a.20.7

John Adams
Library,

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF No.
Adams
21.5

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΑ, ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.

DIONYSII HALICARNASSEI SCRIPTA QVAE EXSTANT, OMNIA, ET HISTORICA, ET RHETORICA.

Adams 21.5

E veterum librorum auctoritate, doctorumq; hominum animaduersionibus, quamplurimis in locis emendata & interpolata; cum Latina versione ad Græci exemplaris fidem denuo sic collata & conformata, vt plerisque in locis sit plane noua.

Addita fragmenta quædam, cum Glareani Chronologia, & duplici appendice. Additæ etiam Notæ, quibus de vtriusq; textus vel emendatione vel explanatione agitur.

Adiecti præterea duo locupletissimi rerum & verborum INDICES; alter, Græcus; alter, Latinus.

Opera & studio Friderici Sylburgii Veterensis.

FRANCOFVRDI
Apud heredes Andreæ Wecheli,
MDLXXXVI.
Cum S. Cæs. Maiestatis priuilegio ad sexennium.

1520

Adams
21.5

AVCTORES QVI A DIONYSIO IN Antiq.Rom.citantur.

GRAECI.

Ariſtoteles.
Anaxilaus.
Antigonus; *Vel potius*
Antiochus Syracuſanus.
Æſchylus.
Arithus.
Agathyllus.
Aratinus; *Vel potius*
Arctinus.
Argiuarum ſacerdotum, & rerum ſub cuiuſque ſacerdotio geſtarum ſcriptor.
Calliſtratus.
Cephalo Gergithius.
Callias, qui res Agathoclis ſcripſit.
Damaſtes Sigenſis.
Demagoras.
Dionyſius Chalcidenſis.
Eratoſthenis Chronographia.
Euxenus poeta; *Vel potius* Ennius.
Hegeſippus.
Hieronymus Cardianus.
Homerus.
Herodotus.
Hellanicus Leſbius.
Myrſilus Leſbius.
Menecrates Xanthius.
Polybius Megalopolitanus.
Pherecydes Athenienſis.
Philiſtus Syracuſanus.
Phanodemus.
Silenus.
Sophocles trag.
Satyrus.
Theophraſtus.
Theopompus.
Thucydides.
Timæus Siculus.
Xanthus Lydius.
Xenagoras.
Zenodotus Trœzenius.

LATINI.

Q. Ælius Tubero.
C. Aquilius.
L. Calpurnius Piſo.
L. Cincius.
Ennius.
Q. Fabius Pictor.
Cn. Gellius.
Licinius Macer.
M. Porcius Cato.
C. Sempronius.
M. Terentius Varro.
Valerius Antias.
Venonius.
Cenſoriæ tabulæ.
Pontificum tabulæ.
Quibus vero quiſque locis citetur, ex Indice cognoſces.

AVCTORES QVI CITANTVR IN LIB. De Orig. gentis Romanæ.

Acilii Piſonis Epitoma.
Alexander Epheſius de bello Marſico.
Annales pontificum.
Aufidii Epitomæ.
Caſſius.
Catonis Origines.
L. Cincius.
Domitius.
Egnatius.
Ennius.
Fabius Pictor.
Sex. Gellius de Origine gentis Romanæ.
C. Iulius Cæſar, ſeu Cæſaris Pontificalium libri.
Licinius Macer.
Liuius.
Lucatius; *Vel* Lutatius; *Vel potius* Vulcatius.
A. Poſtumius de aduentu Æneæ.
Plautus.
Salluſtius.
Sempronius.
Tubero.
Valerius Antias.
Vennonius.
Vulcatius.
Virgilius.
Propertius.
Horatius.
Cicero.
Cato.
Varro.
Liuius.
Plinius.
Gellius.
Macrobius.
Valerius Max.
Lactantius.
Seruius.
Feſtus.
Priſcianus.
Gloſſaria.

AVCTORES QVORVM OPE IN HAC editione vſus eſt Sylburgius.

GRAECI.

Homerus.
Heſiodus.
Apollonius, cum ſcholiaſte ſuo.
Æſchylus.
Sophocles.
Euripides.
Ariſtoteles.
Herodotus.
Thucydides.
Xenophon.
Diodorus Siculus.
Polybius.
Plutarchus.
Polyænus.
Apollodorus.
Euſebius, & eiuſdem Chronicon.
Strabo.
Ptolemæus.
Pauſanias.
Stephanus Byz.
Heſychius.
Suidas.
Euſtathius.
Etymologus.

LATINI.

Virgilius.
Ouidius.

RECENTIORES.

Adrianus Turnebus.
Antonius Auguſtinus.
Barnabas Briſſonius.
Carolus Sigonius.
Chriſtoph. Landinus.
Dauid Hœſchelius.
Eraſmus Roterodamus.
Franciſcus Modius.
Fuluius Vrſinus.
Gabriel Philadelphius.
Gul. Budæus.
Gul. Canterus.
Gul. Xylander.
Henricus Glareanus.
Henricus Stephanus.
Hermolaus Barbarus.
Hieronymus Donzellinus.
Iacobus Cuiacius.
Ioach. Camerarius.
Ioannes Annius Viterb.
Ioannes Brodæus.
Ioannes Hartungus.
Ioannes Roſinus.
Ioſephus Scaliger.
Iulius Pacius.
Iuſtus Lipſius.
Laurentius Valla.
Paulus Leopardus.
Petrus Regemorterus.

AD ROMAM DE GRÆCOLATINA ROMANARVM ANTIQVITATVM EDITIONE, FR. SYLB. E.

Græcia Pauſaniæ, textu perarata bilingui,
Graiugenis nuper perſoluit meritum.
Nunc Italis etiam dignas perſoluere grates,
Ac Latium duplici pandere voce lubet.
Ortus Roma tuos, & prima exordia tanti
Splendoris, geminis prodimus, ecce, typis.
Res bellis ac pace, domiq; foriſq; peractas,
Perpetuumq; ſacri numinis auxilium,
Sub regum imperio primum iuſſiſq; ſeueris,
Dein ſub conſulibus liberiore iugo:
Mentes hoſpitii iuriſque lariſque benignas,
Verbis malentes vincere quam gladiis;
Parcere ſubiectis ac debellare ſuperbos
Conſuetas, quoties ſigna tulere foras;
Rurſum fraterne quas uis componere lites
Adſolitas, quoties bella fuere domi:
Has aliasque tuæ ſtirpis Roma inclyta laudes
Prodimus en Graiis Auſoniisque typis.
Tu ſtudium vultu noſtrum acceptato ſereno;
Et tu qui Romæ nobile nomen amas.

NOBILISS. AMPLISS. Q.

CONSVLIBVS AC SENATVI INCLYTÆ REIPVBL. FRANCOFVRDENSIS,

FRIDERICVS SYLBVRGIVS S. & F. P.

MNES qui in eadem vrbe degunt, siue ciues sint, siue inquilini, eo semper anniti decet, vt studiis suis ac vitæ genere quod ingressi sunt, non priuata tantum commoda amplificent, sed ad rempubl. etiam vel augendam & illustrandam, vel saltem conseruandam, aliquid pro suis quisq; viribus conferant. Id vt in aliis bene institutis rebuspublicis, ita in hac etiam ciuitate magna laudis æmulatione obseruari video. Vt enim de priuatis tantũ hominib. loquar, opifices, mercatores, & huius generis alii, plerique omnes tanta industria studiis suis inuigilant, vt exteros qui e variis totius Europæ regionibus ad semestres panegyres quotannis huc confluunt, in multis non modo exæquent, verum etiam superent. Non dicam hic de iis qui fructuosis negotiationibus suos pariter & vestros prouentus locupletant; nec de iis qui magnificis ædificiis hanc vrbem certatim dilatant atq; exornant; sed de iis inprimis qui suis operibus primum domesticis prodesse student; deinde emissis etiam ad exteros circumquaq; industriæ suæ documẽtis, & suum & reip. vestræ nomen longe lateq; diffundunt. In quo genere mihi quidem præcipuam mereri laudem videntur qui ad bonorum scriptorum publicationem applicuerunt animos, pulchrisque typis tales euulgant libros, quibus hominum mentes ad diuinarum & humanarum rerum cognitionem, qua nihil in hac vita est augustius, magis ac magis deducantur. Ea re multum ornamenti huic reip. superioribus annis pepererunt Christianus Egenolfus & Petrus Brubachius; ille, potissimũ in Latinis; hic, etiã in Græcis exprimendis: his vero temporibus præclaram hac in parte operam nauant Sigismundus Feirabendius, & Andreæ Wecheli successores: qui tantam bonorum librorum copiam quotannis emittunt, vt ea pene sola omnibus totius Europæ bibliothecis instruendis sufficiat. Quorum industria vt alios permultos ad iuuanda doctorum hominum studia in dies excitat, ita & mihi aliquod æmulationis calcar addidit; effecitq; vt sicut ante officinæ Wechelianæ, viuo Andrea, ita etiam post optimi viri obitum, heredibus eius ac generis, Claudio Marneo, & Ioanni Aubrio, gnauis atq; industriis viris, iam quartũ annum in optimis quibusq; auctoribus Græce ac Latine exarandis præeam. Sicut igitur illos in hisce propagandis, non tam suum quæstum, quam publicã vtilitatẽ & huius reip. gloriam spectare video: ita ego quoq; talem mihi scriptorem iam dudum optaui, cuius editio huic ciuitati tum ornamento tum adiumento esse posset. Is se nunc post Pausaniam, Aristotelem, & huius generis alios, ex voto prorsus obtulit; DIONYSIVS

HALICARNASSEVS, auctor tã grauis & vtilis, vt inter omnes & Græcos & Latinos historicos vix vllus ei præferẽdus videatur. Nam si scriptionis argumentũ spectemus, non vulgaris populi historiã tractat, sed eius quẽ Deus opt. max. post electã Israelis gentẽ tanto fauore dignatus est, vt non modo cuncta totius orbis regna eius potestati subiecerit, verum etiam vnicũ filium suum pro humani generis salute sub eius imperio & humanam naturam induere, & pro toto mundo pati ac mori, fracto q; peccati & mortis dominatu, & liberato hominum genere, cum glorioſiſſimo triumpho in cælos redire voluerit. Huius inquam populi conscripsit historiam. ac priori operis parte ortum esse docet non a barbaris, sed ab antiquissimis & nobilissimis Græciæ populis, Oenotris, Pelasgis, Palantinis Euandri ductum secutis, Herculis sociis, ac demum Troianis post Ilij excidium ex Asia in Italiam Æneа duce prõfectis: quos omnes e vetustissimis illustrißimisq; Peloponnesi regionibus, Arcadia, Elide, atq; Argis ortos, variisq; fatis nunc huc nunc illuc delatos, tandem diuersis temporibus diuinorum oraculorum monitu colonias in Italiam deduxisse tradit; ac fixis ibi sedibus, mutatisque subinde nominibus, primum Aborigines, postremo sub Latino rege Latinos dictos, tum alias vrbes condidisse, tum Lauinium & Albam, e quib. ceu matrib. Romana gens prognata sit. Altera operis parte πολιτείαν tam nobilis populi pertractat; eamque perpetuo ad temporum & rerum mutationes attemperatam fuisse ostendit. Primis enim temporibus, quos infantiæ annos elegãti allegoria Florus nominat, sub regum imperio per annos CCXLIIII circum ipsam matrem suam cum finitimis populis, Latinis, Sabinis, Etruscis, Hernicis, & Volscis de principatu luctatum esse. Deinde cum sub vltimo rege Tarquinio regia potestas in nimis superbam insolentemque tyrannidem degenerasset, sublata monarchia instituisse aristocratiam, quæ regia quidem potestate esset prædita, sed certis legibus ac certo temporis spatio adstricta. itaq; creatis annuis consulibus, illorum auspiciis vrbem atque imperium primum contra Tarquinii longas variasque molitiones prudentia & fortitudine singulari defendisse; subuersisque omnibus tyranni conatibus, anno belli quartodecimo, primum Latinos cognatos suos, cum eodem tyranno debellatos, in amicitiæ societatisque fœdus recepisse, nec multo post Hernicis subiugatis idem concessisse beneficium. tum Auruncos, feram gentem, plane profligasse. cum Sabinis, Volscis, Æquis, Etruscis, perpetuis imperii æmulis, bella fere continua gessisse, varia nonnumquam fortuna; sed plerumque tanta successuum felicitate, vt aduersariorum fines magis ac magis contraxerit, suosque fere in dies extenderit. Atque hac quidem fortuna foris vsum esse nobilißimum populum. Cum vero primis bellis ex animi sententia confectis, ac pace reddita, inter illa potentiæ incrementa sublatis optimatium animis, ditiores, in primis autẽ fœneratores, tenuiorem in plebe turbam tractarent durius, & animis vtrimque exacerbatis res eo processisset, vt plebeii anno vrbis CCLX a patriciis secessionem facerent, Patres, veluti caput reipublicæ, illud corporis sui membrum non amputandum censuisse, sed prudentia & moderatione iterum sibi agglutinasse; & quia pauperes non tantum præsenti egestatis leuatione satis sibi cautum iudicabant, sed etiam in posterum sibi aduersus potentiores aliquo adminiculo opus fore prouidebant, ideoque sibi quoque ad tuendam imbecillitatem suam annuos magistratus petebant, tribunos eis atque ædiles a senatu permissos esse. Qui cum (vt vulgo solet accidere) non contenti Patrum benignitate, maiora in dies affectarent, ita vt tandem etiam iuris & honorum æquationem sibi poscerent, Patres illorum cupiditatibus nunc moderatius, nunc rigidius obstitisse. tandem cum tempori & rebus cedendum esse videretur, primum iuris æquabilita-

bilitatem indulsisse, permissisque Consulum loco Decemuiris, anno vrbis CCCIII leges & toti ciuitati communes, & cuique ordini peculiares, in XII tabulis per Xviros proposuisse. deinde cum posteriores decemuiri, facta inter se conspiratione, tyrannidem inuexissent, & magistratus ille vnanimi ciuitatis consensu antiquatus esset, patriciisque consulatu reddito, demum plebeios quoque dignitatis eius incessisset cupiditas, Patres illo quidem tempore ad consulares honores plebi aditum patefacere noluisse, sed suspenso interim consulatu, tribunatum militarem proconsulari potestate præditum cum plebeiis anno vrbis CCCXI communicasse. atque vt benignus pater liberorum precib. interdum, licet stolidioribus & importunioribus, indulgendum existimat, ita etiam prudentissimos & moderatissimos eius reip. Patres, perpetuo se vt exteris, ita etiam domesticis benignos præbuisse: sed ita vt si vel hi vel illi sua bonitate abuti viderentur, seueriore imperio contumaciam eorum coercerent, creatoque in semestre dictatore cum absoluta rerum potestate, tum domesticis tum externis malis in summo discrimine mederentur; idque vnice agerent, vt in summa clementia nihilominus auctoritatem suam domi pariter ac foris tutarentur. Ad extremum cum fatali periodo res magis magisq; ad æquabilitatem vergerent, in omnium pene priuilegiorum consortium plebeios esse admissos, non modo sacerdotiorum, verum etiam senatus, consulatus, ceterarumque dignitatum, ad quas ante non nisi patriciis patuerat aditus: quippe quod vsu & experientia cognitum esset, plebem in omnibus cum patriciorum ordine contentionibus perpetuo superiorem discessisse: ideoque Patres domesticis aliquantum de suo iure cedere maluisse, quam suscepto domi bello, hostibus sui opprimendi ansam præbere. qua moderatione id eos esse consecutos, vt cum sæpe intestinorum discidiorum tempore ab hostibus inuaderentur, semper domesticis motibus fraterne compositis, declararint, Romæ discordis vires aduersariorum etiam coniunctissimorum robore validiores esse; vel eo ipso tempore quo se hostes in vrbem quam latentissime insinuassent; vt anno vrbis CCXCIIII, cum intestinæ discordiæ occasione, Capitolium nocturnis insidiis ab Ap. Herdonio esset occupatum. Hæc de illustrissimi populi origine ac republ. prolixe luculenterque a Dionysio narrantur vndecim illis libris qui soli ad nostra tempora peruenerunt. De reliquis nouem, quos vsq; ad primum bellũ Punicum & pene vsq; ad annum vrbis quingentesimum pertexuit, etsi difficile est pronuntiare, tamen, si ex his vndecim facienda est coniectura, videtur docere voluisse, vt aliarum rerumpublicarum, ita etiam Romanæ certas fuisse periodos, & cum finib. imperii non modo per Europam, verum etiam per alteras orbis partes Asiã & Africam propagatis. populi potentia creuisset, & tum domestica tum externa perpetuum dictatorem requirere viderentur, rem Romanã expletis pueritiæ & adolescẽtiæ annis, virili ætate e misto optimatum & plebis imperio, denuo ad monarchicum imperiũ esse reuolutã: sicut M' Valeriũ lib. VII, in graui illa oratione, qua patrib. moderandũ priuilegiorũ ius, & cõmunicandam cum plebe iudiciorum potestatẽ suadet, inter alia hæc differentẽ inducit, optimã reip. formã esse, in qua nec mera sit monarchia, nec mera oligarchia, nec mera democratia, sed mistum ex his omnib. regimen ita temperetur, vt si qua pars limites suos excedat, sanioris auctoritate in ordinem cogatur. itaque monarchiam si pro libidine imperium gerere instituat, ac tyrannidẽ exerceat, ab optimatib. conuelli. qui si & ipsi opib. & factionib. elati, iustitiæ ceterarumq; virtutum studia abiiciant, dominatum eorum a prudenti populo abrogari. si vero & populus moderationis ac iuris regula temerata, ordinẽ reip. confundere ac leges violare incipiat, a præ-

ſtantiſsimo in republ. viro compeſci, & vi ad officium retrahi. Hoc ergo huius nobiliſsimæ hiſtoriæ argumentum eſt. Si vero ſcriptionis formam inſpiciamus, tam illuſtre argumentum ita tractauit, vt quod pro ſeuera veterum ſcriptorum cenſura, deſiderauit in aliis, ipſe quam diligentiſsime obſeruarit. Primum igitur demonſtrat, nonnullos e Græcis, præſertim Hieronymum Cardianum & Timæum Siculum, parum vere de Romanæ gentis ortu ſcripſiſſe, qui Romanos vt barbaros & a barbaris ortos perſtrinxerint. Deinde inter Romanos quoque non paucos partim erroris, partim incuriæ atque indiligentiæ coarguit, qui in multis hiſtoriæ partibus tum alias rerum circumſtantias, tum exquiſitam rationem temporum, parum conſiderate prodiderint. in quo genere non modo Polybium Græcum hominem notat, ſed etiam Latinos auctores, Fabium, Gellium, Licinium, ipſoſque etiam Annales. Tum multas antiquitates partim a Græcis partim a Latinis prætermiſſas, e vetuſtiſsimis monumentis eruit, & ſuo quaſque loco exponit. In quibus tam accuratus ac copioſus eſt, vt quæ Liuius tribus dumtaxat libris eſt complexus, ipſe in vndecim diffuderit: adeo vt Liuiana hiſtoria, ſi cum hac conferatur, tantum epitome aut pulcherrimi corporis adumbrata imago eſſe videatur. Nec vero ſatis habuit vere, exacte ac plene res cum ſuis circumſtantiis enarrare; ſed id etiã ſummopere ſtuduit, vt ſcriptionis forma philoſophiæ atque in primis politices ſtudioſis hominibus, præter voluptatem, vtilitatis quoque afferret plurimum. itaque non vniformi ſcriptionis genere ſolos rerum exitus prodendos iudicauit; ſed nonnuſquam, vbi grauioris momenti negotia ſe offerebant, præter actionum cauſſas, modos, conſilia, & huius generis alia, orationes quoque inſerendas cenſuit, quarum pondere effectum eſſet vt pars parti cederet. Tum in præſtantum virorum mentione, non tantum res ab illis geſtas, ſed etiam virtutes eorundem vitasque ſibi narrandas exiſtimauit; atque id efficiendum, vt politicæ philoſophiæ ſtudioſi haberent quod non tantum in contemplando, ſed etiam in dicendo agendoque cum fructu imitarentur: quippe cum hiſtoria id nobis afferat vtilitatis, vt animos non modo ad ſuperiorum temporum res audiendas viſendaſque ceu manu ducat; verum etiam præteritorum exemplis eoſdem ad futura tum proſperis tum aduerſis in rebus inſtruat, atque ex alienis conſilium de propriis capere doceat. Taceo hic quam grauiter paſsim omnes qui vel in monarchia, vel in ariſtocratia, vel in democratia, vel in alia quacumque reipublicæ forma, rebus domi aut foris, vel in pace vel in bello præſunt, ſalutaribus monitis ac præceptis informet. Immo ne ſubditis quidem & priuatis hominibus in commonendi inſtituendique officio ſuo loco deeſſe voluit. Virtutum diligentiſsimus laudator & hortator eſt; tum aliarum, tum præſertim pietatis, iuſtitiæ, modeſtiæ, continentiæ, frugalitatis: quarum ſtudio priſci Romani & Dei & hominum fauorem ſibi conciliauerint. De Dei prouidentia, omnipotentia, miſericordia, iuſtitia; de animorum immortalitate & poſt hanc vitam conditione, ſatis pie, vt tum ferebant tempora, diſſerit; atque ita, vt omnes cuiuſcumque conditionis homines a vitiis ad virtutis & honeſtatis ſtudium adducere conetur. Denique res quaſque eo orationis genere pertexuit, quod eis maxime congruere videretur; ſtilo nunc ad Herodoteam lenitatem, nunc ad Thucydideam grauitatem compoſito, atque ita vbique temperato vt decorum poſtulare videbatur. Qua vero occaſione, cum Græcus eſſet, Romæ ad priſcarum antiquitatum exactam cognitionem peruenerit, & quibus adminiculis, quem etiam in finem, eas litteris mandarit, partim ipſe in ſua præfatione docet, partim alii prolixe de-

clara-

clararunt. Cum igitur tam grauis, tamque vtilis, atque adeo etiam elegans sit hic auctor, vobis eum præ ceteris offerendum existimaui; atque eam præcipue ob causſam quod eas virtutes quas ille præ ceteris in Romanis suſpicit ac prædicat, a vobis quoque ſummo ſtudio coli videam. Duo vero maxime in tam illuſtri potentique populo admiranda cenſet: alterum, quod, ſiqua inter eos (vt ſæpe fit) exorta eſſent diſſidia, ea ſemper fraternis inter ſe animis compoſuerint: ipſoſque etiam aduerſarios humanitate magis quam armis vincere ſtuduerint: ac ſi armis omnino expugnanda eſſet eorum obſtinatio, ſemper quam moderatiſſime victos tractauerint, & alios in ſuam vrbem traduxerint, alios colonis ex ſua ciuitate miſſis imperio ſuo aſſuefecerint. Alterum, quod non tantum ſociis & vicinis, ſed etiam exteris, atque adeo ipſis etiam hoſtibus vrbem ſuam patere voluerint; & vt foris omnes qui ope ſua indigerent, aduerſus hoſtium vim promptiſſime defenderunt, ita etiam domi omnibus qui commodas ſedes quærerent, tutiſſimum ad ſe refugium dederint: idque iis etiam temporibus quibus potentia eorum iam maximis incrementis adaucta, maiorem habitatorum frequentiam parum deſiderare videbatur. recepiſſe namque in vrbem non modo Italicos populos, Latinos, Sabinos, Hernicos, Volſcos, Opicos, (ſeu Oſcos) Etruſcos, Marſos, Samnites, Bruttios, Vmbros, Ligures; ſed etiam Græcos, Gallos, Hiſpanos, tum lingua tum moribus prorſus diſſimiles: eaque ratione ciuitatis numerum ac vires ita exauxiſſe, vt cum vno eodemque tempore Hiſpania & Gallia eſſet oppugnanda, Sicilia & Sardinia in dicionem retrahenda, motus in Græcia & Macedonia componendi, atque in totius Italiæ defectione ſuſtinendum bellum Annibalicum, tanta pericula ſimul ſubire ac ſuperare Roma ſola potuerit. quod inſtitutum ſi apud Græcos quoque imitati eſſent Athenienſes, Lacedæmonii, & Thebani, facilius Græciæ principatum contra aduerſarios tueri potuiſſe. Sic in vobis præter ſummam pietatem, æquitatem, moderationem, benignitatem, aliaque præclara virtutum ornamenta, magnam admirationẽ & laudem meretur ſingularis veſtra in recipiendis exteris benignitas ac facilitas, atque iis in primis in quibus virtutis & induſtriæ apparet ſignificatio. quam virtutem vt Deus olim in electo ſuo populo ſe ampliſſimis præmiis remuneraturum eſt pollicitus, ita non dubito quin vos quoque ob eandem humanitatem maioribus proſperitatis incrementis indies ſit cumulaturus: ſicut iam nunc haud obſcura vobis eius voluntatis ſuæ præbet documenta. Poſſent hic aliæ quoque reipubl. veſtræ laudes ampliſſimæ prædicari, de nobiliſſimis veſtris conditoribus, de ampliſſimis patriciorum proſapiis, de variis ſitus commoditatibus, de eximiis priuilegiis Cæſarum munificentia in hanc rempubl. collatis, de decenti reipubl. forma, de prudentum, doctorum, fortiumque virorum copia, de multis aliis inſignibus ornamentis, quorum quædam cum illuſtribus rebuspublicis vobis ſunt communia, quædam plane peculiaria. ſed ea nec huius loci ſunt, & ingenij mei imbecillitate magis obſcurarentur quam exornarentur. Vnum tantum illud quod præ multis aliis in populo Romano Dionyſius meus laudat, maximumque ad augendas populi Romani vires momentum attuliſſe dicitat, in vobis quoque ſummam mihi laudem mereri viſum eſt; ſumma videlicet in illuſtri ſplendore erga quoſcumque humanitas. Præterea vt Dionyſius ſui operis editione gratum ſe erga Romanos hoſpitem declarare voluit, ita ego quoque pro aliquot annorum incolatu has qualescumque gratias vobis referendas exiſtimaui. Vt autem paucis vos edoceam quid a me in hac editione ſit præſtitum, primum operam dedi vt Græcus auctoris textus quam emendatiſſimus in lucem prodiret. qui cum plurimis

in locis mutilatus esset & corruptus, primum vetera exemplaria in amplissimis Italiæ bibliothecis, Romana & Veneta, per doctos viros consului. Deinde quidquid e Gallia, e Belgio, & Germania nostra huc traduci posse videbatur, studiose conquisiui. Tum quidquid in publicatis doctorum hominum annotationibus in eosdem vsus prostabat, diligenter euolui. Quin & interpretis vtriusque versionibus in consilium adhibitis, multa illarum adminiculo integritati suæ restitui. Denique ex mei quoque ingenij quamuis paupere penuario, non pauca contribui; quæ vt non omni, magna tamen ex parte doctis hominibus placitura confido. Adhæc quia Latina cum Græcis coniungenda videbantur, Geleníj versionem cum Græcis denuo contuli, & plerisque in locis ita interpolaui, vt pene noua dici queat. Tum fragmenta legationum quarundam, e posterioribus Dionysii libris desumpta, cum mea versione addidi. Romanæ gentis progenitores, regum seriem; adhæc consules cum annorum serie, ac præcipuis rerum gestarum capitibus, in margine adieci. Addidi præterea Glareani Chronologiam, & duplicem appendicem; alteram, de Romanæ gentis origine; alteram, de veteribus Romanorum legibus. Seorsum etiam Notas adieci, quibus de vtriusq; textus emendatione vel explanatione, quantum res & tempus ferebant, satis prolixe agitur. Denique addidi duos bene copiosos Indices: quorum alter Græcæ linguæ studiosis, alter historicis & politicis plurimum, vt confido, vtilitatis afferet. Intelligitis ergo, nobilissimi & amplissimi viri, quem vobis & qualem scriptorem offeram; quibus etiam de causis eum vobis dicandum existimauerim. In quo cum id vnice spectarim vt nostra editio & toti reipubl. litterariæ, & in primis huic vestræ ciuitati emolumento esset atque ornamento, pro mea erga vos obseruantia etiam atque etiam enixe peto, vt hoc meum qualecumque studium vobis probari patiamini. Quod si feceritis, vt spero, calcar mihi ad plura & maiora sub vestro patrocinio in lucem proferenda addetis. Deus opt. maximus, in cuius manu sunt omnia mundi regna, animos vestros in rerum administratione spiritus sui ductu ita regat, vt omnes actiones vestræ ad diuini nominis gloriam, ecclesiæ ædificationem, Romani imperij decus, vestræque reipublicæ salutem ac prosperitatem plurimum accessionis afferant. V kal. April. M D L X X X V I, in Musco Wecheliano.

FR. SYL-

FR. SYLBVRGIVS CANDIDO LECTORI S.

ETsi iam ante in titulo & dedicatoria præfatione indicatum est, quid a nobis in hac editione sit præstitum: tamen hic seorsum tibi quędam exponenda sunt, lector, quæ nec titulus nec dedicatoria epistola commode capere potuerunt. Vt igitur ea in angusto temporis spatio breuiter tibi patefaciam, cum de huius auctoris editione multorum doctorumq; virorū impulsu consiliū cepissent Wecheli successores, eaq; in re, sicut in aliis nonnullis, mea vti opera statuissent, officii mei esse duxi, talem editionem adornare, quæ & nobis honorifica, & reip. litterariæ esset fructuosa. Quod nos consecuturos putaui, si Græca cum Latinis quam emendatissima ederemus, & alia adderemus quibus partim augeri, partim illustrari opus videretur. Porro vt textus vterq; corrigeretur, Græcum cum Latino contendendum censui, atque alterum ex altero emendandum. In qua collatione cum deprehenderem Græcum textum plurimis in locis deprauatum esse, in nonnullis etiam plane mancum, ita vt sine veterum codicum ope sanari non posset, ad Italicas mihi bibliothecas confugiendum existimaui, atq; ex illis petenda remedia. Primum ergo Venetias ad Natalem Comitem, deinde Romam ad Fuluium Vrsinum litteras dedi, atque a doctissimis & clarissimis illis viris petii, vt ex veteribus libris qui in Veneta & Romana bibliotheca exstarent, locos a me notatos corrigerent, & siquid præterea inuenirent, id nobis & reip. litterariæ impertirent. Ea petitio mea non fuit irrita. Licet enim Natalis, morte præuentus, id officii nobis præstare non potuisset, tamen Hieronymus Donzellinus, & Gabriel Philadelphius, viri præcellentes, defuncti vices hac in parte suppleuerunt, & e bibliotheca S. Marci non pœnitendam emendationum copiam ad nos miserunt. Sed longe plura & grauiora e Romano codice nobis suppeditauit Fuluius Vrsinus; qui cum rem litterariam pro singulari sua eruditione in multis aliis magna cum laude sæpe iuuerit, hac quoque in parte nobis deesse noluit; præsertim cum eam operam & Romæ suæ & vniuersis Romanæ antiquitatis amatorib. gratam vtilemque fore animaduerteret. Quin & Carolus Sigonius, vir multis doctrinæ monumentis longe lateque nobilitatus, cum de noua editione a me certior esset factus, e sua bibliotheca nobis quædā suppeditauit; &, vt erat pollicitus, plura misisset, si fata eum nobis & reip. diutius superesse voluissent. Præterea e Cuiacii libro quædam ad nos misit popularis meus Ioannes Gernandus, vir doctissimus. E Belgio quoque nonnulla suggesserunt Theodorus Canterus, & Petrus Regemorterus, viri doctrina insignes. Adhæc quæ Ioach. Camerarius & Gulielmus Xylander, præclara Germaniæ nostræ lumina, in suis exemplarib. emendarant, ea quoque a illis pro singulari erga remp. studio, benigne nobis fuere cōmunicata. Tum quæ in Emendationum, Miscellaneorum, Variarum lectionum, & aliis eiusdem argumēti libris a doctis viris annotata reperi, & ipsa hinc inde ad operis emendationem collegi. Interpretes quoq; multum mihi multis in locis attulerunt adiumenti; non modo Gelenius, sed etiam Lapus. etsi enim Lapus pleraq; parum Latine, multa etiam sinistre vertit; tamen quia duos vetustos codices in sua versione secutus est, & verbum verbo reddere studuit, sæpe mihi ad veræ lectionis inuestigationem viam patefecit. Porro in emendatione ea est a me obseruata cautio, vt in vulgata scriptura nihil mutaretur, nisi manifestum esset mendum, & fide digna accederet auctoritas. In ceteris, etiamsi nonnusquam libertate vti potuissem, tamen timidior quam audacior esse malui. Siqua ergo coniecturis tantum niterentur, vel meis vel alienis, ea in textum recipere nolui, sed seorsum in Notarum libello exposui; in quo emendationum quoq; rationem magna ex parte reddidi. In eum ergo congessi quidquid vndequaque a me conquiri potuit; adiecto vbique auctoris nomine. neque enim mihi arroganda censui quæ ab aliis accepissem; sed suam cuiq; pro symbola publice ac priuatim constare gratiam volui. Glareani Annotationes quas in Lapi versionem conscripsit, fere omnes suo loco inserui; quæ scilicet ad textus emendationem explicationemve conducerent. De meo quoque non pauca passim adieci. quæ qualia sint, doctorum erit iudicium. nonnulla tamen talia fore spero, vt æqui alienorum censores ea non plane sint repudiaturi. & ipse certe diligentiā adhibere volui, & aliis profundius cogitandi præbere occasionem. Sicut autem ad Græci textus emendationem Latinas versiones adhibere visum est, ita rursum Latina e Græcis corrigenda iudicaui. Itaque vt ante in Pausania Romuli Amasæi versionem cum Græco textu contuleram, ita hic quoque versionem Sigismundi Gelenii ad Græcum exemplar exegi; ac sicubi se offerrent errores euidentes, correctionem adhibere minime dubitaui. Si qua vero inciderent in quibus ambiguitas aliqua, obscuritas, aut aliud quidpiam ineslet quod a mente auctoris alienius videretur, id in Notarum libello exposui: seorsum, in primis duobus libris: in reliquis vero, quia Notarum geminatio & libri molem augere, & legentibus molestiam facessere videbatur, vna eademque notationum serie vtrumq; textum explanaui. At Gelenii versionem recognitione opus habuisse, tum magister meus Henricus Stephanus ante me in Schediasmatis docuit, vbi ostendit eum in ipso versionis initio impegisse; tum aliis quoque exemplis declarari potest. quorum etsi multa in medium afferre possum, tamen pauca dumtaxat proferam; quod facile ex his peritus lector de aliis iudicium facere queat. Vt ergo primum singulorum verborum exempla proponam, ζέας (427,5) nimis generaliter verterat *frumentum*, cum significet *far*. sic 222, 21, τυμπανισὰς verterat *cornicines*, cum sint *tympanorum pulsatores*. sic 412, 24, γέρρα reddiderat *vineas*, cum sint *crates*, vt testantur Glossæ veteres. Eodem modo ἤσπαιρον (437,27) verterat *obiurgabant*: cum significet *palpitabant*, præ ira scilicet, vt 242, 13, in extremo agone. itidemque 44, 42, αἱ στρυβῆσαι verterat *turbati sunt*, cum significet *tumultuati sunt*. In coniunctis quoque vocibus non raro alucinatus erat: vt cum 124, 21, hunc locum de Romulo, ἱερὸν καθασευῆ καὶ θυσίαις διετησίοις ἔταξε Κυρῖνον ἐπονομαζόμενον γεραίρεσθαι, sic verterat, *templo honorauit & sacrificio, quod alternis annis in Quirinali colle instauratur*: cum hæc Dionysii mens sit, *templo & alternis annis sacrificio sub Quirini cognomento honorari iussit*. Sic 136, 38, θάπτεται πρὸς τῷ βασιλέων, *sepultus est non longe a regia*: cum significet, *sepelitur a regibus*, Romulo scilicet ac Tatio. Item 13, 39, de sacra Aboriginum iuuentute, ἐπιδὴ πλῶ ἐαυτῇ

ἐξέλιπον, *donec illi malis fessi, agros suos desererent:* cum verus verborum sensus sit, *ex quo patriam suam reliquere*, seu, *postquam e patria sua excessere.* Et rursum 462,45, de C. Marcio, δοκῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις οἷς εἶπεν ὧν τῇ βουλῇ, ἢ δίκλω ὑφέξειν, *ratus se his verbis effecturum vt caussam apud senatum diceret:* cum longe alia loci mens sit, hæc scilicet, *ratus se ob ea verba quæ in senatu dixerat, accusatum iri*, seu, *ratus sibi eorum verborum quæ in senatu fecerat, reddendam esse rationem.* Eodem modo 313,25, κῦ πάλιν verterat *tandem*, cum sit *turmatim*, vel *suo quisque ordine ac loco.* Item 41,43, δι ὀλίγου, *aliquanto ante*, cum sit *breui temporis spatio.* Interdum circumstantias aliquas omiserat, vt personarum, locorum, temporum, & consimiles. quin & integras periodos nonnusquam præterierat. In quibusdam Liuium quam Dionysium sequi maluerat: vt 202,9, βωμοὺς μεταφέρειν, *sacella exaugurare*, cum sonet *aras transferre.* Sic 546,43, *cum hac inscriptione*, EX CASSII FAMILIA: cum Græca generalius ita sonent, *cum inscriptione quæ testatur e quib. pecuniis sint posita donaria.* Quæ non eo a me notantur vt Gelenii iudicium, magnum alioqui & elegans, damnem: sed vt declarem, nostri auctoris vestigia, quantum fieri poterat, fuisse in his & aliis sequenda. Nam quibusdam in locis necessitas eum a verborum vestigiis deflectere coegit: vt cum 408,18, ἐσίασις κοινὴ vertit *communem penuarium*, non *commune cœnaculum.* itidemque 602, 12, φαγέδαινα, *vomica:* cum proprie sonet *vlcus exedens.* Sic πόλις interdum reddidit *populus:* vt Liuius lib. 2, *Imperatores ad id bellum de omnium populorum sententia lecti Attus Tullus, & Cn. Marcius exsul Romanus:* pro, omnium Volscæ gentis ciuitatum. ἄρχοντας Athenienses cum Eusebiano Chronico vocauit *Principes:* Wolfius in Isocratis & Demosthenis vita *Prætores* reddere maluit. Cicero Græcam vocem retinet in lib. De fato, cum ait, Morietur Epicurus cum duos & septuaginta annos vixerit, *archonte* Pytharato. λόχοις pro loco nunc *centurias* vertit, nunc *ordines:* itidemque λοχαγοὺς alias *centuriones*, alias *ordinum ductores.* σφῦριον generalius vertit *Iaculum:* cum potius sit *Verutum*, vt plenius in Græco indice ostendi. Vertit autem Gelenius decem dumtaxat libros: vndecimi versio mea est. Fragmenta legationum, a Fuluio Vrsino primum publicata, hac editione denuo collata sunt ad manuscriptũ exemplar, quod inter alia non aspernanda in thesauris suis habet Iulius Pacius, philosophus & iurisc. præstantissimus. Latinam versionem ego nunc primum addidi, cum Fuluii Vrsini & meis adnotationibus. Addidi etiam Chronologiam Glareani: quæ historiæ permultum affert lucis. In ipso etiam historiæ textu seriem Romanæ gentis conditorum, regum item, consulumque, cum annorum & præcipuorum capitum notatione, ad eiusdem Glareani exemplum margini adscripsi: quippe quod sine his quodammodo cæca sit singulorum librorum totiusque historiæ synopsis. Duas autem illas appendices, alteram, de Romanæ gentis origine, ex priscis Latinorum auctorum monumentis erutam; alteram, de priscis Romanorum legibus ex Antonii Augustini, Fuluii Vrsini, & Iusti Lipsii doctissimis libris collectam, propterea visum est addere, quia Dionysianam historiam partim illustrant, partim manco in loco explent, nec magna vel Dionysium vel emptorem mole onerant. Præterea cum locuples *Index* libri cuiusque breue sit compendium, & totius quasi dimidium, operam dedi vt hac quoque in parte studiosorum commodis prospiceretur. quod vt plenius a me præstaretur, non Latinum modo, sed etiam Græcum conficiendum iudicaui. Latino exposui quidquid vel ad Græcæ vel ad Latinæ Antiquitatis cognitionem facere videretur; ita vt & historici, & politici, & iurisconsulti in eo inuenirent quod in vsus suos conuerterent. Propria locorum, temporum, & personarum nomina, diligenter suo quæque loco posui: & quia Latinis hominibus plura sæpe fuerunt nomina, non prænominum, sed gentilitiorum nominum rationem in eis digerendis habui. qui ordo quantum lectores sæpe iuuet, re ipsa experiuntur qui Indices diuerso ordine scriptos peruoluunt. Præterea id plerumque operam dedi, vt quæ hic mendose, aut secus quã alibi legerẽtur, breuiter vno atq; altero verbo indicarentur. Græcum vero tum alias ob caussas addidi, tum ob hanc potissimum, quia Dionysius noster multa & in singulis & in coniunctis vocibus habet peculiaria; & cum censuram in alios sibi vsurparit, omnium veluti ὅρος καὶ κανὼν haberi potest, non eorum tantum qui Romanam historiam, sed eorum etiam qui Græcam tractarunt; vt experientia magistra ipse non semel comperi. Annotaui autem non solum verba & formulas notatu digniores, & quæ Dionysius interdum e Latinis Græca fecit; sed præterea multas variasque commutationes: quarum etsi non dubito quin bona pars ab ipso auctore sit profecta, (nam ἐξαλλαγὰς orationi decus afferre, ipse alibi asserit) tamen vereor ne multæ librariorum vel inscitia vel incuria irrepserint. Hæc sunt, lector, quæ in hoc Dionysii tomo præstitimus. in quibus si non vsquequaque exspectationi tuæ satisfecimus, (nam difficile ac rarum est πὸ ὲν πᾶσιν ἐπιτυχὲς) rogamus vt studium saltem nostrum in promouenda re litteraria probari tibi patiare. De altero tomo, cui manus iam admouimus, suo loco dicetur. Tu interea his vtere, nostrisque laboribus bene precare. Vale.

REVE-

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, DOMINO Io. RODOLPHO MVRBACENSI Lutrenſique Abbati, Sigiſmundus Gelenius S.

EN promiſſus Dionyſius, illuſtriſsime princeps, venit ad tuam amplitudinem, pignus noſtræ gratitudinis; ſcriptor cui paucos in hoc genere conferas, præferas iure neminem. Fuit huic viro patria Halicarnaſſus, Aſiæ littoralis vrbs, ex aduerſo Rhodi ſita, quæ iam anté Herodotum illum ſuauiloquentem dederat. Ipſe eximius inter ſui ſeculi rhetoras, tantæq; exiſtimationis criticus erat, vt omnes libenter ſequerentur eius de quocunque ſiue antiquo ſiue recente ſcriptore ſententiam. Eam gloriam domi nactus, Romam nauigauit ad orbis totius theatrum, quo tempore Cæſar Auguſtus nuper deuicto & ſublato Antonio, ſolus rebus Romanis præerat: commoratusque inibi per annos viginti, & cum proceribus verſatus, adeptuſque linguæ Latinæ ſcientiam, quo hoſpitii gratiam referret, inſtituit vrbem nondum Græcis celebratam literis, apud Græcos ſuos illuſtriorem reddere, id in primis ſtudens, vt eam contra vulgi opinionem vindicaret a barbarie, quod tũ propter ſermonem detortum a priſca origine, & Opicarum gentium conſuetudine mixtum ac viciatum, haberetur pro barbara: ſimul hoc agens, vt Græci æquiore animo cum aliis imperata facerent eorum quos ſcirent non alienos a ſuo ſanguine. Eadem ratione ſuperioribus ſeculis adoptati fuerant Macedones; quo minus puderet ſeruitij, cum tamen eorum lingua, licet finitima, non intelligeretur a Græco homine, ſicut liquet vel ex meniſtũ nominibus. Inualuit certe hæc opinio, vt Latini homines Latinæq; literæ non cenſerentur in barbaris; præſertim poſtquam diſciplinæ omnes his quoque tractari cæptæ ſunt: & quemadmodum Oriens non ſolum multis in prouinciis populariter Græcam linguam recepit, verum iura ſacraque ſua non alia complecti lingua dignatus eſt, itidem Occidens eundem honorem Latinis literis habuit. Nec iis tantum de cauſis hoc potiſsimum argumentum delegit DIONYSIVS: ſed cum ſciret hiſtoriam eſſe morum & actionum omnium tam priuatarum quam publicarum ceu exemplar, & vitæ ſpeculum, plurimumque referre vnde petantur exempla, ſumpſit ſibi ſcribendas res Romani populi priſci inquam illius in omni genere virtutum pace ac bello exerciti, necdum corrupti exoticis vel opibus vel vitiis: qui tulit primum reges fortiſsimos ac ſanctiſsimos, quamuis ipſos non natos ex regibus: deinde regni in tyrannidem degenerantis impatiens, libertatem aſſeruit tutatuſque eſt per incorruptiſsimos Iunios, Valerios, Lucretios, Horatios, Mucios, Menenios, Largios, Marcios, Quintios, Fabios, cæteroſque his ſimiles. Narrat enim primum exordia Romani generis, repetita ab antiquiſsimis Græciæ gentibus, Oenotris expulſoribus Siculorum ex Italia, Pelaſgis, Arcadibus, Epéis, Troianis; quæ prima omnium Græcarum colonia trans Hellespontum in Aſiam auſpiciis Dardani deducta eſt. Deinde quomodo alterum Latij caput, Romanam vrbem, Marte prognatus Quirinus condidit, eique finitimis populis perdomitis ſecuritatem peperit. Numa religionibus additis militares animos ad vitam mitiorem & iuſtiora traduxit ſtudia. Tullus ſublata de principatu controuerſia, primo præpoſuit eam, mox tutiore conſilio vniuit ſuæ metropoli. Ancus mare vſque protulit eius imperium. Priſcus Tarquinius finitimarum gentium fecit principem. Seruius cenſu inſtituto effecit vt vires ſuas noſceret. Sub vltimo Tarquinio acceſſerunt Sibyllina oracula, vnicum in rebus dubiis refugium: cuius regis non ferenda ſuperbia libertatis exciuit deſiderium, eiuſque aſſerendæ occaſionem proceribus præbuit. Pulſis Tarquinijs per XIIII annos bellatum eſt cum tentantibus reditum, fractis Hetruſcorum atque Latinorum auxilio: & hinc quoque creſcendi anſa arrepta eſt viris fortibus. Extincto deinde cum vniuerſa familia Superbo, effloruit ciuitas ſub conſulibus: quorum poteſtas iam inde ab initio ſic temperata fuit, vt nec decemuiri, quamuis legum latores; nec numeroſi tribuni militũ, nec dictatores ampliſsima poteſtate moderate vſi ac leniter, æque profuerint aut placuerint. Conſtituta communi libertate, laboratum eſt nonnihil ſeditionibus: ſed his confeſtim prudentium virorum autoritas remedium attulit. Videre licet obiter triplicem formam reipublicæ: primo regiam, relicto tamen penes populum belli pacisve ac legum ſanciendarum & magiſtratuum creandorum arbitrio: mox adminiſtrationem rerum per optimates patricios, donec plebs quoque in partem curarum & honorum aſſumpta eſt, poſtquam per ſuos tribunos vicit vt admitteretur ad magiſtratus & ſacerdotia. Licet imperij quoque videre fundamenta tantæ olim moli ſuffectura, legibus, religionibus, magiſtratibus, reique militaris ac ruſticæ ſubnixa ſtudiis. Sed nihil æque profuit ad proferenda vrbis & imperij pomœria, quam quod victis parcebatur; & aut inopes eo mittebantur in colonias, aut inde traducebantur in vrbem aſcribendi tribulibus, & aucturi ciuium Romanorum numerum. vnde etiam linguæ mixtura, matureque ſecuta deprauatio, Sabinis, Hetruſcis, Hernicis, Volſcis, Æquiſque aſcitis: vt

mirum sit potuisse præminere in Romano sermone dialecton Pelasgicam. Fuit tamen initio principatus penes Romanos magis quam dominium, & a finitimis populis non sine contentione impetratum est vt prosociis haberentur verius quam prosubditis, cedebaturque virtutibus Romanorum potius quam viribus. Huius populi res memoriæ proditurus DIONYSIVS, *duo præcipua quædam domo ad hoc negotium attulit, singularem prudentiam, coniunctam cum pari eloquentia; atque ita susceptum onus sustinere facile potuit. Et quia primæ origines repetendæ erant, si non a Chao & Iano Iapetoque, certe ab antiquissimis seculis, quorum soli poetæ meminerunt: necubi seduceretur ab autoribus dubiæ fidei, sequitur concentum plurium, & verisimiliora perueſtigat sagaciter, certis modo argumentis assentiens; vt sunt locorum nomina, fanaque passim a priscis heroibus condita. Verum in his tradendis veniam & postulant & merentur, qui tractant tam remota ab ætatis suæ memoria. Quæ vrbem conditam sequuntur, hausit ex antiquissimis probatissimisque Romanorum scriptoribus, Fabio Pictore atque Cincio, Catoneque & Valerio Antiate, ac cæteris quos etiam Liuium sequi non piguit. at ne hic quidem sine delectu acerrimoque illo suo iudicio: imo plerunque coarguit quorundam negligentiam, vel ex supputatione temporum, vel aliis bonis rationibus: cuius generis est censura de ætate Superbi Tarquinii, a Laurentio Valla vsurpata. Si quid illi produnt quod aut hyperbolen sapiat, aut alioqui parum quadret Romanis moribus, id silentio præterit: quale est ferinum illud, quod Liuius scribit de Scæuola manum torrente in foculo: quem noster Mucium Cordum nominat, longeque verisimilius atque etiam decentius denarrat hominis facinus. nam Scæuolæ cognomen aliis de causis in Muciam gentem recipi potuit: nec enim solo igni clades infertur artubus: & videtur alicuius studio cognomini gentilicio afficta honesta fabula. Ordinem temporum sequitur; quâ prælucet perpetua successio regum atque magistratuum. Res præclare gestas sic narrat & laudat, vt accendat ad maiorum æmulationem posteros; quæ præcipua est lectionis vtilitas: & est hic mira exemplorũ varietas ac copia. Nec euentus tantũ describit, sed & cõsilia; tum si quid inopinatum accidit. Nec tantum bellica facinora memorat, verum non minore cura pacis artes, quibus vel ordinum concordiæ, vel ciuitatis libertati ac tranquillitati consulitur: mutilam censens historiam vbi nihil præter prælia legitur & expugnationes vrbium. Quantumuis magnis rebus narrandis sufficit, nihil culpa sua deterens, omnia contexens aptissime, vbique sui similis, nusquam properabundus, sic temperans narrationem, vt nec superſit quicquam, & nihil desideres amplius. Interdum exspatiatur digressionibus, ne his quidem infrugiferis: alias delectat descriptionibus, rem ceu ob oculos ingerens. Quæ omnia stilo prosequitur luculentissimo, non tam ad luxum ornato quam ad munditiem, inaffectato, graui, dilucido, diuersis virtutibus Herodotum ciuem suum, & Atticos Thucydidem Xenophontemque referens, commixtis quæ illis erant singula. Vbique rhetorem agnoscas, non raro philosophum. Itaque impensa in hoc opus iusta opera, non rude commentarium nobis reliquit, sed absolutissimam historiam. Quo factum est vt cum Theopompi, Ephori, Philisti, Hecatæi, Anaxilai, Timæi, plurimorumque aliorum scripta interciderint; Polybii Diodorique maiori ex parte perierint, & in nostris literis desideretur integer Trogus, Sallustiique historia, minimum supersit de Liuio, non multum de Tacito, dimidiatus exstet Ammianus, (quos si haberemus, absolutam teneremus Romanarum rerum memoriam ab vrbe condita vsque Gratiani Augusti tempora, & labem imperii vastantibus transrenanis transdanubianisque hostibus editam) huius monumenta ad nostram ætatem ob eximiam eorum vtilitatem seruata sint. & merito. erat enim vir omni genere disciplinarum expolitissimus, dogmatum philosophicorum peritus, ita tamen vt in Platonem sit propensior; alienus ab adulatione & affectibus, licet mouendis illis mirus artifex; virtutum magnus amator, & inter has frugalitatis ac temperantiæ, comitum innocentiæ; reprehensor vitiorum sui seculi: de rebus diuinis, vt ea tempora ferebant, non male sentiens. nam de prouidentia per occasionem reuerenter ac pie loquitur, sic virtutem Romanorum prædicans, vt tamen eorum fortunam pendere fateatur a fauore numinis. aliquando retundit istorum impudentiam, qui negant superos curare terrestria. Et quia res populi Ro. mandat literis, grauitate cum Romanis historicis certat, in concionibus Liuianam præse ferens vehementiam, & verba personis aptissima tribuens. Historiam suam pollicetur se productum vsque ad initium primi belli Punici. sed videtur morte immatura præuentus non absoluisse quod instituerat. id quo magis suspicer, faciũt quæ habentur sub titulo libri vndecimi, Lutetiæ non edita, & proinde nec a nobis versa, farrago quædam indigesta, carens ordine, planeque vice commentarii parata, nec habens quicquam simile prioribus voluminibus: quam vel in hoc reliquimus suo loco immotam, vt autorem appareat operi cæpto immortuum. Eandem causam opinor cur non reperiantur libri quos in fine primi Antiquitatum promittit se scripturum de Romanorum republica. Præter præsens volumen supersunt eius rhetorici aliquot commentarii: vt, De compositione, seu orationis partium apta inter se collatione, ad Rufum: Artis rhetoricæ capita quædam ad Echecratem: De Thucydidis idiomatibus ad Ammæum. Suidas meminit*

& libri

& libri De antiquorum oratorum characteribus. Hactenus de DIONYSIO. nõ enim scribimus, ac ne possumus quidem pro dignitate, cuius encomium. Has antiquitates ante annos quinquaginta (opinor) vertit Lapus nescio quis: sed sic, vt ex dilucidis, & aliorum quoque libris lucem inferentibus, fecerit obscurissimas: quod ipse in oculis afferret caliginem, quemadmodum ille Senecæ cauillo notatus, spinas circumferebat in pedibus. Infelici interpreti nihilo felicior typographus contigit, dignum (vt aiunt) patella operculum. tanta erat eius seculi & superiorum barbaries. Itaque non magno fructu legebatur, sed non sine magno tedio. Proxima editione HENRICVS Glareanus poeta, nunc in Friburgensi academia liberalium disciplinarum professor publicus, (homo cum alias polyhistor, tum in mathematicis absolutissimus, &, quæ peculiaris ipsius laus est, in forma la iuuentute indefessus, idq; prospero successu auditorii) conatus opem ferre scriptori miseris modis tractato, expertus est malum esse immedicabile absque subsidio Græci codicis, nisi quod quædam ex aliorum librorum collatione coniectando assecutus est. nam ea phrasis est Lapi interpretis, vt sæpe dubites Græcus an Latinus loquatur, certo tamen scias te non intelligere, præsertim si idiomatis Græcis sis rudis. Itaque miserebat me tanti viri, digni qui melius cognosceretur a Romanis, quorum virtutes tantopere celebrat. Tandem ex insperato porrectum est remedium. nam cum Christianissimo Francorum regi FRANCISCO sua Minerua (hoc est eruditi viri, quos amplectebatur & fouebat excitans eorum ingenia) in mentem misisset vt regiam officinam typographicam institueret conuenientem dignitati tanti nominis, inter multos præclaros scriptores prodiit & DIONYSIVS. o animum plane regium, quarum quibus vita iunctur artibus: quem vtinam libeat æmulari cæteris Christianis principibus. & spes est ita fore, quando non defuit qui recens etiam tum exemplum imitaretur, serenissimus Lusitaniæ & Gymnæa rex IOANNES eius nominis tertius: & non contentus in regno suo nouam Conimbricæ fundasse academiam, adiidit ei typographos regios. Hic vero non dissimulandus est mihi tuus quoque illustrissime princeps animus, dum per occasionem libenter soles typographos iuuare exemplaribus simul ac pecunia, non mediocri sane tua laude, reique literariæ commodo. Sed, vt cœpi dicere, oblata Græci codicis copia, paruo molimine sum impulsus vt totum opus melioribus auibus verterem. Autores porro eius audaciæ fuerunt mihi compatres mei carissimi, Hieronymus Frobenius & Nicolaus Epiſcopius, honestæ memoriæ Ioannis Frobenii laudatissimi viri alter gener, alter filius, qui hæreditarias curas ad iuuandam rem literariam conferunt communi consilio, incredibilique industria. Quid enim vnquam ex eorum officina exiit non melius & expolitius? quot eximii scriptores in omni disciplinarum genere his triginta annis inde emissi sunt, partim restituti nitori pristino, partim e latebris, in quibus tot seculis velut sepulti iacuerant, eruti? quorum vel nudam nomenclaturam non caperet vna pagina, ne quid dicam de fœtura huius eruditi seculi. Quid quod prima omnium in Germania cæteras ad æmulationem accendit? ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι. satis enim apparet non alio telo profligatam barbariem. Hæ laudes vt veræ, ita confessæ sunt omnib. studiosis bonarum literarum & artium, candide beneficium agnoscentibus. vnde fit vt doctissimus quisque haud grauatim iis viris commodet suam operam, quemadmodum nuper ille ætatis suæ phœnix ERASMVS Rotercdamus, Beatus Renanus, Simon Grynæus, Hieronymus Gemusæus: vt taceam de superstitibus, non solum in hac vrbe, sed & in longinquis terris degentibus, qui vicissim illustrant hanc officinam & illustrantur ab ea. Me quoque multis iam annis vsi tenent grata compede vinctum & benignis officiis, vt æquo animo feram patriæ desiderium. Si quid igitur interim de literis sum meritus, vt quidam meritum putant, & hoc illorum est beneficium: in quorum gratiam ausus sum postremis his annis in Iosepho atque Dionysio ignotas tentare vias: quam consulte, viderint οἱ εὐγνώμονες. De fide non sum sollicitus, ne eam cuius vtriusque linguæ perito non approbem. Elegantias viri eloquentissimi magistrig; eloquentiæ quî poteram exprimere? Cæterum quod ad perspicuitatem attinet, dedi operam, vt hac quoque parte proxime archetypum accederem. Prodit igitur Dionysius tui nominis illustriss. princeps IO. RODOLPHE auspiciis iam commendatior; qui ex nobilissima familia natus, habente in stemmate non te vnum principem, ornamentum & ipsi, & huic quod geris muneri, es egregium, locumque obtines inter non postremos Germaniæ principes. nec mirum, cum ad hanc dignitatem attuleris virtutes quantumuis eximiis dignas honoribus, pietatem, integritatem, sinceritatem, prudentiam, grauitatem, eruditionem, magnificentiam vero ac benignitatem eo magis nunc colas, quo celsiore fortuna emines. quæ omnia in te sunt non vulgaria, sed religioso digna principe: mihi sane cognita partim ex vno colloquio, partim ex eruditissimis simul ac humanissimis tuis epistolis. cæteras dotes norunt ac venerantur familiares T. A. & inter hos insigni literatura præditi D. Matthias Vlianus A. T. cancellarius, & Christophorus Stilzius, quique tuæ valetudinis tuendæ curam commissam habet Ioannes Huberus. Hæc igitur tot ornamenta diuinitus in vnum heroem congesta, merito adhibenda erant mangonizandæ (vt ita dicam) editioni nouæ, etiamsi non essem A. T. deuinctissimus: nunc non potcram effugere notam ingratitudinis, nisi vt cunq; testatam relinquerẽ tuam vltroneam erga me beneficentiã, dedicato hoc partu

mediocris noſtri ingenij. Et alioqui me mirifice delectat hæc animi tui erga doctos viros propenſio, quamuis in eum chorum me non ingeram: non poteſt tamen iſta A.T. de me opinio non addere mihi magnum calcar ad alacrius decurrendum in hoc ſtadio, vt ei ſaltem aliqua ex parte reſpondeam. Quapropter cum ea quæ quotidiano ſplendori & benignitati ſuperſunt, libenter impendas tuæ ditioni ornandæ non vnis magnificis ædificiis, eaque ipſa exornes vna atque altera bibliotheca locupletiſſima, qui præcipuus hominum religioni deditorum theſaurus eſt, dignare oro etiam has noſtras vigilias aliquo inter cæteros bonos autores, quorum lectione præſertim theologorum & hiſtoricorum oblectaris, loco ponere, & mihi, quem ſemel in tuorum numerum recepiſti, fauere perge domine reuerendiſſ. Opto vt te diu nobis & reip. incolumem ſeruet ſeruator ille opt. max. Baſileæ ſub calend. Ianuarias anni a natiuitate Ieſu Chriſti MDXLIX.

EX SVIDA DE DIONYSIO.

Διονύσιος Αλεξάνδρου Αλικαρνασσεύς, ῥήτωρ, καὶ παντοῖος λόγιος· γέγονεν ἐπὶ Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, πρόγονος τοῦ ἐπὶ Αδριανοῦ γεγονότος Αττικιστοῦ. *Id eſt*, Dionyſius Alexandri filius Halicarnaſenſis, rhetor & in omni litterarū genere præclare verſatus: fuit ſub Cęſare Auguſto; progenitor (*ſeu auus*) eius qui ſub Adriano floruit Atticiſtę.

De hoc Atticiſta, ſuperioris nepote, hæc tradit idem Suidas. Διονύσιος (*inquit*) Αλικαρνασσεύς, γεγονὼς ἐπὶ Αδριανοῦ Καίσαρος, σοφιστὴς καὶ μουσικὸς κληθείς, ἀφ' ὧν πλεῖστον ἀσκηθῆναι λέγεται τῆς μουσικῆς. ἔγραψε δὲ ῥυθμικῶν ὑπομνημάτων βιβλία κδ, μουσικῆς ἱστορίας βιβλία λς· ἐν οἷς τόποις, αὐλητῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ ποιητικῶν πανηγύρεων μέμνηται· μουσικῆς παιδείας, ἢ ζητημάτων, βιβλία κβ. τίνα μουσικῶς εἴρηται ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ, βιβλία ἔπι. *Id eſt*, Dionyſius Halicarnaſenſis, qui ſub Adriano Cæſare floruit, ſophiſta fuit, & Muſicus cognomento dictus eſt, quia in rebus muſicis ſe plurimum exercuit. Scripſit autem Rythmicorum commentariorum libros XXIIII: Muſicæ hiſtoriæ libros XXXVI: in quibus tibicinum, citharœdorum, & omnis generis poeticorum (*vel artificum*) meminit: Muſicæ diſciplinæ, ſeu Muſicarum diſquiſitionum, libros XXII. Præterea libris aliquot expoſuit quænã in Platonis Republica muſice dicta ſint. *Hæc de vtroq; Dionyſio Suidas. Sed poſtrema vox* ἔπι *neſcio quam vitii ſuſpicionem de ſe præbet, ac pro numerali nota videtur eſſe ſuppoſita, pro* ϛ *ſcilicet, id eſt* VI; *vel alia conſimili. nam pro* ϛ310 *accipere, non videtur conſentaneum.*

Ex Eunapii Porphyrio.

Λογγῖνος δὲ κατ' ἐκεῖνον χρόνον ἐκεῖνον βιβλιοθήκης ἐμοὶ δοκεῖ ζωσης ἔμψυχος, καὶ περιπάτου μουσεῖον· καὶ κείνης τοὺς παλαιοὺς ἐπετέτακτο, καθάπερ καὶ ἐκεῖνα πολλοῖς ἕτεροι, καὶ ὁ ἐκ Καρίας Διονύσιος πρώτοις ἀειδηλότερος. *Id eſt, vt vertit Adrianus Junius:* Ea tempeſtate erat Longinus ſpirans quædam bibliotheca ac viuum Muſeum: cui de veterib. iudicandi poteſtas permiſſa (*ſeu iniuncta*) erat: quo munere ante illum, vt alii non pauci, ita & Dionyſius e Caria, cunctis illuſtrior, perfunctus fuerat. *Vbi etſi Iunius videtur intelligere Dionyſium Longinum, cuius περὶ ὕψους exſtat liber, facile tamen aſſentior clariſſ. viro Antonio Corrano, qui Halicarnaſenſem Dionyſium, non Longinum, hic intelligere mauult. Fuiſſe autem Halicarnaſum Cariæ vrbem, nõ modo geographi & hiſtorici tradunt, ſed teſtatur ipſa etiã vrbis etymologia: quippe quæ ſic dicta putetur παρὰ τὸ περὶς ἁλὶ τὰς Κᾶρας αὐτὴ νάσαι, quod Cares eam ad mare condidere. quamquam apud Stephanum Byzantium alia nominis affertur ratio,* ἀπὸ τοῦ ἁλία περιέχεσθαι τὴν Καρίαν, *quod mari (ſeu marinis aquis) cingatur Caria.*

Priore

Priore Dionysii tomo continentur:

ANtiquitatum Romanarum libri XI, e XX, quos vsq; ad primum bellum Punicum pertexuit, soli superstites. *Eam historiam in duas partes secuit. Priori exponit* τὸ Ρωμαίων ἔθνος, (474 12) *Romanæ gentis originem, a Græcis, non a barbaris populis; Oenotris scilicet; (qui post Aborigines dicti sunt) Pelasgis; Palantinis Arcadibus, Euandri ductum secutis; Herculis sociis; ac demum Troianis cũ Æneain Italiã profectis. Altera historiæ parte tractat* περὶ τῆς Ρωμαίων πολιτείας, (76,37) *De republ. Romana. Eã primo tradit fuisse* μοναρχικὴν, *sub* VII *regibus, per annos ab vrbe condita* CCXLIIII. *Deinde, cum vltimus rex Tarquinius superbia & licentia nimia regnum vertisset in tyrannidem, regium imperium in* ὀλιγαρχίαν *fuisse transmutatum, certisq; legib & certo temporis spatio limitatum, ac pro regib. ad reip. administrationem assumptos esse consules annuos, regia potestate præditos: & horum ductu primũ Tarquinii diuturnas ac varias machinationes plane fractas esse; deinde e finitimis gentibus Latinos & Hernicos prorsus deuictos, & tandem in societatis fidem receptos; Auruncos in totum profligatos; Sabinos vero, Volscos, Æquos, Etruscos, etsi non plane subiugatos, ita tamen post multiplices conatus identidem retusos, vt populi Romani vires illis oppugnandis magis ac magis creuerint. Tum per quietem ab externis bellis, partim optimatium quorundam insolentia, partim vulgi malitia exortis domi turbis, iisq; nec raris nec leuibus; semper eas fraternis animis fuisse compositas: ac post concessos plebi e suo corpore magistratus annuos, cum tribunorum ædiliumq; collegium perpetuo id agerent vt & plebis potentiam augerent, & patriciorum vires eneruarent; patres nunc lenitate nunc seueritate vsos, ita plebeiis nonnumquã cessisse, vt interim pristinam sui ordinis auctoritatẽ asseruerint: ac si vel externa vel domestica seuerius imperium requirerent, dictatorem cum absoluta rerum gerendarum potestate ad semestre dixisse. Cumq; plebeii tandem etiam iuris & honorum æqualitatem affectarent, anno vrbis* CCCIII *pro consulibus creatos esse decemuiros, & leges ab illis tum de publico ac priuato iure, tum etiam de iure sacrorum conscriptas. qui cum posteriorib. duob. annis licentius dominarentur, iterum e patriciis creatos esse consules. Tandem cum etiã consulatum plebeii appetissent, patres suspensa cõsulari potestate, ad tribunitius militaris consortium eos admisisse, anno vrbis* CCCXI. *quem magistratum cum signa diuinitus edita improbarent, eo ipso anno rursum consules ex ordine patricio ad rerum gubernacula fuisse adhibitos. Hæc XI librorum qui supersunt, summa est,* CCC & XII *annorum historiã complectens. ceteri nouem, qui ad primum bellum Punicum, seu ad annum vrbis* CCCCLXXXVIII *sunt deducti, temporum & hominum iniuria perierunt.*

Græcus textus partim e vetustis libris, Romano & Veneto, plurimis in locis vel expletus est, vel emẽdatus; partim e doctorum virorum animaduersionibus interpolatus. Gelenii versio cum Græcis denuo collata est, & ad illa sic conformata, vt plerisq; in locis sit plane noua.

ADDITA:

1 Fragmenta legationum quarundam a Romanis apud Neapolitanos, Samnites, Tarentinos & Pyrrhum obitarum; e posteriorib. Dionysii libris excerpta; Græce nuper a Fuluio Vrsino, nunc vero etiam Latine a Frid. Sylburgio edita. pag. 738

2 Chronologia Dionysiana, siue Temporum supputatio, a Troia capta vsq; ad annum vrbis CCCXII; auctore Henr. Glareano. 750

3 Origo gentis Romanæ, ex Pontificum annalibus & aliis veterum historicorum scriptis digesta; incerto auctore. 772

4 Leges Regiæ, & Leges Decemuirales, partim a Iusto Lipsio, partim ab Antonio Augustino & Fuluio Vrsino editæ. 780:785

Quas duas appendiculas propterea annectere libuit, quia prior libellus multa cum Dionysio habet communia, & ex isdem fontib. deducta: posterioris vero additione locus de legib. Romanis, qui apud Dionysium (725,20) mutilatus est, quadamtenus expletur.

5 Notæ Frid. Sylburgii, quib. de vtriusq; textus vel emendatione vel explanatione ex vetustis codicibus, vtriusq; interpretis versione, doctorum virorum obseruationibus, & priuatis coniecturis agitur. Seorsim etiam sub finem additæ Notæ in Gelenianam priorũ duorum librorum versionẽ Latinam.

6 Duo INDICES: alter Græcus, verborum & formularum notatu digniorum: alter Latinus, rerum memorabiliorum: magna diligentia confecti.

Altero tomo Rhetorico & Critico hæc continentur:

1 De *apta* verborum collocatione.

2 De Arte *Rhetorica*.

3 Veterum scriptorum characteres.

4 Comment. ad Ammæũ, de vetustis oratoribus; Lysia, Isocrate, Isæo, Dinarcho.

5 Epistola ad Ammæum de Demosthene; an is in suis orationibus Aristotelis præceptiones secutus sit.

6 Epistola ad Pompeium de Platonis dictione. Cui addita Comparatio Herodoti & Thucydidis: itemq; Xenophontis, Philisti, & Theopompi.

7 De Thucydidis proprietatibus.

8 Comment. ad Q. Ælium Tuberonem De Thucydidis historia.

His libris multa & præclara continentur, quæ non tantum ad eloquentiam, verum etiam ad historiam Græcanicam plurimum conducunt.

AD FRIDERICVM SYLBVRGIVM VETERENSEM.

Referte Graiis pectora litteris
SYLBVRGI, *veterem qui ſapientiam*
Lucro anteponens, diligentem
Vſque operam ſtudiumque navas
In corrigendis Graiugenûm libris,
Et quidquid facit ad Mercurialium
Frugem virorum, commodumque
Pieriæ eximium juventæ:
Quæ FRANCOFORTI *jam bona cuditis*
Exempla utilium, dic age, codicum?
Queisnam imprimendis veſtra terſo
Prela typo fabrefacta ſudant?
Nondumne ſummum duplice cum ſono
Ad finem properat jam DIONYSIVS,
Antiquitatum luculentus
Scriptor & egregius Quiritum?
Vt ſingulari lecta volumina
WECHELVS *ſtuduit conſilio ex ſuâ*
Depromere antehac officinâ;
Sic generis hodieque junctis,
Muſarum amicis, cura eadem vigil
MARNÆO*que animum mordet &* AVBRIO;
Labos & idem exercet ambos,
Non modo ſe celebratiores
Diam per artem, verum etiam dehinc
MÆNI *Franciaci reddere eo Deos*
Illuſtriores, quo papyros
Vtibiles magis edituri
Et profuturi ſint Academiis,
Europæ gremium condecorantibus;
Ad quas repentino volatu
Pegaſe molis onuſtiorem
Faſcem reportes: Pegaſe ab omnibus
Excepte hoſpitio, quos Aganippidum
Suaves alumnæ nutrierunt,
Imbueruntque animum capacem
Scientiarum munere plurimo, &
Linguarum potiorum innumerabili
Auxere dono. Quid mihi ſit
Millia tot memorare ad unguem
Excuſa librorum? Indicii ſatis
Pagellæ faciunt, bis cupidiſſimum
Lectorem ineſcantes quotannis,
Emporii ab regione noſtri
Diverſa in orbis dum ſpatioſius
Circumcurrere avent compita. Macte age
O macte SYLBVRGI *laborum*
Strenuitate: juva docentes,
Quantum valebis, mitibus in ſcholis,
Diſcentumque gregem. Non alia eſt via
Hanc præter, auctorum probatorum
Ingenioſa opera exigendi.

Lutetiæ Pariſiorum, Menſe Ianuario, A. CIↃ IↃ LXXXVI.

PAVLVS MELISSVS FRANCVS,
Comes Palatinus & Eques,
Laureatusque Poëta,
Civis Romanus.

ΕΙΣ ΠΑΥΣΑΝΙΑΝ ΚΑΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ ΤΟΝ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΑ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΝ ΤΟΝ ΣΥΛΒΟΥΡΓΙΟΝ.

Ἑλλάδα Παυσανίας, Λατίην Διονύσιος ἆεν
Μνήμης ἀθανάτης δῶκαν ὄνομ' ἔχειν.
Πῆμα μὲν ἐκ Τυρκῶν μέγα πάσυφορς ἔλλαβεν Ἑλλὰς,
Ἐκ Γωθῶν δ' Ἰταλὸς τρώματα πολλὰ λάβεν.
Ἀλλ' ὅδ' οἱ Τυρκοὶ πόσον Ἑλλάδι δῶκαν ὄνειδος,
Ὅσσον Παυσανίας Ἀτθίδι κῦδος ἔδω.
Οὔτ' Ἰταλὸς πόσ' ἐξ ἐχθρῶν λάβε πήματα Γωθῶν,
Ῥώμην ὅσην δόξαν πὰρ Διονύσῳ ἔχει.
Ὅσσα δὲ Παυσανίᾳ γ' Ἑλλὰς, Ῥώμη Διονύσῳ,
Τόσσ' ὀφελῆσ' ἄμφω σοὶ Φριδερῆχε μόνῳ.

IN PAVSANIAM ET DIONYSIVM HALICARNASSEVM FRIDERICI SYLBVRGII.

Hellada Pauſanias, Latiam Dionyſius oram,
Nominis æternum fecit habere decus.
Turca quidem damnum dedit irreparabile Graiis,
Atque Italo Gothus vulnera multa dedit.
Sed neque tam magnum Turcæ tibi Gracia probrum,
Quantum Pauſanias attulit iſte decus:
Nec tantam a Gothis cepit gens Romula cladem,
Quantum Italo nomen dat Dionyſius ago.
Sed Friderice tibi tantum hi debent, Dionyſo
Quantum Itali, quantum Græcia Pauſaniæ.

NICODEMVS FRISCHLINVS D.
Poeta L. Comes Palat. Cæſarius:
Francofurti ad Mœnum
9 Cal. Maii, 1586.

ΔΙΟΝΥ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣσέως, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον πρῶτον.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARnassensis, Antiquitatum siue originum Romanarum liber primus.

ΤΟὺς εἰωθότας ἀποδίδοσθαι τοῖς πρώτοις τῶν ἱστοριῶν λόγοις, ἥκιστα βουλόμενος, ἀναγκάζομαι καὶ ἐμαυτοῦ πρῶτον εἰπεῖν· ὅτε γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις μέλλων πλεονάζειν ἐπαίνοις, οὓς ἐπαρθεὶς οἶδα φαινομένους τοῖς ἀκούουσιν· ὅτε μήτε παρὰ τῶν ἄλλων ἐγνωκὼς ποιεῖσθαι συγγραφέων, ὥσπερ Ἀναξίλαος καὶ Θεόπομπος ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἱστοριῶν ἐποίησε· δηλῶ τοὺς ἐμαυτοῦ λογισμοὺς ἀποδεικνύμενος, οἷς ἐχρησάμην ὅτε πρὸς αὐτὸν ὥρμησα τὴν πραγματείαν, καὶ πρῶτον ἀφορμὴν ἀποδιδοὺς λόγους, δι' ὧν τὸν ἐμπειρίαν ἔλαβον τῶν γραφησομένων. ἐπείσθην γὰρ ὅτι δεῖ τοὺς πραγματευομένους μνημεῖα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς τοῖς ὑπιγνομένοις καταλιπεῖν, ἃ μὴ συναφανισθήσεται τοῖς σώμασιν αὐτῶν κατὰ τὸν χρόνον, καὶ πάντων μάλιστα τοὺς ἀναγράφοντας ἱστορίας, ἐν αἷς καθιδρῦσθαι τὴν δηλόφαν πάντες ὑπολαμβάνομεν, ἀρχὴν φρονήσεώς τε καὶ σοφίας οὖσαν. πρῶτον μὲν ὑποθέσεως αἱρεῖσθαι καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς, καὶ πολλὴν ὠφέλειαν τοῖς ἀναγνωσομένοις φερούσας· ἔπειτα παρασκευάζεσθαι τοὺς ὑπιτηδείους εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς ὑποθέσεως ἀφορμὰς μετὰ πολλῆς ὑπιμελείας τε καὶ φιλοπονίας. οἱ μὲν γὰρ περὶ ἀδήλων πραγμάτων ἢ πονηρῶν, ἢ μηδεμιᾶς σπουδῆς ἀξίων ἱστορικὰς καταβαλόμενοι πραγματείας, εἴτε δι' ἄγνοιαν εἰς γνῶσιν ὀρεχθέντες, καὶ τυχεῖν ὁποιασδήποτε ὀνόματος, εἴτε περιουσίαν ἀποδείξασθαι τῶν περὶ λόγους δυνάμεως βουλόμενοι, ὅτε τῆς γνώσεως ζημιοῦνται παρὰ τοῖς ὑπιγνομένοις, ὅτε τῆς δυνάμεως ἐπαινοῦνται· δόξαν εἰκαταλείπουσι τοῖς ἀναλαμβάνουσιν αὐτῶν τὰς ἱστορίας, "ὅτι τοιούτους ἐζήλωσαν αὐτοὶ βίους, οἵας ἐξέδωκαν τὰς "γραφάς· ὑπιστῶς γὰρ ἄπιστα νομίζουσιν· εἰκότως "δὲ τὰ ἑκάστου ψυχῆς τοὺς λόγους. οἱ δὲ προαιρούμενοι μὲν τὰς καλλίστας ὑποθέσεις, εἰκῇ δὲ καὶ ῥᾳθύμως αὐ-

RATIONES quas in proœmiis historiarum moris est reddere, de me afferre in hac præfatione necesse habeo: quod alioqui minime vellem. Sed neque multus in propriis laudibus sum futurus, quas audientibus graues molestasq; videri scio; neque alios scriptores traducere statui, sicut Anaxilaus & Theopompus fecerunt in historiarum suarum proœmiis: sed indicabo quo consilio ad hæc tractanda accesserim, & qua occasione assecutus sim cognitionem eorũ quæ decreui hoc scripto prodere. Equidem persuasum habeo, eos quibus propositum est ingenii sui monumenta post obitum superfutura posteritati relinquere, præsertim historias, in quibus veritatem ac prudentiæ sapientiæq; principia recõdita omnes credimus: debere primo argumentum eligere pulchrum ac magnificum, quodque multas lectoribus vtilitates afferat: deinde curare vt ad id quam diligentissime tractãdum sint instructi. Qui enim de obscuris rebus, malisve, aut indignis in quibus opera collocetur, texunt historiam, siue innotescendi cupidine & qualiscunque nominis, siue ostentandæ eloquentiæ gratia, nec posteris noscuntur feliciter, nec laudem assequuntur eloquentiæ: dum quisque qualia eorum esse scripta videt, talem eos vitam secutos fuisse existimat. Morum e- „ nim omnes putant orationem suam „ cuiusque animi esse imaginem. At il- „ li qui existimationem quidem argumenta sibi deligunt, sed temere ac negligẽter ea

tractant quibusuis rumoribus credu-
li, nullam inde laudem referūt. Indi-
gnum enim fuerit de claris ciuitatib.
& viris ampla potentia præditis ex tē-
pore ac negligenter commentarios
scribere. Hęc ego ratus maxime cō-
siderāda scriptoribus, quippe qui hac
cura nō tangar leuiter, nec præterire
silētio volui, nec alio loco aptius qua-
drare duxi quā proœmio. Ceterum
argumentum me delegisse elegās &
magnificum, multisq; vtile, facile opi
nor persuadebitur, his potissimū qui
nō omnino imperiti sunt communis
historiæ. Si quis enim mentem adhi-
beat ad prisca tam ciuitatū quam gen
tium imperia maiorum monumētis
prodita, ac singulatim quodq; consi-
deret, & inter se collata diligēter exa-
minet quodnam eorū sibi dominiū
ampliſſimū parauerit, & res bello ac
pace clarissimas gesserit, videbit Ro-
manum imperiū lōgo interuallo post
se reliquisse cetera quorum hactenus
extat memoria, nō solū si spectes am-
plitudinē dominii pulchritudinemq;
rerum gestarū, quas nemo hactenus
pro dignitate suis scriptis exornauit;
verumetiam quod ad diuturnitatem
eius attinet, extēsam vsq; ad nostrum
hoc seculum. Nam antiquum illud
Assyriorum imperiū retro ad fabulo-
sa vsq; pertingēs tempora, modicam
quandā Asiæ partem obtinuit. Dein-
de in Medos translatū, & auctum etiā
opibus, nō lōgo duravit tempore, sed
in quarta ætate desiit. Persę porro Me
dis deuictis, Asia quidē pene tota tan-
dē potiti sunt: ceterū Europeas etiam
gentes bello tentare ausi, nō multum
profecerunt, nec multū vltra ducētos
annos permanserunt in rerū fastigio.
At Macedonū potētia post oppressas
opes Persicas, imperii quidem amplitudine superauit omnes quotquot an
te fuerant: tēpore vero nec ipsa longo
floruit, sed mox ab Alexandri obitu
cœpit fieri deterior. distracta enim in
multos principes statim ab eius suc-
cessoribus, & post illos ad alterā tertiam ve ætatē progressa, per se ipsa fa-
cta est debilis, ac postremo Romanis
armis sublata est e medio. nec ipsa ta-
men torā terrā ac mare coegit impe-
rata facere. nā nec Africam late patē-
tem subegit, nisi qua Ægypto est con-
tigua; nec Europā totam perdomuit:
sed ad septemtriones in ea nō proces-

Τὰς συλλεγέντες ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων,
οὐδένα ὑπὲρ τοῦ προαιρέσεως ἔπαινον κομίζονται. ὃ
γὰρ ἀξιόλογον ἀναγραφέως οὐδὲ ῥᾳδίους εἶναι τὰς περὶ
τε πόλεων ἐνδόξων καὶ ἀνδρῶν ἐν δυναστείᾳ γεγονό-
των ἀναγραφομένας ἱστορίας. Ταῦτα οὖν νομίσας ἀ-
ναλήμματα καὶ προθήματα θεωρήματα τοῖς ἱστορικοῖς εἶναι, καὶ
πολλοῦ ποιησάμενος ἐπιμέλειαν, ὅτε παρεῖναι τοῦ ὑ-
πὲρ αὐτοῦ λόγου ἐβουλήθην, ὅτε εἰς ἄλλον τινὰ τόπον κα-
ταχωρίσαι μᾶλλον, ἢ ὡς προοιμίου τοῦ παρασκευῆς.
Τὸ μὲν οὖν ὑπόθεσιν ὅτι καλὴν εἴληφα καὶ μεγαλο-
πρεπῆ, καὶ πολλοῖς ὠφέλιμον, καὶ μακρῶν οἴομαι δεήσειν
λόγων, οἷς γε δὴ μὴ πάνυ πάσαν ἀπείρως ἔχουσι τῆς
κοινῆς ἱστορίας. εἰ γάρ τις ὑπισχνήσας τὴν ὀφείλουσαν ὑπὸ
τὰς προθεσμίας οὐκ ἔτι παρελθυθότος χρόνου πό- 4
λεών τε καὶ ἐθνῶν ἡγεμονίας, ἔπειτα χωρὶς ἑκάστην σκο-
πῶν, καὶ παρ' ἄλληλας ἐξετάζων, ὁποίαν τινὰ ἕκαστη βουληθείη
τὴς αὐτῶν ἀρχὴν τε μεγίστην κτήσασθαι, καὶ προέξης
ἐπιδείξασθαι λαμπροτάτας, ἐν εἰρήνῃ τε καὶ πολέ-
μοις, μακρῷ δή τινι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἁπάσας
ὑπερβεβληκυῖαν ὄψεται· τὰς μὲν αὐτῆς μυημονευο-
μένας, ὑπερέχουσαν δὲ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ κάλ-
λος τῶν πράξεων, ἃς ὅπως κεκόσμηκε λόγος οὐδεὶς
ἀξίως, ἀλλὰ καὶ τὸ μῆκος τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν
χρόνου μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας. Ἡ μὲν δὴ Ἀσ-
συρίων ἀρχὴ παλαιά τις δόξα, καὶ εἰς ὑπὸ μυθικοὺς ἀ-
ναγομένη χρόνους, ὀλίγου τινὸς ἐκράτησε τῆς Ἀσίας
μέρους. ἡ δὲ Μηδικὴ, καθελοῦσα τὴν Ἀσσυρίων, καὶ
μείζονα δυναστείαν περιβαλομένη, χρόνον οὐ πολὺν
κατέσχεν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τετάρτης κατελύθη γενεᾶς.
Πέρσαι δὲ, οἱ Μήδους καταγωνισάμενοι, τῆς μὲν Ἀ-
σίας ὀλίγου δεῖν πάσης τελευτῶντες ἐκράτησαν, ἐ-
πιχειρήσαντες δὲ καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις ἔθνεσιν, ὀλίγα
μὲν ἐπηύξησε, χρόνον τε οὐ πολλῷ πλείονα διακο-
σίων ἐτῶν ἔμειναν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς. ἡ δὲ Μακε-
δονικὴ δυναστεία, τὴν Περσῶν καθελοῦσα ἰσχύν, με-
γέθη μὲν ἀρχῆς ἁπάσας ὑπερέβαλε τὰς πρὸ αὐ-
τῆς, χρόνον δὲ οὐδὲ αὐτὴ πολὺν ἤνθησεν, ἀλλὰ με-
τὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ὑπὸ τῶν χείρων ἤρ-
ξαν φέρεσθαι. διαπεσοῦσα γὰρ εἰς πολλοὺς ἡ-
γεμόνας διχῆς ἀπὸ τῶν διαδόχων, καὶ μετ' ἐκεί-
νους ἄχρι τῆς δευτέρας ἢ τρίτης ἡλικίας προελθεῖν
ἠδυνήθησαν, ἀσθενὴς αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐγένετο, καὶ τε-
λευτῶσα ὑπὸ Ῥωμαίων ἠφανίσθη. καὶ οὐδὲ αὐ-
τὴ μόνοι πᾶσαν ἐποιήσαντο γῆν τε καὶ θάλασσαν
ὑπήκοον. οὔτε γὰρ Λιβύης, ὅτι μὴ τῆς πρὸς Αἰ-
γύπτῳ, πολλῆς οὔσης ἐκράτησεν, οὔτε τὴν Εὐρώπην ὅ-
λην ὑπηγάγετο, ἀλλὰ τὰ μὲν βορείων αὐτῆς μερῶν

μέχρι

μέχρι Θράκης προῆλθε, τῶν δὲ Ἑσπερίων ἄχρι τῆς Ἀδριανῆς καλέσι θαλάσσης. αἱ μὲν οὖν ἐπιφανέσταται τῶν πρόσθεν ἡγεμονιῶν, ἃς παρελήφαμεν ἐκ τῆς ἱστορίας, τοσαύτην ἀκμήν τε καὶ ἰσχὺν λαβοῦσαι κατελύθησαν. Τὰς γὰρ Ἑλληνικὰς δυνάμεις οὐκ ἄξιον αὐταῖς ἀντιπαρεξετάζειν, οὔτε μέγεθος ἀρχῆς, οὔτε χρόνον ἐπιφανείας τοσοῦτον, ὅσον ἐκεῖναι, λαβοῦσαι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ αὐτῆς μόνον ἦρξαν τῆς παραλίου, δυοῖν δέοντα ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ οὐδὲ ταύτης ἁπάσης, ἀλλὰ τῆς ἐντὸς Εὐξείνου τε πόντου, καὶ τῆς Παμφυλίου πελάγους, ὅτε μάλιστα ἐν θαλάσσῃ ἐκράτουν. Λακεδαιμόνιοι δὲ Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης κρατοῦντες Ἑλλάδος, ἕως Μακεδονίας τὴν ἀρχὴν προσέβιβασαν, ἐπαύθησαν δὲ ὑπὸ Θηβαίων, οὔτε ὅλα ἔτη τριάκοντα τὴν ἀρχὴν κατασχόντες. ἡ δὲ Ῥωμαίων πόλις ἁπάσης μὲν ἄρχει γῆς, ὅση μὴ ἀνέμβατός ἐστιν, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων κατοικεῖται· πάσης δὲ κρατεῖ θαλάσσης, οὐ μόνον τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὠκεανίτιδος, ὅση πλῶσθαι μὴ ἀδυνάτος ἐστί, πρώτη καὶ μόνη τῶν ἐκ τοῦ πρώτου αἰῶνος μνημονευομένων, ἀπολὰς καὶ δύσβατος ὄρεσι ποικιλθεῖσα τῆς ἀνατολῆς· χρόνος τε αὐτῇ τοῦ κράτους οὐ βραχύς, ἀλλ' ὅσος οὐδεμιᾷ τῶν πρόσθεν οὔτε πόλεων οὔτε βασιλέων. Αὐτὴ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὸν οἰκισμὸν, τὰ πλησίον ἔθνη πολλὰ καὶ μάχιμα ὄντα προσηγάγετο, καὶ προσβαίνει ἀεὶ πρὸ δουλουμένη τὸ ἀντίπαλον. Ταῦτα δὲ πέντε καὶ τετρακόσια ἤδη πρὸς τοῖς ἑπτακοσίοις ἔτεσίν ἐστιν εἰς ὑπάτους, Κλαύδιον Νέρωνα τὸ δεύτερον καὶ Οὐαλέριον, καὶ Πίσωνα Καλπούρνιον, οἳ κατὰ τὸν τρίτον ἐπὶ τοῖς ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν ἀπεδείχθησαν. ἐξ οὗ δὲ ὅλης ἐκράτησεν Ἰταλίας, καὶ ἐπὶ τὸν ἀπόντων ἀρχὴν ἐθάρρησε προελθεῖν, σκαλοῦσα μὲν ἐκ τῆς θαλάττης Καρχηδονίους, οἳ πλείστων ἔσχον ναυτικῶν δυνάμεων· ὑποχείριον δὲ λαβοῦσα Μακεδονίαν, ἣ τέως ἐδόκει μέγιστον ἰσχύειν κατὰ γῆν, οὐδὲν ἔτι ἀντίπαλον ἔχουσα, οὔτε βάρβαρον φῦλον οὔτε Ἑλληνικὸν, γνοὺς ἑβδόμῳ ἤδη τὸν ἐπ' ἐμοῦ θρόνου πόντος ἔχουσα τόπου· ἔθνος δὲ οὐδὲ ἕν, ὡς εἰπεῖν, ἐστὶν, ὃ μὴ τῆς κοινῆς ἡγεμονίας, ἢ τοῦ μὴ ἄρχεσθαι, τοῖς αὐτῶν διαφέρεται. Ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν ἔστε τὸν ἐλαχίστην τῶν ὑποθέσεων προήρημαι, καθάπερ ἔφην, οὔτε τοῖς φαύλοις καὶ ἀσήμοις προέξεις ἔγνωκα διατείνειν, ἀλλὰ τοῖς τε πόλεως γράφω

sit vltra terram Thraciã; ad occidentem finita est mari Adriatico. Atq; hæc sunt celebratissima ad nostrã vsque ætatẽ imperia, & hęc eorum diuturnitas atq; potentia. nam Græcorũ imperia his nequaquam conferenda sunt, nec dicionis magnitudine, nec diuturnitate temporis. Athenienses enim maritimum tãtum tractum tenuerunt annis duodeseptuaginta; ac ne hunc quidẽ totum, sed eum duntaxat qui intra Euxinum pontum & Pamphyliũ pelagus continetur; idq; cum maxime pollerent rebus naualibus. Lacedæmonii vero Peloponnesum ac reliquã Græciam tenentes, vsque Macedoniã extenderunt imperiũ: in quo vix triginta annis exactis, a Thebanis victi, eo priuati sunt. At Romanorũ ciuitas imperat per cunctas terræ plagas, quæ quidem inaccessæ non sunt, sed habitantur ab hominibus: toto etiã mari dominatur, nõ solum intra columnas Herculis, verum etiã Oceano quacũq; est nauigabilis: primaq; & sola in omni hominũ memoria ortũ & occasum terminos imperii sui posuit. Tẽpus quoq; eius potentiæ non breue, sed diuturnius quã vlli vel regno vel reipublicæ obtigit. Statim enim ex quo primum est cõdita, propinquas gẽtes multas & bellicosas sibi adiunxit, atq; in subiugandis aduersariis omnibus in dies progressus fecit. Quod tẽpus iam annorum est septingentorum quadraginta quinq;, vsq; ad Claudium Neronẽ iterum, & Calpurnium Pisonẽ, consules, qui magistratum hunc iniuerũt olympiade CXCIII. Ex quo autem totius Italiæ potita dominio, ausa est orbis imperium sibi sumere, exturbatis e mari Carthaginensibus, quorum nauales opes fuerant maximæ; subiugataq; Macedonia, quæ ad id temporis terrestribus copiis plurimũ pollere videbatur, nulla amplius nõ barbara gente, non Græca contendente de principatu, septimam iam ætatem me hæc prodente dominiũ omnibus in terris cõstanter obtinet: nec est vlla gens (vt *breuiter* dicã) quę nõ agnoscat vniuersorũ dominã, aut detrectet eius imperium. Sed enim quod neq; friuolum argumentum delegi, vt dictũ est, neq; viles & obscuras res tractãdas susceпi; verũ de ciuitate scribo

illustrissima, rebusque gestis quibus splendidiores nemo possit ostendere, opinor me satis approbasse omnibus. Quod vero non incogitãter nec improuide ad priscas res eius narrandas aduerterim animũ, sed bonis ad id adductus sim rationibus, libet paucis præfari, & occurrere hominum morosiorum criminationibus: qui reprehendent me, quod ciuitatis nostro quo celeberrimæ obscura admodum & humilia initia scribenda susceperim, indigna sane quæ mandentur historiæ: quando ante pauca secula vrbs hæc illustre nomen & gloriam consecuta sit, post subacta demum regna Macedonica & res contra Pœnos gestas feliciter: cumq; mihi integrum esset celebre aliquod argumentum in manus sumere, in antiquitates quasdam nõ admodum illustres procliuior fuerim. adhuc enim ignota est Græcis pene omnibus vetus illa Romanorum historia: & opiniones quædam minime veræ, sed ex temerariis rumoribus natæ, eorũ pleroſque decipiunt: errones quosdam sine lare barbaros, ac ne liberos quidem, eius vrbis conditores fuisse: hos procedente tempore non pietate & iustitia ceterisque virtutibus prouectos ad tantum imperium; sed iniusta quadã fortunæ temeritate, quæ maxima bona in immeritos sine ratione effundat. nec desunt homines parum candidi, qui palã incusare fortunam solent, quod in barbarorũ deterrimos bona Græcorum transtulerit. Et quid hîc alios memorem? quãdo etiam scriptores nonnulli in gratiam barbarorum regũ, ausi sunt hæc historiis prodere; quibus studiũ fuit illos imperii ofores demereri adulatoriis obsequiis, nulla æquitatis & veritatis ratione habita. Has ergo falsas sicut dixi opiniones animis ciuiũ meorum vt eximam, pro eisq; veras reponam, de conditoribus vrbis quinam fuerint, & quo singuli tempore cõuenerint, & quibus casib. acti antiquas patrias reliquerint, his narrabo cõmentariis: in quibus polliceor me declaraturũ Græcam eius gentis originem, camq; ex non pudendis nec aspernãdis sui generis auctoribus deductã. Post hæc narrabo res eius mox ab vrbe condita gestas, quibusque

τῆς τῶν φανερωτάτης, καὶ τῶν τοιούτων ὧν οὐκ ἀμὴ ἔχοι τὶς ὑποδείξασθαι λαμπροτέρας, οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. ὅτι δ' οὐκ αὐθαίρετος καὶ τῶν τοιούτων ἔμφρονος ὑπὲρ τῶν παλαιῶν τῶν ἱστορουμένων τῶν ἐμαυτῆς ἐβάπτην, ἀλλ' ἔχων εὐλογίους ἀποδοῦναι τῆς τοιαύτης αἰτίας, ὀλίγα βούλομαι προειπεῖν, ἵνα μή τινες ὑπολιμπάνωσί μοι τῶν πρὸς ἀπόνοιαν φιλαιτίων, οὐδὲν οὔπω τῶν μελλόντων δηλοῦσθαι προσακηκότες, ὅτι τῆς ἀοικίστου νομιζομένης καθ' ἡμᾶς πόλεως, ἀδόξους πάνυ καὶ ταπεινὰς τὰς πρώτας ἀφορμὰς λαβούσης, καὶ οὐκ ἀξίας ἀναγραφῆς ἱστορικῆς, οὐ πολλῷ δὲ γενεᾶς πρότερον εἰς ὑπεροψίαν καὶ δόξαν ἀφιγμένης, ἐξ οὗ τάς τε Μακεδονικὰς καθεῖλε δυναστείας, καὶ τοὺς Φοινικοὺς κατώρθωσε πολέμους, ἔξεστί μοι τῶν ἐνδόξων τινὰς λαβεῖν ὑποθέσεων, ὑπὲρ τῶν οὐδὲν ἐχουσῶν ὑποφανῆς ἀρχαιολογίαν ἀπέκλινα. ἔστι γὰρ ἀγνοούμενα τοῖς Ἕλλησιν ὀλίγου δεῖν πᾶσιν ἡ παλαιὰ τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἱστορία, καὶ δόξαι τινὲς οὐκ ἀληθεῖς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπὸ τυχόντων ἀκουσμάτων. τῶν ἀρχῶν λαβοῦσαι τοῖς πολλοὺς ἐξαπατήσασιν, ὡς ἀνέστιοι μὲν τινας καὶ πλάνητας, καὶ βαρβάρους, καὶ οὐδὲ τούτους ἐλευθέρους οἰκιστὰς ἐχομένης· οὐ δὶ ὑσέβειαν δὲ καὶ δικαιοσύνην, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὑπὸ τῶν ἀπάντων ἡγεμονίαν σὺν χρόνῳ παρελθούσης, ἀλλὰ δι' αὐθαιρεσίαν τινὰ καὶ τύχην ἄδικον εἰκῆ δωρουμένην τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀνεπιτηδειοτάτοις. καὶ οἵγε κακοηθέστεροι κατηγορῆσαι εἰώθασι τῆς τύχης καὶ ὃ φανερόν, ὡς βαρβάρων τοῖς πονηροτάτοις τὰ τῶν Ἑλλήνων ποιεῖσθαι ἀγαθά. καὶ τί δεῖ τῶν ἄλλων λέγειν; ὅπου γε καὶ τῶν συγγραφέων τινὲς ἐτόλμησαν ἐν ταῖς ἱστορίαις ταῦτα γράψαντες καταλιπεῖν βασιλεῦσι βαρβάροις, μισοῦσι τὴν ἡγεμονίαν, οἷς δουλεύοντες αὐτοὶ, καὶ τὰ καθ' ἡδονὰς ὁμιλοῦντες διετέλεσαν, οὔτε δικαίας οὔτε ἀληθεῖς ἱστορίας χαριζόμενοι. ταύτας δὴ τὰς πεπλασμένας, ὥσπερ ἔφην, ὑπολήψεις ἐξελέσθαι τῆς διανοίας τῶν πολιτῶν προαιρούμενος, καὶ ἀντικαταστῆσαι τὰς ἀληθεῖς, τῶν μὲν τῶν οἰκισάντων τὴν πόλιν, οἵτινες ἦσαν, καὶ ἐπ' τίνας ἕκαστοι χρόνοις συνῆλθον, καὶ τίσι τύχαις χρησάμενοι τὰς πατρίους οἰκήσεις ἐξέλιπον, ἐν ταύτῃ δηλώσω τῇ γραφῇ, δι' ἧς Ἑλληνάς τε αὐτοὺς ὄντας ὑποδείξειν ὑπισχνοῦμαι, καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἐλαχίστων ἢ φαυλοτάτων ἐθνῶν συνεληλυθότας. τῶν δ' τῶν προτέρων ἀπ' μὲν τὸν οἰκισμὸν αὐτῶν ἐπιδείξασθαι, καὶ τῶν

τὸ ὑπο-

τῶν ὑπιτηδευμάτων, ἐξ ὧν εἰς τοσαύτην ἡγεμονίαν
προῆλθον οἱ μετ' αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς μιᾶς ταύτης ἀρ-
ξάμενος ἀναγραφῆς ἀφηγήσομαι, παραλιπὼν οὐ-
δὲν, ὅση μοι δυνάμις, τῶν ἀξίων ἱστορίας, ἵνα τότε
μαθοῦσι τὴν ἡλικίαν, ἃ προσήκει καὶ περὶ τὴν πόλεως
τῆσδε παραινῆ φρονῆν, εἰ μὴ πανταπασιν ἀγεῖος
καὶ δυσμενῶς διάκεινται πρὸς αὐτήν· καὶ μήτε ἀ-
„ηθεσθαι τῇ ἰσοταξίᾳ τῇ ὑπαρχούσῃ· φύσεως
„γὰρ δὴ νόμος ἅπασι κοινὸς, ὃν οὐδεὶς καλύσαι χρό-
„νος, ἄρχειν ἀεὶ τῶν ἡττόνων τοὺς κρείττονας· μήτε
κατηγορεῖν τῆς τύχης ὡς οὐκ ὑπιτηδείῳ πόλει τηλι-
καύτην ἡγεμονίαν, καὶ τοσοῦτον ἤδη χρόνον παρεῖκε
διαμένειν· μαθοῦσι γε δὴ καὶ διὰ τί ἰσορίας ὅτι μυ-
ρίας ἴσχεκεν ἀνδρῶν ἀρετὰς λόγος ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ
οἰκισμοῦ, ὧν οὔτε ἀσεβεστέρους, οὔτε δικαιοτέρους,
οὔτε σωφρονεστέρους πλείονι διὰ πάντα τὸν βίον χρη-
σαμένους, οὐδέ γε τὰ πολέμια κρείττους ἀγωνισάς ἂ-
δεμία πόλις ἴσχεκεν, οὔτε Ἕλλας οὔτε βάρβαρος·
εἰ δὲ, ἁπάσης τοῦ λόγου ὀφθόνου· ἔχει γάρ τι καὶ
τοιοῦτον ἡ τῶν παραδόξων καὶ θαυμαστῶν ἀποδο-
σις. οἱ δὲ σύμπαντες οἱ τοσοῦτον προβάντες αὐτῆ δυ-
ναστείας μέγεθος, ἀγνοοῦνται παρὰ Ἑλλήνων, ὅτυ-
χόντες ἀξιολόγου συγγραφέως. οὐδεμία γὰρ ἀκριβὴς
ἐξελήλυθε περὶ αὐτῶν Ἑλλησὶ ἱστορία μέχρι τῶν
καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτι μὴ κεφαλαιώδης ὑπόμνησις,
πάνυ βραχεῖα· πρῶτον μὲν, ὅσα καὶμὲ εἰδέναι, τὴν
Ῥωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ὑπισχνούμενος Ἱερώνυμος
ὁ Καρδιανὸς συγγραφεύς, ἐν τῇ περὶ τῶν ὑπογό-
νων πραγματείᾳ· ἔπειτα Τιμαῖος ὁ Σικελιώτης,
τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱστοριῶν ἐν ταῖς καιναῖς ἱστορίαις
ἀφηγησάμενος, τὰς δὲ πρὸς Πύρρον τὸν Ἠπειρώτην
πολέμους εἰς ἰδίαν καταχωρίσαντος πραγματείαν·
ἅμα δὲ τούτοις Ἀντιγόνη τε καὶ Πολυβίῳ, καὶ Σιληνῷ,
καὶ μυρίων ἄλλων, τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν οὐχ ὁμοίως
ὑπιβαλόντων· ὧν ἕκαστος ὀλίγα, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διε-
σπουδασμένως οὐδὲ ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπιτυ-
χόντων ἀκουσμάτων συνθεὶς, ἀνέγραψεν. ὁμοίας δὲ
τούτοις καὶ οὐδὲν διαφόρους ἐξέδωκαν ἱστορίας καὶ
Ῥωμαίων ὅσοι τὰ παλαιὰ ἔργα τῆ πόλεως Ἑλλη-
νικῇ διαλέκτῳ συνέγραψαν· ὧν εἰσι πρεσβύτατοι,
Κόιντος Φάβιος, Λεύκιος Κίγκιος, ἀμφότεροι καὶ
τὰς Φοινικικὰς ἀκμάσαντες πολέμους. τούτων δὲ τῶν
ἀνδρῶν ἑκάτερος, οἷς μὲν αὐτὸς ἔργοις παρεγένετο, διὰ
τὴν ἐμπειρίαν ἀκριβῶς ἀνέγραψε· τὰ δὲ ἀρχαῖα τὰ
μετὰ τὴν κτίσιν τῆς πόλεως μυθώδεσι κεφαλαιωδῶς ἐπέ-
δραμε. διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας, ἔδοξέ μοι
μὴ παρελθεῖν καλὸν ἱστορίαν ἐπικαλλεστάτην ὑπὸ

studiis partum sit ab eorum posteris tantũ imperium; nec, quantum potero, quidquã memorabile omittam: vt *nostri homines* tandẽ veritate cognita, dignã tali ciuitate existimationem concipiant: nisi forte in eã iniquo penitus & efferato sunt animo. nec moleste ferant iusto se imperio subditos; [1] quãdoquidem vniuersali ac sempiterna lege naturę est receptũ, inferiores parêre præstantioribus: desinãtq; incusare fortunam, quasi parum idoneæ ciuitati tantũ tamq; diuturnum gratis donarit imperiũ; edocti ex nostra historia, quã innumeras virorum virtutes tulerit mox ex quo est condita: quibus nec pietate, nec iustitia, nec perpetua per omnẽ vitam temperantia, ac ne bellica quidem fortitudine prę stantiores vlla vnquã ciuitas tulit, non Græca, non barbara: abstit modo verbis inuidia. solet enim hæc comitari pollicitationes rerũ mirandarum & fidem pene superãtium. qui simul omnes, post auctam a se in tantã amplitudinem rempublicam, ignorãtur a Græcis hominibus; eo quod nullũ fortiti sint se dignum historicum. nullum enim accuratum scriptum apud Græcos hactenus extat in hoc genere, exceptis summariis cõpendiis perquam breuibus. Et primus (quod equidem sciam) scriptorum Hieronymus Cardianus antiquitates Romanas cursim attigit [2] in opere De successionẽ Heroicorũ principum: deinde Timæus Siculus, res priscas complexus vniuersali historia, Pyrrhi Epirotæ bellis priuatim dicato volumine: cumq; his Antigonus, Polybius, Silenus, & innumeri alii res easdem non eodem modo aggressi; quorum vnusquisque parum aliquid, ac ne id quidem debita cura & diligentia, sed vt ex fortuitis rumoribus collegerat, scripto prodidit. Nec absimiles historias ediderũt quotquot Romani homines vrbis suæ res antiquas Græco sermone scripserunt; quorum vetustissimi, Q. Fabius, L. Cincius, ambo æquales bellis Punicis. horum vterq; ea quibus ipse interfuit, vt probe sibi cognita, diligenter mandauit literis: quæ vero olim post vrbẽ cõditam deinceps consecuta sunt, contentus fuit summatim percurrere. Has sane ob causas visum est mihi non prę terire silentio pulcherrimã historiam

ſuperioribus intactam, facturo non ſimplex operæprecium: quando & viris fortibus fato ſuo defunctis ſempiterna continget gloria, lausque apud poſteros; (quod proxime ad immortalitatem accedit, ſuperſtite rerum geſtarum memoria) & diuinorum illorum hominum præſens ac futura progenies præponet generoſam & honoratam vitam iucundæ & facili, dum reputat honeſtiſſimam occaſionem ſibi oblatam a maioribus, erectoque animo dat operam ne vllo pacto ab illis degeneret. Ipſe quoque, qui non adulationis cauſſa ad hoc opus verſus ſum, ſed veritatis & æquitatis ſtudio, quod præcipuum debet eſſe hiſtoriæ propoſitum: primum declarabo meam mẽtem, quam ſim propenſus ad gratificandum bonis omnibus & magnarum rerum cognoſcendarum cupidis: deinde pro mea virili gratias ciuitati referam, memor educationis liberalis ceterorumq; beneficiorum quibus in ea degenti mihi frui contigit. Nunc reddita ratione cur hoc opus ſim aggreſſus, dicendum quo fretus id fecerim. Fortaſſe enim qui prius legerunt Hieronymum, aut Timæum, aut Polybium, aut unum aliquẽ ex paulo ſupra memoratis ſcriptoribus, multa ab illis prætermiſſa inuenientes in meis ſcriptis, ſuſpicabuntur me fingere, & cupient cognoſcere vnde rerum earum cognitionem nactus ſim. Ne igitur talem opinionem de me quiſquam habeat, ſatius eſt indicare quibus libris & cõmentariis ſim adiutus. Ego appulſus in Italiam poſt finem bellis ciuilibus iamiam impoſitum ab Auguſto Cæſare, circa mediam olympiadem centeſimam octuageſimam ſeptimam, ex illo tempore in hanc diem exactis Romæ annis viginti duobus, aſſecutus Romanum ſermonem eiusque regionis literas, toto eo tempore paraui mihi quæ putarem ad hoc opus accommoda: partim ex doctiſſimorum hominum colloquiis, partim ex laudatorum ab his virorum commentariis, quos ſuperiora tulerunt ſecula; quod genus ſunt, Porcius Cato, Fabius Maximus, Valerius Antiâs, Licinius Macer, Æliique & Gellii ac Calpurnii, aliique multi ſcriptores non ignobiles; quorũ annales

τ πρεσβυτέρων ἀμνημόνευτον, ὃ ξυ̃ης ἀκριβῶς γραφείσης συμβήσε) τὰ κράτιστα καὶ δικαιότατα τ̃ ἔργων· τοῖς μὲν ἀπεπληρωκόσι τ̃ ἑαυτ̃ μοῖραν εὐδράσιν ἀγαθοῖς, δόξης ἀμωνίτ̃ τυγχάνειν, καὶ πρὸς τ̃ ὑπαγορευομένων ἐπαινέτας, ἃ ποιεῖ τ̃ θνητ̃ φύσιν ὁμοιοῦσθαι τῇ θείᾳ, καὶ μὴ σὺν ἀποθνήσκειν αὐτοῖς τὰ ἔργα τοῖς σώμασι· τοῖς δ' ἀπ' ἐκείνων τ̃ ἰσοτέκνων ἀνδρῶν νεῶν τε ὄντων καὶ ὑστέρων ἐπομένοις, μὴ τ̃ ἥδιστόν τε καὶ ῥᾴστον αἱρεῖσθαι τ̃ βίων, ἀλλὰ τ̃ ἀγωνιστικὸν καὶ φιλοπόνως ἔχειν, ἐνθυμουμένοις ὅτι τὰς εἰληφότας καλὰς ἀρχὰς ἐκ θ̃ ἡμᾶς ἀφορμὰς, μεγάλα ἐφ' ἑαυτοῖς προσήκει φρονεῖν, καὶ μηδὲν ἀνάξιον ὑπολαμβάνειν τ̃ προγόνων. ἐμοὶ δ', ὃς οὐκ κολακείας χάριν ὑπὸ ταύτῳ ἀπέκλινα τ̃ πραγματείαν, ἀλλὰ τ̃ ἀληθείας καὶ θ̃ δικαίᾳ προσκείμενος, ὧν δεῖ σοφίζεσθαι πᾶσι ἰσοτέλειαν, πρῶτον μὲν ὑποδείξασθαι τ̃ ἐμαυτ̃ διάνοιαν, ὅτι χρηστὴ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐστὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ φιλοτιμουμένοις τ̃ καλῶν ἔργων καὶ μεγάλων· ἔπειτα χαριστηρίους ἀμοιβὰς, ἃς ἐμοὶ δυνάμεις ἐῶσι, ἀποδοῦναι τῇ πόλει, παιδείας τε μεμνημένῳ, καὶ τ̃ ἀλλων ἀγαθῶν ὅσων ἀπέλαυσα, χρησίμων ἐν αὐτῇ. ἀποδεδωκὼς δ' τ̃ [γοῦν] τ̃ προαιρέσεως λόγον, ἔτι βούλομαι καὶ περὶ τ̃ ἀφορμῶν εἰπεῖν, αἷς ἐχρησάμην ὅτ' ἔμελλον ὑποχρήσειν τῇ γραφῇ. ἴσως γὰρ οἱ προαναγνωκότες Ἱερώνυμον, ἢ Τίμαιον, ἢ Πολύβιον, ἢ τ̃ ἄλλων τινὰ συγγραφέων, τάχ' ὧν ἐποιησάμην λόγον ὀλίγῳ πρότερον, ὡς τισὶ συγκρότων τ̃ γραφῶν, πολλὰ τ̃ ὑπ' ἐμοῦ γραφομένων οὐχ εὑρηκότες παρ' ἐκείνοις κείμενα, διαζητήσουσί με, καὶ πόθεν εἰς ἐμὲ ἡ τούτων γνῶσις περιγέγονεν ἀξιώσουσι μαθεῖν. ἵνα δὴ μὴ τοιαύτη δόξα περιαχῇ τισι περὶ ἐμοῦ, βέλτιον ἀφ' ὧν ὡρμήθην λόγων τε καὶ ὑπομνημάτων διηγεῖσθαι. ἐγὼ καταπλεύσας [εἰς] Ἰταλίαν, ἅμα ᾧ καταλυθῆναι τ̃ ἐμφύλιον πόλεμον ὑπὸ θ̃ Σεβαστοῦ Καίσαρος, ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος μετούσης, καὶ τ̃ ἐξ ἐκείνης χρόνον ἐτῶν δύο καὶ εἴκοσι μέχρι τ̃ παρόντος ἡμέρου ἐν Ῥώμῃ διατρίψας, διαλέκτου τε τ̃ Ῥωμαϊκῆς ἐκμαθὼν, καὶ γραμμάτων ὑπηχείων λαβὼν ὑπομνήμασι, ἐν πολυτ̃ τούτῳ χρόνῳ τὰ συμπίπτοντα πρὸς τ̃ ὑπόθεσιν τούτων διετέλουν παραλαμβάνοντος· καὶ τὰ μὲν παρὰ τ̃ λογιωτάτων ἀνδρῶν, οἷς εἰς ὁμιλίαν ἦλθον, διδαχῇ προσλαβών· τὰ δ' ἐκ τ̃ν ἰσοτιμιῶν ἀνδιεξάμενος, ἃς οἱ πρὸς αὐτ̃ ἐπαινούμενοι Ῥωμαῖοι συνέγραψαν, Πόρκιός τε Κάτων, καὶ Φάβιος Μάξιμος, καὶ Οὐαλέριος Ἀντιᾶς, καὶ Λικίννιος Μάκερ, Αἴλιοί τε καὶ Γέλλιοι, καὶ Καλπούρνιοι, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις συχνοὶ ἀνδρες οὐκ ἀφανεῖς· ἀπ' ἐκείνων ὁρμώμενος τ̃ παραλειφθέντων·

ἡμαλφῶν· εἰσὶ δὲ τ̃ Ἑλλωνικ̃ς χρονογραφίας ἐοικυῖαι· τότε ἐπεχείρησα τ̃ γραφ̃. ταῦτα μὲν οὖν ἐμοῦ δι' εἰλεγμαι. λοιπὸν ὅτι δέμοι καὶ περὶ τ̃ ἱστορίας αὐτ̃ς προσ̃κειν, δίκαιόν [τε αὐτὴν προσλαμβάνω] χρόνοις, καὶ περὶ λόγων προαγωγ̃ ποιήσομαι τὴν διήγησιν, καὶ πολλαπὸν ἀποδίδωμι ὃ χρῆμα τ̃ πραγματείᾳ. ἄρχομαι οὖν τ̃ ἱστορίας ἀπὸ τ̃ παλαιοτάτων μύθων, οὓς παρέλιπον οἱ πρὸ ἐμοῦ γεγονότες συγγραφ̃ς, χαλεπὸν οἶμαι τοῖς ὕστερον οὖσι μεγάλης ἐξευρεθ̃ναι πραγματείας μεγάλης ἐξευρεθ̃ναι. καταβιβάζω ὃ τὴν διήγησιν ὅτι τὴν ἀρχὴν τ̃ πρώτου Φοινικικοῦ πολέμου, τὴν γενομένην ὑπ' αὐτῶν τρίτῳ τ̃ ὀγδόης καὶ εἰκοστ̃ς ὅτι τ̃ς ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν. ἀφηγοῦμαι δὲ τοῖς τε οἰκείοις πολέμοις τ̃ς πόλεως ἅπασιν, οὓς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐπολέμησε, καὶ τὰς ἐμφυλίους στάσεις ὁπόσας ἔστασίασεν, ἔξ οἵων αἰτιῶν ἐγένοντο, καὶ δι' οἵων τρόπων τε καὶ λόγων κατελύθησ· πολιτειῶν τε ἰδέας διέξειμι πάσας ὅσαις ἐχρήσατο βασιλευομένη τε, καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τ̃ μοναρχῶν, καὶ τίς ἐν αὐτοῖς ἑκάστης ὁ κόσμος· ἔθη τε κατάρασα, καὶ νόμους τοὺς ὀπιφανεστάτους διηγοῦμαι, καὶ συλλήβδην ὅλον ὑποδείκνυμι τὸν ἀρχαῖον βίον τ̃ πόλεως. χρῆμα ὃ ἀποδίδωμι τ̃ πραγματείᾳ, οὐδὲν ὁποῖον οἱ τοῖς πολέμοις ἀναγράψαντες ἀποδεδώκασι τὴν ἱστορίαν, οὐδ' ὁποῖον οἱ τὰς πολιτείας αὐτὰς ἐφ' ἑαυτ̃ διηγησάμενοι, ὅτε τ̃ς χρονικ̃ς παραπλήσιον, ἃς ἐξέδωκαν οἱ τὰς Ἀτθίδας πραγματευόμενοι· μονοειδεῖς γὰρ ἐκεῖναί τε καὶ ταχὺ παρεισάμεναι τοῖς ἀκούουσιν· ἀλλ' ἔξ ἁπάσης ἰδέας μικτὸν, ἀναγωνίου τε καὶ θεωρητικ̃ς, ἵνα καὶ τοῖς περὶ τοὺς πολιτικοὺς διατελοῦσι λόγοις, καὶ τοῖς περὶ τὴν φιλόσοφον ἐσπουδακόσι θεωρίαν, καὶ εἴ τισιν ἀσχόλητον δεήσει διαγωγ̃ς ἐν ἱστορικοῖς ἀναγνώσμασιν, ἀπροσκόπως ἔχουσα φαίνῃ). ἡ μὲν οὖν ἱστορία περὶ τοιούτων τε γενησομένων) πραγμάτων, καὶ τοιούτου τινὸς) χρήσεως. ὁ δ' συντάξας αὐτὴν, εἰμὶ Διονύσιος Ἀλεξάνδρου Ἁλικαρνασσεύς. ἄρχομαι δ' ἐνθάδε.

8 Τὴν ἡγεμόνα γ̃ς καὶ θαλάσσης ἁπάσης πόλιν, ἣν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τ̃ν μνημονευομένων λόγου) κατασχεῖν βάρβαροι Σικελοί, ἔθνος αὐτηλυές. τὰ δ' πρὸ τούτων, οὔθ' ὡς κατείχετο πρὸς ἑτέρων, οὔθ' ὡς ἔρημος ἦν, σαφὲς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἀβοριγῖνες αὐτὴν προσλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι· οἱ δὲ μὲν πρότερον ὑπὸ τοῖς ὄρεσιν ᾤκουν ἄνευ τειχῶν κωμηδὸν καὶ σποράδες· ἐπεὶ δὲ Πελασγοί τε καὶ τ̃ν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς συνῴκουν δ' πρὸς τοὺς ὁμοτέρμονας πολέμῳ, ὃ Σικελικὸν

Græcanicis chrōnographiis perſimiles, materiam mihi præbuerunt vberrimam. Et de meipſo quidem hactenus: reliquum eſt vt & de argumento præmoneam, quæ tempora & quas res narraturus ſim, & quæ forma ſit futura huius operis. Ab antiquiſſimis fabulis ordiar hiſtoriam; quas ante me nemo attigit, [1] propter difficultatem eius negotii. deducam autem narrationem vſque ad initia primi belli Punici, quod incidit in annum tertium vigeſimæ octauæ ſupra centeſimam olympiadis. dicam vero tum externa bella, quibus ſe pop. Rom. per illa tempora exercuit; tum exortas aliquoties ſeditiones domeſticas, quibus de cauſſis ortæ ſint, & quonam pacto compoſitæ. reipublicæ quoque ſpecies omnes ediſſeram quibus vſa eſt ea ciuitas, primo ſub regibus, deinde poſt reges exactos; quænam rerum vtrobique adminiſtratio fuerit: mores etiam eius optimos & leges præcipuas narrabo, & in ſumma totam viuendi rationem veterem. Formam autem addam operi, nec talem qualis placuit bellorum ſcriptoribus, nec qualem ſecuti ſunt qui deſcripſerunt ipſas tantum reſpublicas, [2] aut qui Atthidas inſcripſerunt ſua opera: ſimplices enim hæ ſunt, & cito auditorem ſatiant: ſed erit quiddam ex rebus geſtis earumque contemplatione mixtum: vt ſatisfiat & ciuiles res tractantibus, & oblectantibus ſe ſpeculatione philoſophica, & his quibus extra rerum turbas vacare libet cognitioni hiſtoricæ. Atque hoc quidem hiſtoriæ erit argumentum, & talis ſpecies operis: auctor vero eius ſum Dionyſius Alexandri F. Halicarnaſſenſis: & hinc iam ordiar.

Vrbem terræ marisq; totius principem, quam nunc Romani habitãt, primi in omni memoria tenuiſſe dicuntur barbari Siculi, gens indigena: ſuperiore vero tempore, aliós ne colonos habuerit, an inculta fuerit, nemo poteſt certo dicere. Aliquanto poſt, pulſis longo bello antiquis dominis, Aborigines eam occupant: qui primum in mõtibus paſſim ſine mœnibus vicatim habitauerunt. ſed poſtquam Pelaſgi & ceterorum Græcorum nõnulli, ipſis admiſti, opẽ in debellandis finitimis tulerunt, exacta

Romę habitatores priſci:

Siculi.

Aborigines,

inde Sicula gente, oppida crebra muniuerunt, subegeruntque sibi totum id terrarum spatiũ, quod amnes duo Liris & Tiberis terminant: qui orti ex imis Apenninis montibus, Italiam quam longa est secantibus mediam, erumpunt in Tyrrhenum pelagus, DCCC ferme stadiorum inter vtriusque ostia interstitio. horum Tiberis versus septemtriones prope Ostiam vrbem se exonerat: a meridiano tractu Liris Minturnam alluit, ambas Romanorum colonias. Eas sedes deinde perpetuo tenuit idem genus hominum, mutatis tantum appellationibus, vetus Aboriginum nomen seruantes vsque Troiani belli tempora, quando a Latino rege denominati sunt. Post id bellũ sextadecima ætate, cum Romulus sibi cognominem vrbem condidisset, sumpto quod hodieque retinent nomine, gens temporis processu ex minima euasit in maximam, & in illustrissimam ex obscurissima, dum larium egenos ad se humaniter recipit, & ciuitatem impartit deuictis bello viris fortibus, & libertis suis dat ius ciuium, nullius conditionis homines aspernata, quorum modo opera vti posset respublica: nulla re tamen magis adiuta quam institutis pulcherrimis, dum varias temporum difficultates experta, ex illis omnibus excerpit aliquid vtile. Ceterum Aborigines, auctores Romani generis, Italiæ indigenas alii, [1] suique corporis gentem asserunt. (Italiam voco oram illam omnem, quantam Ionius & Tyrrhenus sinus, tertiæque ab *continente* terra complectuntur Alpes) Nomen eis inde aiunt impositum, quod posteris suis originis *ab se* fuerint auctores: quasi nos *Græci* γενάρχας siue πρωτογόνους diceremus. Alii malunt errones quosdam incertis vagantes sedibus, & e multis regionibus conuenas, forte fortuna in eis locis iunxisse inter se copias: munitisq; sibi firmis sedibus, vitam transegisse latrocinio ac re pecuaria. hi torquent vocabulum ad conditionem eorum hominum, quasi aberroribus vocantes Aberrigines. [2] quod si verum est, ne sic quidem a re abludet prisca gentis appellatio, vt quæ miscellaneo generi hominũ, nullãq;

ἔθνος ἀπομαχήσαντες ἐξ αὐτῆς, πόλεις τε βιεβάλοντο συχνὰς, καὶ παρεσκεύασαν ἑωυτοῖς ἡγέεσθαι πᾶσαν, ὅσην οἱ μέγιστοι ποταμοὶ δύο, Λίρις καὶ Τίβερις, οἱ τὰς μὲν ἀρχὰς λαμβάνουσι τῆς ῥύσεως ἐκ τῆς ἑωωρείας τῶν Ἀπεννινῶν ὀρῶν, ὑφ' ὧν δίχα τέμνεται πᾶσα ὅση μήκους ἡ Ἰταλία· διαιροῦντες δ' ἐς τὰς ἐμβολὰς ὀκταχόσιά που στάδια ἀπ' ἀλλήλων, εἰς ὃ Τυρρηνικὸν ἐξερεύγονται πέλαγος· ἀπὸ μὲν τῶν βορείων μερῶν, ὁ Τίβερις Ὠστίας πόλεως πλησίον ἐκδιδοὺς· ἀπὸ δὲ μεσημβρινῶν κλιμάτων ὁ Λίρις Μινθύρναν ὑποδραμὼν ὁμβρίμους. Ῥωμαίων δέ εἰσιν αἱ πόλεις ἀμφότεραι ἄποικοι. καὶ διέμειναν ὅσον τὰ αὐτῆς οἰκήσεως, οὐκέτι ὑπὸ ἑτέρων ἐξελαθέντες, ὀνομαζόμενοι δὲ ἀπ' ἄλλων αἰτιῶν οἱ αὐτοὶ ἀνθρωποι· μέχρι μὲν τῶν Τρωϊκοῦ πολέμου, τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγίνων ὀνομασίαν ἔτι σώζοντες· ὅτε δὲ Λαβίνιος βασιλεὺς, ὃς καὶ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐδυνάστευσε, Λατῖνοι ἀρξάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμύλου δὲ τοῦ ἐπώνυμον αὐτῷ πόλιν οἰκίσαντος, ἐκκαίδεκα γενεαῖς τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, ἐκ νεωτέρας ὀνομασίαν μεταλαβόντες, ἔθνος τε μέγιστον ἐξ ἐλαχίστου γενέσθαι σὺν χρόνῳ παρεσκεύασαν, καὶ πολιτείαν ἐξ ἀδήλου τὸ πρὶν τε δορυάλων οἰκήσεως ἐπὶ σοφίσι φιλανθρώποις ὑποδοχῆς, καὶ πολιτείας μεταδόσει τοῖς μὴ τὸ γενναῖον ἐν πολέμῳ κεκληθεῖσι, δούλων τε ὅσοι παρ' αὐτοῖς ἐλευθερωθείεν, αὐτοῖς εἰς συγχωρήσει, τύχης τε ἀνθρώπων εὐθενείας, εἰ μέλλοι τὸ κοινὸν ὠφελεῖν, ἀπαξιώσει· ὑπὲρ ταῦτα δὲ πάντα, κόσμῳ [τῷ] πολιτεύματος, οὐ, ἐκ πολλῶν καλεσάντων παθημάτων, ἐκ παντὸς καιροῦ λαμβάνοντες τὰ χρήσιμον. Οἱς δ' Ἀβοριγῖνας, ἀφ' ὧν ἤρξε Ῥωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον ἀποφαίνουσιν· Ἰταλίαν δὲ καλοῦσι τὴν ἀπὸ τοῦ σύμπαντος, ὅσην ὁ Ἰόνιός τε κόλπος καὶ Τυρρηνικὸς, καὶ τείνει πρὸς ἑσπέραν ἐκ γῆς Ἄλπεις. καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῖς τὴν πρώτην φασὶ τεθεῖναι, ἀπὸ τοῦ γένους τοῖς μετ' αὐτοὺς ἄρξαι, ὥσπερ δὴ ἡμεῖς εἰ ποιμένα γένοιτο ἢ πρωτόγονος. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ἀνέστιόν τινας, καὶ πλανήτας, ἐκ πολλῶν συνηθροίσθαι χωρίων, καὶ δαίμονα συντυχεῖν ἀλλήλοις αὐτόθι, καὶ τὴν οἴκησιν ὅτι τοῖς ἐρύμασι καταστήσασθαι, ζῶν δὲ ἀπὸ ληστείας καὶ νομῆς. ὑποδιαλάττουσι δὲ καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν, ὅτι τὰς τύχας οἰκειότερον, Ἀβερρίγινας λέγοντες, ὥσπερ δηλοῦσθαι τοῖς πλάνησας. κινδυνεύει δὴ καὶ τούτοις μηδὲν διαφέρειν τὸ τοῦ Ἀβοριγίνων φῦλον, ὧν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ δὴ λέγω. τοῖς γὰρ ἀνέστοις καὶ μιγάσι, καὶ μηδεμίαν γῆν βεβαίως ὡς πατρίδα κατοικοῦσι, τοιούτῳ ἐπεθέντο τῷ

τ' ὀνομασίαν ὡς τὰ πολλά. φασὶ δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι, τῶν ὁμορούντων Ὀμβρικοῖς. οἱ γὰρ Λίγυες οἰκοῦσι μὴν καὶ τὴν Ἰταλίας πολλαχῆ, νέμονται δέ τινα καὶ τὴν Κελτικήν. ὁποτέρας δ' αὐτοῖς ὄντι γῆς πατρίδος, ἄδηλον. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ λέγειν περὶ αὐτῶν τοσοῦτον ἔχομεν οὐδέν. οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων, ἐν οἷς ὄντι Πόρκιός τε Κάτων, ὁ τὰς γενεαλογίας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ὑπομνήσασθαι σπουδαγάνων, καὶ Γάιος Σεμπρώνιος, καὶ ἄλλοι συχνοί, Ἕλληνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαίᾳ ποτὲ οἰκησάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάσας. οὐκέτι μέντοι διορίζουσιν ὅτε φύλον Ἑλληνικὸν, ὃ μετεῖχον, ὅτε πόλιν ἐξ ἧς ἀπῳκίσθησαν, ὅτε χρόνον, οὔθ' ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας, οὔθ' ὁποίαις τύχαις χρησάμενοι τὴν μητρόπολιν ἀπέλιπον. Ἑλληνικῷ τε μύθῳ χρησάμενοι, οὐδένα τῶν τὰ Ἑλληνικὰ γραφόντων βεβαιωτὴν παρέχονται. ὃ μὲν οὖν ἡμῖν ὅπως ποτ' ἔχει, ἄδηλον. εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὑγιής, οὐκ ἂν ἑτέρου τινὸς εἴη ἄποικοι ἡμῖν, ἢ τῶν καλουμένων [ιων] Ἀρκαδικῶν. πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων ἔτοι πραγματεύσαντες τὸν Ἰόνιον κόλπον, ᾤκησαν Ἰταλίαν, ἄρχοντος αὐτοῖς Οἰνώτρου τοῦ Λυκάονος. ὧν δὲ Πέμπτος ἀπό τε Αἰζέως καὶ Φορωνέως, τῶν πρώτων ἐν Πελοποννήσῳ διαπρεψάντων. Φορωνέως μὲν γὰρ Νιόβη γίγνεται. ταύτης δ' ὑὸς, καὶ Διὸς, ὡς λέγεται, Πελασγός. Αἰζέως δ' υἱὸς Λυκάων. τούτου δ' Δηϊάνειρα θυγάτηρ· ἐκ δ' Δηϊανείρας καὶ Πελασγοῦ, Λυκάων ἕτερος. τούτου δ' Οἰνώτρος, ἑπταικαιδέκατος γενεᾷ πρότερον τῆς ἐπὶ Τροίαν στρατείας. ὁ μὲν δὴ χρόνος ἐν ᾧ τὴν ἀποικίαν ἔστειλαν Ἕλληνες εἰς Ἰταλίαν, οὗτος ἦν. ἀπῳκίσθη δ' τῆς Ἑλλάδος Οἰνώτρος, οὐκ ἀχθόμενος τῇ μοίρᾳ. δύο γὰρ καὶ εἴκοσι παίδων Λυκάονι γενομένων, εἰς τοσούτους ἔδοξε κληροῦσθαι νεμηθῆναι τὴν Ἀρκάδων χώραν. ταύτης μὲν δὴ τῆς αἰτίας ἕνεκα Πελοποννήσου Οἰνώτρος ἐκλιπὼν, καὶ καταπλήσας ναυσὶν, διαπλεῖ τὸν Ἰόνιον πόντον, καὶ σὺν αὐτῷ Πευκέτιος τῶν ἀδελφῶν εἷς. εἵπονται δὲ αὐτοῖς τοῦ τε οἰκείου λαοῦ συχνοί· πολυανθρωπότατον γὰρ δὴ τοῦτο λέγεται τὸ ἔθνος κατ' ἐκείνας γενέσθαι· καὶ τῶν δὴ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι χώραν εἶχον ἐλάττω τῆς ἱκανῆς. Πευκέτιος μὲν οὖν ἔνθα τὸ πρῶτον ὥρμισαντο τῆς Ἰταλίας, ὑπὲρ ἄκρας Ἰαπυγίας ἐκβιβάσας τοὺς λεὼς, αὐτοῦ κατιδρύεται, καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκοῦντες, Πευκέτιοι ἐκλήθησαν. Οἰνώτρος δὲ τῷ πλείῳ τοῦ στρατοῦ μοῖραν ἀγόμενος, εἰς τὸ ἕτερον ἀφικνεῖται κόλπον, τὸν ἀπὸ τῶν ἑσπερίων μερῶν τῆδε τῆς Ἰταλίαν ἀναχεόμενον, ὃς τότε μὲν Αὐσόνιος ἀπὸ τῶν πρόσοικούντων Αὐσόνων

certam habenti patriã conueniat. Alii rursum Ligurũ colonos eos fuisse fabulantur, Vmbris cõfinium. Ligures enim & Italiæ quasdam partes habitant, & Galliæ; incertũ ab vtra profecti patria. nã hactenus incomperta origo eius gentis est. Sed scriptorũ Romanorũ doctissimi, & in his Porcius Cato, qui diligentissime scripsit de originibus Italicarũ vrbium, Caiusque Sẽpronius & aliquot alii, Græcos eos esse affirmant, profectos ex Achaia multis ante bellum Troianum ætatibus. nec tamẽ diserte tradunt ex qua natione Græca, quave vrbe migrauerint: ac ne tempus quidẽ, aut ducem coloniæ, aut quo casu patrias sedes reliquerint: fabulamq; secuti Græcanicam, nullius Græci auctoris eam confirmant testimonio. Itaque rei veritas quomodo se habeat incertum est. Quod si istorum sana est narratio, nõ possunt esse coloni alterius generis quam Arcadici. Nam hi primi Græcorum, traiecto sinu Ionio, domicilium in Italia statuerunt, deducti ab OEnotro Lycaonis filio. is quintus fuit ab Æzeo & Phoroneo, primis Peloponnesi principibus. nam e Phoroneo genita est Niobe; ex qua & Ioue fertur natus Pelasgus. Æzei vero Lycaon fuit filius; & huius filia Deïanira. Ex Deïanira & Pelasgo prognatus est alter Lycaon; cuius OEnotrus fuit filius, XVII ætatib. prius quam apud Troiam bellatũ est. Et tempus quidẽ hoc est missæ a Græcis in Italiã coloniæ: migrauit autẽ OEnotrus e Græcia, non contentus portione *sui patrimonii*. Cũ enim essent Lycaoni XXII filii, opus erat in totidem sortes diuidi Arcadiam. Hanc ob caussam OEnotrus relicta Peloponneso, classeq; parata, traiecit mare Ionium, vnaq; Peucetius vnus e fratrum numero, comitante eos bona parte popularium. aiunt enim hanc gentẽ olim fuisse frequentissimam. adiunxerunt se his & alii Græci, quibus nõ sufficiebat ager proprius. Itaque Peucetius, quo primum appulerũt in Italiam, [1] super Iapygiæ promontoriũ suis expositis, sedem ibi fixit; & ab eo horũ locorum incolæ appellati sunt Peucetii. OEnotrus vero cum maiore parte exercitus in alterum sinum peruenit, qui alluit occidentale latus Italiæ. is tunc propter accolẽtes Ausonas dicebatur

Ausonius: deinde Tyrrhenis maris imperio potitis, mutauit nomẽ, quod nunc obtinet. Hic nactus multos agros pascuis, multos arationi aptissimos, sed incultos plerosque, ac ne eos quidem qui colerentur frequentatos hominibus, cum repurgasset eos ex parte quadam a barbaris, cõdidit oppida parua & contigua in montibus, vt tũ erat mos veterum. Id totũ quantum agri obtinuit, (fuit autẽ illud non exiguum) OEnotria vocata est, OEnotriq; dicionis eius homines; hoc iã tertio dicti nomine. Æzeo enim regnante, Æzei vocati sunt; & sub successore eius Lycaone rursũm ab illo denominati Lycaones: transportati deinde per OEnotrum in Italiã, OEnotri aliquamdiu nominati sunt: idq; mihi testatur Sophocles tragicus in Triptolemo. Inducitur ibi Ceres docens Triptolemũ, quãtum terrarum necesse habeat peragrare seminandis a se datis frugibus. nã post mentionẽ oriẽtalis Italiæ, quæ ab Iapygiæ promontorio ad Siculũ fretum tenditur, aduersæq; huic Siciliæ, sermonẽ deflectit ad occidentalẽ Italiã; & potissimas eis oræ gentes enumerans, ab OEnotris incipit: vnde satis erit excerpsisse hos iambicos: A tergo ad dextrã obeunda tota OEnotria, Sinusq; Tyrrhenus, solũ & Ligusticũ. Antiochus autem Syracusanus, perantiquus scriptor, in Italiæ colonis, vetustissimos eis incolas percensens, & quæ loca singulis occupata sint, ait OEnotros primos omniũ quorũ exstat memoria, terrã eã habitasse. verba ipsius sunt hæc: Antiochus Xenophanis, e vetustis monumentis hæc *quæ* fide dignissima & certissima *visa sunt*, de Italia conscripsit: Terram hãc quæ nũc Italia dicitur, olim tenuerũt OEnotri. Deinde cõmemoratis eorũ *moribus ac* forma reipublicæ, & q; regnũ tandẽ Italo delatũ sit, a quo mutato nomine dicti sint Itali: Morgetẽque huic successisse, a quo Morgetes sint vocati: & q; Siculo a Morgete hospitio exceptus propriũ principatum in ea gẽte cõstituerit: hæc verba subiicit: Sic facti sunt Siculi & Morgetes & Itali, cũ essent OEnotri. Nũc genus quoq; OEnotrorũ declarabimus alterius antiqui scriptoris testimonio. is est Pherecydes Athenien sis, nulli secundus in texẽdis genealogiis: qui de

OEnotri Arcades.

ἐλέγετο· ἐπεὶ δὲ Τυρρηνοὶ θαλασσοκράτορες ἐγένοντο, μετέβαλεν ἐκ τοῦ ἔχειν νῦν προσηγορίαν. οὗτος δὲ χώραν πολλὴν μὲν εἰς νομάς, πολλὴν δ' εἰς ἀρότους ἄριστον, ἔρημον δὲ τὴν πλείστην, καὶ οὐδὲ τὴν οἰκουμένην πολυανθρωπον, ἀναλαβὼν ὁ βάρβαρος ἐκ μέρους τινὸς αὐτῆς, ὥκισε πόλεις μικρὰς καὶ συνεχεῖς ὄπη τοῖς ὄρεσιν, ὅσαπερ ἦν τοῖς παλαιοῖς ἔθος οἰκήσεως συνήθης. ἐκάλεσε δὲ ἡ τε χώρα πᾶσα πολλὴ οὖσα ὅσην κατέσχεν, Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντες ὅσων ἦρξεν, Οἰνῶτροι, πείσας μεταλαβόντας ὀνομασίαν ταύτην. ὅτι μὲν γὰρ Αἰζοῦ βασιλεύοντος, Αἰζοὶ ἐλέγοντο· Λυκάονος δὲ παραλαβόντος τὴν ἀρχὴν, ἀπ' ἐκείνου αὖθις Λυκάονες ὠνομάσθησαν· Οἰνώτρου δὲ κομίσαντος αὖθις εἰς Ἰταλίαν, Οἰνῶτροι χρόνον τινὰ ἐκλήθησαν. μάρτυρά δέ μου τὸν λόγον Σοφοκλῆς μυθοποιὸς, ἐν Τριπτολέμῳ δράματι. πεποίηται γὰρ αὐτῷ Δημήτηρ διδάσκουσα Τριπτόλεμον ὅσην χώραν ἀνασκαθήσεται σπείρων τοῖς δοθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς καρποῖς διεξελθεῖν· μνησθεῖσα δὲ τῆς ἑῴου πρώτου Ἰταλίας, ἥ ἐστιν ἀπὸ ἄκρας Ἰαπυγίας μέχρι πορθμοῦ Σικελικοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο τῆς ἑσπερίου ἀφαμμένη Σικελίας, ὅτι τὸν ἑσπέριον Ἰταλίαν αὖθις ἀνασῴζεται, καὶ τὰ μέγιστα τῶν οἰκουμένων τὸν πρόσθιον ταύτην ἐθνῶν διέξεισι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Οἰνώτρων οἰκήσεως ποιησαμένη. ἀπόχρη δ' ταῦτα μόνα λεχθέντα τῶν ἰαμβείων, ἐν οἷς φησι· Τὰ δ' ἐξόπισθε χθὼς εἰς τὰ δεξιὰ, Οἰνωτρία τε πᾶσα, καὶ Τυρρηνικὸς Κόλπος, Λιγυστική τε γῆ σε δέξεται. Ἀντίοχος δ' ὁ Συρακούσιος, συγγραφεὺς πάνυ ἀρχαῖος, ἐν Ἰταλίας οἰκισμῷ τοὺς παλαιοτάτους οἰκήτορας διεξιὼν, ὡς ἕκαστοί τι μέρος αὐτῆς κατέσχον, Οἰνώτρους λέγει πρώτους τῶν μνημονευομένων ἐν αὐτῇ κατοικῆσαι, εἰπὼν ὧδε· Ἀντίοχος Ξενοφάνεος τάδε συνέγραψε περὶ Ἰταλίας, ἐκ τῶν ἀρχαίων λόγων τὰ πιστότατα καὶ σαφέστατα· τὴν γῆν ταύτην, ἥτις νῦν Ἰταλία καλεῖται, τὸ παλαιὸν εἶχον Οἰνῶτροι. ἔπειτα διεξελθὼν ὃν τρόπον ἐπολίσθουντο, καὶ ὡς βασιλεὺς [ἐν] αὐτοῖς Ἰτάλος αὐτὰ χρόνον ἐγένετο, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί· τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργητες ἐκλήθησαν· καὶ ὡς Σικελὸς ὑποξενωθεὶς Μόργητι, ἰδίαν περαίτερον ἀρχὴν διέσπασε τοῦ ἔθνους· ὑπὸ φέρεται ταυτί· ὕστερον δὲ Σικελοὶ καὶ Μόργητες ἐκλήθησαν καὶ Ἰταλήτες, ἐόντες Οἰνῶτροι. φέρε δὴ καὶ τὸ ἔθνος ὅσον ἐπὶ τοῖς Οἰνώτροις ἀποδείξωμεν, ἕτερον αὖ ἀνδρα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παραλαμβάνοντες μάρτυρα, Φερεκύδην τὸν Ἀθηναῖον γενεαλόγων τὸν ἔνατον δεύτερον. πεποίηται γὰρ αὐτῷ περὶ τῶν

ἐν Ar-

ἐν Ἀρκαδίᾳ βασιλευόντων" ὧδε ὁ λόγος· Πελα-
„σγοῦ καὶ Δηϊανείρας τῆς Λυκάων. ταύτῃ γαμεῖ Κυλ-
„λήνην, νύμφην νύμφιον, ἀφ' ἧς τὸ ὄρος ἡ Κυλλήνη
„καλεῖται. ἔπειτα τοίνυν τούτων γενομένας διε-
ξιών, καὶ τίνας τόποις ἕκαστοι τούτων ᾤκησαν, Οἰνώ-
„τρου καὶ Πευκετίου μεμνῆσθαι λέγων ὧδε· καὶ Οἴνω-
„τρος, ἀφ' οὗ Οἰνωτροὶ καλέονται [οἱ ἐν Ἰταλίᾳ οἰκέον-
„τες· καὶ Γαυκέτιος, ἀφ' οὗ Πευκέτιοι καλέονται] οἱ ἐν
τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν παλαιῶν
εἰρημένα ποιητῶν [τε] καὶ μυθογράφων, τοῖς τε οἰ-
κήσεως καὶ γένους τῶν Οἰνώτρων, τοιαῦτά ἐστιν· οἷς ἐγὼ
πειθόμενος, εἰ τῷ ὄντι Ἑλληνικὸν φῦλον ἦν τὸ τῶν
Ἀβοριγίνων, ὡς Κάτωνι καὶ Σεμπρωνίῳ, καὶ πολ-
λοῖς ἄλλοις εἴρηται, τούτων ἔλαττον αὐτὸ τῶν Οἰνώτρων
πείσομαι. τὸ γὰρ δὴ Πελασγικὸν καὶ τὸ Κρητικὸν, καὶ
ἕτερα ἄλλα ἐν Ἰταλίᾳ ᾤκησεν, ὑστέροις μέτροις χρό-
νοις ἀφικόμενα. παλαιότερον δὲ τούτου σχόλην ἀπα-
ναστάντα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ πρόσω εὐπετείας τῆς Εὐ-
ρώπης, οὐδένα δύναμαι καταμαθεῖν. τοὺς δ' Οἰ-
νώτρους τε καὶ ἄλλης Ἰταλίας πολλὰ χωρία οἴομαι κατα-
σχεῖν, τὰ μὲν ἔρημα, τὰ δὲ φαύλως οἰκούμενα κατα λα-
βόντας, καὶ δὴ καὶ τὸ Ὁμβρικῶν γῆς ἐστιν ἃ ἐπετεμέ-
σθαι, κληθῆναί τε Ἀβοριγίνας ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰ-
κήσεως. Ἀρκαδικὸν γὰρ τὸ φιλοχωρεῖν ὄρεσιν· ὡς Πρα-
ισίους μὲν, καὶ Παρράσιους Ἀθηναίων. εἰ δέ τινες πε-
φύκασι μὴ ταχεῖς εἶναι πρὸς πραγμάτων παλαιῶν
ἀναζήτησιν τὰ λεγόμενα δέχεσθαι, μὴ ταχεῖς ἔστωσαν
μηδὲ Λίγυας, ἢ Ὁμβρικούς, ἢ ἄλλους τινὰς βαρβάρων
αὐτοὺς νομίσαι· πρόσεισι δ' ἐμοὶ καὶ τὰ λοιπὰ μαθεῖν,
κρινέτωσαν δὲ ἀπιστοῦντες τὸ πιθανώτατον. τῶν δὲ πό-
λεων ἐν αἷς τὸ πρῶτον ᾤκησαν Ἀβοριγῖνες, ὀλίγας πρ-
εἰπεῖν ἔστω ἐμοί· αἱ δὲ πλῆθος μὲν τὸ πολέμων καὶ
ἄλλων κακῶν οἰκοφθόρων βαρηθεῖσαι, ἔρημοι ἀφῖνται.
ἦσαν δ' ἐν τῇ Ῥεατίνῃ γῇ τῶν Ἀπεννινῶν ὀρῶν ὑπ' μα-
κρὰν, ὡς Βάρρων Τερέντιος ἐν Ἀρχαιολογίας γράφει, ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων πόλεως αἱ τὸ βραχύτατον ἀ-
πέχουσαι ἡμερήσιον ἄφημα ὁδοῦ· ὧν ἐγὼ τὰς ὀπι-
φανεστάτας, ὡς ἐκεῖνος ἔφη, διηγήσομαι. Γαλάτιον
μὲν πέντε πρὸς τοῖς εἴκοσι σταδίοις ἀφεστὼς Ῥεάτου,
πόλεως οἰκουμένης ὑπὸ Ῥωμαίων ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ,
Κοϊντίας ὁδοῦ πλησίον. ἡ Τριβόλα δ' ἀμφὶ τὰς ἑξή-
κοντα σταδίους τοῦ αὐτοῦ πόλεως ἀφεστῶσα, λόφον ὑπερ-
κειμένην σύμμετρον· Δεσβόλα δ' ὁ αὐτὸ ἄφημα τῆς
Τριβόλας ἀπέχουσα, τῆς Κερκυνίων ὀρῶν πλησίον. ἀ-
πὸ δ' ταύτης τετταράκοντα σταδίοις διηρημένη πόλις
ὑπόκειται Σύνη, ἔνθα νεὼς παλαιὸς ἱδρυμένος ἐστὶν Ἄ-
ρεως. Μηφύλα δ' ὡς τριάκοντα σταδίοις ἀπολεῖ τῆς

regibus Arcadiæ sic loquitur: Pelasgo ex Deianira Lycaon natus est. huic nupsit Cyllene nais nympha, a qua mõs Cyllene dicitur. Deinde recẽsitis horũ filiis, locisq; quos eorũ quisque habitandos ceperit, OEnotri & Peucetii sic meminit: Et OEnotrus, a quo OEnotri nominãtur [in Italia; ac Peucetius, a quo Peucetii appellãtur] in sinu Ionio. Atq; hæc sunt ab antiquis poetis ac fabularũ scriptorib. de sedibus & genere OEnotrorũ prodita: quos ego secutus, si (vt Cato & Sempronius multiq; alii tradiderunt) Aboriginũ natio reuera fuit Græcanica, credo eã OEnotrorum istorũ fuisse progeniẽ. Pelasgos enim & Cretẽses, & id genus alios, quotquot in Italiam deducti sunt, inuenio posteriorib. eo venisse tẽporibus: antiquiorẽ aũt hac migrationẽ e Græcia in partes Europæ occiduas reperire nequeo. Ceterũ OEnotros præter alios Italię agros vel desertos vel male cultos a se occupatos, reor etiã Vmbris partẽ aliquã ademisse: dictos vero Græcis Aborigines a mõtanis sedibus: Arcadicũ enim est delectari habitatione montiũ: qua ratione Athenienſiũ quidam Hyperacrii vocati sunt & Parhalii: *illi, quod summa iuga tenerẽt; Parhalii vero, quod ad mare incolerẽt.* Quod si qui de reb. prisc is nõ facile assentiũtur absq; attẽtiori examine, ne sint faciliores ad credendũ aut Ligures eos fuisse, aut Vmbros, aut alios quospiã barbaros: sed suspendentes sententiã donec cognoscant etiã reliqua, rũ demum decernãt q.d sit verisimillimũ. Oppida autẽ in quib. primũ habitarunt Aborigines, pauca ætate mea supererant; plurima bellis aliisq; pestiferis calamitatib. oppressa, desolata sunt. erãt autẽ in Reatino agro, nõ lõge ab Apenninis montibus, vt auctor est Terentius Varro in Antiquitatibus: aberantq; a Roma, quæ minimũ, iter vnius diei. eũ ego secutus, dicam horum præcipua. Palatium vigintiquinque stadiis dissitũ a Reate, vrbe Romanis nunc quoq; prope viã Quintiam habitata. Ab eadem vrbe LX ferme stadiis distat Trebula, sita in modico tumulo. A Trebula tantundẽ abest Vesbola, propinqua Cerauniis mõtibus. Inde quadragesimo stadio abest nõ ignobilis vrbs Suna, in eaq; peruetustũ Martis tẽplum. A Suna XXX ferme stadiis

Aboriginũ vrbes.

abeſt Meſula; cuius ruinæ monſtrantur,& mœnium veſtigia. Inde ſtadio quadrageſimo abeſt Oruiniũ,vrbs ſi qua alia in eo tractu ampla ac nobilis. apparent enim fundamenta mœniũ, & ſepulcra quædã antiqui operis, & ſepta ſepulcretorum per celſos aggeres extẽſorum. in arce eius vetus Mineruæ templũ eſt. Octuageſimo autem a Reate ſtadio euntibus via Salaria præter montẽ Coritum, eſt Curſula nuper diruta.mõſtratur & inſula quædam Iſſa nomine, cincta ſtagnis vndiq;. hanc abſq; alio munimento habitaſſe feruntur,freti paluſtribus & cœnoſis aquis,nõ minus quam mœnibus. Iſſæ proximũ eſt Maruuium, ſitũ in eiuſdẽ ſtagni receſſu *intimo*,diſtans a Septem aquis (vt vocant) quadrageſimo ſtadio. Rurſum a Reate verſus Latinã viam eũtibus occurrit ad trigeſimum ſtadiũ Vatia; ad quadrageſimũ, Tiora quæ dicitur Matiena. in hac aiunt fuiſſe oraculũ Martis antiquiſſimum,non abſimile illi Dodonæo celebrato in fabulis: niſi quod illic in ſacra quercu ſedentẽ columbã dicunt vaticinari ſolitã; apud Aborigines auis diuinitus miſſa, quem ipſi picum, Græci δρυοκολάπτην nominant, idẽ faciebat in columna lignea. Ab hoc oppido XXIII. ſtadiis diſtabat Liſta metropolis Aboriginũ; quã antiquis temporibus Sabini noctu ex Amiterna vrbe profecti ex improuiſo ceperunt. qui vero poſt eam cladẽ fuerũt ſuperſtites, recepti a Reatinis, ſæpe fruſtra conati recuperare patriam,agrum eius,tanquam adhuc ſuus eſſet, diis ſacrum fecerũt; diris deuouentes qui in poſterum fructus ex eo caperent. Septuageſimo a Reate ſtadio abeſt clara vrbs Cutilia, mõti appoſita; & ab ea non longe lacus quatuor iugerum magnitudine, natiuis & perennibus fluentis plenus, immenſæ profunditatis, vt perhibent. huic numen quoddam præſens, ipſumq; Victoriæ ſacrũ indigenæ autumãt: & circũquaq; coronis cincto neminẽ propinquare ſinunt,inacceſſosq; ſeruãt eius latices,niſi cum ſtata ſacra poſt bienniũ recurrẽtia ſuo ritu faciũt, iis quibus fas eſt, in paruã eius inſulam conſcendentibus. ea diametrum habet ferme quinquaginta pedũ, nec plus quam pedem ex aquis eminet,inſtabilis & huc illuc plerunq;

Σάβης. δείκνυται δὲ αὐτῆς ἐρείπιά τε καὶ τείχους ἴχνη. τεσσαράκοντα δὲ σταδίοις ἀπέχουσα Μηφύλης Ὀρβίνιον, εἰ καί τις ἀπὸ τῶν αὐτόθι πόλεων, ὀψιφανὴς καὶ μεγάλη. δῆλοι γὰρ εἰσιν αὐτῆς οἵ τε θεμέλιοι τῶν τειχῶν, καὶ τάφοι λίνεοι ἀρχαιοπρεπεῖς, καὶ πολυανδρίων ἐν ὑψηλοῖς χώμασι μικνυμένων τοὐβέλοι· ἔνθα καὶ νεώς ἐστιν Ἀθηνᾶς ἀρχαῖος, ἱδρυμένος ὑπὲρ τῆς ἄκρας. ἀπὸ δὲ σταδίων ὀγδοήκοντα Ῥεάτου, τοῖς εἰσιοῦσι διὰ τῆς Ἰουλίας ὁδοῦ τῆδε Κόρνιον ὄρος, Κορνοῦλα νεωστὶ διεφθαρμένη. δείκνυσι δέ τις καὶ νῆσος, Ἴσια αὐτῇ ὄνομα, λίμνῃ τοὐρρύτου, ἣν χεῖς ἐρύμασος ποιητὸν καθικνεῖσθαι λέγονται, τοῖς τέλμασι τῆς λίμνης, ὁπόσα τείχεσι χερώμενοι. πλησίον δὲ τῆς Ἴσιος Μαρσύιον, ὑπὲρ τῷ μυχῷ τῆς αὐτῆς λίμνης κεῖμενον, τεσσαράκοντα σταδίοις ἀπέχουσα τῶν καλουμένων Ἑπτὰ ὑδάτων. ἀπὸ δὲ Ῥεάτου πάλιν τῇ ὑπὲρ Λαβίνιον ὁδὸν ἴοντι, ἡ Βαλία μὲν ἀπὸ τεσσαράκοντα σταδίων, Τιώρα δ' ἀπὸ τεσσαράκοντα, ἡ καλουμένη Ματιήνη. ἐν ταύτῃ δ' λέγεται χρηστήριον Ἄρεως γενέσθαι πάνυ ἀρχαῖον. ὁ δ' ἔρως αὐτῷ τοῦ πλησίον ἴσως, ὡς φασι, τῷ τῆδε Δωδωναίοις μυθολογουμένῳ ποτὲ γενέσθαι· πλὴν ὅσον ἐκεῖ μὲν ὑπὲρ δρυὸς ἱερᾶς καθεζομένη περιστερὰ θεσπιῳδεῖν ἐλέγετο· τῆδε δ' ὑπὲρ τῆς Ἀβορίγιδος θεόπεμπτος ὄρνις, ὃν αὐτοὶ μὲν πίκον, Ἕλληνες δὲ δρυοκολάπτην καλοῦσιν, ὑπὲρ κίονος ξυλίνου φαινόμενος ὃν αὐτὸς ἔδρα. τέσσαρα δὲ ὑπὲρ τοῖς εἴκοσι σταδίοις ἀπέχουσα τῆς εἰρημένης πόλεως Λίσα, μητρόπολις Ἀβορίγινων, ἣν παλαιότερον ἔτι Σαβῖνοι νύκτωρ ὑπεξαλθόντες ἐκ πόλεως Ἀμιτέρνης ἀφύλακτον εἷλον. οἱ δ' ἐκ τῆς ἁλώσεως ὑποστρέψαντες, ὑποδεξαμένων αὐτοὺς Ῥεατίνων, πολλὰ πειρασθέντες, ὡς οὐκ οἷοί τε ἦσαν ἀπολαβεῖν, ἱερὰν ἀρὴν ἠράσαντο, ὡς σφετέραν ἔτι, τὴν αὐτῶν γῆν, ἐζημίους ποιήσαντες ἁπάσης τοὺς καρπουμένους αὐτὴν ὕστερον. ἀπὸ δὲ σταδίων ἑβδομήκοντα Ῥεάτου, Κοτυλία πόλις ὑπέρκειται, ὄρος ὀρθὸν κειμένη· ἧς ὑπὸ τοῦτο λίμνη τετράγωνον πλέθρων ἔχουσα τὴν περίμετρον, ἀθλητῶν πλήρης νάμασος ἀπορρέοντος ἀεί, βάθος, ὡς λέγεται, ἄβυσσος. ταύτην ἔχουσαν τὴν θεοπρεπῆ, ἱερὰν τῆς Νίκης οἱ ὑπερχώριοι νομίζουσι, καὶ περιείρξασι κύκλῳ χέρμασι, τὸ μηδένα τῷ νάματι πελάζειν, ἄβατον φυλάσσουσιν, ὅτι μὴ καθαροῖς ἁγισι διετησίοις, ἐν οἷς ἱερὰ θύουσιν, ἃ νόμος, ὑπερβαίνουσι τῆς ἐν αὐτῇ νησίδος, οἷς ὅσιον. ἡ δὲ νῆσός ἐστι μὲν ὡσπερεὶ πεντήκοντα ποδῶν τὴν περίμετρον· ὑπερανέσχηκε δ' τὸ νάματος, ὕψος οὐ πλέον ἢ ποδιαῖον ὕψος. ἀνίδρυτος δ' ἐστί, καὶ περιήκεται πολλα-

πολλαχῆ, δινοιῶτος αὐτὰ δηλότε κατ' δηλους τόπους τῶ πνεύματος. χλόη δέ τις ἐν αὐτῇ φύεται βυτόμῳ τῷ συκεμφερὴς, καὶ θάμνοι τινὲς ὑ μεγάλοι, τερατῶδες θαῦμα χρῆσιν λόγου τοῖς ἀθεάτοις ὧν ἡ φύσις δρᾷ, καὶ θαυμάτων σοφὸς δεύτερον. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα οἴκησιν Ἀβοριγῖνες ἐν τούτοις λεγόμενοι ποιήσασθαι τοῖς τόποις, ἐξελαθέντες δ' αὐτῶν Ὀμβρικοί. ἐπὶ δὲν ὁρμώμενοι, τοῖς τε ἄλλοις βαρβάροις καὶ πρώτοις μάλιστα Σικελοῖς ὁμοτέρμονσιν ὄσιν, ὑπὲρ τῆς χώρας ἐπολέμουν. ὃ μὲν πρῶτον ἱερά τις ἐξελθοῦσα νεότης, 10
12 ἀνδρες ὀλίγοι, κτίσιν ζήτησιν ὑπὸ τῶν γηραμένων ἀποστελέντες, ἔθος ἐκ παλαιοῦ ἦν, ᾧ πολλοὶ βαρβάρων τε καὶ Ἑλλήνων ἐπίστανται χρησάμενοι. ὁπότε γὰρ εἰς ὄχλον πλῆθος ἐπίδοσιν αἱ πόλεις τισὶ λάβοιεν, ὥστε μηκέτι ταῖς οἰκείαις τροφαῖς ἅπασιν εἶναι ἐξαρκεῖς, ἢ κακωθεῖσα τῆς ὑετοῦ μεταβολῆς ἡ γῆ ἀπαντίους τοῖς εἰωθόσι καρποὺς ἐξήνεγκεν, ἢ τι τοιόνδε τι πάθος μεῖζον ταῖς πόλεσι καταλάβοι, εἴτε ἔλαττον εἴτε χεῖρον, ἀναγκαῖον ἐπεσήμανε μειώσεως τοῦ πλήθους, θεῶν ὅτῳ δὴ καθιερωθέντες δυσθέατον ἐτείοις γενεαῖς ἐξέπεμπον ὅπλοις κεκομμένοις ἐκ τῆς τροφοτέρας· εἰ μὲν γὰρ ἀνδρείας ἢ νίκης ἐκ πολέμου χαριστήρια θεοῖς ἀποδιδοῖεν, προθύοντες ἱερὰ τὰ νομιζόμενα, δυσφήμοις οἰωνοῖς ταῖς ἀποικίας προπέμποντες· εἰ δ' ὑπὸ μιασμασι δαιμονίοις ἀπαλλαγὰς αἰτούμενοι τῶν καλεχόντων τροφῶν κακῶν, ὃ τοῦ πλησίον δρῶντες, αὐτοί γε ἀθύμοι, καὶ συγγνώμονας ἀξιοῦντες γίνεσθαι τοῖς ἀπελαυνομένοις. οἱ δὲ ἀπομαστάντες, ὡς οὐκέτι τῶν πατρώας γῆς μεταληψόμενοι, εἰ μὴ κτήσαιντο ἑτέραν τῷ ὑποδεξομένῳ αὐτοῖς, εἴτε φρὸς φιλίαν, εἴτε ἐν πολέμῳ κεκλημένοις, παρίδια ἐποιοῦντο· ὅ τε θεὸς ᾧ κατονομασθεῖεν ἀπελαυνόμενοι, συλλαμβάνειν αὐτοῖς ὡς τὰ πολλὰ ἐδόκει, καὶ τοῦτ' ἀνθρωπίνῳ δόξαν κατορθοῦν τὰς ἀποικίας. τότῳ δὴ τῷ νόμῳ χρώμενοι καὶ τότε τῶν Ἀβοριγίνων τινὲς, ἀνδρῶν ἀνδράσι τῶν χωρίων· κλεινὸν γὰρ οὐδένα τῶν ἐκγόνων ἠξίουν, ἄλλος ἄλλον ἔλαττον τοῦτο πιθέμενοι· θεῶν ὅτῳ δὴ καθιερώσαντες ἐνιαυσίους γενεὰς, ἀνδρωθέντας ἀποικίζουσι τοὺς παῖδας ἐκ τῆς τροφοτέρας· οἱ τοὺς Σικελοὺς ἄρξαντές τε καὶ φεύγοντες διετέλουν, ὅπῃ τῶν ἑαυτῶν ἐξέλιπον. ὡς δὲ ἅπαξ οὗτοι χωρίων τινῶν τῆς πολεμίας ἐκράτησαν, ἐκ τοῦ ἀσφαλεστέρου ἤδη καὶ οἱ λοιποὶ Ἀβοριγῖνες, οἱ δεόμενοι γῆς, τῆς κτίσεως ἕκαστοι ἐπεχείρουν τοῖς ὁμόροις· καὶ πόλεις ἔκτισαν δηλαδὴ τε τινας, καὶ ταῖς μέχρι τῦδε οἰκουμέναις, Ἀντεμνάταις τε καὶ Τελλήνῃ, καὶ Φικολέοις τοῖς πρὸς τοῖς καλουμένοις Κορνίκλοις ὄρεσι, καὶ Τιβυρτίνοις, παρ' οἷς ἔτι καὶ εἰς τόδε χρό-

fluitans, alias alio ventis eam impellentibus. in ea gramẽ quoddã prouenit butomo *seu carici* simile, & dumi quidam nõ magni: res supra captum eorum qui naturæ cõtemplationum imperiti sunt, & nullo miraculo inferior. Has primas sedes, pulsis inde Vmbris, habuisse dicuntur Aborigines. Inde excurrẽdo tũ alios barbaros, tũ præcipue confines Siculos infestabant, bellũ cum eis gerẽtes de agrorũ possessionibus. Primũ finibus egressa est sacra quędã iuuẽtus exigua numero, ad quærendũ victum a suis emissa parentibus, more antiquo, quẽ receptum scimus a multis tã Græcis quam barbaris. quoties enim vulgi multitudo in aliqua ciuitate nimiũ excresceret, nec alimẽta domi omnib. sufficerent, aut aëris intẽperie læsa terra fruges proferret pauciores solito, aut alia talis ciuitatẽ occuparet calamitas, siue bonũ siue malum cogeret minui multitudinẽ, deo cuipiã sacrãtes quãtum hominũ annus pareret, emittebãt armis instructos e suis finibus: si p iuuẽtutis felici prouentu aut victoria e bello reportata gratias diis agerent, peractis ante solennib. sacris, fausta ominatione prosequẽtes abituros in coloniã: sin irata numina placarẽt, finẽq; præsentiũ malorũ poscerent, eodem modo sacris operati, mœsti veniãq; petẽtes a suis, quos ablegare necessitas cogeret. Illi vero, vt posthac carituri patria, nisi aliã pararẽt quæ se reciperet, quicquid terrarũ armis acquisissent aut gratia, habebãt vice patrię: creditũq; est eis adesse deũ cui dicabãtur, & supra humanã spẽ sperare huiusmodi colonias. Ex eo more tũ quoq; Aboriginũ quidã, regione sua viris florente, (natorũ enim quenquã necare nolebãt, rati facinus id cũ primis execrabile) numini cuipiã sacratis vnius anni partubus, hos cũ primũ virilem ætatẽ attigissent, colonos miserũt alio; qui Siculorum res agere ac ferre nõ destiterunt, ex quo patriam reliquere. Vt vero hi semel partem aliquã agrorũ ex hostico adepti sunt, tutius iã & reliqui Aborigines agrorum inopes, aggrediebãtur suos quique cõterminos: & præter alias ciuitates cõdiderunt has quæ nũc quoq; inhabitãtur, Antemnates, Tellenenses, Ficulẽses prope mõtes Corniculos; ac Tiburtinos, apud quos hodie-

que Siculio pars vrbis dicitur: nec vllam aliã finitimam gentẽ magis infestabant quã Siculos. His cõtrouersiis tandẽ gẽtes integræ ad arma sunt excitæ; bellumq; ortũ quale ad eã diem aliud nullũ in terra Italia, longo tẽpore trahebatur. Interim Pelasgorũ quidam Thessaliã patriã linquere coacti, recepti sunt ab Aboriginibus, cõmunibusq; opib. bellũ gerebant cõtra Siculos. hãc manũ Aborigines in sediũ suarum partẽ admiserũt, spe fortassis auxilii; ego tamen id propter cognationẽ potius factũ crediderim: quãdo & Pelasgorũ natio Græca fuit, oriunda ex Peloponneso, agitata variis casibus, sed erroribus maxime, nusquã valẽs certũ domicilium figere. Nam primũ habitarũt apud Argos (vt nũc vocant) Achaicũ, eius loci iuxta multorum opinionẽ indigenæ, a rege Pelasgo sortiti antiquitus hoc vocabulum. hunc ferunt Iouis e Niobe Phoroneo nata fuisse filium; quã primam mortalium fœminarum complexus est Iupiter, vt habetur in fabulis. Sexta post ætate relinquentes Peloponnesum, migrauerunt in Hęmoniam, nũc mutato nomine dictam Thessaliam. duces autem eius coloniæ fuerunt, Achæus, Phthius, & Pelasgus, Lariſſæ & Neptuni filii. Vt vero in Hæmoniam ventum est, pulsis inde cultoribus barbaris, regionem in tres partes diuiduut, appellaras ex suis ducibus, Phthiotidem, Achaiam, Pelasgiotidem. Ibi ætates quinque cum exegissent, fortunis amplissimis aucti, fruentesque vbertimis Thessaliæ campis: circiter sextam ætatem eos inde Curetes & Leleges expulerunt, (qui nunc Ætoli & Locri vocantur) cumque his alii multi Parnassi accolæ, ductu Deucalionis prognati e Prometheo & Clymene Oceani filia. At profugorum alii Cretam petierunt, alii Cycladum insularum occuparunt aliquot: pars Olympo atque Ossæ contiguam regionem nomine Hestiotidem fecerũt sibi domicilium: pars in Bœotiam migrauit, & Phocidẽ atque Eubœam: alii traiicientes in Asiam, multa circa Hellespontum occuparunt loca maritima, vicinasque insulas cum alias nonnullas, tum eam quæ nunc Lesbos vocatur, mixti Græcis qui ductu Macaris Criasii filii primã eò coloniam

Pelasgos admittunt Aborigines.

ιν, μέρος τὴ τ πόλεως ὀνομάζε) Σικελιῶν· χ ἦσαν ἀπφύτων μάλιστα τ πρὸς σικελιώτων λυπηροὶ τοῖς Σικελοῖς. ἀνίστα) ὃ ἐκ τούτων τ διαφορῶν τοῖς ἑστεσιν ὅλοις πόλεμος, ὅσος σθεὶς τ πρότερον γιομένων ἐν Ἰταλίᾳ, χ προσῆλθεν ἄχρι πόρρω, χρόνῳ μηκυνόμενος. ἔπεστα Πελασγῶν τινες τ οἰκιώτων ἐν τῇ καλουμένῃ Θετταλίᾳ, τ ἑαυτῶν ἀναλκαδέντες ἐκλιπεῖν, συνοικοι γίνον) τοῖς Ἀβορίγισι, καὶ κοινῇ μετ' ἐκείνων ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Σικελούς. ἐδέξαντο δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀβορίγινες, ἴσως μὲν καὶ χ τὴν τ ὠφελησόμενα ἐλπίδα, ὡς δ' ἐγὼ πείθομαι, καὶ χ' ὃ συμβὰν μάλιστα. ἰῶ γὰρ δὴ καὶ ὁ τ Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν, ἐκ Πελοποννήσου ὃ ἀρχαῖον. ἐξεπέσατο ὑ τύχης δυσπότμοις, εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄτα, μάλιστα δ' εἰς τὸν πολύπλανόν τε καὶ σθένος τόπων βέβαιον οἴκησιν. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ ὃ καλούμενον νῦν Ἀχαϊκὸν Ἄργος ᾤκησαν αὐτόχθονες ὄντες, ὡς οἱ πολλοὶ περὶ αὐτῶν λέγουσι. τὸν δὲ ἐπωνυμίαν ἔλαβον ἀπ' ἀρχῆς ταύτην, ἀπὸ τ Πελασγοῦ βασιλέως. ἰῶ δὲ ὁ Πελασγὸς ἐκ Διός, ὡς λέγεται, καὶ τ Νιόβης τ Φορωνέως, ἣ πρώτη γυναικὶ θνητῇ μίσγεται ὁ Ζεύς, ὡς ὁ μῦθος ἔχει. ἔκτῃ δὲ ὕστερον γενεᾷ Πελοποννησίων ἐκλιπόντες, εἰς τὸν τότε μὲν Αἱμονίαν, νῦν δὲ Θετταλίαν ὀνομαζομένην μετῳκέσησαν. ἡγεμόνες δὲ τ ἀποικίας Ἀχαιός, καὶ Φθίος, χ Πελασγὸς, οἱ Λαρίσσης καὶ Ποσειδῶνος υἱοί. ἀφικόμενοι δ' εἰς τὸν Αἱμονίαν, τούς τε καθεστηκότας ἐν αὐτῇ βαρβάρους ἐξελαύνουσι, καὶ νέμον) τὸν χώραν τειχῇ, τοῖς ἡγεμόσι ποιήσαντες ὁμωνύμους τὰς χώρας, Φθιῶτιν, καὶ Ἀχαΐαν, καὶ Πελασγιῶτιν. πέντε δὲ μείναντες αὐτόθι γενεὰς, ἐν αἷς ὅτι μήκιστον διατυχίας ἔλαβον, τὰ κράτιστα τ ἐν Θετταλίᾳ πεδίων καρπούμενοι, πρὸς τὸν ἕκτην γενεὰν, ἐξελαύνονται Θετταλίας ὑπό τε Κυρήτων καὶ Λελέγων, οἳ νῦν Αἰτωλοὶ καλοῦνται, καὶ συχνῶν ἄλλων τ πρὸς τὸν Παρνασσὸν οἰκιώτων, ἡγουμένου τ πολεμίων Δευκαλίωνος τ Προμηθέως, μητρὸς δὲ Κλυμένης τῆς Ὠκεανοῦ. σκεδασθέντες δὲ κ' τὸν φυγὴν, οἱ μὲν, εἰς Κρήτην ἀπῆλθον· οἱ δὲ, τ Κυκλάδων νήσων τινὰς κατέσχον· οἱ δὲ, πρὸς τ' Ὄλυμπόν τε κ τ' Ὄσσαν, τὸν καλουμένην Ἑστιῶτιν ᾤκησαν· ἄλλοι δὲ εἴς τε Βοιωτίαν κ Φωκίδα καὶ Εὔβοιαν διεχωρίσθησαν· οἱ δ', εἰς τὴν Ἀσίαν διαφωνήσαντες, τ πρὸς τ' Ἑλλήσποντον πρὸς ἅλα πολλὰ χωρία κατέσχον, κ τ πρὸς θρᾴκειμένων αὐτῇ νήσων ἄλλας τε συχνὰς, καὶ τὴν νῦν καλουμένην Λέσβον, ἀναμιχθέντες τοῖς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἄλλοισι τὴν πρώτην ἀποικίαν εἰς αὐτὴν

τὴν, ἄρχοντος Μάκαρος τοῦ Κελσίου· ὃ δὴ πλῆθος αὐτῶν μέρος μὲν τι μεσογείου διαπορθμεύσαντες τοὺς ἐν Δωδώνῃ καλουμένους σφῶν συγγενεῖς, οἷς οὐθεὶς ἔξιον ὑπέφερεν πόλεμον ὡς ἱεροῖς, χρόνον μέν τινα σύμμεικτον αὐτόθι διέτριψαν· ἐπεὶ δὲ λυπηροὶ ὄντες αὐτοῖς ἠθάνουν, οὐχ ἱκανῆς οὔσης ἀπάσαις βόσιν τὴν γῆς, ἐκλείποντι τὴν χώραν, χρησμῷ πειθόμενοι κελεύοντι πλεῖν εἰς Ἰταλίαν, ἣ τότε Σατορνία ἐλέγετο. καταπλεύσαντες μὲν οὖν ναῦς πολλὰς, διαφθείρουσι τὸν Ἰόνιον, σπουδὴν μὲν ποιούμενοι τὴν ἔσπερίαν τῆς Ἰταλίας ἄψασθαι χωρίων· ἐπὶ δὲ νόσῳ πνεύματος καὶ ἀγνοίας τῶν τόπων μετέωροι ἐνεχθέντες, καὶ πρὸς ἐνίοις τῶν Πάδου στομίων ὁρμισάμενοι Σπινῆτι καλουμένῳ, ναῦς μὲν αὐτοῦ ταύτῃ καταλείποισι, καὶ τὴν ἧκιστα δυναμένην παλαίπωρον ὄχλον, φυλακὴν ἐπ' αὐτοῖς καταστήσαντες, ὡς ἔχοιεν, εἰ μὴ προχωροίη σφίσι τὰ πρόσφορα, καταφυγήν. καὶ οἱ μὲν ἐπομένως ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, ἰσχυρῷ τε πρὸς πέδῃ πρόβολον ποιούμενοι, καὶ τοῖς ναυσὶν εἰσκομίσαντες τὰς εἰς τὸν βίον ὑποστάσεις, ὅπῃ τι γνώμῃ ἐδόκει αὐτοῖς χωρεῖν τὰ πρόσφορα, πόλιν ἔκτισαν ὁμώνυμον τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ. εὐτυχήσαντες τε μάλιστα τοῦ τε Ἰόνιον οἰκηθῆναι θαλασσοκρατοῦντες ἄγει πολλῷ, καὶ δεκάτας εἰς Δελφοὺς ἀπῆγον τῷ θεῷ καὶ ἀπὸ τοῦ θαλάσσης ὠφελημάτων, εἴ τινες καὶ ἄλλοι, λαμπρότατα. ὕστερον μέντοι μεγάλῃ ῥοπῇ τοῦ προσοικούντων βαρβάρων ὑπερισχυσάντων αὐτοῖς, ἐξέλιπον τὴν πόλιν· οἱ δὲ βάρβαροι μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ Σπινῆτι καταληφθεὶς δῆμος τῶν Πελασγῶν ὅτως ἐφθάρη. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ μεσογείου διαπορθμεύσαντες, τὴν ὀρεινὴν τῆς Ἰταλίας κατοικοῦντες, εἰς τὴν Ὀμβρικῶν ἀφικνοῦνται χώραν, τῶν ὁμορούντων Ἀβορίγισι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῆς Ἰταλίας χωρία ᾤκουν οἱ Ὄμβρικοί, καὶ ἰῶ τότε ὂ ἔθνος ἐν τοῖς πολυμεγάθεσι τε καὶ ἀρχαῖον. ὃ μὲν οὖν κατ' ἀρχὰς ἑκάτερον οἱ Πελασγοὶ τῶν χωρίων, ἔνθα δὴ τὸν ἱδρύσαντο, καὶ πολισμάτια τῶν Ὀμβρικῶν καὶ ἐλάβοντό τινα. στρατοῦ δὲ ἐπ' αὐτοὺς μεγάλου στρατοῦ, δείσαντες τὸν πολεμίων ὄχλον πλῆθος, εἰς τὴν Ἀβορίγινων ἀπίασι βέπον· καὶ οἱ μὲν Ἀβορίγινες ἅτε πολεμίοις ἐδικαίουν αὐτοῖς προσφέρεσθαι, καὶ συνήεσαν ἐκ τῶν ἐγγὺς χωρίων ἅπαντες, ὡς ἀξανασήσοντες αὐτούς· οἱ δὲ Πελασγοί· τυγχάνουσι γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ δαίμονα περὶ Κοτύλιαν πόλιν Ἀβορίγινων ἁλισάμενοι, πλησίον τῆς ἱερᾶς λίμνης· ὡς τὴν νῆσόν τε τὴν ἐν αὐτῇ περιδιαβαίνουσιν κατέμαθον, καὶ παρὰ τῶν ἁλιέων χαλκῶν, οὓς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἔλαβον, ἤκουσέ τε τοῦ βπιχωρίων ὄνομα, τέλος ἔχειν σφίσι τὸ προσφόρων ὑπέ-

deducebant. sed maxima eorum pars per loca mediterranea se contulit ad cognatos suos Dodonæos, quos vt sacros nemo fas putabat bello aggredi: ibique manserunt sat longo tempore. deinde postquam senserunt a se grauari ceteros, quod terra omnibus alendis non sufficeret, reliquerunt eam regionem, oraculo moniti nauigare in Italiam, quæ tunc dicebatur Saturnia. tum parata classe mare Ionium traiiciunt, cupientes oram Italiæ sibi proximã contingere: sed flante austro, & locorum ignari, prouecti longius, applicuerunt ad vnum e Padi ostiis nomine Spineticum, ibique naues reliquerunt & turbam laboribus ferendis imparem, non sine præsidio, vt refugium haberent si res non succederet ex sententia. hi eo loco manentes, castra cinxerũt mœnibus, nauib. importantes necessaria victui: & cum eis ex voto cederent omnia, cõdiderunt vrbem cognominem ostio fluminis: prosperaq; præ cunctis eum sinum accolẽtibus vsi fortuna, & diu potiti maris imperio, Delphos deo decimas ex maritimis prouentibus, siqua alia ciuitas, magnificas misertt. postea tamen magnis copiis vicinorum barbarorum aduentantibus, deseruerunt vrbem; barbari vero tandem a Romanis deleti sunt. atque ita Spinæ relictorum Pelasgorum genus interiit. At illi qui mediterranea petierunt, superatis Italiæ montib. peruenerunt in Vmbriam Aboriginibus finitimam. habitabant tunc Vmbri & alios multos Italiæ agros, eratque ea gens cum primis antiqua & ampla. Igitur initio Pelasgi occuparunt agros in quibus primum consedẽrãt, potiti quibusdam Vmbrorum oppidulis: sed cum aduersus eos conuenisset ingẽs exercitus, territi hostium multitudine, contulerunt se in regionem Aboriginum. illi decreuerunt eos vt hostes bello persequi, ac mox e proximis locis confluxerunt celeriter delendi eos animo. Pelasgi vero, qui tum forte fortuna circa Cutiliam Aborigínum vrbem prope sacrum lacum statiua habebant, postquam cõtemplati sunt fluitantem in eo insulam, & ex captiuis quos in agris interceperant, audiuerunt appellationem eius regionis hominũ, crediderũt finem iam habere suum ora-

culum. nam apud Dodonam redditum eis responsum, quod L. Mamius vir non obscurus ait se vidisse in templo Iouis antiquis literis insculptum cuidam sacrato tripodi, sic habebat: Pergite quærentes Siculûm Saturnia rura, Atque Aboriginidem Cotylen, vbi se insula vectat. Quis misti decimas Clario transmittite Phœbo; Atque Ioui capita, & trãsmittite lumina patri. Aduentãtibus autem cum magno exercitu Aboriginibus occurrũt Pelasgi cum oleæ ramis inermes ac supplices: expositisque suis casibus, orant vt recipiantur in amicitiam & partem sedium, nequaquam graues ipsis futuri: & interpretati oraculum, aiunt se ad ea loca sola deorum monitu delatos. His auditis assenserũt Aborigines, quod fessis bello Siculo placeret Græca societas contra infensos sibi barbaros. itaque cum Pelasgis fœdus feriunt, & partem agrorum suorum eis assignãt circa sacrum lacum; quorum pleraque erant palustria, dicta nunc prisco linguæ more Velia. solebant enim prisci Græci nominibus a vocali incipientibus præponere syllabam ου scriptam vno charactere. is erat similis Γ *duplici*, ad rectam lineam duabus obliquis additis, vt Ϝελένη, Ϝάναξ, Ϝοῖνος, Ϝαπήρ, & multa similia. Horum deinde bona pars, cum *accepti* agri omnibus non sufficerent, Aboriginibus in expeditionem adscitis, bello Vmbros aggreditur, & vrbem eorum florentem ac magnam Crotonem repentino incursu capiunt: qua mox pro arce belli contra hostem vsi sunt, quod & satis munita esset, & agrũ circumquaque haberet aptum pascuis. alia quoque loca multa in potestatem suam redegerunt, & Aboriginibus contra Siculos promptam *ac fidelem* præstiterunt operam, donec eos eiecerunt suis sedibus. in his multa oppida partim ante ab hostibus habitata, partim *recens* a se condita, tenuerunt indiuisa gentes sociæ Pelasgi & Aborigines: ex quibus sunt Cære dictum Agylla eo seculo, Pisa, Saturnia, Alsium, & quædã alia, quæ post a Tyrrhenis occupata sunt. Falerium vero & Fascenium etiam meo tempore a Romanis habitata, paruas quasdam scintillas seruant Pelasgici generis, cum ipsa quoq; olim Siculorum fue-

λαβον. ὁ γὰρ ἐν Δωδώνῃ χρόμβος αὐτῷς χρησμὸς, ὃν φησι Λεύκιος Μάμιος ἀνὴρ οὐκ ἄσημος αὐτὸς ἰδεῖν ὅτι πνος τ ἐν ᾧ τεμένῃ τ Διὸς χειμάρων τειπόδων, γράμμασιν ἀρχαίοις ἐγκεχαραγμένον, ὡδὶ εἶχε· Στείχετε μαιόμενοι Σικελῶν Σατορνίαν " αὖαν, Ἠδ' Ἀβοριγινέων κοτύλην, ἣ νᾶσος ὀχεῖται· " Οἷς δυάμιδθέντες, δεκάτην ἐκπέμψατε Φοίβῳ, " Καὶ κεφαλὰς Διὶ νῖσθε πατρὶ πέμπετε φῶτα. " ἐλθοῦσι δ' τοῖς Ἀβοριγίσι σὺν πολλῇ γραλιᾷ, ἱκετηρίας οἱ Πελασγοὶ προβλέποντες, ὁμόσε χωροῦσιν ἐλαιόπλοι, φέροντές τε τὰς ἑαυτ῀ τύχας, καὶ δεόμενοι προτὸς φιλίαν δέξασθαι σφᾶς συνοίκους, ἀλυπηρὰς ἐσομένους· ἐπεὶ καὶ τ δαιμόνιον αὐτοῖς εἰς τόνδε μόνιμα ἄγειν τ χώραν· ἐξηγούμενοι δ λόγιον. τοῖς δὲ Ἀβοριγίσι ταῦτα πυθομένοις ἐδόκει πείθεσθαι τῷ θεοπρεπίῳ, καὶ λαβὲν συμμαχίαν Ἑλληνικὸν κατ' τ Δηλφόρων σφίσι βαρβάρων, πονούμενοι πρὸς τοὺς Σικελοὺς πολέμῳ. ἀπένδονται γε δὴ πρὸς τὰς Πελασγούς, καὶ διδόασιν αὐτοῖς χωρία, τῆς ἑαυτῶν ἀποδασάμενοι, πρὸς τὸν ἱερὰν λίμνην, ἐν οἷς ἰῶν τὰ πολλὰ ἑλώδη, ἀνεῦ κατ' τ ἀρχαῖον δ ὀνομαζόμενον ἕλπον, δέλια ὀνομάζεν). σπάνιος γὰρ ἰῶν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς τὰ πολλὰ, προτιθέναι τ ὄνομ', ὁπόσων αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ φωνηέντων ἐγίνοντο, τ ου συλλαβὴν ἑνὶ στοιχείῳ γραφομένην. τοῦτο δ' ἰῶν ὥσπερ γάμμα διπλοῦν ὅτι μίαν ὀρθὴν ὀπίσθυγμένην τ πλαγίαις, ὡς Ϝελένη, καὶ Ϝάναξ, καὶ Ϝοῖνος, καὶ Ϝαπήρ, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ἔπραττον μοῖρά τις αὐτῶν οὐκ ἐλαχίστη, ὡς ἡ γῆ πᾶσιν οὐκ ἀπέρχειν, πείσαντες τὰς Ἀβοριγίνας συνάρασθαι σφίσι τῆς διεξόδου, γραλθύουσιν ὅτι τὰς Ὀμβρικοὺς, καὶ πόλιν αὐτῶν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην ἄφνω προσπεσόντες αἱροῦσι Κρότωνα. ταύτῃ φρουρίῳ καὶ ὀπιτειχίσματι κατ' τ Ὀμβρικῶν χρώμενοι, κατεσκευασμένῃ τε ὡς ἔρυμα εἰς πολέμου ἀποχρώντως, καὶ χώραν ἐχούσῃ τὴν πρὸς ἕω θάλατταν. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ἐκράτησαν χωρίων τοῖς τε Ἀβοριγίσι κατ' τὰς Σικελοὺς πόλεμον ἔτι συνεχῶς πολλῇ προθυμίᾳ συνδιέφερον, ἕως ἐξέλασαν αὐτοὺς ἐκ τ σφετέρας. καὶ πόλεις πολλὰς, τὰς μὲν οἰκουμένας καὶ προτετεργν ὑπὸ τ Σικελῶν, τὰς δὲ αὐτοὶ καταισκευάσαντες, ᾤκησαν οἱ Πελασγοὶ κοινῇ μετ' τ Ἀβοριγίνων, ὧν ἐστὶν ἥ τε Καιρητῶν πόλις, Ἀγυλλα ὑπότε καλουμένη, καὶ Πίσα, καὶ Σατορνία, καὶ Ἄλσιον, καὶ ἄλλαι τινὲς, ἃς δυὰ χρόνου ὑπὸ Τυρρηνῶν ἀφῃρέθησ. Φαλέριον δὲ καὶ Φασκένιον, ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦς οἰκούμενα ὑπὸ Ῥωμαίων, μικρὰ ἄττα σῴζουσαν ζώπυρα τ Πελασγικοῦ γένους, Σικελῶν ὑπαρξάσαν προτετεργν. ὧν

ρον. ἐν ταύτας διέμεινε πολλὰ τῶν ἀρχαίων διαγτημάτων, οἷς ὁ Ἑλληνικὸν ποτ' ἐχρήσατο, ὅτι μήκιστον χρόνον, οἵ τε τῶν ὅπλων τῶ πολεμιστηρίων κόσμος, ἀσπίδες Ἀργολικαὶ καὶ δόρατα. καὶ ὁπότε πολέμου ἄρχοιτες, ἢ ἐκ βαπόντας ἀμείνονθμοι, στρατὸν ὑπὲρ τῶν ὅρων ἀποστέλλοιεν, ἱερεῖ τινες ἄνδρες ἀνόπλοι τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἰόντες ἀπονδοφόροι· τῶ τε ἱερῶν αἱ κατασκευαὶ καὶ τὰ ἕδη τῶν θεῶν, ἁγιασμοί τε καὶ θυσίαι, καὶ πολλὰ ἕτερα. πάντων δὲ φανερώτατον μνημεῖον τῆς ἐν Ἄργει πόλει οἰκήσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ τὰς Σικελοὺς ἐξήλασαν, ὁ τῆς Ἥρας νεὼς ὁ ἐν Φαλείῳ κατεσκευασμένος ὡς ἐν Ἄργει· ἔνθα καὶ τῶν θυηπολιῶν ὁ τρόπος ὅμοιος ἐστὶν, καὶ γυναῖκες ἱεραὶ θεραπεύουσαι τὸ τέμενος, ἥ τε λεγομένη κανηφόρος, ἀγνὴ γάμων πᾶσι καταρχομένη τῶν θυμιᾶν, χορεί τε παρθένων ὑμνεσῶν τὴν θεὸν ᾠδαῖς πατρίοις. καλέσον δέ τινα καὶ ἕτοι τῶν καλουμένων Καμπανῶν, τὸ βόσκοντων πάντων καὶ τὴν ὀφιν ἡδίστων πεδίων, οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν, ἔθνος τὶ βαρβαρικὸν Αὐρώγκοις ἐκ μέσης ἀναστήσαντες αὐτῶν· καὶ πόλεις αὐτόθι καλεσκευασάμενοι πολλὰς τε καὶ Λάρισαν, ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ σφῶν μητροπόλεως ὄνομα θέμενοι αὐτῇ. τῶν μὲν οὖν ἀνθρώπων πολισμάτων ἔστιν ἃ καὶ μέχρις ἐμοῦ ὀρθὰ ἦν, σχεδὸν δὲ φαῦλα πολλάκις τοῖς οἰκήτορας· ἡ δὲ Λάρισα ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων ἐρημωθεῖσα, οὐδὲ εἰ πώποτε ᾠκίσθη, γνώρισμα φανερὸν οὐδὲν ἔχει τοῖς νῦν, ὅτι μὴ τοὔνομα, καὶ τοῦτο τοῦτο πολλοὶ ἴσασιν. ἦν δὲ ἀγορᾶς Ποπιλίας καλουμένης ἀπωτέρω. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τε ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ μεσογείῳ χωρία κατέσχον, ἀφελόμενοι τοὺς Σικελούς. οἱ δὲ Σικελοὶ ἀνθ' ἑαυτῶν οἷοί τε ἦσαν, ὑπό τε Γελασγῶν καὶ Ἀβορεγίνων πολεμούμενοι· τέκνα καὶ γυναῖκας, καὶ χρημάτων ὅσα χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἦν, ἀναστάντες, μεθέντες αὐτοῖς ἅπασης τῆς γῆς· ἁπόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς ὀρφνῆς ὅτι τὰ νότια, καὶ διεξελθόντες ἅπασαν Ἰταλίαν τὴν κάτω, ὅθεν πορευόμενοι ἀπηλαύνοντο, σὺν χρόνῳ κατασκευασάμενοι σχεδίας ὅτι τῷ ποταμῷ, καὶ φυλάξαντες καλούντα τὸν ῥοῦν, ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διέβησαν ὅτι τὴν ἔπλισα νῆσον. κατεῖχον δὲ αὐτὴν Σικανοί, ἔθνος Ἰβηρικὸν, οὐ πολλῷ πρότερον σπανοικισάμενοι Λίγυας φεύγοντες· καὶ παρεσκεύασαν ἀφ' ἑαυτῶν Σικανίαν κληθῆναι τὴν νῆσον, Τριναχρίαν πρότερον ὀνομαζομένην, ἀπὸ τοῦ τριγώνου σχήματος. ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ ἐν μεγάλῃ αὐτῇ οἰκήτορες, ἀλλ' ἢ πλείων τῆς χώρας ἔτι ἦν ἔρημος. καταβάντες οὖν εἰς αὐτὴν Σικελοὶ, τὸ μὲν πρότερον ἐν τοῖς ἑσπερίοις μέρεσιν ᾤκησαν, ἔπειτα καὶ ἀνὴρ πολλαχῇ, καὶ τοὔνομα

rint. in his multa antiqui moris Græcanici longissimo tempore perdurarunt, vt armorum ornatus, Argolici clypei & hastæ: & quoties illaturi bellũ, aut excepturi, vltra fines exercitum emitterent, sacri viri absque armis cum libaminibus & fœderũ oblatione præeũtes ceteris: templorum quoque structuræ, delubra deorum, expiationes & sacrificia, & multa alia similia. sed omnium clarissimũ monumentũ, hos qui Siculos eiecerunt, apud Argos olim habitasse, templum est Falisicum Iunonis Argiuo illi simile: vbi & sacrorum ritus erant iidem, & curatrices tẽpli sacrificulæ, & puella innupta quam vocãt canephoron, sacrificium auspicari solita; ad hæc chori virginũ patrios hymnos in laudem deæ canentium. Tenuerunt hi & Campanorum quos vocant camporum partem quandam non exiguam, aspectu amœnissimorum & aptissimorum pascuis, pulsis inde Auruncis gente barbara: vbi inter ceteras vrbes condidere Larissam Peloponnesiacæ illius cognominem, quæ quondam metropolis ipsorũ fuerat. e ceteris oppidis quædam steterunt vsque ad nostra tempora, mutatis sæpe habitatoribus: Larissa vero iam pridem deserta est, nullo nunc manente pristinæ habitationis perspicuo vestigio: ac ne nomen quidem eius multis est cognitum. aberat autem non longe a foro Popilio. Alia quoq; multa loca tum maritima tum mediterranea tenuerunt capta de Siculis. At Siculi Pelasgis simul & Aboriginibus bello impares, liberis ac coniugibus cum auro & argento sublatis, totã regionem suam eis cesserũt: versiq; per montana ad meridiem, & peragrata tota inferiore Italia, cum vndecunq; pellerentur, tãdem paratis ad fi etum ratibus, & obseruato secundo çstu, ex Italia traiecerũt in insulam proximã. Sicani tum eam tenebant, genus Hispanicum; quod fugatũ a Liguribus, paulo ante ibi habitare cœperat: Sicaniamq; de suo nomine vocauerant, quæ prius Trinacria dicebatur a forma triangula. horum numerus non magnus erat pro insulæ amplitudine, plerisque agris incultis iacentibus. Huc igitur deuecti Siculi, primum partes ad occidentem versas coluere, deinde & pleraſque alias: mutatoq;

nomine, insula vocari cœpit Sicilia. atq; ita Siculum genus reliquit Italiã, vt Hellanicus Lesbius auctor est, ante bellum Troianum ætate tertia, Alcyones apud Argos sacerdotii anno sexto & vigesimo. tradit enim duas migrationes in Siciliã ex Italia: priorem Elymorum, quos ait sedibus suis eiectos ab OEnotris: alteram vero anno post quinto, Ausonum Iapygas fugientium. horum regem dicit Siculum, a quo nomen sit inditum tam genti quam insulæ. Philistus autem Syracusanus scribit traiecisse illos anno octuagesimo ante bellum Troianum; gentem vero transuectam ex Italia nec Siculos, nec Ausones fuisse, nec Elymos; verum Ligures, duce Siculo: hunc Itali filium, imposuisse nomen suum subditis Ligures autem e suis agris pulsos esse Pelasgorum & Vmbrorum iniuriis. Antiochus Syracusanus quando migratum sit nõ indicat; tantum dicit Siculos optasse sibi principem deducendæ coloniæ, vi exactos ab OEnotrorum & Opicorum copiis. Thucydides eos qui migrarunt, vocat Siculos: eos qui expulerunt, Opicos: sed multis annis post res Iliacas. Hæc sunt quæ præcipui scriptores de Siculorum ex Italia in Siciliam migratione tradunt. At Pelasgi multos bonosque agros *bello* sibi parauerunt: vrbibus quoque potiti, alias insuper ipsi ædificauerunt & intra paucos annos opibus, viribus, fortunis aucti sunt egregie; quæ tamen felicitas eis diuturna non fuit; sed cum maxime rebus omnibus florere viderentur, offenso numine, diris alii calamitatibus, alii barbarorum vicinorum armis deleti sunt. maxima tamen eorum pars per Græcorum ac barbarorum terras denuo dispersi sunt; de quibus longum esset accuratius scribere. pauci in Italia manserunt Aboriginum beneficio. Horum malorum prima vrbes inuasit sterilitas, quando fructus arborum decidebant priusquam matureſcerent, nec statis temporum vicibus ad frugem peruenirent segetes, nec pecoribus proueniret satis pabuli: fontes quoq; aut contrahebant vitium, aut maligne aquam per æstatem præbebant, aut deficiebant penitus. nec feliciores erant fœturæ mulierum ac pecorum. nam aut abortiui fœtus eii-

ἡ νῆσος ὅπῃ τούτων ἤρξατο Σικελία καλεῖσθαι. ὃ μὲν οὖν Σικελικὸν γένος ὕστερον ἐξέλιπεν Ἰταλίαν· ὡς μὲν Ἑλλάνικος ὁ Λέσβιός φησι, πρώτῃ γενεᾷ πρότερον τῶν Τρωϊκῶν, Ἀλκυόνης ἱερασαμένης ἐν Ἄργει τῷ ἕκτῳ καὶ εἰκοστὸν ἔτος. δύο γὰρ ποιεῖ κόλπους Ἰταλικοὺς διαβάντας εἰς Σικελίαν· τὸν μὲν πρότερον, Ἐλύμων, οὓς φησιν ὑπὸ Οἰνώτρων ἐξαναστῆναι· τὸν δὲ μετ' ἔτη πέμπτῳ γενόμενον, Αὐσονίων Ἰάπυγας φυγόντων· βασιλέα δὲ τούτων ἀποφαίνει Σικελόν, ἀφ' οὗ τοὔνομα τοῖς τε αὐθεφόποις καὶ τῇ νήσῳ τεθεῖναι. ὡς δὲ Φίλιστος ὁ Συρακούσιος ἔγραψε, χρόνος μὲν ὁ διαβάσεως ἐπὶ ἔτος ὀγδοηκοστὸν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου· ἔθνος δὲ διαναστὰν ἐξ Ἰταλίας, οὔτε Σικελῶν, οὔτε Αὐσόνων, οὔτ' Ἐλύμων, ἀλλὰ Λιγύων, ἄρχοντος αὐτοῖς Σικελοῦ. τοῦτον δὴ εἶναί φησιν υἱὸν Ἰταλοῦ, καὶ τοὺς αὐθεφόπους ὑπὸ τούτου δυναστεύοντος, ὀνομασθῆναι Σικελούς. ἐξαναστῆναι δὲ οὐκ ἐκ τῆς ἑαυτῶν τοὺς Λίγυας ὑπό τε Ὀμβρικῶν καὶ Πελασγῶν. Ἀντίοχος δὲ ὁ Συρακούσιος χρόνον μὲν οὐδὲν προστίθησι τῆς διαβάσεως, Σικελοὺς δὲ τοὺς μεταναστάντας ἀποφαίνει, βιασθέντας ὑπό τε Οἰνώτρων καὶ Ὀπικῶν στρατῶν, ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας ποιησαμένους. Θουκυδίδης δὲ Σικελοὺς μὲν γράφει τοὺς ἀναστάντας· Ὀπικοὺς δὲ τοὺς ἐκβαλόντας· τὸν δὲ χρόνον, πολλοῖς ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον. τὰ μὲν δὴ περὶ Σικελῶν λεγόμενα, τῶν ἐξ Ἰταλίας μεταναστάντων οἴκησιν εἰς Σικελίαν, ὑπὸ τοῦ λόγου αἰτίων, τοιάδε ἐστίν. οἱ δὲ Πελασγοὶ πολλῆς καὶ ἀγαθῆς χώρας κρατήσαντες, πόλεις τε πρόσθεσαν, καὶ οἰκίας αὐτοὶ κατασκευάσαντες, μεγάλην καὶ ταχεῖαν ὑπέδυσαν ἔλαβον εἰς ἀνδρείαν καὶ πλῆθος, καὶ τὴν ἀπ' αἰῶνος εὐτυχίαν, ἧς ἐπολιὼ ὐναντο χρόνον· ἀλλ' ἡνίκα μᾶλλον τοῖς σύμπασιν αὐξεῖν ἐδόκουν, δαιμονίοις τισὶ χόλοις ἐλαφρηδένες, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θείων συμφορῶν, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν πρόσοικούντων βαρβάρων ἐξεφθάρησαν. ὃ δὲ πλεῖστον αὐτῶν μέρος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον αὖθις ἐσκεδάσθη· πόλεις ὧν πολὺς μὲν εἶπα λόγος, εἰ βουλόμην τὴν ἀκρίβειαν γράφειν. ὀλίγον δὲ καλέμενον ἐν Ἰταλίᾳ, τὴν Αβοριγίνων πρόνοια. πρῶτον μὲν ὧν τὴν οἰκοφθορίας τῇ πόλεσιν ἐδόκει αὐχμῶν ἡ γῆ κακωθεῖσα ἔχειν, ἡνίκα ὅτ' ὀπὶ τοῖς δένδρεσι καρπὸς ὠδῖνας [ὠδεῖνας] διέμενεν, ἀλλ' ὠμοὶ κατέρρεον· ἔθ' ὁπόσα σπερμάτων ἀνέντα βλαστοὺς ἀνῆκεν, ἕως κάλυκος ἀκμὴν τὸν κύκλον ἐπλήρου χρόνους· οὔτε ποὰ κτήσεσιν ἐφύετο ἀρκής· τῶν τε νομάτων τὰ μὲν ὀκέτι πίνεσθαι ἀσυδᾶ ἐῶν, τὰ δὲ ὑπελίμπανε θέρεσι, τὰ δὲ εἰς τέλος ἀπεσβέννυτο. ἀδελφὰ δὲ τούτοις ἐγίνετο καὶ τὰ τῶν βάτων καὶ γυναικῶν γονάς. ἢ γὰρ ἐξημβλοῦτο τὰ ἔμ-

τὰ ἔμβρυα, ἢ κτ' τὰς τόκους διεφθείρεθ', ἔστιν ἃ καὶ τὰς φερούσας συνδιεφθείρετο. εἰ δέ τι δι' ἀφθορίαν ἐκ τῶν ὠδίνων κίνδυνον, ἔμπροσθεν ἢ ἀτελὲς, ἢ δι' ἄλλο τινὰ τύχοι βλαφθὲν, δέοντας χρηστὸν οὐκ ἐῶ. ἔπεσθαι καὶ ὁ ἄλλος πλῆθος ὃ ὢν ἀκμῇ μάλιστα, ἐκακοῦτο νόσοις καὶ θανάτοις τοῖς τε τὰ εἰκότα συμποῖς. μαλθυομένοις δ' αὐτοῖς, τίνα θεῶν ἢ δαιμόνων παραβαίντες τάδε πάσχοιεν, καὶ τί ποιήσαιεν αὐτοῖς λωφῆσαι τὰ δεινὰ ἐλπὶς, ὁ θεὸς ἀύσλεν, ὅτι τυχόντες ὧν ἐβούλοντο, οὐκ ἀπέδοσαν ἃ ὤφειλον, ἀλλὰ πρεσφείλοισι τὰ πλείονος ἄξια. οἱ γὰρ Πελασγοὶ, ἀφορίας αὐτοῖς γιγνομένης ἐν τῇ γῇ πάντων χρημάτων, ἤτησαντο τὸν Διὶ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς Καβείροις καταθύσειν δεκάτας τῶν πρεσγιγνομένων ἀπάντων· τελεσθείσης δὲ τῆς εὐχῆς, ἐξελόμενοι καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων ἀπάντων τὸ λάχος, ἐπέθυσαν τοῖς θεοῖς, ὡς δὴ κτ' τούτων μόνων εὐξάμενοι. ταῦτα ὁ Μυρσίλος ὁ Λέσβιος ἱστόρηκεν, ὀλίγα δεῖν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμενος, οἷς ἐγὼ νῦν, πλὴν ὅσον οὐ Πελασγοὺς καλῶ τοὺς τὰ τοιαῦτα δράσαντας, ἀλλὰ Τυρρηνούς· τὴν δ' αἰτίαν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. ὡς δὲ ἀπενεχθέντα τὸν χρησμὸν ἔμαθον, οὐκ εἶχον τὰ λεχθέντα συμβαλεῖν. ἀμηχανοῦσι δὲ αὐτοῖς τῶν πρεσβυτέρων τις λέγει συμβαλὼν τὸν λόγον, ὅτι τῶν πάντων ἡμαρτήκασιν, εἰ οἴονται τοὺς θεοὺς ἀδίκως αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. χρημάτων μὲν γὰρ ἀποδεδόσθαι τὰς ἀπαρχὰς αὐτοῖς ἁπάσας ὀρθῶς τε καὶ σὺν δίκῃ· ἀνθρώπων δ' γονῆς τὸ λάχος, χρῆμα πάντων μάλιστα θεοῖς ἡμιώσασθαι, ὀφείλεσθαι. εἰ δὲ δὴ καὶ τούτων λάβοιεν τὴν δικαίαν μοῖραν, τέλος ἔξειν σφίσι τὸ λόγιον. τοῖς μὲν δὴ ὀρθῶς ἐδόκει λέγεσθαι ταῦτα· τοῖς δὲ, οὐδ' ὁπισθενῆς συνεῖσθαι ὁ λόγος. εἰσηγησαμένου δέ τινος τὴν γνώμην ὃν θεὸν ἐπερέσθαι εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεοπρόπους, καὶ ὁ θεὸς ἀύσλεν ὅτῳ ποιεῖν. οὐκ δὲ τούτου, σάσις αὐτοῖς καταλαμβάνει περὶ τοῦ τρόπου τῆς δεκατεύσεως. καὶ ἐν ἀλλήλοις οἱ πρεσβεσηκότες τῶν πόλεων τότε, πρῶτον ἐπεσχέθησαν· ἔπεσθαι καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος δι' εὐνομίας τοὺς ἐν τέλει ἐλάμβανεν. ἐγίνοντό τε σοβεροὶ κόσμῳ αἱ ἐπιμασάσεις, ἀλλὰ, ὥσπερ εἰκὸς, οἴστρῳ καὶ θορυβώδεσι ἀπελαυνόμεναι· καὶ πολλὰ ἑφέσια ὅλα ἐξηλείφθη, μέρεσι αὐτῶν μεῖσαμένου. οὐ γὰρ ἐδικαίουν οἱ πρεσβύτεροι τοῖς ἀξιοῦσιν ἀπολείπεσθαί τε τῶν φιλτάτων, καὶ ἐν τοῖς ἑδρίοις εὐνομεῖσθαι. πρῶτοι μὲν δὴ οὗτοι μεταναστάντες ἐξ Ἰταλίας, εἰς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βαρβάρου πολλὴν ἐπλανήθησαν. μετὰ δὲ τούτους ἕτεροι δὴ αὖθ' ἕπαδον· καὶ τοῦτο διετέλεσε γινόμενον ἐς ἔτη. ὑφ' ὧν καὶ οἱ διωκισευόντες

ciebantur, aut in partu interibãt, non nunquam cum fœtarum & puerperarum pernicie: aut si euadebant difficultatem partus, vitiosi & imperfecti nascebantur, aut alioquin inutiles. Deinde matura quoq; ætas laborauit morbis ac mortis generib. præter solitum crebris. Consulentibus autem oraculum quo deo quoue dæmone læso paterentur talia, & quodnam his malis remedium inueniri posset, respondit deus, eos voti compotes, non reddidisse quæ vouerãt; sed quæ maximi essent pretii, adhuc debere. Laborantes enim sterilitate Pelasgi omnium rerum, Ioui, Apollini & Cabiris decimas omnium prouentuum vouerant; potitique voto, frugum omnium & pecorum portionem sortiti obtulerãt diis; quasi vouissent hæc sola. Hæc Myrsilus Lesbius pene totidem verbis tradit quibus ego nunc, nisi quod nõ Pelasgos vocat qui hoc fecerunt, sed Tyrrhenos, ob caussam quæ dicetur postea. Post relatum domum oracultum, non poterant quid sibi vellet coniicere. quibus hæsitãtibus senior quidam id interpretatus est, toto cælo errare eos qui putent deos immerito de ipsis cõqueri. rerum enim ceterarum primitias rite redditas: humanæ vero prolis sortem, rem diis longe carissimam, etiamnum deberi: qua iuste persoluta, oraculo satisfactum iri. Placebat quibusdam consilium; aliis tamen dolus aliquis subesse videbatur. tandem censente quodam oportere scitari an deus cuperet reddi sibi hominum decimas, mittunt ad eum denuo consultores: ille iussit hoc facere. inde nata est seditio, quum non conueniret inter eos quomodo reddendæ essent decimæ. ac primum magistratus vrbium turbauit ea res; deinde reliqua etiam plebs optimates suspectos habuit. itaque sine omni ordine tumultuabantur, velut œstro ac furiis perciti: multique lares omnino deserti sunt, cum pars aliqua discederet; quod cognati eorum iniquum putarent distrahi a carissimis, & manere inter inimicissimos. atque hi primi relicta Italia Græciæ barbarumq; regionum magnam partem peruagati sunt. Hos mox secuti sunt alii; idq; quotannis perseuerauerũt facere. non enim desistebant ciuitatum

principes ex adulta iuuentute primitias deligere, tũ vt diis quod iure debebatur redderẽt, tũ quod vererẽtur nequi ex eo numero clam remanẽtes nouas seditiones cierent. multi etiam per simultates sub specioso prætextu pellebantur ab aduersæ factionis hominibus. itaq; multę migrationes fiebant, & late p terras dispersum est genus Pelasgicũ. erãt autẽ ob transactã in assiduis laboribus ac periculis inter bellicosas gẽtes vitã, in re militari excellentissimi; nauticarũ quoq; rerum periti, ppter Tyrrhenorum commerciũ: id quod victũ quærere necessitate cõpulsos satis acuebat ad fortitudinẽ, docens eos pericula contemnere. quamobrẽ quocũq; delati, facile potiebãtur victoria. Hos ceteri homines de nomine regionis a qua olim emigrarunt, & in memoriã antiqui generis, eosdẽ Tyrrhenos vocabant & Pelasgos. quod eo dixi, nequis audiens a poetis ac historicis Pelasgos etiã Tyrrhenos nominari, miretur quomodo iidẽ homines vtrunq; nomen habuerint. nã & Thucydides horũ meminit recensens vrbes in ora Thraciæ habitatas a bilinguibus; in quarũ mẽtione de Pelasgico genere sic loquitur: Sũt ibi & Chalcidici generis homines nõ ita multi; sed maxima Pelasgicæ gentis pars est, ex illis Tyrrhenis qui olim & Lemnũ & Athenas habitauerunt. Sophocles autẽ in Inacho dat choro anapæsticũ carmẽ tale: Inache pater, fili fontium patris Oceani; qui maximos honores habes in Argiuis aruis, Iunonisq; collibus, & Tyrrhenis Pelasgis. Erat Tyrrhenię nomẽ illo tempore *celebre* per Græciã; & tota Italia, qua occidentẽ spectat, nullo gẽtium discrimine appellationẽ illã habebat: quod ipsum in Græcię cum aliis locis permultis, tũ in ea quæ nũc Peloponnesus dicitur, accidit. ab vna enim inhabitantiũ gentium Achaica, tota ea peninsula, in qua sunt Arcades, Iones, cũ aliquot gentib. aliis, nominatur Achaia. Tẽpus aũt quo res Pelasgorũ cœperunt deficere, incidit in alteram fere ante bellũ Troicum ætatẽ. durauerũt tamẽ pene vltra eius belli tẽpora, donec cõtractæ sunt in gentẽ minimã. nã præter Crotonẽ Vmbriæ ciuitatem memorabilem, & si quod aliud tenuerũt Aborigines domiciliũ, perierunt reliqua Pelasgorum oppida. Croton vero cum diu retinuisset

Tyrrheni.

ἐν ταῖς πόλεσι, τῆς ἀνδρουμένης ἀεὶ νεότητος ἐξαιρούμενοι τὰς ἀπαρχάς, οἵ τε θεοῖς τὰ δίκαια ὑπουργεῖν ἀξιοῦντες, καὶ στασιασμοὺς ἐκ τῶν ἀφανῶν ἐχόντων δεδιότες. ὧν δὲ πολὺ καὶ ὁ τοὺς ἕλληνας συν- 17
τοφάσῃ ὑπορρεπεῖ ἀπελαυνόμενον ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων. ὥστε πολλαὶ αἱ ἐπάνοδοι γίνονται, καὶ ἐπὶ πλεῖον γῆς ὁ Πελασγικὸν γένος διεφορήθη. ἦσαν δὲ τὰ πολέμια, ἐκ τοῦ μὴ κινδύνων ποιεῖσθαι τὰς μελέτας ἐν ἔθνεσι φιλοπολέμοις ζῶντες, πολλῶν ἀμείνους, καὶ τῆς κατὰ τὰ ναυτικὰ ἐπιστήμης ἀφ' ὧν μετ' Τυρρηνῶν οἴκησιν, ὑπερπλεῖον ἀπολελαυκότες. ἡ ἀνάγκη ἱκανὴ οὖσα τοῖς ἀποστερουμένοις βίου τόλμαν παρέχειν, ἡγεμὼν καὶ διδάσκαλος τοῦ πάντως κινδυνεύεσθαι αὐτοῖς ἐγένετο· ὥστε ὑ χαλεπῶς ὅποι ἐπέλθοιεν ἐπεκράτουν. ἐκαλοῦντο ὑ' ἐνίων παρόντων αὐθόφωνοι, τῆς τε χώρας ὑπὸ κλήσει ἀφ' ἧς ἐξανέστησαν, καὶ τὸ παλαιὸν γένους μνήμῃ, οἱ αὐτοὶ Τυρρηνοὶ καὶ Πελασγοί. ὧν ἐγὼ λόγον ἐποιησάμην, τοῦ μή τινα θαῦμα ποιεῖσθαι, ἐπειδὴ ποιητῶν τε συγγραφέων ἀκούῃ τοὺς Πελασγοὺς μὲν Τυρρηνοὺς ὀνομαζόντων, πῶς ἀμφοτέρους ἔχον τὰς ἐπωνυμίας οἱ αὐτοί. ἔχει γὰρ καὶ περὶ αὐτῶν Θουκυδίδης ἐν ἀκτῇ τῆς Θρᾴκης μνήμην, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κειμένων πόλεων, "ἃς οἰκοῦσιν ἀνθρωποι δίγλωττοι. περὶ δὲ τοῦ Πελασγικοῦ γένους ὧδε ὁ λόγος· "Ἐνι δέ τι καὶ Χαλκιδικὸν, ὃ δὲ πλέον Πελασγικὸν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας οἰκησάντων Τυρρηνῶν. Σοφοκλῆς δ' ἐν Ἰνάχῳ δράματι διάπαισον τοῦτο τοῦ χοροῦ λεγόμενον πεποίηται ὧδε· "Ἴναχε γενέτωρ, σὰ γὰρ κρίνῳ Πάρεδρος Ὠκεανοῦ, μέγα σεσοφὼς Ἄργεις τε γύαις Ἥρας τε πάγοις, Καὶ Τυρρηνοῖσι Πελασγοῖς. Τυρρηνίας μὲν δὴ ὄνομα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἦν, καὶ πᾶσα ἡ περίοδος Ἰταλία τὰς κατ' ὄνομασίας ἀφαιρεθεῖσα, καὶ τῷ ὀπίκλησιν ἐκείνῳ ἐλάμβανεν, ὥσπερ τῆς Ἑλλάδος μέρη τε πολλαχῇ, καὶ πρὸ τοῦ καλουμένου Πελοποννήσου ἐγένετο. "ὅτι γὰρ ἑνὸς τῶν οἰκισάντων ἐν αὐτῇ ἐθνῶν, τῶν Ἀχαϊκοῦ, καὶ ἡ σύμπασα χερρόνησος, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἀρκαδικὸν καὶ ὁ Ἰωνικὸν, καὶ μέρα συχνὰ ἔθνη ἔνεστιν, Ἀχαΐα ὠνομάσθη. ὁ δὲ χρόνος ἐν ᾧ ὁ Πελασγικὸν κακοῦσθαι ἤρξατο, δευτέρα μοῖρα μέχρι τῶν Τρωϊκῶν ἐγένετο· διέτεινε δὲ μέχρι καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, ἕως εἰς ἐλάχιστον συνεστάλη ὄγκον ἔθνος. ἔζω δὲ Κρότωνος τοῦ ἐν Ὀμβρικοῖς πόλεως ἀξιολόγου, καὶ εἴ δή τι μέγα Ἀβορίγινων οἰκιστὲν ἐτύγχανε, τὰ λοιπὰ τῶν Πελασγῶν διεφθάρη πολίσματα. ἡ δὲ Κρότων ἄχρι πολλοῦ διεφυλάξατο

ὁ πα-

ὃ παλαιὸν χῆμα, χρόνος δ' πολὺς δ' ξ δ' πλῶ τε ὀνομασίαν καὶ τὰς οἰκήτορας ἤλλαξε, καὶ νῦν δὴ Ῥωμαίων ἀποικία, καλεῖται δ' Κοθωρνία. οἱ δ' τ' ἐκλιπόντων τὴν χώραν Πελασγῶν κατοικίσαντες τὰς πόλεις, ἦσαν τε πολλοὶ ἦσαν, ὡς ἕκαστοί πισιν ἐτυχον ὁμοτέρμονας τὰς οἰκήσεις ἔχοντες, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα πλείστας τε καὶ ἀρίστας Τυρρήνιοί. τὰς δ' Τυρρήνιοις οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας ἀποφαίνουσιν, οἱ δ' ἐπήλυδας. καὶ τ' ἐπωνυμίαν αὐτοῖς ταύτην, οἱ μὲν αὐτηγενὲς ὂν ἔθνος ποιοῦντες, ἀπὸ τ' ἐρυμ[illegible], ἃ πρῶτοι τ' τῆδε οἰκούντων καλεσκεύασαν τοὺς, τειχίων λέγουσι. τύρσεις γὰρ καὶ τὰς Τυρρηνοῖς αἱ ἐλεῖχοι καὶ τειχέων οἰκήσεις ὀνομάζουσι, ὥσπερ παρ' Ἕλλησιν. ἀπὸ δ' συμβεβηκότος ἀξιοῦσι τεκμῆρα τόνομα, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ Μοσσυνοίκοις. οἰκοῦσι μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖνοι ὅπῃ ξυλίνοις, ὡσπερὰν πύργοις, ὑψηλοῖς σταυρώμασι, μόσσυνας αὐτὰ καλοῦντες. οἱ δὲ μελανάσας μυθολογοῦντες αὐτοῖς εἶ), Τυρρήνιον ἀποφαίνουσιν ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας γενόμενον, ἀφ' ἑαυτοῦ θέσθαι τὸ ἔθνος τὄνομα. τοῦτον δ' Λυδὸν εἶ) τὸ γένος, ἐκ τ πρεσβυτέρου Μανίονίας καλουμένης, παλαιόν δή τινα μελανασάντα. εἶ) δ' αὖτ' πέμπτον ἀπὸ Διός, λέγουσιν ἐκ Διὸς καὶ Γῆς, Μάνην γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ βασιλέα. τούτου δ' καὶ Κλιδίης τ' Ὠκεανοῦ θυγατρὸς γενέσθαι Κότυν. τοῦ δ' Κότυος γήμαντι θυγατέρα Τύλλου τ' γηγενοῦς, Ἀλίην, δύο γενέσθαι παῖδας, Ἀδίην, καὶ Ἄτυν. ἐκ δ' Ἄτυος καὶ Καλλιθέας τ' Χοραίου, Λυδὸν φῦναι καὶ Τυρρηνόν· καὶ τ' μὲν Λυδὸν, αὐτοῦ καταμεῖναντα, τ' πατρῴαν ἀρχὴν κατασχεῖν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ Λυδίαν τ' γῆν ὀνομασθῆναι· Τυρρηνὸν δ' τ' ἀποικίας ἡγησάμενον, πολλὴν κλῆσαι τ' Ἰταλίας, καὶ τοῖς συναραμένοις τ' στόλου ταύτην θέσθαι τ' ἐπωνυμίαν. Ἡρόδοτος δ' εἴρηκε), Ἄτυος τοῦ Μάνεω παῖδες οἱ πρὸς Τυρρηνὸν, καὶ ἡμισταμένοις τ' Μηόνων εἰς Ἰταλίαν οὐκ ἐκόντος. φησὶ γὰρ ὅπῃ τῆς Ἄτυος ἀρχῆς ἀφορίαν καρπῶν ἐν τῇ γῇ Μηόνων γενέσθαι. οἷς δὲ δυσθέρμοις τέως μὲν ἐσῶ τῆς φιλοχωρίας κρατοῦντος, πολλὰ μηχανήσασθαι πρὸς τ' συμφορὰν ἐξετήρια, τῇ μὲν ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, μέτρια σῖτα προσφερομένους, τῇ δ' ἑτέρᾳ δαπανηρότερα· χρονίζοντος δὲ τοῦ δεινοῦ, δόξαντας ἀπορίαν τὸν δῆμον διχῇ, κλήρους ταῖς μοίραις ἐπιβαλεῖν· τοῦ μὲν, ἐσῶ ἐξοδῶ τῆς χώρας· τοῦ δ', ὅπῃ μενεῖ· καὶ τ' Ἄτυος παίδων τὸν μὲν, προσμεῖναι· τὸν δ', μή. λαχούσης δ' τῆς ἅμα Λυδῷ μοίρας, τῷ μὲν ἀμείνω τύχῃ ἐκχωρῆσαι· τ' δὲ ἑτέραν ἀπολαχοῦσαν τῶν χρημάτων τὰ μέρη, ὁρμισαμένοις δ' ὅπῃ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τῆς Ἰταλίας, ἔνθα δὴ Ὀμβρικοῖς

veterem formam, nõ multo ante noſtram ætatem & ciues mutauit & nomẽ, Cortona vocata, & facta Romanorum colonia. Derelictas autem a Pelaſgis vrbes occupauerunt cum alii multi, vt quiq; erant finitimi; tum maxime Tyrrheni plurimas ac optimas. Hos quidam aiunt indigenas eſſe Italiæ, quidam aduenas. & qui negãt eos externi eſſe generis, nominatos dicunt a domiciliis munitis, quæ primi in his regionibus ſtruxerunt. Turres enim & Tyrrheni, vt Græci tyrſes, clauſa muris & firma ædificia nominãt. Volunt igitur ex re nomen eos inuẽniſſe, ſicut Moſynœcos in Aſia. nam & illi habitant ligneas quaſi turres compactas celſis trabibus: ipſi vocãt Moſynas. at qui aliunde immigraſſe eos fabulantur, Tyrrhenum eis aiunt fuiſſe ducem coloniæ, ab eoque genti nomen impoſitum. Hunc Lydum genere, antiquis admodum temporibus migraſſe e regione quæ prius dicta ſit Mæonia, quintam Iouis progeniem. nam ex Ioue & Terra genitum Manem primum in illis locis regnaſſe. ex hoc & Calliroe Oceani filia prognatum Cotym. Cotyi nuptam filiam Tulli terrigenæ Halien, duos peperiſſe filios, Adiem & Atym: ex Aty & Callithea Choræi filia natos Lydum & Tyrrhenum. Lydum domi manentem, ſucceſſiſſe in paternum imperium, ab eoque denominatam terram Lydiam: Tyrrhenum coloniæ deducendæ auctorem, occupaſſe bonam partem Italiæ, ſociisque profectionis ſuum impoſuiſſe vocabulum. Herodotus autẽ narrat[2] ab Aty Manæ filio Tyrrhenos oriundos, & Mæonas non ſponte migraſſe in Italiã. ait enim Aty regnante ſterilitatẽ incubuiſſe terris Męonũ: incolasq; aliquãdiu, quod tenerẽtur amore patriæ, multa excogitaſſe eius calamitatis remedia, alternis diebus ieiunantes, reliquis vtentes cibo modico. ſed cum id malum mora nihilo remiſſius fieret, diuiſo bifariam toto populo, ſorti cõmiſiſſe vtris abeundum aut manendum eſſet. ſub quam ſortem veniſſe Atyis etiam filios: & Lydo cum ſua parte feliciorem ſortem obueniſſe; alteram vero cum facultatib. ſorte attributis appuliſſe in regionem Italiæ quæ ad occidẽtem vergit, tunc Vmbrorũ cultam

Tyrrheni

populis: ibiq; manſiſſe & vrbes cõdidiſſe, quæ vſq; ad ſua tempora fuerint inhabitatę. Eadẽ multos alios de Tyrrhenorũ genere ſcio ſcribere; verũ alii de auctore coloniæ, de tẽpore alii variant. Quidã enim dixerũt Tyrrhenum Herculis filiũ, natum ex Lyda Omphale: hunc delatũ in Italiã expuliſſe Pelaſgos e ſuis vrbibus, nõ omnibus, ſed transtiberinis ad ſeptẽtriones ſpectãtibus. alii Tyrrhenum Telephi malũt filiũ, veniſſeq; poſt Troiam captã in Italiã. At Xanthus Lydius, antiquitatum peritus, ſi quis alius, patrię vero hiſtoriæ auctor nemine inferior habitus, neq; Tyrrhenũ vſquã in ſuis ſcriptis Lydorum principẽ nominat, neq; vllã ſcit Męonũ in Italiam deductam coloniam, aut Tyrrheniæ quaſi Lydorũ coloniæ meminit, cũ tamen alia leuiora memoret: Atyos autẽ filios fuiſſe dicit Lydũ & Torebũ. hos poſt diuiſum paternũ imperium ambos manſiſſe in Aſia: ab eisq;, gentib. quibus præfuerunt, denominationes impoſitas indicat verbis his: A Lydo deſcendunt Lydi, a Torebo Torebi. horũ lingua ab altera parũ euariat; & hodieq; alteri alterorũ vſurpant non pauca vocabula, quemadmodũ Iones & Dorienſes. Hellanicus Lesbius ait Tyrrhenos, Pelaſgos primũ vocatos, poſtquã Italiã habitare cœperũt, aſſumpſiſſe quã nunc habẽt appellationẽ. eius verba in opere quod inſcripſit Phoronida, ſunt hæc: Pelaſgi regis eorum, & Menippes filiæ Penei, Phraſtor fuit filius: huius vero Amyntor; huius deinceps Teutamides; & huius Nanas. hoc regnãte Pelaſgi ab Hellenibus (*ſeu Græcis*) ſunt expulſi: relictisq; ad Spinetem fluuiũ in Ionio ſinu nauibus, Crotonẽ ceperunt vrbẽ mediterraneã: eaq; belli ſede vſi, conſtituerunt quã nunc vocant Tyrrheniam. Myrſilus contra diſſentiens ab Hellanico, Tyrrhenos ait poſt relictã patriã paſſim vagabũdos mutato nomine dictos Pelargos, quadam alitũ pelargorum (*hoc eſt ciconiarum*) ſimilitudine, quod agminatim oberrarent per Græcas regiones atque barbaras: & murum quo Athenienſiũ arx cincta eſt, cognomine Pelaſgicum, opus eſſe horũ hominum. Mihi tamen videntur omnes errare, qui credũt vnã & eandem gẽtem eſſe Tyrrhenicam & Pelaſgicam. nam hos pro illis in-

ἡ οἴκησις, ἀπὸ καλαμείνας ἱδρύσαντας πόλις τὰς ἔτι καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον οὔσας. τούτῳ τῷ λόγῳ πολλοὶς καὶ ἄλλοις ἐν γραφῇ περὶ τῶν Τυρρήνων γένους χρησάμενοι ὑπίσαμαι, τοῖς μὲν καλὰ ταῦτα, τοῖς δὲ μεταθέντας ὀν οἰκισὴν καὶ τὸν χρόνον. ἔλεξαν γὰρ δή τινες Ἡρακλέους μὲν εἶ) ὄν Τυρρῆνον, ὃς Ὀμφάλης τῆς Λυδῆς ἐγένοντο· τοῦτον δὲ ἀφικόμενον εἰς Ἰταλίαν, ἐκβαλεῖν τοὺς Πελασγοὺς ἐκ τῶν πόλεων οὐχ ἁπασῶν, ἀλλ' ὅσαι περὶ ἦσαν τὸ Τιβέριος, ἐν τῷ βορείῳ μέρει. ἕτεροι δὲ Τηλέφου παῖδα ὀν Τυρρῆνον ἀποφαίνουσιν· ἐλθεῖν δὲ μετὰ Τρωίας εἰς Ἰταλίαν. Ξάνθος δὲ ὁ Λυδὸς, ἱστορίας παλαιᾶς, εἰ καί τις ἄλλος, ἔμπειρος ὤν, τῆς δὲ πατρίδος καὶ βεβαιωτὴς μὴ οὐδενὸς ἧσσον ἀξιόχρεως νομισθείς, οὔτε Τυρρῆνον ἀνόμακεν οὐδαμοῦ τῆς γραφῆς, δυνάστην Λυδῶν, οὔτε ἀποικίαν Μηόνων εἰς Ἰταλίαν καταχοῦσαν ὑπίσατο, Τυρρηνίας τε μνήμην ὡς Λυδῶν ἀποικήσεως, ταπεινοτέρων ἄλλων μεμνημένος, σεσεμνίαν πεποίηται· Ἄτυος δὲ παῖδας γενέσθαι λέγει Λυδὸν καὶ Τόρυβον. τούτους δὲ μεεισαμένους τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, ἐν Ἀσίᾳ καταμεῖναι ἀμφοτέρους, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὧν ἦρξαν, ἐπ' ἐκείνων φησὶ τεθῆναι τὰς ὀνομασίας, λέγων ὧδε· Ἀπὸ Λυδοῦ μὲν γίνονται Λυδοὶ, ἀπὸ δὲ Τορύβου Τόρυβοι. τούτων ἡ γλῶσσα ὀλίγον παραφέρει, καὶ νῦν ἔτι συλεῦσιν ἀλλήλοις ῥήματα οὐκ ὀλίγα, ὥσπερ Ἴωνες καὶ Δωριεῖς. Ἑλλάνικος δὲ ὁ Λέσβιος τοὺς Τυρρηνοὺς φησι, Πελασγοὺς μετέπειτα καλουμένους, ὅτε κατῴκησαν ἐν Ἰταλίᾳ, παλαιὰν ἔχουσι μετωνυμίαν. ἔχει δὲ αὐτὰ ἐν Φορωνίδι ὁ λόγος ὧδε· τὸν Πελασγὸν τὸν βασιλέως αὐτῶν, καὶ Μενίππης τῆς Πηνειοῦ, ἐγένετο Φράστωρ· τοῦ δὲ, Ἀμύντωρ· τοῦ δὲ, Τευταμίδης· τοῦ δὲ, Ναΐας. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, οἱ Πελασγοὶ ὑφ' Ἑλλήνων ἀνέστησαν, καὶ ὅτε Σπίνητι ποταμῷ ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ τὰς νῆας καταλιπόντες, Κρότωνα πόλιν ἐν μεσογείῳ εἷλον· καὶ οἰκοῦντες ὁρμώμενοι τὰ νεῶν καλουμένῃ Τυρρηνίαν ἔκτισαν. Μυρσίλος τὰ ἔμπαλιν ἀποφαίνόμενος Ἑλλανίκῳ, τοὺς Τυρρηνοὺς φησιν, ὅτε ἐκ τῶν ἐξέλιπον, ἐν τῇ πλανήμενοι μεταθεῖναι Πελαργοὺς, τοῖς ὀρνέων τοῖς καλουμένοις πελαργοῖς εἰκαθέντας, ὡς ἀγέλας ἐφοίτων, εἴς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ βάρβαρα· καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ὁ τεῖχος ὁ περὶ τὴν ἀκρόπολιν, ὁ Πελασγικὸν καλούμενον, τούτους ποιῆσαι. ἐμοὶ μέντοι δοκοῦσιν ἁπάντων ἁμαρτάνειν οἱ πειθόμενοι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος εἶ) τὸ Τυρρηνικὸν καὶ τὸ Πελασγικόν. τῆς μὲν γὰρ ὀνομασίας ἀπολαύσαι

πολαῦσαί πόλε αὐτοὺς τῆς ἀλλήλων, οὐδὲν θαυμαστὸν ἰῶ· ὅπῃ καὶ ἄλλα δή τινα ἔθνη, τὰ μὲν Ἑλλήνων, τὰ δὲ βαρβάρων, ταὐτὸ ἔπαθον, ὥς περ ὁ Τρωϊκὸν καὶ ὁ Φρυγικὸν, ἀλλοῦ οἰκισθέντα ἀλλήλων. πολλοῖς γέ τοι γλῶς ἐν ἄμφω ταῦτ' ἀνομίσθη, κλησθ ἀλλάττον, ἢ φύσ. καὶ οὐκ ἴκισα τῶν ἀνδρῶν που συνωνυμίας ὑπεκφαδέντων, καὶ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἔθνη ὁ αὐτὸ ἔπαθον. ἰῶ γὰρ δὴ χρόνος ὅτε καὶ Λατῖνοι καὶ Ὀμβρικοὶ, καὶ Αὔσονες, καὶ συχνοὶ ἄλλοι, Τυρρηνοὶ ὑφ' Ἑλλήνων ἐλέγοντο, τῆς ἀφ' ἁμαχροῦ τῶν ἐθνῶν οἰκήσεως ἀσαφῆ ποιούσης τὸ τοσοῦτο τὸν ἀκρίβειαν. τὸν τε Ῥώμιν αὐτὸν πολλοὶ τῶν συγγραφέων, Τυρρηνίδα πόλιν εἶ ὑπέλαβον. ὀνομάτων μὲν οὖν ἀνδραγαθῶ, ἐπεὶ καὶ βίων, πείθομαι τοῖς ἔθνεσι μεθέσθαι· κοινῇ δὲ ἄμφω μεμιγμένην γλῶσσαν οὐ πείθομαι, πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ μάλιστα ταῖς φωναῖς αὐτῶν διηλλαγμέναις, καὶ οὐδεμίαν ὁμοιότητα σωζούσαις τεκμαιρόμενος. καὶ γὰρ δὴ οὔτε Κροτωνιάται, ὡς φησιν Ἡρόδοτος, οὐδὲ ἄλλοις τῶν νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶν ὁμόγλωσσοι, οὔτε Πλακιανοὶ, σφίσι δ' ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσι δὲ ὅτι ὃν ἠνείχθησαν γλώσσης χαρακτῆρα, μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν ἐν φυλακῇ. καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις εἰ Πλακιανοῖς μὲν τοῖς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον οἰκοῦσιν ὁμοίαν ἀφ' ἑλκτὸν εἶχον οἱ Κροτωνιᾶται, ἐπειδὴ Πελασγοὶ ἦσαν ἀμφότεροι ἀρχῆθεν· Τυρρηνοῖς δὲ τοῖς ἔλιπον οἰκοῦσι μηδὲν ὁμοίαν. εἰ γὰρ ὁ συγγνοὺς τῆς ὁμοφωνίας αἴτιον ὑπολαμβάνεον, θατέρου δή που τῆς ἀφωνίας. οὐ γὰρ δὴ καλά γε ὁ αὐτὸ εἰκῇ νομίζειν ἀμφότερα. καὶ γὰρ δὴ ὁ μὲν ἕτερον καὶ λόγον τινὰ εἶχε γιγνόμενον, ὁ δὲ τοῖς περὶ ταῦτα οἰκήσας ἀπ' ἀλλήλων ποιησαμένους ὁμοεθνῆς, μηκέτι ἀφασώζειν ὃν αὐτὸν τῆς ἀφ' ἑλκτοῦ χαρακτῆρα, ἀφ' ὧν πρὸς τοὺς πέλας ὁμιλίας· ὃ δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς οἰκισθεῖσι χωρίοις μηδ' ὁτιοῦν καλὰ τὸν φωνὸν ὁμολογεῖν ἀλλήλοις, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φωνῆς γιγνόμενον, οὐδένα λόγον ἔχει. τούτῳ μὲν δὴ τῷ τεκμηρίῳ χρώμενος, ἑτέρους εἶ πείθομαι τῶν Τυρρηνῶν τοὺς Πελασγούς. ὃ μὲν δὴ οὐδὲ Λυδῶν τοὺς Τυρρηνοὺς ἀποίκους οἶμαι γενέσθαι. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ὁμόγλωσσοί εἰσιν, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν ὡς φωνῇ μὲν ὁκέπι χρῶνται παραπλησίως, ἄλλα δέ τινα ἀφασώζουσι τῆς μεγαπόλεως γῆς μιμήματα. οὔτε γὰρ θεοὺς Λυδοὺς τοὺς αὐτοὺς νομίζουσιν, οὔτε νόμοις οὔτ' ἐπιτηδεύμασι χέχρηνται παραπλησίοις, ἀλλὰ καλά γε ταῦτα πλέον Λυδῶν ἢ Πελασγῶν ἀφέστασι. κινδυνεύουσι γὰρ τοῖς ἀρχηθέσι μᾶλλον ἐοικότα λέ-

uicem nominatos fuisse, mirum non est; quandoquidē & aliis gentib. tam Græcis quā barbaris idem accidit, vt Troianis & Phrygibus, ppinquis inuicē: quanquam multi vnum genus vtrisq; autumant, & non in re, sed in nomine hāc esse differentiam: quæ quidē nominum confusio nō minus quā alibi in Italicis fuit gentibus. fuit enim tēpus quo Latini, Vmbri, Ausones, & alii nōnulli, Tyrrheni a Græcis dicebantur; quod propter longinquas earū gentiū sedes, difficile esset hęc exacte discernere: adeo vt Romā ipsam Tyrrhenicā vrbē multi scriptores opinati sint. nominū tamē mutationem, sicut & vitæ, credo factam in his gētibus: sed cōmune ambarū fuisse genus non credo, cū aliis multis argumētis inductus, tū linguarū diuersitate, & quod nulla similitudinis apud eas supersunt vestigia. Etenim neq; Crotoniatę (vt inqt Herodotus) cū vllis hoc tēpore circumuicinis cōmunem linguā habēt, neq; Placiani; sed ipsis *inter se* linguę est conuenientia. satisq; apparet q; quā secum in ea loca intulerūt linguæ speciē, eam retinēt. Atqui miretur aliquis, Placianis quidē, qui circa Hellespontū habitāt, sermonē Crotoniatas habuisse similem, quandoquidē vtriq; a Pelasgis oriundi sunt; Tyrrhenis autē tam vicinis habuisse prorsus dissimilē. si enim commune genus & cognatio credēda est caussa huius in lingua similitudinis, contrariū erit caussa dissimilitudinis. neq; enim vtriusq; eandē caussam putare possumus. nā alterū quidem rationē quādam habet, eiusdem gentis homines, qui longe a se inuicem habitent, non amplius retinere eandem sermonis formā, propter finitimorū cōmercia: sed absurdissimū est, eorundem locorum incolas nihil prorsus cōuenire lingua, si sint eiusdē generis. Et Tyrrhenos quidem diuersos esse a Pelasgis hoc argumentū est: nec tamen Lydorum eos colonos arbitror. nec enim cōmunis illis lingua est: nec possumus dicere, quod licet non amplius eodem vtantur sermone, alia tamen veteris patriæ seruent indicia. nec enim eadē quæ Lydi colunt numina; nec similib. vtūtur legibus aut studiis verum hac parte a Lydis plus quā a Pelasgis differunt. quare vereor ne verisimilior fit eorū ora-

tio, qui non aduenã esse hãc gentem sed indigenã asseuerant: quandoquidem & peruetusta est, nec cum vlla alia moribus aut lingua eam cõuenire compertum est. Hoc autem nomine a Græcis appellatos esse nihil vetat, vel propter domicilia turrita, vel ab aliquo præpotente principe. Romani certe aliis eos vocant nominibus. etenim ab Etruria, quam aliquãdo habitarunt, ipsos Etruscos appellitant: & ob excellentem sacrorum ac diuini cultus peritiam, nunc quidem obscurius *Tuscos*, olim vero exactiori voce quemadmodũ Græci θυοσκόους vocabãt. Ipsi vero se a duce quõdam Rasena, eodem quo ille modo nominant. Vrbes autem a Tyrrhenis habitatas, & modum administrandæ reipublicæ, vniuersamq; eius gentis potentiam, & res gestas cognitu digniores, ad hæc fortunæ varias vices, dicemus aliàs. Ergo Pelasgica natio, quantum eius cladibus superfuit, nec in colonias distractũ est, (id quod ex magno ad modicum redactũ est numerum) inter Aborigines degens, in his resedit locis, vbi postea Romã illorum posteri cũ aliis condidere. atq; hæc sunt quæ de Pelasgis produnt fabulæ. Non multo post, alia classis Græcorum in eam Italiæ partẽ appulit, LX ferme annis ante bellum Troianum, vt ipsi Romani auctores sunt; profecta a Palantio vrbe Arcadica. eã coloniam deduxit Euander Mercurii filius & nymphæ cuiusdam Arcadicæ, quam Græci Themin fuisse dicunt, & diuino afflatu instinctã: Romanarum antiquitatum scriptores Carmentam patria lingua nominãt: Græce θεσπιῳδὸς (*id est fatidica*) vocari queat: ᾠδὰς enim Romani appellant carmina. hanc mulierem affirmant dæmonis spiritu correptam, futura carmine multitudini prædicere solitam. Ea classis non consensu ciuitatis emissa est: sed orta in populo seditione, inferior factio sua sponte secessit. Forte tum apud Aborigines regnum a maiorib. acceptum tenebat Faunus, a Marte vt ferũt oriũdus, vir gnauus ac prudens, a Romanis post, tanquam vnus indigetum, sacris honoratus & carminibus. Is paucos illos Arcadas comiter exceptos donauit agrorum quanta ipsi vellent portione. elegerũt autẽ, sicut eos Themis

Etrusci & Tusci.

Euander & Arcades.

γὴν, μηδαμόθεν ἀφιγμένον, ἀλλ' ἐπιχώριον τὸ ἔθνος ἀποφαίνοντες· ὅτι τ' ἀρχαῖόν τε πόλυ, καὶ σοφὸν ἡλικίᾳ ἡλικίᾳ ὅτε ὁμόγλωσσον, ὅτε ὁμοδίαιτον διείσκεται. ὠνομάσθαι δ' ὑφ' Ἑλλήνων αὐτὸ τῇ παρασημείᾳ ταύτῃ σοφὸν κωλύει, καὶ ἀφ' ἁρμάς ἐν τύρσεσιν οἰκήσεις, καὶ ἀπ' ἀνδρὸς δυνάστου. Ῥωμαῖοι μὲν τοι ἀπ' ἄλλης αὐτὸ παρασημαίνονται ὀνομασίας· καὶ γὰρ ἀπὸ τ' χώρας ἐν ᾗ πόλει ᾤκησε, Ἐτρυσείας παρασημαινομένης, Ἐτρούσκους καλοῦσι τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἀπὸ τ' ἐμπειρίας τ' περὶ τὰ θεῖα σεβάσματα λεγομένων, ἀφαφέσθαι εἰς αὐτὸ ἑτέρων, νεωτέρων μέν τοι ἀσαφέστερον, παλαιοτέρων δ' ἀκριβοῦντες τὸ νόημα ὥσπερ Ἕλληνες, Θυοσκόους ἐκάλουν. αὐτοὶ μέντοι σφᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τ' ἡγεμόνων τινὸς Ῥασένα, τ' αὐτ' ἐκείνῳ τόπον ὀνομάζοντος. πόλις δ' ἄστεα ᾤκησαν οἱ Τυρρηνοί, καὶ πολλὰ μὲν· οὓς δ' ἂν καλλίστους κόσμους, δυνάμιν τε ὁπόσην οἱ σύμπολεις, καὶ ἔργα εἴ τινα μνήμης ἄξια διεδέξαντο, τύχας τε ὁπόσας ἐχρήσαντο, ἐν ἑτέρῳ δηλωθήσεται λόγῳ. Τὸ δὴ δῶν Πελασγικὸν φῦλον, ὅσον μὴ διεφθάρη τε καὶ κατ' ἄλλοις διεσπάσθη, διέμεινε δὲ ὀλίγον ἀπὸ πολλοῦ, μετ' Ἀβορίγινων πολιτευόμενον ἐν τούτοις ὑπελείφθη τοῖς χωρίοις, ὅπου σφῶν χρόνῳ τ' Ῥώμῃ οἱ ἔκγονοι αὐτῶν σφῶν τοῖς ἀνδράσι συνῴκισαν. καὶ τὰ μὲν δῶν ἀπὸ τ' Πελασγικοῦ γένους μυθολογούμενα τοιάδε ἐστί. μετ' ὀ δ' πολὺν χρόνον στόλος ἀνδρῶν Ἑλληνικὸς εἰς ταῦτα τὰ χωρία τ' Ἰταλίας καταγεὶς, ἐξηκοστῷ μάλιστα ἔτει πρότερον τῶν Τρωικῶν, ὡς αὐτοὶ Ῥωμαῖοι λέγουσιν, ἐκ Παλαντίου πόλεως Ἀρκαδικῆς ὁρμᾶσθαι. ἡγεῖτο δ' τῆς ἀποικίας Εὔανδρος, Ἑρμῆ μὲν γεγονὼς καὶ νύμφης τινὸς Ἀρκάδων ἐπιχωρίας, ὃν οἱ μὲν Ἕλληνες Θέμιν εἶναι λέγουσι, καὶ θεοφορηθὲν ἀποφαίνουσιν· οἱ δ' ἀπὸ Ῥωμαϊκῆς συγγενέσθαι λέγουσιν ἀρχαιολογίας, τῇ πατρῴᾳ γλώσσῃ Καρμέντην ὀνομάζουσιν· εἶη δ' ἂν Ἑλλάδι φωνῇ Θεσπιῳδὸς τὴν νύμφην τοῦνομα. ᾠδὰς μὲν γὰρ ᾠδὰς καλοῦσι Ῥωμαῖοι κάρμινα. τ' δ' γυναῖκα ταύτην ὁμολογοῦσι δαιμονίῳ πνεύματι κατάσχεσθαι μανομένην, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν τῷ πλήθει διὰ ᾠδῆς προλέγειν. ὁ δὲ στόλος οὗτος ἐκ ἀπὸ κοινῆς τ' γνώμης ἐπέμφθη· ἀλλὰ στασιάσαντές τῷ δήμου, ὃ ἐλαττωθὲν ἐκούσιον μέρος ὑπεξῆλθεν. ἐτύγχανε δ' τότε πρὸ βασιλείας τ' Ἀβορίγινων παρληφὼς Φαῦνος, Ἄρεος, ὡς φασιν, ἀπόγονος, ἀνὴρ μετὰ τῆς δραστηρίας καὶ σωφρονεστάτου, καὶ αὐτὸν ὡς τ' ἐπιχωρίων ἄνακα Ῥωμαῖοι δαιμόνων θυσίαις καὶ ᾠδαῖς γεραίρουσιν. οὗτος ὁ ἀνὴρ δεξάμενος καλῶς πολλὰ φιλοτίμως τοὺς Ἀρκάδας ὀλίγους ὄντας, δίδωσιν αὐτοῖς τ' ἑαυτ' χώρας ὁπόσην ἐβούλοντο. οἱ δὲ Ἀρκάδες, ὡς ἡ Θέμις αὐτοῖς ἐπιθυ-

ὑπωρεάζουσα ἔφερεν, αἰρεσιῶται λόφον, ὀλίγον ἀπέχουσα τοῦ Τιβέριος, ὃς δὴ νῦν ἐν μέσῳ μάλιστα τῆς Ῥωμαίων πόλεως· ἣ καταβαίνοντες πρὸς αὐτῷ κώμῃ βραχεῖαν, δυσὶ ναυλοχεῖς πληρώμασιν, ἐν οἷς ἀπῳκίσθησαν τῆς Ἑλλάδος, ἀποχρῶσ· ἐμέλλετο πεφορμούσῃ σὺν χρόνῳ ὅσην ὕθ' Ἑλλάδα πόλιν, ὅτε βάρβαροι, καθά γε οἰκήσεως μέγεθος, ἢ τῆς δυναστείας ἀξίωσιν, ἢ τὴν ἄλλην ἅπασαν δύτυχίαν, χρόνον τε ὁπόσον ἂν ὁ ἅπαντας αἰτέχῃ, πόλεων μάλιστα πασῶν μνημονεύσεται. ὄνομα δ' ὦ πολίσματι τούτῳ θέντα Παλάντιον, ὡς ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ σφῶν μητροπόλεως. νῦν μὲν οἱ Παλάντιον ὑπὸ Ῥωμαίων λέγεται, συγχέαντος τῷ χρόνῳ τὴν ἀκρίβειαν· ἢ παρέχῃ πολλοῖς ἀτόπων ἐτυμολογιῶν ἀφορμάς. ὡς δέ τινες ἱστοροῦσιν, ὧν ἐστι καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἀπό τινος μειρακίου Πάλαντος αὐτόθι τελευτήσαντος· τοῦτον δ' Ἡρακλέους εἶναι παῖδα, ἢ Δυνάμεως τῆς Εὐάνδρου θυγατρός· χώσαντα δ' αὐτῷ τὸν μητρόπατρα τάφον ὅπερ ὦ λόφῳ, Παλάντιον ἐπὶ τῷ μειρακίῳ τὸν τόπον ὀνομάσαι. ἐγὼ μὲν οὔτε τάφον ἐθεασάμην ἐν Ῥώμῃ Παλάντος, οὔτε χοὰς ἔμαθον ὑπιτελουμένας, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ἠδυνήθην μαθεῖν· καίτοιγε οὐκ ἀμνήσου τῆς οἰκίας ταύτης ἀφειμένης, οὐδ' ἀμοίρου τιμῆς, ἃς ὁ δαιμόνιον γένος ἔστ' ἂν θεόντων γέρηται. καὶ γὰρ Εὐάνδρῳ θυσίας ἔμαθον ἔστὸ Ῥωμαίων ὑπιτελουμένας ὅσα ἔτη δημοσίᾳ, καὶ Καρμέντῃ, καθάπερ τοῖς λοιποῖς ἥρωσι καὶ δαίμοσι· καὶ βωμοὺς ἐθεασάμην ἱδρυμένους, Καρμέντῃ μὲν, ἔστὸ ὃν καλουμένῳ Καπιτωλίῳ πρὸς τὰς Καρμεντάλιδι πύλας· Εὐάνδρῳ δὲ πρὸς ἑτέρᾳ τῶν λόφων, Αὐεντίνῳ λεγομένῳ, τῆς Τριγεμίνου πύλης ἄγχοσο· Παλάντῃ δ' οὐδὲν οἶδα γενόμενον ἀπὸ τούτων. οἱ δ' ὦν Ἀρκάδες ὑπὸ ὃν λόφῳ συνοικισθέντες, τά τε δώματα διεκοσμοῦντο κτίσματα, τοῖς οἴκοθεν νομίμοις χρώμενοι, καὶ ἱερὰ ἱδρύοντο· πρῶτον μὲν τῷ Λυκαίῳ Πανὶ, ἢ Θέμιδος ἔκπυστον· Ἀρκάσι γὰρ θεῶν ἀρχαιότατός τε καὶ μειράκιος ὁ Πάν· χωρίον ἐξευρόντες ὑπιτήδειον, ὃ καλοῦσι Ῥωμαῖοι Λουπερκάλιον, ἡμεῖς δὲ Λυκαῖον εἰπεῖν ἔχομεν. νῦν μὲν οὖν συμπεπολισμένων τῷ περιβόλῳ τῶν περιξ χωρίων, δυσείκαστος γέγονεν ἡ παλαιὰ τοῦ τόπου φύσις. ἦν δὲ τὸ ἄρχαιον, ὡς λέγεται, σπήλαιον ὑπὸ τῷ λόφῳ μέγα, δρυμῷ λασίῳ κατηρεφές, καὶ κρημνοῖς ὑπὸ ταῖς πέτραις ἐμβύθιοι, ἅτε παρεσχισμένης τῶν κρημνῶν νάπης, πυκνοῖς καὶ μεγάλοις δένδρεσιν ὑπόσκιος. ἔνθα βωμὸν ἱδρυσάμενοι τῷ θεῷ, τὸ πάτριον θυσίαν ἐπετέλεσαν, ὃ μέχρι τοῦ

post rem diuinã peractã præmonuerat, tumulũ non longe distantẽ a Tiberi, qui nũc ferme in meditullio Romanæ vrbis situs est. apud eũ cõstruxerunt paruum vicũ, capacem hominum quot duæ naues aduexerant e Græcia: cui erat in fatis vt in tantã vrbem euaderet, quanta alia nulla vel Græca vel barbara, siue amplitudo sediũ, siue maiestas imperii spectetur, siue alia quęuis felicitas; cuius nomẽ, quousq; mortales durauerint, prę cũctis vrbibus memorabitur. Huic oppidulo a vetere patria nomẽ imponũt Palantium: nunc vero Palatiũ a Romanis dicitur, corrupta voce iniuria tẽporum: vnde multis absurdarũ etymologiarũ occasio. Sunt qui tradant, & in his Polybius Megalopolitanus, denominatũ ab adolescente quodam Palante ibi mortuo. eum fuisse filium Herculis & Dynæ Euandri filiæ: cui maternũ auũ exstruxisse in eo tumulo sepulcrũ, & locum ab adolescente nominasse Palantiũ. ego tamen Romæ neq; sepulcrũ vidi Palantis, neq; inferias audiui ei fieri: nec aliud quicquã eiusmodi cognoscere potui: quãuis hæc domus nõ sit obliuioni tradita, nec sit expers honorũ quibus diuinum genus ab hominib. colitur. nam & Euandro & Carmentæ Romanos publice quotannis sacrificare cõperi, quemadmodũ reliquis heroibus ac dæmonibus: aras etiã eis erectas contemplatus sum; Carmẽtæ, apud Carmentalem portam sub Capitolio; Euandro, apud Auentinum collẽ prope portam Trigeminam: Palãti vero nihil tale vidi ab eis exhibitum. Ceterum Arcades coniunctis sub colle sedibus, exędificatis more patrio domiciliis, templa quoq; constituunt; primum Lycæo Pani, iubẽte Themide, (Arcadibus enim deorum antiquissimus & honoratissimus est Pan) idoneo inuẽto loco; quod Romani Lupercal nominãt, nos Lycæum dicere possemus. & nũc quidẽ ædificiis fanũ circumquaq; sepiẽtibus, difficilis cõiectura est qualis olim loci natura fuerit: sed, vt fertur, erat tum spelũca sub tumulo magna, denso querceto contecta, & sub petris profundi fonticuli, solumq; rupibus cõtiguum nemorosum, & frequẽtib. ac proceris opacum arboribus. ibi ara deo exstructa, more patrio sacra fecerũt; quæ nostro

quoq; tempore faciunt Romani mẽſe Februario poſt brumã, nihil mutãtes ex ritu priſtino. modus autẽ ſacrorũ dicetur poſtea. In vertice vero tumuli[1] Victoriæ fano exſtructo, rẽ diuinam ei alternis annis fieri inſtituerunt: quod & noſtra ætate Romani faciunt. hãc Arcades fabulãtur filiam Palantis prognati Lycaone: & honores quos nunc apud homines habet, conſecutã Minerua iubente, quod cũ hac dea ſimul educata ſit. a Ioue enim recẽs natam Mineruã cõmendatam eſſe Palanti, & apud illũ educatã dum adoleuerit. Cereri quoq; tẽplum exſtruxerũt, & per fœminas ſacerdotes ſacra ei fecerũt abstemia, more Græco; quorũ nihil mutatũ eſt noſtro tẽpore. Quin & Neptuno Hippio areã aſſignarunt, & feſtũ inſtituerũt, Hippocratia dictũ Arcadibus, Romanis vero Cõſualia: per quod apud Romanos ex more immunes ab opere ſunt equi & muli, coronãturq; florib. Alia quoq; multa fana & aras & ſimulacra deorũ dedicauerunt; expiationesq; & ſacrificia patria inſtituerunt, quæ vſq; ad meam ętatẽ fiunt eodẽ modo. nec mirarer ſiqua per tot ſecula poſterorũ memoriã fugiſſent & intermiſſa eſſent. ſufficiunt tamẽ vel ea quæ adhuc ſuperſunt, in argumẽtum priſcorum Arcadiæ rituum: de quibus aliâs dicetur amplius. Dicuntur etiã Græcarum literarũ vſum, Arcadicæ genti recens oſtẽſum, primi in Italiã transuexiſſe: inſtrumẽta quoq; muſica, lyram, trigona, & lydos: cum ad id temporis non niſi paſtoralibus fiſtulis vſi fuiſſent, nec vllo præter has inuento muſico: leges etiam tuliſſe, & vitã antea ferinã maiori ex parte mitem ac manſuetam reddidiſſe: ſed & artes ac ſtudia, multaq; alia emolumenta cõtuliſſe in publicũ,[2] & propter hęc gratioſi fuiſſe apud ſuos hoſpites. Hæc ſecunda gẽs Græca poſt Pelaſgos delata in Italiam, communes cum Aboriginibus ſedes habuit, easq; in præcipuo Romæ loco conſtitutas. Poſt Arcadum aduentum paucis aliquot annis elapſis, alia manus Græcorum in Italiam venit ductu Herculis, qui tum Hiſpaniam, & quicquid terrarum vſque ad occidentem ſolem protenditur, domuerat. horum quidam miſſione ab Hercule impetrata, circa hæc loca hæſerunt: & nacti

Hercules cũ ſociis.

καθ' ἡμᾶς χρόνα, Ῥωμαῖοι θύουσιν ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, μετ' ἀμφιδρόμους ὥρας, ὅθεν τ' τότε γινομένων μεταχινοῦντες. ὁ δ' ἔθος τ θυσίας ἐν τοῖς ἐπεξαλεχθήσε). ὅπι δ' τῇ κορυφῇ τ λόφυ, ὃ τῆς Νίκης τέμενος ὄζελόνλες, θυσίας κ ταύτῃ καλεσήσαντο διετησίους, ἃς καὶ ἐτ' ἐμοῦ Ῥωμαῖοι ἔθυον. ταύτην δὲ Ἀρκάδες μυθολογοῦσι Παλλάντος εἶ) θυγατέρα τ Λυκάονος. λιμὰς δὲ παρ' αὐτοῖς ἀφ' ὧν ἔχ νῦν, Ἀθηνᾶς βυλήσ λαβεῖν, γνομένην τῆς θεοῦ σύντροφον. δοθῆναι γὰρ αὐτὴν ἀπὸ γονῆς τ Ἀθηνᾶν Πάλαντι ὑπὸ Διός, καὶ παρ' ἐκείνῳ, τέως εἰς ὥραν ἀφίκετο, θαφθῆναι. ἱδρύσαντο δ' καὶ Δήμητρος ἱερὸν, κ θεσμοφορίοις ἔθυσαν, ὡς Ἕλλησι νόμος, ὧν σθένος ὁ καθ' ἡμᾶς ἤλαττε χρόνος. ἀπέδειξαν δὲ καὶ Ποσειδῶνι τέμενος Ἱππίῳ, κ τὴν ἑορτὴν Ἱπποκράτεια μὴν παρ' Ἀρκάδων, Κωνσουάλια δ' ὑπὸ Ῥωμαίων λεγόμενα καλεσήσαντο, ἐν ᾗ σθένει Ῥωμαίοις ἐξ ἔθους ἐλινύουσιν ἔργων ἵπποι κ ὄνοι, κ στέφονται τὰς κεφαλὰς ἄνθεσι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τεμένη καὶ βωμοὺς, κ βρέτη θεῶν καθωσιώσαν, ἁγιασμούς τε καὶ θυσίας καλεσήσαντο πατρίους, αἳ μέχρι τῶν κατ' ἐμὲ χρόνων τ αὐτὸν ἐλίνυσθ τρόπον. ἃ θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ κ παρῆλθέ τινες ἐξεφυγοῦσαι τὴν τῶν ὀπτανομένων μνήμην, ἀπὸ τ πάνυ ἀρχαίων· ἀλλ' ἀποχρῶσί γε καὶ νῦν ἔτι γινόμεναι τεκμήρια εἶ) τῶν Ἀρκαδικῶν πολιτευμάτων. λεχθήσε) δὲ περὶ αὐτῶν ὀπτιπλέον ἐν ἑτέρῳ. λέγονται δ' κ γραμμάτων Ἑλληνικῶν χρῆσιν εἰς Ἰταλίαν πρῶτοι ἐξενεγκεῖσαι, νεωστὶ φανέντ' Ἀρκάσι· κ μουσικὴν τὴν δι' ὀργάνων, ἃ δὴ λύρα τε κ τρίγωνα καὶ λυδοὶ καλοῦνται, τῶν πρωτέρων, ὅτι μὴ σύριγξι ποιμενικαῖς, σθένει δύνασθαι μουσικῆς τεχνήματα χρωμένων· νόμους τε θέσθαι, καὶ τὸν διαυτὸν ἐκ τῶν θηρειώδους ἐπὶ πλέον εἰς ἡμερότητα μεταγαγεῖν· τέχνας τε καὶ ὀπτηδεύματα, καὶ ἄλλα πινὰ πολλὰ ὠφελήματα εἰς ὄχλου κατάθεσιν, κ διὰ ταῦτα πολλῆς ὀπιμελείας τυγχάνειν πρὸς τ Ἀσσοδεξαμένων. τὸ δεύτερον ἔθνος Ἑλληνικὸν, μετὰ Πελασγοὺς, ἀφικόμενον εἰς Ἰταλίαν, κοινὸν ἔσχε μετὰ τ Αὐσονίνων οἴκησιν, ἐν ᾧ κτίζω τ Ῥώμης ἱδρυσάμενον χωρίον. ὀλίγοις δ' ὕστερον ἔτεσι μετὰ τοὺς Ἀρκάδας, ἄλλος εἰς Ἰταλίαν ἀφικόμενος στόλος Ἑλληνικὸς, ἄγοντος Ἡρακλέους, ὃς Ἰβηρίαν κ τὰ μέχρι δυσμῶν ἥλιον χρωσάμενος ἦν. ἐξ ὧν τινες Ἡρακλέα παραλιπόμενοι τ πρὸς θαλάσσης ἀφεθῆναι, πρὸς ταῦτα τὰ χωρία ὑπέμεναν, κ πολίζουσι λόφον ὀπτηδόν ὑψηλὸν, ὑπὲρ δ' μάλιστα μήκει τῶν Παλατίων διῃρημένον, ὃς

νῦν

νεῶ μὲν Καπιτωλῖνος ὀνομάζεται, ὑπὸ δὲ τῶν τό-
22 τε ἀνθρώπων Σατόρνιος ἐλέγετο, ὥσπερ ἂν εἴποι
τις Ἑλλάδι φωνῇ, Κρόνιος. τῶν δὲ ὑπολιφθέν-
των οἱ μὲν πλείους ἦσαν Πελοποννήσιοι, Φενεᾶταί τε
καὶ Ἐπειοὶ οἱ ἐξ Ἤλιδος, οἷς ὀκνεῖ πόθος ἐπῆν τῆς
οἴκαδε ὁδοῦ, ἀμφιπεπορθημένης αὐτοῖς τῆς πατρί-
δος ἐν τῷ πρὸς Ἡρακλέα πολέμῳ. ἐμέμικτο δέ
τι καὶ Τρωϊκὸν αὐτοῖς τῶν ὑπὸ Λαομέδοντος αἰχμα-
λώτων ἐξ Ἰλίου ἠνομένων, ὅτε τῆς πόλεως Ἡρα-
κλῆς ἐκράτησε. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ ἀνέμου τρατὸ πρῶ, 10
εἴ τι καμαιπνὸν, ἢ τῇ πλαίᾳ ἀχθόμενον ἐῶ, ἄφε-
σιν τῆς τραλείας αἰτησάμενον, ἐν τῷ χωρίῳ τῷδε ὑ-
πομεῖναι. ὃ δὲ ὄνομα τῷ λόφῳ ἦνες μὲν, ὥσπερ ἔ-
φαμεν, ἀρχαῖον οἴονται εἶναι, καὶ αὐτῷ τοῖς Ἐπειοῖς ἀεί
ποτε φιλοχωρῆσαι τῷ λόφῳ μνήμης τὸ ἐν Ἤλιδι
Κρονίου λόφου, ὅς ἐστιν ἐν τῇ Πισάτιδι γῇ, πολλοῦ
πλησίον Ἀλφειοῦ· καὶ αὐτὸν ἱερὸν τοῦ Κρόνου νομί-
ζοντες Ἠλεῖοι, θυσίαις καὶ ἀγῶσι λαμπροῖς σεμνύοντες
γεραίρουσιν ἐν ὡρισμένοις χρόνοις. Εὔξενος γοῦν ὁ ποιη-
τὴς ἀρχαῖος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἰταλικῶν μυθο- 20
γράφων, ὑπ' αὐτῶν οἴονται Πισατῶν, ἀπὸ τῆς ὁ-
μοιότητος τοῦ τῇδε σφίσι Κρονίου, τετιμῆσθαι τῷ τό-
πῳ τοῦνομα, καὶ τὸν βωμὸν τῷ Κρόνῳ τοῖς Ἐπειοῖς
ἱδρύσασθαι μετ' Ἡρακλέους, ὃς ἔτι καὶ νῦν ἀγα-
θοῦ τῇδε τῇ ῥίζῃ τοῦ λόφου καθ' ὁδὸν τὴν
ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς φέρουσαν εἰς τὸ Καπιτώλιον· τού-
τῳ θυσίαν ἐῶ καὶ ἐγὼ ἐμοὶ Ῥωμαῖοι ἔθυον, φυλάτ-
τοντες τὸν Ἑλληνικὸν νόμον, ἐκείνοις ἔτι τοῖς καθα-
σταμένοις. ὡς δὲ ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω, καὶ
πρὶν Ἡρακλέα ἐλθεῖν εἰς Ἰταλίαν, ἱερὸς ἐῶ ὁ τό- 30
πος τοῦ Κρόνου, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων
Σατόρνιος. καὶ ἄλλη δὲ ἀκτὴ σύμπασα, ἡ νῦν Ἰτα-
λία καλουμένη, τῷ θεῷ τούτῳ ἀνέκειτο, Σατορνία
τοῖς τῶν ἐνοικούντων ὀνομαζομένη, ὡς ἔστιν εὑ-
ρεῖν ἔν τε Σιβυλλείοις τισὶ λόγοις, καὶ ἄλλοις χρησμ-
ῳδοῖς ὑπὸ τῶν θεῶν δεδομένοις εἰρημένον· ἱερά τε
πολλαχῇ τῆς χώρας ἐστὶν ἱδρυμένα τῷ θεῷ, καὶ πό-
λεις τινὲς οὕτως, ὥσπερ ἡ σύμπασα τότε ἀκτὴ, ὀ-
νομαζόμεναι· χῶροι δὲ πολλοὶ τοῦ δαίμονος ἐπώνυ-
μοι, καὶ μάλιστα οἱ σκόπελοι, καὶ τὰ μετέωρα. Ἰ- 40
ταλία δὲ μετὰ χρόνον ὠνομάσθη, ἐπ' ἀνδρὸς δυνα-
τοῦ, ὄνομα Ἰτάλου. τοῦτον δέ φησιν Ἀντίοχος ὁ Συ-
ρακούσιος ἀγαθὸν καὶ σοφὸν γενόμενον, καὶ τῶν πλη-
σιοχώρων τοῖς μὲν λόγοις ἀναπείσαντα, τοὺς δὲ βία
καταγράμμενον, ἅπασαν ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι τὴν χώ-
ραν, ὅση ἐντὸς ἐῶ τοῦ κόλπου τοῦ τε Ναπητίνου καὶ τοῦ
Σκυλητίνου· ἐῶ δὴ καταπλῶ κληθῆναι Ἰταλίαν, ὑπὸ

opportunũ tumulũ tribus ferme ſtadiis diſtantẽ a Palantio, redegerũt eũ in formã oppidi. is nunc Capitolinus nominatur; ab illius ſeculi hominib. dicebatur Saturni⁹: Græci noſtri Croniũ dicerent. Qui aũt relicti illic ſunt, pleriq; erãt Pelopõneſii, Pheneatę videlicet, & Elidenſes Epei; quos nullũ amplius tãgebat reuertẽdi deſideriũ, deuaſtata patria bello quod geſſerant cõtra Herculem. admixtũ his erat & Troiani generis nonnihil, de captiuis Laomedõte regnãte abductis ex Ilio, quãdo Hercules eam vrbẽ vi ceperat, & vt mihi videtur, etiã ex reliquo exercitu quicquid erat feſſum laborib⁹, aut errorũ pertæſum, miſſione impetrata, in hoc loco remãſit. Tumuli nõmen quidã, vt dixi, antiquum exiſtimãt, eoq; Epeos maxime delectatos, ob memoriã Cronii apud Elidem tumuli, qui eſt in Piſate agro, ppe amnẽ Alpheum. eũ Elidẽſes Saturno ſacrũ rati, ſacrificiis aliisq; honoribus venerantur, ſtatis eò tẽporibus cõuenientes. Euxenus autẽ vetus poeta, & alii quidã fabularũ ſcriptores Italici, putant ab ipſis Piſatis propter ſimilitudinem ſui Cronii, loco nomẽ impoſitũ; & aram Saturno Epeos cum Hercule ſtatuiſſe, quæ etiãnum durat ad radices collis, iuxta viã qua e foro in Capitolium aſcẽditur: & ſacrificiũ quod mea etiam ætate Romani Græcanico ritu faciunt, ab illis inſtitutũ fuiſſe. Sed quantũ ego ex coniecturis colligo, etiam ante aduentum Herculis in Italiã, ſacer erat Saturno is locus, Saturnius ab incolis dictus. quin & vniuerſa ora quæ nunc vocatur Italia, dicata erat huic deo, & a cultoribus Saturnia vocabatur, vt licet videre in Sibyllinis carminibus, & aliis oraculis a diis redditis: ſuntq; paſſim per eam regionem multa huic deo fana dicata, & quędam ciuitates eodẽ quo vniuerſa tunc ora dictæ nomine: loca etiam multa ab eodẽ numine denominata, præcipue ſcopuli & editi tumuli. Italia vero poſt nominata eſt, ſub viro præpotente, Italo. hunc Antiochus Syracuſanus ait bonũ & ſapientẽ fuiſſe; & propinquarũ regionũ hominib. partim oratione perſuaſis, partim vi coactis, totam eam terram ſub imperiũ ſuum redegiſſe, quanta patet Napetinum ſinũ inter & Scyletinum: eamq; primam Italiam vocatam Itali-

Italia Saturnia.

tẽporibus. eũ iſta dicione potitũ, cum iã multos haberet ſubditos, appetiſſe finitimos, ciuitatesq; multas in vnum coegiſſe imperium: ipſum vero fuiſſe OEnotrũ genere. At Hellanicus Lesbius ait Herculẽ, cũ Geryonis boues Argos per Italiã abigeret, & iuuencus quidã ab armẽto reſiliens, peragrata vniuerſa ora, tranauiſſet trans fretũ in Siciliã, rogitantẽ ſemper obuios eius regionis homines, qua ꝑſequebatur iuuencũ, nuncubi eum vidiſſent; illis Græcã linguam parũ intelligentibus, ſed patriæ vocis indicio vitulũ nominãtibus, quo modo etiamnũ animal iſtud appellatur, appellaſſe totã regionẽ quã iuuencus pertranſierat, Vitaliã. tẽporis autẽ proceſſu mutatum id vocabulũ in præſentẽ formã, mirum videri nõ debere, quãdo ſimile quiddã accidit multis etiã Græcis nominibus. Veruntamen ſiue, vt Antiochus ait, a duce; quod fortaſſe veriſimilius eſt: ſiue, vt Hellanicus opinatur, a tauro nomen hoc accepit: illud certe ex amborũ auctoritate liquet, Herculis ætate, aut paulo ante, ſic nominatam eſſe: ſuperiori vero tẽpore Græci Heſperiã & Auſoniam eã vocabãt, indigenę Saturniã, vt iam dictũ eſt. Eſt etiam alia fabula inter indigenas vulgata, Saturnũ ante Iouis regnũ in his terris imperiũ habuiſſe: decãtatamq; illã ſub Saturno vitã, omnibus copiis quas annus fert, affluentẽ, nuſquã alibi magis quam apud ipſos floruiſſe. Quod ſiqs remota ex horũ verbis fabula, bonitatẽ regionis velit exquirere, ex qua humanũ genus plurima ad vitæ hilaritatẽ faciẽtia mox a ſuis initiis ꝑceperit; ſiue ex terra, vt antiquorũ habet opinio, ſiue aliunde ea fuere: non facile aliã inueniat magis ad hoc idoneã. Si enim vnã terrã cõferas ad aliã magnitudine parẽ, non ſolum in Europa, verũ etiã in toto orbe, optima meo iudicio eſt Italia. quanquam nõ me latet quod multis incredibilia videbor dicere, cogitãtib. Ægyptũ & Africã ac Babyloniã, & ſiquarũ aliarũ celebrata eſt felicitas. At ego terræ opes nõ æſtimo ex vna aliqua fructus ſpecie; nec me ſubit deſideriũ habitãdi vbi arua tantũ ſint pinguia, aliarum vero rerum ad vitam vtilium aut nulla, aut admodũ parua copia: ſed quæ ſibiipſa maxime ſufficit, aduecticiisque bonis plerunq; quam minimum

τῦ Ἰταλοῦ· ἐπεὶ δὲ ταύτης ἐκράτησ ἐγήνετο, καὶ ἀνθρώπους πολλοὺς εἶχεν ὑπηκόους, αὐξηκα τῶν ἐχομένων ἐπορέγεσθαι, καὶ πόλεις συνάγεσθαι πολλάς· ἔνθ᾽ δὴ αὐτὸν Οἰνωτρὸν τὸ γένος. Ἑλλάνικος δὲ ὁ Λέσβιός φησιν Ἡρακλέα τὰς Γηρυόνου βοῦς ἀπελαύνοντα εἰς Ἄργος, ἐπειδή τις αὐτῷ δάμαλις ἀποσκιρτήσας τῆς ἀγέλης ἐν Ἰταλίᾳ ὄντι ἤδη, φεύγων διῆρε τὴν ἀκτὴν, καὶ τὸν μεταξὺ Ῥηγινξάμνου πόρον τῆς θαλάσσης, εἰς Σικελίαν ἀφίκετο, ἐρήμην ἀεὶ τοὺς ἐπιχωρίους καθ᾽ οὓς ἐκάστοτε γένοιτο διώκων τὴν δάμαλιν, εἴ ποι τις αὐτὸν ἑωρακὼς εἴη τῶν τῇδε ἀνθρώπων, Ἑλλάδος μὲν γλώττης ὀλίγα συνιέντων, τῇ δ᾽ πατρίῳ φωνῇ κατὰ τὰς μιμήσεις τῦ ζώου, καλούντων τὸν δάμαλιν οὖίτουλον, ὥσπερ καὶ νῦν λέγεται, ἀπὸ τῦ ζώου τὴν χώραν ὀνομάσαι πᾶσαν ὅσην ὁ δάμαλις διῆλθεν, Ἰταλίαν. μεταπεσεῖν δὲ μικρὸν χρόνον τὴν ὀνομασίαν εἰς τὸ νῦν ῥῆμα, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐπεὶ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν πολλὰ τοῦ παλαιοῦ πέπονθεν ὀνομάτων. πλὴν εἴτε, ὡς Ἀντίοχός φησιν, ἐπ᾽ ἀνδρὸς ἡγεμόνος, ὅσπερ ἴσως καὶ πιθανώτερόν ἐστιν· εἴθ᾽, ὡς Ἑλλάνικος οἴεται, ἀπὸ τῦ ταύρου τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔσχεν, ἐκεῖνό γ᾽ ἐξ ἀμφοῖν δῆλον, ὅτι κατὰ τὴν Ἡρακλέους ἡλικίαν, ἢ μικρῷ πρόσθεν, ὄντως ὠνομάσθη. τὰ δὲ περὶ τούτων Ἕλληνες μὲν Ἑσπερίαν καὶ Αὐσονίαν αὐτὴν ἐκάλουν· οἱ δ᾽ ἐπιχώριοι Σατορνίαν, ὡς εἴρηταί μοι πρότερον. ἔστι δέ τις καὶ ἕτερος λόγος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων μυθολογούμενος, ὡς περὶ τῆς Διὸς ἀρχῆς, ὁ Κρόνος ἐν τῇ γῇ ταύτῃ διωκησεύσατο, καὶ ὁ λεγόμενος ἐπ᾽ ἐκείνου βίος ἅπασι δαψιλὴς, ὁπόσοις ὧραι φύονται, ἢ παρ᾽ ἄλλοις μᾶλλον, ἢ τοῖσδε σφίσι γένοιτο. καὶ εἴ τις ἄλλος ἀφελὼν τὸ μυθῶδες τῦ λόγου, χώρας ἀρετὴν ἐξετάζειν ἐθελήσειεν, ἐξ ἧς γένος τῶν ἀνθρώπων πλείστας εὐφροσύνας ἐκαρπώσατο γενόμενον ἐνθένδε, εἴτ᾽ ἐκ γῆς, ὡς ὁ παλαιὸς ἔχει λόγος, εἴτ᾽ ἄλλως πως, οὐκ ἂν εὕροι ταύτης ἄλλην ἐπιτηδειοτέραν. ὡς γὰρ μία γῆ πρὸς ἑτέραν κρίνεσθαι τοσαύτην τὸ μέγεθος, ἐν μόνον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης κρατίστη κατ᾽ ἐμὴν δόξαν ἐστὶν Ἰταλία. καίτοι μὲ οὐ λελήθεν ὅτι πολλοῖς οὐ πιστὰ δόξω λέγειν, ἐνθυμουμένοις Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύην, καὶ Βαβυλῶνα, καὶ εἴ τινες ἄλλοι χῶροί εἰσιν εὐδαίμονες. ἀλλ᾽ ἐγὼ τὸν ἐκ γῆς πλοῦτον οὐκ ἐν μιᾷ τινὶ καρπῶν ἰδέᾳ, οὐδ᾽ εἰσέρχεταί μοι ζῆλος οἰκήσεως, ἐν ᾗ μόνον εἶσιν ἄροτραι πόνες, τῶν δ᾽ ἄλλων σπάνει ἢ βραχύ τι χρήσιμον· ἀλλ᾽ ἥτις ἂν εἴη πολυαρκεστάτη τε καὶ τῶν ἐπισήμων ἀγαθῶν ὁπωσοῦν ἐλαχίστου δεομένη,

δεομένη, ταύτην κρατίστην εἶναι λογίζομαι. τοῦτο δὲ
ὃ πάμφορον καὶ πολυωφελὲς παρ' ἡμῖν ἐγὼ φημί,
Ἰταλίαν ἔχειν πείθομαι. οὐ γὰρ ἀρούρας μόνον ἀγα-
θὰς ἔχει καὶ πολλάς, ἄδενδρος δ' ἐστὶν ὡς σιτοφόρος·
οὐδ' αὖ φυτὰ μόνον ἐστὶν ἱκανὴ πανταχοῦ θρέψασθαι,
ἀπείρεσθαι δ' ὡς δενδρῖτις, ὀλιγόκαρπος· οὐδ' ἄμ-
φω μόνα ταῦτα παρέχειν δαψιλῶς, ἀγελαίαν εἶναι
δ' ἀνεπιτήδειος· οὐδ' ἄν τις αὐτὴν φαίη πολύκαρ-
πον μόνον εἶναι καὶ πολύοτον, ἀνδιαίτημα δ' ἀνθρώ-
ποις ὑπάρχειν ἄγαν· ἀλλ' ἔστι πάσης, ὡς εἰπεῖν, ἡδο-
νῆς τε καὶ ὠφελείας ἔμπλεως. ποίας μὲν γὰρ λείπεται
σιτοφόρου, μὴ ποταμοῖς, ἀλλὰ τοῖς οὐρανίοις ὕδασιν
ἀρδομένας τὰς καλουμένας Καμπανῶν πεδίας; ἐν οἷς
ἐγὼ καὶ τεικάρποις ἐθεασάμην ἀρούρας, θαυμάσιον ὅσον
χειμερινῷ, καὶ μεθοπωρινὸν ὅσον θερινῷ σπόρον ἐκφε-
ρούσας. ποίας δ' ἐλαιοφόρου τὰ Μεσαπίων καὶ Δαυ-
νίων, καὶ Σαβίνων, καὶ πολλῶν ἄλλων γεώργια; ποίας
δ' οἰνοφύτου, Τυρρηνία καὶ Ἀλβανὴ, καὶ Φαλερίνων
χωρία θαυμαστῶς ὡς φιλάμπελα, καὶ δι' ἐλαχίστου
πόνου πλείστους ἅμα καὶ κρατίστοις καρποῖς ἐξε-
νεγκεῖν δύνασθαι; χωρὶς δὲ τῆς ἐνεργοῦ, πολλὴν μὲν
ἄν τις εὕροι τὴν εἰς ποίμνας ἀφθονίαν αὐτῇ, πολ-
λὴν δ' ἂν τὴν αἰγονόμον. ἔτι δὲ πλείω καὶ θαυμασιωτέραν
τὴν ἱππηφορβόν τε καὶ βουκολίδα· ἡ γὰρ ἕλος καὶ λι-
μνία βοτάνη δαψιλὴς ἔσται, τό τε ὀργάδων ἢ δροσε-
ρὰ καὶ καλάῤῥυτος, ἄπλετος ἡ θέρος νέμεται, παρέχει
ἅμα πάντας ἀνθιώσας τὰς ἀγέλας. πάντων δ' εἰσὶν οἱ δρυμοὶ θαυμασιώτατοι, ὡσεί τε τὰ κρημνώδη
χωρία καὶ τὰς νάπας, καὶ τοὺς ἀγεωργήτους λόφους,
ἐξ ὧν πολλῆς μὲν ὑποδεῦσι καὶ καλῆς ναυπηγή-
μου, πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὰς δῆλας ἐργασίας ἀφθίτου.
καὶ τούτων οὐδὲν οὔτε δυσπόριστόν ἐστιν, οὔτε πρόσω
τῆς ἀνθρωπίνης χρείας κείμενον, ἀλλ' εὐκατέργα-
στα καὶ ῥᾴδια παρεῖναι πάντα, ἅμα πλῆθος τῶν πο-
ταμῶν, οἳ ἅμαρτόοισιν ἅπασαν τὴν ἀκτὴν, καὶ ποι-
οῦσι τάς τε κομιδὰς καὶ τὰς ἀμείψεις τῶν ἐκ γῆς
φυομένων λιτελεῖς. ἔχει δ' ἡ γῆ καὶ νάματα θερ-
μῶν ὑδάτων ἐν πολλοῖς ἀρημένα χωρίοις, λουτρὰ
παρέχειν ἥδιστα, καὶ νόσους ἰᾶσθαι χρονίους ἄρι-
στα· καὶ μέταλλα πανοδαπὰ, καὶ θηρίων ἄγρας ἀ-
φθόνους, καὶ θαλάττης φύσιν πολύγονον· ἅμα τε μυ-
24 ρία, τὰ μὲν ἄχρηστα, τὰ δὲ θαυμάσια· ἀπάντων
δὲ κάλλιστον, ἀέρα κεκραμένον ταῖς ὥραις συμμέ-
τρως, οἷον ἥκιστα πημαίνειν κρυμῷ ὑπερβολαῖς καὶ
θάλπεσιν ὀξυτάτοις, καρπῶν τε γένεσιν ἢ ζώων φύ-

indiget, eam puto optimam. hãc vero omnigenam fertilitatem & copiam, si cui alii terræ, Italiæ concessam credo. nõ enim arua modo bona habet, caret autem arboribus, vt frumentifera: neque plantis modo quibuslibet alendis est idonea, sed inutilis segetibus, vt arbusti agri: neq; largiter quidem hæc vtraque suppeditat, sed parum apta est alendo pecori: neq; dixerit quis eam abũdare quidem frugibus ac pascuis, sed ad degendam vitam esse ingratam hominibus: sed est referta omnibus, vt *breuiter* eloquar, voluptatibus & commodis. cui enim frumentiferæ cedũt rura Campana, non fluuiis, sed aquis rigata cælestibus? in quibus campis ego vidi arua vel trifera, æstiuam post hibernam, & auctumnalem post æstiuam sementem enutrientia. cui oliuiferæ, Mesapiorum, Dauniorum, Sabinorum, aliorumq; multorum cultura? cui vitiferę Etruria, & Albanus ac Falernus ager, mirum in modum amicus vitibus, & modico labori vberrimos reddentes fructus atq; optimos? præter eam autem quæ colitur, multum terræ inuenias patere ouiũ, multum caprarum gregibus: plus etiam & præstantius armentis equorum & boum. palustris enim & pratẽsis herba, copiosa illa; cultiuæque terræ irrigua & roscida, immensum quantũ æstate compascua; omni tempore vegetam præbet gregum copiam. Sed saltus inprimis admiratione digni sunt, circa prærupta & nemorosa loca, tumulosque culturæ parum idoneos: ex quibus multam ac pulchram fabricandis nauibus, multam etiam aliis operibus aptã petunt materiem. atque horum nihil est vel paratu difficile, vel longe ab humanis vsibus remotum; sed omnia & confici facile, & facile conuehi possunt, propter fluuiorum frequentiam, qui vniuersam oram permeant, & magnam cõmoditatem importandis ac permutãdis quas terra fert rebus, afferunt. eadem terra habet aquarũ calidarũ multis in locis scaturigines, iucundissima exhibẽtes lauacra, morbisq; inueteratis sanãdis vtilissima; metalla oĩs generis, feratũ venationes luculentas, maritimosq; prouẽtus varios: & innumera alia vel vtilitati seruiẽtia, vel delectãtia miraculo. sed omniũ pulcherrima est aeris moderata, vt anni tẽpus fert, tẽperies; qualis nec nimio gelu, nec immenso æstu, fruges lædat aut animã-

tia. Nil igitur mirum si antiqui Saturno sacram putauerunt hanc terram, numen hoc rati omnem hominibus felicitatē plene largiri: (siue is Chronus est, vt Græci volunt: siue Saturnus, vt Romani: totam certe mundi naturam complexus, vtrocunq; eum nomines vocabulo) videntesque regionem hanc refertam esse omni opulētia & gratia, cuius studiosum est genus humanū; & æquum iudicantes, diuino & mortali generi, quę cuique conuenientissima essent loca, offerri ac dedicari, montes & nemora Pani, nymphis prata & loca virentia, litora & insulas marinis numinibus; & in ceteris item quicquid cuiq; familiare est vel deo vel dæmoni. Fertur etiam veteres Saturnum placare solitos humanis victimis, sicut Carthaginienses, dum stetit eorum vrbs: & idem nunc quoque fit apud Gallos, aliasque gentes occidenti proximas. Herculem vero, vt aboleret hūc morem sacrorum, & aram fundasse in colle Saturnio, & auctorem fuisse vt sanctæ hostiæ puris adolerentur ignibus. & néquam pœnam timerent quasi ob neglecta sacra patria, docuisse incolas ad mitigandam iram dei, pro hominibus quos compeditos & manibus exarmatos in Tiberim iacie bant, oscilla ad illotū similitudinē efficta, eorundemq; habitu exornata, mittere in fluuium; vt quicquid religionis in animis omniū supererat, tolleretur: seruatis scilicet antiqui ritus imaginibus. Id Romani ex eo tēpore hucusq; factitant paulo post vernum æquinoctium, Idibus Maiis; quo die lunam volunt esse dimidiam. tunc enim peractis rite sacris pontifices (id summum est sacerdotium) & cum his custodes immortalis ignis virgines, prætoresque & alii ciues quos illi sacrificio interesse fas est, simulacra hominum, xxx numero, de sacro ponte mittunt in Tiberim fluuium; quæ Argéos nominant. Verum de sacrificiis & aliis Romanorum ceremoniis, in quibus seruant Græcanicum morē & domesticum, alias significabimus. nunc tempus videtur poscere vt de aduentu Herculis in Italiam tradamus aliquid accuratius, nec omittamus si quid ibi gessit memorabile. De hoc numine quæ narrantur, quædam fabu-

σιν. ὅθεν δὴ θαυμαστὸν τὸς παλαιοὺς ἱερὰν ὑποπτεῦσαι τῆ Κρόνιᾳ τῆδε χώραν ταύτην, ἣ μὴν δαίμονα τῶν οἰομένους εἶναι πάσης εὐδαιμονίας δοτῆρα καὶ πληρωτὴν ἀνθρώποις· εἴτε χρόνον αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς Ἕλληνες ἀξιοῦσιν, εἴτε Κρόνον, ὡς Ῥωμαῖοι· πᾶσαν δὲ τὴν ἀδελφὴν φύσιν τὴν τοῦ κόσμου φύσιν, ὁπότερον ἄν τις ὀνομάζοι· τὴν δὲ χώραν ταύτην ὁρῶντας ἔκπλεω πάσης εὐπορίας καὶ χαρίτων, ἧς ὁ θνητὸν ἔφιεται γένος, ἀξιοῦντας δὲ θείῳ καὶ θνητῷ γένει ὃ πρόσφορον εἶναι πόλεων χωρίων ἑκάστοις ἁρμοδιώτατον, ὄρη μὲν ἀνάπαυλαν Πανί, λειμῶνας δὲ καὶ τεθηλότα χωρία νύμφαις, ἀκτὰς δὲ καὶ νήσους πελαγίοις δαίμοσι· τῶν δ' ἀνέμων, ὡς ἑκάστῳ τι θεῷ καὶ δαίμονι οἰκεῖον. λέγεται δὲ καὶ τὰς θυσίας ὑπὲρ τελεῖν ᾧ Κρόνῳ τὸς παλαιοὺς, ὥσπερ ἐν Καρχηδόνι, μέχρι ἡ πόλις διέμεινε, καὶ παρὰ Κλυτοῖς εἰς τόδε χρόνου ἔτι, καὶ ἐν ἄλλοις ποτὲ ἔθνεσιν ἐπιχωρίων ἐθνῶν, ὑδροφόνους. Ἡρακλέα δὲ, παῦσαι τὸν νόμον τῆς θυσίας βεβληκέναι, τόν τε βωμὸν ἱδρύσασθαι ὑπὲρ τῶν Σατορνίῳ, καὶ καθάρξασθαι θυμάτων ἀγνῶν, ὑπὲρ καθαρῷ πυρὶ ἀζομένων. ἵνα δὲ μηδὲν εἴη τοῖς ἀνθρώποις ἐνθύμιον, ὡς πατρίων ἠλογηκόσι θυσιῶν, διδάξαι τοὺς ὑπηκόους, ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων, οὓς συμποδίζοντες καὶ τῶν χειρῶν ἀκρατεῖς ποιοῦντες, ἐρρίπτουν εἰς ὃ Τιβέριος ῥεῖθρον, εἰδώλα ποιοῦντας ἀνδρείκελα, κεκοσμημένα τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον, ἐμβαλεῖν εἰς τὸν ποταμὸν, ἵνα δὴ τῆς ὀπαδείας ὅ τι δή ποτε λοιπὸν ἐν ταῖς ἀπόνων ψυχαῖς ὑπελήλυθον ἐξαιρεθῇ, τῶν εἰκόνων τὸ παλαιὸν ἔθος ἔτι σῳζομένων. τοῦτο ὃ καὶ μέχρις ἐμοῦ διετέλουν Ῥωμαῖοι δρῶντες ὅσον τι μικρὸν ὕστερον ἐκείνης ἰσημερείας, ἐν μηνὶ Μαΐῳ, τῇ καλουμέναις Ἰδοῖς, διχομηνίδα βεβλημένοι ταύτην εἰς τὴν ἡμέραν· ἐν ᾗ τοὺς ὑπὸ Σαλίοις ἱερὰ τὰ κατ' οἴκους νόμοις οἱ καλούμενοι ποντίφικες, ἱερέων οἱ ὑπερφανέστατοι, καὶ σὺν αὐτοῖς αἱ τὸ ἀθάνατον πῦρ διαφυλάττουσαι παρθένοι, στρατηγοί τε καὶ τῶν ἀνέμων πολιτῶν οἷς παρῆναι τῆς ἱερουργίας θέμις, εἰδώλα μορφὰς ἀνθρώπων εἰκασμένα, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς γεφύρας βυθίουσιν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ Τιβέριος, Ἀργείους αὐτὰ καλοῦντες. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀνέμων ἱερουργιῶν, ἃς ἡ Ῥωμαίων πόλις σπουδῆς καὶ παρὰ τε τῶν Ἑλληνικὴν καὶ ἐπιχώριον ἔθος, ἐν ἑτέρῳ δηλώσομεν. ἀπαλλάξω δ' ὁ παρὼν καιρὸς ἔοικε καὶ περὶ τῶν Ἡρακλέους ἀφίξεως εἰς Ἰταλίαν μετ' ὀπισάσεως πλείονος διηγεῖν, καὶ εἴ τι λόγου ἄξιον ἔδρασεν αὐτόθι, μὴ παραλιπεῖν. ἔστι δὲ τῶν ὑπὲρ τοῦ δαίμονος τῇδε λεγομένων τὰ μὲν μυθικώτερα, τὰ

σα, τὰ δ' ἀηθέστερα. ὁ μὲν οὖν μυθικὸς περὶ τ παρουσίας αὐτοῦ λόγος ὧδ' ἔχει· ὡς δὴ κελευσθεὶς ὑπὸ Εὐρυσθέως Ἡρακλῆς σὺν τοῖς ἀλλοις ἄθλοις, καὶ τὰς Γηρυόνου βοῦς ἐξ Ἐρυθείας εἰς Ἄργος ἀπελάσαι, τελέσας τ' ἆθλον, καὶ τὴν οἰκάδε πορείαν ποιούμενος, ἀφῆκε τε πολλαχῆ τῆς Ἰταλίας ἀφίκετο, καὶ τῆς Ἀβοριγίνων γῆς εἰς τὸ προσεχὲς τῷ Παλαντίῳ χωρίον. εὑρὼν δὲ πόαν ἐν αὐτῷ βουκολίδα πολλὴν καὶ καλήν, τὰς μὲν βόας ἀφῆκεν εἰς ἀγέλην, αὐτὸς δ' βαρυόμενος ὑπὸ κόπου, καταklιθεὶς ἔδωκεν αὑτὸν ὕπνῳ. ἐν δὲ τούτῳ, λῃστής τις ὀνόματι Κάκος, περιτυχὼν τὰς βοῦς ἀφυλάκτους νεμομένας, καὶ αὐτῶν ἔρωτα ἴσχει. ὡς δὲ τὸν Ἡρακλέα κοιμώμενον κατέμαθεν, ἁπάσας μὲν οὐκ ἐτόλμησε λαθεῖν ἀπελάσας, καὶ ἅμα οὐδὲ ῥᾴδιον τὸ πρᾶγμα κατεμάθανεν· ὀλίγας δέ τινας ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἄντρον, ἐν ᾧ πλησίον ὄντι ἐτύγχανε τῷ διαιτᾶσθαι ποιούμενος, ἀποκρύπτεται, ἐμπαλιν τῆς κατὰ φύσιν τοῖς ζῴοις πορείας ὑπεσπώμενος ἑκάστην κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τ' ἐλέγχων ἀφανισμὸν ἐτόλμα προφέρειν, ἀναλίας φαινομένης τοῖς ἴχνεσι τῆς ὁδοῦ. ἀναστὰς δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Ἡρακλῆς, καὶ τὸν ἀριθμὸν ὑπεξάρμενος τῶν βοῶν, ὡς ἔμαθε τὰς ἀγελαύσας, πέρας μὲν ἠπόρει ποῦ χεχωρήκασι, καὶ ὡς πεπλανημένας ἀπὸ τῆς νομῆς ἐμάστευεν ἀνὰ τὴν χώραν· ὡς δ' οὐχ εὕρισκεν, ὅπου ἀπήλαυον ἀφειμένας τοῖς μὲν ἴχνεσι προσερπούσας, οὐδὲν δὲ ἧττον οἰόμενος εἶναι διερευνήσασθαι τὸν χῶρον. τοῦ δὲ Κάκου πρὸ τ' ἄντρας ἑστῶτος, καὶ οὔτ' ἰδεῖν φάσκοντος ἐρημίαν, οὔτε ἐρευνᾶσθαι ὑπερβαίνοντος αὐτοῦ μὴ, τοῖς τε πλησίον, ὡς δίκαια πάσχοι ὑπὸ τοῦ ξένου, βοηθοῦντος, ἀμηχανῶν ὁ Ἡρακλῆς ὅ τι χρήσεται τῷ πράγματι, εἰς νοῦν βάλλεται προσελάσας τῷ σπηλαίῳ τὰς δηλας βόας· ὡς δὲ ἄρα τ σωνόμου φωνῆς τε καὶ ὀσμῆς αἱ ἔντοσθεν ἠσθοντο, ἀντεμυκῶντο ταῖς ἔκτοσθεν, καὶ ἐγεγώνει ἡ φωνὴ αὐτῶν κατήφορος τῆς κλοπῆς. ὁ μὲν οὖν Κάκος ὑπὸ τοῦ φανεὶς ἐλήλυθε κακουργῶν, ῥέπεται πρὸς δηλον, καὶ τοῖς εἰωθόσιν αὐτῷ σπαραγμοῖς ἐνεκάλει· Ἡρακλῆς δ' δηλον αὐτὸν τῷ ῥοπάλῳ κτείνει, καὶ τὰς βόας ἐξαγαγὼν, ὑπὸ κακουργῶν ὑποδοχῆς ὕδατον ἐώρα τὸ χωρίον, ὑπὸ καθαιρόμενον τῷ καλαύροπι τὸ σπήλαιον. ἀγνίσας δὲ τῷ ποταμῷ τ' φόνον, ἱδρύεται πλησίον τοῦ τόπου Διὸς Εὑρεσίου βωμὸν, ὅς ἐστι τῆς Ῥώμης πρὸς τῇ Τριδύμῳ πύλῃ· καὶ θύει θεῷ δάμαλιν ἕνα, τῆς εὑρέσεως τ' βοῶν χαριστήριον. καὶτοι ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ τ' θυσίαν ἡ Ῥωμαίων πόλις σωετέλει, νομίμοις Ἑλληνικοῖς ἅπασιν ἐν αὐτῇ χρωμένη, καθάπερ ἐκ-

lis, quædam veritati, propiora sunt. Fabula de aduentu eius sic habet. Eurystheus præter ceteros labores iussit Herculem Geryonis boues ex Erythea in Argiuam vrbem agere. is vbi fecit quod iussus erat, domum reuertens, adiit tum alia multa Italiæ loca, tum Aboriginum agrũ Palantio contiguum. ibi boni pabuli nactus copiã, armenta pastum dimisit: ipse labore fessus, procubuit somnoque se dedit. Interea quidam eius loci latro, Cacus nomine, inuentis bubus sine custode pascentibus, earum cupidine captus est: cumque animaduertisset sopitum Herculem, totum quidem armentum abigere non est ausus, ratus nec latere furtum posse, & alioquin id fore difficile. paucas tamen aliquot in propinquam speluncam, vbi degebat, abdidit; quas auersas, contra solitum animalium incessum, vnam post aliam caudis eo traxerat: vt quærentem indicium falleret, vestigiis in contrariam partem ducentibus. Hercules paulo post somno excitus, cum recensuisset numerum, & aliquot boues sensisset deesse, primum incertus quo deuenerint, & ratus aberrasse a pascuis, quærit eas per agros: vt vero nusquam reperit, ad speluncam pergit, [1] licet reclamantibus vestigiis, nihilominus perscrutandũ eũ locum ratus. Caco autem pro foribus stante, & cum rogaretur se vidisse negante, nec tamen inquisitionem permittente, imo vicinorum fidem inuocante, quasi vim pateretur ab hospite: confuso Herculi & inopi consilii, tandem in mentem venit reliquas boues ad speluncam agere. quarum vocem consuetumque odorem vbi senserunt inclusæ, [2] mugitu redditu furtum prodiderunt. at Cacus in maleficio deprehensus, ad vires conuertit animum, simulque pastores socios conuocat. Ibi Hercules *vociferantem*, clauã pulsatum occidit: eductisq; bubus, quoniam latronum receptaculo aptum esse locum videbat, speluncam pedo suo diruit: cumque cædem aqua fluminis expiasset, in proximo aram Ioui Inuentori posuit, quæ Romæ est prope portam Trigeminam, & ob inuentas boues deo iuuencum vnum mactat. hæc sacra etiã mea ætate Romani ritu mere Græco faciũt, quemadmodũ abil-

lo ſunt inſtituta. Ceterum Aborigines & Palantini Arcades, vt viderunt Herculē, & Caci mortē cognouerunt, hunc propter rapinas perosi, illius ſtupentes ſpeciē, diuinum quiddam ſe videre putabāt: & pro magna felicitate habebāt exemptos ſe latronis iniuriis. atq; inopes, ramis lauri, cuius in his locis magna erat copia, tā ſe quā illū coronabāt: ſed & reges eorū veniebant, & ad hoſpitiū eum inuitabāt. vt vero nomē & genus ac res geſtas ipſo narrāte cognouerūt, ſe cum tota regione in tanti viri fidem atq; amicitiā cōmiſerunt. Euander vero q e *matre* Carmenta iā ante audierat, eſſe in fatis vt Ioue & Alcmena prognatus Hercules immortalis ex mortali virtutis ergo fieret, mox vbi hunc ipſum eſſe didicit, [1] occupare volēs eā gratiā, primus omniū Herculē diuinis dignatus eſt honorib⁹: exſtructaq; præ nimio ſtudio ac feſtinatione ara extēporali, ad aram iſtā Herculi mactauit iuuēcum iniugē, oraculo prius cū eo cōmunicato precatus vt [2] deliberet victimā. qui lætus hoſpitalitate gentis, populū excepit epulo, bubus aliquot mactatis, exemptisq; ex reliqua præda decimis: reges vero (id quod eos vehemēter cupere ſciebat) donauit agris Ligurum & quorundā aliorum finitimorum, expulſis prius inde viris quibuſdā immanibus. Ferunt præterea incolas regionis ab eo rogatos, vt quādo ſe primi inter deos recepiſſent, honorē ſibi iſtum ſeruarent perpetuum, quotannis iniugem iuuencum mactantes, & ritu Græco id ſacrificium peragentes: & vt ſemper grata eorū haberet ſacrificia, præfeciſſe illis, edoctas prius ritum, duas nobiles familias. hos fuiſſe Potitios atque Pinarios; penes quas gentes multis ſeculis duraſſe curam ſacrorū, ita vt ille iuxta Græcorū diſciplinam inſtituerat: [3] Potitiis ſolis extorū dape veſcentibus; a quibus arcerentur Pinarii, in communi officio ſemper potiorem partem cedentes collegis ſacerdotii Potitiis. eam fuiſſe tarditatis mulctam & negligētiæ, quod iuſſi mane præſto eſſe, adeſis iam extis *ad ceteram dapem* veniſſent. nunc tamen illorum poſteritas non habet curam horum ſacrorum; ſed operantur eis [4] ſerui empti ære publico. quæ autem cauſſā mutati moris fuerit, & [5] quam

νος κατεϛήσαϲο. οἱ δὲ Ἀϐοριγῖνες, καὶ τ' Ἀρκάδων οἱ ϑ' Παλάντιον κατοικιῶντες, ὡς τ' τε Κάκου τ' θάνατον ἔγνωσαν, καὶ τὸν Ἡρακλέα εἶδον, τῷ μὲν ἀπεχθόμενοι διὰ τὰς ἁρπαγάς, τ' δ' ὅλον ὄψιν ἐκπαγλούμενοι, θεῖόν τι χρῆμα νομίζων ὁρᾶν, καὶ τ' λῃϛοῦ μέγα δυϛύχημα τ' ἀποϐολὴν ἐποιοῦντο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν κλάδοις δρεψάμενοι δάφνης, ἣ πολλὴ περὶ τ' τόπον ἐφύετο, ἐκεῖνόν τε καὶ αὐτοὺς ἐϛεφάνουν. ἦκον δὲ καὶ οἱ βασιλῆς αὐτῶν, ὅτι ξενία τ' Ἡρακλέα καλουμένους. ὡς δὲ καὶ τοὔνομα καὶ ὁ γένος αὐτῷ, καὶ τὰς πράξεις διεξιόντος ἤκουον, ἐνεχείριζον αὐτῷ τήν τε χώραν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὅτι φιλίᾳ. Εὔανδρος δ' παλαίτερον ἐπ' Θέμιδος ἀκηκοὼς διεξιόσης, ὅτι πεπρωμένον εἴη τ' ἐκ Διὸς καὶ Ἀλκμήνης γενόμενον Ἡρακλέα, διαμείψαντα τὴν θνητὴν φύσιν, ἀθάνατον γενέσθαι δι' ἀρετήν, ὅπῃ πάχιϛα ὅϛις εἰδὼς ἐπύθετο, φθάσαι βουλόμενος ἀποδεῖξαι θεοῖς, Ἡρακλέα θεῶν τιμῇ πρῶτος ἱλασάμενος, βωμὸν αὐτοσχέδιον ἐπὶ τοῦ παρόδου ἱδρύεται, καὶ δάμαλιν ἄζυγα θύσας τοῖς αὐτῷ, δ' θέσφατον ἀφηγησάμενος Ἡρακλῆ, καὶ δεηθεὶς τῶν ἱερῶν καθάρξασθαι. ἀγαθεὶς δ' τοῖς αὐθόϛοις τῆς φιλοξενίας Ἡρακλῆς, τ' μὲν δῆμον ἑϛιάσαι τοῦδε ἐδέχε), θύσας τῶν βοῶν τινας, καὶ τῆς ἄλλης λείας τὰς δεκάτας ἔξελεν· τοῖς δὲ βασιλεῦσι χώραν πολλὴν δωρεῖται Λιγύων τε καὶ τῶν ἄλλων περιοίκων, ἧς μέγα ἐποιοῦντο ἄρχειν, πρῶτον μὲν ἀνόμους τινὰς ἐξ αὐτῆς ἐκβαλὼν αὐθόϛους. λέγε) δὲ πρὸς τούτοις, ὡς καὶ δεῖπνόν τινα ποιήσαϲο τ' ὑπατικόν, ὅπῃ πρῶτοι θεὸν αὐτὸν νομίζων, ὅπως ἀθανάτοις αὐτῷ διαφυλάττωσι τὰς τιμάς, θύοντες μὲν ἄζυγα δάμαλιν δυὰ πρῶ ἔτος, ἁγιστεύοντες δὲ τὴν ἱερουργίαν ἕξουσιν Ἑλληϊκῇς· καὶ ὡς διδάξειε αὐτοὺς τὰς θυσίας, ἵνα 26 διὰ πάντος αὐτῷ κεχρισμένα θύοιεν, οἵπερ δύο τ' ὑπατικῶν πρῶτοι ἐκάλεσεν· εἶ) δὲ τοὺς μαθόντας τότε τ' Ἑλληϊκὴν ἱερουργίαν, Ποτίτιούς τε καὶ Πιναρίους, ἀφ' ὧν τὰ νῦν διαμεῖναι μέχρι πολλοῦ τ' ὑπομένοντα τῶν θυσιῶν, ὡς ἐκεῖνος κατεϛήσαϲο· Ποτιτίων μὲν ἡγουμένων τῆς ἱερουργίας, καὶ τῶν ἐμπύρων ἀπαρχομένων. Πιναρίων δὲ παλαίτερον τε μεθυσίας εἱργομένων, καὶ ὅϛα δεῖπνα ἐχρῆν νῦν ἔϛ' ἀμφοῖν, τ' δευτέραν μοῖραν ἐχόντων. ταύτην δὲ αὐτοῖς προσεθεῖναι τ' ἀτιμίαν ὀψίμου τ' παρουσίας ἕνεκα, ὅπῃ ἔωθεν αὐτοῖς κελευσθὲν ἦκειν, ἐπαλαιχθέντων ἤδη τῶν ἱερῶν ἀφίκοντο. νῦν μέντοι οὐκέτι τοῖς συγγενέσι τούτοις ἡ πρὸς τὰς ἱερουργίας διαμέλεια δύναται), δι' ἃς δὲ παῖδες ἐκ τ' δημοσίᾳ ὠνηθὲν δρῶσιν αὐτοῖς. δι' ἃς δὲ αἰτίας θ' ἔθος μετέπεσε, καὶ τίς ἡ τ' δαίμονος ὅπι-

νος

νος ὑπεφαίνετο περὶ τὸν ἀνθρωπολῶν τῶν ἱεροποιῶν ἐμφύεσθαι, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο μέρος τοῦ λόγου ὁ μέρος, διηγήσομαι. ὁ δὲ βωμὸς ἐφ' οὗ τὰς δεκάτας ἐπέθυσεν Ἡρακλῆς, καλεῖται μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων Μέγιστος, ἔστι δὲ Βοαρίας λεγομένης ἀγορᾶς πλησίον, ἀγιεύομενος εἰ καί τις ἄλλος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων. ὄρκοι τε γὰρ ἐπ' αὐτῷ καὶ συνθῆκαι τοῖς βουλομένοις βεβαίως τὰ διαφερόντως, καὶ δεκαβύσεις χρημάτων γίνονται συχναὶ κατ' εὐχάς. τῇ μὲν τοι καθοσιοῦσθαι πολὺ τὸ δόξαν ἐστὶ καὶ παλαιότερος. πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τῆς Ἰταλίας φύεται τερμὺν ὡς ἱερῶν, καὶ βωμοὶ κατὰ πόλεις τε ἵδρυνται καὶ παρ' ὁδοῖς, καὶ ἀσφαλῶς ἂν εὕροι τις Ἰταλίας χῶρον, ἔνθα μὴ τυγχάνει τιμώμενος ὁ θεός. ὁ μὲν δὴ μυθικὸς λόγος ὑπὲρ αὐτοῦ τοιόσδε παραδέδοται. ὁ δὲ ἀληθέστερος ὡς πολλοὶ τῶν ἐν ἱστορίας ζήλῳ τὰς πράξεις αὐτοῦ διηγησαμένων ἐχρήσαντο, τοιόσδε· ὡς στρατηλάτης γενόμενος ἀπάντων ὁ κράτιστος τῶν καθ' αὐτὸν Ἡρακλῆς, καὶ δυνάμεως πολλῆς ἡγούμενος, ἅπασι ἐπῆλθε τῷ ἐντὸς Ὠκεανοῦ, καθαιρῶν μὲν εἴ τις εἴη τυραννὶς βαρεῖα καὶ λυπηρὰ τοῖς ἀρχομένοις, ἢ πόλις ὑβρίζουσα καὶ ἀνομουμένη τὰς πέλας ἡγεμονίας, ἀνθρώπων ἀνημέρῳ διαίτῃ καὶ ξενοκτονίαις ἀδεμίτοις χρωμένων· καθιστὰς δὲ νομίμους βασιλείας, καὶ σωφρονικὰ πολιτεύματα, καὶ βίων ἤθη φιλάνθρωπα καὶ κοινοπαθῆ· πρὸς δὲ τούτοις Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις συγκεραννύμενος, καὶ θαλαττίοις καὶ ἠπειρώταις, οἷ τέως ἀπίστοις καὶ ἀσυνθήκτοις εἶχον ὁμιλίας· ἐρήμῳ τε γῇ πόλεις ἐνιδρύμενος, καὶ ποταμοὺς ἐκβέποντας ὑπεκλύζοντας πεδία, καὶ τείχεσι κατέμενον ἀβάτοις ὄρεσι, καὶ τὰ δῆλα μηχανώμενος, ὡς ἅπασα γῆ καὶ θάλαττα κοινὴ ταῖς ἀπάντων χερσὶ θρήσοιτο. ἀφίκετο δὲ εἰς Ἰταλίαν οὐ μονόσολος, οὐδὲ ἀγέλῃ βοῶν ἐπαγόμενος. οὔτε γὰρ ὁ χῶρος ἐν τείχῳ τοῖς εἰς Ἄργος ἐξ Ἰβηρίας ἀναβαίνουσιν, οὔτε τὸ διελθεῖν ἕνεκα τοῦ χώρου τοσαύτης δυνάμεως ἠξιώθη μισθοῦ· ἀλλ' ἐπὶ δουλώσει καὶ ἀρχῇ τῶν τῇδε ἀνθρώπων στρατὸν ἄγων πολὺν, Ἰβηρίαν ἤδη κεχειρωμένος. διατείχισμα δὲ αὐτόθι πλέον χρόνον ἐβαστάσθη, τό τε ναυτικὸν τῇ ἀπορίᾳ, ἢ ἐγένετο χειμῶνος ὑπεναντίου, καὶ ὡς μὴ πάντα τὰ ἔθνη τὰ κατέχοντα Ἰταλίαν προσχωρῆσαι αὐτῷ ἑκούσια. χωρὶς γὰρ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὁ Λιγύων ἦν πολὺ καὶ μάχιμον ὑπὲρ ταῖς παρόδοις τῶν Ἀλπίων ὀρῶν ἱδρυμένον, ἀποκωλύειν ὅπλοις τὰς εἰσβολὰς αὐτοῦ τὰς εἰς Ἰταλίαν ἐπεχείρησεν, ἔνθα μέγιστος ἀγὼν τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο, πόνων αὐτοὺς ὑπερβαλόντων ἐν τῇ μάχῃ τὰ βέλη. δηλοῖ δὲ

manifesta ob id indignatio numinis, suo loco dicetur aptius. Ara vero in qua Hercules decimas obtulit, a Romanis vocatur Maxima, prope forũ Boariũ, nulla inferior, quod ad ciuiũ venerationẽ attinet. nã & iusiurandũ apud eã, & pacta quæ volunt esse firma, peragunt; & decimas facultatum ex voto sæpe illic offerunt. apparatus tamẽ eius parũ respõdet opinioni hominũ. Passim etiam alibi per Italiam fana huic deo dicata sunt, aræq; oppidatim & iuxta vias erectæ: nec facile reperias in Italiã locũ vbi non colatur hic deus. Et fabulis quidẽ hęc de illo sunt prodita. Veriora vidẽtur quæ de eo narrãt qui res eius gestas historico stilo sunt persecuti, quod scilicet, cũ esset ætatis suæ ducũ præstantissimus, magnasq; duceret copias, quicquid terrarum Oceano cingitur, peragrauerit, tollens tyrannos quotquot essent graues & subiectis intolerabiles: aut siqua ciuitas iniuriose finitimas diciones infestaret, immani assueta victui, aut hospitum nefariis gaudens cædibus. pro quibus legitima regna moderatasque respublicas cõstituit, & in vitã mores induxit humanos ac sociabiles. ad hæc cũ Græcis iuxta versatus est ac barbaris; cum maritimis atq; mediterraneis; quib. antea male cõueniebat per infida cõmercia: & in desertis terris vrbes cõdidit, fluminaq; auertit cãpos inundantia, vias aperuit in difficilib. ascensu montibus, nihil nõ molitus vt mare ac terra quã latissime paterent vsibus cunctorũ mortalium. Ceterũ in Italiã venit nõ absq; comitatu, nec agens præ se armẽta pecudũ. nec enim trita est per has terras via iis quos Argos ex Hispaniis petere cogit necessitas; neq; ob regionis peragrationem tãtis potitus fuisset honorib⁹: sed perdomita Hispania cũ iusto exercitu venit ad subiugãdos eorũ locorũ homines. coactus vero est ibi multũ tempo ris terere propter classis absentiã, quæ distinebatur hibernis tempestatibus; tũ quia nõ omnes Italicæ gentes vltro ad imperium eius accesserãt. nã præter ceteros barbaros, Ligurum gens, magna & bellicosa, in trãsitu Alpium sita, armis eum arcere ab ingressu Italiæ conata est: vbi Græcis fuit certamẽ difficillimum, adeo vt tela eos in hac pugna plane defecerint. meminit

De Hercule verior historia.

autem huius belli ex antiquis poetis Æschylus in soluto Prometheo. Inducit ibi Prometheũ Herculi prædicentem inter cetera de euentu certaminum in expeditione contra Geryonem, & narrantem quanta cum difficultate *obiter* gesturus sit bellum Ligusticum. carmẽ autem sic habet: Vises Ligurũ copias imperterritas: quorum pugnaces, sat scio, acer licet, probabis manus. nã & tela te ex fato deficient. Sed postquam his profligatis sibi trãsitum patefecit, quidã sponte deditionem oppidorum fecerunt, maxime quotquot erant Græcanici generis, aut non satis fidebant suis viribus: plerosq; tamen præliis aut obsidionib. subigere necesse habuit. Inter eos qui bello domiti sunt, fuisse aiunt & Cacum illum Romanis fabulis celebrem; qui princeps immaniũ quorundam barbarorum, heroi restitit, fretus locis natura munitis, vnde in finitimos excursabat. is cum animaduertisset Herculem castrametatum in propinqua planicie, cũ prædatorio globo derepente in eum irruit: & dormiente *ctiamnum* exercitu, quicquid prędæ incustoditum nactus est, retro in sua secum abegit. deinde obsessus a Græcis & vi expugnatus, dum hostes cum suis propulsare nititur, in pugna cecidit. cuius castellis dirutis agros circumiacẽtes occuparunt milites Herculis, & cũ his Arcades Euãdrum secuti, ac Faunus rex Aboriginum. ceterum qui ibi mansere, ex Græcis Epei, Pheneatæ Arcades, & Troiani, fuerunt (vt coniicere licet) eius regionis præsidio relicti. nã inter imperatorias Herculis artes hęc quoq; nõ minus quã ceteræ res gestæ fuit mirifica, quod abstractos a deuictis vrbibus viros sc cũ ducebat in militiam; ac si promptã & fidelem sibi in bellis operã nauassent, eos in agris hosti ademptis collocabat, de alieno eis satisfaciens. has ob caussas durat eius nomẽ & gloria per Italiã, non ob transitum, in quo nihil veneratione dignum inerat. Sunt qui dicant eum etiam filios iis in locis quæ nunc Romani habitant, reliquisse, susceptos e duabus fœminis: Palantem, ex Euandri filia, quam Lauinam nominant; Latinum, ex quadã hyperborea puella; quam obsidem a patre acceptam, secum circumduxerit. eam aliquãtis-

τ' πόλεμον τόνδε τῶν ἀρχαίων ποιητῶν Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ. πεποίηται γὰρ αὐτῷ ὁ Προμηθεὺς Ἡρακλεῖ τὰ τε ἄλλα προλέγων, ὡς ἕκαστον αὐτῷ τι συμβήσεσθαι ἔμελλε κατὰ τὸν πρὸς Γηρυόνεω 27
στρατείαν, καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Λιγυστικοῦ πολέμου, ὡς ὁ ῥᾴδιος ὁ ἀγὼν ἔσται, διηγούμενος. τὰ δὲ ποιήματα ὧδε ἔχει· Ἥξεις ἐπὶ Λιγύων εἰς ἀπάρβητον στρατόν, "
Ἔνθ' ἡ μάχης οὐκ οἶδα κῆδος τοὐμόν ἐστ' ὢν Μέμ- "
φ. πέποιθα γάρ σε καὶ βέλη λιπεῖν. ἐπεὶ δὲ τοὺ- "
τους καταστρεψάμενος, τῶν παρόδων ἐκράτησεν, οἱ μὲν ἄλλοι ἐκούσιοι παρεδίδοσαν αὐτῷ τὰς πόλεις, μάλιστα δὲ ὅσοι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἦσαν γένους, ἢ δυνάμεις οὐκ εἶχον ἀξιοχρέους· οἱ δὲ πλείους οὐκ ἐπολέμουν καὶ πολιορκίας παρεῖχον. ἐν δὴ τούτοις μάχῃ κρατηθεῖσι, καὶ τὸν ἀπὸ Ῥωμύλου μυθολογούμενον Κάκον, δυνάστην τινὰ κωμιδῇ βαρβάρων καὶ ἀνθρώπων δυημέρων ἀρχόντα, ἡμέσθαι φασὶν αὐτῷ δῃοῦντα, ἐρυμνοῖς χωρίοις ἐπικαθήμενον, καὶ δῃοῦντα τοῖς πλησιοχώροις ὄντα λυπηρόν. ὃς ἐπεὶ κατα-
στρατοπεδευσάντα τὸν Ἡρακλέα ἔμαθεν ἐν ᾧ τόπῳ εἶχε πεδίῳ, ληστρικῶς ἀναθυασάμενος, ἐπιδρομῇ αἰφνιδίως ἐχρήσατο, καὶ κατεμεμολύνου τὸ στρατοῦ τῆς λείας ὅση ἔτυχεν ἀφύλακτος περιδηλόμενος ἀπήλασεν. ὕστερον δὲ καλεσθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς πολιορκίαν, τά τε φεύγια καταὶ κράτος ἑλόντων, ἐπῃ καὶ αὐτὸς ἡμύνετο, ἀνῃρέθη. τῶν δὲ φευγείων αὐτὸν καταφθάντων, τὰ πέριξ χωρία οἱ συνελθόντες Ἡρακλεῖ κατὰ σφᾶς ἕτεροι παρέλαβον, Ἀρκάδες τε οἱ σὺν Εὐάνδρῳ, καὶ Φαῦνος ὁ τῶν Ἀ-
βοριγίνων βασιλεύς. εἰκάσαι δ' ἄν τις τοὺς ὑπομείναντας αὐτόθι τῶν Ἑλλήνων Ἐπειοὺς, καὶ τοὺς ἐκ Φενεοῦ Ἀρκάδας καὶ Τρῶας, ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῆς χώρας καταλειφθῆναι. στρατηγικὸν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῶν Ἡρακλείων ἔργων, καὶ οὐδενὸς ἧττον θαυμάζεσθαι ἐπιτήδειον, ὃ δὴ τοῖς δυνάσταις ἐκ τῶν κεκραλισμένων πάλεων τέως μὲν ἐπάγεσθαι εἰς τὰς στρατείας, καὶ ἐπῃ πρόθυμος τοῖς πολέμοις συνδιενέγκαιεν, εἰς τὰ δοείκτηλα καθοικίζειν, καὶ τὸν παρ' ἑτέρων ἐπιχορηγεῖν καὶ δωρεῖσθαι πλοῦτον. ἀφ' μὲν δὴ τούτων μέγιστον ὄνομα καὶ κλέος Ἡρακλέους ἐν Ἰταλίᾳ γέγεσθαι, καὶ οὐ τῆς παρόδου χάριν, ἣν σμικρὸν οὐδὲν προσῆκεν. λέγουσι δέ τινες αὐτὸν καὶ παῖδας ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ἀπολιπεῖν Ῥωμαῖοι κατοικοῦσιν, ἐκ δύο γυναικῶν γνησίους καταλιπεῖν· Πάλαντα μὲν, ἐκ τῆς Εὐάνδρου θυγατρὸς, ἣν Λαυῖναν ὀνομάζουσιν εἶναι· Λατῖνον δὲ, ἔκ τινος ὑπερβορείας κόρης, ἣν παῖδα εἰς ὁμηρείαν δόντος ἐπήγετο, καὶ αὐτὴν μέχρι μὲν τινος ἀ-

νος ἀ-

νος ἀγνὼ γάμων ἐφύλαξεν· ἐπεὶ ὃ εἰς Ἰταλίαν ἔπλη, ἐρασθεὶς ἐκύμονα ποιῆ. ὡ καὶ ὅτε δὴ ἀπαίρην εἰς Ἄργος ἔμελλε, ᾧ βασιλῆ τῶν Ἀβοριγίνων Φαύνῳ γυναῖκα ποιήσασθαι δίδωσι· δι' ὡ αἰτίαν τοῖς πολλοὶς τ Λατῖνον τοῦτον ὑὸν νομίζειν, ὐχ Ἡρακλέους. Παλάντα μὲν οὖν πρὶν ἥβησαι, λέγουσιν ἀποθανεῖν· Λατῖνον δ' ἀνδρωθέντα τὼ Ἀβοριγίνων ἀρχὼ παραλαβεῖν. τούτου δὲ ἄπαιδος ἀρρένων τελευτήσαντος, ἐν τῇ πρὸς ὁμόρους Ῥουτόλους μάχῃ, πεσεῖσαν τὼ ἀρχὼ εἰς Αἰνείαν τ Ἀγχίσου, κηδεστὴν αὐτῷ γενόμενον. Ἄλλα μὲν οὖν ἐτέροις χρόνοις ἐγένετο. Ἡρακλῆς δ' ὕστερον τά τε κτ' τὼ Ἰταλίαν ἄπαντα ὡς ἐβούλετο κατεστήσατο, καὶ ὁ ναυλικὸς αὐτῷ στρατὸς σῶος ἐξ Ἰβηρείας ἀφίκετο, θύσας τοῖς θεοῖς τὰς δεκάτας τ λαφύρων, καὶ πολίχνιον ἐπώνυμον αὐτῷ κλίσας, ἔνθα ὁ στόλος αὐτῷ ἐναυλοχεῖτο, ἥ καὶ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκουμένη, καὶ Πομπηίας ἐν μέσῳ κειμένη Νεαπόλεώς τε, λιμένας ἐν πᾶσι καιρῷ βεβαίοις ἔχουσα· δόξης τε καὶ ζήλου καὶ ὁμοῦ ἰσοθέων τιμῆς πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν Ἰταλίᾳ τυχὼν, ἀπῆρεν εἰς Σικελίαν. οἱ δ' καταλειφθέντες ὑπ' αὐτοῦ φεύγει καὶ οἰκήτορες Ἰταλίας, οἱ περὶ τ Σατόρνιον ὄρθον ἱδρυμένοι, πέως μὲν ἐπολίτευοντο καθ' ἑαυτούς· χρόνῳ δ' ὕστερον οὐ μακρῷ, διαιτημά τε καὶ νόμοις, καὶ θεῶν ἱερὰ συνενεγκάμενοι τὰ σφέτερα τοῖς Ἀβοριγίνων, ὥσπερ Ἀρκάδες, καὶ ἔτι πρότερον Πελασγοὶ, πόλεώς τε τῆς αὐτῆς τοῖς Ἀβοριγῖσι κοινωνήσαντες, συνέθνησαν ὁμοεθνὴς νομίζεσθαι. Ἡρακλέους μὲν δὴ " στρατιὰς πέρι, καὶ Πελοποννησίων ὑστερονῆς ἐν Ἰταλίᾳ, ταῦτα εἰρήσθω. δευτέρᾳ δ' ὕστερον γλυφᾷ μ' τ Ἡρακλέους ἅπαρσιν, ἔτει δὲ πέμπτῳ καὶ πεντηκοστῷ μάλιστα, ὡς αὐτοὶ Ῥωμαῖοι λέγουσι, βασιλεὺς μὲν Ἀβοριγίνων ἦν Λατῖνος ὁ Φαύνι, γένος δὲ Ἡρακλέους, πέμπτον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχων τὼ ἀρχώ· κτ' δὲ τ χρόνον τοῦτον, Τρῶες οἱ σὺν Αἰνείᾳ φυγάδες ἐξ Ἰλίου τ πόλεως ἀλόσης, κατέσχον εἰς Λαυρεντὸν, ἁλιαλὲς Ἀβοριγίνων ὅπερ ὦ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενον, ὑπὸ τ ἐμβολῶν τοῦ Τιβέρεως· λαβόντες δὲ παρὰ τῶν Ἀβοριγίνων χωρίον εἰς οἴκησιν καὶ ὅσα ἠξίουν, πολίζονται μικρὸν ἀποχρῶντες ἀπὸ θαλάττης, ὅπερ λόφῳ κεῖται, Λαβίνιον ὄνομα τῇ πόλει θέμενοι. ὀλίγῳ δ' ὕστερον χρόνῳ τὼ ἀρχαίαν δηλαδὴ ξαντες ὀνομασίαν, ἅμα τοῖς Ἀβοριγῖσιν, ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς χώρας Λατῖνοι ὠνομάσθησαν· καὶ μετοικισάντες ἐκ τοῦ Λαβινίου κοινῇ μ' τῶν ἐπιχωρίων, μείζονα παρεσκεύασαν πόλιν, ἣν Ἄλβαν ἐκάλεσαν· ἐξ ἧς ὁρμώμενοι πολλὰς μὲν καὶ ἀρίστας πόλεις

per innuptã ſeruaſſe: ſed cum in Italiã appuliſſet, captum amore, grauidã reddidiſſe; & abiturũ Argos, nuptum dediſſe Fauno Aboriginum regi. quo factum eſſe vt pleriq; Latinum huius putarint filiũ, nõ Herculis. Ex his Palantem aiunt ante pubertatem mortuum: Latinum, poſtquã virilem ętatem attigit, factum eſſe regẽ Aboriginum. quo ſine maribus liberis defuncto in cõflictu cum finitimis Rutulis, regnum deuolutũ eſſe ad Æneã Anchiſæ filiũ, affinitate Latino iunctũ. Sed hęc aliis facta ſunt tẽporibus. Hercules autem compoſitis ex animi ſententia rebus Italicis, & recepto incolumi ex Hiſpaniis exercitu nauali, ac decimis prędæ in deorum ſacrificia impẽſis, oppido item de ſuo nomine cõdito vbi claſſis eius ſtatiua habebat; (quod nũc quoq; a Romanis habitatur inter Pompeios & Neapolim, tutos omni tempore portus habens) deniq; gloriam exemplo futurã poſteris, honoresque diuinos apud omnes Italos conſecutus, traiecit in Siciliam. Illi vero quos colonos reliquit & prẽſidium Italiæ, fixis circa Saturniũ collem ſedibus, aliquandiu propriam habuerunt rempublicam: ſed elapſo nõ longo tempore, viuendi rationem, leges, ſacra cum Aboriginibus coniunxerunt, & ſicut Arcades & ante hos Pelaſgi, in eãdem cum illis ciuitatem coaliti, pro vna gẽte habiti ſunt. Atque hæc dẽ Herculis expeditione, & relictis in Italia Peloponneſiis dicta ſint. poſt cuius digreſſum ętate altera, circiter annum quintum ſupra quinquageſimum, vt ipſi Romani perhibent, rex Aboriginum fuit Latinus Fauni filius, ſed Herculis ſatu editus, annum agens regni ſui quintũ & trigeſimum. Per id tẽpus Troiani cum Ænea poſt captum Ilium profugi appulerunt Laurentũ, quod in Aboriginum litore, Tyrrheno mari alluitur, non longe ab oſtio Tiberis: acceptoque ab hoſpitibus ad habitandum agro, & quicquid petierunt, oppidum condunt nõ longe a mari in quodam colle, nomine Lauinium. nec ita multo poſt vetere appellatione mutata, vna cũ Aboriginibus a loci rege Latini nuncupati ſunt: & relicto Lauinio vna cum indigenis maiorem vrbem muniuerunt, quam Albam nominarunt: vnde alia quoq; multa oppida

Æneæ & Troianorũ in Italiã aduentus.

deduxerunt quæ Priſcorum Latinorum vocantur, & pleraque noſtro etiam tempore habitantur. Deinde ſextadecima poſt captum Ilium ætate miſerunt coloniam in Palantium & Saturniam, vbi Peloponneſii & Arcades primas ſedes fixerant, quæque etiam tum ſcintillas quaſdam priſci generis retinebãt: ac Palantium muris cinxerunt, vt vrbis formam tum primum acceperit. Conditę vrbi Romæ nomen impoſuerunt, quod Romuli ductu miſſa eſſet colonia, qui ſeptimuſdecimus ab Ænea deſcēdebat. Dicam & aduentum in Italiam Æneæ, ſcriptoribus partim ignoratum, partim [1] inuidia diſſimulatum, diligenter ſuper ea re ſcrutatus fide digniores tum Romanas tum Græcas hiſtorias, in quibus ſic proditum inuenio. Capto ab Achæis Ilio, ſiue Durii equi commento, ſicut canit Homerus, ſiue Antenoridarum proditione, ſiue alio modo, cetera quidem multitudo tam ſociorum quam ciuium in cubilibus deprehenſa cæditur. noctu enim ex inopinato & ſine cuſtodiis oppreſſi ſunt. Æneas autem cũ Troianis ſuis, qui ex Ophrynio & Dardano Ilienſibus auxilio venerant, & ſiqui alii inferiorem vrbem captam mature ſenſerunt, in Pergami munitionem confugiunt, arcemque proprio muro tutam occupant: vbi Troianis repoſita erant ſacra patria, & maxima opum vis, vtpote in loco firmo: ineratque militum fortiſſimus quiſque. ibi ſubſiſtentes, propulſabant ſiqui conarentur in arcem aſcendere: cumque angiportorum haberent peritiam, ex arce decurrentes, excipiebant eos qui ex vrbe capta euaderent: ita vt plures effugerent quam interciperentur. hoc machinamento Æneas fruſtratus eſt primum hoſtium impetum, quo cunctos ciues interimere nitebantur; effecitq; ne tota vrbs in eo feruore caperetur. ſed cum etiam in futurum caute proſpiceret, cogitanti impoſſibile eſſe vrbem ſeruare iam maxima ſui parte captam, in mentem venit arcem hoſtibus cedere, ſubductis prius corporibus & ſacris patriis, & ſiquid præterea ſecum exportare poſſet. quod vbi placuit, pueros, mulieres, ſenes, & quicquid hominum erat ad fugam tardius, præmiſit, iuſſos

ἔκπλων, τῶν κληθέντων Γειτόνων Λαβίνων, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται ἐπὶ καὶ εἰς ἐμὲ ἦσαν οἰκούμεναι. ἡμέρᾳ δὲ ὑστερον ἐκκαίδεκα μετ' Ἰλίου ἅλωσιν ἀπέπεμψαν εἰς ἀποικίαν εἰς τὸ Παλάντιόν τε καὶ τὴν Σατορνίαν, ἔνθα Πελοποννήσιοί τε καὶ Ἀρκάδες τῷ πρώτῳ οἴκησιν ἐποιήσαντο, καὶ ἔτι ἐπ' αὐτῶν ζώπυρα ἄττα περιλειπόμενα τῆς παλαιᾶς ἕξεως, οἰκίζουσι τοὺς τόπους, περιβάλλουσι τείχεσι τὸ Παλάντιον, ὥστε λαβεῖν σχῆμα πόλεως τότε πρῶτον. τίθενται δὲ τῷ κτίσματι Ῥώμης ὄνομα, ἀπὸ τοῦ κτίσαντος τὴν ἀποικίαν Ῥωμύλου, ὃς ἦν ἕβδομος καὶ δέκατος ἀπ' Αἰνείου γεγονώς. βάλλομαι δὲ καὶ περὶ τῆς Αἰνείου παρουσίας εἰς Ἰταλίαν, ἐπεὶ τῶν συμφερόντων τοῖς μὲν ἠγνόηται, τοῖς δὲ διαφθόνηται ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, μὴ παρέργως διελθεῖν, ἅς τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων τῶν μάλιστα πιστευομένων ἱστορίας προσκαλεῖται. ἔχει δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ὧδε· Ἰλίου κρατηθέντος ὑπ' Ἀχαιῶν, εἴτε τῷ δουρείῳ ἵππου τῇ ἀπάτῃ, ὡς Ὁμήρῳ πεποίηται, εἴτε τῇ προδοσίᾳ τῶν Ἀντηνορειδῶν, εἴτε ἄλλως πως, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος ἐν τῇ πόλει Τρωϊκόν τε καὶ συμμαχικὸν ἐν ταῖς εὐναῖς ἐπικαταλαμβανόμενον ἐφονεύετο. νυκτὸς γὰρ τὸ ἄφνω ἀφυλάκτοις αὐτοῖς ἐπιπεσεῖν εἴοικεν. Αἰνείας δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρόντες Ἰλιεῦσιν ἐπιχειροῦσι Τρῶες ἐκ Δαρδάνου τε πόλεως καὶ Ὀφρυνίου, τῶν τε ἄλλων ὅσοι τῆς κάτω πόλεως ἀλισκομένης ἔφθασαν ἀθρόοι τὸ ἄκρον λαβεῖν, ἐπὶ τὰ καρτερὰ τοῦ Περγάμου συμφυγόντες, τὴν ἀκρόπολιν ἰδίῳ τείχει φερυρωμένην καταλαμβάνουσι, ἐν ᾗ καὶ ἱερὰ τὰ πάτρῳα τοῖς Τρωσὶν ἦν, καὶ χρημάτων ὁ πολὺς πλοῦτος, οἷα εἰκὸς ἐν ἐχύρῳ, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ὁ κάλλιστον· ἔνθα ἀναλαμβάνοντες ἀπεκρούοντο τοὺς πειρωμένους ἐπιβαίνειν τῆς ἄκρας, καὶ ὁ Δαμάτριον ἀπὸ τῆς ἀλώσεως πλῆθος ἐμπειρίᾳ στενωπῶν ἀποθέοντες ἀπελάμβανον· καὶ ἐλπίδα τοῦ καταληφθέντος πλοῦτον ὁ Δαφυγόν. πρῶτον μὲν δὴ αὐλικὰ ὁρμὴν τῶν πολεμίων, ὡς εἶδεν ὅλην Δαχρήσασαν τὴν πόλιν, καὶ ὁ μὴ πρῶτος ἐξ ἐφόδου καταληφθεὶς ὁ ἄστυ, τοῦτο ὁ μηχάνημα δόξαν Αἰνείας ἐπέσχε. λογισμὸν δὲ τὸν εἰκότα περὶ τοῦ μέλλοντος λαμβάνων, ὡς ἀμήχανον εἴη πρᾶγμα, σῶσαι πόλιν ἧς τὰ πλείω ἤδη ἑκάλφτο, εἰς νοῦν βάλλεται τοῦ μὲν τείχους προχωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, τὰ δ' σώματα αὐτὰ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πάτρῳα, καὶ χρήματα ὁπόσα φέρειν δυνατὸν ἀφαιρεῖσθαι. δόξαν δ' αὐτῷ, παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ καταγηρᾳὰ σώματα, καὶ ὁπόσοις δόξοις βραδείας ἔδεσθαι φυγῆς, προεξιέναι κελεύσαι τῆς πόλεως κατὰ τὰς ὑπὸ τὸ

[1] Ἰδιωτ

Ἴδην φεύγας ὁδοιὶ, ἕως Ἀχαιοὶ τὴν ἄκραν ἑλεῖν
προθυμούμενοι, διώξεως τῶν Δαρδάνιππον ἐκ τῆς
πόλεως πλήθους οὐδὲν προεμηχανῶντο. τῶν δ' στρα-
τιωτικὸν, ὃ μὲν ὑπὸ τὴν φυλακὴν τῶν ἐξιόντων ἔταξεν,
ὡς ἀσφαλής τε ἡ ἀπαλλαγὴ προς ἐκ τῶν ἐνόντων φυ-
γὴ αὐτοῖς γένοιτο· εἴρητο δ' τούτοις τὰ καρτερώτατα κα-
τασχεθέσθαι τῆς Ἴδης· τὸ δ' λοιπὸν, ὃ δὴ κράτιστον ἦν,
αὐτὸς ἔχων ὑπέμενεν ὑπὸ τῶν τείχεις, καὶ παρῆγε τοῖς
προεξιοῦσιν ἧπερ ὑπὸ πόνους, διηρημένων τειχομα-
χίαν τῶν πολεμίων, ταῖς φυγαῖς. Νεοπτολέμου δ' σὺν
τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὑπερβάντος μέρεις μέρος τῆς ἄκρας, καὶ
προσβοηθησάντων αὐτοῖς Ἀχαιῶν ἀπάντων, τὸ μὲν
ἄκρας μετέστη· ἀνοίξας δὲ ταῖς φυγάδας πύλας, ἀ-
πῆλθε σωτηρίαν μένους ἔχων τοῖς λοιποῖς, ἀγόμενος ὑπὸ
τῆς κρατίστας σωτηρίας τόν τε πατέρα καὶ θεοὺς τοὺς
πατρῴους, γυναῖκά τε καὶ τέκνα, καὶ τῶν ἄλλων εἴ τι πλῆ-
στον ἀξίωμα αὐτῷ, σῶμα ἢ χρῆμα. ἐν δ' τούτῳ κατ' κρά-
τος εἰλήφεσαν Ἀχαιοὶ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς ταῖς ἁρπα-
γαῖς ἐσπουδακότες, πολλῷ ὕστερον σώζεσθαι τοῖς φεύ-
γουσι παρεσκευάσθη. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Αἰνείαν ἐπὶ καθ' ὁδὸν
εὑρόντες τοὺς σφετέρους, καὶ καθ' ἕνα ἀπόντες ἡγόμε-
νοι, τὰ ἐκπώματα καταλαμβάνουσι τῆς Ἴδης. ἦλθον
δ' ὡς αὐτοὺς, οἵ τ' ἐν Δαρδάνῳ τότε οἰκοῦντες, ὡς εἶ-
δον φλόγα πολλῷ πρόσθεν τὰ εἰωθότα ὀξὺ Ἰλίου, νύκτωρ
καταλιπόντες τὴν πόλιν ἔρημον· χωρὶς ἢ ὅσοι σὺν Ἐ-
λύμῳ καὶ Αἰγέστῳ ναυλοχόν τι σπεσκευασμένοι ἔτυ-
χον προεξεληλυθότες τῆς πόλεως· καὶ δὴ Ὀφρυνίου
πόλεως ὁ δῆμος ἅπας, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πό-
λεων, τῆς ἐλευθερίας προεχόμενοι· δυνάμις τε αὐ-
τὴ δι' ἐλαχίστου χρόνου μεγίστη τῶν Τρωϊκῶν ἐγένετο.
οἱ μὲν οὖν σὺν Αἰνείᾳ διασωθέντες ἐκ τῆς καταλή-
ψεως, ἐν τούτοις ἐστρατοπεδευκότες τοῖς χωρίοις, οὐ πρὸ
μακροῦ πάλιν ὑπὸ τὰ σφέτερα καὶ ἐλευθέρα ἦλπι-
ζον, τῶν πολεμίων ἀποπλευσάντων. Ἀχαιοὶ δὲ ἀν-
δραποδισάμενοι τὴν πόλιν καὶ τὰ σπένεγκις χωρία, καὶ
φεύγεια δηώσαντες, παρεσκευάζοντο μὲν καὶ τοῖς ἐν
τοῖς ὄρεσι χαρισόμενοι· πεμφάντων δ' κήρυκας αὐτῶν
περὶ διαλύσεων, καὶ δεομένων μὴ σφᾶς εἰς ἀνάγκην
καταστῆσαι πολέμου, συναγόντες εἰς ἐκκλησίαν, ὑπὸ
τοῖσδε ποιοῦνται πρὸς αὐτοὺς τὰς διαλύσεις· Αἰνείαν
μὲν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, τὰ χρήματα φέροντας ὅσα δυ-
νατόν ἐστι τὴν φυγὴν, ἐν ὡρισμένοις πού χρόνοις
ἐκ τῆς Τρωάδος ἀπελθεῖν, παραδόντας Ἀχαιοῖς τὰ
φεύγεια· Ἀχαιοὺς δ' παρασχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν
ἐξ ἁπάσης ἧς ἐκράτουν γῆς καὶ θαλάσσης ἀποῦσι
κατ' τὰς ὁμολογίας. δεξάμενος δὲ ταῦτα Αἰνείας, καὶ
νομίσας ἐκ τῶν ἐνόντων κράτιστα εἶ), Ἀσκάνιον μὲν

Idam petere, dum Achæi arcis oppugnationi intenti, de perſequendis ex vrbe profugis nihil cogitant. militum autem partē exeuntibus addidit præſidio, quo tutior & expeditior eis e præſenti calamitate fuga eſſet, cum mandatis, vt montis loca natura munitiſſima occuparent. reliquam militum manum, in qua erat plurimū roboris, retinuit intra muros, eorumq; viribus oppugnātem muros hoſtem diſtinuit, dum præmiſſa turba facilius effugeret. Sed poſtquā Neoptolemus cum ſociis in partem arcis euaſit, vniuerſis Achæis ſuccurrentibus, exceſſit arce per portam qua fugientes emiſerat: atque ita ſeruatis ordinibus abiit, lectiſſimis bigis vehens ſecum patrem, deos penates, vxorem, liberos, & ſiquid ceterorum vel corporum vel vtenſilium maximi eſſet pretii. Interea expugnata vrbe, Achęi direptione occupati, elapſis tutū derunt effugium. Æneas ſuos in itinere aſſecutus, vno agmine facto, recepit ſe in Idæ munitiſſima. Eodem venere Dardanenſes, noctu deſerto oppido, cum flammam ſolito maiorem ex Ilio emicantem vidiſſent: abſque iis qui cū Elymo & Ægeſto correptis nauibus ante ex oppido exceſſerant. Venit etiam ex Ophrynio totus populus, aliarumque Troianarum vrbium incolæ, libertatis ſtudio ducti: breuique tempore Troianæ gentis copiæ maximæ illo confluxerunt. Itaque Æneæ ſocii captæ vrbi ſuperſtites, ibi morabantur, ſperantes ſe non multo poſt profecto hoſte ad ſua redituros. Achæi vero oppidanis & circumuicinis in ſeruitutem redactis, vaſtatisque caſtellis, parabant ſe ad expugnationem montium. Sed cum ad eos veniſſent caduceatores acturi de pace, ac rogarent ne ſe ad belli neceſſitatem adigerent, pro concione pactum initum eſt his conditionibus: vt Æneas ac ſocii, cum ſuis rebus quas in fuga aſportaſſent, intra certum tempus agro Troiano excederent, caſtellis in poteſtatem Achæorum traditis: Achæi vero ex pacto tutam eis terra marique diſcedendi copiam facerent. Accepit conditionem Æneas; quippe qui nihil in præſens videbat ſatius: ac mox Aſcanium

filiorum natu maximũ, cum parte ſociorum quæ fere cõſtabat ex Phrygibus, in Daſcyliticum agrũ ad lacum Aſcanium mittit, quũ ad regni adminiſtrationẽ ab eius regionis incolis eſſet accitus. ſed is ibi manſit nõ longo tempore. nam cum ad eum veniſſent Scamãdri cũ aliis de familia Hectoris e Græcia a Neoptolemo dimiſſis, deducẽs eos in paternũ imperium ad Troiam rediit. Et de Aſcanio tantum cõperimus. cum reliquis autem filiis & patre ac delubris deorum, Æneas parata iam claſſe traiecit Helleſpontum, proximam peninſulam, quæ ab Europa in mare procurrens, Pallene dicitur, nauibus petens. eam tenebat ſocia gens Thracum, Cruſæa nomine, cuius ſtrenua opera in bello vſi fuerant. Atq; hæc eſt de Æneæ fuga fide digniſſima narratio, quę exſtat apud veterem ſcriptorẽ Hellanicum in rebus Troicis. Reperiuntur & aliæ nonnullæ ab hac discrepantes; quæ mihi ſane minus hac vidẽtur eſſe veriſimiles. iudicium ſit ſuum cuiq; liberum. Sophocles tragicus in Laocoonte fabula facit Æneam inſtante vrbis excidio in Idam cum rebus ſuis ſecedentem, quod tum pater Anchiſes, mandatorum a Venere acceptorum memor, ſic iuberet, tum ipſe ex recẽti prodigio quod circa Laocoontidas acciderat, coniectaret vrbis interitum. apud eum tales exſtant ex aliena perſona iambi: Nunc in porta eſt Æneas deæ filius, humeris baiulans patrem, fulminata terga amictũ fluxa veſte byſſina. hunc ſtipat tota turba familiarium: ſequiturque plebes non quanta tibi placet, ſed iis qui Phrygum coloniæ fauent. Menecrates autem Xanthius vrbem eum Achæis prodidiſſe affirmat, ob ſimultatem quæ illi cum Alexandro interceſſerit: & in gratiam eius beneficii Græcos ei permiſiſſe vt ſe cum tota domo ſeruaret e periculo. is ab Achillis funere auſpicatus ſuã hiſtoriã, ſcribit in hunc modum: Achæos autem tenebat mæſtitia; videbanturque ſibi totius exercitus capite truncati. attamen iuſtis ei perſolutis, bello vniuerſam hoſtium regionem infeſtabant, donec Æneæ proditione captum eſt Ilium. is enim ægre ferens in nullo ſe apud Alexãdrum eſſe pretio, arceriique a ſacerdotiis, ſubuertit

τὸν πρεσβύταλον τ παίδων ἔχοντα τ συμμαχικὸν πλοῖαν, ἧς Φρύγιον ἦν τὸ πλῆθος, εἰς τ Δασκυλίτιν καλουμένην λίμνην, ἔνθα ἐστὶν ἡ Ἀσκανία λίμνη, μεταπεμπόμενον ὑπὸ τ ἐγχωρίων ἡγούμενον ὑπὲρ βασιλείας τ ἐθνους, ἀποπέμπει· καὶ ᾤκησεν Ἀσκάνιος αὐτόθι χρόνον τινὰ ἐν πολλῷ. ἐλθόντων δὲ ὡς αὐτ Σκαμανδρίου τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑκτορειδῶν ἀφ ἑτέρων ἐκ τ Ἑλλάδος ὑπὸ Νεοπτολέμου, καταγόντων αὐτοὺς ὑπὲρ τὴν πατρῴαν ἀρχήν, εἰς Τροίαν ἀφικνεῖται. καὶ τὰ μὲν Ἀσκανίῳ τοιαῦτα λέγεται. τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας Αἰνείας τῶν Ἑλλάδων, καὶ τὸν πατέρα καὶ τὰ ἕδη τῶν θεῶν, ὅπως παρεσκευάσθη ὁ ναυτικὸν αὐτῷ, διαπλεύσας τὸν Ἑλλήσποντον, ὑπὲρ τῆς ἔβδομης χειμάρρου χερρονήσου τὸν πλοῖα ποιούμενος, ἣ παρῆκειται μὲν τῆς Εὐρώπης, καλεῖται δὲ Παλλήνη. ἔθνος δ' εἶχεν αὐτὴ Θρᾴκιον σύμμαχον, Κρουσαῖον καλούμενον, ἀπόλυτον παρθυμοτάτων τῶν σωματοφυλάκων αὐτῷ τὸ πόλεμον. ὁ μὲν οὖν πιστότατος τ λόγων, ᾧ χρῆται τῶν παλαιῶν συγγραφέων Ἑλλάνικος ἐν τοῖς Τρωϊκοῖς, περὶ τῆς Αἰνείου φυγῆς τοιόσδε ἐστίν. εἰρῆται δὲ καὶ ἄλλοις ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐν τὰ αὐτὰ ἔχοντες λόγοι, οἷς ἥπιστον ἔγωγε τούτου πιθανοὺς εἶ νομίζω. κρινέτω δ' ὡς ἕκαστος τῶν ἀκουόντων βούλε). Σοφοκλῆς μὲν ὁ Σαλαμινοποιὸς ἐν Λαοκόωνι δράματι, μέλλοντος ἁλίσκεσθαι τ πόλεως, πεποίηκε τ Αἰνείαν ἀναισθητοῦντα εἰς τὴν Ἴδην, κεκινηθέντα ὑπὸ τ θεᾶς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπὸ τ νεωστὶ γιγνομένων περὶ τὸν Λαοκοωντίδας σημείων, τ μέλλοντα ὄλεθρον τῆς πόλεως συνειδότα. ἔχει δὲ αὐτῷ τὰ ἰαμβεῖα ἐν ἄλλῳ προσώπῳ λεγόμενα ὧδε·

Νῦν δ' ἐν πύλαισιν Αἰνείας ὁ τῆς θεοῦ "
Παῖς, ἐπ' ὤμων πατέρ' ἔχων κεραυνίου "
Νώτου καταστάζοντα βύσσινον φάρη. "
Κυκλοῖ δὲ πᾶσαν οἰκετῶν παμπληθίαν· "
Σιωπάζεται δὲ πλῆθος ἔχ ὅσον δοκεῖ "
Σοί, τοῖς δ' ἐρῶσι τ ἀποικίας Φρυγῶν. "

Μενεκράτης δ' ὁ Ξάνθιος προδοῦναι τοῖς Ἀχαιοῖς αὐτὸν ἀποφαίνει τ πόλιν τ περὶ Ἀλέξανδρον ἔριδος ἕνεκα· καὶ διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην Ἀχαιοὶ αὐτῷ συγχωρῆσαι διασώζεσθαι τὸν οἶκον. σύγκειται δὲ ὁ λόγος αὐτῷ ἐξαμβεῖον ἀπὸ Ἀχιλλέως ταφῆς, τὸν τρόπον τόνδε· Ἀχαιοὶ δ' ἀνίη εἶχε, καὶ ἐδόκεον " τ τραλιῆς τ κεφαλὴν ἀπηρῆσθαι. ὄμφῃ δ' ἔφαν αὐ- " τῷ δαίσαντες, ἐπολέμεον γῆ πάσῃ, ἄχρις Ἴλιος ἑά- " λω Αἰνείεω ἐνδύντος. Αἰνείης γὰρ ἄπλος ἐὼν ὑπὸ Ἀ- " λεξάνδρου, καὶ ἀπὸ θρεῶν ἱερῶν ἐξηρημένος, ἀνέδεψε "

Γεία-

„ Πείαμον· ἐργασάμενος δὲ ταῦτα, εἰς Ἀχαιῶν ἐγε-
„ γόνη. ἄλλοι δέ τινες ὅτι τῶ ναυσάθμου τῶ Τρωϊκοῦ
τυχεῖν αὐτὸν τότε καὶ τοῦτο σχετλίου λέγουσιν. οἱ δὲ
εἰς Φρυγίαν ἀπεσταλμένον ὑπὸ Πριάμου μὴ δυνά-
μενος ὅτι τινα χρείαν τοιαύτην. εἶναι δὲ οἱ μυθοδε-
τέραν αὐτοῦ ποιοῦσι τὴν ἔξοδον. ἐγέτω δὲ ὅπη τὶς αὐτὸν
πείθῃ. τὰ δὲ μετ' ἔξοδον ἐπὶ πλεῖον παρέχει τοῖς
πολλοῖς ἀπορίαν. οἱ μὲν γὰρ ἕως Θράκης ἀγαγόντες
αὐτὸν, οὐκέτι λέγουσι τελευτῆσαι τὸν βίον· ὧν ἐστι Κε-
φάλων τε Γεργίθιος, καὶ Ἡγήσιππος ὁ τὰ περὶ Παλλήνης 10
γράψας, ἄνδρες ἀρχαῖοι καὶ λόγου ἄξιοι. ἕτεροι δὲ
ἐκ Θράκης ἀναστήσαντες αὐτὸν, ἕως Ἀρκαδίας πα-
ρακομίζουσιν· οἰκῆσαί τε λέγουσιν ἐν Ὀρχομενῷ τε
τῷ Ἀρκαδικῷ, καὶ τῇ Νήσῳ λεγομένῃ, καίπερ ὄσῃ με-
σόγειοι, ὑπὸ τελμῖνος καὶ ποταμοῦ· ἃς τε καλουμέ-
νας Καπύας, Αἰνείου τε καὶ Τρώων ἀποίκους εἶναι, Κα-
πύας ὀνομασθείσας ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ Κάπυος. λέγε-
ται δὲ ταῦτα μέν τισι καὶ Ἀγάθυλλος Ἀρκὰς ὁ ποιη-
τὴς ἐν ἐλεγείῳ λέγων ὧδε·
„ Ἵκετο δ' Ἀρκαδίην, Νήσῳ δ' ἐγκάτθετο παῖδας
„ Δοιάς, Κωδώνης λέκτρα καὶ Ἀνθεμόνης.
31 „ Αὐτὸς δ' ἐσπερίην ἔσυτο ζόνα, γείνατο δ' υἷα
Ῥωμύλον. τὸ δὲ ὅτι Ἰταλίαν Αἰνείου καὶ Τρώων ἀφί-
ξεως, Ῥωμαῖοί τε πάντες βεβαιοῦνται, καὶ τὰ δρώμενα
ὑπ' αὐτῶν ἔν τε θυσίαις καὶ ἑορταῖς, μιμήματα, Σι-
βύλλης τε λόγια, καὶ χρησμοὶ Πυθικοὶ, καὶ ἄλλα πολλά· 30
ὧν ἔκ τίς ὡς δι' ὠφελείας ἕνεκα συγκεκομμένων ὑφο-
ίδοι. πολλὰ δὲ καὶ παρ' Ἕλλησι γνωρίσματα καὶ φανε-
ρὰ εἰς τόδε χρόνου λείπεται, ἔνθα ὡρμίσαντο καὶ παρὰ οἷς
σχεδίων ἀπολοίας ἕνεκα ἐποιήσαντο· ὧν ἐγὼ μνήμην
ὡς δι' οἵων τε ὦ, πολλῶν ὄντων, σχεδὸν βραχυτάτων ποιή-
σομαι. πρῶτον μὲν εἰς Θράκιον ἀφικόμενοι, καὶ τὴν
χερρόνησον, ἣ καλεῖται Παλλήνη, ὡρμίσαντο. εἶχον δὲ
αὐτὸν, ὥσπερ ἔφην, βάρβαροι, Κρουσαῖοι καλούμε-
νοι, καὶ παρέσχον αὐτοῖς τὰς καθηγεμονίας ἀσφαλεῖς. μεί-
ναντες δὲ τὸν χειμερινὸν ὥραν αὐτόθι, νεὼν Ἀφροδίτης 40
ἱδρύσαντο ὅτι τοῦ ἀκρωτηρίου ἑνός, καὶ πόλιν Αἶνον
ἔκτισαν, ἐν ᾗ τοῖς τε ἀπὸ καμάτου ἀδυνάτοις πλοῦ, καὶ
ὅσοις αὐτοῦ μόνου βουλομένοις εἶεν, ὡς ἐν οἰκείᾳ γῇ ὂ
λοιπὸν ἐσομένους, ἀπέλιπον. αὖθι διέμεινεν ἕως τὸ
Μακεδόνων δυναστείας τῆς καθ' ὁμοδόχους τοῦ
Ἀλεξάνδρου γενομένης· ὅτι δὲ τῆς Κασσάνδρου βα-
σιλείας καθῃρέθη, ὅτε Θεσσαλονίκη πόλις ἐκτίζε-

Priamum. quib. perpetratis, ciuis Achæorum factus est. Alii dicunt cũ tunc cõmoratum apud Troianã stationem nauiũ: alii cum copiis a Priamo in Phrygiam missum ad militaris cuiusdã negotii procurationem. Nec desunt qui fabulis propiora narrẽt de eius ab Ilio exitu. integrum sit cuique quod libet credere. Quæ deinde sequuntur, adhuc incertiora pleriq; faciũt. Alii Thracia tenus eũ perducũt, ibiq; vitã finisse affirmant: quorum e numero sunt Cephalo Gergithius, & Hegesippus qui de Pallene scripsit, viri graues & scriptores veteres. Alii rursum e Thracia excitũ, deducũt in Arcadiam: dicuntq; illum habitasse in Orchomeno Arcadico, & ea quã (licet mediterranea sit) ob cœnosas lamas & flumen, Nesson (*id est Insulam*) nominant. quin & Capyas ab Æneæ ceterisq; Troianis esse cõditas, & deducto a Troiano Capy nomine vocatas: quod inter alios tradit Aristhus scriptor rerum Arcadiæ. Sunt qui fabulentur venisse quidem eum ad hęc loca; non tamen ibi defunctum, sed in Italia: quod cum aliis multis testatur etiã poëta Agathyllus genere Arcas, huiusmodi elegiaco: Arcadiam venit, geminamq; in Nesside prolem Natã Codone liquit & Anthemone. Italiã petiit post hæc; vbi nascitur illi Romulus. Porro Æneam & Troianos in Italiam peruenisse confirmant Romani omnes, eorumq; sacra & festi dies indicant, & Sibyllini libri cum Pythicis oraculis, aliaque multa; quæ nemo tanquam ad speciem conficta respuerit. Quin & apud Græcos multa & manifesta in hanc vsq; diem eius rei exstant indicia, in quos portus appulerint, & apud quos tempestatibus aduersis detenti sint: quæ, cum multa sint, referam quam potero breuissime. Primum appulerunt ad Pallenen Thraciæ peninsulam, habitatam (vt dixi) a Crusæis barbaris; tuto ibi excepti hospitio. hic dum hibernant, Veneri templum exstruxerũt in vno e promuntoriis, & oppidum Æneam condiderũt; in quo nauigationis pertæsos reliquerunt, & siqui fuere manendi cupidi habituros posthac eum locum pro patria. id oppidum durauit vsq; ad imperium successorũ Alexandri Macedonum; Cassandro demũ regnãte, dirutis pristinis sedibus,

Æneatæ in Theſſalonicã recens tum cõditam cũ aliis multis migrare iuſſi ſunt. A Pallene Troiani Delum veniũt, regnãte in ea Anio; vbi, florẽtib. inſulæ rebus, & ſtantib. adhuc domiciliis, multa viſebãtur aduẽtus Æneæ indicia. Inde in aliã inſulam Cythera ventũ eſt, præiacentẽ Peloponeſo; & Veneri tẽplum ibi conditũ. A Cytheris nondũ Peloponeſum præteruecti, quendã ex Æneæ ſociis Cinæthũ in vno promuntoriorũ ſepeliunt, quod nũc ab eo Cinæthiũ vocatur: renouataq; cũ Arcadib. cognatis (vt poſt dicemus) amicitia, aliquantulũ in his locis morati, relictis hic quoq; aliquot e ſuis, Zacynthũ inde venerũt, recepti a Zacynthiis iure cognationis & amicitiæ. Dardanus .n. Iouis & Electræ Atlantidis filius e Batea duos (vt phibent) ſuſcepit filios, Zacynthũ & Erichthoniũ: quorũ hic, Æneę autor fuit generis; alter, Zacynthus, inſulæ cõditor. eius cognationis memoria benigne ab inſulanis accepti, contriuerunt ibi aliquãtum temporis, q̃ tum mare nauigationẽ nõ admitteret. interim Veneri in tẽplo *a ſe* conſtructo ſacra faciũt: quę ſacra etiãnum publice peragunt Zacynthii, & certamina iuuẽtuti proponunt tũ alia, tũ curſus: in quo præmiũ accipit qui primus in tẽplum peruenerit. Curſus is vocatur Æneæ & Veneris; & ambob. ſtatuæ ſunt poſitę. Inde p altũ nauigantes appulerũt ad Leucada, tenentib. adhuc cum locũ Acarnanibus. hic rurſum Veneri tẽplum cõſtruunt; quod nũc eſt in parua inſula inter *iſthmum eius peninſulæ* perfoſſum, & ipſum oppidũ, ſita. vocatur id Veneris Æneadis. Hinc ad Actiũ delati, ſtationẽ habuerũt in Ambracii ſinus, promontorio. Inde Ambraciã peruenerunt, vbi Ambrax regnabat, Dexameni filius, Herculis nepos. in vtroq; loco manẽt eius aduẽtus veſtigia: apud Actiũ, tẽplum Veneris Æneadis; & prope id, aliud [1] Magnorũ deorũ; quæ etiamnũ exſtant: Ambraciæ vero, eiuſdẽ deæ tẽplum, & heroicũ Æneę ſacellũ prope paruum theatrũ; in quo etiã eſt parua antiqui operis ſtatua, quæ Æneæ eſſe dicitur. eã victimis colere ſolebãt *ſacerdotes* quas ipſi appellant amphipolos. Ex Ambracia nauibus Anchiſes oram legendo, Butrotum Epiri portum ſubit: Æneas cum militũ for-

ζ· καὶ οἱ Αἰνιᾶνες σὺν ἀνδράσι πολλοῖς εἰς τὴν νεόκτισιν μετῴκησε. ἐκ δὲ τῆς Πανελλήνης ἁπάντες οἱ Τρῶες, εἰς Δῆλον ἀφικνοῦνται, βασιλεύοντος αὐτῆς Ἀνίου· καὶ ἔνι πολλὰ σημεῖα ἐν Δήλῳ τῆς τε Αἰνείου καὶ Τρώων παρουσίας, ἔνθά τε καὶ ᾠκίσθη νῆσος. ἔπειτα εἰς Κύθηρα ἑτέραν νῆσον, ἣ πρόκειται Πελοποννήσου, πλέοντες, ἱερὸν Ἀφροδίτης ἱδρύονται. ἀπὸ δὲ Κυθήρων ποιούμενοι τὸν πλοῦν, οὐ πρόσω τῆς Πελοποννήσου, τῶν ἑταίρων τινὰ τῶν Αἰνείου Κίναθον ὄπισθεν τῶν ἀκρωτηρίων ἑνὸς θαλάττοιεν, ὃ νῦν ἀπ' ἐκείνου Κίναιθον καλοῦσι. καὶ τὴν πρὸς Ἀρκάδας συγγένειαν ἀνανεωσάμενοι, περὶ ἧς ἐν ὑστέρῳ λόγῳ διηγήσομαι, χρόνον τε ὀλίγον περὶ ταῦτα τὰ χωρία διατρίψαντες, καὶ ἐπολιπόμενοί τινας σφῶν αὐτῶν, εἰς Ζάκυνθον ἀφικνοῦνται. δεξαμένων δ' αὐτοὺς καὶ τῶν Ζακυνθίων πρὸς φιλίαν διὰ τὸ συγγενές· Δαρδάνῳ γὰρ τῷ Διὸς καὶ Ἠλέκτρας τῆς Ἀτλαντίδος, δύο γένεσθαι φασὶν ἐκ Βατείας παῖδας, Ζάκυνθόν τε καὶ Ἐριχθόνιον· ὧν ὁ μέν, Αἰνείου πρόγονος ἦν· Ζάκυνθος δὲ, τῆς νήσου κτίστης· ταύτης δὴ τὴν συγγενείας ἀναμνησθέντες, καὶ φιλοφρονούμενοι τῶν ἐπιχωρίων διατρίβοντες αὐτόθι, καὶ ἅμα ἀπλοίᾳ κακοφρήμενοι, θύουσιν Ἀφροδίτῃ πρὸς τῷ καθεσταθέντι ἱερῷ θυσίαν, ἣν εἰς τόδε χρόνου συντελοῦσι κοινῇ Ζακύνθιοι, καὶ ἀγῶνα ποιοῦσιν ἐφήβοις, τῶν τε ἵππων ἀγωνισμάτων, καὶ δρόμου· τὸ δὲ νικητήριον ὁ πρῶτος ἐλθὼν εἰς τὸν νεὼν λαμβάνει· λέγεται δὲ Αἰνείου καὶ Ἀφροδίτης ὁ δρόμος, καὶ ξόανα τούτων ἔσχεν ἀμφοτέρων. ἐκεῖθεν δὲ πελάγιον ποιησάμενοι τὸν πλοῦν, εἰς Λευκάδα καθορῶνται, κατεχόντων ἔτι τὸ χωρίον Ἀκαρνάνων. κἀν τούτῃ πάλιν ἱερὸν Ἀφροδίτης ἱδρύονται· τοῦτο ὁ νεώς ἐστιν ἐν τῇ νησίδι τῇ μεταξὺ τῆς τε Διορύκτου καὶ τῆς πόλεως· καλεῖται δ' Ἀφροδίτης Αἰνειάδος. ἁπάντες δὲ αὐτόθεν καὶ ὅπι τὸν Ἄκτιον ἐλθόντες, ὁρμίζονται τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πρὸς τὸ ἀκρωτήριον. κἀκεῖθεν εἰς Ἀμβρακίαν ἀφικνοῦνται πόλιν, ἧς ἐβασίλευεν Ἄμβραξ ὁ Δεξαμενοῦ τοῦ Ἡρακλέους. καὶ ἐπολέπονται ἑκατέρωθι μνημεῖα τῆς ἀφίξεως· ἐν Ἀκτίῳ μὲν, Ἀφροδίτης Αἰνειάδος ἱερὸν, καὶ πλησίον αὐτοῦ θεῶν μεγάλων, ἃ καὶ εἰς ἐμὲ νεῶ· ἐν δὲ Ἀμβρακίᾳ, ἱερὸν τῆς αὐτῆς θεοῦ, καὶ ἥρωον Αἰνείου πλησίον τοῦ μικροῦ θεάτρου, ἐν ᾧ καὶ ξόανον μικρὸν ἀρχαῖον Αἰνείου λεγόμενον, καὶ αὐτοῦ θυσίαις ἐγέραιρον αἱ καλούμεναι παρ' αὐτοῖς ἀμφίπολοι. ἐκ δ' Ἀμβρακίας, Ἄγχισης μὲν ταῖς ναυσὶν ἔχων, τοῦ δὲ γλυκὺ κομιζόμενος, εἰς Βουθρωτὸν λιμένα τῆς Ἠπείρου καθορᾷ· Αἰνείας δὲ καὶ οἱ ἀκμαιότατοι στρατοῦ

τοι σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, δι' ἑνὸς κώλπου ἡμερῶν δυοῖν ὁδὸν, εἰς Δωδώνην ἀφικνοῦνται χρησόμενοι τῷ θεῷ· καὶ καταλαμβάνουσι Τρῶας τοὺς αὐτοῦ σὺν Ἑλένῳ. ἀνελόμενοι δὲ χρησμοὺς περὶ τῆς ἀποικίας, καὶ τὸν θεὸν ἀναθήμασι δωρησάμενοι Τρωϊκοῖς, ἀνδριᾶσί τε, καὶ κρατῆρσι χαλκοῖς, ὧν τινες ἔτι περίεισιν ἐπιγραφὰς πάνυ ἀρχαίας δηλοῦντες τοῖς ἀναθεῖσιν, ὅτι ὁ ναυλοχὼν ἀφικνοῦνται, τεταρταῖοι μάλιστα ἡμερῶν διιππεύοντες ὁδόν. ἐκ δὲ Βουθρωτοῦ πρὸς γῆν κομισθέντες ἄγει λιμήν, Ἀγχίσου μὲν τότε ὀνομαζόντος, νῦν δὲ ἀφῃρημένου τὴν ἐπωνυμίαν, ἱερὸν καὶ αὐτόθι τῆς Ἀφροδίτης ἱδρυσάμενοι, διαφέρουσι τὴν Ἰόνιον· ἡγεμόνας ἔχοντες τῆς ναυλοχίας, οἱ συνεπλώσαντο αὐτοῖς ἐθελοντήσιοι, συνεπαιρόμενοι τοῖς σὺν Γλαύκῳ τῷ Θουρίου. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν πλείους, ὅπως σῶος ὁ στρατὸς εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο, ἐπ' οἴκου αὖθις ἀνεκομίσθησαν. Γλαύκων δὲ πεισθεὶς ὑπὸ Αἰνείου κοινωνῆσαι τῆς ἀποικίας, καὶ σὺν αὐτῷ τινὲς τῶν φίλων, ὑπέμειναν ἐν ᾧ νῦν κόλπῳ· οἷς ἔνιοί φασιν ἐν Ἀλυντίῳ κατοικῆσαι τῆς Σικελίας. ταύτης ὑπομνήσαι τῆς εὐεργεσίας, Ἀκαρνᾶσι Ῥωμαῖοι Λευκάδα καὶ Ἀνακτόριον, ἀφελόμενοι Κορινθίους, ἀνὰ χρόνον ἐχαρίσαντο, Οἰνιάδας τε ἀποκλασῆσαι βουλομένοις ἐπέτρεψαν, καὶ τὰς Ἐχινάδας νήσους καρποῦσθαι κοινῇ μετ' Αἰτωλῶν ἔδωκαν. οἱ δὲ σὺν Αἰνείᾳ ποιησάμενοι τὴν ἀπόβασιν ὑπὲρ καθ' ἓν χωρίον τῆς Ἰταλίας, δηλαδὴ τὰς μὲν πλείστας ναυσὶ, πρὸς ἄκραν Ἰαπυγίας ὁρμισάμενοι, ἣ τότε Σαλεντῖνος ἐκαλεῖτο· τὰς δὲ λοιπὰς χερσὶ τὸ καλούμενον Ἀθήναιον, ἔνθα καὶ αὐτὸς Αἰνείας ἐτύγχανεν ὁπλίτας Ἰταλίας· τοῦτο δὲ τὸ χωρίον ἐστὶν ἀκρωτήριον καὶ ἐπ' αὐτῷ θρασὺς ὅρμος, ὃς ἐξ ἐκείνου λιμὴν Ἀφροδίτης καλεῖται· παρέπλευσαν ἄχρι πορθμοῦ, ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες Ἰταλίαν, ἴσχνη τινὰ καὶ ταύτοις ὑπολιπόμενοι τοῖς τόποις τῆς ἀφίξεως, ἄλλα τε, καὶ φιάλην χαλκῆν ἐν Ἥρας ἱερῷ, γραφὴν δηλοῦσαν ἐπιγραφὴν τοῦ δωρησαμένου τὸν θεὸν Αἰνείου τοὔνομα. ὁρμισθέντες δὲ κατ' Σικελίαν, εἴτε γνώμῃ χρησάμενοι τῇδε ὁρμίσασθαι, εἴτε καὶ ὑπὸ ἀνέμων πονηρῶν βιασθέντες, ἃ δὴ φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι τῇδε, καταίρουσι τῆς νήσου τοῖς καλουμένοις Δρεπάνοις· ἔνθα τοῖς συστυχήσασι τοῖς σὺν Ἐλύμῳ καὶ Αἰγέστῃ τοῖς ἐξ Ἰλίου τῆς Τρῳάδος, οἳ τύχης τε καὶ πνεύματος ἐπιόντος λαβόμενοι, καὶ ἅμα ὑπὸ πολλῆς ἀποσκευῆς βαρυνόμενοι, διὰ ὀλίγου κατῆχθησαν εἰς Σικελίαν, καὶ ᾤκησαν τοῖς περὶ ποταμὸν λεγόμενον Κρημισὸν, ἐν γῇ Σικανῶν, πρὸς φιλίαν λαβόντες παρ' αὐτῶν τὸ χωρίον, διὰ τὴν Αἰγέστου συγγένειαν, γενομένου τε καὶ τραφέντος ἐν Σικελίᾳ, καὶ τοιόνδε τι πάθος. τῷ

tissimo quoq; duorū dierum itinere Dodonā peruenit oraculi cauſſa; vbi Troianos cum Heleno inuenit: acceptoq; de deducēda colonia reſponſo, & inter cetera dona oblatis deo crateribus æreis, quorū aliquot hodieq; exſtāt literis antiquiſſimis teſtātes muneris auctores Troianos, ad claſſem redeūt emenſo quatuor ferme dierū itinere. A Butroto ſecundū orā deuecti in portū qui tunc Anchiſæ, nūc obliterato nomine dicitur, cū etiā ibi tēplum Veneri dedicaſſent, Ionium mare traiiciūt, ductorib. nauigationis aliquot qui ſe vltro comites addiderāt; aſſumpto etiā Patrone Thurio cū ſuis. horū pleriq; poſtquā exercitus in Italiā peruenit incolumis, retro vnde venerāt reuerſi ſunt: Patron ab Ænea perſuaſus vt vna in coloniam iret, & quidā ex eius ſociis, māſerunt in claſſe: quos nonnulli aiunt ſedes fixiſſe in Aluntio Siciliæ. Huius beneficii memores poſtea Romani, Leucada & Anactoriū Corinthiis ademptum donauerūt Acarnanibus, & permiſerūt eis reſtituere OEniadas, cōceſſeruntque cōmune cū Ætolis ius fructus ex Echinadib. inſulis colligēdi. Ceterū Æneas & Troiani nō vno loco facta excēſione in Italiā, q, maior pars nauiū appuliſſet ad Iapygiæ promontoriū, (tum Salentinum erat) reliquæ ad Mineruæ tēplum, vbi etiā Æneas in Italiā exſcendit, (eſt id promontorium, cū ęſtiuo portu, qui ex illo tempore dicitur Veneris) præternauigarunt totā eam oram vſq; ad fretū, per illa quoq; loca relictis *paſſim* aduētus ſui veſtigiis: inter quæ eſt in Iunonis templo ærea phiala, donatoris Æneæ nomen antiquis literis teſtans. Vt vētum eſt ad mare quod Siciliam alluit, ſiue animi decreto, ſiue tempeſtatibus acti, quæ in hoc maris tractu non raræ ſunt, appulerunt ad eam inſulæ partē vbi ſunt Drepana. Hic forte fortuna incidunt in Elymi & Ægeſti ſocios; qui priores a Troia profecti, aſpirante cū ventis fortuna, quum paucis onerati eſſent impedimentis, breui temporis ſpatio in Siciliam appulſi, habitabant circa Crimiſum fluuiū, a Sicanis in partem agrorum admiſſi propter Ægeſti cognationem & amicitiā, qui caſu quodam in ea inſula natus & educatus fuerat. Nam re-

gnante Laomedonte, quidã ex ipsius maioribus, vir e Troa stirpe nobilis, orto inter ipsum & regẽ dissidio, a rege ob crimen nescio quod captus ac necatus fuerat, & cũ eo omnes melioris sexus liberi, nequis vltor iniuriæ tãdem exsisteret. filias vero, adhuc virgines, occidere indignũ ratus, nec tamẽ tutũ eas elocari Troianis ciuibus; dedit negotiatoribus, cum mandatis vt asportarentur in terras longinquissimas. has abeuntes adolescens quidam nobili genere natus, in eadẽ naui comitatur. is alteri⁹ amore captus, puellam aduectam in Siciliam duxit coniugem. ex his parẽtibus in eadem insula Ægestus est genitus: qui linguam & mores eius regionis edoctus, post obitum parentum, a Priamo rege impetrauit reditum in veterẽ patriam: & cum tolerasset cũ suis ciuib. bellũ Achaicũ, quo tẽpore hostes vrbe potiti sunt, nauigauit rursum in Siciliã, vna cũ Elymo fugiens trib. nauibus; quas Achilles dũ oppida Troiana popularetur, saxis latentib. hærẽtes amiserat. In hos viros postquã Æneas incidit, complexus est eos comiter: cõditisq; in eorũ gratiam Ægesta & Elyma, exercitus sui partem in his oppidis reliquit: quantũ ego cõiectura possum colligere, sua sponte, vt labore aut certe marinis iactationibus fessi, loco tuto quiescerent: tametsi quidã scribunt detrimentũ classis ibi acceptũ, nauibus aliquot, fœminarũ opera, ob diuturnum errorũ tædium, incensis: atq; ita coactũ Æneam reliquisse turbã, quam post exustas suas, reliquæ naues capere non poterant. Sũt prẽterea multa alia Æneę & Troianorũ ad Siculos aduentus argumẽta, sed luculentissimũ ara Veneris Æneadis [1] supra caput Elymi fundata, & apud Ægestanos templũ Æneę dicatũ: illa, matri erecta ab ipso Ænea; hoc, in beneficii memoriam seruatori suo dicatũ ab iis quos classis ibi reliquerat. Hæ igitur fuerũt sedes Troianorum qui cum Ægesto & Elymo profugerũt, appellatiq; sunt *in vniuersum* Elymi, quod huius ꝓpter genus regiũ maior esset dignitas. Æneas vero cũ suis e Sicilia ꝑ Tyrrhenũ mare nauigãs, in Italia primũ appulit ad portum Palinurũ, qui ab vno gubernatorũ Æneę ibi defuncto nomẽ id fortitus est. deinde ad insulam applicue-

πρεσβύτων αὐτοῦ τις ἀνὴρ ἐπιφανὴς, ἐκ τῶν Τρωϊκῶν ἡρώων ὤν, Λαομέδοντι διάφορος γενόμενος, καὶ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αἰτίᾳ δή τινι λαβὼν κτείνῃ, καὶ ἥρως αὐτοῦ ὁ ἄρρεν ἅπαν, πλὴν τοῦ δέους μή τι παρὰ τῶν αὐτῶν πάθῃ· τὰς δὲ θυγατέρας παρθένους ἔτι οὔσας ἀποκτεῖναι μὲν οὐκ ἀνῆρεπὲς ἐνόμισε, Τρωσὶ δὲ συνοικούσας πρέπειν οὐκ ἀσφαλὲς, δίδωσι δ' αὐτὰς ἐμπόροις, ὡς πρόρρω πάτων κελεύσας ἀπάγειν. ταύτας ἀπιούσας συνεκπλεῖ μειράκιόν τι τῶν ἐπιφανῶν, καλούμενον ἔρωτι τῆ ἑτέρας, καὶ γαμεῖ τὴν παῖδισκην ἀχθεῖσαν εἰς Σικελίαν, καὶ γένος αὐτῆς πᾶς ἐν Σικελοῖς διατελέσαι, Αἴγεστος ὄνομα· ὃς ἤδη καὶ γλῶσσαν τὴν τῶν ἐπιχωρίων ἐκμαθὼν, ὅπως οἱ γονῆς αὐτῷ τελευτήσαντες συνέβη, βασιλεύοντος ἐν Τροίᾳ Πριάμου, καθόδου αὐτῷ δοθείσης ἀφ' ἑστίας· καὶ συνδιενεγκὼν τὰ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς πόλεμον, ἁλισκομένης τὴν πόλεως, ἀπέπλει πάλιν εἰς Σικελίαν, συν Ἔλυμῳ τῷ συγγενεῖ ἐν τρισὶ ναυσὶν, ἃς Ἀχιλλεὺς ἔσχεν ὅτε τὰς Τρωάδας ἐλᾴζετο πόλις, ἅρμασιν ὑφάλοις πρεσπεσούσας ἀπέδυσεν. συντυχὼν δὲ τοῖς εἰρημένοις Αἰνείας ἀνδράσι, φιλοφρονεῖται αὐτοὺς, καὶ κατασκευάζεται αὐτοῖς πόλις, Αἴγεσταν καὶ Ἔλυμα, καὶ ἵνα καὶ μοῖραν τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς ἐν τοῖς πολίσμασιν ὑπολείπεται· ὡς μὲν ἐγὼ εἰκάζω, γνώμῃ ἐχουσίῳ χρησάμενος, ἵνα τοῖς ὑπὸ καμάτων βαρυνομένοις, ἢ καὶ δηλῶς θαλάττῃ ἀχθομένοις ἀναπαύσεις γένοιντο, καὶ κατάγωγαὶ ἀσφαλεῖς· ὡς δέ τινες γράφουσι, τῶν ναυτικῶν μειωθέντος αὐτῷ, διὰ τὴν ἔμπρησιν ἣν ἐποιήσαντο τῶν γυναικῶν τινες ἀχθόμεναι τῇ πλάνῃ, τὸν οὐκέτι διαμένον συμπλεῖν ὄχλον ἐκ τῶν κατακεκαυμένων νεῶν, ἀνάγκῃ καταλιπόν. τεκμήρια δὲ τοῦ εἰς Σικελοὺς Αἰνείᾳ τε καὶ Τρώων ἀφίξεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, σαφέστατα δ' ἡ Ἀφροδίτης ὁ βωμὸς ὁπὸ τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἔλυμου ἱδρυμένος, καὶ ἱερὸν Αἰνείᾳ ἱδρυμένον ἐν Αἰγέστῃ· τὸ μὲν, αὐτῷ κατασκευάσαντος Αἰνείᾳ τῇ μητρί· τὸ δὲ ἱερὸν, τῶν ὑπολειφθέντων ὑπὸ τοῦ στόλου τῇ μνήμῃ τοῦ σώσαντος σφᾶς ἀνάθημα ποιησαμένων. τὸ μὲν δὴ σὺν Ἔλυμῳ καὶ Αἰγέστῳ Τρωϊκὸν ἐν τούτοις κατέμεινε τοῖς χωρίοις, καὶ διετέλεσαν Ἔλυμοι καλούμενοι. πρόσθεν γὰρ ἦν τὸ ἀξίωσιν Ἔλυμος, ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ γένους ὤν· ἀφ' οὗ τὴν κλῆσιν οἱ σύμπαντες ἔλαβον. οἱ δὲ σὺν Αἰνείᾳ πλέοντες ἀπὸ Σικελίας διὰ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, πρῶτον μὲν ὥρμίσαντο τὴν Ἰταλίας κατὰ τὸν λιμένα Παλινουρον, ὃς ἀφ' ἑνὸς τῶν Αἰνείου κυβερνητῶν τελευτήσαντος αὐτόθι, ταύτης τυχεῖν λέγεται τῆς ὀνομασίας. ἔπειτα νήσῳ προσσέ-

σχον,

ρον, ἢ τοὔνομα ἔθεντο Λευκάσιαν, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεψιᾶς Αἰνείου, τοῦ τόνδε τὸν τόπον ἀποθανόσης. ἐκεῖθεν ὑποκαταβάντες εἰς λιμένα καλὸν καὶ βαθὺν ἐν Ὀπικοῖς, τελευτήσαντος καὶ αὐτόθι Μισηνοῦ τοῦ ὑπηφανῶν τινος, ἀπ' ἐκείνου τὸν λιμένα ὠνόμασαν. ἰσχὺν τε Προχύτην καὶ ἀκρωτήριον καὶ ὑποτυχεῖ τοιαῦτα εἰπόντες) τὰς ὑπακοὰς τοῖς τόποις, γυναικῶν ἀποθανουσῶν βουλόμενοι μνημεῖα ποιῆσαι τὰ χωρία. τούτων ὑπὸ μὲν, συγγενὴς Αἰνείου λέγεται γενέσθαι· ἡ δὲ, τροφός. τελευτῶντες δὲ ἀφικνοῦνται τῆς Ἰταλίας εἰς Λαυρεντόν· ἔνθα τῆς πλαύνης παυσάμενοι, χάρακα ἔθεντο· καὶ ὃ χωρίον ἐν ᾧ κατεστρατοπεδεύσαντο, ἀπ' ἐκείνου Τρωϊκὰ καλεῖται. ἀπέχει δὲ τῆς θαλάττης, ἀμφὶ τοὺς τέτταρας σταδίους. ἔγραψα ὑπὲρ τούτων, καὶ τιὼ παρέχουσιν ἐποιησάμην τὸν ἀναγκαῖον χάριν· ὅτι οὐ συμφώνων οἱ μὲν οὐδὲ ἐλθεῖν Αἰνείαν φασὶν εἰς Ἰταλίαν ἅμα Τρωσίν· οἱ δὲ ἕτερον Αἰνείαν, ὃν τινὰ ἐξ Ἀγχίσου καὶ Ἀφροδίτης γενόμενον· οἱ δὲ Ἀσκάνιον τὸν Αἰνείου· οἱ δὲ ἄλλους τινάς. εἰσὶ δὲ οἱ τὸν ἐξ Ἀφροδίτης Αἰνείαν λέγουσι καταστήσαντα λόχον εἰς Ἰταλίαν, ἀναχωρήσαντα πάλιν οἴκαδε, καὶ βασιλεύσαντα τῶν Τρώων· τελευτῶντα δὲ καταλιπεῖν Ἀσκανίῳ τῷ υἱῷ τὴν βασιλείαν, καὶ ὃ ἀπ' ἐκείνου γένος ὑπὸ πλῆθος καταφθεῖναι τιὼ χρόνῳ· ὡς μὲν ἐγὼ εἰκάζω, τοῖς Ὁμήρου ἔπεσιν οὐκ ὀρθῶς λαμβάνουσιν ἐναντία δόξαντες. ποιεῖ γὰρ αὐτῷ ἐν Ἰλιάδι Ποσειδῶνα τοιαῦτα λέγοντα τιὼ μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ Αἰνείαν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνου γενησομένους ὑπὲρ φάσθαι, ὧδέ πως·

» Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει,
» Καὶ παῖδες παίδων, οἵ κεν μετόπισθε γένωνται.

ὑπολαβόντες οὖν τὸν Ὅμηρον ἐν Φρυγίᾳ διαπεπολεμηκέναι τοὺς ἄνδρας, ὡς δὴ ἂν διατὸν ἐν Ἰταλίᾳ οἰκισθέντας βασιλεύειν Τρώων, τοῦ μετὰ Αἰνείου ἀναπλέοντος. ἔχειν δὴ τοῦ Τρώων οὓς ἐπήγετο καὶ ἄλλους πολλοὺς προσγενομένους, ἂν διατὸν ἦν; ἔχοι δ' ἄν τις τὰ ἀπάτης καὶ ἑτέρας αἰτίας λαβεῖν. εἰ δέ τινας ταφάς τοι τὸ πολλαχῇ λέγεσθαί τε καὶ δείκνυσθαι τάφους Αἰνείου, ἀμηχάνου ὄντος ἐν πλείοσι τὸν αὐτὸν τεθάφθαι χωρίοις, ἐνθυμηθέντες ὅτι κοινόν ἐστιν ὑπὸ πολλῶν τοῦτό γε τὸ ἄπορον, καὶ μάλιστα τῶν μὲν ὑπὸ φανῆς τὰς τύχας ἐχόντων, πλανήτας τε τοὺς βίους ἐσχηκότων, μαθέτωσαν ὅτι χωρίον μὲν ἓν τὸ δεξάμενον τὰ σώματα αὐτῶν οὐ, μνημεῖα δὲ πολλοῖς κατεσκεύασε, δι' εὔνοιαν τὴν ἐν ὠφελείᾳ πρὸ δι' αὐτοὺς ἡγουμένων, μάλιστα εἰ τοὺς ἡγουμένων αὐτῶν ἢ περιλιπὼν, ἢ πόλεως τινος ἀποκλισις, ἢ χρόνιοι τινες καὶ φιλάνθρωποι μοναί· οἷα δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἥρωα μυθο-

runt, cui nomẽ indiderunt Leucasiæ, ab Æneæ consobrina circa hæc loca mortua. Illinc deuecti ad pulchrum ac profundũ in Opicis portũ, extincto ibi quoq; Mileno viro nobili, ab eo portũ denominauerũt. Inde ad insulã Prochytã & eius promuntoriũ Epityches appulsi, locis istis hęc nomina imposuerũt, vt ea defunctarũ ibi mulierũ essent monumẽta: quarũ altera Æneæ cognata, altera nutrix fuisse dicitur. Tãdẽ ad Italię Laurentũ pueniũt; vbi errorũ fine inuento, vallũ excitarũt: & locus in quo castrametati sunt, exinde Troia vocatur, distans a mari circiter quatuor stadia. In hãc autẽ nauigationẽ describendã necessario digressus sum, quandoquidẽ scriptores partim negãt Æneã cũ Troianis in Italiã venisse, partim aliũ quẽdam Æneã venisse dicũt, nõ Anchisę ac Veneris filiũ: quidã Ascaniũ Æneę filiũ, alii quosdã alios. Sunt qui Veneris Æneã dicunt deducta manu suorũ in Italiã, rebusq; ibi cõstitutis domum reuersum, Troiæ regnasse, moriẽtemq; reliquisse regni successorẽ Ascaniũ, eiusq; progeniẽ id regnũ longo tẽpore tenuisse: decepti, vt opinor, versibus Homericis non recte intellectis. nã is poëta in Iliade sua facit Neptunũ Æneæ & Æneadũm fata prædicentẽ in hanc sententiam: Imperitabit enim Teucris Æneïa virtus, Et nati natorum, & qui nascentur ab illis. Existimãtes igitur Homerũ horũ virorum imperiũ in Phrygia nouisse, (quippe quod domicilio in Italia fixo, Troianis imperare non potuerint) reditum Æneæ cõmenti sunt. Sed quid vetabat ne Æneas Troianis sibi ascitis, etiã alibi constituta republ. imperaret? Nec desunt huius falsæ opinionis caussæ aliæ. Quod si quẽ perplexũ facit q, Æneæ sepulcra narrãtur & mõstrantur multis in locis; cũ vnus & idem in plurib. locis sepultus esse nequeat; cogitet hãc dubitationẽ esse vulgarẽ, pertim de iis qui in illustri fortuna vitã egerũt vagã & instabilẽ; & intelligat, etsi vnus dũtaxat locus illorum capit corpora, apud multos tamen monumenta eis facta esse, in gratiã acceptæ vtilitatis cuiusdã; præcipue si supersent reliquiæ generis, aut oppidũ aliquod conditũ; aut sicubi longiore vsi hospitio, hũmanos se in hospites suos præbuissent: qualia de hoc etiã heroe fe-

runt fabulæ. Qui enim effecit vt captũ Ilium nõ funditus deleretur,& vt ad Bebryciã ſalua redirẽt auxilia; qui Phrygię regẽ reliquit Aſcaniũ filium, qui in Pallene cõdidit ciuitatẽ ſui nominis,qui in Arcadia collocauit filias, qui in Sicilia reliquit partẽ exercitus, qui in multis aliis locis ſe,dũ ibi commoraretur, humanum præbere viſus eſt,cõciliauit ſibi hominũ eorũ beneuolentiã: qua factũ eſt vt poſtquã inter mortales eſſe deſiit, multis in locis ſepulcris & monumentis honoratus ſit. alioquin non facile attuleris cauſſam cur tot eius per Italiam exſtent monumenta. Sed de his alibi rurſum dicetur, prout poſtulabit occaſio.

Quo minus autẽ remotiores Europæ partes Troiana claſſis petierit,in cauſſa fuerũt oracula,finẽ in his regionib. ſortita;& numinis volũtas variis mõdis ſeſe proferẽs. Poſtquã enim Laurento appulſi,tentoria fixerunt per litora,cũ prius homines ibi ſiti laborarent ob aquatũ inopiam, (dicã quod ab incolis loci accepi) ſuauiſſimi laticis fontes ſua ſponte e terra viſi ſunt prorumpere, qui aquationẽ præbuerunt toti exercitui,& locũ illum fecerũt irriguũ,fontanis aquis vſq; ad mare decurrentibus.nunc tamẽ nõ adeo redundant vt quicquã inde profluat, ſed in concauo loco reſtagnat aqua modica, ſoli ſacra, vt ferunt accolæ. monſtrãtur apud eam aræ duæ; quarum altera oriẽtem ſolem ſpectat, occidentem altera; vtrunq; Troianorũ opus. in his Æneam fabulantur deo mactaſſe primam victimam, in gratiam acceptorum fontium. Deinde prandiũ eis humi ſumentibus, multi menſæ vice,cibis ſubſtrauerant apiũ, vel(ſicut alii dicũt)cruſta triticea:quo veſcerentur mundius. abſumptis autem cibis appoſitis, cum vnus atque mox alter non temperarent ab apiis ſiue cruſtulis ſuppoſitis, quidam ex Æneæ filiis, vt fertur, ſiue is fuit alius quiſpiam e cõtubernalium numero, exclamat, At nos iã & menſam comedimus. quo audito omnes tumultuati ſunt, vt qui iam primum oraculi euentum cernerent. acceperant enim quoddam reſponſum apud Dodonam, vt nonnulli ſcribunt; vt alii malunt, in Erythris Idæ viculo, vbi habitabat Sibylla eius loci nympha fatidica.hæc iuſſerat eos nauigare occi-

λογούμενα ἴσμεν. Ἰλίῳ μὲν γὰρ ὃ μὴ παυσὶ ἀφανισθῆναι καὶ τὴν ἀχαϊκὴν δύναμιν· τῇ δὲ καλουμένῃ Βεβρυκίᾳ ὃ ὁπηνικοῦν ἀρκοῦντα παρασκευάσας· Φρυγίᾳ δὲ βασιλέα τὸν Ἀσκάνιον καταλιπών· ἐν Πελλήνῃ δὲ πόλιν ἐπώνυμον κτίσας· ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ θυγατέρα κατοικίσας· ἐν Σικελίᾳ δὲ μέρος τοῦ στρατιᾶς ἀπολιπόμενος· ἐν πολλοῖς δὲ ἄλλοις χωρίοις φιλανθρώπους τοὺς ἀφικομένους ποιήσασθαι δοκῶν, ἐκτύσιον εἶχε παρ' αὐτῶν τὴν δύνοιαν, δι' ὧν τὸν μετὰ θεῶν βίον ἀκλινῆ, ἡρῷοις ἐκόσμητο, καὶ μνημάτων κατασκευαῖς πολλαχῆ. ἐπεὶ φέρε ἴνας αἰτίας ἔχῃ τὴν ἀποδόσθαι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ αὐτοῦ μνημείων; ἀλλ' ἀπὸ μὲν τούτων καὶ αὖθις λεχθήσεται, καθότι δὲ ὁ λόγος ἐφ' ἑκάστου καιροῦ δηλωθῆναι ἁπαντῆ· τὰ δ' ὀψιαίτερον τῆς Εὐρώπης πλεῦσαι τὴν Τρωϊκὴν στόλον, οἵ τε χρησμοὶ ἐλέγοντο αἴτιοι, τέλος λαβόντες ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις, καὶ τὸ δαιμόνιον πολλαχῶς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἐνδεικνύμενον. ἐπεὶ γὰρ ὁρμῶμενοι ἐκ Λαυρεντοῦ, σκηνὰς ἐπήξαντο περὶ τὸ αἰγιαλόν, πρῶτον μὲν πιεζομένοις τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ δίψης, ὄντος ἔρημος ὕδατος τοῦ τόπου· λέγω δὲ ἃ πρὸ τῶν ἐγχωρίων παρέλαβον· λιβάδες αὐτόμαται νάματος ἡδίστου ἐκ γῆς ἀνελθοῦσαι ὤφθησαν, ἐξ ὧν ἅπαντες στρατιὰ πᾶσα ὑδρεύσαντο, καὶ ὁ τόπος πρόῤῥυτος γέγονε, μέχρι θαλάσσης καταβαίνοντος ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ ῥεύματος. νῦν μὲν οὐκέτι πληθύουσιν, ὥστε καὶ ἀπορρεῖν, αἱ λιβάδες, ἀλλ' ἔστιν ὀλίγον ὕδωρ ἐν κοίλῳ χωρίῳ συνεχὲς, λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἱερὸν ἡλίου· καὶ βωμοὶ δύο παρ' αὐτῷ δείκνυνται, ὁ μὲν πρὸς ἀνατολὰς τεταμένος, ὁ δὲ πρὸς δύσεις, Τρωϊκὰ ἱδρύματα, ἐφ' οἷς τὴν Αἰνείαν μυθολογοῦσι πρώτην θυσίαν ποιήσαι τῷ θεῷ χαριστήριον τῶν ὑδάτων. ἔπεστι ἀεὶ σὺν αἰθομένοις αὐγαῖς ὑπὲρ τοῦ δαπέδου, σέλινα μὲν πολλοῖς ὑπέστρωται, καὶ ἐοικότα ταῦτα ὡσεὶ τράπεζα τῶν ἐδεσμάτων· ὡς δέ φασί τινες, ἰτέα καρποὺς πεποιημένα πυείνους, καθαρότητος τῆς ἔφαγε ἕνεκα. ἐπεὶ δ' αἱ τράπεζαι τελεῖσαι ἔφασαν καταφθείρεσθαι, καὶ τὴν ὑπεστρωμένων αὐγαῖς σελίνων εἴτε ἰτείων ἔφαγέ τις, καὶ αὖθις ἕτερος, τοῦτο τυγχάνει τὸ εἰπὸν εἴτε τῶν Αἰνείου παίδων, ὡς λόγος ἔχει, εἴτε τῶν ὁμοσκήνων, Ἀλλ' ἡμῖν γε ἤδη καὶ ἡ τράπεζα καταβέβρωται. ὡς δ' ταῦτα ἤκουσαν, ἀπορίᾳ ἀνεθορύβησαν, ὡς τὰ χρηστὰ τῶν μαντεύματος ἤδη σφίσι τέλος ἔχοι. ἐπὶ γὰρ πλεῖστον ἀνῆκεν αὐτοῖς, ὡς μέν τινες λέγουσιν, ἐν Δωδώνῃ θεσπίζον· ὡς δ' ἕτεροι γράφουσιν, ἐν Ἐρυθραῖς πεδίῳ τῆς Ἰδης, ἔνθα ᾤκει Σίβυλλα ἐπιχωρία νύμφη χρησμῳδὸς, ἣ αὐτοῖς ἔφρασε πλεῖν ἐπὶ δυσμῶν

σμῶν ἡλίκα, ἕως δὴ εἰς τοῦτο ὃ χωρίον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ κατεδιῶται τὰς ἁρπέζας· ὅτου γὰρ τοῦτο μάθωσι γενόμενον, ἡγεμόνα τετράποδα ποιησαμένους, ὅπου δὴ κάμῃ τὸ ζῷον, ἐνταῦθα δείμαντας πόλιν. τοῦτο δὴ τὸ θεοπρεπὲς δυναμνησθέντες, οἱ μὲν τὰ ἕδη τῶν θεῶν, Αἰνείου κελεύσαντος, εἰς τὸ ἀποδεχθὲν χωρίον ἐκ τοῦ νεὼς ἐξέφερον· οἱ δὲ βάθρα καὶ βωμοὺς καλεσκεύαζον αὐτοῖς· αἱ δὲ γυναῖκες ὀλολυγῇ καὶ χορείαις χρώμεναι, παρεκόμιζον τὰ ἱερά· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Αἰνείαν, τὰ θεσπεσιωτάτης θυσίας, ἔχοντες τοῖς στεφάνοις, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔστησαν. ἐν ᾧ δὲ ἔτοι τὰς εὐχὰς ἐποιήσαντο, ἡ μέλλουσα καθιερεῦσθαι τῆς ἐκύμων ὕσα, καὶ ἐστὶ τοκετοῦ τόκου, καταρχομένων αὐλῆς τῶν ἱερέων, ἀμασθομένη καὶ ἀποφυγοῦσα τοὺς κατέχοντας, ἄνω θαλάττης ἔθη. Αἰνείας δὲ μαθὼν ὅτι ταύτῃ ἄρα τὸ τετράποδα ἡγεμόνα τὸ θέσφατον αὐτοῖς ἐδήλου, παρηκολούθησεν ὀλίγοις μικρὸν ὑστολιπόμενος, δεδοικὼς μὴ ὑπὸ θορύβου τοῦ διωκόντων ἀποδαπεὶς τῆς τοῦ δαίμονα ὁδοῦ. καὶ ἡ μὲν ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ τετράρας σταδίους ἀπὸ θαλάττης διελθοῦσα λόφον τινὰ προσαναβέβη, ἔνθα ὑπὸ καμάτου μορθήσασα κατέζετο. τῷ δ' Αἰνείᾳ τέλος γὰρ τὰ μανθάνοντα ἐφαίνετο ἔχειν· ὁρῶντι δὲ χωρίον γῆς τε οὐκ ἐν καλῷ, καὶ θαλάττης πρόσω, καὶ τόδε ταύτης ἀνορμίσαντας ἀγαθῆς, πολλὴ παεῖσα ἀμηχανία, πότερα χρὴ ὧν θεσπέτῳ πειθομένους αὐτοῦ κατοικεῖν, ἔνθα λυπηρὸν εἰσαεὶ βίον τείψουσιν, ὀλίγους χρησοῦ ἀπολαύοντες, ἢ πρόσω τέρω χωρητέον ὅπῃ γῆς ἀμείνονος μάψευσιν. ταῦτα δ' αὐτῷ διανοουμένῳ, καὶ τοῖς θεοῖς ἔχοντι δι' αἰτίας, ἄφνω λέγεται φωνή τις ἐκ τῆς νάπης, ἀφανοῦς ὄντος τοῦ φθεγγομένου, προστρέπειν, κελεύουσαν μένειν τε αὐτόθι, καὶ πολίζεσθαι ἀπὸ ταχέων, καὶ μὴ τῷ ἀπόρῳ τοῦ παρόντος δόξης ὑπολέψαντα, εἰ μὴ ἐν βούτῳ γῇ τὸν βίον ἱδρύσεται, τῷ μέλλοντά τε καὶ ὅσον ὕπω παρῆσαν δυτυχίαν ἀπώσασθαι. εἶναι γὰρ αὐτῷ πεπρωμένον ἐκ ταύτης ὁρμώμενον τοῦ λυτρώσας καὶ ὀλίγης ἐξ ὧν οἰκήσεως, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ὑπικτήσασθαι γῆν σὺν χρόνῳ· παισὶ δὲ αὐτοῦ καὶ ἐγγόνοις ἔσεσθαι ἀρχὴν μεγίστην, καὶ ὅπῃ πλέθρον χρόνον ἀκμηκυνομένῳ κατάρξειν. ταύτῃ μὲν οὖν ἐν ᾧ παόντι καταγωγὴν ἔσεσθαι τοῖς Τρωσί· μετὰ δὲ τοσούτοις ἐνιαυτοῖς ὅσους δὴ ἡ ἐς τέκνα χοίρεια, χιλιοστὸς ἐξ ἐκείνου γενομένων πόλιν ἑτέραν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. μαθόντα δὲ τὸν Αἰνείαν, καὶ νομίσαντα δαιμόνιόν τι χρῆμα τῆς φωνῆς εἶναι, ποιῆσαι ὡς ὁ θεὸς ἐκέλευεν. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ἀδημονοῦντι τῷ ἀνδρὶ, καὶ παρεστῶτι τὸ σῶμα ὑπὸ λύπης, καὶ οὔτε ὅπῃ τῷ γρα-

dentem versus, donec eo locorum perueniret, vbi mensas comederet: quod simulatq; factum animaduertissent, quadrupedis ductu, vbicunque fessa procubuisset animans, ibi condere oppidū. Huius oraculi tunc admoniti, alii penates e naui in præmonstratum locum, Æneæ iussu efferunt; alii scabella eis & aras adornant: mulieres sacra cum vlulatu & choreis adferūt. Æneas vero & comites, paratis omnibus ad sacrificium, coronati consistunt circum altaria. Interea dum hi vota faciunt, porca destinata ad victimam, grauida tum & vicina partui, incipiētibus eius immolationem sacrificis, proripit se excussis vinculis, & mediterranea cursu petit. Sensit Æneas hanc profecto quadrupedem præuiam designasse oraculum: eamque cum paucis modico interuallo subsequitur, veritus ne infectationis strepitu territā a via fatali auerteret. illa ferme viginti & quatuor stadiis a mari digressa, in collem quendam procurrit, ibiq; fessa quieuit. At Æneas qui animaduertebat finem oraculi, videns eum agrum nec terram habere bonam, & procul abesse a mari, eoque importuoso, incertus erat animi, vtrum deberet parêre vatum monitis, & male per omnem vitam habitare in loco nullius boni participe; an longius meliorem terram quærere. Hæc animo agitanti, & numina incusanti, repente vox quædam e nemore dicitur edita, non apparente qui loquebatur, iubens manēret ibi, & cito conderet oppidum; néve præsenti hæsitationi indulgens, quasi agrū habiturus ad pastiones & degendam vitam parum cōmodum, breui post venturam felicitatem pateretur elabi e manibus. esse enim in fatis vt ex hoc inopi & modico profecti domicilio, tandē multos ac bonos agros acquirant; eius vero liberi & posteri sibi parent imperium longe amplissimum, & plurimis duraturum seculis. in præsens Troianos debere contentos esse his sedibus: post totidem annos quot sus porcellos pepererit, fore vt ipsius posteri condāt aliam vrbem magnam & florentem opibus. Tum vero Æneam, ratum diuinam esse vōcē, imperata fecisse. Alii narrant heroi sollicito & languenti præ mœstitia, & neq; ad ca-

ſtra deſcendenti, neq; cibum admittenti, ſed illic ita vt erat noctem illam cubãti, viſum in ſomnis ſpectrum ingens & mirum, ſimulata vnius e penatib. diis ſpecie; & prẽmonuiſſe quę modo dicta ſunt. vtrum ſit verius, nouit Deus. Poſtera die ſuẽ triginta porcellos peperiſſe dicitur, & poſt totidem annos a Troianis aliam vrbem eſſe cõditam iuxta vocem fatidicam; de qua ſuo loco memorabimus. Æneas fœtum ſuis, vna cum matre, diis penatibus immolat eo loco vbi nunc eſt caſa lignea, quam Lauinienſes ſacram exiſtimãtes, ceteris inacceſſam ſeruant: iuſſisque Troianis in collem mouere caſtra, deorum ſimulacra in opportuniſſimo collis loco ſtatuit; continuoque oppidum ędificare maxima omnium alacritate aggreditur, excurrens in circumuicina, & conquirens quicquid ad vrbis ędificationem vſus poſtularet; non ſine agreſtium indignatione ferrum, ligna, inſtrumentumque ruſticum auferens. Interea Latinus, penes quem tum erat regnum, aduerſus finitimos Rutulos bellum gerẽs, aliquoties parum feliciter pugnauerat. ei mox terribilis nuntius aduolat, vaſtari totam oram maritimam ab extero exercitu: cui niſi occurratur celeriter, fore bellum cum vicinis difficilius. His auditis metus virum ſubit, confeſtimque intermiſſo præſenti bello, in Troianos magnum educit exercitum. At cum videret eos Græco more armatos, & ſeruatis ordinibus impauide inſtãtem martis aleam exſpectantes, intermittit dimicationem ſubitam; quippe q; ſe illos primo impetu, quo feruentiſſime domo feſtinarat, ſubigere poſſe deſperaret: caſtrisque in quodam colle poſitis, decreuit primum ſuos longo & cõtentiſſimo itinere fatigatos reficere. vbi cũ per noctem commorans cum hoſte ſub auroram cõſligere decreuiſſet, quidam indigetum dæmonũ in ſomnis illi aſſiſtit, monens vt Græcos in agri partem recipiat. aduentum enim eorum eſſe in rẽ Latini maxime; bonoq; futurum vniuerſæ genti Aboriginum. Itidem Æneam dii penates eadẽ nocte per viſionem oblati hortãtur, perſuadeat Latino vt ſponte ſedes cõcedat vbi voluerint, malitq; Græcis ſociis vti quam hoſtibus. ambos certe

τὸ πέδον καταβαίνει, οὔτε σῖτα πω ἐσενεγκαμένῳ, οὔτε δὲ ὡς ἔτυχεν αὐλιζομένῃ τὴν νύκτα ἐκείνην, ὄψιν μεγάλην τινὰ καὶ θαυμαστὴν ἐνύπνιον τῶν θεῶν τινι τῶν πατρίων εἰκασθεῖσαν ὄψιν, τὰ λεχθέντα μικρῷ πρότερον ὑποτιθεμένην. ὁποτέρων ὄ τἀληθὲς ἔχει, θεοῖς δὴ εἰη γνώριμον. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ τριάκοντα λέγεται χοίρους ἡ ὗς τεκεῖν· καὶ τοσούτοις ὀπίσω ἔτεσι τοῖς ὕστερον ὑπὸ Τρώων ἑτέραν χιλιετῆ πόλιν, καθ' ὃ δὴ φανεῖσαν, ὑπὲρ ἧς ἐν οἰκείῳ τόπῳ μνησθησόμεθα. Αἰνείας δὲ τῆς μὲν ὑὸς τὸ τόκον ἅμα τῇ γυναικὶ τοῖς πατρῴοις ἀγάλμασι θεοῖς ἐν τῷ χωρίῳ τῷδε, ὃ νῦν ἔστιν ἡ καλιά, καὶ αὐτίκα οἱ Λαβινιάται τοῖς ἐνδοίοις ἄβατον φυλάττουσιν, ἱερὸν νομίζοντες. τοῖς δὲ Τρωσὶ μεταστρατοπεδεύσας καλύσας ὅπλα τὸ λόφον, ἱδρύεται τὰ ἕδη τῶν θεῶν ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ αὐτίκα περὶ τὸν καταληφθέντα τόπον πολίσματος ἅπασι προθυμία ὥρμηται, ἐλάμβανέ τε καθαρὸν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὁπόσα εἰς τὸν πολισμὸν αὐτῷ ἐνῆν χρήσιμα, καὶ μάλιστα ἔμελε λυπηρὰ τοῖς ἀφαιρεθεῖσι φανήσεσθαι, οἰδήματα, καὶ ξύλα, καὶ τὰς γεωργικὰς προβοσκίδας. Λατῖνος δὲ, ὃς ἐν τότε βασιλεύς, πολεμοῦντι πρὸς ἔθνος ὅμορον, τοῖς καλουμένοις Ῥουτόλοις, καὶ διημερωτὶ καὶ τὰς μάχας, ἀγηνέσταται τὰ γινόμενα ὅπῃ ὁ φοβερώτατον, ὡς ἀνάστατος αὐτῷ γῆ πᾶσα ἡ παράλιος ὑπὸ ἀλλοεθνῶν στρατιᾷ, καὶ εἰ μὴ σὺν τάχει κωλύσει τὰ δρώμενα, ἰσχυρὸς αὐτῷ φανήσεται ὁ πρὸς τὰς ἀστυγείτονας ἀγών. ἀκούσαντι δὲ τῷ ἀνδρὶ δέος εἰσέρχεται, καὶ αὐτίκα τὸ παρόντος πολέμου μεθέμενος, ὅπῃ τοῖς Τρῶας ἐλαύνει πολλῇ στρατιᾷ. ὁρῶν δὲ αὐτοὺς ὡπλισμένους τε ὡς Ἕλληνας, καὶ ἐν τάξει δυσόμῳ ἀκαταπλήκτως τὸ δεινὸν ὑπομένοντας, τῆς μὲν αὐτίκα προκινδυνεύσεως, ὡς οὐκ ἂν ἐξ ἐφόδου αὐτοῖς ἐπὶ χρωσόμενος, καθ' ὃν ἔχει λίαν οἴκοθεν ὁρμώμενος, ἀποτέπεται· στρατοπεδεύσασθαι δ' ὅπῃ λόφου τινὸς, ὃ πρῶτον ἀναλαβὼν ᾤετο δεῖν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν παρόντων κόπου, ὃς πολὺς ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ καὶ σπουδαίου διώξεως αὐτοῖς ἐγγέγονε. αὐλισάμενος δὲ ἅμα νυκτὸς αὐτοῦ, γνώμην ἐποιήσατο ἄρχεσθαι ἕως συμφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις. ἐγνωκὼς δὲ αὖτε ταῦτα λέγει τις ὑπισχνούμενος καθ' ὕπνον ἐπιχώριος δαίμων, δέχεσθαι τοὺς Ἕλληνας τὴν χώραν σπουδαίους. ἥκειν γὰρ αὐτοῖς μέγα ὄφελημα Λατίνων, καὶ κοινὸν Ἀβοριγίνων ἀγαθόν. Αἰνείᾳ δὲ οἱ πατρῷοι θεοὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς φανέντες προσκελεύονται πείθεσθαι Λατίνῳ ἐκόντα προΐεσθαι σφίσι τὴν οἴκησιν ἐν ᾗ βούλονται χωρίῳ, καὶ χρῆσθαι δυνάμει Ἑλληνικῇ συμμάχῳ μᾶλλον ἢ διαφόρῳ· ἀμφοτέροις δὲ δὲ

δὲ ὄναρ" ἐκώλυε ἄρχειν μάχης. ὡς δὲ ἡμέρα τε ἐγίνετο, καὶ διεκοσμήθησαν εἰς μάχην αἱ δυνάμεις, κήρυκες ἦκον ὡς τοὺς ἡγεμόνας ἑκατέρωθεν, [ὃ αὐτὸ] ἀξιοῦντες, συνελθεῖν ἀλλήλοις εἰς λόγους· καὶ ἐγίνετο τοῦτο. πρῶτος δὲ ὁ Λατῖνος ἔλεγεν ποιούμενος τὴν ἀφορμὴν τοῦ λόγου ἀκούσαντα πολέμου τοὺς προπαθόντας ἀμύνεσθαι." πυθέσθαι τε δὴ αὖθις, πρῶτον, εἴ τινος ἐδεῖτο μετεῖναι, πρὸς φιλίαν, καὶ παρ' ἑκόντων δυείσασθαι τῶν ἐγχωρίων, παρὰ θεῶν τῶν ἀποίκων δικαίωσιν, ἄμεινον ἢ κάλλιον ἠξίωσε βίαν προσφέρων τὰ αὐτὰ λαμβάνειν. τοιαῦτα δὲ αὐτοῦ ἀκούσαντος, ἀπεκρίνατο Αἰνείας, "Ἡμεῖς μὲν Τρῶες ἐσμέν, πόλεως δὲ ἀφανεστάτης ἐν Ἕλλησιν ἐλθόμεθα· ἣν ἀφαιρεθέντες ὑπὸ Ἀχαιῶν δεκαετεῖ πολέμῳ χρησθεῖσαν, δήπου προερχόμενοι, πόλεώς τε καὶ χώρας ἐν ᾗ ὃ λοιπὸν οἰκήσομεν ἀποικίαν, θεοῖς ὑπακούσαντες πειθόμενοι, δοῦναι ἀφίγμεθα· καὶ ἡμῖν, ὡς τὰ πέρασι λέγεται, λιμὴν τε πλαίνης ἥδε ἡ γῆ μόνη λείπεται. προσιζόμεθα δὲ οὐκ τὰ χώρας ὧν ἡμῖν δεῖ, δυστυχέστερον μᾶλλον ἢ ὑπερπέστερον, ὡς ἥκιστα νεωστὶ ἐβουλόμεθα. ἀμείψασθαι δὲ αὐτὰ πολλῆς καὶ ἀγαθῆς ἔργων ἀμοιβῆς, παρέχοντες ὑμῖν καὶ σώματα καὶ ψυχὰς δοῦναι πρὸς τὰ δεινὰ πεπαιδευμένας, χρῆσθαι ὁπόταν βούλεσθε, τιμὴν ὑμετέραν ἐμοὶ φυλάξοντες ἀδήωτον, τιμὴν δὲ τῶν πολεμίων προθύμως συλήσαντες κλῶμενοι. ἱκέται δ' ὑμῶν γινόμεθα μὴ πρὸς ὀργὴν τὰ παρεσκευασμένα λαμβάνειν, ἐνθυμηθέντας ὡς οὐ σοὶ ὕβρις, ἀλλ' ὑπὸ ἀνάγκης ταῦτα βιαζόντων ἐποιοῦμεν. ἄπορον δ' συνίσμεν ἄξιον τὸ ἀκούσιον." καὶ ἃ ὑμᾶς μηδὲν αὐτὸν βλάψαντα πρὸς ἡμῶν χεῖρας προσενεχομένων· εἰ δὲ μή, θεοὶ καὶ δαίμονας οἱ κατέχουσι τοῦδε τοῦ γῆ παραιτούμενοι συνίσμονας ἡμῖν γενέσθαι καὶ ὧν ἰσάσκομένοι δρῶμεν, πειρασόμεθα πολέμου ἄρχοντας ὑμᾶς ἀμύνασθαι. ἃ γὰρ δὴ νῦν" πρῶτον, οὐδὲ μεγίστου πολέμου τῆδε ἀπολαύσαμεν. ὡς δὲ ταῦτα ὁ Λατῖνος ἤκουσεν, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν· "Ἀλλ' ἔγωγε εὔνοιάν τε πρὸς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἔχω, καὶ συμφορᾶς δυσθέστων ἀνάγκαις πολὺ ἄχθομαι· σώζεσθαί τε ὑμᾶς πρὸ πολλοῦ δὴ ποιησάμενος, εἴ μοι δήλοι" γένοισθε οἰκήσεως δεόμενοι ἥκειν, ἐν ἀποχῇ σῆς τε γῆς μοίρας, καὶ πρὸς φιλίαν τῶν δοθησομένων μεθέξοντες, ἀλλ' ἃ τε ἐμὴν δυναστείαν ἀφαιρησόμενοι πρὸς βίαν. εἰ δ' ἐπαληθεύει" ἡμῖν ὅδε ὁ λόγος, πίστις τούτων ἀξιοῦ

somniū vetabat incipere prœlium. Vt vero exorto die in procinctu ſtabant acies, vtrinq; ad duces miſſi caduceatores, poſtulātes eorum colloquiū: id quod impetratū eſt. Ac prior Latinus queſtus peti ſe repētino & nō denuntiato bello, rogabat Æneā quiſnā eſſet, quāve ob cauſſam ageret ferretque res ſuas, nulla vnquam laceſſitus iniuria, nec ignorās omnes qui priores infeſtantur, belli auctores armis perſequi ſolere: cūq; licuiſſet ei quæcunq; petiiſſet moderata, amice a volentibus ac lubentibus incolis impetrare, ea violato iure gentium, turpius quā honeſtius, per vim ſibi vſurpare maluiſſet. Ad hæc Æneas reſpondit: Nos Troiani ſumus genere, profecti ab vrbe apud Græcos nō incelebri: qua poſt decennale bellum ab Achęis capta & nobis adēpta, errabundi vrbē aliā & agros vbi habitemus in poſterū, quærimus: diisq; ita iubentibus huc peruenimus; quorū oracula pollicētur hāc ſolam terrā noſtris erroribus portū fore. ex agris autem res vſibus noſtris neceſſarias quærimus miſeriæ noſtræ magis quam honeſti memores; quod nuper *factū* nequaquam volebamus. ſed hanc iniuriam penſabimus multis beneficiis & officiis, offerētes vobis & corpora & animos duris iam rebus probe exercitos. quibus ſi vti libet, a veſtris agris omnem iniuriam arcebimus, hoſtilesque vna vobiſcum alacriter occupabimus. ſupplices certe oramus ne anteacta iratis accipiatis animis; cogitantes, neceſſitatis hoc, non petulantiæ fuiſſe facinus: quandoquidem omne peccatum inuolūtarium meretur veniam. Quare æquum fuerit vos nihil durius cōſulere in ſupplices. ſin minus, veniam eorum quæ coacti facimus, a diis & numinibus terrā hanc tenentib. precati, vos bellum mouentes propulſare conabimur. nec enim primum hoc bellum geſturi ſumus, nec maximum. Ad hæc Latinus: Equidem & Græcorum omne genus diligo, & fatalibus hominum caſibus cōdoleo: eſſetq; mihi curæ veſtra incolumitas, ſi cōpertum haberē vos ſedū inopia huc aduenisse; agriq; portione cōtentos, amice nobiscū & beneuole fruituros iis quæ dabūtur; nec conaturos meā mihi dicionē vi eripere. Quodſi vera ſunt quæ dicitis, fidē

dáte & accipite, quæ noſtra ſine dolo malo confirmet fœdera. Æneа vero probante regis ſententiam, fœdus inter vtroſque ictum eſt his conditionibus: vt Aborigines darẽt Troianis agri quantum peterent, a colle quoquouerſus ſtadia circiter quadraginta: Troiani Aboriginibus eſſent in præſenti bello ſocii; eorumque auſpiciis, vbicunque vſus poſtulauerit, militarent: vtriq; alteros pro viribus iuuarent mutuum, tam manu quam conſilio. Hæc pacti, datis vltro citroque obſidibus, communem expeditionem in Rutulos faciunt: breuique captis vniuerſis illorum oppidis, reuertuntur ad ſemiperfectum Troianorum oppidum, & pari omnes alacritate id muniunt.

Lauinium. ei nomen Æneas indidit Lauinium; vt ipſi Romani dicunt, a Lauina Latini filia: vt Græci quidam fabulatores, ab Anii Deliorum regis filia, eodem vocata nomine: in cuius morbo per id tempus extinctæ ibique ſepultæ memoriam, oppido vocabulum aiunt impoſitum. hanc Æneæ precibus impetratam a patre, nauigationis comitem Troianis fuiſſe perhibent, quod ſapiens eſſet ac fatidica. Fertur, dum Lauinium conditur, oblata Troianis quædam prodigia: in nemore accẽſo ſua ſponte igni, lupum ore aggeſſiſſe fomitem aridum; ibi aquilam aduolaſſe, & alarum ventilatione flammam excitaſſe: vulpem contra cauda in flumen intincta, ignem abillis accenſum aſperſiſſe: & nunc accendentibus, nunc extinguente, præualentibus, tandem viciſſe illos duos, hanc vero abiiſſe conatu irrito. Quo viſo Æneam dixiſſe, illuſtrem quidem, nobilemque, & mirandam futuram eam coloniam, ſed ſuis incrementis inuidioſam & moleſtam circumuicinis: foretamen vt tandẽ vincat aduerſarios, humanę inuidiæ præualente fauore numinum. tã inſigne futuræ vrbis fortunæ præſagium tunc accidiſſe dicitur: extantque rei monumenta in foro Lauinienſium, æreæ horum animalium effigies, longiſſimo ibi tempore aſſeruatæ. Abſoluto Troianorum oppido, animos vtrinque cupido inceſſit demerendi ſocios mutuis officiis: & initium huius rei factum eſt a regibus, qui per connubiũ æquauerũt di-

δοιῶαι χ̀ λαβ̀ν, αἳ φυλάξοισιν ἡμῖν ἀδόλοις τὰς ὁ- "
μολογίας. Αἰνείας ὃ ἐπαινέσαντος τὰ λεχθέντα, γί-
νον) σωθ̃ηναι τοῖς ἔθνεσιν ὑφ' ὁρκίων τοιάδε· Ἀβο-
ριγῖνας μὲν Τρωσὶ δοῦναι χώραν ὅσην ἥξουσι, ἀμφὶ
τοὺς τεταράκοντα σταδίους, πανταχ̀ δ̀ πορθυομένοις
ἀπὸ τ̃ λόφου· Τρῶας δὲ Ἀβοριγίνοι τ̃ τ' ἐν χερσὶ
πολέμου συλλαβέσθαι, χ̀ ὅπου ἂν δέῃ παρακαλῶν-
τας, συστρατεύειν· κοινῇ δὲ ἀμφοτέρους τὰ κράτιστα ὑ-
πὲρ ἀλλήλων παρέχειν χ̀ χεὶ χ̀ γνώμῃ. σω-
θέντοι δὲ ταῦτα, χ̀ τέκνων ὁμηρείαις τὰς πίστεις βε-
βαιώσαντες, κοινῇ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς πόλεις τ̃ Ῥο-
τόλων· δι' ὀλίγου δ̀ τάχει πόλεσι χρωσάμενοι, παρῆ-
σαν ἐπὶ τὸ πόλισμα τὸ Τρωϊκὸν ἡμιτέλεσον, χ̀ μιᾷ
σπουδῇ πάντες χρώμενοι τειχίζουσιν αὐτό. ὄνο-
μα δ̀ τῷ κλίσματι Αἰνείας θέτο Λαβίνιον· ὡς μὲν
αὐτοὶ Ῥωμαῖοι λέγουσιν, ἀπὸ τ̃ Λαβίνης θυγατρὸς, ἣν
Λαῦναν εἶναί φασι τοὔνομα· ὡς δ̀ ἄλλοι τινὲς τ̃ Ἑλ-
λήνων μυθογράφων ἔλεξαν, ἀπὸ τ̃ Ἀνίου τ̃ Δήλου
βασιλέως θυγατρὸς, Λαύνας χ̀ τῆσδε ὀνομαζομένης,
ἧς ἀποθανούσης νόσῳ σπουδὴ τ̃ οἰκισμὸν τ̃ πόλεως σπου-
σθ̃ης, χ̀ ἐν ᾧ ἔκαμε χωρίῳ ταφείσης, μνῆμα γενέσθαι
τὴν πόλιν. συμπλεύσαι δ̀ αὐτὴν τοῖς Τρωσὶ λέγε-
ται, δοθεῖσ' ὑπὸ τ̃ πατρὸς Αἰνείᾳ δεηθέντι, μαντικὴν
ἔχουσα χ̀ σοφήν. λέγεται δ̀ χ̀ τ̃ πολισμὸν τ̃ Λαβινίου
σημεῖα τοῖς Τρωσὶ γενέσθαι τοιάδε· πυρὸς αὐτομάτου
ἀναφθέντος ἐκ τ̃ νάπης, λύκον μὲν κομίζοντα τῷ
στόματι τ̃ ξηρᾶς ὕλης, ὑπιόντ' ἐπὶ τὸ πῦρ· αἰετὸν δὲ
περιπετόμενον ἀναρριπίζειν τῇ κινήσει τὴν φλόγα· τούτοις δὲ ταναντία μηχανωμένην
ἀλώπεκα, τὴν οὐρὰν βρέξασαν ἐκ τ̃ ποταμοῦ φέ-
ρουσαν, ὑπερραπίζειν τὸ καιόμενον πῦρ· καὶ τοτὲ μὲν
τοὺς ἀνάπτοντας ὑπερκρατεῖν· τοτὲ δὲ τὴν ἀποσβέσαι
βουλομένην· τέλος δὲ νικήσαι τοὺς δύο, καὶ τὴν ἑτέ-
ραν οἴχεσθαι μηδὲν ἔτι ποιοῦσαν δυναμένην. ἰδόντα δὲ
τ̃ Αἰνείαν εἰπεῖν ὡς ὑπερφανὴς μὲν ἔσται καὶ θαυμα-
στὴ, καὶ γνώσεως ὑπὲρ πλῆθος ἥξουσα ἡ ἀποικία, ὑπὲ-
φθονος δὲ τοῖς πέλας αὐξομένη καὶ λυπηρὰ, κρατή-
σει δ' ὅμως τ̃ ἀντιπαραπόντων, χρείπονα τὴν ἐκ τ̃
θείου τύχην λαβοῦσα τὸ παρ' ἀνθρώπων εὐαλιω-
θησομένου φθόνον. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω τερατώδη μυ-
νύματα λέγεσθαι τὴν συμβησομένων τῇ πό-
λει· καὶ ἔστιν αὐτῶν μνημεῖα ἐν τῇ Λαβινιατῶν ἀγο-
ρᾷ χάλκεα εἴδωλα τ̃ ζώων, ἐκ πολλοῦ πάνυ
χρόνου διατετηρημένα. ὑφ' δὲ καλεσθυάδη τοῖς
Τρωσὶν ἡ πόλις, ὑπὸ θυμοῦ πάντας ἴσχε δ' παρ' ἀλλή-
λων ἀπολαῦσαι χρημάτων. καὶ οἱ βασιλῆς αὐτῶν
τοῦτοι δ̃ξησι, μίξασιν τ̃ τε ὑπηκόων καὶ τ̃ ἐ-
πήλυδος

πήλυδος ἡμῖν τὴν ἀξίωσιν ὅτι συμμαχίας γάμου,
δόντος Λαβίνιαν τὴν θυγατέρα Λαῦναν Αἰνεία γυναῖ-
κα. ἔπειτα καὶ οἱ ἡμῖν τὸ αὐτὸ τοῖς βασιλεῦσιν ὅτι θυ-
μίαν λαβόντες, καὶ δι' ὀλίγου πρὸς χρόνον συνδιενεγ-
38 κάμενοι ἔθη καὶ νόμους καὶ θεῶν ἱερὰ, κηδείας συνά-
ψαντες ἀλλήλοις καὶ κοινωνίας πόλεως, ἀναπεφαδέν-
τες τε οἱ σύμπολιν, καὶ ὀνομασίᾳ προσαγορεύοντες
αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀβοριγίνων, Λατίνους,
ὅτω βεβαίως ἔμειναν ὅτι τοῖς συγκειμένοις, ὥστε αὐ-
τοῖς οὐδεὶς ἔτι χρόνος ἀπ' ἀλλήλων διέσησε. τὰ μὲν
δὴ συνεχόντα ἔθνη καὶ κοινωσάμενα, ἐξ ὧν ὁ Ῥω-
μαίων ἡμῖν ὥρμηται, πρὶν ἰδίαν νῦν ἔχοισιν οἰκιαθῆναι
πόλιν, ταῦτά ἐστιν. Ἀβοριγῖνες μὲν πρότερον· οἱ Σικε-
λοὺς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνες ὄντες
τὸ ἀρχαῖον ἐκ Πελοποννήσου, τὸν σὺν Οἰνώτρῳ μετε-
νεχθέντων τὴν οἴκησιν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρκα-
δίας, ὡς ἐγὼ πείθομαι· ἔπειθ' οἱ μεγασθένες ἐκ τῆς τότε
μὲν Αἱμονίας, νῦν δὲ Θεσσαλίας καλουμένης, Πε-
λασγοί· τέτοι δὲ οἱ σὺν Εὐάνδρῳ πρόσχωρήσαντες
ἐς Ἰταλίαν, ἐκ Παλλαντίου πόλεως· μετ' ὀλίγους τοῦς
σὺν Ἡρακλεῖ στρατευσαμένων Πελοποννησίων Ἐπειοί
τε καὶ Φενεᾶται, οἷς καὶ Τρωϊκόν τι ἐμέμικτο· τελευταῖοι
δ' οἱ μεταστάντες σὺν Αἰνεία Τρῶες ἐξ Ἰλίου τε καὶ
Δαρδάνου, καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων. ὅτι δὲ καὶ
τὸ τῶν Τρώων ἔθνος Ἑλληνικὸν ἐν τοῖς μάλιστα ἦν, ἐκ
Πελοποννήσου ποτὲ ὡρμημένον, εἴρηται μὲν καὶ ἄλλοις
ἴσως πάλαι, λεχθήσεται δὲ καὶ πρὸς ἐμοῦ δι' ὀλίγων. ἔ-
στι δὲ ὁ λόγος περὶ αὐτῶν ὧδε· Ἄτλας ἦν βασιλεὺς
πρῶτος ἐν τῇ καλουμένῃ νῦν Ἀρκαδίᾳ· ᾤκει δὲ περὶ
τὸ λεγόμενον Καυκάσιον ὄρος. τούτῳ θυγατέρες
ἦσαν ἑπτὰ, αἳ νῦν ἐν οὐρανῷ καθηγεῖσθαι λεγόμεναι,
Πλειάδες ὑπέκλησιν· ὧν μίαν μὲν Ἠλέκτραν Ζεὺς
γαμεῖ, καὶ γίνονται παῖδες, Ἰασίων καὶ Δάρδανον. Ἴασος μὲν οὖν πρότερος μέν· Δάρδανος δὲ ἄγεται
γυναῖκα Χρύσην Παλλαντος θυγατέρα, ἐξ ἧς αὐτῷ
γίνονται παῖδες, Ἰδαῖος καὶ Δείμας, οἱ τέως μὲν ἐν
Ἀρκαδίᾳ περὶ τὸ Ἀτλαντος ὄρος ᾤκησαν, ἐβασίλευον. ἔπειτα κατακλυσμοῦ γενομένου μεγά-
λου περὶ τὴν Ἀρκαδίαν, τὰ μὲν πεδία ἐξελιμνώθη,
καὶ πολλοῦ χρόνου γεωργεῖσθαι ἀδύνατα ἦν. οἱ δ' ἄν-
θρωποι· οὐκέτι γὰρ ἦν τὰ ὄρη, γλίσχρως ποιζόμενοι
τὰς τροφάς· συμφρονήσαντες ὡς οὐκ ἰκανὸς βόσκειν
πόλεις ἔσται ἡ περιοῦσα γῆ, νέμονται σφᾶς αὐτοὺς δι-
χῇ· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν Ἀρκαδίᾳ κατοικοῦσι, βα-
σιλέα Δείμαντα σφῶν τὸν Δαρδάνου· οἱ δὲ λοι-
ποὶ ἀποικίσαντες Πελοποννήσου στόλῳ μεγάλῳ. ποιού-
μενοι δὲ τὸν πλοῦν διὰ τὴν Εὐρώπην, οἷς τὸ Μέλα-

gnitatē exterorū atq; ciuium, Latino Æneæ vxorē dante Lauinam filiam. Dein exēplo regū ceteris quoq; animo suo morē gerētibus, breui admodum tēpore collatis in vnū moribus, legibus, & deorū ceremoniis, cōmunicato per cōnubia genere ac iure ciuitatis, cōmixta ex vtrisq; respublica; & appellatione a rege Aboriginū desumpta, Latinos se vocarunt; pactisq; adeo steterunt firmiter, vt nullo vnquā tempore ab inuicē dirempti fuerint. Atq; hæ sunt gentes quibus in vnā remp. conuenientib. Romanum genus cōcreuit, ante vrbē quam nūc tenēt, conditā: primum Aborigines, qui ex his locis eiecerunt Siculos, ipsi Græci generis, oriundi a Peloponnesiis cū OEnotro ab Arcadia in has sedes ꝓfectis, vt ego credo. deinde Pelasgi, qui demigrarunt ex Hæmonia, quæ nunc dicitur Thessalia. tertii, qui ex oppido Palantio in Italiā cū Euandro venere. post hos e Peloponnesiis Herculi militantibus, Epei atq; Pheneatæ; quib. & Troiani generis nonnihil permixtū erat. postremo Æneæ socii elapsi ex Ilio, Dardanoq;, & ceteris Troianis oppidis. Quod autē etiā Troiani cū primis Græcanica natio fuerint, ꝓfecta olim a Peloponneso, dictū est quidem iā pridem & ab aliis, dicetur tamē a me quoq; breuibus. Narratur autē de illis hoc modo. Primus in ea quæ nūc vocatur Arcadia regnauit Atlas, habitās circa mōtē Caucasum huic filiæ fuere septem, nūc relatæ inter sidera, Pleiadum cognomine. vnā ex his Electrā duxit Iupiter; ex qua suscepit filios Iasium & Dardanū. Iasus, māsit cælebs; Dardanus, vxorē habuit Chrysen Palantis filiam, & ex ea filios Idæum & Dimantem, qui Atlanti successerunt, & regnum Arcadiæ aliquādiu tenuerunt. deinde cū ingens diluuium accidisset per Arcadiam, cum ob stagnantes in planitiē aquas, agri diu coli nō potuissent, homines ad montana se conferre coacti, parco victu sustentabant vitam: *cuius pertæsi*, & animaduertentes reliquum agrum nō sufficturum alendis omnibus, totum populum in partes duas diuidunt. altera in Arcadia mansit, Dardani filio Dimanti regno credito: reliqui magna classē demigrarunt e Peloponneso. hi præter Europam nauigantes, & in Mela-

Romanę gētis progenitores.

nem sinũ delati, appellunt ad insulam quandam Thraciæ, de qua non possum affirmare desertane an pri⁹ quoque habitata fuerit. ei Samothraciam nomẽ fecerunt, ex viro & loco cõpositum. ipsa enim, ad Thraciã pertinet: cõditor autẽ eius, fuit Samon Mercurii filius & nymphæ Cyllenicæ, Rhenes nomine. ibi non diu commorati, quod molestã vitam agerẽt, pugnantes simul cum sterilis terræ & maris asperi difficultatibus, paucis aliquot in insula relictis, denuo maiõr pars migrarunt in Asiã, deducente coloniam ipso Dardano. nã lasus in insula fulmine ictus periit, quod Cereris cõcubitum appetisset. Exscensione autẽ in Hellesponto facta, eã habitauerũt terrã quæ nũc Phrygia dicitur: Idæus Dardani filius, cum parte exercitus, montes qui nunc Idæi ab eo vocãtur: vbi condito Matri deũm templo, mysteria & sacra instituit, quæ ad hæc vsque tempora durant per totam Phrygiam. Ipse autem Dardanus in ea quę nunc Troas est, sui nominis oppidum cõdidit, acceptis agris a rege Teucro, a quo Teucris tunc dicebatur ea regio. Hunc & alii multi, & Phanodemus qui scripsit de Atticis antiquitatibus, aiunt ex Attica sedes transtulisse in Asiam, cum esset princeps pagi Æxonensis; multisq; argumentis fidem suo sermoni adstruunt: & quod obtinuisset terram magnã & bonam, nec multos habentẽ indigenas, libenter vidisse Dardanum cum Græcorũ copiis, tum vt sociis vteretur contra hostes barbaros, tum ne terra careret cultoribus. Nunc vt etiam de Æneæ maioribus dicamus, locus postulat; id quod paucis indicabitur. Dardanus post Chryses Palantis filiæ, quæ primos ei filios peperit, obitum, Bateã duxit Teucri filiã. ex his filius prognatus est Erichthonius, qui fertur fuisse omniũ hominum fortunatissimus, quod & in patris & in materni aui diciones hereditario iure succesſerit. is e Callirroe Scamãdri filia Troëm genuit; a quo genti nomen impositum. Trois, & Acalidis Eumedis filię, fuit Assaracus: huius porro & Clytodoræ Laomedontis filiæ, Capys; Capyis & Naidis nymphę, Anchises; Anchisæ & Veneris, Æneas. Itaq; Troianum etiam genus oriundum a Græco satis declarauimus. Ceterum de

να καλουμένου ἀφικνοῦνται κάλπον, καὶ τυγχάνουσιν ἐν νήσῳ τινὶ τῆς Θράικης ὁρμισάμενοι, ἣν ὀκ ἔχω εἰπεῖν εἴτε ἔτι οἰκουμένη καὶ τοτέτεον, εἴτε ἐρήμη, ἢ πάντα τοῦνομα σιώπεται ἔκ τε ὑδρὸς καὶ τόπου, Σαμοθράικιον. τὸ μὲν γὰρ χωρίον, τῆς Θράικης· ὁ δὲ οἰκιστὴς, Σάμων, υἱὸς Ἑρμοῦ καὶ νύμφης Κυλλινίδος Ῥήνης ὀνομαζομένης. ὀκὰ δὲ χρόνου ὑπολαβόντες ἀζαπεύσαντες, ὡς ὀκ ὀλίγης ἔτι ὁ βίος αὐτοῖς, γῆ τε λυπρὰ καὶ θαλάττης ἀγεία μαχομένοις, ὀλίγοις τινὰς ἐν τῇ νήσῳ λιπόμενοι, ἀπανίσταν πάλιν οἱ πλείους εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔχοντες ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας Δάρδανον. Ἴασος γὰρ ἐν τῇ νήσῳ χερσαίῳ πληγεὶς τελευτᾷ, Δήμητρος ἔρωτι ὀρεγνάμενος οἱ ἔχων· ποιησάμενοί τε τὴν ἔκβασιν ἐν ᾧ καλουμένῳ νεῷ Ἑλλησπόντῳ, ἔνθα τὴν ὕστερον κληθεῖσαν οἰκίζονται Φρυγίαν· Ἴδαῖος μὲν ὁ Δαρδάνου μέρος τῆς στρατιᾶς ἔχων, ἐν τοῖς ὄρεσιν ἃ νῦν Ἴδαῖα ἀπ' ἐκείνου λέγεται· ἵνα μητρὶ θεῶν ἱερὸν ἱδρυσάμενος, ὄργια καὶ τελετὰς κατεστήσατο, ἃ καὶ εἰς τόδε χρόνου ἄγεται ὑπὸ πάντων Φρυγῶν· Δάρδανος δέ, ἐν τῇ καλουμένῃ νεῷ Τρωάδι πόλιν ὁμώνυμον αὐτῷ κατασκευάσας, δόντος αὐτῷ τὰ χωρία Τεύκρου βασιλέως, ἀφ' οὗ Τευκρὶς τὴν χωρίων ἡ γῆ ἐλέγετο. τοῦτον δὲ φασί τε πολλοί, καὶ Φανόδημος ὁ τὴν Ἀττικὴν γράψας ἀρχαιολογίαν, ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετοικῆσαι φασιν εἰς τὴν Ἀσίαν, δήμου Ἐξοπαιέως ἄρχοντα· καὶ πολλὰ παρέχονται τοῦ λόγου τεκμήρια. κρατήσαντα δὴ χώρας συχνῆς τε καὶ ἀγαθῆς, καὶ οὐ πολὺ ὄπιχώριον ὄχλον ἔχούσης, ἀσμένως τε Δάρδανον ἰδεῖν, καὶ ὃ σὺν αὐτῷ παραγενόμενον Ἑλληνικὸν, τήν τε πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμων συμμαχίας ἕνεκα, καὶ ἵνα ἡ γῆ μὴ ἔρημος. ἀπαιτεῖ δ' ὁ λόγος καὶ τὴν Αἰνείαν ἐξ ὧν ἔφυ διηγήσασθαι. βραχεῖα δὲ καὶ τοῦτο δηλῶσαι σημαινω. Δάρδανος ὅπως Χρύσην τὴν Πάλαντος θυγατέρα, ἐξ ἧς οἱ πρῶτοι παῖδες ἐγένοντο αὐτῷ, τελευτήσασαν σιώπεσε, Βάτειαν γαμεῖ, τὴν Τεύκρου θυγατέρα· καὶ γίγνεται αὐτῷ Ἐριχθόνιος, ὃς ἁπάντων δυστυχεστάτων εὐδαιμονέστατος λέγεται γενέσθαι, τῆς τε πατρῴας καὶ τῆς ὑπὸ τῶν μητροπάτορι γενομένης κληρονομήσας ἀρχῆς. Ἐριχθονίου δὲ καὶ Καλλιρόης τῆς Σκαμάνδρου γίγνεται Τρώς, ἀφ' οὗ τὴν ἐπωνυμίαν ὅ ἔθνος ἔχει· Τρωὸς δὲ καὶ Ἀκαλίδος τῆς Εὐμήδους, Ἀσσάρακος καὶ· τούτου δὲ, καὶ Κλυτοδώρας τῆς Λαομέδοντος, Κάπυς· Κάπυος δὲ καὶ νύμφης Ναΐδος εἰρημένης, Ἀγχίσης· Ἀγχίσου δὲ καὶ Ἀφροδίτης, Αἰνείας. ὡς μὲν δὴ καὶ ὁ Τρωϊκὸν γένος Ἑλληνικὸν ἀρχῆθεν ἦν, δεδήλωται μοι. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν

χρόνων ἐν οἷς ἐκλίπη τὸ Λαυίνιον, ἀνῴοι μὲν ἀνῴως λέγουσιν· ἐμοὶ μέντοι δοκοῦσιν οἱ δευτέρῳ μετ' ἔξοδον τὴν ἐκ Τροίας ἔτει φέρουσιν αὐτὴν, εἰκότα μᾶλλον λέγειν. Ἴλιον μὲν γὰρ ἥλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους, ἑπτακαίδεκα τοῦτερον ἡμέρας τῆς θερινῆς τροπῆς, ὁδὸν φθίνοντος μηνὸς Θαργηλιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοῖς χρόνοις ἄγουσι. περιῆσαν δ' ἢ μετ' ἐκείνου ἐκ πλείους εἴκοσιν ἡμέραι. ἐν δὲ τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ, τῷ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἀφορμηθέντας, τά τε ἄλλα τὴν πόλιν οἴονται διοικήσασθαι τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τὰς πρεσβείας ὅπως δέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφεστηκότων, καὶ τὰ ὅρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτούς. ᾧ δ' ἑξῆς ἔτει, περὶ τροπὰς δὲ μετὰ τὴν θέρους ἰσημερίαν ἀράντες οἱ Τρῶες ἐκ τῆς γῆς, ἣν οἰκοῦσι τὴν Ἑλλήσποντον καὶ καταβάντες εἰς τὴν Θράκιον, αὐτόθι διατείβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοί τε τοὺς ἐπισυνίοντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ προσκαθαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀνάπλουν. ἐκ δὲ τῆς Θράκης ἀνάραντες ἔαρος ἀρχομένου, τελοῦσι μεταξὺ πλοῦν, ἄχρι Σικελίας· ἐκεῖ δὲ ὁρμισάμενοι αὖθις τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾷ, καὶ διατείβουσι τὸ δεύτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Ἐλύμοις ἐν Σικελίᾳ. πλοίμων δὲ γενομένων ἀράντες ἀπὸ τῆς νήσου, παρῶσι τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτῶντες εἰς Λαυρεντὸν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβορι-γίνων ἀγρὸν, μεταξὺ τῆς τε Ἀρείας. λαβόντες δὲ τὸ χωρίον, οἰκίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαυίνιον, τὸν δεύτερον ἀπὸ τῆς οἰκήσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτόν. καὶ ταῦτα μὲν τούτων ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι. Αἰνείας δὲ καταστησάμενος ἱερῆς τε καὶ τοῖς ἀνῴοις κόσμοις ἀποχρῶντως τὴν πόλιν, ὧν τὰ πλεῖστα ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν, τῷ μὲν ἑξῆς ἐνιαυτῷ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρώων ἐβασίλευσε μόνον. ᾧ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λαυίνου, καὶ τὴν ἐκείνου βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτὸν, ὅτι κληρονόμος τῆς Λαυίνου γυναικὸς Λαυίνας μετὰ τὸν Λαυίνου θάνατον, καὶ διὰ τὸν πρὸς ἀστυγείτονας πόλεμον τῆς στρατηγίας ἕνεκα. ἀπέστησαν γὰρ αὖθις ἀπὸ τοῦ Λαυίνου Ῥοτόλοι, λαβόντες ἡγεμόνα τῶν αὐτομόλων τινὰ τῆς Λαυίνου γυναικὸς Ἀμάτης ἀνεψιόν, ὄνομα Τυρνόν. ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος ὅτι ᾧ γάμῳ μετὰ κηδεστὴν μεμφόμενος, ὅτι παρθὼν τὸ συγγενὲς οἰκείους ἐκήδωσε, τῆς τε Ἀμάτης παροξυνούσης, καὶ ἀνῴων τινῶν συλλαμβανόντων, ἄγων τὴν δύναμιν ἣν αὐτὸς ἦρχε, προστίθεται τοῖς Ῥοτόλοις. πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐπηκμηκότων τούτων γενομένου, καὶ μάχης ἰσορρόπου, Λατῖνος μὲν ἀποθνήσκει καὶ Τυρνὸς, καὶ τῶν ἀνῴων συχνοί· κρατοῦσι δ' ὅμως οἱ σὺν Αἰνείᾳ.

tẽpore quo Lauiniũ eſt cõditum, auctores variãt. mihi propiores vero videntur, qui ſecundo anno poſt diſceſſum a Troia id factũ autumãt. Ilium enim captum eſt vergẽte iam æſtate, XVII dieb. ante ſolſtitiũ, octaua deſinentis Thargelionis die, iuxta ſupputationẽ temporum Atticam. Supererant ex eo anno poſt ſolſtitiũ dies viginti. Itaq; triginta ſeptẽ dieb. qui captã vrbẽ ſecuti ſunt, exiſtimo Achẽos res vrbis cõpoſuiſſe, & legationes accepiſſe ab iis qui exceſſerant, fœdusq; cũ eis feciſſe. Sequenti autẽ anno, qui ab vrbe capta fuit primus, circa æquinoctium auctumnale Troiani a terra ſoluentes Helleſpontũ traiiciunt: delatiq; in Thraciã, exegerunt ibi hiemem, colligẽtes ꝑfugos, & futurę nauigationi ſeſe parãtes. ex Thracia vero primo vere profecti, emenſi ſunt ſpatiũ illud quod inter Thraciã & Siciliam eſt interiectum. In eã appulſi, manſerunt ibi vſq; ad eius anni exitũ: vbi etiã altera hiems exacta eſt, dum Elymis oppida condunt in ea inſula. mox vt mare viſum eſt nauigationẽ admittere, ſoluentes a Sicilia, traiiciũt mare Tyrrhenicũ; tãdemq; Laurentum in Aboriginũ litore perueniunt, ęſtatis medio: acceptoq; illo agro, cõdiderunt in eo Lauiniũ, expleto anno poſt captum Ilium ſecundo. Et de his quidẽ reb. opinionẽ noſtrã indicauimus. Ceterũ Æneas poſtquã tẽplis ceteriſq; ornamentis id oppidũ ſatis inſtruxit, quorũ pleraq; ad noſtra tẽpora durauerunt, ſequenti quidẽ anno, hoc eſt poſt diſceſſum ſuũ tertio, Troianorũ tãtum rex fuit: quarto autẽ defuncto Latino, etiã illius regno potitus eſt, tum affinitatis iure, quod poſt Latini obitũ ad ſolam Lauinam vniuerſa perueniſſet hereditas: tum quod belli aduerſus finitimos dux eſſet deſignatus. Rutuli. n. denuo a Latino defecerãt, ductu cuiuſdã trãsfugę. is erat Turnus, cõſobrinus Amatę Latini cõiugis: qui ꝑpter Lauinæ nuptias elocantẽ Latinũ incuſans, quod præteritis cognatis exterũ ſibi aſciuiſſet generũ, Amata quoq; inſtigãte, & aliis quibuſdã fauentibus, cũ militum manu cui præerat, ad Rutulos trãſierat. Ex his cauſſis redintegrato bello, & cõmiſſo acti prœlio, Latinus cecidit atq; Turnus, cũ multis aliis. Æneas tamen & victoriam conſecutus eſt,

Annia Troia capta.

Æneas Latino ſuccedit in regno Latii.

& regnum ſoceri: in quo tribus annis exactis poſt Latini obitum, quarto bellum gerens interiit. nam & Rutuli vniuerſi oppidatim arma contra eum ſumpſerunt, & vna rex Tyrrhenorum Mezentius, timens ſuæ dicionis oppidis, quod ſuſpectam haberet creſcentem magis ac magis Græcorum potentiam. Itaq; pugnatum eſt acriter non longe a Lauinio; & multis vtrinque deſideratis, nox diremit prœlium. corpus Æneæ cum quæſitum nuſquam compareret, alii coniectabant eum diſceſſiſſe ad deos, alii necatum in flumine apud quod pugnatum erat. Latini ſacellum heroi dicauerunt, cum inſcriptione hac: PATRI DEO INDIGETI, QVI NVMICI AMNIS VNDAS TEMPERAT. Sunt tamen qui dicant id Æneam dicaſſe Anchiſæ, defuncto ante hoc bellum anno proximo. eſt autem tumulus non magnus, & circumcirca in ordinem digeſtæ arbores ſpectatu dignæ. Ænea ex hominibus exempto, ſeptimo ferme anno poſt captum Ilium, Eutyleon regno Latinorum potitus eſt, mutato nomine in exſilio dictus Aſcanius. Obſidebantur tum Troiani, creſcentibus indies hoſtium copiis; nec Latini poterant Lauinio ſuccurrere. ac primũ ad æquas pacis & amicitiæ conditiones hoſtem inuitabat Aſcanius: quæ cum faſtidirentur, coactus eſt hoſti permittere arbitrium, modo pax fieret. ſed cum Tuſcus rex tum alia intoleranda vt iam ſubactis imperaret, tum vt quantum vini Latinus ager ferret, quotannis deportarent in Etruriam; rem indignam rati, vinetorum fructum Ioui ſacrum eſſe publico decreto ſanciunt ex Aſcanii ſententia: ſeque inuicem cohortati ad rem gerendam fortiter, inuocataque ope numinum, erumpunt obſeruato lunæ ſilentio. moxque aggreſſi propinquum vrbi vallum, quod ſibi hoſtes in loco munito obiecerant, præſidiumque iuuentutis Etruſcorum lectiſſimę duce Mezentii filio Lauſo impoſuerant, improuiſo incurſu munimentum ſtrenue capiunt. Interea ceteri qui caſtra metati fuerãt in planitie, vt videre lumen intempeſta nocte exortum ſubi-

Aſcanius, II Latinorum rex.

ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῶν κηδεστῶν ἡγουμένην ἀρχὴν Αἰνείας παραλαμβάνει. τεῖα δὲ βασιλεύσας ἔτη μετὰ τὸν τοῦ Λατίνου τελευτὴν, ὃν τεταρτῳ ἐνίκησε πόλεμον. Ῥουτολοί τε γὰρ ἐκ τῶν πόλεων στρατεύουσιν ἅπαντες ἐπ' αὐτὸν, καὶ σὺν αὐτοῖς βασιλεὺς Τυρρηνῶν Μεσέντιος, δείσας τὴν ἐπὶ τῶν ὁμόρων. ἤδη γὰρ ἐπὶ μέγα προῆκεν τὴν Ἑλληνικὴν ὁρῶν δύναμιν ἠξέτο. μάχης δὲ γενομένης καρτερᾶς, ἐφ' ἑσπέρᾳ τοῦ Λαβινίου, καὶ πολλῶν ἑκατέρωθεν ἀπολομένων, τὰ μὲν στρατόπεδα νυκτὸς ἐπελθούσης διελύθη, τὸ δὲ Αἰνείου σῶμα φανερὸν οὐδαμῇ γενόμενον, οἱ μὲν εἰς θεοὺς μετενεχθῆναι εἴκαζον, οἱ δὲ ἐν ᾧ ποταμῷ, παρ' ὃν ἡ μάχη ἐγένετο, διαφθαρῆναι. καὶ αὐτῷ κατασκευάζουσιν οἱ Λατῖνοι ἡρῶον, ἐπιγραφὴ τοιάδε κεκοσμημένον, "ΠΑΤΡΟΣ ΘΕΟΥ ΧΘΟΝΙΟΥ, ΟΣ "ΠΟΤΑΜΟΥ ΝΟΜΙΚΙΟΥ ΡΕΥΜΑ ΔΙΕΠΕΙ." εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ἐπ' Ἀλκίσῃ καλασκυαθῆναι αὐτὸν ὑπ' Αἰνείου, ἐνιαυτῷ πρότερον τοῦ πολέμου τούτου τελευτήσαντα. ἔστι δὲ χωμάτιον οὐ μέγα, καὶ περὶ αὐτὸ δένδρα τοιχηδὸν πεφυκότα, θέας ἄξια. Αἰνείου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάντος ἑβδόμῳ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, Εὐρυλέων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκάνιος ἐν τῇ φυγῇ. ἦσαν δὲ τειχήρεις οἱ Τρῶες ἐν ᾧ χρόνῳ τούτῳ, καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις ἀεὶ προσῄει δυνάμεις· αἱ δὲ τῶν Λατίνων ἀδύναμοι ἦσαν τοῖς ἐν τῷ Λαβινίῳ πολιορκουμένοις βοηθῆσαι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰς φιλίαν τε καὶ συμμαχίας μετείας προὐκαλοῦντο τοὺς πολεμίους οἱ περὶ τὸν Ἀσκάνιον· ὡς δ' οὐδὲν προὔσχον αὐτοῖς, ὑπερέφερεν ἐκείνοις ἰσοπαλὲς καθεστάναι τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς αὐτοὶ δικαιοῦσι τὸ βασιλέως τὸν Τυρρηνῶν τά τε ἄλλα ὡς δεδουλωμένοις ἀφόρητα ὑπιτάττοντος, καὶ τὸν οἶνον ὅσον ἀπὸ τῆς Λατίνων γῆς φέροι, Τυρρηνοῖς ἀπάγειν ἀνὰ πᾶν ἔτος, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμενοι τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν ἀμπέλου τὸν καρπὸν ἱερὸν ἐψηφίσαντο τοῦ Διὸς εἶναι, νομίσαντες ἀγαθοῦ τοῦ Ἀσκανίου· αὐτοὶ δὲ ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι προθύμοις ἀγωνίσασθαι, καὶ θεοὺς αἰτησάμενοι συλλαβέσθαι τοῦ κινδυνεύματος, ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, φυλάξαντες νύκτα ἀσέληνον. αἰσθόμενοι δὲ προσβολὴν ποιουμένους τὸ χάρακος τοῦ πολεμίων, ὃς ἐπεβέβλητο τῆς πόλεως ἔξω, καὶ ἐν τῷ προτειχίσματι τῆς ἀλλης δυνάμεως, ἐν ἐρυμνῷ τε καὶ ἐσκευασμένος χωρίῳ, καὶ τὴν κρατίστην νεότητα τοῦ Τυρρηνῶν ἔχων, ἧς ἡγεῖτο Μεσεντίου παῖς Λαῦσος ὄνομα, ἐδενὸς προσδοκήσαντος τὴν ἔφοδον, αἰροῦσιν ἐκτενῶς τὸ ἔρυμα. ἐν ᾧ δὲ τὸ χωρίον τοῦτο ἡλίσκετο, "φῶς τε ἄχρεων ὁρῶντες οἱ ἐν τοῖς πεδίοις ἐστρατοπεδευκότες, καὶ

τες, καὶ

τες, καὶ βοὴν τῶν ἀπολλυμένων ἀκούοντες, ἔφυγον ἐκλιπόντες τοὺς ταπεινοὺς τόπους ὅπῃ τὰ ὄρη. ἐν δὲ τούτῳ πολλὴ ἐγίνετο ταραχὴ καὶ θόρυβος, οἷα ἐν νυκτὶ κινουμένης στρατιᾶς, ὡς αὐτίκα μάλα τῶν πολεμίων σφίσιν ὑπιδημένων οὐ στὰν κόσμῳ οὐδὲ κατὰ τέλη ἑστῶσιν. οἱ δὲ Λατῖνοι, ὅπῃ τό τε φεύγειν ἐξ ἐφόδου κατειλήφεσαν, καὶ ὃ δὴ στράτευμα ἔμαθον τεταραγμένον, ἐπέκειντο αὐτοῖς κτείνοντες καὶ διώκοντες. τῶν δ' οὐχ ὅπως τις ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπεχείρησεν, ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν ἐν οἷς κακοῖς ἦν ἑκάστου ἦν. ὑπὸ δὲ θορύβου καὶ ἀμηχανίας, οἱ μὲν κατὰ
41 κρημνῶν φερόμενοι διεφθείροντο, οἱ δ' εἰς φάραγγας ἀνεξόδους ἐμπίπτοντες ἁλίσκοντο· οἱ δὲ πλῆστοι ἀγνοήσαντες, ἀλλήλοις ἀνὰ τὸ σκότος ὅπλα πολεμίοις διέθεσαν. καὶ ὁ πλῆστος αὐτῶν φθόρος ἀλληλοκτόνος ἐγένετο. Μεζέντιος δὲ σὺν ὀλίγοις λόφον τινὰ καταλαβών, ὅπῃ τὸ παντὸς τὸ μέρος ἤκουσε, καὶ ὅσος αὐτῷ στρατὸς διέφθαρτο, ἐν οἴῳ τε χωρίῳ καταστὰς ἑαυτὸν ἔσωζεν, ὡς ἐν ἀπορίᾳ χρήματος, ἔπεμψε κήρυκας εἰς τὸ Λαυίνιον περὶ φιλίας διαλεξομένους· Ἀσκανίου δὲ τοῖς Λατίνοις παμβουλεύσαντος τὰ τύχῃ συμβαλλόντος, ἄδεια βεβούλευτο, ἀπῆλθεν ὑποσπονδος [μετ' ὀλίγον εἶχε δυνάμιν, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον ἄπορα ἐγένετο τοῖς τε Λατίνοις, βέβαιος φίλος ἦν. τριακοστῷ δὲ ὕστερον ἔτει μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ Λαυινίου, [πόλιν ἑτέραν οἰκίζει, κατὰ τὸ νόμιμον Αἰνεία θεσπίζον, Ἀσκάνιος ὁ Αἰνείου· καὶ μεγάλης τις ἦν Λαυινίου] καὶ τῶν δήμων Λατίνων ὅσοις ἐν βουλομένοις ἄμεινον οἰκεῖν, εἰς τὸν νεόκτιστον, ὄνομα τῇ πόλει θέμενος Ἄλβαν. ἔστι δὲ ἡ Ἄλβα καθ' Ἑλλάδα γλῶσσαν Λευκή. ἐπωνυμίᾳ δὲ ἕνεκα ἐρείζεται παρ' ἑτέραν πόλιν ὁμώνυμον ὑπικλήσει, τοῦ χρήματος ὑπικατηγορήσει. ἔστι δὲ ὡς ἔοικε συνήθετον ἤδη τοὔνομα ἐξ ἀμφοῖν, Ἄλβα λόγα· τοῦτο δ' ἔστι, Λευκὴ μακρά. νῦν μὲν οὖν ἔρημός ἐστιν. ὅπῃ γὰρ Ὀστιλίου Τύλλου Ῥωμαίων βασιλέως, σεσιάζειν δόξαντα τοῖς τὴν ἀποικίαν τὴν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀνῃρέθη. ὃ δ' ἐν αὐτῇ πολίσμιον πλῆθος, καθελοῦντα τὴν μητρόπολιν, πόλις ὑπεδέξατο Ῥώμη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐκκαιδεκάτοις χρόνοις ἐγένετο. ἡνίκα δὲ ᾠκίζετο, τοῖς ὄρεσι καὶ λίμνῃ καλεσκαίδῃ, ὃ μέσον ἐπέχουσα ἀμφοῖν· καὶ ἐν ὥσπερ τεῖχη τῆς πόλεως ταῦτα, διαλλοῦσιν αὐτὴν ποιοῦντα. τό τε γὰρ ὄρος ἐν τοῖς πρώτοις ὀχυρόν τε καὶ ὑψηλόν ἐστιν, ἥ τε λίμνη βαθεῖα καὶ μεγάλη, καὶ αὐτὴν ἀφ' ἑκατέρων ἀνοιγομένων ὑποδέχεται τὸ πεδίον, ταμιευομένων ὁπόσα βούλονται τῶν ἀνθρώπων τὸ ὕδωρ. ὑπὸ-

to, & voces audiuere morientium, in mōtana ex cāpestrib. refugiūt: erātq; omnia plena trepidatione atq; tumultu; vt solet fieri turbato p noctē exercitu, dū metu imminentiū hostiū nō potest miles cōtineri in ordinib. Latini aūt expugnato repentina vi præsidio, cū etiā reliquum exercitū animaduertissent esse turbatum, instabant fugientiū tergo, fundentes & fugantes: qui adeo virtutis erant immemores, vt vix satis intelligerent in quanto essent periculo: sed præ tumultu inopes animi atq; consilii, pars per prærupta loca delabentes exhalabant animam; alii delati in fauces imperuias, veniebant in potestatē hostium. maxima pars sublato per tenebras discrimine, cōficiebant se inuicē pro hostibus: pluresq; suis quā hostilibus armis interierūt. Mezētius cū paucis occupato quodā tumulo, postquam audiuit mortē filii, tātamq; stragem exercitus, cōsiderans in quam angustum se conclusisset locum, vt in rebus dubiis, misit caduceatores Lauinium acturos de fœdere: & cum Latini suadente Ascanio moderate fortuna vsi essent, impetrata certis cōditionibus pace, reductisq; *quæ supererant* copiis, posthac positis aduersus Latinos inimicitiis, cōstanter māsit in amicitia. Trigesimo autē anno post conditum Lauiniū, [Ascanius Æneæ filius, ex oraculo Æneæ dato, aliā vrbē condit: tralatisq; Lauiniatibus] & ceteris Latinis quos cōmodius habitādi cupido cepisset, in recens conditā vrbē, Albā ei nomen imposuit: Græci sua lingua Leucén dicerēt. additū est cognomē Lōgæ, a situs forma, vt discerneretur ab altera eiusdē nominis: ac veluti cōposito vocabulo Alba lōga, quod Græcis esset Λευκὴ μακρά, nominatur. nūc tamē deserta est. nam regnāte Romæ Tullo Hostilio, quoniā videbatur cū sua colonia de principatu cōtendere, solo æquata est a Romanis; eiusq; ciues vrbs Roma, destructa matrice, intra sua mœnia recepit. Sed hæc euenerūt postea: olim cū ædificaretur, ita fuit cōdita, vt mediū inter montē & lacū obtineret spatiū. hi vrbis veluti muri, obstabāt quo minus facile caperetur. nā & mōs cū primis alt⁹ est ac tutus, & lac⁹ p fundus ac magn⁹: ex quo reductis claustris in subiectos cāpos aqua dispēsatur arbitratu agrestiū. p

Alba Longa.

ſpectat autem in campos amœnitate mirãdos, omnis generis frugum fertiliſſimos, nec cedentes vlli agro Italiæ, præcipue bonitate vini ſuauiſſimi; quod Albanum vocant, præcellens omnib. reliquis, ſi Falernum excipias. Dum autem conderetur, accidiſſe ferunt mirum prodigium. nam cum ſimulacris deorũ, quos Æneas a Troia deuectos Lauinii collocauerat, templum exſtructũ eſſet cũ adyto, & ſtatuæ e Lauiniate tẽplo in hæc penetralia translatæ; ſequenti nocte, clauſis vt cum maxime foribus, & inuiolatis tecto ſimul atque parietibus, ſimulacra mutata ſtatione in priſtinas baſes trãſiſſe reperta ſunt: denuoque Lauinio cum votis & ſacrificiorum placaminib. tranſportata, in eundem locum rurſus vt ante, ſunt reuerſa. Dubitatum eſt diu quidnam facto opus eſſet, quum neque ſine diis patriis habitandum cenſerent, neque in ſemel relictas ſedes remigrandũ. tandem placuit ſententia quæ & religioni deorum, & vtilitati hominum ſatisfaceret. viſum enim eſt ſimulacra ſuo loco ſinere, & viros qui ſacrorum curam gererẽt ex Alba ad Lauinium incolendum reducere. fuerũt hi ſexcenti numero, commigraruntque illo cũ totis familiis duce Ægeſto. Hos deos Romani Penates vocant; Græci vario modo conati ſignificationem reddere, alii πατρῴους, alii γενεθλίους, quidam κτησίους, quidam μυχίους, nõnulli ἑρκίους appellarunt. quarũ appellationũ ſingulæ, aliquã eorũ proprietatem exprimere voluiſſe videtur: fieriq; poteſt vt, licet non eodẽ modo, idem tamẽ omnes aliquatenus ſignificẽt. Eorũ effigiẽ atq; habitũ Timæus deſcribit in hũc modũ: ſacra in Lauiniatũ adytis repoſita, eſſe caducea ferrea & ærea, Troianamq; teſtã fictilẽ: idq; ſe cognouiſſe ait ex ipſis ciuibus. Ego vero quæ videre nõ eſt fas omnibus, neq; audire ab his q̃ viderũt licet, ea nec ſcripto ꝓdenda cẽſeo: quin & illis ſuccẽſeo, qui curioſe inquirũt & ſciſcitãtur plura q̃ cõceſſum eſt legib. Quæ aũt mihiipſi ſunt ꝓſpecta & cognita, nec vlla religio vetat ſcribere, ſunt hęc: Templũ Romę nõ ꝓcul foro oſtẽditur, ſecundũ viã quæ ad Carinas fert cõpendio, ſitũ in loco obſcuro propter circũiecta ædificia; qui Romano vulgo Sub oliuis dicitur. in

κειται δὲ τῇ πόλει πεδία θαυμαστὰ μὲν ἰδεῖν, πλούσια δὲ καὶ καρποῖς ἀξενεγκεῖν πανδαποῖς, καὶ οὐδὲν ἀνδρὸς τῆς Ἰταλίας, μάλιστα δὲ τοῦ καλουμένου Ἀλβανὸν οἶνον, ἡδυῖ καὶ καλὸν, ἔξω τοῦ Φαλέρνιου λεγομένου, τῶν γοῦν ἄλλων ἁπάντων ἀμείνω. ἐν ᾗ τῇ κλίσει τοῦ πόλεως θαῦμα μέγα λέγεται γενέσθαι. καθιδρυμένων γὰρ τοῖς ἕδεσι τῶν θεῶν, οὓς Αἰνείας ἐκ τῆς Τρωάδος ἠνέγκατο, καὶ καθίδρυσεν ἐν τῷ Λαυινίῳ, ναοὺς, χωρίον ἔχοντας ἄβατον, καὶ τῶν ἱδρυμένων ἐκ τοῦ Λαυινίου κομισθέντων ἐκ τοῦ νεὼ εἰς τὸν τοῦ μυχὸν, εἰς τὴν ὑπόβασιν νύκτα κεκλεισμένων τέως μάλιστα τῶν θυρῶν, καὶ οὐδὲν παλόντων ὅτε τοιβόλων, ὅτε ὀρφνῶν, ἀλλ' εἰλαμπότατα τὰ βρέτη τὴν φάσιν, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εὑρεθῆναι κείμενα βάθεν· μεταχομισθέντα δ' αὖθις ἐκ τοῦ Λαυινίου σὺν ἱκετείαις καὶ θυσίαις ἀρεσηίοις, εἰς ὃ αὐτὸ χωρίον ὁμοίως ἀνῆχθαι. τοῖς δὲ ἀνθρώποις τέως μὲν ἄπορον ὅ τι χρήσονται τοῖς πράγμασιν, ὅτε δίχα τῶν πατρῴων θεῶν καθοικεῖν ἀξιοῦντας, ὅτε ὑπὸ τὴν σκληφθεῖσαν οἴκησιν αὖθις ἀναστρέφειν. τελευτῶντας δὲ γνώμην εἶναι, ἣ ἔμελλεν ἀποχρῶντως τοῖς ἀμφότερα ἕξειν· τὰ μὲν ἕδη κατὰ χώραν ἐᾶσαι μένειν, ἄνδρας δὲ τοῖς ὑπομελησομένους αὐτῶν ἐκ τῆς Ἄλβας εἰς τὸ Λαυίνιον αὖθις ἐποίκους μεταγαγεῖν. καὶ ἐγένοντο οἱ πεμφθέντες ἑξακόσιοι μελεδωνοὶ τῶν ἱερῶν, αὐτοῖς μετάσαντες ἐφεστίοις· ἡγεμὼν δ' ἦν αὐτοῖς ἐπάνθη Αἴγεστος. τοὺς δὲ θεοὺς τούτους Ῥωμαῖοι μὲν Πενάτας καλοῦσιν· οἱ δ' ἑρμηνεύοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν τοὔνομα, οἱ μὲν Πατρῴους ἀποφαίνουσιν, οἱ δὲ Γενεθλίους· εἰσὶ δ' οἱ Κτησίους, ἄλλοι δὲ Μυχίους, οἱ δὲ Ἑρκίους. ἔοικε δὲ τούτων ἕκαστος κατά τινος τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἐπίκλησιν· κινδυνεύουσί τε οὐδ' αὐτοὶ πάντες, ὅμως γέ πως τὸ αὐτὸ λέγειν. σήμαλος δ' ἐν μορφῇ αὐτῶν πέρι Τίμαιος μὲν ὁ συγγραφεὺς ὧδε ἀποφαίνει· κηρύκια σιδηρᾶ καὶ χαλκᾶ, καὶ κέραμον Τρωϊκὸν εἶναι, τὰ ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῖς ἐν Λαυινίῳ κείμενα ἱερά· πυθέσθαι δ' αὐτὸς ταῦτα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. ἐγὼ δὲ ὅσα μὲν ὁρᾶν ἅπασιν ἐθέμις, οὔτε παρὰ τῶν ὁρώντων ἀκούειν, οὐδ' ἀνὰ γράφειν οἴομαι δεῖν. νεμεσῶ δ' ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι πλέω τῶν συγχωρουμένων ἐπὶ νόμου, ζητεῖν ἢ γινώσκειν ἀξιοῦσιν. ἃ δὲ αὐτός τε ἰδὼν ὑπέμεινα, καὶ δέος οὐδὲν ἀποκωλύει με περὶ αὐτῶν γράφειν, τοιάδε ἐστί· νεὼς ἐν Ῥώμῃ δείκνυται τῆς ἀγορᾶς ἐπέκεινα, ἐπὶ τὴν ὑπὸ Καρινὰς φέρουσαν ὑπότομον ὁδὸν, ὑπερέχει σκοτεινὸς ἱδρυμένος μέγας. λέγεται δὲ ἐπὶ τὸ ὑπόγειον γλῶτταν, Ὑπελαίαν ὀνομάζειν. ἐν δὲ τούτῳ

εὕτω κεῖνται τ̃ Τρωϊκῶν θεῶν εἰκόνες, ἅπασιν ὁρᾶν, ΔΕΝΑΣ ὑπιγραφὴν ἔχουσαι, δηλοῦσιν τοῖς Γενάτας. δοκεῖ γάρ μοι, τ̃ Π μήπω γράμματος ἁρμένον, ᾧ δέλτα δηλοῦν τ̃ ἐκείνῳ δυνάμιν τὸν παλαιόν. εἰσὶ δ' νεανίαι δύο καθήμενοι, δόρατα διφθέρας, τ̃ παλαιᾶς ἔργα τέχνης. πολλὰ δ' κ' ἄλλα ἐν ἱεροῖς ἀρχαίοις εἴδωλα τ̃ θεῶν τούτων ἑθεασάμεθα, κ' ἐν ἅπασι νεανίσκοι δύο σχηματικὰ σχήματα φαίνονται ἔχοντες. ὁρᾶν μὲν δὴ ταῦτα ἔξεστιν, ἀκούειν δ' κ' γράφειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἃ Κτησίστρατός τε ὁ περὶ Σαμοθράκης συνταξάμενος ἱστορίαν, κ' Σάτυρος ὁ τὸν ἀρχαίους μύθους συναγαγὼν, κ' ἄλλοι συχνοί, παλαιότατος δ' ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ποιητὴς Ἄρατος. λέγει γοῦν ὧδε·

Χρύσην τ̃ Πριάμοιο θυγατέρα γημαμένου Δαρδάνῳ, φέρνας ἐπενείκαντα δωρεὰς Ἀθηνᾶς, τά τε Παλλάδια κ' τὰ ἱερὰ τ̃ μεγάλων θεῶν, διδαχθεῖσαν αὐτῶν τὰς τελετάς. ὅπερ δὲ τ̃ ἐπομβρίαν φεύγοντες Ἀρκάδες Πελοπόννησον μὲν ἔλιπον, ἐν δ' τῇ Θρᾳκίᾳ νήσῳ τὰς βίβας ἱδρύσαντο, καὶ σκιάσαντες τ̃ Δαρδάνου ἐν τῷ τ̃ θεῶν τούτων ἱερῷ, ἄῤῥητος τοῖς ἄλλοις ποιοῦνται τὰς ἰδίας αὐτῶν ὀνομασίας, κ' τὰς τελετὰς αὐτοῖς, τὰς καὶ εἰς τόδε χρόνου γινομένας ὑπὸ Σαμοθρᾳκῶν, ὅπι τέλῃ. ὡς δὲ μετῆγε τὸ λαοῦ τ̃ πλείονα μοῖραν εἰς τ̃ Ἀσίαν, τὰ μὲν ἱερὰ τ̃ θεῶν κ' τὰς τελετὰς τοῖς ὑπομείνασιν ἐν τῇ νήσῳ καταλιπεῖν· τὰ δ' Παλλάδια κ' τῶν θεῶν εἰκόνας καταστησάμενον ἀγαγέσθαι μετ' αὐτόν. διαμαλλόμενον δ' περὶ τῆς οἰκήσεως τά τε δόξαντα μαθεῖν, κ' περὶ τῶν ἱερῶν τ̃ φυλακῆς τόνδε χρησμὸν λαβεῖν·

» Εἰς πόλιν ἣν κλίσῃσι, θεοῖς σέβας ἄφθιτον αἰεὶ
» Θέσθαι, κ' φυλακῆς τε σέθεν θυσίας τε χορούς τε.
» Εὖτ' δὴ γὰρ τάδε σημὰ καθ' ὑμετέραν χώραν ἢ
» Δῶρα Διὸς κούρης ἀλόχου σέθεν, ἡ δὲ πόλις σοι
» Ἔσται ἀπόρθητος τ̃ ἀεὶ χρόνον ἤματα πάντα.

Δαρδάνου μὲν οὖν ἐν τῇ κλιθείσῃ τε ὑφ' ἑαυτῷ κ' ὀνομασίας ὁμοίας τυχούσῃ πολὺ τὰ ἔθνη καταλιπεῖν. Ἰλίου δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ συνοικισθέντος, ἐκ μεγενεθλίων τοὺς τ̃ συνοίκων αὐτῷ τὰ ἱερά. ποιήσασθαι δ' τοὺς Ἰλιεῖς νεών τε κ' ἄδυτον αὐτοῖς ὅπι τῆς ἄκρας, κ' φυλάττειν δι' ὑπομελείας ἣν ἐδύναντο πλείστης, θεοπεμπτά τε ἡγούμενοι εἶ), κ' σωτηρίας κύρια τῇ πόλει. ἁλισκομένης δὲ τ̃ κάτω πόλεως, τ̃ Αἰνείαν κύριον τῆς ἄκρας γενόμενον, ἁρπάσαι ἐκ τ̃ ἀδύτων τά τε ἱερὰ τ̃ μεγάλων θεῶν, κ' ὅπερ ἐπὶ πλείω Παλλάδιον. φάτερον γὰρ Ὀδυσσέα κ' Διομήδην νυκτὸς εἰς Ἴλιον ἀφικομένους λαβεῖν. οἰχεσθαί τε κομίζοντα τ̃ Αἰνείαν ἐκ τ̃ πόλεως, κ' ἐλθεῖν ἄγοντα εἰς

eo posita sunt Troianorũ deorũ imagines, quas cuiuis fas est inspicere, cũ inscriptione DENAS, quæ Penates significat. videtur .n. mihi prisci, ante inuentũ P, vsurpasse pro eo D literã. sunt autẽ hastati duo iuuenes, habitu sedentiũ, admodũ antiqui operis. alia quoq; multa in antiquis tẽplis horum deorũ idola cõspeximus; & in omnib. duos iuuenes militari habitu. Hęc igitur videre fas est; fas etiã audire de illis & scribere quæ extãt in Callistrati historia quã edidit de reb. Samothraciæ, & apud antiquarũ fabularũ collectorem Satyrũ, & cũ alios multos, tũ Aratinum poẽtã, omniũ quos scimus antiquissimũ; apud quos ita legitur: Chrysen Palãtis filiã, quũ Dardano nuberet, attulisse dotem Mineruę munera, effigies videlicet ipsius deæ, simulq; sacra Magnorũ deũm, quorũ mysteria didicerat. sed postquã diluuium fugiẽtes Arcades, relicta Peloponneso, vitæ sedes in Thraciæ insula fixerunt, Dardanũ ibi tẽplum exstruxisse his diis, nemini cõmunicato eorũ nomine, prio; ritusq; illis instituisse, quibus & hodie mos est initiari in Samothracia. deinde cũ maiorẽ populi partẽ transportaret in Asiã, sacra quidẽ ac mysteria penes eos reliquisse qui mansertũt in insula, Palladia vero & deorum imagines secum abstulisse. cumq; oraculũ de sedibus cõsuleret, inter cetera de asseruãdis sacris hoc esse admonitũ oraculo: Perpetuum diuis cultum sancibis in vrbe
Quam statues; rituq; coles, sacrisq;, chorisq;. Nam dũ sancta manẽt regioni munera vestræ, Vxori quę dona tuę dedit inclyta Pallas, Vastatrix vrbẽ non tanget dextera Martis. Atque ita Dardanũ in vrbe a se condita & denominata, reposuisse hæc simulacra: postea cũ Ilium habitari cœpisset, nepotes illo transtulisse hæc sacra *gentilitia*: dicatumq; his ab Iliensibus in arce tẽplum cum adyto: ibiq; asseruata quã possent diligẽtissime, omnibus missa diuinitus existimantibus, & penes illa esse incolumitatem publicam. Æneam autem, capta inferiore vrbe, potitum arce, sacra Magnorum deũm ex adytis abstulisse cum eo quod supererat Palladio. nam alterũ nocturno furto Vlixis ac Diomedis surreptum. cum his Æneã ex vrbe profugisse, eaque secum in Italiam

deportasse. Aratinus autē dicit a Ioue donatum Dardano vnū Palladium; idque in vrbe Iliaca, tantisper dum ea caperetur, in adyto absconditum fuisse. ad eius exemplar imaginem indiscretæ similitudinis effictam fuisse, ac in propatulo positam, ad fallendas insidias; eamque furto Achæos subduxisse. Itaque hos secutus auctores, aio sacra per Æneam in Italiam translata, esse Magnorum deûm imagines, quibus inter Græcos Samothraces initiantur præcipue: fabulisque celebratum Palladium; quod dicunt in templo Vestæ custoditi a sacratis virginibus; vbi etiam asseruatur ignis perpetuus: de quibus dicetur alias. potest autem fieri vt præter hæc sint etiam alia, quæ nos profani homines ignoremus. Et de sacris Troianis hæc dicta sufficiant. Ascanio autem defuncto regni sui trigesimo-
Siluius. octauo anno, Siluius assumpsit imperium, frater Ascanii, post mortem Æneæ ex Lauina Latini filia natus; quem ferunt inter pastores educatum in montibus. cum enim regno potitus esset Ascanius, grauida tum Lauina, metuens nequod nouercæ nomen sibi crearet malum, commisit se fidei Tyrrhi cuiusdam, qui regiis subulcis præerat. eum enim Latino cum primis familiarē fuisse nouerat. Is ergo abductā in deserta siluarum, quasi vulgarē quampiam mulierem alebat, cōstructo in nemore tugurio, cauens ne ab iis quib. erat nota, conspiceretur: natumq; infantem sustulit & educauit, atq; a silua Siluiū denominauit: Græci Hylæū dicerēt. Tempore autē procedēte, vt cognouit Latinos diligenter quęrere puellā, & suspectū esse de eius nece Ascaniū, indicauit rē totā populo, & ipsam vna cū puero ꝓduxit e nemore. Ita Siluius ex oblato sibi casu nomē inuenit; quod deinceps māsit in progenie. regnū autē adeptus est post fratris mortē, non sine controuersia; quod Iulus maior Ascanii filius, postularet in paternum regnū succedere. sed eā litē populus diremit *iusto* suffragio, præter alias rationes hac motus præcipua, q, Siluius matre natus esset ad quā solā vniuersa regni hereditas ꝓtineret. Iulo vero ꝓ regno honor sacerdotii repositꝰ est, regio imperio securior ac quietior; quo ad nostrā vsq; ætatē fruitur gens

Ἰταλίαν. Ἀρχῖνος δὲ φησιν ὑπὸ Διὸς δοθῆναι Δαρδάνῳ Παλλάδιον ἓν, καὶ εἶναι τοῦτο ἐν Ἰλίῳ, ἕως ἡ πόλις ἁλίσκοιτο, κεκρυμμένον ἐν ἀδύτῳ. εἰκόνα δὲ ἐκείνου κατεσκευασμένην μηδὲν τοῦ ἀρχετύπου διαφέρειν, ἀπάτης τῶν ἐπιβουλευόντων ἕνεκα, ἐν φανερῷ τεθῆναι, καὶ αὐτὴν Ἀχαιοὺς ὑποβουλεύσαντας λαβεῖν. τὰ μὲν οὖν εἰς Ἰταλίαν ὑπ' Αἰνείου κομισθέντα ἱερὰ, τοῖς εἰρημένοις ὑδρίαις πειθόμενος, γράφω, τῶν τε μεγάλων θεῶν εἰκόνας εἶναι, οὓς Σα-
10 μοθρᾷκες Ἑλλήνων μάλιστα ὀργιάζουσι· καὶ τὸ μεμυθευμένον Παλλάδιον, ὃ φασι τὰς ἱερὰς φυλάττειν παρθένους ἐν ναῷ κείμενον Ἑστίας, ἔνθα καὶ τὸ ἀθάνατον διαφυλάττεται πῦρ. ὑπὲρ ὧν ἐν ὑστέρῳ λεχθήσεται λόγῳ. εἰη δ' ἂν καὶ ταῦτα τοῖς βεβήλοις ἡμῖν ἀδηλα ἕτερα. καὶ ταῦτα μὲν τῶν Τρωϊκῶν ἱερῶν τοσαῦτα εἰρήσθω. Ἀσκανίῳ δὲ ὀγδόῳ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλούιος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μητρὸς μὲν Αἰνείου θανάτου γενομένου ἐκ Λαυίνας τῆς Λατίνου θυγατρός, ὃν φασιν
20 ἐν τοῖς ὄρεσιν ὑπὸ τῶν νομέων ἐκτραφῆναι. τοῦ δὲ Ἀσκανίου παραλαβόντος τὴν βασιλείαν, παιδὸς ἡ Λαυίνα γενομένη, μή τι δεινὸν ὑπ' αὐτῆς πάθῃ κτλ. ὃ τῆς μητρὸς ὄνομα, ἐκύμησε δοῦσα, δίδωσιν ἑαυτὴν Τυρρίωνί τινι συοφορβῶν ὑπομελητῇ βασιλικῶν, ὃν ἤδει Λατίνου γενόμενον ἐν τοῖς μάλιστα πεσσήρεσιν. ὁ δὲ εἰς ὕλας ἐρήμους ἀγαγὼν αὐτὴν ὡς τὸν ὑποτυχοῦσαν γυναῖκα, φυλετεύσας ὀφθῆναι τοῖς εἰδόσιν, ἔρεφεν ἐν τῇ νάπῃ καλαμίνην οἴκησιν· ἧς ὀλίγον μνήμονα ἀποκυήσασης, ἀναιρεῖται τε καὶ βέφος, Σιλούιον ὀνο-
30 μάσας ἀπὸ τῆς ὕλης, ὥσπερ ἂν εἴ τις Ἑλλάδι γλώσσῃ λέξειεν Ὑλαῖον. χρόνου δὲ πεσόντος, ὡς πολλὴν ζήτησιν ἔγνω τῆς γυναικὸς ὑπὸ τῶν Λατίνων γενομένην, καὶ δι' αἰτίας ὄντα αὐτὸν τῆς πληγῆς τοῦ Ἀσκανίου, ὡς ἀνῃρηκότα τὸν παιδίσκην, φεύγει τῷ δήμῳ ὁ πρᾶγμα, καὶ τὴν αὐθέφτον ἀγελὴ μετὰ τοῦ παιδὸς ἐκ τῆς νάπης. τύχη μὲν δὴ ταύτῃ χρησάμενος Σιλούιος, τὸν εἰρημένον ἔχειν ὀνομασίαν, καὶ ὃ ἐξ ἐκείνου γένος ἄπαν τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ὕστερον τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ τελευτήσαντα σωθέντα, ἀμφίλογον γενομένῳ
40 πρὸς ἕνα τῶν πρεσβυσάντων τῶν Ἀσκανίου παίδων Ἴουλον, ἀξιοῦντα τὸν πατρῴαν ἀρχὴν μεταδέξασθαι. τὸ δὲ δίκαιον ἐπεψήφισεν ὁ δῆμος, δήλοις τε ὑπαχθεὶς λόγοις, καὶ ὅτι ἧκιστα ὅτι μήτρως ἦν ὁ Σιλούιος ἐπικλήσου τῇ ἀρχῇ. Ἰούλῳ δὲ αὐτὶ τῆς βασιλείας, ἱερά τις ἐξουσία πρεσβεύτατη καὶ τιμὴ, τῷ τε ἀκινδύνῳ πρεσβύτερα τῆς μοναρχικῆς, καὶ τῇ ῥᾳστώνῃ τοῦ βίου· ὥστε ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ὃ ἐξ αὐτοῦ γένος ἐκαρποῦτο,

Ἰούλιοι

Ἰούλιοι καλοῦνται ἀπ' ἐκείνου. ἐγένετο δὲ μέγιστος ἅμα καὶ λαμπρότατος οἴκων οὗτος, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν· ἀνδρας γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἐπιφανεστάτους ἡγεμόνων ἐποίησεν, οἷς τὸ δίκαιον αἱ πράξεις μὴ ἀπιστεῖσθαι παρέχουσιν· περὶ ὧν ἐν ὀλίγῳ δηλωθήσεται λόγῳ τὰ προσήκοντα. Σιλουίου δὲ ἐνὸς δέοντα τριάκοντα ἔτη καταλιπόντος τὴν ἀρχήν, Αἰνείας ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλβανὸς ἐπικληθεὶς διεδέξατο τὴν δυναστείαν, ἐνὶ πλείω τριάκοντα ἔτων ἐβασίλευσε. μεθ' ὃν τὸν, ἐν ᾧ πεντήκοντα Λατῖνος ἦρξεν ἔτη· Ἄλβας ὁ μετὰ τοῦτον ἐνὸς δέοντα τετταράκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε· μεθ' ὃν Ἄλβαν Κάπετος ἐξ ὧν ὑπὸ τοῖς εἴκοσιν· ἔπειτα Κάπυς, δυοῖν δέοντα τριάκοντα· μεθ' ὃν Κάπυν, Κάλπετος ἄρξας τρισκαίδεκα ἐτῶν κατέσχε τὴν ἀρχήν· ἕξης δὲ Τιβερῖνος ὀκτωκαιδεκαετῆ χρόνον ἐβασίλευσε. τελευτήσας δὲ τοῦτον ἐν μάχῃ τῷδε τῷ ποταμῷ ἡμῶν μνήμῃ λέγεται· παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καταλιπὼν τὸν ποταμόν, Ἄλβουλαν καλούμενον πρότερον. Τιβερῖνον δὲ Ἀγρίππας ἐν ᾧ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. μεθ' ὃν Ἀγρίππαν, Ἀλλάδιος, τυραννικόν τι χρῆμα καὶ θεοῖς ἀπεχθόμενον, ἐνὸς δέοντα εἴκοσιν· ᾧ παρεφρονοῦντι τὰ δαιμόνια κατεσκεύασε κεραυνῶν τε μιμήματα καὶ κτύποι βεβιασμένοι ἐμφερεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς αὐθέκτους ὡς θεὸς ἠξίου. ὄμβρων δὲ καὶ κεραυνῶν εἰς τὸν οἶκον καταφερομένων, τῆς τε λίμνης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγχανε, πλημμύραν οὐκ εἰωθυῖαν λαβούσης, καταφθαρεὶς πανοικίοις ἀπόλλυται. καὶ νῦν ἔτι ἀναλιμπούσης τῆς λίμνης ἐν μέρει τινί, ὅταν ὑποφαίνῃ τὸ νᾶμα, καὶ σαθρὸς ὁ βυθὸς φήνηται, πασάδων ἐρείπια, καὶ ἄλλα οἰκήσεως ἴχνη φαίνεται. Ἀβεντῖνος δὲ μετὰ τοῦτον τὴν βασιλείαν ἀναδεξάμενος, οὗ τὴν ἐπώνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ, τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη τὴν ἀρχὴν κατέσχε. Γεγὼς δὲ μετὰ τοῦτον ἔτη εἴκοσι καὶ τέσσαρα. ἔπειτα Ἀμούλιος, ὃς οὐ σὺν δίκῃ τὴν βασιλείαν καταλαβὼν Νομίτωρι παρεσήκυσεν, ὃς ἦν αὐτοῦ πρεσβύτερος ἀδελφός, δύο καὶ τετταράκοντα ἔτη δυναστεύσας. Ἀμουλίου δὲ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς κόρης γεγονότων, ὡς αὐτίκα λεχθήσεται, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀπολαμβάνει τὴν μετὰ νόμον δυναστείαν Νομίτωρ ὁ τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. ᾧ δὲ ἕξης ἔτει τῆς Νομίτορος ἀρχῆς, δευτέρῳ καὶ διακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, ἀποικίαν στέλλουσιν Ἀλβανοί, Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἐχόντων, κτίζοντι Ῥώμῃ, ἔτους ἐνεστῶτος πρώτου τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος, ᾗ ἐνίκα στάδιον Δαΐκλης Μεσσήνιος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Χα-

Iulia, auctoris appellationem referēs, & omnium quas ego sciam familiarum maxima atque illustrissima. tulit enim duces præstantissimos, virtute facile approbantes nobilitatem sui generis; de quibus aliàs dicetur conuenientius. Porro Siluius cum vndetriginta annis tenuisset imperium, Æneam filiū heredem reliquit principatus, quem regno & vita exemit annus altera trigesimo. Post hunc quinquaginta & vnum annos regnauit Latinus: post quem Alba vndequadraginta annos. Post Albam Capetus vigintisex annis regnum tenuit; Capys deinde annis duodetriginta. Calpetus post hunc in regno annum attigit tredecimum; post quē octenni spatio regnauit Tiberinus. hunc periisse dicunt in commisso iuxta fluuium prœlio; abreptumque rapidis eius gurgitibus fecisse vt mutato prisco nomine Tiberinus vocaretur pro Albula. Agrippa huic successit, regnauitque anno vno & quadraginta: post Agrippam vndeuiginti Alladius, tyrannicum disque inuisum ingenium. is, deorū contemptor, commentus est quomodo tonitrua & fulmina imitaretur, vt ciuibus hoc terrore attonitis haberetur pro deo. Sed imbribus & veris fulminibus in eius ædes irruentibus, stagnoque iuxta quod habitabat præter solitum exundante, diluuio cum tota domo absorptus est: & nunc quoque decrescente stagno & aquis decedentibus, per tranquillitatem spectantur diruta atria, & alia habitationis vestigia. Auentinus post eum successit; a quo nomen vni e septem vrbis collibus; tenuitque regnum annis XXXVII: & post hunc Proca, XXIII. Hunc proxime secutus est Amulius, qui regnum maiori fratri Numitori debitum, per iniuriā occupauit, & per annos quadragintaduos tenuit. Post hunc cæsum a Romulo & Remo natis Vestali virgine, vt mox dicetur, legitimum regnum ad Numitorem rediit, maternū adolescentum auum. Altero deinde regnantis Numitoris anno, post Ilium captum CCCCXXXII, Albani, Romuli & Remi ductu, coloniam miserunt Romam, anno primo septimæ Olympiadis, qua stadiū vicit Daicles Mesenius, archonte Athenis Cha-

Æneas Silu.
Latinus Silu.
Alba S.
Capetus S.
Capys S.
Calpetus S.
Tiberinus S.
Agrippa S.
Alladius S.
Auētinus S.
Proca S.
Amulius S.
Numitor S.
Vrbis cōditæ annus 1.

ropo, decennis eius principatus anno primo. Quoniã autẽ auctores multum variant tã de tẽpore quo vrbs est condita, quã de ipsis cõditoribus; nec mihi videtur rẽ, quasi confessam, esse obiter tantum attingendã. Nam Cephalon Gergithius, scriptor antiquissimus, secunda ætate post bellũ Troianum ait conditam ab iis qui cũ Ænea ex Ilio se proripuerant. conditorẽ eius nominat Romum, coloniæ ducem: fuisseq; hunc vnum ex Æneę filiis. nã quatuor Æneã habuisse filios, Ascanium, Euryleontẽ, Romulũ, Romum. Cũ hoc de tẽpore consentiunt Demagoras & Agathyllus, multique alii, quemadmodũ & de duce coloniæ. Sed is qui recẽset mulieres sacerdotio apud Argos functas, & quid gestum sit cuiusq; tẽpore, Æneam dicit e Molossis in Italiam cum Vlixe delatum, vrbis conditorẽ fuisse; nomenq; illi indidisse a quadam Iliensi fœmina Roma: quã narrat ceteras Troianas hortatam effecisse vt facto secum impetu naues exurerẽt, nauigationis & errorũ tædio. huic astipulatur Damastes Sigensis, & quidã alii. Aristoteles philosophus scribit Achæorum partem a Troiano bello redeuntem circum Maleam cursum flexisse; correptosq; a ventis, tempestatis vi, vltro citroq; diu per altum iactatos, tãdem appulisse ad eam Opicæ regionis orã quæ vocatur Latiũ, Tyrrhenoq; mari alluitur. cumq; optati litoris desiderio naues illo subduxissent, exegisse ibi totã hiemem, ineunte vere abnauigare paratos. sed quũ naues eis nocturno incendio conflagrassent, adẽpta profectionis facultate necessitatẽ in voluntatẽ vertisse, vitęq; sedes in agris ad quos appulerant fixisse. eũ casum obuenisse illis captiuarum Iliensium opera, quod metuẽtes ne se domum in seruitutẽ abducerent, ignem in naues coniecissent. Callias autẽ Agathoclis rerũ gestarum scriptor, Romam quãdam Troianam fœminam cum ceteris Troianis delatam in Italiam, nupsisse Latino Aboriginũ regi, eiq; duos peperisse filios, Remum & Romulum; a quibus conditæ vrbi nomen matris impositum. Xenagoras historicus, Vlixis & Circes tres fuisse filios, Romum, Antiam, Ardeam: eosq; conditis tribus oppidis, a se indidisse illis nomina. Dionysius

ἑπτοῦ ἔτος τῆς δεκαετίας τελεῦτον. ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς ὄσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ αὐτὸς ἐμοὶ δεῖν ὥσπερ ὁμολογούμενα περὶ ἀπορήτων, ἐξ ὑπερορμῆς ἐπελθεῖν. Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίθιος συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ ἡλικίᾳ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκλιπόντας λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου σωθέντων σὺν Αἰνείᾳ· οἰκιστὴν δ' αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον· τὸν δὲ εἷς τῶν Αἰνείου παίδων ἕνα· τέτταρας δὲ φησιν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρυλέοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον. εἴρηται δὲ Δημαγόρᾳ καὶ Ἀγαθύλλῳ, καὶ ἄλλοις συχνοῖς ὅ τε χρόνος, καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός. ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα σωναγαγὼν, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσέως, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως. ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. Ταύτην δὲ λέγει τὰς ἄλλας Τρωάσι παρακελευσαμένην, καὶ νῆ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστὴς ὁ Σιγεύς, καὶ ἄλλοι τινές. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινας ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀναχωρησάντων παρεπλεῦσαι Μαλέαν· ἔπειτα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῇ τῷ πελάγει πλανᾶσθαι· τελευτῶντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὁπικῆς, ὃς καλεῖται Λάτιον, ὅτι τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενος. ἀσμένους δὲ τῇ γῇ ἰδόντας, ἀνελκῦσαί τε τὰς ναῦς αὐτόθι, καὶ διατρίψαι τὸν χειμερινὸν ὥραν, παρασκευαζομένους ἕως ἐαρινοῦ πλοῦ. ἐμπρησθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νεῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατῳκίσθησαν χωρίῳ ἱδρύσασθαι. συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο, διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχεν ἔχοντες ἐξ Ἰλίου. Ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ πλοῖα, φοβηθείσας τὴν οἰκάδε Ἀχαιῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφιξομένας. Καλλίας δὲ ὁ τοῦ Ἀγαθοκλέους περὶ ξῆς συναγράψας, Ῥώμην τινὰ Τρωάδα τῶν ἀφικομένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον· οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θεῖναι ὄνομα. Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς Ὀδυσσέως καὶ Κίρκης υἱοὺς γενέσθαι τρεῖς, Ῥῶμον, Ἄντιαν, Ἄρδεαν· οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἀφ' ἑαυτῶν θεῖναι τοῖς κτίσμασι τὰς ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ ὁ

Χαλκι-

Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥῶμον· τοῦτον δὲ λέγει τινὰ μὲν Αἰνείου Ἀσκανίου, τινὰ δὲ Ἀσκανίου, τινὰ δὲ Εὐρυσάκους, Ἡμαθίωνος παῖδα εἶναι. εἰσὶ δέ τινες οἱ τὸν Ῥώμυλον ἐκπεσόντα λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς μὲν Ἡλέκτρας, τῆς Λατίνου θυγατρός. ἔχων δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν παρέχεσθαι συγγραφέων, οἱ διαφόρους ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιμι μακρηγορεῖν, ὅτι τοὺς Ῥωμαίων ἐλαύσομαι συγγραφεῖς. παλαιὸς μὲν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὐδεὶς· οὐ παλαιοὶ μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζομένων, ἕκαστος τῆς ἀληθείας ἀνέγραψε. τούτων δὲ τινὲς μὲν Αἰνείου γενέσθαι φασὶ τοὺς λεγομένους Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης· ἕτεροι δὲ θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας· ὅτου δὲ παῖδες, οὐκέτι διαφέροντες· δοθῆναι δ' αὐτοὺς ὑπὸ Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβορεινίνων ὁμηρεύσοντας, ὅτε αἱ πίστεις τοῖς ὑπαρχείοις παρὰ τοὺς τὰς ἐπήλυδας ἐγένοντο. ἀσπαζομένου δὲ αὐτοὺς Λατῖνον τῇ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ παρεῖπεν οὗ, οὐκ ἔχοντα τε ἄρρενος ἄπαιδα τελευτῶντα, διαδόχους μέρους τινὰς τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καταλιπεῖν. ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκάνιον ἅπαντα τὰ ἀρχεῖα παραλαβόντα, νείμασθαι παρὰ τοὺς τὰς ἀδελφοὺς Ῥωμύλον τε καὶ Ῥῶμον, τά τε χώραν καὶ τὰ δυνάμιν τῶν Λατίνων τειχῆ· αὐτὸν μὲν δὴ τά τε Ἄλβαν κτίσαι καὶ ἄλλα ἄττα πολίσματα· Ῥώμων δὲ Καπύαν μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος· Ἀγχίσην δὲ, ἀπὸ τοῦ πατρὸς Ἀγχίσου· Αἰνείαν δ', τὰν ὕστερον κληθεῖσαν Ἰανίκλον, ἀπὸ τοῦ παιδός· Ῥώμυλα δὲ, ἀφ' ἑαυτοῦ. Οὗτοι δὲ χρόνοις τινὰς ἐρημωθεῖσαν, ἑτέρας αὖθις ἐλθούσης ἀποικίας, ὑπὸ Ἀλβανοὶ ἔσχαλαν, ἡγουμένου Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τὰν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβόν· ὥστε δισσὰς εἶναι τὴν Ῥώμην τὰς κτίσας· τὰν μὲν, ὀλίγον ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν γενομένων· τὰν δὲ, πενταεκαίδεκα γενεὰς ὑστερεῦσαν τᾶς προτέρας. εἰ δέ τις ἀπιδεῖν βούλοιτο τὰ προσωτέρω, καὶ τρίτην τις ἀρχαιοτέραν τούτων εὑρεθήσεται Ῥώμην, γενομένην πρὶν Αἰνείαν καὶ Τρῶας ἐλθεῖν ἐν Ἰταλίᾳ. Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ὑπὸ τυχόντων τις οὐδὲ νέων συγγραφεὺς ἱστόρηκεν, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, οὗ καὶ προτέρων ἐμνήσθημεν. φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασιλεύοντος· ἐπὶ δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παρήλιος· ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἄνδρα φυγάδα ἐκ Ῥώμης. λέγει δὲ ὧδε· ἐπεὶ δὲ
" Ἰταλὸς καλεόμενος, Μόργητος ἐβασίλευσεν· ὅτι τούτου
" ὁ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ Ῥώμης φυγάς· Σίκελος ὄνομα
" αὐτῷ. καὶ μὲν δὴ τὸν Συρακούσιον συγγραφέα, πα-

Chalcidenſis cõſentit quidem de auctore vrbis Romo: ſed eũ iuxta quoſdam, Aſcanii fuiſſe filiũ dicit; iuxta alios, Emathionis. nec deſunt qui dicãt Romam conditã ab Itali filio Romo, nato ex Electra Latini filia. Poſſem & alios multos Græcorũ ſcriptores adducere variãtes de vrbis cõditoribus: ſed ne verboſior videar, præſtat trãſire ad Romanos: apud quos nemo antiquus exſtat nec fabularũ auctor nec hiſtoriæ: vnuſquiſq; tamẽ aliquid deſumpſit ex antiquis tabulis, quæ in templis ſeruantur dicatæ numinibus. Horum quidã volunt Æneę filios fuiſſe Romulum & Remum, cõditores vrbis: alii, Æneæ ex filia nepotes, tacito patris nomine. hos Æneam Latino Aboriginũ regi dediſſe obſides ex fœdere icto inter indigenas & aduenas: puerosq; benigne apud regẽ habitos, non ſolũ educatos liberaliter, verumetiã cũ is abſq; virili prole decederet, relictos ex parte quadã heredes imperii. Alii dicũt Æneа defuncto Aſcanium ex aſſe regni heredẽ relictũ, aſſumpto principatu, agros & opes Latinorũ tripartito diuiſiſſe cũ Romulo & Remo fratribus. ipſum deinde Albam cõdidiſſe & alia quædã oppida: Romulũ vero, Capuam, a Capy proauo denominatã; Anchiſam, de Anchiſæ aui ſui nomine, de patris autem nomine, Æneã, quæ poſt fuit Ianiculũ, Romã quoq;, de ſuo. hanc deſolatã aliquamdiu, rurſum Albanis aliam coloniam eo Romuli & Remi ductu mittẽtibus, priſtinam formã recuperaſſe: vt iam eadẽ vrbs intelligatur bis cõdita ſemel, nõ multo poſt belli Troiani tẽpora; iterũ, ætate poſt priorem quintadecima. Quodſi quis rẽ altius velit repetere, tertiã etiam Romã his antiquiorẽ inueniet, vt quæ ante Æneæ Troianorumq; in Italiam aduẽtum fuerit. Hoc autem nec vulgaris aliquis nec recens ſcriptor prodidit, ſed Antiochus Syracuſanus, cuius iã ſupra memini. Is ait Morgete in Italia regnante (Italia tum erat ora quam longa a Tarento Paſtum vſque protenditur) veniſſe ad eum quendã Romanum exſulẽ. verba ipſius ſunt hęc: Poſtquam autem Italus conſenuit, Morges pro illo regnauit. huius tempore Roma venit vir quidam profugus, nomine Siculus. Atq; ita ex auctoritate Syracuſani huius ſcriptoris in-

uenitur quædã antiqua Roma, Troianis temporibus ſuperior. vtrum autem eodem loco ſita fuerit vbi noſtri temporis Roma incolitur, an alius locus idem nomen habuerit, quemadmodum ille incertũ reliquit, ita nec ego coniicere valeo. Et de priſcis quidem eius conditorib. hæc dixiſſe ſufficiat. Extremam autem Romę ædificationem, ſiue ea deductio habitatorum potius dicẽda eſt, ſiue quodcunq; aliud, Timæus Siculus neſcio quam regulam ſecutus, ait congruere in tempus quo Carthago eſt condita, trigeſimooctauo anno ante primam Olympiadem: Lucius autẽ Cincius, vir ſenatorii ordinis, in quartum annum Olympiadis duodecimæ. Porcius Cato Græcã temporum rationẽ non indicat: alioquin cum eſſet perdiligẽs antiquæ hiſtoriæ collector, dicit quadringentis triginta duobus annis poſteriorem bello Iliaco: quod tẽpus dimenſum iuxta Eratoſthenis Chronographias, incidit in annũ primum Olympiadis ſeptimæ. Eſſe autem incorruptas regulas quibus Eratoſthenes vſus eſt, & quomodo ad Græcanicam rationem dirigenda ſit Romana tẽporum ratio, alio tractatu declarauimus. nolui enim, ſicut Polybius Megalopolitanus fecit, hoc tãtum dicere, quod circiter ſecundum annũ ſeptimæ Olympiadis Romam conditã opiner; neq; vni & ſoli Anchiſenſium tabulæ fidẽ ſine examine tribuere: ſed malui ſupputationes, quas ipſe in mediũ protuli, iudicio cuiuſuis lectoris relinquere. Et exacta quidem ratio illic indicata eſt: hic neceſſaria tantũ dicentur. ea ſic habent: Gallorũ expeditio qua Roma capta eſt, fuit (vt omnes fere auctores conſentiunt) Athenis ſummũ magiſtratũ gerẽte Pyrgione, circiter primum annũ nonageſimæoctauæ Olympiadis. quodſi retrorſum tempora ſupputes vſq; ad L. Iunium Brutũ, L. Tarquinium Collatinũ, primos Romanorũ poſt expulſum regium dominatum conſules, complectentur annos centum & viginti. ſicut apparet cũ ex aliis multis, tum e Cenſoriis commẽtariis quos a patribus filii per manus accipiunt, & ipſi poſteris pari cura tradũt, haud ſecus quã ſacra paterna *& gentilicia*. [1] hi per viros illuſtres ſeruantur in familiis cẽſorũ. in eis inuenio,

λαμά τις ἀνείσκεται τοσοῦτος τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἡ Ῥώμη. πότερον δὲ τοῖς αὐτοῖς ἐν τόποις, ἐν οἷς ἡ νῦν οἰκουμένη πόλις ἐστίν, ἢ χωρίον ἕτερον οὕτως ἐτύγχανεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλιπόντος, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμβαλεῖν. τοῖς μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἱκανὰ ἡγοῦμαι τὰ τοσαῦτα εἰρημένα. τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης γενόμενον οἰ- 46
κισμὸν, ἢ κτίσιν, ἢ ὅ τι δή ποτε χρὴ καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅτῳ κανόνι χρησάμενος, ἅμα Καρχηδόνι κτιζομένην φησὶν εἶναι, ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ πρότερον ἔτει τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος. Λεύκιος δὲ Κίγκιος, ἀνὴρ τῶν ἐν τῷ βουλευτικῷ συνεδρίῳ, τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος. Κάτων δὲ Γόρκιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὁρίζει χρόνον· ἐπιμελὴς δὲ γενόμενος, εἰ καί τις ἄλλος, εἰς τὴν ξυναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, ἔτεσιν ἀποφαίνει δυσὶ καὶ τριάκοντα καὶ τετρακοσίοις ὑστεροῦσαν τῶν Ἰλιακῶν. ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἐρατοσθένους χρονογραφίαις, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος πίπτει τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος. ὅτι δέ εἰσιν οἱ κανόνες ὑγιεῖς οἷς Ἐρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἄν τις ἀποβλύνοι τὰς Ῥωμαίων χρόνους πρὸς τοὺς Ἕλληνικούς, ἐν ἑτέρῳ δεδήλωταί μοι λόγῳ. ἄξιον γὰρ ἠξίουν, ὡς Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι πείθομαι. οὐδὲ ὅτι τὰ παρὰ τοῖς Ἀγχισεύσι κειμήλια πίνακος εἶδος καὶ μόνα τὴν πίστιν ἀβασάνιστον ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ τοῖς ὑπολογισμοῖς, οὓς αὐτὸς προεθέμην εἰς μέσον, ὑποβλύνοις τοῖς βουληθεῖσιν ἐξετάζειν. ἡ μὲν οὖν ἀκρίβεια ἐν ἐκείνῳ δηλοῦται τῷ λόγῳ· λεχθήσεται δὲ καὶ ἀφ' ἁπλῆς τῆσδε τῆς παραγραφῆς αὐτά τε τὰ ἀναγκαιότατα. ἔστι δὲ ὧδε· ἡ Κελτῶν ἔφοδος, καθ' ἣν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἑάλω, συμφωνεῖται σχεδὸν ὑπὸ πάντων, ἄρχοντος Ἀθήνησι Πυργίωνος, γενέσθαι, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης καὶ ἐνενηκοστῆς ὀλυμπιάδος. ὁ δὲ πρὸ τῆς καταλήψεως χρόνος ἀναγόμενος εἰς Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον, καὶ Λεύκιον Ταρκύνιον Κολλατῖ- 40
νον, τοὺς πρώτους ὑπατεύσαντας ἐν Ῥώμῃ μετὰ τὴν καταλυσιν τῶν βασιλέων, ἔτη πρόκειται ἑκατὸν εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν. δηλοῦται δὲ ἐξ ἀνῶν τε πολλῶν, καὶ τῶν καλουμένων Τιμηλικῶν ὑπομνημάτων, ἃ ἀφαδέχεται παῖς παρὰ πατρὸς, καὶ πρόκειται πολλοῦ ποιεῖσθαι τοῖς μετ' ἑαυτὸν ἐσομένοις, ὥσπερ ἱερὰ πάτρια, παραδιδόναι. πολλοὶ δ' εἰσὶν ἀπὸ τῶν τιμηλικῶν οἴκων ἄνδρες ἐπιφανεῖς οἱ τὰς φυλακὰς ποιήσαντες αὐτά. ἐν οἷς Βρίσκω δύο τε-

δευτέρῳ πρότερον ἔτει τὴν δήλωσιν ποιησάμενον τῶν
Ῥωμαίων δήμου γνωμήν, ἣν προαγορεύσαντας κα-
„ θάπερ καὶ τὴν ἀρχὴν χρόνος οὗτος, ὑπατεύοντος Λευκίου
„ Οὐαλερίου Ποτίτου, καὶ Τίτου Μανλίου Καπιτωλίνου, μετὰ
„ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων ἐνιαυσίου εἰκοστῆς [καὶ ἑκα-
„ τοστῆς] ἔτει. ὥστε τὴν Κελτικὴν ἔφοδον, ἣν πρὸ δευτέρου
μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔτει γνωμήν βουλόμενον, ἐκπεπλη-
ρωμένων τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν γενεῶν. εἰ δὴ τοῦτο τὸ ἀρ-
χαῖον τῶν χρόνων τριάκοντα ὀλυμπιάδων βούλεται
γνώμονα, ἀνάγκη τοὺς πρώτους ἀποδεικνύειν ὑπά- 10
τους ὁμολογεῖν ἄρξαντος Ἀθήνησιν Ἰσαγόρου παρ-
ληφέναι τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης καὶ ἑ-
ξηκοστῆς ὀλυμπιάδος. καὶ μὴν ἀπό γε τῆς ἐκβολῆς τῶν
βασιλέων ὅπως τὸ πρῶτον ἄρξασα τῆς πόλεως ἀνα-
βιβασθεὶς Ῥωμύλον ὁ χρόνος, ἔτη τετρακόσια πρὸς
τετταράκοντα καὶ ἑξακοσίοις ἀποτελῆ. γνωρίζεται δὲ
τοῦτο τῇ διαδοχῇ τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κατέ-
σχον τὴν ἀρχήν ἕκαστοι. Ῥωμύλος μὲν γὰρ ὁ κτίσας τὴν 20
πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη λέγεται καταγεῖν τὴν δυ-
ναστείαν· μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον, ἀβασίλευτος ἡ
πόλις χρόνον ἐνιαύσιον. ἔπειτα Νομᾶς Πομ-
πίλιος αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταράκοντα
ἔτη βασιλεύσας. Τύλλος δὲ Ὁστίλιος μετὰ Νομᾶν,
δύο καὶ τριάκοντα. [ὁ δὲ ὅπως τούτῳ βασιλεύσας Ἄγκος
Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. μετὰ δὲ Μάρκιον,
Λεύκιος Ταρκύνιος, ὁ κληθεὶς Πρίσκος, ὀκτὼ καὶ τριά-
47 κοντα.] τοῦτον δὲ διαδεξάμενος Σερούιος Τύλλιος, τεσ-
σαράκοντα καὶ τέτταρα. Σερούιον δὲ ἀνελὼν Λεύκιος
Ταρκύνιος τυραννικὸς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερο-
φίαν κληθεὶς Σούπερβος, ἕως εἰκοστοῦ καὶ πέμπτου πρω- 30
ταγαγεῖν τὴν ἀρχήν. τετταράκοντα δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ
διακοσίων ἀναπολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλῆς, ὀ-
λυμπιάδων δὲ μιᾶς καὶ ἑξήκοντα, πᾶσα ἀνάγκη τὸν πρῶ-
τον ἄρξαντα τῆς πόλεως Ῥωμύλον, ἔτει πρώτῳ τῆς ἑ-
βδόμης ὀλυμπιάδος παρληφέναι τὴν βασιλείαν, ἄρ-
χοντος Ἀθήνησι τοῦ δεκαετίας Χάροπος ἔτος πρῶτον.
τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτῆ. ὅτι δὲ τοσαῦτα ἕ-
καστος τῶν βασιλέων ἦρξεν ἔτη, δι' ἐκείνων δηλοῦται μοι τῶν
λόγων. τὰ μὲν δὴ πρὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ νῦν δυ- 40
ναστεύουσα πόλις ᾠκίσθη, τοῖς τε πρὸ ἐμοῦ γνωμέ-
νοις εἰρημένα, κἀμοὶ δοκοῦντα, διὰ δὲ ὀλίγων. οἰκισταὶ
δ' αὐτῆς οἵτινες ἦσαν, ἢ ὁποί τύχης γενόμενοι τὴν ἀ-
ποικίαν ἔσχαλαν, ὅσα τε δήμασι τὴν κλῆσιν ταύτην ἴσο-
ρηται, πολλοῖς μὲν εἴρηται, καὶ διαφόρως τὰ πλέ-
στα ἐνίοις· λεχθήσεται δὲ κἀμοὶ τὰ πιθανώτατα τῶν
μνημονευομένων. ἔχει δὲ ὧδε. Ἀμούλιος ὅπως παρέ-
λαβε τὴν Ἀλβανῶν βασιλείαν, τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν

altero ante captam vrbem anno, cen-
sum populi Romani habitum; cui,
quemadmodum & aliis, tempus ad-
scriptum est hoc: L. Valerio Potito,
T. Manlio Capitolino cōsulibus, post
expulsos reges anno cētesimo vnde-
uigesimo. vt colligatur, sequentem
annum quo irruptio Gallorum acci-
dit, explesse CXX annorum nume-
rum. iam si hoc tēporis interuallum
triginta Olympiadas facere compер-
tum est, necessario sequitur, primos
consules magistratum iisse archon-
tis Athenarum Isagoræ tempore, cir-
ca primum annum octauę & sexage-
simæ Olympiadis. Constat autem in-
ter exactos reges & initum a Romu-
lo primo vrbis rege imperium, annos
interfuisse CCXLIIII: quod patet
ex regum successionibus & annorum
numero quo quisq; regnum tenuit.
Nam Romulus vrbis cōditor, septem
supra triginta annis administrationi
rerū præfuisse dicitur: post cuius obi-
tum interregnū fuisse per annum in-
tegrum. deinde Numam Pompilium
electum suffragiis populi, regnasse an
nis XL & tribus. post hunc XXXII
Tullum Hostiliū. huius deinceps suc-
cessorem Ancum Marcium XXIIII.
post quem, L. Tarquiniū cognomen-
to Priscū, XXXVIII. deinde Seruiū
Tulliū XLIIII. huic a se occiso suc-
cessit L. Tarquinius, vir tyrānicus, &
propter iuris contemptū cognomina-
tus Superbus; regnauitq; ad annū vs-
que quintū supra vigesimū. Supputa-
tis autē regum annis CCXLIIII, O-
lympiadibus vero LX & vna, necesse
est vt primus vrbis rex Romulus re-
gnū auspicatus sit anno primo septi-
mæ Olympiadis, Charope Athenis Olymp. VII.
primū in decennali imperio annū a-
gente. hoc enim annorū ratio postu-
lat. quod autē tot annis regum quisq;
regnauerit, in illo libro declaramus.
Atq; hæc sunt quæ partim ab aliis an-
te me tradita, partim mihi visa sunt de
tēpore quo vrbs quæ nunc rerū poti-
tur, cōdita est. Ceterum de condito- Vrbis cōdi-
ribus eius quinam fuerint, aut in qua tores.
fortuna coloniā deduxerint, & quic-
quid ad hanc historiam pertinet, di-
ctum est quidem a multis, quibus-
dam etiam multum euariantibus: di-
cam tamen & ipse quę mihi videntur
vero proxima. ea sic habent. Amu-
lius postquam depulso maiore fratre

Numitore, vi occupauit Albanũ imperium, præter alia multa ſuperbe & iniuſte facta, decreuit totam germani ſtirpẽ tollere, partim vindictæ metu, partim cõtinuandi principatus cupidine. quod conſiliũ cum diu multũq; agitaſſet animo, primum filiũ eius Ægeſtũ pubeſcentem tũ maxime, cum obſeruaſſet vbi venaretur, egreſſum venãdi animo interemit, inſidiatorũ manu in obſcuriſſimis latebris poſita: & poſt perpetratũ facinus ſubornauit rumores, necatũ a latronibus adoleſcentulũ. nec tamẽ cõficta opinio tacitæ veritati præualuit; ſed multi etiã cũ periculo ſcelus id auſi ſunt eloqui. At Numitor, quamuis rẽ ſciret, rationi tamen magis quã dolori ſeruiens, diſſimulabat, in tẽpus minus periculoſum iram conſulto differens. Amulius autẽ credens occultum eſſe prius facinus, addidit & alterũ: filiam fratris Iliam; ſiue (vt alii malunt) Ream nomine, ſed cognomine Iliã, nuptiis iam maturã, Veſtæ ſacerdotem optauit; veritus ne cito virũ nacta, vltorem ſuo generi pareret. has puellas ſacratas oportebat nõ minus quinquennio puras a nuptiis manere, æternumq; ignem cuſtodire, & cetera cultus munia, quæ reip. nomine a virginib. obiri leges poſtulabãt, exſequi. Id honeſto prætextu fecit Amulius, quaſi cognatos honore ornaret, moremq; hunc nec ipſe introduxiſſet, nec vulgatum iã primo inter honoratas familias fratri per vim obtruſiſſet. nã honorificũ apud Albanos habebatur, nobiliſſimam quamq; Veſtæ miniſtram deſignari. Senſit Numitor haud optimo animo hæc a fratre fieri; indignationem tamen diſſimulans, ne populum offenderet, hanc quoq; iniuriam celabat ſilentio. Quarto poſt anno Iliæ, ſacrorum cauſſa puram aquã in Martis luco petenti, ſtuprum in fano neſcio quis intulit. quidam dicunt vnum e procis eius fuiſſe, amore captum virginis: alii vero ipſum Amulium, inſidiantem potius quam libidini ſeruientem, corpore armis ad ſummum terrorem ſepto, cunctisque faciei notis quantum fieri poterat obſcuratis. At plurimi fabulantur, numen ipſum cuius id fanum erat, ſe puellæ hac ſpecie obtuliſſe; quippe quod præter alia diuinitatis effecta, ſolem quoque obſcurarit, & te-

Νομίτωρα, τὰν καλιχύσαν, τῆς πατρίου τιμῆς ἀπάρξας, δήϊα τε κατὰ πολλὰ ἐπεφοίτα τῶν δικαίων ἕδρα, καὶ τελευτῶν ἔρημον φύλαξ τὸν οἶκον τὸν Νομίτωρος ἐπεβούλευσε ποιῆσαι, τό τε δίκαιον ὑποδείσας φόβῳ, καὶ ἔρωτι μὴ ἐκπαυθεὶς ποτε τῆς ἀρχῆς. βαλυσάμενος δὲ ταῦτα ἐκ πολλοῦ, πρῶτον μὲν τὸν υἱὸν τὸν Νομίτωρος Αἴγεστον ἀρτιφυῆ ὄντα, φυλάξας ἔνθα ἐκυνηγέτει, παραλαβὼν τὸ χωρίον ὃ ἀφανέστατον, ὀξελθόντα ὅπῃ θήρεια ἀποκτείνῃ, παρασκευάσας λέγεσθαι μὴ ὃ ἔργον, ὡς ὑπὸ λῃστῶν δυαιρεθείη ὃ μειράκιον. οὐ μέντοι πρείττων ἢ κατεσκευασμένη δόξα τῆς σεσιωπημένης ἀληθείας ἐγένετο· ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶνδε ὃ ἀσφαλὲς ἐτόλματο λέγεσθαι ὃ πραχθέν. Νομίτωρ δὲ ἤδη μὲν ὃ ἔργον, λογισμῷ δὲ κρείττονι τῶ πάθους χωρίμενος, ἄγνοιαν ἐσκήπτετο, εἰς ἀκινδυνότερον δυαβαίνεσθαι χρόνον τὴν ὀργὴν βαλυσάμενος. Ἀμούλιος δὲ τὸ μὲν τὸ μειράκιον ὑπολαβὼν λελῆθέναι, δεύτερα τάδε ἐποίει· τὴν θυγατέρα τὸ Νομίτωρος Ἰλίαν, ὡς δέ τινες γράφουσι, Ῥέαν ὄνομα, Ἰλίαν δ' ὀπίκλησιν, ἐν ἀκμῇ γάμου γινομένην, ἱέρειαν ἀποδείκνυσιν Ἑστίας, ὡς γε μὴ τέκνον εἰς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα τέκνῃ τιμωρὸν τῷ γένει. πεντετεῖς δὲ οὐκ ἐλάττω χρόνον ἕδει τὰς ἱερὰς χέρας ἁγνὰς ἀμιγεῖναι γάμων, αἷς διατέτακται τό τε ἀσβέστου πυρὸς ἡ φυλακή, καὶ εἴ τι ἄλλο θρησκεύεσθαι τῷ κοινῷ ἀπὸ παρθένων νόμιμον ἦν. ἔπραττε δὲ Ἀμούλιος τοῦτο μετ' ὀνόματος καλοῦ, ὡς τιμὴν τῷ γένει καὶ κόσμον προστιθείς· οὔτε αὐτὸς εἰσηγησάμενος τὸν νόμον τόνδε, οὔτε κοινῷ ὄντι πρῶτον διαλαχὼν τὴν ἀξίωμα χρῆσθαι τὸν ἀδελφόν· ἐν ἔθει δὲ τοῖς Ἀλβανοῖς καὶ ἐν καλῷ ὄν, τὰς δυγατέρας ἀποδεικνύναι τῆς Ἑστίας πρεσβύτεις. ὁ δὲ Νομίτωρ, ἀγαθόμυθος ὢν ἀπὸ τῆς βιότου ταύτης πρόπονος τὸν ἀδελφὸν, ὀργὴν φανερὰν οὐκ ἐποιήσατο, ἵνα μὴ τῷ δήμῳ ἀπέχθοιτο, ἀπόρρητον δὲ καὶ τοῦτο ἔκλημα ἐφύλαττε. τετάρτῳ δ' ὕστερον ἔτει τὴν Ἰλίαν ἐλθοῦσαν εἰς ἱερὸν ἄλσος Ἄρεος, ὕδατος ἁγνοῦ κομιδῆς ἕνεκα, ᾧ πρὸς τὰς θυσίας ἔμελλε χρῆσθαι, βιάζεταί τις ἐν ᾧ τεμένει. τοῦτον δέ τινες μὲν ἀποφαίνουσι τῶν μνηστήρων ἕνα γενέσθαι τῆς κόρης, ἐρῶντα δ' παιδίσκης· οἱ δὲ, αὐτὸν τὸν Ἀμούλιον, οὐκ ἐπιθυμίας μᾶλλον ἢ ὀπιβουλῆς ἕνεκα, φαεξάμενόν τε ὅπλοις οἷς ἐκπληκτικώτατος ὀφθῆσεσθαι ἔμελλεν, καὶ ὃ τ' ὄψεως γνώριμον εἰς ἀσαφὲς ὡς μάλιστα ἠδυνάτο καθιστάντα· οἱ δὲ πλῆθοι, μυθολογοῦσι τὸ δαίμονος εἴδωλον, οὗ ὃ χρεῖον ἦν, πολλὰ καὶ ἄλλα τῷ πάθει δαιμόνια ἔργα, ἡλίου τε ἀφανισμὸν, καὶ ζό-

φον

φον ἐν ὀρεινῷ καλαχόντος. ὄψιν γ', ὡ καὶ τὸ εἴδωλον εἶχε, θαυμασιωτέραν μακρῷ ἢ κτ' μέγεθος καὶ κάλλος ἀνθρώπων. φασί τε εἰπεῖν τὴ κόρη παρηθρωῦσα τ' λύπην τ' βιασάμενον· ἐξ ὧν γνῶναι δῆλον ὅτι θεὸς ὢν· μηδὲν ἀνθρωπάγαθον τῷ πάθ. τὸ γὰ κοινώνημα τῶν γάμων αὐτῇ γεγονέναι πρὸς τ' ἐμβαλόντα τῷ χωρίῳ δαίμονα· τέξεσθαι δ' αὐτὴν ἐκ τ' βιασμοῦ δύο παῖδας, ἀνθρώπων μακρῷ κρείττους ἀρετὴν κτ' τὰ πολέμια. ταῦτα γ' εἰπόντα νέφος περικαλύψαι, καὶ ἀπὸ γῆς ἀρθέντα φέρεσθαι δι' ἀέρος μόνα. ὅπως μὲν οὖν χρὴ περὶ τ' βίων δοξάζειν ἔχειν, πότερον καταφρονοῦντας ὡς ἀνθρωπίνων διαφερόντων εἰς θεοὺς ἀναφερομένων, μηδὲν ἀνθ' τοῦ θεοῦ λειτούργημα τ' ἀφθάρτου καὶ μακαρίας φύσεως ἀνάξιον ὑπολαμβάνοντας· ἢ καὶ ταύτας παραδέχεσθαι τὰς ἱστορίας, ὡς ἀνακεκραμένης τῆς ἁπάσης οὐσίας τοῦ κόσμου, καὶ μεταξὺ τοῦ θείου καὶ τ' ἀνθρώπινου γένους ὑπαρχούσης φύσεως, ἣν δαιμόνων φῦλον ἐπέχειν, ὅτε μὲν ἀνθρώποις, ὅτε δὲ θεοῖς ὁπτιμιγνύμενον, ἥρωσιν φῶσαι γένος, ὅτε καιρὸς ἐν τῷ παρόντι διασκοπεῖν, ἀρκεῖ τε ὡς φιλοσόφοις περὶ αὐτῶν εἰλέχθη. ἡ δ' οὖν κόρη μετ' τ' βιασμὸν ἀρρωστεῖν σκηψαμένη· τοῦτο γὰ αὐτῇ παρήνεσεν ἡ μήτηρ ἀσφαλείας τε καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ὁσίων ἕνεκα· οὐκ ἔτι προσῄει τοῖς ἱεροῖς, ἀλλὰ διὰ τ' ἡλίκων ἐγένετο παρθένων, αἷς ὃ αὐτὸ προσέκειτο ἔργον, ὅσα λειτουργεῖν ἐκείνῳ ἔδει. Ἀμούλιος γ', εἴτε κτ' τῶν συνειδήσιν τῶν πραχθέντων, εἴτε ὑπονοίᾳ τῶν εἰκότων προαχθείς, ἔρευναν ἐποιεῖτο τῆς χρονίου τῶν ἱερῶν ἀποστάσεως, κτ' ἵνα γῶν μάλιστ' αἰτίαν. ἰδόντες γ' οἷς μάλιστα ἐπίστευεν εἰσπέμπων, ὅπως τὸν νόσον αἱ γυναῖκες ἀπόῤῥητον ἀνθρώποις ἠπῶντο εἶ), τὸν ἑαυτ' γυναῖκα φύλακα τῆς κόρης κατέλιπεν. ὡς δὲ κατήγορος αὐτὴ τ' πάθους ἐγένετο, γυναικεία τεκμήρσει δ' ἀφανὲς τοῖς ἀνδράσιν αἰδουμένα, τ' μὲν παῖδος, ὡς μὴ λάθοι τεχοῦσα, ἵνα δὲ ὑ πρόσω τ' τόκου, φυλακὴν ἐποιεῖτο δι' ὅπλων· αὐτὸς γ' καλέσας τ' ἀδελφὸν εἰς τὸ συνέδριον, τ' τε λανθανούσης τὰς ἀνδρὸς φθορᾶς μυστὴς γῶν, καὶ ἠπίατο συγκαθυργεῖν τῇ κόρῃ τοὺς γονῆς, ἐκέλευέ τε μὴ κρύπτειν τὸ εἰργασμένον, ἀλλ' εἰς μέσον ἄγειν. Νομίτωρ δὲ παραδόξων τε λόγων ἀκούειν ἔφη, καὶ πρώτως ἀναίτιος εἶ) τ' λεγομένων, χρόνον τε ἠξίου βασάνου τῆς ἀληθείας ἕνεκα λαβεῖν. τυχὼν γ' ἀναβολῆς μᾶλις, ὅπως τὸ πρᾶγμα παρὰ τ' γυναικὸς ἔμαθεν, ὡς ἡ παῖς ἐν ἀρχαῖς ἀφηγήσατο, τόν τε βιασμὸν τ' ὑπὸ τ' θεοῦ γιόμενον ἀπέφαινε, καὶ τὰς λεχθείσας ὑπ' αὐτ' περὶ τῶν διδύμων παίδων λόγους διεξῆλθεν, ἠξίου τε πίστιν ποιήσασθαι

nebris cælum obduxerit. idem ſpectrum forma fuiſſe auguſtiore ac ſtatura grandiore, quam vt videri poſſet humani generis. quin & hoc ſe indicio prodidiſſe deum, quod puellam illato ſtupro mæſtam, ſit conſolatus, nec quidquam facto dolere iuſſerit, vt quæ diuinis dignata ſit complexibus, copula nuptiali coniuncta cum eius loci genio; e violento iſto cõcubitu paritura geminos virtute bellica longe præſtantiſſimos. his dictis nube obtectum fuiſſe, & ſublimem ablatũ per aërem. De quibus quid opinandum ſit, vtrum contemnenda tanquam humana de diis figmẽta, quippe qui nulla miniſteria immortali & beata illa natura indigna ſuſtineant: an etiam tales admittendæ hiſtoriæ, quod permixta ſit vniuerſa mundi eſſentia, & media quædam inter deos ac mortales natura, quam dęmonum genus obtinet, nunc hominibus ſe, nunc diis admiſcens, vnde mixta origo heroici generis: non eſt præſentis temporis diſputatio, & ſatis de hac re diſſertũ eſt a philoſophis. Ceterũ poſt illatam ſibi vim puella infirmitatem prætexens matris monitu, quo & ipſa eſſet tutior, & nulla deũm ſacris fieret iniuria, re diuina abſtinuit, ceteris eius collegii virginibus vicẽ ipſius obeuntibus. At Amulius, ſiue facti conſciẽtia, ſiue ſuſpicione veriſimili motus, perſcrutatus eſt cauſſam intermiſſi diutius officii: miſſisque in hoc medicorum fidiſſimis, cum mulieres ſecretũ morbum virisq; minime prodendum eſſe cauſſarẽtur, vxorẽ ſuam puellæ cuſtodem appoſuit. quæ poſtquã rem muliebribus cõiecturis deprehenſam ad maritum detulit, adhibitis armatis aſſeruari puellam iuſſit, ne clam eniteretur iam partui proxima: ipſe aduocato in conciliũ fratre, ſtupri fecit indicium diſſimulati hactenus, incuſans eius parentes vt culpę conſcios, eosq; iubens rem totã proferre in medium. ibi Numitor ait ſe præter omnem exſpectationem hæc audire, eſſeque ab hac culpa alieniſſimum: ſimulq; temporis ſpatiũ poſtulat, quo poſſit de his certius inquirere. Quod vbi ægre impetrauit, cognitis ex vxore quæ puella a principio narrauerat, retulit, & vim a deo puellę factam, & quid ille de gemina prole prædixiſſet; poſtulauitque vt fides

penes euentum esset, si forte partus responderet oraculo. iam enim parturitionem instare; nec diu se doli suspectum fore. quin & custodes filiæ fœminas offerebat ad quæstionẽ, nec vlla recusabat indicia. Hæc eius postulata probante concilio, solus Amulius nihil sani aiebat inesse fratris caussationibus, modis omnibus aggrediens virginem perdere. Interea superueniũt custodes puerperii, nuntiantes editos geminos infantes masculos. Tum vero Numitor vehemẽtius asseuerare deũ eius facinoris auctorem esse, & abstinendam ab insonte puella omnem iniuriam. Amulium vero incessit suspicio, humana fraude non caruisse negotium, mulieribus paratum in hoc alterum infantem habentibus, & deceptis aut etiam corruptis custodibus: multaque in hanc sententiam verba protulit. Tum iudices postquam intellexerunt mentem regis implacabilẽ, eandem & ipsi dixerunt sententiam, vt iuxta legem mater ob violatam pudicitiam virgis cæsa necaretur, proles vero abiiceretur in fluuium. nunc autem viuæ defodi tales iubentur sacris legibus. Hactenus pleriq; scriptorum consentiunt, aut non multum variant, alii ad fabulas, alii ad veritatem accedentes propius: sed in iis quæ subsecuta sunt, discrepãt. Sunt enim qui confestim necatam puellam tradunt: alii coniectam aiunt in occultum carcerem, eumque perpetuum; vnde clam necatam esse, vulgo creditum. dedisse autem hoc Amulium filiæ precibus, postulantis vt sibi patruelis donaretur. erant enim æquales; vna fuerant educatæ, seque vt sorores inuicem diligebant. itaque Amulium in eius gratiam, (quippe quam vnicam haberet filiam) Iliam mortis periculo liberasse; sic tamen, vt clã teneretur in carcere; vnde post Amulii mortem fuisse liberatam.

Atque ita de Ilia veterum commentarii variant; vtraq; tamen opinione verisimili. quapropter vtriusq; meminisse libuit, quo liberũ esset lectori alterutrã eligere. De natis autẽ ex Ilia pueris Q. Fabius Pictor, eumq; secuti L. Cincius, Porcius Cato, & Calpurnius Piso, aliiq; scriptores cõplures, sic tradũt: infantes Amulii iussu in alueo deportatos a ministris quibusdã, pro-

τῶν τὰ λεγομένων, εἰ τίνητος ὁ τῶ ὠδῖνος ἔσεσθαι χρόνος, εὖ ὁ θεὸς ὑφηγήσατο. καὶ γὰρ ὁμοῦ πᾶσι τοῖς κόροις εἶναι λύκτειν· ὥστε οὐκ εἰς μακρὰν ῥᾳδιουργεῖν φανήσεσθαι. παρεδίδου δὲ καὶ τὰς φυλακίδας τοῖς κόροις, καὶ ἐλέγχων οὐδενὸς ἀφίστατο. ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ τὸ μὲν συνέδρων πλῆθος ἐπείθετο· Ἀμούλιος δὲ οὐδὲν ὑγιὲς ἀπέφαινε τῶν ἀξιολογουμένων, ἀλλ' ὅλως πάντως ὁρμᾶσθαι πόθεν τὴν ἀνεψιὰν ἀπολέσαι. ὡς δὲ ταῦτ' ἐλήλυθε, παρῆσαν οἱ τὴν ὠδῖνα φερούσην παραδόντες, ἀπαγγέλλοντες ἄρρενα βρέφη δίδυμα τεκεῖν τὴν κόρην. καὶ αὐτίκα Νομίτωρ μὲν ἐν τοῖς αὐτοῖς πολὺς ἦν λόγοις, θεοῦ τε ἀποδείκνυσι τὸ ἔργον, καὶ μηδὲν εἰς τὴν κόρην ἀναίτιον εἶναι τὸ παντὸς ἀξιοῦν. Ἀμούλιος δὲ τῶν ἀνεψιῶν τὴν μηχανὴν, καὶ ὅτι τοῖς τόκοις ἐδόκει ἡλέσθαι, παράσκευα θέντος ἑτέρου ταῖς γυναιξὶ βρέφους, ἢ κρύφα τῶν φυλάκων, ἢ συνεισαγομένων· καὶ πολλὰ εἰς τοῦτο ἐλέγχη. ὡς δὲ τὴν γνώμην τὸ βασιλέως ἔμαθον οἱ συνέδροι ἀπαραιτήτῳ ὀργῇ χρωμένην, ἐδικαίωσαν καὶ αὐτοί, καθάπερ ἐκεῖνος ἠξίου, χρῆναι τὸν νόμῳ κελεύοντι τὴν μὲν ἁμαρτοῦσαν τὸ σῶμα, ῥάβδοις αἰκισθεῖσαν ἀποθανεῖν, τὸ δὲ γεννηθὲν εἰς τὸ τοῦ ποταμοῦ βεύσεσθαι ῥεῖθρον. νεῶν μέντοι ζώσας καθορύττεσθαι ταύτας ὁ τῶν ἱερῶν ἀφαγεσθαι νόμος. μέχρι μὲν δὴ τούτων οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων τὰ αὐτὰ, ἢ μικρὸν παραλλάττοντες, οἱ μὲν ὅτι τὸ μυθωδέστερον, οἱ δ' ὅτι τὸ τῇ ἀληθείᾳ ἐοικὸς μᾶλλον, ἀποφαίνουσι· περὶ δὲ τὰ ἑξῆς διαφέρονται. οἱ μὲν γὰρ αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι λέγουσι τὸν κόριν, οἱ δ' ἐν εἱρκτῇ φυλαττομένην ἀδήλῳ διατελέσαι, δόξαν τοῖς δήμῳ παραχοῦναι ἀφανοῦς θανάτου. ὑποκλαπῆναι δ' τὸν Ἀμούλιον εἰς τοῦτο, ἱκετεύσης τῆς θυγατρὸς χαρίσασθαι τὴν ἀνεψιὰν αὐτῇ. ἦσαν δὲ σώφρονες καὶ ἡλικίαι ἔχουσαι τὴν αὐτὴν, ἀσπαζόμεναί τε ἀλλήλας ὡς ἀδελφάς. χαριζόμενον οὖν ταύτῃ τὸν Ἀμούλιον· μόνην δ' ἰδεῖν αὐτοῖς θυγατέρα· θανάτου μὲν ἀπολῦσαι τὴν Ἰλίαν, φυλακῇ δὲ καθείρξαι ἐν ἀφανεῖ· λυθῆναι δὲ αὐτὴν αὖθις χρόνον, Ἀμουλίου τελευτήσαντος. τοῖς μὲν οὖν τῆς Ἰλίας οὕτω διαλλάττουσιν αἱ τῶν παλαιῶν γραφαί. λόγον δ' ἔχουσιν ὡς ἀληθεῖς ἑκάτεραι. διὰ τοῦτο καὶγὼ μνήμην ἀμφοτέρων ἐποιησάμην. ὁποτέραν δὲ χρὴ πιστεύειν, αὐτὸς τις εἰσέτω τῶν ἀναγνωσομένων. τοῖς δὲ τὸν τῆς Ἰλίας ἡμομένων, Κόιντος μὲν Φάβιος, ὁ Πίκτωρ λεγόμενος, ᾧ Λεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πόρκιος καὶ Γαΐου Καλπούρνιος, καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οἱ πλείους ἠκολούθησαν, τῇδε γράφει, ὡς κελεύσαντος Ἀμουλίου τὰ βρέφη λαβόντες οἱ σκάφῃ κείμενα τῶν ὑπηρετῶν τινες, ἔφερον ἐμ-

βαλοῦν-

βαλοιῶντες εἰς τ̃ ποταμὸν, ἀπέχοντα τ̃ πόλεως ἀμφὶ τὰς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς ἐλθόντο, καὶ εἶδον ἔξω τ̃ γνησίου ῥεύματος τ̃ Τίβεριν ὑπὸ χειμώνων συνεχῶν ἐκτεταμένον εἰς τὰ πεδία, καταβαίνοντας ἀπὸ τ̃ Παλατίου τ̃ κορυφῆς ὅπῃ ὁ πρόσχωμα ἦν ὕδωρ· ὁ γὰρ ἔτι προσωτέρω χωρῆν οἷόν τ' ἦν· ἔνθα πρῶτον ἡ τ̃ ποταμοῦ πλήμμυρα τ̃ ὑπωρείας ἥπτετο, λίμνην τ̃ σκάφιον ὅπῃ τ̃ ὕδατος. ἡ δ' ἐμέχρι μέν τινος ἀνήχετο, ἔπειτα τ̃ ῥεύματος κατὰ μικρὸν ὑποχωρούσης ἐκ τ̃ πρὶν ἐχούσης, λίθου προσπαίσαι τινὰ ἐκβαλόντα τὰ βρέφη. τὰ μὲν δὴ κυζόμενα κατὰ τ̃ τέλματος ἐκυλινδοῦντο. λύκαινα δέ τις ὑπιφανεῖσα, νεοτόκοις ἀπαργῶσα τοῖς μαστοῖς ὑπὸ γάλακτος, ἐδίδου τὰς θηλὰς τοῖς σώμασιν αὐτῶν, καὶ τῇ γλώττῃ τ̃ πηλὸν ἐξαλάπλεω ἧς, ἀπελίχμα. ὡς δ' τότῳ τυγχάνουσιν οἱ νομεῖς ἐξελαύνοντες τὰς ἀγέλας ὅπῃ νομή· ἤδη γὰρ ἐμβατὸν ἦν τὸ χωρίον· καί τις αὐτ̃ ἰδὼν τ̃ λύκαιναν ὡς ἠπαλάζετο τὰ βρέφη, τέως μὲν ἀμηχανήσας ἦν ὑπὸ θάμβους καὶ ἀπιστίας τ̃ θεωρουμένων· ἔπειτα ἐλθὼν καὶ συλλέξας οἷς ἐδύνατο πλείστους τ̃ ἀγροῦ νεμόντων· ἐβόα γὰρ ἔργον αὐτοῖς θαυμάσιον. ὡς δὲ κἀκεῖνοι πλησίον ἐλθόντες ἔμαθον τὸ μὲν ὡς ὑπὸ τέκνα προσιοῦσαν, τὰ δ' ὡς μηδὲν ὀχούμενα, δαιμόνιόν τι χρῆμα ὁρᾶν ὑπολαβόντες, ἐπὶ τέρατι προσίεσαν ἀθρόοι, δεδιττόμενοι βοῇ τὸ θηρίον. ἡ δὲ λύκαινα ὑπὸ μάλα ἀγελαίων τ̃ ἀνθρώπων τῇ προσόδῳ, ἀλλ' ὡς ὑπὸ δυσκηθής, ἀποστᾶσα τ̃ βρεφῶν ἠρέμα, καὶ πολλὸν ἀλογίαν ὑποιμωγοῦ ὁμίλου, ἀπῆλθ. καὶ, ὧν γάρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερὸς χῶρος ὕλῃ βαθείᾳ συνηρεφὴς, καὶ πέτρα κοίλη πηγὰς ὑπίσω· ἐλέγετο δ' Πανὸς εἶναι τὸ νάπος, καὶ βωμὸς ὧν αὐτόθι τ̃ θεοῦ· εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἐλθοῦσα ἀποκρύπτεται. τὸ μὲν οὖν δῆσος οὐκ ἔτι σῴζεται· τὸ δ' ἄντρον ἐξ οὗ ἡ λιβὰς ἐκδίδοται, ᾧ Παλατίῳ προσῳκοδομημένον δείκνυται καὶ τὸν ἱππόδρομον φέρουσαν ὁδόν· καὶ τέμενός ἐστιν αὐτ̃ πλησίον, ἔνθα εἰκὼν κεῖται τ̃ πάθους, λύκαινα παιδίοις δυσὶ τὸν μαστοὺς ἐπέχουσα, χάλκεα ποιήματα παλαιᾶς ἐργασίας. ὧν δὲ τὸ χωρίον τοῦτο σὺν Εὐάνδρῳ ποτὲ οἰκισάντων αὐτὸ Ἀρκάδων ἱερὸν, ὡς λέγεται. ὡς δὲ ἀπέρη τὸ θηρίον, ἀγελαῖοι οἱ νομεῖς τὰ βρέφη, σπουδῇ ποιούμενοι φέρειν, ὡς θεῶν αὐτὰ σώζεσθαι βουλομένων. ὧν δέ τις ἐν αὐτοῖς συφορβίων βασιλικῶν ὑπομελουμένος, ὑπηκὴς ἀνὴρ, Φαυστύλος ὄνομα, ὃς ἐν τῇ πόλει τότε δή τι ἀναλωμάτιον ἐγεγόνει καθ' ὃν χρόνον ἡ φθορὰ τ̃ Ἰλίας καὶ ὁ τόκος ἐλέγετο· καὶ μετὰ ταῦτα κομιζομένων ὑπὸ τ̃ ποταμὸν τ̃ βρεφῶν, τοῖς φέρουσιν

iiciendos in fluuium distantem ab vrbe ferme c x x stadiis. Eos cum accessissent, animaduertissentq; exundantem in campos & restagnantem præ continuis imbribus Tiberim, degressos a Palantii vertice ad aquam proximam, quod non daretur vlterius procedere: & qua collis radices attingebat vnda, in alluuie reliquisse alueum. qui aliquantisper fluitans, tãdem paulatim se recipiẽte ab extremis vnda, impactus saxo & subuersus, effudit pueros. hi dum vagientes volutãtur in cœno, lupa forte superueniens distentis a recenti partu vberibus, mammas eis præbuit, lingua simul ablambens lutum quo se inquinauerant. Interea pastoribus armenta pastum agentibus, (iam enim aquæ decesserant) quidam ex iis visa lupa infantulos complectente, aliquamdiu hæsit miraculo, vix satis credens suis oculis: deinde conuocatis quotquot poterat e proximo sociis, cum fidem verbis non impetraret, adducit eos ad spectaculum. qui & ipsi eo profecti, comperiunt, illam, velut ex se natos complexam; hos, pendentes velut a matre: moxque rati hæc non sine aliquo numine fieri, confertim accedunt propius, feramq; terrent clamoribus. at lupa incursu hominum perparum exasperata, ceu mansueta, sensim abstitit, & ob insanos pastorũ strepitus abiit. Non longe inde aberat lucus opacus densitate arborum, & rupes caua manãs fontibus. id nemus ferebatur Pani sacrum cum ara inibi posita. huc se fera condidit. Et lucus quidem non amplius supersit; sed antrum ex quo aqua promanat, visitur Palatinis cõiunctum ædificiis, secundum viam quæ in circum fert: & in propinquo est area, casum hunc ære antiqui operis expressum seruans, lupam videlicet duob. puerulis vbera submittentem. consecratus autem dicitur is locus olim ab Arcadibus Euandri sociis, qui domicilia ibi statuerant. Post ferẽ discessum pastores tollunt infantulos, dignos alimentis rati, quippe qui seruati diuinitus fuissent. In his erat quidã regiorũ subulcorum magister, vir probus, nomine Faustulus; qui ob quoddã negotium in vrbe fuerat quo tẽpore de Iliæ vitio partuque cõpertum est: & postea cũ infantes deportarentur ad fluuium, deo

sic volente, idem cum ministris pueros ferentibus iter fecit in Palantium. Hic, vt qui apud ceteros se quidquã hac de re scire dissimularet, sibi cõcedi pueros cupit; cõmuniq; sociorum consensu sibi traditos domũ ad vxorem perfert. quam cum offendisset mæstam ob infantem quẽ mortuum ediderat, solatus mulierẽ, persuasit vt eos puellos ꝓ suo supponeret, denarratis prius eorũ casibus. His crescente ętate imposuit nomina; alteri Romulum, alteri Remũ. vbi vero ad viriles annos peruenerunt, non illi subulcis bubulcisve similes erant, sed (vt par erat) formæ dignitate, & animi magnitudine, viros regũ ac numinũ fatu editos referebant, quemadmodũ etiã nunc in patriis Romanorũ carminib. celebratur. vitã tamen degebant pastoriciam, victũ sibi parãtes manibus, in montib. plerunq; e lignis & arundine cõpingentes humiles absq; vlla contignatione casulas: quarum vna vsque ad nostram ætatem durauit, in sinu qui e Palatio deflectit ad circum, cognominata Romuli; quam vt sacrã seruant quibus id mãdatum est, nihil eam augẽtius exædificare satagẽtes. quodsi quid temporũ aut tempestatũ iniuria vitiatũ fuerit, sarcitur quãtũ fieri potest ad formam pristinã.

Annum porro ingressi octauũ supra decimum, cõtrouersiam habuerunt de pascuis cum Numitoris bubulcis, in Auentino e regione Palatini montis stabulantibus; vtrisque mutuum subinde conquerentibus aut alienam terram depasci, aut communem pro peculiari vsurpari, atq; id genus alia. ab his pugnę seminib. ad manus & ad arma domũ ventum est. Numitoris pars multis affecta vulneribus, desideratis etiam aliquot e suis, quum vi e pascuis expulsa esset, ad dolum vertitur. positis.n. in obscuro barathro insidiis, ad præstitutum tempus magna manu in iuuenum stabula noctu irruunt. aberat tũ Romulus, sacrorum caussa cum vicanorũ præcipuis Cæninam profectus. Remus vero vt irruptionem sensit, correptis subito armis, paucisque vicanis qui mature confluxerant, assumptis, opem rebus ferre properat. Non sustinent impetum aduersarii, sed fuga se recipiunt ad eum locum e quo commode pedem referre & hostem aggredi potε-

αὐτὰ χ᾽ θείαν τύχω ἅμα διελκύσῃ τ᾽ αὐτὼ ὁδὸν, εἰς ὃ Παλάντιον ἰών· ὃς ἥκιστα τοῖς ἀνδρὸς καταφανὴς ἠρόμενος ὡς ἐπίσαται τι τ᾽ περάγματος, ἀξιώσας αὐτῷ συγχωρηθῆναι τὰ βρέφη, λαμβάνῃ τε αὐτὰ ὧδε τὸ κοινοῦ, χ᾽ φέρων ὡς τ᾽ γυναῖκα ἔρχεται. τεκοῦσαν δὲ καταλαβὼν χ᾽ ἀηδονιζούσῃ, ὅτι νεκρὸν αὐτῇ τὸ βρέφος ἰῶ, παραμυθεῖται χ᾽ δίδωσιν ὑποβαλέσθαι τὰ παιδία, πᾶσαν δ᾽ ἐξ ἀρχῆς διηγησάμενος τὼ καταχοῦσαν αὐτὰ τύχω. αὐξομένοις δὲ αὐτοῖς ὄνομα τίθεται, τῷ μὲν, Ῥωμύλον· ᾧ δὲ, Ῥῶμον. οἱ δὲ ἀνδρωθέντες γίνον᾽ καί τε ἀξίωσιν μορφῆς χ᾽ φρονήματος εἶχον, ἃ συοφορβοῖς καὶ βυκόλοις ἐοικότες, ἀλλ᾽ οἵους ἄν τις ἀξιώσαιτο τοὺς ἐκ βασιλείου τε φωτὸς ἥκοις, χ᾽ ἀπὸ δαιμόνων αποφοιτᾶς ἡγεῖσθαι νομιζομένους, ὡς ἐν τοῖς πατρίοις ὕμνοις ὑπὸ Ῥωμαίων ἔτι χ᾽ νῦν ᾄδεται. βίος δ᾽ αὐτοῖς ἦν βυκολικὸς, χ᾽ διαιτα αὐτουργὸς, ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένοις δόμους ξύλων χ᾽ καλάμων σκηνὰς αὐτοφόρους· ὧν ἔτι χ᾽ εἰς ἐμὲ ἦν τις ἐκ τοῦ Παλατίου ὅτι τῆς πρὸς τ᾽ ἱπποδρομον τρεφούσης λαχάνοις, Ῥωμύλου λεγομένη, ἦν φυλάττουσιν ἱερὰν οἷς τόπων ἐπιμελές, ὅθεν ὅτι σεμνότερον ὀξάγγελες· εἰ δέ τι ποιήσειεν ὑπὸ χαμώνος ἢ χειρὸς, ὅλεθρον ὀξαχθόμενοι, χ᾽ τὰ πρόσθεν ὀξομοιοῦντες εἰς δύναμιν. ἐπεὶ δὲ ἀμφὶ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονότες ἦσαν, ἀμφίλογόν τι πρὸς τ᾽ νομῆς αὐτοῖς πρὸς τοὺς Νομίτωρος βυκόλους, οἳ πρὸς ὄρει τ᾽ Αὐεντίνου ἔρος ἀντικρὺ τ᾽ Παλατίου κείμενον εἶχον τὰς βοσάσεις. ἠτιῶντο δὲ ἀλλήλους ἑάτεροι ἁμαρτὰ ἢ τὼ μὴ πρεσήκουσαν ὀργάδα καταμέμειν, ἢ τὼ κοινὼ μόνους ἁρπαζέσθαι, ἢ ὅ τι δήποτε τύχοι. ἐκ δὲ τῆς ἀμαχίας ταύτης ἐλθόντε πληγαί ποτε ἁρπᾶ χῶρον, εἶτα δι᾽ ὅπλων. θαυμαστὰ δ᾽ πολλὰ πρὸς τῶν μειρακίων λαμβανόντες οἱ τ᾽ Νομίτωρος, καί τινας ἀπολέσαντες τῶν σφετέρων, καὶ τ᾽ χωρίων χ᾽ κρέατος ἐξῃρημένοι, πρασκυλάζονται δόλον τινὰ ἐπ᾽ αὐτοῖς. προλοχίσαντες γὰρ τῆς φάραγγος ὃ ἀφανὲς, καὶ στυφέλιθμοι τοῖς λοχῶσι τὰ μειράκια τ᾽ τῆς ὑπιδρύσεως χαμεύν, οἱ λοιποὶ χ᾽ πλῆθος ὑπὸ τὰ μαιδρύματα αὐτῶν νύκτωρ ἐπέβαλον. Ῥωμύλος μὲν οὖν τ᾽ χρόνον τὸν τυχόν ἅμα τοῖς ὑπιφανεστάτοις τ᾽ κωμητῶν πεπορευμένος εἰς ἱερεῖον Καμινιᾶν ὀνομαζόμενον, ἱερὰ ποιήσων ὑπὲρ τῆς κοινοῦ πάτρια· Ῥῶμος δὲ τὴν ἔφοδον αὐτῶν αἰσθόμενος ὀξεβοήθη, τὰ ὅπλα λαβὼν ἁρπαχέων, ὀλίγοις τ᾽ ἐκ τῆς κώμης φθασάντων καθ᾽ ἓν γενέσθαι πρὸς λαβών. κἀκεῖνοι οὐ δέχονται αὐτὸν, ἀλλὰ φεύγουσιν ὑποχαλόμενοι ἔνθα ἔμελλον ἐν καλῷ ὑποστρέφαντες ὑπιθήσε-

σθαι.

θαι. ὁ δὲ Ῥῶμος κατ' ἄγνοιαν τῆς μηχανήματος, ὡς ἄχρι πολλοῦ διώκων αὐτοὺς, τῶν ἄλλων ἀπὸ τοῦ λελογισμένου χωρίου, καὶ ἐν τούτῳ ὁ τε λόχος ἀνίσταται, καὶ οἱ φυλάττοντες ὑποστρέφουσι. κυκλωσάμενοι δὲ αὐτοὺς, καὶ πολλοῖς ἀφανῶς λίθοις, λαμβάνουσιν ὑποχείριους. οὕτω γὰρ εἶχον ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τοῦ παρακέλευσιν, ζῶντας αὐτοῖς τοὺς νεανίσκους ἀποχομίσαι. ἔτω μὲν δὴ χρωτὶς ὁ Ῥῶμος ἀπήγετο. ὡς δὲ Τυβέρων Αἴλιος, ἀνὴρ καὶ τοῦτο τοῦ συναγωγοῦ τῆς ἱστορίας ἐπιμελὴς γράφει, τοιάδοτες οἱ τῶν Νομίτορος βύσαντας τὰ Λύκαια τοὺς νεανίσκους τῷ Πανὶ, τοῦ Ἀρκαδικοῦ, ὡς Εὔανδρος κατεστήσατο, θυσίαν, ἀνήρτυσαν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τῆς ἱερουργίας, ἵνικα ἐχθροῖς τοὺς τοῦ Παλάτιον οἰκοῦντας τῶν νέων ὑπὸ τῶν Λυκαίων τετυχότας τοῦ θεῖν δρόμῳ τοῦ κώμου γυμνοὺς, ὑποζωσμένους τοῦ αἰδοῦς τὰς δορὰς τῶν νεοθύτων. τοῦτο δὲ καθαρμόν τινα τῶν κωμητῶν πάτριον ἐδόκουν, ὡς καὶ νῦν ἔτι δρᾶται. ἐν δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ τοὺς ἱεροποιοὺς νεανίσκους οἱ βουλόμενοι λοχήσαντες καθ' ὁδὸν τὸν γενόμενον τῆς ὁδοῦ, ἐπειδὴ τοῦτον τάγμα ὁ σὺν τῷ Ῥώμῳ κατ' αὐτοὺς ἐλήλυθε, τῶν ἀμφὶ Ῥωμύλον τε καὶ ἄλλων ὑστερίζοντων· τειχὴ γὰρ ἐνεμέλλετο, καὶ οὐ διαφήμιζος ἦτον· ὑπεμείναντες τοὺς λοιποὺς, ὁρμῶσιν ἐπὶ τοὺς τοῦτους ἐμβοήσαντες ἀθρόοι, καὶ τοῦτο ἀντες ἔδηλον οἱ μὲν ἀκουσίοις, οἱ δὲ λίθοις, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι διὰ χερὸς εἶχον. οἱ δ', ἐκπλαγέντες τῷ παραδόξῳ τῆς πάθους, καὶ ἀμηχανοῦντες ὅ τι δράσειεν τοῦς ὡπλισμένους ἄνοπλοι μαχόμενοι, κατὰ πολλὰ ὑπέτειαν ἐχρώντο. ὁ μὲν οὖν Ῥῶμος ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἁλόμενος ἔτως, εἶθ' ὡς ὁ Φάβιος παραδέδωκε, δέσμιος εἰς τὴν Ἄλβαν ἀπήγετο. Ῥωμύλος δ' ἐπεὶ ὁ τοῦ τὸν ἀδελφὸν ἔγνω πάθος, διώκειν ὑγὺς ᾤετο δεῖν τοῖς ἀκμαιοτάτοις ἔχων τῶν νομέων, ὡς ἐπὶ κατὰ τὴν ὁδὸν οἷα καταληψόμενος τὸν Ῥῶμον. ἀποτρέπεται δ' ὑπὸ τοῦ Φαυστύλου ὁρῶντος αὐτοῦ τὴν ταυτὴν μανικωτέραν οὖσαν. νομιστὴς γὰρ πατὴρ, τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἀπόρρητα ποιούμενος τοῖς μειρακίοις διετέλεσεν, ὡς μὴ θᾶττον ὁρμήσοι τοῦ κινδυνωδοῦσά τι, πρὶν ἐν τοῦ κρείττω τὸ ἀκμῆς ἡλικίας εἶναι· τότε δὲ τοῦς τὸ ἀνάγκης βιασθεὶς, μονωθέντι τοῦ Ῥωμύλῳ λέγει. μαθόντι δὲ τοῦ νεανίσκῳ πᾶσαν ἐξ ἀρχῆς τὴν καταχοῦσαν αὐτοὺς τύχην, τῆς τε μητρὸς οἶκτος εἰσέρχεται καὶ Νομίτορος φροντίς· καὶ πολλὰ βουλευομένῳ μετὰ τοῦ Φαυστύλου, τῆς μὲν αὐτίκα ὁρμῆς ἐπισχεῖν ἔδοκει, πλείονι δὲ τοῦ κρείσσονι δυνάμεως κεκτημένον ὅλην ἀπαλ-

rant. at cum Remus ignarus doli, lõge fugientes insequendo, vltra insessum locũ euectus esset, confestim & manipulus ex insidiis exsurgit, & fugientes retro se conuertunt: a quibus ille circumclusus, multisq; lapidibus contusus, tãdem cum suis captus est: fuerat enim eis mãdatum a dominis, vt iuuenes viuos in potestatem suam redigerẽt. atq; hoc modo Remus abductus est. Ælius Tubero, vir grauis & scriptor diligens, tradit Numitoris pastores insidiis elegisse tẽpus, quo iuuenes Pani Lupercalia, sacrum Arcadicum, ex Euandri instituto erant celebraturi; quando mos erat vt inter Palatini montis incolas iuuentus post cæsas hostias e Lupercali nuda circũ vicum cursitaret, pudendis tãtum recens mactatarum pecudum exuuiis succinctis. id erat lustrationis genus quoddam, vicanis receptum vsu patrio; quod nunc quoque solet fieri. Hac occasione positis in angusto calle insidiis ad intercipiendos sacra peragẽtes iuuenes, cũ Remus illis cũ primo agmine oblatus esset, Romulo & ceteris longe relictis, (tria enim per interualla currebant agmina) non exspectatis reliquis, confertim in primos magno clamore irruunt, & circumuentos saxis, iaculis, aliisque telis, vt quodque in manus venerat, petunt. illi necopinato casu attoniti, & incerti quid facerẽt, inermes armatis expositi, facile in potestatem redacti sunt. Et Remus quidem siue hoc modo, siue vt Fabius scribit, captus ab hostibus, Albam vinctus perductus est. Romulus vero, vt fratris cognouit infortunium, cum selecta pastorum manu abeuntes insequi voluit, ratus se Remum ex itinere posse retrahere. sed ab hoc consilio vt insano, Faustuli auctoritate auocat⁹ est. Hactenus enim existimatus pater, iuuenibus secretum nunquam prodiderat, ne forte adirent periculum, priusquam satis viriũ essent adepti. tunc vero necessitate compulsus, semotis arbitris Romulo rem totam aperit. At iuuenem edoctum de omnibus iam inde a principio ipsorum casibus, tum matris miseratio, tum Numitoris cura subiit: & post longam consultationem cum Faustulo habitam, a præsenti conatu destitit, malens maiore apparatu totam domum vin-

dicare ab iniuriis Amulii, & de maximis præmiis aleā iacere; nihil tamen moliri ſine materni aui cōſilio. His ita decretis, vicanos primū omnes conuocat, rogatq; vt Albā properent; nō tamē eadē porta, nec cōfertim introgrediantur, nequa oppidanis oriatur ſuſpicio; ibiq; circa forū ad imperata facienda præſto ſint: deinde ipſe primus in vrbē proficiſcitur. Porro qui Remum abduxerant, ad tribunal regis eū ſiſtunt, obiicientes iniurias acceptas a iuuenibus, oſtētantesq; ſuorū vulnera, & ni dedantur ſibi ad ſupplicium, minitantes relicturos ſe pecuaria. Tum Amulius volens agreſtiū cateruæ, & Numitori, qui forte aderat, rem gratam facere; indigne ferēs clientum iniuriam, pacemque per regionem florere cupiens, cum etiā ſuſpecta eſſet adoleſcētis peruicacia & ſermo intrepidus, condēnauit hominem; pœnæ modum permittens fratris arbitrio, quod æquum videretur, penes eum eſſe ius ſupplicii, cui facta eſſet iniuria. Itaque reuinctis a tergo manibus Remus ducebatur a Numitoris paſtoribus, illudentibus obiter & conuitia iactantibus; proſequente interim auo & demirante corporis decus plane regium, ſimulque generoſum ac conſtantem in rebus duris animum, præter cōmunem damnatorum morem nullis precibus ſollicitantis ſpectatorum miſericordiam, ſed cum modeſto ſilentio pergentis ad ſupplicium. Vt vero domum peruentum eſt, ſecedere iuſſis aliis, ſolum relictum interrogat, quiſnam eſſet, & quibus parentibus ortus: neque enim ſibi videri natum e vulgaribus. ad hæc cum ille hoc ſe tantum ſcire ex fide nutricii retuliſſet, infantem ſe recēs natum, cum fratre eodem partu edito, in ſiluam expoſitum, ſublatumque & educatum a paſtoribus: tacitus aliquātiſper Numitor, ſeu veri indicia ſecum animo reputās, ſiue ſecretum prodente aliquo numine, ſic iuuenē alloquitur: Eſſe te in mea poteſtate Reme, meāq; exſpectare ſententiam, & eos qui te ob acceptas iniurias adduxerūt, necem tuā omnib. modis expetere. cū ipſe noris, non eſt quod te doceam. Quodſi te & capitis abſoluero, & ab omni pœna reliqua immunem pronuntiauero, retuleris ne mihi gratiam, & operam na-

λάξαι τὸν οἶκον τῆς Ἀμουλίου ὠμότητος, κίνδυνόν τε τὸν ἔσχατον ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἄθλων ἀναρρίψαι, ἐφοβήθη δὲ μὴ τῶν μισθοφόρων ὅ τι μὴ ἐκείνῳ δοκῇ. ὡς δὲ ταῦτα κρίνας εἶδε, συγκαλέσας τοὺς κωμήτας ἀπάντας ὁ Ῥωμύλος, καὶ δεηθεὶς εἰς τὴν Ἄλβαν ἐπείγεσθαι ἅμα παχέων, μὴ κατὰ τὰς αὐτὰς πύλας ἅπαντας, μηδ' ἀθρόους εἰσιόντας, μή τις ὑποψία τοῖς ἐν τῇ πόλει γένηται, καὶ σφᾶς τὴν ἀγορὰν ὑπομένοντας ἑτοίμους εἶναι δρᾶν ὃ κελεύσομεν, ἀπῆλθε πρῶτος εἰς τὴν πόλιν. οἱ δ' ἅμα Ῥώμον ἄγοντες ὀλίγῳ κατέσχον ὑπὸ τὸν βασιλέα, τάς τε ὕβρεις ἀπάσας ὅσας ἦσαν ὑβρισμένοι τοῖς τῶν μισθοφόρων, κατηγόρουν, καὶ τὸν βουκολίας σφῶν ἐπεδείκνυσαν, ἱκετείας εἰ μὴ τύχοιντο, καταλείψειν προθέμενοι τὰ συφόρβια. Ἀμούλιος δὲ τοῖς χρείττοις τῆς πλήθους ἐληλυθόσι χαρίζεσθαι βουλόμενος, καὶ ᾧ Νομίτωρ· παρὼν γὰρ ἐτύγχανε· συναγωνιῶν τοῖς πελάταις, εἰρήνην τε ἀνὰ τὴν χώραν ἀσφαλῶν εἶναι, καὶ ἅμα ὁ αὐθάδης τῶν μισθοφόρων, ὡς ἀκαταπλήκτου ἐν τοῖς λόγοις, δι' ὑποψίας λαμβάνων, καταψηφίζεται τῆς δίκης· τῆς δὲ ἱκετείας τὸν Νομίτορα ποιεῖ κύριον, εἰπὼν ὡς ᾧ δράσαντι δίκην, ὁ ἀντιπαθεῖν ἢ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον, ἢ τὸν πενθοῦντος ὀφείλεται. ἐν ὅσῳ δὲ ὁ Ῥῶμος ὑπὸ τῶν Νομίτορος βουκόλων ἤγετο, δεδεμένος τε ὀπίσω τὼ χεῖρε, καὶ τοῖς τῶν ἀγόντων ὑπερβαλλόμενος, ἀκολουθῶν ὁ Νομίτωρ, τό τε σῶμα τοῦ δυστρέπειαν ἀπεθαύμασεν, ὡς πολὺ τὸ βασιλικὸν εἶχε, καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἀλκὴν ἐνεθυμεῖτο, ὡς τοῖς δίκην διέφερεν, ὁ τοῖς οἶκον σὺν ἐλαφρότητι, ὡς ἄπαλλες ἐν ταῖς τοιαῖσδε ποιοῦσι τύχαις, βασκόμενος, ἀλλὰ σὺν εὐκόσμῳ σιωπῇ ὑπὸ τὸν μόρον ἀπιών. ὡς δ' εἰς τὴν οἰκίαν ἀφίκοντο, μεταξήναι τὰς δήμους κελεύσας, μονωθεὶς τὸν Ῥῶμον εἴρετο τίς εἴη, καὶ ὁπόθεν· ὡς οὐκ ἂν οὐκ τῶν τυχόντων γε ἀνδρα τοιοῦτον γεγόμενον. εἰπόντος δὲ τοῦ Ῥώμου τοσοῦτον εἰδέναι μόνον κατὰ πίστιν τοῦ τρόφιος, ὅτι σὺν ἀδελφῷ διδύμῳ ἐκτεθεὶς βρέφος εἰς νάπην ὑπὸ λύκαινῆς, καὶ τοῖς τοῦ ποιμένος αἱματρεῖς ἐκθαφείη, βραχὺ ὑπερῶν χρόνον, εἴτε ὑποτυπωθεὶς ὑπὸ τῶν δήθεν, εἴτε τοῦ δαίμονος ἄγοντος εἰς τὸ μφανὲς τὸ πρᾶγμα, λέγει πρὸς αὐτόν· "Ὅτι μὲν ἐπ' ἐμοὶ γέ- "γονας ὦ Ῥῶμε, παθεῖν ὅ τι ἂν δικαιώσω, καὶ ὡς πρὸ "πολλοῦ ποιήσαιντο ἂν οἱ κομισάμενοί σε δοῦλον, πολλὰ "καὶ δεινὰ πάθοιεν, ἀποθανόντα, σοῦ δεῖ πρὸς εἰδότα "λέγειν. εἰ δέ σε θανάτου τε ἐγὼ δικαίως ἐκλυσάμην "κακοῦ, ἆρα ἂν εἰδείης μοι χάριν, ἐγὼ δεομένῳ ὑποῦρ- "γήσας

γήσας

» γήσας ὁ κοινὸν ἀμφοῖν ἔσεσθαι ἀγαθόν; ἀποκρινομένου
δ' αὐτοῦ μεγάλα τὸν ἐν ἀπογνώσει βίου κειμένοις
ἤδη σωθῆναι ἐλπὶς τοῖς κυρίοις τότου λέγειν καὶ ὑπι-
σχνεῖσθαι ἐπαίρειν, λῦσαι κελεύσας αὐτὸν ὁ Νομίτωρ, καὶ
ἀπολύσας ἐκποδὼν ἀπελθεῖν, φράζει τὰ αὑτῷ τύχας,
ὡς ὁ Ἀμούλιος αὐτὸν ἀδελφὸς ὢν ἀπεστέρησε τὴν βασι-
λείας, ὀρφανὸν δὲ τέκνων ἔθηκε, τὸν μὲν ὑπὸ θήρᾳ κρύ-
φα διαχειρισάμενος, τὴν δὲ θυγατέρα εἰρκτῇ δεδε-
μένην φυλάττων, ἅτε δὴ δι' ὁπόσα δεσπότης χρώ-
μενος δούλῳ. ταῦτ' εἰπὼν καὶ πολὺ θρηνῶν ἅμα τοῖς
λόγοις καταχεόμενος, ἠξίου μνησθῆναι τοῖς καιροῖς αὐ-
τοῦ τὸν Ῥωμον φράζειν. ἀσμένως δ' ὑποδεξαμένου τὸν
λόγον τὸν μειρακίου, καὶ πάλαι πάντ' εἰδέναι αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἔργον
ἀξιοῦντος, ἐπαινέσας ὁ Νομίτωρ τὴν προθυμίαν,
» Τῆς μὲν πράξεως, ἔφη, τὸν καιρὸν ἐγὼ ταμιεύσομαι,
» σὺ δὲ τέως πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀπόρρητον τοῖς σοῖς ἀ-
» πασιν ἀγγελίαν πέμψον, ὅτι σώζῃ τε δηλῶν, καὶ θάρ-
» ταχέως αὐτὸν ἥκειν ἀξιῶν. ἐκ δὲ τούτου πέμπεται τις
ἔξευρεθείς, ὃς ἐδόκει ὑπηρετήσειν, καὶ πρὸς τυχὸν οὐ
πρόσω τῆς πόλεως ὄντι Ῥωμύλῳ, θαρσαλέως τὰς ἀγ-
γελίας ὁ δ', πρόσφατος ἡγούμενος, ἔρχεσθαι σπουδῇ πρὸς
Νομίτορα, καὶ περιπλακεὶς ἀμφοῖν ἀσπάζεται μὲν
πρῶτον, ἔπειτα φράζει τὴν ἔκθεσιν σφῶν καὶ τροφὴν, καὶ
πάντα ὅσα πρὸς τῶν σωματοφυλάκων ἐπύθετο. τοῖς
δὲ, βουλομένοις τε καὶ πολλῶν ἵνα πιστεύσαντες τεκμη-
ρίων δεομένοις, καθ' ἡδονὰς ὃ λεγόμενον ἦν. ἐπεὶ δὲ
ἀνέγνωσαν ἀλλήλους, αὐλίκα σπουδαίοις καὶ διεσκό-
που ἴσως ἦν τόπος ἢ καιρὸς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὑπο-
πίπτοντος. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ὁ Φαυστύλος ἀ-
πάγεται πρὸς Ἀμούλιον. δεδικαίωκε γὰρ μὴ πιστὰ δό-
ξειν Νομίτορι λέγειν ὁ Φαυστύλος ἄνευ σημείων
ἐμφανῶν μεγάλου πράγματος μνυτὴς γιγνόμε-
νος, ὃ γνώρισμα τῆς ἐκθέσεως τῶν βρεφῶν τὸ σκάφος
ἀναλαβὼν, ὀλίγου ὕστερον ἐσήνεγκεν εἰς τὴν πόλιν. δι-
ερχόμενον δ' αὐτὸν τὰς πύλας παραχωρῶς πρὸς
πολλοῦ ποιούμενον μηδενὶ ποιῆσαι καταφανὲς ὃ
λεγόμενον, τῶν φυλάκων τὴν καταμαθὼν ἰὼ ὑπο-
λεμίων ἐφόδου δέος, καὶ τὰς πύλας οἱ μάλιστα πιστευ-
όμενοι πρὸς τὸ βασιλέως ἐφορύσσειν· συλλαμβάνει
τε, καὶ ὃ κρυπτὸν ὅ τι δήποτ' ἰὼ καταμαθεῖν ἀξιῶν,
ἀποκαλύπτει βίᾳ τὸν περιβολαίου. ὡς δὲ τὸ σκάφος ἐ-
θεάσατο καὶ τὰ ἀνάθεμα ἔμαθεν ἀπορούμενον, ἠξίου
λέγειν τίς ἡ παραχή, καὶ τί ὃ βούλημα τοῦ μὴ φανερῶς
ἐκφέρειν σκεῦος ἔνδεν δεόμενον ἀπορρήτου φορᾶς.
ἐν δ' οὕτω πλείους τῶν φυλάκων συνέρρεον, καί τις
αὐτῶν γνωρίζει τὸ σκάφος, αὐτὸς ἐν ἐκείνῃ τὰ παι-
δία κομίσας ὑπὲρ τὸν ποταμὸν, καὶ φράζει πρὸς τοὺς

uaris in re vtriq; nostrum commoda? Hic cũ respondisset iuuenis quę salutis arbitris, in re deplorata, quoties se noua spes obtulit, responderi & promitti solēt, auus solutis prius vinculis & ablegatis qui aderant, suã ei fortunam denarrat: fraudatum se regno a fratre Amulio, orbatumq; liberis, altero in venatu per insidias oppresso, altera in perpetuũ carcerem conclusa; nec ceteris in rebus aliter se abillo quã seruum a domino tractari. Hæc effatus cum multis lacrymis, orabat vt vellet vlcisci domesticas iniurias. Illo vero lubenter annuente, & dudũ nauare operam gestiente, Numitor collaudata promptitudine: Tempus, inquit, rei gerendæ ego dispensaturus sum: interim tu ad fratrem nuntium occultum mittito, saluum te esse, & iubere vt ipse quamprimum veniat. moxq; repertus quidam ad hoc ministerium idoneus, aduentanti non procul vrbe occurrēs Romulo mandata renuntiat. Is lætus ad Numitorē properat: & primo cum ipsum tum fratrem amanter complexus, narrat deinde quemadmodum expositi & nutriti fuerint, & cetera quę nutricius ipsi ex satellite didicerat. Accipiebãtur hęc libenter, nec multis ad fidē faciendam indigebant argumentis. adeo erant grata. Vt vero se inuicem agnouerunt, continuo consultarunt de modo & opportunitate aggrediēdi negotii. Interea Faustulus ad Amulium adducitur. Veritus enim ne non inueniret fidem apud Numitorē absque manifestis signis in rei tam magnæ indicio, quo certius agnoscereretur, cum alueo in quo infantes expositi fuerant, paulo post Romulum ad vrbem contendit. eum trepide portas transeuntem, & quod ferebat diligenter occultantem, vnus custodum cum animaduertisset, (erat enim belli suspicio, & portæ per fidissimos regi præsidiarios seruabãtur) apprehendit, & quidnam occultaret cognoscere cupiēs, amictum ei per vim detraxit: conspectoq; alueo videns hæsitare hominē, percõtabatur quid ita trepidaret, quóve consilio celaret vas quod liceret deferri propalam. Interea plures custodes confluebant: quorum vnus agnouit alucũ, quippe qui ipse pueros in eo ad flumen deportauerat; & rem indicauit iis qui tum

aderant. itaq; cõprehensus Faustulus ad regẽ adductus est. Amulius intentatis homini tormentorũ minis ni vera spõte diceret, primũ rogauit num viuerent pueri. quo cõperto, amplius scitatus est quonã modo incolumes euasissent. Edoctusq; omnia ita vt gesta erant: Age, inquit, quãdoquidem hactenus vera fassus es, dic vbinã nũc inueniri possint. nõ enim æquum est eos inter pastores ingloriam vitã degere, cũ sint mihi cognati, & insuper deorum prouidentia seruati. Ibi Faustulus suspectam habẽs nouam regis clementiã, ne forte verba a mente essent dissona, in hunc modũ respõdit: Iuuenes sunt in montibus, pascentes armenta; quod illis hactenus vitæ genus fuit: me vero miserunt ad matrẽ, renuntiatũ quo in statu res eorũ sint. quã cũ apud te in custodia esse audissem, filiã tuã rogare instituerã, vt me ad illã duceret. alueum vero propterea mecũ tuli, vt euidẽs verbis addere indiciũ possem. nunc igitur quando tibi visum est iuuenes huc accersere, gaudeo. proinde mitte mecũ quoscunq; vis. ego iuuenes illis indicabo: ipsi vero mãdata tua ad eos perferãt. Hæc ille, volens differre necẽ iuuenum; simulq; sperãs se illos a quibus duceretur, facile in montibus effugere posse. Tũ Amulius satellitũ fidissimos mittit, cũ mandatis occultis, vt a subulco indicatos cito ad se pertrahant. Quo facto mox decreuit accitũ fratrem habere in libera custodia, donec arbitratu suo rem præsentem cõposuisset: cõfestimq; alio prętextu eũ euocat. at nuntius, vt qui periclitãti bene vellet, ac miseraretur illius fortunã, ad Numitorẽ mentẽ Amulii detulit. qui indicato iuuenib. prętenti periculo, iussisq; forti esse animo, correptis armis, cum clientũ, amicorũ, famulorumq; fidissimorũ manu nõ exigua, regiam petit. quin & illi qui ex agris in vrbem confluxerant, & sub veste gladios occultarãt, relicto foro aduolãt, cohors nõ inualida. itaq; omnes vno impetu oppressis in aditu custodibus, q̃ pauci cũ armis ibi stabãt, Amuliũ nullo negotio iugulãt, & arcẽ occupant. Sic narrat Fabius, & qui Fabii sequuntur auctoritatẽ. Alii semouentes fabulas, vt indignas historia, negant sibi verisimile fieri a ministris infantes secus quam iussum sit expositos: & mitem

παρόντας. οἱ δὲ, συλλαβόντες τὸ Φαυστύλον, ἄγουσιν ἐπὶ τὸ βασιλέα. Ἀμούλιος ὁ ἀπειλῇ βασάνων καταπλήξάμενος τὸ δρᾶσθαι, εἰ μὴ λέξει τὰς ἀληθείας ἐκὼν, ἄφατον μὲν εἰ ζῶσιν οἱ παῖδες ἤρετο· ὡς δὲ τοῦτ' ἔμαθεν, ὅσῖος αὐτῷ ὁ τρόπος τῆς σωτηρίας ἐγένετο, διηγεμένου αὐτῷ πάντα ὡς ἐγένετο, Ἄγε δή, φησὶν ὁ βασιλεύς, ὅπῃ ταῦτα διηθεύσας ἔχεις, φράσον ὅπως μοι νῦν ἀνευρεθῶσιν. ἀ γὰρ ἐπὶ δίκαιοι εἰσὶν οἱ βουκόλοις καὶ ἀδόξῳ βίῳ ζῶν, ἔμοιγε ὄντες συγγενεῖς, δηλῶσαι τε καὶ θεῶν προνοίᾳ σωζόμενοι. Φαυστύλος δὲ τὸ ἀληθὲς προφάσεως ἰσοφυᾶ κινηθεὶς μὴ φθονῆσαι αὐτὸν ὁμοῖα τοῖς λόγοις, ἀποκρίνεται ὧδε· Οἱ μὲν παῖδες εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι βουκολοῦντες, ὡσπερ ἐκείνων βίος· ἐγὼ δὲ ἐπέμφθην ἐκ αὐτῶν τῇ μητρὶ δηλώσων ἐν αἷς εἰσι τύχαις· ταύτην ὁ πρόφασιν σοὶ φυλάττεσθαι ἀκούων, δεήσεσθαι τὸ ζυγλεῖς τὸ σῆς ἐμέλλον, ἵνα με πρὸς αὐτὴν ἀγάγοι· τὸ ὁ σκάφιον ἔφερον, ἵν' ἔχω δεικνύειν τεκμήριον ἐμφανὲς ἅμα τοῖς λόγοις. νῦν οὖν ὅπῃ δέδοκταί σοι τοὺς νεανίσκους δοῦναι κομίσαι, χαίρω τε, καὶ πέμψον οὗτινας βούλῃ σοὶ ἐμοί. δείξω μὲν οὖν τοῖς ἐλθοῦσι τοὺς παῖδας ἐγὼ, φράζουσι δὲ αὐτοῖς ἐκεῖνοι τὰ πρόσφορα. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγε, δυσβουλίᾳ βουλόμενος τοῖς παισὶ τὸ θανάτου, καὶ ἅμα αὐτὸς ἀποδρᾶσαι τοὺς ἀγροίκας, ἐπειδὴ ἐν τοῖς ὄρεσι πολὺ, ἐλπίζων. Ἀμούλιος ὁ τοῖς πιστοτάτοις τὸ ὁπλοφόρων ὑπασπίζειν κρύφα, οἷς δὴ ὁ συφορβὸς αὐτοῖς δείξῃ, συλλαβόντας ὡς αὐτὸ ἄγειν, ἀποστέλλει σπουδαίους. ταῦτα ὁ σπουδαῖος, αὐτίκα γνώμην ἐποιήσατο, καλέσας τὸ ἀδελφὸν, ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ἔχειν, ἕως δὴ δῆτα τὰ παρόντα· καὶ αὐτὸς ὡς ἐπὶ δεῖπνον δή τινι ἐκάλει. ὁ ὁ ἀποσαλεὶς ἄγγελος, δυνοίᾳ τε τῶν κινδυνεύοντος, καὶ ἐλέῳ τὸ τύχης ὑπερβάς, κατήγορος γίγνεται Νομίτωρι τὸ Ἀμουλίου γνώμης. ὁ δὲ, τοῖς παισὶ δηλώσας τὸ καθεστηκὸς κίνδυνον αὐτοῖς, καὶ παρακελευσάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, παρῆν ἄγων ὡπλισμένους ὑπὸ τὰ βασίλεια τὸ τε δήμου πελατῶν καὶ ἑταίρων, καὶ θεραπείας πολλῆς χεῖρα οὐκ ὀλίγην. ἦκον ὁ καὶ οἱ ἐκ τὸ ἀγρῶν συνῳδοὶ εἰς τὸ πόλιν, ἐκλείποντες τὸ ἀγοράν, ἔχοντες ὑπὸ τὸ περιβολαίῳ ἑαυτῶν ξίφη κεκρυμμένα, σίφος καρτερόν. βιασάμενοι ὁ τὸ εἴσοδον ἀθρόᾳ ὁρμῇ πολῖται, ὑπὸ πολλοῖς ὁπλίταις φερομένων, ἀποσφάττουσιν ὑπετῶς τὸ Ἀμούλιον, καὶ μετὰ τοῦτο τὸν ἄκρον καταλαμβάνονται. Ταῦτα μὲν ὧν τοῖς πλείστοις τὸ Φάβιον εἴρηται. ἕτεροι ὁ οὐδὲν τὸ μυθωδεστέρων ἀξιοῦντες ἱστορικῇ γραφῇ προσήκειν, τόν γε ἀπόπαιδα τὸ βρεφῶν ὑπηρέτας, ἀνόμοιόν, ἀπίθανον εἶναί φασι, καὶ τῆς λυκαίνης ὃ

ἰθασὸν,

λιθασὸν, ἢ τὰς μαστοὺς ἐπεῖχε τοῖς παιδίοις, ὡς δραματικῆς μεσὸν ἀποπίας ἁμαρτήσεσιν· ἀνιπιδιηγαπόμενοι ὑ τινὲς ταῦτα, λέγουσιν ὡς ὁ Νομίτωρ, ὅπῳ τ' Ἰλίαν ἔγνω κύουσ', ἕτερα τροβασκευασάμενος παιδία νεογνὰ, διηλλάξατο τεκούσης αὐτῆς τὰ βρέφη· καὶ τὰ μὲν ὀθνεῖα τοῖς φυλάττουσι ταῖς ὠδῖνας ἔδωκεν ἀποφέρειν· εἴτε χρημάτ' ὂ πλεῖον αὐτῶν τ' ἰατρείας τοριάμενος, εἴτε ἀπὸ γυναικῶν τ' ἐπιφανῶν μηχανησάμενος· καὶ αὐτὰ λαβὼν ὁ Ἀμούλιος ὅτῳ δή τινι ἔθνῳ ἀναιρεῖ· τὰ δὲ ἐκ τ' Ἰλίας ἠμόμενα, τρεῖς πρώτους ποιήσαμενος ὁ μητροπάτωρ ἀπασώζεσθαι, δίδωσι τῷ Φαυστύλῳ. τ' ὃ Φαυστύλον τόπον Ἀρκάδα μὲν εἶναί φασι τὸ γένος, ἀπὸ τ' σὺν Εὐάνδρῳ· καθοικεῖν ὑ τρεῖς τὸ Παλάντιον, ὑπιμέλειαν ἔχοντα τῶν Ἀμουλίου κτημάτ'. χαρίσασθαι δὲ Νομίτορι τῷ ἐκγόνῳ τῶν παίδων, ἀδελφῷ πειθομένου ὀνόματι Φαυστύλῳ, ταῖς τρεῖς τὸ Αὐέντιον τρεφομένας τ' Νομίτορος ἀγέλας ἐπιτροπεύοντι· τῷ τε πιθανωτάτῳ τὰ παιδία, καὶ μαστοὺς ὑπισχοῦσιν, ἃ λύκαιναν εἶναί φασιν, ἀλλ', ὥσπερ εἰκὸς, γυναῖκα τῷ Φαυστύλῳ συνοικοῦσ', Λαυρεντίαν ὄνομα, ἣ δημοσιεύσῃ ποτὲ τ' τῷ σώματος ὥραν οἱ τρεῖς τὸ Παλάτιον ἁμαρτείσαντες ὑπέκλεψεν ἔθεντο Λύπᾳ· ἔστι δὲ τοῦτο Ἑλληνικόν τε καὶ ἀρχαῖον, ὑπὲρ τ' μιαθαρνήσαντας τὰ ἀφροδίσια πλήθυνον, αἰνιττόμενοι ὑπερεπεστέρους κλήσει ἑταίρας τοσαυτροπεύοντας. ἀγνοούντας δέ τινας αὐτὸ, πλάσαι τ' τρεῖς τ' λυκαίνης μῦθον, ὅπῳ κ' γλῶτταν ἐν τὸ Λατίνων ἔθνος φθέγγεται, λοῦπα καλέσαι τοῦτο τὸ θηρίον. ἐνίκα ὑ τῆς ἐν τῷ γάλακτι ἐφῆς ἀπαλλάγη τὰ παιδία, δοθῆναι τοὺς τρεφόντων εἰς Γαβίους, πόλιν ὀλιγαρκῆ ἀπὸ σ' Παλατίου χιλιοστῷ, ὡς Ἑλλάδα παιδείαν ἐκμάθοιεν· κἀκεῖ παρ' ἀνδράσιν ἰδιοξένοις τῶ Φαυστύλου βαφῇσαι, γράμματα κ' μουσικὴν, καὶ χρῆσιν ὅπλων Ἑλληνικῶν ἐκδιδασκηθέντας μέχρις ἥβης. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο τοὺς τοῖς νομιζομένους γονεῖς, συμβιῶναι τ' διαφορὰ αὐτοῖς τοὺς τῶν Νομίτορος βουκόλους τοῦ τ' σωνόμων χωρίων· ἐκ δὲ τούτου πλαγὰς αὐτοῖς δόντας, ὡς αὐτοὺς ἀπελάσαι τὰς ἀγέλας· ποιῆσαι δὲ ταῦτα τῇ γνώμῃ τῶ Νομίτορος, ἵν' ἀρχὴ γένοιτο ἐκλημάτ', καὶ ἅμα παρουσίας εἰς τ' πόλιν τῶν νομαδικῷ πλήθει τοφάσεις. ὡς δὲ ταῦτ' ἐγένετο, Νομίτορα μὲν Ἀμουλίῳ καταβοᾶν, ὡς διὰ πάσχοι διαρπαζόμενος τοῦ τ' ἐκείνου βουκόλων· κ' ἀξιοῦν, εἰ μηδενὸς ἄτιος ἐκεῖνός ἐστι, τοῦ δοῦναι τ' συφορβὸν αὐτῷ κ' τοὺς υἱοὺς ὑπὲρ δίκης· Ἀμούλιον ὑ, ἀπολύσασθαι βουλόμενον τ' αἰτίαν, τούτους τε αἰτηθέντας, κ' τοὺς ἀγροὺς ἀποδοῦναι ὅσους παρεῖναι τοῖς γεγενημένοις εἶχεν αὐ-

lupam vbera præbẽtem pueris, cauillantur non multum abeſſe a figmẽtis poeticis: mutataq; in diuerſum narratione, aiunt Numitorem, cũ Iliam prægnãtem deprehendiſſet, alios recẽs natos infantes in promptu habuiſſe, quos ſubiiceret in puerperio. hos puellos alienos a parturiẽtis cuſtodibus fuiſſe aſportatos; ſiue illi fidẽ venalem habuerint, ſiue muliebri aſtu circũuenti ſint: eosq; ab Amulio qualicunq; ratione fuiſſe necatos: natos vero ex Ilia, ſeruatos cura materni aui, cõmiſſos Fauſtulo. hũc genus duxiſſe ab Arcadibus Euãdri comitibus; circa Palantium ſedes habuiſſe, & res Amulii procuraſſe: gratificatumque eſſe Numitori in educãdis pueris, ſuaſu fratris ſui Fauſtuli, qui Numitoris in Auentino gregibus præerat. ceterũ nutricem puerorũ quæ mammas eis præbuit, non lupã fuiſſe aiunt, ſed (vt veriſimile eſt) mulierẽ, Fauſtuli coniugem, nomine Laurentiam; cui ob vulgatum quondam corpus, Palatini montis incolæ cognomen lupæ indiderint. ea Græcis priſca eſt appellatio venalem voluptatem veneream proſtituentium: quas nunc ſpecioſiore vocabulo ἑταίρας (*quaſi amicas & ſodales*) vocare ſolent. Id ignorantes nõnullos, finxiſſe de lupa fabulam; quoniam hæc fera Latina voce lupa dicitur. Amotos autem a nutricis vberibus pueros, Gabios aiunt (vrbem non longe a Palantio diſſitam) a nutriciis deportatos, vt Græcis ibi diſciplinis imbuerentur: ibiq; apud Fauſtuli hoſpites educatos, literis, muſica, tractãdisq; more Græco armis inſtitutos, donec pubertatis annos attigiſſent. Poſt reditum autem ad eos qui tum exiſtimabantur parentes, exſtitiſſe illis litem cum Numitoris paſtorib. de cõmunibus paſcuis; eosq; crebris ictibus bubulcos cum armentis excedere coegiſſe. id factũ fuiſſe de Numitoris ipſius ſentẽtia, vt eſſet criminandi initiũ, & paſtoriciæ multitudini daretur in vrbẽ veniendi occaſio. quo facto Numitorẽ apud Amuliũ vociferatũ, res ſuas per vim ac nefas ab illius paſtorib. diripi: quodſi hæc citra ipſi⁹ culpam fierent, paſtorem vna cum filiis ad ſupplicium ſibi dederet. Amulium vero, vt ſe a culpa alienum oſtẽderet, tum eos qui petebantur, tum alios qui eiuſdem criminis affines erãt,

iussisse ad dicendam causssam venire. Cumque præter reos multi ad agendam causssam conueniissent, auum iuuenum, denarratis cūctis eorum casibus, adhortatum vt vindictæ occasionem, qualis nulla ad eā diem obtigissēt, arriperent; moxque rem aggressum pastoriciæ multitudinis auxilio. Hæc de ortu atque educatione conditorum vrbis sunt prodita: superest vt dicamus quæ in ædificatione contigerunt. Defuncto Amulio Numitor quam primum instaurauit imperium, vitiatamq; diutina tyrannide formam reipublicę in pristinam integritatē restituit: mox cogitauit de paranda iuuenibus propria dicione, nouaq; vrbe in hoc cōdenda: simulq; vrbanā multitudinē vehementer auctam numero, minuendā cēsebat, semotis potissimū aduersæ factionis hominibus, vt liber a suspicione degeret. itaq; cōmunicato cum iuuenib. consilio, postquā & ipsis idem placuit, dat eis agros vbi educati fuerāt in puericia. populi quoq; suspectā partem, nequando res nouas moliretur, & siquibus sponte migrare libebat, eis attribuit. in his erat magna plebis pars, vt fieri solet in migrationibus; non pauci etiā ex optimatibus nobiles; Troiani quoq; generis nobilissimi quique; ex quib. aliquot gētes ad nostrā ætatem supersunt, quinquaginta ferme familiæ. Acceperunt autē iuuenes pecuniam, arma, frumentū, mancipia, iumenta deportādis oneribus, & siquid aliud ad vrbis ædificationem erat accōmodum. Educto ex Alba populo miscuerunt quotquot circa Palantiū & Saturniam reliqui erant indigenæ, diuisa in duas partes omni multitudine. id visum est ad æmulationē conducere, vt certante inter se vtraq; parte, citius absoluerentur opera: sed res in maximū malum, seditionem, euasit. nam suū quęq; pars ducem gloriose prædicabat, atq; vt idoneū vniuersorū imperio extollebat: ipsi quoq; nō iā cōcordes neq; fraterna mente præditi, sibi quisq; principatū affectabāt, & reiecta æqualitate tendebant ad præcellentiam. Ea principatus affectatio latens aliquamdiu, tādem hac erupit occasione. Locus condēdę vrbis non idem vtriq; placebat. Romulo visum est munire Palantium, præter alias causssās ob loci fortunā, cuius

VrbisRomę ædificatio.

λίαν, ἦκειν κελεύσας δίκας ὑφέξοντας τῷ Νομίτορι. πολλῶν δὲ σωζομένων ἅμα τοῖς ἐπαγομένοις, ὅτι φεύγοντες τὴν δίκην, φεύγοιεν τοῖς νεανίσκοις τὸν μισοπάτορα πᾶσαν τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς τύχην, καὶ συμφορὰν φήσαντα νικᾶν, εἰ πόλεμον εἴη λαβεῖν, αὐτίκα ποιήσασθαι σὺν ᾧ νομιζομένῳ πλήθει τὴν ὁπλίσιν. τοιαῦτα μὲν οὖν γενέσεως καὶ τροφῆς τῆς οἰκείων τῆς Ῥώμης ταῦτα λέγεται. τὰ δὲ κατὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς γενόμενα· τοῦτο γὰρ ἔτι μοι τὸ μέρος τῆς γραφῆς λείπεται· νῦν ἔρχομαι διηγησόμενος. ὅπως γὰρ Ἀμυλίου τελευτήσαντος ἀνενεώσατο τὴν ἀρχὴν ὁ Νομίτωρ, ὀλίγον ὕστερον χρόνον, ἐν ᾧ τὴν πόλιν ἐκ τῆς πρόσθεν ὑπερχούσης ἀνομίας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐκόσμει τρόπον, λύπης ἐπενόει τοῖς μεταλλάξασιν ἰδίαν ἀρχὴν καταστήσασθαι, ἑτέραν πόλιν οἰκίσας. ἅμα δὲ καὶ τὸ πολίτευμα πλῆθος ὑπίδοσιν εἰς δυναστείαν ἐκάστοτε, ἐπιμηχανᾶσθαι μὴ καλῶς ἔχειν ᾤετο, καὶ μάλιστα ὃ διέφερεν αὐτῷ πολεμούμενον, ὡς μὴ διὰ στάσιας αὐτοῖς ἔχοι. κοινωσάμενος δὲ τοῖς μετ' ἀκρίσιος, ὅπως καὶ κείνοις ἐδόκει, δίδωσιν αὐτοῖς χωρία, ὧν ἀρέσκοιντο, ἔνθα παῖδες ἐτράφησαν· ἐκ δὲ λεώ, τό τε διὰ στάσιας αὐτῷ πολεμούμενον, ὡς ἔμελλε νεωτερισμοῦ εἰς αὖθις ἄρξειν, καὶ εἴ τι ἐκούσιον ἀπομαχήσαιτο ἐβούλετο. ἦν δὲ ἐν τούτοις πολὺ μέν, ὥσπερ εἰκὸς ἐν πόλει κινουμένῃ, ὁ δημοτικὸν ὄχλος· ἱκανὸν δὲ καὶ ὃ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως γνώριμον, ἐκ δὲ τῶν Τρωϊκῶν ὃ δυσγενέστατον δὴ νομιζόμενον, ἐξ οὗ καὶ γενεαὶ τινες ἔτι σῳζόμεναι εἰς ἐμέ, πεντήκοντα μάλιστα οἶκοι. ἐχορηγεῖτο δὲ τοῖς νεανίσκοις καὶ χρήματα, καὶ ὅπλα, καὶ σῖτος, καὶ ἀνδράποδα, καὶ ὑποζύγια ἀμφοτέρα, καὶ εἴ τι ἄλλο πόλεως ἐν καταβολῇ πρὸς φορὰν. ὡς δὲ ἀνέσχον ἐκ τῆς Ἄλβας οἱ νεανίσκοι τὸν λεών, μίξαντες αὐτῷ τὸν αὐτόθεν, ὅσος ἐν τῷ Παλατίῳ καὶ πρὸς τὴν Σατορνίαν ὑπολιπὴς, μείζονα ὃ πλῆθος ἅπαν διχῇ. τοῦτο δὲ αὐτοῖς δόξαν παρέσχε φιλονικίας, ἵνα θᾶττον δύνωνται τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀμίλλῃ τὰ ἔργα· αἴτιον δὲ τοῦ μείζονος κακοῦ, στάσεως, ἐγένετο. οἵ τε γὰρ προσνεμηθέντες αὐτοῖς, τὸν ἑαυτῶν ἡγεμόνα ἕκαστοι κυδαίνοντες ὡς ἐπιτήδειον ἀπάντων ἄρχειν, ἐπῆρον· αὐτοί τε οὐκ ἔλαττόν τι μίαν γνώμην ἔχοντες, οὐδὲ ἀδελφὰ ἀλλήλων ἀξιοῦντες, ὡς αὐτὸς ἄρξων ἕκαστος πατρῷον, παρώξυνον τὸ ἴσον, τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι. τέως μὲν οὖν ἀφαιρεῖν τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν ἐῶν, ἔπειτα δὴ ὀξυτέραν σὺν τοιᾷδε προφάσει. τὸ χωρίον ἔνθα ἔμελλον ἱδρύσειν τὴν πόλιν, ἃ δὲ αὐτὸ ἤρετο ἑκάτερος. Ῥωμύλου μὲν γὰρ ἐν γνώμῃ τὸ Παλάτιον οἰκίζειν, τῶν τε σφῶν ἕνεκα καὶ τὴν τύχης τοῦ τόπου, ἣ δὲ

σωθεῖσα

σωθεῖσάν τε αὐτοῖς καὶ ἀσφαλῆ παρέχειν. Ῥώμῳ δὲ ἐδόκει τὴν καλουμένην νῦν ἀπ' ἐκείνου Ῥωμαίαν οἰκίζειν. ἔστι δὲ [ὃ χωρίον ὀπτὴν ἥδιον ἂν προδέξασθαι πόλιν, λόφος ἐστὶν οὗτος] τῆς Τιβέριος καλουμένου, ἀπέχων τῆς Ῥώμης ἀμφὶ τοὺς τριάκοντα σταδίους. ἐκ δὲ τῆς φιλονεικίας ταύτης ἀκαιρώνητος ἔτι μᾶλλον ἐπεδηλοῦτο φιλαρχία. τῷ γὰρ εἰ ἔξαρκοι ὃ κρατῆσαν εἰς πάντα ὁμοίως ὀπτὴν ἥδιον ἐμελλε. χρόνῳ δέ τινος ἐν τούτῳ διαγενομένου, ὅπῃ ἐκ τοῦ ἴσου τὸ κάτω, δόξαν ἀμφοῖν ὡς μὴ ἐξαπατοῖ ὀπτὴν ἥδιον, παρῆσαν εἰς τὴν Ἄλβαν. ὁ δὲ αὐτοῖς ταῦτα ἐπῄνεται, θεοὺς ποιήσασθαι δικαστὰς, ὁπόλεμον χρὴ τὴν ἀποικίαν λέγεσθαι καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶ). ταξάμενος δὴ αὐτοῖς ἡμέραν, ἐκέλευσεν ἕξ ἑωθινοῦ καθέζεσθαι χωρὶς ἀλλήλων, ἐν αἷς ἑκάτεροι ἀξιώσουσιν ἕδρας· ποιησάντας δὲ τοῖς θεοῖς ἱερὰ τὰ νομιζόμενα, φυλάττειν οἰωνοὺς αἰσίους· ὁπολέμου δὴ δὴ ὄρνιθες ποτέσθαι κρείττους γνώσονται, τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποικίας. ἀπῆσαν οἱ νεανίσκοι ταῦτ' ἐπαινέσαντες, καὶ κατὰ τὰ συγκείμενα παρῆσαν ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς ποιήσεως ἡμέρᾳ. ἐμοὶ δὲ Ῥωμύλῳ μὲν οἰωνιστήριον, ἔνθα ἤδη τὴν ἀποικίαν ἱδρύσαν, ὃ Παλάτιον· Ῥώμῳ δὲ ποιησαμένῳ ἐκείνῳ λόφος, Αὐεντῖνος καλούμενος· ὡς δέ τινες ἱστοροῦσιν, ἡ Ῥωμαία· φυλακὴ τε ἀμφοῖν παρῆν, ὄχθος ἐπὶ ὀπτὴν ἥδιον, ὅ τι μὴ φανείη, λέξειν. ὡς δὲ τὰς ποιησαμένους ἕδρας ἔλαβον, ὀλίγον ὀπισθεν χρόνον ὁ Ῥωμύλος, ἐπὶ παρουσῆς τε καὶ τῶν ποιῶν τὸ ἀδελφὸν φόνον· ὡς δὲ καὶ ὁ φόνος, ἴσως καὶ ὁ θεὸς οὕτως ἐνῆγε· πρίν καὶ ὁποῖον σημεῖον θεάσασθαι, πέμψας ὡς τὸν ἀδελφὸν ἀγγέλους, ἥκειν ἥξιου ἀφαιρεῖσθαι, ὡς πρότερον ἰδὼν οἰωνοὺς αἰσίους. ἐν ᾧ δὲ οἱ πεμφθέντες ἐπ' αὐτὸν, δι' αἰσχύνης ἔχοντες τὸ ἀπάτιον, καὶ παρουσῆς ἐχόμενοι, ὡς Ῥώμῳ γύπες ὀπτισημαίνουσιν ἑξ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν πετόμενοι. καὶ ὁ μὲν ἰδὼν τοὺς ὄρνιθας, πρόθυμος ἐγένετο. μετὰ δὲ πολὺ δὲ οἱ πρὸς τὸν Ῥωμύλου πεμφθέντες, ἀναζήσαντες αὐτὸν, ἄγουσιν ὀπὶ τὸ Παλάτιον. ἐπεὶ δὲ ἐν ᾧ αὐτῷ ἐγένοντο, εἴρετο μὲν τὸν Ῥωμύλον ὁ Ῥῶμος, οἵστινας οἰωνοὺς ἴδοι πρότερος· ὁ δὲ ἐν ἀποριᾳ ἦν ὅ τι ἀποκρίναιτο. ἐν ᾧ τότε τῷ δώδεκα γύπες αἰσίοι πετόμενοι ὤφθησαν· οὓς ἰδὼν θαρρῆσαί τε, καὶ ὡς Ῥώμῳ δείξας λέγειν, Τί γὰρ ἀξιοῖς τὰ πάλαι γενόμενα μαθεῖν; εἰσὲ γὰρ δὴ που τοὺς οἰωνοὺς αὐτὸς ὁρᾷς. ὁ δὲ ἀγανακτῆσαί τε, καὶ δίκαια ποιῆσαι, ὡς διηρτημένος ἀπ' αὐτοῦ, τῆς τε ἀποικίας οὐ μεθήσεσθαι αὐτῷ φησιν. ἀμύσασθαι ὃ ἐκ τούτου μείζων τῆς προτέρας ἔρις, ἐκκλέψαι δὲ πλέον ἔχειν ἀφανῶς διωκόμενον. ὃ ὃ μὴ μεῖον, ἀναφανδὸν ἀπὸ δικαιώ-

beneficio illic & seruati essent, & educati. Remus malebat eam quę etiamnum eius seruat vocabulum, Remuriam condere. est autem [locus vbi capiendæ opportunus, collis nō procul] Tiberi, trigesimo ferme ab vrbe stadio. ex ea cōtentione satis apparebat principatus cupiditas, & mens a cōmuni rerum administratione aliena. Vteruis enim tūc cessisset, eum in omnib. deinceps alteri cedere oportuisset. Elapso deinde aliquanto temporis spatio, manenteq; dissidio, cōuēnit inter eos vt rem totā auo committerent: amboque ea de caussa Albam profecti sunt. is monuit vt deorum iudicio permitterēt, vtrius colonia dicenda esset, & penes vtrū futurū esset imperiū. Itaq; præstituta die, iussit a matutino tēpore seorsum quēque vbicunq; libuisset cōsidere, peractisq; legitimis sacris obseruare faustos alites; & vtri felicius contingeret auspicium, eū haberi auctorem coloniæ. Cōprobato cōsilio digressi iuuenes, ad statutā diē ex pacto affuerunt. Romulus tēplum obseruādis alitibus optauit Palantiū, vbi animus erat coloniā cōdere: Remus vero cōtiguum ei collem, Auētinum; aut, vt aliis placet, Remuriā. adhibiti sunt vtrinq; custodes, qui nō sinerent aliud pronuntiari auspicium quā obseruatum apparuisset. Vt vero suā vterq; sedē cepit, paulo post Romulus prę nimia festinatione & inuidia (fortasse de° quoque hoc illū impellebat) priusquā vllum vidisset signū, nūtiat fratri vt celeriter veniat; nam se priorem vidisse faustos alites. dum nuntii, quos doli pudebat, non admodū properant, interim Remo sex vultures a dextris volantes oblati sunt. quibus conspectis gauisus, breui post a fratris nuntiis abductus est Palantium. mox vbi fratrē conuenit, rogabat ecquas prior vidisset alites. quo hærente, nec habente quod responderet, interim ei duodecim vultures prospero volatu addixerunt. quibus visis confirmatus, ostendens Remo, Quid, inquit, quæris prę terita? en ipse vides has alites. Ille indignabundus, queritur se a fratre distractum esse; seque coloniæ iure ipsi cessurum negat. Hinc dissidium priore maius exoritur, vtroque potiorem se esse clam cupiente; & quo minus cederet, propalam hoc iu-

ris prætextu ſuam cauſſam defendē-
te. prędixerat enim auus, eius fore co-
loniam, cui priori meliores oblatæ
fuiſſent alites. Ceterum cum idem a-
uium genus ambobus cōſpectum eſ-
ſet, alter eo quod prior, alter eo quod
plures vidiſſet aues, ſe tuebatur. accē-
dit eorum contentionem reliqua et-
iam multitudo, pugnam exorſa non
exſpectato ducum imperio. ita certa-
tum eſt acriter, multis vtrinq; caden-
tibus. In hoc prœlio quidā aiunt Fau-
ſtulum nutritorem iuuenum, dū fru-
ſtra conatur litē dirimere, inermem
ſe coniecisſe in medios, mortis deſi-
derio; votiq; ſui factum compotem.
nec deſunt qui lapideam leonis effi-
giem, quæ pro roſtris in loco Roma-
ni fori præcipuo viſitur, ſuper Fauſtu-
li corpore poſitam eſſe dicant, inuen-
to & ſepulto vbi occubuerat. Cęſo au
tem in hac pugna Remo, Romulus
victoriam miſerabilē de fratre ac ci-
uium mutua cæde referens, defun-
ctum in Remuria ſepelit, vbi viuus
vrbem condere voluerat: ipſe vero
præ mœrore ac facti pœnitentia ſeſe
abiicit, & de inferendis ſibi manibus
conſilium capit. ſed Laurentiæ, quæ
infantes ſibi traditos educauerat, &
haud ſecus ac mater amabat, preci-
bus atque conſolationibus rurſum e-
rigitur. collectis deinde Latinis qui
pugnæ ſuperfuerant, (erant ii tribus
milibus paulo plures, cum priſtinus
eductorum colonorum numerus fu-
iſſet longe maximus) Palantio ſpeciē
vrbis addidit. Hæc mihi veriſimil-
lima de Remi morte videtur narra-
tio; dicetur tamē etiam ſiquid diuer-
ſum ſuper hac eſt proditū. Aiunt qui-
dam eum ceſſiſſe de principatu Ro-
mulo: indignatum deinde quod do-
lo circumuētus eſſet, poſt mœnia cō-
dita, cū munitionis leuitatem arguere
vellet, dixiſſe, At hos muros veſtros
nō difficulter hoſtis aliqs ſuperauerit,
ſicut nūc ego: ſtatimq; tranſiliſſe. Ce-
lerem autē quēdam, qui fabricæ mu-
rorum præfectus, ſuper muris ſtabat,
ſubieciſſe: Sed iſtū hoſtē non difficul-
ter noſtrū aliquis ppulſauerit: moxq;
inflicto in caput rutro exanimaſſe ho
minē. Hic fraterni diſſidii fuiſſe fer-
tur exitus. Ceterum cū nullū ampli-
us ædificationi obſtaret impedimen-
tum, Romulus indicta die qua placa-
tis diis opus auſpicaretur, prępараtisq;

στεως διαδῆ ὑπισχνούμενος. εἰρημένον γὰρ ἐν αὐτοῖς
ὑπὸ τῶν μητροπάτορος, ὅτῳ ἂν πρεσβυτέρῳ κρείττους
ὄρνιθες ὑπισημαίνωσι, τούτῳ ἄρχειν τῆς ἀποικίας. γέ-
νους δὲ ὀρνίθων ἑνὸς ἀμφοῖν ὀφθέντος, ὁ μὲν τῷ πρε-
σβυτέρῳ, ὁ δὲ τῷ πλείους ἰδεῖν ἐκρατύνετο. συνελάμ-
βανε δὲ αὐτοῖς τῆς φιλονεικίας καὶ ὁ ἄλλος πλῆθος,
ἦρξέ τε τοῦ πολέμου δίχα τῶν ἡγεμόνων ὁπλισθέν·
καὶ γὰρ μάχη καρτερὰ, καὶ φόνος ἦν ἀμφοῖν πο-
λύς. ἐν ταύτῃ φασί τινες τῇ μάχῃ τὸν Φαυστύλον, ὃς
ἐξεθρέψατο τοὺς νεανίσκους, ἀμηχανοῦντα τὸν ἕνα τῶν
ἀδελφῶν βουλόμενον, ὡς οἷόν τε ἦν διύσαι,
εἰς μέσους ὧσαντα τοὺς μαχομένους ἀνόπλον, θανά-
του τοῦ ταχίστου τυχεῖν προθυμούμενον· ὅθεν ἐγκύ-
κλ. τινὲς δὲ καὶ τὸν λέοντα τὸν λίθινον, ὃς ἔκειτο τῆς ἀγο-
ρᾶς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ καλλίστῳ χωρίῳ πα-
ρὰ τοῖς ἐμβόλοις, ὑπὸ ᾧ σώματι τοῦ Φαυστύλου τε-
θάφθαι φασιν, ἔνθα ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν διώκοντων κα-
φέντος. ἀποθανόντος δ' ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ῥώμου, νί-
κην οἰκίσην ὁ Ῥωμύλος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ πολι-
τικῆς ἀλληλοκτονίας ἀνελόμενος, τὸν μὲν Ῥῶμον ἐν
τῇ Ῥωμαίᾳ καλῇ· ὑπό τινων καὶ ζῶν τῆς κλίσεως τοῦ
χωρίου παρειμένου· αὐτὸς δὲ ἀπὸ λύπης τε καὶ μετα-
νοίας τῶν πεπραγμένων παρεὶς ἑαυτὸν, εἰς ἀπόγνω-
σιν τοῦ βίου ἔπεται. τῆς δὲ Λαυρεντίας, ἣ νεογνοὺς
ἀνελαβοῦσα ἔτρεφε, καὶ μητρὸς οὐχ ἧττον
ἠσπάζετο, δεομένης καὶ παρηγορούσης, ταύτῃ πει-
θόμενος ἀνίσταται· συναγαγὼν δὲ τοὺς Λατίνους ὅσοι
μὴ κατὰ τὸν μάχον ἐφθάρησαν, ὀλίγῳ πλείους ὄν-
τας τετρακισχιλίων ἐκ πόλεως πολλοῦ καταρχὰς γενομένης
πλήθους, ὅτε τὴν ἀποικίαν ἔστελλε, πολίζει τὸ Πα-
λάντιον. ὁ μὲν δὴ πλανώτατος τῶν λόγων περὶ
τῆς Ῥώμου τελευτῆς, οὕτ' εἶναί μοι δοκεῖ. λεγέσθω
δ' ὅμως καὶ εἴ τις ἕτερος ἔχει παραδίδωσι. φασὶ δέ τι-
νες συγχωρήσαντα αὐτὸν τῷ Ῥωμύλῳ ἡγεμονίαν, ἀ-
χθόμενον δὲ καὶ δι' ὀργῆς ἔχοντα τὸ ἀπάτιον, ὑπὸ κα-
τεσκευάσθη τὸ τεῖχος, φλαῦρον ἀποδεῖξαι τὸ ἔρυμα
βουλόμενον, Ἀλλὰ τοῦτό γε, εἰπεῖν, οὐ χαλεπῶς ἄν τις
ὑμῖν ὑπερβαίη πολέμιος, ὥσπερ ἐγώ· καὶ αὐτίκα
ὑπεφάλλεσθαι· Κελέσιον δέ τινα τῶν ὑπερβεβηκό-
των τοῦ τείχους, ὃς ἦν ὑπισάτης τῶν ἔργων, Ἀλλὰ
τοῦτόν γε τὸν πολέμιον οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἡμῶν ἀμύ-
ναιτο, εἰπόντα, πλῆξαι τὸν σκαφίῳ κατὰ τῆς κεφα-
λῆς, καὶ αὐτίκα ἀποκτεῖναι. τὸ μὲν δὴ τέλος τῆς στά-
σεως τῶν ἀδελφῶν τοῦτο λέγεσθαι. ὑπὸ ὃ δ-
δὲν ἔτι ἐμποδὼν ἦν ᾧ κλίσματι, προφανὴς ὁ Ῥωμύ-
λος ἐν ᾗ τοῖς θεοῖς ἀρεσάμενος ἔμελλε τὸν ἀρ-
χὸν τῶν ἔργων ποιήσασθαι, προσκυσάμενός τε

ὅσα

ὅ(α εἰς θυσίας καὶ ἐστοδοχὰς τῶ λεὼ χρησίμως ἔξειν
ἔμελλεν, ὡς ἦκεν ὁ συγκείμενος χρόνος, αὐτός τε προ-
θύσας τοῖς θεοῖς, καὶ τοῖς ἀλλοις κελεύσας τὴν δυνά-
μιν τὸ αὐτὸ δρᾶν, ὄρνιθας μὲν πρῶτον ἀεπτοὺς λαμ-
βάνει· μετὰ δὲ τοῦτο πυρκαϊὰς πρὸ τῶν σκηνῶν ἡμέας
κελεύσας, ὀξάγει τε λεὼν τὰς φλόγας ἐπιθέσθαι κε-
κευσε τὸ ὁσιώσεως τῶν μιασμάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δὲ πᾶν
ὅσον ἐν νόμῳ ἐκ λογισμοῦ θεοῖς φίλον, ὥρετο περαίνεσθαι,
καλέσας ἅπαντας εἰς τὸν ἀποδεδειγμένον τόπον, περι-
γράφει τετράγωνον χῆμα ὧδε λόφῳ, βοὸς ἄρρενος ἅμα
θηλείᾳ ζευχθέντος ἐπ' ἀρότρου, ἑλκύσας αὔλακα
57 διαπεκῆ, τὴν μέλλουσαν ἐστοδέξεσθαι τὸ τεῖχος· ὃ δὲ
ἐν Ῥωμαίοις τοῦτο τὸ περιαρότου τῶν χωρίων ἐν οἰ-
κισμοῖς πόλεων προσαγορεύει. ἐργασάμενος δὲ ταῦτα,
καὶ τῶν βοῶν ἑκατέρους ἱερεύσας, ἀγῶνα τε πολλῶν
ἀγωνιστῶν καταρξάμενος, ἐφίστησι τοῖς ἔργοις τὸν λεών.
Τοιούτῳ ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ τὴν ἡμέραν Ῥωμαίων ἡ πό-
λις ἑορτῶν ἀθέμιτος ἡγεῖται πανήμυν, καθ' ἕκαστον ἐ-
τος ἄγει, καλοῦσα Παιλία. θύουσι δὲ ἐν αὐτῇ περὶ
γονῆς τετραπόδων οἱ γεωργοὶ καὶ νομεῖς θυσίαν χρεω-
στήριον ἔαρος ἀρχομένου. πότερον δὲ παλαίτερον ἔ-
τι τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν ὑπαθρίαις ὀπτηδρόμοις οἰκισμῷ πόλεως ἐνόμιζον, ἢ τὸ κύσμασιν ἀρ-
ξάντος ἱερὰν ἐποιήσαντο, καὶ θεοῖς ἐν αὐτῇ τὰς ποι-
μέσι φίλοις γαμφὴν ὠνεῖσθαι, οὐκ ἔχω βεβαίως εἰ-
πεῖν. ἀλλὰ οὖν ἐμοὶ δυάμις ἐγένετο συλλῆ
φερνίδι μύθων, Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων συχνὰς
μυθεξαμένῳ χαφὰς ἐπὶ τὸ Ῥωμαίων ἤθους,
τοιάδε ἐστίν. ὥστε θαρρῶν ἤδη τις ἀποφαινέσθω, πολ-
λὰ χαίρειν φράσας τοῖς βαρβάροις καὶ ἀραπετῶν καὶ ἀ-
νεσίων μυθέπταν καταφυγὴν τὴν Ῥώμην ποιοῦσιν,
Ἑλλάδα πόλιν αὐτὴν ἀποδεκνύμενος καινοπάτραν τε
πόλεων καὶ φιλανθρωποτάτην· ἀναμιμνήσκομαι μὲν ὅτι
δὴ τὴν Ἀβοριγίνων φῦλον Οἰνωτρικὸν ἦν, τὸ δὲ Ἀρκα-
δικόν· μεμνημένος δὲ τῶν συνοικησάντων αὐτοῖς Πελα-
σγῶν, οἱ Θετταλίαν καταλιπόντες, Ἀργεῖοι δὲ γένος ὄν-
τες, εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοντο· Εὐάνδρου τε αὖ καὶ Ἀρκά-
δων ἀφίξεως, οἳ περὶ δὴ Παλάντιον ᾤκησαν, Ἀβορι-
γίνων αὐτοῖς προσσχόντων δὴ χωρίον· ἔτι τε Πελοπον-
νησίων τῶν σὺν Ἡρακλεῖ προσγενομένων, οἱ κατῴ-
κησαν ὑπὸ τὸ Σατορνίῳ· τελευταίων δὲ τῶν ἀφικομένων
ἐκ τῆς Τρωάδος, καὶ συγκεχυμένων τοῖς πρό-
τερον. τούτων γὰρ μὲν ἔφυγεν ἔθνη τῶν ἐθνῶν ἅτε ἀρ-
χαιότατον, ἅτε Ἑλληνικώτατον. αἱ δὲ τῶν βαρβά-
ρων ἐπιμιξίαι, δι' ἃς ἡ πόλις πολλὰ τῶν ἀρχαίων ὀπτη-
δευμάτων ἀπέμαθε, σὺν χρόνῳ ἐγένοντο. καὶ θαῦ-
μα μὲν τοῦτο πολλοῖς ἂν εἰ δόξειε τὰ εἰκότα λογιζο-

omnibus ad ſacrificiũ & epulum neceſſariis, vbi ea dies illuxit, ipſe primũ ſacris operatus, deinde ceteris idem pro virili facere iuſſis, aquilarum primum vſus eſt auſpicio: mox pyris ante tentoria incendi iuſſis, educit populum, & piaculi cauſſa per flãmas ſalire iubet. Satis deinde placata ratus numina, conuocatis in deſtinatũ locum omnibus, circumſcripſit collẽ figura quadrangula, iunctis ad aratrum bubus, mare ac fœmina, ductoq; ſulco perpetuo, in quo fundanda erãt mœnia: vnde Romanis hic mos circumarandi loca in condendis vrbibus durat. Hoc peracto, & bubus mactatis ambobus, multis etiam aliis victimis immolatis, operi populum adhibuit. quem diem, ſi vllum alium, Romana ciuitas noſtro quoq; tempore ſingulis annis feſtum celebrat, vocatq; Parilia; cũ ineunte vere agricolæ paſtoresq; pro partu quadrupedum *diis* acturi gratias, ſacra faciunt. Vtrum vero hunc diem iam ante proſperis ſucceſſibus feſtum, vrbi etiam cõdendæ auſpicatum duxerint, an vrbis initio conſecrauerint, deosq; paſtorales in eo honorandos ſanxerint, affirmare certo non poſſum. Hæc ſunt quæ, quantum potui, de Romanorum genere ſumma cura perueſtigaui, euolutis Græcorũ ſimul & Romanorum ſcriptis permultis. Quapropter valere iuſſis iis qui Romam barbarorum, fugitiuorum, & lare carentiũ refugium faciunt, confidenter iam aliquis pronuntiare poterit Græcã eſſe hanc vrbem, eamq; omniũ vrbium & communiſſimam & humaniſſimã: conſideret enim, Aboriginũ nationẽ OEnotricam fuiſſe; hãc vero, Arcadicã: memoriaq; repetat, Pelaſgos, qui relicta Theſſalia in Italiã venerũt, tedesq; cũ Aboriginib. coniunxerunt, Argis fuiſſe oriundos: Euandrũ item cũ *alta* manu Arcadũ eo veniſſe, Palãtiumq; incoluiſſe, accepto ab Aboriginibus agro: alios rurſum e Peloponneſo veniſſe ductu Herculis, & habitaſſe in colle Saturnio: poſtremo Troianos ,pfugos cõmixtos priorib. corũ locorũ incolis: quibus gentib. nulla inueniri poteſt antiquior aut magis Græcanica. Quod vero barbari admixti ſunt, per quos vrbs multa inſtituta vetera dedidicit, id *multo* poſt accidit. in qua reputatione merito mirari poſ-

sis, eam non esse omnino barbaram redditam post receptos Opicos, Marsos, Samnites, Etruscos, Bruttios, Vmbros, Ligures, & Hispanorum Gallorumq; multa milia; aliasque insuper gentes innumeras, vel ex Italia vel aliis ex locis aduenas, lingua & morib. dissonas: quos in tãta sermonis ac rituum diuersitate, plerosq; vi contractos in vnum, par est multa de prisca illa & decora ciuitatis constitutione innouasse *in deterius*: siquidem alii nõ pauci fixis inter barbaros sedibus, brevi omnem Græcitatem exuerũt, nec vocem nec instituta Græca retinentes, nec deos colentes eosdẽ, nec iuris & legum seruantes æquitatem, (quo maxime Græcorum natura differt a barbaris) nec ceterorum cõmerciorum & rituum genus vllũ. Id verum esse satis declarãt Achæi Ponti accolæ, a gẽte cum primis Græca oriundi, nunc vero omnium barbarorum agrestissimi. Romani autem sermone nec prsus barbaro nec absolute Græco vtuntur, sed ex vtroq; mixto, accedente in plerisq; ad proprietatem linguæ Æolicæ; [1] ex commercio tot admixtorum non omnia recte efferentes vocabula. cetero, quæcunq; sunt Græci generis indicia, magis quã vlli alii Græcorum coloni retinent, vt qui non nũc primum amicabilem & humanam viuendi rationẽ sequi cœperunt, ex quo eos prosperi successus, quibus affluunt, honestos mores docuerunt; nec postquam animum adiecerunt ad trãsmarinum imperium, deuictis Carthaginensibus & Macedonibus; sed ex quo primũ in vnam ciuitatem contracti sunt, more Græco vixerunt, nihilo studiosiores virtutis nunc quam priscis temporibus. Id cum prolixa oratione ac multis argumentis probare possim, virorumque grauium testimoniis confirmare, differre malo in librũ quem de ipsorum republica sum scripturus. nũc ad narrationis seriem reuertor, a summaria præsentis libri repetitione facturus sequentis initium.

μόνοις, πῶς οὐχ ἅπαξ ἐξεβαρβαρώθη, Ὀπικοῖς τε καὶ Σαυνίταις, καὶ Τυρρηνοῖς, καὶ Βρεττίοις, Ὀμβρικῶν τε καὶ Λιγύων, καὶ Ἰβήρων [καὶ Κελτῶν] συχνὰς μυριάδας, ἥ τε τοῖς τοῖς εἰρημένοις ἔθνη, τὰ μὲν ἐξ αὐτῆς Ἰταλίας, τὰ δ' ἐξ ἑτέρων ἀφιγμένα τόπων μυρία ὅσα, οὔτε ὁμόγλωττα, οὔτε ὁμοδίαιτα, οἷς οὔτε φωνὰς ἔτι διατηρῶν, καὶ βίᾳ σύγκλυδας ἀναλαβὼν θέσεις, οὐ τοσαύτης ἀμφωνίας πολλὰ τῶν παλαιοῦ κόσμου τῆς πόλεως νεοχμώσας εἰκὸς ἦν· ἐπεὶ ἥγοι γε συχνοὶ ἐν βαρβάροις οἰκιῶντες, ὀλίγου χρόνου διῃθέντος ἀπέμαθον Ἑλληνικὴν ἀπέμαθον, ὡς μήτε φωνῇ Ἑλλάδα φθέγεσθαι, μήτε ὁπλίτῃσιν Ἕλλησιν ἐπὶ χρῆσθαι, μήτε θεοὺς τοὺς αὐτοὺς νομίζειν, μήτε νόμοις τοῖς ὁπωσοῦν, ᾧ μάλιστα ἀμείνων φύσις Ἕλλας βαρβάρου, μήτε τῶν ἄλλων συμβολαίων μηδὲν ὅτι εἰσίν. ἀποχρῶσι δὲ τὸν λόγον τόνδε ὡς ἀληθῆ εἶναι Ἀχαιῶν οἱ περὶ τὸν Πόντον οἰκήμενοι τεκμηριῶσαι, ὅλον μὲν οὐκ τῷ Ἑλληνικωτάτῳ ἠνθρωπηκότες, βαρβάρων δὲ συμπάντων νεῷ ὄντων ἀγριωτάτοις. Ῥωμαῖοι δὲ φωνῇ μὲν οὐδ' ἄχρι βαρβάρου, οὐδ' ἀπηρτισμένως Ἑλλάδα φθέγγονται, μικτῇ δέ τινα ἐξ ἀμφοῖν, ἧς ἐστιν ἡ πλείων Αἰολίς· τοῦτο μόνον ἀπολαύσαντες οὐκ τῶν πολλῶν ἐπιμίξεων, ὃ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγγοις ὀρθοεπεῖν. τὰ δὲ ἄλλα ὁπόσα ἤθους Ἑλληνικοῦ μιμήματά ἐστιν, ὡς οὐχ ἕτεροί τινες τῶν ἀποικησάντων διασώζονται, οὐ νεῷ τρόπῳ ἐξάμιλλοι τοῖς φιλίαν ζῆν, ἡνίκα τῇ τύχῃ πολλῇ καὶ ἀγαθῇ ῥέσαν διδάσκαλον ἔσχοσι τῶν καλῶν· οὐδ' ἀφ' οὗ τρόπου ὠρέχθησαν τῆς ἀμφοτέρας, τῇ Καρχηδονίων καὶ Μακεδόνων ἀρχῇ καταλύσαντες, οὐκ πρώτου οὗ στωμυλίαν χρόνου, βίον Ἑλληνα ζῶντες, καὶ οὐδὲν οὐκ ἀπρεπέστερον ὑπατεύοντες τοῖς ἀρετῇ νεῷ ἢ τοῖς πρότερον. μυρία δὲ εἰς τοῦτο λέγειν ἔχων, καὶ πολλοῖς τεκμηρίοις χρῆσθαι δυνάμενος, ἀνδρῶν τε μαρτυρίας φέρειν οὐκ ἀξίων ἀπιστεῖσθαι, πρότερα ἀναδραμοῦμαι ταῦτα εἰς τὴν τοῦ τῆς πολιτείας αὐτῶν συστάσεως λόγον. νυνὶ δ' ὅπῃ τῇ ἑξῆς διηγήσιν τρέψομαι, τῇ ἀνακεφαλαιώσων τῶν ἐν ταύτῃ δεδηλωμένων τῇ βίβλῳ τὴν ἐχομένης γραφῆς ποιησάμενος ἀρχήν.

ΔΙΟ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣσέως, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον δεύτερον.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARnassensis, *Antiquitatum Romanarum liber secundus.*

Τῶν Ῥωμαίων πόλις ἵδρυ) μὲν ἐν τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τ' Ἰταλίας περὶ ποταμὸν Τίβεριν, ὃς κατὰ μέσην μάλιστα τὴν ἀκτὴν ἐκδίδωσιν, ἀπέχουσα τ Τυρρηνικῆς θαλάσσης ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους. οἱ δ' καταφάνλες αὐτ' πρῶτοι τ μνημονευομένων, βάρβαροί τινες ἦς αὐτόχθονες, Σικελοὶ λεγόμενοι, πολλὰ κ) ἄλλα τῆς Ἰταλίας χωρία καταφάνλες, ὧν ἔτι ὀλίγα διέμεινεν ἐπ' ἀφανῆ μνημεῖα μέχρι τ καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐν οἷς κ) τόπων τινὰ ὀνόματα Σικελικὰ λεγόμενα, μνήμονλα τ πάλαι ποτὲ αὐτ' ἐνοίκησιν. τότοις ἐκβαλόντες Αἰβοριγῖνες, αὐτὶ καλέσαν τ τόπον, Οἰνώτρων ὄνλες ἀπόγονοι τ καθικόντων τ ἀπὸ Ταράντος ἄχρι Ποσειδωνίας τ Θαλλίου. ἱερά τις αὐτη νεότης καθοσιωθεῖσα θεοῖς, κ) τ' ὀπιχώριον νόμον ὑπὸ τ πατέρων ἀποσαλεῖσαι λέγε) χώραν οἰκήσασα τ ὑπὸ τ δαίμονος σφίσι δοθησομένην. ὃ δ' τ Οἰνώτρων γένος Ἀρκαδικὸν ἦν, ἐκ τ τότε μὲν καλουμένης Λυκαονίας, νῦν δ' Ἀρκαδίας, ἐκπεσόντος ἐξ ἧς ἔσχον ἐπὶ γῆς κτῆσιν ἀμείνονος, ἡγουμένου τ ἀποικίας Οἰνώτρου τ Λυκάονος, ἀφ' οὗ τ' ὀπίκλησιν ὅ ἔθνος ἔλαβεν. Αἰβοριγίνων δ' καλεχόντων τὰ χωρία, πρῶτοι μὲν αὐτοῖς γίνον) συνοίκοι Πελασγοὶ πλανῆται ἐκ τ τότε καλουμένης Αἱμονίας, νῦν δ' Θετταλίας, ἐν ᾗ χρόνον τινὰ ὤκησ' μετὰ δὲ τοὺς Πελασγοὺς Ἀρκάδες ἐκ Παλαντίου πόλεως ἐξελθόντες, Εὐάνδρου ἡγεμόνα ποιησάμενοι τῆς ἀποικίας, Ἕρμου κ) νύμφης Θέμιδος υἱόν· οἱ πολίζον) πρὸς ἑνὶ τ ἑπτὰ λόφων, οἳς ἐν μέσῳ μάλιστα κεῖται τ Ῥώμης, Παλάντιον ὀνομάσαντες ὃ χωρίον, ὅτι τ ἐν Ἀρκαδίᾳ πατρίδος. χρόνοις δ' ὕστερον πολλοῖς, Ἡρακλέους καταβάντος εἰς Ἰταλίαν, ὅτε τ τρίτην ἐξ Ἐρυθείας οἴκαδε ἀπήλασε, μοῖρά τις ὑπολειφθεῖσα τ ἐν αὐτῇ δυνάμεως Ἑλληνικὴ, πλησίον ἵδρυ) τοῦ Παλατίου, πρὸς ἑτέρῳ τ ἐμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ λόφων, οἳς τότε μὲν ὑπὸ τ ἐγχωρίων Σατόρνιος ἐλέγετο, νῦν δὲ Καπιτωλῖνος ὑπὸ Ῥωμαίων. Ἐπειοὶ τότων πλείους ἦς ἐκ πόλεως Ἤλιδος ἐξαναστάντες, ἐξαπορθημένης αὐτοῖς τ πατρίδος ὑφ' Ἡρακλέους. ἡμέρᾳ δ' ἑκκαιδεκάτῃ μετὰ τ Τρωϊκὸν πόλεμον, Ἀλβανοὶ συνοικίζουσιν ἀμφω τὰ χωρία ταῦτα, τείχει περιβαλόντες κ) τάφρῳ. τέως δ' ἐν αὐλίοις βουφορβῶν τε κ) ποιμένων, κ) τ

Vrbis situs, habitatores priſci, cõditor.

VRBS Roma ſita eſt in occidẽtali tractu Italiæ ad flumẽ Tiberim, qui circa mediũ ferme litus habet oſtiũ: abeſtq; ab infero mari CXX ſtadiis. eã tenuerũt primi poſt hominũ memoriã barbari quidã indigenæ, Siculi dicti, qui etiã alia Italiæ loca pmulta tenuere; quorũ non pauca nec obſcura monumẽta vſq; ad noſtra tẽpora permanẽt, & in his loca quędam Sicula nominata, priſcorũ incolarum veſtigiũ. His pulſis Aborigines eum locũ occupauere, poſteri OEnotrorũ, q̃ orã maritimã a Tarento Pæſtum vſq; incoluerunt. hi fuerunt quædã diis ſacrata iuuentus, patrio ritu a parentib. miſſa ad incolẽdas ſedes quas fortuna datura eſſet. OEnotris porro fuit genus Arcadicũ, ex ea quæ tũc Lycaonia, nũc Arcadia nominatur, ſpõte ad parãdos meliores agros profectũ, coloniæ duce filio Lycaonis OEnotro, a quo genti nomẽ inditũ. Poſt occupata hæc ab Aboriginibus loca, primi cũ eis ſedes cõiunxerunt Pelaſgi, gẽs vaga, ex ea quę tũc Hæmonia, nũc Theſſalia dicitur, in qua ſedẽ aliquamdiu habuerant. Poſt Pelaſgos vero, Arcades, digreſſi ab oppido Palantio, Euandrũ Mercurii & Themidis nymphæ filiũ, ducem coloniæ ſecuti: qui domiciliũ fixerũt ad vnũ e VII collibus, in media ferme Roma ſitũ; quẽ locũ ab Arcadica patria denominarũt Palantiũ. Non multo deinde poſt, appulſo in Italiã Hercũle, quãdo exercitũ ex Erythéa domũ reducebat, relicta copiarũ Grę carum pars quædã prope Palantium ſubſtitit, altero ex iis quos nunc vrbs cõplectitur, colle occupato; qui tunc Saturnius ab indigenis, nũc vero Capitolinus a Romanis dictus eſt. horũ bona pars Epéi fuerunt, profecti ab Elide poſt deuaſtatã Herculis armis patriam. Decimaſexta vero poſt bellum Troianum ætate, Albani vtrunque locum mœnibus & foſſa complexi, habitare cœperunt: vbi ad id tẽporis bubulcorum, opilionum, ce-

terorumque paſtorum ſtabula fuerant, ſolo abunde ſuppeditante copiam tum hiberni tum æſtiui pabuli, propter fluuios a quibus rigatur & refrigeratur. Porro Albanorum genus mixtum erat ex Arcadibus & Pelaſgis, Epeisque Elidenſibus, ac poſtremo Troianis cum Ænea Veneris & Anchiſæ filio in Italiam poſt Ilii excidiũ profectis. Sed veriſimile eſt barbarici etiam generis reliquias nonnullas e vicinis aut priſcis incolis, cũ Græcis ſe coniunxiſſe. Horum omnium commune nomen fuit Latini, deductũ a Latino eius regionis principe, obliteratis ſingularum gentium priſcis appellationibus. Ab his gentibus vrbs munita eſt poſt Ilium captũ anno CCCCXXXII, Olympiade ſeptima. deductores coloniæ fuere gemini fratres regii generis, Romulus & Remus, materno genere Æneadæ ac Dardanidæ: paterna propago incerta eſt; Romanis Marte ſatos eſſe perſuaſum eſt. non tamen ambo permanſerunt auctores coloniæ, exorta de principatu controuerſia: ſed exſtincto in pugna altero ſuperſtes Romulus, fuit vrbis conditor, eique nomen a ſe impoſuit. ceterum numerus colonorum miſſorum, magnus a principio, ad paruum redactus eſt, tria milia peditum, CCC equites. Foſſa igitur & mœnibus abſolutis, perfectisque ad præſentem neceſſitatem ædibus, cum iam tempus moneret de futura reipublicæ forma diſpicere, Romulus de materni aui ſententia ſic pro concione locutus eſt. Vrbem cum publicis tum priuatis ædificiis, vt recens conditam, ſatis ornatam eſſe; cogitandum tamen non in hoc ſitam eſſe ſummam reipublicæ. in externis enim bellis amplæ profundæque foſſæ munimentum, non ſatis certam incolumitatis & ſecuritatis ſpem pollicери incluſis intus ciuibus: ſed ad hoc tantum conducere, ne oppreſſis repentino incurſu hoſtis cladem aliquam inferat: neque ſi inteſtinus tumultus inuadat rempublicam, priuatas ædes præbere tutum cuiquam refugium. hæc enim ad vitam quiete ac tranquille degendam ab hominibus inuenta eſſe ſubſidia, quæ nihil vetent quo minus vel vicinis inſidiemur periniuriam, vel ipſi expoſiti

Vrbis conditæ annus 1, Olymp. 7, anno poſt captum Ilium 432.

Romulus de inſtituenda rep. diſſerit.

ἀνδρῶν καταγωγαὶ βοτήρων, ἄφθονον ἀναδιδούσης πόαν τ' αὐτόθι γῆς, ὑ μόνον τ' χμεεινὸν, ἀλλὰ κ τὸν θερμόμον, ἀφ' τὰς ἀναψύχοντάς τε κ καταρδοντας αὐτὸν ποταμούς. ἦν ὃ τὸ Ἀλβανὸν μικτὸν ἐκ τε Ἀρκάδων κ Πελασγῶν, κ τῆς ἐξ Ἠλιδος ἐληλύθοντων Ἐπειῶν, Τελθυταίων τ' μετ' Ἰλίου ἀγωνα ἀφικομένων εἰς Ἰταλίαν Τρώων, ὧν ἦν Αἰνείας ὁ Ἀγχίσου κ Ἀφροδίτης. εἰκὸς δὲ π κ βαρβαρικὸν ἐκ τ προσοίκων ἢ παλαιῶν οἰκητόρων ὑπολιπὲς ὂν Ἑλληνικῷ συγκεκλυδωνίσθαι. ὄνομα δ' κοινὸν οἱ σύμπαντες ἔσχον Λατῖνοι ἐκλήθησαν ἐπ' ἀνδρὸς δυναστεύοντος τ τόπων Λατίνου, τὰς κ' ἔθνος ὀνομασίας ἀφαιρεθέντες. ἐτειχίσθη μὲν οὖν ἡ πόλις ὑπὸ τούτων τ ἐθνῶν σὺν αὐτῷ δευτέρῳ [κ βιαιοτάτῳ] κ τεσσαρακοστῷ μετ' Ἰλίου ἅλωσιν, ὀγδόῃ τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος. οἱ δὲ ἀγαγόντες τὴν ἀποικίαν, ἀδελφοὶ δίδυμοι τὸ βασιλείου ἦσαν Ῥωμύλος αὐτῶν ὄνομα πατέρῳ τῷ δὲ ἑτέρῳ, Ῥῶμος· τὰ μὲν θεν μοι, ἀπ' Αἰνείου τε κ Δαρδανίδαι πασῶς δὲ ἀκριβῶσαι εἰπεῖν ῥᾴδιον οὐδ' ὅτου φωτός, πεπίστευται δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων Ἄρεος υἱοὶ γενέσθαι. οὐ μὴν τοί διέμειναί γε ἀμφότεροι τῆς ἀποικίας ἡγεμόνες, ὑπερ τ ἀρχῆς στασιάσαντες· ἀλλὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ῥωμύλου ἀπολομένου πατέρου κ τὸν μάχῃ, οἰκιστὴς γίγν τ πόλεως, κ ἐπώνυμα αὐτῇ τ ἰδίας κλήσεως ἐπώνυμον ἔθετο. ἀριθμὸς δ' τ μεταγενῶν αὐτοῖς τῆς ἀποικίας ἀπὸ πολλοῦ τὸ κατ' ἀρχὰς ὀλιγοστὸν ὀλίγος ὢν ὁ καταλεφθεὶς, τεσσάρων χιλίων πεζοὶ κ ἱππεῖς τετρακόσιοι. ἐπεὶ δ' οὖν ἡ τε τάφρος αὐτοῖς ἐξείργαστο, καὶ ὃ ἔρυμα τέλος εἶχεν, αἵ τε οἰκήσεις ἐκ τῶν ἀναλημμάτων καταβεβυκυῖαι ἀπειλήφεσαν, ἀπῄτει δ' ὁ καιρὸς καὶ περὶ κόσμου πολιτείας ᾧ χρήσαιντο σκοπεῖν, ἀγορὰν ποιησάμενος ὁ Ῥωμύλος, ὑπομνήσας τὸ μητροπάτορος, κ διδάξας ἃ χρὴ λέγειν· "τὴν μὲν πόλιν ἔφη ταῖς τε δημοσίαις καὶ ταῖς ἰδίαις κατασκευαῖς ὡς νεόκτιστον ἀπογεώντος κεκοσμῆσθαι· ἐξίου δ' ἀθυμεῖν ὡς πόλεως ὡς οὐ ταύτ' ὄντι τὰ πλείσου ἄξια ἐν ταῖς πόλεσιν. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ὀφθείοις πολέμοις τὰς βαθείας τάφρους καὶ ὑψηλὰς, ἐρύματα ἱκανὰ εἶ τοῖς ἔνδον ἀσφάλματα σωτηρίας ὑπολαμβάνειν, ἀλλ' ἓν τι μόνον ἐπιτηδεῖον, ὃ μηδὲν ἐξ ὑποδρομῆς κακὸν ὑπ' ἐχθρῶν παθεῖν τοσοῦτον ἀπαλλαγέντας· ὅθ' ὅταν ἐμφύλιοι ταραχαὶ τὸ κοινὸν καταλάβωσι, τῆς ἰδίων οἴκων κ ἐνδιαιτημάτων τὰς καταφυγὰς ὑπάρχειν τινὶ ἀκινδύνους. σχολῆς γὰρ ἀνθρώποις ταῦτα κ ῥᾳστώνης βίᾳ ἁρπασθέντα μὴ, μὴ ὧν ὅτε ὑπερβαλοῦσι τὰς πύλας κωλύεσθαι μὴ ὑπομενοῦσι εἶ, ὅτ' ἐν τῷ ἀκινδύνως βεβηκέναι

χέναι

» κέναι θαῤῥῆσαι τ' ὑπερβαλλόμενον· πόλιν τε εὐδαίμονα
» πω τούτοις ἐκλελοιπυῖαν, ὅτι μήκιστον εὐδαί-
» μονα γενέσθαι καὶ μεγάλην· οὐδ' αὖ τοὐναντίον τὸ μὴ τυ-
» χεῖν τινὰ καταστροφῆς ἰδίας τε καὶ δημοσίας πολυτε-
» λοῦς, κεκωλῦσθαι μεγάλην γενέσθαι καὶ εὐδαίμο-
» να· ἀλλ' ἕτερα εἰς τὰ σώζοντα, καὶ ποιοῦντα μεγά-
» λας ἐκ μικρῶν τὰς πόλεις· ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις πο-
» λέμοις, τὸ δι' αὑτῶν ὅπλων κράτος· τοῦτο δὲ τόλμῃ πα-
» ρασκευάσθαι καὶ μελέτῃ· ἐν δὲ ταῖς ἐμφυλίοις παρα-
» χαῖς, τὴν τ' πολιτευομένων ὁμοφροσύνην. ταύτην 10
» δ' τ' σώφρονα καὶ δίκαιον ἑκάστου βίον ἀπέφαινεν ἱκανώ-
» τατον ὄντα τῷ κοινῷ τοὐναντίον. εἰς δὲ τὰ πολεμικὰ
» τε ἀσκοῦντας, καὶ τὰ τ' ὑπερφυῶς καλοῦντας, κόσ-
» μησι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, τείχη τε ἀνοικοδο-
60 » μεῖν τῷ κοινῷ, καὶ καταγωγὰς τοῖς ἑαυτῶν βίοις ἀ-
» σφαλεῖς τούτοις εἰς τοὺς εὐδαιμονιζομένους· μαχη-
» τὰς δὲ γε καὶ δικαίους ἄνδρας, καὶ τὰς ἀνάγκας ἀρετὰς ὑπε-
» ρηδόνας, τὸ τ' πολιτείας κῆμα ποιεῖν τοῖς φρονίμως
» αὐτὸ καταφρονοῦσιν· μαλθακούς τε αὖ καὶ πλεονέ-
» κτας, καὶ δούλους αἰσχρῶν ὑπερφυῶν, τὰ πονηρὰ ἐ- 20
» πιτηδεύματα ὑπάρχειν. ἔφη τε εὐδαίμονα τῶν πρεσβυ-
» τέρων καὶ ἀφ' πολλῆς ἰσοτιμίας ἐλευθέρων ἀκούειν ὁ-
» τι πολλαὶ μὲν ἀποικίαι μεγάλαι καὶ εἰς εὐδαίμονας
» ἀφικόμεναι τόπους, αἱ μὲν αὐτίκα διεφθάρησαν εἰς στά-
» σεις ἐμπεσοῦσαι, αἱ δ' ὀλίγον ὑπερσχοῦσαι χρόνον ὑπή-
» κοοι τοῖς πλησιοχώροις ἐγένοντο ἀναγκάσθησαν γενέσθαι, καὶ αὐτὴ
» κρείττονος χώρας ἐπὶ κατέρον, τὴν χείρονα τύχην δι-
» αμείψασθαι, δοῦλαι δὴ ἐξ ἐλευθέρων γενόμεναι· ἔτε-
» ραι δ' ὀλιγανθρωποι, καὶ εἰς χωρία ἐρήμου ἀπουδαῖα
» εὐδαιμόνησαν, ἐλευθέραν μὲν ἐφ' ἑαυτὸν, ἔπεσθαι δ' ἑ- 30
» τέρων ἀρχούσας διετέλεσαν. καὶ ὅτε ταῖς ὑπερβαλλούσαις
» τῶν ὀλίγων, ὅτε ταῖς δυστυχίαις τῶν πολλῶν, ἕτερόν
» τι ἢ ὃ τῆς πόλεως κῆμα ὑπάρχειν αἴτιον. εἰ μὲν
» οὖν μία τις ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις βίου τάξις
» ποιοῦσα εὐδαίμονας τὰς πόλεις, ἐγχαλεπαίνειν ἂν ἐγνώ-
» σθαι σφίσι τ' αἱρεσιν αὐτῆς· καὶ δ' ἔφη πολλὰς πανυ-
» σθαίνειν καταστροφὰς παρ' Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις
» ὑπάρχουσας. ἐξ δ' ἁπασῶν ἐπαινεσθείσας μά-
» λιστα ὑπὸ τῶν χρωμένων ἀκούειν, καὶ τούτων οὐδε-
» μίαν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εἰλικρινῆ, πεφυκέναι δέ πινας 40
» ἑκάστῃ κῆδος συμφύτους· ὥστε χαλεπαίνειν ἐπὶ τῷ αὐ-
» τῶν αἱρεσιν. ἠξίου τε αὐτοὺς βουλευσαμένους ὅπῃ χρὴ
» λῆς εἰπεῖν εἴτε ὑφ' ἑνὸς ἄρχεσθαι θέλοιεν ἀνδρός,
» εἴτε ὑπ' ὀλίγων. ἐγὼ δὲ ὑμῖν, ἔφη, πειθὼς ἐπὶ ἐμοὶ καὶ
» καταστήσασθε πολιτείαν ἀρέσκῃς, καὶ ὅτε ἄρχειν ἀπα-
» ξιοῦ, ὅτε ἄρχεσθαι ἀναγκασμένους. ἐμοῦ δὲ αἱρουμένου
» εὐθὺς, ἡγεμόνα μὲν πρῶτον ἀποδείξαιτε τ' ἀποι-

simus aliorum insidiis. nec vllam vnquam vrbem huiusmodi ornamẽtis quæsisse sibi diuturnam felicitatẽ & amplitudinẽ; aut contra sine priuatorum & publicorũ ædificiorũ magnificentia non potuisse amplã & fortunatam euadere. Aliud esse quod seruet ciuitates, & e paruis magnas faciat: nimirũ in externis bellis armorum potentiã, quæ fortitudine paretur & assiduo studio: in ciuilib. vero tumultibus, concordiã ciuiũ. eãm singulorũ iustitia & tẽperantia foueri in republica. ceterũ eos qui se in re militari exercẽant, suisq; cupiditatib. temperent, egregie ornare suas patrias, esseq; ciuitati pro mœnib. inexpugnabilibus, vitæq; suę tutissima parare domicilia. bellicosos certe viros qui iustitiam & ceteras virtutes colant, prudentibus hominib. qui respublicas instituerũt, earum constituendatũ formam præbuisse. contra, molles, auaros, fœdisq; cupiditatib. addictos, malis quoq; occupari studiis. Se quidem a senibus in historiarũ cognitione multũ versatis accepisse, multas colonias magnas & in fortunata loca delatas, vel statim seditionib. esse perditas, vel post non longam morã imperio vicinorũ subditas; & pro meliore quẽ obtinuerãt agro, conditionẽ accepisse deteriorẽ, seruas ex liberis redditas: rursum alias non magno numero nec in agros admodum bonos profectas, liberas primum, deinde aliarum etiã dominas permansisse. & neq; paucis hisce felicitatis, neq; multis illis infortunii causam aliã fuisse, quam formã reipublicæ. Quod si vna quæpiã esset apud omnes homines vitæ ratio, quæ ciuitates felices faceret, eã facile ab ipsis eligi potuisse; nunc varias eius reperiri species tũ apud Græcos tũ apud barbaros: sed ab expertis laudari tres potissimũ; nec harum tamen vllã ab omni parte sincerã, q, cuiq; aliquid insit mali, fato quodam agnatum. Cum itaq; difficilis sit earum electio, iussit eos re per otium considerata dicere, num vni rectori, an paucis, parêre malint. Equidem, inquit, quancunque reipublicæ formam instituetis, ad eam recipiendam paratus sum, nec principatu me indignum existimans, nec detrectans imperata facere. honorũ, quibus me dignari estis, tributo primũ coloniæ deducendæ princi-

patu, deinde vrbe a me denominata, satis habeo. hos enim nec externum bellũ, nec inteſtina ſeditio; nec, quod omnia præclara offuſcat, tempus; nec vllus caſus infeſtus auferre mihi poterit; ſed tum viuus tum defunctus in perpetuũ his perfruar. Hęc tunc Romulus a materno auo, vt iam dixi, edoctus, memorauit apud populum. Illi communicato inter ſe cõſilio, re-

Romulus rex creatur.

ſponderunt in hunc modum: Nobis noua reipublicæ forma non eſt opus; nec a maioribus probatam & per manus traditam mutabimus; ſed & priſcorum conſiliũ ſequimur, quos non ſine inſigni prudentia illam reip. formam inſtituiſſe credimus; & præſenti fortuna contenti ſumus. cur enim illam incuſemus, cum ſub regib. contigerint nobis bona quæ apud homines habentur præcipua, libertas, & imperium in alios? hæc eſt noſtra de republica ſententia. Ceterum honorem eum non alii magis quã tibi conuenire perſuaſum nobis eſt, tũ ob genus regium ac virtutẽ, tum vero maxime quod te huius coloniæ ducem habuimus, multamque in te gnauitatem atque ſapientiam animaduertimus, nõ tam verbis quam factis edocti. His auditis Romulus, delectari ſe quidem ait iſto hominum iudicio, quo dignus regno ſit habitus; non tamen aſſumpturum eum honorẽ ante quam deus auſpicio certo cõprobauerit. Quod cũ & illis placuiſſet, præſtituta die qua de regno alites conſuleret, vbi ea illuxit, ſub diuum e tentorio progreſſus eſt. ibi ſtans in loco puro, & rite mactatis victimis, vota fecit Ioui regi & ceteris diis quos coloniæ duces fecerat, vt ſi ipſorum volũtate rex vrbis futurus eſſet, ſignum de cælo felix oſtenderent. Peractis precib. fulgur a ſiniſtris ad dextra emicuit. Habẽt autẽ Romani talia pro fauſtis, ſiue ex diſciplina Etruſca, ſiue ita edocti a maioribus, hac ratione, vt equidem arbitror, quod captãdis auſpiciis optima ſedes ac ſtatio ſit quę orientem ſpectat, vnde ſol, luna, ſtellęque tam fixæ quam errantes ſurgunt; & vnde mundus (cuius conuerſione cũcta quę in eo ſunt, modo ſuper terram exiſtunt, modo ſub terrã deſcẽdunt) facto mot° initio, circularẽ curſum peragit. porro qui orientem ſpectant, ſeptẽtriones a ſiniſtris habent,

χίας, ἔπειτα καὶ τὴν πόλιν τὴν ἐπωνυμίαν ἐπ' ἐμοῦ θέντες, ἀγῆς ἔχω. ταύτας γὰρ ὅτε πόλεμος ἐπορόμενος, ὅτε σάσις ἐμφύλιος, ὅτε ὁ πάντα μοιραίνων τὰ καλὰ χρόνος ἀφαιρήσεταί με, οὔτε ἀνὴρ τύχη παλίγκοτος ἀθέμιτα· ἀλλὰ καὶ ζῶντι καὶ τὸν βίον σκληρόντι τούτων ἐπαρξάμενοι τὸν πάντα τε λοιπὸν αἰῶνα τυγχάνω. ταῦτα μὲν ὁ Ῥωμύλος ἐκ διδαχῆς τῶν μητροπάτορος, ὥσπερ ἔφην, ἀπομνημονεύσας ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔλεξεν. οἱ δὲ, βουλευσάμενοι καὶ σφᾶς αὐτοὺς, ἀποκρίνονται τάδε· Ἡμεῖς πολιτείας μὲν καινῆς οὐδὲν δεόμεθα· τὴν δ' ἐπὶ τῶν πατέρων δοκιμασθεῖσαν εἰς ἅπαν ἀγαθοῦντες ἀπολαβόντες μεταθήσομεθα, γνώμην τε ἑπόμενοι τῶν παλαιοτέρων, οὓς ἀπὸ μείζονος οἰόμεθα φρονήσεως αὐτὴν καταστήσασθαι, καὶ τύχης ἀρεσκόμενοι. οὐ γὰρ τήνδε μεμφόμεθ' ἂν εἰκότως, ἣ παρέσχεν ἡμῖν βασιλευομένοις τὰ μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, ἐλευθερίαν τε καὶ ἀρχὴν ἀλλων ἀρχήν. τὴν δὲ ἡμετέραν ταύτην ἐγνώκαμεν. τὴν δὲ ἡμετέραν ταύτην ἄχ ἑτέρῳ τινὶ μᾶλλον ἢ σοὶ προσήκειν ὑπολαμβάνομεν, τό τε βασιλείου γένους ἕνεκα καὶ ἀρετῆς, μάλιστα δ' ὅτι τὰς ἀποικίας ἡγεμόνι κεχρήμεθά σοι, καὶ πολλὴν σωφροσύνην δεινότητα, πολλὴν δὲ σοφίαν, οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ ἔργῳ μαθόντες. ταῦτα ὁ Ῥωμύλος ἀκούσας, ἀγαπᾶν μὲν ἔφη βασιλείας ἄξιος ὑπ' ἀνθρώπων κριθεὶς· ἀμύητον λήψεσθαι τὴν τιμὴν προτέρων, ἐὰν μὴ καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπιθυμήσῃ δι' οἰωνῶν αἰσίων. ὡς δὲ κἀκείνοις ἐδοκιμάζοντο, προφὰς ἡμέραν ἐν ᾗ ἀναμανθάνεσθαι τὰς ἀρχὰς ἔμελλε, ὅπῃ κατήκει ὁ χρόνος, ἀνάσας τὸν ὀρθρον ἐκ τοῦ σκηνῆς προῆλθεν. ἀς δὲ ὑπαίθριος ἐν καθαρῷ χωρίῳ, καὶ προθύσας ἀνόμασεν, εὐχὴν Διί τε βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οὓς ἐποιήσατο τῆς ἀποικίας ἡγεμόνας, εἰ βουλομένοις αὐτοῖς ἐστι βασιλεύεσθαι τὴν πόλιν ὑφ' ἑαυτῷ, σημεῖα οὐρανία φανῆναι καλά. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς ἀστραπὴ διῆλθεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά. τίθενται δὲ Ῥωμαῖοι τὰς ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀστραπὰς αἰσίους, εἴτε καὶ Τυρρηνῶν διδαχθέντες, εἴτε πατέρων καθηγεμόνων, καὶ τόνδε, ὡς ἐγὼ πείθομαι, λογισμόν, ὅτι καθέδρα μὲν ἐστὶ καὶ σάσις ἀεὶ τοῖς οἰωνοῖς μαντευομένων ἡ βλέπουσα πρὸς ἀνατολάς, ὅθεν ἡλίου τε ἀναφορὰ γίνεται καὶ σελήνης, καὶ ἀστέρων πλανήτων τε καὶ ἀπλανῶν· ἥτε τοῦ κόσμου περιφορὰ, δι' οὗ ποτὲ μὲν ὑπὲρ γῆς ἄπαντα τὰ ἐν αὐτῷ γίνεται, ποτὲ δ' ὑπὸ γῆς, ἐκεῖθεν ἀρξαμένη τὸ ἐγκύκλιον ἀποδίδωσι. τοῖς δὲ πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσιν ἀριστερὰ μὲν γίνεται πρὸς τὸν ἄρκτον ὑπερφέροντα μέρη· δεξιὰ

δεξιὰ δὲ τοῖς μεσημβρίαν φέρονται· ὑμιώτερα δὲ τὰ τοῦτα πέφυκε τῶν ὑστέρων. μεγεωείζει γὰρ ἀπὸ τῶν βορείων μερῶν ὁ τὸν ἄξονος πόλος, περὶ ὃν ἡ τοῦ κόσμου τροφὴ γίγνεται· καὶ τῶν πέντε κύκλων τῶν διεζωκότων τὴν σφαῖραν ὁ καλούμενος ἀρκτικὸς, ἀεὶ τῇδε φανερός· ἀπεινδέται δὲ ἀπὸ τῶν νοτίων ὁ καλούμενος ἀντάρκτικος κύκλος, ἀφανὴς καὶ τοῦτο ὅλος. εἰκὸς δὲ κρατῆσαι τῶν ὑγρανίων καὶ μεταρσίων σημείων τὰ ἀρχὴν ἔχοντα ἐκ τοῦ κρατίστου μέρους. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἐγραμμένα τοῖς ἀναβολὰς ἡγεμονικωτέραν μοῖραν ἔχει τοῦ σεσεισμείων, αὐτῶν δέ γε τῶν ἀναβολικῶν ὑψηλότερα τὰ βόρεια τῶν νοτίων, ταῦτα δὴ εἰκὸς κρατῆσαι. ὡς δέ τινες ἱστοροῦσιν, ἐκ παλαιοῦ τε καὶ πρὶν ἢ τοῦδε Τυρρηνῶν μαθεῖν, τοῖς Ῥωμαίων προγόνοις αἴσιοι ἐνομίζοντο αἱ ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἀστραπαί. Ἀσκανίῳ γὰρ τῷ δὲ Αἰνείᾳ γεγονότι, καθ' ὃν χρόνον ἐπολιόρκουν Τυρρηνοὶ, οἷς ἦρχε βασιλεὺς Μεζέντιος, ἐπολεμεῖτο καὶ ἤδη χρόνος ἦν, ὡς ἐπὶ τελευταίαν ἔξοδον, ὡς ἀπεγνωκὼς ἤδη τοῖς πολεμίοις ἔμελλε ποιήσας, μετ' ὀλοφυρμοῦ τόν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους ἀπομνύων θεοὺς αἴσια σημεῖα δοιῶν τὴν ἐξόδου, φασὶν αἰθρίας ὄσης ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἀστράψαι τὸ ἀριστερόν. τοῦ δὲ ἀγῶνος ἐκείνου λαβόντος τὸ κράτιστον τέλος, δόξαι ταῦτα καὶ τοῖς ἐγχωρίοις αὐτοῦ νομιζόμενον αἴσιον τόδε τὸ σημεῖον. τότε δὴ οὖν ὁ Ῥωμύλος ὑπὲρ τὰ τοῦδε τοῦ δαιμονίου βέβαια τοῖς ἑαυτοῦ ἐκβαίνοντα, συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τὰ μαντεῖα δηλώσας, βασιλεὺς ἀποδείκνυται τοῖς αὐτῶν, καὶ καλεσήσασθαι ἐν ἔθει τοῖς μετ' αὐτὸν ἅπασι μήτε βασιλείας μήτε ἀρχὰς λαμβάνειν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς θεσπίσῃ· διέμεινέ τε μέχρι πολλοῦ φυλαττόμενον ὑπὸ Ῥωμαίων τὸ περὶ τοὺς οἰωνισμοὺς νόμιμον, ὃ μόνον βασιλευομένης τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν μοναρχῶν, ἐν ὑπάτων καὶ στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἀρχόντων αἱρέσει. πέπαυται δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις· πλὴν οἵ εἰκών τις αὐτοῦ λείπεται, τῆς οὐσίας ταύτης ἕνεκα γινομένη. ἐπαυλίζονται μὲν γὰρ οἱ τὰς ἀρχὰς μέλλοντες λαμβάνειν, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἀνίστανται ποιοῦνταί τινας εὐχὰς ὑπαίθριοι· τῶν δὲ παόντων τινὲς ὀρνιθοσκόπων μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φερόμενοι, ἀστραπὴν αὐτοῖς μεμυκέναι φασὶν ἐκ τῶν ἀριστερῶν τοῦ οὐρανοῦ. οἱ δὲ, τὸν ἐκ τῆς φωνῆς οἰωνὸν λαβόντες, ἀπέχονται ταύτας προσκαλούμενοι· οἱ μὲν, αὐτὸ τοῦτο ἱκανὸν ὑπολαμβάνοντες εἶναι, τὸ μηδένα γνέσθαι τῶν ἀναβαινόντων τε καὶ καταβαινόντων οἰωνῶν· οἱ δὲ, καὶ τοῦδε τὸ βούλημα τοῦ θεοῦ κωλύοντος· ἔστι δ' ὅτε βιαζόμενοι, καὶ τὰς ἀρχὰς ἀπάγοντες

a dextris meridiē. honoratius autem est prius quam posterius. sublimis enim ab aquilonari tractu polus attollitur, circa quem mundus voluitur; & e quinque sphæræ circulis qui vocatur arcticus, hac parte semper est conspicuus: at ab australi tractu is qui vocatur antarcticus, semper in ea parte delitet. verisimile autem est inter signa quæ de cælo eduntur, ea præcellere quæ se ex potissima eius parte ostendunt. & quoniam orientalia potiorem partem obtinēt quam occidentalia, tum in his ipsis celsiora sunt australib. aquilonaria, ea merito habentur optima. Vt vero quidam tradunt, iam tum priscis temporibus, ante receptam Etruscam disciplinam, Romanorum maiores fulgura e sinistris emicantia iudicabant felicia. Fertur enim Ascanium Æneę filium, quo tempore obsidione premebatur a Tuscorum rege Mezentio, iam desperatis rebus postremam eruptionem facturum, cum lamentis inuocasse Iouem deosque ceteros, vt felix erumpendi signum darent cælitus; moxque sereno cælo micuisse a sinistris fulgura. quod prœlium quoniam feliciter cessit, posthac id signum felix apud posteros habitum.

At Romulus tunc acceptis a deo certis signis, aduocata concione & indicatis auspiciis, rex omnium consensu declaratur, & morem instituit in posterum, nequis regnum assumeret magistratumve iniret, nisi & deus idem probaret: estque hæc auspicii lex apud Romanos longo tempore obseruata, non solum sub regibus, verum etiam sublata monarchia, in cōsulum, imperatorum, ceterorumque magistratuum legitimorum comitiis. nostra vero tempestate imago tantum quædam huius iuris remanet religionis gratia. Candidati enim e tentoriis diluculo prodeuntes, preces quasdam sub diuo peragunt. ibi aliqui ex auguribus, qui ęre publico ad huiusmodi negotia adhibētur, fulguris signum a sinistris datum pronuntiant, etiamsi nullum sit datum. at illi vocis omine contenti, ad sumendum magistratū abeunt; quidā, hoc ipsum rati sufficere, q; nullo auspicio aduerso fuerint prohibiti; quidam etiā præter prohibentis dei voluntatem: interdū non tā capiunt magistratus quam

Romulus in regno cōfirmatur.

per vim rapiunt. quamobrem multi terreſtres Romanorum exercitus internecione deleti ſunt; multæ claſſes in mari vna cum ipſis militibus perierunt, aliæque clades ciuitati acciderunt grauiſſimæ, tum in externis bellis, tum in ciuilibus; ſed maxime inſignes noſtro tempore, quando Licinius Craſſus, vir ætate ſua nemini imperatorum ſecundus, expeditionem fecit contra Parthos aduerſis fatis, & contemptis quæcunque ipſum reuocabant ominibus innumeris.

Verũ de religionis neglectu qui noſtrum inuaſit ſeculum, longum eſſet dicere. Ceterum Romulus diis hominibusque fauentibus rex declaratus, & bello dicitur fuiſſe magnus, periculorumque contemptor; & in rep. optime inſtituenda prudentiſſimus. eius nunc domi ac militiæ geſta proſequar, quæcunque memoratu digniora ſunt. ac primum de concinna reipublicæ forma, quam equidem omnibus ceteris rerump. conſtitutionibus præfero, vt paci æque ac bello idoneam. ea ſic ſe habuit. in tres partes diuiſa vniuerſa multitudine, ſingulis ſingulos præfecit duces præclariſſimos. deinde vnamquanque rurſum in decem partitus, totidẽ eis duces præpoſuit, ſingulis ſcilicet fortiſſimum quenque. harum partium maiores, tribus; minores, curias appellauit, ſicut & hodie vocantur. Græci curias, φράτρας ſiue λόχους; tribus, φυλὰς ſiue τριττῦς dicerent; ſicut tribuum præfectos, φυλάρχους & τριτυάρχους iidem nominarent, quos Romani tribunos: alteros, curiis præpoſitos, φρατριάρχους & λοχαγοὺς; quos Romani curiones appellant. curiæ rurſum in decurias ab eo diſtributæ ſunt, & ſuus cuique decuriæ præfuit rector, decurio vernacula lingua dictus. Ita digeſto per tribus atque curias populo, agro quoque in triginta ſortes æquales diuiſo, ſingulas curias ſingulos ſortiri agros iuſſit, exempto prius quantum fanis & templis ſufficeret, & quadam parte quæ eſſet iuris publici. atque hæc fuit vna diuiſio tam virorum quam agrorum; in qua rex ſummam reip. æqualitatem obſeruaſſe viſus eſt. Nunc alteram dicturus ſum virorum duntaxat, quæ ad ſubditorum curam, honores, atque dignitates pertinet. Illuſtres genere, &

Rom. remp. inſtituit.

Tribus. Curiæ.

μᾶλλον ἢ λαμβάνοντες· διὸ καὶ πολλαὶ μὲν γῆ στρατιαὶ Ῥωμαίων ἀπώλοντο πανωλεθρίᾳ, πολλοὶ δὲ καὶ θαλάττῃ σόλοι διεφθάρησαν αὐτόμυδροι, δύο τε συμ- 62
φοραὶ μεγάλαι καὶ δύναι τῇ πόλει συνέπεσον, αἱ μὲν ἐν ὀθνείοις πολέμοις, αἱ δὲ κατ' αὐτὰς ἐμφυλίοις διχοστασίαις· ἐμφανέσταται δὲ καὶ μέγισται κατ' αὐτὸν ἐμὲ ἡλικίαν, ὅτε Λικίννιος Κράσσος, ἀνὴρ οὐδενὸς δεύτερος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἡγεμόνων, στρατιὰν ἦγε ἐπὶ τὸ Παρθυαίων ἔθνος, ἀναλογισμῷ τοῦ δαιμονίου, πολλὰ χαίροντα φράζειν τοῖς ἀποδέουσι τὴν ἔξοδον οἰωνοῖς μυρίοις ὅσοις νομίμοις. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς εἰς τὸ δαιμόνιον ὀλιγωρίας, ἢ χρῶνταί τινες ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. ὁ δὲ Ῥωμύλος ἀποδειχθεὶς τοῦτον τὸν τρόπον ὑπό τε ἀνθρώπων καὶ θεῶν βασιλεύς, τά τε πολέμια δραστήριος καὶ φιλοκίνδυνος ὁμολογεῖται γενέσθαι, καὶ πολιτείαν ἐξηγήσασθαι τὴν κρατίστην φρονιμώτατος. διέξιμι δὲ αὐτοῦ τὰς πρόξεις τάς τε πολιτικὰς καὶ τὰς πολέμους, ὧν καὶ λόγον ἄν τις ἐν ἰσοτείᾳ ἀφηγήσεσθαι ποιήσαιτο. ἔρχομαι δὲ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ κόσμου τῆς πολιτείας, οὗ ἐγὼ πάντων ἡγοῦμαι πολιτικῶν κόσμων αὐταρκέστατον εἶναι εἰρήνης τε καὶ πολέμου. ἦν δὲ τοιόσδε· τριχῇ νείμας τὸ πλῆθος ἅπαν, ἑκάστων τῶν μοιρῶν τὸν ὁπιφανέστατον ἐπέστησεν ἡγεμόνα· ἔπειτα τῶν τριῶν πάλιν μοιρῶν ἑκάστην εἰς δέκα μοῖρας διῄρει, ἴσους ἡγεμόνας καὶ τούτων ἀπέδειξε τοὺς ἀνδρικωτάτους· ἑκάλει δὲ τὰς μὲν μείζους μοίρας, τρίβους· τὰς δὲ ἐλάττους, κουρίας, ὡς καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἔτι διασῳζόμενα. εἶτα δὲ ταῖς Ἑλλάδι γλώττῃ τὰ ὀνόματα ταῦτα μεθερμηνεύουσιν, φυλὴ μὲν ἡ τριττύς, ἡ τρίβος· φρατρία δὲ καὶ λόχος, ἡ κουρία. καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν τὰς τριττύων ἡγεμονίας ἔχοντες, φύλαρχοί τε καὶ τριτυάρχοι, οὓς καλοῦσι Ῥωμαῖοι Τριβούνους· οἱ δὲ τὰς κουρίας ἐπέχοντες, φρατριάρχοι καὶ λοχαγοί, οὓς ἐκεῖνοι Κουρίωνας ὀνομάζουσι. διῄρητο δὲ καὶ εἰς δεκάδας αἱ φρατρίαι τοῖς αὐτοῖς καὶ ἡγεμὼν ἑκάστην ἐκόσμει δεκάδα, Δεκουρίων καλούμενον ἑλληνιστὶ τὸν ἐπιχώριον γλῶτταν διασαφοῦντα. ὡς δὲ διεκρίθησάν τε ἀπόλεις, καὶ συνεπάχθησαν εἰς φυλὰς καὶ φρατρίας, διῃρημένων τῶν γλιχομένων εἰς τριάκοντα κλήσεις ἴσους, ἑκάστῃ φρατρίᾳ κλῆρον ἀπέδωκεν ἕνα, ἐξελὼν τὸν ἀρκοῦντα εἰς ἱερὰ καὶ τεμένη, καί τινα καὶ τῷ κοινῷ γλιχομένων καταλιπών. μία μὲν οὖν αὕτη διαίρεσις ἐστὶ Ῥωμύλου τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῆς χώρας, τριέχουσα τὸν κοινὸν καὶ μέγιστον ἰσότητα, δι' ἁπάντων ἴσην. ἑτέρα δ' αὖ πάλιν τῶν ἀνδρῶν ἡ τὰ φιλόνεικα καὶ τὰς δίκας νέμουσα, καὶ τὸν ἀξίαν, ἣν μέλλω διηγήσασθαι. δύο δ' ἐστὶν ἃ τοὺς ὑπηκόους καὶ

δι' ἀρε-

δὲ ἀρετῇ ἐπαινουμένους, καὶ χρήμασιν, ὡς ἐν τοῖς τότε χαλεποῖς, δυπόροις, οἷς ἤδη παῖδες ἦσαν, διώκιζεν ἀπὸ τῶν ἀσήμων καὶ ταπεινῶν, καὶ ἀπόρων. ἐκάλεσε δὲ τοὺς μὲν ἐν τῇ καταδεεστέρᾳ τύχῃ, Πληβείους, ὡς δή φασιν Ἕλληνες εἰπόντες, δημοτικούς· τοὺς δὲ ἐν τῇ κρείττονι, Πατέρας, εἴτε ἀφ' ὧν προσεδόκων ἡλικίᾳ τῶν ἀνδρῶν, εἴθ' ὅτι παῖδες αὐτοῖς ἦσαν, εἴτε ἀφ' τινὸς ἐπιφανείας τοῦ γένους· εἴτε ἀφ' πάντα ταῦτα· ἐκ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὡς ἄν τις εἰκάσειε, τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔτι ἀκμαζούσης, τὸ τοιοῦτον ἄγαλμα λαῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰς δύο μέρη νεῖμαντες τὸ πλῆθος, Εὐπατρίδας μᾶλλον ἐκάλουν τοὺς ἐκ τῶν ἐπιφανῶν οἴκων καὶ χρήμασι δυνατοὺς, οἷς ἡ τῆς πόλεως ἀνέκειτο προστασία· Δημοτικοὺς δὲ, τοὺς ἀγνοὺς πολίτας, οἳ τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἦσαν κύριοι· σὺν χρόνῳ δὲ καὶ ἔτοι προσεληφθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν. οἱ μὲν δὴ τὰ πιθανώτατα περὶ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἱστοροῦντες, ἀφ' ταύτας τὰς αἰτίας κληθῆναί φασι τοὺς ἄνδρας ἐκείνους Πατέρας, καὶ τοὺς ἐκ γένους αὐτῶν, Πατρικίους· οἱ δὲ πρὸς τὸ ἴδιον φθόνον ἀναφέ- 20
63 ροντες τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀφαδημονοῦντες εἰς δυσγένειαν τὴν πόλιν, ἀφ' ἧς ταῦτα Πατρικίους καλεῖσθαί φασιν, ἀλλ' ὅτι πατέρας εἶχον ἀποδεῖξαι μόνοι, ὡς τῶν γε ἀνδρῶν ἁπάντων ὄντων, καὶ οὐκ ἐχόντων ὀνομάσαι πατέρας ἐλευθέρους. τεκμήριον δὲ τούτου παρέχουσιν, ὅτι τοὺς μὲν πατρικίους ὁπότε δόξειε τοῖς βασιλεῦσι συγκαλεῖν, οἱ κήρυκες ἐξ ὀνόματός τε καὶ πατρόθεν ἀνεβόων· τοὺς δὲ δημοτικοὺς ὑπηρέται τινες, καὶ αὐλοῦ κέρασι βοείοις ἐμβυκανῶντες, ὅπερ ἐκκλησίας σημεῖον. ἔστι δὲ ὅτε ἡ τῶν κηρύκων ἀνάκλησις τῆς εὐγλωσσίας τῶν πατρικίων τεκμήριον, ὅτε ἡ τῆς βυκάνης φωνὴ τῆς ἀγνωσίας τῶν δημοτικῶν σύμβολον· ἀλλ' ἐκείνη μὲν ὑμῆς, αὕτη δὲ πάχους. ἀγαθὸν γὰρ οἷόν τε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοὺς πλησίον καλεῖν ἐξ ὀνόματος. ὁ δὲ Ῥωμύλος ὅπως διέκρινε τοὺς κρείττους ἀπὸ τῶν ἡττόνων, νομοθετήσας μετὰ τοῦτο καὶ διέταξεν ἃ χρὴ πρᾶξαι ἑκατέρους· τοῖς μὲν Εὐπατρίδας ἱερᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν, καὶ δικάζειν, καὶ μὴ ἑαυτῶν τὰ κοινὰ πράττειν, ὅπερ τῶν καλῶν πόλιν ἔργων μένουσας· τοὺς δὲ δημοτικοὺς, τούτων μὲν ἀπολελύσθαι 40 τῶν πραγμάτων, ἀπείρους τε αὐτῶν οὔσας, καὶ δι' ἀπορίαν χρημάτων ἀσχόλους· γεωργεῖν δὲ καὶ κτηνοτροφεῖν, καὶ τοῖς χρημάτοις ἐργάζεσθαι τέχνας, ἵνα μὴ στασιάζωσιν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἀλλαις πόλεσιν, ἢ τῶν ἐν τέλει πρὸς πλακιζόντων τοὺς ταπεινοὺς, ἢ τῶν φαύλων καὶ ἀπόρων τοῖς ἐν τῇ εὐπορίας φθονουμένων. πρῶτος καλῶς ἔδωκε τοῖς πατρικίοις τοὺς δημοτι-

virtute celebres, opibusq; (vt tum ferebant tempora) abundantes, quibus essent liberi, secreuit ab obscuris, abiectis, & egenis. Inferioris fortunę homines, Plebeios vocauit; qui Græcis essent δημοτικοί: potioris vero, Patres, siue q; ætate anteirent alios, siue quod haberent liberos, siue propter claritatem generis, siue propter hæc omnia; exemplo (vt videtur) ab Athenienſiũ rep. sumpto, quæ illo tempore adhuc florebat. hi enim bifariam distributa multitudine, εὐπατρίδας (*id est patricios*) appellabant illustribus familiis ortos, opibusq; præpollẽtes; penes quos fuit ciuitatis regimen; ceteros ciues, ἀγροίκους, (*id est rusticos*) quib. nullum erat in repub. suffragium; licet tandem hi quoq; ad magistratus gerẽdos admissi sint. Sane qui proxime veritatẽ de rep. Romana scribunt, has causſas afferũt cur illi viri Patres nominati sint, & progenies eorum Patricii. Qui autem priuatæ hac in re indulgent inuidiæ, & vrbi generis obscuri calumniã impingunt, non ideo dictos Patricios aiunt, sed quod hi soli possent patres ostendere: quasi cetera turba fugitiuorum fuerit, nec valẽtium proferre patres ingenuos: & argumento vtuntur hoc, quod quoties patricii conuocarentur a regibus, præcones quenq; suo ac paterno appellabant nomine: plebeios vero minister quidam cornibus bubulis confertim bucinantes in concionem conciebant. sed neq; per præcones euocatio, nobilitatis patriciorum argumentũ est; neq; bucinæ sonus, obscuritatis plebeiorum indicium. nã illa, honoris; hæc, celeritatis est. neq; enim plebs intra breue tempus nominatim cõuocari poterat. Plebeii. Patricii.

Romulus porro postquam discreuit potiores ab inferioribus, mox legibus latis præscripsit quid vtrisq; faciendũ esset: vt patricii sacra curarent, magistratus gererent, ius redderent, secum remp. administrarẽt, res vrbanas obirent: plebeii vero, ab his negotiis immunes, (quippe qui talium imperiti essent, nec vacare per inopiam eis possent) agros colerent, pecora alerent, exercerent quæstuosa opificia; ne seditiones orirentur, sicut in aliis ciuitatibus, dum inferiores a potentioribus cubito protruduntur, aut egeni ac viles eminentiorib. inuident. Commendauit enim patriciis ple-

Clientes: l'atroni.

beios, optione cuiq; e vulgo data, vt quẽ vellet, patronũ ſibi legeret. mos ſane Greꝯ & antiquus, quo diu Theſſali vſi ſunt, & Athenienſes priſci; ſed tũ receptus in melius. illi enim, ſuperbe vtebãtur cliẽtibus, opera eis iniungentes quę nõ conueniũt liberis; & ſiquando iuſſa nõ feciſſent, intentãtes verbera; ad cetera quoq; abutẽtes tãquam empticiis. hos Athenienſes θῆτας vocabãt, ob miniſteria; Theſſali vero, πενέστας, ipſo vocabulo fortunã eis exprobrãtes. *nam πένεσθαι Græcis ſignificat pauperem eſſe.* Romulus contra & appellatione decora hoc negotium cohoneſtauit, patronatũ nominãs tutelam pauperũ & abiectorum; & commoda vtriſq; addidit officia, excogitata ciuili & perhumana copula. Ius illud patronatus a Romulo tunc præſcriptũ, diuq; a Romanis obſeruatũ, huiuſmodi cõſtabat officiis. Patronos oportebat clientib. reſpondere de iure, cuius illi rudes eſſent; & abſentiũ æque ac præſentiũ curam gerere, facientes quicquid pro filiis parẽtes ſolẽt facere, quod ad pecunias & pecuniarios contractus attinet; & lites pro clientibus ſuſcipere, ſi eis cõtra ius in cõtractib. afferretur detrimẽtum: itidemq; ſi in ius vocarentur, ſuſtinere accuſatoris impetũ: & vt compendio dicã, quietem eis, qua maxime opus haberẽt, parare a priuatis publicisque negotiis. Viciſſim clientũ erat, patronos in elocãdis filiab. iuuare, ſi eis parum eſſet pecunię; & ſi vel ipſi, vel eorum filii capti eſſent, pretiũ hoſti dependere: priuatarum quoque litium perditarum æſtimationes, & mulctas publicas pecuniarias, pro eis ſoluere, idq; ſumptu proprio, non fœnore, ſed gratis: in magiſtratibus item, & muneribus gerendis, ceterisque publicis impendiis, ſumptuum partẽ non minus quam genere propinquos ſuſtinere. Commune autem vtriſq; erat, ne fas aut ius eſſet alteris accuſare alteros, aut aduerſum dicere teſtimonium ferre ve ſuffragiũ, aut ī cẽſeri inter inimicos. quodſi quis deprehẽſus eſſet aliquid horum facere, tenebatur lege de proditoribus, quã ſanxit Romulus: conuictũq; eius criminis cuiuis fas erat, vt Diui ſacrum, interficere. mos enim erat Romanis, quos vellent impune occidi, eorum corpora deuouere deo cuipiam, præcipue diis

χοις, ὑπερβάλλας ἑκάστῳ τῶν ἐκ τῆς πλήθους ὃν αὐτὸς ἐβούλετο, νέμειν προστάτην. ἔθος Ἑλληνικὸν καὶ ἀρχαῖον, ᾧ Θετταλοί τε μέχρι πολλοῦ χρώμενοι διετέλεσαν, καὶ Ἀθηναῖοι καταρχάς, ὅτε τὰ κρείττω λαβών. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑπερηφανικῶς ἐχρῶντο τοῖς πελάταις, ἔργα τε ὑπηκόοις καὶ προσήκοντα ἐλευθέροις, καὶ ὁπότε μὴ προάξαιέν τι τῶν κελευομένων, πληγὰς ἐπιτείνοντες, καὶ τἄλλα ὡσπερ ἀργυρωνήτοις χρώμενοι. ἐκάλουν δὲ Ἀθηναῖοι μὲν θῆτας τοὺς πελάτας, ὅτι τῆς ἀφελείας· Θετταλοὶ δέ, πένεστας, ὀνειδίζοντες αὐτοῖς δύσης ἐν τῇ κλήσει τὸν τύχην. ὁ δὲ Ῥωμύλος ὑπακούσας τε δύσφορον εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐνόμισε, παραινίαν ὀνομάσας τὸν τῶν πενήτων καὶ ταπεινῶν προσασίαν· καὶ τὰ ἔργα χρηστὰ προσέθηκεν ἑκατέροις, φιλανθρώπους καὶ πολιτικὰς καταστησάμενος αὐτῶν τὰς συζυγίας. ὧν δὲ τὰ νῦν ἐκείνοις τότε ὠφελήματα μέχρι πολλοῦ προσεμείναντα Ῥωμαίοις ἔδει τὰς παραινίας τοιάδε· τοὺς μὲν πατρικίους ἐδεῖ τοῖς ἑαυτῶν πελάταις ἐξηγεῖσθαι τὰ δίκαια, ὧν οὐκ εἶχον ἐκείνοις τὸν ὑπεύθυνον, παόντων τε αὐτῶν καὶ μὴ παόντων τὸν αὐτὸν ὑπομελεῖσθαι τρόπον, ἀπόντα προστάτου ἵνα τοῖς παίδων προστάταις πατράσι, εἰς χρημάτων τε καὶ τοῖς χρήματα συμβολαίων λόγον· δίκας τε ὑπὲρ τῶν πελατῶν ἀδικουμένων λαγχάνειν, εἴτις βλάπτοιτο τοῖς συμβολαίοις, καὶ τοῖς ἐγκαλοῦσιν ὑπέχειν· ὡς δὲ ὀλίγα τοῖς πολλῶν δώσει τις εἰπών, πᾶσαν αὐτοῖς εἰρήνην τε ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἧς μάλιστα ἐδέοντο, παρέχειν. τοὺς δὲ πελάτας ἔδει τοῖς ἑαυτῶν προστάταις θυγατέρας τε συνεκδίδοσθαι γαμουμένας, εἰ ἀπορίζοιεν οἱ πατέρες χρημάτων· καὶ λύτρα καταβάλλειν πολεμίοις, εἴ τις αὐτῶν ἢ παίδων αἰχμάλωτος γένοιτο· δίκας τε ἀλόντων ἰδίας ἢ ζημίας ὀφλόντων δημοσίας ἀργυρικὴν ἐπιβολὰς ὑμνήματα, ἐκ τῶν ἰδίων λύεσθαι χρημάτων, ἃ δημεύσαντα ποιοῦντας ἄλλα χαίρειν· ἔν τε ἀρχαῖς καὶ γερουσίαις, καὶ ταῖς δήμαις ταῖς εἰς τὰ κοινὰ δαπάναις, τῶν ἀνδρῶν ὡς τοῖς γένεσι προσήκοντας μετέχειν. κοινὴ δ' ἀμφοτέροις οὔτε ὅσιον οὔτε θέμις ἦν κατηγορεῖν ἀλλήλων ὑπὲρ δίκης, ἢ καταμαρτυρεῖν, ἢ ψῆφον ἐναντίαν ὑπιφέρειν, ἢ μὴ τῶν ἐχθρῶν ἐξετάζεσθαι. εἰ δέ τις ἐξελεγχθείη τούτων τι δράσας προπάτορα, ἔνοχος ἦν τῷ νόμῳ τῆς προδοσίας, ὃν ἐκύρωσεν ὁ Ῥωμύλος. τὸν δὲ ἀλόντα τῷ βουλομένῳ κλεινὺν ὅσιον ἦν, ὡς θῦμα τοῦ καταχθονίου Διός. ἔθος γὰρ Ῥωμαίοις, ὅσους ἐβούλοντο νηποινὶ τεθνάναι, τὰ τούτων σώματα θεῶν ὁτῳοῦν, μάλιστα δὲ τοῖς καταχθονίοις

καθιε-

καλουμάζην· ὁ γὰρ τότε ὁ Ῥωμύλος ἐποίησε. τοιγάρτοι διέμειναν ἐν πολλαῖς γενεαῖς οὐδὲν διαφέρουσαι συγγενικῶν ἀναγκαιοτήτων αἱ τῶν πελατῶν τε καὶ πατρώνων συζυγίαι, παισὶ παίδων σωιζόμεναι· καὶ μέγας ἔπαινος ἦν τοῖς ἐκ τῶν ἐπιφανῶν οἴκων ὡς πλείστους πελάτας ἔχειν, ἀφ' ὧν τε πατρωνικὰς φυλάττοιεν ἀμοιβὰς τῶν παθῶν, γῆ ἀφ' ἧς αὐτῶν ἀρετῆς ἀρχὰς ἐπικτωμένοις· ὅ τε ἀγὼν ἦν περὶ τὴν εὐνοίας, ἦν περὶ τὸ μὴ λειφθῆναι τὴν ἀλλήλων χάριτος, ἑκάτερος ἡλίκης ἀμφοτέροις ἦν τὸ μὲν πελατῶν, ἀπιόντα τοῖς πατρώνοις ἀξιούντων, ὡς δυνάμεως εἶχον, ὑπηρετεῖν· τὸ δὲ πατρικίων, ἥκιστα βουλομένων τοῖς πελάταις ἐνοχλεῖν, χρημάτων τε εὐπορίαν παρεῖναι παρασκευῶν· ὅπως εὐκρατὴς ὁ βίος ἦι αὐτοῖς ἀπάσης ἡδονῆς· καὶ ὃ μακάριον ἀρετῇ μέτρητον, οὐ τύχῃ. οὐ μόνον δ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ὃ δημοτικὸν ἦν τὸ τῶν πατρικίων ἦι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀποίκων αὐτῆς πόλεων, καὶ τῶν ὑπὸ συμμαχίαν καὶ φιλίαν παρελθουσῶν, καὶ τῶν ἐκ πολέμου κεκρατημένων ἑκάστη φύλακας εἶχε καὶ πατρώνας οὓς ἐβούλετο Ῥωμαίων. καὶ πολλάκις ἡ βουλὴ τὰ ἐκ τούτων ἀμφισβητήματα τῶν πόλεων καὶ ἐθνῶν ὑπὲρ τοὺς παρ' αὐτῶν ἀποστέλλοντα, τὰ ἐκείνων δικαιούντα κύρια ἡγεῖτο. οὕτω δὲ ἀρχὴ Ῥωμαίων βέβαιος ἦι ὁμόνοια, οὐ ἀρχὴν ἐποιοῦντο τῶν ἐκ τοῦ Ῥωμύλου καταστάντων λαβοῦσα ἐθῶν, ὥστε οὐδὲ πόλει δι' αἵματος καὶ φόνου τοῦ κατ' ἀλλήλων ἐχώρησαν ἐντὸς ἑξακοσίων καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν, πολλῶν καὶ μεγάλων ἀμφισβητημάτων γιγνομένων τῷ δήμῳ πρὸς τοὺς ἐν τέλει περὶ τῶν κοινῶν, ὡς ἐν ἁπάσαις φιλεῖσθαι μικρᾶς τε καὶ μεγάλαις πόλεσιν· ἀλλὰ πείθοντες καὶ διδάσκοντες ἀλλήλους, καὶ τὰ μὲν εἴκοντες, τὰ δὲ παρ' ἐκόντων λαμβάνοντες, πολιτικὰς ἐποιοῦντο τὰς τῶν ἐγκλημάτων διαλύσεις. ὃς δὲ Γάιος Γράκχος ὑπὸ τῆς δημαρχικῆς ἐξουσίας γενόμενος, διέφθειρε τὸν τοῦ πολιτεύματος ἁρμονίαν, οὐκέτι πέπαυνται σφάττοντες ἀλλήλους, καὶ φυγάδας ἐλαύνοντες ἐκ τῆς πόλεως, καὶ οὐδενὸς τῶν ἀνηκέστων ἀπεχόμενοι παρὰ τὸ νικᾶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕτερος ἔσται τοῖς λόγοις καιρὸς ὑπιτηδότερος. ὁ δὲ Ῥωμύλος ὑπὲρ ταῦτα διεκόσμησε, βουλὰς αὐτὰς ἑνὸς ἕκαστον καταστήσασθαι, μεθ' ὧν περᾶτο τὰ κοινὰ ἔμελλε, ἐκ τῶν πατρικίων ἄνδρας ἑκατὸν ὑπολεξάμενος. ἐποίητο δ' αὐτῶν διαίρεσιν· αὐτὸς μὲν ἐξ ἁπάντων ἕνα τὸν ἄριστον ἀπέδειξεν, ᾧ τὰς κατὰ πόλιν ἔφετο δεῖν ὑπηρέτειν οἰκονομίας, ὅτε αὐτὸς ἐξάγοι στρατιάν· τῶν δ' φυλῶν ἑκάστη προσέταξε δύο ἄνδρας ἐλέσθαι τοὺς ἐν τῇ φερομένῃ τότε οὔσας

inferis: quod tũc quoq; fecit Romulus. quapropter per multas ętates permansit mutua patronorum ac clientum copula, haud secus quã cognatæ necessitudines, posteris per manus tradita: & maxima laus erat nobilium, habere clientes quam plurimos, non hereditariis tantũ clientelis conseruatis, verum etiam nouis propria virtute partis: ingensque certamen erat vtrisque ne vincerentur mutua gratia & beneuolentia, dum clientes patronis omnia pro virili obsequia præstare nitebantur, & vicissim patroni nullis corrumpi muneribus poterant vt clientes molestari sinerent. Tanta illis erat in omni vita cõtinentia; & felicitatem virtute, non fortuna metiebantur. Nec tantum in ipsa vrbe plebs sub patriciorum erat patrocinio; sed & coloniarum, & sociarum atque amicarum ciuitatum, & bello subactarum, suos quæq; habebat tutores ac patronos, quoscunque vellet e Romanis: & sæpenumero senatus cõtrouersias ciuitatum ac gentium ad earum patronos remisit, eorumque iudicia rata habuit. adeoque ab his initiis ex auctoritate Romuli firma Romanis coaluit concordia, vt per DCXX annos nunquam ventum sit ad sanguinem & cędem mutuam, multis licet ac magnis inter plebẽ & honoratos exortis cõtrouersiis de republica, vt fieri solet in omnibus tam paruis quam magnis ciuitatibus: sed persuadentes atque edocentes mutuum, & partim concedentes, partim impetrãtes a volentibus, ciuiliter componebant expostulationum negotia. ex quo autem C. Graccus tribuniciam potestatem nactus, perturbauit ciuitatis concordiam, nondum desierunt se mutuum occidere, & ex vrbe in exsiliũ eiicere; nullũ nefas nõ audentes ob victoriam. Verum de his alias fiet magis opportuna mẽtio. Ceterũ Romulus postquã hæc in decentem ordinẽ redegit, cõfestim decreuit senatores creare, vt essent qui- Senatores.
busc̃ administraret rempublicã; centumq; viros ex ordine patricio, allegit, *hac ratione*. Ex omnib. vnum ipse declarauit præcipuum, cui rerum vrbanarum regimẽ committeret, quoties ipse foras duceret exercitũ. præterea tribum vnamquamq; iussit tres viros seligere, qui per ætatẽ maxime

saperent,& genere præcellerent.post hos nouem,mandauit rursum singulis curiis vt e patriciis ternos eligerent maxime idoneos:adiectisque ad illos nouem quos tribus legerant, his x c, qui curiarum suffragiis promoti erāt, & his omnibus præfecto duce quem ipse secreuerat, cētenarium expleuit senatorum numerum.Hoc consistoriū, si Græce interpretari velis, significat γερουσίαν,*id est senatum:* atque ita vsq; in præsens tēpus a Romanis vocatur.vtrum autē propter ætatem,an propter virtutem huic consessui nomen sit inditum, nō possum certo dicere. prisci certe viros ætate ac virtute præstātes, senum appellatione honorabant. qui vero cēserentur in hoc concilio, Patres conscripti nominati sunt,& sic vocātur nunc quoq;.quod & ipsum moris est Græcanici. reges certe qui hereditarium principatum sumerēt,quosve populus sibiipse prę-ficeret, consilium habebant ex optimatibus,vt Homerus & antiquissimi quique poetarum testantur: neq; (vt fit nostro seculo) veteres illi reges ex sui tantum animi sententia potestatem exercebant. Senatu deinde ex centum senioribus constituto,videns sibi & iuuenum aliqua manu opus futurum, cuius ministerio & ad corporis tutelam, & ad necessaria munia peragenda vteretur, c c c viros robustissimos, ex nobilissimis familiis delectos,circa se habuit,commendatos curiarum suffragiis quemadmodum senatores antea, denos per singulas curias. His in vniuersum fuit nomen, sicut & nunc, Celeres: vt pleriq; tradūt,a celeritate ministerii;(promptos enim & citatos in exsequendis negotiis, celeres Romani vocant) vt vero Valerius Antias auctor est,a duce suo, cui nomē id fuerit. insignē enim & ipsi habebant prętectū; cui tres centuriones suberant;& illis rursum alii,inferiores præfecturas obtinentes: qui per vrbē hastati ipsum assectabantur, & iussa exsequebantur ministeria: in militia vero anteignani erāt & protectores; & egregia plerūq; horū opera exsistebat in prœliis, q, & primi pugnā inirent,& postremi e pugna se reciperēt: equites quidē, vbi cāpus esset ad equestre certamē accōmodus; pedites vero, in solo aspero & equis inuio.Hūc morē mihi videtur accepisse

Celeres.

ἡλικίας, καὶ δι' ἀγλωσσίαν ὀπιφανῆς. μετὰ δὲ τοὺς ἐννέα τούτους, ἑκάστη φερέτρα πάλιν ἐκέλευσε τῆς πατρικίων ὀπιλέξαι τοὺς ὀπιλησιμοτάτους ἑπτὰ τοῖς πρώτοις ἐννέα τοῖς ὑπὸ τῶν φυλῶν ἀποδειχθεῖσι τοὺς ἐννενήκοντα πρεσβεῖς, οὓς αἱ φερέτραι προεχείσαντο, καὶ τούτων ὃν αὐτὸς προέκρινεν ἡγεμόνα ποιήσας, τὸν τῶν ἑκατὸν ἔξεπλήρωσε βουλευτῶν ἀριθμόν. τοῦτο δὲ συνέδριον Ἑλλησὶ ἑρμηνευόμενον, Γερουσίαν βούλεται δηλοῦν, καὶ μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ὑπὸ Ῥωμαίων καλεῖται. πότερον δὲ ἀφ' ἡλικίας τῶν κεκλη- 65
θότων εἰς αὐτὸ ἀνδρῶν, ἢ δι' ἀρετὴν ταύτης ἔτυχε τῆς ὀπωνυμίας, οὐκ ἔχω ἀσφαλὲς εἰπεῖν. καὶ γὰρ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἀρίστους, Γέροντας εἰώθασιν οἱ παλαιοὶ καλεῖν. οἱ δὲ μετέχοντες τοῦ βουλευτηρίου, Πατέρες ἐπεφήμισαν προσηγορεύθησαν, καὶ μέχρις ἐμοῦ ταύτης ἐτύγχανον τῆς προσηγορίας. Ἑλληνικὸν δὲ ἄγαν καὶ τοῦτο ἔθος ἐστὶ τοῖς νῦν βασιλεύουσιν, ὅσοι τε πατρίους ἀρχὰς παραλαμβάνουσιν, καὶ ὅσους ἡ πλῆθος αὐτὴ καταστήσασθαι ἡγεμόνας, βουλευτήριον ἐστὶ τὰ κράτιστα, ὡς Ὅμηρός τε καὶ οἱ παλαιότατοι τῶν ποιητῶν μαρτυροῦσι· καὶ οὐχ, ὥσπερ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, αὐθαίρετοι καὶ μονοκράτορες ἦσαν αἱ τῶν ἀρχαίων βασιλέων δυναστεῖαι. ὡς δὲ καλέσασθαι καὶ τὸ βουλευτήριον τῶν γερόντων συνέδριον ἐκ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν, ὁρῶν, ὥσπερ εἰκός, ὅτι καὶ νεότητος αὐτῷ δέησιν τινὸς συντεταγμένης, ἣ χρήσεται φυλακῆς ἕνεκα τοῦ σώματος, καὶ πρὸς τὰ καλέπειρα τῶν ἔργων, ὑπηρεσίαν, τριακοσίους ἄνδρας ἐκ τῶν ὀπιφανεστάτων οἴκων τοὺς ἐρρωμενεστάτους τοῖς σώμασιν ὀπιλεξάμενος, οὓς ἀπέδειξαν αἱ φερέτραι τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ τοὺς βουλευτάς, ἑκάστη φερέτρα δέκα νέους, τούτους τοὺς ἄνδρας ἀεὶ πρὸ αὐτοῦ εἶχεν· ὄνομα δὲ καινὸν ἀπῆλθε, ὃ καὶ οἱ νῦν κατέσχον, ἔχον Κελεστάς, ὡς μὲν οἱ πλείους γράφουσιν, ὑπὸ τοῦ ὀξύτητος τῆς ὑπηρεσιῶν· τοὺς γὰρ ἑτοίμους καὶ ταχεῖς ὑπὸ τὰ ἔργα, Κελεύθους οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· ὡς δὲ Ὀγήσιος ὁ Ἀνδιάς φησιν, ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τότε ἐχόντες τοιοῦτον ὄνομα. ἦν γὰρ καὶ τούτων ἡγεμὼν ὁ Ἀλφανέσσιος, ᾧ τῆς ἱππείας ἐπετάγησαν ἑκατονταρχίαι, καὶ αὖθις ὑπ' ἐκείνοις ἕτεροι, τὰς ὑποδεεστέρας ἐχόντες ἀρχάς· οἳ κατὰ πόλιν μὲν αἰχμοφόροι τε αὐτῷ παρηκολούθουν, καὶ τῶν κελευομένων ὑπηρέται· κατὰ δὲ τὰς στρατείας προμαχοί τε ἦσαν καὶ φυλακαί· καὶ τὰ πολλὰ ὅτοι κατώρθουν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οἱ πρῶτοί τε ἄρχοντες τῆς μάχης, καὶ τελευταῖοι τῶν ἀγόντων ἀφιστάμενοι· ἱππεῖς μὲν, ἔνθα ὀπιτήδειον εἴη πεδίον ἱππομαχῆσαι· πεζοὶ δ' ὅπου βαχὺς εἴη καὶ ἀνίππου τόπος. τοῦτό μοι δοκεῖ παρὰ Λακεδαιμονίων μετενεγκα-

τενέσκαθαι ὃ ἔθος, μαθὼν ὅτι καὶ παρ' ἐκείνοις οἱ γυναικοπαῖδες τῶν νέων φύλακες ἦσαν τῶν βασιλέων, οἷς ἐχρῶντο καὶ τοῖς πολέμοις ὡδηγοῖς, ἱππεῦσί τε ὀλίγοις καὶ πεζοῖς. καταστησάμενος δὴ ταῦτα διέκρινε τὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀξιώσεις αἷς ἑκάστοις ἐβούλετο ἔχειν. βασιλεῖ μὲν οὖν ἀξίρητο τάδε τὰ γέρα· ἱερεῖον μέν, ἱερῶν καὶ θυσιῶν ἡγεμονίαν ἔχειν, καὶ πόλεμον δ' ἐκείνου ἀφαιρεθῆναι τὰ ἀφ' ἑστίας τοῖς θεοῖς ὅσια· ἔπειτα, νόμων τε καὶ πατρίων ἐξουσίαν φυλακὴν ποιεῖσθαι, καὶ πάντως τὸ καλὰ φύσιν ἢ καὶ σωφρόνως διακρίνειν ἀφανοῦν, τῶν τε ἀδικημάτων τὰ μέγιστα μὲν αὐτὸν δικάζειν, τὰ δὲ ἐλάττονα τοῖς βουλομένοις ἐπιτρέπειν, ἀφανοῦμενον ἵνα μηδὲν ἡμάρτηται ἀφ' ἑαυτοῦ δίκης πλημμελές· βουλὴν τε συνάγειν καὶ δῆμον συγκαλεῖν, καὶ γνώμης δέχεσθαι, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς πλείοσιν ἐπιτελεῖν. ταῦτα μὲν ἀπέδωκε βασιλεῖ τὰ γέρα, καὶ ἔτι τούτοις, ἡγεμονίαν ἔχειν αὐτοκράτορα ἐν πολέμῳ· τῷ δὲ συνεδρίῳ τῆς βουλῆς ἡμίσειαν καὶ δυναστείαν ἀνέθηκε διανέμειν, ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτου ἂν εἰσηγῆται βασιλεύς, ἀφανισκεῖν τε καὶ ψῆφον ἐπιφέρειν· καὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι, τοῦτο νικᾶν· ἐκ τῆς Λακωνικῆς πολιτείας καὶ τοῦτο μετενεγκάμενος. οὐδὲ γὰρ οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς αὐτοκράτορες ἦσαν ὅ τι βούλοιντο ἀφανεῖν, ἀλλ' ἡ ἡγεμονία πολὺ εἶχε τὸ κοινὸν τοῦ κράτους. τῷ δὲ δημοτικῷ πλήθει τοιαῦτα ἐπέτρεψεν, ἀρχαιρεσιάζειν τε καὶ νόμους ἐπικυροῦν, καὶ ἀφὶ πολέμου ἀφανοῦσθαι, ὅταν ὁ βασιλεὺς ἔφῃ, οὐδὲ τούτων ἔχοντι τὴν ἐξουσίαν ἄνευ ἐπιλήψιμον, ἂν μὴ καὶ τῇ βουλῇ ταῦτα δοκῇ. ἔφερε δὲ τὴν ψῆφον οὐχ ἅμα πᾶς ὁ δῆμος, ἀλλὰ κατὰ φυλὰς ἀφαιρεθεὶς συγκαλούμενος· ὅ τι δὲ ταῖς πλείοσι δόξειε φυλαῖς, τοῦτο ἐπὶ τὴν βουλὴν ἀνεφέρετο. ἐφ' ἡμῶν δὲ μεταβέβηκε τὸ ἔθος. οὐ γὰρ ἡ βουλὴ ἀφανοῦσθαι τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου, τῶν δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς γνωσθέντων ὁ δῆμος ἐστὶ κύριος. πότερον δὲ τῶν ἐθῶν χρήσιμον, ἐν καιρῷ τιθέμενοι τοῖς βουλομένοις σκοπεῖν. ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης οὐ μόνον τὰ πολιτικὰ πράγματα σώφρονας ἐλάμβανε καὶ τεταγμένας τὰς διοικήσεις, ἀλλὰ καὶ τὰ πολεμικὰ ταχείας καὶ ὑπειθεῖς. ὁπότε γὰρ αὐτῷ φανείη στρατείαν ἄξειν, οὔτε χιλιάρχοις τότε ἔδει ἀποδεικνύσθαι τὰς φυλὰς, οὔτε ἑκατοντάρχας κατὰ λόχους, οὔτε ἱππέων ἡγεμόνας, οὔτε ἀξιαριθμεῖσθαί τε καὶ λογίζεσθαι, καὶ τάξιν ἕκαστον τὴν προσήκουσαν ἀναλαμβάνειν· ἀλλὰ βασιλεὺς μὲν τοῖς χιλιάρχοις παρήγγελλεν, ἐκεῖνοι δὲ τοῖς λοχαγοῖς· τοῖς δὲ τούτων οἱ δεκάρχαι μαθόντες, ἔξῃσαν τοὺς ὑποτεταγμέ-

a Lacedæmoniis, cõperto q; apud illos quoq; generosissimi quiq; iuuenũ erant in regia custodia, quib. in prœlio reges vtebantur protectoribus, equestri atq; pedestri pugnæ idoneis. His constitutis, honores & potestates in singulos ordines distribuit. Regi q- Regis munia.
dem eximia munia fuerunt hæc: primum, vt sacrificiorũ & *reliquorum* sacrorũ penes eũ esset principatus, per eumq; gereretur quicquid ad placãdos deos attinet. deinde, vt legum ac consuetudinũ patriarũ haberet custodiã; omnisq; iuris, quod vel natura dictat, vel pacta *&* *tabulæ* sanciunt, curã ageret: vtq; de grauissimis delictis ipse decerneret, leuiora pmitteret senatoribus, puidẽdo interim nequid in iudiciis peccaretur: vtq; senatũ cogeret, populũ *in concionem* conuocaret: primus sententiã diceret: quod pluribus placuisset, ratũ haberet. Hæc regi attribuit munia, & præterea summũ in bello imperiũ. Senatui vero dignitatẽ Senatus munia.
ac potestatẽ hãc addidit, vt is, de quib. a rege ad ipsum referretur, de his decerneret, & ferret calculũ, ita vt semp obtineret pluriũ sententia. id quoq; a Laconica repub. desumptũ est. Lacedæmoniorũ enim reges nõ erant sui arbitrii, vt quicquid vellẽt, facerent; sed penes senatũ erat tota publicæ administrationis potestas. Plebi aũt tria Plebis munia.
hæc cõmisit, magistratus creare, leges sancire; de bello, si rex permisisset, decernere. nõ tamen absolutã in his populo esse potestatẽ voluit, nisi & senatus in iisdẽ accessisset auctoritas. Ferebat aũt suffragia nõ vniuersus populꝰ, sed per curias: & quod pluribus curiis visum fuisset, id ad senatum referebatur: qui mos nostra ætate mutatus est. nõ. n. senatus de plebis scitis decernit; sed de senatus cõsultis plebi pmissum est suffragiũ. vtra vero consuetudo sit potior, aliis considerandum relinquimus. Distributis in hũc modũ muniis, non solũ ciuiles res prudenter ac decenter, verũ etiam bellicæ celeriter &obsequẽter administrabãtur. Quoties enim ei visum fuisset expeditionẽ facere, neq; tribunos opus erat eligere per tribus, neq; cẽturiones per curias, neq; magistros equitũ, neq; censum & delectum haberi, & in suum quenq; ordinem redigi: sed rex tribunis mandata dabat, illi cẽturionibus, hi porro decurionibus, at hi singulis

sibi subditis. ita ad vnum edictum vel vniuersus exercitus, vel pars eius aliqua, cũ armis in præfinito loco præsto aderat. His institutis Romulus ciuitatem bello æque ac paci habilem reddidit: magnitudini vero eius ac frequentiæ hoc modo consuluit. Primum necessitatem colonis imposuit educandi quicquid esset masculũ, & e filiabus primogenitas; nullã autem prolem necari permisit minorem triennio, nisi siquid mutilum aut *alioqui* monstrosum in ipso partu esset editũ. tales enim fœtus exponi a parentibus non vetuit, sed ostensos prius quinq; viris e vicinia proximis, si illi quoque exponendos esse censuissent. siquis contra hãc legem committeret, præter alias mulctas, etiam dimidiam bonorũ partem addixit ærario publico. Deinde cum intellexisset multas per Italiam vrbes inique vel tyrãnide vel paucorum potentia premi, multosq; ea de caussa solum vertere; hos, modo essent ingenui, nihil amplius in fortunas eorum inquirẽs, aut quo casu excidissent patria, instituit excipere & ad se traducere; atq; hac ratione tum Romanæ vrbis vires augere, tum finitimorum oppidorum robur imminuere. id quo decẽtius fieret, religionem negotio prætexuit. Locũ enim Capitolium inter & arcem situm, qui nunc Romana lingua Inter duos lucos dicitur, & tunc ex re habebat vocabulũ, (ab vtroq; scilicet latere, quo *ambos* colles attingit, cõdensis opacus arboribus) fano in hoc (incertum cui deo) exstructo, asylum esse voluit supplicibus, ac per speciẽ religionis impunitatẽ spopõdit iis qui supplices eo confugissent; ac si manere secum vellent, donabat eos iure ciuitatis, parteque agri hostib. adempti. Tum vero vndiq; istuc cõfluebatur, domesticorum malorum tædio: nec libebat alio demigrare, retinẽte quotidiana principis comitate ac gratia. His accessit tertiũ institutũ Romuli, quod maxime a Græci generis hominib. exerceri decuit, vt omniũ longe præstantissimum, & (vt mea fert opinio) libertatis Romanæ fundamentum firmissimum, atque ad futurum imperium momentum non minimum, quo videlicet puberes in bello captis vrbibus necari vetuit, aut sub hasta venũdari; sicut nec agros earũ relinqui vo-

Rom. ciuitatem auget.

νοις ἑαυτοῖς ἔκαστοι· ἀφ' ἑνὸς δὲ κελεύματος εἴτε ἅπασα ἡ δύναμις, εἴτε μοῖρά τις ἐξ αὐτῆς κληθείη, τὰ ὅπλα ἔχουσα παρῆν εἰς τ' ὑποδεδεγμένα τόπον διῆρεπής. τεταγμένων οὖν καὶ κεκοσμημένων τῶν εἰρήνῃ τε ἀποχρώντως, καὶ τῶν τὰ πολέμια ἐπιτηδείως, ἐκ τούτων τ' πολίτευμ' τὴν πόλιν ὁ Ῥωμύλος ἀπειργάσατο· μεγάλῃ γ' καὶ πολυανθρωπον ἐκ τούτων· τρεῖς μὲν εἰς ἀνάληψιν κατέστησε τὰς οἰκήσεως αὐτῆς ἅπασαν ἄρρενα γένεαν ἐκ βέφη, καὶ γαστέρων τὰς πρωτογόνους· ἀποκτιννύναι δ' μηδὲν τ' γνομένων νεώτερον τετοκυίας, πλὴν εἴ τι γένοιτο παιδίον ἀνάπηρον, ἢ τέρας ἄγος ἀπὸ γονῆς. ταῦτα δ' οὐκ ἐκώλυσεν ἐκτιθέναι τοὺς γνησίους, ἐπιδείξαντας πρότερον πέντε ἀνδράσι τοῖς ἐγγὺς οἰκοῦσιν, ἐὰν κἀκείνοις εὐδοκῇ. κτ' δὲ τῶν μὴ πειθομένων ὧν νόμῳ ζημίας ὥρισεν ἀνίας τε καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν τὴν ἡμίσειαν εἰς δημοσίαν. ἔπειτα μαθὼν πολλὰς τ' κατὰ τὴν Ἰταλίαν πόλεων πονηρῶς ὑπ' ἐξ ὀλιγαρχιῶν καὶ τυραννίδων τε καὶ ὀλιγαρχιῶν, τοὺς ἐκ τούτων ἐκπίπτοντας τῶν πόλεων, συχνοὺς ὄντας, εἰ μόνον εἶεν ἐλεύθεροι, ἀμαχρίνων οὔτε συμφορὰς ὅτε τύχας αὐτῶν, ἐπιδέχεσθαι κ' μεγάλην ὡς ἑαυτὸν ἐπεχείρᾳ, τὴν τε Ῥωμαίων δύναμιν αὐξῆσαι βουληθείς, καὶ τὰς τῶν πέλας ἐλαττῶσαι· ἐποίᾳ δ' ταῦτα πρόφασιν δεξιὰν ὑπορρεπῆ, καὶ εἰς θεοῦ τιμὴν τὸ ἔργον ἀναφέρων. τὸ γὰρ μεταξὺ χωρίον τῶν τε Καπιτωλίου κ' τῆς ἄκρας, ὃ καλεῖται νῦν κτ' τὴν Ῥωμαίων ἀλλὰ λεκτόν, μεθόριον δυοῖν δρυμῶν, καὶ ὧν τότε τὸ συμβεβηκὸς ἐπώνυμον, ὕλαις ἀμφιλαφέσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς συναπτούσας τοῖς λόφοις λαγόνας ὑπόσκιον, ἱερὸν ἀσύλου ἱκέτας, κ' ναὸν ὑπὸ τούτῳ κατασκευασάμενος· ὅτῳ δὲ ἄρα θεῶν ἢ δαιμόνων, οὐκ ἔχω ὅ γε φὴς εἰπεῖν· τοῖς καταφύγοισιν εἰς τοῦτο ὅ ἱερὸν ἱκέτας, ὅ τε μηδὲν κακὸν ὑπ' ἐνδρῶν παθεῖν ἐγγυητὴς ἐγίνετο, τ' εἰς ὅ θεῖον δυσσεβείας προφάσῃ, κ' εἰ βούλοιντο παρ' αὐτῷ μένειν, πολιτείας μεταδίδου καὶ γῆς μοίρας ὧν κλήσαιτο τὸς πολεμίους ἀφελόμενος. οἱ δ' σωθέντες ἐκ πάντος τόπου, τὰ οἰκεῖα φεύγοντες κακά· κ' οὐκ ἐπ' ἐτέρωσε ἀπανίσαντο, ταῖς καθ' ἡμέραν ὁμιλίαις κ' χάρισιν ὑπ' αὐτοῦ καλεχόμενοι. τέλειον ὧν ἐπὶ Ῥωμύλου πολίτευμα, ὃ πάντων μάλιστα τὸς Ἕλληνας ἀσκῆν ἔδει, κράτιστον ἁπάντων πολιτευμ' ὑπάρξαν, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα φέρει, ὃ κ' τῆς βεβαίου Ῥωμαίοις ἐλευθερίας ἦρχε, κ' τ' ὑπὲρ τ' ἡγεμονίαν ἀγωνίσμων οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν παρέσχε, ὃ μηκέτι καταφάτην ἡδονὴν τὰς ἁλούσας πολέμῳ πόλεις, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ γῆν αὐτῶν ἀνιέ-

ναι μη-

ναι μηλόβοτον· ἀλλὰ κληρούχοις εἰς αὐτὰς ἀποφέλλειν ὅπῃ μέρος τινὶ τῆς χώρας, καὶ ποιεῖν ἀποικίας Ῥωμαίων τὰς κρατηθείσας· οἰκίας δὲ καὶ πολιτείας μεταδιδόναι. ταῦτά τε δὴ καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια καταχρησάμενος πολλῷ μείζω ἐκ μικρᾶς ἐποίησε τὴν ἀποικίαν, ὡς αὐτὰ τὰ ἔργα ἐδήλωσεν. οἱ μὲν γὰρ συνοικίσαντες μετ' αὐτοῦ τὴν Ῥώμην, ὡς πλείστοις ἦσαν ἀνδρῶν μυρίων πεζοὶ, καὶ τριακοσίων ἐλάττους ἱππεῖς· οἱ δὲ καταλειφθέντες ὑπ' ἐκείνου, ὅτε ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, πεζοὶ μὲν ἑξακισχίλιοι τοῖς τέσσαρσι μυριάσιν, ἱππεῖς δὲ ὀλίγοι ἀπέλιπον χιλίων. ἐκείνου δὲ ἑξῆς τούτων τὴν πολιτείαν, οἵ τε βασιλῆς οἱ μετ' αὐτὸν ἡγησάμενοι τῆς πόλεως, τὸν αὐτὸν ἐφύλαξαν τρόπον αἱρέσιν, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους τὰς ἐνιαυσίους ἀρχὰς, ἔστιν ἃ καὶ προσθέντες αὐτοῖς, ὥστε μηδενὸς ἔθνους τῶν δοκιμωτάτων εἰ πολυανθρωπότατον, τὸ Ῥωμαίων δῆμον γενέσθαι ἐλάττονα. τὰ δὲ Ἑλλήνων ἔθη τρόπον τινὰ ταῦτα ἐξετάζων, οὐκ ἔχω πῶς ἐπαινέσαιμι τά τε Λακεδαιμονίων καὶ τὰ τῶν Θηβαίων, καὶ τῶν μέγιστον ὅπῃ σοφίᾳ φρονούντων Ἀθηναίων, οἳ φυλάττοντες ὁμοίως καὶ μηδενὶ μεταδιδόντες, εἰ μὴ σοφίας, τὸ παρ' ἑαυτοῖς πολιτείας· ἐγὼ γὰρ λέγω ὅτι καὶ ξενηλατοῦντες ἔνιοι τοὺς ὧν μηδὲν ἀπολαῦσαι τούτου τοῦ μεγαληγορείας ἀλαθοῦς, καὶ τὰ μέγιστα δι' αὐτὸ ἐβλάβησαν. Σπαρτιᾶται μὲν γε πταίσαντες μάχῃ τῇ πρὸς Λεῦκτρα, ἐν ᾗ χιλίους καὶ ἑπτακοσίους ἄνδρας ἀπέβαλον, οὐκ ἔτι τὴν πόλιν ἠδυνήθησαν ἐκ τοῦ συμφορᾶς ταύτης ἀναλαβεῖν, ἀλλ' ἀπέβαλον τὸ ἡγεμονίας σὺν αἰσχύνῃ. Θηβαῖοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ὀλίγου δεῖν πάσης ἀτυχήματος, ἅμα τῷ τε πρόσθεν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῷ ἐλευθερίαν τῷ πάριον τοῦ Μακεδόνων ἀφῃρέθησαν. ἡ δὲ Ῥωμαίων πόλις ἐν Ἰβηρίᾳ τε καὶ Ἰταλίᾳ πολέμους ἔχουσα μεγάλους, Σικελίαν τε ἀφεστῶσαν ἀναλαμβάνειν καὶ Σαρδόνα, καὶ τὸν ἐπὶ Μακεδονίᾳ καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα πρόσθεν ἐκπεπολεμωμένων, καὶ Καρχηδόνος ὅπῃ τὴν ἡγεμονίαν πάλιν ἀνισαμένης, καὶ τῆς Ἰταλίας ἅπασης ὀλίγου δεῖν μόνον ἀφεστώσης, ἀλλὰ καὶ συνεπαρθείσης τὸν Ἀννιβαϊκὸν καλούμενον πόλεμον, τοσούτοις πρόσθεν ἡμέραις κινδύνοις κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐκ ὀπίσω ἐκάκωσεν ἀφ' ὧν τότε τύχας, ἀλλὰ καὶ πρόσθεν ἐλάβομεν ἰσχὺν ἀφ' αὐτῶν ἔτι μείζονα τῆς πρότερον, ὥστε πλήθει τε ἀναλωτικοῦ πρὸς ἀπώλειαν ἀφθονίας ἡμέρας τὰ δένδρα, ἀλλ' ὀκ ὥσπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, δυνάμει τύχης χρησάμενον· ἐπεὶ τούτου γε χάριν ὤχετ' ἂν ὑποδρύχιος ὀξὺ ἐνὸς τοῦ πρὸς Κάννας τραύματος, ὅτε αὐτῇ ἀπὸ μὲν ἑξακισ-

luit cõpaſcuos; ſed in partẽ agri ſorte diuidẽdam colonos Romanos mitti; atq; ita captas vrbes, ex hoſtib. colonias Romanorũ fieri; nonnullas vero etiam in ius ciuitatis admitti. His ille atq; huiuſmodi aliis inſtitutis vrbem ex parua magnam reddidit; id quod res ipſa indicat. Qui enim vna cum illo vrbem condere cœperunt, non plures erant ter mille pedites, & pauciores trecentis equites: quando autem ex mortalium numero ſublatus eſt, peditum reliquit XLVI milia, & mille ferme equites. Atque hæc ipſius inſtituta cum regni ſucceſſores ſeruauerunt, tum poſt illos magiſtratus annui; nonnulla etiam addentes; ita vt Romanorum ciuitas nulli genti vel populoſiſſimæ numero hominum cederet. Quibuscum ſi Græcorum conſuetudines comparem, non poſſum laudare Lacedæmonios & Thebanos, Athenienſesve opinione ſapientiæ celebres: qui ad retinẽdam generis nobilitatem, vel nullos vel raros in ius ciuitatis admittebant: vt interim taceam hoſpites a quibuſdam pelli ſolitos. ex hac enim iactantia nõ modo nullos perceperũt fructus, ſed etiam maxima inde ſenſerunt detrimenta. Spartani certe poſt acceptam ad Leuctra cladem, amiſſosq; MDCC viros, nunquam poſtea potuerunt ciuitatem in integrum reſtituere, ſed turpiter ceſſerunt imperio. itidem Thebani atque Athenienſes vnico prœlio ad Chæroneam a Macedonibus victi, mulctati ſunt & patria libertate & Græciæ principatu. At Romani Hiſpanicis atque Italicis bellis impliciti, & Siciliam cum Sardinia ſub dicionem ſuam retrahentes, nec immunes interim a bellis Macedonum & Græcorum, Carthagine rurſum affectante imperium, Italia pene tota non ſolum ad hoſtem deficiente, ſed etiam bellum quod Annibalicum dictum eſt, accerſente, vno eodemque tempore tot periculis expoſiti, adeo non ſuccubuerunt aduerſis in eo bellorum tumultu caſibus, vt etiam viribus inde ſint aucti, militũ numero ad excipiendos omnium impetus ſufficiente, non (vt quidam opinãtur) fortuna indulgente. nam quod ad hanc quidem attinet, vel vna Cannenſis clades ciuitatem mergere poterat, quando e ſex

equitum milibus tantum CCCLXX ſuperfuerũt reliqui; & ex LXXX peditũ milibus, in publicam illam expeditionem cõſcriptis, paulo plures ter mille manſerunt incolumes. Hæc ſunt quæ in hoc viro ſuſpicio, atq; inſuper quæ mox dicturus ſum: q, cum animaduertiſſet felicitatis rerumpublicarũ eſſe cauſſas, quas omnes quidẽ politici prædicant, at pauci ſectantur; primũ, fauorem numinũ, quo aſpirante, mortalib. omnia cedũt proſpere: deinde, temperantiã & iuſtitiã, per quas fit vt minus ſe lædãt mutuũ, magis cõſentiant, felicitatẽq; nõ turpi voluptate ſed honeſtate metiãtur: poſtremo, fortitudinẽ militarẽ, cuius ope ceteræ quoq; virtutes ſua exſerãt cõmoda: non ſpõte obuenire horum bonorũ quodq; ratus eſt; ſed intellexit rectis legib. honeſtorumq; ſtudiorũ æmulatione, piam, tẽperantem, iuſtitiæ ſtudioſam, belloq; fortẽ ciuitatẽ fieri. His itaq; reb. plurimum curæ impendit, a deorũ cultu exorſus. proinde tẽpla & areas ſacras, arasq;, ac ſignorũ ædiculas, tum eorundẽ ſimulacrorũ effigies & inſignia, præterea vires & dona quib. de noſtro genere bene ſunt meriti; feſta itẽ quæ cuiq; deorũ dæmonumve celebrari cõuenit, & ſacrificia quibus apud homines coli expetũt; ad hęc rationes inducia-
R. deorũ cultũ inſtituit.
rum, celebritatũ, vacationum a laboribus, ceteraq; huiuſmodi omnia, iuxta optimos quoſq; Gręcorũ ritus inſtituit. ceterũ fabulas de ipſis a maioribus traditas, probra eorũ continẽtes ac crimina, improbas cenſuit, inutilesq; ac indecẽtes, & ne probis quidẽ viris dignas, nedũ diis ſuperis: repudiatisq; his omnibus, ad bene ac præclare de diis ſentiendũ & loquendum ciues ſuos induxit, nihil eis affingi paſſus quod beatæ illi naturæ parũ eſſet conſentaneum. Neq; enim Cælus a ſuis liberis exſectus apud Romanos traditur; neq; Saturnus proprios natos abolens, metuensq; ne ipſorũ apperatur inſidiis; nõ Iupiter Saturnum patrem regno deiectum Tartareo includens carceri; nec item deorũ bella, vulnera, vincula, ſeruitutesve apud homines. Nullum apud eos feſtum atratũ aut lugubre agitur, in quo mulieres ſublatos e medio deos planctibus & lamentis proſequantur; qualia ſacra Græci faciunt, raptã Proſerpinã

χιλίων ἱππέων ἑβδομήκοντα καὶ τετρακόσιοι περιελείφθησαν, ἀπὸ δὲ μυριάδων ὀκτὼ τὸ εἰς τὸ κοινὸν στράτευμα καταγραφέντων, ὀλίγῳ πλείους τετρακισχιλίων ἐσώθησαν. Ταῦτά τε δὴ τὰ ἀνδρὸς ἀγάλματα, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἃ μέλλω λέγειν, ὅτι τὰ καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις αἴτια ὑπολαβών, ἃς φυλλοῦσι μὲν ἅπαντες οἱ πολιτικοὶ, κατασκευάζουσι δ' ὀλίγοι, πρῶτον μὲν πρὸς τῶν θεῶν εὔνοιαν, ἧς παρέσεσθαι ἅπαντα τοῖς ἀνθρώποις ὅπου τὰ κρείττω συμφέρεται· ἔπειτα σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ, δι' ἃς ἦτον ἀλλήλοις βλάπτοντες, μᾶλλον ὁμονοοῦσι, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ ταῖς αἰσχίσταις μετροῦσιν ἡδοναῖς, ἀλλὰ τῷ καλῷ· τελευταίαν δὲ, τὴν ἐν πολέμοις γυμναστικὴν, τὴν πρὸς ἀνδρίαν ἀσκοῦσαν εἴ τις καὶ ἄλλη ἀρετὰς τοῖς ἔχουσιν ὠφελίμους· οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου πρὸς ἀλλήλαις τούτων ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν ἐνόμισεν, ἀλλ' ἔγνω ὅτι νόμοι σπουδαῖοι καὶ καλῶν 68
ζῆλος ἐπιτηδευμάτων εὐσεβῆ καὶ σώφρονα καὶ τὰ δίκαια ἀσκοῦσαν, καὶ τὰ πολέμια ἀγαθὴν ἐξεργάζονται πόλιν· ὧν πολλὴν ἔσχε πρόνοιαν, τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος ἀπὸ τῶν περὶ τὰ θεῖα καὶ δαιμόνια σεβασμῶν. ἱερὰ μὲν οὖν καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς καὶ ξοάνων ἱδρύσεις, μορφάς τε αὐτῶν καὶ σύμβολα καὶ δυνάμεις καὶ δωρεὰς αἷς ὁ θεὸς ἡμῶν ὑπηρέτησαν, ἑορτάς τε οἱασίας τινὰς ἑκάστῳ θεῶν ἢ δαιμόνων ἄγεσθαι προσήκει, καὶ θυσίας αἷς χαίρουσι γραφέντας τοῖς ἀνθρώποις, ἐκεχειρίας τε αὖ καὶ πομπὰς, καὶ πόνων ἀναπαύλας καὶ πότνια τὰ τοιαῦτα, ὁμοίως κατεστήσατο τοῖς κρατίστοις τῶν παρ' Ἕλλησι νομίμων. Τοὺς δὲ παραδεδομένους περὶ αὐτῶν μύθους, ἐν οἷς βλασφημίαι τινές εἰσι κατ' αὐτῶν ἢ κατηγορίαι, πονηροὺς καὶ ἀνωφελεῖς καὶ ἀχρήμονας ὑπολαβὼν εἶ, καὶ ἀχ ὅτι θεῶν ἀλλ' οὐδ' ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀξίους, ἀπρεπεῖς ἐξέβαλε, καὶ παρεσκεύασε τοὺς ἀνθρώπους κρίνειν περὶ θεῶν λέγειν τε καὶ φρονεῖν, μηδὲν αὐτοῖς προσάπτοντας ἀνάξιον ἐπιτήδευμα τῆς μακαρίας φύσεως. οὔτε γὰρ Οὐρανὸς ἐκτεμνόμενος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ παίδων παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται· οὔτε Κρόνος ἀφανίζων τοὺς ἑαυτοῦ γόνους, φόβῳ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπιθέσεως· οὔτε Ζεὺς κατάλυων τὴν Κρόνου δυναστείαν, καὶ καθειρκτὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τῷ Ταρτάρου τὸν ἑαυτοῦ πατέρα· οὐδέ γε πόλεμοι καὶ τραύματα καὶ δεσμοὶ καὶ ἁρπαγαὶ θεῶν παρ' ἀνθρώποις· ἑορτή τε παρ' αὐτοῖς οὐδεμία μελανείμων ἢ πένθιμος ἄγεται, κηπευτοὺς ἔχουσα καὶ θρηνώδεις γυναικῶν ὑπὲρ θεοῖς ἀφανιζομένοις, ὥσπερ Ἕλλησιν ἐπιτελεῖται περί τε Περσεφόνης ἁρπαγῆς,

καὶ τὰ

καὶ τὰ Διονύσου πάθη, καὶ ὅσα ἀλλα τοιαῦτα· οὐδ' ἂν ἴδοι τις παρ' αὐτοῖς, καίτοι διεφθαρμένων τῶν ἐθῶν ἤδη, οὐ θεοφορήσας, ἢ κορυβαντιασμοὺς, οὐκ ἀγύρτας, ἢ βακχείας καὶ τελετὰς ἀπορρήτους, ἢ ἀφροδισιασμοὺς ἐν ἱεροῖς ἀνδρῶν σὺν γυναιξὶν, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων τοῖς τερασκόποις ἔοικεν, ἀλλ' ὑλακῶς ἀποκρυφά τε καὶ λεγόμενα τὰ περὶ τοὺς θεούς, ὡς οὔτε παρ' Ἕλλησιν οὔτε παρὰ βαρβάροις· καὶ ὁ πάντων μάλιστα ἔγωγε τεθαύμακα, καὶ ὅσον μυρίων ὅσων εἰς τὴν πόλιν ἐληλυθότων ἐθνῶν, οἷς πολλὴ ἀνάγκη σέβειν τοὺς πατρίους θεοὺς τοῖς οἴκοθεν νομίμοις, οὐδενὸς εἰς ξῆλον ἐλήλυθε τῶν ξενικῶν ἐπιτηδευμάτων ἡ πόλις· δημοσίᾳ, ὃ πολλαῖς ἤδη συνέβη παθεῖν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα κατ' ἐνισμοὺς ἐπεισηγάγετο ἱερά, τοῖς ἑαυτῆς αὐτὰ τιμᾷ νόμοις, ἅπασαν ἐκβαλοῦσα περιφέρειαν μυθικήν, ὥσπερ τὰ τῆς Ἰδαίας ἱερά. θυσίας μὲν γὰρ αὐτῇ καὶ ἀγῶνας ἄγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος οἱ στρατηγοὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίων νόμους· ἱερᾶται δὲ αὐτῆς ἀνὴρ Φρὺξ, καὶ γυνὴ Φρυγία· καὶ περιάγουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν οὗτοι μηδαγυρίζοντες, ὥσπερ αὐλητὴς ἕτερος, τύποις τε πεπυκασμένοι τοῖς σχήμασι, καὶ καταυλούμενοι πρὸς τῶν ἑπομένων τὰ μηδῷα μέλη, καὶ τύμπανα κροτοῦντες· Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐτοχθόνων οὔτε μηδαγυρτῶν τις, οὔτε καταυλούμενος πορεύεται διὰ τῆς πόλεως, ποικίλην ἐνδεδυκὼς στολὴν, οὔτε ὀργιάζων τὸν θεὸν τοῖς Φρυγίοις ὀργιασμοῖς, κατὰ νόμον ἢ ψήφισμα βουλῆς. οὕτως ὑλακῶς ἡ πόλις ἔχει πρὸς τὰ ξένα ἐπιχώρια ἔθη περὶ θεῶν, καὶ πάντα ὑποπτεύεται τύφον, ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ ὠφέλιμον· καὶ μηδεὶς ὑπολάβοι με ἀγνοεῖν ὅτι τῶν Ἑλληνικῶν μύθων εἰσί τινες αἰνίγμασι χρήσιμοι· οἱ μὲν, ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας· οἱ δὲ, παραμυθίας ἕνεκα συγκείμενοι τῶν ἀνθρωπείων συμφορῶν· οἱ δὲ, παραχαράττοντες ψυχῆς καὶ δείματα, καὶ
69 δόξας καθαιροῦντες οὐχ ὑγιεῖς· οἱ δ', ἡδονῆς τινὸς ἕνεκα συμπλασθέντες ὠφελείας. ἀλλὰ καίτοι ἐπισάμενος ταῦτα οὐδενὸς χεῖρον, ὅμως ὑλακῶς προσκείμενος τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὴν Ῥωμαίων μᾶλλον ἀποδέχομαι θεολογίαν, ἐνθυμούμενος ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων ἀγαθά μικρά τέ ἐστι καὶ ἃ πολλοὺς διωάμενα ὠφελεῖν, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐξητακότας ὧν ἕνεκα γέγονε· σαθροὶ δ' εἰσὶν οἱ μετειληφότες ταύτης τῆς φιλοσοφίας. ὁ δὲ πολὺς καὶ ἀφιλόσοφος ὄχλος ἐπὶ τὰ χείρω λαμβάνει φιλεῖ τοὺς περὶ αὐτῶν λόγους, καὶ παρ' ἓν δυοῖν θάτερον, ἢ καταφρονεῖ τῶν θεῶν, ὡς ἐν πολλῇ κακοδαιμονίᾳ κυλινδου-

casusq; Bacchi referentia, & id genus alia. ac ne corruptis quidē his temporibus apud eos videas arreptos numine, aut furorē corybanticum, non agyrtarum circuitiones, nō bacchationes & secretos mysteriorū ritus, non virorum cū fœminis in tēplis peruigilia, non alia his similia prodigia: sed omnia quæ ad deos attinēt, religiosius aguntur ac dicuntur, quam vel apud Græcos, vel apud barbaros. & quod omniū maxime miratus sum, quāuis innumerę nationes in eā vrbem conuenerint, quibus necesse sit patrios deos domestico ritu colere; nulla tamen peregrina sacra sunt recepta publice; quod multis iam vrbibus accidit: sed etiamsi aliqua oraculorū iussu aliunde introducta sint sacra, suo tamen ritu peraguntur a ciuibus, abdicatis omnib. fabularū portentis; sicut in matris Idææ sacris fit. huic.n. imperatores quotānis Romano ritu victimas cædunt & ludos faciūt: sacerdotio vero eius fungūtur Phrygii generis vir & mulier, eamq; per vrbem circūferunt, circulatorio ritu stipem Matri colligētes, & pectora plangētes, psequentibus eos cū Matroo carmine tibiis, & tympanorū pulsu: sed e Romanis indigenis nemo cū Matriacis vicatim stipē colligit, nec ad Phrygios tibiæ modos per vrbē incedit varia indutus stola, nec ex decreto senatus Phrygia Matris orgia celebrat. Tāta est religio erga ritus exteros, omnisq; indecora vesania reformidatur. Nemo tamē suspicetur me ignorare, fabulas quasdā Græcas esse perutiles hominibus, quæ vel opa naturę per allegoriā indicāt, vel ad cōsolationē humanorū casuū excogitatę sunt, vel perturbationes ac terrores insanasq; opiniones ex animis eximunt, vel ad aliā quampiā vtilitatē sunt confictæ. equidē ista noui æque ac quiuis alius; attamen illas religiosa cautione mitto, ac Romanā theologiam magis probo, reputans q, in Græcorū fabulis exigua insunt bona, nec multis psunt nisi qui scopum earum accurato examine cognouerint: quæ quidē sapientia paucis contigit. ceterum vulgus & philosophiæ rudis turba tales de diis sermones in deteriorē partem accipit, & e duobus alterū hinc capit incommodum. aut.n. deos cōtemnit tanquam multis inuolutos infortu-

niis; aut a nulla iniquitate turpitudineve abstinet, cũ deos quoq; his obnoxios videat. Verum hæc speculatiuam duntaxat philosophiã sectantibus consideranda relinquimus: de constituta vero per Romulũ republica etiã ista memoratu digna sunt: primũ quod multos addixit diuino cultui. in nulla certe alia recẽs cõdita vrbe tot sacerdotes ac deorũ ministros mox ab initio institutos aliquis indicauerit. nam præter gentilia sacerdotia, qui publice pro ciuitate sacra tributim & curiatim facerẽt, LX illo regnante designati sunt, vt Terentius Varro in Antiquitatib. auctor est, vir ætate sua doctissimus. deinde, cum alii temere plerũq; ac incõsiderate sacrorum antistites eligant, quidã licitatoribus hunc honorem proponentes, quidã sortibus committẽtes, ipse neque venalia esse voluit sacerdotia, neq; sorte distribui: sed lege sanxit vt e singulis curiis legerentur bini annũ egressi quinquagesimum, qui virtute ac genere præcellerẽt ceteros, opesq; haberent sufficientes, & integro essent corpore. his non ad certum tempus, sed in omnem vitam eum honorem concessit, immunib. propter ætatẽ a militia, & propter priuilegium exẽptis ab vrbanis molestiis. Quoniam autem quædam sacra per mulieres fieri oportebat, quædam etiam per pueros patrimos matrimosq;, vt his quoq; quantum posset cõsuleret, voluit sacerdotũ vxores cũ suis maritis fungi sacerdotio; & siqua orgia viros obire vetaret mos patrius, ea relinqui fœminis, in eiusq; ministerii partem debitã venire illorũ etiã liberos. quod siqui prole carerẽt, eis licere optare ex aliis cuiusque tribus familiis puerũ puellamq; elegãtissimos; alterum, ministraturũ sacris donec pubesceret; alterã, tantisper dũ pura esset a nuptiis: hoc quoq;, credo, mutuatus a Græcorũ legibus. Nã quæcunq; in Græcanicis sacris munia exsequuntur eæ quæ κανηφόροι ab ipsis nominãtur, ea peragunt apud Romanos hæ appellatæ. idq; faciunt ornatæ capita corollis, qualibus Ephesię Dianæ statuæ ornari solent apud Græcos. Quę autem apud Etruscos, & superiori etiam tempore apud Pelasgos in Curetum & Magnorum deorum mysteriis peragebant ii qui vocabantur

μῶν, ἢ τῶν αἰχίστων τὲ καὶ θανομοθετάτων θεσμὸς ἀπέχεσθαι, θηλείαις αὐτὰ προσκείμενα ὁρῶν. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν τότων τοῖς αὐτὸ μόνον θεωρητικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος ἀποτελοῦσιν ἀφεῖσθω σκοπεῖν. τὰ δὲ ὑπὸ Ῥωμύλου καταστᾶσης πολιτείας καὶ τὰ δοκοῦντά μοι ἰσοτέλειαν ἄξια· πρῶτον μέν, ὅτι πολλοῖς σώμασιν ἀπέδωκε θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον. ἐν γὰρ μιᾷ πόλει νεοκτίστῳ τοσούτους ἱερεῖς καὶ θεραπευτὰς τῶν θεῶν αὐτὸς ἀποδειχθέντας θεσμὸς μὴ εἶπεῖν ἔχοι. χωεἰς γὰρ τῶν ἐχόντων τὰς συγγενικὰς ἱερωσύνας, οἱ τὰ κοινὰ περὶ τῆς πόλεως ἱερὰ συλλειτουργοῦντες καὶ φυλάς τε καὶ φράτρας, ἐξήκοντα καλεσάσθην ὑπὸ τῆς ἐκείνῃ ἀρχῆς· λέγω δὲ ἃ Τερέντιος Βάρρων ἐν ἀρχαιολογίαις ἔγραψεν, ἀνὴρ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀκριβέστατος ἡλικίαν ἀκμασάντων πολυπειρότατος. ἔπειτα, ὅτι τῶν ἀνδρῶν φαύλως πως καὶ ἀπροσκέπτως ὡς ἐπὶ πολὺ ποιουμένων τὰς αἱρέσεις τῶν ὑποψηφιουμένων τοῖς ἱεροῖς, καὶ τῶν μὲν ἀρχαίων ὁ ὕμνιος ἀποκηρύττων ἀξιωμάτων, τῶν δὲ κληρῳ διαιρούντων τὰς ἱερωσύνας, ἐκείνος ὅτε ὠνητὰς χρημάτων ἐποίησε τὰς ἱερωσύνας, ὅτε κληρῳ μερίσας, ἀλλ' ἐξ ἑκάστης φράτρας ἀνομοθέτησεν ἀποδείκνυσθαι δύο τὰς ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη γεγονότας, τοὺς γνώμῃ τε προὔχοντας τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀρετῇ σχεφόρους, καὶ χρημάτων περιουσίαν ἔχοντας ἀρκοῦσαν, καὶ μηδὲν πλημμελοῦντας περὶ τὸ σῶμα· τότους ὃ οὐκ εἰς ὠφελημένον τινὰ χρόνον ἔσχε τὰς τιμὰς ἔταξεν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου, τραλφῶν μὲν ἀπολελυμένους διὰ τὴν ἡλικίαν, τῶν δ' ἐπὶ τὴν πόλιν ἀκληρῶν, διὰ τὸν νόμον. ἐπεὶ δ' καὶ διὰ γυναικῶν ἔνα διά τινα ἱερὰ τελεταῖς, καὶ διὰ παίδων ἀμφιθαλῶν ἕτερα, ἵνα καὶ ταῦτα μὴ δημοσίᾳ τῶν κρατίστων, τὰς τε γυναῖκας τῶν ἱερέων ἔταξε τοῖς ἑαυτῶν ἀνδράσι συνιερᾶσαι, καὶ εἴ τι μὴ θέμις ἰδεῖν ἀνδρῶν ὀργιάζεσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιχώριον, ταύτας ἐπιλεχθεῖσαν, καὶ παῖδας αὐτῶν τὰ καθήκοντα λειτουργεῖν· τοῖς δὲ ἅπασιν, ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἴκων τοὺς χρησιμωτάτους καταλεχθέντας ἐξ ἑκάστης φράτρας, χοῦσον καὶ χόρτον τὸν μέν, ἕως ἥβης ὑπηρέτειν ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς· τὸν δὲ χόρτον, ὅσον ἀνὴ χρόνον ἀγνὴ γάμων· ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν νόμων καὶ ταῦτα μεμελετηκώς, ὡς ἐγὼ πείθομαι. ὅσα μὲν γὰρ αἰκνηφόροι λεγόμεναι λειτουργοῦσιν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν, ταῦτα καὶ Ῥωμαίοις αἵδε προσαναπληροῦσιν. τὸ δ' στεφανοῦσι στεφάνοις κοσμουμένας τὰς κεφαλάς, οἷοις κοσμοῦνται τὰ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἀφιδρύματα παρ' Ἕλλησιν. ὅσα δὲ καὶ Τυρρηνοῖς, καὶ ἔτι πρότερον καὶ Πελασγοῖς ἐτέλουν ἐπί τε Κυρήτων καὶ Μεγάλων θεῶν ὀργιασμοῖς οἱ καλούμενοι πρὸς

αὐτῶν

αὐτῶν Κάδωλοι, ταῦτα κτὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπηρέτουν τοῖς ἱερεῦσιν οἱ λεγόμενοι νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων Κάμιλλοι. ἔτι τε τούτοις ἔταξε μέρος ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα παρέχειν τοῖς ἱερεῦσι, ὃν ἡμεῖς μὲν Ἱεροσκόπον καλοῦμεν, Ῥωμαῖοι δ' ὀλίγον τι τῆς ἀρχαίας φυλακτόνλες ὀνομασίας, Αἰσύαπικα τετραγραμμένον. ἀπέμιας δὲ τοῖς ἱερεῦσι τε καὶ λειτουργοῖς τῶν θεῶν ἐνομοθέτησεν ἀποδείκνυσθαι μὲν ὑπὸ τῶν φρατριῶν, κυροῦσθαι δ' ὑπὸ τῶν ἐξηγουμένων τὰ θεῖα ἀφὰ μαντικῆς. ταῦτα περὶ τῶν θρησκευόντων τοῖς θεοῖς καταστησάμενος, διῆρε πάλιν, ὡς ἔφην, κατ' ὀπτηδότητα τὰς φρατρίας τὰ ἱερὰ, θεοὺς ἀποδείξας ἑκάστας καὶ δαίμονας, οἷς ἔμελλον ἀεὶ σέβειν· καὶ τὰς εἰς τὰ ἱερὰ δαπάνας ἔταξεν, ἃς ἐγρίων αὐτὰς ἐκ τοῦ δημοσίου δίδοσθαι. συνέζευόν τε τοῖς ἱερεῦσιν αἱ φρατρίαι εἰς τὰς ἀπομερισθείσας αὐτοῖς θυσίας, καὶ συνεστιῶντο κτὶ τὰς ἑορτὰς ὅπου τὸ φρατριακὸν ἑστίας· ἑστιατόριον γὰρ ἐν καλεσκευασμένον ἑκάστη φρατρία· καὶ συνῆ αὐτῷ καθωσιώτο τις, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς πρυτανείοις, ἑστία κοινὴ τῶν φρατριῶν. ὄνομα δὲ τοῖς ἑστιατορίοις ἐν, ὥσπερ ταῖς φρατρίαις, Κουρία, καὶ μέχρις ἡμῶν ὅτου καλοῦνται. τοῦτο δὲ πολίτευμα δοκεῖ μοι λαβεῖν ἐκ τῆς Λακεδαιμονίων ἀγωγῆς περὶ τὰ Φιλίτια κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπιχωριάζοντος· ἐν Λυκοῦργος εἰσηγήσασθαι δοκεῖ πρὸς Κρητῶν μαθών, καὶ μεγάλα τὴν πόλιν ὠφελῆσαι· ἐν εἰρήνῃ μὲν, εἰς εὐτέλειαν δύσγων τοῦ βίου, καὶ σωφροσύνην τὸν καθ' ἡμέραν διαίτης· ἐν πολέμῳ δ', εἰς αἰδῶ καὶ πειθαρχίαν καταστήσας ἕκαστον τοῦ μὴ καταλιπεῖν τὸν παρατάξιν, ᾧ καὶ συνέσωσε καὶ ἐνίκησε καὶ κοινῶν ἱερῶν μετέσχεν. ὃ μόνον ἐν τῆς περὶ ταῦτα σοφίας χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐτελείας τῶν θυσιῶν, αἷς γράφεσθαι τοὺς θεοὺς ἐνομοθέτησεν, ὧν αἱ πλεῖσται διέμενον ἕως τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι κατὰ τὸν ἀρχαῖον ὑπετελοῦντο τρόπον. ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα παρακείμενα θεοῖς, ἐν βαπέζαις ξυλίνοις ἀρχαϊκῆς, ἐν κανοῖς καὶ πινακίσκοις κεραμίοις ἀβρίτων μάζας, καὶ πόπανα, καὶ ζέας, καὶ καρπῶν ἄκρων ἀπαρχὰς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα λιτὰ καὶ εὐδάπανα καὶ πάσης ἀπειροκαλίας ἀπηλλαγμένα· καὶ σπονδὰς εἶδον ἐκπεκαμένας οὐκ ἐν ἀργυρέοις καὶ χρυσοῖς ἄγγεσιν, ἀλλ' ἐν ὀστρακίναις κυλίκαις καὶ πρόχοις, καὶ πάνυ ἡδέως τῶν ἀνδρῶν, ὅτι ἐμμένουσιν ἐν τοῖς πατρίοις ἔθεσιν, οὐδὲν ὀξυμαθοῦντες τῶν ἀρχαίων ἱερῶν εἰς τὸν ἀλαζόνα πολυτέλειαν. ἔστι μὲν οὖν ἃ καὶ Νομᾶς Πομπίλιος ὁμοῦ Ῥωμύλου ἄρξας

Cadoli, ea miniſteria eodē modo ſacerdotib. præſtant qui nunc a Romanis nominātur Camilli. Præterea vatem vnū ex quaq; tribu ſacris intereſſe ſtatuit; quē nos ἱεροσκόπον, ipſi minimum quiddā ex appellatione priſca ſeruantes, nomināt aruſpicem. De ſacerdotib. autē deorumq; miniſtris legē tulit, deſignari eos a *ſuis* curiis; quā electionem ita demum ratā haberi, ſi cōprobata fuiſſet ab auguribus. His de deorū cultoribus ita cōſtitutis, rurſum ſua cuiq; curiæ ſacra, vt iam dixi, partitus eſt, aſſignatis in ſingulas diis & dæmonib. quos perpetuo colerēt: ſumptus etiā in ſacra faciendos præſcripſit, quos illas e publico accipere iuſſit. curiæq; ad attributa ſibi ſacrificia cum ſacerdotib. præſto aderant; & feſtis diebus vna ſumebāt epulum in foco curiali. ſuum enim cuiq; curiæ exſtructū erat cœnaculū: & præterea dedicatus cōmunis quidam omnib. curiis focus, ſicut in Græcorum Prytaneis. Hæc quoque cœnacula curiæ nominabantur, quod nomen etiam hodie retinent. Id inſtitutū mihi deſumpſiſſe videtur ex Lacedæmoniorū diſciplina, apud quos itidē phiditia tunc tēporis erāt vſitata: quē morem Lycurgus a Cretēſibus mutuatus videtur, magno ſuæ ciuitatis cōmodo. nam hoc pacto ciues pacis tēpore ad frugalē vitam & moderatum victum aſſuefecit: in militia vero pudorē eis & cautionē ingeſſit, ne quis manipularem ſuū deſereret, cū quo libaſſet, rē diuinā feciſſet, & cōmunium ſacrorū factus eſſet particeps. Nec in his ſolum reb. laudem meretur Romuli ſapientia, verumetiā q, frugalibus ſacrificiis deos coli voluit, quorū pleraq; ad noſtrā ętatem permanent; tametſi non omnia priſcū ritum obtinēt. ipſe certe ſpectaui in ſacris ædibus cœnas diis appoſitas in mēſis ligneis antiqui operis, [1] pultemq; in caniſtris & fictilibus quadrulis, liba item & far, fructuumq; quorundam primitias, & alia huiuſmodi tenuia paratuq; facilia, & omnis ineptiæ expertia; libationes etiam vidi nō argenteis aureisve infuſas vaſis, ſed [2] culignis & guturniis teſtaceis; multum delectatus hominum in ritu patrio conſtantia, nihil ex antiquis ſacris in inſolētem luxum demutantium. Sunt præterea quæ Numa Pompilius Romuli ſuc-

ceſſor memoratu digna inſtituit, vir ſapiens,& rerũ diuinarũ interpres excellẽtiſſimus,de quib. dicetur poſtea; ſicut & Tullus Hoſtilius rex tertius, ac deinceps reliqui: ſed ſeminaria & initia,ꝑbatiſſimæq; de cultu deorum leges, debentur Romulo. Quin & cetera præclara inſtituta,per quę Romani felicitatẽ ſuam retinuerunt tot ſeculis,ad illũ referẽda videtur, vt auctorem legũ honeſtarum & vtilium; quarũ ſcriptæ quædã,pleræq; ſcriptis mãdatæ nõ ſunt.eas omnes percẽſere nõ eſt opus:pręcipuas tantũ & admiratione digniſſimas,ex quibus aperte cõiicere licet de eius viri in ferẽdis legib.prudẽtia,quã ſeuerus fuerit,& infenſus vitiis,heroicarumq; virtutũ æmulus,paucis indicabimus;illud præfati,omnes eos qui reipublicę formas cõſtituerunt vel Græcis vel barbaris, videri recte in genere animaduertiſſe, quamlibet ciuitatẽ quæ conſtet ex multis domibus, tãtiſper frui trãquillitate, dũ priuati homines viuendi rationem exactã tenent; ediuerſo cõflictari cũ variis tẽpeſtatibus,ſi ciues ſinguli nõ bene ſe habeãt.proinde oportere eum qui mẽte ad remp. adminiſtrandã idonea ſit præditus, ſiue is legislator ſit ſiue rex,leges ferre quæ iuſtas ac tẽperatas reddant ciuiũ vitas. quib. aũt ſtudiis & quibus legib. tales euadere poſſint,non æque omnes intellexiſſe videri; ſed nõnullos multũ, immo in totũ (vt breuiter dicã) aberraſſe in his quę in primis & proprie ad legislatoris curã pertinent.mox enim de nuptiis agẽtes & cõuictu cũ fœminis,vnde legislatori ſumendũ eſt initiũ,quemadmodũ & natura vitas noſtras a cõiunctione ſexuum auſpicata eſt: alii ſumpto a beſtiis exẽplo,vagos & ꝑmiſcuos permiſerũt concubitus; quaſi hoc pacto vita liberari poſſet a furorib. amatoriis, a zelotypia in mutuas erũpente cædes,aliisq; malis plurimis,quę vel priuatas familias vel ciuitates totas ꝑpter mulieres ſolent inuadere:alii hanc inſolentẽ & belluinã venerẽ profligantes e ciuitate, virum copulauerũt vnicæ mulieri: at de cõſeruando cõiugio,& de vxorũ modeſtia, neq; magnũ quid neq; paruum præſcripſerũt legibus, libenter abſtinentes a negotio difficillimo. alii neque ſine ſpõſione venereos admiſere coitus, vt quidã barbari; neq; vxores

Rom. legib. mores temperat.

τῆς πόλεως, καλεσήσατο μνήμης ἀξία καὶ λόγου, ὡς εἰπεῖν τὸν γνώμιμον ἀνήρ, καὶ τὰ θεῖα ἐξηγήσασθαι σοφὸς ἐν λόγοις, ὑφ' ὧν ὕστερον ἐρῶ· καὶ Τύλλος Ὁστίλιος ὁ τρίτος ἀπὸ Ῥωμύλου βασιλεύσας, καὶ πρῶτος οἱ μετ' ἐκεῖνον νομόμενοι βασιλῆς· ἀλλ' ὁ τὰ σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτοῖς καταβαλών, καὶ τὰ κυριώτατα καταστησάμενος τῶν περὶ τὰ θεῖα νομίμων, Ῥωμύλος ἦν. δοκεῖ δὲ καὶ τῆς δήμης δυνασμίας, ἣ χρώμενοι Ῥωμαῖοι, διεφύλαξαν ἐδαμονῶσαν τὴν πόλιν ὅτι πολλὰς μὲν ἀρχὰς, ἐκεῖνος ἄρξαι, νόμοις καλοῖς καὶ συμφέρουσας, ἀγράφοις μὲν τὰς πλείστους, ἔστι δ' οἷς καὶ ἐν γράμμασι κειμένοις καταστησάμενος, ὧν ἐγὼ τὰς μὲν δήμους οὐδὲν δέομαι γράφειν, οἷς δὲ πρώτων μάλιστα τεθαύμακα, καὶ ἐξ ὧν ὑφείληφα καταφανῆ καὶ τοῖς δήμοις τὴν ἀνδρὸς μέθοδον νομοθεσίαν, ὡς αὐστηρὰ καὶ μισοπόνηρος ἦν, καὶ πολλοῦ ἔργου τοὺς τοῖς ἡρωϊκοῖς βίοις ὁμοιότητα, δι' ὀλίγης ὑπομνήσεως σημανῶ, τοσοῦτον προφέρων, ὅτι μοι δοκοῦσιν ἄπαντες οἱ Δημοτάξαντες τάς τε βαρβαρικὰς καὶ τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας τὸ μὲν κοινὸν ὀρθῶς ἰδεῖν, ὅτι πόλιν ἅπασαν ἐκ πολλῶν οἴκων συνεστῶσαν, ὀρθοῦ γε πλοῦ εἰκὸς ὅτε οἱ τῶν ἰδιωτῶν βίοι κατὰ θῶσι βίοι, καὶ χρήσιμα πολλοῦ ἄξιον, ὅταν κακῶς ἐκάστοις ἔχωσι τὰ ἴδια· τὸ δ' ὅτι δεῖ τὸν νοῦν ἔχοντα πολιτικὸν, ἐάν τε νομοθέτης, ἐάν τε βασιλεὺς ᾖ, ταῦτα νομοθετῆν ἃ ποιήσῃ δικαίους καὶ σώφρονας τοὺς ἰδιωτῶν βίους. ἐξ ὧν δ' ἂν ἐπιτηδευμάτων καὶ δι' οἵων ἤθοιντο τοιοῦτοι νόμων, οὐκ ἐθ' ὁμοίως ἅπασιν δοκοῦσί μοι σαφὲς εἶναι· ἀλλ' ἔνιοί γε πολλοῦ τὸ πρῶτος, ὡς εἰπεῖν, ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ σοφωτάτοις μέρεσι τῆς νομοθεσίας ἀμφορτεῖν αὐλίκα περὶ γάμων καὶ τῆς πρὸς γυναῖκας ὁμιλίας, ἀφ' ἧς ἄρχεσθαι δεῖ τὸν νομοθέτην, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις ἐνόμοθέτησε τοῖς βίοις ἡμῶν ἤρξατο· οἱ μὲν, ἀπὸ τῶν θηρίων τὸ παράδειγμα λαμβάνοντες, ἀφέτους καὶ κοινὰς τὰς μίξεις ἐποίησαν τῷ ἄρρενι πρὸς τὸ θῆλυ, ὡς ἐρωτικῶν τε οἴστρων ἐλευθερώσαντες τοὺς βίους, καὶ ζῆλον ἀλληλοκτόνον ἀξιοῦμενοι, καὶ πολλῶν δήων ἀπαλλάξαντες κακῶν, ἃ καταλαμβάνει τοὺς τε ἰδίους οἴκους καὶ τὰς πόλεις ὅλας, διὰ γυναῖκας· οἱ δὲ, ταύτας μὲν ἐξήλασαν ἐκ τῆς πόλεως τὰς ἀγρώχους καὶ θηριώδεις συνουσίας, ἄνδρα συναρμόσαντες εἰς γυναῖκα μίαν, περὶ δὲ φυλακῆς γάμων καὶ σωφροσύνης γυναικῶν νομοθετεῖν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον οὐδὲν ἐπεχείρησαν, ἀλλ' ὡς ἀδυνάτου πράγματος ἀπέσχοντο· οἱ δὲ, οὔτε ἀνεγγύους ἐποίησαν, ὥσπερ ἔνιοι τῶν βαρβάρων, τὰς ἀφροδισίους, οὔτε ἀφῆκαν,

ὥσπερ

ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι, τὰς τῶν γυναικῶν φυλακάς· ἀλλὰ πολλοὺς ἔθεσαν ἐπ' αὐτὰς νόμους σωφρονιστάς· εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀρχὴν ἔνια κατέστησαν ὑπομελησομένην σωφροσύνης γυναικῶν· οὐ μὴν ἀποχρώσά γε ἡ προνοια αὐτῶν τῆς τηρήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὸ δέον τοῦ ἐλλιπούσης, οὔτε γαμετὴν κατ' ἀνδρὸς αἰτιωμένην κακῶσιν, ἢ ἄδικον ἀπολιπεῖν, οὔτε παρὰ προικὸς ἀποδόσεως ἢ κομιδῆς νόμοις θεὶς, ὅτε δεῖ τῶν προσηκόντων τούτοις διδοῦσαν ἀεὶ ὁπόσων, ἕνα δὲ μόνον ὑπὲρ ἀπόντων δίκην ἔχοντα, ὡς αὐτὰ ἔργα ἐδήλωσε, καταφρονήσαντος, εἰς ἀνδρείαν καὶ πολλὴν σωφροσύνην ἤγαγε τὰς γαμετάς. ἦν δὲ τοιόσδε ὁ νόμος, γυναῖκα γαμετὴν κατὰ νόμους ἱερεῖς σωμηδοῦσαν ἀνδρὶ, κοινωνὸν ἀπόντων τε καὶ ἱερῶν. ἐκάλουν δὲ τὰς ἱερεῖς οἱ παλαιοὶ γάμους, Ῥωμαϊκὴ προσηγορίᾳ προσελαμβάνουσι, Φαρρέαν, ὅτι τῆς κοινωνίας τὸ φαρρὸς, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ζέαν. καὶ ὥσπερ Ἕλληνες τὸν πρίνινον καρπὸν ἀρχαιότατον νομίζοντες, ὅτι τῶν θυσιῶν πρῶται καταρχόμεθα, ὕλας αὐτὰς καλοῦντες, ὅτω Ῥωμαῖοι ἀμυλωτάτου τε καρποῦ καὶ ἀρχαιοτάτου εἰς νομίζοντες τὰς ζέας, ἀφ' τούτων ἁπάσης ἐμπύρου θυσίας καταρχονται. μυῖά γὰρ ἔτι καὶ ὑ μεταπέπωκεν εἰς πολυτελεστέρας ἀπαρχάς ὄ ἔθος. ὃ δὴ κοινωνοὺς τῆς ἱερωτάτης τε καὶ σεμνοτάτης ἔφησε γυναῖκας ἀνδράσι, καὶ ὅτι πολλῆ σωφρονεῖν τύχῃ, τιὼ μὴν ὅτι κλησιν τῆς κοινωνίας τὸ φαρρὸς εἶχεν, εἰς σωμδεσμον δ' ἀναγκαῖον οἰκειότητος ἔφερεν ἀδιαλύτου, καὶ ὃ διαιρῆσον τοὺς γάμους τούτους οὐδὲν ἰῶ. οὗτ' ὁ νόμος τάς τε γυναῖκας ἠνάγκασε τὰς γαμετὰς, οἷα μηδεμίαν ἐχούσας ἑτέραν ἀποστροφὴν, σεσὸς ἕνα τὸν τῶν γεγαμηκότος ζηῶν τρόπον· καὶ τοὺς ἄνδρας, ὡς ἀναγκαίᾳ τε καὶ ἀναφαιρέτου χρήματος, τῆς γυναικὸς κρατεῖν. σωφρονοῦσα μὲν γὰρ καὶ πρέπουσα ᾧ γεγαμηκότι πειθομένη γυνὴ, κυρία τοῦ οἴκου τὸν αὐτὸν τρόπον ἰῶ, ὅνπερ καὶ ὁ ἀνὴρ· καὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς, κληρονόμος ἐγίνετο τῶν χρημάτων, ὡς θυγάτηρ πατρός· εἰ μὲν ἅπαντα τε καὶ μηδενὸς διαθεμένου ἀποθάνοι, πρώτων ὅσα κυρία τῆ ἀπολιφθέντων· εἰ δ' ἕλαττόν ἔχοι, τοῖς παισὶν ἰσόμοιρος γινομένη. ἁμαρτόντα δέ τι, δικαστὴν τὸν ἀδικούμενον ἐλάμβανε, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας κύριον. ταῦτα δὲ οἱ συγγενεῖς μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐδίκαζον· ἐν οἷς ἰῶ φο-

incuſtoditas reliquerunt, vt Lacedæmonii: ſed multas eis ad modeſtiã facientes leges impoſuerũt: nec defuerunt qui magiſtratus cõſtituerent, penes quos eſſet cura honeſtatis mulierũ. nõ tamen per eos ſatis proſpectum eſt huic negotio, ſed remiſſius quã vt ingeniũ intemperans, ipſorũ legib. ad vitæ modeſtiã poſſit adigi. At Romulus neq; marito cõtra vxorẽ ſtupratã aut temere domo profugam actione cõceſſa; neq; nuptę contra virũ malæ tractationis, aut deſtitutionis iniuſtæ; neq; de reddẽda recipiẽdave dote vllis latis legibus, nec alia quapiã huius generis regula præſcripta, vnica tantũ efficaci ad hęc omnia, vt res ipſa oſtẽdit, conſtitutione redegit vxores ad decentem modeſtiã. ea fuit talis: mulierem nuptam, quę iuxta ſacras leges [1] cõueniſſet cum viro, participem eſſe omnium bonorũ & ſacrorum. nominabant autẽ priſci Romani ſacras nuptias vocabulo ſuo [2] farracia; a communione farris, quod nos Græci zeã dicimus. & quemadmodum noſtri homines antiquiſſimã hordeaceam frugem rati, hordeo victimas initiãt, ὕλας illud (*id eſt molam ſalſam*) nominantes; ita Romani quamuis hoſtiam igne adolendã reſpergũt farre; quippe qui hoc frugum genus antiquiſſimum exiſtimant & honoratiſſimum. manet enim is mos hodieque; nec quicquam eſt additum ad priſcã frugalitatem. [3] Hæc ſane inter virum & vxorẽ cõmunio primi & ſacri quondam habiti cibi, atque fortunę quamuis opimæ, a communi farre nomen inuenit, vinculum efficiens inſolubile: nec vlla res tale coniugium dirimere poterat. Ita lex hæc mulieres nuptas, quippe quæ non haberent aliud quo ſe conuerterent refugiũ, cogebat ſolius mariti ſe attẽperare moribus: viros itẽ ſic habere vxorem, vt rem neceſſariã, nulloq; diuellendam modo. Vxor enim pudica & marito in omnibus obſequens, æque ac ille domus erat domina; & in eius defuncti bona ſuccedebat heres, ſicut filia in parentis: ex aſſe quidem, ſi is ſine liberis ac inteſtatus decederet: quodſi prolem haberet, ex æquo cum liberis. Si autẽ aliquid peccaſſet, pœnam luebat ex mariti læſi arbitrio. de huiuſmodi criminibus cognati cum ipſo cognoſcebant; in quibus erat vio-

lata pudicitia, & (quod apud Græcos videretur leuissimum) si deprehensa esset vinum bibisse mulier. nã vtrunque damnauit Romulus, vt delictorum muliebrium maxima; ratus stuprum desperatæ audaciæ principium esse; temulentiã vero, stupri: longoq; tẽpore crimen vtrunq; apud Romanos iram merebatur implacabilem; comprobantibus legis æquitatem tot seculis. Cõstat enim per DXX annos Romæ nullum accidisse diuortium. Septima demum supra centesimam & trigesimam Olympiade, M. Pomponio, C. Papyrio cõsulibus, primus dicitur vxorẽ dimisisse Sp. Caruilius, vir non obscurus, coactus a censoribus iurare, liberorum caussa se coniugem non retinere: erat enim sterilis: qui ob hoc factum, quamuis necessitate compulsus, in perpetuum exosus fuit populo. Atq; hæ sunt leges in quibus ferendis Romulus honestatis mulierum rationem habuit. quæ autem ad verecũdiam & æquitatem liberorum attinẽt, vt parentes colant, & quæcunque illi iusserint, peragant, plus habent grauitatis, & nostrorum hominum leges lõge superant. Nam qui formas viuendi Græcis condiderunt ciuitatibus, *certum quoddam* tempus admodum breue præscripserunt quo liberi patribus essent subditi; quidam, vsque ad annum pubertatis tertium; quidam, tantisper dum cælibes manerent; nonnulli, donec publice inter viros ascripti essent; quemadmodum e Solonis, Pittaci, Charondæque legibus acceperant, quorum magna celebratur sapientia: pœnas etiam in cõtumaces filios statuerunt non graues, permittẽtes patribus eos domo pellere, atq; exheredare; præterea nihil: quæ non sufficiunt ad cõpescendam iuuentutis vęsaniam moresque peruicaces: neq; contemptores honestatis leui brachio possunt ad modestiam redigi. quapropter apud Græcos sæpe indecora multa in parentes committunt liberi. Romanorum autem legislator omnem (vt *breuiter* dicam) potestatem patri dedit in filium, idque toto vitæ tempore, siue in carcerem eum detrudere, siue flagris cędere, siue vinctum ablegare ad rustica opera, siue necare libeat; etiãsi filius tractet rempublicam, etiamsi magistratus gesserit maximos, etiãsi

ἐὰ σώματος, καὶ ὁ πάντων ἐλάχιστον ἁμάρτημάτων
Ἕλλησι δόξειεν ἂν ὑπάρχειν, εἴ τις οἶνον ἔπιεν γυνή. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα ζημιοῦν ἐκέλευσεν ὁ Ῥωμύλος, ὡς ἁμαρτημάτων γυναικείων ἔσχατα· φθορὰν μὲν, ἀπονοίας ἄρχειν νομίζας· μέθην δὲ, φθορᾶς. καὶ μέχρι πολλοῦ διέμεινε χρόνου ταῦτ' ἀμφότερα παρὰ Ῥωμαίοις, ἀπαραίτητον τυγχάνοντα ὀργῆς. μάρτυς δὲ τοῦ καλῶς ἔχειν τὰ περὶ τῶν γυναικῶν νόμου ὁ πολὺς χρόνος. ὁμολογεῖται γὰρ
ἐντὸς ἐτῶν εἴκοσι καὶ πεντακοσίων μηδεὶς ἐν Ῥώμῃ ἀλλοτρίαν γάμος. ἐπὶ δὲ τῷ ἑβδόμῳ ὑπὲρ τὰς τριακοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν, ὑπάτων Μάρκου Πομπωνίου, καὶ Γαΐου Παπυρίου, πρώτος ἀπολῦσαι λέγεται τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Σπόριος Καρβίλλιος ἀνὴρ οὐκ ἀφανὴς, ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν τιμητῶν ὀμόσαι τέκνων ἕνεκα γυναικὶ μὴ συνοικεῖν· ἣν δ' αὐτὸς ἐτέρᾳ ἠγάγετο· ὃς ὑπὲρ ᾧ ἔργῳ τούτῳ, καίτοι δι' ἀνάγκην γενόμενος, μισούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου διετέλεσεν. ἃ μὲν οὖν εἰς γυναῖκας ἐξ
ἔθηκα ὁ Ῥωμύλος ἐνομοθέτησεν, ἐξ ὧν κοσμιωτέρας τε τοῖς ἄνδρας αὐτὰς ἀπειργάσατο, ταῦτά ἐστιν. ἃ δ' εἰς αἰδῶ καὶ δικαιοσύνην παίδων, ἵνα σέβωσι τοὺς πατέρας, ἄποινα τοιάδε τοὺς ἀπειθοῦντας ὅσα ἐκεῖνοι κελεύουσιν, ἔτι τούτων ἐστὶν σεμνότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα, καὶ πολλῷ ἔθνη τῶνδε τοὺς ἡμετέροις νόμοις διαφορά. οἱ μὲν γὰρ τὰς Ἑλληνικὰς καταδησάμενοι πολιτείας, βραχύ τινα κομιδῇ χρόνον ἔταξαν ἄρχεσθαι τοὺς παῖδας ὑπὸ τῶν πατέρων, οἱ μὲν, ἕως τρίτον ἐκπληρώσουσιν ἀφ' ἥβης
ἔτος· οἱ δὲ, ὅσον δὴ χρόνον ἠθροι μένουσιν· οἱ δὲ, μέχρι τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα τὰ δημόσια ἐγγραφῆς, ὡς ἐκ τῶν Σόλωνος καὶ Πιττακοῦ καὶ Χαρώνδου νομοθεσίας ἔμαθον, οἷς πολλὴ μάρτυρεται σοφία· ὑμφείας τε ὑπὲρ τῶν παίδων ἔταξαν, ἐὰν ἀπειθῶσι τοῖς πατράσιν, οὐ βαρείας, ἐξελάσαι τῆς οἰκίας ὀπίσω φάντες αὐτούς, καὶ χρήματα μὴ καταλιπεῖν, ἕτερα δὲ οὐδέν. εἰσὶ δ' οὐχ ἱκανοὶ καταισχεῖν δύναιαν νεότητος, καὶ αὐθάδειαν ἔθνων, οὐδ' εἰς τὸ σῶφρον ἀγαγεῖν τοὺς ἠμελημένους τῶν καλῶν αἱ μαλακαὶ ὑμφεῖαι. τοιγάρτοι πολλὰ ἐν Ἕλλησιν εἰς πατέρας ὑπὸ τέκνων ἀκόσμηται. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων νομοθέτης ἅπασαν, ὡς εἰπεῖν, ἔδωκεν ἐξουσίαν πατρὶ καθ' υἱοῦ, καὶ τοῦδε πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον, ἐάν τε εἴργειν, ἐάν τε μαστιγοῦν, ἐάν τε δέσμιον ὑπὸ τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων κατέχειν, ἐάν τε ἀποκτεννύναι θεραπόντων, κἂν τὰ πολιτικὰ θεράπων ὁ παῖς ἤδη τυγχάνῃ, καὶ ἐν ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις ἐξεταζόμενος, καὶ ἁπὰ

τοῦ

τὴν εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν ἐπαινέσμενος. καὶ τοῦτον γέ τοι τὸν νόμον ἄνδρες ὑπὸ φανῆς δημηγορίας διεξιόντες ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων, ἀναιδίας μὲν τῇ βουλῇ, κεχαρισμένας δὲ τοῖς δημοτικοῖς, καὶ σφόδρα εὐδοκιμοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν, καθαιρεθέντες ἀπὸ τοῦ βήματος ἀπήχθησαν ὑπὸ τῶν πατέρων, ἵν' ἀν' ἐκείνοις φανῇ ζημίαν ὑφέξοντες· οὓς ἁπαγομένους διὰ τῆς ἀγορᾶς οὐδεὶς τῶν παρόντων ἐξελέσθαι δυνατὸς ἦν, οὔτε ὕπατος, οὔτε δήμαρχος, οὔτε ὁ κελευσεύμενος ὑπ' αὐτῶν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐλάττω τῆς ἰδίας εἶναι νο- 10
μίζων ὄχλος. ἐᾶν γὰρ λέγειν ὅσους ἀπέκτειναν οἱ πατέρες ἀνδρας ἀγαθοὺς, ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ προθυμίας ἑτερόν τι δικαιοπραξάσθαι γνησιώτερον ἔργον προσδεχθέντας, ὃ μὴ προσέταξαν αὐτοῖς οἱ πάτριοι νόμοι, καθάπερ ὑπὸ Μανλίου Τορκουάτου καὶ πολλῶν ἄλλων παραληφθέντων, ὑπὲρ ὧν κατ' ἐξουσίαν ὁ
73 ιη τῆς ἐξουσίας ὁ τῶν Ρωμαίων νομοθέτης, ἀλλὰ καὶ πωλῆσαι ἐφῆκε τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, οὐδὲν ὑπισχνούμενος εἰ μὴ ὠμὸν ὑπολήψεται τὸ συγχώρημα, καὶ βαρύτερον ἢ κατὰ τὴν οἰκείαν συμπάθειαν. καὶ ὃ πάντων μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις ὑπὸ τοῖς Ἑλληνικοῖς ἤθεσι τοῖς ἐκλελυμένοις θαφεὶς, ὡς πικρὸν καὶ τυραννικὸν, καὶ τοῦτο συνεχώρησε τῷ πατρὶ, μέχρι τριῶν πράσεως ἀφ' ἧς χρηματίσασθαι, πλείονα δοὺς ἐξουσίαν πατρὶ κατὰ παιδὸς, ἢ δεσπότῃ κατὰ δούλου. ἀπελευθέρων μὲν γὰρ ὁ πατὴρ ἅπαξ, ἔπεσθαι τὴν ἐλευθερίαν δυσάμενος, αὐτὸς λοιπὸν κύριος ἦν· υἱῶν δὲ ὁ πατὴρ ὑπὸ τὸν παῖδας, εἰ γένοιτο, ἐλεύθερος, ὑπὸ τῷ πατρὶ πάλιν ἐγίνετο· καὶ ὃ δεύτερον ἀπεμπολήσεις τε καὶ ἐλευθερωθεὶς, δοῦλος, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς, τοῦ πατρὸς ἦν· μετὰ
ταῦτα τρίτῳ πράσει ἀπήλλακτο τοῦ πατρός. τοῦτον τὸν νόμον οἱ ἀρχαῖς μὲν οἱ βασιλῆς ἐφύλαττον εἴτε γεγραμμένον εἴτε ἄγραφον· ὃ γὰρ ἔγω σαφὲς εἰπεῖν· ἀπόντων κράτιστον ἡγούμενοι νόμων. καταλυθείσης τῆς μοναρχίας, ὅτε πρῶτον ἐφάνη Ρωμαίοις πόλεις ἴδιοις πατρικοῖς ἔθεσμούς τε καὶ νόμοις ἅμα τοῖς ἐπεισάκτοις ἐν ἀγορᾷ θεῖναι φανερῶς ἅπασι τοῖς πολίταις, ἵνα μὴ συμμεταπίπτῃ τὰ κοινὰ δίκαια ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίαις, οἱ λαβόντες τῶν τότε δήμου τὴν ἐξουσίαν τῆς συναγωγῆς τε καὶ ὑπογραφῆς 40
αὐτῶν δέκα ἄνδρες, ἅμα τοῖς δημοσίοις συνέγραψαν νόμοις· καὶ ἔστιν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν λεγομένων δώδεκα δέλτων, ἃς ἀνέθεσαν ἐν ἀγορᾷ. ὅτι δ' οὐχ οἱ ἄνδρες δέκα, οἱ τριακοσίοις ὕστερον ἔτεσιν ἀποδειχθέντες ὑπὲ τὴν ἀναγραφὴν τῶν νόμων, πρῶτοι εἰσηνήσαντο Ρωμαίοις τὸν νόμον, ἀλλ' οὐ πολλοῦ χρόνου τοῦτο παραλαβόντες οὐκ ἐτόλμησαν ἀνελεῖν, οὐ πολλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν

studii erga remp. laudem sit promeritus. iuxta hanc certe legē illustres viri pro rostris fauente plebe cōcionantes in senatus inuidiā, fruentesq; aura populari, detracti e suggesto, abducti sunt a patribus, pœnas daturi ex ipsorum sententia: quos, dum per forum ducerentur, nemo adstantium eripere poterat, non consul, non tribunus, nō ipsa turba cui tum adulabantur, licet omnem potestatē sua minorem existimans. taceo nunc quot viri fortes necati sint a patribus, nimio virtutis ardore prouecti ad patrandum generosum aliquod facinus pręter ipsorum mandatū; sicut de Manlio Torquato aliisq; multis traditur, de quib. suo dicemus tempore. Nec cōtentus hanc potestatem parentib. dedisse legislator Romanus, permisit etiam vendere filium; nil deterritus crudelitatis specie, quod res grauior videri posset quam pro affectu domestico. quodque maxime aliquis miretur in dissoluta Græcorum disciplina educatus, quasi durum & tyrannicū, hoc quoq; patri concessit, licere illi terna filii venditione pecuniam quærere; maiorem largitus potestatem patri in filium, quā hero in mācipium. seruus enim semel venditus, deinde libertatem adeptus, in posterū sui iuris est. filius vero a patre venditus, si liber fieret, rursum sub patris potestatē redigebatur. iterum quoq; venūdatus & liberatus, seruus vt ante patris erat. post tertiam demum venditionē eximebatur e patris potestate. Hanc legem primi illi reges obseruabant, incertum scriptamne an sine scripto, praditam; habentes pro omniū optima. post sublatam vero monarchiā, cum primum visum est Romanis patrias consuetudines legesq; omnes vna cū ascititiis in foro proponere vniuersis ciuibus, ne ius publicum mutaretur cum potestate magistratuū, decemuiri qui a populo acceperant potestatem colligēdarum legum & conscribendarum, hanc quoque retulerunt inter ceteras: exstatque in duodecim tabularum (vt vocant) quarta, quas tunc in foro posuere. quod autem nō decemuiri, trecentesimo post anno scribendis legibus creati, primi hanc legem in remp. Romanā introduxerint, sed iamdudum receptam non ausi sint tollere, cum ex aliis multis

colligimus, tum præcipue e legibus Numæ Pompilii succeſſoris Romuli, vbi ſic ſcriptum habetur: Si pater filio conceſſerit vxorem ducere, quacum ſacra & bona iuxta leges cõmunicet, patri poſthac nullum ius eſto vendendi filium. quod ille non ſcripſiſſet, niſi ante ius fuiſſet patri vendendi filios. Sed de his ſatis multa. nũc libet cetera etiam inſtituta ſummatim percurrere, quibus plebeiorum vitam excoluit. Conſiderans enim ciuiles cœtus ad vitæ temperantiam, & maiorem æquitatis quam lucri habendam rationem, perdurandumque in laboribus, & virtutem rebus omnibus præferendam, non tam facile verbõrũ doctrina duci, (quod plerique fiat minus tractabiles) quam operum ad virtutes conferentium aſſuetudine; ſciens etiam, eos qui neceſſitate magis quam voluntate ad illa *ſtudia* accedũt, ſi nihil ſit quod prohibeat, relabi ad ingenium: propterea, ſellulatias quidem ac ſordidas & turpium cupiditatum incitatrices artes, vt corporibus atque animis tractantium noxias & peſtiferas, ſeruis & exteris exercendas tradidit: longoque tempore pudori fuerunt Romanis opera talia; ita vt nemo ex indigenis animũ ad eas applicaret. duo tantum ingenuis reliquit ſtudia, rei militaris, ac ruſticæ: quippe qui videret hæc vitæ genera ventri & illicitæ veneri minus obnoxia, lucraque ſectari non ex mutuis iniuriis, ſed ex hoſtium manubiis. ratus autem vtrunque abſque altero imperfectum eſſe ac querulum, non aliis terras colendas attribuit, aliis diripiendas abigendasque res hoſtium, vt mos fuit apud Lacedæmonios: ſed iiſdem tam bellica quam ruſtica iniunxit munia: in pace omnes aſſuefaciens vt ruri manentes incumberent operi; niſi ſiquando mercatu opus eſſet: tunc enim in vrbem iri poſſe ac emi *neceſſaria*, nona quaq; die nondinis aſſignata: tempore autem belli, militare illos docens, & certatim laborib. æque ac lucris inſtare: victoribus enim æqualiter diuidebat agrũ ademptum hoſtibus, pariterque mancipia & pecunias, quo libentius expeditiones ſuſciperent. De iniuriis autem quibus inter ſe alii alios afficerẽt, ſine dilatione cito decernebat, partim per ſe

καταλαμβάνομεν, μάλιστα δ' ὅτι τῷ Νομᾶ Πομπιλίῳ τῷ μετὰ Ῥωμύλον ἀρξάντος νόμων, ἐν οἷς καὶ ὅπως
γέγραπται· ἐὰν πατὴρ υἱῷ συγχωρήσῃ γαμεῖν καὶ ἀγα- "
γέσθαι, κοινωνεῖν ἐπιτρέπω ἱερῶν τε καὶ ἑστίας τῷ "
τοῦ γάμου, μηκέτι τοῦτο ἐξουσίαν εἶναι τῷ πατρὶ πω- "
λεῖν τὸν υἱόν. ὃ μὴ ἂν γράψαι εἰ μὴ πρότερος τοῦ γε- "
γενέσθαι νόμος ἀπέδοτο τοὺς υἱούς. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἀρκεῖ. βούλομαι δὲ καὶ
τὸν ἄλλον ὑπ' αὐτοῦ θεσμοθετηθέντα διελθεῖν τρόπον, ᾧ τοὺς τῶν ἰδιω-
τῶν ὁ Ῥωμύλος ἐκόσμησε βίους. ὁρῶν γὰρ ὅτι τὸ εὐ-
φόρως ζῆν ἀπολλύσας, καὶ τὰ δίκαια περὶ τῶν κερδα- "
λέων αἱρήσεται, καρτερίαν τε πρὸς τοὺς πόνους ἀ- "
σκεῖ, καὶ μηδὲν ἀπολαμβάνῃ χεῖρον ἢ "
ἀρετῆς, ἃ λέγων διδαχῇ πρῶτον ἔπεισε τοὺς πολι-
τικοὺς πλήθεσι πρέπειν, ἐν οἷς ὁ πρῶτος ἐστὶ διάγω-
γος, ἀλλ' ἔργῳ ἐπιδείξας τὸν περὶ ἑκάστην ἀρετὴν
ἀγῶνα, καὶ τοὺς ἐπ' αἰσχίστῃ μᾶλλον ἢ καλῷ γι-
νομένους ἐπ' αὐτὰ παραγυμνώσας, εἰ μηδὲν εἴη τὸ κω-
λῦσον, ὑπὲρ τὴν φύσιν ὀλιγοδαήνους εἰδὼς, ὑπὸ διαφόρους
μὲν καὶ βαναύσους καὶ περιεργαζομένους ἐπιζυμιῶν ἀ-
ρχὰς ἔτεμνε, ὡς ἀφανίζοντας καὶ λυμαινομένους τά
τε σώματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν μεταχειριζόντων, δού-
λοις καὶ ξένοις ἐπέδωκε μεταδοὺς· καὶ διέμεινεν ἕως
πολλοῦ χρόνου δι' αἰσχύνης ὄντα Ῥωμαίοις τὰ τοιαῦτα
ἔργα, καὶ ὑπὸ σοβαροῦ τῶν αὐτηκόων ὑπιτιδεύμενα. δύο δὲ μόνα τοῖς ἐλευθέροις ὑπιτηδεύματα κα-
ταλείπεται, τά τε γεωργίαν καὶ τὰ περὶ πολέμους, ὁ-
ρῶν ὅτι γαστρός τε αὖ θεραποι γίνον) καὶ πρὸς τοιούτους τοὺς
βίους ἐξαρτεῖς, ἀφεδρισίοις τε ἧττον ἀλίσκον) τοῦ κε-
νόμους, πλεονεξίαν τε ἧττον βλάπτειν ἀλλήλους διώ-
κοντι, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων κερδοποιεῖσθαι μόνον
τὰς ὠφελείας. ἀτελῆ δὲ τούτων ἑκάτερον οἰόμενος εἶ-
ναι τὸν βίον χωρὶς θατέρου καὶ φιλάπτον, οὐκ
ἑτέροις μέρεσιν ἀπέδωκεν ἔργάζεσθαι τὸν γῆν, ἑτέ-
ροις δὲ τὰ πολεμικὰ ἄγειν τε καὶ φέρειν, ὡς ὁ παρὰ 74
Λακεδαιμονίοις ἦν νόμος· ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς τὸν τε
πολεμικὸν καὶ τὸν γεωργικὸν ἔταξε βίον· εἰ μὲν εἰρή-
νην ἄγοιεν, ὑπὸ τοῖς κατ' ἀγρὸν ἔργοις ἐπίζων ἀπολ-
λύειν μηδέν, πλὴν εἴ πού τις ἀδικοῖεν ἀγροὺς· τότε δ' εἰς
ἄρτυσιν τοιούτας ἀγορὰζειν, ὁπόσον ἐξίκοιτο ἡμέραν
ταῖς ἀγορᾶις· ὅτε δ' ὁ πόλεμος καταλάβοι, φράζεσθαι εἰδάσκων, καὶ μὴ παραχωρεῖν ἑτέροις μήτε τῶν
πόνων μήτε τῶν ὠφελῶν. διηρῆσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἴσου γῆν
τε ὅσην δὴ ἀφέλοιντο πολεμίους, σώματά τε καὶ
χρήματα, καὶ παρεσκεύαζεν ἀπαρασπάστους δέχεσθαι
τὰς φράσεις. τὰ δὲ εἰς ἀλλήλους ἀδικήματα οὐ χρο-
νίους ἀλλὰ παχείας ἐποίητο τὰς κρίσεις, τὰ μὲν αὐ-

τοὺς διε-

τὸς δικελὼν, τὰ δ' ἀνῶις ὀπιτρέπων· καὶ τὰς πομφείας αὐτῶν ὡς τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων ἐποίητο. ἀποτρέπειν τε δυνηθήσοις ἀπὸ πονηροῦ ἔργου ποιεῖσθαι τὸν φόβον μάλιστα δυναμένων ὁρᾶν, πολλὰ εἰς τοῦτο παρεσκευάσατο, χωρίον τε ἐν ᾧ καθεζόμενος ἐδίκαζεν, ἐν τῷ φανερωτάτῳ τῆς ἀγορᾶς, καὶ τριακοσίων οἱ παρηκολούθουν αὐτῷ τριακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, καταπληκτικωτάτῳ τρόπῳ, ῥάβδους τε καὶ πελέκεις ὑπὸ ἀνδρῶν δώδεκα φερομένους, οἳ τοὺς μὲν ἄξια μαστίγων δεδρακότας ἔξαγον ἐν ἀγορᾷ, τῶν δὲ τὰ μέγιστα ἠδικηκότων τοῖς βαχίλοις ἀπέκαπτον ἐν τῷ φανερῷ. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ κόσμος ἦν τῆς καταστάσεως ὑπὸ Ῥωμύλου πολιτείας. ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν εἰκάσαι. αἱ δὲ ἀνδραι τρόπαξις, αἵ τε κατὰ τοὺς πολέμους ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς γινόμεναι καὶ αἱ κατὰ πόλεις, ὧν δή τις καὶ λόγον ποιήσαιτο ἐν ἱστορίας γραφῇ, τοιαῦταί τινες παραδίδονται. πολλῶν περιοικούντων τὴν πόλιν ἐθνῶν, μεγάλων τε καὶ τὰ πολέμια δυνάμενον, ὧν οὐδὲν ἦν τοῖς Ῥωμαίοις φίλον, οἰκειώσασθαι ταῦτα βουληθεὶς ὑπεγαμίαις· ὅσπερ ἐδόκει τοῖς παλαιοῖς εἶναι ἔθος βεβαιότατος τῶν συναπόλλων φιλίας· ἐνθυμούμενος τε ὅτι βούλοιτο μὲν αἱ πόλεις οὐκ ἂν συνέλθοιεν αὐτοῖς πρὸς τὸ συνοικιζομένοις, καὶ ὅτε χρήματα δυναταῖς, ὅτε λαμπρὸν ἔργον ὑπιδεδεγμένοις οὐδέν, βιασθεῖσαι ὅ εἴξουσιν, εἰ μηδεμία γνώμη τοῦτο τὸ ἀνάλκιον ὕβρεως, γνώμην ἔσχεν, ἣ καὶ Νομίτωρ ὁ πάππος αὐτοῦ προσέθετο, δι' ἁρπαγῆς παρθένων ἀθρόας γενομένης ποιήσασθαι τὰς ὑπιγαμίας. γίνεται δ' οὖν τοῦτο, θεῷ μέν τινα ἡμέραν πρότερον ἀπορρήτων βουλευμάτων ἡγεμόνι, ἐὰν ἡ πρᾶξις αὐτῷ χωρήσῃ κατὰ νοῦν, θυσίας μὲν καὶ ἑορτὰς ἀξίας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἔπεσθαι τῷ συνεδρίῳ τὸ γερούσιον ἀνενέγκας τὸν λόγον, ὅπερ καὶ ἐκείνοις δοκοῦν ἦν, ἑορτὴν ποιεῖν ἀξίαν Ποσειδῶνι, καὶ προεῖπεν εἰς τὰς ἔπειτα πόλεις, καλῶν τοὺς βουλομένους ἀγορᾶς τε μεταλαμβανέειν καὶ ἀγώνων· καὶ δὴ ἀγῶνας ἄξειν ἔμελλον ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν πυγμαχικούς. συνῆλθόν τε πολλῶν ξένων εἰς τὴν ἑορτὴν ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὅπερ τάς τε θυσίας ἐτέλεσε τῷ Ποσειδῶνι καὶ τοὺς ἀγῶνας, τῇ τελευταίᾳ τῶν ἡμερῶν, ἣ δὴ μάλιστα ἔμελλε τὸν πομπεύειν, προὔβαλε δίδωσι τοῖς νέοις, ἡνίκα δὴ αὐτὸς ἄρῃ τὸ σημεῖον, ἁρπάζειν τὰς παρθένους ὅτι τινὰ ἕκαστος αἷς αὐτὸς ὑπιλύσοιεν ἕκαστος, καὶ φυλάττειν ἀγνὰς ἐκείνην τὴν νύκτα, τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ πρὸς αὐτὸν ἄγειν. οἱ μὲν δὴ νέοι δρασταλίες καὶ συροφάς, ὅπερ τὸ σύνθημα ἦν εἶδον, δρόμου πρὸς τοὺς παρθένων ἁρπαγήν. ἐφεστὴ δὲ τῶν ξένων ὑ-

ipse, partim per alios: pœnasque infligebat pro criminum modo. cumque homines timore maxime a maleficiis deterreri posse cerneret, multa in eum vsum parauit, tribunal ad ius dicendum in loco fori conspicuo, satellitii CCC militum terribilem faciē, virgas ac secures prælatas a duodecim lictoribus, qui flagra meritos cædebant in foro, grauiumque criminum damnatos capite plectebant in conspectu omnium. Hæc fuit ratio institutæ a Romulo reipublicæ: ex qua de reliquis coniecturam licet sumere. Res porro ab eodem in bellis oppidatim gestæ, hæ ferme tradūtur a scriptoribus memoratu dignæ. cum multæ, magnæque ac bellicosæ gentes Romanis essent finitimę, amica nulla, volens eas conciliare sibi per connubia, qui mos contrahendæ amicitiæ antiquis habebatur firmissimus; cogitansque ciuitates istas haud quaquam sponte cum ipsis coituras, quippe qui nuper admodum vrbem condidissent, & nec opibus valerent, nec rebus gestis clari essent; cessuras tamen, si necessitate, non contumelia sibi vim factam intelligerent: ex consensu Numitoris aui sui cepit cōsilium, rapto frequente virginum numero connubium quærere. Quę sententia postquam placuit, primū *Conso* deo arcanorum consiliorum præsidi vouit, si conatus succederet, annuum festum ac sacrificium: deinde re cum senatu cōmunicata, illis quoque comprobantibus, indixit celebritatem festumque Neptuno diem, dimissis in finitimas vrbes qui inuitarent ad conuentum & certamina. certamina enim fore cum virorum tum equorum varia. Facto deinde ad eam celebritatem confluxu plurimorum hospitum cum vxoribus & liberis, peractisque Neptuno sacris & certaminibus, extrema ludorum die, cum iam soluenda esset celebritas, mandat iuuenibus, dato signo rapiant virgines quæ spectatum venerant, quam cuique fors obtulerit; seruentque illam noctem castas, postridie vero ad se adducant. tum iuuenes cateruatim diuisi, vbi quod conuenerat signum, elatum viderunt, ad rapiendas virgines se conuertunt, magno tumultu ac vocifera-

Romulus bello quæ gesserit.

Raptus virginum.

tione hoſpitũ, maius aliquod malum ſuſpicantiũ. Sequenti vero luce adductarum virginũ animos mœſtitia dejectos Romulus cõſolatus eſt; rapinã eã non ad contumeliã ſpectare ſed ad coniugiũ dictitans, docensq; morem hunc Græcorũ eſſe antiquiſſimũ, & qui maximum decus afferat expetitis ad nuptias mulieribus. Inde darent animos maritis, quib. fors dediſſet corpora. Poſt hæc cõperto puellarũ ſexcẽtarum octuagintatriũ numero, delegit totidẽ viros cælibes; quib. eas in matrimoniũ dedit ritu cuiuſq; patrio, ignis & aquæ cõmunionem inter cõiuges pactus; q̃ mos durat vſq; ad noſtra tẽpora. Hæc facta quidã ſcribunt anno regnãtis Romuli primo; at Cn. Gellius anno quarto: quod eſt verſimilius. Nouæ enim coloniæ ducem, nondũ conſtituta republica, tantũ facinus eſſe aggreſſum, non videtur rationi cõſentaneũ. Raptus quoq; cauſſam alii mulierũ inopiã fuiſſe tradũt. ſunt qui belli occaſionẽ ſic quæſitam exiſtiment, qui aũt maxime probabilia ſcribunt, ad quorũ ipſe accedo ſententiã, aiunt hac neceſſitudine captatam amicitiã finitimarũ vrbiũ. Ceterum feſtũ quod tunc cõſecrauit Romulus, etiã noſtra ætate Romani agitãt nomine Conſualiũ; in quo ara ſubterranea, ſita prope circũ maximum, refoſſa circũquaq; terra, ſacrificiis & miſſis in ignẽ libaminib. honoratur, equorumq; & iunctorũ & iniugũ cõmittuntur certamina. Deus aũt in cuius honorẽ iſta fiunt, Cõſus a Romanis vocatur; quẽ quidã noſtra lingua interpretãtur Ποσειδῶνα σεισίχθονα; (*id eſt Neptunũ terræ quaſſatorem*) ideoq; arã ei dicatã ſubterraneã, q̃ hic deus terrã teneat. Ego vero & alium *ſuper hac re* ſermonẽ audire memini; feſtũ quidem & ludos equeſtres Neptuno fieri: aram vero ſubterraneam poſtea poſitam genio cuidam, cuius nomen proferri nefas ſit, occultorum conſiliorũ duci & cuſtodi. Neptuno enim occultam aram nuſquam terrarum ſacratam eſſe, nec apud Græcos nec apud barbaros. quæ autẽ ſint veriora, non eſt facile pronuntiare. Vt vero de raptu ac nuptiis virginum fama per finitimas vrbes diuulgata eſt, aliæ ſuccenſuerunt facto; aliæ, reputantes quo animo, & in quẽ finem factũ eſſet, moderatius tulerunt. res tandem

δὺς ἐγίνετο καὶ φωνὴ, μεῖζόν τι κακὸν ὑφορωμένων. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ προσαχθεισῶν τῶν παρθένων, ὁ Ῥωμύλος, ὁμοῦ μνησάμενος αὐτῶν τὴν ἀθυμίαν ὁ Ῥωμύλος, οὐκ ἐφ' ὕβρει τῆς ἁρπαγῆς ἀλλ' ὅπως γάμῳ γνωμένης, Ἑλληνικόν τε καὶ ἀρχαῖον ἀποφαίνων ὃ ἔθος, καὶ ἐπῶν συμπεσόντων καθ' οὓς σωάπτονται γάμοι ταῖς γυναιξὶν ὅπως φανέσατον, ἄξιον εἶργεν εἰς δοθείσας αὐτῶν ἄνδρας ἐπὶ τῇ τύχῃ· καὶ μετὰ τοῦτο ἀφειθμένας τὰς κόρας, ἐξακοσίας τε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἕξ ἀνεῤῥεῖσας, κατέλεξεν αὖθις ἐκ τῶν ἀγάμων ἄνδρας ἰσαρίθμους, οἷς αὐτὰς ἐνήρμοττε κατὰ τὰς πατρίους ἑκάστης ἑπομοὺς, ὅπως κοινωνίας πυρὸς καὶ ὕδατος ἐπὶ γάμοις, ὡς καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ὅπως τελουμένων χρόνων. ταῦτα δὲ ῥηθέντα πινὲς μὲν γράφουσι κατ' τὸν τρίτον ἐνιαυτὸν τῆς Ῥωμύλου ἀρχῆς· Γναῖος δὲ Γέλλιος κατ' τὸν τέταρτον· ὃ καὶ μᾶλλον εἰκός. νέον γὰρ οἰκιζομένης πόλεως ἡγεμόνα, πρὶν ἢ καταστήσασθαι τὴν πολιτείαν, ἔργῳ τηλικούτῳ ὅπως χρῆσθαι, οὐκ εἰκὸς λόγον. τῆς τε ἁρπαγῆς τὴν αἰτίαν οἱ μὲν, εἰς ἀσθένειαν γυναικῶν ἀναφέρουσιν· οἱ δ', εἰς ἀφορμὴν πολέμου· οἱ δὲ τὰ πιθανώτατα γράφοντες, οἷς καὶγὼ συγκατατίθεμαι, εἰς ὃ σωάπασαι φιλότητα πρὸς τοὺς πλησιοχώρους πόλεις ἀναλαβεῖν. τὴν δὲ τότε τῶν Ῥωμύλῳ καθιερωθεῖσαν ἑορτὴν ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἄγουσιν Ῥωμαῖοι διετέλουν, Κωνσουάλια καλοῦντες, ἐν ᾗ βωμός τε ὑπόγειος ἱδρυμένος τῷδε τῷ μεγίστῳ τῶν ἱπποδρόμων, πρὸς ἀφείσης τῆς γῆς, θυσίαις τε καὶ ἀπαρχαῖς γεραίρεται, καὶ δρόμος ἵππων ζευκτῶν τε καὶ ἀζεύκτων ὅπλεσθαι. καλεῖται δὲ ὁ θεὸς ᾧ ταῦτα ἐπιτελοῦσι, Κῶνσος ὑπὸ Ῥωμαίων· ὃν ὄξερμιν οὐκ ἔστιν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶτταν, Ποσειδῶνα σεισίχθονά φασιν εἶναί τινες, καὶ διὰ τοῦτο ὑπογείῳ τετιμῆσθαι βωμῷ λέγουσιν, ὅτι τὴν γῆν ὁ θεὸς οὗτος ἔχει. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον οἶδα λόγον ἀκούων, ὡς τῆς μὲν ἑορτῆς τῷ Ποσειδῶνι ἀγομένης, καὶ τὸ δρόμου τὸ ἱππέων τούτῳ τῷ θεῷ γινομένου, τὸ δὲ καταγεὲς βωμοῦ δαίμονι ἀῤῥήτῳ τινὶ βουλευμάτων κρυφίων ἡγεμόνι καὶ φύλακι κατασκευασθέντος ὕστερον. Ποσειδῶνι γὰρ ἀφανῆ βωμὸν οὐδαμοῦ γῆς οὔτ' ὑφ' Ἑλλήνων οὔτ' ὑπὸ βαρβάρων καθιδρῦσθαι· ὃ δ' ἀληθὲς ὅπως ἔχει χαλεπὸν εἰπεῖν. ὡς δὲ διεβοήθη τὰ περὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν παρθένων καὶ τὰ περὶ τοὺς γάμους εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις, αἱ μὲν οὐδὲν ὅ τι προσεποιήσαντο ἐνεκάλουν, αἱ δ' ἀφ' ἧς ἐπράσθη βουλήσεως καὶ εἰς τέλος ἐχώρησεν ἀνδρογιζόμεναι, μετρίως αὐτὸ ἔφερον. καλέσκηψε δ' οὖν αὐτὰ

χρόνον

χρόνον εἰς πολέμους τοὺς μὴ ῥᾳδίους ὑπέλῃς, ἕνα δὲ τὸν πρὸς Σαβίνους μέγαν καὶ χαλεπόν· οἷς ἅπασι τέλος ἐπηκολούθησεν ἀγαθόν, ὥς σοι αὐτὰ τὰ μαντεύματα προεθέσπισε, πρὶν ὅπλα χρῆσαι πρὸς ἔργα, πόνους μὲν καὶ κινδύνους μεγάλους προσημαίνοντα, τὰς δὲ τελευτὰς αὐτῶν ἐσθλὰς καλάς. ἦλθον οὖν αἱ πρῶται πόλεις δεῦρο πρὸς αὐτὸν πολέμου, Κανῖνα καὶ Ἀντεμνα καὶ Κρουστομερία, προφάσιν μὲν ποιούμεναι τὴν ἁρπαγὴν τῶν παρθένων, καὶ ὃ λαβεῖν ἐπ' αὐτῶν δίκας· ὡς δὲ ἀληθὲς εἶχε, τῇ κλίσει τε καὶ αὐξήσει τῆς Ῥώμης δι' ὀλίγου πολλῇ γιγομένῃ ἀχθόμεναι, καὶ οὐκ ἀξιοῦσαι προϊδεῖν κοινὸν ὂν τοῖς προσοίκοις ἅπασι κακὸν φυόμενον. τέως μὲν οὖν πρὸς ὃ Σαβίνων ἔθνος ἀποστέλλουσαι πρέσβεις, ἐκείνους ἠξίουν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου προσλαβεῖν, ἰσχύι τε μεγίστην ἐχούσας καὶ χρήμασι πλείοσι δυναμένους, πρόχειρόν τε ἀξιοῦντας τὴν πλησιοχώρων, καὶ οὐκ ἐλάχιστα τῶν ἀμφὶ Τάτιον προϋβεβιωμένους· τῶν γὰρ ἁρπασθέντων αἱ πλείους ἦσαν ἐκείνων. ὅπως δ' οὐδὲν ἐπέραινον, δυτικαθισαμένων αὐτοῖς τῶν περὶ τὸν Ῥωμύλον πρεσβέων καὶ τοῦ ἔθνους παραδυσῶν λόγοις τε καὶ ἔργοις ὃ ἔθνος, ἀλλόμεναι τῇ τελευτῇ τοῦ χρόνου, μελλόντων ἀεὶ τῶν Σαβίνων καὶ ἀναβαλλομένων εἰς χρόνους μακροὺς τὴν περὶ τοῦ πολέμου βουλὴν, αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἔγνωσαν τοῖς Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ἀποχρεῖν οἰόμεναι τὴν οἰκείαν δύναμιν, εἰ καθ' ἓν αἱ ῥᾷς γένοιντο, μίαν αἱρῆσαι πόλιν οὐ μεγάλην. ἐβούλοντο μὲν ταῦτα, συνιέναι δ' οὐκ ἔφθησαν εἰς ἓν ἅπασαι στρατόπεδον, πρεσβεύσαντων πρεσβυτέρων τῶν ἐκ τῆς Καινίνης, οἵπερ καὶ μάλιστα ἐδόκουν τὸν πόλεμον ἀνάπτειν. ἐξεσπάλτο μένων δὲ τούτων καὶ δρομώντων τὴν ὁμόρων, ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν ὁ Ῥωμύλος, ἀφυλάκτοις οὖσιν ἐπὶ πολεμίοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπίπτει, καὶ τὸ τε χάρακος αὐτῶν ῥᾳδίως ἱδρυμένον ἑλὼν κύριος, τοῖς τε φεύγουσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ ποδὸς ἑπόμενος, οὐδέπω τῶν ἔνδον πεπυσμένων τὴν περὶ τοὺς σφετέρους συμφοράν· τεῖχός τε ἀφύλακτον εὑρὼν, καὶ πύλας ἀκλείστους, αἱρεῖ τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καινιτῶν ἐπανιόντα σὺν καρτερᾷ χειρὶ μαχόμενος αὐτοχειρίᾳ κτείνει καὶ τὰ ὅπλα ἀφαιρεῖται. τὸν δὲ τὸν ἕτερον ἀλυσιν τῆς πόλεως, τὰ ὅπλα παραδοῦναι κελεύσας, καὶ παῖδας εἰς ὁμηρείαν οὓς ἐβούλετο λαβών, ὅπι τοὺς Ἀντεμνάτας ἐχώρει· ἡμόμενος δὲ καὶ τῆς ἐκείνων δυνάμεως, ἐσκεδασμένης ἔτι κατὰ τὰς προνομὰς, τῇ παρ' ἐλπίδας ἐφόδῳ, καθάπερ καὶ τοὺς πρώτους, εἷλε κατὰ κράτος, καὶ τὰ αὐτὰ τοὺς ἀλόντας ἔπαθεν, ἀπῆλθεν ἐπ' οἴκου τὴν δύναμιν, ἄγων σκῦλά τε ἀπὸ τῶν ἀποίκων κατὰ τὴν μάχην καὶ ἀκροθίνια λαφύρων θεοῖς· καὶ πολλὰς ἄ-

erupit in bellum multiplex, prægrauante Sabino inter alia: quorum omnium felix fuit exitus, ſicut ei iã ante vaticinia prædixerant, laboris quidem ac periculorum fore plurimum, ſed lætos exitus. Primę autem bellum ei intulerunt Cænina, Antemna, & Cruſtumerium, prætexentes vltionẽ raptarum virginum, ſed re vera moleſte ferentes conditam breuiq; tempore multum auctam remp. Romanam; nec conniuendum ratæ dũ accolarum omniũ malo vires colligeret. itaq; cõuenerunt harum legationes ad Sabinos, poſtulantes illorum ductu & auſpiciis bellũ geri, eo quod viribus & opibus prępollerent, imperiumque in vicinos ſibi arrogarent, nec minores quam ceteri accepiſſent iniurias. nam raptarum virginũ maior pars erant Sabinæ. Sed quum nihil proficerent, obſiſtentibus legatis Romuli, & gentis fauorem verbis factisque ambientibus, Sabinisque belli conſilia cõtinue procraſtinantibus, pertæſæ moratum decreuerunt ſuis opibus bellum cum Romanis gerere; ſatis ſibi virium eſſe ratæ, in vnũ collatis trium ciuitatum copiis, ad vnam non magnam vrbem expugnãdam. Sed quo minus in vna omnes caſtra coierint, vt decreuerant; Cæninenſium fecit feſtinatio, qui auctores inferendi belli erant præcipui. his eruptione facta Romanum agrum populantibus occurrens cum exercitu Romulus, ex improuiſo hoſtem aggreditur imparatum, & vallo vix dũ permunito vi potitur: refugientiumque tergo hærens, priuſquã oppidani cladem ſuorum cognoſcerẽt, nactus incuſtodita mœnia portasq; patẽntes, vrbem primo capit impetu: regem ipſum cum valido iuuenũ globo occurrentem, in prœlio manu ſua conficit ac ſpoliat. Cænina hoc modo capta, armis ademptis, imperatisque obſidibus, in Antemnates mouit. Sed & horum copias in abigendis prædis adhuc diſperſas, nec opinantes adortus, ſicut priores fudit fugauitque; & eodem modo vſus victoria, domum reduxit exercitum, ſpolia hoſtibus in prœlio detracta præferens, votiuasq; manubiarum primitias, multasque

Triumphus de Cæninatibus & Antemnatib.

diis deſtinatas victimas. ipſe pompam extremus claudebat, indutus purpura, & coronatus laurea, atque vt regiam maieſtatem tueretur, quadrigis inuectus. reliquæ peditum equitumque copiæ quę illum affectabantur, pro ſuo quæque gradu exornatæ, hymnis canebant deos patrios, & ducem prædicabant incondito carmine, effuſa obuiam ciuitate gratulabunda cum vxoribus & liberis vtroque viæ latere, ſummaque comitate excipiente victorem exercitum. vt vero in vrbem ventum eſt, prælto erant craterę vino plenæ, & menſæ variis inſtructæ cibis ante illuſtrium virorum ædes propoſitæ ad fruēdum quibuslibet. atque hæc fuit victorialis cum tropæis & victimis pompa, quam Romani triumphum nominant, a Romulo tunc primum inſtituta: noſtra vero tempeſtate magno luxu agitur & faſtu quodam tragico, nō tam ad virtutis opinionem quam ad diuitiarum oſtentationem, repudiata omni frugalitate priſtina. Traducta pompa & re diuina perfecta, Romulus in Capitolino vertice Ioui Feretrio templum deſignauit nō magnum: (adhuc enim ſupereſt vetus eius veſtigium vix quindecim pedum longitudine) quo inferret *opima* de Cæninenſium rege ſpolia, quem ſua manu peremerat. Feretrium autem Iouem, cui aima dicauit Romulus, ſiue quis τροπαιοῦχον aut σκυλοφόρον (vt quibuſdam placet) vocauerit; ſiue (quod vniuerſam rerum naturam ac motum circumquaque complexus, ſupra cuncta emineat) ὑπερφέρτιον, nequaquam a vero aberrauerit. † Poſt redditas diis votiuas victimas *ſpoliorumque* ac *prædæ* primitias, rex ante omnia retulit ad ſenatum de captis vrbibus quid ſtatuendum cenſerent; ipſeq; ſententiam primus quę ſibi optima videbatur protulit: & cum ii qui aderant probarent principis conſilium, vt tutum ſimul & magnificum, ac reip. multis modis vtile, non in præſens modo, ſed in poſterum quoque, perpetuam ſibi *prudentiæ* laudem peperit. Nam contractis in vnum quotquot Antemnarum & Cæninenſium generis cum ceteris raptæ fuerant, vt vidit prouolutas *ſibi ad genua*, lamentantes deflentesq; fortunā patriæ, deſinere ac

μα τούτοις θυσίας ἐποιήσατο. τελευταῖος ὁ τῆς πομπῆς αὐτὸς ἐπορεύετο, ἐσθῆτα μὲν ἡμφιεσμένος ἁλουργῆ, δάφνην δ' κατεστεμμένος τὰς κόμας, καὶ ἵνα τὸ βασίλειον ἀξίωμα σώζῃ, τεθρίππῳ παρεμβεβηκώς. ἡ δὲ ἄλλη δυνάμις αὐτῷ παρηκολούθει πεζῶν τε καὶ ἱππέων, κεκοσμημένη κατὰ τέλη, θεοὺς τε ὑμνοῦσα πατρίους ᾠδαῖς, καὶ τὸν ἡγεμόνα κυδαίνουσα ποιήμασιν αὐτοσχεδίοις. οἱ δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὑπήντων αὐλοῖς ἅμα γυναιξί τε καὶ τέκνοις, παρ' ἄμφω τὰ μέρη τῆς ὁδοῦ, τῇ τε νίκῃ συνηδόμενοι, καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα ἐπευφημοῦντες φιλοφρόνως. ὡς δ' παρῆλθεν ἡ δυνάμις εἰς τὴν πόλιν, κρατῆρές τε ἐπετύγχανον οἴνῳ κεκραμένοις, καὶ τράπεζαι θεοῖς πατρίοις γεμούσαις, αἳ παρὰ τὰς ὁδοὺς ἐφανεστάκεσαν τῶν οἰκιῶν ἕκειντο, ἵνα τοῖς ἐμφορουμένοις βουλομένοις ᾖ. ἡ μὲν οὖν ὑπατικός τε καὶ στρατηγοφόρος πομπὴ καὶ θυσία, ἣν καλοῦσι Ῥωμαῖοι θρίαμβον, ὑπὸ Ῥωμύλου πρώτου καταστᾶσα τοιαύτη τὶς ἦν. ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ πολυτελὴς γέγονε καὶ δαπάνης θεατρικῆς γέμουσα, αἳ παρὰ τὰς ὑπαφανεστάσας τῶν οἰκιῶν ἕκειντο, ἵνα τοῖς ἐμφορουμένοις βουλομένοις ᾖ. ἡ μὲν οὖν ὑπατικός τε καὶ στρατηγοφόρος πομπὴ καὶ θυσία, ἣν καλοῦσι Ῥωμαῖοι θρίαμβον, ὑπὸ Ῥωμύλου πρώτου καταστᾶσα τοιαύτη τὶς ἦν. ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ πολυτελὴς γέγονε καὶ δαπάνης θεατρικῆς γέμουσα, εἰς πλοῦτου μᾶλλον ὑπόδειξιν ἢ δόκησιν ἀρετῆς ὑπερφυομένη, καὶ καθ' ἅπασαν ἰδέαν ἐκβέβηκε τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν. μετὰ δὲ τὴν πομπήν τε καὶ θυσίαν νεὼν καταστησάμενος ὁ Ῥωμύλος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Καπιτωλίου τοῦ Διὸς ὃν ὑπερκαλοῦσι Ῥωμαῖοι Φερέτριον, ὑπὸ μέγεθος· ἔτι γὰρ αὐτοῦ σώζεται ἀρχαῖον ἴχνος, ἐλάττονας ἢ πέντε ποδῶν καὶ δέκα τὰς μείζους πλευράς ἔχον· ἐν τούτῳ καθιερῶσαι τὰ σκῦλα τοῦ Καινιτῶν βασιλέως, ὃν αὐτοχειρία κατεργάσατο, διέγνω. τὸν δὲ Δία τὸν Φερέτριον, ᾧ τὰ ὅπλα ὁ Ῥωμύλος ἀνέθηκεν, εἴτε βούλεταί τις Τροπαιοῦχον εἴτε Σκυλοφόρον καλεῖν, ὡς ἀξιοῦσί τινες, εἴθ', ὅπερ πολύτων ὑπερέχει καὶ πᾶσαν ἐν κύκλῳ περιείληφε τὴν τῶν ὄντων φύσιν τε καὶ κίνησιν, Ὑπερφέρτιον, οὐκ ἀμαρτήσεται τῆς ἀληθείας. ὡς δ' ἀπέδωκε τοῖς θεοῖς ὁ βασιλεὺς τὰς χρεωστηθείσας θυσίας τε καὶ ἀπαρχάς, πρὶν ἢ τῶν ἄλλων τι διαπράξασθαι, βουλὴν ἐποιήσατο περὶ τῶν κατηκόων πόλεων, ὅτι χρηστέον αὐτοῖς εἴη τρόπον, αὐτὸς ὢν ὑπελάμβανε κράτιστην γνώμην εἶναι, πρῶτος ἀποδεξάμενος. ὡς δὲ ἅπασι τοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ παρῆσαν ἥττε ἀσφάλειαν τῶν βουλευμάτων τοῦ ἡγεμόνος ἥρεσκε καὶ ἡ λαμπρότης, τά τε ἄλλα ὅσα ἐξ αὐτῶν γενήσεται τῇ πόλει χρήσιμα, οὐκ ἐν τῷ παραχρῆμα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαντα τὸν ἄλλον χρόνον ἐπίστατο. συνιδεῖν γὰρ κελεύσας ὅσα τοῦ τε Ἀντεμνατῶν καὶ τοῦ Καινιτῶν ἐτύγχανον οὖσα γένους, ἁρπασμένα δὲ ἅμα ταῖς ἀλόχοις, ὑπ' συνῆλθον ὀλοφυρόμεναί τε καὶ προσκυλιόμεναι, καὶ τὰς τῶν πατρίδων ἀνακλαίουσαι τύχας, ὑπιδεῖν τῶν ὀδυρ-

μῶν

» μὲν καὶ σιωπῆσαι κελεύσας, ἔλεξε· Τοῖς μὲν ὑμε-
» τέροις πατράσι καὶ ἀδελφοῖς, καὶ ὅλαις ταῖς πόλεσιν
» ὑμῶν πάντα τὰ δεινὰ ὀφείλεται παθεῖν, ὅτι πόλεμον
» ἀντὶ φιλίας, ἅτε ἀναίτιον οὔτε καλὸν αἱρεῖσθε· ἡ-
» μεῖς δὲ πολλῶν ἕνεκα ἐγνώκαμεν μετρίᾳ χρῆσθαι
» γνώμῃ πρὸς ὑμᾶς, θεῶν τε νέμεσιν ὑφορώμενοι τῷ
» ἅπασι τοῖς ὑπερόγκοις ἐπισκήπτῳ, καὶ ἀνθρώπων
» φθόνον δεδιότες, ἔλεόν τε κοινῶν κακῶν οὐ μικρὸν ἔ-
» χειν εἰς νομίζοντες, ὡς καὶ αὐτοί ποτε τῶν παρ' ἑτέ-
» ρων δεηθέντες· ὑμῖν τε οὐ μεμπτὰς ὑπαρχούσας
» μέχρι τῶνδε περὶ τὰς ἑαυτῶν ἀνδρας, ἃ μικρὰν οἰό-
» μενοι ταύτην ἔσεσθαι τιμωρίαν κτᾶσθαι. παρίεμεν οὖν
» αὐτοῖς τῷ ἁμαρτάδα ταύτην ἀζήμιον· καὶ ἅτε ἐλευ-
» θερίαν, οὔτε κλῆσιν, οὔτ' ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τοῦδεν τοῖς
» πολίταις ὑμῶν ἀφαιρούμεθα. ἐφίεμεν δὲ τοῖς τε μέ-
» νειν βουλομένοις ἐκεῖ, καὶ τοῖς μεταθέσθαι βουλο-
» μένοις τὰς οἰκήσεις, ἀκίνδυνόν τε καὶ ἀμεταμέλητον
» τῇ αἱρέσει. τὰ δὲ μηδὲν ἔτι αὐτοῖς ἐπεξαμαρτεῖν, μηδ'
» εὑρεθῆναί τι ἀδίκημα ὑπὸ τοῦ ποιήσαι τὰς πόλεις ἀπολύσα-
» σθαι τῇ πρὸς ἡμᾶς φιλίᾳ, φάρμακον ἡγούμεθα
» κέρδιστον εἶναι πρὸς εὐδοξίαν τε καὶ ἀσφάλειαν ὅ τι
» τὸ χρήσιμον ἀμφοτέροις, εἰ ποιησαίμεθα ἀποίκους τῆς
» Ῥώμης τὰς πόλεις, καὶ συνοίκους αὐτοῖς πέμψαι-
» μεν αὐτόθεν τοὺς ἱκανούς. ἄπιστε οὖν ἀγαθῇ ἔχουσα
» διάνοιαν, καὶ διπλασίως ἢ πρότερον ἀσπάζεσθε καὶ
» τιμᾶτε τοὺς ἄνδρας, ὑφ' ὧν γονεῖς τε σώζεσθαι καὶ ἀδελ-
» φοὶ, καὶ πατρίδες ἐλεύθεραι ἀφίενται. αἱ μὲν δὴ
γυναῖκες ὡς ταῦτ' ἤκουσαν, πρόσχαρες γενόμεναι, καὶ
πολλὰ δάκρυα ὑφ' ἡδονῆς ἀφέσαι, μετέστησαν ἐκ τῆς
ἀγορᾶς. ὁ δὲ Ῥωμύλος τριακοσίους μὲν ἄνδρας εἰς ἑ-
κατέρας ἀποίκους ἀπέστειλεν, οἷς ἔδοξε αἱ πόλεις δίκαιον
καλλαχηρευχῆσαι μοῖραν τῆς ἑαυτῶν γῆς. Καινιτῶν
δὲ καὶ Ἀντεμνατῶν τοῖς βουλομένοις μεταθέσθαι τὴν
οἴκησιν εἰς Ῥώμην, γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις μετή-
γαγε, κλήρους τε τοῖς ἑαυτῶν ἔχοντας καὶ χρήματα
φερομένοις ὅσα ἐκέκτηντο· οὓς ἄνδρας εἰς φυλὰς καὶ
φράτρας ὁ βασιλεὺς κατέγραφε, τρισχιλίων οὐκ ἐλάττους
ὄντας· ὥστε τοῖς σύμπασιν ἑξακισχιλίοις
πεζοῖς Ῥωμαίοις τότε πρῶτον οἱ καταλόγοις πλέ-
σθαι. Καινίνη μὲν δὴ καὶ Ἄντεμνα πόλις οὐκ ἄποι-
κοι, γένος ἔχουσαι τὸ Ἑλληνικόν· Ἀβοριγῖνες γὰρ αὐ-
τὰς ἀφῃρημένοι τοὺς Σικελοὺς καλέσαι, Οἰνωτρῶν μοῖ-
ραι τῆς Ἀρκαδίας ἀφιγμένων, ὡς εἴρηταί μοι πρόσθεν· μετὰ δὲ τόνδε τὸν πόλεμον, ἀποικίαι Ῥωμαίων ἐ-
γένοντο. ὁ δὲ Ῥωμύλος ταῦτα διαπραξάμενος,
ὅτι Κρουστουμεῖνοι ἔξαγοντες στρατιὰν, παρεσκευασμέ-
νοι ἄμεινον τῶν πρόσθεν· οἷς οὐκ ἀπὸ τάξεώς τε καὶ

silere iussas sic affatus est: Quamuis patres vestri & fratres, totæque ciuitates, extrema mereantur omnia, vt qui amicitiam nostram aspernati, bellum maluerunt, nec honestum nec necessarium; nos tamen multa mouent ad consulendum de illis moderatius; respectus indignationis deorum, quibus inuisa est omnis superbia; & metus hominum inuidiæ; & quod misericordiam credamus non parum cõferre communib. *hominum* malis; quippe qui & ipsi aliorum ope quandoq; indiguerimus: vobis quoque, de quibus hactenus nulla maritorum querela exstitit, hũc honorem habendum censemus & gratiam. Itaque hoc delictum eos impune ferre sinimus; non libertate, non agris aliisve bonis vestros ciues mulctamus. qui volent illic manere, his permittimus: qui malent huc transferre penates, tuto id poterunt; pollicemurque fore vt optionis eos nunquã pœniteat. Ne autem posthac in idem relabantur peccatum, amicitiamq; nostram vlla de caussa deserãt, remediũ erit opinor efficaciſſimũ, idemq; ad gloriam & securitatem vtrisq; vtiliſſimũ, si fecerimus eas Romanas colonias, & eo colonos hinc miserimus, quantũ sat erit. Ite igitur bono animo, & maritos iã duplici honore ac caritate cõplectimini, per quos & parentibus vestris, & fratribus, & patriis libertas manet atq; incolumitas. His auditis lætæ mulieres, manantib. præ gaudio lacrymis, e foro abeunt. Romulus vtroq; trecẽtos misit colonos; quibus vrbes illæ tertiam agri sui partem sorte diuidũndã tribuerunt: rursum Cæninenses atque Antemnates, quotquot voluerunt, ad habitandum Romã vna cum familiis trãstulit, nec agris mulctatos nec pecuniis: eosque mox in tribus & curias adscripsit, non pauciores tribus milibus: ita vt tũ primum peditũ Romanorum censerentur in vniuersum sex milia. Erant Cęnina & Antemna vrbes a Græcis oriundæ, nõ ignobiles. eas enim Siculis ademptas tenebant Aborigines, OEnotrorum pars, profectorum ex Arcadia, vt ante dictum est. post hoc autem bellũ coloniæ Romanæ factæ sunt. His confectis rex cõtra Cru- Crustumiũ captum.
stuminos, melius instructos quã priores, educit exercitum. eos & acie &

murali pugna victos, quamuis repugnassent fortiter, nihilo tractauit durius: sed hanc quoque vrbem, sicut priores, Romanorũ fecit coloniam. erat Crustumium ab Albanis multis seculis ante quã Roma conditum.

Volitante per vrbes fama de bellica Romuli fortitudine, ac erga victos clementia, & multi viri fortes cũ valida domesticorum manu ad eũ commigrarũt; (a quorum vno, Cælio nomine, qui ex Etruria cum copiis venerat, vnus e *septem* collibus, vbi consedit, Cælius hodieque dicitur) & ciuitates integræ committebant se eius fidei, exẽplo a Medullinis orto; Româque colonos assumebant. Hos
Sabinum bellum 1. successus ægre ferebant Sabini, reiicientes culpam alius in alium, quod imperii Romani nõ obstitissent principiis, iamque cum egregiis virib. aucto habituri essent negotiũ. quapropter visum est priorem incogitãtiam validi exercitus missione corrigere: moxque indicto Cures (id gentis caput erat) cõcilio, communi suffragio bellum decernunt, ductu & auspiciis T. Tatii Curium regis. atque ita soluto conuentu suam quisque domum reuersi, oppidatim bellũ parabãt, vere nouo magnis copiis Romã petituri. Interea Romulus cõtra hostẽ bellicosum quã diligentissime se præmuniẽs, Palatinos muros, vt ciuiũ tutelæ prospiceret, altioribus propugnaculis erigebat: Auentinum quoq; ac Capitolinũ (vt nunc vocant) colles fossa & vallo firmo cõplexus, nocturnum pastorib. & agricolis receptaculum, vtriq; idoneũ imponebat præsidium; similiter & alia loca, si qua securitatẽ polliceri viderentur, fossis, vallis, & præsidiis muniebat. auxiliũ etiã validum adduxit e Solonio Etrusca vrbe Lucumo, vir strenuus & bello clarus, nuper receptus in amicitiã: & ab Albanis aui iussu venerunt multi tã milites q̃ operarii machinarumq; bellicarum opifices. nec deerat frumenti, armorũ, & aliarum eodẽ conducentium rerũ copia. Ita paratis ad certamen vtrisq;, primo vere Sabinis, priusquã exercitũ educerent, placuit legatos ad hostẽ ante omnia mittere, q̃ raptas fœminas repeterent, pœnasq;

τειχομαχίας ὠδαιμονάμενος, ἀνδρας ἀγαθοὺς καὶ τὰ ἀγῶνα ὑμολογουμένους, οὐδὲν ἔτι δεδιέναι ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐποίησεν ἄποικον Ῥωμαίων τὴν πόλιν, ὥσπερ τὰς πρεσβυτέρας. ἰσῶ δὲ ὁ Κρυσομέειον Ἀλβανῶν ἀπόκλισις, πολλοῖς πρεσβυτέρα τῆς Ῥώμης ἀποσταλῆσα χρόνοις. διαπελούσης δὲ τὴν φήμην πολλὰς πόλεσι τήν τε καὶ πολέμους ὑμναμένην τὸ ἡγεμόνος, καὶ πρὸς τὰς κρατησάσας ὑπειλήφειν, ἀνδρες τε αὐτῷ προσελίσσοντο πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, δυνάμεις ἀξιοχρέους πρωτοιλία μετρησαμένους ἐπαγόμενοι, ὧν ἐφ' ἑνὸς ἡ- 78
γεμόνος ἐκ Τυρρηνίας ἐλθόντος, ᾧ Καίλιος ὄνομα ἦν, τῶν λόφων τις ἐν ᾧ καθιδρύθη, Καίλιος εἰς τόδε χρόνου καλεῖται· καὶ πόλις ὅλη παρεδίδου ἑαυτὰς, ἀπὸ μὲν τῆς Μεδυλλίνων ἀρξάμεναι, καὶ ἐγένοντο Ῥωμαίων ἄποικοι. Σαβῖνοι δὲ ταῦτα ὁρῶντες ἠχθοντο καὶ δι' αἰτίας ἀλλήλους εἶχον, ὅτι οὐκ ἀρχομένῳ τὸν Ῥωμαίων ἀρχὸν ἐκώλυσαν, ἀλλ' ὑπὲρ μέγα προσηκούσῃ συμφορᾷ ἔμελλον· ἐδόκει τε αὐτοῖς ἐπανορθώσασθαι τὴν προτέραν ἄγνοιαν, ἀξιολόγῳ δυνάμεως ἀποστολῇ. καὶ μὴν τοῦτο ἀγρᾳ ποιησάμενοι σύμβουλες ἐν τῇ μείζῃ τε πόλει καὶ πλῆθον ἀξίωμα ἐχούσῃ ἑκάστου ἔθνους, ἧ Κυρὶς ὄνομα ἦν, φήφον ὑπὲρ τοῦ πολέμου διώσεσθαι, ἀποδείξαντες ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς Τίτον, ὃς ἐπεκαλεῖτο Τάτιος, βασιλέα Κυρειτῶν. Σαβῖνοι μὲν δὴ ταῦτα βουλευσάμενοι, καὶ ἀγγελθέντες τὰς πόλεις, τὰ πρὸς πόλεμον ἠρτύζοντο, ὡς εἰς νέωτα ὑπὲρ τῶν Ῥωμύλου χρεὼ πολλῆ ἐλάσοντες. ἐν τούτῳ δὴ καὶ ὁ Ῥωμύλος ἀντιπαρεσκευάζετο τὰ κρείττω, ὡς ἀμυνούμενος ἄνδρας τὰ πολέμια δεινοὺς, τὸ μὲν Γαλατικὸν τεῖχος, ὡς ἀσφαλέστερον εἴη τοῖς ἔνδον, ὑψηλοτέροις ἐρύμασιν ἐγείρων, τὸν δὲ προσχειμένους αὐτῷ λόφους, τόν τε Αὐεντῖνον καὶ τὸ Καπιτωλῖνον νεῶ λεγόμενον ἀποταφρεύων καὶ χαρακώμασι καρτεροῖς περιλαμβάνων, ἐν οἷς τὰ πρόμνια καὶ τὰς γεωργοὺς αὐλίζεσθαι τὰς νύκτας ἐπέταξεν, ἐχυρῷ φρουρᾷ καταλαμβάνων ἑκάτερον, καὶ εἴ τι δεῖν χρεῖον ἀσφαλῶς αὐτοῖς παρέξειν ἔμελλεν, ἀποταφρεύων καὶ περισταυρῶν, καὶ δι' φυλακῆς ἔχων. ἦκε δὲ αὐτῷ Τυρρηνῶν ὑπακουσίαν ἐκόμενον ἄγων ἐκ Σολωνίου πόλεως ἀνὴρ δραστή- 40
ριος, καὶ τὰ πολέμια ἔργα διαφανὴς Λοκόμων ὄνομα, φίλος δὲ πρὸς πολλοῦ γενόμενος· καὶ πολλοὶ Ἀλβανῶν ἄνδρες, οὓς ὁ πάππος ἔπεμψεν αὐτῷ, συχνοὶ, στρατιῶταί τε καὶ ὑπηρέται, καὶ τεχνῖται πολεμικῶν ἔργων. σῖτος δὲ καὶ ὅπλα καὶ ὅσα τοιαῦτα πρὸς φορὰ ἦν, καὶ εἰς ἄφθονα ἐπεχορηγεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐν ἑτοίμῳ τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἦν ἑκατέροις, ἔαρος ἀρχομένου μέλλοντες ἐξάγειν οἱ Σαβῖνοι τὰς δυνάμεις, ἔγνωσαν ἀποστεῖλαι πρεσβείαν πρῶτον ὡς τοὺς πολεμίους, τάς τε γυναῖκας ἀξιώσουσαν ἀπολαβεῖν, καὶ δίκας

ὑπὲρ

ὑπὲρ αὐτῶν αἰτήσοιεν τὰ δίκαια· ἵνα δὴ δι' ἀνάγκην δοκῶσιν ἀμύνεσθαι τὸν πόλεμον, ἐπὶ τυγχάνουσιν τῶν δικαίων· καὶ τοὺς κήρυκας ἔπεμπον ὑπὲρ ταῦτα. Ῥωμύλου δ' ἀξιοῦντος τὰς μὲν γυναῖκας, ὅπως ἐπὶ αὐταῖς ἀκούσας ὁ μὲν τῶν ἀνδρῶν βίος ἐῶν, ἐᾶν τοῖς γαμηκόσι μένειν· εἰ δέ τινος ἄλλο δέοι), λαμβάνειν ὡς τοὺς φίλους, πολέμου δὲ μὴ δεῖσθαι· οἱ δὲ Σαβῖνοι τὰ ἀξιώματα ὑπακούσαντες, ἐξῆγον τὰ στρατιάν, πεζοὺς μὲν ἀμφὶ πεντακισχιλίους ὑπὲρ δύο μυριάσιν, ἱππεῖς δὲ ὀλίγου δέοντας χιλίων. ἦν δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως τὸ πολὺ τὸ Σαβίνων δέκα, δύο μὲν αἱ τὰ πεζῶν μυριάδες, ὀκτακόσιοι δ' ἱππεῖς, καὶ προεκάθητο τὸ πόλεως διχῆ διηρημένην, μία μὲν ποιῆσα τὸ Ἐσκυλίνον καλέσουσα λόφον, ἐφ' ἧς αὐτὸς ὁ Ῥωμύλος ἦν· ἑτέρα δὲ τὸ Κυρίνιον, ὅπου τότε αὐτὸ ἔσχολα τὸ προσηγορίαν, ἧς ὁ Τυρρήνων ἦν Λουκέμων ἡγεμών. μαθὼν δὲ τὸν βασιλέα αὐτῶν Τάτιος ὁ τῶν Σαβίνων βασιλεύς, νυκτὸς ἀναζεύξας τὸ στρατὸν ἦγε διὰ τῆς χώρας, οὐδὲν οἰόμενος βλάπτειν τὴν τῶν ἀγρῶν· καὶ πρὶν ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, μεταξὺ τοῦ τε Κυιρινίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου πίπτουσιν ἐν ᾧ πεδίῳ τὸ χάρακα. ὁρῶν δὲ ἀσφαλῆ φυλακὴν πρώτην καλεσόμενα πρὸς τὸ πολεμίων, σφίσι δὲ δοκεῖν χωρίον ἀπολιπόμενον ὀχυρὸν, εἰς πολλὴν ἐνέπιπλεν ἀπορίαν, ὅτι ἔχων ὅ τι χρήσεται τῇ τειχῆ τὸ χρόνῳ. ἀμηχανοῦντι δ' αὐτῷ προέδοξος εὐτυχία ἦλθ, προδοθέντος τοῦ κραμίου ὀχυρωμάτων, καὶ δι' ἀνδρὸς ἀπίστου. παρεξιόντας γὰρ τὴν ῥίζαν τοῦ Καπιτωλίου τοὺς Σαβίνους εἰς ὑπόνοιαν ἦλθεν εἴ τι μέρος εὐρεθείη τοῦ λόφου κλοπῆ ληφθῆναι δυνατὸν ἢ βίᾳ, παρθένος τις ἀπὸ μειρακίου καλεσκόμενη, θυγάτηρ ἀνδρὸς ὑπατικοῦ, ᾧ προσέκειτο ἡ τοῦ χωρίου φυλακὴ, Τάρπεια ὀνομαζομένη· καὶ αὐτὴν, ὡς μὲν Φάβιός τε καὶ Κίγκιος γράφουσιν, ἔρως εἰσέρχεται τῶν φαλίων, ἃ προσῆν τοῖς ἀριστερῶν βραχίοσιν ἐφόροις, καὶ τῶν δακτύλων. χρυσοφόροι γὰρ ἦσαν οἱ Σαβῖνοι τότε, καὶ Τυρρήνων οὐκ ἧττον ἀβροδίαιτοι· ὡς δὲ Γίσων Λούκιος ὁ πομπικὸς ἱστορεῖ, καλοῦ προάγματος ὑπὸ θυμοῦ γυμνοῖς τοῖς σκεπαστηρίοις ὅπλων προδοῦναι τοῖς πολίταις τοὺς πολεμίους. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθέστερόν ἐστιν οὐκ ἔστιν ὕστερον γνωρίσαι ἔξεστιν εἰκάζειν. πεμφασα δὲ οὖν θεραπαινίδων τινὰ ἁλὸς πυλίδος, ὡς δοκεῖς ἔμαθεν ἀνοιγομένου, ἠξίου τὸν βασιλέα τῶν Σαβίνων ἐλθεῖν αὐτῇ δίχα τῶν ἄλλων εἰς λόγους, ὡς ἐκείνῳ ἁλλεξομένη περὶ προάγματος ἀναγκαίου καὶ μεγάλου. δεῖσθαι δὲ τοῦ Τατίου τὸν λόγον κατ' ἐλπίδα προδόσιας, καὶ σταθέντος εἰς τὸν ἀποδεχθέντα τόπον, προσδραμοῦσα ὡς ἐφικτὸν ἡ παρθένος, ὀξεληλυθέναι μὲν νυκτὸς

raptus exigerẽt; vt æquũ poſtulantes, & repulſam paſſi, viderentur neceſſarium bellum ſuſcipere: caduceatoresq; in hoc miſſi ſunt. Romulus contra cenſebat mulieres, quãdoquidem & ipſæ non inuitæ cum viris degerẽt, maritis relinquendas. quodſi aliud quidpiam peterent, acciperent tanquam ab amicis, nec bello ſe laceſſerent. Hoſtes vero his conditionibus contemptis eduxerunt copias, viginti quinq; milia peditum, equites pene mille. Romanis nõ multo minor fuit exercitus, viginti milia peditũ, octingenti equites: caſtraque duobus locis ante vrbem munierant; altera, in Eſquilino colle, in quibus erat ipſe Romulus; altera, in Quirinali, nondum id nomen ſortito; quibus præerat Etruſcus Lucumo. At Sabinorum rex Tatius, poſtquã cognouit apparatus hoſtium, noctu excitas copias ſine damno agreſtium per regionem duxit, & ante ſolis ortum medio inter Quirinalem & Capitolium campo caſtra poſuit: cumq; videret omnia firmis hoſtiũ præſidiis teneri, ſibi vero nullum tutum locum reliquum, hęrebat inops conſilii, ratus fore vt fruſtra tẽpus ibi tereret. ſed animi perplexo fortuna inopinata viam expediit, munitione optima in eius poteſtatẽ tradita hunc in modum. Obeuntes pedem Capitolii Sabinos, ſpeculabundos ſiqua is collis furto aut vi occupari poſſet, e ſublimi contemplabatur virgo quædam, viri nobilis præſidio præfecti filia, Tarpeia nomine. hanc, vt Fabius & Cincius produnt, cupido ſubiit anulorum & armillarum quas illi geſtabant in ſiniſtris brachiis: gaudebant enim tunc Sabini, non minus quam Etruſci, molli victu ac cultu, & ornamentis aureis: vel, vt L. Piſo vir cenſorius ſcribit, volebat præclaro facinore nudatos ſcutis hoſtes ciuibus ſuis obiicere. Vtrius autem verior ſit opinio, ex procedente narratione licebit cõiecturam ſumere. Ergo ancilla per occultum poſticulum emiſſa, petit a rege Sabinorum vt ſine arbitris in colloquium ſuum veniat, auditurus de feriis negotiis & neceſſariis. cumque Tatius ſpe proditionis arripuiſſet oblatam occaſionem, & in condictum locum veniſſet, virgo quam potuit *latentiſſime* progreſſa, ait patrem ſuum

noctu ex arce negotii cuiusdam causſa profectum, portarum claues ſibi aſſeruandas reliquiſſe: paratamque ſe munimentum noctu venientibus tradere, mercede proditionis accepta quod cuncti Sabini geſtarent ſiniſtris brachiis. quod vbi probatum eſt Tatio, pactorum fide cum ſacramento data viciſſim & accepta, locoque Sabinis munitiſſimo præfinito, & nocturna veniendi hora, qua putabat remiſſiores fieri excubias, clã in arcem reuertitur. Hactenus inter omnes ſcriptores Romanos conuenit; in ſequentibus diſcrepant. Piſo cenſorius, cuius ſupra memini, nuntium narrat a Tarpeia noctu ex arce miſſum, Romulo indicaturum quid puella cum Sabinis pacta eſſet, & quod a deceptis conditionum ambiguo, petitura eſſet arma quib. ſe protegerẽt. proinde mitteret noctu in arcem manum aliam, hoſtes exarmatos cum ſuo duce oppreſſuram facile. eum nuntium transfugiſſe ad regem Sabinorum, & detuliſſe Tarpeię conſilia. Fabius autem & Cincius nihil tale, ſed aiunt ſeruaſſe puellam quod de proditione pacta erat. Rurſum quæ ſequuntur, vno conſenſu traduntur ab auctoribus. aiunt enim adueniente rege Sabinorum cum exercitus robore, condictam portulam hoſtibus a Tarpeia iuxta promiſſum apertam eſſe, ſimulque ab ea loci cuſtodes excitos, vt quantocius ſe per alteram portam hoſtibus ignotã proriperent, quaſi arx a Sabinis iam eſſet occupata. quibus dilapſis, Sabinos per apertam portam ingreſſos arcem deſertam occupaſſe: ac mox Tarpeiam, vt quæ fidem pacti pro parte ſua præſtitiſſet, mercedem ſacramento debitam poſtulaſſe. Hic rurſum Piſo quidem ait, quum Sabini parati eſſent, aureas *armillas*, quas in ſiniſtris habebãt brachiis, puellę tradere, Tarpeiam non ornamenta ſed ſcuta ab eis poſtulaſſe. Tatio vero ſimul doli cauſſa indignationem, ſimul nõ violandæ religionis cogitationem obortam. itaque viſum ei, tradenda quidem arma puellæ, vt poſtulauerat; ſed ita ne acceptis vti poſſet: ac mox totis viribus ſcutum in virginem conieciſſe, ceteroſque idem facere iuſſiſſe. ita impetitam vndique Tar-

ἐκ δ' Ὁρυείης τ' πατέρα αὐτῆς ἔφη χρείας τινὸς ἕνεκα, βαὶς ὑπὸ κλῆς αὐλὴν φυλάττειν τ' πυλῶν, καὶ παραδώσειν αὐτοῖς ὅ ἔρυμα νυκτὸς ἀφυλακτοτέρους, μισθὸν τῆς προδοσίας λαβεῖν ἃ τὰ φορήματα τ' Σαβίνων, ἃ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς εἶχον ἀπορίας βραχίοσιν. ὑδοκιῶντος δ' τ' Ταΐου, λαβοῦσα βὰς πίστις δι' ὅρκων παρ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ δοῦσα, τ' μὴ ψευδεᾶς βὰς ὁμολογίας, τόπον τε ὁρίσασα ἐφ' ὃν ἔδει τὸς Σαβίνους ἐλθεῖν τ' ὀχυρωτάτων, καὶ νυκτὸς ὥρᾳ τ' ἀφυλακτοτάτῳ, ἀπῆρε, καὶ τὸς ἔνδον ἔλαθε. μέχρι μὲν δὴ τούτων συμφέρουσιν πάντες οἱ Ῥωμαίων συγγραφῆς, ἐν δὲ τοῖς ὕστερον λεγομένοις οὐχ ὁμολογοῦσι. Πίσων μὲν ὁ τιμητικὸς, ὃς καὶ πρότερον ἐμνήσθη, ἄγγελόν φησιν εὐθὺ τῆς Ταρπείας ἀποσταλῆναι νύκτωρ ἐκ δ' χρείας, ἀπαγγελοῦντα τῷ Ῥωμύλῳ βὰς ὁμολογίας τῇ κόρῃ πρὸς Σαβίνους ὁμολογίας, ὅτι μέλλοι τὰ σκεπαστήρια αὐτ' αἰτεῖν ὅπλα, ἀπὸ δ' κινότητος τ' ὁμολογιῶν παραχρῆμα, δύναμίν τε ἀξιώσοντα πέμπειν ὅπλα ὃ φρούριον ἑτέραι νυκτὸς, ὡς αὐτῷ στρατηλάτῃ παραληψόμενον βοὶς πολεμίοις γυμνοὶς τ' ὅπλων· τ' δ' ἄγγελον αὐτομολήσαντα πρὸς τ' βασιλέα Σαβίνων, κατὰ τάχος ἐλθεῖν ἀπὸ τ' Ταρπείας βουλομένῃ. οἱ δὲ περὶ τ' Φάβιόν τε καὶ Κίγκιον οὐδὲν τοιοῦτον λέγουσι γεγενέναι, ἀλλὰ φυλάξαι τ' κόρην ὑπισχνουμένην βὰς αἰτεῖ τ' προδοσίαν βουλάς. τὰ δ' ἑξῆς ἀπορίας πάλιν ὁμοίως γράφουσι. φασὶ γὰρ ὅτι παραγενομένου σὺν τῷ κρείττονι τ' στρατιᾶς μέρει τ' βασιλέως τ' Σαβίνων, φυλάττουσα βὰς ὑποσχέσεις ἡ Ταρπεία τοῖς μὲν πολεμίοις ἀνέῳξε τ' συγκειμένην πυλίδα, βοὶς δ' ἐν τῷ χωρίῳ φύλακας ἀναιρήσασα, ὑπαλλαχέων σώζειν ἑαυτοὺς ἠξίου καθ' ἑτέρας ἐξόδους τοῖς πολεμίοις ἀφανεῖς, ὡς καλεχόντων ἤδη τ' Σαβίνων τὸ φρούριον· ὑπαφυγόντων δὲ τούτων, βοὶς μὲν Σαβίνους ἀνεῳγμένας εὑρόντας βὰς πύλας, καταλαβεῖν τὸ φρούριον ἔρημον φυλάκων, τ' δὲ Ταρπείαν ὡς τὰ παρ' ἑαυτῆς ὅλα συνέθετο παρεσκευασμένην, ἀξιοῦν βοὶς μισθοὺς τ' προδοσίας καθ' βοὶς ὅρκους ἀποδοῦναι. ἔπειτα πάλιν ὁ μὲν Πίσων φησὶ τ' Σαβίνων τ' χρυσοῦν ἐπιμάνιον ὄντων δίδοναι τῇ κόρῃ τ' βοὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίοσι, τὴν Ταρπείαν οὐ τὸν κόσμον, ἀλλὰ βοὶς ὑπὲρ αὐτῶν αἰτεῖν· Τάτιον δὲ θυμόν τε εἰσελθεῖν ὑπὸ τῆς ἐξαπάτης, καὶ λογισμὸν τ' μὴ παραβαίνειν βὰς ὁμολογίας. δόξαι δ' οὖν αὐτῇ δοῦναι μὲν τὰ ὅπλα, ὥσπερ ἡ παῖς ἠξίωσε, ποιῆσαι δ' ὅπως αὐτῶν μηδενὶ λαβεῖν χρήσηται. καὶ αὐτίκα παραπείσαντος ὡς μάλιστα ἰσχύος εἶχε, ῥίψαι τ' ὑπὲρ τῆς κόρης, καὶ τοῖς ἄλλοις παραχελεύσασθαι τοῦτο ποιεῖν. οὕτω δὴ βαλομένου πόρρωθεν τὴν Ταρπείαν,

πειαν,

πειαν, ὑπὸ πλήθους τε καὶ ἰσχύος τῶν πληγῶν πεσεῖν, καὶ ἀδιορθωτεῖσαν ὑπὸ τῶν φυρεῶν ἀποθανεῖν. οἱ δὲ ἀδὲ τὸν Φάβιον ὑπὸ τοῖς Σαβίνοις ποιῆσαι τὸν τῶν ὁμολογιῶν ἀπάτην. δέον γὰρ αὐτοῖς τὸν χρυσὸν, ὥσπερ ἡ Ταρπεία ἠξίου, καὶ τὰς ὁμολογίας ἀποδιδόναι, χαλεπαίνοντας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ μισθοῦ, τὰ σκεπαστήρια κατ' αὐτῆς βαλεῖν, ὡς ταῦτα, ὅτε ὤμνυον, αὐτῇ δώσειν ὑποχρώμενοι. ἔοικε δὲ τὰ μὲν ταῦτα γλυφήματα τοῦ Πίσωνος ἀληθεστέραν ποιεῖν ἀπόκρισιν. ἔλαβε τε γὰρ εἴδωλα ἔπεσεν ἠξίωται, τὸν ἱερώτατον τοῦ πόλεως καὶ ἐχούσης λόφον, καὶ γὰς αὐτῇ Ῥωμαῖοι καθ' ἕκασον ἐνιαυτὸν ἀποτελοῦσι· λέγω δὲ Πίσωνι γράφει· ὧν θεὸς εἴης ἀμείνω, εἰ τοιαῦτα δώσειν τοῖς πολεμίοις ἀπέφαινεν, ὅτε τοῦδε τῶν προδοτῶν, ὅτε τοῦδε τῶν ἀποκτιναίτων τυχεῖν, ἀλλὰ καὶ εἴ τι λείψανον αὐτῆς ἐν τῷ σώματος, δυσαναφὲς ἔξω ῥιφῆναι σὺν χρόνῳ, φόβου τε καὶ ἀποστροπῆς ἕνεκα τῶν μελλόντων τὰ ὅμοια δρᾶν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων κρινέτω τις ὡς βούλεται. ὁ δὲ Τάτιος καὶ οἱ Σαβῖνοι φρουρίου γλυφέντες καρτεροῦ κύριοι, καὶ πλῆθος τῶν Ῥωμαίων ἀποσκευῆς ἁμοῦ τοῖς παρληφόλες, οὐκ ἐν ἀσφαλοῖς ἔτι τὸν πόλεμον διέφερον. πολλαὶ μὲν οὖν αὐτῶν ἐγένοντο καὶ κατὰ πολλὰς προφάσεις, παρεστράτοπεδεύοντο ἀλλήλοις διὰ ὀλίγου, πεῖραί τε καὶ συμπλοκαί, ὅτε καρτερώμαλα μεγάλα ἑκατέρων φέρουσαι τὰ τραύματα, ὅτε σφάγιά· μέγιστα δὲ οὐκ ἐν παρατάξεως ὅλαις τοῖς δυνάμεσι πρὸς ἀλλήλας μάχαι διεταί, καὶ φόνος ἑκατέρων πολύς. ἐλκομένοις δὲ τοῖς χρόνῳ, γνώμῃ ἀμφοτέροις τοῦ αὐτίκα ἔρον, ὁλοχερεῖ κρίναι τὸν ἀγῶνα μάχῃ· καὶ προῆσαν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων, χωρίον ἡμισείοις τε ἄρχουσι τὰ πολέμια καὶ στρατιώταις πολλῶν ἐπάδες ἀγώνων, ἄξια λόγου ἔργα ἀπεδείκνυσαν ὑπὸ ὁπλίσεις ἀλλήλοις, καὶ ὑπὸ ὁπλίσεις δεχόμενοι, καὶ ἐξ ὑποστροφῆς εἰς ἴσον αὖθις καθιστάμενοι. οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐρυμάτων ἑστῶτες ἰσορρόπῳ θεαταὶ ἀγῶνος, καὶ θαμινὰ ἑκατέρωσε μεταπίπτοντος, τῷ μὲν καρτερωτέρῳ τῶν στρατευμάτων ὑπεκελεύοντό τε καὶ παρανισμῷ πολλῷ ἐποίουν τὸν εἰς τὸ εὔψυχον ὁπίδοσιν· τῷ δὲ κάμνοντι καὶ διωκομένῳ, δεήσεις τε καὶ οἰμωγὰς προσιέμενοι, κωλυταὶ τοῦ εἰς τέλος ἀνάνδρου ἐγίνοντο· ὑφ' ὧν ἀμφότεροι ἐπαγκάζοντο καὶ τοῦδε δυνάμιν ὑποφυγεῖν τὰ δεινά. ἐκείνῳ μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ὅτω διεξελθόντες ἀζημίαλος τὸν μάχῃ, σκότους ἤδη ἀσμενοι εἰς τοὺς οἰκείους ἑκάτεροι χάρακας ἀπηλλάσσοντο. τῇς δ' ἑξῆς ἡμέρας ταφὰς ποιησάμενοι τῶν νεκρῶν, καὶ τοὺς κεκμηκότας ὑπὸ τραυμάτων ἀνακτησάμενοι, δυνάμεις τε προσαναλαβόντες διπλᾶς, ὅπερ ἔδοξεν αὖθις αὖτις ἑτέραν συνάγαι

peiam, vi & multitudine inflictorum ſibi ſcutorum obrutã & peremptam eſſe. Fabius autem violati pacti dolum ad Sabinos retulit. pro auro enim, quod Tarpeiæ debebant ex pacto, indignatos mercedis magnitudinem, ſcuta in eam coniecisſe; quaſi hæc ſe daturos iurauiſſent. Sed quod necem eius ſecutum eſt, Piſonis ſententiam efficit veriorem. nam & ſepulcri honore dignata eſt vbi cecidit, in colle vrbis ſacratiſſimo: & quotannis ei Romani reddunt inferias, vt Piſo in literas retulit: quorum neutrum conſecuturam fuiſſe credimus vel a proditis vel ab interfectoribus, ſi occubuiſſet patriæ proditrix: immo ſiquæ ſuperfuiſſent oſſium eius reliquiæ, refoſſæ tandem ac diſiectæ fuiſſent, vt hoc exemplum alios a tali facinore deterreret in poſterum. Sed de his quiſq; vt volet iudicet. Ceterum Tatius & Sabini, arce munitiſſima hoſticique inſtrumenti bona parte ſine labore potiti, iam in tuto bellum trahebant. cum itaque exiguo interuallo dirempta eſſent caſtra, per occaſionem alteri alterorum vires crebris velitationibus experiebantur: ſed hæ neutri parti nec victoriam, nec cladem inſignem afferebant: bis deinde in acie totis viribus pugnatum eſt, & magna vtrinq; ſtrages edita. tandem enim pertæſis morarum vtriſque placuit iuſto prælio de rerũ ſumma decernere: progreſſiq; in mediam caſtrorum planitiem præſtantiſſimi duces & exercitatiſſimi milites, memorabilia edebant facinora, alternis facientes & excipientes impetum, iteratis ſubinde æquo marte vicibus. interim qui e munitionibus ancipitis certaminis & nunc huc nunc illuc inclinãtis victoriæ ſpectatores erant, rem fortiter gerentib. ſuis inhortatione ac læto pæane multum accendebant animos: feſſos vero & cedentes, eiulatu ac precibus reuocantes in prælium, non ſinebant virtutem prorſus abiicere: atque ita vtriq; ſupra vires durabant in periculis. tandem exacto die per dubiam pugnam, ſuperuenientibusque tenebris, vtrique in ſua ſe caſtra non inuiti receperũt. Inſequentibus poſtea diebus ſepultis cadaueribus, refectis ſauciis, & ſuppletis integrorum copiis, quoniã libuit denuo pugnam

committere, eodem quo ante loco congressi, vsque ad noctem pugnauerunt, Romanis in vtroque cornu *egregie* vincẽtibus. præerat autem dextro ipse Romulus, siniſtro Etruſcus Lucumo. mediam Sabinorũ aciem vnus ſuſtentabat Metius Curtius, qui ſolus in cauſſa fuit ne prorſus vincerentur Sabini, cedentesq; ſuos in hoſtem victorem denuo conuertit, vir robuſtus manuque promptus, & ob periculorum pauorumque contemptum laudatiſſimus. hic mediã aciem curare iuſſus, reiecit ſibi oppoſitos. cumq; vellet etiam cornua Sabinorum laborantia iam locoque pulſa reſtituere in integrum, cohortatus ſuos inſtabat hoſti fugienti, diſiectumque vſq; ad portas fugabat: ita vt Romulum ſemiperfectam victoriam relinquere cogeret, & contra victricẽ hoſtium partem auerteret. quare Sabinorum pars quæ laborabat, reſtituta eſt in integrũ, Romulo ſcilicet cũ ſuis abeunte; & in Curtianos auerſus totus *Romanorum* impetus. eum excipientes Sabini, acriter reſtiterunt aliquamdiu: dein ex aduerſo confluentibus impares, ſenſim pedem referebant in caſtra, extremum agmen tutante Metio, ne fuga ordines confunderet. is enim reſiſtebat inuehenti ſe Romulo; vnde inter ipſos duces egregium certamen commiſſum eſt. ſed cum iam exſanguis iaculisque confixus Curtius paulatim retrocederet, excipit eum a tergo profunda palus; quam nec circuire facile poterat, circumfuſis vndequaque hoſtibus; nec facile item transire, quod & circumquaque cœnoſis lacunis eſſet cincta, & in medio profundis aquis ſtagnaret. attamen vbi ad eam acceſſit propius, eo ſe cum armis cõiecit. Ibi Romulus, cum per cœnum & aquas hoſtem longe perſequi nõ poſſet, eumque mox in palude periturum exiſtimaret, in ceteros Sabinos vertit impetum. ille vero ægre tandem e palude cum armis eluctatus eſt, & intra vallum reductus. locus is iam terra congeſta repletus eſt; adhuc tamen ex illo caſu vocatur Lacus Curtius, Romani fori meditullium fere occupans. Romulus vero ceteros Capitolium vſque perſequens, & ſperans ſe iam poſſe arcem capere, tum aliis vulneribus multis debilitatus, tum

μάχῃ, εἰς ὃ αὐτὸ ἔως τοῦ ἑσπερίου χωρίου συμβάλλοντες, ἀφ' ἑσπέρας νυκτὸς ἐμάχοντο, ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ Ῥωμαίων ἀμφοτέροις ὑπερφερόντων τοῖς κέρασιν. εἶχε μὲν δὴ τὸ δεξιὸν τὴν ἡγεμονίαν αὐτὸς ὁ Ῥωμύλος· τὸ δ' ἀριστερὸν, Λουκούμων ὁ Τυρρηνός· τὸ δὲ μέσον μηδέπω κρίσιν ἔχοντος, ὁ κωλύσας τε εἰς τέλος τοὺς Σαβίνους ἐλθεῖν, καὶ εἰς φυγὴν παλαι καταστήσας αὖθις τὰ λειπόμενα τοῖς νικῶσιν, εἷς ἀνὴρ ἐγένετο Μέτιος Κύρτιος ὄνομα, ῥώμῃ τε σώματος πολὺς ἀνὴρ, καὶ χεῖρα γυναῖος, μάλιστα δὲ ὅτι τοῦ μηδένα ὀκνῆν κίνδυνον ἢ φόβον ἐδοκιμᾶτο. οὗτος διετάχθη μὲν ἡγεῖσθαι τοῦ κατὰ μέσην ἀγωνιζομένων τὴν φάλαγγα, καὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐνίκα· βληθεὶς δὲ καὶ τὰ κέρατα τῶν Σαβίνων μορθούμενα ἤδη καὶ ὀξωδούμενα εἰς ὅσον οὔπω καταφῆναι, προσκελευσάμενος τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐδίωκε τοὺς φεύγοντας τῶν πολεμίων ἐσκεδασμένους, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν ἀνδρὶ ἤλασεν· ὥστε καταληφθῆναι καταλιπὼν ἡμίλειαν τὴν νίκην ὁ Ῥωμύλος ὑποστρέψας τε καὶ ὑπὸ τὰ νικῶντα τῶν πολεμίων ὡσαύτως μέρη. ὃ μὲν δὴ κάμνον τῶν Σαβίνων μέρος, ἐν τῷ ἴσῳ πάλιν ἦν, ἀπελαυνόμενον τὸ μὲν Ῥωμύλου δυνάμεως· ὁ δὲ κίνδυνος ἅπας ἦν περὶ τὸν Κύρτιον καὶ τοὺς σὺν ἐκείνῳ νικῶντας ἐγεγόνει. χρόνον μὲν οὖν τινα οἱ Σαβῖνοι δεξάμενοι τοὺς Ῥωμαίους, λαμπρῶς ἠγωνίσαντο· ἔπειτα πολλῶν ἐπ' αὐτοῖς συμπιπτόντων, ἐξέκλιναί τε καὶ διέσωζον ἑαυτοὺς ὑπὸ τὸ χάραξ, πολλὴν τῆς Κυρτίου παρέχοντος αὐτοῖς, εἰς ὃ μὴ διώκειν τεταραγμένοις ἀλλὰ βάδην ἀποχωρεῖν, ἀσφάλειαν. αὐτὸς γὰρ εἰσήκει μαχόμενος, καὶ τὸν Ῥωμύλον ὑπιόντα δέχεται· γίνεταί τε τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν συμπεσόντων ἀλλήλοις μέγας καὶ καλὸς ἀγών. ἔξαιμος μὲν οὖν ἤδη καὶ καταβεβλημένος ὁ Κύρτιος ὑπῆλθε κατ' ὀλίγον, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ κατόπιν ὑποδέχεται λίμνη βαθεῖα, ἣν μὲν ἐλθεῖν μὲν χαλεπὸν ἦν, περιέχουσιν ἑλῶν πολυχρόνιοι τοῦ πολεμίου, διελθεῖν δ' ὑπὸ τοῦ ἰλύος πλήθους, ἣν τὰ πέριξ τέλματα εἶχε, καὶ βάθους ὕδατος τὸ κατὰ μέσην αὐτὴν συνεχῶς, ἄπορον. ταύτῃ πλησιάσας ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ὅ νάμα σὺν τοῖς ὅπλοις. καὶ ὁ Ῥωμύλος ὡς αὐλίσασθαι δὴ τὸ ὑδρὸς ἐν τῇ λίμνῃ διαφθαρησόμενον, καὶ ἅμα ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν τοῦ τέλματός τε αὐτὸν καὶ δι' ὕδατος πολλοῦ διώκειν, ὑπὸ τοὺς ἀνδρας Σαβίνους ἔπεται. ὁ δὲ Κύρτιος πολλὰ μοχθήσας σὺν χρόνῳ σώζεται ἐκ τῆς λίμνης τὰ ὅπλα ἔχων, καὶ εἰς τὸ χάραξ ἀπάγεται. οὗτος ὁ τόπος ἀνακέχωσται μὲν ἤδη, καλεῖται δ' ὀξ ἐκείνου τοῦ πάθους, Κύρτιος λάκκος, ἐν μέσῳ μάλιστα ὢν τῆς Ῥωμαίων ἀγορᾶς. Ῥωμύλος δὲ τοὺς ἀνδρας διώκων, ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Καπιτωλίου, καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἔχων αἱρήσειν τὸ φρούριον, ἀνδράσι τε πολλοῖς βαύμασι καταποιηθείς, καὶ δὴ καὶ λί-

καὶ λίθῳ πληγὴ ὀξαμενῷ κατὰ κροτάφου ἐνεχθέντος ἐκ τοῦ ἄνωθεν κακωθεὶς, αἴρεται πρὸς τῶν παρόντων ἡμιθανὴς, καὶ εἰς τὸ τεῖχος ἀποφέρεται. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις δέος ἐμπίπτει τὸν ἡγεμόνα μὴ ἔτι ὁρῶσι, καὶ βέπει τὸ δεξιὸν κέρας εἰς φυγήν. οἱ δὲ ἐν τῷ διωνύμῳ τεταγμένοι ἅμα τῷ Λοχαγῷ, πέως μὲν ἀντεῖχον, ἐπεὶ δὲ ἡγεμόνος ἀναθαρρησάντων, λαμπρότατα πολέμια ἀνδρὸς, καὶ ἔργα πλάσα κατὰ τὸν πόλεμον ἀποδεξάμενοι· ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνος ἐλαθεὶς ἐκ τῶν πλαγίων, Σαβίνων τὸ δυνάμεως ἐπικρατήσης, ἔπεσεν, ἤδη αὐτοῖς διέμενεν· φυγὴ δὲ μετὰ τοῦτο πάντων αὐτὰ ἐγένετο, καὶ οἱ Σαβῖνοι τεθαρρηκότες ἐδίωκον ἄχρι τοῦ πόλεως· ἤδη δὲ πλησιάζοντες τῇ πύλαις ἀπελαύνονται, τῷ νεότητος ἐπεξιούσης αὐτοῖς, ἣ τὰ τείχη φυλακὴν βασιλὰς ἐπέτρεψεν καὶ τῷ Ῥωμύλου· ῥᾷον γὰρ ἤδη ἐκ τοῦ βάυματος

★ ἐκβοηθήσαντος ὡς εἶχε τάχους, ἐγένετο ἀντίτροφος ἡ τοῦ ἀγῶνος τύχη, καὶ πολλῷ ἔτυχε τὰ μεταβολῷ. οἱ μὲν γε φεύγοντες, ὡς τὸν ἡγεμόνα ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου εἶδον, ἀναθαρρήσαντες ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ παρόντος δέους, εἰς τάξιν καθίσαντο, καὶ οὐκ ἔτι ἀνεβλήτοντο μὴ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις χωρῆσαι· οἱ δὲ πέως καταλείποντες αὐτοὺς, καὶ μηδεμίαν οἰόμενοι μηχανὴν εἶναι τοῦ μὴ ὑπὸ κράτος τοῦ

82 πόλιν αὐτῶν ἁλῶναι, ὅπερ τοῦ αἰφνίδιον τε καὶ παράδοξον ἐθαύμασαν τὸ μεταβολῆς, περὶ σωτηρίας αὐτοῖς ἑαυτῶν ἐσκόπουν. ἐπὶ δὲ αὐτοῖς ὑπερτὴς ἡ πρὸς τὸ χάρακα ἀναχώρησις, ἀπὸ καταφανοῦς τε χωρίου καὶ ἐκ κοίλης ὁδοῦ διωκομένοις, καὶ ὁ πολὺς αὐτῶν φόνος ἐν ταύτῃ γενόμενος τῇ ἐφόδῳ. ἐκείνῳ μὲν οὖν τὸν ἡμέραν ἔτυχε ἀζημίως ἀγωνισάμενοι καὶ εἰς τύχας παραλόγους ἀμφότεροι καταστάντες, ἡλίου περὶ καταφορὰν ὄντος ἤδη, διεχρίθησαν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρας οἵ τε Σαβῖνοι ἐν βουλῇ ἐγίνοντο πότερον ἀποίσουσιν ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις, ὅσα δυνατὰ τῆς χώρας τὸν πολεμίων κακώσαντες, ἢ πρεσβείαν πέμψαντες σφαλιεῖ ἑτέραν οἴκοθεν, καὶ παραμείνωσι λιπαρούντες ἕως ἂν κάλλιστον ἐπιθήσωσι τῷ πολέμῳ κράτος. πονηρὸν δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἀπιέναι μετ' ἀσχημοσύνης τῆς ἀποδρόμου ἀναχωρήσεως ἐφαίνετο εἶναι, καὶ τὸ μένειν, οὐδενὸς σφίσι χρησιμοῦντος κατ' ἐλπίδα. συμβάσεως δὲ περὶ τοῦ παραλέγεσθαι πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἵνα δὴ ἐδόκουν εἶναι μόνιμοι διαφερόντως τοῦ πολέμου ἀπαλλαγῇ, οὐχ ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ Ῥωμαίοις ἁρμόττειν ὑπελάμβανον. Ῥωμαῖοι δὲ οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν Σαβίνων εἰς πολλῷ ἀπορίαν ἐνέπιπτον ὅ τι χρήσαιντο τοῖς παράγμασιν. ὅτε γὰρ ἀποδιδόναι τὰς γυναῖκας ἠξίουν, οὔτε κατέχειν ἐδόκουν ἧτταν ὁμολογουμένως ἀναγκαῖον εἶναι οἰόμενοι, καὶ ἀναγκαῖον σφίσιν ἐσόμενον πρὸς ὅ τι ἂν δόξῃ ἐπιβα-

saxo e superiore loco in caput grauiter ictus, semimortuus a suis qui aderãt relatus est intra mœnia. ibi Romani duce nõ amplius comparente territi, in dextro cornu terga vertunt: siniſtrũ, cui prærat Lucumo, aliquamdiu reſtitit, animũ addente duce, qui bellicis artib. clariſſimus, permulta in hoc bello inſignia ediderat facinora, donec & ipſe a Sabinis circumuẽtus, ac per latus traiect⁹, cecidit. Ibi & hoc cornu inclinare cœpit, & vniuerſum agmen in fugã ſe vertit, Sabinis fidẽti animo vſq; ad mœnia perſequẽtibus. Sed iam portis proximos repreſſit erumpens iuuenum globus, quos rex ad mœnium cuſtodiam reliquerat. cumq; Romulus, qui ſe iam recollegerat ex vulnere, ad opẽ ſuis ferẽdam celeritate quanta poterat maxima ex vrbe aduolaret, confeſtim mutata eſt fortuna partiũ. qui enim modo fugiebant, vt ducẽ ſuum ex inſperato viderũt, receptis e recẽti metu animis, ordinibusq; inſtauratis, ſine mora manus cũ inſtantibus cõſeruerunt: & qui fugientes intra mœnia cõpellebant, nec vllũ obſtare machinamentũ putabant quo minus vrbe vi potirẽtur, ad tã repentinam & inopinatã mutationem ipſi de ſua ſalute circumſpicere cœperunt. erat autẽ eis procliuis in caſtra receptus, e ſuperiore loco per viã cauam refugiẽtibus; multiq; in ea fuga deſiderati ſunt. Hunc habuit ille dies euentum dubii certaminis; quod poſt inopinatos partiũ caſus, vergẽte demũ ſole diremptum eſt. Sequẽtibus vero dieb. Sabini conſultabant, vtrũ vaſtato quantũ poſſent hoſtili agro, reducendæ eſſent domũ copiæ; an accito recẽti exercitu, perſeuerandum in bello, donec præclarum ei finẽ imponerent. Durũ enim videbatur vel cũ infecti negotii pbro abire; vel manere nõ ſuccedentib. vt ſperauerãt rebus. Congreſſum vero & colloquiũ cũ hoſte, (q ſolus reſtare videbatur honeſtus belli deponendi modus) nõ ſibi magis quã Romanis exiſtimabãt conuenire. Romani quoq; non minus, immo magis etiã quã Sabini, conſiliorum erãt inopes, incerti quid facerẽt. nã neq; reddere mulieres placebat, neq; retinere: quod alterum, ſecũ trahere videretur cõfeſſam victorię amiſſionem, & neceſſitatem quaslibet alias ex hoſtis arbitrio cõdi-

tiones admittendi; alterũ, eos multas miſerias inſpectare cogeret, agrorum vaſtationem & iuuentutis fortiſſimæ quotidianos interitus. Quodſi *priores* de cõtrahenda cũ hoſte amicitia mẽtionem facerent, nihil ęquũ a Sabinis ſperabãt, ea maxime de cauſſa, q; animi peruicaces, cũ ſentiũt aduerſarios ad ſe demulcẽdos verti, nõ ſe moderatiores, ſed lõge duriores præbent. Inter has cogitationes partiũ, dũ neutris vel pugnæ initiũ vel pacis mẽtionem facere audentibus, tẽpus teritur, Romanorũ vxores Sabini generis, ꝓpter quas bellũ exortum fuerat, cœtu facto, abſq; viris arbitris inter ſe collocutę, decreuerũt vtroſq; ad colloquium & conciliationẽ inuitare. quę huius illis conſilii auctor fuerat, Herſilia nomine, erat non obſcuro inter Sabinos loco nata fœmina. hãc quidam aiunt iam nuptã, inter ceteras puellas raptã pro virgine: grauiores auctores tradunt eã ſua ſponte in vrbe mãſiſſe cũ filia rapta, vt quã haberet vnicam. Quod conſiliũ poſtquam vniuerſarũ cõmuni ſententia comprobatum eſt, adeunt ſenatum; & accepta dicendi copia, prolixa oratione cũ patribus cõſcriptis agunt, vt ſibi bona ipſorum venia cognatos ſuos adire liceat; affirmantes ſe certã ſpem concepiſſe conciliandæ inter duas gentes amicitiæ. His auditis in cõcilio rex & ceteri vehementer gauiſi ſunt, cenſentes ſolũ hunc ſupereſſe perplexis reb. exitum: factumque eſt ſenatuſconſultum, vt quotquot Sabinæ haberent prolem, his, domi apud maritos relictis pueris, liceret legationẽ ad ſuos populares ſuſcipere. quodſiquæ matres eſſent pluriũ, hę partẽ eorum quantam luberet ſecũ ducerent, & operã darẽt vt ambo populi coirẽt in amicitiam. Poſt hęc exeũt lugubri habitu, quędã etiã ducentes ſecũ infantulos. Vt vero in caſtra Sabinorũ vẽtum eſt, cum lamẽtis accidentes omnib. ad genua, magnã miſerationẽ mouerunt inſpectantibus, ita vt nemo ſibi a lacrymis tẽperare poſſet. mox cũ in concilium admiſſas rex aduẽtus cauſſam dicere iuſſiſſet, auctor huius conſilii legationiſque princeps Herſilia, longa & ad mouẽdos affectus cõpoſita deprecatione rogauit, vt vxoribus pro maritis intercedentibus, pacẽ largirẽtur, quãdoquidem propter ipſas ſuſceptũ eſ-

χθῶσιν ἐπολμῆσαι· τὰ δὲ πολλὰ καὶ δεινὰ ὁρᾶσθαι, χώρας τε πορθουμένης καὶ νεότητος τῆς ἀρίστης ἀπολλυμένης· περὶ φιλίας τε εἰ βουλεύοιντο πρὸς Σαβίνους, ὀφθέντος ἐπελάμβανον τοὺς μετεῖναι, μᾶλλόν τε ὅτι τὰς αὐθαδείας οὐ μετιούσης πρὸς τὸ αὐτίπαλον ὑπὸ θεραπείας βαπόμενον, ἀλλὰ βαρύτης. ἐν ᾧ δὲ ἀμφότεροι ταῦτα βουλευόμενοι, καὶ ὅτε μάχης ἔρχειν πολεμοῦντες, οὔτε περὶ φιλίας ἐβούλοντο, παρῆλθον τὸν χρόνον, αἱ τῶν Ῥωμαίων γυναῖκες αἱ τῶν Σαβίνων ἐτύγχανον οὖσαι γόνιμοι, δι' ἃς ὁ πόλεμος εἰσῆκται, συνεῖπον δίχα τῶν ἀνδρῶν εἰς ἓν χωρίον, καὶ λόγον ἑαυτῆς δοῦναι, γνώμην ἐποιήσαντο συμβατηρίων ἔρξαι πρὸς ἀμφοτέρους λόγων. ἡ δὲ τοῦτο ἠγησαμένη τὸ βούλευμα τῆς γυναικείας ἦν, Ἐρσιλία μὲν ἐκαλεῖτο, γόνιμος δὲ οὐκ ἀφανοῦς ἐν Σαβίνοις. Οὕτω δή οἱ μὲν φασι γεγαμημένην ἤδη σὺν ταῖς ἀνδρογόνοις κόραις ὡς παρθένον· οἱ δὲ τὰ πιθανώτατα γράφοντες, ἐκοῦσαν ἐπομεῖναι λέγουσι μὴ δυνατὸν ἔρξαι γὰρ δὴ καὶ κείνης δυνατέρα μονωθεῖσα. ὡς δὲ ταῦτα ἔδοξε τῇ γνώμῃ αἱ γυναῖκες, ἦλθον ὅπου τὸ συνέδριον, καὶ τυχοῦσαι λόγου μακρὰς ἐξέτεινον διηγήσεις, ὅπου ἑκάστη ἀξιοῦσα λαβεῖν τῆς πρὸς τοὺς συνεῖσις ἐξόδου, πολλὰς καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας ἔχειν λέγουσαι περὶ τῶν συναλλαγῶν εἰς ἓν τὰ ἔθνη, καὶ ποιήσειν φιλίαν. ὡς δὲ ταῦτ' ἦκουσαν οἱ συνέδριοι τῆς βασιλέως, σφόδρα τε ἠγάσθησαν, καὶ πόρρω ἐν ἀμηχάνοις πράγμασι τῶν ἐπελάβοντο μόνον. ἐπὶ δὲ τοῦτο τὸ δόγμα τοιόνδε βουλῆς, ὅσαι τῶν Σαβίνων γύναιον ἦσαν ἔχουσαι τέκνα, ταύτας ἐξουσίαν εἶναι καταλιπούσας τὰ τέκνα τοῖς ἀνδράσι, πρεσβεύειν ὡς τοὺς ὁμοεθνεῖς· ὅσαι δὲ πλείονων παίδων μητέρες ἦσαν, ἐπάγεσθαι μοῖραν ἐξ αὐτῶν ὁπηνδήποτε, καὶ πρᾶξαι ὅπως δὴ εἰς φιλίαν συνάξουσι τὰ ἔθνη. μετὰ τοῦτο ἐξῆσαν ἐσθῆτας ἔχουσαι πενθίμους, ἔνιαι δὲ αὐτῶν καὶ τέκνα ἰήπια ἐπαγόμεναι. ὡς δ' εἰς τὸν χάρακα τῶν Σαβίνων προῆλθον ὀδυρόμεναι καὶ προσπίπτουσαι τοῖς ἀπάντων γόνασιν, πολλὰ οἶκτον ἐκ τῶν ὁρώντων ἐκίνησαν, καὶ τὰ δάκρυα κατέσχε θεοῖς ἐχθροὺς ἐμοὺς ἐῶ. συναχθέντος δ' αὖ- 83
ταῖς τὸ συνεδρίου τῶν προβούλων, καὶ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως λέγειν ἃ ἦκουσι λέγει, ἡ τοῦ βουλεύματος ἔρξασα, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔχουσα τῆς πρεσβείας Ἐρσιλία, μακρὰν καὶ συμπαθῆ διεξῆλθε δέησιν, ἀξιοῦσα χαρίσασθαι τὴν εἰρήνην ταῖς δεομέναις τῶν ἀνδρῶν, δι' ἃς ἐξενεώχθαι τὸν πό-

λεμον

λεμον ἀπέφαινον· ἐφ' οἷς δὲ γνήσονται δικαίοις αἱ διαλύσεις, τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν συνελθόντας ἐφ' ἑαυτοῖς διαμολογήσεσθαι, πρὸς τὰ χρηνῆ συμφέροντα ὁρῶντας. τοσαῦτα εἰποῦσαι πρόπεσον ἅπασαι τοῖς βασιλέως γονάτων ἅμα τοῖς παισὶν, καὶ διέμενον ἐρριμμέναι, ἕως ἀνέσχον αὐτὰς ἐκ τῆς γῆς οἱ παρόντες, ἅπαντα ποιήσειν τὰ μέτρια καὶ δικαιότατα ὑπισχνούμενοι. μεταστησάμενοι δ' αὐτὰς ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ βουλευσάμενοι καθ' ἑαυτοὺς, ἔκριναν ποιῆσαι τὰς διαλλαγάς· καὶ γίνονται τοῖς ἔθνεσιν ἐκεχειρία μὴ πρόσθεν· ἔπειτα συνελθόντων τῶν βασιλέων, συνέθεντο περὶ φιλίας. ἐν δὲ τοῖς συνομολογηθέντα τοῖς ἀνδράσι, περὶ ὧν τοὺς ὅρκους ἐποιήσαντο, διάδε· βασιλέας μὲν εἶναι Ῥωμύλον καὶ Τάτιον, ἰσοψήφους ὄντας, καὶ ὑμᾶς κατοικοῦντας τὰς ἴσας· καλεῖσθαι δὲ τὴν μὲν πόλιν ὑπὸ τοῦ κτίσαντος ὡς αὐτὸ φυλάττειν ὄνομα, Ῥώμην· καὶ ἕνα ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῇ πολιτῶν, Ῥωμαῖον, ὡς πρότερον· τοὺς δὲ σύμπαντας ὑπὸ τοῦ Ταΐδος πατρίδος κοινῇ προσαγορευομένους κλῆσιν, Κυρίτας· πολιτεύειν δὲ τοὺς βουλομένους Σαβίνων ἐν Ῥώμῃ, ἱερά τε συνεισκομένους, καὶ εἰς φυλὰς καὶ φράτρας ἐπιδοθέντας. ταῦτα ὁμόσαντες καὶ βωμοὺς ὑπὸ τοῖς ὅρκοις ἱδρυσάμενοι κατὰ μέσην μάλιστα τὴν καλουμένην ἱερὰν ὁδὸν, συνεκράθησαν ἀλλήλοις. καὶ οἱ μὲν δῆμοι τὰς δυνάμεις ἀναλαβόντες ἡγεμόνες, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου· Τάτιος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ σὺν αὐτῷ ἓξ ἄνδρες τῶν ἐπιφανεστάτων, ὑπέμειναν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὑμᾶς ἔχον ἃς ὃ ἀπ' αὐτῶν ἐκαρπώσατο γένος, Ὀλέατος Οὐαλέριος, καὶ Τάλλος Τύραννος ὑπίκλησιν, καὶ τελευταῖος Μέτιος Κύρτιος, ὁ τὸν λίμνην σὺν τοῖς ὅπλοις διανηξάμενος, οἷς παρέμειναν ἕτεροί τε συγγενεῖς καὶ πελάται, τὸ ὑπερτείνον ἀριθμῷ οὐκ ἐλάττους. καταστάντων δὲ τοῦ πλήθους, ἔδοξε τοῖς βασιλεῦσιν, ἐπεὶ πολλῷ ὑπέδοσαν εἰς ὄχλου πλῆθος εἰληφέναι, διπλάσιον τὸ πρότερον ποιῆσαι τὸ τῶν πατρικίων ἀριθμὸν, προσκαταλέξαντας σὺν τοῖς ὑπερφανεστάτοις οἴκοις ἐκ τοῦ ὕστερον ἐποικησάντων ἴσους τοῖς πρώτοις νεωτέρους, οὓς ἐκάλεσε πατρικίους· ἔστι δὲ ὧν ἑκατὸν ἄνδρας οὓς αἱ φράτραι προσεχείσαντο, τοῖς ἀρχαίοις βουλευταῖς προσέγραψαν. περὶ μὲν τούτων ὀλίγου δεῖν πάντες οἱ συγγεγραφότες τὰς Ῥωμαϊκὰς ἱστορίας συμφωνοῦσιν· ὀλίγοι δέ τινες περὶ τοῦ πλήθους τῶν προσκαταγραφέντων βουλευτῶν διαφέρονται. οὐ γὰρ ἑκατὸν, ἀλλὰ πεντήκοντα τοὺς ἐπισήμους εἰς τὸ βουλεῖον ἀποφαίνουσι γενέσθαι. περὶ δὲ τῶν τιμῶν ἃς ταῖς γυναιξὶν οἱ βασιλεῖς ἀπέδοσαν, ὅτι συνήγαγον αὐτοὺς εἰς φιλίαν, οὐχ ἅπαντες οἱ Ῥωμαίων συγγραφεῖς συμφέρονται. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν γράφουσι

set bellum. quibus vero æquis conditionibus res componi queant, duces ex vtriusque reip. commodo, si coeant, collatis sententiis decisuros. Oratione finita vniuersæ cum pueris ad regis genua prociderunt, nec surrexerunt donec a circumstantibus erigerentur, æqua omnia (quantum in se esset) pollicentibus. ac mox cũ iussissent eas secedere, consultatione inter se habita, decreuerunt pacificationem admittere. interpositisque primum induciis, deinde congressis inter se regibus, fœdus ictum est, & iureiurando firmatum, his conditionibus: Vt Romæ pari potestate parique honore regnarent Romulus ac Tatius: vt vrbs deductũ a conditore seruaret vocabulũ; vt ciues singuli quidem, Romani, sicut ante, appellarẽtur; vniuersi autẽ, a Tatii patria, communi appellationis complexu denominarentur Quirites: vt Sabinis ius ciuitatis Romanæ daretur, quicunq; id cuperent; vtque hi cum suis sacris reciperentur in tribus & curias. His iureiurãdo sancitis, arisq; in idipsum erectis circa mediam viam sacram, permixti se inuicem consalutauerũt. Digressis deinde cum suis copiis ducibus ceteris, Tatius rex cum tribus illustrissimis viris Romæ *habitaturus* substitit. hi quos acceperũt honores, posteris suis fruendos reliquerũt; Volesus Valerius, Tallus cognomine Tyrannus, & Metius Curtius qui paludem armatus tranauerat: cum quibus alii cognati & clientes mãserunt non pauciores indigenis. Iamque ordinatis reb. visum est regibus, quãdo turbæ multitudine magnopere creuisset ciuitas, duplicare patriciorum numerum, æquali numero e nouis incolis ad priores familias illustres adlecto, quos patricios vocarũt. *atque ita* ex his centum viros curiarum suffragiis electos ad veterem senatorum numerum adscripserunt: id quod vno consensu omnes pene Romanæ historiæ conditores produnt; pauci tantũ de numero ascriptorũ senatorũ variant, nõ C, sed L in senatũ fuisse cooptatos. De honorib. item, quos mulieribus reges tribuerunt ob nauatam in eis reconciliandis operam, nõ inter omnes Romanos scriptores conuenit. Sunt enim qui scri-

Fœdus inter Romanos & Sabinos.

bant eas & aliis donis multis magnisque remuneratas a regibus, & triginta quas diximus curias, illarum accepisse nomina, quod totidem in legatione fuissent. Sed Terentius Varro hac parte dissentit a reliquis, asserens iam ante nomina curiis a Romulo fuisse imposita, cum primum distribueret multitudinem; partim a ducibus, partim a *veteribus* patriis desumpta: nec in legationem profectas triginta; sed demptis tribus, x x x supra quingentas: nec putat verisimile, reges hunc honorem tantę mulierum cateruæ ademptum, paucis duntaxat voluisse conferre. Verum hæc nec silentio præterire, nec
Cures. iusto prolixius memorare, libuit. De Curibus autem, ex qua vrbe Tatius cum suis venerat, quãdo huc nos deduxit narrationis series, quinam fuerint, & vnde sint orti, sic accepimus. In Reatino agro, quo tempore Aborigines eum tenebant, virgo quędam indigena primario genere nata, Enyalii templum ad choros celebrandos intrarat. hunc Sabini, eosque secuti Romani, Quirinum nominant; nondum satis certi Marsne is sit, an alius quispiam cui similes Marti honores deferantur. nam quidam vni deo, bellicorũ certaminum præsidi, nomẽ vtrunq; tributum aiunt; alii duo numina bellica his appellationib. significata censent. In huius dei area saltãs puella, repẽte diuino furore correpta, chorũ deseruit, & in dei sacrarium se cursu ꝓripuit. deinde a loci genio cõpressa, vt vulgo visum est, filiũ edidit nomine Modiũ, Fabidiũ cognomine. is virilẽ ętatem ingressus, & forma supra hominẽ fuit, & in re militari lõge clarissimus euasit. cũq; captus esset cõdendę vrbis cupidine, magna e finitimis agris manu collecta, intra perbreue tẽpus Cures cõdidit, imposito vrbi nomine (vt quidã putãt) a genio cuius dicebatur filius: aut ab hasta, vt malunt alii. C v r e s enim Sabini hastas nominãt. Ita Terẽtius Varro scriptũ reliquit. Zenodotus Trœzenius, qui Vmbricæ gẽtis historiã cõscripsit, narrat indigenas primũ in Reatino habitasse; & inde Pelasgorũ armis expulsos venisse in terrã quã nunc habitãt:
Sabini. mutatoq; cum sedibus nomine Sabinos pro Vmbris appellatos. at Porcius Cato nomen Sabinis impositum

φοισι πά τε ἀλλα πολλὰ καὶ μεγάλα δωρήσασθαι τὴν γυναῖκα τὸν ἡγεμόνα, καὶ δὴ καὶ τὰς φερέδρας τειάκοντα ἄγας, ὥσπερ ἔφην, ἐπωνύμους τῶν γυναικῶν ποιῆσαι. τοσαύτας γὰρ εἶναι γυναῖκας τὰς ἐπιπρεσβευσαμένας. Βάρρων δὲ Τερέντιος τοῦτ' αὐτοῖς οὐ μέρος οὐχ ὁμολογεῖ, παλαίτερόν τι λέγων ἐν ταῖς κουρίαις τεθῆναι τὰ ὀνόματα ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου, κατὰ τὸ πρῶτον τὸ πλῆθος διαίρεσιν, τὰ μὲν ἀπ' ἀνδρῶν ληφθέντα ἡγεμόνων, τὰ δὲ ἀπὸ πάντων. τὰς δὲ ὑπὲρ τὸ πρεσβεῖον ἐξηκοντούσας γυναῖκας οὐ τειάκοντα εἶναί φησιν, ἀλλὰ 84
πεντακοσίας καὶ τειάκοντα τριῶν δεούσας· οἴεται τε οὐδὲ εἰκὸς εἶναι τοσούτων γυναικῶν ἅμιλλαν ἀφελομένους τοὺς βασιλέας, ὀλίγας δὲ αὐτῶν δοῦναι μόνας.
Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οὔτε μηδὲν ποιήσασθαι λόγον, οὔτε πλείω γράφειν τῶν ἰκμῶν ἐφαίνετό μοι. τοὺς δὲ ἐκ Κυρητῶν πόλεως, ἐξ ἧς οἱ περὶ Τάτιον ἦσαν· ἅπαντες γὰρ ἡ διήγησις καὶ περὶ τούτων, οἵτινες καὶ ὁπόθεν ἦσαν, εἰπεῖν τοῖς παρελάβομεν· ἐν τῇ Ῥεατίνων χώρᾳ, καθ' ὃν χρόνον Ἀβοριγῖνες αὐτὴν κάτεχον, παρθένος τις ἐπιχωρία τῶν ἀφ' ἑστίας ὕλης εἰς ἱερὸν ἦλθεν Ἐνυαλίᾳ χορεύσασα· τὸ δὲ Ἐνυάλιον οἱ Σαβῖνοι καὶ παρ' ἐκείνων οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες, Κυρῖνον ὀνομάζουσιν, οὐκ ἔχοντες εἰπεῖν ὃ ἀκριβὲς εἴτε Ἄρης ἐστὶν, εἴτε ἕτερός τις ὁμοίας Ἀρῆ τιμὰς ἔχων. οἱ μὲν γὰρ, ἑνὸς οἱουδὴ θεοῦ πολεμικῶν ἀγώνων ἡγεμόνος ἑκάτερον τοὔνομα κατηγορῆσαι· οἱ δὲ, τοὺς δύο τὰ πλείω θεοὺς δαιμόνων πολεμικῶν τὰ ὀνόματα. ἐν δὲ τῷ θεοῦ τῷ τεμένει χορεύσασα ἡ παῖς ἔνθους ἄφνω γενομένη, καὶ καταλιποῦσα τὸν χορὸν, εἰς τὸν σηκὸν εἰσβέβηκε τοῦ θεοῦ. ἔπειτα ἐκύμων ἐκ τοῦ δαίμονος, ὡς ἅπασιν ἐδόκει, ἡμιμόρια, ἄκτει παῖδα, Μόδιον ὄνομα, Φαβίδιον ἐπίκλησιν· ὃς ἀνδρωθεὶς μορφῇ τε οὐ κατ' ἄνθρωπον, ἀλλὰ δαιμόνιον ἴσχε, καὶ τὰ πολέμια πάντων γενναιότατος· καὶ αὐτὸν εἰσέρχεται πόθος οἰκίσαι πόλιν ἀφ' ἑαυτοῦ. συναγαγὼν δὴ χεῖρα πολλὴν τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία οἰκούντων, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ κλίζει τὰς καλουμένας Κύρας, ὡς μέν τινες ἱστοροῦσιν, ὅτι τὸν δαίμονος, ὃς ἡγήσεσθαι αὐτὸν λόγος εἶχε, δῶρόν τῇ πόλει θέλημος· ὡς δὲ ἕτεροι γράφουσιν, ὅτι τὰ ἀκμῆς. Κύρας γὰρ οἱ Σαβῖνοι τὰς ἀκμὰς καλοῦσιν. Ταῦτα μὲν ἔν Τερέντιος Βάρρων γράφει. Ζηνόδοτος ὁ Τροιζήνιος συγγραφεὺς Ὀμβρικῆς ἔθνους, αὐτηγοῦς ἱστορεῖ μὲν πρῶτον οἰκῆσαι περὶ τὸ καλούμενον Ῥεατῖνον· ἐκεῖθεν ὑπὸ Πελασγῶν ἐξελαθέντας, εἰς ταύτην ἀφικέσθαι τὴν γῆν, ἔνθα νῦν οἰκοῦσιν· καὶ μεταβαλόντας ἅμα τῷ τόπῳ τὄνομα, Σαβίνους ἐξ Ὀμβρικῶν προσαγορευθῆναι. Κάτων δὲ ὁ Πόρκιος τὸ μὲν ὄνομα τῶν Σαβίνων ἔθνους τεθῆναί

φησιν

φησιν ὑπὸ Σαβίνου τοῦ Σάγκου, δαίμονος ἐπιχωρίου. τοῦτον δὲ τὸν Σάγκον ἐνίους μὲν Πίστιον καλεῖσθαι Δία. πρώτους δ' αὐτῶν οἰκῆσαι ἀποφαίνει γῆν ἔχοντας κώμην τινὰ καλουμένην Τετρίναν, ἄγχου πόλεως Ἀμιτέρνης κειμένην· ὧν ἧς ὁρμηθέντας [τότε] τοὺς Σαβίνους εἰς τὴν Ῥεατίνην ἐμβαλεῖν, Ἀβοριγίνων ἅμα κατοικούντων, καὶ πόλιν αὐτῶν τὴν ἐπιφανεστάτην Κουτίλιαν πολέμῳ χειρωσαμένους κατασχεῖν. ἐκ δὲ τῆς Ῥεατίνης ἀποικίας ἀποστείλαντας ἄλλας τε πόλεις πολλὰς, ἐν αἷς οἰκεῖν ἀτειχίστους, καὶ δὴ καὶ τὰς τριακοντα- ρυομένας Κυρῆς· χώραν δὲ κατασχεῖν τὴν μὲν Ἀδριανῆς θαλάττης ἀπέχουσαν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα καὶ ἑξακοσίους σταδίους, τὴν δὲ Τυρρηνικῆς τετρακοσίοις καὶ τριακοσίοις· μῆκος δ' αὐτῆς εἶναί φησιν ὀλίγῳ μεῖον χιλίων σταδίων. ἔστι δέ τις καὶ ἄλλος περὶ τῶν Σαβίνων ἐν ἱστορίας ὑπομνήμασι λόγος· ὡς Λακεδαιμονίων ἐποικησάντων αὐτοῖς, καθ' ὃν χρόνον ὑπετέθησαν Εὔνομον τὸν ἀδελφιδοῦν Λυκοῦργος ἔθετο τῇ Σπάρτῃ τοὺς νόμους. ἀγθομένους γάρ τινας τῇ σκληρότητι τῆς νομοθεσίας, καὶ ἑξαναστάντας ἀπὸ τῶν ἑτέρων, οἰκεῖσθαι δ' ὅμως ἐκ τῆς πόλεως. ἔπειτα διὰ πελάγους πολλοῦ φερομένους, δύξασθαι τοῖς θεοῖς· πόθον γάρ τινα ἐμβαλεῖν αὐτοῖς ὁποίας δήποτε γῆς· εἰς ἣν δὴ ἔλθοντας, ἐν αὐτῇ κατοικῆσαι. καταχθέντας δ' [τῆς Ἰταλίας] περὶ τὰ καλούμενα Γωμφαῖνα πε- 85 δία, τό τε χωρίον ἐν ᾧ πρῶτον ὥρμισαντο, Φερωνίαν ἀπὸ τῆς πελαγίας φορήσεως ὀνομάσαι· καὶ θεὰς ἱερὸν ἱδρύσασθαι Φερωνίας, ἧς τὰς ὕλας ἔθεντο· ἣν νῦν, ἑνὸς ἀλλαγῇ γράμματος, Φαρωνίαν καλοῦσιν. ἐκεῖθεν δ' ὁρμηθέντας αὐτῶν τινας, συνοίκους τοῖς Σαβίνοις γε- 30 νέσθαι· καὶ ἀφ' οὗτο πολλὰ τῶν νομίμων εἶναι Λακωνικά, μάλιστα δὲ τὸ φιλοπόλεμόν τε καὶ τὸ λιτοδίαιτον, καὶ τὸ πρὸς πόνους τὰ ἔργα τοῦ βίου σκληρόν. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Σαβίνων ἡμῖν ταῦθ' ἱκανά. οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥωμύλον καὶ Τάτιον τήν τε πόλιν αὐξῆσαι ἐποίουν μείζονα, προσθέντες ἑτέροις αὐτῇ δύο λόφοις, τόν τε Κυρινίου καλούμενον καὶ τὸν Καίλιον· καὶ διελόμενοι τὰς οἰκήσεις χωρὶς ἀλλήλων, διῃτῶντο ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκάτεροι χωρίοις ἐποιοῦντο. Ῥωμύλος μὲν τὸν Παλάτιον καλέσας, καὶ τὸν Καίλιον ὄρος· ἔστι δὲ τοῦ Παλατίου προσεχές· Τάτιος δὲ τὸ Καπιτώλιον, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς καλέσας, καὶ τὸν Κυρίνιον ὄρθον. τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ Καπιτωλίου πεδίον, ἐκκόψαντες τὸν αὐτοῦ πεφυκυῖαν ὕλην, καὶ τῆς λίμνης, ἣ δὴ διὰ τὸ χεῖλον εἶναι τὸ χωρίον, ἐπλήρουν τοῖς καλιοῦσιν ἐκ τῶν ὀρῶν νάμασι, διὰ πολλὰ χώματα, ἀγορὰν αὐτόθι καλέσαντες, ἣν καὶ νῦν ἔτι χρώμενοι Ῥωμαῖοι διαλέγουσι· καὶ τὰς

ait a Sabo Sanci filio: Sancum vero istum fuisse regionis genium, & a nonnullis Diũ Fidium (*Græce* Δία πίστιον) appellari. Eorum primã sedem fuisse vicum quẽdam Testrinam nomine, nõ procul Amiterna situm; vnde expeditione facta Sabinos Reatinum agrum inuasisse, tunc habitatum Aboriginibus; vrbemque ipsorum nobilissimam Cutilias armis occupasse: missisque e Reatino agro coloniis, inter alia oppida multa, sed immunita, etiam Cures cõdidisse. regionem autem illos occupasse ab Adriatico mari distãtem stadiis circiter CCLXXX, a Tyrrheno autem CC & XL: in longitudinem patere paulo minus mille stadiis. Quin & alia in Sabinorum historiis domesticis exstat narratio, Laconicam eo venisse coloniam, quo tempore Lycurgus tutor sui nepotis Eunomi, Spartanis leges condidit: quarum seueritatem pertæsos quosdam, secessione a ceteris facta, vrbẽ prorsus deseruisse. deinde enauigato longo maris tractu, qualiscunq; terræ desiderio, votum diis fecisse, quocunque terrarum primum appellerent, id *posthac* fore sibi domicilium. cumque delati essent ad Pometinos Italiæ campos, agrum quo primum appulerant, vocasse Feroniam, memores quod eos huc illuc per mare ferri contigerat: templum quoq; cõstruxisse diuæ Feroniæ, cui vota fecerant; quam nunc vna litera mutata Faroniam nominant. horũ quosdam ex eo loco profectos, sedes cum Sabinis coniunxisse: ideoque multa apud eos esse instituta Laconica, præcipue quãtum ad belli studia, frugalitatem, vitæque omnibus in reb. duritiem attinet. Hæc de Sabinorum origine satis. ✝ Ceterum Romulus atq; Tatius cum suis & vrbẽ cõfestim auxerunt, additis aliis duobus collibus, Quirinali Cælioque: & diuisis habitationibus, seorsum vterque degebat in locis sibi propriis: Romulus tenebat Palatium, eique contiguum montem Cælium; Tatius vero Capitolium, quod primum occupauerat: & Quirinalem collem. Iidem planicie Capitolio subiectã, excita silua, & stagno, in quod propter loci cauitatem multæ e *vicinis* montibus aquæ confluebant, terra congesta repleto, in eius quod nunc est fori vsum verterũt. ibi

Romulus & Tatius vna imperant.

cogebantur cœtus,& negotia in Vulcani æde tractabantur,quæ paulũ supra forum eminet. Exstructis quoq; templis aras cõsecrauerunt diis quib. in pugna vouerant; Romulus, Ioui Statori, apud portã Mugoniam, quæ in Palatium e via sacra ducit; q̃ Deus exauditis ipsius precibus,exercitũ fugientem stare fecisset, & vti viribus: Tatius vero,Soli & Lunę,Saturno & Rheæ; præterea Vestæ & Vulcano, Dianæ & Quirino, aliisque diis quos nominare Græcis non est facile.in omnib. etiã curiis mensas Ioui Quiritiæ posuit; quæ ibi sitæ sunt nostro quoq; tempore. Sic vnâ per quinquenniũ sine vllis discordiis regnauerunt; in quod spatiũ incidit expeditio quam communib. auspiciis aduersus Camerinos susceperunt.Camerini enim,quũ emissa latronũ manu multis malis regionẽ affecissent, aliquoties a Romanis in ius vocati, venire detrectarant.Quare illos Romani cõgredi secũ ausos, acie primum fuderũt; deinde vi expugnatis mœnibus, victos armis priuarunt, & agri parte tertia mulctarunt. quẽ cum illi iterum infestarẽt, Romani eos die tertia educto exercitu fuderunt, eorũq; bona cuncta inter suos ciues diuiserunt: ipsos, quotquot vellẽt,Romę habitare permiserũt. erant aũt ferme quatuor milia:quos in curias distribuerũt, & vrbem eorũ fecerunt Romanam coloniã. Cameriã istã Albani, multo ante quã Romam,cõdiderant: temporib. aũt priscis Aboriginum fuit domicilium cũ primis nobile. Sexto demũ anno ad solũ Romulũ vrbis principatus rediit, Tatio p̃ insidias extincto, quas illi Lauiniatum optimates facta cõspiratione tali de caussa struxerunt. Tatii amicorum quidam cum manu latronum excursione in agrum Lauinienſem facta,res eorum depopulati, pecorum quoq; greges abegerant: & propugnatum egressos partim occiderant,partim sauciauerant.cumq; ii ad quos hæc iniuria pertinebat, missis in hoc legatis iure res suas repeterẽt, Romulus censuit illis iniuriæ auctores dedendos ad supplicĩ. Tatius vero amicos tutãs, indignũ aiebat ab inimicis ad pœnam duci aliquos,idq; ciues ab exteris; ac iubebat vt illi q̃ de iniuria sibi facta quererentur, Romã ad ius experiendum venirẽt. sic legati

Cameria colonia Rom. facta.

Tatii interitus.

στωόδους ἐν τοῖς ἐποιοῦντο, ἐν Ἡφαίστου χαλκαλίζοντες ἱερῷ, μικρὸν ἐπάνω τῆς ἀγορᾶς. ἱερά τε ἱδρύσαντο καὶ βωμοὺς καθίερωσαν οἷς ηὔξαντο τοῖς μάχας θεοῖς· Ῥωμύλος μὲν, Ὀρθωσίῳ Διὶ πρὸς τῇ καλουμένῃ Μυκωνίσι πύλῃ, ἣ φέρουσιν εἰς τὸ Παλάτιον ἐκ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ὅπη τὸν στρατιὰν αὐτὸς φυγοῦσαν ἐποίησε θεὸς ἐπαναγαγοῦσαν ταῖς ἀσπίσι, σηναί τε καὶ πρὸς δηλοῦν βαπέσθαι· Τάτιος δὲ, ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ Κρόνῳ, καὶ Ῥέᾳ· πρὸς δὲ τούτοις, Ἑστίᾳ καὶ Ἡφαίστῳ, καὶ Ἀρτέμιδι καὶ Ἐνυαλίῳ, καὶ ἄλλοις θεοῖς ὧν χαλεπὸν ὄξφπειν Ἑλλάδι γλώττῃ τὰ ὀνόματα· ἐν ἁπάσαις τε ταῖς κυρείαις Ἥρᾳ βαπέζας ἔθετο Κυρειτίας λεγομένῃ, αἳ καὶ εἰς τόδε χρόνου κεῖνται. ἔτη μὲν οὖν πέντε σωεβασίλευσαν ἀλλήλοις, ὑπὸ δόξης ἀμφοτέροις χρήματος, ἐν οἷς κοινῇ πρᾶξιν ἀπεδείξαντο τὴν ὑπὲρ Καμερίνους στρατείαν. ληῖδια γὰρ ἐκπέμποντες οἱ Καμερῖνοι καὶ πολλὰ τὴν χώραν αὐτῶν κακοῦντες, οὐ σωέβαινον ὑπὲρ δίκης, πολλάκις ὑπ' αὐτῶν καλούμενοι· οὓς ἐκ πολλαπλάσεως νικήσαντες· ἐχώρησαν γὰρ αὐτοῖς ὁμόσε· καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ τειχομαχίας καὶ κρότου αὐτοὺς ἑλόντες, ὅπλα μὲν ἀφείλοντο, καὶ χώρας ἐζημίωσε τῇ τρίτῃ μερίδι· ὧν λυμαινομένων, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐπεξελθόντες καὶ ἐφπωσάμενοι αὐτοὺς, τὰ μὲν αὐτῶν ἀπόλλα τοῖς σφετέροις πολίταις ἔδοσαν, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀνδραποδώδεις ὁπόσοι ἐβούλοντο ἐν Ῥώμῃ κατοικεῖν, εἴασαν. ἐγένοντο δ' ὡς τετρακισχίλιοι, οἷς τὰς φυλὰς ἐπεμέρισαν, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀποικίαν Ῥωμαίων ἐποίησαν. ὧν δὲ Ἀλβανῶν ἀπόκλισις ἡ Καμερία, πολλοῖς χρόνοις ἀπολαλοῦσα πρότερον τῆς Ῥώμης· ὃ δ' ἀρχαῖον, Ἀβοριγίνων οἴκησις ἐν ταῖς πρώτοις ὑπῆρχεν. ἐνιαυτῷ δὲ ἕκτῳ πρεῖσαν πάλιν εἰς ἕνα τὸν Ῥωμύλον ἡ τῆς πόλεως ἀρχή, Τατίου τελευτήσαντος ὑπὸ βραχέος ὧν σωέβη ἐπ' αὐτῷ Λαβινιατῶν οἱ χρυσοφοροῦντες συμφορήσαντες, ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας· τῶν ἑταίρων τινὲς τοῦ Τατίου ληῖδιον ἀγαγόντες εἰς τὴν Λαβινιατῶν χώραν, χρήματά τε αὐτῶν ἥρπασαν πολλὰ, καὶ βοσκημάτων ἀπήλασαν ἀγέλας· τῶν δ' ὑποδραμόντων οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δὲ ἐφαυμάτισαν. ἀφικομένης δὲ πρεσβείας παρὰ τῶν ἠδικημένων, καὶ τὰ δίκαια ἀπαιτούσης, ὁ μὲν Ῥωμύλος ἐδικαίωσε παραδοῦναι τοὺς δράσαντας τοῖς ἀδικηθεῖσιν ἀπάγειν· ὁ δὲ Τάτιος τῶν ἑταίρων προεχόμενος, οὐκ ἠξίου πρὸς δίκην τινὰς ὑπ' ἐχθρῶν ἀνάγεσθαι, καὶ ταῦτα πολίτας ὄντας ὑπὸ ξένων· δικάζεσθαι δ' αὐτοῖς ἐκέλευσε τοὺς ἀδικεῖσθαι λέγοντας εἰς Ῥώμην ἀφικομένους. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις οὕτω

λεγό-

βεβλημένοι τ̃ δικαίων, ἀγμαχθέντες ἀπῆλθον. ἀκληθησάντες δ' αὐτοῖς τ̃ Σαβίνων τινὲς ἐπ' ὀργῆς, ἐσκηνωμένοις ἐπὶ τ̃ ὁδὸν ἐπέπεσον γὰρ αὐτοῖς κατέλαβον· ὑπνώττοντες) καθεύδουσι, καὶ τὰ τε χρήματ' αὐτοῖς ἀφαιροῦνται, καὶ ὁπόσοις ἐν τ̃ κοίταις ἐπικαλέλαβον, ἀποσφάττουσιν· ὅσοις δὲ ταχεῖα τ̃ ὑπνοβλῆς αὐτῶν αἴσθησις ἐγίνετο, καὶ τὸ ὅλον φεύγειν δυνάμενοις, εἰς τ̃ πόλιν ἀφικνοῦνται. μετ' τοῦτο ἔκ τε Λαβινίου πρέσβεις ἀφικόμενοι καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων συχνῶν, κατηγόρουν τ̃ παρανομίας, καὶ πόλεμον παρήγγελλον εἰ μὴ τύχοι τ̃ δίκης. Ῥωμύλῳ μὲν οὖν δῆλον, ὡς ἐπὶ τοῖς πρεσβύταις ἐφαίνετο πάθος, καὶ ταχείας ἀφοσιώσεως δεόμενον, ὡς ἱερὸν καταλυομένου νόμου. καὶ ὅσον ἐπ' ἀμελήσας, ὡς εἶδεν ὀλιγωρούμενα τ̃ Τάτιον, αὐτὸς συνέλαβε τοὺς ἐνόχους τῷ ἀγῷ, καὶ δήσας παρέδωκε τοῖς πρεσβύταις ἀπάγειν. Ταλίᾳ δὲ θυμός τε εἰσέρχεται τ̃ ὕβρεως, ἐπὶ ἀπὸ τ̃ συναρχοντος ἠπάτο ὑβρίσθαι καὶ τ̃ παράδοσιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ οἰκτος τ̃ ἀπαγομένων· ἐπὶ γὰρ καὶ συγγενής τις αὐτοῦ ὢν ἀγῷ ἔνοχος· καὶ αὐτίκα τοὺς φρουρίους ἀναλαβών, ἀφείλετο τοὺς ἀπαγομένους. χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ διεξόντος, ὡς μὲν τινές φασιν, ἅμα Ῥωμύλῳ παραγινόμενος εἰς Λαβίνιον ἕνεκα θυσίας ἐπὶ ἔδει τοῖς πατρίοις θεοῖς ὑπὲρ τ̃ πόλεως θῦσαι τοὺς βασιλέας, συσάντων ἐπ' αὐτὸν τῶν ἑταίρων τε καὶ φίλων προσηκόντων τοῖς ἀνηρημένοις πρέσβεσιν, ὑπὸ ταῖς βωμῷ ταῖς μαχαίραις σφαγίσι καὶ τοῖς βαστόροις ὀβελοῖς παραπεμφθεὶς ἀποθνήσκει· ὡς δ' οἱ περὶ Λικίνιον γράφουσιν, ὁ μετ' Ῥωμύλου παραγινόμενος, οὐδὲ χάριν ἱερῶν, ἀλλὰ μόνος, ὡς πείσων τοὺς ἀδικηθέντας ἄφεσιν τοῖς δεδρακόσι τῶν ὀργῶν· ἀγμαχήσαντός τε τ̃ πλήθους ὑπὲρ ὧν μὴ παραδεδόασι τοὺς ἄνδρας, ὥς τε Ῥωμύλος ἐδικάσατο καὶ ἡ τ̃ Ῥωμαίων ἔκρινε βουλή, καὶ τ̃ προσηκόντων τοῖς τεθνεῶσι καὶ πλῆθος ὁρμησάντων ἐπ' αὐτὸν, ἀδύνατος ὢν ἔτι φυγεῖν τῶν ἐκ χερὸς δίκην, καταλυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀπεθανεν. Τάτιος μὲν οὖν τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχε, τεσσαρακοντούτη μὲν ἔτη πολεμήσας Ῥωμύλῳ, πέντε δ' συναρξας. θάπτεται δ' εἰς Ῥώμην κοσμηθεὶς ἐπιμελῶς ταφῇ, καὶ χοαὶ αὐτῷ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡ πόλις ὑπατικαὶ δημόσιαι. Ῥωμύλος δ' μόνος ὑπὲρ τ̃ ἀρχὴν ὁ δεύτερον καταστὰς, τό τε ἄγος ἀφοσιοῦται ὃ περὶ τοὺς πρέσβεις ἠμύνατο, πρόφασιν τοῖς ἐργαζομένοις ὃ μοῦσος ὕδατος εἴργεσθαι καὶ πυρός· ἐπεφύγει γὰρ ἐκ τ̃ πόλεως ἅπαντες ἅμα ὧ τ̃ Τάτιον ἀποθανόν· καὶ τ̃ Λαβινιατῶν τοὺς συσάντας ὑπὲρ τ̃ Τάτιον δικαστηρίῳ παραδοὺς ἐκδοθέντας ὑπὸ τῆς πόλεως, ὑπὲρ δικαιότερον ἐδόκησε λέγειν,

re infecta indignabundi abierunt. eos Sabinorum quidã iratis animis subsecuti, *repertos* in via vbi a nocte oppressi tentoria fixerãt, dormientes adoriuntur; direptisq; illorũ sarcinis, iugulant quotquot in cubilib. deprehendunt: ceteri qui mature insidias senserunt, & elabi potuerũt, in vrbem refugiunt. Post hæc frequentes legationes tam e Lauinio quam ex aliis vrbibus accusabant violatores iuris *gentium*, bellum denuntiantes si abiret impune tantũ facinus. Tum Romulus eam legatorum iniuriam grauem (vt erat) & celeriter expiandam esse ratus, vt proculcata lege sanctissima; cum videret rem non esse curæ Tatio, nihil cunctatus sceleri obnoxios corripuit, vinctosq; legatis abducendos tradidit. Tatium vero simul ira, quasi hac deditione a regni socio læsus esset; simul abducendorum miseratio subiit, quod etiam cognatorum eius vnus obnoxius esset isti piaculo: moxque milite stipatus, *sontes* abducentibus eripuit. Non multo post, cũ Romulo (vt ferunt nonnulli) profectus Lauinium sacrorum caussa, quæ reges oportebat diis patriis pro salute vrbis facere, coortis in eum cæsorum legatorum amicis ac cognatis, ante aram cultrorum & veruum ictibus cõfectus est: vel, si Licinio credimus, neque cum Romulo, neq; sacrorum caussa, sed solus eo profectus, quum læsis persuadere conaretur vt iras fontibus remitterent, indignãte primum populo quod noxii non fuissent sibi ex Romuli ac senatus sententia dediti; deinde interfectorum propinquis magno numero in eum irruentibus, non amplius valens vindices manus effugere, lapidibus est obrutus. Hunc Tatius vitæ finem habuit, postquam triennale cum Romulo bellum, & quinquennale cum eodem gessit imperium. Sepultus est Romæ honorato funere, ac quotannis manibus eius publicæ instaurantur inferiæ.

Romulus autẽ denuo solus principatum adeptus, primo vt se sceleris in legatos cõmissi purũ ostenderet, igni & aqua interdixit facinoris auctoribus, qui simulatq; interierat Tatius, cõfestim omnes ex vrbe profugerant: deinde Lauiniẽses cõiuratos, quos ob Tatii necẽ dediderat ciuitas, in iudicium pertractos absoluit, q, viderẽtur factũ

id iure tueri, vim esse pro vi redditam. His peractis exercitum contra Fidenas duxit, vrbem XL stadiis a Roma dissitam, magnam tunc & populosam. Cum enim Romam fame laborãtem commeatus a Crustuminis missus deueheretur nauigiis fluuialibus, Fidenates in nauigia cateruatim irruerant, commeatũ diripuerant, & siqui obstitissent, eos occiderant; resque repetentibus, iure contempto, negauerant. quibus iniuriis commotus Romulus in agrũ eorum cum valido irrupit exercitu: ingentique præda potitus, parabat suos domum reducere: sed cum Fidenates in eum prorumperent, manus cum eis conseruit: commissoque acri prœlio, multis vtrinque desideratis, victi Fidenates in fugam se verterẽre. rex fugientium tergo hærens, velut vno agmine penetrauit intra mœnia. Captam primo impetu vrbem, supplicio de paucis sumpto, impositoque CCC virorũ præsidio, parte agri mulctauit: quo suis *militibus* diuiso, hanc quoq; Romanorum fecit coloniam. eam Albani olim condiderant, eodem quo Nomentũ & Crustumium tempore, tribus fratrib. colonias deducentibus; quorum natu maximus Fidenarum fuit conditor. Post hęc Camerinos bello repetiit, qui colonos Romanos secum habitantes per insidias oppressẽrant, cum Roma pestilenti morto laboraret. freti enim difficili Romanorum tempore, & putantes ista lue funditus eorum genus interiturũ, colonos alios occiderant, alios eiecerãt ex oppido. Id scelus vlturus Romulus, vrbe denuo potitus, auctores defectionis affecit supplicio, vrbem militi diripiendam dedit: ademptaque incolis agri parte dimidia, præter eam quam iam ante colonis dederat, præsidium sat validum imposuit, ne quas amplius turbas mouerent oppidani: atq; ita reduxit copias. De hoc hoste secundum triumphum egit, & ex manubiis Vulcano dedicauit quadrigas æreas; ad quas etiam effigiem suam appposuit, cum Græco rerum a se gestarum elogio. Tertium bellum gessit cum Veiis Etruscorũ vrbe tũc temporis potentissima, distãte cẽtesimo circiter stadio. est aũt Athenis nõ minor, fundata in excelso & vndiq; prærupto scopulo.

Fidenæ captæ & Rom. col. facta.

De Cameriis triumph.

τὰ βίαια ἀμφησάμενοι τοῖς βιαίοις, ἀπέλυσε τ' ἀγέλας. ταῦτα δ' ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τ' Φιδηναίων ἐστράτευσε πόλιν, ἀπὸ τεσσαράκοντα σταδίων τ' Ῥώμης ἀπέχουσαν, μεγάλην τε καὶ πολυανθρωπον ἔτι τότε. ἀγομένης γὰρ εἰς τ' Ῥώμην ἀγορᾶς ἐν σκάφαις ποταμηδῶς, ὑπὸ Κρουστουμέων πεζομάχοις ὑπὸ λιμοῦ Ῥωμαίοις ἀπέσταλεν, ὡσάμενοι καθ' ὁδὸν τὰς σκάφας οἱ Φιδηναῖοι τήν τε ἀγορὰν διήρπασαν, καὶ τ' ἀνθρώπων τινὰς τ' ὑποβοηθούντων ἀπέκτειναν· αὐτούς τε δίκας οὐχ ὑπεῖχον. ἐφ' οἷς ἀγανακτῶν ὁ Ῥωμύλος ἐνέβαλεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ θυμούμενος ἀφθόνοις λείαις ἐκράτησε, καὶ παραυτίκα μὲν παρεσκεύαζετο τ' δύναμιν ἐπεξελθόντων ὑπ' τῶν Φιδηναίων, σὺν ἅπασι τοῖς αὐτοῖς μάχῃ. καρτερᾶς δ' ἀγῶνος γενομένου, καὶ πολλῶν πεσόντων ἀφ' ἑκατέρων, ἠττηθέντες οἱ Φιδηναῖοι βέπονται πρὸς φυγήν. ὁ δ' ἐκπεσὼν ναχαλουθῶν αὐτοῖς, σὺν ἅπασι τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ τεῖχος. ἁλισὺσης δὲ τῆς πόλεως ἐξ ἐφόδου, ἀμφησάμενος ἐξ αὐτῶν ὀλίγους, καὶ φυλακὴν ἐν τῇ πόλει τριακοσίων ἀνδρῶν καταλιπών, τῆς τε χώρας μοῖραν ἀπολεμώθης, ἃ τοῖς σφετέροις δίδωσιν, ἀποικον ἐποίησε Ῥωμαίων καὶ ταύτην τ' πόλιν. ἣν δὲ Ἀλβανῶν ἀποικίας κτίσμα τ' αὐτὸν οἰκισθεῖσα Νωμέντῳ τε καὶ Κρουστουμείᾳ χρόνον, τριῶν ἀδελφῶν τ' ἀποικίας ἡγησαμένων, ὧν ὁ πρεσβύτατος τὴν Φιδηναν ἔκτισεν. μετ' τοῦτον τ' πόλεμον ὑπὸ Καμερείνους ἐστράτευσεν ὑπολειπομένους τοῖς πρὸ σφῶν ἐποίκοις, καθ' ὃν χρόνον ἔκαμνεν ἡ Ῥωμαίων πόλις ὑπὸ νόσου λοιμικῆς· ἣ δὴ καὶ μάλιστα ἐπαρθέντες οἱ Καμερῖνοι καὶ νομίσαντες πρόσθεν ὅ Ῥωμαίων διαφθαρήσεσθαι γένος ὑπὸ τ' συμφορᾶς, τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τ' ἐποίκων, τοὺς δ' ἐξέβαλον. διὸ ὧν τιμωρούμενος αὐτοῖς ὁ Ῥωμύλος, ὑπὲρ ὃ δεύτερον ἐκράτησε τ' πόλεως, τοὺς μὲν αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἀπέκτεινε· τοῖς δὲ στρατιώταις διαρπάσαι τὴν πόλιν ἔδωκε, τῆς τε χώρας τὴν ἡμίσειαν ἀπολεμώθης, ἔξω τῆς πρότερον τοῖς κληρούχοις δοθείσης, καὶ φρουρὰν ἀξιόχρεων καταλιπών, ὡς μηδὲν ἔτι πρᾶγμα παρέχοιεν τοὺς ἐνδον, ἀπῆγε τ' δύναμιν. ἐκ ταύτης τῆς στρατιᾶς δύο τέθριππον χάλκεον ἀνέθηκε τῷ Ἡφαίστῳ, καὶ παρ' αὐτῷ τ' ἰδίαν ἔστησεν εἰκόνα, ὑπογράψας Ἑλληνικοῖς γράμμασι τὰς ἑαυτοῦ πράξεις. τέτος αὖτις σὺν ἑτέρῳ πολέμῳ πρὸς ἔθνος Τυρρηνικὸν τ' μέγιστον ἰσχύσαν τότε πόλιν, ἣ καλεῖται μὲν Βοιί, ἀπέχει δ' τ' Ῥώμης ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν σταδίους. κεῖται δ' ἐφ' ὑψηλοῦ σκοπέλου καὶ περιῤῥῶγος, μέγεθος ἔχουσα ὅσον Ἀθηνῶν.

ἐποικη-

ἐποιήσαντο δὴ οἱ Οὐιεντάνοι τὸ πολέμου προφάσιν τὴν τῶν Φιδηνάτων δόντων, καὶ πρέσβεις ἀποστείλαντες ἐκέλευον Ῥωμαίοις ἐξάγειν ἐκ τῶν πόλεως τὴν φρουράν, καὶ τὴν χώραν, ἣν καθεῖχον ἀφελόμενοι τοὺς Φιδηνάτας, ἀποδιδόναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις. ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, ἐλάσαντες πολλὴν στρατιάν, πλησίον τῶν Φιδηνῶν ἐν ἀπόπτῳ πίπτουσι τοῦ χάρακα. προσεγνωκὼς δὲ αὐτῶν τὴν ἔξοδον ὁ Ῥωμύλος ἐξεληλύθει τὴν κρατίστην δύναμιν ἔχων, καὶ ἦν ἐν τῇ πόλει τῶν Φιδηναίων ἀῤῥεπής. ἐπεὶ δ' ἕτοιμα ἦν τοῖς τὸν ἀγῶνα ἦν, ἀμφότεροι προῆλθόντες εἰς τὸ πεδίον ἐμάχοντο, καὶ διέμενον ἄχρι πολλῆς ὥρας ἐκθύμως ἀγωνιζόμενοι, ἕως ἡ νὺξ ὑπολαβοῦσα διέκρινεν αὐτούς, ἴσους καθ' αὑτοὺς ἀγῶνα ἡγωμένους. καὶ τούτῳ μὲν τῷ μάχῃ ἔτως ἠγωνίσαντο. ἑτέρας δὲ μάχης μετ' οὐ πολὺ γενομένης, ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι σοφίᾳ τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις τὴν καταλαβομένην νύκτωρ, οὐ πολὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων τόπον ἀπέχον, καὶ λοχίσαντος ἐν αὐτοῖς τῷ ἀκμαιοτάτῳ τῶν ὕστερον ἀφικνουμένων ἐκ τῆς πόλεως ἱππέων τε καὶ πεζῶν δυνάμιν. συνελθόντων δὲ εἰς τὸ πεδίον ἀμφοτέρων καὶ τὸν αὐτὸν ἀγωνιζομένων τρόπον, ὅπῃ τὸ σύνθημα ὁ Ῥωμύλος ἤρετο τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὄρους, ἀναλάξαντες οἱ λοχῶντες ἔθεον ὑπὲρ τοὺς Οὐιεντάνους ἐκ τῶν κατόπιν, καὶ προσπεσόντες ἀθρόοις μεμαθηκόσιν αὐτοὶ ἀκμῆται ὄντες, οὐ σὺν πολλῷ βέποισι χρόνῳ. τῶν δ' ὀλίγοι μὲν τινες ἀποθνήσκουσι κατὰ τὴν μάχην· οἱ δὲ πλείους εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν· ἔκρυ δὲ ὑπὲρ τὴν Φιδηνῶν· ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὡς διανηξόμενοι τὸ ῥεῦμα, διεφθάρησαν. θαυμαίως γὰρ ὄντες καὶ βαρεῖς ὑπὸ κόπου, ἀδυνάτοι ἐγένοντο διανήξασθαι· οἱ δὲ καὶ ἀπειρία τοῦ νέειν, ὑπὸ τοῦ δέους τὴν γνώμην ὑπολαμβανόμενοι, ἐν ταῖς δίναις ἀπώλλυντο. εἰ μὲν οὖν σωέγνωσαν ἑαυτοῖς Οὐιεντάνοι κακῶς τὰ παρόντα βαλλόμενοι, καὶ τὸ λοιπὸν ἡσυχίαν ἦγον, ἀδενὸς ἂν ἔτι μείζονος ἀπέλαυσαν κακοῦ· νῦν δὲ ἀναμαχεῖσθαί τε τὰ πρότερα σφήμασι ἐλπίσαντες, καὶ εἰ μείζονι παρασκευῇ ὑπενόησαν, ῥᾳδίως κρατήσειν οἰόμενοι τοῦ πολέμου, πολλῇ τε τῇ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως καταγραφείσῃ, καὶ ἐκ τῶν ὁμοεθνῶν καὶ φιλίαν προσηκόντων ἐπαγωγῇ, τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις ἐλαύνουσι στρατιᾷ· καὶ ἐς πάλιν αὐτῶν μάχη καρτερὰ τῆς Φιδηνῶν πλησίον, ἐν ᾗ νίκων Ῥωμαῖοι πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντες τῶν Οὐιεντάνων, ἔτι δὲ πλείους αἰχμαλώτους λαβόντες. ἑάλω δὲ καὶ ὁ χάραξ αὐτῶν, μεστὸς ὢν χρημάτων τε καὶ ὅπλων, καὶ ἀνδραπόδων· καὶ σκάφας ποταμηγοὺς γέμουσας πολλῆς ἀγορᾶς ἐλη-

Belli prætextus Veientibus fuit clades Fidenatium: missisq; legatis postulabant vt Romani præsidium inde abducerent, & agrum quem Fidenatibus ademptum occupassent, restituerent veteribus dominis. quo non impetrato, validum educunt exercitum, & castra prope Fidenas edito loco muniunt. non latuit tamen eorum expeditio Romulũ; sed assumpta copiarum parte fortissima, Fidenis hostem exspectabat: paratoque vtrinque ad certamen milite, in æquum locum signa cõtulerunt: cum diu acri animorum contentione pugnatum esset, nox incertos victoriæ diremit. Ac tunc quidem sic pugnatum est. nõ multo post Romani prœlium instaurant; in quo sollertia ducis adiuti, superiores facti sunt; qui equites & pedites recens ab vrbe submissos, in propinquo hostium castris mõte, noctu in insidiis collocauerat. nam hi cum aliquamdiu spectassent æquatam in planicie pugnam, mox vt signum quod conuenerat acceperunt a Romulo, cum magno clamore decurrentes inuaserunt terga Veientium, & integri iam fessos in fugam facile verterunt. pauci tamẽ eorum ceciderũt in prœlio: maior pars, qui se in Tiberim fluuiũ Fidenas prælabentẽ præcipitauerant, frustrata spe natatus, necati sunt: quippe q; labore pugnæ delassati, armis insuper impedirẽtur & vulneribus. quidam etiam imperiti nandi, quum animis metu perturbatis, non satis caute prospicerent, a vorticib. absorpti sunt. Quodsi mature post tentatam belli fortunam Veientes resipuissent, & in posterum quieuissent, nequaquam sibi maiorem cladem accersiuissent. nunc sperantes se renouato certamine acceptam ignominiã abolituros, & si maiore apparatu hostem inuaderent, facile superaturos, denuo numerosum in Romanos educunt exercitum, cuius pars ex ipsorum ciuibus erat conscripta, pars e sociis gentibus ad eos confluxerat: rursumque apud Fidenas acri prœlio victi, multos amiserunt in acie; plures viui deuenerunt in potestatem hostium. castra etiam capta sunt plena pecuniis armisque & mancipiis: naues quoque fluuiales cum commeatu interce-

ptæ, quibus captiuorum turba ſecundo flumine Romam deuecta eſt. Hic tertius a Romulo triumphus actus eſt, longe quam priores magnificentior. Non multo poſt legatis Veientium veniam & pacem petẽtibus has pacis leges Romulus præſcripſit mulctæ nomine: vt agrũ Tiberi contiguum, qui vocãtur Septẽ pagi, Romanis traderent: vtque ſalinis abſtinerent quæ ſunt ad fluminis oſtia: & ad tollendam renouandi belli ſuſpicionem, quinquaginta obſides adducerent. quas cum illi æquo animo accepiſſent, fœdus cum eis in centũ annos pepigit, conditionesque in columnas incîdit. captiuos qui reuerti ad ſuos vellent, dimiſit abſque pretio: malentes in vrbe manere, quæ maior pars fuit, iure ciuitatis donatos diſtribuit per curias, aſſignato eis agro ſorte diuidẽdo cis Tiberim. ✝ Hæc Romulo regnante bella geſta ſunt memorabilia. quod autem nullam amplius propinquarum gẽtium ſubegerit, in cauſſa fuiſſe videtur præmaturus eius obitus, quo in ipſo bellicę gloriæ vigore ſublatus eſt. De eo multa & varia prodita ſunt ſcriptorib. Qui fabuloſius res eius narrãt, aiunt in caſtris apud milites cõcionantem, ſerenitate in atram caliginẽ repente mutata, nimboq; vehemente cũ fragore cęlitus effuſo, euanuiſſe ex illorũ oculis: creduntque a patre ſuo Marte abreptum eſſe. alii, quibus libentius crediderim, dicunt a ſuis ciuibus interfectum. cuius facinoris cauſſam afferunt, quod præter conſuetum inconſulta ciuitate dimiſiſſet acceptos a Veientibus obſides; quodque non amplius pari comitate dignaretur veteres ciues & adſcripticios; ſed illos maiore haberet in pretio, poſteriores vero deſpiceret. *inuiſa erat* & crudelitas eius in delinquentium ſuppliciis. Romanorum enim quoſdam latrocinii conuictos a finitimis, nec obſcuros viros nec paucos, ſua vnius ſententia damnatos iuſſit de pendula rupe dari præcipites. ſed maxime *offendebat* quod videretur eſſe factus arrogantior ac durior, imperiumque non amplius regio ſed tyrannico more gerere. His ergo de cauſſis aiunt patricios conſpiraſſe in eius perniciem. necatum autem in curia: & ne cadauer compareret, fruſtatim corpus

De Veientibus triũph.

Romuli obitus.

φθηναι, ἐν αἷς ὁ τῶν αἰχμαλώτων ὄχλος εἰς τὴν Ῥώμην κατήχθη. μετὰ τοῦτον ἤδη τέταρτος ἀπὸ Ῥωμύλου θρίαμβος, μακρῷ τῶν πρεσβυτέρων ὑπερεπέρχων. καὶ μετ' οὐ πολὺ διεντευξαμένων πρεσβείας ἀφικομένης περὶ λύσεως τοῦ πολέμου, καὶ συνθήκας τὰ μέτρια ἀξιούσης λαβεῖν, δίκας ὁ Ῥωμύλος αὐτοῖς ἐπέθηκε τάσδε· χώραν τε ἀπέδωκε Ῥωμαίοις τὴν πρόσχωρον τῷ Τιβέρει, ἣν καλοῦσιν ἑπτὰ πάγους, καὶ τῶν ἁλῶν ἀποσχέσθαι τῶν πρὸς τῇ ἐμβολῇ τοῦ ποταμοῦ· τοὺς δὲ μηδὲν ἐπανορθώσασθαι τὸ πιστὸν ἀπολαβεῖν, ὅμηρα πεντήκοντα ἀναδόντας. ἀποπεμπομένων δὲ τῶν διεντευξαμένων ἄπρακτα ταῦτα, ἀποδὰς ποιησάμενος τοὺς αὐτοῖς εἰς ἑκατὸν ἔτη, φιλίας ἐπεκύρωσε ταῖς ὁμολογίαις. τῶν δὲ αἰχμαλώτων τοῖς μὲν ἀπιέναι βουλομένοις ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων· τοῖς δὲ αὐτοῦ μένειν προαιρουμένοις, πολλῷ πλείοις οὖσιν τῶν ἑτέρων, πολίτας ποιησάμενος ταῖς φυλάδαις ἐπιδιέλε, καὶ κλήρους αὐτοῖς προσένειμε τοῖς ἐπὶ τάδε τῷ Τιβέρει. οὗτοι σωτῆρες μὲν πόλεμοι Ῥωμύλῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιοι. τὸ δὲ μηδὲν ἐπὶ τῶν πλησίον ἐθνῶν ἐπαγαγέσθαι, ταχεῖα ἡ τελευτὴ τοῦ βίου, συμβᾶσα ἐπ' ἀκμάζοντι αὐτῷ τὰ πολέμια πράγματα, ἐν αἰτίᾳ γενέσθαι δόξειν· περὶ ἧς πολλοὶ μὲν καὶ δεδόασιν λόγοι καὶ διάφοροι. οἱ μὲν οὖν μυθωδέστερα τὰ περὶ αὐτοῦ ποιοῦντες, ἐκκλησιάζοντά φασιν αὐτὸν ἔξω τῆς τραπέδου, ζόφῳ καταστήσαντος ἐξ αἰθρίας, καὶ χαλάζης μεγάλου καταῤῥαγέντος, ἀφανῆ γενέσθαι· καὶ πεπιστεύκασιν ἐπὶ τοῦ παιδὸς Ἄρεως τὸν ἄνδρα ἁρπασθῆναι· οἱ δὲ τὰ πιθανώτατα γράφοντες, τοῖς τῶν ἰδίων πολιτῶν λόγοις αὐτὸν ἀποθανεῖν. αἰτίαν δὲ τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ φέροντες, τήν τε ἄφεσιν τῶν ὁμήρων, οὓς παρὰ διεντευξαμένων ἔλαβεν, ἄνευ κοινῆς γνώμης γενομένην παρὰ τὸ εἰωθός, καὶ τὸ μηκέτι τὸν αὐτὸν τρόπον φέρεσθαι πρὸς τοῖς ἀρχαιοτάτοις πολίταις καὶ τοῖς προσγράφοις, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν ὑμῇ πλείονι ἄγειν, τῶν δ' ἐπεισαγέντων ὑπερορᾶν· τό τε ὠμὸν αὐτοῦ τὸ περὶ τὰς τιμωρίας τῶν ἁμαρτημάτων καὶ αὐθάδες. Ῥωμαίων γάρ τινας ὑπὸ ληστείας τῶν πλησιοχώρων κατηγορηθέντας ὅτε ἀφανεῖς ἄνδρας, οὔτε ὀλίγους, ἐκέλευσεν ὅσους τις χρημνοῦ, τῆς δίκην αὐτὸς μόνος . μάλιστα δὲ ὅτι βαρὺς ἦν καὶ αὐθάδης εἶναι ἐδόκει, καὶ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐπὶ βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικώτερον ἄγειν. διὰ ταῦτας δὴ λέγουσι τὰς αἰτίας συστάντας ἐπ' αὐτὸν τοὺς πατρικίους βουλεῦσαι τὸν φόνον. πραξάντων δὲ τὸ ἔργον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ διελόντας τὸ σῶμα κατὰ μέρη, κρύψαι τὸ μὴ φανῆναι τὸν νεκρόν, ἐξελθεῖν κρύπτον-

τας

89 τὰς ψῆφους τῶν βουλευτῶν ὅσον ἕκαστος εἶχεν αὐτῶν μέρος· καὶ μετὰ τοῦτο γῆ κρύψαι κατὰ σκότος. οἱ δέ, ἐκκλησιάζουσι μὲν φασιν αὐτὸν ὑπὸ τῶν νεοπολιτῶν Ῥωμαίων ἀναιρεθῆναι· ὅτι χρῆσαι δὲ αὐτοῖς τῷ φόνῳ καθ' ὃν χρόνον δηλαδὴ καὶ ὁ σκότος ἐγένετο, διασκεδασθέντος ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, καὶ μονωθέντος τοῦ φυλακῆς ἕνεκα ἡγεμόνος. διὰ τοῦτο γε οὖν φασι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ὁ πάντος ἐγένετο, τῶν ἕβδομῆς τοῦ πληθοις ἐπώνυμον εἶναι, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου [ὀχλου φυγὴν καλεῖσθαι. ἔοικε δὲ καὶ μικρὰν ἀφορμὴν παρέχειν τοῖς θεοποιοῦσι τὰ] θνητὰ, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναβιβάζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ὁπωσοῦν, τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ θεοῦ εἰκὸς τὸν σύγκρισιν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου καὶ τὴν διάκρισιν. ἔν τε γὰρ τῷ βιασμῷ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἴθ' ὑπὸ ἀνθρώπων τινὸς εἴθ' ὑπὸ θεοῦ γιγνομένῳ, τὸ ἥλιον ἐκλιπεῖν φασιν ὅλον, καὶ σκότος πολὺ ἐλαιῶδες, ὡσπερ ἐν νυκτὶ, τὴν γῆν κατασχεῖν· ἔν τε τῇ τελευτῇ αὐτοῦ ταὐτὸ συμβῆναι λέγουσι πάθος. ὁ μὲν δὴ κτίσας τὴν Ῥώμην καὶ πρῶτος ἀποδειχθεὶς ὑπ' αὐτῶν βασιλεὺς Ῥωμύλος, ὡς αὐτὸς λέγει, τελευτῆς τυχεῖν, ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἀπὸ γενεᾶς καταλιπών, ἑπτὰ μὲν ἔτη καὶ τριάκοντα βασιλεύσας, πεντηκοστὸν δὲ καὶ πέμπτον ἔτος ἄγων ἀπὸ γενεᾶς. νέος γὰρ δὴ πρὸς ἁπάντων ἔτυχε τῆς ἡγεμονίας, ὀκτωκαιδεκαέτης, ὡς ἀπάντων ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς πρὸ αὐτοῦ συγγράψαντες ἱστορίας. ᾧ δὲ ἑξῆς ἀναιτίῳ βασιλεὺς μὲν οὐδεὶς ἀπεδείχθη Ῥωμαίων, ἀρχὴ δέ τις, ἣν καλοῦσι μεταβασίλειον, ἐπεμελήθη τῶν κοινῶν, τοιόνδε τινὰ τρόπον ἀποδειχνυμένη· τῶν πατρικίων οἱ καταγραφέντες εἰς τὸν βουλὴν ὑπὸ Ῥωμύλου, διακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ὥσπερ ἔφην, διενεμήθησαν εἰς δεκάδας· ἔπειτα λαχηρωσάμενοι, τοῖς λαχοῦσι δέκα πρώτοις ἀπέδωκαν ἀρχὴν τῆς πόλεως τὸ αὐτοκράτορα ἀρχήν. ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἅμα πάντες ἐβασίλευον, ἀλλ' ἐκ διαδοχῆς ἡμέρας πέντε ἕκαστος, ἐν αἷς τά τε ῥάβδους εἶχε καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας σύμβολα. παρεδίδου δὲ ὁ πρῶτος ἄρξας τῷ δευτέρῳ τὴν ἡγεμονίαν, κἀκεῖνος τῷ τρίτῳ, καὶ τοῦτ' ἐγίνετο μέχρι τοῦ τελευταίου. διεξιόντος δὲ τοῖς πρώτοις δέκα βασιλεῦσι τὸ πεντηκονθημέρου περιόδου, ἕτεροι δέκα τὴν ἀρχὴν παρελάμβανον, καὶ παρ' ἐκείνων αὖθις ἄλλοι. ἔπειτα ἔδοξε τῷ δήμῳ παῦσαι τὰς δεκαρχίας, ἀχθομένῳ τὴν μεταβολὴν τῶν ἐξουσιῶν, ἀλλ' ὃ μήτε προαιρέσεις ἀπούσας ὁμοίας ἔχειν, μήτε φύσεις. τότε δὴ συγκαλέσαντες εἰς ἐκκλησίαν ὁ πλῆθος οἱ βασιλεῖς καὶ φυλάς τε καὶ φράτρας, ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν κρίσιν τῆς πολιτείας σκέψειν, εἴτε βασιλεύεσθαι βούλεται τὰ κοινὰ ὑπομένειν, εἴτε ἀρχαῖς ἐνιαυσίοις. οὐ μὴν ὅγε δῆμος ἐφ' ἑαυτῷ

discerptum a senatoribus, elatumque sub togis, & clam terra obrutum. Alii cum cõcionem haberet, exstinctum dicunt a nouis ciuibus: ausos autem illos eã cædem oborta subita illa caligine, quum turba diffugiente, a satellitio quoque destitutus esset: ideoque diem huius casus hodieq; a verso in fugam populo, poplifugii nomen retinere. Videntur porro ca quæ in ortu atque interitu huius viri diuinitus acciderunt, nõ paruam illis præbere occasionem qui deos e mortalibus faciunt, illustriumque virorum animas in cælum euehunt. nam & cum matri eius inferretur vis, siue ab homine siue a deo, solem defeciſſe totum, terrisque interdiu tenebras nocturnis similes incubuisse dicunt; idemque etiam necis ipsius tempore accidisse. Hunc igitur vitæ finem sortitus esse dicitur Romæ conditor & rex primus Romulus, nulla ex se relicta prole, post exactum regni annum trigesimumseptimum, ætatis vero quintum supra quinquagesimum. admodum enim iuuenis ad principatum euectus est, natus annos octodecim, vt consentiunt qui res eius prodiderunt memoriæ. Sequẽti anno nullus Romæ designatus est rex, ad nouum interregum magistratum delata administratione reipublicæ, hunc in modum. Ducenti patres conscripti, ex quibus senatum rege Romulo constitutum diximus, distributi in decurias, sortes inter se iaciebant, decemq; viris quos sors contigisset primos, committebant vrbis imperium. hi nõ simul, sed vnus post alium quinis diebus fasces habebant ceteraque insignia regia; ita vt primus secundo, secundus tertio, & hic reliquis deinceps vsque ad vltimum traderet imperium. cumque primis decem regibus præscriptus quinquaginta dierum terminus exisset, alii decem accipiebant imperium, & ab his rursum alii. Visum est deinde populo abrogare decemuirale imperium, offenso crebris mutationibus potestatum, quod & dispar ingeniũ, nec voluntas esset eadem in omnibus. Tum patres aduocata concione iusserunt tribus & curias de ordinanda republica dispicere, siue regibus siue magistratibus annuis mallẽt eius curam credere. Non tamen plebs optionem

Interregni.

sibi vindicauit, sed reiecit eā in senatum, libenter amplexura vtracunque probaretur illius præiudicio. Patres vno omnes consensu regē petierunt; sed de futuro rege dissensio incidit, ex vtra legendus esset classe, aliis vnum aliquem e vetere patrū numero regnare debere censentibus, aliis regnū deferendum potius ad quempiam ex recens adscriptis, quos nouicios appellabant. Tandem post lōgam contentionem partium, conuentum est vtrinq; in has conditiones, vt vel veteres senatores regē designarent, modo nō e suo corpore, sed alium quem putarent maxime idoneum; vel nouicii idem facerent. acceperunt electionē veteres; & habita inter se longa deliberatione, decreuerunt in hāc sententiam: quādoquidem ipsi iuxta conditiones excluderētur regno, non esse id committēdum vlli ex insidiatoribus; sed quærendum externum aliquem neutri factioni obnoxium, quo maxime modo tolleretur omnis materia seditionis *e comitiis regiis*. Id consiliū vbi placuit, elegerūt e Sabina gente, Pomponis Pompilii, viri illustris, filium, Numam nomine; (quod vocabulū secunda syllaba producta, graui accentu proferendū est) prudētissimos ætatis annos ingressum, (nō multū enim aberat ab anno quadragesimo) & formæ dignitate plane regia præditum: cuius tū sapiētiæ fama erat inclyta non solum apud Cures, verum etiā apud gentes finitimas. In hūc vbi cōsenserunt, concione aduocata prodiit is qui tunc temporis erat interrex, & dixit decreuisse patres regi vt ante cōmittere rempublicam: & se, quia penes se fuerit de futuro rege iudiciū, regē eligere Numam Pompiliū: moxq; legatos e patriciorū ordine misit, qui hominē ad regnū ineundū adducerēt, anno tertio sextædecimæ Olympiadis, qua stadiū vicit Pythagoras Lacedæmonius. Hactenus nihil possum cōtradicere his quæ dē hoc viro prodūt historici: sed in iis quæ subiungunt, ambiguus hæreo. nam multi scribūt eum fuisse Pythagoræ discipulum; & quo tempore ad regnum Romanū vocatus est, apud Crotonem egisse ac philosophię operam dedisse: id quod ratio temporum non patitur: quando non paucis annis, sed totis quatuor ætatibus Pytha-

NVMA POMPILIVS, Roman. rex II.

Olymp. XVI.

τὴν αἵρεσιν ἐποίησεν, ἀλλ' ἀπέδωκε τοῖς βουλευταῖς τὴν διάγνωσιν, ὡς ἀγαπήσων ὁποτέραν δὴ ἐκεῖνοι δοκιμάσοιεν τῶν πολιτειῶν. τοῖς δὲ βασιλικὴν μὲν ἐδόκει καταστήσασθαι πολιτείαν ἅπασι· περὶ δὲ τοῦ μέλλοντος ἄρξειν σφίσι συνέπιπτεν ἐξ ὁποτέρας ἐς αὐτὴν τάξεως. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀρχαίων βουλευτῶν ὤοντο δεῖν ἀποδεικνύναι τὸν ὑπερξοντα τῆς πόλιν· οἱ δ', ἐκ τῶν ὑστερον ἐπεισαχθέντων, οἷς νεωτέροις ἐκάλουν. ἐλαμβάνοντο δ' ὑπὸ πολλῆς τῆς φιλονεικίας, τελευτῶντες ὑπὸ τοῦτο συνέβησαν τῷ δικαίῳ, ὥστε δυοῖν θατέρου, ἢ τοὺς πρεσβυτέρους βουλευτὰς ἀποδεῖξαι βασιλέα σφῶν μὲν αὐτῶν μηδένα, τῶν δ' ἄλλων ὃν ἂν ὑπολάβωσιν εἶναι νομίσουσιν, ἢ τοὺς νεωτέρους τὸ αὐτὸ ποιῆσαι τοῦτο. δέχονται τὴν αἵρεσιν οἱ πρεσβύτεροι, καὶ πολὺ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν βουλευσάμενοι τάδ' ἔγνωσαν· ὅπως μὲν τῆς ἡγεμονίας αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀπολαύνοντο, μήτε ὑπεβαλλόντων μηδενὶ προσθεῖναι τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἐπακτὸν ἔξωθεν ἄνδρα, καὶ μηδ' ὁποτέροις προσηκόμενον, ὡς ἂν μάλιστα ἀξαιρεθείη τὸ φασιάζον, ἐξευρόντες ἀποδεῖξαι βασιλέα. ταῦτα βουλευσάμενοι προσῆλθόν ποτε τοῖς Σαβίνων, υἱὸν δὲ Πομπιλίου Πόμπωνος, ἀνδρὸς ὑπερφανοῦς, κατ' ὄνομα Νομᾶν· ἦν δὲ τὴν δευτέραν συλλαβὴν ἐκτεινομένην βαρυνόμενον· ἡλικίας τε τὸ φρονιμωτάτης ὄντα· τεσσαρακονταετίας γὰρ ὑπὸ πολὺ ἀπεῖχε· καὶ ἀξιώσει μορφῆς βασιλικήν. ἦν δὲ αὐτῷ καὶ κλέος μέγιστον οὐ παρὰ Κυρίταις μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς περιοίκοις ὑπὲρ σοφίᾳ. ὡς δὲ τῶν ἔδοξεν αὐτοῖς, συγκαλοῦσι τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· ἐξ ἧς παρελθὼν ἐξ αὐτῶν ὁ τότε μεσοβασιλεὺς εἶπεν, ὅτι χρηναι δόξαν ἅπασι τοῖς βουλευταῖς βασιλικὴν καταστήσασθαι πολιτείαν, κύριος γεγονὼς αὐτὸς διαγνώσεως τοῦ προσαιρησομένου τὴν ἀρχήν, βασιλέα τῆς πόλεως αἱρεῖται Νομᾶν Πομπίλιον. καὶ μετὰ τοῦτο προσβὰς ἀποδείξας ἐκ τῶν πατρικίων, ἀπέστειλε τοὺς προσαιρησομένους τὸν ἄνδρα ὑπὲρ τὴν ἀρχήν, ἐνιαυτῷ πρότερον τῆς ἑκκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ ἐνίκα στάδιον Πυθαγόρας Λάκων. μέχρι μὲν δὴ τούτων οὐδὲν ἀντειπεῖν ἔχω τοῖς ἐκδεδωκόσι τὴν περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἱστορίαν. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ἀπορῶ τί ποτε χρὴ λέγειν. πολλοὶ μὲν οἱ γράψαντες ὅτι Πυθαγόρου μαθητὴς ὁ Νομᾶς ἐγένετο, καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἀπεδείχθη βασιλεύς, φιλοσοφῶν ἐν Κρότωνι διῆγε. ὁ δὲ χρόνος τῆς Πυθαγόρου ἡλικίας μάχεται πρὸς τὸν λόγον. οὐ γὰρ ὀλίγοις ἔτεσιν, ἀλλὰ τέτρασι γενεαῖς ὅλαις ὕστερος ἐγέ-

ος ἐλθεῖν Πυθαγόρας Νομᾶ, ὡς ἐκ τῶν κοινῶν παρα-
λήφαμεν ἱστοριῶν. ὁ μὲν γὰρ, ὅτι τῇ ἑκκαιδεκάτῃ ὀ-
λυμπιάδος μεσούσης τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν παρέ-
λαβε· Πυθαγόρας δὲ μετὰ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα
διέβη εἰς Ἰταλίαν. τούτου δέ τι μεῖζον ἔχω τεκμή-
ριον εἰπεῖν· ἀσύμφωνος γὰρ τοῖς χρόνοις ἡ παρα-
δεδομένη τοῦ ὕδατος ἱστορία, ὅτι καθ' ὃν
χρόνον ὁ Νομᾶς ἔτι τὴν βασιλείαν ἐκάλειτο παρὰ
Ῥωμαίων, ἔστω πόλις ἦν ἡ Κρότων· τέσσαρσι γὰρ ὕ-
στερον ἔτεσιν ἢ Νομᾶν ἄρξαι Ῥωμαίων, Μύ-
σκελος αὐτὴν ἔκτισεν, ἐνιαυτῷ τρίτῳ τῆς ἑπτακαιδεκάτης
ὀλυμπιάδος. ὅτε δὴ Πυθαγόρᾳ τῷ Σαμίῳ συμφι-
λοσοφῆσαι τὰ μετὰ τέσσαρας ἡλικίας ἀκμάσαντι δυ-
ατὸν ἦν τὸν Νομᾶν, ὅτ' ἐν Κρότωνι ᾤκει δίδυμον, ὅτ' αὐ-
τὸν ἐκάλουν ἔτι τὴν βασιλείαν Ῥωμαῖοι, τῇ μήπω
πότ' ὕστερον πόλει. ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ τὰ παρ' αὐτοῦ γρά-
ψαντες, εἰ χρὴ δόξαν ἰδίαν ἀποφήνασθαι, δύο ταῦτα
λαβόντες ὁμολογούμενα, τῷ τε Πυθαγόρου ἀφικέ-
σθαι ἡγουμένῳ ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ τὸν Νομᾶ σοφίαν· ὁμο-
λογεῖται γὰρ παρὰ πάντων ὁ ἀνὴρ ἡγέσασθαι σοφός· ὅτι-
σοῦν ἀφ' ἑαυτῶν ταῦτα καὶ ποιήσαντα Πυθαγόρου μαθητὴν
Νομᾶ, οὐκέτι τὸν βίον αὐτῶν ἐξετάσαντες, εἰ κατὰ
τοὺς αὐτοὺς ἤκμασε ἀμφότεροι χρόνους, ὅπερ ἐγὼ πε-
ποίηκα νῦν. εἰ μήτις ἄρα Πυθαγόραν ἕτερον τοῦ-
δ' εἶναι τοῦ Σαμίου παιδευτὴν σοφίας γεγονέναι,
ᾧ σπουδάσαι φησὶν ὁ Νομᾶς. τοῦτο δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν
ἀποδεῖξαι δύναιτο, μηδενὸς τῶν ἀξιολόγων μήτε Ῥω-
μαίων μήθ' Ἑλλήνων, ὅσους με εἰδέναι, τοιοῦδε μνησθέντος
ἐν ἱστορίᾳ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλις. ὁ δὲ Νομᾶς
ἀφικόμενος ὡς αὐτὸν τῶν καλουμένων εἰς ἡγεμο-
νίαν, τέως μὲν ἀπέλεγε, καὶ μέχρι πολλοῦ διέμεινεν ἀ-
πομαχόμενος μὴ λαβεῖν τὴν ἀρχήν. ὡς δὲ οἵ τε ἀ-
δελφοὶ παρεκάλουν λιπαρούντες, καὶ τελευτῶν ὁ
πατὴρ οὐκ ἠξίου τηλικαύτην τιμὴν διδομένην ἀπω-
θεῖσθαι, συνέγνω ἡδέως βασιλεύς. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις
πυθομένοις ταῦτα παρὰ τῶν πρεσβευτῶν, πρὶν ὀφθῆ-
ναι τὸν ἄνδρα ἰδεῖν, πολὺς αὐτοῦ παρέσπετο πόθος, ἱκανὸν ἡγου-
μένοις τεκμήριον εἶναι τῆς σοφίας, εἰ τῶν ἄλλων ἐκεῖ
θαυμάζειν μετειλημμένων τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν εὐ-
δαίμονα βίον ἐν αὐτῇ πεπειθότων, μόνος ἐκεῖνος ὡς φαύ-
λου τινὸς καὶ οὐκ ἀξίου τοιούτου πράγματος κα-
ταφρονῇ. παρελθόντα δὲ αὐτὸν ἐπὶ καθ' ὁδὸν
ὄντα, συνεπαίνῳ πολλῷ καὶ ἀσπασμοῖς καὶ ταῖς ἄλ-
λαις τιμαῖς παραπέμποντες εἰς τὴν πόλιν. ἐκκλη-
σίας δὲ μετὰ ταῦτα συναθείσης, ἐν ᾗ διώδευκαν ἐκεῖ
αὐτὸν αἱ φῦλαι καλοῦσαι, καὶ τὴν
πατρικίων ἐπικυρωσάντων τὰ δόξαντα τῷ πλήθει,

goras fuit Numa posterior, sicut e cõmunibus historiarum monumentis comperimus. nã hic, circa medium sextædecimæ Olympiadis, Romę regnum iniit: Pythagoras vero, post quinquagesimã demum Olympiadẽ docuit in Italia. Quin & validius argumentum habeo, tempora nõ congruere cum iis quæ de isto viro narrantur historiis: quia nondum erat Crotoniatarum vrbs quando Numa Romam ad regnum accitus est. integro enim quadriennio post assumptũ a Numa principatum, Myscelus eam cõdidit, XVII Olympiadis anno tertio. Vnde satis apparet, eum nec potuisse assectari philosophãtem Pythagoram, qui quatuor post ætatibus exactis floruit; neq; Crotone degere cũ ad regnum vocaretur, quæ tunc nondum erat condita. Sed si licet meam opinionem proferre, videntur mihi qui hæc scripserũt, occasionem sumpsisse duabus ex rebus confessis, Pythagoræ commoratione in terra Italia, & sapientia Numæ vno omnium ore celebrata: atque ita hæc contexuisse, & Numam fecisse Pythagoræ discipulum, non exquirentes vt ego nunc, an eodem vterq; vixerint tempore. nisi forte quis antiquiorem hoc Samio statuat alium Pythagoram doctorem sapientiæ, cum quo Numa sit conuersatus: quod nescio quomodo demonstrari possit, cũ in nulla (quod equidem sciã) vel Romana vel Græca reperiatur historia memorabili. Sed de his hactenus. Ceterum Numa legatis ad regnũ se vocantib. non statim obsecutus, imperium diu recusauit: tandem fratribus & ipso etiam patre deprecantib. ne tantũ honorem vltro oblatũ reiiceret, assensus est regnum deferentibus. quo Romam renuntiato, mirum in ciuitate excitatũ est hominis nõdum visi desiderium, omnibus certo argumẽto sapientiam eius colligentibus, quando regnum, quod ceteri summe honorant, & in summo felicitatis gradu ponũt, solus, vt rem vilem & aspernandam contempserit. quapropter ei venienti itum est obuiam, deductusque est in vrbẽ cum crebris gratulantium salutationibus, & ceteris honoribus. Indictis deinde comitiis, tribuum per singulas curias suffragiis rex declaratus, patrum etiã calculo confirmatus,

cum ad extremum augures quoque fausta sibi diuinitus oblata esse signa affirmarent, assumpsit imperium.

Hunc virum negant Romani vllam expeditionem fecisse, sed pietati ac iustitiæ vacantem, in pace totum imperii tempus transegisse, ac ciuitatem optimis institutis ornasse. Multa etiam ac mira de illo prædicant, ad deûm monita referẽtes eius sapientiam. fabulantur enim identidem ad eum ventitasse Egeriam nympham, eumque regiam prudentiam docuisse: alii non nympham, sed vnam Musarum. idque manifestum omnibus esse factum. cum enim prisci homines parum creduli, pro figmentis haberent quę de diuino numine dicebantur, aiunt eum, vt luculento indicio incredulis illis ostenderet se familiariter cum dea versari, deæ ipsius monitu multos viros bonos domum suam, in qua degebat, vocasse; ostensaque vili supellectile atque apparatu qui non caperet frequens conuiuium, tunc dimissos inuitasse ad cœnam sub vesperam. quibus ad conditam horam reuersis monstrasse stragula pretiosa, mensasque refertas multis egregiis poculis: ac mox discumbere iussis epulum præbuisse instructum omnigenis ferculis, qualia ne longo quidem tempore aliquis tunc adornare facile potuisset. Romanos vero attonitos tam vario spectaculo, constanter posthac opinatos deam quampiam cum illo familiariter degere. At qui fabulis locum non relinquunt in historia, Numam hæc de Egeria dicunt finxisse, vt hac religione deuincti, leges ab ipso velut ex auctoritate deorum latas, libentius admitterent: idq; exemplo Græcorum factum, Minois Cretensis, & Lycurgi Lacedæmonii, sapiẽtissimorum hominum. Minos enim se cum Ioue colloqui dictitabat, ascensoque identidem monte Dictæo, in quo Iouem recens natum, a Curetibus educatum insulani fabulantur, sacrũ *Ioui* antrũ ingressus, leges ibi cõdebat, atq; inde prolatas se a Ioue accepisse prædicabat. Lycurgus vero Delphos profectus, ex Apollinis prescripto se leges tulisse simulabat. Verum ista fabulosa, maxime quæ ad deos referũtur,

καὶ τελευταίων ἐπὶ τῶν ὀρνιθοσκόπων αἴσια τὰ τῶν θεῶν σημεῖα ἀποφηναίντων, τῶν παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν. τοῦτον τὸν ἄνδρα Ῥωμαῖοι φασὶ γραῖαν μηδεμίαν ποιήσασθαι, σωσεβῆ δὲ καὶ δίκαιον νομίσαντα ἐν εἰρήνῃ πρῶτα τῆς ἀρχῆς χρόνον διατελέσαι, καὶ τὴν πόλιν ἄριστα πολιτευομένην παραλαβεῖν. λόγοις τε πολλοῖς ὑπ' αὐτοῦ καὶ θαυμασίοις λέγουσιν, ἀναφέρουσιν τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν εἰς θεῶν ἐπιθήκας. νύμφην γάρ τινα μυθολογοῦσιν Ἠγερίαν φοιτᾶν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευε διδάσκουσαν τὴν βασιλικὴν σοφίαν· ἕτεροι δ' οὐ νύμφην, ἀλλὰ τῶν Μουσῶν μίαν. καὶ τοῦτο φασὶ νῦν ἅπασι φανερόν. ἀπιστούντων γάρ, ὡς ἔοικε, τοῖς ἀνθρώπων κατ' ἀρχάς, καὶ πεπλάσθαι νομιζόντων τὸν περὶ τοῦτο λόγον, βουλόμενον αὐτὸν ἐπιδείξασθαι τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐναργές τι μήνυμα τῆς πρὸς τὸν δαίμονα ὁμιλίας, καὶ διδαχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ποιῆσαι τάδε· καλέσαντα Ῥωμαίων πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ διατρίβων ἐτύγχανεν, ἔπειτα δείξαντα τοῖς ἐλθοῦσι τὰ ἔνδον τῇ τε ἀνθρωπικῇ κατασκευῇ φαύλως κεχορηγημένα, καὶ δὴ καὶ τῶν εἰς ἑστίασιν ὀχλικὴν ἐπιτηδείων ἄπορα, τότε μὲν ἀπαλλάττεσθαι κελεύειν, εἰς ἑσπέραν δὲ καλεῖν αὐτοὺς ὑπὸ δεῖπνον. τοῖς δὲ καλουμένοις ἐπὶ τὴν ἀποδειχθεῖσαν ὥραν ὑποδείξαι στρωμνάς τε πολυτελεῖς, καὶ τραπέζας σκευῶν γεμούσας πολλῶν καὶ καλῶν, ἑστάσιν τε αὐτοῖς παρατεθείναι κατακλιθεῖσιν ἁπάσης ἐδωδῆς, ἣν οὐδεὶ ἂν ὀλίγου χρόνου παρεσκευάσθαι νῦν τῶν τότ' ἀνθρώπων ῥᾴδιον ἦν. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κατάπληξίν τε τοῦ ἑκάστου τῶν ὁρωμένων ὑπάρξειν, καὶ δόξαν ὡς ἐκείνῃ τῇ χρόνῃ παρεσκευάσθαι βέβαιον ὅτι θεά τις αὐτῷ συνοικοῖ. οἱ δὲ τὰ μυθώδη πρῶτα παραιρούμενοι τῆς ἱστορίας, πεπλάσθαι φασὶν ὑπὸ τοῦ Νομᾶ τὸν περὶ τῆς Ἠγερίας λόγον, ἵνα ῥᾷον αὐτῷ προσέχωσιν οἱ τὰ θεῖα δεδιότες, καὶ προθύμως δέχωνται τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθειμένους νόμους, ὡς παρὰ θεῶν κομιζομένους. λαβεῖν δ' αὐτὸν τούτων μίμησιν ἀποφαίνουσιν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν παραδειγμάτων, ζηλωτὴν γενόμενον τῆς τε Μίνω τοῦ Κρητὸς, καὶ τῆς Λυκούργου τοῦ Λακεδαιμονίου σοφίας· ὧν ὁ μὲν, ὁμιλητὴς ἔφη γενέσθαι τοῦ Διὸς, καὶ φοιτῶν εἰς τὸ Δικταῖον ὄρος, ἐν ᾧ φασὶν αἱ τοῦ Διὸς μυθολογοῦσιν οἱ Κρῆτες ὑπὸ τῶν Κυρήτων ἐπὶ νεογνὸν ὄντα, καταβαίνειν εἰς τὸ ἱερὸν ἄντρον, καὶ τοὺς νόμους ἐκεῖ σταλεὶς ἐκόμιζεν, οὓς ἀπέφαινε παρὰ τοῦ Διὸς λαμβάνειν. ὁ δὲ Λυκοῦργος εἰς Δελφοὺς ἀφικνούμενος, ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔφη διδάσκεσθαι τὴν νομοθεσίαν. τὸ μὲν οὖν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν μυθικῶν ἱστορημάτων, καὶ μάλιστα τῶν εἰς θεοὺς ἀναφερομένων,

μακρὰν

μακρῶν λόγων δεόμενον ὁρῶν, ἐάσω. ἃ δέ μοι δοκοῦσιν ἀγαθὰ Ῥωμαίοις λαβεῖν ἐκ τῆς ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἀρχῆς, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἔμαθον ἰσοτιμιῶν, ἀφηγήσομαι, προφανῆ ἐν οἷς ἐτύχομεν παρασχὰς τὰ πρά-
92 γματα τῆς πόλεως ὄντα, πρὶν ἐκεῖνον ὑπὸ τοῦ βασιλείαν παρρηθεῖν. μετὰ τὴν Ῥωμύλου τελευτὴν ἡ βουλὴ τῶν καινῶν ἐνομίζετο κυρία, καὶ χρόνον ἐνιαύσιον, ὥσπερ ἔφην, καθεκοῦσα τὴν δυναστείαν, διεφέρεσθαι καὶ στασιάζειν αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἤρξατο πρὸς τὸ πλείονός τε καὶ ἴσου. ὅσον μὲν γὰρ αὐτῆς μέρος Ἀλβανῶν ἐτύγχα- 10
νεν, ἀπὸ τῶν ἅμα Ῥωμύλῳ τὴν ἀποικίαν στειλάντων, γνώμης τε ἀξίᾳ καὶ τιμῇ τῶν μεγίστας λαμβανόντων, καὶ διαφέρεσθαι πρὸς τοὺς ἐπιλύδων· οἱ δὲ ὕστερον εἰς τοὺς πατρικίους καταχραφέντες ἐκ τῶν ἐποίκων, ἃ δεμιᾶς ὤοντο δεῖν ἀπελαύνειν τιμῆς, οὐδὲ μειονεκτεῖν τῶν ἑτέρων, μάλιστα δὲ ὅσοι τῶν Σαβίνων ἐτύγχανον ὄντες γένους, καὶ κατὰ τοὺς συνῳκισμένους τοῖς Ῥωμύλῳ πρὸς Τάτιον, ὑπὸ τοῖς ἴσοις γενόμενοι μετέχειν φέναι τῆς πόλεως τῆς τῶν ἀρχαίων οἰκητόρων, 20
ἢ τὸν αὐτὸν αὐτῷ χρεὼν εἶναι ἐκείνοις αὐτοὶ δεδωκέναι. ἅμα δὲ τῷ τὴν βουλὴν διχᾶσθαι, καὶ ὁ τῶν πελατῶν πλῆθος διῃρῆσθαι μεταξύ, ἑκατέρᾳ συνέβαινε τῶν στάσεων. ἐν δέ τι τοῦ δημοτικοῦ μέρος οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν νεωστὶ προσεληλυθότων τῇ πολιτείᾳ, οὐ μετὰ τοῦ μηδενὸς συνάρασθαι τῷ Ῥωμύλῳ πολέμου, παρημμένον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ὅτε γῆς εἵληφε μοῖραν, οὔτε ὠφελείας. τοῦτο δυσεστιον καὶ πανοχλοῦν δημόμενον, ἑτοῖμον ἐκ τοῦ ἀναλαμβάνειν τοῖς χρείττοσιν ἐν καὶ νεωτερίζειν ἑτοιμότατον. ἐν τοιούτῳ δὴ κλυδωνίῳ τὰ πράγματα τῆς πόλεως καταλαβὼν ὁ Νομᾶς καταλαβών, πρῶτον μὲν τοῖς ἀ- 30
πορωτάτοις τῶν δημοτῶν ἀνέλαβε, διανείμας αὐτοῖς ἀφ' ἧς Ῥωμύλος ἐκέκτητο χώρας, καὶ ἀπὸ τοῦ δημοσίας μοῖράν τινα ὀλίγην· ἔπειτα τοὺς πατρικίους οὐδὲν μὲν ἀφελόμενος ὧν οἱ κλισιάρχαι τῷ πόλιν διῴκησε· τοῖς δὲ ἐποίκοις ἑτέρας τινὰς ἀποδοὺς χώρας, ἔπαυσε διαφερομένους. ἀρμοσάμενος δὲ τὸ πλῆθος ἅπαν, ὥσπερ ὄργανον, πρὸς ἕνα τὸν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος λογισμὸν, καὶ τῆς πόλεως τὸν πρόσθολον αὐξήσας ὑπὸ Κυ- 40
ρείνῳ λόφῳ· τέως γὰρ ἔπ' ἀτείχιστος ἦν· τότε δὴ πολλῇ μετὰ σπουδῆς ἤρετο, δύο ταῦτα προαγμαλόμενος, οἷς κοσμηθεῖσαν ὑπελάμβανεν ἂν τὴν πόλιν δαίμονα γενήσεσθαι καὶ μεγάλην· εὐσέβειαν μὲν πρῶτον
» διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι πάντες ἀγαθοῦ θεοὶ
» δοτῆρές εἰσι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καὶ φύλακες· ἔπειτα δικαιοσύνην, δι' ἧς καὶ τὰ τῶν θεῶν ἀπέφαινεν ἀγαθὰ καλῶς τοῖς ἀπολαύσεσι φέροντα τοῖς κτησαμένοις. ἐξ ὧν δὲ διεπράξατο νόμων τε καὶ πολι-

quoniam longã & accuratam orationem desiderant, nunc missa faciã, dicturus potius quãta bona Romanos ex huius regis principatu percepisse in ipsorũ monumẽtis reperio, si prius præmonuero quã perturbatus fuerit reip. status antequam ille ad imperiũ accederet. Post Romuli obitum cum per integrũ annum penes senatũ esset potestas publica, ipsi inter se patres dissidere cœperunt ac de prærogatiuis & æqualitate cõtendere: dum Albani generis patres, ex iis qui cũ Romulo coloniam deduxerant electi, tam in sententiis dicendis, quã in capiendis honoribus prærogatiuam sibi vsurpãt, & obsequium a nouiciis postulant; nihil concedentibus iis qui posterius in patrum ordinem e nouis colonis adscripti erant, & par honorũ ac ceterorũ cõmodorum ius sibi vindicãtibus, præcipue vero Sabinis, qui ex fœdere inter Romulũ & Tatium inito, ciuitatẽ sibi ex æquo cum antiquis vrbis habitatoribus communicatam esse dictitabant. Senatu dissidente cliẽtes quoq; in duas partes diuisi, vtriq; cũ sua se factione cõiunxerunt. adhæc nõ parua plebis pars nuper in ciuitatẽ recepta, quia nondum Romulo in bellis operã nauarat, ideo neglecta neq; agros habebat, neq; vlla cõmoda. hæc egena & sine lare oberrans, necessitate magis quã voluntate potentiorib. infensa erat, & ad res nouandas procliuior. His procellis iactatã rempublicam Numa excipiẽs, primum egenã illam turbã refouit, agrorũ quos Romulus ex hostico quęsierat, parte in eos diuisa, parte etiam de publico agro eis tributa. deinde patricium ordinẽ pacauit, dum *prioribus* nihil ademit eorũ quæ a condita vrbe fuerãt adepti, & *nouellis* colonis alios honores attribuit. [1] Instaurata omniũ ordinũ cõcordia, vt de cõmuni cõsilio, puideretur reipublicę, & Quirinalẽ collẽ cõplexus ampliatis mœnibus, tũ demũ aliis institutis animũ adiecit, duarũ rerum in primis habita ratione, quas existimaret magnopere pertinere ad felicitatẽ & incrementũ ciuitatis. Pietatem ante omnia docuit homines, q, dii mortalib. omniũ bonorum auctores sint & cõseruatores: deinde iustitiam, per quam concessis diuinitus commodis belle frui liceat. Quorum vtrunq; quibus legib. ac in-

Numa rẽp. ordinat.

ſtitutis fundauerit & auxerit, prolixũ opinor eſſet ſcribere, & parũ neceſſarium, præſertim in Græca hiſtoria: attingam tamẽ præcipua quędã capita, vnde ſatis apparebit illius viri propoſitum; & a diuini cultus forma faciam initium. Ergo quicquid legum & cõſuetudinum a Romulo traditũ accepit, immotũ reliquit, velut optime ab auctore conſtitutum. quodſi quid animaduertit ab illo prętermiſſum, id *de ſuo* addidit, multas areas iis aſſignãs diis quib. nullii dũ honores tributi eſſent, multa etiã templa & aras erigẽs, attributo ſuo cuiq; numini feſto, & inſtitutis qui ſacra curarẽt ſacerdotibus, latisq; legibus permultis de caſtimonia, de ceremoniis, luſtrationibus, ceteroq; cultu & honore deorũ; adeo vt hac parte lõge a tergo relinqueret quamuis ciuitatẽ, ſiue Græcam ſiue barbarã, quantumuis pietatis nomine celebrẽ. Ipſum quoq; Romulũ, vt qui mortali homine factus eſſet auguſtior, tẽplo & alternis annis ſacrificio ſub Quirini cognomento coli voluit. nam cum adhuc non ſatis cõſtaret, a diisne raptus eſſet, an interceptus inſidiis hominũ, prodiit in forum Iulius quidã, oriundus ab Aſcanio, agriculturæ ſtudioſus, vitæq; inculpatæ, & in quẽ nulla corruptelæ ſuſpicio caderet: is dixit, ſe, cũ rure domũ rediret, Romulũ cum armis ſuis ex vrbe abeuntẽ vidiſſe: cumq; propius acceſſiſſet, hæc ex ipſo audiſſe: Nuntia meo nomine Romanis, Iuli, in deorũ cœtũ me duci a meo genio, qui mihi naſcenti cõtigit. iã enim mortale æuum expleui, ac ſum Quirinus. Porro Numa omnia quę ad religiones ac ceremonias pertinent, octo libris iuxta totidem ſacrorũ claſſes cõplexus eſt. Primam ſacrorũ munerum inſtitutionem tradidit triginta curionibus; quos publica pro ſuis curialibus ſacra facere, ſupra dixi. Secundam, iis quos nos Græci φανηφόρους, Romani Flamines vocant, ſic dictos a geſtatione pileorum & coronamentorũ, quæ etiamnũ geſtant, flamina nominantes. Tertiam, tribunis celerũ, quos dixi & pedeſtres & equeſtres militare, regisque corpus ſtipare. nam & hi ſolennia quædã peragebãt ſacra. Quartam, iis qui ſigna diuinitus edita interpretantur, & enarrãt quarũ *ea* rerum

cultum deorũ exauget.

Curiones.

Flamines.

Tribuni celerum.

ἑκάτερον τούτων εἰς μεγάλην ἐπίδοσιν προαγαγεῖν, ἀπόρρητα μὲν οὐκ ἀξιῶ γράφειν, ὃ μήκους ὑποφορώμενος τὸν λόγον, καὶ ἅμα οὐδὲ ἀναγκαίαν ὁρῶν τὴν γραφὴν αὐτῶν Ἑλληνικῆς ἱστορίας· αὐτὰ δὲ τὰ κυριώτατα καὶ φανερὰν δυνάμενα ποιῆσαι πᾶσαν τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνδρός, ὅτι κεφαλὰς ἐρῶ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς περὶ τὰ θεῖα διαφορήσεως ποιησάμενος. ὅσα μὲν οὖν ὑπὸ Ῥωμύλου τεθέντα ἐν ἐθισμοῖς τε καὶ νόμοις παρέλαβεν, ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τεταγθαι πάντα ἡγησάμενος εἶα κατ' χώραν μένειν· ὅσα δ' ὑπ' ἐκείνου προσγεγράφθαι ἐδόκει, ταῦτα προσεπῆν, πολλὰ μὲν ἀποδοχὴν τιμῶν τοῖς μήπω τιμῶν τυγχάνουσι θεοῖς, πολλοῖς δὲ βωμοὺς καὶ ναοὺς ἱδρυόμενος, ἑορτάς τε ἑκάστῳ αὐτῶν ἀπονέμων, καὶ τοὺς ἐπιμεληθησομένους αὐτῶν ἱερεῖς καθιστάς, ἁγνείας τε καὶ θρησκείας καὶ καθαρμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας θεραπείας καὶ τιμὰς πολὺ πολλὰς νομοθετῶν, ὅσας οὔθ' Ἑλλὰς οὔτε βάρβαρος ἔχει πόλις, οὐδὲ αἱ μέγιστον ἐπ' εὐσεβείᾳ φρονοῦσαι πόλεις. αὐτόν τε τὸν Ῥωμύλον, ὡς κρεῖττονα γενόμενον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἱερεῖ κατασκευῇ καὶ θυσίαις διετησίοις ἔταξε Κυρῖνον ἐπονομαζόμενον γράφειν. ἐπὶ δὲ ἀγνοούντων τὸν ἀφανισμὸν αὐτοῦ Ῥωμαίων, εἴτε κατὰ δαίμονος πρόνοιαν, εἴτε ἐξ ἐπιβουλῆς ἀνθρωπίνης ἐγένετο, παρῆλθόν τις εἰς τὴν ἀγορὰν Ἴουλιος ὄνομα, τῶν ἀπ' Ἀσκανίου, γεωργικὸς ἀνὴρ, καὶ τὸν βίον ἀνεπίληπτος, οἷος μηδὲν ἂν ψεύσασθαι κέρδους ἕνεκα οἰκείου, ἔφη προσγεγράφθαι ἐξ ἀγροῦ Ῥωμύλον ἰδεῖν ἀπιόντα ἐκ τῆς πόλεως, ἔχοντα τὰ ὅπλα· καὶ ὅτῳ ἐπὶς ἐγένετο, ἀκοῦσαι ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος· "Ἄγγελε Ῥωμαίοις Ἰούλιε τὰ παρ' ἐμοῦ, ὅτι με ὁ λαχὼν ὅτε ἐγκαράμιλλα δαίμων εἰς θεοὺς ἄγεται, τὸν ἐκπληρώσαντα ἀγῶνα· εἰμὶ δὲ Κυρῖνος. πεῖ- " ελαβὼν δὲ ἅπασαν τὴν περὶ τὰ θεῖα νομοθεσίαν γραφῆς, διῆλεν εἰς ὀκτὼ μοίρας, ὅσαι τῶν ἱερῶν ἦσαν αἱ συμμορίαι· ἀπέδωκε δὲ μίαν μὲν ἱερουργιῶν διάταξιν τοῖς πεπάντα κουρίωσιν, οἷς ἔφην τὰ κοινὰ θύειν ὑπὲρ τῶν φρατρίων ἱερά· τὴν δὲ δευτέραν τοῖς καλουμένοις ὑφ' Ἑλλήνων σεφανηφόροις, ὑπὸ Ῥωμαίων Φλάμινιν, οἷς ὅτι τῆς φορήσεως τῶν πίλων τε καὶ στεμμάτων, ἃ καὶ νῦν ἔτι φοροῦσι, φλάμα καλοῦντες, οὕτω προσαγορεύουσι· τὴν δὲ τρίτην τοῖς ἡγεμόσι τῶν κελεσίων, οἷς ἔφην ἵππους τε καὶ πεζοὺς στρατευομένους φύλακας ἀποδείκνυσθαι τῶν βασιλέων· καὶ γὰρ οὗτοι τεταγμένας μάχας ἱερουργίας ἐπετέλουν· τὴν δὲ τετάρτην τοῖς δεξιουμένοις τὰ διόπεμπα σημεῖα, καὶ διαφορούσι μάχων ὅσοι προαγμά-

των

των ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ· οἷς ἀφ' ἑνὸς εἴδους τ τέχνης, τ θεωρημάτ, Ῥωμαῖοι καλοῦσιν αὐγέρας, ἡμεῖς δ' ἂν εἴποιμεν οἰωνοπόλους, ἁπάσης τ μαντικῆς παρ' αὐτοῖς ὄντας ἐπιστήμονας, τῆς τε περὶ τὰ οὐράνια, καὶ τὰ μετάρσια, καὶ τὰ ἐπίγεια· τλν δ' πέμπλιν τ φυλακτήσαντας θεῖον πῦρ παρθένοις, αἳ καλοιῶνται παρὰ αὐτῶν ἀπὸ τῆς θεᾶς ἰδ θεραπαίσιν, Ἑστιάδες, αὐτὸς πρῶτος ἱερὸν ἱδρυσάμενος Ῥωμαίοις Ἑστίας, καὶ παρθένους ἀποδείξας αὐτῇ ὑπηρέτιδας· ὑφ' ὧν ὀλίγα καὶ ἀναγκαιότατα, τ ὑποθέσεως ἀπαιτούσης, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἔστι γὰρ καὶ ζητήσεως ἄξιον, καὶ πρὸς πολλοῖς ζητήσεως ἠξίωται τ Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων καὶ τ τόπον τοῦτον· ὑφ' ὧν οἱ τὰς αἰτίας οὐκ ἐξητακότες καλῶς, εἰκαιοτέρας ἐξενέγκασθαι τὰς γραφάς. τλν μὲν οὖν ἵδρυσιν τοῦ ἱεροῦ Ῥωμύλῳ τινὲς ἀναθέασι, τ ἀμηχάνων νομίζοντες εἶ), πόλεως οἰκιζομένης ὑπ' ἀνδρὸς ἐμπείρου μαντικῆς, μὴ καταφρονηθῆναι πρῶτον ἑστίαν καινὴν τ πόλεως, καὶ ταῦτα ἐν Ἄλβᾳ τοῦ κλείσου γραφέντος, ἐν ᾗ παλαιὸν ἦν τῆς θεᾶς ταύτης ἱερὸν ἱδρυμένον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τ μηδὲν αὐτὸ ὑπολειφθῆναι τῇ θεῷ· διαφυλάττοντά τε τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν καινὰ ποιοῦντες καὶ πολιτικά, τὰ δὲ συγγενικά, δι' ἀμφω δ' αὐτὰ φασι πολλὰ ἀνάγκαι εἶ) τῷ Ῥωμύλῳ ταῦτα σεβεσθῆναι θεόν. ὅτε γὰρ ἀναγκαιότερον αἰθέριος ἔδοξεν εἶ) τῆς καινῆς ἑστίας, ὅτε παρ' Ῥωμύλῳ καὶ Ῥεμόχῳ γένους ἔδοξεν οἰκειότερον, πρεσβύτερον μὲν ὑπάρχοντι τῶν ἐξ Ἰλίου τὰ τῆς θεᾶς ἱερὰ μετενηνεγμένων, μήτε δὲ ἱερείας. ἐοίκασι δ' οἱ διὰ ταῦτα τλν ἵδρυσιν τοῦ ἱεροῦ Ῥωμύλῳ μᾶλλον ἀναθέντες ἢ Νομᾷ, ὃ μὲν καινὸν ὀρθῶς λέγειν, ὅτι πόλεως οἰκιζομένης, ἑστίαν πρῶτον ἔδει ἱδρυθῆναι, καὶ ταῦτα ὑπ' ἀνδρὸς οὐκ ἀπείρου τῆς περὶ τὰ θεῖα σοφίας· τὰ δὲ κατ' μέρος, ὑφ' τε τ καταβαίνειν τοῦτο ἱερὸν φυλάττεται πῦρ, Ῥωμύλος μὲν ὁ καθιερώσας τῇ θεῷ· μέγα δὲ τοῦτο τεκμήριον, ὅτι τῆς περιβολῆς καλουμένης Ῥώμης, μὲν ἐκεῖνος ἐτείχισεν, ἐκτός ἐστιν· Ἑστίας δὲ καινῆς ἱερὸν, ἐν ᾧ καλίστῳ μάλιστα καθιδρύονται τῆς πόλεως ἅπτωλες, ἔξω δὲ τοῦ τείχους ὁδεύει· ὅτε δὲ παρθένων τὰς θεραπείας καλεσήκατο τῇ θεῷ, μεμνημένος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοῦ περὶ τὸν μητέρα πάθους, ἣ σωφρόνη θεραπαίνη τὸν θεὸν τὸν παρθενίαν ἀποβαλοῦσαν, οὐχ ἱκανὸς ἐσόμενος, ἐάν τινα τ ὑπηρετῶν δύρῃ διεφθαρμένῳ, καὶ τοῖς πατρίοις ἐμφρήσασθαι νόμοις,

sint *indicia*, publice ac priuatim: qui ab vna suæ artis specie, *auium scilicet* spectatione, Romanis dicũtur Augures; nostris hominib. esset οἰωνοπόλοι: omniũ diuinationis generũ peritissimi, siue qd e cælestib. & aereis signis coniiciendum sit, siue e terrestribus. Quintã, virginib. sacrum ignẽ custodiẽtibus, quas illi a dea cui ministrãt, Vestales nominãt. huic enim Numa primus apud Romanos templũ statuit, & virgines sacrorũ ministras assignauit. de quib. vt pauca & maxime necessaria dicamus, præsens argumẽtum postulat. digna enim disquisitione res est: ideoq; & Romanæ historię scriptores nõ pauci eam sibi hoc loco ventilandã censuerũt. cuius rationes qui non satis accurate perpenderunt, temerius de ea conscripserunt. quidã enim Romulũ istius tẽpli cõditorem existimant, absurdũ rati si vir rerũ diuinarũ peritus, in vrbis ædificatione nõ ante omnia publicũ vrbis focũ sacrasset, præsertim educatus Albæ, vbi vetus Vestæ sacrariũ erat, & mater ipsius Vestæ sacerdos fuerat. cumque duo sint sacrorum genera, publica & gẽtilitia, necesse aiunt vtroq; nomine illa nõ neglecta esse Romulo. nihil enim publico foco magis esse necessariũ. nec vlla ei sacra per successionem generis fuisse magis familiaria; quippe qui oriundus esset a maioribus per quos Vestæ sacra transportata fuerãt ab Ilio, atq; etiã natus ex hui⁹ diuæ sacrifica. Sed videntur qui propter istas causas hoc templũ malũt Romuli esse quã Numæ ædificiũ, recte quidem sentire quod ad rem publicã attinet, oportuisse scilicet in vrbis ædificatione primũ Vestæ ædem statui, præsertim a viro rerũ diuinarũ non imperito. ceterũ quod priuatim tũ ad huius tẽpli ædificationẽ spectat, tũ ad sacratas deę virgines, videtur mihi plane ignorasse. Neq; enim locũ in quo sacer ignis asseruatur, Romulus huic deæ dicauit. cuius rei certissimũ est argumẽtum, q, locus iste situs est extra quadratã Romã quã ille muniit: publici autẽ foci ædem solent omnes in potissima vrbis parte statuere, nemo extra mœnia. neq; virgines deę sacerdotes instituit, memor (vt mihi quidẽ videtur) paterni dedecoris, q̃ in illius deæ ministerio virginitatẽ amiserat; nec, si quã deæ sacrificã pudorẽ violasse deprehẽdisset, iuxta patrias leges eã punire potuisset,

Augures.

Vestales virgines.

ob domestici probri recordationem. quapropter nullum fecit publicum Vestæ templum, nec virgines ei sacerdotes instituit: sed per singulas curias focum dicauit vbi curiales rem diuinam facerent: eisque sacris præfecit curiones, iuxta morem qui adhuc seruatur in antiquissimis Græcorum vrbibus. in his enim prytanea quæ vocantur, sacrata sunt, & ad summum magistratum cura eorum pertinet. at Numa regno potitus, relictis suo loco focis curiatim positis, vnum insuper omnibus communem statuit medio inter Capitoliũ & Palatium spatio, cum iam hi colles vno murorum ambitu essent concluſi, & medio inter vtrunque loco situm esset forum templi sedes; cuius custodiam patrio Latinis more assignauit virginibus. Quin etiã dubitatur quid sit quod intra sacram ædem seruatur, & quare commissum sit curæ virginum. Quidam negant quicquam ibi asseruari nisi ignem illum omnibus conspicuum: virginibus autem potius quam viris propterea videri creditum, quod vt virgo incorrupta, ita ignis incontaminatus sit: atque ita castissimo numini gratam esse rem apud mortales itidem purissimã. Ceterum ignem dicatum esse Vestæ, quod cum dea hæc sit tellus, mediumque mundi locum obtineat, sublime micantes ignes ipsa ex se accendit. Alii tradunt præter ignem arcana quędam sacra in deæ fano esse deposita, quorum notitia sit penes *solos* pontifices & virgines; ac pro argumento non leui afferunt, quod in ædis incendio contigit quãdo primum Romani cum Pœnis ob Siciliam bellare cœperunt. in illo enim incendio virginibus metu diffugientibus, pontificum vnus L. Cæcilius Metellus vir consularis, is qui deuictis in Sicilia Carthaginensibus in celebri illo triumpho CXXXVIII elephantos traduxerat, posthabito publicæ vtilitati priuato periculo, irrupit in ardens penetrale, sacraque a virginibus deserta e flammis eripuit: quamobrem maximos a ciuitate honores est promeritus, sicut ex elogio patet, quod ascriptum est eius statuæ in Capitolio. Huic rei confessæ annectunt coniecturas proprias. quidam dicunt hic seruari partem sacro-

ἀφ' ὧν ὅτι ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς ἀνάμνησιν. ἐξ ἐκείνου μὲν δὴ κοινὸν ἱερὸν οὐ κατεσκεύασε τῆς Ἑστίας, οὐδὲ ἱερείας ἔταξεν αὐτῆς παρθένους. ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν τειάκοντα φρατριῶν ἵδρυσάμενος ἑστίαν, ἐφ' ἧς ἔθυον οἱ φρατῆρες, θυπόλοις αὐτῶν ἐποίησε τοῖς τῶν κουριῶν ἡγεμόνας, τὰ παρ' Ἕλλησιν ἐθη μιμησάμενος, ἃ καὶ ἐκ τούτου τὰς ἀρχαιοτάτας τῶν πόλεων ἐπιγίνεται. τὰ γέτοι καλούμενα πρυτανήια παρ' αὐτοῖς ἐστιν ἱερά, καὶ θεραπεύεται ταῖς τῶν ἐχόντων τὸ μέγιστον ἐν ταῖς πόλεσι κράτος. Νομᾶς δὲ τὸν ἀρχαῖον τοῦτον τῶν Λατίνων διαλαβὼν τὰς μὲν ἰδίας οὐκ ἐκίνησε τῶν φρατριῶν ἑστίας, κοινὴν δὲ κατεσκεύασατο πάντων μίαν, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε Καπιτωλίου καὶ τοῦ Παλατίου χωρίῳ, συμπεπολισμένων ἤδη τῶν λόφων ἑνὶ περιβόλῳ, καὶ μέσης ἀμφοῖν οὔσης τῆς ἀγορᾶς, ἐν ᾗ κατεσκευάσατο τὸ ἱερόν· τόν τε φυλακὴν τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ πάτριον τῶν Λατίνων νόμον, ἐξὸν παρθένων ἀνομοθετήσειν γυναῖσθαι. ἔχει δέ τινας ἀποδείξεις καὶ τὸ φυλαττόμενον ἐν τῷ ἱερῷ τὸ δήποτέ ἐστι, καὶ ἀφανὲς τοῖς ἄλλοις παρθένοις. τινὲς μὲν οὖν οὐδὲν ἔξω τοῦ φανεροῦ πυρὸς εἶναί φασι τὸ τηρούμενον· τὸ δὲ φυλακὴν αὐτοῦ παρθένοις ἀναγκαίαν μᾶλλον ἢ ἀνδράσι ποιοῦνται καὶ τὸ εἰκός, ὅτι πῦρ μὲν ἀμίαντον, παρθένος δὲ ἄφθαρτον· τῷ δὲ ἀγνοτάτῳ τῶν θείων τὸ καθαρώτατον τῶν ἀνθρωπίνων φίλον. Ἑστίαν δὲ ἀνάγκαῖον τὸ πῦρ νομίζουσιν, ὅτι γῆ τε οὖσα ἡ θεὸς, καὶ τὸ μέσον κατέχουσα τοῦ κόσμου τόπον, τὰς ἀνάψεις τοῦ μεταρσίου ποιεῖται πυρὸς ἀφ' ἑαυτῆς. εἰσὶ δέ τινες οἳ φασιν ἔξω τοῦ πυρὸς ἀπόρρητα τοῖς πολλοῖς ἱερὰ κεῖσθαί τινα ἐν τῷ τεμένει τῆς θεᾶς, ὧν οἵ τε ἱεροφάνται τὴν γνῶσιν ἔχουσι καὶ αἱ παρθένοι, τεκμήριον οὐ μικρὸν παρεχόμενοι τοῦ λόγου τὸ συμβὰν περὶ τὴν ἔμπρησιν τοῦ ἱεροῦ κατὰ τὸν Φοινικὸν πόλεμον, τὸν πρῶτον συρράντα Ῥωμαίοις πρὸς Καρχηδονίους περὶ Σικελίας. ἐμπρησθέντος γὰρ τοῦ τεμένους, καὶ τῶν παρθένων φευγουσῶν ἐκ τοῦ πυρὸς, τῶν ἱεροφαντῶν τις Λεύκιος Καικίλιος ὁ καλούμενος Μέτελλος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, ὁ τὸν ἀοίδιμον ἐκ Σικελίας ἀπὸ Καρχηδονίων καταγαγὼν ὀκτὼ καὶ τειάκοντα καὶ ἑκατὸν ἐλεφάντων θρίαμβον, ὑποβὰς τῆς ἰδίας ἀσφαλείας τὸν κοινὴν συμφέροντος ἕνεκα, παρεκινδύνευσεν εἰς τὰ καιόμενα βιάσασθαι, καὶ καταλαβόντα ὑπὸ τῶν παρθένων ἐρήμους ἱερὰ διέσωσεν ἐκ τοῦ πυρός· ἐφ' ᾧ τιμὰς μὲν ἔδωκε τῆς πόλεως ἐξενέγκασθαι μεγάλας, ὡς ἡ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ τῆς ἐν Καπιτωλίῳ γενομένης ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ. τοῦτο δὴ λαβόντες ὁμολογούμενον, ἐπισωρεύουσιν αὐτοῖς συλλογισμούς τινας ἰδίους· οἱ μὲν, ἐκ τῶν ἐν Σαμοθράκῃ λε-

γόντες

γενίες ἱερῶν μοῖραν εἴη. Ὧν Αἰνεία φυλαττομένων τῶν ἐνθάδε· Δαρδάνου μὲν εἰς τὴν ὑφ' ἑαυτῷ κλιθεῖσαν πόλιν ἐκ τῆς νήσου τὰ ἱερὰ μετενεγκαμένου· Αἰνείου δὲ, ὅτε ἔφυγε ἐκ τῆς Τρωάδος, ἅμα τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα κομίσαντος εἰς Ἰταλίαν· οἱ δ', ὃ δρεπετὲς Παλλάδιον ἀποφαίνοντες εἶη ὃ καὶ Ἰλιεῦσι φυλαττόμενον, ὡς Αἰνείου κομίσαντος δι' ἐμπειρίαν, Ἀχαιῶν δὲ ὃ μίμημα αὐτοῦ λαβόντων κλοπῇ· περὶ οὗ πολλοὶ σφόδρα εἰρῶν ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λόγοι. ἐγὼ δὲ ὃ μὲν εἶναί τινα τοῖς πολλοῖς ἄδηλα ἱερὰ φυλαττόμενα ὑπὸ τῶν παρθένων, καὶ ἃ ὃ πῦρ μόνον, ἐκ πολλῶν πρόσθεν καταλαμβάνομαι· τίνα δὲ ταῦτ' ἐστὶν οὐκ ἀξιῶ πολυπραγμονεῖν οὔτε ἐμφυτὸν, ὅτε ἄλλον οὐδένα τῶν βουλομένων τὰ περὶ τοῖς θεοῖς ὅσια τηρεῖν. αἱ δὲ θεραπεύουσαι τὴν θεὸν παρθένοι τέτταρες μὲν ἦσαν κατ' ἀρχὰς, ὑπὸ βασιλέων αὐτοῖς αἱρουμένων ἐν οἷς καλέσασθαι δικαίοις ὁ Νομᾶς· ὕστερον δὲ διὰ πλῆθος τῶν ἱερουργιῶν ἃς ἐπιτελοῦσιν, ἓξ γενόμεναι μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς διαμένουσι χρόνου, διαιτὰν ἔχουσαι παρὰ τῇ θεῷ, ἔνθα δὶ ἡμέρας μὲν οὐδεὶς ἀπείργεται τῶν βουλομένων εἰσιέναι· νύκτωρ δὲ οὐδενὶ τῶν ἀρρένων ἐναυλίσασθαι θέμις. χρόνον δὲ τριακονταετῆ μένειν αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἁγνὰς γάμων, συμπολιτεύσας τε καὶ τὰ δίδια θρησκεύσας κατὰ νόμον· ἐν ᾧ δέκα μὲν ἔτη μανθάνειν αὐτοῖς ἔδοξε· δέκα δὲ, τελεῖν τὰ ἱερά· τὰ δ' λοιπὰ ἔτη, διδάσκειν ἑτέρας. ἐκπληρωθείσης δ' τῆς τριακονταετίας, οὐδὲν ἐᾷ ὃ κωλύσον ταῖς βουλομέναις ἀποθέσας τά τε σέμνεια καὶ τὰ λοιπὰ τοιάδε σημεῖα τ' ἱερωσύνης γαμεῖσθαι. καὶ ἐποίησάν τινες τοῦτο πολλάκις, αἷς ἄζηλοι συνέβησαν αἱ τελευταῖαι τοῦ βίου, καὶ οὐ πολὺ δυτυχεῖς· ὥστε δὶ οἰωνὸν λαμβάνουσαι ταῖς ἐκείνων συμφοραῖς αἱ λοιπαὶ, παρθένοι μένουσι τοιάδε τῇ θεῷ μέχρι θανάτου. τότε δὲ εἰς τὸν τῆς ἐκλιπούσης ἀριθμὸν ἑτέρα πάλιν ὑπὸ τῶν ἱεροφαντῶν ἀποδείκνυται. τιμαὶ δὲ αὐταῖς ἀποδέδονται παρὰ τῆς πόλεως πολλαὶ καὶ καλαὶ, δι' ἃς οὔτε παίδων ἐστὶν αὐταῖς πόθος οὔτε γάμων. ὠφέλειαι τε ὅτι τοῖς ἀμπτωμένοις κεῖνται μεγάλαι, ὧν ἔξεστιν αἵ τε καὶ κολάσεις αἱ κατὰ νόμον εἰσὶν οἱ ἱεροφάνται, ταῖς μὲν ἄλλό τι τῶν ἐλαττόνων ἁμαρτημάτων ῥάβδοις μαστιγοῦντες, ταῖς δὲ φθαρείσαις αἰσχίστῳ τε καὶ ἐλεεινοτάτῳ τοιάδε διδοῦσι θανάτῳ. ζῶσαι γὰρ ἔτι πομπεύουσιν ὅτι κλίνης φερόμεναι τοῦ ἀποδεδειγμένου τοῖς νεκροῖς σκάφαι, ἀναπλαμομένων αὐτὰς καὶ παραπεμπόντων φίλων τε καὶ συγγενῶν· κομισθεῖσαι δὲ μέχρι τῆς Κολλίνης πύλης, ἔντὸς τοῦ τείχους εἰς σπήλαιον ὑπὸ γῆν κατεσκευασμένον ἅμα τοῖς

rum Samothraciæ, quæ Dardanus quondam ex ea insula in vrbem a se conditam deportauerit; Æneasque Troia profugus inter alia secũ in Italiam attulerit; alii esse *verum illud &* cælo delapsum Palladium, quod *diligenter* apud Ilienses seruatũ Æneas, vt *talium rerum* peritus, secum asportarit; nam alterum ad eius similitudinem formatũ, Achiuos furto sustulisse: qua de re crebra mentio reperitur apud poetas æque ac historicos. Ego sane custoditi a virginibus non solum ignem, sed & sacra quædam vulgo incognita, e multis colligo. quæ vero ista sint, nec mihi, nec alii religioso deorum obseruatori, curiosius scrutari fas censeo. Virgines autem quæ deæ sacris operabantur, quatuor erant ab initio; & ius eas optandi penes reges esse Numa voluit: postea tamen propter sacrificiorum multitudinem ad senarium numerum auctæ, in eo hodieque permanent, degentes in deæ fano, a cuius aditu nemo arcetur interdiu; sed pernoctare int° fas est nulli masculo. Has necesse est per x x x annos manere puras a nuptiis, deamque sacrificiis & ceteris ex lege ceremoniis colere. ac primo quidem decẽnio rationem sacrorum eas oportebat discere, sequenti exercere, postremo docere alias. post exactum vero annum trigesimum, nihil vetabat eas, si quæ vellent, positis coronamentis & reliquis insigniis sacerdotii, nubere: feceruntque id paucæ aliquot, sed parum læto vitæ exitu: vnde reliquæ capto ex illarum infortuniis omine, vsque ad vitæ finem virginitatem in deæ contubernio seruant: ac tum demum in defunctæ locum alia sublegebatur a pontificibus. Honores autem eis exhibentur a ciuitate multi & eximii; propter quos nec liberorum nec nuptiarum tanguntur desiderio. pœnæ quoque delinquentibus graues sunt propositæ; in quas inquirere atque animaduertere pontifices lex iubet, virgis cædentes deprehensas in leuiori crimine, stupratas vero miserabili longeque fœdissimo tradentes supplicio. viuæ enim funebri pompa efferuntur, amicis ac cognatis cum lacrymis lecticam prosequentibus: delatæque ad Collinam portam, intra muros in subterranea cella cum

sepulcralibus ornamentis inhumantur, nec monumẽto dignatæ, nec parẽtatione, aliisve solennib. defunctorum honoribus. admissum autẽ circa sacra piaculũ tum aliis ꝓdigiis deprehẽditur, tũ maxime si ignis exstinguatur; quod formidolosissimũ Romanis habetur, vt perniciẽ ciuitati minitãs, quacunq; tandẽ causſa acciderit: & post multã ꝓcurationẽ alius ignis in templum deducitur, sicut suo loco dicetur aptius. Illud cũ primis est memorabile, quomodo dea periclitantibus falso crimine virginib. opẽ attulerit. quod etsi videtur incredibile, creditũ tamen est a Romanis, & prolixe multorũ scriptis celebratũ. certe qui se tollenti deos philosophiæ dediderunt, (si tamen ea philosophia dicenda est) irridẽtes quicquid de præsentia deorũ vel Græci narrãt vel barbari, has quoq; historias naso suspendent vt cõmenta arrogantium hominum; non putantes deorum vlli curę esse res vllius hominis. at qui deos nõ liberant respectu hominum, sed existimãt tam malis infensos esse quam bonis propitios, cũ multas perlustrarint historias, nõ grauabuntur credere hoc quoq; numen suis affuisse. Ergo cum olim defecisset ignis negligẽtius asseruante Æmilia, quæ alteri e virginib. nouiciis & adhuc rudimenta cultus discẽtibus eam curam commiserat, ferunt totam ciuitatem admodum turbatam, inquisitionemq; habitam a pontificibus num forte parum caste sacrum focũ sacerdos tractauisset. Tum vero Æmiliam, insontem quidem, sed in tali casu inopem consilii, sacerdotibus ceterisque virginibus inspectantibus, ad aram manus tendentem dixisse: Vesta Romanæ vrbis custos, si tua sacra sancte ac rite per xxx ferme annos obii, puro animo & casto corpore, ades mihi *nunc* & fer opem, neue despicias tuam sacerdotem miserrimo perituram exitio. si quod nefas admisi, meo supplicio tollatur ciuitatis piaculum. His dictis auulsam carbasinæ stolæ quam erat induta laciniam iniecisse aræ: post eas preces e frigido cinere ac ne scintillam quidem retinente, multã per carbasum emicuisse flammam, ita vt nec procuratione vlla nec instaurato igne ciuitati opus fuerit. Sed mirabilius etiam est quod di-

σιν ἀγαθοῖς κόσμοις τίθενται, καὶ οὔτ' ἐπιτηδεύματος, οὔτ' ἀναγισμῶν, ὅτε δεῖ τῶν νομίμων σθένος τυγχάνουσι. πολλὰ μὲν οὖν καὶ δεῖα δοκεῖ μιαίνεσθαι τὸ ἀχ ὁσίως ὑπηρετούσης τοῖς ἱεροῖς, μάλιστα δὲ ἡ σβέσις τοῦ πυρός, ὡς ἔοικε· ἄπρακτα τὰ δεινὰ Ῥωμαῖοι δεδίκασιν, ἀφανισμοῦ τὸ πόλεως σημεῖον ἡγούμενοι, ἀφ' ἧς ποτ' ἂν αἰτίας γένηται. καὶ πολλαῖς αὖθ' ὑστεραίαις ἐξιλασκόμενοι καθάγνοις πάλιν εἰς τὸ ἱερὸν ἔοικε· ὧν καὶ τὸ οἰκεῖον καιρὸν ἐροῦ. πρόμυ δ' ἄξιον καὶ τοῦτ' ὀπτασθῆναι ἰσορῆσαι τῆς θεᾶς, ὡς ἐπεδείξατο ταῖς ἀδίκως ἐγκληθείσαις παρθένοις. πεπίστευται γάρ ἔοικε Ῥωμαίων, εἰ καὶ τῷ δόξα ὅτι· καὶ πολλοὶ πεποίηται λόγον ἔοικε· αὐτῶν οἱ συλλεγόμενοι. ὅσοι μὲν οὖν τὰς ἀθέους ἀσκοῦσι φιλοσοφίας, εἰ δὴ καὶ φιλοσοφίας αὐτὰς δεῖ καλεῖν, ἅπαντας ἀφασύστους τὰς ὀπτασίας τῶν θεῶν τὰς παρ' Ἕλλησιν ἢ βαρβάροις γνωμοῦσιν, καὶ ταύτας εἰς γέλωτα πολλοὶ ἄξουσι τὰς ἱστορίας, ἀγαζονείας δὲ θεοπίνας αὐτὰς ἀναπτύσσουσιν, ὡς σθένει θεῶν μέλον ἀνθρώπων σθένος· ὅσοι δ' οὐκ ἀπολύουσι τῆς ἀνθρωπίνης ὀπτιμελείας τοὺς θεούς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγαθοῖς δύμφυσ εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς κακοῖς δυσμφυσ, ἀφ' ὧν πολλῆς ἐλπιδότες ἰσοτιμίας, σθὲν ταύτας ἐπολήφονται τὰς ὀπτασίας ἀπίστους. λέγεται δή ποτε τὸ πυρὸς ἐκλιπόντος δι' ὀλιγωρίαν τινὰ τῆς τότε αὖθ' Φυλαπτούσης Αἰμιλίας, ἑτέρᾳ παρθένῳ τῶν νεωστὶ κατειλεγμένων καὶ ἔτι μανθανουσῶν παραδοῦσαι τὴν ὀπτιμέλειαν, ταραχὴ πολλὴ γένεσθαι τὴν πόλιν ὅλην, καὶ ζήτησις παρὰ τῶν ἱεροφαντῶν μή τι μίασμα εἰς τὸ πῦρ τὸ ἱερείας ἐτύγχανε γεγονός· ἔνθα δή φασι τὴν Αἰμιλίαν ἀναπτον μὲν ὄντα, ἀποθυμοῦσθαι δ' ὀπὶ τοῖς συμβεβηκόσι, παρόντων τὸ ἱερέων καὶ τῶν ἀνδρῶν παρθένων τὰς χεῖρας ὀπὶ τὸ βωμὸν ἐκτείναντα εἰπεῖν· Ἑστία τὸ Ῥωμαίων πόλεως φύλαξ, εἰ μὲν ὁσίως καὶ δικαίως τετέλεκά σοι τὰ ἱερὰ χρόνον ὀλίγῳ δέοντα τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ ψυχὴν ἔχουσα καθαρὰν καὶ σῶμα ἁγνόν, ἐπιφάνηθί μοι καὶ βοήθησόν γε, καὶ μὴ περίδης τὴν σεαυτῆς ἱέρειαν οἴκτιστον μόρον ἀποθανεῖν· εἰ δὲ ἀνόσιόν τι πέπρακταί μοι, ταῖς ἐμαῖς ἁμαρτίαις ὁ τῆς πόλεως ἄγος ἀφάνισον. ταῦτ' εἰποῦσαν καὶ περιρρήξασαν ἀπὸ τῆς καρπασίνης ἐσθῆτος, ὡς ἔτυχεν ἐνδεδυκυῖα, βαλεῖν τὸν τελαμῶνα ὀπὶ τὸ βωμόν. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν λέγουσιν ἐκ τῆς καλεφυγμένης περὶ πολλοῦ, καὶ σθένα φυλαπτούσης ἀσινῆ θέρα τέφρας ἀναλάμψαι φλόγα πολλὴν ἀφ' ἧς καρπάσου, ὥστε μηδὲν ἔτι δεῖσαι τὴν πόλιν μήτε ἁγνισμῶν μήτε νέου πυρός. ἔτι δὲ τούτου θαυμασιώτερόν ἐστι καὶ μύ-

θωμα λέ-

θῳ μᾶλλον ἐοικὸς ὃ μέλλω λέγειν. κατηγορήσαί τινά φασιν ἀδίκως μιᾶς τῶν παρθένων τῶν ἱερῶν Τυκίας ὄνομα, ἀφανισμὸν μὲν πυρὸς οὐκ ἔχοντα προφέρειν, δῆλας δὲ πίνας ἐξ εἰκότων τεκμηρίων καὶ μαρτυριῶν ἀποδείξας φέροντα οὐκ ἀηθεῖς· κελευσθεῖσαν δ' ἀπολογεῖσθαι τὴν παρθένον τοῦτο μόνον εἰπεῖν ὅτι τοῖς ἔργοις ἀπολύσεται τὰς ἀβολίας. ταῦτα δ' εἰποῦσαν καὶ τὴν θεὸν ὑπακηκοέναι μόνον ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ γενέσθαι, προσάγειν ὅπῃ τὸ Τίβερις, ὅπῃ ζεφάντων μὲν αὐτῇ τῶν ἱεροφαντῶν, τοῦ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου συμπροπέμποντος· γνωμῶν δὲ τὸν ποταμοῦ πλησίον ὃ παρομιάζόμενον ἐν τοῖς προφήτοις τὸ ἀδυνάτων τόλμημα ὑποκρίνειν, ἀρυσαμένην ἐκ τοῦ ποταμοῦ κενῷ κοσκίνῳ, καὶ μέχρι τῆς ἀγορᾶς ἐνέγκασαν πρὸς τοὺς πόδας τῶν ἱεροφαντῶν ἐκρυῆναι τὸ ὕδωρ. καὶ μετὰ ταῦτά φασι τὸν κατήγορον αὐτῆς, πολλῆς ζητήσεως γενομένης, μήτε ζῶντα εὑρεθῆναι μήτε νεκρόν. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ἐπιφανῶν τῆς θεᾶς ἔχων ἔτι πολλὰ λέγειν, καὶ ταῦτα ἱκανὰ εἰρῆσθαι νομίζω. ἕκτη δὲ μοῖρα τῶν περὶ τὰ θεῖα νομοθεσίας ἐστὶν ἣ προσενεμηθεῖσα τοῖς καλουμένοις ὑπὸ Ῥωμαίων Σαλίοις, οὓς αὐτὸς ὁ Νομᾶς ἀπέδειξεν ἐκ τῶν πατρικίων, δώδεκα τοὺς εὐπρεπεστάτους ὑπολεξάμενος νέους, ὧν ἐν Παλατίῳ κεῖται τὰ ἱερά, καὶ αὐτοὶ καλοῦνται Παλατῖνοι. οἱ μὲν δὴ Ἀγωνάλεις, ὑπὸ δέ τινων καλούμενοι Κολλῖνοι σάλιοι, ὧν ὃ ἱεροφυλάκιόν ἐστιν ὅπῃ τὸ Κολλίτιον λόφος, μετὰ Νομᾶν ἀπεδείχθησ ὑπὸ βασιλέως Ὁστιλίου, κατ' εὐχὴν ἣν ἐν τοῖς πρὸς Σαβίνους ἔξαιρε πολέμῳ. ἕτοιμοι πρὸς οἱ σάλιοι χορευταί τινές εἰσι καὶ ὑμνηταὶ τῶν ἐνοπλίων θεῶν. ἑορτὴ δ' αὐτοῖς ἐστι περὶ τὰ Παναθήναια, ᾧ καλουμένῳ Μαρτίῳ μηνί, δημοτελὴς ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας ἀγομένη, ἐν αἷς ὀρχοῦνται τοὺς χορεῖς εἴς τε τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Καπιτώλιον, καὶ πολλοὺς δήμους ἰδίους τε καὶ δημοσίους τόπους, χιτῶνας ποικίλους χαλκέας μίτρας καλεζωσμένοι, καὶ τηβέννας ἐμπεπορπημένοι περιπορφύρους φοινικοπαρύφους, ἃς καλοῦσι βαθέας. ἔστι δ' ὑπόζωμα αὐτῇ Ῥωμαίοις ἐσθὴς ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις· καὶ τοὺς καλουμένους ἄπικας ὑπικείμενοι τῇ κεφαλῇ, πίλοις ὑψηλοῖς εἰς ἀκμὴν στενουμένοις κωνοειδέσι, οὓς Ἕλληνες προσαγορεύουσι κυρβασίας. παρέζωται δ' ἕκαστος αὐτῶν ξίφος· καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ λόγχην ἢ ῥάβδον, ἤ τι τοιοῦτ' ἕτερον κρατεῖ· τῇ δ' ἀριστερᾷ κατέχει πέλτην Θρᾳκίαν· ἡ δ' ἐστὶ ῥαβδοειδεῖ γυρῷ στενωτέρῳ ἔχουσι τοὺς λαγόνας ἐμφερὴς, οἵας λέγουσι φέρειν οἱ τὰ Κυρήτων παρ' Ἕλλησιν ὑπελθόντες ἱερά. καί εἰσιν οἱ σάλιοι, κατὰ χρόνων τὴν

cam & similius fabulæ. aiunt vnam sacrarum virginũ, nomine Tuciam, iniuste a quodam accusatam; non quod ignem exstingui siuisset, sed quod aliis probabilibus indiciis in suspicionem venisset, testimoniis etiam licet falsis eodem accedentibus. itaque iussam pro se dicere, promisisse re, non verbis, dilaturam se eam calumniam: simulque inuocata dea vt sibi viæ dux esse dignaretur, petiisse Tiberim pontificum permissu & prosequente vniuerso populo. cumque ad flumen accessisset, contra vulgatum illud adagium ausam hautire aquam cribro vacuo, eamq; vsque in forum perlatam ad pontificum pedes effudisse. addunt accusatorem eius postea multum diuque perquisitum, nec viuum vsquam cõparuisse nec mortuum. Hæc de auxilio deæ pauca e multis dixisse sufficiet. Ceterum sexta pars legum ad religiones pertinentium, attributa erat iis quos Romani vocant Salios. hos ipse Numa e patriciis delegit, iuuenes decore conspicuos, duodecim numero: qui sacra in Palatio celebrant, Palatinorum cognomine. nam Agonales siue (vt quidam appellare malunt) Collini Salii, habẽt in Collino tumulo sacrarium, post Numam instituti a rege Hostilio, sicut bello Sabino vouerat. hi salii omnes choreis & hymnis armatos deos venerantur. Festum autem eorũ incidit in Panathenæa nostra mensemque Martium, agiturq; publice ad dies aliquot; quib. per vrbem choreas ducunt vsque in forum & Capitolium, aliaq; loca multa tam priuata quam publica, æreis balteis super versicolores tunicas cincti, togisque purpura prætextis & fibula adstrictis induti, quas vocant trabeas: quæ vestis apud Romanos honoratioribus est propria. gestant etiam capitibus quos vocant apices, fastigiatos in coni formam pileos: Græci appellant κυρβασίας. accincti autem gladio singuli, dextra tenent lanceam aut virgam, aut tale quid aliud: sinistra vero peltam Thraciam. ea scuto virgato, angustiores habenti laterum cauitates, similis est: qualia dicuntur esse apud Græcos gestamina eorum qui Curetum sacra peragunt. Et quãtum ego intelligo, Salii,

Salii.

si Græco interpretari nomine velis, sunt Κούρητες; quos nostra gens ab ætate nominat, voce ἀπὸ τῶν κούρων (*id est a iuuenibus*) deflexa; Romani vero Salios appellant a tenore motus. nam quod nos ἐξάλλεσθαι & πηδᾶν, illi Salire dicunt. eandemque ob causſam ceteros etiam ὀρχησὰς, quippe qui & ipſi crebro ſaltatu choreas agitant, Salitores vocant, nomine a Saliis deducto. quam recte vero eis hanc appellationem tributam opiner, quilibet ex iis quæ agunt, coniicere poteſt. ad tibiam enim rhythmico motu in armis ſeſe motãt, nunc ſimul, nunc per vices, patrios quoſdam hymnos inter ſaltandum canentes. Saltationem autem armatam quæ in clypeis crebros gladiolis ciet ſtrepitus, ſiquid ex antiquis ſcriptoribus ſumẽdum eſt coniecturæ, primi Curetes inſtituerunt; de quibus vulgatior eſt fabula quam vt hic repetenda ſit. Inter has peltas quas & ipſi ſalii geſtant, & miniſtri ipſorum contis ſuſpenſas ferunt, cum ſint valde multæ, vnam dicunt delapſam cælitus. eam repertam eſſe in Numæ regia, illatam eo a nemine: ac ne viſam quidem ad id temporis talem formam in Italia: e quib. duobus coniecisſe Romanos, hoc ancile diuinitus ad ſe miſſum eſſe. quod quũ Numa vellet per vrbem feſtis diebus circumferrî a præſtantiſſimis iuuenibus, & annuis honorari ſacrificiis, veritum inſidias inimicorum & furta, ferunt fabricaſſe multa illi ſimilia, vſum opera & induſtria Mamurii cuiuſdam, vt indiſcreta humani operis ſimilitudo, inſidiatoribus omnem internoſcendi diuinitus miſſi ancilis facilitatem adimeret. Eſt autem vernacula Romanis & valde honorata ſaltatio Curetica, vt licet intelligere cum ex aliis rebus multis, tum maxime e circenſibus atque theatralibus pompis ac ſpectaculis. in his enim omnibus pubeſcẽtes pueri decoris induti tuniculis, cum galeis, enſibus, & parmis incedunt ordine: ſuntque hi pompæ ductores, & ex ludicro a Lydis (vt videtur) inuento, Ludiones a Romanis appellantur; referẽtes mea ſententia quandam ſaliorum imaginem. nã Curetas non æque imitantur vt ſalii, nec cantu nec ſaltatu: & oportebat eos eſſe ingenuos atque indigenas, patrimosq; ac matrimos; cum illi

ἐμοὶ γνῶσιν, Ἑλληνικῷ μεθερμηνευθέντες ὀνόματι Κύρητες, ὑφ' ἡμῶν μὲν ἀπὸ τ ἡλικίας ὕτως ὠνομασμένοι τῶν δὲ ἐκ τ κούρων. ὑπὸ δὲ Ῥωμαίων, ἀπὸ τῆς σωτόνου κινήσεως. ὁ γὰρ ἁλέσθαί τε καὶ πηδᾶν σαλῖρε ὑπ' αὐτῶν λέγεται. ἀπὸ δ' τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τοὺς ἀνδρας ἀπάντων ὀρχησὰς, ἐπεὶ κἀν τούτοις πολὺ τ χόρευμα καὶ σκίρτημα ἔνεστι, τοὺς ἀγαγόντες ἀπὸ τῶν σαλίων τοὔνομα, Σαλίτωρας καλοῦσιν. εἰ δὲ ὀρθῶς ὑπείληφα ταύτην αὐτοῖς τὴν τροφηρείαν ἀποδιδοὺς, ἐκ τῶν νομιμῶν ὑπ' αὐτῶν ὁ βουλόμενος συμβαλέσθω. κινοῦνται γὰρ τοῖς αὐλοῖς ἐν ῥυθμῷ τὰς ἐνοπλίους κινήσεις, ὁτὲ μὲν ὁμοῦ, ὁτὲ δ' ἐναλλὰξ, καὶ πατρίους τινὰς ὕμνους ἄδουσιν ἅμα ταῖς χορείαις. χορείαν δ' καὶ κίνησιν ἐνόπλιον καὶ τ ἐν ταῖς ἀσπίσιν ἀπολελυμμένον ὑπὸ τῶν ἐγχειδίων φόφον, εἴ τι δεῖ τοῖς ἀρχαίοις τεκμηριοῦσθαι λόγοις, Κύρητες ἦσαν οἱ πρῶτοι καταστησάμενοι. τ δ' ἐκ αὐτῶν μῦθον οὐδὲν δέομαι τοῖς εἰδόσιν ὀλίγου δεῖν πᾶσι γράφειν. ἐν δὲ ταῖς πέλταις, ἃς οἵ τε σάλιοι φορῶσι, καὶ ἃς ὑπηρέται τινὲς αὐτῶν ἠρτημένας ἀπὸ κοντῶν κομίζουσι, πολλαχοῦ πᾶσαν οὔσας, μίαν εἶναί φασι δεῦρο πεσοῦσαν ἐκ τ Διός. ἀνακτᾶσθαι δ' αὐτὴν φασιν ἐν τοῖς βασιλείοις τ Νομᾶ, μηδενὸς ἀνθρώπων εἰσενέγκαντος, μηδ' ἐγνωσμένου πρότερον ἐν Ἰταλίᾳ τοιούτου σχήματος. ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ὑπώλαβον Ῥωμαῖοι θεόπεμπτον εἶναι τὸ ὅπλον. βουληθέντα δ' τ Νομᾶν τιμᾶσθαί τε αὐτὸ φερόμενον ὑπὸ τ κραίστων νέων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις ἀνὰ τ πόλιν, καὶ θυσιῶν ἐπετείων τυχάνειν, δεδοικότα δὲ ὑποβολὰς τὰς ἀπ' ἐχθρῶν καὶ ἀφανισμὸν αὐτοῦ κλοπαῖον, ὅπλα λέγουσι πολλὰ κατασκευάσαι ὁ δημιουργὸς ἀναθέμενον, ὥστε ἄσημον γενέσθαι καὶ δυσδιάγνωστον τοῖς μέλλουσιν ὑποβολεύειν τὸν θεόπεμπτον φύσιν, ἀφ' τῶν ἀναθημάτων τ ἀνθρωπίνων ἔργων ὁμοιότητα. ὑπῆρχεν δ' Ῥωμαίοις καὶ πρόσθεν ὅμιλον ὁ κορυθισμὸς, ὡς ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἀνδρῶν ἐγὼ συμβαίνομαι, μάλιστα δ' ἐκ τῶν περὶ τὰς πομπὰς τάς τε ἐν ἱπποδρόμῳ καὶ τὰς ἐν τοῖς θεάτροις γινομένων. ἐν ἁπάσαις γὰρ αὐταῖς τοῖς παισὶ τοῖς κορυφαίοις ἐνδεδυκότες ἐκ περιπετεῖς, κράνη τε καὶ ξίφη καὶ πάρμας ἔχοντες, σοιχηδὸν πορεύονται· καί εἰσιν ὅτοι τῆς πομπῆς ἡγεμόνες, καλούμενοι παρ' αὐτῶν ὑπὸ τ παιδιᾶς τ ἀπὸ Λυδῶν ἐξευρῆσθαι δοκούσης Λυδίωνες, εἰκόνες, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τ σαλίων· ἐπεὶ τ γε κορυθικῶν ὠδὲν ὥσπερ οἱ σάλιοι δρῶσιν, ὅτ' ἐν ὕμνοις, ὅτ' ἐν ὀρχήσει. ἔχουσι δ' αὐλοὺς ἐλευθέρους τε εἶναι καὶ αὐτηκόους, καὶ ἀμφιδαλεῖς· οἱ δ' εἰσὶν ὃς ὁ-

ὅξ ὁποιας δὴ πόλε τύχης. πῶ γὰρ δεῖ τὰ πλείω περὶ αὐτῶ γράφειν; ἡ δὲ ἑβδόμη μοῖρα τῶ ἱερᾶς νομοθεσίας ὧν συνήμαλι περιεσετέθη τῶ καλουμένων Φελιαλίων. ὅτοι δὲ ἂν εἶεν οἱ τῶ Ἑλλήνικῶ καλούμενοι ἀγέλεκτον, εἰρίωοδίκαι. εἰσὶ δὲ οὐκ ἐκ τῶ ἀρίστων οἴκων ἄνδρες ἐπίλεκτοι, ἀγὲ πάντος ἱερωμένοι τὸ βίω, Νομᾶ τῶ βασιλέως περότου καὶ τοῦτο Ῥωμαίοις ὃ ἱερὸν ἀρχεῖον καθίσταμένου. εἰ μέντοι πρὸς τῶν καλουμένων Ἐδικλῶν ὃ πρόδημα ἔλαβεν, ὡς τέ φασί τινες, ἢ πρὸς τῶν Ἀρδεατῶν πόλεως, ὡς γράφει Γέλλιος, οὐκ ἔχω λέγειν. ἀπόχρη δέ μοι τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν, ὅτι πρὸ τῶ Νομᾶ ἀρχῆς οὔπω ὃ τῶν εἰρίωοδικῶν σύστημα παρὰ Ῥωμαίοις ἦν. καλεσάμενος δὲ αὐτὸ Νομᾶς ὅτε Φιδενάτας ἔμελλε πολεμεῖν, λητείας καὶ καταδρομὰς τῶν χώρας αὐτῶν ποιησαμένους, εἰ μὴ βέλοιντο συμβῆναι δίκα πολέμου τοῖς αὐτὸν, ὅπερ εἰς ἀνάγκην καταστάντες ἐποίησε. οἴομαι δὲ, ἐπειδήπερ οὐκ ἔστιν ὅπιχώριον Ἕλλησι τὸ περὶ τὰς εἰρίωοδίκας ἀρχεῖον, δύσκολον εἶναί μοι πόσων καὶ πηλίκων ἐστὶ πραγμάτων κύριον διελθεῖν, ἵνα τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν Ῥωμαίων εὐσέβειαν ἧττον οἱ ἄνδρες ἐπετήδευον, μὴ παράδοξον φανῇ ὃ πρώτας αὐτοῖς ὃ κάλλιστον λαβεῖν τὸς πολέμους τέλος. ἀπρόπτων γὰρ αὐτῶν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις εὐσεβεστάτας φανήσον) ποιησάμενοι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα τὸς θεοὺς ἐφικτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις εὑρόμενοι. ἄπορα μὲν ἴσως ὅλα ἀνάκει) τοῖς τοῖς εἰρίωοδίκαις ἐπελθεῖν διὰ τὸ πλῆθος εὐράδιον, κεφαλαιώδη δὲ ὑπογραφὴν δηλῶσαι τοιάδε ἐστί· φυλάττειν ἵνα μηδένα Ῥωμαῖοι πόλεμον ἐξενέγκωσι κατὰ μιᾶς ἐναύνδου πόλεως ἄδικον. ἀρξάντων δὲ παρανδεῖν εἰς αὐτοὺς ἑτέρων, πρεσβεύεσθαί τε καὶ τὰ δίκαια αἰτεῖν πρῶτον λόγω· ἐὰν δὲ μὴ πείθων) τοῖς ἀξιουμένοις, τότ' ὑπικηρυκίω τὸν πόλεμον. ὁμοίως δὲ κἂν ἀδικεῖσθαί τινες ὑπὸ Ῥωμαίων ἐναύνδοι λέγωνται τὰ δίκαια αἰτῶσι, τότοις διαγινώσκειν τὸς ἄνδρας εἴ τι πεποίηται ἔκνομον· καὶ ἐὰν δόξωσι τὰ πρόσηκοντα ἐγκαλεῖν, τὸς ὑπόσπονδους ταῖς αἰτίαις συλλαβόντας ἐκδότους τοῖς ἀδικηθεῖσι παραδιδόναι. τὰ δὲ περὶ τὸς πρεσβύτας ἀδικήματα δικάζειν, καὶ τὰ περὶ τὰς συνθήκας ὅσια φυλάττειν· εἰρήνην τε ποιεῖσθαι, καὶ γεγαμημένην, ἐὰν μὴ κατὰ τὸς ἱεροὺς δόξῃ πεπρᾶχθαι νόμους, ἀκυροῦν· καὶ τὰς τῶν πρατήρων παρανομίας ὅσαι περί τε ὅρκους καὶ σπονδὰς ἐπιτελοῦνται, διαγινώσκειν τὰς ἀφοσιοῦσθαι· περὶ ὧν κατὰ τὸς οἰκείους καιροὺς ποιήσομαι τὸν λόγον. τὰ δὲ περὶ τὰς ὑπικηρυκείας ὑπ' αὐτῶν γινόμενα, ὅταν δόξαν ἀδικεῖν πόλιν αἰτοῦσιν δίκας· ἄξιον γὰρ μηδὲ ταῦτ' ἀγνοεῖν, κατὰ πολλὰ φρονίδα τῶν ὁσίων καὶ δικαίων γινο-

qualiſcunq; fortunæ eſſent. de quib. quid opus eſt plura ſcribere? Septima ſacrarũ legũ pars dicata erat collegio fetialium; quos Græci εἰρίωοδίκας Fetiales. dicerent. hi ſunt ſelecti e præſtantiſſimis familiis viri, funguntur q; per omnem vitã eo ſacerdotio, primo Numa huius ſacri magiſtratus auctore. Vtrum autẽ ab Æquiculis exemplum mutuatus ſit, vt quidam exiſtimãt; an ab Ardeatibus, vt ſcribit Gellius, nihil cõpertum habeo. hoc tãtum poſſum affirmare, ante Numam regem fetialium collegium Romæ non fuiſſe. Id ille inſtituit cum Fidenates agrũ Romanum excurſionibus & latrociniis infeſtare auſos bello aggredi pararet, ni ſine bello rem ſecum mallẽt componere; quod tandem eis facere neceſſe fuit. Sed quoniam Græci carent magiſtratu fetialium, exponendum mihi arbitror quot & quantarum rerum penes eum magiſtratũ poteſtas fuerit; vt quibus hactenus ignota fuit Romanorum pietas, mirari deſinant ſemper eis felices cõtigiſſe bellorum exitus. omnia enim illa religioſiſſime ac iuſtiſſimis de cauſſis auſpicati eſſe cõperientur, ideoq; deos in periculis habuiſſe maxime propitios. Longum autem eſſet recẽſere omnia fetialium officia, quę permulta ſunt: ſed in ſumma ſunt hæc: cauere ne Romani vlli fœderatæ ciuitati iniuſtũ bellum inferant. Quodſi qua prior contra fœderis conditiones aliquid commiſerit, legatos agere, & verbis primo ius ſuum repetere. quodſi dedignetur facere poſtulata, tum vero bellũ ratum habere. Itidem ſi qui a Romanis illatam ſibi contra fœdus querãtur iniuriam, cauſſam eorum cognoſcere; & ſi iure queri cõperiantur, ſontes comprehenſos læſis dedere. iudicare item de legatorũ iniuriis; & dare operam vt religioſe ſeruẽtur conditiones fœderum: pacem etiam conficere, aut, ſi iuxta ſacras leges non eſſe facta videatur, irritã reddere prętereа ſi quid imperatores cõtra iurisiurandi & fœderum leges patrauerint, cognoſcere atque expiare, ſicut dicemus quoties incidet occaſio. ceterũ quæ in caduceatoriis denũtiationibus peragant, cum a ciuitate quæ iniuriam intuliſſe viſa eſt, pœnas exigunt, (nã hæc quoque cognitu ſunt digniſſima, quippe in quib. ius & fas maxima cura quæ-

ritur) hæc accepi. vnus fetialium, electus a collegio, veste ac gestaminibus sacris exornatus, vt præ ceteris sit insignis, versus infestam ciuitatem profectus, cum primum fines eorum attigit, Iouem ceterosq; deos inuocans, protestatur venire se vt Romanæ ciuitati ius suum repetat. deinde iuratus ire se ad iniustam ciuitatem, & siquid mentiatur, grauissimas & sibi & ciuitati diras imprecatus, intra fines ingreditur; & quem primum obuium nactus fuerit, eũ testatur, siue is vrbanus sit siue rusticus; & repetitis eisdẽ exsecrationibus, ad vrbem pergit. quam priusquam ingrediatur, vel portæ custodem, vel primum quenq; in porta obuium, similiter testatus, in forum procedit: ibique stans magistratibus aduentus sui causſam indicat, iuramento & exsecrationibus vsquequaque interpositis. tum si auctores iniurię dãnatos deditosq; acceperit, abducens eos, amicus ipse ab amicis discedit. Quodsi tempus ad deliberandum petunt, decem concessis diebus reuertitur, & vsq; ad *tertiam* petitionẽ exspectat. elapsis autem triginta dieb. si non impetret ius suum, obtestatus superos atq; inferos discedit; hoc tantum profatus, populum Romanũ super ea re per otium deliberaturũ. deinde assumptis ceteris fetialibus ad senatũ refert, omnia se rite ex sacrarum legum præscripto exsecutũ; &, si velint bellũ decernere, licere id illis per deos. Alioqui siquid horũ omissum esset, neq; senatui fas erat bellum decernere, neq; populo. Hæc sunt quæ produntur de fetialibus. † Vltima in sacris ordinib. a Numa institutis classis est maximi apud Romanos sacerdotii, & cuius potestas est amplissima. hi ab vno suorum operum, reficiendo scilicet põte sublicio, ipsorum lingua vocantur Pontifices, summa auctoritate præditi. nam omnes lites sacras iudicant, inter priuatos pariter & magistratus, ac sacrorũ ministros: leges etiã ferunt de sacris quæ nondũ scriptis mãdata nec vsu recepta sunt, si digna videantur quæ legib. & consuetudinibus sanciantur: in omnes itẽ magistratus quib. sacrificia & deorũ cultus est commissus, & in omnes sacerdotes, inquirunt: ministros quoq; sacrorum in officio cõtinent, nequid contra sacras leges delinquant: ru-

Pontifices.

μνα· τοιαῦτα παρέλαβον· εἰς μὲν ὧν τῶν εἰρηνοδικῶν ὃν οἱ λοιποὶ προεχείσαντο, κεχρισμένος ἐσθῆτι καὶ φορήμασιν ἱεροῖς, ἵνα ἀφάνητος ᾖ τοῖς ἄλλοις, εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων παρεγένετο πόλιν· ὑπισχνούμενος ὅ τοῖς θείοις, τόν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους ἐπεκαλεῖτο θεούς, μάρτυρόμενος ὅτι δίκας αὐτῶν ἥκει λαβεῖν τῆς Ῥωμαίων πόλεως· ἐπειδὰν ὁμόσας ὅτι πρὸς ἀδικουμένην ἔρχεται πόλιν, καὶ ἀρὰς ἃς μεγίστας εἰ ψεύδοιτο ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πόλει, τότε ἐντὸς ἦν τῶν ὅρων· ἔπειτα ὅτῳ πρῶτῳ προσπέσοι, τοῦτον ὑπομαρτυράμενος, εἴτε τῶν ἀγροίκων εἴτε τῶν πολιτικῶν εἴη, καὶ ταῖς αὐταῖς προσῆει ἀραῖς, πρὸς τὴν πόλιν ᾤχετο· κἄπειδὴ εἰς τὴν πόλιν παρῆλθεν, τὸν πυλωρὸν ἢ τὸν πρῶτον ἀπαντήσαντα ἐν ταῖς πύλαις τὸν αὐτὸν ἔφην ὑπομαρτυράμενος, εἰς τὴν ἀγορὰν προῆλθεν· ἐκεῖ δὲ καλέσας, τοῖς ἐν τέλει πρῶτον ὧν ἥκοι διελέγετο, πρώτην ἀρχὴν τοιούτου τε ὅρκου καὶ τῶν ἀρῶν προστιθείς. εἰ μὲν οὖν ὑπέχοιεν τὰς δίκας, παραδιδόντες τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις, ἀπῆλθε τοὺς ἀνδράς ἀπάγων φίλος τε ἤδη γεγονὼς καὶ πρόξενος φίλων· εἰ δὲ χρόνον εἰς βουλὴν αἰτήσαιτο, δέκα διδοὺς ἡμέρας παρεγένετο πάλιν, καὶ μέχρι τῆς αἰτήσεως ἀνεδέχετο. διδόντων δὲ τριάκοντα ἡμερῶν, εἰ μὴ παρέχειν αὐτῷ τὰ δίκαια ἡ πόλις, ὑπικαλεσάμενος τοὺς τε ὑρανίους καὶ καταχθονίους θεοὺς ἀπῆλθε, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ὅτι βουλεύσει περὶ αὐτῶν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἐφ' ἡσυχίας. καὶ μὴν τοῦτο ἀπέφαινεν εἰς τὴν βουλὴν ἅμα τοῖς ἄλλοις εἰρηνοδίκαις προσελθόμενος, ὅτι πρεσβείαν πρῶτον αὐτοῖς ὅσον οὔπω ὅσιον ἐκ τῶν ἱερῶν νόμων· καὶ εἰ βούλοιντο ψηφίζεσθαι πόλεμον, σοφὸν ἔσεσθαι ὃ κωλῦσον ἀπὸ θεῶν. εἰ δέ τι μὴ γένοιτο τούτων, οὔτε ἡ βουλὴ κυρία ἦν ὑπὲρ ψηφίζεσθαι πόλεμον, οὔτε ὁ δῆμος. πρὶν μὲν οὖν τῶν εἰρηνοδίκων τοσοῦτον παρελθεῖν τελευταῖος δὴ οὗτος τῶν Νομᾶ προσταγμάτων μείσμος ὑπῆρ τῶν ἱερῶν, ὃν ἔλαχον οἱ τὰ μείζονα προσταττόμενοι. Ῥωμαίοις ἱερατείαν καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες. οὗτοι μὲν τὰ αὐτῶν ἀφάλεκτον ἐφ' ἑνὸς τῶν ἔργων ὁ προστάττουσιν, ὑπισκυάζοντες τὰ ξυλίνα γέφυραν, Ποντίφικες προσαγορεύονται· εἰσὶ δὲ τῶν μειζόνων πραγμάτων κύριοι. καὶ γὰρ δικάζουσιν οὗτοι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας ἰδιώταις τε καὶ δήμοις καὶ λειτουργοῖς θεῶν· καὶ νομοθετοῦσιν ὅσα τῶν ἱερῶν ἄγραφα ὄντα καὶ ἀνέλπιστα, κρίνοντες ἃ μὴ ὑπῆρξε τυχὸν ἄνωθεν φανερὰ νόμων τε καὶ ἐθισμῶν· τάς τε ἀρχὰς ἁπάσας ὅσαις θυσία τε καὶ θεραπεία θεῶν ἀνάκειται, καὶ τοῖς ἱερεῦσι ἀποδοκιμάζουσιν· ὑπηρέτας τε αὐτῶν καὶ λειτουργοὺς οἷς χρῶνται πρὸς τὰ ἱερά, ἤτοι φυλάττουσι μηδὲν ὀξαμβλυνόμενον τοῖς ἱεροῖς νόμοις· τοῖς τε

ἰδιώταις

ἰδιώταις ὁπόσοι μὴ ἴσασι τοῖς περὶ τὰ θεῖα ἢ δαιμόνια σεβασμοῖς, ἐξηγηταὶ γίνονται καὶ προφῆται· καὶ εἴ τινας ἀλόντων μὴ πειθομένους ταῖς ἐπιταγαῖς αὐτῶν, ζημιοῦσι πρὸς ἕκαστον χρῆμα ὁρῶντες· εἰσί τε ἀνυπεύθυνοι πάσης δίκης τε καὶ ζημίας, ὅτε βουλῇ λόγον ἀποδιδόντες, ὅτε δήμῳ. περὶ οὖν τῶν ἱερέων τῶνδε, εἴτε βούλεταί τις αὐτοὺς ἱεροδιδασκάλους καλεῖν, εἴτε ἱερονόμους, εἴτε ἱεροφύλακας, εἴτε, ὡς ἡμεῖς ἀξιοῦμεν, ἱεροφάντας, οὐκ ἀμαρτήσεται τῆς ἀληθοῦς. ὁ καλλιπόντος δέ τινος αὐτῶν τὸν βίον, ἕτερος εἰς τὸν ἐκείνου καθίσατο τόπον, οὐκ ἐκ τοῦ δήμου αἱρεθείς, ἀλλ' ἐκ αὐτῶν ἐκείνων, ὃς ἂν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου εἰς ἐδόκει τῶν πολιτῶν. προλαμβάνει δ' ἡ τῶν ἱεροφαντῶν ἀρχὴ τὸν δοκιμασθέντα, ἐὰν δύο ὄρνιθες τύχωσιν οἰωνοὶ γενόμενοι. τὰ μὲν δὴ περὶ τὰ θεῖα νομοθετηθέντα ἐκ τοῦ Νομᾶ, καὶ διαιρεθέντα κατὰ τὰς συμμορείας τῶν ἱερῶν, ἐξ ὧν δυσεβεστέραν συνέβη γενέσθαι τὴν πόλιν, πρὸς τοῖς ἀνθρώποις ἐλάττοσι τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα τούτων ἐῶ. τὰ δὲ εἰς δυτέλειάν τε καὶ σωφροσύνην ἄγοντα τοῦ ἑκάστου βίον, καὶ εἰς ὁπλισμίαν καταστήσαντα τὴν φυλακὴν ἐν ὁμονοίᾳ τῇ πόλιν δικαιοσύνης, πλέξω ὅσα, τὰ μὲν ἐγγράφοις περιληφθέντα νόμοις, τὰ δὲ ἔξω γραφῆς εἰς ὁπιτηδεύσεις ἀφέντα καὶ συνασκήσεις χρονίους· ὑφ' ὧν ἀπλήστων μὲν πολὺ δὴ ἔργον εἴη λέγειν, ἀρκέσει δὲ δύο τὰ μέγιστα μνήμης τυχόντα, τεκμήρια τῆς δηλῶν γνώμης· τὸ μὲν αὐταρκείας, καὶ τοῦ μηδένα τῶν ἀλλοτρίων ὁπιθυμεῖν, ἢ περὶ τὰς οἰκισμοὺς τῶν κτήσεων νομοθεσία. κελεύσας γὰρ ἑκάστῳ περιγράψαι τὴν ἑαυτοῦ κτῆσιν, καὶ ἑῆσαι λίθους ὁπὶ τοῖς ὁρίοις, ἱερεῖς ἀπέδειξεν οἰκείου Διὸς τοὺς λίθους, καὶ θυσίας ἔταξεν αὐτοῖς ὁπίλεξιν ἀπάσας ἡμέρᾳ τακτῇ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὁπὶ τοὺς τόπον περιερχομένους, ἑορτὴν ἐν ταῖς πόλεσι τιμὴν καὶ τῷ τῶν οἰκείων θεῶν καταστησάμενος. ταύτην Ῥωμαῖοι Τερμινάλια καλοῦσιν, ἀπὸ τῶν τερμόνων, καὶ τοὺς ὁρίους αὐτοὺς, ἑνὸς ἀλλαγῇ γράμματος τοῦ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον ἐκφέροντες, τέρμονας προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις ἀφανίσειεν ἢ μεταθείη τοὺς ὁρίους, ἱερὸν ἐνομοθέτησεν εἶναι τοῦ θεοῦ τούτων τὸν ἐγκατακεκαλυμμένον, ἵνα τῷ βουλομένῳ κτείνειν αὐτὸν ὡς ἱερόσυλον, ἢ τε ἀσφάλεια καὶ τὸ καθαρὸν μιάσματος εἶναι προσῇ. τοῦτο δὲ οὐκ ὁπὶ τῶν ἰδιωτικῶν κατεστήσατο μόνον κτήσεων τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ὁπὶ τῶν δημοσίων, ὅρους καὶ ἐκεῖνα προσειλεῶν, ἵνα καὶ τῷ Ῥωμαίων γένει ἀπὸ τοῦ ἀσυγκίτονος ὅμοιοι διαρῶσι θεοὶ, καὶ τῷ κοινῷ ἀπὸ τοῦ ἰδίας. τοῦτο μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

di etiã vulgo deorum ac geniorũ cultum præmonſtrant & interpretãtur. quodſi quẽ animaduertãt præſcripta ſua cõtemnere, eũ mulctant pro delicti magnitudine. ipſi a iudiciis & mulcta ſunt immunes, nec tenẽtur vel ſenatui vel populo rationẽ reddere. id genus ſacerdotes ſiue ἱεροδιδασκάλους aliquis appellare voluerit, ſiue ἱερονόμους, ſiue ἱεροφύλακας, ſiue (vt nos cenſemus) ἱεροφάντας, (*id eſt ſacrorũ doctores, adminiſtratores, cuſtodes, interpretes*) a vero nõ aberrauerit. Quorum ſiquis e vita exceſſerit, in defuncti locũ alius ſolet ſubrogari, non populi ſuffragiis; ſed qui collegio maxime videtur idoneus, ex omni ciuiũ numero eligitur: qui tum demũ ſacerdotiũ adit, ſi collegii iudiciũ felici augurio cõprobetur. Quas igitur de reb. diuinis leges inſtituit Numa diſtinctas iuxta ſacrorum claſſes, hæ ſunt præcipuæ & luculentiſſimæ, ne alia minutiora commemorem; quibus omnibus ciues ad pietatem proniores ſunt redditi. Quæ vero ad frugalitatem ac temperantiam faciunt, iuſtitiæq; ſtudium ſine qua non eſt ſtabilis cõcordia ciuiũ, multa ſane & egregia, partim cõprehendit ſcriptis legibus, partim in mores vertit lõgo vſu & aſſuetudine. de quibus omnibus quia prolixum eſſet dicere, duo tantum præcipua commemoraſſe ſat erit; ex quibus facilis cõiectura ſit de ceteris. Vt enim cõtenti propriis aliena nõ concupiſcerent, cauit lege de terminandis prædiis. cum enim vnumquemque iuſſiſſet ſuas poſſeſſiones circumſcribere, ac in finibus ſtatuere lapides, lapides iſtos Ioui Terminali ſacros eſſe voluit: iuſſitq; vt illis omnes quotãnis ſtato die ſolenni cœtu eo in loco rẽ diuinã facerẽt, ſacrato cũ primis nobili feſto in honorẽ deorũ qui terminis tutelares præſident. Id Romani vocant Terminalia, ſicut limites ipſos appellant terminos, vna noſtræ linguæ litera mutata. nos enim τέρμονας dicimus. quos ſiquis trãsferre auſus fuiſſet aut tollere, lege lata caput eius qui tale quid patraſſet, deo *terminali* deuouit, interfectori ipſius, tanquam ſacrilegi, impunitate promiſſa & puritate a ſcelere. Nec de priuatorum tantum poſſeſſionibus hoc

Termini.

ius ſanxit, verum etiam de publicis, & ipſas certis cõplexus finibus, vt Romanum agrum a vicinarum vrbiũ agris terminales dii diſcernerent, & publicũ a priuato. quẽ morem vſq; ad hæc

tempora obſeruant Romani, tẽporis illius monumentũ, & ipſius religionis ergó. nã deos putant terminos, eisq; ſacra faciunt; nõ animal vllũ mactantes, q; nefas ſit cruentari hos lapides; ſed liba cerealia frugumq; offerentes primitias. Debuerãt aũt etiam rem ipſam obſeruare ob quam termini dii habiti ac nominati ſunt; & contenti propriis poſſeſſionibus, alienas nec vi nec dolo appetere. nunc nõ vt ſatius eſt, & a maiorib. traditũ, ſua diſterminant ab alienis, ſed poſſeſſionũ eis limes eſt nõ lex, verũ ſua cuiq; cupiditas: res haud pulchra. Verum hæc aliis conſideranda relinquimus. certe Numa his legib. ad frugalitatẽ ac tẽperantiam ciuitatẽ inſtituit. Ceterum vt ciues ad iuſtitiam in cõtractib. obſeruandam adduceret, excogitauit quiddam non animaduerſum ante a quoquã eorũ qui celebres conſtituere reſp. videns enim cõtractus palam & corã teſtibus factos manere inuiolatos conſciorũ verecundia, raroq; in his admitti iniuriã; qui vero ſine teſtibus fierẽt, quorũ longe maior eſt numerus, eos cõſtare ſola fide cõtrahentium; quo magis eã commendaret omniũ ſtudiis, diuinos illi honores deferendos cẽſuit. Iuſtitiã enim, & Themin, & Nemeſin, quæq; a Græcis Erinnyes appellãtur, ſatis cultus & venerationis apud maiores conſecutas putauit: fidem autẽ, qua nullus apud mortales maior aut ſanctior eſt affectus, nondũ dignam venerationem adeptã eſſe vel in publicis ciuitatũ rebus, vel in priuatis. hæc cogitans, primus omniũ hominum Fidei publicæ tẽplum ſacrauit, aſſignatis ex ærario ſacrificiis quemadmodũ diis ceteris. publicꝰ enim ciuitatis mos in fide hominib. cõſtanter ſeruanda, priuatorũ etiam hominũ mores ad idem ſtudiũ progreſſu temporis erat cõformaturus. adeo certe venerabilis & inuiolabilis ea res eſt habita, vt ſua cuique fides pro ſanctiſſimo iureiurando & lõge firmiſſimo teſtimonio fuerit. & quoties alter cũ altero cõtractum feciſſet ſine teſtibus, ſiqua exorta eſſet cõtrouerſia, eã alterius litigantium fides dirimebat, nec cõtentionis ſtudiũ lõgius progredi ſinebat. quin & magiſtratus & iudices in dubiis cauſſis plerunque ex *alterutrius partis* fide ac ſacramento faciebant arbitrium.

Fides publica.

His temperantiæ incitamentis & iu-

χρόνων φυλάττοισι Ῥωμαῖοι, τὸ χρόνῳ μνημεῖα τῆς ὁσίας αὐτῆς ἕνεκα. θεοὺς τε γὰρ ἡγοῦνται τοὺς τέρμονας, καὶ θύουσιν αὐτοῖς ἔτι, τῶν μὴ ἐμψύχων οὐδέν· ὅσιον γὰρ ἀμάτιδν τοὺς λίθους· πελάνους δὲ Δήμητρος, καὶ σπονδὰς ἀπαρχάς. ἐχεῖν δὲ καὶ τὸ ἔργον ἔτι φυλάττειν· αὐτὸ, οὗ χάριν θεοὺς ὠνόμιζον τοὺς τέρμονας ὀνομάσαι, ἵνα μὴ μιμῶνται τοῖς ἑαυτῶν κτήμασι, τῶν δ' ἀλλοτρίων μήτε βίᾳ σφέλεις ὁρμῶσι μηδὲν, μήτε δόλῳ. νῦν δ' οὐχ ὡς ἄμεινον, οὐδ' ὡς πρότερον παρέδοσαν, ὅρους τοῖς ἀλλοτρίων τὰ οἰκεῖα, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς ὅρος τῶν κτήσεων οὐχ ὁ νόμος, ἀλλ' ἡ πάντων ὀλιγωρία, πρᾶγμα οὐ καλόν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἑτέροις παρίεμαι σκοπεῖν. ὁ δὲ Νομᾶς εἰς μὲν αὐτὸς καὶ θεοσεβείᾳ ἀφ' ὧν εἰσήνεγκε νόμων τὴν πόλιν. εἰς δὲ τὸ περὶ τὰ συμβόλαια δικαιοσύνῃ ὑπερήνεγκε, πρᾶγμα ἐξ ὑρῶν ἠγνοημένον ὑπὸ πάντων τῶν καταστραμμένων τὰς ἐλλογίμους πολιτείας. ὁρῶν γὰρ ὅτι τῶν συμβολαίων τὰ μὲν ἐν φανερῷ καὶ μετὰ μαρτύρων πραττόμενα ἡ τῶν σωφρόνων ἀνδρῶν φυλακὴ, καὶ αὐθαίρετοί τινες εἰσὶν οἱ περὶ ταῦτα ἀδικεῖν τρεπόμενοι· τὰ δὲ ἀμάρτυρα, πολλῷ πλείω τὰ ἕτερα ὄντα, μίαν ἔχει φυλακὴν τὸν τῶν συμβαινόντων πίστιν, περὶ ταύτην ὥστο δεῖν ἀσυδάσαι πάντας δῆλον μάλιστα, καὶ ποιῆσαι θείων σεβασμῶν ἀξίαν. Δίκην μὲν γὰρ καὶ Θέμιν καὶ Νέμεσιν καὶ τὰς καλουμένας παρ' Ἕλλησιν Ἐρινύας, ἃ ὅσα τύποις ὅμοια, ὑπὸ τῶν πρότερον ἀποχρώντως ἐκλελῆσθαί τε καὶ καθωσιῶσθαι ἐνόμισε· πίστιν δ', ἧς ὅτε μεῖζον ὅτε ἱερώτερον πάθος ἀνθρώποις οὐδέν, ὅπως σεβασμοῦ τυχήσῃ, οὔτ' ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν πόλεων πράγμασιν, ὅτ' ἐν τοῖς ἰδίοις. ταῦτα δὲ διανοηθείς, πρῶτος ἀνθρώπων ἱερὸν ἱδρύσατο Πίστεως δημοσίας, καὶ θυσίας αὐτῇ καθεστήσατο, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, δημοτελῆς. ἔμελλε δ' ἄρα σοὶ χρόνῳ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἦθος πιστὸν καὶ βέβαιον πρὸς ἀνθρώπους γενόμενον, τοιούτοις ἀπεργάσεσθαι καὶ τὰς τῶν ἰδιωτῶν ψυχάς. οὕτω γε θεῶν σεβασμόν τι πρᾶγμα καὶ ἀμίαντον νενόμισται τὸ πιστὸν, ὥστε ὅρκον τε μέγιστον εἶναι τὴν ἰδίαν ἑκάστῳ πίστιν, καὶ μαρτυρίας συμπάσης ἰσχυροτέραν· καὶ ὁπότε ὑπὲρ ἀμαρτύρου συναλλάγματος ἀμφίλογόν τι γένοιτο ἑνὶ πρὸς ἕτερον, ἡ διαφεύγουσα τὸν ἔλεγχον καὶ πρόσφορον χώραν οὖσα ἑκάστοις φιλονεικίας, ἡ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀμφισβητούντων αὐτῶν πίστις ἐστίν· αἵ τε ἀρχαὶ καὶ τὰ δικαστήρια τὰ πλεῖστα τῶν ἀμφισβητημάτων τοῖς τῆς πίστεως ὅρκοις διήλων. ταῦτα μὲν δὴ τῆς σωφροσύνης τὰ παρακλητικὰ καὶ δι-

καιοσύνης

χοσμοσύνης ἀναλισκόμενα ὑπὸ τῆς Νομᾶ πότε δεξιωθέντα, κοσμιωτέραν οἰκίας τε κρᾶτίστα οἰκονομίας τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀπεργάζετο. ἃ δὴ μέλλω νῦν λέγειν ὑπομελὴς τε αὖτ' ἀπέδωκε τὰ ἀναλισκόμενα, καὶ τὰ ἀγαθῶν ἐργάτην. εὐθυμούμενος γὰρ ὁ ἀνὴρ ὅτι πολιτῶν τὰ μέλλοντα ἀγαπήσειν τὰ δίκαια καὶ μόνα ἐν τῷ σώφρονι βίῳ, τὰ ἀναλισκόμενα δεῖ χορηγίας εὐπορεῖν, διῆλε τὴν χώραν ἅπασαν εἰς τοὺς καλουμένους πάγους, καὶ κατέστησεν ἐφ' ἑκάστου τῶν πάγων ἄρχοντα· ὑπέθηκέ τε καὶ τοὺς ἰδίας μοίρας. ὅσοι γὰρ τοὺς ἀγροὺς θαμινὰ, τούς τε καὶ κακῶς εἰργασμένους τῶν ἀγρῶν ἀπεγράφοντο, καὶ τοῖς τῶν βασιλέα ὑπέφαινον· ὁ δὲ τοὺς μὲν ὑπομελεῖς γεωργοὺς ἐπαίνοις τε καὶ φιλανθρωπίαις ἀνελάμβανε· τοὺς δὲ ἀργοὺς γεωργοὺς ὀνειδίζων τε καὶ ζημιῶν, ὅπως ὅτι πολὺ ἄμεινον τὸ γῆν σπείρειν ἐπόνει. οἱ γὰρ τοὺς πολέμων τε ἀπηλλαγμένοι, καὶ τὴν κατὰ πόλιν σπουδαγμάτων σχολὴν πολλὴν ἄγοντες, ἀργίας τε καὶ βλακείας σπουδὴν ἄγοντες δίκας, ἀσυρτοὶ πρῶτοι ἐγίνοντο, καὶ τὸν ἐκ γῆς πλοῦτον, ἀπόρων ὄντα πλοῦτον δικαιότατον, τὸ γεωργικῆς καὶ ἀκ ἐχούσης ὃ βέβαιον ὑποφείας γλυκύτερον ἐπίστευτο. ὧν δὴ μάλιστα ἐκ τούτων φιλοῦσι μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, ζηλοῦσθαι δὲ ὑπὸ τῶν πέριοίκων, μνημονεύεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ὑπιγινομένων· δι' ὃν ὅτε σάσις ἐμφύλιος τὴν πολιτικὴν ἔλυσεν ὁμόνοιαν, ὅτε πόλεμος ἀλλοεθνὴς ἐκ τῶν κρατίστων καὶ θαυμασιωτάτων τὴν πόλιν ὑπετίθει μάχῃ ἐκίνησε. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχρη οἱ πέριοίκοι τὴν ἀπόλεμον ἡσυχίαν Ῥωμαίων, ἀφορμὴν τοῦ κατ' αὐτῶν ὑπιστάσεως ὑπολαβεῖν, ὥστε καὶ εἴ τις αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους συνέσχε πόλεμος, ἀλλακτῆρας ἐποιοῦντο Ῥωμαίους, καὶ ὑπὸ διαίτῃ τῇ Νομᾶ ἑαυτοὺς ἔθρεψε θαλύειν ἠξίουν. τοῦτον ὁκ αὖ ἀμαυρίζω ἐγὼ τὴν δύναμιν τὴν ἐπ' εὐδαιμονίᾳ θαυμασθέντων ἐν τοῖς πρώτοις καταριθμεῖν. γήρους τε γὰρ ἔφυ βασιλεύσας, μορφῆς τε ἀπέλαυσε βασιλικῆς, παιδείαν τε οὐ τὴν πρὸς λόγον ἄχρηστον ἤσκησεν, ἀλλ' ἐξ ἧς εὐσεβεῖν ἔμαθε, καὶ τὰς δείσας ὑπιστοδύεσθαι ἀρετάς. ἦν εὐμοιρίαν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἠξιώθη νέος ὤν, καὶ τὰ κλεινὸς ἀρετῆς ἐν αὐτοῖς ὑπίκλητος ἀφθείς, καὶ διετέλεσε πειθομένοις ἄπονα τὸν βίον τοῖς ἀρχομένοις χρώμενος· ἡλικίας δὲ ὑπὲρ μῆκιστον ἤλασεν ὁλόκληρος, οὐδὲν ἐκ τῆς τύχης κακωθείς, καὶ θανάτῳ τὸν ῥᾷστον ἐτελεύτησεν, ἐκ γήρως μόλις θείς, ὁμοίως πεπαμένος αὐτῷ τὸ συνεκπληρωθέντος ἐξ ἀρχῆς δαίμονος, ἕως ἐξ αὐθεφθόνων ἐφανίσθη· βιώσας μὲν ἐκ τῶν ὀγδοήκοντα ἔτη, βασιλεύσας δὲ τεσσαρακαὶ τεσσαρακοντούτης ἐπὶ τρισὶ καὶ τριάκοντα ἔτεσιν, ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ μεταβαλών, ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ μεταβαλών, ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ μεταβαλών.

stitiæ velut tormentis excogitatis Numa pulchriorem in republica instituit ordinem, quam in priuata domo posset aliquis optimus paterfamilias. Quod aũt nunc dicturus sum, curam ciuitatis in rebus necessariis acuit, & ad bona labore quærenda excitauit. cum enim considerasset ciuitati quæ in iustitiæ ac temperantiæ studio perseueratura sit, necessaria rerum copia opus esse, vniuersam regionem diuisit in eos qui pagi nominantur, & suũ cuiq; pago magistrũ, qui eum obiret atq; inspectaret, præposuit. hi crebro perlustrantes omnia, tam bene quam male cultos agros *in tabulis* descriptos ad regem deferebant. ille industrios agricolas laudibus & summa comitate excitabat: contra, segnes obiurgatione atq; etiam mulcta castigatos ad rura gnauius colenda instigabat. quo factum est vt vacantes ab vrbanis simul & militaribus negotiis, & ignauiæ atq; inertiæ probrosam mulctam timentes, suis manibus operarẽtur, & opes quas tellus præbet, vt omnium iustissimas, præferrẽt incertis ac periculosis militiæ commodis. atque hoc pacto cõsecutus est vt & subditi cum amarent, & finitimi æmularentur, & posteri honorifica memoria celebrarent: quippe qui prospexerit ne vel intestina seditio ciuium concordiam dirimeret, vel externum bellum ab optimis & præclarissimis studiis ciuitatem dimoueret. tantũ enim aberat vt finitimi Romanos in hac quiete suspectos haberẽt, suiq; inuadẽdi occasionẽ quẽri metuerent, vt etiã, siquod inter ipsos exsisteret bellũ, non alium q̃ Numã & Romanos dirimẽdis inimicitiis suis arbitrũ quærendũ existimarẽt. quem equidẽ inter celeberrimos felicitatis opinione viros cũ primis numerare nõ dubitauerim. nã & regio genere .atus erat, & regia forma præditus, disciplinisq; se dederat nõ inutilium literarũ, sed quib. in pietatis & ceterarũ virtutum studio eruditetur. ad hæc regnũ Romanorũ iuuenis adeptus est, ab ipsis ob celebre virtutis nomen accersitus: habuitque subditos toto vitæ suæ tempore obsequentissimos: integris sensib. longissimũ traduxit æuum, nullo conflictatus infortunio, facillima morte absumptus, *nimirum* confectus senio: & genio quem initio sortitus fuerat, eodem vsquequaq; vsus est, donec reb. humanis est exẽptus. Excessit annum vitæ octogesimum, regnauit quadra-

Pagi, & Pagorum magistri.

Numæ laus.

Obitus.

ginta tres. liberos reliquit, vt plerique sunt auctores; mares quatuor, & vnã fœminam; quorũ etiamnũ superstes est posteritas: vt vero Cn. Gellius narrat, solã filiam; ex qua natus est Ancus Marcius, qui tertio post illũ loco Romæ regnũ tenuit. defunctũ luctu publico & insigni monumento honorauit ciuitas, quod situm est trans Tiberim in Ianiculo. Atq; hæc sunt quę de Numa Pompilio accepimus.

τελεύτησαντος δ' αὐτοῦ πένθος μέγα παρεῖχετο ἡ πόλις, καὶ τάφας ἐποιήσαντο λαμπρὰς. κεῖται δ' ἐν Ἰανικύλῳ φάραγγι τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ. καὶ τὰ μὲν περὶ Πομπιλίου Νομᾶ τοσαῦτα παρελάβομεν.

10

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber tertius.*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον τρίτον.

DEFVNCTO Numa Pompilio, reuersaque ad patres administratione rei publicæ, senatus, approbante populo, eandem reip. formam continuandam esse iudicauit, certumq; inter regum numerum e senioribus legi. a quibus vniuersæ ciuitatis consensu rex designatus est Tullus Hostilius, his ortus natalibus. E Medullia, oppido ab Albanis olim condito, quod Romulus deditione acceptũ, fecerat Romanorũ coloniam; vir genere nobilis, & opibus pollens, nomine Hostilius, in vrbem migrauerat; vbi Sabini generis vxorem duxit Herstilii filiam, quę popularibus suis fœminis auctor fuit vt in bello Sabino legatione ad patres suos pro maritis fungerẽtur; coq; facto præcipuam conciliatæ inter partes amicitiæ laudem tulit. Is vir multis sub Romulo factis stipendiis, editisque egregiis facinoribus, in Sabino bello interit, relicto vnico filiolo superstite: sepeliturque a regibus in præcipuo fori loco, addita columna cum inscriptione quæ ipsius virtutem *apud posteros* testaretur. ex hoc vnico filio iam adulto, & nobili matrona, prognatus est Tullus Hostilius, vir industrius, qui tum rex legitime creatus suffragio declaratus est, patribus approbantibus per secunda auspicia. Annus quo regnum iniit, fuit alter septimæ supra vigesi-

TVLLVS HOSTILIVS, III Rom. rex.

ς. μν τη. 82. 83. cfg.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δ' Νομᾶ Πομπιλίου, ἡ βουλὴ πάλιν ἡ τῶν κοινῶν κυρία, μιᾶς ἐγνω δοτὶ τῆς αὐτῆς πολιτείας, δοῦναι τῷ δήμου γνώμιν λαβόντος ἑτέραν, καὶ καθίσησιν ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῖς ἄρξουσι τὸν μεσοβασίλειον ἀριθμὸν ἐφ' ὧν ἀποδείκνυται βασιλεύς, ὃν ἅπας ὁ δῆμος ἤξιου, Τύλλος Ὁστίλιος, γένους ὢν τοιῶνδε· ἐκ πόλεως Μεδυλλίας, ἣν Ἀλβανοὶ μὲν ἔκτισαν, Ῥωμύλος δ' ὑπ' ἐκείνων ἀφελόμενος, Ῥωμαίων ἐποίησεν ἄποικον· ἀνὴρ δ' ὑγιὴς καὶ χρήμασι δυνατός, Ὁστίλιος ὄνομα, μετενεγκάμενος εἰς Ῥώμην τὸν βίον, ἄγεται γυναῖκα ἐκ τῶν Σαβίνων γένους, Ἐρσιλίου θυγατέρα, τὴν ὑφηγησαμένην τοῖς ὁμοεθνέσι πρεσβεῦσαι πρὸς τοὺς πατέρας ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν, ὅτε Σαβῖνοι Ῥωμαίοις ἐπολέμουν, καὶ τὸν συνελθεῖν εἰς φιλίαν τῆς ἡγεμονίας αἰτιωτάτην γενέσθαι δοκοῦσαν. ἐξ οὗ ὁ ἀνὴρ πολλοῖς συνδιενέγκας Ῥωμύλῳ πολέμοις, καὶ μεγάλα ἔργα ἐπιδειξάμενος, ἐν ταῖς πρὸς Σαβίνους μάχαις ἀποθνήσκει, καταλιπὼν παῖδιον μονογενές· ὃ θαπεὶς πρὸς τῶν βασιλέων ἐν τῷ κοιλίσκῳ τῆς ἀγορᾶς τύπῳ, ξύλης ἐπιγραφῇ τὴν ἀρετὴν μαρτυρούσης ἀξιωθείς. ἐκ δὲ τοῦ μονογενοῦς παιδὸς εἰς ἄνδρας ἀφικομένου καὶ γάμων ἐπιφανῶν λαβόντος, υἱὸς γίγνεται Τύλλος Ὁστίλιος, ἀνὴρ δραστήριος, ὃς ἀποδειχθεὶς βασιλεὺς ψήφῳ τε πολιτικῇ διενεχθείσῃ πρὸς αὐτὸν ἐκ νόμου, καὶ τοῦ δαιμονίου δι' οἰωνῶν ἁγίων ἐπικυρώσαντος τὰ δόξαντα τῷ δήμῳ. ἔδοξε δὲ ἐν ᾧ τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν, ὁ δεύτερος ἐνιαυτὸς τῆς ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς ὀ-

ξης ὀλυμπιάδος, ἐφ' οὗ στάδιον Εὐρυβάτης Ἀθηναῖος, ἄρχοντος Λεωστράτου. οὗτος ἔργον πρώτων μεγαλοπρεπέστερον ἀποδειξάμενος δήμου ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ἀπέφηνε τὸ δημόσιον τοῦ δήμου καὶ ἄπορον οἰκεῖον ἔσχεν. ἐφ' οὗ δὲ τοιόνδε· χώραν εἶχον ἀξιόλογον οἱ τῶν αὐτοῦ βασιλέων πολλῷ καὶ ἀγαθῷ, ἐξ ἧς ἀναφερόμενοι τὰς προσόδους, ἱερά τε θεοῖς ἐπετέλουν καὶ τὰς εἰς τὸν ἴδιον βίον ἀφθόνους εἶχον ὑποθέσεις, ἐφ' οὗ μὲν Ῥωμύλος πολέμῳ τότε καταλόγους ἀφελόμενος· ἐκείνου δὲ ἄπαιδος ἀποθανόντος, Πομπίλιος Νομᾶς ὁ μετ' ἐκεῖνον βασιλεύσας ἐκαρποῦτο. ἐφ' οὗ δὲ οὐκ ἔτι δημόσια κτῆσις, ἀλλὰ τῶν ἀεὶ βασιλέων κλῆρος. ταύτῃ ὁ Τύλλος ἐπέτρεψε τοῖς μηδένα κλῆρον ἔχουσι Ῥωμαίων κατ' ἄνδρα διανείμασθαι, τῷ παρ' αὐτῷ κτῆσιν ἄρχοῦσαν ἀποφαίνων εἴς τε τὰ ἱερὰ καὶ τὰς τοῦ βίου δαπάνας. ταύτῃ δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν ἀνέλαβε, παύσας λαχόντας τοῖς ἄλλοις. ἵνα δὲ μὴ οἰκίας ἄμοιρός τις εἴη, προσετείχισε τῇ πόλει τὸν καλούμενον Καίλιον λόφον· ἔνθα ὅσοι Ῥωμαίων ἦσαν ἀνέστιοι, λαχόντες τοῦ χωρίου ὃ ἄρχῳ, καλὰ σκηνώσαντο οἰκίας· καὶ αὐτὸς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῷ οἴκησιν εἶχεν. πολιτικὰ μὲν δὴ ταῦτα τοῦ ἀνδρὸς ἄξιά γε προσαδίδοται λόγου ἄξια. πολεμικὴ δὲ προαίρεσις πολλαί τε καὶ ἄλλας μνημονεύονται, ὧν ἐρχομαι λέξων, τῷ ἄρχῳ ποιησάμενος ἀπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς πολέμου. αἴτιος ὁ τὰς Ἀθήνας τὰς πόλεως λύσας ὁ συγγενὴς ἀνὴρ Ἀλβανὸς ἐγένετο Κλοίλιος ὄνομα, τῆς μείζονος ἀρχῆς ἀξιωθείς· ὃς ἀθυμούμενος ὅτι τοῖς Ῥωμαίων ἀγαθοῖς, καὶ κατέχων τὴν φθόνον μὴ δυναμένους, φύσει τε αὐθάδης καὶ ὑπερμεγέθης ὤν, ἐκπολεμῶσαι τὰς πόλεις ἔγνω πρὸς ἀλλήλας. ἀκόρων ὁ ὅπως δὴ πείσῃ τοὺς Ἀλβανοὺς στρατὸν αὐτῷ ἐς Ῥωμαίων ἄγειν ὅτι βέλτιστα, μήτε δικαίας ἔχοντι προφάσεις μήτε ἀναγκαίας, μηχανᾶται τοιόνδε τι. τοῖς ἀπορωτάτοις τῶν Ἀλβανῶν καὶ θρασυτάτοις ἐφῆκε ληιστεύειν τὴν Ῥωμαίων ἀγρούς, ἄδειαν ὑπισχνούμενος, καὶ πολλοὺς παρεσκεύασεν ἀκίνδυνα κέρδη διώκοντας, ὧν οὐδὲν κωλυόμενοι ὑπὸ τῶν δεόντων ἀποτίθεσθαι, ἔμελλον ἐμπλήσειν πολέμου ληστρικοῦ τὴν ὅμορον. τοῦτο δὲ προσέτι λογισμὸν οὐκ ἀπεικότα, ὡς ὁ ἔργον ἐμαρτύρησεν· Ῥωμαίους μὲν γὰρ οὐκ ἀνέξεσθαι τὰς ἁρπαγὰς ὑπολαμβάνειν, ἀλλ' ὅτι τὰ ὅπλα χωρήσειν, αὐτῷ δὴ ἐξουσίαν ἔσεσθαι κατηγορεῖν αὐτῶν πρὸς τὸν δῆμον ὡς ἀρχόντων πολέμου. ὑπολαβὼν τε τοὺς πλείστους φθονοῦντας τοῖς ἀποίκοις τῆς εὐτυχίας, δέξεσθαι τὰς ἀφορμὰς

mam Olympiadis, qua ſtadium vicit Eurybates Athenienſis, principatum tenente Leoſtrato. Hic rex a facto lõge magnificentiſſimo imperium auſpicatus, deuinxit ſibi vniuerſam operariam & egenam plebeculam. Superiores reges agrum habuerant magnum & vberem, ex cuius reditibus & ſacra diis faciebant, & domi victitabant ſplendide: primum Romulus, qui eum iure belli parauerat; deinde Numa Pompilius, qui, cum ſine liberis deceſſiſſet Romulus, per ſucceſſionem fruẽdum acceperat: habebaturq; nõ publicus, ſed propria regum ſors & poſſeſſio. Eam Tullus permiſit diuidi viritim inter Romanos inopes, profeſſus patrimonium ſibi ſufficere in ſacrificia ſumptusque domeſticos. Qua humanitate refoti egeni ciues inpoſterũ non opus habuerunt aliis locare operam. Necui autem deeſſet domicilium, promotis mœnibus Cælium collem vrbi adiũxit: vbi quotquot Romanorum lare caruerant, adepti quantum ſufficeret ſpatii, ædificabant; rege quoque eodem in loco habitante. Hæc ſunt quæ de viro illo in reip. adminiſtratione tradũtur memorabilia. In militia vero plurima geſſiſſe proditur, quæ nũc percenſebo, a bello Albano exorſus. eius autem inter cognatas ciuitates diſſidii cauſſa fuit Cluilius Albanorũ dictator: qui ægre ferens Romanorum ſucceſſus, & impotens inuidiæ, arroganti & petulanti præditus ingenio, decreuit bellum excitare inter ambos populos. cumque nullam rationem videret qua ſuis perſuaderet vt ſibi copias cõtra Romanos educere permitterent, quippe qui nullam cauſſam haberet vel iuſtã vel neceſſariam, tale quiddã comminiſcitur. Albanorum egẽtiſſimis & audaciſſimis quibusque permiſit e Romano agro prædas agere; impunitatẽq; pollicitus, effecit vt permulti tutos ſectarentur quęſtus; nulloq; ab inceptis metu deterrente, finitimã regionẽ latrociniis replerẽt. nec fefellit eum opinio, vt res ipſa docuit. Sciebat enim Romanos impatientes armis repulſuros raptorum iniuriam; ſibique occaſionem fore criminandi eos apud populum quaſi bellum priores inferrent; & cum plerique ſuorum colonorum felicitati inuiderent, libẽter admiſſu-

Tullus regium agrũ pauperibus donat.

Cæliũ montem vrbi addit.

Bellum Albanum.

ros calumniã, bellumq; decreturos: id quod cõtigit. Nam cũ alteri alterorũ bona maleficis excursionib. agerẽt ac ferrent, & tandẽ Romanus exercitus Albanũ agrũ ingressus multos latronũ partim occidisset, partim captiuos abduxisset, aduocata in concionẽ plebe Cluili⁹ acriter verbis in Romanos inuectus, multis ostẽtatis sauciis, ꝓductisq; captiuorũ & cæsorũ ꝓpinquis, plura etiã quã acciderant de suo admẽtitus, effecit vt legatio decerneretur, quæ iniuriæ pœnas depoſceret: quodſi ęquitatẽ Romani ſpernerent, bellũ eis inferretur. Vt vero legati in vrbẽ peruenerunt, ſuſpicatus Tullus eos *res raptas* pœnas*q;* *raptorum* repetitũ veniſſe, maluit eos in hoc præuenire, in ipſosque retorquere cauſſam belli & violati quod cum colonis ſuis habebãt fœderis. eius leges preſcriptę fuerant regnãte Romulo, & inter ceteras hæc, neutri populo fas eſſe bellũ inferre alteri. quodſi alteruter crimẽ aliquod actionemve haberet, læſos debere in ea ciuitate ius petere a qua ꝓfecta eſſet iniuria. id ſi nõ impetrarent, tũ vero bellũ inferri poſſe vt neceſſariũ, ſoluto iã fœdere. quapropter veritus ne Romani prius repetentib. res Albanis negarẽt, ſeq; ita obnoxios eis facerẽt, mandauit ſpectatiſſimis amicis ſuis, vt legatos benigniter in hoſpitiũ receptos apud ſe blandis cõuiuiis detinerẽt: ipſe occupatũ ſe arduis quibuſdã negotiis ſimulans, admittere illos diſtulit. inſequenti nocte viros e Romanis claros, edoctos quid facto ſit opus, Albam cũ fetialib. mittit ad repetendas ab Albanis illatæ Romanis iniuriæ pœnas. qui peracto ante ſolis ortũ itinere, mane Cluilium in frequenti iã foro inueniunt: & queſti de illatis pop. Romano ꝓ Albanos iniuriis, cõditionib. fœderis ſtari poſtulant. ille, q; priores Albani Romã legationẽ ad res repetẽdas miſiſſent, & ne reſponſo quidẽ digni eſſent habiti, abire iubet Romanos vt violatores fœderis, ſimulq; bellũ indicit. Tũ legationis princeps diſceſſurus hoc vnũ ex eo rogauit, fateretur ne eos violare fœdus, q; primi legatis res repetẽtibus nihil ęquũ piumve cõceſſiſſent. Quod cũ faſſus eſſet Cluilius, Ergo, inquit, teſtor illos ipſos deos quib. teſtibus olim inter nos fœdus ictum eſt, Romanis, qui priores in repetendo

λὰς ἀσμένως, καὶ τ' κατ' αὐτῶν πόλεμον ἐξοίσειν· ὅ-
πω καὶ σπένδει. ἀρόντων γὰρ καὶ φερόντων ἀλλήλοις
τ̃ν κακουργουμένων ἔξ ἑκάστης πόλεως, καὶ στρατιᾶς
ποτε Ῥωμαϊκῆς ἐμβαλούσης εἰς τὴν Ἀλβανίων, ὑφ'
ἧς πολλοὶ τ̃ν ληστῶν οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ συνε-
λήφθησαν, συγκαλέσας ὁ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ὁ
Κλοίλιος, ἐν ᾗ πολλὰ ἐποιήσατο τ' Ῥωμαίων κα- 103
τηγορίαν, θαυμαλίας τὲ συχνοὺς ὀπιδιγνύμενος, καὶ
τοὺς προσήκοντας τοῖς ἁρπασμένοις ἢ τεθνηκόσι πα-
ράγων, καὶ πλείω τ̃ν γεγονότων ὀπικαλούμενος, πρεσβείαν πέμπειν πρῶτον ἐψηφίσατο δίκας
αἰτήσουσ τ' γεγονότων· ἐὰν δ' ἀγνωμονῶσι Ῥωμαῖοι,
τότε τ' πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἐκφέρειν. ἀφικομένων δὲ
τ' πρεσβευτῶν εἰς Ῥώμην, ὑποπτεύσας ὁ Τύλ-
λος ὅτι δίκας αἰτήσοντες ἥκοιεν, αὐτὸς τοῦτο ποιήσας
πρότερος ἦλθε, πρεσβεύσας βουλόμενος εἰς ἐκείνους τ'
αἰτίαν τοῦ λύειν τὰ πρὸς τὴν ἀποικίαν συγκείμενα.
συνῆκαν γὰρ ἥκοντες τ' πόλεσιν ὑπὸ Ῥωμύλου γνώμε-
ναι, τά τε δίκαια ἔχουσαι δίκαια, καὶ ἵνα μηδετέρα πο-
λέμου ἄρχῃ· ἡ δὲ ἐκκαλοῦσα ὅτι δίκαιόν ἐστι ἀδίκημα,
δικάζηται πρῶτον τοῖς ἀδικοῦσιν· εἰ δὲ μὴ τυγχάνοι,
τότε τὸν ἐξ ἀνάγκης ὑπιφέρῃ πόλεμον, ὡς λελυμέ-
νων ἤδη τ̃ν σπονδῶν. φυλαττόμενος δὲ τὸ μὴ πρό-
τερον αἰτηθέντας δίκας Ῥωμαίους ἀντιποιεῖν, ἔπεισε
τοὺς ἀρίστους Ἀλβανοῖς γνώσθαι, προσέταξε τοῖς ἐ-
πιφανεστάτοις τ̃ν ἑαυτοῦ φίλων τοῖς Ἀλβανῶν πρέ-
σβεσι ξενίζειν πάσῃ φιλοφροσύνῃ, καὶ κατέχειν ἔνδον
παρ' ἑαυτοῖς· αὐτὸς δὲ ἐν ἀσχολίαις εἶναι τισὶν ἀναγκαίοις
σκηψάμενος, διεκρούσατο τὴν πρόσοδον αὐτῶν. τῇ δ'
ἐχομένῃ νυκτὶ Ῥωμαίων ἄνδρας ὑπιφαινομένους, συλλα-
βόμενος αὐτοῖς ἃ χρὴ πρᾶξαι, ἀπέστειλεν εἰς Ἄλβαν
ἅμα τοῖς εἰρηνοδίκαις, αἰτήσοντας ὑπὲρ ὧν ἠδίκηντο
Ῥωμαῖοι δίκας παρ' Ἀλβανῶν λαβεῖν· οἱ πρὶν ἥλιον ἀ-
ναφανῆναι, δραμόντες τ' ὁδὸν, πληθούσης τ' ἐωθινῆς ἀγο-
ρᾶς ἐντυγχάνουσι τῷ Κλοιλίῳ κατ' ἀγορὰν οἴκοι· καὶ
διεξιόντες ὅσα ἠδικηντο Ῥωμαῖοι παρ' Ἀλβανῶν, ἠξίουν
πρᾶξαι τὰ συγκείμενα τ' πόλεσιν· ὁ δ' Κλοίλιος, ὡς
Ἀλβανῶν πρότερον ἀπεσταλκότων εἰς Ῥώμην τὰς
αἰτήσοντας δίκας, καὶ μηδὲν ἀποκρίσεως ἠξιωμένων, ἀ-
πιέναι τὰς Ῥωμαίων ἐκέλευσεν ὡς πρόδηλον ὄντας
τὰς ὁμολογίας, καὶ πρόσπεν αὐτοῖς τ' πόλεμον. ἀπαλ-
λαττόμενος δ' ὁ τ̃ς πρεσβείας ἡγεμών, τότ' ἠξίωσεν
ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ μόνον, εἰ πρόδηλά ἐστι τὰς σπονδὰς
ὁμολογοῦντας καὶ πρότερον αἰτηθέντας καὶ μηδὲν
ὑποσχομένους τ' οἰκείων ποιεῖν· ὁμολογήσαντος δὲ τὸ
Κλοιλίου, Μαρτύρομαι τοίνυν, ἔφη, τοὺς θεοὺς οὓς ἐποιη- «
σάμεθα τ' σπονδ̃ν μάρτυρας, ὅτι Ῥωμαίοις δ' τυγχάνο- «

τ̃ν δι-

» τ̃ δικαίων παρτέρεις ὅσιος ὁ κτ̃ τ̃ πολεμαίων τὰς
» σπονδὰς πόλεμος ἔσται· οἱ γ̃ πεφυγότες τοῦτο δί-
» καιον ὑμεῖς ἐστε, ὡς αὐτὰ τὰ ἔργα δηλοῖ. πρότεροί τε
» γὰρ αἰτηθέντες δίκαιον οὐκ ὑπέσχετε, κὴ πρότεροι τ̃
» πόλεμον ἡμῖν προφήναλε. διγάρτοι τὰς ἀμυνουμέ-
» νοις ὑμᾶς προσδέχεσθε μετ' ὀπλων ὀκ εἰς μα-
» κρὰν. Ταῦτα πρὸς τ̃ πρεσβυτῶν ἀφικομένων εἰς
Ῥώμυλον ἀκούσας ὁ Τύλλος, τότε τὸς Ἀλβανὸς προ-
σάγειν ἐκέλευσε, κὴ παρ' ὧν ἦκοιεν λέγειν. ἀπαγγειλάν-
των δ' αὐτ̃ ὅσα προσέταξεν ὁ Κλοίλιος, κὴ τ̃ πόλεμον
» ἀπρεπῶς εἰ μὴ τὸ δίκαιον τ̃ δίκης, Ἐγὼ πρότερος
» ὑμῶν, ἔφη, τοῦτο πεποίηκα, κὴ μηδὲν ὑγρότερος ὢν ἐ-
» κέλευον ἃ σεσῶφκα, φαίνομαι παρ' ὑμῶν πρότερον
» αὐτὰ λαμβάνων κὴ μηδενὸς λόγου ἀξιούμενος· ὅθεν δὴ
» τ̃ ἀναγκαῖόν τε κὴ δίκαιον Ἀλβανοῖς ἀναγγέλλω πόλε-
» μον, ἀ μόνον τὰς οἰκείας καθοπλίζων δυνάμεις, ἀλλὰ
» κὴ τὰς παρὰ τ̃ ὑπηκόων ὑπικαλούμενος. ὡς γ̃ πρῶ-
τα ἦσαν αὐτοῖς· μετ' οὐ πολὺ δὲ τὰς παρεσκευάζοντο ἀμφότεροι πρὸς πόλεμον, ἀ μόνον τὰς
οἰκείας ὑπερπίπτουσας δυνάμεις, ἀλλὰ κὴ τὰς παρὰ τ̃ ὑπηκόων ὑπικαλούμενοι· σημεῖον ὁμοίως, κὴ καταστρα-
τοπεδεύουσι τεσσαράκοντα σταδίοις τ̃ Ῥώμης ἀπο-
χούσας· οἱ μὲν Ἀλβανοὶ, παρὰ τὰς καλουμένας Κλοι-
104 λίας τάφρους· φυλάττουσι γὰρ ἔτι τ̃ δ' καταστρατοπεδεύσαντος αὐτὰς ὑπίκλησιν· Ῥωμαῖοι γ̃, ὀλίγον ὑστερώτ̃
ὑπιόντες ἐπιτηδειότερον εἰς στρατοπεδείαν τόπον ἐκλεξάμενοι.
ἐπεὶ γ̃ σωφρόνως ἀλλήλων ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις,
ὅτε πλήθει λεγομένας ὅτε ὁπλισμοῖς τελείας, οὔτε
τ̃ ἡλικίας παρασκευῆς ὅλας ὑκαταφρονήτους, τῆς
μὲν ταχείας ὑπὸ τ̃ ἀγῶνα ὁρμῆς, ἣν κατ' ἀρχὰς εἶ-
χον ὡς αὐτῇ ἐφόδῳ βεβιασόμενοι τὸς πολεμίους, ἀπέ-
σχον· φυλακῆς γ̃ μᾶλλον ἢ προεπιχειρήσεως προ-
νοιαν ἐλάμβανον, ὑφηλοτέροις ἐγκειμένοις χάραξας.
εἰσῆλθε τε αὐτῶν τοῖς μεσάτοις εἰς τὸς λογισμοὺς ὡς
τὰ κράτιστα βουλευομένοις, κὴ καταμέμφεται τ̃ ὀν τέ-
λει ἑλκομένου γ̃ χρόνου ἀργὸν καὶ κενῆς· οὐδὲν γὰρ ὅτι κὴ λό-
γου ἄξιον ἦγε· καταδρομῆς φιλῶν ἢ συμπλοκῆς
ἱππέων ἔλαττον ἀλλήλοις. ὁ γ̃ τ̃ πολέμου δόξας αἴ-
τιος γεγενέναι Κλοίλιος, ἀχθόμενος ὑπὸ τῇ ἀπραξίᾳ
καθέδρᾳ, γνώμην ἔσχεν ἐξάγειν τ̃ στρατιὰν, κὴ προ-
καλεῖσθαι τὸς πολεμίους εἰς μάχην· ἐὰν δὲ μὴ ὑπα-
κούσωσι, προσβαλεῖν αὐτῶν τοῖς τὰ ἐρύματα. πα-
σκευασάμενος δὲ τὰ πρὸς τ̃ ἀγῶνα, κὴ εἰ δέοι
τειχομαχίας, ὅτα τῷ τοιούτῳ προσφόρα ἔργῳ μη-
χανησάμενος, ἐπεὶ νὺξ ἐλύετο, καθεύδων ἐν τῇ στρα-
τηγικῇ σκηνῇ, παρούσης αὐτῷ τῆς εἰωθυίας φυλα-
κῆς, πρὸς τ̃ ὄρθρον νεκρὸς, ὅτε σφαγῆς,

iure passi sunt repulsam, fœderis trãsgressores bello adoriri fas esse. Vos autem violati huius iuris esse reos, res ipsa indicat. priores enim res negastis repetentibus, & priores nobis bellum indixistis. quare intra breue tempus exspectate qui armis iniuriã vindicent. His ex legatorum relatione cognitis, Tullus tum demum Albanorum legatos accitos iubet caussam aduẽtus exponere. Quibus Cluilii mandata renuntiantibus, bellumque minantibus si non possent ius suum consequi: Equidem prior, inquit, feci quod vos nunc facitis: & quoniam nihil eorum quæ fœderis conditiones postulant obtinui, liquet a vobis prius id violatum ac contemptui habitum. quamobrem iustum & necessarium Albanis bellum denuntio, non solum domesticis copiis id gesturus, verum etiam accersitis subditorum auxiliis. His de caussis post factos vtrinque apparatus maximos, & coactas tam domesticas quã sociales copias, castra collata sunt quadragesimo ferme ab vrbe stadio. ea metati sunt Albani ad fossam Cluiliam; quæ nunc quoque nomẽ auctoris retinet: Romani paulo citerius, opportuniore castris loco delecto. Vt vero mutua consideratione satis apparuit neutram partem vel numero vel armis vel apparatu cetero alteri cedere, primus ille impetus aliquantum refrixit, quo vtrique ad certamen ferebãtur quasi prima impressione hostem profligaturi magisq; de præcauenda quam de inferenda vi solliciti, altius educebant vallum. iamque prudentiores, quibus optima in mentem veniebant consilia, duces inculabant. Cum itaque frustra tempus tereretur, nihilque memoratu dignum gereretur, (nam velitum duntaxat aut equitum excursionibus alteri alteros adoriebantur) incentor belli Cluilius ægre ferẽs ignauã desidiam, cogitabat productο in aciem exercitu hostẽ ad pugnã prouocare: quã si detrectaret, in munitiones impetũ conuertere. Præparatis igitur omnibus necessariis vel ad decernendũ acie, vel, si opus esset, ad oppugnandos muros, cũ noctu in prætorio cubasset cõsueto stipatus satellitio, mane repertus est mortuus, nullis in corpore exstantibus exdis

ſtrangulationisve aut veneni, aut cuiuſcunq; tãdem violentæ necis veſtigiis. Qui caſus cum omnibus admirandus, vt erat, videretur; & cauſſa quæreretur, (nã ne morbum quidem antegreſſum cauſſari quiſquam poterat) quidã, ad diuinam prouidentiam referre ſoliti cunctas fortunas hominũ, ſuperûm indignatione exſtinctũ iactabant; vt qui metropolim contra ſuam coloniam incitaſſet ad bellum iniuſtum ac minime neceſſarium. alii, qui quæſtus gratia geri bella iudicabant, ſeq; magnis priuari commodis exiſtimabãt, humanis dolis & inuidiæ imputabant totum negotium, cauſſantes aliquem ex ipſius æmulis comparaſſe occultum & deprehenſu difficile venenum, eoq; vſum in hominis perniciem. alii rurſum aiebant eum præ mærore & inopia conſilii ſibi necem conſciuiſſe, quando omnes conatus difficiles videret ac irritos, nihilque ſuccedere ex ſententia, contra quam belli principio ſperauerat. qui vero ab odio æque ac gratia ducis liberi, in optimam partem hunc caſum interpretabãtur, his nec deorum ira, nec æmulorum inuidia, nec ipſius deſperatio videbatur exſtinxiſſe hominem, ſed fatum & naturæ neceſſitas, velut expleta portione debita, quam cuique naſcenti ſua ſors deſtinat. Ita Cluilius priuſquam aliquid ſtrenue geſſiſſet, tali fine abſumptus eſt. In eius locum imperator ab exercitu creatus eſt Metius Fufetius, vir nec bello adminiſtrãdo idoneus, nec in pace colenda conſtans. Is, ſi quis Albanorum alius, turbandæ duarum ciuitatum quietis iam dudum fuerat cupidus, eaque præcipue de cauſſa Cluilio ſucceſſor datus: at potitus imperio, perſpecta præſentis negotii difficultate ac perplexitate, mutabat cõſilium, bellumq; cunctãdo trahebat, quod videret in plerisq; Albanis belli ardorem refrixiſſe, extaque de pugnæ exitu cõſulta nihil fauſti portendere. tandẽ viſum eſt miſſo caduceatore hoſtem ad fœdus faciendũ prouocare; præſertim cum cognouiſſet, vtrisq; aliunde imminere periculum; & vtrasq; copias, niſi incautum hoc bellum componerent, *de repente* ab aliis oppreſſum iri. id periculũ erat huiuſmodi. Veiẽtes & Fidenates, cũ magnas haberẽt ciuitates, temporib. Ro-

οὔτε ἀλγόνης, οὔτε φαρμάκων, ἅτε δηλης βιαίας συμφορᾶς σημεῖον ὂπὶ τῷ σώματος οὐδὲν ἔχον. τοῖς δὲ δόξα δὲ τῷ πάθους, ὥσπερ ἰῶ, ἅπασι φαινομένῳ, καὶ ζητουμένης τῆς αἰτίας· οὔτε γὰρ νόσον προηγημένην εἶχε τις αἰτιάσασθαι· οἱ μὲν ὂπὶ τὴν θείαν προ- "
νοιαν ἀπάσας τὰς ἀνθρωπίνας ἀναφέρηλες τύχας, "
κ' χόλον δαιμόνιον ἔλεγον αὐτὸν ἀποθανεῖν, ὅτι πο- "
λεμον ἐξέκαυσε τῇ μητροπόλει προς τὴν ἀποικίαν
οὔτε δίκαιον οὔτε ἀναγκαῖον· οἱ δὲ χρημαλισμὸν ἡγού-
μενοι τὸν πόλεμον, καὶ μεγάλων ἀποστερεῖσθαι νομί-
ζοντες ὠφελῶν, εἰς ὂπιβουλὴν καὶ φθόνον ἀνθρώ-
πινον τὸ ἔργον μετέφερον, αἰτιώμενοι τῶν αὐτοπο-
λιθυομένων τινὰς ἀφανῆ καὶ δυσεξέλεγκτα φθόνῳ
φάρμακα, ἀφ' τούτων τὸν ἄνδρα ἀνηρηκέναι· οἱ δὲ,
ὡσὸ λύπης τε καὶ ἀμηχανίας κατάθυμον, ἐκουσίῳ
χρήσασθαι τελευτῇ αὐτὸν ἔφασαν, ὂπῃ ἀπόνως
χαλεπὰ καὶ ἄπορα συνέβαινεν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἐχώ-
ρει κατὰ νοῦν τῶν ἐν ἀρχαῖς, ὅτε εἰς τὰ πράγμα-
τα εἰσῆλθε, παρὰ δοκηθέντων. τοῖς δ' ἐκτὸς οὖσι φιλίας
τε καὶ ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν στρατηγὸν, καὶ ἀπὸ παν-
τὸς τοῦ βιάίου κρίνουσι τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἡ θεία
νέμεσις, οὔτε ὁ τῶν αὐτοπολιθυομένων φθόνος, οὔθ' ἡ
τῶν πραγμάτων ἀπόγνωσις ἀνηρηκέναι τὸν ἄνδρα
ἐδόκει, ἀλλ' ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη, καὶ τὸ χρεὼν, ὡς
ἐκπεπληρωκότα τὴν ὀφλομένην μοῖραν, ἣν ἅπασι "
τοῖς γενομένοις πέπρωται τυχεῖν. Κλοίλιος μὲν δὴ "
πρὶν ἢ γενναῖον ἀποδείξασθαί τι, τοιαύτης τελευτῆς
ἔτυχεν. εἰς δὲ τὸν ἐκείνου τόπον ἀποδείκνυται στρατηγὸς
αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ὂπὶ τοῦ στρατοπέδου Μέτιος Φυ-
φέτιος, ἀνὴρ οὔτε πολέμου ἡγεμὼν ἱκανὸς, οὔτε εἰρή-
νης βέβαιος φύλαξ· ὃς τοῦδενὸς ἦττον Ἀλβανῶν πρό-
θυμος ὢν κατ' ἀρχὰς λῦσαι τὰς πόλεις, καὶ λῦσαι
τοῦτο τὸ ἀρχῆς μέρος Κλοιλίου θάνατον αἰτιωθείς,
ὂπῃ τῆς ἡγεμονίας ἔτυχε, καὶ ὅσα ἰῶ ἐν τοῖς πρά-
γμασι δυσχερῆ καὶ ἄπορα συνῆδεν, οὐκ ἐπιδιέμενεν
ὂπὶ τοῖς αὐτοῖς βουλεύμασιν, ἀλλ' εἰς ἀναβολὰς
καὶ λῆστείας ἄγειν ἠξίου τὰ πράγματα, ὁρῶν
οὔτε τοῖς Ἀλβανοῖς σύμπνοιαν ὁμοίαν ἔχοντας ἐπι
θυμίαν πρὸς πόλεμον, οὔτε τὰ σφάγια, ὁπό-
τε γένοιτο τῆς μάχης, καλὰ γενόμενα· τελευτῶν
δὲ εἰς καταλλαγὰς ἔγνω προσκαλεῖσθαι τοὺς πολε- 105
μίους, πρότερον ὂπικηρυκεύσάμενος, μαθὼν τὸ ὂπι-
κρεμάμενον ἔξωθεν Ἀλβανοῖς τε καὶ Ῥωμαίοις κίνδυ-
νον, εἰ μὴ παύσειεν τὸ πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, ἀφύ-
λακτον ὄντα, ὃς ἔμελλεν ἀμφοτέρας ἀναρπάσεσθαι τὰς
δυνάμεις. ἰῶ γ' τοιόσδε· διενενοήκει Φιδηναῖοι μεγά-
λας ἔχοντες πόλις, ὂπὶ μὲν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείας
εἰς πό-

οὔτε ἀλγόνης, οὔτε φαρμάκων, ἅτε δηλης βιαίας συμφορᾶς σημεῖον ὂπὶ τῷ σώματος οὐδὲν ἔχον. τοῖς δὲ δόξα δὲ τῷ πάθους, ὥσπερ ἰῶ, ἅπασι φαινομένῳ, καὶ ζητουμένης τῆς αἰτίας· οὔτε γὰρ νόσον προηγημένην εἶχε τις αἰτιάσασθαι· οἱ μὲν ὂπὶ τὴν θείαν προ- "
νοιαν ἀπάσας τὰς ἀνθρωπίνας ἀναφέρηλες τύχας, "
κ' χόλον δαιμόνιον ἔλεγον αὐτὸν ἀποθανεῖν, ὅτι πο- "
λεμον ἐξέκαυσε τῇ μητροπόλει προς τὴν ἀποικίαν
οὔτε δίκαιον οὔτε ἀναγκαῖον· οἱ δὲ χρημαλισμὸν ἡγού-
μενοι τὸν πόλεμον, καὶ μεγάλων ἀποστερεῖσθαι νομί-
ζοντες ὠφελῶν, εἰς ὂπιβουλὴν καὶ φθόνον ἀνθρώ-
πινον τὸ ἔργον μετέφερον, αἰτιώμενοι τῶν αὐτοπο-
λιθυομένων τινὰς ἀφανῆ καὶ δυσεξέλεγκτα φθόνῳ
φάρμακα, ἀφ' τούτων τὸν ἄνδρα ἀνηρηκέναι· οἱ δὲ,
ὡσὸ λύπης τε καὶ ἀμηχανίας κατάθυμον, ἐκουσίῳ
χρήσασθαι τελευτῇ αὐτὸν ἔφασαν, ὂπῃ ἀπόνως
χαλεπὰ καὶ ἄπορα συνέβαινεν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἐχώ-
ρει κατὰ νοῦν τῶν ἐν ἀρχαῖς, ὅτε εἰς τὰ πράγμα-
τα εἰσῆλθε, παρὰ δοκηθέντων. τοῖς δ' ἐκτὸς οὖσι φιλίας
τε καὶ ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν στρατηγὸν, καὶ ἀπὸ παν-
τὸς τοῦ βιάίου κρίνουσι τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἡ θεία
νέμεσις, οὔτε ὁ τῶν αὐτοπολιθυομένων φθόνος, οὔθ' ἡ
τῶν πραγμάτων ἀπόγνωσις ἀνηρηκέναι τὸν ἄνδρα
ἐδόκει, ἀλλ' ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη, καὶ τὸ χρεὼν, ὡς
ἐκπεπληρωκότα τὴν ὀφλομένην μοῖραν, ἣν ἅπασι "
τοῖς γενομένοις πέπρωται τυχεῖν. Κλοίλιος μὲν δὴ "
πρὶν ἢ γενναῖον ἀποδείξασθαί τι, τοιαύτης τελευτῆς
ἔτυχεν. εἰς δὲ τὸν ἐκείνου τόπον ἀποδείκνυται στρατηγὸς
αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ὂπὶ τοῦ στρατοπέδου Μέτιος Φυ-
φέτιος, ἀνὴρ οὔτε πολέμου ἡγεμὼν ἱκανὸς, οὔτε εἰρή-
νης βέβαιος φύλαξ· ὃς τοῦδενὸς ἦττον Ἀλβανῶν πρό-
θυμος ὢν κατ' ἀρχὰς λῦσαι τὰς πόλεις, καὶ λῦσαι
τοῦτο τὸ ἀρχῆς μέρος Κλοιλίου θάνατον αἰτιωθείς,
ὂπῃ τῆς ἡγεμονίας ἔτυχε, καὶ ὅσα ἰῶ ἐν τοῖς πρά-
γμασι δυσχερῆ καὶ ἄπορα συνῆδεν, οὐκ ἐπιδιέμενεν
ὂπὶ τοῖς αὐτοῖς βουλεύμασιν, ἀλλ' εἰς ἀναβολὰς
καὶ λῆστείας ἄγειν ἠξίου τὰ πράγματα, ὁρῶν
οὔτε τοῖς Ἀλβανοῖς σύμπνοιαν ὁμοίαν ἔχοντας ἐπι
θυμίαν πρὸς πόλεμον, οὔτε τὰ σφάγια, ὁπό-
τε γένοιτο τῆς μάχης, καλὰ γενόμενα· τελευτῶν
δὲ εἰς καταλλαγὰς ἔγνω προσκαλεῖσθαι τοὺς πολε- 105
μίους, πρότερον ὂπικηρυκεύσάμενος, μαθὼν τὸ ὂπι-
κρεμάμενον ἔξωθεν Ἀλβανοῖς τε καὶ Ῥωμαίοις κίνδυ-
νον, εἰ μὴ παύσειεν τὸ πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, ἀφύ-
λακτον ὄντα, ὃς ἔμελλεν ἀμφοτέρας ἀναρπάσεσθαι τὰς
δυνάμεις. ἰῶ γ' τοιόσδε· διενενοήκει Φιδηναῖοι μεγά-
λας ἔχοντες πόλις, ὂπὶ μὲν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείας

εἰς πό-

εἰς πόλεμον ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας Ῥωμαίοις κατέστησαν, ἐν ᾧ πολλὰς ἀπολέσαντες δυνάμεις ἀμφότεροι, καὶ χώρας ἀποδασμῷ ζημιωθέντες, ὑπήκοοι τοῖς κεκρατηκόσιν ἠναγκάσθησαν γενέσθαι· περὶ ὧν ἐν τῇ τοῦ βίου τούτου δεδήλωκα γραφῇ ὃ ἀκριβέστατον ἦν τῆς Νομᾶ Πομπιλίου δυναστείας, εἰρήνης ἀπολαύσαντες βεβαίου, πολλῷ ἔργον ἐπίδοσιν εἰς ἀνδρίαν τε καὶ πλοῦτον, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν. τότοις δὴ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπαρθέντες, ἐλευθερίας τε αὖθις ὠρέγοντο, καὶ φρόνημα ἐλάμβανον ὑψηλότερον, παρεσκευάζοντό τε ὡς οὐκ ἐπὶ Ῥωμαίων ἀκροώμενοι. τέως μὲν οὖν ἄδηλος αὐτῶν ἡ ἀποστάσεως ἰδέα, ἐν δὲ τῷ τοῖς Ἀλβανοῖς ἐφανερώθη πολέμῳ. ὡς γὰρ ἐπύθοντο πανστρατιᾷ Ῥωμαίους ἐπεληλυθότας ἐπὶ τοῖς Ἀλβανοῖς ἀγῶνα, κράτιστον νομίσαντες εἰληφέναι καιρὸν ἐπιθέσεως, ἀπορρήτοις ἐποιήσαντο λόγοις τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν συνωμοσίαν, πείθοντες εἰς ὁπλοφορὴν δυναμένους εἰς Φιδήνας συνελθεῖν, κρύφα καὶ κατ' ὀλίγους ἰόντας, ὡς μὴ ἧκιστα γνῶναι τοὺς ἐπιβουλευομένους καταφανῆς· ἐκεῖ δὲ νομίσαντας ἐκδέχεσθαι τὸν καιρόν, ὅτε αἱ Ῥωμαίων τε καὶ Ἀλβανῶν δυνάμεις σκηνοῦσαι εἰς χάρακας ἐπὶ τὸν ἀγῶνα συνέβαλλον· τοῦτο δὲ φανερὸν αὐτοῖς ποιῆσαι ἔμελλον λόγοις συμβόλων σκοποί τινες ἐν τοῖς ὄρεσι λοχῶντες· ὅτου γὰρ ἴδοιεν τὰ σημεῖα, λαβόντας ὅπλα χωρεῖν ἐπ' αὐτοὺς ἐδόκουν πάντας ἅμα τάχος. ἦν δὲ ἡ πολλὴ ἐπὶ εἰς χάρακας ἀπὸ Φιδήνης φέρουσα ὁδός, ἀλλ' ὅσον ἢ δυοῖν ὥραις ἢ τρισὶν ἀπεῖναι δυναθεῖσαν, εἰ μακρότατον. ἐπιφανέντας δ' ἀγῶνι τέλος ἤδη ἔχοντι, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, μηδὲν ἡγεῖσθαι φίλιον, ἀλλ' ἐάν τε Ἀλβανοὶ νικῶσιν, ἐάν τε Ῥωμαῖοι, κτεῖναι τοὺς κεκρατηκότας αὐτῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἃ διέγνωσαν πρᾶξαι τοῖς πεπρεσβευκόσι τὸν πόλεων. εἰ μὲν οὖν θρασύτερον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ὥρμησαν Ἀλβανοὶ Ῥωμαίων καταφρονήσαντες, καὶ μιᾷ κρίναι μάχῃ τὰ ὅλα διέγνωσαν, οὐδὲν ἂν τὸ κωλῦον ἦν τὸν τε καταπολαυσθέντα δόλον ἔτι αὐτοῖς λεληθέναι, καὶ διεφθάρθαι τὰ στρατεύματα αὐτῶν ἀμφότερα· νῦν δὲ ἡ μακρὰ τοῦ πολέμου προοδοποιοῦσα ἅπασι γνωμένη, καὶ ὁ χρόνος ἐν ᾧ παρεσκευάζοντο πολλὰ ἀφῃρημένοι, διέχεεν αὐτῶν τὰ βουλεύματα. τῶν γὰρ οὐκ ἐν συνωμοσίαις τινὲς, εἴτε οἰκείᾳ κέρδη προβλέψεσθαι ζητοῦντες, εἴτε τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἑτέρων καὶ ὅ ἔργον εἰσηγησαμένοις φθονοῦντες, εἴτε μισοπονηρίᾳ ἑτέραν δεδιότες, ὅτι πολλοῖς συνέβη παθεῖν ἐν ταῖς πολυανθρώποις καὶ χρονιζομέναις συνωμοσίαις, εἴτε τοῦ δεῖσθαι ἀναλαζόμενοι γνώμης οὐκ ἀξιόστης ἔργον δυόσιον εἰς εὐτυχὲς καταστῆσαι τέλος, μισυταὶ γίνονται τοῖς πολεμίοις τοῦ δόλου. ταῦτα δὴ μαθὼν

muli cum Romanis de principatu & potestate bello contenderant, victique multis suorum desideratis, & parte agri mulctati, coacti fuerant se victori submittere, vt supra exposui accuratius. Deinde sub Numa Pompilio stabilem pacem nacti, viris pariter ac fortunis, ceteraque felicitate multum erant aucti: iisque bonis elati, ad libertatem & altiora celsis animis aspirabant, Romanumque iugum excutere parabant. Sed eius defectionis propositum hactenus dissimulatum, Albano demum bello se prodidit. vt enim cognouerunt Romanos totis copiis profectos ad certamen cum Albanis ineundum, rati se nactos egregiam rei gerendæ occasionem, clandestina per potentissimos facta cõiuratione iusserunt, vt quotquot arma ferre possent, occultis itineribus Fidenas cõuenirent; ita tamen ne plures simul intrarent, quo magis laterent insidiæ: ibi obseruarent tempus dum Romanorum simul & Albanorum exercitus relictis castris prodirent in aciem: quod cogniturі erant e speculatorib. per montes dispositis. ab his signo dato, vt vniuersi armati propere contenderent ad castra, non longe, sed duarum aut ad summum trium horarũ itinere Fidenis dissita. tum vero superuenientes prœlio iam peracto, vt credi par erat, omnes haberent pro hostibus; & victores siue hos siue illos ferro aggressi conficerent. Hoc facinus illi ciuitatum principes animo designarãt. Si ergo Albani spretis Romanis audacius in pugnam ruissent, ac de summa rerum vno prœlio decernere statuissent, nihil obstitisset quo minus & insidiarum dolus latuisset, & vterque exercitus deletus fuisset. nũc vero insperata belli mora, & tempus apparatus longius, dissipauit illorum consilium. quidam enim e coniuratis, siue propriis prospicientes commodis, siue proceribus suis & facinoris auctoribus inuidentes, seu veriti ne index alius extisteret, vt fit in multorum capitum & longioris temporis cõiurationibus; seu animi dictatis instincti, vt qui nefarium facinus prosperis succesſib. indignũ iudicaret, dolũ prodiderũt hostibus. Quo cognito

Fufetius maiore ſtudio adnixus eſt negotiũ inter partes cõponere, quando neutris integrũ eſſet aliter facere. Romanus etiam rex de coniuratione ab amicis Fidenatibus factus certior, nec ipſe hortanti ad pacem Fufetio ſe difficilem præbuit. Itaq; congreſſi ad colloquium medio inter caſtra campo vterq; cũ ſuis conſiliariis viris prudentibus, primum ſe cõſalutauerunt vt ante conſueuerant: deinde cum alteri alteros, vt amici & cognati, comiter excepiſſent, de pace faciẽda loqui cœperunt: Albanusq; prior in hanc ſententiam verba fecit: Neceſſarium mihi videtur ante omnia cauſſas proferre, cur a me belli componẽdi factũ ſit initium; quum nec armis a vobis ſuperatus ſim, nec excluſus commeatibus: ne forte putetis me propriis diffiſum viribus, veſtraque potentia velut inexpugnabili præſidio territum, honeſtum belli finem quærere. nam ſi tale quidpiam de nobis perſuaſum haberetis, grauiores eſſetis aduerſarii, nec vllæ nobis conditiones æquæ ac tolerabiles a vobis ſperandæ eſſent, vt victoria iam potitis. ne igitur de inſtituto meo, quo bellum cõponere ſtudeo, falſas aliquas animis concipiatis ſuſpiciones, veras accipite cauſſas. Ego cum primum dictator a meis ciuibus creatus, eum magiſtratũ inii, cogitare cœpi quidnam concordiã noſtrorum populorũ cõturbaſſet. cumque animaduertiſſem leues quoſdam & friuolos prętextus, nec ad dirimendam arctiſſimam cognatorum amicitiam ſatis idoneos; non probabatur mihi nec Albanorum nec veſtrum conſilium. poſtquã vero ad res acceſſi, & ſingulorũ animos experiri cœpi, adeo in hac ſentẽtia cõfirmatus ſum, vt etiam maximæ inſaniæ vtriq; mihi accuſandi eſſe videamur. vidi enim nec in priuatis nec in publicis cœtib. omnes Albanos vno cõſenſu bellum expetere. Cũq; extra ſuper pugna conſulerẽ, & diuina ſigna lõge difficiliora eſſent quã quæ humanis cogitationibus præcipiũtur difficultates, admodũ mœſtus hærebã & animi dubius. Quapropter his cogitationibus inhibita pugnandi libidine, procraſtinando bellũ duxi, exiſtimans vos priores *reſarciendæ* amicitiæ mentionẽ facturos. quod vtiq; vos Tull· priores decebat facere, vt colonos noſtros, nec exſpectare donec inciperet vrbs matrix. quẽ enim honorẽ

ὁ Φυφέτιος ἐπὶ μᾶλλον ἔσπευσε ποιῆσαι τὰς διαλύσεις, ὡς οὐδὲ αἱρέσεως ἐπὶ τῷ μὴ ταῦτα πρᾶξαι σφίσι καλλιπομένης. ἐγεγένητο γὰρ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ταύτης ἡ μήνυσις οὐδὲ τῶν ἐκ Φιδηνῶν φίλων· ὥστ' αὐτὸς ἐπὶ ἀμφιλλήξεις, δέχεται τὰς Φυφετίου προκλήσεις. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον εἰς τὸ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων χωρίον ἐπαγόμενοι συμβούλους ἑκάτεροι τοὺς φρονιμωτάτους ἀλλήλοις, ὡς πρότερον εἰώθεσαν, καὶ φιλο- 106
φρονηθέντες τὰς ἑταιρικάς τε καὶ συγγενικὰς φιλοφροσύνας, διῆλθον τοῖς τῶν ἀμφιλύσεων. ἦρχετο δὲ ὁ Ἀλβανὸς πρότερον τοιάδε λέγων· Ἀναγκαῖόν εἶναί μοι δοκεῖ ὑπιδεῖξαι τὰς αἰτίας πρῶτον, δι' ἃς ἐγὼ πρῶτος « 10
ἠξίωσα περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου διαλέγεσθαι, ἵνα « μάχῃ κρατηθεὶς ὑφ' ὑμῶν, ἵνα ὑπὸ δυσπορισμοῖς εἰσάγε- « σθαι κωλυόμενος δυνάμεως ἀθένειαν καλέγωσι « κρύπτα, τὴν δὲ ὑμετέραν ἰσχὺν δικαιοτάτην εἶναι νομί- « ζοντα, ὑπερεπῆ ζητεῖν ἀπαλλαγὴν τοῦ πολέμου. ἀ- « φορήτοις γὰρ δυνάμεσι τοῦ βαρύτητος, εἴ τι πταισθείη « τε περὶ ἡμῶν τοιοῦτον, οὐδὲν ἂν τῶν μετείων ὑποφυγεῖ- « νοιτε ποιεῖν, ὡς κρατοῦντες ἤδη τοῦ πολέμου. ἵνα δὴ μὴ « ταῖς ψευδέσι αἰτίαις εἰκάζητε περὶ τῆς ἐμῆς προαιρέ- « σεως, δι' ἃς ἀξιῶ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον, ἀκού- « σαλε ταῖς ἀληθείαις· ἐγὼ στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τῆς « πατρίδος αὐτοκράτωρ, ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρ- « χὴν, ἐσκόπουν τίνες ἂν αἱ σωτηρίαι εἶεν ταῖς πόλεσι « ἡμῶν προφάσεις. ὁρῶν γὰρ μικρὰς καὶ φαύλας, καὶ ἀρ « ἱκανὰς διελεῖν ταυτὶν φιλίαν καὶ συγγένειαν, ἃ τὰ « κράτιστα ἡγούμην ἅτε Ἀλβανοῖς ἅτε ὑμᾶς βουλεύ- « σασθαι. ἔτι δὲ μᾶλλον ἔγνων τοῦτο, καὶ πολλῶν κατέ- « γνων ἀμφοτέρων ἡμῶν μανίαν, ὅτῳ παρῆλθον ὅπως « τὰ πράγματα, καὶ πεῖραν ἐλάμβανον τῆς ἑκάστου προ- « αιρέσεως. ἅτε γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις ἅτ' ἐν τοῖς κοινοῖς συλ- « λόγοις ὁμονοοῦντας ὑπὲρ τοῦ πολέμου πάντας Ἀλβα- « νοὺς ἑώρων· μακρῷ δὲ πιστοτέρῳ λογισμῷ « καὶ λαμβανομένων χαλεπῶν, τὰ δαιμόνια σημεῖα, « ὁπότε χρησαίμην σφαγίοις περὶ μάχης, χαλεπω- « τέρα γινόμενα, πολλῷ δυσθυμίαν παρῆκέ μοι καὶ ἀμη- « χανίαν. ἀθυμούμενος δὴ ταῦτα, τὸν μὲν ὅπως τὰς ἀγω- « νας ὁρμῆς ἐπέσχον, ἀναβολὰς ἐποιού- « μην τοῦ πολέμου, πρότερος ὑμᾶς οἰόμενος δεῖξαι « τὴν περὶ φιλίας λόγων· καὶ ἔδει γε, ὦ Τύλλε, τοῦτο ποιεῖν « ὑμᾶς ἀπίκους ὄντας ἡμῶν, καὶ μὴ περιμένειν ἕως ἡ « μητρόπολις δέξηται. ὅσῃ γὰρ ἀξιόσει μιμῆς τυγχάνειν οἱ « πατέρες

bat facere, vt colonos noſtros, nec exſpectare donec inciperet vrbs matrix. quẽ enim honorẽ

» πατέρες τῶν δὲ τῶν ἐγγόνων, τοσαύτης οἱ κλίσανλες
» τὰς πόλεις τῶν δὲ τῶν ἀποίκων. ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς ἐμέλ-
» λομεν καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς τῶν μὴ
» γνωμόνων ἀξίοισι λόγων, ἑτέρα τὶς ἡμᾶς ἀνάγκη
» χρείπων πρώτος ἀνθρώπινος λογισμοῦ παρελαβόσα
» σιωπᾶν· ἐγὼ ἐγὼ πυθόμενος ἔπι λανθάνειν ὑμᾶς,
» οὐκ ἔτ' ᾠόμην δεῖν τῆς εὐπρεπείας τῶν ἀμφοτέ-
» γων ἐπιλάζεσθαι. δύναι γὰρ, ὦ Τύλλε, μηχαναὶ πλέ-
» κονται καθ' ἡμῶν, καὶ δόλος ἄφυκτος ἔρραπται κατ'
» ἀμφοτέρων, ὃς ἔμελλεν ἀκονιτὶ καὶ δίχα πόνου πρώτα 10
» συντείψειν καὶ διαφθερεῖν ἡμῶν τὰ πράγματα,
» πυρὸς ἢ πολέμου δίκαιον ἐμπεσόν. δημιουργοὶ δὲ τῶν
» δυσσεβῶν βουλευμάτων εἰσὶν οἱ δυνατώτεροι Φιδηναίων
» τε καὶ Οὐεντανῶν ἐνοικοῦντες. ὅσιος δὲ ὁ τῆς ὑποδου-
» λῆς αὐτῶν τρόπος ἐστὶν, καὶ πόθεν εἰς ἐμὲ ἡ τῶν ἀπορ-
» ρήτων βουλευμάτων γνῶσις ἐλήλυθεν, ἀκούσατε. Ταῦ-
τα εἰπὼν δίδωσι τῶν παρόντων τινὶ ἀναγνῶναι τὰς
ὑποτολὰς, ἃς αὐτῷ κεκομικώς τις ἐτύγχανε πρώτα τ
ἐν Φιδηνῇ ξένων, καὶ τ' κομίσαντα αὐτὰς παρήγα-
γεν. ἀναγνωσθεισῶν δὲ τῶν ὑποτολῶν, καὶ τῶ ἀνδρὸς 20
ἐξηπατημένου πρώτα ὅσα πρώτα τῶν συνειδημένων
αὐτὰς ἀπὸ στόματος ἤκουσεν, ἐκπλήξεώς τε μεγά-
λης καταχούσης τὸν ἀκούοντας, οἷα εἰκὸς ὑπὸ τηλι-
κούτῳ κακῷ παρ' ἐλπίδας ἀκουσθέντι, ὑποσχὼν ὁ
» Φαβέριος πάλιν ἔλεξεν· Ἀκηκόατε τὰς αἰτίας, ἄνδρες
» Ῥωμαῖοι, δι' ἃς ἐγώ τε ἀνεβαλόμην τὸν περὶ ὑ-
» μᾶς ἀγῶνα· νῦν δὲ καὶ τ' περὶ φιλίας ἠξίωκα περὶ-
107 » λεπτος ἀρχὴν λόγων. ὑμεῖς δὲ ὃ μὴ τοῦτο ἤδη σκοπεῖ-
» σθε, πότερον οἴεσθε δεῖν περὶ βοιδίων καὶ περιβάτων
» ἀρίστης ἄσπιδος πόλεμον φυλάξειν πρὸς τὸν κλί- 30
» σαντας καὶ πατέρας, ἐν ᾧ καὶ κρατηθέντες ἀπολεῖσθε καὶ
» κρατήσαντες· ἢ διαλυσάμενοι τ περὶς τὸν συλλήψ
» ἔμπραν, μᾶλ' ἡμῶν ὅτι τὸν κοινοὺς ἐμπρούς χαρεῖν, οἵ γε
★ » ὑ μόνον ἐβούλευσαν ἀφ' ὑμῶν ἀλλὰ καὶ ἐπσυά-
» σασιν, οὔτε πεπονθότες οὐδὲν δεινὸν, οὔτε μὴ πάθωσι
» δεδιότες· καὶ οὐδὲ ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐπέθεντο ἡμῖν, ὡς
» ὁ κοινὸς ἀξιοῖ τοῦ πολέμου νόμος, ἀλλ' ὑπὸ σκέ-
» πους, ὡς δυνατὸν ἦκιστα ὑπόδοιτο τις αὐτῶν τῷ ὑποβουλίῳ
» καὶ φυλάξαιτο. ἀλλὰ γὰρ ὅπερ μὲν ὑπὲρ τοὺς ἀνοσίους
» ἀνθρώπους ἰτέον ἡμῖν ἀπάσῃ σπουδῇ καταλυσαμέ- 40
» νοις τὰ ἔμπεδα· μανίας γὰρ πατέρας ἀξιοῦν· ὡς ἐγνω-
» κόσιν ὑμῖν καὶ ποιήσουσιν, οὐδὲν δέομαι πλείω λέγειν
» καὶ παρακελεύεσθαι. ὃν δὲ τρόπον αἱ σπουδαὶ καλαὶ
» καὶ συμφέρουσαι γένοιντ' ἂν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι·
» τοῦτο γὰρ ἴσως βουλεύεσθε ἀκοῦσαι πάλαι· νῦν ἤδη πει-
» ράσομαι λέγειν. ἐγὼ νομίζω κρατήσας μὲν εἰ σπου-
» δαῖος, καὶ φερεπωδεστάτας συλλύσει καὶ φίλοις περὶς

parentibus liberi, eundē & coloni debent ſuis cōditoribus. Sed interim dū vtriq; cunctamur & obſeruamus vtri priores ad æquas rationes ſint deſcēſuri, externa nos neceſſitas, omni humano cōſilio validior, cōciliat. quam quia nondū fortaſſe noſtis, ego quid recōciliationis decorū poſtularet, nō amplius reſpiciendū cenſui. Graues enim contra nos, Tulle, machinationes ſtruūtur; & dolus in vtrosq; texitur inuitabilis, ſine labore ac (vt aiūt) ſine puluere nos cum omnib. noſtris oppreſſurus & peſſumdaturus, haud aliter q̄ incendiū aut diluuiū. eius impii cōſilii fabricatores ſunt potētiores Veientium & Fidenatiū cōiurati. rationem aūt inſidiarū, & vnde ad me arcanorū cōſiliorum peruenerit notitia, iā audietis. His dictis, vni ex iis qui aderant, legendas dedit literas Fidenis ab hoſpitib. ad ſe miſſas; ſimulq; hominem qui eas attulerat, exhibuit. Cū lectæ eſſent literæ, & tabellarius expoſuiſſet quæ ex ore illorū qui literas ſcripſerant referēda acceperat, attonitis tāto tamq; inopinato periculo omnibus, Fufetius inhibita pauliſper oratione, rurſum pergit dicere: Audiſtis Quirites cur hactenus cunctatus ſim vobiſcū manus cōſerere; nunc & de firmāda amicitia prior verba facere volui. veſtrū ergo eſt diſpicere, vtrum putetis ſatius, ob raptas buculas & ouiculas irreconciliabile bellū aduerſus cōditores & patres veſtros ſequi, in quo vobis ſiue victis ſiue victoribus ſit pereundū; an poſita cum cognatis hominib. ſimultate, nobiſcum cōtra cōmunes inimicos arma ſumere: qui non ſolū a vobis deficere, verū etiā in perniciē veſtram inſurgere decreuerunt, quū nec affecti ſint vlla iniuria, nec iniuriæ metu adacti: idq; nō aperte, ſicut publicū belli ius poſtulat, ſed clā, ne præuideri & præcaueri poſſēt inſidię. Sed quod poſitis inimicitiis in impios ac nefarios homines ſumma viriū contentione ꝓperandū ſit, quū nemo niſi inſanus negauerit, non puto ꝓlixiore apud vos oratione vel exhortatione indigere, q̄ ipſi hoc & nouiſtis, & vltro facturi eſtis. Quo aūt pacto ex vtriuſq; ciuitatis cōmodo finiri bellū poſſit, q̄ id fortaſſe iādudum cognoſcere auetis, nūc conabor oſtēdere. Ego cēſeo optimā & honeſtiſſimā inter cognatos & amicos

fieri reconciliationē, cū depoſita ira, obliuioni ſe-dolo traduntur vniuerſę tā illatæ vtrinq; quam acceptæ iniuriæ: aliquanto autē minus decētem, quādo liberatis a culpa populis, hi ſoli qui ſe mutuis affecerunt iniuriis, ius experiri cogūtur, & exſpectare quod ratio ac lex dictauerit. Harum reconciliationum ea mihi videtur eligenda nobis eſſe quæ decentior eſt & magnanimis viris dignior; communiq; decreto abolenda omnis præteritorum malorum memoria. Quod ſi tibi Tulle non placet, ſed mauis vtrinque accipi & dedi reos iniuriæ, parati ſunt Albani hoc quoq; facere, ſi publicæ prius ſimultates ſint diremptæ. Quodſi quem alium præter hos honeſtiorem iuſtioremve recōciliationis modum habes, quāto ocius eum protuleris, tāto maior tibi habebitur gratia. Poſt hunc dicēdi vices Romanus excipiens ait: Nos quoq; Fufeti magnā imminere nobis calamitatem iudicamus, ſi cędę ac ſanguine cū cognatis decernere cogeremur: & quoties bellica peregimus ſacrificia, exta nos pugnā auſpicari vetuerunt. Nec nos latet occulta Veientiū ac Fidenatium in vtroſq; noſtrū coniuratio, nuper admodū hoſpitum quos illic habemus indicio prodita: ac proinde tū nobis cauemus nequid ab illis detrimēti accipiamus, tū illorum inſidias pro merito vlciſci parati ſumus: nec minus q̄ tu bellū hoc ſine pugna finire cupimus. Priores aūt de redintegranda pace legatos mittere noluimus, quandoquidē bellū non priores intulimus, ſed illatū propulſare inſtituimus. quodſi arma depoſueritis, libenter inuitationem veſtrā admittemus: nec pacis conditiones exacte rimabimur; ſed optimas quasq; ac magnanimis viris digniſſimas acceptabimus; omnēq; Albanis publicā iniuriā cōdonabimus; ſi publica dicenda eſt cuius auctor fuit imperator veſter Cluilius, qui iā pro vtrisq; noſtrū meritas diis pœnas dedit. Miſſę igitur fiāt omnes criminationes tā priuatæ quā publicæ, nec vlla ſuperiorū malorum ſuperſit memoria, quando tibi quoq; Fufeti ſic viſum eſt. Sed nō tā cogitandū eſt de farciēda in preſens amicitia, q̄ opa dāda ne relinquatur in poſterū vlla renouādi belli materia. non enim ad differendū, ſed ad p̄fligandū hoc ma-

ἀλλήλοις, ἐν αἷς οὐδέν ἐστιν ἔγκλον οὐδὲ μνησίκακον, ἀφέσεως ἅπασι τοῖς ἀπηλλαγμένοις ὧν ἔδρασαν ἢ ἔπαθον ἀδόλου γνώμης· ἥπιον δὲ τούτων δικαιοτέρους, ἐν αἷς ὁ μὲν πλῆθος ἀπλούστατα τῶν ἐγκλημάτων, οἱ δ' ἀδικήσαντες ἀλλήλους ἀναγκάζονται δίκας ὑπὲρ ἔργων λόγῳ κρινόμενοι καὶ νόμῳ. τούτων δὴ τῶν Ἀλλαγῶν ἐμοί τε δοκεῖ χρῆναι τὰς ὑπερπεπτωκυίας ἐλέσθαι, καὶ γνώμην θέσθαι περὶ μηδενὸς ἡμᾶς ἀλλήλοις μνησικακεῖν. σὺ δ' εἰ μὴ βούλῃ ἀλλάττεσθαι τοῦτον τρόπον, ὦ Τύλλε, ἀλλὰ καὶ δοῦναι δίκας καὶ λαμβάνειν ἀξιοῖς ἐκ τῶν αὐτῶν παρ' ἀλλήλων, ἕτοιμοι καὶ ταῦτα ποιεῖν εἰσιν Ἀλβανοί, τὰ κοινὰ ἔργα προκαλούμενοι. εἰ δέ τινας ἔχεις ὧδε ταύτας λέγειν ἑτέρας εἴτε καλλίους Ἀλλαγὰς εἴτε δικαιοτέρας, σὺ δὴ φάναι φέρων εἰς μέσον, καὶ πολλοῦ σοι χάριν εἴσομαι. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Φυφετίου, ὑπολαβὼν τὸν λόγον ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς ἔλεξε· Καὶ ἡμεῖς, ὦ Φυφέτιε, βαρεῖαν ὑπολαμβάνομεν ἡμᾶς καταλήψεσθαι συμφορὰν, εἰ δι' αἵματος καὶ φόνων ἀναγκασθείημεν κρῖναι τὸν συγγενῆ πόλεμον, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερῶν ὁπότε τὰ πολέμια θύοιμεν, ἐκωλύομεθα ἄρχειν μάχης. Ἃς τε ἀπορρήτους Φιδηναίων καὶ Οὐεντημώνων συνωμοσίας, ἃς ἐπ' ἀμφοτέροις ἡμῖν συνώμοσαν, οὐ λίγῳ πρότερον πεπύσμεθα τῶνδε τῶν ἐκεῖθεν ξένων· καὶ οὐκ ἀφύλακτοι τοῖς αὐτοῖς ἐσμεν, ἀλλ' ὡς παθεῖν τε μηδὲν αὐτοὶ κακὸν, κἀκείνοις τιμωρήσασθαι τῆς ἐπιβουλῆς ἀξίως παρεσκευάσμεθα· ὑφ' ἡπόν τε σοῦ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον ἀμαχητὶ μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν ὅπλων ἐθελόμεθα. πρότερον δὲ προσθέσθαι τοῖς Ἀλλαγῶν οὐκ ἀξιοῦμεν, ἐπεὶ φοῦδ' οὐδ' ἤρξαμεν αὐτοὶ πρότερον τοῦ πολέμου, πρίν ἂν λάβωμεν τὰ ὅπλα, δεχόμεθα τὰς προκλήσεις ἄσμενοι· καὶ τοῖς Ἀλλαγῶν δὲν ἀκριβολογούμεθα, ἀλλὰ τὰς καλλίστας τε καὶ μεγαλοψυχοτάτας δεχόμεθα, πολὺ ἀδίκημα καὶ πολὺ ἀμόρτημα τῆς Ἀλβανῶν πόλεως ἀφιέντες· εἰ δή τι καινὰ χρὴ καλεῖν πόλεως ἁμαρτήματα, ὧν ὁ στρατηγὸς ὑμῶν Κλοίλιος αἴτιος ἐών, ὃς πολὺ ἀμφοτέρων ἡμῶν οὐ μετρίας τέτικε δίκας τοῖς θεοῖς. ἀφείσθω δὴ πᾶσα ἔγκλημα τος ἰδίου τε καὶ κοινοῦ πρόφασις, καὶ μηδενὸς ἔτι μνήμη τῶν παρηλυθότων ἔστω κακῶν, ὡς καὶ σοὶ, Φουφέτιε, δοκεῖ. ἀλλ' οὐκ ἀπόχρη τοῦτο μόνον ἡμᾶς σκοπεῖν, ὅπως ἀμυνάμενοι ἔχθραν ἔχθραν διαλυσάμεθα πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ὥστε μηδ' αὖθις πολεμήσομεν ἔτι δεῖ προσθέσθαι. ὑπολαβόντες ἀναβολὰς ποιησόμενοι τῶν κακῶν συμπλύναμεν, ἀλλ'

ἀπαλλα-

» ἀπαλλαγάς. τίς οὖν ἡ βεβαία τῶ πολέμου καταλύ-
» σις ἔσται, καὶ τί τὰ διαλυθέντες εἰς τὰ πρόγματα ἑκά-
» τεροι, νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον ἐσόμεθα φίλοι, σὺ
» μὲν παρέλιπες, ὦ Φυφέτιε, ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο πειρά-
» σομαι· εἰ παύσονται μὲν Ἀλβανοὶ φθο-
» νοῦντες Ῥωμαίοις ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἀγαθοῖς, οὐκ ἄνευ
» μεγάλων κινδύνων καὶ πόνων αὐτὰ κτησαμένοις·
» οὐδὲν γὰρ πεπονθότες ὑφ' ἡμῶν οὔτε μεῖζον οὔτε
» ἔλαττον κακὸν, διὰ τοῦτο μισεῖτε ἡμᾶς, ὅτι δοκοῦ-
» μεν ἄμεινον ὑμῶν πράττειν· παύσαντο δὲ Ῥωμαῖοι
» δι' ὑποψίας ἔχοντες Ἀλβανοὺς ὡς ἐπιβουλεύον-
» τας ἀεὶ σφίσι, καὶ φυλαττόμενοι καθάπερ ἐχθρούς.
» οὐ γὰρ ἄν ἡγοῖτο βέβαιος φίλος τῳ μισοῦντι οὐ-
» δείς. πῶς οὖν ἡγήσεται τούτων ἑκάτερον; οὐκ ἐὰν
» γράψωμεν αὐτὰ ἐν ταῖς ὁμολογίαις, οὐδ' ἐὰν ὀμό-
» σωμεν ἀμφότεροι καθ' ἱερῶν· μικραὶ γὰρ αὗται γε
» αἱ φυλακαὶ καὶ ἀσθενεῖς· ἀλλ' ἐὰν κοινὰς ἡγησώμεθα
» τὰς ἀλλήλων τύχας. ἓν γάρ ἐστιν, ὦ Φουφέτιε, λύ-
» πης ἄνθρωπίνης ἕως ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς χαίρειν
» ἄχος, τῶ μηκέτι τοὺς φθονοῦντας ἀλλότρια τὰ τῶν
» φθονουμένων ἀγαθὰ ἡγεῖσθαι. ἵνα δὴ τοῦτο γένηται,
» Ῥωμαίοις οἶμαι δεῖν εἰς τὸ κοινὸν Ἀλβανοῖς δεῖναι
» πρῶτα ὅσα τε νῦν ἔχουσι καὶ αὖθις ἕξουσιν ἀγαθά· Ἀλ-
» βανοὺς δὲ ἀγαπητῶς τὰ δίδομενα δέχεσθαι, καὶ γε-
» νέσθαι ἄπονους ὑμᾶς, εἰ δὲ μήγε, τοὺς πλείστους τε
» καὶ ἀρίστους ὑμῶν τῆς Ῥώμης πόλεως οἰκήτορας.
» οὐ γὰρ δὴ Σαβίνοις μὲν καὶ Τυρρήνοις καλῶς εἶχεν
» ἐκλιποῦσι τὰς ἑαυτῶν πόλεις μεταθέσθαι τοὺς βίους
» ὡς ἡμᾶς· ὑμῖν δ' ἄρα τοῖς συγγενεστάτοις ὂν αὖθ' τὸ-
» το νῦν οὐχ ἕξει καλῶς. εἰ δ' οὐκ ἀξιώσετε
» μίαν οἰκεῖν πόλιν τὴν ἡμετέραν, μεγάλην οὖσαν ἤ-
» δη καὶ ἔτι μᾶλλον ἐσομένην, ἀλλὰ φιλοχωρήσετε
» τοῖς πατρίοις ἐφεστίοις, ἐκεῖνό γέ τοι ποιήσατε· βου-
» λευτήριον ἓν ἀποδείξαι ὃ τὰ συμφέροντα κοινῇ ἑ-
» κατέρας βουλεύσῃ πόλεως, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀπο-
» δοῦναι μιᾷ τῇ κρείττονι πόλει καὶ πλείονα δυναμένῃ
» ποιεῖν ἀγαθὰ τὴν ἥττονα. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα ἀξιῶ· κ
» τούτων γενομένων, τότε ἡγοῦμαι βεβαίους ἡμᾶς ἔσεσθ
» φίλους· δύο δὲ πόλεις οἰκησούσας ἰσοκρύφους, ὥσπερ
» νῦν, οὐδὲ πόλεμον ἂν ποτε ὁμονοήσειν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Φυφέ-
τιος, χρόνον εἰς βουλὴν ᾐτήσατο· καὶ μετὰ μικρὰς ἐκ
τοῦ συλλόγου μετὰ τῶν παρόντων Ἀλβανῶν, εἰ χρὴ δέ-
χεσθαι τὰς αἱρέσεις ἐσκόπει. ὡς δὲ τὰς ἀπόρρητων γνώ-
μας ἔλαβεν, ὑπεξελθὼν αὖθις πρὸς τὸν σύλλογον ἔ-
» λεξεν· Ἡμῖν μὲν, ὦ Τύλλε, τὴν μὲν πατρίδα καλὰ
» λιπεῖν οὐ δοκεῖ, οὐδ' ἐξερημοῦν ἱερὰ πάτρια καὶ πρό-
» γονικὰς ἑστίας, καὶ τόπον ὃν ἐκλεῖς ἐπὶ πεντακοσίοις οἱ

lum cõuenimus. Quæ sit igitur firma redintegrandæ pacis ratio, & quid vtrisq; faciendum vt ea perpetuo fruamur, quoniam a te Fufeti prætermissum est, ipse conabor apponere: nimirũ si Albani desinant Romanorũ inuidere fortunis, quas nõ sine magnis laborib. ac periculis amplificarunt: siquidem ne minimo quidẽ a nobis affecti incõmodo, ideo solũ exosos nos habetis, quia prosperiore quã vos fortuna vti videmur: itẽ si Romani desinant Albanos tanquã insidiatores habere suspectos, & ab illis sibi tãquam ab hostib. cauere. nemo enim cum eo cui se exosum esse sentit, firmã amicitiam colere potest. Quomodo igitur vtrunq; poterit fieri? nõ si ea fœderis tabulis inscribamus, ac ꝑ sacra vtriq; iuremus: (nã exiguæ ac infirmæ sunt hæ cautelæ) sed si alteri alterorũ fortunas habeamus ꝑ cõmunibus. vnicũ enim est Fufeti humani doloris ex alienis cõmodis remediũ, si non amplius aliena bona putent quibus inuidẽt. Quod vt fiat, auctor sum Romanis vt Albanos omniũ bonorum quæ nũc habẽt ac deinceps habituri sunt, participes faciãt: Albani vero grato animo quæ dantur accipiãt, & aut vniuersi cõmigrent in nostram vrbẽ, aut saltẽ maior pars ac potior. neq; enim decet Sabinos quidẽ Etruscosq; propriis sedib. relictis ad nos transisse; vos vero genere cõiunctissimos idẽ facere aspernari. quodsi eandẽ nobiscum vrbẽ incolere, magnã licet maiorẽq; deinceps futurã, grauamini, tenente vos amore laris patrii, saltẽ illud facite: vnũ designate senaculũ, in quo de vtriusq; reip. cõmodis agitentur cõsilia; & principatum vni date, quæ scilicet potentior est, & plura in inferiorẽ cõferre beneficia potest. Hęc est mea sententia: quã si sequamur, existimo firmam inter nos fore amicitiã. alioquin si duas vrbes æquali eminentes fastigio incolamus, vt nũc, nulla speranda est cõcordia. His auditis Fufetius tẽpus ad deliberandũ postulauit: & cum paulisper cum suis e concilio secessisset, cõsultauit an esset accipienda cõditio: cognitaq; omnium voluntate reuersus ad consistoriũ, sic locutus est: Nobis Tulle non placet patriam relinquere, neq; patria tẽpla maiorumq; lares deserere, ac locum quem per quingentos ferme annos

maiores noſtri tenuerunt; præſertim cũ nullum bellũ eo cogat, nec alia fatalis calamitas. vnũ autem ſenatum conſtitui, & vni ciuitati deferri principatum, nõ diſplicet. quamobrem & hoc, ſi ita videtur, fœderis cõditionibus adſcribatur, omnisq; belli materia tollatur. Cũ iã cõueniret hactenus, diſceptabatur penes vtram ciuitatem futurus eſſet principatus; multaque verba vltro citroq; ſuper ea re ſunt habita, vtroq; ſuæ ciuitati dominiũ vindicante. Albanus hæc prætendebat iura: Nobis Tulle totius Italiæ imperium debetur; qui a Græcis oriundi, nulli in hac terra genti ſecundi ſumus magnitudine. quodſi nõ ceterarum gentiũ, certe Latinorum penes nos erit imperiũ iure optimo, nimirum quod natura apud omnes ex æquo gentes valere voluit, vt generis auctores præſint ſuę ſoboli. præ omnibus aũt coloniis, de quibus nihil hactenus conquerimur, veſtræ principatus ad nos pertinet, quippe quæ nõ multo ante deducta ſit, ita vt noſtra ſoboles temporis vetuſtate perierit; ſed tertia duntaxat ante hanc ætate. quodſi natura inuerſis humani iuris legibus, iunioribus in ſenes, & nepotibus in progenitores tribuerit imperium, tunc & nos æquis oculis coloniæ dominiũ in metropolim aſpiciemus, non ante. atq; hoc vnũ eſt principatus ius, quo nequaquã ſpõte ceſſuri vobis ſumus: nunc alterũ æquis animis accipite. dicetur enim non in veſtrũ opprobriũ, ſed quia neceſſitas poſtulat. Albanorũ genus quale olim ſub vrbis conditorib. fuit, tale vſq; ad noſtra tempora permãſit, nec vlla oſtendi hominum natio poteſt, præter Græcos & Latinos, quæ ius ciuitatis apud nos adepta ſit. at vos exquiſitum reip. genus apud vos corrupiſtis, Etruſcis ac Sabinis in eam receptis, aliisque multis barbaris ſine lare vagantibus: ita vt germani generis noſtri exiguus apud vos ſit numerus, multipliciter ſuperantibus exteris & adſcititiis. itaque ſi vobis principatum ceſſerimus, germanis præerunt ſuppoſititii, Græcanicis barbari, indigenis adſcititii. non enim poteſtis dicere, quod aduenarum turba excluſa ab adminiſtratione reipublicæ, ipſi indigenæ retinueritis ciuitatis gubernacula; imo etiam reges cre-

πατέρες ἡμῶν κατέχον, καὶ ταῦτα μὴ πολέμου καὶ τειληφότος ἡμᾶς, μηδ' ἀνάγκης ἀποπέμπειν συμφορᾶς μηδεμιᾶς· ἐν δὲ καταστήσασθαι βεβαιότατον, καὶ μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ἑτέρας πόλιν, οὐκ ἀπαρέσκει. γραφέσθω δὲ καὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐν ταῖς συνθήκαις, εἰ δοκεῖ, καὶ πᾶσα αἰτία πολέμου περιφαίρεσις. ὡς δ' συνέβησαν ὅτι τούτοις, περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἡγεμονίαν παραλήψεσθαι πόλεως διεφέροντο, καὶ πολλοὶ ἐλέχθησαν εἰς τοῦτο λόγοι παρ' ἀμφοτέρων, δικαιοῦντος ἑκατέρου τὴν αὑτοῦ πόλιν ἀρχὴν τῆς ἑτέρας. ὁ μὲν οὖν Ἀλβανὸς τοιαῦτα περιέλαβε δίκαια· Ἡμεῖς, ὦ Τύλλε, τῆς ἀνάγκης ἀρχὴν ἄξιοι ἐσμὲν Ἰταλίας, ὅτι ἔθνος Ἑλληνικὸν καὶ μέγιστον τῶν καθ' ἡμᾶς ἠπείρων τόδε τὸ μέρος ἐνοικοῦμεν· τὸ δὲ Λατίνων ἔθνος, εἰ μηδενὸς τῶν ἀνω ἐθνῶν, ἡγεῖται δικαίως μὴ οὐκ ἄτερ αἰτίας, ἀλλὰ κατὰ τὸν κοινὸν ἀνθρώπων νόμον, ὃν ἡ φύσις ἔδωκεν ἅπασι, τῶν ἐκγόνων ἄρχειν τοὺς προγόνους. ὥσπερ γὰρ ἐν πάσαις ταῖς ἀνάγκαις ἀποικίας, 109
αἷς μέλλει τὸ παρόντος σώζεσθαι βουλεύεσθαι, τὰ ὑμέτερα ἔργα οἰόμεθα δεῖν πόλεως ἄρχειν, ἃ παρὰ πολλοῦ τοῦ ἀποικίαν εἰς αὐτοὺς ἀπεστάλητε, ὥστε ὀξύτατον εἶναι ἤδη τὸ ἀφ' ἡμῶν γένος τοῦ χρόνου παλαιωθέν, ἀνάλογον τῇ τρίτῃ γενεᾷ παρὰ ταύτης. ἐὰν δὲ ἀναστρέφαντα ταῖς αἰτίαις δικαιώσῃς ἡ φύσις τὰ νέα τάξει τῶν πρεσβυτέρων ἄρχειν, καὶ τὰ ἔκγονα τῶν προγόνων, τότε καὶ ἡμεῖς ἀνεξόμεθα τῆς μητροπόλεως τοῦ τῆς ἀποικίας ἀρχηγοῦντος ὄντες, πρότερον οὐ δικαίως. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τὸ δικαίωμα παρεχόμεθα τῆς ἀρχῆς, ἧς οὐκ ἄνευ ἄπορα αἰτήσασθαι ὑμῖν ἐκείνης. ἕτερον δὲ τοιόνδε· δέξασθε δὲ αὐτὸ μὴ ὡς ὀνειδιζόμενον καὶ ὀνειδισμῷ τῷ ὑμετέρῳ λεγόμενον, ἀλλὰ τῆς ἀναγκαίας ἕνεκα· ὅτι τὸ μὲν Ἀλβανῶν γένος οἶδ' ὅτι τῶν κτισάντων τὴν πόλιν, τοιοῦτον ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διαμένει· καὶ οὐκ ἄν ἔχοι τις ὑποδεῖξαι φῦλον ἀνθρώπων οὐδέν, ἔξω τῶν Ἑλληνικῶν τε καὶ τῶν Λατίνων, ᾧ τὸ πολιτείας μεταδεδώκαμεν· ὑμᾶς δὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν παρ' ἑαυτοῖς πολιτεύματος διεφθάρκατε, Τυρρηνοῖς τε ὑποδεξάμενοι καὶ Σαβίνοις, καὶ ἄνους τινὰς ἀνεστίους καὶ πλανήτας βαρβάροις πρὸν πολλοῖς· ὥστε ὀλίγον τὸ γνήσιον ὑμῶν ἐστὶν ὅσον ἀφ' ἡμῶν ὡρμίσθη, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν τὸ ἐπείσακτον τε καὶ ἀλλοφύλου. εἰ δὲ ἡμεῖς παραχωρήσαιμεν ὑμῖν τῆς ἀρχῆς, ὃ νόθον ἄρξει τὸ γνησίου, καὶ ὃ βάρβαρον τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ ὃ ἐπείσακτον τοῦ αὐτηγενοῦς. οὐδὲ γὰρ ἂν τοῦτο ἔχοιτε εἰπεῖν, ὅτι τὸν μὲν ἔπηλυν ὄχλον οὐδενὸς εἰάκατε τοῦ κοινῶν κύριον, ἄρχειν δ' αὐτοὶ τῆς πόλεως καὶ κελεύειν οἱ αὐτόχθονες· ἀλλὰ καὶ βασιλῆς ἀποδείκνυτε

» δείκνυλε ξένους, καὶ τ̃ βελῆς ὃ πλῆσον ὑμῖν ἐκ τ̃ ἐπη-
» λύδων, ὧν οὐδὲν δὴ φήσαντε ἐκόντες ἀπομόμν. τίς
» γὰρ ἑκουσίως ἄρχεται τ̃ κρείττονι ἀπὸ τ̃ χείρονος;
» πολλὴ δὴ μανία καὶ κακότης, ἃ δὶ ἀνάγκην φαίητ' ἄν
» ὑμεῖς ἀπομόμν, ταῦτα ἡμᾶς ἐκόντας δέχεσθ. τε-
» λευταῖός μοι λόγος ἐστὶν, ὅτι τ̃ Ἀλβανῶν πόλεως οὐ-
» δὲν ἔστι πανδαμεὶ μέρος τ̃ πολιτεύματος, ὀκτωκαι-
» δεκάτην ἤδη ἡλικίαν οἰκουμένης, καὶ πάντα ἐν κόσμῳ
» τὰ σωφήνη καὶ πάτρια ἐπιτελούσης· ἡ δ' ὑμετέρα πόλις
» ἀθλιακόσμητός ἐστι καὶ ἀδιάτακτος, ἅτε νεόκλιστος οὖσα καὶ
» ἐκ πολλῶν συμφορητὸς ἐθνῶν, ἧ μακρῶν δεῖ χρόνων
» καὶ παθημάτων πολυδαπῶν, ἵνα καταρτυθῇ καὶ παύσῃ
» ταραττομένη καὶ σασιάζουσα, ὥσπερ νῦν. ἀπολλὲς δ' ἄν
» εἰποιμι, ὅτι δεῖ τὰ καλῶς ἔχοντα τ̃ ταραττομένων, καὶ
» τὰ πεπφερημένα τ̃ ἀδοκιμάστων, καὶ τὰ ὑγιαίνοντα τ̃
» νοσούντων ἄρχειν· οἷς ὑμεῖς τὰναντία ἀξιοῦντες οὐκ
ὀρθῶς ποιεῖτε. Τοιαῦτα τ̃ Φυφετίου λέξαντος, ἐπεδε-
» ξατο ὁ Τύλλος τ̃ λόγον εἰπών· Τὸ μὲν ἐκ φύσεως
» καὶ τοῦ γένους ἀρετῆς δίκαιον, ὦ Φυφέτιε καὶ ὑμεῖς ἀν-
» δρες Ἀλβανοὶ, κοινὸν ἀμφοτέροις ἡμῖν. τῆς αὐξῆς γὰρ
» ὀρεγόμεθα τοῦ γένους ἑκάτεροι· ὥστε οὐδὲν δεῖ τούτου
» χάριν ἄνω πλέον ἡμῶν ἔχειν τὸς ἑτέρους, ἢ τ' ἔλαττον.
» Ὃ δ' ἄρχειν ἐκ πάντως τ̃ ἀποικιῶν ἐστὶ μητροπόλεως,
» ὡς ἀναγκαῖόν τι φύσεως νόμιμον, ἔστε δηλῆς οὔτε δί-
» καιον ἠξίωται ὑφ' ἡμῶν. πολλά γέ τοι φῦλά ἐστιν ἀνθρώ-
» πων, παρ' οἷς αἱ μητροπόλεις οὐκ ἄρχουσιν ἀλλ' ὑπο-
» τάττονται τ̃ ἀποικίας. μέγιστον δὲ καὶ φανερώτατον λό-
» γου τοῦδε παράδειγμα ἡ Σπαρτιατῶν πόλις, ἡ τ̃ δη-
» λων μόνον ἀξιοῦσα ἄρχειν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τ̃ Δω-
» ρικὸν ἔθνους, ὅθεν ἀπῳκίσθη. καὶ τί δεῖ τ̃ ἄλλων λέ-
» γειν; αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς οἱ τ̃ ἡμετέραν πόλιν ἀποικίσαν-
» τες, Λαυϊνιατῶν ἐστε ἄποικοι. εἰ δὴ φύσεως ἐστὶ νόμος
» ἄρχειν τ̃ ἀποικίας τ̃ μητροπόλεων, οὐκ ἂν φαίνοιεν ἀμ-
» φοτέροις ἡμῖν Λαυϊνιᾶται τὰ δίκαια ποιοῦντες;
» πρὸς μὲν δὴ τὸ πρῶτον ὑμῶν δικαίωμα καὶ πλείονα
» ἔχων ἀπορίαν, ταῦθ' ἱκανά. ἐπεὶ ὅ γε τὸς βίους
» τ̃ πόλεων ἀντιπαρεξετάζειν ἀλλήλοις ἐπιχειρῆς, ὦ
» Φυφέτιε, λέγων ὅτι τὸ μὲν Ἀλβανῶν αὐξῆσες ὅμοιον
» ἀεὶ σχήματός, τὸ δ' ἡμέτερον ἐξεφθαρται ταῖς ἐπιμι-
» ξίαις τ̃ ἀλλοφύλου, καὶ οὐκ ἠξίους ἄρχειν τ̃ γησίων
» τὸς νόθους; οὐδὲ τ̃ αὐθημερῶν τὸς ἐπήλυδας, μᾶλ-
» λον δὲ καὶ τ̃ τοῦτο ἀμφισβητῶν μᾶλλον τὸ δίκαιωμα. ἡμεῖς
» γὰρ τοσοῦτον δέομεν αἰσχύνεσθαι κοινὴν ἀναδείξαντες
» τὴν πόλιν τοῖς βελομένοις, ὥστε καὶ σεμνυνόμεθα ἐπὶ
» τούτῳ μᾶλλον τ̃ ἔργῳ, οὐκ αὐτὸ τοῦτο τοῦ ζήλου τοῦ-

atis peregrinos, & ſenatus maior pars conſtat ex aduenis: quorum nullum dicetis contigiſſe vobis volentibus. quis enim potior, ſponte ferat deterioris imperium? Magnæ igitur inſaniæ & improbitatis fuerit, quæ non poteſtis negare vos pati coactos, ea nos ſponte admittere. Poſtrema ratio eſt, quod in Albana ciuitate, nulla *ciuium* pars in reip. forma quidquã mutat; ſed iam per octodecim ætates, ex quo condita eſt vrbs, patrias conſuetudines omnes decenter obſeruat. veſtra cõtra nondum ſatis ordinata eſt, vtpote non ita pridẽ condita & conflata ex multis nationibus, opus habens longo tempore variaq; fortuna donec componatur, præſentibusque turbis ac ſeditionib. liberetur. nemo autẽ negauerit quin cõpoſita perturbatis, ſpectata inexploratis, & ſana ægrotis imperare debeãt. quod vos inuertere conantes, nõ recte facitis.

Hęc cum dixiſſet Fufetius, Tullus acceptis dicendi vicib. reſpondit; Quod ad naturæ ius maiorumq; virtutẽ attinet, Fufeti, vosq; viri Albani, eſt illud vtrisq; noſtrum cõmune: nã iiſdẽ vtriq; gloriamur generis principibus; nec eſt cur hac in re alteri præferamur aut poſtferamur alteris. Quod vero colonias ſuis matricib. lege naturæ ſubiici oportere cõtenditis, nec verum nec æquũ nobis videtur. multæ enim gentes ſunt, in quib. metropoles coloniis ſuis non imperant, ſed parent: cuius rei magnum & illuſtre exemplum eſt Spartana ciuitas, quæ non ſolum in ceteros Græcos, verum etiam in Dorienſes imperiũ ſibi vindicat, a quib. ducit originem. & quid opus eſt de aliis dicere? vos ipſi qui noſtrã vrbem cõdidiſtis, coloni eſtis Lauinienſiũ. Quodſi ergo naturæ lege metropoli in coloniã debetur imperium, an nõ hac parte Lauinienſiũ quam vtrorumq; noſtrum erit cauſſa potior? Hæc ad primam & ſpecioſiſſimam rationem veſtram reſpõdiſſe ſufficiat. quia vero etiã vitarum vtriuſq; ciuitatis collationẽ inſtituiſti Fufeti, afferens Albanis eundem perpetuo vbi generis tenorẽ manere, nos contra externi ſanguinis admixtu vitiatos eſſe; eoque indignum eſſe vt adulterini germanis, & aduenæ indigenis imperent; diſce quantum hic quoque tua te fallat opinio. nos enim adeo non pudet communicaſſe ciuitatem quibuslibet, vt ea re præcipue glorieмur. nec primi hoc exem-

plum introduximus, sed ab Atheniē-
sibus accepimus, quorum resp. inter
Græcos est clarissima, & hanc ob rem
si non maxime, at nō minime floret.
& cum res hæc multa nobis attulerit
bona, non est quod nos eius, ceu delic-
ti, vel pigeat vel pœniteat. magistra-
tus etiam, senatoria dignitas, & ceteri
honores, deferuntur apud nos non iis
qui amplas possident opes, aut lōgam
maiorum indigenarū possunt ostendere
seriem, sed iis qui talibus honorib. sunt digni. nulla enim alia re quā virtute humanam nobilitatem constare ducimus. reliqua turba ciuitatis corpus est, roburq; ac vires affert ad exsequenda potiorum cōmilia. Et humanitas hæc ciuitatem nostram magnam ex parua reddidit, ac finitimis verendam ex cōtemptibili fecit: huic item instituto, quod tu Fufeti accusas, debemus quod ceterorum Latinorum nemo de principatu nobiscū contendit. in armorum enim vi sita est vrbium potētia; quæ nulla est absque numerosa ciuium multitudine. quæ vero paruę sunt & infrequentes, atque ideo debiles, nec alias nec seipsas possunt regere. ac in summa ei demum licebit reprehendere aliena instituta, suaque extollere, qui ostendere potest suam remp. iis studiis quę prædicat, auctiorem & feliciorē esse factam; alias contra, quæ reprehenduntur, his neglectis prolapsas in deterius. nostra vero diuersa est conditio; quando vestra ciuitas e maiori gloria & amplioribus opibus in minorem familiam contracta est; nos, ab exiguis orsi principiis, non longo tempore maximā inter finitimas vrbes Romā his institutis fecimus, quæ tu improbas. Seditiones vero quas nobis Fufeti obiicis, ad salutem & amplificationem reipublicæ cōducunt, non ad perniciem eius, vel imminutionem. contenditur enim vtri plus reip. prosint, seniores an iuniores, indigenæ an aduenæ. Et vt rem in pauca verba conferam, iis qui aliis imperare volunt, hæc duo adesse debent, in bello vires, in consiliis prudentia; quorum neutro destituimur. nec vanam hanc esse iactantiam, testis est experientia, omnibus verbis potior. tantū certe roboris atq; amplitudinis intra tertiam ab vrbe condita ætatem non potuisset nobis accrescere absq;

δε ἀξίαν ἐστίν, ὥσθ' ὑπὸ τῆς Ἀθηναίων πόλεως τὸ παράδειγμα λαβόντες, ἧς μέγιστον κλέος ἐν Ἕλλησίν ἐστι, καὶ ἀφ' ἑτέρου οὐκ ἂν ἐπιτύχοιτε, εἰ μὴ μάλιστα, τὸ πολίτευμα. καὶ τὸ πρᾶγμα ἡμῖν πολλῶν γεγόμενον ἀγαθῶν οὐ μόνον, οὔτ' ὑπομεμφῖν ἔστε μεταμέλεσθαι ὡς ἡμάρτηκόσι φέρει· ἀρχή τε καὶ βουλὴ καὶ αἱ δίκαι ἡμῶν παρ' ἡμῖν οὐχ ὁ πολλὰ χρήματα κεκτημένος, οὐδὲ ὁ πολλοῖς πατέρας ἐπιφανεῖς ἀποδεῖξαι δυνάμενος, ἀλλ' ὅστις ἀνὴρ τούτων τῶν πρώτων ἄξιος. ὁ γὰρ ἐν ἀνδρὶ ἑνὶ τιμῶν τὴν ἀνδραγαθίαν οὐκ ἀρχὴν νομίζομεν, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ. ὁ δὲ δῆμος ὄχλος σῶμα τῆς πόλεώς ἐστιν, ἰσχὺν καὶ δύναμιν τοῖς βουλευτηρίοις ὑπὸ τῶν χρείων παρεχόμενος. μεγάλη τε ἡμῶν ἡ πόλις ἐκ μικρᾶς, καὶ φοβερὰ τοῖς περιοίκοις ἐξ εὐκαταφρονήτου δι' ταύτην τὴν φιλανθρωπίαν γέγονε, τῆς τε ἡγεμονίας, ὑφ' ἧς τῶν ἀνδρῶν Λατίνων οὐδεὶς ἀντιποιεῖται πρὸς ἡμᾶς, τοῦτο Ῥωμαίοις τὸ πολίτευμα ἦρξεν, οὗ σὺ κατηγορεῖς, ὦ Φουφέτιε. ἐν ἰσχύι γὰρ ὅπλων κεῖται τὸ τῶν πόλεων κράτος, αὕτη δ' ἐκ πολλῶν σωμάτων γίγνεται. ταῖς δὲ μικραῖς καὶ ὀλιγανθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν ἀρχὴν ἑτέρων, ἀλλ' οὐδὲ αὑτῶν ἄρχειν. καθόλου δ' ἔγωγε τοῦθ' ὑπολαμβάνω δεῖν διασῴζειν τὰς ἑτέρων πολιτείας, καὶ τὴν ἰδίαν ἐπαινεῖν, ὅτῳ τις ἔχει δεῖξαι τὴν μὴ ἑαυτοῦ πόλιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἃ φησιν, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην οὖσαν· τὰς δὲ διαβαλλούσας, διὰ τὸ μὴ ταῦτα προσαιρεῖσθαι, κακοδαιμονούσας. τὰ δ' ἡμέτερα πράγματα οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλ' ἡ μὲν ὑμετέρα πόλις ἀπὸ μείζονος αὐχήματος ἀρχομένη καὶ πλείονων ἀφορμῶν τυχοῦσα, εἰς ἐλάττονα οἶκον συνῆκται· ἡμεῖς δὲ μικρὰς τὰς πρώτας ἀρχὰς λαβόντες, οὐ πολλῷ χρόνῳ μεγίστην τῶν πλησιοχώρων πόλεων τὴν Ῥώμην πεποιήκαμεν τούτοις τοῖς πολιτεύμασιν, ὧν σὺ κατηγορεῖς, χρώμενοι. ὃ δὲ σασιάζον ἡμῶν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο δι' αἰτίας εἶχες, ὦ Φουφέτιε, οὐκ ὅτι διαφθορᾶς καὶ ἐλαττώσεώς τῶν κοινῶν, ἀλλ' ὅτι σωτηρίας καὶ αὐξήσεώς ἐστιν. φιλονικούμεθα γὰρ οἱ νεώτεροι πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ οἱ ἔποικοι πρὸς τοὺς ἐπιγενομένους, πότεροι πλείονα ποιήσωμεν τὸ κοινὸν ἀγαθά. ἵνα δὲ συμβεβηκὸν εἴπω, τοῖς μέλλουσιν ἑτέρων ἄρξειν δύο πρᾶγμα δεῖ ταῦτα, τὴν ἐν τῷ πολεμῶ ἰσχύν, καὶ τὴν ἐν τῷ βουλεύεσθαι φρόνησιν· ἃ πρὸς ἡμᾶς ἐστιν ἀμφότερα. καὶ ὅτι οὐ κενὸς ὁ κόμπος, ἀπὸ παντὸς λόγου κρείττων πεῖρα ἡμῖν μάρτυς. τοσαύτην γοῦν μεγέθει καὶ δυνάμει πόλιν οὐκ οἶόν τε ἦν γενέσθαι τὴν ἀπ' ἀρχῆς μὴ τὸ τε

τὸ τε

» τὸ τε ἀνδρεῖον ἐπιδεικνύμενον αὐτῇ καὶ τὸ φρόνιμον. ἱκανὰ
» δὲ τεκμήρια τῆς ἀρετῆς αὐτῆς πολλὰ πόλεις ἐκ
» τῶν Λατίνων ὅσαι ἡμῖν, καὶ τὴν κλῆσιν ἀφ' ὑμῶν ἔ-
» χουσαι, αἱ τὴν ὑμετέραν ὑπεροψόμενα πόλιν, ἡμῖν
» προσκεχωρήκασι, καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἄρχειν μᾶλ-
» λον ἀξιοῦσιν, ἢ τοῦ Ἀλβανῶν· ὡς ἡμῶν μὲν ἀμφό-
III » τερα ἰσχυόντων τοῖς τε φίλοις δοῦναι ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐ-
» χθροὺς κακῶσαι· ὑμῶν δὲ, θάτερα. πολλὰ εἶχον ἔτι καὶ
» ἰσχυρὰ, ὦ Φυφέτιε, προσθεῖναι τοῖς δικαιώσασι, ἃ σὺ παρέ-
» χεις, λέγειν· μάταιον δ' ὁρῶν τὸν λόγον, καὶ ἴσως τὰ πολ- 10
» λὰ τοῖς σοῖς λόγοις ἐλεγχθησόμενα, προσθεῖναι τοὺς ἀντιπάλους
» ὄντας ὑμᾶς τοὺς δικαίους χρεὼν παύσασθαι λέγοντας. ἕνα
» δὲ τοῦτον λαμβάνω κράτιστον εἶναι καὶ μόνον ἡμῖν τὰ νεί-
» κη διώσασθαι ῥᾳδίως ἔστιν, ᾧ πολλοὶ βάρβαροί
» τε καὶ Ἕλληνες εἰς ἔριν καταστάντες οἱ μὲν τοῦ ἡ-
» γεμονίας, οἱ δὲ τοῦ ἀμφισβητησίμου γῆς ἐγένοντο-
» ντο· τοῦτον εἰπὼν ἔτι, παύσομαι· εἰ ποιησάμεθα μέρη τινὶ
» τῆς ἑαυτῶν χωρίας ἑκάτερον τὸν ἀγῶνα, εἰς ὀλίγιστόν τι
» πλῆθος ἀνδρῶν συναγαγόντες τὴν τοῦ πολέμου τύ-
» χην· ὃς ὁποτέρας δὴ τῶν πόλεως οἱ κρατήσαντες τῶν 20
» ἀντιπάλων ἡττῶνται, ταύτῃ συγχωρήσαμεν ἄρχειν τὴν
» ἑτέρας. ὁπόταν δὲ μὴ διαιρῆται τοῦ λόγου, ταῦτα
τοῦ ὅπλων κρινέσθω. Τὰ μὲν λεχθέντα περὶ τῆς
ἡγεμονίας τῶν πόλεων δικαιώματα ἀμφοτέρων
τῶν στρατηγῶν, διάδοχα· τέλος δὲ τοῖς λόγοις αὐτῶν ἐ-
κωλύθησεν οὗ ὁ Ῥωμαῖος ὑπέλιπετο. οἱ γὰρ ἐν ᾧ συλ-
λόγῳ παρόντες Ἀλβανῶν τε καὶ Ῥωμαίων, ταχεῖαν ἀ-
παλλαγὴν τοῦ πολέμου ποιησάμενοι ζητοῦντες, ὅπλοις
ὁ κίνδυνος ἔγνωσε διελθεῖν. συγχωρηθέντος δὲ καὶ τούτου, περὶ
τοῦ πλήθους τῶν ἀγωνισμάτων ζήτησις ἐγίνετο, ὅ τινι αὐ- 30
τῶν ἑκατέρου τῶν στρατηγῶν ἁρμόσειαν ἀποδεικνυ-
μένη. Τύλλος μὲν γὰρ ἐβούλετο ἐλαχίστοις σώμασι γε-
νέσθαι τὴν τοῦ πολέμου κρίσιν, ἑνὸς Ἀλβανῶν τοῦ λαμ-
προτάτου πρὸς ἕνα Ῥωμαίων τὸν ἄριστον μονομα-
χήσοντος· καὶ προθύμως ἐῶν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ πα-
τρίδος ἀγωνίσασθαι, προσκαλούμενος εἰς τὴν ὁ-
μοίαν φιλοτιμίαν τὸν Ἀλβανὸν, καλοῖς ἀποφαίνων τοῖς
ἀνδράσι τὰς τῶν στρατοπέδων ἡγεμονίας τοῖς ὑπὲρ
ἀρχῆς καὶ δυναστείας ἀγῶνας, ὅ μόνον ἐὰν νικήσωσιν
ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κρατηθῶσιν ὑπ' ἀ- 40
γαθῶν· καὶ διεξιὼν ὅσοι στρατηγοὶ καὶ βασιλῆς τὰς ἑαυ-
τῶν ψυχὰς προσκινδυνεύσαντες τῶν κοινῶν παρέσχον,
δῆνον ἡγούμενοι τῶν μὲν τιμῶν πλέον αὐτοὶ φέρεσθαι,
τὸν δὲ πόλεμον ἔλαττον· ὁ δὲ Ἀλβανὸς τὸν μὲν ὀλίγοις
σώμασι κινδυνεύειν τὰς πόλεις ὀρθῶς ἐνόμιζεν εἰρῆσθαι,
τοῦτο δ' ἐνὶ πρὸς ἕνα μάχης διαφέρειν, λέγων ὅτι τοῖς
μὲν ἡγουμένοις τῶν στρατοπέδων, ὅταν ἰδίαν κατα-

eximia fortitudine ac prudentia. argumento sunt multæ Latini nominis ciuitates, quæ licet vestræ sint coloniæ, spreta tamẽ vestra rep. ad nos accesserunt, ac Romanis quam Albanis parere malunt: quippe qui vtrunque valeamus, & amicos beneficiis, & hostes incõmodis afficere; cũ vobis ad neutrum satis sit virium. Multa insuper & valida, contra ea quæ prætẽdis iura, afferre possem, Fufeti: sed quum frustra fieri verba videam, & pleraq; tuis rationibus pariter cõfutatum iri, plura apud vos, aduersarios & *parum* æquos iudices, dicere supersedeo. Porro vnũ opinor modum optimũ, & qui solus nostram litem dirimere possit, quo antehac multi vsi sunt tam Græci quam barbari, siquando in cõtentionem inciderent de principatu aut agro cõtrouerso. hoc expositio, finem dicendi faciã. equidem censeo certamen id belliq; fortunã committendam vtrinq; parti exercitus *minimæ*, contractę in exiguum virorũ numerum, quo vtriuscunq; vrbis ciues superiores fuerint, ei tradatur imperium in alterã. quæ enim verbis dirimi non possunt, ea armis decerni solent. His ab vtraque parte pro asserendo imperio dictis, tãdem itum est in Romani sententiam. cum enim vtriq; concilii proceres, Albani & Romani, celerem belli finem cuperent, placuit eã contentionem armorũ arbitrio dirimi. Quo approbato, quærebatur de numero eorum qui pugnã capessérent, quod nõ eandem vterq; dux hac de re sententiã diceret. Tull⁹ minimo numero decerni rẽ volebat, & vnũ cum vno committi, Albanorum præstãtissimum cum Romanorum fortissimo; & ipse pro patria dimicare paratus erat, Albanumq; ducem ad æmulationem prouocabat. nam pulchrum esse belli ducibus, pro principatu ac potentia decertare, siue fortes viros ipsi vincant, siue a fortib. viris superentur; recensebatque multa regum ac ducum exempla, qui caput pro republica periculis obiectauerant, indignum rati si plus honoribus quã bellica virtute posse viderentur. Albanus assentiebatur decernendum quã pauciſſimorum corporum periculo; nõ tamẽ singulari certamine. aiebat enim, duces, si proprium as-

ferant principatum, honeste ac necessario tale inter se certamen suscipere: quoties vero ciuitates ipsæ de principatu contendunt, non modo periculosam esse huiusmodi aleam, sed etiam turpem, siue potiorem siue deteriorem conditionem hoc certaminis genere obtineant. præstare vt terni vtrinq; lectissimi viri depugnēt in conspectu vtriusque exercitus, Albani & Romani. hunc enim numerum ad quascunque cōtrouersias dirimendas esse maxime idoneum, vt qui principium, medium, & finem in se contineat. In hanc conditionem posteaquam vtrinque conuentum est, soluto concilio, in sua vtrique castra digressi sunt. Vterque deinde dux aduocatis in concionem suis copiis, exposuit quid actum esset in colloquio, & quæ finiēdi belli ratio placuisset. cumq; ducum conuenta magno vtriusque exercitus cōsensu probarentur, mirifice ambiebatur hæc opera a centurionibus ac militib. certatim se offerentibus, & ad hanc palmam non verbis modo, verum factis etiam aspirantibus; ita vt difficilem ducibus delectum facerent. vt enim quisque erat aut maiorum claritate illustris, aut corporis robore conspicuus, aut manu promptus, aut felici aliquo audacive facinore notabilis, primum se postulabat accenseri trium selectorum numero. Tandem ambitiosa ista in vtrisque castris studia dux Albanus compescuit, animaduertens diuinitus iamdudum prospectum harum ciuitatū futuro certamini, datosque illis propugnatores non obscuris ortos familiis, bellicaque virtute præstantes, & præter eximiam formæ speciem nō vulgari sed rara natiuitate admirabiles. Sequinius enim Albanus vno eodemq; tempore gemellas filias, alteram ciui suo Curatio, alteram Romano elocauerat Horatio. hæ simul ambæ grauidæ factę, primo partu prolem masculā ediderunt trigeminā: quam parentes, vt fausto domui patrięq; natā omine, omnē educauerunt, donec adolesceret: deusq; illis formam (vt iam ante dixi) & robur animosq; nullis generositate inferiores addidit. His viris Fufetius committēdum de principatu certamē ratus, Romanum regem

σκευάζωνται δυναστείαν, καλὸς καὶ ἀναγκαῖος ἔσται ὁ περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγών, ἢν ὑπὲρ πόλεων αὐτῶν, ἐπειδὴ περὶ τῶν περιόντων ἀμφίβολος ἡ κρίσις, πρὸς ἀλλήλας οὐ μόνον σφαλερὸς ἀλλὰ καὶ αἰσχρὸς ὁ ἐξ ἁμίλλης κίνδυνος, ἐάν τε τὸ κρεῖττον λάβωνται τύχης, ἐάν τε τὸ χεῖρον. ἔδοξε δὴ ἄνδρας ἐπιλέκτους ἀφ' ἑκατέρας πόλεως συνεβάλλειν ὑπὲρ τῶν ἀπόντων ὅπλων Ἀλβανῶν τε καὶ Ῥωμαίων ἀγωνισαμένους. ὁπηνικάτατον δὲ εἶναι τόνδε τὸν ἀριθμὸν εἰς πᾶσαν ἀμφισβητήσεως σύμβασιν διαίρεσιν, ἀρχήν τε καὶ μέσα καὶ τελευτὴν ἔχοντα ἐν αὑτῷ. ταύτην προσηνέγκαντο τὴν γνώμην Ῥωμαίων τε καὶ Ἀλβανῶν, οἵ τε σύλλογοι διελύθησαν, καὶ ὅπως τοῖς ἰδίοις ἀπήγγειλαν ἑκάτεροι χρήσασθαι. ἔπειτα καλέσαντες εἰς ἐκκλησίαν τὰς δυνάμεις ἀμφότεραι οἱ στρατηγοί, διεξῆλθον ἅ τε διῆχθησαν αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐφ' οἷς συνέθεντο καταλῦσαι τὸν πόλεμον. ὑπεκρωσάντων δὲ τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρων καὶ πολλὴν ἐνδεικνυμένων τοῖς τῶν στρατηγῶν ὁμολογίαις θαυμαστὴ μέν τις φιλοτιμία καὶ λοχαγοὺς καὶ στρατιώτας, πολλῶν πάνυ προθυμουμένων ἐξενεγκαθαι τὰ τῆς μάχης ἀριστεῖα, καὶ οὐ λόγῳ σπουδαζόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ φιλοτιμίας ἀποδεικνυμένων· ὥστε χαλεπὸν ἦν τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν τὸν ὑπὲρ τῶν ὅπλων ἀγῶνα διακρῖναι. εἰ γάρ τις ἰδοι ἢ πατέρων ἐπιφάνειαν λαμπρὸς, ἢ σώματος ῥώμῃ διαφέρων, ἢ προθυμίᾳ τῇ χειρὶ ἀγωνάς, ἢ κατ' ἄλλο τι τύχοι ἢ τόλμαν ἐπίσημος, αὐτὸς ἠξίου τάττειν πρῶτον ἐν τοῖς τεσσαράκοντα. ταύτην ὑπὲρ πολὺ προῆγεν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς στρατεύμασι τὴν φιλοτιμίαν ὁ τῶν Ἀλβανῶν ἕπαρχος στρατηγὸς, ἐνθυμηθεὶς ὅτι θεία πρόνοια ἐκ πολλοῦ προορωμένη τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τῇ πόλει ἀγῶνα, τοὺς προκινδυνεύσοντας αὐτῶν καλεσκεύασε ἀγαθοὺς, οἴκων τε ὄκνου ἀφανῶν, καὶ τὰ πολέμια ἀγαθοὺς, ὀφθῆναί τε καλλίστους, καὶ οὔτε ῥώμης τοῖς πολλοῖς μεθαρμόττοντας, ἀλλὰ σωμάτων καὶ θαυμαστῆς μὲν εὐπρεπείας. Ὀρατίῳ γάρ τινι Ῥωμαίῳ, καὶ Κουριατίῳ δὲ ἄνδρι Ἀλβανῷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συνεζύγησαν θυγατέρας δίδυμοι Σεκουίλιος Ἀλβανός. τούτοις ἀμφοτέρωθεν αἱ γυναῖκες ἐκύμονες ἅμα γενόμεναι, ἃς προσδοκίας ἐκφέρουσι γονὰς ἄρρενα βρέφη, δίδυμα καὶ αὐτά· ἃ οἱ γεννήσαντες πρὸς οἰωνὸν λαβόντες ἀγαθὸν καὶ πολὺ καὶ οἰκεῖον τοῦ σφετέρου, δέφουσιν ἀπονίψασι καὶ τελοῦσι· θεὸς δὴ αὐτοῖς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην, δίδωσι κάλλος τε καὶ ῥώμην, καὶ δὴ καὶ ψυχῆς γενναιότητα μηδενὸς τῶν ἄλλων πεφυκότων χείρους γενέσθαι. τούτοις ἔγνω τοῖς ἀνδράσιν ὁ Φυφέτιος ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ τῆς ἡγεμονίας ἀγῶνα· καὶ προκαλεσάμενος

112

εἰς λό-

εἰς λόγους τ̃ βασιλέα τ̃ Ῥωμαίων, λέγ ωδε πρὸς αὐτόν·
" Θεός πις ἔοικεν, ὦ Τύλλε, ωδε νοσύμνους τ̃ πόλεων ἑ-
" κατέρας, ἐν ἀνδράσι τε πολλοῖς, κ δὴ κ τόνδε τ̃ ἀγῶνα
" φανερὰν τ̃ εὔνοιαν πεποιῆ. ὃ γὰρ εὑρεθῆναι τὰς ἀ-
" γωνισμένους ὑπὸ πάντων ἡμῖν τε μηδενὸς χείρονας
" κ τὰ πολέμια ἀγαθοὺς, ὀφθῆναί τε καλλίστους, ωδε πρὸς
" ὃ τούτοις ἀπ ἑνὸς πεφυκότας πατρὸς, κ ὑπὸ μιᾶς γε-
" γονυμένους μητρὸς, κ ὃ θαυμασιώτατον, ἐν μιᾷ ωρο-
" ηθέντας εἰς φῶς ἡμέρᾳ, παρ ὑμῖν μὲν Ὁρατίοις, παρ
" ἡμῖν δ Κουριατίοις, θαυμαστῇ τινι κ θείᾳ πάντως ἀπασιν
" ἔοικεν εὐεργεσίᾳ. ὅτι ἂν ἀ δεχόμεθα τ̃ τοσαύτην ἀ δαι-
" μονίαν ωδε νοοῦντες, κ ωδε καλοῦμεν ὅτι τ̃ ὑπὲρ τ̃ ἡ-
" γεμονίας ἀγῶνα τὰς τριδύμους ἀδελφοὺς ἑκάτερα; ἐ-
" πεὶ γὰρ ἀνδρῶν ὅσα ἐν τοῖς ἄνισα μαχησομένοις βουλοί-
" μεθα εἶναι, κ τούτοις ἔνεστι τοῖς ἀνδράσι· κ ὃ μὴ ωδε λι-
" πεῖν τὰς ωδε πατρίδας κάμνοντας, τούτοις μᾶλλον ὑ-
" πάρξει, ἀδελφοῖς ὅσοι, παρ οἷσπνας ἀνδρῶν Ῥωμαίων τε
" κ Ἀλβανῶν· ἥ τε φιλοτιμία τ̃ ἀνδρῶν νέων, χαλεπὴ λυ-
" θῆναι δ ἑτέρου τινὸς ὅσα ἔπου, ταχεῖαν ἕξει κρίσιν.
" τεκμαίρομαι γάρ τινας κ παρ ὑμῖν πολλοὺς εἶναι τὰς
" ἀντιποιησομένους ἀρετῆς, ὥσπερ κ παρ Ἀλβανοῖς· οἷς
" εἰ διδάσκοιμεν ὅτι θεία τις ἔφθασε τύχη τοὺς ἀνδρα-
" τίνας ἀπουδὰς, αὐτὴ ωδε μαχοῦσα τὰς δίκας ἴσας τ̃ ὑπὲρ
" τ̃ πόλεων ἀγῶνα ποιησομένους, ῥᾳδίως πείσομεν.
" ῥᾳδίᾳ γὰρ ἀρετῇ λείπεται δόξοισι διδύμων ἀδελφῶν, ἀν-
" λὰ φύσεως ὁμοιότης κ τύχης ἰσορρόπου ωρὸς ὃ ἀν-
" τίπαλον ὁπότερα ροπὴ. τοῦτο δ Φυφέλιος λέξαντος,
" κ πάντων τ̃ γνώμην ἐπαινεσάντων· ἔτυχον δὲ Ῥω-
" μαίων τε κ Ἀλβανῶν οἱ κράτιστοι παρόντες ἀμφοτέ-
" ροις· μικρὸν ὑπισχνεῖται ὁ Τύλλος λέγ· Τὰ μὲν ἀνδρὸς ὀρ-
" θῶς ὑπολελογίσθαι μοι δοκεῖς, ὦ Φυφέτιε· θαυμαστὴ
" γὰρ τις ἡ τ̃ θεοῦ ποιᾶ συμβᾶσα ὁμοιότης ἐν ἀμφο-
" τέραις τ̃ πόλεσιν ὅτι τ̃ ἡμετέρας γενεᾶς ἐξενήνεγκα
" τύχη· ἐν δ ἀγνοίᾳ ἔοικας, ὃ πολλῶ παρέξει τοῖς νεανί-
" σκοις ὄκνον, ἐὰν ἀξιῶμεν αὐτοὺς ἀλλήλοις χωρεῖν ἀφ ἁ-
" μάχης. ἡ γὰρ Ὁρατίων μήτηρ τ̃ ἡμετέρων, ἀδελφὴ τ̃
113 " Κουριατίων μητρός ἐστι τ̃ Ἀλβανῶν, κ τέθραπται τὰ
" μειράκια ἐν τοῖς ἀμφοτέρων τ̃ γυναικῶν κόλποις,
" ἀσπάζονταί τ̃ ἀλλήλους κ φιλοῦσιν οὐχ ἧττον ἢ τοὺς ἑ-
" αυτῶν ἀδελφούς. ὅρα δὴ μὴ πολὺ ἄρ ὄπλον ἢ τούτοις ἀ-
" ναδιδόναι τὰ ὅπλα, κ καλεῖν αὐτοὺς ὑπὲρ τ̃ κατ ἀλ-
" λήλων φόνου, ἀδελφοὺς κ σωτῆρας ὄντας. ὃ γὰρ ἐμ-
" φύλιον ἄγος, ἐὰν ἀναγκασθῶσιν ἀλλήλους μιαφονῆσι,
εἰς ἡμᾶς τὰς ἀναγκάζοντας δικαίως ἐλεύσε). λέγ
" ωδε πρὸς αὐτ̃ ὁ Φυφέτιος· Οὐδ ἐμὲ λέληθεν, ὦ Τύλ-
" λε, ὃ συγγενὲς τ̃ μειρακίων, οὐδ ὡς ἀναγκάζειν αὐτοὺς

in colloquiũ accitũ ſic alloquitur: Videtur mihi, Tulle, deus aliqs cũ aliis in reb. multis curã noſtratũ ciuitatũ agere; tũ vero quod ad præſens certamen attinet, manifeſtum fauorem oſtendere. inuentos .n. qui pro rei ſumma decernãt, iuuenes, nemini genere ſecundos, bellica virtute præſtãtes, inſignes ſpecie; adhæc vno patre eadẽq; matre genitos, & (quod mirificẽtiſſimum eſt) eadem die in lucẽ editos; apud vos, Horatios; apud nos, Curatios, præclarũ nimirũ eſt deorũ beneficiũ. Quin igitur amplectimur hanc tantã numinis prouidentiã, & inuitamus ad depugnandum de principatu ſuos vterq; trigeminos? nã & cetera quæ in ſtrenuis pugnatorib. deſiderari poſſunt, etiã in his inſunt; &, cũ fratres ſint, laborãtes in certamine, ppugnatores minus deſerent quã Romanorum & Albanorũ quiuis alii; & reliquę iuuentutis ambitioſa æmulatio, cũ alia ratione difficulter ſedari poſſit, facile hac prærogatiua pacabitur. Coniicio enim, vt apud nos, ita & apud vos eſſe multos qui virtutẽ oſtẽtare cupiãt. quos ſi doceamus, diuina quadã fortuna præuẽta eſſe hominũ ſtudia, vt quæ æquales pro ciuitatib. dimicaturos ipſa obtulerit, haud ægre illis perſuadebimus. putabunt .n. ſibi non virtute prælatos trigeminos, ſed quadã ſorte naturæ, & fortunæ in vtranq; partẽ æquali momento inclinantis ſtudio ſingulari. Hac Fufetii ſententia ab vtriuſq; partis optimatibus, qui tũ aderãt, collaudata, Tullus inhibita paulũ reſpõſione, Cetera, inquit, Fufeti, recte mihi videris perpẽdiſſe. mirifica .n. eſt hæc & nulla hominum memoria viſa ortus ſimilitudo, quã noſtro ſeculo fortuna in ambabus ciuitatib. protulit. vnũ te latere videtur, quod min⁹ alacres ad pugnã reddet iuuenes, ſi eos in certamẽ cõmittamus. Horatiorũ enim noſtrorũ mater, Curatiorũ veſtrorũ eſt matertera; & in ambarũ enutriti ſunt iuuenes ſinibus; ſeq; inuicem non minore quam fratres ſuos amore complectuntur. videndum igitur ne forte nefas ſit his arma dare, & ad mutuam eos cædem vocare, cum cognati ſint & vna educati. domeſticũ enim piaculũ merito in nos redundabit, ſi eos ſe mutuo ſanguine polluere coegerimus. Ad hæc Fufetius: Nec me latet, Tulle, hæc adoleſcentũ cognatio, nec cogere illos ad

certamen cũ consobrinis ineundũ, si ipsi suscipere illud nolint, institui: sed cum primũ mihi hoc consiliũ in mẽtem venit, accitis Curatiis nostris, ipse meopte impulsu priuatim apud me pertentaui illorum animos num abhorrerent a certamine. cumq; viderem eos meam orationẽ mira quadam & incredibili alacritate admittere, tum demum ausus sum mentem meã patefacere & in medium afferre. idem vt & ipse facias suadeo, & accersitis vestris trigeminis explores quæ sit voluntas iuuenũ. qui si & ipsi sua corpora ꝑ patria discrimini offerre velint, accipias grato animo. quod si detrectẽt, noli cogere. quãuis eadẽ de illis quę de nostris auguror. si enim tales sunt quales audimus, animi generositate ac bellica virtute inter paucos eximii, (nã & ad nos eorũ virtutis fama puenit) prõptissimis animis, nemine cogẽte, in certamẽ ꝑ patria descendẽt. Nõ aspernatus hãc admonitionẽ Tullus, factis in decẽ dies induciis, per quos re ad senatũ relata, & Horatiorũ volũtate cognita, certi° respõdere posset, in vrbẽ reuertitur. Sequẽtibus dieb. consultatione cũ optimatib. habita cũ plerisq; videretur accipiẽda esse Fufetii monita, euocatos trigeminos fratres sic alloquitur: Scire vos velim, Horatii, me in proximo colloquio a Fufetio monitum, diuina ꝑuidẽtia factũ vt ciuitas vtraq; ternos ꝑpugnatores habeat, viros quib. nec generosiores nec magis idoneos alios inuenire liceat; vos Romæ, Albæ Curatios. Quo animaduerso primum se explorasse vellẽt ne consobrini vestri corpora sua commodare patriæ. cumq; illos de summa rerũ decernere paratissimos cõperisset, magna id confidentia in mediũ protulit, ac postulauit vt ego quoq; pertẽtarem vestros animos velletis ne pro patria cõgredi cum Curatiis, an malletis hoc decus aliis eo aspirantibus cedere. Ibi ego æquo animo respondi, vos, quorum virtus & strenuæ manus iã perspectæ sint, præ ceteris hoc de primatu certamen suscepturos: sed cũ vererer ne cognatio qua iuncti estis Albanis trigeminis, alacritati vestræ obstaret, deliberandi spatium petii, factis decem dierum induciis. mox huc reuersus, senatu coacto, retuli super

τοῖς ἀνεψιοῖς ὀλιγὰ μάχης χωρὶς, εἰ μὴ βουληθεῖεν αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα ὑποσπείσασθαι· ἀλλ' ὅπως ταχίστα δηλώσουσι μοι τὸ βούλευμα, τοὺς Ἀλβανοὺς Κορατίους μεταπεμψάμενος, αὐτὸς ἔφη ἐμαυτὸν ὀλιγάπιστον ἔλαβον εἰ βουλομένοις αὐτοῖς ἐστὶν ὁ ἀγὼν· δεξαμένων δ' αὐτῶν τὸν λόγον ἀπίστῳ τινὶ καὶ θαυμαστῇ προθυμίᾳ, τότε ἀνακαλύψασθαι ἔγνων ὃ βούλημα ἔχω φέρειν εἰς μέσον· οἵ τε αὐτῷ τοῦτο ὑποθέσθαι ποιῶν, καλέσαντι τοὺς παρ' ὑμῖν τεσσάρους, πεῖραν αὐτῶν τῆς γνώμης ποιήσασθαι. ἐὰν μὲν οὖν ἐκόντες συνεπισπάσωσι καὶ ἐκεῖνοι τὰ σώματα προκινδυνεύσαντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, δέχου τιμὴν χάριν· ἐὰν δὲ ἀναδύωνται, μηδεμίαν αὐτοὺς προσφέρε ἀνάγκην. μᾶλλον δὲ καὶ περὶ ἐκείνων οἷα καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων. εἰ οὖν εἰσιν οἵους ἀκούομεν, ὀλίγοις τοῖς ἄνισα πεφυκόσιν ὁμοῖοι, καὶ τὰ πολέμια ἀγαθοί· κλέος γὰρ αὐτῶν καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐλήλυθε τῆς ἀρετῆς· προθυμότατα δ' δέξοιντο τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα καὶ μηδενὸς ἀναγκάσαντος. δέχεται τὴν παραίνεσιν ὁ Τύλλος, καὶ δεχημέρους ποιησάμενος ἀνοχὰς, ἐν αἷς βουλεύσεταί τε καὶ μαθὼν τὴν Ἀλβάνοιαν τῶν Ὁρατίων ἀποκρίσεται, [παρίῳ] εἰς τὴν πόλιν. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέραις βουλευσάμενος ἅμα τοῖς ἀρίστοις, ὅπως τοῖς πλείστοις ἔδοξε δέχεσθαι τὰς Φουφετίου προκλήσεις, μεταπέμπεται τοὺς διδύμους ἀδελφοὺς, καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· "Ἄνδρες Ὁράτιοι, Φουφέτιος εἰς λόγους ἐλθών ἐμοί τε τελευταίαν ὅτι τραπέδου στιβάδα, ἔφη, τοῖς προκινδυνεύσοντας ὑπὲρ ἑκατέρας πόλεως ἥδιστα ἀνδρὸς ἀγαθοῖς τε καὶ θείαν γεγονέναι πατρίδα, ὧν οὐκ ἂν ἄλλοθι ἑτέρους ἔτι γενναιοτέρους, οὔτε ὅπλα θοτέρους· Ἀλβανῶν μὲν, Κορατίους· Ῥωμαίων δὲ, ὑμᾶς. τοῦτό τε καταμαθὼν, αὐτὸς ἐξηλλαχέναι προθυμίαν εἰ βουλομένοις ὅτι τοῖς ἀνεψιοῖς ὑμῶν ὑπιδοίμην τὰ σώματα τῇ πατρίδι· μαθὼν δ' αὖθις ἀναδεχομένους τὸν ὑπὲρ ἀπόντων ἀγῶνα τε πολλῷ προθυμίαν, θαρρῶν εἰς μέσον ἐκφέρω ἤδη τὸν λόγον, ἠξίωσέ τε καὶ ἐμὲ πεῖραν ὑμῶν λαβεῖν, πότερον βούλεσθε προκινδυνεύσαι τῆς πατρίδος ὁμόσε χωρήσαντες Κορατίοις· ἢ παραχωρεῖτε τῆς φιλοτιμίας ταύτης ἑτέροις. ἐγὼ δὲ ἀρετῆς μὲν ἕνεκα καὶ τοῦ τε χεῖρα γυναικότητος, ἣν ὑμῶν λανθάνειν ἔχειν, πρώτων μάλιστα δεξομένους ὑμᾶς τὸν ὑπὲρ τῶν ἀριστείων κίνδυνον ἔφασκον, ὑπερφυῶς ἐπῄνουν· δεδοικὼς δὲ μὴ τοῖς Ἀλβανοῖς τεσσάροις συγγενὲς ἐμπόδιον ὑμῖν γένηται τῆς προθυμίας, χρόνον ᾐτησάμην εἰς βουλήν, ἀνακωχὰς δεκαημέρους ποιησάμενος· ὡς δ' ἀφικόμην δόξαν, τῇ βουλῇ συνεκάλεσα, καὶ προὔθηκα περὶ τοῦ πράγμα-

» πρᾶγματος ἐν κοινῷ σκοπεῖν· δόξαν δὲ τοῖς πλείοσι
» γνώμης, εἰ μὴ ἐκόντες διαδέχεσθε τὸν ἀγῶνα καλὸν
» ὄντα καὶ πρεπόντα ὑμῖν, ὃν ἐγὼ πρόθυμος ἦμην μό-
» νος ὑπὲρ ἁπάντων διαγωνίσασθαι, ἐπαινῶ τε καὶ δέ-
» χεσθαι τὴν χάριν ὑμᾶς· εἰ δ' ὃ συγγενὲς ἐνδεπόμενοι
» μίασμα, [ἐγὼ δὲ καὶ κακὸν ψυχῇ ὁμολογοῦντες εἶ],
» τοὺς ἔξω δ' ἥκοντας ἀξιώσετε καλῶν] μηδεμίαν ὑμῖν ἀ-
» νάγκην προσφέρω· ταῦτα δὴ βουλῆς ψηφισαμένης,
» καὶ ὅτε πρὸς ὀργὴν δεξομένης εἰ δι' ὀκνου τὸ ἔργον λά-
» βοιτε, ὅτε μικρὰν χάριν εἰσομένης ὑμῖν εἰ μετρίως
114 » φανεῖτε τὴν συγγενείας τε πατρίδα, τυχόντες τοῦ
» βουλευσάμενοι. ὡς δὴ ταῦτ' ἤκουσαν οἱ νεανίαι, με-
τρυμνασάντες ἑτέρωσε καὶ σχολῇ δόντες ὀλίγα πρὸς ἀλ-
λήλους, προσέρχονται πάλιν ἀποκρινόμενοι, καὶ λέγει
» ὑπὲρ ἁπάντων ὁ πρεσβύτατος τοιάδε· Εἰ μὲν ἐλευ-
» θέρους ἡμᾶς ὄντας καὶ μόνοις κυρίους τῆς ἰδίας γνώμης ἔξου-
» σίαν παρῆκες, ὦ Τύλλε, βουλεύεσθαι περὶ τῶν πρὸς
» τοὺς ἀνεψιοὺς ἀγώνος, ὅθεν ἐπιμελησάμενοι ἀπεκρινά-
» μεθα ἂν σοι ταῖς ἑαυτῶν διαλογισμούς· ὅπῃ δὲ πε-
» φύκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ὃν χωρεῖς οὐδὲ πάλαι προῆκα λέγειν ἢ
» προσῆκεν ἀξιοῦμεν, αὐτοῦ μετά σε ὀλίγον διαδέξασθαι
» χρόνον τὴν ἀποκρισιν ἡμῶν, ἕως τῷ πατρὶ διαλεχθῶ-
μεν. ἐπαινέσαντος δὴ τὸν Τύλλου τὴν εὐσέβειαν αὐ-
τῶν, καὶ κελεύσαντος ἕτω ποιεῖν, ἀπῆλθε· ὡς τὸν πατέ-
ρα δηλώσαντες δ' αὖτ' ἐκάλεσε τὸν Φυφέλιον,
καὶ οἷς ὁ Τύλλος διῆλθε λόγοις, καὶ τελευταίαν τὴν ἑ-
αυτῶν ἀπόκρισιν, ἠξίουν εἰπεῖν ὅτινα γνώμην αὐ-
» τοὺς ἔχοι. ὁ δὲ ὑπολαβών, Ἀλλ' εὐσεβὲς μέν, ἔφη,
» πρᾶγμα ποιεῖτε, ὦ παῖδες, τῷ πατρὶ ζῶντες, καὶ
» οὐδὲν αὖθ' ὑπ' ἐμῆς γνώμης διαπρασσόμενοι· καιρὸς
» γὴ ὑμᾶς αὐδεῖν ἤδη περὶ ὑμῶν τά γε τηλικαῦτα φαί-
» νειν φρονοῦντας. ὑπολαβόντες οὖν τὴν ἐμὴν ἤδη τε-
» λος ἔχειν βίου, φανερὸν ποιήσατέ μοι, τί δή ποτ' ἂν αὐ-
» τοῖς προσεῖλεσθε πρᾶξαι, μᾶλλον δὲ τοῖς παισὶ περὶ τῶν
ἰδίων βουλευσάμενοι; ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν ὁ
» πρεσβύτατος τοιάδε· Ἐβουλόμεθα, ὦ πάτερ, τὴν ὑπὲρ τῆς
D » ἡγεμονίας ἀγῶνα, καὶ πᾶσαν ὑπεμείναμεν ὅ τι δὴ δοκῇ
» τῷ δαιμονίῳ. τεθνάναι γὰρ δὴ βουλόμεθα μᾶλλον ἢ ζῆν
» ἀνάξιοι γεγόμενοι σοῦ τε καὶ τῶν προγόνων. ὃ δὴ πρὸς
» τοὺς ἀνεψιοὺς συγγενὲς οὐχ ἡμεῖς προέμεθα λύσομεν,
» ἀλλ' ὡς ἀπὸ τῆς τύχης διαλελυμένον φέρομεν. εἰ γὰρ
» Κορυθίοις ἔλαττον κρίνεται τὸ καλοῦ τὸ συγγενὲς, οὐδὲ
» Ὁρατίοις πρεσβύτερον φαίνεται τὸ γένος τῆς ἀρε-
τῆς. ὁ δὲ πατὴρ ὡς ἔμαθε τὴν διάνοιαν αὐτῶν, περι-
χαρὴς γενόμενος καὶ τὰς χεῖρας ἀνασχὼν εἰς τὸν οὐρανὸν,
πολλὰς ἔφη χάριτας εἰδέναι τοῖς θεοῖς, ὅτι παῖδας ἐ-
δωκεν αὐτῷ γενναίους καλοὺς καὶ ἀγαθούς· ἔπειτα τῷ δι-

hoc negotio. plurium ſententia fuit, ſi ſponte ſuſcipiatis præclarum iſtud & decorum vobis certamen, quo ego paratus eram ſolus pro omnibus decernere, laudandam gratisq; animis accipiendam eſſe alacritatē veſtram. quodſi cognationis vos teneat religio, (nec enim ex animi ignauia, alieni generis *propugnatores* vocādos cenſueritis) nullam vobis afferendam eſſe neceſſitatem. cū igitur hoc ſit S. C. qui nec moleſte feret ſi hoc facere vereamini; nec exiguam vobis gratiam habiturus eſt ſi cognationi prætuleritis patriam, veſtrum eſt deliberare quid factu cenſeatis optimum.

His auditis iuuenes ſeceſſerunt, paucisq; inter ſe collocuti redierunt. Ibi maximus natu pro ceteris in hęc verba reſpondit: Si liberi & in noſtra poteſtate eſſemus, & pro arbitrio noſtro de certamine cum cōſobrinis ineundo ſtatuere poſſemus, Tulle: ſine omni cunctatione mentē tibi noſtram aperiremus. nunc quoniam nobis ſuperſtes eſt pater, ſine quo ne minimū quidem dicere faceréve fas nobis ducimus, rogamus vt pauliſper reſponſum noſtrum exſpectes, donec rem patri ſignificauerimus. Annuente rege & pietatem laudante, ad patrem abeunt. qui poſtquam ex ipſis cognouit quid proſuiſſet Fufetius, & quid Tullo percontanti reſpondiſſent iuuenes, rogatus ſententiam, Pie, inquit, facitis filii, quod patris arbitratu viuentes, nihil abſque mea voluntate agitis: ſed iam tempus eſt vt vos metipſi declaretis veſtram in tali negotio prudentiam. Fingite igitur iam me defunctū fato, & dicite, quid ſtatueretis, ſi vobis ſine patre de rebus veſtris capiendum eſſet cōſilium? Tum maximus natu: Suſciperemus, mi pater, certamē pro principatu patriæ, parati ferre quicquid diuino numini videretur. mori .n. mallemus q̄ te noſtrisq; maiorib. indignam vitam viuere. cognationis autē vinculū non ſoluemus priores; ſed vt a fortuna diremptum eſt, æquo animo feremus. Si enim Curatiis honeſtas eſt cognatione potior, nec Horatii virtutē poſthabebūt propinquitati generis. Ibi pater cognita eorum mente, gauiſus, ſublatis ad cælum manibus, gratias egit diis immortalibus, quod tā egregios ſibi dediſſent liberos. deinde ſin-

gulos benignissime cõplexus & suauissime exosculatus, Accipite, inquit, meam quoque sententiam optimi filii: ite, & pulchrum hoc piumque responsum Tullo referte. Illi læti parentis hortatu, regem adeunt, certamenque suscipiunt. Rex conuocato senatu, prolixeque laudatis iuuenibus, per legatos Albanis denuntiat, accipere conditionem Romanos, & Horatios in certamẽ de imperio prodituros. Nunc quia præsens argumentum exactam eius pugnæ descriptionem postulat, diligentemq; narrationem casuum qui subsecuti sunt tragicis similium, de his quoque singulis pro mea virili conabor dicere. Vbi tempus aduênit quo finem erant habitura pacta, vniuersus Romanorum exercitus prodiit: prodierunt etiam postea iuuenes, comprecati prius deos patrios, deducente rege & toto per vrbem populo faustis ominibus prosequente, ac floribus eorum capita conspergente. iamque & Albanorum copiæ prodierant. Tum positis castris non longe ab inuicem, medius campus in Romani & Albani agri finibus pugnæ destinatus est, vbi etiam antea castra vtriq; metati fuerant. ac primum mactatis victimis, super ardentes *focos* iuratum est, vtranq; ciuitatem eam fortunam boni cõsulturam, quam trigeminorum pugna esset allatura, fœdusque firmiter ac sine dolo malo seruaturam, tam ipsam quam omnes ipsius posteros. Peracta re diuina, positis armis processerunt extra vallum vtrinque spectatores futuri certaminis, relicto ad id trium quatuorue stadiorũ spatio intermedio. Paulo post Albanus imperator pduxit Curatios, Romanus rex Horatios, præter egregiam armaturam ornatos sicut qui morti destinati sunt. Vt vero congressi sunt propius, gladios tradiderunt armigeris, ipsi ruebant in cõplexus mutuos, flentes suauissimisque se appellationibus cõsalutantes, vt nemini nõ cierẽt lacrymas, vulgo tam suam quam ducum immanitatem incusantibus, quod cum potuissent per alia corpora pugnam eam decernere, impio duello commisissent inter se consanguineos. Postquam satis indultum est salutationibus, iuuenes resumptis

Trigemino rum pugna.

λαβὼν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ ἀποδοὺς ἀσπασμῶν τε καὶ φιλημάτων φιλοφρονούμενος, Ἔχετε, ἔφη, καὶ τὰ ἐμοὶ γνώμην, ὦ παῖδες ἀγαθοί· καὶ παρθένοις ἀποκρίνασθε Τύλλῳ τῷ τε εὐσεβῆ καὶ καλὸν ἀπόκρισιν. οἱ μὲν δὴ χαίροντες ὅτι τῇ πατρῴᾳ ἐκελεύσθησαν πάτρᾳ ἀπηίεσαν, καὶ προσιόντες τὸν βασιλέα, δυάδεχον τὸν ἀγῶνα. κἀκεῖνος συγκαλέσας τὴν βουλήν, καὶ πολλοὺς ἐπαίνους τῶν νεανίσκων ἀναθέμενος, ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀλβανόν, τοὺς δηλώσοντας ὅτι δέχεται Ῥωμαῖοι τὴν αἵρεσιν, καὶ παρέχουσι τοὺς Ὁρατίους ἀγωνιουμένους ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς. ἀπαγγείλαντες δὲ τὴν ὑποθέσεως καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς διεξιέναι τὴν μάχης ἀκριβῶς, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα γιγνόμενα πάντα θαυμαστῆς ἐοικότα προπαρασκευῆς μὴ ῥᾳδίως διηγεῖν, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων ἕκαστα, ὡς ἐμὴ δύναμις, εἰπεῖν. ὅπερ γὰρ ὁ χρόνος ἦκεν ἐν ᾧ τέλος ἔδει λαβεῖν τὰς ὁμολογίας, ἤρξαντο μὲν αἱ τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις πρωΐαθεν, ἤρξαντο δὲ μετὰ ταῦτα οἱ νεανίσκοι τοῖς πατρῴοις θεοῖς εὐξάμενοι, καὶ προῆγον ἅμα τῷ βασιλεῖ, καλὸν φημισάμενοί τε ὑπὸ παντὸς τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου, καὶ παιώνιοι τὰς κεφαλὰς ἀνθοῦσιν ἤδη δὲ καὶ τῶν Ἀλβανῶν ἤρξαντο ἐξελθόντες. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν τὸ πλησίον ἀλλήλων, μεταίχμιον ποιησάμενοι τὸ διείργοντα τὴν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἀλβανῶν ὄρους, ἔνθα καὶ πρότερον εἶχον ἑκάτεροι τοὺς χάρακας, πρῶτον μὲν ἱερεῖα θύσαντες ὤμοσαν ὅτι τοῖς ἐμπύροις, φέρειν τὴν τύχην ἣν ἂν ἐκ τῆς μάχης τῶν ἀνεψιῶν ἑκατέρα πόλις ἀξιωθῇ, καὶ φυλάξειν τὰς ὁμολογίας βεβαίους, μηδένα πρόφασιν ἀγνίσας αὐταῖς δόλον αὐτοί τε καὶ γόνος ὁ ἐξ αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς διεπράξαντο ὅσια, θέμενοι τὰ ὅπλα προῆγον ἐκ τῶν χαράκων ἀμφότεροι σταθμὸν τῆς μάχης ἐσόμενοι, πλέον ἢ τεσσάρων σταδίων ὃ μεταξὺ χωρίον τοῖς ἀγωνισομένοις καταλιπόντες· καὶ μετ' ὀλίγον παρῆσαν τοὺς Κορατίους ὁ τῶν Ἀλβανῶν στρατηγὸς ἄγων, καὶ τοὺς Ὁρατίους ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεύς, ὡπλισμένους τε κάλλιστα καὶ τὸν ἀγῶνα ἔχοντας κόσμον οἷς ἂν θεσπροι λαμβάνοισιν ὅτι θανάτῳ. γιγνόμενοι δὲ σπουδῆς ἀλλήλων, τὰ μὲν ξίφη τοῖς ὑπασπισταῖς παρέδωκαν, προσδραμόντες δὲ περιέβαλον ἀλλήλοις κλαίοντες, καὶ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασιν ἀνακαλούμενοι, ὥστε εἰς δάκρυα προσπεσεῖν ἅπαντας, καὶ πολλὴν ἀσχολίαν κατηγορῆσθαι τε αὐτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων, ὅτι παρὸν δήλοις εἶσι [καὶ] σώμασι κρίνασθαι τὸν μάχῃ, εἰς ἐμφύλιον αἷμα καὶ συγγενικὸν ἄγος τὸν ὑπὲρ τῶν πόλεων ἀγῶνα κατέκλασαν. παυσάμενοι δὲ τῶν ἀσπασμῶν οἱ νεανίσκοι, καὶ τὰ ξίφη παρὰ τῶν ὑπασπιστῶν

λαβόν-

λαβόντες, ἀναχωρησάντων τῶν πέλας, ἐτάξαντό τε καθ' ἡλικίαν, καὶ σιωπῇ ὁμόσε. τέως μὲν οὖν ἡσυχία καὶ σιγὴ καθεῖχεν ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις· ἔπειτα ἀναβοήσεις τε ἀθρόαι παρ' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐγίνοντο, καὶ παρακελεύσεις τοῖς μαχομένοις ἐνῆσαν, διχῇ τε καὶ οἰμωγαὶ, καὶ πρωτοβολίαι πάσαις ἀναγωνίοις φωναῖς συνεχεῖς, αἵ μὲν πρὸς τὰ δρώμενά τε καὶ ὁρώμενα ὑφ' ἑκατέρων, αἱ δὲ πρὸς τὰ μέλλοντά τε καὶ ἐσοπτεύόμενα· καὶ ἔτι πλείω τὰ εἰκαζόμενά τε καὶ δρώμενα τῶν γινομένων. ἥ τε γὰρ ὄψις οὐκ ὀλίγα σχήματος γινομένη πολὺ δὴ ἀσαφὲς εἶχε, καὶ ὁ φρὸς τὸς οἰκείους ἀγωνιστὰς ἑκάστοις συμπαθὲς ὅτι δεδεγμένον ἐλάμβανε τὰ πρασσόμενα· αἵ τε συνεχεῖς τῶν μαχομένων ἐπεμβάσεις καὶ ὑποχωρήσεις, καὶ εἰς τὸν αὖθις ἀντιμετασάσεις πολλαὶ καὶ ἀντίστροφοι γιγόμεναι, τὸ ἀκριβὲς τῆς γνώμης ἀφῃροῦντο, καὶ ταῦτα ὅτι πολιὼ ἐγίνοντο χρόνον. ῥώμῃ τε γὰρ σώματος ἔτυχον ὁμοίαν ἔχοντες ἑκάτεροι, καὶ ὁ ἡμιναῖον τῆς ψυχῆς ἰσορρόπον, ὅπλοις τε καλλίστοις ἐσκεπασμένοι τὰ σώματα, καὶ γυμνὸν οὐδὲν ἀπολιπόντες μέρος ὅπῃ καὶ βλαβὲν ὀξέως ἔμελλεν οἴσειν τὸ τελευτῆσαν. ὥστε πολλοὶ Ῥωμαίων τε καὶ Ἀλβανῶν οὐκ ἐθέλοντες φιλονεικεῖν τε καὶ συμπαθεῖν τοῖς σφετέροις, ἔλαθον αὐτοὺς ἐς τὸν κινδυνεύοντων μεταλαμβάνοντες πάθους, ἀγωνίᾳ τε μᾶλλον ἐβάλοντο ἢ θεαταὶ τῶν δρωμένων γεγονέναι. ὁ δὲ δὴ ἕν πολὺ ὁ πρεσβύτατος τῶν Ἀλβανῶν ᾧ πρὸς αὐτὸν ἀντιπεπαγμένῳ συμπλακεὶς παίων τε καὶ παιόμενος δηλαδὴ ἐπὶ δηλαδὴ πληγαῖς, καί πως τυχὼν τοῦ Ῥωμαίου δι' ἐδεδῶνος ἐνέγκας τὸ ξίφος. ὁ δὲ τοῖς τε δηλοῖς βαύμασι κεκαρωμένος ἤδη, καὶ τὴν τελευταίαν πληγὴν θανατηφόρον ἔχων, ὑπολυθέντων τῶν μηρῶν καταῤῥεῖς ἀποθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτ' εἶδον οἱ θεαταὶ τῆς μάχης, ἅμα πάντες ἀνεβόησαν, Ἀλβανοὶ μὲν, ὡς νικῶντες ἤδη· Ῥωμαῖοι δὲ, ὡς κεκακωμένοι. τὼ γὰρ δὴ σφετέρω δύο ἦσαν Ἀλβανοῖς δυκαλεργάσιος ὑπελάμβανον ἡμῖσεσθαι. ἐν ᾧ δὲ ἐγίνετο ταῦτα, ὁ Ὁρατίου ὁ πεσόντι Ῥωμαῖος, ὁρῶν ἐπὶ ᾧ καλορθώμασι τὸν Ἀλβανὸν, ὠθεῖται ταχὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ πολλὰ μὲν βαύματα δοὺς, πολλὰ δ' αὐτὸς λαβὼν, τυχάνῃ πως κατὰ τὸ σφαγῆς αὐτῷ βάλας ὁ ξίφος καὶ ἀφεῖλε σάμενος. μεταβαλούσης δὲ τῆς τύχης ἐν ὀλίγῳ τάτε τῶν
116 ἀγωνιζομένων ἔργα, καὶ τὰ τῶν θεωμένων πάθη· καὶ Ῥωμαίων μὲν ἀναθαῤῥησάντων ἐκ τοῦ πρότερον καλῆς, Ἀλβανῶν δὲ ἀφῃρημένων ὁ χαίρειν, ἑτέρα πάλιν ἀνεπνεύσασα τοῖς τῶν Ῥωμαίων καλορθώμασι τύχη, τόλων μὲν ἐπανέπνωσε τὰς ἐλπίδας, τὰ δὲ τῶν πολεμίων φρονήματα ἐπῆρε. ὃς γὰρ Ἀλβανὸς πεσόντος, ὁ τοῦ πλησίον αὖ ἔχων φασὶν ἀδελφὸς συμπλακεὶς ᾧ καταβαλόντι· καὶ τυχόντοιν ἀμφοτέροι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον

gladiis, & digreſſis iis qui aderant, inſtructa ſecundū ætates acie, ſunt congreſſi. Hactenus quies & ſilentiū fuerat in vtroq; exercitu: tum vero frequentes vtrinq; exclamationes exortæ ſunt, alternæque ad pugnantes exhortationes; tum vota & eiulatus, ceterorumq; affectuum, quos varii certantium caſus ciere ſolent, voces crebræ, aliæ ad ea quæ vtrinq; agebantur & cernebantur, aliæ ad ſuſpectos futurorum exitus accōmodatæ: ac plura coniectabantur quam gerebantur. nā & longior proſpectus fallebat ſpectantium oculos, & ſuus cuique erga propugnatores affectus, e ſuo conſilio rem geri interpretabatur: tum crebri dimicantium aſſultus ac receſſus, & reciprocatæ aliquoties in aduerſariū incurſiones, ancipites animis ſententias afferebāt. Sic æquo marte diu certatum eſt; quod robore animisq; pares, armatura quoq; muniti eſſent eximia, nec vlla corporis pars non ſatis tegeretur, quæ icta celerare poſſet exitium. quo factum eſt vt multi Romani pariter & Albani ſuorū ſtudio atq; affectu incenſi, paulatim ſe periculorum & caſuum participes facerēt, & in hoc actu certatorum quam ſpectatorum partes obire mallēt. tandem Albanorum maximus cum ſuo aduerſario conſertis manibus, plagisque identidem nūc illatis nunc acceptis, nō irrito ictu per inguen Romanum traiicit: qui iam ante aliis vulneribus quodāmodo ſoporatus, ad extremū letali hoc ictu perculſus, reſolutis mēbris occumbit. Quo viſo exclamant vtrinq; ſpectatores, Romani, vt victi; Albani, vt victoriæ compotes: quod impares tribus viderentur duo ſuperſtites. interim Romanus, qui collapſo fratri veluti ſuccenturiatus aderat, Albanum re bene geſta exſultantem ocius aggreſſus, multis inflictis & acceptis vulneribus, tandem illi non fallente dextra enſem in iugulum defigit: mutatoque breui cum fortuna pugnæ affectu ſpectantium, Romanis ex priſtino mœrore ſe recolligentibus, Albanisque minus iam gaudentibus, alius rurſum aduerſus caſus illorum ſpes deiecit, & horum animos erexit. cæſo enim Albano, germanus qui proximam illi ſtationem tenuerat, victorem adortus eſt: acciditque vt continuatis ictibus eodem tempore

vterque alterum grauissime vulnerauerit, & Albanus Romano per interscapulũ vsq; ad viscera traiecerit ensem; Romanus vero, ictu subter munimen ingesto, alterã Albano suffraginem præciderit. Ille igitur letali plaga confectus, in vestigio cecidit: alter vero qui vulnus in suffragine acceperat, licet firmus stare non posset, sed claudicaret ac scuto identidẽ gressus fulciret, renitebatur tamen adhuc, & cum superstite fratre in sustinentem Romanum tendebat: eumq; alter ex aduerso, alter a tergo adoriebatur. ille veritus ne a duob. aduersariis duobus ex locis impeteretur, & circumuẽtus facile conficeretur, cum adhuc integer esset, consilium capit de distrahendis hostibus, & pugna cũ vtroq; seorsim ineunda. ac facile se ipsos disparaturũ sperat, si fugam simulet. non enim ambos fratres insecuturos, sed alterũ, qui fratrẽ minus valere pedibus animaduerteret. His animo agitatis, fugam quãta cõtentione potuit, arripuit; nec spe sua falsus est. alter enim Albanus, qui nullo graui vulnere affectus erat, e vestigio ipsum insecutus est: alter, qui incedere nõ poterat, iusto lentius festinauit. ibi Albanis suos inhortantibus, iubilantibusq;, & tantum non coronas vt re bene gesta poscentibus; Romanis contra suum pugnatorẽ ignauiæ arguentib. & *præsentem statum* deplorãtibus, quasi fortuna nõ esset ad ipsos reuersura, Romanus obseruata occasione, vertit se celeriter, & Albano priusquã ille caueret, ense in brachiũ inflicto, cubitũ diffindit: cũq; humi iaceret eius vna cũ ense manus, vno adhuc letali vulnere illato, iuuenẽ conficit: tũ in vltimũ verso impetu, seminecem iã & lãguidum iugulat. lectis deinde consobrinorũ spoliis in vrbẽ pperat, primus patri suã ipsius victoriã nuntiaturus. Sed fortuna, nemini perpetuo blãda, inuidit homini; & quẽ momento tẽporis ad inopinatũ ac mirificũ splendorẽ extulerat, eadẽ die illepido sororicidii facinore in funestissimã calamitatẽ cõiecit. iã enim portæ propinquus inter ceterã cuiusuis generis turbam, quæ se *cateruatim* ex vrbe effundebat, sororẽ etiã currentẽ vidit: turbatusque primo aspectu q, matre domusq; custodia deserta, virgo nubilis dedisset se in turbã ignotam: tandem discussis suspicionibus sinistris, æquiores & humaniores arripuit cogitationes, eã complectẽdi

πληγὰς ἀξαισίους ἀξενέγκαντες κατ' ἀλλήλων. ὁ μὲν Ἀλβανὸς, τὸ Ῥωμαίῳ κατὰ τὸ μεταφρένων, καὶ μέχρι τῶν ἀπολήγων βάψας τὸ ξίφος· ὁ δὲ Ῥωμαῖος, ὑπαχθὼν τὸ παρβολὴν τὸ πολεμίῳ, καὶ τὸν ἰγνύων τὸν ἑτέραν ἀποτέμνει. ὁ μὲν δὴ τὸ καίριον παθὼν ἔπεσε· ὁ δὲ τὸν ἰγνὼ τετρωμένος οὐκέτι βέβαιος ἐπὶ ἑαυτῷ, σκάζων δὲ καὶ πολλὰ τῷ ξυρεῷ διερραδάμενος ἀντεῖχεν ὅμως ἔτι, καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου τὸν ἀδελφῶν, ὅτι τὸν ἐπορμοῦντα Ῥωμαῖον ἐχώρει παρεῖρπέ τε αὖ ὁ μὲν ἐξ εὐωνύμιας προσιών, ὁ δὲ κατὰ νώτων. ὃ δὲ Ῥωμαῖος δείσας μὴ κυκλωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀκαίρως ἡττηθῇ, δυσί τε μαχόμενος καὶ διχόθεν ὀπίσω, ἐς ὃ ἀκραιφνὴς ἔτι, λογισμὸς εἰσέρχεται διελθεῖν τὰς πολεμίους ἀπ' ἀλλήλων, καὶ χωρὶς ἑκατέρῳ μάχασθαι. ῥᾴσας δὲ ἀφεῖσθαι αὐτοῖς ὑπελάμβανεν, εἰ δόξαι παρέχοι φυγῆς. ἐπὶ δὲ τὸν ὑπὸ ἀμφοτέρων διώκεσθαι τὸν ἀδελφῶν, ἀλλ' ὑφ' ἑνὸς ὁρῶντος τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ καρίαν τὸν πόδα. ταῦτα διανοηθεὶς ὡς εἶχεν ἔφυλε τάχους, καὶ συνέπεσεν αὐτῷ μὴ διαμαρτεῖν τῆς ἐλπίδος. ὁ μὲν γὰρ ἕτερος τῶν Ἀλβανῶν μηδεμίαν ἔχων πληγὴν καίριον, ἐδίωκεν αὐτὸν ἐκποδών· ὁ δὲ ὀπιβαίνειν ἀδυνάτως ὤν, πολὺ τῶν δεόντος ὑστέρει. ἔνθα δὴ τῶν Ἀλβανῶν τοῖς σφετέροις ἐξελελυμένων, τὸ Ῥωμαίων τὸν αὐτῶν ἀγωνίζειν κακιζόντων, καὶ τὸν μὲν δὴ παιανιζόντων τε καὶ σεφανουμένων, ὡς ὀπίσω καθορθωμένῳ τῷ ἀγῶνι· τὸν δὲ ὀδυρομένων, ὡς οὐκ ἂν ὀπίσω σφᾶς τὸ τύχης διαναστὰν μυρίους τὸν χαλεπὸν ὁ Ῥωμαῖος ὑποστρέψας ἐξέως, καὶ πρὶν ἢ φυλάξασθαι τὸν Ἀλβανὸν, φθάνει τῷ ξίφει τὸν βραχίονος πληγῇ ἀνέντας, καὶ διδόντα τὸν ἀσκῶνα. πεσούσης δὲ τὸν χεὶρ ἅμα τῷ ξίφει, μίαν ἐπὶ πληγὴν καίριον ἐξενέγκας, κτείνει τὸν Ἀλβανόν· καὶ μετὰ τοῦτον ὀπίσω τὸν Ἑλληνικὸν ὠσάμενος, ἡμιθνῆτα καὶ παραπαίοντα ὀπίσω καταστρέφει. σκυλεύσας δὲ τοὺς τῶν ἀνεψιῶν νεκροὺς, εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, πρῶτος ἀπαγγεῖλαι θέλων τὴν ἑαυτοῦ νίκην τῷ πατρί. ἔδοξε δὲ ἄρα καὶ τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν μὴ πάντα διδύσκειν, ἀλλ' ἀπολαύσει πᾶσι φθονερὸς δαίμονος, ὃς αὐτίκα μικρὰ μέσαν ἐν ὀλίγῳ θεὶς χρόνῳ, καὶ εἰς ὀπίσω φαίνεται θαυμασὴν καὶ παράδοξον ὄψασθαι, κατέβαλε φέρων αὖθημερὸν εἰς ἄγαν συμφορὰν ἀδελφοκτόνου. ὡς γὰρ ἐπὶς ἐλθὲ τὰ πυλῶν, θέαν τε ὄχλου ὁρᾷ πανδαπὸν ἐκχεόμενον τὰ πόλεως, καὶ δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν βέβυσε· διαπαρακλεισθεὶς δὲ τῷ τοιούτῳ παρόψει, ὅτι καταλιπεῖν τὴν μητέρα οἰκίαν παρθένος ὀπίγαμος, εἰς ὄχλον αὐτὴν ἔδωκεν ἀγνῶτα, καὶ πολλὰς λαμβάνων λογισμὰς ἀπόπους, τελευτῶν ὀπὶ τὰς ὀπιζυγεῖς καὶ φιλανθρώπους ἀπέκλινεν, ὡς ἀπαλλαγεῖεν τε πρῶτον τὸ συ-

τ' Ορθέντα ἀδελφὸν ποθοῦσα, καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν τε-
θνηκότων παρ' αὐτῇ μαθεῖν βουλομένη, δυσημόνων
ἐπῳρίδι, γυναικεῖόν τι παθοῦσα. ἡ δὲ ἀρὰ ὁ τὸς ἀ-
δελφοὺς ποθοῦσα τὰς ἀσυνήθεις ἐτόλμησεν ἐξελθεῖν
ὁδοὺς, ἀλλ' ἐρωτι κρατουμένη τ' ἀνεψιῶν ἑνὸς, ᾧ κα-
θωμολόγητο ἐπὶ τ' παρεῖς ὅτι γάμῳ, καὶ κρύπτε-
σθαι τ' πάθος ἀπόρρητον· ὅτε δὲ τ' ἀπὸ τ' τραπέδου
117 τινὸς ἤκουσεν ἀπαγγέλλοντος τὰ περὶ τὸν μάχιμον, οὐκ
ἔτι κατέμεινεν, ἀλλ' ἐκλιποῦσα τὸν οἶκον, ὥσπερ αἱ
μαινάδες, ἐφέρετο πρὸς τὰς πύλας, οὐδὲν ὑπισχνου-
μένη τῆς ἀνακλαύσεως τὲ καὶ μεταδιωκούσης ἔφοδ.
ἔξω δὲ γενομένη τῆς πόλεως, ὡς τ' ἀδελφὸν εἶδε πε-
ριχαρῆ τὸς ὑπερνικίους ὑπερκείμενον τεθρίοις, οἷς αὐ-
τὸν ὁ βασιλεὺς ἀνέδησε, καὶ τὸς ἑταίρους αὐτῷ φέρον-
τας τὰ τῶν περονημένων σκῦλα, ἐν οἷς καὶ πέπλος
ποικίλος, ὃν αὐτὴ μετ' ὀλίγης ἐξυφάνατο καὶ μνη-
στῆρι δῶρον εἰς τ' μέλλοντα γάμον ἀπεστάλκει· ποικίλος
γὰρ ἔρος ἐστὶν ἀμφιέννυσθαι πέπλοις Λατίνων τοῖς με-
λλοῦσι τὰς νύμφας· τοῦτον δὴ τ' πέπλον θεασαμένη πε-
φυρμένον αἵματι, τόν τε χιτῶνα καὶ ἐρρήξατο, καὶ τὰς
χεῖρας ἀμφοτέρας παίσασα τὸ στῆθος, ἐθρήνει καὶ ἀνε-
κάλειτο τ' ἀνεψιόν· ὥστε πολλὴν καταπλῆξιν εἰσελ-
θεῖν ἅπασι τοῖς ὅσοι κατ' τ' αὐτὸν ἦσαν τόπον. ἀνακλαυ-
σαμένη δὲ τ' μόρον τοῦ μνηστῆρος, ἀτενέσι τοῖς ὀφθαλ-
" μοῖς εἰς τ' ἀδελφὸν ὁρᾷ καὶ λέγει· Μιαρώτατε ἀν-
" θρώπε, χαίρεις ἀποκλείνας τὸς ἀνεψιοὺς, καὶ μὲ τὴν
" πρωταθλίαν ἀδελφὴν ἀποστερήσας γάμου, ὦ δύστηνε;
" ἀλλ' οὐδὲ ἔλεος εἰσέρχεταί σε τῶν ἀπολωλότων συγ-
" γενῶν, οἷς ἀδελφοὺς ἐκάλεις· ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθόν τι
" διαπεπραξάμενος ἐξέστηκας τῶν φρενῶν ὑπὸ τῆς ἡ-
" δονῆς, καὶ φαίνοις ὅτι τοῖς ἐμοὶ τοῖς ὑπείκεσιν κακοῖς;
" τίνος ἔχων ψυχὴν θηρίου; κἀκεῖνος ὑπολαβὼν,
" Φιλαιῶτος, ἔφη, τὴν πατρίδα πολίτου, καὶ τὸς κα-
" κῶς αὐτῇ βουλομένους κολάζοντος, ἐάν τε ἀλλότριοι
" αὐτῆς τύχωσιν ὄντες, ἐάν τε οἰκεῖοι· ἐν οἷς τίθεμαί σε
" σὲ, ὅτις ἐνὶ καιρῷ τὰ μέγιστα ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν συμ-
" βεβηκότα ἡμῖν ὑπάρχει, τήν τε νίκην τ' πατρίδος
" τὴν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἐγὼ πάρειμι καταγών, καὶ τ' θάνατον
" τ' ἀδελφῶν, οὐκ ὀπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ὦ μιαρὲ, τοῖς κοι-
" νοῖς πατρίδος χαίρεις, οὔτ' ὀπὶ ταῖς συμφοραῖς ταῖς
" οἰκείαις λήγεις· ἀλλ' ὑπεριδοῦσα τ' σωτῆρος ἀδελ-
" φῶν, τ' τῶν μνηστῆρος ἀνακλαίεις μόρον, οὐδὲ ὑπὸ
" τῶν σκότους φθαρῆσαι πως, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπόντων ὀ-
" φθαλμοῖς· καί μοι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸς στεφάνους ὀνε-
" δίζεις, ὦ ψευδοπάρθενε καὶ μισάδελφε, καὶ αἰσχύνη τῶν
" προγόνων. ὅτε μὲν τοίνυν τὸς ἀδελφοὺς πενθεῖς, ἀλλὰ
" τὸς ἀνεψιοὺς, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐν τοῖς ζῶσιν ἔχεις, τὴν

superstitis fratris desiderio, cognoscendæq; defunctorum virtutis studio ductam, decori (vt accidere interdum mulieribus solet) rationem abiecisse. at illam non fratrum desiderium insuetam viam ingredi compulerat, sed amor vnius e consobrinis, cui a patre desponsa fuerat, & amorem hactenus celarat. vt vero quodã milite renuntiante audiuit pugnæ euentum, non amplius sui compos, relictis ædibus bacchabunda ferebatur ad portam, nutricẽ frustra insequentem ac reuocantem nil respiciens. egressa vrbem vbi fratrem vidit lætantem, coronisque victricibus quibus eum rex honorauerat, redimitum, sodalesq; præferentes cæsorum spolia, & in his tunicam pictam, quam suis ac matris manibus contextam, proco ad futuras nuptias donum miserat, (mos enim Latinis erat vt q virgines ambirent, pictas induerent tunicas) hanc igitur tunicam vt cruore pollutã vidit, scissa veste, pectus ambabus plangens manibus, lamentabili voce consobrinum vocabat; ita vt cuncti qui aderant, plane obstupescerẽt. defleto deinde proci fato, intentis in fratrem oculis exclamat: Sceleratissime mortalium, gaudes infelix cæsis consobrinis, & orbata connubio me sorore misera? neque te exstinctorum cognatorum incessit miseratio, quos fratres appellare solebas; sed quasi præclaro aliquo facinore edito, insanis præ lætitia, & coronas in tãtis malis gestas? cuiusnam feræ animum induisti? Ad hæc ille: Immo vero ciuis patriam amantis, maleuolosque patriæ hostes punientis, siue illi externi sint, siue domestici: in quo numero te quoq; pono: quæ, cum vno eodemque tempore maxima nobis & bona & mala obtigisse cognoueris, patriæ scilicet victoriam, quam ego frater tuus reporto; & fratrum interitum; scelesta neque publico frueris gaudio, neque domesticis indoles calamitatibus; sed contemptis germanis, proci deploras obitũ: neq; in malam rem te abdis, sed in omnium cõspectu id facere non vereris: mihique virtutem & coronas exprobras virgo nõ virgo, iniqua fratribus & indigna nostris maioribus. quãdo igitur consobrinos lugere mauis quam fratres, & corpore inter viuos oberrans, ani-

mum habes apud mortuũ, abi ad illũ quem inuocas, & patri ac fratrib. dedecori esse desine. His dictis, modum in improbitatis detestatione seruare nesciit, sed, vt erat ira cõcitus, ensem per costas eius adigit: atq; ita sorore interempta pergit ad patrẽ. Tantũ vero tunc apud Romanos erat improbitatis odiũ, tantaq; animorum ac morũ seueritas, & si ad nostram hanc vitam nostraq; facta cõferatur, durities, ac parũ a ferina immanitate differens crudelitas, vt pater audito tam atroci facinore, non solũ non iniquo animo id tulerit, verũ etiam recte & conuenienter factum existimauerit: quippe qui nec domum filiæ cadauer referri, nec maiorũ monumentis inferri permisit, nec exsequiis, funebrique ornatu, aut ceteris dignatus est solennibus: sed proiectã vbi confossa erat, prętereuntes lapidibus & terra ingesta obruerunt, vt propinquorũ cura destitutũ cadauer. quæ quidẽ insignẽ eius viri rigiditatẽ indicant, atq; etiã magis id quod iã dicturus sum. ea ipsa die, quasi ob rẽ præclare ac feliciter gestam, mactauit diis patriis quas vouerat victimas, epulumq; cognatis vt in maximo festo exhibuit splendidũ, minore propriæ calamitatis quã publicæ ꝓsperitatis habita ratione. id quod non solus Horatius, sed & alii multi viri illustres fecisse dicuntur postea, sacrificasse scilicet, coronas gestasse, ac triumphũ egisse post recentem liberũm amissionẽ, quoties ipsorum opera felicitas quæpiã cõtigisset reipublicæ: de quib. suo dicetur tempore. Ceterum post trigeminorum pugnã, Romani qui in castris aderãt, magnifice sepultis iuuenibus, quo qsque loco ceciderat, mactatisq; ꝓ victoria hostiis, epulabãtur genialiter. Albani cõtra infausto casu mœsti, ducemq; suũ, vt qui reb. male præfuisset incusantes, pleriq; a cibo abstinuerũt, & corpora eo vespere curare noluerunt. Postera die Romanus rex eos in concionẽ vocatos prolixe solatus est: nihil se illis indecorũ nec difficile, nihil pręter iura cognationis imperaturũ, sed pariter consulturũ vtriusq; ciuitatis cõmodis: Fufetiũ quoq; se in eodẽ magistratu relinquere, nec qdquã mutare in præsenti statu reipublicæ: atq; ita dimissa concione reduxit domum copias. Cum vero ex senatus-

ὦ ψυχὴ τοῦδε δ' νεκρῷ, ἅπιθι τοῖς ἐκεῖνον οὐ ἀνα- «
καλῇ, ϗ μήτε τ' πατέρα μήτε τὰς ἀδελφοὺς κατά- «
χωε. Ταῦτα εἰπὼν, οὐκ ἐφύλαξεν ὡ τὰ μιζοπονήρῳ τὸ μέτριον, ἀλλ' ὡς εἶχεν ὀργῆς, ὠθεῖ ξίφει τ' πλευρῶν αὐτῆς τὸ ξίφος· ἀποκτείνας δ' τὴν ἀδελφὴν, παρῆν ὡς τὸν πατέρα. οὕτω δὲ ἄρα μιζοπόνηρα ϗ ἀνήκεστα τῶν τότε Ῥωμαίων ἤθη ϗ φρονήματα ἦν, ϗ εἴ τις αὐτὰ βάλοιτο τοῦδε τὰ νῦν ἔργα ϗ τὰς ἐφ' ἡμῶν ἀξιοπίστους βίους, ὠμὰ ϗ σκληρὰ, ϗ τῆς θηριώδους ἀπολὺ ἀπέχοντα φύσεως· ὥστε πάθος ἄτω δίκαιον ὁ πατὴρ ἀνθύσας, ὃ χ ὅπως ἠμύκτησεν, ἀλλὰ καλῶς ϗ τοῦ σχήματος ὑπέλαβε τὸ τοῦ παθεῖν ἔχειν· ὅσγε οὔτε εἰς τ' οἰκίαν εἴασεν εἰσενεχθῆναι τ' νεκρὸν τ' θυγατρὸς, οὔτ' ἐν τοῖς πατρῴοις τεθῆναι μνήμασιν ἐπέτρεψεν, οὔτε κηδείας ϗ τοιζολῆς ϗ τῶν ἄλλων νομίμων μεταλαβεῖν· ἀλλ' οἱ παριόντες αὐτὴν ἐρριμμένην ἐν ᾧ διεχρήσθη χωρίῳ, λίθοις ἐπιφορουῶντες ϗ γῇ, ἐκήδεσαν ὡς τοῦτο ἔρημον κηδεμόνων. Ταῦτά τε δὴ τερατὰ τὸ ἀνδρὸς, ϗ ἔτι τοῖς τότοις ἄ μέλλω λέγειν· ὡς γὰρ ὅτι καλοῖς τε ϗ εὐτυχέσιν ἔργοις, αὐθημερὸν ἔθυε τοῖς πατρῴοις θεοῖς ἃς ἠύξατο θυσίας, ϗ τοῖς συγγενέσι ἑστιάσει λαμπρᾷ τε ϗ καθαρᾷ ἐν ταῖς μεγίσταις ἑορταῖς ὑπεδέχετο, ἐλάττοις ἠρύθμιζος ταῖς ἰδίαις συμφοραῖς τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος ἀγαθῶν. τοῦτο δὲ οὐ μόνον ὁ Ὁ- 118
ρατος, ἀλλὰ ϗ μετ' ἐκεῖνον ἄνδρες συχνοὶ Ῥωμαίων μνημονεύονται ποιησάντες ἀνδρες ὅτι φανεῖς· λέγω δ' τὸ θύειν ϗ σεφηφορεῖν, ϗ θριάμβους καταγειν τέκνων αὐτοῖς ἀπολωλότων ἔναγχος, ὅταν δ' τυχήσῃ δ' αὐτοῖς τὸ κοινόν· ὑπὲρ ὧν χ τῶν οἰκείων ἐρῶ ϗαιρούς. μ' δὲ τὸν μάχιμον τῶν τριδύμων, Ῥωμαίων μὲν οἱ τότε ὄντες ὅτι τοῦ στρατοπέδου, ταφὰς ποιησάμενοι λαμπρὰς τῶν ἀποθανόντων ἐν οἷς ἔπεσον χωρίοις, ϗ θύσαντες τὰ ἐπινίκια τοῖς θεοῖς, ἐν ὑπαθείαις ἦσαν· Ἀλβανοὶ δὲ ἀθύμως ὅτι τοῖς συμβεβηκόσι, ϗ τὸν ἡγεμόνα δι' αἰτίας ἔχοντες, ὡς κακῶς ἐστρατηγηκότα, ἄσιτοί τε οἱ πολλοὶ ϗ ἀπερράντιζοι τὸν ἐσπέραν ἐκείνῳ διετέλεσαν. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ καλέσας αὐτοὺς ὁ τ' Ῥωμαίων βασιλεὺς εἰς ἐκκλησίαν, ϗ πολλὰ παραμυθησάμενος, ὡς οὔτε ἄχθος ἐπιθεὶς αὐτοῖς οὐδὲν οὔτε χαλεπὸν, οὔτε ὃ μὴ τοῖς συγγενέσι ὅσιον, τῇ δὲ αὐτῇ γνώμῃ περὶ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τὰ κράτιστα ϗ συμφορώτατα συμβουλεύσων, ϗ τ' ἄρχοντά γε αὐτῶν Φυφέντον ὅτι τ' ἀρχῆς καταχὼν αὐτῆς, ἀλλ' ὅτε οὐδὲν πολιτικὸν μεταρμοσάμενος ὅτε κινήσας, ἀπῆλθεν ἐπ' οἴκου τ' δυνάμιν. καταγαγὼν δ' αὖτ' τ' ψηφι-

σάντα

ἀέκητα τοῦ τῆς βουλῆς θρίαμβον, καὶ τὰ πολιτικὰ
προσῆκεν ἀρξαμένῳ, προσέρχονται τῷ πολιτικῶν
ἀνδρες οὐκ ἀφανεῖς τὸ Ὁράτιον ἀγόντες τοῦ δίκιου,
ὡς [ὃ] καθαρὸν αἵματος ἐμφυλίου, ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀδελ-
φῆς φόνον· καὶ καταστάντες, μακρὰν διεξῆλθον δημηγο-
ρίαν, τοὺς νόμους παρεχόμενοι τοὺς οὐκ ἐῶντας ἄκρι-
τον ἀποκτεῖναι οὐδένα, καὶ τὰ πρὸς τῶν θεῶν ἀπρέπ-
τως μιάσματα τοῦ μὴ καθαζόσας πόλεσι τοὺς ἐναγεῖς διεξιόντες. ὁ δὲ πατὴρ ἀπελογεῖτο πρὸς τὸ μειρα-
κίου, κατηγοροῦντος τοῦ δυγάτρος, καὶ δικαίαν ἀφόνου εἶ-
ναι τὸ προσῆκον λέγων· δικαστὴν τε αὐτὸν ἀξιῶν εἶ-
ναι τῶν ἰδίων κακῶν, ἀμφοτέρων δικαίως πατέρα. συχνῶν
δὲ λόγων ῥηθέντων ὑφ' ἑκατέρων, πολλὴ τὸ βασιλέα
κατεῖχεν ἀμηχανία, τί τέλος ἐξενέγκαι πρὸς τῆς δί-
κης. ὅτε γὰρ ἀπολῦσαι τὸ φόνου τὸ ὁμολογούμενα τῷ
ἀδελφῷ δυσηκέναι προῆ δίκης, καὶ ταῦτα ἐφ' οἷς ἂ
συνεχώρουν ἀποκτεῖναι οἱ νόμοι, καλῶς ἔχειν ὑπε-
λάμβανεν, ἵνα μὴ τῷ δρᾶν καὶ ὃ ἄρχης τοῦ δεδρα-
κότος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον εἰσενέγκηται· οὔτε ὡς ἀνδροφό-
νον ἀποκλῆσαι τὸ χαρᾶ τῆς πατρίδος ἐλόμενον προ-
κινδυνεύσαντα, καὶ τοσαύτης αὐτῷ δυναστείας γενόμε-
νον αἴτιον, ἀνῆκέ τε καὶ τοῦ παρὸς αὐτὸν ἀπολύοντος τῆς
αἰτίας, ᾧ τὸ προσῆκε δυγάτηρ ὀργὴ ἡ τε φύσις ἀπεδί-
δου προῆτον, καὶ ὁ νόμος. ἀποροῦμενος δὲ τί χρήσεται
τοῖς πράγμασι, τελευτῶν κράτιστον εἶναι διέγνω τῷ
δήμῳ τῇ ἀφέσεως ἐπιτρέπειν. γνόμενος δὲ φα-
νατηφόρου κρίσεως τότε πρῶτον ὁ Ῥωμαίων δῆμος
κύριος, τῇ γνώμῃ τοῦ παρὸς προσέθετο, καὶ ἀπολύει τοῦ
φόνου τὸ ἄνδρα· ὁ μὲν ὄχλος βασιλεὺς ἀποχειρίσαι ὑ-
πέλαβε τοῖς βουλομένοις τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια
φυλάττειν, τὸ καὶ αὐθέφτων συλλεαθεῖσι καρᾶ
αὐτοῦ κρίσιν, ἀλλὰ μεταπεμψάμενος τοὺς ἱεροφάν-
τας, ἐκέλευσεν ἐξιλάσασθαι θεούς τε καὶ δαίμονας, καὶ
καθαρὰν τὸ ἄνδρα οἷς νόμος τοὺς ἀκουσίους φόνους ἁ-
γνίζεσθαι καθαρμοῖς. καὶ κεῖνοι βωμοὺς ἵδρυσαν δύο, τὸ
μὲν, Ἥρας, ἣ λέλογχεν ἐπισκοπεῖν ἀδελφάς· τὸν δὲ
ἕτερον, ἐπιχωρίου θεοῦ τινος ἢ δαίμονος, Ἰανοῦ λεγο-
μένου κατὰ τὸ ἐπιχώριον γλῶτταν, ἐπωνύμου δὲ Κουρα-
τίων τῶν ἀναιρεθέντων ἀνεψιῶν τοῦ τοῦ ἀνδρός· καὶ
θυσίας ἁγνὰς ἐπ' αὐτοῖς ποιησάντες, τοῖς τε ἁγνοῖς κα-
θαρμοῖς ἐχρήσαντο, καὶ τελευτῶντες ἐπήγαγον τὸν
Ὁράτιον τοῦ ζυγόν. ἔστι δ' Ῥωμαίοις νόμιμον, ὅταν
119 πολεμίων προδιδόντων τὰ ὅπλα θῶνται κύριοι,
δύο καταπήξαι ξύλα ὀρθὰ, καὶ ῥίπον ἐφαρμόσαι αὐ-
τοῖς ἄνωθεν πλάγιον, ἔπειθ' ὑπάγειν τοὺς αἰχμαλώ-
τους τοῦ ταῦτα, καὶ διαβάντας ἀπολύειν ἐλευθέρους ἐ-
πὶ τὰ σφέτερα. τοῦτο καλεῖται παρ' αὐτοῖς ζυγόν· ᾧ καὶ

consulto triumphasset, iamq; ad ciuiles causas cognoscendas se vertisset, quidã non mediocris in rep. auctoritatis viri cœperunt accusare Horatiũ, vt qui se per sororis cædẽ cognati sanguinis reum fecisset. Hi longa oratione allegabant leges quæ nemini quẽquam indemnatũ occidere permittunt: recensebantque exempla deorum iræ in ciuitates quæ impunita fuissent scelera. Pater cõtra patrocinabatur filio, accusans filiã, & negans eã dicẽdam cædem, sed pœnam verius: postulabatq; sibi de suis malis permitti iudicium, vt qui amborum esset pater. cumq; multa ab vtraq; parte dicta fuissent, hærebat rex incertus quonã modo finienda esset ea lis. neq; enim confessum sororis occisorem, homicidio ante litis cognitionem & sine legitimis caussis perpetrato absoluere sibi licere putabat, ne piaculũ scelerisque vltrices diras a facinoris patratore in suam familiã conuerteret: neque vt homicidam necãdum censebat eũ qui pro patria vitæ periculum adisset, eiq; tantam imperii accessionẽ peperisset; præsertim patre quoq; ipsum absoluente, quem potissimum filię vltorẽ ius & natura fecerat. Tandem post lõgam hæsitationem visum est factu optimum, eã cognitionem referre ad populum. Populus autem Romanus tum primum capitalis iudicii potestatem nactus, comprobauit patris sententiam, iuuenemq; absoluit a cædis crimine. Rex tamen non contentus hominum suffragiis, & de religione sollicitus, accitis pontificibus deos & genios placari iussit, iuuenemque iis lustrationibus quas inuoluntariæ cædi præscripserunt leges, expiari. illi positis duabus aris, altera, Iunoni sororum inspectrici; altera, patrio cuidam seu deo seu genio, quẽ vernacula lingua Ianum appellant, & ab interemptis homicidæ cõsobrinis Curatium cognominant; sacrisq; quibusdam super eas factis, inter cetera piamina quib. tum vsi sunt, postremo sub iugum miserunt Horatium. est autem Romanis mos, quoties hostes traditis armis deditionem faciunt, duo tigna recta humi defigere, hisq; tertium transuersum superimponere, captiuosque sub ista tigna ductos trãsmittere, atq; liberos ad sua dimittere. Hoc ipsi iugũ vocãt: quod

tunc quoque expiatores inter ſolennia piamina poſtremum adhibuerũt iuueni. locum vero vrbis in quo tunc expiatio facta eſt, omnes Romani ſacrum exiſtimant. eſt autem in angiportu qui a Carinis deducit ad vicum Cyprium, vbi & aræ manent tũc poſitæ, & lignum ſuper eas tranſuerſum duobus inter ſe aduerſis parietibus infixum: quod capiti exeuntium imminet, vocaturque a Romanis Tigillum ſororium. Eo igitur loco huius caſus monumentum conſeruatur, & annuis ſacrificiis a Romanis honoratur. Exſtat & alterum virtutis quã in pugna declarauit teſtimonium, angularis columella, a qua altera fori porticus incipit; cui Albanorum trigeminorũ ſpolia ſuperimpoſita fuerant. ſed arma illa vetuſtate abolita ſunt; columella priſcam appellationem retinens, Pila vocatur Horatia. Quin & lex ob illum caſum ſancita durat hodieque ad perpetuam illorum iuuenum gloriã, iubens vt quoties naſcantur trigemini, alimenta ex publico vſque ad pubertatem accipiant. Hunc igitur finem habuere caſus quos Horatia familia experta eſt miros & inopinatos. At Romanus rex per integrum annum apparatu facto bellum Fidenatibus inferre ſtatuit; quod citati ad dicendam cauſſam de inſidiis quas cum ſua factione Romanis & Albanis ſtruxerant, comparere noluiſſent, ſed mox ſumptis armis, portisque clauſis, & aſcitis Veientium auxiliis, aperte defeciſſent. Legatis quoq; Romanorum cauſſam defectionis ſciſcitantibus reſponderãt, nullum ſibi eſſe cum Romanis publicum negotium iam inde ex quo Romulus fato functus ſit; cũ quo amicitiam iureiurãdo firmarint. Ea de cauſſa rex & ſuas armabat copias, & auxiliares corrogabat a ſociis: inter quos plures ceteris & fortiores ab Alba ducebat Fufetius. Hũc Tullus vt promptum & fidum ad res gerendas ſociũ laudauit, omniumq; cõſiliorum fecit cõſcium. ille vero cum male apud ſuos ciues audiret, quaſi proximo bello non bene adminiſtrato prodidiſſet rempublicam, iamque tertium annum Tullo ita volẽte

Fidenate bellum.

οἱ τότε καθαίροντες τ' ἄνδρα, τελευταίῳ τ' ἐπὶ τοῖς καθαρμοῖς νομίμων ἐχρήσαντο. ἐν ᾧ δ' τ πόλεως χωρίῳ τ' ἀγνισμὸν ἐποιήσαντο, ἄπαντες Ῥωμαῖοι νομίζουσιν ἱερόν. ἔστι δ' ἐν τῷ στενωπῷ τῷ φέροντι ἀπὸ Καρίνης κάτω τοῖς ὄπισθ' τ Κυπρίου ἐρχομένοις στενωπόν, ἔνθα οἵ τε βωμοὶ κεῖνται καὶ ξύλον ὑπὲρ αὐτῶν τέταται δυσὶ τοῖς ἀντικρὺ ἀλλήλων τοίχοις ἐμπεπηγμένον, ὃ δὴ τοῖς ὀξέσιν ὑπὲρ κεφαλῆς, καλεῖται μὲν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀλλήκτῳ ξύλον ἀδελφῆς. τότε μὲν δὴ τῷ χωρίῳ τ συμφορᾶς τὸ ἀνδρὸς μνημεῖον ἐν τῇ πόλει φυλάττεται, θυσίαις γραφόμενον ὑπὸ Ῥωμαίων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἕτερον ὑπ' ἀρετῆς ἐπιδείξατο τ' τῶν μάχῃ μαρτύριον ἡ γωνιαία στυλὶς, ἡ τῆς ἑτέρας παστάδος ἄρχουσα ἐν ἀγορᾷ, ἐφ' ἧς ἔκειτο τὰ σκῦλα τ' Ἀλβανῶν τεθριαμβεύμενα. τὰ μὲν οὖν ὅπλα ἠφανίσθη σὺν μήκει χρόνου, τῶν δ' ὀνόματι ἡ στυλὶς φυλάττει τ' αὐτῶν, Ὁράτια καλουμένη πίλα. ἔστι δὲ καὶ νόμος παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο κυρωθεὶς ὃ παῖδας, ὧν ἂν εἰς ἐμὲ χρόνον, μιμοῦνται δόξαν ἀθάνατον τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις τεθειμένοι, ὁ κελεύων οἷς γένωνται τρίδυμοι παῖδες, ἐκ τῶν δημοσίων τὰς τροφὰς τ παίδων χορηγεῖσθαι μέχρις ἥβης. τὰ μὲν δὴ περὶ τ Ὁρατίων οἰκίαν γενόμενα, θαυμαστὰς καὶ παραδόξους περιπετείας λαβόντα, τοιοῦτον τέλους ἔτυχε. ὁ δὲ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐνιαύσιον διελιπὼν χρόνον, ἐν ᾧ πάντα τὰ περὶ τὸν πόλεμον παρεσκεύαστο ὑπερτέλεια, στρατὸν ἄγων ὑπὲρ τὴν Φιδηναίων πόλιν ἔγνω, περιφάσεις τῶν πολέμου ποιησάμενος, ὅτι κληθέντες εἰς ἀπολογίαν περὶ τ ὑπερβολῆς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὑπὲρ Ῥωμαίων τε καὶ Ἀλβανῶν, οὐκ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ὑγρὰς ἀναβούλες τὰ ὅπλα καὶ τὰς πύλας κλείσαντες, διεντυλῶν τε συμμαχίαν ἐπαγόμενοι, ἐκ τῶν φανερῶν ἀφίστηκεσαν· καὶ τοῖς παρεγνωρισμένοις ἐκ Ῥώμης πρεσβείαις πιθανομένοις τ' αἰτίαν τ ἀποστάσεως ἀπεκρίναντο μηδὲν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖγμα περὶ τ Ῥωμαίων πόλιν εἶναι κοινόν, ἐξ ἧς Ῥωμύλος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐτελεύτησε, πρὸς οὓς ἐποιήσαντο τὰς τῆς φιλίας ὅρκια. ταύτας δὴ τὰς προφάσεις λαβὼν, τῷ τε οἰκείαν καθωπλίζε δύναμιν, καὶ τῶν δὲ τῶν συμμάχων μετεπέμπετο. πλῆθον δὲ καὶ κράτιστον ὑπεχυκλοῦν ἐκ τ Ἀλβανῶν πόλεως Μέτιος Φυφέτιος ἦγεν ἄγων, ὑπερβαλλόμενος τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις. ὁ μὲν οὖν Τύλλος ὡς ἐκ προθυμίας τε καὶ πρώτου τ βεβαίου καινοῦσθαι ἐγνωκότα τ πολέμου τ Μέτιον ἐπήνει τε καὶ πρώτων ἐποίητο βουλ-

μὴ σωίσεσθαι· ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος ἐν αἰτίαις οὕτω τοῦδε τοῖς πολίταις ὑπῆρχον, ὡς κακῶς ἐστρατηγηκὼς τοῦ πολέμου, καὶ εἰς προδοσίαν Ἀλβανόμηνος, ὅτῳ τρίτον ἔτος ὅτε τῆς αὐτοκράτορος

ἀρχῆς

ἀρχῆς διέμενε Τύλλῳ κελεύσαντος, ὃν ἀξιῶν ἀρχὴν ἄλλην ἑτέρας ἀρχῆς ὑπήκοον, ἢ δὲ ἰσοτάτην μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἡγεῖσθαι, τοιαῦτά τι ἐπεβούλευσεν δόσιον. Διαφερόντως δὲ κρύφα τοῖς τῶν Ῥωμαίων πολεμίοις ἐνδιαιτῶσ ἔτι τοῖς τὰ ἀπόστασιν ἔχουσας, ἐπῆρεν αὐτοὺς μὴ καθεκτὸν, ὡς αὐτὸς σὺν ἐπιθησόμενος Ῥωμαίοις ἐν ᾧ ἀγῶνι· ἃ ταῦτα πράττων τε καὶ δοκῶν ἀπόρρητος ἐλάνθανε. Τύλλος δ' ὅπῃ παρεσκεύαστο τήν τε οἰκείαν καὶ τὴν συμμαχικὴν δύναμιν, ἔξηγε· καὶ τοὺς πολεμίους· καὶ δοκοῦσ τὸν 120 Ἀνίωνα ποταμὸν, ὃ μακρὰν τῆς Φιδηνῶν καλεῖται πέδου σεν. οὗρον δὲ τοῦ τῆς πόλεως τάφρᾳ ἐκλελαμένῃ πολλὴν αὐτῶν τε Φιδηναίων καὶ τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς, ἐκείνῃ μὲν τὴν ἡμέραν ἡσυχίαν ἔσχε· τῇ δ' ἑξῆς Φυφέτιόν τε μεταπεμψάμενος τὸν Ἀλβανὸν καὶ τῶν ἀνδρῶν φίλων τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ἐσκόπει μετ' ἐκείνων ὅπως χρηστέον εἴη τῷ πολέμῳ τρόπον. καὶ ὅπῃ πᾶσιν ἔδοξε μάχῃ πειρᾶσθαι δοκαταχέως, καὶ μὴ τρίβειν τὸν χρόνον, χώραν καὶ τάξιν ἑκάστοις ἔδοξεν ἐφεστῶσι, ἡμέραν τε ὁρίσας τῆς μάχης τὴν κατόπιν, διέλυσε τὸν σύλλογον. ὁ δὲ Ἀλβανὸς Φυφέτιος· ὡς γὰρ ἔτι ἄδηλος καὶ τοῖς ἑαυτοῦ φίλων πολλοῖς τὴν δοσίαν μηχανώμενος· συγκαλέσας τοὺς ὁπλοφανεστάτους Ἀλβανῶν λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχας, λέγει τοῖσδε τοῖς ἀνδράσι τοιάδε·

"Ἄνδρες ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί, τὰ φάσματα μέλλω ἐς
"ὑμᾶς μεγάλα καὶ ἀπροσδόκητα ἐκφέρειν, ἃ τέως ἐ-
"κρυπτον. ἰκετεύω δ' ὑμᾶς ἀπόρρητα ποιήσασθαι, εἰ μή
"με διεργάσεσθε· [καὶ] ἐὰν δόξῃ σωσθῆναι ὑπὸ λήθης γε-
"νόμενα, συλλάβεσθέ μοι αὐτῶ. πολλὰ μὲν οὖν λέγειν ὁ
"καιρὸς οὐκ ὑπερβέπει βραχὺς ὤν, αὐτὰ δὲ τὰ ἀναγκαιό-
"τατα ἐρῶ. ἐγὼ πρώτην τε μεταξὺ χρόνον δέκα Ῥωμαί-
"οις ὑπετάξαμεν, ἐς τόνδε τὴν ἡμέραν ἀχμῆς μεσὸν
"καὶ ὀδοῦς ἔχων τὸν βίον διατετέλεκα, καίτοι ὑμηθεὶς
"ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν τῇ αὐτοκράτορι ἀρχῇ, ὡς
"βίτον ἔτος ἤδη τοῦτο ἔχω, καὶ εἰ βουλοίμην, μέχρι πρω-
"τοῦ ἔξω. ἀλλὰ πρώτων ἡγούμενος εἶ κακὸν ἕκαστον
"ἐν οἷς μὴ δυτυχοῦσι τοῖς κοινοῖς μόνος δυτυχεῖν, οἰκτι-
"ρούμενος δὲ ὅτι τοσαῦτα πρώτα τὰ νενομισμένα ἀνθρώ-
"ποις ὅσα τὴν ἡγεμονίαν ὑπ' αὐτῶν ἀφῃρέθημεν, ἐ-
"σκόπουν ὅπως δὴ αὐτὰ ἀναλαμισώμεθα, μηδεμιᾶς
"περιαθένθες μεγάλης συμφορᾶς· πολλοὺς γὰρ καὶ πρω-
"τοδαποὺς λογισμοὺς λαμβάνων, μίαν μοι εἰσκω ὁδὸν
"ἄριστον με ὅτι τὰ τοιάδε, ῥᾴστην τε καὶ ἀκιν-
"δυνοτάτω, εἴ τις αὐτῆς δύναται πόλεμος ἐκ τῆς
"πλησιοχώρων πόλεων. εἰς γὰρ τοῦτον ὑπελάμβανον αὐ-
"τοὺς καθεσταμένους συμμάχων δεήσεσθαι, καὶ τοιοῦτόν γε
"ἦμεν. ὃ δὴ μὴ τοῦτο ἀπὸ πολλῆς ὑπελάμβανον ἡμῖν

retineret dictaturam, perteſus *precariam* alii q, obnoxiam poteſtatem, & ipſe imperare quam alii parere malẽs, rem commentus eſt nefariam. Legatis enim clam miſſis ad Romanorum hoſtes, qui adhuc dubiis in defectione animis erant, impulit vt impigre pergerent, pollicitus ſe quoque Romanos in *medio* prœlio aggreſſurum: easque machinationes tam occultas habuit, vt a nemine deprehenderetur. Tullus interim ſuis ſimul & auxiliaribus copiis inſtructus, contra hoſtem profectus eſt: hisq; vltra Anienem traductis, caſtra non longe a Fidenis poſuit. cumque validum Fidenatium & ſociorum exercitum ante mœnia inſtructum inueniſſet, ea die nihil molitus eſt. poſtera vero Fufetio cum ceteris primatiis amicis accito, cõſiderabat cum illis quæ belli eſſet ineunda ratio: & omnibus cẽſentibus nõ eſſe differendum prœlium, nec tempus terendum, aſſignata ſua cuiq; ſtatione ac loco, & poſtero die pugnæ præfinito, dimiſit concilium. At Fufetius, qui amicorũ etiã multis proditionem nõdum aperuerat, præcipuos Albanorum cẽturiones & tribunos conuocatos ſic alloquitur: Eſt tribuni & centuriones quod de rebus magnis & inexſpectatis vobiſcum agam; quas hactenus occultas habui: eas oro ſilentio tegite, ſi me vultis incolumem. quarum exſecutio ſi vobis quoque profutura videatur, quæſo rem mecum capeſſite. temporis anguſtię non ſinunt me multa verba facere: ideò rem in pauca duntaxat neceſſaria conferam. Ego toto illo tempore, ex quo ſub Romanorũ imperiũ venimus, in maximo pudore ac mœrore vitam traduxi, tametſi ab eorum rege dictaturæ titulo honoratus, tertium iam annum id munus gero, & perpetuo, ſi velim, retinebo. Sed quia ſummam infelicitatem duco ſolus eſſe felix in calamitate publica, ac mecum reputo illos nobis contra omne ius ac fas ademiſſe imperiũ, cœpi cogitare quomodo id ſine graui periculo poſſimus recuperare: multisque ac variis vltro citroq; agitatis, nulla mihi ratio viſa eſt vel tutior vel expeditior, quam ſi aliquod bellum exoriretur finitimum. tunc enim illis opus fore ſociorum & noſtra in primis opera: eaq; occaſione facile nos

Fufetii prõditio.

intellecturos, tum honestius esse tum iustius pro nostra potius libertate quã pro Romanorum imperio dimicare. quapropter per occultos veluti cuniculos bellum eis a subditis conflaui, Veientesq; ac Fidenates ad arma cõcitaui, vt belli eis futurus socius. Et hucusque conatus mei latuerunt Romanos, dum opportunũ insidiis tempus mihi seruo. vbi cõsiderate quam non negligenda se *nunc* offerãt commoda. primum non aperte agitur defectio; quæ alioqui anceps habitura esset periculum; ne vel imparati vrgeremur, domesticisque tantum viribus freti de summa rei aleam iacere cogeremur; vel inter apparandũ, auxiliaque sollicitanda, a paratis præoccuparemur. nunc neutram istarum difficultatum experti, ex vtraq; percipiemus cõmodum. deinde aduersarios bello fortunatos, & pene inuictos si viribus cõtendendum sit, non violentis rationibus cõuellere conabimur, sed dolo & artibus, quibus superba capi solent, & quidquid vi labefactari facile nequit. nec id primi faciemus aut soli. Ad hæc quia nostra potentia vniuersis Romanorum atq; sociorum copiis pares non sumus, aucti sumus Fidenatium atque Veientium quantas videtis viribus: quibus vt tuto possimus fidere, sic a me pulsum est. nõ enim in nostro agro Fidenates, sed in suo & pro suo pugnaturi sunt; & interim nostrũ quoq; tuebuntur. ac quod iucundissimum est, sed paucis hactenus & raro contigit, beneficium accipiendo conferre in illos videbimur: & si nobis, sicut fore credimus, res successerit, Fidenates ac Veientes non modo graui nos dominio liberabunt, verum etiam gratias nobis habebunt, perinde ac si nos hoc ipsis præstitissemus beneficium. Atque hæc sunt quæ multiplici cura a me comparata, sufficere mihi videtur ad defectionem alacriter & confidenter moliendã. Nunc audite quomodo negotium id aggredi cogitem. Tullus mihi eum aciei locũ assignauit qui sub monte est, atque alteri me cornui præesse iussit. cum ergo in hostes tendendum erit, ego soluto ordine montem petere incipiam: vosque seruatis ordinibus me sequemini. cumque in summum euasero, iam tutus, audite quid deinceps facturus

διδαχῆς δείσῃ, ὅτι κάλλιόν τε καὶ δικαιότερον περὶ τ̃ ἡμ῀ αὐτῶν ἐλευθερείας μᾶλλον ἢ περὶ τ̃ Ῥωμαίων ἡγεμονίας ποιήσασθ τ̃ ἀγῶνα. ταῦτα δ῀ανοηθεὶς, ὑπενόμευσά Ῥωμαίοις πόλεμον ἐκ τ̃ ὑπηκόων, διέντημοις καὶ Φιδηναίοις πείσας ὅπλα χωρῆσ, ὡς συλλεγόμενος αὐτοῖς τ̃ πολέμου. καὶ μέχρι τότου λέληθα Ῥωμαίους ταῦτα πραττόμενος, ταμιεύόμενος ἐμαυτῷ τ̃ τ̃ ἐπιθέσεως καιρόν. ἐν ᾧ σκέψασθε ὅσα ὠφελησόμεθα. πρῶτον μὲν, ὐκ ἐν φανερῷ βεβλυσανλες ἀπόστασιν, ἐν ᾧ κίνδυνος ἦν καθ' ἑκάτερον, ἢ ἀπαρασκεύοις ἐπιθέντας, καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει μόνῃ πιστεύσαντας τ̃ ὑπ῀ ἀπόντων ἀναρρίψαι κύβον, ἢ παρασκευαζομένους καὶ βοηθείας ἐγείραντας, ὑπὸ τ̃ ἐν ταῖς παρασκευῇ ὄντων πρᾶγμα καταληφθῆναι, δὲ ἑτέρου τ̃ χαλεπῶν τότων πειραθέντες ὃ ὄξ ἀμφοτέρων χρήσιμον ἕξομεν. ἔπειτα πολλῶν καὶ δυσπολέμητον ὄχαν τὸν τ̃ ἀντιπάλων ἰσχὺν καὶ τύχην ὐκ ἐκ τ̃ βιαίᾳ ἔφ' ἡμᾶς πειρασόμεθα καθαρῆν, ἀλλ' οἷς ἀνίσκε) πόνοις ὑπέραυχα καὶ μὴ ῥᾴδια τ̃ βιαίᾳ καθαιρεθῆναι, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ, ὅτοι πρῶτοι ἄξαντες αὐτῶν ὐδὲ μόνοι. πρὸς δὲ τότοις, ὐκ ἀξιομάχῳ ὄσῃ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει πρὸς ἅπας τὸν Ῥωμαίων τε καὶ τ̃ συμμάχων ἰσχὺν ἀντιπαρασθῆναι, τὸν Φιδηναίων τε καὶ διεντημῶν ὅσαν τοσαύτην ὄσαν ὁρᾶτε, προσφλήφαμόν τε, καὶ ὡς δὴ μάλιστα θάρσος τινὶ συμμαχίας βεβαίᾳ ὃ ὀπισχυρικὸν πρὸς ἄλλοι προσγινόμενον, ὅτω παρεσκεύασαί μοι. οὐ γὰρ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ Φιδηναῖοι τ̃ ἀγῶνα διάμενοι, τ῀ αὐτῶν προχινδυνεύσοντες, ἐν ᾧ αὐτῷ καὶ τὸν ἡμετέραν φυλάξουσιν. ὃ δὲ πόντων μὲν ὅτιν ἥδιστον δὴ θεάσοις, ἀσμένως δέ τισιν ἐκ τ̃ παρόντος αἰῶνος ἐξελύετο, καὶ τ̃θ' ἡμῖν ὑπαρξῇ, πάντες ὑπὸ τ̃ συμμάχων ἑκείνοις αὖθι δόξομεν. καὶ ἐὰν ἡμῖν τ῀ νοῦν χορήσῃ ὃ ἔργον, ὥσπερ ὃ εἰκὸς ἔχῃ, Φιδηναῖοί τε καὶ διεντημοὶ βαρείας ἀπαλλάξαντες ἡμᾶς ὑποταγῆς, ὡς ὑφ' ἡμ῀ τ̃το πεπονθότες, αὖθι χάριν εἴσονται ἡμῖν. ταῦτα μὲν ὅτιν ἃ δι' ἐμὲ πολλῆς φροντίδος προβεβουλευμένα εἰκὸς ἔχειν μοι θάρσος τε καὶ προθυμίαν τ̃ς ἀποστάσεως ὑμῖν προσθήσειν. ὃν δὲ ἕκαστον ὅπῃ ῥᾳδίως ὃ ἔργον βεβούλημαι, ταῦτα ἀκούσατέ μου· τάξιν μὲν ἀποδέδωκέ μοι Τύλλος τὸν ὑπὸ τ̃ ὄρει, καὶ κελεύει με θατέρου τ̃ κεράτων ἄρχειν· ὅταν δ῀ μέλλωμεν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις χωρῆν, ἄξω μὲν ἐγὼ λύκας τ̃ τάξιν ὅπῃ ὃ ὄρος ἄγει, ἀκολουθήσετε δέ μοι ὑμεῖς συντεταγμένοις ἄγουσι τὰς λόχους. ἀνάμενος δὲ τ̃ ἄκρου, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ γενόμενος, ἵνα χρήσομαι ἕκαστον τοῖς μετ' ταῦτα προστάγμασιν, ἀκούσατέ μου.

» μου· ἐὰν μὲν ὁρῶ τὴν γνώμην ἀβλαβῆ ζομένην χω-
» ρουντά μοι, καὶ θρασεῖς μὲν γενομένους τοὺς πολεμίους,
» ὡς ἡμῶν αὐτῶν συλλαμβανόντων, καταπεπλη γότας δὲ καὶ πε-
» φοβημένους τοὺς Ῥωμαίους, ὡς τεταραγμένους ὑφ' ἡ-
» μῶν, φυγῆς τε μᾶλλον ἢ μάχης τετυχηκότας, ὅσῳ
» εἰκὸς, ἐπιθήσομαι αὐτοῖς, καὶ μέσον ποιήσω νεκρῶν τὸ
» πεδίον, ἐξ ὑπερδεξίου τε καλιὼν ἐπὶ τὸ πρανὲς,
» θαρρύνων τε τὴν συνειλεγμένην δυνάμιν τοὺς ἐπιόν-
» μους τοῖς φεύγουσι καὶ ἀποσφάδας. δῆλον δὲ ἐν τοῖς
» πολέμοις καὶ ἡ δόξα κενῆς ἐμπίπλασα τοῖς δόσιας συμ-
» μάχων ἢ πολεμίων μὴ ὄντων ἐφόδου δόκησις, καὶ πολλὰ
» ἤδη τραύματα μεγάλα ὑπὸ τοῦδενὸς οὕτως ἐτέ-
» ρου φοβεροῦ παθήματος, ὡς ὑπὸ δόξης κενῆς ἴσμεν
» πληγώλεθρα διαφθαρέντα. τὸ δὲ ἡμέτερον οὐ λόγος
» ἔσται κενὸς, οὐδὲ ἀφανὲς δεῖμα, ἀλλ' ἔργον ἁπάσης
» ὄψεως καὶ πείρας φοβερώτατον. νῦν δὲ ἄρα τὰ ναυλία
» τῶν λελογισμένων γενόμενα ὁρῶ· λεγέσθω γὰρ καὶ
» τὰ τοῦδε τὰς ἀνθεστώνας δόξας εἰωθότα ἀπάτᾶν,
» ὑπὲρ πολλὰ καὶ τὰ μὴ εἰκότα οἱ βίοι φέρουσι· καὶ
» τὰ ναυλία καὶ αὐτὸς ὢν τοῦτ' ἐμὲ χρήσω ποιῆν.
» ἐξάγω γὰρ ὑμᾶς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἅμα Ῥωμαίοις,
» καὶ συλλήψομαι αὐτοῖς τῆς νίκης, τὰ τε καταλήψιν τῶν
» ὑψηλῶν πεποιῆσθαι σκήψομαι, τῆς κυκλώσεως τῶν
» ἀντιπεταγμένων ἕνεκα. γνώσε) δέ μου πιστὸς ὁ λόγος,
» ἔργα ὁμολογούμενα τῇ σκήψει παρεχόμενος· ὥστ' ἐ-
» μᾶς τῶν μὲν δένων μηδὲ ἑτέροις κοινωνῆσαι, τῆς δὲ
» ἀμείνονος τύχης παρ' ἀμφοτέρων μεταλαβεῖν. ἐγὼ
» μὲν οὖν ταῦτα ἔγνωκά τε καὶ δράσω σὺν θεοῖς, κρά-
» τα ὄντα ἀ μόνον Ἀλβανοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Λατί-
» νοις. ὑμᾶς δὲ χρὴ σιγὴν μὲν πρῶτον φυλάττοντας,
» ἔπειτα κόσμον τε σώζοντας, καὶ τοῖς παραγγελλομένοις
» ὀξέως ὑπηρετοῦντας, προθύμους ἀγωνιστὰς γίνεσθαι,
» καὶ τὸν ὑφ' αὐτοῖς προθύμους παρέχειν, ἐνθυμουμέ-
» νους ὅτι οὐχ ὁμοίως ὅσιν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώ-
» ποις ὁ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἀγών, οἷς ἔστιν ἐν ἑνὶ κα-
» θεστηκέναι ὑφ' ἑτέρων, καὶ ὅσοις τοιαύτην πολι-
» τείαν οἱ πατέρες παρέδοσαν. ἐλευθέροι γὰρ ἐξ ἐλευ-
» θέρων ἔφυμεν, καὶ ἀρχὴν τῶν προσοίκων ἀπέδοσαν ἡ-
» μῖν οἱ πατέρες, ὁμοῦ πεντακόσια ἔτη τοῦτο τὸ σχῆμα
» διαφυλάξαντες, ὃ μὴ ἀποστερήσωμεν ἡμῶν τοὺς ὀ-
» γόνους. τοιαύτη δὲ μηδενὶ ὑμῶν δέος, μὴ ταῦτα ἐκλι-
» πόντι, μὴ συνθήκας τε λύσῃ καὶ ὅρκους τοὺς ἐπ'
122 » αὐτοῖς ὀμωμόκοις τοιαύτη, ἀλλ' ἐννοείσθω δήπου τὰς
» τοῦ Ῥωμαίων λευμάνας εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποκα-
» θαίρεσθαι· καὶ τὰς γε ἐλαχίστου ἀξίας, ἀλλ' ἃς ἥ τε φύ-
» σις ἡ ἀνθρωπεία καλεῖσθαι, καὶ ὁ πάντων κοινὸς Ἑλ-
» λήνων τε καὶ βαρβάρων βεβαιοῖ νόμος, ἀρχὴν καὶ τὰ δί-

sim. Si videro propositũ mihi ex sententia succedere, hostesq; audaciores fieri, quasi nostra ope adiutos; Romanos autem, velut a nobis proditos, animis concidere, metuq; consternatos (vt futurum auguror) de fuga magis quam de forti pugna cogitare, ego ipsos aggrediar, camposq; cadauerib. replebo, vtpote ex superiore loco in procliuem descensurus, attonitosque ac dispersos fidenti & cõposito agmine inuasurus. plurimum autẽ in bello valet vel vana de sociorum proditione aut de nouorum hostium aduẽtu opinio; multosq; iã ac magnos exercitus nõ tam vllo casu aduerso quam inani metu funditus deletos nouimus. nostrum vero *machinamentum* non erit vanus rumor, aut obscurum terriculamẽtum, sed facinus quo nemo nec vidit nec expertus est terribilius. Sin autem contra quã cogito ceciderit, (dicam enim id quoq; ; quandoquidem hominib. multa sæpe prẽter opinionẽ offerunt vitæ casus) tum etiam ipse mutabo propositũ. ducam enim vos contra hostes, Romanis futurus victoriæ socius: simulaboq; me ideo superiora loca occupasse, vt hostes circumuenirem. quod eo facilius credetur, quia verbis facta cõgruent. ita fiet vt cladis neutris, felicis vero euentus vtrislibet simus participes. Equidem hęc vt decreui, ita diis fauentibus conficiã, maximo cum Albanorum, tum ceterorũ Latinorum commodo. vestrũ est ante omnia seruare silentiũ; tum decenti ordine obseruato, mandata celeriter exsequi, & tum vosmetipsos fortes viros præstare, tũ vestrorũ animos ad idem accendere; cogitãtes quod aliter nos pro libertate certare decet quã ceteros homines qui aliorũ imperio assueuerunt, & tale reip. genus a maiorib. acceperunt. nã liberi ex liberis nati sum⁹, & patres tradiderunt nobis imperium in finitimos; quod ferme quingentorũ annorũ tẽpore constabilitũ, posteris etiam nostris relinquẽdum est. Nec quenquã vestrũ ab hoc consilio deterreat religio iurisiurandi & fœderis, sed cogitet fœdus iã ante per Romanos violatum, nunc in integrum restitui: idq; nõ exigui momenti, sed cum a natura institutum, tum omniũ & Gręcarum & barbararum gentium communi lege stabilitũ, quod iubet patres na-

tis imperare ac iura reddere, itidemq; conditores suis coloniis. hoc fœdus nunquam e rerũ humanarum natura tollendũ, non nos, qui perpetuo ratũ manere cupimus, violamus; nec nobis, tamquã nefaria moliẽtibus, deorum aut geniorũ aliquis succẽsuerit, si stirpi nostræ seruire grauemur; sed illi *violati fœderis rei sunt*, qui fœdus istud ab initio fregerũt, ausuq; nefario diuinã legem humanæ subiicere sunt conati: iraq; numinis nõ nobis, sed illis, (vt credere par est) aduersabitur: & hominũ indignatio in illos, nõ in nos se conuertet. Si igitur hæc vobis probantur omnibus, faciamus ita, inuocato deorum simul & dæmonum auxilio. quodsi vestrũ aliquis dissentit, & aut nunquam nostræ ciuitati aspirandum censet ad dignitatem pristinam, aut differendum id in tẽpus opportunius, cum sententiam suam in medium proferre ne pigeat. Sequemur enim consilium quod vobis vniuersis videbitur optimum. Hanc sententiam cũ *omnes* qui aderant laudassent, seq; omnia facturos promisissent, accepto a singulis iuramento, cœtum dimisit. Postera die Fidenatium atq; sociorum copiæ, simulatq; sol exortus esset, extra vallũ progressę, aciem, velut ad prœlium, instruxerunt: ex aduerso item Romani *e suis* egressi *castris*, ordines dispoſuere. Sinistrum cornu Tullus cum Romanis tenebat, Veientibus oppositus; qui erant in dextro hostium cornu. in Romanorũ dextro cornu Metius Fufetius cũ Albanis suis oppositus erat Fidenatib. ad latus mõtis. Iamq; sibi inuicẽ propinquantibus, priusquã intra teli iactũ veniretur, Albani a reliquo exercitu diuisi, montẽ petebant integris ordinib⁹. quo viso, Fidenates cõfirmati in opinione ꝓditionis ab Albano ꝓmissæ, audacius se iam in Romanos inferebant. ita dextrũ Romanorũ latus discessũ sociorũ nudatum, turbabatur, & laborabat grauiter: interim sinistrum egregie pugnabat, in quo & ipse Tullus cũ selectis equitũ dimicabat. Ibi eques præcipiti cursu aduectus ad agmẽ cũ rege decertans, Laborat, inquit, dextrũ nostrũ cornu, Tulle: Albani deserta acie festinãt ad loca edita; Fidenates, quibus illi erant oppositi, quũ nudato cornu superiores sint, nos circũuenire parabunt.

καὶ τοὺς πολέμους τοὺς πατέρας τοῖς ἐκγόνοις, καὶ τὰς μη-
τροπόλεις ταῖς ἀποικίαις. ταύτας δ' ἡμεῖς τὰς συνθήκας ὑ-
δέποτε δυσαρεστησόμεθα ἐκ τῆ ἀνθρωπείας φύσεως
ὄντες ἡμεῖς οἱ κυρίας ἀξιοῦντες αἰεὶ διαμένειν, τῶδα-
σονδοῦμαι, εἴ τις ἡμῖν θεῶν ἢ δαιμόνων νεμεσή-
σειεν ὡς ἀνόσια πεπόηκοσιν, εἰ δουλεύειν τοῖς ἰδίοις
ἐκγόνοις δεδιναμεν τῆμεν. ἀλλ' οἱ καταλύσαντες ἀν-
τας ἤρξαντο, καὶ ἔργῳ ὑπερφρόνησαντες ἀνθρώπων χρεῖτ-
τονα ποιήσαντες τὸν θεῖον νόμου τὴ ἀνθρωπινον· ὃ τε δαι-
μόνιον χόλος οὐκ ἡμῖν ἀλλὰ τούτοις ἀναλιώσεται, καὶ
εἰκὸς, καὶ ἡ παρ' ἀνθρώπων νέμεσις τούτοις αὐθ' ἡ-
μῶν καταστήσει. εἰ μὲν οὖν ταῦτα κρίνεσα πᾶσιν ὑ-
μῖν ἔσεσθαι δοκεῖ, πρόιμεν αὐτὰ, θεοὺς καὶ δαίμο-
νας προκαλούμενοι· εἰ δέ τις ὑμῶν τοιαν-
δία ἔγνωκε· δυοῖν θατέρου, ἢ μηδέποτε ἀνασώζεσθαι
τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα τῆ πόλεως οἴεται δεῖν· ἢ καιρὸν ἕ-
τερόν τινα τοῦ παρόντος ὑπιτηδειότερον ἀναμένειν,
ἀναβαλέσθαι τὴ παρόντα· μὴ κατακρυπτὸν φέρειν εἰς μέσον
ἃ φρονεῖ· ὅτι γὰρ δὴ ἅπασι φανῆ ὑμῖν κρίτιστον βού-
λευμα, τούτῳ χρησόμεθα. ἐπαινεσάντων δὲ τὴν
γνώμην τῆ παρόντων, καὶ πάντα ποιησομένων ποιή-
σειν, ὅρκοις ἕκαστον αὐτῶν καταλαβὼν, διέλυσε τὴ σύλ-
λογον. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ πρωῒ ἔτι μὲν ἀπὸ τοῦ χά-
ρακος αἱ Φιδηναίων τε καὶ συμμάχων δυνάμεις, ἅμα
τῷ τὴ ἡλίου ἀνατεῖλαι, καὶ παρεπάσσοντο ὡς εἰς μά-
χην· ἀντεπεξῆγε δ' οἱ Ῥωμαῖοι καὶ καθίσαντο εἰς τάξιν. τὸ μὲν οὖν ἀριστερὸν κέρας αὐτὸς ὁ Τύλλος καὶ οἱ
Ῥωμαῖοι κατεῖχον ἀναντίον Οὐειεντινοῖς· ὅπερ δὲ δε-
ξιὸν τῶν πολεμίων κατεῖχον κέρας· ὅπερ ἦν τοῦ δεξιοῦ τῶν
Ῥωμαίων κέρατος ὁ Μέτιος Φυφέτιος καὶ οἱ Ἀλβα-
νοὶ καθ' Φιδηναίους τοῦτο τὸ λαγόνα τοῦ ὄρους ἐτά-
ξαντο. ἐπεὶ δὲ συνέκλεις ἀλλήλων ἐγίνοντο, πρὶν ἐντὸς
βέλους γενέσθαι, οἱ Ἀλβανοὶ σχοινίσαντες ἀπὸ τοῦ ὄρους
στρατὸν, συνελαμένους ἦγον τοὺς λόχους ὅπερ τὸ ὄρος.
οἱ μὲν οὖν Φιδηναῖοι τοῦτο μαθόντες, καὶ πιστεύσαντες
ἀληθεύσειν σφίσι τὰς περὶ τῆς προδοσίας ὑποσχέ-
σεις τῷ Ἀλβανῷ, θρασύτερον ἤδη τοῖς Ῥωμαίοις
προσεφέροντο· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Ῥωμαίων
ἐγκαταλειπόμενον τῆς συμμαχίας παρερρήγνυτό τε, καὶ
σφόδρα ἐπόνει· τὸ δὲ εὐώνυμον ἀκρατῶς ἠγωνίζετο,
ἔνθα καὶ αὐτὸς ἐνῆν ὁ Τύλλος ἐν τοῖς ὑπιλέκτοις τῶν ἱπ-
πέων μαχόμενος. ἐν ᾧ τούτοις προσελάσας τὸν ἱπ-
πέα τοῖς ἅμα τῷ βασιλῆ μαχομένοις, Κάμνει δὲ
δεξιὸν ἡμῶν κέρας, ἔφησεν, ὦ Τύλλε. Ἀλβανοί τε γὰρ
ἐκλιπόντες τὴ τάξιν ὑπὸ τὰ μετέωρα ἐπείγονται, Φι-
δηναῖοί τε καθ' ὃς ἐκεῖνοι ἐτάχθησ', ὑπὲρ κέρατος ὄν-
τες τῶν ἐγκαταλειπόντων, κυκλοῦσθαι μέλλουσιν ἡμᾶς.

Ταῦτα

ταῦτα ἀκούσαντας τὸς Ῥωμαίους, καὶ ἰδόντας τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀλβανῶν τὸ ὄρος, δεῖμα, ὡς κυκλωθησόμενοι ὑπὸ τῶν πολεμίων, καταλαμβάνει. ὥστε οὔτε μάχεσθαι, οὔτε μένειν αὐτοῖς ἐπῆλθε. ἔνθα δὴ (φασὶ λέγειν) χρήσασθαι ὁ Τύλλος, οὐδὲν ὑποπαραληθεὶς τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοσούτου τε καὶ οὕτως ἀπροσδοκήτου κακοῦ φανέντος· δι' ὃν οὐ μόνον ἔσωσε τῶν Ῥωμαίων στρατιὰν, εἰς τοὐμπαλιν καταστήσας τὰ τῶν πολεμίων πράγματα ἐκείνοις τε καὶ διέφθειρεν. ὡς γὰρ ἤκουσε τῆς ἀγγελίας, μεγάλῃ φωνῇ χρώμενος, ὥστε καὶ τοῖς πολεμίοις ἀκοῦσαι, Κρατοῦμεν, εἶπεν, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, τῶν ἐχθρῶν. Ἀλβανοὶ μὲν γὰρ ἡμῖν τὸ πλησίον ὄρος τοῦτο κατειλήφασιν, ὡς καὶ ὁρᾶτε, κατὰ τὰς ἐμὰς ἐνέδρας· ἵνα κατὰ νώτου γιγνόμενοι τῶν πολεμίων, ὑπίωσιν αὐτοῖς. ἐνθυμηθέντες οὖν ὅτι ἐν καλῷ τὰς ἐχθίστους ἡμῶν ἔχομεν, οἱ μὲν δύστυχοις ὑπτίοις, οἱ κατόπιν, ἔνθα ὕστερον χωρεῖν, ὅτ' ὀπίσω ὑποχρέφειν δυνάμενοι, πολεμῶ τε καὶ ὁρμῇ ἐκ τῶν πλαγίων ἀποκλείομενοι· ἀλλ' ἴτε σὺν πολλῇ καταφορᾷ ἐπ' αὐτούς. ταῦτα δὲ καὶ τὰς τάξεις ἁπάσας διεξιὼν ἔλεγε· καὶ αὐτίκα μὲν Φιδηναίοις δέος εἰσέρχεται παλιντροπίας δόσιας, ὡς καὶ στρατηγήματι νικῶντας τὸν Ἀλβανόν, ἐπεὶ ὕστερον μεταξὺ μαθόντες αὐτὸν εἶδον, ὕστερον ὑπὸ τὸς Ῥωμαίους αὖθις ἐλαύνοντα, ὡς καὶ ὑπέσχετο αὐτοῖς· καὶ τὸς Ῥωμαίους ἐπῆρεν εἰς θάρσος, καὶ θάρσους ἐνέπλησεν ὁ λόγος· καὶ μέσα ἐμβοήσαντες ὁρμῶσιν ὑπὸ τὸς πολεμίους ἀθρόοι. ἔνθα δὴ καὶ μὴ τοῦτο τῶν Φιδηναίων καὶ φυγὴ στρέψας τὸν πόλιν ἄκοσμος. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς ὑπερράξας αὐτοῖς τὸν ἵππον στρεφόβοις οὖσι καὶ τεταραγμένοις, καὶ μέχρι νυκτὸς διώξας, ὡς ἔμαθεν ἐσκεδασμένους ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὅτε λογισμὸν ἔτι τὸ συζῆναι ληψομένους, ὅτε δυνάμιν ἔχοντας, ἀφεὶς τὸς φεύγοντας, ὑπὸ τὸ σωρευσικὸς ἔτι καὶ ἀθρόον τῶν πολεμίων ἐχώρει μέρος. καὶ γὰρ καλὸς μὲν καὶ ὁ τῶν πεζῶν ἀγὼν, ἔτι δὲ καλλίων καὶ ὁ τῶν ἱππέων. ὑπὸ γὰρ ἐνέκλιναν οἱ τῇδε τεταγμένοι διεντυμοὶ τὴν ἔφοδον τοῦ Ῥωμαϊκῆς ἵππου καταπλαγῆναι, ἀλλ' ἀντεῖχον ἄχρι πολλοῦ. ἔπειτα μαθόντες ὅτι τὸ δυώνυμον σφῶν ἥττηται, καὶ πᾶσα ἡ Φιδηναίων τε καὶ συμμάχων στρατιὰ φυγῇ στρέφεται, δείσαντες μὴ κυκλωθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναστρεφόντων ἐκ τοῦ διωγμοῦ, ζέποντας καὶ αὖθις λύσαντες τὰς τάξεις, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ σώζειν ἑαυτοὺς ἐπειρῶντο. ὅσοι μὲν οὖν ἐρρωμενέστατοί τε αὐτῶν ἦσαν καὶ ἥκιστα ὑπὸ βάρους βαρυνόμενοι, νῷ τε οὐκ ἀδυνατοι, δίχα τῶν ὅπλων τὸ ῥεῦμα διαπερῶντες ἐσώζοντο· ὅσοι δὲ τούτων τινὲς ἐνέλειπον, ἐν ταῖς δίναις ἀπέθνησκον· ὅθεν καὶ τοῦ Τιβέριος στρεφομένου καὶ σχολιὸν τὸ ῥεῦμα. ὁ δὲ Τύλλος μοί-

Ad hunc nuntium, conſpectumque Albanorum in montem properantium, Romanos quaſi circumuenientes ab hoſtibus timor occupat, vt neque pugnare, neque loco conſiſtere animum inducerent. Ibi prudens cõſilium Tullus adhibuiſſe dicitur; qui nil turbatus tanto & tam inopinato periculo, nõ modo Romanum exercitum e præſenti pernicie ſeruauit, verum etiam hoſtium res ſubuertit & peſſumdedit. audito enim nũtio, vocem attollens vt exaudiretur etiam ab hoſtibus, exclamat: Vicimus hoſtẽ, Quirites. Albani meo iuſſu proximum montem occuparunt, vt cernitis, inde impetum facturi in terga hoſtium. nacti igitur opportuno loco inimiciſſimos homines, a fronte pariter & a tergo telis noſtris expoſitos, vt nec progredi nec retro ferre pedem valeant, a lateribus hinc mõte clauſos, inde flumine, magnis animis inuadite. Hæc cunctos obequitans ordines ingeminabat: ſtatimque Fidenates metus ſubiit reciprocatæ proditionis, quaſi ſtratagemate deceptos a Fufetio, quando nec pro ſe ſtantem videbant, nec Romanos inuadentem, vt pollicitus fuerat. Romani cõtra illis verbis audaciores & confidentiores redditi, ſublato clamore conferti hoſtem impetunt. Sequitur fuga Fidenatium, nullo ordine vrbem ſuam petentium. Rex immiſſo in turbatos equitatu, aliquamdiu perſecutus pauidos, vbi vidit ſic diſſipatos vt nec cogitarent nec poſſent inſtaurare ordines, omiſſis fugientibus in reliquam hoſtium partem etiamnum conſiſtentem tendit; vbi fortiter pugnabant pedites, fortius etiam equites. tuebãtur enim ſuum locum Veientes, nihil Romano equitatu territi; diuque nolebant cedere. Tandem cognito, profligatos eſſe in ſiniſtro cornu ſocios, Fidenatesque cum reliquis ſociorum copiis effuſe fugere, veriti ne circumuenirentur, conuerſis in ſe qui illos profligauerãt, & ipſi ſoluta acie terga verterunt, ac per flumen euadere ſunt conati. horum qui corporib. & viribus integris natare valebant, armorum iactura ſalutem redimebant, committentes ſe fluuio. ceteri qui his adminiculis deſtituebantur, peribant in vorticibus. cõcitatus enim & flexuoſus circa Fidenas fluit Tiberis. Porro Tullus im-

missa parte equitũ qui ruentes in flumen trucidarent, ipse cum ceteris copiis Veientium castra petens, ea primo cepit impetu. atque ita Romanis insperata salus cõtigit. Tum demum Albanus conspicatus splendidã Tulli victoriam, suis in campum deductis, fugientes Fidenates & ipse persecutus est, vt Romanis videretur socialem præstare operam: multosque in fuga dispersos oppressit. Tullus autem iteratam hominis proditionem odoratus ac detestatus, tamen in præsens dissimulandam ratus, donec hominem in suam potestatem redegisset, palam approbauit secessum illum ad loca edita, vt optimo consilio factum: & missa ei parte equitum, iussit supremam victorię manum imponere indagandis cædendisque Fidenatibus; qui mœnibus prohibiti magno adhuc numero per agros palabantur. Lætus ille, quod alterum eorum quæ sperauerat, assecutus esset, ac Tullum latuissẽt, diu per campos obequitãs interficiebat quotquot venirent in manus: post occasum demum solis, a persecutione reuertens, in castra Romana reduxit equites, & ibi cum ceteris noctem eam exegit in hilaritatibus *quæ ob victoriam celebrari solent*. Tullus intra Veientium vallum mansit vsque ad primam vigiliam: habitaque inquisitione in captiuorum nobilissimos de defectionis auctoribus, vt inter coniuratos nominari audiuit etiam Albanum Metium Fufetium, cum videretur factum eius non discrepare a captiuorum indicio, consenso equo, assumptisque amicorum fidissimis, in vrbem properat: & ante mediam noctẽ euocatis domo senatoribus, proditionem Albanorum denarrat, captiuis attestantibus: vtque ipse stratagemate Fidenates ac ceteros hostes eluserit, edocet: postremo ad eos refert quid bello feliciter confecto faciendum censeant, quóve modo sumendum de proditoribus supplicium, & Albanorum ciuitas modestior reddenda in posterum. Omnibus visum est & æquum & necessarium, vt in auctores impii facinoris animaduerteretur. sed quæ facillima & tutissima eius negotii esset ratio, magnopere dubitatũ est. occulte præcipuos

ἐς τινὰ τῶν ἱππέων κελεύσας τὸν ὅπλα μὲν ὠθουμένους κτείνειν, αὐτὸς δὲ ὅπλα τὸ στρατόπεδον τῶν Οὐειεντανῶν τῇ δυνάμει ἄγων, ἐξ ἐφόδου τὸ χάραξ αὐτό. καὶ τὰ μὲν Ῥωμαίων προσδοκίαν τοιαύτην τυχόντα σωτηρίας ἐν τούτοις ἦν. ὁ δὲ Ἀλβανὸς ὅπλα λαμπρῶς ἤδη νικῶντας ἐπαίνεσε τὸν ἀμφὶ τὸν Τύλλον, καταβιβάσας καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ὅπως τοὺς φεύγοντας τῶν Φιδηναίων ἐκδιώξῃ, ἵνα δὴ τοῖς Ῥωμαίοις πᾶσι φανερὸς γένοιτο ἔργον τὴν ποιῶν συμμαχίαν, καὶ συχνοὺς τῶν διεσκεδασμένων ἐν τῇ φυγῇ διέφθειρε. συνεὶς δὲ τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ καὶ μισήσας τὴν παλιντροπίαν ὁ Τύλλος, οὐδὲν ἐξελέγχειν ᾤετο δεῖν πω τὸ παρὸν, ἕως ἂν ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσηται τὸν ἄνδρα· ἀλλὰ ἐπαινέσας τε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὰ μετέωρα τοῖς πολλοῖς τῶν παρόντων, ὡς ἀπὸ πρώτου βήματος ἡμυθεῖτο, ἐσκήπτετο· καὶ τῶν ἱππέων μοῖράν τινα πέμψας ὡς αὐτὸν, ἠξίου τελείαν ἀποδείξασθαι τὴν προθυμίαν, τοὺς μὴ διωκηθέντας εἰς τὰ τείχη τῶν Φιδηναίων καταφθάσῃ, ἀλλ' ἐσκεδασμένους ἀνὰ τὸ χάραξ, συχνοὺς ὄντας κελεύων διεφθαρμένους ἀποκτεῖναι. κἀκεῖνος ὡς θᾶττον ὧν ἤλπισε διαπεπραγμένος καὶ λελησθὼς τὸν Τύλλον, ἔχαιρέ τε, καὶ μέχρι πολλοῦ καθιππεύων τὰ πεδία, τοὺς καταλαμβανομένους διέφθειρεν· ἤδη δὲ δεδυκότος ἡλίου, τοὺς ἱππέας ἦγεν ἄπρακτος ὅπου τὸ στρατόπεδον τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐκ τοῦ διωγμοῦ, καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα ἐν ὑπαθείαις ἅμα τοῖς ἑτέροις ἦν. ὁ δὲ Τύλλος ἐν τῷ διεστηκότι χάρακι μείνας ἄχρι μέσης φυλακῆς, καὶ τοὺς ὅπλα φανεροὺς τῶν αἰχμαλώτων ἀναχρίνας, ἵνες τε ἦσαν οἱ τῆς ἀποστάσεως ἡγεμόνες, ὡς ἔμαθε καὶ τὸν Ἀλβανὸν Μέτιον Φυφέτιον ἐν τοῖς συνωμοσαμένοις ὑπάρχοντα, δόξας ξυνᾴδειν τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῖς μεμυημένοις ὑπὸ τῶν αἰχμαλώτων, ἀναλαβὼν ὅπλα τὸν ἵππον, καὶ τοὺς πιστοτάτους τῶν ἑταίρων παραλαβών, πρὸς τὴν πόλιν ἀφιππεύει. καὶ περὶ μέσας νυκτὸς ἐκ τῶν οἰκιῶν τοὺς βουλομένους συγκαλέσας, τήν τε προδοσίαν αὐτοῖς λέγει τῶν Ἀλβανῶν, μάρτυρας τοὺς αἰχμαλώτους παραλαβόμενος, καὶ ὃν τρόπον αὐτὸς καλεστρατήγησε τοὺς τε πολεμίους καὶ τοὺς Φιδηναίους διηγεῖται. τέλος δὲ κράτιστον εἰληφότος τοῦ πολέμου, τὰ λοιπὰ ἤδη σκοπεῖν αὐτοῖς ἠξίου, ἵνα χρὴ τρόπον τιμωρήσασθαι μὲν τοὺς προδότας, σωφρονεστέραν δὲ τὴν Ἀλβανῶν πόλιν ἀποδοῦναι εἰς τὸ λοιπόν. τὸ μὲν οὖν τιμωρήσασθαι τοὺς ὅπλα χρήσαντας ἔργοις δυσσεβέσι, πᾶσιν ἐδόκει δίκαιόν τε καὶ ἀναγκαῖον εἶναι· ὃν δὲ τρόπον γένοιτ' ἂν ῥᾴστα καὶ ἀσφαλέστατα, πολλὴν αὐτοῖς παρεῖχεν ἀπορίαν. ἀδήλῳ μὲν γὰρ καὶ λελησθότι μόρῳ πολλοὺς καὶ ἀγα-

καὶ ἀγαθοὺς Ἀλβανῶν ἄνδρας ἀφανίζεσθαι, τῶν ἀδυνάτων αὐτοῖς ἐφαίνετο εἶναι· εἰ δὲ φανερῶς συλλαμβάνειν καὶ ὁμορροθεῖν τοὺς ἐπόχους ταῖς αἰτίαις ὑπισχνοῦνται, ῥᾴδιον εἶναι τοὺς Ἀλβανοὺς ἐπελθόντας, ἅμα τοῖς ὅπλα χωρὶς ἦν. ἅμα δὲ πολεμεῖν Φιδηναίοις τε καὶ Τυρρηνοῖς καὶ τοῖς ὑπὲρ τοῦ συμμαχίαν σφῶν ἐληλυθόσιν Ἀλβανῶν οὐκ ἐβούλοντο. ἀπορουμένων δ' αὐτῶν, τελευταῖος ἀποδείκνυσι γνώμην ὁ Τύλλος, ὡς ἄπρακτος ἐπήνεσε, καθ' ἣν μὴ μικρὸν ἐρρώθη. τεταράχθαι δ' ὄντων σαθρῶν τὸ μεταξὺ Φιδηνῶν τε καὶ Ῥωμαίων, ἐλάσας τὸ ἵππον διὰ κράτους παρὰ τὸ χάρακα, καὶ πρὶν ἡμέραν λαμπρὰν γενέσθαι, καλέσας Μάρκον Ὁράτιον τὸν ἐπιφανέστατον τῶν τριδύμων, καὶ δοὺς αὐτῷ τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν τοῖς ἀκμαιοτάτοις, ἐκέλευσεν ὑπὲρ τοῦ Ἀλβανῶν πόλιν ἄγειν· παρῳδόντα δ' ἐντὸς τείχους ὡς φίλον ὄντα, ὅταν ὑποχείριον λάβῃ τὸν ἔνδον, καθελεῖν τὴν πόλιν ἄχρι θεμελίων, μηδενὸς μήτε ἰδίου μήτε κοινοῦ κατασκευάσματος φειδόμενον, ἔξω τῶν ἱερῶν· αὐθέκτων δὲ μηδένα μήτε κλεῖναι, μήτε ἀδικεῖν, ἀλλὰ πρᾶξαι ἐᾶν ἕκαστα τὰ ἑαυτῶν. ἐκπέμψας δὲ τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς λοχαγούς, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ δηλώσαντας, φυλακὴν ἐπὶ τούτων καθίστατο περὶ δὲ σῶμα· καὶ μετ' ὀλίγον Ἀλβανὸς ὡς ὑπὲρ ἡκηκοὼς κοινῇ γεγηθὼς καὶ τῷ Τύλλῳ συνηδόμενος. ὁ δὲ Τύλλος, ἀπόῤῥητον τὴν γνώμην ἔτι φυλάττων, ἐπῄνει τε αὐτὸν καὶ μεγάλων ἄξιον ἀπέφαινε δωρεῶν, παρεκάλει τε γράψαντα καὶ τὰ Ἀλβανῶν ὀνόματα τῶν ὑπὲρ φανέν τι τῇ μάχῃ διαπρεπαξαμένων, φέρειν ὡς αὐτόν, ἵνα κἀκεῖνοι τὰ ὑπὲρ νικίων ἀπενέγκωνται μισθόν. ὁ μὲν δὴ θεράπων ἠκολούθει, τοὺς πιστοτάτους τῶν Ἀλβανῶν καὶ φίλων αὐτῷ, οἷς ἐχρήσατο τὰ ἀπόῤῥητα βουλεύμασι συνεργοῖς, γράψας εἰς δέλτον ὑπεδίδωσιν. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς εἰς ἐκκλησίαν ἄπαντας ἀποθεμένους τὰ ὅπλα ἐκάλει· συνιόντων δ' αὐτῶν, τὸ μὲν ἡγεμόνα τῶν Ἀλβανῶν ἅμα τοῖς ταξιάρχοις τε καὶ λοχαγοῖς παρ' αὐτὸ τὸ βῆμα ἐκέλευσεν ἑστάναι, ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ἡγεμόνας Ἀλβανοὺς παραστῆσαι ἐκκλησιάζειν μετὰ δὲ τοὺς Ἀλβανοὺς, τὸ λοιπὸν τῶν συμμάχων πλῆθος· ἔξωθεν δὲ τούτων πάντων ἀφεῖσε Ῥωμαίους, ἐν οἷς ἦσαν οἱ γυναικοπαῖδες ξίφη κρύπτοντες ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας. ὡς δὲ ἐν καλῷ τοὺς ἐχθροὺς ἔχων

» ὑπελάβετο, δυνασθεὶς ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Ῥωμαῖοί τε,
» καὶ ἄλλοι φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοὺς μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ
» πολεμήσαντας εἰς πόλεμον ἡμῖν καταστῆναι, Φιδηναίους
» καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῖς, ἐπιμορησάμενα σὺν θεοῖς καὶ
» δυοῖν θατέρου, ἢ παύσονται τὸ λοιπὸν ἐπιχειροῦντες ἡμῖν, ἢ δίκας τίσουσιν ἔτι τούτων χείρονας.

Albanorum tollere videbatur impossibile, quia multi essent. quodsi palam fontes ad pœnam conarentur corripere, non passuros id Albanos, sed rebellaturos potius. nec placebat eodē tempore cum Fidenatibus Etruscisq; & Albanis, qui se ipsis socios addiderant, bellum gerere. Tādem reliquis nihil explicantibus, in Tulli sententiam itum est ab omnibus, quam referemus paulo post. Ipse equo summa vi concitato, quadraginta stadia emensus, (tātum enim inter Fidenas & Romam interest spatium) in castra reuertitur: accitumq; ante lucem M. Horatium, qui e trigeminis superfuerat, eum equitum peditumq; lectissimis mittit Albam, iussum, cum primum amice receptus esset intra mœnia, ciuibus in potestatē redactis, vrbē funditus euertere, nec vlli vel priuato vel publico ædificio parcere, fanis exceptis; abstinere tantum a cæde omnique iniuria hominum, & res suas cuique sinere. quo dimisso tribunos ac centuriones conuocat: expositoque senatusconsulto, eorum se stipat satellitio. Paulo post adfuit Albanus, veluti communi victoria lætus, & Tullo gratulaturus. Tullus nondū secreta mentis proferens, laudabat eum, donis amplissimis dignum pronuntians: rogabatque vt Albanorum conscriberet nomina, quorū eo prælio eminentior exstitisset opera, vt & ipsi pro parte sua meritum victoriæ fructum perciperent. Ille gauisus, Albanorum & amicorum suorum fidissimos, totiusq; secreti conscios ac socios, in tabella notatos obtulit. tū rex edixit vt omnes positis armis in concionem venirent. quo facto, ducem Albanum cum tribunis & cēturionibus proxime tribunal iussit cōsistere; post hos, Albanorū & ceterorum sociorū vulgus. in extimo circulo Romanos statuit; quorum fortissimus quisq; sub amictu tegebat *breuem* gladiū. Cumq; iā inimicos haberet obnoxios, assurgens in hanc sententiam verba fecit: Gratia dis Quirites, vosq; ceteri amici & socii, quod de Fidenatibus eorumque sociis, aperto bello nos infestare ausis, pœnas sumpsim⁹: & aut desinent molesti esse in posterū, aut grauiores hisce pœnas luent.

nunc tempus poſtulat, vt quãdo primus conatus ceſſit proſpere, reliquos hoſtes pergamus perſequi, qui amicorum præferentes nomen, & in hoc bellũ ad cõmunes hoſtes male mulctãdos a nobis aſciti, fracta fide, & occulto cum hoſtib. inito fœdere, moliti ſunt nobis omnib. perniciem. multo enim hi peiores ſunt apertis hoſtibus, & grauiore digni ſupplicio. nã illorum & inſidias cauere eſt facile, & hoſtiliter congreſſos propulſare licet: amicos vero hoſtilia molientes, nec facile caueas; nec, ſi præueniaris, repellere queas. Hi ſunt quos Albana ciuitas dolo malo ad nos miſit ſocios, nullo a nobis detrimẽto, immo multis magnisq; affecti beneficiis. coloni enim ipſorum, nihil eorum dominio detraximus, ſed noſtro marte propriam nobis parauimus potentiam. deinde contra maximas ac bellicoſiſſimas gentes vrbe noſtra munita & oppoſita, tutos eos ab Etruſcis & Sabinis bellis reddidimus: cuius felicitate maxime gaudere debuerant, & periculo angi nõ minus quã proprio. at illi perpetuo non ſolũ nobis *noſtra* bona, ſed etiam ſibimetipſis felicitatẽ qua per nos fruebantur, inuiderũt: ac poſtremo nõ valentes occultum liuoris pus premere, bellum nobis indixerũt. cognito autem ſatis nos ad id eſſe paratos, quum non poſſent nocere, inuitarunt ad reconciliationem & amicitiam, cenſentes de principatu decernendum ternorum vtrinq; virorum periculo. accepimus conditionem; & victores ea pugna, potiti ſumus eius ciuitatis dominio. agedum quid fecimus poſtea? cũ liceret nobis obſides accipere, præſidium in vrbe relinquere, præcipuos concordiæ turbatores partim ſecuri percutere, partim eiicere; ciuitatem ipſam, mutato ad noſtrum cõmodum reipublicæ ſtatu, vel agris mulctare vel pecuniis, &, quod omnium erat facillimum, arma adimere, quo firmiorem dominationem haberemus: horum nihil facere inſtituimus, ſed maiorẽ pii quam ſecuri principatus rationẽ habuimus: ac Metio Fufetio, quem ipſi vt Albanorum præſtantiſſimum magiſtratu honorarant maximo, adminiſtrationem reipublicæ vſque ad hanc diem permiſimus. Pro quibus *beneficiis* audite quã nobis, cum ma-

ἀπαιτεῖ δὲ ὁ καιρὸς, ἐπεὶ τὰ πρῶτα ἡμῖν κατ' εὐ-
χὴν κεχώρηκε, καὶ τοὺς ἀλλοις ἁπαντας πολεμίους,
ὅσοι φίλων μὲν ἔχουσιν ὀνόματα, καὶ παρελήφθησαν εἰς
τόνδε τὸν πόλεμον ὡς κακῶς τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς μὴ ἡ-
μῶν ποιησομένους, ἐκκατέλιπον ὑμᾶς τε καὶ πίστιν, καὶ
μετὰ τῶν πολεμίων ἀπορρήτους ποιησάμενοι συνθήκας,
ἀφθείραν πόλεις ἡμᾶς ἐπεβάλοντο. πολὺ γὰρ ἔστι
κακίους τῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ πολεμίων εἶναι, καὶ μείζο-
νος ἁμαρτίας ἄξιοι· τοὺς μὲν γὰρ καὶ φυλάξασθαι ῥά-
διον τοῖς ἐπιβουλευομένοις, καὶ συμπλακέντας ὡς ἐ-
χθροὺς, ἀμύνασθαι δυνατόν· φίλους δ' ἐχθρῶν ἔργα
ποιουμένους οὔτε φυλάξασθαι ῥᾴδιον, ὅτε ἀμύνασθαι
τοῖς προσκαλουμένοις δυνατόν. ἔστι δ' εἰσὶν οἱ πεμ-
φθέντες ἡμῖν ὑπὸ τῆς Ἀλβανῶν πόλεως ἐπὶ δόλῳ
σύμμαχοι, κακὸν μὲν οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν παθόντες, ἀγα-
θὰ δ' πολλὰ καὶ μεγάλα. ἀποικοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὄντες,
οὐδὲν τῆς τούτων ἀρχῆς προσαπάσαντες, ἰδίαν ἰσχὺν
καὶ δύναμιν ἀπὸ τῶν ἰδίων πολέμων ἐκτησάμεθα· ἔθνε-
σι δὲ μεγίστοις καὶ πολεμικωτάτοις ὑπιτειχίσαντες τὴν
ἡμῶν αὐτῶν πόλιν, πολλὴν ἀσφάλειαν τούτοις τε τὸ
ἀπὸ Τυρρήνων καὶ ἀπὸ Σαβίνων πολέμου παρεχό-
μεθα· ἧς δὴ πόλεως εὖ τε πραττούσης, πρώτων μά-
λιστα χαίρειν ἐώλεις ἔδει· καὶ σφαλερᾶς, μηδὲν σπουδέ-
στερον ἢ περὶ τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν. οἱ δὲ ἅμα φθονοῦν-
τες οὐχ ἡμῖν μόνον τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς τὰ
δι' ἡμᾶς εὐτυχήματα διετέλουν, καὶ τελευτῶντες ὡς οὐκ
ἐπὶ κατέχειν τὴν ὑπουλον ἔχθραν ἐδύναντο, πόλεμον
ἡμῖν προφανῆ. μαθόντες δὲ ἡμᾶς εὖ προσ τὸν ἀγῶ-
να παρεσκευασμένους, ὡς οὐδὲν οἷόν τ' ἦν ἡμᾶς ἐρ-
γάσασθαι κακὸν, εἰς διαλλαγὰς ἐκάλουν καὶ φι-
λίας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἡγεμονίας νῦν ἐν τρισὶν ἀφ' ἑ-
κατέρας πόλεως σώμασιν ἠξίουν κριθῆναι. ἐδεξά-
μεθα καὶ ταύτας τὰς προκλήσεις, καὶ νικήσαντες τῇ
μάχῃ, τὴν πόλιν αὐτῶν ἔχομεν ὑποχείριον. φέρε
δὴ τί μετὰ ταῦτα ἐποιησάμεθα; ὄξὺν ἡμῖν ὅμηρά τε
αὐτῶν λαβεῖν, καὶ φρουρὰν ἐν τῇ πόλει καταλιπεῖν, καὶ
τοὺς ἡγεμονικωτάτους τῶν ἀρξησάντων τὰς πόλεις τοὺς
μὲν ἀνελεῖν, τοὺς δὲ ἐκβαλεῖν, πολιτείας τε αὐτῶν κό-
σμον μεταστῆσαι πρὸς τὸ ἡμῶν συμφέρον, καὶ χώρας καὶ
χρημάτων ἀποδασμῷ ζημιῶσαι, καὶ, ὃ πάντων ῥᾷστον
ἦν, ἀφελέσθαι τὰ ὅπλα αὐτοὺς, ἐξ ὧν ἐκρατήσαμεν
τὴν ἀρχὴν κατεστησάμεθα· τούτων μὲν οὐδὲν ἠξιώ-
σαμεν ποιῆσαι, τῷ δ' εὐσεβεῖ μᾶλλον ἢ τῷ ἀσφαλεῖ
τὴν ἀρχῆς ἐπεξέλαμεν· Μέτιον γὰρ Φυφέτιον, ὃν αὐ-
τοὶ τῇ μεγίστῃ ἀρχῇ ἐκόσμησαν, ὡς δὴ κράτιστον Ἀλ-
βανῶν, δείκνυσι τὰ κοινὰ μέχρι τοῦ παρόντος εἰάσαμεν.
ἀνθ' ὧν ἡμῖν χάριτας ἀπέδωκεν, οὐκ ἂν μάλ-

λον φι-

» λην φίλων τε καὶ συμμάχων εὐνοίας ἔδοξε, ἀκριβῶς τε ἀ-
» ποῤῥήτοις ποιησάμενοι ζωθήκας τοὺς τὰς χωρίους
» πολεμίους, ὡς ἐν τῷ ἀγῶνι σὺν ἐπιθησόμενοι ἡμῖν
» μετ' αὐτῶν, ὅπου πλησίον ἀλλήλων ἐγενόμεθα, καλα-
» λιπόντες τὴν τάξιν ἐφ' ἣν ἐτάχθησαν, ὥρμητο τοὺς τὰ
» πλησίον ὄρη δρόμῳ, τοῦτο καταλαβέσθαι σπεύδοντες
» τὰ ὀχυρά. εἰ μὲν οὖν κατὰ νοῦν ἡ πεῖρα αὐτοῖς ἐχώρει,
» οὐδὲν ἂν κωλῦον ἦν ἅπαντας ἡμᾶς ἀπολωλέναι,
» κυκλωθέντας ὑπό τε πολεμίων καὶ φίλων, καὶ τοῖς
» πολλοῖς τῆς πόλεως ἡμῖν ἀγῶνας, οἷς ὑπὲρ τῆς ἡγεμο- 10
» νίας ἠγωνισάμεθα, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. ὅπερ
» ἦν διέπεσεν αὐτῶν τὸ βούλευμα, θεῶν μὲν εὐνοίας τοσαύ-
» της καὶ μύνης· ἁπάντων δ' ἐγώ τε τὰς καλὰς καὶ ἀγαθὰς
» τοιάξεις ἐκείνοις ἀντίθημι· ἔπειτα καὶ τὴν ἐμὴν στρατη-
» γίας οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἰς τε τὸ δέος τῶν πολε-
» μίων καὶ εἰς τὸ θάρσος τὸ ἡμέτερον συναγομένης· ἃ
» δ' ἐγὼ ἐν τῷ ἀγῶνι ἔφην, ὡς ὑπ' ἐμοῦ κελευσθέν-
» τες Ἀλβανοὶ τοιαῦτα καταλαμβάνονται τὰ ὄρη κυκλώ-
» σεως τῶν πολεμίων ἕνεκα, πλάσματα καὶ στρατηγήμα-
» τα ἐμά· κεχωρηκότων δὲ ἡμῖν τῶν πραγμάτων ὡς 20
» ἡμῖν συνέφερεν, οὐκ ἂν εἰκότως ἄνδρες οἷοις ἡμᾶς
» προσῆκεν εἶναι, εἰ μὴ ἐμφρησαίμεθα τοὺς προδόντας,
» οἵ γε χρεὼν τὴν φύσης ἀναγκαιότητος, ἣν ἔχει τὸ συγγενὲς
» ἐχρῶν αὐτοῖς φυλάσσειν, σπονδάς τε ὅρκια ποησάμε-
» νοι πρὸς ἡμᾶς ἔναγες, οὔτε θεοὺς δείσαντες, οἷς τὸ ὁ-
» μολογιῶν ἐποιήσαντο μάρτυρας, ὅτε τὸ δίκαιον αὖθ',
» τῷ τὴν ἀνθρωπίνην νέμεσιν ὑπερπέντες, ὅτε τὸ τῆς κιν-
» δύνου μέγεθος, εἰ μὴ κατὰ νοῦν αὐτοῖς ἡ προδοσία χω-
» ρήσειε, λογιζόμενοι, τὸν οἰκειότερον ἕτερον ἡμᾶς ἐπεχείρη-
» σαν ἀπολέσαι τοὺς ἀπείρους τε καὶ ἀνεργέτας, οἰκεί- 30
» ους μὲν τῶν ἐχθίστων τε καὶ πολεμίων φάντες. Ταῦτα
δ' αὐτοῦ λέγοντος, οἰμωγή τε τῶν Ἀλβανῶν ἐγένετο, καὶ
πρωτοδαπαὶ δεήσεις· τοῦ μὲν δήμου μηδὲν ἐγνωκέ-
ναι λέγοντος ὧν ὁ Μέτιος ἐμηχανᾶτο· τῶν δὲ τὰς ἡγε-
μονίας ἐχόντων ὑπὸ τοσούτου πεπύσθαι τὰς ἀπορρήτους
βουλὰς σκηπτομένων, ἢ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τῷ ἀγῶνι,
ἐν ᾧ ὅτε κωλύειν οὔτε τοσοῦτον τὸ κελεύσμα ἐν
δυνατῷ σφίσιν ἦν· ἤδη δέ τινων καὶ ὅτι τὸν ἀκριβέστερον
ἀναγκαίως ἀναφερόντων τὸ πρᾶγμα, ἀφὰ κηδείαν ἢ
συγγνώμην. οἷς ὁ βασιλεὺς σιωπῆσαι κελεύσας, ἔλεξεν· 40
» Οὐδὲ ἐμὲ λέληθεν, ἄνδρες Ἀλβανοί, τούτων ὧν ἀπο-
» λογεῖσθε οὐδέν· ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθος ὑμῶν ἀγνοεῖν τὴ
» τοιαύτην οἶμαι, τεκμηριούμενος ὅτι πολλῶν συνει-
» δότων, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον πέφυκε τὰ ἀπόῤῥητα σιωπᾶ-
» σθαι χρόνον· τοὺς δὲ ταξιάρχων τε καὶ λοχαγῶν βεβαίως τι
» μέρος ἠθυμῆσθαι δοκεῖ μὴ συνεπιβουλεῦσαι ἡμῖν ἡγεῖσθαι, δὲ
» δὲ πλέον ἐξαπατηθῆναι καὶ εἰς ἀνοσίας αἰτίας

ximè opus esset amicorum & sociorum beneuolētia, retulerint gratiam. clam cum communib. hostibus pacti, se nos vna cum illis in certamine inuasuros, cum vtrinque propinquarent acies, deserto loco quem tuendum acceperant, proripuerunt se ad montes proximos, tuta occupare loca festinātes. qui conatus si eis ex sententia successisset, nihil vetuisset quo minus omnes nostræ copiæ deletæ fuissent, circumuētæ hinc ab amicis, inde ab hostibus: & tam multi vrbis labores quos pro *repub.* & principatu exantlauimus, vnico die periissent. Sed quoniam illorum consilia interciderunt, primum diis fauētibus; (ad quos *auctores* ego omnia præclare facta refero) deinde mea quoq; sollertia non parum ad terrendos hostes & nostros animandos cōferente: (nam quod in ipso discrimine dixi, iussos a me Albanos occupare montes, quo facilius hostem circumuenirent, stratagema erat *ex tempore* a me confictum) nobis contra ex voto succesſerunt omnia, non essemus viri quales nos esse conuenit, si non sumeremus pœnas de ꝓditoribus: qui præter ceteram necessitudinem, quam cognationis gratia obseruare debebant, recenti etiam iureiurādo & fœdere nobis deuincti, neq; deos timentes quos pactorum testes fecerant, nec ipsum ius ac fas, hominumq; indignationē reueriti, nec periculi magnitudinem, si nō succederet proditio, animis cōplexi, se cū infensissimis hostibus turpissime cōiunxerunt, nosq; colonos & benefactores suos miseris modis perdere sunt conati. Hæc illo dicēte Albani cum eiulatu ad deprecationes versi sunt, vulgo negante se Metii machinationū fuisse cōscium; præfectis, nō ante se cognouisse occulta eius consilia fingentibus, q̄ ipso prœlii tēpore, cū nec impedire nec exsequi iussa sibi esset integrū. nec defuere q propter affinitatē cognationemve se id coactos fecisse dicerēt. His rex silere iussis; Neq; me, inquit, ista latēt, Albani, quæ caussamini. vulgo incognitam fuisse proditionē, vel hinc coniicio, quia quæ multi sciunt, nō diuturno teguntur silentio. tribunorū quoque & centurionum perpaucos opinor fuisse insidiarum socios; plerisq; deceptis & inuitis necessitatem hanc

impoſitam. Porro etiamſi horũ nihil eſſet,& omnes Albanos, tam vos qui hîc præſentes eſtis, quã eos qui in vrbe ſunt relicti, nocẽdi nobis inceſſiſſet cupiditas, idq; nõ nunc primũ ſed iamdudum apud vos ratũ fuiſſet: tamẽ cognationis cauſſa neceſſe habẽt Romani etiã hæc vobis delicta ignoſcere. Ne aũt *in poſterum* quicquã cõtra nos iniuſte moliamini, ſiue compulſi a veſtris magiſtratib. ſiue decepti, vnica eſt cautio & ꝓuiſio, ſi vnius vrbis ciues facti, vniuerſi eandem habeamus patriã, cuius tum aduerſæ tũ proſperæ fortunæ pro ſua quiſq; portione ſit particeps. donec aũt diſſidẽtibus animis, vt nũc, de potiori ac deteriori *iure* vtriq; cogitabimus, non erit firma inter nos amicitia: pręſertim ſi illos qui priores alteris inſidiati fuerint, vel re bene geſta, principatus; vel ſpe fruſtratos, venia propter cognationem maneat: rurſum eorũ quib. inſidiæ ſtructæ ſint, ea ſit cõditio, vt aut oppreſſi, extrema quæq; ſubire: aut elapſi, omnẽ hoſtilis iniuriæ memoriã deponere cogãtur: id quod hoc tempore cõtigit. Scitote igitur, cum proxima nocte conuocato ſenatu totius conſeſſus ſententias colligerẽ, Romanis viſum eſſe vt vrbs veſtra diruatur, nec vllum, exceptis fanis, relinquatur vel priuatum vel publicum ædificium. ciues vero vniuerſos, ſaluis bonis ſuis, mancipiis, pecudibus, aliisq; opibus, Romæ poſthac domicilium habere volunt: & quotquot ruſticis prædiis carẽt, his agros ex publico diuidi, exceptis ſacris poſſeſſionibus, ex quorũ reditib. *hactenus* diis facta ſunt ſacrificia. domus aũt qua parte vrbis ædificẽtur ad habitationẽ cõmigrantium, meæ curæ cõmiſerunt, egenosque ad abſoluẽda opera ſumptibus a me iuuari volũt: ac plebẽ quidem veſtram cũ noſtris plebeiis in trib. & curias ſe cõtribuere; in ſenatum vero & ad magiſtratus gerendos admitti familias has, Iulios, Seruilios, Geganios, Metilios, Curatios, Quintilios, Cloelios: at Metium, & proditionis ſocios, pœnas luere, quas nos, qui ad ſingulorum reorum cauſſas cognoſcendas conſtituti ſumus iudices, pro cuiusque merito ſtatuemus. nemini enim ius nec cauſſæ dictionẽ negabimus. His dictis quotquot Albanorum erant pauperes,

ἀφίεσθαι. εἰ δὲ τούτων δηλὸς ὢν μηδὲν, ἀλλὰ πάν- «
τας εἰσῆλθεν Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς ἐνθάδε οἴκους ὑμᾶς, «
καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καταλιπομένους ἢ τὸ κακῶς ποιεῖν «
ἡμᾶς ἐπιθυμία, καὶ τοῦτο οὐ νεωστὶ σπεῦδον, ἀλλ' ἐκ «
πολλοῦ πάνυ χρόνου δεδογμένον ὑμῖν ἦν, τό γε συμ- «
φυλίας ἕνεκα πολλὴ Ῥωμαίοις ἀνάγκη καὶ ταῦθ' ὑ- «
μῖν τὰ ἀδικήματα φέρειν. ἵνα δὲ μηδὲν βουλεύσω- «
σθε καθ' ἡμῶν ἄδικον, μήτε δὴ βιαθέντες ὑπὸ τῶν «
ἡγουμένων τῆς πόλεως, μήτε πεπλανημένοι, μία «
φυλακὴ καὶ σπουδή ἐστιν, εἰ τὰ αὐτῆς πόλεως πο- «
λῖται νομίμου ἀπόλεις καὶ μίαν πατρίδα πατρί- «
δα, ἧς δή τε καὶ χεῖρον φερομένης, ὃ ὑπισχνοῦμε- «
νον μέρος ἕκαστος οἴσεται τῆς τύχης· ἕως δ' ἂν ἐκ «
διαφόρου γνώμης, ὥσπερ καὶ νῦν ἔχει, ὃ πλέον «
καὶ ὃ ἔλαττον ὑπικρίνωμεν ἑκάτεροι, οὐκ ἔστι βέ- «
βαιος ἡμῖν ἡ πρὸς ἀλλήλους φιλία, δήλως τε καὶ εἰ «
μέλλοιεν οἱ μὴ πρότεροι ὑπιβουλεύσαντες τοῖς ἑ- «
τέροις, ἢ κατορθώσαντες πλέον ἕξειν, ἢ σφαλέντες ἐν «
μηδενὶ δεινῷ ἔσεσθαι διὰ ὃ συγγενές· καθ' ὧν δ' αὖ «
αἱ ὑπιχρήσεις νομίσονται, ὑποχείριοι καταστάντες «
τὰ ἔσχατα παθεῖν, καὶ διαφυγόντες, μηδὲν ὥσπερ ἐ- «
χθροῖς μνησικακεῖν, ὅσπερ καὶ ἐν τῷ παρόντι γέγονεν. «
ἵστε δὴ ταῦτα δεδογμένα Ῥωμαίοις τῇ παρελθούσῃ «
νυκτὶ συναγαγόντος ἐμοῦ τὴν βουλὴν, καὶ τὰ δό- «
ξαντα τοῖς συνεδρίοις γραψαμένου, τὴν μὲν πόλιν «
ὑμῶν καθαιρεθῆναι, καὶ μήτε δημοσίων μήτε ἰδιω- «
τικῶν κατασκευασμάτων ὀρθόν τι ἐᾶσαι διαμεῖναι «
μηδὲν ἔξω τῶν ἱερῶν· τοὺς δ' ἐν αὐτῇ πολίτας ἐλευ- «
θέρους οὓς καὶ νῦν ἔχουσι κλήσεις, ἀνδραπόδων τε καὶ βο- «
σκημάτων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων μηδὲν ἀφαιρε- «
θέντας, ἐν Ῥώμῃ τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον οἰκεῖν· ὅσην τε «
δὲ κοινὴν ἡμῖν ἐκέκτηντο γῆν, τοῖς μηδένα κλῆρον ἔ- « 127
χουσιν Ἀλβανῶν διαμεμερίσθαι, χωρὶς τῶν ἱερῶν «
κτημάτων ἐξ ὧν αἱ θυσίαι τοῖς θεοῖς ἐγίνοιτο. οἰκιῶν δὲ «
κατασκευὴν, ἐν αἷς τὰς βίους ἱδρύσεσθε οἱ μετοικισά- «
μενοι, καθ' οὓς ἔσονται τῆς πόλεως τόπους, ἐμὲ ποιεῖ- «
σθαι σπουδὴν, συλλαμβάνοντα τοῖς ἀπορωτάτοις «
ὑμῶν τῆς εἰς τὰ ἔργα δαπάνης. καὶ ὃ μὲν δῆμος πλῆ- «
θος ὑμῶν μετὰ τῶν παρ' ἡμῖν δημοτικῶν συνελεῖν εἰς «
φυλὰς καὶ φράτρας κατεμέρισεν, βουλὴν δὲ μετέ- «
σχον καὶ ἀρχὰς λαμβάνειν τοῖσδε τοῖς οἴκοις, Ἰουλίοις, «
Σερουιλίοις, Γεγανίοις, Μετιλίοις, Κουρατίοις, Κοϊντι- «
λίοις, Κλοιλίοις· Μέτιον δὲ καὶ τοὺς συνθέντας τούτῳ βουλεύ- «
σαντας τὴν προδοσίαν, δίκας ὑποσχεῖν αἷς ἡμεῖς πά- «
σομεν δίκας ἀπερὶ ἑκάστου τὰ ὑπαλλήλων καθεζόμενοι «
οὐδένα γὰρ ἀποστερήσομεν κρίσεως οὐδὲ λόγου. ὡς «
δὲ ταῦτα εἶπεν, ὅσοι μὲν ἦσαν Ἀλβανῶν πένητες,

ἠπό-

ἠγάπων εἰ Ῥώμῃ τε οἰκήσουσι καὶ γῆς κλῆρον ἕξουσι, καὶ ἐπήνουν μεγάλῃ τῇ βοῇ τὰ λεχθέντα· οἱ δὲ λαμπροτέροις τοῖς ἀξιώμασι καὶ ταῖς τύχαις χρείττοσι ἤχθοντο, εἰ δεινὸν πόλιν τε τὴν γεναμένην αὐτοῖς ἐκλιπεῖν, καὶ πατρῴους ἑστίας ἐρημῶσαι, καὶ ὃ λοιπὸν οἰκεῖν ἐν τῇ ξένῃ· οἷς οὐδὲν ἐπῄει λέγειν εἰς τὸ ἑκάστῳ καταπλαγομένοις ἀνάγκῃ. ὁ δ' Τύλλος ὅπῃ τὴν διάνοιαν εἶδε τῶν πολλῶν, ἀπολογεῖσθαι τὸν Μέτιον ἐκέλευσεν, εἴ τι πρὸς ταῦτα λέγειν βούλεται. οὐκ ἔχων δὴ ὁ Μέτιος ὅ τι χρὴ λέγειν πρὸς τὰς κατηγορίας καὶ καταμαρτυρήσεις, τὸν Ἀλβανῶν βουλὴν ἔφησεν αὐτῷ ταῦτα συμβεβουλεῦσθαι ποιεῖν δι' ἀπορρήτων, ὅτε ἔξηγε τὴν δύναμιν ὅπως τὸν πόλεμον· ἠξίου τε τοὺς Ἀλβανοὺς, οἷς ἀνακτήσασθαι τὴν ἡγεμονίαν ἐπεχείρει, βοηθεῖν αὐτῷ, καὶ μήτε τὴν πατρίδα καταστροφὴν πρόσθεν, μήτε τοὺς ὁπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν ἐπὶ ζημίαις σπαραττομένους. ταραχῆς δὲ γενομένης τοῦ τε ὄχλου, καί τινων φεύγειν ὅπως τὰ ὅπλα ὡρμηκότων, οἱ προεστεφανωκότες τὸν ὄχλον, ἀρθέντος σημείου τινὸς ἀνέσχον τὰ ξίφη. προφόβων δ' ἀμυνομένων ἀπόντων, πάλιν ἀναστὰς ὁ Τύλλος εἶπεν·

» Οὐδὲν ἔξεστιν ὑμῖν νεωτερίζειν, οὐδὲ ἁμαρτάνειν, ἄνδρες Ἀλβανοί. εἰ γὰρ καὶ πρόσθεν ἐκινήσατέ τι τοιοῦτον, ἴστε, πάντες ἀπολεῖσθε ὑπὸ τούτων· δείξας τοὺς ἔχοντας τὰ ξίφη. δέχεσθε οὖν τὰ διδόμενα, καὶ γίνεσθε ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦδε Ῥωμαῖοι. δυοῖν γὰρ ἀνάγκη θάτερον ὑμᾶς ποιεῖν, ἢ Ῥώμῃ καθοικεῖν, ἢ μηδεμίαν ἑτέραν γῆν ἔχειν πατρίδα. οἴχεται γὰρ ἕωθεν σκεμμένος ὑπ' ἐμοῦ Μάρκος Ὁράτιος ἀναιρήσων τὴν πόλιν ὑμῶν ἐκ θεμελίων, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπάντας εἰς Ῥώμην μεταξῶν. ταῦτα οὖν εἰδότες ὅσον ὕπνου γλυκύτατον, παύσασθε θανατῶντες, καὶ ποιεῖτε τὰ κελευόμενα. Μέτιον δὲ Φυφέτιον ἀφανῶς τε ἡμῖν ὑπιοῦσαν καὶ νεωτερίσοντα ὑπὸ τὰ ὅπλα τοὺς παραχώσεις καὶ σασιασὰς καλεῖν, ἡμφηκόμην τε καὶ ξύλου ψυχῆς ἀξίως. ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ, ὃ μὲν ἐρεθιζόμενον τὸ ἐκκλησίας μέρος ἔπαυσεν, οἷα δὴ κραδόμενον ἀνάγκῃ ἀφυλάκτῳ. τὸν δ' Φυφέτιον ἀγωνιζόμενον ἔτι καὶ κεκραγότα μόνον, τάς τε σπείρας ἀνακαλούμενον, ἃς αὐτὸς ἐξηλέγξατο πρόσφατον δῶν, καὶ ὅσ' ἐν κακοῖς τοῖς θράσεσι καταῤῥήξαντα, ἔζωνον ὃ σῶμα μάστιξι πολὺ πολλαῖς. ἐπεὶ δὲ τούτης δίκης εἶχε τῆς ἡμιφείας, προσελάσαντες δύο ζωωείδας, τῇ μὲν ἑτέρᾳ προσήρτων τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, τῇ δ' ἑτέρᾳ τοὺς πόδας, ῥυτῆρσι μακροῖς· ἐλαυνόντων δ' τῶν ἡνιόχων τοὺς ζωωείδας ἀπ' ἀλλήλων, ἐξανόμενός τε πρὸς τῇ γῇ καὶ ἀνελκόμενος ὑφ' ἑκα-

contenti erãt Romæ habitare, agriq; portionẽ accipere, & orationem regis approbabant magnis acclamationibus. aliis dignitate ac fortuna eminentibus moleſtũ erat relicta patria, deſertisq; maiorum laribus, externũ ſolũ incolere; nec tamen muſſare audebãt cõtra extremam neceſſitatem. Tullus perſpecto maioris partis animo, Metiũ iuſſit, ſiquid haberet defenſionis, afferre in medium. qui cũ nihil poſſet reſpondere ad obiectum crimen & teſtimonia, ait id ſibi cum copiis in bellum proficiſcenti, occulte a ſenatu Albano mandatũ: opemque Albanorũ inuocat, ne ſe, qui conatus ſit ipſis imperium reſtituere, in periculo deſtituant, neve patiãtur patriam ſuã dirui, & nobiliſſimũ quemque ciuem ad ſupplicium rapi. Itaq; tumultu in concione orto, & nõnullis ad arma recurrere parantibus, hi qui turbam in modũ coronæ cinxerant, dato ſigno gladios exſerunt: & perterritis omnib. rurſum aſſurgens Tullus, Non eſt, inquit, Albani, quod res nouas moliamini, aut facinus aliquod meditemini. ſi.n. aliquid mouere auſi fueritis, omnes ab iſtis interficiemini. (ſimulq; oſtẽdit ſtrictos gladios) accipite igitur quæ offeruntur, & Romani eſtote in poſterũ. alterutrũ.n. neceſſe eſt vos facere, aut Romã habitare, aut nullam aliam habere patriã. iam enim ſummo mane profectus eſt M. Horatius, a me miſſus, vt vrbẽ veſtram a fundamẽtis diruat, & Romã traducat quantũ illic eſt hominũ. quod cum iamiam futurũ ſciatis, definite in mortẽ ruere, & imperata facite. Metius vero Fufetius, qui & *ante* nobis occultas ſtruxit inſidias, & ne nunc quidẽ turbulẽtos ac ſeditioſos homines ad arma concitare eſt veritus, ſuppliciũ dabit quo dignꝰ eſt homo malus & doloſus. Quæ cum poraſſet, irritata cõcionis pars demiſit animos, vt ineuitabili cõſtricta neceſſitate. At Fufetius, qui ſolus adhuc cũ indignatione ac vociferatione fœdus, quod violaſſe conuictus erat, inclamitabat, nec in *hiſce* malis audaciã deponebat, flagris fœde laceratus eſt. quib. cũ ſatis caſtigatus eſſet, bigis admotis, ad alteras ex brachiis, ad alteras ex pedibus, loris longis reuinctus eſt. deinde aurigis in diuerſa eas agẽtibus, humi raptatus, moxq; a nitẽti-

bus in contraria discerptus est. Hic fuit Metii Fufetii exitus, fœdus simul & miserabilis. amici eius, ac proditionis conscii, a rege in iudicium vocati, qui caussa cecidissent, ex lege de proditoribus & desertoribus, sunt occisi. Interea præmissus cum delectis

Alba diruta. ad diruendam Albam M. Horatius, properato itinere portas patentes & incustodita mœnia occupat, facileq; vrbe potitur. aduocata inde concione, quicquid gestum in prœlio fuerat denarrat, & S.C. recitat. Vbi cum ciues dilationem ad mittendos Romam legatos suppliciter peterent, sine mora domos & mœnia, & siquod aliud vel priuatum vel publicum esset ædificium, diruit: ciuesque opes suas agentes ac ferentes, magna cura *& diligentia* Romã deducit. eos Tullus e castris in vrbem reuersus, per tribus & curias distribuit, & in construendis qua vrbis parte vellent ædibus adiuuit: agri etiam publici quantum sat esset, diuisit inter eos qui ante mercenaria opera victitauerant; aliisque humanitatis officiis nouellos ciues refouebat. Sic Alba, quam olim Ascanius ex Ænea Anchisæ filio, & Creusa Priami filia natus, condiderat, cum per quingentos post ædificationem annos, tredecim demptis, stetisset, eoque temporis spatio populi frequentia opibusque & cetera felicitate multum aucta esset, triginta oppidorum Latinorum mater, & gẽtis eius toto illo tempore princeps, a nouissima sua colonia solo æquata, hodieque deserta permanet. Ceterum Tullus rex intermisso per insequentem hiemem bello, ineunte vere iterum contra Fidenates ducit exercitum. His nulla publice auxilia ab vlla sociarum ciuitatũ summissa fuerant, sed mercede conducti quidam ex multis locis eo confluxerant: quibus freti vrbem egredi ausi sunt. verum collatis signis, multisque in pugna interemptis, rursus intra mœnia sunt compulsi. Vt vero a Tullo fossa & vallo cincti ad extremam redacti sunt inopiam, necesse habuerunt ei se dedere quibus ipse vellet conditionibus. Is ad hunc modum vrbe potitus, occisis defectionis auctoribus, reliquis & veniam dedit, & omnium suorum bonorũ vsum ac fructũ permisit; redditoq; ipsis pristinæ

Fidenæ captæ.

τέρας ὅπῃ τοῦ ἀνδρία, ἐν ὀλίγῳ διαπαντὸς χρόνῳ.
Μέτιος μὲν δὴ Φυφέτιος ὕπως οἰκτρὰς καὶ ἀξιμόνους λε- 128
λύτης ἔτυχε. τοῖς δ' ἑταίροις αὐτοῦ καὶ συμβόλοις τὴν προδοσίαν αὐτῶν δικαιότερα ὁ βασιλεὺς καθίσας, τοὺς μὲν ὄντας ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ πολεμίων τε καὶ προδοτῶν νόμον ἀπέκτεινεν. ἐν ᾧ δ' ταῦτα ἐγίνετο χρόνῳ, Μάρκος Ὁράτιος ὁ προπαραλαμβάνων τὸ ὅπλα λέγειν ὅπῃ τὴν καθαίρεσιν τῆς Ἄλβας, ταχέως διανύσας τὴν ὁδὸν, καὶ καταλαβὼν πύλας τε ἀκλείστους καὶ τεῖχος ἀφύλακτον, ὑπετοῦς μὲν τῆς πόλεως κύριος. συναγαγὼν δὲ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἅπερ προσῆκτο κατὰ μάχην ἀπώλλα ἐδήλωσεν αὐτοῖς, καὶ τὸ ψήφισμα τῆς Ῥωμαίων βουλῆς διεξῆλθεν. ἀντιβολούντων δὲ τῶν αὐθεφπων καὶ χρόνον εἰς πρεσβείαν αἰτουμένων, ὑπερθεμίαν ἀναβολὴν ποιησάμενος, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ τείχη, καὶ εἴ τι ἄλλο κατασκεύασμα ἰδιωτικὸν ἢ δημόσιον ἦν, κατέσκαψε, τοὺς δ' ἀνθεφπους μετὰ πολλῆς φροντίδος παρέπεμπεν εἰς Ῥώμην, ἄγοντάς τε τὰ ἑαυτῶν χρήματα καὶ φέρουλας· οἷς ὁ Τύλλος ἀφικόμενος ἀπὸ τραπέδου τῶν Ῥωμαίων φυλαῖς καὶ φρατρίαις ὅπιθεν, οἰκήσεις τε συνκατεσκεύασεν ἐν οἷς αὐτοὶ προσῆκον τῶν πόλεως τόποις, καὶ τὰ δημόσια γῆς τὴν ἀρχαίαν τοῖς ἀπὸ βουσὶν ἐξ αὐτῶν ἀπεμέρισε, τέ τε ἀνδρὶ φίλαν θεφπείαις ἀνελάμβανε. τὸ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ τῶν Ἀλβαίων πόλις, ὡς ἔκλισεν Ἀσκάνιος ὁ ἐξ Αἰνείου τοῦ Ἀγχίσου καὶ Κρεούσης τῆς Πριάμου θυγατρὸς, ἔτη ἑβδομήκοντα μετὰ τὸν οἰκισμὸν πεντακόσια τεσσαράκοντα ὅπῃ τοῖς δέκα δέοντα, ἐν οἷς πολλὴν ἔσχεν ὅπῃδοσιν εἰς ἀνδρίαν τε καὶ πλοῦτον, καὶ τὸ ἀνδρὶ ἀπασῶν εὐδαιμονίαν, ἡ πρὸς διακοσίοις Λατίνων ἀποικίσασα πόλις, καὶ πρώτη τὸ χρόνον ἡγησαμένη τῶν ἐθνῶν, ὑπὸ τῆς ἑκάστης ἀποικίσεως καθαιρεθεῖσα, ἔρημος εἰς τόνδε χρόνον διαμένει. βασιλεὺς δὲ Τύλλος τὸν ὅπλοντα χιλίων διαλιπὼν, ἔαρος ἀρχομένου στρατὸν ὅπῃ Φιδηναίοις πάλιν ἐξάγει. τοῖς δὲ Φιδηναίοις χειμὼν μὲν οὐδὲ ἡτισοῦν βοήθειαν ἐξ Ἀθεμιᾶς τῶν πόλεων τῶν συμμάχων ἀφίκετο· μισθοφόροι δέ τινες ἐκ πολλῶν συνερρύησαν τόπων, οἷς πιστεύσαντες ἐκ τῆς πόλεως προσβῆναι ἐτόλμησαν. προταξάμενοι δὲ καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ἐκλείσθησαν πάλιν εἰς τὸ αὐτό. ὡς δὲ προσηρανώσατο αὐτῶν τὴν πόλιν ὁ Τύλλος καὶ περιφρουρήσας εἰς τὴν ἐφάλω κατέκλεισε τοὺς ἔνδον ἀπορίαν, ἀναγκάσθησαν τῷ βασιλεῖ προσδόναι σφᾶς αὐτοὺς ἐφ' οἷς αὐτὸς ἐβούλετο. ὁμόσας δὲ τὸν τῆς ὅρκον ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως κύριος, τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἀποκλείνας, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπομάσας ἀπολύσας, καὶ τὰ σφέτερα πάντα καρπώσας τὴν αὐτὴν ἐάσας ἔχον, ὧν εἶχον προστε-

τερον, ἀποδυὶς αὐλῆς, διέλυσε τὴν στρατιάν· καὶ παραχθὴς εἰς τὴν Ρώμην, τὸν ζυγαμοφόρον ἀπεδίδου τοῖς θεοῖς πομπήν τε καὶ θυσίαν, δεύτερον ἐκεῖνον καταγαγὼν θρίαμβον. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον, ἕτερος ἄνεστη Ρωμαίοις οὐκ ἐκ Σαβίνων ἔθνους· ἀρχὴ δὲ αὐτοῦ καὶ πρόφασις ἐγένετο τοιάδε· ἱερόν ἐστι κοινὸν ὑμῶν ὑπὸ Σαβίνων τε καὶ Λατίνων, ἄγιον ἐν τοῖς πάνυ, θεᾶς Φερωνείας ὀνομαζομένης, ἣν οἱ μὲν Θεσσαλοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν οἱ μὲν Ἀνθηφόρον, οἱ δὲ Φιλοστέφανον, οἱ δὲ Φερσεφόνην καλοῦσιν· εἰς δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο σωμῆες οὐκ τῶν πλησιοίκων πόλεων καὶ ἐκ ἀποδεδραμένας ἑορτάς, πολλοὶ μὲν ὕλας ἀποδιδόντες καὶ θυσίας τῇ θεῷ, πολλοὶ δὲ χρηματιζόμενοι διὰ τὴν πανήγυριν ἔμποροί τε καὶ τεχνῖται καὶ γεωργοί, ἀόρατά τε αὐτόθι λαμπρότατα τῶν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις τῆς Ἰταλίας ἀγομένων ἐγίνετο. εἰς ταύτην δὲ τὴν πανήγυριν ἐλθόν- 129
τας ποτὲ Ρωμαίων ἄνδρας οὐκ ἀφανεῖς Σαβῖνοί τινες ἄνδρες συναρπάσαντες ἔδησαν, καὶ τὰ χρήματα ἀφείλοντο. πρεσβείας τε ἀφικομένης παρ' αὐτῶν, οὐδὲν ἐβούλοντο τῶν δικαίων ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα τῶν συλληφθέντων κατέσχον, ἐγκαλοῦντες καὶ αὐτοῖς Ρωμαίοις, ὅτι τοὺς Σαβίνων φυγάδας ὑπεδέχοντο κατασκευάσαντες ἄσυλον ἱερόν, ὑφ' ᾧ ἐν τῷ πρότερῳ λόγῳ δεδήλωταί μοι. οὐκ τούτων δὲ τῶν ἐγκλημάτων εἰς πόλεμον καταστάντες, ἐξῆσαν εἰς ὕπαθρον δυνάμεσι πολλαῖς, γίνεταί τε αὐτοῖς οὐκ ἀπὸ τάξεως ἀγών· διέλυθη γὰρ ἀσχαλάτως ἀγωνιζόμενοι· καὶ διελύθησαν ὑπὸ τὴν νύκτος, ἀμφίλογον καταλιπόντες τὸ νίκημα. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες ἀμφότεροι τῶν τε ἀπολωλότων καὶ τῶν τραυματιῶν τὸ πλῆθος, οὐκ ἔτι πεῖραν ἐβούλοντο ἑτέρου λαβεῖν ἀγῶνος, ἀλλ' ἐκλιπόντες τὰς τάφρους ἀπῆσαν· καὶ ἀφικόμενοι τὴν σφετέραν ἕκαστοι, πάλιν ἐξῆσαν ἐπ' ἀλλήλων, μείζοσι παρασκευασάμενοι δυνάμεσι· γίνεταί τε αὐτῶν περὶ πόλιν Ἡρητὸν ἀπὸ σταδίων ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν τῆς Ρώμης ἀγών, ἐν ᾧ πολλοῖς μὲν ἀμφοτέρων συνέβη πεσεῖν· ἰσορρόπου δὲ καὶ ἐκείνης τῆς μάχης ὅπῃ πολὺ χρόνον ἀμφιβύσης, ἀναλείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ὁ Τύλλος εὔξατο τοῖς θεοῖς, ἐὰν νικήσῃ τῇ τοῦ ἡμέρᾳ Σαβίνους, Κρόνια τε καὶ Ῥέας καταστήσασθαι δημοτελῆ ἑορτάς, ἃς ἄγουσι Ρωμαῖοι καθ' ἕκαστον σφίσιν αὐτοῖς, ὅταν ἀφθονίας ἐκ γῆς συλλεγόμενοι τοὺς καρποὺς· καὶ τὸν τῶν Σαλίων καλουμένων διπλασιάσειν ἀριθμόν· εἰσὶ δὲ εἰσὶ πατρῴων ὕμνων, ἐνόπλιοι ὀρχησταὶ κινούμενοι τοὺς αὐλοὺς ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις, καὶ ὕμνους ὠδὰς ἄδοντες πατρίους, ὡς ἐν τῷ πρότερῳ δεδήλωκα λόγῳ. μετὰ δὲ τὸν εὐχὴν ταύτην θάρσος τι καρεip. iure, dimisit exercitum: ac secũdo illo triumpho vrbem inuectus, victricem diis pompam & sacrificia peregit. Post hoc bellum, aliud a Sabinis exortum est, cuius hæc fertur causſa. Fanum est quod Sabinis eque ac Latinis summa religione colitur, sacrum deæ Feroniæ; quã Græci in suam linguam modo ἀνθηφόρον vertunt, modo φιλοστέφανον, modo Φερσεφόνην. (*id est florigeram, sertis gaudentem, Proserpinam*) eo statis diebus conueniebant e circumuicinis vrbibus, alii votiua deæ redditurí sacrificia, alii negotiaturi propter celebritatem, mercatores opificesque & agricolæ; quod forum ibi esset totius Italiæ splendidissimum. ad eam celebritatem profectos aliquãdo Romanos ciues non obscuros Sabini quidam correptos & pecuniis spoliatos in vincula coniecerant: legatisq; eo missis nihil æqui impetrari poterat; sed tam viros retinebant quam pecunias, obiicientes vicissim Romanis, quod aperto asylo profugos Sabinos excepissent, vt præcedente libro expositum est. Ex his *mutuis* criminationibus bello nato, eductisque magnis vtrinq; copiis, collatis signis dimicatum est, dubioque marte decertatum, donec noctis interuentu diremptum est prœlium, neutro inclinante victoria. Sequentibus diebus considerata vtrinque occisorum & sauciorum multitudine, non libuit armis experiri denuo, sed relictis castris discessum est: nec amplius quidquam eo anno tentatum. Anno insequente instauratum est bellum, & maioribus concursum copiis. pugnatum est ad Eretum, centesimo septimo ab vrbe stadio, multis vtrinque cæsis. cumque tum quoque diu æquo marte certaretur, Tullus protensis ad cælum manibus, votum diis fecit, si eo die Sabinos vinceret, Saturno & Opi solennes se instituturum ferias; quas Romani quotannis post comportatas terræ fruges celebrare solent publice: duplicaturumque Saliorum numerum. hi sunt genere nobiles, statisq; temporibus armati ad tibiæ modulos saltant, patrios quosdam hymnos concinentes, vt superiore libro exposui. Peracto isto voto alacrior Ro- 2 bellum Sabinum.

manos animus subiit; & quasi redintegratis viribus in fessos facto impetu, vergente iam die turbauerunt hostium ordines, proceresque fugæ initium facere coactos vsque ad castra persecuti sunt: & oppressis circa fossas longe plurimis, non retulerũt pedem, sed noctem ibi permanserunt, & repulsis qui e præsidio erumperẽt, castris *tandem* sunt potiti. Quo facto, agrum Sabinum longe lateque pro libito populati, cum nullus eis amplius ad regionem propugnandam occurreret, præda onusti domũ reuersi sunt: tertioque tum a rege triumphatum est. nec ita multo post Sabinis per legatos petentibus pax data, receptis transfugis & captiuis qui inter prædandum intercepti fuerant; & pro abactis pecoribus ac iumentis, ceteraq; præda quam agrestibus ademerant, mulcta pecuniaria ex senatus arbitrio imposita. His conditionibus Sabini cum deposuissent bellum, & columnas pacta inscriptas in templis erexissent, postquam Romanis *grauc ac* diuturnum bellum cum cõiuratis Latini nominis ciuitatibus, ex caussis quæ paulo post dicẽtur, exortum est, occasione ista lætis animis arrepta, iuramenti illius & fœderis ita sunt obliti, ac si nunquã id fecissent: ratique se nactos opportunitatem pecuniæ, quam Romanis persoluerant, recipiendæ multo cum fœnore, pauci primum & clam prædas e finitimis agris agebãt: deinde successu addente audaciã, cateruatim & propalam: cumque neminem ad arcendas iniurias agrestibus succurrere viderent, contempto hoste, decreuerũt ipsam Romam petere, contractis oppidatim copiis, atque etiam Latinis ad eius belli societatem, sed frustra, sollicitatis. nam Tullus eorum mente cognita, cum Latinis fecit inducias: & imminenti hosti decreuit totas vires opponere, accessione Albanorũ iam duplicatas; corrogatis etiã e ceterorum sociorũ numero auxiliis quam fieri poterat maximis. Iã & Sabini in vnum conuenerant. cumq; alteri alteris propinquassent, ad syluã maleficorũ quam vocãt, castra metati sunt, modico relicto interstitio. postera die

καλαμβάνῃ τὸς Ῥωμαίους, καὶ ὥσπερ ἀκμῆτες εἰς κάμνοντας ὠσάμενοι, ἀφαιροῦσι τὰς τάξις αὐτῶν ἤδη δείλιον ὀψίαν ἤδη, καὶ ἀναγκάζουσι τὰς πρεσβείας ἄρξαι φυγῆς· ἀκολουθήσαντές τε αὐτοῖς φεύγουσιν ἕως τὸν χάρακα, καὶ πρὸς τὰς πύλας πολλῷ πλείους καταλαβόντες, οὐδ' οὕτως ἀπεδέποντο, ἀλλὰ προσεμείναντες τὴν ὑποῦσαν νύκτα, καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ ἐρύματος μαχομένους ἀνείρξαντες, ἐκρατήσαν τῆς παρεμβολῆς. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ὅσην ἐβούλοντο χώραν τῶν Σαβίνων λεηλατήσαντες, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ὄντι ἔτι πρὸ τῆς χώρας ὁ μαχόμενος ἦν, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἀπὸ ταύτης τῆς μάχης τὸ πέμπτον κατήγαγε θρίαμβον ὁ βασιλεύς· καὶ μετ' οὐ πολὺ πρεσβευομένοις τοῖς Σαβίνοις καταλύεται τὸν πόλεμον, αἰχμαλώτους τε παρ' αὐτῶν κομισάμενος οὓς ἐτύγχανον εἰληφότες ἐν ταῖς πρόσθεν μάχαις, καὶ ἀβωμόλοις· βοσκημάτων τε καὶ ὑποζυγίων, καὶ τῶν ἀνδρῶν χρημάτων ὅσα τὸς γεωργοὺς ἀφείλοντο, ἃ ἔταξεν ἡ βουλὴ τῶν Ῥωμαίων ζημίαν, ἣν ἐπραξάμην τὰς βλάβας πρὸς ἀργύριον, ἀναπεφάξας· ὅτι τούτοις καταλυσάμενοι τὸν πόλεμον οἱ Σαβῖνοι, καὶ τῶν ὁμολογιῶν στήλας ἀντιγράφους θέντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὅτῳ σπονδὴν Ῥωμαίοις πρὸς τὰς Λατίνων πόλις ποιῇ" σπουδηφαγμένας πόλεμος ὑ ῥᾴδιος ἐν ὀλίγῳ καθαιρεθῆναι χρόνῳ· δι' ἃς δὲ αἰτίας, ὀλίγῳ ὕστερον ἐρῶ· δεξάμενοι δ' συμβολὰς ἀγαπητὰς, ὅρκων μὲν ἐκείνων καὶ συνθηκῶν, ὥσπερ οὐδὲ γεγυμνασμένων, ἐπελάθοντο· κερδῶν δ' νομίσαντες ὑπόθεσιν ὧν χρημάτων ἔξεπεσον Ῥωμαίοις πολλαπλάσια παρ' αὐτῶν ἀπολαβεῖν, ὀλίγοι μὲν τὸ πρῶτον καὶ ἀφανῶς ἔξιόντες ἐληίζοντο τὴν ὅμορον· ἔπειτα δ' πολλοὶ συνιόντες, καὶ οὐκ ἐκφανεῖς, ἐπεὶ τὰ πρῶτα κατ' γνώμην αὐτοῖς ἐχώρει, μηδεμιᾶς ὑπὸ τῶν φυλακῶν τῶν γεωργῶν ἀφικνουμένης βοηθείας, καταφρονήσαντες τῶν πολεμίων, ἐπ' αὐτὴν διενοοῦντο τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν, καὶ συνῆγον ἐξ ἁπάσης πόλεως στρατόν. διελέγοντο δὲ καὶ τοῖς Λατίνων πόλεσι περὶ συμμαχίας. οὐ μὴν ἔξενίκητό γε αὐτοῖς φιλίαν τε καὶ ὁμαιχμίαν ποιήσασθαι πρὸς τὸ ἔθνος. μαθὼν γὰρ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ὁ Τύλλος, δυσχερῆ μὲν τῶν Λατίνων ποιησάμενος, ὅτι τούτοις ἔγνω στρατὸν ἄξειν· τὴν τε Ῥωμαίων ἅπασαν δύναμιν καθοπλίσας διπλασίαν ἧς ἦν τὸ πρότερον, ἐξῆγε τὴν Ἀλβανῶν πόλιν πρὸς ἑλαίαν, καὶ ἀπὸ τῶν ὤμων συμμάχων ὅσον ὑπερέχειν πλῆθος ἐδύνατο μεταπεμψάμενος. συνῆκτο δὲ καὶ τοῖς Σαβίνοις ἤδη τὰ στρατεύματα· καὶ ὅτῳ πλησίον ἐγίνοντο περὶ τὴν καλουμένην ὕλλιν κακούργων, ὀλίγον τὸ μεταξὺ χωρίον ἀφέντες καθεσταζοπεδεύσαντο. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συμπεσόντες

πεσόντες ἐμάχοντο, καὶ ἦν ἰσόρροποι μέχρι πολλοῦ. ἤδη δὲ πρὸς δείλαιον ὀψίαν ἐκλίνοισιν οἱ Σαβῖνοι, βιαθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἱππικοῦ, καὶ πολὺς αὐτῶν ἐγίγνετο φόνος ἐν τῇ φυγῇ. Ῥωμαῖοι δὲ νεκροὺς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, καὶ χρήματα ὅσα ἐν τοῖς χάραξι διαρπάσαντες, τῆς τε χώρας τὴν κρατίστην λεηλατήσαντες, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. τοῦτο δὲ τέλος ἔλαβεν ὁ συμβὰς Ῥωμαίοις πρὸς Σαβίνους πόλεμος ὕστερος τοῦ Τύλλου ἀρχῆς. αἱ δὲ τῶν Λατίνων πόλεις Ῥωμαίοις ἐγίνοντο τότε πρῶτον διάφοροι, οὐκ ἀξιώσασαι καλεσαμένης Ἄλβης τῶν πόλεως τοῖς ἀνηκόοις αὐτὴν Ῥωμαίοις τὴν ἡγεμονίαν παραδοῦναι. ἐτῶν γὰρ διαγενομένων πεντεκαίδεκα μετὰ τὴν ἀφανισμὸν τῆς Ἄλβας, πρέσβεις ἀποστείλας ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς εἰς τὰς ἀποίκους τε καὶ ὑπηκόους αὐτῆς διέκοντα πόλεις, ἠξίου πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων ὑπατευομένοις, ὡς παρεληφότων αὐτῶν ἅμα τοῖς ἄλλοις οἷς εἶχον Ἀλβανοί, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Λατίνων ἐθνῶν· δύο μὲν ἀποφαίνων ἑκάτερα κτήσεων, καθ' οὓς δὴ τρόπους γίνονται τῶν ἀλλοτρίων κύριοι, τόν τε ἀναγκαῖον καὶ τὸν ἑκούσιον· Ῥωμαίους δὲ λέγων καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων παρεληφέναι τὴν ἡγεμονίαν ὧν εἶχεν Ἀλβανοὶ πόλεων. πολεμίων τε γὰρ αὐτῶν γενομένων τοῖς ὅπλοις κεκρατηκέναι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἑαυτῶν ἀπολωλεκότι τῆς ἰδίας αὐθις μεταδεδωκέναι· ὥστε καὶ ἄκοντι Ἀλβανοῖς καὶ ἑκοῦσι παρεῖναι, δίκαιον Ῥωμαίοις τῶν ὑπηκόων ἄρχειν. αἱ δὲ τῶν Λατίνων πόλεις ἰδίᾳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίναντο πρὸς τοὺς πρέσβεις, κοινῇ δὲ τὸ ἔθνος ἀγαγόντες ἐν Φερενίᾳ ποιησάμενοι, ψηφίζονται μὴ παραχωρεῖν Ῥωμαίοις τῆς ἀρχῆς. καὶ αὐτίκα αἱροῦνται δύο στρατηγοὺς αὐτοκράτορας εἰρήνης τε καὶ πολέμου, Ἄττιον Γαυκλίτιον ἐκ πόλεως Κόρας, καὶ Σπούσιον Βεκίλιον ἐκ Λαυινίου. ἐπὶ ταύτας δὴ τὰς αἰτίας στρατεύουσι Ῥωμαίοις ὁ πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς πόλεμος, πρῶτος ὢν ἄχρι πεντεκαίδεκα χρόνου, πολιτικός τις καὶ ἀρχαῖος. ὅτε γὰρ ἐκ παρασκευῆς ὅλοις τοῖς στρατεύμασι πρὸς ὅλα συμβαλόντες μεγάλη συμφορὰ καὶ φόνος ὁλοσχερὴς στρατεύσαντος, ὅτε πόλις αὐτῶν Βουβέντια πολέμῳ κρατηθεῖσα, καταστραφῆς, ἢ ὑδραποδισμοῦ, ἢ ἄλλης τινὸς δυσκέσου συμφορᾶς ἐπράθη· ἀλλ' ἐμβαλόντες εἰς τὴν ἀλλήλων γῆν ἐπὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ σίτου, καὶ προνομεύσαντες, ἀπῆγον ἐπ' οἴκων τὰς δυνάμεις, σχεδὸν μυρίους τοὺς αἰχμαλώτους. μίαν δὲ πόλιν ἐκ τῶν Λατίνων ἔθνους Μεδύλλιον πολὺ πρότερον ἔτι ἀποικίαν γενομένην ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου ἀρχῆς, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτου δεδήλωται λόγοις, μεταδεμένην αὖθις ὡς τοὺς ὁμοεθνεῖς,

collatis signis diu æquo marte pugnatum est. sub vesperam tandem inclinarũt Sabini, equitatui Romano impares: magnaque fugientium strages est edita. Romani spoliatis hostium cadaueribus, direptisque quotquot in castris erant opibus, agri quoque partem optimam depopulati, domũ reuerterunt. atque hic finis fuit eius belli quod Romanis sub Tullo cum Sabinis intercessit. Latinæ quoq; vrbes tum primũ a Romanis dissidere cœperãt, quod Alba diruta euersoribus eius Romanis imperium tradere recusarent. anno enim post illius excidium quintodecimo, rex Romanus dimissis per triginta eius colonias legatis, postulabat vt imperata facerent; quod ad victores cum ceteris Albanorum rebus, transisset etiam Latinæ gentis imperium. Cum enim duo sint acquisitionis modi, quibus in aliena paratur dominium, alter coactus, alter voluntarius: Romanos vtroq; modo earum vrbium quæ Albanis paruerint, accepisse imperium. nam illos & hostes ex amicis factos, armis deuicisse; & vrbis iacturam passos, in suæ ciuitatis consortium recepisse. itaque par esse vt Albani Romanis nolentes volentes imperio in subditos cedant. Legatis a nulla ciuitate priuatim quidquã responsum est; sed indicto Ferentinum publico gentis concilio, decernunt imperio Romanis haud cedendum esse: moxq; duos imperatores eligunt, penes quos sit belli pacisq; arbitrium, Ancum Publiciũ Coranum, & Spusium Vecilium Lauinienſem. Hæc causſa Romanos exciuit ad bellum contra cognatos populos; quod vsq; ad quinquenniũ processit, ciuili quodam & vetusto more gestum. nam neque totis exercitibus in certamen cõmissis internecina strages aut magna clades secuta est; neque vlla captarum vrbium, excidium, seruitutem, aliamve grauem calamitatem est experta: sed alteri alterorum agros sub frugum maturitatem inuadentes, cum præda domum reducebant copias, & captiuos permutabãt. Vnum Latini nominis oppidum Medulliam, quo iamdudum regnante Romulo coloniam a Romanis deductã fuisse supra diximus, rex quia rursus ad gentem suam transierat,

Bellum Latinum.

Medullia capta, & pax cũ Latinis facta.

obsidione captum, a nouandis in posterum reb. absterruit. ceterorũ belli malorum neutris quidquam toto illo tempore cõtigit. quo facilius pax cõfecta est, cum neutrorum animis altior insedisset ira, & Romani nõ alienum a pacificatione animum ostenderent. Tulli obit°, & laus.

Hæc sunt quæ Tullus Hostilius regni sui tempore gessit, vir inter paucos eximiam laudem meritus bellica fortitudine, promptoq; in periculis consilio; maiorẽ etiam, quod neq; cito bellum susciperet; & semel susceptum, *fortiter ac* cõstanter pertenderet ad victoriam. Periit autem incendio triginta duob. annis in regno exactis, absumptus flammis vna cum vxore & cetera tota domesticorum turba. Quidam aiunt domum eius de cælo tactam cõflagrasse, irato deo ob neglectam quorũdam sacrorum curam. nã sub eius imperio patria quædã sacrificia fuisse intermissa, & pro his alia peregrina introducta. Plures humanis insidiis exstinctũ existimãt, & facinus hoc ad Marciũ, qui ei successit in imperio, referunt. Hunc Numæ Pompilii ex filia nepotem, tulisse iniquo animo priuatam vitam in regio genere, maxime cũ videret prolem subnatam Tullo successuram in regnum, siquid ipsi *humanitus* accidisset. Hac de caussa cum regi iamdudum insidias esse meditatum, quod multi Romanorum conarẽtur illi regnum adstruere, & ipse inter *intimos ac* fidissimos Tulli amicos ascitus, omnium maxime crederetur obseruare siquod se insidiis opportunum offerret tempus. itaque regem parantem domesticum quoddam sacrificium, adhibuisse solos necessarios: cumque in eum diem incidisset tempestas procellosa & turbida, eximente lucem vi imbrium, deserto ab excubitoribus aditu regiæ, insidiatorem ratum id tempus esse peropportunũ, se cum sociis gladios sub amictu gestantibus per *patentes* fores insinuasse; occisoque rege cum liberis & aliis quotquot aderant, ignem aliquot locis subiecisse ædibus; & post id facinus sparsisse rumorem de fulmine. quod equidem non credo, nec fit mihi verisimile. malim priorem opinionem sequi, diuinitus ei hunc vitæ finem obtigisse. neq; enim verisimile est, facinus a numerosa conspiratione

πολιορκίᾳ τῶν Σαβίνων ὁ τῆς Ῥωμαίων βασιλεὺς, ἔπεισε μηδὲν ἔτι νεωτερίζειν· μήτε δὲ αὐτὴν ὧν οἱ πόλεμοι φέροιεν δηνὸν οὐδὲ ἑτέρους ἐν τῷ τότε σωζέσθη χρόνῳ. διαφόροις ῥᾳδίᾳ τε καὶ ταχεῖ ἔλεγον ἔχουσαι 131
τὴν θυμοειδίαν τῶν Ῥωμαίων αἱ δηλώσεις ἐπετελέσθησαν. Ταῦτα δηλονότι Νομᾶ τελευτήσαντος ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ἔτη τῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς Τύλλος Ὁστίλιος, ἀνὴρ ἐν ὀλίγοις ἄξιος εὐλογεῖσθαι τὸ τε εὐτολμίας ἕνεκα τὸ πρὸς τὰ πολέμια, καὶ τῆς φρονήσεως τὸ περὶ τὰ δηνά· ὑπῆρ ἀμφω δὲ ταῦτα, ὅτι τὸ ταχὺς ὢν εἰς πόλεμον ἱέναι, βέβαιος ἰὼν καταστὰς εἰς αὐτὸν ἐν ἅπασι τῶν ἀντιπάλων περιέχειν. ἔτη δὲ καταβιοὺς τὴν ἀρχὴν δύο καὶ τριάκοντα, τελευτᾷ τὸν βίον, ἐμπρησθείσης τῆς οἰκίας· καὶ συν' αὐτῷ γυνή τε ἀπόλλυται, καὶ ὁ πᾶς οἰκετικὸς ἅπας ὄχλος, καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ πυρός. καταφρησθῆναι δὲ τὴν οἰκίαν οἱ μὲν ὑπὸ κεραυνοῦ λέγουσι, μισήσαντος τὸν θεὸν δι' ὀλιγωρίαν ἱερῶν· ἐκλιπεῖν γὰρ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνου πατρίους θυσίας, ἑτέρας δ' οὐχ ὑπαρχούσας ὑπηκόοις Ῥωμαίοις παραγαγεῖν· οἱ δὲ πλείους δι' ἀνθρωπίνης φαύλης ὑποβολῆς τὸ πάθος γενέσθαι, ἀναλαβόντες τὸ ἔργον Μαρκίῳ τῷ μετ' ἐκεῖνον ἀξιοῦντι τὸ πόλεως. τοῦτον γὰρ ἐκ τῆς Νομᾶ τοῦ Πομπιλίου θυγατρὸς γεγονέναι τε ὅτι ἐκ βασιλείου γένους πεφυκὼς αὐτὸς ἰδιώτης ἦν, καὶ γένος ἀναγραφόμενον ὁρῶντα τῷ Τύλλῳ, πρώτως μάλιστα ὑποπτεῦσαι, εἴ τι πάθοι Τύλλος, εἰς τοὺς ἐκείνου παῖδας ἥξειν τὴν ἀρχήν. Ταῦτα δηλονότι ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦ βασιλέως ὑποβολὴν, πολλοὺς ἔχοντα Ῥωμαίων τοὺς συνδιάζοντας αὐτῷ τὴν βασιλείαν· φίλον τε ὄντα τοῦ Τύλλου, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα πιστευόμενον, φυλάττειν ὅτε καιρὸς ὑποπτήσεως φανείη τὸ ὑποπτήσεως. μέλλοντος γὰρ Τύλλου θυσίαν τινὰ κατ' οἶκον ὑπέλεγεν, αὐλοὺς μόνον ἐβούλετο τοὺς ἀναγκαίους εἰδέναι, καὶ τὸ χθὲς τῆς ἡμέρας ἐκείνης χαμαιεῖον σφόδρα γεγονυίας, καὶ τὸ ὄμβρον καὶ ζάλην καὶ σκότον, ὥστ' ἔρημον ἀπολειφθῆναι τὸν περὶ τῆς οἰκίας τόπον τῶν φυλακιτῶν, ὑποπτήσεως ὑπολαμβάνοντα τὸν καιρὸν, ἅμα τοῖς ἑταίροις ἔχοντα ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς τὰ ξίφη παρρησιάζειν ἐπὶ τῶν θυρῶν· ἀποκλείσαντας δὲ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἔτυχεν εἶναι, πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν ἐμβαλεῖν καὶ πολλοὺς τόπους. Ταῦτα μὲν παρασκευάσαντα τὸν ὑπὲρ τοῦ κεραυνώσεως ἀφανεῖραι λόγον. ἐγὼ μὲν τοῦτον μὴ δέχομαι τὸν λόγον, ὅτι δηλονότι νομίζω ὅτε πιθανόν. ᾧ δὲ προσέτερῳ μᾶλλον προσκλίνομαι, καὶ δαίμονα νομίζω τὸν ἄνδρα ταύτης τῆς τελευτῆς τυχεῖν. οὔτε γὰρ ἀπόῤῥητον φυλακὴν τὴν πρᾶξιν "

ὑπὸ

» τοῦ πολλῶν συσκιαζομένου εἰκὸς ἦν, οὔτε τῷ
» συμπᾶσιν αὐτὸν βέβαιον ὅτι μὴ τὸν τελευτῆσαντα Ὁ-
» στιλλίου Τύλλου, ἐκεῖνον ἀποδείξοιτο Ῥωμαίοις βα-
» σιλέα τῆς πόλεως· οὔτ' εἰ τὰ τῶνδε τῶν ἀνθρώπων
» αὐτῷ πιστὰ καὶ βέβαια ἦν, τά γε τοιάνδε τῶν θεῶν
» ὁμοία ἔμελλε ταῖς τῶν ἀνθρώπων γνώμαις ἔσεσθαι.
μὴ γὰρ τὸν τοῦ τῶν φυλῶν ἡγησαμένου ψηφο-
φορείαν τοῖς θεοῖς ἔδοξε τὴν βασιλείαν αὐτῷ δι' οἰω-
» νῶν αἰσίων ἐπιτρέπειν· ἄνδρα δὲ μιαρὸν καὶ τοι-
» οῦτοις ἠμαγμένον φόνοις ἀδίκως τίς ἔμελλε θεῶν
» ἢ δαιμόνων παρήσειν βωμοῖς τε προσιόντα, καὶ θυ-
» μάτων καταρχόμενον, καὶ τὰς δημοσίας ἐπιτελοῦντα
» θεραπείας; ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα οὐκ εἰς ἀνθρωπίνην
» ἐπιβουλὴν, ἀλλ' εἰς θεοῦ βούλησιν τὸ ἔργον ἀναφέ-
ρω. κρινέτω δ' ἕκαστος ὡς βούλεται. μετὰ δὲ τὸν
Ὀστιλλίου Τύλλου τελευτὴν, ὁ μεσοβασίλευσε τοῦ
τῆς βουλῆς ἀποδειχθεῖσα ἀρχὴ, κατ' πατρίους ἐθι-
σμοὺς, αἱρεῖται βασιλέα τῆς πόλεως Μάρκιον ἐπί-
κλησιν Ἄγκον· ἐπικυρώσαντος δὲ τὸν δῆμον τὰ δόξαν-
τα τῇ βουλῇ, καὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ καλῶς ἡγουμένων,
συντελέσας τὰ κατ' νόμον ἅπαντα, τῷδε λαμβάνει
132 τὸν ἀρχὸν ὁ Μάρκιος, ἐνιαυτῷ δευτέρῳ τετρα-
κοστῆς καὶ πέμπτης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ νίκα Σφαῖρος
ὁ Λακεδαιμόνιος, καθ' ὃν χρόνον Ἀθήνησι τὸν ἐνι-
αύσιον ἄρχὸν εἶχε Δαμασίας. ὅτι ὁ βασιλεὺς πολ-
λὰς τῶν ἱερουργιῶν ἀμελουμένας καταμαθὼν, ἃς
ὁ μητρόπατωρ αὐτοῦ Πομπίλιος Νομᾶς κατεστήσα-
το, πολεμικάς τε καὶ πλεονεκτικὰς τοῖς πλείοις τῶν
Ῥωμαίων γεγονότας ὁρῶν, καὶ οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ τετρα-
μμένους τὸν γλῶ ἐργαζομένους, σπανιαγῶν εἰς ἐκκλησίαν
ὁ πλῆθος, τά τε θεῖα σέβειν αὖθις ἠξίου πάλιν, ὥσ-
περ ὑπὸ Νομᾶ διετέλουν σέβοντες, διδάσκων ὅτι τοῦδε
τὸν τῶν θεῶν ὀλιγωρίαν νόσοι τε λοιμοὶ καὶ βλάβαι
πολλαὶ κατέσκηψαν εἰς τὴν πόλιν, ὑφ' ὧν ἐφθάρη
μοῖρα δ' πλήθους οὐκ ὀλίγη· καὶ βασιλεὺς Ὀστίλλιος
ὁ μὴ ποιούμενος αὐτῶν φυλακὴν ὑπ' ἔδυ, κάμνων ἐ-
πὶ πολλοὺς χρόνους τὸ σῶμα πάθεσι παντοδαποῖς, καὶ
οὐδὲ τῆς γνώμης ἐπ' αὐτῷ καρτερὸς ἦν ἀμαυρῶν, ἀλ-
λὰ σπουδαφθαρεὶς τὰ σώματα τὰς φρένας, οἰκτρᾶς
καταστροφῆς ἔτυχεν αὐτός τε καὶ ἡ οἰκία ὅλη ἐξ αὐτοῦ. πο-
λιτείας τε ἀγωγὴν τὴν ὑπὸ Νομᾶ καταστᾶσαν
Ῥωμαίοις ἐπαινῶν ὡς καλὴν καὶ σώφρονα, ἀπὸ τῶν δι-
καιοτάτων ἔργων τὰς καθ' ἡμέραν ἑκάστῳ παρεχου-
σαν εὐπορίας, ἀνεμίμνησκεν πάλιν αὐτὸν παρεκά-
λει, γεωργίας τε καὶ κτηνοτροφίας, καὶ τὰς δημοσίας ἐρ-
γασίας ὅσας μηδὲν ἀδίκημα προσκὸν ἁρπαγῆς τε
καὶ βίας, καὶ τῶν ἐκ πολέμου ἡγουμένων ὠφελείας

perpetratum manſiſſe occultũ: neq; auctori eius certo cõſtare poterat defuncto Tullo Hoſtilio Romanos ad ſe delaturos vrbis imperiũ: & ſi maxime ab hominib. fidũ & conſtantẽ ſibi fauotẽ polliceri potuiſſet, non tamen deorum item voluntas cũ hominum iudiciis erat cõſenſura. ſiquidem poſt tribuũ ſuffragia oportebat deos quoque fauſtis auſpiciis ei regnũ addicere. hominẽ autẽ ſceleratum & tot iniuſtis cruentatũ cædib. quis deorum dæmonumve paſſus eſſet ad aras accedere, victimas immolare, ceterasq; peragere cultus ceremonias? quamobrem ego hoc deorũ numini libentius q̃ hominũ inſidiis aſcripſero: ſuũ tamen cuiq; liberũ ſit iudiciũ. Poſt Tulli Hoſtilii obitũ, interregum magiſtratꝰ a ſenatu more patrio deſignatus, regem vrbi legit Marciũ, cognomento Ancum. cumq; ſenatusconſultũ approbaſſet populus, & fauſta Deus *ſigna* oſtẽdiſſet, Marcius omnibus *quæ ad ineundum principatum pertinent*, rite peractis, capeſſit imperiũ, anno ſecũdo trigeſimęquintę Olympiadis, qua vicit Sphęrus Lacedęmonius, quo tẽpore Athenis annuũ principatũ gerebat Damaſias. Hic rex cũ animaduertiſſet negligi multa ſacrificia quæ auus ſuus maternus Numa Pompilius inſtituiſſet, & plerosq; Romanos, animis ad bella & lucri ſtudium cõuerſis, priſtinam agricolationis curã abiecisſe, aduocato in concionem populo, hortabatur vt, ſicut Numæ temporibus factitaſſent, deorum numina rurſum colerent; docens, a contemptis numinibus morbos, peſtilentias, aliasque calamitates innumeras vrbi immiſſas, quibus magna populi pars abſumpta ſit; & ipſe Hoſtilius, quum non ageret eorum quã decebat curã, diu multumque cum variis morbis conflictatus, poſtremo ne in mẽtis quidem recto ſtatu permanens, mente vna cũ corpore labefactata, miſerabili exitio cũ tota familia perierit. Laudatis deinde Numæ inſtitutis vt pulchris & tẽperatis, quib. ex iuſtiſſimo quęſtu quotidie victus abunde pararetur, hortabatur vt ad ea reuerterẽtur, ſtuderentq; agriculturæ ac pecuariæ, ceterisq; operibus, in quib. nulla rapinę aut violentiæ eſt iniuria; poſthabitis militiæ

ANCVS MARCIVS, Roman. rex IIII.

Religionis & agriculturæ ſtudiũ inſtaurat.

commodis. Cumque his ac similibus verbis omniũ animos a bellis ad magnum quietis sobriæq; industriæ studium perduxisset, conuocatis deinde pontificibus, sumptos ab eis cõmentarios quos Numa de sacris conscriptos reliquerat, trãscripsit in tabulas, & in foro proposuit legendas quibuslibet; quæ tandem vetustate sunt abolitæ. nondum enim in vsu erant columnæ æreæ: sed in quernis tabulis incidebantur tam leges, quam sacrorum ritus: quæ tabulæ post exactos reges rursum in publicum vsum reuocatæ sunt per summum põtificem C. Papirium. Porro cum sacra neglecta reuocasset, vulgus otiosum ad sua quemq; opera ablegabat; ac diligentes quidem colonos laudabat, malos vero suorum prædiorũ curatores obiurgabat, vt ciues nequaquam stabiles. Ita ordinata republica, sperans se, quemadmodum ante maternus auus, perpetuas habiturum a bello & molestiis ferias, fortunã expertus est aduersam suo proposito, & præter animi sententiam, bellator fieri coactus est, nec vllum vitæ tempus sine periculis & turbis degere. Vix enim regnare cœperat & trãquillam instituere rempublicam, cum Latini eum contemnentes & ob ignauiam bello administrando ineptum esse iudicantes, latronum globos in finitimũ quique agrum dimiserunt, multosq; Romanorum læserunt. Ad quos cũ missi a rege legati, Romanis res suas ex fœdere repeterent, fingebant se neque latrones vllos scire de quibus fierent querimoniæ, neque consensu quicquam factum publico, neque Romanis se vlla in re obnoxios. cum Tullo enim se, non cum illis, fœdus fecisse: post cuius obitum nullo se amplius teneri pacis fœdere. Ob huiusmodi [Latinorum] responsionem coactus est Marcius exercitum contra eos educere: obsessumque Politorium, prius quam e ceteris Latinorum oppidis auxilia succurrerent, ex pacto cepit: ciuesq; vniuersos, nullo affectos incommodo, nec bonis suis mulctatos, cũ reb. suis Romã traductos p curias distribuit. Anno insequẽti cũ Latini missis Politoriũ colonis, desertos Politorinorũ agros colere instituerẽt, Martio resumptis armis

Bellũ gerit cũ Latinis.

ὑφαρπάζειν. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια διαλεγόμενος, καὶ εἰς πολλὴν ὑπόθεσιν καθιστὰς ἀπονωτάτης ἡσυχίας ἀπολέμου, καὶ φιλεργίας σώφρονος, καὶ μὴ τοῦτο συλλαλέσας τὰς ἱεροφάντας, καὶ ταῖς περὶ τῶν ἱερῶν συγγραφαῖς, ἃς Νομπίλιος συνεγράψατο, παρ' αὐτῶν λαβών, ἀνέγραψεν εἰς δέλτους, καὶ προσέταξεν ἐν ἀγορᾷ πᾶσι τοῖς βουλομένοις σκοπεῖν, ἃς ἀφανισθῆναι συνέβη τῷ χρόνῳ. χάλκεαι γὰρ ἦσαν ὅπου τότε ἦσαν, ἀλλ' ἐν δρυΐναις ἐγράφοντο σανίσιν οἵ τε νόμοι καὶ αἱ περὶ τῶν ἱερῶν διαγραφαί. μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων εἰς ἀναστροφὴν δημοσίαν αὖθις ἤχθησαν ὑπὸ ἀνδρὸς ἱεροφάντου Γαΐου Παπιρίου, τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἱερῶν ἡγεμονίαν ἔχοντος. ἀνακτησάμενος δὲ τὰ καλλιρραθυμηθέντα τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ πρῶτον ὄχλον ὑπὸ ταῖς ἰδίαις ἐργασίαις ἀπειλάς, ἐπήνει μὲν τοὺς ὑπομελεῖς γεωργοὺς, ἐμέμφετο δὲ τοῖς κακῶς περιποιουμένοις τὰ ἰδίων κτήματα, ὡς οὐ βεβαίους πολίτας. ταῦτα καθισάμενος τὰ πολιτεύματα, καὶ διὰ πρώτου μάλιστα ἐλπίδας ἄνευ πολέμου καὶ κακῶν ἀπονωτάτου βίον διαλελέσθαι, ὥσπερ ὁ μεγαπάτωρ, οὐκ ἔσχεν ὁμοίαν τῇ προαιρέσει τὴν τύχην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην πολεμιστὴς ἀναγκάσθη γενέσθαι, καὶ μηδένα χρόνον ἄνευ κινδύνου καὶ ταραχῆς βιῶσαι. ἅμα γὰρ ἅμα παρῆλθεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἀπρόγνωστον καθίσασθαι πολιτείαν, κατεφρόνησαν αὐτοῦ Λατῖνοι, καὶ νομίσαντες δι' ἀνανδρίαν ἀχρήμονον εἰς πολέμου πρᾶτιν εἶναι, λῃστήρια διέπεμπον εἰς τὴν ὁμοροῦσαν αὐτοῖς ἑκάστοι χώραν, ὑφ' ὧν πολλοὶ Ῥωμαίων ἐβλάπτοντο. ἀφικνουμένων δὲ καὶ τῶν βασιλέως πρεσβευτῶν, καὶ τὰ δίκαια Ῥωμαίοις ἀξιούντων ἀπέχειν, τὰς συνθήκας, ἅτε γινώσκειν ἐσκήπτοντο τῶν περὶ τὰ λῃστήρια κατηγορουμένων οὐδέν, ὡς οὐ μετ' ἴσης γνώμης γεγενότων, οὔτε ὑπόδικοι Ῥωμαίοις περὶ ὁτουοῦν πράγματος· οὐδὲ γὰρ πρὸς ἐκείνους ποιήσασθαι τὰς συνθήκας, ἀλλὰ πρὸς Τύλλον· τελευτήσαντος δὲ τοῦ Τύλλου λελύσθαι τὰς περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογίας. ἀναγκασθεὶς δὴ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας καὶ ἀποκρίσεις [τῶν Λατίνων] ὁ Μάρκιος ἐξάγει στρατιὰν ἐπ' αὐτούς· καὶ προσκαθεζόμενος τῇ πόλει, πρὶν ὑπεκθυσίαν τινὰ τοῖς πολιορκουμένοις ἐκ τῶν ἄστεων ἀφικέσθαι Λατίνων, προσελαμβάνε τὴν πόλιν καθ' ὁμολογίας· ἃ μόνοι διέθηκε τὰς ἀνθρώποις ἄριστον ἄδειν, ἀλλ' ἔχειν τὰ σφέτερα πάντα μεῖναι κατήγαγεν εἰς Ῥώμην, καὶ κατένειμεν εἰς φυλάς. ὧν δὲ ἑξῆς ἐπιόντι Λατίνων εἰς ἔρημον ὃ Πολιτώριον ἀποίκοις ἀποσταλέντων, καὶ τὴν τῶν Πολιτωρίων χώραν ἐπεργαζομένων, ἀνήγαγεν τὴν δύναμιν ὁ Μάρκιος

ἧκεν

ἦλθεν ἐπ' αὐλείς. τοσοῦτον δὲ τοῦ τείχους τῶν Λαβίνων ἐν τῷ προκαταξαμένων, νικήσας αὐλείς τῷ προσβολῇ τὴν πόλιν δεύτερον. ἐμπρήσας δὲ τὰς οἰκίας, καὶ δὲ τείχος καθασκάψας, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς ὁρμητήριον ἔχοιεν οἱ πολέμιοι, μηδὲ ἐργάζοιντο τὴν γῆν, ἀπῆγε τὸν στρατιάν. ᾧ δὲ ἑξῆς ἔτει Λατῖνοι μὲν ὅτι Μεδύλλιαν πόλιν στρατεύσαντες, ἐν ᾗ Ῥωμαίων τῆς ἄποικοι προκαταασκευαζόμενοι, καὶ ᾧ τείχη πρωταχόθεν ποιησάμενοι τὰς προσβολὰς, ἀφεῖσιν αὐτοῖς κρατος. Μάρκιος δὲ Τελλήνιον πόλιν τῶν Λαβίνων ὁπιφαίνει τῷ αὐτῷ ἄρει χρόνον, ἐκ προκατέξεως τε νικήσας, καὶ δεύτερα μάχης προσπαμένος· τούς τε δήμους ἅδεν ὧν εἶχεν ἀφελόμενος, εἰς Ῥώμην μεταώκισεν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἰς κατασκευὴν οἰκιῶν τόπον ἀπεμέρισε· Μεδύλλιάν τε δεκάτῃ χρόνον ὑπὸ τοῖς Λαβίνοις γενομένην τῷ τεταρτῳ κομίζει πάλιν ἐναυτῷ πολλαῖς καὶ μεγάλαις προσπαμένη μάχαις. καὶ μετὰ τὸν Φιδηναίων ἄρει πόλιν, ὃν δίκῃ πρότερον ἐναυτῷ λαβὼν κατ' ὁμολογίας, καὶ τοὺς δὲ αὐτῶν ἀποστάσεις εἰς Ῥώμην μεταλαγὼν, ἀπὸ τῆς πόλεως οὐδὲν κακώσας, ὁπιφέρετον μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον ἔδοξε βουλεύσασθαι. ἀποίκους γὰρ ἀποστείλαντες εἰς αὐτὴν οἱ Λατῖνοι, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν διακαλέσαντες, αὐτοὶ τὴν Φιδηναίων ἐκάρπων· ὥστε ἠναγκάσθη πάλιν ὁ Μάρκιος δεύτερον ὅτι τὴν πόλιν στρατεύσαι, καὶ μετὰ πολλῆς προσμελείας κύριος αὐτῆς καταστὰς, ἐμπρῆσαί τε τὰς οἰκίας καὶ τὰ τείχη καθασκάψαι. μετὰ τοῦτο μὲν Λαβίνων τε καὶ Ῥωμαίων μάχαι διπλαῖ. τῇ μὲν οὖν προτέρᾳ μέχρι πολλοῦ διαγωνισάμενοι, καὶ δόξαντες ἰσόρροποι γεγενέναι διεκρίθησαν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἑκάτεροι χάρακας ἀπηλάθησαν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ῥωμαῖοι νικῶσι τοὺς Λαβίνους, καὶ μέχρι τραπέδου διώκουσι. μετὰ δὲ ταύτας τὰς μάχας, ἀγὼν μὲν ἐκ προκατέξεως οὐδεὶς αὐτοῖς ἔτι πρὸς ἀλλήλους ξυνέστη, καταδρομαὶ δὲ τῶν ὁμόρων χώρας ὑπ' ἀμφοτέρων ἐγίνοντο ξυνεχεῖς, καὶ συμπλοκαὶ τῶν πολιτῶν τῆς ἱππέων τε καὶ ψιλῶν, ἐν αἷς ἐπεκράτουν ὡς τὰ πολλὰ Ῥωμαῖοι, δυνάμιν ὑπάρθεν ἔχοντες ἐν τοῖς ὁπλίταις φρουρίοις ὁπλισμένην, ἧς ὁ Τυρρηνὸς Ταρκύνιος ἡγεῖτο. ἀπέστη δὲ καὶ Φιδηναῖοι Ῥωμαίων τῷ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐκ ἐκ φανερᾶς πόλεμον διαδείξαντες, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον καὶ κρύφα τὴν χώραν αὐτῶν καταδρομαῖς κακουργοῦντες· ἐφ' οὓς ὁ Μάρκιος δεύτερα στρατιᾷ ἐλάσας, τὰ πρὸς πόλεμον παρεσκεύασε, καὶ ἐγγὺς τῆς πόλεως πίπτει τὸν χάρακα. οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀγνοοῦν ἐσκήπτοντο δι' τοῖον ἀδικημένοι κρατοῦς ἐπ' αὐτοῖς Ῥωμαίων ἀφῖκται· τὸ δὲ βασιλέως εἰπόντος ὅτι δίκας παρ' αὐτοῦ ἥκει λαμβάνοντος ὧν

in eos tetendit: ausosq; in aciem prodire vicit prœlio, iterumq; cepit oppidum. incensis deinde domibus, & muris dirutis, ne esset hosti aut agrũ colere volentibus receptaculum, copias domum reportauit. Sequenti anno Latini exercitum admouent ad Medulliam, in qua se Romanorum coloni futuro bello parabãt; & facto vndequaque in muros impetu, oppidum vi capiunt. Eodem tẽpore Marcius Tellenas nobile Latinorum oppidum vi cepit, acie primũ, mox oppugnatione victor: oppidanos nulla bonorum portione mulctatos Romã transtulit, & locum in quo domicilia struerẽt assignauit. Medulliam quoque per triennium a Latinis detẽtam quarto demum anno multis & acribus expugnatã prœliis recepit. Nec multo post Ficanã expugnauit: quam cum ante triennium per deditionem cepisset, & cũctis oppidanis Romam trãslatis, nullo alio detrimẽto affecisset, mitius quã prudentius consilium secutus videbatur. Latini enim colonis eo missis, & agris illorum occupatis, ipsi fructus inde percipiebãt. quãobrem Marcius eam bello repetere coactus est, magnoque negotio subactę domos incendere, ac mœnia diruere. Post hæc Latini & Romani duobus cõcurrerunt prœliis. In priori cum diu æquo marte pugnassent, neutro inclinante victoria, diremptoprœlio, in sua vtrique castra digressi sunt. posteriore Latinos Romani vicerunt *egregie*, & vsq; castra sunt persecuti. Post has pugnas nusquam acie certatum est: excursiones tantum vltro citroque in finitimos agros factæ: equitesque ac velites agrum obeuntes, crebro conseruerunt manus, plerunq; superante Romano, & opportunis locis dispositahaberet præsidia, quib. Tarquini⁹ genere Etruscus præerat. Eodem tẽpore Fidenates a Romanis defecerunt, non aperte se hostes ꝓfessi, sed paulatim & occultis excursionibus agrum eorum infestantes. contra quos Marcius cũ expeditis profectus, comparatis ad bellum necessariis, prope oppidum castra posuit. illi primum nescire se simulantes, quærebant ob quam suam iniuriã venisset Romanus exercitus. rege respondente, vt rapinarũ dãniq;

suis illati pœnas de ipsis sumeret, afferebant pro se, nihil horum factum consilio publico; tempus poscentes ad cognoscendam eam caussam, & perquirendos noxios. *quo impetrato*, multos dies consumpserunt, non in iis quæ officium postulabat negotiis, sed in armorũ apparatu, & clam aduocandis auxiliis. Tum Marcius cognito eorum animo, cuniculos fodere a castris vsque ad mœnia hostium. Quo opere perfecto, comparatisque scalis & machinis cũ reliquo instrumento ad muralem pugnam necessario, excitum militem admouit ad auersam partem mœnium, non qua cuniculus actus fuerat. Quo Fidenatibus vniuersis concurrentibus, & assultus hostium strenue reiicientibus, Romani, quibus id commissum erat, aperto cuniculi ore insinuauerunt se intra mœnia; & obuium quemque sternentes, per effractam portã suos intromiserunt: multisque primo impetu cæsis, reliquos Fidenates arma tradere iussos, rex per præconem in vnum eundemque vrbis locum conuocauit; & aliquot ex eis, defectionis auctores, virgis cæsos affecit supplicio: cunctisque ædibus ipsius permissu a milite direptis, & relicto in vrbe quantum satis erat præsidii, cõtra Sabinos duxit exercitũ. nam ne hi quidem fœderis cum Tullo initi conditionibus stabãt, sed finitimos Romanorum agros vexabant latrociniis. Marcius per speculatores & transfugas temporis opportunitate cognita, palantib. per agros Sabinis & in prædam intentis, ipse cum peditatu castra eorum modico præsidio munita primo impetu occupat: Tarquinius interim cum equitibus, vt erat iussus, in dispersos prædatores citato cursu properat. Sabini vt cognouerunt Romanum equitatum contra se tendere, missa præda & quas agebant ac ferebant opibus, in castra cœperunt refugere. quæ vbi a peditibus teneri dicerunt, incerti quo se verterent, cõtendebant in siluas & montes *se recipere*. sed persequente eos leui armatura cum equitibus, pauci euaserunt incolumes, ceteri magna ex parte cæsi sunt. Post quam cladem legatis denuo Romam missis pacẽ impetrauerunt quib. voluere conditionibus. nã bellum quod Romanis adhuc cũ La-

Sabinis.

διήρπασάν τε καὶ κατέβλαψαν αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπελθεῖν τοὺς ἐκ τούτων, ὡς οὐ δι' κοινὸν ἐκείνων αἴτιον τῆς ἀδικήματος, καὶ χρόνον ἠτοῦντο εἰς διάγνωσίν τε καὶ ζήτησιν τῶν αἰτίων τὰς αἰτίας· καὶ πολλὰς κατέτριψαν ἡμέρας τοῦτο μὲν ἀπόνοιαν τῶν δεόντων, ὅπλα καλοῦντες δὲ κρύφα τοὺς συμμάχους, καὶ τοῦτο καθοσκευὴν ὅπλων ποιούμενοι. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ὁ 134
Μάρκιος, ὑπονόμους ὤρυξεν, ἀπὸ τῆς ἰδίας παρεμβολῆς ἀρξάμενος, ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως. καὶ ὅπερ τέλος εἶχεν ἤδη τὸ ἔργον, διαστήσας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπὶ τὴν πόλιν, κλίμακάς τε πολλὰς καὶ μηχανὰς καὶ πάλλα τὰ πρὸς τειχομαχίαν καλὸν κἀγαθὸν ἐπαγόμενος, οὐ καθ' ὃν αἱ διώρυγες τοῦ τείχους ἐγίνοντο τόπον, ἀλλὰ καθ' ἕτερον. τῶν δὲ Φιδηναίων ὅπως τὰ πολιορκούμενα μέρη τῆς πόλεως σωδραμόντων ἀθρόως, καὶ τὰς προσβολὰς γυναίως ἀποτειχομένων, ἀπράγμονας ποιήσαντες τὰ πρῶτα τῶν ὑπονόμων οἱ παῖδες ἐπὶ τούτῳ Ῥωμαῖοι, οὗτος ἐγεγόνεσαν τοῦ προδόλου· καὶ τοὺς ὁμόσε χωρήσαντας διαφθείραντες, δυοῖν θατέροις τοῖς πολιορκοῦσι τὰς πύλας. πολλῶν δὲ ἐν τῇ καταλήψει τῆς πόλεως ἀπολομένων, τοὺς λοιποὺς τῶν Φιδηναίων ὅπλα τε παραδοῦναι κελεύσας ὁ Μάρκιος, καὶ εἰς ἕνα τόπον τῆς πόλεως προκηρύξας ἅπαντας ἰέναι, ὀλίγους ἐξ αὐτῶν τοὺς αἰτίους ἀποστάσεως μάστιξιν ἀνασάμενος ἀπέκτεινεν· οἰκίας δὲ ἀπούτων διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ὅπως δέντας, καὶ φεύγειν ἐν τῇ πόλει καταλιπὼν ἀξιόχρεων, ἀπῆγε τὴν δύναμιν ὅπως Σαβίνους. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι διέμειναν ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἃς ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα Τύλλον, ἀλλ' ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ῥωμαίων χώραν ἐδήουν αὐτοῖς τὴν ὁμορον. μαθὼν δ' ὁ Μάρκιος τοῦτό τε καταστήσας καὶ ἀσφαλῶν τὴν περὶ τὴν χρήσεως, ἐσκεδασμένους τοὺς Σαβίνων καὶ λεηλατοῦντας τὰς ἀγρούς, αὐτὸς μὲν ἅμα τοῖς πεζοῖς ὅπως τὴν χάρακα τῶν πολεμίων ἀφικόμενος ὀλίγῳ ἔλαθε φυλακῇ, καταλαμβάνει τὸ ἔρυμα ἐξ ἐφόδου· Ταρκύνιον δὲ τοὺς ἵππους ἄγοντα, ἐπὶ τοὺς ἐν τοῦτο ἐσκεδασμένους ἐπείγεσθαι κελεύει. μαθόντες δὲ οἱ Σαβῖνοι τοὺς ἵππους τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντας, ἀφέντες τὴν λείαν, καὶ τὰς ἀγέλας ὠφελείας ὅσας ἐφέροντο καὶ ἦγον, ἔφευγον ὅπως τὰ χάρακα. ὡς δὲ κἀκεῖνον ἔγνωσαν καλεχόμενον ὑπὸ τῶν πεζῶν, ἀποστρώτες ὅπη βάσιντο, σκεδάσθησαν εἰς ὕλας τε καὶ ὄρη. διωκόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ψιλῶν καὶ τῶν ἱππέων, ὀλίγοι μὲν τινες ἐσώθησαν, οἱ πλείους δ' διεφθάρησαν. καὶ μὴν τὴν συμφορὰν ταύτην προσβυσάμενοι πάλιν εἰς Ῥώμην, εἰρήνης τυγχάνοισιν οἵας ἐβούλοντο. ἐπεὶ γὰρ ὁ πρὸς τὰς Λατίνων πόλεις πρὸ-

πρεσβεύ-

ξηκὼς τοῖς Ῥωμαίοις πόλεμος, ἀναλαβὼν ἐποίησε τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ἐλθροὺς ἀνοχάς τε καὶ ἀγελύσεις. Τετάρτῳ δὲ μάλιστα μετὰ τοῦτον τὸν πόλεμον ἐνιαυτῷ, Μάρκιος ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς τῷ τε πολιτικῷ δυνάμει ἄγων, καὶ τῷ συμμαχικῷ μεταπεμψάμενος ὅσην ἐδυνάτο πλείστην, ἐστρατοπέδευσεν ὑπὲρ Οὐεϊεντανῶν, καὶ πολλῶν τῆς χώρας αὐτῶν ἐδήωσεν. ἐκεῖνοι δ' ἤρξαντο ἐνιαυτῷ πρότερον εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐμβεβληκότες, καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς ἐποιήσαντο, πολὺν ὄλεθρον ἀνθρώπων ποιησάντες. στρατιὰς δὲ πολλῆς πρὸς τοῦτο Οὐεϊεντανῶν ἐξαγούσης, καὶ πέραν τοῦ Τιβέριος ποταμοῦ πρὸς τῇ Φιδηναίων πόλει χάρακα θεμένης, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ὡς εἶχε τάχους ὁ Μάρκιος, πρῶτον μὲν τὰς ὑπὲρ τὴν χώραν ἐξόδους αὐτῶν ἀπέκλεισεν ἱππικοῦ, ἔπειτ' εἰς τάξιν ἐλθεῖν αὐτοὺς ἀναγκάσας ἐνίκησε, καὶ τοῦ χάρακος αὐτῶν ἐκράτησε. χωρήσαντος δὲ αὐτῷ καὶ τούτου κατὰ γνώμην τοῦ πολέμου, τὸν ἐπινίκιον πομπὴν καὶ τὰ εἰωθότα θρίαμβον τοῖς θεοῖς κατήγαγε εἰς τὴν πόλιν ἀφικόμενος. δευτέρῳ δ' ὕστερον ἔτει πάλιν τῶν Οὐεϊεντανῶν καταλυσάντων ἃς ἐποιήσαντο πρὸς αὐτὸν ἀνοχάς, καὶ τὰς δίκας ἀξιούντων ἀπολαβεῖν πόλεις, ὧν ὑπὸ Ῥωμύλου βασιλέως καθ' ὁμολογίας ἀπέστησαν, ἑτέραν τίθεται πρὸς αὐτοὺς μάχην πρὸ τῆς Ἄλας μείζονα καὶ πρότερας, ἣν ὑπερτὸς ἐνίκησε· καὶ τὰς δίκας πόλεις ἐξ ἐκείνης καλέσας ἀναμφιλόγως. τὰ δὲ ἄριστεῖα ἐκ ταύτης ἔλαβε τῆς μάχης ὁ τῶν ἱππέων ἡγεμὼν Ταρκύνιος· καὶ αὐτὸν ὁ Μάρκιος ἄνδρα πρώτων κρίνας ἡγησάμενος, τά τε δίκαια στρατιωτῶν διετέλεσε, καὶ εἰς τὸ τῶν πατρικίων τε καὶ βουλευτῶν ἀριθμὸν ἐπέγραψεν. ἐλήφθη δὲ καὶ πρὸς τὸ Βολούσκων ἔθνος τὸν Μαρκίου πόλεμος, ληστείων κἀκεῖθεν ἐξιόντων ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων ἀγελείας. καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς μεγάλῃ δυνάμει, πολλὴν ἐποιεῖτο λείαν· πόλει τε αὐτῶν Οὐέλιτρις προσκαθεζομένῳ, ἀπεκάθηρε καὶ προσεχώσατο, καὶ τειχομαχίαν συνίστατο τῆς ὑπαίθρου λαβών. ἐξιόντων δὲ σὺν ἱκετηρίαις τὰ πρεσβυτάτων, καὶ τὰς τε βλάβας ἐξαλύσειν ὑποσχομένων ὡς δὴ ὁ βασιλεὺς δικαιώσει, καὶ τοὺς ἐνόχους αὐτοῖς ὑπὲρ δίκην παρέξειν ὁμολογούντων, ἀνοχὰς ποιησάμενος, καὶ τὰ δίκαια παρ' ἐκόντων λαβών, εἰρήνην καὶ φιλίαν συνέθετο. ἐκ τῶν Σαβίνων ἔθνους αὖθις ἕτεροί τινες τῶν Ῥωμαίων ὕπω πεπειραμένοι δυνάμεως, πόλιν οἰκοῦντες εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, ἐκάλεσαν μὲν Ῥωμαίοις οὐδὲν ἔχοντες, φθονοῦσι δὲ τὰ εὐτυχίας ἀναλαζόμενοι μείζοσιν ἢ κατὰ λόγον γινομένας, ἄνθρωποι δ' ὄντες τὰ πολέμια, ὃ μὲν πρῶτον ἀπὸ

tinis ciuitatib. intercedebat, cogebat eos vel pacem vel inducias habere cũ ceteris aduersariis. Deinde quarto fere post hoc bellum anno Marcius rex præter vrbanas legiones excito a sociis quãto fieri poterat maximo auxiliorum numero, Veiẽtes aggressus, agrum eorum lõge lateq; populatus est. ipsi enim superiore anno irruptione in Romanum agrũ facta magnas prædas abegerant, multasque cædes perpetrauerãt. Veientibus deinde cũ magno exercitu profectis obuiam, & trans Tiberim castra prope Fidenas metatis, Marcius sumptis quanta celeritate potuit copiis, primũ vias eis in regionem intercluſit, quod esset equitatu superior; deinde in aciẽ prodire coactos vicit *egregie*, ita vt castris etiam eorum potitus sit: confectoq; hoc etiam bello ex animi sententia, diis victricem pompam & solennem triumphum in vrbẽ reuersus egit. Veientibus. Altero post hæc anno Veiẽtibus rursum violantibus inducias, & repetentibus castella quibus sub Romulo ex pacto excesserant, maiore quam ante prœlio cum eis ad Salinas conflixit; & victoriam facili negotio adeptus, cetera exinde oppida sine controuersia retinuit. Ex ea pugna primas strenuitatis partes cepit equitum ductor Tarquinius: idemque vir fortissimus a Marcio iudicatus, tum aliis identidem honorib. est affectus, tum patriciorum & senatorum numero ascriptus. Nec a Volscis pacata fuerunt omnia, prædonibus etiam inde Romanum agrũ infestantibus. quos rex cum exercitu alacriter adortus, magnam reportauit prædam: & vrbe illorum Velitris obsessa, fossisque ac vallo cincta, occupatis sub dio cãpis, se ad murorum oppugnationem accingit. Sed cum grandæui ex oppido supplices progressi, pollicerentur se iuxta regis æstimationem illata damna persolvturos, & fontes deditu-ros ad supplicium, rebus per inducias recuperatis, in fœdus eos & amicitiã recepit. Volscis. Nouum inde bellũ exortũ est ab iis Sabinorum populis, qui nõdum Romanorum virtutem experti, nec vllis iniuriis lacessiti, cum inuidia impulsi non possent ferre successus eorum vix credibiles, viri alioqui bellicosi, magnamq; & opulentam incolentes vrbem, pauci primũ e Sabinis iterum.

latronũ receptaculis in agros excurſiones fecerunt: deinde lucris illecti, apertã in eos expeditionem ſuſcipiũt, magnamq; finitimę regionis partem prædationib. & aliis incõmodis grauiter affligunt. Sed nõ licuit eis has opes aſportare, nec ſine noxa domum reuerti: nã Romanus magna feſtinatione ad opẽ ferẽdam effuſus, caſtris prope hoſtes poſitis, ad pugnã eos ꝓdire coegit: habitoq; cõflictu valido, & multis vtrinq; cæſis, tandẽ Romani ſtrenuitate & laborũ tolerãtia, quibus longo vſu aſſueuerãt, vicerunt, & Sabinos longe ſuperarunt; eosq; ſparſim & ſine ordine in caſtra fugiẽtes e veſtigio inſecuti, multis cædib. male mulctarunt. ipſis etiã caſtris varia opulentia refertis potiti, receptis itẽ captiuis quos prædones interceperant, *victores* domũ reuerterũt. Res igitur bellicæ quas ab hoc rege geſtas Romani literarũ monumentis & ſermone celebrarũt, hæ fere memorantur: nũc quas in reip. adminiſtratione geſſerit, dicere aggrediar. primum vrbẽ non exiguo additamento auxit, Auentinum complexus eiſdem mœnibus: eſt is collis mediocriter altus, XVIII ferme ſtadiorũ ambitu, ſiluis tunc obſitus varii generis, præcipue copioſa & pulchra lauro, vnde Lauretũ pars eius a Romanis dicitur; nũc totus refertus eſt ædificiis; vbi inter alia multa & Dianæ templũ viſitur. dirimebatur is ab alteris duobus, vrbis ambitu cõprehenſis collibus, *Cælio, et* eo qui nominatur Palatinus, (circum quẽ prima vrbis primordia fundata fuere) ꝓfunda quadã & anguſta valle: ſed ꝓcedente tẽpore tota collium intercapedo terra aggeſta cõplanata eſt. Hunc igitur collẽ cum Ancus in vrbis exitiũ muniri poſſe cerneret, ſiquis eã exercitus inuaderet, muro & foſſa circũdedit: traductosq; e Tellena & Politorio ceterisq; deuictis oppidis *inquilinos* ibi collocauit. Hoc vnũ eius factũ ad remp. pertinẽs narratur, præclarũ & induſtriũ; quippe quo vrbs, tanquã alterius vrbis acceſſione, aucta ſit, & ſiquando validus hoſtis ingrueret, minus expugnabilis reddita. Eſt & alterũ priore iſto præſtãtius, quod vrbẽ non modo cunctis vitę cõmodis locupletauit, ſed etiã ad maiora capeſſenda incendit. cũ enim Tiberis amnis ex Apennino præteripſam vrbẽ defluens, & in importuoſa

In republ. quę geſſerit.

λησικείων καταδρομὰς ἀγρῶν ὀλίγοι συμβάλλοντες ἤρξαντο, ἔπειτα δελεαζόμενοι ταῖς ὠφελείαις, φανερὰν ποιοῦνται τὴν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τῆς ὁμόρου πολλὴν λεηλατοῦντες ἐκάκωσαν ἰσχυρῶς. οὐ μὴν ἐξενήνεκτό γε αὐτοῖς οὔτε τὰς ὠφελείας ἀπάγειν, οὔτ' ἀθρόοις ἀπελθεῖν· ἀλλ' ἐκβοηθήσας τῷ στρατῷ ὁ τῶν Ρωμαίων βασιλεὺς, καὶ πλησίον τῆς ἐκείνων παρεμβολῆς γενόμενος τὴν χάρακα, προσβαλεῖν αὐτοῖς ἠνάγκασεν εἰς μάχην. ἐγένετο μὲν οὖν μέγας ἀγὼν, καὶ πολλοὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπεσον· [ἐκράτησε δὲ Ρωμαῖοι τῷ ἐμπονόν τε καὶ φερέπονον,] ὧν ἐθάδες ἦσαν οὐκ πλείονος, καὶ προειλημμένοι πολὺ τῶν Σαβίνων, τοῖς τε φύμασιν αὐτῶν ὅτι τὴν χάρακα προεῖσι καὶ ἀσυντάκτοις ἐκπόδων ἐπόμενοι, πολὺν ἐποίουν φόνον. κρατήσαντες δὲ καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῆς πολυτελῶν χρημάτων γεμούσης, καὶ τὰς αἰχμαλώτους οἷς ἔλαβον οἱ Σαβῖνοι τὰς προσηκούσας ἀπολαβόντες, ἀπῆσαν ἐπ' οἴκου. αἱ μὲν δὴ πολεμικαὶ πρᾶξις τῆδε τῆ βασιλέως αἰ μνήμης καὶ λόγου πρὸς Ρωμαίοις τυγχάνουσαι, τοιαῖδε τινες λέγονται γενέσθαι· πολιτικὰ δ', ἃς ἔρχομαι λέξων. προσθεν μὲν τὴν πόλιν ὑπερβαλὼν μοῖραν προσέθηκεν, ἐνθέσθαι τὸ λεγόμενον Αὐεντῖνον· ἔστι δὲ λόφος ὑψηλὸς ὀπισθαπῶς, ὀκτωκαίδεκά που σταδίων τὸν περίμετρον, ὃς τότε μὲν ὕλης πολυδαπῆς μεστὸς ἦν, πλείστης δὲ καὶ καλλίστης δάφνης, ἐφ' ἧς Λαυρῆτον ὑπὸ Ρωμαίων καλεῖται τόπος τὴν ἄρκτον· νυνὶ δὲ οἰκιῶν ἐστι πλήρης ἅπας· ἔνθα σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ ὁ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἵδρυται. εἴργετο δ' ἀμφοτέρων τὸ συμπεριεχόμενον τῇ Ρώμῃ, λόφῳ δ' καλουμένῳ Γαλερίου, πρὶν ὑπὸ τῆς προσθεν καταοικισθεῖσα πόλις ἱδρύθη, βαθεῖα καὶ στενὴ φάραγξι. ὑπὸ δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις ἐχώσθη πᾶς ὁ μεταξὺ τῶν λόφων αὐλὼν. τοῦτον δὴ τὸν λόφον ὀπισθεῖχισμα τῆς πόλεως ὁρῶν ἐσόμενον, εἴ τις αὐτὴν ὀπίσω στρατὸς, τεῖχος καὶ τάφρῳ προβέβλητο, τοὺς μεταβάντας ἐκ Τελλήνης τε καὶ Γαβίων, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅσων ἐκράτησεν, ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ κατίδρυσεν. ἐν μὲν δὴ τοῦτο τὸ πολίτευμα τοῦ βασιλέως προσδίδοται, καλὸν ἅμα καὶ προμαλικὸν, ὃς μείζονά τε ἠνέσθαι ζωσθεῖσι τὴν πόλιν, ἑτέρας προσθήσῃ πόλεως, καὶ πολλῇ χρεὶ πολεμίων ὀπισθαλθουσάντων ἧττον ἀλωτοτέραν. ἕτερον δέ τι τοῦ προημένου πολίτευμα ὃς καὶ τοῖς χρόνοις τὸν βίον ἅπασαν 136
ὠδαιμονεστέραν αὐτὴν ἐποίησε, καὶ προγμάτων ἐπῆρεν ἀνθρώπων ἠνιοτέρων. τοῦ γὰρ Τιβέριος ποταμοῦ καταβαίνοντος μὲν ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν, παρ' αὐτὴν δὲ τὴν Ρώμην ῥέοντος, ἐμβαλόντος δὲ εἰς ἀγχιάλοις

ὁρμέ-

ἀγιμήνους καὶ πρεσεχεῖς, οἷς ὁ Τυρρηνικὸν ποιῇ πέλαγος, μικρὰ δὲ καὶ οὐκ ἄξια λόγου τῷ Ῥώμῃ ὠφελοιῶτος, ἀφ' ὃ μηδὲν ὑπὸ ταῖς ἐκβολαῖς ἔχειν φορτίον, ὃ καὶ τοὺς εἰσκομιζομένους ἀφ' ἁλὸς καταγομένους ἄνωθεν ναῦς ὑποδέξεταί τε καὶ ἀμείψεται τοῖς ἐμπορευομένοις, ἱκανὸς δὲ ὄντος ἄγειν μὴ τῶν πηγῶν ποταμηγοῖς σκάφεσιν εὐμεγέθεσιν ἀναπλεῖσθαι, πρὸς αὐτῷ δὲ τῇ Ῥώμῃ, καὶ θαλαττίαις ὁλκάσι μεγάλαις, ὑπόνηον ἔγνω καταβυθίζειν ὑπὸ ταῖς ἐκβολαῖς αὐτοῦ, λιμένι χρησάμενος αὐτῷ τῷ τοῦ ποταμοῦ στόματι. εὐρύνεται γὰρ ὑπὸ πολὺ τῇ θαλάττῃ συνάπτων, καὶ κόλπους λαμβάνει μεγάλους, οἵους οἱ κράτιστοι τῶν θαλαττίων λιμένων. ὃ δὲ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις, οὐκ ἐπικλείεται τὸ στόμα τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τῆς θαλαττίας τινὸς ἐμφερπομένης, ὃ πάρεισι πολλοὶ καὶ τῶν μεγάλων ποταμῶν, ὑφ' εἰς ἕλη καὶ τέλματα πλανώμενος, ἐνίοτε καὶ πρὸ τοῦ καταδύεται πρὶν ἢ τῇ θαλάττῃ συνάψαι ὃ ῥεῖθρον, ἀλλὰ ναυσιπέρατός ἐστιν ἀεί, καὶ δι' ἑνὸς ἐκδίδωσι τοῦ γνησίου στόματος, ἀνακόπτων τὰς πελαγίους ῥαχίας τῆς θαλάττης, καίτοι πολὺς αὐτόθι γίγνεται χαλεπὸς ὁ πνέων ὑπὸ τοῦ ἑσπερίου ἄνεμος. αἱ μὲν οὖν ὑπήκοοι νῆες, ὁπηλίκαι ποτ' ἂν οὖσαι τύχωσι, καὶ τῶν ὁλκάδων αἱ μέχρι τεισχιλιοφόρου, εἰσάγονταί τε ἀφ' τὸ στόματος αὐτοῦ, καὶ μέχρι τῆς Ῥώμης εἰρεσίᾳ καὶ ῥυμοῖσι παρεχόμεναι κομίζονται· αἱ δὲ μείζους πρὸ τοῦ στόματος ἐπ' ἀγκυρῶν καλύπτουσαι τὸ ποταμηροῖς ἀποχρῶνται τε καὶ ἀποφορτίζονται σκάφεσι. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς θαλάττης ἀκτῶνι πόλιν ὁ βασιλεὺς ἐντειχίσας, ὧν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος Ὠστίαν ὠνόμασεν, ὡς δ' ἡμεῖς εἰποιμεν, Θύραν, οὐ μόνον ἠπειρωτῶν ἀλλὰ καὶ θαλαττίων παρεσκεύασε τῷ Ῥώμῃ ἡγεῖσθαι, καὶ τῶν ἀφθονιῶν ἀγαθῶν ἔγκυσεν. ἐτείχισε δὲ καὶ τὸν καλούμενον Ἰανίκηλον, ὄρος ὑψηλὸν ἐπέκεινα δὲ Τιβέριος ποταμοῦ κείμενον, καὶ φρουρὰν ἱκανὴν ἐν αὐτῷ κατέστησεν, ἀσφαλείας ἕνεκα τῶν ἀφ' τὸ ποταμοῦ πλεόντων. ἐληῖζευον γὰρ οἱ Τυρρηνοὶ τὰς ἐμπορίας, ἅπασαν ἐπέχοντες τὴν ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ χώραν. καὶ τῷ ξυλίνῳ γέφυραν, ὧν αὖθις χαλκοῦ καὶ σιδήρου θεμις ἐστὶν αὐτῶν ἁψασθαι τῶν ξύλων, ἐκεῖνος ὑπέθηκε τῷ Τιβέρει λέγεται, ὡς ἄγειν τὸ παρόντος ἀφυλάκτοισιν, ἱερὰν εἶναι νομίζοντες· εἰ δέ τι πονήσειν αὐτοῦ μέρος, οἱ ἱεροφάνται θεραπεύσι, θυσίας τινὰς ὑπὲρ τελοῦντες· ἅμα τῇ καταστάσῃ πατρίοις. Ταῦτα ἀφ' ὧν ἐξάρχοντος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς οὗτος ἰσοείας ἄξια, καὶ τῷ Ῥώμῃ ἐκ ὀλίγῳ κρείττονα τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ὑπηνεμένοις

ac contigua litora, quæ Tyrrhenum pelagus efficit, se exonerans, non magnopere vrbanis, pdesset, (quod nullum haberet circa ostia castrū, quod naues tum e mari appellentes, tū per fluuium descendentes, acciperet pariter & redderet negotiantibus) alioqui vsque ad fontes fluuialibus scaphis mediocribus peruius, vsque ad vrbem vero & magnis marinis onerariis nauigabilis; decreuit nauale ad eius ostia condere, pro portu vsus ore ipso fluuii. panditur enim in latum qua se cum mari coniungit, & sinus amplos capit, non secus ac marinorum portuum optimi. & quod maxime mireris, ostium eius non præcluditur nec obthuratur aggesta e mari arena, vt multis etiam magnis fluuiis accidit: neque per paludes ac voragines oberrās absumitur prius quam ad mare perueniat: sed perpetuo nauibus est meabilis, per vnū natiuum ostium *in mare* se ingurgitans, & dorsa sub alto assurgentia diuerberans; quamuis vehemens ibi ventus crebro ab occidente spirare soleat. itaq; remigio instructæ naues, quantumuis magnæ, & ex onerariis vel termillenariæ per ostium eius intrant, & vrbem vsq; remigio ac funibus pertrahuntur: maiores autē ante os in salo firmantur ancoris, exonerāturq; nauigiis fluuialibus. Porro qua inter flumen & mare *prōminens* litus curuatur in cubiti speciem, oppidum Ancus muniit, quod ex re Ostiam appellauit: (Θύραν nos diceremus) effecitque vt Roma non mediterraneis tantum, sed etiam marinis *hominibus* patens, transmarina quoq; bona degustaret. Muto cinxit & Ianiculum, montem excelsum, trans Tiberim situm; collocauitque in eo præsidium, vt ab Etruscis tutior esset fluminis nauigatio, qui totam Transtiberinam regionem tenētes, latrociniis infestabant negotiatores. Sublicium quoq; pontem, quem solis lignis sine ære ac ferro contineri fas est, ille imposuisse Tiberi dicitur: qui vsque in hunc diem cōseruatur, & sacer habetur *ab omnibus*. cuius siqua pars laboret, pōtifices eam *reficiendam* curant, patria quædam in eius instauratione peragentes sacrificia. Hæc rex iste imperii sui tempore gessit memorabilia, vrbemq; non paulo quam acceperat

maiorem ſucceſſoribus tradidit; & imperio per viginti quatuor annos adminiſtrato deceſſit, ſuperſtitibus duobus filiis, altero etiamnum puero, altero iã pubeſcente. Poſt cuius mortem ſenatus, cum permiſſum ipſi a populo eſſet conſtituendæ reip. arbitriũ, præſenti ſtatu contentus, creauit interreges: qui coacto in comitia populo regem elegerunt L. Tarquinium. Is, cum ſigna diuinitus oſtenſa populi ſuffragium approbaſſent, regnum auſpicatus eſt anno circiter ſecundo quadrageſimæ primæ Olympiadis, qua in ſtadio vicit Thebanus Cleonidas, principatum Athenis obtinente Heniochide. Huius Tarquinii parentes, patriam, & quibus de cauſſis *relicta patria* Romam venerit, quaque induſtria ad regnum peruenerit, dicam ita vt in Romanis commentariis reperi. Demaratus Corinthius ex Bacchiadarum genere, animo ad negotiationes applicato, nauigauit in Italiam, priuato ſumptu inſtructa & mercib. onerata naui. quas cum in Etruſcis vrbibus, totius tunc Italiæ florentiſſimis, distraxiſſet, magnumque lucrum inde feciſſet, noluit poſthac alios portus petere; ſed idem perpetuo mare tractans, Græcanicas merces in Etruriam importauit, & *viciſſim* Etruſcas in Græciam reuexit: vnde magnis opibus auctus eſt. orta deinde ſeditione inter Corinthios, oppreſſis Cypſeli tyrannide Bacchiadis, homo prædiues & alioqui principe familia natus, parum tutum ſe ratus ſub tyranni imperio, cõuaſatis (quantum potuit) rebus, & *in naues impoſitis*, Corintho abiit. cũque ob continua commercia multos bonos amicos haberet in Etruria, præſertim Tarquiniis, magna & florente olim vrbe, domicilium in ea ſtatuit, & nobilem genere vxorem ducit. ex qua duobus ſuſceptis filiis, Etruſca nomina indidit; alteri, Aruntis; alteri, Lucumonis. Vtrunque *liberaliter* inſtituit Græcis atque Etruſcis diſciplinis; & poſtquam virilem ætatem attigerũt, vxores eis ſummo loco natas coniunxit. Nec ita multo poſt alter filiorũ natu maior moritur, nullis (quod tunc ſciretur) relictis liberis; & paucis diebus poſt ſequitur ipſe Demaratus, præ luctu mortuus, hereditate Lucumoni ſuperſtiti ex

L. TARQVINIVS, Rom. rex V.

ἢ αὐτὸς παρέλαβεν, ὅτι τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτη τὴν βασιλείαν κατασχὼν ἀπεθνήσκει, δύο καταλιπὼν υἱοὺς, τὸν μὲν, ἔτι παῖδα τῇ ἡλικίᾳ· τὸν δὲ πρεσβύτερον, ἀρτίως ἡφηβῶντα. μετὰ δὲ τὸν Ἄγκου Μαρκίου θάνατον, ἡ βουλὴ πάλιν, ὅπως βέβαιόν τινος αὐτῇ τὸ δήμου πολιτείαν ἐῶν ἐθέλοιτο κατασήσασθαι, μᾶλλον ὅτι τῆς αὐτῆς ἔγνω, καὶ ἀποδείκνυσι μεσοβασιλέα. οἱ δ', σπουδαζόντες εἰς ἀρχαιρεσίας ὁ πλῆθος, αἱροῦνται βασιλέα Λεύκιον Ταρκύνιον. βεβαιωσάντων δὲ καὶ τοῦτο τὰ δαιμόνια σημείων τὰ κριθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους, παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν ὀγδοηκοστῷ δευτέρῳ μάλιστα τῆς μιᾶς καὶ τετταρακοστῆς ὀλυμπιάδος ὁ Ταρκύνιος, ἐν᾽ νίκα στάδιον Κλεωνίδας ὁ Θηβαῖος, 137
ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἡνιοχίδου. γονέων δ᾽ ὁποίων τινῶν ἦν ὁ Ταρκύνιος ἐν, καὶ πατρίδος ἐξ ἧς ἔφυ, καὶ δι᾽ ἅς τινας αἰτίας εἰς Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ δι᾽ οἵων ἐπιτηδευμάτων εἰς τὴν βασιλείαν παρῆλθεν, ὡς ἐν ταῖς ἐπιχωρίαις γραφαῖς εὗρον ἐγώ· Κορίνθιός τις ἀνὴρ, ὄνομα Δημάρατος, ἐκ τοῦ Βακχιαδῶν συγγενείας, ἐμπορίαν πρασελόμενος ἔπλευσεν εἰς Ἰταλίαν, ὁλκάδα τε οἰκείαν φορτίων καὶ φόρτον ἴδιον. ἐξεμπολήσας δὲ τὸν φόρτον ἐν τοῖς Τυρρηνῶν πόλεσιν εὐδαιμονούσας μάλιστα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ τότε, καὶ μεγάλα κέρδη περιβαλόμενος ἐκεῖθεν, οὐκ ἔτι εἰς οἴκους ἐβούλετο κατάγειν λιμένας, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν εἰργάζετο συνεχῶς θάλασσαν, Ἑλληνικήν τε φόρτον εἰς Τυρρήνους κομίζων, καὶ τὸν Τυρρηνικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρων· καὶ γὰρ πολλῶν χρημάτων κύριος. ὅπως καταλαβούσης τὴν πάσης Κόρινθον, καὶ τὸν Κυψέλου τυραννίδος ἐπεμισαμένης τοῖς Βακχιάδαις, οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι δοκῶν ἐν τυραννίδι ζῆν πολλὰ κεκτημένος, οἴκοι τε καὶ τὸν ὀλιγαρχικῆς οἰκίας ὑπάρχων, συνεσκευασμένος τὴν οὐσίαν ὅσην οἷός τ᾽ ἦν, ὤχετο πλέων ἐκ τῆς Κορίνθου. ἔχων δὲ φίλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Τυρρηνῶν, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπιμιξίας, μάλιστα δ᾽ ἐν Ταρκυνίοις, πόλει μεγάλῃ καὶ εὐδαίμονι πόλει οὔσῃ, οἴκόν τε αὐτόθι κατασκευάζεται, καὶ γυναῖκα ἐπιφανῆ κτᾶται γένος ἄγεται. γενομένων δ᾽ αὐτῷ δυοῖν παίδων, Τυρρηνικὰ ὀνόματα αὐτοῖς ὀνομάζει, τῷ μὲν, Ἄρρητα· τῷ δὲ, Λυκόμωνα· καὶ παιδεύσας ἀμφοτέρους Ἑλληνικήν τε καὶ Τυρρηνικὴν παιδείαν, εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσιν αὐτοῖς γυναῖκας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἴκων λαμβάνει. καὶ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν τῶν παίδων, γένους τοῦδε καταλιπὼν ἐμφανὲς ἀπεθνήσκει. καὶ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας αὐτὸς ὁ Δημάρατος ὑπὸ λύπης τελευτᾷ, κληρονόμον ἁπάσης τῆς οὐσίας τὸν νεώτερον τῶν παίδων Λυκόμωνα

μωνα

μονα καλαλιπών· ὃς ὡδελαβὼν τὸν παρικὸν πλοῦτον μέγιστον ὄντα, πολιτεύεσθαί τε καὶ τὰ κοινὰ ἐπεχείρει, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἀστῶν εἶναι ἐσπούδαζε. ἀπελαυνόμενος δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ὁπλιτικῶν, καὶ οὐχ ὅπως ἐν τοῖς πρώτοις ἀριθμούμενος, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς μέσοις, ἀνιαρῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν. ἀκούων δ' ἐκ τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ὅτι πάντας ἀσμένως ὑποδεχομένη τοὺς ξένους, καὶ ἀστοὺς ποιοῦται καὶ τιμᾷ κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον, ἐκεῖ μελετήσας οἰκῆσαι τὴν οἴκησιν ἔγνω, ἅμα τε χρήματα πολλὰ συσκευασάμενος, καὶ τὴν γυναῖκα ἐπαγόμενος, καὶ τῶν ἀλλων φίλων καὶ οἰκείων τοὺς βουλομένους. ἐλθόντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπαρθέντες συχνοί. ὡς δὲ εἰς τὸ καλούμενον Ἰανίκηλον ἦλθον, ὅθεν ἡ Ῥώμη τοῖς ἀπὸ Τυρρηνίας ἐρχομένοις πρῶτον ἀφορᾶται, καθεσθεὶς ἀετὸς ἀφνω, καὶ τὸ πῖλον αὐτοῦ τὸ ὀπὶ τῆ κεφαλῆ κείμενον ἁρπάσας, ἄνω πάλιν ἀνέπτη, καὶ τὸ ἑκκύκλιον ἀμάξιον φερόμενος, καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ πεδίου μετεωρισθεὶς ἀέρος ἀπέκρυψεν· ἔπειτ' ἐξαίφνης ὑποδεξάμενος τὸν Λυκόμονα τὸ πῖλον ὀπὶ τῆ κεφαλῆ ἁρμόσας ὃν τρόπον πρότερον ἦρμοσε. θαυμαστοῦ δὲ καὶ παραδόξου πᾶσι τοῦ σημείου φανέντος, ἡ γυνὴ τοῦ Λυκόμωνος, ὄνομα Τανακύλα, ἐμπειρίαν ἱκανὴν ἐκ πατέρων Τυρρηνικῆς οἰωνοσκοπίας λαβοῦσα, μόνον αὐτὸν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀπασάμενον τε καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐνέπλησεν, ὡς ἐξ ἰδιωτικῆς τύχης εἰς ἐξουσίαν βασιλικὴν ἐλευσόμενον. σκοπεῖν μὲν οὖν ἔοικεν ὅπως παρ' ἐκείνων λήψεται τὴν ἡγεμονίαν Ῥωμαίων, ἄξιον τὴν τιμῆς ταύτης ἑαυτὸν ποιήσων. ὁ δὲ, πρόφασιν ποιησάμενος ὡς σημείῳ χρώμενος, ὅπως τὴν πύλαις ἤδη συνήθιζεν, ἐξάμενος τοῖς θεοῖς ὅπως
138 τελῆ χρέα τὰ μαντεύματα, καὶ σὺν ἀγαθαῖς εἰσελθεῖν τύχαις, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν· καὶ μετὰ τοῦτο σωθεὶς εἰς λόγους Μαρκίῳ τῷ βασιλεῖ, πρῶτον μὲν ἐδήλωσεν ὅσις ἐστίν, ἔπειθ' ὅτι καθοικεῖν ἐν τῇ πόλει βουλόμενος παρεῖναι πᾶσαν τὴν παρικὴν οὐσίαν ἐπαγόμενος, καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἔφη τοῦ βασιλεῖ καὶ τῇ Ῥωμαίων πόλει δυνάμεναι, μείζονα ἔσεσθαι ἢ κατ' ἰδιώτου ἀνδρὸς κεκτῆσθαι. ἀσμένως δὲ τοῦ βασιλέως αὐτὸν ὑποδεξαμένου, καὶ καθιδρυσαμένου ἅμα τοῖς συμπαροῦσιν αὐτῷ Τυρρηνῶν εἰς φυλήν τε καὶ φρατρείαν, οἰκίαν τε καθασκευάσαντος, τόπον ἐξελόμενον τῆς πόλεως τῶν ἐρχομένων, καὶ γῆς λαμβάνειν κλῆρον. ὅπερ δὲ ταῦτα διοικήσας, καὶ τῶν ἀστῶν εἰς εὐνοίαν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαίων ἑκάστῳ κοινὸν μὲν ὄνομα κεῖται, καὶ μετὰ τοῦτο ἕτερον, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστι καὶ παρωνυμικὸν, ὀνομάσθαι καὶ τοῦτο αὐτοῖς βουλόμενος, Λούκιον μὲν ἀπὸ Λυκόμονος τίθεται τὸ κοινὸν ὄνομα, Ταρκύνιον δὲ, τὸ συγγενικὸν,

asse relicta. qui tam luculẽtum patrimonium adeptus, cogitabat tractare rempublicã, & inter primarios haberi ciues. Sed cum vndiq; protrusus, ne inter mediocres quidẽ locũ obtinere posset, nedũ inter primarios, moleste ferebat eam ignominiam: auditoq;, Romã omnes exteros libenter excipere, ciuitateq; donatos pro suo quẽque merito honorare, migrare illo decreuit cum re familiari, vxore, &, quotquot sequi vellent, amicis atque domesticis; quorum magnus fuit numerus. vt vero ad Ianiculũ peruenere, vnde Roma ex Etruria venientib. primũ conspicua est, aquila repente demissa, pileum ei de capite rapuit; ac sublime reuersa, cum pensile vehiculum, *cui Tarquinius insidebat*, volatu obiisset, & deinde se in altissima aeris regione abscondisset, mox subito rursum delapsa, capiti pileum apte reposuit. Ibi omnibus inopinato prodigii miraculo stupẽtibus, vxor ipsius Tanaquil, a parẽtib. Etruscam auspiciorum disciplinã docta mulier, seorsum abductũ virum cõplexa, bene sperare iussit, euasurũ a priuata fortuna ad potestatem regiã. monuit tamen, daret operã vt volẽtibus Romanis principatum acciperet, dignumq; se præberet honore tã eximio. Ille *cælesti prodigio* lætus, cũ portæ iã propinquasset, vocatis in vota diis, precatus est ratũ auspicium facerẽt, aduentumq; suũ fortunarent: atq; ita vrbem inuectus est. Post hæc admissus ad Marcii regis colloquium, primum quis esset indicauit: deinde, se habitãdi animo in vrbem venisse, cum toto patrimonio; quod, vt maius quam pro priuati hominis facultatibus, libẽter se depositurum in vsum regis & reipublicæ. Cumque rex libenter eum suscepisset, & cum toto Etruscorum comitatu in tribum & curiam coopt asset, sortitus in vrbe spatium, quantum sat esset exstruendis ædibus, domum ædificauit, & agri portionem accepit. His ita dispositis ciuis iam factus, postquam didicit Romanorum cuique præter commune nomen, esse nomen alterum, gentilitium scilicet, & a paterna stirpe acceptum, vt hac etiam re ceteris fieret similis, pro Lucumone, Lucii commune nomẽ cepit; & Tarquinii nomẽ gentilitium,

ab vrbe in qua natus & educatus fuerat. Regis etiam amicitiam breui sibi parauit, datis muneribus quibus eum maxime indigere sentiret, & suppeditatis ad bellicos vsus, quantis opus esset pecuniis. In expeditionibus etiam omnium & peditũ & equitũ fortissime dimicauit; ac si bono consilio esset opus, inter prudentissimos consiliarios est habitus. Cumque *hoc nomine* apud regem esset in pretio, ceterorum etiã Romanorum beneuolẽtiam est adeptus, deuinctis sibi plerisque patriciis, tum plebeiæ multitudinis fauore conciliato, benigna salutatione, comi alloquio, iucũda familiaritate, pecuniarum suppeditatione, aliisque humanitatis officiis. Talis igitur fuit Tarquinius; hasque ob causſas & viuo adhuc Marcio Romanorum omniũ clarissimus fuit; & defuncto illo, vnanimi omnium cõsensu dignus regno iudicatus est. Inito imperio bellum primum cum Apiolis gessit, non obscura Latinæ gentis ciuitate. nam Apiolani & ceteri Latini omnes, Anci obitu solutas esse fœderis conditiones arbitrati, latrociniis & excursionibus Romanum agrum infestabant. quam iniuriam vlcisci volẽs Tarquinius, magno exercitu educto, optimam agri eorũ partem deuastauit. quo cũ e propinquis Latinorũ oppidis magna confluxissent auxilia, duplici prœlio cũ eis cõgressus, vtroq; victor, tandem obsedit oppidum, & copias per vices ad muros oppugnandos admouit. oppidani contra, pauci resistentes pluribus, nullo ad interquiescendum relicto tempore, mature expugnati sunt. oppido vi capto maior pars in pugna confossa est: pauci traditis armis *sub hasta* cum reliqua præda sunt vẽditi; pueri & mulieres Romã in seruitutẽ abducti; oppidũ ipsum direptũ *prius, mox* concrematũ est. His gestis, mœnibusq; funditus dirutis, rex domum reduxit exercitũ. Secundã expeditionem suscepit aduersus Crustuminos. Hæc Latina *quondam* colonia, in Romanorum dicionẽ venit regnãte Romulo: Tarquinio vero principatũ adepto, rursus Latinis fauere cœperat. nõ tamẽ oppugnatione *alio* ve *magno* negotio retrahenda fuit ad officium. Crustumini enim cognito quam ingẽs aduẽtaret exercitus, cõsideran-

Debellat Latinos.

ὅπῃ τῆς πόλεως ἐν ἢ ἠμφέσεώς τε καὶ τροφῆς ἔτυχε. βασιλέως τε φίλος ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ γέγονε, δῶρα δοὺς ὧν ἐν χρείᾳ μάλιστα αὐτὸν ἡγούμενον ἤσθετο, καὶ χρήματα παρέχων εἰς τὰς πολεμικὰς χρείας ὅσων ἐδεῖτο. ἐν δὲ ταῖς στρατιαῖς πάντων κράτιστος τε ζῶν καὶ ἱππεύων ἀγωνιζόμενος, γνώμη τε ὅπου δέησεν ἀγαθῇ, ἐν τοῖς πάνυ φρονίμοις τῶν συμβούλων ἀριθμούμενος. ἠγάπητο δὲ τῷ βασιλεῖ τιμίως, ἀδὲ τῆς δήμης δύνοιας Ῥωμαίων διημάρτανεν, ἀλλὰ καὶ τῶν πατρικίων πολλοὺς ταῖς εὐεργεσίαις ἐκτήσατο, καὶ τὸ δημοτικὸν πλῆθος οἰκείως ἔχειν αὐτῷ παρεσκεύασεν, εὐπροσηγορίᾳ τε ἀσπασμοῖς καὶ κεχαρισμέναις ὁμιλίαις, καὶ χρημάτων μεταδόσει, καὶ ταῖς δήμαις φιλοφροσύναις. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ Ταρκύνιος ἦν, καὶ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ζῶντός τε Μαρκίου πάντων ἐγένετο Ῥωμαίων ἐπιφανέστατος, καὶ τελευτήσαντος ἐκείνου, τῆς βασιλείας ὑπὸ πάντων ἄξιος ἐκρίθη. ὅπερ ὅτε παρέλαβε τὴν ἀρχήν, πρῶτον μὲν ἐπολέμησε τοῖς καλουμένοις Ἀπιολάνοις, πόλιν δὲ Λατίνων ἔθνους οὐκ ἀφανῆ. οἱ γὰρ Ἀπιολάνοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμπολεις Λατῖνοι, μετὰ τὸν Ἄγκου Μαρκίου θάνατον λελῦσθαι τὰς ἐπὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογίας οἰόμενοι, ληϊστείας τε καὶ παρανομίας τῆς Ῥωμαίων χώρας ἐποιοῦντο· ἀφ' ὧν ὁρμηθεὶς βουλόμενος αὐτοῖς ὁ Ταρκύνιος ἐξεστράτευσε πολλῇ δυνάμει, καὶ τῆς γῆς αὐτῶν τὴν κρατίστην ἐδῄωσεν· ἀφικομένης δὲ οὐκ ἐλάττονος χώρων καὶ Ἀτίνων ἐπικουρίας μεγάλης τοῖς Ἀπιολάνοις, διττὰς ἔθεντο παρὰ αὐτοῖς μάχας· κρατήσας δὲ ἀμφοτέρας, παρὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἐγίνετο, καὶ παρῆγε τοῖς τείχεσι τὰς δυνάμεις οὐκ ἀμαθοῦς· οἱ δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὀλίγοι τε πρὸς τοὺς πολλοὺς μαχόμενοι, καὶ κατ' οὐδένα καιρὸν ἀναπαύσεως τυγχάνοντες, ἐξηρέθησαν σὺν χρόνῳ. ἡσσηθέντες δὲ κατὰ κράτος τῆς πόλεως, οἱ μὲν πλείους τῶν Ἀπιολάνων μαχόμενοι καρτερῶς· ὀλίγοι δὲ τὰ ὅπλα παραδόντες, ἅμα τοῖς ἄλλοις λαφύροις ἐπράθησαν, παῖδές τε αὐτῶν καὶ γυναῖκες ἀνδραποδισθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπήχθησαν, καὶ ἡ πόλις διαρπασθεῖσα ἐνεπρήσθη. ταῦτα διαπραξάμενος ὁ βασιλεύς, καὶ τὸ τεῖχος οὐκ ἀτελῶν καθασκάψας, ἀπῆγε τὴν δύναμιν ἐπ' οἴκου. καὶ μετὰ τοῦθ' ἑτέραν στρατιὰν ἀπῆλθ' ὅπῃ τὴν Κορυσομεινῶν. αὕτη ἀποικία μὲν ἦν Λατίνων, παρεχώρησε δὲ Ῥωμαίοις ὅπῃ τῆς Ῥωμύλου βασιλείας· Ταρκυνίου δὲ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος, τὰ Λατίνων αὖθις ἤρξατο φρονεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ εἰσῆγε καὶ ταύτην πολιορκίαν τε παρασκευὴν καὶ πόνων· μαθόντες γὰρ οἱ Κορυσομεινοὶ τό τε πλῆθος τῆς ἡγεμονίας ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεως καὶ

μεως καὶ

139 μεως ἢ τ' ἑαυτῶν ἀδένεαν, ὀδὲμιας αὐτοῖς ὑπηκυεἰας ὡδὲ τ' ἀλλων Λαλίνων ἀφικομένης, ἀνέῳξαν τὰς πύλας· ἢ πρεσβύτεροι οἱ πρεσβεύσαντες τῷ πολιτῶν ἢ μιαιώσαντες, παρέδοσαν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἀξιοῦντες ὑπηκόως αὐτοῖς χρήσασθαι καὶ μετρίως. τῷ δὲ κατ' ὀλίγον ὃ πρᾶγμα ἐφαίνη· καὶ παρελθὼν εἰς τὸ τεῖχος ἀπέκτεινε μὲν ὀδένα Κρυσταμεείνων, ὀλίγους ἢ πάνυ τοὺς αἰτίους τ' ἀποστάσεως φυγαῖς ἰδίαις ἐζημίωσε· τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασι τὰ σφέτερα σωεχώρησεν ἔχειν, καὶ τ' Ῥωμαίων πολιτείας, ὡς πρότερον, μετέχειν. ὃ ἢ μηδὲν ἔτι πρόσθεν ἀκίνησας χαίειν, ἐποίκους αὐτῆς κατέλιπε Ῥωμαίους. τὰ δ' αὐτὰ ἢ Νωμεντανοῖς ὑφηνοημένοις, τ' αὐτῶν τυχεῖν ἐξεγένετο. ἢ γὰρ ἤτοι ληιήεια πέμποντες ὑπὲ τοὺς Ῥωμαίων ἀγρούς, πολέμιοι κατέστησαν αὐτῆς ἐκ τ' πρόσθεν φανοῖς, τ' Λαλίνων πεποιθότες συμμαχίαις· πρὸς δ' ἐν αὐτῆς Ταρκυνίου, ἢ τ' Λαλίνων ὑπηκυείας ὑστερίζούσης, ὐχ οἷοί τε ὄντες αὐτῆς πρὸς τοσαύτῳ δυνάμει ἀντέχειν, ἱκετηρίας ἀνδραβόντες ἐξῆλθον ἐκ τ' πόλεως, ἢ παρέδοσαν ἑαυτούς. οἱ ἢ τ' καλουμένου Κολατίαν κατοικιοῦντες, ἐπεὶ ἐφάνη μὲν ἐλθεῖν ὑφ' μάχης πρὸς τὰς Ῥωμαίων δυνάμεις, καὶ πρόσθεν ἔξω τῆς πόλεως· ἐν ἅπασας ἢ τ' συμπλοκαῖς ἐλαττούμενοι, ἢ πληγὰς πολλὰς λαμβάνοντες, ἠναγκάσθησαν πάλιν εἰς τὸ τεῖχος καταφυγεῖν, καὶ διεπέμποντο πρὸς τὰς Λαλίνων πόλεις αὐτόμολοι συμμαχίαν. ὡς δὲ βραδύτερα τὰ παρ' ἐκείνων ἦν, καὶ κ' πολλὰ μέρη τῆς τείχους τὰς προσβολὰς ἐποιοῦντο, παραδοῦναι τῷ πόλιν ἠνάγκασαν σὺν χρόνῳ. ὑ μὴτοι τ' αὐτῆς μετριότητος ἔτυχον ἧς Νωμεντανοί τε καὶ Κρυσταμεινοί· ἀλλ' ὅπλα τε ὁ βασιλεὺς ἀφείλετο, ἢ εἰς χρήματα ἐζημίωσε, ἢ φρουρὰν καθέλιπεν ἐν τῇ πόλει τ' ἰσθμῷ, ἄρχοντα τε αὐτῶν ἔταξε τ' ἀνυπαίθυνον ἀρχὴν ἀρχεῖν βίᾳ, Ταρκύνιον Ἄρρητα τ' ἴδιον ἀδελφιδοῦν, ὃς μετ' τ' τελευτῶντα τοῦ πατρὸς Ἄρρητος ἢ τ' πάππου Δημαράτου γνόμενος, ὅτε τῷ πατρὶ ὅτε τῷ τ' πάππου χρημάτ' τ' προσήκοντα ἐκληρονόμησε μοῖραν· ἢ ἀφ' ταύτης τ' αἰτίαν Ηγέριος ἐπωνομάσθη. τοὺς γὰρ ἀπόρους καὶ πτωχοὺς ὕττους ὀνομάζουσι Ῥωμαῖοι. ἐξ ὃ δὲ παρέλαβε τ' ἐκείνης τ' πόλεως ὑπεμέλησαν, αὐτός τε Κολατῖνος ἐπεκλήθη, ἢ πρῶτοι οἱ ἀπ' ἐκείνου γνόμενοι. μετ' δὲ τοῦτο Κολατίας πρόσθασιν, ὑπὲ τ' καλούμενον Κορνίκολον ὁ βασιλεὺς ἐστράτευσεν· ἦν ἢ κἀκείνη τῶν Λαλίνων ἔθνους ἡ πόλις. λεηλατήσας ἢ τοῦτο χώραν αὐτῶν κ' πολλὴν ἄδηαν, οὐδενὸς ὑπ' αὐτῆς ἀμυνομένου, πρὸς αὐτοῦ στρατεύεται τ' πόλιν, πρόσκαλούμενος τοὺς ἄνδρας εἰς φι-

tes quam parũ sibi esset virium, cum nullæ a ceteris Latinis mitterentur suppetiæ, portas aperuerũt: progressiq; seniores & honoratissimus quisque, vrbem regi dediderunt, orantes vt clementia erga se ac moderatione vteretur. Cui cum ex voto hæc res offerri videretur, ingressus mœnia neminem Crustuminorum necauit; perpaucos tãtum, defectionis auctores, mulctauit exsilio perpetuo. ceteris sua bona reliquit, & ius Romanæ ciuitatis, vt ante habuerant: ac nequid nouarent amplius, Romanos ibi colonos reliquit. Horum cõsilium secuti Nomentani, eandem experti sunt fortunam. hi quoque Latinorum societate freti, apertis aduersus Romanos susceptis inimicitiis, latrones in eorum agrum emiserant. quã ob rem bello petiti a Tarquinio, tardantibus Latinorum auxiliis, impares ipsi tanto exercitui, cum ramis oliuæ obuiam egressi, se *ac sua* dediderũt. At Collatini repugnare conati, eduxerunt militem extra mœnia: sed cum ex omnibus conflictibus inferiores discederent, & crebras acciperẽt clades, compulsi sunt intra oppidum refugere: moxque dimissis nuntiis sollicitabant Latinorum auxilia. quibus cunctantibus, Romanis vero non vno loco muros impetentibus, tandem coacti sunt sese dedere. Verum non æque clementer ac Nomentani Crustuminique tractati sunt, sed post arma adempta mulctati pecuniis, impositio etiam iusto præsidio. quin & dictatorem eis Aruntem Tarquiniũ ex fratre nepotem, præfecit, quoad is viueret: qui patre Arunte & auo Demarato defunctis natus postumus, nec patrimonium vllum nec auitorum bonorum hereditariam partem consecutus erat; ob id cognominatus Egerius; quod pauperes & inopes ita Romani nominent. ex quo autem eius oppidi præfecturam adeptus est, tum ipse Collatini cognomen inuenit, tum eius posteritas. Post deditam Collatiã rex aduersus Corniculum expeditionem suscepit. id quoq; Latini nominis oppidũ. quorũ agrũ impune depopulatus, cum nemo illũ propugnaret, copias ipsi oppido admouet, & ciues ad amicitiam inui-

tat. illis vero pacificationē aſpernantibus munitionū fiducia, & ſpe vndique (vt putabāt) affuturi auxilii, corona cinctos ab omni parte oppugnauit. Corniculani diu reſiſtebant; fortiterq; repugnantes, multis ictib. irruentes hoſtes male mulctabant: tandē continuo labore feſſi, ac ne cōcordes quidē ſatis, (quando alii deditionem, alii cōſtanter reſiſtendum ſuadebāt) ob eam ipſam diſſenſionē facilius expugnati ſunt. potior pars in captæ vrbis propugnatione occiſi ſunt: ignaui autē, & hoc ipſo *ignauiæ* nomine ſeruati, *ſub haſta* pro mancipiis venierūt, cum vxorib. & liberis. oppidū poſt direptionē a victore incenſum eſt. Qua clade Latini exacerbati, decreuerunt collatis in vnum virib. Romanos aggredi: ac mox valido exercitu præcipuam hoſtilis agri partē inuaſerunt: vnde captiuis multis abductis, præda quoq; magna potiti ſunt. contra hos Tarquinius cū expeditis qui tum ad manū erant profectus, non inuentis hoſtib. qui cōmodum abierant, in agrum ipſorū irrumpens, talionem eis reddidit. hoc modo mutuis in finitimos agros excurſionib. nūc accipiebant damna, nunc inferebant. Semel tantū ad Fidenas in acie certatum eſt totis viribus: in quo conflictu multis vtrinq; deſideratis, penes Romanos fuit victoria: quæ clades Latinos deſertis noctu caſtris in oppida ſua diſcedere coegit. Poſt hoc prœliū Tarquinius cū inſtructo ſuorum exercitu Latinam regionē obiens, iā hoc iam illud oppidū ſollicitabat ad amicitiā. Illi, q̄ nec cōmunem exercitum collectū eſſe ſcirent, nec propriis viribus ſatis fiderēt, inuitanti obſequebantur; & nōnulli deditionē faciebant, cum vidiſſent ciuitates quæ vi captæ eſſent, dirutas & in ſeruitutē abductas eſſe: quæ vero ſe certis conditionibus dederēt, imperiū tantum victoris recipere, aliud nihil pati durius. Primi ergo Fidenates, haud aſpernāda ciuitas, certis quibuſdam conditionib. ſe Romanis adiunxerūt: deinde Camerini. hos ſecuta ſunt aliquot oppidula & caſtella munita. Terruit hoc Latinos, verētes ne vniuerſam gētem ſuæ dicioni ſubiiceret Tarquinius. Ergo in oppidum Ferentinū conuentu indicto, decretū eſt delectus oppidatim habēdos eſſe, ciendas ad arma fortiſ-

λίαν· ὁ βελομένων ἢ αὐτῶ εἰς διάλυσας ἐλθεῖν, ἀλλὰ
καὶ δι' τείχους τῆ ὀχυρότητι πεποιθότων, καὶ συμμαχίας
πρόσταχθεν ἥξειν οἰομένων, ὡς ἐπὶ πόλιν τε κύκλον τῆς
πόλεως τὴν δύναμιν ποιησάμενος ἐπῆγε μάχη. οἱ δὲ Κορ
νικλανοὶ πολὺν μὲν χρόνον ἀντεῖχον, ἀνδρείως ἀπο-
μαχόμενοι, καὶ πολλὰς τοῖς προσβάλλουσι πληγὰς ἔδω-
κεν. κάμνοντες δὲ τῆ συνεχείᾳ τῶν πόνων, καὶ ὁ δὲ τὴν αὐτὴν
ἐπὶ γνώμην ἀπόντες φυλάττοντες· τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει
παραδιδόναι τὴν πόλιν, τοῖς δὲ μέχρι πάντος ἀντέχειν·
διὰ ταῦτα δὴ τὸ στασιάζειν μᾶλλον καταπονούμενοι τοὺς κρά-
τους ἐλάττους. ὃ μὲν δὴ κρατήσων αὐτῶν μέρος ἐν τῆ καλ-
λίστῃ τῆς πόλεως μαχόμενον διέφθαρη, ὃ δὲ ἀγλυὲς, καὶ
δεῦρο τὸ σῶμα, ἐν ἀνδραπόδων ἐπράθη λόγῳ, γυναι-
ξὶν ὁμοῦ καὶ τέκνοις· ἡ δὲ πόλις αὐτῶν διαρπασθεῖσα ὑπὸ
τῶν κεκρατηκότων ἐνεπρήσθη. ἐφ' οἷς οἱ Λατῖνοι χαλε-
πῶς φέροντες ἐψηφίσαντο κοινῆ στρατιὰν ὅπως Ῥωμαίους ἐξαναγεῖν· καὶ παρασκευασάμενοι πολλῷ δυνά-
μιν, εἰς τὴν κεκλῆσιν χώραν αὐτῶν ἐνέβαλον, ἐξ ἧς ἀγ-
χμαλώτους πολλοὺς ἀπήγαγον, καὶ λείας ἐγκρατεῖς με-
γάλης κύριοι. Βασιλεὺς δὲ Ταρκύνιος ἐξῆλθε μὲν ἐπ'
αὐτοὺς τὸ ὑζωνόν τε καὶ ἐν ἑτοίμῳ δυνάμιν ἐπαγόμε-
νος· οὐκ ἐπὶ δὲ καταλαβὼν αὐτοὺς φθάσας, εἰς τὴν ἐ-
κείνων χώραν ἐνέβαλε, καὶ τὰ ὅμοια διέθηκε. ὁμοῖα
συνέβαινε πολλὰ παρ' ἑκατέροις ὅπου τὰς ὁ-
μόρους χώρας ἐκπορθοῦμενοι ἐλαττώματά τε καὶ
πλεονεκτήματα. μία δὲ αὐτῶν οὐ παρ' ἔξεως ἐ-
γένετο μάχη, Φιδηνῶν πόλεως πλησίον, ἁπάσας
συμβαλόντων τὰς δυνάμεσιν· ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν ἔπεσον
ἀμφοτέρων, ἐνίκησαν δὲ Ῥωμαῖοι, καὶ Λατίνους νυκτὸς
καταν λιπόντας τὸ χάρακα νύκτωρ εἰς τὰς ἑαυτῶν πό-
λεις ἀπελθεῖν. μετὰ δὲ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἔχων συλλεγ-
μένων τὴν Ῥωμαίων δύναμιν ὁ Ταρκύνιος, ὅπου τὰς
πόλεις αὐτῶν ἐχόρᾳ, λόγοις προσφέρων περὶ φιλίας.
οἱ δ' οὔτ' ἐν τῷ παρόντι σωφρονοῦντες ἔχοντες δυνάμιν,
ὅτε τὴν ἰδίαις παρασκευαῖς πεποιθότες, ἐδέχοντο τὰς
προσκλήσεις, καὶ παρεδίδοσαν αὐτῶν τινες τὰς πόλεις,
ὁρῶντες ὅτι ταῖς μὲν ἀλύσεως καλαμεκτὸς αἰδραπο-
δισμοὶ τε ἠκολούθουν καὶ καταφανῆ· τὴν δὲ προσχω-
ρήσαντας καθ' ὁμολογίας, ὃ πεῖσαρχεῖν τοῖς κεκρατη-
κόσι μόνον, ἄλλο δὲ οὐδὲν. πρῶτον μὲν οὖν Φι-
δηνᾶοι προσέθεντο πόλις ἀξιολόγοις ὅπου συνκει-
μένοις πρὸς δικαίοις, ἔπειτα οἱ Καμερῖνοι· οἷς ἠκολού-
θησαν ἄλλαι τινὲς πολίχναι μικραὶ, καὶ φρούρια ἐχυρά.
ἐφ' οἷς ταραχθέντες οἱ λοιποὶ Λατῖνοι, καὶ δείσαντες
μὴ πρὸς ὑφ' ἑαυτῶ ποιήσεται ἔθνος, εἰς τὴν ἐν Φερεντίνῳ
συνέδριον ἀγορὰν, ἐψηφίσαντο πρῶτα μὲν οἰκείαν δύ-
ναμιν ἐξ ἁπάσης τῆς πόλεως ἐξάγειν, καὶ τῶν πλησιο-

χώρων

χώρων ἐθνῶν τὰ κράτιστα προσκτήσ, καὶ διεπρεσβεύοντο πρὸς Τυρρηνοὺς τε καὶ Σαβίνους, αἰτούμενοι συμμαχίαν. Σαβῖνοι μὲν οὖν ὑπέσχοντο αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐκείνους ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἀκούσοιντο, ἀδηωσομένους αὐτοὶ τὰ ὅπλα τὸ πλησίον αὐτῶν χώρων λεηλατήσειν. Τυρρηνοὶ δὲ συμμαχίαν ἀποστεῖλαι ὡμολόγησαν, ἧς μὲν αὐτοὶ δεηθῶσιν· οὐκ ἄπολις ὅτι τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀλλὰ πέντε πόλεις μόναι, Κλουσῖνοί τε καὶ Ἀρρητῖνοι, καὶ Οὐολατέρραι, οἱ Ῥουσελλῖνοί τε, καὶ ἐπὶ τοῖς τέτταρσι Οὐετυλωνιᾶται. ταύτας ἐπαρθέντες ταῖς ἐλπίσιν οἱ Λατῖνοι, μεγάλα σκευασάμενοι δυνάμεως οἰκείας συχνὴν, καὶ μετὰ Τυρρηνῶν λαβόντες, εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐνέβαλον· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐκ τῶν Σαβίνων ἔθνους αἱ τὰ πολέμου κοινωνήσειν αὐτοῖς ὑπισχνούμεναι πόλεις τὴν προσομορεῦσαν αὐταῖς χώραν ἐδῄουν. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς μεγάλα σκευασάμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, πολλῷ καὶ ἀγαθῷ δυνάμεως ἔζησεν ὅτι τοῖς πολεμίοις πρὸ πολλῶν. Σαβίνοις μὲν οὖν ἅμα καὶ Λατίνοις πολεμεῖν, καὶ διαιρεῖν εἰς μέρη δύο τὴν δυνάμεως οὐκ ἀσφαλὲς ἐνόμισεν εἶναι· ἅπασαν δὲ τὴν στρατιὰν ὅτι Λατίνους ἄγειν ἐβούλετο. καὶ ἦν πλησίον αὐτῶν χάραξ. καταρχὰς μὲν οὖν ὀκνηρῶς εἶχον ἑκάτεροι πάσαις ἀποκινδυνεύσαι ταῖς δυνάμεσι, δεδιότες τὰς ἀλλήλων μεγάλας· ἀκροβολισμοὺς δὲ καθιέντες ἐκ τῆς ἐρύμνης οἱ φίλοι παρ' ἑκατέρων συνεχεῖς ἐποιοῦντο, καὶ ἦν ὡς τὰ πολλὰ ἰσόμαχοι. χρόνῳ δ' ὕστερον ἐμπεσούσης ἀμφοτέροις ἐκ τῆς τοιούτων ἁψιμαχιῶν φιλονεικίας, ὅτι βοηθοῦντες ἑκάτεροι τοῖς σφετέροις, ὀλίγοι μὲν πρῶτον, ἔπειτα σύμπαντες ἐκινδυνεύθησαν ἐκ τῆς στρατοπέδων προελθεῖν. καὶ καταστάντες εἰς μάχην ἄνδρες οὔτε πολεμικῶν ἀγώνων ἀτριβεῖς, οὔτε πλήθει πολὺ ἀποδέοντες ἀλλήλων πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, προθυμίᾳ τε ὡρμημένοι πρὸς τὸν πόλεμον ὁμοίᾳ, καὶ κινδύνων τὸν ἔσχατον ἀναρρίπτειν νομίσαντες, ἠγωνίσαντο μὲν ἀμφοτέροις λόγου ἀξίως· διεκρίθησαν δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἰσόμαχοι, νυκτὸς ὑπιλαβούσης. ἡ μέντοι μετὰ τὸν ἀγῶνα διάνοια ἑκατέρων οὐχ ὁμοία γενομένη φανερὰ ἐποίησε τοῖς χρῆσθαι ἀγωνιζομένοις τὴν ἑτέρων· τῇ γὰρ ἑξῆς ἡμέρᾳ Λατῖνοι μὲν οὐκ ἔτι προῆλθον ἐκ τοῦ χάρακος· ὁ δὲ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐξαγαγὼν τὰς δυνάμεις εἰς πεδίον, ἕτοιμος ἦν ἑτέραν ποιεῖσθαι μάχην, καὶ μέχρι πολλοῦ καθεῖχεν ἐν τάξει τὴν φάλαγγα. ὡς δ' οὐκ ἀντεπεξῆλθον οἱ πολέμιοι, σκυλεύσας αὐτῶν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἰδίους ἀνελόμενος, σὺν πολλῷ τῷ αὐχήματι ἀπῆγε τὴν στρατιὰν

simas propinquarum gentiũ: moxq; legati ad Etruscos & Sabinos impetrandæ societatis causſa dimiſſi ſunt. Sabini polliciti ſunt ſimulatq; audierint ipſos in Romanum agrum irrupiſſe, ſe quoque ſumptis armis populaturos agrum illorum finitimum: Etruſci, ſummiſſuros ſe auxiliorũ quãtum opus fuerit. non tamen reſponſum eſt hoc de communi omnium ſententia, ſed a quinque tantum ciuitatibus. hi fuere Cluſini, Aretini, Volaterrani, Ruſellani, Vetulonienſes. Hac ſpe Latini erecti parabãt domi magnum exercitum: & aſſumptis quos Etruſci miſerant, in Romanum agrum inuaſerunt. eodemque tempore Sabinæ ciuitates, quæ belli eis ſocietatem promiſerant, adiacentes ſibi agros populabantur. Ibi Romanus rex, qui & ipſe interea ſe inſtruxerat, cum numeroſo & valido exercitu in hoſtes properat; ſed periculoſum eſſe ratus, diuiſis copiis, cum vtriſque ſimul bellum gerere, maluit omnes vires in Latinos vertere, & caſtra metari caſtris illorum proxima. ac primum neutris libuit rem totam aleæ committere, quod vtrinq; non ignotus eſſet alterorum apparatus alteris: ſed leuia *tantum* prœlia commiſſa ſunt identidem, deſcẽdente vtrinque e munitionibus velitum manu: in quibus plerunque æquo marte pugnatum eſt. tandem cum ex huiuſcemodi rixis vtrosque depugnandi cupiditas inceſſiſſet, pauci primum ſuis opitulatum ierunt; mox vniuerſi coacti ſunt e caſtris procurrere: coortoque prœlio inter milites bello exercitatiſſimos, & propemodum pares tam pedeſtrib. quam equeſtribus copiis, ad hæc pariter animoſos, vt in extremo diſcrimine, vtrinque pugnatum eſt vt dignum erat viris fortibus. contendentes ex æquo *vix* nocte ſuperueniente diremti ſunt. poſtera demum luce diuerſus vtriusque partis animus oſtendit vtri pridiana pugna ſuperiores fuiſſent. Latinis enim intra vallum ſe continentibus, Romanus rex ſuos in apertum campum produxit, paratus iterum confligere; diuque militem in acie continuit: deinde non prodeuntibus ex aduerſo hoſtibus, ſpoliatis eorũ cadaueribus, ſuorumque ſublatis, gloriabundus in caſtra

reduxit exercitum. Sequentibus diebus Latini nouis Etruſcorum auxiliis aucti, depugnarũt multo quam ante acrius; ſed clariſſimã Tarquinius reportauit victoriam, cuius ipſe omnium cõfeſſione auctor perhibebatur. nam laborante iam Romana acie, ſiniſtro cornu non ſatis ſeruante ordines, intellecto ſuorum periculo, dum ipſe in dextro pugnans verſatur, aſſumptas fortiſſimas equitum alas & vigentiſſimam partem peditũ, duxit præter ſuorum terga: præteritoq; ſiniſtro cornu vltra aciem euectus, ad dextram ſe reflexit: equiſq; concitatis in obliquas hoſtiũ cohortes irruit: nam hæ dextrũ hoſtilis agminis cornu tenentes, vrgebant oppoſitos. his tum ex improuiſo inuectis, metum ac trepidationem iniecit non exiguã. interea & pedites Romani recollecto animo in aduerſos impreſſionem faciunt. Fit magna Etruſcorum ſtrages, ac mox dextrum cornu totum in fugam vertitur. Ibi Tarquinius iuſſis tribunis cum peditibus militari gradu & inconfuſis ordinibus ſubſequi, ipſe cum equitatu citato curſu ad hoſtium caſtra properat. quæ cum ante fugientes hoſtes attigiſſet, primo impetu capit. nam relicti præſidio, necdum cladem ſuorum reſciuerãt; & quia irruẽtem tanto impetu equitatum non ſatis dignoſcebant, admiſerunt pro ſuo. capta Latinorum munitione, qui eam velut tutum refugium petebant, ab equitibus intercepti, cædebantur: & qui e caſtris in campum cupiebant euadere, in Romanas legiones incidebant cum certa ſui pernicie. bona pars ſe mutuo trudentes & conculcantes, circa vallos aut foſſas ignauo & miſerãdo exitio perierunt. reliqui, quando aliter incolumes eſſe non poterant, coacti ſunt ſeſe dedere victoribus. Tarquinius opulentis caſtris potitus & magno captiuorum numero, hos ſub haſta vendidit, caſtra militibus in prædam conceſſit. His geſtis ad oppida Latina admouebat exercitum, expugnaturus ſiqua ſe nollent vltro dedere. Sed oppugnandi labore non fuit opus. nam cuncti ad preces verſi, publice legatos mittebant, deditionem

ὑπὸ τ̃ ἑαυτ̃ χάρακα. τ̃ δ' ἑξ̃ης ἡμέραις ἀφικομέν̃ης τοῖς Λατίνοις ἑτέρας τ̃ Τυρρηνῶν συμμαχίας, δευτέρους ἀγῶνας ἢδη πολὺ μείζονας ἢ πρότερον, ἐξ ὧν νίκην ἀναρρήγας βασιλεὺς Ταρκύνιος ὑπερφανεστάτην, ἧς αὐτὸς αἴτιος ὡμολογεῖτο ὑπὸ πάντων γενέσθαι. καμνόντων γὰρ ἤδη τ̃ Ρωμαϊκ̃ης φάλαγγος κ̀ τ̃ ὁ ἀριστερὸν κέρας τ̃ ἀρρηγνυμένης, μαθὼν ὁ ἐλάττωμα περὶ τοὺς σφετέρους ἔτυχε γενόμενον τότε μαχόμενος ὑπὸ τ̃ δεξιὸν κέρατος· ἀγὰς κραδίας τ̃ ἱππέων ἴλας ὑπερφρέψας, κ̀ τ̃ πεζῶν τοὺς ἀκμαιοτάτους ἀνδρῶν ἧγε κατ̀ νώτου τ̃ ἑαυτ̃ φαλαγγος, καὶ παρελάσας ὁ ἀριστερὸν κέρας ἤλαυνεν ἐπὶ πρότερον τ̃ φάλαγγος. ἔπειτα ἐπιστρέψας ὑπὸ δόρυ, κ̀ πάνυ βαθὺν παρεσβολὴν τοῖς ἵπποις εἰς πλαγίους ἐμβαλὼν τ̃ Τυρρηνῶν λόχους· ὅτοι γὰρ ὑπὸ τὸ δεξιὸν τ̃ πολεμίων μαχόμενοι κέρατος ἐρρέφαντο τοὺς καθ' ἑαυτούς· ὑπερφανεὶς δ' αὐτοῖς ἀπροσδοκήτως πολλὴν ἔκπληξιν κ̀ ταραχὴν παρέσχε. ἐν ᾧ τούτῳ κ̀ ἡ πεζὴ τ̃ Ρωμαίων δύναμις ἀναθαῤῥήσασα ἑαυτὴν τ̃ πρότερον δείματος εἰς τὸ ἀντίπαλον ἐχώρησε· κ̀ μ̃ τοῦτο φόνος τε πολὺς τ̃ Τυρρηνῶν ἐγένετο, κ̀ ἕως τ̃ δεξιὸν κέρατος πάντελής. Ταρκύνιος δὲ τοῖς ἡγεμόσι τ̃ πεζῶν ἀκολουθεῖν κελεύσας ἐν χώρῳ, κ̀ βάδην, αὐτὸς ὑπὸ τὸ στρατόπεδον ἐχώρει τ̃ πολεμίων, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ἀνὰ κράτος. φθάσας δὲ τοὺς ἐκ τ̃ ἕρκους ἀνασωζομένους, εἷς ἕκαστος γ̀ δ' χάρακος λύσιν ἐξ ἐφόδου. οἱ γὰρ ἐν αὐτῷ καταληφθέντες ὅτε τ̃ καταῤῥυῆ συμφορὰν τοὺς σφετέρους ἔσω ἐγνωκότες, ὅτε τοὺς πρωτίστους ἵππους γνωρίσαι ἐξὸ τ̃ ἀφνίδιον τ̃ ἐφόδου δυνηθέντες, εἴασαν αὐτοὺς παρελθεῖν. λήσας δὲ τ̃ φυλακὴν τ̃ Λατίνων, οἱ μὲν ἀναχωρησάντες ἐκ τ̃ ἕρκους εἰς ἀσφαλῆ καταφυγὴν, ὑπὸ τ̃ καταλαβόντων αὐτοὺς ἱππέων ἀπώλλυντο· οἱ δ' ἐκ τ̃ στρατοπέδου φύγην ὁρμήσαντες εἰς τὸ πεδίον, ὑπὸ τ̃ Ρωμαϊκ̃ης φάλαγγος ὁμόσε χωρησάντες ἀπέθνησκον· οἱ δὲ πλείους αὐτῶν ὠθούμενοί τε ὑπ' ἀλλήλων καὶ καταπατούμενοι, πρὸς τοῖς σκόλοψιν ἢ κατ̀ τὰς τάφρους τ̃ οἰκείου τε καὶ ἀλλοτρίου ἕρκους διεφθάρησαν. ὥστ' ὀλιγανδρήσαντες οἱ πρωτεύοντες, τ̃ σωτηρίας ὁτιοῦν μέρος ἀπολιπόντες, τοῖς κρατήσασιν ἑαυτούς. ἡγούμενος δὲ ὁ Ταρκύνιος πολλῶν σωμάτων κ̀ χρημάτων ἐκράτησε, τὰ μὲν ἀχμαλώτοις ἀπέδοτο, τὰ δ' ἐν τῷ χάρακι καταληφθέντα τοῖς στρατιώταις ἐχαρίσατο. ταῦτα θαῤῥήσας, ὅτι τὰς πόλεις τ̃ Λατίνων ἦγε τὸν δυνάμιν, ὡς μάχῃ τὰς μὴ προσχωρούσας αὐτῷ προσηκόμενος· οὐ μὴν ἐδέησέ γε αὐτῷ τειχομαχίας. ἅπαντες γὰρ εἰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐτράποντο, καὶ πρέσβεις ἀπὸ τ̃ κοινοῦ πέμψαντες, καλούσαις 142

τ̃ πό-

τ̃ πολεμον ἠξίουν ἐφ' οἷς αὐτὸς βάλε), καὶ τὰς πόλεις παρέδοσαν. ἡμόλυνος ὁ τ̃ πόλεων κτ̀ τὰς δὲ τὰς ὁμολογίας ὁ βασιλεὺς κύριος, ὅτι ἐκέσατο πάσας τροσωνέχθη καὶ μετεώτατα. ὅτε γὰρ ἀπεκλῆνεν ὅτε φύγην ἀνάγκασεν, ὅτε χρήμασιν ἐζημίωσε Λατίνων οὐδένα· καὶ τε αὐτοῖς καρπᾶσθαι τῶν ἑαυτῶν ἐπέτρεψε, καὶ πολιτεύμασι χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐφῆκε· ἀποδοῦναι δὲ ἐκέλευσε Ρωμαίοις τάς τε αὐτομόλους καὶ τὰς αἰχμαλώτους δοῦλους, τροστάττων τε ἀποκαταστῆσαι τοῖς δεσπόταις ὅσων ἐκράτουντο κτ̀ τὰς τροσηνομὰς κύριοι, καὶ χρήματα ὅσα ἀφείλοντο τοὺς γεωργοὺς ἀγελύσας, καὶ εἴ τι δηλο κατέβλαψαν ἢ διέφθειραν ἐν ταῖς εἰσβολαῖς ἐπιφορθῶσαι. ταῦτα γ̀ ποιήσαντας εἶ) φίλους Ρωμαίων καὶ συμμάχους, ἄπρυτα τροστάττων ὅσα δὴ ἐκεῖνοι κελεύουσιν. ὁμὴ δὴ τρὸς Λατίνους Ρωμαίοις πόλεμος εἰς τοῦτο τὸ τέλος κατέσκηψε· καὶ βασιλεὺς Ταρκύνιος τ̃ ὀπινίκιον ἐκ τ̃ πολέμου τούτου κατήγαγε θρίαμβον. ὡς δ' ἐξῆς ἔτει τροσβαλὼν τ̃ δυνάμιν, ὅτι Σαβίνοις ἦλθ, ἐκ πολλῆς τ̃ τροαιρέσιν αὐτὸ καὶ τ̃ τροσκοτίου τὸν ἐφ' ἑαυτοῖς τροσγενησόμενος. ἀκ ὑτομείναντες δὲ εἰς τὸν ἑαυτῶν χῶραν παρῆναι τ̃ πόλεμον, ἀλλ' ἀντιτροσκευασάμενοι δυνάμιν ἱκανὴν, ἐχώρουν ὁμόσε. γενομένης δ' αὐτοῖς μάχης τρὶ τὰ μεσόρια τῆς χώρας ἄχρι νυκτὸς, ἀνίκων μὲν ὀλέτεροι, πόνῳ δ' ἰσχυρῶς ἐπολέμησαν ἀμφότεροι. τ̃ γοῦν ἑξῆς ἡμέρας οὔτε ὁ τ̃ Σαβίνων ἡγεμὼν τροῆγε τὰς δυνάμεις ἐκ τ̃ χάρακος, οὔτε ὁ τ̃ Ρωμαίων βασιλεύς· ἀλλ' ἀναστρατοπεδεύσαντες ἀμφότεροι, καὶ τῆς ἀλλήλων γῆς ὀλίγην δηώσαντες, ἀπῆγε ἐπ' οἴκου. γνώμη δ' ἀμφοτέρων ἴσως ὁμοία, μείζονα δυνάμιν ἑτέραν ὅτι τ̃ ἀλλήλων χώραν ἄξαγεν ἔαρος ἀρχομένου. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύασο αὐτοῖς, τροτέρους μὲν ὥρμηδον οἱ Σαβῖνοι, Τυρρηνῶν ἔχοντες δυνάμιν ἱκανὴν τρὸς συμμαχίαν· καὶ καταστρατοπεδεύουν) Φιδήνης πλησίον, τρὶ τὰς συμβολὰς τ̃ τε Ἀνίητος καὶ τ̃ Τιβέριος ποταμοῦ, δισσοὺς βαλόμενοι τοῖς χάρακας ἀσφαλίους τε καὶ ἀσυνεχεῖς ἀλλήλοις, μέσον ἔχοντες ὃ κοινὸν ἐξ ἀμφοτέρων τ̃ ποταμῶν ῥεῖθρον, ἐφ' ᾧ καλεσκεύασο γέφυρα ξυλόφρακτος, σκάφαις ἀνεγομένη καὶ σχεδίαις, ἡ ποιοῦσα ταχείας τὰς τρὸς ἀλλήλους ἀφίξις, καὶ τὸν χάρακα ἕνα. πυθόμενος δὲ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν ὁ Ταρκύνιος, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ὃ τ̃ Ρωμαίων· καὶ δρυτάς τε μικρὸν ὑπωτέρω τῆς ἐκείνων στρατοπεδείας τρὸς τ̃ Ἀνίητα ποταμὸν, ὅτι λόφου ἰνὸς καρτερῦ. ἀπάσῃ δὲ τροθυμίᾳ τρὸς τ̃ πόλεμον ὡρμημένων ἀμφοτέρων, σχεδὸν ἀγὼν ἐκ τ̃ παρατάξεως ὅτε μείζων ὅτε ἐλάσσων αὐτοῖς συνέστη. ἔφασι γὰρ ὁ

faciẽtes ſuppliciter, accepturi pacem quibus ipſi libêret cõditionibus. Rex his fœderis cõditionibus *tot* ciuitatũ dominio potitus, ſumma in cunctas clemẽtia & moderatione vſus eſt. neminẽ Latinũ nec occidit, nec in exſiliũ egit, nec mulctauit pecunia. agros etiã ſuos ipſis fruendos reliquit, & ciuitates ſuo quamq; iure vti permiſit. trãsfugas Romanis reddi iuſſit, & captiuos abſq; pretio: famulos quoque reſtitui propriis dominis quotquot a prædatorib. intercepti fuerant, & rerum ereptarũ agreſtibus perſolui pretium, & rependi ſiquod aliud in eruptionibus damnũ exitiumve illatum eſſet. atq; his conditionib. in amicitiã ac ſocietatẽ Romanorũ recepti ſunt, facturi eorum imperata in poſterũ. Hic fuit Latini belli finis; & Tarquinius triumphans in vrbem rediit.

Sequẽti anno in Sabinos duxit exercitum, qui iã ante voluntatem eius & apparatũ cognouerant. quamobrem ne bellũ intra ſuos fines reciperẽt, cõparato ſatis magno exercitu regi proceſſerunt obuiam. congreſſiq; circa cõfinia, acerrime vſq; ad noctem pugnauerunt, neutro inclinante victoria. per aliquot deinde dies neq; Sabinorum imperator e caſtris eduxit copias, neq; Romanorum rex: ſed motis retro caſtris, intacto hoſtico, domum vtriq; reuerſi ſunt, eo propoſito, vt ineunte vere vtriq; bellũ redintegrarent maioribus copiis, interim appararent neceſſaria. priores Sabini ſe mouerunt, cum non contemnendis Etruſcorum auxiliis, & caſtra poſuerunt prope Fidenas circa Anienis & Tiberis confluentes. ibi geminum excitarunt vallum, quorum alterum alteri & oppoſitũ erat, & contiguum. nam communi fluminum alueo, qui interfluebat, ſuperſtructus erat pons ligneus, ſcaphis & ratibus fultus; qui efficiebat vt cito ex altero in alterum transiri poſſet, & vnum idemque vallum eſſe videretur. quo cognito Tarquinius & ipſe legionib. eductis locũ caſtris cepit propter Anienẽ, paulum ſupra hoſtium caſtra, occupato colle quodam natura munitiſſimo. cumq; vtriq; eſſent pugnandi auidi, nullũ tamen in acie cõmiſſum eſt vel magnũ vel paruũ prœliũ. Tarquinius enim

Sabinos.

Sabinos ſtratagemate præuentos, vtriſque caſtris eorum ſublatis, graui clade attriuit: quod quidem cōmentum ita ſe habuit. ſcaphas fluuiales & rates aridis lignis ſarmentisq; refertas, ſulfure quoque ac pice additis, præparauit in altero amne, ad quem caſtra habebat: obſeruato deinde vēto ſecundo, circa quartam vigiliam igne in eam materiam immiſſo, ſcaphas & rates ſiuit deferri prono flumine. hę breui tempore per intermedium delapſæ ſpatium, hæſerunt in ponte, eumque pluribus locis incenderunt. Ibi Sabinis ad emicantē flammam concurrentibus, & modis omnibus reſtinguere conātibus, Tarquinius ſub diluculum cum inſtructo exercitu veniens, altera caſtra inuaſit, maxima ex parte deſerta a cuſtodiis, quæ ad incendium ſe proripuerant: & cum pauci reſiſterent, caſtris illis facili negotio potitur. Interea altera quoque Sabinorum caſtra trans amnem ſita, alia Romanorum manus aggreſſa occupat: quæ intempeſta nocte a Tarquinio præmiſſa, amnes iam vno fluentes alueo, ſcaphis & ratibus traiecerat, qua parte id Sabini non erant ſenſuri. hæc alteris Sabinorum caſtris appropinquarat, cum pontis incendium conſpiceretur: quod eis irruptionis datum erat ſignum. occupatis ergo caſtris, ſi qui Romanis obſiſterent, in conflictu ſunt occiſi: qui vero ſe in confluentes præcipitarunt, cum vortices ſuperare non poſſent, *ab aquis* ſunt abſorpti. bona pars, dum ponti ſuccurrit, abſumpta eſt incendio. Ita vtriſque caſtris potitus Tarquinius, reliquam prædam militibus diuidēdam conceſſit; captiuos tam Sabini quam Etruſci generis Romam abductos in arcta cuſtodia habuit; quorum magnus fuit numerus Hac clade fractos Sabinos facti cepit pœnitentia: miſſisque legatis inducias impetrauerūt in ſexennium. Etruſci iniquo animo ferentes ſe toties a Romanis victos, actum irritati quod Tarquinius captiuos legatis non reddiderat, ſed obſidum loco retinuerat, decreuerunt vt omnes Etruſci nominis populi Romanis communibus auſpiciis bellum inferrent: ac ſiqua ciuitas ſe huic expeditioni ſubduceret, ea e

Etruſcos.

Ταρκύνιος ἀξυνοίᾳ στρατηγικῇ πρώτα ζωτείλας τὰ τῶν Σαβίνων στρατόπεδα, καὶ τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν ἀμφοτέρας ἁρπάσας. ὃ δ' στρατήγημα τῶδε ἀνδρὸς τοιόνδε ἦν· σκάφας ποταμηγοὺς, καὶ σχεδίας ξύλων αὔων καὶ φρυγάνων γεμούσας, ἔπι τε θείῳ τε καὶ πίσσης παρασκευασάμενος ὅπῃ θατέρῳ τῷ ποταμῷ παρ' ὃν αὐτὸς ἐστρατοπεδεύκει, ἔπειτα φυλάξας αἴσιον ἄνεμον ἄνω, περὶ τὴν ἑωθινὴν φυλακὴν πῦρ ἐνῆκε τοῖς ὕλαις ἐκέλευσε, καὶ μεθεῖναι τὰς σκάφας καὶ τὰς σχεδίας φέρεσθαι κατὰ ῥοῦν. αἱ δὲ ἐν ὀλίγῳ πρόσω χρόνῳ διεξιοῦσαι τὸ μεταξὺ πόρου, ἐμπίπτουσι τῇ γεφύρᾳ, καὶ ἁπτόμεναι αὐλὶν πολλαχόθεν. τῶν δὲ Σαβίνων, ὡς εἶδον ἄφνω πολλὴν φλόγα φερομένην, συνδραμόντων ὅπῃ τὸ βοηθήσων, καὶ πρὸς μηχανωμένων ὅπως σβεσθήσεται τὸ πυρὸς ἦν, ἦκεν ὁ Ταρκύνιος πρὸς τὸν ὄρθρον ζευξάμενος 143
τὰ ἡμίονα τὸν Ῥωμαίων δύναμιν. καὶ προσβαλὼν θατέρῳ στρατοπέδῳ, τῷ μὴ πλείστων ὁπλιτικῶν τὰς φυλακὰς, διὰ τὸ ὅπῃ τὰ χαμόμενα ὁρμᾶν, ὀλίγων δὲ ἵππων πρὸς δηλητὴν βαπτομένων, ἐκράτησε αὐτοῦ χωρὶς δίκης πόνων. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο πρός τε καὶ τὸ ἕτερον τῶν Σαβίνων στράτευμα τὰ ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ χείμενον ἑτέρα δύναμις Ῥωμαίων ἐπελθοῦσα αἴρει, ἢ προσαπέσαλτο μὲν ὑπὸ Ταρκυνίῳ πρὸς τὸν ὕπνον, διῃλύθη δ' τὸ ὑπὸ τῶν δυοῖν ποταμοῖν ἐναγόμενον ἐν σκάφαις καὶ σχεδίαις, καθ' ὃ μέρος διαβεβήκεσαν ἔμελλε τοὺς Σαβίνους· πλησίον δ' τὸ ἑτέρας ἐγερθὲν παρεμβολῆς ἅμα τῷ θάσσασθαι τὸ γεφυρᾶν χαμόμενον· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῇ τὸ σύνθημα τῆς ἐφόδου. τῶν δ' ἐν τοῖς στρατοπέδοις καταληφθέντων οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μαχόμενοι κατέκοπησαν, οἱ δ' εἰς τὸ συμβολὴν τῶν ποταμῶν ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὑπὸ δυνηθέντες ὑπερενεχθῆναι τοὺς δίνας, κατεπόθησαν. ἐφθάρη δέ τις αὐτῶν μοῖρα οὐκ ὀλίγη καὶ ὑπὸ τὴν βοήθειαν τῆς γεφύρας ὑπὸ τοῦ πυρός. λαβὼν δὲ ὁ Ταρκύνιος ἀμφότερα τὰ στρατόπεδα, τὰ μὲν ἐν αὐλῖς καταληφθέντα χρήματα τοῖς στρατιώταις ἐπέδωκε διανεῖμασθαι, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους πολλοὺς ὄντας πρὸς Σαβίνων τε αὐτῶν καὶ Τυρρηνῶν, εἰς Ῥώμην ἀγαγὼν δεσμὸν πολλῆς εἶχε φυλακῆς. Σαβῖνοι μὲν οὖν ἐγνωσιμάχησαν ἀπὸ τοῦ τότε συμφορᾶς βιαθέντες, καὶ προσβολὰς ἀπειλοῦντες, δυοχὰς ἐποιήσαντο τὸν πολέμου, σπονδὰς ἐξαιτεῖς· Τυρρηνοὶ δ', ὀργῇ φερόμενοι ὅτι ἥττηνταί τε ὑπὸ Ῥωμαίων πολλάκις, καὶ ὅτι τοὺς αἰχμαλώτους αὐτοῦ ὁ Ταρκύνιος οὐκ ἀπέδιδοτο πρεσβευσαμένοις, ἀλλ' ἐν ὁμήρων καθεῖχε λόγῳ, ψήφισμα ποιοῦνται πάσας Τυρρηνῶν πόλεις κοινῇ τε καὶ Ῥωμαίων πόλεμον ἀνενέγκαι· τῶν δὲ μὴ μετεχουσῶν στρατιᾶς,

ἐκατὸν-

ἑκατονδον ἔτη. ταῦτ' ὀπικρώσαντες ἐξῆγον τὰς δυνάμεις· καὶ διαβαίντες τὸν Τίβεριν, ἀγχοῦ Φιδηνῶν ἵδρυνται τὰ ὅπλα. γνόμενοι δ' τῆς πόλεως ταύτης ἐκρατήσαν διὰ προδοσίας, σπασάντων τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ πολλὰ μὲν σώματα λαβόντες, πολλὴν δ' λείαν ἐκ τῆς Ῥωμαίων χώρας ἐλαύνοντες, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου, φρουρὰν ἐν τῇ Φιδηνῇ καταλιπόντες ἀποχρῶσαν. αὕτη γὰρ ἡ πόλις ὁρμητήριον αὐτοῖς ἐδόκει κρατίστην ἔσεσθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. Βασιλεὺς δ' Ταρκύνιος εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν Ῥωμαίους τε σύμπαντας καθοπλίσας, καὶ τῶνδε τῶν συμμάχων ὅσους ἐδύνατο πλείστους τῶνδε λαβών, ἐξῆγε, πρὶν ἐκείνους στρατιὰν ἐξ ἁπασῶν πόλεων ἐπ' αὐτὸν, ὡς πρότερον, ἐλθεῖν. καὶ διελὼν εἰς δύο μοίρας ἅπασαν τὴν δύναμιν, τὴν μὲν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν αὐτὸς ἡγεμόνευε, τὴν δὲ συμμαχικὴν, ἣν ἦν πλεῖστον μέρος ἐκ τῶν Λατίνων, Ἡγήσιον τὸν ἑαυτοῦ συγγενῆ στρατηγὸν ἀποδείξας, ἐπὶ τοὺς ἐν Φιδηνῇ πολεμίους ἐκέλευσε χωρεῖν. ἡ μὲν οὖν συμμαχικὴ πλησίον τῶν Φιδηνῶν ἐν ἀσφαλεῖ χωρίῳ τὴν μὲν χάρακα, ἀφ' οὗ καταφανὴς τοῖς πολεμίοις, ὀλίγῳ πινὶ ἐδείμαντο ἀπάτης ἕνεκα φαρίων. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει φρουροὶ βοήθειαν ἑτέραν τῶνδε Τυρρηνῶν κρύφα μεμψάμενοι, καὶ φυλάξαντες χωρὶς ὀπτήσιον, ἐξῆλθόν τε ἐκ τῆς πόλεως, τόν τε χάρακα τῶν πολεμίων ἔλαβον ἐξ ἐφόδου φαύλως φυλαττόμενον, καὶ τῶν ἐξιόντων ὅτι τὰς πρώτας πολὺ εἰργάσαντο φόνον. ἡ δὲ Ῥωμαίων δύναμις, ἧς Ταρκύνιος ἡγεῖτο, τὴν Διεντανῶν χεῖρα καὶ λεηλατοῦσα χώραν, καὶ πολλὰς ὠφελείας ἐξενεγκαμένη, συνῆθροισται ἐξ ἁπασῶν τῶν
144 Τυρρηνίδων πόλεων μεγάλης τοῖς Διεντανοῖς ὀπικουρίας, εἰς μάχην καταστᾶσα, νίκην δυαμφίβολον αἱρεῖ. καὶ μὴ τοῦτο διεξιοῦσα τὴν χώραν τῶν πολεμίων ἀδεῶς ἐπόρθει. γνομένη τε πολλῶν σωμάτων ἐκράτησε, πολλῶν δὲ χρημάτων, οἷα ἐξ εὐδαίμονος, τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους οἴκαδε ἀπῆλθε. Διεντανοὶ μὲν οὖν ἐξ ἐκείνης τῆς μάχης μεγάλως κακωθέντες, οὐκ ἔτι προῆκαν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀνειμένοις κειρομένην τὴν χώραν ὁρῶντες. Βασιλεὺς δὲ Ταρκύνιος τειχῶν εἰσβολὰς ζητήσαμενος, καὶ τειχῶν χρόνον ἀποστερήσας τοὺς Διεντανοὺς τῶν ἐκ τῆς σφετέρας γῆς ὀπικαρπιῶν, ὡς ἔρημον ἐποίησε τὴν πλείστην· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἔτι βλάπτειν εἶχεν, ὅτι τῷ Καιρητανῶν πόλιν ἦγε τῷ δυνάμιν, ἣ πρότερον μὲν Ἀγυλλα ἐκαλεῖτο, Πελασγῶν αὐτὴν καθοικησάντων, ὕστερον δὲ Τυρρηνοῖς ἐνομήθη Καίρητα μεταβαλοῦσα. δύναμιν δὲ ἰσχυρὰν, εἰ καί τις ἄλλη τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων, καὶ πολυανθρωπον. ἐξ ἧς στρατιὰ μεγάλη μαχεσομένη πρὸς τὴν χώραν ἐξῆλθε· καὶ πολλοὺς

fœdere excluderetur. Quo decreto confirmato eduxerunt copias, & traiecto Tiberi prope Fidenas castra posuerunt: ac diffidẽtibus Fidenatibus, oppido per proditionem potiti, cum multis captiuis & præda e Romano agro abacta, domum se receperunt, relicto Fidenis quantũ sat esset præsidio. hæc enim belli aduersus Romanos optima illis sedes fore videbatur. At rex Tarquinius armatis in sequẽtem annum legionariis omnibus, & sociorum quantis potuit auxiliis, ineunte vere in hostes mouit, priusquã illi ex omnibus coacti ciuitatibus, ipsum vt ante impeterent: diuisisque in duas partes vniuersis copiis, ipse Romanos ducebat; sociis, quorum maxima pars Latini erant, præfecit cognatum suum Egerium, iussum Fidenas petere. hic socialis exercitus quũ non lõge ab eo oppido castra loco parum tuto posuisset, propter contemptũ hostium, pene totus deletus est. qui enim in præsidio erant, clam accitis nouis ex Etruria auxiliis, obseruatoq; suo tẽpore, oppido egressi primo impetu ceperunt male custodita hostium castra; & eorũ qui prædatum exierant, passim palantiũ magnam edidere stragem. Romani vero Tarquinii ductu vastato & populato agro Veienti, magnis onusti prędis, postquam Veiis ab omnibus Etruscorum populis multum auxiliorum submissum est, commisso cum hostibus prœlio, indubitata potiuntur victoria. deinde opulentos Etruscorum agros impune populati, & ingenti præda potiti, cũ magno captiuorum numero, vergente iam æstate, domum redierunt. Veientes tanta clade accepta nõ audentes vrbem egredi, patiebantur in conspectu suo regionem deuastari: ac Tarquinius tribus irruptionib. effecit vt toto triennio nihil fructuum Veientes ex agris suis perciperent, desertis iam ex parte maxima. Quibus cum nullum damnũ dare posset amplius, ad Cære duxit exercitum; quæ olim, dum a Pelasgis teneretur, Agylla dicta est; post sub Etruscis Cæretis nomen accepit. vrbs erat viris & opib. florens, siqua alia Etrusci nominis: vnde magna multitudo procurrit ad arcendam ab agro vim hostium: multisq;

hostium occisis, sed plurib. suorum amissis, coacta est in vrbem refugere. Romani agro in potestatē suā redacto, multis dieb. ibi morati sunt propter vberem rerū copiam: & postquā abeundi tēpus visum est, cum præda quantam auehere poterant, domum sunt reuersi. Veienti bello defunctus ex animi sententia Tarquinius, cōtra hostem Fidenis hærētem eduxit copias, vt præsidium inde eiiceret, & de oppidi proditoribus sumeret supplicium. primo contra hostem in aciem pgressum pugnatū est acriter; secuta deinde æque acris oppugnatio mœnium. tandē vi captis Fidenis, præsidiarii in vincula cōiecti, cū ceteris Etruscis captiuis detenti sunt in custodia. E Fidenatib. qui defectionis auctores fuisse videbantur, pars cęsi virgis publice securi sunt percussi; pars missi in perpetuū exsiliū. quorū bona sortiti sunt Romani, quos rex ibi colonos aut præsidiarios reliquit. Vltimus cū Etruscis cōflictus in agro Sabino ad Eretū fuit. per Sabinos enim aduersus Romanos proficiscebantur Etrusci, quod eis quidam ibi *Romani nominis* hostes persuaserant, fore vt Sabini se expeditioni adderēt socios. nam exactum erat sexēnalium inducіarum tempus, & multi e Sabinis superiores clades resarcire cupiebant, cum satis magnus iuuentutis numerus per ciuitates succreuisset. nec tamē is conatus successum habuit. nam priusquam ab vlla ciuitate publica Etruscis auxilia mitterentur, superuenit Romanus exercitus: pauci tantum magna mercede conducti, in castra eorum voluntarii se contulerant. Ex hoc prœlio superiorum omnium quæ inter se commiserunt, lōge maximo, cum prœclaram victoriam Romani reportassent, res illorum admiranda ceperunt incrementa. quare a senatu populoq; decretum est vt triumphalis a rege pompa deduceretur. Etruscis contra collapsi sunt animi, quod, cum omnes ex omnibus oppidis in eam expeditionem emisissent copias, paucos e tanto numero receperāt incolumes. nā alii ceciderant in acie; alii, in inuiis locorū difficultatib. a victore deprehēsi, deditionē fecerāt. itaq; tāta sua clade *Romanā virtutem* experti populorū principes,

μὴν ἀφαφθείσας τ̃ πολεμίων, πολλῷ δ' ἔτι πλείους ἀποδυσᾶσα τ̃ σφετέρων, εἰς τὴν πόλιν κατέφυγε. τ̃ς δὲ χώρας αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι κρατοῦντες, ἄφθονα πάντα παρεχομένης, συχνὰς διέτριψαν ἡμέρας· καὶ ὅπῃ καιρὸς ἀπάρσεως ἦν, ἀγόντες ὅσας οἷοί τε ἦσαν ὠφελείας, ἀπῆσαν ἐπ' οἴκου. Ταρκύνιος δ' ἐπεὶ τὰ πρὸς ὀργὴν ἐχώρησεν αὐτῷ κατὰ νοῦν, ὅτι τὰς ἐν Φιδηναίᾳ πολεμίους δέδοικε τὴν στρατιάν, ἐκβοηθεῖ τε βουλόμενος τὴν ἐν αὐτῇ φρουρὰν, καὶ τὰς προδοσίας τοῖς Τυρρηνοῖς τὰ τείχη ἀμφρίσασθαι προθυμούμενος. ἐλθὼν μὲν οὖν καὶ εἰς προπαράταξιν μάχῃ Ῥωμαίοις πρὸς τὰς ἐξελθούσας ἐκ τ̃ πόλεως, καὶ ἐν ταῖς τειχομαχίαις ἀγῶνα καρτερόν. ἑάλω δ' οὖν ἡ πόλις κατὰ κράτος. καὶ οἱ μὲν φρουροὶ δεδεμένοι ἅμα τοῖς ἄλλοις τ̃ Τυρρηνῶν αἰχμαλώτοις ἦσαν ἐν φυλακῇ· Φιδηναίων δὲ οἱ δοκιμώτατοι αἴτιοι γενόμενοι τ̃ ἀποστάσεως, οἱ μὲν, ὑπὸ μαστίγων αἰκισθέντες, ἐν τῷ φανερῷ τὰς αὐχένας ἀπεκόπησαν· οἱ δ', φυγαῖς ἐζημιώθησαν ἀιδίαις. τὰς δὲ οὐσίας αὐτῶν ἔλαχον οἱ καταλιφθέντες Ῥωμαίων ἔποικοί τε τὴν φρουρὰν τ̃ πόλεως. τελευταῖα δ' ἡ Ῥωμαίων μάχη τὴν Τυρρηνῶν ἐλαύνει πόλεως Ἤρητον πλησίον ἐν τῇ Σαβίνων γῇ. δι' ἐκείνης γὰρ ἐποιήσαντο τ̃ ὅτι Ῥωμαίοις ἔλθωσιν οἱ Τυρρηνοὶ, πιεσθέντες ὑπὸ τ̃ ἐκεῖ δεισιδαιμόνων, ὡς συστραλέντων σφίσι τ̃ Σαβίνων. αἱ γὰρ ἑξαετεῖς ἀνοχαὶ τ̃ εἰρήνης πρὸς Ταρκύνιον ἀνοχαὶ διῳκήλυθεσαν ἤδη· καὶ πολλοῖς τ̃ Σαβίνων πόθος ἐνῆν ἐπανορθώσασθαι τὰς πρότερας ἥττας, ὑπολειφθείσης ἐν ταῖς πόλεσι νεότητος ἱκανῆς. οὐ μὴν ἐχώρησέ γε αὐτοῖς ἡ πεῖρα κατὰ νοῦν, δῆλον ὅτι φανείσης τ̃ Ῥωμαίων στρατιᾶς, οὐδὲ ἀξιώματος παρ' οὐδεμιᾶς τ̃ πόλεων κοινὴν ἀποστασίαν τοῖς Τυρρηνοῖς συμμαχίαν, ἀλλὰ ἐθελονταὶ τινες ἐπεκούρησαν αὐτοῖς ὀλίγοι μισθοῖς μεγάλοις ὑπαχθέντες. ἐκ ταύτης δ' μάχης μεγίστης τ̃ πρότερον γενομένης, ὅσας πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμησαν, τὰ μὲν Ῥωμαίων πρόγραμματα θαυμασθῆναι ὅσον ὅπόσον ἔλαβε, νίκαις ἀξιονικοτάτων καλλίστην, καὶ βασιλεῖ Ταρκυνίῳ τὴν ἐπιφανεστάτην πομπὴν καταγαγεῖν τε βουλὴν καὶ δῆμος ἐψηφίσατο· τὰ δὲ τ̃ Τυρρηνῶν ἔπεσε φρονήματα, πάσας μὲν ἐξαποσταλέντων εἰς τ̃ ἀγῶνα τὰς ἐξ ἑκάστης πόλεως δυνάμεις, ὀλίγους δέ τινας τοὺς διασωθέντας ἐκ πολλῶν ὑπὸ δεκαμύνων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ προπαράξει μαχόμενοι καλεκόπησαν, οἱ δ' ἐν τῇ ἔφοδῳ δυσχωρίας ἐκπρήσαντες ἀνεξόδοις, παρέδοσαν τοῖς κεκρατηκόσιν ἑαυτούς. διαύτης μὴν τοι συμφορᾶς πιεσθέντες οἱ δυνατώτατοι τ̃ ἐν ταῖς πόλεσιν,

ἔργον

145 ἔργον ἐποίησαν ἀνδρῶν φρονίμων. ἑτέραν γὰρ στρατιὰν ἐξαγαγόντος ἐπ' αὐτοὺς βασιλέως Ταρκυνίου, συναθροίσαντες εἰς μίαν ἀγορὰν, περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου διαλέξασθαι πρὸς αὐτὸν ἐψηφίσαντο· καὶ πέμπουσι τοὺς πρεσβυτάτους ἀνδρας καὶ δοκιμωτάτους ἐξ ἑκάστης πόλεως, αὐτοκράτορας ἀποδείξαντες περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογιῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας αὐτῶν πολλὰ διαλεχθέντων ἐπαγωγὰ πρὸς ὑπείκειαν καὶ μεριότητα, καὶ τῆς συγγενείας ἧς εἶχε πρὸς τὸ ἔθνος ὑπομιμνησκόντων, ἓν τοῦτο μόνον ἔφη βούλεσθαι παρ' αὐτῶν μα- 10 θεῖν, πότερον ἔτι διαφέρουσι περὶ τοῦ ἴσου, καὶ ὑπὸ ῥητοῖς εἰσι ταῖς περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογίαις πάρεσι ποιησόμενοι, ἢ συγγινώσκουσιν ἑαυτοῖς κεκρατημένοις, καὶ ταῖς πόλεσι ὑπείκουσιν αὐτοῦ. ἀποκριναμένων δ' αὐτῶν ὅτι καὶ ταῖς πόλεσι ὑπείκουσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰρήνην ἀσπάζονται ἐφ' οἷς δὴ πολεμίοις αὐτῆς τύχωσι, περιχαρὴς " ὑπὸ τούτοις γεγόμενος, Ἀκούσατε νῦν, ἔφησεν, ἐφ' οἷς " δὴ πολεμίοις καταλύσομαι τὸν πόλεμον, καὶ ἵνας ὑ- " μῖν δίδωμι χάριτας· ἐγὼ Τυρρηνῶν ὕπο ἀποκτεῖναί " μοι θυμός εἰμι, οὔτε φυγάδα ποιῆσαι τὸν πατρί- 20 " δος, οὔτε ἀφαιρέσασθαι τῶν ὑπαρχόντων ζημιῶσαι· ταῖς τε " πόλεσι ἀφίημι πάσαις ἀφορολογήτους καὶ ἀφορολογήτους " καὶ αὐτονόμους, πολιτείας τε κόσμον ἑκάστῃ φυλάττειν " συγχωρῶ τὸν ἀρχαῖον. δίδοτε οὖν ὑμῖν ἐν οἴκῳ δεῖν " αὖθ' ὧν δίδωμι πρότερον ὑπαρξαι μοι παρ' ὑμῶν, τὴν " ἡγεμονίαν τῶν πόλεων, ἧς κύριος μὴν ἔσομαι καὶ μὴ βε- " βαιωθῶν ὑμῶν, ἕως δὴ κρατῶ τοῖς ὅπλοις· παρ' ἑκόν- " των δὲ μᾶλλον ἢ παρ' ἀκόντων τυχεῖν αὐτῆς βούλομαι. " ταῦτ' ἐπαγγείλατε τοῖς πολίταις, ἐγὼ δὲ ὑμῖν ἐκεχειρίαν, " ἕως δὴ ἀφίκησθε, παρέξω ὑπισχνοῦμαι. ταῦτας λα- 30 βόντες οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις ὤχοντο, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρῆσαν λόγοις αὐτοῦ μόνον φέροντες φιλοῖς, ἀλλὰ καὶ σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, οἷς ἐκόσμουν αὐτοὶ τοὺς σφετέρους βασιλέας, κομίζοντες, στέφανόν τε χρύσεον καὶ θρόνον ἐλεφάντινον, καὶ σκῆπτρον ἀετὸν ἔχον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς, χιτῶνά τε πορφυροῦν χρυσόσημον, καὶ περιβόλαιον πορφυροῦν ποικίλον, οἷα Λυδῶν τε καὶ Περσῶν ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς, πλὴν ὅτι τετράγωνόν γε τοῦ σχήματος, καθάπερ ἐκεῖνα ἐῶ, ἀλλ' ἡμικύκλιον. τὸ δὲ τοιοῦτον τῶν ἀμφιασμάτων Ῥωμαῖοι μὲν τόγας, Ἕλ- 40 ληνες δὲ τήβεννον καλοῦσιν, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μαθόντες· Ἑλληνικὸν γὰρ οὐ φαίνεταί μοι τοὔνομα εἶναι). ὡς δὲ πένητες ἴσους, καὶ τοὺς δώδεκα πελέκεις ἐνέμειναν αὐτοῖς, λαβόντες δὲ ἑκάστης πόλεως ἕνα. Τυρρηνὸν γὰρ ἔθος ἐδόκει, ἑκάστου τῶν κατὰ πόλιν βασιλέων ἕνα προηγεῖσθαι ῥαβδοφόρον, ἅμα τῇ δέσμῃ τῶν ῥάβδων πέλεκυν φέροντα· εἰ δὲ κοινὴ γένοιτο τῶν δώδεκα πόλεων στρατιά,

fecerunt quod viros prudentes decuit. cum enim nouas copias in eos eduxisset Tarquinius, in communi gentis concilio decreuerunt de pace cum eo agere: ac *mox* e singulis ciuitatibus viros ætate & honore præcellentes cum libera cõditionum potestate legatos mittunt. Hi cum multis regem hortarentur ad clemẽtiam & moderationem, memorantes etiam cognationẽ quæ ei cum sua gente intercederet, ait se vnum hoc ex ipsis scisciatari: vtrum adhuc de æqualitate secum disceptent, & ad pacem certis conditionib. faciendam venerint; an se victos agnoscant, & vrbes suæ potestati permittãt. Quibus respondentibus, se & ciuitates suas in ipsius potestatẽ permittere, & pacem accipere quibuscũq; cõditionibus, lætitia perfusus; Audite nũc, inquit, cõditiones, & quam vobis *pro ista vestra voluntate* repono gratiã. Ego neminẽ Etruscũ occidere cupio, aut exsilio bonisve mulctare: ciuitates ipsas sine præsidiis, sine exactionibus, permitto suis legib. viuere, singulasq; pristinã reip. formã retinere sino. Pro his omnibus quæ vobis cõceduntur, vnum mihi a vobis deberi cẽseo, vt me vestrarum ciuitatũ principem agnoscatis; quod etiã nolentib. vobis futurus sum, quãdiu ero armis superior: malo tamẽ id a volentibus quã ab inuitis consequi. hęc referte vestris ciuitatibus: ego interim dũ *huc* reuertimini, vobis inducias polliceor. Cũ hoc responso legati dimissi post paucos dies redeunt, nõ nuda verba tantũ afferẽtes, sed & principatus insignia quib. suos reges ornare cõsueuerant, coronã auream, & sellã eburneã, sceptrumq; in summitate habẽs aquilam, & purpuream tunicã auro dictinctã, purpureumq; amiculũ varium, qualia Lydorũ atq; Persarum reges gestarunt; nisi quod nõ quadrata, vt illa; sed figura erat semicirculi. hoc vestimenti genus Romani togã, Græci τήβεννον appellant, nescio vnde sumpto vocabulo. nõ enim videtur Græcæ originis. Sũt qui prodant allatas ei etiam XII secures, singulas a singulis populis missas. Etruscorum enim mos fuisse videtur, quamq; ciuitatem suo regi lictorẽ vnum addere, qui cũ virgarũ fasce securim illi præferret: quoties vero cõmunis XII populorũ esset expeditio,

xii secures ei traderentur, cuius esset imperium in exercitum. non tamen omnes scriptores his assentiuntur; quandoquidem *nonnulli* aiūt ante Tarquinii regnum duodecim secures regibus præferri solitas: fuisseque hoc institutum Romuli mox ex quo principatū adeptus sit. Nihil tamen vetat Etruscorum id esse inuentum, primumque ab illis mutuatum Romulum: attamen Tarquinio quoque inter cetera insignia regia allatas etiam secures xii; quemadmodum & nūc Romani sceptra & diademata dono mittunt regibus, quando eis confirmant potestatem regiam; quibus vtuntur etiamsi ab illis non accipiant. Hos honores nō statim admisit Tarquinius, si plerisque scriptoribus Romanis credimus: sed cum ad S. P. Q. R. retulisset iuberēt ne vt ista sumeret, volentibus & consentientibus omnibus, tum demum illis vsus est: totoq; deinceps vitæ tempore amictus toga picta purpurea, gestabat coronam auream, & cum sceptro eburneo sella *item* sedebat eburnea, duodecim lictoribus cum securib. & virgis iura reddenti astantibus, & per vias eum præcedentibus. Idem ornatus mansit & ipsius successoribus, & post pulsos reges annuis consulibus, excepta corona togaque picta: nam hæc sola eis adempta sunt, quod inuidiosa viderētur & *libertati* grauia. attamen si quando victoria e bello reportata triumphus eis a senatu decernitur, tūc & aurea gestant ornamēta, & picta amiciuntur purpura. Bellū ergo quod Tarquinio cū Etruscis fuit nouennale, hūc habuit exitū. Sabini soli supererāt qui cum Romanis de principatu contenderent, viri pugnaces, regionē colentes amplam & fertilem, nec longe a Roma dissitam. hos etiā subigere maximopere cupiēs Tarquinius, bellū eis indixit, incusans quod deposcenti sibi ad supplicium noluissent dedere *suos populares* qui Etruscos *ad bellum exciuerant*, polliciti si cum exercitu in regionē venirēt, se patrias suas in eius belli societatē pertracturos, & in Romanos cōcitaturos. Gratū id fuit Sabinis, iniquū existimantib. si *tot* præpotentes ciues sibi adimerētur: & nō exspectato Romanorū aduentu, ipsi in illorū agrum cum exercitu irruperunt. quos vbi

Sabinos iterum.

τὰς δώδεκα πελέκεις ἐνὶ τῷ παραδίδοσθαι τῷ λαβόντι τὴν αὐτοκράτορα ἀρχήν. ὁ μὲν ἅπαντες γε συμφέρονται τοῖς τῶνδε λέγουσιν, ἀλλὰ παλαίτερον ἔτι τῆς Ταρκυνίου βασιλείας πελέκεις δώδεκα τοὺς τῶν βασιλέων φέρεσθαί φασι· καθαρθῆναι δὲ τὸ ἔθος τοῦτο Ῥωμύλον λύθεις ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχήν. οὐθὲν ὃ κωλύει τὸ μὲν ἄρημα Τυρρηνῶν εἶναι, χρήσασθαι δ' αὐτῷ πρῶτον Ῥωμύλον παρ' ἐκείνων λαβόντα, κομισθῆναι δὲ καὶ Ταρκύνιον σὺν τοῖς ἄλλοις κόσμοις βασιλικοῖς καὶ τοὺς δώδεκα πελέκεις, ὥσπερ γε καὶ νῦν Ῥωμαῖοι τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ διαδήματα δωρησῶνται τοῖς βασιλεῦσι, βεβαιοῦντες αὐτοῖς τὰς ὑποσχέσεις· ἐπεὶ καὶ μὴ λαβόντες παρ' ἐκείνων, ἔχουσιν αὐτά. ταύτας μὲν τιμὰς ὁ Ταρκύνιος οὐκ αὐθις ἐχρήσατο λαβών, ὡς οἱ πλῆσοι χράφουσι τῶν Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων· ἀλλ' ἀποδοὺς τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τὴν διάγνωσιν, εἰ λυπηρὸν αὐτῷ, ὅπερ πᾶσι βουλομένοις ἦν, τότε προσεδέξατο, καὶ πρῶτα τὴν ἐξ ἐκείνης χρόνον ἕως εἰς ὃ χρεὼν μετέσχη, φαινόν τε χρύσεον ἐφόρει καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα ποικίλην ἀμπεῖχετο, καὶ σκῆπτρον ἐλεφάντινον ἔχων ὅπου θοίνην ἐκαθέζετο ἐλεφαντίνην, καὶ οἱ δώδεκα ῥαβδοῦχοι τοὺς πελέκεις φερόντες ἅμα τοῖς ῥάβδοις δικάζοντί τε αὐτῷ παρίσαντο, καὶ πορφυρίδα περιῆρῶντο. οὗτος ὁ κόσμος καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν ἔσχοις παρέμεινε, καὶ μέχρι τῆς καταλύσεως τῶν βασιλέων τοῖς κατ' ἐναυτὸν ὑπάτοις, ἔξω τοῦ φαινοῦ καὶ τῆς ποικίλης ἐσθῆτος· ταῦτα δ' αὐτῶν ἀφῃρέθη μόνα, φορικὰ δόξαντα εἶναι καὶ ὑπερφρονα. πλὴν ὅταν ὁ κατὰ πολέμου νίκην καταγόντες, θριάμβου τῆς βουλῆς ἀξιωθῶσι, τότε καὶ χρυσοφοροῦσι, καὶ ποικίλοις ἀλουργίσιν ἀμφιέννυνται. ὁ μὲν οὖν πρὸς Τυρρηνοὺς συσὰς Ταρκυνίῳ πόλεμος ἔτη καταβὰν ἐννέα, τοιαύτην ἔσχε συντέλειαν. ἑνὸς δὲ καταλειφθέντος τοῦ Σαβίνων ἔθνους ἀνυπάλουν Ῥωμαίοις τὸ τῆς ἀρχῆς, ἄνδρας τε μαχητὰς ἔχοντος καὶ χώραν νεμομένου πολλὴν καὶ ἀγαθήν, καὶ τῆς Ῥώμης οὐ πρόσω κειμένου, πολλὴν ἔσχεν ὁ Ταρκύνιος προθυμίαν καὶ τότους ὑπαγαγέσθαι, καὶ προσῆκεν αὐτοῖς τὸν πόλεμον, ἐξαλλάξειν τε πόλεσιν ὅτι τοὺς ὑποφορμίους Τυρρηνοῖς, ἐὰν ἀφίκωνται στρατὸν ἄγοντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἐκείνοις μὲν φίλας, Ῥωμαίοις δ' ἐχθρὰς ποιήσειν τὰς ἰδίας πατρίδας, ἀπαγορεύοντος οὐκ ἐβούλοντο σκοπεῖν. οἱ δὲ ἀσμενοί τε ὑποδέχονται τὸν πόλεμον, οὐκ ἀξιοῦντες τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἀστῶν ἀφαιρεθῆναι· καὶ πρὶν ἀφικέσθαι Ῥωμαίων δυνάμιν ὅτι σφᾶς, αὐτοὶ στρατὸν ἐξάγουσιν ὅτι τῶν ἐκείνων. βασιλεὺς δὲ

Ταρκύ-

Ταρκύνιος ὡς ἤκουσε Δαβεβηκότας τὸς Σαβίνους Ἀνίητα ποταμὸν, καὶ λεηλατοῦντα ὑπ' αὐτῶν τὰ πρὸ τῆς παρεμβολῆς ἅπαντα, ἀναλαβὼν τὴν δυνατωτάτην Ῥωμαίων νεότητα, ὡς εἶχε τάχους ἐξῆλθε· καὶ τοὺς διεσπαρμένους ἐπὶ τὰς προνομὰς ἀποκλείσας πολλοὺς αὐτῶν, καὶ τῆς λείας ὅσην ἦγεν ἀφελόμενος, ἐπὶς τὴν ἐκείνων παρεμβολὴν ἦλθε τῷ ζεύγματι· καὶ ὀλίγας μὲν ἡμέρας, ἕως ἥκοντες οἱ λοιποὶ δυνάμεις ἐκ τῆς πόλεως πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ αἱ προσθῆκαι τῶν συμμάχων ἐπιτηδείαν σωμάτων ἐγένοντο, κατέβαινεν εἰς τὸ πεδίον ὡς μαχησόμενος. ἰδόντες δὲ τοὺς Ῥωμαίους οἱ Σαβῖνοι προθύμως ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωροῦντας, ἐξῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς δυνάμεις, οὔτε πλήθει ἡττόμενοι τῶν πολεμίων, οὔτε ἀρετῇ. καὶ συμπεσόντες ἐμάχοντο πᾶσαν ἐπιδεικνύμενοι τόλμαν, ἕως ἦν αὐτοῖς μόνος εἰς ὁ πρὸς τοὺς ἀντιπεπταγμένους ἀγών. ἔπειτα μαθόντες ἐπιόντα σφίσι κατὰ νώτου στρατὸν πολεμίων ἕτερον ἐν τάξει καὶ κόσμῳ χωροῦντα, καταλιπόντες τὰ σημεῖα φέρονται εἰς φυγήν. ἦσαν δὲ Ῥωμαίων ἄνδρες ἐπίλεκτοι πεζοί τε καὶ ἱππεῖς οἱ κατόπιν ἐπιφανέντες τοῖς Σαβίνοις, οὓς ὁ Ταρκύνιος ἐπιτηδείοις χωρίοις ἐλόχησε διὰ νυκτός. τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας οἱ Σαβῖνοι δείσαντες ἐκ τῆς ἀδοκήτου σφίσιν ἐπιφυομένους, οὐδὲν ἔτι γενναῖον ἔργον ἀπεδείξαντο, ἀλλ' ὡς καταστρατηγημένοι ὑπὸ τῶν ἐναντίων, καὶ συμφορᾷ πεπληγότες ἀμάχῳ, σώζειν ἑαυτοὺς ᾔεσαν κατ' ἄλλας ὁδοὺς ἐπειρῶντο· καὶ ἐν τούτῳ μάλιστα πολὺς αὐτῶν φόνος διεκρινόμενον ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἵππου, καὶ πανταχόθεν ἀποκλειομένων· ὥστε ὀλίγους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν φυγῇ κομιδῇ τοὺς Δαβενθέντας εἰς τὰς ἔγγιστα πόλεις, ὃ δὴ πλεῖστον μέρος, ὅσον μὴ ἐν τῷ μάχῃ ἔπεσεν, ὑπολειπόμενον τοῖς Ῥωμαίοις γενέσθαι. οἱ δὲ καταλειφθέντες [ἐν τῷ χάρακι] τὴν ἔφοδον ἀποκρουσάμενοι τῶν ἐπιόντων σφίσιν ἐθαρρήσαν, οὐδὲ εἰς πεῖραν ἦλθον μάχης, ἀλλ' ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς παρ' ἐλπίδα χαρᾶς, παρέδοσαν ἀμαχητὶ σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ ἔρυμα. αἱ μὲν δὴ τῶν Σαβίνων πόλεις ὡς καταστρατηγηθεῖσαι, καὶ οὐκ ἀρετῇ τὴν νίκην ἀφηρημέναι τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ δόλῳ, μείζονας αὖθις ἀποστέλλειν δυνάμεις παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγὸν ἐμπειρότατον. ὁ δὲ Ταρκύνιος μαθὼν τὴν διάνοιαν αὐτῶν σπεύδει τὴν στρατιὰν ἀγαγεῖν πρὸς τάχους, καὶ πρὶν ἐκείνους ἅπαντας δὴ συλλεγῆναι, φθάσαι διαβὰς τὸν Ἀνίητα ποταμόν. ταῦτα μαθὼν ὁ τῶν Σαβίνων στρατηγὸς, ἐξῆγε μὲν ὡς εἶχε τάχους τὴν νεωστὶ δυνάμιν συνηγμένην ἐνδυόντων, καὶ στρατοπεδεύειν πλησίον τῶν Ῥωμαίων, ὅπου λόφος ὑψηλὸς καὶ ἀπότομος· μάχης δ' ἄρχειν οὐκ ἐδοκίμαζεν ἕως αἱ λοιπαὶ τῶν Σαβίνων δυνάμεις συνέλθωσιν,

Tarquinius cognouit superato Aniene populari vicina castris omnia, assumptis Romanæ iuuentutis expeditissimis, quantum potuit properauit, vt palantes prædatores opprimeret. cædisque plurimis & recepta omni præda, prope hostem castra posuit. ibi paucis aliquot diebus exspectato reliquarum ex vrbe copiarum & a sociis auxiliorum aduētu, postquam his auctus est, in campum progressus pugnandi fecit copiam. Sabini vt viderunt Romanos alacriter ad certamen prodire, & ipsi copias eduxerunt, nec numero cedentes hostibus, nec virtute: & congressi, varia virtutis edidere specimina, tantisper dum res erat cum solis a fronte oppositis. deinde vt animaduerterūt aliam hostium manum a tergo in se decenti ordine tendere, delectis signis in fugam versi sunt. Tarquinius enim noctu delectos e Romanis equites simul & pedites opportunis locis in insidiis collocauerat, qui tum a tergo in Sabinos coorti sunt: ad quorum nec opinatum conspectum attoniti Sabini, nihil amplius fecerunt fortiter, sed velut arte ab hostibus superati, & ineluctabili clade icti, alii alia via salutem quæsiuerunt. tum vero ingens eorum strages est edita, persequente equite Romano, & obstante vndique; ita vt admodum pauci euaserint in propinqua oppida, & maior pars eorum qui non occubuerant in acie, in Romanorum manus venerit. nam qui [in vallo] erant reliqui, irruentium in se hostium impetum propulsare, aut pugnam experiri non sunt ausi; sed insperato euentu perculsi, sine pugna & se & munitionem dediderunt. Sabinæ ergo ciuitates hoc stratagemate superatæ, dolo sibi, non virtute victoriam ademptā censentes, maiorē rursus parabāt exercitū sub imperatore *veterano & artiū belli* peritissimo. Quorū volūtate cognita rex celeriter comparatis & in vnū collectis copiis, priusquam illi cōuenirent vniuersi, Anienē transiit. Id vbi Sabinorum imperator audiit, cum iis qui ex recenti delectu ad manum erant profectus, castra non longe a Romanis metatus est in excelso quodā & prærupto tumulo: & abstinendum a prœlio ratus donec ad se venirent ceteræ Sabinorum copiæ,

tantum emissis subinde equitibus, & insidiis per siluas & nemora dispositis defendebat agrum a prædatorum excursionibus. dumq; ita bellũ a Sabino ducitur, crebro cõfertæ manus, procursantibus paucis velitib. simul & equitibus; at totis viribus pugnatum est nunquam. tandem Tarquinius morarum ac iræ impatiens, oppugnanda hostium castra ratus, aliquoties in ea fecit impetum: deinde sentiens se nihil vi proficere, quod locus munitior esset quam vt expugnari posset facile, decreuit hostes inopia commeatus debellare. itaque custodiis per omnes vias eo ferentes dispositis, prohibens ne pabulum equis, sibique ligna & alia vitæ subsidia ex agro congererent, *breui* ad tantam rerum omnium redegit inopiã, vt coacti fuerint obseruata nocte imbribus & pcellis turbida, turpiter castra deserere, relictis *per trepidationem* iumẽtis & tentoriis, simulque sauciis, & omni apparatu bellico. Postero die Romani discessu eorũ cognito, sine pugna castris potiti, direptis tentoriis, iumentis, & pecuniis; captiuisq; abductis, in vrbem se receperũt. Id bellum quinque annos continuos durauit: in quo agri vtrinque vastati sunt mutuis excursionibus, & multa identidem commissa maiora minoraq; prœlia, in quibus Sabini rarius, Romani sæpius prospera fortuna sunt vsi: sed vltimum prœlium supremã bello manum imposuit. Sabini enim nõ vt ante per vices, verum vniuersi quãtum militaris ætatis fuit, in expeditionem sunt profecti: Romanæ quoque legiones omnes, accitis etiam Latinorum, Etruscorum, aliorumque sociorum auxiliis, obuiam iuerunt hostibus. Sabinus imperator in bina castra partitus est suas copias; Romanus rex tres exercitus in ternis castris habuit, non longe a se inuicem dissitis. ipse Romanis legionibus præerat, Aruntem fratris filiũ præfecit Etruscis auxiliis: Latinis & ceteris sociis præposuit virum bellica fortitudine ac debita reb. prudentia satis instructũ, sed peregrinum, necdum ciuitate donatũ, appellatiuo nomine Seruiũ, gentilitio Tulliũ: cui Romani post obitum Tarquinii, nulla superstite ple masculæ, regnũ detulerunt, admirati virtutẽ hominis tũ belli tũ reip. negotiis ad-

ἀλλ' ὅπῃ τὰς τοξευομένους τ χώραν ἐκπέμπων ἀεί τινας τ ἱππέων, καὶ λόχοις ἐξικνήζων ὕλας ἢ νάπας, εἴρξε τὰς Ῥωμαίους τ ὅπῃ τ χώρου ἔξόδων. τ τον ὃ τ τόπον αὐτὸ χαρωμένου τῷ πολέμῳ, πολλαὶ μὲν συμπλοκαὶ καὶ κατ' ὀλίγους φιλῶν τε καὶ ἱππέων ἐγίνοντο, μάχη δ' ὁλοχερὴς ἀπάντων οὐδεμία. ἐλκομένου δ' τὸ χρόνου δι' ὀργῆς φέρων τ ἀκριβιῶ ὁ Ταρκύνιος, ὅπῃ τ παρεμβολιῶ τ πολεμίων τὰς δυνάμεις ἔκρινεν ἄγειν, καὶ πολλὰς ἐποιήσατο προσβολάς. ἐπειτα μαθὼν ὡς βιαίῳ τόπῳ ὁ ῥᾳδίαν ἕξει αὐτὸν δηῶναι δι' ἰσχυρότητα, τῇ ἀσθμίᾳ τ ὀπιτηδείων πολεμεῖν τὰς ἐν αὐτῇ διέγνω. καὶ ᾠδὲ πάσας τὰς φερούσας ἐπ' αὐτὸν ὁδοὺς φρουρὰς καταστησάμενος, ξυλίζεσθαί τε αὐτοὺς καὶ χιλὸν ἵπποις σιτάγειν καὶ πολλὰ ὀπιτήδεια λαμβάνειν ἐκ τ χώρας αὐτῶν οὐκ ἐῶν, εἰς πολλὰ καλέσησιν ἀπόρων ἀποείδων. ὥστ' ἰωλαγκάθης φυλάξαντες νύκτα χειμέριον ὕδασι καὶ πνεύμασι, φυγεῖν αἰσχρῶς ἐκ τ χάρακος, καταλιπόντες αὐτῷ πάντα ἰσοζύγια καὶ τὰς σκηνὰς, καὶ τὰς βαυμαλίας, καὶ τἄλλα εἰς τ πόλεμον παρασκευὴν πᾶσαν. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἄπαρσιν αὐτῶν, καὶ γνόμενοι τ χάρακος ἀμαχητὶ κύριοι, σκηνὰς μὲν καὶ ἰσοζύγια καὶ χρήματα διήρπασαν, τὰς δ' αἰχμαλώτους ἄγοντες εἰς τὴν Ῥώμην ἀνέστρεψαν. οὕτ' ὁ πόλεμος ἔτη πέντε διέμεινε συνεχῶς πολεμούμενος, ἐν ᾧ χρόνῳ ἀμφότεροι τ ἀλλήλων πορθοῦντες, καὶ μάχας πολλὰς ἐλάττους τε καὶ μείζους μαχόμενοι διετέλεσ', ὀλίγα μέν τινα καὶ τ Σαβίνων διὰ τυχοντων ἐν τοῖς ἀγῶσι, τὰ δ' πλείω Ῥωμαίων. ἐν δ' τῇ τελευταίᾳ μάχῃ τέλος ἔλαβεν ὁλοχερές. Σαβῖνοι γὰρ οὐχ ὡς πρόσθεν ἐκ δεξιοχῆς, ἀλλ' ἅμα πάντες οἱ στρατόπεδον ἔχοντες ἡλικίαν, ἐξῆλθον ὅπῃ τ πόλεμον. Ῥωμαῖοί τε σύμπαντες τάς Λατίνων καὶ Τυρρηνῶν καὶ τ ἄλλων συμμάχων δυνάμεις προσλαβόντες, ἐχώρουν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ τ Σαβίνων στρατηγὸς μερίσας τὰς δυνάμεις, δύο ποιήσας στρατόπεδα· ὁ δ' τ Ῥωμαίων βασιλεὺς τεία ποιήσας τάγματα, καὶ ἧς παρεμβολὰς ἀπὸ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἦσαν, αὐτὸς μὲν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεῖτο δυνάμεως. Ἀρούλαν δ' τ ἀδελφιδοῦν τ Τυρρηνικῆς συμμαχίας ἀπέδειξε στρατηγόν. Λατίνων δὲ καὶ τ ἄλλων συμμάχων ἔταξεν ἕξιν ἄνδρα γυναῖον μὲν τὰ πολέμια, καὶ φρονεῖν τὰ δέοντα ἰσχυώτατον, ξένον δ' καὶ ἄπολιν. Σερβίου αὐτῷ προσηγορικὸν ὄνομα ἦν, Τύλλιος δ' ὃ συγγενικόν· ᾧ Ῥωμαῖοι μετ' τ Ταρκυνίου τελευτὴν βασιλεύειν τ πόλεως ἐπέτρεψαν, οὐκ ὄντος Ταρκυνίῳ υἱέως ἄρρενος, ἀγάμενοι τ ἀνδρὸς τ περὶ τὰ πολέμια καὶ τ περὶ τὰ πολιτικὰ

148 λικὰ ἀρείης. ἦμος ὃ δ' ἀνδρὸς τ' ἔδε κὴ ἔφας κὴ τύχας, κὴ τ' ἐκ τ' θείε ἠμοιβύλω τῶι αὐτ' ὀπιφάναν, ὅτ' ἐμ κ τ' τῶτο ἠώμαι ὃ μέρος δ' λόγου, διηγήσομαι. τότε δ' οὖν ὅπ' παρεσκύασο ἀμφοτέρων τὰ τοῖς τ' ἀγῶνα ὀπιτήδεια, στωμὲς εἰς μάχην· εἶχον μὲν δ' μὲν δεξιόνυμον μέρος οἱ Ῥωμαῖοι, δ' ὃ δεξιὸν οἱ Τυρρηνοί, κ τ' μέσην τ' φάλαγγα Λατῖνοι ἐπάρθησαν. ἠμοιβύδ' ὃ ἀγῶνος καρτερῶ δι' ὅλης ἡμέρας, ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι κ τ' πολύ· καὶ πολλοὶς μὲν ἀποκλείναντες ἐν τῇ μάχῃ τ' πολεμίων ἠμοιβύους ἄνδρας ἀγαθοὺς, πολλῷ δ' ἔτι πλείους αἰχμαλώτους λαβόντες ἐν τῇ φυγῇ, τ' δ' παρεμβολῶν ἀμφοτέρας ἑκρατεῖς ἠμένοι, κ χρημ' μέγιστ' ἐκδυόμενοι πλῆτον, ἀδεῶς ἤδη τ' ὑπαίθρε πάσης ἐκράτουν· ἰὼ πυρὶ κ σιδήρῳ κ πᾶσι λωβησάμενοι κακοῖς, ὅπ' δ' θέρος ἐτελεύτα, λύσαντες τὰς παρεμβολὰς ἀπῆσαν ἐπ' οἴκου. κ ὁ βασιλεὺς Ταρκύνιος τέτον ὅτι τ' ἰδίας ἀρχῆς τ' ἐκ τ' μάχης κατήγαγε θρίαμβον. ᾧ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ ἐκδεκαζομένε πάλιν στρατὸν τῶ βασιλέως ὅτι τὰς πόλις τ' Σαβίνων ἐξάγειν, κ πολιορκίας αὐτὰς ποησάμενος, ἀγνῶτος, ἠναγκάσθη ὅτι βέλτιον κ νεανικὸν ἐβεμιὰς ἐλέσθαι, κοινῇ δὲ γνώμῃ χρησάμενοι, πρὶν εἰς κίνδυνον ἐλθεῖν ἀνδραποδισμῶ κ καταστροφῆς, κατὰ λύσαντες τ' πόλεμον ἔγνωσαν. κ παρῆσαν ἐξ ἑκάστης πόλεως οἱ κράτιστοι τῶν Σαβίνων ποὸς βασιλέα Ταρκύνιον ἐξελυθότα μ' πάσης ἤδη δυνάμεως, δεδιδότες αὐτῷ τὰ τείχη, καὶ δεόμενοι μεσίας ποιήσασθαι συμβάσεως. ὁ δ' ἀσπασῶς δεξάμενος τ' δεῦρο κινδυνώδη κατέλυσε τὸ ἔθνος, ἀνδρὰς τε ποιήσας ποὸς αὐτοὺς κατ' εἰρήνης τε κ φιλίας, ὅπ' τ' αὐταῖς ὁμολογίαις αἷς Τυρρηνοὶ πρόλεγον ὑπηγάγετο, κ τὰς αἰχμαλώτους ἀπέδωκεν αὐτοῖς ἄνευ λύτρων. αὗται πολεμικαὶ μὲν ἀξίαι βασιλέως Ταρκυνίε μνημονεύονται. εἰρηνικαὶ δ' κ πολιτικαὶ δ' ἰδιάδε τινες. ὧνδε γὰρ αὐτὰς βέλομαι παρῆναι ἀμνημονεύτους. λύθεις γὰρ ἅμα τῷ πατρὶ τῇ ἀρχῇ, τ' δημοτικὸν ὄχλον οἰκεῖον ἑαυτῷ ποιήσας πρὸ θυμηθείς, ὥσπερ οἱ πρότερον βασιλῆς ἐποίεν, ἦρξε τοιαύτης αἱρέσεως ὑπηγάγετο· ὅπ' ἐλέξας ἄνδρας ἑκατὸν ἐκ πάντων τ' δημοτικῶν, οἷς ἀρέσκοι τινα πολεμικὴν ἢ πολιτικὴν φέρησιν ἀπόδειξιν ἐμαρτύρεσιν, πατρικίους ἐποίησε, κ κατέταξεν εἰς τ' τ' βελευτῶν ἀριθμόν. καὶ τότε πρῶτον ἐγένοντο Ῥωμαίοις τριακόσιοι βελευταὶ, τέως ὀλίγοι ἑξακόσιοι. ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς παρθένοις, ὑφ' ὧν δ' ἄσβεστον φυλάττε πῦρ, τέτταρσιν ἔσας, δύο πρόσκατέλεξεν ἑτέρας· πλέονων γὰρ ἤδη συντελουμένων ἱερουργιῶν, αἷς ἔδει

minis trandis idoneã. huius genus, educationẽ, fortunã, & quod circa eũ diuinitus apparuit prodigium, exponam cum ad illum historiæ locũ peruenero. Ergo vtrinque ad decernendum parati, signa conferunt. læuum cornu Romani, dextrũ Etrusci, mediam aciem Latini occupãt. toto die pugnatum est acriter: tãdem Romani vicerunt egregie, stratisque in pugna multis viris fortibus, in fuga multo maiorem ceperunt numerum: & vtrisque castris potiti, ingentique opum vi ditati, sine metu iã agris quã late patebant ferro flammaque & omni cladis genere peruastatis, cum exiret æstas, solutis castris domũ redierunt: & Tarquinius tertium illum imperii sui tempore triumphũ e pugna reportauit. Sequenti anno rege rursus expeditionem parante, & obsidione Sabinas vrbes capere cogitante, nulla se amplius generoso & iuuenili animo ciuitas opposuit; sed vno consensu priusquam subuersionis & seruitutis adirent periculũ, de bello dirimendo agere decreuerunt. itaque venerunt singularum ciuitatum optimates ad Tarquinium aduẽtantem iam cum omni exercitu: dedideruntq; *tam se quam* sua oppida, orantes vt æquas pacis cõditiones proponeret. Lætus ille sine periculo sibi oblatum gentis imperium, pace data in societatem & amicitiam eos recipit, eisdem legibus quibus Etruscos *aliquanto* ante receperat: captiuosque sine pretio restituit. Hæc sunt quæ rex Tarquinius bello gessisse memoratur: nunc exponemus quæ pacis tẽpore in reip. administratione peregit; quando nec ipsa libet præterire silentio. Mox vt principatum accepit, ad conciliandum sibi plebis fauorem, sicut a prioribus regibus factum erat, hac beneficentia vsus dicitur. selectos ex omni plebeiorũ numero viros centum, quibus belliçæ virtutis aut ciuilis prudentiæ testimonium ab omnibus perhiberetur, patricios fecit, & in senatorum numerum cooptauit: ac tum primum Roma trecẽtos habuit senatores, qui ducenti ante fuerant. Deinde sacris virginibus, a quib. inextinctus seruatur ignis, cũ quatuor essẽt, duas adlegit alias. cũ enim plura iam a ciuitate peragerentur sacrificia, quib. opus

In republ. quę gesserit.

erat interesse Vestales virgines, nõ videbantur quatuor *solæ* sufficere. hoc institutũ Tarquinii secuti sunt reges ceteri, & vsq; ad hanc nostrã ætatem sex designantur ministræ Vestales. quin & supplicium quo in eas stupri cõuictas animaduertũt põtifices, ipse videtur inuenisse primus: siue id *certo* consilio, siue (vt quidã opinantur) insomniis monitus instituit: quæ post illius obitũ inter Sibyllina oracula reperta dicunt sacrorũ enarratores. deprehensa. n. est eo regnante sacerdos quædam Pinaria Publii filia, corpore nõ casto ad rem diuinã accedere. modus aũt supplicii quo vitiatæ puniuntur, superiore libro a nobis indicatus est. Forũ etiã vbi ius redditur, concionesq; fiunt, & cetera ciuilia negotia peraguntur, ab illo *rege* ornatũ est, officinis circumdatũ, & ceteris ornamẽtis *publicis*. Vrbis quoq; mœnia quæ ante extẽporali ac friuolo opere cõdita fuerant, primus sectis ad regulã lapidib *prægrandibus*, quorũ singuli iustũ plaustri onus cõficerent, exstruere instituit. Cœpit & cloacas fodere, fossas scilicet quib. in Tiberim corriuatur quicquid aquarum e viis confluit: dici vix potest q̃ admiranda opera. Ego sane in trib. magnificẽtissimis vrbis Romæ structuris, ex quib. maxime apparet amplitudo imperii, pono aquæductus, viarũ straturã, & cloacarum fabricã: reputans non solum vtilitatẽ operum, de qua suo dicetur tẽpore, verumetiam impensarũ magnitudinẽ: quam vel ex hoc vno licet cõiicere, q̃, vt affirmat C. Aquilius, neglectas aliquãdo cloacas, nec amplius transmittentes aquã, censores mille talentis purgandas & reparandas locauerint. Idẽ Tarquinius circũ maximum inter Auẽtinum & Palatinum montes situm adornauit, structis primũ opertis circũquaq; sedilibus. nã ante super tabulatis stãtes spectabãt, ligneis fulcris tabulas sustinentibus. Locos *spectaculorũ* in triginta curias distribuit, sua cuiq; curiæ assignata portione; vt *curialiũ* quisq; suo loco spectaturus sideret: quod op⁹ & ipsum ꝓcedẽte tẽpore vnũ e pulchris & admirandis vrbis operib. futurũ erat. lõgitudo. n. eius circi, est triũ stadiorũ cũ dimidio; latitudo, quatuor iugerũ. a duob maiorib. lateribus, & vno minore, eurip⁹ circũcirca fossus

Τὰς δ' Ἑστίας παρθένας ἱερὰς ἑξ ἀπὸ τοσούτων, ὅσας ἐδόκουν αἱ τέτταρες ἀρκεῖν. Ταρκύνιος δ' ἐπὶ πλεῖστον, ἡνίκα ἐβασίλευον οἱ λοιποὶ βασιλῆς, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου ἀποδείκνυται ἓξ δ' Ἑστίας ἀμφίπολοι. δοκεῖ δὲ καὶ τὰς πομφείας, ἃς καλέζονται τοῖς τῶν ἱεροφαντῶν αἱ μὴ φυλάξασαι παρθενίαν, ἐκεῖνος ἐξευρεῖν πρῶτος, εἴτε κατὰ λογισμόν, εἴτε, ὡς οἴονταί τινες, ὀνείρασι πειθόμενος, ἃ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐν τοῖς Σιβυλλείοις εὑρεθῆναι χρησμοῖς οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ λέγουσιν. ἐφωράθη γάρ τις ὑπὸ τὴν ἐκείνου βασιλείαν ἱέρεια Γναία Ποπλίου θυγάτηρ, οὐκ ἀγνὴ πρὸς ἱερεῖα τοῖς ἱεροῖς. τρόπος δὲ πομφείας ὅσις ἐστὶν ᾧ καλέζουσι τὰς ἁλισκομένας, ἐν τῇ πρὸ ταύτης δεδήλωταί μοι γραφῇ. τήν τε ἀγορὰν ἐν ᾗ δικάζουσι καὶ ἐκκλησιάζουσι, καὶ τὰς ἀγυιὰς ἐπιλεληθυῖα πολιτικὰς πρᾶξις, ἐκεῖνος ἐκόσμησεν, ἐργαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἀγοραίοις κόσμοις πρεπόντως. καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως αὐλαῖς τε καὶ φατνώμασιν ἐρασίαις οἴκοις, πρέπουσι ἐδοκίμασε λίθοις ἁμαξιαίοις εἰργασμένοις πρὸς χρόνον ταῦτα κατασκευάζειν. ἤρξατο δὲ καὶ τὸν ὑπονόμους ὀρύττειν, ἀφ' ὧν ἐπὶ τὸν Τίβεριν ὀχετοὶ πολλοὶ τὸ συρρέον ἐκ τῶν ξενοπόρων ὕδωρ, ἔργα θαυμαστὰ καὶ χρείπλεω λόγου κατασκευάσματος. ἐγὼ δ' οὖν καὶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις κατασκευάσμασι τῆς Ῥώμης, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ τῆς ἡγεμονίας ἐμφαίνεται μέγιστον, τάς τε τῶν ὑδάτων ἀγωγὰς πέμπειν, καὶ τὰς τῶν ὁδῶν πρώσεις, καὶ τὰς τῶν ὑπονόμων ἐργασίας, ἃ μόνον εἰς τὸ χρήσιμον τῆς κατασκευῆς τῷ θαύματι φέρων· ὑπὲρ ἃ καὶ τὸ οἰκεῖον κατὰ ἐρῶ· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν ἀναλωμάτων πολυτέλειαν, ὧν ἔξ ἑνὸς ἔργου τεκμήραιτ' ἄν τις, Γάιον Ἀκύλιον ποιησάμενος τὸ μέλλοντος λέγεσθαι βεβαιωτήν, ὃς φησιν ἀμεληθέντων πολλῶν τῶν πάλαι καὶ μηκέτι διαῤῥεόντων, τοὺς τιμητὰς τὴν ἀνακάθαρσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπισκευὴν χιλίων μυριάδων ταλάντων. κατεσκεύασε δὲ καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἱπποδρόμων Ταρκύνιος τὸ μεταξὺ τοῦ τε Αὐεντίνου καὶ τοῦ Παλατίνου κείμενον, πρῶτον ὑπορύσσων καὶ αὐτὸ πτίσας καθέδρας. τέως γὰρ ἑστῶτες ἐθεώρουν ἐπ' ἰκρίων, δοκάτων ξυλίνας σκηνὰς ὑπεχόντων. καὶ διελὼν τοὺς τόπους εἰς τριάκοντα φρᾶτρας, ἑκάστῃ φρᾳτρίᾳ μοῖραν ἀπέδωκε μίαν· ὥστε ἐν τῇ πρωϊσκήνῳ χώρᾳ καθεζόμενον ἕκαστον θεωρεῖν. ἔμελλε δὲ ἄρα σὺν χρόνῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐν τοῖς πάνυ καλοῖς καὶ θαυμασίοις κατασκευάσμασι τῆς πόλεως γενήσεσθαι. μῆκος μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ ἱπποδρόμου, τριῶν καὶ ἡμίσους ἐστὶ σταδίων· εὖρος δὲ, τεττάρων πλέθρων· πέριξ δὲ αὐτὸ κατά τε μείζους πλευρὰς, καὶ κατ' μίαν τῶν ἐλαττόνων, δίολκος εἰς

ὑπο-

ἐπωδοχὴν ὕδατος ὀρώρυκται, βάθος τε καὶ πλάτος δεκάπους. μετ' δὲ τοῦτο ὕψειπον ὠκοδόμηνται στοαὶ τρίτεχεῖ. τούτων δὲ αἱ μὲν ὑπίπεδοι, λιθίνας ἔχουσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς θεάτροις, ὀλίσθους ἐπαφανεστηκυίας καθέδρας· αἱ δ' ὑπερῷοι, ξυλίνας. στοαὶ γοῦν αἱ εἰς ὃ αὐτὸ καὶ συνάπτουσιν ἀλλήλαις αἱ μείζους ἐπὶ τῆς ἐλαττόνος, μίαν ἐκ τῶν τριῶν ἡμέραν στοὰν ἀμφιθεάτρου ὀκτὼ σταδίων, ἐχούσας ὑποδέξασθαι πεντηκοντάδα μυριάδας ἀνθρώπων. ἡ δὲ λοιπὴ τῶν ἐλαττόνων πλευρῶν αὐλὸς αὐλείου μέσου, ψαλιδωτὰς ἐπιπαφέσεις ἔχει, μεθ' ἃς ὑπόληψις ἅμα πάσας ἀνοιγομένας. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἱππόδρομον ἔξωθεν ἑτέραν στοὰν μονόστεγον, ἐργαστήρια ἔχουσαν ἐν αὐτῇ, καὶ οἰκήσεις ὑπὲρ αὐτά· δι' ἧς εἰσὶν εἰσόδοί τε καὶ ἀναβάσεις τοῖς ὑπὲρ τὸν θέατρον ἀφικνουμένοις παρ' ἕκαστον ἐργαστήριον· ὥστε μηδὲν ἐνοχλεῖσθαι τὰς τοσάσδε μυριάδας εἰσιούσας τε καὶ ἐξολυομένας. ἐπεχείρησε δὲ καὶ τὸν νεὼν καταβάλλειν τῆς τε Διὸς καὶ τῆς Ἥρας καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἀνέλπιστον ἐπιδιδοὺς ἑαυτῷ ἐποίησατο τοῖς θεοῖς ἐν τῇ τελευταίᾳ πρὸς Σαβίνους μάχῃ. τὸν μὲν οὖν λόφον ἐφ' οὗ τὸ ἱερὸν ἔμελλεν ἱδρύεσθαι, πολλῆς δεόμενον προαγματείας· οὔτε γὰρ ἄνοδος ἑαυτῷ οὔτε ὁμαλὸς, ἀλλ' ἀπότομος καὶ εἰς κορυφὴν στενοχώρου ὀξεῖαν· ἀναγήμασιν ὑψηλοῖς πολλαχόθεν περιλαβών, καὶ πολὺν χῶν εἰς τὸ μεταξὺ τούτων τε ἀναγημάτων καὶ τῆς κορυφῆς τόπον ἐμφορήσας, ὁμαλὸν ἔμελλε παρεσκευάσειν, καὶ πρὸς τὸν ἐπωδοχὴν ἱερὸν ἐπιτηδότατον. τὰς δὲ θεμελίους οὐκ ἔφθασε θεῖναι τοῦ νεώ, χρόνον ὑπιδιώσας μετὰ τὸν καταλύσιν τοῦ πολέμου τεσσαρεσκαιδέκατον. πολλοῖς δ' ὕστερον ἔτεσιν ὁ τρίτος βασιλεύσας ἀπ' ἐκείνου Ταρκύνιος ὁ τῆς ἀρχῆς ἐκπεσών, τοὺς τε θεμελίους καθεδήσατο, καὶ τῆς οἰκοδομῆς πολλὰ εἰργάσατο. ὁ μὲν ἐτελείωσε τὸ ἔργον οὐδ' αὐτὸς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων τὸ τρίτον ἐνιαυτὸν ὑπαλυσάντων, τὸν στον τέλεσαν ἔλαβεν ὁ νεώς. ἄξιον δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦ καταβάλλειν αὐτὸ γενόμενα διηγεῖν, ἃ τῷ δαιμονίῳ δεδώκασιν ἀπόρρητοι αἱ τῶν ἐπιχωρίων σωζόμεναι ἱστορίαι. ὑπὸ γὰρ ἐμέλλε καταβάλλειν ὁ Ταρκύνιος τὸν νεὼν, συγκαλέσας τοὺς οἰωνομάντεις, ἐκέλευσε τοῖς μάντεσι περὶ αὐτοῦ σκοπεῖν ὁπόσον καταλύσαντας τὸν τόπου, τίς ὑπὲρ τοῦ θεοῦ ἐστὶ τῆς πόλεως χῶρος ἱερὸς γενέσθαι, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς μάλιστα κεχαρισμένος. ἀποδεξάντων δ' αὐτῶν τὸν ὑπερκείμενον τῆς ἀγορᾶς λόφον, ὃς τότε μὲν ἐκαλεῖτο Ταρπήιος, νῦν δὲ Καπιτωλῖνος, αὖθις ἐκέλευσεν αὐτοῖς καταμαντεύσασθαι εἰπεῖν ἐν ὁποίῳ τοῦ λόφου χωρίῳ

est qui aquas recipiat, decempedali profunditate simul & latitudine. post euripum exstructæ sunt triplici tecto porticus. earũ imę habẽt lapidea paulum scandentia (sicut in theatris) sedilia; sublimiores vero, *sedilia habent* lignea. *duas* maiores *porticus tertia* minor coniungit, & formã, qua concluduntur, habent lunarẽ: ita vt ex tribus vna conficiatur porticus amphitheatralis octo stadiorũ *amplitudine*, quæ centũ quinquaginta hominum milia possit capere. reliquũ e duob. minoribus latus, quod subdiuale est, habet fornicatos carceres vnde equi emittuntur, qui omnes vno *clauduntur* & aperiũtur repagulo. externe circum ambit alia simplici tecto porticus, habẽs officinas & superne cellas; p quã spectatores intrant & ascendunt per singulas officinas, vt nulla turba exoriatur inter tot milia tũ intrantia tum abeũtia. Aggressus etiã est ædificare templũ Iouis & Iunonis ac Mineruæ, vt votũ persolueret quod in postremo cõtra Sabinos prœlio diis fecerat. Tumulũ quidẽ, in quo exstructurus erat tẽplum, quũ multa & laborioſa egeret opera, quippe qui difficili erat aditu, nec *in summo* planus, sed præruptus & acuto vertice fastigiatus, multis ex partib. amplexus est celsis substructionibus: inter quas & verticẽ cõgesto aggere, planã effecit areã ad excipiẽdas sacras ædes aptissimã. fundamenta tamen *eius* ædis iacere fato præuentus non potuit, cum quadriennio *tantum* post eius belli finẽ superuixerit. Post multos deinde annos tertius ab hoc rex Tarquinius, is qui regno pulsus est, fundamẽta iecit, & bonã partem cõfecit eius ædificii. ac ne is quidẽ absoluit hoc opus, sed sub annuis magistratibus, iis qui tertio *post* anno consulatũ gesserunt, templũ id absolutũ est. Memorabile est & quod ante illius ædificationem accidit, *constanter* ab omnibus Romanis scriptoribus proditum. ædificaturus Tarquinius, conuocatis auguribus, iussit primum *deos* consuli de loco, quisnam vrbis locus fano ædificando esset aptissimus, diisque ipsis gratissimus. cumq; ostendissent imminentem foro tumulũ, qui tum Tarpeius dictus, nunc Capitolinus vocatur, iussit iterum consultis auspiciis respondere qua tumuli parte

deberet fundamẽta iacere. nã id erat nõ admodũ facile; quod multæ in eo essent deorũ geniorũq; aræ, modico a se inuicẽ disiunctæ interuallo, quas oportebat alio transmoueri, totamq; areã ædificando diis fano tribui. placuit augurib. de singulis aris ibi sitis *aues* cõsulere, & si dii cõcederent, tunc eas *loco* mouere. ibi ceteri dii & genii pmiserunt eis aras in alia loca trãsferre: Terminus tantũ & Iuuentus nullis (quãlibet crebris) augurũ precibus & supplicationib. flecti potuerũt vt sustinerẽt locis suis cedere. quo factum est vt eorum aræ contineantur templi ambitu; atq; altera nunc in vestibulo Mineruæ sita est, altera in ipsa æde prope puluinarium. hinc coniiciebant vates, nec mouẽdos vnquam vrbis terminos, nec *iuuenilem* vigorem ei defore. quorum neutrum vsque ad hæc nostra tẽpora per ætates iam XXIIII vanũ fuit. Illustrissimus autem augurum, qui aras dicauit, fanumq; Iouis designauit, & cetera per diuinationẽ populo prædixit, cõmuni & appellatiuo nomine dictus est Neuius, gentilitio Attius: qui omniũ eius artis sectatorum diis fuisse fertur cariss̃imus, clariss̃imumq; inde nomẽ cõsecutus, quod vix credẽda eius artis specimina dedit. quorũ vnũ, quod maxime sum miratus, in mediũ proferam, qua fortuna quaq; occasione a diis oblata ad tantam nominis celebritatẽ peruenerit, vt ceteri eius seculi augures ad illũ collati, in nullo pene honore fuerint. paupere hic patre natus exigui ruscul colono, puer etiãtum iuuabat eũ & aliis operis quas ætas ea fert, & pastũ agendis suibus. accidit aliquãdo vt cũ *ruri* obdormisset, a somno experrectus desideraret sues aliquot, nec inueniẽs fleret, metuens ne plagas a patre acciperet. profectus deinde ad casulã in eo rure sacratam heroibus, rogabat eos vt se in reperiẽdis suib. iuuarent. quod si fieret, pollicebatur se oblaturũ illis vuã eius ruris maximã. paulo post inuentis porcis, cũ vellet votum heroibus persoluere, non videbat viam qua vuam eam inuenire posset. quamobrẽ anxius animi, deos comprecatus est vt quod quæreret indicarent sibi auspicio. cũque diuinitus in mentem ei venisset vineam in duas partes diuidere, dextram & sinistram, obseruabat vtri-

θεὰν δεήσῃ τὸς θεμελίους. τ̃το ὃ ὑ πρῶ ῥᾴδιον ἰῶ· πολλοὶ γὰρ ἦσ̃ ἐν αὐτῷ βωμοὶ θεῶν τε καὶ δαιμόνων ὀλίγον ἀπέχοντες ἀλλήλων, οἷς ἔδοξε μεταγνῶ ἑτέρωσέ πῃ, καὶ πρῶ ἀποδοῦναι τῷ μέλλοντι τοῖς θεοῖς τεμνύσ̃ χωρίσταις· ὃ δὰ πεδον. ἔδοξε ὃ τοῖς οἰωνοπόλοις ὑπὲρ ἑκάστου βωμοῦ τ̃ καθιδρυμένων ἁγιαμάλλοις ἀγκυλίοις, ἐὰν ἀποχωρῶσιν οἱ θεοί, τότε κινῆν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἀγροὶ θεοί τε καὶ δαίμονες ἐπέτρεψαν αὐτοῖς εἰς ἕτερα χωρία τὸς βωμοὺς μεταφέρειν· οἱ ὃ τοῦ Τέρμονος καὶ τ̃ Νεότητος πολλὰ παραπτυσμένοις τοῖς μαίνεσι καὶ λιπαρεῦσιν οὐκ ἐπείθησ̃, ἀλλ' ἠνέχρυσο ἀποχωρῆσαι τ̃ τόπων. ὥστε ἀρτίως συμπεσεῖν φησ̃ αὐτῶν οἱ βωμοὶ τῇ καταστάσει τ̃ ἱερῶν· καὶ νῦν ὁ μὲν ἕτερός ἐστιν ἐν τῷ προνάῳ τ̃ Ἀθηνᾶς, ὁ δ' ἕτερος ἐν αὐτῷ τῷ σηκῷ πλησίον τοῦ ἕλους. οὐκ ὀλίγον δὲ τούτου συνέβαινον οἱ μαίντεις ὅτι τ̃ Ῥωμαίων πόλεως ὅτε τὸς ὅρους μεταγινήσῃ χαιρὸς ἄριστος, ὅτε τ̃ ἀκμὴν μεταβάλῃ. καὶ μέχρι τοῦ κατ' ἐμὲ χρόνου δῆλός ἐστιν αὐτῶν ἑκάτερον, εἰκοστὴν ἤδη καὶ τετάρτην ἡμέραν. ὁ δὲ τ̃ οἰωνοσκόπων ὄπτιφανέσταλος τὸς βωμοὺς καθιδρυσάμενος, καὶ ὃ ἱερεὺς τ̃ Διὸς τεμνίσας, καὶ πάλλα προσλέγων τῷ δήμῳ ἀγκυλικῆς, αὐτὸς μὲν ἑκάστοτε χαλκοῦν ὄνομα καὶ προσηγορεικὸν, Νέβιος, ὃ δὲ συγγενικὸν, Ἄττιος, ὃς ἀπάντων θεοφιλέσταλος ὁμολογεῖται ἡμέρᾳ τ̃ ἀκριβεστάτων τ̃ τέχνῃ, καὶ μέγιστον τυχεῖν δι' αὐτῆς ὀνόματος, ἀπίστους μὲν ἀφορμὰς προσβολὰς τ̃ οἰωνομαντικῆς ὅτι δεξάμενος ἐπιστήμης· ὧν ἐγὼ μίαν, ἣν μάλιστα τεθαύμακα, προχειρισάμενος ἐρῶ, ὅθ' οἵας ὁρμηθεὶς συμφορᾶς, καὶ τίνας ἀφορμὰς προσλαβὼν τοσαύτην ἔσχεν ὄπτιφανίαν, ὥστε πρῶτος ἀξιῶσαι ἀποδεῖξαι τὸς καθ' αὑτὸν ἀμείψαντας ἡλικίαν. πένης αὐτῷ πατὴρ ἐγένετο, χωρίον ἀτελὲς γεωργῶν, ᾧ πότε ἡνίκα συμφράζετο παῖς ὢν ὁ Νέβιος, ὅσα τοῖς τηλικούτοις δυνάμεις ἰῶ, καὶ τὰς εἰς ὄρελα ἀνέδοσκεν. ἀποχειμηθεὶς δὲ πολὺ καὶ μὴ τ̃ ἐξέρσιν ὑπὸ λιείσκων τίνας τ̃ ὑῶν, τέως μὲν ἔκλαιε, τὰς πληγὰς ὀρρωδῶν τὰς παρὰ τ̃ πατρός· ἔπειτ' ἐλθὼν ὅπι τ̃ καλιάδα τ̃ ἐν τῷ χωρίῳ καθιδρυμένῳ ἡρώων, ἠξίου τὸς ἥρωας συνεξευρεῖν αὐτῷ τὰς εἰς· ὑπομνύς ὃ τούτου θύσειν αὐτοῖς τ̃ μέγιστον ὑπέρχειν τῶν ἐκ τ̃ χωρίου βοῶν. εὑρὼν ὃ μετ' ὀλίγον τὰς εἰς, ἐβούλετο μὲν ἀποδοῦναι τοῖς ἥρωσι τ̃ ὑχίν, ἐν ἀπορίᾳ δὲ ἰῶ πολλῇ, τ̃ μέγιστον οὐ δυνάμενος ἐξευρεῖν βοῦν. ἀδημονῶν δ' ὅπι τῷ προσήμαλι, τὸς θεοὺς ἠξίου δι' οἰωνῶν φανερὸν αὐτῷ ποιῆσαι ὃ ζητούμενον. ἔπειτ' ἐπῆλθον αὐτῷ τ̃ δαίμονα διχῇ νέμειν τ̃ ἀμπελῶνα, θάτερα μὲν αὐτὸν λαμβάνων ἐκ δεξιᾶς, θάτερα δ' ἐξ ἀριστερᾶς, ἔπειθ' ὑπὲρ ἑκατέρων

τῶν

τ̃ μερῶν τὰς ωδ̃ρακειμένους οἰωνοὺς ἐσκόπ. φανέντων
151 δ' ὅτι θατέρᾳ μέρει ὀρνίθων, [οἷον αὐτὸς ἐβούλετο,
πάλιν ἐκεῖνο διήρ. ὃ χωρίον, καὶ τὰς ὄρνιθας διέκρινε
τὰς ωδ̃ρακλενομένους ὅτι ὃ αὐτό. ταύτῃ χρώμενος τῇ
διαιρέσ. τ̃ τόπων, καὶ τ̃ ἐφάτου ὑπὸ τ̃ ὀρνίθων] ἀπο-
δειχθεῖς ἄμπελον ὑπὸ γῆθων, βότρυος ἄπι-
στόν τι χρῆμα, καὶ αὐτὸν φέρων ὅτι τ̃ καλιὰν τ̃ ἡρώων
ὁρᾶται ωρὸς τ̃ παλ. θαυμάσαντι δὲ ὃ μέγεθος τ̃
σταφυλῆς, καὶ πόθεν εἰλήφ. πεπυσμένῳ, διηγεῖται
πάντα ἐξ ἀρχῆς. ὁ δὲ ὑπολαβών, ὅτῳ ἐῶ, ἐμφύ- 10
τους εἶ) ἴνας ἀρχὰς μαντικῆς ἐν ᾧ παιδὶ, κομίζας
αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, γραμμάτων διδασκάλοις σωί-
σησιν. ὅπῃ δὲ τ̃ χαινῆς παιδείας ἀπογρώντως μετέ-
λαβε, Τυρρηνῶν αὐτὸν ωδ̃ιδόντα τῷ λογιωτάτῳ,
" τὴν οἰωνοσκοπικὴν τέχνην διδαχθησόμενον. ἔχων δὲ
" τ̃ ἔμφυτον ὁ Νέβιος μαντικὴν, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν πα-
" ρὰ Τυρρηνῶν λαβὼν, μακρῷ δή που τὰς ἄλλους οἰω-
" νοσκόπους ἀπολιπὼν, ὡς ἔφην, ὑπερεβάλετο. εἰς ἁπά-
σας δὲ τὰς δημοσίας ὑπισχνέψ. οἱ τ̃ πόλεως οἰωνο-
μάντεις οὐκ ὄντα σὺν ὅ τ̃ συμπάντος παρεκάλουν αὐ- 20
τὸν ἀφ' ὧν τ̃ ὑπατυχόντων τῶν μαντικῶν, καὶ ἄνευ ὅ τι
μὴ δόξαν ἐκείνῳ ωρ̃ᾶξαι. ἔδει ὁ Νέβιος βουλο-
μένῳ ποτὲ ᾧ Ταρκυνίῳ βῆξ" φυλὰς ἑτέρας ἀποδεῖ-
ξαι νέας οὐκ τ̃ ὑπ' αὐτ̃ ωρ̃ότερον καλ̃λεγμένων
ἱππέων, καὶ ποιῆσαι τὰς ὑπαθέτους φυλὰς ἑαυ̃ τε καὶ
τ̃ ἰδίων ἑταίρων ἐπωνύμους, μόνος δυτεῖπε τ̃ ὃ καρ-
τερὸν, οὐκ ἐᾶν κινῆν τ̃ ὑπὸ Ῥωμύλου καταστα θέν-
των ἔθῶν. ἀχθόμενος δ' ὅτι τῇ κωλύσ., καὶ δι' ὀργῆς
ἔχων τ̃ Νέβιον ὁ βασιλὰς, κατέβαλεν αὐτ̃ τὴν ὑπα-
τείαν εἰς ὃ μηδὲν ἐπεχείρησεν, ὡς μαζονθυμένου 30
καὶ μηδὲν μὴ θὲς λέγοντος. ταῦτα διανοηθεὶς ἐκάλ. τ̃
Νέβιον ὅτι ὃ βῆμα, πολλοῦ παρόντος ὄχλου τ̃ τ̃
ἀγορᾶς. ωρ̃οδιδαχθεὶς ὑ τοῖς ωρ̃ὶ αὐτὸν δι' οὗ τρόπου
φλόμαντιν ἀποδείξ. τ̃ οἰωνοσκόπον ὑπελάμ-
βανεν, ὅπῃ παρεῖτο, φίλαν θεὸν τοῖς αὐτὸν ἀσπα-
" σμοῖς μάθαβον, Νῦν, ἔφη, καιρὸς ὑπιδείξασθαί σε
" τ̃ ἀκρίβειαν τ̃ μαντικῆς ὑπισήμης, ὦ Νέβιε. ωρ̃ᾶξιν
" γὰρ ὑπιχειρῶ μεγάλῃ μαθητὴς, εἰ ὃ δυνατὸν
" αὐτῇ ωρ̃όσεσι μαθεῖν βούλομαι· ἀλλ' ἄπιθι καὶ μα-
" μάθησόμενος ἥκε ταχέως· ἐγὼ δ' ἐνθάδε καθήμε- 40
νος μενῶ. ἐποίη τὰ κελευόμενα ὁ μάντις, καὶ μετ'
ὀ πολὺ παρῆν ἀῤῥίσας λέγων οἰωνοὺς, καὶ
" δυνατὸν εἶ) τὴν ωρ̃ᾶξιν ἀναφαίνων. γνάσας δ' ὁ
Ταρκύνιος ὅτι ᾧ λόγῳ, καὶ ωρ̃οσενέγκας οὐκ τ̃ κέλευ-
" ξυσιν καὶ ἀκόντιον, λέγ. ωρ̃ὸς αὐτὸν, Ἐμοῦ χας, ὦ Νέ-
" βιε, φενακίζων ἡμᾶς, καὶ καταψευδόμενος ὅ δαιμονίου
" καταφανῶς, ὁπότε καὶ τοῖς ἀδυνάτοις ωρ̃άξῃς τεῖλ-

usque partis auſpicia: conſpectisq; in altera auibus [quales ipſe vellet, rurſus eum quoque locum diuidebat,& aues eodem delatas diſcernebat. qua locorum diuiſione vſus, demum vitem vltimo ab auibus] oſtenſam ſubiens, inuenit vuam miræ magnitudinis; quam ad heroum caſulam deferens, a patre viſus eſt. cui admiranti botryonis molem, & vnde nactus eſſet ſciſcitanti, rem omnem denarrauit ordine. pater ſuſpicatus id quod erat, ingenio pueri quædam artis diuinatoriæ ſemina innata eſſe, adductum in vrbem commendauit literatoribus. deinde vbi triuiales iſtas diſciplinas perdidicit, tradidit eum Etruſcorum doctiſſimo, vt auguralem artem diſceret. ita Neuius ad innata diuinationis principia, Etruſcæ diſciplinæ præceptis additis, omnes diuinos ceteros, vt dixi, longo poſt ſe reliquit ſpatio. & quamuis nõ eſſet vnus e collegio, tamen ab vrbanis auguribus in omnibus auſpiciis publicis adhibebatur propter prædictionũ eius certitudinem; nec ꝓnuntiabãt quidquam niſi ex illius ſententia. Idẽ Neuius, cum aliquando Tarquinius ad veteres tribus e delectis a ſe recens equitib. tres nouas addere vellet, easque tribus addititias a ſe atq; ab amicis ſuis denominare, ſolus fortiter cõtradixit, non ſinens *hic* quidquam eorum quæ a Romulo inſtituta eſſent mutari. ob eam prohibitionẽ rex iratus Neuio, conatus eſt ſcientiam eius conuellere, vt hominis arrogãtis nec veri quidquam dicentis. His animo agitatis, frequenti foro Neuiũ ad tribunal accerſit. Ibi præmonitis circũſtantibus qua ratione augurem vanitatis conuincere cogitaret, poſtquam is aduenit, comiter hominẽ ſalutans, Nũc, inquit, tempus eſt Neui, quam artis tuæ peritus ſis oſtendere. concepi mente negotium arduum; id fieri ne poſſit, ſcire cupio. I, conſultisque *auibus* reſponſum refer celeriter: ego in hac ſede præſtolabor *interim*. Fecit vates quod iuſſus erat, ac mox reuerſus ait fauſtum ſibi oblatũ auſpicium eſſe, remq; fieri poſſe. Riſit ad hęc Tarquini°; ſimulq; ꝓmens e ſinu cotẽ & nouaculã, Deprehẽſus es, inqt, Neui, falſiſſimo prætextu numinis nobis imponere, quãdo polliceri au-

des impossibilia. ego certe rescire ex augurio volui, possemne hanc cotem inflicta nouacula mediã diffindere. Tum risu exorto circumstantiũ, Neuius nil turbatus ludibrio & strepitu, exclamat: Confidenter cotem feri, Tarquini, vt animum induxisti: diuidetur enim, aut ego quiduis pati paratus sum. Miratus rex vatis confidẽtiam, nouaculã in cotem adigit; ferrique acies & cotem totam peruadens diuidit, & tenentis eam manus partem incîdit. Ibi ceteri omnes, vt admirandum istum & incredibilem euentum conspexerunt, miraculo attoniti exclamarunt: at rex artis experimento confusus, & indecoram opprobrationem corrigere volens, primum ab augendis tribubus abstitit: deinde vt Neuio debitum honorem referret, velut diis præ cunctis mortalibus carissimo, tum aliis eũ humanitatis officiis demulsit, tum ærea statua hominem dignatus est, quæ memoriam eius sempiternam prorogaret ad posteros: eaque in foro a rege posita, vsq; ad mea tẽpora etiamnum ante curiam prope sacram ficum spectatur, mediocris staturę viro minor, & veste amictum caput habens. cotem quoque ac nouaculam non longe ab ista statua sub ara quadã in terram defossa fuisse perhibent: qui locus Romanis Puteal dicitur. atq; hæc sunt quæ de augure isto memorantur. Porro Tarquinius rex iam annis grauis & octogenarius, ob idque a bellicis laboribus feriatus, per insidias ab Anci Marcii filiis oppressus interiit: qui iã antea de principatu eum deturbare cogitauerant, idque sępius machinati fuerant, sperantes illo ejecto principatum ad se deuolutum iri, ob paternã memoriam gratã etiamtum viris bellatorib. Verũ ea spe frustrati insidias illi struxerunt ineuitabiles: quod facinus nõ impunitũ fiuere numina. Libet & insidiarũ modũ narrare. Neuius ille quẽ regi tribuum numerum augere volenti intercessisse diximus, cum maxime cõmendatione artis & auctoritate floreret in vrbe, vt q eximius esset augur: is siue æmulatione sui ordinis, siue inimicorum dolo, siue alio quocũq; casu, derepente sublatus nusquã cõparuit: & neq; mortẽ eius cõiectare potuerunt ipsius necessarii, neq; cadauer vsquã

Tarquinii obitus.

μηχας λέγω δυναζάς. ἔγωγ' οὖν διεμηλυόμην « εἰ τῷ ξυρῷ τῷδε τὴν ἀκόνην πλήξας, μέσην δυή- « σομαι διελεῖν. γίγνεσθε δ' ἐξ ἀπόντων γνωμόνου τε ἐς τὸ βῆμα, καὶ λίθον πλησιασθεὶς ὁ Νέβιος ὑπὸ τῶ θαυμασμοῦ τε καὶ τῆ θορύβου, Γάϊε Ταρρώνιε, ἔφη, Τάρ- « κυνιε τὴν ἀκόνην ὡς τάχιστα διαιρεθήσεσθαι γὰρ, ἢ « πάσχειν ὁτιοῦν ἕτοιμος ἐγώ. θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς « τὸ θράσος τῆ μάντεως, φέρε δὴ ξυρὸν λαβὼν τῆς ἀκό- νης. ἡ δὲ ἀκμὴ τῆ σιδήρου δι' ὅλου κατελθοῦσα τὸν λί- θον, τήν τε ἀκόνην διαιρεῖ, καὶ τῆς καλεχούσης αὐτὴν χερὸς ὑποτέμνει τὸ μέσον. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ὡς τὸ θαυμαστὸν τοῦτο καὶ ἄπιστον ἔργον ἐθεάσαντο, κα- ταπλαγέντες ἀνεβόησαν· ὁ δὲ Ταρκύνιος, αἰδεσθεὶς ὑπὲρ τῆ ἀμαθείας τῆς τέχνης, καὶ τὸ ἀπρεπὲς τῶν ἰδιδσμῶν ἐπανορθώσασθαι βουλόμενος, πρῶτον μὲν τῶν περὶ τὰς φυλὰς ἐξεχρημάτων ἀπέσχε, ἔπει- τα δ' αὐτὸν τὸν Νέβιον ἀποθεραπεῦσαι ἀμαγνοὺς, ὡς ἀπόντων δὲ θεῶν θεοφιλέσατον, δήλας τε φιλαν- θρωπίας ὑπηγάγετο, καὶ ἵνα μνήμης ἀγωνίᾳ τυγ- χάνοι πρὸς τῶν ὑπιγνομένων, εἰκόνα κατασκευά- σας αὐτῦ χαλκῆν, διέσπευσεν ὑπὲ τῆς ἀγορᾶς· ἣ καὶ εἰς ἐμὲ ἔτι πρὸ τῦ βουλευτηίυ κειμένη, πλησίον τῆς ἱερᾶς συκῆς, ἐλάττων ἀνδρὸς μετείη, τὴν κεφαλὴν ἔχουσα κατὰ τῆς κεφαλῆς. ὀλίγον δὲ ἄποθεν αὐ- τῆς ἤτε ἀκόνη ἀναγράφθαι λέγεται καὶ ὁ ξυρὸς κατὰ γῆς ὑπὸ βωμῷ τινι· καλεῖται δὲ Φρέαρ ὁ τόπος ὑπὸ τῶ Ῥωμαίων. καὶ τὰ μὲν περὶ τῦ μάντεως τύτου μνη- μονεύόμενα ταῦτα ἐστί. Βασιλεὺς ὁ Ταρκύνιος ἀναπεπαυμένος ἤδη τῶν πολεμίων ἀπὸ γῆρας· ἐν γὰρ ὀ- γδοηκονταέτης· δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἄγκυ Μαρ- κίυ παίδων, ἀποθνήσκει, ὅτι χρησάντων μὲν πρότε- ρον ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ πολλάκις τῦτο ἀπατεαγματευσαμένων, κατ' ἐλπίδα τῦ πεί- σειν εἰς αὖθις ἐκπεσόντος ἐκείνυ τὴν δυναστείαν, ὡς δὴ παρῶν σφίσιν ὑπαρχοι, καὶ ἐκ τῦ ῥάδιου πρὸς τῶν πολεμικῶν δοκήσεως. ἐπεὶ δ' διήμαρτον τῆς ἐλπίδος, ὅτι βιαίᾳ ἄφυκτον κατ' αὐτῶν ἐμηχανήσαντο, ἐν οὐκ εἴασεν ἀτιμώρητον γενέσθαι τὸ δαιμόνιον. διηγήσομαι δὲ καὶ τὸν τῆς ὑπιβουλῆς τρό- πον. ὁ Νέβιος ἐκεῖνος ὃν ἔφην ὑπαγιωτάτην πολὺ τῶν βασιλῶν πλείονας ἐξ ἐλαττόνων ποιῆσαι τὰς φυλὰς βουλόμενος, ὅτε μάλιστα ἐν τῆ περὶ τὸ τέχιον, καὶ πλέ- σιον ἦν Ῥωμαίων ἀπόντων, δήμος ὢν οἰωνόμαν- τις, εἴτε φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτοπτῶν τινος, εἴτ' ἐπι- βουλευθεὶς ὑπ' ἐχθρῶν, εἴτε ὅ τι δή ποτε ἄλλο πα- θὼν, ἀφανὴς ἄφνω γίγνεται, καὶ ὅτε τὸ μέσον αὐτῦ τις ἦν δυνάται τῶν περιεστηκότων συμβῆναι, οὔτε τὸ σῶμα

ἐφεύ-

ἐφθυρῆν. ἀλλὰ μὴν ὅ τε δήμου καὶ δῆνως φέρων ὁ πάλος, ὑποψίας τε πολλὰς καὶ κατ' πολλῶν λαμβάνοντος, κατεμαντεύσαντες τὴν ὁρμὴν τὴν πλήθους οἱ τῶν Μαρκίου παῖδες, ὅτι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον τὴν ἀγελαίων τῶν ἄγρις ἀνέφερον, ἀλλ' οὐδὲν ἔχοντες φέρειν τὸ ἁμαρτάνης ὅτε τεκμήριον ὅτε σημεῖον, δυσὶ δὲ τούτοις τοῖς εἰκόσι κατεῖχόμενοι, ὅτι πολλὰ καὶ καινὰ περὶ τὴν πολιτείαν διεγνωκὼς ἀφανεῖν, τὰ ἀναλωσόμενον, ὥσπερ ὅτι τὰ πρότερον, οὐκ ποδῶν ἐβούλετο ποιήσασθαι· ἔπειτα ὅτι δῆνος πάλος γεγονότος δεδεμίαν ἐποιήσατο τὸ δεδρακότων ζήτησιν, ἀλλ' ἀμελείᾳ παρέδωκε τὸ πρᾶγμα· ὅπερ οὐκ ἂν ποιῆσαί τινα τὸν ἔξω τὰ αἰτίας ὑπάρχοντα. πειθόμενοι δὲ μεγάλας ἑταιρείας περὶ αὐτοὺς πατρικίων τε καὶ δημοτικῶν, οἷς ἐκ τῶν ἑαυτῶν οὐσίας καὶ ἐχορήγουν, πολλὴν ἐποιοῦντο τὴν Ταρκυνίου κατηγορίαν, καὶ τὰ δήμῳ παρήνουν μὴ παρορᾶν ἄνδρα μιαρὸν ἱεροῖς τε προσφέροντα χεῖρας καὶ τὴν ἐξουσίαν μιαίνοντα, καὶ τοῦτ' οὐκ ἐπιχώριον ἀλλ' ἐπήλυτον ὄντα καὶ ἄπολιν. τοιαῦτα καὶ τὴν ἀγορᾶι δημηγορούντες ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ λέγειν οὐκ ἀδύνατοι, πολλοὺς μὲν ἠρέθιζον τῶν δημοτικῶν, οἱ προσδεχόμενον αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορᾶι ἐλαύνειν ἐπεχείρησαν, ὡς δὴ καθαρόν· ἐμὲ μὴν καταγωνίσασθαί γε τὴν δυσμένειαν ἴσχυσαν, οὐδὲ πεῖσαι τὸν δῆμον ἠδυνήθησαν ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς. ἐπεὶ δὲ αὐτός τε ἀπολογηθεὶς κρείττων περὶ αὐτῷ τὴν Ἀγαβολίου ἀπελύσατο, καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτῷ Τύλλιος, ᾧ τὴν ἑτέραν δεδωκὼς ἐκ θυγατέρα, μέγιστον ἐν τῷ δήμῳ δυνάμενος, εἰς ἔλεον τοὺς Ῥωμαίους ὑπηγάγετο, συνεφαίνετο καὶ πονηροὶ δόξαντες εἶναι, καὶ πολλὴν ὀφείλοντες αἰσχύνην ἀπῆλθον ἐκ τῆς ἀγορᾶς. ταύτης δὲ τῆς πείρας ἀποτυχόντες, καὶ διανοίας τῆς ἔνδρας ἐκ φίλων δυσάμενοι, μετεῖσιν τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν ἐπέσχον Ταρκυνίῳ, ἀφ' ἧς ἐκ τῶν παρεῖς δυσεργείας, καὶ τὴν μετάνοιαν ἱκανὴν ἐπολαμβάνοντες εἶναι τῆς παρεπτείας ἀφέσθωσιν, ἔμειναν μὲν ἔτη τρία ἐν τῇ προσποιήσει τὴν φιλίας· ὅπερ δὲ καιρὸν ὑπέλαβον ὅπερ τὴν δόλον ἔχειν, δόλον ἐπ' αὐτῷ πράπτοισι τοιόνδε· νεανίσκους δύο τῶν ἀπὸ τὴν συνωμοσίας τοὺς τολμηροτάτους ποιμενικῶς ἐνδύσαντες σολαῖς, καὶ ῥεπτήνοις καθοπλίσαντες ὑλουργοῖς, πέμποισιν ὅπερ τὴν οἰκίαν τὸν βασιλέως ἡμέρας μεσούσης, διδάξαντες ἃ χρὴ λέγειν, καὶ τὸν τρόπον τὴν ὑποθέσεως αὐτοῖς ὑφηγησάμενοι. οὗτοι πλησίον τῶν βασιλείων γενόμενοι, κακῶς τε ἀλλήλους ἔλεγον ὡς ἀδικουμένοι, καὶ ὅπερ τὸ χεῖρε τῶν ἔριδι ἀπείχοντο, βοῇ τε μεγάλῃ χρώμενοι τὴν τῶν τὸν βασιλέως βοήθειαν ἐκάλουν ἀμφότεροι, παρόντων αὐτοῖς συχνῶν ἐκ τῆς συνω-

repertum est. Quem casum cum populus ferret iniquissime, ac multa de multis suspicaretur, Anci liberi videtes commotam multitudinẽ, per calumniam impingebant id scelus regi Tarquinio, nulla alia coniectura criminis, sed duobus his verisimilibus signis subnixi, quod quũ multa in rep. cõtra leges immutare statuisset, hũc, ne sibi aduersaretur, vt antea, e medio tollere voluerit: deinde, quod in tam graui casu non inquisiuisset auctores facinoris, sed factum neglexisset; quod neminem facturum fuisse, qui extra culpam esset. ita comparata factiosorum manu e plebeiis simul & patriciis, quos adiutabant de suis facultatibus, magnã regi faciebãt inuidiam: hortabanturq; populũ, ne paterentur virũ manus impuras admouentem sacris, & polluẽtem potestatem regiam, præsertim qui ne ciuis quidẽ esset, sed peregrini generis aduena. Talia in foro & concionib. declamitantes homines diserti, irritabant bonam partem popularium, & veniẽtem in forum conati sunt velut impurum pellere: non tamen veritati præualere potuerũt, nec persuadere populo *reliquo* vt eum regno eiicerent. vt vero & ipse caussam pro se dicere exorsus, calumnias omnes egregie diluit, & gener eius Tullius, cui alterã filiarum nuptum dederat, multũ apud populum pollẽs, Romanos flexit ad misericordiam; improborum calumniatorum opinionem lucrati, e foro magno cum dedecore coacti sunt discedere. Is conatus vbi parum successit, reconciliatione per amicos quæsita regem inuenerũt facilem ad veniam; qui ob paternorum beneficiorum memoriam, contẽtus fuit temere cœptorum pœnitentia: atque ita integro triennio manserunt in ficta amicitia. deinde occasionem nacti, tali dolo eum aggressi sunt. iuuenes duos coniuratorum audacissimos, pastorali habitu & falcib. lignatoriis instructos, meridie miserunt in regiam, præmonitos quid eos dicere oporteret, quoq; modo rem gerere. qui vt regiæ propinquarunt, maledictis se mutuis, velut ob illatã iniuriã, incessebant, & ne manib. quidẽ tẽperabãt; amboq; magna voce regis opẽ implorabant, præsentib. multis cõiu-

ratis eque rusticano habitu, vtrinque paratis huic illive adesse ac testari de iniuriis. vocati intro ad regem, iussique litem proponere, prætexebant se contendere de capris, vociferando, agrestesque affectus exprimendo, & nihil ad rem dicendo, sic vt magnum risum mouerent omnibus. Inter hæc ludibria rati se idoneũ aggrediendę rei tempus esse nactos, falcibus regis caput impetunt: eoq; facinore perpetrato, per ianuam se proripiunt. sed cõclamatione facta multis accurrentibus a fuga retracti, tormentisque admoti, coacti sunt auctores insidiarũ prodere, ac mox meritum dederunt supplicium. Ita rex Tarquinius fato concessit, cum per triginta octo annos, quibus regnauit, multa & magna in rempublicã contulisset beneficia.

μοσίας ἀγεθίκων δὴ ὧδε λόγῳ, ζωναγανακθέντων ἀμφοτέρωις καὶ συμμεμιγμένων. ὡς δ' εἰσκαλέσας αὖθις ὁ βασιλεὺς λέγειν ἐκέλευσε περὶ ὧν διεφέροντο· αἰγῶν δ' ἕνεκα ἐζημφισβήθη ἐσκήπτοντο· κεκραγότες τε ἅμα καὶ παθαινόμενοι τ' ἄγριον ἦθος, καὶ μηδὲν εἰς ὃ πρᾶγμα λέγοντες, πολλὴ ἐκείνη ἐξ ἀπόντων γέλωτα. ὡς δ' ἐκ τῆς καταφρονήσεως χαρὰν ἔδοξαν εἰληφέναι τ' ὑποθέσεως τ' ὑποτιθέντος, φέρεσι κατὰ τῆς κεφαλῆς τ' βασιλέως πλῆγας τοῖς ἁρπεδόνοις, καὶ τοῦτο πρεσβύτατον ἔφυγον ἔξω θυρῶν. κραυγῆς δὲ γενομένης ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ σωβραμούσης πολλῆς βοηθείας, ὑπὸ δειληθέντες ἀφυγεῖν, συλλαμβάνουσι τοὺς τοῦ ὑποδιωξάντων· καὶ μετὰ τοῦτο βασάνοις καταικισθέντες, καὶ τὰς ἀρχηγοὺς τῆς ὑποβολῆς ἀναγκασθέντες εἰπεῖν, τῆς προσηκούσης ἡμερείας ἔτυχον σὺν χρόνῳ. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ταρκύνιος ὑπὸ μικρῶν μὲν ὀλίγων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχών, ὕστερον τελευτᾷ.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber quartus.*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον τέταρτον.

TARQVINIVS cum annos triginta & octo imperiũ tenuisset, multorumq; ac magnorũ Romanis bonorũ auctor fuisset, talẽ sortitus est vitæ finẽ, relictis duob. nepotib. infantibus, & duab. filiab. in matrimonio *iam* locatis. Ei successit in principatum gener eius Tullius, anno quarto quinquagesimæ Olympiadis, qua in stadii cursu vicit Epitelides Lacon, principe Athenis Archestratide: de quo iã prosequẽda est narratio quã supra distulimus, de parentibus eius, quidq; priuatus ante acceptã regiam potestatẽ gesserit. Quæ igitur de genere ipsi⁹ dicũtur, mihiq; maxime verisimilia videtur, hæc sunt. Corniculanus qdã in Latio, vir regii sanguinis, nomine Tullius, vxorẽ habuit Ocrisiã pstanti forma & pudicitia inter Corniculanas fœminã. Is Tullius, cũ Corniculum a Romanis caperetur, in pugna interit. Ocrisiã vero *iamtum* prægnantem Tarquini⁹ sibi extra sortẽ e præda capit, vxoriq; suæ dono dat. quæ, omni

SERVIVS TVLLIVS quib. natalibus ortus, & qua ratione ad imperiũ euectus.

ΒΑσιλεὺς δὲ Ταρκύνιος οὐ μικρῶν οὐδὲ ὀλίγων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχών, ὕστερον τελευτᾷ, υἱοὺς τε δύο καταλιπὼν νηπίους, καὶ δύο θυγατέρας ἀνδράσιν [ἤδη] συνοικούσας. Ἀράδοχος δὲ τῆς ἡγεμονίας ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Τύλλιος, ἐνιαυτῷ τετάρτῳ τῆς πεντηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ νίκην ἁρμα ἐνίκησεν Ἐπιτελίδης Λάκων, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀρχεστρατίδου· περὶ οὗ καιρὸς ἤδη λέγειν ἀνωτάτω ἀρξάμενον, ἐξ ὧν τε γονέων ἔφυ, καὶ τίνας ἀπεδείξατο πρόξεις ἰδιώτης ὢν ἔτι, καὶ πρὶν ὑπὸ τοῦ δικαστείου παρῆχθαι. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ λεγόμενα, οἷς μάλιστα ἕπομαι συνκατατίθεμαι, τοιαῦτ' ἐστίν. ἐν Κορνικόλῳ πόλει τῶν Λατίνων ἔθνους ἀνήρ τις ἐκ τῶν βασιλείων ἦν Τύλλιος ὄνομα, γυναικὶ σωφρονεστάτῃ τῶν ἐν Κορνικόλῳ γυναικῶν. αὐτὸς μὲν ὁ Τύλλιος, ὅθ' ἡ πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων καταλαμβάνεται, μαχόμενος ἀποθνήσκει· τὴν δ' Ὀκρισίαν ἐξαιμονοῦσαν ἐκ τῶν λαφύρων Ταρκύνιος βασιλεὺς ἐξαίρετον λαμβάνει, καὶ δίδωσι δωρεὰν τῇ ἑαυτοῦ γυναικί. μαθοῦσα δ' ἐκεί-

δὴ ἐκείνη πρώτα τὰ περὶ τὴν αὐθέφτον, ὃ πολλοῖς χρόνοις ὕστερον ἐλευθέραν ἀφῆκε, καὶ πασῶν μάλιστα γυναικῶν ἀσπαζομένη τε καὶ τιμῶσα διετέλεσεν. ἐκ
154 τούτης δὴ τῆς Ὀκρισίας ἔτι δουλεύσης παιδίον, ᾧ πάλαι φανέντι ἡ μήτηρ τὸ μὲν ἰδιόν τε καὶ συγγενικὸν ὄνομα, Τύλλιον, ὅτι τοῦ πατρὸς περισπουδαστὸν ἦν, Σερούιον, ὅτι τῆς ἰδίας τύχης, ὅτι δουλεύσασα ἔτεκεν αὐτόν. εἶτα δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Σερούιος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταβιβαζόμενος, Δούλιος. φέρεται δέ τις ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἀναγραφαῖς ἑτέρως ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λόγος, ὅτι τὸ μυθῶδες ἐξαίρων τὰ περὶ αὐτὸν, ὃν ἐν πολλαῖς Ῥωμαϊκαῖς ἱστορίαις εὕροιμι, εἰ θεοῖς τε καὶ δαίμοσι λέγεται φίλος, διότος τις· ἀπὸ τῆς ἑστίας τοῦ βασιλέως, ἐφ' ἧς μέλλας τε συνελθοῦσι Ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἀγίζουσιν, ὑπὲρ τοῦ πυρὸς ἀναχεῖν λέγουσιν αἰδοῖον ἀνδρός. τοῦτο θεασαμένην τὴν Ὀκρισίαν πρώτην φέρουσιν τῶν εἰωθότων πελάνους ὅτι τὸ πῦρ, καὶ αὐλίκια περὶ τὰς βασιλέας ἐλθοῦσαν εἰπεῖν. τὸν μὲν οὖν Ταρκύνιον ἀκούσαντά τε καὶ μετὰ ταῦτα ἰδόντα τὸ τέρας, ἐν θαύματι γενέσθαι· τὴν δὲ Τανακυλίδα τάττε μέγα σοφὴν εἶναι, καὶ δὴ καὶ τὰ μαντικὰ σοβαρὸς χεῖρον Τυρρηνῶν ὁπισαμένην, εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν ὅτι γάμος ἀπὸ τῆς ἑστίας τοῦ βασιλείου πέφυκε γενέσθαι χρυσοῦν ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, ἐκ δὲ μιχθείσης ᾧ φάσματι γυναικός. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τῶν μάγων τεραστοσκόπων ἀποφωναμένων, δόξαι τῷ βασιλεῖ, ἢ πρῶτον ἐφάνη τὸ τέρας, εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ συνελθεῖν· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα κοσμησαμένην οἷς ἔθος ἐστὶ κοσμεῖσθαι τὰς γαμουμένας, καταπλασθεῖσαν μόνην εἰς τὸν οἶκον ἐν ᾧ τὸ τέρας ὤφθη· μιχθέντος δέ τινος αὐτῇ θεῶν ἢ δαιμόνων, καὶ μετὰ τὴν μίξιν ἀφανισθέντος, εἴτε Ἡφαίστου, καθάπερ οἴονται, εἴτε τοῦ κατ' οἰκίαν ἥρωος, ἐγκύμονα γενέσθαι, καὶ τεκεῖν τὸν Τύλλιον ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις. τοῦτο δὲ μύθευμα ὑπὸ πολλῶν πιστὸν εἶναι δοκοῦν, ἕτερόν τις ὑπὸ φάτνῃ γεννηθέντα τὸν ἄνδρα θαυμαστὴν καὶ παράδοξον, ἥκιστον ἀπιστεῖσθαι ποιεῖ. καθημένου γάρ ποτε αὐτοῦ μεσούσης μάλιστα ἡμέρας ἐν τῇ παστάδι τῶν βασιλέων, καὶ καλενεχθέντος ἐφ' ὕπνῳ, πῦρ ἀπέλαμψεν ὑπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· ἥτε μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως γυνὴ πορευόμεναι ἅμα παστάδος ἐθεάσαντο, καὶ πολῖται ὅσοι σὺν ταῖς γυναιξὶν ἐτύγχανον τότε παρόντες· καὶ μέχρι τότε διέμενεν ἡ φλὸξ ὅλῳ αὐτοῦ καταλάμπουσα τὴν κεφαλήν, ἕως ἡ μήτηρ περιδραμοῦσα ἀφανίσειεν αὐτὸν, καὶ ἡ φλὸξ ἅμα τῷ ὕπνῳ διεσκεδασθεῖσα ἠφανίσθη. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸ γένος αὐτοῦ λεγόμενα τοιαῦτά ἐστιν. ἃ δὲ περὶ τοῦ βασιλεῦσαι

eius fortuna cognita, paulo post eam manumisit, eiq; præ cunctis mulieribus maximã semper beneuolentiam & honorem exhibuit. Ex hac Ocrisia etiamtum ancilla natus est puer, cui mater enutrito propriũ & gẽtilitium nomen imponit Tullium, a patre: appellatiuũ vero, Seruium, de præsenti conditione sumptum, quod in seruitute cum peperisset. quod nomen si transferre in Gręcũ sermonem velis, Seruius fuerit Δούλιος. Circumfertur & alia de natalibus eius narratio, quæ ortum eius fabulosius effert. ea (si diis & geniis tales placent fabulę) in hanc sententiã apud multos Romanæ historiæ scriptores exstat. e foco regio, vbi a Romanis cũ alia sacra solent fieri, tum cœnatũ litari primitiæ, supra flammas exstitisse virilis membri speciem. id primã conspicatam Ocritiã, quę ex more liba eo tulerat, statim regibus indicasse. Ibi cum Tarquinius audito primũ, deinde etiam viso prodigio in admirationẽ venisset, Tanaquilem vxorem, & alioqui sapiẽtem, & diuinandi scientia nulli Etruscorũ secundam, dixisse *solam sóli*, fatale esse vt e foco regio maior homine proles nasceretur, ex ea fœmina quæ cum spectro illo concumberet. id cũ confirmassent alii quoq; prodigiorũ interpretes, placuisse regi, eã cum spectro coire, cui primæ apparuisset: ac mox mulierẽ nuptiali ornatu exultam in ędem illam in qua portentum apparuerat, inclusam fuisse solã: congressamq; cum quopiam deo vel genio: siue is Vulcanus fuit, vt *vulgaris* est opinio, siue familiaris Lar: postquam is disparuit, grauidam factam, legitimis mensibus exactis peperisse hunc Tullium. Hanc fabulã, cum parũ fidei habere videatur, aliud in eodem visum, mirabile & inopinabile, minus incredibilẽ efficit. cũ enim aliquando circa meridiẽ in regio thalamo cõsedisset, somnoq; oppressus esset, flãma e capite ipsius emicuit: idq; non tantũ mater eius, & regina, quæ per thalamũ inambulabant, inspectarunt, sed etiã omnes qui cũ mulierib. tũ forte aderãt: nec prius totũ eius caput flãma collucere desiit, q̃ a matre accurrẽte excitaretur. quo facto, flãma simul cũ somno dispersa euanuit. Atq; hæc sunt quæ ferũtur de eius origine. Quæ vero ante imperium

geſſit memorabilia, ob quæ & rex illū admiratus eſt, & populus ei ſecundū a rege honorē tribuit, ſunt huiuſmodi. *Pene* puer adhuc primo bello Etruſco, quod auſpiciis Tarquinii geſtum eſt, in equeſtrib. pugnis tā inſignem præbuit operā, vt ſtatim exinde celebraretur, & primus omnium fortitudinis præmia cōſequeretur. altera deinde in eandē gentē expeditione, cū acre prœliū cōmiſſum eſſet ad Eretū oppidū, fortiſſimus omniū iudicatus, rurſus a rege fortitudinis corona decoratus eſt. anno aūt ætatis ad ſummū vigeſimo, præfectus auxiliis quæ ſocii Latini nominis miſerāt, in ſubigendis Etruſcis multū adiuuit Tarquiniū. Primo bello Sabino magiſter equitū profligauit equitatum hoſtiū: & vſq; Antemnam vrbē proiectus, ex eo quoq; prœlio fortitudinis palmam reportauit. In aliis etiam multis cū hac ipſa gente conflictibus, nūc equitū nunc peditū dux, ſemper declarauit eximiā animi generoſitatem, & præ ceteris coronas aſſecutus eſt. ac demum perdomito hoc hoſte, deditisq; Sabinorū oppidis, viſus Tarquinio fuiſſe potiſſima cauſſa huius quoq; ad imperiū acceſſionis, victricibus coronis ab eo redimitus eſt. In ciuilib. quoq; negotiis intelligētia & prudentia fuit ſingulari: & concepta mente cōſilia oratione vt quiuis alius efferre poterat; nec minus ſeſe cuiuis fortunæ & quibuslibet morib. accōmodare. ac propterea ſuffragiis populi Romani e plebeio aſcitus eſt in patriciorū ordinē, ſicut ante Tarquinius, atq; ante hūc ipſum Numa Pōpilius. Rex *ipſe* generū ſibi aſciuit, iuncta ei filiarū altera: & ſiquid per ſe morbo ſenectaue impeditus obire non poſſet, huius opera vtebatur, non in domeſticis tantum, verumetiam in publicis negotiis: in quibus omnibus fidem ſuam ac iuſtitiæ ſtudium probauit: nec referre putabant ciues Tarquiniús ne rempublicam curaret an Tullius. adeo deuincti erant eius beneficiis. Ergo cum & ingeniū eius ad imperii gubernacula ſatis eſſet comparatū, & fortuna multas ei atq; amplas occaſiones obtuliſſet, ſimulatq; Tarquinius (vt ſuperiore libro expoſui) per inſidias occiſus eſt ab Anci Marcii filiis, paternum principatum recipere conantibus, viſus eſt ſibi ad

διεπρέξατο λόγου ἀξία, δι' ὧν Ταρκύνιός τε αὐτὸν ἠγάθη, καὶ ὁ Ῥωμαίων δῆμος τῆς μὴ βασιλέα ἠξίωμένης, διάδε. παῖς μὲν ὢν ἔτι τὸν πρῶτον πρὸς Τυρρηνοὺς ὁ Ταρκύνιος ἐστράτευσεν, ἐν τοῖς ἱππεῦσι τεταγμένος, οὕτως ἔδοξεν ἀγωνίσασθαι καλῶς, ὥστε πρεσβύτου δόξης ἡμέσθαι, καὶ τὰ ἀριστεῖα πρῶτος ἀπάντων λαβεῖν· ἔπειτ' ἐτέρας ἡμομένης ὅτε ὡς αὐτὼ ἔθνη στρατιὰς καὶ μάχης καρτερὰς πρὸς πόλιν Ἤρητον, ἀνδρόπαλος ἀπάντων φανεὶς, στεφάνοις αὖθις ἀριστείας ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκοσμήθη. ἔτη δὲ γεγονὼς εἴκοσι μάλιστα, τῆς συμμαχικῆς στρατηγὸς ἀπεδείχθη δυνάμεως ὑπὸ Λατίνοι ἔπεμψαν, καὶ συλλεκτήσασθαι βασιλεῖ Ταρκυνίῳ τὸν τῶν Τυρρηνῶν ἀρχὸν· ἔν τε τῷ πρὸς Σαβίνους πολέμῳ τῷ πρώτῳ συστάντι, τῶν ἱππέων ἀποδειχθεὶς ἡγεμών, ἐξέφατο τὰς τῶν πολεμίων ἵππους· ἡ μέχρι πόλεως Ἀντέμνης ἐλάσας, τὰ ἀριστεῖα οὐκ ἄλλοθεν τῆς μάχης ἔλαβεν· ἑτέρας τε πολλὰς πρὸς τὸ αὐτὸ ἔθνος ἀγωνισάμενος μάχας, ὁτὲ μὲν ἱππέων ἡγούμενος, ὁτὲ δὲ πεζῶν, ἐν ἁπάσαις ἐφάνη ψυχὴ ἄριστος, καὶ πρῶτος ἐστεφανοῦτο τῶν ἀγώνων. καὶ ὅπως παρέσχη Ῥωμαίοις εἰς ὑποταξίν τε καὶ προσθήκην τῶν πόλεων τὸ ἔθνος, ἀπιώτατος εἶ δόξας Ταρκυνίῳ καὶ ταύτης τῆς διανοίας, τοῖς ὀπισινίοις στεφάνοις ἀνέδειτο ὑπ' αὐτοῦ. ἵν δὲ καὶ φρονήσας τὰ πολιτικὰ σωφρονέστατος, καὶ λόγῳ τὰ βουληθέντα δεξιὸς εἶναι οὐδενὸς χείρων, ἁπάσας τε ἀρίστας τύχας καὶ πρωτοπορίας ἐσπουδακώς. καὶ διὰ ταῦτα Ῥωμαῖοι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δήμου μεταγαγεῖν ἠξίωσαν εἰς τοὺς πατρικίους ψήφοις ἐπενεχθείσαις, ὥσπερ Ταρκυνίου τε πρότερον, καὶ ἐπὶ πρὸ τούτου Νομᾶ Πομπίλιον· ὁ δὲ βασιλεὺς κηδεστὴν ἐποιήσατο, τῷ ἑτέραν τῶν θυγατέρων ἐκδύσας· καὶ πρώτῳ ὄντα διὰ νόσους ἢ γῆρας ἀδυνάτως ἵν' ὅπι τελοῖ δι' ἑαυτοῦ, τοῦτον πρόβλην ἐπέσκηπτεν, οὐ μόνον τ' ἴδιον οἶκον ὑπέρπων, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως διοικεῖν ἀξιῶν. ἐφ' οἷς ἅπασιν ἐζηλώθη πιστὸς καὶ δίκαιος. καὶ θαυμάζοντο διαφέρειν οἱ δημόται Ταρκυνίου ὑπερμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ἢ Τύλλιον· οὕτως ἐξεπλάγησαν ὑπ' αὐτοῦ ταῖς εὐεργεσίαις. φύσεώς τε δὴ μεγαλοφρόνως ἀποχρώντως πρὸς ἡγεμονίαν καλλωπισμένης ἔσται ὁ ἀνὴρ, καὶ τὰς παρὰ τῆς τύχης ἐκανὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀφορμὰς, ὅπως τελευτήσας σωτῆρα Ταρκύνιον ὑπεβάλετο ὑπὸ τῶν Ἄγκου Μαρκίου παίδων, ἀνασώσασθαι τὸν τοῦ πατρὸς ἀρχὸν βουλόμενον, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδήλωκα λόγῳ, δόξας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐλῶν ὑπὸ τ' Βασι-

155

Βασίλφον καλφάζ ἀρχὴν, δραστήριος ὢν ἀνὴρ, οὐκ
ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν τὴν ἡγεμονίαν. ἦν δὲ συγκαθαπτόμενος
τῆ ἡγεμονίᾳ αὐτῷ, καὶ πάντων αἰτία γεγενημένη τῶν ἀ-
γαθῶν, ἡ δὲ τελευτησάσης βασιλέως ἰδίων γυνὴ, γαμ-
βρῷ τε συλλαμβάνεσθαι ἰδίῳ, καὶ ἐκ πολλῶν σημείων γνω-
κυῖα θεσφάτων ὅτι βασιλεύσει Ῥωμαίων τὴν ἀνδρα
ἐκεῖνον εἵμαρτο. ἔτυχε δὲ αὐτῇ νεανίας μὲν υἱὸς ὢν
πολλοῦ τελευτηκὼς χρόνῳ, παιδία δὲ δύο ἐκείνου
δύο νήπια καταλιπόμενα. ἐνθυμουμένη δὲ τὴν τε
οἶκον ἐρημίαν, καὶ τοὺς δεδιὼς ἔτι μὴ καταγόντες οἱ Μαρ-
κιοι τὴν ἀρχὴν ἄρωσι τὰ παιδία, καὶ πᾶσι τὸ βασιλι-
κὸν συγχύσωσιν ἀφανίσωσι, τοιοῦτον μὲν τῆς τῶν βασι-
λείων θύρας ἔκλεισε, καὶ φύλακας ἐπ' αὐτῆς ἐπέστησε,
διακελευσαμένη μηδένα παριέναι μήτε ἔσω μήτε
ἔξω. ἔπειτ' ἐκ τῶν δωματίων πάντας ἐξελθεῖν κελεύ-
σασα τοὺς ἀνδρας, ἐν ᾧ τὸν Ταρκύνιον ἡμιθνῆτα ἔθεσαν,
τὸν δὲ Ὀκρισίαν καὶ τὸν Τύλλιον καὶ τὸ συγατέρα σωσοι-
κοῦσαν ᾧ Τυλλίῳ καταλοῦσα, καὶ τὰ παιδία σὺν τοῖς
τροφοῖς ἀναβαίνειν κελεύσασα, λέγει τοιοῖσδε·
" Ταρκύνιος μὲν ἡμῖν, ὦ Τύλλιε, ὁ βασιλεὺς, παρ' ᾧ
" τροφῆς καὶ παιδείας ἔτυχες, ἀπάντων μάλιστα φίλων
" σε καὶ συγγενῶν τιμήσας, αἰσίοις παθὼν οὐκ ἐπλήρωσε
" τὸν ἑαυτοῦ μοῖραν, ὅτε περὶ τῶν ἰδίων προσημάτων δια-
" θέσθαι σοὶ, ὅτε περὶ τῶν κοινῶν καὶ πολιτικῶν ὑπο-
" σκῆψας, ἀλλ' οὐδὲ ἀσπασάμενός τινα ἡμῶν οὐδὲ προσ-
" αγορεύσας τοὺς ἑκάστοις ἀσπασμοὺς δυνηθείς. ἔρημα
" δὴ καὶ ὀρφανὰ τὰ δύσπονα ταυτὶ παιδία καταλείπεται,
" κίνδυνον δ' ἐλάχιστον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς βέβηκε· εἰ
" γὰρ ὅτι Μαρκίοις τοῖς ἀνελοῦσι τὸν πάππον αὐτῶν,
" τὰ τῆς πόλεως ἔσται πράγματα, τὸν οἴκτιστον ἀπολεῖ-
" ται βίον ὑπὲρ αὐτῶν· ἔσται τε οὐδὲ ὑμῖν ἀσφαλὴς ὁ
" βίος οἷς ἀνεψιὸν Ταρκύνιος τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας,
" ἐκείνους ὑπαρίδων, ἐὰν οἱ φονεύσαντες αὐτὸν τὴν ἀρ-
" χὴν καταίσχωσιν, οὐδὲ τοῖς ἀνδράσιν αὐτοῦ φίλοις καὶ συγ-
" γενέσιν, οὐδὲ ἡμῖν ταῖς ἀθλίαις γυναιξίν· ἀλλὰ πάντας
" ἡμᾶς φανερῶς τε καὶ κρύφα πειρήσονται διαλέσαι.
" Ταῦτα οὖν ἐνθυμουμένους ἡμᾶς δεῖ μὴ περιορᾶν τοὺς
" ἐκεῖνον ἀποκτείναντας ἄνδρας· αἰσία, καὶ πᾶσιν ἡμῖν
" ἐχθροὶς τοσαύτην ἀρχὴν κτησαμένοις, ἀλλ' ἀναν-
" δάσθαι καὶ κωλύειν νῦν μὲν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ χρη-
" μένους· τούτων γὰρ ἐν τῷ παρόντι δεῖ· ὅταν δὲ τὰ
" πρόσφατα ἡμῖν χαρήσῃ τῇ νοσῳ, τότε καὶ ἐκ τῶν φανερῶν
" πάσῃ δυνάμει καὶ μετ' ὅπλων αὐτοῖς ὁμόσε χωρεῖν-
" τας, ἐὰν ἄρα καὶ τούτων δεήσῃ, βουληθέντων ἡμῶν
" πράττειν νῦν ἃ δεῖ. ἵνα δὲ ταῦτ' ᾖ; πρόσφατον μὲν
" κρυπτώμεθα τὸν βασιλέως θάνατον, καὶ πρὸς ἅ-
" πάντας ἐξενεχθῆναι φάσκοντάς ὅτι πληγὴν

regnum ab ipsa republica vocari; & vt vir industrius non emisit hanc occasionem e manibus. Porro in asserendo imperio affuit ei, atque adeo omnium ei bonorum auctor fuit defuncti regis vxor, quæ genero fauebat, & e multis portentis cognouerat in fatis esse vt is vir ad regnũ Romanum perueniret. erat autem iamdudum orbata filio iuuene; ac duo ex illo superstites erãt infantuli. quare desolatam familiam cogitans, & verita ne Marcii regno potiti pueros tollerent, omnemque cognationem regis exstinguerent, primum regia clausa custodes adhibuit necui vel aditus pateret vel exitus. deinde iussis reliquis omnibus excedere cubiculo in quo Tarquinium feminecem deposuerant, Ocrisia *tantum* cum Tullio coniugeque ipsius sua filia retentis, & accitis cum pueris nutricibus, sic eos affata est: Vides Tulli regem nostrum Tarquinium, qui te alumnum suũ præ omnib. amicis & cognatis in honore habuit, impiorum manibus adductum ad fatalem terminum, prius quam vel domesticas res disponere, vel ꝓspicere publicis, vel nostrum cuiquam extremum vale dicere potuerit. supersunt hi miselli pueri, orbi & destituti: quorum incolumitas in maximo nunc versatur discrimine. nam si ad Marcios aui eorum interfectores peruenerint reip. gubernacula, miseris modis eis pereundum est: ac ne vobis quidem vita in tuto erit, quib. Tarquinius maluit quam illis locare filias, si paricidas regno potiri patiemini; omnesq; cognatos & amicos idẽ inuoluet periculum: ne nobis quidem parcetur miseris mulieribus, sed omnes nos clamque palamque conabuntur illi perdere. Hæc consideranda sunt nobis, nec negligendi qui & illum nefarie interemerunt, & nobis omnibus, si tanto potientur imperio, infestissimi futuri sunt hostes; sed obsistendũ, & impediendum astu primũ, quãdo præsens rerũ status ita postulat: deinde postquam primus conatus nobis successerit, aperte iã & armis eos pro viribus adoriemur: si tamen his opus erit; modo ne pigeat nunc quæ facienda sunt facere. Quænã hæc? Ante omnia regis mortem occultemus, spargẽdo famam nullum acceptum

esse vulnus letale: medici quoq; promittãt se intra paucos dies illũ pristinæ sanitati restituturos: quo facto ego, pgressa, ad populũ quasi regis nomine mãdata referam: cõmittere eũ curam & custodiã tam pprię domus quã reipublicæ, interim dũ ipse e vulneribus conualescat, alteri generorũ: tuumq; nomẽ edam, Tulli: ac populus nõ grauate, sed lubẽter feret, tuæ curæ vrbẽ cõmitti, cuius fidei & ante sæpenumero cõmissa fuit. ita præsenti discusso periculo, (nihil .n. amplius pollebunt inimicorum vires, si diuulgetur regẽ viuere) tu accepta cũ fascibus etiã armorum potestate, voca insidiatores Tarquinii vitę in populi iudiciũ, primosq; omniũ Marcii filios, & ius in eos stringe. qui si comparuerint, plectito eos capite: sin, quod potius facturos arbitror, causam deseruerint, perpetuo exsilio & bonorum proscriptione mulctato. ac tũ deniq; ad res imperii componendas versus, comitate atq; *omnib.* humanitatis officiis cõciliabis tibi fauorẽ multitudinis. præcipue vero cura nequid delicti cõmittatur; egenosq; ciues beneficiis & largitionibus demerere. post hæc vbi visum fuerit tẽpestiuum, dicemus regẽ defunctum, & palam funus ei faciemus. *Postremũ est quod* mihi abs te licet meo iure petere, vt quãdo a nobis enutritus & institutus es, omniaq; a nobis accepisti bona quæ filii solẽt a parentibus, & vitam degis cũ nostra filia, si ad regnũ quoq; peruenire tibi dabitur, mea gratia, quę te hac in re iuui, pueris istis paternã exhibeas beneuolentiã: & cũ ad virilem ætatẽ venerint, administrandæq; reipublicæ pares fuerint, maiorem natu Romanis præficias. His dictis, puerisq; altero post alterũ in generi ac filiæ vlnas impositis, & concitata ex vtrisq; magna cõmiseratione, mature cubiculo egressa, domesticos iussit parare curationi necessaria, simulque cõuocare medicos. cumq; per noctẽ superuenientem interquieuisset, mane, cum frequens ad regiã multitudo cõflueret, prodiit in cõspectum fenestris adstans quæ in viã fores præteruntẽ spectabãt: ac primũ circumstãtib. indicauit capitaliũ in regẽ insidiarũ auctores, submissosq; ab eis facinoris ministros vinctos pduxit. atq; vt vidit multos cũ casum lamentari, &

σὺν ὀλί- «
γαις ἡμέραις αὐτὸν ἀποδείξειν ὑγιῆ· ἔπειτ' ἐγὼ πρε- «
ελθοῦσα εἰς τὸ συμφανὲς ἐρῶ πρὸς τὸ ὅχλον, ὡς δὴ «
Ταρκυνίῳ μὲν ταῦτα ὑπισχνήσαιτο, ὅπως πρώτων ἐ- «
πιδείξηται ὑπομελητέον καὶ φύλακα τῶν ἰδίων καὶ «
τῶν κοινῶν, ἕως αὐτὸς ὑγιὴς ἐκ τῆς νόσου γένηται· «
τὸ δ' ἕτερον τῶν ἐμῶν ἐγώ, ὃ σὸν εἰποῦσα ὄνομα, ὦ Τύλ- «
λιε· ἐς ἃς δὲ οὐκ ἄρχειν Ῥωμαίοις, ἀλλὰ βουλομέ- «
νοις ὑπὸ σοῦ τὴν πόλιν ὑπηρετεῖσθαι, ὑφ' ἕξ πολ- «
λάκις ἤδη καὶ πρότερον ἐπεκρατήθη. ὅταν δὲ τὸν «
παρόντα κίνδυνον διαφεύξωμαι· οὐδὲν γὰρ ἔτι τῶν «
ἐμῶν ἐς ἃς ἰσχύειν, ζῶ τὸ βασιλέως ἀγγελούμενος· «
πολλαχοῦ σὺ τάς τε ῥάβδους καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἄξι- «
ωσιν, κἀκεῖ τοὺς βουλεύσαντας ἀποκτεῖναι Ταρκύ- «
νιον ὑπὲρ τοῦ δήμου, ἀπὸ τῶν Μαρκίου παίδων ἀρξά- «
μενος, καὶ πρότερος αὐτοῖς δίκας. ὑμφρησάμενος δὲ «
τούτοις ἄπωλας, ἐὰν μὴ ὑπομείνωσι τὰς κρίσεις, θα- «
νάτοις· ἐὰν δὲ ἐρήμοις ἀφῶσιν, ὁ μᾶλλον αὐτοῖς οἴμοι «
ποιήσειν, ἀφυγίᾳ καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων, «
καθίσασα ἤδη τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν, ὁμιλίας τε φιλαν- «
θρώποις ἀναλαμβάνων ὁ πλῆθος, καὶ τὸ μηδὲν ἀ- «
δίκημα ἑκὼν πολλῷ ἔχων φθονίδα, καὶ τὰς ἀπο- «
κρίσεις τῶν πολιτῶν ἀνεγκλήτους καὶ δωρεᾶς ἐπαγό- «
μενος· ἔπειθ' ὅταν καιρὸς ἡμῖν εἶ) δόκῃ, τότε λέγω- «
μεν ἀποθανεῖσαν Ταρκύνιον, καὶ ταφὰς αὐτῷ ποιῶ- «
μεν ἀπὸ τῶν φανερῶν. δίκαιος δ' εἶ, Τύλλιε, παφεὶς τε «
ὑφ' ἡμῶν καὶ παιδευθεὶς, καὶ πρώτων μετεσχηκὼς ἀγα- «
θῶν ὅσων παρὰ μητρός τε καὶ πατρὸς ἡμεῖς μεταλαμβά- «
νομεν, καὶ δυνατὸν σωθοικῶν ἡμετέρᾳ, ἐὰν δὴ καὶ βασι- «
λεὺς ἔτι ἡμῖν Ῥωμαίων, ἐμοῦ γε ἕνεκα τῆς εἰς τοῦτό σοι «
σπουδαγωνισαμένης, παῖδας ὑμνοίαν τοῖς παιδίοις τοῖσδε «
παιδαγωγεῖσθαι· ὅταν δὲ εἰς ἄνδρας ἔλθωσι καὶ τὰ κοινὰ «
πραγμάτων ἰσχύοι ἡμῶν, τὸ πρεσβύτερον αὐτῶν ἀ- «
ποδείξαι Ῥωμαίων ἡγεμόνα. ταῦτ' εἰποῦσα καὶ «
τῶν παιδίων ἑκάτερον εἰς τὰς ἀγκάλας ἐμβαλοῦσα «
τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς θυγατρὸς, καὶ πολὺ δὴ ἀμ- «
φοτέρων κινήσασα οἶκτον, ὅπως καιρὸς ἦν, ἐξῆλθε τοῦ «
δωματίου, καὶ παρήγγειλε τοῖς ἔνδον θεραπεύειν τὰ πρὸς «
τὴν θεραπείαν ὑπηρετήματα ποιεῖν, καὶ τὰς ἰατρὸς συγ- «
καλεῖν. διαλιποῦσα δὲ τὴν μεταξὺ νύκτα, τῆς κα- «
τόπιν ἡμέρας πολλοῦ πρὸς τὰ βασίλεια σπουδαμόν- «
τος ὄχλου, προῆλθεν εἰς τὸ συμφανὲς ταῖς θυείσιν ἐ- «
πισῶσα ταῖς φερούσαις εἰς τὸ πρὸ τῶν θυρῶν ξενῶνα, «
καὶ πρῶτον μὲν ἐδήλωσε τοῖς παροῦσι τοὺς βουλεύ- «
σαντας ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τὸν φόνον, καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦργου «
ἀποσταλέντας ὑπ' αὐτῶν δεδεμένους παρήγαγε· ἔ- «
πειθ' ὡς εἶδε πολλοὺς ὀλοφυρομένους τὸ πάθος, καὶ

τοῖς

τοῖς δεδραχόσιν ἀπεφθανομένοις, τελευτῶσα εἶπεν ὑδὲν αὐτοῖς ἐκ τ̃ ἐναντίων ἐπιβεβουλευμέν̃ γεγονέναι, οὐ δυνηθεῖσιν ἀποκτεῖναι Ταρκύνιον. ἀλαπτῶς δ' ἀπηλλαγμένων τ̃ λόγον δεξαμένων, τότε τ̃ Τύλλιον αὐτοῖς ζωῖσιν, ὡς ὑπὸ τ̃ βασιλέως ἐπίροπον ἀπάντων τε τ̃ κοινῶν καὶ τ̃ ἰδίων ἀποδεικνύμενον, ἕως δὴ αὐτὸς ῥᾴσῃ. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἀπῆλθε χαρᾶς μεστὸς νομίζων εἰ μηδὲν
157 πέπονθεν κακὸν ὁ βασιλεύς, καὶ μέχρι πολλοῦ τ̃ δόξαν ἔχων ταύτην διετέλει. ὁ δὲ Τύλλιος ἰσχυρὰν χεῖρα περὶ αὐτὸν ἔχων, καὶ τοὺς ῥαβδούχους ἐπαγόμενος τοὺς βασιλικούς, προῆλθεν εἰς τ̃ ἀγορὰν, καὶ τοὺς Μαρκίους ἐκήρυττεν ἥκειν ὑφέξοντας δίκην· ὡς δ' οὐκ ὑπήκουον, ἐπικηρύξας αὐτοῖς ἀϊδίους φυγὰς, καὶ τὰς οὐσίας δημοσιωθεὶς εἰς τὸ δημόσιον, ἀσφαλῶς ἤδη καθέζετο τ̃ Ταρκυνίου ἀρχήν. βουληθεὶς δ' ἐπισκῆψαι τ̃ ἐξῆς λόγον, ἀποδοῦναι τὰς αἰτίας δι' ἃς ὅτε Φαβίῳ συγκατεθέμην, ὅτε τοῖς ἄλλοις ἱστορικοῖς ὅσοι γράφουσιν υἱοὺς εἶναι τοὺς καταλελειμμένους παῖδας ὑπὸ Ταρκυνίου, ἵνα μὴ δόξω τ̃ ἐκείνους ἐλλιπόντων τ̃ ἱστορίας χρείαν ὑπολαβόντων, οὐκ υἱοὺς ἀλλ' ὑωνοὺς αὐτοῖς γράφοντας δεῖν παῖδας. πολλαπλασίως γὰρ ἀπερισκέπτως καὶ ῥᾳθύμως οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν ταύτην ὑπενοήσαντο τ̃ ἱστορίαν, οὐδὲν ὑπολαβόντες τ̃ ἀναγραφῆναι τὰ ἀδύνατα καὶ ἄπορα· ὧν ἕκαστον ἐγὼ πειράσομαι ποιεῖν φανερὸν ἐν ὀλίγοις. Ταρκύνιος ἐκ Τυρρηνίας μεταστὰς τ̃ οἴκου μεγαλοκτασάμενος ὅλον, ἐν τῇ κραδίᾳ τ̃ φρενῶν ὑπάρχων ἡλικίᾳ. πολλοῦ γὰρ ἤδη καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀξιῶν, οὐδαμοῦ καὶ τ̃ ἄπαρσιν ἐκεῖθεν πεποιημένος, ἀλλὰ δι' μηδεμιᾶς ἐν τῇ πόλει τιμῆς μεταλαμβάνειν. ἕτερος μὲν οὖν ἄν τις αὐτὸν ὑπέθετο καὶ τριακοστὸν ἔχοντα τὸν ἔλαττον ἔτος, ὅτε ἀπῆρεν ἐκ Τυρρηνίας· ἀπὸ ταύτης γὰρ οἱ νόμοι καλοῦσι τ̃ ἡλικίας ὡς ὅτι τὸ πολὺ τοὺς ἀρχήν τε καὶ πρᾶξιν βουλομένους τὰ κοινὰ ἐγὼ δ' ἔτι νεώτερον αὐτ̃ ὑπολαμβάνω πέντε ὅλοις ἔτεσι, καὶ ποιῶ χρ̃ εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος ἀπηριχμένον. καὶ μοὶ ὅτι γυναῖκα Τυρρηνίδα ἐπηγάγετο, ὧν ζώντος ἔτι τ̃ πατρὸς ἔγημεν, ἅπαντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς συγγράψαντες ἱστορίας. πραγμάτων δ' εἰς Ῥώμην Ἄγκου Μαρκίου βασιλεύοντος, ὡς μὲν Γέλλιος ἱστορῇ, χρ̃ τ̃ πρῶτον ἐνιαυτὸν τ̃ βασιλείας· ὡς δ' Λικίννιος γράφει, χρ̃ τ̃ ὄγδοον. ἐγὼ δ' χρ̃ τ̃ τὸν ἑλληνικὸν τ̃ ἐνιαυτὸν καθ' ὃν γράφει Λικίννιος, καὶ μὴ πρότερον. ἐν ὑστέρῳ μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη χρόνῳ πραγμάτων, εἴγε δὴ χρ̃ τ̃ ἔνατον ἐνιαυτὸν τ̃ Ἄγκου δυναστείας ἐπῶν ἡγούμενος ὅτι τ̃ πρὸς Λατίνους πόλεμον ὑπὸ τ̃ βασιλέως πέμπεται, ὡς ἀμφότεροι λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς. εἰ δὴ παρεγγύᾳ

in facinoris auctores concitari, tandem ait eos nihil infestis consiliis profecisse, quãdo *destinatam animo* Tarquinii cædem perpetrare nequiuerint. Ad hæc verba exhilaratis omnibus, commendat eis Tullium, quasi declaratum a rege omnium tum priuatorum tum publicorum negotiorum curatorem, tantisper dum ipse habeat melius. Itaque populus lætus abiit, ratus regi nihil accidisse mali; in qua opinione diu perstitit. Tũ vero Tullius valida manu stipatus cum regiis lictoribus in comitium progressus, Marcios per præconem citauit in iudicium; cumque non parerent, damnauit exsilio perpetuo, bonis etiam eorum in fiscum relatis; atq; ita iam tuto regnabat pro Tarquinio. † Nũc priusquam ad vlteriora narratio trãseat, caussa mihi reddenda est cur a Fabio ceterisque historicis, qui hos Tarquinio superstites pueros, filios eius fuisse tradunt, dissentiam; nequis lectis illorum monumẽtis credat me tumultuario stylo scribere, qui nõ filios sed nepotes fuisse dixerim. Omnino enim inconsiderate ac negligenter historiam hanc prodiderunt scriptores Latini, non excussis absurdis & impossibilib. quibus fides ipsorum eleuetur; quæ ego paucis conabor ostendere. Tarquinius ex Etruria cum tota familia migrauit ætate iam matura prudentiæ. cũ enim iam ad imperium & reip. administrationem accedere cuperet, nec ad vllos in vrbe honores admitteretur, emigrasse illinc traditur. Alius igitur aliquis eum diceret tum fuisse vt minimum trigenarium, cum ex Etruria emigrauit; quod hanc ætatem leges magistratib. & negotiis publicis idoneam censeant: ego quinquennium integrum detrahens, x x v anno eum discessisse statuam. Venisse autẽ eum cum Etrusca vxore, quã viuo adhuc patre duxerit, omnes Romani scriptores consentiunt: quorum Gellius, aduentum eius refert in annum Anci Marcii iam regnantis primũ; Licinius, in octauũ. Sit ita vt scribit Licinius. nã si nõ prius, certe posterius nõ venit: quandoquidẽ nono Anci anno ad bellum Latinum magister equitum ab ipso rege missus est, si vtrique scriptori credimus. Quodsi x x v

Tarquinius an filios superstites reliquerit.

annos natus Romam venit,& in Anci amicitiam circa octauum regni eius annum receptus, XVII reliquos cum eodē exegit, qui *in totum* regnauit annos XXIIII, ipse vero *successor* XXXVIII, vt omnes cōsentiunt; sequitur vt octogenarius sit mortuus.is enim numerus ex hac supputatione colligitur. Habuisse autem eum vxorem quinquēnio se iuniorem probabile est,hoc est, cum ipse moreretur, natam annos LXXV. quæ si nouissimum filiorū peperit anno ætatis suæ quinquagesimo, (vlterius enim non fert vterū fœmina, sed hic eis est partuum terminus, vt scribunt quib. curæ fuit perscrutari talia.) oportet eum filium minimum vigintiquinque annorum fuisse quando patre orbatus est: Lucium vero nō minus XXVII, qui natu erat grādior. Ergo Tarquinius nullos infantes reliquit filios ex hac muliere susceptos. Ad hæc si virilem ætatem habuissent filii, nec pater fuisset occisus,nec mater adeo misera & mēte capta, vt liberis relictū a patre imperiū ademisset, & homini alieno e serua nato tradidisset; nec ipsi se filii fraudari paterno regno p ignauiā & socordiā siuissent in ipso ætatis flore, qui vel ad exserēdam eloquentiā, vel ad rē manu gerendā est aptissimus. nec enim illos vel generis nobilitate præcellebat,vel ætatis prērogatiua multum superabat Tullius, quippe qui triennio tantum eorum alterum antecederet.nequaquam ergo sponte regni iure cessuri fuissent. Quin & alia quędam insunt in hac opinione inconuenientia; quæ omnes historiæ Romanæ conditores parum animaduertisse videntur, vno excepto quem paulo post nominabimus. in cōfesso enim est Tullium in occupato post Tarquinii mortem regno attigisse annū XL.igitur si,quādo successione fraudatus est grandior Tarquinius, XXVII annorū fuit, septuagenario maior fuit quādo interfecit Tulliū.at scriptores tradūt eum tunc fuisse ætate vigētissima: adduntq; arreptū ab eo Tulliū *medium*, elatumq; e curia & per gradus deturbatū: post quod facinus vigesimoquinto demū anno regno pulsus est:atq; illo ipso anno,suscepto in Ardeates bello, expeditioni dicitur interfuisse, omniaque *imperatoria* munia per se obiisse.quod

μὴν εἰς Ῥώμην οὐ πλείω τῶν πέντε καὶ εἴκοσι γενομένων ἐτῶν, Ἄγκῳ δὲ βασιλεύοντι τὴν ὄγδοον τῆς ἀρχῆς ἑαυτὸν φίλος γενόμενος, ἑπτακαίδεκα διέτριψεν ἔτη παρ' αὐτῷ τὰ λοιπά, τέτταρα δὲ καὶ τοῖς εἴκοσιν ἐβασίλευσεν Ἄγκος· ἔτη δὲ ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα τὸν βασιλείαν κατέσχε, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσιν· ὀγδοηκοντούτης δ' εἶπ' ὅτε τελευτᾷ. ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ γὰρ τῶν ἐτῶν τοῦτο συναίρεται τὸ πλῆθος. ἡ γυνὴ δὲ πέντε ἔτεσιν ἦν αὐτοῦ νεωτέρα, καθάπερ εἰκός· ἑβδομηκοστὸν δ' ἤπου καὶ πέμπτον εἶχεν ἔτος, ὅτε ἀπέθνησκε Ταρκύνιος. εἰ δὴ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν ἔλαβεν ἐκύησεν ἔτος ἔχουσα πεντηκοστόν· τοσούτῳ γὰρ οὐκ ἔτι κυίσκεται τούτου τοῦ χρόνου γυνή, ἀλλ' ἔστιν οὗτος αὐταῖς τῶν ὠδίνων ὅρος, ὡς οἱ ταῦτ' ἐξηκριβωκότες γράφουσιν· οὗτος μὲν οὖν οὐκ ἂν ἐλάττων γενόμενος ἢ ἐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι τὸν πατέρα θανάτου· ὁ δὲ Λούκιος ὁ πρεσβύτερος οὐ μείων ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οὐκ ἄρα νηπίους κατέλιπεν υἱοὺς ὁ Ταρκύνιος ἐκ ταύτης γενομένους τῆς γυναικός. ἡλικίαν μὲν εἴ γε ἀνδρῶν ἡλικίαν εἶχον οἱ παῖδες, οὔτ' ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, οὔτ' ἂν ἡ μήτηρ αὐτῶν οὕτως ἀθλία καὶ θεοβλαβὴς, ὥστ' ἀφαιρεθῆναι μὲν τῶν ἑαυτῆς τέκνων ἐᾶν κατέλιπεν ὁ πατὴρ αὐτοῖς ἀρχὰν, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ καὶ οὐκ δούλης γενόπι χρήσασθαι· οὔτ' ἂν αὐτοὶ παῖδες ἀρχῆς ἀποστερούμενοι φαύλως καὶ ῥᾳθύμως τὸ ἀδίκημα ἔφερον, καὶ ταῦτα ἐν τῇ κραλίᾳ τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν ὄντες ἀκμῇ· οὔτε γὰρ εὐγλωττία πρόσεχεν αὐτῶν ὁ Τύλλιος, οὔτε ἡλικίας ἀξιώματι πολὺ διήλλαττεν, ἀλλὰ τρισὶ μόνον ἔτεσι πατέρων πρεσβύτερος ἦν· ὥστε οὐκ ἂν γε παρεχώρησαν αὐτῷ τῆς βασιλείας ἑκόντες. ἔχει δὲ καὶ δίκας ἀνὰς τὸ πρᾶγμα ἀτοπίας, ἃς ἅπαντες ἠγνόησαν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ συγγραφάμενοι, πλὴν ἑνὸς οὗ μικρὸν ἐρῶ πάνυ. ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι μετὰ τὸν Ταρκυνίου τελευτὴν τὸν βασιλείαν Τύλλιος ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα κατέσχεν. ὥστε εἰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἑπταεσχαιδεκαέτης ἦν, ὅτε ἀπεστερήθη τῆς ἀρχῆς ὁ πρεσβύτερος τῶν Ταρκυνίων, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα ἔτη γενόμενος ἦν ὅτε Τύλλιον ἀπέκτεινεν. ἐν κραλίᾳ δέ γε αὐτὸν ἡλικίαν τότε ὄντα προδεδώκασιν οἱ συγγραφῆς, καὶ φασιν ὅτι Τύλλιον αὐτὸς ἐράμενος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ φέρων ἔξω κατὰ κρημνίδων ἐξέχεεν· ἤτε ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκτίθωσι γίνεται πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ μετὰ ταῦτα ἔτει. καὶ τούτῳ τῷ ἔτει τραλβούμενος ἐν τοῖς Ἀρδεάταις εἰσάγεται πολέμῳ, καὶ πολλὰ τἄλλα δι' ἑαυτοῦ τελῶν. οὐκ

ἔχει

ἔχ δὲ λόγον ὡς πολέμοις ὀξεπάζεσθαι σῶμα ἀνδρὸς ἐξ ἧς ἐννενήκοντα βεβιωκότος ἔτη. ἐκπεσών τε τ ἀρχῆς ἐπὶ πολεμεῖ Ῥωμαίοις, οὐκ ἔλαττον τεσσάρων καὶ δέκα ἐτῶν, αὐτὸς ἐν τοῖς στρατεύμασιν ὀξεπαζόμενος, ὥς φασιν, ἔσχε τὰς καινὰς τ ἀποφύτων ὀξύς, καὶ ὁ τ βίου χρόνος αὐτῷ πλείων ἀναφαίνε τ ἑκατὸν καὶ δέκα γεγονὼς ἐτῶν· τοῦτο δὲ ὃ μήκιστος τῶν βίων ἀνθρώποις φέρουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς τόποι. Ταῦτα δὴ τὰ ἄτοπα συνιδόντες τ Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων τινὲς, ἑτέραις αὐτὰ λύειν ἐπεχείρησαν ἀτοπίαις, ὑ Τανακυλίδα ποιοῦντες μητέρα τ παίδων, ἀλλά γε μανίαν τινὰ, τοῦ ἧς Γεδεμίαν παρελήφαμεν ἰσοείαν· ἄωρος δὴ γὰ πάλιν ὁ γάμος τ Ταρκυνίου μικρὸν ἀπολείποντος ἐτῶν ὀγδοήκοντα· καὶ ἡ τ τέκνων ἡλίκεσις τοῖς ταύτῃ ἔχουσι τ ἡλικίαν ἄπιστος. Οὐδὲ γὰ ἅπας ἰῶ, ὥστε ἐκ πάντος ὑπερυμῆσαι τέκνων· ἀλλὰ θυγατέρες ἦς αὐτῷ δύο, καὶ αὗται γε ἤδη γεγαμημέναι. τούτων δὴ τῶν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων ἕκαστα ὑπολογιζόμενος, οὐχ οἷός εἰ Ταρκυνίου γράφω τοὺς παῖδας, ἀλλ' ὠνοὺς, Λευκίῳ Γεσονι τῷ Φρυγὶ συγκαταπεφυκότος. ἐκεῖνος γὰ ἐν τ ἐναυσίοις στρατείας τοῦθ' ἱερόηκε μόνος· εἰ μήτε ἄρα γένος ἦν ὠνοὶ τοῦ βασιλέως οἱ παῖδες, ποιήσῃ δὲ υἱοί· καὶ τοῦτ' ἴσως ἄτιον τῆς ἀπάτης τοῖς ἀνδράσι πᾶσι τοῖς συγγράφουσι τὰς Ῥωμαϊκὰς ἱστορίας. στρεφρημένων ὖ τούτων, καιρὸς ἐπανάγειν ὅπῃ τ ἀπολειπομένου διήγησιν. ὅπῃ ὖ τοίνυν λαβὼν τὸν ὑπερθέσιον τῆς ἡγεμονίας ὁ Τύλλιος, καὶ τὸν ἑταιρείαν τ Μαρκίων ὀξελάσας βεβαίως ἤδη τ ἀρχῆς ἐνόμιζε κρατεῖν, τὸν γε βασιλέα Ταρκύνιον ὡς ἐκ τ θαυμαστ τελευτηκότα ἔναγχος ἐκκομιδῇ τε πολυτελεῖ καὶ μνήμαζος ὑπερθέσιμον καλασκευῇ, καὶ ταῖς ἀλλαις τιμαῖς ἐκόσμει, καὶ τ ὀξ ἐκείνου χρόνον, ὡς ὑπέροπος ὢν τῶν ἐκ τῶ βασιλείου παίδων, τόν τε ἴδιον αὐτῶν βίον καὶ τὰ κοινὰ στρατεύματα τ πόλεως ἀμφὶ φυλακῆς τε καὶ φειδοῦς ἐποιεῖτο. τοῖς ὖ πατρικίοις ἐκ ἐῶν τὰ νόμιμα καθ' ἡδονὰς, ἀλλ' ἠγωνία ἐκεῖν καὶ χαλεπῶς ἔφερον, ἐκ ἀξιοῦντες αὐτὸν ἑαυτῷ τινα μηχανήσασθαι βασιλικὴν ἐξουσίαν, μήτε βουλῆς ψηφισαμένης, μήτε τῶν δήμων τ κατ' νόμον ὑπολελεγμένων. ζωιόντες τε πολλάκις οἱ πλεῖστον ὀξ αὐτῶν δυνάμενοι, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους περὶ τ καταλύσεως τ μοναρχικῆς ἀρχῆς· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς, ἐπειδὰν πρῶτον εἰς τὸ συνέδριον ἀπὸ τ Τυλλίου ἀναχθῶσιν, ἀναιρήσειν τ ἄνδρα τοῖς ῥάβδοις ἀποδεῖξαι καὶ τὰ λοιπὰ τ ἀρχῆς σύμβολα. ὅταν ὖ τοῦτο γένηται, τὸν καλούμενον μεσοβασιλῆ ἀποδεῖξαι, καὶ δι' ἐκείνου ἐλέσθαι τοὺς ἀξίους τ πόλεως κατ' νόμον. Ταῦτα βουλευομένων αὐτῶν, ὑπῆνοιξε ὁ Τύλλιος, ὅτι ὃ δημαγωγεῖν καὶ πρεσβεύειν τοὺς ἀπόρους

incredibile est de eo qui nonagenario sex annis sit grandior. Exactus etiam regno bellũ cum populo Romano gessit annis nõ minus quatuordecim, ipseq; (vt perhibent) res administrauit: quod cõmuni omnium opinioni repugnat; ac vitæ spatiũ ei centum & decem excedit annos: quam vitæ longitudinem hæ nostræ regiones nõ ferunt. Has absurditates cum quidã Romani historici animaduertissent, aliis eas absurditatibus diluere sunt conati, pro Tanaquile matrem liberorum substituentes quandã Geganiam, nusquam nominatã in historiis. Certe hoc cõiugium Tarquinio non conuenit pene octogenario; nec ea ætate liberorũ procreatio est credibilis. neq; enim prole carebat, vt ardẽti eius desiderio teneretur; sed duę illi erant filiæ, eæq; iam nuptæ. Quare tot simul absurda & impossibilia reputans, pueros istos non filios sed nepotes Tarquinii fuisse scribo, L. Pisonem Frugi secutus, qui solus hoc in Annalib. memoriæ prodidit. nisi forte natura nepotes, adoptione filii regis facti sunt: quod fallere potuit rerum Romanarum scriptores ceteros. Nunc a diuerticulo repetamus institutum narrationis ordinem. Tullius vicaria reip. administratione susceptа, pulsa factione Marcia, firmatas iam imperii habenas ratus, regẽ Tarquinium quasi recens tum ex vulneribus mortuũ magnifico funere extulit, insigniq; monumẽto condidit, & aliis ornauit honoribus: ac deinceps regiorum puerorum tutor habitus, simul patrimoniũ eorum & negotia reipublicæ curabat. id molestũ fuit patriciis, indignãtibus quod ipse sibi callidis machinis asseruisset potestatem regiam, non a senatu decretam, nec acceptã ritu legitimo. quãobrem sæpe potentiores eius ordinis *occultis* cœtibus agitauerunt de abrogando illi principatu vt illegitimo: placuitq; vt cum primum Tullius senatũ indiceret, cogerent eum fasces & reliqua imperii insignia deponere; ac mox creatis interregibus, per illos legitimum regem eligerent. Quo cognito Tullius ad promerendũ plebis fauorem & subleuandos inopes

Tullius e vicario vt rex factus.

adiecit animũ, ſperans ſe illorum ope retenturum imperiũ. Conuocato igitur populo, & productis in ſuggeſtũ pueris, talẽ orationẽ habuit. Magna mihi neceſſitas incũbit, Quirites, curandi pueros hos teneros. Nam auus eorum Tarquinius orbum me lariſque egenũ exceptũ educauit, nec minus curauit quam ſuos ipſius liberos, & matrimonio etiã iunxit mihi filiarum alterã; totoq; vitæ ſuæ tempore me, vt ſcitis, non ſecus ac filiũ amauit & honorauit. tandẽ poſt *infelicem* illum inſidiarũ caſum, ſiquid humanũ ſibi accideret, mihi curã nepotũ credidit. quis ergo me religionis erga deos & iuſtitiæ erga homines oblitũ non diceret, ſi deſererẽ & proderem pupillos quibus tam ingentes debeo gratias? verum nec meæ fidei deero, nec horum deſeram ſolitudinem; quantum equidem potero. Æquum autẽ eſt vos quoq; meminiſſe beneficiorum ab horum auo collatorum in rempublicam: qui tot Latinorum vrbes imperium ſibi vindicantes veſtrę ſubiecit dicioni; Etruſcos quoq; vniuerſos vicinarum gentium potentiſſimos ſubiugauit, & Sabinos imperata facere coegit: atq; hæc omnia confecit nõ ſine multis magnisq; periculis. Quapropter quãdiu ipſe vixit, illi vos decuit pro beneficiis habere gratiam: nunc vero poſtquã fato functus eſt, illa poſteris eius referenda eſt, ne cum benefactorũ corporibus, ſimul beneficiorũ memoriam defodere videamini. Sic igitur cogitate, quaſi vniuerſi curatores relicti ſitis his pueris; & cõfirmate eis relictum ab auo imperiũ. non enim æque illis ꝑdeſſe poteſt mea vnius tutela, atq; cõmune totius ciuitatis auxilium. Hæc dicere coactus ſum, quia ſenſi quoſdã in eos cõſpirare, aliisq; imperiũ tradere conari. Meorũ quoq; vos laborũ meminiſſe velim, Quirites, quos pro rep. ſuſtinui nec paucos nec exiguos: quos apud ſcientes vos recenſere, neceſſe non habeo. pro his gratiam quę mihi debetur, iſtis reponi cupio. non enim mihi regnum aſtruo, quo tamen non indignus videor: ſed Tarquinii poſteris opẽ ferẽs, accepi rerum gubernacula. quamobrem vos ſupplex oro ne deſtituatis pupillos qui nunc de principatu periclitantur; & mox, ſi primus conatus inimicis ſucceſſerit,

τῶν πολιτῶν ἐρέπετο, δι' ἐκείνων ἐλπίζας τὴν ἀρχὴν καθέξειν. καὶ συγκαλέσας ὁ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, τά τε παιδία προήγαγεν ὅπου ὁ βῆμα, καὶ λόγον διεξῆλθε τοιόνδε· Πολλή με ἀνάγκη καθεῖληφεν, ἄνδρες πολῖται, κήδεσθαι τῶν παιδίων τούτων τῶν νηπίων. Ταρκύνιος γὰρ ὁ πάππος αὐτῶν ἀπάτορα καὶ ἄπολιν ὄντα μεγαλαβὼν ὤκειωσεν, οὐδὲν ἐλάττονα ἢ τοὺς αὑτοῦ τέκνων, καὶ τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων ἔδωκέ μοι γυναῖκα· καὶ τοῦτό τε τὸ βίου χρόνον ὡς ἐξ αὐτοῦ γεγονότα ἡμῶν καὶ φίλων, ὡς καὶ ὑμεῖς ἴστε, διετέλεσε. καὶ ὅπῃ τὰ περὶ τὴν ὑπερβολὴν αὐτῷ συνέπεσεν, εἴ τι πάθοι τῶν ἀνηφπίνων, ἐμοὶ τὴν ὑπιμέλειαν τῶν παίδων ὑπέτευσε. τίς οὖν τρόπος θεοὺς ὅσιον, ἢ πρὸς ἀνθρώπους δίκαιον γένοιτό με, ἐὰν ἐγκαλίπω τούτους ὀρφανούς, οἷς τοσαύτας ὀφείλω χάριτας; ἀλλ' ὅτε τὴν ἐμαυτοῦ προδόσω πίστιν, οὔτε τὴν τῶν παίδων ἐρημίαν ἐγκαλείψω, τὴν δυνάμιν τὴν ἐμήν. δίκαιοι δ' ἐστὲ καὶ ὑμεῖς μεμνῆσθαι τὰς εὐεργεσίας ἃς ὁ πάππος αὐτῶν ὁ κοινὸν εὐηργέτησεν, τοσαύτας μὲν ὑμῖν τὰς Λατίνων τοσαύτας πόλεις ἀνυποιήμονας τῆς ἀρχῆς, ὑπηκόους δὲ ποιήσας Τυρρηνοὺς ἅπαντας μέγιστα τῶν θρεπτικῶν δυναμένους, ἀναγκάσας δὲ ὁ Σαβίνων ἔθνος τοσοῦτον ὑμῖν ὑπήκοον γενέσθαι, μετὰ πολλῶν ἄπορα ταῦτα καὶ μεγάλων κινδύνων κατεργασάμενος. ὅσον μὲν οὖν αὐτὸς ἔζη χρόνον, ἐκείνῳ προσῆκεν ὑμᾶς χάριν τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας εἰδέναι· ἐπεὶ δὲ τελευτήκε τοῦ βίου, τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι, καὶ μὴ καθορύττειν ἅμα τοῖς σώμασι τῶν εὐεργετῶν καὶ τὴν μνήμην τῶν ἔργων. δόξαιτε οὖν καιρὸν πάντες ὅπόσοι καταλελείφθαι τῶν παίδων, καὶ βεβαιώσατε αὐτοῖς ἐφ' ὃ πάππος κατέλιπεν ἀρχήν. οὐδὲν γὰρ τοσοῦτον ἀπολαύσαι ἐκ τῆς ἐμῆς ἑνὸς ὄντος προστασίας, ὅσον ἐκ τῆς κοινῆς ἁπάντων βοηθείας. Ταῦτα δ' εἰπεῖν ἠνάγκασμαι σπουδαιοτάτους ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθανόμενος, καὶ τὴν ἀρχὴν ἑτέρους παθεῖν βουλόμενος. ἀξιῶ δὲ ὑμᾶς, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τῶν ἐμῶν μεμνημένους ἀγώνων, οὓς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἠγωνισάμην, οὔτε μικρῶν ὄντων, οὔτ' ὀλίγων, οὓς οὐδὲν δέομαι πρὸς εἰδότας ὑμᾶς λέγειν, τὰς μὲν τούτων ὀφθαλμούς ἐμοὶ χαρίσασθαι τοῖς παιδίοις ἀποδοῦναι τούτοις. ἃ γὰρ ἰδίαν ἀρχὴν ἐμαυτῷ κατασκευαζόμενος, ἧς οὐδὲν ἧττον ἄξιος ἂν βουληθεὶς τυγχάνειν, ἀλλὰ τῷ Ταρκυνίᾳ βοηθῶν, τὰ κοινὰ πάντα πεπόρισμαι. ἱκέτης δὲ ὑμῶν γίγνομαι μήτε τοὺς ὀρφανοὺς καταλιπεῖν, καὶ γὰρ τῆς ἀρχῆς κινδυνεύοιτ' ἂν ἐκπεσεῖν, ἢ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν χαρήσῃ τε καὶ νοῦν,

» καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελαθησομένους. ἀλλ' ὑπὲρ
» μὲν τούτων ὡς ἐγνωκόσιν ὑμῖν τὰ δέοντα, καὶ ποιήσουσιν
» ὅσα προσήκει, οὐδὲν δέομαι πλείω λέγειν· ἃ δὲ πα-
» ρεσκεύασμαι ποιῶν ὑμᾶς ἀγαθά, καὶ ὧν χάριν τὴν ἐκ-
» κλησίαν συνεκάλεσα, ἀκούσατέ μου. ὅσοι μὲν ὑμῶν
» ὀφείλουσιν ἤδη χρέα, ἀφ' ἑνὸς ἀδυνατοί εἰσιν ἀ-
» ποδοῦναι, τούτοις βοηθεῖν προθυμούμενος, ὅπως πο-
» λῖταί εἰσι καὶ πολλοὶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνι-
» κασι πόνους, ἵνα μὴ τὴν ἰδίαν ἀφαιρεθῶσιν ἐλευθε-
160 » ρίαν οἱ τὴν κοινὴν βεβαιώσαντες, ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ χρη- 10
» μάτων δίδωμι ἀφαλύσασθαι τὰ χρέα. ὅσοι δ' αὖ
» μὴ ταῦτα δυνήσονται, τούτοις οὐκ ἐάσω προσιέναι τοῖς
» χρέα ἀπαιτεῖσθαι, ἀλλὰ νόμον θήσω, μηδένα δανεί-
» ζειν ὅτι σώμασιν ἐλευθέροις, ἱκανὸν ἡγούμενος τοῖς
» δανείσασι τὰς οὐσίας τῶν συμβαινόντων κρατεῖν. ἵνα δ'
» καὶ τὰς εἰς τὸ δημόσιον γινομένας εἰσφορὰς, δι' ἃς οἱ πέ-
» νητες ὑπερβαρεῖται τε καὶ ἀναγκάζονται δανείσματα
» ποιεῖν, κουφοτέρως εἰς τὸ λοιπὸν φέρηται, ὑμῖν βουλομένοις τὰς
» οὐσίας ἀπολωλεκέναι κελεύω, καὶ ἀπὸ τιμήματος ἕκα-
» στον φέρειν τὸ ὑπερβάλλον, ὡς ἂν τοῖς μείζοσι καὶ δύνο- 20
» μεθα πόλεσι πιστεύεσθαι γινόμενον· δίκαιόν τε
» καὶ συμφέρον τῷ κοινῷ τὸ αὐτὸ ἡγεῖσθαι, τοὺς μὲν πολ-
» λὰ κεκτημένους πολλὰ εἰσφέρειν, τοὺς δ' ὀλίγα ἔχον-
» τας, ὀλίγα. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὴν δημοσίαν γῆν ἣν ἀφ'
» ὅπλων κτησάμενοι κατέχετε, μὴ τοὺς δυναδεστά-
» τους, ὥσπερ νῦν, κεκτῆσθαι, ὅτε μὲν λαβόντας, ὅτε δ' ὠ-
» νησαμένους, ἀλλὰ τοὺς μηδένα κτησομένους ἔχειν ὑ-
» μᾶς, ἵνα μὴ ἀπολώμεθε ὄντες ἐλεύθεροι, μήτε τὰς δη-
» μοτείας κτήσησθε, ἀλλὰ τὰς ἰδίας γεωργῆτε. ἡδὺ γὰρ δὴ
» ἦν τοῦτο φέρημα δύνασθαι ἐν ἀνδράσιν ἀπορουμένοις 30
» τὴν καθ' ἡμέραν δαπάνην. ὑπὲρ ἁπάντων δὴ ταῦτα
» ἔγνων ἴσην καὶ κοινὴν ποιῆσαι πολιτείαν, καὶ τὰ δίκαια
» πᾶσι τοῖς ἀπόροις ὅμοια. εἰς τοῦτο γὰρ ἥκουσί τινες
» αὐθαδείας, ὥστε οὐδὲν ἡγεῖσθαι εἶναι τοῦ δημοτικοῦ ἀξιοῦσι, καὶ
» μήτε ἐλευθέροις ἡγεῖσθαι τοὺς πένητας ὑμᾶς. ἵνα δὲ
» καὶ λαμβάνωσι τὰ δίκαια καὶ ὑπάρχωσιν οἱ μείζοσι
» τοῖς ἐλάττοσιν, ἐξ ἴσου νόμους θήσομαι κωλύσας μὲν
» τῆς βίας, φύλακας δὲ τῆς δικαιοσύνης, καὶ αὐτὸς οὐ-
» δένα χρόνον λήσω τῆς ἀπόρων προθυμούμενος ἰσο-
» γειας. τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ, πολὺς ἔπαινος ἐκ 40
τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο, τῶν μὲν, ὅτι πιστὸς ὢν καὶ δί-
καιος περὶ τοὺς δυνατούς, ἐπαινούντων· τῶν δ', ὅτι
φιλάνθρωπος καὶ μεγαλόψυχος εἰς τοὺς ἀπόρους· τῶν
δ', ὡς μέτριος καὶ δημοτικὸς πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους·
ἀπόρων δ', ὅτι νόμιμος καὶ δίκαιος ἄρχων, ἀγαπώ-
ντων τε καὶ τεθαυμακότων. διαλυθείσης δὲ τῆς ἐκ-
κλησίας, τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἀπογράφεσθαι κελεύσας

ex vrbe quoq; propellentur. Verum de his, cū faciēda & sciatis ipsi, & pro vestro officio facturi sitis, nihil addā amplius. Supereſt vt audiatis quid excogitauerim in vestrū cōmodum, & cuius rei causſa vos in concionem aduocauerim. Quotquot vestrū ære alieno grauati, nō sunt soluendo propter inopiā, his ego succurrere paratus, quoniā ciues sunt & multos labores exantlarunt pro patria, ne libertatem amittāt propriam qui publicam stabilierunt, de meo pecuniam dabo qua satis fiat creditoribus. Siqui autē in posterum a fœneratorib. mutuum acceperint, eos ob æs *in neruum* duci non sinam: caueboq; lege ne fœneratorib. ius sit in libera corpora, sed cōtenti sint debitoris facultatibus. Et vt tributorum in ærariū collationē, quibus pauperes grauati æs alienum facere coguntur, leuius in posterū feratis, volo censeri bona omnium, & pro suo quenque censu conferre, sicut in magnis & bene institutis ciuitatibus fieri audio. Iustū enim existimo & reipub. vtile, vt qui multū possidēt, multum conferant; parū vero, qui sunt in re tenui. Placet etiā mihi agrū publicum, armis vestris quæsitum, non ab impudētissimo quoq;, vt nunc fit, occupari, nec gratis acceptum, nec cōparatum pretio; sed ab iis teneri qui *adhuc* inter vos exsortes sunt: ne mercede seruiatis cū sitis liberi, vtq; nō alienos fundos colatis, sed pprios. nihil enim generosum potest sapere qui quotidiani victus penuria premitur. Præter hæc omnia decreui æquabilē & cōmunem efficere rempublicā, & cunctorū ciuium ius æquare. quosdā enim tantū sibi arrogare audio, vt nō vereātur plebeios cōtumeliis afficere, & vos pauperes pro seruis habere. itaq; vt tenuiorib. quoq; cōtra potentiores iure agere liceat, leges ferā quę pariter omnib. cōueniant, phibentes violentiā, & tutātes iustitiā: neq; ipse vnquā huic æqualitati prospicere desinā. Hęc oratio vehemēter cōcioni placuit, aliis fidē ei⁹ & gratitudinē erga bene meritos laudantibus, aliis benignitatē & liberalitatē in pauperes, aliis moderationē & populare humiliorū studiū; omnib. vero iustitiam & æquitatem viri complectentib. atque admirantibus. Dimissa concione, sequentibus dieb. obęratos iussit

dare nomina, qui fidem suam apud creditores liberare nequirēt, simulq; asscribi quātum quisq; deberet: quibus recognitis mensas in foro posuit, & in omnium conspectu debitā creditoribus pecuniā dinumerauit. His peractis edictum regium proposuit, vt omnes qui publicum agrū priuatim vsurpassent, intra certā diem eo decederent; & ciuium qui nulla sortiti essent prædia, deferrētur ad se nomina: legesq; Romuli & Numæ Pōpilii vetustate neglectas in vsum reuocauit, & nouas ipse tulit alias.

Hāc eius administrationem molestè ferebant patricii, videtes diminui senatus potentiā; *statim*q; mutauerunt consilium. qui enim prius principatū vt illegitimū abrogare illi voluerant, creatisq; interregibus per illos declarare *alium* regem legitimum, iā contenti præsenti statu nil satagendū putabāt amplius. Subibat enim eos cogitatio, si senatus aliquē a se electum admoueret regni gubernaculis, fore vt plebs in ferendo suffragio aduersaretur: si vero plebi permitteretur libera regis electio, Tullium habiturum omnium suffragia, iamque futurum regem legitimū. Visum est igitur cōsultius, sinere eū in principatu surreptitio, quem deceptis magis quā persuasis ciuibus nō aperte datum obtineret. Sed nihil profecerūt huiusmodi rationibus. adeo callidis artib. occurrit eis Tullius, vt vel inuitis eis regnare pergeret. Sparsis enim iam ante rumorib. de patriciorū cōtra se insidiis, mæstus & sordidatus in forum prodiit, comitantibus matre Ocrisia & socru Tanaquile, totaq; cognatione regia. ad quod inopinatum spectaculū multis confluentibus, aduocata concione, cōscenso tribunali talē orationem habuit. Non de Tarquiniorū puerorum securitate modo agitur, Quirites; sed iam meæ ipsius saluti timere cogor, ne triste aliquod iustitiæ ferā præmium. Appetor enim patriciorū insidiis, & indicatū est mihi cōiurasse aliquot eorū in meam perniciem, nulla vel magna vel parua lęsos iniuria; sed quia in plebem fui & esse porro volo beneficus, id vero eos male habet, quasi indignum facinus: fœneratores, qa vos pauperes libertate

τὺς τοὺ χρέους, ὅσοι τὴ πίστιν ἀδυνάτοι ἦς φυλάττειν τοῖς ὀφείλουσι, καὶ πόσον ἕκαστος, ὀφλῶν ἃς ἀπογραφὰς ἔλαβε, ζαπέζας θεὶς ἐν ἀγορᾷ, πάντων ὁρώντων ἀπηρίθμει τοῖς δανείσασι τὰ χρέα. Ταῦτα διαπραξάμενος διέθηκεν ἐν φανερῷ διάταγμα βασιλικὸν, ἐκχωρεῖν τὴ δημοσίας γῆς τὺς καρπουμένους τε καὶ ἰδίᾳ καλέχοντας αὐτὸ ἐν ὡρισμένῳ τινὶ χρόνῳ, καὶ τὺς μηδένα κλῆρον ἔχοντας τῶν πολιτῶν πρὸς ἑαυτὸν ἀπογράφεσθαι· νόμοις τε σπουδαζομένοις ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ παρημελημένων ἀνανεούμενος, οἷς Ῥωμύλος τε εἰσηγήσατο καὶ Νομᾶς Πομπίλιος, οἷς δὲ αὐτὸς καθιερώμενος. Ταῦτα δ' αὐτοῦ πολλὴν ὀμφὴν καλεπῶς ἔφερον οἱ πατρίκιοι, καταλυομένην τὴ δυναστείαν τὴ βουλῆς ὁρῶντες, καὶ λογισμοὺς οὐκ ἐπὶ τὺς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀναλίσκοις τοῖς παρεστῶσιν ἐλάμβανον. ἐν ἀρχαῖς μὲν ὥρμησαν ἀφελέσθαι τὸ δίκαιον αὐτοῦ δυναστείαν, ἀποδείξαντες ὃ μεσοβασιλεύς, καὶ δι' ἐκείνων ἐλέσθαι τὴ κατὰ νόμους ἀξίωσιν τὴ ἀρχῆς· ὕστερον δὲ ἔργῳ ὅτι τοῖς παροῦσιν ὠφέλητο δεῖν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν. εἰσέπιπτε γὰρ αὐτοῖς λογισμὸς, ὅτι τὸ μὲν βουλῆς ὂν αὐτὴ προῄρητο πρᾶγμα διὰ ψηφοφορίας· ὅτι τὰ πράγματα, ὁ δῆμος ἀναλίσκοι τὴ ψῆφον δυνάμενος· ἐὰν δὲ ὅτι ᾧ δήμῳ ποιήσωσι τὴ προαίρεσιν τὴ βασιλέως, ἅπασαν τὴ Τύλλιον ψηφοφορήσουσι, καὶ πρεσβεύσας τὸ δοκεῖν κατὰ νόμους πρᾶξαι. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἄμφω εἶναι κλέπτουσα τὴ ἀρχὴ τὸ δύνασθαι, καὶ προσκρούοντα τοῖς πολίταις μᾶλλον ἢ πείσαντα καὶ φανερῶς λαβόντα κατέχειν. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγίνετο πρόσφορον τὴ λεληθμένων· ὅτω καλεσρατήγησεν αὐτῶν ὁ Τύλλιος, καὶ κατέσχε τὴν βασιλείαν ἀκόντων ἐκείνων. καταστάσας γὰρ οὐκ πολλοῦ φήμας λέγεσθαι κατὰ τὴν πόλιν, ὡς ὅτι βουλευόντων αὐτῷ τὸ πατρικίων, προσῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐσθῆτα πενθερὰν περιβεβλημένος, καὶ κατηφὴς, συνιόσης αὐτῷ καὶ τὸ μητρὸς Ὀκρισίας, καὶ τὸ Ταρκυνίου γαμετῆς Τανακυλίδος, καὶ τῆς συγγενείας τὸ βασιλικῆς ὅλης. ὄχλου δ' συνδραμόντος πολλοῦ πρὸς τὸ πρόδηλον τῆς ὄψεως, ἐκκλησίαν συγκαλέσας προσῆλθεν ὅτι τὸ βῆμα, καὶ διεξῆλθε τοιοῦτόν τινα λόγον· Οὐκ ἐπὶ τοῖς Ταρκυνίου παίδων μόνον ὁ κίνδυνός ἐστιν, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τὸ ἐμφρόνων δόξαν πάθωσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τὸ ἐμῆς δέος ἐπεισέρχεται, μὴ πικρὰς ἀμοιβὰς τὸ δικαιοσύνης ἀπολάβω. ὅτι βουλόμαι γὰρ ὑπὸ τὸ πατρικίων, καὶ μεμίσηταί μοι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀποκτεῖναί με συνομωμόκοσι, ἀδίκημα μὲν ὅτε μεῖζον ὅτε ἔλαττον ἐκάλυν, ὧν δ' τὸ δῆμον οὗ πεποίηκα καὶ παρεσκεύασμαι ποιῆν ἀεὶ· μόνοι τε καὶ ἀναξιοπαθοῦντες· οἱ δανείσαι μὲν, ὅτι τὺς πένητας ὑμᾶς οὐκ εἴασα τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρε-

» ἀφαιρεθῶσι, ὑπ' αὐτῶν ἀχθέντες· οἱ δὲ κατα-
» νοσφιζόμενοι τὰ δημόσια, καὶ κατέχοντες ἃ ὑμεῖς
» δι' αἵματος ἐκτήσασθε χθών, ἐκλιπεῖν ἀναγκαζόμε-
» νοι, ὥσπερ τὰ πατρῷα ἀποστερούμενοι· καὶ οἱ τὰ ἀλ-
» λότρια ἀποδιδόντες οἵδε, ἀφαιροῦνται τῶν συμφορῶν
» τῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὅτι εἰσιμήσαντο τὸν βίον
» ἀναγκασθήσονται, καὶ ἀπὸ τῶν πεπραγμάτων τὰς σπου-
» δοφορὰς ξυμφέρειν· καινὴ δὲ σύμπαντες, ὅτι κατὰ
» νόμους γεγραμμένους ἐπιδημοῦντα ζῶν, τὰ δίκαια ἴσ-
» ἴσου διδόντες ὑμῖν καὶ λαμβάνοντες, ἀλλ' οὐχ ὥσ-
» περ ἀργυρωνήτοις τοῖς πένησιν, ὃ ποι-
» οῦσι. καὶ ταῦτα δὴ τὰ ἐγκλήματα συνειδότες εἰς
» τὸ κοινόν, βεβούλευνται καὶ συνωμοσμόκεσαν κατά-
» γειν τοὺς φυγάδας, καὶ τοῖς Μαρκίου παισὶ τὴν βα-
» σιλείαν ἀποδιδόναι, οἷς ὑμεῖς Ταρκύνιον ἀποκτεί-
» ναντας τὸν βασιλέα ὑμῶν, ἄνδρα χρηστὸν καὶ φιλόπο-
» λιν, καὶ τηλικοῦτο ἁμαρτεῖν ἀμύητον ἄγος, ἃς τε
» δίκας ἐρήμους ἐκλιπόντας, καὶ φυγὴν ἑαυτοῖς ταμιευ-
» σαμένους, πυρὸς καὶ ὕδατος εἴργειν ἐψηφίσασθε· ἐ-
» μελλόν τε, εἰ μὴ ῥᾴδιον ἐμοὶ περὶ τούτων ἐγγένεσθαι μή-
» νυσις, ξενικὸν ἅνα δυνάμιν ἐπαγόμενοι, νυκτὸς ἐπ
» πολλῆς εἰς τὴν πόλιν κατάγειν τοὺς φυγάδας. τὰ με-
» τὰ ταῦτα πρότερος ἴσθι δήπου, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, ὅτι
» Μαρκίοι, συλλαμβανόντων αὐτοῖς τῶν πατρικίων,
» καταφρόνησι τὰ πράγματα δίκα πόνου, πρῶτον μὲν
» ἐμὲ τὸν φύλακα τῶν βασιλέων καὶ τὰς κατ' αὐτῶν ἐ-
» πιβεβουλευμένον δίκας ἔμελλον ἁναρπάσεσθαι, ἔπει-
» τα ταυτὶ τὰ παιδία καὶ τοὺς ἡμῶν συνήθεις τε καὶ φί-
» λους Ταρκυνίου πρώτους ἀναιρεῖσθαι· γυναῖκας δ' ἡ-
» μῶν καὶ μητέρας καὶ θυγατέρας καὶ πρὸ τοῦ θηλυ γέ-
» νος ἐν ἀνδραπόδων ποιήσασθαι λόγῳ, πολὺ δ' θη-
» ριωδεστέρους ἔχοντες ἐν τῇ φύσει τὸν τυραννικόν. εἰ μὲν οὖν ὑ-
» μῖν ταῦτα βουλομένοις ἐστὶν, ὦ δημόται, τοὺς μὲν ἀν-
» δροφόνους κατάγειν καὶ βασιλέας ἀποδεικνύναι, τοὺς δ'
» τῶν εὐεργετῶν παῖδας ἐξελαύνειν, καὶ τὴν τοσαύτην
» πάντων καταλελειμμένην ἀρχὴν ἀφαιρεῖσθαι, φέρ-
» ομεν τὴν τύχην. ἀλλὰ πρὸς ἁπάντων τε καὶ θεῶν
» καὶ δαιμόνων, ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον ἐποπτεύουσι βίον,
» ἱκέται πρότερον ὑμῶν γιγνόμενοι σὺν γυναιξί τε καὶ
» τέκνοις, ἀντὶ πολλῶν μὲν ὧν ὁ Ταρκύνιος ὑμῖν πα-
» σῶν πάντων δι' ὑμᾶς διετέλεσεν, ἀντὶ πολ-
» λῶν δὲ ὧν ἐγὼ αὐτὸς ὑπὲρ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν ἐγε-
» νόμην ὑμῖν χρήσιμος, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς μίαν ἡμῖν
» ταύτην δοῦναι δωρεάν, φανεραὶ ποιῆσαι τὸ ὑμῶν αὐτῶν
» γνώμην. εἰ γὰρ ἀξιονικοτέρους ἄνας ἑτέρους ὑπειλή-
» φατε ἡμῶν ταύτης τῆς χάριτος τυγχάνειν, τὰ μὲν παι-
» δία οἰκήσεται τὴν πόλιν ὑμῶν καταλιπόντα, καὶ ἡ ἀνὴρ

priuari & ab eis *in seruum* duci non ſum paſſus; alios, quod cũ publica ſibi vſurparint, & agrum veſtro ſanguine partũ occuparint, ea nũc relinquere coacti, veluti paternis bonis exui videntur. hi dũ aliena iam reddere coguntur, ægerrime ferunt quod, cum *prius* a bellicis cõtributionib. fuerint immunes, iam cenſum ſubire, & pro ſuis quiſq; facultatib. contribuere tenebuntur. cõmunis autem omnium dolor eſt quod iuxta leges ſcriptas aſſuefient æquo iure vobiſcum viuere, nec tanquã emptitiis abutentur pauperibus, vt *nunc* faciũt. His de cauſſis cõmunicato conſilio coniurauerunt reductis prius exſulibus, *mox* ad Marcii filios regnũ deferre: quibus vos ob necatũ regem veſtrum Tarquinium, virum bonũ & amatorẽ reipublicæ, vt qui cõſcientia tanti ſceleris deſerta cauſſa vltroneo ſeſe damnarint exſilio, igni & aqua interdicendũ iudicaſtis. reduxiſſentq; intẽpeſta nocte ſtipatos cateruis externorũ militũ exſules, niſi mature fuiſſent indicio prodiți. cetera ipſi vel me ſilẽte intelligitis, quod Marcii, ſi patriciorum auxilio tam facile rerũ potiti fuiſſent, primũ me tutorem regiorũ puerorum, qui *debitis* eos pœnis ſum perſecutus, arripuiſſent; deinde hoſce pueros & ceteros cognatos atq; amicos Tarquinii cunctos interfeciſſent: vxores autem & matres ac filias noſtras, reliquasq; fœminas, habuiſſent in mancipiorum numero, homines belluini & tyrãnico ſpiritu. Igitur ſi etiam vobis Quirites placet homicidas illos reductos regno præfici, benefactorũ vero veſtrorum poſteros auito principatu fraudatos eiici, feremus fortunam quamlibet. oramus tamen per quicquid vſquam eſt deorum atque geniorum, qui res mortalium inſpectãt, ſupplices vobis vna cum vxorib. & liberis, vt pro plurimis Tarquinii puerorum iſtorum aui officiis, quibus vos demereri perpetuo ſtuduit; proque non paucis quibus ego ipſe, quantum mihi fuit virtũ, prodeſſe laboraui veſtris commodis, reponatis nobis vnicam hanc gratiam, videlicet patefaciatis veſtram ſentẽtiam. Si enim alios quoſpiã digniores quibus hic honor deferatur quam nos ducitis, pueri quidem iſti & reliqua Tarquiniorum cognatio, relicta patria

proficiscentur in exsiliũ; ceterum ego mihi ipsi aliter cõsulam. iã enim satis & ad virtutẽ & ad gloriam vixi: neq; sustinuerim, frustratus vestra beneuolẽtia, qua nihil habeo carius, turpiter apud alios quoscunq; viuere. Accipite igitur hos fasces; &, si ita videtur, date patriciis. ego vobis *amplius* molestus non ero mea præsentia.

Hæc dicentẽ & de tribunali descẽdere parantẽ clamor vndiq; ingẽs excipit, mixtęq; lacrymis preces, maneret retũq; habenas retineret timore posito. deinde subornati quidã, passim turbæ inserti, vociferabãtur creandũ eum regẽ, postulantes vocari ad suffragia curias. a quib. initio facto, mox plebs vniuersa in eandem inclinauit sententiã. Id animaduertens Tullius, occasionẽ oblatam nõ dimisit; se vero gratias illis maximas habere professus, quod beneficiorũ essent memores; maiora insuper pollicendo si rex ab eis declararetur; simulq; diem indicit comitiis, quib. agrestiũ quoq; multitudinẽ vniuersam interesse voluit. Coit curiatim populus, & distribuuntur per singulas curias calculi. Itaq; omniũ curiarũ consensu dignus regno iudicatus, valere iussis patribus cõscriptis, qui nolebãt ratam habere plebis voluntatẽ, vt eis mos erat, principatum obtinuit. Ad hunc modũ regno assumpto, præter alia multa quæ domi *præclare* instituit, bellũ etiam cũ Etruscis gessit magnũ & memorabile. Sed prius acta eius dicẽtur quæ ad reip. ordinationem attinent. Mox vt regnũ adeptus est, agrum publicum diuisit ciuibus qui ob egestatẽ mercede seruire cogebantur. deinde curiatis comitiis leges sanxit de contractibus & iniuriis. erant autem illæ 1, quas nunc non est necesse vt enumerem. Vrbi duos colles Viminalem & Esquilinum addidit, singulos iusta oppidi magnitudine: atque ibi loca ciuibus lare carentibus ad ædificandum distribuit. ipse quoq; Esquiliis domicilium statuit, loco regionis eius cõmodissimo. Hic regũ vltimus vrbis pomœria protulit, duobus ad quinque colles additis, consultis auspiciis ceterisq; deorum ceremoniis ex legum præscripto peractis. Vlterius non processit vrbis exædificatio, religionib. (vt fertur) non permittentibus. Suburbia quam late vrbi circumfusa sunt, multa illa & magna,

Tullius in republ. quæ gesserit.

Agri publici diuisio.

Vrbis ampliatio.

Ταρκυνίου συλλήψα· ἐγὼ δὲ ἕτερόν τι βουλεύσομαι « ὑπὲρ ἐμαυτοῦ· βεβίωται γὰρ ἤδη μοι καὶ πρὸς ἀρε- « τὴν καὶ πρὸς εὐδοξίαν ἱκανῶς, καὶ οὐκ ἂν ἀ- « ξιώσαιμι τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας ψυχρὰς, ἵν' αὐτὶ « πολλῶν εἰλόμην ἀγαθῶν, ζῆν αἰσχρῶς ἐν ἀλλοις ὑ- « πό. τοῦτ' ἀλλάττεσθε δὴ τὰς ῥάβδους, καὶ δότε, εἰ βούλεσθε, « τοῖς πατρικίοις· ἐγὼ δ' ὑμῖν οὐκ ἐνοχλήσω πα- « ρών. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ καὶ τῶν δεχομένων οἵ τε ὄν- τες ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ γυνὴ τε τοῦ δεομένου ἀξιό- σιος ἐλθέτω, καὶ δεήσεις μεμιγμέναι δάκρυσιν, ἵνα μὴ τὴν καὶ ἁρπακτέχη τὰ τοσαῦτα, μηδένα δεδοι- κώς. ἔπειτ' ἐκκλῆσοί τινες διφθόρτες τὸν ἀγορᾶν, βασιλέα ποιῆν αὐτὸν ἀνεβόων, καὶ συγκαλῆν τὰς φρά- τρας ἠξίουν, ψῆφόν τε ἤτουν. ἀρξαμένων δὲ τούτων, λύθη ὁ δῆμος ἅπας ὅπῃ τὸν αὐτῆς τοσαιρέσεως ἐγε- γόνει. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Τύλλιος οὐκ ἔτι παρῆκε τὸν καιρὸν, ἀλλὰ πολλὰς αὐτῶν εἰδέναι φήσας χάριτας ὅτι μεμνῆτο τῶν ἐυεργεσιῶν, καὶ ἔτι πλείονα ὑποσχόμενος ἀγαθὰ, ἐὰν αὐτὸν ἀποδείξωσι βασιλέα, τοσοῦτον ἡ- μέραν ἀρχαιρεσιῶν, εἰς ἣν ἐκέλευσε καὶ τοὺς τῶν ἀγρῶν ἀπόντας παρεῖναι. συλλεγόντος δὲ τοῦ δήμου κατὰ τὰς φράτρας, ἐδίδου κατὰ μίαν τὰς ψήφους. ἁπάσας δὲ ταῖς φράτραις κριθεὶς τῆς βασιλείας ἄξιος, χάριν τῇ βου- λῇ φράσας, ἣ οὐκ ἠξίωσεν ὑπερῶσαν τὰ τοῦ δημο- τικοῦ πλήθους, ὡσαύτως ποιῆν ἔφη καὶ τοῦτο, κατέσχε τὸν ἀρχήν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὅπῃ τὴν βασιλείαν παρῆλθεν, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων πολιτευμάτων εἰσ- ηγήσεις ἐγένετο, μέγιστον δὲ καὶ λόγου ἄξιον τοῖς Τυρ- ρηνοῖς ἐπολέμησε πόλεμον. ποιήσομαι δὲ περὶ τού- των πολιτευμάτων αὐτοῦ πρῶτον τὰς λόγους. διῃρεῖτο ἅπα τὴν ἀρχήν, διένειμε τὴν δημοσίαν χώραν τοῖς ἀπόροις Ῥωμαίων· ἔπειτα τοὺς νόμους τοὺς τε ζημιακοὺς καὶ τοὺς περὶ τῶν ἀδικημάτων ἐπεκύρωσε ταῖς φράτραις· ἦσαν δὲ πεντήκοντα τὸ ἀ- ριθμὸν, ὧν οὐδὲν δέομαι μεμνῆσθαι νῦν ὅ τι παρόν. τῇ τε πόλει προσέθηκε δύο λόφους, τόν τε Ὀιμινάλιον κα- λούμενον καὶ τὸν Ἰσκυλῖνον, ὧν ἑκάτερος ἀξιολόγου πόλεως ἔχει μέγεθος, καὶ διένειμεν αὐτοῖς τοῖς ἐνέτοις Ῥωμαίων οἰκίας καταβαλόμενον, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἐποιήσατο τὴν οἴκησιν, ἐν τῷ καλουμένῳ τῆς Ἰσκυλίας τόπῳ. οὗτος ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ηὔξησε τὸν περίβο- λον τῆς πόλεως, τοὺς δύο τοῖς πέντε προσθεὶς λό- φοις, ὁρισθεὶς ἅμα τε, ὡς νόμος ἦν, καὶ πάλαι τοῖς θεοῖς ὅσα ἅμα προσεξάμενος. προσωτέρω δὲ οὐκ ἔτι προσῆλθεν ἡ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἐών- τος, ὥς φασι, τοῦ δαιμονίου· ἀλλ' ἔστιν ἄπορα τὰ περὶ τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα,

γυμνὰ

γυμνὰ καὶ ἀτείχιστα, καὶ ῥᾴδια πολεμίοις ἐλθοῦσιν ὑποχείρια γενέσθαι. καὶ εἰ μηδὲ εἰς ταῦτά τις ὁρῶν, ὅ μέγεθος ἀξιεπάινετον βουλήσεται τῆς Ῥώμης, πλανᾶσθαί τε δυσκαθαίρετα, καὶ οὐκ ἔχει βέβαιον σημεῖον ὁπόθεν ᾧ μᾶλλον γνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα ἡ πόλις ἐστὶ καὶ πόθεν ἄρχεται μηκέτι εἶναι πόλις. οὕτω συνῳκισμένα τὰ ἄστη χώρα, καὶ εἰς ἄπειρον ἐκπεπλυνομένης πόλεως ὑποπλῆσιν τοῖς θεωμένοις παρέχεται. εἰ δὲ τὰ τείχη τὰ διεσπαρμένα μηδὲν ὄφλι μᾶλλον ἀπὸ τῶν προσβαινόντων ἀπὸ πολλαχόθεν οἰκήσοις, ἴχνη δέ τινα φυλάττοντι καὶ πολλοῖς τόποις τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς, βουληθείη μέσην αὐτὴν καὶ τὸν Ἀθηναῖον κύκλον περιέχουσα ἄστυ, οὐ πολλῷ τινι μείζων ὁ τῆς Ῥώμης φανείη κύκλος. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μεγέθους τε καὶ κάλλους τῆς πόλεως, ὡς καὶ τῷ ἐμοὶ εἴη νῦν καιρὸν, ἕτερος ἔσται τῇ διηγήσει χωρὸς ὑστερόφοτερος. ὁ δὲ Τύλλιος ὑπὲρ τοὺς ἑπτὰ λόφους ἑνὶ τείχει περιέλαβεν, εἰς τέσσαρα μέρη διελὼν τὴν πόλιν, καὶ ὀνόμασε ἀπὸ τῶν λόφων τὰς μοίρας ταύτας ἐπικλήσας, τὴν μὲν, Παλατίνην, τὴν δὲ, Βαβουρανίνην, τὴν τρίτην δ', Κολλατίνην, τὴν τετάρτην τῶν μερῶν, Ἰσκυλίνην, τετράφυλον ἐποίησε τὴν πόλιν εἶναι, τετράφυλον δ' εἶναι τέως, καὶ τοὺς δυνατοὺς ἔταξε τοὺς ἐν ἑκάστῃ μοίρᾳ τῶν τεττάρων οἰκοῦντας, ὥστε μὴ κωμήτας, μήτε λαμβάνειν ἑτέρων οἴκησιν, μήτε ἀλλοθί που συνελθεῖν. τάς τε καταγραφὰς τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς εἰσφορὰς τὰς γινομένας τῷ κοινῷ εἰς τὰ στρατιωτικὰ, καὶ τὰς ἀλλας χρείας, ἃς ἕκαστον ἔδει τὰ κοινὰ παρέχειν· καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἴσοις φυλαῖς τὰς ἡλικιὰς στρατιωτικὰ, ὡς πρότερον, ἀλλὰ κατὰ τὰς τέτταρας τὰς δοθείσας, καὶ τὰς ὑφ' ἑαυτῷ διατα-χθείσας ἐποίησε, ἡγεμόνας ἐφ' ἑκάστης ἀποδείξας συμμορείας ὥσπερ φυλάρχους ἢ κωμάρχας, οἷς προσέταξεν εἰδέναι ποίαν οἰκίαν ἕκαστος οἰκεῖ. ἔπειτα κατὰ πόλεις ἐκέλευσε τοὺς γενομένους ἱερὰς κατασκευάσαι καλιάδας κατὰ τῶν γειτόνων ἥρωσι προγενομένοις, καὶ θυσίας αὐτοῖς νομοθέτησεν ἐπιτελεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, πελάνους εἰσφερούσης ἑκάστης οἰκίας. τοῖς δὲ τὰ περὶ τῶν γειτόνων ἱερὰ συνελοῦσιν ἐν τοῖς προγενομένοις οὐ τοὺς ἐλευθέρους ἀλλὰ τοὺς δούλους ἔταξε παρεῖναί τε καὶ συνιερουργεῖν, ὡς χαριζομένης τοῖς ἥρωσι τῆς τῶν θεραπόντων ὑπηρεσίας· ὃ καὶ ἐπὶ καθ' ἡμᾶς ἑορτὴν ἀγομένην Ῥωμαῖοι διετέλουν, ὀλίγας ὕστερον ἡμέρας τῶν Κρηνίων, σεμνὴν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ πολυτελῆ, Κομπιτάλια προσαγορεύοντες αὐτὴν ὑπὸ τῶν γενομένων· κομπίτους γὰρ τοὺς γενομένους καλοῦσι· καὶ φυλάττουσι τὸν ἀρχαῖον ἐθισμὸν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν, ἃ τῶν θεραπόντων τοὺς ἥρωας ἱλασκό-

163

immunita sunt & hostium incursib. valde obnoxia. *Quæ adeo vrbi coniuncta sunt, vt* siqui oculis in ea cõuersis, Romę exquirere magnitudinem velint, longe fallantur, nec certo dignoscere queant quousq; se vrbs extendat, & vbi vrbs esse desinat. ita vrbanis ædificia suburbana perpetuo nexu cohærent, in infinitam longitudinem porrectæ vrbis existimationem spectantibus præbentia. quodsi quis mœnibus, inuentu quidem difficilib. propter vndiq; coniunctas ædes, vestigia tamen veteris structuræ multis in locis seruantibus, metiri ambitum eius voluerit, & cõferre cum eo quo Athenienſis vrbs cõtinetur, nõ multo capacior apparebit Romæ ambitus. Verum describendę eius magnitudini ac pulchritudini, quæ mea est ætate, alius locus erit commodior.

Ceterum Tullius postquam septem colles vno muro cõplexus est, vrbem in quatuor partes diuisit a collib. cognominatas, Palatinã, Suburanam, Collinam, Esquilinã; & quatuor vrbis tribus esse fecit quæ ad id temporis tres fuerant; constituitq; vt qui in quatuor istarum tribuum vna qualibet habitarent, ceu vicani, nec alium habitandi locum caperent, nec alibi nomina in delectu militum darent, nec tributa in res bellicas *alibi* cõferrent, aliave munia quæ singuli reip. impendere tenebantur, *alibi obirent*. nec iam iuxta tres illas tribus per gentes, vt antea, sed iuxta has quatuor per locos a se digestas, ordinabat militiam, tribunis in singulas præpositis, ceu φυλάρχοις aut κωμάρχαις: quos scire iussit quam ciuium quisque domũ incoleret. Deinde per omnia compita mandauit vt viciniæ sacella lignea dedicarent geniis cõpitalibus, & quotannis eis sacra facerent, conferentibus liba singulis domibus. Sacrificis qui compitalium tẽpore pro vicinis sacra facerent, non ingenuos sed seruos adesse ac ministrare voluit; quasi geniis illis gratum esset seruorum ministerium. quod festũ nostra quoq; ætate Romani agitãt paucis diebus post Saturnalia, summa cũ veneratione ac magnificẽtia. cõpitalia ipsi a cõpitis appellãt. (cõpita nos γενόπια; & cõpitalia, θρονώπια dicemus) duratq; mos ille prisc⁹ in sacris placandi genios per seruorum mini-

Vrbis partes, & tribus.

sterio; qui omni seruitutis nexu p eos dies liberãtur, vt humanitate ista, cui magnum quid & venerandum inest, mãsuetiores redditi, dominos cariores habeant, & leuius ferant suæ fortunæ inclementiam. Diuisit etiam vniuersum agrum (vt Fabius auctor est) in partes XXVI; quas & ipse tribus nominat, & quatuor vrbanis ad illas additis, triginta ex vtrisq; tribus *conflat*. Cato certe tot eas fuisse dicit iam tum regnante Tullio. Ego libentius accesserim Venonio, qui triginta & vnam tribus numerat, non limitato *agri* partium numero. Ceterum Tullius, agro in quotcunq; portiones diuiso, in montanis & *natura* munitis tumulis tuta agrestibus parauit refugia, quæ pagos dixit Græco vocabulo. eo se omnes ex agris recipiebant sub aduentum hostiũ, & ibidem plerunq; pernoctabãt. his quoq; sui magistratus præerant; ad quorum curam pertinebat scire agrestiũ, qui in vnum eundemq; pagum cõtributi essent, nomina; & ex quibus se alerẽt prædiis: tum quoties opus esset rusticos ad arma vocare, aut tributa viritim exigere, hi milites contrahebant, & colligebant pecunias. Vt autem etiam rusticanæ multitudinis facilius iniri posset numerus, per singulos pagos aras iussit dedicari diis tutelaribus, quos frequenti cœtu & communibus sacrificiis quotannis coli voluit, instituto cum primis religioso festo; quæ vocant paganalia; simulque sacrorum istorum leges, quæ nunc quoque seruantur, conscripsit. ad id sacrificium eumque conuentum omnes paganos iussit in singula capita conferre certum numismatis genus; sed aliud viros, aliud mulieres, aliud impuberes. quib. nummis per sacrorum præsides connumeratis, apparebat hominum numerus per sexus ac ætates distinctus. Tradit L. Piso in primo Annalium, voluisse eũ & vrbanæ multitudinis scire numerum, tum nascentium, tum morientium, tum eorum qui virilem togam sumerent: statuisseque quanti pretii nummos pro singulis inferre deberẽt cognati; in ærarium Ilithyiæ, (Romani Iunonem Lucinam vocant) pro nascentibus: in Veneris *ærarium* in luco situm, quam Libitinam appellãt, pro defunctis: in Iuuentutis, pro togã viri-

Pagi.

μένοι, καὶ ἀπὸ τῶ δούλων αὐτῶν ἀφαιρούμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· ἵνα τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ ὑφασθυόμενοι, μέγα τι καὶ σεμνὸν ἔχούσῃ, χαμαίτεροι γένωνται πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ τὰ λυπηρὰ τῆς τύχης ἧττον βαρυῶνται. δῆλον δ' ἐστὶ καὶ τῇ χώρᾳ ἅπάσῃ, ὡς μοι φάβιός φησιν, εἰς μοίρας ἓξ καὶ εἴκοσιν, ἃς καὶ αὐτὸς καλῶ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προσθεὶς αὐταῖς τέτταρας, καὶ διάκοντα φυλὰς ἀμφοτέρων. Κάτων μὲν τοι τούτων ὕστερον Τυλλίου τὰς πάσας ἡμέαθαι λέγει. ὡς δὲ Βενώνιος ἱστόρηκεν, εἰς μὲν καὶ τριάκοντα φυλάς, ἀξιοπιστότερος ὤν, οὐκ οἶδα τῶν μοιρῶν τὸν ἀριθμόν. διελὼν δ' οὕτω ὁ Τύλλιος εἰς ὁπόσα δήποτε μοίρας τὸν χῶρον, καὶ τοὺς ὀρεινοὺς, καὶ πολὺ δ' ἀσφαλεῖς τοῖς γεωργοῖς παρέχων διωκισμένους ὄχθους, χρησφύγετα καλεσκεύασεν, Ἑλληνικοῖς ὀνόμασιν αὐτὰ καλῶν Πάγους. ἔνθα συνέφευγον ἐκ τῶν ἀγρῶν ἅπαντες ὁπότε πολεμίων ἔφοδος γένοιτο, καὶ τὰ πολλὰ διενυκτέρευον αὐτοῦ. ἄρχοντες δ' ἦσαν τούτων οἷς ὑπεμελὲς ἐγίνετο τά τε ὀνόματα τῶν γεωργῶν εἰδέναι καὶ συλλογὴν εἰς τὸν αὐτὸν πάγον, καὶ τὰς κτήσεις ἐν αἷς ὁ βίος αὐτῶν ἦν· καὶ ὁπότε χρεία γένοιτο ὑπὸ τὰ ὅπλα τοὺς χωρίτας καλεῖν, ἢ χρημάτων εἰσφορὰς κατ' ἄνδρα ἐκλέγειν, οὗτοι τά τε σώματα συνῆγον, καὶ τὰ χρήματα εἰσέπραττον. ἵνα δὲ καὶ τούτων πλῆθος μὴ δυσεύρετος ἀλλ' εὐλόγιστος ἦ καὶ φανερὸς, βωμοὺς ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἱδρύσασθαι θεῶν ὑπατόπων τε καὶ φυλάκων τοῦ πάγου, οἷς ἔπαξε θυσίας χειναῖς γραφὴν καθ' ἕκαστον ἑαυτὸν ἅμα συνερχομένους, ἑορτὴν ἄγειν, καὶ ταύτην ἐν τῷ πάγῳ πανήγυριν, καλεσπάρμους, τὰ καλούμενα Παγανάλια· καὶ νόμους ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τούτων, οἷς ἔτι καὶ νῦν φυλάττουσι Ῥωμαῖοι, συνέγραψεν. 164
εἰς δὲ τὴν θυσίαν ταύτην καὶ τὴν συνοδον ἅπασας ἐκέλευσε τοὺς ὁμοπάγεις καθ' κεφαλὴν ὠφειλόμενον νόμισμά τι συμφέρειν, ἕτερόν τι τοὺς ἄνδρας, ἕτερον δέ τι τὰς γυναῖκας, ἄλλο δέ τι τοὺς παῖδας. ἐξ οὗ συναριθμηθέντος τοῦ τῶν ἐφεστηκότων τοῖς ἱεροῖς, φανερὸς ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸς ἐγίνετο καθ' ἥβην τε καὶ καθ' ἡλικίας. ὡς δὲ Γείσων Λάκκος ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἐναυσίων ἀναγράφῃ ἱστορεῖ, βουλόμενος καὶ τὸν ἐν ἅδῃ θησαυρὸν τῶν τελευτώντων ὅ πλῆθος εἰδέναι τῶν τε γενομένων καὶ ἀπογινομένων, καὶ τῶν εἰς ἄνδρας ἐπιφερομένων, ἔταξεν ὅσον ἕδη νομίσματος καταφέρειν ἕκαστον τοὺς προσήκοντας, εἰς μὲν τὴν Εἰλειθυίας ἱερὸν, ὃ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν Ἥραν φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν γενομένων· εἰς δὲ τὸ Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καλλιδρυμένον, ὃ προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων· εἰς δὲ τὸ Νεότητος, ὑπὲρ τῶν εἰς ἄνδρας ἐπιφερομένων

μόνων ζωὴ ἐλελῆν· ἐξ ὧν ἤμελλε διαγινώσεσθαι καθ' ἕκαστον ἑαυτὸν ὅσοι τε οἱ σύμπαντες ἦσαν, καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν τὴν στρατιώτιμον ἡλικίαν εἶχον. ταῦτα καλαιρεσάμενος ἐκέλευσεν ἀπογράφεσθαί τε καὶ τιμᾶσθαι τὰς οὐσίας τοὺς ἐγγύειον, ὀμόσαντας τὸν νόμιμον ὅρκον, ἢ μὴν ἀληθῆ καὶ ἀπὸ πάντος τοῦ βίου τέλειον, παλαίων τε ὧν εἰσι γράφοντας, καὶ ἡλικίαν ἣν ἕκαστοι ἔχουσι δηλοῦντας, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ὀνομάζοντας, καὶ ἐν ὅτῳ καθ' ἕκαστοι τῆς πόλεως τόπῳ ἢ πάλῳ τῆς χώρας οἰκοῦσιν· τῷ δὲ μὴ ἀμνημονοῦντι ζημίαν εἶναι τοῦ τε οὐσίας στέρεσθαι, καὶ αὐτὸν μάστιγωθέντα πραθῆναι· καὶ μέχρι πολλοῦ διέμενε τοῦτο Ῥωμαίοις ἔθος ὁ νόμος. ἀμνημονούντων δὲ πάντων ἀναλαβὼν τὰ γράμματα, καὶ ἀγαγὼν τὸ τε πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὰ μεγέθη τῶν βίων, εὗρε πάντων πολλὰ μυριάδας εἰσηνήνατο, καὶ μείζων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἴτιον, ὡς τὰ ἔργα ἐδήλωσε. δὸ δὲ πολίτευμα τοιόνδε ἦν· μίαν ἀφεῖλεν ἐξ ἁπάντων μοῖραν ἧς τὸ μέγιστον τίμημα ἦν τῆς οὐσίας, οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν μνῶν. τούτοις δὲ συντάξας εἰς ὀγδοήκοντα λόχους, ὅπλα φέρειν ἐπέταξεν, ἀσπίδας Ἀργολικὰς καὶ δόρατα, καὶ κράνη χάλκεα, καὶ θώρακας καὶ κνήμας καὶ ξίφη. διῄρει δὲ αὐτοὺς διχῇ, τέλη τὰ μὲν ἐποίησε νεωτέρων λόχους, οὓς ἔδει τοὺ νεότητος εἰς πόλεμον ἐξιέναι τοὺς δὲ ἡλίους τέλη τῶν πρεσβυτέρων ἐνωμοτίαν ἐν τῇ πόλει τὰ ἐντὸς τοῦ τείχους φυλάττειν. αὕτη πρώτη συντάξις ἦν· χώραν δὲ καθῆκεν ἡ νεότης ἐν τοῖς πολέμοις τῷ πρωτωνιζομένῳ τοῦ φάλαγγος ὅλης. ἔπειτα ἐκ τῶν ἐνωπλισμένων ἕτερον ἀφῆρει μοῖραν, ἧς ἦν ἐντὸς μὲν μυρίων δραχμῶν, ἔλαττον δὲ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα μνῶν τὸ τίμημα. συντάξας δὲ αὖθις εἰς εἴκοσι λόχους, τὰ μὲν ἄλλα ὅπλα φορεῖν πρώτοις ἔταξεν ὅσα τοῖς πρώτοις, τοὺς δὲ θώρακας αὐτῶν ἀφεῖλε, καὶ αὐτὶ τοῦ ἀσπίδων ἀνέδωκε θυρεούς. διῄρει δὲ καὶ τούτων τοὺς ὑπὲρ τεταράκοντα καὶ πέντε ἔτη γεγονότας ἀπὸ τῶν ἐχόντων στρατιώτιμον τὴν ἡλικίαν, δέκα μὲν ἐποίησε λόχους νεωτέρους, οὓς ἔδει πολεμεῖν τοῦ πόλεως· δέκα δὲ πρεσβυτέρους, οἷς ἀπέδωκε τειχοφυλακεῖν. αὕτη δευτέρα συντάξις ἦν· ἐκτετμητο δὲ ἐν τοῖς ἀγῶσι μετὰ τοὺς πρώτους. τὸ δὲ τρίτον ἐποίᾳ συντάξιν ἐκ τῶν ἐνωπλισμένων ὅσοι τίμησιν εἶχον ἐλάττονα μὲν τῶν ἑπτακισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν, ἔλαττονα δὲ μνῶν πεντήκοντα. τούτων δὲ ἐμείωσε τὸν ὁπλισμὸν ἔλαττον μόνον τοῖς θώραξιν, ὥσπερ τῶν δευτέρων, ἀλλὰ καὶ ταῖς περικνημίσι. συνέταξε δὲ καὶ τούτοις εἴκοσι λόχους, καὶ διῆλε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς πρώτοις καθ' 165 ἡλικίαν, δέκα λόχους ἀποδοὺς τοῖς νεωτέροις, καὶ δέκα

lem sumentibus: vnde poterat nosse annis singulis quãtus esset in vniuersum numerus ciuium, tum quã multi ex his essent per ætatem idonei militiæ. His *ita* institutis iussit omnes ciues dare nomina, suaq; bona censere, addito iuramẽto legitimo, se vere illa & bona fide æstimasse; adscriptis etiam ætatis annis, & parentum nominibus, atq; adeo coniugum etiam ac liberorum; adhæc quã quisq; vrbis regionem quemve agri Romani pagum incoleret: ei qui cẽsum neglexisset, pœna proposita, vt bonis in fiscum redactis, virgis cæsus, *sub hasta* veniret: diuq; lex ea Romanis seruata est. Peracto cẽsu cum ex scripto & numerum ipsorũ & opes cognouisset, commentus est institutũ longe prudentissimum, & reipublicæ saluberrimum, vt res docuit. id fuit tale. Census.

vnam selectã ex omni numero partẽ, cuius census erat maximus, nec minor centum minis, in octuaginta centurias digestam, arma habere imperauit, clypeum Argiuum, loricam & galeam ex ære, & ocreas; *tela*, hastam & gladiũ. ex his bipertito diuisis, quadraginta centurias fecit iuniorũ, qui foris bella gererent; totidem seniorum, qui manerent ad vrbis custodiam. hæc prima classis fuit: cuius iuuentus primum semper locum tenebat in acie, totumque agmen propugnabat. E reliquis deinde aliã exemit classem, cuius cẽsus erat intra decem milia drachmarum vtq; ad minas septuagintaquinque. ex his conscriptæ viginti centuriæ: eadem arma gestare iussi, nisi quod loricæ illis ademptæ, & scuta pro clypeis data. hic quoque nati supra quadragesimum quintum annum, a militari ætate diuisi; centuriæ decem iuniorum, qui pro rep. pugnarent; totidem seniorum, ad seruanda mœnia. huic secũdæ classi post ppugnatores locus dabatur in acie. Tertiam classem cõflauit e reliquis, quorum census vt ad septies mille & quingẽtas drachmas nõ perueniebat, ita L minis haud erat inferior. horũ armaturam non modo thorace minuit, vt secũdæ classis; sed etiã ocreis. In hac etiam classe viginti cõstituit centurias, & facto eodẽ quo in superiori, ętatis discrimine, decem cẽturias iuniotibus, totidẽ assignauit Classes pro censu.

senioribus. ii locũ & stationẽ in acie tuebãtur post proximam propugnatoribus classem. Ex reliquis rursus cũ detraxisset qui minus quinq; milibus drachmarũ in bonis possiderent, vsq; ad viginti minas, quartã classem fecit, æque viginti constantẽ centuriis; decem, ætate vigentiũ; totidem, maturitatem iã egressorũ; quemadmodum & priores distinxerat. arma his imperata, scuta, hastæ, & gladii; locus assignatus in postrema acie. In quintam classem reiecti sunt quorũ facultates censerentur inter viginti quinq; minas & duodecim cum dimidia. In hac triginta erant centurię pro ætatis ratione diuisæ pariter; xv, seniorum; iuuenũ, totidem. his imperatũ vt cum iaculis & fundis militarent extra ordines. Iussę etiam armatos sequi quatuor inermes centuriæ; duæ ad armorum & machinarũ, aliarumq; bellicis vsibus inseruientiũ rerum fabricationem: totidẽ tubicinum & tympanistarum, quiq; aliis instrumẽtis accendendi belli signa canerẽt. opifices, secundi census ordini addebantur; factoq; ætatis discrimine, senior illorũ centuria seniores *secundæ classis centurias* sequebatur; iunior, iuniores. tubicines & tympanistæ, quartæ classis pars erant; quorũ itidem vna centuria, seniorum erat; altera, iuniorum. Cẽturiones e singulis delecti, vt quisque erat virtutis in bello spectatissimæ; qui suas quiq; centurias imperatis peragendis assuefaciebant. His ordinib. explebatur pedester exercitus legionariorum pariter & leuis armaturæ militũ. ceterum equitũ delectum habuit e maximi census ciuib. & genere nobilibus. quos in octodecim digessit centurias, easq; primis illis legionariorum LXXX cẽturiis attribuit. his quoq; illustrissimi centuriones præerant. Reliquos ciues quorum cẽsus minor fuit duodecim minis cũ dimidia, sed numerus quã superiorum maior, omnes in vnum ordinem congestos immunes fecit a tributis simul & militia. Ita sex fuerunt συμμορίαι, quas Romani classes vocant, nomine ad Græcas appellationes alludente. nam quod verbum nos imperatiua forma κάλει, ipsi cala proferunt: & καλέσεις olim vocabant κλήσεις. Hæ classes continebant CXCIII centurias. prima enim clas-

τοῖς πρεσβυτέροις. χώρα δ' καὶ στάσις ἐπ' τούτων τῶν λόχων ἐν ταῖς μάχαις, καὶ μετ' τοὺς ἐφεστῶτας τοῖς πρωτομάχοις. ἀφῃρῶν δὲ πάλιν ἐκ τῶν ὑποπολιτῶν τοὺς ἐλάττω πεντακισχιλίων δραχμῶν ἐχοντας οὐσίαν, ἄχρι καὶ εἴκοσι μνῶν, τετάρτην ἐπισήσατο μοῖραν· διέταξε δὲ καὶ ταύτην εἰς εἴκοσι λόχους· καὶ δέκα μὲν ἐποίησε τῶν ἐν ἀκμῇ, δέκα δὲ τῶν ὑπερηλίκων, κατ' ταὐτὰ τοῖς πρεσβυτέροις. ὅπλα δὲ φέρειν ἔταξεν αὐτοῖς, θυρεούς τε καὶ ξίφη καὶ δόρατα, καὶ κάσιν ἔχειν ἐν τοῖς ἀγῶσι τὴν ὑστάτην. τὴν δὲ πέμπτην μοῖραν, οἷς ἐντὸς εἴκοσι καὶ πέντε μνῶν ἄχρι δώδεκα καὶ ἡμίσους μνῶν ὁ βίος ἦν, εἰς τριάκοντα συνέταξε λόχους. διῄρητο δὲ καθ' ἡλικίαν. πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῶν λόχοι τοὺς πρεσβυτέρους εἶχον, πεντεκαίδεκα δὲ τοὺς νεωτέρους. τούτοις ἔταξε σαυνία καὶ σφενδόνας ἔχοντας ἔξω τάξεως στρατεύεσθαι. τέτταρας δὲ λόχους ὡπλισμένους ἔχοντας ὅπλον ἀκολουθεῖν ἐκέλευσε τοῖς ἐν ὅπλοις. ἦσαν δὲ τούτων τῶν τετταράκοντα δύο μὲν, ὁπλοποιοί τε καὶ τεκτόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευαζόντων τὰ εἰς τὸν πόλεμον ὄργανα· δύο δὲ, σαλπιστῶν τε καὶ τυμπανιστῶν, καὶ τῶν ἄλλων ποιῶν ὀργάνων ἐπισημαινόντων τὰ στρατιωτικὰ τοῦ πολέμου. στρατοπεδεύετο δ' οἱ μὲν πρεσβύτεροι τοῖς δευτέροις ἔχουσι λίμνημα, διηρημένοι καθ' ἡλικίαν, ὁ μὲν τοῖς πρεσβυτέροις, ὁ δὲ τοῖς νεωτέροις ἀκολουθῶν λόχοις. οἱ σάλπιγγες καὶ οἱ τυμπανισταὶ τὴν τετάρτην συνεστάτουν μοῖραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἷς μὲν τῶν πρεσβυτέρων λόχος, εἷς δ' τῶν νεωτέρων· λοχαγοὶ δ' ἐκ πάντων ὑπελέγοντο οἱ γυμνασιότεροι τὰ πολεμικά. τοὺς δ' ἰδίους ἕκαστοι λόχους ὑπῆγον τοῖς στρατελλομένοις παρεῖχοντο. αὕτη μὲν ἡ διακόσμησις ἐπ' ἡ τὸ πεζικὸν ἐκπληροῦσα τῶν τε φυγαδιτῶν καὶ τῶν φιλῶν στράτευμα· τὸ δ' τῶν ἱππέων πλῆθος ἐπέλεξεν ἐκ τῶν ἐχόντων τὸ μέγιστον λίμνημα καὶ κατ' ἡλικίαν ἐπιφανῶν· συνέταξε δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα λόχους, καὶ προσέθηκεν αὐτοῖς τοῖς προτέροις τῶν φυγαδιτῶν ὀλιγάνθρωπα λόχους. εἶχον δ' καὶ οὗτοι τὸν ὑπερφανεστάτους λοχαγούς. τοὺς δὲ λοιποὺς πολίτας, οἳ τίμησιν εἶχον ἐλάττονα δώδεκα καὶ ἡμίσους μνῶν, πλείους ἀριθμῷ ὄντας τῶν προτέρων, ἀπέμιξας εἰς ἕνα συντάξας λόχον, φαλερίας τε ἀπέλυσε, καὶ πάσης εἰσφορᾶς ἐποίησεν ἀτελῆς. ἐκλήθησαν δ' συμμορίαι μὲν ἕξ, ἃς καλοῦσι Ῥωμαῖοι κλήσεις, κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς ἐπικλήσεις παρονομάσαντες. ὁ γὰρ ἡμεῖς ῥῆμα προστακτικῶς σημαίνοντες ἐκφέρομεν, κάλει, τοῦτ' ἐκεῖνοι λέγουσι κάλα. καὶ τὰς καλέσεις ἀρχαῖον ἐκάλουν κλήσεις. λόχοι δ' οἷς αἱ συμμορίαι προσελάμβανον, ἑκατὸν καὶ ἐνενήκοντα ἦσαν. ἐπεῖχον δ' τὴν μὲν πρό-

ωρεφότλω συμμοείαν ὁκτὼ ϗ ἐννενήκοντα λόχοι σὺν τοῖς ἱππεῦσι· τλὺ δὲ δευτέραν, εἴκοσι καὶ δύο σὺν τοῖς χλεοτέχναις· τλὺ δὲ τρίτλω, εἴκοσι· [τλὺ ϗ τεταρτλω, πάλιν εἴκοσι] καὶ δύο σὺν τοῖς Καλπισαῖς ϗ βυκιμισαῖς· τλὺ δὲ πέμπτλω, τριάκοντα· τλὺ δὲ ὅτι πάσαις τεταγμένλω, εἷς λόχος ὁ τ̃ ἀπόρων.

Τούτῳ τῇ διακοσμήσει χρησάμενος, τὰς μὲν τ̃ στρατιωτῶν καταγραφὰς ϗ τλὺ διαίρεσιν ἐποιήσατο τ̃ τ̃ν λόχων, τὰς δὲ τ̃ν εἰσφορὰν ὅπλαγας, ϗ τὰ ὑμήματα τ̃ν βίων. ὁπότε γὰρ αὐτῷ δήσαι μυρίων ἢ δισμυρίων, εἰ τύχοι, στρατιωτῶν, καταδιαιρῶν ὃ πλῆθος εἰς τὰς ἑκατὸν ἐννενηκονταδύο λόχους, ὃ ἐπιδέον ἑκάστῳ λόχῳ ἐκέλευε παρέχειν ἕκαστον λόχον. τλὺ δὲ δαπανλω τλὺ εἰς τὸν ὁπλισμὸν τ̃ στρατιωτικῶν καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας χορηγίας τὰς πολεμικὰς ὁπλελεασμένλω συμμερίσαι λόγον ὁπόσον τὶς ἔχοι τὴν οὐσίαν ἔσαι, διαιρῶν τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐννενηκονταδύο λόχους, ὃ ὀκ τ̃ς ὑμήσεως ὁπιδέον ἑκάστῳ διάφορον ἀπλῶσας ἐκέλευσεν εἰσφέρειν. συνέβαινεν οὖν τοῖς τὰς μεγίστας ἔχουσιν οὐσίας, ἐλάττους μὲν οὔσιν, εἰς πλείονας δὲ λόχους μεμερισμένοις, στρατεύεσθαί τε πλείους στρατείας ὀνάγκη πολλὰ ὑπομένοντας, ϗ χρήματα πλείω τ̃ν ἄλλων εἰσφέρειν· τοῖς δὲ τὰ μικρὰ ϗ μέτρια κεκτημένοις, εἴκοσιν ἐλάττοσι λόχοις, στρατεύεσθαί τε ὀλιγάκις ὀκ ἀναγκαίας, ϗ βραχείας συμπεσεῖν εἰσφορὰς· τοῖς δ' ἐλάττω τ̃ν ἑκατὸν τεταρτημορίοις, ἀφεθῆναι πάντων τ̃ν ὀχληρῶν. ἐποίᾳ ϗ τούτων ἕκαστον ὀκ ἄτερ αἰτίας, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλα τ̃ν πολέμων ὄντι τὰ χρήματα, ϗ περὶ τ̃ς τούτων φυλακῆς ἄπορίες κακοπαθοῦσιν, ὀρθῶς ἔχειν ὤετο τὰς μὲν περὶ μειζόνων κινδυνεύοντας ἄλλων, μείζονας ὑπομένειν κακοπαθείας τοῖς τε σώμασι ϗ τοῖς χρήμασι· τοὺς δὲ περὶ ἐλαττόνων, ἧσσον ὀχλεῖσθαι κατ' ἀμφότερα· τοὺς ϗ περὶ μηδενὸς δεδοικότας, μηδὲν κακοπαθεῖν, τ̃ν μὲν εἰσφορὰν ἀπολυομένους διὰ τὴν ἀπορίαν· οὐ γὰρ ἐλάμβανον ὀκ τ̃ δημοσίᾳ τότε Ῥωμαῖοι στρατιωτικοὺς μισθούς, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐστρατεύοντο. οὔτε δὲ χρήματα συνεισφέρειν τοὺς ὀκ ἔχοντας ὁπόθεν συνεισοίσουσιν, ἀλλὰ τ̃ν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων ἀπορουμένους ὤετο δεῖν, οὔτε μηδὲν συμβαλλομένους στρατεύεσθαί τινας ὀκ τ̃ ἀλλοτρίων ὀφωνιαζομένους χρημάτων, ὡσαὐτῶς τοὺς μισθοφόρους. τοῦτον ϗ τ̃ τρόπον ἄπαν ὑπιδεὶς ὃ βάρος τοῖς πλουσίοις τ̃ν τε κινδύνων ϗ τ̃ δαπάνημάτων, ὡς εἶδεν ἀγθομένους αὐτοὺς, δι' ἑτέρου τρόπου τλὺ τε ἀθυμίαν αὐτῶν παρεμυθήσις centurias cõtinebat XCVIII, annumeratis equitibus: secunda, XXII, cum opificibus: tertia, XX: quarta, rursum XXII, cũ tubicinib. & bucinatoribus: quinta, XXX. vltima ꝑ vna censebatur, egenorum centuria.

His ita ordinatis delectus militũ faciebat pro centuriarum discrimine; tributa imperabat pro fortunarũ censu. quoties enim opus haberet decem aut (si ita fors ferret) viginti milib. militũ, diuisa multitudine in cẽtum nonaginta tres centurias, earum quamque competentem sibi numerũ præbere iubebat. pecuniis vero quantæ ad commeatus militares ceterosque bello impendẽdos sumptus suffecturæ essent ponderatis, diuiso itidem in CXCIII centurias populo, pro suo cuique censu tributũ imperabat. quo fiebat vt opulẽtissimi, cum pauciores essent, sed in plures diuisi centurias, & sæpius militarent, (nunquam scilicet interquiescentes) & plus pecuniæ contribuerent quam ceteri: qui vero exiguas aut mediocres facultates possiderent, cum viginti centuriis ab illis superarentur, & rarius (*idq;* per vices) militarent, & parũ tributorum cõferrent; ceterum quib. non satis facultatum in censu esset, immunes haberẽtur ab omnibus oneribus. Nec sine caussa hæc ita digessit singula; sed qa persuasum habebat omnib. hominibus bellorũ præmium esse pecunias, & pro his cõseruandis omnes fatigari, æquũ putauit vt qui de maioribus periclitarentur præmiis, hi plus ærumnarum sustinerẽt & corporibus & opibus: qui vero de minoribus *subirent aleam*, minus in vtroq; grauarentur: ceterum quib. nullũ immineret iacturæ periculũ, prorsus a bellicis ærumnis immunes essent, vt qui a tributis liberarẽtur ob inopiã. nec enim tũc stipendia Romani accipiebant ex ærario, sed suo sumptu militabãt. itaque nec tributi nomine aliquid extorquẽdum putabat ab his qui vnde id cõferrent, nõ habebãt, & vix quotidianum sibi victum comparare poterant: neque militandum eis qui nihil contribuerent; ne tanquam mercenarii alieno sumptu in castris viuerent. Porro cum sic toto periculorũ simul & impẽdiorum onere diuitibus impositio, videret eos ægre ferre, alio modo tristitiam eorum solatus

est & iram leniit, prærogatiua quadã totius reipublicæ potestate illis data, summotisq; a rerum administratione pauperibus; quod tamen eius factum *tum* a plebe animaduersum nõ fuit. Ea prærogatiua sita erat in comitiis, vbi de maximis negotiis decernit populus. Dixi vero & antea, quod trium rerum, maximarum illarum & summe necessariarũ, penes populum ex prisco instituto arbitrium fuerit, creandi magistratus tam domi quam militiæ, leges confirmandi vel abrogandi, bellum pacem ve decernendi. de his reb. a populo disceptabatur & decernebatur latis curiatim suffragiis; & tantundem valebat pauperrimi quantum ditissimi calculus: cumque (vt par est) pauci essent diuites, paupe res in ferendis suffragiis illos numero longe superabant. Quo animaduerso Tullius ad diuites vim suffragiorũ transtulit. quando enim magistratus creare, aut de lege cognoscere, aut bellum inferre volebat, pro curiatis centuriata indicebat comitia. primæ ad suffragia vocabantur maximi census centuriæ, in quib. præter XVIII equitum, octuaginta erant centuriæ peditum hæ quia tribus *centuriis* plures erant quã reliquæ, si consentirent, vincebant, & definiebatur sententia: sin minus, XXII centuriæ e secundi census ciuibus conscriptæ, vocabantur ad suffragia. quodsi ne tum quidem conuenirent calculi, tertia classis vocabatur, ac deinceps quarta: idque tamdiu fiebat donec nonagintaseptem centuriarum cõsentirent suffragia. id si ne post quintam quidem vocationem cõtingeret, centum nonagintaduabus centuriis pari vtrinque numero diuisis in duas sentẽtias, tum demum vltima vocabatur centuria, in qua inopum, ideoque a militia & tributis immunium ciuium erat turba: & vtricunque parti hæc accederet, eam reddebat potiorem: quod perrarum erat & pene impossibile. plerunque enim prima vocatione absoluebantur comitia, raro ad quartam perueniebatur: quinta & sexta erant superuacaneæ. Hoc institutum tanto potiores diuitum partes efficiens, fefellit plebem, vt diximus, deceptamque amouit a tractatione reipublicæ. omnes enim putabant se in rep. æquari, dũ viritim suf-

Comitia cẽturiata.

ραto, καὶ τῷ ὀργῷ ἐπεφύετο, πλεονέκτημα δωρησάμενος ὃ οὐ πάσης ἔμελλον τ πολιτείας ἔσεσθαι κύριοι, τὰς πενίας ἀπελάσαντες ἀπὸ τῶν κοινῶν. καὶ τοῦτο μὲν ὁ δῆμος ἐδέξατο τὸ δῶρον. ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησεν ὁ δῆμος ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων κύριος εἶναι, τῶν μεγίστων τε καὶ δυσκατορθωτάτων, ἀρχὰς ἀποδείξαι τάς τε κατὰ πόλιν καὶ τὰς ὑπὲρ τὰ ὅπλα τάξεις, καὶ νόμους τοὺς μὲν ἐπικυρῶσαι, τοὺς δὲ ἀνελεῖν, καὶ περὶ πολέμου σπονδὰς μὲν τε καὶ καταλύσεις διαγνῶναι. τὸ δὲ περὶ τούτων διασκέψεν καὶ κρίσιν ἐποιεῖτο κατὰ φατρίας ψηφοφορῶν· καὶ ἦσαν οἱ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένοι τοῖς τὰς μείζους ἔχουσιν οὐσίας ἰσόψηφοι· ὀλίγων δ' ὄντων, ὡς ἂν εἰκός, τ πλουσίων, οἱ πένητες ἐν τ ψηφοφορίαις ἐπεκράτουν, πλείοσι μὲν ὄντες ἐκείνων. τοῦτο σοφισθὲν ὁ Τύλλιος ὑπὸ τοὺς πλουσίους μετέθηκε τὸ τ ψήφων κράτος. ὁπότε γὰρ ἀρχὰς ἀποδεικνύοι, ἢ περὶ νόμου διαγινώσκοι, ἢ πόλεμον ἐκφέρειν δόξειεν αὐτῷ, τὴν λοχῖτιν αὐτὴ τ φερούσης σπονδὴν ἐκκλησίαν. ἐκάλει δὲ εἰς ἀποφασιν γνώμης πρεσβύτους μὲν λόχους τοὺς ἀπὸ τ μείζονος ἡμιμαλίου, ἐν οἷς ἦσαν οἵπερ τῶν ἱππέων ὀκτωκαίδεκα, καὶ οἱ τῶν πεζῶν ὀλίγῳ πλείους τῶν ὀγδοήκοντα. ὅτι δὲ πλείοις τῶν ὑπολοιπομένων εἰ δόξαιεν φρονήσαι, ἐκράτουν τ ἑτέρων, καὶ τέλος εἶχεν ἡ γνώμη· εἰ δὲ μὴ ἠθροίσθη τὸ ὅπλα τῆς αὐτῆς προαιρέσεως ἅπαντες ὅτοι, τότε τοὺς ἀπὸ τ δευτέρου ἡμιμαλίου καλαχρησαμένους εἴκοσι καὶ δύο λόχους ἐκάλει. μεσιαθείσων δὲ καὶ τότε τῶν ψήφων, τοὺς ἀπὸ τοῦ τρίτου ἡμιμαλίου ἐκάλει· καὶ τετάρτους, τοὺς ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἡμιμαλίου. καὶ τοῦτ' ἐποίει μέχρι τοῦ γνώσεσθαι λόχους ἑπτὰ καὶ εἰνενήκοντα ἰσοψήφους. εἰ δὲ μέχρι τῆς πέμπτης κλήσεως μὴ τύχοι τοῦτο γνώμιμον, ἀλλ' εἰς ἴσα μέρη διαθείη αἱ τῶν ἑκατὸν εἰνενήκοντα δύο λόχων γνῶμαι, τότε τ ἔσχατον ἐκάλει λόχον, ἐν ᾧ ὄ τ ἀπόρων, καὶ διὰ τοῦτ' ἀφιλοτιμίαν ἁπάσης στρατείας τε καὶ εἰσφορᾶς πολιτῶν πλῆθος ἦν· ὁποτέρᾳ δ' ἂν προσθείτο μερίδων ὁ λόχος αὐτός, αὕτη τὸ κράτος ἐλάμβανε. τοῦτο δ' ἦν ἀσαφὲς καὶ οὐ μαχὴν ἀπέχον ἀδυνάτου. τὰ πολλὰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς πρώτης κλήσεως τέλος ἐλάμβανεν, ὀλίγα δὲ μέχρι τῆς τετάρτης προὔβαινεν· ἡ δὲ πέμπτη κλῆσις καὶ ἡ τελευταία παρείληπτο. τοῦτο δὲ πολίτευμα καλασησάμενος καὶ πλεονέκτημα τοῖς πλουσίοις τηλικοῦτοι δὴ ἔλαθε τ δῆμον, ὡς ἂν ἔφην, καταστρατηγήσας, καὶ τὰς πενίας ἀπελάσας τ κοινῶν. ὑπελάμβανον μὲν γὰρ ἅπαντες ἴσον ἔχειν τῆς πολιτείας μέρος, κατ' ἄνδρα διεριθμοῦμενοι

167

μνοι τὰς γνώμας ἐν τοῖς ἰδίοις ἕκασοι λόγοις. ὀξηπατῶν δ' ὃ τῷ τε μέγα ἓν ψῆφον ὅλου τοῦ λόγου, τοῦ τε ὀλίγους ἔχοντος ἐν αὐτῷ πολίτας καὶ ὃ πολὺ πολλοὺς· καὶ τῷ τοῖς ἄπορος ἑκάστην ψῆφον φέρειν τοὺς δὲ μέγιστον ἔχοντας τίμημα λόγους, πλείους μὲν ὄντας τῶν ἀπολοφυρομένων, ἐλάττονα δ' ἀριθμὸν αὐτοῖς ἔχοντας· μάλιστα δ' τῷ τοὺς ἀπόρους μίαν ψῆφον ἔχειν πολλοὺς ὄντας, καὶ τελευταίους καλεῖσθαι. ἡμοιμένου δ' τούτου, τοῖς μὲν πλουσίοις τοῖς πολλὰ δαπανωμένοις, καὶ μηδεμίαν ἀνάπαυσιν τῶν πολεμικῶν κινδύνων λαμβάνουσιν, ἧττον ἐποίει βαρυνέεσθαι, κυρίοις τε γεγονόσι τῶν μεγίστων, καὶ πολὺ τὸ κράτος ἀφηρημένοις τῶν μὴ τὰ αὐτὰ ποιούντων· τοῖς δ' πένησι, τοῖς πολλοῖς ἐν ἔχουσι τὴν πολιτικῶν μοῖραν, ἀλογίστως καὶ ῥᾳθύμως φέρειν τὰ ἐν τούτοις ἐλάττωσιν, ἀφημένοις τε εἰσφορῶν καὶ τῶν στρατιῶν· τῇ δὲ πόλει, ὅτε αὐτοῖς ἔχειν τοὺς βουλευομένους τε ὑπὲρ αὐτῆς ἃ δεῖ, καὶ τοὺς κινδύνων πλῆθος τῶν ἀνδρῶν μεταλαμβάνοντας καὶ τοὺς ἄξιον ἃ δεῖ. οὕτω ὁ κόσμος ὃ πολιτεύματος ὑπὸ πολλὰς διέμεινε ἡλικίας φυλαττόμενος ὑπὸ Ῥωμαίων. ἐν δ' τοῖς καθ' ἡμᾶς κεκινημένοις χρόνοις, καὶ μεταβέβληται εἰς τὸ δημοτικώτερον, ἀπάλλαξις μὲν βιαίους ἰσχυρᾶς, ὑπὸ τῶν λόγων καταλυθέντων, ἀλλὰ τῆς κρίσεως αὐτῶν οὐκ ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα ἀκρίβειαν φυλαττούσης, ὡς ἔγνων τὰς ἀρχαιρεσίας αὐτῶν πολλάκις παρών. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οὐκ ὁ παρὼν καιρὸς ἁρμόττει τοῖς λόγοις. τότε δ' ἦν ὁ Τύλλιος ὅπως διεδέξατο περὶ τὰς ἡμέρας, κελεύσας τοὺς πολίτας ἅπαντας ἐν ὅπλοις ἐν τῷ μεγίστῳ τοῦ πόλεως πεδίῳ ἔχοντας τὰ ὅπλα, καὶ τάξας τοὺς τε ἱππεῖς καὶ τέλη, καὶ τοὺς πεζοὺς ἐν φάλαγγι, καὶ τοὺς ἐσεμμένους τὴν ψιλικὴν ὁπλισμόν, ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκάστοις, καθαρμὸν αὐτῶν ἐποιήσατο, ταύρῳ καὶ κριῷ καὶ ὑὸς ἄγων. τὰ δὲ ἱερεῖα ταῦτα ὑπὸ τὰ ἱππικὰ τὸ στρατόπεδον κελεύσας, ἔθυε τῷ κατέχοντι τὸ πεδίον Ἄρει. τοῦτον τὸν καθαρμὸν ἕως τῶν κατ' ἐμὲ χρόνων Ῥωμαῖοι καθαίρονται μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν τιμήσεων, ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὸν ἱερωτάτου ἀρχὴν, Λοῦστρον ὀνομάζοντες. ἐγένετο δὲ ὁ σύμπας τῶν τιμηθέντων τοῖς βίοις Ῥωμαίων ἀριθμὸς, ὡς ἐν τοῖς ἱμητικοῖς φέρεται γράμμασιν, ἐπὶ μυριάσιν ὀκτὼ χιλιάσι πέντε, τριακοσίων ἀποδέουσαι. ἐποιήσατο δὲ καὶ τῆς αὐξήσεως τὸν πολιτικὸν στρατάγματος ὀλίγαι τοιαῦται· ὁ βασιλεὺς, τρόπαιον στησάμενος ὃ παρέλιπον ἅπαντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς. ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ξένους ὑποδεχόμενοι, καὶ μεταδιδόντες τῆς ἰσοπολιτείας, φύσιν τε ἢ τύχῃ τοιαύτην ἀπαξιοῦντες, εἰς πολυανθρωπίαν προ-

fragia ferebant in ſua quiſq; centuria. ſed in hoc decipiebantur quod *non animaduerterent* vnum eſſe totius cēturiæ ſuffragiū, ſiue ea paucos ciues cōtineret, ſiue plurimos; & quod primæ ſuffragia ferrent quæ eſſent maximi cenſus, plures quidem ceteris, ſed minorem habētes hominum numerum: maxime vero quod pauperes, licet multi eſſent, vnicum haberent ſuffragium, & vltimi vocarētur. Hoc pacto diuites, qui multa inſumerent, & in continuis bellorum periculis verſarentur, æquiore animo id onus ferebant, cum maximam auctoritatem nacti eſſent, omnemque poteſtatem ab immunib. in ſe transtuliſſent: & pauperes, qui multeſimā haberent publicæ adminiſtrationis partem, moderate ac leniter ſe hac re minutos ferebant, cum a militiæ ac tributorum oneribus eſſent liberati. quin & reipub. *ſatis hac ratione proſpectum eſt*, cum penes eoſdem eſſent & conſilia publica, & conſiliorum ſua potiſſimum opera atque periculo exſecutio. Is ordo reip. multis ſeruatus eſt ætatibus. noſtra vero tēpeſtate per quorundam violētiam redactus eſt in magis plebeiam ſpeciem, non quod centurię nō maneant, ſed quod a priſca illa ſinceritate nōnihil diſceſſerint; quod mihi, cum ſæpe comitiis interfuerim, perſpectū eſt & cognitum. verum de his rebus diſſerere nō eſt præſentis tēporis. Peracto cenſu iuſſit ciues omnes in campo qui omnium ante vrbē eſt maximus, cum armis adeſſe. ibi equitibus turmatim diſpoſitis, & peditibus in aciem directis, velitibusque per ſuos item ordines digeſtis, luſtrauit eos tauro, ariete, & hirco. Eas hoſtias ter circum caſtra duci iuſſas mactauit tenēti campum Marti. Hoc modo vſq; ad meā ætatem poſt cenſum luſtrantur Romani ab iis qui ſanctiſſimum magiſtratum gerunt: quod luſtrum *ſua voce* nominant. Fuerunt autem vniuerſorum ciuium Romanorū quorum fortunæ *tunc* cēſæ ſunt, LXXXV milia, minus trecentis, vt in cēſoriis tabulis legitur. Quin & augēdo ciuiū numero nō mediocriter proſpexit, cōmentus rē a nullo regū animaduerſam antea. illi .n. quoſuis exteros ſine natalium cōditionis ve diſcrimine in ius ciuitatis recipientes, augebant po-

Luſtratio.

puli frequentiam: Tullius etiam ſeruis manumiſſis, niſi mallent redire in patriam, communicauit ius ciuium. iuſſos enim cũ ingenuis bona in cenſum referre, in quatuor vrbanas tribus diſtribuit; in quas & noſtro tempore mos eſt referri quidquid eſt libertini generis: eosque omnium munium, quorum & ceteros plebeios, fecit participes. Id ſuum factum cum videret improbari patriciis, aduocata concione mirati ſe dixit, primum ſi natura, non fortuna, putarent ſeruos differre a liberis: deinde, ſi honeſto loco dignos metirentur conditione potius quam moribus, præſertim cum viderent quam inſtabilis & verſatilis res ſit felicitas; ac ne beatiſſimorum quidem vllus facile poſſit dicere quamdiu talis ſit futurus. *exemplis* deinde *propoſitis* conſiderare eos iuſſit quam multæ Græcæ barbaræque ciuitates e ſeruitute in libertatem vindicatæ, ac *rurſum* e libertate in ſeruitutem ſint redactæ. addebat ſtultiſſimum eſſe, quibus libertatem conceſſiſſent, eis inuidere ciuitatis ius. aut enim non manumittẽdos, ſi mali videantur: aut ſi ſint boni, non habendos pro exteris. Abſurde vero & imperite eos facere, cum quoslibet exteros admittant ad ius ciuium, nil inquirendo in eorum fortunam, nec curioſe ſcrutando ſintne e ſeruis facti liberi; ſi eos qui apud ſe ſeruierunt, non eadem dignentur gratia. & qui ſapientia ſibi ceteros ſuperare videntur, ne illa quidem quæ vulgo paſſim obuia ſunt, & hebetiſſimi cuiusque oculis plana, perſpicere, fore *ſcilicet hac ratione*, vt & heri facile aliquem manumittere, maximumq; inter homines beneficium temere conferre caueant, & ſerui eſſe frugi herisque placere magis ſtudeant, ſi ſciant ſe ipſorum iudicio libertatem meritos, mox in amplæ florentisque ciuitatis ius aſcitum iri, & vtrumq; bonorum genus herorum ſuorũ beneficio conſecuturos eſſe. poſtremo aiebat id ciuitati eſſe vtile, ſcientes admonens, ignarosq; docẽs, vrbi ad imperium & res magnas gerendas aſpiranti nulla re æque opus eſſe ac numeroſa ciuiũ multitudine, quo poſſit ad omnia be la domeſticis armis ſufficere, nec conducto externo milite ſe vna cum

Libertorum ad ius ciuiũ admiſſio.

ἠγαγον τ̃ πόλιν. ὁ δὲ Τύλλιος καὶ τοῖς ἐλευθερωθεῖσι
τ̃ θεραπόντων, ἐὰν μὴ θέλωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν πό-
λεις ἀπιέναι, μετέχειν τ̃ ἰσοπολιτείας ἐκέλευσεν. ὑπο-
βλέψας γὰρ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐλευθερίαν καὶ τού-
τοις τ̃ μίσθωσαν τὰς οὐσίας, εἰς φυλὰς κατέταξεν αὐ-
τοὺς τὰς κατ' πόλιν τέτταρας ὑπαρχούσας, ἐν αἷς καὶ μέ-
χρι τ̃ καθ' ἡμᾶς χρόνων τετρόμυοι διετέλουν ὄντ̃ 168
ἐξελευθερικῶν φῦλον ὄζον ἀλλ' ἢ· καὶ πόλεων ἀπέδωκε
τ̃ κοινῶν αὐτοὺς μετέχειν, ὧν καὶ τοῖς ἄλλοις δημοτικοῖς.
ἀγεννεστάτων ἢ τ̃ πατρικίων ὅτι τῷ θεάματι καὶ
δυσαναχθήτων, συγκαλέσας ὁ πλῆθος εἰς ἐκκλη-
σίαν, πρῶτον μὲν θαυμάζειν ἔφη τ̃ ἀγνωμονούντων, «
εἰ τῇ φύσει ὁ ἐλεύθερον οἷον) τὸ δοῦλον διαφέρειν, «
ἀλλ' ἢ τῇ τύχῃ· ἔπειτα εἰ μὴ τοῖς ἤθεσι καὶ τοῖς βίοις «
ὀρθοτάτοις τὰς ἀξίους τ̃ καλῶν, ἀλλὰ ταῖς συντυ- «
χίαις, ὁρῶντες ὡς ἀσάθμητόν ἐστιν εὐτυχία πρᾶγμα «
καὶ ἀσφαλέστατον, καὶ οὐδὲ ῥᾴδιον εἰπεῖν· οὐδὲ τ̃ν πάνυ «
μακαρίων μέχρι τίνος αὐτῷ παρέσται χρόνου. ἠξίου «
τε αὐτοὺς σκοπεῖν ὅσαι μὲν ἤδη πόλεις ἐκ δουλείας με- «
τέβαλον εἰς ἐλευθερίαν, βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνίδες, «
ὅσαι δ' εἰς δουλείαν ἐξ ἐλευθερίας· εὐημεράν τε αὐτῶν «
πολλὰ καταγίνωσκεν, εἰ τ̃ ἐλευθερίας τοῖς ἀξίοις τ̃ «
θεραπόντων μεταδιδόντες, τ̃ πολιτείας φθονοῦσι. συμ- «
βάλλεσθέ τε αὐτοῖς, εἰ μὴ πονηροὺς νομίζοισι, μὴ ποιεῖν «
ἐλευθέρους· εἰ δ' χρῆσοις, μὴ στερεῖν ὧν χάριν ἄλλοφύ- «
λους· ἄτοπόν τε πρᾶγμα ποιεῖν αὐτοὺς ἔφη καὶ ἁμαρτεῖν, «
ἅπασι τοῖς ξένοις ὑπερβάλλοντας τ̃ πόλεως μελέσθαι· μὴ «
διακρίνοντας αὐτῶν τὰς τύχας, μηδ' εἴ τινες ἐκ δού- «
λων ἐλεύθεροι πολυπραγμονοῦσι τὸν δ' «
ὡς δὲ σοφίσει δεδουλωκότας ἀναξίους ἡγεῖσθαι ταύ- «
της τ̃ χάριτος· φέρειν τε διαφέρειν οἰκετῶν τ̃ ἄλ- «
λων, οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ καὶ κοινότητι ὁρᾶν ἔφασκεν, ἃ καὶ «
τοῖς φαυλοτάτοις εἶναι) πρόδηλα, ὅτι τοῖς μὲν δεσπό- «
ταις πολλὴ φέρειν ἔξεστι τ̃ μὴ πρεπόντως πρᾶξαι ἐ- «
λευθερῶσαι, ὡς τὰ μέγιστα τ̃ ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν «
οἷς ἔτυχε δωρησαμένοις· τοῖς δὲ δούλοις ὅτι μείζων ὑ- «
πάρξει προθυμία χρῆσθαι εἶναι) πρὸς τὸν δεσπότας, ἐὰν «
μάθωσιν ὅτι τ̃ ἐλευθερίας ἄξιοι κριθέντες, εὐδαίμο- «
νος εὐθὺς ἔσονται καὶ μεγάλης πόλεως πολῖται, καὶ «
ταῦθ' ἕξουσιν ἀμφότερα πρὸς τ̃ δεσποτῶν ἀγαθά. «
τελευτῶν δὲ τ̃τ' πρὸς τ̃ συμφέροντος εἰσηγήσατο λόγον, «
τοὺς μὲν ὑπισαμένους ἐπομιμήσκων, τοὺς δὲ ἀγνοοῦν- «
τας διδάσκων ὅτι πολὺ δυνάμεως ἐφιεμένῃ, καὶ με- «
γάλων πραγμάτων ἑαυτὴ ἀξιούσῃ, οὐδενὸς ἧττον δεῖ «
πράγματος ὡς πολυανθρωπίας, ἵνα ἀρκῇ ἢ πρὸς «
πόλεις τοῖς πολέμοις οἰκείοις ὅπλοις χρωμένῃ, καὶ «
μὴ ξενικοῖς στρατεύμασι καταμισθοφορεῖσα συν- «

εξαναγωγῇ

» ἐξανδραποδῆ τοῖς χρήμασι· καὶ δι' ἃ τοῦτο ἔφη τοὺς πρω-
» τέρους βασιλεῖς ἅπασι μεταδεδωκέναι τῆς πολιτείας
» τοῖς ξένοις. εἰ δὲ καὶ τὸν καταφρονοῦντα τοῦ νόμου, πολλοὶ
» αὐτοῖς ἔλεγον ἐλευθερωθέντων ὁπλιτεύσασθαι νεότη-
» τα, καὶ οὐδὲ πόλει ἀπορήσειν τῶν πόλιν οἰκείων ὅπλων,
» ἀλλ' ἔξειν δυνάμεις ἀγαθὰς ἀρκούσας καὶ πρὸς πόλεις
» αὐθεφόπους ἀναγκαθῆ πολεμεῖν. χρεῖος δὲ τοῦ χωρὶς
» χρησίμου, καὶ ἰδίᾳ πολλὰ ὠφελησόμενος τοὺς ὑπερω-
» τάτους Ῥωμαίων, ἐὰν τοὺς ἀπελευθέρους ἐῶσι τῆς ἐκ-
» κλησίας μετέχειν, ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ ψηφοφορίαις
» καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς χρείας τὰς χαρίεσσας ἐν οἷς μά-
» λιστα δεῖ) παράγμασι χρωμένους, καὶ τοὺς ἀπε-
» λευθέρους νομίμους πελάτας τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν
» καταλιπόντας. τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ συνεχώρησε
οἱ πατρίκιοι τὸ ἔθος εἰς τὴν πολιτείαν παρελθεῖν, καὶ μέ-
χρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου ὡς ἔν τι τῶν ἱερῶν καὶ ἀκινήτων
νομίμων διαμένειν τοῦτο ἐν πόλει φυλαττόμενον.
Ὅπερ ἐπὶ τὸ γένος τὸ μέρος τοῦ διηγήματος, ἀναγ-
καῖον εἶναί μοι δοκεῖ διελθεῖν ὡς εἶχε τότε Ῥωμαίοις τὰ
περὶ τοὺς δούλους ἔθη, ἵνα μήτε τὸν βασιλέα τῶν πρό-
τερον ὑπερηφάνως τι καὶ δεδουλωκότας αὐτοὺς ποι-
169 ῆσαι, μήτε τοὺς παραδεξαμένους τὸν νόμον, ἐν αἰτίας ἔχῃ
τις, ὡς ῥιψοκινδύνως εἰκῇ τὰ καλά. ἐτύγχανον δὲ τοῖς
Ῥωμαίοις αἱ τῶν πεφαπόλων κτήσεις καὶ τοὺς δικαιοτά-
τους νόμους ἔχουσι. καὶ γὰρ ὠνησάμενοι παρά τινων δη-
μοσίᾳ τοὺς ὑπὸ δόρυ πωλουμένους ἐκ τῶν λαφύρων, καὶ
τῶν στρατηγῶν συγχωρησάντων ἅμα τῆς ἀνίας ὠφελείας καὶ
δορυάλωτους τοῖς λαβοῦσιν ἔχειν, καὶ πριάμενοι παρ' ἑτέ-
ρων καὶ τοὺς αὐτοῖς ἔθνεσι κυρίων γεγονότων, ἐκέ-
κλητο τοὺς δούλους. οὐδὲ δὴ πρᾶγμα ποιεῖν αἰσχύνης
καὶ βλάβης κοινῆς ἄξιον ὅτε ὁ Τύλλιος ὁ καταστησά-
μενος τὸ ἔθος, ὅτε οἱ παραδεξάμενοι καὶ διαφυλάξαν-
τες ὤοντο, εἰ τοῖς ἀφαιρεθεῖσιν ἐν πολέμῳ τῷ τε πα-
τρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ παρὰ τῶν πρώτων αὐτοῖς κα-
ταδουλωσαμένων, καὶ παρὰ τῶν ἀπ' ἐκείνων αὖθις πρια-
μένων, ἀμφότερα ταῦτα παρ' αὐτῶν χρὴ ὑπάρξειν αὖθις
τοῖς κτησαμένοις αὐτοὺς εἰς δουλείαν. ἐτύγχανον δὲ τὴν ἐλευ-
θερίας οἱ μὲν πλῆστοι πρεπόντως, διὰ καλοκἀγαθίαν καὶ
χρήσεως ἀπαλλαγῆς δεσποτῶν ἔθος ἐστὶ καὶ ὠνοῦσθαι
δέ τινες λύτρα καταπτήναντες ὀξὺ ὁσίων καὶ δικαίων ἐργα-
σιῶν σεσωφρονημένα. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις
ἔτι τοιοῦτ' ἔχει, ἀλλ' εἰς τοσοῦτον σύγχυσιν ἦκει τὰ
πράγματα, καὶ τὰ καλὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεως ἅπαντα
ἄπιμα καὶ ῥυπαρὰ γέγονεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἀποληστείας, καὶ
βαλαντιοτομίας, καὶ πορνείας, καὶ πάντος ἀνηνύτου πονηροῦ χρη-
ματισάμενοι, τούτων ὠνοῦνται τὴν χρημάτων τὴν ἐλευ-
θερίαν, καὶ εἰσὶν Ῥωμαῖοι· οἱ δὲ σωφρονέστεροι καὶ

ærario exhauriat: & hãc esse causſam cur priores reges nemini extero ciuitatis ius negauerint. Sique hãc etiam legẽ ſanxerint, fore vt *in tribus* aſſcribantur multi manumiſſi iuuenes; nec vnquam ciuitati domeſtica arma defore, ſed habituram ſufficientes copias etiamſi bellum ſuſcipere cogeretur cum vniuerſo hominum genere. Nec publice tãtum id vtile futurum, verum etiam priuatim opulentis ciuibus, ſi liberti admittantur ad comitia. nam in comitiis, in ferẽdis ſuffragiis, ceterisq; ciuilibus negotiis, gratiam, vbi maxime opus ſit, reportaturos, nepotibusq; ſuis libertorum clientelas relicturos. Talia differente rege, permiſerũt patricii vt is mos reciperetur in rempublicam; ſeruatusque eſt vſque ad noſtram ætatem æque ac vlla e ſacroſanctis & immotis legibus. Et quia in ſeruorum mentionem incidimus, neceſſarium mihi videtur *hoc loco* dicere quænam circa ſeruitia tunc temporis Romanorum fuerint inſtituta, ne vel rex ipſe qui primus aggreſſus eſt e libertis ciues facere, vel qui hanc legem receperunt, reprehenſionem cuiuſpiam incurrant, quaſi bona temere profundant. Parabantur ergo ſerui modis iuſtiſſimis, aut ſub haſta empti e præda publica; aut ab ipſis dominis bello capti, & imperatoris permiſſu detenti cum ceteris militiæ commodis; aut empti ab his qui talibus modis eos ſibi comparaſſent. Non inhoneſtum igitur aut inutile ciuitati putauit Tullius, & qui eius inſtitutum ſunt ſecuti, ſi, qui belli iure patriam & libertatem amiſiſſent, ab heris ſuis, vel iis qui primi eos mancipaſſent, vel iis qui ab aliis eos emiſſent, vtrunque *iſtud bonum* recuperarent. Aſſequebãtur autem libertatem plurimi gratis, honeſtatis ac probitatis merito: (atque hęc manumiſſionis optima erat ratio) pauci autẽ numerato pretio quod labore per ius & fas cõquiſiſſent. At nõ ita noſtro tempore; ſed talis eſt rerum confuſio, & ſic ad ſordes & ignominiam degenerauit Romanorũ probitas, vt nõnulli e latrociniis, parietum perfoſſionibus, proſtitutionibus, omnibusque aliis ſceleribus pecunia collecta libertatem redimãt, ſtatimque ſe Romanos faciant: alii conſcii

dominis & socii veneficiorũ, homicidiorũ, facinorumq; tũ contra deos tũ contra rempublicã *susceptorum*, eam ab illis gratiam recipiãt. quidam *ideo manumittuntur*, vt acceptum e publico frumentũ menstruum, & siquæ aliæ liberalitates in egenos ciues conferũtur a principibus, dent his a quibus facti sunt liberi: alii per herorum leuitatem, gloriã inde captantiũ. scio qui tota seruitia *testamento* libera esse iusserũt, vt benignitatis laudẽ ferrent post obitũ, & in funeris elatione lecticam eorũ magna pileatorũ ꝓsequeretur frequẽtia: in qua pompa quidã erãt, vt a scientib. audiui, recẽs dimissi e carcere malefici mille supplicia cõmeriti. Istos impuros vrbis pileos pleriq; cũ stomacho aspectant, & respuunt eorũ consuetudinem, indignum facinus clamitantes, populũ rerũ dominum, & vsurpantẽ sibi orbis imperium, talib. cõtaminari ciuibus. Sunt & alia multa reprehensione digna, quibus, licet recte instituta sint a maioribus, hæc ætas nunc abutitur. Ego tamẽ hanc legẽ non tollendã censeo, nequod grauius malũ reipublicæ inde ꝓueniat: sed corrigenda, quæ possunt corrigi, nõ negauerim; nec dissimulandum tantũ dedecorum & macularum ineluibilium in ciuitatẽ inuehi. quæ cura maxime ad cẽsores attinet, aut certe ad cõsules. opus enim est magistratu magna potestate prædito; vt eos qui singulis annis manumittuntur examinet, qui sint, qua de caussa & quo modo libertatẽ assequuti sint; quemadmodũ in equitũ & senatorũ mores inquiritur. deinde qui digni ciuitate cõperti fuerint, in trib. adscriptos sinãt vrbem incolere; scelestã vero & impuram multitudinem honesta specie ablegent aliquo in coloniam. Hæc sunt quæ postulante argumento iustũ & necessariũ existimaui apud cos dicere q̃ Romanorũ mores carpunt. Ceterũ Tullius in cõstituenda republica nõ eo tantum ad plebem fouendã visus est procliuior, q̃ senatus ac patriciorũ potentiã moderatus est, verum etiã quod de regia potestate detraxit dimidium. cum enim priores reges ad se reuocarẽt iudicia omnium litium, & de omnibus criminibus tam ad priuatas iniurias quam ad rem publicam pertinentib. suo more decernerent, ille separauit

Litiũ cognitio.

στωεργοὶ τοῖς δεσπόταις ἡδόμενοι φαρμακέων καὶ ὑδροφονιῶν, καὶ τῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ὃ κοινὸν ἀδικημάτων, σώζας φέρειν παρ' αὐτῶν τὰς χάριτας· οἱ δ' ἵνα τὸν δημόσιον διδόμενον σῖτον λαμβάνοιεν καλὰ μέτρα, καὶ εἴ τις ἀπὸ τῶν ἡμεδαπῶν γίγνοιτο τοῖς ἀποφυγοῦσι τὸ πολιτῶν φίλαν θρωπία, φέρωσι τοῖς δεδωκόσι τὴν ἐλευθερίαν· οἱ δὲ, ἵνα καὶ κρυφότητα τῶν δεσποτῶν καὶ κενὸν δοξοκοπίαν. ἔγωγ' οὖν ὅπως μοί τινας ἅπασι τοῖς δούλοις συγχωρηκότας εἰς ἐλευθερίαν ἐλθεῖν, μὴ τὰς ἑαυτῶν τελευτὰς, ἵνα χρῆσθαι καλῶς τοῖς νεκροῖς, καὶ πολλοὶ τὰς κλίνας αὐτῶν ἐκκομιζομένας ὑπὸ τὰς πύλας ὑπὸ τὰς κεφαλὰς ἔχοντες· ἐν οἷς ἐπομπεύον τινες, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν ὑπὸ τῶν ἀφεθέντων ἀκούειν, ἐκ τῶν δεσμωτηρίων ἐξελευθέρους καὶ χθὲς ἀρτίως, μυρίων ἄξια δράσαντες ὀφλήματα θανάτων. εἰς τούτους μόνους τὰς δεκαδάρχους πύλας ἐκ τῆς πόλεως ἀποβλέποντες οἱ πολλοὶ δυσχεραίνουσι, καὶ προσβέβληται τὸ ἔθος, ὡς ἄρα τὸν ἡγεμονικὴν πόλιν, καὶ πάντως ἄρχειν ἀξιοῦσαν τόπου, τοιούτοις πολίταις ποισθαι. ἔχει δ' οὕτως πολλὰ καὶ ἄλλα δράσειεν ἔθη, καλῶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὑπονοηθέντα, κακῶς δ' ὑπὸ τῶν νῦν ὑπονενοθευμένα. ἐγὼ γοῦν τὸν νόμον οὐκ οἶμαι τοῦ δεῖν ἀναιρεῖν, μήτι μεῖζον ἐκκαγεῖν ὧν νῦν ἔχομεν κακόν· ἐπανορθοῦσθαι μέντοι φημὶ δεῖν τὰ ἁμαρτανόμενα, καὶ μὴ περιορᾶν ὀνείδη μεγάλα καὶ ῥύπους δυσκαθάρτους εἰς τὴν πολιτείαν εἰσαγομένους. καὶ μάλιστα μὲν τοὺς ἀμείνους ἀξιῶσαι ἂν τούτου τοῦ μέρους προνοεῖν· εἰ δὲ μή, τοὺς ἐνάτους· δεῖ γὰρ ἀρχῆς τινος μεγάλης· οἳ τοὺς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐλευθέρους ἀνομένους ἐξετάσουσι, τίνες ὄντες, καὶ ὁπόθεν, καὶ πῶς ἠλευθερώθησαν· ὥσπερ τοὺς τῶν ἱππέων καὶ τοὺς τῶν βουλευτῶν βίους ἐξετάζουσιν· ἔπειθ' ὃς μὲν ἂν εὕρωσιν ἀξίους τῆς πόλεως ὄντας, εἰς φυλὰς καταγράψωσι, καὶ μέντοι ἀφήσουσιν ἐν τῇ πόλει· ὃ δὲ μιαρὸν καὶ ἀκάθαρτον φῦλον ἐκβαλοῦσιν ἐκ τῆς πόλεως, ἀνωφελὲς ὄνομα τῶν προσφάτως θεὶς, ἀποικίαν. ταῦτα μὲν οὖν τὸ ἐνθέσεως ἀπαιτοῦσης, ἀναγκαῖόν τε καὶ δίκαιον ἔδοξεν εἶναι μοι πρὸς τοὺς ὑπ' ἐμοῦ τοῖς Ῥωμαίων ἔθεσιν εἰρῆσθαι. ὁ δὲ Τύλλιος οὐκ ἐν μόνοις τούτοις τοῖς πολιτεύμασι δημοτικὸς ὢν ἐδημαγώγησεν, ἐν οἷς ἐδόκει τῷ τε τῆς βουλῆς ἐξουσίαν καὶ τῷ τῶν πατρικίων δυναστείαν ἐλαττοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν ἐμείωσε, τὴν ἡμίσειαν τῆς ἐξουσίας αὐτὸς ἀφελόμενος. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἁπάντων ἀξιούντων ἐφ' ἑαυτοῖς ἄγειν τὰς δίκας, καὶ πολλὰ τὰ ἐγκλήματα τά τε ἴδια καὶ τὰ κοινὰ πρὸς τὸ ἑαυτῶν κρίνειν δικαζόντων, ἐκεῖνος διελὼν

ἀπὸ

ἀπὸ τῶν ἰδιωλικῶν τὰ δημόσια, τῶν μὲν εἰς ὃ κοινὸν φερόντων ἀδικημάτων αὐτὸς ἐποιήσατο τὰς ἀναγνώσεις, τῶν δὲ ἰδιωλικῶν ἰδιώτας ἔταξεν εἰς δικασὰς, ὅρους αὐτοῖς καὶ κρόνους τάξας οἷς αὐτὸς ἔγραψε νόμους. ἐπεὶ δὲ αὖτω τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα τὸν κράτιστον εἰλήφει κόσμον, εἰς ἐπιθυμίαν ἦλθε φανερὰν αὐτῷ καταστῆσαι, ἀγώνιον αὑτῷ μνήμην τοῖς ἐπιγιγνομένοις καταλιπεῖν. ἐφιστὰς δὲ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τε καὶ πολιτικῶν μνημεῖα, ἃ ἐξ ὧν εἰς ὀνόματα καὶ δόξαν προῆλθον, οὔτε τὴν Βαβυλωνίαν τείχους ἐμακάρισε τὴν Ἀσσυρίαν ἐκείνην γυναῖκα, οὔτε τῶν ἐν Μέμφει πυραμίδων τοὺς Αἰγυπτίους βασιλέας, οὔτε εἴ τις ἄλλος πλούτου καὶ πολυτελείας ἐπίδειξιν ἐν ὕδατος ἠγεμόνος· ἀλλὰ ταῦτα πάντα μικρὰ καὶ ὀλιγοχρόνια, καὶ οὐκ ἄξια ἀσυδήτου ἡγησάμενος, ὄψεώς τε ἀπάσας, οὐκ εἰς βίους καὶ πραγμάτων ὠφελείας, ἐξ ὧν μακαρισμοὶ τοῖς κατασκευασαμένοις ἠκολούθουν μόνον· ἐπαίνου δὲ καὶ ζήλου ἄξια τὰ τῆς γνώμης ἔργα ἐπολαβὼν, ἧς πλῆθοί τε ἀπολαύοιεν καὶ ἐπὶ μήκιστον χρόνον καρποῦνται τὰς ὠφελείας, πάντων μάλιστα τῶν τοιούτων ἔργων τὸν Ἀμφικτύονος τοῦ Ἕλληνος ἐπίνοιαν ἠγάσθη, ὃς ἀσθενὲς ὁρῶν καὶ ῥᾴδιον ὑπὸ τῶν περιοικούντων βαρβάρων ἐξαναλωθῆναι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, εἰς τὸν ἀπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Ἀμφικτυονικὸν συνόδου καὶ πανήγυριν αὐτὸς συνήγαγε, νόμοις καταχρησάμενος ἔξω τῶν ἰδίων, οἷς ἑκάστη πόλις εἶχε, τοῖς κοινοῖς ἅπασιν, οἷς καλοῦσιν Ἀμφικτυονικοὺς, ἐξ ὧν φίλοι μὲν ὄντες ἀλλήλοις διετέλουν, καὶ ὁ συγγενὴς φυλάττοντες ἔρωτας μᾶλλον ἢ λόγοις, λυπηροὶ δὲ τοῖς βαρβάροις καὶ φοβεροί. παρ' οὗ ὁ παράδειγμα λαβόντες Ἴωνές τε οἱ μεταβάντες τὸν οἴκησιν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ παράλια μέρη τῆς Καρίας, καὶ Δωριῆς οἱ πρὸς τοῖς ἀυτοῖς τόποις τὰς πόλεις ἐνιδρυσάμενοι, ἱερὰ κατεσκεύασαν ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων· Ἴωνες μὲν, ἐν Ἐφέσῳ, τὸ τῆς Ἀρτέμιδος· Δωριῆς δὲ, ἐν Τριοπίῳ, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος· ἔνθα συνιόντες γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ τέκνοις εἰς τοὺς ἀποδεδειγμένους χρόνους, συνέθυόν τε καὶ συνεπανηγύριζον, καὶ ἀγῶνας ἐπετέλουν ἱππικοὺς καὶ γυμνικοὺς, καὶ περὶ μουσικὴν ἀκροσμάτων, καὶ τοῖς θεοῖς κοινοῖς ἀναθήμασιν ἐδωρήσαντο. θεωρήσαντες δὲ καὶ πανηγυρίσαντες, καὶ τὰς δημοσίας φιλοφροσύνας παρ' ἀλλήλων λαβόντες, εἴ τι προέκρινε πρὸς πόλιν ἐγκλημα, δικασταὶ καθεζόμενοι δίκην, καὶ περὶ τοῦ πρὸς βαρβάροις πολέμου καὶ περὶ τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνης κοινὰς ἐποιοῦντο βουλάς. ταῦτα

hæc, læsæq; reip. criminũ se fecit iudicem, priuatarũ personarum querelas ad alios relegauit iudices, quib. leges a se conditas ceu limites ac regulas præscripsit, *quas sequerẽtur in iudiciis.* Ordinatis quamoptime reb. vrbanis, cupido eũ cepit illustri quopiã opere sempiternã sui memoriã transmittere ad posteros. Id animo agitãs, & cõsiderans priscorũ regum & clarorũ in rebus p. virorũ monumenta, quib. nomẽ suum & gloriã illustrarũt, nec Assyriã illã mulierem mactã putauit muris Babyloniis, nec Ægyptios reges pyramidibus Memphiticis, aut siquis alius princeps *insigni quopiã opere* diuitias suas & operarũ multitudinẽ ostẽtauit; parua hæc omnia, tẽporaria, nec æmulatione digna existimãs, nõ ad vitæ vtilitates inuẽta, sed tantũ ad cõditorum felicitatis prædicationẽ, & oculorum illecebras. Ille vero laude ac æmulatione digna credens mentis opera, quorũ vtilitas ad plurimos manat & lõgissimo tẽpore, præ ceteris Amphictyonis Hellenis filii talib. in reb. admiratus est industriã; qui cũ animaduerteret gentẽ Græcã infirmã esse, ideoq; a finitimis barbaris exhauriri facile posse, coegit eos in conciliũ quod Amphictyonicũ ab ipso denominatũ est; legesq; tulit, quę præter illas quas quæq; ciuitas haberet, pprias, cõmunes essent omnibus, quas vocãt Amphictyonicas; vt earũ vinculo mutuã amicitiam conseruarent, cognationẽq; colentes non tam verbis quã factis, barbaris essent graues & formidabiles. quorũ exemplũ imitati & Iones, qui ex Europa in maritimam orã Cariæ demigrauerãt, & Dorienses his cõtigui, tẽpla construxerunt impẽsis communibus; Iones, Dianæ fanum Ephesi; Dorienses, Apollinis, Triopii: quo statis temporibus cum vxoribus & liberis conuenientes, vna sacris dabant operam & mercimoniis: institutisque equestribus, gymnicis, & musicis certaminib. variis, deos quoq; communibus donariis honorabãt. peractis spectaculis ac negotiationibus, ceterisq; humanitatis officiis vltro citroq; exhibitis, siqua inter ciuitates intercessisset offensio, consîdebant iudices qui litem cõponerent: tũ de bello cõtra barbaros gerẽdo, deq; mutua gentis cõcordia cõsulebatur in medium. Horum

& his similiũ exẽpla secutus Tullius, animum & ipse adiecit ad cõstituendum velut vnũ corpus ex Latinorum populis, ne intestinis bellis & dissidiis debilitati subiugarẽtur a finitimis barbaris. Id postquã apud se statuit, optimates conuocauit e singulis vrbibus, denuntiãs se consultaturũ cum eis de magnis reb. & ad cõmunem vtilitatẽ pertinentibus. Qui cũ aduenissent, cõuocatis Romanis senatorib. & his Latinarum vrbiũ legatis, verba fecit de cõcordia, docẽs quantopere ciuitates cõsensus deceat, quãq; fœdũ visu sit cognatorũ inter se dissidium. ostendebat etiã, infirmas res cõcordia potẽtes fieri, ceterũ vel potẽtissimas, pessum ire vbi laboratur inuidia mutua. atq; ita docebat eos, oportere Latinos finitimis imperare iuraq; reddere, nimirum Græcos barbaris: Romanorũ aũt principatum esse in reliquo Latio; vt qui habeãt vrbem magnitudine ac rerũ gestarũ gloria præcipuã, & a diis magis ꝓpitiis ad tantũ claritatis fastigium sint euecti. In hãc sententiã longa oratione suasit eis, vt tẽplum cũ inuiolabili refugio cõmunib. impẽsis Romæ cõstruerent, quo ciuitates quotãnis conuenientes priuatim simul & publice sacra facerẽt, forumq; rerũ venalium exercerent, quib. id decerneretur tẽporibus: & si qua offensa populis incideret, inter ista deorũ sacra cõciliarentur ex aliorum populorum arbitrio. Hęc & alia multa cõmoda ꝓponens quæ consequerentur si cõmunem curiã Romæ statuerẽt, omnib. persuasit qui tum in cõsessu aderãt. Collatis deinde oppidatim pecuniis, Dianæ tẽplum ædificauit in Auẽtino eminẽtissimo vrbis tumulo, & fœderis leges cõscripsit ciuitatibus, ritusq; celebrãdi festi & fori cõstituit. Et ne vlla iniuria tẽporum aboleretur, in ærea columna incidit decreta concilii, & ciuitates eius conuentus participes. Ea colũna permãsit vsq; nostrã ætatẽ in Dianæ templo dedicata, inscripta literarũ characteribus Græcanicis, qualib. olim vtebatur Græcia. quod & ipsum nõ leue argumẽtum est, Romã nõ esse conditã a barbaris. nunquã enim vsi fuissent Græcis literis, si fuissent barbari.

Hæc sunt quæ hic rex domi in cõstituenda republica maxima & clarissima gessisse memoratur: prẽter quę &

Panegyris Latina.

δὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις παραδείγματα λαβών, προθυμίαν εἶχε καὶ αὐτὸς τὰς πόλεις τῶν Λατίνων ἑνώσεις συσπᾶσαι καὶ συναγαγεῖν, ἵνα μὴ σπαράζωσαι καὶ πολεμοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ὑπὸ τῶν περιοικούντων βαρβάρων τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῶσι. γνοὺς δ' ταῦτα, τοὺς κρατίστους ἀνδρας ἐξ ἑκάστης πόλεως συνεκάλεσε, περὶ μεγάλων καὶ κοινῶν φήσας προβουλεύσειν αὐτοῖς συγκαλέσαι. ἐπεὶ δ' συνῆλθον, συναγαγὼν τῶν τε Ῥωμαϊκῶν βουλῆς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων ἥκοντας, λόγον διεξῆλθε παρακλητικὸν ὁμονοίας, διδάσκων ὡς καλὸν μὲν χρῆμα, πολλαὶ πόλεις μιᾷ χρώμεναι γνώμῃ· αἰσχρὸν δ', ὅταν συγχυῶν ἀλλήλοις ἀχαφερῶμεν. αὐτόν τε ἰσχύος μὲν τοῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνων ὁμοφροσύνην, ταπεινότητος δὲ καὶ ἀσθενείας καὶ ταῖς ἐμφυλίοις ἀλληλοφθονίαν. ταῦτ' ἐδίδασκεν αὐτούς, ὡς χρὴ Λατίνους μὲν τῶν περιοίκων ἄρχειν, καὶ τὰ δίκαια παρέχειν Ἕλλησιν οἵοις βαρβάροις· Ῥωμαίους δὲ τῶν ἀπάντων Λατίνων ἔχειν ἡγεμονίαν, μεγέθει τε πόλεως περιουσίας καὶ παραμάτων ὄγκοις, καὶ τῇ περιουσίᾳ τῶν δαιμονίων χρείττους κεχειρωμένους ἐκείνων, δι' ἃ εἰς τοσοῦτον ὄγκου φανῆναι παρῆλθε. τοιαῦτα διεξελθών, συνεβούλευεν αὐτοῖς ἱερὸν ἄσυλον ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων ἐν Ῥώμῃ καταβαλέσθαι, ἐν ᾧ αἱ πόλεις συνερχόμεναι καθ' ἕκαστον ἑαυτῶν ἰδίας τε καὶ κοινὰς θυσίας καὶ πανηγύρεις ἄξουσιν, ἐν οἷς δὴ ὁρίσωσι χρόνοις· καὶ εἴ τι χρήσιμον αὐταῖς παρέχρησμα παρὰ τῶν ἄλλων, ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων ἀφαλύσονται, ταῖς δικαίαις πόλεσιν ὑπὲρ βέλτιστα ἀγορεύσαντες καὶ τὰ ἐγκλήματα. ταῦτα διεξιών τε καὶ ἕτερα δίκαια ἔξοισιν ἀγαθὰ βουλευτήριον ἐκκαταστησάμενοι, πολλοὺς ἔπεισε τῶν συνεδρίων παρεῖναι· καὶ μετὰ τοῦτο κελεσθέντες ἐξ ὧν ἅπασαι συνήνεγκαν αἱ πόλεις χρημάτων, τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ναόν, τὸν ὑπὸ τῷ μείζονι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λόφων ἱδρυμένον, Αὐεντίνῳ· καὶ τοὺς νόμους συνέγραψε ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τἆλλα περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγυρέων ὧν ὑπετελέσθησαν τρόπον ἔταξεν. ἵνα δὲ μηδεὶς χρόνος αὐτοῖς ἀφανίσῃ, στήλῃ καταστησάμενος χαλκῇ, ἔγραψεν ἐν ταύτῃ τά τε δόξαντα τοῖς συνεδρίοις, καὶ τὰς μεταδούσας τῆς συνόδου πόλεις. αὕτη δὲ μένει ἡ στήλη μέχρι τῆς ἐμῆς ἡλικίας ἐν ᾧ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ κειμένη, γραμμάτων ἔχουσα χαρακτῆρας Ἑλληνικῶν, οἷς δὲ παλαιὸν ἡ Ἑλλὰς ἐχρᾶτο. ὃ καὶ αὐτὸ ποιήσαντ' ἄν τις μικρὸν τεκμήριον τοῦ μὴ βαρβάρους εἶναι τοὺς οἰκίσαντας τὴν Ῥώμην. ἅπαντες δὲ Ἑλληνικοῖς ἐχρῶντο γράμμασιν, ὅλης βαρβάρου πολιτικῆς μὲν δὴ παράξεως βασιλέως τοῦ συναγ-

λαγὼν

λας πολλᾶς ἐλάττους τε καὶ ἀμφισβητήσεις, αἳ μέγιστα καὶ λαμπρότατοι τοιῶνται μνημονεύονται· πολεμικὰ δὲ πρὸς ἓν ὃ τῶν Τυρρηνῶν ἔθνος ἠνέχθησαν, περὶ ὧν μέλλω νῦν διεξιέναι. μετὰ τὸν Ταρκυνίου τελευτὴν αἱ πρὸς ἐκεῖνον πόλεις οὐκ ἐπὶ φυλάττειν ἐβούλοντο τὰς ὁμολογίας, Τυλλίῳ τε οὐκ ἀξιοῦσαι παπεινῷ καὶ ἀφανοῦς οἴκου ὑπαρχούσῃ, καὶ τὴν πρὸς τοὺς πατρικίους τοῦ ἡγεμόνα ἡγεμονίαν μεγάλῳ σφίσιν ὠφέλειαν παρέξειν νομίζουσαι. ἤρξαντο δὲ τῆς ἀποστάσεως οἱ καλούμενοι Οὐεντάνοι, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι πρὸς τὸν Τυλλίου πρεσβευταῖς ἀπεκρίναντο μηδεμίαν σφίσι πρὸς ἐκεῖνον μήτε κοινὴν ἡγεμονίας προσχώρησιν, μήτε περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας ξυνθήκας. ἀρξάντων δὲ τούτων, Καιρητάνοι τε ἠκολούθησαν, καὶ Ταρκυνίται, καὶ τελευταῖον ἐν ὅπλοις ἦν ἅπασα ἡ Τυρρηνία. ἔστι δὲ ὁ πόλεμος εἴκοσι διέμεινεν ἔτη συνεχῶς πολεμούμενος, εἰσβολάς τε πολλὰς ἀμφοτέρων μεγάλοις στρατεύμασι ποιουμένων εἰς τὴν ἀλλήλων, καὶ προσπαίξεις ἀνδρῶν ἐπ' ἀνδρῶν συνισταμένων. ἐν ἁπάσαις δὲ ταῖς μάχαις κατορθῶν ὁ Τύλλιος, ὅσας καθ' πόλιν τε καὶ πρὸς ὅλον ὅ ἔθνος αὐτῷ συνέβησαν, καὶ τελευταίαν ὑπὲρ φανεστάτοις κοσμηθεὶς θριάμβοις, τελευτῶν ἠνάγκασε τοὺς οὐκ ἀξιοῦντας ἄρχεσθαι, τὸν χαλινὸν ἑκόντας λαβεῖν. εἰκοστῷ δ' αὖ ἔτει συνελθοῦσαι πάλιν αἱ δώδεκα πόλεις, ἐξαιπλωμένου τῷ πολέμῳ τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρήματα, γνώμην ἔσχον πρὸς δοῦναι Ῥωμαίοις τὴν ἡγεμονίαν, ἐφ' οἷς πρότερον ἐψηφίσαντο. καὶ παρῆσαν δὲ ἁπάσης πόλεως οἱ πρεσβευταὶ, συνικετείας, ἐπιδέουσαι Τυλλίῳ τὰς πόλεις, καὶ μηδὲν δύσκεσι βεβουλεῦσαι περὶ αὐτῶν ἀξιοῦντες. Τύλλιος δὲ τῆς μὲν ἀφροσύνης ἕνεκα, καὶ τῶν εἰς θεοὺς ἀθετημάτων, οἷς ἐγκύψασι ποιησάμενοι τῶν ὁμολογιῶν, παρέβησαν τὰ συγκείμενα, πολλῶν αὐτοὺς ἔφη συμφορῶν ἀξίους εἶναι καὶ μεγάλων· τὸ δὲ Ῥωμαίων ὑπεικείας καὶ μετριότητος, ὅθεν συγγνόντες ἀδικεῖν, σπουδαῖς καὶ λιτανείαις παρηκόντο τὸν ὀργὴν, οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι ἀτυχήσειν. ταῦτα εἰπὼν, καταλύεται τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, τὰς μὲν ἄλλας πόλεσιν ἀπόνως καὶ δίχα ὀργῆς μνησικάκου πολιτεύεσθαί τε ἀπέδοσι, ὡς πρότερον, καὶ τὰ ἴδια καρποῦσθαι, μνησθεὶς ἐν ταῖς γραφείσαις πρὸς αὐτὰς συνθήκαις ὑπὸ βασιλέως Ταρκυνίου. ἓξ δὲ ἐξ αὐτῶν πόλεις, αἳ πρεσβεύσασθαί τε καὶ τὰς δίκας ὑπαγάγοντο κατὰ Ῥωμαίων ἐξενεγκεῖν τὸν πόλεμον, Καιρηλανῶν καὶ Ταρκυνιτῶν καὶ Οὐεντάνων, ταύτας ἀφαιρέσει χώρας ἐμφρησάμενος, ἐν καλεκληρούχησε Ῥωμαίων τοῖς νεωστὶ πρὸς ἐλθοῦσι πρὸς πολιτείαν. ταῦτα

alia multa, minora illa & obſcuriora, celebrãtur. Bello autem cum vna Etruſcorum gente conflictatus eſt, de quo nunc narraturus ſum. Defuncto Tarquinio ciuitates quæ ſe illius imperio ſubmiſerant, nolebant amplius ſtare fœderis cõditionibus, dedignatæ parere Tullio homini obſcuris orto natalibus, & ſublatæ ad nouas ſpes patriciorum cum rege diſſidio. Initium defectionis a Veientibus ortum eſt. hi legatis a Tullio miſſis reſponderunt, ſe nec vllum ei principatum conceſſiſſe, nec amicitiæ ſocietatisq; fœdus cum eo pepigiſſe. Hos auctores ſecuti ſunt Cæretani & Tarquinienſes; poſtremo in armis fuit vniuerſa Etruria. Hoc bellum continuatum eſt annis xx: & alteri alterorum agros non ſemel cum magno exercitu inuaſerunt, collatisque ſignis alia ſuper aliis iniere prœlia. e quibus omnib. victoriam reportauit Tullius, quotieſcunque vel cum ſingulis ciuitatibus, vel cum tota gente dimicatum eſt. ac tandem tribus clariſſimis triumphis decoratus, coegit eos vel inuitos imperii frenum accipere. Vigeſimo demum anno coactæ rurſus in concilium duodecim *gentis* vrbes, conſumptis bello tum viris tum pecuniis, decreuerunt Romanis principatum tradere, eiſdem quibus antea conditionibus: *mox*que ab omnibus populis legati venerunt ſupplices, cõmittentes *ſe* & ſua in fidem Tullii, deprecantesque ne ſæuius in ſe conſuleret. Reſpondit rex, illos quidem ob veſaniam & contemptum deorum, quos teſtes nil veriti violarint fœdera, multas & magnas pœnas cõmeritos: verum Romanorum æquitatem ac clementiam, quandoquidem agnita culpa cũ ſupplicum inſigniis iram deprecatum venerint, ipſis in præſens non defuturam. His dictis pacem eis dat, ceteris quidem impune (poſita ira & omnium iniuriarum memoria) permiſſis ſuo iure viuere & bonis ſuis frui, ſaluis Tarquinii regis conditionibus; ſed tribus populis qui priũ defecerant, ceterosque ad bellum Romanum cõcitauerant, Cæretanis ſcilicet, Tarquiniis, & Veiẽtibus, parte agri mulctatis; quem his diuiſit qui recẽs tum Romæ ciuitatẽ adepti fuerant. His

Bello quæ geſſerit Tullius.

pace belloq; gestis, & duobus fortunæ, ob perpetuũ eius fauorẽ, templis institutis; altero, *Bonæ fortunæ*, in foro boario; altero, Fortunæ virilis, (sicut hodieq; cognominatur) in ripa Tiberis; prouectus iam ætate propinquusq; naturæ termino, insidiis Tarquinii generi filiæq; suæ periit: quas narraturus, rẽ paulo altius repetam. Erant Tullio duæ filiæ ex vxore Tarquinia, quã ei rex Tarquinius in matrimonium collocauerat. Has puellas iam nuptiis maturas iunxit consobrinis earũ, Tarquinii nepotibus, maiorem maiori, iuniorem iuniori; bene ita comparatos existimans: sed forte fortuna vterque gener moribus suis dissimilem nactus est. Lucio enim natu maiori, audaci, arroganti, naturaque tyrannico, proba, modesta, & erga patrem pia vxor contigit: *contra* Arunti iuniori, miti & moderato ingenio prædito, scelesta, infensa patri, nihil non ausura fœmina. vterque maritus, cum innatos sequeretur mores, ab vxore traducebatur in contrarios. alter, improbus, socerum regno pellere cupiens, & cuncta huc conducentia moliens, flectebatur vxoris precibus & lacrymis. alter, moderatus, nunquam læsurus socerum, sed exspectaturus eius e vita exitum, fratris quoque sceleſtos impetus cohibens, a nefaria vxore in contraria sollicitabatur, hortante vt vir esset, *quotidiano*que iurgio exprobrante ignauiam. cumque nec modestæ illius preces quicquam proficerent ad honesta consilia reuocantis iniustum mariti animum; nec alterius scelestæ hortatus, ad sceleratum facinus virum natura non malum exhortantis; sed vterque obsequeretur suo genio, molesteque ferret diuersum coniugis animum, illa quidem dolẽter ferebat suum infortunium; ceterum altera ferox indignabatur, & quærebat quomodo se liberaret a *molesto* coniuge. tandem naturæ peruersitate ad desperatam audaciam prouecta, & putans sororis virum maxime conuenire suis moribus, accersit eum in colloquium quasi de rebus necessariis. qui vbi venit, semotis arbitris, vt sola cum solo colloqueretur: Ecquid, inquit, Tarquini, libere mihi licet tu-

Exagitatur a Tarquinio genero.

δίχα τοῦ ξαδέλφους ἐν εἰρήνῃ τε καὶ πολέμοις, καὶ ναοὺς δύο καλλίστους ἀσάμενος Τύχης, ἢ τῷδε πρώτα τὸν βίον ἔδοξεν ἀγαθῇ κεχρῆσθαι, τὸν μὲν ἐν ἀγορᾷ τῇ καλουμένῃ Βοαρίᾳ, τὸν δ' ἕτερον ὑπὲρ τὸν ἱππόδρομον τὸν Τιβέριος, ἐπὶ ἀνδρείαν τοῦ σπουδάσαντος, ὡς καὶ νῦν ἔστιν Ῥωμαίων καλοῦσι· ἡλικίας τε τοῦ βεβηκότος ὑπὲρ πολὺ, καὶ τὴν φύσιν τελευτῆς ἀμακρὰν ἀπέχων, ὑπερβαλλόντως τε τὸν Ταρκυνίου καὶ τὸν γαμβρὸν καὶ τὸν ἑαυτοῦ συγγενῆς ἀποδυσώπητος διηγήσομαι ὅ καὶ τὸν ὑπερβαλλὴς τὸν ἔπον, μικρὰ τὸν ἔμπροσθεν ἡμῖν μύθων ἀνάγκαιον. ἦσαν δὴ Τυλλίῳ δύο θυγατέρες ἐκ γυναικὸς ἡμόμνας Ταρκυνίας, ἣν ἐνεγύησεν αὐτῷ βασιλεὺς Ταρκύνιος. ταύτας τὰς κόρας ὑπογάμους ἡμομένας ἐκδίδου τοῖς ἀδελφιδοῖς τὸν μὲν τοῖς αὐτῶν, ἡνοῖς τε Ταρκυνίῳ, τῷ πρεσβυτέρῳ τὸν πρεσβυτέραν ἁρμόσας, καὶ τῷ νεωτέρῳ τὸν νεωτέραν· ὅτως οἰόμενος αὐτὰς μᾶλλον σωίσεσθαι τοῖς ἤθεσιν. ἔτυχε δὲ τὸν γαμβρῶν ἑκάτερος ἀναλθὴς τύχη, καὶ τὸν ὑπὸ ὁμοδοπίαν. Λεύκιος μὲν δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ, βλοσυρῷ καὶ αὐθάδει καὶ τυραννικῷ τὸν φύσιν ὄντι, χρηστὸς καὶ σώφρων καὶ φιλοπάτωρ συνῆλθε γυνή· Ἀρούντα δὲ τῷ νεωτέρῳ, πολὺ τὸ πρᾶον ἔχοντι καὶ εὐλόγιστον, ὁμοσία καὶ μισοπάτωρ καὶ πονηρόμος ἐπὶ γαμετή. συνέβαινε δὲ τῶν ἀνδρῶν ἑκάτερον φέρεσθαι μὲν ὑπὸ τὸν ἑαυτοῦ φύσιν, μεταγεσθαι δὲ ὑπὸ τὸν γυναικὸς ὑπὸ ταναιλίας. ὁ μὲν γε πονηρὸς, ἐκβαλὼν τὸν βασιλείας τὸν κηδεστὴν προθυμούμενος, καὶ πρώτα μηχανώμενος εἰς τοῦτο, ὑπὸ τῆς γυναικὸς μελεπείθετο ἀντιβολούσης τε καὶ ὀδυρομένης· ὁ δ' ὑπόκρης, σοφὸν οἰόμενος δεῖν ὀξαμβλύνειν εἰς τὸν πενθερὸν, ἀλλὰ προεμένην ἕως ἡ φύσις αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἐξαγάγοι, καὶ τὸν ἀδελφὸν σὺν ἐῶν προάπτειν τὰ μὴ δίκαια, ὑπὸ τὸν ὁμοσίας γυναικὸς εἰς ταναιλίας μετήγετο, νεθετούσης τε καὶ λοιδορουμένης, καὶ τὸν ἀνδρίαν κακιζούσης. ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινον ὅτε αἱ τῆς σώφρονος λιτάνευσαι, τὰ κράτιστα τὸν οὐ δίκαιον ἄνδρα πειθούσης, ὅτε αἱ τῆς μαιᾶς παραινέσαι, ὅτι τὰς ὁμοσίους προέξεις τὸν ὑπονηρὸν εἰ πεφυκότα προδικαλούσης, ἀλλ' ἑκάτερος ὅτι τὸν ἑαυτοῦ φύσιν ἐφέρετο, καὶ λυπηρὰν ἡγεῖτο τὸν μὴ τὰ ὅμοια βουλομένῳ, τῇ μὲν, ὀδύρεσθαί τε καὶ φέρειν τὸν ἑαυτῆς δαίμονα προείλετο· τῷ δὲ πρωτόλμῳ, χαλεπαίνειν καὶ ἀπαλλαγὴν ζητεῖν ἀπὸ τοῦ συνοικοῦντος. ἔπειτα δ' ἡ κακὴ φύσιν ἀπονοηθεῖσα, καὶ νομίσασα τοῖς ἑαυτῆς 173
ἤθεσι ῥᾴστην μάλιστα τὸν τοῦ ἀδελφῆς ἄνδρα, μεταπέμπεται τε αὐτὸν, ὡς ὑπὲρ ἀναγκαίου πράγματος διαλεξομένη· καὶ ὅπως παρεγένετο, μετεσταλμένην κελεύσασα τὸς ἔνδον, ἵνα μόνη διαλεχθείη πρὸς μόνον, ἄρ', ἔφη, ὦ Ταρκύνιε, μετὰ παῤῥησίας ἔξεστί μοι καὶ "

ἀκιν-

„ ἀκινδυνώς ἅπαντα εἰπεῖν ὅσα φρονῶ περὶ τῶν κοινῶν
„ συμφερόντων; καὶ καθέξεις οὐδὲν ἀκούσης λόγους; ἢ
„ σιωπᾶν ἄμεινόν ἐστί μοι, καὶ μὴ φέρειν εἰς μέσον βου-
λὰς ἀπορρήτους; κελεύσαντος ὃ τῶ Ταρκυνίου λέγειν
ὁ βάλει), καὶ περὶ τοῦ καθέξειν ἐν ἑαυτῇ τοὺς λόγους πί-
στεως ὀφειλέντος δι' ὅρκων οὓς ἐκείνη προεφέρετο, σφόδρα ἔτι
„ αἰσχυνθεῖσα λέγει πρὸς αὐτόν, Μέχρι τίνος, ὦ Ταρκύ-
„ νιε, τὴν βασιλείας ἀποστερούμενος ἀνέχεαι δόξαν; πό-
„ τερον ἐκ πατρῴων καὶ ἀσήμων ἔφυς προγόνων, καὶ δόξει
„ τοῦτο σοι ἀξιοῖς ὅτι σεαυτῷ μέγα φρονεῖν; ἀλλὰ
„ πάντες ἴσασιν ὅτι τοῖς μὲν ἀρχαίοις προγόνοις ὑμῶν
„ Ἕλλησιν ὄσι, καὶ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονόσι τοῦ δαί-
„ μονος, ἀρχὴ Κορίνθου τὴν αὐτοκράτορα ὑπῆρξεν ἀρ-
„ χὴν ἔτη πολλὰ, ὡς ἀκούω, γηραιά. σὺ δὲ πάππῳ σοῦ
„ Ταρκυνίῳ μεταναστεύσαντι τὴν οἴκησιν ἐκ Τυρρηνῶν, ταύ-
„ της τε πόλεως βασιλεύσαντι ἀξιωθέντι δι' ἀρετήν· οὗ
„ συγκληρονομεῖν οὐ μόνον τὴν χρημάτων ἀλλὰ καὶ τῆς βασι-
„ λείας ὀφείλεις, πρεσβύτερος γεγονὼς ἄν. ἢ σώματος οὐκ
„ ἔτυχες ἰσχυροῦ πρὸς ἅπαν ὅσα βασιλεῖ προσῆκε, δι' ἀ-
„ σθένειάν τε καὶ ἀμορφίαν; ἀλλὰ σοί γε καὶ ῥώμη πάρε-
„ στιν ἰσχυρὰ, οἵα τοῖς κράτιστα πεφυκόσι, καὶ μορφὴ τοῦ βα-
„ σιλείου γένους ἀξία. ἢ τούτων μὲν οὐδὲν ἕτερον, ἡ δὲ ἀ-
„ σθένεια ἔτι καὶ πολὺ ἀπέχουσα τοῦ φρονεῖν τὰ προσή-
„ κοντα νέοτης μέθηκέ σε, δι' ἣν οὐκ ἀξιοῖς τὰ πολι-
„ τικὰ πράττειν, ὃς οὐ πολὺ ἀποδεὴς πεντηκονταέτης
„ εἶ); κράτιστα δὲ αἴσθησιν φρονεῖν πεφύκασιν οἱ πε-
„ ὶ τοῦτο μάλιστα γιγνόμενοι τὴν ἡλικίαν. ἀλλ' ἢ τὴν
„ κατέχοντες τὰ πράγματα δύναμα, καὶ ἢ παρὰ τὰς
„ κρίσεις τῶν πολιτῶν ἐπιτηδείότης, δι' ἣν οὐκ ἐπι-
„ χρητός ἐστιν, ἀνέχεσθαι ἀναγκάζει; ἀλλὰ καὶ ταῦτα
„ ἀμφότερα κακῶς ἔχοντα αὐτῷ τυγχάνει· καὶ οὐδὲ αὐ-
„ τὸς αὐτά γε ἀγνοεῖ. καὶ μέντοι ἥ τε τόλμα καὶ ὁ φιλονεί-
„ κειον ἔνεστί σοι τοῖς ἔθνεσι, ὧν μάλιστα τῷ βασι-
„ λεύειν μέλλοντι δεῖ. ὑπάρχει δέ σοι καὶ πλῆθος ἰσχυρὸν,
„ καὶ φίλοι πολλοὶ, καὶ δῆλοι ἀφορμὴν τοῦ πράγμα-
„ τος πολλὴν καὶ μεγάλην. τί δὴ ἔτι μέλλεις, καὶ τὸν αὐτόμα-
„ τον οὐκ δέχῃ καιρὸν, ὃς ἥξει σοι φέρων τὴν βασιλείαν μη-
„ δὲν εἰς τοῦτο προαγαμένῳ; μὴ τὸν τῶ Τυλλίου
„ δήπου τελευτὸν; ὥστε ἀναμένοντος τὴν τύχης ἀν-
„ θρωπίνας μελλήσεις, ἢ τὴν φύσεως ἡμῶν ταῖς καθ' ἡλι-
„ κίαν τελευταῖς φερούσης, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀδήλῳ καὶ δυσε-
„ κβάτῳ τέλει πάντων τῶν ἀνθρωπίνων κειμένων. ἐρῶ δὲ
„ μετὰ παῤῥησίας, καὶ εἴ με φήσεις θρασείαν, ὃ δοκῶ σοὶ
„ αὐτὸν εἶναι μοι δοκεῖ μηδεμιᾶς ὀρέγεσθαί σε μήτε φιλο-
„ τιμίας, μήτε δόξης. γυνὴ σοι σώφρων μηδὲν οἰκεῖα τοῖς
„ σοῖς ἔθνεσι, ἢ σε κηλοῦσα καὶ καταδοῦσα μαλθα-
„ κὸν ἀποδέδωκε, καὶ λήσεις ὂν αὐτῆς γιγόμενος ὃν αὐ-

toque proloqui omnia quæ sentio de communibus *nostris* commodis? & continebisne audita; an tacere præstat, nec in medium proferre silenda consilia? Illo iubente quicquid vellet eloqui, & in ipsius verba iurato de fide silentii, mulier ad eum posito iam pudore, Quousque Tarquini fraudatum te regno ferre cogitas? an quia humilibus & obscuris natus es parentibus, ideo non vis de teipso sentire magnifice? atqui omnibus notū est, priscos progenitores vestros Græci generis, & a florētissimo illo Hercule oriundi, dominatos Corinthiis aliquot (vt audio) seculis. auus vero tuus Tarquinius, translato ex Etruscis in hanc vrbem domicilio, regnum hîc virtute quæsiit; cuius non bonorum tātum, verum etiam regni tibi debetur hereditas, cum sis nepotum *alter* natu grandior. An forte inualidum te & deformem corpus parum felix destituit obeundis muniis regiis? atqui & robur tibi sat firmum superest, & forma regiis digna natalibus. An forte horum neutrū, sed iuuentas imbecilla & immatura consiliis te retrahit ab administratione reipublicæ? cum sis quadragenario maior; quæ ætas in hominib. maxime pollet consiliis. At forte iste qui *nunc* regno potitur, homo nobilis, & apud primarios ciues gratiosus, a nouandis rebus te absterret vtroq; nomine? atqui horū vtroq; destituitur; quod nec ipsum fugit. Sed & audacia periculorum q; cōtemptus ineſt tuis moribus, regnaturo cū primis necessaria: & diuitiarum atq; amicorū tibi satis est, aliæq; occasiones multæ ac magnæ, quæ te inuitent ad aggrediendū negotium. Quid igitur adhuc cunctaris, & tempus exspectas fortuitū, quod tibi otioso regnū in manus afferat? post obitū Tullii scilicet. quasi vero fortuna exspectare soleat procrastinationes hominum, aut obitus cōtingant naturæ ac ætatis ordine, & nō in incerto sint omnemque coniecturam effugiant cunctæ res mortalium. Dicam libere (etiam si temeritatis nota incurrenda sit) quid mihi videatur omnem tibi ambitionem & glorię cupiditatem eximere. vxor tecū degit prorsus moribus tuis dissimilis, quæ te suis illecebris & incantamentis emolliuit; teq; imprudentem ex viro reddet homi-

nem nihili: quemadmodū mihi quoque vir est meticulosus & nihil virile habens, qui me deprimit ampla fortuna dignissimam, & tabefacit pulchritudine alioqui florentem. quodsi tibi licuisset me vxorē ducere, mihique te habere maritum, non tam diu vixissemus vitam priuatorum hominum. Quin igitur nosmetipsi erratum fortunæ corrigimus permutato coniugio, & tu vitam vxori adimis? ego vero *mox* pari modo maritū meum tractauero. quibus exstinctis cōiuncti, secure conficiemus quod supereſt, e medio sublatis tam molestis obstaculis. etenim, etiamsi ceteris in rebus iniuste agere verearis, certe regni causſa audenda sunt omnia.

His auditis libenter conditionem accepit Tarquinius, moxq; data & accepta fide, ac delibato incestarū nuptiarum fructu, abiit. Nec ita multo post, eodē fato maior Tullia minorque Tarquinius absumpti sunt. Hic rursum mihi Fabii facienda est mentio, & eius in temporum exquisitione redarguenda indiligentia. deductus enim *narrationis ordine* ad Aruntis interitum, nō in vno tantum lapsus est, de quo ante monui, quod Aruntem Tarquinii fuisse filium prodidit; sed & alterum *erratum addidit*, sepultum a matre Tanaquile; quam contentaneum non est superfuisse illo tempore. ostendimus enim a principio, exactum ei annū septuagesimum quintum, quando fato concessit rex Tarquinius. quodsi ad LXXV addas XL alios, (quandoquidem in annalibus inuenimus anno regis Tullii quadragesimo defunctum Arūtem) erit Tanaquil annorum CXV. adeo parum laboris hic scriptor impendit perquirendæ veritati historicæ. Tarquinius deinde sine mora duxit Tulliam, ipsius tantum voluntate, nec patre nec matre connubium probantibus. Vt vero coniuncta sunt ingenia duo nefaria nataq; paricidiis, regno pellere Tullium, si sponte nollet cedere, machinati sunt, pertracta in partes suas ea patriciorum factione quā popularis administratio a rege alienauerat; & pecuniis coempto fauore plebeiorū, qui in extrema inopia nulla iuris cura tangebantur: atque hæc omnia fecere propalā. Quæ vt vidit

δρὸς ὃ μηδέν· ὥσπερ κἀμοὶ φοφοδεὴς καὶ σὐδὲν ἔχων « ἀνδρὸς ἀνὴρ, ὃς με ταπεινοῖ ποιᾷ μεγάλων οὖσαν ἀ- « ξίαν, καὶ καλὸν τὸ σῶμα, μαραινόμενον δὲ ὑπ' αὐτοῦ. « εἰ δ' ἄξεγήμετό σοι λαβὼν με γυναῖκα, κἀμέ σου τυ- « χεῖν ἀνδρὸς, σὺκ ἂν ἐν ἰδιώτῃ βίῳ τοσοῦτον διεζήσα- « μὴν χρόνον. τί οὖν σὺκ ἐπανορθοῦμεν τὸ τῆς τύχης ἐ- « λάττωμα ἡμεῖς μεταθέμενοι τοὺς γάμους, καὶ σὺ μὲν « ἀπαλλάττῃς τὸν βίον τὸν σαυτοῦ γυναῖκα; ἐγὼ δὲ τὸν « αὖθ' ὁμοίως ἕξομαι τὸν ἐμὸν ἄνδρα. ὅταν γὰρ τούτων ἀφα- « νισθέντων συνέλθωμεν εἰς τὸ αὐτὸ, ἀσφαλῶς ἤδη « τὰ λοιπὰ βουλεύσομεν, σὺκ ποδὸν πεποιημένοι τὰ πρά- « γματα ἡμᾶς." καὶ γὰρ ἐὰν πάλαι τις ἀδικεῖν ὀκνῇ, βασι- « λείας γε χάριν ἅπαντα τολμᾷ. τοιαῦτα τῆς Τυλ- « λίας λεγούσης, ἀσμένως δέχεται ταῦτα αἱρέσεις ὁ Ταρκύ- νιος, καὶ αὐτίκα δοὺς αὐτῇ πίστεις, καὶ λαβὼν τὰ νομιζό- μενα τοῖς ἀνοσίοις γάμοις, καὶ ἀκολουθήσας, ἀπῆλθε). διεφθόντος δὲ οὐ πολλοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου, τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ἀποθνήσκουσιν ἥτε πρεσβυτέρα τῆς Τυλλίου θυγατέρων καὶ ὁ νεώτερος τῶν Ταρκυνίων. ἐγὼ δὲ πάλιν ἀναλαμβάνομαι μεμνῆσθαι Φαβίου, καὶ ὃ ῥᾴθυμον αὐτοῦ περὶ τὴν ἀξέτασιν τῶν χρόνων ἐλέγχειν. ὅτι γὰρ ὁ Ἀρουίντα τελευτῆς γνώμενος, οὐ καθ' ἓν ἁμάρτημά μόνον, ὃ καὶ πρότερον ἔφην, ὅτι γέγραφεν υἱὸν εἶναι Ταρκυνίου τὸν Ἀρουίντα· ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον, ὃ νῦν φησὶν ἀποθανόντα νεαρὸν τῆς μητρὸς Τανακυλίδος ταφῆναι, ὡς ἀμήχανον ἐπὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. ἐδείχθη γὰρ ὀλίγῳ ἕβδομήκοντα ἔτεσιν ὕστερον ἔχουσα καὶ πέμπτον ἔτος ἡ Τανακυλὶς, ὅτε βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐτελεύτα. πρᾳχθέντων δὲ τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἔτεσιν ἑτέρων τεσσαράκοντα ἐτῶν· ὀγδοήκοντα γὰρ ταῖς ὀνομαστοῖς ἀναγραφαῖς καὶ τετρακόσιον ὀνομαστὸν τῆς Τυλλίου ἀρχῆς τὸν Ἀρουίντου τελευτήσοντα παρῆλθε μοῦ· ἐτῶν ἡ Τανακυλὶς ἓξ καὶ πεντεκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑκατόν. ὥστε ὀλίγον ἔστιν ὀκτὼ ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ ὃ πρὸς τὸν ἀξέτασιν τῆς ἀληθείας ἀπαλαίπωρον. μετὰ τοῦτο δ' ἔργον οὐδὲν ἔτι ὠκνηλήκατος ὁ Ταρκύνιος, ἀπάγεται γυναῖκα τὴν Τυλλίαν, ὥτε τῆς παρὸς αὐτῆς βεβαιοῦντος τὸν γάμον, ὥτε τῆς μητρὸς συνευδοκούσης, ἀλλ' αὐτοῦ παρ' ἑαυτῆς λαβών. ὡς δὲ συνεκεράσθησαν ἀνόσιοι καὶ ἀνδροφόνοι φύσεις, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς βασιλείας τὸν Τύλλιον, εἰ μὴ βούλοιτο ἑκὼν παραδοὺς τὴν ἀρχὴν, ἐμηχανῶντο, ἑταιρείας τε συνάγοντες, καὶ τοῖς παρὰ δίκην τὰς ἀλλοτρίως ἐχούσας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὰ δημοτικὰ πολιτεύματα παρακαλοῦντες, ἔκ τε τοῦ δημοτικοῦ πλήθους τοὺς ἀπόρους, οἷς οὐδενὸς τῶν δικαίων φροντὶς ἦν, χρήμασιν ἐξωνούμενοι, καὶ οὐδὲ ἀφανῶς ἕκαστα τούτων πράττοντες. ταῦτα ὁρῶν ὁ

174

Τύλλιος

Τύλλιος ἤχθετο μὲν, καὶ περὶ ἑαυτῷ δεδιὼς εἰ τι πείσεται προκαλληφθείς· ἠγωνία δὲ οὐχ ἧκιστα, εἰ θυγατρὶ καὶ γαμβρῷ πολεμεῖν ἀναγκασθήσεται, καὶ τιμωρίας, ὡς παρ' ἐλπίδων, λαμβάνειν· καὶ πολλάκις μετὰ τῶν φίλων προσκαλούμενος εἰς λόγους τὸν Ταρκύνιον, καὶ τὰ μὲν ἐγκαλῶν, τὰ δὲ νουθετῶν, τὰ δὲ πείθων μηδὲν εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνειν, ὡς οὐ προσῆκεν αὐτῷ τοῖς βασιλεῦσι, ἀλλ' ὅτι τῆς βουλῆς ἔφη τὰ δίκαια πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν, συγκαλέσας τὸ συνέδριον, Ἄνδρες, ἔφη, βουλευταὶ, Ταρκύνιος ἐπαγελίας ἐπ' ἐμὲ συναγαγὼν, καὶ προδυμούμενος ἐκβαλεῖν με τῆς ἀρχῆς καταφανὴς γέγονεν ἐμοί. βούλομαι δὲ, πάντων ὑμῶν παρόντων, μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τί πεπονθὼς ἰδίᾳ κακὸν, ἢ τί τοῖν πόλιν ὁρῶν ἀδικουμένην ἐπ' ἐμοὶ, ταῦτ' ἐμοὶ μηχανᾶται. ἀπόκριναι δὴ, Ταρκύνιε, μηδὲν ἀποκρυπτόμενος, τί μου καλὴν ὀργὴν ἔχεις; ὅτῳ τούτοις ἀξίοις ἀχθοῦσαι. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ταρκύνιος, Βραχύς ἐστιν ὁ παρ' ἐμοὶ λόγος, ὦ Τύλλιε, καὶ δίκαιος· καὶ διὰ τοῦτο προφθάνω αὐτὸν εἰς τοῦτο ἐκφέρειν· Ταρκύνιος ἐμὸς ὢν πάππος ἐκτησάμην τοῖν Ῥωμαίων ἀρχὴν, καὶ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀγῶσιν ὑπὲρ αὐτῆς βραβεύσας· ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος, ἐγὼ διάδοχός εἰμι, καὶ τῶν ἀπάντων κοινοῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων νόμοις. καὶ προσῆκέ μοι, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς διαδεχομένοις τὰ πατρῷα, μὴ μόνον τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κληρονόμον γενέσθαι. σὺ δὲ τὰ μὲν χρήματα καταλελειμμένα ὑπ' αὐτοῦ σοὶ δεδώκασί μοι, τὴν δὲ βασιλείαν ἀποστερῆς με, καὶ τοσοῦτον ἤδη καιρὸν χρόνου, οὐκ ἐκ τῶν δικαίων λαβών· ὅτε γὰρ μέ- σε βασιλῆ σε ἀπέδειξαν, οὔτε βουλὴ ψῆφον ὑπὲρ σοῦ ἐνέγκειν, οὔτ' ἀρχαιρεσίαις νομίμοις τῆς ἐξουσίας ταύτης ἔτυχες, ὡς ὁ πάππος οὑμὸς, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ γενόμενοι βασιλῆς· ἀλλὰ δυέστιον καὶ ἄπορον, καὶ πρὸς καταδίκας ἢ χρέα τοῖν ὀπιλυμένων ἀπολωλεκὸς φῦλον, ᾧ τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἔμελε, καταμισθοδοτήσας καὶ πάντα ἔπον διαφθείρας, καὶ οὐδὲ τότε μόνοι σαυτῷ προῆκτο τὴν δυναστείαν λέγων, ἀλλ' ἡμῖν φυλάξειν σκηπτόμενος ὀρφανοῖς οὖσι καὶ νηπίοις, ὅτε τὰ πρόγαμα παρῆλθες, καὶ πάντων ἀκουόντων ὡμολόγεις, ὅταν ἀνδρωθῶμεν ἡμεῖς, ἐμοὶ παραδώσειν ὄντι πρεσβυτέρῳ τοῖν ἀρχοῖν· ἐγὼ μὲν οὖν σε, εἰ τὰ δίκαια ποιεῖν ἤθελες, ὅτε μοι τὸν οἶκον παρεδίδως τοῦ πάππου, ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ τοῖν βασιλείαν ἀποδεδωκέναι, παραδείγμασι χρώμενον τοῖς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ὑπ' ἐμοῦ ἔργοις, οἵοι βασιλικοὺς παῖδας ὀρφανοὺς πατέρων

Tullius, moleste quidē tulit, etiā sibi timens ne imparatus opprimeretur: ceterū vehementer indignū videbatur cū genero & filia bellū suscipere, & pœnas quasi de inimicis sumere. Itaq; sępe corā amicis accitū in colloquiū Tarquiniū incusando & monēdo ab inferenda sibi iniuria dehortatus est. cumq; ille animū non attēderet, sed se corā senatu ei respondere & caussam suā agere velle diceret; conuocato senatu, Patres, inquit, cōcripti, Tarquiniū factionem sibi contra me asciuisse, & regno me pellere conari, compertum mihi est. volo igitur omnib. vobis præsentibus ex ipso cognoscere, ob quā meam iniuriam, vel in se priuatim admissam, vel in rē publicā, moliatur in me talia. Respondē Tarquini iā, nihil dissimulans; quid habes quod me incuses? quandoquidem ab his te audiri postulasti. Ad hæc Tarquinius: Pauca, Tulli, & iusta sunt quæ habeo dicere. ideo corā his eloqui volui. Tarquinius auus meus Romæ regnum adeptus est multis & magnis ꝑ republica exhaustis laboribus. eius defuncti ego successor sum iure cōmuni omniū tam Græcarum q̄ barbararū gētium. & vt ceteros qui in auita bona succedūt, ita me quoq; nō modo fortunarū, sed etiam regni eius heredē esse cōuenit. Tu vero bona quidē ab illo relicta mihi tradidisti; sed regno me fraudas, idq; iniuste occupatū tam longo iā tempore detines. nā neq; interreges te regem declararunt; neq; vel senatus suffragiis creatus es, vel legitimis comitiis potestatem hanc consecutus, sicut auus meus, & omnes reges q̄ eū præcesserunt tēpore: sed mercede conducta, modisq; omnib. corrupta, vagorum, inopū, & ob crimina vel æs alienum honore mulctatorū turba, nihil rempublicam curantiū; ac professus tunc te nō tibi ipsi potestatē quærere, sed te nobis pupillis & paruulis seruaturum fingens, ad gubernacula rerū admissus es, *prius* omnib. audientibus pollicitus, quum primū virilem ætatē attigissemus, traditurum te principatum mihi *ætatis merito*, vt qui fratre essem natu grādior. Debueras igitur, si voluisses iusti viri fungi officio, cum aui domū mihi traderes, vna cū facultatib. etiā regnū reddere, proborū tutorū exēplo, qui regiis pupillis suæ fidei

commendatis *mox* adulta ætate relictos a patribus ac progenitoribus. principat⁹ recte ac iuste tradiderũt. quodsi nondũ tibi per ætatẽ satis sapere videbar, nec ob iuuenilem ætatem par esse tantæ vrbis regimini, saltẽ quando peruenieram ad corporis robur & vim animi, te iã trigenario cum filia nupta etiã vrbis administrationem cõmittere oportebat. ea certe ætate ipse cũ domus nostræ procurationẽ, tum regni gubernationẽ suscepisti. quod si fecisses, primũ pii iustiq; viri laudem tulisses: deinde omniũ cõsiliorum & honorũ mihi particeps, benefactoris, parẽtis, seruatoris, aliasq; honestissimas, quę pro egregiis meritis retribui solẽt, appellationes audisses; nõ fraudatoris, qui me iã quadragesimum quartum annũ a mea hereditate arceat, nec mẽte vitiosum nec corpore. Et postea rogare audes, cur te accusem, quave lacessitus iniuria pro inimico habeã? Immo tu mihi respõde Tulli, qua de caussã nõ vis me in auitos honores heredem succedere? aut quam decentẽ fraudationis caussam potes vel fingere? an me germanam illius prolẽ nõ putas, sed adulterinam & suppositiciã? cur igitur procurabas res alieni a familia, & adulto domum *cum facultatib.* reddidisti? an tibi etiam nunc pupillus & puer reipublicæ curandę parũ idoneus videor, iam pene quinquagenarius? Mitte igitur simulatarum istarũ interrogationũ impudentiam, & iam tandẽ improbus esse desine: & siquod ius habes cõtra hæc quæ diximus, paratus sum rẽ cõmittere horũ iudicio, quib. nõ potes alios meliores viros in hac vrbe ostẽdere. alioqui si hos fugiẽs, vt tibi perpetuus mos est, ad obnoxiã tibi turbã voles cõfugere, nõ patiar. paratus .n. sum & dicere quod iustũ est, &, si persuaderi nolis, facere. Eius orationẽ sic excepit Tullius: Apparet P. C. omnia exspectãda esse homini, quantũuis inopinata: nihilq; absurdũ putandũ, quãdo & me Tarquini⁹ iste regno parat pellere: quẽ ego paruulũ *in tutelã* receptũ, & insidiis inimicorũ appetitũ seruaui, & alui; educatũq; a me, postquã virilem ętatẽ attigit, affinitate dignatus optaui generũ. & siquid *humanitus* mihi accideret, successorẽ destinauerã. Núc quoniã præter opinionẽ euenerunt omnia, & iniuriarum po-

λαβόντες εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσιν ὀρθῶς καὶ δικαίως τὰς « παρὰ σοῦ καὶ τῆς γυναικὸς παρέδωκάν σοι χάς. εἰ δὲ « μήπω σοὶ φαίνεται τὰ καθήκοντα ἐφαμόμην, ἀλλ' « ἔτι δὲ τὸ νέον τῆς ἡλικίας οὐχ ἱκανός ἐστι πόλιν « τηλικαύτην διοικεῖν, ὅτε εἰς τὴν κρατίστην παρεγ- « νόμην τοῦ σώματος καὶ τῆς φρονήσεως ἀκμήν, τεσσά- « ρακοντα γεγονὼς ἐτῶν, μετὰ τὸν γάμου τῆς θυγατρὸς ἐ- « δεῖ καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐγχειρῆσαί σοι πράγματα. τοι- « τοσδὶ γε τὴν ἡλικίαν ἔχων καὶ σὺ τὸν τε οἶκον τὸν ἡμέτε- « ρον ἐπετρόπευόν ἦρξω, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιμελεῖ- « σθαι. προσῆν γάρ σοι προφάσεις πρῶτον μὲν δίκαι- « ως καὶ δικαίῳ λέγεσθαι, ἔπειτα συμβουλεύειν ἐμοὶ « καὶ πάσης μετέχειν τιμῆς, εὐεργέτην τε καὶ πατέ- « ρα, καὶ σωτῆρα, καὶ πολλὰ ὅσα τιμιώτατα ὀνόματα « τοῦτ' ἀνθρώπων ἐπὶ καλοῖς κεῖται προσήμασιν, ἀ- « κούειν, καὶ μὴ τέταρτον ἤδη καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀ- « ποστερεῖν με τῶν ἐμῶν, οὔτε σώματος ἀναπήρου τυ- « χόντα, οὔτε ἠλιθίου. ἔπειτα ἐρωτᾶν με τολμᾷς, ἵ- « παθών δεινὸν ἐχθρὸν ἡγοῦμαί σε, καὶ διὰ τί κατη- « γορῶ. σὺ μὲν οὖν ἀποκρίναί μοι, Τύλλιε, τίνος αἰτίας « χάριν οὐκ ἀξιοῖς με τῶν τοῦ πάππου τιμῶν κλῆρο- « νομεῖν, καὶ τίνα προφάσιν εὑρὼν εὐπρεπῆ τῆς ἀπο- « στερήσεως σκηπτόμενος; πότερον οὐχ ἡγούμενος ἐξ « ἐκείνου θῆλυς εἶναί με γήσιον, ἀλλ' ὑποβολιμαῖον « τινα καὶ νόθον; τί οὖν ἐπετρόπευες τὸν ἀλλότριον τῶν « ἡμῶν, καὶ τὸν οἶκον αὐθρωπείνῃ ἀπειδίδως; ἀλλὰ τί; « νομίζων με ὀρφανὸν εἶναι παῖδα, καὶ τὰ κοινὰ πρᾶτ- « ειν ἀδυνατον, ὃς οὐ πολὺ ἀπέχω πεντηκονταετίας; « καταβλὲπε οὖν τὴν εἰρωνείαν τῶν ἀναισχύντων ἐρω- « τημάτων, καὶ παῦσαι πολὺ ἤδη πονηρὸς ὤν· καὶ εἴ « τι δίκαιον ἔχεις πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, ἕτοιμός εἰμι τὰ- « τοις ὑπεξέπειν δικαστῆς, ὧν οὐκ ἄν ἔχοις ἑτέρους « εἰπεῖν ἄνδρας ἐν τῇ πόλει χρείττους· ἐὰν δὲ σὺ δύῃ « ἀποδιδράσκων, ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ ποιεῖν σοι σύνηθες, ἐ- « πὶ τὸ ἐκδημαγωγούμενον ὑπό σου καταφύγῃς ὄ- « χλον, οὐκ ὑπεξέσω σοι· παρεσκεύασμαι γὰρ καὶ « τὰ δίκαια ἐρῶν, καὶ εἰ μὴ πείθοιο, τὰ δίκαια πρᾶ- « ξων. παυσαμένου δὲ αὐτοῦ, τοιάδε λαβὼν τὸν λόγον, ὁ Τύλλιος ἔλεξεν ὧδε· Ἀπόπληκτα μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀν- « θρωπον ὄντα δεῖ τοιαῦτα δοκεῖν, ὦ βουλή, τὰ τοιάδε « ξα, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι ἄτοπον, ὅπου γε καὶ μὲ Ταρκυ- « νιος οὑτοσὶ τῆς ἀρχῆς παῦσαι προθυμός ἐστιν· ὃν ἐγὼ « νήπιον τοιαῦτα λαβών, καὶ ὑπεβουλευόμενον ὑπὸ τῶν « ἐμῶν ἔσωσα καὶ ἐξέθρεψα, καὶ εἰς ἄνδρας ἐλθόντα, « κηδεστὴν ἠξίωσα λαβεῖν· καὶ εἴ τι πάθοιμι, διάδοχον ἐ- « μελλον καταλείψειν τῶν ἐμῶν. ὅπερ ὁ τοιοῦτος γνώμῃ « ἀπόπληκτα ἀπήνεγκέ μοι, καὶ ὥσπερ ἀδικῶν αὐτὸς ἐκα- « λοῦμαι,

" λοῦμαι, τῷ ἐμῷ τύχῃ ὕστερον ἀναλαύσομαι·
176 " τὰ δὲ δίκαια νῦν τοῖς αὐτὸν ἐρῶ. ἐγὼ τὴν ἐπιτρο-
" πίαν ὑμῶν ἔλαβον, ὦ Ταρκύνιε, νηπίων καὶ ἀφ-
" φέντων, οὐχ ἑκὼν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πραγμάτων
" ἀναγκασθείς· ὅτι τὸν μὲν πάππον ὑμῶν οἱ τῆς βα-
" σιλείας ἀντιποιούμενοι φανερῶς ἀπέκτειναν· ὑμῖν δὲ
" καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγενέσιν ἐπιβουλεύειν ἐλέγοντο
" ἀφανῶς· καὶ πάντες τοῦτο οἱ προσήκοντες ὑμῖν ὡμο-
" λόγουν, ὅτι κρατήσαντες ἐκεῖνοι τῆς ἀρχῆς οὐδὲ σπέρ-
" μα καταλείψοιτε τοῦ Ταρκυνίου γένους. κηδεμὼν δὲ
" καὶ φύλαξ οὐδεὶς ὑμῶν ἕτερος ἦν, ὅτι μὴ γυνὴ,
" παῖς μήτηρ, καὶ αὐτὴ δεομένη τῶν ἄλλων ἐπιμε-
" νη κηδεμόνων· ἀλλ' ἐν ἐμοὶ καλεῖσθαι μόνῳ φύ-
" λακι τῆς ἐρημίας, οὐ νῦν ἀλλότριον καὶ οὐδὲν προσ-
" ήκοντα ἀποκλῆσ. τούτοις μέντοι τοῖς πράγμασιν ἐ-
" γὼ τύς τε ἀποκλείσαντας τὸν πάππον ὑμῶν ἐτιμωρη-
" σάμην, καὶ ὑμᾶς εἰς ἄνδρας ἤγαγον, καὶ γῆρας ἀρ-
" ρένος οὐχ ὑπαρχούσης, τῇ ἐμαυτῆς κυρίοις πρόσ-
" λημμι ποιῆσαι. ἔχεις τὸν τῆς ἐπιτροπικῆς λόγον, ὦ
" Ταρκύνιε, καὶ οὐκ ἂν δύναιο ἐπιχρήσας εἰπεῖν ὡς ψεύ-
" δομαί τι τούτων. πρὸς δὲ τῆς βασιλείας, ὅτι τοῦτ' ἐ-
" στὶν ὃ καλήσορσ μου, ἄκουσον ὅπως τε αὐτῆς ἔτυχον, καὶ
" δι' ἃς αἰτίας οὔθ' ὑμῖν οὔτ' ἄλλῳ τινὶ μεμίσημαι. ὅτε τὴν
" ἐπιμέλειαν τῆς πόλεως παρέλαβον, ἀταθόμενος ἐπι-
" βουλάς τινας κατ' ἐμαυτοῦ γινομένας, τὰ πράγματα
" τὰ πρώτα τῷ δήμῳ ἐβουλήθην· καὶ στασα-
" ζόντων ἄπωθεν εἰς ἐκκλησίαν, ἀπέδιδουν αὐτοῖς τὴν
" ἀρχὴν, αὐτὴ τῆς ἐπιφθόνου ταύτης καὶ πλέον τὰ
" λυπηρὰ τῶν ἡδέων ἐχούσης ἡγεμονίας τὸν ἀκίνδυ-
" νον αὐτὶ καλλαττόμενος ἡσυχίαν. οὐκ ἀνέσχοντο δὲ
" Ῥωμαῖοι ταῦτά μου πρᾶξαι βουλομένου, οὐδ' ἠ-
" ξίωσάν ἕτερόν τινα τῶν κοινῶν ἀποδεῖξαι κύριον, ἀλλ'
" ἐμὲ κατέσχον, καὶ τὴν βασιλείαν ἔδωκάν μοι, ψῆφον
" ἐπενεγκάμενοι, τὸν ἑαυτῶν, Ταρκύνιε, κῆσιν, οὐ τὴν
" ὑμετέραν· ὥστε καὶ τὸν πάππον ὑμῶν παρήγα-
" γον ὅτι τὰ πράγματα, ξένον ὄντα καὶ οὐδὲν προσ-
" ήκοντα τῷ προτέρῳ βασιλεῖ· καί τοι παῖδάς τε ἄρ-
" ρενας Ἄγκος Μάρκιος ὁ βασιλεὺς κατέλιπεν ἀκμά-
" ζοντας, οὐχ ὑπωποὺς καὶ νηπίους, ὥσπερ ὑμᾶς Ταρκύνιος.
" εἰ δὲ κοινὸς ἀπάντων ἦν νόμος, τοὺς ἀφαδεσμένους
" τῷ τε φύσιν καὶ τὰ χρήματα τῶν ἐκλιπόντων βα-
" σιλέων, σὺν τούτοις καὶ τὰς βασιλείας αὐτῶν προσ-
" λαμβάνειν, οὐκ ἂν Ταρκύνιος ὁ πάππος ὑμῶν τὴν ἡγε-
" μονίαν παρέλαβεν Ἄγκου τελευτήσαντος, ἀλλ' ὁ πρε-
" σβύτερος τῶν ἐκείνου παίδων· ἀλλ' ὁ δῆμος Ῥωμαίων οὐ
" τὸν ἀφάδοκον τὸν παῖδα, ἀλλὰ τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς ὑπὸ
" τῶν πραγμάτων ἐκάλει· ἡγεῖτο γὰρ τὰ μὲν χρήματα

stulor, aliâs tempus erit deplorandi meũ infortunium: nunc de iure contendendum eſt. Ego tutelã veſtrum, Tarquini, ætate pupillari patre orbatorũ, ſuſcepi, nõ ſponte, ſed rebus me cogentibus. auum enim veſtrũ affectatores regni propalã occiderãt: vobis vero & ceteris eius cognatis dicebantur clam inſidias ſtruere: confeſſumq; erat apud omnes propinquos veſtros, ſi illi rerũ potirentur, ne ſcintillam quidẽ Tarquiniorum generis relictũ iri. Qui vos curaret ac ſeruaret nemo alius erat niſi vna mulier, paterna auia veſtra; quæ propter ſeniũ ipſa potius opus habebat curatoribus. ſupererã ego ſolus deſtitutorũ cuſtos, quẽ nunc alienũ vocas nulla vobis coniunctũ neceſſitudine: cum tamẽ eo rerũ ſtatu & de aui veſtri interfectorib. ſumpſerim ſuppliciũ, & vos ad virilẽ ætatem eduxerim; ac cũ maſcula prole careã, rerũ mearũ dominos facere decreuerim. Habes tutelæ rationem, Tarquini; nec dicere queas me *hic* quidquã fingere. ceterũ de regno, quando id criminaris, audi quomodo eo potitus ſim, curve nec vobis nec cuiquã velim cedere. Quo tẽpore ſuſcepi curã reipublicæ, cum ſenſiſſem parari mihi inſidias, volebã adminiſtrationẽ populo reddere; & aduocatis in concionẽ vniuerſis, reddebã eis imperiũ, inuidioſam hanc & plus moleſtiæ q̃ voluptatis habentẽ poteſtatẽ ſecura quiete permutaturus. Nõ tulerunt id Romani, nec voluerũt aliũ reipublicæ creare principẽ; ſed me retinuerunt, ſuisq; ſuffragiis regnũ mihi dederunt, in quod ipſis ius eſt, nõ vobis, Tarquini: quemadmodũ & auo veſtro commiſerant rerũ habenas, extero & prorſus alieno a cognatione regis cui ſucceſſor ipſe datus eſt: quamuis liberos mares Ancus Marcius rex reliquerit ætate florẽtes, nõ nepotes & paruulos, ſicut vos Tarquinius. Quodſi communis omnium lex eſſet, eos qui defunctis regibus in familia & bonis ſuccedunt, ſimul etiam regnum accipere, non accepiſſet id Tarquinius auus veſter poſt Anci obitum, ſed eius filiorum alter natu grandior. verum populus Romanus non patris heredem, ſed virum principatu dignum reipublicæ moderandæ præpoſuit; ſic exiſtimans, pecuniam

deberi propriis dominis, regnū vero nō niſi ꝓbatis ſuo iudicio: & illas, vbi quid earū dominis *humanitus* acciderit, ad propinquos aut *alios* teſtamēto inſtitutos heredes migrare; regni vero ius poſt defuncti obitū ad eos redire qui regnū olim dederunt. niſi forte huiuſmodi rationē afferre potes, auū veſtrum accepiſſe regnū certis cōditionibus, vt & ipſe nunquā eo priuari poſſet, & integrū ei eſſet vobis poſteris id relinquere, nec populo liberum fuiſſe id vobis ablatum mihi tradere. Quodſi tale quid habes, quin profers eas cōditiones in medium? ſed nō facies. Quodſi non bono modo id aſſecutus ſum, nec ab interregib. electus, nec a ſenatu rerum adminiſtrationi præfectus, neq; ceteris legitimis ritib. creatus, his fit iniuria, non tibi; & horū eſt a me principatū repoſcere, non tuum. ſed nec his, nec aliis a me fit iniuria. Quod vero iuſte & tunc acceperim hanc poteſtatē, & nunc habeā, teſtātur anni quadraginta: quo temporis ſpatio nemo Romanus de me queſtus eſt: nec vnquā vel plebs vel ſenatus me regno pellere cogitauit. Verum vt his omiſſis ad tua verba reſpondeā, ſi te auito depoſito fraudaui, & præter omne humanum ius regnum tuū occupaui, debueras adire eos qui mihi hanc poteſtatē dederūt, & indignabundus accuſare, tum me, qui aliena detineam; tum largitores ipſos, qui non de ſuo liberales in me fuerint. facile enim eis perſuaſiſſes, ſi qd iuris ꝓ te afferre potuiſſes. Quodſi in tali ratione non habebas fiduciam, attamen exiſtimabas me nō regnare legitime, teq; adminiſtrādæ reip. magis idoneum, debueras potius propoſitis & examinatis meis erratis, enumeratisq; tuis *præclaris* facinoribus, iudicio mecum cōtendere: quorum neutrum feciſti, ſed tanto poſt tempore, quaſi e diuturna crapula experrectus, nunc demum accuſatum me venis, ac ne nunc quidem vbi oportuit. nō. n. hoc loco te iſta dicere cōuenit: (quod dico P.C. quæſo ne grauate feratis: nō. n. vobis cognitionem hāc adimo; verū huius refello calūniam) ſed aduocato in cōcionem meo iuſſū populo, ibi me accuſare. Quod cū tu reformides, ego ꝓ te faciā, & aduocato populo, iudicē tibi dabo crimi nū quæ obiectare mihi volueris, eius-

τῶν κλησαμένων τῆς), τὴν βασιλείαν δὲ τῶν δοκιμώ- «
των· καὶ τὰ μὲν, ὅταν τι πάθωσιν οἱ κύριοι, τὸς κα- «
τὰ γένος ἢ κατὰ διαδήκην διαδόχους τοῖς ἥκει «
λαμβάνειν· τὴν δ', ὅταν ἐκλείπωσιν οἱ λαβόντες, «
τὸς δεδωκότας ἔχειν· εἰ μή τι τοιοῦτον δικαίωμα ἔ- «
χεις φέρειν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὁ πάππος ὑμῶν ὑπὸ «
ῥητοῖς τισι παρέλαβεν, ὥστε καὶ αὐτὸς ἔχειν ἀναφαί- «
ρετον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐγγόνοις καταλιπεῖν, καὶ ὁ δῆμος «
οὐ κύριος ἦν ἀφελόμενος αὐτὴν ὑμῶν ἐμοὶ δοῦναι. «
εἰ γάρ τι τοιοῦτον εἰπεῖν ἔχεις, ἵνα οὐ φέρεις τὰς ψή- «
φους εἰς μέσον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. εἰ δὲ οὐ κρεῖττον «
βέλτιον ἔτυχον αὐτῆς ἐγὼ ἔχων, ὡς λέγεις, μὴ «
ὑπὸ τῶν μεσοβασιλέων αἱρεθείς, μήτε τῆς βου- «
λῆς μοι παραδούσης τὰ πράγματα, μήτε τῶν δή- «
μων νομιζόντων τῷ κρείττονι τὸν νόμον, τούτοις ἀδίκως δή- «
που, καὶ οὐχί σε· καὶ ὑπὸ τούτων παυθεῖναι δίκαιός «
εἰμι τῆς ἀρχῆς, οὐχ ὑπὸ σου· ἀλλ' οὔτε τούτοις, «
οὔτε ἄλλῳ ἀδίκως. μάρτυς δὲ τῆς ἐκ δικαίου μοι κτή- «
σεως καὶ νῦν ὑπαρχούσης ἐξουσίας ὁ χρόνος, «
ἐν ᾧ τετταράκοντα ἔτεσι γεγόνοτι, Ῥωμαίων οὐδεὶς « 177
ἠγάσατό με πώποτε ἀδικεῖν· οὐδὲ ἐκώλυσέν με τῆς ἀρ- «
χῆς ἐπιχείρησεν οὔτε ὁ δῆμος, οὔτε ἡ βουλή. ἀλλ' «
ἵνα ταῦτα ἀφῶ, καὶ ὁμόσε χωρήσω τοῖς σοῖς λόγοις, «
εἴ σε παρεκαλέσθην πατρῴας ἀπεστέρησα, καὶ πα- «
σῶν πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις δίκαια τὴν σὴν βασι- «
λείαν κατεῖχον, ἐρέω σε παροξυνόμενον ὑπὸ τοῖς «
δεδωκόσι μοι τὴν ἐξουσίαν, ἀγανακτεῖν καὶ κατηγο- «
ρεῖν ἐμοῦ τε, ὅτι μὴ τὰ παρεσκευασμένα κατέχω, καὶ τῶν «
δεδωκότων, ὅτι ἀλλοτρίαν ἐχαρίσαντό μοι. ῥᾳδίως «
γὰρ ἂν ἔπεισας αὐτούς, εἴ τι δίκαιον εἶχες λέγειν. εἰ «
δὲ τούτῳ μὲν οὐκ ὑπείσευες τῷ λόγῳ, οὐ δικαίως ἦ «
ἄρχεσθαι τὴν πόλιν ὑπ' ἐμοῦ, καὶ σε- «
αυτὸν ὑπεύθυνόν σοι τὴν ὑπεμέλεσθαι τῶν νε- «
ῶν παραλαβεῖν, ἐκεῖνα ποιεῖν σε παρεσκεύασεν, ἐξέτα- «
σιν τῶν ἐμῶν πεπραγμένων ἁμαρτημάτων, καὶ τὰς σαυ- «
τῶν παραξεῖς ἀριθμησάμενον, καλεῖν με εἰς δικα- «
σίαν· ὧν οὐδέτερον ἐποίησας, ἀλλὰ τοσούτοις χρό- «
νοις ὕστερον, ὥσπερ ἐκ μακρᾶς ἀναπεπλας μένης, «
νῦν ἥκεις μου καλοῦντος, καὶ οὐδὲ νῦν ὅπου δεῖ. οὐ «
γὰρ ἐνθάδε σοι ταῦτα παρεσκεύασται λέγειν· καὶ μηδεὶς «
ἀγνοείτω μοι ταῦτα λεγόντι, ὦ βουλή· οὐ γὰρ ὑμῶν «
ἀφαιρούμενος τὴν διάγνωσιν, ἀλλὰ τὴν τόπου συ- «
νήθειαν ὑπομιμνήσκων, λέγω ταῦτα· παρεσκευ- «
ασμένος δέ μοι τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, ἐ- «
κεῖ μου καλοῦντος. πλὴν ἐπεὶ σὺ τοῦτο πέφυγας, ἐ- «
γὼ παρεῖναι σου ποιήσω, καὶ συγκαλέσας τὸν δῆμον, παρέ- «
ξομαί σοι δικαστὴν ὧν ἄν μου καλοῦντος, καὶ ἀποδώσω «

πάλιν

» πάλιν αὐτῷ διαγνῶναι, πότερος ἡμῶν ὄπτιμός ἐστιν
» εἰς ὄδιν ἀρχὴν τῷ ἀρχικῷ· καὶ ὅ τι ἂν ἀπόφησθε ὅτοι
» γνῶσί με πράξειν, ποιήσω. καὶ τοῖς μὲν ταῦθ' ἱκανά·
» ἐν ἴσῳ γὰρ ὄδιν πάντα τοῖς τῶν ἀγνώ-
» μονας ἀντιδίκοις λέγειν, καὶ τὰ ὀλίγα· ὃ δὲ πεῖσον αὐτοὺς
» εἰ) χρησοὺς ὑπεφύκασι φέρειν. ὑμῶν δὲ ἔτι θαυμά-
» κα, ὦ βουλή, εἴ τινές εἰσι τὴν ἀρχῆς με ἀπαλλάξαι βου-
» λόμενοι, καὶ μετὰ τούτου συνεστηκότες ἐπ' ἐμὲ ἡδέως δ'
» ἂν πυθοίμην παρ' αὐτῶν τίνος ἀδικήματος ἕνεκα
» πολεμοῦσί μοι, καὶ ὅτι τινὶ τῶν ἐμῶν ἔργων ἀχθόμενοι
» πότερον ὅτι πολλοὺς ἴσασιν ὅτι τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ἀπρί-
» τους ἀπολωλεκότας, ἢ δῆτα τινὶ συμφορᾷ κεχρημέ-
» νους ἀδικῶ; ἢ τούτων μὲν τῶν τυραννικῶν ἀδικημάτων
» οὐδὲν ἔχουσιν εἰπεῖν ἐμοῦ γεγονός, ὕβρεις δέ μοι
» τινὰς συνοίδασιν εἰς γυναῖκας γαμετὰς, ἢ παρθέ-
» νοις εἰς θυγατέρας παρθένους, ἢ δῆλόν τινα πε-
» ὶ σῶμα ἀλλότριον ἀκόλαστον; δίκαιον μέν τ' ἂν, εἰ
» τί μοι τοιοῦτον ἡμάρτηται, τῆς ἀρχῆς τε ἅμα καὶ τῆς ψυ-
» χῆς ἀποστερηθῆναι. φέρε εἰπεῖν, ἀλλ' ὑπερήφανός
» εἰμι, καὶ λίαν βαρυτηπὴς ἐπαχθής, καὶ τῷ αὐθάδη τινὶ ἢ
» κεχρημαι πρὸς τὴν ἀρχὴν, οὐδεὶς φέρειν δύναταί μου.
» τίς μέντοι τῶν πρὸ ἐμοῦ βασιλέων οὕτω μέτριος ἦν
» ἐξουσίᾳ διετέλεσε, καὶ φιλάνθρωπος πᾶσι τοῖς πολί-
» ταις, ὡς πατὴρ υἱοῖς αὐτοῦ χρώμενος; ὅς γε καὶ
» τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὑμεῖς ἐδώκατέ μοι, πατέρων φυλάτ-
» τοντες παράδοσιν, οὐκ ἄπαγαν ἐβουλόμην ἔχειν, δη-
» λαὶ νόμοις τε τῶν κεκινημένων καθιστάμενος, οἷς ἀ-
» πάντων ἐπεκυρώσατε, καὶ τούτοις ὑμῖν ἀπέδωκα διδό-
» ναι τὰ δίκαια καὶ λαμβάνειν, καὶ αὐτὸς ἐξετάζομαι
» πρῶτος, οἷς ὤφειλα καὶ τῶν ἄλλων δικάζειν, ὡς περὶ ἰδιώ-
» του, πειθόμενος· τῶν τε ἀδικημάτων οὐκ ἀπάντων ἐβού-
» λόμην δικαστὴς αὐτὸς, ἀλλὰ τὰ ἰδιωτικὰ ὑμῖν ἀπέδω-
» κα καὶ ἀφανώσκειν, ὃ τῶν ἔμπροσθεν οὐδεὶς ἐποίησε
» βασιλέων. ἀλλ' ἔοικεν ἀδίκημα οὐδὲν εἶ) δι' ὃ δυσ-
» χεραίνουσί μοί τινες· αἳ δ' εἰς τὸ δημοτικὸν πλῆθος
» ὑπερηφανίαι λυποῦσιν ὑμᾶς ἀδίκως, ὧν ἐγὼ πολλά-
» κις ἀπελογησάμην πρὸς ὑμᾶς. ἀλλ' οὐδὲν δεῖ τού-
78 » των νυνὶ τῶν λόγων. εἰ δοκεῖ χρῆσθον ὅπως μελήσει αὐτῷ
» καινὸν Ταρκύνιος ὅτοσι τὰ πρόσφορα τῇ παλαι-
» ᾷ, ἀφορᾶν τῇ πόλει βελτίονος ἡγεμόνος· ἀποδοὺς ὃ
» τῷ ἀρχικῷ τῷ δεδωκότι μοι δῆμῳ, καὶ ἡδόμενος ἰ-
» διώτης, πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ ἄρχειν ἐ-
» πίσαμαι καλῶς, καὶ ἄρχεσθαι πρέπόντως δύναμαι.
Τοιαῦτα διαλεχθεὶς, καὶ εἰς πολλὰ αἰδῶ καταστή-
σας τοὺς συνισταμένους ἐπ' αὐτῷ, διέλυσε τὸ σύλλογον. καὶ
μετὰ τοῦτο τοὺς κήρυκας ἀναπαλεσάμενος ἐκέλευσε
ἅμα πάντων τῶν γενομένων διεξιόντας τὸ δῆμον εἰς ἐκ-

que cognitioni denuo permittam vter noſtrum *hoc* regno ſit dignior: & quod omnes hi de me ſtatuerint, id facturus ſum. atque hæc dixiſſe ſufficiat. quoties enim res eſt cum iniquis aduerſariis, perinde eſt vel multa vel pauca dicere; quandoquidem non patiuntur ſe corrigi. Veſtrum autem P. C. demiror ſiqui ſunt, qui me imperio priuatum cupiant, & cum illo contra me conſpirent. ac libenter audiuero quanam iniuria læſi me impugnent, quidve illis in me diſpliceat. Suntne conſcii multos me regnante indemnatos perditos, aut alia quapiam iniqua calamitate oppreſſos? an nihil tam tyrānicum poſſunt obiicere, ſed illuſam matronarum pudicitiam aut conſtupratas filias virgines, aliave flagitia non toleranda ingenuis? Siquid tale perpetraui, non deprecor vitam cum regno perdere. At ſuperbus ſum & moroſus, neminique ferendus ob inſignem in imperio arrogātiam? Immo quis regum ante me tam moderate vſus eſt potentia? quis tam comiter verſatus in populo? non ſecus quam pater inter filios. quippe qui ne eam quidem poteſtatem quam vos ſeruato more maiorum mihi tradidiſtis, integram retinere volui: ſed latis præcipuarum rerum legibus, quas cuncti ratas feciſtis, ex earum præſcripto reddi iura inſtitui; primusque vitæ meæ rationes ſic comparaui, vt quæ aliis præſcripſi iura, ipſe, quaſi vnus e priuatis, obſeruarē. Criminum quoque non omnium vſurpaui mihi iudicium, ſed priuatas cauſſas ad veſtram cognitionem relegaui; quod nemo regum ante me fecit. At fortaſſe nullum quidem crimen male quoſdam habet, ſed erga plebem beneficentia; licet immerito; cuius rei non ſemel vobis a me reddita eſt ratio. Sed quid opus eſt nunc his verbis? Si Tarquinius videtur melius proſpecturus reipublicæ, nō inuideo populo Romano potiorem principem. Imperio in populi manū, a quo accepi, reddito, in priuatorū ordinē redactus, conabor declarare, ſcire me & bene regere, & modeſte ferre imperiū. Hæc locutus, iniecto conſpiratis magno pudore, ſenatū dimiſit. deinde per præcones iuſſit tota vrbe vocari in cō-

cionem populum. cumque in comitium factus esset concursus multitudinis, progressus in tribunal, longam & plenam affectibus orationē ad populum habuit, enumerās *egregia* sua facinora, quæ vel viuo Tarquinio vel mortuo diuersis bellis edidisset: simulque instituta sua singula, e quib. multæ magnæque ad remp. vtilitates redundasse viderentur. cumque ad singula *ferme* plauderetur affatim, omnibus scire cupiētibus quorsum ea tenderent, tandem ait a Tarquinio se accusari, quod regnum iniuste obtineret illi magis debitum. auum enim morientem ei reliquisse principatum vna cum *priuatis* opibus, nec populo ius esse aliena donare alteri. Ad quæ coorto cum indignatione vniuersi populi clamore, postquam silentium eis imperauit, postulabat ne his commouerentur nec tumultuarentur: sed siquod ius pro se haberet Tarquinius, vocato eo causaque cognita, siue affectus iniuria, siue principatu dignior videretur, regimē vrbis illi traderent. se enim regnum deponere; ipsorumq; potestati, a quib. acceperit, reddere. Post hæc verba descendere a tribunali paranti acclamatū est vndiq; cum precib. & lacrymis necui principatu cederet: nec deerant qui clamarent, Feri Tarquiniū. Ille igitur metuēs ne versis in se turbę manib. impeteretur, domū refugit cū sociis: Tulliū vero plebs vniuersa gaudens ac plaudēs domū deduxit cum faustis acclamationibus. Postquā hic quoq; conatus parū successit Tarquinio, anxius se plane destitutū a senatu, in quo plurimum habuerat fiduciæ, aliquantisper domi se continuit, amicos tantum admittens: deinde consulente vxore non esse molliter nec segniter agendum amplius, sed omissis verbis aggrediendum ad opera, conciliato prius per amicos Tullio, quo minus vt amicum iam caueret, probauit eius monita: simulansque pœnitentiam, multis precibus per amicos a Tullio petebat delictorum veniam. Itaq; reconciliatus viro natura facili, & abhorrēti ab infidis cum filia & genero simultatibus, obseruato suo tempore, cū plebs passim per agros intenta esset colligendis frugibus, prodit cum amicis gladios sub veste occultantibus; minikλησίαν συγκαλεῖ. Σωφρονοῦντος δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν τὸν κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου, προσῆλθον ὅτι τὸ βῆμα μακρὰν συμπαρῆκε διεξῆλθε δημηγορίαν, ἃς τε πολεμικὰς ἑαυτῷ προῆξεν ἐξαριθμούμενος, ἃς Ταρκυνίου τε ζῶντος διεπράξατο, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, καὶ τὴν πολιτείαν καθ' ἓν ἕκαστον ἐπιλεγόμενος, ἐξ ὧν πολλὰς καὶ μεγάλας ἔδοξεν ἐργάσεσθαι τὸ κοινὸν ὠφελείας. πολλὰ δὲ καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν λεγομένων ἀποδυτῶντος ἐπαίνου, καὶ πρύτων ἀσυδιῶν ἐχόντων μαθεῖν τίνων ἕνεκα ταῦτα λέγει, τελευτῶν ἔφησε, Ταρκύνιος αὐτῷ αἰτιᾶται τὴν βασιλείαν ἐξ δικαίως κατέχειν ἑαυτῷ προσήκουσαν. καταλιπεῖν γὰρ αὐτῷ τὸν πάππον ἀποθνήσκοντα σὺν τοῖς χρήμασι καὶ τὴν ἀρχήν, τὸ δ' ἦμον οὐκ εἰκὸς ἑκουσίως τὰ ἀλλότρια ἑτέρῳ διδόναι. κραυγῆς δὲ καὶ ἀγανακτήσεως ἐξ ἁπάντων ὅτι τούτῳ γνωμούσης, σιωπῆσαι κελεύσας αὐτοὺς ἠξίου μηδὲν ἀπρεπὲς μηδ' ἀγανακτεῖν πρὸς τὸν λόγον· ἀλλ' εἴ τι δίκαιον εἰπεῖν Ταρκύνιος, καλεῖν αὐτὸν, καὶ διδάσκειν, ἐάν τε ἀδικούμενον δύρωσιν, ἐάν τε ὑπὸ δυσμενεστέρου ἀρχῆς, ἐκείνῳ παραδοῦναι τὴν πόλεως πρᾶξιν· αὐτὸς γὰρ τῆς ἀρχῆς ἔφησεν ἀφίστασθαι, καὶ ἀποδιδόναι τοῖς κυρίοις, ἀφ' ὧν αὐτῷ ἔλαβε. Ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ, καταβαίνει τε ἀπὸ τοῦ βήματος βαδίζων, κραυγή τε ἐξ ἁπάντων ἐγένετο, καὶ δεήσεις πολλαὶ σὺν οἰμωγαῖς, ὑπὲρ τοῦ μηδενὶ παραχωρεῖν τῆς ἀρχῆς. Οἱ δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ βάλλειν τὸν Ταρκύνιον ἐβόων. ἐκεῖνος μὲν οὖν δείσας τὴν σχεδὸν ὁρμὴν ἤδη γινομένην τοῦ ὄχλου ἐπ' αὐτὸν, ᾤχετο φεύγων ἅμα τοῖς ἑταίροις. τὸν δὲ Τύλλιον ἡ πληθὺς ἅπασα μετὰ χαρᾶς καὶ κρότου καὶ εὐφημίας προὔπεμπεν, μέχρι τῆς οἰκίας αὐτῆς καθέζησεν. ὡς δὲ καὶ ταύτης διῆρπασε τὰ πείρατα ὁ Ταρκύνιος, ἀδημονῶν ὅτι τῷ μηδεμίαν αὐτῷ βοήθειαν προσῆλθε τῆς βουλῆς, ἣ μάλιστα ἐπεποίθει, γίνεσθαι, χρόνον μέν τινα διέτριβε κατ' οἰκίαν, τοῖς ἑταίροις μόνοις ὀλιγομένους· ἔπειτα γνώμην ἀποδεξαμένης τῆς γυναικὸς, μηδὲν ἔτι μαλακίζεσθαι, μηδὲ καθεύδειν, ἀλλὰ καταβοηθοῦντα τοὺς λόγους ὅτι τὰ ἔργα χωρεῖν, ὀλιγαρχίας πρᾶτον διώρυμον ὀλίγων φίλων πρὸς τὸν Τύλλιον, ἵνα πιστεύσας ὡς φίλῳ γενομένῳ, ἧττον αὐτὸν φυλάττοιτο· δόξας δὲ αὐτῷ κράτιστα ὑποθέσθαι, μεταμοῦσί τε τοῖς γενομένοις ἐσκήπτετο, καὶ πολλὰ ὀλίγων φίλων λιπαρῶν τὸν Τύλλιον, ἠξίου συγγνώμονα γενέσθαι· ῥᾳδίως δὲ πείσας τὸν ἄνδρα φύσει τε διάλλακτον ὄντα, πόλεμον ἄπιστον θυγατρὶ καὶ γαμβρῷ πολεμεῖν· ὅπερ τὸν οἰκεῖον κακὸν ἔλαβε, διεσκεδασμένα τῆς δήμου καὶ τὰς ἀγορὰς ὅτι τῶν καρπῶν συλλογῇ, ὀξέως μετὰ τῶν ἑταίρων ἐχόντων ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς ξίφη, τούς τε πε-

λέκεις

λέκεις ὑπηρέτας λισὶν ἀναδοὺς, καὶ αὐτὸς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα ἀναλαβὼν, καὶ πάλλα τὰ ἄλλα σήμαια τῆς ἀρχῆς ἐπαγόμενος. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τοὺς τῆς βουλευτηρίου ἀφικομένους, ἐκέλευσε τοῖς κήρυκι τοὺς βουλευτὰς καλέσαι εἰς τὸ συνέδριον. ἦσαν δὲ οὐκ ὀλιγοστοὶ τοὺς τὰ ἀγορὰν οἱ συνήθεστοι αὐτῷ τῶν φίλων, καὶ παρορμῶντες οὐκ ὀλίγοι τῶν πατρικίων συχνοί. οἱ μὲν δὴ συνίεσαν τῷ ὑπὸ Τυλλίῳ λεγόμενα τὸν εἰσελθόντα ὅτι κατ' οἰκίαν, ὅτι Ταρκύνιος ἐν ἐσθῆτι βασιλικῇ τοσοῦτον ἐλήλυθε, καὶ καλέσας τοὺς βουλευτὰς εἰς τὸ συνέδριον. ὁ δὲ, θαυμάσας τὸ τόλμημα αὐτοῦ, πάνυ ἢ φρονιμώτερον τοσοῦτον ἦλθεν οὐκ τῆς οἰκίας, ὀλίγους τοὺς ἀεὶ αὐτὸν ἔχων. ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ συνέδριον, καὶ τὸν Ταρκύνιον ἰδὼν ὀπὶ τῆς βασιλικῆς καθήμενον καθέδρας, καὶ τὸν ἄλλον βασίλειον ἔχοντα κόσμον, Τίς, εἶπεν, ὦ μιαρώτατε ἀνθρώπων, τοῦτό σοι τὸ χρῆμα συνεχώρησε λαβεῖν; καὶ ὃς, ὑπολαβὼν, Ἡ σὴ τόλμα καὶ ἀναίδεια, ὦ Τύλλιε, οὐδὲ ἐλεύθερος ὤν, ἀλλὰ δοῦλος οὐ δούλης ἐκ δούλης σοὶ οὑμὸς οὐκτήσατο πάππος ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ἐπόλμησας βασιλέα Ῥωμαίων σαυτῷ ἀναδεῖξαι. ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Τύλλιος, ἐκπεπληγμένος ὀπὶ τῷ λόγῳ παρὰ τὸ συμφέρον, ὥρμησε τοῖς αὐτὸν ὡς ἐξανασήσων τῆς ἕδρας. καὶ ὁ Ταρκύνιος ἀσμένος τοῦτο ἰδὼν, ἀναπηδᾷ τε ἀπὸ τοῦ δίφρου, καὶ ἁρπάσας τὸν γέροντα κεκραγότα καὶ τοὺς ὑπηρέτας ὀπικαλούμενον ἔφερε. ἀλυόμενος δὲ ἔξω τοῦ βουλευτηρίου, μετέωρον ἁρπάσας αὐτὸν, ἀκμάζων τὸ σῶμα καὶ ῥωμαλέος, ἀναρρίπτει κατὰ τῶν κρηπίδων τοῦ βουλευτηρίου τοῦ εἰς τὸ ἐκκλησιαστήριον φέροντος. μόγις δὲ ἐκ τοῦ σώματος ἀναπνεύσας ὁ γεροντότης, ὡς εἶδε μεσὰ τὰ πράγματα ἀπόντα τῆς παρὰ τὸν Ταρκύνιον βοηθείας, τῶν δὲ αὖ φίλων πολλὴν ἐρημίαν, ἀπήχθενων, κεκλοιότων καὶ ἀποπεμπόντων αὐτὸν ὀλίγων, αἵματι πολλῷ περιῤῥεόμενος, καὶ κακῶς ὅλον ἑαυτὸν ἐκ τοῦ σώματος ἔχων. τὰ μὲν ταῦτα δρᾶν μὴν ἀκουσθῆναι τοῦ φύσαντος αὐτὸν ἀγαθοὺς ἔργα ἀποδιδόναι. πεπυσμένη γὰρ τὴν εἰς τὸ βουλευτήριον τοῦ πατρὸς εἴσοδον, καὶ ἀπουδὴν ἔχουσα μαθεῖν οἷον τι λήψεται τὰ πραγμάτα τέλος, ὀπὶ τῆς ἀπήνης καθεζομένη παρὼν εἰς τὴν ἀγορὰν. μαθοῦσα δὲ τὰ γενόμενα, καὶ τὸν Ταρκύνιον ὀπὶ τοῖς κρηπίδος ἑστῶτα βουλευτηρίου θεασαμένη, βασιλέα τε αὐτὸν ἠσπάσατο πρώτη μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ τοῖς θεοῖς εὔξατο ὀπὲρ τῷ συμφέροντι τῆς Ῥωμαίων πόλεως τὴν ἀρχὴν αὐτὸν κατασχεῖν. ἀσπασαμένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν ὡς βασιλέα, τῶν συνεπασκευασάντων τὴν ἀρχὴν, λαβοῦσα μόνον αὐτὸν ἔφη, Τὰ μὲν πρῶτα, ὦ Ταρκύνιε, πέπρακται καὶ τὸ δέον βεβαίως ἔχει τὸ

179

stris quibusdam fecures capere iussis, ipse regio amictu sumpto, ceterisque principatus insigniis. vt vetum est in comitium, fixo ante curiã gressu, iussit patres in senatum vocari a præconibus. & iam ante præparati aderant in foro cõscii patrandi facinoris, nõnulliq; e patriciis adhortantes *ad rem gerendam intrepide*. dum hi conueniebant *in curiam*, Tullio domi tũ agenti quispiam renuntiat, Tarquiniũ progressum cum veste regia senatum cogere. Ille admiratus eius audaciam, procurrit ex ędibus celerius quã prudentius, paucis aliquot comitatus. Ingressus in senatum, ac Tarquinium in regio solio cum reliquis ornamentis regiis sedentem conspicatus, Quis, inquit, sceleſtissime hominum, hunc habitum te permisit sumere? Ille cõtra, Tua Tulli audacia & impudentia; qui cum ne ingenuus quidem sis, sed seruus e serua natus, quam meus auus e captiuorum turba nactus est, ausus es te Romanorum regem facere. His verbis Tullius exacerbatus plus quam expediret, impetũ in eum fecit velut deturbaturus solio. Tarquinius occasione lætus, e sede prosilit, senemque corripit, & vociferantem ac frustra opem ministrorum inuocantem effert: ac *mox* e curia protractum, ætate viribusque validior, *medium* arripit, & sublimẽ per curiæ gradus in comitium ferentes deiicit. Senex cum e casu ægre se collegisset, vt vidit circumquaque plena omnia Tarquinii fautoribus, & circa se magnam amicorum solitudinem, abiit gemens, paucis eũ multo cruore circumquaque manantem & toto corpore grauiter afflictum sustinentibus ac deducentibus. Post hæc graue auditu impiæ filiæ facinus traditur. cognito enim patrẽ iuisse in curiam, rescire cupiens quẽ res habitura esset exitum, carpento in forũ inuecta est. ibi rem totã edocta, cõspicataq; stantẽ in *summis* curiæ gradib. Tarquiniũ, prima regem magna voce salutauit, deos precata vt regnũ eius fausturn ac felix esse vellẽt reipublicæ. consalutatum deinde etiã a ceteris, quorum opera in asserenda regia dignitate vtebatur, seorsum abducens, Primus, inquit, Tarquini, conatus successit sicut debuit: ceterum firmiter retinere

principatum non poteris, si superstes maneat Tullius. concitabit enim denuo suis concionibus in te populum, si quantulacunque vltra hodiernum diem protracta fuerit mora. & scis quam apud totam plebem gratiosus sit. At tu prius quam domum se recipiat, tolle ipsum immissis percussoribus. His dictis rursum conscenso carpento abiit. Tarquinius autem, ratus hoc quoque recte monere sceleratissimam coniugem, quosdam e ministris cum gladiis in eum mittit: qui magna celeritate præuentum in via Occiditur. non procul regia iugulant. Recēti cadaueri & adhuc palpitanti superuenit filia: cumq; admodum angustus esset vicus qua carpentum agendum erat, mulisque ad cadaueris conspectum territis, ipse quoq; auriga commotus esset; & inhibito ad *tam* miserabile spectaculum progressu, oculos in dominam reflexisset; illaq; sciscitante quin pergeret, respōdisset, Non vides Tullia patrem tuum iacentem mortuum, nec aliū nisi per cadauer patere transitum? mulier exacerbata, scabello pedū arrepto petit aurigam, inclamans, Non ages sceleste *iumenta* vel per mortuum? Ille ad spectaculum magis quam ad ictum ingemiscens, vi mulos per cadauer agit. is vicus Cyprius ante dictus, ex atroci isto & abominabili casu Sceleratus Romana voce dictus est. Hunc finem sortitus est Tullius post exactum in regno annum *quartum supra* quadragesimum. Romani hunc regē aiunt primum contra mores & ritus patrios imperium accepisse, non ex consensu senatus populiq;, vt ante illū reges ceteri; sed fauore solius plebis, delinita largitionibus & aliis blanditiis inopū turba. nec falsum id *crimen* est. nā superiori tempore populus defuncto rege senatui deferebat potestatē constituendæ ad quam placeret formam reipublicæ. senatus interreges creabat. illi virū eligebant optimum, quem, siue ex indigenis esset, siue ex ciuibus, siue ex peregrinis, regē constituerent. Si ergo electum ab eis regem senatus probasset, populusque approbasset, & auspicia cōfirmassent, assumebat is imperiū. quodsi horum *trium* aliquid deesset, alter nominabatur; & *post hunc* tertius, nisi in secundum liquide hominū pariter &

βασιλείαν ἔχειν Τυλλίῳ τοιούντος σὺν ἑνὶ σι. σὺν- « δημαγωγήσῃ γὰρ αὖθις ὅπῃ σοι τὸν ὄχλον, ἐὰν καὶ ὀ- « λιγοστὸν ταύτης τ' ἡμέρας τοῦ χρόνου ἐ- « πίσασαν δ' ὡς βύνοια ἐστὶν αὐτῷ ὁ δημοτικὸν ἄπαν. « ἀλλὰ πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν εἰσελθεῖν, ἀποστείλας « τοὺς ἀφαξησομένους, σκοπὸν ποίησον. ταῦτα « εἰποῦσα, καὶ καθεζομένη πάλιν ὅπῃ τῆς ἀπήνης, ᾤχε- το. Ταρκύνιος δὲ καὶ ταῦτα ὀρθῶς δόξας τὴν γυναῖκα συμβουλεύεσθαι, πέμπει τινὰς τῶν θερα- πόντων ἐπ' αὐτὸν ἔχοντας ξίφη· οἱ τάχα πολλῷ τῷ μεταξὺ ἀφανύσαντες ὁδὸν, ἐπεὶ εἴσω τῆς οἰκίας ἦδη τὸν Τύλλιον καταλαβόντες, καὶ ἔσφαξαν. ἔπι δὲ νεοσφαγεῖς ἐρριμμένῳ τῷ σώματος καὶ ἀμφιέννυς, ἡ θυγάτηρ παρῆν. φεύγει δὲ ὄντος πρὸ τοῦ φεύγοντος, ἵνα οὖν τὴν ἀπήνην ἔδῃ διελθεῖν, αἱ ἡμίονοι τὸ σῶμα ἰδοῦσαι διεταράχθησαν, καὶ ὁ παρηνιόχος αὐτῶν ὀρεωχή- μος παθὼν τι ὅπῃ τὸ τ' ὄψεως ἐλεεινὸν ἐπέσχε, κατὰ τὴν δέασιν ἐπέβλεψε. πυθανομένης δ' ἐκείνης, Τί παθὼν οὐκ ἄγει τὸ ζεῦγος, Οὐχ ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ « Τυλλία, τὸν πατέρα σου νεκρὸν κείμενον, καὶ πάροδον « οὐκ ἔχον δίδωσι, εἰ μὴ διὰ τοῦ σώματος; ἡ δ' ἐκ- « πικραναθεῖσα, καὶ ἀπὸ τῶν ποδῶν τὸ βάθρον ἀράμε- σα, βαίνει τὸν ὀρεωχήμον, καὶ φησιν, Οὐκ ἄξεις, δύ- « στηνε, καὶ διὰ τοῦ νεκροῦ; κἀκεῖνος ὅπῃ τῷ πάθει μᾶλ- « λον ἢ τῇ πληγῇ ταραχθείς, ἄγει βίᾳ τοὺς ἡμιόνους κατὰ τοῦ σώματος. οὗτος ὁ τρόπος, ὅλβιος καλούμενος πρότερον, ἐξ ἐκείνου τοῦ δυσσεβοῦς καὶ μυσαροῦ πάθους ἀσεβὴς καὶ Ῥωμαίων, κατὰ τὸν πάτριον γλῶτταν καλεῖται. τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχε Τύλλιος, ἔτη τεθεραπευκὼς τὴν βασιλείαν καὶ ἑξήκοντα. τοῦτον τὸν ἄν- δρα λέγουσι Ῥωμαῖοι πρῶτον τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα κινῆσαι, τὴν ἀρχὴν λαβόντα οὐ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, καθάπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες, ἀλλὰ παρὰ μόνου τοῦ δήμου, δεκασμοῖς καὶ δωροδο- κίαις, καὶ δημαγωγίαις πολλαῖς κολακείαις ἐκθεραπεύ- σαντα τοὺς ἀπόρους· καὶ ἔσχε τελευτὴν ὕστερος. ἐν γὰρ τοῖς πρότερον χρόνοις, ὁπότε βασιλεὺς ἀποθάνοι, τὴν μὲν ἐξουσίαν ἐδίδου ὁ δῆμος τῷ συνεδρίῳ τῆς βου- λῆς, οἵαν προσέλοιτο καταστήσασθαι πολιτείαν· ἡ δὲ βουλὴ μεσοβασιλέα ἀπεδείκνυον· ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἄρι- στον ἄνδρα, εἴτ' ἐκ τῶν ὑπηκοείων, εἴτ' ἐκ τῶν πολιτῶν, εἴτ' ἐκ τῶν ξένων, βασιλέα κατέστησαν. εἰ μὲν οὖν ἡ τε βουλὴ τὸν αἱρεθέντα ὑπ' αὐτῶν ἐδοκίμασε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεψήφισε, καὶ τὰ μαντεύματα ἐπεκύρω- σε, παρελάμβανεν οὗτος τὴν ἀρχήν· ἐλλειπόντος δέ τινος τούτων, ἕτερον ὠνόμαζε, καὶ τρίτον, εἰ μὴ συμβά- λοι τῷ δευτέρῳ τά τε θεῖα καὶ ἀνθρώπινα καὶ τὰ θεῖα

τῶν

τῶν θεῶν ἀνεπίληπτα. ὁ δὲ Τύλλιος ὅπως βασιλικὸν ἄγημα κατ' ἀρχὰς λαβών, ὡς εἴρηταί μοι πρότερον, ἔπειτα φιλανθρωπίαις ἅμα τὸν δῆμον οἰκειωσάμενος, ὑφ' ἑκείνου βασιλεὺς ἀπεδείχθη μόνου. ὅπως δὲ καὶ μέτριος ἀνὴρ γνώμονος, ἔλυσε τὰς ὅπως τῶν μὴ πάνυ καλῶς τοῖς νόμοις προσθήκας διαβολὰς, τοῖς μὴ ταῦτα ἔργοις, παρέσχε τε πολλοῖς ὑποληψιν ὡς, εἰ μὴ θᾶττον ἀνῃρέθη, μεταστήσων τὸ ἄγημα τῆς πολιτείας εἰς δημοκρατίαν. καὶ ὅπως ταύτῃ μάλιστα λέγεται τῇ αἰτίᾳ τῶν πατρικίων τινὰς συνεπιβουλεῦσαι· ἀδυνάτους δὲ ὄντας δι' ἑτέρου τρόπου τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καταλῦσαι, καὶ Ταρκύνιον ὅπως τὰ πρόγαμα τῶν θαλάμων, καὶ συγκαταβιάσασθαι τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, κακῶσαί τε βουλόμενος τὸ δημοτικὸν, ἰσχύος γε οὐ μικρᾶς ἐπιλημμένον ἐκ τῆς Τυλλίου πολιτείας, καὶ τὴν ἰδίαν ἀξίωσιν ἣν εἶχον πρότερον ἀνάγαγεῖν. θορύβου δὲ γενομένου πολλοῦ ὅπως τὴν πόλιν ὅλην, καὶ οἰμωγῆς ὅπως τοῦ Τυλλίου θανάτῳ, δείσας ὁ Ταρκύνιος εἰ ἀφ' ἧς ἀγόμενος ὁ νεκρὸς φέροιτο, ὡς ἔστι Ῥωμαίοις ἔθος, τόν τε βασίλειον κόσμον ἔχων, καὶ τἆλλα ὅσα νόμος ὅπως ταῖς ταφαῖς, μή τις εἰς αὐτὸν ὁρμὴν ποιήσαιτο τοῦ δημοτικοῦ, πρὶν ἢ βεβαίως κρατύνασθαι τὴν ἀρχὴν, οὐκ εἴασε τῶν νομίμων οὐδὲν αὐτοῦ γενέσθαι· ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Τυλλίου σὺν ὀλίγοις ἅμα τῶν φίλων, Ταρκυνίου θυγάτηρ οὖσα τοῦ πρώτου βασιλέως, νυκτὸς ἐκκομίζει τὸ σῶμα τῆς πόλεως, ὡς τῶν ὅπως τυχόντων ἅμα· καὶ πολλὰ μὲν τὸν ἑαυτῆς κἀκείνου δαίμονα καθυβριζούσης, μυρίας δὲ καταράς τῷ γαμβρῷ καὶ τῇ θυγατρὶ καταρωμένης, κρύπτει γῇ τὸ σῶμα. ἀπελθοῦσα δὲ ἀπὸ τοῦ σήματος εἰκάδε, καὶ μίαν ἡμέραν ὑπερβιώσασα μετὰ τὸν φόνον, τῇ ἑστίαν νυκτὶ ἀπεθνήσκει. τοῦ θανάτου δὲ ὁ τρόπος ὅσος ἐπὶ ἠγνοεῖτο τοῖς πολλοῖς. ἔλεγον δέ οἱ μὲν, ὑπὸ λύπης ἀθυμίᾳ τὸ ζῆν προεμένην αὐτὴν ἀποθανεῖν· οἱ δὲ, ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς θυγατρὸς ἀναιρεθῆναι, συμπαθείας τε καὶ φιλίας ἕνεκα. ταφῆς μὲν οὖν βασιλικῆς καὶ μνήματος ὑπάνοις ἀφ' ὧν τὰς αἰτίας οὐκ ἔξεγένετο τυχεῖν τοῦ Τυλλίου σώματι, μνήμης δὲ αἰωνίου τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πρὸς πάντα τὸν χρόνον ὑπῆρξε τυγχάνειν. ἐδήλωσε δέ τι καὶ ἀνθρώπινον δαιμόνιον ἔργον, ὅτι θεοφιλὴς ἦν ὁ ἀνὴρ, ἐξ οὗ καὶ ἡ πρὸς τῆς ἡμέρας αὐτοῦ μυθικὴ καὶ ἄπιστος
181 ὑπόληψις, ὡς πρὸ εἰρηταί μοι πρότερον, μήτης εἴη ὑπὸ πολλῶν ὑπειλήφθη. ἐν γὰρ τῷ ναῷ τῆς Τύχης ὃν αὐτὸς καθιέρωσεν, εἰκὼν αὐτοῦ χειμάρρου ξυλίνη καταχρύσου, ἐμπρήσεως γενομένης, τῶν ἄλλων πάντων

deorum ſuffragia conſenſiſſent. Tullius vero primum regii tutoris aſſumpta perſona, vt iã ante diximus, deinde conciliato ſibi omnib. humanitatis officiis populo, ab eo ſolo rex creatus eſt. ceterum cũ eſſet vir æquus atque modeſtus, crimen illud quo non omnia e legum præſcripto peregiſſe arguebatur, aboleuit actis poſterioribus; hancq; in multorum animis opinionem excitauit, ni præuentus fuiſſet *inteſtino* ſcelere, voluiſſe regiũ imperium in popularem reip. formam transmutare: & hanc præcipue ob cauſſam patricios quoſdã inſidiarum in eum comparatarum fuiſſe participes; cumq; alia ratione potentiã eius labefactare non poſſent, aſſumpſiſſe in conſiliorũ ſocietatem Tarquiniũ, eumq; in acquirendo principatu iuuiſſe, vt premeretur plebs, cuius vires ſub Tullio nõ mediocriter creuerant; ipſique dignitatem priſtinam reciperent. Porro cum ob regis cædem magnus tumultus vrbem haberet, omnibus fere mortem eius lamentantibus, veritus Tarquinius ne ſi per forum funus duceretur, vt mos Romanis eſt, cum regiis ornamentis aliisq; funebrib. ceremoniis, plebs forte impetum in ſe faceret, nondũ ſatis confirmato imperio, cõſuetos ſepulturæ ritus adhiberi non eſt paſſus: ſed defunctum vxor, Tarquinii Priſci filia, vt vulgaris hominis cadauer, noctu ex vrbe paucis amicorũ proſequentibus extulit: multisq; lamẽtis ſuum & illius fatum proſecuta, innumeras genero & filiæ diras imprecata, corpus humo condidit. a monumento domum reuerſa, vnã non amplius diem ſuperſtes funeri, ſequẽti nocte obiit; incertum quo leti genere, quibuſdã dicentib. illã abiecto præmœrore vitę deſiderio, manus ſibi intuliſſe; aliis, exſtinctã a genero & filia, quod cari mariti obitu vehemẽtius afficeretur. Etſi autem regali funere ac ſplendido monumẽto has ob cauſſas fraudatus eſt Tullius, operib. tamen ſuis ſempiternam conſecutus eſt memoriam. Quin & alio quodã prodigio earum ſuperis fuiſſe apparuit; quod etiam fabuloſæ & incredibili de natalibus eius opinioni, de qua ſupra diximus, fidem apud multos fecit. In templo Fortunæ ab ipſo condito dedicata eius effigies e ligno inaurato, ſola incẽ-

dio superfuit integra, omnibus ceteris igni absumptis: & hodieque templum & quidquid in eo post incendium ad veteris ornatus normam reparatum est, apparet esse noui artificii; statua, qualis prius, antiqui est operis. durat enim adhuc, & *magnam* apud Romanos venerationē habet. Atque hæc de Tullio produntur ab auctoribus. Post hunc imperium Romanum capessit L. Tarquinius, non legitime, sed armis partum, anno quarto sexagesimæ primæ Olympiadis, qua in stadio vicit Agatharchus, principe Athenis Heraclio. Hic contempta plebe, contemptis etiam patriciis per quos ad regnum prouectus fuerat, confusisque legib. ac moribus patriis, & omni decoro corrupto quo ciuitas sub prioribus regibus floruerat, principatū in manifestam vertit tyrannidem. ac primum satellitio se stipauit audacissimorum hominum, gladios & lanceas gestantium, exterorum & ciuium: qui noctu excubantes circa regiam, & interdiu prodeuntem, quocunq; iret, comitantes, tutum reddebant ab insidiis. deinde progrediebatur non sæpe nec statis temporibus, sed raro & ex improuiso: tum negotia publica domi plerunq; tractabat, & quidem cū amicis intimis; pauca vero in foro: nec admittebātur qui vellent, nisi ab ipso vocati essent. ac ne his quidem benignum ac mitem se prębuit, sed tyrannico more iracundū & grauem, vultu ad terrorem magis quam hilaritatem composito. cōtrouersias quoq; litium non ex iure dirimebat, sed ex suis moribus: vnde Superbus vulgo cognominatus est; quod nostra lingua sonat ὑπερήφανος. auus vero eius Priscus vocatus est: nostro sermone diceretur πρεσβύτερος. nam vtrumque nomen cum iuniore commune habuit. Porro cum iam firmatas imperii habenas existimaret, nequissimo quoque sodalium subornato, corū opera multos illustres viros inuoluit criminibus capitalibus, primum eos qui alienum ab illo gerebant animum, & Tullii casum ægre ferebant: post etiam alios quibus putabat molestā mutationem *status publici*, præcipue diuites. at delatores arripiendo alium post alium falsis

L. TARQVINIVS SVPERBVS, septimus Romanorum rex, in rep. quæ gesserit.

ἀγαθαρσέλλων, μόνη διέμεινεν ὀρθὴν λωβηθεῖσα ὑπὸ τ πυρός. ἐπὶ ἐκείνου μὲν νεὼς ἐκ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ὅσα μὴ τ ἐμφερησμὸν εἰς τ ἀρχαῖον κόσμον ἀπελελέαθη, φανερά εἰσι ὅτι τ κρείττης ἐστὶ τέχνης· ἡ δὲ εἰκών, οἵα πρότερον ἦν, ἀρχαϊκὴ τ καταστάσεως. ἀγάλματα γὰρ ἐπὶ σεβασμῷ τυγχάνουσιν ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ πρὸς μὲν δ Τυλλίου τοσαῦτα παρελάβομεν. μετ' ὀλίγον δὲ τοῦτον παραλαμβάνει Λεύκιος Ταρκύνιος τ Ῥωμαίων δυναστείαν, οὐ κατ' νόμους, ἀλλὰ διὰ τ ὅπλων καταχών, κατ' τ τέταρτον ἐνιαυτὸν τ ἐξηκοστῆς καὶ πρώτης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ νίκα σάδιον Ἀγάθαρχος, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἡρακλέους. ἦν δ' ὑπερήφανος μὲν ὁ πλήθους τ δημοτικοῦ, ὑπερήφανος δ' τῶν πατρικίων, ὑφ' ὧν ἐπὶ τ δυναστείαν προήχθη, ἔθη τε κ νόμους κ πάντα τ ἐπιχώριον κόσμον, ᾧ τ πόλιν ἐκόσμησαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλῆς, συγχέας κ διαφθείρας, εἰς ὁμολογουμένην τυραννίδα μετέστησε τὴν ἀρχήν. κ πρῶτον μὲν φυλακὴν καθεστήσατο περὶ ἑαυτὸν ἀνδρῶν θρασυτάτων, ξίφη τε κ λόγχας φερόντων, ἐπιχωρίων κ ἀλλοδαπῶν, οἳ νυκτὸς περὶ τ βασίλειον αὐλιζόμενοι αὐλήν, καὶ μεθ' ἡμέραν ἀξιόλογον προπομπεύοντες ὅποι πορεύοιτο, πολλὴν τὴν ἀπὸ τ ἐπιβουλευσόντων ἀσφάλειαν παρεῖχοντο. ἔπραττε δὲ τὰς ἐξόδους οὔτε συνεχεῖς, οὐδὲ τεταγμένας, ἀλλὰ τυχαίους κ ἀπροσδοκήτους ἐποιεῖτο. διεκρίνατο τε πρὸς τ κοινῶν, κατ' οἶκον μὲν τὰ πολλά, κ αὐτῶν τῶν συναγωνιστῶν συμπαρόντων· ὀλίγα δ' ἐν ἀγορᾷ. προσήκειν δ' οὐδενὶ τ βουλομένων παρέδωκεν, εἰ μή τινα καλέσειεν αὐτός· οὔτε τοῖς προσιοῦσιν ἀνέῳγε θύρας, οὔτε πρὸς ἡσυχίαν, ἀλλ' οἷα δὴ τύραννος, βαρὺς, καὶ χαλεπὸς ὀργήν, καὶ φοβερὸς μᾶλλον ἢ φαιδρὸς ὀφθῆναι· κ ταῖς πρὸς τῶν ἀμφισβητουμένων συμβολαίων ἐπικρίσεις οὐκ ἐπὶ τὰ δίκαια κ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔφερεν ἀναφέρων ἐποιεῖτο. διὰ ταῦτα ἐπωνυμίαν τίθενται αὐτῷ Ῥωμαῖοι, τ Σούπερβον. τοῦτο δ' ἑλληνιστὶ βούλεται κ τ ἡμετέραν γλῶτταν, τ ὑπερήφανον. τ δὲ πάππον αὐτοῦ Πρίσκον ἐκάλουν· ὡς δ' ἡμεῖς δὴ εἰποιμεν, πρεσβύτερον. ὁμώνυμος γὰρ ἦν τ νεωτέρῳ κατ' ἀμφότερα τὰ ὀνόματα. ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἤδη κατεκράτει ὑπελάμβανε τὴν ἀρχὴν, προσκαθάσας ἐκ τῶν ἑταιρειῶν τοὺς πονηροτάτους, δι' ἐκείνων ἦλθεν εἰς ἐγκλήματα καὶ θανάτου δίκας πολλοὺς τ ἐπιφανῶν· τοὺς μὲν τὰς ἐμφανῶς ἀχθομένους πρὸς αὐτὸν, οἷς δοκεῖν ἦν βουλομένοις Τύλλιον ἐκπεσεῖν τ ἀρχῆς· ἔπραττε κ τ δῆμον εἰς ὑπελάμβανε βαρβαρικὴν ἡσυχίαν τὴν μεταβολὴν, κ οἷς πολὺς πλοῦτος ἦν. οἱ δ' ὑπάγοντες αὐτοὺς εἰς τὰς δίκας δήμους ἐπὶ δήμοις ψευδέσιν αἰτίαις,

αἰτίας, μάλιστα δ' ὅτι βουλεύειν αἰτιώμενοι τῷ βασιλεῖ, καὶ ἡγεμονίαν ἐπ' αὐτῷ δικαζῆ. ὁ δὲ τοὺς μὲν, θανάτου καὶ ἐδίκαζε· τοὺς δὲ, φυγῇ, καὶ τὰ χρήματα τοῖς τε ἀναιρεθεῖσι καὶ ἀπελαυνομένοις ἀφαιρούμενος, τοῖς μὲν καὶ ἡγεμονίας μικρᾶς τινα μοῖραν ἀπένεμεν, αὐτὸς δὲ τὰ πλείω καθῆκεν. ἔμελλον γὰρ ἄρα τῶν δυνατῶν πολλοὶ, πρὶν δημοκρατίαν τοῖς ἐπαγομένοις σφίσι δίκαις, εἰδότες ὧν ἕνεκα ἐπεβουλεύοντο, καταλείπειν τὸν τυράννου ἐκόντες τὴν πόλιν, καὶ πολλῷ πλείονες ἐγίνοντο τῶν ἑτέρων. ἦσαν δέ τινες οἳ καὶ κρύφα διεφθάρησαν ὑπ' αὐτοῦ, κατ' οἰκίας τε καὶ ἀπ' ἀγορᾶς ἁρπαζόμενοι, λόγου ἄξιοι ἄνδρες, ὧν οὐδὲ τὰ σώματα ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ διέφθειρε τὸ κράτιστον τῆς βουλῆς μέρος, θανάτοις τε καὶ ἀφυγίαις, ἕτερον βουλὴν αὐτὸς καθεῖσατο, παραγαγὼν εἰς τοὺς τῶν ἐκλιπόντων τιμὰς τοὺς ἰδίους ἑταίρους. καὶ οὐδὲ τούτοις μὲν τοῖς ἀνδράσιν οὔτε πρᾶξαι ἐπέτρεπεν οὐδὲν, οὔτε λέγειν, ὅ τι μὴ κελεύσειν αὐτός. ὥστε ὁπόσοι καθελείφθησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ βουλευταὶ τῶν ὑπὸ Τυλλίου καταλεχθέντων, διάφοροι τοῖς δημοτικοῖς τέως ὄντες, καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτείας ὑπὲρ τοῦ σφετέρου νομίζοντες ἀγαθῷ γεγενῆσθαι· τοιαῦτα γὰρ αὐτοῖς ὑπέτεινεν ὁ Ταρκύνιος τοὺς ὑποχείους, ἐξαπατῶν καὶ φενακίζων· τότε μαθόντες ὅτι τῶν κοινῶν οὐδὲν ἔτι μετεῖχον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν παῤῥησίαν ἅμα τοῖς δημοτικοῖς ἀφῃρέθησαν, ὀδυρόμενοι μὲν, καὶ τὰ μέλλοντα τοῦ παντὸς δεινότερα ὑπώπτευον, ἔργῳ δ' ὰ τὰ παρόντα ἰσοκάζοντο, δύναμιν οὐκ ἔχοντες κωλύειν τὰ προσπίπτοντα. ταῦτα δὲ ὁρῶντες οἱ δημοτικοὶ, δίκαια πάσχειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον, καὶ ἐπέχαιρον ὑπὸ δυσνοίας, ὡς ἐκείνοις μόνοις τῆς τυραννίδος βαρείας ἐσομένης, σφίσι δὲ αὐτοῖς ἀκινδύνου. ἦκε δὲ καὶ ἐκείνοις οὐ μετὰ πολὺ χρόνον ἔτι πλείω τὰ χαλεπά. τούς τε γὰρ νόμους τοὺς ὑπὸ Τυλλίου γραφέντας, καθ' οὓς ἴσον τὰ δίκαια παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῶν πατρικίων, ὡς πρότερον, ἐβλάπτοντο πρὸς τὰ συμβόλαια, πάντας λύσας καὶ οὐδὲ τὰς σανίδας, ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένοι, κατέλιπεν· ἀλλὰ καὶ ταύτας ἀναιρεθῆναι κελεύσας ἐκ τῆς ἀγορᾶς, διέφθειρεν. ἔπειτα καλέσας τοὺς ἀπὸ τῶν τιμημάτων εἰσφορὰς, καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἀποκαλέσας· καὶ ὁπότε δέησέν αὐτῷ χρημάτων, ὅσον ἅπαντες ὁ πενέστατος τοῦ πλουσίου καλέφερε. τοῦτο δὲ πολίτευμα πολὺ τὸ δημοτικὸν πλῆθος ἀπώμοσεν, ὅτι ποτὲ τὰς λύθεις εἰσφορᾶς ἀναλισκομένου καλὰ κεφάλαια ἑκάστου δραχμὰς δέκα εἰσφέρειν. στενόδους τε συμπάσας ὅσαι

criminibus, maxime insidiarũ in caput regiũ, accusabãt eos apud ipsum iudicem. ille alios morte damnabat, alios exsilio; tam occisorum quã pulsorum bona occupans; vnde paruam quandam portionẽ decidebat accusatoribus, maiorẽ sibi retinebat. quapropter multi potẽtiores, priusquam calumniis opprimerentur, nõ ignari cur appeterentur insidiis, sponte vrbem tyranno relinquebant; quorum maior quã reliquorũ fuit numerus. Fuerunt & qui clam ab eo interficerentur, ex ædibus & villis abrepti, viri non contemnendi, quorũ ne cadauera quidem vsquã reperta sunt. Ita sublata per mortes exsiliaq; parte senatus potissima, senatum alium ipse constituit, amicis suis in vacua loca suppositis. ac ne his quidem permisit quidquã iniussu suo vel facere vel dicere. Ergo quotquot supererãt ex alectis sub Tullio senatoribus, cum prius simultatem exercuissent cũ plebe, sperantes mutationem reipublicę futuram suo cõmodo, (nam talibus eos Tarquinius pollicitationibus lactauerat) tum *demum* sentientes nullã sibi publicæ administrationis partem superesse amplius, seq; ipsos etiã vna cum plebeiis loquendi libertate exutos, dolebant quidem & grauiora etiam suspicabãtur in posterum; cogebantur tamen præsentem statũ boni consulere, quod vires ad impedienda quæ agebantur nõ suppeterent. Id videntes plebeii, existimabant hęc eos pati merito, & stulte gaudebant alieno infortunio, quasi illis solis tyrannide pressis ipsi futuri extra periculum. Superuenerunt tamẽ & ipsis paulopost mala grauiora etiam. nam leges a Tullio scriptas, quæ ius æquũ faciebant vtrique ordini, nec sinebant a patriciis (vt ante) plebeios circumueniri in contractibus, omnes sustulit: ac ne tabulas quidem, quibus erãt inscriptæ, reliquit; sed & has foro summoueri iussas abolcuit. deinde antiquata tributorũ pro cuiusq; cẽsu conferendorũ lege, pristinũ eorum morẽ restituit: & quoties ei opus esset pecuniis, tantundẽ conferebant diues & pauperrimus. id institutũ vehemẽter exhausit plebeiam multitudinẽ, cũ prima statim exactione denas drachmas in singula capita pẽdere cogerẽtur. prætereà cœtus omnes

paganorum, curialium, vicinorum, vel in agris vel in vrbe antea sacrorum causſa fieri ſolitos, vno edicto in posterum vetuit; ne multis in vnum locũ conuenientibus arcana de conuellenda tyrannide inirentur consilia. habebat autem passim speculatores & inquisitores tam dictorũ quam factorum; qui vulgo ignoti, confabulantibus se immiscentes, & interdum tyranno male loquẽtes, pertentabant singulorum ciuium animos: deinde quos sensissent præsentem rerum statũ moleste ferre, deferebant ad principem. cõuicti autem pœnas dabant acerbas & ineuitabiles. Nec his contentus plebem vexare, selectis ex tota multitudine fidis & idoneis militiæ, reliquos cogebat ad opera publica; ratus nihil esse monarcharum potentiæ periculosius, quam si praua & egena ciuium turba sineretur in otio viuere: cupiẽs etiam opera semiperfecta ab auo relicta, in principatu suo absoluere; cloacas nimirum, quas egerendæ colluuiei fodere ille cœperat, vsque ad fluuium perducere; & circum amphitheatralem, qui nihil præter gradus habebat, circumdare tectis porticibus. His omnibus adhibebantur pauperes, quib. exigua dabat cibaria. eorumque pars cædebant materiem, pars onera subuehebant humeris, pars subterraneos rimabantur cuniculos, & fingebant in eis fornices; pars excitabant porticus, aut opificibus in opere versantibus subministrabant. ærarii quoque, *ferrarii*, materiarii, cæmentarii, abstracti a priuatis operibus, detinebantur in opere publico. His laboribus attrito vulgo nulla concedebatur requies; ita vt patricii has illorum ceu alienas calamitates intuentes, vicissim gauderẽt, & propriorum malorum obliuiscerentur: neutri tamen impedire quæ fiebant conabãtur. Ceterum Tarquinius cogitans, vi, non iure partam potentiam, opus habere non solum domestico, verum etiam externo præsidio, illustrissimum Latinorum & potentissimum sibi iunxit amicitia, data in matrimonium filia. is vocabatur Octauius Mamilius; genusq; referebat ad Telegonum Vlixis & Circes filiũ; Tusculum incolebat, reiq; militaris inter paucos habe-

ὡς ἕτερον ἐγίνοντο κωμητῶν ἢ φρατειαστῶν ἢ γεί-
τονων ἔν γε πόλει καὶ ὅπῃ τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ἱερᾶ καὶ θυσίας,
πάσας κοινῇ ποιεῖσθαι μηκέτι συλλέγειν, ἵνα μὴ
συνιόντες εἰς ταὐτὸ πολλοὶ βουλὰς ἀπορρήτους μετ'
ἀλλήλων ποιῶνται περὶ καταλύσεως τῆς ἀρχῆς. ἦσαν
δ' αὐτῷ πολλαχῇ διεσπαρμένοι κατόπται λίνεις
καὶ διερευνηταὶ τῶν λεγομένων τε καὶ πραττομένων,
λεληθότες τοὺς πολλούς, οἳ συγκαθιέντες εἰς ὁμιλίαν
τοῖς πέλας, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ τὰ τυράννια λέγοντες αὐ-
τοί, πεῖραν τῆς ἑκάστου γνώμης ἐλάμβανον· ἔπειτα οὓς
ἠδίκουν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασιν ἀθυμοῦντας, κα-
τεμήνυον πρὸς τὸν τύραννον. αἱ δὲ ζημίαι καὶ τῶν
ἐλεγχθέντων ἐγίνοντο πικραὶ καὶ ἀπαράγητοι. καὶ οὐκ ἀ-
πέσχετο τούτων μόνον εἰς τοὺς δημοτικοὺς πρᾶγμα ποιούμενος,
ἀλλ' ὁπλίτας ἐκ τοῦ πλήθους ὅσον ἰκανὸν ἐν αὐ-
τῷ, καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς χρείας ὑπηρέτην, ὃ λοι-
πὸν ἠνάγκαζεν ἐργάζεσθαι τὰς κατὰ πόλιν ἐργασίας,
μέγιστον οἰόμενος εἶναι κίνδυνον τοῖς μοναρχαῖς, ὅταν
οἱ πονηρόταροι τῶν πολιτῶν καὶ ἀπρωτάροι σχολὴν ἄ-
γωσι· καὶ ἅμα προθυμίαν ἔχων ὅπῃ τῆς ἰδίας ἀρ-
χῆς τὰ καταλειφθέντα ἡμίεργα ὑπὸ πάππου τε-
λέσῃ, τὰς μὲν ὀχαγωγίμους τῶν ὑδάτων τάφρους,
ἃς ἐκεῖνος ὀρύξαι ἦρξατο, μέχρι τοῦ ποταμοῦ καθα-
γαγεῖν· τὸν δὲ ἀμφιθέατρον ἱππόδρομον, σφένδονᾶν
τῶν χρηπίδων ἔχοντα, παρασῖν ὑποστέγοις περιλαβεῖν. εἰς ταῦτα δὴ πρῶτα οἱ πένητες εἰργάζοντο, σῖτα
παρ' αὐτοῦ μέτρια λαμβάνοντες· οἱ μὲν, ὑλοτο-
μοῦντες, οἱ δ' ὅπῃ τῶν ὤμων αὐτὰ τὰ ἄχθη φέρον-
τες, μεταλλεύοντές τε ὑπονόμους καὶ σηραγγας ἔ-
τεροι, καὶ πλάθοντες τὰς ἐν αὐταῖς καμάρας, καὶ πα-
στάδας ἐγείροντες, καὶ τοῖς τούτων προεστῶσι χρεοτέ-
χναις ὑπηρετοῦντες. χαλκοτύποι τε καὶ τέκτονες καὶ 183
λιθουργοί, τῶν ἰδιωτικῶν ἔργων ἀφεστῶτες, ὅπῃ τὰ δη-
μόσια καλέσειεν χρεία. περὶ ταῦτα δὴ τὰ ἔργα
τεθόρυβος ὁ λεώς, οὐδεμίαν ἀνάπαυσιν ἐλάμβα-
νεν. ὥστε οἱ πατρίκιοι τὰ τούτων κακὰ καὶ τὰ ἀλλό-
τρια ὁρῶντες, ἔχαιρόν τ' ἐν μέρει, καὶ τῶν ἰδίων ἀπε-
λανθάνοντο δηλαδῶν· κωλύειν μὲν οὐδέτεροι τὰ γινό-
μενα ἐπεχείρουν. λογιζόμενος δ' ὁ Ταρκύνιος, ὅτι
τοῖς μὴ κατὰ νόμον λαβοῦσι τὰς δυναστείας, ἀλλὰ δόλῳ τε
ὅπλων κλησαμένοις, ἀεὶ μόνον ὅπλα χρεὼν δεῖ φυλακῆς,
ἀλλὰ καὶ ξενικῆς, τὸν ὑπερφανέστατον ἐκ τῶν Λατίνων
ἐθνῶν, καὶ πλεῖστον ἀπόντων δυνάμενον, ἐπιτυδα-
σε φίλον ποιήσασθαι, τῇ γάμῳ συζεύξας τῆς θυ-
γατρὸς, ὃς ἐκαλεῖτο Ὀκτάβιος Μαμίλιος. ἦν δὲ ὁ
γένος εἰς Τηλέγονον τε δὴ Ὀδυσσέως καὶ Κίρκης, κα-
τῳκημένος ἐν πόλει Τύσκλῳ. ἐδόκει δὲ τὰ πολεμικὰ ζωε-

τὸς ὢν

τὸς ὧν ὀλίγῳ εἶ), καὶ πολέμου στρατηγεῖν ἐκέλευσε. τὸν τ' ἄνδρα φίλον ἔχων, καὶ δι' αὐτὸν τὰς ἀρίστους ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν τὰ κοινὰ πρεσβευόντων πρὸς αὐτὸν, τότε δὴ τῶν ὑπατευόντων ἐπεχείρησε πειρᾶσθαι πολέμου, καὶ στρατείαν ἐπὶ Σαβίνους ἐξάγειν, ἀβουλήτους μὲν ὑπηκόους εἶ τοῖς ἐπιτάγμασιν, ἀλλ' ἀπηλλάχθαι τ' ὁμολογιῶν οἰομένους, ἃς ὁ Τύλλιος ἐτελεύτησε, πρὸς ὃν ἐποιήσαντο τὰς ὁμολογίας. γνοὺς δὲ ταῦτα, πρέσβεις ἀγγέλων ἧκεν εἰς τὸν ἐν Φερετίνῃ λιμνάζοντα ἀγορὰν τοὺς εἰωθότας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν Λατίνων συνεδρεύειν· ἡμέραν τινὰ ὁρίσας, ὡς περὶ κοινῶν καὶ μεγάλων πραγμάτων βουλευσόμενος. οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ Ταρκύνιος ὁ καλέσας αὐτοὺς ὕστερος. ὡς δ' ἡ πόλις ἐλύετο καθημένοις χρόνος, καὶ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν ὕβρεις εἶ ὁ πρᾶγμα, αἰτία τις ἐν πόλει οἰκῶν Κορίλλη, δυνατὸς δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις, καὶ τὰ πολεμικὰ δόκιμος, πολιτικόν τε λόγον εἰπεῖν οὐκ ἀδύνατος, Τύρνος Ἑρδόνιος ὄνομα, Μαμιλίῳ τε Λατίνων ὧν Λατῖνος διὰ τὸν πρὸς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν, καὶ Ταρκυνίῳ διὰ τὸν Μαμίλιον ἀπεχθόμενος, ὅτι κηδεστὴν ἐκεῖνον ἠξίωσε λαβὼν αὐθ' ἑαυτῷ, πολλὰ ἐποιήσατο τὴν Ταρκυνίου καθήκουσαν, τά τε ἄλλα διεξιὼν ἔργα τοῦ ἀνδρὸς, οἷς αὐθάδειά τις ἐδόκει πρέπειν καὶ βαρύτης, καὶ ὅ μὴ παρεῖναι πρὸς τὴν σύλλογον αὐτὸν κεκλημένον, τῶν ἄλλων ἀπόντων παρόντων. ἀπολογουμένου δ' τοῦ Μαμιλίου, καὶ εἰς ἀναβολάς τινας ἀναφέροντος αἰτίας τὴν Ταρκυνίου χρονισμὸν, ἀναβεβλῆσθαί τε ἀξιοῦντος τὸν σύλλογον εἰς τὴν ὑπερβαίαν ἡμέραν, πεισθέντες οἱ πρόεδροι τῶν Λατίνων ἀνεβάλοντο τὴν βουλήν. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ παρῆν ὁ Ταρκύνιος, καὶ ζημιωθέντος τοῦ συλλόγου, μικρά τε

» ὑπὲρ τοῦ χρονισμοῦ πρεσβεύσας, ὑπὲρ τῆς ἡγεμο-
» νίας αὐτὸς ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, ὡς κατ' ὀλίγον αὐτῷ
» προσηκούσης, ὅπερ Ταρκύνιος αὐτὸν κατέσχεν ὁ
» πάππος αὐτοῦ, πολέμῳ κλησάμενος αὐτόν· καὶ τὰς
» συνθήκας παρείχετο τὰς γενομένας τοῖς πόλεσι πρὸς
» ἐκεῖνον. πολὺν ὁ λόγον ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ὁμο-
» λογιῶν διεξελθὼν, καὶ μεγάλας τὰς πόλεις ὠφεληθήσε-
» σθαι λέγων, ἐὰν ἐν τῇ φιλίᾳ διαμείνωσι, τελευ-
» τῶν ἐπῆρεν αὐτοῖς ὅπερ ὁ Σαβίνων ἔθνος συστρατεύειν.

ὡς δ' ἐπαύσατο λέγων, παρῆλθὼν ὁ Τύρνος καὶ τὸν ὀ-
» χλησιν αὐτοῦ διεξελθών, οὐκ εἶα τοὺς συνέδρους πα-
» ραχωρεῖν τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε κατ' δίκαιον
» αὐτῷ προσηκούσης, οὔτ' ὀπὶ τῷ συμφέροντι τῶν
» Λατίνων δοθησομένης· καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀμφοτέ-
» ρων διεξῆλθε λόγους· τάς τε συνθήκας ἃς ἐποιήσαν-
» το πρὸς τὸν πάππον αὐτοῦ, ὡς διαδιδόντες τὴν ἡγε-

batur peritissimus, & bellis gerendis imperator idoneus. per hunc conciliatis oppidatim procerum res publicas tractantium animis, tum demum foris bellare aggressus est, & copias in Sabinos educere, detrectantes imperium, & Tullii morte liberatos se putantes ab icto cum eo fœdere. Hisq; animo decretis, per nuntios indixit vt qui Latinæ reip. nomine in Ferentinum concilium solerent conuenire, die quem ipse præfiniuerat adessent; quasi de communibus & arduis tractaturus esset negotiis. Conuenere ceteri; *solus* Tarquinius, qui eos conuocarat, non adfuit in tempore: cumque diu a consessu exspectatus esset, plerisque factum hoc in suam contumeliam interpretantibus, Coriolanus quidam, vir opibus pollens & amicitiis, strenuus in bellis, & ciuili facundia præditus, nomine Turnus Herdonius, Mamilio per ambitionẽ *semper* æmulus, eoque infensus Tarquinio, quod in affinitate alteri esset posthabitus, prolixe in Tarquinium inuectus est, enumeratis cum aliis eius factis quibus arrogantia & superbia inesse videretur; tum quod cõuocator eius concilii, ceteris præsentibus, *solus* nõ comparuisset. Ceterum excusante Mamilio, & moras imputante necessariis quibusdam caussis, postulanteq; in crastinum diem differri concilium, persuaderi sibi passi sunt Latinorum præsides. Postera die Tarquinius affuit; coactoque concilio pauca de sua tardatione præfatus, verba fecit de prorogando sibi imperio: quippe quod iure ad se pertineret, cũ id Tarquinius auus suus bello partum tenuerit: protulitque fœderis ab auo cum *Latinis* ciuitatibus initi conditiones. cumq; multa differuisset de suo iure ac fœderis conditionibus, & magna ciuitatibus beneficia promisisset, si permanerent in fœdere, tandem eos in belli contra Sabinos gerendi societatem pertrahere conatus est. Cumq; peroraſſet, progressus in medium Turnus, multisque ferum eius aduentum calumniatus, non sinebat consessum principatu illi cedere, qui nec vllo ei iure competeret, nec esset in rem Latinorũ publicam; vtrumque confirmans multis rationibus. nam fœdus quod post traditum principatum cum auo eius ice-

rint, iam ceſſare, irritū poſt illius obitum; quandoquidē non adſcriptum ſit conditionibus, eandem gratiā deberi etiā Tarquinii poſteris. atq; adeo eū qui auitas gratias poſtulet eſſe hereditarias, eſſe omnium hominū iniquiſſimum & improbiſſimum. commemoratisq; facinoribus quę ad obtinendum Romæ imperiū perpetrarat, multisq; & atrocibus in eum criminibus cōgeſtis, tandem docuit ne regnum quidem legitime accepiſſe a volentibus, ſicut reges ante eum ceteri; ſed extortum armis & violentia: eoque in tyrannicam monarchiam verſo, ciues ab illo partim interfici, partim pelli patria, partim exui facultatibus: omnibus ita libertatem ademptam, vt ne mutire quidem audeant. nec quenquam niſi extreme fatuum, menteq; mulctatum a ſuperis, ſperare poſſe quidquam benignitatis aut humanitatis ab improbo & nefario ingenio; nec fore vt alienis parcat, qui ne coniunctiſſimis quidē neceſſitudinibus pepercerit. monebatque vt cum ſeruitutis frenū nondum receptum eſſet, in eo admittendo repugnarent; quid ipſis immineat coniiciētes ex aliorū calamitatibus. Ad hanc inuectionem Turni vehementer cōmotis multorum animis, Tarquinius poſtulata & impetrata in ſequentem diē reſpondendi copia, poſt dimiſſum conſiſtoriū accitis amicorū intimis, vna cōſultabat quid facto opus foret. Illi rationes quib. ſe cōtra criminationem defenderet ſuggerebant, & modos excogitabant quibus conciliaret ſibi Latinorū beneuolentiam. ipſe vero nihil iſtis opus eſſe aiebat, ſuā præferens ſententiā, qua non diluerentur crimina, ſed ipſe accuſator interimeretur. Omnibus conſilium probantibus, rem ex compoſito ſic aggreſſus eſt, vt nulla humana præcaueri poſſet prouidentia. nam e ſeruis Turni qui iumenta eius & impedimenta vehebāt, improbiſſimos exquiſiuit, auroque corruptos adduxit vt ſub noctem acceptorum a ſe gladiorum magnam vim inferrent in eius diuerſoriū, & inter impedimentorū ſarcinas abderent. Sequēti deinde luce in conciliū pgreſſus, ait ſe ad obiecta crimina breui vſurum defenſione, nec ſe vel ipſum accuſatorē refugere iudicē. Nam Turnus, inquit,

μονίαν, λελῦσθαι λέγων μὴ τὸν ἐκείνου θάνατον, ἀλλὰ « 1
ὃ μὴ προσγεγράφθαι τοῖς ὁμολογίαις, τὴν αὐτὴν « 1
τιμὴν δωρεὰν καὶ τοῖς Ταρκυνίου ἐγγόνοις· τὸν δὲ ἀξι- «
οῦντα τῶν τὸ πάππου δωρεῶν κληρονομεῖν, ἀπόλ- «
των δυσσεβεστάτων ἀπεφαίνων καὶ πο- «
νηρόταλον· καὶ τὰς προτέρας αὐτοῦ διεξιὼν, ἃς ὅπως οὐ «
καταισχεῖν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀπειλεσάτο, διεξ- «
ελθὼν δὲ πολλὰς καὶ δεινὰς αὐτοῦ καληγορίας, τε- «
λευτῶν ἐδίδασκεν ὡς οὐδὲ τὴν βασιλείαν εἶχε τῶν «
Ῥωμαίων κατὰ νόμους παρ' ἐκόντων, ὥσπερ οἱ πρὸ αὐ- «
τοῦ βασιλῆς· ὅπλοις δὲ καὶ βίᾳ καθικόμενος, τυραννι- «
κὴν τε μοναρχίαν καταστησάμενος, τοὺς μὲν ἀπο- «
κτείνοι τῶν πολιτῶν, τοὺς δὲ ἐξελαύνοι τῆς πατρίδος, «
τῶν δὲ χρημάτων τοὺς οὐσίας, ἀπόντων δὲ ἅμα τὴν «
παῤῥησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιροῖτο· πολλῆς τε «
μωρίας ἔφη καὶ ἀνοηλαβείας εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ «
δυσσεβῆ τρόπον χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον ἐλπίζειν, «
καὶ νομίζειν ὡς ὁ τῶν συγγενεστάτων καὶ ἀναγκαιοτάτων «
μὴ φροντίζων, τῶν ἀλλοτρίων φείσεται παρήνει τε «
ἕως οὔπω τὸν χαλινὸν εἰληφασι τῆς δουλείας, τοῦτον τὸν «
μὴ λαβεῖν αὐτοὺς προμηθεῖσθαι, ἐξ ὧν ἕτεροι πεπόν- «
θασι δεινῶν τεκμαιρομένους ἃ συμβήσεται παθεῖν αὐ- «
τοῖς. τοιαύτῃ καταδρομῇ τοῦ Τύρνου χρησαμένου, «
καὶ τῶν πολλῶν σφόδρα κινηθέντων ὑπὸ τῶν λό- «
γων, αἰτησάμενος εἰς ἀπολογίαν ὁ Ταρκύνιος τὴν «
ὑποῦσαν ἡμέραν, καὶ λαβών, ὡς ὁ σύλλογος διελύ- «
θη, παρακαλέσας τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ἐσκόπει μετ' «
ἐκείνων ὅπως χρησέον τοῖς παρόντι πράγμασι. καὶ μὲν «
οὖν οἱ μὲν ἔλεγον τοὺς λόγους οὓς αὐτῷ λεκτέον ὑπὲρ τῆς ἀπο- «
λογίας ὑποτιθέντο, καὶ τοὺς τρόπους οὓς ἕδρᾳ ὁ πλῆ- «
θος ἀποθεραπεύσειν ἐπελογίζοντο. αὐτὸς δ' ὁ Ταρκύ- «
νιος τούτων μὲν οὐδὲν ἔφη δεῖν τοῖς παροῦσι πράγμασιν, ἰδίαν «
δ' γνώμην ἀπεδείκνυ, τὸν μὴ τὰ καληγορηθέντα λύειν, «
ἀλλ' αὐτὸν τὸν καληγορήσαντα ἀναιρεῖν. ἐπαινεσάντων «
δὲ τὴν γνώμην ἁπάντων, συνταξάμενος μετ' αὐ- «
τῶν, τῇ τε τύχῃ τὴν ὑπόθεσιν παράγειν ἐπεχείρησεν, «
ἥκιστα δυναμένῳ πεισθῆναι εἰς παρόντα αὐθρωπίνῃ «
καὶ φυλακῇ. τῶν γὰρ προσκομιζόντων τὰ τε ὑπο- «
ζύγια καὶ τὴν ἀποσκευὴν τοῦ Τύρνου θεραπόν- «
των τοὺς πονηροτάτους ὀξυρόων καὶ ἀναφθείρας χρή- «
μασιν, ἐπειδὴ νὺξ ἐγένετο πολλὰ λαβόντας εἰσ- «
ενεγκεῖν εἰς τὴν καλύβην τοῦ δεσπότου, καὶ ἀποθέ- «
σθαι κρύφα τὰς ἐν ταῖς σκευοφορίοις. τῇ δ' ἑξῆς ἡ- «
μέρᾳ συναθροίσας ἐκκλησίαν παρελθὼν, ὑπὲρ «
μὲν τῶν καληγορηθέντων βεβαίαν εἶναι τὴν ἀπολο- «
γίαν ἔλεγε, καὶ δικαίαν ἀπόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐ- «
ποίητο αὐτὸν τὴν καλήγορον. ἔστι γὰρ Τύρνος, ἔφη, ὦ «

συνέ-

" σύεδροι, τ̃των ὧν νυνί μου καλήγορ̃ πρ̃ώτων δικα-
" ίης ῥυόμ̃υος αὐτὸς, ἀπέλυσέ με ὅτε τὴν θυγατέρα
" τὴν ἐμὴν ἐβούλετο λαβ̃ὴν γυναῖκα· ἐπεὶ δὲ ἀπηξιώ-
" θη τ̃ γάμου χ̃ῦ ὅ εἰκός· τίς γὰρ δὴ τ̃ νοῦν ἐχόντων Μα-
" μίλιον τ̃ ὑγμέσατόν τε καὶ κράτιστον Λατίνων ἀπώ-
" σαιτο, τ̃τον ὃ κηδεστὴν ἠξίωσε λαβ̃ὴν, ὃς οὐδὲ εἰς τρίτον
" πάππων ἀνενεγκεῖν ἔχει ὃ ῥ̃ῆμος; ἀγνμακτῶν ὅτι τ̃τῳ
" νυνὶ ἧκει μου καλήγορ̃ν· εἰδὼς ὃ αὐτὸν, εἰ μὴ ἤδη με
" βέλτιστον ὄντα οἷς νυνὶ αἰτιᾶται, μὴ προεθυμεῖτο λα-
" βεῖν τότε πενθερόν· εἰ ὃ χρηστὸν ἐνόμιζεν ὅτε τ̃ θυγα- 10
" τέρα με ἠτεῖτο, μηδὲ νυνὶ ὡς πονηρ̃ὸν καλήγορ̃ν. καὶ
" ταῦτ̃ μὲν ἐμαυτ̃ῷ τοιαῦτ̃ λέγω. ὑμῖν δὲ, ὦ σύεδροι,
" κινδύνων τὸν μέγιστον ὑπέχουσιν οὐ χρὴ ἐμοὶ σκεπτέον
" ἔστι νυνὶ, πότερον χρηστὸς ἢ πονηρός εἰμι· ἔστι γὰρ
" ἐξέσται καὶ μετ' ταῦτ̃ ὑμῖν σκοπεῖν· ἀλλὰ χρὴ τῆς ὑ-
" μ̃ῶν αὐτῶν ἀσφαλείας, καὶ χρὴ τῆς τ̃ῶν πατρίδων
" ἐλευθερίας. ἐπιβουλεύονται γὰρ οἱ κορυφαιότατοι τ̃
" ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τὰ κοινὰ προαπόλλυσι τ̃ κα- 20
" λ̃ὸν τ̃τον δημαγωγ̃ὸν· παρεσκευάσατό τε τ̀ς ἐπι-
" φανεστάτους ὑμ̃ῶν ἀποκτείνας, ἐπιθέσθαι τῇ τ̃ Λα-
" τίνων ἀρχῇ· καὶ ἐπὶ τ̃τ̃ ἧκει. ταῦτα δ' οὐκ εἰκά-
" ζων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπισάμ̃υος λέγω, μ̃υύσεώς μοι
" ῥυομ̃ύης ἐν τῇ παρ̃ῆλθούσῃ νυκτὶ, ὑπό τινος τ̃ συμ-
" μετεχόντων τ̃ συνωμοσίας. τεκμήριον ὃ ὑμῖν παρέ-
" ξομαι τ̃ λόγων ἔργον ἀναμφίλεκτον, ἐὰν θελήσητε ἐλ-
" θεῖν ἐπὶ τ̀ν κατάλυσιν αὐτ̃ῦ, τὰ κεκρυμμένα ἐν αὐτῇ
" δείξας ὅπλα. ὡς ὃ ταῦτα εἶπεν, ἀνεβόησάν τε πάν-
" τες, καὶ προθύμως ἑαυτ̃ῖς δεδιότες, ἐλέγχειν τ̃ πρ̃άγμα καὶ
" μὴ φενακίζειν ἠξίουν. καὶ ὁ Τύρνος οἷα τὴν βουλὴν οὐ
" προθύμως, ἀσμενος τ̀ν ἔξετασιν ἔφη δέχεσθαι, καὶ 30
" τὸν προέδρους ἐπὶ τ̀ν ἔρευναν τ̃ καλαύσεως ἐκάλει,
" καὶ δυοῖν ῥυέσθαι θάτερον ἔφη δεῖν, ἢ αὐτὸν ἀποθανεῖν,
" ἐὰν ἔρευνᾷ παρεσκευασμένος ὅπλα ἔξω τ̃ οἰκιῶν, ἢ
" τὸν καταψευσάμ̃υον αὐτ̃ῦ δίκην ὑποσχεῖν. ἐδόκει
" ταῦτα. καὶ οἱ προβεβουλευμένοι ἐπὶ τ̀ν κατάλυσιν αὐτ̃ῦ, κα-
" ταλαμβάνουσιν ἐν τοῖς σκευοφόροις τὰ καλαχρυφθέν-
" τα ὑπὸ τ̃ θεραπόντων ξίφη. μετ' τ̃το τ̀ μὲν Τύρνον
" οὐκ ἔτι λόγου τυχεῖν ἐάσαντες, εἰς βάραθρόν τι κα-
" ταβάντες, καὶ ὑπισκάψαντες ἔτι ζῶντα εἰς τ̀ γῆν ὀχε- 40
" φρίσαντο τ̃δε τὸ χ̃ῆμα. τ̀ ὃ Ταρκύνιον ἐπαινέσαντες
" ὅτι τ̀ ἐκκλησίας, ὡς κοινὸν εὐεργέτην τ̃ πόλεων, ὅτι
" τ̃ σεσωκέναι τὰς ἀρίστους ἄνδρας, ἡγεμόνα ποιοῦνται
" τ̃ ἔθνους, ὅτι τοῖς αὐτοῖς δικαίοις ἐφ' οἷς Ταρκυνίου τε
" τὸν πάππων αὐτ̃ῦ ἐποιήσαντο, καὶ μετ' ταῦτα Τύλ-
" λιον· συνθήκας τε γράψαντες ἐν ξήλαις, καὶ περὶ φυ-
" λακῆς τ̃ συλλειμμένων ὅρκια τελέσαντες, διέλυσαν τὸν
" σύλλογον. τυχὼν ὃ τ̃ Λατίνων ἡγεμονίας ὁ Ταρκύνιος

omnibus iſtis criminibus, quæ mihi nunc impingit, me ſuo iudicio liberauit, cum filiam meam ambiuit cõiugem. qua non impetrata, vt par erat, (quis enim ſanus Mamilio Latinorũ nobiliſſimo fortiſſimoq; repulſo iſtũ aſciuiſſet generum, qui ne tritauum quidem nominare poteſt) nunc præ indignatione accuſatũ me aduenit. Atqui ſi talem me ſciebat, qualẽ nũc haberi vult, debuerat tunc meam affinitatem nõ expetere. ſin virum bonum me tum iudicabat cum filiam a me petebat, ne nunc quidem vt improbum accuſare debebat. atq; hæc pro me dicta ſint. Vobis vero, proceres, in ſummo veſtro diſcrimine non de me nunc diſpiciendum eſt, bonus an malus ſim: (id enim etiam poſtea licebit facere) ſed de veſtra incolumitate, deque ciuitatum veſtrarum libertate. nam egregius iſte cõcionator molitur inſidias principib. ciuitatum & rectoribus, paratus occiſo nobiliſſimo quoque inuadere Latinorum imperium: & in hoc aduênit. Nec cõiectura eſt quod dico; ſed exacte rem teneo, hac nocte compertam indicio coniuratorum vnius. argumentũ veritatis repræſentabo vobis indubium, modo ſequi velitis ad eius diuerſorium; occultata inde arma proferens. Ad hęc verba exclamant omnes; ſibique metuentes, argui rem poſcunt, nõ verbis ludi. Turnus, ignarus doli, ſe vero libenter inquiſitionem ait admittere, vltro proceres ad perſcrutãdum diuerſorium prouocans, & e duob. alterum poſtulans, vt aut ipſe necaretur, ſi aliis ſe quã viatoriis armis inſtruxiſſe comperiretur; aut in falſorũ delatoris caput *ea* pœna conuerteretur. Placuit hoc omnibus: *confeſtim*q; miſſi ad diuerſoriũ, deprehendũt inter ſarcinas abditos a ſeruis illis gladios: ac mox Turnus non permiſſus amplius pro ſe dicere, in voraginem quandã proiectus, viuus terra eſt obrutus. Tarquinium collaudatum in concilio, quaſi ob ſeruatos tot optimates de cunctis populis bene meritũ, Latinorũ principẽ faciunt, iiſdem cõditionibus quib. *quondam* auũ ipſius Tarquiniũ fecerant, ac deinde Tulliũ. inciſoq; in colũnas fœdere, & iureiurãdo addito, ſolutũ eſt conciliũ. Tarquinius Latinæ gentis imperio potitus,

legatos misit ad Volscos & Hernicos; eorum quoq; amicitiã & societatem expetens. Volscorum duo tãtum populi assenserunt, Ecetrani & Antiates: Hernici vniuersi societatem decreuerunt. Vt autem sempiternum maneret id fœdus, Tarquinius proposuit designare cõmune fanum Romanorum, Latinorũ, Hernicorum, & Volscorum qui sociorum numero adscripti essent; vt quotãnis ibi solẽnem cœtum agitãtes, vna epularentur, & communia sacra participarẽt. Quod cum æquis animis acceptarẽt omnes, locus conuentui præstitutus est in meditullio ferme harum gentium, mons altus Albæ imminẽs, vbi singulis annis feriæ celebrarentur, & *eo temporis spatio* propter *loci religionẽ* legem*que* de hoc latam ab omni vi temperarent omnes: sacraque communiter Ioui Latiari facerent & vacarent epulis, constituto *prius* quid quisque populus in ea sacra præbere, quamq; portionẽ recipere deberet. Earum feriarum eiusq; sacrificii participes fuerunt tribus minus L populi; quas nostra quoque ætate Romani agitant, Latinas vocatas: conferuntq; in eas populi sacrorum participes, quidam agnos, quidam caseos, quidam lactis certum modum, quidam cõsimile liborum genus. Communis omnium victima est taurus vnus, de quo cuique populo sua *certa* portio tribuitur. Sacrificant autem pro omnibus, & sacrificio præsunt Romani. Postquam his quoq; societatibus constabiliuit regnum, decreuit in Sabinos exercitum ducere, delectis e Romana gente iis quos, si arma nacti essent, minus libertatem asserturos suspicabatur. his longe maiores sociales copias cum adiunxisset, peruastato hostico & profligatis qui ausi essent acie congredi, contra Pometinos duxit, qui Suessam incolebant, omnium vicinorũ populorum florentissimi, eoque molesti ceteris. belli caussa fuit, quod legatis rapinarum & latrociniorum nomine pœnas repetentibus superbe respondebant, & erant parati hostem armis excipere. Quos cũ inito in cõfiniis prœlio magna ex parte strauisset, ceterosque in fugã versos & *intra mœnia* cõclusos, nõ amplius ꝓdire videret, ob-

Feriæ Latinæ.

Bello quæ gesserit Tarquinius.

ἐωρεσβύσαθο τοὺς τᾶς Ἐρνίκων πόλις, καὶ τοὺς τᾶς Βολούσκων, τοὺς καλούμενος κἀκείνας εἰς φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν. ἐκ μὲν τᾶ Βολούσκων ἔθνος δύο πόλις ἐδέξαντο μόνας τᾶς τοὺς κλήσις, Ἐκετρανοί τε καὶ Ἀνιάται· Ἔρνικες δὲ ἅπαντες ἐψηφίσαντο ποιεῖν τὰν συμμαχίαν. τᾶ δὲ μὴ ἐς ἄπαντα τὸν χρόνον τὰ συγκείμενα τᾶ πόλεσι τοὺς ἐνοίαν ὁ Ταρκύνιος λαμβάνων, ἱερὸν ἔγνω κοινὸν ἀποδεῖξαι Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ Ἐρνίκων, καὶ Βολούσκων τᾶ ἐγγραφαμένων εἰς τὰν συμμαχίαν, ἵνα συνερχόμενοι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τὰ ἀποδειχθέντα τόπον, πανηγυρίζωσι καὶ θυσιῶν, καὶ κοινῶν ἱερῶν μεταλαμβάνωσιν. ἀγαπητῶς δὲ πάντων τὸ τοιοῦτον δεξαμένων, τόπον μὲν ἀπέδειξεν ἔνθα ποιησόμενοι τὰν σύνοδον, ἐν μέσῳ μάλιστα τᾶ ἐθνέων κείμενον, ὄρος ὑψηλόν, ὃ δ' Ἀλβανῶν ὑπερκεῖται πόλεως, ἐν ᾧ πανηγύρις τε ἐνιαυτῷ ἔτος ἄγεσθαι, καὶ ἐκεχειρία εἶναι πᾶσι τοὺς πόλας ὁμολογήσαι, θυσίας τε συντελεσθᾶναι κοινὰς τῷ καλουμένῳ Λατιαρίῳ Διὶ καὶ θυσιάσαι, τάξας ἃ δεῖ παρέχειν ἑκάστην πόλιν εἰς τὰ ἱερά, καὶ μοῖραν ἣν ἑκάστην δεῖσθαι λαμβάνειν. αἱ δὲ μεταχοῦσαι τᾶ ἑορτᾶς τε καὶ τᾶς θυσίας πόλις, τριῶν δέουσαι, πεντήκοντα ἐζημιοῦντο. ταύτας τὰς ἑορτάς τε καὶ τὰς θυσίας μέχρι τᾶ καθ' ἡμᾶς χρόνων τελοῦσι Ῥωμαῖοι, Λατίνας καλοῦντες· καὶ φέρουσιν εἰς ταύτας αἱ μετέχουσαι τᾶ ἱερῶν πόλις, αἱ μὲν, ἄρνας· αἱ δὲ, τυρούς· αἱ δὲ, γάλακτός τι μέτρον· αἱ δὲ, ὁμοιόν τι τύτοις πελάνῳ γλύος· ἐνὸς δὲ ταύρου κοινῶς ὑπὸ πασῶν θυομένου, μέρος ἑκάστᾳ τὸ τεταγμένον λαμβάνει. θύουσι δ' ὑπὲρ πάντων, καὶ τᾶ ἡγεμονίαν τῶν ἱερῶν ἔχουσι Ῥωμαῖοι. ὡς δὲ καὶ ταύτας ἐκρατύνατο τὰν ἀρχὰν τᾶ συμμαχίας, στρατὸν ἔδοξεν αὐτῷ ἐπὶ Σαβίνους ἄγειν. Ῥωμαίων δ' αὐτῶν ἐπιλέξας οἷς ἦκεν ὑπλίσθαι, εἰ κύριοι τᾶ ὅπλων γένοιντο, ἐλευθερίας μεταποιήσεσθαι, καὶ τᾶ τῶν ἄλλα τᾶ συμμάχων ἀφιγμένων δύναμιν πολλῷ πλείονα τᾶς πολιτικᾶς ὑπάρχουσαν, δηώσας τε αὐτῶν τὰς ἀγρούς, καὶ τοὺς ὁμόσε χωρήσαντας μαχεσάμενος νικήσας, ἐπὶ τοὺς καλουμένους Πωμεντίνους ἦγε τὰν δύναμιν, οἳ πόλιν μὲν Σύ- 18
εσσαν ᾤκεον, ἐδαμονέσταθοι δ' ἀπάντων ἐδόκεον εἶναι τῶν πλησιοχώρων, καὶ διὰ τὰν πολλὰν εὐτυχίαν ἅπασι λυπηροὶ καὶ βαρεῖς· ἐκάλουν αὐτοὺς ἐπὶ παγὰς καὶ ληστείας ἵνας, ὑφ' ὧν αὐτόμολοι δίκας, οὐδὲν δίκας ἔδωκεν ἀποκρίσις· καὶ ἦσαν ἕτοιμοι, τοὺς δεχόμενοι τὸν πόλεμον, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις. στρατεύσας δ' αὐτοῖς μάχιμον τὸ πεδίον, καὶ πολλοὺς μὲν ἀποκτείνας, τοὺς δὲ λοιποὺς διαφθείρας καὶ καταπλήξας, ὡς οὐκ ἔτι τοὺς ἐμέσας ἐκ τᾶ πόλεως, τὸν στρατὸν ἀπεδύσας

ὑπεδδύσας αὐτοῖς ἀπεράφρυέ τε καὶ πρειχαρέκα, καὶ προσβολὰς ἐποιῆτο τοῖς τείχεσι συνεχεῖς. οἱ δ' ἔνδον τέως μὲν ἀπεμάχοντο, καὶ πολιὼ αὐτέχον τῇ ταλαιπωρείᾳ χρόνον· ὡς δὲ ἐπ' ἔλιπεν αὐτοὺς τὰ ὁπιτήδεια, ἐξαδενοῦντες τὰ σώματα, καὶ οὔτ' ὀπικουρίαν ὀδεμίαν προσλαβόντες, οὔτ' ἀναπαύσεως τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ μὲθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ αὐτοὶ ταλαιπωρηῶντες, ἀῆσκοντας καταφρόνος. ἡ μόνος δὲ τῆς πόλεως ἐκράτησ, τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις διέφθειρε, γυναῖκας δὲ αὐτῶν καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἐπομείναντας αἰχμαλώτους ἠνέγκ, καὶ ὁ τῶν θρεπτόντων πλῆθος οὐδὲ ἀριθμηθῆναι ῥᾴδιον, τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεψεν ἀπάγεσθαι· τὸν τε ἀνδρῶν τῆς κλήσεως ἄγλην καὶ φέρειν, ὅπῃ ὁπιτύχοι, τὸν τε ἐντὸς τοῦ τείχους καὶ τὸν ὑπὸ τῶν ἀγρῶν, ἀφῆκεν· ἀργύριον δὲ καὶ χρυσὸν ὅσος εὑρέθη συναγαγὼν εἰς ἓν χωρίον, καὶ τὸν δεκάτην ἐξελόμενος εἰς κατασκευὴν ἱερῶν, τὰ λοιπὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις διῆλεν. οὕτω δὲ ἄρα πολις ὁ καταληφθεὶς ἀργυρος ἦν τε καὶ χρυσὸς, ὥστε τῶν μὲν στρατιωτῶν ἕκαστον πέντε μνᾶς ἀργυρίου λαβεῖν, ὁ δὲ τοῖς θεοῖς δεκαπλοῦν ἀργύριον τετρακοσίων ὑ μεῖον ἠνέχθη τάλαντων. ἔτι δ' ἐν τῇ Συέσσῃ ἐτετέλεντος αὐτῷ, παρῆν τις ἀγγέλλων, ὅτι Σαβίνων ἡ κραλίη νεότης ἐξεληλύθε, καὶ δυοῖν εἰς τὸ Ῥωμαίων στρατόμασιν ἐμβαλοῦσα λεηλατεῖ τοὺς ἀγρούς, ἡ μὲν, Ἡρήτου πλησίον θεμένη τὸν χάρακα, ἡ δὲ πρὸς Φιδηνᾶς· καὶ εἰ μή τις αὐτῆς δυνάμις ἐναντιωθήσεται, πρόσω οἰχήσεται τάχει. ὡς ὃ ταῦτ' ἤκουσεν, ἐν μὲν τῇ Συέσσῃ βραχύ τι καταλείπει μέρος τῆς στρατιᾶς, τά τε λάφυρα καὶ τὴν ἀποσκευὴν φυλάττειν προσκελευσάμενος· τὴν δὲ ἡλίκην δυνάμιν ἐδύνατο πλείστην ἀθροίσας, ἦλθ' ὑπὸ τοὺς πρὸς Ἡρήτῳ καλεστρατοπεδευκότας, καὶ πάντα χάρακα μετέωρον, ὀλίγον δὲ μεταξὺ χωρίον καταλιπών. δόξαν τε τοῖς ἡγεμόσι τῶν Σαβίνων μάχην ἑωθεν πάντας, μεταπεμψαμένους δὲ ἐν Φιδηνῇ στράτευμα, μαθὼν τὴν διάνοιαν αὐτῶν ὁ Ταρκύνιος· ἐδόκει γὰρ ὁ πὰρ χάρμασι κρίζων πρὸς τῶν αὐτόθεν ἡγεμόνων πρὸς τοὺς ἐκεῖ· σοφία πρὸς δὲ συμβαὶ ἀπὸ τύχης ἐχρήσατο τοιάδε· νείμας τὴν δυνάμιν διχῇ, τὸ μὲν ἕτερον ὑπὸ νύκτα πέμπει λαθὼν τοὺς πολεμίους, ὅπῃ τὴν φέρουσαν ἀπὸ Φιδηνῶν ὁδόν· τὸ δ' ἕτερον, ἅμα τῷ λαμπρὰν ἡμέραν ἠνέσθαι συντάξας, προῆγε κὰτ τὸν χάρακος ὡς εἰς μάχην· καὶ οἱ Σαβῖνοι τεθαρρηκότες ἀντεπεξῆεσαν, τοὺς τε πολεμίους ὑ πολλοὺς ὁρῶντες, καὶ τὴν ἑαυτῶν δυνάμιν τὸ ἀπὸ Φιδηνῶν ὅσον οὔπω νομίζοντες παρέσεσθαι. ὅτε μὲν δὴ καταφανὲς ἐμάχοντο, καὶ ἴσορροπος αὐτοῖς ὅπῃ πολιὼ χρόνον ὁ ἀγών· οἱ δὲ προσαλέντες ὑπὸ Ταρκυνίᾳ νύκτωρ, ὑπερέ-

sessos fossa & vallo cingebat; crebris interim assultibus tentas mœnia, oppidanis aliquādiu fortiter oppugnationis ærumnas sustinentibus. sed cōmeatu deficiente, viribus quoq; destituti, cum nec auxilia subuenirent, nec requies daretur, fracti nocturnis pariter & diurnis laboribus, *tādem* vi expugnati sunt. Potitus vrbe armatos occidit, vxores eorum cum liberis, & eos qui se maluerunt dedere, mancipiorumque ingentem numerum, in prædam permisit militi: cetera quoque bona, quantum cuiq; obtingeret, vel ex vrbe vel ex agris ferre & agere: argentum etiam aurumque, quod inueniri potuit, vnum in locum collatum, decimis in templi fabricam sepositis, reliquum diuisit victoribus. Tantum autē argenti aurique repertum est, vt quinæ argenti minæ obuenerint singulis militibus; sacratæ vero argenti decimæ expleverint quadringentorum talentorum numerum. Nōdum Suessa discesserat cum ei nuntiatum est Sabinorum lectam iuuentutem fines egressam duobus agminibus in agrum irrupisse, & prædas inde abigere; atq; alteram manū ad Eretum castra metatam, ad Fidenas alteram: actum esse de illa regione, ni *mature* eatur obuiam. His auditis reliquit Suessæ modicam partē exercitus ad prædæ impedimentorumque custodiam: ceteras copias expeditas raptim duxit in hostes ad Eretum castra metatos; relictoq; modico interuallo castra loco edito muniit. cumque Sabinis ducibus visum esset accitis suis a Fidenis *sequenti* mane decernere prœlio, Tarquinius hoc cognito ex interceptis litteris quibus illi accersebantur, ex re nata consilium sumpsit huiusmodi. Bifariam diuiso exercitu, alteram partem sub noctem clam hoste misit in eam viam quæ Fidenas fert; alteram diluculo instructam e castris produxit in aciem. Sabini audenter processerunt, cum & hostium viderent paucitatem, & suos iamiam a Fidenis affuturos putarēt. collatis signis æquo marte diu pugnatum est, donec manus noctu a Tarquinio emissa, cō-

uerso itinere Sabinis a tergo se ostenderet. quibus visis & ex armis signisque agnitis, amentes *metu* abiectis armis conabantur fuga salutem quærere: sed plerisque ab hoste circumuentis nullum patebat effugiũ: nam Romanus equitatus vndique imminebat & *elabendi vias* præcludebat. quo factum est vt perpauci ex ea clade incolumes euaserint, maiorque pars ab hoste interempti sint, vel in deditionem recepti. ac ne castris quidem tutandis relicta manus obsistere potuit; sed primo impetu capta est munitio: vbi præter Sabinorum bona, captiui etiam Romani cũ cetera præda recepti sunt adhuc integra.

Hoc primo successu Tarquinius alacris, militẽ ducit in eam Sabinorum manum quæ ad Fidenas castra habebat, etiamtum cladis suorum insçios. & forte fortuna illi quoq; iam e vallo progressi, erant in itinere. vt vero appropinquarunt, ducumq; suorum capita hastis præfixa viderunt, quæ Romani præferebant ad terrorẽ hostium, cognita internecione alterius exercitus, nullum moliti generosum facinus, sed ad supplices deprecationes versi, deditionem fecerunt. Itaque segniter ac turpiter amisso vtroque exercitu Sabini ad angustas spes redacti, & timentes expugnationem vrbium, legatos de pace miserunt, qui se ac sua Tarquinio dederent, tributaque in posterum pendenda promitterent. Pace his data, receptisque in fidem qua dixi conditione populis, Suessam reuersus est: inde assumpto præsidio quod reliquerat, prædaque cum impedimentis ceteris, Romam ditatum exercitum reduxit.

Fecit etiam postea multas in Volscos expeditiones, nunc totis viribus, nũc parte copiarum educta: prædaq; potitus est numerosa. Tandem plurimis successibus aucto bellum natum est finitimum: quod cum septem annis continuis gestum sit, diuturnis eum laboribus, difficilibusque & inopinatis casibus inuoluit. Id quibus ex caussis cœptum sit, & quemnam habuerit exitum, (vaframẽto enim, militariq; ducis arte, præter opinionem confectum est) dicemus breuiter. Vrbs erat Latini nominis, Albanorũ colonia, Gabii, via Prænestina ad centesimũ a Roma stadium. nunc ea

φανίες ὁκ ἐ ὁδοῦ, καὶ γλυόμθυοι καὶ νώτου τῶν Σαβίνων ἐπήεσ. τότοις ἰδόντες οἱ Σαβῖνοι, καὶ γνωείσαντες ἀπὸ τῶ ὁπλων καὶ τῶ σημείων, ἀξέησαν τῷ λογισμῷ, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψαντες ἐπεφρῶντο σώζειν ἑαυτούς. ἐπὶ ὃ ἄπορος ἡ σωτηρία τοῖς πολλοῖς περιεχομθύοις κύκλῳ ὑπ' ἐχθρῶν καὶ τῶ Ῥωμαίων ἡ ἵππος ὁπισθομθύη πολλαχόθεν αὐτοῖς ἀπέκλεισεν. ὥστε ὀλίγοι μὲν τινες ἐσώθησαν, τὰ δόξαντα ὑπεκδυόντες· οἱ δ' πλείους καταλειφθέντες ὑπὸ τῶ πολεμίων, ἢ παρέδοσαν ἑαυτούς. διὸ τέχνην δή τινα οἱ καταλειφθέντες ὅπως τῶ χάρακος, ἀλλὰ καὶ ὃ ἔρυμα ἐδόκω τῇ περάτῃ ἐφόδῳ· ἔνθα σὺν τοῖς ἰδίοις τῶν Σαβίνων χρήμασι, καὶ τὰ Ῥωμαίων ἅπαντα σὺν πολλοῖς ἀμυχαλώτοις ἔτι ἀκέραια ὄντα τοῖς ἁπολωλεκόσιν ἀνεσώθη. ὡς δ' ἡ περάτη πεῖρα τῷ Ταρκυνίῳ καὶ νῦν ἐχώρησεν, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ὅπως τὰς ἐν Φιδήνῃ ἐστρατοπεδευκότας τῶν Σαβίνων, οἷς ὅπως δηλος ἦν ὁ τῶν σφετέρων ὄλεθρος. ἔτυχον δ' κἀκεῖνοι περιελπλυθότες ὁκ ἐ χάρακος, καὶ ἤδη ὄντες ἐν ὁδῷ. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο, καὶ εἶδον ὅπως δορυφόρων ἀναπεπηγυίας τὰς κεφαλὰς τῶν σφετέρων ἡγεμόνων· περιῆτειναν γὰρ αὐτὰς καταπλήξεως τῶν πολεμίων ἕνεκα οἱ Ῥωμαῖοι· μαθόντες ὅτι διέφθαρ) αὐτῶν ὁ ἕτερον στράτευμα, οὐδὲν ἔτι ἀπεδείξαντο γενναῖον ἔργον, ἀλλ' εἰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις τραπόμενοι, παρέδοσαν ἑαυτούς. ὅτω δὲ αἰσχρῶς καὶ κακῶς ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων διαφθαρέντων, εἰς γενὰς ἐλπίδας οἱ Σαβῖνοι καταχεχλασμένοι, καὶ περὶ τῶν πόλεων μὴ ἐξ ἐφόδου καταληφθῶσι δεδιότες, ἐπρέσβευσαν, πρέσβεις διαφερόντως ἐκλεξάμενοι, τοὺς δοκοῦντας σφᾶς αὐτοῖς ὑπηκόους εἶ) Ταρκυνίῳ, καὶ φόρων ὃ λοιπὸν ὑπολεχθ. ἀφικόμενος ὃ πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον, καὶ ὅπως τῶν αὐτῶν σωθήσας πρόσθεν τὰς πόλεις, ὅπως σύεσθαι ὤχετο. ἐκεῖθεν ὃ τὴν τε καταληφθεῖσαν δύναμιν, καὶ τὰ λάφυρα, καὶ τὴν ἀλλην ἀποσκευὴν ἀνήγαγεν, εἰς Ῥώμην ἀπῆξ, πλείονα τῶν στρατιὰν ἀπάγων. ἐποίησατο ὃ καὶ μετ' ταῦτα πολλὰς ἐξόδους ὅπως τὴν Οὐολούσκων χώραν, [τοτὲ μὲν, ἁπάσῃ τῇ δυνάμει,] τοτὲ δὲ μέρει τινί· καὶ λείας πολλῆς ἐλάμβανε κύριος. ἤδη τῶν πλείστων αὐτῷ καὶ νοῦν χρησίμων, πόλεμος ὁκ ἐ ὀλίγων ἀνέστη, χρόνῳ τε μακρῷ· ἔτη γὰρ ἑπτὰ συνεχῶς ἐπολεμήθη· καὶ παθήμασι χαλεποῖς καὶ ἀπροσδοκήτοις περιέπεσεν. ἀφ' ὧν δὲ αἰτιῶν ἤρξατο, καὶ τελευτῆς ὁποίας ἔτυχεν, ὅπερ δόλῳ τε ἁπάτῃ καὶ στρατηγήμασι παραδόξοις καθηράσθη, δι' ὀλίγων ἐρῶ. πόλις ἐν τῶ Λατίνων γένους, Ἀλβανῶν ἀποικίσις, ἀπέχουσα τῆς Ῥώμης σταδίους ἑκατὸν, ὅπῃ τῆς εἰς Γραβίεσον φερούσης ὁδοῦ κάμπτει· Γαβίοις ταύτην ἐκάλουν· νῦν μὲν ὁκέτι συνοικουμένη

οικουμήν πᾶσα, πλὴν ὅσα μέρη πρωσδοκεύεται χῦ τὴν ὁδόν· τότε δὲ πολυανθρωπος, καὶ εἴ τις ἄλλη, μεγάλη. τεκμήραιτο δ' ἄν τις αὐτῆς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίωσιν, ἐρείπια θεασάμενος οἰκιῶν πολλαχῆ, καὶ τείχους κύκλον. ἔτι γὰρ ἔσχεν αὐτὰ τὰ πλῆθα. εἰς ταύτην συνερρύησαν Πομεντίνων τε τῶν ἐκ Σουέσσης ἀμφυγόντων μοῖραι, ὅτε τὴν πόλιν αὐτὸς Ταρκύνιος κατεβάλετο, καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων συχνοί· οὗτοι δὲ μάλιστα καὶ λιπαροῦντες μεμφῆσαι σφίσι τοὺς Γαβίους, καὶ πολλὰς ὑπισχνούμενοι δωρεάς, εἰ κατέλθοιεν ὅπῃ τὰ σφέτερα, τήν τε καταλῆσιν τῶν τυράννου δυνατὴν ἀποφαίνοντες καὶ ῥᾳδίαν, ὡς καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει συλληφομένων, ἔπεισαν αὐτοῖς, συμπροθυμηθέντων καὶ Βολούσκων· ἐπρεσβεύσαντο γὰρ κἀκεῖνοι δεόμενοι συμμαχίας· τὸν μὲν τῶν Ταρκυνίου πόλεμον ἀναλαβεῖν. ἐβούλοντο δὲ μὴ ταῦτα μεγάλοις στρατεύμασιν εἰς τὴν ἀλλήλων γῆν εἰσβολαῖς καὶ καταβολαῖς, ὥσπερ εἰκὸς, ποτὲ μὲν ὀλίγοις, ποτὲ δὲ πᾶσι ποσοῖς πόλας, ἐν αἷς πολλάκις μὲν οἱ Γάβιοι τοῖς Ῥωμαίοις βεβαίμενοι μέχρι τῶν πυλῶν, καὶ πολλοὺς καταλαβόντες, ἀδεῶς τὴν χώραν ἐπόρθουν· πολλάκις δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Γαβίοις
88 ὠσάμενοι καὶ καταπλείσαντες εἰς τὴν πόλιν, ἀνδράποδα καὶ λείαν αὐτῶν πολλὴν ἀπήγαγον. συνεχῶς δὲ τούτων γινομένων, ἰσχυροποιοῦντο ἀμφότεροι τῆς χώρας ὅσα ἦν ἐρυμνὰ τειχίζοντες, φρουρὰν ἐν αὐτοῖς καθιστάναι, καταφυγὴν τῶν γεωργῶν ἕνεκα· ὅθεν ὁρμώμενοι τά τε ληϊστήρια, καὶ εἴ τι ἀποσταθὲν ἴδιον μέρος ὀλίγον ἀπὸ πολλοῦ στρατοῦ, καὶ, οἷα εἰκὸς ἐν ποσομαχίαις, ἀσυντάκτου μᾶλλον καταφρόνησιν, κατιόντες ἀθρόοι διέφθειρον· καὶ τῶν πόλεων ὅσα ἦν ὀπίμαχα καὶ ῥᾴδια λαβεῖν μᾶλλον ἀπὸ κλιμάκων, ἐξοικοδομεῖν τε καὶ ἀποκαρτερεῖν, δεδοικότες τὰς αἰφνιδίους ἀλλήλων ἐφόδους. μᾶλλον δὲ περὶ ταῦτα ὁ Ταρκύνιος ἐνεργὸς ἦν, καὶ τῆς πόλεως τὰ ποὸς τοὺς Γαβίους φέροντα τοῦ ποδισθμοῦ, μᾶλλον πολυχειρίας ἐξωκοδόμησε, τάφρον ὀρυξάμενος εὐρυτέραν, καὶ τεῖχος ἐνεγείρας ὑψηλότερον, καὶ πύργοις μᾶλλον τὸ χωρίον πυκνοτέροις· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐδόκει μάλιστα τὸ μέρος ἡ πόλις εὐάλωτος εἶναι, πρώτα τὸν ἄλλον ποδισθμὸν ἀσφαλὴς οὖσα ὀπισθεν, καὶ δυσπρόσιτος. ἔμελλε δὲ, ὁ πάσαις φίλη ταῖς πόλεσι συμβαίνειν ἐν τοῖς μακροῖς πολέμοις, δημοσθένης μᾶλλον συνεχεῖς τῶν πολεμίων εἰσβολὰς, καὶ μηκέτι τῆς γῆς τοῖς καρποῖς ἐκφερούσης, ἀσθμὸς ἁπάσης ἐσθῆς ἐν ἀμφοτέραις ἔσεσθαι, καὶ δὴν οὐ μέλλοντος

tantũ parte habitatur quę ad *publicam* viã obuerſa frequentatur diuerſoriis; tũc populoſa, nulliq; amplitudine aut ſplẽdore inferior, ſicut coniecturã ſumere licet e ruinis ædiũ paſſim exſtãtibus & mœniũ ambitu, quæ hodieq; ſuperſunt parte ſui maxima. Eo cõfluxerãt Pometinorũ pars, q e Sueſſa, cũ diueret eã Tarquinius, profugerant; præterq; hos multi Romani exſules. Hi Gabinos orãdo obteſtãdoq; vt vlciſcerẽtur ſuas iniurias, multaq; dona pollicẽdo ſi *opeipſorũ* reſtituerentur in patriã, facileq; opprimi tyrannũ poſſe oſtendẽdo, vrbanis quoq; *libẽter* cõſociaturis ſecũ operã, *tãdem* perſuaſerunt vt arma contra Tarquiniũ ſumerẽt; *præſertim* cũ Volſci quoq; prõptis *ad id* eſſent animis, qui & ipſi p legatos inuitarant eos ad ſocietatem, *bellumq; tyranno inferendũ*. Poſt hęc igitur magnis copiis in hoſticũ vtrinq; irruptiones factę ſunt & ſtrages: atq;, vt credere par eſt, nũc exigua manu, nunc totis viribus eſt cõcurſum: *fortuna ſæpe variãte*, dũ modo Gabini profligatos Romanos vſq; ad portas p ſequuntur, multiſq; captis agros populãtur intrepide: modo *vice verſa* Gabini propulſati & in vrbẽ ſuã cõcluſi, captiuos & prædas ex agris ſuis abactas ſpectare cogũtur e mœnibus. Quod cum ſine intermiſſione fieret, neceſſe habuerunt vtriq; cõmunitis per agros locis opportunis p ſidia diſponere ad agreſtium refugia: vnde ſiquos prædones obſeruaſſent, aut paruã manũ a magno exercitu auulſam (vt fit in populationib) ſine ordine per cõtemptum hoſtiũ *palantes* cõſpexiſſent, facta cateruatim eruptione *oppreſſos* cõtrucidabant. Cũq; repẽtinos hoſtiũ incurſus vtriq; metuerẽt, *ſi quæ* vrbis partes facile oppugnari ſcalisq; admotis capi poſſe viderẽtur, eas exędificabãt & foſſis muniebant. occupatior tamẽ in hoc negotio fuit Tarquinius; contractaq; operarũ multitudine, partẽ vrbis q ad Gabios vergit, emuniuit, foſſa dilatata, muriſq; altius eductis, & crebriorib. per eã partẽ ſtructis turrib. q vrbs ea parte videretur infirmior, reliquo ambitu ſatis tuta, neq; acceſſu facilis. Itaq;, qd in diuturnis bellis ſolet, tũ quoq; accidit, vt dum cõtinuis hoſtiũ irruptionib. agri vaſtãtur, nec vllos fructus ferũt, ambo populi laborarent annonę penuria, nec in futurũ

spes esset melior. maior tamen caritas Romæ fuit quam Gabiis; & pauperes ea maxime pressi, clamitabant componendam esse cum Gabinis pacem, & bellum quibuscunque finiendum conditionibus. Quamobrem cum anxius Tarquinius, & neque ignominiosam pacem admittere, neque longiores belli moras sustinere valens, multa cõmenta tẽtaret, dolosq; varios necteret, Sextus natorum eius maximus cõmunicato cum solo patre cõsilio, quamuis videretur conatus audax & valde periculosus, sed qui tamen posset succedere, si pater eum quę vellet facere sineret, fingit se offendisse patrem quod bellum finiendũ contẽderit: virgisq; in foro a patre cæsus, & aliis affectus contumeliis, quo latius se fama spargeret, primũ fidissimos amicorũ sub transfugarũ specie ad Gabinos misit, qui clã indicarent, velle eũ ad ipsos transire, & cõtra patrẽ bellum gerere, si fidẽ ab illis acciperet sicut ceteri Romani exsules, eos nunquã in Tarquinii potestatẽ ipsum tradituros, ipse cõsequendæ pacis & vtilitatis propriæ. Quæ cũ Gabini libenter audirent, ac promitterent se nihil in eũ contra *hospitum & supplicũ* iura delicturos, venit magnum amicorũ & clientũ trãsfugarum post se trahẽs numerũ, quo facilius crederetur vere a patre defecisse; & insuper multũ argenti auriq; afferens: confluebantq; ad illũ postea multi ex vrbe, simulãtes se fugere tyrãnidem; ita vt breui circa se haberet manum validam. Tum vero Gabini crediderunt magnã suis rebus accessionẽ contigisse *tam* multis ad se conuenientibus; breuiq; Romam in sua potestate futuram sperabant; quam spem magis ac magis alebat ille patris desertor, cum continuas in agros excursiones faceret, & multa inde reportaret emolumenta. nã pater cum præsciret in quæ loca ille irrupturus esset, efficiebat vt ea & pręsidiis nuda essent, & prędæ copiosam præberent materiã: identidẽ etiam eo mittebat quos occidi ab illo vellet, selectis e ciuium numero iis quos haberet suspectos. Atque ita *ab omnibus* amicus fidus & dux egregius habitus, redemptis etiam nonnullorum fauoribus, imperator Gabinorum eligitur. Ea potestate per dolos & præstigias po-

ἀθυμία. κάκιον δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέιζεν ἢ τοῖς Γαβίοις ἡ τῶν ἀναλωμάτων ἔνδεια, καὶ οἱ πένεσθαι αὐτῶν μάλιστα κάμνοντες ὁμολογίας ᾤοντο δεῖν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς Γαβίους, καὶ τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς ἂν ἐκεῖνοι θέλωσι διαλύσασθαι. ἀδημονοῦντος δ' ὑπὲρ τοῦ συμβεβηκότος Ταρκυνίου, καὶ οὔτε ἀδοξίαν ἀλύσασθαι τὸν πόλεμον ἀρχὴν ὑπομένοντος, οὔτε ἀντέχειν ἔτι δυναμένου, πάσας δὲ πεῖρας ὑπιτεχνωμένου, καὶ δόλοις πανουργικοῖς σωπῶντος, ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν υἱῶν κοινωσάμενος τὴν γνώμην τῷ πατρὶ μόνῳ, Σέξτος ὄνομα, καὶ δόξας θλιβερῷ μὲν ὑπηρχθῆναι πράγματι, καὶ μεγάλου ἔχοντι κίνδυνον, οὐ μὴν ἀδυνάτῳ γε, συνχωρήσαντος τοῦ πατρὸς ποιεῖν ἃ βούλεται, σκηψάμενος ἀφορᾶν πρὸς τὸν πατέρα περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου· μαστιγωθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ ῥάβδοις ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἄλλα πρὸς ὕβρεις θεὶς, ὥστε πιθανὸν γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἑταίρων τοὺς πιστοτάτους ἔπεμπεν ὡς ἀδυμόλους φεύγοντας τοῖς Γαβίοις δι' ἀπορρήτων, ὅτι πολεμεῖν τῷ πατρὶ διέγνωκεν, ὡς αὐτοῖς ἀφικόμενος, εἰ λάβοι πίστιν ὅτι φυλάξουσιν αὐτὸν ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκ Ῥωμαίων φυγάδας, καὶ οὐκ ἐκδώσουσι τῷ πατρὶ, τὰς ἰδίας ἔχθρας ἐλπίσαντες ὑπὲρ τοῦ σφετέρου συμφέροντι διαλύσασθαι. ἀσμένως δὲ τῶν Γαβίων τὸν λόγον ἀκουσάντων, καὶ μηδὲν εἰς αὐτὸν ὠμὸν μηχανωμένων ὁμολογηθέντων, παρεῖχε ἐπαίνους τε πολλοὺς καὶ πελάτας ἐπαγόμενος ὡς ἀδυμόλους, ἵνα δὴ μᾶλλον αὐτῷ πίστις βύσσαν ἀληθεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἀπόστασιν, ἀργύριόν τε καὶ χρυσίον πολὺ κομίζων. ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ πολλοὶ μετὰ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς πόλεως, φεύγειν τὴν τυραννίδα σκηψάμενοι· καὶ χεὶρ ἰσχυρὰ ἤδη περὶ αὐτὸν καρτερὰ δόξαντες εἶναι οἱ Γάβιοι μέγα προσῆψαν σφίσι πλεονέκτημα, πολλῶν ὡς αὐτοῖς ἀφικομένων, ἐξ οὐ μακρὰν τὴν Ῥώμην ἰσοχείριον ἔχειν ἐλπίσαντες, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξαπατηθέντες ὑφ' ὧν ἐπράττετο. ὁ τοῦ παιδὸς ἀπόστασις, συνεχῶς ὑπὲρ τὴν χώραν ἐξιὼν, καὶ πολλὰς προβαλλόμενος ὠφελείας· παρεσκεύαζεν γὰρ αὐτῷ ὁ πατὴρ, προσφόδους εἰς οὓς παρέσται τόπους, τήν τε λείαν ἄφθονον καὶ τὰ χωρία ἀφύλακτα, καὶ τοῖς ἀπολουμένοις ἐπ' αὐτῷ συνεχῶς ἔπεμπεν, ὑπολεγόμενος ἐκ τῶν πολιτῶν οὓς ἐν ὑποψίαις εἶχεν. ἐξ ἀπόρρητον δὲ τούτων δόξαντες εἶναι φίλον πιστὸν σφίσι τὸν ἄνδρα, καὶ στρατηλάτην ἀγαθὸν, πολλοὶ δὲ καὶ χρήμασι δωροδοκηθέντες, ὑπὸ τῶν αὐθις ἀτόκως ἀργύριον δανειζόντων· τοσαύτης δὲ ἐγένετο ἐξουσίας ὁ Σέξτος κύριος, δι' ἀπάτης

καὶ φε-

καὶ φέναξ ισμῶ, τῶν πρεσβυτέρων τινὰ, λαθὼν τὸν Γαβίους, πέμπει πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ἐξουσίαν ὡς εἰληφὼς ὡς δηλώσοντα, καὶ πυθόμενον τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ Ταρκύνιος, οὐδὲ τὸν πρεσβευτὴν γνώσεσθαι βουλόμενος ἃ τὸν υἱὸν ἐκέλευσε ποιεῖν, ἄγων τὸν ἄγγελον πρὸς ἦλθεν εἰς τὸν πρόσχειμον τοῖς βασιλείοις κῆπον· ἔτυχον δὲ μήκωνες ἐν αὐτῷ πεφυκυῖαι, πλήρεις ἤδη τοῦ καρποῦ, καὶ συσχεδὸν ὥραν ἔχουσαι· διεξιὼν δὴ διὰ τούτων, τῆς ὑπερεχούσης ἀεὶ μήκωνος τῷ σκήπωνι πάλλων τὴν κεφαλὴν ἀπέκοπτε. ταῦτα ποιήσας ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον, οὐδὲν ἀποκρινόμενος πολλάκις ἐπερωτῶντι· τὴν Θρασυβούλου τοῦ Μιλησίου διάνοιαν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, μιμησάμενος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Περιάνδρῳ ποτὲ τῷ Κορινθίων τυράννῳ διὰ τοῦ πεμφθέντος ἀγγέλου, πῶς δὴ ἕξει κρατεῖσθαι τὴν ἀρχὴν κατάφοι, λόγον μὴν οὐδένα ἀπέστειλεν, ἀναστῆσαι δὲ τὸν ἥκοντα παρ' αὐτοῦ κελεύσας, ἦγε δι' ἀρούρας σιτοφόρου, καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν στάχυων [ἀποθραύων, ἐρρίπτει χαμαί· διδάσκων ὅτι δεῖ τῶν ἀστῶν τοὺς δοκιμωτάτους] κολούειν καὶ διαφθείρειν. ὁ μὲν οὖν πλησίον δὴ καὶ τοῦ Ταρκυνίου τότε ποιήσαντος, συνεὶς τὴν διάνοιαν τοῦ πατρὸς ὁ Σέξτος, ὅτι κολούει τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Γαβίων δυνάμει, συνεκάλεσεν εἰς ἐκκλησίαν ὃ πλῆθος, καὶ πολὺν ὑπ' αὐτοῦ λόγον διαθέμενος, ὅτι καταφεύγει εἰς τὴν ἐκείνων πίστιν ἅμα τοῖς ἑταίροις, κινδυνεύει συλληφθεὶς ὑπό τινων τοῦ πατρὸς παραδοθῆναι, τήν τε ἀρχὴν ἕτοιμος ὡς ἀποθέσθαι, καὶ πρὶν ἢ παθεῖν τι δεινόν, ἀπαίρειν ἐκ τῆς πόλεως ἐβούλετο, δακρύων ἅμα καὶ τὴν ἑαυτοῦ τύχην κατολοφυρόμενος, ὥσπερ οἱ κατ' ἀλήθειαν ὑπὲρ ψυχῆς ἀγωνιῶντες. ἠρεθισμένου δὲ τοῦ πλήθους, καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας πιθανολογοῦντος τίνες εἰσὶν οἱ μέλλοντες αὐτὸν προδιδόναι, τὸν ὑπατικὸν ἀνδρα τῶν Γαβίων Ἀντίστιον Πέτρωνα ὠνόμασεν, ὃς ἐν εἰρήνῃ τε πολλὰ καὶ ἀνδραγαθήσας πολιτευσάμενος, καὶ στρατηγίας τε πολλὰς τετελεκὼς, ὑπατεύσας ἀπὸ πάντων ἐγεγόνει. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδέναι, πᾶσαν ἐξέτασιν ὑπομένοντος, ἔφη βούλεσθαι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διερευνήσασθαι πέμψας ἑτέρους, αὐτὸς δ' ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐκείνου, ἕως δὴ οἱ πεμφθέντες ἔλθωσι, μένειν· ἔτυχε δὲ διεφθαρκὼς τῶν προσπόντων τινὰς αὐτοῦ ἀργυρίῳ, τοὺς ὑπὸ τὸν ὄλεθρον Πέτρωνος κατασκευασθέντας ὑπισχνεῖσθαι σημειωμένας τῇ τοῦ παιδὸς σφραγῖδι λαβόντας ἔνδον τῆς οἰκίας ἀποθέσθαι. ὡς δ' οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἐρευνᾶν· οὐδὲν δὴ ἀντεῖπεν ὁ Πέτρων, ἀλλ' ἀφῆκε τὴν οἰκίαν ἐρευνᾶν· δύ-

titus, vnũ e famulis occulte ad patrem misit, qui & significaret quam nactus esset potestatẽ, & rogaret quid fieri a se vellet. Hunc famulũ quia rex nolebat scire quę filio faciẽda p̃ciperet, ex ædibus secũ duxit in hortũ ante regiã situm. in eo cũ forte sata essent papauera fructu iam plena & collectioni matura, inambulans inter hæc papauera, eminẽtissimi cuiusq; papaueris caput baculo decutiebat. quo facto, quamuis sæpius interrogatus, sine responso remisit nuntium; Thrasybulũ Milesium, vt mihi videtur, imitatus. nam & ille olim a Periandro Corinthiorum tyranno per nuntiũ rogatus, quomodo firmissimum tenere posset imperiũ, nihil voce respondit; tãtum hominem qui ab eo venerat sequi se iussit per aruum frumento consitum; & spicas quæ supra ceteras eminerẽt defringens, humi abiecit; innuens sic eum spectatissimos quosq; ciuitatis truncare atq; exstinguere debere. Ex simili Tarquinii facto Sextus mẽte patris tum intellecta, iuberi se eminentiores Gabinorum tollere, cõcionem aduocat. vbi cum prolixe exposuisset, se, qui cum sociis in fidem ipsorum confugisset, in periculo esse ne a quibusdam comprehensus patri dederetur; ait se paratum deponere imperium, & abire priusquam patiatur aliquid grauius: simulque lacrymabatur, sortem suam deplorãs, non aliter quam qui vere in extremo capitis versantur discrimine. Ita concitata multitudine, ac studiose sciscitãte quinam essent illi proditores, illustrissimum Gabinorum Antistiũ Petronem nominat, qui, quod & pacis tempore multa in republica præclare gessisset, & in aliquot bellis ducis munere functus esset, gloriæ claritate cunctis anteibat. Infitiante illo, & (vt erat pura conscientia) ad omnem inquisitionem sese offerente, ait se missis arbitris ædes eius perscrutari velle, atque interim cum illo in concione manere, donec perscrutatores reuerterẽtur. & iam subornauerat pecunia corruptos quosdam eius seruos, qui patris sigillo obsignatas literas, quibus Petroni parabatur exitium, domi deponerent. Qui missi ad perscrutandum erant, (nec enim Petro reclamabat, sed perquiri domum facile patiebatur) re-

pertas vbi depositæ erant epistolas in concionem attulerunt, cum alias multas obsignatas, tum eam quę Antistio erat inscripta. quam cum Sextus e patris signaculo se agnoscere dictitans aperuisset, scribæ *publico* recitandam tradidit. continebantur in ea mandata, vt viuum omnino, si posset, filium sibi traderet: sin minus, saltem caput eius abscisum mitteret. id si perfectum sibi redderet, tum vero daturum se ipsi eiusque adiutoribus præter ceteras mercedes iam ante promissas, ciuitatem Romanam; ascripturumque omnes ordini patricio; additurum domos, agros, aliaque multa & magna munera. His lectis irritati Gabini Antistium inopinato casu attonitum, ac ne vocem quidem præ infortunio rumpere valentem, immissis lapidibus obruunt: in ceteros consilii socios inquisitionem & animaduersionem Sexto committunt. Ille amicis tradita portarum custodia, nequi reorum possent effugere, missis ad illustriorum domos satellitibus, multos bonos viros de medio sustulit. Interim tumultu Gabiis (vt in tantis malis par erat) exorto, Tarquinius per literas monitus iter ingressus est cum exercitu; & cum intempesta nocte peruenisset ad mœnia, paratos inuenit qui apertis portis se admitterent; atq; ita ingressus, vrbe sine labore potitus est. Id vbi cognitum est, omnibus vicem suam deplorantibus, cædesque & captiuitates, atque reliqua mala quæ captis a tyranno imminent, exspectantibus; vel, si optime res caderet, seruitutem, bonorum direptionem similiaq; animo præcipientibus, Tarquinius nihil horum quę metuebant fecit; improbus alioqui & in puniendis inimicis implacabilis. neminem enim Gabinum interfecit, aut expulit patria; neminē pecuniis mulctauit, aut honoribus: sed vocato in concionem populo, regioq; pro tyrannico ingenio sumpto, ait se & ciuitatem eis reddere, & omnia bona habenda permittere. quod eo fecit, vt horum opera imperiū Romæ firmius teneret: optimam sui suorumq; liberorum custodiam fore ratus eorum fidem quibus & vita præter spem seruata esset, & omnia sua bo-

ἐόντες ἔνθα ἰῶν ἀποκεκρυμμένα τὰ γράμματα, παρῆσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄλλας τε πολλὰς φέροντες ἐπιστολὰς ἐπισεσημασμένας, καὶ τὴν τοῖς Ἀντίστιον γραφῆσαν, ἐπιγινώσκειν φήσας τῇ σφραγῖδι τὸν πατρὸς ὁ Σέξτος ἔλυσε, καὶ τὰ γράμματα δοὺς ἐκέλευσεν ἀναγινώσκειν. ἐγέγραπτο δ' ἐν αὐτῇ, μάλιστα μὲν ζῶντα παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῷ· ἐὰν δὲ ἀδύνατος ᾖ, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντα πέμψαι αὐτῷ. ταῦτα δὲ ποιήσαντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς συλλαβοῦσι τὸ ἔργον, χωρὶς τῶν ἄλλων μισθῶν οὓς πρότερον ὑπέσχητο, πολιτείαν τὴν ἐν Ῥώμῃ δώσειν ἔφη, καὶ τῶν πατρικίων ἀριθμῷ ἀπάντων ἐγγράψειν, οἰκίας τε καὶ κλήρους καὶ ἄλλας δωρεὰς πολλὰς ὑπισχνεῖτο καὶ μεγάλας. ἐφ' οἷς ἐρεθισθέντες οἱ Γάβιοι τὸν μὲν Ἀντίστιον ἐκπεπληγμένα ὑπὸ τῇ παραδόξῳ συμφορᾷ, καὶ οὐδὲ φωνὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ ῥῆξαι δυνάμενον ἀποκλείσαντες, βάλλουσι λίθοις. τὴν δὲ ἐκ τῶν ἀνδρῶν ζήτησίν τε καὶ τιμωρίαν τῶν τοιούτων τῷ Γαΐῳ βουλευσαμένων ἐπιτρέψαι τῷ Σέξτῳ ποιήσασθαι. ὁ δὲ τοῖς ἰδίοις ἑταίροις τὴν φυλακὴν ὑπιδέψας τῶν πυλῶν, ἵνα μὴ διαφύγοιεν αὐτὸν οἱ ἐν ταῖς αἰτίαις, πέμπων ὑπὸ τὰς οἰκίας τῶν ὑπιφανεστάτων ἀνδρῶν, ἀπέκτεινε πολλοὺς τῶν Γαβίων καὶ ἀγαθούς. ἐν ᾧ δ' ταῦτα ἐπράττετο, θορύβου τε τὴν πόλιν ὄντος, ὡς ὑπὸ τοσούτῳ κακῷ, μαθὼν τὰ γιγνόμενα ὁ Ταρκύνιος διὰ γραμμάτων, παρὼν ἄγων τὴν δύναμιν, καὶ περὶ μέσης νυκτὸς ἀσχολουμένους τῆς πόλεως, ἀνοιγθεισῶν τῶν πυλῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τούτῳ παρεσκευασμένων, εἰσελθὼν δίχα πόνου κύριος ἐγένετο τῆς πόλεως. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πάθος, ἀπόντων καταδυομένων ἑαυτοὺς, οἷας πεῖσονται σφαγὰς καὶ ἀνδραποδισμοὺς, καὶ πόντα ὅσα καταλαμβάνει δεινὰ τοὺς ὑπὸ τυράννων ἁλόντας, προσδοκώντων· εἰ δὲ τὰ κράτιστα προθέσθαι, δουλείας τε καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ἀκατεψηφισμένων, τοῦτον ὁ Ταρκύνιος ὧν προσεδόκων τε καὶ ἐδεδοίκεσαν, καίτοι πονηρὸς ὢν καὶ περὶ τὰς ὑμφείας τῶν ἀνδρῶν ἀπαράγητος, ἔδρασεν. οὔτε γὰρ ἀπέκτεινέν τινα Γαβίων, οὔτ' ἐζημίωσε τῆς πόλεως, οὔτε εἰς ἀτιμίαν ἢ χρημάτων ζημίαν ἐνέβαλε· συγκαλέσας δ' εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, καὶ βασιλικὸν ἐκ τυραννικοῦ τρόπον μεταλαβών, τήν τε πόλιν αὐτοῖς ἔφη τὴν ἰδίαν ἀποδιδόναι, καὶ τὰς οὐσίας ἃς ἔχοιεν συγχωρεῖν· ἵνα σὺν τούτοις τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐκραταιότερον κατέχοι, ταῦτα πράττων· κρατίστην ἡγούμενος ἕστεσθαι φυλακὴν ἑαυτῷ τε καὶ τῶν παίδων, τὴν ἐκ τῶν παρ' ἐλπίδα σεσωσμένων καὶ τὰ ἴδια πόντα κεκτημένων

νων πίστιν. καὶ ἵνα μηδὲν αὐτοῖς δεῖμα περὶ τῶν μέλλοντος ὑπαρχῃ χρόνου, μηδ' ἐνδιάζωσι, βέβαια δὲ ταῦτα σφίσι διαμείνῃ, γράψας ἐφ' οἷς ἔσονται δικαίοις φίλοι, τὰ περὶ τούτων ὅρκια συνετέλεσεν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας προδιαχρῆμα, καὶ διωμόσατο κατὰ τῶν σφαγίων. τούτων δὲ τὸ ὁρκίων μνημεῖον ἐν Ῥώμῃ κεῖσθον ἐν ἱερῷ Διὸς Πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι Σάγκον καλοῦσιν, ἀσπὶς ξυλίνη βύρσῃ βοείᾳ περίτονος τῶν σφαγιαζόντων ὑπὲρ τῶν ὁρκίων τότε βοῶν, γράμμασιν ἀρχαϊκοῖς ὑπογεγραμμένη τὰς γινομένας αὐτοῖς ὁμολογίας. ταῦτα πραξας, καὶ βασιλέα τῶν Γαβίων τὸν υἱὸν Σέξτον ἀποδείξας, ἀπῆγε τὸν στρατιὰν. ὁ μὲν δὴ πρὸς Γαβίους πόλεμος τοιοῦτον ἐτύχηκε τέλους. Ταρκύνιος δὲ μετὰ τοῦτο ἔργον ἐπαπαύσας τὸν λεὼν τῶν στρατιωτῶν καὶ πολέμων, περὶ τὰ καταστάσεις τῶν ἱερῶν ἐγίνετο, τὰς τῶν πάππου πρόρρησις εὐχὰς ὑπὲρ τελέσαι. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ μαχόμενος πρὸς Σαβίνους, ὤμοσε τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, ἐὰν νικήσῃ τῇ μάχῃ, ναοὺς αὐτοῖς κατασκευάσειν· καὶ τὸν μὲν σκοπελον ἔνθα ἱδρύσεσθαι ἔμελλε τοὺς θεούς, ἀνεχώματό τε καὶ χώμασι μεγάλοις ἐξειργάσατο, καθάπερ ἔφην ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ· τῶν δὲ τῶν ναῶν κατασκευῶν οὐκ ἔφθη τελέσας. τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ὁ Ταρκύνιος ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν ἐκ Σουέσσης λαφύρων ὑπετέλεσε πρόφασιν θυμούμενος, ἀπέπεμπε τοῖς τεχνίταις ἐπέστησε τοῖς ἐργασίαις. ἔνθα δὴ λέγεται πέρας τι θαυμαστὸν ὑποβάθρου, ὀρυττομένων τῶν θεμελίων, καὶ τῆς ὀρυχῆς εἰς πολὺ βάθος ἤδη προούσης, κρηπίδα κεφαλῇ νεοσφαγοῖς ἀνθρώπου, τὸ λεγόμενον ἔχουσα τοῖς ἐμψύχοις ὅμοιον, καὶ τὸ καταφερόμενον ἐκ τῆς κεφαλῆς αἷμα θερμὸν ἔτι καὶ νεαρόν. τοῦτο τὸ τέρας ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος, τῶν μὲν ὀρύγματος ὑπεῖχεν ἐκέλευσε τοὺς ἐργαζομένους συγκαλέσας δὲ τοὺς ὑπομάντεις μάντεις, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, τί βούλεται σημαῖνον τὸ τέρας. οὐδὲν δὲ αὐτῶν ἀποφαινομένων, ἀλλὰ Τυρρηνοῖς ἀποδιδόντων τὸν περὶ τῶν τοιούτων ὑπομνήμασιν, ἐξεπάσας παρ' αὐτῶν καὶ μαθὼν τὸν ὑποφανέσαντα Τυρρηνῶν ἱεροσκόπον ὅστις εἴη, πέμπει τῶν ἀστῶν τοὺς δοκιμωτάτους πρέσβεις πρὸς αὐτόν. τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἀφικομένοις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱεροσκόπου περιτυχόντι τι μειράκιον εἶδον· ᾧ φράσαντες ὅτι Ῥωμαίων εἰσὶ πρέσβεις τῷ μαντεῖ βουλόμενοι συντυχεῖν, παρεκάλεσαν ἀπαγαγεῖν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ νεανίας, Πατήρ ἐστιν ἐμὸς, ἔφησεν, ᾧ βούλεσθε συντυχεῖν· ἀσχολεῖται δὲ νῦν ὁ πατήρ· ἔσται δ' ὑμῖν ὀλίγου χρόνου παρελθεῖν

na restituta. Ac nequis eos de futuris metus aut dubitatio incesseret, sed hæc eis certa manerent, scriptis legibus quibus in fidem & amicitiam reciperentur, fœdus id statim pro concione iureiurando super *ardentes in aris* victimas sanciit. estque huius fœderis monumentum Romæ dedicatum in templo Iouis Pistii, (*id est Fidii*: quem Sancum Romani nominant) clypeus ligneus inductus eius bouis corio qui tum in cõfirmationem fœderis mactatus est; in eoq; antiquis literis inscriptæ sunt fœderis inter ipsos initi leges. His *ita* gestis, Sextoq; rege Gabinis imposito, reduxit exercitum. atq; hũc finem habuit bellum Gabinũ. Post hæc Tarquinius data populo bellorũ & expeditionum requie, vertit se ad templorum fabricam, vt aui sui vota persolueret. nam ille vltimo bello cũ Sabinis dimicans, si pugna illa vinceret, Ioui, Iunoni, Mineruæq; tẽpla vouerat; & rupem quidem sacro ędificio destinatam ingenti sumptu aggeribus *in areæ formã* complanauerat, vt superiore libro dictũ est: ceterũ templorum structurã morte præuctus nõ potuit absoluere. Hoc igitur opus Tarquinius ex decimis Suessanæ pdę perficere cogitans, omnes artifices ad operãdũ adhibuit. quo tẽpore fertur mirũ quoddã sub terra exstitisse prodigiũ: fundamentis opera fossorũ ad magnã profunditatem perductis, inuẽtum recens occisi hominis caput, quod & facie viuo erat simile, & calido etiamtum recentique sanguine manabat. Hoc viso Tarquinius operas iussit fossionẽ intermittere; accitisq; regionis eius vatibus, scitabatur quid sibi vellet hoc prodigiũ. Quibus nihil explicãtibus, & ad Etruscos eius scientiæ professores regẽ relegantib. percontatus ex eis quisnã apud Etruscos clarissimus esset ostentorum interpres, vbi id didicit, legatos ad eum mittit ciuium lectissimos. Hi cum ad coniectoris domum venissent, forte fortuna incidunt in adolescentẽ quendam egredientem: cui cũ exposuissent se Romanos esse legatos q̃ vatẽ conuenire cupiant; rogassentq; vt se ad illũ deduceret: respondit adolescẽs, Pater, inquit, meus est quem conuenire cupitis: nunc occupatus est nonnihil: sed licebit vobis post modicam dilationẽ cum

Templa ædificat.

accedere. interim mihi qua de causa veniatis dicite. ita fiet vt a me præmoniti caueatis, ne quid in rogando peccetis per imperitiam. est enim non minima diuinationum pars recta interrogatio. Placuit id legatis; & indicauerunt prodigium. ille interposito breui silentio; Audite, inquit, Romani. Prodigium hoc pater vobis interpretabitur, nihil mentiens. id enim vati nefas est. ceterum quæ dicenda vobis sint, & quæ ad interrogationes respondenda, ne quid peccetis aut fallatis, (id enim vestra interest prænosse) ex me discite. Post denarratum prodigium dicet se non *satis* exacte percipere quid dicatis, & circumscribet certum terræ spatium baculo: deinde dicet, Hic est Tarpeius tumulus; & pars eius hæc orientalis est, hæc occidentalis; hæc septemtrionalis, hæc opposita. Quibus baculo demonstratis scitabitur ex vobis, in quanam harum partium caput inuentum sit. Quid igitur vos respondere moneo? In nullo eorum locorum, quos ille interrogans indicarit baculo, inuentum prodigium; sed Romæ visum apud vos in Tarpeio tumulo. Hanc responsionem si obseruaueritis, nec ab illo seducti fueritis, intelligens fata transferri non posse, quid sibi velit prodigium interpretabitur vobis, nihil dissimulans. Hæc edocti legati, postquam a sene otium nacto accersiti sunt, introgressi exposuerũt vati prodigium. Quo argutante, & circulares *primum*, deinde rursus alias rectas lineas in terra describente, & per singulas regiones de inuentione rogante, nihil perturbati legati eandem obseruabant responsionem, vt erant a vatis filio præmoniti; semper nominantes Romam & Tarpeium tumulum, & postulantes ne interpres sibi vsurparet id signum, sed quam rectissime atq; iustissime *rem* ediscereret. Tum vates non valẽs signũ interuertere, nec sibi vsurpare auguriũ, *sic* eis locutus est: Referte Romani vestris ciuibus, esse in fatis vt locus in quo id caput inueniatis, fiat caput totius Italiæ. (ex illo tẽpore locus is vocatur Capitoliũ, ab inuento ibi capite: caput vero nostra lingua dicimus κεφαλιύ.) His ex legatis cognitis,

πρὸς αὐτόν. ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνον ἐκδέχεσθε, πρὸς ἐμὲ δη- «
λώσατε πρὸς τίνος ἥκετε. πρὸς ἐμὲ γὰρ ὑμῖν, εἴ τι μέλ- «
λετε διὰ τὴν ἀπειρίαν σφάλλεσθαι, περὶ τῆς ἐρωτη- «
σιν ὑπ' ἐμοῦ διδαχθεῖσαν μηδὲν ἐξαμαρτεῖν· μοίρας «
δὲ οὐκ ἐλαχίστη τῶν ἐν μαντικῇ θεωρημάτων ἐρώτησις «
ὀρθή. ἐδόκει τοῖς ἀνδράσιν οὕτω ποιεῖν· καὶ λέγουσιν αὐ- «
τοῖς τὸ τέρας. ὁ δ' ὡς ἤκουσε, μικρὸν ἐπισχὼν χρόνον, Ἀ- «
κούσατε, ἔφη, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι· τὸ μὲν τέρας ὑμῖν ὁ «
πατὴρ δηλοῖ, καὶ οὐδὲν ψεύσεται· μαίνει γὰρ οὐ «
θέμις. ἃ δὲ λέγοντες ὑμεῖς καὶ ἀποκινούμενοι πρὸς «
τὰς ἐρωτήσεις, ἀναμάρτητοι καὶ ἀψευδεῖς ἔσεσθε· ἀγ- «
γέλῳ γὰρ ὑμῖν προσεγνωκέναι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μά- «
θετε. ὅταν μὲ φηνήσητε αὐτοῖς τὸ τέρας, οὐκ ἀκριβῶς «
μανθάνειν φήσας ὅ τι λέγετε, προσχάψαι τῷ σκή- «
πωνι τῆς γῆς μέρος ὅσον δή τι. ἔπειθ' ὑμῖν ἐρεῖ, τοῦτί «
μού ἐστιν ὁ Ταρπήιος λόφος, μέρος δὲ αὐτοῦ τοῦτί μοι «
πρὸς ἀνατολὰς βλέπον, τοῦτι δὲ πρὸς τὰς δύσεις, «
βόρρον δὲ αὐτοῦ τόδε, καὶ τοὐναντίον. ταῦτα τῷ σκή- «
πωνι δείξεις, πύσεται παρ' ὑμῶν, ὁπόσων τού- «
των μερῶν τοῦτο εὑρέθη ἡ κεφαλή. ἕως οὗ ὑμᾶς ἀποκρί- «
νασθαι παραινῶ· μὴ συγχωρῆν ἐν μηδενὶ τῶν τόπων «
οὓς ἂν ἐκεῖνος τῷ σκήπωνι δείξῃς πιθανήσεται, ὁ τέ- «
ρας εὑρεθῆναι, ἀλλ' ἐν Ῥώμῃ φανῆναι παρ' ὑμῖν «
ἐν Ταρπηίῳ λόφῳ. ταῦτας ἐὰν φυλάξητε τὰς ἀπο- «
κρίσεις, καὶ μηδὲν παραγνῶτε τοῦ ἀνδρός, συγγνοὺς «
ὅτι ὁ χρεὼν οὐκ ἔνεστι μετατεθῆναι, διελθὼν ὁ τέ- «
ρας ὑμῖν ὅ τι βούλεται σημαίνειν, καὶ οὐκ ἀποκρύψε- «
ται. ταῦτα μαθόντες οἱ πρέσβεις, ὅπως σχολὴν ὁ
πρεσβύτης εἴχε, καὶ προσῆλθεν αὖθις μείων, εἰσ-
ελθόντες φράζουσι τὸ τέρας τῷ μάντει. ἐφιζομένῳ
δὲ αὐτοῦ καὶ διαγράφοντος ὅπῃ τῆς γῆς προφέρῃς τε
γραμμάς, καὶ ἑτέρας αὖθις εὐθείας, καὶ καθ' ἓν ἕκα-
στον χωρίον ποιουμένου τὰς ὑπὸ τῆς εὑρέσεως ἐρω-
τήσεις, οὐδὲν ὑπταιραπόμενοι τῷ γνώμῃ οἱ πρέ-
σβεις, τὴν αὐτὴν ἐφύλαττον ἀπόκρισιν, ὡς παρ' αὐτοῖς ὁ τῆς
μάντεως υἱὸς ἐτέθη, τῷ Ῥώμῃ καὶ τῷ Ταρ-
πηίῳ ὀνομάζοντες ἀεὶ λόφον, καὶ τὸν ἐξηγητὴν αἰτι-
ούμενοι μὴ σφετερίζεσθαι τὸ σημεῖον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς
κεφαλῆς καὶ διαμαρτύρου λέγειν. ὡς δὲ ἀνηνῆτις δὲ τῷ μά-
κρυσαν ὁ μάντις τὸ σημεῖον, οὐδὲ σφετερίσα-
σθαι τὸν οἰωνόν, λέγει πρὸς αὐτούς, Ἄνδρες Ῥω- «
μαῖοι, λέγετε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, ὅτι κε- «
φαλὴ εἰμύρτας γενέσθαι συμπάσης Ἰταλίας τὸν «
τόπον τοῦτον ἐν ᾧ τῇ κεφαλῇ εὑρετε. ἐξ ἐκείνου «
κληθῆναι Καπιτωλῖνος ὁ τόπος, ἀπὸ τῆς εὑρεθείσης
ἐν αὐτῷ κεφαλῆς. κάπιτα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι τὰς
κεφαλάς. ταῦτα τοῦ τε πρεσβυσάντων ἀκούσας ὁ

Tar-

Ταρκύνιος, ἐπέρησε τοῖς ἔργοις τὰς τεχνίτας· καὶ
τὰ μὲν πολλὰ ἐξήργάσατο τὸν ναόν, τελέσαι δὲ
οὐκ ἔφθασεν ἅπαν τὸ ἔργον, ὑπεσπόν τάχιον ὑπ τῆς
δυναστείας· ἀλλ' ὅτι τῆς τείτης ὑπατείας ἡ Ρω-
192 μαίων πόλις αὐτὸν εἰς σωτέλειαν ἐξήργάσατο. ἐποι-
ήθη δὲ ὅτι κρηπίδος ὑψηλῆς βεβηκὼς, ὀκταπλέθρου
τὸν περίοδον, ἀμαξιαίων ποδῶν ἕκαστα τὸν πλευρὰν
ἔχων ἑκάστων. ὀλίγον δὲ ἔτι τὸ ἀμφιλάτιον ὕστερος τὸν
ἀπὸ τῆς ὑποροχῆς τὸ μῆκος πρὸς τὸ πλάτος, οὐδὲ
ὅλων πεντεκαίδεκα ποδῶν. ὅτι γὰρ τοῖς ἀυτοῖς ἡμε-
λίοις ὁ μετὰ τὸν ἔμπρησιν οἰκοδομηθεὶς ὑπὲρ τὸν πα-
τέρας ἡμῶν, ἀνέθη, τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης μό-
νον ἀμφιλάτιον τὸ ἀρχαίου, ὑκ μὲν τὸ ὑπὲρ πρόσ-
ωπον μέρος, πρὸς μεσημβρίαν βλέπον, τρι-
πλῷ περιλαμβανόμενος στίχῳ κιόνων, ὑκ δὲ τῶν
πλαγίων, διπλῷ· ὑν δὲ αὐτῷ, ἦσι ἔνδοσι σηκοὶ πρὸς ἄλ-
ληλοι, κοινὰς ἔχοντες πλευράς. μέσος μὲν, ὁ τοῦ Διός·
παρ' ἑκάτερον δὲ ὅ μέρος, ὅ τε τῆς Ἥρας καὶ ὁ τῆς
Ἀθηνᾶς, ὑφ' ἑνὸς ἀετοῦ καὶ μιᾶς στέγης καλυπτόμε-
νοι. λέγεται δέ τι καὶ ἕτερον ὅτι τῆς Ταρκυνίου
βασιλείας πρῶτον θαυμαστὸν ἀτύχημα τῇ Ρωμαίων
ὑπαρξαι πόλει, εἴτε θεῶν τινος εἴτε δαιμόνων ἀνοίᾳ
δωρηθέν· ὅπερ ἀ μὲν ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα
τὸν βίον πολλάκις αὐτὴν ἔσωσεν ὑκ μεγάλων κακῶν.
γυνή τις ἀφίκετο πρὸς τὸν τύραννον, ἀγνὸν ὀπτασίαν, βί-
βλους ἐννέα μεγάλας Σιβυλλείων χρησμῶν ἀπεμπολῆ-
σαι θέλουσα. ὑκ ἀξιοῦντος δὲ τοῦ Ταρκυνίου τὸν ἀπη-
τημένης τιμῆς πρίασθαι τὰς βίβλους, ἀπελθοῦσα πρὸς
ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε. καὶ μετ' οὐ πολὺ χρόνον τὰς
λοιπὰς ἐνέκαυσα, τῆς αὐτῆς ἐπώλει τιμῆς. δόξασα δὲ
ἄφρων τις εἶ, καὶ γελασθεῖσα ὅτι τῶν τὸν αὐτὸν τι-
μὴν αἰτεῖν πρὸ τῶν ἐλαττόνων, ἵν' ὕστερ τῶν
πλόνων ἠδυνήθη λαβεῖν, ἀπελθοῦσα πάλιν τὰς ἡ-
μισείας τῶν ἀπολειπομένων κατέκαυσε, καὶ τὰς λοι-
πὰς πρὸς ἐνέκαυσα ὅ ἴσον ἦτει χρυσίον. θαυμάσας δὲ
τὸ βούλευμα τῆς γυναικὸς ὁ Ταρκύνιος, τοῖς οἰωνο-
σκόποις μετεπέμψατο, καὶ διηνσάμενος αὐτοῖς τὸ
πρᾶγμα, τί χρὴ πρᾶξαι ἤρετο. κἀκεῖνοι ἀφ' σημ-
είων θεῶν μαθόντες ὅτι θεοπεμπτον ἀγαθὸν ἀπε-
στράφη, καὶ μεγάλων συμφορὰν ἀποφαίνοντες, ὅ μὴ
πάσας αὐτὸν τὰς βίβλους πρίασθαι, ἐκέλευσαν ἀπα-
ριθμεῖσθαι τῇ γυναικὶ ὅ χρυσίον ὅσον ἦτει, καὶ τοῖς
πρώτοις τῶν χρησμῶν λαβεῖν. ἡ μὲν οὖν γυνὴ τὰς
βίβλους δοῦσα, καὶ φρούσασα τηρεῖν ὅπιμελῶς, ἐξ
ὀφθαλμῶν ἠφανίσθη. ὁ δὲ Ταρκύνιος τῶν ἀστῶν δύο
ἄνδρας ὅπιφανεῖς δύο προχειρισάμενος, καὶ δημοσίοις
αὐτοῖς δύο ὑπηρέτας προσδώσας, ἐκείνοις ἀπέδωκε

Tarquinius structuræ adhibuit opifices, magnamq; templi partem perfecit: sed totum opus absoluere nō potuit, quod ante regno pelleretur. tertio demum consulatu *libertatem* ciuitas operi supremam manū imposuit. Fundatum est in alta crepidine octo iugerum ambitu, ducentis ferme pedibus patēs per latera singula, exigua longitudinis & latitudinis differētia: *quas si exacte metiaris*, latitudinē a longitudine non totis quindecim pedib. superari comperies. nam quod post incendium, patrum nostrorum memoria instauratum est, super iisdem repertum est fundamētis, & materiæ solum magnificentia differt a vetere. ex ea parte qua frons eius meridiem spectat, triplici columnarum ordine circumcingitur: a lateribus, duplici. intus tria sunt fana, quæ æquali distātia, communibus continentur lateribus: medium, Iouis: a lateribus, alterum, Iunonis; alterum, Mineruæ: sub eodem laqueari, eodemque tecto.

Quin & alia Tarquinio regnante miranda felicitas vrbi contigisse dicitur, siue deorum alicuius siue dæmonum munere, quæ non ad breue aliquod tempus, sed in omne æuū multoties eam e grauissimis periculis seruauit. Venit ad tyrannū externa quędā mulier, nouem libros Sibyllinorum oraculorū venales offerens: cumq; Tarquinius nollet eos tanti emere quantī illa indicauerat, abiit & tres exussit ex eo numero: nec multo post reliquos referens, tantidem obtulit: derisaque pro delira, quod tantum pro paucioribus petereț, quantū pro plurib obtinere non potuisset, rursum discedēs reliquorum cremauit dimidium: relatisq; tribus qui supererant, auri quātū antea petiit. Tum rex miratus mulieris consilium, accersiuit augures: req; denarrata quæsiuit quid facto opus esset. illi signis quibusdam edocti, auersatum eum rem missam diuinitus; magnamque noxam admissam esse quod non omnes libros emisset, iusserunt numerari mulieri quantum auri peteret, & reliquum oraculorum redimi. mulier datis libris diligenter eos seruari monuit; & mox ex hominibus disparuit. Tarquinius duos e ciuibus viros illustres elegit, additis duobus ministris publicis; quibus istorum librorum

Sibyllinos libros emit, & custodibus tradit.

custodiam tradidit. horum duumuirorum alterũ M. Attilium, visum nõ bona fide rem gerere, & ab vno ministrorum delatũ paricidii, in bubulum culeũ insutũ proiecit in mare. Expulsis *postea* regib. ciuitas susceptа Sibyllinorum cura, clarissimos viros custodes eorum creat; qui per totum vitæ tempus funguntur eo munere; liberi ab omnibus militaribus atq; ciuilibus muniis: & publice illis addit *alios* sine quib. Sibyllinos libros ab illis inspici non sinit. & vt cõpendio dicam, nihil Romani seu religiosum seu sacrũ tam diligẽter custodiunt quam Sibyllina oracula. Vtũtur autem eis ex senatusconsulto, siquando seditionibus turbetur status reipublicæ, aut in bello insignis aliqua clades accepta sit; aut prodigia & ostenta, quæ difficili coniectura magnum aliquid portendãt, apparuerint: qualia multa contigere. Hi libri manserũt incolumes vsq; ad bellum Marsicum, in templi Capitolini cella subterranea, inclusi arcæ lapideæ, asseruati a decẽ viris. post exactam vero tertiam supra centesimam & septuagesimam Olympiadẽ, cremato Capitolio, siue per insidias, vt quidã autumant, siue fortuito incendio, cũ aliis donariis Iouis, hi quoque igne absumpti sunt. nã qui nunc extãt, e multis locis cõportati sunt, partim allati ex Italicis vrbibus, partim ex Erythris Asiæ, ex S.C. legatis illuc ad transcribendum missis; partim ex aliis vrbibus, & a priuatis hominibus descripti; in quibus inueniuntur quędã suppositicia, quæ deprehenduntur acrostichidũ quas vocãt discrimine. Sequor aũt hic Terentii Varronis auctoritatẽ, qui ista prodidit in cõmentariis theologicis, *seu libris Rerum diuinarũ*. His pace belloq; gestis, deductisq; duab. coloniis, (e quibus alterã, Signiã nomine, non de industria, sed casu fortuito deduxit, cũ in eo campo milites hibernantes castra ita cõmunirent vt nihil ab vrbe differrẽt: Circeios vero data opera, qd in Pometino cãpo totius Latii maximo, locus is opportune ad mare situs esset. est aũt terrenus tumulus mediocri altitudine, infero mari imminens; vbi Circe habitasse fertur, Solis filia) & vtriq; cõdędæ duob. e filiorũ suorum numero pfectis, Circeiis Arunte, Signiæ Tito, cũ nihil amplius imperio metueret,

Colonias deducit.

τὴν τῶν βιβλίων φυλακήν, ὧν τὸν ἕτερον Μάρκον Ἀτύλιον, ἀδικεῖν δόξαντα περὶ τὴν πίστιν, καὶ μάστιγι ὑφ' ἑνὸς τῶν δημοσίων ὡς παιδικίου, εἰς ἀσκὸν ἐμβάψας βόδιον, ἔρριψεν εἰς τὸ πέλαγος. μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων ἡ πόλις ἐνόμισε δεῖν τὴν τῶν χρησμῶν παρασκευὴν, ἄνδρας τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἀποδείκνυσιν αὐτῶν φύλακας, οἳ διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν, στρατείων ἀφειμένοι καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν πραγμάτων· καὶ δημοσίᾳ αὐτοῖς προκαθίζουσιν, ὧν χωρὶς οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἐπισκέψασθαι τῶν χρησμῶν τοῖς ἀνδράσι ποιεῖσθαι. σωφρονοῦντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν οὕτω Ῥωμαῖοι φυλάττουσιν οὔτε ὅσιον κτῆμα οὔτε ἱερὸν, ὡς τὰ Σιβύλλεια θεσπίσματα. χρωνται δὲ αὐτοῖς ὅταν ἡ βουλὴ ψηφίσηται, στάσεως καταλαβούσης τὴν πόλιν, ἢ δυστυχίας τινὸς μεγάλης συμπεσούσης κατὰ πόλεμον, ἢ τεράτων τινῶν καὶ φασμάτων μεγάλων καὶ δυσθρέπτων αὐτοῖς φανέντων, οἷα πολλὰ συνέβη. οὗτοι διέμειναν οἱ χρησμοὶ μέχρι τοῦ Μαρσικοῦ κληθέντος πολέμου, κείμενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίου Διὸς, ἐν λιθίνῃ λάρνακι, ὑπὸ ἀνδρῶν δέκα φυλαττόμενοι. μετὰ δὲ τὸν τρίτον ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν ἐμπρησθέντος τοῦ ναοῦ, εἴτ' ἐξ ἐπιβουλῆς, ὡς εἰσί τινες, εἴτε ἀπὸ τυχήματος, 193
συνὼ τοῖς ἄλλοις ἀναθήμασι τοῦ θεοῦ καὶ οὗτοι διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ πυρός. οἱ δὲ νῦν ὄντες, οὐκ ὀλίγων εἰσὶ σύμφοροι τῶν τότων· οἱ μὲν, ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων κομισθέντες· οἱ δ', ἐξ Ἐρυθρῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ δόγμα βουλῆς ἀποσταλέντων αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀντιγραφήν· οἱ δ', ἐξ ἄλλων πόλεων, καὶ παρ' ἀνδρῶν ἰδιωτῶν μεταγραφέντες· ἐν οἷς εὑρίσκονταί τινες ἐμπεποιημένοι τοῖς Σιβυλλείοις, ἐλέγχονται δὲ ταῖς καλουμέναις ἀκροστιχίσι· λέγω δὲ ἃ Τερέντιος Βάρρων ἱστόρηκεν ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ. Ταῦτα δὲ πραχθέντος ἐν εἰρήνῃ τε καὶ κατὰ πόλεμον ὁ Ταρκύνιος, καὶ δύο πόλεις ἀποικίσας, τὴν μὲν, Καλουμέλιον Σιγνίαν, οὐ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλ' ἐκ συμπτώματος, ἁμαρτόντων ἐν ᾧ πεδίῳ τὰ στρατιῶται, καὶ κατασκευασαμένων ὁ στρατόπεδον, ὡς μηδὲν δεῖν φέρειν πόλεως Κιρκαίαν δὲ κατὰ λογισμὸν, ὅτι τῶν Γαμικτίνων πεδίου μείζου τῶν κατὰ τὴν Λατίνην, καὶ συναπτούσης αὐτῇ θαλάσσης, ἔκειτο ἐν καλῷ· ἔστι δὲ χερσόνησος ὑψηλὸς ἀποκρώς ὅτι τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους κείμενος, ἔνθα λόγος ἔχει Κίρκην τὴν Ἡλίου θυγατέρα κατοικῆσαι· καὶ τὰς ἀποικίας ἀμφοτέρας δυσὶ τῶν παίδων οἰκίσαι φησὶν Διονύσιος, Κιρκαίαν μὲν Ἄρεντι, Σιγνίαν δὲ Τίτῳ, δέος οὐδὲν ἔτι περὶ τῆς ἀρχῆς ἔχων, διὰ

γυναικὸς

γυναικὸς ὕβριν, ἐφ' ᾧ ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν τῶν παίδων Σέξτος διέφθειρεν, ἐξελαύνεται τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς πόλεως, προθεσπίσαντος αὐτῷ τὸ δαιμόνιον τὰ μέλλουσαν γενήσεσθαι διὰ τοῦτο συμφορὰν, πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις οἰωνοῖς, τελευταίῳ δὲ τῷδε. ἀετοὶ συνιόντες εἰς τὸ ὑπαιθρότατον τῆς Βασιλείου τόπου ἔαρος ὥρᾳ, νεοττιὰς ἐπλατάνου ὑπὸ κορυφὴν φοίνικος ὑψηλοῦ. τούτων δὲ τοὺς ἀετοὺς ἀφανίσαντες ἐπὶ τοὺς νεοττοὺς ἐλθόντες, γῦπες ἀθρόοι προσπεσόντες, τὰ νεοττιὰν διέφθειραν, καὶ τοὺς νεοσσοὺς ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἀετοὺς προσιόντας ἀπὸ τῆς νομῆς νύττοντές τε καὶ παίοντες τοῖς ταρσοῖς, ἀπὸ τοῦ φοίνικος ἀπήλασαν. τούτους τοὺς οἰωνοὺς ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος, καὶ φυλακοῦλθος εἴ πως δύναιτο ἁμαρτάσαθαι τῆς μοίρας, οὐκ ἴσχυσε νικῆσαι τὸ χρεών, ἀλλ' ὑπὸ δημάρχων αὐτῷ τῶν πατρικίων, καὶ τοῦ δήμου συμφρονήσαντος, ἐξέπεσε τῆς δυναστείας. οἵτινες δὲ ἦσαν οἱ τῆς ἐπαναστάσεως ἀρξάντες, καὶ δι' οἵων τρόπων ἦλθον ὅπῃ τὰ πράγματα, δι' ὀλίγων πειράσομαι διελθεῖν. Ἀρδεατῶν πόλιν ὁ Ταρκύνιος ἐπολέμει, πρόφασιν μὲν ποιούμενος, ὅτι τοὺς ἐκ Ῥώμης φυγάδας ὑπεδέχετο, καὶ συνέπραττεν αὐτοῖς πρὸς κάθοδον· ὡς δὲ ἀληθὲς εἶχεν, ὅτι βουλόμενος αὐτὴν ἁλῶναι τὸν πλοῦτον, εὐδαιμονούσης μάλιστα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων. χρονίως δὲ τῶν Ἀρδεατῶν ἀπομαχομένων, καὶ πολυχρονίου τῆς πολιορκίας γενομένης, οἵ τε ὅπλα τῇ τροφῇ τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου κάμνοντες, καὶ οἱ κατὰ πόλιν ἀπειρηκότες ταῖς εἰσφοραῖς, ἕτοιμοι πρὸς ἀποστασίαν ἦσαν, εἴ τις ἀρχὴν ποιοῖτο. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χαιρῷ Σέξτος ὁ πρεσβύτατος τῶν Ταρκυνίου παίδων ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλιν ἣ ἐκαλεῖτο Κολλάτεια, χρείας τινὰς ὑπηρετήσων στρατιωτικὰς, παρ' ἀνδρὶ κατοικοῦντι εὐγενεῖ Λευκίῳ Ταρκυνίῳ τῷ Κολλατίνῳ προσομιλοῦντι. τοῦτον τὸν ἄνδρα Φάβιος μὲν ὁ τοῦ Ἠγερίου, πρὸς οὗ δεδήλωκα πρότερον, ὅτι Ταρκυνίου τοῦ πρότερον βασιλεύσαντος Ῥωμαίων ἀδελφοῦ παῖς ἦν, καὶ Κολλατείας ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς, ἀπὸ τῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει διατριβῆς αὐτός τε Κολλατῖνος ἐκλήθη, καὶ τοῖς ἐγγόνοις ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ αὐτὸ κατέλιπεν ὄνομα· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτον ἡγοῦμαι εἰς τὸ Ἠγερίου πεῖσομαί γε, τὸ αὐτὸ τοῖς Ταρκυνίου παισὶν ἡλικίαν, ὡς Φάβιός τε καὶ οἱ πολλοὶ συγγραφεῖς παραδεδώκασιν. ὁ γὰρ χρόνος ταύτῃ μοι τὸ ὑπόληψιν βεβαιοῖ. ὁ μὲν οὖν Κολλατῖνος ὅτε στρατοπέδῳ ὢν ἐτύγχανεν ἢ ὅτε οἰκοῦσα αὐτῷ γυνὴ Ῥωμαία, Λουκρητίου θυγάτηρ ἀνδρὸς ὀνομαστοῦ, ἐξένιζεν αὐτὸν ὡς συνῆν τῷ ἀνδρὸς, πολλῇ προθυμίᾳ τε καὶ φιλοφροσύνῃ. ταύτῃ

ob violatam a Sexto natorum maximo matronæ pudicitiam, vrbe simul & regno pulsus est, diuinitus de domestico infortunio præmonitus, cũ aliis prodigiis, tum vltimo hoc. par aquilarum non longe a regia verno tempore nidum construxerãt in proceræ palmæ cacumine. hunc nidum vultures magno agmine aduolantes disturbauerunt, pullosq; adhuc implumes enecauerunt: ipsas aquilas a pastu redeuntes rostris & *crebro* alarum verbere de palma depulerunt. Hoc auspicio animaduerso Tarquinius, tametsi magnopere sibi caueret, sortemq; *fatalem* auertere conaretur; fatum tamen vincere non potuit: sed coortis in eum patriciis, & conspirante plebe, imperio excidit. Qui autem fuerint eius tumultus auctores, & quomodo ad summũ magistratum euaserint, dicam quantum potero breuiter. Cum Ardeatib. bellum gerebat Tarquinius, causam prętexens quod Romanos exsules excepissent, eosq; in obtinendo reditu adiuuarent: sed re vera inhiabat eorum diuitiis, quod essent omnium Italorum fortunatissimi. cumq; hostis fortiter resisteret, & diu duraret obsidio, pariter & in castris milites lentum bellum fatigauit, & ciues in urbe continua tributa penitus exhausertt: spectabatq; res ad defectionem, si modo quis præberet initiũ. Interea Sex. Tarquinius, fratrum natu maximus, Collatiam a patre missus ad exsequẽda quædam negotia militaria, diuertit ad cognatũ suum L. Tarquinium cognomine Collatinum. Hunc Fabius filium prodit Egerii, *eius scilicet* quem supra dixi fuisse Tarquinii Prisci e fratre nepotem; ab eoque præfectum Collatiæ, Collatini cognomen a loco in quo commorabatur, accepisse, idemque in posteros suos propagasse. Ego vero hũc quoque nepotem Egerii credidi-
rim, quando æqualis fuit Tarquinii liberis, vt idem Fabius & plerique scriptores tradiderũt. nam hanc coniecturam meam confirmat ratio temporum. Aberat tum domo Collatinus, agens in castris *ad Ardeam*. Vxor eius, Lucretii nobilis Romani filia, hominem, vt viri cognatum, excepit benignissime. Eam

Prodigiis de imperii amissione monetur.

matronam, eximiæ inter Romanas formæ ac pudicitiæ, Sextus vitiare animum induxit: cuius facinoris & ante libido eum ceperat, cum apud cognatum diuersaretur: sed tũc percommoda videbatur oblata occasio. Post cœnã deductus cubitũ, magnã noctis partem *in lecto* se cõtinuit: vbi vero cũctos sopitos existimauit, surrexit, & in cubiculũ in quo Lucretiã dormire norat, nõ sentiẽtibus iis qui ad cubiculi fores excubabant, cũ gladio penetrauit. Ad lectũ vt peruenit, cum mulier ad primum strepitum experrecta scitaretur quisnam esset, edito suo nomine, tacere illam & in cubiculo manere iussit: cædem minitans si aufugere aut vocem tollere conaretur. Sic perterritæ fœminæ optionem proposuit, vtrum mallet, mortem cum turpitudine, an vitam cum felicitate coniunctam. nam si sustinueris, inquit, tui corporis copiam mihi facere, in legitimum thalamum recepta mecum regnabis, nunc quidem in vrbe quam patris munere teneo: vbi vero ille obierit, imperabis mecum Romanis, Latinis, Etruscis, & quotquot aliorum ille nunc tenet imperiũ. scio.n.me in paternũ regnum successurum ætatis priuilegio. quanta autem sit regum felicitas, quæ tibi mecum communis erit, quid opus est apud non ignaram dicere? Quodsi amore castitatis reluctari volueris, *primum* te interficiã; deinde iugulato insuper *vno* e famulis, componam vestra corpora, & fingam vos in stupro deprehensos pœnas mihi dedisse, non ferenti gentilis iniuriam: vt præter probrosum interitum, etiam sepultura ceterisq; solennibus caritura sis. Cum itaq; diu multumq; minis pariter & precibus institisset, addito iureiurando, serio a se dici omnia, effecit vt Lucretia metu ignominioseq; mortis territa, coacta fuerit cedere perferreq; quæ illi patrare libuisset. Vbi dies illuxit, iuuenis exsatiata improba & pernicioſa cupidine, ad exercitũ abiit. at Lucretia casum hunc molestè ferens, confestim carpento conscenso Romam properabat amictu atro, & cultro sub vestẽ abdito; obiter nec alloquẽs appellantes, nec respondens quidquam de casu aduerso scitantibus; cogitabũda interim, & vultu demisso lacrymis

τὴν γυναῖκα καλλίστην τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν ἢ
σωφρονεστάτην ἐπεχείρησεν ὁ Σέξτος διαφθεῖραι,
παλαίτερον μὲν ἐπιθυμῶν, ὁπότε καταγοίατο παρὰ
τὸν συγγενῆ, τότε δὲ καιρὸν ἁρμοδιώτατον οἰόμενος ἔχειν·
ὡς δὲ μετ' ὀλίγον ἀπῆλθε κοιμησόμενος, ὑπερῆν
τῆς νυκτὸς πολὺ μέρος, ὑπὲρ οὗ καθεύδειν ἀπονοίας ἐ-
νόμιζεν, ἀναστὰς ἦκεν ὅτι δωμάτιον, ἐν ᾧ τὴν Λου-
κρητίαν ἤδη καθεύδουσαν, καὶ λαθὼν τοὺς παρὰ τὰς
θύρας τοῦ δωματίου κοιμωμένους, εἰσέρχεται ξίφος
ἔχων· ὑπὸ δὲ τὴν κλίνην, διεγρηγόσης ἅμα τῷ σεισ-
μῷ τὸν φόβον τῆς γυναικὸς, καὶ σιωπῇ νομιζούσης ὅ-
τις εἴη, φράσας τοὔνομα, σιωπᾷν ἐκέλευσε καὶ μένειν
ἐν τῷ δωματίῳ, σφάξειν αὐτὴν ἀπειλήσας, ἐάν
τι χρήσῃ φθόγγῳ ἢ βοᾷ. τότε καταπλαγεῖσαν
τῷ δείματι τὸν ἄνθρωπον, αἱρέσεις αὐτῇ δύο προ-
τείνει· ὧν ὁπότερον αὐτὴ προτιμήσειε λαβεῖν ἤξιου, θά-
νατον μετ' αἰσχύνης, ἢ βίον μετ' εὐδαιμονίας. εἰ μὲν
γὰρ σωφρονήσεις, ἔφη, χρείασθαί μοι γυναικί σε
ποιήσομαι, καὶ βασιλεύσεις σὺν ἐμοὶ, νῦν μὲν ἧς ὁ
πατὴρ ἔδωκέ μοι πόλεως, μετὰ δὲ τὸν ἐκείνου τελευ-
τὸν, Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ Τυρρηνῶν, καὶ τῶν
ἄλλων ὅσων ἐκεῖνος ἄρχει. ἐγὼ γὰρ οἶδ' ὅτι προσ-
λήψομαι τῇ παρούσῃ βασιλείαν, ὡς πρὸς ὀλίγον δίκαιον,
τῶν ἐμὸν αὐτοῦ πρεσβύτερος ὤν. ὅσα δὲ ὑπάρχει
τοῖς βασιλεῦσιν ἀγαθὰ, ὧν ἀπόντων ἔσῃ σὺ ἐ-
μοὶ κυρία, τί δεῖ σε καλῶς ὑπισταμένῃ διδάσκειν;
εἰ δ' ἀντιφράττειν ὑπομενεῖς, σώζειν βουλομένῳ
τὸ σῶφρον, ἀποκτενῶ σε, καὶ τῶν παρόντων ὑπη-
κατασφάξας ἕνα, θήσω τὰ σώματα ὑμῶν ἅμα,
καὶ φήσω κατειληφὼς ἀκμονοδσαί σε μετὰ τοῦ
δούλου τετιμωρῆσθαι, τὴν τοῦ συγγενοῦς ὕβριν μετερ-
χόμενος· ὥστε αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον σοὶ γενέσθαι τὴν
τελευτὴν, καὶ μηδὲ ταφῆς τὸ σῶμά σου τυχεῖν, μη-
δὲ ἄλλων νομίμων μηδενός. ὡς δὲ πολὺς ἦν ἀπει-
λῶν τε ἅμα καὶ ἀντιβολῶν καὶ δεδμημένος ἀληθείᾳ
τῶν λεγομένων ἔκαμνεν, εἰς ἀνάγκην ἦλθεν ἡ Λου-
κρητία φοβηθεῖσα τὴν περὶ τὸν θάνατον ἀκμοσκώλη-
κα, εἴ τε καὶ ποιήσειεν αὐτὸν ἃ προσήρητο διαφθεί-
ρουσαν. ἡμέρας δὲ γενομένης, ὁ μὲν ὑπὸ τὸ πρωΐτε-
ρον ἀπῆλθε, πονηρᾷ καὶ ὀλεθρίῳ ὑπὸ θυμοῦ ἐκπεπλη-
ρωκώς· ἡ δὲ Λουκρητία, δίκην φεύγουσα τὸ συμβεβη-
κὸς, ὡς εἶχε τάχους ὑπὸ βᾶσα τῆς ἀπωλείας, εἰς Ῥώ-
μην ᾤχετο, μέλαναν ἐνδεδυκυῖα στολὴν, καὶ ξιφί-
διόν τι κρύπτουσα ὑπὸ τῇ στολῇ, οὔτε προσαγορεύ-
ουσα τοὺς συναντήσαντας οὐδένα τῶν προσαγορευομέ-
νων, ὥστε ἀποκρινομένη τοῖς μαθεῖν βουλομένοις ὅ τι πέ-
πονθεν, ἀλλὰ σιωπῇ καὶ λήθῃ, καὶ μεστὰς ἔχουσα τὰς

ὀφθαλ-

ὀφθαλμοὺς δακρύων. ὡς δ' ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσῆλθε δ' πατὴρ· ἔτυχον δ' συγγενεῖς ὄντες πλησίον παρ' αὐτὸν τῶν γονάτων αὐτοῦ λαβομένη καὶ προσπεσοῦσα, τέως μὲν ἔκλαιε φωνὴν οὐδεμίαν προϊεμένη· ἔπειτ' ἀνιστάντος αὐτὴν τοῦ πατρός, καὶ τί πέπονθεν ἀξιοῦντος λέγειν, Ἱκέτις, ἔφη, γί-
» νομαί σου, πάτερ, δεινῶς καὶ ἀνοσίως ὑβρισμένη· ἀκούσας
» ὕβριν ἐμοὶ πρόφρασαί μοι, καὶ μὴ περίδῃς τὴν σαυτοῦ θυγα-
» τέρα θανάτου χείρονα παθοῦσαν. θαυμάσαντος δ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τίς ὕβρις εἴη αὐτῇ, καὶ πο-
» τέρῳ ὕβριν ἀξιοῦντος λέγειν, Ἀκούσῃ σὺ τὰς ἐμὰς συμφορὰς, ὦ πάτερ, οὐκ εἰς μακρὰν· χάρισαί μοι
» ταύτην, πάτερ, πρῶτον αἰτουμένη τὴν χάριν· κάλεσον
» ὅσους δύνασαι φίλους τε καὶ συγγενεῖς, ἵνα παρ' ἐμοῦ τὰ δεινὰ παθοῦσης ἀκούσωσι, καὶ μὴ παρ' ἑτέρων. ὅταν δ'
» ἅπαντας τὰς καταρρύσας αἰσχρὰς καὶ δεινὰς ἀνάγκας,
» ἐλεύσῃ μετ' αὐτῶν ὅπλα τιμωρήσῃ ἐμοί τε καὶ σαυτῇ
τρόπον. καὶ μὴ πολὺν χρόνον τὰ δίκαι' μέσου. ταχείᾳ δ' καὶ κατεσπουδασμένῃ προσκλήσει τοὺς ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰκίαν συνῆλθόντων, ὡς παρῆν, πρὸς αὐτοὺς λέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα, ὅς ἀρχῆς ἀνήγαγε δόσα. καὶ μετὰ τοῦτο ἀσπασαμένη τὸν πατέρα, καὶ πολλὰς λιταν-
είας ἐκείνῳ τε καὶ τοῖς συν αὐτῷ παροῦσιν ποιησαμένη, θεοῖς τε καὶ δαίμοσιν εὐξαμένη ταχεῖαν αὐτῇ δοῦναι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου, σπασαμένη ὃ ξιφίδιον ὑπὸ κατέκρυπτεν ὑπὸ τοῖς πέπλοις, καὶ μίαν ἐνέπηξασα διὰ τῶν στέρνων πληγὴν, ἕως τῆς καρδίας ὥθησε τὸ ξίφος. κραυγῆς δὲ καὶ ὀλοφύρου καὶ τυπτομένων γυναικείων τὴν οἰκίαν ὅλην καταχόντος, ὁ μὲν πατὴρ προσεχώρει τῷ σώματι· προσέβαλε καὶ ἀνεκάλυπτο, καὶ ὡς ἀνοίσοιεν ἐκ τραύματος ἐτημελεῖτο. ἡ δ' ἐν τοῖς ἀλγηδόσι αὐτοῦ σπαίρουσα καὶ ψυχορραγοῦσα ἀπεθνήσκει. τοῖς δ' παροῦσι Ῥωμαίων οὕτω δεινὸν ἔδοξεν εἶναι καὶ ἐλεεινὸν τὸ πάθος, ὥστε μίαν ἁπάντων γενέσθαι φωνὴν, ὡς μυριάκις αὐτοῖς κρεῖττον εἴη τεθνάναι πρὸ τῆς ἐλευθερίας, ἢ τοιαύτας ὕβρεις ὑπὸ τῶν τυράννων μεμνῆσθαι. ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ ὀργῇ τις ἦν αὐτοῖς Γάϊος Οὐαλέριος, ἑνὸς τῶν ἅμα τῷ Τατίῳ τῷ Σαβίνῳ ἀπογόνου, ἀνὴρ καὶ φρόνιμος. οὗτος ὅπως ὁ στρατόπεδον πέμψει ὑπ' αὐτῶν, τῷ τε ἀνδρὶ τὴν Λουκρητίας τὰ συμβεβηκότα φράσων, καὶ σὺν ἐκείνῳ πρόξων ἀπόστασιν τῶν στρατιωτικῶν πλή-
θους ἀπὸ τῶν τυράννων. ἅρτι δ' αὐτῶν τὰς πύλας ἐξελη-λυθότι συναντᾷ τῷ δαίμονα τῷ δαιμονίου θυμὸς εἰς τὴν πόλιν ὁ Κολλατῖνος ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, τῶν καλουμένων τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κακῶν οὐδὲν εἰδώς· καὶ σὺν αὐτῷ Λούκιος Ἰούνιος, ᾧ Βροῦτος ἐπώνυμον ἦν· εἶη δ' ἂν ἑρμηνευόμενον ὁ Βροῦτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἠλίθιος. ἔοικε δὲ οὐ μικρὰ προσῆκειν ἀνάγκαν, ὅπως τοῦτον

suffusa oculos. vt vero in paternas ædes ventum est, (& forte aderant cognati aliquot) genua patris complexa diu fleuit tacita: tandem ab ipso subleuata, quærente quid accidisset: Supplex, inquit, venio pater, indignis modis tractata; vt vlciscaris illatam mihi contumeliam, neque despicias morte grauiora passam filiam. Mirante illo & ceteris omnibus, & quodnam esset iniuriæ genus, quisve auctor, percontante: Audies, inquit, meas calamitates pater in tempore. primum mi pater, concede mihi hanc gratiam; conuoca quotquot potes amicos & cognatos, vt ex meipsa, cui facta est iniuria, audiant, non ex aliis. vbi vero didiceris ad quam turpem atrocemque necessitatem adacta sim, deliberabis cum eis quonam modo vindicãda sit mea tuaque iniuria. nec longa interposita mora, simulatque nobilissimi viri cito propereque conuocati, in ædes (vt postulauerat) cõfluxere, denarrat eis rem omnem ordine: deinde cõplexa prius patrem, multisque tum ipsum obtestata tum ceteros, comprecataque deos & dæmonas vt se cito e vita eximerent, stricto cultro, quẽ sub veste absconderat, & præcordiis vno ictu perfossis, cor sauciat. coorto deinde clamore ac eiulatu planctuque muliebri totis ædibus, pater moribũdam cõplexus vocabat nomine, curamq; vt recollecturæ se ex vulnere, impẽdebat. illa vero in vlnis eius palpitans, luctantem emisit animam. Id omnibus qui aderant tã graue ac miserandum visum est, vt vno ore vociferarentur, satius esse pro libertate vel millies emori, quam tales a tyrannis dissimulanter perferre iniurias. in his erat P. Valerius, ab vno Sabinorũ qui cum Tatio Romã venerant oriũdus, vir prudens & industrius. Is ad exercitum ab eis mittitur, indicaturus viro casum Lucretiæ, & cum illo ad defectionẽ a tyrannis sollicitaturus militarem multitudinem. vix portam egressus erat Valerius cũ ei Collatinus forte fortuna e castris in vrbem tendẽs fit obuius, domesticæ calamitatis inscius; & cum eo L. Iunius, cognomine Brutus; quod in Græcam linguã versum sonat ἠλίθιον: de quo paucis, priusquam reliquum narrationis attexamus, dicendũ est, quando ad hũc

potissimum auctorem tyrannorũ expulsio refertur a Romanis; quis fuerit, a quibus *ortũ duxerit*, & quomodo appellationẽ ab ingenio suo tã alienã nactus sit. Pater ei fuit M. Iunius, ab vno Æneę sociorũ oriũdus, inter nobilissimos Romanorũ ob virtutẽ habitus: mater vero Tarquinia, Tarquinii Prisci filia. ipse cũ more patrio ad omnis generis honestas disciplinas institueretur, ingenii prõptitudine facile honestissima quæque arripiebat. Verum postq̃ occiso Tullio Tarquinius inter alios multos & bonos ciues patrẽ quoq; illius occulte de medio sustulit, non ob delictũ vllum, sed diuitiarũ cupidine, quas antiquæ ac opulentæ familiæ heres, a maiorib. cõgestas sibiq; relictas acceperat; cum eoq; filiũ natu grandiorẽ, q. generosam præferret indolẽ, patrisq; interitũ non inultũ laturus videretur; Brutus etiãtum adolescẽs, planeq; cognatorũ auxilio destitutus, rem aggressus est lõge prudentissimã, fatui speciem fictitiã assumere; eamq; ex illo tẽpore constãter retinuit, donec opportuna videretur oblata occasio; fatuũ interim agens; ex quo cognomẽ adeptus est. Idq; vnicũ ei tutamen fuit contra tyranni sęuitiã debacchãtis in multos ciues optimos. Tarquinius. n. vere, nõ ficte stultũ existimans, contẽpsit hominẽ; adẽptoq; toto patrimonio, exiguis tantũ ad victum quotidianũ suppeditatis sumptibus, vt parẽtibus orbatũ & curatoribus egentẽ, in sua custodia retinebat, versariq; inter liberos suos patiebatur, nõ honoris causa, vt videri voluit, quasi cognatũ: sed vt ridiculis dictis factisq; oblectamento esset adolescẽtibus, quemadmodum solent veri fatui. Eo etiã tempore quo insolitum pestilentiæ genus sub eius imperio grassabatur, quod nõ modo puerorum & virginũ magnam tollebat multitudinem, sed etiã prægnantibus infestissimũ, matres vna cũ ipso fœtu passim per vias sternebat; cũ Aruns & Titus a Tarquinio patre Delphos ad oraculũ super hac peste mitterẽtur, vt morbi causſam & remediũ ex deo cognoscerẽt, Tarquinius illũ rogantibus adolescẽtibus addidit comitem, vt haberent cui petulanter dictis & factis illuderent. Qui cum ad oraculum peruenissent, acceptoq; cuius causſa missi erãt responso, dona-

ἀποφαίνοισι Ῥωμαῖοι τῆς καταλύσεως τῶν τυράννων ἠρέσθαι ἀπιώτατον, τίς τε ἦν καὶ ἀπὸ τίνων, καὶ διὰ τί τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἔτυχεν ὀνόματος. τῷ ἀνδρὶ τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν Μάρκος Ἰούνιος ἐκ τῶν σὺν Αἰνείᾳ φυλαίτων ἀπόγονος, ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ῥωμαίων ἀριθμούμενος δι' ἀρετήν· μήτηρ δὲ Ταρκυνία, θυγάτηρ μὲν Βασιλέως Ταρκυνίου θυγάτηρ. αὐτὸς δ' ἔφυς τε καὶ παιδείας πάσης τῆς ἐπιχωρίου μετέλαβε, καὶ φύσιν εἶχε πρὸς οὐδὲν τῶν καλῶν ἀντιπράττουσαν. ἐπεὶ δὲ Τύλλιον ἀποκτείνας Ταρκύνιος, σὺν ἄλλοις ἀνδράσι πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καὶ τὸν ἐκείνου πατέρα διεχρήσατο ἀφανῆ θανάτῳ, δι' οὐδὲν μὲν ἀδίκημα, τῶν δὲ πλούτου προαχθεὶς εἰς ἐπιθυμίαν, οὐκ ἐκ παλαιᾶς τε καὶ προγονικῆς εὐδαιμονίας ἐκέκτητο· καὶ σὺν αὐτῷ τὸν πρεσβύτατον υἱὸν Λεύκιον τι φρόνημα ἀφανίσας, καὶ ὃ μὴ μεμφῆσαι τῷ θανάτῳ τὸν παῖδα οὐκ ἀν ὑπομείναντα, νέος ὢν ὁ Βροῦτος ἐπὶ καὶ κακοπαθείᾳ συνέσεως ἔρημος, ἔργον ἐπεχείρησε ποιῆσαι πάντων φρονιμώτατον, ἐπίδηλον ἑαυτὸν καταφήσασθαι μωρίαν· καὶ διέμεινεν ἅπαντα τὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον, ἕως οὗ τὸν ἐπιτήδειον ἔδοξε καιρὸν ἔχειν, φυλάττων τὸ πρόσποιημα τῆς διανοίας· ἐξ οὗ ταύτης ἔτυχε τῆς ἐπωνυμίας. οὗτος αὐτὸν ἐρρύσατο μηδὲν ὑπὸ τοῦ τυράννου παθεῖν, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπολλυμένων. καταφρονήσας γὰρ ὁ Ταρκύνιος τοῦ δοκοῦντος εἶναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ὡς κατ' ἀλήθειαν ὑπαρχούσης μωρίας, ἀφεῖλτό τε ἅπαντα τὰ πατρῷα, μικρὰ δὴ εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἐπιχορηγῶν, ὡς παῖδα ὀρφανὸν ἐπιτρόπων δεόμενον ἐφύλαττεν ὑφ' ἑαυτῷ, διατάττων τε μετὰ τῶν οἰκείων παίδων ἐπέτρεπεν, οὐ διὰ τιμὴν, ὡς ἐσκήπτετο πρὸς τοὺς πέλας, οἷα δὴ συνέσεως, ἀλλ' ἵνα γέλωτα παρέχῃ τοῖς μειρακίοις, λέγων τε ἀνόητα πολλὰ, καὶ πράττων ὅμοια τοῖς κατ' ἀλήθειαν ἠλιθίοις. καὶ δή ποτε τῷ Δελφικῷ μαντείῳ χρησομένους ἀπέστελλε τῶν παίδων τοὺς δύο, Ἄρροντα καὶ Τίτον, σὺν τῷ λοιπῷ· κατέσκηψε γάρ τις ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας οὐκ εἰωθυῖα νόσος εἰς παρθένους τε καὶ παῖδας, ὑφ' ἧς πολλὰ διεφθάρη σώματα, χαλεπωτάτη τε καὶ δυσίατος εἰς τὰς κυούσας γυναῖκας, ἀλλοῖς βρέφεσιν ἀποκλείουσα τὰς μητέρας ἐν ταῖς ἀγορᾶς· τήν τε αἰτίαν τῆς ἰόσου γνῶναι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν λύσιν βουλόμενος, σὺν ἑπέμψε καὶ ἐκεῖνον ἅμα τοῖς μειρακίοις δεηθεῖσιν, ἵνα καταγελῶσίν τε καὶ παίζωσιν ἔχοιεν. ὡς δ' ἀφεληλύθησαν εἰς τὸ μαντεῖον οἱ νεανίσκοι, καὶ τὰς χρησμὰς ἔλαβον σὺν ὧν ἐπέμφθησαν, ἀνα-

μασι

μασι δωρησάμενοι τὸν θεὸν, χ τ Βρούτου πολλὰ καταγελάσαντες, ὅτι βακτηρίαν ξυλίνην ἀνέθηκε τ Ἀπόλλωνι· ὁ δὲ δράξας ὁλίγω ὥσπερ αὐλὸν, χρυσῆν ῥάβδον ἀνέθηκεν ἐντὸς ἐκπεσούσης ξυλίνου· καὶ μετ τοῦτ ἠρώτων τὸν θεὸν, τίνι πέπρωται τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν κατασχεῖν. ὁ δὲ θεὸς αὐτοῖς ἀπεῖπε, τῷ πρεσβύτῳ τ μητέρα φιλήσαντι· οἱ μὲν οὖν νεανίσκοι τ χρησμοδ τὴν ἀφάνειαν ἀγνοήσαντες, σιωπῇ τὸ πρὸς ἀλλήλους ἅμα φιλῆσαι τὴν μητέρα βουλόμενοι κοινῇ τὴν βασιλείαν κατασχεῖν. ὁ δ Βρούτος συνεὶς ὃ βούλεται δηλοῦν ὁ θεὸς, ὅπῃ τύχοι τῆς Ἰταλίας γῆς ἐπέβη, προσκύψας κατεφίλησε τ γῆν, ταύτην οἰόμενος ἀπόρρητον εἶναι μητέρα. τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τῷ ἀνδρὶ τότῳ διαῦτα ἦν. τότε δ ὡς ἤκουσε τ Βαλερίου τὰ συμβάντα τῇ Λυκρητίᾳ χ τ ἀναίρεσιν αὐτῆς διηγουμένου, τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες, ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον βίον κατοπτεύετε, ἆρά γε ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἥκει νῦν ὃν ἐγὼ προειλόμην ταύτην τ βίου πρόσποιησιν ἐφύλαττον; ἆρα πέπρωται Ῥωμαίοις ὑπ ἐμοῦ καὶ δι ἐμὲ τ ἀπορρήτου τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι; ταῦτα εἰπὼν ἐχώρει χ σπουδὴν ὑπὲρ τ οἰκίαν ἅμα τῷ Κολλατίνῳ τε καὶ Βαλερίῳ. ὡς δ εἰσῆλθον, ὁ μὲν Κολλατῖνος ἰδὼν τὴν Λουκρητίαν ἐν τῷ μέσῳ κειμένην, καὶ τὸν πατέρα προκείμενον αὐτῆς, μέγα ἀνοιμώξας καὶ προσλαβὼν τ νεκρὸν καλεφίλῃ, καὶ ἀνεκάλυπτο, χ διελέγετο ὡς προς ζῶσαν, ἕξω τ φρενῶν γεγενὼς ὑπὸ τ κακοῦ. πολλὰ δ αὐτοῦ κατολοφυρομένου, καὶ τ παρόντας ἐν μέρει, καὶ τ οἰκίας ὅλης κλαυθμῷ καὶ ὀδυρμῷ κατεχομένης, βλέψας εἰς αὐτοὺς ὁ Βρούτος λέγει· Μυρίοις ἔξεστε χαρεῖσι, ὦ Λουκρήτιε χ Κολλατῖνε, καὶ ἄνδρες ὑμεῖς οἱ τῇ γυναικὶ προσήκοντες, ἐν οἷς αὐτὴν κλαύσετε. νυνὶ δὲ ὡς διμφρήσομεν αὐτῇ μελετῶμεν· τοῦτο γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς ἀπαιτεῖ. ἐδόκει ταῦτα εἰπόντα λέγειν· καὶ καθεζόμενοι καθ ἑαυτοὺς, τόν τε οἰκετικὸν ὄχλον ἐκ ποδῶν μεταστήσαντες, ἐβουλεύοντο τί χρὴ προσπεῖν. πρῶτος δὲ ὁ Βρούτος ἀρξάμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγειν, ὅτι τὴν δοκοῦσαν τοῖς πολλοῖς μωρίαν οὐκ εἶχεν ἀληθινὴν ἀλλ' ὑπόθετον, χ τὰς αἰτίας εἰπὼν, δι' ἃς ὅ τοιοῦτον ἐμεινεν, καὶ δόξας ἀπόντων ἀνθρώπων εἶναι φρονιμώτατος, μετ τοῦτ ἔπεισεν αὐτοὺς τὴν αὐτὴν γνώμην ἀποδύσασθαι λαβόντας, ἐξελάσαι Ταρκυνίους τε καὶ τοὺς παῖδας ἐκ τῆς πόλεως, πολλὰ καὶ ἐπαγωγὰ εἰς τοῦτο προσαγαγών. ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ὑπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης ὄντας, οὐ λόγων ἔφη δεῖν, οὐκ ἐπιστολέων, ἀλλ' ἔργων, εἴ τι τ δεόντων μέλλοι γενήσεσθαι· ἄρξειν

riis deum honorassent, multũ riserũt Brutum, q, baculum ligneũ Apollini obtulisset. at ille aureã *deo* virgam obtulerat, quã nemine conscio in perforatũ fistulæ more baculũ inseruerat. *primatim* deinde rogauerũt deũ, quẽnam fata destinarent Romanis futurũ principẽ. responsum est, eũ qui primus matrẽ osculatus esset. adolescentes non percipientes sensum oraculi, pacti sunt inter se vt simul matrẽ oscularẽtur; cõmunib. auspiciis regnũ administraturi. at Brutus intelligens quid deus vellet significare, cum primũ Italiã contigit, prolapsus terrã osculatus est; q, hęc sit *communis* mater omniũ. Et ad id quidẽ temporis talis fuerat. Tunc vero vt ex Valerio cognouit casum & necẽ Lucretiæ, ptẽsis ad cælũ manibus: Iupiter, inquit, diiq; omnes quib. cordi sunt res mortalium; venitne nũc tẽpus illud quod ego in hoc simulato vitę statu tamdiu exspectaui? estne in fatis vt Roma per me & propter me ab infanda tyrãnide liberetur? His dictis cũ Collatino & Valerio ad ædes properat. Quas vt intrauerunt, Collatinus conspicatus Lucretiam in medio iacentẽ, patrẽq; illi circumfusum, ingenti cũ gemitu defunctam complectens & osculans, nomine ciebat *mortuam*, nec aliter q̃ viuã alloquebatur, mente captus præ dolore nimio. Qui dũ ita cũ patre totaq; familia fletu ac lamẽtis occupatus est, Brutus, oculis in eos versis, Alias, inquit, Lucreti, tuq; Collatine, & vos ceteri mulieris necessarii, satis habebitis tẽporis quo illã defleatis: nunc de vindicanda eius iniuria meditemur. nã id præsens tẽpus postulat. Visus est recte monere; ac mox soli cõsidentes, semota famulorũ & mercenariorũ turba, consultabãt quid agendũ esset. Ibi primus Brutus præfatus de seipso, stultitiã illã, qua pleriſq; visus sit laborare, non verã in se, sed affectatã fuisse; expositis etiam caussis cur fatuitatem tãdiu simulasset, postq̃ ostẽdit se hominẽ esse longe prudentissimũ, prosequens orationẽ, hortatus est vt vnanimes consociata opera Tarquinium & filios vrbe pellerent; multa locutus in eam sententiam ad persuadendũ efficacia. animaduertẽs deinde neminẽ diuersum sentire, nõ verbis ait, nec pollicitis, sed factis op⁹ esse, siq̃d ex officio velint exsequi: seq;

dixit facturum initium. Hęc fatus, arrepto gladiolo quo illa ſe confoderat, acceſſit ad cadauer, quod etiãtum propalam iacebat, ſpectaculum miſerabile; & impoſito ei cultro, iurauit Martem deosq; ceteros, ſe, quidquid poſſet, ad ſubuertendũ Tarquinii dominatum moliturum eſſe: & nec ſe cũ tyrannis in gratiã rediturum, nec aliis recõciliandæ gratiæ copiã facturũ, diuerſumq; ſentiẽtes pro inimicis habiturũ, & cũ tyrannide tyrãnidiſq; ſociis perpetuas vſq; ad vitæ finem ſimultates exerciturũ. quodſi iuſiurãdum violaret, talem ſibi ſuisq; liberis exitũ vitæ imprecabatur, qualis *miſeræ* illi cõtigiſſet. Hæc fatus ceteros omnes ad idẽ iuſiurandũ vocauit. qui nihil amplius cunctantes ſurrexerũt, & accepto alii ab aliis cultro deierarunt. moxq; iurati iã quærebant quo modo negotium aggrederẽtur. Bruti hęc fuit ſententia: Ante omnia cuſtodias portis adhibeamus, nequid eorũ quæ in vrbe dicuntur agũturve cõtra tyrannidẽ, Tarquinius ſentiat, priusq; res noſtræ paratæ ſint. deinde prolato in forũ corpore mulieris, vt eſt cruore fœdatũ, Lucretius atq; Collatinus progreſſi in medium, deplorẽt ſuum infortuniũ, & rem omnem exponant ordine. reliqui deinde, alius poſt aliũ accedẽs, accuſent tyrannidẽ, ciueſq; ad libertatẽ vocent. erit hoc ciuib. exoptatiſſimũ, ſi a nobis patriciis libertatis initium fieri videant. multa. n. & grauia a Tarquinio paſſi ſunt; & ſatis illis erit vel modica occaſio. Vbi vero multitudinẽ aduerſus tyrannos concitatam habuerimus, calculum eis de abrogando Tarquinio imperio permittamus, & plebiſcitum ſuper hoc quantocius tranſmittamus ad exercitũ. etenim ſi, qui in armis ſunt, cognouerint totã vrbẽ a tyrãnis alienatã, ſtudebunt libertati patrię, nec amplius ſe largitionib. retineri patiẽtur. Poſt hunc Valeriũs ſumptis dicendi partib. Reliqua, inquit, recte monere videris, Iuni; ceterum de comitiis ſcire velim; Quis indicet ea legitime, & calculũ permittet curiis? magiſtratus n. eſt hoc officiũ, & noſtrũ nemo vllũ magiſtratum gerit. Ad hęc ille, Ego, inquit, Valeri. Sũ enim tribunus celerũ: licetq; mihi per leges quando cũq; in comitium vocare populum. hunc enim honorẽ, maximũ *alioqui*, Tar-

δὲ τούτων αὐτὸς ἔφη. ταῦτα εἰπὼν, καὶ λαβὼν τὸ ξίφι- 197
διον ᾧ διεχρήσατο ἑαυτὴν ἡ γυνὴ, καὶ τῷ σώματι
προσελθὼν αὐτῆς, ἔθηκεν· ἔτι γὰρ ἔκειτο ἐν τῷ φανε-
ρῷ, θέαμα οἰκτιστον· ὤμοσέ τε Ἄρεα καὶ τοὺς ἄλλους
θεοὺς, πρᾶγμα ὅσον δυνατὴ προθύμως ἐξόψειν ὅπως κατάλυσις
τῆς Ταρκυνίου δυναστείας· καὶ οὔτε αὐτὸς διαλλαγή-
σεσθαι πρὸς τοὺς τυράννους, οὔτε τοῖς διαλλαττομένοις
ὅπως ἔσεσθαι, ἀλλ' ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι τ' μὴ ταῦτα βου-
λόμενον, καὶ μέχρι θανάτου τῇ τυραννίδι καὶ τοῖς συ-
ναγωνιζομένοις αὐτῇ διεξιέναι. εἰ δ' ὀμόσαιμι τὸν
ὅρκον, τοιαύτην αὐτῷ τελευτὴν ἠφάσατο τ' βίου γε-
νέσθαι καὶ τοῖς αὑτοῦ παισὶν, οἵαν ἔτυχεν ἡ γυνή. ταῦτ'
εἰπὼν ἐκάλει καὶ τοὺς ἄλλους ἀπάντας ὅπως τὸν αὐτὸν
ὅρκον. οἱ δὲ, οὐδὲν ἔτι ἐνδιασάμενοι, ὤμοσαν, καὶ ὁ ξίφος
διεχόμενοι παρ' ἀλλήλων, ὤμνυον. ἐνομνύων δὲ τῶν
ὅρκων, μετ' τοῦτ' ἐζήτουν τίς αὐτοῖς ὁ τῆς ὑπαρχήσεως
ἔσεσθαι τρόπος. καὶ ὁ Βρουτος αὐτοῖς ὑπεστήσατο τοιαῦτα·
Πρῶτον μὲν διὰ φυλακῆς τὰς πύλας ἔχωμεν, ἵνα
μηδὲν τῶν ἐν τῇ πόλει λεγομένων τε καὶ πραττομέ-
νων ἐκ τῆς τυραννίδος ἀγνοήσας Ταρκύνιος, πρὶν ἡμᾶς
παρ' ἡμῶν αὐτῶν ληφθῆναι. ἔπειτα κομίσαντες
τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς, ὡς ἔστιν αἵματι πεφυρμένον,
εἰς τὴν ἀγορὰν, προελθὼν Λουκρήτιός τε καὶ Κολ-
λατῖνος, ἀποδυράσθωσαν τὰς ἑαυτῶν τύχας, ἀπόν-
τα ἡγούμενα φέρειν. ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστος
παιδιὰν κατηγορείτω τῆς τυραννίδος, καὶ τοὺς πολίτας
ὅπως τὴν ἐλευθερίαν προσκαλείτω. ἔσται δὲ πᾶσι
Ῥωμαίοις κατ' ἀγχίνοιαν, ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς τοῖς πατρι-
κίοις πρέποντας τ' ἐλευθερίας· πολλὰ γὰρ καὶ δεινὰ πε-
πόνθασιν ὑπὸ τῶν Ταρκυνίου, καὶ μικρᾶς ἀφορμῆς
δέονται. ὅταν δ' λάβωμεν ὁ πλῆθος ὡρμημένον κα-
ταλῦσαι τὴν μοναρχίαν, ψῆφόν τε αὐτοῖς δυὰδῶμεν
ὑφ' τὸ μηκέτι Ῥωμαίων Ταρκύνιον ἄρξειν, καὶ ὁ
περὶ τούτου δόγμα πρὸς τὸν ὑπὲρ στρατοπέδου ἅμα-
πεμψώμεθα εἰς τάχος. καὶ γὰρ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, εἰ
μάθοιεν ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει πρᾶγματα τοῖς τυράννοις ἐστὶν
ἀλλότρια, προθύμοι περὶ τ' τῆς πατρίδος ἐλευθερί-
ας γνήσιοι, ὅτε δωρεᾶς ἐπ' κατεχόμενοι. ταῦτα
λέξαντος αὐτοῦ, προσλαβὼν τ' λόγον ὁ μέγιος, Τάλ-
λα μὲν, ἔφη, ὀρθῶς ὑπολαμβάνεις μοι δοκῆς, Ἰούνιε·
περὶ δ' τ' ἐκκλησίας ἔτι βούλομαι μαθεῖν, τίς ὁ καλέ-
σων ἔσται αὐτὴν κατὰ νόμους, καὶ τ' ψῆφον ἀναδώσων ταῖς
φυλάξαις. ἄρχοντι γὰρ ἀποδέδοται τοῦτο πρᾶγμα·
ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔχει. ὁ δὴ ὑπολα-
βὼν ἔφη, Ἐγὼ, φησὶν, ὦ μέγιε. τὴν δ' κελεσείων ἀρχὴν
εἰμί· καὶ ἀποδέδοταί μοι κατὰ νόμους ἐκκλησίαν, ὅτε βού-
λοιμην, συγκαλεῖν. ἔδωκέ μοι τ' ἀρχὴν ταύτην ὁ Ταρ-
κύνιος

» κύνιος μεγίστην ἔσαν, ὡς ἠλίθιῳ, καὶ οὔτ' ἀγαθησομένῳ τ
» δυνάμεως αὐτ', ἤτ' εἰ γνοίμι, χρησομένῳ καὶ τ τ
» τυραννου λόγιν τοῦτος ἐγὼ δεδιήσομαι. ὡς δ' ἤτ'
ἤκουσαν, ἀπόμενες ἐπῆνεσάν τε καὶ ὡς ἀπὸ κακῆς ἰσο-
θέσεως ἀξιάμενον καὶ νομίμε, καὶ τἄλλα λέγειν αὐτ' ἠξί-
» ουν. κἀκεῖνος εἶπεν, Ἐπειδὴ ταῦτα ἤτω τοῦτ' ἀρέσκει ἡμῖν
» ἐδόκει, σκοπώμεθα πάλιν τίς τ πόλιν ὀπίσω πόσου δ
» ἀρχὴ γενήσετ) μετ τ κατάλυσιν τ βασιλέων, καὶ τινὸ
» ἕνος ἀποδειχθεῖσα ἀνδρὸς, καὶ ἐπὶ τοτέρων ὅστις ἔσται
» πολιτείας λόγος, ὃν ἀπαλλαττόμενοι ἤ τυραννίδ κατα- 10
» σκοπώμεθα. βεβαλεύσασθαι γὰρ ἄμεινον περὶ ὁπόσου
» ρᾶν ἔργων τηλικῶνδε, καὶ μηδὲν ἀνεξέταστον ἀφέντας μηδὲ
» ἀπροβούλευτον. ἀποφαινέσθω δ' ἐν τούτων ἕκαστος ὑ-
μῶν ἀφοβῶς. μετ ἤτ' ἐλεύθερος πολλοὶ καὶ πολλὰ πολ
λῶν λόγοι. ἐδόκει δὲ τοῖς μὲν, βασιλικῶν αὖθις κατα-
στήσασθαι πολιτείαν, ἐξαριθμουμένοις ὅσα εἰς τ πόλιν
ἐποίησαν ἀγαθὰ πρότεροι βασιλῆς· τοῖς δ',
198 μηκέτι ποιεῖν ἐφ' ἑνὶ δυνάστῃ τὰ κοινὰ, τὰς τυραννικὰς
διεξιοῦσι παρανομίας, αἷς δῆλοι τε πολλοὶ κατ τῶν ἰδίων
πολιτ ἐχρήσαντο, καὶ Ταρκύνιος τελευτ· ἀλλὰ δ' συμ- 20
έδριον τῆς βουλῆς ἀπόντων ἀποδεῖξαι κύριον, ὡς ἂν
πολλαῖς τ Ἑλληνίδων πόλεων. οἱ δ', τότων μὲν ἥδεται-
ραν προηρῆντο τ πολιτειῶν, δημοκρατίαν δ' συνεβά-
λλετο, ὥσπερ Ἀθήνησι, καθιστᾶσαι, τὰς ὕβρεις καὶ τὰς
πλεονεξίας τ ὀλίγων προφερόμενοι, καὶ τὰς στάσεις τὰς
γινομένας τοῖς ταπεινοῖς πρὸς τὺς ὑπερέχοντας· ἐλευ-
θέραν τε πολιτείαν τ ἰσονομίαν ἀποφαίνοντες, ἀσφα-
λεστάτην ἔσαν καὶ πρεπωδεστάτην τῶν πολιτειῶν. χα-
λεπῆς δὲ καὶ δυσκρίτου τ αἱρέσεως ἅπασι φαινομένης 30
διὰ τὰς προσκρουσούσας ἑκάστῃ τῶν πολιτειῶν κα-
κίας, τελευταῖος προσκαλεσὼν τὸν λόγον ὁ Βρουτος εἶ-
» πεν· Ἐγὼ δ', ὦ Λουκρήτιε καὶ Κολλατῖνε, καὶ πότεροι οἱ
» παρόντες ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, καινὴν μὲν
» δεδεμίαν ἡμᾶς οἴομαι δεῖν καθίσασθαι πολιτείαν κτ
» τ παρόν. ὅ τε γὰρ καιρὸς εἰς ὃν σωζήμεθα ἰσο τ
» προσμετ, βραχὺς, ἐν ᾧ μεταρμόσασθαι πόλεως κό-
» σμον οὐ ῥᾴδιον· ἥ τε προφερ τ μεταβολῆς, καὶ τὰ κρά-
» τιστα τύχωμεν περὶ αὐτῆς βουλευσάμενοι, σφαλερὰ
» καὶ οὐκ ἀκίνδυνος. ἐξέσται δ' ἡμῖν ὕστερον ὅταμ ἀπαλ-
» λαγῶμεν τῆς τυραννίδος, μετ πλείονος ἐξουσίας καὶ
» μετ σχολῆς βεβουλευσομένοις τ κρείττονα πολιτείαν αὐτὶ
» τ χείρονος ἑλέσθαι· εἰ δή τις ἄρα ἔστι κρείττων ἢς Ρω-
» μύλος τε καὶ Γομπίλιος, καὶ πότεροι οἱ μετ' ἐκείνους βα-
» σιλῆς κατασκευάσαντες παρέδοσαν ἡμῖν, ἐξ ἧς μεγάλη
» καὶ εὐδαίμων καὶ πολλῶν ἄρχουσα ἀνθρώπων ἡ πόλις

quinius mihi dedit ceu fatuo, vt qui nec potestatē eius sim animaduersurus; nec, si vel maxime intelligā, ea vsurus. quin & contra tyrannū primus perorare paratus sum. Hoc eius cōsilium placuit vniuersis: cūq; ab honesto & legitimo principio rē auspicatus videretur, iussus cetera dicēdo persequi; Quādo, inquit, hęc ita vidētur, dispiciamus itē quis magistratus rēp. post expulsos reges curaturus sit, & a quo creatus: imo prius etiā qualis sit futura reip. forma quā in tyrānidis locū inducere paramus. Præstat. n. omnia consulta habere prius q̄ aggrediamur tantū facinus; & præconsideratis omnib. nihil inexcussum relinquere. quibus de reb. vnusquisq; vestrū suam dicat sententiā. Post hæc diuersæ a diuersis dictæ sunt sentētiæ. quibusdā placebat regiū imperiū instaurare, enumerantib. quot & quāta in rēp. beneficia superiores reges cōtulissent. alii negabāt vnius potestati amplius concredendā rē Romanam; permoti tyrānorū iniuriis, quib. cum alii multi ciues suos affecerint, tū postremo Tarquinius: malebātq; penes senatū summā potestatē esse, sicut in plerisq; Græcis ciuitatibus. Aliis neutra reip. forma probabatur; sed popularē administrationē, vt Athenis, prę-ferebant; cōmemorātes quā petulanter & auare pleraq; in paucorū dominatu administrētur, & quā graues inde tenuiorū aduersus potētes oriātur seditiones: p̄dicantesq; libertatē reip. consistere in æquato iure ciuiū, eā administrationis formā dicebāt & tutissimā esse, & decentissimā. cūq; difficilis electio videretur omnib. q; null⁹ ex his status careret suis vitiis, ad extremū Brutus sumptis dicēdi partib. sic locutus est: At ego Lucreti, tuque Collatine, & ceteri quotquot adestis boni viri bonisq; pgnati, nullā nobis in p̄sens nouā reip. formam instituēdā censeo. nā & tēpus hoc angustū est p̄ negotiis, nec ad mutādū rerū ordinē sufficiens: & vt optimā excogitemus mutationis rationē, conatus non carebit periculo. post, vbi a tyrannide liberati fuerimus, maiori libertate maioriq; otio consultare & optimam reip. formam deligere poterimus: si modo melior status est eo, quem Romulus, Pompilius, aliique póst reges a se institutum nobis tradiderunt; in quo vrbs nostra, diis perpetuo fauentibus, amplitudine, opibus & multorum populorum imperio au-

Consiliū de instituenda rep.

cta est. Incõmoda vero propter quæ regnum facile in sæuitiã tyrannicam degenerat,& quę regiam potestatem inuisam omnibus faciunt,ea & nunc corrigenda,&in posterũ cauẽda moneo.ecquænam illa?primum quoniã multi spectant rerũ nomina, & ex his *æstimatione facta*,sępe vel noxiũ quidpiã admittunt,vel vtile aliquid refugiũt;in quo genere & regnũ est ; ideo nomen ei in rep. mutãdum arbitror: vt quorum curæ posthac cõmittetur ciuitatis incolumitas, non reges amplius neq; monarchæ vocentur, sed alio quopiã modestiore & humaniore vocabulo.deinde nõ vnius arbitrio cõmittenda rerum summa; sed duobus viris permittendum regium imperium, sicut Lacedæmonios audio facere iam multis ętatibus,& propter hanc formã reip.inter omnes Gręcos maxime florere legibus & opib. minus enim iniurioſi erũt & molesti diuisa potestate bifariam, ambobus eãdem vim obtinentibus:& alter alterũ reuerebitur, ac vicissim reuocabit a licentia: æmulatio quoq; ad virtutis opinionẽ ex æquata potestate maxime nasci videtur.Prętera e tã multis regiis insigniis siqua sunt inuidiosa & molesta populo , partim minuenda, partim plane tollenda iudico;sceptra ista dico,& coronas aureas,& purpureas auro intertextas trabeas ; nisi statis festis & in pompis triumphalibus, assumantur honoris deorum gratia. rarus enim horũ vsus,inuidiosus non erit.ceterum sella eburnea in qua sedẽtes ius reddant populo,relinquenda est vnâ cum prætexta candida & lictoribus duodecim secures per vias præferentibus. Supereſt vnum quod omnium quæ dixi vtilissimũ fore arbitror, & ad magistratus a delictis abstrahendos efficacissimũ,ne imperium iisdem per totum vitæ spatium progetur ; prægrauis enim est omnibus magistratus qui *certo temporis* spatio limitatus non est, nec vllas administrationis rationes reddere cogitur; vnde tyrannis nascitur.contrahenda igitur potestas exẽplo Athienſium intra tempus annuum. imperandi.n. parẽdiq; vicissitudo; & potestatis,antequã corrumpat animũ, depositio, cohibet ingenia cõtumacia, nec sinit mores inebriari nimia licentia. In hunc modũ constitutis rebus poteritis non modo regiæ gubernationis cõmoda percipere, sed etiã comitantia illã mala declinare. Sed vt nomen quoque

ἡμῶν διετέλεσεν. ἀ᾽ ὃ᾽ ἂν δι᾽ ἀκολουθίαν εἰώθῃ τ᾽ μοναρχίας ὄνομα, ἐξ ὧν εἰς τυραννικὴν ὠμότητα πρόεισαν), καὶ δι᾽ ἃ δυσχεραίνουσιν ἀπόλεις πρὸς αὐτάς, ταῦθ᾽ ὑμῖν ἐπανορθώσασθαί τε καὶ νῦν, καὶ ἵνα μηδ᾽ ἐξ ὑστέρου γένηται πόλει, φυλάξασθαι παραγγέλλω. ἵνα δέ ἐστι ταῦτα πρῶτον μὴν ὅπῃ τὰ ὀνόματα τ᾽ πράγματ᾽ οἱ πολλοὶ σκοπῶσι, καὶ ἀπὸ τούτων ἢ προσίενταί τινα τ᾽ ἐλευθερῶν, ἢ φεύγουσί τι τ᾽ ὠφελίμων, ἐν οἷς καὶ τ᾽ μοναρχίαν εἰ συμβέβηκε, μεταθέσθαι τοὔνομα τ᾽ πολιτείας ὑμῖν παραινῶ, καὶ τοὺς μέλλοντας ἕξειν τ᾽ ἀπόλιτων σωτηρίαν, μήτε βασιλέας ἐπὶ μήτε μοναρχους καλεῖν, ἀλλὰ μετριωτέραν τινὰ καὶ φιλανθρωποτέραν αὐτοῖς θέσθαι πρόσηγορίαν. ἔπειτα μὴ ποιεῖν νόμιμον ἑνὸς ἀπόλιτων κυρίαν, ἀλλὰ δυοῖν ὑπατεύειν ἀνδράσι τ᾽ βασιλικὴν ἀρχήν, ὡς Λακεδαιμονίοις πεποίηκεν ὁ νόμος ποιεῖν ὅτι πολλὰς ἤδη μηνιάς, καὶ ὅτι τὸ σχῆμα τ᾽ πολιτεύματος ἀπόλιτων μέγιστα τ᾽ Ἑλλήνων εὐνομεῖται καὶ εὐδαιμονεῖ. ἥττον γὰρ ὑβρισταὶ καὶ βαρεῖς ἔσονται), διαιρεθείσης τ᾽ ἐξουσίας διχῇ, καὶ τ᾽ αὐτὴν ἰσομοῖρ᾽ ἐχόντων ἑκατέρων· αἰδώς τε ἀλλήλων καὶ κώλυσις τ᾽ καθ᾽ ἡδονὴν ζῆν, φιλοτιμία τε πρὸς ἀρετὴν δόκησιν, οὐκ ἀπὸ ταύτης μέντοι γε τ᾽ ἰσοπολίτου δυναστείας μέγιστα. τιμὰς δὲ πρὸς μόνον ἃ τοῖς βασιλεῦσι πρόσκειται, πολλῶν ὄντων, εἴ τινα λυπηρὰς ὄψεις καὶ ὀπισθόνους τοῖς πολλοῖς παρέχει), τὰ μὲν μισῶσαι, τὰ δ᾽ ἀφελεῖν οἶμαι δεῖν· τὰ σκῆπτρα ταυτὶ λέγω, καὶ τοὺς χρυσοῦς στεφάνους, καὶ τὰς ἀργυρᾶς καὶ χρυσοποικίλους ἀμπεχόνας, πλὴν εἰ μή τι χαρίεις τινας ἑορταίους, καὶ ἐν πομπαῖς θριάμβων, ὅτε αὐτὰ τιμῆς θεῶν ἕνεκα λήψονται). λυπεῖ γὰρ σφόδρα, ἐὰν γένωνται σπάνια· θρόνον δ᾽ ἐλεφάντινον, ἐν ᾧ καθεζόμενοι δικάζοιεν, καὶ λευκὴν ἐσθῆτα πορφυρᾶν, καὶ τοὺς προηγουμένους ἐν τ᾽ ἐξόδοις δώδεκα πελέκεις καταλιπεῖν. ἔτι πρὸς τούτοις ὁ πόλιτων οἶμαι τ᾽ εἰρημένων χρησιμώτατον ἔσεσθαι, καὶ τὸ μὴ πολλὰ ἐξαμαρτάνειν. τοὺς δὲ παραληψομένους τ᾽ ἀρχὴν αἰτιώτατον, ὃ μὴ δεῖ βίᾳ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἄρχειν· χαλεπὴ γὰρ ἅπασιν ἀνίσως ἀρχή, καὶ μισθαρνίαν ἐξέπασιν διδοῦσα τ᾽ πραττομένων, ἐξ ἧς φύεται τυραννίς· ἀλλ᾽ εἰς ἐνιαύσιον χρόνον, ὡς παρ᾽ Ἀθηναίοις γέγονε, ὃ κράτος τ᾽ ἀρχῆς σωτήριον. ὃ γὰρ ἐν μέρει τ᾽ αὐτὸν ἀρχήν τε καὶ ἀρχεσθαι, καὶ πρὸ τ᾽ δεῖ φθαρῆναι τ᾽ ἡδονὴν, ἀφίστησι τ᾽ ἐξουσίας, συστέλλει τὰς αὐθαδεῖς φύσεις, καὶ οὐκ ἐᾷ μεθύσκεσθαι τ᾽ ἐξουσίᾳ τὰ ἤθη. ταῦθ᾽ ἡμῖν καλασηναμένοις ὑπάρξει τὰ μὲν ἀγαθὰ καρπώσασθαι τ᾽ βασιλικῆς πολιτείας, τ᾽ δ᾽ ἀκολουθούντων αὐτῇ κακῶν ἀπηλλάχθαι. ἵνα δὲ καὶ τοὔνομα τ᾽

199

βασιλι-

" βασιλικῆς ἐξουσίας πάτριον ἐστὶ παρ' ἡμῖν, καὶ σὺν
" οἰωνοῖς αἰσίοις θεῶν ἐπικυρωσάντων παρελήλυθε εἰς
" τὴν πόλιν, αὐτῆς ἕνεκα τῆς οὐσίας φυλάττηται ἱερὸν, ἀπο-
" δεικνύσθω τις ἀεὶ βασιλεύς, ὁ τῷ ὑμετέρῳ τούτῳ ἕξων
" ἀεὶ βίου, πάσης ἀπολυόμενος πολεμικῆς ἀσχολίας,
" τοῦτο μόνον ἔχων ἔργον, ὥσπερ ὁ βασιλεύς, τοῖς θεοῖς ὑπο-
" λιῶν, δεύτερον οὐδέν. οὗ ἕνεκα τόδε ἔκαστον, ἀκού-
" σατέ μου. συγκαλῶ μὲν ἐγὼ τῷ ἐκκλησίαν, ὥσπερ ἔ-
" φην, ὅπως συνκεχώρηταί μοι κατὰ νόμον, καὶ γνώμην
" εἰσηγήσομαι φεύγειν Ταρκύνιον ἅμα τοῖς παισὶ καὶ τῇ
" γυναικὶ, πόλεώς τε καὶ χώρας τῶν Ῥωμαίων εἱργομέ-
" νους τὸν ἀεὶ χρόνον, καὶ γένος ὃ ἐξ αὐτοῦ. ὅταν δὲ ὑπο-
" ψηφίσωνται τὴν γνώμην οἱ πολῖται, δηλώσας αὐτοῖς
" ὡς δοκοῦμεν πολιτείαν καταστήσασθαι, μεσοβα-
" σιλέα ἑλέσθαι τὸν ἀποδείξοντα τοῖς συμβουλεύσουσι
" τὰ κοινὰ, καὶ αὐτὸς ἀποθήσομαι τὴν τῶν κελεύσεων
" ἀρχήν. ὁ δὲ καταστὰς ὑπ' ἐμοῦ μεσοβασιλεὺς
" ἀγαγὼν τὴν λοιπὴν ἐκκλησίαν, ὀνομασάτω τε τοῖς
" μέλλουσαν βασιλείαν, καὶ φῆφον
" ὥσπερ αὐτῶν τοῖς πολίταις δότω ἐὰν ὑμῖν τοῖς πλείοσι δό-
" ξῃ λόχοις κυρίαν εἶναι τὴν ἀνδρῶν αἵρεσιν, καὶ τὰ μαν-
" τεύματα γένηται κατὰ αὐτῶν καλά, τοὺς πελέκεις οὗ-
" τοι συμβαλόντες καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας
" σύμβολα, παρατίθετωσαν ὅπως ἐλευθέραν οἰκήσω-
" μεν τὴν πατρίδα, καὶ μηκέτι κάθοδον ἔξωσιν εἰς αὐτὴν
" Ταρκύνιοι. πειράσονται γάρ, οἶδα, καὶ πρόσεστι καὶ βία καὶ
" δόλῳ, καὶ πρὸς ἄλλῳ ὅτῳ παρελθεῖν πάλιν ὅπου τὴν
" δυναστείαν, ἐὰν μὴ φυλαττώμεθα αὐτούς. ταῦτα μὲν
" οὖν ὑπὲρ τῶν μέγιστα καὶ κυριώτατα ὧν ὑμῖν ἐν τῷ πα-
" ρόντι λέγειν ἔχω καὶ παραινεῖν. τὰ δὲ κατὰ μέρος, πολλὰ
" ὄντα καὶ οὐ ῥᾴδιον νῦν δι' ἀκριβείας ἐξετασθῆναι. σκο-
" πούμεθα γὰρ εἰς ὀξὺ καιρόν· ἐπ' αὐτοῖς οἰόμεθα δεῖν
" ποιῆσαι τοῖς συμβουλεύουσι τὴν ἀρχήν. σκοπεῖν
" μέντοι φημὶ χρῆναι τοὺς ἄνδρας ἅπαντα μετὰ τῆς
" συνεδρίου τῆς βουλῆς, ὥσπερ οἱ βασιλεῖς ἐποίουν, καὶ μη-
" δὲν πρᾶξαι δίχα ἡμῶν, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ φέ-
" ρειν εἰς τὸν δῆμον, ὡς τοῖς πρεσβύτοις ἡμῶν ἔθος ἦν, μη-
" δενὸς ἀφαιρούμενοι αὐτῶν ὧν ἐν τοῖς πρότερον χα-
" ρισθεῖσι χρόνοις ἦν. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἀσφαλέστατα καὶ κάλ-
" λιστα ἕξει τὰ τῆς ἀρχῆς. ταύτην ἀποδεξαμένου τὴν
γνώμην Ἰουνίου Βρούτου, πρῶτοι ἐπῄνεσαν, καὶ αὐτί-
κα τὸν τῶν συμβουλευόντων τὴν ἡγεμονίαν ἀνδρῶν βου-
λευόμενοι, μεσοβασιλέα μὲν ἔκριναν ἀποδεικνύναι
Σπόριον Λουκρήτιον, τὸν πατέρα τῆς συγκεκοινωνημένης
ἑαυτῷ ὑπ' ἐκείνου τοὺς ἕξοντας τὴν τῶν βασιλέων ἡγεμο-
νίαν ἐξετασθῆναι, Λούκιον Ἰούνιον Βροῦτον, καὶ Λούκιον
Ταρκύνιον Κολλατῖνον. τοὺς δὲ ἄρχοντας τούτους ἔταξαν

regiæ poteſtatis, quod patrium nobis eſt, diiſq; per fauſtas aues approbantibus in vrbem receptum, religionis cauſſa ſeruetur ſacrosanctum, creetur ſemper rex cui honor hic ſit perpetuus, & immunitas a militia; vnumque illi, vt regi *hactenus*, incumbat negotium, ſacrorum cura: *præter hoc* nullo alio *regiæ adminiſtrationis* munere fungatur. Nūc audite quomodo ſingula confecturi ſimus. Ego indicam comitia; quādo, vt oſtendi, hoc mihi legibus eſt cōceſſum: rogaboq; populum iubeantne exſulare Tarquinium cum vxore ac liberis; arceriq; vrbe ac dicione Romana in perpetuū, cum omni poſterorū progenie. Quæ rogatio vbi approbata fuerit ciuiū ſuffragiis, indicata prius forma reip quam cogitamus inſtituere, interregē creabo a quo deſignentur qui res capeſſant; & ipſe deponam præfecturā celerū. tum creatus a me interrex cēturiatis comitiis nominet *magiſtratus* q futurum regnum adminiſtrent; & ciuiū de his colligat ſuffragia. ac ſi pluribus centuriis placuerit ratam eſſe electionem, & fauſta ſuper his fuerint auſpicia, tunc aſſumptis faſcibus cum reliquis regiæ poteſtatis inſigniis, dēt operam vt liberā habeamus patriam, & ne vnquā reditus in eam Tarquiniis pateat. tentabunt enim, ſat ſcio, vel perſuaſo populo, vel vi, vel dolo, vel quauis arte alia, dominationē recipere, niſi ab eis nobis cauerimus. Hæc ſunt præcipua quæ in tē præſentē admonēdos vos duxi. Cetera quæ ad *diuerſas adminiſtrationis* partes attinent, cū multa ſint, & ob tēporis angustias accurate a nobis in præſentia examinari nequeant, exiſtimo committenda eſſe futuris magiſtratibus. Sed hos oportet omnia ex ſenatus cōſulto decernere, vt reges factitarunt; nec quidq̄ ſine nobis agere; & ſenatus placita referre ad populū, ſicut maiores noſtri ſolebāt; nec vllū populo ius quod ſuperioribus tēporib. obtinuerit, adimere. Sic.n. pulcherrime ac tutiſſime procedent res imperii. Hāc Iunii Bruti ſententiā laudarūt omnes: moxq; de futuris magiſtratibus inito cōſilio decreuerūt interregem dicere Sp. Lucretiū, patrē eius q̄ ſe interfecerat; & ab eo decerni magiſtratus cum poteſtate regia L. Iuniū Brutū, L. Tarquiniū Collatinum. cos magiſtratus

placuit ipſorũ lingua nominari CONSVLES; quod vocabulum ſi Græce interpretari velimus, ſignificat συμβύλους ſiue πρεσβύλους. nam conſilia Romani vocant, quas noſtrates συμβυλάς. ὕπατοι tamen procedente tẽpore a Græcis dicti ſunt, a poteſtatis præcellẽtia, quoniam omnibus præſunt, & ſummum locum obtinẽt. nã quod præcellens & ſummũ eſt, priſci *Græci* vocabãt ὕπατον. His ita ſtatutis, diiſq; in vota vocatis vt iuſta piaq; cœpta ſecũdarent, in forũ prodeũt ſequẽtib. famulis in atrata lectica ferẽtibus Lucretiæ cadauer inexcultũ & ſanguine fœdatũ. qua ante curiã in loco ſublimi & conſpicuo poſita, cõuocabatur populus. cũq; turba confluxiſſet non modo q̃ in foro tunc aderat, ſed etiã quę p̃ pręcones vicatim dimiſſos tota vrbe fuerat excita, Brutus conſcenſo loco vnde cõcionari mos erat, aſſiſtere iuſſis patriciis, in hũc modũ locutus eſt: De neceſſariis & præclaris rebus verba facturus apud vos Quirites, de meipſo primũ paucis præfabor. Fortaſſis enim quibuſdam veſtrũ, immo (ſat ſcio) multis inſanire videbor, q̃ vir mentis non integræ, de maximis rebus dicere aggrediar, cui, vt male ſano, curatore ſit opus. Volo igitur vos ſcire, falſam fuiſſe opinionem de me publicam; cuius tamẽ auctor nemo fuit prẽter me. Vt aũt neq; pro ingenio meo neq; pro decoro viuerem, ſed prout Tarquinio libuit, & mihi viſum eſt vtile, in cauſſa fuit metus & vitę periculũ. Regem. n. qui principatus initio patrem meum occiderat, vt opes eius luculẽtas inuaderet; & maiorẽ fratrem, vltorem paternæ necis futurũ, ſi licuiſſet, cæde clãcularia de medio ſuſtulerat: ſatis apparebat non parciturũ nec mihi, deſtituto cariſſimis neceſſitudinib. niſi egiſſem morionem fictitiũ. hoc me figmẽtũ, creditũ a tyrãno, & e familiari clade eripuit, & huic incolumẽ ſeruauit tẽpori: quod poſtq̃ exoptatum mihi aduenit, nunc demũ perſonã a me viginti quinq; annos caute geſtatã libet deponere. Et hæc quidem de me dixiſſe ſufficiat. Quæ vero ad rẽp. attinent, & quorũ gratia huc a me cõuocati eſtis, hęc ſunt: Tarquinium, qui neque iuxta ritus & leges patrias principatum obtinuit; neque, poſteaquam eum quibuſcumque artibus adeptus eſt,

καλέσας κ̃ τ̃ ἑαυτ̃ῶ δέλεκτον, κωνσιλίοις. ὅ τὸ μεθερμηνευόμενον εἰς τ̃ Ἑλλάδα γλῶτταν τί ἐστι, συμβύλοις ἢ πρεσβύλοις δυνάτ̃) δηλοῖ. κωνσίλια γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰς συμβυλὰς καλοῦσιν· ὕπατοι δ̃ ὑφ̃ Ἑλλήνων μὲν χρόνον οὐνομάσθησαν ὅτι τ̃ μεγέθους τ̃ ἐξουσίας, ὅτι πάντων τε ἄρχουσι, κ̃ τ̃ μὲν πάντα χώραν ἔχουσι. τὸ γὰρ ὑπέρτερον κ̃ ἄκρον, ὕπατον ἐκάλουν οἱ παλαιοί. ταῦτα βυλευσάμενοί τε κ̃ καταφρονήσαντες, κ̃ τὰς θεοὺς ἀγαθῆς λιτομενήσαντες συλλαβέσθαι σφίσιν ὁσίων κ̃ δικαίων ἔργων ἐφιεμένοις, ἐξῆσαν εἰς τ̃ ἀγοράν. ἠκολούθουν δ̃ αὐτῆς οἱ θεράποντες ὅτι κλίνης μέλασιν ἀμφίοις ἐσταλμένης κομίζοντες ἀθεράπευτόν τε κ̃ πεφυρμένον αἵματι τ̃ νεκρόν· ἐπὶ τοῦτο τὸ βουλευτήριον τεθῆναι κελεύσαντες, ὑψηλόν κ̃ τοῦτο φανέν, σιωπὴν ἄγειν τ̃ δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. ὄχλου δ̃ ζωαρθέντος ἀθρόου δ̃ κατ' ἀγορὰν τότε ὄντος, ἀλλὰ κ̃ τ̃ πόλιν ὅλην· διεξῆσαν γὰρ οἱ κήρυκες ἀφ' ἑσπέρας τ̃ ἑωθινὸν τ̃ δῆμον εἰς τ̃ ἀγορὰν καλοῦντες· ἀναβὰς ὁ Βρῶτος ἔνθα τοῖς στρατηγοῖς τὰς ἐκκλησίας δημηγορεῖν ἔθος ἐστίν, κ̃ τὸν πατρικίους πάντας παρεσκευάσμενος, ἔλεξε τοιάδε· Ὑμῶν μὲν ἀναγκαίων κ̃ καλῶν πραγμάτων τὸν λόγον μέλλων ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς ποιῆσαι, ἄνδρες πολῖται, πρῶτόν μοι δοκῶ πρέπον ὀλίγα βούλεσθαι περὶ ἐμαυτοῦ προφθέγξασθαι. ἴσως γάρ τισιν ὑμῶν μανῆναι δόξω τ̃ ἀληθείαν, ἀνὴρ ὑ φρενήρης, περὶ τῶν μεγίστων ὅτι χαλεπῶν λέγειν, ὧν κηδεμόνων, ὑ χ ὑγιαίνοντι, δεῖ. ἵνα δὴ τ̃ κοινὴν ὑπόληψιν, ἣν περὶ ἐμοῦ πάντες εἴχετε ὡς ἠλιθίου, ψευδῆ γνωσθῶ, κ̃ ὑ χ ὑπ' ἄλλου τινὸς κατασκευασθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ. ὁ δ̃ ἀναγκάσας με μηθ' ὡς φύσις ἠξίου, μηθ' ὡς ἁρμοττόμενοι ζῆν, ἀλλ' ὡς Ταρκυνίῳ τε ἐβουλόμην, καὶ μοὶ ζωὸς ἔδοξεν, ὁ πρῶτ̃ ψυχῆς φόβος ἐμὲ πατέρα γὰρ μου Ταρκύνιος ἀπεκτείνας, ἅμα δ̃ πρὸς ἀδελφὸν τ̃ ἀρχὴν, ἵνα τὴν οὐσίαν αὐτ̃ κατάσχῃ πολλὴν σφόδρα οὖσαν κ̃ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, ὃς ἔμελλε τιμωρήσειν πρ̃ θανάτου δ̃ παρεῖς, εἰ μὴ ἤμουσα ἐκ ποδῶν, ἀφανὴς θανάτου διαχρησάμενος, ἐπ' ἐμὲ δῆλος ἐστὶ φέσόμενος ἐρήμου τ̃ ἀναξιοπαθεστάτων γεγονότος, εἰ μὴ τ̃ ὀφείλετον ἐσκηψάμην μοι αἰσχύνην. τ̃τό με δ̃ πλάσμα πιστεῦσαι ἐποίησε τυράννου, μὴ τοῦτα παθὼν ἐκείνοις ἐρρύσατο, κ̃ μέχρι τ̃ παρόντος διασέσωκε χρόνου· νῦν δ̃ αὖθ' ὑπ̃ ἐμοῦ ἦκε γὰρ ὁ καιρὸς οὗ ἀνέμου τε κ̃ πρεσσεδεχόμην· πέμπτον ἤδη τοῦτο κ̃ εἰκοστὸν ἔτος φυλάξας, ἀπολήψομαι. κ̃ τὰ μὲν πρὸς ἐμαυτὸν τοσαῦτα. τὰ δ̃ κοινὰ ἃ ἐπ' ὧν ὑμᾶς εἰς ἐκκλησίαν συνεκάλεσα, τοῦτ' ἔστιν. Ταρκύνιον οὔτε κ̃ τοῖς πατρίοις ἡμῶν ἔθεσι κ̃ νόμοις τὴν διωατείαν κατέχοντα, οὔτ' ὀφθ̃ κατέχειν ὅπως δή ποτε λαβών,

καλῶς

» καλῶς αὐτῇ τὴ βασιλικῶς χρώμενον, ἀλλ' ὑπερβε-
» βληκότα πάντας ὕβρει τε καὶ παρανομίᾳ τοὺς ὅπου δή
» ποτε γνωρίμους τυράννους, ἀφελέσθαι τοῦτ' ἐξουσί-
» αν βουλόμεθα νῦν συνελθόντες οἱ πατρίκιοι·
» πάλαι μὲν δέον, νῦν δ' ἐν καιρῷ τοῦτο ποιοῦντες ὑπη-
» ντιδείῳ, ὑμᾶς τε, ὦ δήμοται, συγκαλέσαμεν, ἵνα
» τοῦ μὲν αἱρεσιν ἀποδείξαμενοι τοῦ ἑαυτῶν, συνα-
» γωνιστὰς ἀξιώσωμεν ἡμῖν γενέσθαι, παρ' ὑμῶν ἐπι-
» λαβεῖαν τῇ πατρίδι, ἧς οὔτε πρότερον ἡμῖν ἐξε-
» γένετο μεταλαβεῖν, ἐξ οὗ Ταρκύνιος τοῦ ἄρχειν
» κατέσχεν, οὔθ' ὕστερον, ἐὰν νῦν μαλακισθῶμεν, ἐξέ-
» σται. εἰ μὲν οὖν χρόνον ὅσον ἐβουλόμην, εἶχον, ἢ πρὸς
» ἀγνοοῦντας ἔμελλον λέγειν, ἁπάσας διεξελθὼν ἂν τὰς
» τοῦ τυράννου παρανομίας, ἐφ' αἷς οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ
» πολλάκις εἴη ἅπασι δίκαιος ἀπολωλέναι. ὅπῃ δὲ ὁ
» καιρὸς οὐ τὰ πράγματα δίδωσί μοι, βραχύς, ἐν ᾧ
» λέγειν μὲν ὀλίγα δεῖ, παρελθεῖν δὲ πολλά, καὶ πρὸς
» εἰδότας τὸν λόγον ποιουμένῳ, ὀλίγα τὰ μέγιστα καὶ φα-
» νερώτατα τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἀπολογίας μηδεμιᾶς
» δεόμενα τυχεῖν, ταῦθ' ὑμᾶς ὑπομνήσω. οὗτός ἐστιν,
» ἄνδρες πολῖται, Ταρκύνιος ὁ πρὸ τοῦ λαβεῖν τοῦ
» ἄρχειν, Ἀρρώστου τὸν ἴδιον ἀδελφόν, ὅτι πονηρὸς
» οὐκ ἐβούλετο γενέσθαι, φαρμάκοις ἀπαχρησά-
» μενος, συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸ μῦσος λαβὼν τοῦ ἐκείνου
» γυναῖκα, τῆς αὐτῷ ξυνοικούσης ἀδελφοῦ, ἧ ἐμοί-
» χευεν ὀθνείοις ἐρῶσ' ἔτι καὶ πάλαι. οὗτος ὁ τοῦ γαμε-
» τοῦ, γυναῖκα σώφρονα καὶ τέκνων κοινωνὸν γεγενῆσαν,
» ἐν ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ ἀφ' τῶν αὐτῶν φαρμά-
» κων ἀποκλείνας· ὃς οὐδ' ἀφοσιώσασθαι τῶν φαρμα-
» κειῶν ἀμφοτέρων τὰς ἀπαλλαγάς, ὡς ὑφ' ἑαυτῷ γενο-
» μένων, ἠξίωσεν, ἐλεφαντίνῳ κρηπάδος σχήματι, καὶ μι-
» κρᾷ παρεσσοικότι πέδῃ· ἀλλ' ὕθλις ἅμα τῷ αὐτὰ
» ἀπαρασκεύαστα ἔργα, πρὶν ἢ μέγαν-
» θῶσι τὰς ὑποδοχὰς τὰ δύστηνα σώματα
» πυρᾶς, φίλοις εἰστία, καὶ γάμοις ἐπετέλει, καὶ τοῦ δυ-
» δροφόνου νύμφιον ὅπως τὸν τῆς ἀδελφῆς θάλαμον ἥ-
» γετο, τὰς ἀπορρήτους πρὸς αὐτοῦ ἐμπεδῶν ὁμολογί-
» ας· δυόσια καὶ ἐξάγισα, καὶ οὔτε Ἑλλάδος οὔτε βαρ-
» βάρου γῆς οὐδαμόθι γινόμενα, πρῶτος εἰς τοῦ Ῥω-
» μαίων πόλιν εἰσαγαγών, καὶ μόνος. οἷα δ' ἐξεργάσατο,
» ὦ δήμοται, τοῦτο καὶ δηνὰ πρὸς τοὺς κηδεστάς;
» Σερούιον μὲν Τύλλιον τὸν ὑπάρχοντα τῶν βασιλέ-
» ων, καὶ πλέον ὑμᾶς δυ' ποιήσαντα, φανερῶς ἀπο-
» σφάξας, καὶ οὔτε κηδεμόνος, οὔτε ταφῆς νομίμου ὃ σῶ-
» μα ἐάσας τυχεῖν· Ταρκυνίαν δ' τ' ἐκείνου γυναῖκα, ἧ
» προσῆκεν αὐτοῦ μὲν ὥσπερ μητέρα, παῖδας ἀδελ-
» φοὺς οὖσαν, καὶ ἀπολαύειν πρὸς αὐτὸν γνωμοῦν, πρὶν ἢ

honeste gessit aut regie, sed insolentia & iniquitate omnes qui vsp iam fuerunt tyrannos superauit: *eum inquam* de communi sententia nos patricii imperio priuare decreuimus: qd' cū iam dudum factum oportuerit, nunc oblata occasione idonea facimus: vosq; Quirites conuocauimus, vt indicata voluntate nostra, vestram opem precibus expetamus in asserenda libertate patriæ; cuius rei nec ante nobis occasio contigit ex quo principatum occupauit Tarquinius; nec posthac, nisi nūc fortes viri fuerimus, vnquam dabitur. Quodsi temporis quantum vellem haberem, aut apud ignaros verba facturus essem, omnia tyranni enumerarem scelera, quibus non vnum sed multa supplicia omnium iudicio commeruit. Verum quia temporis quod res concedunt, breuitas, pauca dicta, multa facta postulat, & ad gnaros verba facio, pauca tantum cōmemorabo, præcipua scilicet eius facinora, adeo manifestaria, vt nullius quātumuis diserti verbis excusari queant. Hic est ille Tarquinius, Quirites, qui nondum princeps Arūtem fratrem germanum, quia malus esse nolebat, veneno sustulit, assumpta in eius sceleris societatē illius vxore, suæ coniugis germana, quam diis inuisus adulterio iam ante corruperat. Hic vxorem, pudicam matronam & communium liberorū parentem, eodem veneno eodem tēpore necauit; ac ne exigua quidē luctus specie, habituq; ad mœrorē cōpositio, vtriusq; veneficii, velut a se nō patrati, crimē diluere voluit: sed cōfestim post perpetrata egregia hęc facinora, nondū exstinctis rogis q misera illa corpora exceperāt, ipse amicos excepit nuptiali epulo, pactisq; nuptiis viricidā spōsam in fororis thalamū ex pacto nefario duxit: atq; ita primus & solus in hāc vrbē inuexit impia & exsecrāda *scelera*, quorū nec apud Græcos nec apud barbaros vlla vspiā reperiūtur exēpla. Quale porro fuit illud facinus, Quirites, quā dirū & infame, quod perpetrauit in soceros? iugulato. n. propalam Seruio Tullio regū omniū æquissimo, optimeq; de vobis merito; ac ne exsequiis quidē aut sepulturę solēnib. defuncto cōcessis, Tarquiniā eius coniugē, quā vt amitā, & bene de se meritam, matris loco colere debebat, ante

persoluta marito luctus & inferiarum *extrema* officia, necauit laqueo miserã: *atq; ita tractauit eos* a quib. ipse seruatus & educatus fuerat, heres etiam atq; successor futurus, si paulũ exspectasset naturalem eorũ obitum. Sed quid his obiurgandis immoror, cum præter *domestica* in cognatos & affines facinora, tot iniquitates accusandas habeã, admissas in nos omnes *cõmunemq;* patriam? si tamẽ iniquitates dicendæ sunt, ac nõ potius piacula & abominationes omnium nationum & gẽtium primo regnum, vt hinc incipiã, quomodo adeptus est? nũ ita vt ante reges alii? minime. immo plurimum interest. nam illi omnes a nobis ad principatũ prouecti sunt ritu moreq; patrio primũ ex senatus cõsulto, cuius primæ partes sunt in omnibus publicis consiliis: deinde per electos *a senatu* interreges, quorũ iudicio permittitur dispicere quis e viris imperio dignis sit omnium maxime idoneus: postremo, suffragante in comitiis populo, cuius suffragio cõfirmari maxima quæq; leges volũt. accesserunt insuper auspicia, litationes, ceteraq; signa felicia; sine quibus nihil humana consilia studiave proficiũt. Agedum quis vestrum scit obseruatũ horũ aliquid, quando Tarquinius assumpsit imperiũ? quod senatus cõsultũ? quod interregum iudiciũ? quæ populi suffragia? quæ auspicia fausta? non dico hæc omnia, tametsi in recta creatione nihil prętermitti debuisset solenne ac legitimum: sed siquis vnum dunxat horũ *tunc* obseruatũ potest ostendere, cetera quæ omissa sunt calũniari nolo. Quomodo igitur principatũ assecutus est? armis & vi, malorumq; hominũ conspiratione. vt tyrannis mos est, nobis inuitis & indigne ferẽtibus. Sed forte regnũ quomodocũq; partũ administrauit regie, ad superiorũ regum exemplũ, qui cũ in dictis tũ in factis id ꝓpetuo spectarũt vt fortunatiorẽ & ampliorẽ hãc ciuitatẽ successoribꝰ traderent, q̃ ipsi accepissent a suis maioribꝰ. Ecqs sanus hoc dixerit; qui modo videat q̃ miseris & indignis modis oẽs ab eo accepti simus. Taceo calamitates nostri ordinis patricii, quas ne hostis quidẽ audiret absq; lacrymis; quando pauci e multis supersumus, e magnis facti humiles, & e maxima plurimorũ bonorum copia

πενθῆσαι χ᾽ τὰ νομιζόμενα ἐπ᾽ γῆς ἀνδρὶ ποιῆσαι, τ᾽ ἀθλίαν ἀλγόνη ἀλεξησάμενος, ὑφ᾽ ὧν ἐσώθη, καὶ παρ᾽ οἷς ἐτράφη, καὶ οἷς ἀλαδέξαθαι μέλλων τελευτὴν ἔμελλεν, ὀλίγον ἀναμείνας, ἕως ὁ ἐπ᾽ φύσιν αὐτοῖς θάνατος. ἀλλὰ τί τούτοις ὀπιτιμῶ, τοσαύτας ἔχων αὐτὸς ἀνομίας καὶ ἠμφορδν, ἔξω τῶν εἰς τοὺς συγγνοὺς καὶ κηδεστὰς ἡμομένων, τὰς εἰς τὴν πατρίδα καὶ πόλιν ἡμᾶς ὀπιτελεσθείσας ἀνομίας; εἰ δὲ καὶ ἀνομίας αὐτὰς καλεῖν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποξυστὰς καὶ ἀφανισμοὺς ἀπόντων τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἡμῶν. αὐτίκα τὴν ἡγεμονίαν, ἣν ἀπὸ ταύτης ἄρξωμαι, πῶς παρέλαβεν; ἄγε ὡς οἱ περὶ αὐτὸν ἡμόμενοι βασιλῆς; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἐκεῖνοι μὲν τοῦτοι ἅπαντες ὑφ᾽ ἡμῶν ὀπὶ τὰς διωκήσεις παρήγοντο ἐπὶ τοὺς πατρίους ἐθισμοὺς καὶ νόμους· πρῶτον μὲν ψηφίσμασιν ὑπὸ τῆς βουλῆς γραφέντος, ἢ περὶ πάντων ἀποδέδοται τῶν κοινῶν περιβουλίου· ἔπειτα μεσοβασιλέων αἱρεθέντων, οἷς ὀπιτρέπει τὸ σωτήριον ἐκ τῶν ἀξίων τῆς ἀρχῆς ἀναγνῶναι τὸν ὀπιτηδειότατον· μεθ᾽ ταῦτα ψῆφον ἐπενείκαντος ἐν ἀρχαιρεσίαις τοῦ δήμου, μεθ᾽ ἧς ἅπαντα ὀπικυροῦσθαι βούλεται τὰ μέγιστα ὁ νόμος· ἐφ᾽ ἅπασι δὲ τούτοις, οἰωνῶν, σφαγίων καὶ τῶν ἀλλων σημείων καλῶν ἡμομένων· ὧν χωρὶς οὐθὲν ἀν ἡμοῖτο τῆς ἀνθρωπίνης σπουδῆς καὶ περιοίας ὄφελος. φέρε δὴ τίς ὑμῶν τι τούτων οἶδε ἡμόμενον, ὅτε τὴν ἀρχὴν Ταρκύνιος ἐλάμβανε; ποῖον περιβούλευμα συνεδρίου; τίνα μεσοβασιλέων ἀπάγωσιν; ποίαν δήμου ψηφοφορίαν; ποίους οἰωνοὺς αἰσίους; οὐ λέγω ταῦτα πάντα, καίτοι δέον, εἰ χρεὼν ἔμελλεν ἔξειν καλῶς, μηδὲν τῶν ἐν ἔθει ὑπὸ τοὺς νόμους παραλελεῖφθαι· ἀλλ᾽ ἐάν τις ἓν μόνον ἔχῃ τούτων ὀπιδεῖξαι γεγονός, οὐκ ἀξιῶ τὰ παραλειφθέντα συκοφαντεῖν. πῶς οὖν παρῆλθεν ὀπὶ τὴν διωκησιν ὅπλοις, καὶ βίᾳ, καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων συνωμοσίαις, ὡς τυράννοις ἔθος, ἀκόντων ἡμῶν, καὶ δυσχεραινόντων. φέρε, ἀλλ᾽ ὅπῃ κατέσχε τὴν διωκησιν ὅπως ποτὲ λαβών, ἆρα βασιλικῶς κέχρηται ταύτῃ; ζηλῶν τοὺς περὶ τέρους ἡγεμόνας, οἳ λέγοντές τε καὶ πράττοντες ταῦτα διετέλεσαν ἐξ ὧν εὐδαιμονέστατον τε καὶ μέγιστον τὴν πόλιν τοῖς ὀπιγινομένοις παρέδοσαν, ἧς αὐτοὶ παρέλαβον; καὶ τίς ἀν ὑγιαίνων ταῦτα φέροιεν, ὁρῶν ὡς οἰκτρῶς καὶ κακῶς ἅπαντες ὑπ᾽ αὐτοῦ διατεθείμεθα; τὰς μὲν οὖν ἡμετέρας τῶν πατρικίων συμφορὰς, ἃς ἐκ τῶν πολεμίων ἀν τις μαθὼν δακρύσειεν, σιωπῶ, οἵ γε ὀλίγοι μὲν ὑπὸ πολλῶν λελείμμεθα, διαπεινοὶ δ᾽ ὑπὸ μεγάλων γεγόναμεν, εἰς πενίαν δὲ καὶ μεγάλην ἀπορίαν ἤκομεν ὑπὸ

πολλῶν

» πολλῶν καὶ μεγίστων ἐκπεσόντες ἀγαθῶν. οἱ λαμπροὶ
» δ' ἐκεῖνοι καὶ δῆνοι καὶ μεγάλοι, δι' οὓς ὅπιφανὴς ἡ πό-
» λις ἡμῖν ποτε ἦν, οἱ μὲν ἀπολώλασιν, οἱ δὲ φεύγουσι
» τὴν πατρίδα. ἀλλὰ τὰ ὑμέτερα πράγματα, ὦ
» δημόται, πῶς ἔχει; οὐκ ἀφήρηται ὑμῶν τοὺς νόμους;
» οὐκ ἀφήρηται δὲ τὰς ἐφ' ἱερὰ καὶ θυσίας συνόδους,
» πέπαυκε δ' οὓς ἀρχαιρεσιάζοντας καὶ ψηφοφορῶν-
» τας, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἐκκλησιάζοντας; ἀναγκάζει
» δὲ ὅσα δούλοις ἀργυρωνήτοις ἄξια τελαπτῆρσιν,
» λατομοῦντας, ὑλοτομοῦντας, ἀνθοφορβοῦντας, ἐν ταρτά-
» ροις καὶ βαράθροις δαπανωμένους, ἀνάπαυσιν τῶν κα-
» κῶν ἀδὲ τὴν ἐλαχίστην λαμβάνοντας. τίς οὖν ὅρος ἔσται
» τῶν συμφορῶν; καὶ μέχρι τίνος χρόνου ταῦτα πά-
» σχοντες ὑπομενοῦμεν; καὶ ποτὲ τοῦ πάτριον ἐλευ-
» θερίαν ἀνακτησόμεθα; ὅταν ἀποθάνῃ Ταρκύνιος;
» νὴ Δία. καὶ τί πλέον ἡμῖν ἔσται τότε; τί δ' οὐ χείρων;
» βλέπω γὰρ ἐξ ἑνὸς Ταρκυνίους ἕξοντας μιαρωτέρους
» τὸν πάππον. ὅπου γὰρ ὁ πρόπους ἐξ ἰδιώτου τύραν-
» νος, καὶ οὗτος ἀρξάμενος πονηρὸς εἶναι, πᾶσαν ἀκρι-
» βῶς διεξῆλασε τὴν τυραννικὴν κακίαν, ποῖα ποιεῖν χρὴ
» νομίζειν ἔσεσθαι τοὺς ἐξ ἐκείνου φυτείας, οἷς πονηρὸν μὲν
» ἦθος, πονηρᾶς ἐπιτηδεύσεις, πολιτικὸν δ' οὐ μέτριον ἔνεστι
» ἰδεῖν ἐξεπύθετο πώποτε προσπόρευον, οὔτε μαθεῖν;
» ἵνα δὲ μὴ μανθάνητε τὰς καταφύτους αὐτῶν φύ-
» σεις, ἀλλ' ἀκριβῶς μάθητε οἵους σκύλακας ἡμῖν
» ἡ Ταρκυνίου τυραννὶς ἐπορέψει, θράσασθε ἔρ-
» γον ἑνὸς αὐτῶν τὸν πρεσβυτάτου. αὕτη Σπορείου μὲν
» ἐστὶ τοῦ Λουκρητίου θυγάτηρ, ὃν ἀπέδειξε τῆς πόλεως
» ἔπαρχον τύραννος ἐξιὼν ἐπὶ τὸν πόλεμον· Ταρ-
» κυνίου δὲ Κολλατίνου γυνὴ τῶν συγγενῶν τῶν τυράν-
» νων, καὶ πολλὰ ὑπ' αὐτῶν κακοπαθήσαντος. αὕτη
» μέντοι σωφρονοῦν βουλομένη, καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς φι-
» λοῦσα, ὥσπερ ἀγαθὴ πρέπει γυναικί, ξενιζομέ-
» νου παρ' αὐτῇ Σέξτου, ἅμα τῇ συγγενείᾳ, τῇ πα-
» ρελθούσῃ νυκτί, Κολλατίνου δὲ τότ' ἀποδημοῦντος
» ἐπὶ στρατοπέδου, τὸν ἀκόλαστον ὕβριν τῆς τυραννί-
» δος οὐκ ἠδυνήθη ἀλαφυγεῖν· ἀλλ' ὥσπερ αἰχμά-
» λωτος ὑπ' ἀνάγκης κρατηθεῖσα, ὑπέμενεν ὅσα μὴ
» θέμις ἐλευθέρᾳ γυναικὶ παθεῖν· ἐφ' οἷς ἀγανακτῆ-
» σα, καὶ ἀφόρητον ἡγουμένη τὸν ὕβριν, ὅπῃ πρὸς τὸν
» πατέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τὰς καταχούσας
» αὐτὸν διεξῆλθε τύχας, πολλὰς ποιησαμένη δεήσεις
» καὶ ἀράς, ἵνα ἀμφὶ τοῖς κακοῖς αὐτῆς γένοιντο, ὃ
» κεκρυμμένον ὑπὸ τοῖς κόλποις ξίφος ἀπασαμένη,
» τῶν πάντων ὁρώντων, ὦ δημόται, εἰς τὴν ἑαυτῆς σπλά-
» γχνον ἔβαψε τὸν σίδηρον. ὦ θαυμασία σὺ καὶ πολλῶν
» ἐπαίνων ἀξία τῆς ὑγιοῦς προαιρέσεως. ὤχηκας,

ad paupertatẽ ſummamq; inopiã redacti. at illi p̃clari viri, graues & magnifici, per quos olim inclyta fuit hęc noſtra ciuitas, partim perierunt, partim exſulant. Quid res veſtrę, plebeii, quomodo ſe habent? an nõ leges vobis abſtulit? an non interdixit ſolẽnibus ad ſacra cõuentib? an nõ comitia creandis magiſtratibus, ſuffragiaq;, & cõciones de reb. publicis ſuſtulit? qn & corporib. veſtris haud ſecus ac mãcipiorũ emptitiorũ ad varios labores abutitur, cogens lapides & materiem cædere, onera humeris ſubuehere, in tartareis barathris cõteri, ne minima quidẽ conceſſa malorũ requie. quis igitur erit harũ calamitatũ finis? quouſq; hæc pati ſuſtinebimus? quãdo recuperabimus libertatẽ patriam? Poſt obitũ Tarquinii. Ita per Iouẽ. nũquid tum nobis erit melius? immo an non deterius? tres. n. ex vno habebimus Tarquinios, patre ipſo ſceleratiores. nam quando *iſte* ex priuato factus tyrannus, & fero improbitatis curriculũ ingreſſus, in omnibus tyrãnicis vitiis ſe gnauiter exercuit, qualẽ exiſtimabimus euaſuram eius ſobolem, malo genere natã, maleq; educatam, quib. nũquam vllum *eius* moderatum aut ciuile factum videre vel audire licuit? & ne diuinare vobis opus ſit de exſecrãdo ipſorum ingenio, ſed exquiſite pernoſcatis quales nobis catuli ſuboleſcant in Tarquinii tyrannide, en factum vnius eorũ natu maximi. Hæc eſt filia Sp. Lucretii, quem tyrãnus ad bellum proficiſcens vrbi præfectum reliquit; vxor Tarquinii Collatini, tyrannorum gentilis, multisq; laborib. præclare de ipſis meriti: quæ pudica amansque mariti mulier, vt probam matronam addecet, cũ Sextus apud eam cognationis iure diuerſaretur, præterita nocte abſente Collatino & in caſtris agente, indomitam tyranni libidinem effugere non potuit; ſed quaſi bello capta, p̃ vim paſſa eſt quæ nefas eſt ferre matronã liberã. quam iniuriã indigne ferens, vt intolerabilem, poſtq̃ patri ceteriſq; cognatis ſuũ denarrauit infortuniũ, multũ precata & obſecrata vt illata ſibi mala vlciſcerentur, ſtricto cultro quẽ ſub veſte celauerat, patre inſpectãte, Quirites, ferrum demerſit in viſcera. o admiranda & ſumme prædicanda ob tam generoſum animũ fœmina! Abiiſti,

periisti, non ferens tyrannicam insolentiam, contẽptis omnibus vitæ voluptatib. nequid tale tibi posthac accideret. Et postea cum tu Lucretia in sexu fœmineo generosi viri mentem habueris, nos quos natura viros esse voluit, virtute vincemur a fœminis? Et tu quidẽ, quod vnius noctis tyrannidem passa es, impollutaq; pudicitia per vim spoliata, mortẽ vita existimasti beatiorẽ: nos vero non idẽ cogitabimus? quibus Tarquinius non vna die, sed per continuos iã viginti quinq; annos oppressis, adẽpta libertate simul spes omnes abstulit. Hæc vita nobis Quirites vitalis non est, vt talibus inuoluamur malis, cũ illorum virorum nepotes simus qui aliis iura & leges imponere voluerunt, totque pro imperio & gloria subierunt pericula. Alterutrum eligendum est, aut mors gloriosa, aut vita libera. Venit tempus quod optauimus: abest Tarquinius, duces ad audendũ sunt patricii: nihil nobis deerit si rem alacriter aggrediamur; non viri, non pecuniæ, non arma, non duces, nõ ceterus apparatus bellicus. referta est vrbs *his* rebus omnibus: & turpe est nos, cum Volscos ac Sabinos, aliosque multos imperiũ affectantes, perpetuo vicerimus, ipsos *nunc* aliis seruire; gestisque tot bellis pro ambitione Tarquinii, nullũ pro libertate ppria suscipere.

At quibus instinctibus rẽ aggrediemur? & quib. freti auxiliis? hoc. n. dicendũ supereſt. In primis deorũ immortaliũ fiducia; quorũ sacra, fana, arasq; Tarquinius cruentis omniq; ciuili piaculo conſceleratis manib. polluit, dũ sacrificiis ac libationib. præit. deinde nostramet ipsorũ ope, q nec pauci sumus, nec bellorũ imperiti. tũ sociorum ẽt auxiliis; qui dum a nobis non vocãtur, nil curiosius moliendũ cẽsent: at si nos virtutis esse memores viderint, libenter in huius belli societatẽ venient. Tyrannis. n. inuisa est omnib. libertatẽ amantibus. Quodsi aliqui vestrũ ciues timent qui cũ Tarquinio militãt, ne forte ,pillo stẽt contra nos, timor eorũ vanus est. nã & illi tyrãnidis onere grauãtur: & innatũ est omnib. hominib. libertatis desideriũ; & q coacti ærũnas sustinẽt, iis quẽlibet ad res nouãdas occasio videtur idonea. quos si vestro decreto ad opẽ patriæ ferendã vocaueritis, nõ metu,

ἀπόλωλας, οὐχ ὑπομείνασα τὴν τυραννικὴν ὕβριν, ἁπάσας ὑπερίδουσα τὰς ἐν ᾧ ζῇς ἡδονὰς, ἵνα σοι μηδὲν ἔτι τοιοῦτον συμβῇ παθεῖν. ἔπειτα σὺ μὲν, ὦ Λυκρητία, γυναικείας τυχοῦσα φύσεως, ἀνδρὸς ἐβλάστησας φρόνημα ἔχεις· ἡμεῖς δ' ἄνδρες γενόμενοι, γυναικῶν χείρεις ἀρετὴν ἐλησόμεθα; καὶ σὲ μὲν, ὅτι μίαν ἐτυράννησε νύκτα τὴν ἀμίαντον ἀφαιρεθεῖσα αἰδῶ μετὰ βίας, ἥδιον καὶ μακαριώτερος ἔδοξεν ὁ θάνατος εἶναι τοῦ βίου· ἡμῖν δὲ ἆρα οὐ τοιαῦτα τοῦτο ὑπολαβεῖν, ὧν Ταρκύνιος οὐ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη τυραννεῖ, πάσας τὰς ἐλπίδας ἀφήρηται, ἐλευθερίαν ἀφελόμενος; οὐκ ἔστιν ἡμῖν, ὦ δημόται, βιωτὸν ἐν τοιούτοις καλινδουμένοις κακοῖς, ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν οὖσιν ἀπογόνοις, οἳ τὰ δίκαια τἀπὶ πᾶσιν ἠξίουν εἶναι τοῖς ἄλλοις, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δόξης ἤραντο κινδύνους· ἀλλὰ δυοῖν θατέρου ἀπασιν αἱρετέον, ἢ βίον ἐλεύθερον, ἢ θάνατον εὐκλεᾶ. ἔδοξον. ἥκει δὲ καιρὸς οἷς ἐβουλόμεθα, μεθεστηκότος μὲν οὐκ τῆς πόλεως Ταρκυνίου, ἡγουμένων δ' ἐπιχρήσεως τῶν πατρικίων, οὐδενὸς ἡμῖν ἐλλείποντος, ἐὰν οὐκ εὐθυμίας χρήσωμεθ' ὅτι τὰ ἔργα, οὐ σωμάτων, οὐ χρημάτων, οὐχ ὅπλων, οὐ στρατηγῶν, οὐ τῆς ἄλλης τῆς εἰς τὰ πολεμικὰ παρασκευῆς· μεστὴ γὰρ ἀπάντων ἡ πόλις· ἀφθόνου τε εἰ δουλούσκων, καὶ Σαβίνων, καὶ ἄλλων μυρίων ἀρχὴν ἀξιούντων, αὐτοὶς δὲ δουλεύοντας ἑτέροις ὑπομένειν· καὶ τοῖς μὲν τῆς Ταρκυνίου πλεονεξίας πολλοὺς ἀναιρεθῆναι πολέμους, τοῖς δὲ τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας οὐδένα. ἴσιν οὖν ἀφορμῆς εἰς τὰ παράτολμα χρησόμεθα, καὶ ποίας συμμαχίας; τοῦτο γὰρ λοιπὸν εἰπεῖν. πρῶτον μὲν ταῖς παρὰ τῶν θεῶν ἐλπίσιν, ὧν ἱερὰ καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς μιαίνει Ταρκύνιος ταῖς αἱμοφύρτοις χερσὶ καὶ πρώτος ἐμφυλίου κηλίδας ἄγνοις, θείοις καὶ ἀσυλήτοις καθαρεύουσας. ἔπειτα ταῖς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, οὔτε ὀλίγων ὄντων οὔτε ἀπείρων πολέμου· πρὸς δὲ τούτοις, ταῖς παρὰ τῶν συμμάχων ὑπακοαῖς, οἳ μὴ καλούντων μὲν ἡμῶν, οὐκ ἀξιοῦσι πολυπραγμονεῖν· ἐὰν δὲ ἀρετῆς ὁρᾶσι μεταποιουμένους, ἄσμενοι συναρουμένους τὸ πολέμου. τυραννὶς γὰρ πᾶσιν ἐπιφανὴς τοῖς βουλομένοις ἐλευθέροις εἶναι. εἰ δέ τινες ὑμῶν τοὺς ὑπὲρ τραπέζου σωζόντας ἅμα Ταρκυνίῳ πολίτας δεδίασιν, ὡς ἐκείνῳ μὲν συναγωνιουμένους, ἡμῖν δὲ πολεμήσοντας, οὐκ ὀρθῶς δεδίασι. βαρεῖα γὰρ καὶ ἐκείνοις ἡ τυραννίς· καὶ ἔμφυτος πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ τῆς ἐλευθερίας πόθος· καὶ πᾶσα μεταβολῆς πρόφασις τοῖς δι' ἀνάγκην ἀλγοῦσιν ἱκανή. οἷς εἰ ψηφίσασθε τῇ πατρίδι βοηθεῖν, οὐ φόβος

ὁ κα-

» ὁ καθήξων ἔσται τῶν δὲ τυράννοις, ὃ χάρις, ὃ χ ἕτερόν τι
» τῶν βιαζόντων ἢ πειθόντων δυθεφπους τὰ μὴ δίκαια
» πρᾶξαι. εἰ δέ τισιν αὐτῶν ἄρα διὰ κακὴν φύσιν ἢ
» πονηρὰς τροφὰς ὁ φιλοτύραννον ἐμπέφυκεν, ὃ πολ-
» λοῖς οὕτω μὰ Δία, μεγάλαις καὶ τούτοις δυάγκαις ζβύ-
» ξομεν, ὥστ' οὐκ πονηρῶν ἡμέας χρηστούς. ὅμηρα γὰρ
» αὐτῶν ἔχομεν ἐν τῇ πόλει τέκνα, καὶ γυναῖκας, καὶ γε-
» νέας· ἃ ἡμιώτερα τῆς ἰδίας ἐστὶν ἑκάστῳ ψυχῆς. ταῦτά
» τε οὖν αὐτοῖς ἀποδώσομεν, ἐὰν ἀποστῶσι τῶν τυράννων,
» ὑπισχνούμενοι, καὶ ἀδεᾶν ὧν ἥμαρτον ψηφιζόμενοι, ῥᾳδί- 10
» ως πεισόμεθα. ὥστε θαρροῦντες, ὦ δημόται, καὶ ἀγαθὰς
» ἔχοντες ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐλπίδας, χωρεῖτε πρὸς τὸν
» ἀγῶνα, κάλλιστον ὧν πώποτε ἤρασθε πόλεμον τόνδε
» ὑποστησόμενοι. ὑμεῖς μὲν οὖν, ὦ θεοὶ πάτριοι, φύλα-
» κες ἀγαθοὶ τῆσδε τῆς γῆς, καὶ δαίμονες οἱ τὸς πατέρας ἡ-
» μῶν λελόχατε, καὶ πόλις θεοφιλεστάτη πόλεων, ἐν ᾗ
» γένεσίς τε καὶ τροφὴ ἐτύχομεν, ἀμείνοσι μὲν ὑμῖν καὶ
» καὶ γνώμῃ, καὶ λόγοις, καὶ χερσὶ, καὶ ψυχαῖς, καὶ πάσχειν ἕτοι-
» μοι πρὸ ὁτουοῦν καὶ ὁ δαίμων καὶ ὁ τροπὸς φέρῃ. μανθά-
» νομεν δ' καλοῖς ἐδακρύμασιν δύτυχὲς ἀκολουθήσειν τέ- 20
» λος. εἴη δ' τούτοις ἅπασι τὸ αὐτὸ λαβοῦσι θάρσος, καὶ μιᾷ
» γνώμῃ χρησαμένοις, σώζειν τε ἡμᾶς, καὶ σώζεσθαι ὑφ'
ὑμῶν. Τοιαῦτα Βρούτου δημηγορήσαντος, ἀναβοήσεις
τε συνεχεῖς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγομένων ἐκ τοῦ πλήθους
ἐγίνοντο, δηλοῦσαι μὲν βουλόμενόν τε καὶ ἐπικε-
λευόμενον τοῖς δὲ πλείοσιν αὐτῶν καὶ δάκρυα ὑφ' ἡδονῆς
ἔρρει, θαυμάτων καὶ ἀπροσδοκήτων ἀκούοντι λόγων·
πάθη τε ποικίλα τῶν ἑκάστου ψυχὴν κατελάμβανεν
ὁδὸν ἀλλήλοις ἐοικότα· λύπαις τε γὰρ καὶ ἡδοναῖς ἐκέ-
χρηντο· αἱ μὲν, ὅτι τοῖς προσηγορημένοις δίκαις· αἱ δ', ὅτι 30
τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς· καὶ θυμοὶ συνεξέπιπτον
φόβοις, οἱ μὲν ὅτι τῶν κακῶς δράσαντι τὰ μισούμε-
να, τῆς ἀσφαλείας ὑπεροράν ἐπῄει νέοις· οἱ δὲ τῷ λογι-
σμοὶ μὴ ῥᾴδιαν εἶναι τὴν καθαίρεσιν τῆς τυραννίδος, ὄκνον
ταῖς βουλαῖς ἐπιφέροντες. ἐπεὶ δ' ἐπαύσατο
λέγων, ὡς ἐκ ἑνὸς στόματος ἅπαντες τῷ αὐτῷ
φωνῇ διέκραγον, ἄγειν σφᾶς ὅπῃ τὰ ὅπλα. καὶ ὁ
» Βροῦτος ἡσθείς, Ἐὰν γε πρότερον, ἔφη, τὰ δόξαντα ἐν
» συνεδρίῳ μαθόντες, ἐπικυρώσητε ὃ ἂν δέον. δέδοκται
» γὰρ ἡμῖν φεύγειν Ταρκυνίους πόλιν τε τῶν Ῥω- 40
» μαίων, καὶ χώρας ὅσης ἄρχουσι Ῥωμαῖοι, καὶ μηδὲ
» ἐξ αὐτῶν ἀπόν· καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι καθόλου πρὸς
» Ταρκυνίων μήτε πρᾶξαι μηδέν, μήτε λέγειν. ἐὰν
» δέ τις τῶνδε τούτων ποιῶν ἁλίσκηται, τεθνάναι. τοῦ-
» τῶν εἰ βούλεσθε ὑμῖν δοκεῖ τῶν γνώμῃ ἐμοὶ κυρίαν,
» ψηφίσασθε κατὰ φυλὰς ἐπενεγκάτε. τοῦτο γὰρ
» ὑμῖν πρῶτον ἄρξεται τὸ δίκαιον τῆς ἐλευθερίας.

non gratia retineri apud tyrãnos poterunt, nec vllis rebus aliis quibus coacti aut persuasi homines iuris limites transiliunt. Et vt sint aliquot qui vel peruersitate ingenii vel mala educatione trahantur in factionem tyrãnicam, eos quoq; cum pauci sint medius fidius, iniecta dura necessitate, ad bonorum virorum officium cõpellemus. obsides enim habemus in vrbe cõiuges eorum & liberos atq; parentes; vita ipsa cariora pignora. Si horum illis restitutionem polliceamur, & delictorum impunitatem decreto sanciamus, facile illos a tyrannis auocabimus. Ergo in tam ampla spe fidenter Quirites adite certamen, & bellũ suscipite omnium quę vnquam iniistis honestissimũ. Dii patrii, terræ huius benigni præsides; vosque genii, qui patrum nostrorum curam sortiti estis; tuque carissima diis vrbs, in qua nati sumus & educati, tuebimur vos mente, lingua, manibus; parati etiam animas impendere, patiq; quidquid fors fatumq; tulerit. Auguror ego conatus honestos felicẽ habituros exitum. Obtingat his omnib. vt sumpto eodẽ animo, eademq; mente induta, & nos seruent, & a nobis seruentur.

In hac Bruti concione frequenter a populo ad singula acclamatũ est, hisque *& aliis* signis declaratum velle illos ac iubere. Plerisq; vero ad tã mirificam & inexspectatam orationẽ præ lætitia oboriebantur lacrymę: variiq; ac dissimiles affectus incessebant omnium animos. mixtum enim erat mærori gaudium, cõsideratione præteritorum malorum, futurorumque bonorum spe: & audacia metuq; alternantibus, nunc tedio malorũ contemnebatur securitas; nunc difficultatis in tollenda tyrannide reputatio retardabat impetus. Vt vero dicere desiit, velut vno ore omnes exclamauerunt, arma sibi traderet. Tũ Brutus lętus, Ita, inquit, si prius cognito senatus cõsulto, vestris id suffragiis ratum feceritis. Placet enim nobis exsulare Tarquinios vrbe Romana, totiusque imperii finibus cũ tota progenie: nec vlli prorsus licere ꝓ Tarquiniis quidquam vel dicere vel facere: essęq; capitalem siquis contra fecerit. Hanc sententiam si ratam esse vultis, curiatim ferte suffragia. id enim ius, sit primum vestræ libertatis initium.

Factum eſt ita; omniumq; curiarum ſuffragiis decretum tyrannorũ exſilium. Tum Brutus iterum progreſſus, Poſteaquam, inquit, quod erat primum omnium, ratum inter nos eſt, vt decuit, audite & reliqua quæ in rempublicam conſuluimus. Nobis conſiderantibus cuinam magiſtratui committatur rerum ſumma, non placet regẽ amplius inſtitui, ſed duobus viris magiſtratum committi annuum cum poteſtate regia, quoſcũq; vos centuriatis comitiis veſtris ſuffragiis deſignaueritis. Id quoque ſi vobis videtur, ferte ſuffragia. Cõprobata eſt & hæc ſententia omnib. ad vnum calculis. Quo facto Brutus *iterũ* progreſſus, interregẽ ad peragenda more patrio comitia dixit Sp. Lucretiũ. Ille, concione dimiſſa, iuſſit omnes mox cũ armis adeſſe in campũ *Martium*, vbi mos erat *legitimis comitiis* magiſtratus eligi. Eo poſtquam vẽtum eſt, duos viros nominauit qui regia obirent munia, Brutum & Collatinum. his populus eum honorẽ ratum fecit collectis centuriatim ſuffragiis. Dũ hęc in vrbe geruntur, Tarquinius rex vbi ex primis nuntiis, qui per vrbis portas priuſquam clauderentur euaſerant, hoc ſolum cognouit, Brutum concionibus ſollicitare populum, ciuesque ad libertatem vocare, re nemini communicata, filiis *tantum* & amicorum fidiſſimo quoque comitatus, effuſis in curſum equis properat, *immaturam* defectionem præuenire cupiens. Cumque portas clauſas reperiſſet, refertaque armatis propugnacula, quantocius repetebat caſtra gemens ſeq; afflictans *obiter*. Sed illic quoq; ſuperuenit reb. iã perditis. Conſules enim celerem eius aduentum *animo* præuidentes, diuerſis itineribus litteras ad milites in caſtra miſerant, expoſitoque vrbanæ multitudinis decreto, hortati eos erant vt a tyranno deficerent. Quas cum accepiſſent qui a tyranno in caſtris relicti erant, T. Herminius & M. Horatius, pro concione legerunt: perquiſitaq; per ſingulas centurias militum ſententia quid facto opus eſſet, cum vniuerſi cenſerent approbanda decreta vrbanorum ciuium, noluerunt amplius Tarquiniũ redeuntem admittere. atq; ita hac quoq; ſpe fruſtratus rex fugit cum paucis Gabios,

Tarquinii vrbe ſimul & caſtris excluduntur.

ἐγίνετο ταῦτα· καὶ ὅπῃ πᾶσαι τὰ φυγὰ τῶν τυράννων αἱ φερόμεναι κατεψηφίσαντο, παρελθὼν πάλιν ὁ Βροῦτος λέγει· Ἐπειδὴ τὰ πρῶτα ἡμῖν κεκύρωται καὶ ὃ δέον, ἀκούσατε καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα βεβουλεύμεθα περὶ τῆς πολιτείας. ἡμῖν σκοπουμένοις τίς ἀρχὴ χρήσεται τῶν κοινῶν κυρία, βασιλείαν μὲν οὐκέτι καταστήσασθαι δοκεῖ, ἄρχοντας δὲ δύο καθ' ἕνα ἑκάστου ἀνιαυτὸν ἀποδεικνύναι βασιλικὴν ἐξουσίαν ἔχοντας, οὓς δὴ ὑμεῖς ἐν ἀρχαιρεσίαις ἀποδείξητε, ψηφον ὅπῃ φέροντες καὶ λόγους. εἰ δὴ καὶ ταῦτα βουλομένοις ἐστί, ψηφίσατε. ἐπῄνει καὶ ταύτην τὴν γνώμην ὁ δῆμος, καὶ ψῆφος ἐκκλησία ἐγίνετο ἀναιρεῖται. μετὰ τοῦτο παρελθὼν ὁ Βροῦτος, ἀποδείκνυσι μεσοβασιλέα τὸν ὑπομένοντα τῶν ἀρχαιρεσιῶν καὶ τοὺς πατρίους νόμους, Σπόριον Λουκρήτιον. κἀκεῖνος ἀπολύσας τὴν ἐκκλησίαν, ἐκέλευσεν ἅπαντας ἥκειν εἰς τὸ πεδίον, εἶθα συνήθως αὐτοῖς ἀρχαιρεσιάζειν, ἔχοντας τὰ ὅπλα ἐν τάχει. ἀφικομένων δ' αὐτῶν, ἄνδρας αἱρεῖται δύο τοῖς παροῦσιν ἐξῆν, Βροῦτόν τε καὶ Κολλατῖνον. καὶ ὁ δῆμος καλούμενος καὶ λόχους ἐπεκύρωσε τοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχήν. καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παρηρέθη ταῦτα ἐγένετο. βασιλεὺς δὲ Ταρκύνιος ὡς ἤκουσε παρὰ τῶν τῆς πόλεως ἀγγέλων οἷς ἐξεγένετο παροῦσι, πρὶν ἢ κλεισθῆναι τὰς πύλας, ἀμφράναι, σφοδρὸν μόνον ἀπαγγελόντων, ὅτι Βροῦτος κατέχει τὴν ἐκκλησίαν δημαγωγῶν, καὶ τοὺς πολίτας ὅτι τὴν ἐλευθερίαν παρακαλεῖ, σφίσι τῶν ἀλλοτρίων φερόμενος ἐπείγετο, τοὺς ἑαυτοῦ ἀναλαβὼν καὶ τῶν ἑταίρων τοὺς πιστοτάτους, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ἀπορρυτῆρος, ὡς φθάσων τὴν ἀπόστασιν. εὑρὼν δὲ κεκλεισμένας τὰς πύλας, καὶ μεστὰς ὅπλων τὰς ἐπάλξεις, ᾤχετο πάλιν ὅτι τὸ στρατόπεδον ὡς εἶχε τάχους, οἰμώζων καὶ δυσπαθῶν. ἔτυχε δὲ κἀκεῖ τὰ πράγματα ἤδη διεφθαρμένα. οἱ γὰρ ὕπατοι ταχεῖαν αὐτοῦ τὴν παρουσίαν ὅτι τὴν πόλιν παρορώμενοι, πέμποισι γράμματα καθ' ἑτέρας ὁδοὺς πρὸς τοὺς ὅτι στρατόπεδον, παρακαλοῦντες αὐτοὺς ἀποστῆναι τοῦ τυράννου, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς ἐν ἄστει ποιοῦντες φανερά. ταῦτα τὰ γράμματα λαβόντες οἱ κεκλημένοι ὑπὸ τοῦ τυράννου εἰς τὸ στρατόπεδον, Τίτος Ἑρμίνιος καὶ Μάρκος Ὁράτιος, ἀνέγνωσαν ἐν ἐκκλησίᾳ· καὶ γνώμας διερωτήσαντες ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ὅπῃ πᾶσιν ἐφάνη καλὰ εἶναι τὰ κριθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως, οὐκέτι προσεδέχοντο παρακληθέντα τὸν Ταρκύνιον. ἀπωσθεὶς δὲ καὶ ταύτης ὁ βασιλεὺς τῆς ἐλπίδος, φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς Γαβίων

πόλιν,

πόλιν, ἧς βασιλέα τ' πρεσβύτερον υἱὸν ἀπέδειξε Σέξτον, ὡς ἤδη πρεσβύτερον ἔφην· ἡλικίαν μὲν ἤδη πολιὸς, ἔτη ὢν πέντε καὶ εἴκοσι τὴν βασιλείαν κατέχων. οἱ δὲ τ' Ἑρμινίου τε καὶ Ὁρατίου ἀνοχὰς ἐπὶ τοῦ πολέμου κατασπάσθαι πρὸς τοὺς Ἀρδεάτας πεντεκαιδεκαέτεις, ἀπήγαγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. ἡ μὲν δὴ βασιλικὴ πολιτεία διαμείνασα μέχρι τ' οἰκισμοῦ τ' Ῥώμης, ἐτῶν τετρακοσίων καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀριθμὸν, ὅτε ὁ τ' τελευταῖος βασιλέως τυραννὶς ἠλοιήθη, διὰ ταύτας τὰς πρόφασις, καὶ ὑπὸ τούτων καθῃρέθη τ' ἀνδρῶν.

quibus filiorum maximum Sextum regem imposuerat, vt ante dictum est: iam canus ipse, vigesimoquinto imperii anno. Herminius & Horatius in quindecim annos inducias cũ Ardeatibus pacti, domum reduxerunt copias. Regium ergo imperium cum annos ab vrbe condita CCXLIIII perdurasset, & sub postremo rege in tyrannidem degenerasset, his de caussis & ab his viris est euersum.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον πέμπτον.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber quintus.*

Μὲν δὴ βασιλικὴ Ῥωμαίων πολιτεία διαμείνασα μέχρι τ' οἰκισμοῦ τῆς Ῥώμης, ἐτῶν τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀριθμὸν, ὅτε δὲ τὸ τελευταίου βασιλέως τυραννὶς ἠλοιήθη, διὰ ταύτας τὰς προφάσεις ὑπὸ τούτων καθῃρέθη τῶν ἀνδρῶν, ὀλυμπιάδος μὲν ὀγδόης καὶ ἑξηκοστῆς ἑνεστώσης, καθ' ὃν νίκα στάδιον Ἰσχόμαχος Κροτωνιάτης· Ἀθήνησι δὲ τ' ἐνιαύσιον ἄρχοντος [ἔτους] Ἰσαγόρα. ἀεισοκρατίας δ' ἠλοιήθης οἱ πρῶτοι τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν] ὑπατικοὶ καλούμενοι ὑπατοι, τεσσάρων [τινῶν μηνῶν εἰς τ' ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ὑπολοιπομένων,] Λεύκιος Ἰούνιος Βροῦτος, καὶ Λεύκιος Ταρκύνιος Κολλατῖνος, οὓς καλοῦσι Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον, ὡς πρὸ ἔφην, πρεσβύλους, ἑτέροις ὑπατικοὶ πολλοὺς ἐλθόντων εἰς τὴν πόλιν τῶν ὅτι στρατοπέδου, μετὰ τὰς σπονδὰς τὰς ἠλοιήθης αὐτοῖς πρὸς Ἀρδεάτας, ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐκβολῆς τὸ τυράννου, συγκαλέσαντές τε δῆμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ὁμονοίας λόγους ποιησάμενοι, ψηφισμά τι πάλιν ἐπεκύρωσαν ἕτερον, ᾧ ὧν οἱ κατὰ πόλιν ὄντες πρότερον ἐψηφίσαντο, φυγὴν Ταρκυνίοις ὑποδηλοῦντες αἰδίον. καὶ μετὰ τοῦτο καθαρμοὺς τ πόλεως ποιησάμενοι, καὶ ὅρκια τεμόντες, ἀφ' οἷς τε πρῶτοι στάντες ὑπὲρ τ' ὁμίων, ὤμοσαν μὴ κατάξειν ἀπὸ τῆς φυγῆς βασιλέα Ταρκύνιον, μήτε τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ἐξ ἐκείνων ἠλησομένους· βασιλέα τε τῆς Ῥωμαίων πόλεως μηκέτι καταστήσειν μηδένα, μήτε τοῖς καθισταμένοις βουλησομένοις ὑποπέσειν. ταῦτα μὲν δὴ

REGIVM ergo apud Romanos imperium, cum annos ab vrbe cõdita ducentos quadraginta quatuor perdurasset, & sub vltimo rege in tyrannidẽ versum esset, his de caussis ab his viris est euersum, initio sexagesimæ octauæ Olympiadis, qua in stadio vicit Ischomachus Crotoniensis, gerente Athenis annuum principatũ Isagora. Introducto igitur optimatum imperio, cum quatuor circiter menses anno illi explendo deessent, cõsules qui primi regiam potestatem sumpserũt, L. Iunius Brutus, L. Tarquinius Collatinus, (quem magistratum lingua ipsorum a consulendo nominatum, πρεσβούλους a nobis appellari posse diximus) reuersis in vrbem *ciuibus* qui in castris fuerant, paucis diebus post quam pulsus esset tyrannus, & inducias cum Ardeatibus factæ, assumpserunt multos alios; vocatoque in concionem populo, cum prolixe pro concordia disseruissent, nouo decreto confirmarunt ea quæ prius in vrbe sancita fuerant, perpetuoque Tarquinios exsilio mulctarunt. Post hæc lustrata vrbe, cæsisque victimis, primi ipsi super extis stantes iurarunt nunquam se reducturos ab exsilio regem Tarquinium, neque eius filios, neque illorum posteros: regem Romæ posthac creaturos neminem, neque creari passuros. atque hæc pro

Olymp. 68, anno Vrbis cõd. 245, primi cõss. creati L. Iunius Brutus, L. Tarquinius Collatinus.

se proq; suis liberis ac posteris iurauerunt. Sed quoniã reges multorũ magnorũq; bonorũ reip. auctores exstitisse videbãtur, *propterea*, vt quãtisper vrbs staret, regii imperii nomen conseruaretur, iusserunt vt pontifices & augures designarent vnũ e senioribus quã maxime idoneũ, qui præter cultus diuini curã nulli alii præesset muneri. is ab omnib. militaribus *& ciuilibus* muneribus immunis, vocabatur Rex sacrorũ. primusq; hunc honorẽ Romæ accepit Manius Papirius vir patricius, quietis amãtissimus. His ita cõstitutis, veriti (vt mihi quidẽ videtur) ne falsam vulgus de innouata rep. cõciperet opinionẽ, quasi ꝑ vno duos vrbi reges præfecissent, quia vtriq; consuli, vt ante regibus, duodecim secures pręferebãtur, decreuerũt ciuib. terrorem eximere, & potestatis inuidiã minuere. itaq; instituerunt vt alterum cõsulum duodecim secures præcederent, alterũ duodecim lictores cũ solis falcibus; atq; etiã cum furcis, vt a quibusdam est ꝓditum: collegæq; singulis mensib. secures sibi vicissim traderent. Hoc institutum, & quædã alia huius generis non pauca, effecerunt vt humilis plebs libẽter in *præsenti* rerum statu acquiesceret. Leges enim Tullii de contractibus, humanas admodũ & populares, quas in vniuersum Tarquinius sustulerat, reuocauerũt in vsum: & sacrificia quæ tã in vrbe quam in agris cõmuni cœtu ab vrbanis & paganis fieri solebãt, rursus ea diligẽtia qua sub Tullio iusserunt peragi. reddiderunt eis etiam ius comitiorum & suffragiorum de rebus maximis; ceteraque omnia iuxta priscas consuetudines facere permiserunt. Plerisque igitur grata erant hæc patriciorum instituta, quippe qui e diuturna seruitute ad insperatam libertatem redierant: reperti tamen inter eos quidam, qui stulta maiorum commodorum spe, adhuc tyrãnicorum malorum desiderio tenerentur, viri non ignobiles: qui coniuratione facta polliciti sunt vrbe ꝓdita Tarquinium ab exsilio reducere, consulesque interficere. Horum quinam duces fuerint, & quam insperato casu indicati sint, cum se putarent fallere omnium cõscientiam, dicã vbi pauca quæ prius cõtigerunt

ἑαυτῶν τε καὶ τῶν τέκνων καὶ τὰ μὴ ἑαυτοῖς ἡδονὴν ὤμοσαν. ὅπως δὲ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι γιόμενοι τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἔδοξαν οἱ βασιλῆς, φυλάττειν τοὔνομα τῆς ἀρχῆς, ὅσον αἰὼν ἡ πόλις ἀθανάτου χρόνου, βουλόμενοι, τὸν ἱερεῖα τε καὶ οἰωνομαντεύεσθαι ἐκέλευσαν ἀποδεῖξαι τὸν ὁπὸτου δεύτερον τῶν πρεσβυτέρων, ὃς ἂν δοκῇ ἥμελλεν ἔξειν ἕτερον, πλὴν τῶν περὶ τὰ θεῖα σεβασμάτων, τὴν πρόσοδον, ἀπάσης λειτουργίας πολεμικῆς ἀφειμένος, ἱερῶν καλούμενος βασιλεύς. καὶ καθίσαντα πρῶτος ἱερῶν βασιλεὺς Μάνιος Παπίριος, ἀνὴρ πατρικίων ἀνὴρ ἡσυχίας φίλος. ὡς δὲ καλεσήσαντο ταῦτα, δείσαντες, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ δόξα τοῖς πολλοῖς ἐγγένηται περὶ τῆς καινῆς πολιτείας ὡς δήθεν, ὅτι δύο βασιλῆς κύριοι γεγόνασι τῆς πόλεως ἀντ' ἑνὸς, ἑκατέρου τῶν ὑπάτων τοὺς δώδεκα πελέκεις ἐχόντος, ὥσπερ εἶχον οἱ βασιλῆς, ἐφίναντό τε δέος ἀφελέσθαι τῶν πολιτῶν, καὶ τῆς ἐξουσίας μειῶσαι τὸ φθόνον, τὸν μὲν ἑτέρου τῶν ὑπάτων τοὺς δώδεκα καταξάντες ἠγεῖσθαι πελέκεις, τὸν δ' ἑτέρου, δώδεκα ὑπηρέτας ῥάβδους ἔχοντας μόνον· ὡς δὲ ἴσης ἰσοῦσι, καὶ ὁμοίας· γίνεσθαι δὲ τῶν πελέκεων τὴν προβάλησιν οὐ περιέσπας, ἕνα μιᾶς κατέχοντος αὐτοῖς παραλλάξ ἑκατέρου. τοῦτο δὴ τὸ πολίτευμα καταστησάμενοι, πρόθυμον ἐποίησαν εἰς τὸ δημοτικὸν τῶν πραγμάτων τὸν δημότικὸν καὶ ταπεινὸν ὄχλον, καὶ δῆλα τούτοις παραπλήσια οὐκ ὀλίγα. καὶ γὰρ τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων τοὺς ὑπὸ Τυλλίου χαραφέντας, φιλανθρώπους καὶ δημοτικοὺς εἶ) δοκοῦντας, οὓς ἄπρακτος καλέλυσε Ταρκύνιος, ἀνενεώσαντο· καὶ τὰς θυσίας τὰς τε καθ' πόλιν καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἀγρῶν, ἃς ἐποιοῦντο κοινῇ σωτῆρες οἱ δημόται καὶ οἱ φυλέται, πάλιν προσέταξαν ὑπομελεῖσθαι, ὡς ὑπὸ Τυλλίου σωτελεσθῶσι· συνελησίαν τε καὶ αὐτοῖς ἀπέδοσαν ὑπὲρ τῶν μείζων, καὶ ψῆφον ὑπιφέρειν, καὶ τἄλλα προσῆκεν ὅσα καθ' τὰς προτέρας ἐθισμοὺς ἔπραττον. τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς καθ' ἡδονὴν τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν ἦν, οὐκ πολυχρονίου δουλείας εἰς ἀνέλπιστον ἀφιγμένοις ἐλευθερίαν· ἀνέφηναν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὄμφας, οἷς πόθος ἦν δι' ἀνήκεστα τῶν ὑπερηφανίαν κακῶν καὶ πλεονεξίαν, ἄνδρες οὐκ ἄφαντες, οἱ σωώμοσαν ὑπὸ προδοσίᾳ τῆς πόλεως, Ταρκυνίου τε καθάγεσθαι σωθέμενοι, καὶ τοὺς ὑπάτους ἀποκτείναι. ἡγεμόνες δὲ αὐτῶν οἵπινες ἐγένοντο, καὶ δι' ἃς ἐξηλέγχθησαν ἀνέλπιστοις συντυχίας, καίτοι πῶς ἂν θεσπίοις λεληθέναι δοκοῦντες, μικρὰ τὰ ἔμπροσθεν γενομένων ἀναγκαίων,

λέξω.

λέξω. Ταρκύνιος ὅπῃ τ βασιλείας ἐξέπεσε, χρόνον μὲν τινα οὐ πολὺν ἐν πόλῃ Γαβίων διέτριβε, τοὺς τε σωνιόντας ἐκ τῆς πόλεως πρὸς αὐτὸν ὑποδεχόμενος, οἷς ἐδόκει ἡ τυραννὶς ἀσφαλεστέρα χρῆμα ἐλευθερίας, καὶ ταῖς Λατίνων ἐλπίσιν ἐπέχων, ὡς δι' ἐκείνων καθαρθησόμενος ὅπερ τὸν ἀρχεῖον. ὡς δ' οὐ προσέσχον αὐτῷ τὸν νοῦν αἱ πόλεις, οὐδ' ἐβούλοντο πόλεμον ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐκφέρειν, ἀπόγονοις τοῖς πρὸς τοῦδε τοῦ ὀνόματος, εἰς Τυρρηνικὴν καταφεύγει πόλιν, ἔξης ὃ πρὸς μητρὸς γένος ἦν. πείσας δ' ὁ Ταρκυνιτῶν δωρεαῖς, καὶ δι' ἐκείνων ὅπερ τὴν ἐκκλησίαν προσαχθείς, τήν τε συγγένειαν ἀνανεώσατο τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς εὐεργεσίαις διεξῆλθεν, ἃς ὁ πάππος αὐτοῦ πάσας ἐχρήσατο ταῖς ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεσι, καὶ τοῖς συνθήκας ὑπεμίμνησκεν ἃς ἦς πεποιημένοι πρὸς αὐτόν. ὅπερ δὲ τούτοις ἅπασι, τοῖς καλλιφυΐας αὐτὸν ὠδύρετο τύχας, ὡς ἐκ μεγάλης ἐκπεσὼν εὐδαιμονίας ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, πλαίης καὶ τῶν ἀναλγήτων ἐνδεὴς συνήθεις τε ὢν, ὅπερ τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ποτε ἤδη μένους ἰκανάθη καταφυγεῖν. διεξελθὼν δὲ τοσαῦτα μετὰ πολλῶν οἰκτῶν τε καὶ δακρύων, ἔπεισε τὸν δῆμον πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν εἰς Ῥώμην, συμβατηρίους φέροντας λόγους, ὡς δὴ συμπρασσόντων αὐτῷ τῶν δυνατῶν ἐκεῖθεν, καὶ συλληψομένων τ καθόδου. ἀποδειχθέντων τῶν πρεσβευτῶν οἷς αὐτὸς προσέταξε, καὶ διδάξας ἃ χρὴ λέγειν τε καὶ πράττειν τοὺς ἄνδρας, καὶ πρὸς τῶν συνήθων αὐτῷ φυγάδων γράμματα δοὺς δεήσεις ἔχοντα πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ φίλους, ἀπέστειλε φέροντάς τι καὶ χρυσίον. οὗτοι οἱ ἄνδρες εἰς τὴν Ῥώμην ἐλθόντες, ἔλεγον ὅπερ τ βουλῆς ὅτι Ταρκύνιος ἀξιοῖ λαβὼν ἄδειαν ἐλθεῖν σὺν ὀλίγοις, πρῶτον μὲν ὅπερ τὸ συνέδριον, ὡσπερ ὀφείλει δίκαιον· ἔπειτα μὲν λάβῃ πρὸς τ βουλῆς τὸ συγχώρημα, τότε καὶ ὅπερ τὴν ἐκκλησίαν ἐλθεῖν, λόγον ὑφέξων ὑπὲρ ἀπάντων ὧν ἔπραξεν, ἀφ' ἧς τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, καὶ δίκας αἷς χρησόμενος, ἐάν τις αὐτοῦ κατηγορήσῃ, πᾶσι Ῥωμαίοις. ἀπολογηθεὶς δὲ, καὶ πείσας ἅπαντας ὡς οὐδὲν ἄξιον εἴργασται φυγῆς, ἐὰν μὲν ἀποδῶσιν αὐτῷ τὴν βασιλείαν, αὖθις ἄρξει ἐφ' οἷς μὲν δείσωσιν οἱ πολῖται δικαίοις· ἐὰν δὲ μηκέτι βασιλεύεσθαι προαιρῶνται, καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἑτέραν καταστήσασθαι πολιτείαν, μενῶν ἐν τῇ πόλει πατρίδι οὔσῃ, καὶ τ' ἴδιον οἶκον ἔχων, πολιτεύεσθαι μετὰ πάντων ἐξ ἴσου, φυγῆς δὲ ἀπηλλάχθαι καὶ πλάνης. ταῦτα διεξελθόντες, ἐδέοντο τῆς βουλῆς, μάλιστα μὲν δίκαιον ὂ πᾶσιν ἀνθρώποις κατέστησε, μη-

exposuero. Pulsus regno Tarquinius aliquamdiu Gabiis substitit, cõfluentes ex vrbe colligens quotquot libertati præferrent tyrannidem; seq; Latinæ gẽtis ope imperio restituturum iri sperans. Sed cũ preces eius negligerent hi populi, nec ipsius caussa Romanos bello impetere vellent, desperato auxilio in Etruscam vrbẽ se recepit, vnde materno genere ducebat originem. conciliatisq; sibi per munificentiam Tarquiniensium nobilium animis, in concionẽ ab eis ꝓductus, renouauit cognationẽ quæ sibi cũ eo populo intercederet: enumeratisque beneficiis quæ auus ipsius in vniuersam Etruriam cõtulisset, fœderis etiã mentionem fecit, quod inter eos & illum ictum esset. postremo questus est de suo infortunio, qui vna die magna felicitate orbatus, erro & inops cũ tribus filiis coactus sit ad suos olim subditos cõfugere. Quæ cum admodũ miserabiliter, additis etiam lacrymis, peroraſſet, persuasit populo vt legatos Romã mitterent qui ei cõgrediendi *cum Romanis* copiam peterẽt: præsertim cum potentiores illic *ciues* in impetrãdo reditu eum adiuturi viderentur. His legatis ipsius electis arbitrio, præter mãdata quid dicere facereve deberent, litteras etiam dedit scriptas ab exsilii sociis ad amicos & domesticos; addidit & auri nonnihil. Qui postquam Romam peruenerũt, admissi a patrib. aiunt postulare Tarquinium, vt ipsi cum paucis tuto venire liceat, primũ in senatum, vt par sit: deinde, si patres permiserint, etiam in concionem prodire, ibique omnium quæ toto regni tempore gesserit, rationem reddere; ac si forte accusetur, subire iudicium totius populi Romani. quodsi dicta caussa ꝓbauerit omnibus se nihil exsilio dignum perpetrasse, regnum se denuo, si reddatur, quibuscunq; ciues voluerint cõditionibus, administraturum: sin regibus, vt antehac, parere amplius nolint, sed aliam reip. formam instituere, mãsurum in vrbe, patria sua, contentũ domesticis facultatibus; & æquo cũ ceteris ciuibus iure vsurum; exsilium tantum deprecari vitamq; vagam diuersis errorib. His *mandatis* expositis orant senatum, primum per commune ius omniũ gentium, quod

Tarquinii machinamenta.

defensionem & iudiciũ negat nemini, vt illi quoq; causſam ſuã dicere liceat, cui° ipſi futuri ſint iudices. quodſi ipſum hac gratia nõ dignentur, ſaltem ciuitati pro eo deprecanti gratificentur, iraque moderata condonent quod ipſis nihil incõmodi, & petentibus multũ honoris conciliaturũ videatur: vtq;, homines cũ ſint, non ſupra humanã conditionem ſapiãt, nec immortales iras gerant in corporibus mortalibus: ſed vel præter animi ſententiã ad æquitatẽ ſe demittant in deprecatorum gratiam; cogitantes prudentum virorũ officium eſſe, amicorum cauſſa inimicis offenſas remittere; cõtra inſipientium & barbarorũ, cum inimicis ipſos etiã amicos repellere. Ad hæc Brutus aſſurgẽs ita reſpondit: Quod ad Tarquiniorum in hanc vrbem reditum attinet, deſinite Etruſci plura verba facere. Iam enim decretũ eſt perpetuum eorũ exſiliũ; omnesq; per ſacra deorũ iurauimus, nec reducturos nos tyrannos, nec reduci paſſuros. Siquid vero aliud non iniquum petitis, quod nec iuramẽto nec legibus vetemur facere, dicite.

Tum pgreſſi legati: Præter omnẽ exſpectationẽ, inquiunt, prima nobis euenere. Agentes.n. pro ſupplice rationẽ vobis reddere parato, ius cõmune omniũ gentiũ ad priuatam gratiã impetrare nõ valuimus. Sed quoniã ita vobis videtur, de reditu Tarquiniorũ amplius moleſti nõ erimus: aliud q.ddam nõ iniuſtũ petimus ex mandato patriæ; quod lex nulla, nullũ iuſiurãdum vos vetat facere: vt reſtituatis regi bona, quæ ante auus ipſi° poſſedit, nõ vi doloue vlli veſtrũ adempta, ſed hereditario iure a patre accepta, & in hãc vrbẽ importata. Satis.n. erit ei ſuis reb. receptis aliubi beate viuere, nullo veſtrę quietis periculo. His dictis legati *curiã* egreſſi ſunt. Conſulũ alter Brutus bona retinenda cenſuit, tum mulctæ nomine, q, tyrãni rempublicã multis & grauibus affeciſſent iniuriis, tum vtilitatis *publicæ* gratia, ne haberẽt belli anſam; docens nõ fore cõtentos receptis bonis Tarquinios, nec in priuata vita permanſuros, ſed aſcitis externis populis bellum Romanis illaturos, reditumq; ad imperiũ armis molituros. Collatinus ſuadebat contrariũ, dicens nõ opes tyrannorũ, ſed perſonas lęſiſſe rempublicã; cauẽdaq;

δένα λόγου καὶ κρίσεως ἕρξιν, συλλωρῆσαι τῷ ἀνδρὶ τ « ἀπολογίαν ἧς αὐτοὶ γλιήσονται δικας αἰ· εἰ δὲ ἐκείνῳ « ταὐτὰ δ βούλονται δοιῶαι τὰ χάειν, τῆς δεομθύης « ἕνεκα πόλεως ὑπὲρ αὐτ, μετειάσαι, δωρεὰν αὐτῇ « διδόντας ὀξ ἧς ὀδὲν αὐτοὶ βλαπόμθυοι μεγάλῳ δό- « ξοισι ὑμιὰ καταπλεῦσαι τῇ λαμβανούσῃ· ἀνθρώ- « πους δὲ ὄντας, μηδὲν ὑπὲρ τὰ ἀνθρωπίνα φύσιν « φερνεν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς « σώμασιν, ἀλλὰ ἢ ταῦτα γνώμας τὰ πρὸ πόλεν ὑπὸ- « κεῖς ὑπομενοῦναι, τῶν δεομθύων χάειν· ἐνθυμηθέν- « τας ὅτι φερνίμων μὰ ἀνθρώπων ἔργον ἐστὶ τοῖς φι- « λίαις χαρίζεσθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀνοήτων ὃ καὶ βαρ- « βάρων, τοῖς ἐχθροῖς συναναιρεῖν τοὺς φίλους. Διαῦ- « τα λεξάντων αὐτῶν, ἀνασὰς ὁ Βροῦτος ἔφη· Περὶ μὰ εἰσόδου Ταρκυνίων εἰς τάνδε τ πόλιν παύσασθε, ἄν- « δρες Τυρρῆνοι, τὰ πλείω λέγοντες· ἐπῆκε γὰρ ἤδη « ψῆφος ἀίδιον κατ' αὐτῶν ὁρίζουσα φυγὰν, καὶ θεοὺς « ὁμωμόκαμὰν ἄπαντες μήτε αὐτοὶ καθάξειν τοὺς τυ- « ράννους, μήτε τοῖς καθάρσιον ὑπερβέψειν· εἰ δέ τινος « δὴν δεῖσθε τῶν μετείων ἃ μήτε ὅρκοις μήτε νόμοις « κεκωλύμεθα δρᾶν, λέγετε. μὴ τοῦτο παρῃτήσαντο οἱ πρέσβεις, Παράδοξα μὰ ἡμῖν ἀπήντηκε τὰ πρὸ- « τα· πρεσβυτάματοι γὰρ ὄντες ἱκέτου λόγον ὑ- « μῖν ὑποσχεῖν ἀξιοῦντος, καὶ ὃ κοινὸν ἀπάντων δίκαιον « εἰς ἰδίαν αἰτούμενοι χάειν, ὀδὲ δεδωκήμεθα τούτου « τυχεῖν. ἐπεὶ δὲ οὕτως ὑμῖν δοκεῖ, πρὶ μὰ εἰσόδου « Ταρκυνίων ὀδὲν ἔτι λιπαρούμεν· πρεσκαλούμε- « θα δ' ὑμᾶς εἰς ἕτερόν τι δίκαιον, ὑπὲρ οὗ τὰς ὑπο- « λὰς ἡμῖν ἔδωκεν ἡ πατρὶς, καὶ ὅτε νόμος ὁ κωλύσων « αὐτὸ ποιῆν ὑμᾶς ἐστιν, ὅτε ὅρκος, ἀποδοῦναι τῷ βασι- « λῆ τ ὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτὸ πρότερον ἐκέκτητο, « ὀδὲν τ ὑμελέρων ὅτε βία καθαρὸν, ὅτε λάθρα, πα- « ρὰ ὃ τῶ πάθος ἀμφιδεξάμθυος, καὶ πρὸς ὑμᾶς με- « τενέγκας. ἀπόχρη γὰρ αὐτῷ τὰ ἑαυτῷ κομιζομθύῳ ζῆν « ἑτερωθίπου μακαρίως, μηδὲν ἐνοχλοῦντι ὑμῖν. « Τοιαῦτα μὰ οἱ πρέσβεις ἀμαλεξθέντες, ἐξῆλθον. τῶν δ' ὑπάτων Βροῦτος μὰ καλέσας τὰ χρήματα συνε- βούλευσε, συμφέρειας δὲ χάειν αὐτὸ ὧν οἱ τύραννοι ὃ κοινὸν ἠδίκησαν πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, καὶ τῶ συμφέροντος ἕνεκεν, ἵνα μὴ γλοῦνται αὐτοῖς ἀφορμὴ πρὸς τὸν πόλεμον, διδάσκων ὡς ὀκ ἀγαπήσουσι Ταρκύνιοι τὰς οὐσίας ἀπολαβόντες, οὐδ' ὑπομενοῦσιν ἰδιώτου βίον ζῆν, ἀλλὰ πόλεμον ἐπάξουσι Ῥω- μαίοις ἀλλοεθνῆ, καὶ βία πειράσονται καθελθεῖν ὑπὲρ τὰν ἀρχάν. Κολλατῖνος δὲ τἀναντία παρῄνει, λέγων ὡς ὀδὲν τὰ χρήματα τῶν τυράννων ἠδίκει τὰν πόλιν, ἀλλὰ τὰ σώματα, φυλάττεσθαι αὐτοὺς ἀξιῶν

ἀμφό-

ἀμφότερα, μὴ δόξῃς τε πονηρᾶς ὧδε πόλεων τύχωσιν, ὡς ἅμα τῷ πλήθει ἐξεληλακότες ἐκ τῆς ἀρχῆς Ταρκυνίους, καὶ πρόφασιν πολέμου δικαίαν παρέχωσιν αὐτοῖς, ὡς ἀποστερουμένοις τῶν ἰδίων· ἄδηλον μὲν εἰ Φάσκων εἰ κομισάμενοι τὰ χρήματα πολεμεῖν ὁπιχρήσουσιν ἔτι πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς καθόδου· πρόδηλον δὲ ἅτερον, ὡς οὐκ ἀξιώσουσιν εἰρήνην ἄγειν τὰς ὑσίας ἀφαιρεθέντες. Ταῦτα τῶν ὑπάτων καὶ πολλῶν συναγορευόντων ἀμφοτέρωις, ἀποροῦσα ὅ τι χρὴ προσθεῖναι ἡ βουλὴ, καὶ ἐφ' ἡμέρας συχνὰς σκοπουμένη, ἐπεὶ συμφορώτερα μὲν ὁ Βρούτου ἐδόκει λέγειν, δικαιότερα δ' ὁ Κολλατῖνος παρῄνει, τελευτῶσα διέγνω τὸν δῆμον εἰ τε συμφέροντος καὶ δικαίου κριτὴν. πολλῶν δὲ λεχθέντων ὑφ' ἑκατέρων τῶν ὑπάτων, ἀναλαβοῦσαι ψῆφον αἱ φρατρίαι τριάκοντα ὅσαι τὸν ἀριθμὸν, ὅτω μικρὸν ἐποίησαν τὸ ὅτι βατέρα ῥοπῇ, ὥστε μιᾷ ψήφῳ πλείους γενέσθαι τῶν κατέχειν τὰ χρήματα βουλομένων τὰς ἀποδιδόναι κελευούσας. λαβόντες δὲ τῶν ὑπάτων τὰς ἀποκρίσεις οἱ Τυρρηνοὶ, καὶ πολλὰ τὴν πόλιν ἐπαινέσαντες, ὅτι τὰ δίκαια περὶ τῶν συμφερόντων εἵλοντο, Ταρκυνίῳ μὲν ἐπέστειλαν τὰς ἀποληψομένους τὰ χρήματα, αὐτοὶ δὲ ἐπέμειναν ἐν τῇ πόλει, ἕως ἀναγάγοιτό τε τὸ ὁπόπλων, καὶ ἅμαξαι τῶν μὴ δυναμένων ἄγεσθαί τε καὶ φέρεσθαι σκηπτόμενοι· ὡς δὲ τἀληθὲς εἶχε, περαίνοντές τε καὶ σκευωρούμενοι τὰ ἐκ τῆς πόλιν, ὡς ὁ τύραννος αὐτοῖς παρήγγειλεν. ἅς τε γὰρ ὁπισολὰς ἅς ὧδε τῶν φυγάδων τοῖς ὁπιτηδείοις αὐτῶν ἀπεδίδουν, καὶ παρ' ἐκείνων ἑτέρας πρὸς τοὺς φυγάδας ἐλάμβανον. συνιόντες δὲ πολλοῖς εἰς ὁμιλίαν, καὶ διέπειραν αὐτῶν τῆς προαιρέσεως λαμβάνοντες, οἷς ἀδεέστερον διαλεγόμενοι δι' ἀθένειαν γνώμης, ἢ βίᾳ σιτίων, ἢ πόθον τῶν ἐν τῇ τυραννίδι πλεονεξιῶν, ἐλπίδας τε χρηστὰς ὑποδεικνύοντες αὐτοῖς, καὶ χρήματα διδόντες, ἐπεχείρουν διαφθείρειν. ἔμελλον δὲ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐν πόλει μεγάλῃ καὶ πολυοχλήτῳ φανήσεσθαί τινες οἱ τὴν χείρω πολιτείαν αἱρησόμενοι τῆς κρείττονος, οὐ τῶν ἀσήμων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁπιφανῶν, ἐν οἷς ἦσαν Ἰούνιοί τε δύο, Τίτος καὶ Τιβέριος Βρούτου παῖδες, τοῦτον ὑπὸ βούντος ἄρτιος ἀρχόμενοι γεγαμηκότες· καὶ σὺν αὐτοῖς Γέλλιοί τε δύο, Μάρκος καὶ Μάνιος, ἀδελφοὶ τῆς Βρούτου γυναικὸς, ἤδη τὰ κοινὰ πράττειν· καὶ Κολλατίνου θατέρου τῶν ὑπάτων ἀδελφῆς υἱοὶ δύο, Λούκιος καὶ Μάρκος Ἀκυίλιοι, τὴν αὐλὴν ἔχοντες τοῖς Βρούτου παισὶν ἡλικίαν, παρ' οἷς αἱ συνουσίαι τὰ πολλὰ ἐγίνοντο, παῖδές τε ὄντες ἔτι συνήθεις αὐτοῖς, καὶ τὰ πρὸς τὴν κάθοδον τῶν τυράννων βουλεύματα.

duo *crimina*, ne incurrant infamiam publicam, quasi propter diuitias expulsis Tarquiniis; neve videantur iustam belli causſam eis præbuisſe, nimirum exutis propriis facultatibus. incertum enim esſe an receptis bonis bello tentaturi sint reditum: manifestum vero, nō quieturos si rebus suis spolientur. Hæc cum peroraſſent consules, & in vtramque sententiam multi patrum irent, ambiguus consilii senatus, post aliquot dierum deliberationē, quia Brutus vtiliora, Collatinus iustiora suadere videbatur, tādem rem totam cōmisit iudicio populi. Deinde vbi post longam vtriusque consulis orationē ad triginta curiarum suffragia ventum est, adeo leui momento præponderarunt altera, vt hi qui retinenda bona censebant, ab alteris qui reddi iubebāt, vno tantum calculo victi sint, Etrusci post acceptum a consulibus responsum, multum laudata ciuitate quod maiorem iustitiæ quā vtilitatis respectum habuisſet, Tarquiniū per litteras certiorem fecerūt, recepturum esſe bona: ipsi in vrbe restiterunt, simulantes se occupari in componenda portatili supellectile, & distrahendis quæ agi ferrique non possent: sed re vera excutientes & molientes in vrbe quę mandarat Tarquinius. nam & litteras ab exsulibus reddiderunt eorum necessariis, & alias ab eis acceperunt *remittendas* ad exsules: crebrisq; colloquiis nunc horum nūc illorum explorabant animos: & quotquot inuenirent faciles corrumpi ob inconstantiam animi, victusve inopiā, aut desiderium explendæ sub tyrannide libidinis, partim spe ostentata, partim præsenti pecunia conabantur in partes suas pertrahere. Ac facile fieri poterat vt in vrbe ampla & populosa reperirentur quibus magis placeret status reipublicæ deterior, nō solum inter obscuros, verumetiam inter nobiles; in quibus erant duo Iunii, Titus & Tiberius, filii Bruti consulis, vix tum puberes; & duo Gellii, Marcus & Manius, fratres vxoris Bruti, iam maturi tractandę reipublicæ; & Collatini alterius consulis duo ex sorore nepotes, Luci⁹ & Marcus Aquilii, æquales Bruti filiis; apud quos plerūq; conueniebatur, patre nō amplius superstite, cōsultabaturq; de tyrannorū

Coniuratio vrbana.

reditu. Itaque cum aliis multis argumẽtis colligere licet res Romanas diuina prouidentia prouectas ad tantam felicitatẽ, tum hoc præsenti non minimo. Tam dira enim amentia inuasit illos miseros, vt sustinuerint litteras propriis manibus ad tyrannum scribere, continentes coniuratorum multitudinẽ, & tempus destinatum opprimendis per insidias consulibus: persuasi tyranni ad se missis litteris, velle eum præscire, quibus Romanorum restitutus in regnum gratiam *pro meritis* referre deberet. Hæ litterę tali casu peruenerũt in manus consulum. Ad Aquilios Collatini sororis filios conuenerãt coniuratorum capita, inuitati velut ad peragendum sacrificium. Post cœnã iussis ministris e cõuiuio extra virilis œci fores secedere, conferebant inter se de reducendis tyrannis: quæque *cætui* visa erant, manu propria referebant in litteras, quas Aquilii *vna cum aliis epistolis* legatis Etruscis darent, & hi Tarquinio redderent. Interea Cæninensis quidam nomine Vindex, qui bello captus & seruus pincernam tum agebat, ex ablegatione illa suspicatus eos aliquid mali tractare, solus foris ad ianuam restitit; vbi & verba eorum audiuit, & litteras ab omnibus scribi vidit, ad quandam ostii commissuram perspicuam admoto oculo. Is intempesta nocte egressus, quasi ob aliquod negotium missus a dominis, ad consules quidem ire nõ ausus est, metuens ne propter affectum erga cognatos, rem celare volentes, indicem coniurationis tollerent. ceterum adito P. Valerio, qui vnus erat e quatuor primis libertatis publicę assertoribus, data dextra, fideq; cũ iureiurando ab eo accepta, fraudi sibi id nõ fore, indicauit quæ audisset & vidisset. Ille re cognita, confestim cum magna cliẽtum & amicorũ manu ad ædes Aquiliorum aduolat appetente iam die: & ingressus quasi aliud quidpiam acturus, nondum digressis adolescentibus nemine prohibente potitus est litteris; ipsosq; comprehensos apud consules statuit. Quæ vero iam hinc dicturus sum facta alterius cõsulum Bruti magna & mira, quæ maxime a Romanis iactãtur, vereor ne apud ceteros Græcos vt nimis dura fidem nõ inueniant: quandoquidẽ na-

σωνελήφθησαν. ἐκ πολλῶν μὲν ὧν ἂν ἄλλων ἔσοιτο τεκμαίρεσθαι τὰ Ῥωμαίων πράγματα πρόνοιαν θεῶν εἰς τοσαύτην παρῆχθαι εὐδαιμονίαν, οὐχ ἥκιστα δ' ἐκ τοῦ τότε γενομένου. τοιαύτη γὰρ ἄνοια καὶ παραλήρημα τοὺς δυστήνους ἐκείνους κατέσχεν, ὥσθ' ὑπομεῖναι βασιλικὰς γράψαι πρὸς τὸν τύραννον ἀναγράφους, δηλοῦντες αὐτῷ τὸ πλῆθος τῶν μετεχόντων τῆς σωτηρίας, καὶ χρόνον ἐν ᾧ τοὺς ὑπάτους ἔμελλον ποιήσασθαι βουλήσεως, πειθόμενοι τοῖς ἀφικομένων εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ τυράννου γράμμασιν, ὅπως βούλεται προφάσεως εὑρεθείσης αὐτῷ Ῥωμαίων πρόσκλησιν ποιῆσαι καὶ παρέλθοι τὰς ἀρχάς. τούτων ὑπ' ἐλπίδων τοσούτων ἐκπεσόντες οἱ ὕπατοι καὶ τοιάνδε εὑρόντες σωτηρίαν. παρ' Ἀκυιλίοις τοῖς ἐκ τῆς Κολλατίνης γεγονόσιν ἀδελφῆς οἱ χειροφαίστατοι τῶν ἐν τῇ συνωμοσίᾳ κατήγοντο, παρακληθέντες ὡς ἐφ' ἱερεῖα καὶ θυσίαν. μετὰ δὲ τὸ ἑσπέρας δεῖσθαι ἐκ τοῦ συμποσίου κελεύσαντες τοὺς θεράποντας, καὶ πρὸς τῇ θύρᾳ τοῦ ἀνδρῶνος ἀπελθεῖν, διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς καθαγωγῆς τῶν τυράννων, καὶ τὰ δόξαντα εἰς ἐπιστολὰς κατεχώριζον ἀναγράφους, ἃς ἔδει τοὺς Ἀκυιλίους λαβόντας ἀποδοῦναι τοῖς ἐκ Τυρρηνίας πρέσβεσιν, ἐκείνους δὲ Ταρκυνίῳ. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ τῶν θεραπόντων τις οἰνοχόος, ἐκ πόλεως Καινίνης αἰχμάλωτος, ὄνομα Οὐινδίκιος, ὑποπτεύσας τι τοὺς ἄνδρας βεβουλεῦσθαι πονηρὸν τῇ μεταστάσῃ τῶν θεραπόντων, ἔμεινε μόνος ἔξω παρὰ τὴν θύραν, καὶ τοὺς τε λόγους παρ' αὐτῶν ἠκροάσατο, καὶ τὰς ἐπιστολὰς εἶδεν ὑπὸ πάντων γραφομένας, βραχεῖ μοι δοκεῖ τῆς θύρας ἀφειμένης τὸ ὄμμα προσβαλών. ἐξελθὼν δὲ πολλῆς ἐπὶ νυκτὸς ἔσης, ὡς ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῶν δεσποτῶν ὅτου χρείαν τινά, πρὸς μὲν τοὺς ὑπάτους οὐκ ἔτλη ἐλθεῖν, δεδιὼς μὴ τὸ πρᾶγμα συσκιάσαι βουλόμενοι διὰ τὴν εὔνοιαν τῶν συγγενῶν, τὴν μεμυσαντα τιὼ ξωωμοσίαν ἀφανίσωσιν· ἀφικόμενος δὲ εἰς Πόπλιον Οὐαλέριον, ὃς ἐν τοῖς πρώτοις τέτταρσιν ἐκεῖνον τοῦ τιὼ τυραννίδα καταλυσάντων, δεξιὰν δίδωσι, καὶ δι' ὅρκων τὸ πιστὸν παρ' αὐτοῦ λαβὼν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτοῦ, μεμυκότος τε ὧν ἤκουσε καὶ ὧν εἶδε πέρι. ὁ δὲ ὡς ἔμαθεν, ταραχὴν ἀναβολὴν ποιησάμενος, ὅτι τιὼ οἰκίαν τῶν Ἀκυιλίων σὺν πολλῇ πολλῶν τε καὶ φίλων παραγίνεται εἰς τὸν ὄρθρον. καὶ παρελθὼν εἴσω τῶν θυρῶν ὡς ἐπὶ δεῖπνόν τινα χρείαν παρὼν, ἀκωλύτως, κατ' οἶκον ἐπὶ τὰ μεσαίτατα οἴκων, ἐκράτησε τῶν ὑπάτων, καὶ τοὺς νεανίσκους συλλαβὼν καθῆψεν ὅτι τοὺς ὑπάτους. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἔργα πατέρου τῶν ὑπάτων Βρούτου μεγάλα καὶ θαυμαστὰ λέγειν ἔχων, ἐφ' οἷς μέγιστα φρονοῦσι Ῥωμαῖοι, δέδοικα μὴ σκληρὰ καὶ ἄπιστα τοῖς ἀλλοις Ἕλλησι δόξω λέγειν· ὅτῳ πεφύ-

κασιν

ν καση ἀπόλλες ἀπὸ τ̃ οἰκείων τὰ τοῖς τ̃ ἀλλ̃ων λεγόμε-
ν να κρίνειν, καὶ ὃ πιστὸν ἄπιστον ἐφ' ἑαυτοῖς ποιεῖν· ἐρῶ δ'
ὧν ὅμως. ὅπερ γὰρ ἡμέρα τάχιστα ἐγένετο, καὶ καθί-
σας ὁ στρατηγὸς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τὰς ἐπιστολὰς τ̃ ἐν τῇ συνωμοσίᾳ
διαπεπόμενος, ὡς εὗρε τὰς ὑπὸ τ̃ ἑῶν γραφείσας
τ̃ σφραγίσιν ἑκατέρων, καὶ μὴ τὸ λῦσαι τὰ σημεῖα τοῖς
ἐλεγκτικοῖς, ἀναγνωσθῆναι πρῶτον ἐκέλευσεν ἀμ-
φοτέρας ὑπὸ τ̃ γραμματέως, εἰς τ̃ ἀπόντων τῶν
παρόντων ἀκοήν· ἔπειτα λέγειν ἐκέλευσε τοῖς παισὶν
εἴ τι βούλοιντο. ὡς δ' οὐκ ἐτόλμησεν αὐτῶν οὐδέτερος
τοῖς ἔργοις ἀντιβῆναι δυσωδῶς παπαίζοντι, πάλαι καλεφθι-
κότες ἑαυτῶν, ἔκλαιον ἀμφότεροι. ὀλίγον δ' ὑπισχὼν
χρόνον ἐδάκρυσε, καὶ σιωπῇ προεκηρύξας, οὐκ ἀναδεχομέ-
νων ἀπόντων τὸ τέλος ἐξοίσειν, θάνατον ἔφη καταγ-
δικάζειν τ̃ τέκνων· ἐφ' ᾧ πόντες ἀνέκραγον, οὐκ ἀξιοῦντες
τοιοῦτον ἄνδρα ζημιοῦσθαι τέκνων θανάτῳ, καὶ
παρεῖχε τὰς ψυχὰς τ̃ μειρακίων ἐβούλοντο τῷ πα-
τρί. ὁ δ' ὅτε τὰς φωνὰς αὐτῶν ὅτε τὰς οἰμωγὰς ἀντε-
χόμενος, ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις ἁπάγειν τοὺς νεανί-
σκους ὀλοφυρομένους καὶ ἀντιβολοῦντας καὶ τ̃ φιλτάτης
αὐτ̃ ἀνακαλουμένους τροφηρείας. θαυμαστὸν μὲν
καὶ τοῦτο ἅπασιν ἐφάνη, ὃ μηδὲν ἐνδοῦναι τ̃ ἀνδρα
μήτε τοῖς τὰς δεήσεις τ̃ πολιτῶν, μήτε τοῖς τοῦ
οἴκτους τ̃ τέκνων. πολλῷ δ' ἔτι τούτου θαυμασιώτερον
ὃ τοῦ τὰς ὠμότητας αὐτῶν ἀμείλικτον. ὅτε γὰρ ἀνήρ
που συνεχώρησεν ἀπαχθέντας τοὺς υἱοὺς ἔξω τ̃ ἀπόν-
των ὄψεως ἀποθανεῖν, ὅτε αὐτὸς οὐκ τ̃ ἀγορᾶς παρε-
χώρησεν ἕως ἐκεῖνοι κολασθῶσι, τ̃ δεινὸν θέαν ἐκτρε-
πόμενος, ὅτ' αὖθις προσπλακισμῷ ἀφῆκεν αὐτοὺς τ̃
ἐψηφισμένων οὐκ πληρῶσαι μοῖραν· ἀλλὰ πόντα τὰ
τοῦ τὴν ὠμότητα ἔθη καὶ νόμιμα φυλάττων, ὅσα τοῖς
κακούργοις ἐπόκειται παθεῖν, ἐν ἀγορᾷ πόντων ὁρώ-
ντων, ἀκκιδεύσας τὰ σώματα πληγαῖς αὐτοὺς, ἅπασι
τοῖς νομίμοις παρὼν, τότε συνεχώρησε τοὺς αὐχένας
τοῖς πελέκεσιν ἀποκοπῆναι. ὑπὸ ἅπαντα δὲ τὰ πα-
ράδοξα καὶ θαυμαστὰ τ̃ ἀνδρὸς, ὃ ἀτενὲς τ̃ ὄψεως καὶ ὃ
ἄτεκτον ἰδεῖν· ὅσγε τῶν ἀλλ̃ων ἀπόντων ὅσοι τῷ πάθει
παρεγένοντο κλαυθμῶν, μόνος ὅτε ἀνακλαυσάμενος
ὤφθη τ̃ μέσον τ̃ παίδων, ὅτε ἀποιμώξας ἑαυτὸν τῆς
καθεζόσης τ̃ οἶκον ἐρημίας, ὅτε ἀλλο μαλακὸν οὐδὲν
ἐνδοὺς, ἀλλ' ἀδακρύς τε καὶ ἀστένακτος καὶ ἀτενὴς διαμ-
μένων, ἐκαρδίως ἐνέσχεν τὸ συμφοράν. ὅτως ἰσχυ-
ρὸς ἦν καὶ βέβαιος τὸν γνώμην, τὰ κριθέντα διατηρεῖν, καὶ τῶν ἐπιπαραπόντων τοῖς λογισμοῖς πα-
θῶν κρείττων. ἀποκτείνας δὲ τοὺς υἱοὺς, ἐπάλ-
λῃ τοὺς ἀδελφιδοῦς τοῦ στρατηγοῦντος Ἀκυλίους, παρ'
οἷς αἱ συνόδοι τῶν κτ' τῆς πόλεως συνομοσαμένων

tura sic comparati sunt omnes, vt de iis quæ de ceteris *gentibus* narrantur, iudicium faciant e domesticis *exemplis*; & quæ *alioqui* sunt credibilia, apud se faciant incredibilia. dicentur tamen *nihilominus*. Simulatque dies illuxit, cum ascenso tribunali epistolas coniuratorum perlustraret, vbi filiorum litteras *primum* ex vtriusque sigillo, *deinde* post auulsa signacula *etiam* e manu agnouit, iussit primum vtramque a scriba recitari, audientibus omnibus qui aderant: deinde filiis dicendi, si vellent, dedit copiam. cumque neuter auderet impudenter negare, actum iamdudũ de sua caussa iudicantes, flebant vterq;. Ille paulum cunctatus surrexit, indictoque per præconem silentio, omnibus exitum rei exspectãtibus, capitalem sententiam in filios protulit. Cui voci reclamatũ est ab omnibus: indignum quippe iudicabãt, talem virum mulctari filiis, & vitam adolescẽtulorum donare patri volebant. Sed nec clamore motus nec eiulatibus, abduci eos a lictoribus iussit plorãtes supplicantesq; & blandissimis se appellantes vocibus. Id quoque mirum visum est, nihil eum flecti nec ciuium precibus nec miseratione filiorum: sed lõge adhuc mirabilior immota in filiorum supplicio seueritas. nam neque e conspectu populi alio necandos abduci permisit; neque ipse priusquam in eos animaduersum esset, e foro abiit quo vitaret id spectaculum; neque sine probris passus est irrogatas dare pœnas; sed obseruatis omnibus consuetudinibus & legibus quæ de maleficorum suppliciis sunt receptæ, in foro inspectantibus omnib. virgis eos primum fœde lacerari, tũ securib. decollari iussit: iisq; omnibus, dũ fierent, ipse interfuit. Sed nihil æque miraculo fuit atq; vultus intẽtus nullisq; cõmotus affectib⁹; cũ ceteris omnib. casum illũ flẽtibus, solus ipse nec fatũ liberorũ defleuit, nec orbitatẽ domus suæ lamẽtatus est, nec vllũ aliud mollis animi signũ edidit; sed sine lacrymis, sine gemitu, immotis oculis, forti animo calamitatẽ pertulit. tã firmũ animi robur viro ad exsequẽda decreta suppetebat; tãtæq; ad cõprimendas affectuũ turbas vires. Necatis filiis mox vocauit collegæ sororis filios Aquilios, apud quos cõiurati cõuenire

soliti; iussoque scriba horum *quoque* litteras recitare, vt a tota circumstantium corona exaudirentur, ait se illis caussæ dicendę potestatem facere. Illi producti ad tribunal, siue monitu amici cuiuspiã, siue ipsis hoc in mentem venerat, acciderunt ad auunculi genua, quasi ipsius ope seruãdi. cumque Brutus lictores iuberet, abstractos eos ducere ad suppliciũ, si caussam nollent dicere, Collatinus innuens ministris vt abstinerent paulisper dum cum collega colloqueretur, seductum eum prolixis pro adolescentum salute precibus adortus est: excusataque ætatis ignorantia, quę malorum sodalium cõsuetudine in eam pertracta esset amentiam, petebat vnam sibi hanc cõcedi gratiam, vitam cognatorum; nihil obturbaturo postea. addebatque periculum esse ne tota vrbs concitaretur, si omnes qui exsules in impetrando reditu iuuisse viderẽtur, capite vellent plectere: multos enim esse, & quosdam nõ obscuris familiis natos. Quod cum persuadere homini nõ posset, postremo nõ capitalem sed mitiorem in eos pœnam statui postulabat: absurdum esse dicens, tyrannos exsilio mulctari, tyrannorum amicos morte. Cumq; etiam pœnæ moderationem recusasset Brutus, nec in aliud tempus differri reorum iudicium vellet, (quod vltimum Collatini postulatum fuerat) immo eadẽ die se omnes interfecturum deieraret, ægre ferẽs Collatinus se nihil eorum quę petierat impetrasse, Ergo, inquit, quando tu durus & austerus es, ego adolescentes absoluo, eadem qua tu potestate præditus. Tũ Brutus exacerbatus, Certe me viuo Collatine nunquã patrię proditores eripere *supplicio* valebis; immo tu quoq; breui pœnas quas par est lues. His dictis & custodia reis addita, conuocauit in cõcionem populum: plenoq; foro (iam enim rumor casum filiorum eius per totã vrbem vulgauerat) progressus in mediũ cum senatorum honoratissimis, ita populum affatus est: Vellem equidem Quirites Collatinum hunc, collegã mihi additum, consentire mecũ per omnia, & nõ verbis solũ, verum etiã factis declarare infensum se ac hostẽ tyrãnidi. nunc quoniam eum cõtra sentire video, coniunctum non tantum co-

ἐγίνοντο· καὶ τὰς ἱκετηρίας αὐτῶν ἀναγνῶναι τῷ γραμματεῖ κελεύσας, ὥστε πᾶσιν ἀκούειν τὸν παρόντας, ἀπολογίαν ἔφησεν αὐτοῖς δώσειν. ὡς δὲ παρῆλθον οἱ νεανίσκοι πρὸς τὸ βῆμα, εἴτε ὑποδεμένου τινὸς τῶν φίλων, εἴτε αὐτοὶ συμφρονήσαντες, τοῖς γόνασι τοῦ θείου προσπίπτουσιν, ὡς δι' αὐτοῦ σωθησόμενοι. κελεύσαντος δὲ τοῦ Βρούτου τοῖς ῥαβδούχοις ἀπάγειν αὐτοὺς καὶ ἀποκτείνειν τὸν θάνατον, εἰ μὴ βούλοιντο ἀπολογεῖσθαι, μικρὸν ὑπισχεῖν τοῖς ὑπηρέταις ὁ Κολλατῖνος εἶπεν, ἕως τῷ συνάρχοντι διαλεχθῇ, λαβὼν τὸν ἄνδρα χωρὶς μόνας, πολλὰς ἱκετείας ὑπὲρ τῶν μειρακίων δεήσας, τὰ μὲν, ἀπολογούμενος, ὡς διὰ νεότητος ἄγνοιαν καὶ πονηρὰς φίλων ὁμιλίας εἰς ταύτην ἐμπεσόντων τὴν φρενοβλάβειαν· τὰ δ', ἀξιῶν καλῶν αὐτῷ χαρίσασθαι τῶν συγγενῶν τὰς ψυχάς, μίαν αἰτούμενος ταύτην δωρεάν, καὶ ὡς οὐδενὸς ἑτέρου διενοχλήσοντι· τὰ δὲ, διδάσκων ὅτι συμβαίη ἂν ὅλῃ τῇ πόλει, ἐὰν ἀπράτους ὑπιδρῶσι θανάτῳ ζημιοῦν τοὺς δόξαντάς τι συμπράξαι τοῖς φυγάσιν ὑπὲρ τῆς καθόδου· πολλοὺς γὰρ εἶναι καὶ οὐκ ἀσήμους οἰκιῶν ἐνίους. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, τελευτῶν ἠξίου μὴ θάνατον, ἀλλὰ μετοίαν κατ' αὐτῶν ὀρίσαι κόλασιν· ἄτοπον εἶναι λέγων, τοὺς μὲν τυράννους φυγαῖς ἐζημιῶσθαι, τοὺς δὲ τῶν τυράννων φίλους θανάτῳ. ἀντιλέγοντος δὲ καὶ πρὸς τὴν ὑπεικειαν τὴν κολάσεως τοῦ ἀνδρὸς, καὶ οὐκ εἰς ἑτέρους ἀναβληθῆναι χρόνους τὰς κρίσεις τῶν ἐν ταῖς αἰτίαις βουλευμάτων· τελευταία γὰρ αὕτη τοῦ συνάρχοντος δέησις εἴη· ἀλλ' αὐθημερὸν ἀποκλείσαι ἀπράτους ἀπειλοῦντος καὶ βραβευμάτων, ἀδημονῶν ὁ Κολλατῖνος ὑπὸ τῶν μηδενὸς ὧν ἠξίου τυγχάνειν, Τοιγαροῦν, ἔφησεν, ἐπεὶ « σκαιὸς εἶ καὶ πικρὸς, ἐγὼ τὰ μειράκια καὶ ἀφαιρήσομαι « τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἧς σὺ κύριος ὤν. καὶ ὁ Βροῦτος ἐκ- « πικρανθεὶς, Οὐκ ἐμοῦ γε, ἔφη, ζῶντος, ὦ Κολλα- « τῖνε, τοὺς προδότας τῆς πατρίδος ἰσχύσεις ἐξελέ- « σθαι· ἀλλὰ καὶ σὺ δώσεις δίκας ἃς σοὶ προσῆκεν οὐκ « εἰς μακρὰν. Ταῦτα εἰπὼν καὶ φυλακὴν τοῖς μει- ρακίοις ἐπιστείλας, ἐκάλει τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. πληρωθείσης δ' ἀγορᾶς ὄχλου· πρεσβύτατον γὰρ δὴ τὴν πόλιν ὅλην ἦν περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάθος ἐγεγόνει· προελθών τε καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ προσεσπάμενος, ἔλεξε τοιάδε· Ἐβουλό- « μην μὲν δή, ὦ ἄνδρες πολῖται, Κολλατῖνον τουτονὶ « ἄνδρα συνάρχοντα ὄντα, περὶ ἀπράτων μοι τὰ αὐτὰ « φρονεῖν, καὶ μὴ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις « μισεῖν τοὺς τυράννους καὶ πολεμεῖν· ὅτῳ δὲ ταναντία « φρονεῖν γέγονέ μοι καταφανὴς, καὶ ἔστιν οὐ μόνον τῇ φύ- «

σει Ταρ-

» σὺ Ταρκυνίων συγγενὴς, ἀλλὰ καὶ τῇ τοιαύτῃ σὺν γνώμῃ, διάλ-
» λαγάς τε πράττων τοῖς ἀστοῖς, καὶ αὐτὴ τὴν χοινὴν συμ-
» φέροντων ὁρῶσα σκοπῶν λιπιλελὲς, αὐτός τε κωλύειν
» αὐτὸν παρεσκεύασμαι τοιαύτην ἀκτὴν νοῦν ἔχειν, πο-
11 » νηρὰ ὄντα, καὶ ὑμᾶς ὅπως τοῦτο μὴ δρᾶτε παρακελεύω. φράσω δὲ
» ὑμῖν πρῶτον ἐν οἷς ἐγένετο κινδύνοις τὰ τοιάγματα
» τῆς πόλεως, ἔπειτα πῶς αὐτοῖς ἑκάτερος ἡμῶν κέ-
» χρηται. τῶν πολιτῶν τινὲς τε συνῆλθον εἰς τὴν Ἀκυ-
» λίων οἰκίαν τῶν ἐκ Κολλατίας γεγονότων ἀδελφῆς,
» ἐν οἷς ἦσαν οἵ τ' ἐμοὶ παῖδες ἀμφότεροι, καὶ οἱ τῆς γυ- 10
» ναικὸς ἀδελφοὶ τῆς ἐμῆς, καὶ ἄλλοι τινὲς δῆλοι σὺν τούτοις
» οὐκ ἀφανεῖς, συνθήκας ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους,
» καὶ ὤμοσαν, ἀποκτείναντες [ἐμὲ, Ταρκύνιον ὅπως τὴν
» ἀρχὴν καταγάγωσιν· ὅπισθάς τε περὶ τούτου γρά-
» φαντες] ἀδελφοῖς, καὶ τοῖς ἑαυτῶν σφραγῖσι καὶ σ-
» σημειωάμενοι, πέμπειν μέλλον τοῖς τῶν Φυγάδων ἐμελ-
» λον. ταῦθ' ἡμῖν θεῶν τινος βουλομένου καταφανῆ γέγονεν
» ὑπὸ τῶνδε μηνυθέντα τῶν ἀνδρῶν· ἔστι δ' Ἀκυλίων
» δοῦλος, παρ' οἷς κατεγράφησαν τὴν παρελθοῦσαν νυκτὶ αἱ
» ὅπισθάς ἔγραψαν· καὶ τὰ γράμματ' αὐτῶν γεγένηται 20
» ἐν χερσὶν ἡμῖν. Τίτον μὲν οὖν ἐγὼ καὶ Τιβέριον τοὺς ἐμοὺς
» παῖδας τετιμώρημαι· καὶ οὐδὲν καταλέλυται ἀφ' ὧν
» τοῖς ἐμοῖς ὑπέσχοντο, οὔτε νόμος, οὔτε ὅρκος· Ἀκυ-
» λίους δὲ Κολλατῖνος ἀφαιρεῖταί μου, καὶ φησιν οὐκ ἐά-
» σειν ὅμοια τοῖς ἐμοῖς παισὶ βουλεύσαντας τῶν ὁμοίων
» ἐκείνοις τυχεῖν. εἰ δὲ οὗτοι μηδεμίαν ὑφέξουσι δίκην,
» οὐδὲ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ἐμῆς γυναικὸς, οὐδὲ τοὺς
» δήμους προδόντας πατρίδος ἐξέσται μοι κολάσαι. τί
» γὰρ δὴ δικαιότερον τοῖς αὐτοῖς ἔξω λέγειν, αὖ τούτοις
» ἄφωνος; τίνος οὖν τοῦτο μεμιμήματα ἡγεῖσθε; πότερα 30
» τῆς πρὸς τὴν πόλιν εὐνοίας, ἢ τῶν πρὸς τοὺς τυράν-
» νους ἀλλαγῶν; καὶ πότερα τῆς ἐμπεδώσεως τῶν ὅρ-
» κων, οὓς ἀφ' ἡμῶν ἀρξάμενοι πρῶτοι ὠμόσατε, ἢ τῆς
» συγχύσεώς τε καὶ ἐπιορκίας; καὶ εἰ μὲν ἔλαθεν ἡμᾶς, τῆς
» ἀρᾶς ἔνοχος ἂν ὢν, καὶ θεοῖς ὑπέσχεν οἷς ὤμοσε, δί-
» κας ὅσας ὁ καταφανὴς γένοιτο, ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ πρόσ-
» ηκε κολασθῆναι· ὅς γε ὀλίγας μὲν ἡμέρας πρὸ τε-
» λῶν τὰ χρήματα τοῖς τυράννοις ὑμᾶς ἔπεισε πρᾶσ-
» θαι, ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡ πόλις αὐτοῖς ἔχῃ
» χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πόλεως οἱ ἐ- 40
» χθροί. νῦν δὲ τοὺς ὅπως καθόδῳ τοῖς τυράννοις σώσομε-
» νους ἀφεῖσθαι τῆς ὑμετέρας οἴεται δεῖν, ἐκείνοις αὖ-
» τοῖς δηλονότι χαριζόμενος, ἵν' ἐὰν ἄρα καὶ ἔλθωσιν
» εἴτ' ἐκ πρόδοσίας, εἴτε πολέμῳ, τούτας πρόφα-
» σιν ἔχωσι τὰς χάριτας, ἃς ὑμῶν, ὡς φίλος, ὅσων δὴ
» αἰτήσαι, παρ' αὐτοῦ τυχόντες. ἔπειτα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ὑ φ-
» σάμενος τέκνων, σοὶ φείσομαι Κολλατῖνε, ὃς ὃ μὲν

gnatione sed & voluntate Tarquiniis; agentemque de reconcilianda cum illis gratia, propria magis quam publica spectare commoda, & ipse prauos eius conatus cohibere paro, & vos ad idem faciendum exhortor. Dicam porro primum in quibus periculis versata sit respublica: deinde quomodo in iis nostrum vterque se gesserit. Aliquot ciues clam congressi in ædibus Aquiliorum, Collatini fororis filiorum; (inter quos & ambo mei filii, & vxoris meæ fratres, & alii quidam non ignobiles fuere) pacti inter se erant, & coniurati, me interfecto Tarquinium in regnum reducere; atque etiam epistolas manu sua scriptas, suisque sigillis obsignatas, missuri erãt exsulibus. Ea *consilia* deus aliquis nobis propitius indicauit per hũc hominem, seruum Aquiliorum; in quorum ædibus coniurati præterita nocte scripserunt litteras quę nũc in nostris sunt manibus. Quamobrem ego de Tito & Tiberio filiis meis supplicium sumpsi; nec mea clementia vel legem vel iusiurandũ fregi. Ceterum Aquilios Collatinus mihi eripit, negans se passurum vt qui filiis meis fuerunt consiliorum socii, fiant iisdem etiam socii pœnarum. Qui si hoc impune ferẽt, nec in vxoris meæ fratres nec in ceteros patriæ proditores licebit mihi animaduertere. quod enim maius ius in illos vsurpare mihi potero, si hos dimisero? Cuius hoc rei signum vobis videtur? vtrum amoris erga patriam, an tyrannis reconciliati animi? vtrum ad confirmationem iurisiurãdi pertinet quod nobis præeuntibus iuraſtis vniuersi, an ad violationem & periurium? Qui si nos fefellissẽt, diris obnoxius pœnas diis dedissẽt quos peierat: nunc a nobis deprehensus, ad nostram animaduersionem pertinet: *quippe* qui nuper vobis persuasit bona tyrannis reddere, vt non reipublicæ contra inimicos, sed inimicis contra rempublicam essent vsui: nunc vero coniuratis in tyrannorum reditum, dandam censet veniam; nimirum vt illos ipsos demereatur: vt, siue proditione siue armis reditum sibi parent, hac inita ab ipsis gratia, velut amicus, omnia quæ popoſcerit, impetret. Ergo ego qui meis non peperci liberis, tibi parcam Collatine; qui

corpore nobiſcum verſaris, apud hoſtes habes animum: & proditores patriæ ſeruas, me pro ea decertãtem interficis. Quo pacto? Multũ abeſt. At ne amplius tale quidpiam perpetres, magiſtratũ tibi abrogo, & alio te migrare iubeo. Vobis Quirites, conuocatis e veſtigio centuriis, calculũ permitto, vt decernatis an hæc rata eſſe debeant. Interim hoc ſcitote, vos alterum e duobus, vel Collatinum habituros cõſulem, vel Brutum. Hęc loquenti Collatinus indignabundus reclamabat, inſidiatorẽ proditoremque amicorum identidem appellãs; & nunc obiecta ſibi crimina diluens, nunc pro nepotib. deprecãs, & calculum ciuibus contra ſe permittere detrectans, populum exacerbabat, cunctisq; dictis ſuis graues tumultus excitabat. Itaq; exaſperatis in eum ciuibus, & neq; defenſionem eius neque preces admittẽtibus, ſed calculos poſcẽtibus, ſocer eius Sp. Lucretius, gratioſus apud populum, timens illi ne cum contumelia magiſtratu & vrbe pelleretur, petiit ab vtroque conſule dicendi veniam: primusq; omnium hoc impetrauit, vt tradunt Romanæ hiſtoriæ; cum eo tempore nondum mos eſſet pro concione loqui priuatum hominẽ. Is cõmuni ad vtrumq; conſulem directa petitione, Collatinũ monebat ne cũ iratis cõtenderet, neve magiſtratũ retineret inuitis ciuibus, quẽ accepiſſet a volẽtibus; ſed ſi illis traditũ repoſcere libẽret, ſpõte deponeret, criminaq; re potius quam verbis refelleret: tũ domicilium alio quocunq; terrarũ loco ſibi quæreret, deportatis ſecũ omnib. facultatibus, tantisper dũ in tuto eſſet reſpublica; quãdo id populo expedire videretur: cogitaretq;, ceteris delictis *tũ demum* cũ perpetrata ſunt, iraſci ſolere homines; ſiqua vero ꝓditionis incidat ſuſpicio, prudentius eſſe vel vano metu eã præcauere, q̃ ea per ſecordiam cõtempta opprimi. Rurſum Bruto ſuadebat ne turpiter & ꝓbroſe collegam vrbe pelleret, cũ quo optima pro rep. ceperit conſilia: ſed ſi ille imperiũ deponere vellet, & ſponte e patria excedere, cũcta eũ bona ſua per otiũ trãſportare ſineret, & donũ aliquod e publico adderet, vt ſe in ſua calamitate populi munificentia cõſolari poſſit. Hæc viri ad vtrũq; *conſulẽ* monita cũ

σῶμα παρ' ἡμῖν ἔχῃς, τὴ δ' ψυχὴ σοὶ δὲ τοῖς πολε- «
μίοις· καὶ τὰς μὲν σοφοδόξας τ' πατρίδος σώζῃς, ἐμὲ « 5
δ' τ' ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον ἀποκλείνῃς; πόθεν; «
πολλοῦ γε [καὶ] δεῖ· ἀλλ' ἵνα μηδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔρξεις ἀ- «
σῃ, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφαιροῦμαί σε, καὶ πόλιν ἑτέραν κε- «
λεύω μεταλαβεῖν. ὑμῖν δὲ, ὦ πολῖται, ψῆφον ἀναδώ- «
σω, καλέσας αὐθὶς μάλα τὰς λόγους, ἵνα διαγνῶτε « 10
εἰ χρὴ ταῦτ' εἶναι κύρια. οἶδ' δ' ἴσως ὅτι δυοῖν θατέρου, «
ἢ Κολλατῖνον ἕξουλες ὕπατον, ἢ Βροῦτον. ταῦτα δὲ «
λέγοντος αὐτοῦ, βοῶν καὶ δυσπαθῶν ὁ Κολλατῖνος, ὑπέ-
βαλλόν τε καὶ προδότην τῶν φίλων αὐτὸν παρ' ἕκαστα ἀ-
ποκαλῶν, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τ' αὐτοῦ διαβολῶν ἀπολο- 15
γούμενος, τὰ δ' ὑπὲρ τ' ἀδελφιδῶν δεόμενος, ψῆφόν
τε καθ' ἑαυτοῦ τὰς πολίτας οὐκ ἐῶν ἀναδοῦναι, χαλε-
πώτερον ἐποίησε τ' δῆμον, καὶ δυσὶ ἤγαγεν ὅτι πᾶσι τοῖς
λεγομένοις θορύβοις. ἠγειρομένων δ' τ' πολιτῶν πρὸς
αὐτὸν, καὶ ὅτε ἀπολογίαν ὑπομενόντων, ὅτε δέησιν 20
προσιεμένων, ἀλλὰ ταῖς ψήφοις ἀναδοθῆναι σφίσι
κελευσάντων, δι' ὑλαβείας ὁ πρᾶγμα ὁ κηδεστὴς
αὐτοῦ λαβὼν Σπόριος Λυκρήτιος, αἰνήσας μὲν δήμου φί-
λιος, μὴ μὰ ὕβρεως τ' ἀρχῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐκ-
πεσὼν, λόγον αἰτησάμενος παρ' ἀμφοτέρων τῶν ὑπά- 25
των, καὶ τυχὼν τ' ἐξουσίας ταύτης πρῶτος, ὡς φασιν οἱ 212
Ῥωμαίων συγγραφεῖς, ἐν πώποτε Ῥωμαίοις ὄντος ἐν ἐ-
θει δημηγορεῖν ἰδιώτου ἐν ἐκκλησίᾳ, καινὸν ἐποιή-
σατο δέησιν ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων, Κολλατίνῳ μὲν
παραινῶν μὴ θυμομαχεῖν, μηδὲ ἀκόντων κατέχειν τ' 30
πολιτῶν τὴν ἀρχὴν, ἣν παρ' ἑκόντων ἔλαβεν, ἀλλ'
εἰ δοκεῖ τοῖς δοῦσιν αὐτὴν ἀπολαβεῖν, ἑκόντα καταθέ-
σθαι, καὶ μὴ τοῖς λόγοις ἀπολύεσθαι τὰς καθ' ἑαυτοῦ «
διαβολὰς, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι· μεταθέσθαι δ' τ' «
οἴκησιν ἑτέρωθί γέ ποι ποτὲ γῆς πάντα τὰ ἑαυτοῦ λα- 35
βόντα, ἕως δὴ ἂν ἀσφάλεια γένηται τὰ καινά· ἐπεὶ τόδε
δοκεῖ τῷ δήμῳ συμφέρειν· ἐνθυμούμενον ὅτι τοῖς μὲν
ἀνοήτοις ἀδικήμασι θυμοῦνται ὀργίζεσθαι πεφύκασιν «
ἄπαντες, προδόσιας δ' ὑποπτευομένης, σωφρονέ- «
στερον ἡγοῦνται καὶ μᾶλλον διὰ κενῆς φοβηθέντας αὐτὴν φυ- 40
λάξασθαι μᾶλλον, ἢ καταφρονήσαντας ὑπερβαλέσθαι
ἀναβαπῆναι. βραδύτον δὲ πείθων μὴ μετ' ὀργῆς
καὶ προπηλακισμοῦ τὸν συνάρχοντα τῆς πόλεως
ἐκβαλεῖν, μὴ οὐ τὰ κράτιστα τῆς πατρίδος ἐβούλευ-
σεν· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς ὑπομείνῃ τὴν ἀρχὴν ἀποθέ- 45
σθαι, καὶ προαχρῆ τῆς πατρίδος ἐκὼν, τήν τε οὐσίαν
αὐτῷ πᾶσαν ὑπερβέλλειν χρήματα μεταπωλήσα-
σθαι, καὶ ἐκ τῶν δημοσίων προσθῆναί τινα δωρεὰν, ἵνα
προμήθειον ἔχῃ τῆς συμφορᾶς τ' ἀπὸ τ' δήμου χά-
ριν. ταῦτα δ' ἀνδρὸς ἀμφοτέροις παραινοῦντος, καὶ

τῶν

τῶν πολιτῶν ἐπαγνεσάντων τὸν λόγον, ὁ μὲν Κολλατῖνος πολλὰ καὶ ἐλεεινὰ μεμφόμενος ἑαυτὸν, εἰ δι' ἃ συγγενῶν ἔλεος ἐκλιπεῖν ἀναγκασθήσεται τὴν πατρίδα μηδὲν ἀδικῶν, ἀπολείπεται τῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ Βροῦτος ἐπαινέσας αὐτὸν ὡς τὰ κράτιστα καὶ συμφέροντα ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πόλει βεβουλευμένον, παρεκάλει μήτε αὐτῷ, μήτε τῇ πατρίδι μνησικακεῖν· ἑτέραν δὲ καταλαβόντα οἴκησιν, τὴν καταλειπομένην πατρίδα ἡγεῖσθαι, μηδενὸς μήτε λόγου μήτε ἔργου κοινωνοῦντα τοῖς ἐχθροῖς κατ' αὐτῆς. ὃ δὴ ὅλον ἀποδημίαν ὑπολαβόντα τὴν μετοικάσιν, οὐκ ἀξιοεικόν, οὐδὲ φυγὴν, ὃ μὲν σῶμα οὐδὲ τοῖς ὑποδεξαμένοις ἔχειν, τὴν δὲ ψυχὴν οὐδὲ τοῖς παρεπέμπουσι. ταῦτα δὲ ὑποθέμενος τῷ ἀνδρὶ, πείθει τὸν δῆμον εἴκοσι ταλάντων δοθῆναι αὐτῷ δωρεὰν, καὶ αὐτὸς πέντε τάλαντα παρεξίθησιν ἐκ τῶν ἰδίων. Ταρκύνιος μὲν δὴ Κολλατῖνος διαύτῃ τύχῃ παρεπεσὼν, εἰς Λαβίνιον ᾤχετο τὴν μητρόπολιν τῶν Λατίνων γένους, ἐν ᾗ γηραιὸς ἐτελεύτα. ὁ δὲ Βροῦτος οὐκ ἀξιῶν μόνος ἄρχειν, οὐδὲ εἰς ὑποψίαν ἐλθεῖν τοῖς πολίταις ὅτι μοναρχίας ὑπαχθεὶς πόθῳ τὸ συμπαθὲς ἐξήλασεν ἐκ τῆς πατρίδος, καλέσας τὸν δῆμον αὖθις εἰς τὸ πεδίον, ἔνθα σύνηθες ἦν αὐτοῖς τούς τε βασιλέας καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καθιστάναι, συναρχοντα αἱρεῖται Πόπλιον Οὐαλέριον Οὐαλεσίου, ἀπόγονον, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, τῶν Σαβίνων ὄντα, ἄνδρα καὶ πολλῶν μὲν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων χάριν ἐπαινεσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι ἄξιον, μάλιστα δὲ τῆς αὐταρκείας τοῦ βίου. φιλοσοφία γάρ τις αὐτοδίδακτος ἐνῆν περὶ αὐτὸν, ἣν ἐν πολλοῖς ἀπεδείξατο πράγμασιν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. μετὰ τοῦτον δὴ μιᾷ γνώμῃ πάντων χρώμενος, τοὺς μὲν ὑπὲρ τὴν καθόδῳ τῶν φυγάδων συνομοσαμένους ἀπάντας ἀπέκτεινεν παραχρῆμα, καὶ τὸν μιμησάμενον συνωμοσίαν δοῦλον ἐλευθερίας τε καὶ πολιτείας μεταδόσει ἐτίμησεν, καὶ πολλοῖς χρήμασιν. ἔπειτα τείχη πολλὰ καλλίστα καὶ συμφορώτατα τῇ χώρᾳ κατασκευάσαντες, τούς τ' ἐν τῇ πόλει πάντας ὁμονοεῖν παρεσκεύασεν, καὶ τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλὰς ἐμείωσεν. ὧν δὲ τὰ πολιτεύματα τῶν ἀνδρῶν διάδε. πρῶτον μὲν ἐκ τῶν δη-
213 μοτικῶν τοὺς κρατίστους ἐπιλέξαντες, πατρικίοις ἐποίησαν, καὶ συνεπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τὸ βουλεῖον εἰς τριακοσίους. ἔπειτα τὰς οὐσίας τῶν τυράννων εἰς τὸ κοινὸν πᾶσι τοῖς πολίταις φέρειν ἐάσαντες ὅσον μὲν λάβοι τις ἐξ αὐτῶν ἔχειν· καὶ τῶν αὐτῶν γῆν ὅσην ἐκέκτηντο, τοῖς μηδένα κλῆρον ἔχουσι διένειμαν, ἓν μόνον ἀφελόμενοι πεδίον ὃ κεῖται μεταξὺ τῆς τε

ciues approbassent, Collatinus multis vicem suam deplorans, quod cognatorum commiseratione, nulla sua culpa, deserere patriã cogeretur, magistratu se abdicauit. Brutus laudata eius prudentia, quod tũ sibi tum reipubl. consuluisset optime, rogabat ne ea de caussa vel sibi vel patriæ fieret infensior; vtque etiam post mutatum domicilium *nihilominus vrbẽ* quam relinqueret, patriæ loco haberet, seque eius hostibus nec dictorum nec factorum socium adiungeret; atque in summa migrationem istam peregrinationem potius crederet quã fugam aut exsilium; & corpus alio trãsferens, animum apud dimittentes se relinqueret. His Collatinũ exhortatus, persuasit populo vt illi viginti talenta donarent *ex ærario*; quibus ipse quinque de propria pecunia addidit. Tarquinius ergo Collatinus fortuna sic ferente profectus est Lauinium Latinæ gentis metropolim; vbi senex fato functus est. At Brutus nolens solus imperare, ne ciues suspicarentur eum regni cupidine collegam expulisse patria, mox conuocato populo in campum *Martium*, vbi mos erat reges & ceteros magistratus creari, collegã assumpsit P. Valerium, a Sabinis oriundum vt diximus, virum tum aliis multis nominibus laude admirationeq; dignũ, tum in primis ob frugalitatẽ. inerat enim huic innatum quoddã sapientiæ studium, vt in multis eius factis apparuit, de quibus dicetur paulopost. Cum hoc igitur per omnia consentiens, continuo supplicium sumpsit de omnibus quotquot super reducẽdis exsulibus cõiurauerant. Seruũ vero qui coniuratos indicauerat, nõ modo libertate multisq; pecuniis donarũt, sed etiam iure ciuitatis honoratũt. Deinde trib. egregiis & reipublicę vtilissimis institutis aluerunt pariter concordiã ciuium, & diminuerunt factionẽ regiam. fuerunt autem hæc. Primum præcipuos ex plebe allegerunt in patriciorum ordinẽ, & ex his senatum supplenerunt ad trecentorum numerum. Deinde bona tyrãnorum in medium protulerunt; ciuibusq; quantũ quisq; vellet inde auferre permiserunt: agrũ vero quẽ illi *priuatim* possederant, diuiserunt ciuibus agro carentibus: vno tantum campo excepto, qui situs est

Collatinus magistratu se abdicat.

P. Valerius in Collatini locũ subrogatus.

Res vrb.

inter vrbem & fluuium. quem, cum iam olim Marti sacer esset, superior ætas *nouo* decreto eidē deo consecrauerat, aptissimum & equis *pascendis* pratū, & iuuentuti in armis exercendæ gymnasium: Tarquinius vero in suos vsus versum conferere instituerat; vt satis arguit decretū quod cōsules tunc de istius campi frugibus promulgarunt. cū enim omnia tyrannorum bona agēda ferendaq; permisissent populo, quidquid frumenti erat in eius cāpi areis vel in stipula vel tritum iam, nulli permiserunt asportare, sed vt exsecratū nec in horrea inferri licitum, in profluentem abiici iusserunt: & nunc quoque manet euidens eius facti monumentum, insula satis magna, quæ Æsculapio sacra est, & flumine cingitur, concreta (vt fertur) e frumenti aceruis putrefactis, & paulatim aggestis a flumine *quisquiliis* facta auctior. Postremo ciuibus qui cum tyranno profugerant, reditum in patriam cum impunitate *præteritarum*q; offensarū omniū obliuione concesserunt, præstituto viginti dierum spatio; intra quod siquis nō rediisset, perpetuo exsilio mulctaretur, & bona eius in *ærarium* publicū referrētur. His institutis effectum est vt qui e bonis regiis quātulumcumq; adepti erant, ne oblatis sibi cōmodis rursum priuarentur, alacres essent ad subeunda quæuis pericula: qui vero conscii sibi alicuius facinoris sub tyrānis perpetrati, metu iudicii *spontaneo* se damnauerāt *exsilio*, timore hoc liberati, desertis tyrānis in patriæ partes cōcederent. Post hæc consil. cōparatis reb. ad bellū necessariis, copias prope vrbē in campis continebant sub signis & ducibus, vacātes interim militarib. exercitiis: quod audiuissent exsules ex omnibus Etruscorū oppidis exercitū contra se colligere, duosque populos ex professo illos in obtinendo reditu adiutare, Veientes & Tarquinios, missa vtrinq; nō contemnenda militū manu: ex reliquis adesse eis volūtarios, vel ab amicis missos vel cōductitios. Vbi vero hostes iā *ad bellū* egressos cognouerunt, occurrendū esse rati, priores traiecerūt fluuiū; atq; inde pgressi, non procul ab Etruscis castra metati sunt in pratis Iuniis ad siluā sacratam heroi Arsio. & forte acciderat vt pares vtrinq; essent

Res bell.

πόλεως καὶ τ̃ ποταμοῦ. τοῦτο δ' Ἄρεος ἐν ἀρχῇ ἱερὸν οἱ πρότερον ἐφιδρύσαντο, ἵπποις τε λειμῶνα, καὶ νέοις ἀσκοῦσι τὰς ἐνοπλίους μελέτας γυμνάσιον ὑπῆν δ' ὁταῦθα· ἔτι δὲ καὶ πρὸ τούτου ἱερὸν ἦν τ̃ θεοῦ τοῦδε· Ταρκύνιος δὲ σφετερισάμενος ἔπαυσεν αὐτό. μέγιστον δ' ἡγοῦμαι τούτου τεκμήριον εἶ ὃ πρωΐθεν ἐπὶ τ̃ ὑπάτων τότε πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ καρπούς. ἄπορα γὰρ ὄντα δέσμαντες τῷ δήμῳ τὰ τ̃ τυράννων ἄγειν τε καὶ φέρειν, τὸν ἐν τούτῳ γεγόμενον τῶν πεδίων σῖτον ὅτι τάχιστα θέρεσιν ἔτι χείμενον, τόν τ' ἐπὶ τοῖς καλάμοις καὶ τὸν ἤδη καθηργασμένον, οὐκ ἐπέδεσαν οὐδενὶ φέρειν, ἀλλ' ὡς ὀξάγιόν τε καὶ οὐχ ὡς ὑπιτήδειον εἰς οἰκίας εἰσενεχθῆναι, εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον ἐνθέσαντες. καὶ ἔστι νῦν μνημεῖον ἐμφανὲς τ̃ τότε ἔργου, νῆσος μεγέθης Ἀσκληπιοῦ ἱερά, περίκλυστος ὑπὸ ποταμοῦ, ὃν φασιν ὑπὸ τ̃ σωροῦ τῆς καλάμης σαπείσης, καὶ ἔτι καὶ τ̃ ποταμοῦ προσλιπαίνοντος αὐτὴν, νῆσον γενέσθαι. ἐν τοῖς μὲν τ̃ τυράννων πεφυγόσι Ῥωμαίων κάθοδον εἰς τὴν πόλιν ἔσω ἀδεία τε καὶ ἀμνηστία παντὸς ἁμαρτήματος ἔδωκαν, χρόνον ὁρίσαντες ἡμερῶν εἴκοσιν· εἰ δὲ μὴ κατέλθοιεν ἐν ταύτῃ τ̃ προθεσμίᾳ, ζημίας αὐτοῖς ὤφλον ἀϊδίους φυγάς, καὶ κλήρου ὧν ἐκέκτηντο δημόσιος. ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τὰ πολιτεύματα τὴν μὲν ἀπολαύσαντας ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τυράννων ὅπου δή ποτε, ὑπὲρ τ̃ μὴ ἀφαιρεθῆναι πάλιν αὖ ἔργον ὠφελείας, πάντα κίνδυνον ἐποίησαν ὑπομένειν· τὴν δ' ἐκ δέους ὧν παρειλήφεσαν ὑπὸ τ̃ τυραννίδος, μὴ ἀναλαθεῖν ὑποφεύγειν ζημίαν, ἑαυτοῖς ζημιώσαντες μύθους, ἀπαλλαγέντας δὲ φόβου, μηκέτι τὰ τῶν τυράννων, ἀλλὰ τὰ τ̃ πόλεως φέρειν. ὅσοι δὲ ἐξάμυνοι ἦσαν ταῦτα, καὶ πρὸς τ̃ πόλεμον ἀξιεπίκαιροι, πέως ὑπὸ τῇ πόλει τὰς δυνάμεις σωθῆναι ἐν τοῖς πεδίοις ὑπὸ σημείοις τε καὶ ἡγεμόσι τεταγμένας, καὶ πρὸς τ̃ πόλεμον ἀσκούσας· πυθανόμενοι δ' τὰς φυγάδας ὅτι ἀπασῶν τ̃ πόλεων τ̃ ἐν Τυρρηνίᾳ ἀγείρειν ὅτι σφᾶς στρατὸν, καὶ δύο μὲν πόλεις οὐκ ἔφασαν συλλαμβάνειν αὐτοῖς τ̃ καθόδου, Ταρκυνίους τε καὶ Οὐεϊεντανούς, ἀξιοχρέοις δυνάμεσιν ἀμφοτέρους, ἐκ δ' τῶν ἀνδρῶν ἐθελοντάς τινας, οὓς μὲν ὑπὸ φίλων πρὸς ξενικὰ τάξεις, οὓς δ' μισθοφορεῖς· ἐπεὶ δ' ἔμαθον ὀξέως ἐλθόντας ἤδη τοὺς πολεμίους, ἀπαντᾶν αὐτοῖς ἔγνωσαν, καὶ πρὶν ἐκείνους διαβῆναι τὸν ποταμὸν, αὐτοὶ τὰς δυνάμεις διαβιβάσαντες, ἐχώρουν πρόσω, καὶ καταστρατοπεδεύσαντες πλησίον Τυρρηνῶν ἐν λειμῶνι καλουμένῳ Βοϊνίῳ, πρὸς δρυμὸν ἱερὸν ἥρωος Ὀρσίου. ἐτύγχανον δὲ πλήθη τε ἀμφότερα μάλιστα

μάλιστα αἱ δυνάμεις αὐτῶν ὅσαι, καὶ τοσῷδε μείζω ὁμοίᾳ χωρῆσαι τοὺς τ' ἀγῶνα ἀμφότεραι. τοσόνδε μὲν οὖν ἐγένετο τῶν ἱππέων μάχη βραχεῖά τις, οὐδὲ ἅμα τὰ σύνιδεῖν ἀλλήλοις, πρὶν ἢ τοὺς πεζοὺς καταστρατοπεδεύεσθαι· ἐν ᾗ διάφοραι ἀλλήλων λαβόντες, καὶ οὔτε νικήσαντες οὔτε ἡττηθέντες, τοὺς τῶν ἑαυτῶν ἑκάτεροι χάρακας ἀνεχώρησαν. ἔπειτα οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρων συνῆλθον ταξάμενοι τὸν αὐτὸν ἀλλήλοις τρόπον, μέσην μὲν τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν ποιήσαντες, ὅπῃ δὲ τοῦ κέρατος ἀμφοτέρων τὼ ἵππω ἦσαν. ἡγεῖτο δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ τοῦ Ῥωμαίων κέρατος Οὐαλέριος ὁ συναρεθεὶς ὕπατος, ἀναντίαν ἔχων σφίσιν τοῖς Οὐεντάνοις· τὸ δὲ εὐώνυμον Βροῦτος, καθ' ὃ μέρος ἡ Ταρκυνιτῶν δύναμις ἦν· ἡγεμόνες δ' αὐτῆς ἐκέκτηντο οἱ Ταρκυνίου τοῦ βασιλέως παῖδες. μελλόντων δ' αὐτῶν εἰς χεῖρας ἰέναι, προελθὼν ἐκ τῆς τάξεως τοῦ Τυρρηνῶν ὁ εἷς τοῦ Ταρκυνίου παίδων, Ἀρούντας τὄνομα, ῥώμῃ τε κάλλει, καὶ ψυχῇ λαμπρότατος τῶν ἀδελφῶν, ἐξῆλθε τὸν Ῥωμαίων ἐλαύνων ἵππον, ὅθεν μορφῇ καὶ φωνῇ πρῶτον ἔμελλον αὐτοῦ συνήσειν, λόγους ὑβρεισὰς εἰς τὸν Ῥωμαίων ἡγεμόνα Βροῦτον ἀπερρίπτει, θηρίου ἄγριον ἀποκαλῶν καὶ τέκνων αἵματι μαργῶντα, ἀνανδρίαν τε ἐν τούτῳ καὶ δειλίαν ὀνειδίζων, καὶ τελευτῶν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀπάντων ἀγῶνα προεκάλεσεν μόνος αὐτῷ συνοισόμενος. κἀκεῖνος οὐκ ἀξιῶν τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν, ἐλαύνει τὸν ἵππον ἐκ τῆς τάξεως, ὑπερίδων τὸν ἀποτρεπόντων φίλων, καὶ ὅπῃ τὸν καλέσαντα ὑπὸ τῆς μοίρας ἁπάντων καρτερῶς ἐπειγόμενος. ὁμοίως δὲ ἀμφότεροι θυμῷ φερόμενοι, καὶ λογισμὸν οὐκ ὢν πείσονται λαβόντες, ἀλλ' ὧν ἐβούλοντο δρᾶσαι, συναράττουσι τοὺς ἵππους ἐξ ἐναντίας ἐλαύνοντες, καὶ φέρουσι ταῖς ἀσπίσι κατ' ἀλλήλων ἀμφότεροι πληγὰς ἀφύκτους δι' ἀσπίδων τε καὶ θωράκων, ὁ μὲν εἰς τὰς πλευρὰς βάλλας τῷ αἰχμῷ, ὁ δὲ εἰς τὰς λαγόνας· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν ἐμπλέξαντες τὰ σφυρὰ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς, ὅπῃ τοῖς ὀπισθίοις ἀνίσανται ποσίν, καὶ τοὺς ὄπισθεν ἀναχαλίσαντες ἀποσείονται. οὕτω μὲν δὴ πεσόντες ἐκεῖνοι, πολὺ δὴ τοῦ θαυμαζομένου ἐκδηλότερον αἵματι καὶ ψυχορραγοῦντες. αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ὡς τοὺς ἡγεμόνας εἶδον πεσόντας, ὠθοῦνται σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ παταγῷ, καὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἀπάντων ἀγῶν πεζῶν τε καὶ ἱππέων· καὶ τύχη τοῦδε ἀμφοτέροις ὁμοία. Ῥωμαίων τε γὰρ οἱ τὸ δεξιὸν κέρας ἔχοντες, ἐφ' οὓς τεταγμένος ἦν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Οὐαλέριος, νικῶσι τοὺς Οὐεντάνους, καὶ μέχρι τοῦ στρατοπέδου διώξαντες, ἐπλήρωσαν νεκρῶν τὸ πεδίον· Τυρρηνῶν δ' οἱ τὸ ὅπῃ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἔχοντες σάσιν, ὧν ἡγεῖτο

copiæ, ſicut numero, ita & pugnandi cupidine. Vt in conſpectum ventum eſt, primi equites, antequam caſtra fixiſſent pedites, cõgreſſi inter ſe, virtutis fecerunt periculum; & poſt breuem velitationem vtrique ſe receperunt ad ſuos, nullo inſigni accepto vel illato incommodo. Deinde vtrinque in aciem prodierunt pedites ſimul & equites, eodem modo inſtructi; poſitis in medio peditibus, & collocatis in vtroq; cornu equitibus. In dextro cornu Romanorum, Valerius conſul præerat, oppoſitus Veientibus: in ſiniſtro, Brutus, ex aduerſo Tarquinienſium, quos ductabãt regis Tarquinii filii. Cõgreſſuris iamiam aciebus, prouectus ex Etruſcá acie Aruns Tarquinius, animi ac corporis robore fratrum præſtantiſſimus, cum equum eo adegiſſet vnde facies eius agnoſci & vox exaudiri a Romanis poſſet, inceſſebat Brutum conuitiis, beſtiam immanem appellitans cõtaminatam filiorum ſanguine: exprobrataq; interim ignauia & timiditate, poſtremo eum ad ſingulare certamen prouocabat, ſolus cum ſolo de rerũ ſumma dimicaturus. Tum dux Romanus, probrorum impatiens, concitato equo *procurrit & ipſe* extra ordines, contemptis amicorum dehortationibus ad fatalem mortem fortiter properans. Pari vterque ira concitati, tanto impetu equos ex aduerſo cõmittunt, vt dum neuter quid patiũrus, ſed quid acturus ſit cogitat, fariſis per clypeos & thoraces adactis, certo vterq; ictu ſit confoſſus, cuſpide alter in coſtas, alter in ilia impacta. equi etiam colliſis impetus vehemẽtia pectoribus, in poſteriores pedes eriguntur; ſublataque ceruice ſeſſores excutiunt. Quibus ita iacentibus & luctantes animas multo cum ſanguine effundentibus, reliquæ copiæ vt duces proſtratos videre, magno clamore ac ſtrepitu cõcurrunt; ſummaque virium contentione dimicatur vtrinq;, tam ab equitibus quam a peditibus; fortuna quoque non diſſimili. Dextrum cornu Romanũ, cui conſulũ alter Valerius præerat, profligatos Veientes vſq; ad caſtra perſecutũ, *medium* campũ repleuit cadaueribus. Dextrũ item Etruſcorum, ductu

Sexti & Titi Tarquinii regis filiorū, vicit *egregie* Romanos in siniſtro cornu ſibi oppoſitos: cumq; ad hoſtium caſtra peruenisſent, conati ſunt munitionem illo impetu capere: ſed repulſi a præſidio, acceptis multis vulneribus recedere ſunt coacti. conſtabat autem præſidium iſtud ex triariis quos vocant, veterano multisq; bellis exercitato milite; cuius opera in maximis vti ſolent periculis, cum rebus plane deſperatis extrema ſubeūda eſt alea. Sub ſolis occaſum *demum* in ſua vtrique caſtra reuerſi ſunt, non tam læti victoria, quam mæſti occiſorum multitudine; quod vix ſuffecturi viderentur inſtaurando ſi opus eſſet prælio: tam multi erant inter ſuperſtites ſaucii. ſed maior apud Romanos mæſtitia & deſperatio fuit propter ducis interitum; adeo vt multi caſtra ante lucem deſerenda iudicarent. Inter huiuſmodi cogitationes & colloquia, circa primam ferme vigiliam, e ſilua ad quam caſtra habebant vox quædam ad vtriusque partis aures appulſa eſt, vt ab omnibus exaudiretur; ſiue ea herois fuit, cuius iſtud fanum eſt; ſiue Fauni quem vocant. ad hunc enim auctorem Romani ſolent referre panicos terrores, omnisque generis ſpectra. nam ſiquādo inſolitæ ſpecies oculos hominum exterrent, vocesve diuinæ aures eorum percellūt, numini huic opus illud tribuunt. Iſta igitur dæmonis vox Romanos bono eſſe animo iuſſit, vt victores; vnoque plures ex hoſtiū parte cecidiſſe dixit. Qua voce animatus Valerius fertur profunda adhuc nocte in Etruſcorum irruiſſe vallū; multisque cæſis, reliquis fugatis, ipſa cepiſſe caſtra. Hoc fine terminata pugna, Romani poſtridie ſpoliatis hoſtium cadaueribus, ſuis humatis, *domum* abierunt. Bruti corpus corona fortitudinis decoratum fortiſſimi exercitus equites cum multis laudibus & lacrymis in vrbem retulerunt. Venientibus obuiam iuit ſenatus, ducemque triumphali pompa decorari iuſſit: populus vniuerſus crateris & menſis *plenis* excepit exercitum. Vt ventum eſt in vrbem, conſul, vt poſt victorias ſoliti erant reges, deducta pompa triumphali, factaque re diuina, & dedicatis ſpoliis, diem illum ſacrum duxit, nobiliſſimosque ci-

Τῖτος καὶ Σέξτος οἱ Ταρκυνίου βασιλέως παῖδες, ἐξέφηναντο τὰς ὅπλα τῶν λαῶν ὄντας Ῥωμαίων κέρασος· καὶ πλησίον τοῦ χάρακος αὐτῶν ἠμύνοντο, πείρας μὴ ὀρθὴν ἀπέσης εἰ δυνατὸν ἐλθεῖν τὸ ἔρυμα ἐξ ἐφόδου· πολλὰς δὲ πληγὰς λαβόντες, ὑποχάλων αὐτοῖς τὴν ἔνδον, ἀνεχώρουν. ἦσαν δὲ αὐτοῦ φύλακες οἱ τειχέοιοι λεγόμενοι, παλαιοί τε καὶ πολλῶν ἐμπειροι πολέμων, οἷς ἐσχάτοις, ὅταν ἀπογνωσθῇ πᾶσα ἐλπὶς, εἰς τὰς περὶ τοῦ μείζονων ἀγῶνας καταχρῶνται. ἤδη δὲ περὶ καταφορὰν ἡλίου ἦν, πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀνέστρεφον ἑκάτεροι χάρακας, ἀθυμοῦντες ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίροντες, ὅτι ἐπὶ πλήθει τῶν ἀπολωλότων ἀθυμοῦντες, καὶ εἰ δεήσειεν αὐτοῖς ἑτέρας μάχης, οὐκ ἐθελήσειν ἡσυχάζειν τὸν ἀγῶνα ἀφεῖναι τοὺς πολεμίους σφῶν θαυμαλίας τοὺς πολλοὺς ὄντας. πλείων δὲ ἦν περὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀθυμία καὶ ἀπόγνωσις τῶν παρόντων διὰ τὸν ἡγεμόνος θάνατον· καὶ λογισμὸς εἰσῆλθε πολλοῖς, ὡς ἄμεινον εἴη σφίσιν ἐκλιπεῖν τὸν χάρακα πρὶν ἡμέραν γενέσθαι. τοιαῦτα δὲ αὐτῶν διανοουμένων καὶ διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους, περὶ τὸ πρώτην που μάλιστα φυλακὴν, ἐκ τοῦ δρυμοῦ παρ' ὃν ἐστρατοπεδεύσαντο, φωνή τις ἠκούσθη τοῦ δυνάμεσιν ἀμφοτέρας γενομένας, ὥσθ' ἁπάσας αὐτῆς ἀκοῦσαι, εἴτε τοῦ κατέχοντος τὸ τέμενος ἥρωος, εἴτε δὲ καλουμένου Φαύνου. τότε γὰρ φανῆναι τῷ δαίμονι Ῥωμαῖοι τὰ Πανικὰ καὶ ὅσα φάσματα, ἃ ὅτε ἀλλοίας ἴσχοντα μορφὰς εἰς ὄψιν ἀνθρώπων ἔρχονται, δείματα φέροντα, ἢ φωναὶ δαιμόνιοι παραπέμψασαι τὰς ἀκοάς, "τοῦτο φασὶν εἶ τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον. ἢ τοῦ δαίμονος φωνὴ θαρρῦναι παρεκελεύσατο τοὺς Ῥωμαίους ὡς νενικηκόσιν, "ἑνὸς πλείους εἶ τοὺς τῶν πολεμίων ἀποφαίνοντα νεκρούς. ταύτῃ λέγουσι τῇ φωνῇ τὸ θεῖον ἐπαρθέντα, νυκτὸς ἔτι πολλῆς ὑπὸ τὸν χάρακα τῶν Τυρρηνῶν ὥσασθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ἀπικτεῖναι αὐτὰ ἐξ αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβοήσαντα, κρατῆσαι τοῦ "στρατοῦ στρατοπέδου. τοιοῦτο μὲν ἡ μάχη τέλος ἔλαβεν· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ σκυλεύσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς, καὶ τοὺς ἑαυτῶν θάψαντες, ἀπῆσαν. ὁ δὲ Βρούτου σῶμα ἀριθμοῦ μυρίων πολλῶν ἐπαίνων τε καὶ δακρύων, εἰς τὸ Ῥώμην ἀπεκόμιζον οἱ κράτιστοι τῶν ἱππέων, στεφάνοις κεκοσμημένον "δριστείοις. ὑπήντα δὲ αὐτοῖς ἥ τε βουλὴ, θριάμβου καταγωγὴν ψηφισαμένη κοσμῆσαι τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ δῆμος ἅπας κρατῆρσι καὶ τραπέζαις ὑποδεχόμενος τὸν στρατιάν. ὡς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀφίκοντο, πομπεύσας ὁ ὕπατος, ὡς τοῖς βασιλεῦσιν ἔθος ἦν, ὅτε τὰς ἐπαγωγοφορίους πομπὰς τε καὶ θυσίας ἐπιτελοῖεν, καὶ τὰ σκῦλα τοῖς θεοῖς ἀνάθεις, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἱερὰν ἦγε, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν

λιτῶν ἐστίασιν παρεθεὶς ὑπεδέχετο. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ φανὰν ἐθήκατο λαβών, καὶ τὸ Βρούτου σῶμα παρεθεὶς ἐν ἀγορᾷ κεκοσμημένον ὅπλοις ἑρωμενικοῖς, συνεκάλεσε τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, τὸ ἐπιτάφιον ἔλεξεν ἐπ' αὐτῷ λόγον. εἰ μὲν οὖν δημόσιος παρῆκται καὶ παρὰ τοῖς νόμοις τόνδε Ῥωμαίοις, ἢ κείμενον ὑπὸ τῶν βασιλέων παρέλαβεν, οὐκ ἔχω τὸ σαφὲς εἰπεῖν. ὅτι δὲ Ῥωμαίων ἐστὶν ἀρχαῖον ἄρεμα, τὸ καὶ τὰς ταφὰς τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἐπαίνοις τῆς ἀρετῆς αὐτῶν λέγεσθαι, καὶ ἐγὼ Ἕλλησιν αὖθις καλέσασιν τὸ παρὸν, καὶ τῆς κοινῆς ἰσοτιμίας οἶδα μαθών, ἐκ ποιητῶν τε οἱ παλαιότατοι καὶ συγγραφέων οἱ λογιώτατοι παραδεδώκασιν. ἀγῶνας μὲν γὰρ ἐπιταφίους πεπόμφασι τοῖς ἐνδόξοις ἀνδράσι γυμνικοὺς τε καὶ ἱππικοὺς ἐκ τῶν παρεστηκότων ἰσορήκασιν, ὡς ἐκ τε Ἀχιλλέως ἐπὶ Πατρόκλῳ, καὶ ἔτι παρότερον ὑφ' Ἡρακλέους ἐπὶ Πέλοπι· ἐπαίνους δ' λεγομένους ἐπ' αὐτοῖς ἀναγράφουσιν ἔξω τῶν Ἀθήνησι τραγῳδοποιῶν, οἱ κολακεύοντες τὴν πόλιν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ Θησέως παρομένοις, καὶ τοῦτο ἐμύθευσαν. ὀψὲ γὰρ πολὺ Ἀθηναῖοι παρεσήκαν τὸ ἐπιτάφιον ἔπαινον τῷ νόμῳ, εἴτ' ἀπὸ τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ περὶ Σαλαμῖνι, καὶ ἐν Πλαταιαῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανόντων ἀρξάμενοι, εἴτ' ἀπὸ τῶν περὶ Μαραθῶνα ἔργων. ὑστερον δὲ καὶ τὰ Μαραθώνια καὶ τὸ Βρούτου ταφῆς, εἰ δὴ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἤρξαντο οἱ ἔπαινοι λέγεσθαι τοῖς ἀποθνῄσκουσι, ἐκκαίδεκα ἔτεσιν. εἰ δέ τις ἐάσας σκοπεῖν οἵτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι τοὺς ἐπιταφίους ἐπαίνους καταστησάμενοι, τὸν νόμον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῷ βουληθείη καταμαθεῖν παρ' ὁπόσοις ἄμεινον ἔχει, τοσούτῳ φρονιμώτερον εὑρήσει τοῖσδε κείμενον αὐτὸν ἢ παρ' ἐκείνοις, ὅσῳ γε Ἀθηναῖοι μὲν ἐπὶ τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἀποθνῄσκουσι καταστήσαντο τοὺς ἐπιταφίους
» ἀγορεύεσθαι λόγους δοκοῦσιν, οὐκ ἐκ μιᾶς τῆς περὶ τὸν θάνατον ἀρετῆς, κἂν τἆλλα φαῦλος ἐμπεσὼν τύχῃ τις, ἀξιοῦντες οἰομένοι δεῖν τοὺς ἀγαθούς· Ῥωμαῖοι δ' ἐφ' ἅπασι τοῖς ἐνδόξοις ἀνδράσιν, ἐάν τε πολέμου ἡγεμονίαν λαβόντες, ἐάν τε πολιτικῶν ἔργων πρᾶσις, ὅπερ ἂν βουλεύματα καὶ πράξεις ἀποδείξωσιν καλὰς, οὕτω ἔταξαν εἴ τι λιμοῦ, ἢ μόνον ἐν τοῖς κατὰ
» πόλεμον ἀποθανοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁποίᾳ δήποτε χρησαμένοις τῷ βίῳ τελευτῇ· ὃς ἁπάσης τῆς περὶ τὸν βίον ἀρετῆς οἰόμενοι δεῖν ἐπαινεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς, οὐκ ἐκ μιᾶς τῆς περὶ τὸν θάνατον εὐκλείας. Ἰούνιος μὲν δὴ Βροῦτος ὁ τὴν βασιλείαν ἐκβαλὼν, καὶ πρῶτος ἀποδειχθεὶς ὕπατος, ὀψὲ μὲν εἰς ἐπιφάνειαν προῆλθεν, ἀκαρῆ δ' χρόνον λάμψας ἐν αὐτῇ, Ῥωμαίων ἀπρύτων κρά-

ues epulo excepit. Postera die pullatus ipse Bruti corpus in foro proposuit in lectica ornatissima: aduocatoque in concionem populo, & conscēso tribunali, funebrem orationem habuit. Qui mos tumne primum institutus sit a Valerio, an a regibus Romanis traditus, certo affirmare non possum. Sed quod Romanorum vetus inuētum sit in clarorum virorum funere virtutes illorum laudare, nec a Græcis hoc primū institutum esse, e communi historia compertum habeo, quam poetæ antiquissimi & scriptores nobilissimi ad nos transmiserunt. nam certamina quidem tum gymnica tum equestria in illustrium virorum funeribus ab amicis instituta narrāt, vt ab Achille in Patrocli funere, & ante ab Hercule in funere Pelopis. at laudes eis dictas fuisse, nemo prodidit præter Athenienſiū tragicos, qui adulātes vrbi suæ, sepelienti *OEdipodas* Theseo id quoque affinxerunt. Sero enim Athenienses funerum legibus laudationem addiderūt; siue id in iis primū fecere qui ad Artemisium, ad Salaminem, & ad Platæas pro patria pugnantes occubuerunt; siue in *iis qui* Marathonico prælio *periere*. & vt demus morem hunc cœpisse a Marathonensi pugna, hæc quoque sedecim annis funere Bruti est posterior. Quod siquis omissa hac disquisitione, quinā primi funebres laudationes instituerint, ritum ipsum harum laudationum examinet apud vtros se melius habeat, videbit hîc tāto meliorem quam illic, quod Athenienses iis tantum qui in bellis periissent, funebres laudationes instituisse videntur; ex vna obitus virtute, etiamsi in ceteris forte nihili fuisset, fortem virum censendum esse iudicantes: Romani vero omnibus claris viris, siue illi bello administrando præfuissent, siue rempubl. in magistratu prudentib. consiliis & factis egregiis adiuuissent, eum honorem habuerunt, non tantum in bello defunctis fato, sed quemcumque vitæ sortitis exitum: rati bonis laudem deberi ob quaslibet vitæ virtutes, non solum ob glorioſum obitū. Hic finis fuit Iunii Bruti, qui post expulsos reges primus consul creatus, sero inclaruit: & quamuis exiguo temporis spatio floruerit, habitus est *nihilominus*

Bruti funus & laudes.

omnium Romanorũ præstãtissimus. Liberos nullos reliqt superstites, nec mares nec fœminas, sicut proditũ est a Romanorum diligẽtissimis; præter alia multa hoc *insigni* argumento, cui non facile est contradicere, quod ille patricii generis fuerit. qui vero se dicunt eius familiæ posteros, Iunii & Bruti, omnes fuere plebeii, & magistratus gesserunt quos a plebeiis geri leges permittũt, ædilitates & tribunatus videlicet: cõsulatus vero solis dabantur patriciis. sero tãdem ad hunc quoq; magistratũ admissi sunt, cũ scilicet etiam plebeiis ad hũc honorem datus est aditus. Verũ hæc aliis accuratius discutienda relinquimus, quorum id interest, vel qui curant talia.

Porro post Bruti obitum collega eius Valerius in suspicionẽ venit apud populum, quasi regnum affectaret: primum, quod solus teneret imperium; cum statim sibi collegã ascisce debuisset, vt electo Collatino fecerat Brutus. deinde, quia in loco inuidioso ædificabat. is est tumulus foro imminens, altus satis & præruptus: Romani Veliam vocãt. Admonitus autem a familiaribus, hęc molestę ferre populum, indicto comitiis die cõsulem legit Sp. Lucretiũ. quo post paucos dies defuncto, in eius locũ subrogauit M. Horatium. Domicilium e summo tumulo in imum *cliuum* trãstulit, vt ciues eum (sicut ipse pro concione dixit) e superiore loco lapidare possent, si in aliquo delicto deprehẽderent. Et vt firmius populo persuaderet se publicæ libertatis studiosum esse, ademit secures fascibus: morẽq; post se reliquit consulibus, qui vsq; ad mea tẽpora perdurauit, vt tantum extra vrbẽ securibus vtantur, intra mœnia cõtenti solis fasciũ insigniis. Leges quoq; humanissimas tulit ad tutandã plebem: vnã, in qua diserte cauit nequis Romæ magistratum gereret iniussũ populi; mortis pœna proposita siquis cõtra faceret; & impunitate cõcessa, siquis talẽ occideret. alteram, in qua statutũ est, siquis magistrat⁹ vnũ aliquẽ ciuẽ capite plectere, aut flagris cędere, aut pecuniis mulctare velit, licere priuato ꝓuocare ad populi iudiciũ: nec interim magistratui licere in eũ animaduertere, donec popul⁹ suffragiis suis de eo statuerit. Ob hęc instituta gratiosus apud plebẽ, inuenit

Valerius adscitis sibi collegis quę instituerit in republ.

λισος φανείς, τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχεν, ἡμέραν οὔτε ἄῤῥενα καλιπὼν οὔτε θήλειαν, ὡς οἱ τῶν Ῥωμαίων ἀφέσεως ἀξιοῦντες γράφουσιν, τεκμήρια μὲν καὶ σημεῖα πολλὰ τούτου φέροντες, ὑπὲρ ἀπόδειξιν δὲ, ὃ δι' ἀναλλήκτου ἐστὶν, ὅτι τῶν πατρικίων ἦν γένους ἐκεῖνος ἐῶ· οἱ δὲ ἀπ' ἐκείνης ἑαυτοὺς λέγοντες τῆς οἰκίας εἶναι, Ἰούνιοί τε καὶ Βροῦτοι, πάντες ἦσαν πλήθιοι, καὶ τὰς ἀρχὰς μετῆσαν ἃς τοῖς δημοτικοῖς μόνοις νόμος εἶα, ἀγορανομίας τε καὶ δημαρχίας· ὑπατείας δὲ οὐδενὶ πλὴν ἢ τοῖς πατρικίοις μετῆν. ὁ δὲ πόλεμος καὶ ταύτης ἔτυχεν τῆς ἀρχῆς, ὅτε συνεχωρήθη καὶ τοῖς δημοτικοῖς αὐτῆς λαβεῖν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οἷς μέλει τε καὶ διαφέρει, παρείημι σκοπεῖν· ὁ δὲ Οὐαλέριος εἰδέναι. μετὰ δὲ τὴν Βρούτου τελευτὴν, ὁ συνύπατος αὐτοῦ Ὁρατίος ὕποπτος ἦν τοῖς δημοτικοῖς, ὡς βασιλείαν καταστασιάζοιμενος· πρῶτον μὲν, ὅτι μόνος κατέσχεν τὴν ἀρχὴν, δέον δύο ἐλέσθαι τὸν συνύπατον, ὥσπερ ὁ Βροῦτος ἐποίησε, Κολλατῖνον ἐκβαλών· ἔπειθ' ὅτι τὴν οἰκίαν ἐν ἐπιφανεῖ τόπῳ καθεσκεύαζατο, λόφον ὑπερκείμενον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὸν ἐπιφανῶς καὶ πρεπόντως, ὃν καλοῦσι Ῥωμαῖοι Ἐλίαν, σκληρὰ μῶλος. πρόσθετο δὲ τούτοις ἐπιτηδείοις, ὅτι ταῦτα λυπεῖ τὸν δῆμον, ἀρχαιρεσιῶν προθεσμίας ἡμέραν, ὕπαλον αἴρεται τὸν Σπόριον Λουκρήτιον, ὃς ὀλίγας ἡμέρας καταλαχὼν τὴν ἀρχὴν ἀπεθανάτισε. εἰς ὃν τόπον καθίστησι Μάρκον Ὁράτιον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ λόφου μεταθέσθαι κάτω, ἵνα ἄξιον Ῥωμαίοις, ὡς αὐτὸς συνεκκλησιάζων ἔφη, βουλῆς αὐτὸν ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ μελεώδους τοῖς λίθοις, εἴ τι λάβωσιν ἀδικοῦντα. βεβαίαν τε πίστιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ δημοτικοῦ λαβεῖν βουλόμενος, ἀφεῖλεν ἀπὸ τῶν ῥάβδων τὰς πελέκεις, καὶ παρεσκεύασε τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπάτοις ἔθος, ὃ καὶ μέχρι τῆς ἐμῆς διέμεινεν ἡλικίας, ὅταν μὲν ἔξω τῆς πόλεως ἰόντων, μετεῖναι τοῖς πελέκεσιν, ἔνδον δ' ἐν ταῖς ῥάβδοις κεκομίσθαι μόνας· νόμους τε φιλανθρωποτάτους ἔθετο, βοηθείας νέμοντας τοῖς δημοτικοῖς· ἕνα μὲν, ἐν ᾧ Δημαρήτῳ ἀπεῖπεν, ἄρχοντα μηδένα εἶναι Ῥωμαίων, ὃς δὴ μὴ τὸν δήμου λάβῃ τὴν ἀρχὴν, θάνατον ἐπιθεὶς ζημίαν ἐάν τις τοῦτο ποιῇ, καὶ τὰ ἀποκλείσαντα τοῦτον τινα ποιῶν ἀθῶον· ἕτερον δ', ἐν ᾧ μεγάλαι, ἐάν τις ἄρχων Ῥωμαίων τινὰ ἀποκλείσῃ, ἢ μαστιγοῖ, ἢ ζημιοῖ εἰς χρήματα θέλῃ, ἐξεῖναι τοῦ ἰδιώτου προσκαλεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸν τοῦ δήμου κρίσιν, πάσχειν δ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ἕως δὴ ὁ δῆμος ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφίσηται. ἐκ τούτων δὴ τῶν πολιτευμάτων ἥμιος τοῖς δημοτικοῖς, καὶ πίπτουσι αὐτοῦ

ἐπαινυ-

ἐπώνυμον Ποπλικόλαν· τοῦτο γὰρ τὴν Ἑλληνικὴν δημοκράτειαν δηλοῖ. καὶ τὰ μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ συνελεαθέντα ὑπὸ τῶν πατρικίων διάδειξιν. ὁ δ' ἑξῆς αὐτός τε πάλιν ἀποδείκνυται Οὐαλέριος ὁ δεύτερον ὕπατος, καὶ σὺν αὐτῷ Λυκρήτιος, ἐφ' ὧν οὐδὲν ἄξιον ἀπομνημονεύσεως ἐπράχθη πλὴν ὅτι μόνος ἐκεῖνος τὸν βίον, καὶ πάξις τοῖς πολίταις εἰσφορῶν, ὡς Τύλλιος βασιλεὺς ἐνομοθέτησεν, πρώτου τοῦ ἐπὶ τοῦ Ταρκυνίου δυναστείας χρόνον ἀφανισθείσης· ἐξ ὧν εὑρέθη τὸ ἐν ἡλικίᾳ Ῥωμαίων πεντακισχίλια καὶ δισχίλια καὶ μύρια καὶ δισχίλια. καὶ εἰς χωρίον Συλλήνειον καλούμενον, Ῥωμαίων ἀπεσταλη φρουρὰ, ἐφὶ φυλακῇ ἔξω τὸ φρούριον ἐπὶ τοῦ Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων πόλεσι κείμενον, ὅθεν τὸν πόλεμον προσεδέχοντο.

Ποπλίου δευτέρου τὸ πρόσωπον λαβόντος Ποπλικόλα, τὸ τρίτον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποδειχθέντος ἀρχὴν, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκου Ὁράτιος τὸ δεύτερον, βασιλεὺς Κλουσινῶν τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ, Λάρος ὄνομα, Πορσῖνος ἐπίκλησιν, καταφυγόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν Ταρκυνίων, ὑποσχόμενος αὐτοῖς δυοῖν θατέρου, ἢ ἀμφοτέρων αὐτοῖς τὰς πολίσεις ἐπὶ καθόδῳ καὶ ἀνάληψι τῆς ἀρχῆς, ἢ τὰς οὐσίας ἀνακομισάμενος ἃς ἀφῃρέθησαν, ἀποδῶσιν, ἐπεὶ πρέσβεις ἀποστείλας εἰς τὴν Ῥώμην ἐν τῷ παρόντι ἐνιαυτῷ, μεμιγμένας ἀπειλαῖς ἐπίκλησις κομίζοντας, ὅτε διήγαγε βουλὴν περὶ τοῖς αἰτήμασι καὶ κάθοδον, ἀπωμόσατο τὰς βουλὰς τὰς ἀρὰς καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς γνωμιμίους κατ' αὐτῶν, ὅτε οὐσίας ἀνεσπασάτο αὐτοῖς, τῶν δεκαμηνιαίων καὶ καλακλεισυχησάντων αὐτὰς οὐκ ἀξιόλογον ἀποδιδόναι· ὑβρίζοντας φήσας τοὺς Ῥωμαίων καὶ δικαίως πάσχειν, ὅτι τὰ ἀξιωμένων οὐδετέρως παρ' αὐτῶν ἔτυχεν, ἀνὴρ αὐθάδης καὶ διεφθαρμένος τὴν γνώμην τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς μείζους καὶ χρημάτων, ἀφορμὰς ὑπέλαβεν ἔχειν καλὰς καταλῦσαι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, παλαίτερον ἐπὶ τοῦτο βουλόμενος· καὶ προέφερεν αὐτοῖς τὸν πόλεμον. σωπήσαντος δ' αὐτοῦ τὸ πολέμου πᾶσι προθυμίαν ἀποδείξαι βουλόμενος ὁ Ταρκυνίου γαμβρὸς, Ὀκταβίος Μαμίλιος, ἐκ πόλεως Τούσκλου, Καμερίνοις μὲν καὶ Ἀντεμνάταις, οἳ τῶν Λατίνων μέρος ἦσαν ἔθνος, ἄποικος ἐπαγόμενος, ἀφεστηκότας ἤδη Ῥωμαίων ἐκ φανεροῦ παρὰ τὸ τῶν ὁμοεθνῶν, οἷς οὐκ ἐθέλουσι βουλομένοις πολεμεῖν ἀναφανδὸν ἀποστῆναι καὶ μεγάλῃ ἐχούσῃ ἰσχὺν τῇ πόλει, διὰ προφάσεις οὐκ ἀναλογίας, ἐθελοντὰς συχνοὺς δεδεπτικῶς χάριν. ταῦτα μαθόντες οἱ τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι, πρῶτον μὲν τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν χρήματα, καὶ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα μετάγειν τοῖς γεωργοῖς ἐκέλευσε εἰς τὰ πλησίον ὄρη, φρούρια καλα-

cognomen Poplicolæ; quod Græcis δημοκράτεια significat. atque hæc sunt gesta illius anni cōsulum. Sequenti vero consl. creantur is ipse Valerius iterum, & cum eo Lucretius: nec aliud eo consulatu memorabile actū est præter censum & bellicorum tributorum ordinationem ex instituto regis Tullii: quæ toto Tarquinii regno intermissa, tunc primum ab his consl. in vsum reuocata sunt. reperta eo censu ciuium Rom. qui pubertatem attigissent, CXXXM. Et Sinquirium milites missi, eius loci præsidio; quod *opportune* Latinorum Hernicorumq; oppidis immineret, vnde bellum exspectabatur eo tempore. P. Valerio Poplicola tertium, M. Horatio iterum consl. Lars Porsena Clusinorum rex in Etruria, qui Tarquinios ad se cōfugientes exceperat hospitio, pollicitus effecturum se duorum alterum, vt aut reconciliati suis ciuibus restituerentur in patriam & imperium, aut saltem adempta bona reciperēt: quoniam superiore anno missis Romam legatis mixtas minis preces afferentibus, neque reconciliationem eis & reditum impetrauerat, senatu deuotionem & iusiurandum caussante; neque bonorum restitutionem, iis quibus ea rapto sortitove obtigerāt restituere detrectantibus, grauem sibi iniuriam *hac repulsa* illatam interpretans, qui neutrum e postulatis obtinere valuisset, homo arrogans & inflatus diuitiis amplissimoque imperio & pecuniarum vi, ratus se nactum præclaram occasionem subuertendi Romanorum imperii, quod iam ante *in animo* destinauerat, bellū eis indixit. in eius belli societatem se maxima studii significatione obtulit Octauius Mamilius Tarquinii gener, e Tusculo eductis copiis; assumptis Camerinis & Antemnatibus Latini generis populis; qui omnes aperte iam a Romanis defecerant. quin & e reliquis Latinis qui cum vrbe fœderata & præpotente bellum ex professo sine caussa necessaria gerere nolebant, multos (vt valebat gratia) voluntarios ad se pellexerat *idem Mamilius*. His cognitis consl. primū agrestiū vulgus res suas, pecora, & mācipia transferre in proximos mōtes iussērūt, castellis per lo-

A.V.C.246, consl. P. Valerius II, & T. Lucretius.

A.V.C.247, consl. P. Valerio III, & M. Horatio II, bellū Etruscum.

ca munita disposítis ad quæ tuto posset confugi. Deinde Ianiculum (qui excelsus mons est, non procul vrbe trans Tiberim fluuium situs) firmioribus munitionibus & præsidiis emunierunt, modis omnibus dantes operam ne *tam* opportunus ad vrbis oppugnationem locus in hostium potestatem veniret; bellique apparatus ibidem reposuerunt. Vrbana quoque magis ad populi gratiam composuerunt, multisq; perhumanis institutis dileniuerũt pauperes, ne propriis commodis illecti, prodita rep. transirent ad tyrannos. namque immunitatem eis decreuerũt ab omnibus muniis publicis quæ sub regibus obibantur, simulque a tributis in milites & bella impendendis: amplum reip. emolumẽtum esse rati, si pauperes corpora tantum ad defensionem patriæ offerrent. cumque paratum iam & diu exercitatum haberent militem, in campo ante vrbem castra metati sunt. At Porsena cum exercitu veniens, Ianiculum primo impetu capit, exterritis loci præsidiariis; suumque ibi præsidium collocat. Ad vrbem deinde pergens, quasi & hãc sine labore occupaturus, vbi propius pontẽ venit, & Romanos in ripa procubantes vidit, expediebat se ad pugnã, quasi obtriturus eos *suorum* multitudine, contemptimque admouebat copias. Sinistrum cornu ductabãt Titus & Sextus Tarquinii, habentes circa se manum exsulum & florem Gabinæ iuuentutis, præter externi ac mercenarii militis non exiguum numerum. Dextrum tenebat Tarquinii gener Mamilius, cũ Latinis qui a Romanis defecerant: Porsena versabatur in acie media. In Romanorum dextro cornu Sp. Largi° & T. Herminius Tarquiniis erãt oppositi: sinistrũ tuebãtur M. Valerius Poplicolę cõsulis frater, & T. Lucretius superioris anni consul, conflicturi cũ Latinis & Mamilio: mediã aciẽ tenebant ambo conss. Vbi ad manus ventũ, diu acriter vtrinq; pugnatum est, neutris cedẽtibus, quod Romani Latinis Etruscisq; præstarent animi robore reiq; militaris peritia; Etrusci vero & Latini Romanis lõge superiores essent numero. tandẽ post multã vtrinq; cædẽ editã Romanos timor subiit, in sinistro cornu primũ, quod vidissent du-

σκυάσαντες ὅτι τοῖς ἐρυμνοῖς, ἐφ' ᾧ σώζειν τὰς εἰς αὐτὰ καταφυγάς. ἔπεφτο δὲ καλούμενον Ἰανίκουλον ὄρθιον· ἔστι δ' οὐ τοῦτο ὄρος ὑψηλόν, ἀλλὰ τῆς Ῥώμης ὅσον τε τὸ Τιβέριος πολέμου κείμενον· ὀχυρωτέρας ἐκ παντὸς καὶ ἀσκυάς τε καὶ φυλακῆς, ὡς ἐπὶ πρώτοις ποιούμενοι μὴ γένεσθαι τοῖς πολεμίοις ὁπόσον οὐ χωρίον ἐπιτείχισμα κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ἅμα εἰς τὸν πόλεμον ὅσας σκυάς ἐνόμιζον ἐπέθεντο. τά τε ἐντὸς τείχους ὅτι δὲ δημοτικώτερον καθίσαντο πολλὰ πολιτευόμενοι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς πένητας, ἵνα μὴ μεταδῶσιν πρὸς τοὺς τυράννους, ὅτι τοῖς ἰδίοις κέρδεσι πρόσθεντες πρόσοδον τὸ κοινόν. καὶ γὰρ ἀτελῆ αὐτοῖς ἀπέφηναν ἐξ ὧν τὸ κοινὸν τελῶν, ὅσα βασιλευομένης τῆς πόλεως ἐτέλουν, καὶ δυσφορώτερα τὰ εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ τοὺς πολέμους δυσχερεμένων ἐποίησε· μέγα κέρδος ἡγουμένοις τῷ κοινῷ, εἰ τὰ σώματα μόνον αὐτῶν ἕξουσι προκινδυνεύοντα τῆς πατρίδος. τῷ τε δυνάμει νικημένῳ καὶ πολλῶν καὶ παρεσκευασμένων ἔχοντες, ἐν ᾧ πρόσκειμένῳ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύοντο πεδίῳ. βασιλεὺς δὲ Πορσῖνος ἄγων τὴν στρατιάν, τὸν μὲν Ἰανίκουλον ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνει, καὶ καταπλήξαντος τοὺς φυλάττοντας αὐτόν, καὶ θορυβῶν τὸν ἀπὸ τῶν Τυρρηνῶν ἐν αὐτῷ καθίζησιν. ὅτι δὲ τὴν πόλιν ἐλαύνων, ὡς καὶ αὐτὸς δίκα πόνου προσησόμενος, ὅπου πλησίον τῆς γεφύρας ἐγένετο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἑτοίμους προκαθημένους τοῦ πολέμου, παρεσκευάζετό τε πρὸς μάχην, ὡς ἁρπασόμενος αὐτοῖς πλήθει, καὶ ἐπήγαγε σὺν πολλῇ καταφρονήσει τὴν δύναμιν. εἶχον δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρως οἱ Ταρκυνίου παῖδες, Τῖτος καὶ Σέξτος, Ῥωμαίων τε τοὺς φυγάδας ἄγοντες, καὶ σὺν τῇ Γαβίων πόλεως τὸ ἀκμαιότατον, ξένων τε καὶ μισθοφόρων χείρα οὐκ ὀλίγην· τοῦ δὲ δεξιοῦ Μαμίλιος ὁ Ταρκυνίου κηδεστής, ἐφ' οὗ Λατίνων οἱ ἄριστοι Ῥωμαίων ἐτάξαντο· βασιλεὺς δὲ Πορσῖνος κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα ἐτετάκει· Ῥωμαίων δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Σπόριος Λάρκιος καὶ Τῖτος Ἑρμίνιος καλοῦσιν, ἀναγκαῖοι Ταρκυνίοις· τὸ δὲ ἀριστερόν, Μάρκος Βουλλήτιος ἀδελφὸς πατρὸς τοῦ νῦν ἀπὸν Ποπλικόλα, καὶ Τῖτος Λουκρήτιος, ὁ τοῦ πρώτου ὑπατεύσας ἔτους, Μαμιλίῳ καὶ Λατίνοις στασιάζοντες· τὰ δὲ μέσα τῶν κερατῶν οἱ ὕπατοι καλοῦσιν ἀμφότεροι. ὡς δὲ συνῆλθον εἰς χεῖρας, ἐμάχοντο γενναίως ἀμφότεροι, καὶ πολὺν αὐτεῖχον χρόνον· ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ εὐτολμίᾳ κρείττους ὄντες οἱ Ῥωμαῖοι τῶν Λατίνων καὶ Τυρρηνῶν, πλήθει δὲ κρατούμενοι τῶν Ῥωμαίων οἱ Τυρρηνοὶ καὶ Λατῖνοι μαχῷ. πολλῶν δὲ πεσόντων ἀφ' ἑκατέρων, δέος εἰσέρχει Ῥωμαίους, πρῶτον μὲν τοὺς κατέχοντας τὸ δεξιὸν κέρας, ὅπου τοὺς ἡγεμόνας ἐτάσαντο

σαντο δηλέιόν τε καὶ Λυκρήτιον θαυμαλίας ἀποκομιδέντας ἐκ τῆς μάχης· ἔπεφτα καὶ τὸς ὅπι τὸ δεξιοὸ κέρατος τεταγμένους, νικῶντας ἤδη τῷ σφῷ Ταρκυνίοις δυνάμιν, ὃ αὖθ' καταλαμβάνει πάθος, ὁρῶντας τῷ ἔμπροσθεν τῶν ἑταίρων φυγόντων εἰς τὴν πόλιν ἀπόντων, καὶ θρασὺ μιᾶς γεφύρας βιαζομένων· ἀθρόον, ὁρμὴ γοῦν τῶν πολεμίων ἐπ' αὐτοὺς μεγάλη· ὀλίγου τε πάλιν ἐδέησεν ἡ πόλις ἁλῶναι κὴ κράτος, ἀτείχιστος οὖσα ἐκ τῶν ὧδε ποταμοῦ μερῶν, εἰ συνεσέπεσον εἰς αὐτὴν ἅμα τοῖς φεύγουσιν οἱ διώκοντες. οἱ δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν πολεμίων ὑποχόντες καὶ θρασύναντες ὅλῳ τῷ σφαλιᾷ, ἧς ἄνδρες ἐγένοντο, Σπόριος Λαρκιος κὴ Τίτος Ἑρμίνιος, οἱ δ' ἀριστον ἔχοντες κέρας ἐκ τῶν πρεσβυτέρων· Πόπλιος ὁ Ὁρᾶτιος, ὁ καλούμενος Κόκλης, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὄμμα ἑλκώματος, ἐκκοπεὶς ἐν μάχῃ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκ τῶν νεωτέρων, μορφῆ τε κάλλιστος ἀνθρώπων καὶ ψυχὴν ἄριστος· οὗτος ἀδελφιδοῦς μὲν ἦν Ὁρατίου Μάρκου πατρὸς τῶν ὑστάτων, ὃ δ' ἄγχιστα κατῆγε ἀφ' ἑνὸς τῶν τριδύμων Ὁρατίων Μάρκου, τῶν νικήσαντος τὸς Ἀλβανοὺς τριδύμους, ὅτε περὶ τῆς ἡγεμονίας αἱ πόλεις εἰς πόλεμον καταστᾶσαι, συνέβησαν μὴ πάσας ἀποκινδυνεύσας ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ τρισὶν ἀνδράσιν ἀφ' ἑκατέρας, ὡς ἐν τοῖς πρότερον δεδήλωκα λόγοις. οὗτοι δὴ μόνοι κατ' νότου λαβόντες τὴν γέφυραν, εἶργον τὸς πολεμίους τῆς διαβάσεως μέχρι πολλοῦ, καὶ διέμενον ὅπι τῆς αὐτῆς βάσεως, βοηθούμενοί τε ὑπὸ πολλῶν πρωτοδικοῖς βέλεσι, καὶ ἐκ χερὸς παιόμενοι τοῖς ξίφεσιν, ἕως ἅπασα ἡ φαλὰξ διῆλθε τὸν ποταμόν. ὡς δ' ἐν ἀσφαλεῖ τοῖς ὄπισθεν ἔδοξαν γεγενέναι, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν Ἑρμίνιός τε καὶ Λαρκιος, διεφθαρμένων αὐτοῖς ἤδη τῶν σκεπαστηρίων διὰ τὰς συνεχεῖς πληγάς, ἐχώρουν ὑπὸ πόδα. Ὁρᾶτιος δὲ μόνος, ἀνακαλουμένων αὐτὸν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν τε ὑπάτων κὴ τῶν ἀλλων πολιτῶν, κὴ παντὸς ποιουμένων βοηθείαν ὅστον ἀνδρα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς γονεῦσιν, οὐκ ἐπείθη, ἀλλ' ἔμενεν ἔνθα καὶ πρῶτον ἔστη, κελεύσας τοῖς περὶ τὸν Ἑρμίνιον λέγειν πρὸς τοὺς ὑπάτους, ὡς αὐτὸν φράζοντος, ἀποκόπτειν τὴν γέφυραν ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι τάχιστα· ἐὼ ὁ μία κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ξυλόφρακτος, ἀνθ' ὅτου δὴ θεοῦ δεδεμένη τὸ σανίσιν αὐτᾶς, ἐὼ καὶ μέχρις ἐμοῦ τοιαύτῃ φυλάττοισι Ῥωμαῖοι· ὅπισθεν δὲ τοῖς ἀνδράσιν, ὅτου τὰ πλείω τῆς γεφύρας λυθῇ, κὴ βραχὺ ὃ λειπόμενον ἦ μέσης, φθάσαντα πρὸς αὐτὸν σημείοις ποιεῖν, ἢ φωνῇ χρωμένους· τὰ λοιπὰ λέγων ἑαυτῷ μελήσειν. ταῦτ' ὀπισθολαβόντες τοῖς δυσὶν, ἐπ' αὐτῆς ἴσα τῆς γεφύρας. κὴ τῶν ὁμόσε χωρησάντων οἱ μὲν τῷ ξίφει παίων, οἱ δὲ τῷ θυρεῷ

ces Valerium & Lucretiũ ex acie referri ſaucios. quibus fugientibus, dextrum quoq; cornu iam vincẽs Tarquinios, idem metus corripit. ita cunctis in vrbem refugientibus, & cõfertim per vnum pontem irrumpentibus, hoſtes a tergo magno inſtãt impetu: parumque abfuit quin vrbs *eo die* vi capta ſit, immunita qua flumine alluitur, *& hoſti obnoxia* ſi irruiſſet vna cum fugientibus. tres *tantum* viri ſuſtinuerũt hoſtis impetum & ſeruauerunt totum exercitum, Sp. Largius & T. Herminius, dextri cornus duces, e ſenioribus; e iunioribus, P. Horatius Cocles cognomine, quod illi ex oculi vitio in pugna effoſſi eſt inditum, vir egregia forma, & ſingulari animi virtute præditus. hic conſulum alterius M. Horatii fratris fuit filius, nobili genere oriundus ab vno trigeminorum M. Horatio, illo qui *olim* Albanos trigeminos vicerat, cum orta inter ciuitates de imperio controuerſia, ex pacto nõ totis copiis, ſed tribus *tantum* vtrinq; viris, certamen de rerum ſumma commiſſum eſt, vt in ſuperioribus libris expoſui. Hi ſoli ante pontem ſtantes, tranſitum hoſtibus diu præcludebant, & licet variis vndique telis impeterentur, gladiisque comminus inceſſerentur, in eodem tamen perſtabant gradu, donec totus exercitus trãſiſſet fluuium. At cum in tuto iam eſſe miles videretur, Herminius & Largius, armis iam ictuum multitudine vitiatis, paulatim retulerunt pedem. Solus Horatius cõſulibus & ceteris oppidanis reuocantibus, talemque virum patriæ & parentibus ſeruari ſumme cupientibus, non obediit, ſed ſeruata prima ſtatione, Herminium conſulibus ex ſe renuntiare iuſſit vt pontem ab vrbe quam celerrime recideret: (erat is illo tẽpore vnicus, e ligno factus, & ſine ferro ſolis cõpactus tabulis; qualis huc vſq; conſeruatur a Romanis) atque vbi ſoluta maiori parte, exigua põtis ſupereſſet cõpages, ſublata voce aut alio modo ſignũ ſibi darent; tũ ſibi curæ fore cetera. Hæc cũ duob. illis dediſſet mandata, fixo in ponte gradu, irruẽtium alios gladio, alios ſcuti

Horatii Coclitis virtus.

vmbone repulit; & quotquot in pontem irrumperent, tam fortiter repreſſit, vt nemo amplius cũ eo ceu furente & mortem appetente cõgredi auderet. ac ne acceſſus quidem iam erat facilis, quod eum a dextris & ſiniſtris tueretur fluuius; a fronte, armorum & cadauerũ congeries. eminus tantum a denſa hoſtium caterua impetebatur lãceis, ſudibus, & ſaxis manualibus; aut, ſi hæc deerãt, cæſorum clypeis & gladiis. at ille ſe tuebatur retortis in eos telis ſuis: ſemperque ſcopum aliquem attingebat, vt fit in cõfertis aduerſariis. iamq; *armis vndiq;* confixis, & membris magna ex parte vulneratis, cum ex vno lanceæ ictu, quæ aduerſo ſupra caput femoris coxam alteram perfoderat, tam graues dolores pateretur, vt vix inſiſteret, audit a tergo clamantes ſolutã eſſe maximam pontis partem. Ibi ſe *mox* ſic vt erat armatus in amnem deiicit: & ægre quidẽ, (quod curſus amnis circa iugorum fulcra ſciſſus, citatior eſſet, & magnos efficeret vortices) tamen ad ſuos ſaluis etiam armis omnibus per flumen enatauit. quæ res immortalem ei gloriã peperit. nam ſtatim eum ciues coronarũt & cum virtutum præconio velut vnum ex heroibus in vrbem intulerunt. effuſa etiam ex ædibus multitudo ad extremum viri conſpectum certatim properabat; quippe quem putabant propter vulnera nõ diu fore ſuperſtitem. Vbi vero euaſit mortis periculũ, populus ei armatam ex ære ſtatuam in præcipuo fori loco poſuit: agriq; tantum dono dedit ex publico, quãtum ipſe vno die vno boum iugo circumararet. Adhæc præter ea quæ dabantur e publico, quisq; pro ſuo capite, tã mulieres quam viri, cum ſumma rerum penuria laborarent omnes, tantũ contulere quantũ in vnius diei alimenta ſufficeret, cum eſſent ſupra CCCM. capitũ. Hoc virtutis ſpecimen Horatiũ tunc, ſi vllum aliũ, admirabilẽ fecit ciuibus, ſed ad reliqua reip. munera inhabilẽ. nã ob clauditatem nec conſulatũ, nec vllam aliã prefecturã militarẽ nactus eſt. Cũ igitur tã admirandã eo bello Romanis operã nauaſſet, laudẽ, ſiqs alius fortitudinis nomine celebris, meruit: & pter hũc C. Muciꝰ Cordus, illuſtri loco natus, & ipſe magnũ quiddã auſus,

πρεσβέπων, πάντας ἀνέσφλε τὰς ὁρμῶντας ὅπῃ τὸν γέφυραν· οὐκέτι γὰρ εἰς χεῖρας αὐτῷ χωρεῖν ἐτόλμων 219
οἱ διώκοντες, ὡς μεμιλυόπι καὶ θανατῶντι· καὶ ἅμα οὔτε ῥᾴδιον αὐτῷ προσελθεῖν ὑπῆρχον, ἐξ ἀμφοτέρων μὲν καὶ δεξιῶν ἔχοντι πρόβλημα τὸν ποταμόν, ἐκ δὲ τῶν κατὰ πρόσωπον, ὅπλων τε καὶ νεκρῶν ὄχλον· ἀλλ' ἄποθεν ἀθρόοι ἑστῶτες, λίθοις τε καὶ ξύλοις καὶ λίθοις χερσὶν ἔβαλλον· οἷς ὁ μὴ παρεῖτο ταῦτα, τοῖς ξίφεσι καὶ ταῖς ἀσπίσι τῶν νεκρῶν. ὁ δ' ἠμύνετο, τοῖς ἐκείνων χρώμενος ὅπλοις κατ' αὐτῶν· καὶ ἔμελλεν, ὥσπερ εἰκὸς, εἰς ἀθρόους βαλὼν, ἀεί τινος ἰθύνεσθαι σκοπόν. ἤδη δὲ καταβεβλημένων, καὶ τραυμάτων πλῆθος ἐν πολλοῖς μέρεσι τοῦ σώματος ἔχων, μίαν δὲ πληγὴν λόγχης, ἣ μετὰ δεξιοῦ τῶν γλουτῶν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τὸ μηρὸν αὐτίκα ἐνεχθεῖσα, ἐκάκωσεν αὐτὸν ὀδυνῶσης, καὶ τῇ βάσει ἔβλαπτεν. ἐπεὶ δὲ τῶν κατόπιν ἤκουσεν ἐμβοησάντων λελύσθαι τὸ γεφύρας τὸ πλέον μέρος, καθέλκεται σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸν ποταμόν· καὶ δεινὴ ξάνθος τὸ ῥεῦμα χαλεπῶς πάνυ· ἐπεὶ γὰρ τοῖς ὑπορρέουσι τῶν σανίδων χιζόμενος ὁ ῥοῦς ὀξὺς ἰὼν, καὶ δίνας ἐποίει μεγάλας· ὀξέως ὑμβησεν εἰς τὸν γῆν, σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τῷ νῦν ἀποδυών. τὸ δὲ ἔργον ἀθάνατον αὐτῷ δόξαν εἰργάσατο. τῷ δαιμονίῳ μάτην γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι σεφανώσαντες αὐτὸν, ἀπέφερον εἰς τὴν πόλιν ὑμνοῦντες, ὡς τῶν ἡρώων ἕνα· καὶ πᾶς ὁ καθ' ἡμέραν ὄχλος ὀξέως εἶτο, πόθῳ αὐτοῦ, ἕως ἔτι πεινῶν, θεάσασθαι τὴν τελευταίαν πρόσοψιν· ἐδόκει γὰρ ὑπὸ τῶν δαιμόνων οὐκ εἰς μακρὰν ἀφανὴς ἔσεσθαι. καὶ ὅπῃ διέφυγε τὸν θάνατον, εἰκόνα χαλκῆν ἔνοπλον ὁ δῆμος ἔστησεν αὐτοῦ, τὸν ἀγῶνα ἐν τῷ κεφαλῇ· καὶ χώραν ἐκ τῆς δημοσίας ἔδωκεν, ὅσην αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ζεύγλαβοῦν πρόσεσθαι. χωρὶς δὲ τῶν δημοσίᾳ δοθέντων, καθ' κεφαλὴν ἕκαστος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὅτε μάλιστα δεῖν ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων ὑπῆρχεν, ἀπόνως καλέσαι, μιᾶς ἡμέρας ἔφαγεν ἐκείνου, μυριάδες ἀνθρώπων αἱ σύμπασαι πλείους ἢ τεσσαράκοντα. Ὁρᾶτος μὲν δὴ τοιαύτην ἀποδεξάμενος ἀρετὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ζηλωτὸς μὲν, εἴ τις ἄλλος Ῥωμαίων, ἐγένετο, ἄχρηστος δὲ εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ πόλεως, διὰ τὴν πήρωσιν τῆς βάσεως· καὶ διὰ τὴν συμφορὰν ταύτην, ὅτε ὑπαλείας, οὔτε ἄλλης ἡγεμονίας στρατιωτικῆς ἐδεήθη ἔτυχεν. ὅτως μὲν δὴ θαυμαστὸν ἔργον ἀποδεξάμενος ἐν τῷ τότε ἀγῶνι Ῥωμαίοις, ἄξιος, εἴ τις ἄλλος, ἐπ' ἀνδρείᾳ ὀνόματος ἐνέλων, ἐπαινεῖται· καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ, Γάιος Μούκιος ᾧ Κόρδος ἐπώνυμον ἦν, ἀνὴρ ὁπιφανῶν πατρῴων, καὶ αὐτὸς ἐγχρήματα ὁπιβαλόμενος μεγάλῳ,

πρὸ

τῶν οὐ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, διηγησάμενος πρῶτον ἐν οἷς ἡ πόλις τότε δηνοῖς ἦν. μετὰ γὰρ τὴν μάχην ἐκείνην ὁ μὲν Τυρρηνῶν βασιλεὺς ἐν τῷ πλησίον ὄρει καταστρατοπεδεύσας μόνος, ὅθεν τὴν Ρωμαίων φρυρὰν ἐξέβαλεν, ἅπαντα τὰ Τιβέριος ποταμοῦ χώρας ἀπάσης ἐκράτει. οἱ δὲ Ταρκυνίου παῖδες καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτῶν Μαμίλιος, σχεδίαις τε καὶ σκάφαις διαβιβάσαντες τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἐπὶ θάτερα μέρη τοῦ ποταμοῦ, τὰ πρὸς Ρώμην φέροντα, ἐν ὀχυρῷ χωρίῳ τὸ στρατόπεδον ἐποιήσαντο· ὅθεν ὁρμώμενοι τοῦ τε Ρωμαίων ἐδήουν τὴν γῆν, καὶ ἀνδρὰς καλέσκαπτον, καὶ τοῖς ἐπὶ νομὰς ἐξιοῦσιν ἐκ τῶν ἐρυμάτων βοσκήμασιν ἐπέθεντο. κρατουμένης δὲ τῆς ὑπαθείας πάσης ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ οὔτε ἐκ γῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσκομιζομένων τῶν ἀγρῶν, οὔτε μὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ καταγομένων ὅπλων, ταχεῖα τῶν ἀναγκαίων ἀπορία ἐγίνετο μυριάσι πολλαῖς τὰ πρόσκαιρα θέντα καὶ πολλὰ ὄντα δαπανώσης. καὶ μετ' τοῦτο οἱ θεραπόντες πολλοὶ καταλιπόντες τοὺς δεσπότας, πυνθανόμενοι ὅσημέραι, καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου πλήθους οἱ πονηρότατοι τοὺς τυράννους ἀφίσαντο. ταῦτ' ὁρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἔδοξε, Λατίνων μὲν δεῖσθαι τῶν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμογενῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῇ φιλίᾳ, συμμαχίας σφίσι πέμψαι δι' ταχέων· εἰς δὲ τὴν Καμπανίδα Κύμην καὶ τὰς ἐν τῷ Πωμεντίνῳ πεδίῳ πόλεις ἀποστεῖλαι πρέσβεις, αἰτιωμένους αὐτὰς σφίσι σίτου ἐξαγωγὴν ἐπιβάλλειν. Λατῖνοι μὲν οὖν διεκρούσαντο τὴν ἐπικουρίαν, ὡς οὐκ ὅσιον αὐτοῖς ὂν οὔτε Ταρκυνίῳ πολεμεῖν ὅτε Ρωμαίοις, ἐπ' οὐδενὶ κοινῇ συνέθεντο τοῖς ἀμφοτέροις τὰ τῆς φιλίας ὅρκια. ἐκ δὲ τῶν Γαβιανῶν πεδίου Λαρκιός τε καὶ Ἑρμινίος οἱ τὰς ἐπεμφθέντες ἐπὶ τὴν κομιδὴν τοῦ σίτου πρέσβεις, πολλὰς γεμίσαντες σκάφας πανδοσίας ἔσφης, ἀπὸ θαλάττης διὰ τοῦ ποταμοῦ, ἐν νυκτὶ ἀσελήνῳ λαθόντες τοὺς πολεμίους, διεκόμισαν. ταχὺ δὲ καὶ ταύτης ἐξαναληφθείσης τὰ ἀγρᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς καταχούσης τοὺς δυθέρους ἀπορίας, μαθὼν πάλιν τὰ γιγνόμενα ὁ Τυρρηνὸς ὅτι κάμνουσιν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ οἱ ἔνδον, ἐπεκηρυκεύσατο πρὸς αὐτούς, ἐπιτάττων δέχεσθαι τὸν Ταρκύνιον, εἰ βούλοιντο πολέμου καὶ λιμοῦ ἀπηλλάχθαι. οὐκ ἀνεχομένων δὲ Ρωμαίων τὰς ἐπιταγάς, ἀλλὰ πάντα δεινὰ ὑπομενόντων βουλομένων, καὶ μαθὼν ὁ Μούκιος ὅτι δυοῖν θάτερον αὐτοῖς συμβήσεται, ἢ μὴ δραμεῖναι πολιὸν ἐν τοῖς λελογισμένοις χρόνον ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων ἐκλιπόντων, ἢ φυλάττοντι βεβαίας τὰς κρίσεις, τὸν οἶκτον ἀπολέσθαι μέλλον, δεηθεὶς τῶν ὑπάτων τὴν βουλὴν αὖθις συναγαγεῖν, ὡς μέγα τι δυναμένων ἐξοίσων πρὸς

vt dicemus paulopost, vbi prius exposuerimus difficultates in quib. tum erat resp. Nã post illud prœlium rex Etruscorum in proximo monte vnde præsidium Rom. eiecerat castris positis, in potestate habebat quidquid agri erat vltra Tiberim. & Tarquinii iuuenes cum affine suo Mamilio impositas ratibus & scaphis suas copias in ripam Romanam traiecerant, & loco munito castra fixerant: vnde excurrendo agros vastabant, villas diruebant, pecora pastum e castellis progressa intercipiebãt per insidias. cumque quidquid extra muros esset teneretur ab hostibus, & nec ex agris nec per fluuium commeatus nisi raro importarentur, breui fuit ingens inopia, cum tot milia quidquid comparatum esset, quod tamen erat exiguum, absumerent. tum multa quotidie mancipia desertis heris transfugiebant: & e plebe nequissimus quisque ad tyrãnos deficiebat. Hæc considerantibus consl. placuit ad eos Latinos, apud quos videretur superesse aliqua cognationis reuerentia & amicitiæ respectus, legatos mittere ad impetranda celeriter auxilia: & alios Cumas in Campaniam, & ad Pometini campi oppida, qui frumenti exportandi copiam sibi dari peterent. Latini recusarunt auxilia, quod religione vetarentur tam cõtra Tarquinios quam contra Romanos bellum gerere, quandoquidem commune cum vtrisque societatis fœdus pepigissent. E Pometino campo Largius & Herminius frumentatũ missi multas scaphas vario commeatu oneratas e mari per fluuium noctu silente luna clam hostibus subuexerunt. Sed hoc quoque intra paucos dies absumpto, cum iterum inopia premerentur ciues, Porsena, vbi ex trãsfugis didicit *vrbanos* fame laborare, per caduceatorem postulauit vt Tarquinium reciperent, si bello & fame liberari vellent. Id cũ Romani grauarẽtur facere, malẽtes pati extrema omnia, Mucius videns duorũ alterũ euenturum, vt aut inopia coacti tandem decederent de proposito, aut in sententia perstãtes miserrimo mortis genere perirẽt, impetrata a cõsl. adeũdi senatus potestate, quasi allaturus

C. Mucli Cordi cordatum facinus.

aliquid neceſſarium, ita locutus eſt: Patres conſcripti, audax facinus cogitans, quo præſentibus malis liberetur reſpublica, fidenti ad rem gerendam ſum animo, meque facile confecturum puto. ceterum ſuperfuturum me poſt perpetratum facinus in vita, nõ magna ſpes eſt; vel, ſi verum fatendum eſt, nulla potius. In tãtum periculum me ipſe coniecturus, rogo vt, cum de magnis rebus aleam ſim iacturus, ſi forte fruſtrati fuerint conatus mei, ne lateam omnes; ſed ob præclarũ facinus debitas laudes promerear; e quibus pro mortali corpore gloriam immortalem recipiam. apud populum effari quid facere cogitem, non eſt tutum, nequis proprii commodi cauſſa rem ad hoſtes deferat, cum ea non ſecus atque arcanum myſterium ſilentio ſit tegenda. vobis vero, quos arcana cõtinere poſſe credo, primis & ſolis ea prodituras ſum; vt per vos ſuo tempore ceteri cognoſcant ciues. Facinus porro quod aggredi cogito, hoc eſt: ſumpta transfugæ ſpecie, caſtra Etruſcorũ accedam, vbi ſi ſuſpectum me occiderint, vnus tantum ciuis decedet veſtro numero. quodſi intromitti contigerit, regem hoſtium interficere vobis polliceor. Cæſo Porſena vobis belli erit finis, mihi vero accidet quod Deo viſum fuerit. Hęc ſunt quorum vos volui eſſe conſcios, & teſtes *olim* apud populum. nũc abeo duce fortuna patriæ. Senatus collaudatum *iuuenem* ire iuſſit bonis auibus. Ille transmiſſo fluuio vbi ad caſtra Etruſcorum peruenit, introgreditur, ſimulata Tuſci ſpecie deceptis portarum cuſtodiis: *quod eo fuit facilius, quia* nec telũ vllum geſtabat propalã, & lingua vtebatur Tuſcanica, quã puer a nutrice Etruſca didicerat. Vbi in forum & ad prætorium venit, conſpicit hominẽ corporis proceritate ac robore inſignẽ, purpura indutum, & pro tribunali ſedentẽ, circumſtante magno armatorum numero: falſusq; opinione, vt qui nũquam Etruſcorũ regem viderat, hũc eſſe Porſenam ſuſpicatus eſt, ſed erat ſcriba regius; & tũ pro tribunali recẽſens milites diuidebat eis ſtipendia. Ad eum ſcribã per circumfuſam multitudinẽ acceſſit; & nemine vt inermẽ phibente, cõſcenſo tribunali, ſtricto qđ ſub veſte texerat ferro,

αὐλίῳ, ὅπῃ σωπήσῃ, λέγει τοιάδε· Ἄνδρες πατέρες, « ἐγχείρημα τολμᾶν ἀγανοούμενος, ὑφ' ὃ τ' παρόντων ἀ- « παλλαγήσε) κακῶν ἡ πόλις, ᾧ μὴ ἔργῳ πόνου θαρ- « ρῶ, καὶ ῥᾳδίως αὐτὸ κατήσφν οἰόμαι· πεὶ ὃ ἐμοῦ « τὸ ψυχῆς, εἰ πείσαι μοι μὴ ὃ ἔργον, ἃ πολλὰς ἐλ- « πίδας ἔχω, μᾶλλον ἢ, εἰ χρὴ τἀληθὲς λέγειν, ὀδε- « μίαν. εἰς τοσοῦτον κίνδυνον ἐμαυτὸν καθιέναι μέλλων, « οὐκ ἀξιῶ λαθεῖν ἀπόντας, ἁμαρτὼν γὰρ μεγά- « λων, ἐὰν ἄρα συμβῇ μοι ἀγαμφίβλην τ πεῖραν, ἀλλ' ἐ- « πὶ καλοῖς ἔργοις μεγάλων ἐπαίνων τυχόντ, ὃς ὧν « αὖ τὸ ἀνητὸ σώματος ἀθάνατον ὑπάρξῃ μοι κλέος. δή- « μων μὲν φεύξειν ἃ ἀγανοούμενος πεφάνην, οὐκ ἀσφα- « λὲς, μή πς ἴδια κέρδη πεδιωκόμενος, πρὸς τοὺς πο- « λεμίους αὐτὰ ὀξενέγκῃ, δέον αὐτοῖς ὥσπερ μυστηρίου ἀ- « πορρήτου φυλακῆς· ὑμῖν ὃ οἷς καθήξειν αὐτὰ πεπί- « στευκα ἐγκαλῶς, πρὸ τοις τε καὶ μόνοις ἐκφέρω· πατ- « ρώων ὃ οἱ ἀνδρες πολῖται ἐν τῷ πρόσθεν καιρῷ μα- « θήσον). ὃ ὃ ἐγχείρημά μου τοιόνδε ἐστίν· αὐτομόλου σχῆ- « μα λαβὼν, ὅπῃ τ χάρακα τ Τυρρηνῶν προβήσομαι. « ἐὰν μὲν οὖν ἀπιστηθεὶς πρὸς αὐτῶν ἀποθάνω, ἑνὶ πο- « λίτῃ μόνῳ ἐλάττους οἱ λοιποὶ γνήσεσθε· ἐὰν ὃ παρεῖ- « θεῖν εἴσω τ χάρακος ἐκκρύπτῃ μοι, τ βασιλέα τ πο- « λεμίων ἀπεκλείνν ὑμῖν ὑπισχνοῦμαι· ἀποθανόντος δὲ « Πορσίνα, καταλυθήσε) μὲν ὑμῖν ὁ πόλεμος· ἐγὼ ὃ εἰ, « ὃ πρὸς τῷ δαιμονίῳ δόξῃ, τοῦτο πείσομαι, τούτων σώ- « σοράς ὑμᾶς ἔξων καὶ μάρτυρας πρὸς τ δῆμον, ἄπεμι « τ κρείττονα τύχην τ πατρίδος ἡγεμόνα τ ὁδοῦ ποιη- « σάμενος. ἐπαινεθεὶς δ' οὖν ὑπὸ τ ἐν τῇ συνε- δρίῳ, καὶ λαβὼν οἰωνοὺς αἰσίους τ πρόξεως, ἀγαβαί- 30 νει τ ποταμόν. καὶ διαγνωσθεὶς ὅπῃ τ χάρακα τῶν Τυρρηνῶν, εἰσέρχε), διαρρηξάμενος τὰς φυλάττου- σας τὰς πύλας, ὡς τ ὁμοεθνῶν τις, ὅπλων τε ἀπὸ φανερὸν ἔχων, καὶ γλώττῃ Τυρρηνικῇ ἀγαλεγόμενος, ἕως ἐξέμαθεν ἐπὶ πᾶς ὢν, ὑπὸ θορυβοῦ Τυρρηνίδος 221 ὃ ὄχλος ἐκπλαγεὶς. ὡς δ' ὅπῃ τὸν ἀγορᾶν καὶ ὃ πρατήριον ἀφίκετο, ἀνδρα ὁρᾷ μεγέθ σώματος καὶ ῥώ- μῃ διαφέροντα, ἐσθῆτα πορφύρεαν ἐνδεδυκότα, καθ- ήμενον ὅπῃ τὸ πρατηρικοῦ βήματος, καὶ πεὶ αὐ- τὸν ἑστῶτας ἐνόπλους συχνούς. διαμαρτὼν ὃ τ δόξης, 40 οἷα δὴ μηδέπολε τὸν βασιλέα τῶν Τυρρηνῶν θεα- σάμενος, τοῦτον τ ἄνδρα ὑπέλαβε Πορσίνον εἶ). ὁ δ' ἐπὶ ἀγραμματέως τ βασιλέως, ἐκάθητο δ' ὅπῃ τοῦ βήματος διαριθμῶν τοὺς στρατιώτας, καὶ διαγράφων αὐτοῖς τοὺς ὀψωνιασμούς. ὅπῃ τοῦτον δὴ τ γραμματέα χωρήσας διὰ τοῦ πεπυκνότος ὄχλου, καὶ ἀναβὰς, ὡς ἄνοπλος ὢν ὑπὸ θορύβου κωλυόμενος, ὅπῃ τὸ βῆ- μα, πᾶσαν τὸ ξιφίδιον ὃ ὑπὸ τ πεπολῆς ἐκρυπτεν,

καὶ παῖ

καὶ παίῃ τὸν ἄνδρα κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἀποθανόντος δὲ τοῦ γραμματέως πληγῇ μιᾷ, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ τὸ βῆμα, ἀγόμενος τῷ βασιλεῖ πεπυσμένῳ ἤδη τὸν τοῦ γραμματέως ἀναίρεσιν, ἀπάγεται. ὁ δὲ ὡς εἶδεν αὐτόν, Ὦ μιαρώτατε πάντων, εἶπεν, ἀνθρώπων, καὶ δίκας ὑφέξων οὐκ εἰς μακρὰν ὧν ἄξιος εἶ· λέγε τίς εἶ, καὶ πόθεν ἀφιγμένος· καὶ τίνι βοηθείᾳ πεποιθὼς, ἐπεχείρησας ἔργῳ τηλικῷδε· καὶ πότερον τὸ γραμματέα τὸν ἐμὸν ἀποκτεῖναί σοι μόνον προῦκειτο, ἢ καὶ ἐμέ· καὶ τίνας ἔχεις κοινωνοὺς τῆς ἐπιβουλῆς; ἀπόκρυφαι μηδὲν τῶν ἀληθῶν, ἵνα μὴ βασανιζόμενος ἀναγκασθείης λέγειν. καὶ ὁ Μούκιος οὔτε μεταβολῇ χρώματος, οὔτε σιωπῇ πρὸς τὸν ὀρρωδοῦντα δηλώσας, οὔτε ἄλλῳ παθῶν οὐδὲν ὧν φιλοῦσι πάσχειν οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκειν, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ μὲν Ῥωμαῖός εἰμι, καὶ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων ἕνεκα αἰτίου, ἐλευθερώσαι δὲ τὴν πατρίδα βουληθεὶς τοῦ πολέμου, ἦλθον ὑπὸ σὲ τὸν στρατόπεδον ὑμῶν, ὡς τῶν αὐτομόλων εἷς, ἀποκτεῖναί σε βουλόμενος· οὐκ ἀγνοῶν μὲν ὅτι καὶ κατορθώσαντι καὶ ἁμαρτόντι τῆς ἐλπίδος, ἀποθανοῦμαι· ἑτοίμη μοι, χαρισαμένῃ δὲ τῇ γενομένῃ τὸν ἐμαυτοῦ ψυχὸν προαιρούμενος, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου σώματος ἀθάνατον δόξαν καταλιπεῖν· ψευσθεὶς τῆς ἐλπίδος, ἀντὶ σοῦ τὸν γραμματέα οὐκ οὐδὲ εἰδόμην ἀπέκτονα, τῇ τε πορφύρᾳ καὶ τῷ δίφρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς ἐξουσίας συμβόλοις πλανηθείς. τὸν μὲν οὖν θάνατον οὐκ αὐτὸς ἐμαυτῷ καταψηφισάμην, ὅτι ἐπὶ τὸν τοιοῦτον ἔμελλον ὁρμᾶν, οὐ παραιτοῦμαι· βασάνους δὲ καὶ τὰς ἄλλας ὕβρεις εἴ μοι παρείης, πίστιν δοὺς ὅτι θεῶν, ὑπισχνοῦμαί σοι μέγα τοιοῦτον δηλώσειν σοὶ, καὶ τοῖς τῶν σωτηρίαν αὐτὴν σοί. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγεν, στρατηγήσας τὸν ἄνδρα δεινοτάτου. ὁ δὲ ἔξω τοῦ φρονεῖν γενόμενος, καὶ ἅμα κινδυνώδεις οὐκ ὀλίγους μεμηχανόμενος ἀνθρώπων οὐκ ὀλιγοῖς, δίδωσιν αὖθις διόρκων τὸ πιστόν. μετὰ τοῦτο, καινότατον ἐπιμηθεὶς ὁ Μούκιος ἀπάτης τρόπον, ὃς αὖ ἀφανῆ τὸν ἔλεγχον εἶχε, λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ βασιλεῦ, Ῥωμαίων ἄνδρες τριακόσιοι τὸν αὐτὸν ἕλκομεν ἡλικίαν, οὐκ τῶν γενναίων τῶν πατρικίων ἄπονοι, ἐβουλευσάμεθα συνόντες ἀποκτεῖναί σε, καὶ τὸ πιστὸν ὅρκοις παρ' ἀλλήλων ἐλάβομεν. ἔδοξε δὲ ἡμῖν βουλευσαμένοις ὅσα ἐν ὁ τῆς ἐπιβουλῆς τρόπος, μήτε ἅπαντας ἅμα χωρεῖν ὅπου τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθ' ἕνα, μήτε φθάνειν ἕτερον ἑτέρῳ, πότε καὶ ποῦ καὶ πῶς, καὶ τίσιν ἀφορμαῖς χρησάμενος ὅτι δήσεται σοι· ἵνα ῥᾷον ἡμῖν ὑπάρχῃ τὸ λαθεῖν. Ταῦτα διανοηθέντες, ἐκλεγόμεθα, καὶ τοῦτος πρῶτος ἔμελλε πείρας ἕλαχον ἐγώ. τοιγάρτοι οἶμαι ὅτι πολλοὶ καὶ

in caput hominem ferit: quem cum vno ictu interemisset, comprehensus mox a circumstãtibus, ad regem, qui de scribæ cæde iam cognouerat, perducitur. Tum rex, vt hominem vidit, Scelestissime, inquit, omnium mortaliũ, & mox dignas dature pœnas, quis es? vnde venis? quo auxilio fretus ausus es tale facinus? solumne scribam meum, an me quoque interficere decreueras? quos habes insidiarum socios? caue quidquã mentiaris, nisi mauis per tormenta veritatem exprimi. Ad hæc Mucius, nec colore mutato, nec vultu cogitabundo, nec vllo alio signo qualia solent in mortis periculo accidere, metum præferens; Romanus sum, inquit, nec leui de caussa, sed vt patriam ab hoc bello liberarem, in vestra me castra contuli, sub transfugæ specie te volens interficere; non ignorans moriendum mihi siue succederet conatus, siue non; donaturus tamen vitam meam ei quæ me protulit, & pro mortali corpore immortalem recepturus gloriam. nunc spe frustratus pro te scribam, quem non noueram, occidi; deceptus purpura & sella ceterisque potestatis insigniis. Mortem igitur, quam facinus aggressurus ipse mihi destinaui, non deprecor. Quod si tormenta ceterasq; vexationes mihi te remissurum fidem cum iureiurando dederis, polliceor me tibi rem magnam indicaturum quæ ad incolumitatem tuam pertineat. Hæc ille; parans vaframento militari circumuenire hominẽ. Rex mente consternatus, & periculum sibi a tot hominibus imminere vane augurãs, fidem iureiurando confirmat. Ibi Mucius nouam doli rationem commentus, quam difficile esset deprehendere: Trecenti, inquit, Romani iuuenes, e patriciis orti omnes, de te interimendo consilium cepimus, datamq; & acceptam fidem iureiurando firmauimus. cumq; de modo insidiarum consultaremus, placuit non omnes simul rem aggredi, sed alium post alium; nec aliũ alii de tempore, loco, modo, aut occasionib. aggrediendi facinoris quidq̃ cõmunicare: vt eo facilius latere possimus. His ita decretis sorti cõmisimus q̃s nostrũ primus faceret rei periculũ; ea sors mihi obtigit. Ergo præmonitus tã multos

fortes iuuenes eandē mentem habere eandemq; gloriæ cupidinem; quorum aliquos esse me feliciores necesse est; cōsidera quibus te cōtra omnes munire queas custodiis. His auditis rex iussit satellites abducere illū in vincula, asseruādum magna diligentia: ipse assumptis fidissimis amicis, cumque his Arunte filio, dispiciebat quomodo declinare posset cōiuratorum insidias. Ibi cū ceteri stulta securitatis consilia protulissent, nec quisquam illorū quid facto opus esset satis intelligere videretur, tādem filius ipsius seniorem ætate sua sententiam dixit: spectandū censens non quibus custodiis se cōtra insidias illas muniret; sed quo pacto cautione illa nō indigeret. Admirantibus hāc sententiā omnibus, & percontante *patre* quonam modo id posset fieri: Si, inquit, istos viros amicos ex hostib. feceris; & tuam vitam exsulum restitutione cariorem habueris. Rex optimū esse consilium dixit; *vnam* tamen supereſſe deliberationem, quomodo honestis conditionibus pax fieret: quod turpe videretur, hostibus prœlio victis & intra mœnia compulsis, obsidionem relinquere, nullo eorū quæ Tarquinius exspectarit cōfecto, quasi a victis vinceretur, & eos fugeret qui ne portis quidem prodire auderent. nec alium esse honestum deponendæ simultatis modum, nisi ipse prius per legatos prouocaretur ad amicitiam. Hęc tū amicis & filio respondit: post aliquot tamen dies ipse prior coactus est pacis mentionem facere, ob causſam huiusmodi. dum hostis palabundus per agros, operam quotidianā daret intercipiēdis commeatibus, consſ. Romani dispositis per opportunos locos insidiis interfecerunt multos, plures captos *in vrbem secum* abduxerunt. Quem casum moleste ferentes Etrusci, regem ducesque ceteros in conuenticulis incusabant, quod bellum tam diu traherent; & redire ad suos cupiebant. Ratus ergo pacem omnibus gratam fore, in legationē mittit amicorū intimos. his quidā Mucium dicunt additū, fide regi de reditu cum iuramento data: alii derentū in castris p obside, donec cōuenisset inter partes de pace: quod est verisimilius. Mandata porro legatis a rege data, erant hæc: de

ἀγαθοὶ τ' αὐτὼ δόξαν ἕξουσιν ὑπὶ θυμία δόξης, ὧν" εἰ « καί τις ἀμείνονι τύχῃ χρήσε) τ' ἐμῆς, σκόπει τίς ἔσται « σοι πρὸς πόλεως φυλακή. ὡς ὃ μὲν ταῦτ' ἤκουσεν ὁ « βασιλεὺς, ἐκεῖνον μὲν ἀπαγαγόντας τὺς δορυφόρους 222
ἐκέλευσε δῆσαι, καὶ φυλάττειν ὑπιμελῶς· αὐτὸς δὲ τὺς πιστοτάτους τ' φίλων προσκαλεσάμενος, καὶ τ' υἱὸν "Αρουντα προσδιακαθησάμενος, μετ' ἐκείνων ἐσκόπει τί ποιῶν τὰς ὑπουλότητας αὐλῶν δυνήσεται). τ' μὲν οὖν ἄλλων ἕκαστος δυήθης ἀσφαλείας λέγων, ἐδόκει τ' δεόντων φρονεῖν οὐ-
δέν. ὁ δὲ υἱὸς αὐτ' τελευταῖον ἀπεφαίνατο γνώμην πρεσβυτέραν τ' ἡλικίας, ἀξιῶν αὐτ' μὴ σκοπεῖν "[ὅσα φυλακῆς χρῄζοντας οὐδὲν πείσεται δῆλον, ἀλλὰ τί ποιῶν ἀδήσε) φυλακῆς.] θαυμασάντων δὲ τ' δύνοιαν αὐτ' πάντων, καὶ πῶς ἂν γένοιτο μαθεῖν βουλομένων, Εἰ φίλους αὐτὶ πολεμίων, ἔφη, ποιήσαιο τὺς ἀν- « δρας, ἀμείνονα ἢ πρόσθεν τ' σαυτῷ ψυχῇ τ' κα- « λόδου τ' σὺ Ταρκυνίοις φυγάδων. καὶ ὁ βασιλεὺς τὰ « κρίσιμα μὲν ἔφησεν αὐτὸν λέγειν, βουλῆς δ' ἔτι) ἄξιον ὃ πρᾶγμα, πῶς" ἂν ἄριστος γένοιτο) πρὸς αὐτὺς
αἱ δυσκολίαι· μεγάλῃ αἰσχύνῃ φάσκων ἔτι), εἰ κρατήσας αὐτῶν μάχῃ, καὶ τειχήρης ἔχων, ἀπελθόντα μηδὲν ὧν Ταρκύνιος ἀπεδέχετο δυσωπασάμενος, ὥσπερ ἡττημένους ὑπὸ τ' νενικημένων, καὶ πεφυγὼς τὺς μηδ' ἐκ τ' πυλῶν ὑπομένοντας ἔτι προσβλέπειν· μίαν δὲ μόνην ἔσεσθαι ὑποφαίνων καλὴν τὴν ἔξοδον λύσιν, εἰ πρὸς τ' πολεμίων ὑπιόντο τινες πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας διαλεξόμενοι. Ταῦτα μὲν τότε πρὸς τ' μὲν καὶ τὺς παρόντας εἶπεν· ὀλίγας δ' ὕστερον ἡμέρας αὐτὸς ἀναλαβὼν πρότερος δέχεται λόγων διαλλακτηρίων, δυσὶ τοιαύτην αἰτίαν· ἐσκεδασμένων μὲν ἀπὸ τ' χώρας τ' τραπιωτῶν, καὶ τὰς ἀγορὰς εἰς τ' πόλιν ἀγόντων ἀφειμένων, καὶ τοῦτο ποιούντων συνεχῶς, οἱ τ' Ῥωμαίων ὕπατοι λοχίσαντες αὖθις ἐν καλῷ χωρίῳ, διαφθείρουσί τε συχνοὺς, καὶ ἔτι πλείους τῶν ἀναρεθέντων αἰχμαλώτους λαμβάνουσιν. ἐφ' ᾧ χαλεπαίνοντες οἱ Τυρρηνοὶ, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους κατ' τροφὰς, δι' αἰτίας τόν τε βασιλέα καὶ τὺς ἡγεμόνας ἔχοντες ὅτι τῇ τελευτῇ τ' πολέμου, καὶ ἀπαλλάττεσθαι πολλῶν τες ὑπὶ τὰ οἰκεῖα. δόξας οὖν ἅπασι κεχαρισμένας φανήσεσθαι τὰς διαλλαγὰς, ἀποστέλλει πρεσβευτὰς ἐκ τ' οἰκείων φίλων τὺς ἀναγκαιοτάτους. τινὲς μὲν οὖν φασι καὶ τ' Μάκιον ἅμα τούτοις ἀπεσταλῆναι, δόντα πίστιν τῷ βασιλεῖ δι' ὅρκων ὑπὲρ τ' πάλιν ἐλεύσεσθαι· οἱ δ' λέγουσιν ὅμηρον, ἕως ἂν διαλλαγαὶ γένωνται), τ' ἄνδρα τ' τον ἐν ᾧ πραιτέδῳ φυλάττεσθαι· καὶ τάχα δὲ εἴη τοῦτ' ἀληθέστερον. αἱ τολαὶ δ' ἦσαν αἷς ἔδωκε τοῖς πρεσβευταῖς ὁ βασιλεὺς, τοιάδε· πρὸς μὲν

μὴ εἰσόδου Ταρκυνίων μηδένα ποιῆσθαι λόγον, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῖς ἀξιοῦν ἀποδοθῆναι, μάλιστα μὲν ἅπαντα ὅσα Ταρκύνιός τε ὁ πρεσβύτατος κατέλιπεν, καὶ αὐτοὶ σὺν τῷ διαφέρειν κλησάμενοι κατέρχον· εἰ δὲ μή γε, ὅσα δυνατὰ, ἀγρῶν τε καὶ οἰκιῶν καὶ βοσκημάτων, καὶ ὧν ἐκ γῆς ἀνήρηται καρπῶν τὰς ἀξίας, ὁποτέρως δὴ αὐτοῖς δόξῃ συμφέρειν, εἴτε τοὺς κατέχοντας αὐτὰ καὶ καρπουμένους εἰσφέρειν, εἴτε ἐκ τοῦ δημοσίου ἀφαιρεῖν. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκείνων· ἑαυτῷ δὲ αἰτεῖσθαι ἀφαιρουμένῳ τὴν ἕδραν, τοὺς καλουμένους Ἑπτὰ πάγους αὖτη Τυρρηνῶν ἡ χώρα ἔσχε τὸ ἀρχαῖον ἴδιον. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτῶν κατέχον πολέμῳ, τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι· καὶ ἵνα μόνοι Ῥωμαῖοι Τυρρηνοῖς βέβαιοι φίλοι, παῖδας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκιῶν τοὺς ὁμηρεύσοντας ἐπὶ τῆς πόλεως αἰτεῖν παρ' αὐτῶν. ἀφικομένων δὲ τῶν πρέσβεων εἰς Ῥώμην, ἡ βουλὴ μὲν ἐψηφίσατο, Ποπλικόλᾳ γε τῷ ὑπάτῳ πειθομένοις, πάντα συγχωρῆσαι ὅσα ὁ Τυρρηνὸς ἤξίου, κἀμοῦ τὸν δῆμον καὶ ἄπορον ὄχλον οἰομένην τῇ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἀγαπητῶς δέξεσθαι τὴν ἐκ πολέμου λύσιν, ἐφ' οἷς δυσχωρήσειν δικαίοις. ὁ δὲ δῆμος τὰ μὲν ἄλλα τῶν προβουλευμάτων ἐψηφίσατο κύρια εἶναι, τὴν δὲ ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων οὐκ ἐδέχετο, ἀλλὰ ἐναντία ἔγνω, μήτε ἐκ τοῦ κοινοῦ μήτε ἐκ τῶν ἰδίων τοῖς Ταρκυνίοις μηδὲν ἀποδοῦναι, πρεσβεύσας δὲ πρὸς Βασιλέα Πορσῖνον ἀποστεῖλαι, οἵτινες ἀξιώσουσιν αὐτὸν τὰ μὲν ὅμηρα λαβεῖν τὴν χώραν πολεμήσαντα· περὶ δὲ τῶν χρημάτων αὐτὸν δικαστὴν γενόμενον Ταρκυνίῳ τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅταν ἀμφοτέρων ἀκούσῃ, κρῖναι τὰ δίκαια δοκοῦντα, μήτε χάριτι, μήτε ἔχθρᾳ πολλαχθέντα. ἀπῆεσαν οἱ Τυρρηνοὶ τὰς ἀποκρίσεις ταύτας κομίζοντες πρὸς Βασιλέα, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ καταστάντες ἐπὶ τοῦ δήμου πρέσβεις, ἄγοντες ἐκ τῶν πρώτων οἰκιῶν εἴκοσι παῖδας οὓς ἔδει περὶ τῆς πατρίδος ὁμηρεῦσαι, τῶν ὑπάτων πρώτου τὰ τέκνα δόντων, Μάρκου μὲν Ὁρατίου τὸν υἱόν, Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου τὴν θυγατέρα γάμων ἔχουσαν ὥραν. ἀφικομένων δὲ τούτων ὅτι ὁ στρατόπεδον, ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐπαινέσας, δύο μὲν ἀπένδε προὺς αὐτοὺς εἰς ὡρισμένον τινὰ ἡμερῶν ἀριθμὸν, καὶ τὴν δίκην ἀνεδέχετο δικάσειν. Ταρκύνιοι δὲ ἤχθοντο μὲν ἀπὸ μειζόνων ἐλπίδων ἐκπεσόντες, ἀλλ' εἶχον ὅτι τῷ βασιλεῖ, καταθῦσαι δόξαντες ὅτι τὸν ἀρχὸν ἐκείνου φέρειν δοκοῦντα τὰ παρόντα ἰσοδαίμονα ἐκάλουν, καὶ τὰ δεδογμένα δέχεσθαι. ἀφικομένων δὲ εἰς τὸν ὡρισμένον χρόνον ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἀπολογησομένων τὴν δίκην, καὶ ἐκ τοῦ βουλῆς τῶν πρεσβυτάτων, καθίσας ὅτι τὸν

Tarquiniorum reditū nullam mentionem facerent, sed eis bona tantum sua repeterent, præsertim ea quæ & a Tarquinio Prisco eis relicta, & ab ipsis legitime parta essent. id si obtineri nequiret, saltem agrorum, ædium, pecorum, ac terræ frugū pretia quantum fieri posset integra restitui; siue mallent a possessoribus ea conferri, siue ex ærario persolui atque hæc pro Tarquiniis. ceterum sibi pro pace reddi Septem pagos quos vocant; quem agrum olim pop. Romanus Etruscis belli iure ademerat: & vt Romani in Etruscorum amicitia firmiter permanerēt, liberos sibi e clarissimis familiis pro republ. dari obsides. Hæc legatio postquam in vrbem aduenit, senatusconsultum factum est ex Poplicolæ consulis sententia, omnia concedi quæ Etruscus postulet, quod plebs egena non amplius latura videatur inopiam, & pacem libentissime amplexura, quibuscumque tandem conditionibus. Populus cetera quidem senatusconsulti *capita* rata habuit: at bonorum restitutionem adeo non admisit, vt contra nec ex ærario nec a priuatis hominibus quidquam Tarquiniis reddi voluerit: legationemque ad Porsenam decreuit, quæ agrum offerret cum obsidibus: ceterum quod ad restitutionem bonorum attineret, rem totam iudicio regis committeret, vt auditis partibus *& causa bene cognita*, quod iustum videretur pronuntiaret, remotis odio & gratia. Cum hoc responso legati remissi, & cum his profecti legati populi, ducentes ex primariis familiis viginti pueros futuros obsides, & in primis consulū liberos, M. Horatii filium, P. Valerii filiam iam nubilem. Hos, cum in castra peruenissent, rex lætus excepit; laudatisque Romanis inducias dedit ad certum dierum numerum, & in se recepit iudicium. Tarquinii, quamuis ægre ferrent se maxima parte spei suæ quam in rege posuerant, frustratos esse, quippe qui se illius opē imperio restitutum iri putarāt; tamen quia sic erat necesse, præsenti fortuna contenti, & ipsi has conditiones admiserunt. cumq; ad præstitutam diem ex vrbe venissent ad dicēdā causam *oratores*, & e senatoribus natu maximi, rex pro

tribunali cũ amicis ſedẽs, adhibito ad id conſiſtorium etiã filio, fecit eis dicendi copiã. Dum hæc cauſſa agitur, ſuperuenit quidã nuntiãs de fuga obſidũ virginum. nam hę cũ a cuſtodib. lauandi in amne licentiã petiiſſent & impetraſſent, iuſſis viris tãtiſper a flumine ſecedere dũ ſe abluiſſent & veſtimenta recepiſſent, ne illi nudas cõſpicerent, cũ hoc quoq; feciſſent cuſtodes, hortante ac præeunte Cloelia, natatu ſuperato flumine, in vrbem ſe receperãt. ibi Tarquinius vehemẽter in Romanos inuectus, perfidiam eis obiiciebat & periurium, conatus exaſperare Porſenã, ne dictis eorũ, quippe a quibus fraudulẽter deceptus eſſet, attẽderet. Verum cũ conſul factũ excutians, ab ipſis virginibus id profectum diceret, iniuſſu parentũ, atq; aſſeueraret ſe breui fidem facturũ, nihil hic doli admiſſum publice, perſuaſus rex permiſit eum ire ad reducendas vt pollicebatur virgines. Valerius igitur ad reducẽdas virgines abiit. Tarquinius eiusq; gener, ſpreto iure auſi rem impiam, turmam equitum in *eam* viam ſummiſerunt, vt raptis quæ adducebantur virginibus, captoque conſule & ceteris qui *cum eo* in caſtra reuertebãtur, ea corpora ceu pignora detinerẽtur pro ademptis Tarquinio bonis, non exſpectato fine iudicii. Sed Deus noluit has illis inſidias ſuccedere. dum enim inſidiatores e caſtris Latinis prodibant, conſul maturato itinere puellas iam proxime portam Etruſci valli adduxerat: coactus tamen eſt pugnare cum illis qui ex alteris caſtris procurrentes aſſecuti eum fuerant. ſed Etruſci conflictum illum mox ſenſerunt: regisque filius aſſumpta equitum ala feſtinanter opem tulit, peditibus quoque qui ſtationem pro caſtris habebant, ſuccurrentibus. quamobrem indignatus Porſena, Etruſcorum concione aduocata differuit, quemadmodum delato ſibi a Romanis iudicio & cognitione criminum de quibus a Tarquinio accuſarentur, nondum definita cauſſa, contemptaque inducianum religione, ſacroſancta obſidum & legatorum corpora violare conati ſint ii, quos populus Romanus iure in exſilium egerit. Sic Etruſcorum ſuffragiis abſoluuntur Romani: Tarquiniis & Mamilio

βήματος ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν φίλων, καὶ τὸν μὲν σιωπᾶν κελεύσας, ἐπέδωκεν αὐτοῖς λόγον. ἐπὶ δὲ τῇ ὁμολογίας γινομένης, ἧκέ τις ἀπαγγέλλων τὴν φυγὴν τῶν ὁμηρευσάντων παρθένων. δεηθεῖσαι γὰρ τῶν φυλαττόντων, ἵνα συγχωρήσωσιν αὐταῖς λουσαμέναις παραγενέσθαι εἰς τὸν ποταμόν, ὅπερ ἦν συγχώρημα ἔλαβον, ἀπὸ ἰῶν μικρὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῖς ἀνδράσιν εἰπᾶσαι, ἕως ἂν ἀπολυσώνται, καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπολάβωσιν, ἵνα μὴ γυμνὰς ὁρῶσιν αὐτάς· ποιησάντων καὶ τοῦτο τῶν ἀνδρῶν, παραλαβοῦσα μόνας αὐτὰς ἡ Κλοιλία, καὶ πρόσφορος καθαρχούσης, διανήξατο τὸν ποταμὸν, εἰς τὴν πόλιν ἀπῆλθον· ἔνθα δὴ πολὺς ὁ Ταρκύνιος ἦν ὑποψίαν καὶ ἀπιστίαν τοῖς Ῥωμαίοις ἐγκαλῶν, καὶ τὸν βασιλέα παροξύνων, ὡς ἐξαπατώμενον ὑπὸ ἀνθρώπων δολίων. μηδὲν προσέχειν αὐτοῖς. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ πάτου, καὶ ὅ ἔργον ἐξ αὐτῶν λέγοντος εἶναι τῶν παρθένων, δίκαια τὰ ὑποψίας τῶν πατέρων, καὶ τὸ πιστὸν οὐκ εἰς μακρὰν παρέξεσθαι λέγοντος, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐξ ὑποβολῆς ὑφ' ἑαυτῶν πεπρᾶχθαι, πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς, συνεχώρησεν αὐτῷ πορευθέντι τὰς παρθένους ἀγαγεῖν ὡς ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ λεύκιος μὲν δὴ τὰς παρθένους ἄξων ὤχετο· Ταρκύνιος δὲ καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ τῶν δικαίων ἐπιδόντες, πρᾶγμά τι ἐπεβούλευσαν ἀνόσιον, λόχον ὑποπέμψαντες εἰς τὴν ὁδὸν ἱππέων, τάς τε παρθένους ἁρπάσαι τὰς ἀγομένας, καὶ τὸν ὕπατον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὑπὸ τὸ στρατόπεδον συλλαβεῖν, ῥύσια καθέξοντες ἀνθ' ὧν Ταρκύνιον ἀφείλοντο Ῥωμαῖοι χρημάτων, τά τε σώματα ταῦτα, καὶ τὸ τέλος τῆς δίκης οὐκέτι προσμείναντες. οὐκ εἰάσε δὲ κατὰ νοῦν αὐτοῖς χωρῆσαι τὴν ὑποβουλὴν τὸ δαιμόνιον. οὐ γὰρ ὅσῳ ἐκ τῶν Λατίνων στρατὸς ἐξήεσαν οἱ μέλλοντες τοῖς προδεδομένοις ὑποτίθεσθαι, φθάσας ὁ τῶν Ῥωμαίων ὕπατος, ἦκεν ἄγων τὰς κόρας· καὶ προσὼν αὐτὰς ἤδη τῆς πύλης τοῦ Τυρρηνικοῦ στρατὸς ὤν, ὑπὸ τῶν ὑποδιωξάντων ἐκ τῆς ἑτέρας στρατοπεδείας καταλαμβάνεται. εἶτα τῆς συμπλοκῆς αὐτῶν γενομένης, ταχεῖα τοῖς Τυρρηνοῖς ἄθησις ἐγένετο· καὶ κατὰ κῶλον ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Ἄρρων ἱππέων λαβὼν, ἐβοήθει, καὶ ἐκ τῶν πεζῶν οἱ προσκαθήμενοι τοῦ στρατοῦ συνέδραμον. ἐφ' οἷς ἀγανακτῶν ὁ Πορσῖνος, εἰς ἐκκλησίαν τοῖς Τυρρηνοῖς συνεκάλει· καὶ διεξελθὼν, ὡς ὑποζεψάντων αὐτῷ δίκας Ῥωμαίων δικάσαι περὶ ὧν ἐνεκαλοῦντο τὸν Ταρκύνιον, πρὶν ὑποτελεσθῆναι τὰ δίκαια, εἰς ἱερὰ σώματα πρέσβεών τε καὶ ὁμήρων παρανομεῖν ἐπεχείρησαν οἱ δικαίως ὑπ' αὐτῶν ἐξελαθέντες· ὅθεν Τυρρηνοὶ μὲν Ῥωμαίοις ἀπόλυσιν τῶν ἐγκλημάτων, Ταρκυνίων δὲ καὶ Μαμιλίου

Aga-

ἀφαλύονται τὴν ξενίαν, καὶ ἅμα εἶπον ἀθημερὸν ἐκ τῆς χάρακος ἀπέναι. Ταρκύνιοι μὲν οὖν ἐν ἐλπίσι χρησταῖς γεγενημένοι κατ' ἀρχάς, ὡς ἢ τυραννήσοντες αὖθις τὴν πόλιν, Τυρρήνων σφίσι βοηθούντων, ἢ τὰ χρήματα κομιούμενοι, δεῖ τὴν εἰς τοὺς πρέσβεις καὶ τὰ ὅμηρα ὠφελημένοι, ἀμφοτέρων ἀφαμαρτόντες, ἀπῆλθον ἐκ τῆς στρατοπέδου σὺν αἰσχύνῃ τε καὶ μίσει. ὁ δὲ τῶν Τυρρήνων βασιλεὺς τὰ ὅμηρα τῶν Ῥωμαίων ὅπῃ ὃ βῆμα προσαγορεύουσι κελεύσας, ἀποδίδωσι τῷ ὑποστάτῳ, εἰπὼν ὅτι πάσης ὁμηρείας χρείττονα ἡγεῖται τὴν πίστιν τῆς πόλεως· μίαν δὲ παρθένον, ὑφ' ἧς ἐπείσθησαν αἱ λοιπαὶ διανήξασθαι τὸν ποταμὸν, ἐπαινέσας ὡς χρῆττον ἔχουσαν φρόνημα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τὴν πόλιν μακαρίσας ὅτι ᾧ μὴ μόνον ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐκτρέφει, ἀλλὰ καὶ παρθένους ἀνδράσιν ὁμοίας, δωρήσατο τὸν κόριον ἵππον πολεμικῇ φαλάροις κεκοσμημένον. διαπρεπέσι. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν, τὰ περὶ εἰρήνης καὶ φιλίας ὅρκια ποιησάμενος πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων καὶ ξενίσας αὐτοὺς, δῶρα τῇ πόλει φέρεσθαι δίδωσι τοὺς αἰχμαλώτους ἀπράτους ἀνὰ λύτρων, συχνοὺς πάνυ ὄντας· καὶ ὃ χωρίον ἐν ᾧ στρατοπεδευκὼς ἦν, οὐκ ὡς στρατόπεδον ἐν ξένῃ γῇ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' ὡς πόλιν ἰδίως τε καὶ δημοσίως ἀποχρώντως κοσμήσας, οὐκ ὄντος τοῖς Τυρρηνοῖς ἔθους, ὁπότε ἀναστρατοπεδεύῃ ἐκ πολεμίας, ὀρθὰς καταλείπειν καλιάδας, ἀλλὰ καίειν, οὐκ ἔκαυσεν, ἀλλ' ἀφῆκεν οὕτω μένειν· ὀλίγον τῇ πόλει χρησάμενος εἰς χρημάτων λόγον δωρεάν. ἐδήλωσε δ' ἡ πρᾶσις ἣν ἐποιήσαντο μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βασιλέως οἱ ταμίαι.

renuntiatum est hospitium; iussique eadem die castris excedere. Itaque Tarquinii, qui antea bonã spem habuerant Etruscorum auxilio recepturos se tyrannidem, aut certe amissa bona, vtroque frustrati discesserunt e castris cum odio & ignominia. Rex obsidibus Romanis ad tribunal adduci iussis, consuli eos restituit, dicens pluris se facere fidem populi Romani quam vllos obsides. vna deinde virgine, quæ reliquis tranandi fluuium auctor fuerat, laudata ob præstantiorem quam pro sexu atque ætate indolem; admiratus insuper felicitatem ciuitatis, quæ non solum fortes viros, sed virgines quoque viris similes produceret; donauit puellam equo bellatore ornato insignibus faleris. Post concionem icto cum legatis Romanis fœdere pacis & amicitiæ, ipsisque acceptis hospitaliter, dono per eos remisit ciuitati vniuersos captiuos absque pretio, quorum magnus erat numerus. locum quoque in quo metatus erat, non vt castra in hostico temporaria, sed instar oppidi priuatim ac publice satis ornatum, quamuis non esset moris Etruscis finito bello domum repetentibus integra castra linere, sed exurere, non exussit, verum ita vt erat reliquit; haud mediocri erga populum Romanum, si pecuniarium pretium spectes, munificentia: id quod apparuit ex venditione quam fecerunt quæstores post regis abitum. Hic finis fuit belli quod ex Etruscis Clusinorumque rege Larte Porsena coortum populo Romano, rempublicam in maxima coniecit pericula. Porro senatus post discessum regi mittendam decreuit sellam eburneam cum sceptro, coronamque auream, & triumphalem vestem quali reges ornari solebant. Mucio vero, qui paratus fuerat pro patria mortem oppetere, quod visus esset fuisse finiendi belli caussa præcipua, donarũt ex publico agrum trans Tiberim, quemadmodum ante Horatio pontis defensori, quãtum posset circumarare vno die: qui nostro quoque tempore vocatur Prata Mucia. atque hæc virorum *fuere præmia*. Cloeliæ virgini ius æneæ statuæ dederunt; quam in sacra via quæ

Porsena repudiatis Tarquiniis, magnifice cum Rom. agit.

ὁ μὲν δὴ πόλεμος ὁ συστὰς Ῥωμαίοις πρὸς Τυρρηνοὺς τε καὶ βασιλέα Κλουσινῶν Λάρτα Πορσῖνον, εἰς κινδύνους μεγάλους ἀγαγὼν τὴν πόλιν, τοιούτου τέλους ἔτυχεν. ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Τυρρήνων συνελθοῦσα, ἐψηφίσατο Πορσίνᾳ μὲν πέμψαι θρόνον ἐλεφάντινον, καὶ σκῆπτρον, καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα ὑφ' ἧς οἱ βασιλῆς ἐκοσμοῦντο· Μουκίῳ δ' ὃν παρεσκευασμένον πρὸς τὴν πατρίδος ἀποθανεῖν, αἰτιωτάτῳ δόξαντι γεγενῆσθαι τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου, χρῆσθαι χώραν ἐκ τῆς δημοσίας, ὅσην τὸ Τιβέριος ποταμοῦ, τὸν αὐτὸν τόπον ὄντα ὃν Ὁρατίῳ τῷ τὸν γεφύρας ἀγωνισαμένῳ πρότερον, ὅσῳ δὲ ἁρότρῳ περιλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ δυνηταί. ἔστι δ' ὁ χῶρος, ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων Μούκιοι λειμῶνες καλούμενοι. ταῦτα μὲν τοῖς ἀνδράσι· Κλοιλίᾳ δὲ τῇ παρθένῳ πάσιν εἰκόνος χαλκῆς ἔδοσαν, ἣν ἀνέθεσαν ὅπῃ τὴν ἱερᾶς

in forum ducit, virginum patres statuerunt. eam nos non inuenimus: sed iam olim incendio propinquarum ædium abolita dicebatur.

Hoc *demum* anno templum Capitolini Iouis absolutum est, de quo speciatim superiore libro diximus. eius dedicationem atque inscriptionem absente collega occupauit alter consul M. Horatius, cum ille ad tuendum agrum profectus esset cum exercitu. cum enim agrestes relictis castellis in villas suas se recipere cœpissent, Mamilius immissis prædatoriis globis magna inferebat agricolis detrimenta. Hæc tertio consulatu gesta sunt. Quartus annus quietus a bellis, consules habuit Sp. Largium, T. Herminium. Horum consulatu Aruns Porsenæ Etruscorum regis filius, secundo anno postquam cum Aricinis cœpit bellum gerere, fato suo functus est. mox enim post pacem Romanis datam, dimidium exercitus a patre acceptum duxit ad Ariciam, volens sibi proprium principatum acquirere: cumque vrbi fere captæ auxilia ab Antio & Tusculo Cumisque Campaniæ succurrerent, impari numero aduersus maiores hostium copias in aciem educto, ceteros quidem profligauit, & vsque ad mœnia insecutus est: sed a Cumanis ductu Aristodemi cognomento Mollis, victus interiit: atque exercitus Etruscus amisso duce non sustinens hostium vim, in fugam se conuertit. ex eo multi in fuga Cumanis persequentibus interempti: maior pars dispersi, in propinquos Romanorum agros refugêre nudi armis, nec præ vulneribus vlterius progredi valentes. quos Romani ex agris in vrbem plaustris carpentisque & ceteris iumentis comportatos, semineces nonnullos, in ædes suas inulerunt, cibisque, medicamentis, & ceteris humanitatis officiis magno cum affectu refouerunt; adeo vt multi his beneficiis deuincti, abiecto patriæ desiderio, apud benefactores suos commanere mallent. his senatus locum in vrbe ad ædificandum dedit, vallem inter Palatinum & Capitolinum colles quattuor

A.V.C. 248. cōss. Sp. Largius & T. Herminius.

ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν ἀγορὰν φερούσης, οἱ τῶν παρθένων πατέρες. ταύτην ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐπιχειρήσαμεν θέσθαι· ἐλέγετο δὲ ὅτι ἐμπρήσεως περὶ τὰς πλησίον οἰκίας γενομένης ἠφανίσθη. κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὁ νεὼς τοῦ Καπιτωλίου Διὸς εἰς συντέλειαν ἐξείργασται, περὶ οὗ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τούτου δεδήλωκα λόγοις. τὴν δ' ἀνάθεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔλαβεν μὲν Μάρκος Ὁράτιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, φήσας τὴν παρουσίαν τοῦ συνάρχοντος· ἐτύγχανε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον δημόσιος τῆς πόλεως πρεσβεύων μετὰ τῆς δυνάμεως ὑπὲρ τὴν βοήθειαν τῆς χώρας. ἀρτίως γὰρ τῶν ἀνθρώπων καταλιπόντων τὰ ἐρύματα, καὶ συνιόντων εἰς τοὺς ἀγρούς, λῃστήρια πέμπων Μαμίλιος μεγάλας τοῖς γεωργοῖς ἔβλαπτε. ταῦτα μὲν τοῦ τρίτου ὑπατείας ἐπράχθη. οἱ δὲ τὸν τέταρτον ἐνιαυτὸν ἄρξαντες ὕπατοι, Σπόριος Λάρκιος, καὶ Τίτος Ἑρμίνιος, ἀνὰ πολέμου τὴν ἀρχὴν διετέλεσαν· ὑπὲρ τούτων Ἄρρος ὁ Πορσίνου τοῦ Τυρρηνῶν βασιλέως υἱός, τὴν Ἀρικινῶν πόλιν δεύτερον ἔτος ἤδη πολεμῶν ἐτελεύτησεν. ἐν ᾧ γὰρ ἅμα τῇ γενέσθαι τὰς Ῥωμαίων σπονδὰς, τὴν ἡμίσειαν στρατιὰν μοῖραν τοῦ παντὸς λαοῦ, ἐστρατοπέδευσεν ὑπὲρ τοῖς Ἀρικινοῖς, ἰδίαν κατασκευάζόμενος ἀρχήν· μικρὸν δεήσας τὴν πόλιν ἑλεῖν, ἐλθούσης τοῖς Ἀρικινοῖς ἐπικουρίας ἔκ τε Ἀντίου καὶ Τούσκλου, καὶ τῆς Καμπανίδος Κύμης, τοῦ παραξάμενος ἐλάττονι δυνάμει πρὸς μείζονας, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐξέφυγε, καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἤλασεν· αὐτὸς δὲ Κυμαίων οἷς ἦρχεν Ἀριστόδημος, ὁ Μαλακὸς ὑπικαλούμενος, νικηθεὶς ἀπεθανεν· καὶ ἡ στρατιὰ τῶν Τυρρηνῶν μετὰ τὸν ἐκείνου τελευτὴν οὐκέτι ὑπομείνασα, φέπεται πρὸς φυγήν. πολλοὶ μὲν δὴ αὐτῆς διωκόμενοι ὑπὸ Κυμαίων διεφθάρησαν· οἱ δὲ πλείους σκεδασθέντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν Ῥωμαίων οὐ πολὺ ἀπέχοντας κατέφυγον, ὅπλα τε ἀπολωλεκότες, καὶ ὑπὸ τῶν τραυμάτων ἀδυνατοι ὄντες ὑπὸ τὰ πρόσωτέρω χωρεῖν. οὓς ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ Ῥωμαῖοι καταχωμίζοντες εἰς τὴν πόλιν ἁμάξαις τε καὶ ἀπήναις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις ἡμιθνῆτας ὄντας, καὶ φέροντες εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἰκίας, θεραπείας τε καὶ ἡσυχίας καὶ τροφῆς πολὺ τὸ συμπαθὲς ἔχούσας ἀνελάμβανον· ὥστε πολλοὺς αὐτῶν τοῖς χρηστοῖς τούτοις ὑποδεθέντας, μηκέτι τῆς οἰκαδε ἀφίξεως πόθον ἔχειν, ἀλλὰ τοῖς εὐεργέταις σφῶν βέλτιον καταμένειν· οἷς ἔδοξεν ἡ βουλὴ χώραν τῆς πόλεως, ἔνθα οἰκίας ἔμελλον κατασκευάσασθαι, τὴν μεταξὺ τοῦ τε Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου, τέτταρσι μάλιστα

μάλιστα μηκυνόμενον σταδίοις αὐλῶνα· ὃς ἀγχοῦ μέχρις ἐμοῦ Τυρρηνῶν οἴκησις ὑπὸ Ῥωμαίων καλεῖται κατὰ τὸ ὁπτικώτατον. Δρόμεκδον, ἡ φέρουσα ὁδὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸν μέγαν ἱππόδρομον. ἀφ' ὧν δόντο τῷ δήμῳ τῷ Βασιλέως αὐτῷ δωρεὰν οὐ τιμῆ ἐλαχίστου ἀξίαν, ἀλλ' ἐφ' ᾗ μάλιστα ἥδησαν, τιμῇ ὥραν τὸ ποταμοδόχον ἧς ἀπέσχον, ὅτε διελύοντο τὸν πόλεμον· καὶ θυσίας ἀπέδωσαν τοῖς θεοῖς ἀπὸ χρημάτων πολλῶν, ἃς ἔδοξαντο γινόμενοι πάλιν τῶν Ἑπτὰ πάγων κύριοι, σωτηρίους. ἐνιαυτῷ δὲ πέμπτῳ μετὰ τὴν ἀχολίαν τῶν βασιλέων, ὀλυμπιὰς μὲν ἦν ἐνάτη καὶ ἑξηκοστή, ἐν ᾗ ἐνίκα στάδιον Ἰσόμαχος Κροτωνιάτης, Ἀθήνησι δὲ ὁ δεύτερον ἄρχων Ἀκεστορίδης, ὕπατοι δὲ Ῥωμαίων Μάρκος Οὐαλέριος Ἀδελφὸς Οὐαλερίου Ποπλικόλα, καὶ Ποπλιος Ποστούμιος Τούβερτος καλούμενος. ὑπὸ τούτων ἕτερος ἐξεδέξατο Ῥωμαίους πόλεμος ἀπὸ τῶν ἐπήσια οἰκούντων, ὃς ἦρξατο μὲν ἀπὸ ληστηρίων, προῆλθε δ' εἰς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας· ἐχώρησε μέντοι τελευτῶν εἰς ἀμφελλαγὰς ἀπροσδοκήτους, ὑπὸ τῆς τελάρτης μετὰ τούτους εἰς ἄνδρας ἀπαλείας, πρώτα τὸν μεταξὺ χρόνον πολεμηθείς. Σαβίνων γὰρ τινες καταγνόντες τῆς πόλεως ἀσθένειαν ἀπὸ τῶν Τυρρηνικῶν παλαισμάτων, ὡς οὐκέτι τὴν ἀρχαίαν ἀξίωσιν ἀναλημψομένης, ἐπεβάλοντο εἰς τὴν χώραν καθοδον ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων ληστήρια καταστησάμενοι, καὶ πολλὰ εἰς γεωργοὺς ἐβλαπτον. ὑφ' ὧν ἀποστείλαντες οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβείαν, πρὶν ὅπλα χωρῆσαι, δίκας ἤτουν, καὶ δίδοναι λόγον ἠξίουν, καὶ μηδὲν εἰς τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν ἀδικεῖν· αὐθάδως τε λαβόντες ἀποκρίσεις, πρόσθεν αὖθις τὸν πόλεμον. καὶ γὰρ μὴν πρώτη ἔξοδος ἐνὸς τῶν ὑπάτων Οὐαλερίου, σὺν ἱππεῦσι καὶ ψιλοῖς εἰς ἀκμαιοτάτοις ἀφίκετο εἰς τοὺς ληϊζομένους τὰ χωρία, καὶ φόνος τῶν καταληφθέντων ἐν ταῖς πρώταις συχνῶν ὄντων πολὺς, οἷα εἰκὸς ἦν, ἀνθρώπων ἀσκευωτάτων τε, καὶ οὐ προπαρεσκευασμένων τὴν ἔφοδον. ἔπειτα τῶν Σαβίνων πολλῷ ἀποφλαέντων ἐπ' αὐτοῖς φαλαγὶ ὑφ' ἡγεμόνι τεταγμένῳ ἐμπείρῳ πολέμου, ἑτέρα γῆ ἐπ' αὖθις ἔξοδος Ῥωμαίων, σὺν πάσαις τε δυνάμεσιν, ἀμφοτέρων ἀγόντων τὸν ὑπάτων. Ποστούμιος μὲν οὖν πλησίον τῆς Ῥώμης ἐν ὀρεινοῖς τόποις κατεστρατοπέδευσε, δεδιὼς μή τις ἔφοδος ἐκ τῶν φυγάδων γένηται ἐπ' αὐτὸν ἀφύλακτος· Οὐαλέριος δὲ ἐγγὺς τῶν πολεμίων, πρὸς ποταμὸν Ἀνίηπα, ὃς ἐκ πόλεως μὲν Τιβύρων καθ' ὑψηλοῦ πολὺς ἐκχεῖται σκοπέλου, φέρεται δὲ διὰ τῆς Σαβίνων καὶ Ῥωμαίων πεδιάδος, ὀλίγον τὸν

ferme ſtadiis protenſam; qui vſq; ad noſtrã ætatẽ vicus Tuſcus Romana lingua vocatur, qua trãſitur à foro in circum maximũ. Eam benignitatem rependit rex munificentia populo lõge gratiſſima, largitus trãſtiberinum agrum, quo ceſſerant cum pacẽ cum rege facerent: diisq; magno impẽdio perſoluta ſunt ſacrificia quæ vouerãt ſi Septem pagos reciperent. Anno deinde poſt eiectos reges quinto Olympias erat nona ſupra ſexageſimã; qua vicit in ſtadio Iſchomachus Crotonienſis; Athenisque *annuo* imperio iterũ functus eſt Aceſtorides, & conſulatum Romę geſſerunt M. Valerius Valerii Poplicolæ frater, & P. Poſtumius cognomẽto Tubertus. Horum conſulatu aliud bellum Romanis exortũ eſt a finitimis; quod a latrociniis exorſum, & ad multa magnaq; prœlia progreſſum, tandem honeſta pacificatione finitũ eſt ſub quarto poſt hos viros cõſulatu; ad quorum tempora ſine intermiſſione bellatum eſt. nam quidam Sabinorum *populi*, exiſtimantes debilitatam Etruſca clade rempublicam, nec priſtinam dignitatem vnquam recepturam, emiſſis latronum globis agreſtes e caſtellis in prędia ſua reuertentes infeſtabant, multisque afficiebant incommodis. propter quas iniurias Romani prius quam arma ſumerent, legationem ad illos miſerunt quæ ius pœnasque depoſceret, & poſtularet nequa *in poſterum* agricolis inferretur iniuria. Qui cum ſuperbe reſpondiſſent, bellum eis indictum eſt. ac primum cõtra hos prædones profectus eſt alter conſul; qui cum equitibus & velitum robore, palantibus derepente ſuperueniens, magnam illorum ſtragem edidit; quippe qui ſe incompoſitis *manipulis* in prædas effuderant, nec hoſtium aduẽtum præſenſerant. Deinde cum Sabini magnum in eos exercitum emiſiſſent cum perito belli duce, Romani rurſum exiuerunt obuiã cum omnibus copiis; quibus præerãt ambo cõſules. Poſtumius prope vrbẽ in montanis locis caſtra metatus eſt, veritus ne forte exſules *interim* ſubitas molirẽtur irruptiones: Valerius propius hoſtes ad Anienem; q fluuius ad Tibur ex alto ſcopulo magna mole pręcipitans, per Sabinorum & Romanorũ cãpos labitur, & amborum

A.V.C. [illegible] Olymp. [illegible] conſl. M. [illegible] lerius & P. Poſtumius.

Bellum Sabinum.

fines terminat; amœnus aſpectu, & portu non ingratus, donec in Tiberi non influat. Trans Anienem caſtra Sabina erant, non procul a flumine, ſita in quodam leuiter decliui nec admodum munito tumulo. ac primum metu mutuo neutri audebant tranſmiſſo milite pugnam incipere: poſtea non ratione conſilioque, ſed per contentionem irritati, commiſerunt prœlium. nonnulli enim dum aquarentur, & equos in flumen agerent, longius per aluеum prouecti, cum amnis nondum hibernis aquis auctus, modico tumore flueret, ita vt vix genua ſuperaret, traiecerunt. ibi pauci cum paucis congreſſi, effecerunt vt ex vtriſque caſtris procurreretur in ſuorum auxilium: ac rurſum hos alii ſecuti, qui ſuos hoſti cedentes adiuuarent. Ita alteri alteros a fluuio reiiciebant, nunc Romani Sabinos, nunc viciſſim Sabini Romanos: cumque multi occiderentur aut vulnerarentur, *ceterique* omnes dimicandi ardore incenderentur, (vt in rixis & conflictibus intempeſtiuis accidere ſolet) *tandem ipſos* etiam duces par tranſeundi fluminis cupiditas cepit. prior conſul Romanus tranſmiſit, & Sabinos etiamtum ſe armantes aggreſſus eſt prius quam explicarent aciem. nec illi detrectauerunt pugnam, contempto hoſte, quod nec conſules ambo, nec omnes Romanorum adeſſent copiæ: congreſſique tam pugnarunt acriter, vt omnes audaciæ alacritatisque explerent partes. Feruente prœlio cum dextrum cornu, cui præerat Poſtumius, hoſtem premeret, magisque ac magis retrocedere cogeret; ſiniſtrum vero iam laborans, ab hoſtibus ad fluuium repelleretur: conſul qui alteris caſtris præerat, recognita, eductoque exercitu, ipſe peditatum militari gradu ducebat, præmiſſo ſeniore Spurio Largio ſuperioris anni conſule: qui cum equitatu effuſis habenis prouectus celeriter, nemine prohibente, ſuperato facile fluuio, præteruectus dextrum cornu hoſtium, in tranſuerſum equitatus Sabini latus fecit impetum: diuque ibi inter vtriuſque partis equites comminus magna

ἑκατέρων χώραν σωὰπλὴ ὁ ῥοῦμα ᾧ Τιβέρι ποταμῷ, καλὸς μὲν ὀφθῆναι, γλυκὺς δ' πίνεσθαι. ἐκ δ' τῶν ἑτέρων τὸ ποταμοῦ μερῶν ἡ τῶν Σαβίνων ἔκειτο παρεμβολή, τὸ ῥεῦμα δ' οὐδὲ αὐτὴ πολλὼ ἀπέχουσα τόπον, ὅπῃ γε λόφῳ τινὸς ἠρέμα κατακλίνοντος, οὐ σφόδρα ἐχυρᾷ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν διὰ βλακείας εἶχον ἀλλήλοις ἑκάτεροι, καὶ μάχης ἄρξαι δεδιότες τ' πολεμίων ὤκνουν. χρόνῳ δὲ ὕστερον ὑ κ' λογισμὸν κ' προθυμίαν τὸ συμφέροντος, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς καὶ φιλονεικίας ἐξαφθέντες, σωὰπλοισι μάχῃσιν. ὑδρυόμενοί τε γὰρ κ' τὰς ἵππους ἄρτιοι ὅπῃ τὸν ποταμὸν, ἀνέβαινον ὅπῃ πολὺ τὸ ποταμοῦ. βεβαχὺς δ' ἔρρει τηνικαῦτα, ὕπω τοῖς χειμερινοῖς ὕδασι πληθύων· ὥστε ὀλίγον ὑπὸ τὸ γόνατος ἔχοντες αὐτὸν ἐφαρμοῦτο. συμπλοκῆς δέ τινος πρῶτον ὀλίγοις πρὸς ὀλίγους γυμνήτας, ἐξέδραμόν τινες ὁπλισμένοι τοῖς σφετέροις ἐξ ἑκατέρου χάρακος· ἔπειτ' ἕτεροι πάλιν ἀμείνονες τοῖς καταχωμένοις ἐκ θατέρων. καὶ τοτὲ μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σαβίνους ἀνέστελλον ἀπὸ τοῦ νάματος· τοτὲ δ' οἱ Σαβῖνοι τοὺς Ῥωμαίους ἐξέβρασον τοῦ ποταμοῦ. πολλῶν δ' φόνων καὶ θαυμαστῶν γινομένων, καὶ φιλονεικίας ἅπασιν ἐμπιπτούσης, οἵα πρὸς ταῖς ἀγωνίαις ταῖς ἀπὸ χειρὸς ἐμπίπτουσα γίνεσθαι φιλῇ, προθυμία τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατοπέδων ὁμοία παρέστη διαβαίνειν τὸν ποταμόν. ἔφθασε δὲ πρῶτον ὁ τῶν Ῥωμαίων ὕπατος, καὶ διαβιβάσας τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῶν Σαβίνων ὁπλιζομένων τε καὶ εἰς τάξιν καθισταμένων, ἐπὶ χερσὶν ἰὼν. οὐ μὴν ἐμέλλησάν γε οὐδ' ἐκεῖνοι θεᾶσθαι μάχην, καταφρονήσαντες πολλῇ ἐπαρθέντες, ὅτι οὔτε πρὸς ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις, οὔτε πρὸς ἅπασαν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν ἔμελλον ἀγωνίσεσθαι, καὶ συῤῥάξαντες ἐμάχοντο, πᾶσαν δύτολμίαν καὶ προθυμίαν ἐνδεικνύμενοι. ἀγῶνος δὲ καρτεροῦ γενομένου, κ' τὸ δεξιοῦ τῶν Ῥωμαίων κέρατος, ἔνθα ἦν ὁ ὕπατος Ποσθούμιος, ὠθουμένοντος τοῖς ἐναντίοις, καὶ προσωτέρω χωροῦντος, τὸ δ' εὐωνύμου κάμνοντος ἤδη, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων ὅπῃ τὸν ποταμὸν ἐξωθουμένου, μαθὼν ὁ γενόμενον ὁ τὴν ἑτέραν τῶν Ῥωμαίων παρεμβολὴν κατέχων ὕπατος, ἐξῆγε τὴν στρατιάν. αὐτὸς μὲν οὖν τὸ φάλαγγα τῶν πεζῶν ἐπαγόμενος, βάδην ἠκολούθει· τὸν δὲ πρεσβύτερον Σπόριον Λαρκιον τὸν ὑπάλξαντα τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, τοὺς ἵππεις ἄρτα πέμπει κ' ταχέως, ὃς ὑπὸ ῥυτῆρος τὰς ἵππους ἐλαύνων, τόν τε πολεμίων ἅμα παραγομένην κωλύοντος θορύβου, καὶ κ' τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων κέρας περιπατήσας, ἐνσείσῃ πλαγίοις τοῖς ἱππεῦσι τ' Σαβίνων κ' γένε) μέγας αὐτοῖς τ' ἱππέων ἑκατέρων συγκάδων

συχάδλω μαχομένων ὅτι χρόνον πολιὼ ἀγών. ὁ δὲ τούτῳ καὶ ὁ Ποστούμιος τοῖς πεζοῖς ἄγων, πλησίον αὐτῶν ἐλήλυθε· καὶ συρράξας τοῖς πεζοῖς, ἀποκτείνῃ τε πολλοὺς μαχόμενος, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξωθεῖ τῆς τάξεως. εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπέλαβεν, ἅπαντες ἂν οἱ Σαβῖνοι κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἱππέων κρατιστέων, ἤδη παντελεῖ διεφθάρησαν. νυὶ δὲ ὁ σκότος τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης, ὀλίγους ἀνόπλους καὶ οὐ πολλοὺς, ἐρρύσατο καὶ διέσωσεν εἰς τὰ οἰκεῖα. τῆς δὲ παρεμβολῆς αὐτῶν οἱ ὕπατοι χωρὶς ἀγῶνος ἐκράτησαν, ἐκλιφθείσης ὑπὸ τῶν ἑλόντων ἅμα τῇ θεάσασθαι τὸν θόρυβον τῶν φευγόντων· ἐξ ἧς πολλὰς ὠφελείας λαβόντες, ἃς τοῖς τριπόταις ἄγειν τε καὶ φέρειν ἐπέτρεψαν, ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις.

τότε πρῶτον ἡ πόλις ἀνακαλουμένη ἑαυτὴν ἐκ τῆς Τυρρηνικῆς πλημμυρίδος, εἰς ὃ ἐξ ἀρχῆς ἀποκατέστη φρόνημα, καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν πρώτων ὡς πρότερον, ἐπαίρεσθαι καὶ φιλοτιμίζεσθαι καινῇ μὲν ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις θριάμβου καταγωγὴν, ἰδίᾳ δὲ Οὐαλερίῳ τῶν ἀνδρῶν Οὐαλερίῳ δωρεὰν, τόπον εἰς οἴκησιν ἐν τῷ κρατίστῳ τῶν Παλατίου τόπῳ δοθῆναι, καὶ τὰς εἰς τὴν κατασκευὴν δαπάνας ἐκ τοῦ δημοσίου χορηγεῖσθαι. ταύτης τῆς οἰκίας, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἔστηκε ταῦρος, αἱ ἀκτινώδεις θύραι μόναι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν οἴκων εἰς ὃ ἔξω μέρος ἀνοίγονται. τῶνδε δὲ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐκδεχόντων τὴν ὕπατον ἀρχὴν Πόπλιος Οὐαλέριος ὁ κληθεὶς Ποπλικόλας, ὃ τέταρτον ἄρχὴν αἱρεθεὶς, καὶ Τίτος Λουκρήτιος ὁ δεύτερον τῷ Οὐαλερίῳ συνάρχων. ἐφ' ὧν ἅπαντες οἱ Σαβῖνοι, καινὴν ποιησάμενοι τῶν πόλεων ἀγορὰν, ἐψηφίσαντο Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ὡς λελυμένων σφίσι τῶν σπονδῶν, ὅτε βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, πρὸς οὓς ἐποιήσαντο τοὺς ὅρκους· πειθόμενος ὑπὸ Σέξτου θατέρου τῶν Ταρκυνίου παίδων, ὃς αὐτὸς ἰδίᾳ πρεσβεύων καὶ λιταρῶν τοὺς δυνατοὺς ἐξ ἑκάστης πόλεως, ἐξεπολέμωσε καινὴν πρὸς πόλεις, καὶ προσήγαγε δύο πόλεις, Φιδήνας καὶ Καμέριαν, Ῥωμαίων μὲν ἀποστῆσαι, ἐκείνοις δὲ συμμαχεῖν πείσας· δι' ὧν αὐτὸν αἱρεθέντα στρατηγὸν αὐτοκράτορα, καὶ δυνάμεις ὁπόσοις ἐξ ἁπάσης πόλεως καταγράφειν, ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ διὰ ἀσθένειαν δυνάμεως καὶ στρατηγοῦ μωρίαν σφαλέντες. οἱ μὲν δὴ περὶ ταῦτα ἦσαν. τύχη δέ τις ἐξισοῦσα βουλομένη ταῖς βλάβαις τῶν Ῥωμαίων τὰς ὠφελείας,

virium contentione dimicatum est. Interea & Postumius cum peditum legionibus appropinquauit, & conserta cum peditibus manu multos in prælio interemit, ceteros ex acie dissiecit. ac nisi nox superuenisset, fuissent ibi omnes Sabinorum copiæ a Romanis equitatu superioribus circumclusæ, & internecione deletæ. sed per tenebras aliquot e prælio elapsi, non multi illi, & inermes, noctis beneficio ad suos reuerterunt incolumes. castris eorum consules sine certamine potiti sunt: quippe quæ præsidium, simulatque suos in fugam versos vidisset, deseruerat. In iis copiosa inuenta est præda: quam cum militi agendam ac ferendam permisissent, copias domum reduxerunt. Tunc primum respublica ex Etrusca clade se recollegit, resumptisque pristinis animi viribus, imperium sibi in finitimos vt ante vindicare ausa est, ac decreuit vt simul triumpharent ambo consules: priuatim etiam alteri consuli Valerio aream ad ædificandum donauit in præcipua parte Palatii, sumptusque in ædificium præbuit ex ærario. huius domus, ad quam stat taurus æreus, valuæ solæ inter omnes vrbis & publicas & priuatas ædes, dum aperitur ianua, reuoluuntur in viam publicam. Post hos in consulare imperium succedunt P. Valerius Poplicola quartum, T. Lucretius iterum consules. horum consulatu Sabinorum gens vniuersa de communi ciuitatum consilio bellum decreuit cum Romanis gerere, quasi soluta fœdere post eiectum ex imperio Tarquinium, cum quo fœdus ictum fuerat. quod factum est sollicitante Sexto, altero filiorum Tarquinii; qui priuatis officiis & precibus proceres cuiusque ciuitatis flectendo, ad bellum concitauit vniuersos: duasque insuper ciuitates, Fidenas & Cameriam, a Romanorum societate in Sabinorum partes pertraxit. pro qua opera imperator ab omnibus electus est, data facultate habendi delectus ex omnibus populis; quasi proximo prælio clades accepta esset ob copiarum imbecillitatem & ducis stultitiam. His ita in apparando bello occupatis fortuna quædam, vt incõmodis Romanorum æquaret cõmoda,

A.V.C. 250, consl. P. Valerio Poplicola IIII, & T. Lucretio II, bellũ Sabinum recrudescit.

pro desertoribus sociis aliud Romanis insperatum auxilium ex ipsis hostibus addidit. Vir quidam Sabinæ gentis, qui Regilli habitabat, genere nobilis, & opibus pollens, Appius Claudius, transfugit ad eos cum magno cognatorum numero; quibus se multi eius amici & clientes cum totis familiis addiderant: inter quos erant circiter quinque milia armis ferendis idonei. caussa migrationis fuisse dicitur hæc. principes nobiliorum populorũ offensi ambitioso eius erga rempublicam studio, reum fecerãt obiecto proditionis crimine, quod ad bellum Romanum parum propẽsus, etiam in concilio solus contradiceret turbãdæ pacis auctoribus, & suos ciues non sineret approbare ceterorum placita. Quæ lis cum a ceteris ciuitatibus cognoscenda esset, metu illius iudicii, cum rebus suis atque amicis adiunxit se Romano populo; tantumque momenti hæc accessio attulit, vt e cunctis hæc præcipua rei tunc bene gestæ caussa fuerit habita. Quamobrem S. P. Q. R. adscripsit eum in patriciorum ordinem, concessa ad ædificandum vrbis parte quantam petiit. agrum etiam ex publico dederunt inter Fidenas & Piculiam, quem viritim inter suos diuideret: e quibus & tribus quædam progressu temporis facta est, nomine Claudia, quæ hucusque appellationem istam retinet. Vbi parata vtrinque erant omnia, Sabini priores eductis copiis bina castra metati sunt, altera sub diuo, non longe a Fidenis, altera, in ipsis Fidenis, vt essent oppidanis præsidio; & siquid vicinis castris accideret, haberent paratum refugium. Deinde consl. Romani cognito Sabinorum aduentu, ipsi quoque cum omnibus militaris ætatis *ciuibus* egressi, diuersis locis castra posuere; Valerius, prope subdialia Sabinorum castra; Lucretius non longe inde in quodam tumulo, vnde collegæ castra erant conspicua. Romani, vt in manifestario bello, cupiebant celeriter armis decernere: Sabinorum imperator, metuens aperte signa conferre cum hoste, cuius audacia & tolerantia nulla reformidaret pericula, statuit noctu rem aggredi. & compa-

αὐτὴ τῶν καταλιπόντων αὐτοὺς συμμάχων ἑτέραν οὐκ ἠλπισμένην ἐκ τῶν πολεμίων βοήθειαν παρεσκεύασε τοιάνδε. ἀνήρ τις ἐκ τῶν Σαβίνων ἔθνους πόλιν οἰκῶν Ῥήγιλλον, ἀνὴρ καὶ χρήμασι δυνατὸς, Ἄππιος Κλαύδιος, αὐτομολεῖ παρὰ αὐτοὺς, συγγένειάν τε μεγάλην ἐπαγόμενος, καὶ φίλους καὶ πελάτας συχνοὺς αὐτοῖς μεταπεμψάμενος ἐφεστίους, οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων τοὺς ὅπλα φέρειν δυναμένους. ἡ δὲ καταλαβοῦσα αὐτὸν ἀνάγκη μετενεγκαμένην τὴν οἴκησιν εἰς Ῥώμην, τοιαύτη λέγεται γενέσθαι. οἱ δυνατοὶ ἄνδρες ἐν ταῖς ἐπιφανεστάταις πόλεσιν ἀλλοτρίως ἔχοντες παρὰ τὸν ἄνδρα, τῆς εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίας, εἰς δίκην αὐτὸν ἐπῆγον αἰτιασάμενοι παρὰ δόσιαν, ὅτι τὸν πρὸς Ῥωμαίων πόλεμον οὐκ ἔφερεν οὐκ ἐῶν παρῆμος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ μόνος ἀντέλεγε τοῖς ἀξιοῦσι τὰς σπονδὰς λελῦσθαι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολίταις οὐκ εἶναι κύρια εἰ δόξαιμεν τοῖς ἄλλοις ἡγεῖσθαι. ταῦτα ὀρρωδῶν τὴν δίκην· ἔδοξε γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τῶν δήμων δικαστῶν πόλεων· ἀναλαβὼν τὰ χρήματα καὶ τοὺς φίλους, τοῖς Ῥωμαίων παρεδίδου πολίταις, ῥοπήν τε οὐ μικρὰν εἰς τὰ παράλογα παρέσχεν, καὶ τὴν κατορθωθεῖσαν τόνδε τὸν πόλεμον ἀπράκτων ἔδοξεν ἀπιώτατος γενέσθαι· διὸ ὧν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εἰς τε τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἐνέγραψε, καὶ τῆς πόλεως μοῖραν εἶασεν ὅσην ἐβούλετο εἰς καταοικοδομὴν οἰκιῶν χώραν τε αὐτῷ παρέσχεν ἐκ τῆς δημοσίας τῆς μεταξὺ Φιδηνῶν καὶ Πικηλίας, ὡς ἔχει λόγος κλῆρος ἅπασι τοῖς παρ' αὐτὸν, ἀφ' ὧν καὶ φυλὴ τις ἐγένετο συνώνυμος, Κλαυδία καλουμένη, καὶ μέχρις ἐμοῦ διέμεινε τὸ αὐτὸ φυλάττουσα ὄνομα. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύασο ἀπόντα ἀμφοτέρους, πρῶτον μὲν ἐζήτουν οἱ Σαβῖνοι τὰς δυνάμεις, καὶ ποιοῦνται δύο παρεμβολὰς, μίαν μὲν ὑπαίθριον, οὐ πρόσω Φιδηνῶν, ἑτέραν δὲ ἐν αὐτῇ Φιδηνῇ, φυλακῆς τε τῶν ἔνδον ἕνεκα, καὶ καταφυγῆς τῶν ὑπαιθρευομένων, ἤν τι γένηται πρᾶγμα παρὰ αὐτούς. ἔφθασαν οἱ τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι, μαθόντες τὰ τῶν Σαβίνων ὑπὸ σφᾶς ἔλασιν, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀγορὰς τοὺς ἐν ἄκρᾳ, στρατοπεδεύοντας χωρὶς ἀλλήλων, διαλείπον μὲν ἀπὸ τοῦ ὑπαίθρου τῆς παρεμβολῆς τῶν Σαβίνων, Λουκρήτιος δὲ ὀλίγον ἄποθεν, ἐπ' ὄχθου τινὸς, ὅθεν ἐῶ ὁ ἕτερος χάραξ καταφανής. ἦν μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ὑπόληψις ἐῶ, ὡς ἐν ἀγῶνι φανερῷ τὸν πολέμου ταχείαν ἕξοντος κρίσιν, συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις αὐτίκα· ὁ δὲ τῶν Σαβίνων στρατηγὸς, ὀρρωδῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ συμφέρεσθαι πρὸς δύναμιν τε καὶ καρτερίαν ἀνθρώπων ἄπονα τὰ δεινὰ ὑπομένειν ἑτοίμων, νύκτωρ ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἔγνω καὶ παρα-

22ξ

σκευα-

σκυλασάμενος τὰ φερόμενα τε χώσῃ καὶ χαράκωσιν ἐπιβασίᾳ ἁρμοσόμενα εἰ ἔμελλεν, ἐπεὶ πάντα ἐγίνετο τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπιτήδεια, μετὰ τὸν πρῶτον ὕπνον ἀναστήσας τὸ κράτιστον μέρος, ἄρδην ὅτι τῶν Ῥωμαίων ἔμελλεν ἔρυμα. τοῖς δὲ ἐν Φιδήναις κατεστρατοπεδευκόσι παρήγγελεν, ἐπειδὰν ἐξεγηγερμένους αἴσθωνται τοὺς σφετέρους, ἐξιέναι καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως, κρύφη ἐσαλμένους ὁπλίσει. ἔπειτα λοχήσαντας ἐν χωρίοις ὑποτυδείοις ἐκέλευσεν, εἴ τινες ὑπέκκουροι τοῖς πρὸς τὸ Οὐαλέριον ἐκ τῆς ἑτέρας στρατιᾶς ὑπίοιεν, ἀναστάντας καὶ κατὰ νώτου γενομένους, σὺν βοῇ τε καὶ πατάγῳ πολλῷ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. ὁ μὲν δὴ Σέξτος ταῦτα βουλευόμενος καὶ τοῖς λοχαγοῖς φράσας, ὅπῃ κἀκείνοις δοκοίη, παρέμενε τὸν καιρόν. αὐτόμολος δέ τις ἐλθὼν εἰς τὰ χάρακα τῶν Ῥωμαίων, μηνύει τὴν διάνοιαν αὐτοῖς τοῦ ὑπάτου. καὶ μετ' ὀλίγον τῶν ἱππέων τινὲς ἦκον ἄγοντες αἰχμαλώτους τῶν Σαβίνων, οὓς ὅτι ξυλισμὸν ἐξεληλυθότας συνέλαβον. ἔνθα χωρὶς ἀλλήλων διακρινόμενοι, τί ποιοῦσι πυνθάνεται πρότερον σφῶν αὐτῶν ὁ στρατηγός, λέγουσιν ὅτι κλίμακας τεκταίνει καὶ διαβάθρας· ὅπως δὲ αὐτάς καὶ ὁπότε μέλλοι χρῆσθαι, οὐκ ἔφασαν εἰδέναι. ταῦτα μαθὼν Οὐαλέριος, ἀποστέλλει τὸν πρεσβύτην Μάρκον εἰς τὸ ἕτερον χάρακα, τήν τε διάνοιαν τῶν πολεμίων ἐπαγγελούμενον τῷ κατέχοντι τὴν παρεμβολὴν ἐκείνην Λουκρητίῳ, καὶ ἵνα χρὴ θᾶττον ὅτι χρῆν τοῖς πολεμίοις ἐπιθησόμενον. αὐτὸς δὲ τοὺς ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς καλέσας, καὶ φράσας ὅσα τε αὐτομόλου καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἤκουσε, καὶ παρακαλέσας ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, χάριν εἰληφέναι νομίσαντας ἀξίαν ψυχῆς ἀξίων, ἐν ᾧ δίκας λήψουσι παρὰ τῶν ἐχθρῶν καλάς· ἅμα τε δέοι πρᾶγμ' ἐπιθέμενος, καὶ τὸ σύνθημα δοὺς, ἀπέλυσεν ὅπῃ τάξεως τάξις. ὕπω μέσαι νύκτες ἦσαν, καὶ ὁ τῶν Σαβίνων ἡγεμὼν ἀναστήσας τοὺς στρατιώτας, ἦλθεν ἐξ αὐτοῦ τὸ κράτιστον μέρος ὅπῃ τὸ χάρακα, σιωπῇ πᾶσι παραγγείλας, καὶ μὴ ποιῆσθαι τὸν ὁπλων φόβον, ἵνα μὴ γνοίεν ἥκοντας αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, πρὶν ὅτι τάχιστα τοῦ ἐρύματος ἅψωνται. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο τοῦ χάρακος οἱ πρόσω τεταγμένοι, καὶ ὅτε φέγγη λαμπρὰ ἕωρων, ὅτε φωνὰς φυλάκων κατήκουον, πολλὴν μωρίαν τῶν Ῥωμαίων καταγνόντες, ὡς ἀφυλάκτων ἐρήμους τὰς φυλακὰς, καὶ ἐντὸς τοῦ χάρακος καθευδόντων, ἀνεπίμπλασαν ὕλης τὰς τάφρους κατὰ πολλὰ μέρη, καὶ διέβαινον ἀδεῶς σφίσιν ἐμποδὼν γενομένου. διεκέκλητο δὲ μεταξὺ τοῦ τάφρου καὶ τοῦ παρεισαρωμάτων οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ σπείρας, ἀφανὴς ἀπὸ τοῦ σκότους, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αὐτοὺς, ὅτε γένοιντο ἐν χερσὶν αὐτοῖς, ἐφόνευον. μέχρι οὗ τινος ἐλάν-

ratis rebus ad complendas fossas vallumque transcendendum necessariis, cum *iam* sibi ad certamen instructus videretur, post primū somnum excito copiarum suarum robore, iter ad Romanorum munimenta instituit: simulque *ceteris* intra Fidenas castra habentibus denuntiat, vbi suos egressos senserint, & ipsi oppidum exeant armati leuiter; dispositisque per opportuna loca insidiis, siqui Valerio ex alteris castris succurrant, eos a tergo cum magno clamore ac strepitu inuadant. Hoc consilium cum cepisset Sextus, & centuriones ex ipso auditum approbassent, exspectabat opportunitatem temporis. Interea transfuga quidam in castris Romanis consuli Sexti mentem indicat: nec multo post adducuntur ab equitibus captiui Sabini, quos illi lignatum egressos interceperant. hi seorsim interrogati quid paret ipsorum imperator. facere, respondent scalas & pontes fabricare; sed vbi & quando illis vti cogitet, id sibi non constare. Hoc cognito Valerius Marcum seniorem mittit in altera castra, significaturum eorum præsidi Lucretio quid hostes in animo habeant, & quomodo sit occurrendum illorum conatibus. ipse conuocatis tribunis & centurionibus exponit quæ ex transfuga & captiuis audierat, adhortans vt fortes se viros præstent, cum optatam occasionem nacti sint qua egregias de hostibus pœnas sumant; simulque submonitos quid opus facto sit, data tessera, dimittit ad suos ordines. Nondum media nox erat, cum Sabinorum dux excitis militibus ad castra cum exercitus robore contendit, silere iussis omnibus, nec vllum armis excitare strepitum, ne aduentum ipsorum cognosceret hostis antequam ad vallum accessissent. vbi vallo appropinquarunt ii qui primi incedebant, cum nec ignes viderent, nec voces vigilum audirent, damnantes Romanorum stultitiam qui desertis custodiis intra castra sterterent, multis locis complebant fossas materia, transcēdebantq; nemine prohibente. inter fossam autem & vallum cohortes Romanæ latebant in tenebris; quæ transcendentes hostes, cum ad manus venirent, trucidabāt. quo factum vt qui seque-

bantur, precedentium perniciem aliquamdiu non sentirent. oriente deinde luna proximi fossæ, videntes accumulata secus eam cadauera, & *ex aduerso* inuadentem *se* validum globum hostium, abiectis armis terga dant: ac Romani sublato ingenti clamore, ita vt cum altero consule compositum fuerat, vna omnes e castris in eos procurrunt. Tum Lucretius, vt clamorem audiuit, præmissis equitibus qui explorarent num quæ laterent insidiæ, modico interuallo sequebatur cum lectissimis peditum. ita eodem tempore & equites egressos Fidenis insidiatores verterunt in fugam: & peditum manus eos qui castra sua repetebant cædebat, insectabaturque semiermes & fugientes nullo ordine. in his *nocturnis* pugnis perierunt Sabinorum atque sociorum circiter XIII milia, capta quatuor milia & ducenti insuper. castra quoque eadem luce capta. Fidenæ vero post paucorum dierum oppugnationem, qua vt minus expugnabiles a paucis custodiebantur, ea parte captæ sunt. nec tamen in prædam cessere *ciuium* corpora, nec vrbs ipsa est diruta; & pauci occisi postquam vrbs capta est. Satis pœnæ visum est consulibus, ciuitatis gentilis peccatum mulctari bonorum direptione mancipiorumque, & amissis in pugna ciuibus: at ne capti facile arma resumerēt, visum est moderatam & consuetam Romanis cautionem adhibere, auctorum defectionis supplicium. itaque conuocatis in forum Fidenatibus, multis verbis inuecti in eorum amētiam, dignos esse qui omnes internecione delerentur vna cum pueris, vt qui nec beneficiis gratiam haberent, nec corrigerētur castigationibus; virgis cæsos nobiliores in conspectu omnium securi percusserunt: reliquos permiserunt habitare vt antea, nisi quod præsidiarios ibi quos senatus decreuerat, inter eos habitare iusserunt, & partem agri ademptam, præsidiariis istis assignarunt. His gestis copias ex hostico reduxerunt, & ex S.C. triumpharunt. atque hæc sub his consulibus acta sunt. Consules deinde P. Postumius Tubertus iterum, & Agrippa Menenius Lanatus. quo anno Sabini instaurato

Sabinis cæsis Fidenæ captæ.

A.V.C. 251, consl. P. Postumius Tubertus II, & Agr. Menenius Lanatus.

θανε τὰς ὑστέρους παρσιόντας ὁ τῶν παρηρυμμένων ὄλεθρος· ἐπεὶ ὄ φῶς ἐγίνετο σελήνης ἀνιχούσης, οἱ πλησιάζοντες τῇ τάφρῳ, σωρούς τε ὁρῶντες τῶν νεκρῶν παρ' αὐτῇ, καὶ σίφη πολεμίων καρτερὰ ὁμόσε χωροῦντα, ῥίψαντες τὰ ὅπλα, βέπονται πρὸς φυγήν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μέγα ἀναβοήσαντες· ἰὼ δὲ τοῦτο ὃ σύνθημα τοῖς ὀπὶ τῆς ἑτέρας παρεμβολῆς· ἐκδέχονται ἐπ' αὐτοὺς ἅπαντες ἀθρόοι· καὶ ὁ Λουκρήτιος ὡς ἤκουσε τῆς κραυγῆς, τοὺς ἱππεῖς προαποστείλας διερευνησομένους μή τις ἐγκάθετος πολεμίων λόχος, ὀλίγον ὕστερον ἠκολούθει, τοὺς ἀκμαιοτάτους τῶν πεζῶν ἐπαγόμενος. καὶ κατ' τὸν αὐτὸν χρόνον, οἵ τε ἱππεῖς τοῖς ἐκ τῆς Φιδηνῶν λοχῶσι προσπεσόντες, βέπουσιν εἰς φυγήν, καὶ οἱ πεζοὶ τοὺς ὀπὶ τῷ παρεμβολῷ σφῶν ἀφικομένους κλείοντες ἐδίωκον, οὔτε ὅπλα, οὔτε κόσμον σώζοντας. ἐν ταύταις ταῖς μάχαις Σαβίνων τε καὶ τῶν συμμάχων ἀπέθανόν τε ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχίλιοι, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν τετρακισχίλιοι καὶ δισχίλιοι· καὶ ὁ μὲν χάραξ αὐτημερὸν ἑάλω· ἡ δὲ Φιδηνῶν πολιορκηθεῖσα οὐ πολλαῖς ἡμέραις, καθ' ὃ μάλιστα δυσθήρατος εἶναι μέρος ἐδόκει, καὶ ὑπὸ ὀλίγων ἐφυλάσσετο, κατ' τοῦτο ἐλήφθη. οὐ μὴν ἀνδραποδισμῷ γε ἡ κατασκαφῆς ἐπιτέθη, φόνος τε ἀνθρώπων οὐ πολὺς ἐγίνετο μετὰ τὴν ἅλωσιν· ἀποχρῶσα γὰρ ἐφαίνη ζημία τοῖς ὑπάτοις πόλεως ὁμοεθνοῦς ἁρπαγὴ χρημάτων τε καὶ ἀνδραπόδων, καὶ ὁ κατὰ τὴν μάχην ἀπολομένων ὄλεθρος· τῶν δὲ μὴ χειρὸς ἐπὶ τοὺς ἑλομένους ὁπὶ τὰ ὅπλα χωρῆσαι, φυλακὴ γενέσθαι μετεία, καὶ ἡ σωτηρία Ῥωμαίοις, ἢ τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως κόλασις. συγκαλέσαντες δὲ Φιδηνάτας τοὺς ἀνδρας εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ πολλὰ τῆς ἀνοίας αὐτῶν κατηγορήσαντες, αἰτίους τε εἶναι φήσαντες ἁπάντων ἡδίστην ἀπολωλέναι, μήτε τῆς εὐεργεσίας χάριν εἰδότας, μήτε τοῖς κακοῖς σωφρονιζομένους, ῥάβδοις αἰκισάμενοι τοὺς ὀπιφανεστάτους, πάντων ὁρώντων ἀπέκλειναν· τοὺς δὲ λοιποὺς εἴασαν οἰκεῖν ὡς πρότερον ᾤκουν, φρουροὺς συγκατοικίσαντες αὐτοῖς οὓς ἔκρινεν ἡ βουλή· καὶ τῆς χώρας ἀφελόμενοί τινα μοῖραν, τοῖς φρουροῖς ἔδωκαν. ταῦτα διαπραξάμενοι, τῷ δυνάμιν ἀπῆγον ἐκ τῶν πολεμίων, καὶ τὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα θρίαμβον κατήγαγον. ταῦτα μὲν ὀπὶ τῆς τούτων ὑπατείας ἐπράχθη.

Ποπλίου δὲ Ποστουμίου, τοῦ καλουμένου Τουβέρτου, τὸ δεύτερον ἀρχὴν αἱρεθέντος, καὶ Ἀγρίππα Μενηνίου Λανάτου, εἰσβολὴ μείζονι στρατιᾷ,

στρατιᾶς, πρὶν αὐθεδς Ῥωμαίοις αὐτῶν τὴν ἔξοδον, καὶ μέχρι τοῦ τείχους τῆς Ῥώμης ἔλασις· ἐν ᾗ πολὺς ἐγίνετο Ῥωμαίων φόνος, οὐ μόνον τῶν γεωργῶν, οἷς ὁδὸν προσ-
230 δεχομένοις αἰφνιδίως ἐπέπεσε τὸ δεινόν, πρὶν εἰς τὰ φρούρια καὶ πλησίον ἑκάστοις τοῦς φυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς πόλιν τὴν αὐτὰ διωκόντων. ὁ γὰρ ἕτερος τῶν ὑπάτων Ποστούμιος, οὐκ ἀνεκτὸν εἶ τὴν ὕβριν τὴν πολεμίων ἡγησάμενος, ἀξιοῦσθαι καὶ ἀσυδίαι, τοὺς ὁπιτυγχάνοντας ἄγων τοῦχθέστερον μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον. οἷς ἰδόντες οἱ Σαβῖνοι σπὼ πολλῇ καταφρονήσει χωρισθέντας ὅπῃ σφᾶς, ἀσπαστάκτους τε καὶ διεσκεδασμένους ἀλλήλων, ἔτι μᾶλλον αὐξῆσαι τὸ καταφρονοῦν αὐτῶν βουλόμενοι, θᾶττον ἢ βάδην ἀνεχώρησαν, ὡς δὴ φεύγοντες ὀπίσω, ἕως εἰς δρυμοὺς ἀφίκοντο βαθεῖς, ἔνθα ὁ λοιπὸς στρατὸς αὐτῶν ὑπεκάθητο· ἔπειθ' ὑποστρέψαντες, ἐχώρουν τοῖς διώκουσιν ὁμόσε, καὶ οἱ ἐκ τοῦ δρυμοῦ μέγα ἀλαλάξαντες, ἵεντο ἐπ' αὐτούς. ἀσπαστάκτοις τε καὶ ἀθρόοις καὶ τεταραγμένοις καὶ ὑπὸ δρόμου συνεχομένοις τὰ πνεύματα, πολλοὶ καὶ πολλῷ σπὼ κόσμῳ ἐπελθόντες, καταβάλλουσί τε τοὺς ὁμόσε χωρισθέντας, καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν ὁρμήσαντας, ὑποστρεμόμενοι τὰς εἰς τὴν πόλιν φερούσας ὁδοὺς, εἰς ὀρεινόν τινα κατακλείουσι χάρακα ἔρημον. θέμενοι δὲ πλησίον αὐτῶν τὰ ὅπλα· νὺξ γὰρ ἤδη κατέλαβε· φυλακὰς ἐποιοῦντο δι' ὅλης νυκτὸς, ἵνα μὴ λάθοιεν σφᾶς ἀποδράντες. ὡς δ' εἰς τὴν Ῥώμην τὸ πάθος ἀπηγγέλη, ταραχή τε ἦν πολλὴ καὶ δρόμος ὅπῃ τὰ τείχη, καὶ δέος ἀπήντων, μὴ διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν ἔλθοιεν οἱ πολέμιοι τῇ καταρθώματι ἐπαρθέντες, τῶν τε ἀπολωλότων οἶκτος καὶ τῶν φιλτάτων ἔλεος, ὡς δυσπαθησομένων αὐτίκα μάλα δι' ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, εἰ μή τις αὐθις ὅπικουρία ἔλθοι ταχεῖα. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν νύκτα πονηρὰς ἔχοντες τὰς ψυχὰς, ἀγρυπνοι διῆγον· τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μενήνιος πέμψας τοὺς ἐν ἀκμῇ καθοπλίσας, ἦγε ὅπικούρους τῶν ἐν ᾧ ὄρει, κόσμον καὶ τάξιν φυλάττοντας. ἰδόντες δ' αὖθις οἱ Σαβῖνοι τοσοῦτον, οὐκέτι παρέμειναν, ἀλλ' ἀναστήσαντες τὸν αὐτῶν στρατηγὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἀπῆγον, ἀποχρῶν οἰόμενοι σφίσι τὴν παροῦσαν εὐτυχίαν. καὶ οὐ πολὺν ἔτι διατρίψαντες χρόνον, ἀπῆσαν ὅπῃ τὰ σφέτερα σπὼ αὐχήματι μεγάλῳ, βοσκημάτων τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων ἀφθόνους ἀγόντες ὠφελείας. Ῥωμαῖοι δ' ἀγανακτοῦντες ὅπῃ τῇ συμφορᾷ, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Ποστούμιον ἐν αἰτίαις ἔχοντες, ἔγνωσαν ἁπάσας δυνάμεσι στρατεύειν τε καὶ πάσῃ ὅπῃ τὰ Σαβίνων χωρῖα, τά τε ἄστεα αἱρεῖν καὶ ἀνέλπιστον γενομένην ἐπανορθῶσαι

prius quam Romani sentirent maiore quam ante exercitu, tertio Romanum agrum peruaserunt vsq; ad vrbis mœnia. magna tum cædes edita, non agrestium modo quos ex improuiso malum id occupauit priusquam in proxima castella refugerēt, sed etiam vrbanorum. Nam Postumius alter consulum, non ferendam ducens hanc insolentiam, arreptis festinãter obuiis quibusq;, promptius quã prudētius hosti occurrit. quos cũ Sabini cõtemptim nulloq; ordine dissipatos in se ferri viderent, quo magis eum contemptum augerent, simulata fuga, citatiore gradu retrocesserunt, donec venirent ad siluam spatiosam, vbi reliquus ipsorum exercitus subsederat. Ibi conuersi pedem in persequentes referunt; simulq; magno clamore sublato e silua in eos prorumpunt ceteri. qui cum in homines incompositos perturbatosq; & ex cursu anhelos magna manu & decenti ordine se inferrent, prostratis quotquot auderēt congredi, reliquos in fugam versos intercepto in vrbem refugio concluserunt in quodam inculto & aspero montis dorso: & quia nox superuenit, positis in propinquo armis excubias per totam noctem egerunt, ne clam aufugerent. qua clade in vrbem renuntiata, magna fuit trepidatio & concursus in mœnia, omnibus timentibus ne hostis elatus ista victoria noctu vrbem inuaderet: subiit etiam miseratio tum cæsorum tum superstitum, quippe qui breui ob victus inopiam interituri essent, ni succurreretur celeriter. illa igitur nocte deiectis animis peruigilatum est. postero die consulum alter Menenius oēs iuniores armatos ad soluēdam montis obsidionem eduxit, seruatis decēter ordinibus. quos Sabini aduentantes non exspectauerunt, sed reuocato a monte imperatore suo abduxerunt copias, præsenti felicitate contenti: nec longa interposita mora, in sua se gloriabundi receperunt, ditati magna præda ex direptis pecoribus & mancipiis rebusque domesticis hostium. At Romani ægre ferentes cladem, & caussam eius referentes in Postumium, decreuerunt quamprimum totis virib. expeditionem in agrum Sabinum facere, non solũ vt insperatæ cladis ignominiam

abolerent, verum etiam quia contumaci & iniurioſa hoſtium legatione recens grauiſſime offenſi erant. nam vt rerum iam potientes, & Romam ſine labore capturi ſi nollet imperata facere, iubebant vt reciperent Tarquinios, & imperio ſibi cederent, legesque ac conſtitutionem reipublicæ ex victorum præſcripto acciperent. Reſponſum eſt legatis, irent ſuęque reipublicæ renuntiarent, imperare Sabinis Romanos vt armis depoſitis oppida ſua populo Romano dedant, & imperium eius vt ante agnoſcant; ac tum demum veniant ad petendam iniuriarum damnorumq; ſuperiorum irruptionum datorum veniam, ſi amicitiam eius & pacem expetant. quæ iuſſa ni fecerint, exſpectandum eis domi bellum primo quoque tempore. Talibus vtrinque mandatis acceptis & redditis, cum iam ſatis ad bellum inſtructi viderentur, eduxerunt copias: Sabini, delectis oppidatim florentiſſimis iuuenibus cleganti armatura exornatis; Romani, contracto quidquid eſſet virium vel in vrbe vel in caſtellorum præſidiis; rati eos qui militarem ætatem exceſſiſſent, cum ſeruitiorum turba, ſufficere ad vrbem & caſtella regionis defendenda. caſtra collata ſunt ad Eretum Sabinorum oppidum, modico interuallo a ſe inuicem diſtantia. vt vero ex *propinquo* vtrique cognouerunt res hoſtium, tam ex caſtrorum ſpatio quam ex relatione captiuorum, Sabinis confidentia creuit ex contemptu paucitatis hoſtium; Romanis contra multitudo aduerſariorum incuſſit formidinem. ſumpſerunt tamen animos & aliquam victoriæ ſpem conceperunt tum ex aliis ſignis diuinitus oblatis, tum *in primis* ex hoc vltimo viſo, quod præceſſit diem prœlii. Ex pilis defixis ante tentoria: tela ſunt hæc Romanorum, quæ primo congreſſu eiaculantur; oblonga haſtilia, craſſamento quod manum compleat, tripedaneis veruculis ferreis vtrinq; in rectum præfixa, mediocribus iaculis cum ferro ſuo paria: ex his inquam pilis circa ſumma verucula emicabant flammæ, totisque caſtris fulgorem, non aliter ac faculæ, ad multam noctem reddebant. ex hoc oſtento colligebant, (vt &

τοσθυμούμενοι, καὶ ὅτι τῇ νεωστὶ ἀφικομένῃ τῶν δὲ τῶν πολεμίων παρασκευὴ πολλὴν ὕβριν ἐχούσῃ καὶ αὐθάδειαν, ἐκ τόπου ἀξιόμενοι. ὡς γὰρ δὴ κεκρατηκότες [αὐτῶν ἤδη, καὶ δίκα πόνου τοῦ Ῥωμύλου αἱρήσοντες,] μὴ βουλομένων τὰ κελευόμενα ποιεῖν, Ταρκυνίοις τε δοῦναι τὴν κάθοδον ἐκέλευον, καὶ τῆς ἡγεμονίας σφίσι παραχωρεῖν, πολιτείαν τε καταστήσασθαι καὶ νόμους, οὓς ἂν οἱ κεκρατηκότες τάξωσιν. ἀποκρινάμενοι δ' οἷς πρέσβεσιν ἀπαγγεῖλαι πρὸς ὃ κοινὸν, ὅτι Ῥωμαῖοι κελεύουσι Σαβίνους, ὅπλα τε ἀποθέσθαι καὶ τῶν δαδουχίαν σφίσι τὰς πόλεις, ὑπηκόους τε εἶναι πάλιν, ὥσπερ πρότερον ἦσαν, ταῦτα δ' ἁμαρτοῦσι τὰς αὐτοὺς ἥκειν τότε πρὸς ὧν ἠδίκησαν ἢ κατέβλαψαν αὐτοὺς ἐν τῷ πρότερον εἰσβολαῖς δεησομένους, εἰ βούλοιντο τυχεῖν εἰρήνης καὶ φιλίας· ἐὰν δὲ μὴ ποιῶσι τὰ κελευόμενα, πρόσεσθαι τὸν πόλεμον ἥκοντα ὅπῃ τὰς πόλεις αὐτῶν οὐκ εἰς μακράν. τοιαῦτα ὑπαντήσεις καὶ ὑπαξανίες ἀλλήλοις, ὅπῃ ἅπασιν ἐξηρτύσαιτο τοῖς εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπιτηδείοις, ἐζήτουν τὰς δυνάμεις, Σαβῖνοί τε τῷ κρατίστῳ ὄζ ἁπάσης πόλεως νεότητα ὅπλοις 231
ἐκπαρεπέσι κεκοσμημένῳ ἐπαγόμενοι· Ῥωμαῖοί τε πᾶσαν τὴν δύναμιν τήν τε κατὰ πόλιν, καὶ τὴν ἐν τοῖς φρουρίοις ἀναλαβόντες, ἱκανοὺς οἰόμενοι τοὺς ὑπὲρ τὸν στρατόπεδον ἡλικίαν γεγονότας, καὶ τὸν οἰκετικὸν ὄχλον, τήν τε πόλιν καὶ τὰ ὑπὸ τῆς χώρας ἐρύματα φυλάττειν. καὶ συνελθόντες ὁμόσε, λίθοις τοὺς χάρακας ἀμφοτέρωθι μικρὸν ἀπέχοντας ἀλλήλων, Ἡρητοῦ πόλεως, ἣ τῶν Σαβίνων ἐστὶν ἔθνος, οὐ πρόσω. ὡς δὲ συνῆδον ἀμφότερα τὰ τῶν πολεμίων στρατόπεδα, τῷ τε μεγέθει τῶν στρατοπέδων εἰκάσαντες, καὶ παρ' αἰχμαλώτων ἀκούσαντες, τοῖς μὲν Σαβίνοις θάρσος παρέσχε, καὶ καταφρόνησις τῆς τῶν πολεμίων ὀλιγότητος, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις δέος, πρὸς τὸ τῶν ἀντιπολεμιωτῶν πλῆθος· ἐθαῤῥήσαν δὲ, καὶ μικρὰς ἐλπίδας ἐντεῦθεν τῆς νίκης ἔλαβον, ἄλλων τε σημείων ἠμυθημένων σφίσι θεοπεμπτων, καὶ δὴ καὶ τελευταίου φάσματος, ὅτε τοῦ πατάξεσθαι ἔμελλον, τοιοῦδε· ἐκ τῶν καταπεπηγμένων πρὸ τῶν σκηνῶν ὑσσῶν· ἔστι δὲ ταῦτα βέλη Ῥωμαίων, ἃ στιλοῦντες εἰς χεῖρας ἐξακοντίζουσι, ξύλα τὸ μῆκος τε καὶ πάχος πλήθη, τετραπήχη οὐχ ἧττον ποδῶν σιδηροῦς ὀβελίσκους ἔχοντα τοῦ χόνδρου κατ' ἀνθείαν ἑκατέρου τῶν ἄκρων, μετρίοις ἀκοντίοις ἴσα ζυὼ τῷ σιδήρῳ· ἐκ τούτων δὴ τῶν ὑσσῶν τοῖς ἄκροις τῶν ὀβελίσκων φλόγες ἀνήφλοντο, καὶ δι' ὅλου τοῦ στρατοπέδου σέλας ἰὼ, ὥσπερ ἀπὸ λαμπάδων, καὶ κατέχε τῆς νυκτὸς ὅπῃ πολύ. ἐκ τούτου κατέλαβον δ' φάσματος,

ὡς ἂν

ὥσπερ οἱ τερατοσκόποι ἀπέφαινον, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις συμβαίνειν οὐ χαλεπὸν ἦν, ὅτι νίκην αὐτοῖς σημαίνει τὸ δαιμόνιον· ἐπειδὴ γὰρ ἅπαν εἴκει πυρί, καὶ οὐδέν ὅ τι οὐχ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διαφθείρεται. τοῦτο δὲ ὅτε ἐκ τῶν ἀμυντηρίων αὐτοῖς ὅπλων ἀνήφθη, μετὰ πολλοῦ θάρσους ἐπῆσαν ἐκ τοῦ χάρακος, καὶ συμπλέξαντες τοῖς Σαβίνοις ἐμάχοντο πολλαπλασίοις ἐλάττοσι, διὰ τὴν θαρρύνην τοῦ πυρὸς ἔχοντες· καὶ ἡ ἐμπειρία δὲ σφῶν τῶν φιλοπόνων πολλὴν αὐτοῖς παροῦσα, πρώτους ἐπήγετο δίνους καταφρονῆσαι. ἐπεὶ τοίνυν ὁ Ποστούμιος τὸ δεξιὸν κέρας, ἀναρρύσασθαι τὴν ἐπὶ τὸ ἑτέρου ἧτταν ἐπιθυμοῦντος, τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἔξωθεῖ κέρας, ἐπὶ νίαν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐπιδοὺς τὸ νικᾶν ποιούμενος, ἀλλ' ὥσπερ οἱ μεμηνότες καὶ θανατῶντες, εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ῥίπτων ἑαυτόν· ἔπειτα καὶ οἱ σὺν τῷ Μενινίῳ θάτερον ἔχοντες κέρας, καμνοντες ἤδη καὶ ἐξωθούμενοι τῆς στάσεως, ὡς ἔμαθον ὅτι νικῶσι τοὺς κατὰ σφᾶς οἱ τοῦ Ποστουμίου, θαρρήσαντες εἰς ἀντίπαλα χωρῆσαι· καὶ γίνεται τῶν χερσάτων ἀμφοτέρων τῶν Σαβίνων ἐκκλινάντων ἔφοδος πανωτελής. οὐδὲ γὰρ οἱ ἐν μέσῃ τῇ φάλαγγι ταχθέντες ἐμπλωθύων ἔτι τῶν ἄκρων παρέμειναν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἵππου τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξελαυνούσης κατὰ τέλη βιαθέντες ἀνεχάλησαν. φυγῆς δὲ πρώτων γνωμένης ὅπῃ τοῖς χάρακας, ἀκλόνητοι ἐστάθησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ σωφρονοῦντες, ἀμφότερα λαμβάνοισιν αὐτῶν τὰ ἐρύματα. τὸ δὲ μὴ πανωλεθρεὶ τὸν τῶν πολεμίων διαφθαρῆναι στρατὸν ἡ τε νὺξ αἰτία ἐγένετο, καὶ ὁ ἐν οἰκείᾳ γῇ ὁ πάντος αὐτοῖς συμβῆναι. ῥᾷον γὰρ οἱ φεύγοντες ὅπῃ τὰ σφέτερα ἐσώζοντο διὰ ἐμπειρίαν τῶν τόπων, ἢ οἱ διώκοντες κατελάμβανον διὰ ἀπειρίαν τῶν διεξόδων. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ καύσαντες τοῖς ἑαυτῶν νεκροῖς οἱ ὕπατοι, τὰ σκῦλα συλλέξαντες· ἐάλω δέ τινα καὶ ἀπὸ τῶν ζώντων ῥιπτούντων ἐν τῇ φυγῇ τὰ ὅπλα· ἀνδράς τε αἰχμαλώτους ἀγεννεῖς οὐκ ὀλίγους, ἔλαβον καὶ χρήματα, χωρὶς ὧν οἱ στρατιῶται διήρπασαν. τούτων δὲ πραθέντων δημοσίᾳ, τὰς κατ' ἀνδρα γνωμένας εἰσφορὰς, αἷς ἔσταλαν τοὺς στρατιώτας, ἅπαντες ἐκόμισαντο· καὶ ἀπῆεσαν ἐπ' οἴκου λαμπροτάτῳ ἀνηρημένοι νίκῃ· καὶ θριάμβοις ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκοσμοῦντο ἀμφότεροι· Μενίνιος μὲν, τῷ μείζονι καὶ ὁμοιοτέρῳ, παρεμβεβηκὼς ἐφ' ἁρματίου δίφρου βασιλικοῦ· Ποστούμιος δὲ, ἐν τῷ ἐλάττονι καὶ ὑποδεεστέρῳ, ὃν καλοῦσιν ἀβάσιν, παρεκκλινάντες τοὔνομα Ἑλληνικὸν ὑπάρχον εἰς τὸ ἀσαφές. ὃ δὲ πρῶτον ἀβάσης

talium portẽtorum interpretes affirmabant, & facile quiuis coniicere poterat) citam sibi & splendidam a Deo portendi victoriam: quandoquidem igni cedunt omnia, & nihil est quod non ignis vi absumatur. Is postquam ex ipsorum telis effulsit, magna eos cõfidẽtia impleuit: qua freti, simulq; lõgo rerum vsu & militariũ laborum assuetudine ad cõtemnendum quãtumlibet periculũ durati, prodierunt e vallo, collatisq; signis conflixerunt cũ longe maioribus Sabinorũ copiis. Ac primũ Postumius in sinistro cornu, abolendę ignominiæ cupidus, dextrum hostiũ cornu impulit; nulloq; vitæ respectu, dum modo vinceret, velut insanus & mortẽ appetens, se in medios coniiciebat hostes. quo factũ est vt qui cũ Menenio alterum cornu tenebãt, fracti iam & de statu suo exturbati, cognita Postumianorũ victoria, receptis animis impressionem in aduersos facerent. ita vtroque Sabinorum cornu inclinante, fuga fit omnium. neque enim media acies, vtroq; latere nudata, substitit amplius; sed vi Romani equitatus turmatim irruentis reiecta cessit. tum vero effuse in castra refugientibus omnibus, Romani tergo herentes & simul irruentes, vtraque illorum munitione potiti sunt. ne autẽ internecione deletus sit hostiũ exercitus, nox in caussa fuit, & quod in suo territorio clademaccepere. fugientibus enim, ob locorum peritiã, facilius erat se in sua recipere, quam persequentibus per ignotos tramites prehẽdere. Sequenti die consules crematis suorum cadaueribus, collectisque spoliis, (inter quæ fuerunt & viuorum arma nonnulla, inter fugiendum abiecta) captiuis quoq; multis potiti sunt & pecuniis rebusque aliis, præter eas quæ in prędam cesserant militibus. quę cum publice venderentur, tantum recuperarunt singuli, quãtum ad armandos milites contribuerant. atq; ita domũ cum splendidissima victoria sunt reuersi. triũphus vtriq; consuli honoris gratia decretus a senatu: Menenio maior & honoratior, vt regia sella curuli in vrbem inueheretur: Postumio autem, minor & inferior, quam ouationem nominant, Græco εὐάσεως vocabulo in obscuriorẽ formam detorto. primum enim εὐάσης θριάμβος

De Sabinis triumphus duplex.

(*i. triumphus euator*) ex re dicebatur, vt & ipse coniicio, & in multis historiæ Romanę commentariis scriptum reperio. quod triumphi genus tunc primum a senatu inuentũ Licinius prodidit. differt autem ab altero, quod in ouatione dux non curru, vt ille, sed pedibus in vrbem præcedit pompam militum. deinde pro picta auroq; intertexta trabea induitur toga prætexta; quod vsitatum consulum & imperatorũ gestamen est. nec sceptrum gestat vt triumphãtes, sed tantum coronam laureã; in ceteris nullo discrimine. ne autem honore Menenio æquaretur Postumius, quamuis in pugna præclarissimã nauasset operam, in caussa fuit clades quam paulo ante in excursione magnam & probrosam acceperat, in qua & multos e suis amiserat, & fere ipse cũ reliquis e fuga militibus in hostium potestatem venerat. His consulibus P. Valerius Poplicola morbo periit, vir suo seculo præstantissimus Romanorum habitus in omni virtutum genere: cuius ceteras res gestas, quæ admiratione ac memoria dignæ sunt, nõ opus habeo dicere, quãdo in huius libri principio pleræq; dictæ sunt. quæ vero inter omnes eius laudes admiratu est dignissima, cum nondum a me sit exposita, prætereunda mihi non est: siquidem censeo maxime decere historicos, non solum res bellicas illustrium virorum mandare litteris, aut siquod præclarum & salutare in rep. institutum reliquerunt; verum etiam eorum vitę rationẽ, si moderati, temperãtes, patriorumq; morum ac studiorum obseruantes fuere, ostẽdere. Ergo *tãtus* ille vir qui cum tribus primis patriciis reges expulit, eorumque bona concessit populo, quater cõsul, & victor duob. bellis maximis, vtroq; triumphum meritus, primo de Etruscis, deinde de Sabinis, cũ tot habuisset parãdæ pecuniæ occasiones, quas nemo vt turpes & iniquas reprehenderit, non est captus ab ea quæ cũctos ad seruitutem & indecentes actiones impellit, auaritia; sed contẽtus paruo patrimonio, temperãtem, frugalem, nullisq; cupiditatibus obnoxiam vitam exegit; & in tam exigua re familiari liberos educauit dignos tali genere: satisque declarauit omnibus,

P. Valerii Poplicolæ obitus, funus, laudes.

οὕτως ἀπὸ τῶν συμβεβηκότος ἐλέγετο, ὡς αὐτός τε εἰκάζω, καὶ ἐν πολλαῖς ἀρχαίοις γραφαῖς ἐπιχωρίαις φερόμενον· τότε πρῶτον, ὡς Λικίννιος ἱστορεῖ, τῶν ἐξευρεθέντα τὸν θρίαμβον τῆς βουλῆς. διαφέρει δὲ θατέρου, πρῶτον μὲν, ὅτι πεζὸς εἰσέρχεται μετὰ τῆς στρατιᾶς πρηγούμενος ὁ τὸν διάδημα κατάγων θρίαμβον, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἅρματος, ὥσπερ ἐκεῖνος· ἔπειθ' ὅτι οὐ τῇ ποικίλῃ καὶ χρυσόσημον ἀμφιέννυται στολῇ, κόσμῳ τηβέννον δ' ἐπιχώριον τῶν ἐνδόξων τε καὶ στρατηγῶν φόρημα, στέφανον δ' ἐπίκειται δάφνης, μεμειγμένον δὲ καὶ τῷ σκήπτρῳ τῇ φορήσει παρὰ τὸν ἕτερον, ἃ δ' ἄλλα πάντα ταὐτὰ ἔχει. αἴτιον δὲ ᾧ ἀνδρὶ Ποσουμίῳ τῆς ἐλαττόνος τιμῆς ἐγένετο, καίτοι λαμπροτάτῳ πάντων ἡγουμένῳ καὶ τῇ μάχῃ, ὃ πρότερον πάθημα ἐν τῇ ἐπιδρομῇ μέγα καὶ ζῶν ἀρχὴν ἡγούμενον, ἐξ οὗ τῆς τε δυνάμεως πολλοὺς ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸς ὀλίγου ἐδέησε συὼ τοῖς προειλημμένοις ἐκ τῆς ἕδρας ἀγχμάλωτος γενέσθαι. ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς Πόπλιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας ἐπικαλούμενος, νοσήσας ἐτελεύτα, κράτιστος τῶν τότε Ῥωμαίων καὶ πᾶσαν ἀρετὴν νομισθείς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ἔργα, δι' ἃ θαυμάζεσθαί τε καὶ μνήμης τυγχάνειν ἄξιος ἐστιν, ὑπὲρ ἧς λόγον λέγειν ἐν ἀρχῇ γὰρ τοῦ λόγου τῶνδε τὰ πολλὰ εἴρηται· ὃ δὲ ἀπορῶν ἐστιν τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐγκωμίων θαυμασιώτατον, καὶ οὔπω τέτευχε λόγου, τοῦτ' οἶμαι δεῖν μὴ παρελθεῖν, πάντως μάλιστα τοῦτο νομίζων προσήκειν τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, μὴ μόνον τὰς πολεμικὰς πράξεις τῶν ἐπισήμων ἡγεμόνων διεξιέναι, μηδ' εἴ τι πολίτευμα καλὸν καὶ σωτήριον τοῖς πόλεσιν ἀπεδείξαντο ἐξευρόντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς βίοις αὐτῶν εἰ μέτριοι καὶ σώφρονες, καὶ μιμούμενοι τὰ πατρῷα ἔθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασι διετέλεσαν, ἐπιδείκνυσθαι. ἐκεῖνος οἶνον ὁ ἀνὴρ συνκαταλύσας μὲν τοῖς βασιλεῖς ἐν τοῖς πρώτοις τέσσαρσι πατρικίοις, καὶ δημώσας αὐτῶν τὰς ὑπαρξεις, τρεῖς δὲ τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας ἡγούμενος κύριος, μετὰ δύο νικήσας πολέμους, καὶ θριάμβους καταγαγὼν ἀπ' ἀμφοτέρων, τὸν μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν Τυρρηνῶν ἐθνους, τὸν δὲ δεύτερον ἀπὸ Σαβίνων, τοιαύτας ἀφορμὰς χρηματισμοῦ λαβὼν ἃς οὐδεὶς ὡς αἰσχρὰς δὴ καὶ ἀδίκους διέβλεπεν, οὐκ ἐάλω τῇ πόλεως καταδουλουμένῃ καὶ ἀχρημοσύνῃ ἀναγκαζούσῃ φιλοχρηματίαν· ἀλλ' ἐπὶ τῇ μικρᾷ καὶ παλαιοπαδότῳ διέμεινεν οὐσίᾳ, σώφρονα καὶ αὐτάρκη καὶ πάσης ἐπιθυμίας κρείττονα βίον ζήσας, καὶ παῖδας ἐπὶ τοῖς ὀλίγοις κτήμασιν ἐκθρέψατο, τῷ ἤθους ἀξίους· καὶ δῆλον ἐποίησε πᾶσιν,

ὅτι

ὅτι πλούσιος ἀχ ὁ πολλὰ κεκτημένος ἐστὶν, ἀλλὰ ὁ μικρῶν δεησόμενος. πίστις ἡ ἀκριβὴς καὶ ἀναμφίλεκτος τῆς αὐταρκείας τοῦ ἀνδρὸς, ὡς ἀπεδείξατο καὶ τὰ πρὸς τὸν βίου χρόνον, ἡνίκα θάνατον αὐτοῦ φανερὰ ἀπορία. οὐδὲ γὰρ αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ σώματος καὶ ταφὴν, ὧν ἀνδρὶ τοσούτῳ τυχεῖν, ἀρκοῦντα ἐν τοῖς ὑπάρχουσι κατέλιπεν· ἀλλ' ἐμέλησε αὐτὸν οἱ συλλυσσφαύλως πως, καὶ ὡς ἕνα τῶν ὁπωσοῦν τυχόντων ἐκκομίσαντες
233 ἐκ τῆς πόλεως καίειν τε καὶ θάπτειν· ἡ μὴν βουλὴ μαθοῦσα ὡς εἶχεν αὐτοῦ τὰ πράγματα ἄπορα, ἐκ τοῦ δημοσίων ἐψηφίσατο χρημάτων ὁπόσα χρὴ δοθῆναι εἰς τὴν ταφὴν δαπάνας, καὶ χωρίον ἔνθα ἐκαύθη καὶ ἐτάφη, μόνῳ τῶν μέχρις ἐμοῦ λαμπρῶν ὁπόσοις ἀνδράσιν, ἐν τῇ πόλει στρατηγίας τε ἀρχὰς ἀπενεγκεῖν καὶ ὑπατείας· καὶ ἔστιν ὡσανεὶ ἱερὸν τοῦτο τοῖς ἐξ ἐκείνου γένεσιν ἐνδόξοις ἀνδράσιν, πρώτου πλούτου καὶ βασιλείας χρῆσθαι ἀγαθὸν, εἰ μὴ τῆς μὴ τὴν ἡδονὰς μέρος τὴν εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ τὸ καλόν. δεύτερος μὲν δὴ Ποπλικόλας ἄνευ ἔξω τῆς εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπάνης κτήσασθαι προαιρούμενος, ὡς τὸν πολυχρημάτιστον βασιλέων, λαμπρᾶς καὶ τὸ πόλεως ἐκηδεύθη δαπάνης· καὶ αὐτὸν Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες ἅπασαι συνεκοπέσθησαν τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ Ἰούνιον Βροῦτον, ἀποθέσθαι τε χρυσὸν καὶ πορφύρας, ἐνιαύσιον ἐπένθησε χρόνον, ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς πενθεῖν ὅτι τοῖς ἀναγκαίοις τῶν συγγενῶν κήδεσι. μετὰ τοῦτον ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ὑπατοι καθίσαν Σπόριος Κάσσιος, Οὐσκελῖνος ὁπικαλούμενος, καὶ Ὀππίωρ Οεργίνιος, ὁ Τρικόστος· ἐφ' ὧν ὁ πρὸς Σαβίνους πόλεμος ἐπὶ θατέρου τῶν ὑπάτων Σποριου καλεῖται, μάχης δὲ μικρᾶς γενομένης πλησίον τοῦ Κυρείτου πόλεως· ἐξ ἧς ἀπέθανον μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τριακοσίους Σαβίνων, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν ὀλίγον ἀποδέοντες ἑξακισχιλίων. ταύτῃ τῇ συμφορᾷ τελευταίᾳ πληγέντες οἱ Σαβῖνοι, πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ὕπατον, διαλεξομένους περὶ φιλίας. ἀναβαλομένου δὲ αὐτοὺς ὅπως τὸ βουλῇ δόξαι, παραγενηθέντες εἰς Ῥώμην, σὺν πολλῇ δεήσει μόλις ἔπεισαν διδόναι τε καὶ καταλῦσαι τὸν πόλεμον, σῖτόν τε τῇ στρατιᾷ δόντες ὅσον ἐπέταξεν ὁ Κάσσιος, καὶ ἀργυρίου πεντακόσια κατ' ἄνδρα, καὶ γῆς πεφυλευμένης πλέθρα μύρια. Σπόριος μὲν δὴ Κάσσιος θριαμβον ἐκ τοῦ πολέμου κατήγαγε τοῦτον. ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπάτων Οεργίνιος ὅπλα τὰ Καμαριναίων πόλιν ἐστράτευσεν, ἀφεστῶσαν μὲν ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων συμμαχίας καὶ τὸν πόλεμον, ἄγων τὴν ἡμίσειαν στρατιάς, φθάσας δὲ ἀδενὶ πῶ μηδὲ προβούλῳ, καὶ δι' νυκτὸς ἀνύσας τὴν ὁδὸν, ἵνα ἀπροσκόπευτος καὶ μὴ προσδόσι τὴν ἔφοδον τοῖς ἔνδον ὅπλα ᾖ· ὥσπερ καὶ ἐγένετο. ἡμέρα γὰρ πλησίον τοῦ τείχους ἀπροσδόκητος ἐλθὼν

diuitem esse non qui possideat plurima, sed qui pauciſſimis opus habeat. cuius frugalitatis, quã toto vitæ tempore coluit, certum & indubitatum argumentũ fuit inopia quæ post eius obitum apparuit: quando ne tantum quidem in bonis reliquit, quantum talis viri funeri & sepulturę sufficeret; ac fuisset a cognatis miserè velut vnus e vulgo extra vrbem crematus & inhumatus, nisi senatus re cognita, miseratus eius egestatem, decreuisset in sepulturam impensas ex ærario, locumq; rogo & sepulcro intra vrbem prope forum assignasset; solum illum ex omnibus vsq; ad meam ætatem illustribus viris, honore isto dignatus. id quasi sacrarium gentis patet ad sepulturam eius posteris; res omnib. opibus & regnis potior, siquis honestate felicitatem metiatur, non voluptatibus. Ita Valerius Poplicola, qui nihil præter sumptus necessarios possidere voluit, vt opulentus aliquis rex, splendide a rep. sepultus est: matronę quoque vniuersæ cõmuni consensu eum ſicut *prius* Iunium Brutum, depoſito auro & purpura per integrum annum luxerunt, vt scilicet solent in coniunctissimarum necessitudinum luctu.

Sequenti anno consules facti sunt Sp. Cassius Vscelinus, Opiter Virginius Tricostus: quorum consulatu, Spurio duce, cũ Sabinis debellatũ est, commisso ad Cures magno prœlio; in quo cæsa sunt hostium circiter decem milia, & trecenti; capta ferme quatuor milia. Hac vltima clade perculsi Sabini, legatos miserunt ad consulem, acturos de amicitia. qui ad senatum a Cassio relegati, postquam in vrbem venerunt, multis precibus ægre pacem impetrauerunt, dato exercitui frumento quantum postulauit Cassius; mulctati etiam in singula capita certo argenti pondere, & agri culti decies mille iugeribus. Ex hoc bello Sp. Cassius triumphans rediit. Alter consul Virginius cõtra Camerinos, qui belli tempore a societate defecerant, duxit dimidiam partem exercitus: & nemine sciente quonam iter faceret, noctu emensus est viam, vt imparatos suique aduentus ignaros oppidanos offenderet. quod & factum est. prius enim quam sentiretur, iam ad

A.V.C. 252, cõss. Spurio Cassio, & Op. Virginio, cum Sabinis debellatum.

mœnia erat diluculo; & nondum positis castris, arietes scalasq; muris admouebat; modis omnibus oppugnãs oppidum. Camerinis autem repentino eius aduentu attonitis, & aliis portas consuli aperiendas censentibus, aliis omni vi repugnandum hostesq; introitu arcendos contendentibus, ipse interea dum turbulẽti & seditiosi ciues obtinent, excisis portis, & mœnibus qua humiliora erant per scalas superatis, oppidum vi cepit. Ea die, & nocte insequenti, res oppidanorum agendas & ferendas permisit militi. Die insequenti captiuis in vnum locum adduci iussis, auctores defectionis oẽs ad vnum interfecit: reliquam turbam *sub hasta* vendidit; oppidum ipsum diruit. Septuagesima deinde Olympiade, qua in stadio vicit Nicæas Locrus ex Opunte, cum Myrus Athenis archon esset, consulatum inierunt, Postumus Cominius, T. Largius. Hoc anno Latini populi a societate Romanorũ desciuerũt, Octauio Mamilio Tarquinii genero vniuscuiusq; oppidi proceres, partim pollicitationibus partim precibus impellẽte ad iuuandos in obtinendo reditu exsules Romanos: coieruntq; in commune concilium Ferentinum *omnes Latii vrbes* præter vnam Romam: (hæc enim sola non erat more solito vocata) vt bellum communi consilio decerneretur, ducesq; crearentur, & de cetero apparatu cõsultaretur. Forte fortuna tunc M. Valerius vir consularis, legatus populi Rom. obibat finitimas ciuitates, rogans nequas molirentur res nouas. iam enim latrones quidam a potentiorib. emissi conterminos agros infestarant, & agricolas multis incommodis affecerant. is vbi cognouit decernẽdi belli causſa conuentum celebrari, adiit consessum procerum, postulataque dicendi copia, missum se ait legatum ad eos populos vnde latrones excurrerent, rogatum vt fontes perquisitos dederent sibi ad supplicium, iuxta leges fœderis quibus firmata sit amicitia: vtque in posterum cauerent a talibus iniuriis, quæ amicitiæ & cognationis vincula dirimerent. Cumque videret ciuitates omnes propter bellum Romanum conuenisse, (quod præter alias coniecturas maxime inde colligebat, quia soli Romani

Camerina capta.

A.V.C. 253, Olymp. 70, conss. Post. Cominio & T. Largio, Latini rebellant, & serui conspirant.

ἀρτι τ̃ ἡμέρας διαγώσης· καὶ πρὶν ἢ καταστρατοπεδεύεσθαι, κριοὺς προσέφερε, καὶ κλίμακας προσῆγε, καὶ πάσης πολιορκίας ἐχρῆτο ἰδέαις. τῶν δ' Καμερινάων καταπλαγέντων τ̃ αφνίδιον τ̃ παρουσίας αὐτ̃, καὶ τῶν μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ δέχεσθαι τ̃ ὕπατον ἀξιούντων, τ̃ δ' ἀμύνεσθαι πάσῃ δυνάμει, καὶ μὴ ἐᾶν παιέναι τοὺς πολεμίους εἴσω, ἐν ᾧ δ' ταῦτα ἐβουλεύοντό τε καὶ ταράττοντο, τὰ βεβαιότατα τ̃ ἐρυμάτων κλίμαξι καταβαλόμενος, κρατ̃ εἷλε τ̃ πόλιν. ἐκείνῳ μὲν οὖν τ̃ ἡμέραν καὶ τ̃ ὑπιοῦσαν νύκτα φέρειν τε καὶ ἄγειν τὰ χρήματα τοῖς σφετέροις ἐφῆκε· τῇ δ' ἑξῆς, σωμαχθῶσι τοῖς ἀγχαλώτοις εἰς ἓν χωρίον κελεύσας, τοὺς μὲν βαλεύσαντας τ̃ ἀπόστασιν ἅπαντας ἀπέκτεινε, τ̃ δ' ἄλλον ὄχλον ἀπέδοτο, τ̃ δ' πόλιν κατέσκαψεν. ὑπὸ δ' τῆς ἑβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ᾗ ἐνίκα στάδιον Νικαίας ὁ Λοκρὸς ἐξ Ὀπουντίων, ἄρχοντος Ἀθήνησι Μύρου, τοῦ Καλλιμβαΐοις τ̃ ὕπατον ἀρχεῖν Ποστούμιος Κομμίνιος, καὶ Τίτος Λάργιος· ἐφ' ὧν ἀπέστησαν ἀπ' Λατίνων πόλεις ἀπὸ τ̃ Ῥωμαίων φιλίας, Ὀκταβίου Μαμιλίου, τοῦ κηδεστοῦ Ταρκυνίου, τοὺς ὑπερφανεστάτους ἐξ ἑκάστης πόλεως, τοὺς μὲν ὑποσχέσεσι δώρων, τοὺς δὲ δεήσεσι πείσαντες συμπρᾶξαι τοῖς φυγάσι τ̃ κάθοδον. καὶ κοινὴ τ̃ σωμαχθέντων εἰς Φερεντῖνον ἀγορὰ, πλὴν μιᾶς τ̃ Ῥωμαίων πόλεως· ταύτην γὰρ οὐκ ἐπικλῆσαι μόνην, καθάπερ εἰώθασαν, παρῆσαν· ἐν ᾗ ψῆφον ἐνεγκεῖν ἔδοξε τοῖς πόλεσι περὶ τ̃ πολέμου, καὶ στρατηγοὺς ἀποδεῖξαι, καὶ περὶ τ̃ ἄλλων βαλεύσασθαι παρασκευῶν. ἐτύγχανε δ' κατ' τ̃ χρόνον τοῦτον ἀπεσταλμένος ὑπὸ τ̃ Ῥωμαίων Μάρκος Οὐαλέριος πρεσβευτὴς, ἀνὴρ ὑπατικὸς, εἰς τὰς ὁμόρους πόλεις, δεησόμενος αὐτ̃ μηδὲν νεωτερίζειν. ἐλήϊζον γὰρ ἐξ αὐτῶν τινες τοὺς ὁμοτέρμονας ἀγροὺς, ὑπὸ τ̃ δυνατῶν ἀποστελλόμενοι, καὶ πολλὰ τοὺς γεωργοὺς τ̃ ἀγρῶν ἐβλαπτον. οὓς ὅπως τάχιστα κοινῇ σπουδῇ ἔγνω τῶν πόλεων ἡμυνεῖν, ὅπως παρ' διενεγκεῖν ἁπάσας τ̃ περὶ τ̃ πολέμου ψῆφον, ἐλθὼν ὅπου τὸν σύλλογον, καὶ λόγου αἰτησάμενος παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔλεξεν ὅτι πεμφθείη μὲν ὑπὸ τ̃ πόλεως πρεσβευτὴς πρὸς τὰς ἀποστελλούσας τὰ ληϊσθέντα πόλεις, δεησόμενος αὐτ̃, τοὺς αἰτίους τοῖς ἀδικήμασιν ἐξευρούσας ἐκδοῦναι σφίσι μιφθείας ὑφέξοντας, κατ' τ̃ νόμον ὃν ἐν τ̃ συνθήκαις ὤμοσαν, ὅτε ἐμελίδοντο τ̃ φιλίαν· καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιώσων φυλάττειν, ἵνα μηδὲν ἁμάρτημα γένηται κοινὸν, ὃ λύσειν τ̃ φιλίαν αὐτῶν καὶ τ̃ συγγένειαν. ὁρῶν δ' ἁπάσας συνελθούσας τὰς πόλεις ὑπὲρ τ̃ Ῥωμαίων πολέμου, καὶ τ̃τ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων καταλαμβανόμενος, μάλιστα δ' ὅτι Ῥωμαίοις μόνοις

234

ὑπαρήγειλαν ὅτι τὴν ἀρχὴν παρῆναι, γεγραμμένον ὅτι τῶν συνθηκῶν, ἁπάσας παρῆναι τὰς πόλεις τὰς χειναῦς ἀρχὰς, ὅσαι τῶν Λατίνων εἰσὶ γένους, τῶν ἀγγελλάντων αὐτὰς τοὺς πρέσβεις, θαυμάζειν δὲ ἢ πόλεως παόντες, ἢ τί κατηγορῆν ἔχοιεν τῆς πόλεως οἱ συνέδροι, μόνων ἐκείνων ὑπαρέλαβον ὅτι τὸ σύλλογον, ἵνα τοὺς πρώτους ἁπασῶν ἔδῃ παρῆναι, καὶ πρώτην ἐρωτᾶσθαι γνώμην, ἡγεμονίαν ἔχουσα τῶν ἐθνῶν, ἧς ἔτυχε παρ' αὐτῶν ἐκόντων διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν. μετὰ δὲ τὸν Αἰκιλιῶν τε λόγον αἰτησάμενοι, κατηγόρουν τῶν Ῥωμαίων, ὅτι τὸν Τυρρηνικὸν πόλεμον ἐπήγαγον σφίσιν ὄντες συγγενεῖς, καὶ παρέχον ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἁπάσας τὰς Λατίνων πόλεις ἐπὶ τὸ Τυρρηνῶν ἀφαιρεθῆναι τὴν ἐλευθερίαν· καὶ Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς διανεύμενος τὰς γνώμας αὐτῶν πρὸς τὸ κοινὸν τῶν πόλεων συνθήκας περὶ φιλίας τε καὶ συμμαχίας, ἠξίου τὰς πόλεις ἐμπεδοῦν τοὺς ὅρκους, καθάπερ ὁ αὐτὸν ὅτι τὴν ἀρχήν· Καμερινάτων τε καὶ Φιδηνατῶν φυγάδες, οἱ μὲν τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν φυγὴν τὴν πατρίδος, οἱ δὲ τὸν ἀνδραποδισμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν ὀδυρόμενοι, παρεκάλουν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον. τελευταῖος δὲ πάντων ὁ Ταρκυνίου κηδεστὴς Μαμίλιος, μέγιστον ἐν τοῖς τότε χρόνοις καὶ τοῖς Λατίνοις δυνάμενος, ἀναστὰς, μακρὸν κατὰ τῶν πόλεως διεξῆλθε δημηγορίαν. ἀπολογουμένων δὲ τῶν πρέσβεων ἀπάντων τὴν ἀδικείαν, καὶ δοκούντων πρέπειν τοῖς δικαίοις, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν εἰς τὰ κατηγορήματα καὶ τὰς ἀπολογίας ἀναγώσαντες, οὐδὲν ἐπέθηκαν τῇ βουλῇ τέλος· τῇ δὲ κατόπιν ἀκέπι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ῥωμαίων οἱ πρέσβεις παραγενόμενοι ὅτι τὸ σύλλογον, ἀνὰ Ταρκυνίῳ τε καὶ Μαμιλίῳ καὶ Αἰκιλιοῖς καὶ τοῖς ἀνδράσι βουλομένοις τὴν πόλεως καταγορῆν, ἀποδόντες τὸν λόγον, ὅπως πάντων δικήσας, ψηφίζονται λελυσθαι τὰς σπονδὰς ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ τοῖς περὶ δικαίου πρέσβεσιν ἀπόκρισιν ἔδωκαν, ὅτι δὲ συγγενὲς ἐκείνων τοῖς ἀδικήμασι λελυκότων, βουλεύσονται καὶ σκοπὸν ὁντινα δρόμον ἀμείψασθαι χρή. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο χρόνῳ, συνωμοσία καὶ τῆς πόλεως ἐγένετο, δούλων συχνῶν συνωμοτῶν τὰς τε ἄκρας καταλαβέσθαι, καὶ τοὺς πολλοὺς τόπους ἐμφρήσαι τὴν πόλιν. μιᾶς δὲ ὁρμῆς γενομένης τοῦ συνθέντων, πύλας τε δύο τοῦ τῶν ὑπάτων ἐκλείοντο, καὶ πάντα τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως τοῦ ἱππέων κατείληπτο· καὶ αὐτίκα οἱ μὲν ἐξ οἰκιῶν συλληφθέντες, οἱ δὲ ἐκ τῶν ἀλόρων ἁλόντες, ἀνεσκολοπίσθησαν ἅπαντες. ταῦτα δὲ ὅτι τούτων ἐπράχθη τῶν ὑπάτων. Σερβίου δὲ Σουλπικίου Καμερίνου καὶ Μανίου Τυλλίου Λόγγου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντων, Φιδηνατῶν τινὲς παρὰ Ταρκυνίων πρεσβεύσαντες μεταπεμψάμενοι,

ad eum conuentum vocati non erãt; cum *diserte* ascriptum esset conditionibus, communibus conciliis omnes Latini generis ciuitates interesse debere, euocatas a præsidibus) aiebat se demirari quanam re offensi, aut quo populi Rom. crimine, proceres concilii solam eam ciuitatem nõ assumpsissent, quæ debuisset prima omniũ adesse, & prima rogari sententiam, vt quæ gentis principatum a Latinis vltro pro multis magnisque beneficiis oblatum teneret. Tum Aricini impetrata dicendi copia, Romanos accusabant bellum Etruscum cõtra se neglecto cognationis iure induxisse; & quantum in ipsis fuerit, omnium Latinorum libertatem Etruscis prodidisse. Rex quoq; Tarquinius renouãs quæ cum vniuersæ gentis vrbibus societatis & amicitiæ iniisset fœdera, postulabat vt istud iuramentum firmarent, seq; in regnum reducerent. Camerinorum item & Fidenatium exsules, hi, captam patriam suumque exsilium; illi, ciues sub hasta venditos vrbemq; dirutã querentes, ad bellum hortabantur. Postremus omniũ Tarquinii gener Mamilius, qui tunc plurimũ apud Latinos poterat, assurgẽs, longa concione inuectus est in pop. Rom. Verum cũ Valerius ad omnia respõderet, & iustiorem habere caussam videretur, illa die per criminationes defensionesque absumpta, finis consultationi non est impositus. Sequenti vero die nõ amplius introductis in cõsessum Romanis legatis, audito tantum Tarquinio Mamilioque & Aricinis ceterisq; qui vellent accusare pop. Rom. cum perorassent oẽs, decreuerunt violatũ esse a Romanis fœdus: ac Valerio responderunt, cognationis nexus illorũ iniuriis solutos esse; & deliberaturos se per otiũ quomodo *eas* vlcisci oporteat. Interea dum hæc agũtur, coniuratũ est a non paucis seruis de occupãdis arcibus, & vrbe aliquot locis incẽdenda. qđ cõsiliũ vbi a cõsciis detectũ est, cõfestim portis clausis omnia munitiora loca cõsulũ iussũ occupata sunt ab equitib. ac mox fontes partim in *primatis* ędibus comprehensi, partim e foris adducti, oẽs *ad vnũ* in cruces acti sunt. Consl. deinde Ser. Sulpicio Camerino, Manio Tullio Longo, aliquot Fidenates adscitis a Tarquinio militib.

A.V.C. 254, consl. Ser. Sulpicio & M' Tullio. Fidenæ obsessæ.

arceque occupata, & aduerſæ factionis ciuibus partim interemptis partim expulſis, effecerunt vt ea ciuitas rurſus a pop. Rom. deficeret: cumq; legati Romani eo veniſſent, hoſtilem in modum eos tractare decreuerant. quod cum vetarent ſeniores, ex vrbe legatos eiecerunt, nulla eis nec audiendæ nec dicendæ cauſſæ facta copia. His cognitis ſenatus vniuerſæ Latinorum genti nondum bellum inferre volebat, quod intellexiſſet non omnibus Latinis probari decretum cõcilii, ſed plebeios per omnes vrbes bellum detrectare, ac plures eſſe qui ratum quam qui irritum fœdus vellent; ceterum contra Fidenates alterum conſulem Manium cum valido exercitu mittendum decreuerũt. qui primo agrum eorum impune vaſtauit, prohibente nemine: deinde caſtris prope mœnia poſitis, intercluſit aditum commeatibus, armisque, & aliis auxiliis. Fidenates obſeſſi, per legatos a Latinis petebant, vt ſibi quam celerrime ſuccurrerent. Tum proceres Latinæ gentis indicto ciuitatibus concilio, auditis rurſum Tarquiniis & obſeſſorum legatis, rogarunt conſeſſum quo pacto bellum Romanis inferendum iudicarent; initio a ſenioribus & nobilioribus facto. cumque diu diſceptaretur, & primum an bellum eſſet decernẽdum, turbulentiores e conſeſſoribus aiebant reducendum eſſe regem, & ſuccurrẽdum Fidenatibus: hoc agentes, vt ipſi præfecturas bellicas cum poteſtate conſequerentur, & res magnas capeſſerent: præcipue qui dominatum & tyrannidem in patriis ſuis affectabant; perſuaſum habentes, non defore ſibi Tarquiniorũ operã, ſi reſtituti eſſent in imperium. Diuites contra, & æqui amantes, cenſebant manendũ in fœdere, nec arma temere ſumẽda: atq; hi magis a multitudine probabantur. tandẽ belli hortatores, cũ a pacis ſuaſoribus reprimerentur, hoc tamen concioni perſuaſerunt vt legati Romam mitterentur, qui rogarent ſimulq; conſulerent vt Romani Tarquinios ceterosque exſules promiſſa impunitate ac præteritorum obliuione, in vrbem reciperent, datoque ſuper his iuramento, patriam reipublicæ formam inſtaurarẽt, & exercitum a Fidenis reducerent: alioqui ſe

τὴν ἄκραν καταλαμβάνονται, καὶ τ̃ μὴ τὰ αὐτὰ πρᾶγμα γυμνῶν οἷς μὴν ἀμφοτέραις οἷς δ' ἐξελάσαντες, ἀφιστᾶσιν αὐτὴν ἀπὸ Ῥωμαίων τὴν πόλιν· πρεσβείας τε Ῥωμαϊκῆς ἀφιγμένης, ὡς πολεμίοις χρήσασθαι τοῖς ἀνδράσι. κωλυθέντες δ' ὑπὸ τ̃ πρεσβυτέρων, ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως, οὔτε δικαίαν λόγου ἀξιωθέντες, οὔτε λαβόν. τοῦτο ἡ βουλὴ τ̃ Ῥωμαίων μαθοῦσα, τοὺς μὲν ὅλον τ̃ Λατίνων οὔπω τ̃ πόλεμον ἐκφέρειν προθύμους ἰδοῦ, πιθανωτάτη δ' πᾶσιν εἶ τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ τ̃ πρόβουλων κατ' νοῦν· ἐν δ' ἑκάστῃ πόλει τοὺς δημοτικοὺς ἀναδύεσθαι τ̃ πόλεμον, καὶ πλείους εἶ τοὺς ἀξιοῦντας μᾶλλον τὰς σπονδὰς τ̃ Ἀλβανῶν λεγόντων· ὅτι δ' οἱ ἐν Φιδήνῃ τὸν ἕτερον ἐψηφίσαντο τ̃ ὑπάτων Μάνιον ἀποστεῖλαι, γραπτὰ ἄγοντα πολλά· ὃς ὅπῃ τ̃ χώραν αὐτ̃ ἐδήωσε κατ' πολλὰ ἀδύνατον, μηδενὸς ὑπ' αὐτῆς ἀμυνομένου, πλησίον τὸ τείχους στρατοπεδευσάμενος, ἐφύλαττε μήτε ἀγορὰς εἰσάγεσθαι τοῖς ἔνδον, μήτε ὅπλα, μήτε ἄλλο βοήθειαν μηδεμίαν. Φιδηνᾶται μὲν δὴ τειχήρεις ἐγίνοντο, καὶ πρὸς τοὺς Λατίνων ἐπρεσβεύοντο πόλεις, δεόμενοι ταχείας συμμαχίας. οἱ δ' πρεσβευτὰς τ̃ Λατίνων, ἀγορὰν ποιησάμενοι τ̃ πόλεων, Ταρκυνίοις τε αὖθις ἀποδόντες λόγον, καὶ τοῖς παρὰ τ̃ πολιορκουμένων ἥκουσιν, ἐκάλουν τοὺς συνέδρους εἰς ἀπόφασιν γνώμης, τίνα χρὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις τρόπον, ἀπὸ τ̃ πρεσβυτάτων τε καὶ ὀπιφανεστάτων ἀρξάμενοι. πολλῶν δ' ῥηθέντων λόγων, καὶ περὶ αὖ τ̃ πολέμου πρότερον, εἰ δεῖ αὐτὸν ὀπικυρῶσαι, οἱ μὲν παραχωρέσαντες τ̃ συνέδρων τ̃ βασιλέα κατέγνων ὅπῃ τὴν ἀρχὴν ἠξίουν, καὶ Φιδηνάταις βοηθεῖν παρήνουν· ἐν ἡγεμονίαις βουλόμενοι γενέσθαι στρατιωτικαῖς κύριοι, καὶ πρεσβευμάτων ἐφάπτεσθαι μεγάλων· μάλιστα δ' οἱ δυναστείας καὶ τυραννίδος ἐν ταῖς ἑαυτ̃ πατρίσιν ἐρῶντες, ἣν κατασκευάσειν αὐτοῖς Ταρκυνίοις ἐπῄδοντο τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνακτησαμένοις. οἱ δ' ὑπερῶπατοί τε καὶ ὀπιφέρεσθαι μᾶλλον ἐν ταῖς σπονδαῖς ἠξίουν τὰς πόλεις, καὶ μὴ προχείρως ὅπῃ τὰ ὅπλα χωρεῖν· καὶ ἦσαν οὗτοι τ̃ πλήθει πιθανώτατοι. ἐξωθούμενοι δὲ πρὸς τ̃ παραινούντων τὴν εἰρήνην ἄγειν οἱ τὸν πόλεμον ὀπισπεύδοντες, τοῦτό γε πείθουσι τὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι τελευτῶντες, πρεσβευτὰς εἰς Ῥώμην ἀποστεῖλαι τούς τε παρακαλέσοντας ἅμα καὶ συμβουλεύσοντας τῇ πόλει δέχεσθαι Ταρκυνίους καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας ἐπ' ἀδείᾳ καὶ ἀμνηστίᾳ, καὶ περὶ τούτων ὅρκια τεμόντας τῇ πατρίῳ κοσμεῖσθαι πολιτείᾳ, καὶ τῆς Φιδηναίων πόλεως ἀπαναστάναι τὸν στρατὸν, ὡς σφῶν

οὐκ

οὐχ ὑποφθονούντων συνῄδησ καὶ φίλοις ἀφαιρεθέντας τὴν πατρίδα· ἐὰν δ' μηδέτερον τούτων ὑπομείνωσι πρεσβεύσ, τότε βουλεύσεσθαι περὶ τοῦ πολέμου. οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν, ὅτι τούτων ὁπότερον ὑπομε-
236 νοῦσι Ρωμαῖοι πρεσβεύσ, πρόφασις δὲ τῆς ἑτέρας βουλόμενοι λαβεῖν ἀπρεπεῖς, καὶ τοῖς ἐναντιουμένοις σφίσι θεραπείας ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καὶ χάριτι ἐπάξεσθαι νομίζοντες. ταῦτα ψηφισάμενοι, καὶ χρόνον ὁρίσαντες ἐνιαύσιον, Ρωμαίοις μὲν βουλῆς, ἑαυτοῖς δ' ἀδρασκελῆς, καὶ πρεσβείας ἀποδείξαντες οἷς Ταρκύνιος ἐβούλετο, διέλυσαν τὸν σύλλογον. Διασκεδαννύντων δ' τῶν Λατίνων τὴν πόλιν, ὁρῶντες οἱ περὶ Μαμίλιόν τε καὶ Ταρκύνιον, ὅτι ταῖς συνθήκαις ἀναπεπλώκασιν οἱ πολλοί, τὰς μὲν ὑποροίους ἐλπίδας, ὡς ἂ πάνυ βεβαίας, ἀφίεσαν· μεταβαλόμενοι δ' τὰς γνώμας, τὸν πολιτικόν τε καὶ ἀφύλακτον ἐμηχανῶντο πόλεμον ἐξ αὐτῆς ἀναστῆσαι τῆς Ρώμης, φάσιν εἰσάγοντες τοῖς πένησι πρὸς τοὺς δυνάστας. ἤδη δὲ ὑπεκίνητο ὁ πολὺς τῆς δημοτικῆς μέρος, καὶ ἀνόσ, μάλισα δὲ ὁ ἄπορον μέρος καὶ ὑπὸ δανείων ἰωμένον, μηκέτι τὰ κρατίστα τῷ κοινῷ φρονεῖν. οὐ γὰρ ἐμετρίαζον ἐν ταῖς ἐξουσίαις οἱ δανείζοντες, ἀλλ' εἰς δεσμοὺς τὰ τῶν ὑποχρέων ἀπῆγον σώματα, καὶ ὥσπερ ἀργυρωνήτοις οὕτως ἐχρῶντο. ταῦτα δὴ μαθὼν, ἔπεμψεν ὁ Ταρκύνιος εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσι τῶν Λατίνων δυσπόρους τινὰς ἄνδρας, φέροντας χρυσίον· οἳ συνόντες εἰς λόγους τοῖς ἄπορσι καὶ θρασυτάτοις, καὶ τὰ μὲν ἤδη διδόντες αὐτοῖς, τὰ δ', εἰ κατέλθοιεν ὁ βασιλεύς, ἐπαγγελλόμενοι, πολλοὺς πάνυ τῶν πολιτῶν διέφθειραν· καὶ γίνεται συνωμοσία κατὰ τῆς ἀνισοκρατίας ἀ μόνον ἐλευθέρων ἀπόρων, ἀλλὰ καὶ δούλων πονηρῶν ἐλευθερίας ἐλπίσιν ὑπαχθέντων, οἳ δὴ τοῖς κολασθέντας ὁμοδούλοις ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, δεισιδαίμονάς τε καὶ ἀβουλοτάτους ἀμαρτήμασι πρὸς τοὺς δεσπότας, ἀπιστούμενοί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες, ὡς καὶ αὐτοὶ σφίσιν ἐπιθησόμενοί ποτε, εἰ καιρὸν λάβοιεν, ἅσμενοι τοῖς παρακαλοῦσι πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ὑπήκουσαν. ὁ δὲ τῆς συνωμοσίας αὐτῶν τοιόσδε ἦν λογισμός· τοὺς μὲν ἡγεμόνας τῆς ἐπιχειρήσεως ἑδρᾶ φυλάξαντας νύκτα ἀσέληνον, τάς τε ἄρχας καὶ τοὺς ἐρυμνοὺς τόπους τῆς πόλεως καταλαβέσθαι· τοὺς δὲ θεράποντας, ὅταν αἰσθωνται κεκρατηκότας ἐκείνους τῶν ἐπικαίρων χωρίων· δηλαδὴ μῶ δὲ τοῦτο ἔμελλεν αὐτοῖς γνήσεσθαι φανερόν· ἀποκτείναι τοὺς δεσπότας καθεύδοντας. ταῦτα διαπραξαμένους, τάς τε οἰκίας διαρπάσαι τῶν πόρων, καὶ τὰς πύλας τοῖς τυράννοις ἀνοῖξαι. ἡ δὲ ἐν παντὶ καιρῷ σώζουσα

non passuros vt amici cognatique sui exuerẽtur patria. quodsi neutrũ vellent facere, tum se belli cõsilium inituros. Non ignorabant illi neutrum horum facturos Romanos; sed honestos belli prætextus quærebant; simul sperantes posse interim aduersarios suos deleniri officiis atque beneficiis. His decretis, datoque anno integro, Romanis, ad deliberandum; sibi vero, ad bellum apparandum, & legatis ex arbitrio Tarquinii designatis, dimissum est concilium. Reuersis ad suos Latinis, Mamilius & Tarquinius videntes multitudinem pronam ad seruandum fœdus, spem (vt dubiam) nolebant collocare in exteris: mutataque sententia conabantur ciuile & inexspectatum bellum in ipsa vrbe conciere, irritatis contra diuites pauperibus iam enim magna pars plebis, præsertim egeni & oppressi fœnore, aliquantum commoti erant, ac pernicioſas reipub. cogitationes alebant. impotenter enim & immoderate se gerebant fœneratores, & in neruum abducebant obæratorum corpora; quibus non aliter vtebantur quã emptitiis. His cognitis Tarquinius cum legatis Latinorũ in vrbem misit quosdam deferentes *secum* aurum, de quibus non facilis esset suspicio. hi collocuti cum egenorum audacissimis, largiendo nonnihil in præsens, sed plura pollicendo si reges in vrbem redissent, valde multos ciues corruperunt: coniuratumque est contra optimatum administrationem non solum ab ingenuis inopibus, sed etiam a seruis nequam, spe libertatis inductis: qui propter conseruos superiori anno supplicio traditos male affecti erga dominos, & ipsi vicissim suspecti quasi per occasionem ausuri similia, promptas insidiarum hortatoribus aures præbuerunt. coniurationis vero consilium fuit tale: (Duces facinoris obseruata nocte per lunæ silentium obscura, arces & loca vrbis munitiora occupare: seruos vero, cum primum illos opportunis locis potitos sensissent, (quod illi sublato clamore significaturi erãt) necare oppressos somno dominos. quo facto, direptisq; diuitum ędibus, portas tyrannis aperire. Sed affuit vrbi, quæ cum alias semper eam periculis

Legatio Latinorum; & conspir. vrb.

eripuit, tum vsq; ad hæc nostra tempora incolumem tuetur, diuina prouidentia, detectis insidiis apud alterũ consulem Sulpicium, indicio duorũ fratrum Tarquiniorum Publii & Marci Laurentinorum, diuina quadam vi expresso, cum essent præcipua coniurationis capita. in somnis enim obuersabãtur eis horribiles quædam species, intentantes pœnas atroces nisi cœpto desisterent: videbanturq; sibi exagitari a quibusdam furiis & verberari, tandem etiam oculis orbari, multisque aliis suppliciis miserum in modum affici, ita vt terrore ac tremore excitarẽtur, ac ne somnum quidẽ præ huiusmodi terriculamentis possent capere. hi primum auerruncatoriis quibusdam & piacularibus sacris conabantur infestantes se dæmonas auertere: cumq; nihil proficerent, vatem consulebant, celantes arcanum insidiarum consilium, & hoc tantum scitantes, adesset ne tempus perficiendi quæ cuperent. vate vero respondente malam eos viam insistere; ac ni mutarent consilium, fœdissimo perituros exitio, veriti ne præuenirentur ab aliis, prodiderunt secretum ei consuli qui tum in vrbe aderat. qui laudatis eorum dictis, multaq; pollicitus beneficia, si dictis illorũ facta quoq; responderẽt, eos apud se domi retinuit, re nulli communicata. Latinorum vero legatis, quibus hactenus responsum dare distulerat, in curiam introductis, ita ex senatus sententia respondit: Amici nostri & cognati, ite ac renuntiate Latinorum reipublicæ, populum Rom. neque prius in Tarquiniensium gratiam concessisse tyrannis reditum; neque post ab vniuersis Etruscis eadem postulãtibus, & Porsenæ ductu grauissimum bellum inferentibus, flecti potuisse: maluisseque post vastatos in conspectu suo agros villasque incensas, obsidionem pro libertate sustinere, quam imperata quæ non placerent facere. Ac miramur vos Latinos, cum hæc sciatis, nihilo minus huc venire atque imperare vt tyrannos recipiamus & Fidenarũ obsidionẽ soluamus, minarique bellũ nisi pareamus. Desinite frigidas istas nec plausibiles inimicitiæ causas prætexere. Sin ppter hæc, cognationis vincula soluere cogitatis,

τὴν πόλιν, καὶ μέχρι τοῦ κατ' ἐμὲ χρόνου σῳζομένουσα θεία πρόνοια, διελέγχουσιν αὐτοῦ τὰ βουλεύματα, μιμήσεως ἕνεκα τοῦ ὑπάτου τοῦ πρεσβυτέρου Σουλπικίου, τῶν ἐποίκων ἀδελφοὶ δύο Ταρκύνιοι, Πόπλιος καὶ Μάρκος ἐκ Λαυρέντου πόλεως, κορυφαιότατοι τῶν μεγάλων τοῦ σωφρονισθέντος, ὑπὸ θείας ἀνάγκης βιαζόμενοι. ἐφίσαντο γὰρ αὐτοῖς ὅτε κοιμηθεῖεν, ὄψεις ὀνείρων φοβεραὶ, πομφεῖαι τε ἀναπειλοῦσαι μεγάλας, εἰ μὴ παύσαιντο καὶ ἀπὸ σφῶν αὖθις τῆς ἐπιβέσεως· διώκεσθαί τε ὑπὸ δαιμόνων τινῶν, καὶ παίεσθαι, καὶ τὰς ὄψεις ἐξορύπτεσθαι, καὶ ἄλλα πολλὰ φέτλια πάσχειν τελευτῶντες ἐδέκοντο· ὑφ' ὧν φόβοι καὶ δέος πολλοὶ διηγείροντο, καὶ οὐδὲ καθεύδειν ἀφ' αὑτῶν τὰ δείματα ἐδίωκον. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀποτροπαίοις τισὶ καὶ ἐξακεσηρίοις θυσίαις ἐπειρῶντο παραιτεῖσθαι τοὺς ἐνιζάνοντας σφίσι δαίμονας· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινον, ὅτι μαντείας ἐδέοντο, τὸν μὲν ἀφάνοιαν τῆς ἐπιχρήσεως ἀπόῤῥητον φυλάττοντες, τοῦτο δὲ μόνον μαθεῖν ἀξιοῦντες, εἰ χαλεπὸς ἤδη τοῖς ἀφ' ἑστίας βουλεύματα. ἀποκρινομένου δὲ τοῦ μαντεύματος, ὅτι πονηρὰν καὶ ὀλέθριον βαδίζουσιν ὁδὸν, καὶ εἰ μὴ μεταθήσουσι τὰ βουλεύματα, τὸν αἴσχιστον ἀπολοῦνται θάνατον, δείσαντες μὴ φθάσωσιν αὐτοῖς ἕτεροι τὰ κρυπτὰ εἰς φῶς ἐξενεγκόντες, αὐτοὶ γένωνται μισυταὶ πρὸς τὸν συνήθη τῶν ὑπάτων. ὁ δὲ ὕπατος ἐπαινέσας αὐτοὺς, καὶ πολὰ ὑποσχόμενος δώσειν ποιήσας, ἐάν καὶ τὰ ἔργα ὅμοια τοῖς λόγοις ὑπὲρ δείξωνται, τούτους μὲν ἔνδον παρ' ἑαυτῷ κατεῖχεν μηδενὶ φράσας· τοὺς δὲ Λατίνων πρέσβεις, ἀναβαλόμενος τέως καὶ παρέλκων τὴν ἀπόκρισιν, τότε εἰσαγαγὼν εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς συνέδροις ἀποκρίνεται πρὸς αὐτούς·

Ἄνδρες φίλοι τε καὶ συγγενεῖς, ἀπαγγέλλετε ἀπίοῦσι πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων, ὅτι Ῥωμαίων δῆμος οὔτε πρότερον Ταρκυνίταις ἀξιοῦσιν ἐχθρίσαι τὴν τῶν τυράννων κάθοδον, οὔθ' ὕστερον ἅπασι Τυῤῥηνοῖς, οὓς ἦγε βασιλεὺς Πορσῖνος, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν δεομένοις, καὶ πόλεμον ἐπάγοισιν ἀπόντων πολέμων βαρύτατον, ἐνέκλινεν, ἀλλ' ἀνέσχετο γῆν τε χερσαίαν ὁρῶν, καὶ αὐλὰς ἐμπεπρησμένας, ἠχθόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸ μηδὲν ὧν μὴ βούλεσθαι πρᾶξαι κελευσθείς. ὑμᾶς τε, ὦ Λατῖνοι, ἐθαυμάκαμεν, εἰ ταῦτα εἰδότες, οὐδὲν ἧσσον δέχεσθε τοὺς τυράννους, καὶ τὴν Φιδήνης πολιορκίαν λύσαι ὑπατεύοντες ἥκετε, καὶ μὴ πειθομένοις πόλεμον ἀπειλεῖτε. παύσασθε δὴ ψυχρὰς καὶ ἀπιθάνους προφάσεις πλάττοντες τῆς ἔχθρας· καὶ εἰ ἀφ' ἑαυτῶν μήγε ἀφαλύειν ὁ συγγενὴς, καὶ τὸν πόλεμον ὑπεκυρῶν,

[μηδὲν]

[μηδὲν] ἔτι ἀναβυήεαδε. Ταῦτα τοῖς πρέσβεσιν ἀποκρινάμενος, καὶ προπέμψας ἐκ τῆς πόλεως, μετὰ τοῦτο φέρει τῇ βουλῇ περὶ τῆς ἀπορρήτου συνωμοσίας, ἃ παρὰ τῶν μηνυτῶν ἔμαθε καὶ λαβὼν ἐξουσίαν παρ' αὐτῶν αὐτοκράτορα τῶν διερευνᾶσθαι τὰς μεταγούσας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων, καὶ κολάσαι τοὺς ἀνεθέντας, οὐ τῷ αὐθάδη καὶ τυραννικῷ ἦλθεν ὁδὸν, ὡς ἕτερος δή τις ἐποίησεν, εἰς τοσαύτην καταχθεὶς ἀνάγκην· ἀλλ' ὅπῃ τὸ λογιστόν τε καὶ ἀσφαλὲς, καὶ τῷ σχήματι τῆς καθεστώσης τότε πολιτείας πρέπουσαν, ἀκολουθῶν ἐβάπετο. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν οἰκιῶν συλλαμβανομένους ἄγεσθαι τοὺς πολίτας ὅπῃ τὸν θάνατον, ἀποσπωμένους γυναικῶν τε καὶ παίδων καὶ πατέρων, ἐβουλήθη, τόν τε οἶκτον ἐνυμούμενος οἷος ἔσται τῶν προσηκόντων ἑκάστοις περὶ τὸν ἀποσπασμὸν τῶν ἀναγκαιοτάτων, καὶ δεδοικὼς μή τι ἀπονοηθέντες ὅπῃ τὰ ὅπλα τὸ ὁρμὴν λάβωσι, καὶ δι' αἵματος ἐμφυλίου χωρήσῃ ἡ ἀναγκαθῆναι προσδοκωμένη· οὔτε δικαστήρια καθίζειν αὐτοῖς ᾤετο δεῖν, λογιζόμενος ὅτι πολῖται ἔσονται, καὶ οὐθὲν ἔσται βέβαιον τοῖς δικασταῖς τεκμήριον οὐδὲ ἀναμφίλεκτον ἔξω τῆς μιαιφονίας, ἣ πᾶς δύσας θάνατον τῶν πολιτῶν καταψηφιοῦται· καινὸν δέ τινα τρόπον ἀπάτης ἐξεῦρε τῶν νεωτερίζοντων, δι' οὗ πρῶτον μὲν αὐτοὶ μηδενὸς ἀναγκάζοντος, εἰς ἓν χωρίον ἥξουσιν οἱ τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἡγεμόνες· ἔπειτα ἀναμφιλέκτοις ἁλώσονται τεκμηρίοις, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῖς ἀπολογίαν καταλείπεσθαι· πρὸς δὲ τούτοις οὐκ εἰς ἔρημον συναχθέντες τόπον, οὐδὲ ἐν ὀλίγοις μάρτυσιν ἐξελεγχθέντες, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ, πολλῶν ὁρώντων ἁλώμενοι καταφανῶς, ἃ προσήκει πείσονται, ταραχή τε οὐδεμία γενήσεται κατὰ τὴν πόλιν, οὐδὲ ἐπανάστασις ἑτέρων, οἷα συμβαίνει φιλεῖ ταῖς κολάσεσι τῶν νεωτερίζοντων, καὶ ταῦτα ἐν ἀσφαλέσι καιροῖς. ἄλλος μὲν οὖν ἄν τις ἀποχρῶν ἡγήσατο εἶναι αὐτὸ τὸ κεφάλαιον εἰπεῖν, ὅτι συλλαβὼν τοὺς μεταγούσας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἀπέκτεινεν· ὡς ὀλίγης τοῖς πράγμασιν δηλώσεως δεῖν· ἐγὼ δὲ καὶ τὸν
38 ἕτερον τῆς συλλήψεως τῶν ἀνδρῶν ἄξιον εἶναι νομίσας, ἔκρινα μὴ παρελθεῖν, ἐνθυμούμενος ὅτι τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς ἱστορίας οὐκ ἀσημον εἰς ὠφέλειαν, τὸ τέλος αὐτῶν προσδεχομένων ἀκοῦσαι· ἀπαιτεῖ ἕκαστος καὶ τὰς αἰτίας ἰσορῆσαι τῶν γινομένων, καὶ τοὺς τρόπους τῆς πράξεως, καὶ τὰς διανοίας τῶν πραξάντων, καὶ τὰ παρὰ τὸ δαιμόνιον συγκυρήσαντα, ἢ μηδενὸς ἀνήκοος γενέσθαι τῶν πεφυκότων τοῖς πρά-

nihil amplius cunctamini. Cũ hoc responso legatis *dimissis &* extra vrbẽ deductis, tũ demũ exponit senatui de occulta coniuratione quæ ex indicibus didicerat: acceptaq; ab eo plenaria potestate inquirendi consiliorum socios & inuentos plectendi, nõ contumacem & tyrãnicam viã ingressus est, sicut alius quispiam in talẽ necessitatem deductus fecisset: sed rationabilem & tutã est secutus, conueniente-
10 mq; præsenti formę reip. neq; enim domi correptos, & ab vxoribus ac liberis parẽtibusq; abstractos ciues ad supplicii duci voluit; cogitans quãta propinquos in coniunctissimarũ necessitudinũ auulsione incessura esset cõmiseratio; veritusq; ne per desperationem ad arma recurrere inciperet, & ad ciuilẽ sanguinem iniuste pfundendũ se cogerent. neq; iudiciis rem cõmittendam duxit; considerans oẽs infitiaturos; nec adfore iudicibus vllũ certũ atq; indubitatum argumẽtum,
20 præter indicium; cui credẽdo, capitis damnare ciues *noxios* opus sit. sed nouum quendam modum inuenit quo rerum nouarum studiosos deciperet, quo primũ ipsi arcanæ conspirationis duces nemine cogente in vnũ locum contraherentur; deinde indubiis argumentis conuincerentur, vt nullam sibi defensionem reliquam facerent: destinato ad id loco non solitario, vbi paucis deprehenderẽtur testibus; sed
30 in foro, vbi in omnium conspectu detecti dignas pro meritis paterentur pœnas; nec tamen vllæ per vrbẽ turbæ excitarentur, aut alia insurgeret factio; qualia contingere solent quoties de nouitatum affectatoribus supplicium sumitur, præsertim periculosis temporibus. *Hic* alius fortasse satis putasset rei summam dicere, comprehensos a consule coniurationis conscios, affectosque supplicio; quasi hæ res prolixiore narratione non indigeant. ego vero etiam modũ comprehensionis memoria dignum nec silentio prætereũdũ iudicaui, reputãs
40 ex lectione historiarũ aliq̃ vtilitatem captantib. non sufficere si cognoscãt solos rerum exitus: (dum vnusquisq; causas sibi exponi vult vnde quidq; prouenerit, & modũ quo peractũ sit, & cõsilia eorũ qui negotiũ aggressi: tũ quẽ Dei nutu res sortita sit exitũ; nec quidq̃ eorũ quę res comitari solẽt, au-

ribus subtrahi) ac rem publicam tractantibus perneceſſariam eſſe cognitionem talium, vt in *ſimilibus* caſibus exempla in promptu habeãt. Modus autem comprehendẽdi excogitatus a conſule fuit talis. delectis e ſenatorum numero qui ætate & viribus valerẽt maxime, iuſſit eos cumprimum ſignum *a ſe datum* accepiſſent, cum fidiſſimis amicorum & cognatorum occupare munita vrbis loca domiciliis ſuis proxima. equites quoque præmonuit vt in foro circa ædes opportuniſſimas præſto eſſent cum gladiis, & iuſſa quæ daturus eſſet peragerent. ac ne in fontium comprehenſione, familiares eorum aliive ciues aliquid auderent, neve rebus turbatis cædes inter ciues patrarentur: per litteras obſidenti Fidenas collegæ ſignificauit, vt initio noctis e caſtris ad vrbem cum meliori exercitus parte profectus, in montano loco mœnibus proximo armatus conſiſteret. His *ita* præparatis indices iuſſit coniurationis ducibus *edicere*, vt circa medium noctis in forum venirent cum ſociorum fidiſſimis, accepturi illic ordinem, locum, & teſſeram *rei gerendæ*; & quid cuiq; faciendum eſſet, audituri. Factum eſt ita: & poſtquam ſocii cum ſuis omnibus in forum confluxere, ſigno illis ignoto ſtatim arces & loca vrbis editiora armis pro defenſione patriæ implentur, foroque circumfuſæ equitum cuſtodiæ impediunt, nequis inde poſſit elabi: eodemque tempore alter conſul Manius a Fidenis in campum cum copiis aduentat. cum primum autem illuxit, conſules cum armatis pro tribunali aderant: dimiſſisque per omnes vicos præconibus qui in concionem vocarent populum, collecta mox vniuerſa vrbana multitudine, expoſuerunt ei coniurationem de reducendo tyranno initam, productis *coniurationis* indicibus. deinde facta poteſtate dicendi ſiquis fidem indicum in dubium vellet adducere, nemine ad infitiationem refugiente, digreſſi e comitio in curiam, in ſenatu rogabant ſententias: cumque ſenatuſconſultum in tabulas retuliſſent, reuerſi in concionem, populo id recitauerunt. fuit autem huiuſmodi: Tarquiniis conſpirationis

γμασι τῶν ἀκολουθεῖν· τοῖς δ' πολιτικοῖς καὶ πρώτοις ἀναλαβόντα ἐπαρχοῦσαν τὴν τούτων μάθησιν, ἵνα παρασκευάσμασιν ἔχοιεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα χρῆσθαι. ὧν ὁ τρόπος τῆς συλλήψεως τῶν σωσωμοτῶν ὃν ἐξεῦρεν ὁ ὕπατος, τοιόσδε· τῶν μετεχόντων τῆς βουλῆς τοὺς σωφρονεστάτους ὀπτὼ ἐξελέξατο, ἐκέλευσεν αὐτοῖς, ὅταν λάβωσι τὸ σύνθημα, μετὰ τῶν πιστοτάτων φίλων τε καὶ συγγενῶν τοὺς ἐρυμνοὺς τῆς πόλεως καταλαβέσθαι τόπους, ἐν οἷς ἐτύγχανον ἕκαστοι τὰς οἰκήσεις ἔχοντες· τοῖς θ' ἱππεῦσι προσέταξεν ταῖς ὀπτὼ δοτάταις τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν οἰκιῶν περιμένειν, ἔχουσι ξίφη, καὶ πιστόν τι δοῦσιν αὐτοῖς κελεύει. ἵνα δὲ μηδὲν ἐν τῇ συλλήψει τῶν πολιτῶν νεωτερίσωσιν οἱ προσήκοντες αὐτοῖς, ἢ τῶν ἀλλων τινὲς πολιτῶν, μηδὲ ἐμφύλιοι δόξωσι τὴν παρασκευὴν γίγνεσθαι φόνοι, γράμματα πέμψας πρὸς τὸν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Φιδηνῶν τεταγμένον ὕπατον, ἐκέλευσεν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς ἄγειν τὸ κράτιστον τῆς στρατιᾶς, ἡκέν ὅτι τὴν πόλιν, καὶ πλησίον τοῦ τείχους ἐν ὀρεινῷ τόπῳ θέσθαι τὰ ὅπλα. τοιαῦτα διακελευσάμενος δὲ ταῦτα, τοῖς μεμυσταγωγημένοις τὴν πρᾶξιν εἶπε, πρὸς τοὺς συνωμοτῶν ἡγεμόνας ἥκειν εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ μέσας νύκτας, ἀγνῶτας οἷς μάλιστα πιστεύουσι τῶν ἑταίρων, ὡς ἐκεῖ τάξιν τε καὶ χώραν καὶ σύνθημα λημψομένους, καὶ ἃ δεῖ πρᾶξαι ἕκαστους ἀκούσοντας. ἐγένετο ταῦτα· καὶ ὅπως συνήθησαν οἱ προσήκοντες τῶν ἑταίρων ἅπασιν εἰς τὴν ἀγορὰν, δόξαι συνθημάτων ἀδήλων ἐκείνοις, δι' ὧν τε ἄκραι πληρῶς ἐγίνοντο τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως δυσληφόντων τὰ ὅπλα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀγορὰν ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τῶν ἱππέων κύκλῳ, σύγχυσις τε κατελείπετο τοῖς ἀπιέναι βουλομένοις ἔξοδος. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μάνιος ἀπὸ τῆς Φιδηνῶν δυνάμεως, παρῆν εἰς τὸ πεδίον ἄγων τὴν δύναμιν. ὡς δὲ ἡμέρα πάχισα διέλαμψεν, ὁπλίτας περὶ αὐτοὺς ἔχοντες οἱ ὕπατοι, παρῆλθον ὅτι τὸ βῆμα· καὶ δόξαι πρώτων τῶν γενναίων τοῖς κήρυξι παραγγεῖλαι κελεύσαντες ἥκειν τὸν δῆμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πρώτους τε κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου συνδραμόντος, δηλοῦσί τε αὐτοῖς τὴν γνωμένην ὅτι τῇ καθόδῳ τοῦ τυράννου συνωμοσίαν, καὶ τοὺς μεμυσταγωγημένους ἀναβιβάζονται. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπολογεῖσθαι συγχωρήσαντες, εἴ τινες ἀμφισβητοῦσι πρὸς τὴν μήνυσιν, ὅτι δὴ πρὸς ἄρχοντας ὁρμηθεὶς ἐπεχείρησε βασιλεύεσθαι, μεταστάντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ βουλευτήριον, γνώμην ὑπὲρ αὐτοῦ διηρώτησε τοὺς συνέδρους, καὶ γραφάμενοι τὰ δόξαντα αὐτοῖς, ἦλθον αὖθις ὅτι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸ προβούλευμα ἀνέγνωσαν. ὧδε δὲ τοιόνδε· Ταρκυνίοις μὲν τοῖς μεμυσταγωγημένοις

τὴν

τὴν ὑπάρχουσαν πολιτείαν δεδόσθαι, καὶ ἀργυρίου μυριάδας ἑκατέρους δραχμὰς, καὶ πλέθρα γῆς δημοσίας εἴκοσι· τοὺς δὲ μεταρρύτας τῆς συνωμοσίας συλληφθέντας ἀποθανεῖν, ἐὰν τῷ δήμῳ ταῦτα δοκῇ. τῶν δὲ συνελθόντος ὄχλου πολὺ πλείονος ποιήσαντος τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ, μετάπεμψαι κελεύσαντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοὺς ὑπὲρ τὴν ἐκκλησίαν συνελθόντας, ἔπειτα καλέσαντες τοὺς ὑπηρέτας ἔχοντας ξίφη, 239 ἐκέλευσαν τοὺς συνωμότας ἅπαντας κτεῖναι· οἱ πάντας τοὺς ἐνόχους τῆς αἰτίας, ἐν ᾧ συνεκλείσθησαν χωρίῳ, περισάντες κατέφονευσαν. Ἁλόντες δὲ τούτους, ἐκέτι παρεδέξαντο μιᾶσιν οὐδεμίαν κατ' οὐδενὸς τῶν ταῦτα βουλευσαμένων, ἀλλὰ πάντας ἀφῆκαν τῶν ἐγκλημάτων τοὺς ἁλόντας τὰ ἐκ χειρὸς κόλασιν, ἵνα ἅπαν ἐξαιρεθῇ τὸ τῆς πόλεως ταραχῶδες. οἱ μὲν δὴ συσήσαντες τὴν συνωμοσίαν, τοιούτῳ τρόπῳ διεφθάρησαν. ἡ δὲ βουλὴ καθαρθῆναι ψηφισαμένη τοὺς πολίτας ἅπαντας, ὅτι πολιτικοῦ φόνου γνώμας ἐπαλήθησαν ἀποδεῖξαι· ὡς οὐ θεμιτὸν αὐτοῖς ἐφ' ἱερὰ παρεῖναι καὶ θυσιῶν καταρχὴν, πρὶν ἀφοσιώσασθαι τὸ μίασμα, καὶ τὴν συμφορὰν λῦσαι τοῖς εἰωθόσι καθαρμοῖς· ὅπῃ πού ὅσον ἐπὶ τῷ ὅσιον ὑπὲρ τῶν ἐξημαρτημένων τὰ θεῖα κατὰ τὸν ὑπάρχειον νόμον ἐπετέλεσθη, θυσίας μὲν πρῶτον τὰ νομιζόμενα καὶ ἀγῶνας ἔκρινεν ὑπατεύσασθαι, καὶ τρεῖς ἡμέρας ἔθηκεν εἰς ταῦτα ἱερᾶς. Μανίου δὲ Τυλλίου θατέρου τῶν ὑπάτων, ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ ἐπωνύμοις τῆς πόλεως ἀγῶσιν, κατὰ τὴν πομπὴν, ἐκ τοῦ ἱεροῦ πεσόντος ἅρματος κατ' αὐτὸν τὸν ἱππόδρομον, καὶ τρίτῃ μετὰ τὴν πομπὴν ταύτην ἡμέρᾳ τελευτήσαντος, τὸν λοιπὸν χρόνον, βραχὺ ὄντα, τὴν ἀρχὴν μόνος ὁ Σουλπίκιος κατέσχεν. ὕπατοι δὲ εἰς τὸν ὑπόλοιπον ἐνιαυτὸν ἀπεδείχθησαν Πόπλιος Οετούριος, καὶ Πόπλιος Αἴβουτιος Ἐλάνης. τούτων ὁ μὲν Αἰβούτιος ὅπῃ τῶν πολιτικῶν ἐπάρθη φραγμάτων φυλακὴν οὐ μικρὰν δεῖσθαι δοκούντων, μή τις ἑτέρως νεωτερισθῇ τοῦ καθεστῶτος ἐκ τῶν πενήτων. Οετούριος δὲ τὴν ἡμίσειαν τῆς φρατιᾶς ἐπαγόμενος, τὴν Φιδηναίων γῆν ἐδήου μηδενὸς κωλύοντος· καὶ προσκαθεζόμενος τῇ πόλει, προσβολὰς ἐποιεῖτο συνεχεῖς. οὐ δυναμένους δὲ πολιορκίᾳ τὸ τεῖχος ἑλεῖν, ἀπεταφρεύκει τὰ χωρίζοντα καὶ ἀπετάφρευεν, ὡς λιμῷ τοὺς ἐνδεφεστέρους προσαναγκάσων. ἤδη δὲ καμνόντων τοῖς Φιδηναίοις ἦκεν ἐπικουρία Λατίνων, ὧν ἀπῆρχε Σέξτος Ταρκύνιος, καὶ σῖτον, καὶ ὅπλα, καὶ ἄλλα τὰ εἰς πόλεμον ἐπιτήδεια. οἷς πιστεύσαντες, ἐθάρρησε προελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως δυνάμει μικρᾷ, ποιοῦσα στρα-

indicibus dari ius ciuitatis, & vtrisq; argenti decies millenas drachmas, & agri ex publico vicena iugera: socios autem coniurationis comprehendi & necari, si idem videretur populo, cumq; collecta multitudo ratum faceret senatus decretum, iusserunt *primum* e foro secedere qui ad concionem conuenerant; deinde ministros cum gladiis accersiuerunt, totamque coniuratorum turbam trucidare iusserunt. qui sontes, quo loco circũcluſi erãt, vndiq; cinctos omnes ad vnum confecerunt. Quo facto consil. contra nemi.inem amplius admiserunt indicium; sed quotquot e conspiratis præsentem pœnã effugissent, omnes *vna sententia* absoluerunt a crimine; vt omnis turbarũ materia in vrbe aboleretur. Coniuratis hoc pacto deletis, senatusconsultum factum est vt tota lustraretur ciuitas, quod necessitate coacta esset ciuilis cædis auctor fieri: cum nefas esset ad sacra accedere, & victimas immolare, antequã facinus expiatum esset, luesq; solitis lustrationibus abolita. cũq; vniuersas religionis ceremonias patrio ritu peregisset diuini cultus antistites, senatus tũ demum sacra ad agendas *diis* gratias, & ludos celebrari iussit, tresque huic rei dies festos instituit. Cumq; alter consul Manius Tullius in sacris his & ab vrbe denominatis ludis, dum pompa deduceretur, e sacro curru in ipso circo prolapsus, & tertio post põpam die defunctus esset, reliquum *anni* spatium, quia perparuum fuit, Sulpicius solus magistratum obtinuit.

Lustratio publica.

Sequenti anno consules facti, P. Veturius, & T. Æbutius Elua. Æbutio res vrbanæ commissæ, quod diligenti opus habere viderentur custodia, nequid aliud rerum nouarum molirentur pauperes. Veturius cum dimidio copiarum Fidenatem agrum vastauit obstante nemine; & obsessum oppidum assiduis tentauit oppugnationibus: cumque mœnia expugnare nõ posset, vallo ac fossa circumquaque cinxit, fame ad deditionem coacturus. Sed Fidenatibus iam *magna difficultate* laborantibus *cõmodum* venit Latinorum auxilium, vna cum frumento armisq; & aliis rebus bello necessariis, submissum a Sex. Tarquinio. quo freti, ausi sunt ex vrbe progredi, & in aperto castra me-

A.V.C. 255, consil. P. Veturio & T. Æbutio, Fidenæ obsessæ, Signia defensa.

tari non mediocrib. *aucti* copiis. Tum Romani, cum nihil amplius circumuallatione viderent profici, parabant se ad prœlium. pugnatumq; est prope muros aliquamdiu æquo Marte. vicit postremo Romanorum duritia multis laboribus confirmata: Fidenatesq;, licet numero plures, a minore manu pulsi, terga vertêre. cædes tamen non magna fuit ob propinquum refugium, cum insequentes telis repellerẽtur e mœnibus. quo facto, auxiliarii diuersi abierũt oppidanis nihil adiutis: & obsessi, denuo ad easdem redacti difficultates, inopia laborarũt. Eodem tẽpore Sex. Tarquinius duxit Latinorum exercitum ad Signiam Romanorum coloniam, sperãs se primo impetu oppressurum præsidiarios. qui cum strenue depugnarent, diu ibi moratus, nihil tamen egit memorabile: sed *tandem* hac etiã spe frustratus, cum *nouum* pręsidium, commeatusq;, & auxilia mitterentur a cõsulibus, soluta obsidione reduxit copias. Sequẽti anno cõsules creati T. Largius Flauus, Q. Clœlius Siculus. Clœlius *domi* remp. curare a senatu iussus est cum dimidio exercitus, retento ad cauendas res nouas; quia miti esse ingenio videbatur, & popularis. Largius ad debellandos Fidenates instructũ duxit exercitum, cõparatis rebus ad obsidionem necessariis. quos diuturnitate belli rerumq; omnium *victui* necessariarum inopia fessos, infestabat *insuper* fodiẽdis subter mœnia *cuniculis* excitãdisq; aggeribus; machinas etiam admouens, & noctesq; diesq; oppugnationem sine intermissione continuãs; quod sperare se breui oppidũ vi capturum. nec enim Latinorũ populi, quibus maxime freti Fidenates bellũ tolerabant, eos tunc seruare poterant: quia nulla ciuitas per se valebat obsidionem soluere: necdum e tota gente in commune contractæ erant copiæ: sed aliquoties per legatos appellati ciuitatum proceres, *semper* idem responsum dabant, auxilia breui affore: res autem nõ respondebat pollicitis; sed verbis tantũ suppetiarũ spes fulciebatur. nec tamen prius de Latinorũ ope desperabant Fidenates, sed spe ab illis facta obstinate nitebantur, & omnia perferebãt mala; quãuis super alia fames intolerabilis premeret, multosq;

A.V.C. 256, conss. T. Largio & Q. Clœlio, Fidenę deditę.

τόπεδον ἐν ὑπαίθρῳ. ὁ μὲν δὴ περιτειχισμὸς οὐκέτι τοῖς Ῥωμαίοις χρήσιμος ἦν, ἐδόκει δ' ἀγῶνος δὴν καὶ μάχης πλησίον τῆς πόλεως μάχη μέχρι νυκτὸς ἀμφιμάλλος ἔπειτα ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων, ὁ δὲ τὴν πολλὴν ἄσκησιν αὐτοῖς περιῆν, ἐκβιασθέντες οἱ Φιδηνᾶται, πλείοσιν ὀλίγοις ὑπὸ ἐλαττόνων εἰς φυγὴν κατέστησαν. φόνος δὲ οὐ πολὺς αὐτῶν ἐγένετο, τῆς ὑποχωρήσεως οὐ μακρὰ γενομένης, οὐδ' ὅτι τοῖς τείχεσι τοὺς διώκοντας ἀπεκρουόμενοι. μετὰ τοῦτο δ' ἔργον, οἱ μὲν ἐπίκουροι μᾶλλον ἀσκεδασθέντες ἀπῆσαν, οὐδὲν τὰς ἔνδον ὠφελήσαντες· ἡ δὲ πόλις ἐν τῇ αὐτῇς πάλιν ἐγεγόνει συμφορᾷ, καὶ τῇ αὐθὶς τῶν ἀναλωμάτων ἐπόνει. τῷ δ' ὑστέρῳ χρόνῳ, Σέξτος Ταρκύνιος ἄγων στρατιὰν Λατίνων ὅτι Σίγνιαν κατειλημμένην ὑπὸ Ῥωμαίων ἐστράτευεν, ὡς δὲ ἐφόδου δ' φεύγειον ὠδάληψόμενος. ἡνιόχως δ' τῶν ἔνδον μαχησαμένων, πολιὰν αὐτόθι χρόνον οὐδὲν ἀξιόλογον ποιήσας διετέλει. ἀποτυχὼν δὲ καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος, ἀφικομένης τῆς φευγούσης, ἀγούσης τε καὶ βοηθείας ἀπὸ τῶν ὑπάτων, λύσας τὴν πολιορκίαν ἀπῆγε τὰς δυνάμεις. τῷ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ Ῥωμαῖοι καθιστῶσιν ὑπάτους Τίτον Λαρκιον Φλάβον, καὶ Κοΐντον Κλοίλιον Σικελόν. τούτων ὁ μὲν Κλοίλιος τὰ πολιτικὰ ποιήσειν ἐπέσχεν ὑπὸ τῆς βουλῆς, τὴν ἡμίσειαν τῆς στρατιᾶς ἔχων, φυλακῆς ἕνεκα τῶν νεωτερίζοντων, ὅτι φύσιν εἶχε δοκῶν καὶ δημοτικός. ὁ δὲ Λάρκιος ὅτι τὸν πρὸς Φιδηναίων πόλεμον ἐξηρτυμένην στρατιὰν ἄγων, καὶ εἰς πολιορκίαν ὅτι τάχιστα παρασκευασάμενος, ᾤχετο. πονουμένοις τε τοῖς μένουσι τὸν πολέμου τοῖς Φιδηναίοις, καὶ πόνων ἀσθενίζουσι τῶν ἀναλωμάτων, χαλεπὸς ἦν, ὑπορύττων τε τοὺς θεμελίους τῶν τειχῶν, καὶ χώματα ἐγείρων, καὶ μηχανὰς προσφέρων, καὶ οὔθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς τὴν πολιορκίας ἀφιεὶς, ὀλίγου τε χρόνου κρατήσειν τὴν πόλιν ὑπελαμβάνων. οὐδὲ γὰρ αἱ Λατίνων πόλεις, αἷς οἱ Φιδηνᾶται μᾶλλον πιστεύοντες ἀνείχοντο τὸν πόλεμον, ἐκπεμπὰς σώζειν αὐτοὺς τότε ἦσαν. οὐδεμία γὰρ πόλις ἀξιόχρεως ἦν ἀπαλλάξαι τὴν πολιορκίας αὐτούς· καινὴ δὲ ἐξ ὅλου τὴν ἔθνους ὅπως σωτήριος δυνάμεις, ἀλλὰ πολλάκις αὐτοῖς προσβοηθοῦντες τὰς αὐτὰς ἐδίδουν οἱ προεστηκότες τῶν πόλεων ἀποκρίσεις, ὡς ἀφιξομένης σφίσιν ἐπικουρίας ἐν τάχει· ἔργον δ' οὐδὲν ἐγίνετο τῶν ὑποσχέσεων ἕτοιμον, ἀλλὰ μέχρι λόγων αἱ περὶ τῆς συμμαχίας ἐλπίδες ἐχώρουν. ὑπὸ μὲν πάντα σοὶ γε τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἀπεγνωκότες οἱ Φιδηνᾶται, μᾶλλα δὲ ἐκπαρτέρουν ὅτι τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίσι πάντα δυνὰ ὑπομένοντες. ἰῶν δ' ὑπὸ πάντα ὁ λιμὸς ἄμαχον πρᾶγμα, καὶ πολλοὺς

δεῖ

» δοῦ ἐποίησεν αὐθεφπων φθορέν. ὡς ὃ ἀπφρήκες ἤ-
δη τοῖς κακοῖς, πρεσβύον) ὡς τ ὕπατον, ἀνοχὰς αἰ-
τουῶντες εἰς τεταγμένον πνὰ ἡμερῶν ἀριθμόν, ὡς ἐν
τούτῳ βυλευσόμενοι τῷ χρόνῳ περὶ τῆς πρὸς Ρω-
μαίους φιλίας, ἐφ' οἷς αὐτὼ ποιήσον) δικαίοις. ἐν δὲ
ὁ βυλῆς χαρίν αἰτούμενος παρ' αὐτῶν ὁ χρόνος, δη-
λαδὴ πρασκευῆς τ συμμάχων, ὡς ἐδήλωσαν τ αὐτο-
μόλων τινὲς ἔναγχος ἀφιγμένοι. τῇ γὰρ ἐμπορευθεν νυ-
κτὶ τὺς ὀπιφανεστάτους τ πολιτῶν, καὶ πλεῖστον ἐν ταῖς
Λατίνων πόλεσι διατριβόντας, ἀπεστάλκεσαν πρέσβεις
πρὸς τὸ κοινὸν ἱκετηρίας φέροντας. ταῦτα δὴ προγι-
γνώσκων ὁ Λαρκιος, τοῖς μὲν αἰτοῦσι τὰς ἀνοχὰς ἐκέ-
λευσε τὰ ὅπλα ἀποτιθεμένους, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαι,
τότε βουλεύεσθαι πρὸς αὐτόν· ἄλλως δ' ὅτε βουλο-
μένοις, ὅτε ἀνοχὰς, ὅτε ἄλλο φιλάνθρωπον ἢ μέ-
τριον οὐδὲν αὐτοῖς ὑπάρξειν ἔφη παρὰ τῆς Ρωμαίων
πόλεως. τὺς δ' ἀποσταλέντας ὑπὸ τὸ Λατίνων ἔθνος
πρεσβυτὰς ἐφύλαττε μηκέτι παρελθεῖν αὐτὸς τεί-
χους, ἁπάσας τὰς εἰς τ πόλιν ἀγούσας ὁδοὺς φερυραῖς
ὑπιμελεστέραις βουλόμενος. ὥστε ἰδόντας ἀπογνόν-
τες ἐλπίδας, ὑπὸ τὰς τῶν πολεμίων δεήσεις καταφυγεῖν. καὶ
συνελθόντες εἰς ἐκκλησίαν, ἔκριναν ὑπομεῖναι τὰς
βουλὰς, ἐφ' οἷς ὁ κρατῶν ἠξίου. ὅτω δ' ἄρα πολι-
τικὰ ἰδόντα τ τότε ἡγεμόνων ἤθη, καὶ πλεῖστον ἀπέχοντα
τυραννικῆς ἀλαζονείας· ἰδόντας τινὲς τῶν καθ' ἡ-
μᾶς ἡγεμόνων ἰσχύσαν, ὀλιγαρχίας ἐπαρθέντες μεγέθει,
βουλευτὰς ὥστε βουλευτὴν τ πόλιν ὁ ὕπατος, ὅθεν
ἀπὸ τ ἑαυτῦ γνώμης ἔπραξεν, ἀλλ' ἀποθέσθαι τὺς
αὐθέντους κελεύσας τὰ ὅπλα, καὶ φερυρὰν ὅτι πλεῖ-
στην ἄρχειν καταλιπών, αὐτὸς ὅτι τάχιστα τὴν Ρώμην ἀπῆλ-
θεν· καὶ συναγαγὼν τὸ συνέδριον, ἀπέδωκεν αὐτοῖς σκε-
πτέον, πῶς, ἢ ἵνα χρηστέον τοῖς παραδοῦσιν ἑαυτοὺς
ἔφορον. ἐφ' οἷς ἀγαθέντες τῆς πρὸς αὐτοὺς ἡμῶν τὸν
ἄνδρα οἱ συνέδροι, τὺς μὲν ὀπιφανεστάτους Φιδη-
ναίων, καὶ τῆς ἀποστάσεως αἰτίους, ἐδικάσαν οἷς
δοκεῖ ὁ ὕπατος ἀπεφήνατο, ῥάβδοις μαστιγωθέντας, ἀ-
ποκεφαλισθῆναι τὰς κεφαλάς· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐᾶν ἐκεί-
νων τὴν ἐξουσίαν ἐποίησαν, ἅπερ αὐτὸς ἔκρινεν ἄριστον
παρεῖναι. χαίρων δὲ ὁ Λαρκιος ἀποδόντων κύριος,
ὀλίγοις μὲν τινας τῶν Φιδηναίων κατηγορηθέντας ὑ-
πὸ τῶν τὰ ἀναγκαῖα φερόντων, ἐν οἷς ἀποδύτων
ὀφθαλμοῖς ἀπέκλεισε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδή-
μευσε· τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασιν ἀπέδωκε τὴν τε πόλιν
ἔχειν καὶ τὰ χρήματα· χώραν τε αὐτῶν ἀπετάμετο
τὴν ἡμίσειαν, ἐν ᾗ ἐκληρούχησαν οἱ καταλειφθέν-
τες ἐν τῇ πόλει Ρωμαῖοι φερυραὶ τῆς ἄρκας. ταῦτα

mortales conficeret. Tandē prægrauati calamitatibus, legatione ad conſulem miſſa, inducias petebāt ad certum dierum numerum, deliberaturi interim quibus conditionibus amicitiam cum Romanis inirent. *reuera* tamen non conſultationis cauſſa quærebatur mora, ſed comparandi auxilii, ſicut compertum eſt ex recentibus transfugis. proxima enim nocte ſpectatiſſimos ciuium & gratioſiſſimos apud Latinorum ciuitates, ad totam gentem ſupplicum ritu legauerant. Quo cognito, Largius petentibus inducias reſpondit, deponenda eſſe arma portasque aperiendas; atq; tum *demum* impetraturos colloquium: alioqui nec pacem nec inducias, nec aliud quidquam humanum moderatumve ſperandum eis a pop. Rom. Ceterum legatos ad Latinum nomē miſſos accurate obſeruabat ne redirent intra mœnia, intercluſis omnibus viis ad oppidum ferentibus. quo factum eſt vt obſeſſi deſperatis ſociorum auxiliis, coacti ſint ad hoſtium exorationem confugere: decretumque pro concione, pacem admittere quibus victor vellet conditionibus. Et adeo ciuiles erant eius ſeculi ducum mores, tamque abhorrentes ab omni arrogantia tyrannica, (quam ætatis noſtræ duces pauci euadere potuerunt, elati poteſtatis magnitudine) vt deditione potitus oppido conſul, nihil egerit de ſua ſententia: ſed ademptis armis, & relicto in arce præſidio, ipſe Romam abiit: coactoque ſenatu, diſpiciendum patribus propoſuit quo modo tractandi eſſent deditii. Qui læti tātum honoris a conſule ſibi habitum, pronuntiauerunt nobiliſſimos Fidenatium a quibus defectionis initium ortū eſſet, quoſcumque conſul pœna dignos iudicaſſet, virgis *prius* cæſos plectendos capite: de ceteris in ipſius poteſtate reliquerunt quidnam vellet ſtatuere. Ille totius negotii factus arbiter, paucos aliquot Fidenatium accuſatos ab aduerſæ factionis ciuibus, in omnium conſpectu ſupplicio affecit, bonis eorum addictis ærario: reliquos omnes permiſit frui bonis ſuis & patria. agri dimidium ademit: quem ſorte *inter ſe* diuiſerunt qui ad arcis cuſtodiā ibi relinquebantur præſidiarii Romani.

his rebus gestis domum reduxit exercitū. Huius deditionis fama vt perlata est ad Latinos, turbatæ ac territæ sunt vrbes vniuersę, omnesq; succensuerunt rerum publicarum administratoribus, quasi prodidissent socios: coactisq; rursum apud Ferentinum concilii præsidibus, belli hortatores in armorum dissuasores multis verbis inuecti, (præcipue Tarquinius & gener eius Mamilius, Aricinorumq; proceres) effecerunt suis concionibus vt omnes Latini nominis populi cōmune bellum cōtra pop. Rom. susciperent. & nequis populus societatem proderet, neve sine communi consensu pacem priuatim faceret, iureiurando se mutuo deuinxerūt: ac decreuerunt vt qui conditionibus his non starent, a fœdere excluſi, pro exsecratis & publicis hostibus haberentur. In hoc fœdus nomina & iusiurandum dedere proceres, Ardeatæ, Aricini, Bouillani, Bubetani, Coraeni, Cornetani, Gabini, Laurentini, Lanuuini, Lauiniēses, Labicani, Nomentani, Norbani, Prænestini, Pedani, Querquetulani, Satricani, Scaptini, Setini, Tellini, Tiburtini, Tusculani, Trebani, Veliterni. ex his omnibus populis delectu iuniorū habito, tantum copiarum contractum iri, quantum Octauio Mamilio & Sex. Tarquinio satis videretur. hos enim crearant imperatores. Et vt honestam belli causſam habere viderētur, legatos Romam miserunt nobilissimos viros ex vnoquoque populo. Qui introducti in curiam, aiebant populum Romanum accusari a populo Aricino, non solum iter tutum præbuisse Etruscis bellum inferentibus Aricię, verum etiam adiuuisse eos rebus ad bellum necessariis: deinde eos qui ex prœlio effugissent, excepisse, inermes & saucios, omnesque seruauisse, cum non ignorarent eos commune bellum inferre vniuerso Latino nomini; ac si Aricia potiti fuissent, eos sine vllo impedimento cetera etiam *oppida* fuisse subiugaturos vniuersa. Si igitur velint iure cum Aricinis experiri in communi Latinorum iudicio, & stare iudicatis, bello opus non fore. quodsi solita cōtumacia nihil iustum æquumve cognatis concederent, minaban-

Latinorum conspiratio.

ἡγεμόνας ἀξάμενος, ἀπῆλθε τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τοῖς Λατίνοις ἡ τοῦ Φιδιλίου ἄλωσις, ὀρθὴ καὶ παρρησία πᾶσα πόλις ἦν, καὶ τοῖς παρεσχηκόσι τῶν κοινῶν ἀπορίας ἐχαλέπαινον, ὡς παραδεδωκόσι τοὺς συμμάχους. συναχθείσης δ' ἀγορᾶς ἐν Φερεντίνῳ, πολλῶν ἐποιοῦντο τὸν ἀπαστευδόντων τὸν πόλεμον κατηγορίαν οἱ τὰ ὅπλα πεῖθοντες ἀναλαβεῖν· μάλιστα δ' Ταρκύνιος, καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Μαμίλιος, καὶ οἱ πρεσβεύοντες τῆς Αἰκινῶν πόλεως. ὑφ' ὧν ἐκδημαγωγηθέντες ὅσοι τοῦ Λατίνων μετεῖχον ἡλικίας, κοινὴν τὴν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀναιρεῖσθαι πόλεμον· καὶ ἵνα πόλις μηδεμία παρέλθῃ τὸ κοινόν, μήτε παρακαλούσης τινὸς ἑτέρας μήτε τῶν ἀπόρων γνώμης, ὅρκους ἔδοσαν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ φυλάττοντας τὰς ὁμολογίας, ἐκκαιδέκατοι εἶναι καὶ καθαρσίοις ἐνηφίσαντο, καὶ πολεμίους ἀπόρων. οἱ δ' ἐκλεγάμενοι ταῖς συνθήκαις ταῦτα παρέβαλον, καὶ τοὺς ὅρκους ὀμόσαντες, ἀπὸ τούτων τῶν πόλεων ἦσαν ἄνδρες, Ἀρδεατῶν, Αἰκινῶν, Βοϊαλανῶν, Βουβεντανῶν, Κόρνων, Κορυεντανῶν, Γαβίων, Λαυρεντίνων, Λανυίνων, Λαβινιατῶν, Λαβικανῶν, Νωμεντανῶν, Μωρεανῶν, Πραινεστινῶν, Παδανῶν, Κορκετουλανῶν, Σατρικανῶν, Σκαπτίνων, Σητίνων, Τελλινῶν, Τιβουρτίνων, Τυσκλανῶν, Τρεβανῶν, Βελιτερνανῶν· ἐκ τούτων πασῶν τὰς ἐν ἀκμῇ στρατιὰς ἦν, ὅσον ἂν δόξῃ τοῖς ἡγεμόσιν, Ὀκταβίῳ Μαμιλίῳ, καὶ Σέξτῳ Ταρκυνίῳ. τούτους γὰρ ἀπέδειξαν στρατηγοὺς αὐτοκράτορας. ἵνα δὲ εὐπρεπεῖς δόξωσι ποιεῖσθαι τὰς τοῦ πολέμου παρασκευάς, πρεσβείας ἐξ ἑκάστης πόλεως τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰς Ῥώμην ἀπέστειλαν· οἱ καταστάντες ἐπὶ τὸ βουλεύτηριον, ἔλεγον κατηγορεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Αἰκινῶν, ὅτι πόλεμον ἐπιφερόντων Τυρρηνῶν Αἰκινοῖς, οὐ μόνον ἀσφαλῆ παρεῖχον αὐτοῖς τὰς ὁδοὺς διὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας, ἀλλὰ καὶ συνεπορίσαν ὅσων αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἔδει, καὶ τοὺς φυγόντας ἐκ τῆς μάχης ὑποδεξάμενοι, θαυμαλίας μὲν καὶ ἀόπλους ὄντας ἀπέλυσαν ἔσωσαν· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι κοινὸν ἐπῆρτο ἅπασι τοῖς ὁμοεθνέσι πόλεμον· καὶ εἰ τὴν Αἰκινῶν πόλιν ὑπεχείριον ἔλαβον, οὐδὲν ἂν ἦν τὸ κωλῦσον αὐτοὺς καὶ τὰς ἀρχὰς καταδουλώσασθαι ἁπάσας. εἰ μὴ οὖν βουλήσονται αὐτοὶς δίκας Αἰκινοῖς ὑπασχεῖν, ὅτι τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων ἀφικόμενοι δικαστήριον, καὶ εἴξοισι τοῖς ὑπὸ πάντων δικασθησομένοις, οὐδὲν αὐτοῖς ἔσται δεινὸν πολέμου· εἰ δ' ἅπαξ συνιόντες φυλάξαντες αὐθαδίσαιεν, οὐδὲν ἀξιώσουσι συγχωρήσειν τοῖς συγγενέσι τῶν δικαίων καὶ μετείων, ἠπείλουν πολεμήσειν αὐτοῖς

τοῖς Λαλίνοις ἀπόνως δυὰ κράτος. Ταῦτα πρεσβευομένων τῶν πρεσβυτῶν, οὐκ ἀξιώσα δίκῃ ὑποσχεῖν τοῖς Αἰκιλίοις ἡ βουλή, ἐπεὶ ὧν οἱ κατηγορήσοντες ἔμελλον γίνεσθαι κριταὶ, καὶ σφίσι μέγιστον κριτὰς ἔσεσθαι ὑπολαμβάνοσα τοὺς ἐλθόντας, ἀλλὰ πρεσβείαν ἔπι τούτων βαρυτέραν ἐπιτάγμασι, δέχεσθαι τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο. τῆς μὲν οὖν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἀγώνων οὐδεμίαν ὑπελάμβανε καταλήψεσθαι τὴν πόλιν συμφοράν. ὁ δὲ πλῆθος ὠρρώδει τῶν πολεμίων· καὶ πολλαχῇ διαπέμπουσα πρέσβεις, παρεκάλει τὰς πλησιόχωρους πόλεις ἐπὶ συμμαχίαν, δυσπορθμήτων εἰς τὰς αὐτὰς πόλεις τῶν Λαλίνων, καὶ πολλὰ τῆ Ῥώ-
42 μῃ κατηγορούντων. Ἕρνικες μὲν οὖν κοινῇ συνελθόντες, ὑποπτα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς ἀμφοτέραις ταῖς πρεσβείαις ἀπεκρίναντο, συμμαχήσειν μὲν οὐδετέροις λέγοντες κατ' ὀλίγον, βουλεύσεσθαι δὲ ὁπότεροι δικαιότερα ἀξιοῦσι, κατ' ὀλίγον· τῇ δὲ βουλῇ χρόνον ἐνιαύσιον ἀποδώσειν. Ῥοτόλοι δὲ Λαλίνοις μὲν ὑπεκυείαν πέμψειν δυσπορίστως ἔφασαν· Ῥωμαίοις δὲ, δυ βουλευσομένοις καλύσεσθαι τὴν ἔξοδον, ἐκ σφῶν μετεωτέροις παρέξειν Λαλίνους ἔφασαν, καὶ τὰς συμβάσεις αὐτοῖς διαθήσειν. θολοῦσι δὲ καὶ θαυμάζειν ἔλεγον τὴν Ῥωμαίων ἀναισχυντίαν, ὅτι σωφρόνως ἑαυτοῖς ὅτι πάλαι τε ἠδικηκότες ἦσαν αὐτοὺς, καὶ τὰ τελευταῖα, ὡς τῆς χώρας τὴν κρείσσονα αὐτοὺς ἀφελόμενοι κατεῖχον, οὐδὲν ἧσσον ἐτόλμησαν ὅτι συμμαχίαν ἐχθροὺς ὄντας σφᾶς προσκαλεῖν· σιωπῶντά τε αὐτοῖς ἀποδοῦσι τὴν χώραν, τότε πρὸς τῶν φίλων ἀπαιτεῖν τὰ δίκαια. Τυρρηνοὶ δὲ ἀμφοτέροις ἐμ-
30 ποδὼν ἐγίνοντο, Ῥωμαίοις μὲν οὐ δικαίως γεγονέναι λέγοντες οὐ πρὸς πολλοὺς, πρὸς δὲ Ταρκυνίους συμβῆναι σφίσι καὶ φιλίαν. ταῦτα τούτων ἀποκρινομένων, οὐδὲν οἱ Ῥωμαῖοι ταπεινοφρονοῦντες, ὃ παθεῖν εἰκὸς ἦν τοὺς μέγα τε πόλεμον σωφρονοῦντας, καὶ πάσας ἀπεγνωκότας συμμαχικὰς ἐλπίδας· ἀλλὰ τῇ οἰκείας δυνάμεσι πιστεύοντες μόναις, πολλῷ προθυμότεροι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐγίνοντο, ὡς ἀεὶ τὸν ἀνάγκαιον ἄνδρες ἀγαθοὶ πρὸς τοὺς κινδύνους ἐσόμενοι, καὶ ἐὰν κατὰ νοῦν πράξωσι, ταῖς ἰδίαις ἀρε-
40 ταῖς κατορθώσαντες τὸν πόλεμον, οὐδενὶ κοινωσόμενοι τῆς δόξης. τοσοῦτον αὐτοῖς φρονήματος καὶ τόλμης ἐκ τῶν πολλῶν ἀγώνων προσῆν. πρασκευαζόμενοι δὲ τὰ εἰς τὸν πόλεμον ὑπῆρχε, καὶ τὰς δυνάμεις ἀρξάμενοι γράφειν, εἰς πολλὴν ἐπίπονον ἀμηχανίαν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀπόντων προθυμίαν εἰς τὰ ἔργα παρεχομένων. οἱ γὰρ ἐνδεεῖς βίᾳ, καὶ μάλιστα οἱ τὰ

tur Latinos vniuersos cum eis bellum gesturos totis viribus. Senatus, cōsiderata hac legatorū prouocatione, Aricinos in ius sequi noluit, quod in ea lite iidem & accusatores futuri essent, & iudices: præsertim cū suspicaretur, hostiū iudicium nō mansurum intra hos fines, sed grauiora insuper mādata iiuncturum. ideoq; bellum accipere maluit. ac tametsi, quantum ad fortitudinē reiq; militaris peritiā attinet, nullā vrbi cladem metuebat, timebat tamen nōnihil *tam* numerosam hostiū multitudinem: dimissisq; legatis circū finitimos populos, ambiebat eorū societatem; Latinis contrarias ad eosdē legationes mittentibus, & multa crimina in populū Romanum cōgerentibus. Hernici neutris legatis quidquā sani responderūt, sed vtrosq; cū suspecto responso e cōcilio suo dimiserunt. aiebāt enim neutris se in præsens missuros auxilia: deliberaturos *prius* per otium vtrorum postulatio sit iustior; & ad eā deliberationem opus sibi esse anno integro. Rutuli Latinis auxiliū diserte polliciti, Romanis tamē promittebant, si ponere inimicitias vellent, se sua intercessione Latinos ipsis reddituros æquiores, pacemq; conciliaturos. Volsci demirari se dicebāt Romanorum impudentiā, qui & aliarum offensarū sibi conscii, & nouissime ablatæ agri partis optimæ, nihilominus auderent ab inimicis auxilia petere. irēt & agrū prius restituerent; ac tū demum ab amicis quod æquū esset peterēt. Etrusci vtrosq; frustrabātur, cum Romanis dicentes recēs sibi fœdus intercedere, cum Tarquiniis cognationē & amicitiam. Talibus responsis acceptis Romani nō abiecerunt animos, licet magno bello instante nulla spes auxilii se ostenderet: sed freti solis domesticis viribus, multo alacriores ad certamen reddebantur, quasi necessario fortes in periculis futuri: & si res prospere succederent, propria virtute paraturi victoriam, nemini communicata gloria. tantus eis animus tantaque audentia e tot certaminibus superarat. Ceterum dum res ad bellum necessarias comparant, & copias conscribere incipiunt, difficultatis fuit nonnihil, non omnibus pari alacritate operam suam offerentibus. nam egeni, præsertim qui debi-

Finitimorū pop. tergiuersatio.

Turbæ intestinæ ex inopi plebe.

ta creditorib. exsoluere non poterãt, quorũ ingens erat numerus, ad arma vocati non parebant; nihil sibi cũ patriciis esse dictitãtes, nisi senatusconsulto remitterẽtur debita. immo non deerãt qui deserturos se vrbem dicerent: seq; inuicẽ hortabantur ne in ea vrbe sedẽ habere vellent in qua nullius boni essent participes. hos aliquãdiu patricii lenire conabantur, & ad meliorem mentẽ traducere: sed cum hac ratione nihilo modestiores eos redderent, in senatu consultatum est quonã honesto modo ciuitas vacare a turbis posset. mediocris census & æquioris ingenii patres suadebãt remittenda inopib. debita, redimendamq; paruo dispendio beneuolentiã ciuiũ; e qua maximũ emolumentum tã priuatim quã publice percepturi essent.

Valerii de remittendis plebi debitis suasio.

Huius sentẽtiæ princeps erat M. Valerius Marci filius, vnius eorũ qui tyrannidem sustulerunt, Publii, ob populi studiũ Poplicolæ cognominati, frater. hic docebat, eos qui pro paribus decertarẽt cõmodis, pari ad rem *strenue* gerendã studio accẽdi solere: iis vero ad quos nihil inde fructus rediret, nullos suboriri spiritus generosos. addebat irritatos esse omnes inopes, obambulantesq; per forũ dictitare, Quid nobis prderit vicisse foris hostẽ, si *domi* fœneratoribus licet nos ob debita in netuũ abducere? & asserto vrbi imperio, ipsi ne corporũ quidem libertatẽ retinebimus? Nec id solũ periculũ ostẽdebat, ne plebs, si aduersus senatũ exasperetur, remp. in periculis deserat; (quod omnib. publicæ salutis amatoribus extimescendũ sit) sed aliud etiã hoc grauius, ne tyrannorũ blandimẽtis decepta, arma cõtra patricios sumat; & Tarquinios in recuperando imperio adiuuet. dũ igitur adhuc intra verba & minas cõsistat, nec adhuc vllum improbum facinus perpetret, prꝙuertendum esse periculum, & demerendam hac ope plebeculam. nec ipsos vel primos huius instituti auctores esse, vel magnam inde contracturos turpitudinem. nam multos ostendi posse qui & hoc & alia longe difficiliora sustinuerint, cum non daretur aliud remedium. Necessitati enim impares esse humani ingenii vires: omnesq; homines tum demum de decoro disputare, cum iam versantur in tuto. Enumeratis deinde multis

χρέα τοῖς συμβαλοῦσι λῦσαι οὐ δυναμένοις, πολλοὶ σφόδρα ὄντες, οὐχ ὑπήκουον ὅτι τὰ ὅπλα κελεύοιμοι, οὐδ' ἐβούλοντο χαίνων γε οὐδενὸς ἕνεκα τοῖς πατρικίοις, εἰ μὴ ψηφίσαιντο αὐτοῖς χρεῶν ἄφεσιν· ἀλλὰ καὶ παρεκελεύοντο ἀλλήλοις μὴ φιλοχωρεῖν ἐν πόλει μηδενὸς αὐτοῖς ἀγαθοῦ μεταδιδούσης. τέως μὲν οὖν ἐκάλουν αὐτοὺς οἱ πατρίκιοι καὶ μετεπέμποντο ἐπὶ ῥητοῦ· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐγίνοντο μετριώτεροι πρὸς τὰς κλήσεις, ὅτου δὴ ἕνεκα εἰς τὸ βουλευτήριον, ἐσκόπουν τίς ἐπιτηδειοτάτη πρόφασις λύσει τὴν πόλιν τῆς ταραχῆς. ὅσοι μὲν οὖν ὑπῆρχον τῇ φύσει καὶ μέτριοι τοῖς ἤθεσι τὸν βίον ἦσαν, παρῄνουν ἀφεῖναι τὰ χρέα τοῖς πένησιν, καὶ πρίασθαι πολιτικὴν εὔνοιαν ὀλίγου ἀναλώματος, μεγάλων μέλλοντας ἐξ αὐτῆς κερδανεῖν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ. ὧν ἦν ὁ ταύτης ἡγούμενος τῆς γνώμης Μάρκος Οὐαλέριος, υἱὸς Μάρκου Οὐαλερίου, ἑνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, [Ποπλίου] τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὔνοιαν Ποπλικόλα, [ἀδελφὸς,] διδάσκων αὐτούς, ὅτι «τοῖς μὲν ὑπὲρ τῶν ἴσων ἀγωνιζομένοις ἴσαν φιλοῦσι «ἐμφύεσθαι πρὸς τὰ ἔργα φιλοτιμίαν, τοῖς δὲ μηδενὸς «ἀπολαύειν μέλλουσιν ἀγαθοῦ, οὐδὲν ἐπέρχεσθαι φρονεῖν «μεγαλοπρεπῶς τε λέγων ἀπορίας τοὺς ἀπόρους, καὶ «πρεπόντως τὴν ἀγορὰν λέγειν, Τί δὴ ἡμῖν ἔσται «πλέον, ἐὰν νικήσωμεν τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, εἰ τοῖς «δημοσίοις ἀγώνιμοι πρὸς τὰ χρέα γενησόμεθα; καὶ «τὴν πόλιν τὴν ἡγεμονίαν καταισκευάσαντες, αὐτοὶ μηδὲ τὴν «ἐλευθερίαν τοῖς σώμασι φυλάξαι δυνησόμεθα. κίν- «δυνόν τε ἐστὶ τοῦτον μόνον ἐπαγθῶς σφίσιν ἀποφαί- «νων, ἐὰν ἐκπολεμωθῇ πρὸς τὸν βασιλέα ὁ δῆμος, μὴ «καταλίπῃ τὴν πόλιν ἐν τοῖς κινδύνοις, ὁπόταν ὁρᾷ «ῥᾳδίαν τοῖς τὰ κοινὰ σώζεσθαι βουλομένοις· δι- «αλλαττέτω δὲ ἐκεῖνο ἐπὶ τούτου μᾶλλον, μὴ ταῖς πα- «ρὰ τῶν τυράννων φιλανθρωπίαις ἐξαπατηθεὶς, καὶ «τῶν πατρικίων ἄρῃ τὰ ὅπλα, καὶ συγκαλέσῃ Ταρκυ- «νίου ὅτι τοῦ δεσπότου. ἕως οὖν ἐπὶ λόγοις καὶ ἀπειλαῖς «εἰσί, πονηρὸν δὲ ἔργον οὐδὲν ὑπὸ τοῦ δήμου γεγονέ- «ναι, φθάσαντα τῇ βοηθείᾳ ταύτῃ τὸν δῆμον οἰκειώσασθαι «νοῦν παρῆν, οὔτε τοσούτους ὁ πολίτευμα τοῦτο κατ- «σαρθύοις, οὔτε αἰσχύνῃ δὶ αὐτὸ μεγάλῃ ὀφλήσον- «τας, ἀλλὰ πολλοὺς ἔχοντας ὅτι δείξαι καὶ τοῦτο ὑπο- «μείναντας, καὶ δεινὰ πολλῷ τούτου χαλεπώτερα, ὧ- «τινι μηδὲν ἔξῃ προφάσει ἕτερον· τὰς γὰρ ἀνάγ- «κας κρείττους εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· καὶ τότε «ὁ δυσπρεπὲς ἀξιοῦν ἀπορίας σκοπεῖν, ὅταν ἔχωσιν «ἤδη ὃ ἀσφαλές. ἐξαριθμησάμενος δὲ πολλὰ καὶ ὑπὲ «πολλῶν

» πολλῶν πόλεων παραδείγματα, τελευταίαν παρέ-
» χεται τὴν Ἀθηναίων πόλιν μείζου τότε τυχοῦσαν
» ὀνόματος ὅτι σοφία, οὐ πάλαι πολλῶν χρόνων, ἀλλὰ
» κατὰ τοὺς παλαιοὺς αὐτῶν ἄφεσιν χρεῶν ψηφισαμένην
» τοῖς ἀπόροις, Σόλωνος εἰσηγησαμένου, καὶ οὐ-
» δενα τῇ πόλει τοῦ πολιτεύματος τοῦδε ἐπιτιμῶντα, οὐδὲ
» τὴ νησάμενον αὐτὸν δημοκόπον καὶ πονηρὸν καλοῦν,
» ἀλλὰ καὶ τοῖς πειθομένοις πολλοῦ φρόνησιν ἀπενεγκάν-
» μαρτυρῆν, καὶ ὧν πείσαντι μεγάλου ἀφίασιν. Ῥωμαίους
» δ', οἷς οὐ περὶ μικρῶν τὸ κίνδυνον εἶναι διαφόρων, ἀλλὰ 10
» τοῦ μὴ παραδοθῆναι πάλιν ὠμῶς καὶ πάντως
» χείρονι θηρίου τυράννῳ, τίς τῶν νοῦν ἐχόντων ἐπιτιμή-
» σειεν ἄν, τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ συμμάχους αὖτε
» πολεμίων τῇ πόλει τοὺς πένητας κατασκευάσαντας
χρεῶν; διεξελθὼν δὲ τὰ ξενικὰ παραδείγματα, τε-
λευταῖον δὲ ἐκ τῶν ἐπιχωρίων ἔργων παρεκελεύ-
» σατο λόγον, ἐκ μιμήσεως τοὺς ἐναντίους αὐτοῖς κατα-
» κρούσας αἰτίας, ὅτι κατὰ συμφορὰς σφῶν τὰ χωρία ὑ-
» πὸ Τυρρηνῶν τειχήρη γιγόμενοι, καὶ εἰς πολλὴν τῶν
» ἀναγκαίων κατακαίνες ἀπορίαν, οὐκ ἔφασαν αἰδεσθῆναι 20
» μεμψιμοιρίαν καὶ ἀναιδῶντων λογισμοὺς, ἀλλ' εἴξαντες
» τοῖς καλέχουσι καιροῖς, καὶ τὴν αἰτίαν διδάσκοντον τὸ
» συμφερόντων λαβόντες, ὁμήρους τε δοῦναι τῶν βασιλῆ
» Πορσίνᾳ τοὺς ἐπιφανεστάτους ὑπέμειναν παῖδας, ὅπω
» σεβτερον τοῦτο ἐκτομείναντες, καὶ μέρη τῆς χώρας
» ζημιωθῆναι, τὴν Ἐπὶ πάγων Τυρρηνοῖς ἀποστάντες,
» καὶ δικαιῆ χρήσασθαι τῶν πολεμίων, τοῦτ' ὧν αὐτοῖς ὁ
» τύραννος ἐνεκάλει, διδόντες καὶ ἄρματα, καὶ
» πάντα ὅσων ἐδέοντο Τυρρηνοὶ παραχρῆν ὅτι τῆ κα-
» ταλύσει τοῦ πολέμου. τούτοις δὴ τοῖς παραδείγμασι 30
» χρησάμενος, οὐ τῆς αὐτῆς φρονήσεως ἔργον ἀπέφαι-
» νεν εἶ), τοῖς μὲν πολεμίοις τοῦτ' μηδενὸς ὧν ἠξίωσαν
» ἀντειπεῖν, τοῖς δὲ ἑαυτῶν πολίταις τοῦτ' μικρῶ πολε-
» μεῖν διαφόρου, οἱ πολέμοις μὲν ἠγωνίσαντο πολ-
» λοῖς καὶ καλοῖς τοῦτ' ἡγεμονίας, ὅτε καλῶν οἱ βα-
» σιλῆς τὰ κοινὰ, μεγάλῃ δὲ προθυμίαν εἰς ὃ σω-
» θελθερῶσαι τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν τυράννων παρέχον-
» το, ἔτι δὲ πλείονα παρέξεσθαι σπουδὴν ἔμελλον εἰς
» τὰ λοιπὰ ἔργα παρακληθέντες, βίων μὲν σπουδάζοντες, 40
» τὰ δὲ σώματα καὶ ψυχὰς, ἃ μόνα τοῖς αὐτοῖς, ἀφι-
» δῶς εἰς τοὺς περὶ αὐτῆς κινδύνους ἐπιδιδόντες. ἔφη τε
» λέγων, ὡς καὶ εἰ μηδὲν ἐπεχείρουν ἐκεῖνοι τοιοῦτον ἐπ'
» αἰσχύνης κατακρύπτοντες λέγειν, μηδὲ ἀπαγγέλλειν, τοὺς
» πατρικίους ἐχρῆν τὸ προσήκοντα λογισμὸν περὶ αὐ-
» τῶν λαβόντας, ὧν ἥδεσ δεομένους καὶ χρείᾳ καθ' ἕκα-
» στον, ταῦτα δὲ ἑτοίμου γενέσθαι, εὐθυμουμένους ὅ-
» τι τοιοῦτον ἐπιφανὲς ποιήσουσιν, αὐτοῖς τε μὲν

multarum ciuitatum exemplis, poſtremum adduxit Athenienſium, ciuitatis omnium confeſſione ſapientiſſimæ; quæ non ante multas ætates, ſed patrum memoria, egenis remiſſionem debitorum ſuaſu Solonis decreuerit: quod vrbis inſtitutum a nemine reprehendi, nec cõſilii eius auctorem a quoquam populi adulatorem aut maleficum appellari; ſed omnes & illis qui paruerint, prudẽtiæ; & huic qui ſuaſerit, ſapientiæ ſingularis teſtimonium perhibere. Romanis vero, qui non de paruis quibuſdam commodis periclitentur, ſed ne rurſum tradantur immani omniquebeſtia ferociori tyranno, neminem ſanæ mentis vitio daturum, ſi eadem humanitate ciues egenos pro inimicis reddant ſibi belli ſocios. Mox ab externis exẽplis tranſitu facto ad domeſtica, commemorauit neceſſitates ſuperioris temporis: quando agro ab Etruſcis occupato mœnibus incluſi, extremaque victus inopia preſſi, non ſumpſere animos inſanorum mortemq; appetentium hominum; ſed tempori cedentes, neceſſitate in conſilium adhibita, ſuſtinuerunt obſides dare Porſenæ virorum nobiliſſimorum liberos, (quod nunquã antefecerant) & agri parte mulctari, cõceſſis Etruſco Septem pagis; & in tyrannorum lite hoſti de ſe iudiciũ permittere; dato inſuper commeatu, armis & quidquid Etruſci pro belli depoſitione poſtulaſſent. His exemplis vſus, negabat eiuſdem eſſe prudentię, hoſtibus nihil quod poſcerent denegare, & cum ciuibus de re parua contendere; præſertim qui & ſub regibus multa ac præclara pro imperio ſubierint certamina, & gnauos ſe in vindicanda ab tyrannis rep. exhibuerint, & maiori etiã ad ceteras res ſtudio acceſſiſſent, ſi opera illorum fuiſſet expetita: opibus quidem deſtituti, ſed animas & corpora, quæ ſola illis ſupererant, liberaliter pro patriæ ſalute periculis impendentes. aiebatque, etiam ſi illi præ pudore nihil tale auderent dicere aut per alios indicare, patriciorum eſſe decenter eis proſpicere, & quibuſcumque rebus opus habere ſcirent vel priuatim vel publice, eas prompte largiri; reputando contumelioſum eſſe, quorum

vtantur corporibus, eis non gratificari in re nummaria: & iactare apud omnes, bella se pro publica libertate gerere; atq; *interim* eandē illis eripere quorum auxilio parta sit; nō quod improbitatem eis exprobrare possint, sed tantum inopiam; quæ miseratione potius quam odio digna sit. His dictis cum multi assentirent non sine laude Valerii, Appius Claudius Sabinus suo loco rogatus sententiam, suasit contrarium, negās debitorum remissione seditionem ex vrbe excisum iri, immo eā periculosius ad diuites migraturā ab inopibus. omnibus enim liquere, grauiter laturos eos qui pecuniis fraudabuntur, cū sint ciues, & in *publicis* versentur honorib⁹, omnibusq; expeditionib. interfuerint: nec passuros bona relicta sibi a maioribus, auctaq; sua industria & parsimonia, publicari nequissimis & ignauissimis ciuiū. magnæq; fatuitatis esse, dū deteriori parti ciuitatis gratificari volunt, potiorē despicere; opesq; alienas iniustissimis ciuibus publicando, eos qui legitime illas conquisiuerunt defraudare. Cogitandum præterea, nō ab inopibus, in quibus nihil sit virium, perdi respublicas, quādo hi necessitate contineantur in officio; sed a diuitibus & gerendæ reip. idoneis, si a deterioribus afficiantur iniuria, & ius suum obtinere nequeant. Ac si maxime ii qui creditis fraudātur, nihil plane indignentur, sed leniter & indulgenter damna sua perferant, ne sic quidem honestū fore aut tutum patribus, ita gratificari inopibus, vt e vita tollantur contractus & commercia, pro quib. succedat inhumanitas & rerum necessariatū, sine quib. incoli vrbes nequeunt, penuria, dum nec coloni in agris serunt & plantant, nec *nautæ* mare nauigant, aut negotiatores transmarinos cōmeatus subuehunt, nec aliis iustis laboribus vacant pauperes. in omnia enim hæc, quoties opus fuerit, neminem diuitum impensurum suas pecunias. ita futurum vt opibus inuideatur, & laborum studium tollatur, potiorq; sit conditio perditorum quam frugi hominū, iniustorū quā iustorū, aliena vsurpantiū q̄ sua tuētium. eas vero esse veras seditionum causas in vrbibus, mutuarumq; cædium & omniū malorum per quæ fortunatissimę ciuita-

App. Claudii dissuasio.

παρ' ἐκείνων τὰ σώματα, μὴ χρεῖος ὄντας ἢ αὐτοῖς τὰ χρήματα, καὶ λέγοντες μὴ τοὺς ἀπόρους, ὅτι τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἕνεκα πολεμοῦσι, τῶν δὲ συγκεκλεισμένων αὐτοῖς ἀφαιρούμενοι, καὶ πονηρίαν ἔχοντες αὐτοῖς ὀνειδίζειν, ἀλλ' ἀπορίαν, ᾗ οἰκτίρεσθαι μᾶλλον, ἢ μισεῖσθαι προσῆκε. τοιαῦτα τοῦ δημοτικοῦ λέγοντος, καὶ πολλῶν τὴν γνώμην ἐπαινούντων, Ἄππιος Κλαύδιος Σαβῖνος ὢν τῷ προσήκοντι κληθεὶς τόπῳ, παρῄνει διδάσκων πανταχόθεν, ὅτι δὴ τὸ σαθρὸν ἧκιστα ἐξαιρεθήσεται τῆς πόλεως, αἱ ψηφίσονται χρεῶν ἀποκοπάς, ἀλλ' ἔτι πονηρότερον ἐς αὖ μεταβήσεται ἀπὸ τῶν πενήτων εἰς τοὺς εὐπόρους. δῆλον γὰρ ἤδη πᾶσιν ὑπάρχειν, ὅτι χαλεπῶς οἴσουσιν οἱ μέλλοντες ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, πολῖται τε ὄντες, καὶ ἔντιμοι, καὶ πάσας ἐστραλευμένοι τὰς ἐπιβαλλούσας τῇ πόλει στρατείας, οὐκ ἀξιοῦντες ἀκατέλιπτον αὐτοῖς οἱ πατέρες, καὶ αὐτοὶ φιλεργοῦντες καὶ σωφρόνως ζῶντες ἐκτήσαντο, δημοῦσθαι τοῖς πονηροτάτοις καὶ ἀργοτάτοις τῶν πολιτῶν. [πολλῆς δὲ εἰκὸς ἀφείας ἔργον, τῷ χείρονι μέρει τοῦ πολιτεύματος χρείττονος ὑπαρχούσης, τοῖς ἀδικωτάτοις τῶν πολιτῶν] τὰς ἀλλοτρίας δημοσίους οὐσίας, τῶν δικαίως αὐτὰς κεκτημένων ἀφαιρεῖσθαί τε αὐτοὺς ἀξιοῦν, ὅτι οὐχ ὑπὸ τῶν πενήτων καὶ ὀλιγαμίαν ἰσχυόντων ἐχόντων αἱ πόλεις ἀπόλλυνται, τὰ δίκαια ποιοῦντα ἀναλισκομένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀπόρων καὶ τὰ πολιτικὰ προφάσει δυναμένων, ὅταν ὑπὸ τῶν χρεῶν ὑβρίζωνται, καὶ τῶν δικαίων μὴ ἐπιτυγχάνωσιν. εἰ δὲ μηδὲν ἀγωνιοῦνται μέλλοιεν οἱ τῶν συμβολαίων ἀποστερούμενοι, πρᾴως δέ πως καὶ ῥᾳθύμως οἴσουσι τὰς βλάβας, ὅτῳ καλῶς ἔφη ἔξειν σοφίσιν ὅτῳ ἀσόφως, δωρεὰν χρείζεσθαι τοῖς πένησι τοιούτῳ, δι' ὧν ἀσωτοκήσας ὁ κοινὸς ἐς αὖ βίος καὶ μισάλληλος, καὶ τῶν ἀναλισκομένων, ὧν χωρὶς οὐκ ἔστιν οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἐνδεὴς, ὅτε τὴν χώραν ἀπορήσουσιν ἐπὶ καὶ φυλάττοντων τῶν γεωργῶν, ὅτε τὴν θάλασσαν πλεόντων καὶ ἁμαρτοβολούντων τὰς ἁμαξοπλοίους ἀγορὰς τῶν ἐμπόρων, οὔτε δημοσίων δικαίων ἐργασίαν εὐδαίμονα ποιουμένων τὸ πενήτων. εἰς ἄπορα γὰρ ταῦτα, τὸ δεομένης ἀφορμῆς, ἕκαστον τῶν ὑπάρχων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα προήσεσθαι· οὐκ ὀκνήσεσθαι μὲν ὑποείδον, καλαλυθήσεσθαι δὲ φιλεργίαν· κρεῖττον δὲ μοῖραν ἔχειν τὰς ἀκολάστους τῶν σωφρόνων, τοὺς δὲ ἀδίκους τῶν δικαίων, καὶ τοὺς σφελεσιζομένους τὰ ἀλλότρια, τῶν φυλαττόντων τὰ ἴδια. ταῦτα δὴ εἰκὸς τὰ ποιοῦντα δικαστὰς ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἀλληλοφθορίας ἀπαύστους, καὶ πᾶσαν ἄλλην κακῶν ἰδέαν, ὑφ' ὧν αἱ μὲν δυτυχέστατα πρᾶξασαι,

» ξασαν, τ̃ ἐλευθερείαν ἀφῃρέθησ̃, αἳ δ̓ τ̃ χείρονος μοί-
» ρας τυχοῦσαι, πρὸ πολλοῦ θεσθαι διεφθάρησ̃. πάντως δ̓ μά-
» λιστα σκοπεῖν αὐτοὺς ἀξίως καινὴν καθιστᾶντας πολι-
» τείαν, ὅπως μηδὲν εἰς αὐτὴν πονηρὸν εἰσελθύσε δ̓ ἔθος·
» πολλῶν γὰρ ἀναγκαίων ἕνεκ̓ λέγων, ὁποῖα ἅπαξ ἢ τὰ κοινὰ τ̃
» πόλεων ὑπὸ τηνδὶ μάλα, διὰ τοὺς γινέσθαι τὰς τ̃ ἰδιω-
» τῶν βίους. ἔθος δ̓ ἔστ̃ οὐδὲν κάκιον ὔτε πόλεσιν, οὔτε
» οἰκίοις, τ̃ καθ̓ ἡδονὰς ζῆν ἕκαστον ἀεί, καὶ τὰ πρῶτα συγ-
» χωρῆσθαι τοῖς ἥττοσιν τοῦ τ̃ κρειττόνων, εἴτε πρὸς
» χάριν, εἴτε πρὸς ἀναγκαῖον. ὑπὸ γὰρ ἀποπληρουμέν 10
» ὑπὸ θυμίας τ̃ ἀφεγόνων, τυχόντας ὧν αὐ δεηθῶσιν,
» ἀλλ̓ ἑτέρων αὖθις ὀρέγεσθαι μᾶλλον, καὶ εἰς ἄπειρον
» προβαίνειν· μάλιστα δ̓ τοῦτο πάσχειν τὰς ὀχλους. ἃ γὰρ
» καθ̓ ἑαυτὸν ἕκαστος αἰσχύν̃ φράττειν, ἢ δέδιεν μὴ
» δ̓ κρείττονος καλύπτοιμι νόμιμον, ταῦτα ἐν κοινῷ̃ νομίζουσι
» ἑτοιμότερον πράττειν, προσκλινόντας ἰσχὺ ταῖς
» ἑαυτῶν γνώμαις ἐπὶ τ̃ τὰ ὅμοια βουλομένων. ἁπλη-
» ρώτους δ̓ καὶ ἀορίστους ὑπαρχούσας τὰς τῶν ἀνθρώπων ὀ-
» χλων ἐπιθυμίας, πρᾳοτέρας ἔφη δεῖν κωλύειν, ἕως 20
» εἰσὶν ἀσθενεῖς, μὴ ὅταν ἰσχυρὰς καὶ μεγάλας μὴ δυνῶν̃
» καθαρεῖν. χαλεπωτέραν γὰρ ὀργὴν ἀπώσας ἔχειν τῶν
» συγχωρηθέντων στερομένους, ἢ τ̃ ἐλπιζομένων μὴ τυγ-
» χάνοντας. παραδείγματά τε πολλοῖς εἰς τοῦτο ἐχρή-
» σατο, πόλεων Ἑλληνίδων ἔργα διεξιών, ὅσαι μαλακι-
» σθεῖσαι δἰ ἀκαίρους ἴνας ἀφορμὰς, καὶ πονηρῶν ἐπιτη-
» δευμάτ̃ ἀρχὰς ἀφεῖσαι παρρηθεῖν, οὐκέτι παῦσαι καὶ
» ἀνελεῖν αὐτὰ δυνάμεν ἔσχον· ἐξ ὧν εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀνη-
» κέστους ἰώμασι ἐλθεῖν συμφοράς. ἐοικέναι τε ὧ̃
» καθ̓ ἕνα τὸ κοινὸν ἔφη· ψυχῆς μὲν γὰρ ἀνδρὸς ἀνάλο-
» γον ἐξουσίας τὸ βουλῆς, σώματος δ̓, τὸ τοῦ δήμου. ἐὰν 30
» μὲν οὖν βουλῆς τ̃ ἄφρονα δῆμον πρέσθαι ἐῶσιν, ὁμοία
» πείσεσθαι αὐτοῖς ἔφη τοῖς ἀνοσιάτοισι πρὸς ψυχὴν
» τῷ σώματι, καὶ μὴ κατ̃ λογισμὸν, ἀλλὰ κατ̃ πάθη ζῶ-
» σιν· ἐὰν δ̓ πρέσθαι τε καὶ ἄρεσθαι τ̃ δῆμον σωφρό-
» ζουσιν πρὸς τ̃ βουλῆς, ταὐτὸ ποιήσουσι τοῖς ἀνοσιάτ-
» τουσι τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ μὴ
» πρὸς τὸ ἥδιστον τὰς βίους ἄγουσι. βλάβην μεγάλην
» οὐδεμίαν ἀπέφαινε συμβήσεσθαι τῇ πόλ, ἐὰν οἱ πέ-
» νητες ἀγωνακτοῦντες ὅτι ὦ μὴ συγχωρηθῶσι σφίσι
» τ̃ χρεοκοπίαν, μὴ θελήσουσιν ὑπ̓ αὐτῆς τὰ ὅπλα 40
» ἀναλαβεῖν, ὀλίγους ἴνας λέγων εἶ̃ πρὸς πάσας τὰς
» μηδὲν ἀνόλωτα πολεμούσας ἑαυτοῖς ἔξω τῶν σώματος, οἷς
» ὅτ̓ ὠφελῆσαί τινα παρέξεσθαι ὧ̃ κοινῷ θαυμαστὴν ὅσην,
» παρόντας τ̃ σπουδαίας, ὅτε βλάβην, ἀπόντας· ἀνομι-
» μήσκων αὐτοὺς, ὅτι τ̃ ἐσχάτως ὑπελάμβανον ἐν τοῖς
» πολέμοις χώραν οἱ δ̓ ἐλάχιστον ἔχοντες τ̃ βίου μέρος,
» καὶ ὅτι πρόσθεν μοῖραν ἐπεῖχον ὅτοι τοῖς ἐν φυγῇ

tes libertate excidunt; quæ vero inferioris conditionis sunt, etiam funditus intereunt. Sed maxime considerandum ipsis, qui nouam reip. formam inducant, nequis malus in eam mos surrepat; quod necessario, qualiacumque sunt publica studia, talis etiam fiat vita priuatorũ hominum. nullum autem esse morem peiorem in vrbibus domibus ve, quam vnumquemque pro libidine semper viuere, & potiores omnia indulgere deterioribus, siue id sponte siue coacti faciant. nec enim expleri amentium cupidines, si potiantur quibus libet; sed mox alia maiora cõcupiscere, atque ita in infinitum progredi: idque maxime vulgi esse ingenium. quæ enim quisque aut pudore proprio, aut ab alio præstantiore cohibitus veretur façere, ea si vulgo fiant, delinquit facilius, in sua voluntate confirmatus aliorum libidine simili. inexplebiles porro & infinitas esse insensati vulgi cupiditates: quarum principiis resistẽdum esse, dum adhuc sunt inualidę; non quum magnis & validis *adminiculis* cõuelli nequeunt. nam grauius irasci cunctos, si *semel* concessis priuentur, quam si speratis frustrentur. Exempla deinde aliquot Græcarum vrbium commemorauit, quæ intempestiua lenitate admissis malorum morum principiis, non amplius eos potuerint tollere; eoque in fœdas & insanabiles calamitates inciderint. ciuitatem enim similem esse vni homini; in quo senatum animum, plebem corpus referat. itaque si dementem plebem senatui imperare siuerint, perinde fore ac si animum corpori subiicerent, vitamq; non ratione sed affectibus regerẽt. quodsi plebem senatui parere & obsequi assuefecerint, sic facturos vt illi qui corpus animo subdunt, & in omni vita honestatem, non voluptatem respiciunt. Post hæc aiebat vrbi nihil magnopere obfuturũ etiamsi egeni negata sibi debitorũ remissione detrectent militiam; dicens omnino paucos esse quosdã qui præter corpus nihil sibi reliquerint: quorum neq; præsentia in expeditionib. magnam vtilitatem afferat reip. neq; absentia multum incõmodet: quod qui minimũ habent censum, vltimum in bello locum teneãt, & legionũ additamentũ

sint ad pauorem incutiendum hostibus; vt qui præter fundas nihil telorum gestent, quarum minimus vsus sit in prœliis. Eos vero qui paupertatem ciuiũ miseratione dignam censent, & iis qui soluendo non sint subueniendum existimant, considerare iubebat vndenam illa egestas accideret, cum agri portiones a maioribus relictas acceperint, & in militia multa lucrati sint, ac postremo e publicatis tyrannorum bonis iustam *quisque* portionem adepti: vt quos ventri turpibusq; voluptatibus impendisse fortunas videant, eos propudia & noxas vrbis existiment; magnumque reip. commodum, si vltro in malam rem abeant: quos vero iniquitate fortunę excidisse facultatibus senserint, eis de propriis bonis bene faciant. id autem optime & nosse & facturos esse illorum creditores: illosque ipsos infortuniis eorum subuenturos, nõ coactos ab aliis, sed sponte *inductos*; vt ipsis pro pecuniis reponatur pulchrũ gratiæ debitum. communem autem opem ferre malis pariter ac probis; & de alieno, non de proprio benefacere; tum, quibus adimitur pecunia, eis ne gratiam quidem pro beneficio *debitam* relinquere: id vero alienũ esse a Romanis virtutibus. Supra hæc omnia rem esse longe grauissimã, nec ferẽdam Romanis qui in alios imperium sibi vindicent, si, quæ maiores magno labore parta prognatis ex se reliquerunt, ea non animi sponte, neque persuasi, neq; suo tempore, quãdo reip. quam optime consulendum est; sed quasi capta vrbe, aut breui in hostis potestatẽ ventura, præter suam voluntatẽ ita collocent, vt inde nihil aut perparũ cõmodi percipiant, & insuper tetra sibi accersant mala. Longe enim satius esse Latinorum imperata vt minus iniqua facere, extra omne belli periculum, quam nullius bonæ frugi hominibus concedendo quæ postulant, fidem a maioribus templo & anniuersariis sacrificiis honoratam, ex vrbe tollere, vt funditorum ad bellum societas acquiratur. Summa autem sententiæ hæc erat: Ciues qui cõmunem belli fortunam experiri vellent, iisdem quib. ceterorum quemlibet conditionibus ad res gerendas assumendos esse: eos vero qui quomodocumq; paciscerentur

τεταγμένοις, καταπλήξεως ἕνεκα τῶν πολεμίων
σωμάτων, οἷα δὴ μηδὲν φέροντες ὅπλον, ὅτι μὴ σφεν-
δόνας, ὧν ἐλάχιστον ἐν ταῖς μάχαις ἰῶ ὄφελος. τὰς τ'
οἰκείρφν τ' πενίαν τῶν πολιτῶν ἀξιοῦσας, καὶ βοηθεῖν
τοῖς μὴ δυναμένοις λαβεῖν τὰ χρέα παραγνοῦ-
σας, ἔφη δεῖν ἐξετάζειν, τί ποτε ὁ πεποιηκὼς ἰῶ αὐτὸς
ἀπόρους, κληρους τε τοὺς λαβόντας οὓς οἱ πατέρες
αὐτῶν καλέλιπον, καὶ ἀπὸ τ' γραμῶν πολλὰ ὠφελη-
θέντας, καὶ τελευταῖον ἐκ τ' δημοσίσης τ' τυράννων
οὐσίας τ' ὀπιβαθέντα μοῖραν λαβόντας· ἔπειθ' οὓς μὴ
ἀν ὁρῶσι τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς αἰσχίσταις ἐζηκότας ἡδοναῖς,
καὶ ἀπὸ τούτων ἐκπεπωκότας ἐκ τῶν βίων, αἰσχύ-
νας τ' πόλεως νομίζειν καὶ βλάβας, καὶ μέγα ὄφελος
κέρδος ὑπολαμβάνειν, ἐὰν ἐκείνους ἀπὸ τ' πόλεως ἀ-
ποφθαρῶσιν· οὓς δ' ἂν ἀγαθῶν ἀπὸ πονηρὰν τύχην
ἀπολωλεκότας τοὺς βίους, ἐκ τ' ἰδίων τούτοις δοῦναι.
ἄρεσα δὲ καὶ τοῦτο καὶ γνώσεσθαι καὶ ποιήσειν ἔφησε τοὺς
συμβεβληκότας αὐτοῖς, καὶ βοηθήσειν αὐτῶν τ' τύχαις
αὐτοῖς ἐκείνους, οὐκ ἀναγκασθέντας ὑφ' ἑτέρων, ἀλλ'
ἐκόντας, ἵν' αὐτοῖς ἡ χάρις αὐτὴ τῶν χρημάτων καλὸν ὀ-
φείλημα ᾖ. κοινὸν δὲ ποιεῖν τὸν βοηθεῖν ἅπασιν,
ἧς ἐξ ἴσου μεθέξουσιν οἱ πονηροὶ τοῖς χρηστοῖς, καὶ μὴ
ἐκ τ' ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τ' ἀλλοτρίων ὧνας δοῦναι· καὶ
ὧν τὰ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, τούτοις μηδὲ χάριν ὑπὲρ
τῶν ἐργασιῶν καταλιπεῖν χάριτας, ἥκιστα τῇ Ῥω-
μαίων ἀρετῇ πρέπειν. ὑπὲρ ἁπάντων δὲ ταῦτα καὶ
τὰ δίκαια, δεινὸν μὲν καὶ οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι Ῥωμαίοις τὴν ἡγε-
μονίαν αὐτὴν ποιεῖσθαι ἰῶ, ἃ μὲν πολλῶν πόνων οἱ
πατέρες αὐτῶν κτησάμενοι τοῖς ἐκγόνοις καλέλιπον,
μὴ κτ' προαίρεσιν, μηδὲ πεφυκότας, μηδ' ἐν ᾧ πρέπει
ἦκε καιρῷ τὰ βέλτιστα πράττειν καὶ τῷ κοινῷ συμφέ-
ροντα, ἀλλ' ὥσπερ ἐσχυρίας τῆς πόλεως ἢ πρέπει-
δοκούσης τοῦτο πείσεσθαι, δεῖν δὲ δοκεῖν ἑαυτοῖς
πράττειν, ἐξ ὧν ὠφέλειαν μὲν οὐδεμίαν, ἢ μικρὰν
τινα κομιδῇ λήψονται, κακῶν δὲ κινδυνεύουσι τὰ μέγι-
στα παθεῖν. μακρῷ γὰρ αὐτοῖς ἐστι κρεῖττον ἀ κελεύ-
ουσι Λατῖνοι πράττειν ὡς μετειωτέρα ὄντα, καὶ μηδ' εἰς πεῖραν ἐλθεῖν πολέμου, ἢ τοῖς μηδαμῇ μηδὲν χρη-
σίμοις συγχωρήσαντας ἃ προκαλοῦσιν, ἀνελεῖν τὸν
πίσιν ἐκ τῆς πόλεως, ἰῶ ἱερὸν καθοσιωθῇ, καὶ θυ-
σίας δὴ καὶ τ' ἐτησίους οἱ πατέρες αὐτῶν ἔταξαν γε-
νέσθαι, μέλλοντας σφενδονητῶν συμμαχίαν ὑπὲρ τοῦ
πολέμου πρεσβεύσασθαι. κεφάλαιον δ' τ' γνώμης ἰῶ
αὐτῷ τόδε· τοὺς μὲν θέλοντας τ' πολιτῶν κοινωνεῖν τ' ἐκ
τοῦ πολέμου τύχης, ὑπὲρ τοῖς αὐτοῖς δικαίοις, οἷσις καὶ τ'
ἄλλων ἕκαστον, προσλαμβάνειν ὑπὲρ τὰ πράγματα·
τοὺς δὲ κτ' σωθέντας ὁποίας δήποτε ἀξιοῦντας δυνα-

λαμβά-

» λαμβάνειν τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς οὐδὲν,
» εἰ λάβοιεν, ὠφελήσοντας, χάριν ἕξειν. εἰ γὰρ τοῦτο
» μάθοιεν, ἥξειν αὖθις ἔφη, καὶ παρέξειν σφᾶς αὐ-
» τοὺς κρίσει τοῦ κοινοῦ βουλόμενοι ὑπείκειν.
» εἰώθασι γὰρ ἀεὶ οἱ μὲν ὀλίγον ἄσθμα, ὅταν μέν τις αὐτοὺς
» κολακεύῃ, μεγάλα φρονεῖν· ὅταν δὲ δεδίττηται, ταπει-
νοῦσθαι. αὖται μὲν αἱ πλεῖσται ἀλλήλων διαφέρουσαι γνῶμαι ἐλέχθησαν· ἕτεραι δέ τινες αἱ τὸν μεταξὺ τούτων ἔχουσαι χώραν, συχναί. οἱ μὲν γὰρ αὐτοὺς μόνον ἀφεῖσθαι τῶν χρεῶν τοὺς μηδὲν κεκτημένους ἠξίουν, τὰ χρήματα ποιοῦντες ἀγώγιμα τοῖς δανείσασιν, τὰ δὲ σώματα· οἱ δὲ τὸ δημόσιον ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων διαλῦσαι τὰ συμβόλαια συνεβούλευον, ἵνα ἥ τε πίστις τῶν πενήτων ὑπὸ τῆς δημοσίας φυλαχθῇ χάριτος, καὶ οἱ συμβεβληκότες αὐτοῖς μηδὲν ἀδικηθῶσι. ἐδόκει δέ τισι καὶ τὴν ἤδη καλεχομένων τοῖς χρέα, καὶ τῶν μελλόντων ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν ἐλευθερίαν, ῥύσασθαι τὰ σώματα ἐκ τῆς αἰχμαλώτων, ἕτερα τοῖς δανείσασι διαμεμενηκότα ὑπὲρ αὐτῶν σώματα. τούτων δέ τινων λεχθέντων, ἡ νικῶσα ἐκείνων γνώμη, μηδὲν ἐν τῷ παρόντι γνῶσθαι περὶ αὐτῶν πρόβλημα· ὅταν δὲ κρίσιν τέλος οἱ πόλεμοι λάβωσι, τότε προσθεῖναι τὴν ὑπάτοις λόγον, καὶ ψῆφον ἀποδοῦναι τοῖς συνέδροις· τέως δὲ μηδεμίαν εἰς πρᾶξιν εἶναι, μήτε συμβολαίων μηδενός, μήτε καταδίκης μηδεμιᾶς· μήτε τὰς ἀρχὰς διαγινώσκειν περὶ μηδενός, ἕως τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἀφικνουμένων. τοῦτο δὲ πρόβλημα εἰς τὸν δῆμον ἐξενεχθὲν ἐμείωσε μέν τι τὴν πολιτικὴν ταραχήν, καὶ μὲν ἄπαν γε τὸ φασιάζον ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως. ἦσαν γάρ τινες ἐκ τοῦ ἀστικοῦ πλήθους, οἷς οὐκ ἐφαίνετο ἀπροφάσιστα εἶναι βοήθεια ἡ παρὰ τῆς βουλῆς ἐλπίς, φανερὸν οὐδὲ βέβαιον ἔχουσα οὐδέν· ἀλλὰ δυοῖν θάτερον ἠξίουν αὐτὴν ποιῆσαι, ἢ διδόναι σφίσι τὴν ἄφεσιν τῶν χρεῶν, εἰ βούλεται κοινωνοὺς τοῦ κινδύνων ἕξειν, ἢ μὴ φενακίζειν εἰς ἕτερος ἀναβαλλομένην χρόνους· ἃ γὰρ ὁμοίας εἶναι τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων δεομένων τε καὶ ἀποπληρωθέντων ὅτου δεῖ δεήθησαν. ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν ὑπαρχόντων, σκοπουμένη ἡ βουλὴ δι' οὗ μάλιστα διαπράξεται τρόπου, μηδὲν ἔτι νεωτερίσαι τοὺς δημοτικούς, ἔκρινεν τὴν μὲν ὑπατικὴν ἐξουσίαν μὴ ἐλθεῖν εἰς τὸ παρόν, ἑτέραν δέ τινα ἀρχὴν ἀποδεῖξαι πολέμου τε καὶ εἰρήνης, καὶ πάντως δεῖν διαγνώσεσθαι κυρίαν, αὐτοκράτορα καὶ ἀνυπεύθυνον ὧν ἂν βούληται καὶ πράξειν. χρόνον δὲ εἶναι μέχρι, τῆς μὲν νέας ἀρχῆς μείωσας ἕξειν, μὴ ὃ τὸ ἐξάμηνον, αὖθις ἄρξειν τοὺς ὑπάτους. τὰ δὲ ἀναγκάσαντα αὐτὴν ὅπως τὴν καταλῦσαι τὸ τυραννικὸν

de armis pro patria sumendis, valere sinendos; vt qui, etiamsi assumantur, nihil sint profuturi. Si enim hāc *senatus voluntatem esse* didicerint, vltro vēturos & bene reip. cōsulentib. prompte obsecuturos. nam stultorū semper id esse ingeniū, vt siquis eos aduletur, magnos sumant spiritus; & cōtra si terreat, moderatiores sese præbeant. Ita *ibi* duæ aduersissimæ sentētiæ dictæ sunt; & præter eas aliquot aliæ mediā inter illas viam tenentes. nam quidā censebant his tantum remittenda debita qui nihil possiderēt; & fœneratoribus abducendi ius permittendū in bona, non etiā in corpora. quidā debita eorum qui soluendo nō essent, ex ærario persoluenda iudicabant: vt & pauperum fides publica gratia seruaretur, & creditorib. ab iniuria caueretur. quidā eos qui ob debita vel nexi iā essent, vel *breui* libertatē amissuri, e mācipiorum numero eximendos aiebāt, & p̄ his alia fœneratorib. reddēda mancipia. Has omnes vna sentētia vicit; nullū in præsens senatusconsultum fieri; sed bello bene finito consules super ea re ad senatū referre debere, & calculum patribus permittere; suspensis interim omnib. tum creditarum pecuniarum tum iudicatorū exactionibus; vt magistratus a reliquis negotiis vacui, tantum de rebus ad bellum attinentibus dispicerent. Hoc S.C. vbi in populum exiit, turbationem ciuium aliquantulum minuit; nec tamen in totum cessauit seditio. quidam enim e mercenariorum vulgo, non multum spei ponentes in senatus auxilio, nec liquido satis, nec certo, postulabant duorum alterum; aut remissionē debitorum cōcederent, si se vellent periculorū socios; aut p̄ dilationes nullū fucum facerent. aliam enim mētem esse indigētibus, aliā assecutis ea quibus eguerunt. In hoc rerū statu senatus dispiciens quo pacto effici posset ne quas ampli⁹ res nouas moliretur populus, decreuit consulari potestate in præsens sublata, aliū magistratum creare, penes quē belli pacisq; & omnium aliarum rerū plena potestas esset, & a quo consiliorū factorūq; rationē reposcere nō liceret. ei semestre tempus præstitutum; quo exacto cōsules reip. gubernacula reciperent. Vt autem ad depellendum tyrannorum

S.C. de suspē dendis exactionib. inualidum.

bellum ſponte ſubirent tyrannidem, inter alias pręcipua cauſſa fuit lex Valeria, quam ante diximus latam a Poplicola conſule: quæ nō permittebat conſulibus vt ante cauſſæ dictionem pro ſuo arbitratu ſupplicium de quoquam ſumerent; facta reis poteſtate vt antequam ad ſupplicium ducerētur, ad populi iudiciū prouocare liceret; & tantisper dum populus de ipſis ſuffragia tuliſſet, tā bona eorum quā corpora in tuto eſſent: eū vero qui cōtra hanc legē feciſſet, impune liceret occidere. Itaq; videbatur manēte hac lege ad nulla munia per magiſtratus cogi poſſe inopes: nimirū ſublato metu ſupplicii, quod non ex re nata ſumi poterat, niſi populus ſuo calculo reū condemnaſſet: ceſſante vero lege, neceſſario iuſſa facturos. & ne obſiſterēt pauperes ſiquis legē propalam violaret, decreuit ſenatus in remp. introducere poteſtatē tyrannicę parem, omnibusq; legib. ſuperiorem. atq; ita cōſcripſit eiusmodi ſenatusconſultū quo latenter & inopes circumuenirentur; & lex *Valeria*, quæ libertatem eorū tuebatur, eneruaretur. fuit autē tale: Largium & Clœlium cōſſ. & ſiquis alius magiſtratu aliquo aut publico munere fungeretur, poteſtatē deponere: vnum autem virum a ſenatu electum, populiq; ſuffragiis approbatum, habere ſemeſtrem poteſtatem rerum omnium, ampliorem quam ſit cōſulum. Hoc quid ſibi vellet nō ſatis intelligentes plebeii, ſenatusconſultum ratum fecerūt: quamuis maior eſſet huius magiſtratus poteſtas quam legitimæ tyrannidis: ſimulq; ſenatui permiſerunt vt priuato conſilio magiſtratum illum legeret. Mox ſollicite agitatum in ſenatu de viro ad hoc idoneo. videbatur enim reſp. opus habere gnauo aliquo viro reique militaris peritiſſimo; ad hæc prudēte ac tēperato, qui ſe poteſtatis amplitudine a ſapiētiæ pręſcripto abduci non ſineret: quiq; præter has & ceteras boni imperatoris virtutes, habenas imperii ſtringere noſſet, nec ſe in caſtigādis immorigeris mollē præberet; quod tū quærebatur maxime. Cūq; hæc omnia quæ requirebāt, adeſſe viderēt alteri conſulū T. Largio, (nā Clœlius, excellēs ciuilib. artibus, induſtria militari carebat, nec cū terrore imperitare norat, & in puniēdis

S.C. de creādo dictatore.

πόλεμον, αὐθαίρετον ὑπομείναι τυραννίδα, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἰδεῖν, ὑφ' ὧν ἀπώλοντο, ὁ κυρωθεὶς ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπάτων, Ποπλίᾳ Οὐαλερίᾳ, ὃν καλοῦντος Ποπλικόλα, νόμος, ᾧ δι' ἃ κατ' ἀρχὰς ἔφην, ὅτι τὰς τῶν ὑπάτων γνώμας ἀκύρους ἐποίησε, μὴ ἐμφρόνων εἶναι τοῦ δίκης, ὅτι βέλτιστος τοῖς ἀγνώμοσιν ὅτι τὰς κολάσεις ὑπ' αὐτῶν, τοῦ καλέσαι ὅτι τὸ ἀγνωσιν τὸ δῆμον, καὶ ἕως ἂν ἡ πλῆθος ἀνέληται ψηφίζεται· ὑπὲρ αὐτῶν, σώματι καὶ βίοις ὃ ἀσφαλὲς ἔχειν· τὸ ὃ τοῦτο τὰ τὶ ποιῆν ὅτι χρεὼν τὰ νηποινὶ τεθνάναι κελεύων. 24

ἐλογίζετο δὴ μόνος μὲν οὐ κυρίᾳ τῷδε τῷ νόμου, μηδὲν ὑπηρετήσειν ἀναγκαζομένοις τὸ ἀρχαῖς τὰς πένησας, καὶ ἀφειδεῖς, ὡς εἰκὸς, τῶν ὑμαρτιῶν, ἃς ἂν τοῦτο χρῆμα ὑφέξειν ἔμελλον, ἀλλ' ὅταν ὁ δῆμος αὐτὸ καταψηφίσῃ· ἀναιρετέλος ὃ αὐτὸ, καὶ πολλοῦ δεῖν τὰ κελεύομενα ποιήσειν ἀπώλοντας. ἵνα ὃ μηδὲν ἀναλωθεῖεν οἱ πένητες, εἴ τις αὐτῶν καταλύει τὸν νόμον ἐκ τοῦ φανεροῦ, τὸ ἰσοτύραννον ἔκρινεν ὅτι τὰ πράγματα τοῦτο ἄγειν, ἢ πρώτας ἔμελλεν ἕξειν ὑφ' ἑαυτῇ τὰς νόμους. καὶ γράφει τοιοῦτον βούλευμα, δι' οὗ τοῦτο καρυσσόμενα τὰς πένητας, καὶ τὸ βεβαιοῦται τὸ ἐλευθερίαν αὐτοῖς νόμον ἀνελοῦσα ἔλαθεν. ἐν ὃ τοιοῦτο βούλευμα τοιόνδε· Λάρκιον μὲν καὶ Κλοίλιον τὰς τότε ὑπαλλοντας ἀποδεῖξαι τὸ ἐξουσίαν, καὶ εἴ τις δῆμος ἀρχεῖόν τινα εἶχεν, ἢ τοῦ γραμμάτων κοινῶν ὅτι μέλλοι· ἕνα ὃ ἄνδρα οὐ δὲ ἡ βουλὴ τοῦτο ἕλῃ), καὶ ὁ δῆμος ὅτι ψηφίσῃ), τὸ ἀπόντων ἐξουσίαν τοῦ καλοῦντα ἀρχὴν μὴ πλείονα χρόνον ἑξαμήνου, κρείττονα ἐξουσίαν ἔχοντα τὸ ὑπάτων. τοῦτο ἀγνοήσαντες ἐν ἔχει δυνάμιν οἱ δημοτικοὶ, ψηφίζονται κύρια εἶ) τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ· ἐν ὃ ἄρχοντα χρείττων ἀρχὴ τὸ κατ' νόμους τυραννίδος· τὴν τε αἵρεσιν ὃ μέλλοντος ἄρχειν, τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου συνεχώρησε αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτῶν βουλομένοις ποιήσασθαι. μὴ τοῦτο πολλὴ ζήτησις ἐνέπιπτε τοῖς τοῦ συνεδρίου τὸ βουλῆς, καὶ τοῦ γνοία τοῦ ὃ ταραχὴ τὸ ἡγεμονίαν. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς δραστήριός τε ἀνὴρ εἰς τὰ πράγματα δεῖν, καὶ πολλῶν τὸ πολεμικῶν ἀγώνων ἐμπειρίαν ἔχοντος, τοῦ ὃ τούτοις, φρονίμου τε καὶ σώφρονος, καὶ μηδὲν ἐκὸς τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας ὅτι ὃ ἀνόητον τοῦτο ἀφησομένου· ὑπὲρ ἀπώλοντα ὃ ταῦτα, καὶ τἄλλα ὅσα δεῖ τοῦ σεμνείαν γραπτάταις ἀγαθοῖς, ἀρχὴν ἔκ τοῦτος εἰδότος, καὶ μηδὲν μαλακὸν ἐνδώσοντος τοῖς ἀπειθοῦσιν· οὗ μάλιστα ἐν τῷ παρόντι ἐδέοντο. ἅπαντα δὲ ὁρῶντες ὅσα ἠξίουν, ᾧ τὸ ἕτερον ὑπάρχοντα τὸ ὑπάτων Τίτον Λάρκιον· ὁ δὲ Κλοίλιος ἐν τῇ πολιτικῇς ἀρετῇς ἀφθόνως ὤν, ὃ δραστήριον καὶ φιλοπόλεμον οὐκ εἶχεν, οὐδὲ ὃ ἀρχικὸν καὶ φοβερόν· ἀλλ' ὅτι ἡσυχὴς ἐῶ

συμφο-

ἡμφεῖς τῶν ἀπειθούντων· ἡ δὲ βουλὴ δι' αἰχμὴς ἐ-
λάμβανε, ὅ μὴν ἀφελέας τὴν ἀρχὴν, ἵν' ἧς τοὺς ὁ-
μοίους εἶχε, τῷ δὲ χαρίσασθαι τὴν ἀμφοτέρων ἐξουσίαν,
μείζονα βασιλικοῦ χήματος γινομένην· καίτοι καὶ δέος
αὐτὴν ὑπῆλθ', μὴ βαρέσαν ὁ Κλοίλιος λογισάμενος τὴν
ἀπαξίωσιν τοῦ ἀρχῆς, ὡς ἠτιμασμένος ὑπὸ τοῦ βου-
λῆς, ἔπειτα μεταθῆται τὴν προαίρεσιν, τὸ δ' ἥμου γνώ-
μενος προστάτης, καὶ πάντα ἀναβέβηκε τὰ κοινά· αἰδου-
μένων δ' ἀπόντων, ἃ φρονοῦντες ἐτύγχανον, εἰς μέ-
σον οὐκ ἔφερεν, καὶ μέχρι πολλοῦ τοῦτο ποιούντων, ὁ πρε-
σβύτατος καὶ ἡμιώτατος τῶν ὑπατικῶν, γνώμην ἀπε-
δείξατο δι' ἧς ἀμφοτέροις ἐν ἴσῃ μοίρᾳ τὸς ὑπάτους
φυλάξαι, παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὸ ὁπότερον ἀρ-
χὴν δέοντο· ἔφη δ' αὐτῷ δοκεῖν, ὅπερ ὁ μὲν τῆς ἀρ-
χῆς κράτος ἡ τε βουλὴ διέγνωκε, καὶ ὁ δῆμος ἐψηφί-
σατο, ἑνὶ δοθῆναι· δύο δὲ καταλείπεται βουλῆς καὶ
φρονίδος δεόμενα οὐ μικρᾶς, τίς ὁ προσληψόμενος
τὴν ἰσοτύραννον ἀρχὴν ἔσται, καὶ ὑπὸ τίνος ἀπο-
δειχθεὶς ἐξουσίας νομίμου, ἐν τῷ τότε ὑπάτων ὄντων
ἕτερον, εἴτε προχωρήσαντος τοῦ συνάρχοντος, εἴτε
κληρωθέντος, ἐλέσθαι Ῥωμαίων ὃν ἂν δοκῇ λαμβάνῃ
κράτιστα καὶ συμφέροντα τοῖς πόλεως ὁπόσῳ πλεῖστον μέ-
σον βασιλέων· ἐν αὐτοῖς μηδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖν, οἷς ἐν
τῇ μοναρχίας ὁπόταν δείκνυσθαι μονογνώμονας τὸ μέλ-
λοντων ἄρξειν ἔθος ἦν, ἐχούσης τὴν πόλεως τὸν ὅσιον
ἀρχήν. ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἁπάντων,
» μετὰ τοῦτον ἀναστὰς ἕτερος, εἶπεν· Ἐμοὶ δέ, ὦ βουλή, δο-
» κεῖ καὶ τοῦτο ἔτι προσθεῖναι τῇ γνώμῃ, δυοῖν ἀνδρῶν
» χρηστῶν εἰς τόδε χρόνου τὰ κοινὰ διοικησάντων, ὧν οὐκ
» ἂν βουλοίμεθα ἀμείνους, τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν κύριον ἀ-
» ποδειχθῆναι τῆς ἀναῤῥήσεως, τὸν δὲ ἕτερον ὑπὸ τοῦ
» συνάρχοντος αἱρεθῆναι, λαχόντων αὐτῶν ἐν ἀλλή-
» λοις τὸ ὁπότερον· ἵνα ἀθλοις προτεθήμεθα σὺν ᾧ
» μισῶ καὶ τὸ χαίρειν ἴσον, τῷ μὲν, ὅτι τὸν συνάρχοντα
» κράτιστον ἀπέφηνε, τῷ δ', ὅτι τοῖς τοῦ συνάρχοντος
» ἄριστος ἐκρίθη· ἡδὺ γὰρ καὶ καλὸν ἑκάτερον. οἶδα μὲν
» οὖν ὅτι καὶ μὴ προσλεγέντος τῇ γνώμῃ τοῦδε τὸ μέρους,
» ἀθλοις αὖ ἐφαίνη τοῖς ἀνδράσιν ὅτω ποιεῖν· χρῆσον δὲ τὸ
» μηδὲ ὑμῶν ἕτερόν τι βουλομένων. ἐδόκει τοῦτο κοι-
νῇ ἅπασιν εἰρῆσθαι· καὶ οὕτως ἔτι τῇ γνώμῃ προσ-
λεγέντος, ὑπακουσθῆναι τὸ δόγμα. ὡς δὲ παρέλαβον
τὴν ἐξουσίαν οἱ ὕπατοι τὸ διαγνῶναι πότερος ἐξ αὐ-
τῶν ἀρχὴν ἐστὶν ὑπατικὸς, θαυμαστόν τι καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ὑπολήψεις πρᾶγμα
ἐποίουν. ὁ γὰρ ἑαυτὸν ἑκάτερος ἄξιον ἀπέφαινε τῆς ἡ-
γεμονίας, ἀλλὰ τὸν ἕτερον· καὶ κατέτριψαν ὅλην τὴν ἡμέ-
ραν ἐκείνην, ταῖς ἀλλήλων ἀρεταῖς ἐξαριθμούμενοι, καὶ

immorigeris erat clementior) senatus pudore quodam retinebatur, ne abrogato alteri magistratu legitimo, amborum potestatem alteri largiretur maiorē regia: simulq; subuerebatur ne Cloelius prælatum sibi collegā ægre ferēs, id senatus factum interpretaretur in suā cōtumeliam: mutataq; voluntate, plebis patrocinium sumeret, & statum reip. subuerteret. In eo omnium pudore cum diu nullus sententiam in medium proferre ausus esset, *tandem* is qui ætate & honore cōsulares anteibat, *talem* dixit sententiam qua amborum pari honore seruato, ex illis ipsis magistratui magis idoneum acciperēt. Ait enim, quandoquidem senatus decreuerit, & populus approbarit, vt summa imperii potestas vni cōmittatur; ac duo supersint quę cōsilium & curam non exiguam requirant, cuinā dandus magistratus par tyrannidi, & a quo magistratu legitimo creandus; videri sibi, alterum consulū, siue cedēte collega, siue sorte missa, e Romanis eligere quem optime rempubl. administraturū existimet. interregibus enim nunc opus non esse, penes quos regni temporibus designandi regis arbitrium fuerit; quando respublica legitimū magistratum habeat. Eam sententiam laudantib. omnibus, assurgens alius: Mihi, inquit, patres cōscripti, hoc videtur addendū: Quoniā hoc tēpore duo præstantissimi viri administrant rempublicā, quib. meliores vix inueneritis, alteri dari nominādi potestatem, alterū a collega eligi; vbi inter ipsos cōparatum fuerit vter sit magis idoneus: vt honore ęquati, parē quoque lætitiā percipiant: alter, ob ornatum collegā suo testimonio; alter, ob collegę de se iudicium. nam vtrumq; & iucundū & honestum est. Equidē scio, etiamsi hoc non fuisset additum sententiæ, ipsos nihilominus facturos fuisse; sed rectius tamē fiet, si vos quoque id velle sentiāt. Placuit omnib. hæc sententia: nec addito vllo *verbo* senatusconsultum factum est. Tum cōsules accepta potestate diiudicandi vter ipsorū aptior esset ad imperiū, mirandum quiddam fecerunt & vix vlli credibile. neuter enim se imperio digniorem censuit, sed collegam: & totus ille dies consumptus est in mutua virtutum enumeratione, &

honoris deprecatione: perplexo & anxio senatu in ista contentione consulum. dimisso deinde senatu, cognati vtriusq;, & reliquorũ senatorũ honoratissimus quisq;, Largium conuenientes, vsq; ad noctem obtundebãt precibus; docẽtes in illo sitam totam senatus spẽ, & istum honoris cõtemptum esse damnosum reipublicæ. ille vicissim eos constanter ingeminatis precibus atq; obtestationib. pergebat repellere. Sequenti vero die coacto rursum senatu, detrectantẽ tũc etiam & cõtra omnium monita non decedentẽ de proposito assurgẽs Clœlius pronuntiat; (vt interreges facere cõsueuerant) ipseq; consulatum eiurat.

Dictator primus T. Largius.

Hic primus omnium Romę monarcha designatus est, cum plenaria belli ac pacis omniumq; aliarũ rerũ potestate; & Dictator appellat°, siue a potestate imperandi & edicendi quidlibet, tũ aliis æqua & iusta pro suo arbitrio præscribẽdi; (mãdata enim, iustique & iniusti præscriptiones, Edicta Romani vocant) siue (vt quidam malũt) q, a collega dictus (hoc est nominatus) sit: nõ enim a populo magistratum accepit more patrio, sed ab vno viro designatus est. *simulq;* cauebatur ne inuidiosum & molestũ nomẽ imponeretur magistratui ciuitatẽ liberã gubernaturo; tũ subditorũ causſa, ne odiosis vocabulis offenderentur; tum etiam ipsorum qui id imperiũ assumunt respectu, nequod forte delictum per imprudentiã vel ab aliis in ipsos, vel ab ipsis in alios cõmitteretur; qualia istiusmodi potestates ferunt. Potestatis sane quã dictator habet, magnitudo, ipso vocabulo haud quaquã declaratur. nã electitia quędã tyrãnis est dictatoria potestas. Videntur aũt mihi Romani & hãc administrationis publicæ speciem mutuati a Græcis. nam qui αἰσυμνῆται apud priscos Græcos vocabãtur, (sicut in *commentario* De regno Theophrast° narrat) tyranni quidã erãt electitii. eligebãtur aũt a ciuitatib. pro ratione temporum; nõ infinitũ nec continuum, sed certũ *præfuturi* temporis spatium, quãdo & quantisper postularet reip. vtilitas: sicut Mitylenæi olim elegerũt Pittacũ contra Alcæum poetã cũ sociis exsilio mulctatũ. Eum *magistratum* primi *repertores* amplexi sunt cum *rei* vtilitatem experimento didicissent. A principio enim omnibus Græciæ ciuitatibus sui erant reges; nisi quod illi non barbarica licentia domi-

λιπαρεῖτες μὴ λαβεῖν αὐτοὶ τὴν ἀρχήν· ὥστε ἐν πολλῇ ἠρεμίᾳ τὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ παρούσας ἀμηχανίαν ἀπαλλαγείσης ἡ βουλὴ, οἱ πρεσβύτατοι ἑκατέρων, καὶ τῶν δήμων βελτίστων οἱ ἐλλιμότατοι, πρὸς τὸ Λάφιον ἀφικόμενοι, πολλὰς ἐποιοῦντο τὸν ἀνδρὸς ἄχρι νυκτὸς δεήσεις, διδάσκοντες ὡς ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἡ βουλὴ τέθηται πάσας, καὶ ὃ ἀσφαλέστατον αὐτῷ τε καὶ τῇ ἀρχῇ πονηρὸν εἴη τῷ κοινῷ λέγοντες. ὁ δὲ ἐκείνων ἀτενὴς, καὶ πολλὰ ἐν μέρει δεόμενός τε καὶ ἀντιβολῶν ἕκαστον διετέλει. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ πάλιν τὸ συνεδρίου συναθέντος, ὅπερ καὶ τότε διεμάχετο, καὶ πειθόμενος ὑπὸ πάντων οὐκ ἀφίστατο τῆς γνώμης, ἀναστὰς ὁ Κλοίλιος, ἀναῤῥήδην τε αὐτὸν, ὥσπερ εἰώθεσαν ποιεῖν οἱ μεσοβασιλεῖς, καὶ τὴν ὑπαλείαν αὐτὸς ἐξόμνυται. οὗτος πρῶτος ἐν Ῥώμῃ μόναρχος ἀπεδείχθη, πολέμου τε καὶ εἰρήνης, καὶ πάντων ἄλλων πραγμάτων αὐτοκράτωρ. ὄνομα δὲ αὐτῷ τίθενται δικτάτωρα, εἴτε διὰ τὴν ἐξουσίαν τὴν κελεύειν καὶ διατάττειν ὅ τι θέλει, τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ τοῖς ἄλλοις, ὡς δὴ αὐτῷ δοκῇ· τὰ γὰρ ἐπιτάγματα καὶ τὰς διαγραφὰς τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἐδίκτα οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· εἴτε, ὡς τινες γράφουσι, διὰ τὸ τότε χρημάτων ἀνάῤῥησιν· ὅπερ ἐκ τοῦ δήμου τὴν ἀρχὴν διέφυγεν, καὶ τὰς πατρίους ἐλπίδας ἐμελλεν ἕξειν, ἀλλ' ὑπ' ἀνδρὸς ἀποδειχθεὶς ἑνός. ἐδόκουν γὰρ φοβερὸν εἶναι ὄνομα καὶ βαρὺ θεᾶς τῇ ἀρχῇ πόλιν ἐλευθέραν ἐπιβεβρυκυίᾳ, τά τε ἀρχομένων ἕνεκα, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῆς μισουμένης πρεσβείας ἐκλαμβάνοιτο (τὰς ἀρχὰς πρεσβείας ἐκάλουν), καὶ τῶν ἀλαλαμβανόντων τὰς ἀρχὰς πρεσβείας, μὴ λάθωσί τι ἢ παθόντες ὑφ' ἑτέρων πλημμελές, ἢ δράσαντες αὐτοὶ τοὺς πέλας, ὧν φέρουσιν αἱ διαῦται διωμοσίαι· ἐπεὶ τό γε τῆς ἐξουσίας μέγεθος ἦς ὁ δικτάτωρ ἔχει, [ἥκιστα δηλοῦται ὑπὸ τοῦ ὀνόματος· ἔστι γὰρ αἱρετὴ τυραννὶς ἡ δικτατωρεία.] δοκοῦσι δέ μοι καὶ τοῦτο παρ' Ἑλλήνων οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα λαβεῖν. οἱ γὰρ αἰσυμνῆται καλούμενοι παρ' Ἕλλησι τὸ ἀρχαῖον, ὡς ἐν τοῖς περὶ βασιλείας ἰσορεῖ Θεόφραστος, αἱρετοί τινες ἦσαν τύραννοι· ἠροῦντο δ' αὐτοὺς καιρὸς αἱ πόλεις, ὅτε εἰς ἀόριστον χρόνον, ὅτε συνεχῶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς καιροὺς, ὁπότε δόξειε συμφέρειν, καὶ εἰς ὅσον χρόνον· ὥσπερ καὶ Μιτυληναῖοι πολεμοῦντο Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας τοὺς περὶ Ἀλκαῖον τὸν ποιητήν. ἦλθον δ' ὅτι τὸ οἱ πρῶτοι διδαξάντες τὴν πεῖρα ὠφέλιμον. καὶ αἱ ἀρχαὶ μὲν γὰρ ἅπασα πόλις Ἑλλὰς ἐβασιλεύετο, πλὴν ὀλίγων ὥσπερ τὰ βάρβαρα ἔθνη δεσποτι-

δεσποτικῶς, ἀλλὰ κατὰ νόμους τε καὶ ἐθισμοὺς πατρίους· καὶ κράτιστος ὢν βασιλεὺς ὁ δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος, καὶ μηδὲν ὑπεναντιούμενος τοῖς πατρίοις. δηλοῖ δὲ καὶ Ὅμηρος, διοτρεφεῖς τε καλῶν τοὺς βασιλῆς, καὶ δημιοπόλους. καὶ μέχρι πολλοῦ διέμεναν ὅπη ῥητοῖς εἶσιν αἱ βασιλεῖαι διοικούμεναι, καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων· ἀρξάμενόν δέ πινα ἐν τῇ ἐξουσίας πλημμελεῖν, καὶ νόμοις μὲν ὀλίγα χρωμένων, ταῖς δ' αὐτῶν γνώμαις τὰ πολλὰ διοικούντων, δυσχεραίνειν ὅλον τὸ σῶμα οἱ πολλοί, καὶ τέλος μὲν τὰς βασιλείας καὶ τὸ πολίτευμα, νόμοις δὲ κατασπάσαντας, καὶ ἀρχὰς ἀποδείξαντες, ταύταις ἐχρῶντο τῶν πόλεων φυλαξαῖς. ἐπεὶ δὲ οὐκ αὐτάρκεις ἦσαν οὔτε οἱ τεθέντες ὑπ' αὐτῶν νόμοι βεβαιοῦν τὸ δίκαιον, οὔτε οἱ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑπεμελείας αὐτῶν λαμβάνοντες, βοηθεῖν τοῖς νόμοις, οὔτε οἱ κατὰ πολλὰ νεοχμοῦντες, οὐ τὰ κράτιστα τῶν πολιτευμάτων, ἀλλὰ τὰ ἀρεπωδέστατα τῇ καταλαμβανούσῃ αὐτοὺς συντυχίᾳ ἐπαλλάττοντο αἱρεῖσθαι, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀβελτήτοις συμφοραῖς, ἀλλὰ κἀν ταῖς ὑπερβαλλούσαις τὸ μέτριον εὐτυχίαις. διαφθειρομένων δὲ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν κόσμων, οἷς ἐπανορθώσεως τυχεῖν ἀδυνατώτερον ἔδει, ἐπαλλάττοντο παλιν τὰς βασιλικὰς καὶ τυραννικὰς ἐξουσίας εἰς μέσον, ὀνόμασι καλυπτούσας αὐτὰς εὐπρεπεστέροις· Θετταλοὶ μὲν γὰρ ἀρχεῖς, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἁρμοστὰς καλοῦντες, φοβούμενοι τυράννους ἢ βασιλῆς αὐτοῖς καλεῖν· ὡς οὐδὲν ὅσιον σοφίσιν ὑπάρχον, ἃς καὶ ἐλύσαν ἐξουσίας ὅρκοις καὶ ἀραῖς ὑπὸ θεασαμένων θεῶν, ταύτας πάλιν ἐμπεδοῦν. ἐμοὶ μὲν δὴ παρ' αὐτῶν Ἑλλήνων δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ παράδειγμα λαβεῖν, ὥσπερ ἔφην· Λικίννιος γοῦν παρ' Ἀλβανῶν οἶμαι τὴν δικτάτωρα Ῥωμαίοις εἰληφέναι, τὸν τοῖς λέγων πρώτους μετὰ τὸν Ἀμυλίου καὶ Νομίτορος θάνατον, ἐκλιπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας, ἐνιαυσιαίους ἀρχοντας ἀποδεῖξαι, τὸ αὐτὸ ἔργον τοῖς βασιλεῦσι, καλοῦσι δὲ αὐτοὺς δικτάτωρας. ἐγὼ δὲ τὸνομα ζητεῖν οὐκ ἀξιῶ, πόθεν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἔλαβεν, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίας τὴν ὠφελαμβανομένης τοῦ ὀνόματος παράδειγμα. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτου σοὶ δὴ εἴη πάλαι προῤῥηθὲν τὰ πλείω γράφειν. ὃν δὲ τρόπον ὁ Λάρκιος ἐχρήσατο τοῖς παραδείγμασι, δικτάτωρ ἀποδειχθείς, καὶ κόσμον οἷ προσέθηκε τῇ ἀρχῇ, συντόμως πειράσομαι διεξελθεῖν, ταῦτα ἡγούμενος εἶναι χρησιμώτατα τοῖς ἀναγνωσομένοις, ἃ πολλὴν ὑποθήκην παρέξει καλῶν καὶ συμφερόντων παραδειγμάτων νομοθέταις τε καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι

nabantur, sed iuxta leges & mores patrios regnū exercebāt: optimusq; rex habebatur q̄ esset iustissimus & legū seruantissimus, nusquā discedens ab *institutis* patriis: id quod ex Homero etiā liquet, dū reges vocat διοτρεφεῖς siue δημιοπόλους, hoc est iuris tractatores: diuq; regnatū est certis conditionibus, sicut apud Lacedæmonios. Sed postquā aliquot eorū inceperunt abuti potestate, & in reb. administrādis rarius leges q̄ suam libidinem sequi, pleriq; *Græci* rei tedio affecti, regiam reip. formam abolcuerunt; legibusq; & magistratibus institutis, illis præsidiis respublicas tueri ceperunt. Quoties aūt nec leges satis tuerentur iustitiā, nec magistratus & rerū curatores ad legū tutelam sufficerēt, & tēpus, qđ multa innouat, amplecti cogeret instituta nō tam optima quā ad præsentē rerum statū accōmodatissima, non solū in *improuisis* casuum aduersitatibus, verum *nōnunquam* & in immodicis prosperitatibus, quæ bonā constitutionē reip. corrumperent, celeremq; ex vnius arbitrio correctionem postularēt, necesse erat regias ac tyrānicas potestates rursus in mediū proferre, conuelatas honestiorib. vocabulis. Sic Thessali ἀρχοὺς, (*id est imperatores*) sic Lacedæmonii ἁρμοστὰς (*id est moderatores*) eos appellabāt. nā reges & tyrannos nominare verebātur, q̄ religio esset restituere potestates quas cū iureiurādo & deuotione diis *ipsis* approbantib. abrogassent. Ego igitur (vt dixi) a Græcis desumptum hoc exemplū opinor; sed Licinius ab Albanis mutuatum mauult, qui primi post Amulii Numitorisq; obitū deficiēte stirpe regia magistratus annuos creauerint, cōcessaq; potestate regia Dictatores nominauerint. ego non tā de nomine inquirendum putaui, vnde profectū Romam peruenerit; quam de exemplo ipsius potestatis quam in se cōtinet hæc appellatio. Verum de hoc plura scribere non videtur præsentis operis.

Tyrānis extemporalis & certo limitata spatio.

Quomodo autē Largius primus dictator remp. administrarit, quemque huic magistratui ornatum addiderit, cōpendio conabor dicere; rat⁹ lectori hæc vtilissima, quę magnam copiam præbebūt pulchrorū ac conducibiliū exemplorū legislatoribus & iuuentutis informatoribus, ceterisq; omnib.

qui ad res publicas tractandas animũ adiiciunt. Non enim illaudatæ humilisve ciuitatis instituta & vitæ rationes, neq; ignobilium negligẽdorumve virorum consilia resq; gestas narrabimus, vt studiũ nostrum paruis & friuolis rebus impensum, tedioſa nugacitas videri possit: sed de ea vrbe *dicemus*, quæ omnibus quid iustum & pulchrum sit præscribit; & de ducib. qui eam ad hoc dignitatis fastigium perduxerunt: quorum cognoscendorum studiosus, facile sapiens & ciuilibus negotiis aptus euaserit. Ergo mox vt magistratum iniit, equitũ magistrum creauit Sp. Cassium, qui cõsulatum gesserat circa Olympiadem septuagesimã. qui mos vsq; ad nostrã ętatem seruatur a Romanis; nec vllus hucusq; dictator imperiũ absq; magistro equitũ gessit. Deinde potestatis vim ostendere volẽs quanta sit, ad terrorem magis quam ad vsum, lictores iussit cum fascibus secures sibi per vrbem præferre; renouato more qui regibus quidem vsitatus, sed a consulibus intermissus fuit, dum Poplicola primus cons. *noui* magistratus inuidiam minuere voluit. his ceterisque regii principatus insigniis vbi turbulentos & nouarum rerum studiosos animos perterruit, ante omnia Romanis vniuersis imperauit qđ a Seruio Tullio populariſſimo rege quam optime institutum fuerat, vt tributim fortunarum suarum cẽsum offerrent *singuli* adscriptis vxorũ & liberorum nominibus, suisq; & liberorũ ætatib. Peracto intra breue tẽpus cẽsu omnium, (grauis enim pœna detrectantibus erat proposita, bonorum pariter & ciuitatis amissio) reperta sunt CI milia eorum qui pubertatem attigissent, & septingẽti insuper. Deinde militari ætate separata a senioribus, digestaq; per cẽturias, tã pedites quam equites quadrifariam distribuit; & e quatuor præcipuam partem circa se habuit; e reliquis Clœlio in consulatu collegæ optionem fecit quã vellet accipere; tertiã Sp. Cassio magistro equitũ attribuit: ei quæ supererat, fratrem præfecit Sp. Largium. hæc vrbi præsidio fuit, manens vna cum senioribus intra mœnia. Bello satis apparato, productisque sub diuum copiis, terna castra metatus est, qua maxime venturos Latinos suspicabatur.

Dictator primus quæ & quomodo gesserit.

τοῖς πολιτευομένοις τε καὶ τὰ κοινὰ πραττειν βουλομένοις. ὧν γὰρ ἀζήλου καὶ ταπεινῆς πόλεως πολιτεύματα καὶ βίους, οὐδὲ ἀνωνύμων καὶ ἀπραγμόνων ἀνδρῶν βουλεύματα καὶ πράξεις μέλλω διηγεῖσθαι, ὥστε ὀχλεῖν ἐν τούτοις καὶ φλυαρίαν παρέχειν, τοῖς μικρὰ καὶ φαῦλα ἡμῖν ἀσπουδάζουσιν· ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάσας τὰς δίκαια καὶ καλὰ διεξούσης πόλεως, καὶ τοὺς ἐν τούτῳ καταπρεπόντων αὐτῇ ὡς ἀξιώματι ἡγεμόνας· ἃ τις οὐ σπουδάσαι μὴ ἀγνοήσει φιλόσοφος, καὶ πολιτικὸς οὐκ ἀποδεχθήσεται. δύο μὲν οὖν ἅμα τῷ δεδόχθαι τὴν ἐξουσίαν, ἱππάρχου ἀποδείκνυσι Σπόριον Κάσσιον, τὸν ὑπατεύσαντα τῇ ἑβδομηκοστὴν ὀλυμπιάδα. τοῦτο δ' ἦν ἔθος ἕως τῆς κατ' ἐμὲ ἡλικίας ἐφυλάττετο τοῖς Ῥωμαίων, καὶ ὅσοις εἰς τόδε χρόνου δικτάτωρ αἱρεθεὶς, χωρὶς ἱππάρχου τὴν ἀρχὴν διεξῆλθεν. ἔπειτα τῆς ἐξουσίας ὅ κράτος ἐπιδείξαι βουλόμενος ὅσον ἐστὶ, καταπλήξεως μᾶλλον ἢ χρήσεως ἕνεκα, τοῖς ῥαβδούχοις ἐκέλευσεν ἅμα ταῖς δέσμαις τῶν ῥάβδων, τοὺς πελέκεις ἀφαιρεῖν τῆς πόλεως φέρειν· ἔθος ἐπιχώριον μὲν τοῖς βασιλεύσιν, ἐκλιπεῖν δ' ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ἐξ οὗ Δημέριος Ποπλικόλας ὁ πρῶτος ὑπατεύσας ἐμείωσε δέος τὸν φθόνον τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς αὐθαιρετώτερος. καὶ καταπληξάμενος τούτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμβόλοις τὸ βασιλικῆς ἡγεμονίας τοὺς ταραχικοὺς καὶ νεωτερισταὶς, ὃ κράτιστον τῶν ὑπὸ Σερουίου Τυλλίου τοῦ δημοτικωτάτου βασιλέως καταστάντων νομίμων, πρῶτος ἐπέταξε Ῥωμαίοις ἅπασι ποιῆσαι, διμήνους τὰς φυλακὰς τῶν βίων ἀνέχειν, πρῶτος ἐξεφώνησας γυναικῶν καὶ παίδων ὀνόματα, καὶ ἡλικίας ἑαυτῶν τε καὶ τέκνων. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ πολλῶν ὑμνουμένων, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὠφελείας· τῷ τε γὰρ ὑσίαν ἀπολέσαι τοὺς ἀπειθήσαντας ἔδοξε, καὶ τὴν πολιτείαν ἐπακτοῖς πλείοις διαρρέουσαν οἱ ἐν ἥβῃ Ῥωμαίων πενταχοσίοις καὶ δισχιλίοις μείζοσι. μετὰ τοῦτο διακρίνας τοὺς ἔχοντας τὸ στρατεύσιμον ἡλικίαν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ καταχωρίσας εἰς λόχους, διένειμε πεζούς τε καὶ ἱππεῖς εἰς τέτταρας μοίρας· ὧν μίαν μὲν τὸν κρατίστην αἰεὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐκ δὲ τῶν ὑπολοίπων Κλοίλιον ἐκέλευσε τὸν συνήθη αὐτὸς ἐβούλετο λαβεῖν, τὸν δὲ τρίτον Σπόριον Κάσσιον τὸν ἱππάρχου τὸν δὲ καταλοίπου, τὸν ἀδελφὸν Σπορίου Λαρκίου· αὐτὴ φρουρὰν τὴν πόλιν ἐπάξειν σὺν τοῖς πρεσβυτέροις ἐντοστείχοις μόνον. ὡς δ' ἐν ὀλίγῳ αὖθις πάντα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ὁπλιτικὰ διέπεμψε, παρήγγελε τοῖς ἡγεμόσι τοὺς λαοὺς ἐπὶ τὰς ὁδοὺς ἐξάγειν· καὶ παρῆλθεν στρατόπεδα τρία, καθ' οὓς μάλιστα ὑπελάμβανε τόποις ποιήσεσθαι τοὺς Λατίνους τὴν ἔφοδον.

συν-

» ἀνθυμούμενος ὅτι φρονίμων στρατηγῶν ἐστιν, οὐ μόνον
» τὰ ἑαυτῶν στρατεύματα ποιεῖν ἰσχυρά, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν
» πολεμίων ἀσθενῆ, καὶ μάλιστα μὲν δι' μάχης καὶ πό-
» νου καταλύεσθαι τοὺς πολέμους, εἰ δὲ μή γε, σὺν ἐλα-
» χίστῃ γοῦν στρατιωτικοῦ πλήθους δαπάνῃ, πολέμων τε ἀ-
» πόντων κακίστους ἡγούμενος, καὶ πλεῖστα λυπηρὰ ἔχον-
» τας, οὓς τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις ἀναλαμβάνουσί τινες
ἀναγκαίων, ὅτι ἥκιστα μάλλον ἢ δικαιοτέρων ᾤετο
δεῖν ἀνθ' ὧν διαλύσεων. κρύφα τε δὴ πέμπων τοῖς ἐ-
πιφανεστάτοις Λατίνων ἀνυποπτους τινάς, ἔπειθε φιλίαν
ποιεῖσθαι τὰς πόλεις· καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ πρεσβεύο-
μενος κατὰ πόλεις τε καὶ πρὸς ὁ κοινόν, οὐ χαλεπῶς ἐξεμα-
νάσατο μηκέτι τὸν αὐτὸν ἄπονον ὁρμὴν ἔχειν τοῖς
τὸν πόλεμον· μάλιστα δ' ἀνθρώπους ἐξεπεράσατε, καὶ
ὅτι τοιαύτης ἐνεργεσίας ἀφεξῆναι τοὺς τῶν ἡγεμό-
νας ἐποίησεν. οἱ δὲ τὸν ἀνθυπάτου παρόντα φοβούμενοι
Λατίνων στρατηγίαν, Μαμίλιός τε καὶ Σέξτος, ἐν Τύ-
σκλῳ πόλει τὰς δυνάμεις συνέχοντες, παρεσκευάζοντο μὲν ὡς ἐλάσοντες ὅπῃ τὴν Ῥώμην, ἐδαπάνων δὲ
πολὺν εἰς τὸ μέλλον χρόνον, εἴτε τὰς ὑστερούσας ἀνα-
μένοντες πόλεις, εἴτε τῶν ἱερῶν ἀνθρώπων καὶ
καλῶν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ τινὲς ἀποσκιδνάμενοι τῆς
στρατοπέδου, τὴν χώραν τῶν Ῥωμαίων ἐπόρθουν. ἧττο μα-
θὼν ὁ Λάρκιος, ἀποστέλλει τὸν Κλοίλιον ἐπ' αὐτούς, ἄνδρα τῶν ἱππέων τε καὶ φίλων τὸν ἀνδρικώτατον. οὗτος ὅπι-
φανεῖς αὐτοῖς ἀπροσδόκητος, ὀλίγους μὲν τινας ἀπο-
κτείνει μαχόμενος, τοὺς δὲ λοιποὺς αἰχμαλώτους λαμ-
βάνει. τούτους ὁ Λάρκιος ἐκ τῶν χωμῶν ἀναλαβών,
καὶ τὰς δηλας ἐκθεραπεύσας φιλανθρωπίας, ἀ-
πέστειλεν εἰς Τύσκλον ἀνδράσιν αὐθ λύτρων, πρε-
σβεύσας σὺν αὐτοῖς πέμψας Ῥωμαίων τοὺς ὁπιφα-
νεστάτους. ὅτοι διεπράξαντο καταλυθῆναι τὸ στράτευμα τῶν Λατίνων, καὶ σπονδὰς τοῖς πόλεσιν ἐνιαυσίους
ἀνοχάς. ταῦτα διαπραξάμενος ὁ ἀνὴρ, ἀπῆγε τὰς
δυνάμεις ἐκ τῆς ὑπαίθρου, καὶ πρὶν ἢ πάντα τὸν ἐξου-
σίας ἐκπληρῶσαι χρόνον, ὑπάτους ἀποδείξας, ἀπέ-
θετο τὴν ἀρχὴν, οὔτε ἀποκτείνας οὐδένα Ῥωμαίων,
οὔτε ἐξελάσας τῆς πατρίδος, οὔτε δημοσίᾳ συμφορᾷ
βαρεία περιβαλὼν οὐδεμιᾷ. οὗτος ὁ ζῆλος ἀπ' ἐκεί-
νου τοῦ ἀνδρὸς ἀρξάμενος, ἅπασι παρέμεινε τοῖς λαμ-
βάνουσι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, ἄχρι τῆς τελευτῆς τοῦ
ἡμῶν χρόνου. οὐδένα γοῦν ἐκ τῆς ἰσοτείας παρελήφαμεν, ὃς οὐ μετρίως αὐτῇ καὶ πολιτικῶς ἐχρήσατο,
πολλάκις ἀναγκασθείσης τὸ πόλεως καταλῦσαι τοὺς
νομίμους ἀρχάς, καὶ πάντα ποιῆσαι τὰ πράγματα
ὑφ' ἑνί. καὶ εἰ μὲν ἐν τοῖς ὀθνείοις πολέμοις μόνον ἦσαν
οἱ λαμβάνοντες τὴν δικτατωρείαν, ἀγαθοὶ πρὸς πάντα τὸ

Cogitans autem prudẽtis imperatoris esse, non tantum suas partes roborare, verum etiam hostiles debilitare; & in primis sine pugna laboreq; bella conficere, aut certe quam minimo detrimẽto militaris multitudinis; eaque pessima esse bella & molestissima quę quis contra cognatos & amicos suscipere cogitur, existimabat ea magis ex æquo quã ex iure dirimenda. quapropter *certis* hominibus, de quibus nulla erat suspicio, dimissis clam ad Latinorũ nobilissimos, suadebat eis vt de pace agerent: palam quoque legationibus tum singulatim populos, tum in commune totã gentem sollicitãs, facile effecit ne omnes æque procliues essent ad id bellum. in primis autem variis eos officiis demerens, ista beneficentia permouit vt a ducibus diffiderent. At Latinorum imperatores, Sextus & Mamilius, intra Tusculum continendo copias, parabant se quasi Romam versus moturi; diu tamen tempus terebant, siue quod exspectarent eos populos qui nondum aderãt, siue quod exta nihil fausti promitterẽt. interim pars quædam a reliquo exercitu diuulsa Romanũ agrum populabatur. Ea re cognita Largius immittit in eos Clœlium cum fortissima equitum & velitum manu. qui nec opinantibus superueniens, paucos aliquot repugnantes interficit; viuos capit reliquos. hos dictator curatos ex vulneribus, ceterisque humanitatis officiis deuinctos, vniuersos Tusculũ remisit sine pretio; & cum his legatos misit Romanorũ nobilissimos: per quos effectum est vt dimisso Latinorum exercitu induciæ in annum fierent. His gestis domũ reduxit exercitum; & antequam totum imperii tempus expleuisset, designatis *prius* consulibus, dictaturam deposuit, nemine ciuium a se occiso, nec pulso in exsilium, nec aliis grauib. malis inuoluto. Id exemplũ omnes postea dictatores pari æmulatione secuti sunt vsque ad ætatẽ ab hac nostra tertiã. Nusquã enim in omni historia proditũ reperimus, aliquẽ in hoc magistratu se gessisse immodestè vel inciuiliter; quãuis sæpe resp. solennibus magistratib. abrogatis, omnia vnius potestati permittere sit coacta. qui si in externis tantũ bellis dictaturã adepti, bene patriam

defendissent, nil corrupti magnitudine imperii, minus mirum esset: nunc etiam in ciuilib. seditionibus, multis illis ac magnis, dum vel regni tyrānidisq; affectatæ suspicio, vel aliæ innumeræ calamitates amoliēdæ erant, omnes, quotquot tantam potestatem acceperunt, inculpatos sese primique dictatoris similes præstiterunt: vt hæc omnium esset opinio, dictaturā esse vnicum cuiusuis insanabilis mali remedium; & extremam hanc salutis spem reliquam esse, vbi ceteras iniuria tēporis præcidisset vniuersas. Sed patrum ætate, elapsis a dictatura T. Largii annis circiter quadringentis, odiosa res visa est omniū mortalium iudicio, quādo L. Cornelius Sylla primus & solus acerbe crudeliterque ea vsus est; vt tum primum sentirēt Romani quod superioribus temporibus ignorauerant, dictaturam esse tyrannidem. nam & senatum ex qualibuscumq; constituit, & tribunitiam potestatem quā arctissime contraxit, & vrbes desolauit integras, & regna alia sustulit, alia instituit; aliaq; multa superbe gessit, de quib. longum esset dicere. ciuium quoque, præter eos qui præliis absumpti sunt, dedititiorū interfecit non minus quatuor milia, & ex his aliquot tormentis prius excruciatos. An autē necessario & ex reip. commodo omnia illa fecerit, inquirere non est præsentis temporis: tantum ostendere volui ob hæc *facinora* graue & inuisum redditū esse dictatoris vocabulum. id quod non solis potestatibus, sed ceteris etiam vulgo mirandis expetendisq; rebus interdum euenit. Omnia enim, honesta & vtilia vidētur *tantisper* dum vsus eorum rectus est: quo per eos qui illis præsunt deprauato, eadem turpia habentur & inutilia. Eius autem rei caussa est natura, quæ cum omnib. bonis fatales pestes subolescere voluit. Verū de his alio tempore disputari potest commodius. Sequens annus consules habuit A. Sempronium Atratinum, M. Minucium, olympiade septuagesima prima, qua in stadio vicit Tisicrates Crotoniata, principatum Athenis obtinente Hipparcho.

Dictaturæ odiū conflauit Sylla.

πατείδος, μηδὲν ὑπὸ τῦ μεγέθους τ' ἀρχῆς ἀφανισθέντων, ἰῶ ἂν ἦν θαυμαστόν· νῦν δὲ ἡ ἐν τῷ ἐμφυλίοις διχοστασίαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις γιγνομέναις, ἡ ὅτι καταλύσαι βασιλέων καὶ τυραννίδων ὑποψίαν ὑπομενόντων, καὶ ἐπ' ἀνδρῶν συμφορῶν κωλύσαι μυρίων, ὅσοι τηλικαύτης ἔτυχον ἐξουσίας, ἅπαντες ἀνεπιλήπτους καὶ τῷ πρώτῳ λαβόντι τ' ἀρχὴν ὁμοίους ἑαυτοὺς παρέσχοντο· ὥστ' ἅπασι πᾶσαν τ' αὐτὴν δόξαν, ὅτι μία βοήθεια πάντος ἐστὶν αἰτίατος κακοῦ, καὶ τελευταία σωτηρίας ἐλπὶς, ὅταν ὑπορραγῶσιν ἅπασαι μιᾷ καιρικὴ ἴυγες, ἡ τῦ δικτάτορος ἀρχή. ἐπὶ δὲ τῆς κβ' τῦ πατέρος ἡμῶν ἡλικίας ὁμοῦ τεταρακοσίων μιγνυμένων ἐτῶν ἀπὸ τῆς Τίτου Λαρκίου δικτατορείας, διεβλήθη καὶ μισητὸν ἅπασιν ἀνθρώποις διεφάνη τὸ πρᾶγμα, Λευκίῳ Κορνηλίῳ Σύλλᾳ πρώτου καὶ μόνῳ πικρῶς καὶ ὠμῶς αὐτῇ χρησαμένῳ· ὥστε τότε πρῶτον αἰσθέσθαι Ῥωμαίους ὃ τ' ἀνὴρ ἄπιστα χρόνον ἠνύσαμεν, ὅτι τυραννίς ἐστιν ἡ τ' δικτάτορος ἀρχή. βελτίω τε γὰρ ἐκ τῶν ὑπὸ τυχόντων αὐθρώπων ἐνέγκασι, καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας κράτος εἰς ἐλάττονα συνέστησε, καὶ πόλεις ὅλας ἐξέκλισε, καὶ βασιλείας ἃς μὲν ἔλυσε, ἃς δὲ αὐτὸς ἀπέδειξεν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ αὐθάδη διεπράξατο, ὧν ἕν' πολυεργὸν ἂν εἴη λέγειν· πολίτας τε χωρὶς τῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπολομένων, τοὺς προδοθέντας αὐτῷ σφᾶς αὐτοὺς, οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων ἀπέκτεινεν, ὧν ἔνιους καὶ βασάνοις πρῶτον ἠκίσατο. εἰ μὲν οὖν ἀναγκαίως ἢ συμφερόντως τῷ κοινῷ ταῦτα πάντα ἔπραξεν, οὐκ ὁ παρὼν καιρὸς ἐξετάζει. ὅτι δ' ἀπὸ ταύτα ἐμισήθη, καὶ δῆλον ἐφάνη τὸ τῦ δικτάτορος ὄνομα, τοῦτό μοι προσῆκτο δεῖξαι. πέφυκε γ' ἡ τ' δυναστείας τοῦτο μόνας, ἀλλὰ καὶ τοῖς δήμοις συμβαίνειν τοῖς πρὸς μαχητοὺς καὶ θαυμαζομένους ὑπὸ τῦ κοινοῦ βίου πρόσταγμασι. καλὰ μὲν γὰρ ἄπαντα καὶ συμφέροντα φαίνεται τοῖς χρωμένοις, ὅταν τις αὐτοῖς χρήσηται καλῶς· αἰσχρὰ δ' καὶ ἀσύμφορα, ὅταν πονηρὸς λάβῃ προστάτας. τοῦτο δ' ἡ φύσις αἰτία, προσθεῖσα τοῖς ἀγαθοῖς ἅπασι καὶ κῆρας συμφύτους. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἕτερος ἂν εἴη τοῖς λόγοις καιρὸς ὑστεροφώτερος.

οἱ δ' ἐν Ῥώμῃ κατόπιν ἐνιαυτῷ τ' ὕπατον ἀρχὴν πρῶτον λαβόντες, Αὖλος Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος, καὶ Μάρκος Μινύκιος, ὅτε τ' ἑβδομηκοστὴν καὶ πρώτης ὀλυμπιάδος, ἰῶ ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιάτης, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἱππάρχου.

ΟΙ δ' ἐν τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἔσχον Ἀπρωνιανὸς Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος, καὶ Μάρκος Μινούκιος, ὅτε τὴν ἑβδομηκοστὴν καὶ πρώτην ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιάτης, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἱππάρχου, οὐδὲν μνήμης ἄξιον οὔτε πολεμικὸν, οὔτε πολιτικὸν ἰσοτείας ἄξιον ὅτι τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἔπραξαν· αἵ τε γὰρ πρὸς Λατίνους σπονδαὶ πολλῶν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν πολέμων παρέσχον εἰρήνην, καί τε τὴν ἀναπράξεως τῶν δημοσίων κόλεσιν, ἐφ' ᾧ ἐψηφίσαντο ἡ βουλὴ, ἕως οὗ ὁ προσδοκώμενος πόλεμος εἰς ἀσφαλὲς ἔλθῃ τέλος, ἔπαυσε τοὺς ἐντὸς τείχους νεωτερισμοὺς οἷς ἐποιοῦντο οἱ πένητες, ἀφαιροῦντα τῶν χρεῶν ἀξιοῦντες δημοσίᾳ· δόγμα γὰρ βουλῆς ἐκύρωσε, ὅπως ἐξεστάναι τοῖς Ῥωμαίων καὶ λατίνοις ἀνδράσιν εἴ τινες ἔτυχον οὖσαι γυναῖκες Λατίνων ἔθνους ξυνοικοῦσαι γαμετῇ, ἢ Ῥωμαίᾳ Λατίνοις, ἑαυτῶν εἰ βούλοιντο ἀπαλλαγῆναι, ἑαυτὰς μὲν ἀφεῖναι θέλουσι πρὸς τοῖς γεγαμηκόσιν, ἑαυτὰς μὴ, εἰς τὰς πατρίδας ἀναστρέφειν· τῶν δ' ἐγγόνων τὰ μὲν ἄρρενα πρὸς τοῖς πατράσι μένειν, τὰς δὲ θηλείας καὶ ἔτι ἀγάμους τοῖς μητράσιν ἕπεσθαι· ἐτύγχανον δὲ πολλαὶ πρὸς γυναῖκες εἰς τὰς ἀλλήλων πόλεις ἐκδεδομέναι, καὶ πρὸς τοὺς συζύγους καὶ πρὸς φιλίαν· καὶ τυχοῦσαι τῆς ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἀδείας, ἐδήλωσαν ὅσην εἶχον ἐπιθυμίαν τῆς ἐν Ῥώμῃ διαίτης. αἵ τε γὰρ ἐν τοῖς Λατίνων πόλεσι Ῥωμαῖαι μικροῦ δεῖν πᾶσαι καταλιποῦσαι τοὺς ἄνδρας, εἰς πατέρας ἀνέστρεψαν· αἵ τε Ῥωμαίοις ἐκδεδομέναι Λατίνων, πλὴν δυοῖν, αἱ λοιπαὶ τοῦ παρόντος ὑπεξεδοῦσαι, πρὸς τοῖς γεγαμηκόσιν ἔμειναν· οἰωνὸς δ' εὐτυχὴς τῆς μελλούσης πόλεως ἐπικληθῆναι τῷ πολέμῳ. ἐπὶ τούτων φασὶ τῶν ὑπάτων τὸν νεὼν καθιερωθῆναι τῷ Κρόνῳ, καὶ τὴν ἄνοδον τὴν εἰς τὸ Καπιτώλιον φέρουσι ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καὶ δημοτελεῖς ἀναδείξαι θυσίας τῷ θεῷ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἑορτάς τε καὶ θυσίας. τὸν δὲ πρῶτον βωμὸν αὐτόθι καθιδρύσαι λέγουσι τὸν ὑφ' Ἡρακλέους καλεσθέντα σμένον, ὑφ' οὗ τὰς ἐμπύρους ἀπαρχὰς ἔθυον Ἑλληνικοῖς ἔθεσιν οἱ τὰ ἱερὰ παρ' ἐκείνου δεξάμενοι. τὸν δὲ γράφοντα τὴν ἵδρυσιν τοῦ ναοῦ, τινὲς μὲν ἰσχυρίζονται Τίτον Λάρκιον τὸν ὑπατεύσαντα τῷ θεῷ πρῶτον ἐνιαυτῷ· οἱ δὲ, βασιλέα Ταρκύνιον τὸν ἐκπεσόντα τῆς ἀρχῆς τὸν δὲ καθιέρωσιν τοῦ ναοῦ λαβεῖν Γόσυμον Κομίνιον, τὸν ψήφισμα βουλῆς. τούτοις μὲν δὴ τοῖς ὑπάτοις εἰρήνης, ὥς-

SEQVENS annus consules habuit A. Sempronium Atratinũ, M. Minuciũ, Olympiade septuagesima prima, qua in stadio vicit Tisicrates Crotoniata, principe Athenis Hipparcho. Hi cõsulatus sui tempore nihil aliud memorabile vel in bello vel *domi* in rep. gesserunt: (nam & induciæ cũ Latinis dabant ab externis bellis otiũ; & suspensa ex S.C. fœnorũ exactio, donec imminens bellum ad tutum peruenisset exitum, cohibebat in vrbe motus inopum publicã debitorum remissionem flagitantium) sed *tantum* effecerunt vt ratum fieret S.C. *quo permittebatur* vt siquæ Latinæ mulieres viris Romanis æquitate & prudentia conspicuis nuptę essent, aut Romanę Latinis, penes ipsas esset arbitrium, vellentne manere apud cõiuges, an patrias repetere: e liberis, mares apud patres suos manerent; fœminæ innuptæ proficiscerentur cum suis matribus. erat autẽ frequens inter vtrumq; populum cõnubium propter cognationem & amicitiam. Hæ tum acceptа ex hoc decreto licentia, satis indicarunt quanto tenerentur vrbis desiderio. nam & Romanę, Latinis oppidis maritisq; relictis, pene omnes ad parentes reuersæ sunt: & Latinæ in vrbe nuptæ, duabus exceptis, maritos prætulerũt patriæ; felici vrbis bello superaturæ augurio. His consſ. ferunt templum Saturno dedicatum in cliuo quo e foro in Capitolium ascenditur; & ferias publicas cũ sacrificio decretas in annos singulos. Arã vero quæ antea ibi fuerat, ab Hercule erectam perhibẽt; super qua sacerdotes ab eo instituti, primitias & sacra igni adolenda Græco ritu offerebant. Eius templi fundationẽ quidam inscriptam tradũt T. Largio superioris anni cõsuli: quidã Tarquinio Superbo e regno expulso: dedicationẽ vero ex S.C. accepisse Postumum Cominiũ. Horũ igitur cõsulatu, vt di-

A. V.C. 257, Olymp. 71, A. Sempronio, M. Minucio consſ. quies a bellis.

ximus, alta pax fuit. Post eos facti
A.V.C. 258, A. Postumio & T. Virginio consl. re dintegratū bellum Latinum. sunt cōss. A. Postumius, T. Virginius; sub quibus finitæ sunt annuæ cū Latinis inducię, & bellum vtrinq; magno apparatu instauratum. Romana multitudo tota erat ad decernēdum alacris: Latini cōtra maxima ex parte inuiti cogebantur, proceribus populorū præter paucos corruptis Tarquinii Mamiliiq; muneribus & pollicitis: plebeiis vero, quibus bellum non placeret, semotis a cura reip. nec enim vlli amplius fandi dabatur copia. quamobrem multi moleste ferentes indignitatem rei, necesse habebant relictis suis ciuitatibus ad Romanos transfugere: non enim vetabantur a potentioribus; quibus pergratum erat dissentientes vltro a se profugere. hos Romani excipientes, quotquot cum vxorib. & liberis venirent, domesticæ ascribebant militiæ, intermixtos vrbanis centuriis; reliquos circa vrbem per castella & colonias diuisos obseruabāt nequid noui molirentur. cumque rursum omnes vno consensu iudicarent reip. iterum opus esse vnius hominis imperio, quod pro suo arbitratu administraret omnia, nec vlli rationē reddere teneretur, iunior cons. A. Postumius a collega Virginio dictator dictus est: isq; vt superior dictator, magistrum equitum assumpsit T. Æbutium Eluam: properatoq; iuniorum delectu, & diuisis quadrifariam copiis, vnam partem sibi, alteram Virginio cōsulatus collegæ attribuit, tertiam Æbutio magistro equitū; quartam A. Sempronio, quem vrbi tuendæ præfecit. Iamque omnibus rebus ad bellū instructo speculatores nuntiant Latinos iter ingressos cum toto exercitu: ac mox alii, primo eos impetu occupasse munimentum quod Corbionem nominant, a paucis custoditum præsidiariis; quos illi ad vnum occiderunt, & eum locum fecerunt belli receptaculum. mancipiis tamen & pecorib. non multis in agro potiti sunt, præter ea quæ Corbione ceperāt; eo quod agrestes cum rebus suis quæ agi ferrique possent, in proxima munimēta se quam potuerant

2 dictator A. Postumius.

ωρ ἔφιω, βαθείας ὀξεγλύεθ ἀπολαῦσαι. μὴ δὲ τότοις ωρδελαμβανοισι τ' ἀρχιὼ Αὖλος Ποσούμιος, καὶ Τῖτος Οεργίνιος· ἐφ' ὧν αἱ μὲν σπαύσιοι ἀνοχαὶ ωρὸς Λατίνους διελέλιωθ· ωρδμοθυαὶ δὲ ωρὸς τ' πόλεμον ὑφ' ἑκατέρων ἐγίνοντο μεγάλαι. ἰῶ δὲ τὸ μὲν Ῥωμαίων πλῆθος ἅπαν ἑκούσιον καὶ σπὺ πολλῆ ωροθυμία χωρεωῦ ὅπι τὸν ἀγῶνα· τὸ γ' Λατίνων τὸ πλέον ἀωρόθυμον καὶ ὑωὸ δυάγκης καὶ φρήμνον, τῶ μὲν δωαστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγου δεῖν πάντων, δωρεαῖς τε καὶ ὑωοχέσεσιν ὑωὸ Ταρκυνίε καὶ Μαμιλίε διεφθαρμένων, τῶ γ' δημοτικῶν, ὅσοις οὐκ ἰῶ βαλομένοις ὁ πόλεμος, ἀπελαυνομένων ἀπὸ τῆς τῶ κοινῶν φερνίδος· οὐδὲ γὰρ λόγος ἐπὶ τοῖς βαλομένοις ἀπεδίδοτο. ἰωαγκάζοντο δὴ χαλεπαίνοντες ὅπι τότῳ συχνοὶ καταλιπεῖν τὰς πόλις, καὶ ωρὸς Ῥωμαίους αὐτομολεῖν. κωλύειν γὰρ οὐκ ἠξίουν οἱ ὑφ' ἑαυτῶν πεποιημένοι τὰς πόλις, ἀλλὰ πολλῶ τοῖς ἀμφόρεσι τῆς ἐκποσίε φυγῆς χάριν ἤδεσαν. ὑωοδεχόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, τὸς μὲν ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀφικνουμένους, εἰς τὰς ἐντὸς τείχος καλέτατον φρατείας, τοῖς πολιτικοῖς ἐκκαταμιγνύτες λόχοις· τὸς δὲ λοιποὺς εἰς τὰ ωρὸς τὴν πόλιν ἀποστέλλοντες φρούρια, καὶ ταῖς ἀποικίαις ἀπομερίζοντες, ἵνα μή τι νεωτερίσθαν, εἶχον ἐν φυλακῇ. ἀπόντων δὲ τὴν αὐτὴν γνώμην λαβόντων, ὅτι μιᾶς δεῖ πάλιν τοῖς ωράγμασιν ἀφορμὴν ἅπασι διοικεῖν καθ' τὸν αὐτοῖς λογισμὸν δυυπόζυγου ἀρχῆς, δικτάτωρ ἀποδείκνυται τῶ ὑωάτων ὁ νεώτερος Αὖλος Ποσούμιος, ὑωὸ τὸ στρατηγοῦντος Οεργινίου· ἱππάρχιω δὲ αὐτὸς ἑαυτῶ ωροσείλετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῶ ωροτέρω δικτάτωρ, Τῖτον Αἰβούτιον Ἕλβαν· καὶ καταγράψας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸς ἐν ἥβῃ Ῥωμαίους ἅπαντας, καὶ διελὼν εἰς τέτταρα μέρη τὴν δυάμιν, μιᾶς μὲν αὐτὸς ἡγεῖτο μοίρας, ἑτέρας δ' τ' στρατοπεδον Οεργίνιον ἔπαξεν ἄρχειν, τῆς δὲ τρίτης Αἰβούτιον τὸν ἱππάρχιω· ὅπι δὲ τ' τετάρτης κατέλιπεν ἔπαρχον Αὖλον Σεμωρώνιον, ᾧ τὴν πόλιν φυλάττειν ἐπέτρεψεν. παρεσκευασμένῳ δὲ τότῳ πάντα τὰ ὁπλιτικὰ ωρὸς τὸν πόλεμον, ἦκον ἀγγέλλοντες οἱ σκοποὶ πομφαλιᾶ Λατίνους ἐξελαυνομένους· καὶ αὖθις ἕτεροι, δηλοῦντες ὅτι ἐφόδου τι καταληφθεῖεν ωρὸς αὐτῶν χωρίον ἐχυρὸν, Κορβιῶνα καλούμενον, ἐν ᾧ φρουρά τις ἰῶ Ῥωμαίων ἐνοικουροῦσα ὀλίγη· ἰῶ ἅπασαν δυναφθειρομένους, καὶ τὸ χωρίον αὐτῶν καταρρύλες, ὁρμητήριον ἐποιοῦντο τῶ πολέμου· αὐδράποδα δὲ καὶ βοσκήματα οὐκ ὀλίγα καταλαμβάνον ἐν τοῖς ἀγροῖς χωρὶς τῶ ἐν τῷ Κορβιῶνι ἑκκαταληφθέντων, ωρὸς καλεσκευασμένων ωρὸ πολλῶ τῶ γεωργῶν εἰς τὰ ωροσέχαλα τ' ἐρυμάτων, ὅση δυάμις ἰῶ ἐκά-

λῶ ἑκάστοις, φέρειν τε καὶ ἄγειν οἰκίας τε αὐτῶν ἐνεπίμ-
πρασαν ἐρήμους ἀφειμένας, καὶ γῆν ἐδήουν. ἀφίκε-
το δ' αὐτοῖς ἐξεστρατευμένοις ἤδη, ὅτ' Ἄντιον, πόλεως ἐπι-
φανεστάτην τῶν Οὐολούσκων ἔθνους, στρατιά τε καινὴ καὶ ὅ-
πλα καὶ σῖτος, καὶ ὅσων δεῖν εἰς τὸν πόλεμον ἐδέοντο· ἐφ'
οἷς πάνυ θαρρήσαντες, ἐν ἐλπίσι ἦσαν ἔχειν, ὡς καὶ
τῶν ἄλλων Οὐολούσκων σωφρονούντων σφίσι τὸν πολέ-
μου, τῶν Ἀντιατῶν πόλεως ἀρξαμένης. ταῦτα μαθὼν
ὁ Ποστούμιος ἐξεβοήθει σπουδῇ τε καὶ τάχει, πρὶν ἢ συνελθεῖν
τοὺς πολεμίους ἅπαντας. ἀγαγὼν δὲ ἐν νυκτὶ τοῖς σὺν
αὐτῷ στρατιὰν πορείᾳ συντόνῳ, παρὰ πλησίον μὲν τῶν
Λατίνων ἐστρατοπεδευκότων παρὰ λίμνην Ῥηγίλλην
καλουμένην, ἐν ἐχυρῷ χωρίῳ· καὶ αὐτὸς τὴν ἀκρόπολιν καὶ
κεφαλὴν τοῦ πολεμίου ἐν ὑψηλῷ λόφῳ καὶ δυσβάτῳ· ἐν
ᾧ ἐστρατοπεδεύετο, πολλὰ πλεονεκτήσειν ἔμελλεν. οἱ δὲ τῶν
Λατίνων ἡγεμόνες, Ὀκτάβιός τε ὁ Τυσκλανὸς, Ταρ-
κυνίου τοῦ βασιλέως γαμβρὸς, ὡς δέ τινες γράφουσιν,
υἱὸς δὲ γαμβροῦ, καὶ Σέξτος Ταρκύνιος· ἐτύγχανον γὰρ
ἤδη τηνικαῦτα χωρὶς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευκότες·
εἰς ἓν συνάγουσι τὰς δυνάμεις χωρίον· καὶ παρακα-
λοῦσι τοὺς χιλιάρχους καὶ λοχαγούς, ἐσκέπτοντο ὁπόσις ἔ-
στιν ἤδη τοῦ πολέμου· καὶ πολλαὶ γνῶμαι ἐλέχθησαν.
οἱ μὲν γὰρ, ἐξ ἐφόδου χωρεῖν ἠξίουν ὅπως τοὺς ἅμα τῇ
δικτάτορι καταλαμβανομένους ὄρος, ἕως τινὲς ἦ-
σαν αὐτοῖς φοβεροί· οὐκ ἀσφαλείας σημεῖον εἶναι νομί-
ζοντες τὸν ἐχυρὸν καταλῆψιν, ἀλλὰ δείλιας· οἱ δὲ,
τοὺς μὲν ἀποκαφρούσαντας ὀλίγῃ τινὶ καθείργειν φυ-
λακῇ· τὸν δὲ ἄλλον δύναμιν ἀναλαβόντας, ὅπως τὸν Ῥω-
μαίων ἄγειν ὡς ῥᾳδίαν ἀγῶνα, τῆς κραιπάλης νεότητος
ἐξεληλυθυίας· οἱ δὲ, τοὺς Οὐολούσκων τε καὶ τῶν ἄλλων
συμμάχων βοηθείας ἀναμένειν συνεβούλευον, τὰ ἀ-
σφαλέστερα τοῦ θρασυτέρων αἱρουμένους· Ῥω-
μαίους μὲν γὰρ οὐδὲν ἀποκαύσειν ἐκ τοῦ παρόντος τοῦ χρό-
νου, ἑαυτοῖς δὲ βραδυνόμενα χρείπτειν τὰ πραγμάτα. ἐπὶ δὲ αὐτῶν βουλευομένων, ἦκεν ἐκ Ῥώμης
ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Τίτος Οὐεργίνιος ἔχων τὸν στρατὸν αὐ-
τῶν δύναμιν, ἀφνιδίως ἐν τῇ κατόπιν νυκτὶ τὸν ὁ-
δὸν διανύσας· καὶ στρατοπεδεύεται δίχα τοῦ δικτάτο-
ρος ἐφ' ἑτέρας ῥάχεως ὀρθῆς πάνυ καὶ ἐχυρᾶς· ὥσ-
τε ἀμφοτέρων ἀποκεκλῆσθαι τοὺς Λατίνους τοῦ μὴ
τὸν πολεμίαν ἔξοδον· τῶν μὲν κατὰ τοῦ ἀριστε-
ροῦ τεθραμμένων μερῶν, τῶν δὲ δικτάτορος τοῦ δε-
ξιῶν. ἐπὶ δὲ πλείονος παραχῆς καταχύσεις τοὺς οὐ-
δὲν πλέον τῶν ἀσφαλῶν τοῦ ἐλομένους ἡγεμόνας, καὶ
δέους, μὴ τὰ οἰκεῖα πολλὰ ὄντα διαπρᾶξαν ἀναλώ-
σωνται βραδυνόντες, μαθὼν ὁ Ποστούμιος ὅσον ἐν
αὐτοῖς τὸ ἄπειρον στρατηγίας, πέμπει τὸν ἱππάρχων

maturrime contulerant. quapropter villas desertas incēderunt, & terram vastauerunt. acceperant autem in ea expeditione ab Antio Volscorum vrbe nobilissima, & recentes copias, & arma, & frumentum, aliaque bello necessaria. qua accessione multum animati, bonam spem habebant ceteros quoq; Volscos in societatē venturos, facto ab Antiatibus initio. His cognitis, Postumius celeriter occurrit hostibus, prius quam *in vnum* cōuenirent omnes: properatoque per noctem itinere, cum suis copiis venit prope castra Latinorum ad lacū Regillum loco munito posita. ipse castra metatus est in tumulo alto & arduo, imminente hostibus, loco multo quā illi opportuniore. At Latinorum duces, Octauius Tusculanus Tarquinii regis gener, vel (vt quidam scribunt) generi filius, & Sex. Tarquinius, quī tum forte seorsum castra habebant, in vnum locum ea cōtulerunt: & adhibitis in consilium tribunis atq; centurionibus, consultarunt quonā modo bellum gerere oporteret: variatumque est sententiis. quidam enim censebant impetum faciēdum in occupatum a dictatore tumulum, donec ipsi essent terrori hostibus; existimantes, non securitatis, sed timoris indicium esse quod illi *tam* munitum locum occupassent. alii, circumuallandos eos & obsidendos parte exercitus: reliquum ad vrbem ducēdum, vt expugnatu facilem absente iuuentutis robore. alii suadebāt exspectanda a Volscis ceterisque sociis auxilia, & præferenda tutiora consilia audacioribus. Romanis enim moram nihil profore: sibi vero, quo tardius res gererētur, eo fore melius. His ita deliberantibus superuenit cum suis copiis alter consul, T. Virginius, repente viam emensus nocte præterita: seorsumq; a dictatore in alterius montis dorso aspero & *natura* munito castra posuit; vt vtrinque Latinis clauderetur in hosticum exitus, a dextris dictatore assidente, a sinistris consule. Ita magis etiam turbatis *hostium* ducibus tuta solummodo consectatis, & verentibus ne ducendo bellum sua potissimum absumere cogerentur, Postumius animaduersa eorum imperitia, mittit magistrum equitum

T. Æbutium cum equitũ & leuis armaturę lectissimis, qui occupẽt montem quendam imminentem viæ qua Latinis domo commeatus subuehebantur. is noctu cum sua manu præteruectus, peruasa silua nullis callibus trita, prius quã hostis sentiret, occupat eum tumulũ. Duces vero hostiũ vt cognouere a tergo etiã insessa loca munita, ac ne domestici quidẽ commeatus spẽ sibi relictã, quod non posset tuto aduehi, deturbare inde Romanos decreuerũt, priusquam vallo tumulũ munirent. tum Sextus ducũ alter assumptis equitibus, cursu quã potuit citatissimo in illos inuectus est, quasi suorum impetũ minime excepturos. sed fortiter a Romanis exceptus, repulsusq; iterum atq; iterum, cũ loci etiã natura aduersaretur, quæ e supernis pugnantes adiuuans, subeuntib. in montẽ nihil afferebat præter vulnera & labores irritos, re infecta retro in castra cũ suis abiit, territus insuper nouo aduentu militum, quos selectos e legionariis Postumius præcedẽtium vestigia sequi iusserat: Romaniq; iam firmiter locum tenentes, palam cõmuniuerunt ibi præsidium. Post hęc Mamilio & Sexto visum nõ diu differre prœliũ, sed quam primũ armis decernere. Ceterum dictator cũ a principio animũ induxisset bellum absq; prœlio conficere, idq; sibi per aduersariorũ inopiam facile futurum speraret, graui de caussa mutauit propositum. intercepti enim erant ab equitibus vias obseruantib. nuntii cũ litteris a Volscis ad Latinorũ duces, significãtes magnas sociorum copias adfore circa diem tertiũ; & alias item ab Hernicis. quo factũ est vt necessario præter propositum acceleraretur a Romanis ducibus prœlium. cuius signum posteaquam vtrinq; datũ est, in medium castrorum spatium vtrique progressi, acies in hunc modum instruxerũt. Sex. Tarquinius præerat sinistro Latinorum cornui, dextro Octauius Mamilius: mediam aciem tuebatur alter filius Tarquinii Titus, & circa eum Romani transfugæ atq; exsules: equitatu quoq; trifariam diuiso, in cornu vtrumq;, & mediã aci-

Τῖτον Αἰβούτιον, ἄγοντα τὸν ἀκμαιοτάτοις ἱππεῦσι τε καὶ ψιλοῖς, καταλαβεῖν κελεύσας ὄρος τι καλῶς ἐν παρόδῳ κείμενον ταῖς ὑποδεχομένοις Λατίνοις ἀγοραῖς οἴκοθεν· καὶ φθάνειν πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς πολεμίους ἢ σὺν τῷ ἱππάρχῃ πεμφθεῖσα δύναμις, νύκτωρ παρενεχθεῖσα, καὶ δι' ὕλης ἀτρίβους διελθοῦσα, καὶ γνωμένη ἐγκρατὴς τοῦ λόφου. μαθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν πολεμίων καταλαμβανόμενα καὶ τὰ κατ' νότου σφῶν ἐρυμνά, καὶ οὐδὲ ῥᾴδιον τῆς οἴκοθεν ἀγορᾶς χρησθαι ἐπ' ἐλπίδας ἔρχεσθαι, ὡς ἀσφαλῶς σφίσι ῥᾳδιουργησομένης, ἀπορρᾴξαι τοὺς Ῥωμαίους ἔγνωσαν ἀπὸ τοῦ λόφου, πρὶν ἢ χάρακι καὶ λόφῳ κρατῦναι. ἀνάγκαζον δὴ τὸν ἵππον ἄτερος αὐτῶν Σέξτος ἤλαυνεν ἀνὰ κράτος αὐτοῖς, ὡς δ' ἐδέχοντο αὐτὸν οἱ Ῥωμαϊκῆς ἵππου. γυναῖκες δὴ τῶν Ῥωμαίων ἱππέων τοὺς ὀπίσω ἐκομιζόντων, μέχρι μὲν ὕλης αὐτεῖχεν ἐκποδὼν τε καὶ αὖθις ἐπάγων· ἐπεὶ δὲ ἡ τε φύσις τοῦ χωρίου τοῖς μὲν ἤδη κρατοῦσι τῶν ἄκρων μεγάλα πλεονεκτήματα παρεῖχε, τοῖς δ' κάτωθεν ὀπίσω οὐδὲν ὅτι μὴ πολλὰς πληγὰς καὶ πόνους ἀνίατους ἔφερεν, καὶ αὖθις ἑτέρα παρῆν δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις ὀπιλέκλων ἀνδρῶν ἐκ τῆς πεζικῆς φάλαγγος ὀπίσω ἐξευγος, ὧν ὁ Ποσθούμιος κατ' πόδας ἀπέστελλεν, οὐδὲν ἔτι περαίτερω δυνάμενος, ἀπῆγε πάλιν ἵππον ὀπὶ τὸν χάρακα· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι βεβαίως κρατοῦντες ὁμαλοῦ χωρίου, περιφανῶς κρατοῦντος φυλακῇ. μετὰ τοῦτο δ' ἔργον, οἷς περὶ Μαμίλιον καὶ Σέξτον ἐδόκει μὴ πολλῷ διὰ μέσου ποιεῖν χρόνον, ἀλλ' ὀξεῖα κρίναι τὰ πράγματα μάχῃ. τῷ δὲ δικτάτορι τῶν Ῥωμαίων καταρχὰς οὕτως ἔχειν προαιρέσεως, ὡς ἀμαχητὶ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον, καὶ πολὺν μάλιστα δι' αὐτῷ ἀποείαν τῶν ἀντιστρατήγων τοῦτο ποιήσειν ἐλπίσαντι, τοῦτο ἐφαίνετο αἴτιον χωρεῖν ὀπὶ τὸν ἀγῶνα. ἐδήλωσαν γὰρ ὕλης τῶν φευγόντων τὰς ὁδοὺς ἵππεων ἄγγελοι γράμματα φέροντες πρὸς δολοῦσκον πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Λατίνων, δηλοῦντες ὅτι πολλὰ δυνάμις αὐτοῖς ὀπὶ συμμαχίαν ἥξουσιν εἰς ἡμέραν τρίτην μάλιστα, καὶ αὖθις ἑτέρα παρὰ Ἑρνίκων. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς ἡγεμόσιν αὐτῶν παρεῖναι πρὸς τάξεως ἀνάγκην τέως οὐ προσιεμένοις, ταῦτα ἦν. ὅπως δὲ τὰ σημεῖα ἤρθη παρ' ἑκατέρων τ' μάχης, προῆλθον εἰς τὸ μεταξὺ χωρίον ἀμφότεροι, καὶ ὀξέπαυον τὰς δυνάμις κατ' τάδε· Σέξτος μὲν Ταρκύνιος ὀπὶ τὸ λαιοῦ τῶν Λατίνων ἐπάρθη κέρατος, Ὀκταύιος δ' Μαμίλιος ὀπὶ τὸ δεξιοῦ. τὸ δ' κατ' μέσον σάσιν εἶχεν ὁ ἕτερος τῶν Ταρκυνίου παίδων, Τῖτος, ἔνθα καὶ Ῥωμαίων οἵ τε αὐτόμολοι καὶ οἱ φυγάδες ἐτάχθησαν. ἡ δὲ ἵππος ἅπασα τειχῇ διαρεθεῖσα, τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις προσενεμήθη, καὶ τοῖς κατ' μέσην τεταγμένοις τὸ φάλαγγα. τῆς

γα. τὸ δ' Ῥωμαίων τραλιὰς τὸ μὲν δεξιτερὸν κέρας εἶχεν ὁ ἱππάρχης Τῖτος Αἴβούτιος, εὐανλίως Σέξτῳ Ταρκυνίῳ· τὸ δ' ἀριστερὸν, Τῖτος Οεργίνιος ὁ ὕπατος, Ὀκταυίῳ Μαμιλίῳ τάσιν εὐανλίαν ἐπεῖχον· τὰ δὲ μέσα τὸ φάλαγγος αὐτὸς ὁ δικτάτωρ Ποστούμιος ἐξεπλήρου, Τίτῳ Ταρκυνίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις φυγάσι χορτάσων ὁμόσε. πλῆθος δὲ τὸ συμβάσης δυνάμεως εἰς τὴν παράταξιν ἀφ' ἑκατέρου τράλεύματος ἦν, Ῥωμαίων μὲν, ὅσοι δισμύριοί τε καὶ τετρακισχίλιοι πεζοῖς καὶ τετρακισχίλιοι ἱππεῖς· Λατίνων δὲ, ὅσοι τετρακισμύριοι πεζοῖς καὶ δισχίλιοι ἱππεῖς. ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἦλθεν ἔμελλον, οἵ τε τῶν Λατίνων στρατηγοὶ συγκαλέσαντες τὰς στρατιὰς, πολλὰ εἰς τὸ ἀνδρεῖον ἐπαγωγὰ, καὶ δεήσεις τῶν τραλιωτῶν μακρὰς διεξῆλθον, ὅ τε Ῥωμαῖος ὁρῶν θαρρυνούσας ὁρῶν τὰς στρατιὰς, ὅτι πλήθει στρατοίσιτο μακρῷ τοῦ ὄχλου τὸ στρατιὰς, ἐξελέσθαι τὸ δέος αὐτῶν ἐκ τῆς ἀβουλίας βουλόμενος, στρατηγὰλῃ εἰς ἐκκλησίαν· καὶ παρακαλέσας τὰς πρεσβυτάτους τῶν ἐκ τῆς βουλῆς συνεδρίου καὶ ἡμιστρατίους, ἔλεξε τοιάδε· Θεοὶ μὲν ἡμῖν ὑπισχνοῦνται δι' οἰωνῶν τε καὶ σφαγίων καὶ τῆς μαντικῆς ἐλευθερίαν τῇ πόλει παρέξειν καὶ νίκην εὐτυχῆ, ἀμοιβὰς ἡμῖν ἀποδιδόντες ἀγαθὰς ἀνθ' ὧν αὐτοὺς σέβοντες καὶ τὰ δίκαια ἀσκοῦντες ἐν πατρὶ τῷ βίῳ ἡμῶν διετελέσαμεν· καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν νεμεσῶντες καὶ εἰκὸς, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πεπονθότες ὑφ' ἡμῶν ἀγαθὰ, συνήθεις τε ὄντες καὶ φίλοι, καὶ τὰς αὐτοὺς ὁμοσπόνδους ἔχειν ἐχθροὺς καὶ φίλους, ἀπρεπῶν ὑποδιδόντες τούτων, πόλεμον ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, ὁπόλεροις ἡμῶν μᾶλλον αὐτὸν ἔχειν προσῆκεν· ἧττον γὰρ ἂν ἐκεῖνο δεινόν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ταρκυνίων τυραννίδος, ἵνα δούλιον αὖτ' ἐλευθέραν τὴν πόλιν αὐτοῖς ποιήσωσι. χρὴ δὲ καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες λοχαγοί τε καὶ τραλιῶται, μαθόντας ὅτι συμμάχους ἔχετε τοὺς θεοὺς, οἵπερ ἀεὶ τὴν πόλιν σώζουσιν, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ τόνδε τὸν ἀγῶνα· ὅπως δὲ μὴ ὅτι τὸ πρόσθεν θεῶν βοηθείας ὑπάρξει τυχόντες τοῖς ἡμυαίως ἀγωνιζομένοις, καὶ πρὸ τὰ παρ' ἑαυτοῖς εἰς τὸ νικᾶν προθυμία παρεχομένοις, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις ἔπεσθαι αὐτῶν ταλαιπωρεῖν. ὑπάρξει δὲ ὑμῖν πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα πρὸς τὸ νικᾶν ἔστω τῆς τύχης παρεσκευασμένα, τρία δὲ πάντων μάλιστα καὶ φανερώτατα· πρῶτον μὲν, τὸ παρ' ἀλλήλων πιστὸν, ὃ μάλιστα δεῖ τοῖς μέλλουσι τῶν ἐχθρῶν κρατήσειν. ἅμα δὲ ἄρξασθαι ὑμᾶς τιμᾶσθαι ἀλλήλοις εἰκὸς βεβαίοις φίλοις δεῖ καὶ πιστοῖς συμμάχοις, ἀλλ' ἃ πατεῖς ἐκ πολλῶν τῶν ἄπασι παρεσκευασμένα τὰγαθόν. καὶ γὰρ ἐράφηε

em. Romanorum vero dextrũ cornu tenebat magister equitum T. Æbutius, oppositus Sex. Tarquinio; sinistrum T. Virginius consul, ex aduerso Octauii Mamilii; mediam aciem explebat ipse dictator Postumius, congressurus cum T. Tarquinio & exsulibus. Stabant autem in vtraq; acie, in Romana, XXIIII peditum milia, & mille equites; in Latina, quadraginta peditum, equitũ tria milia. Sed prius quã ad manus veniretur, & Latinorũ duces suos longa oratione multisque precibus ad fortitudinẽ cohortabantur; & dictator videns suos milites territos aduersariorum tanto maiore multitudine, ad eximendum eum timorem, progressus in concionẽ, adstantib. senatorum natu maximis & honoratissimis, sic *milites* allocutus est: Dii nobis *adsunt*, milites, & tam extis quam auspiciis ceterisq; vaticiniis pollicentur ciuitati nostræ libertatem felicemq; victoriam, benigne nos pro perpetua erga ipsos pietate & assiduo iustitiæ studio remunerantes; & inimicis nostris merito infensi, q multis magnisque beneficiis a nobis affecti, & tam cognatione nobis deuincti quam amicitię fœdere, quo iurarunt se eosdem nobiscũ habituros amicos & inimicos, omnib. his contemptis, iniustum nobis bellum inferant, nõ de imperio & principatu cõtendentes, vtris ea magis conueniant: id enim minus esset graue: sed de Tarquiniorum tyrãnide, vt ex libera seruam nostram ciuitatem faciãt. Opus est ergo vt & vos centuriones atque milites, cum sciatis deos vobis, qui vrbem perpetuo tuentur, pugnæ futuros socios, fortes vos in hoc certamine præstetis viros; quippe qui noueritis, eos opẽ a diis impetrare qui fortiter dimicant, suaq; promptitudine quidquid possunt ad victoriam conferunt, nõ eos qui pericula defugiũt, nec labores pro se exantlare sustinẽt. Et habetis fortunæ beneficio cum alia multa quæ pro victoria vestra faciant, tum in primis tria manifestissima. primũ, mutuam fidẽ, qua maxime ad vincendos hostes opus est. nõ enim ex hodierno primũ die firmi inter vos amici fidiq; socii esse debetis; sed *cõmunis* patria iamdudũ vobis hoc commodum peperit. simul estis edu-

cati, eisdemq; instituti disciplinis, super eisdem aris sacra diis feciſtis, multaq; simul tum bona tũ mala experti estis; ex quib. firmæ & indissolubiles inter homines amicitię coalescere solent, quoties coniunctis viribus de rerum summa decertandum est. Deinde si in hostium manus veneritis, non alii quidem malorum expertes eritis, alii contra extremas calamitates subibitis: sed ex æquo omnes amittemus dignitatem, imperium, & libertatem; nec vxoribus, liberis, facultatibus, aliisve quæ *nunc* habetis bonis frui dabitur: proceres autem ciuitatis & magistratus reipublicæ cum fœdis tormentis miserrimo tradentur exitio. nam si nulla nostra noxa nec magna nec parua læsi, ipsi nullum a nobis omnibus abstinuerunt iniuriæ genus, quid exspectandum est a victoribus, alta mente repositam habentibus distractionem ab vrbe, bonorum suorum amissionem negatumq; hactenus etiam soli natalis aditum? Postremum est neutro iam dictorũ leuius, si recte consideretis; *nimirum* non tales nobis occurrisse res hostium quales suspicabamur, sed multo opinione deteriores. nã præter Antiates neminem alium eis adesse videtis belli socium: nos vero putabamus omnes Volscos in eorum auxilium vẽturos, multos etiam e Sabinis & Hernicis; aliaq; innumera terricula vano metu nobis ipsi fingebamus. At ista omnia Latinorũ erant somnia, irrita spe vanisq; pollicitationibus subnixa. alii enim deseruerunt eorũ societatem, dedignati *tam imperitorum* ducũ imperia. alii cunctantur magis quam opitulantur, spe tempus terẽtes *inaniter*. qui vero nunc in apparatu sunt, post prœliũ *sero* veniẽtes, nihil amplius eis vtiles erũt. Quodsiqui vestrum recte quidẽ hęc a me dicta credunt, sed hostium multitudinẽ metuunt, eos rem leuẽ metuere paucis docebo, vel potius reuocabo in memoriã: primum, si consideretis maiorẽ illorũ partẽ coactam cõtra nos arma sumpsisse, sicut ex multis ipsorum dictis factisq; satis apparuit: reliquorum qui vltro & alacriter pro tyrannis certaturi sunt, paruum admodum esse numerum, vel potius multesimã nostri exercitus partẽ. Præterea in bellis non numero sed virtute potiores obtinere victoriã.

ὁμοῦ, καὶ παιδείας ἐτύχετε κοινῆς, καὶ θεοῖς ὅπλ τῶν αὐτῶν βωμῶν ἐθύσατε, καὶ πολλῶν μὲν ἀγαθῶν ἀπολελαύκατε, πολλῶν δὲ κακῶν πεπείρασθε κοινῇ, ἐξ ὧν ἰσχυραὶ καὶ ἀδιάλυτοι πέφυκασι συγκεράννυσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις φιλίαι, ἐπειδὰν ὁ περὶ τῶν μεγίστων κίνδυνος ἅπασιν ὑπάρχῃ ἀγών. εἰ γὰρ ὑποχείριοι γένοισθε τοῖς ἐχθροῖς, οὐχὶ τοῖς μὲν ὑμῶν ὑπαρξῇ μηδενὸς πειρασθῆναι δίκαιον, τοῖς δὲ τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀξίωμα καὶ τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἅπασιν ὁμοίως ἀπολωλεκέναι, καὶ μήτε γυναικῶν, μήτε παίδων, μήτε οὐσίας, μήτε ἄλλου τινὸς ὧν ἔχετε ἀπολαύσειν ἀγαθῶν· τοῖς δὲ ἡγουμένοις τῆς πόλεως καὶ τὰ κοινὰ διοικοῦσι, τὸν οἰκτιστὸν μόρον ἀποθανεῖν σὺν αἰτίαις καὶ βασάνοις. ὅπου γὰρ οὐδὲν πεπονθότες ὑφ' ἡμῶν κακὸν οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον, πολλὰ καὶ παντοδαπὰ δεδύκασιν εἰς ἡμᾶς ἀνθρώπους, τί χρὴ προσδοκᾶν ποιήσειν αὐτούς, νῦν κρατήσαντες τοῖς ὅπλοις, μνησικακοῦντας ὅτι τῆς πόλεως μὲν αὐτοὺς ἀπεστερήσατε, καὶ τὰς οὐσίας ἀφείλεσθε, καὶ οὐδὲ ὑπαιθρίου τῆς πατρίδος γῆς ἐᾶτε; τελευταῖον δ' τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἕτερον φήσειν μεῖζον εἶναι πλεονεκτημάτων ἕλκειν, ἐὰν ὀρθῶς σκοπῆτε, ὃ μὴ τοιαῦτα ὑμῖν ἀπειλῆσθαι τῶνδε τῶν πολεμίων, οἷα ὑπειλήφομεν, ἀλλὰ πολλῷ τῆς δόξης ἀνδρειότερα. ἔξω γὰρ τῆς Ἀνιατῶν ὑπηκοΐας, οὐδένας ἄλλους ὁρᾶτε κοινωνοὺς παρόντας αὐτοῖς τῶ πολέμου· ἡμεῖς δ' ἀπόντας βουλόμενοι ἔξειν αὐτοῖς ὑπελαμβάνομεν συμμάχους, καὶ Σαβίνων τε καὶ Ἑρνίκων συχνούς· καὶ μυρίους ἄλλους ἀπὸ κενῆς αἰεπλάτημεν ἡμῖν αὐτοῖς φόβους. πόθεν δὲ ἐῶ τὰ τοῦτα Λατίνων ὀνείρατα, ὑποχείρους ἔχοντα κενὰς καὶ ἐλπίδας ἀτελεῖς. οἱ μὲν γε ἐγκαταλελοίπασιν αὐτῶν τὴν ὑπηκοΐαν, καταφρονήσαντες τῶν στρατηγῶν τῆς στρατηγίας· οἱ δὲ μελλήσουσι μᾶλλον ἢ βοηθήσουσι, τείχουσιν ἐν ταῖς ἐλπίσι τὸν χρόνον· οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐν τῷδε σκυθρωπάσαντες, ὑστερήσαντες τ' μάχης, οὐδὲν ἔτι αὐτοῖς χρήσιμοι γενήσονται. εἰ δέ τινες ὑμῶν τοῦτα μὲν ὀρθῶς εἰρῆσθαι νομίζουσιν, ὀρρωδοῦσι δὲ τὸ τῶν ἀντιπολεμίων πλῆθος, βραχέα διδαχῆ μαθητῶν τὰ μὴ δεινὰ δεδιότες, μᾶλλον δὲ ἀναμνήσω· πρῶτον μέν, ἀναμνησθέντες ὅτι πλῆθός ἐστιν ἐν αὐτοῖς ὃ ἠναγκασμένον τὰ ὅπλα καθ' ἡμῶν αἴρεσθαι, ὡς ἐκ πολλῶν ἡμῖν ἔργων τε καὶ λόγων ἐδηλώσατε· ὃ δ' ἐκούσιόν τε καὶ ἐκ προθυμίας ὑπὲρ τ τυράννων ἀγωνιζόμενον, πάνυ ὀλίγον, μᾶλλον δ' πολλοστὸν μέρος τὶ τῶν ἡμετέρων· ἔπειτα, ὅτι τὼς πολέμους ἀποφεύγας οὐκ οἱ πλείους τοῖς ἀριθμοῖς κατορθοῦσιν, ἀλλ' οἱ κρείττους ἀρετῇ.

πολὺ

" πολὺ ἔργον δὴ εἰπεῖν τὰ παραδείγματα φέρειν, ὅσα βαρβά-
" ρων τε καὶ Ἑλλήνων στρατεύματα ἐλάττοσι πολλῷ πλή-
" θει μικρᾷ πρόσθεν κατηγωνίσαντο δυνάμεις, ὥστε
" τε μηδὲ πιστοὺς εἶναι τοῖς πολλοῖς τὰς περὶ αὐτῶν λό-
" γους. ἐᾶν τἄλλα· ἀλλ' ὑμεῖς αὐτοὶ πόσοις κατορθώκα-
" τε πολέμοις μετ' ἐλάττονος ἢ ὅσης νῦν ἔχετε δυνά-
" μεως, μείζοσιν ἢ τοσούτοις παρασκευαῖς πολεμίων
" ἀντιταχθέντες; φέρε, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἡττοις φοβερὸν
" διεληλύθατε ὄντες, ὧν ἐκράτησθε μαχόμενοι· Λατίνοις δὲ
" καὶ τούτοις καὶ τοῖς συμμάχοις αὐτῶν Οὐολούσκοις
" δικαίως καταφρόνητοι, καὶ δι' ἣν πρόσθεν αὐτοῖς
" τῆς ὑμετέρας μάχης; ἀλλὰ πάντες ἴστε ὅτι ταῦτα
" ἀμφότερα τὰ ἔθνη πολλαῖς ἤδη νίκαις μάχαις οἱ πα-
" τέρες ἡμῶν. καὶ οὖν λόγον ἔχει, τὰ μὲν τῶν κατη-
" φέντων παραδείγματα ὅτι ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς
" χρείπονα εἶναι, τὰ δὲ τῶν κεκρατηκότων ὅτι ταῖς τη-
" λικαύταις ὑπερβολαῖς χείρονα; καὶ τίς ἂν τοῦτο φή-
" σειε νοῦν ἔχων; θαυμάσαιμι δ' ἂν εἴ τις ὑμῶν τὸ μὲν
" τῶν πολεμίων πλῆθος, ἐν ᾧ βραχὺ τὸ γενναῖόν ἐ-
" στιν, ὀρρωδεῖ, τῆς δὲ οἰκείας δυνάμεως ὕπω πολλῆς
" καὶ ἀγαθῆς οὔσης καταφρονεῖ, ἧς οὔτε ἀρετῇ χρείτ-
" των οὔτε ἀριθμῷ πλείων σπάνει ποτὲ ἡμῖν ἡ οὐ-
" δενὶ τῶν πρὸ τούτου πολέμων δυνάμις. καὶ τόδε, ὦ
" πολῖται, τοῦ μήτε ὀρρωδεῖν μήτε ἐκπέπλαγθαι τὰ
" δεινὰ μέγιστον παραμύθιον, ὅτι πάντες οἱ πρε-
" σβύτατοι τῆς βουλῆς σπουδῇ παρόντες, ὥσπερ
" ὁρᾶτε, κοινὰς ὑμῖν ποιησόμενοι τὰς τοῦ πολέμου τύ-
" χας, οἷς ἀφεῖται στρατείας ὅ τε χρόνος ὁ τῆς ἡλικίας
" ἀποδέδωκε καὶ ὁ νόμος. ἐκκωλύει μὲν ὑμᾶς τὸν
" ἐν ἀκμῇ φυγεῖν τὰ δεινά, τούτοις δὲ τοὺς ὑπὲρ ἡλι-
" κίαν διώκειν· καὶ ὃ μὲν τῶν γερόντων πρόθυμον, ἐ-
" πεὶ οὐκ ἀποκλῄσαί τινα δύνανται τῶν πολεμίων, ἀ-
" ποθνήσκειν γε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐθέλειν· ὃ δ' ὑμέ-
" τερον ἀκμάζον, οἷς ἔξεστιν εὐτυχήσασι μὲν ἀμφότε-
" ρα, σῶσαι καὶ νικᾶν ἀσφαλῶς· εἰ δὲ καὶ μή, τῷ δρᾶ-
" σαι μὲν οὐ παθεῖν γενναῖον· μήτε τῆς τύχης πεῖραν λα-
" βεῖν, μήτε τῆς ἀρετῆς δόξαν καταλιπεῖν; οὐ πρὸ τού-
" των, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν πολλὰ ὑπάρχει καὶ
" θαυμαστὰ ἔργα παρ' ἑτέροις, οἷς ὑμνήσει λόγος ἀξίως·
" πολλὰς δὲ καὶ πρεσβύτους πρᾶξις οἰκείας ὃ ἐξ ὑ-
" μῶν καρπώσεται γένος, ἐὰν τοῦτον ὑπεκκρουσάντε τὸν
" πόλεμον; ἵνα δὲ καὶ τοῖς τὰ κράτιστα ὑμῶν ἐγνωκόσι
" τὸ γενναῖον μὴ ἀκερδὲς γένηται, καὶ τοῖς πέρα τοῦ δέοντος
" τὰ δεινὰ πεφοβημένοις μὴ ἀζήμιον ᾖ, πρὶν εἰς τοῦ-
" τα ἐλθεῖν, οἷον ἐκλέξεις συμβῆναι τυχεῖν, ἀκούσατέ
" μου. ᾧ μὲν δή τι καλὸν ἢ γενναῖον ἐν τῇ μάχῃ θεα-
" σαμένῳ μαρτυρήσουσιν οἱ τὰ ἔργα σωθέντες, τοῖς

Longum esset cõmemorare Græcorũ barbarorumq; exẽpla, quoties ingentes exercitus superati sint a modicis; adeo vt quibusdã videatur incredibile. Omitto cetera. vos ipsi quoties debellastis prospere, cũ minores quam nunc haberetis copias, oppositi maiori quam nunc est hostium apparatui? At forte ceteris quidẽ fuistis terribiles, assueti eos vincere: a Latinis vero istis & Volscis eorum sociis merito contemnimini, vt qui in præteritis cõflictib. experti sint qualesnã sitis. immo omnes vos scitis ambas has gentes multis prœliis a maioribus nostris victas esse. quænã igitur ratio est, istorũ post tot clades cõditionem videri meliorẽ, nostrã vero deteriorem qui eos toties tam feliciter vicimus? aut quis sanæ mentis hoc diceret? ac demiror siquis vestrum horret hostium multitudinem, in qua pauci sunt strenui; nostrũ vero contemnit tam magnũ & validum exercitum, quo nullus vnquã vel numero vel viribus præstantior a nobis est contractus in omnibus quæ hactenus gesta sunt bellis. Hoc etiã, Quirites, ad deponẽdum metũ & subeunda pericula maximũ est incitamẽtum, præsentes adesse omnes senatus primates, vt cernitis, cõmunem vobiscum subituros belli aleam; quãuis cum ætatis tũ priuilegii iure immunitatẽ militię habeant. Annon igitur turpe, vos virib. valẽtes tergiuersari; hos vero iam annis graues offerre se ad *labores atq;* pericula? & cũ senes parati sint si nõ hostem perdere, saltẽ perire pro patria; vestrũ robur, quibus, si bene cesserit, vtrumq; licet, & vitã tueri, & tutam reportare victoriã: sin secus, & facere & pati fortiter; nec fortunã experiri, nec virtutis gloriam *post se* relinquere? Nonne ante vestrum seculũ Quirites multa egregia facinora apud alios edita sunt, decantari dignissima? & vestri etiam posteri domesticę gloriæ amplos percipient fructus, si huius belli bene gesti laudem ad pristinas adieceritis? Et ne vel fortes inter vos generosæ mentis præmia desperent, vel iusto timidiores impunitatem sibi promittant, audite quid vtrisque vestrum, antequam eo deueniatur, exspectandum sit. Qui egregii alicuius & generosi facinoris in pugna editi conscios testes habuerit, ei

præter solẽnes istos honores quos patriæ consuetudo tribuit, agrum ex publico adiiciam, efficiamque ne *in posterum* necessariis ad vitam indigeat. cui vero improba & dira mens turpis fugæ cupiditatem iniecerit, ei repræsentabo mortem quam vitam: (talem enim ciuem mori, tum ipsi tum patriæ vtilius fuerit) & sic peremptis nec sepultura nec cetera iusta funebria concedentur; sed neglecti atq; indeplorati, ab alitib. & feris dilaniabuntur. Hęc igitur cum præsciatis, ite alacres omnes ad prœlium, spemq; bonam fortiũ facinorum ducẽ sumite; quippe qui hoc vno periculo fortiter & ex animi sentẽtia exantlato, maxima consecuturi estis bona; vos ipsos tyrannidis metu liberaturi, patrię reposcenti nataliũ & educationis gratiam relaturi, teneram liberorum ætatem & vxores a nefaria inimicorũ libidine defensuri, senibusq; patribus præstituri vt quod pauxillum vitæ superest, cũ voluptate exigant. o felices quib. licebit huius belli triumphũ deducere, excipientib. vos liberis, vxoribus, & patribus. o mactos virtute, qui corpora impendent patriæ. Mors certe fatalis est omnib. ignauis æque ac fortibus: sed pulchra & glorioſa solis bonis *obtingit*. Adhuc extrema ad fortitudinẽ inhortantis verba erãt in auribus, cum diuina quædam confidentia inuasit exercitũ, & quasi vno ore conclamarunt, bono animo esset & *sese in hostem* duceret. Tum Postumius laudata eorum alacritate, votisq; factis, si felix pugnã sequatur exitus, sacra se diis facturũ magnifice, ludosq; institutuũ splendidos quos Romani quotannis agitẽt, dimisit militẽ ad suos ordines. Accepta deinde a ducibus tessera, tubis ad prœliũ incendentibus, cũ clamore hostẽ inuadunt, leui primũ armatura & equitib. vtrinq; ꝓcurrẽtibus; deinde legionũ agmine, similib. armis similibusq; ordinib. instructo: omnesq; promiscue acre certamẽ cõmittunt, nusquã cessante manu. vt vero vtrosq; sua fefellit opinio: nã vtriq; animo præceperant pugna sibi opus non fore, sed ne primũ quidem impetum hostes laturos: Latini, freti equitatus multitudine, quam Romanos equites primo incursũ perculsurã existimabant: Romani, rati se territuros hostẽ audacia

τε ἀνῆας ἀποδώσω ὧδε χρῆμα ὑμᾶς, ἃς ἐκ τῶ παρ-
ρίων ἐκείνων ἐθισμῶν ὑπάρχῃ φέρεσθαι, καὶ γῆς ὅπ-
ωσσῆσω κλῆρον, ἐξ ἧς κέκτῃ) ὃ δημόσιον, καὶ ἱκα-
νὸν ποιῆσαι ὡς μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων δευθιῶσι· ᾧ δὲ δὴ
ἡ κακὴ καὶ ἀβουλόβουλος δειλία φυγῆς ἀρχήμονος ὅπ-
θυμίαν ἐμβάλῃ, τούτῳ τὸν φυλάττοντον ἀγχοῦ θανεῖ-
σθαι θάνατον· κρεῖττων γὰρ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἀνῆσι γένοιτο ὁ
ζῶντος πολίτης ἀποθανών· καὶ ὠφελίας τοῖς ὕστε ἀ-
ποθανοῦσι μήτε ταφῆς μήτε τῶν ἀνῆων νομίμων μέλα-
λαβεῖν, ἀλλὰ ἀζήλοις, ἀκλαύστοις, ὑπὸ οἰωνῶν τε καὶ
θηρίων ἀφθαρίᾳ. ταῦτα δὴ προγνωσκόντες, ἴτε
προθύμως ἀπάντες ὅπῃ τὸν ἀγῶνα, λαβόντες καλὰς
ἐλπίδας, ἔργων καλῶν ἡγεμόνας, ὡς ἐνὶ τῷ κινδύνῳ
τὸ κράτιστον καὶ κατ' ὀλίγον ἅπασι τέλος λαβόντι, τὰ
μέγιστα ἔξοντες ἀγαθὰ, φόβου τυράννων ὑμᾶς αὖθις
ἐλευθερώσοντες, πόλει τῇ γλυκυμόνῃ θρεφείων δικαίας
ἀπαιτούσῃ χάριτας ἀποδώσοντες, παῖδας ὅσοις εἰσὶν
ὑμῶν ἔτι νήπιοι, καὶ γαμετὰς γυναῖκας ὑβριοφόμε-
νοι παθεῖν προὸς ἐχθρῶν ἀνήκεστα, γηραιούς τε πατέρας
τὸν ὀλίγον ἔτι χρόνον ἥδιστον βιῶναι παρασκευάσοντες.
ὦ μακάριοι μὲν, οἷς δὴ ἐγγύθεν τὸν ἐκ τῶδε τοῦ πολέμου
θρίαμβον καταγαγεῖν, ὑποδεχομένων ὑμᾶς τέ-
κνων καὶ γυναικῶν καὶ πατέρων· ὀκνηρὸς δ' καὶ ζηλωτὸς τοῦ
ἀρείης, οἱ τὰ σώματα χαριζόμενοι τῇ πατρίδι. ἀπο-
θανεῖν μὲν γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφειλέ), κακοῖς τε καὶ
ἀγαθοῖς· καλῶς δ' καὶ εὐδόξως, μόνοις τοῖς ἀγαθοῖς.
ἔτι δ' αὐτὰ λέγοντος τὰ εἰς ὃ γυναῖον ἐπαγωγὰ, θάρ-
σος τι δαιμόνιον ἐμπίπλῃ τῇ φρενὶ, καὶ ὥσπερ ἐκ μιᾶς
ψυχῆς ἅπαντες ἀνεβόησαν ἅμα, Θαρσεῖ τε καὶ ἄγε. καὶ
ὁ Ποστούμιος ἐπαινέσας τὸ προθυμον αὐτῶν, καὶ τοῖς
θεοῖς εὐξάμενος, ἐὰν εὐτυχὲς καὶ καλὸν τέλος ἀκλυ-
θήσῃ τῇ μάχῃ, θυσίας τε μεγάλας ἀπὸ πολλῶν θύσι-
τελέσειν χρημάτων, καὶ ἀγῶνας καταστήσεσθαι πολυτε-
λεῖς, οἷς ἄχρι ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἀπέ-
λυσεν ὅπῃ τὰς τάξεις. ὡς δ' τὸ σύνθημα παρὰ τῶν ἡγε-
μόνων παρέλαβον, καὶ τὰ πρὸς τὴν μάχης αἱ
σάλπιγγες ἀνεκελεύσαντο, ἐχώρουν ἀλαλάξαντες ὁ-
μόσε, πρῶτον μὲν οἱ φιλοὶ καὶ ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρων, ἔ-
πειτα αἱ πεζαὶ φάλαγγες· ὡπλισμένοις τε καὶ τάξεις ὁ-
μοίους ἔχουσαι· καὶ γὰρ πρύτων ἀνδρῶν μαχομένων
καρτερὸς ἀγὼν, καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα ἡ μάχη. ὡς δ' πολὺ τὸ
παράλογον ἀμφοτέροις τὴν δόξης· οὐδέτεροι γὰρ ἐλπί-
σαντες μάχης δεήσειν σφίσιν, ἀλλὰ τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ
τὸν πολεμίους ὑποπτήξειν φοβήσειν· Λατῖνοι μὲν
ὦ πλήθει τῶν σφετέρας ἵππους πιστεύσαντες, ἧς οὐδὲ τὸ
ῥόπον ὤοντο τὸν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἀνέξεσθαι· Ῥω-
μαῖοι δ' τῷ τολμηρῷ καὶ ἀπειρικεπλῳ ὅπῃ τὰ δόξαντα

χωρεῖν-

χωρᾶντες, καταπλήξειαν τὸς πολεμίους. ταῦτα γὰρ ἀλλήλων καταδοξάσαντες ἐν ἀρχῇ, τὰ ἐναντία ἐώρων γινόμενα. οὐκέτι γὰρ ὁ τῶν ἀντιπολεμίων δέος, ἀλλὰ τὸ ἴδιον θάρσος ἑκάτεροι τῇ τε σωτηρίᾳ καὶ τῇ νικήσει αἴτιον σφίσι νομίσαντες, ἀγαθοὶ μαχηταὶ καὶ ἴσως δυνάμεν ἐφάνησαν. ἐγίνοντο δὲ ποικίλαι καὶ ἀλλόκοτοι τῶν αὐτῶν αἱ τύχαι. τοιοῦτον μὲν οὖν οἱ κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα τεταγμένοι Ῥωμαίων, ἔνθα ὁ δικτάτωρ Γοσούμιος ἐπὶ λευκάδος ἵππου ὢν αὐτὸν ἵππεῖς, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς πρώτοις μαχόμενος, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξωθοῦσι χέρας, βληθέντος ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου θατέρου τῶν Ταρκυνίου παίδων Τίτου, καὶ μηκέτι δυναμένου τῇ χειρὶ χρῆσθαι. Λικίννιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν, αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ διαβοσκόμενον, ἄνδρα ἐννενηκοντούτη ἔτεσι προσάντα. πεσόντος δὲ Τίτου, μικρὸν ἀγωνισάμενοι περὶ τὸν αὐτὸν, καὶ τὸ σῶμα ἐμψυχον ἁρπάσαντες, γυμνὸν οὐδὲν ἔτι ἔπραξαν, ἀλλ' ἐχώρησαν ὀπίσω τοῖς Ῥωμαίοις ὀπὴ πόδα. ἔπεφτα δὲ αὖθις ἔσησάν τε καὶ εἰς δύτιπαλα ἐχώρουν, θατέρου τῶν Ταρκυνίου παίδων Σέξτου μετὰ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων τε καὶ τῶν δήμων ὀπιλέκτων ἱππέων ὀπιβοηθησάντων αὐτοῖς. ὅτε μὲν οὖν πάλιν ἀναλαβόντες αὐτὸς, ἐμάχοντο· οἱ δὲ τῶν φάλαγγος ἑκατέρας ἡγεμόνες, Τίτος Αἴβούτιος καὶ Μαμίλιος Ὀκτάβιος, λαμπρότατα πάντων ἀγωνιζόμενοι, καὶ βέποντες μὲν τὰς ὑφισταμένας καθ' ὃ χωρήσαν μέρος, ἀντικαθιστάντες δὲ τοὺς ὑστερήσαντας τὰς θορυβηθείσας, χωρῆσαι ἐκ τοιαύτης ὁμόσε καὶ συρράξαντες πληγὰς κατ' ἀλλήλων φέρουσιν ἰσχυράς, ἀμφοτέρων καιρίους, ὁ μὲν ἱππάρχης εἰς τὰ στέρνα τὸν Μαμιλίου διὰ θώρακος ἐλάσας τὸ ἀκόντιον, ὁ δὲ Μαμίλιος μέσον τρώσας τὸν δεξιὸν ἐκείνου βραχίονα καὶ πίπτουσιν ἀπὸ τῶν ἵππων. ἀποκομιζομένων δὲ ἀμφοτέρων ἐκ τῆς μάχης, ὁ τεταγμένος αὖθις καὶ πρεσβύτερος πρεσβευτὴς Μάρκος Βαλέριος τὴν τοῦ ἱππάρχου παραλαβὼν ἡγεμονίαν, ὀπισθεν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἱππεύσιν ὀπὶ τὸν κατὰ πρόσωπον, καὶ μικρὸν ἀντισχὼν χρόνον, ἐξωθεῖται τῆς τάξεως ὀπὶ πολύ· ἦκεν δὲ καὶ τούτοις ἐκ τῶν φυγάδων τε ἐκ Ῥώμης ἱππέων τε καὶ φιλῶν βοήθεια· καὶ ὁ Μαμίλιος ἀναληφθεὶς ἐκ τῆς πληγῆς ἑαυτὸν, ἤδη παρὼν αὖθις, ἄγων πλῆθος ἱππέων τε καὶ φιλῶν πεζῶν καρτερόν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἀγῶνι ὁ πρεσβευτὴς Μάρκος Βαλέριος ὁ τὸν κατὰ Σαβίνων πρῶτος εἰσαγαγὼν θρίαμβον, καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως ἀπαμβλυνθὲν ἐκ τῆς Τυρρηνικῆς πλήμματος ἀναρρήσας, δόξαντι πληγεὶς, πίπτει, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πολλοὶ Ῥωμαίων καλοί τε καὶ ἀγαθοί. περὶ δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ γίγνεται κατάρρεως ἀνδρῶν,

contemptuque periculi: hac inquam opinione vtriq; frustrati, nec iam in aduersariorum formidine, sed in sua fortitudine salutis & victoriæ spē collocantes, supra vires egregios pugnatores se præstiterunt. fuitque varia & reciproca fortuna certaminis. Ante omnes dictator in acie media selectissimis stipatus equitibus, ipse cum primis pugnam ciet, oppositumque sibi cornu exturbat, cum Titus Tarquinii filiorum alter, impacto in dextrū humerum pilo grauiter saucius, manu non posset vti amplius: quamquam Licinius & Gellius, nullo verisimiliū & possibilium examine instituto, ipsum regem Tarquinium faciunt ex equo pugnantem & saucium; virum pene nonagenarium. Prostrato autem Tito, eius milites post non longum certamen relato viuo ducis corpore, nihil postea gesserunt fortiter; sed pedem referentes, cedebāt dictatoris militibus. at mox in fratris locū succurrente Sexto cum Romanis exsulibus equitumq; lectissimis, non restiterunt modo, sed resumptis animis impressionem in aduersos fecerunt. *Ita ibi pugna æquata*, parte alia T. Æbutius & Octauius Mamilius *inter se oppositi*, egregie pugnādo, quacumq; se verterent, vel hostem profligabāt, vel suos titubantes restituebant; postremo ex prouocatione inter se concurrentes, grauiter, non tamen letaliter, alter alterum vulnerāt; equitum magister, in pectus Mamilium, hasta per thoracem adacta: Mamilius contra, trāsfixo illius dextro brachio medio: amboq; ex equis defluūt. Vtroq; ex acie relato, Marcus Valerius, qui tunc iterum, & quidem senior legatus erat, sumpto equitum ducatu, in oppositos eis hostes prĕit: sed cum aliquamdiu restitisset, ab hostibus lōge ex acie exturbatur; quibus exsulum equitatus & leuis armatura subuenerat; ac *postremo* Mamilius iam ex vulnere recollectus, cum valida equitum velitumq; manu iterum aderat. In eo conflictu legatus M. Valerius, qui primus de Sabinis triumphauit, & animos populi Romani Etrusca clade deiectos iterum erexit, hasta ictus cecidit, & circa eum egregiorum ciuium magnus numerus. de cuius cadauere magna fuit cōtentio,

Publio & Marco Poplicolæ filiis patruũ protegentibus: qui cũ illũ inſpoliatũ &adhuc ſpirãtem armigeris tradidiſſent & in caſtra remiſiſſent,ſeq; ipſos præ animi alacritate in medios hoſtes intruſiſſent, a circumfuſa exſulum caterua multis confecti vulneribus vna occubuerunt. poſt quorum caſum acies Romana in ſiniſtro cornu laborans vſq; ad *Poſtumianos* medium locum tenentes, ægre ſeruabat ordines;cum dictator inclinatos iam in fugam ſentiens, celeriter cum eis quos circa ſe habebat equitibus ſuccurrit:iuſſoq; altero legato T.Herminio cum equitũ ala legiones circumuehi,&a tergo ſuorum fugam ſiſtere, ac niſi parerent,fugientes occidere,ipſe cũ fortiſſimo quoq; *equite* in conſtipatum hoſtium globum facit impetum. iamq; propinquus, primus equum in aduerſos laxatis frenis concitat.tantaq; denſitate ac truculentia incurrerunt, vt e Latinis multi, efferatum furorem non ſuſtinẽtes, in fugam verſi occumberẽt. Interea legatus Herminius ſuos ex fuga receptos in Mamilii agmen duxit: cõgreſſusq; cũ eo viro, ſtatura ac robore omniũ ætatis ſuæ præſtãtiſſimo, & illũ interfecit;&ipſe,dũ cadauer ſpoliat,gladio in ilia a quodam ictus interiit. At Sex. Tarquinius ſiniſtrũ Latinorũ cornu regẽs,reſiſtebat etiamtũ fortiter, tandemq; dextrũ Romanorũ cornu loco ſummouet. ſed vt Poſtumiũ cum delectis equitibus ſuperuenientem vidit, deſperata ſalute coniecit ſe in medios: vbi circũuẽtus a Rom. equitib.ſimul & peditib. telis vndiq; feræ in modũ impetitus, *non inultus tamen* periit,interfectis aliquot qui cõminus eũ laceſſere auſi fuerant. Cęſis ducib. mox oẽs Latini confertim fugã arripiũt,& caſtra a cuſtodib.deſerta capiunt Romani; vbi luculẽta põda inuẽta ceſſit militi. Ea Latinorum clades fuit maxima, corporumq; ſtrages quanta nunq̃ antea: qđ malũ grauiſſime illos & diutiſſime vexauit.nã e quadraginta milib.peditũ,tribus equitũ,quæ diximus,vix decies mille domũ rediere incolumes. In eo prœlio ferũtur Poſtumio & ſtipantib.eũ *militibus* apparuiſſe duo eqtes, ſtatura & forma lõge q̃ noſtra natura fert, p̃ſtãtiores,primæ lanuginis iuuenes, præcedentes Romanum equitatum, hoſtemque

Cum Latinis debellatum.

Ποπλίου καὶ Μάρκου τῶν Ποπλικόλα παίδων τὸν θεῖον ὑπερασπισάντων. ἐκεῖνον μὲν οὖν ἀσκύλευτόν τε καὶ μικρὸν ἔτι ἐμπνέοντα τοῖς ὑπασπισταῖς ἀναδήσαντες, ἀπέφλαν ὅπι τὸν χάραξ, ἑαυτοὺς δ' εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ὑπὸ λήματος τε καὶ θυμίας ὠσάμενοι, καὶ πολλὰ θαύματα ἀλκῆς ἀθρόον ἀπεργασάμενοι, σφίσι τῶν φυγάδων ἀποθνήσκουσιν ἅμα. ἔξωθεν δ' ἄμυ δὶς οὐ μὴ τοῦτο ὁ πᾶς ἡ Ρωμαίων φάλαγξ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ὅπι πολὺ καὶ μέχρι τῶν μέσων παρερρήγνυτο. ἔπφτα μαθὼν ὁ δικτάτωρ τὴν φυγὴν τῆς ῥοπῆς τῶν σφετέρων, ἐβοήθη καταλάχος, ἄγων τοὺς ἀμφὶ αὐτὸν ἱππεῖς. κελεύσας δὲ τὸν ἕτερον παρεσβύτην Τίτον Ἑρμίνιον, ἴλην ἱππέων ἄγοντα καὶ νώτου χώρην τῆς σφετέρας φάλαγγος, καὶ τοὺς φεύγοντας ὅπισθε τρέφειν, εἰ δὲ μὴ πείθοιντο, ἀποκτείνειν, αὐτὸς ἅμα τοῖς κρατίστοις ὅπι τὸ σῖφος ὠθεῖτο. καὶ πειδὴ πλησίον τῶν πολεμίων ἐγένετο, παρῆκτος εἰσελαύνει τὸν ἵππον ἀφειμένων τὰ χαλινῶν. ἀθρόας δ' ἡ ῥομφαίας καὶ καταπληκτικῆς τῆς ἐλάσεως, ἃ δὲ ἀμφὶ αὐτὸν καὶ τὸ μανικὸν αὐτῆς καὶ τεθηριωμένον οἱ πολέμιοι, βέπον δ' καὶ πίπτοισι συχνοί. ἐν δ' τούτῳ καὶ ὁ παρεσβύτης Ἑρμίνιος ἀμύνεσθαι τοὺς φοβηθέντας ἐκ τῆς ὄψεως τῶν σφετέρων, ἤγε ὅπι τοὺς ἀμφὶ τὸν Μαμίλιον ἐκπεσόντας· καὶ συμπεσὼν αὐτῷ, μείζων τε ὄντι καὶ ῥώμης ἀρίστῳ τῶν καθ' ἑαυτὸν τότε ἀνθεστώτων, ἐκεῖνόν τε ἀποκτείνει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ σκυλεύειν τὸν νεκρὸν πληγεὶς ὑπό τινος ξίφει ἀμφὶ τὰ λαγόνος ἀποθνήσκει. Σέξτος δ' Ταρκύνιος τὸ λαιὸν τῶν Λατίνων κέρατος ἡγούμενος, ἀντεῖχεν ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοὺς ὅπι τὰ δεξιὰ τῶν Ρωμαίων κέρατος ἐξωθεῖ τὰ σάσεως. ὡς δὲ τὸν Ποσθούμιον ἐθεάσατο σὺν τοῖς ὅπλοις ἱππεῦσιν ὅπι φαινόμενον, ἀπογνοὺς ἁπάσης ἐλπίδος, εἰς μέσους αὐτοὺς ἵεται· ἔνθα δὴ κυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ βαλόμενος πολυπαχόθεν, ὥσπερ θηρίον, οὐκ ἀνὼ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν ὁμόσε χωρησάντων, ἀποθνήσκει. πεσόντων δ' τῶν ἡγεμόνων, ἀθρόα ἤδη πάντων αὐτίκα τῶν Λατίνων φυγὴ, καὶ τὸ χάραξ αὐτῶν ἐρήμου καταλειφθέντες ὑπὸ τῶν φυλάκων ἁλῶσις· ὅθεν οἱ Ρωμαῖοι πολλὰς καὶ καλὰς ἔλαβον ὠφελείας. συμφορά τε αὕτη μεγίστη Λατίνοις ἐγένετο, δι' ὧν ὅπι πλῆθον ἐκακώθη, καὶ φθόρος ὁμοῦ ὅσος ὅπω πρότερον. ἀπὸ γὰρ τεσσαρακοντείων πεζῶν, καὶ δισχιλίων ἱππέων, ὡς αὖθις ἔφην, οἱ λειφθέντες ἐλάττους μυρίων, ἐσώθησαν ὅπι τὰ σφέτερα. ἐν ταύτῃ λέγουσι τῇ μάχῃ Ποσθουμίῳ τε τῷ δικτάτορι καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τεταγμένοις ἱππεῖς δύο φανῆναι κάλλει τε καὶ μεγέθει μακρῷ κρείττους ὧν ἡ καθ' ἡμᾶς φύσις ἐκφέρει, ἐναρχόμενοι γενέσθαι, ἡδέμενοί τε τῶν Ρωμαϊκῆς ἵππου, καὶ τοὺς ὁμόσε

ὁμόσε χωρισῶντας τ̃ Λατίνων παίοντες τοῖς δόρασι, καὶ
τροπῶντας πάλιν ἐλαύνοντες. καὶ μετ' τ̃ τροπὴν τ̃ Λατίνων
καὶ τ̃ ἁλωσιν τ̃ χάρακος αὐτ̃ τοὺς δείλιον ὀψίαν, ὅτε τέ-
λος λαβόσης μάχης, ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τ̃ αὐ-
τὸν τόπον ὀφθῆναι δύο νεανίσκοι λέγονται πολεμικὰς
ἐνδεδυκότες στολὰς, μήκιστοι καὶ κάλλιστοι, καὶ τ̃ αὐτὸν ἡ-
λικίαν ἔχοντες, αὐτοί τε φυλάττοντες ὅπως τ̃ τροσσώπων
ὡς ἐκ μάχης ἥκόντων, ὅ ἐν ἀγῶνι ἱδρὼς ἅμα, καὶ τοὺς ἵπποις
ἱδρῶτι ἀμβεβρεγμένοις ἐπαναβάντες. ἀφάντους δ' τ̃ ἵππων
ἑκάτερον, καὶ ἀποκρύψαντες ἀπὸ τ̃ λιβάδος ἣ τοῦδε ὁ
ἱερὸν τ̃ Ἑστίας ἀναδίδωσι, λίμνῃ ποιοῦσα ἐμβύθιον ὀ-
λίγῃ, πολλῶν αὐτοὺς περισάντων, καὶ εἴ τι φέροιεν ἔτι
καινὸν ἀπὸ στρατοπέδου μαθεῖν ἀξιούντων, τῷ τε μά-
χῃ αὐτοῖς φέρεσθαι ὡς ἐνίκητο, καὶ ὅτι νικῶσιν. ὃς με-
ταχωρήσαντας ἐκ τ̃ ἀγορᾶς ὑπ' ὀδένος ἔτι λέγοιτο
ὀφθῆναι, πολλῷ ζήτησιν αὐτ̃ ποιησάμενον τ̃ καταλε-
φθέντος τῆς πόλεως ἡγεμόνος· ὡς δ' τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ
τοῦδε τ̃ δικαστὰς τοὺς δημοσίους ἔλαβον οἱ τ̃ νεῶν
προεστῶτες, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἐν τῇ μάχῃ
γνωρίμοις καὶ τὰ περὶ τ̃ ὀπτασίας τ̃ δαιμόνων ἔμα-
θον, νομίσαντες τ̃ αὐτ̃ θεῶν εἶναι ἄμφω τὰ φάσμα-
τα, ὡς γὰρ εἰκὸς, Διοσκούρων ἐπείσθησαν εἶναι τὰ εἴδωλα.
ταύτης δὴ τ̃ δοξαζομένης καὶ θαυμαζομένης τ̃ δαιμόνων
ὀπτασίας ἐν Ῥώμῃ πολλὰ σημεῖα, ὅ τε νεὼς ὁ τ̃
Διοσκούρων, ὃν ὀπτασίᾳ τ̃ ἀγορᾶς κατεσκεύασεν ἡ πόλις,
ἔνθα ὤφθη τὰ εἴδωλα, καὶ ἡ παρ' αὐτῷ κρήνη καλου-
μένη τ̃ θεῶν τούτων ἱερὰ, καὶ εἰς τόδε χρόνου νομιζο-
μένη, θυσίαι τε πολυτελεῖς ἃς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὁ
δῆμος ὀπτίλεψε δίχα τ̃ μεγίστων ἱππέων ἐν μηνὶ Κυϊν-
τιλίῳ λεγομένῳ, τ̃ καλουμένας εἰδοῦς, ἐν ᾗ κατώρ-
θωσε ἡμέρᾳ τόνδε τ̃ πόλεμον· ἔστι δ' ἀπόδυτα ὑ ταῦτα,
ἡ μετὰ τὴν θυσίαν ὀπιτελουμένη πομπὴ τ̃ ἐχόντων
τ̃ δημόσιον ἵππον, οἱ κατὰ φυλὰς τε καὶ λόχους κεκοσμη-
μένοι, στοιχηδὸν ὀπὶ τ̃ ἵππων ὀχούμενοι πορεύονται πα-
νύτες, ὡς ἐκ μάχης ἥκοντες, ἐστεφανωμένοι θαλ-
λοῖς ἐλαίας, καὶ πορφύρας φοινικοπαρύφους ἀμπεχό-
μενοι τηβέννας, ἃς καλουμένας θαβέας, ἀρξάμενοι
μὲν ἀπὸ ἱερᾶς λίνος Ἄρεως ἔξω τῆς πόλεως ἱδρυμένου,
διεξιόντες δ' τὸν ἐν ἄστει πόλιν διὰ τ̃ ἀγορᾶς, καὶ παρὰ
τὸ τ̃ Διοσκούρων ἱερὸν παφερχόμενοι ἄνδρες, ἔστιν ὅτε καὶ
πεντακισχίλιοι, φέροντες ὅσα παρὰ τ̃ ἡγεμόνων ἀρι-
στεῖα ἔλαβον ἐν τ̃ μάχαις, καλὴ καὶ ἀξία τ̃ μεγέθους τ̃
ἡγεμονίας ὄψις. ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς ἐμφανείας τ̃ Διοσκούρων λεγόμενά τε καὶ πραττόμενα ἐπὶ τοῦ
Ῥωμαίων ἔμαθον· ἐξ ὧν ἑκκαίδεκα ἤδη ἄστη, ὡς θεοφιλὴς
ἦ οἱ τότε ἄνθρωποι, σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ μεγάλοις. ὁ
δ' Ποστούμιος ἐκείνῃ μὲν τ̃ νύκτα καὶ ἑστρατοπέδευσεν

comminus congredientem haſtis ferientes, fundentesque ac fugantes. Sed & poſt fugam Latinorum, cum & caſtra eſſent capta, & prœlium finitum, Romæ in foro ſub veſperam viſi itidem duo adoleſcentes militari cultu, proceriſſimi & pulcherrimi, pari ætate, vultu adhuc retinente quã in pugna habuerant ſpeciem, & equis ſudore madentibus. cumq; de equis deſcendiſſent ambo, lauiſſentq; fontana, quæ ad ædem Veſtæ profluens paruam ſed profundam facit lacunam, multis eos circumſiſtentibus, rogantibusque ecquid ab exercitu noui afferrẽt, pugnam expoſuiſſe dicuntur & victoriam: digreſſiq; e foro nuſquam comparuiſſe poſtea, quãuis diligenter a præfecto vrbis quæſiti. Poſtero die cum reip. præſides ex dictatoris litteris inter cetera eius prœlii memorabilia, de numinum quoq; viſione cognouiſſent, rati eorundem deorum fuiſſe vtrumq; ſpectrũ, veriſimili coniectura crediderunt Caſtorum eas fuiſſe imagines. Eius mirificæ apparitionis numinum in vrbe multa exſtant monumenta: in foro templum Caſtorum publice cõſtructum vbi viſæ ſunt *eorum* imagines; vicinusque fons numinibus his ſacer dictus, & vſq; ad noſtra tempora creditus: tũ ſacrificium ſplẽdidum, quod populus Romanus quotãnis per proceros equeſtris ordinis viros Idibus Quintilibus peragit; qua die hæc illi victoria contigit. Præter omnia vero poſt ſacrificium tranſuectio eorum qui equos habent ex publico; qui per tribus & centurias diſtincti, ordine in equis vehuntur omnes quaſi e pugna redeant, coronati fronde oleagina, & palmatis e purpura togis amicti, quas vocant trabeas; initio pompæ facto ab æde Martis quæ extra vrbem ſita eſt; & tum ceteras vrbis partes per forum tranſeuntes, tum eadem Caſtorum prętereũtes, nonnunquã quinq; virorum milia, gerentes qua cumque fortitudinis prędia in prœliis acceperunt a ducibus: egregium ſane ſpectaculum, dignumq; imperii magnitudine. Hæc ſunt quę ob *gemellorũ* Iouis filiorum apparitionem dicta factaq; a Romanis cognouimus: ex quib. præter alia multa & magna cõiicere poſſis q̃ cari diis fuerint eius ſeculi homines. At Poſtumius illa nocte in ca-

Caſtores.

stris acta, sequenti luce coronauit eos qui præclaram in prœlio nauassent operam: & captiuis custodiæ traditis, sacra diis pro victoria fecit. Cui coronato etiamtum & primitias aris adolendas imponenti, speculatores quidam ab editioribus locis cursu in castra delati, nuntiant aduentare hostilem exercitũ. erat autem Volscorum selectũ robur, Latinis ante peractam pugnam missum auxilio Quo cognito iussit omnes arma sumere, & intra castra ad sua quemq; signa præsto esse, seruatoq; ordine & diligẽtibus excubiis imperata exspectare. Volscorum vero duces, castris in conspicuo Romanis loco positis, vt campum cadaueribus oppletum videre, & stantibus vtrisq; castris, neminem e munimentis prodire nec amicum nec hostem, aliquamdiu stupentes, non poterant coniicere quęnam esset fortuna partium. deinde vbi ex quibusdam fuga seruatis de toto prœlio cognouere, consultabant inter se quid facto opus foret. Ibi audacissimus quisq; censebat optimum esse ex itinere vallum Romanorum inuadere, donec multi laborarent ex vulneribus, omnes labore fessi essent, armis etiam maxima ex parte inutilibus, obtusis aut fractis, necdum ab vrbe recens subuenisset auxilium: contra sibi adesse magnum validumq; & bene armatum exercitum, bellorum peritum, & improuiso aduentu vel animosissimis terribilem. Prudentioribus aũt non videbatur tutum absq; sociorum auxiliis lacessere viros fortes ac bellicosos, elatosq; recenti de Latinis victoria; præsertim cum in alieno territorio de maximis rebus subeunda sit alea; vbi siquid cladis accipiant, nullum habituri sint tutum refugium. prospiciẽdum potius quo pacto incolumes in patriam quam primũ redeant; & pro lucro reputandũ si nullũ ex ea militia percipiãt detrimentũ. Alii neutrũ hortũ probabãt; *nimis* iuuenilẽ dicentes eorũ audaciã qui ex itinere vellẽt in hostẽ irruere; & contra, turpe esse, præter rationem domũ refugere: vtrumuis horũ facerent, hosti rem gratã facturos. horum sententia erat, munirẽt tunc castra, & pararent se futuro prœlio. interim per nuntios a ceteris Volscis peterent, aut mitti alias copias Romanorum

ἐν ᾧ πεδίῳ· τῇ ὑ ἑξῆς ἡμέρᾳ στεφανώσας τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους φυλάττεσθαι κελεύσας, ἔθυε τὰ νικητήρια τοῖς θεοῖς. ἔτι δ' αὖτε τὸν στέφανον ἔχοντι μέλλοντι, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῖς βωμοῖς ἐπιτιθέντι, σκοποί τινες ἀπὸ τῶν μετεώρων καταδραμόντες, ἀγγέλλουσι πολέμιον ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνειν στρατόν. ἦν δ' ἐκ τῶν Βολούσκων ἔθνους ἐπίλεκτος ἀκμὴ σύμμαχος ἀπεσταλμένη Λατίνοις, πρὶν ἢ τὴν μάχην αὐτὴν ἐπιτελεσθῆναι. ὡς δ' ἠκούσθη ταῦτα ἔνδον, χωρεῖν ἅπαντας ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ ὅπλα, καὶ μένειν ἐν τοῖς χάραξι πρὸ τῶν ἰδίας ἕκαστον σημαίας, φυλακὴν καὶ κόσμον φυλάττοντας, ἕως ἂν αὖθις ἀγεῖν δέῃ πρὸ τῆς παρεμβολῆς. οἱ δὲ τῶν Βολούσκων ἡγεμόνες ἐκ προσώπου τῶν Ῥωμαίοις παρεμβεβληκότες, ὡς εἶδον μεσὸν μὲν τὸ πεδίον νεκρῶν, ὀρθοὺς δὲ τοὺς χάρακας ἀμφοτέρους, τοσοῦτα δὲ οὐκ ἐρυμνῶν ὄντε πολέμιον ὄντε φίλον σαφῆ, τέως μὲν ἐθαύμαζον, καὶ τίς ἡ καλλιφυγὰ τύχη τὰ πρόσφορα, ἀπόρως εἶχον συμβαλέσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν δυνασωζομένων οὐκ ἦν ὅπως ἄπρακτα τὰ περὶ τὸν ἀγῶνα ἔμαθον, ἐσκέπτοντο μετὰ τῶν ἡγεμόνων τί χρὴ πράττειν. τοῖς μὲν θερμοτάτοις αὐτῶν ἐδόκει κεφάλαιον εἶναι, χωρεῖν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων ἐξ ἐφόδου, ἕως πολλοὶ μὲν ἔκαμον ὑπὸ τραυμάτων, ἀπρήκεσάν τε ἅπαντες ὑπὸ κόπου, ὅπλα τε ἄχρηστα τοῖς πλείοσιν ἦν, τὰ μὲν ἀπεσφενδονημένα τὰς ἀκμάς, τὰ δὲ καλεαγότα, καὶ βοήθεια τοῦ οἴκοθεν ἀκραφνὴς ὅπως παρῇ σφίσιν ἐδήμια αὐτοῖς· ἡ δὲ σφῶν αὐτῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ ἀγαθὴ καὶ ὡπλισμένη καλῶς, ἐμπειρότατος τε καὶ ἐπιδεξιωμένους ἐξαπαναίως παρῆσα, φοβερὰ τοῖς δυσμενεστάτοις φανήσεσθαι ἔμελλε. τοῖς δὲ σωφρονεστάτοις οὐκ ἀσφαλὲς τὸ κινδύνευμα εἶναι ἐφαίνετο, ἀνδράσιν ἀλλοδαποῖς τε τὰ πολέμια καὶ νεωστὶ τῶν Λατίνων τοσαύτην δύναμιν ἐπαμυνοῦσιν, ἀνευ συμμάχων ὁμόσε χωρεῖν, μέλλοντας ἐπὶ τῶν μεγίστων κινδύνων ἐν ἀλλοτρίᾳ ποιεῖσθαι γῇ, ἔνθα εἴ τι συμβαίη πταῖσμα, ἀδεμίαν ἔξοιεν καταφυγὴν ἀσφαλῆ. τὸ δ' οἰκάδε σωτηρίας προνοεῖσθαι μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ μέγα κέρδος ὑπολαμβάνειν, εἰ μηδὲν ἀπολαύσουσιν ἐκ τῆς ἀλλοτρίας κακόν. ἑτέρους δ' αὖ τούτων μὲν οὐδέτερον ἐδόκει χρεὼν εἶναι ποιεῖν, νεανικὸν μὲν ἀποφαίνοντι τὸ πρόχειρον τὸ ὅτι τὸν ἀγῶνα ὁρμῆς, αἰσχρὸν δὲ τὸ πρόσφορον τὸ ὅτι τὰ οἰκεῖα φυγῆς, ὡς κατ' ἀμφοῖν ληφομένων τῶν πολεμίων ὁπότερον δὴ αὐτῶν ποιήσωσι. γνώμην δ' ἔφερον ἐκ τούτων ἐκείνων, ἐν μὲν τῷ παρόντι κρατύνασθαι τὸν χάρακα, καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα διασκέψασθαι· πέμποντας δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους Βολούσκους, δυοῖν θάτερον ἀξιοῦν, ἢ δύναμιν ἑτέραν πέμπειν ἀξιόμαχον

ὅπως

ὅπῃ Ῥωμαίοις, ἢ ἧκον ἀπεσταλμένοι μεταπεμψόμενοι. ἡ δὲ πιθανωτάτη τοῖς πλείοσι φανεῖσα, καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τέλει κυρωθεῖσα γνώμη, τοὺς παρόντας, πέμψαι λοχαγοὺς εἰς τὸ χάραξ τῶν Ῥωμαίων κελεύσαντας, ὀνόματι πρεσβευτῶν ἐξόντας τοὺς ἀσφαλεῖς, οἱ δεξιώσονται τὴν ἡγεμόνα, καὶ φράσουσιν ὅτι σύμμαχοι Ῥωμαίων ἥκουσιν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Οὐολούσκων, ἄγγελον μὲν ὑστερήσαντες τῆς μάχης, ὡς οὐδεμίαν ἢ μικράν τινα τῆς προθυμίας χάριν οἰσόμενοι, τῇ δ' ἐξ ἐκείνων τύχῃ μέγαν ἀγῶνα δίχα συμμάχων κατορθωκότων σωτήριον. ἐξαπατήσαντες δ' αὐτοὺς τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν λόγων, καὶ πιστεύσαντες, ὡς φίλοις, σφίσι κατασκευάσαντες, ἅπαντα κατασκέψονται, καὶ δηλώσουσιν ἀφικόμενοι πλῆθος τε αὐτῶν καὶ ὁπλισμοὺς καὶ παρασκευάς, καὶ εἴ τι καὶ νοῦν ἔχουσι πρᾶγμα. ὅταν δ' ταῦτα ἀκριβῶς σφίσι γνῶσι, φανερὰ, τότε πρεσβεῖαν βουλεύσειν, εἴτε ὅπλοις αὐτοῖς ἄμεινον εἴη, πρεσβευσαμένους δυνάμιν ἑτέραν, εἴτε καὶ τὴν παροῦσαν ἀπάγειν. ὡς δ' ταύτῃ πρεσβεύσαντες τῇ γνώμῃ, καὶ οἱ πρεσβευτὴς ὑπὸ αὐτῶν πρέσβις, ἀφικόμενοι πρὸς τὸ δικαστήριον, παραδόντες ὅπλα τὸ 20 ἐκκλησίαν, ἐξηγοῦντο τοὺς ἐξαπατήσαντας λόγους. ὀλίγον δὴ ὁ Ποστούμιος ὑπισχνούμενον χρόνον, πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· Πονηρὰ βουλεύματα, ὦ Οὐολοῦσκοι, χρησοῖς ἀμφιέσαντες λόγοις ἥκετε καὶ πολεμίων ἔργα πρᾶττοντες, φίλων ἐξενέγκασθαι βούλεσθε δόξαν. ὑμεῖς γὰρ ἀπέσταλθε ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Λατίνοις συμμαχήσοντες καθ' ἡμῶν· ἐπεὶ δ' ὑστεροι τῆς μάχης ἥκετε καὶ κατειμένους αὐτοὺς ὁρᾶτε, πρόφασιν βούλεσθε ἡμᾶς, ταύτην ἂν ἐμέλλετε πρᾶξιν λέξοντες. καὶ ἡδεῖα ἡ φιλανθρωπία τῶν λόγων ἰὼν πλάττεσθε πρὸς τὸ παρόντα χαρὰν, οὐδὲ τὸ πρόσκαιρον ὑμῶν τὸ δόλου ἀφίξεως ὑγιές ἐστιν, ἀλλὰ μεστὸν δόλου καὶ ἀπάτης. ἃ γὰρ σωφρονοῦντες οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἡμετέροις ἐξαπέσταλθε, ἀλλὰ κατασκευάζοντες πῶς ἡμῖν ἀσθενείας ἢ διαφθορᾶς τὰ πράγματα ἔχῃ· καὶ ἔστε προσβάται μὲν λόγῳ, κατάσκοποι δ' ἔργῳ. ἀριθμῶν δὲ πρὸς ἀπόστασιν τῶν ἀνδρῶν, ἃ δὲ μακρὸν τὸ πίστιν ἔφησεν αὐτοῖς παρέξεσθαι· καὶ αὐτίκα ταῖς ὑποσπονδοῖς αὐτῶν, ἃς ἔλαβέ τε πρὸ τῆς μάχης τοῖς ἡγεμόσι τῶν Λατίνων φερούσας, ἐν αἷς ὑπισχνοῦντο αὐτοῖς πέμψειν ὅπλα κρύβδην, πρὸς ἡνέσχε, 40 καὶ τὰς φερούσας αὐτὰς πρὸς ἠγάγετο. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν γραμμάτων, καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἃς ἔλαβον σπονδοφόρων δηλωσάντων, ὅτι μὲν πλῆθος ὥρμησε βοηθεῖν τοῖς Οὐολούσκοις ὡς ἐθελοντὰς ἐπ' αὐτοφώρῳ καταστάντας· ὁ δὲ Ποστούμιος οὐκ ᾤετο δεῖν ὁμοίους γίνεσθαι τοῖς κακοῖς τοὺς ἀγαθοὺς· χρήσιμον εἶναι λέγων καὶ μεγαλοψυχότερον εἶναι τοὺς ἀποστείλαντας φυλάττειν τὸ ὀργιοῦν, ἢ εἰς τοὺς ἀ-

viribus pares, aut iam missas reuocari. Quæ vero plerisq; probata, & a proceribus approbata est, suadebat mittendos exploratores in Romanorum castra, protectos legatorum nomine: qui data duci dextra dicerẽt se socios venire a Volscorum gente: dolereq; sibi quod serius aduenerint, nullam aut exiguam relaturi promptæ voluntatis gratiã; ceterum ipsorum fortunę gratulari, qui e tanto prœlio absque auxiliis victores euaserint. Ita fore vt illos verborum blanditiis decipiant, conciliataq; sibi vt amicis fide, omnia explorent, & renuntiare possint quãtus illorum sit numerus, quæ armatura, qui apparatus; quidue animi habeant. quibus probe cognitis tunc demum consultaturos sese, vtrũ satius sit aggredi illos accitis aliis copiis, an domũ se recipere. Ergo cum approbata hac sententia expediti legati ad dictatorem venissent, productiq; in concionẽ exposuissent mandata ad decipiendũ cõposita, Postumius suspenso aliquantulũ responso; Mala cõsilia, inquit, Volsci, bonis verbis tegitis; & cũ faciatis hostilia, vultis reportare opinionem amicitiæ. missi estis a gente vestra contra nos in Latinorum auxilium. nũc quia post pugnam venistis, & illos victos videtis, vultis nos decipere, fingentes eorum quæ facturi eratis contraria: & neque beneuolẽtia quam verbis in præsens simulatis, neq; aduentus vestri prętextus quidquam sani habet; sed omnia fucata doloq; plena sunt. nõ. n. nostrę felicitati congratulatum emissi estis, sed exploratũ quã firmæ aut imbecillæ sint res nostræ: & cum re vera sitis speculatores, verbis legatos agitis.

Tum illis palam infitiantibus, ait se breui facturum *dictis* fidem: moxque litteras ipsorum, quas Latinorũ ducibus scriptas & auxilium pollicentes ante prœlium interceperat, protulit, simulque latores earum produxit. quibus perlectis, & captiuis auditis quænam mandata accepissent *a suis*, *militaris* multitudo ad feriendum Volscos concitata est, vt deprehensos *& confessos* speculatores. Postumius vero negabat bonis viris imitandam malorum improbitatem; satius esse dicens & magnanimis viris dignius, iram in eos qui miserint seruare, quam in missos *effunde-*

re: & ob nomen legationis, quam palam præ se ferant, dimittēdos eos potius, q̃ sæuiendum propter tectū speculationis facinus: ne Volscis detur honesta belli occasio, simulaturis legatos esse cęsos contra ius gentiū; nec aliis inimicis occasio præbeatur spargendi, quamq̃ falsi, non tamen ratione nec fide carētis rumoris. Ita cohibito vulgi impetu, reditū illis dari iussit, sed ita vt ne *respicerēt quidē, nedum* reuerterentur amplius: simulq; equites addidit, qui eos vsq; ad Volscorū castra deducerent. *mox q̃*, speculatoribus eiectis, militem se pugnæ parare iussit, quasi cōflicturus in crastinum. sed nō opus fuit prœlio. nam Volscorum duces profunda adhuc nocte excitato milite, domum sese receperant. *Ita* omnibus rebus ex voto cedentibus, humatis suorum cadaueribus, lustratoque exercitu, cum decenti triumpho in vrbem rediit: in qua pōpa transuecti sunt multis plaustris armorum cumuli, illatusq; magnus militaris supellectilis apparatus, traducta captiuorū quinq; milia, & D insuper. De spoliorū decimis ludos & sacra diis fecit X L talentorum impendio; ædemque Cereri, Libero, & Liberæ faciendam locauit ex voto. nam initio belli laboratum est victus inopia, & magnus erat metus ne in totum deficeret, terra fructus negante, & bello ne commeatus aliunde subueherentur vetante. in quo metu cum Sibyllinos libros a suis custodibus inspici iussisset, & ex oraculorum monitis cognouisset placāda esse hęc numina, votum fecit prius quam exercitum educeret, si imperii sui tempore benigna vrbi esset annona, vt antea, templa se illis constructurum, & instituturū in singulos annos sacrificia. exaudiuerunt dii, & effecerunt vt terra non modo satiuarum sed etiam arborearum frugum vberē suppeditaret copiam, & vrbs omnis generis commeatibus magis quam ante affluueret. Quibus consideratis Postumius sanxit vt illa templa tunc exstruerētur. Ita Romani depulso deorum beneuolentia bello tyrannico, sacris vacabant & feriis. Post aliquot dies legati totius Latini nominis, ex ea factione quę bello reclamauerat oppidatim delecti, supplicum ritu cū oleæ ramis & infulis Romam

De Latinis triumphus.

Latini pacē petunt.

ποσαλένθας· καὶ ἀφ' ὧ φανερὸν ὄνομα τῆ πρεσβείας ἀφῆναι τοὺς ἄνδρας μᾶλλον, ἢ ἀφ' ὧ ἀφανὲς τῆς κατασκοπῆς ἔργον ἀπολέσαι· ἵνα μήτε βουλύσκοις ἀφορμὴ πρόφασιν δύπρεπῆ τοῦ πολέμου, πρεσβευτὰς ἀνηρῆσθαι σώματα σκηπτομένοις πρὸ τὸν ἀπόντων νόμον, μήτε τοῖς ἄλλοις ἐχθροῖς πρόφασιν εἰ καὶ ψεύδους, ἀλλ' οὖν ἀλόγου γε οὐδὲ ἀπίσου. ὑπεχὼν δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, ἀφῆναι τοὺς ἄνδρας ἐκέλευσεν ἀναστρέφειν ἀμεταστρεπτί, φυλακὴν πρὸ αὐτῶν ἱππέων, οἳ προέπεμψαν αὐτοὺς ὑπὲρ τὸν βουλύσκων χάρακα. σκοπὸν δ' ἐπὶ τοῖς κατασκόποις, ὑπερπίπτοντας τὰ εἰς μάχην παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις, ὡς ἐν τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ πρὸ ταξόμενος· ἐδέησε δὲ οὐδενὸς αὐτῷ μάχης. οἱ γὰρ ἡγεμόνες τῶν βουλύσκων πολλῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης ἀναστήσαντες τὴν στρατιάν, ᾤχοντο ὑπὲρ τὰ σφέτερα. ἀπόντων δὲ χωρησάντων αὐτῶν κατ' ὄχλον, θάψας τοὺς οἰκείους νεκροὺς, καὶ τὴν στρατιὰν καθήρας, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν ὑπερεσθηκὼς ἄμβῳ κοσμούμενος, ὅπλων τε σφῶν ἐφ' ἁμάξαις πολλαῖς χωμίζων, καὶ χρημάτων στρατιωτικῶν πρὸ ασκευὰς ἀφθόνους εἰς φέρων, καὶ τοὺς ἀλόντας ἐν τῇ μάχῃ πεντακοσίων ἀποδέοντας ἑξακισχιλίους ἐπαγόμενος. ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας, ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἀπὸ τετταράκοντα ταλάντων ἐποίᾳ, καὶ ναοὺς κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, κατ' ὄχλον. ἐσωφίσαν γὰρ αἱ θεαὶ τὸ πολέμου καταρχὰς, καὶ πολλὴν αὐτοῖς παρέσχον φόβον ὡς ὑπολείψουσαν, τῆς τε γῆς ἀκάρπου γενομένης, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀγορᾶς οὐκέτι πρὸ αχομιζομένης διὰ τὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο δὲ δέος ἀνασκέψασθαι τὰ Σιβύλλεια τοὺς φύλακας αὐτῶν κελεύσας, ὡς ἔμαθεν ὅτι τούτοις ἐξιλάσασθαι τοὺς θεοὺς οἱ χρησμοὶ κελεύουσιν, εὐχὰς ἐποιήσατο, μέλλων ἐξάγειν τὸν στρατὸν, ἐὰν εὐετηρία γένηται τῇ πόλιν ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, οἷα πρότερον ἐῶ, ναούς τε αὐτοῖς καθιδρύσεσθαι, καὶ θυσίας καταστήσεσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· οἱ δὲ ἐπανακύσαντες, τὴν τε γῆν παρεσκεύασαν εὐφόρους καρποῖς, οὐ μόνον τὰ αὐτόματα, ἀλλὰ καὶ τὰ δενδροφόρα, καὶ τὰς ἐπεισάκτους ἀγορὰς πάσας ὑπερκλύσαι μᾶλλον ἢ πρότερον. ἀνὴρ ὁρῶν αὐτὸς ὁ Ποστούμιος ἐψηφίσατο τὰς τῶν ναῶν τότε κατασκευάς. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ τὸν τυραννικὸν ἀπωσάμενοι πόλεμον εὐνοίᾳ θεῶν, ἐν ἑορταῖς τε καὶ θυσίαις ἦσαν. ὀλίγας δ' ὕστερον ἡμέρας πρέσβεις ἀπὸ κοινοῦ τῶν Λατίνων ἦκον ὡς αὐτοὺς ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων ὑπολελειμμένοι, οἱ τὸ ἐναντίον ἔχοντες τοῖς τοῦ πολέμου γνώμῃ, ἱκετηρίας καὶ στέμματα

παρε-

παρεχόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ἀθέλητες ὅπῃ τὴν βελτίω, τὴν μὲν ἀρχὴν, τὸ πολέμου τὰς δίκας ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπέφαινον αἰτίους· ὃ δὲ πλῆθος ἓν μόνον τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔλεγον, ὅτι πονηροῖς ἐπείθη δημαγωγοῖς ἴδια κέρδη παρεσκευασμένοις. ταύτης δὲ τῆς ἀπάτης, ἐν ᾗ ὃ πλῆθος ἀνάγκης μέρος ὢν οὐ μεμπτῆς, τελικέναι δίκας ἑκάστην πόλιν ἔλεγον, ἢν κατίσης νεότητος ἀναρρήσης, ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι πένητος καθαρὰν ὀργὴν οἰκίαν. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ βαλέσθαι σφᾶς ἐκόντας, οὔτε περὶ τῆς ἀρχῆς ἔτι διαφερομένους, οὔτε περὶ τῶν ἴσων φιλονεικοῦντας, συμμάχους τε καὶ ὑπηκόους ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐσομένους, καὶ πολὺ ὅσον ὁ δαίμων ἀφείλετο τῶν Λατίνων ἀξιώματος, τοῦτο τῇ Ρωμαίων προσθήσοντας δυνάμει. τελευτῶντος δὲ τοῦ λόγου, συγχύσαι ἐπεκαλοῦντο, καὶ συμμαχικῶν ἀποφάσεων ποτὲ γενομένων ἀνεμίμνησκον, καὶ συμφορᾶς ἀνέκλαιον τὰς καταληφαμένας τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, οἱ μακρῷ πλείους ἦσαν τῶν ἡμαρτηκότων, ὀδυρόμενοι παρ' ἕκαστα, καὶ τῶν γονάτων ἀπτόμενοι πάσης τῆς γερουσίας, καὶ τὰς ἱκετηρίας προβάλλοντες τοῖς τοῦ Ποστουμίου ἴχνεσι· ὥστε παθεῖν τι πρὸς τὰ δάκρυα καὶ τὰς δεήσεις αὐτῶν τὸ συνέδριον ἅπαν. ὡς δὲ μετέσχησαν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ λόγος ἀπεδόθη τοῖς εἰωθόσιν ἀποφαίνεσθαι γνώμας, Τίτος μὲν Λάρκιος ὁ πρῶτος ἀποδειχθεὶς δικτάτωρ ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, τελευτᾶν τὸν τύχῃ αὐτοῖς συνεβούλευε, μέγιστον εἶναι λέγων ἐγκώμιον ὥσπερ ἑνὸς ἀνδρὸς, οὕτω καὶ πόλεως ὅλης, εἰ μὴ διαφθαρήσεται ταῖς ὑπερβολαῖς, ἀλλ' ἐμμόνως καὶ μετρίως φέρει τὰ εὐτυχῆ. πάσας μὲν γὰρ τὰς δυτυχίας φθονεῖσθαι, μάλιστα ὅσας πρόσεστιν εἰς τὸν ταπεινωθέντας καὶ ὑπὸ χεῖρα γεγονότας ὕβρεις καὶ βαρύτητας· τῇ τύχῃ δὲ οὐ δεῖν πίστιν εἶναι, πολλάκις αὐτῆς πεῖραν εἰληφότας ἔτ' οἰκείοις κακοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς, ὡς ἀβέβαιός ἐστι καὶ ἀλίγκροπος· οὐδὲ ἀνάγκῃ προσάγειν τοῖς διαφόροις τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, διὸ καὶ πρὸς γνώμην ἕλκηται γίνονταί τινες καὶ ὑπὲρ δυνάμιν μαχηταί· δέος δὲ σφίσιν εἶναι λέγων, μὴ καινὸν μῖσος ὑπιασάσωνται πρὸς πάντων ὅσων ἀξιοῦσιν ἄρχειν, ἐὰν πικροὺς καὶ ἀπαραιτήτους ἀπὸ τῶν ἁμαρτόντων ἀναπράττωνται δίκας, ὡς ἐκβεβηκότες ἐκ τῶν συνήθων ὑπομνημάτων, ἀφ' ὧν εἰς ὑπεροψίαν πρόηλθον ὑπὸ λαθόμενοι, καὶ πεποιηκότες τυραννίδα τὴν ἀρχήν, ἀλλ' οὐκ ἡγεμονίαν, ὡς πρότερον ἦν, καὶ πρόσασιν. τὰ τε ἁμαρτήματα μέσα καὶ ἀνεμέσητα λέγων εἶναι, εἴ τινες ἐλαττώσεως προεχόμενοι

aduenerunt. qui ad senatum adducti, culpam *illati* belli referebant in ciuitatum proceres: vulgus hoc tantum peccasse dictitantes, quod malis ductoribus propria lucra quærentibus obsecuti essent. Huius erroris, coacti magna ex parte, ideoq; minus accusandi, vnamquamque ciuitatem *satis graues* luisse pœnas, deleto iuuentutis robore; ita vt vix domus inueniatur quæ luctu careat. petebantq; vt se vltro deditionem facientes reciperent, non amplius de imperio nec de æquo iure contendentes, sed posthac semper futuros socios subditosq;: & quidquid fortuna Latinorũ dignitati ademptum voluerit, addituros ad felicem Romanorum fortitudinem. In fine orationis per cognationem obtestabantur; & ferendis auxiliis promptam quondam societatem reuocabant in memoriam: dumq; narrabãt quãtis calamitatib. insontes oppressi essent, quorum longe maior quã sontiũ esset numerus, singulis recẽsendis lamenta & fletus addebant, totiq; senatui ad genua procidebãt, positis ad Postumii pedes supplicũ insigniis: ita vt totus patrum cõsessus ad lacrymas eorũ & preces emolliretur. Vbi vero e senatu excesserũt, & facta est more solito dicẽdę sentẽtiæ copia, T. Largi⁹ qui primus omniũ dictator superiori anno fuerat, moderate fortuna vtendũ censuit; præcipuam laudẽ dicẽs, vt singulorũ hominum, ita & ciuitatum, non corrũpi felicitatibus, & bona sua ferre æquo modestoq; animo. omnes n. prosperitates inuidiosas esse, præsertim quæ a prostratis & obnoxiis insolentiam & fastum non abstineant. nec fortunæ credendum; cuius versatilem inconstantiam suo malo bonoque toties experti sint. nec cogendos aduersarios ad extremum periculum; quod ciusmodi necessitate multi præter animi sententiam audaces, & supra vires pugnaces fiant. verendum etiã ne publicũ odiũ sibi cõtrahant omnium in quos affectẽt imperium, si peccãtibus acerbos se præstent & implacabiles; quasi a cõsuetis studiis degenerarint, & obliti sint quibus rationibus ad *tantam* claritatem euaserint; & imperium quod ante principatus & præcellentia fuerit, in tyrannidem verterint. mediocria esse delicta: nec indignandum si affluenti

libertati atq; imperio populi veterem dignitatē retinere cupiant. quodsi optimarū rerū affectatores spe sua frustratos insanabilis mulcta maneat, nihil prohibiturum quo minus omnes homines mutuis excidiis pereant. omnibus.n. innatum esse libertatis desideriū. Addebat optimū & firmissimum esse imperium, quod subditos beneficiis magis q̄ suppliciis in officio contineat. illi.n. beneuolentiam, huic metum esse comitē. quidquid autem timeatur, id necessitate naturali exosum esse omnib. Postremo hortatus vt exempla sibi proponerent egregia maiorum facinora, quibus illi laudes suas illustrarint, recēsebat quot illi vrbes vi captas non diruerint, non cęsis puberibus desolauerint, non in seruitutē redegerint; sed colonias populi Romani fecerint, & victis quotquot ad se migrare vellēt ciuitate data, vrbem ex parua magnam reddiderint. Summa sententiæ fuit, renouari pristinum cum Latino nomine fœdus, nec vllius ciuitatis delictum memori mente reponi. *Post eum rogatus* Ser. Sulpicius, de pace renouandoq; fœdere nihil contradixit. verum cum Latini non tum primum violarint fœdera, vt deceptos se & coactos excusantes mereantur veniam, sed antea quoque sæpius, ita vt castigatione opus habeant; satius esse concessa omnibus venia & libertate ob cognationis respectū, dimidio agri eos mulctari, missisq; colonis Romanis partē illam diuidi; qui eo beneficio fruētes, caueant nequis inter eos posthac res nouas moliri audeat. At Sp. Cassius diruenda eorū oppida consuluit, mirari se dicens simplicitatem eorum qui peccata eis impune remittenda suadeant; quod non intelligant eos propter insitam & inexstirpabilem inuidiam qua prosequantur crescentem populum Romanū, alia post alia bella serere; nec vnquam spōte quieturos ab insidiandi proposito, donec miserum hunc affectū gerant in præcordiis; quandoquidem postremo nō veriti sint immanissimæ omnium bestiæ tyrannidem in cognatam sibi ciuitatem asserere, calcatis fœderum pactis, contemptisque diis eorum testibus; non alia spe freti quam *nostræ clementiæ*, quod, si bellum ex voto non succederet, nullas aut certe

πόλις καὶ ἀρχὴν ποτὲ μαθοῦσαν, τῆς παλαιᾶς ἀξιώ- «
σεως οὐ μελήσειν. εἰ δὲ δυνατὸς οἱ τῶν κρατίστων ὀρε- «
χθήσεσθαι, ἐὰν ἅμαρτωσι τῆς ἐλπίδος, ζημιωθήσον- «
ται, οὐδὲν ἕσεσθαι τὸ κωλύον πόλεις δυοῖν ἐφ' ἑκάτερα «
ἀλλήλων ἀπολωλέναι· πᾶσι γὰρ εἶναι τὸν τῆς ἐλευ- «
θερίας πόθον ἔμφυτον· πολλῷ τε κρεῖττονα καὶ βεβαι- «
οτέραν ἀποφαίνων ἀρχὴν, ἥτις εὐεργεσίαις, ἀλλὰ «
μὴ ἀμφορίαις κρατεῖν βούλεται τῶν ὑπηκόων· τὴν «
μὲν γὰρ εὔνοιαν ἀκολουθεῖν, τὴν δὲ φόβον· ἀνάγκῃ «
δὲ εἶναι φύσεως, μᾶλλον μισεῖσθαι τὰ φοβερὰ πρὸ- «
τερα. τελευτῶν δὲ τὸν λόγον, ὡς δείγμασιν αὐτοῖς «
ἠξίου χρῆσθαι τοῖς κρατίστοις τῶν προγόνων ἔργοις, «
ἐφ' οἷς ἐπῄνων ἐτύγχανον ἐκεῖνοι, ὁπόσους ἀ- «
λούσας ὅσας κατ' κράτος πόλεις οὐ κατασκάπτοντες, «
οὐδὲ ἡδονὴν ἀνάγκης ποιούμενοι, οὐδὲ ἐξανδραποδιζόμε- «
νοι, ἀλλ' ἀποικίας τῆς Ῥώμης ποιούμενοι, καὶ τοῖς βα- «
λομένοις τῶν κρατηθέντων μεθ' ἑαυτῶν οἰκεῖν «
πολιτείας μεταδιδόντες, μεγάλην ἐκ μικρᾶς ἐποι- «
ησάτην τὴν πόλιν. κεφάλαιον δὲ αὐτῶν τῆς γνώμης ἦν, «
ἀνανεώσασθαι τὰς σπονδὰς πρὸς ὃ κοινὸν τῶν Λα- «
τίνων, ἃς ἦσαν πεποιημένοι πρότερον, καὶ μηδενὸς «
τῶν ἁμαρτημάτων μηδεμίαν πόλιν μνησικακεῖν. «
Σερούιος δ' Σουλπίκιος οὐκ ἐᾶν μὴν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς «
ἀνανεώσεως τῶν σπονδῶν οὐδὲν ἀντιλέγων· ὅτῳ δὲ «
πρότερον τὰς σπονδὰς ἔλυσαν Λατῖνοι, καὶ οὐχὶ τότε «
πρῶτον, ὥστε συγγνώμης τινὸς αὐτοῖς δεῖν, ἀνάγκην καὶ «
ἀπάτην προβαλλομένοις, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ «
πρότερον· ὥστε καὶ διορθώσεως σφίσι δεῖν· τὸν μὲν «
ἄδειαν ἅπασι συγχεχωρῆσθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν δέ- «
δ' συγγνώμης, τῆς δὲ γῆς τὴν ἡμίσειαν αὐτοῖς ἀφαιρε- «
θῆναι, καὶ κληρούχους ἀποσταλῆναι Ῥωμαίων εἰς «
αὐτὴν, οἵτινες ἐκείνῳ καρπώσονται, καὶ τοὺς ἄνδρας «
μηδὲν ἔτι νεωτερίσαι φυλάξοντες. Σπόριος δ' Κάσ- «
σιος ἀνελεῖν τὰς πόλεις αὐτῶν συνεβούλευε, θαυμά- «
ζειν λέγων ὅτι ταῖς εὐηθείαις τῶν παραγνωσθέντων «
ἀφεῖναι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῖς ἀζημίους, εἰ μὴ δυνά- «
σθαι καταμαθεῖν ὅτι διὰ τὸν φθόνον τὸν ἔμφυτόν τε «
καὶ ἀναφαίρετον οὗ ἔχουσι πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν «
αὐξομένην, ἄλλοις ἐπ' ἄλλοις ὑπιτεχνῶνται πο- «
λέμους, καὶ οὐδέποτε παύσον) τῆς ὑπὸ βουλῆς προ- «
αιρέσεως ἐχθρὸν, ἕως αὐτῶν τοῦτο ἐν ταῖς ψυχαῖς ὃ «
δύσηνον ἐνοικεῖ πάθος· οἵ γε τελευτῶντες ἐπὶ τού- «
τοις ποιήσασθαι θηρίων ἀπόρων ἀγριωτάτην «
συγγνώμην σφῶν τὴν πόλιν ἐπεχείρησαν, ἁπάσας ἀνα- «
βάλλειν τὰς ὑπὸ θεῶν ὁμολογίας, οὐκ ἄλλας τινὰς «
ἐλπίσιν ἐπαρθέντες, ἀλλ' ὅτι, δυνάμει αὐτοῖς κατ' γνώμην «
χωρήσῃ τὰ τοῦ πολέμου, δίκαιον οὐδεμίαν ὑφέξουσιν, ἢ «

» ὅτι μικρὰν ῥοπὴν ἔφη. Καὶ δεδείγμασί τε καὶ αὐτὸς ἠξίου
» χρῆσθαι τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οἳ τὴν Ἀλβανῶν
» πόλιν, ἐξ ἧς αὖθις ἀπῳκίσθησαν, καὶ Λατίνων πᾶσαν
» πόλιν, ὅπως φθονοῦσαν ἔγνωσαν τοῖς αὐτῶν ἀγαθοῖς,
» καὶ τὴν ἄδειαν ἐν ὅπλοις τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασιν ὑ-
» ρε, μείζονος ὅπως βουλῆς ἀφορμὴν ποιησάμενον, ἐν
» ἡμέρᾳ καθεῖλεν ἔγνωσαν μιᾷ· ἐν ἴσῳ δοξαίης εἶ) τὸ
» μηδένα οἰκτείρειν τῶν τὰ μέτρια ἁμαρτανόντων, τῷ
» μηδένα θαυμάζειν τῶν τὰ μέγιστα καὶ ἀξιόλογα
» ἀδικούντων. πολλῆς δὲ εἶ) μωρίας καὶ ἀνοίας
» ἔργον· οὐ γὰρ δὴ φιλανθρωπίας ἀλλὰ μετριότητος·
» τὸν τῶν ἀποικισάντων σφᾶς φθόνον, ἐπεὶ πέρα τοῦ δέ-
» ουτος ἔδοξεν εἶ) βαρὺς καὶ ἀφόρητος, οὐκ ἀναφορμέ-
» νους, τόνδε τῶν ὁμοιωμάτων ὑποπτεύειν· καὶ τοῖς ἐν ἐλάτ-
» τοσι πείρας ἐλεγχθέντας πολεμίους ἀφαιρέσθαι πό-
» λεως ζημιώσαντας, τῶν δὲ τῶν πολλάκις ὁ μῖσος
» ἀλλάττειν ἀποδοξαμένων μηδεμίαν εἰς πρᾶ-
» ξιν δίκαιον. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰς ἀποστάσεις τῶν
» Λατίνων ἁπάσας ἐξαριθμησάμενος, τῶν ἀπολε-
» μούντων ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν πολέμοις Ῥωμαίων τότε
» πλῆθος ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ δυνάμενος, ἠξίου τὸν αὐτὸν τρόπον
» χρήσασθαι, ὃν ἐχρήσαντο Ἀλβανοῖς πρότερον· τὰς
» μὲν πόλεις αὐτῶν αὐτὰς, καθ' ἃ ἦσαν αὐτῇ τῇ Ῥωμαίων
» προσθεῖναι· τῶν δὲ ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἑνοίαν ἔ-
» νας πρὸς αὐτοὺς ἀποδεξαμένους, ἔχοντας τὰ σφέτε-
» ρα πολίτας ποιήσασθαι, τοῖς δὲ αἰτίους τῆς ἀποστά-
» σεως, ὑφ' ὧν αἱ σπονδαὶ διελύθησαν, ἀποκτεῖναι, ὡς
» προδότας· ὅσον δὲ τὸ δήμου πλῆθος καὶ ἀργὸν καὶ
» ἄχρηστον, ἐν ἀνδραπόδων ποιήσασθαι λόγῳ.
Ταῦτα μὲν οὖν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν προεσηκότων
τῆς βουλῆς. τῷ δὲ δικτάτορος τὴν Λαρκίου γνώμην
προελομένου, καὶ σπένδοντος ἤδη λέξαντος τὰ ἐναντία,
παρῆσαν εἰσκληθέντες εἰς τὸ συνέδριον οἱ πρέσβεις,
καὶ ἀποκρίσεις ληψόμενοι· καὶ ὁ Ποστούμιος, ὀνειδίσας
αὐτοῖς τοῖς σπένδεσθαι δυναμένοις κα-
» κίας, Δίκαιον μὲν ἦν, ἔφη, τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἅ τε δὴ
» καὶ αὐτὰ προεπάθετε ἐμέλλετε, εἰ κατορθώσατε ἃς
» πολλάκις ἐμάθετε ἐπ' αὐτοῖς ὁδούς· οὐ μὴν οἱ Ῥω-
» μαίων τὰ δίκαια πρὸ τῶν ὑπηκόων προθήσεσθαι, λο-
» γιζόμενοι ὅτι συγγνώστε εἶσι, καὶ ὅτι τὸν ἔλεον τῶν ἀδι-
» κουμένων καταφεύγασιν· ἀλλὰ καὶ ταύτας τὰς ἁ-
» μαρτίας αὐτοῖς ἀζημίους ἀφιέναι, θεῶν τε ὁμογνίων ἕ-
» νεκα, καὶ τύχης ἀτεκμάρτου, παρ' ἧς ὁ κράτος ἔχον.
» νῦν μὲν οὖν, ἔφη, πρῶτος ἀπολυτρωμίοι, πορεύεσθε·
» ἐὰν δ' οἷς αἰχμαλώτοις ἀπολύσητε, καὶ τοὺς αὐθομόλους
» προδῶτε ἡμῖν, καὶ τοὺς φυγάδας ἐξάγησθε, τότε τοὺς
» περὶ φιλίας τε καὶ συμμαχίας διαλεξομένους πρέσβεις

quam minimas daturi essent pœnas. Adducebatq; & ipse maiorũ exẽpla, qui Albam vnde ipsi omnesq; Latini populi deducti, quod videretur inuidere ipsorum felicitati, & prima venia ad nouas insidias abuti, vna die delendam decreuerint: existimãtes perinde esse, nullũ mediocre peccatum dignari venia, & in nullum enorme atq; incorrigibile animaduertere. essequ; stultæ cuiusdam indolentiæ, non humanitatis & modestiæ, inuidiam, quam in *sui generis* suæq; coloniæ auctoribus, cum vltra modum grauis & intolerabilis videretur, passi non sint, eam ferre in cognatis: & iis qui se leuioribus conatib. hostes declararint, vrbe mulctatis, nullas ab iis pœnas exigere qui sæpe multa irreconciliabilis odii dederunt documenta His dictis enumeratisque omnibus Latinorum defectionibus, & reducta in memoriam multitudine ciuium qui *superioribus* bellis Latinis cecidissent, suadebat eodem modo quo ante Albanos esse tractandos, vt dirutis oppidis ager Latinus Romano adderetur: ac Latinos, quotquot aliquã beneuolentiam declarassent erga populum Romanum, retentis suis facultatibus in ciuitatem adscribẽdos; defectionis vero auctores & fœderis violatores securi (vt proditores) percutiendos: reliquum vulgus egenorum, otiosum & inutile, habendum in mancipiorum numero. Hę fuere primariorum senatorum sententiæ: e quibus Largii maxime dictatori placuit: & nemine post contradicẽte, legati in senatum reuocati sunt, vt responsum acciperent. Tum Postumius exprobrata eis incastigabili malitia, Iustum quidem esset, inquit, vos extremis affici malis, quippe qui & ipsi, si res ea qua toties cogitastis via successisset, nos nihilo tractassetis mitius: sed non est Romanum iuri æquitatem postponere, cognationis respectu, & quod confugistis ad offensorum misericordiam. ideo hoc quoq; peccatum impune vobis erit, in gratiam deorum quibus cognationis iura curæ sunt; & fortunæ incertæ, cuius beneficio populus Rom. superauit. Nunc igitur ite omni *metu* liberi. vbi vero captiuos dimiseritis, perfugas dedideritis, exsules eieceritis, tũ de amicitia societateq; legatos

ad nos mittite, impetraturos quidquid æquum est. Cum hoc responso dimissi legati, post paucos dies reuersi sunt captiuis remissis, adducentes quotquot capere potuerant transfugas, exsulibus etiam cum Tarquinio pulsis. pro quibus *meritis* a senatu in pristinam amicitiam societatemque recepti sunt, renouato iureiurando quo hęc olim a fetialibus sancita fuerant. Hic finis fuit belli quod cum tyrannis post eorum eiectionem per quatuordecim annos gestũ est. Tarquinius rex solus suo generi superstes, nonagesimo ferme ætatis anno, liberis orbatus & affinibus, senectãq; vel inimicis miserabilem tolerans, nec Latinis eum amplius intra oppida recipientibus, nec Etruscis, nec Sabinis, neque vllo alio propinquo & libero populo, in Campaniam Cumas se contulit ad Aristodemum cognomine Mollem, Cumanorum tyrannum: apud quem cum dies non ita multos superu xisset, mortuus & ab ipso sepultus est. Exsulum vero qui cum eo erant, pars Cumis mansit; pars per alias ciuitates dispersi, in exsilio vitam finierunt. At Romæ post finita bella externa, intestina recruduit seditio, restitutis per senatum iudiciis; & controuersiis quæ propter bellum dilatæ fuerant, ad iudices reuocatis vt dirimerentur legibus. nam contractuum lites eo absurditatis & impudentiæ processerunt, vt maximas & grauissimas excitarint tempestates, dum plebeii se non esse soluendo fingunt, caussantes se agris ob bellorum diuturnitatem tot annis exclusos fuisse, pecora periisse, mancipia partim transfugisse, partim hostium excursionibus adempta esse, bonaq; vrbana militiæ impensis absumpta: fœneratores contra referũt, communes omnium fuisse has calamitates, non solis incubuisse obæratis: negantque se ferre posse, si præter illa quibus in bello ab hostibus spoliati sint, insuper ea quoq; cogantur perdere, quæ pacis tempore petentibus ciuibus mutuum dederint. itaq; dum fœneratores nihil æqui admittunt, neq; creditores quidquam iusti promittunt, & illi ne vsuras quidem remittere, hi ne credita quidem persoluere sustinent: tum cœtus & circuli fiebant eorum quos similitudo

Cum Latinis fœdus renouatur.

Intestinæ turbę recrudescunt.

πέμπετε πρὸς ἡμᾶς, ὡς σόδενὸς ἀτυχήσοντας τῶν μετεῖων. ἀπῆσαν οἱ πρέσβεις ταῦτας τὰς ἀποκρίσεις λαβόντες, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦκον τούς τε αἰχμαλώτους ἀφέντες, καὶ τὸς ἀλόντας τῶν αὐτομόλων δεσμίους ἀγόντες, καὶ τοὺς ἅμα Ταρκυνίῳ φυγάδας ἐξεληλακότες τῆς πόλεως· ἀφ' ὧν δὴ καὶ τὴν βουλὴν τὴν ἀρχαίαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ὑπὲρ τούτων ποτὲ γενομένους ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἀνενεώσαντο. ὁ μὲν δὴ πρὸς τὸς τυράννους σύντας πόλεμος τεσσαρακαιδεκάτης ἀπὸ τῆς καθόδου αὐτῶν γενόμενος, τοιαύτης ἐτυχε τελευτῆς. Ταρκύνιος δὲ ὁ βασιλεύς, οὗτος γὰρ ἔτι λοιπὸς ἦν τῶν γένους ὢν, ὁμοῦ τι γεγονὼς ἐνενήκοντα ἔτη, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀπολωλεκὼς τὰ τέκνα, καὶ τὸν τῶν κηδεστῶν οἶκον, καὶ γῆρας ἐλεεινὸν καὶ παρ' ἐχθροῖς ἀφαιτλον, ὅτε Λατῖνοι ὑποδεχομένων αὐτὸν ἔτι τὰς πόλεσιν, οὔτε Τυρρηνοὶ, οὔτε Σαβίνων, οὔτε ἄλλης πλησιοχώρου πόλεως ἐλευθέρας σύδεμιᾶς, εἰς τὴν Καμπανίδα Κύμην ᾤχετο πρὸς Ἀριστόδημον, τὸν ἐπικληθέντα Μολακὸν, τυραννοῦντα τότε Κυμαίων· παρ' ᾧ βραχύ τινα ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιβιοὺς ἀποθνήσκει, καὶ θάπτεται ὑπ' αὐτοῦ. τῶν δὲ σὺν ἐκείνῳ φυγάδων οἱ μὲν ἐν τῇ Κύμῃ κατέμειναν, οἱ δὲ εἰς ἄλλας τινὰς πόλεις σκεδασθέντες, ἐπὶ ξένης τὸν βίον κατέτριψαν. Ῥωμαίοις δὲ καταλυσαμένοις τὸς ὑπαίθρους πολέμους ἡ πολιτικὴ στάσις αὖθις ἐπῆρε, τῆς μὲν βουλῆς ψηφισαμένης κρίνειν τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς ἀμφισβητήσεις, ἃς διὰ τὸν πόλεμον ἀνεβάλοντο, κρίνεσθαι κατὰ τοὺς νόμους· τῶν δὲ τὰς συνδιδομένας ἀμφισβητημάτων εἰς μεγάλους κλύδωνας καὶ δίνας τοὺς εὐβενικότων ἀποπίας τε καὶ ἀναισχυντίας, τὸ μὲν δημοτῶν καὶ ἀδυνάτων ἔχον σκηπτομένων διὰ τὸν πόλεμον τὰ χρέα, χώρας τε αὐτοῖς κεκωλυμένης ἐν τῷ πολυετεῖ πολέμῳ, καὶ βοσκημάτων διεφθαρμένων, καὶ ἀνδραπόδων ἀδημονίας καὶ καταδρομῶν ἀσφαλεστέρων, τῆς δὲ κατὰ πόλιν κτήσεως ἐξαναλωμένης ταῖς εἰς τὸν πόλεμον δαπάναις· τῶν δὲ δυνατῶν ταῦτας μὲν τὰς συμφορὰς ὁμοίας ἅπασι γενέσθαι λεγόντων, καὶ οὐ μόνον τοῖς χρεωφειλέταις, ἀλλὰ καὶ δεινὰ πεπονθέναι τῶν ἐκτὸς δὲ πολεμίων σφίσι μηδὲν ὑπὸ τοῦ πολέμου ἀφῃρῆσθαι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ δεομένοις πρὸς τῶν πολιτῶν ἐν εἰρήνῃ συμβαλλομένων, ἀπολωλεκέναι τὰ ἀξιούντων δὲ σφᾶς τῶν δυνατῶν οὐδὲν μέτριον ὑπομένειν, οὔτε τοῖς χρεωφειλέταις σφᾶς ποιεῖν δίκαιον, δικάζειν τὰ μὲν, ἃ δὲ τοὺς τόκους ἀφιέναι τοῖς, μηδὲ αὐτὰ τὰ ζημιώματα ἀφαιρεῖν· ἐξ ὧν στάσεις μὲν ἤδη κατὰ συστροφὰς τῶν ἐν ταῖς ὁμοίαις οἴκων

τυχοις

τύχας ἐλίνοντο, καὶ ἀντιπαράταξις τῶν ἀγορᾶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ χειρῶν συμμαχία· καὶ σύνετάραττε πᾶς ὁ πολιτικὸς κόσμος. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ποστούμιος, ᾧ ἔτι τὸ ἡμιόλιον εἶχε παρὰ πάντων ὅμοιον, καλὸν ἐπῃνεῖτο πολέμῳ βαρεῖ τοὺς πολιτικοὺς χθμῶνας ἔγνω· καὶ πρὶν ἐκπληρῶσαι τὸν ἕκατον τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς χρόνον, τήν τε δικτατωρείαν ἀφῆκε, καὶ παρεθεὶς ἀρχαιρεσίαν ἡμέρᾳ, μετὰ τὸν σύνυπατον τοὺς πατρικίους κατέστησεν ἀρχάς.

παραλαμβάνουσι δ' ὕπατοι πάλιν τὸν ἐνιαύσιόν τε καὶ νόμιμον ἀρχὴν Ἄππιος Κλαύδιος Σαβῖνος, καὶ Πόπλιος Σερουίλιος Πρίσκος· οἱ δὴ μὴν ἀνωλάτω σύμφορον εἶδον ὀρθῶς, ὅτι δὴ πρώτιστα τὸν ἐντὸς τείχους θόρυβον ὑπὸ τοὺς ἔξω πολέμους· καὶ παρεσκευάζοντο μετὰ τῶν Βολούσκων ἔθνους τὸν ἕτερον σφῶν ἐξάγειν στρατείαν, διμερῆ τε αὐτοῖς παρεσκευασμένοι τῆς ἀποστάσεως μετὰ Ῥωμαίων Λατίνοις συμμαχίας, καὶ παρακαλέσειν τοὺς παρασκευὰς αὐτῶν ἔτι σύνεσταλμένας. ἠγγέλλοντο γὰρ κἀκεῖνοι δυνάμεις ἤδη καταγράφειν ἁπάσῃ σπουδῇ, καὶ εἰς τὰ πλησίον ἔθνη πρεσβεύεσθαι, παρακαλοῦντες ὑπὲρ τοῦ συμμαχίαν, σπονδοφόροι τοῖς δημοτικοῖς ἀφεσιν τῶν πατρικίων, καὶ νομίσαντες οὐ χαλεπὸν εἶναι πόλιν οἰκείῳ πολέμῳ νοσοῦσαν ἁλῶναι. ὑπὲρ τούτοις δὴ στρατείαν ἐξάγειν βουλευσάμενοι, καὶ δόξαντες ἅπασι τοῖς συνέδροις ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, πρῶτον ἔχειν ἅπασι τοῖς ἐν ἀκμῇ, χρόνον δόντες ἐν ᾧ τοῦ καταγραφοῦ τῶν στρατιωτῶν ἔμελλον ποιεῖσθαι. ὡς δὲ οὐχ ὑπήκουον αὐτοῖς οἱ δημοτικοὶ καλούμενοι πολλάκις ὑπὲρ τοῦ στρατιωτικὸν ὅρκον, σκέπτεσθαι τοῦ αὐτοῦ ἑκάτερος εἶχε γνώμην· ἀλλ' ἔνθεν ἀρξάμενοι, διεφέρεσάν τε καὶ τἀναντία παρέπιπτον ἀλλήλοις πολλὰ πολλὰ τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διετέλεσαν. Σερουίλιῳ μὲν γὰρ ἐδόκει τοῦ ὑπερφέρειν τῶν ὁδῶν πορεύεσθαι, τῇ Μανίου Δημοκρατίου γνώμῃ τὸ δημοτικωτάτου παρεσκευασμένῳ, ὃς ἠξίου τοῦ ἀρχὴν ἰάσασθαι τῆς νόσου, μάλιστα μὲν ἄφεσιν ἢ μείωσιν τῶν χρεῶν ψηφισαμένους. εἰ δὲ μήγε, κώλυσιν τῆς ἀπαγωγῆς τῶν ὑπερημέρων τοῦ ὀφλήματος, παρακλήσει τε μᾶλλον ἢ ἀνάγκῃ τοὺς πένητας ὑπὲρ τοῦ στρατιωτικὸν ὅρκον ἄγειν, καὶ τὰς ὑμωμοσίας τῶν ἀπειθούντων μὴ καλεῖσθαι ἢ ἀπαραιτήτους, ὡς ἐν ὁμονοούσῃ πόλει, μετρίους δὲ ζημίας καὶ ὑπερημέρου κίνδυνον δὲ μὴ εἶναι πρὸς ἀπόνοιαν βάπτοντας συνελθόντες εἰς ταὐτὸν ἀνθρώποις τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς, ἀναλισκόμενοι στρατεύεσθαι τέλεσιν οἰκείοις. Ἄππιος δ' ἐν γνώμῃ τοῦ χρυσοφανοτάτου τῶν πρεσβυτέρων τῆς ἀριστο-

querelarum contraheret; & in foro *conglobati* ex aduerso stabãt, nonnunquam etiã manus conserebant: ita vt omnis ordo ciuilis conturbatus esset. Hæc vidēs Postumius, cui etiamtum honor ex æquo ab omnibus habebatur, graui bello ciuiles tẽpestates declinandas esse censuit: & priusquã extremum liberi imperii tempus expleuisset, eiurata dictatura, & indicto comitiorum die, vna cum collega consule solennes magistratus cõstituit.

Ita denuo consules annuũ legitimũq; magistratum assumũt, Ap. Claudius Sabinus, & P. Seruilius Priscus. q probe animaduertentes nihil esse magis e rep. quam vrbanas turbas in externa bella abstrahi, expeditionẽ in Volscos, cuius alter ipsorũ dux esset, apparabant; vlturi q, cõtra se Latinis auxilia misissent, & nondum satis paratos præoccupaturi. nuntiabatur. n. & illos exercitum iam magna cura cõscribere, & propinquas gẽtes ad belli societatem per legatos sollicitare; cognito q, plebs dissideret a patriciis, & spe concepta facile exscindi posse vrbem domestica seditione laborantem. Hoc expeditionis cõsilium cum senatus quoq; approbasset vniuersus, edixerũt vt ad tempus quod militum conscriptioni prẹfinierãt, omnes militaris ætatis ciues adessent. at cum plebeii sæpius ad militare sacramentum citati non obtemperarent, non idem amplius senserunt vterq;, & ex eo dissidii principio per totum imperii tempus constanter alter alteri aduersatus est. Nam Seruilio placebat mitiorem viam ingredi, iuxta M' Valerii populariſſimi *senatoris* sententiam: qui censebat medendum seditionis principiis, decreta remissione aut diminutione debitorum, *si fieri posset*; sin minus, non permittẽdo vt qui prẹstitutũ solutioni diem excessissent, *in neruum* tunc abducerẽtur: ac persuadendos potius quam necessitate adigendos ad sacramentum inopes: pœnas quoque iussa detrectantibus non graues & immites infligendas, quasi in ciuitate vnanima, sed moderatas & æquitati conuenientes. periculum enim esse ne cœtu facto ad desperatam audaciam se verterent homines quotidiani victus indigi, si cogerẽtur militare sumptu proprio. Appii vero, qui præcipuus erat factionis opti-

A.V.C. 259, consſ. Ap. Claudio & P. Seruilio, turbæ domi, & foris bellũ cum Volscis.

matium, sententia fuit austera & rigida; non indulgendum plebi molliter, sed permittēdam fœneratoribus debitorum quocūq; iure exactionem, & consistoria iudicum more patrio per vrbanum consulem ordinanda; ac pœnas, quas vadimonium deserentibus leges proponerent, exigendas: nihilq; nisi iustum plebeiis concedendum, nec astruendam eis malam potentiā. Nunc enim, inquit, immodica libertate lasciuiunt, sublatis tributis quæ antea pendebāt regibus, & pœnis quas illis luebant corpore, nisi iussa celeriter facerent. quodsi *eo* prouehātur *audaciæ*, vt aliquid turbarum mouere aggrediantur, coerceamus eos per sobriam & sanam ciuitatis partem, quam vitiosa maiorem futuram videbitis. nec. n. paruæ nobis eā ad rē vires sunt, & patricia iuuētus ad iussa faciēda est promptissima. sed validissimum telum ad conficiēdam plebeiorum insolentiam est senatus potētia; qua si pro legibus stemus, facile illos terrebimus. quodsi nos postulatis eorum submiserimus, primo dedecus incurremus, qui plebi remp. permiserimus, cū eam optimatibus liceret capessere. deinde magnū periculū est ne siquis ingenii tyrānici vir, eius fauorem eblanditus, legibus superiorem potētiam sibi cōparauerit, rursum libertas nobis pereat. Ad hunc modum disceptantibus inter se consulibus, multisq; in senatorū consessu vtriq; adhęrentibus, cum per altercationum mutuorumq; conuitiorum incōditos strepitus nihil salutare decerni posset, senatus re infecta dimissus est. In has contētiones insumpto multo tempore, alter consulum Seruilius, cui expeditio sorte obtigerat, plebe multis precib. & obsequiis ad belli societatē adducta, conscriptis non inuitis sed voluntariis copiis, vt tempus postulabat, ad bellum exiit Volscis etiamtum in apparatu occupatis, opinātibus Romanos nec cum exercitu venturos, vt qui domesticis seditionibus mutuisq; inimicitiis adeo grauiter laborarent; nec, siquis *vltro* lacesseret, ausuros congredi; sibi vero integrum esse bellum eis inferre quando libēret. at cum bellare incepissent ii qui ipsi debellandi erant, perculsis hac Romanorum celeritate omnibus, senes honoratissimi ex

κρατίας αὐχηρὸς καὶ αὐθάδης, μηδὲν ἐνδιδόναι τῷ δή- «
μῳ μαλακὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ σωφρονιζόμενον τοῖς ἀνα- «
τρεπτέον ὅπως ἐπὶ πλέον τοῖς δεδωκόσιν, ἐφ' οἷς ἔμελλον «
δικαίοις ποιήσασθαι, καὶ τὰ δικαστήρια καθίζειν τὸν ἐν τῇ «
πόλει μένοντα τῶν ὑπάτων κατὰ τοὺς πατρίους ἐθι- «
σμοὺς, καὶ τὰς ἐμφερείας ἃς κατὰ τὸ ἐκλιπόντων τοῦτ' αὖ- «
τῶν νόμοι δεδώκασιν, ἀναπτερώσθαι, εἰκὸν ὑπὸ τοῖς «
δημοτικοῖς μηδὲν ὅ τι μὴ δίκαιον, μηδὲ δυνάμιν αὐ- «
τοῖς συνεπισκευάζειν πονηράν. καὶ γὰρ νῦν, ἔφη, τὰ «
μὲν πατρίδα ὑφῶσι, τελῶν ἀφειμένοι ὧν ἐτέλουν βα- «
σιλεῦσι τοῦτο τὸ σῶμα περιφειδῶν, ἃς «
ἐκτίνοντο ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε μὴ ταχέως ὑπηρε- «
τήσαιτό τι τῶν ὑπατευόντων, ἐλεύθεροι γεγενότες. «
ἐὰν δέ τι κινῶσιν ἢ μετεωρίζειν τοῦτο ἐπιβά- «
λωνται, κατειργόμενοι αὐτοὺς τῷ σωφρονοῦντι μέρει τῆς «
πόλεως καὶ ὑγιαίνοντι, πλείονι τοῦ νοσοῦντος φαινοσ- «
μένῳ. ὑπάρχει μέν γε ἡμῖν οὐ μικρὰ ἰσχὺς πρὸς τὰ «
τοιαῦτα, καὶ ἡ τῶν πατρικίων νεότης ἑτοίμη τὰ «
κελευόμενα ποιεῖν· μέγιστον δὲ πάντων ὅπλον καὶ δυ- «
καταγώνιστον, ᾧ χρώμενοι ῥᾳδίως ὑπερκρατήσομεν τῆς «
δημοτικῶν, ὃ τῆς βουλῆς κράτος, ᾧ δεδιττόμεθα αὐτοὺς «
μὴ τῶν νόμων ἰσάζειν. ἐὰν γὰρ ὑποκατακλινώμεθα «
αὐτῆς ἀξιώσεως, πρῶτον αἰσχύνῃ ὀφλήσομεν, εἰ πα- «
ρὸν ἐν ἀριστοκρατίᾳ πολιτευόμενοι, δήμῳ τὰ κοινὰ ὑπο- «
βάλωμεν· ἔπειτα δὲ εἰς κίνδυνον οὐ τὸν ἐλάχιστον ἥξο- «
μεν, εἴ τις ὑπερκρατύσας αὐτὸν, ἐξουσίαν κρείττονα «
τῶν νόμων κατασκευάσαιτο τυραννικὸς ἀνὴρ, τῷ ἐ- «
λευθερίαν αὐτοῖς ἀφαιρεθῆναι. τοιαῦτα διαφε- «
ρομένων τῶν ὑπάτων τοῦ σφᾶς αὐτοὺς, καὶ ὁπότε
"συναχθείη συνέδριον," καὶ συλλαμβανόντων πολλῶν
ἑκατέρῳ, ἡ μὲν βουλὴ φιλονεικίας καὶ θορύβου καὶ λόγων
ἀκόσμων, οἷς ἀλλήλοις προσεπλάκιζον, ἀκούσασα,
σωτήριον ὑπὲρ βάλευμα οὐδὲν καθισαμένη, διελύετο. διατε-
θουμένου δ' εἰς ταῦτα πολλοῦ χρόνου, ὁ ἕτερος τῶν ὑπά-
των Σερουίλιος· ἦν γὰρ ἡ στρατεία τοῦ κλῆρον ἐκείνῳ
προσήκουσα· πολλῇ δὲ σπουδῇ καὶ θεραπείᾳ προσκευα-
σάμενος ὁ δημοτικὸν συνάγειν τὸ πολέμου, δύνα-
μιν ἔχων οὐκ ἐκ καταλόγου προσκαλεσαμένῳ,
ἀλλ' ἑκόσιον, ὡς οἱ καιροὶ παρεκάλουν, ἐξῆλθεν ὑπὲ τὸ
πόλεμον, ἐπὶ τὸ δολόεσσαν προσκευαζομένους, καὶ Ῥω-
μαίοις μὲν οὔτε προσδεχομένοις μετὰ δυνάμεως ἥξειν
ὑπὲ σφᾶς, οὔτως ἀσιωπητὶ πολιτευομένους, καὶ ἐμφρό-
νως ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰς χεῖρας ἥξειν τοῖς ὑπεῖσιν
οἰομένους· σφίσι δὲ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπάρχειν, ὁπότε
βάλοιντο τοῦ πολέμου ἀρχὴν, ὑπὲ ὃν ἤρχοντο πολεμεῖν,
δέον αὐτοὺς πολεμουμένους, τότε δὴ καταπεπληγότες
τὸ τῶν Ῥωμαίων τάχος, "ἱκετηρίας ἀναλαβόντες ἐκ τῶν
πόλεων

πόλεων οἱ ἡγήσαντο, τοῖς ἡσσᾶσθαι ὑπὸ βέλους ὧν Σερουίλιῳ χρῆσθαι σφίσιν, ὡς ἠμύνησαν, ὅτι βούλοιτο. ὁ δ' ὑφασ τὰ σφάλματα λαβὼν παρ' αὐτῶν, ἐσθῆτας τε, καὶ τριακοσίους εἰς ὑπηρεσίαν ἐκ τῶν ὑπερφανεστάτων οἴκων ὑπολεξάμενος, ὤχετο, λελυκὼς τὸν πόλεμον ὑπολαβών. ἐπὶ δὲ τοῦτο ἡ λύσις, ἀναβολὴ δέ τις ἐγένετο τοῖς φθάσασιν ὑπὸ παρ' ἐλπίδα τῆς ἐφόδου. ἀπελθόντος δὲ τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα, ἐξήπτοντο πάλιν βουλεύσασθαι τὸν πόλεμον, τάς τε πόλεις φρουρήσαντες, καὶ εἴ τι ἄλλο χωρίον ὑπὸ τάφρον ἢ ἀσφάλειαν σφίσι προσθεῖναι, ἀφ' ὧν φυλακῆς χρείττονος εἶχον. συνήπτοντο δὲ αὐτοῖς τὸ κινδυνεύον φανερῶς μὲν Ἕρνικες καὶ Σαβῖνοι, κρύφα δὲ καὶ τῶν ἀστῶν συχνοί. Λατῖνοι δὲ, πρεσβείας πέμψαντες αὐτοῖς ὑπὲρ συμμαχίας αἴτησιν ἀφικομένης, δήσαντες τοὺς ἄνδρας, εἰς Ῥώμην ἤγαγον. οἷς ἡ βουλὴ τῆς βεβαίου πίστεως χάριν ἀποδιδοῦσα, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ εἰς τὸν ἀγῶνα προθυμίας· ἕτοιμοι γὰρ ἦσαν ἑκούσιοι συμπολεμεῖν· ὃ μάλιστα βουλεύεσθαι μὲν αὐτοῖς ᾤετο, δι' αἰσχύνης δ' ἔχειν αἰτήσασθαι, τούτοις ἐχαρίσατο, τοῖς ἐν τοῖς πολέμοις αὐτῶν ἁλόντας, ἑξακισχιλίων ὀλίγῳ ἀποδέοντας, προῖκα δωρησαμένη, καὶ, ὡς δὴ μάλιστα κόσμον ἡ δωρεὰ προσήκουσα τῇ συγγενείᾳ λάβοι, πᾶσι αὐτοῖς ἐσθῆσιν ἀμφιέσασα ἐλευθερίοις σώμασι προπέμψασα. τὸ δὲ συμμαχίας οὐδὲν αὐτῇ ἔφη δεῖν τὸ Λατίνων, ἱκανὰς λέγουσα εἶναι τὰς οἰκείας τῇ Ῥώμῃ δυνάμεις, ἀμείνασθαι τοὺς ἀφισαμένους. ταῦτα ἐκείνοις ἀποκρινομένη, ψηφίζεται τὸν πρὸς Οὐολούσκους πόλεμον. ἔτι δ' αὐτῆς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καθεζομένης, καὶ ἵνας εἶναι δυνάμεις τὰς ἐξελευσομένας σκοπούσης, εἰς τὸν ἀγορανόμον πρεσβύτερος ἐφάνη, ῥάκεσι περιεσμένος, πώγωνα βαθὺν καθειμένος καὶ κόμην, βοῶν καὶ ὑπερκαλούμενος τὸν ἐξ ἀνθεφόπων ὑπερκυείαν. συνδραμόντος δὲ τὸ πλησίον ὄχλου, τὰς ὀδύνας ἐμέλλε πολλοῖς καταφανήσεσθαι, ἔφη γεγονὼς ἐλεύθερος, ἐστρατευμένος τὰς ἐν ἡλικίᾳ στρατείας πάσας, καὶ δυσὶ δεούσας τριάκοντα μάχας ἀγωνισάμενος, καὶ ἀριστεῖα πολλάκις εἰληφὼς ἐκ τῶν πολέμων, ὅπερ κατέχον οἱ τὸν πόλιν εἰς τὰς ἐσχάτας ἀγωνίας τενομένοις, χρέος ἀναγκασθεὶς λαβεῖν ἕνεκα τοῦ θυγατρὸς τὰς εἰσπορθμίας εἰσφορὰς· ὡς δὲ μὲν χωρίον οἱ πολέμιοι κατέδραμον, τὰ δ' ἐν πόλιν αἰσθέσθαι κατεμάλωσε· ὅθεν ἀφελοῦσά μου τὸ χρέος ὅσον ἔχων, ἀπῆλθον δοῦλος ὑπὸ δεσπότου τοῦ ἀραδίων ἔργων τὴν, δυστεπον αὐτῷ, πληγὰς λαβὼν μάστιξι πολλὰς πολλάς. ταῦτα εἰπὼν, ἐρρίπτει τὸ ῥάκιον, καὶ ἐδείκνυε τὸ σῶμα μέσον βαιμῶν, τὰ δ' νῶτα

oppidis ſupplicum ritu cum *infulatis* ramis progreſſi, falſiq; peccatũ, committebant ſe in *fidem &* arbitriũ Seruilii. qui acceptis in vſum exercitus cibariis ac veſtibus, trecentisq; obſidibus delectis ex nobiliſſima quaque familia, *retro* abiit, finem belli credẽs, quę *verius* erat dilatio, & inſperata celeritate præuẽntis ad inſtruendum ſe occaſio. cum primũ enim Romanus exercitus abiit, denuo Volſci bellum incenderunt, communitis oppidis, ac ceteris locis quæ aliquid ſecuritatis promitterẽt, firmiore præſidio ſeptis. Ad cuius belli ſocietatem propalam ſe addiderũt Hernici & Sabini, clam vero & alii nonnulli. at Latini legatos eorum ſocietatis petendę cauſſa ad ſe miſſos vinxerunt, Romamq; perduxerunt. quibus vt ſenatus pro firma fide & prompto iuuandi ſtudio (vltro enim offerebant ad id bellum ſuam operã) gratiã referret, conceſſit quod eos putabat maxime cupere, ſed præ verecundia nõ audere petere, captorum proximo bello ferme ſex milia, idq; ſine pretio; & vt debita cognatis munificentia plus haberet ornamẽti, omnes veſtitu ingenuis digno excoluit. ceterum auxilio Latinorum negauit ſe opus habere. ſufficere Romæ ſuas vires ad ſumendas de imperii deſertoribus pœnas. cum hoc reſponſo dimiſſis Latinis, bellum contra Volſcos decreuit. Interim patribus in curia conſultantib. quas contra hoſtem educerent copias, magno natu quidam ſe in forum proiecit, pannoſus, promiſſaque barba & capillitio ſqualidus, magno clamore hominum & opem implorans. factoque concurſu ex proximo, ſtans conſpicuo loco, ait ſe ingenuum ciuem, poſt expleta omnia militaris ætatis ſtipendia, poſt duodetriginta prœlia, poſt reportata aliquoties fortitudinis præmia, cum difficilia tempora remp. ad extremas anguſtias redegiſſent, coactum æs alienum feciſſe, vt tributum imperatũ cõferret: *deinde* agello ab hoſtibus populato, bonisq; vrbanis p annonæ caritatẽ abſumptis, cũ ſoluendo non eſſet, ductũ ſe a fœneratore vna cum duob. filiis in ſeruitiũ: & quia domino grauius quiddã imperanti reſpõſarit, cęſum flagris affatim. His dictis, pannisq; abiectis, oſtẽtabat pectus vulnerib. *olim in bello acceptis* plenũ, tergũq;

verberibus *ab hero recens inflictis* cruentum. Vbi coorto circumstantium clamore ac lamentis, senatus solutus est: totaq; vrbe discurrebant inopes, deplorãtes suũ infortunium, opemq; a vicinis postulãtes. simulq; e *priuatis* ædibus nexi ob æs alienum *proripiebant se in publicum* squalido capillitio, catenis & pedicis vincti plerique, nemine retinere audẽte: quos siquis vel attingeret, statim res agebatur manibus: tanta rabies plebem id temporis corripuit: moxq; forum erat plenum profugis *a creditoribus*. Ibi Appius veritus ne in se multitudo impetum faceret, quippe qui malorum istorum auctor esset, & hoc tumultu peti videretur, trepide fugit e comitio. At Seruilius abiecta prætexta procumbens cum lacrymis ante singulos populi, ægre persuasit eis vt illo die se continerent, & redirent postero; *promittens* causam eorum curæ fore senatui. His dictis præconem iussit proclamare, nemini creditorum licere ciuium corpora in priuatũ vsum abducere, donec senatus super ea re statuisset: & præsentes posse abire secure quocumq; liberet. atque ita tumultus sedatus est, discedente e foro populo. Sequenti die confluebat non vrbana tantum, sed agrestis etiã e vicinia plebes: forumq; a mane plenum *turbis* erat. coacto senatu ad consultandum quid in tali negotio facto opus esset, Appius collegam vocabat assentatorem populi, & ducem istius inopum insolentiæ: contra Seruilius illum austerum & contumacẽ, causlamq; malorum præsentiũ. nec finem faciebãt altercandi, donec Latini equites citatissimo cursu in forũ aduolantes nuntiarẽt Volscos magno exercitu exisse, iamq; Latii fines attigisse. Ad quem nuntiũ ordo patriciorũ equitumq;, & quotquot diuitiis aut maiorũ gloria emineret, vt in summo periculo, arma capiebant celeriter. egeni vero, pẽsertim obærati, nec arma capessebant, nec vllã reip. operam nauabãt; sed cũ gaudio & desiderio bellũ externum accipiebant, quasi per id præsentium malorum finẽ inuenturi. & siquis eos hortaretur ad defendendam *patriam*, catenas ostentãtes ac compedes cum iurgio rogitabant, ecquid ad tutanda ista bona belligerare par esset. nec deerant qui auderent dicere, satius

αἵματος ἐκ τῶν πληγῶν ἀνάπλεω. κραυγῆς δὲ καὶ οἰμωγῆς ἐκ τῶν παρόντων ἠνυμένης, ἥ τε βουλὴ διελύθη, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὅλην δρόμος ἦν τῶν ἀπόρων ἰδίαν τύχην ἀνακλαιομένων, καὶ βοηθεῖν τοῖς πέλας ἀξιούντων. ἔκλε τῶν οἰκιῶν οἱ τὰ σφῶν τε καὶ χρέα δουλωθέντες, κομῶντες, ἀλύσεις ἔχοντες οἱ πλῆθοι καὶ πέδας, σπάνιος ἀντιλαμβάνεσθαι τολμῶντος αὐτῶν· εἰ δ' ἅψαιτο μόνον, ἐν χερὸς νόμῳ ἁπαντες ἠμύνοντο. τοσαύτη λύττα τὸν δῆμον ἐν τῷ τότε καιρῷ κατεῖχεν, καὶ οὐ μετὰ πολὺ μετὰ τῶν ἐκφυγόντων ἦν ἡ ἀγορά. ὁ μὲν οὖν Ἄππιος, δείσας τὴν ἐφ' ἑαυτὸν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, ὑπὸ τῶν κακῶν ἦν ἄπιος. καὶ δι' ἐκεῖνον ἐδόκει ταῦτα γεγενέναι, φεύγων ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὤχετο. ὁ δὲ Σερούιλιος ῥίψας τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα, καὶ περικυλιόμενος τῶν δημοτικῶν ἑκάστου μετὰ δακρύων, μόλις αὐτοῖς ἔπεισεν ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ὑπισχεῖν, εἰς δὲ τὴν ὑπιοῦσαν ἥκειν, ὡς τῆς βουλῆς ὑπιμελήσαι τινα περὶ αὐτῶν ποιησομένης. ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὸν κήρυκα δυσφημεῖν κελεύσας, μηδένα τῶν δημοσίων ἐξεῖναι σῶμα πολιτικὸν περὶ- 26
ἕδην χρέος ἄγειν, ἕως ἂν ἡ βουλὴ περὶ αὐτῶν διαγνοίη, τοῖς δὲ παρόντας ὅποι βούλοιντο ἀδεῶς ἀπιέναι, διέλυσε τὸν θόρυβον. τότε μὲν οὖν ὤχροντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς· τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ παρῆν οὐ μόνον ὁ κατὰ πόλιν ὄχλος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σωρειτῶν ἀγρῶν ὁ δημοτικὸν πλῆθος, καὶ ἐξ ἑωθινοῦ πλήρης ἦν ἀγορά. τῆς δὲ βουλῆς συναθροισθείσης, ἵνα περὶ τούτων βουλεύσηται ὅ τι χρὴ περᾶναι, ὁ μὲν Ἄππιος δημοκόπον ἐκάλει τὸν συνάρχοντα, καὶ τῆς ἀπονοίας τῶν ἀπόρων ἡγεμόνα· ὁ δὲ Σερούιλιος ἐκεῖνον αὐστηρὸν καὶ αὐθάδη, καὶ τῶν παρόντων τῇ πόλει κακῶν αἴτιον· τέλος δὲ οὐδὲν ἐλύετο τῶν λόγων. ἐν δὲ τούτῳ, Λατίνων ἱππεῖς μετὰ σπουδῆς ἐλαύνοντες τοῖς ἵπποις, παρῆσαν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐξελαυνόμενοι ἀγγελίαν τοῖς πολεμίοις μεγάλην πραξάμενοι, καὶ ὅσας ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν ὅρκοις ἤδη. καὶ οἱ μὲν ταῦτα· οἱ δὲ πατρίκιοι, καὶ ὅ τῶν ἱππέων πλῆθος, τῶν τε ἄλλων ὅσοι ἢ πλοῦτον ἢ δόξας προγονικὰς εἶχον, οἷα δὴ περὶ μεγάλων κινδυνεύοντες, ὡπλίζοντο μετὰ τάχους. ὅσοι δὲ ἦσαν αὐτῶν ἄποροι, μάλιστα δὲ οἱ τοῖς δημοσίοις πιεζόμενοι, οὔτε ὅπλων ἤρῶντο, οὔτε ἄλλως παρείχοντο τοῖς κοινοῖς πρᾶγμασιν ὑπηρεσίαν εὐθυμίαν ἡδόμενοι δ' καὶ κατ' ὀλίγον δεχόμενοι τὸν ἔξωθεν πόλεμον, ὡς τῶν παρόντων σφᾶς κακῶν ἐλευθερώσοντα. τοῖς δ' ἀπορωτέροις ἀμῦναι ὑπεδύοντο τὰς δηλύσεις καὶ τὰς πέδας, ὑπερβαλλόμενοι πρώτων εἰ τότων φυλακὴν ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν ἄξιον εἴη σφίσι πολεμεῖν. πολλοὶ δ' καὶ λέγειν ἐτόλμων, ὡς ἄμεινον εἴη

εἴη Βολούσκοις δουλεύειν μᾶλλον ἢ τὰς ὕβρεις τῶν πατρικίων ἀνασχέσθαι. ἥ τε πόλις οἰμωγῆς καὶ θορύβου καὶ γυναικείων ὀδυρμῶν ἐπιμπλατο. ταῦτα ὁρῶντες οἱ βουλευταὶ, τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Σερουίλιον, ὃς ἐν τῷ παρόντι πιθανώτερος ἐδόκει τοῖς πολλοῖς εἶναι βοηθεῖν ἐδέοντο τῇ πατρίδι. ὁ δὲ συγκαλέσας εἰς τὴν ἀγορὰν, τὸ παρὸν τῷ δήμῳ καιρὸν τῷ μὴ πρόσθεν ἐπιδεικνύειν ὅτι μὴ τοῦ δεχομένου πολιτικὰς φιλονεικίας, καὶ ἧκιστα νῦν μὴ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις, καὶ μὴ στασιάζειν γνώμῃ χρησαμένους, καὶ μὴ ἐᾶσαι τὸν πατρίδα ἁλῶναι, ἐν ᾗ θεοὶ πάτριοι, καὶ ἱερὰ τῶν προγόνων ἑκάστοις ἦσαν, ἀλλὰ μιᾷ τε ἅπασιν ἀνθρώποις γενέων τὲ αἰδῶ λαβεῖν οὐκ ἐκμῶν ἐσομένων ἑαυτοῖς ἀφ' ἡλικίας μᾶλλα δεινὰς καὶ ἀπορρήτους ὕβρεις ἀνασχεθησομένων ἀπομένειν· μάλιστα δὲ παιδίων ἔτι νηπίων, οὐκ ὀπὶ τοιαύτας ἐλπίσιν ἀναφαφέντων, οἰκτίρειν λώβας καὶ προπηλακισμοὺς ἀνηλεεῖς· ὅταν δ' ἅπαντα κίνδυνον ἀπωλίας ὁμοίας προθυμίας χρησάμενοι ἀποσκεδάσωνται, τότε δὴ σκοπεῖν ὅπως ἰσόν καὶ κοινὸν καὶ σύμφορον ἅπασι τὴν πολιτείαν καταστήσονται, μήτε τῶν πενήτων ὑπιβουλευόντων τὰς τῶν πλουσίων οὐσίας, μήτε ἐκείνων προπηλακιζόντων τὰς τῶν τύχαις ἀπορωτέρους· ἧκιστα γὰρ εἶναι ταῦτα πολιτικά· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπόροις ὑπηκουεία τῆς ἐς αὐτὴν πολιτικὴ, καὶ τοῖς συμβαλέσθαι τὰ χρέα βοήθεια μετρία. τοῖς γὰρ ἀδικουμένοις καὶ δεῖ κράτιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, καὶ πάσας φυλάττειν ἐν ὁμονοίᾳ τὰς πόλεις, πίστις ὑπὲρ σωτηρίας οὐκ ἄπορος καὶ ἀφ' ἁπάντων ἂν μόνης ἀναιρεθείσης τῆς Ῥωμαίων πόλεως. ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τοιούτῳ καιρῷ λεχθῆναι πρέπει, διεξελθὼν, τελευτῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας δυνοίας ὧν ἔχων διετέλεσε πρὸς τὸν δῆμον, ἀπελογεῖτο, καὶ ἠξίου σωφρονεῖν τὰ στρατείας αὐτῷ ταύτης ἀνθ' ὧν πρόθυμος εἰς αὐτοὺς ἦν, τῆς μὲν κατὰ πόλιν ὑπιμελείας τῶν σωμάτων πρεσβυτέροις, ἑαυτῷ δὲ τῆς ἡγεμονίας τῶν πολέμων ἀποδεδομένης· ταύτας γὰρ αὐτοῖς βεβαιοῦσθαι τὰς τύχας τὸν κλῆρον. ὑπισχνεῖσθαι δ' αὐτὸ ἔφη τὸ βουλεύειν ἐμποδὼν σφίσιν, ὅτι μὴ δημοσιωθήσεται τῷ πλήθει αὐτὸν ἢ ἐκείνοις, πείσειν τοὺς δημότας μὴ προδόντας τοῖς πολεμίοις τὰ πατρίδα. ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀνεῖπεν, ὅσοι ἀπὸ Ῥωμαίων ὑπὸ τὸν ὑπὲρ Βολούσκων πόλεμον κατ' αὐτὸν ἐκστρατεύσουσι, τὰς τούτων οἰκίας μηδένα ἐξεῖναι μήτε καλέσαι, μήτε πωλεῖν, μήτε ἐνεχυράζειν, μήτε γῆρος αὐτὸν ἀπάγειν πρὸς μηδὲν συμβόλαιον, μήτε κωλύειν τὸν ἐθελόντων τὰ στρατείας κοινωνεῖν. ὅσοι δ' ἀπολείφθωσι τὰ στρατείας, τὰς κτ

esse Volscis seruire, quam perferre patriciorum iniurias. totaque vrbs eiulatu, tumultu, & lamentis muliebribus implebatur. Id videntes patres alterum consulum Seruilium, qui in præsens gratiosior apud vulgus esse videbatur, obsecrabant vt patriæ succurreret. Is aduocata in concionem *plebe*, ostendit præsentem necessitatem non iam ciuiles contentiones ferre; orans vt nunc in hostem eant vnanimes, nec patiantur euerti patriam, in qua deos patrios maiorumque monumenta singuli habeant, quæ hominibus sint carissima: parentes reuereantur, qui se per ætatem defendere nequeant: misereanturque mulierum, quibus iamiam ferendæ sint atroces atque infandæ libidines; sed maxime ætatis teneræ, non in has educatæ iniurias & immites contumelias. ceterum postquam præsens periculum pari omnium alacritate depulsum fuerit, tũ demum deliberatum iri quomodo constituta æquabili & salubri omnibus rep. nec diuitibus insidiæ struantur per pauperes, nec illi insultent fortunis humilium. hæc. n. non esse ciuilia: sed fore vt & pauperibus non desit ciuile auxilium, & creditorum conueniens habeatur ratio. nam quod inter homines optimum contra iniurias sit remedium, & concordiam inter omnes ciuitates tueatur, contractuum fidem, nõ omnino nec in perpetuum e sola Romana rep. sublatũ iri, *præter morem ceterarum omnium*. Hæc & alia quæ tempus postulabat differens, postremo adiecit nonnihil de sua erga plebem constanti beneuolẽtia; proq; suo erga ipsos studio rogabat vt secũ expeditionẽ susciperent, quando penes collegã vrbis cura sit, penes se vero bellicũ imperiũ, sortibus ita volentibus. aiebatque pollicitos sibi patres, ratum fore quidquid ipse plebi promissurus esset: seque illis *vicissim*, persuasurum plebeiis ne patriã proderẽt hostib. His dictis iussit præconem proclamare; quotquot Romanorum contra Volscos ductu consulis profecturi essẽt, horũ domos nemini licere neq; retinere, neq; vẽdere, neq; oppignerare, neq; familias eorũ ob vllũ cotractũ abducere, neq; phibere fiq; in hãc militiã nomẽ dare vellet. quotquot vero desererent militiã, contra

hos pro contractus cuiusq; conditionibus, actionē esse creditoribus. Hæc audita flexerūt inopes; moxq; omnes magna alacritate ad bellum properabāt, pars spe lucri excitati, pars imperatoris gratia; sed plurimi vt effugerēt Appium & insultationes quæ manētibus in vrbe essent exspectandæ. At Seruilius assumpto exercitu, magna celeritate continuisq; itinerib. properat, vt hosti, antequam in agrum Romanum irruat, obuiam fiat. quē cum in Pometino campo tendentem offendisset, prædantemque agros Latinorum, quod noluissent esse belli socii, sub vesperam circa quendam tumulum, viginti ferme stadiis a Volscorum castris distantē, & ipse castra metatus est. Hos Volsci noctu aggressi sunt, rati paucos esse, eosq; fessos de longo itinere, nec satis promptos & alacres propter seditiones inopum; quæ quam maxime vigere videbantur. Seruilius quamdiu nox fuit vallo defenso, vbi prima luce animaduertit hostes sine ordine in prędam effusos, apertis multis e vallo portis occultis, ad vnum signum *totum* in eos immisit exercitū. quib. repentino nec opinato casu territis, pauci resistere conati, ad vallum pugnantes contrucidati sunt; reliqui effusissime fugientes, multis suorum amissis, plerique saucii & inermes, intra suum vallum se receperunt. sed a Romanis e vestigio sequētibus circumdati, post non longam defensionem castra dedidерunt, mancipiis & pecoribus armisq; ac cetero apparatu bellico refertissima. captus est etiam liberorum corporū magnus numerus, partim Volscorum, partim sociarum gentium; & pecuniarum, auri, argenti, vestium plurimū, haud secus quam expugnata vrbe opulētissima. quæ *omnia* Seruilius militi concessit, vt *pro se* quisq; lucrarentur, nec quidquam in publicū referrēt. Præda diuisa & castris incēsis, exercitū ad proximā vrbē Suessam Pometiā duxit. nā hæc amplitudine habitatorūq; frequētia, prętereq; diuitiis & gloria longe ceteras pręcellebat, eratq; velut gētis caput. hāc obsessam noctesq; diesq; sine intermissione oppugnauit, nequid otii hosti daretur ad interquiescendū somnūve capiendū, aut corpora e bello reficiēda: qua cōtētione effecit, vt fame,

τότων τοσάξις ὑπάρχην τοῖς δηλωσαμένοις, ἐφ' οἷς ἕκαστοι σωέβαλον. ὡς δ' ταῦτα ἤκουσαν οἱ πένητες, αὐτίκα ξωέγνωσαί τε, καὶ πολλῇ τῇ προθυμίᾳ πάντες εἰς τὸν πόλεμον ὥρμων, οἱ μὲν ὠφελείᾳ ἐλπίσιν ἐπαρθέντες, οἱ δὲ τὴν τραπηλάτου χάριν, οἱ δὲ πλῆθοι τὸ Ἄππιον καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει κατὰ τῶν ὑπομενόντων τοσπλακισμοὺς φεύγοντες. τοσκαλεῶν δὲ ὁ Σερβίλιος τὸ στράτευμα, σὺν πολλῇ σπουδῇ ἐλαύνει, διαλιπὼν οὐδένα χρόνον, ἵνα συμμίξῃ τοῖς πολεμίοις, πρὶν εἰς τὴν Ῥωμαίων χώραν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν· καὶ καταλαβὼν τοὺς Γωμητίνων χωρίον ἐστρατοπεδευκότας, καὶ τὴν Λατίνων χώραν τοσνομεύοντας, ὅτι τοσκαλοῦσιν αὐτοὺς ὑ ξυνήραντο τὸν πόλεμον, τοῖς δείλιον ὀψίαν, τοῖς λόφον τινὰ ὡς εἴκοσι στάδια τῆς στρατοπεδείας αὐτῶν ἀφεστῶτα, πλησίον τε χάρακα· καὶ αὐτοῖς νυκτὸς ἐπιτίθεν βουλευσομένοις, ὀλίγοις τε καταδόξαντες εἶ), καὶ ὡς ἐξ ὁδοῦ μακρᾶς καταπόνους, τοσθυμίας τε εὐδεῶς ἐχοντας, διὰ τοῖς ἐκ τῶν πενήτων τοῖς τὰ χρέα νεωτερισμοῖς, ἐν ἀκμῇ μάλιστα δοκοῦντας εἶ). ὁ Σερβίλιος ἐπὶ νυκτὸς ἀπὸ τὸ χάρακος ἀγωνισάμενος, ὅπῃ φῶς τε ἤδη ἐγένετο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἔμαθεν ἀτάκτως τοροπομένοις, ἀνοίξας κελεύσας πυλίδας ἐκ τοῦ χάρακος ἀδήλως συχνὰς, ἀφ' ἑνὸς τοσβάλματος ἐφῆκεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ στράτευμα. ἐξαπιναίου δὲ τοῦ δρόμου καὶ τοσδόξαν τοῖς βουλεύσκοις τοσπεσόντος, ὀλίγοι μὲν τινες ὑποστάντες τοσὸς τῷ χάρακι μαχόμενοι κατελήφθησαν· οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες τοσβάδην, καὶ πολλοὺς τοῦ σφετέρων ἀπολέσαντες, βαρυπαθῆ τε οἱ πλῆθοι καὶ τὰ ὅπλα ἀπολωλεκότες, εἰς τὸν χάρακα διεσώζοντο. ἑπομένων δὲ αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐκ ποδὸς, καὶ τοσεχόντων τὸ στρατόπεδον, βραχύ τινα χρόνον ἀμειψάμενοι, παρέδοσαν τὸν χάρακα πολλῶν ἀνδραπόδων τε καὶ βοσκημάτων, καὶ ὅπλων καὶ τοῦ εἰς τὸν πόλεμον τοσκευῆς γέμοντα. ἐάλω δὲ καὶ σώματα ἐλεύθερα συχνὰ, τὰ μὲν αὐτῶν βουλευσκόντων, τὰ δὲ τοῦ αὐτοῖς ξυναλωνισαμένων ἐθνῶν· χρήματά τε, καὶ ὅσα, χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ ἐσθὴς, ὡς τοῦ μὴ πόλεως τοῦ κατ' ἐκείνους ἀλόσης, πάνυ πολλὰ τοῖς στρατιώταις. ταῦτα ἐφεὶς ὁ Σερβίλιος, ὡς ἕκαστος ὠφεληθείη, μηδὲν δὲ εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρωσι, διαγείμασας κελεύσας, καὶ τὸν χάρακα πυρὶ δοὺς, ἀνέλαβεν ἐς τὰς ἀναμάξας, ἤλπιδ' ὅτι τῷ ἐγκρατὲς Σκέστης Γωμητιανῶν. μεγέθη τε δὴ τοσβόλου, καὶ πλήθεσιν οἰκητόρων, ἔτι δὲ δόξῃ καὶ πλούτῳ πολὺ τοῦτας ὑπερέχην ἐδόκει, καὶ ἰῶ ὥστοῦ ἡγεμονὶν τοῦ ἔθνους. τοσεστρατοπεδευκὼς δὲ αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἡμέρας ὅτε νυκτὸς ἀναπαύων τὸ στρατὸν, ἵνα μηδένα χρόνον οἱ πολέμιοι διαναπαύσωνται μήτε ὕπνου μεταδιδόμενοι, μήτε πολέμου παῦλαν δεχόμενοι, λιμῷ

καὶ

καὶ ἀμηχανία καὶ ἀσθενείᾳ συμμάχων ῥᾳδίως εἷλεν αὐτὴν οὐ πολλῷ χρόνῳ, καὶ τὰς ἐν ἡβῃ πάσας κατέσφαξεν. ὅπλα δ' ἃ καὶ ὅσα ἦν ἐν αὐτῇ χρήματα τοῖς στρατιώταις φέρειν τε καὶ ἄγειν, ὅπῃ τὰς δυνάμεις πόλις ἀπῆγε τὴν δύναμιν, οὐδενὸς οὐκέτι τῶν Οὐολούσκων ἀμυνόμενον τὴν δυναμένην. ὡς δ' τοῖς Ῥωμαίοις τε ἐπεφανερώθη τὰ τῶν Οὐολούσκων πράγματα, πρεσβεύων τὰς ὁμηρείας αὐτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Ἄππιος Κλαύδιος, ἄνδρας τριακοσίους, ἵνα δι' ἀλλοδοξίας ἔχοιεν οἱ πρεσβευόμενοι σφίσι πίστις ὁμηρέων μὴ παραλυθείη, μάστιξί τε ἠκίσατο, πάντων ὁρώντων, καὶ τὰς αὐχένας αὐτῶν ἐκέλευσεν ἀποκόψαι. ἀφικομένου δὲ ἀπὸ τῆς στρατείας οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις τὸν συνυπάτου, καὶ τὸν εἰωθότα δίδοσθαι θρίαμβον ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῖς ἀγῶνα λαμπρὸν ἀγωνισαμένοις στρατηγοῖς ἀξιούντος λαβεῖν, ἐμποδὼν ἐγένετο, στάσιας τε ἀποκαλῶν, καὶ πολιτείας πονηρᾶς ἕρκτὼ μάλιστα δ' αὐτὸ καλησόρων, ὅτι ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων σύδεμίαν μοῖραν εἰς τὸ δημόσιον ἀνήγαγον, ἀλλ' οἷς αὐτὸς ἐβούλετο κατεχρήσατο· καὶ ἔπεισε τὸν βουλὴν μὴ δοῦναι τῷ ἀνδρὶ τὸν θρίαμβον. ὁ δὲ Σερβίλιος ὑβρίσθαι δοκῶν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου, εἰς ἀυθάδειαν ἐκ εἰωθυῖαν Ῥωμαίοις ἐβάπτετο. καλέσας γὰρ εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως πεδίῳ, καὶ διεξελθὼν τὰ πραχθέντα κατὰ τὸν πόλεμον, καὶ τὸν ὑπαρχόντος τὸν φθόνον, καὶ τῆς βουλῆς τὸν προπηλακισμὸν διηγησάμενος, ἔφη πρὸς τῶν ἑαυτοῦ πράξεων καὶ τοῦ ὑπαγωνισαμένου στρατιώτας ἔχειν τὴν πομπεύειν ὅπῃ καλοῖς τε καὶ δυτυχέσιν ἔργοις ἄξιον. ταῦτα εἰπὼν, στεφανώσας τὰς ῥάβδους ἐκέλευσεν, καὶ αὐτὸς στεφανωσάμενος, ἔχων τὸν θριαμβικὸν ἐσθῆτα, πρόηλθεν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ δ' δήμου πάντος προπεμπόμενος, ἕως εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀπέδωκε, καὶ τὰ σκῦλα ἀνέθηκεν. ἐκ δ' τούτου φθόνον μὴν ἔτι μείζονα πρὸς τῶν πατρικίων ἐπεσπάσατο, οἰκεῖον δ' αὐτῷ παρεσκευάσατο τὸ δημοτικόν. ἐν τοιούτοις δ' ἀναστασίαις τῆς πόλεως ὄσης, ἐκεχειρία τις ἐν ᾧ θρησκευμένη θεσιῶν πατρίων ἕνεκα, καὶ πανηγύρις ἐπιτελουμένη λαμπρὰ τῷ δαπάνῃ, ἐπέσχον ἐν τῷ παρόντι τὴν πλήθος διχοστασίαν. ἑορτάζοντι δ' αὐτοῖς ἐπιπέσει πολλῇ δυνάμει Σαβῖνοι, τοῦτον ἐκ πολλοῦ φυλάξαντες τὸν χρόνον, ἀρχομένης ἔτι νυκτὸς ποιησάμενοι τὴν ὁδὸν, ἵνα πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς ἔνδον, ὅπῃ τῇ πόλει μόνῃ δ' ῥᾴστα δὴ ἐκβάτης αὐτῶν, εἰ μὴ τῶν φιλῶν τινες ἀποστάντες τὸ φύλακος, αὐλαῖς ὑπεδεδόμενοι ἁρπαγῆς ἕνεκεν, θόρυβον εἰργάσαντο. βοή τε δ' αὐθὺς ἐγένετο, καὶ δρόμος τῶν γεωργῶν εἰς τὸ τεῖχος, πρὶν ἢ τὰς πύλας

anxietate, ac ſuppetiarum defectu preſſi, expugnati ſint intra non longum temporis ſpatium. Capto oppido & interfectis omnibus qui pubertatis annos attigiſſent; hîc etiam militibus agere ac ferre permiſit quidquid inuenirent opum. Inde ad alias vrbes exercitum duxit, nemine Volſcorum reſiſtere amplius valente.

Domitis Volſcis, alter conſul Appius Claudius productos in forum ccc eorum obſides, nequis poſt hac fidē datis obſidibus confirmatam temere violaret, virgis cæſos in conſpectu omnium decollari iuſſit. Reuerſo deinde poſt paucos dies collegæ, & triumphum, qui ducibus re præclare geſta concedi a ſenātu ſolebat, poſtulanti, obſtitit, ſeditioſum appellans & prauæ reip. amatorem. in primis vero incuſabat q; nihil ex eius belli præda retuliſſet in publicum *ærarium*, ſed *omnia* quibus ipſe voluiſſet, dilargitus eſſet: perſuaſitq; ſenatui ne triumphū decerneret. Tum Seruilius iniuriam ſibi a ſenatu factam exiſtimans, conuertit ſe ad inſolitam Romanis contumaciam. aduocato enim in præiacētem vrbi campum populo, denarratiſq; pro concione rebus a ſe eo bello geſtis, & collegæ inuidia, repulſaq; quā a ſenatu paſſus eſſet, ait ſe ex ſuis factis, & a ſocio certaminis exercitu, habere ob res pręclare ac feliciter geſtas *triumphalis* pompæ poteſtatem. His dictis, faſces coronari iuſſit, coronatusq; & ipſe, ſumpta veſte triumphali, procedebat in vrbem, proſequente toto populo vſque in Capitolium: vbi votis redditis dedicauit ſpolia. quo facto plebis fauorem ſibi conciliauit, patriciorum vero maiorem incurrit inuidiam. In iſta reipublicę perturbatione interceſſerunt quædā *velut* inducię patriorū ſacrorū cauſſa: & feriæ quæ ſplendida magnificentia celebrari ſolebāt, plebis in præſens ſeditionem cohibebāt. Dum hoc feſtum agitant, Sabini, quī iamdudum hoc tempus obſeruarāt, magnis copiis in eos tendūt, initio noctis iter ingreſſi, vt adeſſent priuſquā ſentiretur in vrbe: fuiſſentque voti compotes, niſi velites aliquot a reliquo peditatu diuulſi, prædæ cupidine villas adorti, tumultum excitaſſent. nam agreſtes mox cum clamore ad mœnia concurrerunt, priuſquam hoſtes

Seruilius iniuſſu patrū de Volſcis triumphat.

ad portas accederẽt. quorum aduentum vt cognouit populus, coronatus interim & ſpectaculis intẽtus, relictis ludis ad arma diſcurſum eſt; maturequ ad Seruilium volũtariorum manus ſatis magna confluxit. qua inſtructa, hoſtem inuaſit feſſum nocturno itinere & vigilia, nec exſpectantẽ Romanorum impetum. vt vero intra teli iactum ventum eſt, pugna præfeſtinatione ſine vllis ordinibus inita eſt. nã vt forte fortuna legioni legio, centurię cẽturia, viro vir occurrit, pugnabant promiſcue pedites & equites: & ſubueniebant vtriſq; e propinquo ſuppetię, quę laborantibus animos & vires adderent. quo factũ vt diu magna contentione vtrimq; ſit decertatum. tãdem Romani equitatu ſibi affluente Sabinos fundũt denuo: multisq; cæſis cum magno captiuorũ numero in vrbem reuerſi, ceteros etiam intra mœnia Sabinos, qui ſpectandi prætextu venerant, occupaturi (vt inter ipſos cõpoſitum erat) in ſuorum aduentum loca vrbis munita, perquiſitos in vincula coniecerunt. Sacra vero per bellũ interrupta duplo maiori quam ante ſumptu ex ſenatuſconſulto inſtaurata ſunt; atq; ita rurſum populus fuit in epulis & hilaritatibus. Nondum finito feſto legati ab Auruncorum gente veniunt; quæ Campanæ regionis præcipuos tenebat cãpos. hi in ſenatum introducti, repoſcebant Volſcorum Echetranorum agrum, quem populus Romanus de Echetranis captum, diuiſerat eius loci præſidiariis; deducique inde præſidium poſtulabant. quod ni fieret, denuntiabant Auruncos breui venturos in agrum Romanum, & ſumpturos pœnas pro illatis in finitimos iniuriis. Quibus ita reſponſum eſt: Renuntiate legati Auruncis, iuſtum videri Romanis, vt quæ quis virtute acquiſiuit ex hoſtibus, ea poſteris vt res proprias tradat: neque timere nos bellum ab Auruncis, nec primum futurum, nec grauiſſimum; nimirũ aſſuetos cũ quibuſuis de virtute atq; imperio dimicare. quod ſi in procinctu videbimus, excipiemus intrepide. Poſt hæc Auruncis cũ validó exercitu veniẽtib. Romani cum domeſticis copiis Seruilio duce occurrerũt ad Ariciã, quæ ab vrbe diſtat cẽteſimo & vigeſimo ſtadio. vtriq; cã-

Sabinos feriarum tempore irruentes fundit & fugat idem Seruilius.

Auruncos deuincit idẽ Seruilius.

τοὺς πολεμίους προσελθεῖν. ὡς δὲ ἔγνωσαν αὐτῶν τὴν ἔφοδον οἱ κατ' πόλιν, διαπρεπῶντες μεταξὺ καὶ τοὺς στεφάνους ἐπικείμενοι, καταλιπόντες τοὺς ἀγῶνας, ὅπου τὰ ὅπλα ὥρμησαν· καὶ φθάνει τὴν Σερουιλίου σπουδὴν δύναμις αὐτοκέλευστος ἱκανή· ὡς ἐκεῖνος ἔχων ζωτεταγμένην, προσπίπτει τοῖς πολεμίοις κατὰ τε ἀγρυπνίας καὶ κόπου τεταλαιπωρηκόσι, καὶ οὐ προσδεχομένοις τὴν Ῥωμαίων ἔφοδον. ὡς δὲ ξυνέτειναν εἰς χεῖρας, ἐγίνετο μάχη, ὃ μὴν ἐν τάξει καὶ κόσμῳ ἀφ' ἑκατέρων ἀφηρημένη· οἱ δὲ ὡς ἀπὸ τύχης ἵνος ἢ φάλαγξ φάλαγγι, ἢ λόχος λόχῳ, ἢ ἀνὴρ ἀνδρὶ ξυνέπεσον, ἱππεῖς τε καὶ πεζοὶ πεφυρμένοι ἐμάχοντο. ἀρωγοὶ δὲ αὐτοῖς ἑκατέρωθεν ἐπῆεσαν, οὐ πάνυ μακρὰν τῶν πόλεων οὐσῶν· οἱ δὲ κάμνοντας ἀναθαρρύνοντες, ὅτι πολὺν χρόνον ἀντέχουσι τῇ ταλαιπωρίᾳ ἐποίουν. ἔπειτα οἱ Ῥωμαῖοι προσηλωμένης σφίσι τῆς ἵππου, πάλιν νικῶσι τοὺς Σαβίνους· καὶ πολλοὺς ἀποκλείσαντες, ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν, ἀνδρῶν ἀκμαλωτοτάτων πάνυ συχνούς· τοὺς δὲ κατ' τὴν πόλιν ὄντας Σαβίνων, οἱ κατ' ἀγορὰς προσέφασιν ἀφιγμένοι, 271
προσκαλεῖσθαι τοῖς ὅπου τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως ἔμελλον, ὡς τῶν αὐτοῖς συντεταγμένων, ἀναζευγνύντες εἰς τὰ δεσμωτήρια κατεῖθεντο. τὰς δὲ θυσίας αἷς ὁ πόλεμος ἐμπόδων ἐγένετο, διπλασίας τῶν προτέρων ψηφισάμενοι, αὖθις ἐν ὑπαθείαις ἦσαν. ἔτι δὲ πρωϊαίτερον αὐτοῖς προσβαλεῖν παρῆσαν ἔξ ἐθνῶν Ἀρδίσκων, οἱ τῆς Καμπανῶν χώρας τὰ κάλλιστα πεδία κατεῖχον. οὗτοι καταγάνλες ὅτι τὴν βουλὴν, ἠξίουν τὴν Βολούσκων, τῶν καλουμένων Ἐχετρανῶν, χώραν, ἣν ἀφελόμενοι τοὺς Ἐχετρανοὺς Ῥωμαῖοι, κληρούχοις εἰς φυλακὴν τῶν ἐθνῶν ἐκπεμφθεῖσι διένειμαν, ἀποδιδόναι σφίσι, καὶ τὴν φερομένην ἀπαγαγεῖν ἐξ αὐτῆς· ἐὰν δὲ μὴ ποιῶσιν, Ἀρούσκους ἠξιοῦντας ὅτι τὴν Ῥωμαίων ὀλίγου χρόνου, καὶ δίκας ληψομένους ὅσων διέθεντο τοὺς ὁμόρους κακῶν. Ῥωμαῖοι ὑπ' αὐτοῖς τάδε ἀπεκρίναντο· Ἀγγέλλετε, ὦ πρέσβεις, Ἀρουσκοις, "
"ὅτι ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι δικαιοῦμεν ὅσα κατά τις ἀρετὴν πολεμίους ἀφελόμενος, ταῦτα τοῖς ἐγγόνοις ὡς οἰ- "
"κεῖα προδιδόναι· πόλεμον δ' οὐ δείδομεν τῶν Ἀρούσ- "
"κων, οὔτε πρῶτον, οὔτε δυσπόνητον ἐσόμενον· ἀλλ' ἐν "
"ἔθει ἡμῖν ἐστὶ ἀρχὴ πᾶσι μάχεσθαι περὶ τῆς ἡγεμο- "
"νίας καὶ ἀρετῆς· ἐν ἀγωνισμῷ τε ἐσόμενον ὁρῶντες αὐ- "
"τὸν, ἀκαταπλήκτως δεξόμεθα. μετὰ ταῦτα Ἀρούσκοι "
τὴν πολλὴν στρατιὰν ὁρμηθέντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν, καὶ Ῥωμαῖοι τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες, ἵδρυνται Σερουιλίου, συντυγχάνουσιν ἀλλήλοις ἀπὸ πόλεως Ἀρικείας, ἣ διέχει σταδίους ἑκατὸν εἴκοσι τῆς Ῥώμης· καὶ στρατοπεδεύονται

ἑκατέρωθι

ἑκάτεροι ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς, ὀλίγον ἀλλήλων διεστῶτες. ἐπεὶ δὲ τὰς χάρακας ἐκρατιῶσαν, προῆλθον εἰς τὸ πεδίον ἀγωνιούμενοι· καὶ συμπεσόντες ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι μεσούσης ἡμέρας ἀντεῖχον· ὥστε πολὺ ἐξ ἀμφοτέρων ῥυῆναι φόνον. φιλοπόλεμον γὰρ δὴ τὸ τῶν Αὐρούγκων ἔθνος ἐστὶ, καὶ τῷ μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ, καὶ ὄψεως δεινότητι πολὺ τὸ θηριῶδες ἐχούσῃ φοβερώτατον. ἐν τούτῳ λέγεται τῷ πολέμῳ τοῖς ἵπποις τῶν Ῥωμαίων κρατῆσαι ῥυῆναι, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, Αὖλον Ποστούμιον Ἄλβαν, ὃς ἔσχε τὴν δικτάτωρος ἀρχὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ. τὸ μὲν γὰρ χωρίον ἐν ᾧ ἡ μάχη ἐγένετο, ἵππιον ἦν, καὶ ἰππάσιμον ὅλον, καὶ λοφωνοῖς τε πεδιάσι καὶ φάραγξι βαθείαις εἶχεν, ὥστε μηδὲν ἑκατέροις τὸν ἵππον οἵαν ποτὲ εἶναι χρῆσιν φέρειν. ὁ δὲ Ποστούμιος τὸν ἐκ τῶν ἵππων καταβῆναι, καὶ ποιήσας εἶδος ἀνδρῶν ἑξακοσίων, ἐν οἷς μάλιστα ἐκαμνεν ὠθουμένη χωρίοις ἡ φάλαγξ, ἐν τούτῳ σωθῆναι τοῖς πολεμίοις, καὶ αὐτὰ ζωγρῆσαι αὐτούς. ὡς δὲ ἄπαξ ἀνεχώρησαν οἱ βάρβαροι, θάρσος ἐνέπεσε τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ φιλονεικία τοῖς πεζοῖς πρὸς τοὺς ἵππεις· καὶ καθ' ἓν ἀμφότεροι πυργηδὸν ἐξωθοῦσι τὸ δεξιὸν κέρας τῶν πολεμίων ἕως τοῦ λόφου· καὶ οἱ μὲν τοῖς πρὸς τὸν χάρακα φεύγουσιν ἐπόμενοι, πολλοὺς ἀπέκτειναν· οἱ δὲ τοῖς ἔτι μαχομένοις ἔτι νώτου ἐπῆλθον. ἡττώμενοι δὲ κἀκεῖνοι εἰς φυγὴν, ὅτι πονόν τε καὶ βραδεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιούμενοι, πρὸς ὀλιγωρίαν χωρία ἐδίωκον, τένοντάς τε ὑποκόπτοντες ποδῶν, καὶ τὰς ἰγνύας πλαγίοις τοῖς ξίφεσι διαπρώτες, ἕως ὅτι τὸν χάρακα αὐτῶν ἀφίκοντο. βιασάμενοι δὲ καὶ τούτου τὰς φυλακὰς οὐ πολλοὺς ὄντας, ἐκράτησαν τοῦ στρατοπέδου, καὶ διήρπασαν· ὠφελείας μέντοι οὐ πολλὰς εἶχον, ὅτι μὴ ὅπλα καὶ ἵππους, καὶ εἴ τι ἄλλο πολεμιστήριον χρῆμα ἦν. ταῦτα οἱ περὶ Σερβίλιον καὶ Ἄππιον ὕπατοι ἔπραξαν. μετὰ ταῦτα τῷ ἀναμβαίοισι τὸν ὑπατικὸν ἀρχὸν Αὖλος Σεργίνιος Μοντανὸς, καὶ Τίτος Οὐετούριος Γέμινος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Θεμιστοκλέους, ἐξηκοστῷ καὶ ἑβδομηκοστῷ μετὰ τὴν κλίσιν ἔτει, μελλούσης εἰς τὸν τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα δεύτερον Στησικράτης Κροτωνιάτης. ὑπὸ τούτων Σαβῖνοι πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους πρόθυμοι ἐγένοντο μείζονα παρεσκευάζοντο· καὶ Μεδυλλῖνοι Ῥωμαίων ἀποστάντες, πρὸς τὸ Σαβίνων ἔθνος ὅρκους ἐποιήσαντο περὶ συμμαχίας. πυθανόμενοι δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῶν οἱ πατρίκιοι, παρεσκευάζοντο διαβατέων ἐξιέναι πανστρατιᾷ· τὸ δὲ δημοτικὸν οὐχ ὑπήκουον αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμνησικάκουν τὰ ψευδίσιν αὐτοῖς

stra posuerũt in *natura* munitis montibus, non multum inter se distantia; valloque communito, in planitiem pugnatum processerunt: collatisque signis a mane vsq; ad meridiem tam acriter dimicarunt, vt multi vtrimq; caderẽt. bellicosa enim Auruncorum gens erat, statura & robore truciq; oris aspectu præ se ferens ferum quiddam & terribile. In hoc prœlio laudatur equitum Romanorum virtus, & *in primis* ducis eorũ A. Postumii Albi, qui dictator superiori anno fuerat. locus enim in quo pugnabatur, non erat equitabilis, sed cõfragosus saxeis tumulis, & interruptus profundis angustisque vallibus, vt neutri parti equitatus posset esse vsui. Ibi Postumius equitibus iussis descendere, & facto sexcentorum globo, qua maxime parte legiones laborabant, ea hostes inuasit, confestimq; repressit illorum impetum. tum reiectis semel barbaris Romanos audacia subiit, accensis equitum æmulatione peditibus: factoque ex vtrisque cuneo dextrum hostium cornu impulsum est vsq; ad tumulum. quo factum est vt pars in castra fugiẽtes magna cæde insequeretur, pars pugnantes adhuc a tergo vrgeret. Sed his quoq; in fugam versis, lenteq; ac magno labore recedentibus per accliuia instabant, neruos pedum & suffrages obliquis gladiis succidentes, donec ad vallum peruenirent. cuius propugnatoribus per vim submotis *facile*, (neque enim multi erant) castra quoque ceperunt & diripuerunt; non magno lucro militum. nihil enim ibi præter arma equosque & alia instrumenta belli repertum est. Hæc sunt quæ gessere in suo cõsulatu Claudius & Seruilius.

Post hos creati sunt conss. A. Virginius Cælimõtanus, & T. Veturius Geminus, principe Athenis Themistocle, anno ab V.C. ducentesimo sexagesimo; instante in sequẽtem *annum* septuagesima secunda Olympiade, qua Tisicrates Crotoniensis vicit iterum. His conss. Sabini rursus contra pop. Rom. maiorem *quam ante* parabant exercitum; & Medullini defecerũt, icto cũ Sabinis societatis fœdere. quorum mente cognita patricii maturabant eos totis adoriri viribus; at plebs nolebat obsequi, memor se

A.V.C. 260, conss. A. Virginio & T. Veturio, bella intus & foris.

toties falsam illorum de subleuanda pauperum egestate pollicitationibus, decretis omnibus irritis. itaque cœtus paulatim facientes coniurabant nullo amplius bello iuuare patricios, & vnicuique inopum coniunctis viribus contra cuiuscumq; violentiam succurrere. apparuitq; *statim* ea conspiratio tum in aliis passim contentionibus & rixis, tum maxime consulibus *delectum habentibus*. cum enim citati ad danda nomina venire nollẽt, & iussus esset lictor vnũ quendam arripere, *mox* conglobati inopes eripuerunt hominem, lictoribus qui captum dimittere nollẽt, male mulctatis ac repulsis. quodsiquis eques aut patricius se interponeret, ne ab his quidem manus abstinebant: paulatimque tota ciuitas confusione ac tumultu repleta est. Et interim dum intus gliscit seditio, foris quoq; bellum maiorib. indies viribus parabatur ab hostibus, Volscis rursus ad defectionem spectantibus, & *item* Æquis; & crebris sociorum legationibus senatum sollicitãtibus ne se desereret obiectos in via hostibus *vrbi bellum inferentibus*. Latini enim aiebant Æquos facta in agrum suum irruptione prædas agere, & diripuisse iam aliquot oppida. Crustumeriæ quoque præsidiarii significabant Sabinos prope esse, præsidii oppugnandi percupidos: alii aliud malum nuntiabant iam factum aut futurum, poscentes opem celerem. Iamq; & Volscorum legati aderãt, a senatu postulantes vt ademptus sibi ager restitueretur antequam bellum inciperent. Ergo coacto super his senatu, primus sententiam rogatus T. Largius, dignitate *tunc* præcellens & prudentia, sic locutus est:

† Mihi P.C. quæ ceteri timenda existimant & celeri habere opus remedio, nec timenda videtur nec admodum vrgentia, quæ scilicet ad opem sociis ferendam & arcendos hostes attinẽt. quæ autem illi nec maxima mala putant, nec curam necessariam nũc postulare, negligentes tamquã nihil damni datura, ea vero mihi horrẽda videntur; & nisi reprimantur celeriter, extremã confusionem & subuersionẽ reip. allatura; *videlicet* plebeiorum inobedientia detrectans iussa consulum, & nostra ipsorum erga refractarios & liberius se gerentes morositas.

πολλάκις ὑποφέσεως εἰς τὴν ἐπικουρίας δεομένων πόρων, ἀνιδιεπαγόντων τὰ ὑπ' ἐκείνοις φιλομένων. κατ' ὀλίγους δὲ συλλεγόμενοι, ὅρκοις ἀλλήλοις κατελάμβανον ὑπὲρ τοῦ μηκέτι σωφρονεῖν τοῖς πατρικίοις πολέμῳ μηδενός, καθ' ἕνα τε τῶν πόρων καλούμενοι κοινῇ [δὲ] τοὺς συντυχόντας βοηθήσειν. καὶ ἐγένετο πολλαχῇ μὲν καὶ μάχη ὀλίγη τε συμμοτὲ ἐν ἀγοραῖς λόγων τε καὶ ἔργων ἔμφανὲς, μάλιστα δὲ ἐδηλοῦτο τοῖς ὑπάτοις, ὅπου ἀφίκοντο οἱ καλούμενοι πρὸς τὴν ἀπολογίαν, συναρπάσαι τινὰ τῶν ἐκ τοῦ δήμου κελευσάντων, οἱ πένητες ἀθρόοι συγκαφέντες, τὸν μὲν φερόμενον ἀφῃροῦντο, καὶ τοὺς ὑπηρέτας τῶν ὑπάτων ἀμυνομένους αὖθις παίοντες ἀπήλαυνον, καὶ ὅτε ἱππέων οὔτε πατρικίων ὅσοι παρόντες τὰ γινόμενα κωλύειν ἠξίουν, ἀπεῖχον μὴ οὐ παίειν. καὶ δι' ὀλίγου πᾶσα ἡ πόλις ἦν ἀκοσμίας πλήρης καὶ θορύβου. ἅμα δὲ τῇ ἑσπέρᾳ τὴν πόλιν αὐξομένη, καὶ τὰ τῶν πολεμίων πρὸς καταστάσεις προσκαλούμενα, μείζω τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανεν. δολούσκων δὲ πάλιν ἀπόστασιν βουλευομένων καὶ τῶν καλουμένων Αἰκανῶν, πρεσβεία ἀπὸ πόλεων τῶν Ῥωμαίων ὑπηκόων παρῆν, ἀξιούντων σφίσι συμμαχεῖν ἐν τείχει τὸ πολέμου κίνδυνοι. Λατῖνοι μὲν γὰρ ἔφασκον Αἰκανοὺς ἐμβεβηκότας εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, λεηλατεῖν τὰς ἀγρὸς αὐτῶν, καὶ πόλεις τινὰς ἤδη διαπεπορθηκέναι· οἱ δὲ ἐν Κορνικουλείᾳ φρουρεῖ πλησίον εἶναι Σαβίνους ἀποφαίνοντες, καὶ πολλῆς ὁρμῆς πρόθυμα τὸ φρούριον πολεμεῖν· ἄλλοι δέ τι ἄλλο κακὸν ἀπαγγέλλοντες γεγονὸς, ἢ γενησόμενον, καὶ βοήθειαν ἀμαχεῶν αἰτησόμενοι. παρῆν δὲ καὶ τὸ συνέδριον καὶ τῶν δολούσκων πρέσβεις, ἀξιοῦντες ἀποδοθῆναι σφίσιν ἀφῃρέθησαν ὑπ' αὐτῶν χώραν, πρὶν ἀρξασθαι πολέμου. ζωπυρεῖσης δὲ περὶ τούτων τὴν βουλῆς, καὶ κληθεὶς πρῶτος ὑπὸ τῶν ὑπάτων Τίτος Λάρκιος, ἀξιώσας τε πρῶτον δοκῶν καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα ἰκανώτατος, προσελθὼν ἔλεξεν·

Ἐμοὶ, ὦ βουλὴ, ἃ μὲν οἱ ἄλλοι δοκοῦσιν εἶναι φοβερὰ καὶ παρασκευῆς δεόμενα βοηθείας, οὔτε φοβερὰ εἶναι δοκεῖ, οὔτε πόνου κατεπείγοντα, ὡς χρὴ τοῖς συμμάχοις ἐπικουρῆσαι, ἢ καθ' ὁντινα τρόπον τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι· ἃ δ' οὔτε μέγιστα τῶν κακῶν νομίζουσιν, οὔτε ἀναγκαῖα ὅπως παρέλθῃ, ἀμελείᾳ τε αὐτὰ ὡς τάχιστα ἡμᾶς βλάψοντα προδιδόντες ἔχουσι, ταῦτα φοβερώτατά μοι φαίνονται, καὶ εἰ μὴ ταχέως αὐτὰ ἐπισχήσομεν, ἐσχάτης ἀναρχίας καὶ συγχύσεως τὰ κοινὰ αἴτια, ἥ τε τῶν δημοτικῶν ἀπείθεια τῶν οὐκ ἀξιούντων τὰ ἐπιτάγματα τοῦ τῶν ὑπάτων πράττειν, καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἡ πρὸς τὸ ἀνήκοον αὐτῶν καὶ τὸ ἐλευθεριάζον χαλεπότης.

οἶμαι

» οἶμαι ὃ μηδὲν ὑμᾶς δεῖν ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν, εἰ μὴ
» ὅπως ἐξαιρεθήσεται ταῦτα ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μιᾷ
» ἀπόλλες γνώμῃ τὰ κοινὰ πρὸ τῶν ἰδίων αἱρούμενοι
» πολλὰ ὑμεῖς. ὁμονοοῦσα μὲν γὰρ ἡ τῆ πόλεως δύνα-
» μις, ἱκανὴ ἔσται καὶ φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν, καὶ
» ἐχθροῖς δέος· στασιάζουσα δὲ, ὥσπερ νῦν, τούτων οὐδὲ
» ἕτερον δύναιτο ἂν πρᾶξαι. ἡγοῦμαι μὲν
» δὴ εἰ μὴ καὶ αὐτὸ διεξεργάσαιτο, καὶ πάλαι τοῖς
» ἐχθροῖς δίκα πόνου τὸ κράτος· ὃ, μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς
» ἄλλους θεούς, οὐκ εἰς μακρὰν οἴομαι τοιαῦτα πολλὰ συ-
» μβῆναι ἡμῖν γενήσεσθαι. διῳκίσμεθα γὰρ, ὡς ὁρᾶ-
» τε, καὶ δύο πόλεις ἔχομεν, τὴν μὲν μίαν ὑπὸ πενίας
» τε καὶ ἀναίσχυντης ἀρχομένην, τὴν δὲ ὑπὸ κόρου καὶ
» ὕβρεως. αἰδὼς δὲ καὶ κόσμος καὶ δίκη, ὑφ' ὧν ἡ πᾶσα
» πολιτικὴ κοινωνία σώζεται, παρ' οὐδετέραν μοῖραν τῶν
» πόλεων. διηρῆσθαι χρὴ τὸ δίκαιον ἤδη παρ' ἀλλήλων
» λαμβάνομεν, καὶ τῷ βιαιοτέρῳ ἀφαιρούμεθα τὸ δικαιό-
» τατον, ὥσπερ τὰ θηρία, τὸ ἀντίπαλον ἀξιοῦντες μὴ τὸ
» σφετέρου κακοῦ βουλομένους, ἢ τὸ ἐν αὐτοῖς ἀσφα-
» λὲς φυλάττοντας, μὴ τὸ διαφόρου κοινῇ σεσῶσθαι.
» ὧν ἐγὼ ὑμᾶς ἀξιῶ πολλοῦ ποιήσασθαι,
» βουλεύσασθαι δ' αὐτῶν τούτων καθεζομένους, ἐπειδὰν ἀ-
» πολύσητε τοὺς πρεσβείας. ἃ δὲ τοῖς πρεσβείαις ἀπο-
» κρίνασθαι ἐν τῷ παρόντι παραινῶ ἔχω, ταῦτά ἐστιν·
» ὅτι γὰρ δουλούσθαι μὲν ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ἀόπλοις
» κατὰ σφᾶς ἔχομεν, καὶ πόλεμον ἀπειλοῦσι μὴ πρό-
» θυμοις, ταῦτα λέγωμεν, ὅτι Ῥωμαῖοι καλλίστας ὑ-
» πολαμβάνομεν κτήσεις εἶναι καὶ δικαιοτάτας, ἃς κα-
» τασχόντες πολέμῳ λαβόντες καὶ νόμῳ, τὴν οὐκ ἂν ὑ-
» πομείναμεν μοχθίαν τινὰ ἀρετινὰ ἀφανίσαι, παρα-
» δόντες αὐτὰ τοῖς ἀπολωλεκόσι· κοινωνητέον [τε] πά-
» σι καὶ τοῖς οὐκ τούτων ἠμφισβητηκόσιν ἀγωνιού-
» μεθα· νῦν δὲ ὑπαρχόντων ἤδη σεσηπόμεθα, καὶ
» ἑαυτοῖς ὅσα πολεμίοις βλάπτομεν. Λατίνων δὲ τὸ εὔ-
» νουν ἐπαινέσαντες, ἀναθαρσύνωμεν τὸ δεδιὸς, ὡς
» οὐκ ἐγκαταλείψοντες αὐτοὺς, ἕως ἂν τὸ πιστὸν φυλάσ-
» σωσιν, οὐ παντὶ δήνῳ ἡμῶν ἀλλὰ δύ-
» ναμιν ἱκανὴν ἀμείψειν αὐτοῖς πέμψομεν οὐ μετὰ μα-
» κρὸν. ταύτας ἡμᾶς ἡγεμὼν κρατήσας τε καὶ δικαιοτάτας ἔ-
» σεσθαι ἀποκρίσεις. ἀπαλλαγεισῶν δὲ τῶν πρεσβέων,
» τοῖς μὲν φημὶ χρῆναι βουλὴν τοῖς τε τὴν πόλιν ἡ-
» ρύσοις ἡμᾶς ἀποδοῦναι, καὶ ταύτην οὐκ εἰς μακράν,
» ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ. ταύτην ἀποφήναντος
» τὴν γνώμην Λαρκίου, καὶ πάντων ἐπαινεσάντων, τό-
» τε μὲν αἱ πρεσβεῖαι λαβοῦσαι τὰς εἰρημένας ἀποκρί-
» σεις, ἀπηλλάγησαν· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συναγαγόντες
» τὸ βουλὴν οἱ ὕπατοι, περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν πολιτικῶν

ego certe nunc nihil *aliud* magis prospiciendum censeo, quam quomodo sublatis ex vrbe his *vitiis*, vnanimes maiore publicæ quam priuatæ vtilitatis respectu ciuitatẽ gubernemus. quæ si concors sit, sufficiet tam tuendis amicis, quam terrendis hostibus: seditionib. vero iactata, vt nunc, neutrum horum prẽstare poterit: mirum ni seipsam confectura, & hostibus sine labore traditura victoriam. quod per Iouem deosq; ceteros breui fore opinor, si ista reip. forma continuẽtur. diducti enim sumus, vt videtis, in duas ciuitates; quarum alteram paupertas & necessitas regunt, alteram satietas & insolentia. pudor autem & decorum & ius, quibus conseruatur omnis ciuilis societas, ab vtraq; exsulant. itaq; manu iam iura reddimus, & summum ius ponimus in summa violentia, sicut bestiæ; malentes aduersarios nostro malo perdere, quam nostræ securitati consulẽdo vna cum illis manere incolumes. Huic ego rei diligenter prospiciendum, & super ea consultãdum censeo cum primum legatos absolueritis: quibus ita nunc respondẽdum arbitror. Volscis repetentibus a nobis quæ victores armis parauimus, & ni reddamus, bellum minantibus, dicemus Romanis honestissime acquisita videri quæ legitimi belli iure parta sint; nec posse nos stulta facilitate virtutis decus offuscare, redditis *scilicet* iis quæ illi amissa queritantur; sed coniunctis viribus enixuros vt parta & retineamus ipsi, & ad posteros trãsmittamus. *alioqui* si ipsi ea nobis adimeremus, nos ipsos tractaremus hostiliter. Latinorum vero laudata beneuolẽtia timorem animemus; pollicentes nũquam eis opem nostram defuturam, donec in fide populi Romani mãserint: nec passuros quidquam propter nos; sed mature affuturas eis copias quantæ ad defensionem sufficiant. Hæc responsa puto fore optima & iustissima: post discessum autẽ legatorum, aio primum senatum dandum vrbanis tumultibus; eumque non diutius quam in crastinum differendum.

Hac Largii sententia collaudata a patribus, legati cum iam dictis responsis dimissi sunt. Sequenti vero die consules coacto senatu disputandum proposuere *patribus* quo pacto vrbani

tumultus possent corrigi. ac primus sententiã rogatus P. Virginius vir popularis, mediam viam ingressus dixit: Quoniã plebs superiori anno in bellis pro rep. maximã declarauit prõptitudinẽ, Volscorum & Auruncorũ validis exercitib. nos inuadẽtib. opposita, cẽseo iis qui bella ista nobiscũ susceperunt & confecerũt, concedendam remissionẽ, vt creditorib. nec in corpora eorũ ius sit, nec in bona. & idem ius esse parentib. eorum vsq; ad auos; natis quoq; vsq; ad nepotes; in ceteros ius esse creditoribus iuxta obligationes contractuum. Post hunc T. Largius dixit: Mihi P.C. videtur optimũ, non hos solos qui fortes in bellis fuerũt, verũ etiam reliquã plebẽ vniuersam a cõtractibus liberam facere. hac. n. sola ratione totã ciuitatem in concordiam redegerimus. Tertius deinde Ap. Claudius superioris anni cõs. dixit: Quoties P.C. de hoc negotio ꝓponitur quæstio, semper eãdem obtineo sententiã, plebi nihil eorum quæ postulat permittẽdũ, nisi iustum & honestũ; neq; summittendos *ei* generosos ciuitatis animos. nec de pristina sententia nũc quidq̃ muto: alioquin essem omniũ mortaliũ amẽtissimus, si, cũ præterito anno collegę aduersanti & plebẽ *in me* concitãti restiterim, & in sentẽtia permãserim, nec terrore deiectus, nec precib. aut gratia flexus, nunc priuatus meipsum deiicerẽ, & libertatẽ loquendi proderẽ. vtcũq; cuiq; vestrum appellare libet hãc animi mei libertatẽ, siue generositatẽ siue arrogantiã, numq̃, dũ vixero, [ab hac recta sentẽtia discedã, nec vmq̃] debitorũ remissionẽ in improborũ hominum gratiã introducam: immo etiam eius sententiæ auctores totis viribus oppugnabo: reputans q, omnia vitia & dissensiones, & (vt cõpendio dicam) subuersio ciuitatis ex interuerso ære mutuatitio nascitur. & siue quis prudẽter, siue insane, (quod non priuatam sed publicam incolumitatem spectandã censeo) siue quomodocumque hæc a me dicta opinabitur, fruatur sua opinione per me licet: *modo* mihi *vicißim liceat* semper aduersari *noua* instituta præter patriæ morem inducentibus. Quoniam autem tempus *nunc* non æs alienum, sed præsentaneam opem postulat, dicam quod mihi vnicum in præsens seditionis videatur remedium: dictatorem quam primum dicendum censeo, qui pro imperio & senatum

θορύβων τοιαύτας σκῆψιν. πρῶτος οὖν ἐρωτηθεὶς γνώμην Γάϊος Οὐεργίνιος, ἀνὴρ δημοτικὸς, τὴν ἀρχὴν μέσην τραπόμενος ὁδὸν, ἔλεξεν· Ἐπειδὴ τὸ δημοτικὸν πλῆθος ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ τοιαύτην προθυμίαν πλείστην εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶνας ἐπεδείξατο, δουλεύσασι καὶ ἀπόροις πολλῇ τραπέζῃ ὑπῆρξεν ἀντιπαραθέμενον ἐφ' ὑμᾶς, οἷόμαι δεῖν τοὺς εὐεργετηθέντας ἡμῖν τότε, καὶ τῶνδε τῆς πολέμου μεταλαβόντας, ἀφεῖναι, καὶ μηδενὸς αὐτῶν μήτε τὸ σῶμα, μήτε τὴν οὐσίαν ὑπὸ τῶν δανειστῶν κρατεῖσθαι· τὸ δὲ αὐτὸ δίκαιον εἶναι καὶ γενέσθαι τοῖς τότων, ἄχρι καὶ πάππων, καὶ παισὶν ἕως ἐγγόνων· τοὺς δ' ἀνέγγυους ἀνεγγύους εἶναι τοῖς δεδανεικόσιν, ὡς ἕκαστοι συνέβησαν. μετὰ δὲ ταῦτα Τίτος Λάρκιος εἶπεν· Ἐμοὶ δοκῶ, ὦ βουλή, δικαίαν κρίσιν μὴ μόνον τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀγαθοὺς ἡγεμόνας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο ἅπαντα δῆμον ἐλευθέρους τῆς συμβολαίων ἀφανοῦς. μόνως γὰρ ἂν ὕστερον ὁλίγου τὴν πόλιν ὁμονοοῦσαν ἐργασαίμεθα. τέλος δὲ παρελθὼν Ἄππιος Κλαύδιος τὸν ὕπατον ἀρχὴν τῷ παρελθόντι ἔτει ἔχων, ἔλεξεν· Ἀεὶ μέν, ὦ βουλή, ὁσάκις περὶ τούτων τοιαύτη λόγος, ὅπερ τὸ αὐτὸ εἰμι γνώμης, μὴ ὑπείκειν τῷ δήμῳ μηδὲν τῶν ἀξιουμένων, ὅτι μὴ νόμιμον μήτε καλὸν, μήτε τὸ φέρον τῆς πόλεως ἐλαττοῦν· καὶ σοὶ νῦν μεταγνώσκω τὰ ἐξ ἀρχῆς μοι φανέντα οὐδὲν ἧττον ἢ πρώτων δύο εἴλου δυοῖν ὑπάτοιν ἀφεστάτος, εἰ παρίσι μοι, ὑπάτου, καὶ τὸν δῆμον ὑπισχνούμενος, δυτέχνου, καὶ διέμενα ὑπὲρ τῶν ἐγνωσμένων, ὅτε φόβῳ ἀποδραπεὶς, ὅτε δείσας, ὅτε χάρισιν εἴξας· νῦν δ', ἰδιώτης ὤν, ῥίψαιμι ἐμαυτὸν, καὶ τὴν παῤῥησίαν καταπροδοίην· εἴτε μου ὁ ἐλεύθερος ἐν τῇ ψυχῇ ὑμῶν ἕκαστος βούλεται ἀποκαλεῖν δύνηται, εἴτε αὐθάδες, ὅσον δύο ζῷα χρόνον, [οὐκ ἀποστήσομαι τῆς ἤδη καλῶς δεδογμένης,] καὶ οὐδέποτε εἰσάξω χρεμετισμοὺς τοῖς κακοῖς χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς εἰσάγοντας αὐτὰς ἁπάσῃ προθυμίᾳ χρώμενος, ὁμόσε χωρήσω· λογιζόμενος ὅτι πᾶσα κακία καὶ διαφορὰ, καὶ συλλήβδην ἀνάγκη πόλεως, ἀπὸ χρεοκοπίας ἄρχεται· καὶ εἴτε λῖς ἀπὸ τοῦ φερνίμου λινὸς, εἴτε ἄλλη μαίας, ὅπῃ οὐ δεῖ ἴδῃ ἀσφαλὲς, ἀλλὰ δεῖ τὴν πόλεως ἀξίως σκοπεῖν, εἴτε ὅπως δὴ ποτε οἰήσεται τάδε λέγειν, συγχωρῶ· αὐτῷ νομίζειν ὅπως βούλεται· μέχρι περ ἂν ἀντιώσομαι τοῖς μὴ τὰ πάτρια πολιτεύματα εἰσηγησαμένοις. ὅπερ οἱ δὲ τὰ χρέα ἀναβεβλήκασιν οἱ χρεῖοι, μεγάλῃ δὲ βοήθειαν, ἃ μόνα ἐστὶν τῆς δυσχερείας φάρμακα ἐν τῷ παρόντι φέρουσα, δικτάτωρα ἑλέσθαι χρή· τάχος, ὃς ἀνυβρίστῳ χρώμενος ἐξουσίᾳ καὶ βουλῇ

καὶ

» καὶ δῆμον ἀναπείσαι τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ φέρειν· ἄλ-
» λην γὰρ οὐκ ἔσεσθαι τηλικούτου κακοῦ λύσιν. Ταῦτα
εἰπόντος Ἀππίου, καὶ τῶν νέων ἐπιῤῥωσάντων ὡς τὰ
δέοντα εἰσηγουμένου, Σερβίλιός τε ἀντιλέξων ἀνέστη
καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρεσβυτέρων· [ἡττῶντο δ' ὑπὸ τῶν
νεωτέρων] ὑπὸ προθυμίας τε ἀφικνουμένων, καὶ βίᾳ
πολλὴν χρωμένων· καὶ πρὶν ἐνίκησεν ἡ Ἀππίου γνώμη.
καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ὕπατοι κοινῇ γνώμῃ χρησάμενοι, τὸν
πλείστων ὀλομένων Ἄππιον ἀποδεῖξαι ἐπεθύμησαν δικτά-
τωρα, ὡς μόνον ἐπιτήδειον τῆς παρούσης ἀνωμαλίας ὄντα, Μάνιον δ' Οὐαλέριον
ἀδελφὸν Ποπλίου τοῦ πρώτου ὑπατεύσαντος, καὶ δημοτικώτατον δοκοῦντα εἶναι, καὶ ἀνδρα γηραιόν,
ἀπέδειξαν, αὐτὸ τοῦτο φοβερὸν οἰόμενοι τῆς ἐξουσίας ἀ-
ποχρῶν· ἀνδρὸς δὲ τὰ πρῶτα ἐπιτηδείοις τοῖς πράγ-
μασι δεῖν, ἵνα μηδὲν ἐξεργάσηται νεώτερον. Προσ-
λαβὼν δὲ τὸν ἀρχὸν Οὐαλέριος, καὶ παρελθὼν ὁ ὑπαρχος Κόιντον Σερβίλιον, ἀδελφὸν τοῦ συν-
υπατεύσαντος Ἀππίῳ Σερβιλίου, παρήγγελε τὸν
δῆμον εἰς ἐκκλησίαν παρεῖναι. σὺν ἐλθόντος δὲ ὄχλου
συχνοῦ τότε πρῶτον ἐξ οὗ τὸν ἀρχὸν ὁ Σερβίλιος
ἀπέθετο, καὶ ὁ δῆμος ἀθρόος ὑπὸ ταῖς γραλιαῖς εἰς
φανερὰν ἀπόνοιαν ἐξάπετο, ἐλθὼν ὑπὸ τὸ βῆμα ἔλε-
» ξεν· Ὦ πολῖται, οὐκ ἴσμεν ὅτι βουλομένοις ὑμῖν ἐστιν ἀεί
» τινας ἐκ τῶν Οὐαλερίων γένους ἄρχειν ὑμῶν, ὑφ' ὧν ἐ-
» λευθεροι τυραννίδος χαλεπῆς γεγόνατε, καὶ οὐδενὸς
» τῶν μετρίων ἠτυχήσατε, ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπερβάντες
» τοῖς ἀπόρων δημοτικωτάτοις δοκοῦσιν; ὥστε οὐ διδα-
» κτῆς ὑμῖν δεομένοις, ὅτι βεβαιώσομεν τῷ δήμῳ ὃ ἐ-
» λευθερον, ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ ἐδώκαμεν, οἱ λό-
» γοι ἔσονται, ἀλλὰ πράξεως μετρίας, ἵνα πιστεύ-
» ητε ἡμῖν ὅ τι καὶ ὑποσχώμεθα ἐμπεδώσειν. ἡλικίας
» γὰρ, ἣ τὸ φενακίζειν ἥκιστα ὑπιδέχεται, ὑπὲρ τὸ τέλος
» ἥκομεν, καὶ ἀξιώσεως, ἥτις τὸ ῥᾳδιουργεῖν ἐλάχιστον
» φέρεται μέρος, ἀρκούντως ἔχομεν, χρόνον τε οὐχ
» ἑτέρωθί που τὸν λοιπόμενον βιοτεύειν μέλλομεν, ἀλλ'
» ἐν ὑμῖν, δίκας ὧν καὶ ἐξαπατῆσαι δοκῶμεν ὑφέξον-
» τες. Ταῦτα μὲν οὖν, ὡς γε ἔφην, ὡς οὐ μακρῶν δέο-
» μενα λόγων, πρὸς εἰδότας ἐάσω. ὃ δέ μοι δοκεῖτε πα-
» σχόντες ὑφ' ἑτέρων, εἰκότως ὑπὲρ πάντων ὑποπτεύειν, 40
» ὁρῶντες ἀεί τινα τῶν προκαλουμένων ὑμᾶς ὑπὲρ τοῖς
» πολεμίοις ὑποπτον ὑποιχνουμένων, ὧν καὶ δέη-
» σει καὶ τῆς βουλῆς ἅμα προσέξασθαι, μηδὲν ὑ
» πὲρ τέλους ἀγόντων τῶν ὁμολογηθέντων· τοῦτο ὡς ἐγὼ δι-
» καίως μὲν ὑποπτεύοντες καὶ πρὸς ἐμοῦ, δυσὶν μὲν τοῖσδε
» μάλιστα πιστωσάμενος, ὧν τε μὴ μὲν ἐμοὶ τὸ βουλεύειν
» τοῦτο δὲ λυσιτελοῦν, ἑτέρων ὄντων τὸ ὑπιτηδοτέρων,

& plebem cogat ad consilia reip. vtilissima. alias nullus erit horum malorum finis. Hanc Appii orationem iunioribus cũ fremitu approbãtibus, Seruilius contradicturus assurrexit, & aliquot alii seniores: sed victi sunt a iunioribus, qui & parati *ad hoc* venerãt, & caussam magna vi agebant: atq; *ita* vicit tandẽ Appii sententia. Deinde consules vna animi cõsilio, præter plurimorũ opinionem qui Appio dictaturã destinabãt vt soli ad hoc idoneo, repulso illo M' Valeriũ fratrẽ Publii primi cõsulis, cũ populariſſimus fore videretur, iã senẽ creauerunt dictatorem; rati ipsum potestatis terrorem suffecturum esse: ceterum miti viro esse opus in tali negotio, nequid forte *rebus exasperatis* moliretur noui. Is inito magistratu, & electo magistro eq. Q. Seruilio, fratre eius qui cum Appio fuerat consul, in concionẽ vocauit populum. qui cum frequens adesset tũc primum ex quo Seruilius magistratum deposuerat, & plebs dum ad militiam cogeretur, ad manifestariam insolentiam se verterat; pro tribunali sic locutus est: Sat scio Quirites, semper vos aliquos e gente Valeria magistratus cupere, per quos a grauissima tyrannide liberati estis, nec vlla æquitatis parte frustrati: permittentes vos iis qui omnium viderentur populariſſimi. quare nõ opus est vt vos doceam nos populo libertatem, quam ei iam inde ab initio dedimus, conseruaturos esse; sed vt paucis horter, fidem iis quæ præstare pollicebimur, firmam tribuatis. ea enim ætate sumus, in quã haud quaq; dolus cadit; ea dignitate, quæ impostura-rũ quã maxime expers est; & quod vitæ supereſt, non alibi agetur quam inter vos; vt decepti possitis pœnas de me sumere. verum hæc (vt dixi) apud vos totius rei non ignaros tacebo, vt quæ multis verbis nõ egeant. Ceterũ quia quod ab aliis vobis accidit, nõ immerito de omnib. suspicari videmini, dũ semper videtis aliquẽ e consulibus ad bella vos cohortãtib. polliceri, se, quibus indigeatis, a senatu impetraturũ, nec tamẽ vllã promissorũ partem implere: hoc *ipsum* & de me suspicari vos iure non posse, duobus potissimũ argumẽtis fidem faciam: tum quod senatus me plebis amãtissimo non abuteretur ad tale ministerium, cum nõ

3 Dictator M' Valerius.

desint alii magis idonei: tũ quod non *in aliud* me ornasset hoc summo imperio, in quo quæ mihi viderentur optima, etiam sine illis ad iuuandam remp. adhibere possem. certe non est cur putetis me prudentẽ & doli conscium velle vobis inferre iniuriam. quodsi me putatis adeo hominum omnium nocentissimum, facite de me quod libet; tantum meis monitis freti, animos vestros ista suspicione liberate: iras porro ab amicis transferte in hostes, qui patria vos & libertate spoliare cogitant, ceterisque hominum iudicio grauib. malis afficere: & nuntiantur iam non lõge abesse a nostris finibus. expedite igitur vos alacriter, & ostẽdite illis, Romanorum vel dissentientes inter se vires cõcorde aliorum potẽtia validiores esse. aut enim non exspectabunt nos si contra eamus vnanimes, aut meritas audaciæ pœnas dabunt. Sic enim putate, Volscos esse Sabinosque qui bellum nobis inferũt, multis a vobis victos prœliis; & neq; maiora nunc afferre corpora, neq; fortiores animos; sed tantum vos ob mutuas discordias contemnere. Vbi vero de hostibus vindictã sumpseritis, spondeo vobis senatũ & has de ære alieno contentiones, & alias petitiones æquas, ꝑ bellicæ virtutis merito concessurũ. interim libera sunto omnia corpora, omnia bona; nec ciuis Romani honos pigneratione, ære alieno, aut vllius cõtractus nexu teneatur. q̃ vero fortiter certauerint, iis ꝑ honestissima corona erit integer patriæ status; nec minus honesta cõtinget laus a sociis. nos quoq; talibus eũ honestabimus p̃miis, quæ & rẽ familiarẽ possint restituere, & honore familiã illustrare. Exemplũ prõpti ad audendũ animi a me sumite. ꝑ vobis. n. periculis me obiiciã, nõ secus q̃ si essem vestrũ validissimus. Hęc dicentẽ tota plebs & libẽter audiit, vt nullo amplius dolo eludenda; & mox pollicita est ad id bellũ suã operã. decẽ legiones conscriptæ sunt, singulæ quaternorũ miliũ. e quib. ternæ vtriq; cõsuli attributę sunt, & equitum quãtũ cuiq; tribueret partitio: *alteræ* quatuor *legiones* cũ reliquo equitum numero, dictatoris sequebãtur auspicia. cõfestimq; instructi maturauerunt iter: in Æquos, T. Veturius; in Volscos, A. Virginius; ipse dictator Valerius,

τῷ φιλοδημοτάτῳ δοκοῦντι εἶ) καταχρήσασθαι· καὶ τῷ μὴ δοῦναι αὐτοκράτορι κοσμῆσαι ἀρχήν, δι' ὧν τὰ δόξαντά μοι κρίτιστα εἶ), καὶ δίκα ἐκείνης ὑπικουρῆν δυνήσομαι. οὐ γὰρ δήπου σωτεξαπατᾶν ὑμᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἀπάτωνος, καὶ βουλευσάμενον μετὰ τούτου συνακυργεῖν ὑποληψόμενοι. εἰ γὰρ ταῦτα ὑμῖν εἰσέρχεται περὶ ἐμοῦ ὡς ἀπόντων δυσθέκτων κακουργοτέρου, ὅ τι βούλεσθε χρώμενοί μοι, τούτου μὲν τῆς ὑποψίας, ἐμοὶ πειθόμενοι, τὰς ψυχὰς ἐλευθερώσατε· ὑπὲρ δὲ τοὺς πολεμίους τῷ ὀργῷ μετάθετε ἀπὸ τῶν φίλων, οἳ πόλιν τε ὑμᾶς ἀφελοῦμενοι ἦκουσι, καὶ αὐτ' ἐλευθέρων δούλους ποιήσοντες, καὶ τἄλλα ὅσα δεινὰ ἐν δυσθέκτοις νενόμισται, δραθεῖναι παρεύδοντες, οὐ πόρρω τῆς χώρας εἶ) ἀληλύθοντας. προθύμως οὖν ἀποδύσασθε, καὶ δείξατε αὐτοῖς ὅτι καὶ κατασάξασθαι ἡ Ῥωμαίων δύναμις κρείττων ἑτέρας ἐστὶν ὁμονοούσης. ἢ γὰρ οὐχ ὑπομνοῦσιν ἡμᾶς ὑπόντας ὁμοθυμαδόν, ἢ δίκας ὑφέξουσι τῆς τόλμης ἀξίας. ἐνθυμήθητε γάρ, ὅτι δολοῦσκοι καὶ Σαβῖνοί εἰσιν, ὧν πολλάκις ἐκρατήσατε μαχόμενοι, οἱ τὸν πόλεμον ἐπάγοντες ἡμῖν, οὔτε σώματα νεῦ μείζονα λαβόντες, οὔτε ψυχὰς τῶν προτέρων ἀλκιμωτέρας κτησάμενοι, ἀλλ' ὡς πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων, καταφρονήσαντες ὑμῶν. ὅταν δὲ τοὺς πολεμίους ὑμφρήσητε, ἐγγυῶμαι ὑμῖν τῷ βουλεύειν ἐγὼ τάς τε ὑπὲρ τῶν χρεῶν φιλονικίας, καὶ ὅ τι δῦ ἄλλο σωτὴρ αὐτῆς αὐτῆσθε μέτειον, ἀξίως τῆς ἀρετῆς ὑμῶν ἀπολήψεσθε ἐν τῷ πολέμῳ, βεβαιοῦσθαι πάντως δὲ ἀφείσθω πᾶσα μὲν οὐσία, πρῶτον δὲ σῶμα, πᾶσα δ' ὑπερημία πολίτου Ῥωμαίων ἀρρησίας, ἀπό τε δημοσίου καὶ ἄλλου παντὸς συμβολαίου. τοῖς δὲ προθύμως ἀγωνισαμένοις κάλλιστος μὲν στέφανος, πόλις ἥδε γενομένη πᾶσα ὀρθή, καλὸς δὲ καὶ ὁ παρ' ἡμῶν κόσμος ἑκάστοις οἰκεῖος ἐπανορθωθησόμενος χρήμασιν, καὶ ἔπαινος ὑπὸ λαμπρῶν ἀμειφῆς. τοιαῦτά τε ὑμῖν ἀξιοῦμεν ἀθλεῖσθαι δ' ἐμὲν εἰς τοὺς κινδύνους προθύμων. ὑπάρχομεν γὰρ ὡς ὁ κρίνας ἐρρωμένους ὑμῶν. ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, πᾶς ὁ δῆμος ἀσμένως ἀκούσας, ὡς οὐδέν ἔτι φενακισθησόμενος, ὑπέσχετο στρατεύσεσθαι τὸν πόλεμον, καὶ γίγνονται δέκα στρατιωτικὰ τάγματα, ἐξ ἀνδρῶν τετρακισχιλίων ἕκαστον. τούτων δία μὲν ἕκαστος τῶν ὑπάτων ἔλαβεν, καὶ τῶν ἱππέων ὅσον ἑκάστῳ προσεμερίσθη τῶν ὑπὸ τέτταρα, καὶ τοὺς λοιποὺς ἱππεῖς, ὁ δικτάτωρ. καὶ αὐτίκα προθασκευασάμενοι, ὥρμηντο ἐκ τάχους, ὅτι μὲν Αἰκανὸς Τίτος δετούριος, ὅτι δ' ὁ Δολοῦσκος Αὖλος βεργίνιος, αὐτὸς δ' ὁ δικτάτωρ βαλέριος

ὅτι

ὑπὶ Σαβίνους. τὴν δὲ πόλιν ἅμα τοῖς γεραιτέροις καὶ ὀλίγῳ τινὶ τραπτῷ μαπὶ ἀκμαίων Τίτος Λαρκιος ἐφύλαττεν. ὁ μὲν οὖν Οὐολούσκων πόλεμος ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔλαβεν· πλήθη γὰρ ὑπεραίρειν πολὺ νομισαντες, τῶν πρεσβυτέρων κακῶν ἀναμνησθέντες, ἀγωνιστικώτεροι καὶ ταχίους ἢ φρονιμώτεροι ἀναπεπαυμένους ἔγνωσαν, ἅτοπον ποιησόμενοι ὑπὶ τοῖς Ῥωμαίοις, ἐώντα ἄφθησαν ἐν στρατοπέδῳ τραπτῷ ὄντας. ἐμομάχησαν δὲ μάχης καρτερᾶς, πολλὰ μὲν δράσαντες ἔργα, πλείω δὲ τὰ δεινὰ ὑπομείναντες, εἰς φυγὴν τρέπονται· καὶ ὅ τε τῶν πολεμίων στρατηγὸς αὐτῶν ἐνίκα, καὶ πόλις ὑπὶ φανὴς ἐκ πολιορκίας παρέσχε· Βέλιτραι δὲ ὄνομα αὐτῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Σαβίνων φρόνημα ἐν ὀλίγῳ πάνυ ἐταπεινώθη χρόνῳ, μιᾷ τῶν μάχῃ ἡττηθέντων· ἐξ ἀμφοτέρων βουληθέντων. ἔπειτα ἥ τε χώρα τῶν ἐναντίων ἐμεμίσθη, καὶ πολίχναι τινὲς ἑάλωσαν, ἐξ ὧν πολλὰ καὶ σώματα καὶ χρήματα οἱ τραπτῶται ἔλαβον. Αἰκανοὶ δὲ τὰ τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ὑφορῶντες, ἐπεὶ τὰ τῶν συμμάχων τέλος ἔχοντα ἐπύθοντο, χωρίοις τε ἐχυρωτέροις ἐνεκάθηντο, καὶ εἰς μάχας οὐ προῆσαν, τάς τε ἀποχωρήσεις, ὅπῃ ἐδύναντο, δι' ὀρῶν ἢ δρυμῶν ποιούμενοι καὶ διέτριψαν μὲν ἄχρι τινὸς ἀφαιρούντες τὸν πόλεμον· οὐ μέντοι γε ἀσώσασθαι ἀθῶον τὴν τραπτὰν ἐδυνήθησαν, ὅπι δεομένων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐν χωρίοις χρημνώδεσι βλημερῶς, καὶ λαβόντων τὸ στρατόπεδον κατὰ κράτος. ἔπειτα φυγή τε αὐτῶν ἐκ τῆς Λατίνων γῆς ἐγένετο, καὶ προδόσεις πόλεων ἃς ἔτυχον αὐτῶν τῇ προφύτῃ ἐφόδῳ καταλαβόμενοι, εἰσὶ δὲ ὧν καὶ ἐκ φιλονεικίας ὅτι ἐκλιπόντων τὰς ἄκρας, ἥλωσις. Δικτάτωρ δὲ κατὰ νοῦν χρήσαντος αὐτῷ τοῦ πολέμου, τὸν εἰωθότα θρίαμβον ἀπὸ τῆς νίκης καταγαγὼν, ἀπέλυσε τὸν δῆμον ἀπὸ τῆς στρατείας, οὔπω τῆς βουλῆς καιρὸν εἶναι νομιζούσης, ἵνα μὴ τὰς ὑποσχέσεις ἀναιτοῖεν οἱ ἄποροι· εἰς δὲ τὸν δεικτηθέντα ὑπὸ Οὐολούσκοις ἀφείλοντο, κληρούχους ἀπέστειλεν, ὑπιλέξας ἄνδρας ἐκ τῶν ἀπόρων, οἳ τὴν τε πολεμίαν φερυρήσειν ἔμελλον, καὶ ὃ ἐν τῇ πόλει σασάλιον ἔλαττον ἀπολείψειν. Ταῦτα διοικησάμενος, ἠξίου τὴν βουλὴν τὰς ὑποσχέσεις αὐτῷ βεβαιῶσαι, κεκομισμένην τὸ πλέον τοῦ πλήθους πρόθυμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ὡς δὲ οὐ προσεῖχεν αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλ' ὥσπερ πρότερον, ὑπαλιοῦτο τῇ γνώμῃ, συστρέψαντες ἑαυτοὺς νέοι καὶ βίαιοι, καὶ πλήθη τῶν ἑτέρων ὑπικρατοῦντες, καὶ τότε μὲν ἀτέλεστον, καὶ πολλῇ καταβοῇ ἐχρῶντο, τὴν οἰκίαν αὐτοῦ δημοκλακα ἀποφαίνοντες, καὶ νόμων πονηρῶν ἀρχηγόν. ὡς δὲ μᾶλιστα ἠλήλητο οἱ ἄνδρες ὑπὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ δικαστηρίων, πολλῷ θύματι τότῳ πᾶς ἠφανικέναι τὴν τῶν

in Sabinos: ad vrbis custodiam cum senioribus & pauca iuniorum manu relictus est T. Largius. Cum Volscis cito debellatum est. fidēres enim maioribus copiis, superiorum cladium memoria citius quam cautius ad certamen impellente, primi Romanos ocius adorti sunt, simulatque illos castra metatos conspexere. inito prœlio cum acriter aliquādiu ac strenue pugnassent, maiorem tamē ipsi accepissent quam intulissent cladem, *tandem* in fugam se verterūt: *simulq;* castra *vi* capta, & Velitræ obsidione domitæ, nobile gentis eius oppidū. Pari modo & Sabinorū spiritus intra breue temporis spatium sunt compressi, decretumq; vno tantum prœlio: deinde actæ ex agris prædæ, & expugnata aliquot oppidula; vnde magnatum corporum tum opū copia miles potitus est. Æqui autē diffisi suis viribus, postquam audiuere debellatum cum sociis, cōtinebant se locis munitioribus, non ausi in aciem procedere; & qua poterant, recedebant per montium aut saltuum iuga, elusis aliquamdiu hostibus. non potuerunt tamen incolumem exercitum reducere, cū Romani per ardua rupium eos audenter consectati, castra vi cepissent. quo facto fuga se proripuerunt ex agro Latinorum; ac *mox* secutæ *crebræ* deditiones oppidorum quæ primo impetu ceperāt; aut expugnationes etiam, siqui obstinate arces retinere cōtenderent. Valerius confecto ex animi sententia bello, triumphoq; solenni ritu deducto, militia liberauit populum, cum nōdum senatui tempus esse videretur, ne *tam cito* inopes promissa repeterēt. In agrū de Volscis captū colonos misit, delectos ex egena multitudine, qui & cōtra hostē essent præsidio, & seditiosam in vrbe turbā minuerēt. His ita ordinatis petit a senatu, vt cū promptā plebis in prœliis experti sint operā, ipsi quoq; promissis stēt. qui cum ista negligerent, & vt antea sententiæ ipsius reclamarēt. iuniorum factio quæ & numero & vi prępollebat alteri, aduersabatur viro, magnoq; clamore in eū debacchabatur, *totam* eius familiā infamans vt adulatricē plebis & malarū legum auctorē. *tādem* cū nuntiaretur homines istos in iudicialib. conuitiis vociferari, hoc eius instituto totā patriciorū

Volsci prōfligati.

Sabini deuicti.

Æqui domiti.

Domesticæ turbę recrudescunt.

potentiam esse abolitam, indignatus Valerius, & iniuste se ad populũ traduci questus, cum deploratione infelicis talium consiliorum exitus; & (vt fieri solet in talib. aduersitatibus) partim ex affectu, partim præcellenti mentis acumine, *multa* vaticinatus, e curia se proripuit. aduocata deinde concione sic populum allocutus est: Magnam vobis gratiam Quirites habeo, ob promptam operã quam mihi vltro in hoc bello præstitistis; maiorẽ etiam, ob spectatam in prœliis virtutem. Sed & referre vobis gratias maximopere studui, tũ aliis rationibus, tum præstando quæ senatus nomine vobis sum pollicitus, & reconciliãdo exasperatos seditionibus animos, veluti consiliarius & arbiter vtriusq; partis. Sed huic meæ voluntati obstant qui salutaribus reip. consiliis sua præferunt placita; numero ac viribus ceteris superiores, & pro iuuenili ætate feruidiores quam præsens rerũ status postulat. Ego contra senex, vt videtis, alios quoq; mei similes habeo socios, consiliis quidem pollentes, sed ad ea exsequẽda destitutos viribus: & quod reliquum *nobis* est, hęc quę penes nos esse videtur reip. procuratio, priuata est cum vtraq; parte simultas. nam senatus me criminatur vt *plus satis* studiosum vestrę multitudinis: apud vos traducor quasi patres cõscriptos maiore prosequar beneuolẽtia. Si igitur plebs prior affecta beneficio promissum senatui per me factum fefellisset, respondendum mihi fuisset, vestrum id mendacium esse, nec vllam in me culpam residere. nunc quoniam senatus pollicita sunt irrita, necesse habeo apud plebem caussam meam agere, non factum id meo cõsensu, sed fucum factum ambobus, immo mihi magis quam vobis: cui non eo tolum fit iniuria quod cum ceteris sum deceptus, sed quod priuatim etiam male audio, quasi prędã de hoste captam egenis plebeiis non ex communi senatus sententia dederim, captãs propria commoda; & *nunc* cõtra senatus voluntatem bona ciuiũ publicare cupiã; vosq; prȩter disciplinę rationẽ inuito senatu absoluerim a militia, quos in hostico castrensib. laboribus & vagis itineribus *diutius* distinere debuerim. Obiicitur mihi & colonorũ in Volscos deductio, q̃ agrum magnum &

πατρικίων δωμαϊστί, ἀπιώμενοι, ἐμπλήσας δακρύων πολλά, καὶ ὅτι μὴ δίκαια πάσχοι ἀμαβεβλημένος ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὸν δῆμον ὀνειδίσας, τῶν τε μέλλοντα καταλήψεσθαι σφᾶς τύχην τοιαύτα βουλευομένους ἀνακλαυσάμενος, καὶ οἷα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ κακῷ, τὰ μὲν ἐκ πάθους, τὰ δ' ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πολλῶν νοσῶν ἀποθαυμάσας, ὤχετο ἀπιὼν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου· καὶ συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, ἔλεξεν· Πολλὰ μὲν ὑμῖν εἰδὼς, ὦ πολῖται, τὴν πρόθυμίαν ὑπαρξαμένοις, ἐγὼ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸν ἐμαυτὸν παρέσχημαι πολέμου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ἀρετῆς ὑμῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀπεδείξασθε, μεγάλην μὲν ἐποιούμην σπουδὴν ἀμείψασθαι ὑμᾶς τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τὴν μὴ ψῦσασθαι τὰς ὑποσχέσεις ἃς ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἐποιούμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ εἰς ὁμόνοιαν ἤδη ποτὲ καταστῆσαι τὴν σάσιν ὑμῶν, σύμβουλος καὶ διαλλακτὴς ἀμφοῖν ἡρούμην· κωλύομαι δ' ἃ πρόθυμα αὐτὰ, καὶ διὰ τοῖς οὐ τὰ βέλτιστα τῷ κοινῷ φρονοῦσιν, τὰ δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένα πρᾶγμα ἐργαζομένοις, οἳ πλήθει τε ὑπερβαλλόντων τῶν ἑτέρων, καὶ δυνάμει, ἃ δὲ νέον αὐτοῖς παρέχεται μᾶλλον ἢ τὰ πράγματα ἔρρωται. ἐγὼ δὲ γέρων τε δὴ, ὡς ὁρᾶτε, καὶ ἑτέροις τοιούτοις ἔχω συμμάχοις, ὧν ἡ ἐν τῇ γνώμῃ οὖσα ἰσχὺς, ἀδυνάτος τε ὄντι ἔργῳ ἐπεξελθεῖν, καὶ παρεσκευὴν δοκοῦσα ἡμῖν τὸ κοινὸν πρόνοια, ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον μέρος ἀπέρριπται φερομένη. τῇ τε δὴ βουλῇ δι' αἰτίας εἰμὶ ὡς ὃ ὑμέτερον πλῆθος πρεσβύων, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀμαβέβλημαι ὡς ἐκείνῃ μᾶλλον τιν' εὔνοιαν ἀποδεικνύμενος. εἰ μὲν οὖν ὁ δῆμος δι' ἐμοῦ τῇ βουλῇ ὑμολόγησε τὰς ὑποσχέσεις, ἐχεῖνά μοι ἀπολογητέα ἦν, ὅτι ἔψευσθε ὑμεῖς, ἐν ἐμοὶ δὲ οὐδὲν κακούργημα ἦν." ὅπῃ δὲ τὰ μὲν τῆς βουλῆς ὁμολογηθέντα οὐ γέγονεν ὑμῖν ὅπιτε λῇ, πρὸς τὸν δῆμον ὁ λόγος ἀναφέρεται μοι, ὅτι οὐκ ἐμοὶ συνδοκοῦντα πεπόνθατε, ἀλλ' ὁμοίως πεφενακίσμεθα καὶ προελεγόμεθα ἀμφότεροι, καὶ μᾶλλον ὑμῶν ἐγὼ, ὅς γε οὐχ ἁπλῇ καὶ ἀπάτημαι μόνον ἀδικοῦμαι, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἰδίᾳ κακῶς ἀκήκοα, ὡς δὴ τά τε πρὸς τοὺς πολεμίους ἀλόντα, οὐ μετὰ κοινῆς γνώμης τοῦ συνεδρίου, τοῖς ἀπ' ἐμοῦ ὑμῶν, βουλόμενος ἰδίαν ὠφέλειαν ποιήσασθαι, προσχών, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν οὐσίας δημεύειν ἀξιῶν, ἧς γε κωλυούσης, ἢ μὴ, προσνομεῖν τε ἀφαλείας, ἀνταπολυμένων τῶν βουλευτῶν, ἀφικὼς, δέον ὑπὸ ταῖς ἀγραυλίας καὶ πλαίαις ἐν τῇ πολεμίᾳ κατέχειν ὑμᾶς. ὠνείδισας δέ μοι καὶ ἡ τοῦ κληδόνος ἐν ὀλοφύροις ἐκπομπὴ, ὅτι μοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ

» ἀγαθὲὼ οὐ τοῖς πατρικίοις οὐδὲ τοῖς ἱππεῦσιν ἐχαρι-
» σάμην, ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ ὑμῶν διένειμα· καί μοι μάλι-
» στά μοι τῶν πλείστων ἀγωνίαν παρέσχεν, ὅτι
» πλείους ἢ τετρακόσιοι ἄνδρες ἐκ τοῦ δήμου τοῖς ἱππεῦ-
» σι προσκαλεσάμενος ὑπὸ στρατολογίας, βίων ἀπο-
» ρήσαντες. εἰ μὲν οὖν ἀκμάζοντί μοι τὸ σῶμα ταῦτα
» παρέπεσεν, δῆλον ἂν ἔργῳ ἐποίησα τοῖς ἐχθροῖς, οἵ
» οἶμαι με ἄνδρα προὐπηλάκισαν· ὑπὸ δὲ τὸν
» ἑβδομήκοντα ἔτη γέγονα, καὶ οὐ δυνατὸς ἔτι ἀμῦναι
» ἐμαυτῷ εἰμι, ὁρῶν τε ὅτι οὐκ ἂν ἔτι τὸν ἐμοὶ παύ-
» σαντο ἢ σοῖς ὑμῶν, ἀποθήσομαι τὴν ἀρχήν, καὶ ὑπὸ
» τοῖς βουλομένοις τὸ σῶμα ἐμαυτοῦ ποιῶ, εἴ τι οἴονται
» τὸν ἐμοῦ ἐξιπατῆσθαι, χρήσασθαί μοι ὅτι δίκαιον
δικαιῶσι. Ταῦτα εἰπὼν, τὸ μὲν δημοτικὸν ἅπαν εἰς
συμπάθειαν τὸν ἠγάγετο, καὶ προὔπεμψαν αὐτὸν
ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπιόντα· τῷ δὲ βουλῷ ἔτι χαλεπω-
τέραν αὐτῶν γνώσεσθαι ἐποίησεν. οὐθεὶς ὁμοῦ τοῦτο πάλαι
ἐγίνετο· οἱ μὲν πένητες οὐκέτι κρύφα οὐδὲ νύκτωρ, ὡς
πρότερον, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἤδη σιωπῶντες, ἐβούλ-
λοντο ἀπόρασιν ἐκ τῶν πατρικίων. ἡ δὲ βουλὴ κω-
λύειν ἐμηχανᾶτο, τοῖς ὑπάτοις ἐπέταξε μήπω
λύειν τὰ στρατεύματα. τῶν γὰρ ἱερῶν ταγμάτων ἔτι
κύριος ἦν, τοῖς στρατιωτικοῖς ὅρκοις κατειργομένων,
καὶ οὐδεὶς ἀπολείπεσθαι τῶν σημείων ἤθελεν· τοσοῦ-
τον ἴσχυεν ὁ τῶν ὅρκων ἐν ἑκάστῳ φόβος. προφάσεως δὲ
κατεσκευάσθη τῆς στρατείας, ὡς Αἰκανῶν καὶ Σαβί-
νων συνελθόντων εἰς ἓν ὅπως τῶν Ῥωμαίων πο-
λέμῳ. ὡς δὲ προῆλθον ἔξω τῆς πόλεως οἱ ὕπατοι τὰς
δυνάμεις ἔχοντες, καὶ τὰς παρεμβολὰς οὐ πρόσω
ἀπ' ἀλλήλων ἔθεντο, συνελθόντες οἱ στρατιῶται εἰς
ἓν πάντες, ὅπλων τε καὶ σημείων ὄντες κύριοι, Σι-
κιννίου τινὸς Βέλλου παροξύναντος αὐτούς, ἀφίσανται
τῶν ὑπάτων, ἁρπάσαντες τὰ σημεῖα· ὁμοίως γὰρ
Ῥωμαίοις ταῦτα ὅπλα στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύ-
ματα θεῶν ἱερὰ νομίζονται· λοχαγούς τε ἑτέρους, καὶ
τοὺς ἀπάντων ἄρχοντα τὸν Σικίννιον ἀποδείξαν-
τες, ὄρος τι καταλαμβάνουσι πλησίον Ἀνίητος ποτα-
μοῦ χείμαρρον, οὐ πρόσω τῆς Ῥώμης, ὃ νῦν ἐξ ἐκεί-
νου Ἱερὸν ὄρος καλοῦσι. τῶν δὲ ὑπάτων καὶ λοχαγῶν
μεταπεμπομένων αὐτοὺς ἅμα δεήσει καὶ οἰμωγῇ, καὶ
πολλὰ ὑποσχομένων, ἀπεκρίνατο ὁ Σικίννιος· Τίνα
» γνώμην ἔχοντες, ὦ πατρίκιοι, οἷς ἀπηλάσατε ἐκ
» τῆς πατρίδος, καὶ ἀντ' ἐλευθέρων δούλους ἐποιήσατε,
» νῦν μεταπέμπεσθε; ποίᾳ δὲ πίστει τὰς ὑποσχέσεις ἡμῖν
» ἐμπεδώσετε, ἃς πολλάκις ἤδη ψευσάμενοι ἐλέγχεσθε;
» ἀλλ' ὅπως μόνοι τὴν πόλιν ἀξιώσετε καλέσθαι, ἀπίετε μηδὲν
» ἡμῶν τῶν πενήτων καὶ ταπεινῶν ἐνοχλοῦντες· ἡμῖν δὲ

bonum non patriciis aut equitibus largitus sim, sed egenis ex vestro numero diuiserim; &, quod maximam eis indignationem mouit, quadringenti & amplius e plebe ciues fortunis aucti, *superiori* delectu in equestrem ordinem allecti sint Hæc si mihi corpore vigenti accidissent, declarassem inimicis quali viro facta sit contumelia. nunc quia sum maior septuagenario, nec possum me ipse vlcisci aut defendere, nec vestras seditiones per me compesci posse video, magistratum depono; & siqui se a me deceptos putant, eis mei corporis potestatem facio, tractent me vt iustum videbitur. His auditis tota plebs ad miserationem flexa, e foro discedētem *domum* deduxit; id quod magis etiam senatum exasperauit. ac mox hi motus secuti sunt. inopes non amplius clam neque noctu, vt antea; sed propalam cœtus facientes, consultabant de secessione a patriciis. senatus vero vetare cogitās, iussit consules nondum exercitus dimittere. habebat enim sacras legiones adhuc in potestate; quod sacramento tenerentur, nec quisquam deserere signa vellet. tantum pollebat apud vnumquemque iurisiurandi religio. prætexebatur autem militiæ caussa, quasi Æqui & Sabini ad bellum Romanis inferendum conspirassent. Deinde cum consules cum copiis egressi, castra non lōge a se inuicem posuissent, milites armis & signis potiti, in vnum omnes congressi, instigante quodam Sicinio Belluto, raptis signis defecerunt a consulibus. nihil enim in Romana militia signis habetur venerabilius: nec minus sacra iudicantur quam deorum simulacra. creatisque nouis centurionibus, & rei summa delata ad Sicinium, montem quendam prope Anienem fluuium occupant, non longe ab vrbe, qui nunc inde vocatur Mons sacer. cumq; a consulibus & centurionibus reuocarētur cum precibus & lacrymis, multa *interim* pollicentibus, respondit Sicinius: Quid vobis vultis patricii, dū eos nunc reuocatis, quos ipsi expulistis patria, & e liberis feciſtis seruos? aut qua fide nobis, pmissa firmabitis, quę, vt cōstat, iam toties fefelliſtis? Quādo soli vrbē tenere vultis, abite. non erūt vobis molesti pauperes & tenues. nos

Secessio in montem sacrum.

contenti erimus quacumq; terra, vbi libertatem tueri liceat; eāq;, vbicūq; fuerit, patriam nobis putabimus. His in vrbem renuntiatis, magnus tumultus fuit & cōploratio, diſcurſusq; per vias, plebeiis vrbē deſerere parantibus, patriciis eos *a propoſito* diuertere, ac per vim inuitos retinere conantibus: eratque clamor circa portas & fletus; nec dictis factisq; tēperabatur hoſtilibus, nulla ætatis, ſodalitatis, dignitatis, virtutis ve reuerētia. Reiectis deinde cuſtodibus exituum, qui ob paucitatem non valebant ſubſiſtere cōtra impetū multitudinis, tum vero magna pars plebis ſe effundebat; ac velut vrbe capta, qui remanebant, lamentabantur, ſeq; inuicē incuſabant, dum vrbē deſolari videbant. ſecutæ ſunt conſultationes crebrę, & accuſationes eorum qui cauſſam ſeceſſioni præbuerant. Per idem tēpus & hoſtes prædabundi excurrebāt vſq; ad mœnia. Sed qui defecerant milites, contenti neceſſarios cōmeatus e propinquis agris petere, cetera temperabāt a maleficiis, ſub diuo manentes & receptantes confluentem ad ſe tam ex vrbe quā e finitimis caſtellis plebem, creſcente *in horas* numero. refugiebant enim eo non hi ſoli qui æs alienum, iudicia, miſeriasq; inde ſecuturas vitabant; verum & cetera turba otioſorum ac ſegnium, nec habentium vnde ſatisfacerent ſuis cupiditatibus: tum eorum qui malis artibus ſtudebant, aut inuidebant felicioribus, vel alia quapiā de cauſſa iniquo animo ferebant præſentem ſtatum reipublicæ. At patricii his turbis perculſi, metuebāt primum ne illi prima quaq; occaſione cum externo hoſte coniuncti, facerent in vrbem impetum: ac velut ſigno dato correptis armis cū familiaribus & clientelis, pars vias ſeruabant qua timerent aduentū hoſtium, pars caſtella *proxima* occupabant preſidiis, pars pro mœnibus in campis caſtra metabantur. qui vero propter ſenium nihil horū facere poterant, in mœnib. ſunt diſpoſiti. Poſtquam autem cognouere, ſeceſſores nec hoſti ſe adiungere, nec agros vaſtare, nec quidquā damni dare quod alicuius momenti eſſet, deſierūt metuere: & mutata ſententia deliberarunt quibus reconciliari poſſent conditionibus: dictæque ſunt a ſenatus

ἀρκέσῃ πᾶσα γῆ ἐν ᾗ ἀν τὸ ἐλεύθερον ἔχωμεν, ὅποι ἂ
ποτ' ἀν ᾖ, νομίζεσθαι πατρίς. ὡς δ' ἠγγέλθη ταῦτα
τοῖς ἐν τῇ πόλει, πολὺς θόρυβος καὶ οἰμωγὴ ἦν, καὶ ἅμα
τῶν γενναίων δρόμος, τὸ μὲν δῆμον καταλιπεῖν τὴν 278
πόλιν ὡρμημένον, τῶν δ' πατρικίων ἀποβιάζεσθαι ἀξιούντων, καὶ βίαν τοῖς μὴ βουλομένοις προσφέρειν. βοή τε ἦν περὶ τὰς πύλας καὶ πόλις ἀνακλαυσμὸς ἦν, λόγοι τε κατ' ἀλλήλων ἐγίνοντο, καὶ ἔργα πολεμίων ἐφαίνοντο, οὐκ ἐπὶ ὀλιγοστίνοις σώμασιν οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ἑταιρείαν, οὔτε ἀξίωσιν ἀρετῆς. ὅπῃ δὲ οἱ κατὰ τὴν βουλὴν φρουρὴν τὰς ἐξόδους· ἦσαν γὰρ δὴ ὀλίγοι· οὐκ ἰσχυροὶ ἐπὶ ἀντέχειν, ἐκβιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ δήμου, κατέλιπον τὴν φυλακήν, τότε ἤδη ὁ δημοτικὸν πολὺ ἐξεχεῖτο, καὶ ὁ πάσης ἦν ἀλώσεως πόλεως ἐμφερὴς, οἰμωγή τε τῶν ὑποφευγόντων, καὶ κατάμεμψις ἀλλήλων ἐγίνετο ἐρημουμένην τὴν πόλιν ὁρώντων. μετὰ τοῦτο βουλαί τε συχναὶ καὶ κατηγορίαι τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως ἐγίνοντο. ἐν ᾧ τῷ αὐτῷ καιρῷ, καὶ τὰ πολέμια ἐπεδίδοντο αὐτοῖς, προσνομεύοντα τὴν χώραν ἄχρι τῆς πόλεως. οἱ μὲν τοὶ ἀποστάντες, τὸν ἀναγκαῖον ἐπισιτισμὸν ἐκ τῶν πλησίον ἀγρῶν λαμβάνοντες, ἄλλο δ' οὐδὲν τὴν χώραν κακουργοῦντες, ἔρημον ὑπαθροι, καὶ τοῖς προσιοῦσιν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐπὶξ φρουρίων ὑπελάμβανον, συχνοὺς ἤδη γινομένους. οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰ χρέα καὶ τὰς δίκας καὶ τὰς προσδοκωμένας ἀνάγκας ἀφαφυγεῖν προαιρούμενοι συνέρρεον ὡς αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ὁ βίος ἦν ἀργὸς ἢ ῥᾴθυμος, ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγεῖν οὐκ ἱκανὸς, ἢ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ζηλωτὴς, ἢ φθονερὸς ταῖς ἑτέρων εὐτυχίαις, ἢ δι' ἄλλην τινὰ συμφορὰν ἢ αἰτίαν ἀλλοτρίως διακείμενος τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ. τοῖς δὲ πατρικίοις ἐν μὲν τῷ παρόντι ταραχὴ ἐνέπεσε πολλὴ καὶ ἔκπληξις, καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τῶν ἀποστατῶν ἅμα τοῖς ἀλλοεθνέσι πολεμίοις ὅπῃ τὴν πόλιν ἥξόντων δέος. ἔπειτα ὡς ἐξ ἑνὸς σώματος ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, σὺν τοῖς οἰκείοις ἕκαστοι πελάταις, οἱ μὲν ὅπῃ τὰς ὁδοὺς, ἃς ἤξειν ἐνόμιζον τοὺς πολεμίους, παρεβοήθουν· οἱ δ' ὅπῃ τὰ φρούρια, φυλακῆς ἕνεκα τῆς ἐρυμνῆς, ἐξῆσαν· οἱ δ' ἐν τοῖς προκειμένοις τῆς πόλεως πεδίοις ἐστρατοπεδεύοντο. ὅσοι δ' ἀχρεῖοι γήρας ἀδυνατοι τούτων τι δρᾶν ἦσαν, ὅπῃ τοῖς τείχεσιν ἐτάξαντο. ἐπεὶ δ' οἱ ἀποστάντες κατέμαθον οὔτε τοῖς πολεμίοις προσιδεμένους, οὔτε τὴν χώραν δηοῦντας, οὔτε ἄλλο βλάπτοντας οὐδὲν ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον, τῶν δέοις ἐπαύσαντο· καὶ μεταθέμενοι τὰς γνώμας, ἐφ' οἷς διαλλαγήσονται πρὸς αὐτοὺς ἐσκόπουν, καὶ ἐλέχθησαν ὑπὸ τῶν ἡγουμένων τῆς συνεδρίᾳ

συνεδρίου λόγοι πρωΐδαποι, καὶ πλῆθον ἀλλήλων διάφοροι, μετειώταδοι καὶ προπωδέσατοι ταῖς παρούσαις τύχαις, οἷς οἱ πρεσβύταδοι αὐτῶν ἔλεξαν, διδάσκοντες ὡς δι' ἐμοὶ κακία πεποίηται τὴν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν ὁ δῆμος, ἀλλὰ τὰ μὲν, ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων συμφορῶν βιαζεῖς, τὰ δ', ὑπὸ τῶν συμβούλων ἐξαπατηθείς, ὀργῇ δ' μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὰ συμφέροντα κρίνων· οἷα δ' ἁμαρτία γίγνεσθαι φιλῆ. ἔπειτα ὅτι σωφρονίζουσιν αὐτοῖς κακῶς βεβουλευμένοις οἱ πλείοις, καὶ ζητοῦσιν ἀναλύσασθαι τὰς ἁμαρτίας, δι' ἠμέρας ἀφορμὰς λαμβάνοντες. τὰ γοῦν ἔργα δρῶσιν ἤδη μετεγνωκότων, καὶ εἰ λάβοιεν ἐλπίδα χρηστὴν περὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου, ψηφισαμένης αὐτοῖς ἄδειαν τῆς βουλῆς καὶ διαλλαγὰς ποιησαμένης δικαίας, ἀγαπητῶς τὰ σφέτερα δέξονται. ἠξίουν τε ταῦτα παραινοῦντες, μὴ χείρους ὀργῇ εἰς τῶν κακιόνων τοὺς κρείττονας, μηδ' εἰς ἐκεῖνον ἀναβηνέσθαι τὸν χρόνον τὰς διαλλαγὰς, ὅτε ἢ νόσῳ ἔχων ἀναλγησθήσεται τὸ ἀνώδυνον, ἢ τῷ μείζονι κακῷ τὸν ἔλαττον ἰάσεται, ὅπλων παραδόσει, καὶ σωμάτων ὑπείξῃ τῇ ἐλευθερίαν ἀφαιρεθέν αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ ἐγγὺς εἰς τὸ ἀδυνάτου· μετείως δὲ χρησαμένους, ἀρχηγοὺς τῶν συμφερόντων βουλευμάτων γενέσθαι, καὶ πρεσβυτέρους ἐκείνων ὑπὸ τὰς διαλλαγὰς χωρῆν, ἀναμιμνήσκοντες ὅτι τὸ μὲν ἄρχειν καὶ ὑπείκειν τοῖς πατρικίοις ὑπαρχῇ, φιλότιμος δ' καὶ εἰρήνης τοῖς ἀγαθοῖς. τὸ δ' ἀξίωμα τῆς βουλῆς οὐκ ἐν τῷδε μάλιστα ἐλαττώσεσθαι ἀπέφαινον, ἐν ᾧ μάλιστα τὰς ἀναγκαίας συμφορὰς γενναίως φέροντες, ἀσφαλῶς πολιτεύσοιεν, ἀλλ' ἐν ᾧ δεισφορήτους τὰς ψυχὰς ὁμολογοῦντες ἀναφέροιεν τὸ κοινόν. ἀνοίας δὲ ἔργον εἶναι, τοῖς ὑπερπείας ὀρεγομένοις, τῆς ἀσφαλείας ὑπερορᾶν· ἀγαπητὸν μὲν γὰρ, ἀμφοῖν τυγχάνειν· εἰ δὲ ἀξεύρητος ἑτέρου, τὰ σφέτερα τῶν ὑπερπεστέρων νομίζειν ἀναγκαιότερα. τέλος δὲ ὧν τῶν ταῦτα παραινούντων, πρέσβεις ἀποστέλλειν τοῖς διαλεξομένοις τοῖς ἀφεστηκόσι περὶ φιλίας, ὡς τάχιστ' αὐτοῖς ἡμάρτηται ἀνήκεστον. ἐδόκει ταῦτα τῇ βουλῇ· καὶ μετὰ ταῦτα πρεσχειρισαμένη τοῖς ὑπατικωτάτοις, διεπέμψατο πρὸς τοὺς ὑπὸ τὰ χάρακος, ἐντειλαμένη πυθέσθαι παρ' αὐτῶν, τίνος δέονται, καὶ ὑπὸ ποίοις δικαίοις ἀξιοῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἀναφέρειν· εἰ γὰρ εἴη τι μέτριον καὶ δυνατὸν τῶν αἰτημάτων, οὐκ ἀναβαλιώσεσθαι σφίσι τὴν ἐκλυσιν. νῦν μὲν οὖν αὐτοῖς ἀποδεδομένοις τὰ ὅπλα, καὶ κατιοῦσιν εἰς τὴν πόλιν, ἄδειαν ὑπάρξειν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ εἰς τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον ἀμνηστίαν· ἐὰν δ' κρατήσαντα δουλώσωσι τῷ κοινῷ, καὶ παρὰ τύμως κινδυνεύσωσι

primoribus variæ longeq; discrepantes sententiæ; maximis natu modeste differentibus & pro ratione præsentis tēporis: nō malitia secessisse plebem, sed partim cōpulsam calamitatibus, partim inductam a *malis* consiliariis; & iræ magis obsecutā quam sano iudicio, vt fieri ab imperitis solet. adhęc plerosque mali consilii sibi conscios, correctionē delictorū *iam* requirere, modo detur honesta occasio. cū igitur iam factis testentur pœnitentiā, si bona spe in futurum facta, impunitas eis à senatu decernatur, & honestæ pacificationis cōditiones proponantur, fore vt contēti sint in proprias sedes se recipere. Simul monebant ne præcellentes cetero, deteriores essent quantum ad irā; neue in id tempus reconciliationem differrent, quo pars demens aut sapere necessitate cogeretur, aut maiore malo minori inederi, traditisq; armis, & deditis corporibus, ipsam se libertate priuare; id qđ videatur pene impossibile. Quodsi moderationi studeāt *patres*, initiū ab eis fore cōsiliorū vtiliū; ipsosq; priores reconciliationem quæsituros, reputātes q; imperium & reip. cura magis ad patricios pertineat, & bonos viros deceat pacis & amicitiæ principium quærere. Maiestatē porro senatus nō eo detrimentum accepturam, quod necessarios casus fortiter ferens, tuta sequatur consilia; sed si per morosam iracūdiam cladem reip. afferat. amētium. n. esse, decorum consectando, incolumitatem negligere. Oprādum quidem vtrūq;, si possint simul contingere: quodsi alterutrum negetur, salutem decoro præferendam esse, vt magis necessariam. Huc deniq; tendebat horū admonitio, vt legati mitterentur qui cum secessoribus de amicitia agerent; quando erratum eorū non esset immedicabile. Placuit id senatui: moxq; electi *ad eam legationem* maxime idonei, missi sunt in castra cum mandatis, vt quærerent ab eis, quanam re opus haberent, & quibus legibus in vrbē redire postularēt. si enim æqua peterēt & possibilia, non aduersaturum senatum. nunc si positis armis in vrbē reuerterentur, concessum iri & delictorū impunitatē, & offensarum in posterum obliuionē. quodsi strenuam operam reip præstiterint, & periculis pro patria alacriter

se obiecerint, nõ defutura honesta & commoda præmia. His mandatis apud exercitũ expositis, legati & alia quæ res postularent addidere verba. Sed resp uerunt eam inuitationem secessores, senatuiq; superbiã, morositatem, & perpetuã simulationẽ exprobrarunt: quasi vero ignorarẽt quibus rebus plebs opus haberet, aut qua necessitate coacta esset secedere. largiri eos sibi secessionis impunitatẽ, quasi *eius* penes illos adhuc esset potestas; cũ ipsi egeant ciuiũ auxilio contra externum hostem iamiã cum totis viribus affuturũ; contra quos ne *vultum* quidem possint attollere, qui *nũc ipsorum* salutem putent non tã sibi fore bono, quam ferentibus opẽ commodo. Postremo sic orationẽ clauserunt: satis iã ipsos scire in qua necessitate cõstituta sit ciuitas, & *breui* intellecturos quales habituri sint aduersarios: multasq; insuper & graues addidere minas. Ad hæc nihil contradixerunt legati, sed reuersi patriciis exposuerunt secessorum responsum. Quo cognito, multo magis in vrbe tumultuatũ & trepidatum q̃ prius: & neq; senatus his malis exitum aliquẽ aut dilationẽ inuenire poterat, cum principes patrũ multos dies mutuis altercationib. & criminationib. contererẽt, & cõsessus obtusis auribus *re infecta* dimitteretur; neq; plebs vrbana, quę adhuc detinebatur patriciorũ fauore aut patriæ desiderio, sui perstabat similis: sed hi quoq; clãve palamve magna ex parte diffugiebant; & nihil firmi videbatur reliquũ. Interea cõsules, cũ breue superesset imperii tẽpus, diẽ indixerũt comitiis. Populus, vbi tẽpus aduenit quo magistratus in cãpo *Martio suffragiis* erãt cõfirmãdi, nemine consulatũ ambiẽte, ac ne *vltro* quidẽ oblatũ admittẽte, ipse designauit cõsules q̃ eũ magistratũ iã *ante* gesserant, viros *ex æquo* gratiosos apud optimates ac plebem, Postumũ Cominiũ & Sp. Cassiũ; quorum auspiciis Sabini debellati principatu cesserãt. *Horũ consulatus incidit in* septuagesimãsecundã Olympiadẽ, qua vicit stadio Tisicrates Crotoniẽsis, principe Athenis Diogneto. Hi cũ maturius solito magistratum inissent Calend. Septembribus, ante omnia senatu conuocato ad patres de plebis reditu retulerunt: primũq; sententiam rogauerũt Agrippã Menenium,

A.V.C. 261, Olymp. 72, consl. Postumus Cominius, & Sp. Cassius.

τῆς πατρίδος, ἀμοιβὰς καλὰς καὶ λυσιτελεῖς. ταῦτας οἱ πρέσβεις τὰς ἐντολὰς κομισάμενοι, ἀπέδοσαν τοῖς ὑπὲρ τῶν σωμάτων, καὶ τὰ ἀκόλουθα διελέχθησαν. οὐ δεξαμένων δὲ τῶν ἀποστατῶν τὰς πρεσβείας, ἀλλ' ὑπερφίαν καὶ βαρύτητα καὶ πολλὴν εἰρωνείαν τοῖς πατρικίοις ὀνειδισάντων, εἰ πρεσβευομένους μὲν ἀγνοεῖν ὧν ὁ δῆμος δεῖται, καὶ δι' ἃς ἀνάγκας ἀπ' αὐτῶν ἀπέστη· χαρίζονται δὲ αὐτῷ τὴν ἄδειαν τῆς μεταμέλειαν ὑποσχεῖν τῆς ἀποστάσεως δίκην, ὡς περ ἔτι κύριοι, τῆς βοηθείας τε αὐτοῖς δεομένοις τῆς πολιτικῆς, ὑπὲρ τῶν ὀθνείους πολεμίους οὐκ εἰς μακρὰν ἐλευσομένους πανστρατιᾷ, πρὸς οὓς οὐδὲ ἀντᾶραι δυνήσονται, οἱ οὐ σφέτερον ἡγοῦνται τὸ φρονεῖν ἀγαθόν, ἀλλὰ τῶν στασιαζομένων δυτύχημα· τέλος ὃ τοῦτο πρεσβευόντων τῷ λόγῳ, ὡς ἄμεινον ἤδη αὐτοῖ μαθόντες τὰς κατεχούσας τὴν πόλιν ἀποστασίας, γνώσονται πρὸς οἵους ἀντιπάλους αὐτοῖς ἔστιν ὁ ἀγών, καὶ πολλὰς καὶ χαλεπὰς ἀπειλὰς ἐπιφαλείναμένων, οἱ μὲν πρέσβεις οὐδὲν ἔτι πρὸς ταῦτα ἀντειπόντες, ἀπηλλάττοντο, καὶ τὰ παρὰ τῶν ἀποστατῶν τοῖς πατρικίοις ἐδήλωσαν. ἡ δὲ πόλις ὑπὸ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης ἔλαβεν, οὐ ταραχῆς καὶ δείματος πολλοῖς χαλεπώτερον ἢ πρόσθεν ἐγένετο, καὶ οὔτε ἡ βουλὴ πόρον ἀσφῆ οἷά τε ἦν, οὔτε ἀναβολὰς, δυσφημιῶν δὲ καὶ κατηγοριῶν, ἃς οἱ προεσηκότες αὐτῆς ἐποιοῦντο κατ' ἀλλήλων, ὑπὲρ πολλὰς ἀκούουσα ἡμέρας, διελύετο· οὔτε τὸ δημοτικὸν πλῆθος, ὅσον ἔτι παρέμενεν εὐνοίᾳ τῶν πατρικίων, ἢ πόθῳ τῆς πατρίδος ἰωλαζομένον, ὁμοίων ἦν, ἀλλὰ καὶ τούτου φανερῶς τε καὶ κρύφα πολὺ μέρος διέρρει, βέβαιον δὲ οὐδὲν τῶν καταλειπομένων ἐδόκει εἶναι. τούτων δ' ἠμφισβήτουν, οἱ μὲν ὕπατοι· καὶ γὰρ ἐπὶ βραχὺς ὁ λειπόμενος αὐτοῖς ἦν τῆς ἀρχῆς χρόνος· ἡμέραν ἔσησαν ἀρχαιρεσιῶν. ὁ δὲ δῆμος, ὑπὲρ παρὼν ὁ χρόνος ἐν ᾧ τὰς ἀρχὰς ὑπατευσομεν ἔδει συνελθόντας εἰς τὸ πεδίον, οὐδένος οὔτε μείονος τὴν ὑποστασίαν, οὔτε διδομένου ὑπομένοντος λαβεῖν, αὐτὸς ἀποδείκνυσιν ὑπάτους ἐκ τῶν εἰληφότων ἤδη τὴν ἀρχὴν ταύτην, δήμῳ κεχαρισμένους ἄνδρας καὶ ἀριστοκρατίᾳ, Πόστουμον Κομίνιον, καὶ Σπόριον Κάσσιον, ὑφ' ὧν Σαβῖνοι καταπολεμηθέντες, τῆς ἡγεμονίας ἀπέστησαν, ὑπὲρ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ ἑβδόμης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ νίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιάτης, ἄρχοντος Ἀθήνησι Διογνήτου. ἔτει τε δὴ καλουμένου τὴν ἀρχὴν καλάνδας Σεπτεμβρίας, πάντων ἢ τῶν πρώτων ἔθος ἦν, πρὶν ἢ τὰ δήμου τι διαπράξασθαι, βουλὴν συγκαλέσαντες περὶ τοῦ καθόδου τῶν δημοτικῶν, λέγειν ἠξίουν ἥντινα διάνοιαν ἔχοι, περὶ τῶν ἀποφήνασθαι περὶ

ωδε καλῶνλες ἀνδρα ἡλικίας ἐν τῇ κατίσῃ τότε ὄντα, καὶ σωέσει δοκοῦντα τῶν ἀλλων ἀρετῇ φέρειν, μάλιστα ὁ ὅτι τῇ ωεθαιρέσει τῶν πολιτῶν ἐπαγινέμενον, ὅτι τὸ μέσης τάξεως ἰσῶν, ὅτε τὸ αὐθάδειαν τὸ ἀεισοκερδῶν αὔξων, ὅτε ὧ δήμῳ ὅσα βουληθείη ωεάτειν ὑπερέπων, Ἀγρίππαν Μενήνιον· ὃς ὅτι τάς διαλλαγὰς τῶν
" βουλῶν παρεκάλει, τάδε λέγων· Εἰ μὲν ἅπασιν, ὦ βου-
" λή, τοῖς παροῦσι τὸ αὐτὸ γνώμειν σωέβαινεν ἔχειν, καὶ
" μηδεὶς ἕμειγε τὸ ωρὸς δῆμον διαλλαγῆς ἐμποδὼν ἔστε-
" ναι, ἐφ' οἷς διαλυσόμεθα ωρὸς αὐτούς, εἴτε δικαίοις οὖ-
" σιν, εἴτε μὴ, ὁμοίως τὰ ταῦτα ωερὶ ἑνὸς μόνον σκοπεῖν, δι
" ὀλίγων δὲ ὑμῖν ἐρῶ λόγων, ἃ φρονῶ. ὅτῳ δ' ἂν
" αὖθ' ὅτου τινες οἱονται βουλῆς ἕνεκα εἶναι, πότερον ὑμῖν ἀμφ-
" νόν ἐστι συμβιῶναι ωρὸς τοὺς ἀφεστηκότας ἢ πολεμεῖν,
" οὐκ ἠγοῦμαι ῥᾴδιον εἶναί μοι δι' ὀλίγης δηλώσεως ὅτι
" χρὴ ωερὶ τῆς παραινέσαι, ἀλλ' ἀνάγκη μοι ωλείονων
" διδάξαι λόγων τοὺς ωρὸς τὰς διαλλαγὰς δεινῶς ἔχοντας
" ὑμῶν, ὁπόσα ἀναντία συμπείθουσιν, ἢ καὶ δεδιότας μὴ νῦν
" ὑμᾶς τὰ φαυλότατα τῶν χαλεπῶν καὶ ῥᾳδίας ἔχοντα τὰς
" ἐπανορθώσεις ὀρρωδοῦντας, τὰ μείζω τε καὶ δυνάτων ἰ-
" κανῶς ἀφροντίστως ἔχοντι. καὶ ὅτου πεπόνθασι παρ' ὑ-
" δὲν ἕτερον, ἢ ὥσπερ λογισμῷ μὴ κρίνειν ὃ συμφέρον, δυσὶ
" θυμῷ καὶ μανίᾳ. πῶς γὰρ ἄν τις λέγοιντο ωροσδοκᾶσθαί τι
" τῇ διανοίᾳ τῶν χρησίμων ἢ δυνατῶν, οἵτινες ὑπολαμ-
" βάνουσι τηλικαύτῃ πόλιν καὶ τοσούτων ωερὶ μιᾶς κυ-
" βείαν, ἥδ' ὑπὸ φθόνου τε καὶ λυπηρὰν τοῖς ωέλας οἰκοῦσι γινο-
" μένῳ, ἢ δίκαια τῶν δημοτικῶν κατέχειν τε καὶ σώζειν δυνή-
" σεσθαι τὰ ἔθνη ῥᾳδίως, ἢ ἕτερον ἐπάξεσθαι δῆμον ἀντὶ τοῦ
" πονηροτάτου κρείττονα, ὃς ἂν αὐτοῖς ωερὶ πολεμήσῃ τε τῆς
" ἀρχῆς, καὶ πολλὴν ἡσυχίαν συμπολιτεύσει, πα-
" ρέχων καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμοις ἑαυτὸν μέτριον; ὃ δὲν
" γὰρ ἄν ἕτερον ἔχοιεν εἰπεῖν, ᾧ πιστεύοντες ἀξιώσουσιν ἡ-
" μᾶς μὴ δέχεσθαι τὰς διαλλαγάς. ὧν ἑκάτερον ὅσης ἐστὶ
" μεσον ἀνηθείας, ἐξ αὐτῶν ὑμᾶς ἀξιώσαιμ' ἂν ἔγωγε
" τῶν ἔργων σκοπεῖν, ἀναμνήσαντας ὅτι διαπεπρασμένων
" ωερὶ ὑμᾶς τῶν ταπεινοτέρων διὰ τοὺς ὅτε πολιτικῶς
" ὅτε μετρίως τὰ ἀτυχίας χρησαμένους, καὶ ωροσχωρη-
" σάντων μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἀνδρὸς οὐ μηδὲν ὑμᾶς διαφέρ μη-
" δὲ ἐργαζομένων μήτε διανοουμένων, ἀλλ' ὡς διαλλαγή-
" σονται χωρὶς αἰσχύνης σκοπούντων, ἀλαπαδῶς δεξάμενοι
" δὲ συμβαν ἀπὸ τῆς τύχης πολλοὶ τὸν εὖ διανοουμένων
" ωερὶ ὑμᾶς, ἀναπειρασάμενοι τὰς γνώμας, καὶ τοῦτον οἱονται
" σφίσι παρεῖναι τὸν δικαιότατον καιρὸν, ἐν ᾧ καταλύσουσιν
" ὑμῶν τὴν ἀρχήν. Αἰκανοὶ μὲν γὰρ καὶ βολούσκοι, Σαβῖνοί
" τε καὶ Ἑρνίκων ἔθνος, ωερὶ τοῦ μηδένα χρόνον ἐξαι-
" ρετον πεποιῆσθαι ωρὸς ἡμᾶς πολέμου, καὶ τοῖς ἐναντίος
" κακοῖς δυσανασχετοῦντες, δημεύουσιν ἡμῶν τοὺς ἀγρούς.

virum ſtata ætate inſigniq; prudẽtia; ſed maxime laudatũ q; ſapiẽter ſe gereret in rep. medius inter partes, neq; ſuperbiã fouẽs optimatiũ, neq; plebi oẽm permittẽs licentiã: qui ſenatum ad pacẽ in hæc verba exhortatus eſt: Si oẽs quotquot hic adeſtis P.C. eandẽ mentẽ haberetis, nec eſſet qui obſtaret paci cum plebe quocũq; modo componendę, ſiue iuſtis conditionibus, ſiue ſecus, & de his tantũ poſita eſſet deliberatio, paucis vos edocerem quę mea ſit ſententia. nunc quoniam quidam de hoc ipſo adhuc diſquirendũ cenſent, vtrum ſatius ſit reconciliari plebi, an bellum cum ea gerere, nõ videtur mihi facile in pauca verba conferre meam ſententiam: ſed neceſſe habeo prolixiore vti oratione, vt doceã, eos qui a pacificatione abhorrent, contrarium vobis ſuadere, ac dum leuibus & ſanatu facilibus incõmodis vos *tum ante* pauidos terrẽt, *interim* maxima & curatu difficillima ſatis incõſiderate negligere. quod non aliam ob cauſſam faciunt, niſi quia magis iræ furorem quam rationem in conſilium adhibent. Quis enim dicat iſtos animo præuidere qd vtile ſit aut poſſibile, qui putant ciuitatem tantam tantisq; rebus potitam, vt inuidioſa iã & grauis ſit finitimis, vel ſine plebis adminiculo *ſubditas imperio* gẽtes facile *in officio* cõtinere ac cõſeruare incolumes poſſe; vel pro *hac* peſſima, aliã meliorẽ introducere, quæ tum pugnet pro imperio, tum in cõmuni reip. adminiſtratione quietiſſimam ſe præbeat, nec vel in pace vel in bellis diſcedat a modeſtia? quid n. aliud poſſunt dicere, quo freti nos a pace dehortẽtur? Quã aũt vtrũq; hoc ſtultũ ſit, vobis ex ipſa rerũ facie conſiderandũ relinquo, reputãtibus poſt motus & ſeceſſionẽ infimæ plebeculæ, quæ quoſdã inciuiliter & immodeſte calamitatib. ſuis abutẽtes nõ ferens, pter diſceſſum ex vrbe nihil vobis mali nec facit nec cogitat, tantum honeſtam pacificationem exſpectãs; multos ex his qui male vobis volunt, fortuitũ hunc caſum cupide arripere, erectisq; animis putare hoc eſſe illud tẽpus optatiſſimum, quo imperiũ veſtrum euertere queant. Nam Æqui, Volſci, Sabini, Hernici, hoſtes noſtri perpetui, & nũc recentibus exaſperati cladibus, agros noſtros ſibi diuidũt.

Menenii conſilium.

Campaniæ vero Etruriæq; quidquid dubia fide reliquimus, aut aperte desciſcunt, aut occulte *defectionem* parant. Quin & Latinorũ cognata gens videtur parum conſtans in officio & fide amicitiæ; verum eius quoq; magna pars nũtiatur laborare nouarum rerum cupidine; quarum *plerique* omnes *natura* ſunt auidi. Et nos q̃ hactenus alios oppugnauimus, nunc ipſi obſidemur, aruis ſine ſemente relictis; proſpectamusque villas diripi, prędas abigi, ſeruitia transfugere; nec videmus quo modo his occurrendum ſit malis. & hæc patimur quia ſperamus plebem nobiſcum redituram in gratiã, & in nobis poſitum eſſe ſcimus vno ſenatuſconſulto ſeditionem componere. Ac dum foris adeo malus eſt rerum ſtatus, non minor intra mœnia terror eſt. nam neq; ſociorum auxiliis iamdudum nos inſtruximus ad tolerandã obſidionem, neq; ipſi *oppidanorum* multitudine ſufficimus ad *excipiendas* tot gentes hoſtiũ. atque in hoc ipſo modico & imbelli numero maior pars plebeii ſunt, mercenarii, cliẽtes noſtri, & opifices; non admodũ firmi cuſtodes turbati optimatium regiminis. Adhæc crebra illorum ad ſeceſſores transfugia, etiam reliquos oẽs ſuſpectos faciunt. Super omnia commeatus, qui territorio ab hoſtib. occupato ſubuehi non poteſt, fame nos iã territat: quodſi acceſſerit inopia, magis etiã terrebit. præter ea, quod nunq̃ animos noſtros conquieſcere ſinit bellum, oẽm malorũ atrocitatem ſuperat; mulierculę ſeceſſorũ paruuliq; pueri & parẽtes ſenio confecti, miſerabili ac lugubri habitu oberrãt per forũ & cõpita, plorãtes, ſupplicãtes, dextrã cuiuſq; ac genua prẽſantes, lamentantes ſuã cum præſentem, tum magis etiã futuram deſolationẽ, miſerabili & intolerabili ſpecie. nemo. n. tam immani eſt ingenio, vt ad horũ aſpectũ non turbetur animo, & afficiatur hominũ infortunio. quapropter ſi plebeiis fidere nolimus, tollenda ſunt e medio & hæc corpora, partim obſidioni ferẽdæ inutilia, partim incõſtantis in amicitia fidei. quib. expulſis quid viriũ reliquũ erit ad vrbis cuſtodiam? aut quib. auxiliis freti audebimus *tot* mala ſubire? nam propriũ noſtrum refugiũ & vnica firma ſpes, robur patriciorũ, paruum eſt, vt

Καμπανίας δὲ καὶ Τυρρηνίας ὅσα ἀνδιάστως ἡμῖν ἀφῆμαι διαπέλαγε, τὰ μὲν οὐκ ἔτι φανερῶς ἀφίσταται, τὰ δὲ ἀφανῶς ἐπανακινδυνεύει. δοκεῖ τε καὶ τὸ Λατίνων συγγενὲς ἔτι βέβαιον ἡμῖν διαμένειν φίλιον εἰς πίστιν ἐλθόν, ἀλλὰ καὶ τούτου πολὺ μέρος διαπέλαγε νοσεῖν, ἔρωτι κακοῦ μεταβολῆς. οἱ δὲ τέως ἐπιστρατοπεδεύοντες ἑτέροις, νῦν αὐτοὶ τειχήρεις ἔνδον καθήμεθα, γῆν τε ἄσπορον ἀφέντες, καὶ αὐλὰς διαρπαζομένας ὁρῶντες, λείαν τε ἀπελαυνομένην, καὶ θεράποντας αὐτομολοῦντας, οὐκ ἔχοντες ὅτι χρησόμεθα τοῖς κακοῖς. καὶ ταῦτα πάσχομεν, ἔτι διαλλαγήσεσθαι τοὺς ἡμᾶς ἐλπίζοντες ὁ δημοτικὸν, καὶ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχον εἰδότες, ἑνὶ καταλύσασθαι ψηφίσματι τὼ σάσιν. οὕτως ὑπὸ κακῶν ἐχόντων ἡμῖν τῶν ὑπαρχόντων, οὐδὲ τὰ ἐντὸς τείχους δεινὰ ἧττον ἐστὶ φοβερά. οὔτε γὰρ ὡς πολιορκησόμενοι παρεσκευάσμεθα οὐκ πολλοῦ τὰ συμμαχικὰ, οὔτε πλήθει αὐτῶν ἐπιχωρίων ἐσμὲν, ὡς τοσαῦτα πολεμίων ἔθνη. τὸ δὲ ὀλίγου καὶ οὐκ ἀξιομάχου πληρώματος ὂν πλῆθος ἐστὶ δημοτικὸν, ἧττες καὶ πελάται καὶ χρωνάκται, οὐ πάνυ βέβαιοι τεταραγμένης ἀριστοκρατίας φύλακες. αἵ τε νῦν αὐτομολίαι συνεχεῖς αὐτῶν τοῖς ἀφεστηκόσιν γινόμεναι, ὃ σύμπαν ὑπόπτον εἶναι παρεσκευάκασιν. ὑπὲρ ἁπάντων δὲ τούτων, ἡ τῶν ἐπιτηδείων συγκομιδὴ, κατειλημμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς γῆς, ἀδυνάτως οὔσα, φοβερὰν ἤδη λιμὸν· ἐπεὶ δὲ δὴ οὐκ ἂν ἐπορῶν ἡμώμεθα, ἔτι μᾶλλον φοβήσει. χωρὶς δὲ τούτων, ὁ μηδένα χρόνον ἡμᾶς ἐᾶσαι τῆς διαπολεμήσεως ἐὼν πόλεμος, ἅπαντα ὑπερβαλὼν τὰ δεινά, γυναῖκα τῶν ἐπιόντων καὶ παιδία νήπια καὶ γηραιοὺς ἀνδρὸς, ἐν ἐσθῆσιν ἐλεεναῖς καὶ σχήμασι πενθίμοις πεφευγότας ἐς τὰ ἄστεα καὶ τοῖς γενησίοις κλαίοντες, εἰσελθόντες, ἀπορούμενοι δεξιᾶς ἑκάστου καὶ γονάτων, ἀπολοφυρόμενοι τὰ κατέχουσαν αὐτοὺς, καὶ ἔτι μᾶλλον καθέξουσαν ἐρημίαν, δεινὸν καὶ ἀνυπομόνητον ὄψιν. οὐδεὶς γοῦν οὕτως ὠμὸς ὢν τὸν τρόπον, ὃς οὐκ ἂν ἀνασχέσεται τῇ ψυχῇ, ὁρῶν ταῦτα, καὶ πάσχοντας τοὺς τὰς ἀνθρώπων τύχας. ὥστε εἰ μέλλοιμεν ἀπίστως τοῖς ὁ δημοτικὸν ἕξειν, ἀπαλλακτέον ἡμῖν καὶ ταῦτα τὰ σώματα ἐκποδών, τὰ μὲν, ὡς ἄχρηστα εἰς πολιορκίαν ἐσόμενα, τὰ δὲ, ὡς οὐ διαμενοῦντα βεβαίως φίλα. ἀπελαυνομένων δὴ καὶ τούτων, τίς ἡ φυλάξουσα τὴν πόλιν ἔτι λοιπὴ σταθήσεται δύναμις; ἢ τίνι πιστεύσαντες ὑπομενοῦμεν τὰ δεινὰ θαλπόμενοι ὑπὸ μιᾶς σωτηρίας ἢ μόνοι βεβαίως φίλα καὶ μόνη βεβαία ἐλπὶς, ἡ τῶν πατρικίων ἀκμὴ, βραχεῖά ἐστιν, ὥσπερ ὁρᾶτε,

» ὁρᾶτε, ϗ οὐκ ἄξιον ὅτι ταύτη τι μέγα φρονῆν. Ἀ οὖν
» οἱ τὸν πόλεμον ὑποπτεύοντες ληροῦσιν, ϗ
» φενακίζουσιν ἡμᾶς, ἀλλ' οὐχὶ φανερῶς παραγνοῦσιν
» δυαμφοτὶ ϗ δι' ἀπόνου προδιδόναι τοῖς ἐχθροῖς ἡ-
» δη τὴν πόλιν; ἀλλ' ἴσως ἐγωγε τετύφωμαι ταῦτα λέ-
» γων, ϗ τὰ μὴ δοκοῦντα ἀξιῶ δεδιέναι· τῇ πόλει δὲ σφῶν
» ἕτερον ἤδη που κινδυνεύεται, ἢ μεταβολή, πρᾶγμα
» οὐ χαλεπόν· ϗ πολλοῦ τε δεῖ ἡμῖν ὑπάτειαν ἐκ
» παντὸς ἔθνους ϗ τόπου θητά τε ϗ πελάτην ὄχλον
» εἰσδέχεσθαι ῥᾴοιτο. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ πολλοὶ θρυλλῶ-
» σι τῶν ἀνατιθεμένων τὰ δημοτικῷ, ϗ μὰ Δί' ὡς
» οὐχὶ φαύλοταλα. εἰς τοῦτο γὰρ ἤδη τινὲς ἥκουσιν ἀνη-
» θείας, ὥστε μὴ γνώμας εἰσηγεῖσθαι σφετέρους, ἀλλ'
» ὠχὰς λέγειν ἀδυνάτους. οἷς ἥδεως δοῦ ἐρωτήσαιμι, ποία
» μᾶλλον ἡμῖν χρόνου δοθήσεται σφετερισόμενα σφὲ ταῦτα τὰ
» πράγματα γινομένοις, οὕτως ἐχθροῖς ὄντων τῇ πόλει
» τῶν ἐλθόντων· ποία ὀ συνῳκισμένη τῶν χρονισμῷ ϗ τῇ
» μελλήσει τῶν ἐλευσομένων συμμάχων, ἐν οὐ χρονί-
» ζοιεν σφὲ μέλλοιεν ἡδέως; ὅς ὀ παρέξων ὃ ἀσφα-
» λὲς ἀνὴρ ἢ θεὸς, ϗ κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν σωιάζων ἐκ
» παντὸς σφόδρα, ϗ σφαπέμψων δοῦναι τὴν ὁπο-
» χωρείαν· ἔτι ὀ δή, οἱ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἐκλεί-
» ποντες, ϗ σφὲς ἡμᾶς μεταναστήσοντες, ἵνες ἔσον-
» ται· πότερα οἰκήσεις τε ϗ ἐφέδια ϗ βίους, ϗ τιμᾶ-
» σθαι σφὰ ἐν τοῖς πολίταις ἀφ' πατέρων ὑπαρξαν,
» ἢ δόξαν οἰκείας ἀρετῆς ἔχοντες; ϗ τίς δὴ ὑπομείνασε,
» τὰ οἰκεῖα σφαλιπὼν ἀλλαχὰ, τῶν ἀλλοτρίων ἀμοιρῶς
» μεταλαβεῖν ϗακῶν; οὐ γὰρ εἰρήνης ϗ τρυφῆς μετα-
» λήψόμενοι δοῦναι ἥξουσιν, ἀλλὰ κινδύνων ϗ πολέμου,
» ἐξ ὧν ἄδηλον εἰ ϗαλῶς θήσεται ὃ τέλος. ἢ ὃ δημο-
» τικὸν ϗ δυσέριστον ἐπαξόμεθα πλῆθος, οἳ ϗ ὃ ἐνθέν-
» δε ἀπελαθὲν ἰῶ, δηλονότι· ϗ χρέα, ϗ καταδίκας,
» ϗ τὰς ὁμοιοτρόπους ταύτας συμφορὰς ἀγαπητῶς
» ὅπου τύχη μεθιδρυσόμενον; ὃ κἀν τοῦτο ἄλλα χρηστὸν ἢ ϗ
» μέτριον, ἵνα ϗ τοῦτο αὐξῆς χαρισώμεθα, ἀφ' τοῦτο
» γέτοι ὃ μηδὲ οἰκεῖον εἶ), μήτε ὁμοδίαιτον, μήτε ἐθι-
» σμῶν ϗ νόμων ϗ παιδείας ἕσεσθαι τῆς παρ' ἡ-
» μῶν ἐμπείρου, μακρῷ δή που ϗ τῷ πατρὶ κάκιον
» ἂν εἴη τὸ παρ' ἡμῖν. τῷ μὲν ὁπλιτικῷ ϗ τέκνων
» ϗ γυναικῶν ϗ γονέων, ϗ πολλῶν ἄλλων σωμά-
» των οἰκείων ὅμηρά ἐστιν ἐνθάδε, ϗ αὐτὸ νὴ Δία τὸ
» φρέαρ ὃς αὐξῆς ἑδάφους ὁ πόνος, ἀναλκὲς ὢν ἅ-
» πασι ϗ οὐκ ἐξαίρετος· ὁ δὲ ὁπλίτης γε οὑτοσὶ ϗ
» ὁπλίσεως ὄχλος, εἰ ἥδιστο ἡμῖν σωίοικος, ἐνδεὴς
» αὐτῷ τούτων ἐνθάδε ὤν, ὑπὸ τίνος ἀξιώσε κιν-
» δυνεύειν ἀγαθοῦ, εἰ μή τις αὐτῷ γῆς τε ὑποσχοιτο
» μέρη δώσειν, ϗ πόλεως μοῖραν ὅσιον δή τινα, ταῖς νεω

videtis, nec dignum ob quod *de nobis* sentiam° magnifice. Quid igitur belli ferendi auctores *& ipsi* delirãt, & nos decipiunt, ac nõ potius aperte suadẽt, sine sanguine ac labore vrbẽ inimicis iã nũc dedere? At fortasse ipse vaniloquus non timẽda timeo; cũ vrbi nullũ aliud iã immineat periculũ q̃ mutatio, res nõ admodũ difficilis; ac perfacile sit ex quibusuis gentib. & locis mercenarios *colonos* & clientelarum vulgus recipere. hoc. n. est quod pleriq; iactant plebis aduersarii; per Iouẽ non omnino (*vt ipsis videtur*) stolide. nã eo stultitię iam ventũ est, vt pro salutarib. sententiis afferantur vota inania. Quos ego libenter rogauerim, quantũ temporis spatiũ nobis ad ista exsequenda cõcedatur, cũ hostis tam ꝑpe immineat vrbi. aut quã veniam meretur cunctatio in exspectãdis auxiliis, aduersitatib. nostris nihil cunctantibus? aut quis mortaliũ immortaliũve interim nos tuebitur, dũ per otium vndecũq; contrahũtur & huc adducũtur auxilia? Tũ isti qui relicta sua quisq; patria cõmigrabũt ad nos, qui tandẽ erunt? Vtrũ ędes, familiam, opes, & honores apud ciues suos habebunt, vel ob maiorũ nobilitatẽ, vel ob ꝑpriæ virtutis gloriã? Et quis sustineat relictis domesticis bonis alienorũ malorum turpiter fieri particeps? Non. n. vt pace ac deliciis vna nobiscũ fruantur huc venient, sed ad bellũ & pericula; quorũ incertum est an felix futurus sit exitus. An plebeiã & lare carentẽ introducemus multitudinẽ, expulsę hinc similẽ; videlicet ob ęs alienũ & mulctationes ac huiusmodi mala libenter quocũq; sedes translaturã? quam vt demus alioqui frugi & modestã fore, certe vel hoc ipso plebe nostra lõge, atq; adeo omni ex parte, deterior erit, quod nec familiaris nobis est, aut eidem vitæ rationi assueta; nec consuetudinũ nostrarũ, legum, & disciplinę peritiã est habitura. Et indigenæ plebis liberi, vxores, parentes, aliiq; domestici, hîc sunt obsides; atq; adeo natalis soli desiderium; quod omnibus inest necessario, nec potest eximi. At accersitũ istud & inquilinũ vulgus, si nobiscũ cohabitet, cum nihil horum apud nos habeat, pro quibusnam bonis se periculis exponere volet; nisi quis eis promittat agros & quantamcumque vrbis partem,

ſpoliatis horum poſſeſſoribus; quæ ne ciuibus quidē poſt multa pro rep. certamina concedere dignamur. ac fortaſſe ne his quidem ſolis contenti fuerint, affectaturi etiam honores & magiſtratus, ceterorumq; bonorum communionem ex æquo cum patriciis. Ita fiet vt ſi non conceſſerimus quidq̄d poſtulauerint, inimicos eos habeamus: ſi vero permiſerimus, pereat reſpublica, a nobiſipſis peſſumdata. Taceo quod bello aptatis corporibus nunc opus habemus, non agricolis, nec mercenariis, nec negotiatoribus, nec opificibus ſellulariis, qui bellando diſcant bella gerere: durum enim eſt non aſſueto periculum facere: quales vtique erunt conuenæ iſti ex omnibus nationibus collecti. nam militare auxilium neq; in promptu nobis video, neq; ſi ſe ex improuiſo offerret, ſuaderem temere intra mœnia recipiendum; cum conſtet multas vrbes oppreſſas ab introductitiis præſidiis. Hęc ſane atq; alia iam expoſita conſiderantes, ſimulq; inuitantium vos ad pacificationem memores, quo dq; non apud nos ſolos & primos paupes diſſideāt a diuitibus, tenues ab illuſtribus, ſed in omnibus (vt *breuiter* dicam) paruisq; magnisq; ciuitatibus plerumque inter plus & minus ſimultas intercedat: in quibus reip. præſides moderatione ſeruauerunt patrias; ſuperbia vero, & cetera ſua bona & ſeipſos perdiderunt: & φ, quidquid ex multis partib. eſt compoſitum, aliqua ſui parte vitioſum eſſe ſolet: præterea neq; in humano corpore ſemper reſecandū membrū vitiatū, ne fœdetur reliqui corporis ſpecies, & natura breui deficiat: neque a ciuili ſocietate morbidā partem excludendam *continuo*; φ alioquin partibus paulatim depereuntibus vniuerſitas ipſa tandem interitura ſit: *poſtremo*, cogitantes neceſſitatis vim, cui ſoli & dii cedunt; ne ferte iniquo animo fortunæ viciſſitudines, nec quaſi ſemper futuri votorū cōpotes, tumete arrogantia & inſcitia; ſed flectimini & cedite, exēplo feliciū conſiliorū non aliūde quam a vobiſmetipſis ſumpto. Oportet. n. tum ſingulos homines tū ciuitates præclaris facinoribus cū ſeipſis contendere, operāq; dare vt poſteriores eorum actiones a

κυείοις αὐτῶν ἀφελήμνος, ὧν οὐκ ἀξιοῦμεν τοῖς πολλάκις ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ αὐτῶν πολίταις μεταδιδόναι. καὶ ἴσως μὲν οὐδὲ τούτοις ἀρκεσθείη δόξειεν μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν, καὶ ἀρχῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐξ ἴσου τοῖς πατρικίοις ἀξιώσει μεταλαμβάνειν. οὕτω μὲν οὐκ ὀκνοῦμεν ἐκβαλεῖν τῶν αὐτῶν ἐνδρῶν, ἐχθροῖς αὐτοῖς μὴ τυχόντες ἐσόμεθα· εἰ δ' ὑποχωρήσομεν, ἡ πατρὶς ἡμῖν οἰχήσεται καὶ ἡ πολιτεία, τοῖς ἡμῶν αὐτῶν καταλυομένη. καὶ ὃ τοσοῦτόν ἐστιν ἀθήμι ἐν τούτοις, ὅτι πολεμικῶν ὀπιτηδείων σωμάτων ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι δεῖ, οὐ γεωργῶν, οὐδὲ θητῶν, οὐδὲ ἐμπόρων, οὐδὲ τῶν περὶ τὰς βαναύσους τέχνας ἀσχολουμένων, οἷς ἅμα δεήσει μανθάνειν τὰ πολεμικὰ, καὶ πρόσεσιν αὐτῶν διδόναι· χαλεπὴ δὲ πεῖρα τῷ μὴ ἐν ἕξει· ἀνάγκη δὲ τοιούτοις εἰσδέχεσθαι τοὺς σύγκλυδας καὶ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μετειλημμένους. στρατιωτικὴν γὰρ οὔτε ὁρῶ συμμαχίαν ἡμῖν οὐδεμίαν σωθεῖσαν, οὔτε, εἰ φανείη τις ἐκ τοῦ ἀδοκήτου, παραινέσαιμι δὴ ὑμῖν προσδέξασθαι αὐτὴν τοῖς τείχεσι προχείρως, πολλὰς ἡμᾶς ὀπισαμένους πόλεις ταῖς εἰσαχθείσαις ὑπὸ φυλακῇ στρατιᾶς δεδουλωμένας. ἐνθυμούμενοι δὴ ταῦτα, καὶ ὅσα δὴ ἕτερα ἡμῖν εἴρηται πρότερον, ἔτι δὲ τῶν προκαλουμένων ὑπὸ τῆς Ἀθηναίας ἀναμιμνησκόμενοι, ὅτι οὐ παρ' ἡμῖν μόνοις ἡ πρόνοια πενίαν μὲν πλοῦτον ἐποίησεν, καὶ ταπεινότητα μὲν ὑπεφάνη, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις, ὡς εἰπεῖν, καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις πόλεσι πολέμιον ὡς τὰ πολλὰ τὸ πλείονος ἄξιον καθίσταται· ἐν αἷς οἱ προεσηκότες τὸ κοινὸν, μετειλήφασιν μὲν, ἔσωσαν δὲ τὰς πατρίδας, αὐθαδείᾳ δὲ χρησάμενοι, μὴ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σφᾶς αὐτοὺς διώλεσαν· καὶ ὅτι πρῶτον χρῆμα ὁ δῆμος ἐκ πολλῶν σωθῆναι ἢ, νοσεῖν πέφυκε κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ μορίων· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὡς οὔτε δημοτικοῦ σώματος ἀεὶ τὸ κάμνον ἀπολεῖν χρὴ μέρος· αἱρεθέντα γὰρ ἂν ἕτερα ἐγένετο τὸ ἁμαρτόμενον, καὶ ἡ φύσις ἐκ ὀλίγου δεῖται τὸ ἀρκεῖν· οὔτε πολιτικῆς κοινωνίας τὴν κοσθεῖσαν ἐξελαύνειν μοῖραν· ἃ γὰρ δὴ φθάνει ἀπὸ τῶν ἰδίων μερῶν τὸ σῶμα ἀπολόμενον σὺν χρόνῳ· τῆς δὲ ἀνάγκης ἐνθυμηθέντες ὅσον τὸ κράτος, ἢ καὶ θεοὶ εἴκουσι μόνῃ, μὴ χαλεπαίνετε τοῖς τύχαις, μηδὲ ὡς ἀπόντων ἡμῖν κατ' ὀλίγον ἐσομένων, αὐθαδείας ἐμπίπλασθε καὶ ἁμαρτίας, ἀλλ' ὑπακούσατε καὶ εἴξατε, αὐθαδείγματι χρησάμενοι τῆς βουλίας, μὴ τοῖς ὀθνείοις, ἀλλὰ τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ἔργοις. καὶ γὰρ ἀνδρεῖα καὶ πόλιν ὅλην ὑπὸ τῆς καλλίστας τῶν ἰδίων προαίρεσεων φιλοτιμεῖσθαι χρὴ, καὶ τὰς λοιπὰς ὅπως ὁμολογήσωσιν

Ταύτας

» ταῦτας ἔσονται, σκοπεῖν. ὑμεῖς δίνιν ἤδη πολλοὺς πο-
» λεμίους ὑφ' ὧν τὰ μέγιστα ἠδικήθητε, ὑποχείριους
» καθέντες, οὔτε ἀνελόντες οὔτε ἐκβαλόντες ἐκ τῶν ἰδίων ἐ-
» βουλήθητε, ἀλλὰ καὶ οἴκοις καὶ κλήροις αὐτοῖς ἀπέδο-
» τε, καὶ πατρίδας οἰκεῖν ἐξ ὧν ἔφυσαν εἰάσατε· ἰσοψή-
» φοις τε εἶ) καὶ πολίτας ὑμετέροις, ἤδη τισὶν ἐξ αὐ-
» τῶν ἐχαρίσασθε. τούτου ὃ θαυμασιώτερον ἔργον ὑ-
» μῶν ἔγωγε λέγω, ὅτι καὶ τῶν ὑμετέρων πολιτῶν πολ-
» λοῖς μεγάλα εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτήμασιν ἀφήκατε τὴν
» ὀργήν, ὧν ἦσαν οἵ τε Ἀντέμνας κληθυχήσαντες,
» καὶ Κρουσομερίαν καὶ Μεδυλλίαν καὶ Φιδηνᾶν, καὶ ἄλ-
» λοι συχνοί. τί γὰρ δεῖ πόλεις ἐξαριθμεῖσθαι νυνί, οἷς
» ὑμεῖς καὶ ἐκ πολιορκίας κρατηθέντας μετρίως ἐνου-
» θετήσατε καὶ πολιτικῶς; καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡ κίνδυνος
» ἀφ' ὑμῶν κατέλαβε τὴν πόλιν, ἢ φόβος, ἀλλ' ἐ-
» παινεῖται τε ὑμῶν ὁ ἐπιεικὴς, καὶ οὐδὲν ἠλάττωται τῆ
» ἀσφαλείᾳ. ἔπειτα οἱ τῶν πολεμίων φθόνοι, οἷς
» φίλοις πολεμήσετε; καὶ οἱ τὰ ὑποχείρια ζηλούμενα
» μεθέντες ἀζήμια, οἷς συνεκάκτησαν ὑμῖν τὴν
» ἀρχὴν ζημιώσετε; πόλιν τε τὴν ἑαυτῶν ὑμῶν παρέ-
» χοντες ἅπασι τοῖς δεομένοις ἀσφαλῆ καταφυγήν,
» ταύτης ἀπελαύνειν ὑποδύσεσθε τοὺς αὐθιγενεῖς, οἷς καὶ
» συνεβάφητε, καὶ συνεπαιδεύθητε, καὶ πολλῶν ἐκοι-
» νωνήσατε κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ τε καὶ πρὸς
» πολέμους; οὐκ, ἐὰν τά γε δίκαια καὶ τὰ πρόσηκοντα
» τοῖς ὑμετέροις ἤθεσι βούλησθε πρᾶξαι, καὶ χρεὼν ὀρ-
» γῆς κρίνητε τὸ συμφέρον. ἀλλ' ὅτι μὲν δεῖ καταλύσα-
» σθαι τὸν πόλεμον, οὐχ ἥκιστα ἡμεῖς ἐγνώ-
» καμεν, καὶ πολλοῦ παρεχόμεθα πρόθυμίαν· πῶς
» δ' ἂν καταλυσαίμεθα αὐτὸν, τοῦτο πειρᾶσθε λέγειν.
» ὁρᾶς γὰρ ὅσον πρὸς τὸν δῆμόν ἐστιν ἀθράσεια, ὃς οὔ-
» τε πέμπει πρὸς ἡμᾶς περὶ διαλύσεων αὐτὸς ἀδι-
» κῶν, οὔτε τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἀποσταλεῖσιν ἀποκρίνεται πο-
» λιτικὰς καὶ φιλανθρώπους ἀποκρίσεις, ἀλλ' ὑπερη-
» φανεύεται καὶ ἀπειλεῖ, καὶ εἰκάσαι ῥᾴδιον οὐκ ἔστιν ὅ τι βού-
» λεται. πρὸς ὃ ταῦτα τὶ παραινεῖτε πρᾶξαι, ἀκού-
» σατέ μου. ἐγὼ τὸν δῆμον οὔτε ἀθρασέστερον οἶμαι
» πρὸς ἡμᾶς ἔχειν, οὔτε δράσειν τι ὧν ἀπειλεῖ· λεκμη-
» ρίοις ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμοια τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὰ ἔργα·
» πολὺ γὰρ μᾶλλον ἡμῶν ἐστουδακέναι περὶ τὰς διαλύσεις
» οἶμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ πατρίδα τὴν πιωτάτην κατοι-
» κοῦμεν, καὶ βίους, καὶ οἴκους, καὶ γονέας, καὶ πάντα τὰ πλεί-
» στου ἄξια ἐν ταῖς ἰδίαις ἐξουσίαις ἔχομεν· ὁ δ', ἄπολις
» καὶ ἀνέστιός ἐστι, καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῶν στερόμενος, ἀμφὶ
» βίου τε τοῦ καθ' ἡμέραν οὐκ ἀπόρρητόν ἐστιν ὅπως χαίρει, εἴ
» τις ἔροιτο μεταξὺ προσκλήσεως ἀ δέχεσθε τὰς ἡμετέρας

prioribus non degenerẽt. Ergo vos ipſi iã multos hoſtes poſt grauiſſimas iniurias ſub iugum redactos neq; occidiſtis, neq; expuliſtis e ſua patria; ſed domibus & agris redditis, ſiuiſtis eos retinere ſedes priſtinas; nonnullis etiam ciuitatem largiti & ius ſuffragii. quodq; magis mirandum eſt, veſtrorum ciuium multis, poſt grauia peccata in vos admiſſa, pœnam remiſiſtis, contenti in auctores irã effudiſſe; ex quibus primero fuerunt coloni quos miſiſtis Antemnas, Cruſtumeriam, Medullã, Fidenas, aliiq; multi. quorſum. n. attinet omnes nunc enumerare, quos vi captos moderate caſtigaſtis & ciuiliter? nec vllum inde ciuitati aut periculum aut dedecus accidit; ſed & veſtra clemẽtia laudatur, & vi bis incolumitati nihil deceſſit. Et qui hoſtibus peperciſtis, cum amicis belligerabitis? qui perdomitis mulctã remiſiſtis, veſtros in aſſerendo imperio ſocios male mulctabitis? qui vrbẽ veſtram præbetis omnibus eo refugientibus tutum receptaculum, ſuſtinebitis indigenas ex ea pellere, quibuscũ educati & inſtituti eſtis, multaq; bello & pace proſpera & aduerſa habuiſtis communia? Non, ſi, quod iuſtũ eſt & mores veſtros decet, volueritis facere, & ſine ira quid vtile ſit iudicaueritis. Sed dixerit aliquis: Nobis quoq; placet ſedari diſſidium; & vehementer id cupimus. at quonam modo pacandum ſit, oſtẽde ſi potes. vides quanta ſit in plebe contumacia: quæ, cum *prior nos* læſerit, tamen non dignatur legatos ad nos de pace mittere; ac ne noſtris quidem reſpondet humane & ciuiliter, ſed ſuperbit & minitatur; nec quid ſibi velit, coniectura eſt facilis. Audite igitur meum conſilium. Ego plebem neq; tam infenſam nobis exiſtimo vt recõciliari nõ cupiat, neq; facturam quæ minatur, *hoc inde* coniiciẽs, q, dictis eius facta non reſpõdere videã: immo puto eam pacificationis magis q̃ nos cupidam. nos. n. & cariſſimam patriã habitamus; & rem familiarẽ, domos, parentes, ac cetera quæ plurimi faciunt homines, in poteſtate noſtra habemus: illa exſul vrbe focisq; caret, orbata propinquis neceſſitudinibus, ac ne quotidiano quidem victu affluẽs. Quodſiquis roget, cur igitur in iſtis ęrumnis neque noſtras inuitationes

admittit, neq; p legatos nobiscū agit? ei hoc tantū referā: quia per Iouē verba tantū hactenus a senatu audit, nec vllum inde humanū & moderatū factum consequi videt; seq; multoties a nobis deceptā existimat, dū semper pollicemur nos ei prospecturos, nec tamen vllā eius rationē habemus. nec potest animum inducere vt legatos mittat, verita ne propter istos accusatores suos quotidianos repulsam patiatur. Forsan ēt aliquod vesanæ contētionis subest vitiū. Nec mirū; quādo & nostri ordinis aliquot occupauit hoc peruicax cōtentionū studium; & vulgato vitio nolunt aduersę parti cedere, sed semper quocūq; modo vincere, nec prius largiri beneficiū, quā accepturos obnoxios sibi fecerint. Hæc sane reputans censeo legatos ad plebē mittēdos, ex his quib. facillime fidē habitura sit dandāq; eis potestatē res cōponendi quibuscūq; ipsis æquū visum fuerit conditionibus, nihil ad senatum referendo amplius. Ipsi. n. id perspicient, q nunc superbi & turgidi vidētur, vbi senserint serio vos studere concordiæ; & ad æquiores condescendent cōditiones: nihilq; inhonestū postulabunt nec impossibile. nam irritati animi, etiā si humiles alioqui sint, superbia exasperari solēt, & cōtra obsequiis deleniri. Hæc Menenii dicta magnū consessus murmur excepit, patribus per partes capita cōferentibus. nā qui plebi æquiores erant, sese inuicem cohortabantur vt omni studio vrgerēt plebis in patriā reditū, quandoquidem eius consilii ducem nacti essent virum ex optimatium factione nobilissimum: contra optimatium factio, quæ nihil omnino volebat mutari de pristino statu reip. cum nullum inueniret præsentaneum cōsilium, animum quidem mutare nolebat, nec tamen in sententia persistere poterat: integri porro & neutri factioni dediti, pacem cupiebant colere, & dispiciendum censebant quomodo præcaueri posset obsidio. Postquam autem oēs conticuerūt, senior consul laudata ingenuitate Menenii, ceteros etiam ad similem reip. curam capessendam hortatus, libereq; promēdum quidquid sentirent, & impigre exsequendū quę approbarentur, alīū itidē nomine ad sententiā dicendā citauit, M' Valerīū, fratrē eius qui

ὁ μὲν κακοπαθῶν, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ὑπερεσθίεται πρὸς ἡμᾶς; ὅτι, νὴ Δία φαίην ἄν, ἄχει τοῦδε, λόγου ἀκούσῃ τοῦδε τῆς βουλῆς, ἔργον δὲ οὐδὲν ὄφελος γινόμενον ἐξ αὐτῶν, οὔτε φιλάνθρωπον οὔτε μέτριον, ἐξηπατῆσθαί τε οἴεται πολλάκις ὑφ' ἡμῶν ὑπισχνουμένων ἀεί τι αὐτῷ ποιήσασθαι, μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐναντιουμένων. πρεσβείας ὑπέμπειν οὐκ ἐθέλομεν ἐξ ἁπάντων τῶν δημοτικῶν εἰωθότας αὐτῷ, δεδικαίως τε μὴ ὄντος ὧν ἀξιοῖ ἁμαρτεῖν. ταῦτα δὲ ἆρ' οὐκ ἐπὶ φιλοτιμίᾳ ἀνοήτου τοῦ αὐτὸν εἶναι πάσης οὐδὲν γε θαυμαστὸν ἐπεὶ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσί τινες, οἷς ὁ δεῖνα τοῦτο καὶ φιλόνεικον οἰκεῖ, καὶ καινὴ οὐκ ἀξιοῦσιν ἡττᾶσθαι τῶν ἀντιπάλων, ἀλλ' οὐκ πάντως ἀεὶ ζητοῦσι πρεῖναι τόπου, καὶ μὴ πρότερον χαρίζεσθαί τι, ἢ λαβεῖν ὃ μέλλον ἀντιποιεῖσθαι. σύνοιδα μὲν οὖν ταῦτα, οἰόμενος δεῖν πρεσβείαν ἀποστέλλειν πρὸς τοὺς δημοτικοὺς οὐκ τῶν μάλιστα πιστευομένων· τοὺς δὲ ἀποσταλησομένους ἄνδρας ἀξιοχρέους εἶναι παραινῶ, ἁμαλυσομένους αὐτοῖς τοῖς σώμασιν ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὶ δικαιῶσι, καὶ μηδὲν ἔτι τῇ βουλῇ προσαναφέροντας. αὐτοὶ γὰρ εἴσονται τοῦτο οἱ νεωτεροποιοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ βαρεῖς, μαθόντες ὅτι ἀληθῶς σπουδάζετε πρὸς τὴν ὁμόνοιαν, καὶ εἰς ὑπερβολὴν συκαθίστασιν αἱρέσεις, οὐδὲν ἀξιοῦντες οὔτε τῶν ἀρχῶν, οὔτε τῶν ἀδυνάτων. ὃ γὰρ ἠρεθισμένον ἄπαν, ἄλλως τε καὶ ταπεινὸν ᾖ, πρὸς μὲν τοὺς ὑπερηφανοῦντας ἀγελαίους εἶναι φιλεῖ, πρὸς δὲ τοὺς ἡμεροῦντας ἡμέρους εἶναι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Μενηνίου, ἅπασα πολὺς ἐνέπεσε τῇ βουλῇ, καὶ διελάλησαν ἕκαστοι κατὰ συμμορίας. οἱ μὲν οἰκείως διακείμενοι πρὸς τοὺς δημοτικούς, παρακαλοῦντες ἀλλήλους πᾶσαν εἰσφέρεσθαι προθυμίαν, ὅπως καπάξωσι τὸν δῆμον εἰς τὴν πατρίδα, ὅπως πρόσφλιφέσαν ἡγεμόνα τῆς τότε γνώμης ἀνδρῶν ἀριστοκρατικῶν ὑπερφανέσατον· οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ καὶ ἀεὶ πάντος θέλοντες μὴ κινεῖσθαι ἐκ τοῦ παρεστῶτος κόσμου τὴν πολιτείαν, ἀπεγνωκότες ὅ τι χρήσονται τοῖς παροῦσι. μεταθέσθαι μὲν οὐκ ἀξιοῦντες ταῖς παρεστώσαις, μᾶλλον δ' ὑπὸ τῶν ἐγνωσμένων ἀδυνάτων ἄνδρες [δι'] ἀκέραιοί τε, καὶ τὰ κάστων οὐδετέραις συμφιλονεικοῦντες, εἰρωνείαν ἄγαν βουλόμενοι, καὶ ὅπως τειχήρης γένωνται σκοπὸν ἀξιοῦντες. σωπῆς δ' ἡγουμένης, ὁ πρεσβύτερος τῶν ὑπάτων ἐπαινέσας τὸν Μενήνιον τὴν γενναιότητος, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιώσας ὁμοίους ἐκείνῳ γενέσθαι καθ' ὁμόνοιας, λέγειν τε ἐκέλευε τὸ ὅσα φρονοῦσι μετὰ παῤῥησίας, καὶ προθύμως ἕκαστα· ὅπως τὰ δόξαντα, ἕτερον ἐκάλεσε τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ὀνόματος, ἀξιῶν γνώμην ἀποφαίνασθαι, Μαίου δ' ἀγορίου τὸ σωβελλου-

συνῳκοδομησάντος τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν βασιλέων, ἀνδρα παρ' ὀλιγαοῦν τῶν ἀριστοκρατικῶν τῷ δήμῳ κεχαρισμένον. ὃς ἀναστὰς, πρῶτον ὑπεμίμνησκε τοὺς βουλομένους τῶν ἰδίων πολίτας, καὶ ὅτι πολλάκις αὐτοῖς προεγόντος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι δεινὰ, δι' ὀλιγωρίας ἐποιήσαντο τοὺς λόγους· ἔπειτα ἠξίου τοὺς ἀναλισκομένους τῶν δημοσίων μὴ πρὸς τὸ μέρος νῦν ζητεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα σῶσαι δύναιντο, ἵνα μὴ ἐν ἴσῳ ἔτι τῇ πόλει διαφέρωσι, νῦν γέ τοι σκοπεῖν ὅπως διὰ ταχέων παύσει), μὴ προσθοῦσα ἔτι ῥᾳδίερον λήσῃ τὰ μὲν αἴτιος, εἰ δὲ μή, δικαίως, καὶ πολλῶν αἰτία σφίσι γιγνομένη κακῶν· τοῦ τε ἀξιώσειν τοὺς δημοτικοὺς οὐκέτι τοῦ αὐτοῦ ἀπέφαινεν ἐσομένους τῇ προτέρᾳ, οὐδὲ ὅτι τοῖς αὐτοῖς εἰκάζῃ συμβήσεσθαι τὸν δῆμον, ἀπαλλαγέντα τῶν χρεῶν αὐτούμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ βοηθείας δεήσεσθαί τινος ἴσως, ἀφ' ἧς εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἀσφαλῶς διαβιώσεσθαι· καταλελῦσθαι μὲν γὰρ, ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ τοῦ δικτάτορος ἀρχὴ, τὸν φύλακα τῆς ἐλευθερίας αὐτοῖς νόμον, ὃς ὅτε ἀπεκλείσθη πολίτου ἄκριτον οὐδένα συνεχώρει τοῖς ἄλλοις, οὐδέ γε τὸν ἀφ' ἑστίας ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν πατρικίων δημοτικοῖς παραδίδοσθαι τοῖς κατακρινομένοις, ἔφασαν δὲ τοῖς βουλομένοις ἐξεῖναι μεταφέρειν τὰς κρίσεις ἀπὸ τῶν πατρικίων ἐπὶ τὸν δῆμον· καὶ ὅ τι μὲν ὁ δῆμος γνοίη, τοῦτο εἶναι κύριον· ἀφῃρῆσθαι δὲ καὶ τὸν μέγιστον ἔξοδον τῶν δημοτικῶν ὀλίγου δεῖν πᾶσαν, ἧς ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις ἦσαν κύριοι, ὅπου γε καὶ τοῦ ἐκ τῶν πολέμων θριάμβου οὐκ ἐξεγένετο αὐτοῖς ἄνευ τῆς βουλῆς, ἀνδρὶ παρ' ὀλιγαοῦν μόνον ὀπτηδείῳ ταύτης τυγεῖν τῆς τιμῆς, Ποπλίῳ Σερουιλίῳ Γεμίνῳ· ἐφ' οἷς εἰκὸς τὰ πάντας τοὺς πολλοὺς ἀθυμεῖν, καὶ πονηρὰς ἔχειν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας ἐλπίδας· ὅτῳ γὰρ οὔτε ὑπάτῳ οὔτε δικτάτορι κήδεσθαι αὐτῶν βουλομένοις ἐξεγένετο, ἀλλὰ καὶ προσαπέλαυσε τὸ αὐτῶν ὕβρεως καὶ ἀτιμίας, ἀφ' οὗ τὸν ὑπὸ πολλῶν ἀπουδὴν καὶ προθυμίαν. ταῦτα δὲ ἀπειργάσθαι συγκαλύψαντας οἱ τὰς χρεοκοπίας τῶν πατρικίων, ὑβρισὰς δέ τινας καὶ πλεονεκτήσαντας περὶ χρημάτων ἄδικον δίκην ἐπαθόντας, οἳ πρὸς πολὺ διαφέροντι καὶ ὅτι μεγάλοις δημοσθένεσι, πολλὰ καταδουλωσάμενοι πολιτῶν σώματα, τούτοις τε ὠμὰς καὶ ἀπροφασίστους ἀνάγκας προσφέροντες, ἀλλότριον ἐποίησαν ἡμέραν τὴν ἀριστοκρατίας ἅπαν τὸ δημοτικὸν, ἑταιρείαν τε συστησάμενοι, καὶ ταύτης ἀναδείξαντες Ἄππιον Κλαύδιον ἡγεμόνα, μισόδημον ἄνδρα, καὶ ὀλιγαρχικὸν, δι' ἐκεῖνα φέροντι πάντα τὰ προσήκοντα τῆς πολέως. οἷς εἰ μὴ τὸ σωφρονοῦν μέρος τῆς βουλῆς

cum *Brutus & ceteris* patriã regio dominatu liberauerat, virũ nemini optimatiũ populari gratia secũdum. Qui cũ assurrexisset, patres primũ de suis in rep. institutis cõmonefecit, & cum sępe has calamitates vẽturas prędixerit, verba tamen sua nihili fuisse facta. Deinde rogabat paci reclamantes, vt non de moderatione iam essent solliciti; sed quandoquidẽ seditionem nõ passi essent eximi ex vrbe priusquam gliscceret, nunc saltẽ dispicerent quomodo quãtocius tolli posset; ne forte longius serpens, fieret insanabilis, aut certe curatu perdifficilis, & multis malis occasionẽ præberet. plebis postulata nõ eadem quæ ante futura esse, nec easdem cõuentionis conditiones propositum iri, solam scilicet debitorum remissionem: sed forsan illam etiã auxilium quodpiam postulaturam, quo tuta permaneat in posterum. Dictatura enim introducta in remp. antiquatã esse legem per quam libertas eius antea sarta tecta fuerit; quæ nõ sinebat ciuem indemnatum a quoquã interfici, nec plebeios a patriciis iudicio victos, *patriciis* condemnãdos tradi; sed, quib. libẽret, iudicium a patriciis ad populũ transferre concedebat; & quod populus *de illis* statuisset, id ratum esse *iubebat*. Reliquam etiam potestatem plebi pene in totum ademptam, quæ penes eam superioribus seculis fuerit; quando nec triumphum bello partum a senatu impetrare potuerit viro eo honore dignissimo P. Seruilio Prisco. quibus reb. cõmotum vulgus non immerito animis cõcidere, & male de sua securitate sperare, cum nec consul nec dictator, qui curam plebeiorũ susceperãt, proficere quidquã potuerint, sed ob plebis studiũ & curã, eãdem cum plebe reportarint iniuriã & ignominiã. quæ *omnia* occultis machinis effecta non a gratiosissimo quoq; ordinis patricii, sed a cõtumeliosis quibusdã & iniustorũ lucrorũ auidissimis: q ciuib. multas pecunias sub grandibus vsuris fœnerati, multos *oppressos* abduxerint in seruitium, & crudeliter iis ac superbe dominãdo vniuersam plebẽ ab optimatib. alienauerint; & factione cõflata, ascitoq; sibi duce Ap. Claudio, viro paucorũ potẽtiæ studioso & plebeiis infenso, illius opa subuertant totam remp. quib. nisi sanior senatus

pars obstiterit, periculum esse vrbi ne diruatur & in seruitutem redigatur. Postremo probari sibi dixit sententiã Menenii, & vt propere mittatur legatio. legatos vero tentare an possint arbitratu suo seditionem comprimere: quodsi plebs postulata negauerit, acceptanda esse quæ illa concesserit.

Appii Claudii oratio.

Post hũc vocatus assurrexit Ap. Claudius, aduersæ plebi factionis, vir magnifice de se ipso sentiens; nec *omnino* immerito. nam & quotidiana eius vita sobria erat ac grauis, & generosus in administrandis rebus animus, dignitatis optimatium cõseruandæ studiosissimus. Is occasione arrepta ex concione Valerii, verba fecit in hũc modum: Minorem Valerius incurrisset culpam, si contentus suam dicere sententiam, diuersum sentientes non incusasset. sic enim non opus ei fuisset de suis ipsius audire vitiis. Nunc quoniam ei non fuit satis id cõsulere vnde nihil aliud quam pessimorum ciuium iugum reportemus, verum etiam in sibi aduersantes inuectus, etiã in me velitatus est, valde mihi quoq; necesse est de his disserere, & primũ effusas in me calumnias diluere. Exprobrauit enim mihi nec ciuile nec liberale studiũ, quod lucra consecter modis omnibus, multosq; pauperes libertate spoliauerim; quodq; plebeiorũ secessionis nõ minima sim caussa. quorum nihil verum esse neq; sanum, facile perspexeritis. Dic mihi Valeri, scin' aliquos a me ob debita in seruitutẽ actos? quos *vmquam* ciues in neruo habui, aut nũc habeo? quis e secessorib. propter meã crudelitatem aut auaritiã caret patria? certe proferes neminẽ. Tantũ enim abest vt aliquẽ ob debitum in seruitutẽ abduxerim, vt etiam multis mea cõcesserim, nec vlli eorum qui me defraudarũt, nexum aut infamiã cõciliauerim; sed omnes *per me* sunt liberi, omnes gratiã habent vt clientes & amici, atq; in maxime necessariis cẽseri volũt. Nec hoc dico in accusationẽ eorũ qui nõ idẽ fecerũt, nec si qui cõcesso legib. *iure* sunt vsi, iniuste fecisse arbitror; sed obiecta mihi crimina diluo. Quod au tẽ me difficilẽ appellauit & malorum hominũ antesignanũ, infensumq; plebi & paucorum potentiæ studiosum, quod optimatum regimen tuear, cõmunia hæc mihi vobiscum sunt cri-

ἐμποδὼν ᾖσεται, κινδυνεύειν ἐστὶ καὶ ἀνδραποδισμοῦ
τινος καὶ καταστροφῆς τῆς πόλιν. τελευτῶν δὲ ἀπε-
φαίνατο, συνδοκεῖν τῇ Μενενίου γνώμῃ, καὶ
τὴν πρεσβείαν ἐξιέναι πέμπειν ἀφ' ταχέων· τοὺς δ' ἄν-
δρας ἀφικομένους πειρᾶσθαι μὲν, ὡς βούλονται κα-
ταλύσασθαι τὴν στάσιν· εἰ δὲ μὴ διδοίη τις αὐτοῖς ἃ βού-
λοιντο, δέχεσθαι τὰ δεδομένα. μετὰ τοῦτον ἀνέστη κλη-
θεὶς Ἄππιος Κλαύδιος, ὁ τὴν ἀναμιγνυμένην τῷ δήμῳ
στάσεως, ἀνὴρ μέγα φρονῶν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο οὐκ
ἄνευ δικαίας πάσχων αἰτίας· ὅ τε γὰρ ἴδιος αὐτοῦ βίος
ὁ καθ' ἡμέραν σώφρων καὶ σεμνὸς ἦν, ἥ τε προαίρε-
σις τῶν πολιτευμάτων ἄλυπος, καὶ τὸ ἀξίωμα σώ-
ζουσα τῆς ἀριστοκρατίας· ὃς ἀφορμὴν λαβὼν τὴν
τοῦ δημοτικοῦ δημηγορίαν, τοιούτοις ἐχρήσατο λό-
γοις· Ἐν ἐλάττονι μὲν αἰτίᾳ δημότικος ἦν, εἰ τὴν αὐ-
τοῦ γνώμην ἀπεφαίνατο μόνην, τῶν δὲ τὰ ἀναγκαῖα
ἐγνωκότων μὴ καλῶς· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ μηδὲν ἀ-
κοῦσαι τῶν προσόντων αὐτῷ κακῶν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀ-
πέχρησεν αὐτῷ τοιαῦτα συμβουλεύειν, ἐξ ὧν οὐδὲν
ἧττον ἢ τοῖς κακίστοις τῶν πολιτῶν δουλεύσομεν, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἀναμιγνυμένων αὐτῷ καθήψατο, κἀμοῦ ἀφι-
κόμενος ἐμνήσθη, πολλὴν ἀνάγκην ὁρῶ κἀμοὶ περὶ
τούτων εἰπεῖν, ἵνα προῆται ἀπολύσασθαι τὰς κατ' ἐμοῦ
τῶν ἀβουλίας· ὠνείδισε μοι πρὸς αὐτοῦ ὀπι-
τήδευμα ὅτε πολιτικὸν, ὅτε δημοτικὸν, ὡς ἀπὸ πονη-
τοὺς χρηματίζεσθαι προῄρημαι ἔστιν, καὶ πολλοὺς
τῶν πενήτων ἀφῄρημαι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὡς ἡ ἀ-
πόσασις τοῦ δήμου δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα γέγονεν. ὧν οὐδὲν
ὅπη μηδὲς ἔστιν οὐδὲ ὑμῖν, ῥᾴδιον ὑμῖν μαθεῖν. ἴθι γὰρ, εἰ-
πὲ ὦ δημότικε, τίνες εἰσὶν οὓς κακοδουλωσάμην ἐ-
γὼ πρὸς τὰ χρέα; τίνας ἐν δεσμοῖς πολίτας ἔχον, ἢ
νῦν ἔχω; τίς τῶν ἀφεστηκότων διὰ τὴν ἐμὴν ὠ-
μότητα ἢ φιλοχρηματίαν στέρεται τῆς ἑαυτοῦ πα-
τρίδος; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. τοιγοῦν δέω
τινὰ πολιτῶν δεδουλῶσθαι διὰ χρέος, ὥσθ' πολ-
λοῖς πρόσθεν τὰ ἐμαυτοῦ προέμενος, οὐδένα τῶν ἀπο-
στερησάντων μὲ πρόσθεν ἐποιησάμην οὐδὲ ἀπ-
μον, ἀλλὰ πρῶτος εἰσὶν ἐλεύθεροι, καὶ πρῶτος οἱ-
δασί μοι χάριν φίλων τε καὶ πελατῶν, καὶ ἐν τοῖς
ἀναγκαιοτάτοις ἔχειν ἀξιοῦσιν. καὶ οὐ λέγω ταῦτα κα-
τηγορῶν τῶν μὴ τὰ πρόσφορά μοι πεποιηκό-
των, οὐδ' εἴ τινες νόμῳ συγχωρούμενοί τι ἔδρα-
σαν, ἀδικεῖν αὐτοὺς οἰόμην, ἀλλὰ τὰς ἐμαυτοῦ ἁμα-
ρτίας ἀπολύομαι. ἃ δὲ εἰς χαλεπότητα καὶ πονη-
ρῶν ἀνθρώπων προσασίαν ὠνείδισέ μοι, μισόδη-
μόν τε καὶ ὀλιγαρχικὸν ἀποκαλῶν, ὅτι τῆς ἀριστο-
κρατίας προέμην, τινὰ πρῶτον ὑμῶν ἔστι καλῶ-
ρήματα,

» ρήματα, ὅσοι οὐκ ἀξιοῦτε χρείττονες ὄντες ὑπὸ χά-
» ρονων ἄρχεσθαι, οὐδ' ἰὼ παρελάβετε ὑπὸ τῶν
» πατέρων πολιτείαν, ὑπὸ τῆς κακίστης τῶν ἐν ἀν-
» θρώποις πολιτειῶν δημοκρατίας ἀφαιρεθῆναι. οὐ
» γὰρ δὴ τοῦτ' ὀλιγαρχίας ὄνομα θῆται τῇ τῶν χρη-
» μάτων ἡγεμονίᾳ· καὶ δὴ τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ ὀνόμα-
» τος ἄφανες γενήσεται· ἡμεῖς δὲ πολ-
» λῷ δὴ δικαιότερον ἐπενέγκαιμεν ὄνειδος καὶ δημοτι-
» κὸν, δημοκοπίαν καὶ τυραννικῶν ἔργων ἐπιθυμίαν. ὑ-
» δενὶ γὰρ δή ἐστιν ἄδηλον ὅτι πᾶς τύραννος ἐκ δημοκόλα-
» κος φύεται· καὶ ταχεῖα ὁδὸς ἐστὶ τοῖς καταδουλοῦσθαι
» τὰς πόλεις βουλομένοις, ἡ ἀπὸ τῶν κακίστων ἀγω-
» γὰ πολιτῶν ἐπὶ τὰς δυναστείας, οἷς πειρατῶν αὐ-
» τὸς ἀπετέλεσε, κοὐδὲ μέχρι τοῦ παρόντος παύε-
» ται. οἶδ γὰρ ἴστε, ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν οἱ φαῦλοι καὶ
» ταπεινοὶ τοιαῦτα ἐξαμαρτεῖν, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ σεμνοῦ
» καὶ φιλοπόλιδος τούτου ἔδεδοίκεσαν, ὡς δὴ ἀκίνδυ-
» νον αὐτοῖς τὸ ἔργον ἐσόμενον, καὶ πρὸς τῷ μηδεμίαν
» ὑποσχεῖν δίκην, χρείττονα μοῖραν τῆς πρότερας ἔ-
» σεσθαι. μάθοιτε δ' ἂν ὡς ἀληθῆ ταῦτα ἐγὼ λέγω, μνη-
» σθέντες ὅτι δεδιπόλεμος ὑπὲρ πολέμου, καὶ ἀπαλ-
» λαγὰς ἀναιτίας ἀποφαίνων, ἅμα ἔφη καὶ ὡς οὐκ
» ἀγαπήσουσιν οἱ πένητες ἀφεθέντες τῶν χρεῶν, ἀλ-
» λὰ καὶ βοηθείας δεήσονται τινὸς, καὶ οὐκ ἀνέξονται ἐ-
» τι ἐφ' ὑμῶν ὡς καὶ πρότερον ἀρχόμενοι. τελευτῶν
» δὲ ὑμᾶς ἠξίου φέρειν τὰς παρούσας, καὶ συγχωρεῖν ὁ
» τι ἂν ὁ δῆμος ὅτι τῇ καθόδῳ δικαιώσῃ λαβεῖν, μὴ ἀπο-
» κρίνασθαι μήτε ἀπὸ καλῶν αἰσχρὰ, μήτε ἀπὸ δι-
» καίων ἄδικα. τοσαύτης ἄρα ἀναιδείας ὁ ἀνόητον ἔ-
» τος ἐμπέπληκε τῆς πόλεως, αἰὴρ πρεσβύτερος καὶ
» πολλὰς κεκαρπωμένος τὰς παρ' ἡμῶν τιμάς. ἆρα
» ἰὼ σοι ἄξιον, ὦ δημόσιε, καθ' ἑτέρων τὰ μὴ πρεπόν-
» τα ὀνείδη λέγειν, τοιαύτας ὀλοὰς κατηγορίας ἀνέχων;
» καὶ πρὸς μὲν τὰς ὑπὸ τούτου ῥηθείσας ἀναβολὰς
» ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα· ὑπὲρ δὲ ὧν βουλευόμενοι συμ-
» βεβήκατε, δοκεῖ μοι δίκαιά τε εἶ) καὶ τῆς πόλεως
» ἄξια καὶ συμφέροντα ἡμῖν, οὐ μόνον ἃ ἐν ἀρχαῖς
» ἀπεφηνάμην, ἀλλὰ καὶ νῦν ὅτι τῆς αὐτῆς γνώμης
» ὅτιπερ ὢν ἀποφαίνομαι, μὴ συγχεῖν τὸν κόσμον τῆς πο-
» λιτείας, μηδὲ κινῆσαι ἔθη πατέρων ἀκίνητα, μηδὲ ἀ-
» ναγκάσαι ἀξ αὐθεφτῶν πίστιν, ἱερὸν χρῆμα, μεθ' ἧς πᾶ-
» σα πόλις οἰκεῖται ἀσφαλῶς, δήμῳ τε μὴ εἶκειν ἀ-
» γνώμονι ἀδίκων ἔργων καὶ ἀτελέστων χρήζοντι· καὶ οὐκ
» ὅπως ὑποκλινόμενοί τι τῆς γνώμης φόβῳ ἀπο-
» φόρων, οἳ δ' ἐν τῇ πόλει δημοτικὴν ἔτι ἐμοὶ σωι-
» ζόμενοι δεδίπονταί με, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἢ πρότερον
» ἐρρώμεθα τῷ ὀργῷ, καὶ ἀγωνακτῶ τοῖς αἰτήμασι τῶ

mina, quotquot, cũ sitis *ipsi* meliores, detrectatis deteriorum imperium; & quã a maiorib. accepistis remp. nõ sinitis degenerare in deterrimã omniũ speciẽ, popularis regiminis. non enim iste optimatũ regimẽ, paucorum dominatum nominauerit; atq; effecerit vt res calumnioso nomine infamata aboleatur. nos multo iustius & verius exprobrauerimus ipsi sollicitationem populi & affectationẽ tyrãnidis. constat enim *ferme* omnes tyrãnos ex plebis adulatoribus fieri; & expedita via est ad opprimendã ciuitatis libertatẽ, quæ per fauorẽ pessimorum ciuium ducit ad potentiam; quos iste semper coluit, ac ne nunc quidem colere desinit. Scitis vos ipsi nunquam hæc ausuros fuisse viles & abiectos homines, nisi a venerando isto patriæ amatore cõcitatos, proposita spe nõ modo incolumitatis & impunitatis, verum etiam potioris cõditionis quam antea. Et hæc vere a me dici, *ex ipsius verbis* potestis colligere, si reçordamini, dũ vos bello terreret, & pacificationem esse necessariã vellet ostẽdere, addidisse, nõ contentos fore pauperes çris alieni remissione, sed etiã postulaturos aliquod auxiliũ, nec imperiũ nostrum vt antea laturos: postremo suasisse vt præsentia boni consuleremus, & permitteremus plebi quascumque conditiones reditus, nullo honesti & inhonesti, iustique & iniusti discrimine. Tanta arrogãtia repleuit vesanum vulgus vir senex & nostro fauore omnib. defunctus honoribus. Id vero te dignũ erat Valeri, aliis falsa probra obiicere, cũ ipse talib. sis obnoxius criminib⁹? Sed hæc cõtra istius calũnias suffecerint. Quod vero ad prçsentem consultationem attinet, videtur mihi iustum & pop. Rom. dignum nobisq; vtile, si, quemadmodũ a principio dixi, & nunc quoq; cõstanter asseuero, non cõfundamus bene constitutum reip. statũ, nec moueamus non mouẽdas maiorũ cõsuetudines, nec tollamus ex hominũ societate fidẽ, rẽ sacrã, quæ tutas ciuitatib. præstat sedes; nec cedamus ingratæ plebi res iniustas ac nefarias cõcupiscenti. Tantũq; abest vt aduersariorũ metu de sententia decedã, qui concitatis in me vrbanæ plebis animis, terrere me conãtur; vt multo magis inualescat ira mea, plebiq; talia postulãti duplo magis q̃

ante succenseam. Vestrā quoq; P.C. absurdam mentē demiror, qui quod ei negastis prius quā ex professo hostis fieret, æris alieni & iudicatorū remissionem petenti, nūc armatæ & hostiliter agenti cōcedere vultis, & quidquid illi præterea collibuerit. libebit aūt ante omnia postulare ius æquum *gerendorum* honorū, & vt earundē rerum quarū & nos sint participes. Ergo ad plebis administrationem patiemini res recidere? quæ forma reip. (vt dixi) est omnium crassissima, & vobis minime digna, qui affectatis in alios imperiū. Non; si sapueritis. alias fueritis omniū amentissimi, si, dedignati vnius viri tyrannicū dominium, nūc plebis (belluæ multorū capitū) vos ipsi subieceritis tyrannidi; idq; nō gratiis inducti, sed necessitate adacti. quasi vero nihil nūc supersit aliud, nisi præter animi sententiā illi cedere. Quodsi *semel* insensatæ multitudini pro debita peccato pœna insuper honorari cōtigerit, quam arrogantē & superbā putatis fore? nō est enim quod speretis eam in postulationib. moderatam futuram, si vos omnes sic decreuisse cognouerit. Ac lōge hic opinione sua fallitur Menenius, vir integer, & ex suis moribus bene de aliis æstimans. præ superbia enim, quæ victoriā comitari solet; & insipientia, cui maxime vulgus est obnoxium; vos iusto grauius premet: & si nō *statim* ab initio, certe aliquāto post ob vnāquamque repulsam correptis armis eadem insolentia vobis insultabit. Itaq; si prima ei *postulata* concesseritis, quod sic expedire videatur, mox accersetis vobis aliq d deterius, ac *mox* rursus aliud illo ipso molestius; quasi & prima illa terrore vobis sint expressa; donec postremo vrbe pellamini; sicut in aliis multis *ciuitatibus accidit*, & nouissime Syracusis, vbi geomori (*id est agri possessores*) a *colonis* suis clientib. pulsi sunt. Sin aūt perte si tandē *improba* eius postulata concessuros vos negabitis, cur nō ex hoc ipso tēpore liberos exsere re animos incipitis? præstat. n. leuiori momento impulsos, antequam vllum detrimentum accipiamus, generosum animum promere, quam post multas ærūnas indignari errori præterito, & nihil tale permittere ampli⁹, seroq; tandē sapere. Nec est quod aut desertorum motu, aut externo bello terreamini, aut desperetis de domesticis viribus quasi ad

δήμου διπλασίως. ὑμῶν τε, ὦ βουλή, ὃ πολλάκις τοῦ
γνώμης τεθαύμακα, ὅτι οὐκ ὀπτῆρές ἐστε αὐτῷ, ὅτε
ἄπω φανερὸς ὢν πολέμιος, χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ κα-
ταχρεμῷ ἀφέσεις αἰτούμενος, νῦν ἐπεὶ ἐν τοῖς ὅπλοις
ὄντι καὶ τὰ πολεμίων δρᾶν, ταῦτα συγχωρήσειν βούλεσθε,
ὅτι καὶ δήπου τι αὐτῷ δοκεῖ. δόξει δ' ἴσως, καὶ πρέπον
ποιήσει τὰ ἀξιουμένων ἰσότιμον εἶναι, καὶ τῶν αὐτῶν ἡμῖν
μεθέξειν. οὐκοῦν εἰς δημοκρατίαν πρεσήσετε τὰ ἁμα-
ρτάτω, ὡς γε ἔφην, τὸν ἀνθρώπους πολλῶν, καὶ ὑ-
μῖν ἀσύμφορον τοῖς ἀξιοῦσιν ἄρχειν ἑτέρων; οὐκ, ἐάν
γε σωφρονῆτε ὑμεῖς. ἢ πόλιν ὧν εἴλεσθε ἀφρονέστατοι,
εἰ οἱ πρέσβεις ἑνὸς ἄρχεσθαι ἀνδρὸς τυραννικοῦ οὐκ ἀ-
ναστὸν ἡγησάμενοι, δήμῳ τυραννίδι πολυκεφάλῳ,
νῦν ὑμᾶς αὐτοὺς παραδώσετε, καὶ ταῦτα μὴ χρείων
αὐτῷ πείθοντι συγχωρήσετε, ἀλλὰ δὲ ἀνάγκης κρατηθέν-
τες, καὶ ὡς οὐκ ἄξιον ἄλλο τι δρᾶν νῦν, εἰ μὴ παραδιδόναι
μὲν εἰξαντες. ὅταν δ' ὃ μόνον αὐτὸ τοῦ κολάζεσθαι,
ἐφ' οἷς δεῖ πλημμελήσῃ, καὶ ὃ ὑμᾶς δι' αὐτὰ πρεσ- 287
λάβῃ, πῶς, δοκεῖτε, αὖθαδες ἔσεσθαι καὶ ὑπερήφανον; μὴ
γὰρ δὴ ἐκείνῃ τῇ ἐλπίδι ἐπαίρεσθε, ὡς μετειάσῃ πρὸς
τὰς ἀξιώσεις ὁ δῆμος, ἐὰν φανερὸν αὐτῷ γένηται, ὅτι ὑ-
μεῖς ἄπορμοι ἐψηφίσασθε ὕστερος· ἀλλὰ πλέον δὴ ἐν
τούτῳ Μενήνιος ἐψεύσθη τοῦ δόξης, ἀνὴρ σώφρων, ὡς καὶ
ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστον τεκμαιρόμενος χρηστὰ ὑπὲρ ἑ-
τέρων. ἐκείσε γὰρ ὑμῖν πέρα τοῦ δέοντος βαρὺς ὑπὸ
τε αὐθαδείας, ἣ φιλεῖ τοῖς κρείττοσιν ἀεὶ γίνεσθαι, καὶ
ἀφροσύνης, ἧς πλέον ὄχλος μέρος· καὶ εἰ
μὴ ἐν ἀρχαῖς, χρόνῳ γοῦν ὕστερον ἐφ' ἑκάστῳ χρή-
ματι, ὧν δὲ δεηθεὶς μὴ τύχῃ, τὰ ὅπλα λαβών, τὸν
τρόπον ἡμῖν σοβαρῶς ὑπερήσει. ὥστε εἰ τὰ πρόσφατα
συγχωρήσετε, συμφέροντα εἶναι νομίσαντες, ἕτερόν τι
χεῖρον αὖθις ἐπαγθήσεσθε· καὶ αὖθις δήλου τούτου χαλε-
πώτερον, ὡς φόβῳ ὑπακούσαντες καὶ τὰ πρόσφατα, ἕως
ἂν κλύσωσιν ὑμᾶς τελευτῶντες τῆς πόλεως, ὡς ἐν πολ-
λαῖς δήλοις, καὶ τὰ τελευταῖα ἐν συνακούσαις, αἷς οἱ
γεωμόροι πρὸς τῶν πελατῶν ἔξηλάθησαν. εἰ δ' ἔστ'
ἐκείνων ἀγωνιεῖσθε, ἀναλιωθήσεσθε τοῖς αὐτοῖ-
μασι, τί δὴ πόλε οὐκ αὐτόθεν ἄρχεσθε ἐλεύθερα φρο-
νήματα ἔχων; χρεῖττον γὰρ ἀπὸ ἐλάττονος αἰτίας ὁρμη-
θέντας, πρὶν βλαβεῖσθαί τι, ἀποδείξασθαι τὸ γενναῖον, ἢ
πολλὰ ὑπομείναντας, τότε ἀγωνιεῖσθαι τοῖς γεγε-
νότων, καὶ μὴ ὀπτῆρες εἶναι τὰ λοιπά, καὶ ὀφεῖ ἄρξα-
σθαι νοεῖν ἔχων. φοβείτω δὲ ὑμῶν μηδένα μήτε ὁ τῶν
ἀποστατῶν ἀναστασμός, μήτε ὁ τῶν ἀλλοφύλων πόλε-
μος· μήτε καταγνώσκειτε τῆς οἰκείας δυνάμεως ὡς οὐκ
ἰσχυρᾶς

» ἰσχυρᾶς οὔσης ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν
» φυγάδων βεβαιοτάτη ἐστὶν ἰσχύς, καὶ οὔτε πολιὼ ἀνθε-
» ξῆ χρόνον ἀμαθύνουσα, ὥσπερ νῦν ὑπ' ἀθέρος μέ-
» νῃ, ὑπὸ καλύβης ὥρᾳ ἔτους χειμεῖον, ποιέζε-
» σθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ὅπως δι' ἀφθονίας ἔτι δυ-
» νησομένην, ἐπιδοθὲν τὰ ὄντα ἀνδρώσει, ἀλλ' ἤδη ἀπ' ἀρ-
» χῆθεν ὑπὸ ἀπορίας ἐπεισάγεσθαι ἀφ' ἑτέρων, οἷς ὅτε ἰδίᾳ
» οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν· οἱ δὲ πόλεμοι ταῖς πε-
» ριουσίαις τῶν χρημάτων ὡς τὰ πολλὰ διατέχουσιν. ἀ-
» ναρχία τε ἀνδρῶν, ὡς εἰκὸς, καὶ φάσις οὐκ τῆς ἀναρ- 10
» χίας ἐμπεσοῦσα, ταχὺ ἀμαχεὶ καὶ ἀμαλύτῳ τὰ βε-
» βαιώματα. οὐ γὰρ δὴ ἀξιώσουσιν οὔτε Σαβίνοις, οὔ-
» τε Τυρρηνοῖς, οὔτε ἄλλοις ὅτῳ τῶν ἀλλοφύλων ἀνδρα-
» δόνλες σφᾶς αὐτοὺς, ἐκείνοις δουλεύειν, ὧν καὶ αὐτοὶ πόλε
» ἀφείλοντο τὴν ἐλευθερίαν σφῶν ἡμῖν· καὶ μάλιστα ἂ-
» δὲν πιστευθήσονται παρὰ αὐτῶν οἱ κακῶς αὐτῶν τὴν
» πατρίδα καὶ αἰσχρῶς ἀπολέσαντα παρθυμηθέντες, μὴ
» οὐχὶ ὅμοια δράσειν τὴν ὑποδεξομένην. ἀριστερα-
» τεῖται δὲ καὶ τὰ ἔθνη πρὸς ἡμῶν ἄπωθεν, καὶ ὃ δὴ-
» μοκρατούμενον πόλει μεγαπρεπεστάτῃ τῶν ἴσων. ὥς- 20
» τε οὐ δή που οἱ παρὰ σφίσιν πόλει τὸν οἰ-
» κεῖον ὄκνον ἐῶντες παρέξειν ὄχλον, τοῦτον εἰσδέξον-
» ται τὸν ἔκπλουν καὶ στάσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρί-
» δα· μὴ μεταδόντες δὲ αὐτοῖ τῶν ὁμοίων, σφῶν χρό-
» νῳ περήσουσι τῶν ἴσων. εἰ δὲ ἄρα γνώμης ἁμάρτοι-
» μι, καὶ παραδέξαιτό τις αὐτοὺς πόλις, ἐν ᾧ ἤδη
» ἀμφισβητοῦσιν ὡς αἱ πολέμιοί τε ὄντες, καὶ τὰ πο-
» λεμίων πεισόμενοι. ἔχομεν δὲ αὐτῶν ὅμηρα καὶ γα-
» μετὰς καὶ παῖδας καὶ τὴν ἀρχὴν συγγένειαν· ὧν οὐδὲ
» αἱ δυσχόμενοι χρείττονα παρὰ θεῶν ἡσυχάμεθα· οὓς 30
» ἐν ὄψει τῶν συγγενῶν σφαγιάζοντες ἀπολοῦμεν, εἰ βολ-
» μήσαιεν ὁμόσε χωρεῖν, ὡς ταῖς ἐκάστοις λώβαις ἀμα-
» χησόμενοι· καὶ αὐτοὺς, εἰ τοῦτο μάθοιεν, δῆ ἴσχε ὅτι
» λήψεσθε ἀντιβολοῦντας, ὀλοφυρομένους, παραδι-
» δόντας σφᾶς αὐτοὺς ὑμῖν δίχα τῶν ὅπλων, ἀπωλω-
» τομένους. δῆναι γὰρ αἱ τοιαίδε ἀνάγκαι τὴν πρώ-
» τας τοὺς αὐθαδεῖς λογισμοὺς κλάσαι, καὶ καταβαλεῖν εἰς
» τὸ μηδέν. ὧν μὲν δὴ χάριν τὸν οὐκ τῶν φυγάδων πό-
» λεμον οὐκ ἀξιοῦ δεδιέναι, τοῦτό ἐστι. τὸν δὲ οὐκ τῶν
» ἀλλοεθνῶν φοβεροὺ οὐ νῦν πρῶτον ὄζηταθηκαν μέ- 40
» χει λόγου ὄντα, ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὁσάκις ἡμῖν
» πεῖραν ἑαυτῶν ἔδωκεν, ἐλάττω δόξης διεφάνη. ὅσοι
» δ' οὐχ ἡμῶν οἴονται εἶναι δυνάμιν τὴν τῆς πόλεως
» οἰκείαν, καὶ τῇδε μάλιστα ὀρρωδοῦσι τὸν πόλεμον, μα-
» θέτωσαν οὐχ ἡμῶν αὐτῆς ἠθημένοι. πρὸς μὲν γε
» τοὺς ἀφεστηκότας τῶν πολιτῶν ἀνάπαλιν χεῖρα ἔξο-

vrbis tutelam nõ ſufficiant. nam profugorũ *iſtorum* vis exigua eſt, nec ſicut nunc *æſtate, ita* per hiemem diu ſub diuo in tuguriis durare poterunt, aut rapto viuere conſumptis commeatibus, ac ne aliunde quidem comparata aduehere propter inopiam; vt qui nec priuatam pecuniam habeãt, nec publicam. nam bella plerumq; ſuſtẽtant pecuniarum copia. Præterea cum nullus eis imperii ſit ordo, & credibile ſit confuſionem iſtam ſecutura diſſidia, breui conſilia ipſorũ diſſipabuntur. neq; enim dignabũtur Sabinis aut Etruſcis aliisve exteris in ſeruitutem ſeſe dedere, quibus & ipſi olim libertatem nobiſcũ ademerũt: immo ne fides quidem improbis iſtis & fœdis patriæ deſertoribus habebitur; *ſed metuetur* ne idẽ facturi ſint his a quibus recepti fuerint. reguntur autem & finitimæ gẽtes ab optimatibus, nec apud vllam earum plebi æquũ cum proceribus ius conceditur. haudquaquam ciuitatũ illarum primores, cũ ne ſuam quidẽ plebem mouere quidpiam ſinant, externam iſtã & ſeditioſam turbam in ſuas recipient patrias; ac ni æquum illis ius impertiãt, ipſi ſe tandem æquo iure priuari patientur. At ſi me fallat opinio, & excipiantur ab aliquo populo, ibi tandem hoſtes eſſe pernoſcentur, & vt hoſtes tractabũtur. Habemus etiã obſides eorum vxores & parentes ceteramq; cognationem. quo quid potius a diis optauerimus? hos in cõſpectu cognatorũ trucidabimus, ſi nos aggredi auſi fuerint; velut extremis *eos* enecaturi cruciatibus. Qui ſi audirent *vos* hoc *velle facere*, credite mihi mox venirẽt ſupplices, & cum lacrymis inermes ſe vobis dederent quibuscumq; conditionibus. vehementes enim ſunt neceſſitates huiuſmodi, & validę ad quamlibet contumaciam frangendam atque in nihilum redigendam. Iam *ſatis* dictũ *puto* cur ex iſtis profugis bellum timendũ nõ putẽ. Externos vero terrores non nunc primũ cõperimus intra minas cõſiſtere; aut ſiquid *vlterius* hoſtis in nos audeat, res verbis nõ reſpõdere. Quod aũt aliqui verentur ne nobis domeſticæ vires non ſufficiant, & ideo maxime bellum timent, ſciant ſe nõ ſatis illas perſenſiſſe. certe quos deſertoribus opponamus habebimus, ſi delectu ex ſeruitiis habito,

valentissimum quemq; libertate donare voluerimus. satius enim est hos libertate donare, quã imperio ab illis exui. sunt satis periti rei militaris; vt qui toties interfuere nostris expeditionibus. ceterũ externo hosti nos ipsi quanta possumus alacritate occurremus, assumptis omnib. cliẽtelis, & reliqua plebe *quæ manet in officio*. quã vt alacriorẽ reddamus ad subeunda pericula, æris alieni remissionẽ eis largiemur, nõ in commune, sed viritim. nã si tẽpori cedendum, & moderatio adhibẽda est, nõ erga inimicos ciues ea vtendũ est, sed erga amicos; quibus nõ coacti sed persuasi gratificari videbimur. Quodsi his copiis nõ sufficiẽtibus aliunde indigebimus auxilio, e castellis præsidiarios euocabimus, & in colonias dimissos reuocabimus. quorũ quanta multitudo sit, e proximo cẽsu licet cognoscere. censa sunt Romanorum ciuiũ qui pubertatẽ attigerint, CXXXM. quorũ ne septimã quidem partẽ æquarit profugorũ numerus. *Quid* dicã Latinorũ XXX populos, quib. propter cognationẽ nihil optabilius possit contingere quã vt pugnẽt pro nobis; si modo decernatur eis æquum ciuitatis ius, quod petere nõ desinunt. Finẽ faciam si vnum adhuc addidero; quod, quãuis in bello maximi sit momẽti, nec vos animaduertistis hactenus, nec cõsultorum quisquã monuit. Nulla re ad victoriam æque opus est ac bonis ducibus. his nos abũdamus; apud aduersarios rari *aut nulli* sunt. Numerosa porro turba, si imperitos duces habeat, nihil agit vt decet, sed sua se labefacit multitudine; tantoq; magis cõflictatur, quanto maioribus augetur copiis. boni vero imperatores, etiãsi paruas acceperint copias, breui eas adaugent. proinde quantisper idoneos ductores habuerimus, non deerunt qui eorũ ductum sequi velint. Hæc igitur cogitantes, & gestorum populi Romani memores, nihil humile, ignobile, & vobis ipsis indignum decreueritis. Rogare posset *vestrum* aliquis: Quid igitur nobis faciendum censes? hoc enim forte iamdudum audire cupitis. Nullam ad desertores legationem mittẽdam, nec æs alienum remittẽdum, nec faciendum aliud quidquã quod vllam timoris ac trepidationis speciem præ se ferat. Quodsi positis armis in vrbem reuersi vobis potestatem de se per otium deliberandi

τὺς ἀκμαιοτάτους ἐλευθερῶσαι. χρῆσθον γὰρ τὴν ἐλευθε- «
ρίαν χαρισαμένους τούτοις, ἢ τὴν ἡγεμονίαν ἀφ' ἑκείνων «
ἀφαιρεθῆναι. ἔχουσι γὰρ τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίαν ἱκα- «
νὴν, πολλάκις ἡμῖν συστρατευόμενοι καὶ ταῖς στρατιαῖς. «
πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους αὐτοί τε χωροῦμεν ἀπα- «
σῃ προθυμίᾳ, καὶ τοὺς πελάτας ἀποστέλλομεν ἐπαγόμενοι, «
καὶ τὸ δημοτικὸν τὸ πλεῖον. ἵνα [δὲ] πρόθυμον ἢ πρὸς «
τοὺς ἀγῶνας, ἄφεσιν αὐτῷ χαρισόμεθα τῶν χρεῶν, μὴ «
καινὴν, ἀλλὰ κατ' ἄνδρα. εἰ γάρ τι δεῖ τοῖς χαρίεσιν εἶ- «
ξαντας μεριάσαι, μὴ πρὸς τοὺς πολεμίους τὸ πλι- «
τῶν τοῦτο ἔστω τὸ μέτειον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους, οἷς «
οὐκ ἀναγκαζόμενοι ταῖς χάρισι δόξομεν διδόναι, ἀλ- «
λὰ προθύμως. ἐὰν δὲ καὶ δεηθῶσι βοηθείας, ὡς ταύ- «
της οὐκ ἄσης ἰσχυρᾶς, τούς τε ἐκ τῶν φρουρίων με- «
πεμπτώμεθα, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀνακαλώμεθα. τὸ «
δὲ ὅσον ἐστὶ πλῆθος, οὐκ ἔλαττον γνωσθῆναι ῥᾴδιον ἐκ τῆ- «
σεως μαθεῖν ῥᾴδιον αὖ εἶπε. τεσσαρεσκαίδεκα μυριάδες εἰσὶ «
Ῥωμαίων τῶν ἐν ἥβῃ τελουμένων· ὧν οὐκ ἂν εἴη μέ- «
ρος ἕβδομον τὸ φυγαδικόν. λέγω δὲ τὰς Λατίνων πόλι- «
νατα πόλις, ἃ μὴ πολλῆς βίαχῆς δέξαιντο ἂν τοὺς «
ὑμῶν ἡμῶν ἀγῶνας. ἀφ' ὧν συγγενὲς, ἐὰν φηφίσησθε «
αὐτοῖς ἰσοπολιτείαν μόνον, ἧς αἰεὶ ἀφαιρεθῦσι δεόμε- «
ναι. ὃ δὴ πάντων ἐστὶ κράτιστον ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ ὅτε «
ὑμεῖς αὐτὸ ἐνεθυμήθητέ πω, ὅτε τῶν συμβούλων οὐ- «
δεὶς λέγει, τοῦτο προσδεῖς παύσομαι. σοβεροῦ οὕτως «
δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐτυχὲς ἕξειν τὸ τῶν ἀγώνων τέλος, «
ὡς στρατηγῶν ἀγαθῶν. τούτων ἡ ἡμετέρα πλουτεῖ πό- «
λις· αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων ἀσθενίζουσιν. αἱ μὲν οὖν πο- «
λυοχλοῦσαι δυνάμεις, ὅταν λάβωσιν ἡγεμόνας οὐκ «
εἰδότας χρῆναι, ἀχρημονοῦσι, καὶ πρὸς αὐταῖς σφήλονται «
τὰ πλῆθα, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον κακοπαθοῦσιν, ὅσῳ περ «
ἂν μείζονα ἔχωσι πόρον· οἱ δὲ ἀγαθοὶ στρατηλάται, κἂν «
μικρὰς λάβωσι δυνάμεις, ταχέως ποιοῦσιν αὐτὰς με- «
γάλας. ὥστε ἄρχειν ἂν ἡγεῖσθαι δυναμένους ἄνδρας «
ἔχομεν, οὐκ ἀπορήσομεν τοῦ ἄρχεσθαι βουλομένων. «
ἐνθυμούμενοι δὴ ταῦτα καὶ τῶν ἔργων τὰ πόλεως με- «
μνημένοι, μηδὲν ταπεινὸν, μηδὲ ἀχρεῖον, μηδὲ ἀνά- «
ξιον ὑμῶν αὐτῶν φηφίσησθε. καὶ οὕτω, εἴ τις ἔροιτό με, τί «
προστάττων ὑμῖν παραινῶ; ταυτὶ γὰρ ἴσως πάλαι γνῶ- «
ναι προθυμεῖσθε. μηδένα μήτε πρεσβείαν πέμπειν πρὸς «
τοὺς ἀφεστηκότας, μήτε ἄφεσιν φηφίσασθαι τῶν χρεῶν, «
μήτε ἄλλο ποιεῖν μηδέν, ὃ τι δόξειεν ἂν φόβου τε- «
κμήριον εἶναι καὶ ἀμηχανίας· ἐὰν δὲ καταθέμενοι τὰ «
ὅπλα κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσέχωσιν ὑ- «
μῖν βουλεύσασθαι περὶ σφῶν αὐτῶν καθ' ἡσυχίαν «

ἐξετά-

» ὀξεπάσαντας, χρῆναι μεδιότητι πρὸς αὐτοὺς, εἰδό-
» τας ὅτι πᾶν τὸ ἀνόητον, ἅτε καὶ ὄχλος ἦ, πρὸς
» μὲν τοὺς ταπεινοὺς αὐθαδες ἠνέχθη φιλεῖ, πρὸς δὲ τοὺς
» αὐθάδεις ταπεινοῦται. παυσαμένου δὲ τοῦ Κλαυδίου,
μεγάλη φωνὴ καὶ θόρυβος ἐξαίσιος ἄχρι πολλοῦ χρό-
νου καθῆκε τὸ συνέδριον. οἱ μὲν γὰρ ἀριστοκρατικοὶ δο-
κοῦντες εἶναι, καὶ τὰ δικαιότερα πρὸ τῶν ἀδίκων οἰόμε-
νοι δεῖν σκοπεῖν, τῇ Κλαυδίου γνώμῃ προσετίθεντο, καὶ
189 τοὺς ὑπάτους ἠξίουν μᾶλλον μὲν τῇ κρείττονι προσ-
χωρῆσαι μεείδει, διαλογιζομένους ὅτι βασιλικὸν ἔχου- 10
σι τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος, καὶ δημοτικόν. εἰ δὲ μή γε, φυ-
λάττειν αὐτοὺς ἴσους, καὶ μὴ καθυφεῖναι μηδετέραν τῶν μά-
σεων, διαιθμησαμένους δὲ τὰς γνώμας τοῦ συνέδρου,
ταῖς πλείοσι γνώμαις κῦρος. εἰ δὲ τούτων ἀμφοτέρων
ὑποδιδοῖεν αὐτοκράτορας αὐτοὺς ποιήσουσι τῶν διαλύσεων, οὐκ ὀκνήσειν αὐτοῖς ἔλεγον, ἀλλ' ἀναλισκώ-
σεσθαι πάσῃ προθυμίᾳ, λόγοις τε, ἄχρις ἂν ἐξῇ,
χρώμενοι, καὶ ὅπλοις, ὅταν ἀνάγκη γένηται· ἕως δὲ τοῦτο
τέλος κατίδοιεν, καὶ ἡδὺ ἅπασι τοῖς πατρικίοις ἡ νέό-
της ταύτης εἶχε τὴν προαίρεσιν. οἱ δὲ τῆς εἰρήνης 20
ὑπερθυμοῦντες, τῇ Μενηνίου τε καὶ Οὐαλερίου γνώμῃ
προσετίθεντο, καὶ μάλιστα οἱ προβεβηκότες ταῖς ἡλι-
κίαις, ἀνθυμούμενοι τὰς συμφορὰς ὅσαι καὶ λαμβά-
νουσι τὰς πόλεις ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. ἐξητιῶμε-
νοι δὲ τὴν κραυγὴν τῶν νέων καὶ τὴν ἀκοσμίαν, τό τε φι-
λότιμον αὐτῶν ὑφορώμενοι καὶ τὸ ὑπερφρόνημα ὃν ἐ-
ποιοῦντο κατὰ τῶν ὑπάτων, δεδιότες ὡς ἀπὸ σφῶν κα-
τεσκαμμένας ἐλευσόμενον, εἰ μή τις αὐτοῖς εἴξειεν, εἰς
δάκρυα καὶ δεήσεις τῶν ἀναλισκομένων τελευτῶντες ἐ-
τράποντο. λοφήσαντος δὲ τοῦ θορύβου καὶ σιωπῆς γενομέ- 30
νης σὺν χρόνῳ, προελθόντες ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς οἱ ὕ-
παατοι, τέλος ἐξεφώνησαν τῆς ἑαυτῶν γνώμης τοιόνδε·
» Ἡμεῖς, ὦ βουλή, μᾶλλον μὲν ἠξιοῦμεν ἀπόντας ὑμᾶς
» ὁμογνωμονῆσαι, ἅτε καὶ ταῦτα περὶ κοινῆς σωτη-
» ρίας βουλευομένους· εἰ δὲ μή, τοῖς πρεσβυτέροις ὑμῶν
» εἶκειν τοὺς νεωτέρους, καὶ μὴ φιλονεικεῖν, ἀνθυμουμένους
» ὅτι κἀκείνοις εἰς ταὐτὸν ἐλθοῦσι τὴν ἡλικίαν τῆς ἴσης
» ἀπαρξῆς τυγχάνουσιν ὑμῖν. ἐπεὶ
» δὲ ὁρῶμεν εἰς ἔριν ὑμᾶς ἐκπεπτωκότας ὀλεθρίω-
» τάτου τῶν ἀνθρωπείων νόσου, καὶ πολλοῦ δεῖ ἀν- 40
» θῆσαι ὑμῖν ὁμιλοῦσαν τῶν νέων, νῦν μὲν ἐπὶ βρα-
» χὺ δὲ λειπόμενον ὅσον τῆς ἡμέρας, καὶ ὅκ ἂν δύναι-
» το τέλος ἐν τούτῳ λαβεῖν τὰ δόξαντα ὑμῖν, ἄπιτε ἐκ
» τοῦ συνεδρίου· εἰς ὕστερον σύλλογον ἥξετε με-
» τειώτεροι γενόμενοι, καὶ γνώμας ἔχοντες ἀμείνους. εἰ
» δ' ὠφελόμενοι δὲ φιλονεικεῖν ὑμῖν, νέοις μὲν οὔτε δικα-
» στὰς οὔτε συμβούλοις ἐπὶ τῶν συμφερόντων χρησόμεθα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἀνείρξομεν αὐτῶν

fecerint, moderate de eis statuēdum: quando scitis omnes stultos, præsertim vulgus, in humiles superbire, erga superbos se demisse gerere. Vbi Claudius desiit, vociferationes & ingens strepitus in senatu diu fuit. nam qui optimatium factionis videbātur, nec iusta iniustis postponēda iudicabant, Claudio assentiebantur, hortabanturque *ambos* consules vt meliori parti accederēt, memores regiam se potestatem habere, nō plebeiam: sin minus, saltem æquos se præberent vtriq; factioni, nec alteram supprimerent, donec dinumeratis sententiis appareret maior numerus. Quodsi neutrum horum facere volentes ad se arbitrium rerum traherent, negabāt se id permissuros, sed pro viribus restituros; verbis, donec liceret; & armis, si opus foret. erat autem is globus validus, & pene tota patriciorū iuuentus huic adhærebat cōsilio. Pacis studiosis sententia Menenii Valeriique magis placebat, præcipue senioribus, reputantibus quantæ calamitates solerent ciuilia bella consequi. sed superante clamore atque immodestia iuuenum, contentionem eorum veriti & contumaciā erga consules, ne forte, nisi eis cederetur, nō vlterius temperarent manibus, tandem ad preces & lacrymas versi, obtestabantur aduersarios. Sedato tumultu, factoque tandem silentio, consl. prius inter se collocuti, tandem sic suam protulere sententiam. Nos P. C. inprimis vellemus vt omnes consentiretis, cum alias, tum maxime quoties de publica salute incidit consultatio: sin minus, *saltem* senioribus vestrum cedere iuniores, & non contendere; cogitantes sibi quoque, vbi ad id ætatis ventum fuerit, eundem honorem habēdum a natu minoribus. Sed quoniam videmus vos ad rixam prolapsos, nocētissimum inter homines morbum; & iuniorib. vestrū multū inesse arrogantiæ, nunc, quia patrū diei supereſt, nec consultationi tā cito finis imponi potest, abite, & proximo senatu cum meliorib. mentibus & maiori modestia redite. Quodsi a contentionibus non destiteritis, iuuenib. posthac nec iudicibus vtemur nec consultoribus, sed in posterum illorū immodestiam

lege coercebimus, præscripto annorum numero, quem senatores habere oporteat: seniores vero si denuo rogati sententiis discreparint, cõtentionem eorum dirimemus ratione compendiaria, quam vos nunc audire operæpretium ducimus. Scitis sane legem nobis esse iam inde ab vrbe condita, quæ omnia in senatus potestate ponit, præter magistratuũ creationem, legum lationem, & belli inferendi deponendiq; arbitriũ. horum trium potestatem esse penes populi suffragia. Nunc non de alio consultatur, quam de bello & pace. Quare necesse est vt permissis populo calculis, nostræ ab illo sententiæ confirmentur. Itaque indictis ex hac lege comitiis, sententias a vobis dictas committemus populi suffragiis; quod hac potissimum ratione vestra contẽtio tolli posse videatur: & quod plurium calculis probatum fuerit, id ratum habebimus. Digni sane sunt hoc honore qui permanserunt in fide reipublicæ, nobiscum bonorum malorumq; futuri participes. His dictis senatum dimiserunt. Sequentibus dehinc diebus cũ per nuntios iussissent omnem ex agris & castellis multitudinẽ præsto esse, senatumq; in eandem diem indixissent, postquam cognouere vrbem plenam esse turbis *aduẽtitiis*, patriciosq; a secessorum parentibus & paruulis liberis partim precibus, partim fletu & lamẽtis victos esse, ad prę-
stitutam diem progressi sunt in forũ, quod iam summo mane omnis generis vulgo *differtum &* coarctatũ erat: & pro æde Vulcani, vbi concionari mos erat, primũ laudauerũt plebem quod tanto studio tantaq; frequentia cõuenissent; deinde rogauerũt vt quieti exspectarẽt donec senatusconsultũ fieret. domesticos aũt secessorũ bono animo esse iusserunt; recepturos breui affectus suos carissimos. tũ ingressi curiã & ipsi leniter ac modeste locuti sunt, & ceteros orauerũt vt benignas atq; humanas proferrent sententias: primumq; rogauerũt Menenium. Is cum assurrexisset, eadẽ dixit quæ antea, hortans senatum ad reconciliationem; eandem quoq; sententiam, propere mittendos ad profugam plebem legatos cum plena pacificandi potestate. Post hunc ceteri cõsulares secundum ætatis ordinem rogati, o-

τὴν ἀκοσμίαν νόμῳ, πάξαντες ἀριθμὸν ἐτῶν οὗ δεήσει τὰς βουλεύοντας ἔχειν· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἀποδόντες λόγον αὖθις, ἐὰν μηδὲν συμφέρωσι τῇ γνώμῃ, ταχείᾳ τῇ φιλονεικίαν αὐτῶν λύσομεν ὁδῷ, ἣν ἄμφω ἐστὶν ὑμῖν προσηκούσῃ μαθεῖν. ἴστε δή που νόμον ἡμῖν ὑπάρχοντα ἐξ οὗ τὴν δε οἰκοῦμεν τὴν πόλιν, πολλῶν εἰς κυρίαν τὴν βουλὴν, πλὴν ἀρχὰς ἀποδείξαι, καὶ νόμους ψηφίσαι, καὶ πόλεμον ἐξενεγκεῖν, ἢ τὸν σπονδὰς καταλύσαι· τούτων δὲ τῶν τριῶν τὸ δῆμον ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ψῆφον διδόντα. ἐν δὲ τῷ παρόντι οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ πολέμου καὶ εἰρήνης βουλεύομεθα. ὥστε πολλὴ ἀνάγκη τὸν δῆμον διακρῶσαι τὰς ἡμετέρας γνώμας, ψήφῳ κρυπτῷ κύριον. προαγορεύσαντες δὲ τὰ πλήθη παρεῖναι καὶ τόνδε τὸν νόμον εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐπειδὰν ὑμεῖς ἀποδείξητε τὰς γνώμας, ἀποδώσομεν αὐτῷ τὴν ψῆφον, οὕτως μάλιστα νομίσαντες ἀρθῆναι τὴν ἔριν ὑμῶν· ὅ τι δὲ οἱ πλείους ψηφίσωνται, τοῦθ' ἡγησόμεθα κύριον. ἄξιοι δὲ δήπου ταύτης εἰσὶ τῆς τιμῆς τυγχάνειν οἱ σχεδὸν μόνοι τῇ πόλει, καὶ μέλλοντες ἰσομοιρεῖν ἡμῖν κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν. ταῦτα εἰπόντες, διέλυσαν τὸν σύλλογον. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ προαγορεύσαντες κελεύσαντες ἅπασι τοῖς κατὰ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰ φρούρια, παρεῖναι, καὶ τῇ βουλῇ προσαγορεύσαντες ἥκειν εἰς τὸ αὐτὸ ἡμέρᾳ, ὅπερ καὶ πάλαι ἔθος ἦν τῇ πόλει, καὶ τὰς γνώμας τῶν πατρικίων ἐξηπατωμένους τῶν δήσεων αἷς ἐποιοῦντο συνοίμωγῇ καὶ ὀδυρμῷ πατέρες τε καὶ νήπια τέκνα τῶν ἀποσατῶν, τῇ κυρίᾳ τῶν ἡμερῶν ἔξήεσαν ὅτι τὴν ἀγορὰν στενοχωρουμένην ὑπὸ πολλῆς ἔτι νυκτὸς ἅπασαν ὄχλῳ πανδοκαπῷ. καὶ παρῳδοῦντες ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡφαίστου, ἔνθα ἐώθεσαν αὐτοῖς αἱ ἐκκλησίαι γίνεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπήνεσαν τὸν δῆμον ὅτι τῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τοῦ πλήθους ἀφίξεως· ἔπειτα παρεκάλεσαν εὐδέκεαδαι μετ' ἡσυχίας, ἕως ἂν γένηται τὸ προβούλευμα τῆς βουλῆς· τοῖς δὲ οἰκείοις τῶν ἀποσατῶν ἀγαθὰς παρήνουν ἐλπίδας ἔχειν, ὡς ἐν μακρῷ χρόνῳ τὰ φίλτατα. μετὰ τοῦτο παρελθόντες εἰς τὸ συνέδριον, αὖθίς τε διελέχθησαν ὀπιφεῖς καὶ μετρίους λόγους, καὶ τὰς δήμους ἠξίουν χρηστὰς καὶ φιλανθρώπους ἀποδείκνυσθαι γνώμας. πρῶτον δὲ τῶν δήμων ἐκάλουν τὸν Μενήνιον· ὃς ἀναστὰς, τοῖς αὐτοῖς ἐχρήσατο λόγοις οἷς καὶ πρότερον, ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς προκαλῶν τὸν βουλόμενος καὶ γνώμην ἀπεφαίνατο τὴν αὐτὴν, ἀξιῶν πρεσβείαν ἀποστέλλειν πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας ἐκ πολέων, αὐτοκράτορα τὴν διαλλαγῶν. μετὰ τοῦτον δ' ἐξῆς) καθ' ἡλικίαν καλούμενοι οἱ τῶν ἐπιφανῶν ἐφεστῶτες ἀρχῶν οἷς

ἅπασιν

ἅπασιν ἐδόκει τῇ Μενινίᾳ χεχρῆσθαι γνώμῃ, ἕως δὴ
» καθῆκεν ὁ λόγος εἰς τὸν Ἄππιον. ὁ δ' ἀνασὰς, Ὁρῶ μὲν,
» ἔφησεν, ὅτι καὶ τοῖς ὑπάτοις δοκεῖ κεχαρισμένον, ὦ βουλὴ,
» καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὑμῖν ὀλίγου δεῖν πᾶσι, καταγεῖν τὸν δῆμον
» ἐφ' οἷς δὴ αὐτὸς ἀξιοῖ· καὶ μόνος δὴ ἀπόντων ἐγὼ λεί-
» πομαι τῶν ἀναιρεθέντων τοῖς τὰς ἀρχὰς λύσασι, ἐκείνοις
» τε ἀπεχθὴς ἀρχόμενος, καὶ ὑμῖν οὐδὲν ἔτι χρήσιμος ὤν.
» ἀλλὰ μὴν ἀρχὰς ταύτας γε ἀποθήσομαι τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐγνω-
» σμένον, οὐδὲ καταλείψομαι τὴν γνώμην τὴν πολλείας
» ἐκών. ὅσῳ δ' ἂν ἐρημότερος γένωμαι τῶν τὰ αὐτὰ μοι
» τοῖς ἐλευθέροις φρονούντων, τοσούτῳ μᾶλλόν τε ὑμῖν ἔσομαι πολὺ
» ἐν χρόνῳ, καὶ τοῦτό μοι ζῶντι μὲν ἔπαινος, τελευ-
» τήσαντι δὲ ἡ τοῦδε τῶν ὑπομενόντων μνήμη. εἴη μὲν
» οὖν ὦ Καπιτώλιε Ζεῦ, καὶ θεοὶ πόλεως ἐπίσκοποι τῆς
» ἡμετέρας, ἥρωές τε καὶ δαίμονες ὅσοι γῆν τὴν Ῥωμαίων
» ἐφορᾶτε, καλή τε καὶ συμφέρουσα πᾶσιν ἡ τῶν φυγάδων
» κάθοδος, καὶ ψευσθείην ἐγὼ τῶν ἐλπίδων, ἃς ὑπὲρ τοῦ
» μέλλοντος ἔχω χρόνου. ἐὰν δέ τι δεινὸν ἐκ τούτων κατα-
» λάβοι τὴν βουλὴν μήτε τὴν πόλιν· ἔστι γὰρ τοῦτο φανερὸν
» οὐκ εἰς μακρὰν· τούτοις μὲν ταχεῖαν ἐπανόρθωσιν αὐ-
» τοὶ δοίητε, καὶ σωτηρίαν τοῖς σώμασιν ἀσφαλῆ· ἐμοὶ
» δ', ὅς γ' ἐν ἄλλῳ καιρῷ πώποτε τὰ ἥδιστα εἰλόμην λέ-
» γειν αὐτὴ τῶν ὠφελιμωτάτων, ὅτε νῦν προσδίδωμι τὸ
» κοινὸν, ἰδίαν καταπαύομαι ἀσφάλειαν, δύναμαι
» εἰπεῖν καὶ μειλίξιοι. θεοῖς μὲν δὴ ταῦτα εὐχόμην· λόγων
» γὰρ οὐδὲν ἔτι δεῖ· γνώμην δ' ἣν καὶ πρότερον ἀπο-
» φαίνομαι, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει δημοσιώσαντας τὸν δημο-
» σίων ἀφεσθαι χρεῶν, τοῖς δ' ἀποστάσης πολεμεῖν ἀ-
» πάσῃ προθυμίᾳ, ἕως δὴ ἔτι δημόσιοι ἐν τοῖς ὅ-
πλοις. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐπεὶ δ' αἱ τῶν πρε-
σβυτέρων γνῶμαι τῇ Μενινίᾳ προσέθεντο, καὶ καθῆκεν
ὁ λόγος ἐπὶ τοὺς νεωτέρους, ὀρθῆς ἁπάσης τῆς βουλῆς ἕ-
σης, ἀνίσταται Σπόριος Ναύτιος, οἰκίας ἐν ταῖς πρώ-
ταις ἐλαμπρᾶς δοκῶν· ὁ γὰρ ἡγεμὼν αὐτῶν τοῦ
γένους Ναύτιος, ἀπὸ τῶν σὺν Αἰνείᾳ σῳζόντων τὴν ἀ-
ποικίαν, ὃς ἐν Ἀθηνᾶς ἱερᾷ Γολιάδος, καὶ ὃ ξόανον
ἀπηνέγκατο τῆς θεᾶς μετανισάμενος, ὃ διεφύλαττον
ἀεὶ παρ' ἀεὶ μεταλαμβάνοντες οἱ τοῦ γένους ὄντες
τῶν Ναυτίων· ὃς ἐδόκει καὶ ἀρχὴν τὴν οἰκείαν ἀρετῇ λαμ-
291 πρότατος εἶναι τῶν νέων, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τὸν ἐπα-
νικῆς ὀξουσίας τυχεῖν. ἀρξάμενος δ' ἀπολογεῖ-
σθαι κοινὴν ἀπολογίαν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νέων, ὡς
οὔτε φιλονεικίᾳ τῇ πρὸς τοὺς πατέρας, οὔτε αὐθαδείᾳ
τινὶ ἐγκαλούμενοι, ὅτε τὴν ἀναίδειαν ἔχον ἐν τῇ πρότερα
βουλῇ προαίρεσιν, ἀλλ' εἰ ἄρα ἥμαρτόν, ἀφ' ἧς
ἡλικίας γνώμην ἔφηνέν τε καὶ ἐπεδείξατο, τελευτῶν ἔφη δ' πιστὸν
τοῦτον παρέξειν τῇ μεταβολῇ. συγχωρῶ γὰρ αὐτοῖς,

mnes accedebãt Menenii ſententiæ, donec veniretur ad Appium. qui ſurgens, Video, inquit, P. C. & cõſulibus & vobis ferme omnibus placere plebem reduci quibus ipſi libet cõditionibus: meq; ex omnibus qui *ante* reclamabant, ſolũ ſupereſſe, & illis iam exoſum, nec vobis amplius vtilẽ. non tamen propterea deſiſtã a priſtino, ppoſito, nec reip. cauſſam volens deſeram. & quo magis nũc a ceteris meæ ſententiæ fautorib. deſtituar, eo maiore in pretio aliquãdo apud vos ero; & viuus laudẽ, defunctus memoriã merebor apud poſteros. Faxis Capitoline Iupiter & dii vrbis huius præſides, ſemonesq; & genii quotquot Romanum territorium aſpicitis, vt bono commodoq; reip. profugi redeant, & ego fallar opinione quã de futuro cõcepi. quodſi qd mali propter iſta cõſilia ciuitati acciderit, id qđ breui apparebit, vos celerẽ opem tutamq; ſalutẽ rebus labantib. attuleritis: mihi vero, qui nec alias vnquam iucunda malui quã vtilia dicere, nec nũc prodo rempubl. meæ ſecuritati conſulens, benigni eritis ac propitii. Hæc ſunt vota mea: verbis enim non opus eſt amplius. ceterũ ſentẽtiam eandem *nunc* dico quam ante; plebeios qui in vrbe permanſerunt, liberãdos eſſe debitis: cum deſertorib. vero bellum tota virium contentione gerendum, quamdiu in armis perſtiterint. His dictis obticuit. Porro cũ ſeniores Menenii ſententiã approbaſſent, vbi ad iuniores *ſecundum ordinem* rogandi vẽtum eſt, omnibus patrib. exſpectatione arrectis, ſurrexit Sp. Nautius familia natus clariſſima. nã auctor eius generis vnus ex Æneę in deducenda colonia ſociis fuerat; qui Mineruæ Vrbicæ *apud Ilienſes* ſacerdos, Palladiũ in emigratione ſecũ trãſtulerat; cuius cuſtodia *poſtea* manſit penes ſucceſſionem gẽtis Nautiæ. is etiã ſuis virtutibus inter iuniores cõſpicuus, videbatur breui conſulatũ aſſecuturus: *& tũc* exorſus a cõmuni defenſione iuuenũ, negauit eos per contendendi ſtudiũ aut arrogantiam diſſenſiſſe a maioribus natu, cum diuerſam ſuperiore ſenatu tuerentur ſentẽtiam; ſed *ſiquid* in dicenda ſententia deliquerint, per ætatem lapſos eſſe: ac tandem ait ſe fidem ſuis verbis facturum mutatione *ſententiæ*. Itaque permittere ſe eis,

vt prudentioribus, decernant quidquid videatur e republica: se nihil cõtradicturos, sed obsecuturos senioribus. Similia deinde ceteris iuuenibus promittentibus, præter paucos propinqua cognatione iunctos Appio, consules laudata illorum modestia, iussisque vt semper in publicis *consiliis* ita se gererent, decem legatos elegerũt nobilissimos seniorum, omnes vno excepto consulares. fuerunt autem hi: T. Largius Flauus, Agrippa Menenius C F, M' Valerius M F, P. Seruilius P F, P. Postumius Q F Tubertus, T. Æbutius T F Flauus, Ser. Sulpicius P F Camerinus, A. Postumius P F Albus, A. Virginius A F Cælimontanus, & Sp. Nautius. Dimisso deinde senatu consl. in comitium progressi S C legerunt, & legatos produxerunt. Omnibus vero cupientibus mandata eis data cognoscere, aperte responderunt: Vt plebem quocumque modo patriciis reconcilient, sine dolo malo; profugosque in sua primo quoq; tempore reducant. Cum his mandatis legati eadem die profecti sunt. præuenit tamen eorum aduentum fama omnium quæ in vrbe acta fuerant: moxq; totis castris effusa plebs legatis iuit obuiam. Sed erat in castris vir quidã admodum turbulentus & seditiosus, qui & mentis acumine futura longe ante præuidere, & (vt erat loquax ac blãdus) animi sensa satis feliciter proferre poterat; nomine L. Iuni°; quod illi cõmune erat cum regum expulsore: cognomen Bruti vsurpauit ipse, vt exploret appellationis similitudinem. quæ affectatio plerisque fuit ridiculo; vt per iocum Brutus vocitaretur. Hic cum præfectum castrorum Sicinium docuisset, consultius esse plebi si se postulatis præberet difficilem, ne flagitatis exiguis, probrosiorem consequeretur reditum; sique aliquantisper aduersaretur, & tragicam rebus laruam affingeret: pollicitus se acturum caussam plebis, commonstratoq; quid dicendum esset ac faciendum, persuasit homini. Mox plebe in concionẽ aduocata, Sicinius legatos aducẽtus sui caussam iussit exponere. Tum progressus M' Valerius, legatorum maximus natu & popularis maxime, (quod eius erga se

Legati ex S C ad secessores missi.

Valerii legati oratio.

ὡς ἄμεινον φρονῶσιν, ὅπως φιλίαν πρὸς ὅ τι δύνηται τῷ κοινῷ συμφέρῃ, ὡς οὐδὲν σφῶν γε τοῖς ταῦτα ἐναντιωσομένων, ἀλλὰ πρεσβυτέροις πρεσβυτέρους τοῖς νεωτέροις. ὅμοια δὲ τούτῳ καὶ τῶν δήμων νέων ἀποφαινομένων, ἐκτὸς ὀλίγων λιχνῶν πρὸς τὴν Ἀππίου συγγενῶν, ἐπαινέσαντες τὴν εὐκοσμίαν αὐτῶν οἱ ὕπατοι, καὶ προσκαλεσάμενοι εἰς πρώτα τὰ κοινὰ βιώτους εἴ), πρεσβυτὰς εἵλοντο δέκα τοὺς ὅπι φανεσάτους τῶν πρεσβυτέρων, ἐκτὸς ἑνὸς ἀπόρως ὑπαλιγκίς. οἱ δ' ἀποδειχθέντες ἦσαν οἵδε· Ἀγρίππας Μενήνιος Γαΐου υἱός, Πόπλιος Σερουίλιος Ποπλίου υἱός, Ποσθούμιος Κοίντου υἱὸς Τουβέρτος, Τίτος Αἴβουτιος Τίτου υἱὸς Φλαυίος, Σέρβιος Σουλπίκιος Ποπλίου υἱὸς Καμερῖνος, Αὖλος Ποσθούμιος Ποπλίου υἱὸς Βάλβος, Αὖλος Βεργίνιος Αὔλου υἱὸς κῆνσορινος. μετὰ ταῦτα τῆς βουλῆς ἐκκλυθείσης, οἱ μὲν ὕπατοι προελθόντες εἰς ἐκκλησίαν, τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἀνέγνωσαν, καὶ τοὺς πρεσβυτὰς προσήγαγον. ἀπόρων δ' ἀξιούντων τὰς ἐντολὰς αἷς ἔδοξαν αὐτοῖς, μαθεῖν, εἶπον ἐν ᾧ φανερῷ, πρᾶξιν ὅτῳ δύνωνται, φιλίαν ᾧ δήμῳ συνθεῖναι πρὸς τοὺς πατρικίους, ἄτερ δόλου καὶ ἀπάτης, καὶ καλέσαι τοὺς φυγόντας ὅπῃ τὰ σφέτερα ἐν τάχει. ταῦτας οἱ πρέσβεις αὐτῶν λαβόντες τὰς ἐντολὰς, αὐθημερὸν ἐξῆσαν. φθάσασα δ' τὴν παρουσίαν αὐτῶν ἡ φήμη, διήγγελε τοῖς ὅπῃ τραπέδου πρώτα τὰ ἐν τῇ πόλει γιγνόμενα· καὶ αὐλίζεσθαι πρώτης ἐκλιπόντες τὸ ἔρυμα, ὑπήντων ἔτι καθ' ὁδὸν ὅσοι τοῖς πρεσβυταῖς. ἦν δέ τις ἐν τῷ τραπέδῳ πρώην παρακῶδης καὶ σατιρικὸς ἀνὴρ, ὀξὺς τὴν γνώμην προϊδεῖν τι τῶν ἐσομένων ἐκ πολλοῦ, καὶ προφητεῦσαι ὅ τι νοήσοι, ὡς λάλος καὶ κωτίλος, οὐκ ἀδυνάτως, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν Λεύκιος Ἰούνιος, ὁμώνυμος ᾧ καταλύσαντι τοὺς βασιλεῖς· ἐκπληρῶσαι δὲ τὴν ὁμωνυμίαν βουλόμενος, ἠξίου καὶ Βρούτος ὀνομάζεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις πολλοῖς γέλως ὅτι τὴν κενοσπουδίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰσήρχετο, καὶ ὅτε βουλοίμην ὑποσκώπτειν αὐτὸν, Βροῦτον ἐπεκάλουν. οὗτος ὁ ἀνὴρ τὴν ἡγεμόνα τῶν τραπέδου Σικίννιον διδάξας, ὡς οὐκ ἄμεινον εἴη τῷ δήμῳ ῥᾳδίως ἑαυτὸν ὑποβέβηκε τοῖς προϊδομένοις, ἵνα μὴ ἀπ' ἐλάττονος ἀξιώσεως ἀπομοτέραν εὕρηται τὴν κάθοδον, ἀλλ' ἀναλίσθαι μέχρι πολλοῦ, καὶ βαρυῳδίαν τινὰ ὑποθεῖναι τοῖς πράγμασι πρεσποιητὴν· ὑποθορόμενός τε αὐτὸς ἀνήρετο τὴν ὑπὲρ τοῦ δήμου λόγον, τά τε ἀγαθὰ ὑποδεδόμενος ἃ χρὴ προεῖπεν ἢ λέγειν, ἔπεισε τὸν Σικίννιον. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ μὲν Σικίννιος συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον, ἐκέλευσε τοὺς πρεσβυτὰς ὑπὲρ ὧν ἥκοιεν λέγειν. παρῆλθεν δὲ Μάνιος Ἀγρίππας, ὃς κατὰ λόγον αὐτῷ πρεσβύτατός τε καὶ δημοτικώτατος, ὅπως μάλιστα ἀνὴρ τοῦ πλή-

τῆ πλήθους τὴν προθυμίαν δυμνεσάταις φωναῖς
καὶ προσηνείαις, ὅπῃ σιωπῆς ἔτυχε, τοιάδε ἐχρή-
» σατο λόγοις· Οὐδέν ὑμᾶς ἔτι κωλύον ἐστίν, ὦ δημό-
» ται, κατεῖναι πάλιν ὅπου τὰ ὑμέτερα, καὶ διαλλά-
» ξαι πρὸς τοὺς πατέρας. ἔδοξε γὰρ ἡ βουλὴ κα-
» λῶς καὶ συμφέρουσαν ὑμῖν κάθοδον, καὶ γνώμην πε-
» ποιῆται μηδενὸς τῶν γεγενημένων μνησικακεῖν· ἡμᾶς τε
» οἷς ἐγνωσκε φιλοδημοτάτους ὄντας, καὶ πρὸς ὑμᾶς
» τὰ δίκαια ὑμφιλόνεικος, πρεσβεύσας ἀπέστειλεν, αὐ-
» τεξουσίους ἀποδείξασα τῆς διαλύσεως, ἵνα μὴ
» δόξαις μηδὲ εἰκασμοῖς χρώμενοι περὶ τῆς ὑμετέρας
» γνώμης, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν ὑμῶν ἀκούσαντες ἐφ' οἷς
» ἀξιοῦτε καταλύσασθαι τὰς διχοστασίας, δῦναι μέτριον
» τῶν αἰτημάτων, καὶ μήτε τῷ ἀδυνάτῳ, μήτε
» τοῦ δικαίου τῆς ἀρχαίας ἀνεκέσου κωλύπται, συγχωρῶ-
» μεν ὑμῖν, μηκέτι τῷ τῆς συνεδρίου γνώμῃ ἐκδε-
» χόμενοι, μηδὲ εἰς χρόνους μακροὺς καὶ φθόνους αὐτι-
» πάλων διαβαλόντες τὰ πράγματα. Ταῦτα ὁ τῆς
» βουλῆς ἐπεψηφισμένης, δέχεσθε ἀσμένοι τὰς χάρι-
» τας αὐτῶν, ὦ δημόται, μιᾷ πάσης προθυμίας καὶ
» σπουδῆς, ἐν μεγάλῳ ὑδεμένοι τὴν τοσαύτην δύνα-
» μιν, καὶ πολλοῦ τοῖς θεοῖς χάριν εἰδότες αὐτῆς, εἰ
» πόλις ἡ Ῥωμαίων, ἡ τοσούτων ἄρχουσα ἀνθρώπων,
» καὶ συνέδριον ὃ τὴν ἡγεμονίαν ἔχει πρώτων τῶν ἐν
» ταύτῃ καλῶν, οὐκ ὄν ἀνθρώπειον οὐδὲν τῶν αὐ-
» τοπάλων εἶχεν, ὑμῖν μόνοις ὑπεκλίνοντας τῆς
» ἀξιώσεως ἐκείνης, καὶ οὔτε ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν
» καθηκόντων ἑκατέροις ἠξίωσαν, ὡς ὑποδεεστέροις
» χρείττονες, ἀλλ' αὐτοὶ πρότεροι περὶ διαλύσεως ἐ-
» πρεσβεύσαντο, οὔτε τὰς ἀνθαδείας ὑμῶν ἀποκρίσεις,
» ἃς ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς πρότερον πρέσβεις, πρὸς
» ὀργὴν ἐδέξαντο, ἀλλὰ ὑπομονὴν ὑμῶν ὁ σβα-
» ὸν τοῦτο καὶ μειρακιῶδες τῆς ἀνθαδείας βάρος,
» ὥσπερ ἂν παίδων ἀφρόνων χρηστοὶ πατέρες· καὶ πά-
» λιν ἑτέραν πρεσβείαν ἀποστέλλειν ἤνεσαν δεῖν, καὶ τῶν
» δικαίων μειονεκτεῖν, καὶ πάντα ὑπομένειν, ὦ πο-
» λῖται, τὰ μέτρια. ὅπου δὴ τοσαύτης βεβηκότες δύ-
» ναμις, μὴ μέλλετε λέγειν, ὦ δημόται, ὅτου χρή-
» ζετε, μηδὲ ὑποκρύπτεσθε ἡμῖν· καταλυσάμενοι ὃ τὴν
» σάσιν, ἅπαντες χαίροντες εἰς τὴν γεναμένην τε καὶ θρε-
» ψαμένην ὑμᾶς πόλιν, ἣ σφᾶς τε καὶ χάριτας οὐ
» χρησὰς ἀποδίδοτε, καταλιπόντες αὐτὴν, ὃ γοῦν ἐφ'
» ὑμῖν, ἔρημον εἶναι καὶ μηλόβοτον. εἰ δὲ παρήσετε τὸν
» καιρὸν τοῦτον, δύξαιτε ἂν πολλάκις ὅμοιον δύρσαι ἕ-
» τερον. παυσαμένου δὲ τοῦ δημείου, παρελθὼν ὁ
Σικίννιος, οὐκ ἐξ ἑνὸς ἔφη δεῖν λόγου τὸ συμφέ-
ρον ἐξετάζειν τοὺς βουλευομένους, ἀλλ' ὑπολήπτε-

studium plebs fauſtis acclamationib. atq; appellationib. teſtabatur) dato ſilentio, verba fecit in hunc modum: Nihil amplius vetat vos Quirites reuerti ad veſtra, & in gratiã redire cum patribus. Decreuit enim vobis ſenatus honeſtũ atq; vtilem reditũ, cum omnium præteritarũ offenſarum obliuione: nosq; , quos nouit eſſe veſtri amantiſſimos, & a vobis *vicißim* merito honorari, legatos miſit cum libera poteſtate componẽdi huius negotii: ne nobis opus ſit coniecturis vti de veſtris voluntatibus, ſed audita ex vobis *poſtulatione*, quibus legib. cupiatis finiri diſcordiam, ſi veſtra poſtulata modeſta ſint & poſſibilia, & ſalua Romani nominis dignitate concedi queant, impetretis a nobis, nõ exſpectata ſenatus deliberatione amplius, non procraſtinando nec alendo vlterius inuidiam hoſtium. Quæ cum ſenatus decreuerit, libẽti animo promptoq; ſtudio beneficium illud accipite Quirites, & gratiã iſtam in magna felicitate ponite: magnasque diis eo nomine gratias agite, quod pop. Romanus, cuius tã late patet imperium; & ſenatus, qui primas in reip. moderatione obtinet, non ſoliti aduerſariis quidquã cedere, de ſua dignitate remittant, ſeq; vobis ſolis vltro ſubmittant, nec, vt potiores apud inferiores, exacte rimari voluerint qđ ſit vtriuſq; partis officiũ, ſed ipſi priores de pacificatione legatos miſerint; ne ſuperbo quidẽ reſponſo quod *proxime* legationi dediſtis offenſi, ſed cõdonantes vobis puerilẽ iſtum faſtum & contumaciã, non aliter quã indulgentes parentes pueris nondũ *per ætatem* recte ſapientibus; decreta rurſum noua legatione, parati nõ nihil de iure ſuo decedere, & omnes cõditiones æquas admittere. Tantam ergo felicitatẽ nacti ne cunctemini indicare quanam re opus habeatis ciues; & nolite nobis illudere. Miſſam facite ſeditionẽ, ite læti in vrbem quę vos genuit & aluit, cui malam educationis gratiam redditis, deſolatæ quantum ad vos attinet, & relictæ pecorũ paſcuis. Quodſi hanc occaſionem amiſeritis, *fruſtra* ſæpe aliam optaueritis ſimilem.

Cum finem *dicendi* feciſſet Valerius, progreſſus *in medium* Sicinius ait, non ex vna oratione quid in rem ſit æſtimare conſultos homines, ſed ex-

pendere etiã contrariæ orationis momenta, præsertim vbi de tantis rebus disquiritur. simulq; iubebat vt respõderet qui vellet, pudore atq; timore posito. res enim ipsis tanta necessitate circumuentis pudorẽ & cunctationẽ nõ permittere. Silentio deinde facto cũ alius in aliũ oculos iactãtes, requirerent aliquẽ qui pro vniuersis diceret, nemo exsistebat, Sicinio sæpius eadẽ verba repetente. Tandem, vt erat pollicitus, prodiit L. Iunius, qui Brutus cognominari volebat, datisq; crebris a multitudine signis, talẽ concionem habuit: Metus patriciorum, qui animis vestris insedit, Quirites, nunc quoq; vos attonitos habere videtur: eoq; deiecti nõ audetis in mediũ proferre quæ *quotidianis* sermonib. inter vos iactatis. ac fortasse quisque vestrũ putat proximum pro cunctis locuturũ: & siquid sit periculi, fore vt omnes facilius sustineant, ipseq; *interim* in tuto positus, secure ꝑ parte sua fruatur bonis aliena audacia conquisitis: iniquo sane consilio. Si enim is omnibus esset animus, singulorũ timiditas vnâ omnes læderet: & dũ vnusquisq; suæ securitati prospicit, periret respublica. Ergo si antea nesciebatis finẽ adesse vestro timori, vosq; vna cũ armis libertatem tenere firmiter, nunc saltẽ discite his vos docentibus. Superbi enim & imperiosi homines non iam vt antea cum iussis & minis ad nos veniunt, sed rogant & inuitant vt redeamus ad propria, & vt pari libertate præditos alloqui incipiunt. Cur igitur etiamnunc metu attoniti siletis? quin mentem liberam sumitis, & frenis abruptis, quas ab eis acceperitis iniurias, profertis coram omnibus? o miseri, quid timetis? me libere loquẽdi ducem sequimini. vestrum enim ius apud eos persequar ore libero, nullo respectu periculi, nihilq; dissimulans. & quoniã Valerius negat quidquam vetare quin redeatis ad propria, postquam senatus concessit reditũ, decretumq; addidit de abolenda omnium offensarum memoria: respõdebo quod veritas dictat & necessitas postulat. Nos, Valeri, cũ aliæ multæ causſæ vetãt positis armis vestræ fidei nosipsos cõmittere, tum potissimæ atq; apertissimæ tres. Primum, quia nos accusatis quasi peccauerimus, & pro beneficio imputa-

L. Iunii Bruti responsio.

ἀθαγ τὸν ἀναλίσκον αὐδῆς λόγον, ἀλλ' ὡς τε καὶ ὠφελι μηλιχούτων πραγμάτ' σκοπουμένας· ἠξίουν τὲ λέγειν πρὸς ταῦτα τὰς βουλομένους, ἅπασαν αἰδῶ καὶ δυλάβειαν ἀποθεμένους· ἃ γὰρ ὑπὲρ τῶν πραγμάτων σφίσιν εἰς. τοιαύτας δυσκλείας καταπεπλησμένοις, οὔτε ὀκνῶ ὅτε αἰσχύνη εἴκειν. σιωπῆς ὁ ῥωμυλίνης, ὅπερ πρώτες εἰς ἀλλήλους ἀπέβλεπον, ὑπιζητοῦντες τ' ὑπὲρ τῶν κοινοῦ λέξοντα, ἐφαίνετο δὲ οὐδείς· ὁ γὰρ Σικίννιος τοῖς αὐδῆς πολλάκις ἐχρῆτο λόγοις· πρεσέρχεται καὶ ταῖς ὑποσχέσεις Λεύκιος Ἰούνιος ἐκεῖνος, ὁ βουλόμενος ὑπικαλεῖσθαι Βρεῦτος· καὶ τυχὼν ὑπισημασίας πρῶτα τὸ πλήθους ἀθρόας, τοιαύτην διέθετο δημηγορίαν· Τὸ δέος ὑμᾶς, ὦ δημόται, τὸ τῶν πατρικίων, σύλληπτος ὑπὶ ταῖς ψυχαῖς, οὐκ πλήσαν ἔοικεν· καὶ διὰ τοῦτο πεπαυμένους, φέρειν τὰς λόγους εἰς μέσον, οἷς εἰώθατε χρῆσθαι πρὸς ἀλλήλους, ὀκνεῖτε. οἴεται δὲ ἴσως ἕκαστος ὑμῶν τ' πλησίον ὑπὲρ τ' κοινοῦ λέξειν, καὶ πῶς μᾶλλον, εἴ τι κινδυνῶδες ἐστιν, ὑπομενῶν· αὐτὸς δὲ ὢν τὰ ἀσφαλῆ βεβηκὼς, ὅ τι αὖ ὐκ τῶν ὑλισκομένων χρηστὸν πρόσληπται, τούτου τὸ μέρος ἕξειν ἀδεῶς· κακῶς εἰδώς. εἰ γὰρ ἅπαντες τοῦτο ὑπολάβοιμεν, ἡ καθ' ἕνα ἡμῶν ἕκαστον ἀπολμία, κοινὴ πᾶσιν ἔσεσθαι βλάβη, καὶ ὧν ὃ ἴδιον ἕκαστος ἀποσκοπεῖ ἀσφαλές, ὃ μὴ πάντων κοινὸν ἀπολεῖ. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον ἔγνωτε ὅτι λέλυται τὸ δέος ὑμῶν, καὶ τὸ ἐλεύθερον ἅμα τοῖς ὅπλοις βεβαίως ἔχετε, νῦν γε ἤδη μάθετε, διδασκάλοις χρησάμενοι τούτοις. οἱ γὰρ ὑπερήφανοι καὶ βαρεῖς, οὐκ ὅτι τὰ πόλεις ἡμῖν, ὡς πρότερον, ἤτησαν, οὐδὲ ἀπειλοῦντες, ἀλλὰ δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες ὅπως τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς ἔασιν, καὶ ὡς ἐλεύθερος ἐξ ἴσου ἤδη ἔρχονται ὁμιλῶν. εἰ οὖν ἔτι καταπέπληχθε αὐτοῖς, καὶ σιωπᾶτε, ἀλλ' οὐκ ἐλεύθερα φρονεῖτε, καὶ παῤῥησιαζόμενοι πρὸς ἤδη τοὺς καλινοὺς, λέγετε εἰς ὃ κοινὸν ἃ πεποίθατε πρὸς αὐτῶν; ὦ κάκιστοι, τί δεδίασθε μή τι πάθητε, ἡγεμόνι τῆς ἐλευθερουμένης ἐμοὶ χρώμενοι; κινδυνεύσω γὰρ ὑμῶν εἰπεῖν τὰ δίκαια μὴ παῤῥησίας ἐγὼ πρὸς αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν ἀποκρύψομαι. καὶ ὅπερ ὀδυσσεὺς οὐδὲν ἔφησεν εἶ τὸ κωλύον ἀναστρέφειν ὑμᾶς ὅπι τὰ οἰκεῖα, τῆς βουλῆς διδούσης τὴν κάθοδον, καὶ πρόσθεν ψηφισμένης ὃ μὴ μνησικακεῖν, ταῦτα ἀποκρινόμενος πρὸς αὐτὸν, ἄρα ὅτιν δῆτα ἀναλγησία εἰρῆσθαι. ἡμᾶς, ὦ ὀδυσσεῦ, πολλὰ μὲν καὶ δίκαια τὰ κωλύοντα ὅτιν ἀποτρέψαι τὰ ὅπλα, ἐφ' ὑμῖν ἡγεῖσθαι· τρία δὲ τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα. πρῶτον μέν, ὅτι ἐκαλεσώμεθ' ἡμῖν ὡς ἡμύνουσον ἥκετε, καὶ οὐ μισθοῦ οἴεσθε

μέρος,

» μέρη, διδόναι τῷ κάλλοδον· ἔπειθ', ὅτι οὐδὲν ὑποδεε-
» λοῦντε ὧν ἀκαλοιῶτες ὑπὸ τῶν Σαμναγῶν, ἐφ' οἷς
» αὐτῶν δικαίοις ἢ φιλανθρώποις ποιησόμεθα· ὃ δὲ
» τελευταῖον, ὅτι βέβαιον ἡμῖν ὧν δώ ὑποσχησθε, οὐδέν
» ἐστιν, ἀλλὰ πολλάκις ἐξαπατῶντές τε καὶ φενακί-
» ζοντες ἡμᾶς διαλελεγμένοι. ἐρῶ δὲ ὑπὲρ ἑκάστου χω-
» εἰς, ἀπὸ τοῦ δικαίου ἀρξάμενος. καὶ γὰρ ἴδιᾳ καὶ ἐν
» κοινῷ λέγοντας, ἀπὸ τοῦ δικαίου χρὴ ἄρχεσθαι. ἡμεῖς
» οἶνυν εἰ μὲν ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, οὐδὲν δεόμεθα ὅτε ἀ-
» δείας ὅτε ἀμνηστίας. καίτοιγε οὐκ ἀξιοῦμεν οὐδὲ καὶ-
» νωσὶν ἔτι τῆς πόλεως, ἀλλ' ὁπηνίκα ὅποι ποτ'
» ἂν ἡμᾶς ἄγῃ ὁ χρεών, τύχῃ καὶ δαίμοσιν ὑπειξέφαν-
» τες ἡγεμόσιν. εἰ δὲ ἀδικούμενοι ὑφ' ὑμῶν, ταύτης
» ἐπειρασόμεθα τῆς τύχης πειρᾶσθαι ἐν ᾗ ἐσμεν, τί
» οὐχ ὁμολογεῖτε, καὶ εἰ ἡμᾶς αὐτοὶ ἠδικήκατε, συγ-
» γνώμης δεῖσθαι καὶ ἀμνηστίας; νῦν δὲ ἐκ ὧν αἰτεῖσθε, ταύ-
» τὰ διδόναι λέγετε· καὶ ἧς ἀφεῖσθαι ζητεῖτε ὀργῆς,
» ταύτης ὡς ἀφιέντες μεγαλοψυχεῖτε, συγχέοντες τὰ τῆ
» ἀληθείας φύσιν, καὶ τὸ τῶν δικαίων ἀξίωσιν ἀναστρέφον-
» τες. ὅτι δὲ οὐκ ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ἀδικεῖτε, καὶ πολλὰ καὶ
» μεγάλα ἐνεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου, τὰ μὲν εἰς
» τὰ ἐλευθερίαν, τὰ δὲ εἰς τὰ ἡγεμονίαν, οὐ καλὰς
» ἀποδεδώκατε αὐτῷ τὰς ἀμοιβάς, μάθετε. ποιήσομαι
» δὲ ἀφ' ὧν εἴρητε καὶ αὐτοὶ τοῦ πραγμάτων τὸς λόγους, καὶ,
» τοὺς θεοὺς, ἐάν τι ψεῦδος εἴπω, μὴ ἀνάσχησθε, ἀλλ'
» αὐτὸς ἐλέγχετε. ἡμῖν δ' ἀρχαῖον πολίτευμα ἐστὶ μο-
» ναρχία, καὶ μέχρι ἡμέρας ἑβδόμης ταύτης χρώμε-
» νοι διετέλεσαν τῇ πολιτείᾳ· καὶ τοῦδε πάσας τὰς ἡγε-
» μονίας ταύτας οὐδὲν ὁ δῆμος ἠλαττώθη πώποτε ὑπὸ
» τῶν βασιλέων, καὶ πολὺ ἤκμασε ὑπὸ τῶν τελευ-
» ταίων. ἐγὼ γὰρ λέγω ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἐκ
» τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἐκαρπώσατο. χωρὶς γὰρ τῆς ἄλλης
» θεραπείας, ἣ κολακεύοντες αὐτὸν, οἰκεῖον μὲν σφίσιν,
» ἐχθρὸν δὲ ὑμῖν ἐβούλοντο εἶναι· ὃ ποιοῦσιν ἅπαντες οἱ
» τυραννικῶς ἐξάγοντες τὰς δυναστείας· κρατήσαντες
» πολέμῳ μακρῷ Σουέσσης πόλεως πολὺ δὴ δαίμο-
» νος, ἄξιον αὐτοῖς μηδενὶ κοινωνῆσαι τῶν λαφύρων, ἀλλ'
» αὐτοὶ κατασχεῖν, καὶ πολὺ ὑπερβαλέσθαι πλούτῳ βα-
» σιλέων, οὐκ ἠξίωσαν, ἀλλὰ φέροντες εἰς μέσον ἔθη-
» καν ἅπασαν τὴν ὠφέλειαν· ὥστ' ἡμᾶς χωρὶς ἀνδρα-
» πόδων καὶ βοσκημάτων, καὶ τῆς ἄλλης κτήσεως, πολλῆς οὔ-
» σης καὶ καλῆς, ἀργυρίου πέντε μνᾶς κατ' ἄνδρα ἐσφέ-
» νείμαντο. ὧν ἡμεῖς ἀμελήσαντες, ὅπως τυραννικῶ-
» τερον ἐχρῶντο τῇ ἐξουσίᾳ, οὐκ εἰς τὸν δῆμον πλημ-
» μελοῦντες, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς, διεναγχοῦντες ὅτι τοῖς
» νομίμοις, τῆς μὲν τῶν βασιλέων ὑπείξη-
» μεν, ὑμῖν δὲ τοσοῦτόν ἐσμεν καὶ σωπεπνυσμένοι αὐ-

tis conceſſionem reditus. deinde quia inuitatis ad pacem, nec indicatis quã æquis aut humanis cõditionibus. poſtremo quia toties a vobis decepti & eluſi, nihil certi nobis de veſtris pollicitis promittere poſſumus. Dicam ſeorſim de ſingulis, & a iure incipiam; cuius in omnibus vel priuatis vel publicis diſceptationib. prima debet eſſe ratio. Ergo ſi nos vobis iniuriam fecimus, nihil opus habemus nec impunitate nec offenſarum obliuione. immo ne ciuitatis quidẽ conſortium deſideramus amplius; ſed cõmanebimus quocumque nos fata duxerint fortunã deosq; duces ſecutos. Quodſi veſtris iniuriis exagitati, cõpulſi ſumus hanc fortunam experiri, cur nõ agnitis veſtris in nos malefactis, vobis *potius* venia & offenſarũ obliuione opus eſſe fatemini? Nũc vero quã petitis, eam vos dare fingitis: & iram quam vobis remitti cupitis, eam vos remittere iactatis; confundentes veritatis naturam, & iuris rationem inuertentes. Quod autem iniuria nõ afficiamini, ſed afficiatis; quodque plebi pro multis ac magnis beneficiis, tũ in tuenda libertate, tum in aſſerendo imperio, malam retuleritis gratiam, audite. loquar quæ ipſi ſcitis: & ſiquid mentiar, ſine mora me arguite obſecro. Noſtra reſp. olim vnius imperio paruit; durauitque is ſtatus ferme ſeptem ætatibus: totoque illius imperii tempore nihil detrimenti plebs accepit a regibus, præſertim nouiſſimis: vt interim taceam multa & magna commoda quæ ex illorum principatu percepit. nam præter alia blandimenta, quibus eam ſibi amicam, vobis infenſam ſtudebant reddere, (qđ faciunt omnes qui legitimam poteſtatem in tyrannicam vertere cupiunt) cum Sueſſam vrbem florentiſſimam longo bello expugnaſſent, potuiſſentq; prędam, nemine in partem eius admiſſo, retinere ſibi, & regũ fieri ditiſſimi, noluerunt, malentes eam cedere vulgo militũ; ita vt nobis prẽter mãcipia & pecora, opesq; ceteras multas & luculentas, viritim quinq; minæ argenti tribuerentur. Quibus nos neglectis, quod poteſtatem tyrannice exercerent, non in plebem, ſed in vos; facta eorũ perteſi, a beneuolis regibus deſciuimus, veſtrasque partes ſecuti ſumus: & vna vobiſcum

in eos tam in vrbe quam in castris coorti, illis expulsis, vobis principatum eorum detulimus. cumque sæpius licuisset nobis transire ad exsules magnis largitionib. nos sollicitantes, non sustinuimus id facere, ne vestram fidem desereremus: sed multa magna & continua bellorũ pericula propter vos exantlauimus; quibus iam decimumseptimum annũ atterimur, pro communi libertate pugnantes cum omnibus hominibus. vix dum enim constituta republ. (vt fieri solet post repentinas mutationes) duobus nobilissimis Etruscorũ populis, Tarquiniensibus & Veientibus, cum magno exercitu reges reducentibus obuiam profecti, pauci cum multis dimicauimus; & alacritate maxima deuictis pulsisque hostibus, superstiti consuli principatum conseruauimus. nec ita multo post, cũ & Porsena rex Etruriæ, tum suis copiis ex vniuersa Etruria conscriptis, tum profugorum regum auxiliis lõgo tempore collectis, reducere expulsos vellet, ac nos, qui pares illis nõ essemus, obsidione, inopia, variisque angustiis premeremur, tãdem inuicta malorum istorum tolerãtia coegimus regem *ex hoste* amicum factum discedere. Tertio dein & vltimo regibus reditum molientibus, ascitis sibi triginta Latini nominis ciuitatibus, vos supplices opem nostram implorantes, &, vt in quemque incideretis, sodalitates communemque vel educationem vel militiam commemorantes, deserere non sustinuimus: ratique nihil honestius aut magnificentius quam pro vobis pugnare, iecimus periculosam aleã; & cum hoste congressi, multis acceptis vulneribus, desideratis multis cognatis amicisq; ac contubernalibus, vicimus, cæsisque ducibus exstinximus totum genus regium. Hæc sunt quæ vobis pro libertate contra tyrannos pugnantibus præstitimus, maiore quam pro viribus alacritate: idque non magis necessitate coacti, quam virtutis *ostentãdæ* ardore *inducti*. Nũc quam egregiam operã nauauerimus honorem & imperium asserentibus, maioremque existimationem ac potentiam quærentibus, audite, & si quid a veritate discessero, quẽadmodum a principio dixi, reclamate. Post-

τοῖς μὲν ὑμῖν, οἵ τε ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ ἔξω στρατοπέδου, τὸν μὲν ἐξηλάσαμεν, ὑμῖν δὲ φέροντες ἀνεθήκαμεν τὴν ἐκείνων ἀρχήν. πολλάκις τε ἠξιώμεθα ἐφ' ἡμῖν μεταθέσθαι πρὸς τὸν ἐξελαθέντας μεγάλαις δωρεαῖς ἃς ὑπέτεινον ἡμῖν, ἵνα μὴ ὃ πρὸς ὑμᾶς πιστὸν ἐξηλαλίπωμεν, οὐχ ὑπεμείναμεν, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ μεγάλοις καὶ συνεχεῖς κινδύνοις καὶ πολέμοις δι' ὑμᾶς ἐπλήσαμεν· καὶ μέχρι τοῦ παρόντος ἔτους ἑπτακαιδέκατον ἤδη βιβόμεθα, πᾶσιν ἀνθρώποις μαχόμενοι πρὸ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. ἀκαταστάτου μὲν γὰρ ἔτι τῆς πολιτείας οὔσης, οἷα γίνεται φιλεῖ πρὸς μεταβολὰς τὰς αἰφνιδίους γινομένας, δυσὶ ταῖς ἐπιφανεστάταις πόλεσι Τυρρηνῶν, Ταρκυνίαις τε καὶ Οὐεϊεντανοῖς καταγόντων βασιλέας, μεγάλῃ στρατιᾷ προσκινδυνεύσαντες, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐνικήσαμεν, καὶ μετὰ τῆς προθυμίας, τοὺς τε ἀντιταχθέντας μάχῃ νικήσαντες, ἀπώσαμεθα, καὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ὑπάτων διεσώσαμεν τὴν ἀρχήν. οὐ πολλοῖς δὲ χρόνοις ὕστερον, Πορσῖνον Τυρρηνῶν βασιλέα, καταγόντων καὶ αὐτὸν ἀξιοῦντα τὴν φυγάδας, τῆ τε ὀξὺ ἁπάσης Τυρρηνίας ἰσχύοντος ἐπήλεθο δυνάμει, καὶ ταῖς ὑπ' ἐκείνων εὖ πολλοὺς σωθείσαις, οὐκ ἔχοντες ἀξιόμαχον χεῖρα, καὶ διὰ τοῦτο καταπλαγέντες εἰς πολιορκίαν τε καὶ ἀμηχανίαν, καὶ πρώτοις πρόγμασιν ἀπειρίαν, τῇ πόλει ὑπομείναι τὰ δεινά, φίλον ἐποιήσαμεν ἀπελθεῖν. τὰ τε λοιπὰ, τείτην κάθοδον τῶν βασιλέων πρόσθεν Ῥωμαίων διὰ τῶν Λατίνων ἐθνους, καὶ τειάκοντα πόλεις ἐπαγομένων, ἀντιβολοῦντας ὑμᾶς ὁρῶντες, καὶ ὁλοφυρομένους, καὶ ἕνα ἕκαστον ὀπιβοώμενον, ἑταιρείας τε καὶ συνθρεφίας καὶ ὁμηχμίας ἀναμιμνήσκοντας, οὐχ ὑπεμείναμεν ἐκλαλιπεῖν· ἡγησάμενοι ἄλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον ἀγῶνα τὸν ὑμῶν, ὁμόσε τοῖς ἐχθροῖς ἐχωρήσαμεν, μέγιστον ἤδη κίνδυνον ἀναρριψάντες ἐκείνων, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν τραύματα λαβόντες, πολλά τε σώματα συγγενῶν τε καὶ ἑταίρων καὶ ὁμοσκήνων ἀποβαλόντες, ἐνικήσαμεν τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ἀπεκτείναμεν, καὶ τὸ βασιλικὸν συγχύσαν ἅπασαν διεφθείραμεν. ἃ μὲν δὴ εἰς ὃ σωτηρίαν ὑμᾶς ἀπὸ τῶν τυράννων παρεσχόμεθα, τὸν δυνάμιν ὃ ἑαυτῶν προθύμων, οὐχ τὸ ἀναγκαίου μᾶλλον εἰς αὐτὸ καταστάντες, ἢ τὸν ἀρετῆς, ταῦτά ἐστιν. ἃ δὲ εἰς ὃ ὠμφάθαί τε καὶ ἄρχειν ἑτέρων, δυναστείαν τε περιβαλέσθαι μείζω ἢ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς δόκησιν, ἀκούσατε, καὶ ὅπως, ἐάν τι παρέλθω τὸν λόγον ἔξω τῆς δηθοῦς, ὥσπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, ἀναλίσασθέ μοι. ὑμῖν γὰρ ἐπειδὴ ὃ

» δὴ ὃ ἀσφαλὲς τ' ἐλευθερίας ἔδοξεν εἶ) βέβαιον, οὐκ
» ἀπέχρησεν ὅπῃ τούτῳ μόνῳ, ἀλλ' ὅπῃ ὃ θολμᾶν καὶ
» νεωτερόποιον ὁρμήσαντες, ἐζήτουν ὡς ἅπαν ἡμῶν μόνοι
» ὃ προεχόμενον ἐλευθερίας, καὶ μικροῦ δεῖν πρὸς ἅ-
» πασι ἀνθρώποις πόλεμον διαδείξαντες, εἰς ταῦτα
» τὰ κινδυνεύματα, καὶ τὸν ὑπὲρ τ' πλεονεξίας ταύ-
» της ἀγῶνας τοῖς ἡμετέροις ὤμασι δεῖν καταχρῆσθαι
» σώμασιν. ὅσας μὲν οὖν πόλεις κατ' μίαν καὶ δύο πολε-
» μούσας ὑμῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τὰς μὲν ἐκ πα-
» ρατάξεως κρατησάμενοι, τὰς δὲ τειχομαχίαις ἑλόν-
» τες, ὑπηκόους ἐποιήσαμεν, ἐῶ. τί γὰρ δεῖ κατ' μικρὸν
» λέγειν τὰς πράξεις, τοσαύτην ἔχοντας λόγων ἀφθο-
» νίαν; ἀλλὰ Τυρρηνίδα ἅπασαν εἰς δώδεκα νενεμημέ-
» νην ἡγεμονίας, καὶ πολλῇ μὲν τῇ κατ' γῆν, πολλῇ δ' τῇ
» κατ' θάλατταν δυναστείᾳ πρεσβεύσαντα, τίνες ἦσαν
» οἱ συγκαταστήσαντες καὶ ποιήσαντες αὐτὴν ὑμῖν ὑπή-
» κοον; Σαβίνους δὲ τοσούτους, ἔθνος τηλικοῦτον, οἷς ὄχε
» πρώτοις ὁ πρὸς τῶν πρωτείων πρὸς ὑμᾶς ἦν ἀγών,
» ποία παρέσχεν ὑμῖν βοήθεια μηκέτι διαμιλλᾶσθαι
» πρὸς τῶν ἴσων; τί δὲ αἱ τῶν Λατίνων τειάκοντα πό-
» λεις, ἃ μόνον μεγέθει ἐπαιρόμεναι δυνάμεως, ἀλλὰ
» καὶ ὅπῃ τῶν δικαιοτέρων ἀξιοῦν μεγαλοφρονοῦσαι;
» τίνες ἦσαν οἱ καταδουλωσάμενοι, καὶ πρὸ ἀγόντες ὑ-
» πὲρ ἀνδραποδισμοῦ καὶ καταστροφῆς τ' πόλεων δεο-
» μένας καταφυγεῖν ἐφ' ὑμᾶς; ἐῶ τἄλλα, ὅσα οὔπω
» διαπαταίζοντες πρὸς ὑμᾶς, καὶ αὐτὴ μὲν τί μεταπε-
» ποιήμενοι τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐλπίδων, σωτηρίαν κιν-
» δυνεύσαμεν ὑμῖν. ἀλλ' ὅπῃ φανερῶς ἤδη τυραννίδα
» πρὸς ἐβεβλημένοι τὴν ἀρχὴν, καὶ ἡμῖν ὡσπερ δούλοις
» προσχρώμενοι ἐξηλέγχητε, ἡμεῖς τε οὐκέτι ὁμοίοις
» τ' πρὸς ὑμᾶς διανοίαις διαμένοντες, ἐν ᾧ τότε, καὶ
» τὰ ὑπήκοα ὀλίγου δεῖν πάντα ἐπαναστάντα), ἀρξαίτων
» μὲν τ' ἀποστάσεως Οὐολούσκων, ἀκολουθησάντων δὲ
» αὐτοῖς Αἰκανῶν, Ἑρνίκων, Σαβίνων, πλήσιον συχνῶν, ἐ-
» δόκει τε οἷος ἂν ἕτερος εἶ) καιρὸς, εἰ βουλομένοις ἡ-
» μῖν ἐῶ, δυοῖν ἀξεργάσασθαι θάτερον, ἢ καταλύσα-
» σθαι τὴν ἀρχὴν ὑμῶν, ἢ πρὸς ὃ λοιπὸν ἀποδεῖξαι
» μετριωτέραν, ἆρα μέμνησθε εἰς οἵαν ἀπόγνωσιν τῆς
» ἀρχῆς ἤλθετε, καὶ ὡς ἐν πάντι δι' ἀθυμίας ἐγένεσθε,
» εἴτε μὴ συναγούμεθα τῶν ἀγώνων ὑμῖν, εἴτε μὴ
» ὀργῇ ἐφέντες, ὡς τοὺς πολεμίους βαδοῦμεθα, καὶ ὅσας
» δεήσεις καὶ ἱκεσίας ἐποιήσασθε; τί οὖν οἱ ταπεινοὶ
» καὶ πρὸς ὑμᾶς ὑβρισμένοι τότε ἐποιήσαμεν, ἡττηθέν-
» τες τ' δεήσεων, καὶ πειθέντες τ' ἱκεσίοις, αἷς ὁ βέλ-
» τιστος οὗτος Σερούιλιος ἱκέτευεν τότε πρὸς τ' δή-
» μον ἐποιήσατο; ἀθρεῖ μὲν ἐμνησικακήσαμεν ὑμῖν τῶν
» πάλαι, χρυσὰ δὲ ἀεὶ ἃ μέλλοντες ἐλπίσαντες χρόνῳ,

quam in tuto visa est libertas, non hac contenti, ausi estis res nouas moliri, habentes pro hostibus quicumq; liberi esse cuperent, & bellum pene omnibus hominibus intentantes; rati ad hæc pericula & cupiditatũ vestrarum propugnationem abutendũ nostris corporibus. *ex eo tempore* quoties singulas binasve ciuitates pro libertate vobiscum decertantes, partim acie victas, partim expugnatas, sub imperiũ coegerimus, taceo. quorsum enim attinet minutatim recensere gesta, quæ tantam verborũ præbent materiam? *malo uti compendio.* Vniuersam Etruriam in duodecim diuisam ducatus, terra marique præpotentem, quis vobiscum edomuit, vestroque subiecit imperio? Sabini isti, gens tanta, tamque pertinax imperii æmula, ne amplius de æquo iure vobiscum cõtendat, quorumnam ope factum est? Quid? triginta Latini nominis populos, non potentia solum elatos, verumetiam potiora iura iactitantes, quis perdomuit, effecitque vt deditione facta deprecarentur direptiones & dirutiones suarum vrbium? Omitto alia quæ nondum a vobis dissidentes, & ipsi quoq; nonnihil commodorum ex imperio sperantes, vna vobiscum pericula subiuimus. Ceterum posteaquam aperte iam tyrannicam dominationem vsurpantes, deprehẽsi estis nostra velut mancipiorum abuti opera, & nostros animos a vobis alienastis, desciscentibus interim subditis pene omnibus, initio defectionis a Volscis orto, ac mox eorum exemplum secutis Æquis, Hernicis, Sabinis, multisq; aliis: cum potuissent, si per nos licuisset, alterutrũ facere, aut excutere vestrum imperium, aut in posterũ moderatius reddere: meministisne in quantam desperationem de imperio veneritis; & quam solliciti fueritis ne vel desereremus vos in istis bellis, vel iræ indulgentes ad hostes transiremus; tum quã multas preces ac pollicitationes effuderitis? Quid igitur nos humiles vestrisque oppressi iniuriis tunc fecimus, victi precibus & inducti pollicitis quæ Seruilius hic, vir optimus, eo tempore consul, plebi obtulit? obliti præteritarũ iniuriarum, in futurum sperantes melius,

nos vobis præbuimus; debellatisque breui tempore cunctis hostibus, cum multis captiuis rediimus prædaque egregia. Pro ea opera quã nobis reddidistis gratiam? iustam scilicet dignamque talibus periculis. immo nihil minus. quin etiam nos frustrati estis omnibus quę consulem iusseratis reip. nomine promittere. ipsumque hunc virum optimũ, quo abusi fueratis ad imposturam faciendam, priuastis triumpho, quem magis quam vllus hominum meruerat: hacque ignominia non ob aliud eum mulctastis, nisi quia postulabat vt pollicita ex æquo & bono præstaretis, nec dissimulabat se fucum *suo nomine* factum ægre ferre. Nuper autem (hoc enim adhuc addam, & caput de iure finiã) cum in vos Æqui, Sabini, Volsci, de communi sententia & ipsi consurrexissent, & ceteros concitassent, nonne ad nos coacti estis refugere, venerandi & graues viri ad humile & vile vulgus, nihil non pollicentes præsentis salutis gratia? & ne nos rursum, vt sæpe ante, decipere velle videremini, prætexuistis fraudi hunc M' Valerium, virum plebi gratissimum: cuius fide inducti, quasi nullo modo a dictatore, præsertim erga nos benigno, decipiendi, socii vobis & huius belli fuimus, hostemque multis magnisq; ac luculentis prœliis vicimus. cumque spe citius debellatum fuisset egregie, tãtum abfuit vt *eo nomine* lætaremini & debitam plebi gratiã redderetis, vt nos inuitos in armis & sub signis diutius retinere volueritis, quo promissa possetis euitare, sicut decreueratis a principio. Dictatore vero elusionem istam & rei turpitudinem indignante, relatisq; in vrbem signis milites ad sua dimittente, vos arrepta fallendi occasione, & ipsum affecistis iniuria, nec nobis quidq̃ e pactis præstitistis; sed vno eodẽq; facto tria grauissima delicta cõmisistis. nã & senatus maiestatẽ diminuistis, & viri istius fidem violastis, & benefactores laborum præmio fraudastis. Hæc aliaque huiusmodi multa cum possemus vobis patriciis obiicere, non dignabamur vobis fieri supplices, nec velut post graue aliquod delictũ, impunitatis & obliuionis iniuriarũ conditionibus reditũ impetrare. Non tamẽ hæc accuratius nũc excutiẽda iudicamus,

παρέχομθ ὑμῖν ἑαυτούς, καὶ πόλιν πολέμια ἐν ὀ-
λίγῳ καὶ εργασάμθοι χρόνῳ, παρῆμθ ἀγωνίες αἰ-
χμαλώτους πολλοὺς καὶ λείας κλαές. διὰ ὧν ἵνας
ἡμῖν χάριτας ἀπεδώκαλε; ἆρά γε δικαίας τ ψ χιν-
δυνων ἀξίας; πόθεν; πολλοῦ γε κ δεῖ. καὶ διέψευδε
μθ γε καὶ τὰς ὑποσχέσ, ἃς ἐκελεύσαλε τ ὕπαθον
ὑπὲρ τ κοινοῦ ποιήσαθαι. αὐτὸν γ οὗτοι τ βέλτι-
ον, ᾧ καλεχρήσαθε πρὸς τὸν Φενακισμόν, ἄμοιρον
ἐποιήσαλε τ ψ θριάμβων, πόλιτων μάλιστα ἀνθρώ-
πων ἄξιον ὄντα τῆς ὑμῆς ταύτης τυχεῖν· οὐκ ἀλλου
τινὸς πρόφασιν ἄιτιαν τιὼ ὕβρεως, ἀλλ ὅτι τὰ δίκαια
ποιῶν ὑμᾶς, ὡς ὑπέσχεσθε, ἠξίου, κ ἀγανακτῶν ὅτι ὧ
Φενακισμῷ ἅλως ἰῶ. ἔναλχος δὲ δὴ τ χρόνου· τοῦτ
γὰρ ἔτι πρόφασιν τῷ πρὸ τ δικαίου λέγω, παύσο-
μαι· ὅθ ἡμῖν Αἰκανοί τε κ Σαβῖνοι κ Οὐολούσκοι, μιᾷ
γνώμη χρησάμθοι, αὐτοί τε ἐπῆλθον, καὶ τὰς ἀλ-
λοις παρεκάλουν, οὐκ ἐφ ἡμᾶς ἰόνας καθήπτε κα-
ταφυγεῖν τὰς ταπεινοὺς καὶ φαύλους οἱ σεμνοὶ κ βα-
ρεῖς, πόλια ὑπισχνούμθοι τῆς τότε σωτηρίας; καὶ ἵνα
μὴ ἅξαπατᾶν ἡμᾶς αὖθις δόξητε, ὃ πολλάκις ἐποιή-
σαλε, πρόκαλυμμα τῆς ἀπάτης Μάνιον Οὐαλέριον
τουτονὶ, τὸν φιλοδήμοταλον ἄνδρα, εὕρεθ· ᾧ πιστεύ-
σανλες ἡμεῖς, ὡς οὐκ ἀν ἰσοδικαιότερός τε, καὶ
ταῦτα χρησοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνδρὸς, Φενακισθησόμε-
νοι, συμπεσούμεθα ὑμῖν καὶ τῶδε τ πολέμου, καὶ τὰς
ἐλπίδος ἐνικῶμθ, οὐ μικρούς, οὐδὲ ὀλίγους, οὐδ ἀ-
φανῆς ἰσομεινάντες ἀγῶνας. ἥττον δὲ ἢ κ τιὼ ἀ-
πόλιτων ἐλπίδα τέλος εἰληφότος κάλλιον τῶ πολέ-
μου, τοσοῦτον ἀπέχεθε τῆς χάριτος, καὶ πολλιὼ εἰ-
δέναι τῷ δήμῳ χάριν, ὥσλε κατέχειν ἡμᾶς ἐπὶ πλεῖ-
τε ἄκοντας ἰσο τοῖς σημείοις ἐν τοῖς ὅπλοις, ἵνα
παρέλθηλε τὰς ὑποσχέσ, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς διέγνω-
τε. οὐχ ἰσομένοντος οὗ τ ἀνδρὸς τ Φενακισμόν, οὐδὲ
τιὼ αἰχμιὼν τῶ ἔργου, ἀλλ εἰσενέγκαμθος εἰς τιὼ πό-
λιν τὰ σημεῖα, καὶ ἀμφέτος ὅτι τὰ οἰκεῖα τοῖς δυ-
νάμεις, πρόφασιν ποιησάμθοι τοῦτο τῶ μὴ τὰ
δίκαια ποιῆν, τῶτον ὑβρίσαλε, τῶν δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁ-
μολογιῶν οὐδεμίαν ἐφυλάξαλε, ἀλλ ἐν τῷ αὐτῷ
τεία τὰ μέγιστα παρενομήσαλε, τὸ ἀξίωμα τῆς βου-
λῆς καταλύσανλες, καὶ τιὼ πίστιν τῶ ἀνδρὸς ἀγαθεί-
σανλες, καὶ τοῖς ἐργάταις δυόνηθον ποιήσανλες τιὼ
χάριν τ πόνων. ταῦτα δὴ κ ἄλλα πρὸς τούτοις ὅμοια
πολλὰ ἔχοντες λέγειν πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἠξιοῦμθ, ὦ
πατρίκιοι, πρὸς ἱκεσίας κ δεήσ ὑμῶν βαπέσθαι,
οὐδ ὥσπερ οἱ τὰ δεινὰ δεδρακότες, ἐπ ἀδείᾳ καὶ ἀ-
μνηστίᾳ κάθοδον λαμβάνειν. οὐ μὴν ἀκριβολογεῖ-
σθαί γε πρὸς τούτων ἐν τῷ παρόνλι οἰόμεθα χρῆναι·

ὅπῃ

» ὅπῃ περὶ ὁμονοίας διαλεξόμεθοι σιωπηλύθαμεν·
» ἀλλ' ἀμελείᾳ καὶ λήθῃ παραδόντες αὐτὰ φέρομεν.
» ἐφ' οἷς δὲ προσβεβήκατε, καὶ τίνων δεόμενοι ἥκετε, τί οὐ
» λέγετε φανερῶς; ὅπῃ ποίας ἡμᾶς ἐλπίσιν εἰς τὴν πό-
» λιν καλεληθεῖν ἀξιᾶτε; ποίαν ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ λα-
» βόντες τύχω; τίνος ὑποδεξομένης δυσμίας ἢ χα-
» ρᾶς; οὐδὲν γὰρ ἄγει τῶνδε φιλάνθρωπον ὑμῶν ἢ
» χρηστὸν προσηκόντων ἀκηκόαμεν, οὐ τιμὰς, οὐκ ἀρ-
» χὰς, οὐκ ἐπανορθώσιν ἀπορείας, οὐκ ἄλλο ἁπλῶς οὐδὲ
» ὁτιοῦν. καίτοι οὐ λέγειν ὑμᾶς ἐχρῆν ἃ μέλλετε ποιεῖν,
» ἀλλὰ ποιήσαντας λέγειν, ἵνα προσφιλεῖς ἤδη τὸ
» ἔργον ἀπ' εὐνοίας ἠκόμενον, καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἐ-
» σεσθαι εἰκάσωμεν. οἰόμεθα τοίνυν πρὸς ταῦτα ἐρεῖν αὖ-
» τοὶς, ὅτι περὶ πάντων ἥκουσιν αὐτοκράτορες, ὥστ' ὅ τι
» ἂν πείσωμεν ἀλλήλους, τοῦτ' ἔσεσθαι κύριον. ἔστω ταῦτα
» δηλαδὴ· γιγνέσθω τὰ ἀκόλουθα τούτοις· οὐδὲν ἀντιλέ-
» γω. βούλεσθαι δὲ τὰ μὴ ταῦτα ἐσόμενα παρ' αὐτῶν
» μαθεῖν, ἐπειδὴ εἰπωμεν ἡμεῖς, ἐφ' οἷς ἀξιοῦμεν
» ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον, καὶ συγχωρηθῇ ταῦτα, τούτων
» τίς ἐγγυητὴς ἔσται τῶν ὁμολογιῶν ἡμῖν; εἶναι πιστεύσαν-
» τες ἀσφαλείᾳ τὰ ὅπλα θησόμεθα τῶν χρῶν, καὶ
» καταστησόμεθα αὖθις εἰς τὴν τούτων ἐξουσίαν τὰ σώμα-
» τα; πότερον τοῖς ψηφίσμασι τῆς βουλῆς τοῖς νεωστὶ τού-
» των γεγραμμένοις; ἃ γὰρ δὴ γεγραμμένοις. καὶ τί
» πάλιν κωλύσει ἑτέροις ἀκυρωθῆναι ταῦτα ψηφί-
» σμασιν, ὅταν Ἀππίῳ καὶ τοῖς ὁμοια φρονοῦσιν ἐκείνῳ
» φανῇ; ἢ τοῖς ἀξιώμασι τῶν πρεσβυτῶν, οἳ τὰς ἑαυ-
» τῶν παρέχον πίστεις; ἀλλὰ διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ
» πρότερον ἡμᾶς ἐξηπάτηται. ἢ ταῖς τῶν θεῶν ὁμολο-
» γίαις, αἳ ὅρκων τὰ πιστὰ παρασάμενοι παρ' αὐτῶν;
» ἀλλ' ἔγωγε νεωστὶ ἅπασαν πίστιν ἀνθρωπίνην ταύ-
» την δέδοικα, ὧν νεωστὶ τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ὄντων
» καταφρονουμένων ὁρῶ· καὶ τὰς ἀκουσίους συμβάσεις
» τοῖς θέλειν ἀξιοῦσι πρὸς τὰς ἐλευθερίας μεταποιου-
» μένοις, ἃ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἤδη καταμα-
» θὼν, ὅπισαμεν τοσοῦτον ἰσχύσας χρόνον, ὅσον δὴ
» αὐτῶν αἱ ἀνάγκαι κρατῶσι. τίς οὖν ἡ τοιαύτη φιλία καὶ
» πίστις, ἐν ᾗ τῷδε γνώμῃ ἀλλήλοις προσπεπλέξθαι ἀ-
» ναγκασθησόμεθα, φυλάττοντες τὰς οἰκείους ἑκάτεροι
» κηδεμόνας; τοσαῦτα δὴ πολὺ μὲν τοῦτο, καὶ διαβολαὶ
» συνεχεῖς κατ' ἀλλήλων, φθόνοι τε καὶ μίσοι, καὶ πᾶσα
» ἀνθρώπων κακῶν ἰδέα, καὶ πολὺς ὁ περὶ τῷ φθάσαι δρᾶ-
» σαντας ὃ ἀντίπαλον ἀγὼν, ὡς ἐν τῷ μέλλειν κειμένῳ
» τῷ παθεῖν. πολέμου δὲ πολιτικοῦ, ὡς ἀπόλλυσι ἴσασιν,
» κάκιον χρῆμα οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κρατηθέντα ἀτυχεῖ,
» τὰ δὲ κρατήσαντα ἀδικεῖ, καὶ πρείσσει τοῖς μὲν ὑπὸ
» τῶν φιλτάτων ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ τὰ φίλτατα δια-

quando de cõcordia acturi conuenimus, ſed obliuioni tradenda potius. Quin igitur aperte dicitis, qua de cauſſa *huc* legati veneritis, quid ve *ipſi* petatis? quanam ſpe vultis nos vrbem repetere? quam fortunam ſequi? quo gaudio, quibus excipiendos gratulationibus? nihil enim humanitatis aut benignitatis nobis offerri hactenus audiuimus, non honores, non magiſtratus, non leuamen inopiæ, non aliud quidquam. quamquã non quid facturi ſitis, ſed quid feceritis, dicere oportebat: vt conſideratis aliquibus beneuoli animi factis, cetera quoque talia futura poſſemus coniicere. Reſpondebunt, opinor, venire ſe cum libera totius negotii poteſtate; ac ratum fore quidquid inter nos conuenerit. Sit ita; & fiat quod eſt conſequens; nihil contradico. Sed cupio ex ipſis diſcere, quid ſit futurũ poſtea. vbi nos conditiones propoſuerimus quib. recipi velimus in vrbem, easq; impetrauerimus, quis erit ſponſor pacta non fore irrita? quis erit fideiuſſor, poſitis armis tuto nos poſſe in horum poteſtatem concedere? vtrum credemus futuro ſenatuſconſulto? nam nondum vllum ſuper hoc negotio factum eſt. & quid vetabit id rurſus antiquari decretis aliis, quãdo Appio & eius factioni viſum fuerit? an dignitati legatorum ſuam fidem interponentium? atqui per hos & antea nos deceperunt. an diis teſtibus, iureiurando firmata fide? at hęc mihi magis quam humana ſuſpecta eſt, quando eam a poteſtatibus contemni video. & ſocietates quæ inter imperandi auidos & inter libertatis tenaces non ſponte coeunt, ſæpe iam didici tantiſper durare, quamdiu eas continet neceſſitas. Quænam igitur hic intercedet amicitia & fides, vbi coacti, non ex animo, alteri colemus alteros, vtrisque ſuas temporum opportunitates obſeruãtibus? Suſpiciones vtiq; ac mutuæ calumniæ numquam aberunt, nec odium atque inuidia, ceteraque malorum genera; vtriſque alteros dolo prævenire contendentibus, & in mora periculum intelligentibus. Nihil autem eſt omnium confeſſione ciuili bello peius; in quo victos ſequitur miſeria, victores impietas; & alteri a cariſſimis perimuntur, alteri perdunt cariſ-

simos. Ad tales fortunas & calamitates abominandas nec vos vocate patricii, nec nos plebeii obsequamur vocantibus; sed quando nos fortuna diuisit, contenti simus eius beneficio. habeant sibi vrbem totam, & sine nobis ea ceterisque bonis omnibus fruantur soli, humili & ingloria plebe e patria expulsa. eamus & nos quocũque fortuna duxerit; existimãtes nos alienum locum, non vrbem nostram deserere: quando nostrum nemo illic relinquit agellum aut patrium domicilium, aut sacra cõmunia, aut dignitatem velut in patria; vt inuiti retineamur eorum desiderio: immo ne libertas quidem supersit armis parta & laboribus. omnia vel bellum pessumdedit, vel quotidiana absumpsit inopia; & *siquid relictum est*, cessit superbis illis fœneratoribus. ad vltimũ *eo miseriæ ventum est, vt* nostros agros illis cogamur colere, fodiendo, plantando, arando, pecora pascendo; nostrorum mancipiorum cõserui; pars catenis nexi, pars pedicis, nonnulli (velut truculentissimæ bestiæ) boiis, aut massis orbicularibus. taceo tormenta & contumelias, flagraque & labores e nocte in noctem, ceteramque violentiæ crudelitatem & iniuriosam superbiam, quã sustinuimus. Tot ergo tantisque malis Dei beneficio liberati, læto animo & quanta quisque virium contentione possumus, fugiamus, fortuna & Deo duce, qui nos *e periculis* seruant; habituri libertatem pro patria, virtutem pro *domesticis* facultatibus. quæuis enim terra nos in consortium recipiet, hospitibus nec molestos futuros, nec inutiles. Exẽplo nobis sint multi Græci, plurimi barbari; præcipue vero horum simul & nostri auctores generis: quorum pars Æneæ ductu in Europam profecti ex Asia, vrbem in Latio condiderunt; pars aliquanto post ex Alba secuti Romulum, coloniam deduxerunt in loca quæ nunc relinquimus. suntq; nobis vires non solum paulo, sed etiam triplo quam illis maiores; & caussa migrandi iustior. illi enim ex Ilio emigrarunt pulsi ab hostibus; nos vero hinc a ciuibus. minus autem miserabile ab alienis pelli quam a domesticis. Tum qui secuti sunt auspicia Romuli, meliorẽ terrã consectati, despexerũt patriam:

λέσαι. ὅπῃ δ' ἂν διαύταις δὴ τύχαις καὶ συμφοραῖς οὐκ ἀ- «
ξιάτους, μήτε ὑμεῖς, ὦ πατρίκιοι, καλεῖτε ἡμᾶς, μήτε «
ἡμεῖς αὐτοῖς ὑπακούωμεν, ὦ δήμιοι, ἀλλ' ὡς διήρη- «
κεν ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτῶν ἡ τύχη, χαίροντες ἔχωμεν. ἐκεῖνο γὰρ «
μὴ ἔστι τὴν πόλιν ὅλην, καὶ καρπούσθων ἡμῶν δίχα, «
καὶ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἀπολαυέτωσαν μόνοι, «
τοὺς πατρίους καὶ ἀδόξους δημότας οὐκ ἀγενεῖς οὐδ' ἀ- «
πατρίδους. ἀπαλλαττώμεθα· καὶ ἡμεῖς ὅποι ποτ' ἂν «
ἡμᾶς ὁ δαίμων ἄγῃ, τόπον ἀλλότριον οὐκ ἐκλιπεῖν νομί- «
σαντες, οὐ πόλιν ἰδίαν. οὔτε γὰρ ἡμῶν τινι ἐνθάδε ὑ- «
πολείπεται κλῆρος γῆς, οὔτε πατρῷων ἐφέστιον, οὔτε ἱερὰ «
κοινά, οὔτε ἀξίωμα ὡς ἐν πατρίδι, ὧν ἀπεχόμε- «
νοι φιλοχωροῖμεν ἂν καὶ τοῦδε γνώμῃ μόνῃ, ἀλλ' «
οὐδὲ ἡ μετὰ τῶν ὅπλων τοῖς σώμασι μετὰ πολλῶν πό- «
νων ἐλευθερία· ἐπεὶ τὰ μὲν οἱ πόλεμοι διέφθειραν, τὰ «
δ' ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων ἔξαναλώσασα, «
τὰ δ' ὑπὸ τῶν ὑποφαύλων δημοσίων τούτων ἀφηρέ- «
θημεν· οἷς τελευτῶντες ἀναγκαζόμεθα τοὺς ἑαυτῶν «
κλήρους οἱ δείλαιοι γεωργεῖν, σκάπτοντες, φυλέτοντες, «
ἀροῦντες, ποίμνια νέμοντες, ὁμόδουλοι τοῖς ἑαυτῶν «
δορικτήτοις ἀνδραπόδοις ὄντες, οἱ μὲν ζεύγεσι δεδεμένοι, «
οἱ δὲ πέδαις, οἱ δὲ ὥσπερ τὰ χαλεπώτατα τῶν θηρίων, «
κλοιοῖς καὶ μύδροις. αἰκίας δὲ δὴ καὶ παρασπλαχι- «
σμοὺς, καὶ μάστιγας, καὶ πόνους ἐκ νυκτὸς εἰς νύκτα, καὶ «
πᾶσ' ἀνάγκης ὠμότητα, καὶ ὕβριν καὶ ὑποφα- «
νίαν, ἣν ὑπεμείναμεν, ἐὰν ἔτι σούτων οὕτω καὶ τηλικούτων «
ἀπηλλαγμένοι κακῶν ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ὅσῃ ἀσφαλὴ «
καὶ δυνάμει ἑκάστῳ παρέστι, φύγωμεν ἀπ' αὐτῶν ἀ- «
σμενοι, τύχῃ καὶ θεῷ, οἵπερ ἡμᾶς σώζουσιν, ἡγεμόνας «
τῆς ὁδοῦ ποιησάμενοι, πατρίδα νομίζοντες τὴν ἐλευθε- «
ρίαν, καὶ πλοῦτον τὴν ἀρετήν. πᾶσα γὰρ ἡμᾶς ὑποδέ- «
ξεται γῆ κοινωνοὺς, τὰ μὲν δήπουθεν ἐσομένους τοῖς ὑ- «
ποδεξομένοις, τὰ δ' ὠφελίμους. παραδείγματα δ' τού- «
των ἡμῖν ἑτοῖμα ἔστω πολλοί τε Ἕλληνες, πλῆθός τε «
βαρβάρων, μάλιστα δ' οἱ τούτων τε καὶ ἡμῶν αὐτῶν γενοῖ- «
ὧν οἱ μὲν, μετ' Αἰνείου σωσαμένου ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς «
τὴν Εὐρώπην, ἐν τῇ Λατίνων γῇ πόλιν ᾤκισαν· οἱ δ', ὕστε- «
ρον ἐξ Ἰλίου ἀναστάντες, Ῥωμύλου τὴν ἀποικίαν ἄλλον- «
δε, ἐν τοῖσδε τοῖς τόποις ἱδρύσαντο τῷ ἐφ' ἡμῖν ἐκ- «
λιπομένῳ. ὑπὸ ἀρχὴ τε ἡμῖν δυνάμεως οὐκ ὀλίγῳ «
πλείων μόνον τῆς ἐκείνης νομιζομένη, ἀλλὰ καὶ διπλα- «
σία, καὶ πρόφασις δικαιοτέρα τῆς μεταναστάσεως. «
οἱ μὲν γὰρ ἐξ Ἰλίου μεταναστάντες, ὑπὸ πολεμίων «
ἐξηλαύνοντο· ἡμεῖς δὲ, αὐτόθεν ὑπὸ φίλων. ἐλεεῖν «
δὲ δή που πρὸς τῶν οἰκείων, ἢ τὰ ἀλλοτρίων ἐλαύνε- «
σθαι. οἱ δὲ Ῥωμύλῳ συναράμενοι τὰς πατρίδας, ὅπῃ «
τὴν κτησαμένην κρείττονα γῆν, ἐπῆλθον τῆς πατρίδος. «

ἡμεῖς

ἡμεῖς ὃ τ' ἄπολιν καὶ ἀνέστιον ἀκλεῆ πόλεις βίον, ὅτε δε-
» οἷς ὀπίφθονον, ὅτε δὲ θεοῖς ἄσπονδον, ὅτε γῇ ἣν
» βαρβάροις τέλομεν ἀποικίαν. ἀλλ' ὅ δὴ αἵματος καὶ φό-
» νων ἐμφυλίων ἐλθόντες τοῖς τὰς ἀπελαύνουσας ἡ-
» μᾶς, οὐδὲ πυρὶ καὶ σιδήρῳ κακώσαντες τὴν ἀκλεᾶ πομέ-
» νουσαν γῆν, ὅδε μνημόσυνον οὐδὲν αἰωνίου καταλι-
» πόντες ἔχθρας, ὡς ταῖς παρεστώσαις ἡμῶν φυλαῖς καὶ
» εἰς ἀβουλήτους ἀνάγκας καταπεφευγυίας ἔθος ἐστὶ
» δρᾶν· θεοὺς δὲ ὀπιμάρτυρας μόνους καὶ δαίμονας, οἳ τὰ
» ἀνθρώπεια πράγματα κατὰ δίκην ἄγουσι, καὶ καταλιπόντες ἐκεί-
» νοις ἀνατεθεῖσθαι τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δίκας, ἐκεῖνο
» μόνον ἀξιοῦμεν, οἷς ἔστιν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει τέκνα νή-
» πια καὶ γονεῖς, καὶ εἴ τινες ἄρα γυναῖκες ἡμῖν ἐπεπόνθε-
» σι κοινωνεῖν τῆς τύχης, τὰ σώματα ἀπολαβεῖν. ταῦτα
» ἡμῖν ἀπόχρη λαβεῖν, καὶ οὐκέτι οὐδενὸς ἄλλου δεόμεθα
» τῶν ἐκ τῆς πατρίδος. ἀλλ' εὐτυχεῖτε καὶ ζῆτε βίον
» οἷον δὴ πεφαρῆσθε, ὅτως ἀπολίτευτα καὶ ἀκοινώνητα
» τοῖς τὰς ταπεινοτέρους φρονοῦντες. ὁ μὲν δὴ
Βροῦτος τοιαῦτα εἰπὼν λόγους, ἐπαύσατο· τοῖς δὲ παρ-
σιν ὅσα τε τότε τὴν δικαίων εἶπεν, ἀληθῆ εἶ) ἐδόκει, καὶ
ὅσα τὴν ὑπερφυίας ἕνεκα σωφρόνως καὶ μετρίως, μάλιστα δ'
ἐν οἷς ὁ ἀσφαλὴς τῶν ὁμολογιῶν, δόλου μεστὸν ἀπε-
δείκνυε καὶ ἀπάτης. ἐπεὶ δὲ τὰς ὕβρεις τελευτῶν διῆλ-
θεν, ἃς ἦσαν ὑβρισμένοι ὑπὸ τῶν δημοσίων, καὶ τῶν
οἰκείων ἕκαστος ἀνέμνησε κακῶν, οὐδεὶς ἦν τέρψις ὅτ-
του τὸν λόγον, ὃς οὐκ ἀξιοῖτο τοῖς δάκρυσι, καὶ ἀ-
νεκαλεῖτο τὰς κοινὰς συμφοράς. καὶ τοῦτο οὐκ αὐτοῖς
μόνοις συνέβαινε παθεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶνδε τὰ βουλῆς
ἥκουσιν. οὐδὲ γὰρ οἱ πρέσβεις τὰ δάκρυα κατασχεῖν ἴ-
σχυσαν, ἐνθυμούμενοι τὰς ἐκ τοῦ διοικισμοῦ τῆς πό-
λεως ἀτυχίας. καὶ πολὺς ἦν χρόνος ἐν ᾧ κατηφεῖς καὶ
δεδακρυμένοι, καὶ τί χρὴ λέγειν ἀπορούμενοι, εἰσήκεσ-
θησαν· ὡς δ' ὁ τε πολὺς ὄχλος ἐπαύσατο, καὶ σιωπὴ κατέ-
σχε τὴν ἐκκλησίαν, παρῆλθεν ἀπολογησόμενος ταῦτα
ὃς πρὸ ἐτῶν τῶν ἐμῶν πολιτῶν ἡλικίᾳ τε πρεσβύτατ-
ος καὶ ἀξιώσει, Τίτος Λάρκιος, ὃς δὶς ἀποδειχθεὶς ὕπα-
τος, δικτατείας τε καλουμένης δικαστείας, ἣν κρά-
τιστα πάντων ἀνθρώπων χρησάμενος, ἱερᾶν καὶ σεβα-
σμοῦ μεγὰν ἐποίησε νομισθῆναι τὸν ὀπίφθονον ἀρ-
χὸν· ὀπιβαλόμενος δὲ τὰς πρὸς τὸν δικαίων ποιεῖσθαι
λόγους, καὶ τὰ μὲν, τοῖς δημοτικοῖς ἐγκαλῶν, ὡς ὠμά καὶ
ἀπανθρώπως διαπεπραγμένους· τὰ δ', τῶν πενή-
των καταπόνους, ὡς δ' δίκαια ἀξιούντων, βίᾳ μᾶλ-
λον ἀφεῖναι τῶν ὀφλημάτων, ἢ χαρίζεσθαι, καὶ ὡς τὸν
βουλὸν οὐκ ὀρθῶς δι' ὀργῆς ἔχοντων ὅτι τῶν μηδενὸς
τῶν μετεῖναι παρ' αὐτῆς τυγχάνειν, μᾶλλον ἢ αὐτὰς τὰς
αἰτίους· πειρώμενός τε ἀποφαίνειν βραχὺ μὲν ὑπάρ-

nos autem qui hactenus sine vrbe ac
lare viximus, nec diis inuisam, nec
hominibus molestam, nec terræ cui-
quam grauē deducimus coloniam:
non cruore nec intestinis cædib. con-
flictati cum expulsoribus, nec igni fer
roque vastata terra quam deserimus,
nec vllo alio sempiternæ inimicitiæ
monumento relicto; (vt facere solent
nationes quę cōtra fœderis leges vio-
latæ, & ad duras necessitates redactæ
fuerint) sed deos geniosq; testati, qui
iuste moderantur res mortalium, il-
lisque committentes vindictam. Il-
lud vnum postulamus qui habemus
in vrbe paruos liberos & parentes, &
siquæ nobis vxores fortunæ comites
esse voluerint, vt illorū corpora no-
bis recipere liceat. hoc nobis sufficit,
nec aliud quidquā petimus e patria.
Sed valete felices, & viuite vt libet;
quādo tam inciuilibus animis humi-
liores a communione excluditis.
Sic Brutus dixit: visusque est tum de
iure tum de senatus superbia vera di-
xisse; præsertim cum pactorū fidem
plenam doli ac fraudis fuisse argue-
ret. Ad vltimam autem iniuriarum
commemorationem quas a fœnera-
toribus pertulerant, renouata singu-
lis miseriarum suarum memoria, ne-
mo erat animo tam rigido vt cōtine-
ret lacrymas, aut abstineret a lamen-
tationibus. idq; non plebeiis tantum
accidit, sed iis etiam qui a senatu ve-
nerant. nam nec legati temperare a
lacrymis poterant, cogitātes quæ vr-
bis distractionem cōsequerentur mi-
seriæ: diuque mœsti & lacrymantes
stabant, & quidnam *ad hæc* dicerent
dubitabant. Vt vero sedatis lamentis
silentium cōcioni redditum, prodiit
ad respondendum is qui ceteros ci-
ues ætate ac dignitate videbatur an-
tecedere, T. Largius bis consul, qui
dictaturæ summa cum laude gestæ
plurimum sacræ cuiusdā ac venera-
dæ maiestatis addiderat, cum ea po-
testas alias inuidiosa sit. aggressusque T. Largii o-
de iure differre, & nunc fœneratores ratio.
incusans, qui se tam crudeles &
immanes gessissent; nunc inopes ta-
xans, qui iniqua postularent, ęrisq; a-
lieni remissionē vi extorquere q̄ gra-
tia obtinere mallent, & immerito se-
natui, a quo nihil æquū impetrarent,
irascerentur, potius q̄ his qui in cul-
pa essent: conansq; ostendere mini-

mam plebis partem contra voluntatem peccare, coactamque longa inopia remissionem petere; sed plerosq; luxui & lasciuiæ deditos pro libidine velle viuere, ac per rapinas cupiditatibus suis de alieno satisfacere: discernendosq; cẽsens improbos a miserabilibus, & odio dignos a benignitate indigentibus: aliaque in hanc sententiam locutus, vera quidem, ceterum non perinde grata cunctis auditoribus, nihil proficiebat, obmurmurante ad singula multitudine, aliis indignantibus refricari dolorem, aliis aperte vera eum dicere fatentibus. sed hi longe pauciores erãt alteris, vt obscurarentur in turba, prępollente clamore indignantium. Cumq; præterea Largius adiecisset pauca in temeritatem eorum & rebellionẽ: excipiẽs eius verba dux plebeiorum Sicinius, magis etiam exasperabat eorum animos, dicẽs eos vel ex his verbis posse discere, qui honores, quæ gratiæ reuersos in patriam maneant. Quibus enim nunc in ipso periculorum feruore plebis opem sollicitantibus nulla humanitatis ac modestiæ verba in mentem veniunt, quales induent animos si res ex voto successerint; & quos nunc cõtumeliosis verbis lacerant, potestati suæ habuerint obnoxios? a qua insolentia temperabunt, quibus tormentis, quibus immanitatibus tyrannicis? Si vobis placet seruitutem seruire toto vitæ tempore, & vinculis, verberibus, igni, ferro, fame, ceterisque cruciatibus enecari, quid cunctamini proiectis armis & manibus *post terga* reflexis *in vrbem* eos sequi? quodsi libertatis aliquo tangimini desiderio, nolite eos ferre *amplius*. Et vos legati aut dicite quibus nos conditionibus reuocetis; aut si hoc non vultis, e concione discedite. non enim vos audierimus postea. Finita oratione, admurmurauit tota multitudo, verba eius vt præsentaneum cõsilium approbans. Orto dein silentio, Agrippa Menenius, qui in senatu quoque pro plebe verba fecerat, & vt legatio cũ plena potestate mitteretur, præcipuus auctor fuerat, significauit se quoq; velle dicere. Id vero pergratum fuit plebi, sperãti se nunc demum veraces conditiones & rationes vtrique parti salutares audituram. ac primũ ma-

Sicinii responsio.

χον τῦ δήμου ὃ μὴ κῖ γνώμλν ἀδικῶν, ἐπὶ δὲ μήκους ἀποείας ἰώλκασμένον αἰτεῖᾳ τὴν ἄφεσιν, ὃ δὲ πλῆον, ἀκολασία καὶ ὕβρι, κὴ τῷ καθ' ἡδονὰς ζῆν ἐφικὲς, καὶ δι' ἁρπαγῆς ἐπιπρεῖσθαι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τοῖς ἐπιθυμίαις παρεσκευασμένον, διακρίνεσθαί τε οἰόμλνος δεῖν ἀπὸ τῶν ἐλεεινῶν τὰ πονηρὰ, κὴ ἀπὸ τῆς φιλανθρωπίας δεομένων τὰ μίσους ἄξια, καὶ τοιῦτος ὢν ἀνὴρ σὴμος καθισάμλνος λόγοις, δήπειθες μὴν, οὐχ ἅπασι δὲ τοῖς ἀκούοσι κεχαρισμένος, ὧδε ἐπῆλθεν, ἀλλὰ θεοῖς ἐῶ ἐφ' ἑκάστῳ πολεῖ, κὴ τῶν μὴν ἀγανακτήσᾳς, ὡς ὀξυμαθοντος τὰς λύπας, τῶν δὲ ὁμολογήσᾳς, ὡς οὐδὲν τῶν ἀληθῶν ἀποκρυπτομένυ. ἔλαθον ὑ πολλῷ τῦτ' ἐῶ' ἥττερυ ὃ μέρος· ὥστε ἠφανίζοντο ὧ πολλῷ, κὴ ἧττων ἡ τῦ ἀγανακτοῦντος βοή. ὀλίγα ὑ τύτοις ἐπιτρεφθέντος τῦ Λαρκίυ, κὴ τ' ἐπομασάσεως αὐτῶν καὶ τ' ἀπειλείας τῶν βυλομένων καθαψαμένυ, τῶδε λαβὼν τ' λόγον ὁ τῦ δήμου πρόεδρος τότε Σικίννιος, ἔτι μᾶλλον ἐξάχωσε τὰς ὀργὰς αὐτῶν, λέγων, ὡς ἐκ τύτων ἂν μάλιστα δυνάμνος τῶν λόγων καταμαθεῖν, οἵαν ὑμᾶς καὶ χάριτας ἀυτοὶ ὑποδέξον) καὶ ἐλθόντας εἰς τὴν πατρίδα. οἷς γὰρ ἐν ἀκμῇ τῶν δικῶν ὄσι καὶ δεομένοις τῆς παρὰ τ' δήμου βοηθείας, καὶ ὁπῖ' τῦτο ἥκουσιν, ὑδὲν νῦν ἐπέχοντα μετρίους καὶ φιλανθρώπους ποιεῖσθαι λόγους, ἵνα χρὴ δοκεῖν παρασκεύασθαι διάνοιαν, ὅταν αὐτοῖς κατ' ἐλπίδα χωρήσῃ τὰ πράγματα, κὴ μὴ) τὰ νῦν ὑβριζόμνα τοῖς λόγοις ὑποχείρια τοῖς ἔργοις; ποίας ὑποφανίας αὐτοὶ ἀφέξεσθαι, ποίας αἰκίας, ποίας ὠμότητος τυραννικῆς; ἀλλ' εἰ μὴν ὑμῖν ἀπόχρη δουλεύειν πρώτα τ' ὃ βίᾳ χρόνον δεδεμένοις κὴ μαστιγυμένοις, κὴ πυρὶ, κὴ σιδήρῳ, κὴ λιμῷ, κὴ πάσῃ λώβῃ ἀπολυμένοις, μὴ τείνετε τ' χρόνον, δήλα τὰ ὅπλα ῥίψαντες καὶ τὼ χεῖρε πρὸς αγόντες, ἀκολουθεῖτε αὐτοῖς. εἰ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἔνεστιν ὑμῖν τις πόθος, μὴ διάλλαττεσθε αὐτῶν. ὑμεῖς τε, ὦ πρόεδρε, ἢ λέγετε ἐφ' οἷς καλεῖτε ἡμᾶς δικαίοις, ἢ μὴ λέγοντες, ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἄπιτε. ὑ γὰρ δὴ ἔτι μεταδώσομεν ὑμῖν λόγων. ὡς ὃ ἐπαύσατο, πρῶτοι οἱ παρόντες ἐπεθορύβησαν, ὡς τὰ δέοντα λελογισμένῳ συγκαταθέμενοι. καὶ μετ' τῦτο, ἡσυχίας γενομένης, Μενήνιος Ἀγρίππας, ὃς πρὸ καὶ τὰς ἐν τῇ βυλῇ λόγους ὑπὲρ τ' δήμου διέθετο, καὶ τὸ πεμφθῆναι τὴν αὐτοκράτορα πρεσβείαν γνώμλν ἀποφηνάμνος, αἰτιώτατος ἦν, διεσήμηνεν ὅτι βούλεται καὶ αὐτὸς εἰπεῖν. τοῖς δὲ κατ' ὀλίγον τὸ πρᾶγμα ἐφαίνη, κὴ ἰσοί γέ τοι λόγων ὑπέλαβον ἀκούσεσθαι συμβάσεις δήπουθεν, κὴ γνώμας σωτηρίας ἀμφοῖν ἐχούσας· κὴ τὸ μὲν πρῶτον ἐπερρο-

θήθην

θηζαν ἀπῳλες βοῇ μεγάλῃ, λέγω κελεύοντες· ἔπειτα ἐπέσχον, καὶ σιγὴ τοσαύτη κατέλαβε τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε μηδένα διαλλάξαι τὸν τόπον ἐρημίας. ὁ δὲ τά τε ἄλλα, ὡς οἷόν τε ἦν, πιθανωτάτοις ἔδοξε χρήσασθαι λόγοις, καὶ δ' βουλόμενος τὴν ἀκροατῶν εὐνοίαν ἐκ τῶν παρόντων ἐπιτηδείως ἔχουσαν· τελευτῶν δὲ τὸν μυθολογούμενον, λέγεται μῦθον ἕνα εἰπεῖν εἰς τὸν Αἰσώπειον τρόπον συμπλάσας, πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ παρόντα ἔχοντα, καὶ τότε μάλιστα ἀκοὴν εὐμενῆ ἐλθεῖν· ὅθεν καὶ μνήμης ἀξιῶται ὁ λόγος, καὶ φέρεται καὶ ἀπασῶν τῶν ἀρχαίων ἱστοριῶν. ἦν δὲ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ὑπάτου τοιάδε· "Ἡμεῖς ἀπεστάλημεν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ὦ δημόται, πρὸς ὑμᾶς, ὅτε ἀπολογησόμενοι ὑπὲρ ἐκείνης, οὔτε ὑμῶν κατηγορήσοντες· ἃ γὰρ ἐδόκει ταῦτα καιρὸν ἔχειν, οὐδὲ εἰς τοῦτον καλεχούσας τὸν καιρὸν τύχας προσφορὰ· ἀλλὰ διαλύσοντες ἁπάσῃ προθυμίᾳ καὶ μηχανῇ τινὰ τρόπον, καὶ καλαιρήσοντες εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κόσμον τὴν πολιτείαν· ἔχοντες δὲ τούτου τὴν ἐξουσίαν αὐτοκράτορα. ὥστε πρῶτα μὲν τῶν δικαίων οὐδὲν δεῖν οἰόμεθα δεῖν, ὅπερ Ἰούνιος ἐποίησεν αὐτός, εἰς μακρὸν ἐκμηκύνειν χρόνον· ἐφ' οἷς δὲ φίλαν θέσθαι τοῖς ὑμετέροις ἀνδράσιν οἰόμεθα δεῖν λῦσαι τινὰ τρόπον, καὶ τίς ἡ βεβαιώσουσα τὰς ὁμολογίας ἡμῖν ἔσται πίστις, πρῶτα μὲν τούτων ἀκριβῶς γνώσασθαι βουλόμεθα παρ' ὑμᾶς. ἡμῖν δὲ ἐνθυμουμένοις ὅτι πᾶσα διαφθείρεται πόλις ἐξ ἁπάσης πόλεως, ὅταν τὸν ἀξιωθῶσιν αἱ διαφοραὶ αὐτῶν διαλυθῆναι τὸν διαφορὰν αἰτίαν, ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀρχηγὰς τῆς διαστάσεως πρῶτον ἀνευρεῖν καὶ γνῶναι τε καὶ παῦσαι. διεγνῶμεν δὲ τὰς ἀποτόμους τῶν δανείων ἀναπράξεις τῶν παρόντων κακῶν αἰτίας γεγενῆσθαι, οὕτως αὐτὰς διορθούμεθα. τοὺς ὀφείλοντας χρέα καὶ μὴ δυναμένους ἀπαλλαγῆναι, πάντας ἀφίεσθαι τῶν ὀφλημάτων δικαιοῦμεν. καὶ εἴ τινων ἤδη τὰ σώματα ὑπὲρ ἡμερῶν ὄντων τῶν νομίμοις προθεσμίαις κατέχεται, καὶ ταῦτα ἐλευθέρα εἶναι κρίνομεν. ὅσοι τε δίκαις ἁλόντες, ἴδια παρεδόθησαν τοῖς καταδικασαμένοις, καὶ τούτοις ἐλευθέρους εἶναι βουλόμεθα, καὶ τὰς καταγνώσεις αὐτῶν ἀκύρους ποιοῦμεν. πρὸς μὲν οὖν τῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος χρόνου συμβολαίων, ἃ τοῖς ἀπάσασιν ὑμῖν ἔδοξε ποιῆσαι, τούτων ἐπανορθούμεθα τὸν τρόπον. πρὸς δὲ τὰ ὕστερον ἐσομένων, ὡς ἂν ὑμῖν τε, τῷ δήμῳ, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου κοινῇ βουλευσαμένοις φανῇ, νόμου κυρωθέντος, οὕτως ἐχέτω. ἃ μὲν οὖν ταῦτα μόνοι τὰ διαπράσσανται ὑμᾶς ἴσως ἀπὸ τῶν πατρικίων, ὦ δημόται, καὶ τούτων εἰ τύχοιτε, ἀπηλλάχθαι ὑμῖν ὤφελε, καὶ οὐδενὸς ἄλλου ὠρέγεσθε; δίδοται νῦν ὑμῖν. ἄπιτε ἤδη χαίροντες εἰς τὰ πατρίδα. αἱ δὲ βεβαιώσουσαι τὰς ὁμολογίας ταύτας καὶ ὁ ἀσφαλὴς ὑμῖν παρέξουσαι πίστις, ἔσονται

gno murmure acclamatum est vt diceret: mox tantum silentiũ tota concio præbuit, vt locus is nihil differret a solitudine. Ille post cetera ad persuadendum quam fieri poterat appositissima, & ad auditorum sensus *velut* collineantia, postremo cõcionem clausisse dicitur fabula ad Æsopearũ formulam conficta: quæ, quoniam ad rem præsentem accommodatissima, visa est maxime flexisse plebem, celebratur omnibus priscis historiis. Locutus est autẽ in hanc sententiam. Nos a senatu missi sumus ad vos Quirites, nec pro illo responsuri, nec vos accusaturi: (hæc enim nec tẽpus habere, nec quidquam ad præsentem reip. fortunam conferre visa sunt) sed modis omnib. daturi operã vt compositis dissidiis in pristinum ordinem restituatur resp. Cumque in hoc potestatem acceperimus liberam, non opus videtur de iure differere; quod prolixa oratione fecit Iunius. Quibus vero conditionibus dissidium humane possit dirimi, & qua fide pacta nostra confirmari, de his quid ipsi censeamus audite. Nos animaduertentes quamlibet seditionem in quauis ciuitate recte curari, si tollantur eius caussæ, necessarium duximus præcipuas huius dissidii caussas cognoscere atque abolere. compertoq; quod inclementes æris alieni exactiones præsentium malorum caussa fuerint, sic eas corrigimus. Qui soluẽdo non sunt, iis omnibus æs alienum remitti æquum censemus. Et siquorum corpora, quod præstitutũ *solutioni* diem excesserint, ex lege iam tenẽtur, hæc quoque placet esse libera. Siqui etiam per iudices addicti sunt creditoribus, & hos liberos esse volumus, eorumque cõdemnationes irritas facimus. Et de præteritis quidem cõtractibus, propter quos hæc secessio videtur facta, ita statuim⁹. de futuris vero, quidquid vos, populus, & senatorum consessus communi consilio statueritis, sancita lege ratum fiet. Nonne hæc sunt quæ vos plebeios alienarũt a patriciis; & his impetratis cõtentos vos fore putabatis, nec quidquam præterea desiderabatis? dantur nunc vobis. *quare* ite iam læti in patriam. Ad confirmanda vero hæc pacta & præstãdam vobis securitatẽ, fides dabitur

Agrippæ Menenii oratio.

iis rationib. quę legitimæ ac ſolennes habentur in omnibus inimicitiarum diremptionibus. Senatuſcõſulto hæc ſancientur, & inter leges adſcribentur: vel potiꝰ nos hic ſcribamus quod videbitur, & ſenatus aſſentiet. Hæc autem quæ nunc conceduntur firma fore, nec ſenatũ poſt quidquam contra moliturũ, primum nos legati vobis ſpondemus, oppignerantes vobis corpora & animas & familias noſtras; deinde alii ſenatores *idẽ facient*, quorũ in S. C. aſſcribentur nomina. nõ enim nobis inuitis quidquam ſcribetur quod plebi officiat: quia nos ſumus ſenatus proceres, & primi ſententias dicimus. Vltima fides eſt *communis* omnib. Græcis ac barbaris gentibus, quã *ex earum vſu* nullũ tempus eximet; cũ ſcilicet interpoſito iureiurando fœdus icitur, diisq; teſtibus ineuntur pacta; quæ multas priuatorũ ſimultates, multaq; populorum bella finiit. hæc quoq; dabitur, ſiue paucos principes pro toto ſenatu iusiurandũ interponere permittitis, ſiue mauultis omnes ſenatores, quorũ nomina S.C. aſſcribentur, iurare per *omnia* ſacra, vtiq; ſe cõditiones fœderis ſeruaturos firmiter. *Huiuſmodi* aũt fœdera, dextrasq; ac fidẽ diis teſtib. acceptam & datã, calumniari Brute deſine, nec e vita tolle pulcherrimũ inſtitutum: neq; vos ceteri auſcultate memorãti hominum impiorũ & tyrannicorum ſcelera; a quib. Romana virtus abeſt plurimũ. Vnam adhuc dicã nemini vel ignotã vel dubiam; nec addã amplius. Quænam iſta eſt? Ea quæ communem vtilitatem inuehit, & alteros per alteros ſeruat. hæc nos prima & ſola contraxit in vnum, nec vnquã ſinet ſeparari ab inuicẽ. eget enim ſemper, nec vnquã deſinet egere imperita multitudo prudentib. ducibus: itidẽ qui præeſſe poſſunt & reb. cõſulere, opus habent vulgo qđ parêre velit. idq; nõ opinione tantũ coniectamus, verũ etiã *quotidianis* experimẽtis diſcimus. Quid igitur terremus & terremur inuicẽ, alteriq; alteris faceſſimus negotia? qd malis dictis vtimur, cum bona facta ſint præ manibus? cur non *obuiis* brachiis cõplexi nos inuicẽ, abimus in patriã, fruituri priſtina carorũ cõſuetudine iucũdiſſima, & ſuauiſſimũ expleturi deſiderium; ſed requirimus ſecuritates parum ſecuras, & fides infidas, quaſi hoſtes infenſiſſimi ſuſpicantes omnia in

πᾶσι νόμιμοί τε καὶ ἐν ἔθει τοῖς ἀλλοτριωθεῖσι τὰς ἔ-
χθρας. ὅπερ ἐψηφίσται μὲν ἡ βουλὴ ταῦτα, καὶ νόμου τά-
ξιν ἀποδώσει τοῖς γεγραμμένοις· μᾶλλον δ' ὑφ' ἡμῶν
ἐνθάδε γεγράφθω τὰ δόξαντα, καὶ ἡ βουλὴ τούτοις πεί-
σεται. τὰ μὲν βέβαια τὰ συγκειμένα νῦν, καὶ μηδὲν
ὕστερον ἀναλίσκον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀξιωθήσεται, 300
πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ πρέσβεις ἀνάδοχοι, δίδοντες ὑμῖν
σώματα καὶ ψυχὰς καὶ γραμματεῖα τὰς ἑαυτῶν, ἐνέχυρα· ἔ-
πειτα οἱ ἄλλοι βουλευταί, ὅσοι τῷ ψηφίσματι συνευ-
δοκήσουσιν. ὑπὲρ δὲ πόλεως ἀκίνητον ἡμῖν γραφήσεται
καὶ ἄτρεπτον δήμου. οἱ μὲν ἡγούμενοι τῆς συνεδρίου, καὶ πρᾶ-
τοι τὰς αὐτῶν γνώμας ἀποφαινόμενοι τῶν ἄλλων, ἡμεῖς
ἐσμεν. τελευταία δὲ πίστις ἅπασιν ἐστὶν αἰδεσίμοις
Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, ᾗ οὐδεὶς πώποτε ἀναιρήσεται
χρόνος, ἣ δὶ ὅρκων καὶ σπονδῶν ἐκλυπᾶς θεοῖς ποιου-
μένη τῶν συμβάσεων, ὑφ' ἧς πολλαὶ μὲν ἰδιωτῶν ἔληξαν μι-
καὶ, πολλοὶ δὲ πόλεμοι πόλεσι παρὰς πόλεις συγκρό-
τησες, διαλλαγῆς. καὶ ταύτην εἴτε λαμβανέτε [τὴν] πίστιν,
εἴτε ὀλίγοις ὑπερέπετε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ συνεδρίου παρὰ
ὅλης ὑμῖν δοθῆναι τὰς ὅρκους, εἴτε πρώτας ἀ-
ξιῶτε τὰς ὑπογραφομένους τοῖς δόγμασιν ὀμνύειν, ἢ
μὲν καθ' ἱερῶν βέβαια τὰ συγκείμενα φυλάξειν. δε-
ξιὰς δὲ καὶ σπονδὰς καὶ πίστις ὅπῃ θεῶν νομίμας μή-
τε σὺ διάβαινε, Βροῦτε, μήτε ἀναίρει τὸ κάλλιστον ὑπο-
τιθεμένων ἀνθρωπίνων, μηδὲ ὑμεῖς ἀνάσχησθε αὐ-
τῷ λέγοντος ἀνοσίων καὶ τυραννικῶν ἀνθρώπων πονη-
ρεύματα, ἃ τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς πολὺ ἀπέχει. μίαν
εἰπὼν ἔτι τὴν ὅτε ἀγνοουμένην αὐτῷ σοφὸς ἀνθρω-
πῶν, ὅτε ἀμφισβητουμένην, παύσομαι. τίς δέ ἐστιν
αὕτη; ἡ τὸ κοινὸν συμφέρον εἰσάγουσα, καὶ δι' ἀλλήλων
ἀμφότερα ποιοῦσα σώζεσθαι τὰ μέρη. αὕτη μέντοι
πρώτη καὶ μόνη σωτῆρά τε ἡμᾶς εἰς τὸ ἀεὶ, καὶ ὅτε
ἐάσει πολὺ δίχα ἀλλήλων γενέσθαι. δεήσει γὰρ ἀεί, καὶ ὅ-
ταν δέ ποτε παύσηται, ἀγαμένην, τὸ μὲν ἀμαθὲς πλῆθος ἔμ-
φρονος ἡγεμονίας· τὸ δὲ ἡγεῖσθαι δυναμένην βουλ-
τικὸν, τοῦ πείθεσθαι βουλομένων ὄχλων. καὶ οὐ δόξῃ
τοῦτο μόνον εἰκάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ πειρασθέντες ἴ-
σμεν. εἰ οὖν δεδιότα πράγματα παρέχουσι δή-
λοις; εἰ δὲ λόγοις πονηροῖς λέγομεν. χρησὰ πρά-
γματα ἔχουσι σὺν χερσίν; ἀλλ' οὐκ ἀναπτύξαντες αὖ-
τοὺς, καὶ τὼ χεῖρε περιβαλόντες ἀλλήλοις, ἅπτωμεν εἰς
τὴν πατρίδα, παλαιὰν τέρψιν τῶν ἡδίστων, καὶ πόθον
ἀπύστων γλυκύτατον ἀπολαμβάνοντες· ἀλλ' ὑπὲρ τη-
λικῶν ἀσφαλείας ἀγνῶτες, καὶ πίστις ἀπίστους, ὡς-
περ οἱ πολεμιώτατοι καὶ πάντα ὑποπτεύοντες ὅτι δ'
χείρους;

» χεῖρον ; ἡμῖν μὲν, ὦ δημόται, τοῖς ἐκ τῆ συνεδρίου
» μία πίστις ἀπόχρη, καὶ τὸ μὴ δυ πολε" ὑμᾶς ἡμέ-
» ρας καὶ ἡμᾶς, εἰ κατέλθοιμεν, κακοὺς, ἔφασ τε ὑ-
» μᾶς ἀγαθὰς εἰδέναι, καὶ ὑπομνήματα νόμιμα, τὸ
» τε δικαίω ἀρετὴν, ὡς πολλάκις ἐπεδείξασθε καὶ ἐν εἰ-
» ρήνη καὶ ἐν πολέμοις. καὶ" εἴ τε δι' ἀνάγκην τῆς πί-
» στεως καὶ ἐλπίδος τὰ συμβόλαια κοινῆς ἐπανορθώσεως
» τύχοι, τὰ χρεῶν δικαία πιστεύομεν ὑμῖν ἔσεσθαι ἀγαθὰ,
» καὶ οὐδὲν δεόμεθα οὔτε ὅρκων, οὔτε ὁμήρων, ἅτε δι-
» λῆς πίστεως οὖσα τῆ πλήθους οὐδεμιᾶς· ὑμῖν μὲν- 10
» τοιγε τοὺς οὐδὲν τῶν" ἀξιουμένων ἀναλισκόμεθα.
» καὶ καὶ μὲν τῆς πίστεως ἕνεκ" ἦ ἀφαιρεθήσεται ἡμᾶς βρά-
» τος ἐπιχειρῆ, ταῦτα ἱκανά. εἰ δέ τις ὑμῖν φθόνος οὐ
» δίκαιος εἰσκέκληται πονηρᾶ καὶ τῆς βουλῆς ἀφανοῦ-
» σαι πείθων, βούλομαί τινα καὶ τοὺς τῶτον εἰπεῖν
» λόγον, ὦ δημόται· καὶ μου τοὺς θεοὺς μὲν ἡσυχίας
» καὶ παρασχῆς ἀκούσαι. ἔοικέ πως ἀνθρωπείῳ σώ-
» ματι πόλις· σῶμα γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν μερῶν ἐ-
» στιν ἑκάτερον· καὶ οὔτε δύναμιν ἕκαστον τῶν αὐ- 20
» τῶν τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν, οὔτε χρείας παρέχεται
» ταὐτὰς ἅπασι. εἰ δὴ λάβοι τὰ μέρη τῶ ἀνθρωπείω σώμα-
» τος ἰδίαν αἴσθησιν καθ' αὑτὰ καὶ φωνὴν, ἔπειτα στά-
» σις ἐν αὐτοῖς ἐμπέσοι καθ' ἓν γιγνομένοις τοῖς μέλεσι ἅ-
» πασι τοὺς τῶν γαστέρα μόνον, καὶ λέγειν οἱ μὲν
» πόδες, ὅτι πρῶν ἐπ' αὐτοῖς τὸ σῶμα βαστάζει· αἱ δ' χεῖ-
» ρες, ὅτι ταῖς τέχναις ἐργάζονται, καὶ τὰ βιωτικὰ σκευ-
» οποιοῦσι, καὶ μάχονται πολεμίοις, καὶ μέλη πολλὰ
» ὠφελήματα παρέχουσιν εἰς τὸ κοινόν· οἱ δὲ ὦμοι, ὅ-
» τι τὰ ἄχθη πρῶτα ἐπ' αὐτοῖς κομίζεται· ἡ δ' κεφαλὴ,
» ὅτι ὁρᾷ καὶ ἀκούει· τὸ δ' στόμα, ὅτι φθέγγεται, καὶ ταῖς μέ- 30
» λεσι αἰσθήσεις πρὸς ἀλλήλους ἀπάσας ἔχει, δι' ὧν σώζε-
» ται δ" πρᾶγμα· ἔπειτα φαίεν πρὸς τὴν γαστέρα,
» Σὺ δ', ὦ κενὴ, τί τούτων ποιεῖς; ἢ τίς ἐστιν ἡ σὴ χάρις ἡ-
» μῖν καὶ ὠφέλεια; ἀλλὰ σύ γε ἁπάντων ἀπέχεις δ' πρά-
» γμα καὶ ἀργεῖς καὶ ἀπολαύεις καὶ ἀνοχλεῖς," καὶ πρᾶγμα ἀφό-
» ρητον ὑπηρεσίαν ἀναλίσκουσα, καὶ φέρειν ἀπολαχό-
» ντες εἰς τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν σαυτῆς ἐπιθυμιῶν. φέ-
» ρε, τί οὐ μεταποιούμεθα τῆς ἐλευθερίας, καὶ τ' πολ-
» λῶν ἀφιέμεθα πραγματειῶν, ἃς ἕνεκα ταύτης ὑ- 40
» πομένομεν; εἰ δὴ ταῦτα δόξειεν αὐτοῖς, καὶ μηδὲν ἔτι
» δρᾶν δ' ἑαυτ" ἔργον, ἐὰν ὅπως μὴ ὅτι πολὺ διαφθεί-
» σαι δυνατὸν δ' σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐντὸς ὀλίγων ἡ-
» μερῶν τῶν κακίστων τ' μόρων ἀπόλοιτο λιμῶ; οὐκ μὲν
» ἔχει πῶς εἰπεῖν. τ' αὐτὸν δὴ τρόπον ἐνθυμεῖσθε
» καὶ ταῖς τ' πόλεως. πολλὰ γὰρ δὴ καὶ ταύτῃ τὰ συμ-
» πληρῶντα ἔθνη, καὶ οὐδὲν ἀλλήλοις ἐοικότα· ὧν ἕκαστον

deterius? Nobis quidem ſenatoribus vna fides ſufficit, vos plebeios poſt reditum haudquaquã malos erga nos fore; quod ſcimus vos, pbe educatos eſſe ac legitimis ſtudiis imbutos, ceterarumq; virtutũ bello & pace ſæpe *illuſtria* dediſſe ſpecimina. Quodſi videtur fides ad cõponendas res & cõfirmãdam meliorũ ſpem neceſſaria, nos certe vobis bene fidimus, nec requirimus a plebe vel iusiurãdum, vel obſides, vel alia fidei pignora: vobis tamẽ nihil eorũ quæ poſcitis denegabimus. atq; hęc de fide ſuffecerint, ob q̃ nos Brutus conatus eſt traducere. Siqua vero in vobis reſidet haud æqua inuidia, malasq; vobis de ſenatu cogitationes perſuadet, libet nonnihil hac quoq; de re dicere; quod vos Quirites per deos oro vt quieti & attẽti audiatis. Videtur ciuitas humano corpori ſimilis. vtrumq; enim compoſitũ eſt, & multis cõſtat partibus; quarũ ſingulæ nec eandẽ vim habẽt, nec vſus pares exhibẽt. Iam ſi per ſe quæq; humani corporis pars proprium ſenſum itemq; vocẽ accipiat; deinde ſeditione inter eas orta, reliquæ omnes cõtra vnum ventrẽ conſpirẽt, dicãtq; pedes, totũ ſibi corpus incumbere; tũ manus, opificia ſe exercere, victũ cõparare, cum hoſtibus pugnare, aliasq; multas vtilitates in cõmune cõferre; itẽ humeri, onera ſe baiulare omnia; os, loqui ſe; caput, videre ſe & audire, cõplexuq; ſuo cõtinere reliquos ſenſus omnes, per quos *corpus* & res *cetera* cõſeruentur; deinde ventri dicant, Tu vero bone *venter*, quid horum facis? aut quam nobis refers gratiam, quod emolumentum? immo tantum abeſt vt aliquid agas & nobiſcum expedias in communes vſus, vt etiam officias & interturbes, nec ferendus ſis nobis, cogens miniſtrare tibi & vndecumq; conquirere quæ tuas cupiditates expleant. age aſſeramus nos in libertatem, & excutiamus tot occupationes quas ſuſtinemus huius gratia. Si ſic viſum eis ſit, & nulla poſthac faciat ſuum officium, fierine vllo modo poterit vt corpus diu duret, ac non intra paucos dies fame conſumatur, genere mortis peſſimo? nemo negare poteſt. Eodem ſane modo & de ciuitate cogitate. nam & hãc conficiunt multa hominum genera inter ſe diſſimilia; quorum quodque

proprium aliquem vsum in commune confert, sicut membra suo corpori. quidam agros colunt; alii pro his contra hostes pugnant; alii mercaturam exercentes, per mare important multa commoda; sunt qui necessaria tractant opificia. quodsi hæc omnia ciuium genera contra senatum ex optimatibus constantem insurgendo dicerent, Tu vero quid nobis boni facis? cur aliis imperare postulas? nō enim vllā causſam afferre potes: numquamne nos vindicabimus ab hac tua tyrannide, ac sine principe degemus? hæc inquam si animum inducerent, & a consuetis studiis desisterent, quid vetabit hāc ciuitatem malam male perire fame, bello, aliisque omnibus calamitatibus? Discite igitur Quirites, sicut in nostris corporibus venter iste vulgo male audiens, alit corpus dum alitur, & seruat dum seruatur, estque velut commune penuarium, suum cuiq; tribuens, conseruansque pacem omnium: ita in ciuitatibus dispensantem publica senatum & quid cuique conueniat prouidentem, omnia seruare, tueri, corrigere: & definite inuidiosas in eum voces iactare, expulsos vos patria per eum, vt errones & mendicos vagari. nihil enim mali vobis fecit, nec faciet: immo vocat & orat, pandensq; vna cum portis vlnas vos exceptat.

Talia dicente Menenio, multæ variæque per totam concionem ab auditoribus iactabantur voces. postremo cum in fine orationis versus ad lamenta, proponeret calamitates vtrisque imminentes, tam manentibus in vrbe quam expulsis, deploraretque amborū miserias, effusi in lacrymas omnes vna voce conclamarunt, duceret se in vrbem, nec tēpus tereret. Nec multum aberat quin celeriter e concione abirent re tota legatis commissa, nihil amplius de securitate laborantes; ni Brutus *in medium* progressus eum impetum cohibuisset, dicens recte habere cetera quæ senatus plebi offerret, magnamq; pro his habendam ei gratiam. vereri se tamen futurum tempus & homines tyrānicos, ne arrepta olim occasione, plebem rursus inuaderent, memoresq; in eam iras effunderēt. Vnā porro securitatem esse omnibus qui *se* potentiores timeāt, si certū sit, etiamsi lędeBruti postulata.

ἰδίαν τινὰ τῶν κοινῶν χρείαν, ὥσπερ τὰ μέλη τοῦ σώ-
ματος, παρέχει. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἀγροὺς γεωργοῦσιν, οἱ
δὲ μάχονται περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δ' ἐμ-
πορεύονται πολλὰς ἀφ' ἁλὸς ὠφελείας, οἱ δὲ
τὰς ἀναγκαίας ἐργάζονται τέχνας. εἰ δὲ ταῦτα πάντα
τὰ ἔθνη πρὸς τὴν βουλὴν τὴν ἐκ τῶν ἀρίστων συ-
χεισθέντα ἐστασιάσατε, καὶ λέγοι, Σὺ δὲ ἡμῖν, ὦ βου-
λή, τί ποιεῖς ἀγαθόν; καὶ αὐτὴ ποίας αἰτίας ἔχεις τοῦ δῆ-
λων ἀξιοῖς; οὐδὲν γὰρ δὴ εἰπεῖν ἔχοις· ἔπειτα οὐκ
ἀπαλλαγησόμεθά σου τὴν τυραννίδος ταύτης ἤδη πο-
τὲ, καὶ δίχα ἡγεμόνος οἰκήσομεν; εἰ δὴ ταῦτα ἐγενο-
θέντες, τῶν σωμάτων ὑπὸ τῆς δυμῆς ἅπερ αἴτιον, εἰ κω-
λύσει ταύτην κακὴν κακῶς ἀπολέσθαι τὴν πόλιν,
λοιμοῦ τε καὶ πολέμου, καὶ πάντος ἄλλου κακοῦ;
μαθόντες οὖν, ὦ δημόται, ὅτι καθάπερ ἐν τοῖς σώμα-
σιν ἡμῶν ἡ λοιδορουμένη κακῶς ὑπὸ τῶν πολλῶν μέ-
ρος ἐστὶ σῶμα, μεφομένη, καὶ σώζει σῳζομένη, καὶ ἔστιν
ὡσεί τις ἑστίασις κοινὴ, ὃ πρὸς φορᾶν ἀπάντων καὶ τῆς
ἀναλλαγῆς αἴτιον ἀποδιδοῦσα· ἕτως ἐν ταῖς πόλεσιν
ἡ διοικοῦσα τὰ κοινὰ, καὶ τὸ πρὸς ἡγοῦς ἑκάστῳ πρε-
σβυομένη βουλὴ, πάντα σώζει καὶ φυλάττει καὶ ἐπανορ-
θοῖ· παύσασθε τὰς ἐπιφθόνους κατ' αὐτῆς φωνὰς λέ-
γοντες, ὡς ἐξεβλήθητε τῆς πατρίδος, ὡς δῃῶσι καὶ
πλανῶσι περιέρχεσθε δι' αὐτήν. οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς εἰρ-
γασμένη κακὸν, οὐδὲ δυ ἐργάσεται· ἀλλ' αὐτὴ καλεῖ καὶ
ἀντιβολεῖ, καὶ τὰς χεῖρας ὑμῖν ἅμα ταῖς πύλαις ἀνα-
πεπταμένη, ὑποδέχεται. Τοιαῦτα λέγοντος τοῦ Με-
νηνίου, πολλαὶ καὶ ποικίλαι παρ' ὅλην τὴν δημηγο-
ρίαν ἐγίνοντο ἐκ τῶν παρόντων φωναί. ὅπως δ' ἐτελευ-
τῶν ὁ λόγος, πρὸς ὀλοφυρμοὺς ἐτράπετο, καὶ τὰς μελ-
λούσας καθ' ἑξῆς συμφορὰς, τόν τε ὑποκείμενον ἐν
τῇ πόλει καὶ τὸν ἀπελαυνόμενον, καὶ τὰς ἀμφοῖν ἀ-
πεκλαύσατο τύχας, δάκρυά τε ἀπάντων ἐξεκάλει,
καὶ μιᾷ βοῇ συμφθεγξάμενος ἀνεβόησεν ἁπάντας
εἰς τὴν πόλιν, καὶ μὴ τρίβειν τὸν χρόνον· ὀλίγου τε
δεῖν ἐποίησεν ἀπειναι δι' ἁλὸς ἀπὸ τῆς ἐκκλη-
σίας, ἄπρακτα τὰ πρόσφορα τοῖς πρεσβυτὰς ἐ-
πιτρέψαντες, καὶ μηδὲν δεῖν τῶν εἰς ἀσφάλειαν πρα-
γματευσάμενοι, εἰ μὴ παρελθὼν ὁ Βροῦτος ἐπέ-
σχε τὰς ὁρμὰς αὐτῶν, τὰ μὲν δεῖν καλῶς ἔχειν ᾧ δή-
μῳ λέγων, ὅσα ἡ βουλὴ ὑπισχνεῖτο, καὶ πολλὴν αὐτῇ
τῶν συγχωρηθέντων χάριν ἔχειν ἀξιῶν· δεδικέναι μέν-
τοι τὸν ἄπρακτον χρόνον φάσκων, καὶ τοὺς αὖθις πολε-
τυραννικοὺς ἄνδρας ὑποχρήσοντας, εἰ τύχοι πρὸς
τῶν γενησομένων τῷ δήμῳ μνησικακεῖν· μίαν δὲ εἶ-
ναι μόνην ἀσφάλειαν πᾶσι τοῖς δεδικόσι τοὺς κρείττονας
ταύτην, εἰ γένοιτο αὐτοῖς φανερὸν, ὅτι τοῖς βουλομέ-
νοις αὐ-

νοις αὐτοῖς ἀδικεῖν, οὐχ ὑπάρξῃ δυνάμις· ἕως δ' ἂν παρῇ τὸ δυνασθαι πονηρεύεσθαι, οὐκ ἐλλείψῃ τοῖς πονηροῖς τὸ βούλεσθαι. ταύτης οὖν εἰ τύχοιεν τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲν αὐτοῖς ἔτι δεήσει. τοιαυτυχόντος δὲ τοῦ Μενηνίου, καὶ κελεύσαντος λέγειν τὸν ἀσφάλειαν ἣν ἔτι τὸ δῆμον οἴεσθαι δεῖσθαι, Συλλαμβάνεσθε, φησίν, ἡμῖν ἄρχοντας ἀποδείκνυσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκ ἡμῶν ὅσους δή ποτε, οἵτινες δήμου μὲν ὠφελεῖσθαι ἔσονται κύριοι, τοῖς δὲ ἀδικουμένοις ἢ καλυομένοις τῶν δημοτῶν βοηθήσουσι, καὶ οὐ περιόψονται τῶν δικαίων ἀποστερούμενον οὐδένα. τοῦτο ὑμᾶς ἀντιπολοῦμαι καὶ δεόμεθα πρὸς τοῖς δήμοις οἷς δεδώκατε, εἰ μὴ λόγος ἀλλ' ἔργον εἰσὶν αἱ διαλλαγαί, δοῦναι καὶ χαρίσασθαι. ὁ μὲν οὖν δῆμος ὡς τούτων ἤκουσε, μεγάλῃ βοῇ καὶ μέχρι πολλοῦ κατέχων, τόν τε ἄνδρα ἐπῄνει, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς παρεκάλει συλλῆψαι σφίσι καὶ τοῦτο. οἱ δὲ πρέσβεις μεταστάντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ διελεχθέντες ὀλίγα πρὸς ἀλλήλους, παρῆσαν οὐ διὰ μακροῦ. σιωπῆς δὲ γενομένης, παρελθὼν ὁ Μενήνιος, εἶπεν· Τὸ μὲν πρᾶγμα, ὦ δημόται, μέγα καὶ πολλῶν μεστὸν ὑποψιῶν ἀπόπων· δέος τε καὶ φροντὶς ἡμᾶς εἰσέρχεται, μὴ πόλεε δύο πόλις ποιήσωμεν ἐν μιᾷ πλήν, τό γε ἐφ' ἡμῖν εἶναι μέρος, οὐδὲ πρὸς ταύτην ἀναλισκόμεθα τὴν δέησιν ὑμῶν. τοῦτο μέντοι χαρίσασθε ἡμῖν, ὃ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν· ὑπομένατε τῶν πρεσβευτῶν τοῖς εἰς τὴν πόλιν ἀφιγμένοις δηλῶσαι τῇ βουλῇ ταῦτα. καὶ γὰρ εἰ τὴν ἐξουσίαν παρ' αὐτῆς ἐλάβομεν, ὅπως δὴ βουλώμεθα, ποιήσασθαι ταῦτα, ἀλλ' οὐκ ἀπότομοι ὄντες τῶν ὑποχρέων, αὐτοί γέ τοι οὐ δικαιοῦμεν τοῦτο λαβεῖν· ἀλλ' ὅπῃ πρόσθεν δόξαν ἡμῖν ἀπήντησε πρᾶγμα καινὸν, οἷα ἀφελόμενοι τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, ᾧ σπανιστάτῳ φέροντες δυσαρέστως μὴν· πεπείσμεθα μέντοι κἀκείνῳ ταῦτα δόξαι ἄριστα ἡμῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ἐνταῦθα μενῶ, καὶ σὺν ἐμοί τι μέρος τῆς πρεσβείας· Οὐαλέριος δὲ πορεύσεται, καὶ οἱ λοιποὶ σὺν αὐτῷ. ἐδόκει ταῦτα· καὶ ἅμα ἀνατείλαντος ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἤλαυνον εἰς τὴν πόλιν οἱ μέλλοντες δηλώσειν τῇ βουλῇ τὰ γνώμενα. παρόντων δὲ τῶν ὑπάτων λόγον τοῖς πατρικίοις, Οὐαλερίου μὲν ἐν γνώμῃ, δοῦναι καὶ ταύτην τῷ δήμῳ τὴν χάριν· Ἄππιος δὲ, ὅσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐναντιούτο ταῖς διαλλαγαῖς, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντέλεγε, βοῶν καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος, καὶ ὅσον μέλλοι σπέρμα κακῶν βαλεῖν τῇ πολιτείᾳ παρεσεσθαι. ἀλλ' οὐκ ἔπεισε τοὺς πολλοὺς, ὡρμηκότας, ὡς πρὸ εἶπον, διαλύσασθαι τὴν στάσιν. ἐγένετο δὲ ψήφισμα τῆς βουλῆς, τά τε ἄλλα ὅσα οἱ πρέσβεις ὑπέσχοντο τῷ δήμῳ, εἶναι κύρια, καὶ τὴν ἀσφά-

re illi velint, nocendi potestatē eis defore. quamdiu enim malis sit potestas malefaciendi, nō defore nec voluntatem. Hāc igitur securitatem si plebs assequatur, nihil opus fore præterea. Cumq; Menenius iuberet eū dicere, quænā esset illa securitas quā a plebe adhuc requiri existimaret: Cōcedite, inquit, nobis aliquot annuos ex nostro ordine creare magistratus, qui nullam aliā potestatem habeant, nisi vt plebeiis iniuriā & vim patientibus succurrāt, nec patiantur quemquam iure suo fraudari. hoc a vobis precib. cōtendimus præter illa quæ *vltro* dedistis; si nō verbis, sed re vera de pace agitur. His auditis, plebs virum diu magnis acclamationibus laudauit, ac legatos rogauit vt hoc quoq; sibi cōcederent. Tum legati e concione digressi, post breue colloquiū redeunt: factoq; silentio progressus Menenius, ita locutus est: Magna Quirites res est, & multis plena suspicionibus absurdis: timor etiā & cura quædā nos subit, ne forte duas in vna faciamus ciuitates: tamen, quantū in nobis est, ne has quidem preces vestras repellimus. hoc tamē nobis cōcedite, quod & in rem vestrā est: permittite legatos in vrbē reuerti, & senatui hęc proponere. quamuis enim ab eo potestatem acceperimus pacem nostro arbitratu cōponendi, & quod visum fuerit promittēdi; ipsi tamen nō æquum censemus tantum nobis sumere: sed quia præter opinionem occurrit nobis res noua, potestate nostra quodammodo priuati, ad senatū rem totam referimus. confidimus tamen ei quoq; probatum iri eadem quæ nobis probantur. Ego igitur hic manebo, & mecum legatorum pars: Valerius ibit cum reliquis. Placuit hoc: propereque cōscensis equis, aduolarunt in vrbē qui significarent senatui quid ageretur. & consl. ad senatū referentibus, Valerius censebat concedendam plebi & hanc gratiā. Appius vero, qui ab initio pacificationi cōtradixerat, tūc quoq; palā se opponebat, vociferās, deos attestans, prædicensque quātorum reipublicæ malorum semen iacerent. sed nihil proficiebat, quod maxima pars (vt dixi) ad pacem esset procliuior. factumque est S.C. quod & cetera legatorum pollicita plebi confirmabat, & hanc secu-

ritatem quam peterẽt permittebat. His ordinatis legati ſequẽti die in caſtra reuerſi, ſenatus placita indicauerunt. Deinde plebs, monente Menenio vt mitteret ad ſenatum qui ab eo fidem acciperent, miſit L. Iuniũ Brutum, de quo iam dixi; & cum eo M. Decium & Sp. Icilium. ex ſenatus autem legatis dimidia pars cum Bruto in vrbem profecta eſt: Agrippa cum reliquis manſit in caſtris, rogatus a plebe vt legem præſcriberet qua magiſtratus crearent. Sequenti die Brutus vna cũ collegis aderat, pace cum ſenatu per fetiales quos vocant (εἰρηνοδίκας nos dixerimus) cõpoſita. Plebs in eas quæ tunc erant, tributa curias, (quas ſeu φρατείας mecum, ſeu alio appellare velis nomine, per me licebit) annuos magiſtratus creauit L. Iunium Brutum, C. Siciniũ Bellutum, quos & antea duces habuerat; & præter hos C. & P. Licinios, & Sp. Icilium Rugam. Hi quinque primi tribunitiã poteſtatem acceperũt, quarto die ante Idus Decembres; quemadmodum fit & noſtro tẽpore. Poſt peracta comitia legatis ſenatus videbãtur bene ſe habere omnia quorum cauſſa miſſi fuerant. Brutus vero concione aduocata ſuaſit plebi vt eum magiſtratum ſacroſanctum & inuiolabilem eſſe decerneret, lege *in hoc lata* & iureiurando addito quo confirmaretur hæc ſecuritas. Placuit hoc omnibus, lexq; ab eo & collegis ſcripta eſt, hæc: Tribunum inuitum nemo, vt vnum e vulgo, quidquam facere cogito; nec verberato, nec alium verberare iubeto: nec occidito, nec occidere iubeto. Siquis cõtra fecerit, ſacer eſto; & bona eius Cereri dicata ſunto. & qui eũ occiderit, purus a cæde eſto. Et ne in poſterum plebi poteſtas eſſet abrogare hanc legem, ſed perpetuo maneret immobilis, adacti ſunt omnes ciues iurare per ſacra *omnia*, vtique hac lege in ſempiternum vſuros & ſe & poſteros: additaq; imprecatio, vt eius obſeruatorib. ſuperi & inferi eſſent ꝓpitii: trãsgreſſorib. vero, a diis & ſemonib. accideret contrariũ, tamq; grauiſſimo obſtricti piaculo. Indeq; mos apud Romanos obtinuit, vt tribunorum corpora

Tribuni plebis.

λφαν ἰὼ ἠτεῖτο ὑπερβέπειν. Ταῦτα οἱ πρέσβεις διοικησάμενοι, τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ παρῆσαν ὅπου ὁ στρατόπεδον, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ διεσάφησαν. μετὰ τοῦτο Μενηνίου παραινέσαντος τοῖς δήμοταις ἀποστεῖλαί τινας εἰς τὸ βουλεῖον, οἷς τὰ πιστὰ δώσει, πέμπεται Λεύκιος Ἰούνιος Βροῦτος, ὑφ' οὗ πρότερον εἴρηκα, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκος Δέκιος, καὶ Σπόριος Ἰκίλιος. τῶν δὲ πρὸς τῆς βουλῆς ἀφιγμένων, οἱ μὲν ἡμίσεις ἅμα τοῖς περὶ Τ. Βροῦτον εἰς τὸ πόλιν ἀπεσάλησαν· Ἀγρίππας δ' μὲν τῶν λοιπῶν καλέμενον ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἀγορεύσας πρὸς ἀκληθεὶς τὸν νόμον τοῖς δημοτικοῖς, καθ' ὃν ἀποδείξουσι τὰς ἀρχάς. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ, παρῆσαν μὲν οἱ περὶ Τ. Βροῦτον, πεποιημένοι τὰς πρὸς τὸ βουλεῖον σκηνὰς ἀφ' ὧν τῶν εἰρηνοδικῶν, οὓς καλοῦσι Ῥωμαῖοι Φιτιάλις. νεμηθεὶς δὲ ὁ δῆμος εἰς τὰς τότε οὔσας φρατείας, ἢ ὅπως βούλεται τις αὐτὰς προσαγορεύειν, ἃς ἐκεῖνοι καλοῦσι κουρίας, ἔχουσας ὀνομασίας ἀποδεικνύουσι τοὺς περὶ Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον, καὶ Γάϊον Σικίννιον Βελλᾶτον, οὓς καὶ πέρυσι εἶχον ἡγεμόνας· καὶ ἐπὶ τοῖς τούτοις, Γάϊον καὶ Πόπλιον Λικιννίους, καὶ Γάϊον Ἰουλλιον Ῥιγμόν. οὗτοι δημάρχικὴν ἐξουσίαν πρῶτοι παρέλαβον οἱ πέντε ἄνδρες, ἡμέρᾳ τεταρτῃ πρὸ τειῶν εἰδῶν δεκεμβρίων, ὥσπερ καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου. τελευτώντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων, τοῖς μὲν πρὸς τῆς βουλῆς ἤκουσι καλῶς ἔχειν ἐδόκει πρῶτα περὶ ὧν ἀπεσταλησαν· ὁ δὲ Βροῦτος ἐκκλησίαν συναγαγὼν, συνεβούλευε τοῖς δημόταις ἱερὸν καὶ ἄσυλον ἀποδεῖξαι τὴν ἀρχήν, νόμῳ τε καὶ ὅρκῳ βεβαιώσαντας αὐτῇ τὸ ἀσφαλές. ἐδόκει ταῦτα πᾶσι, καὶ γράφεται πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν συναρχόντων· "ὅδε ὁ νόμος ὅσε·" "Δήμαρχον ἄκυρον" "ἄρχα, ὥσπερ ἕνα πολλῶν, μηδεὶς μηδὲν ἀναγκαζέ-" "τω δρᾶν, μηδὲ μαστιγούτω, μηδὲ ἐπιτιθέτω μα-" "στιγοῦν ἑτέρῳ, μηδὲ ἀποκτινύτω, μηδὲ ἀποκτεί-" "νειν κελεύετω. ἐὰν δέ τις τῶν ἀπηγορευμένων τι ποιή-" "σῃ, ἐξάγιος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Δήμητρος" "ἱερά· καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτα εἰργασμένων, φό-" "νου καθαρὸς ἔστω. καὶ ἵνα μὴ εἰς τὸ λοιπὸν τῳ δή-" μῳ ἐξουσία γένηται καταπαῦσαι τόνδε τὸν νόμον, ἀλλ' εἰς πρῶτα τὸν χρόνον ἀκίνητος διαμείνῃ, πρῶτος ἐτάξατο Ῥωμαίους ὁμόσαι καθ' ἱερῶν, ἢ μὲν χρήσεσθαι τῷ νόμῳ καὶ αὐτὸς καὶ ἐγγόνοις τὸν ἀεὶ χρόνον· ἀρά τε τῷ ὅρκῳ προσέθη, τοῖς μὲν ἐμπεδοῦσι τὸν θεοὺς τοὺς οὐρανίους ἵλεως εἶ), καὶ δαίμονας τοὺς καταχθονίους· τοῖς δὲ παραβαίνουσιν, ἀναντία καὶ τὰ παρὰ θεῶν γίνεσθαι, καὶ τὰ παρὰ δαιμόνων, ὡς ἀλλ' τῳ μείζονι ἐπόχθις. ἐκ τούτων κατέστη τοῖς Ῥωμαίοις ἔθος, τὰ τῶν δημάρχων σώματα ἱερὰ

ἱερὰ εἶ) καὶ πόλεμον, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου διαμένῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βωμὸν καθιερώσαντο ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας, ἐν ᾗ καθεζόμενοι ἐβουλεύσαντο, ὃν ἐπὶ τοῦ καταφόντος αὐτοῖς δείματος τότε ὠνόμασαν, ὡς ἡ πάτριος αὐτῶν σημαίνει γλῶττα, Διὸς Δεϊμαλίου. ᾧ θυσίας ἐπιτελέσαντες, καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς ἀγῶνα διαλύσαντες, καταίουσιν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσιν. ἀποδόντες δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θεοῖς χαριστήρια, καὶ τοὺς πατρικίους πείσαντες ἐπικυρῶσαι τοῖς ἄρχουσι, ψήφου ἐπενεγκούσης, ἐπὶ τούτοις καὶ τοῦτο παρ' αὐτῶν ἔτυχον, ἐδεήθησαν ἐπὶ τῆς βουλῆς ἐπιτρέψαι σφίσιν ἄνδρας ἐκ τοῦ δήμου δύο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀποδεῖξαι, τοὺς ὑπηρετήσοντας τοῖς δημάρχοις ὅσων ἂν δέωνται, καὶ δίκας ἃς ἂν ἐπιτρέψωνται ἐκεῖνοι, κρινοῦντας, ἱερῶν τε καὶ δημοσίων τόπων καὶ τῆς τοῦ ἀγορανομίου ἐπιμελησομένους. λαβόντες δὲ καὶ τοῦτο ὃ συγχώρημα παρὰ τῆς βουλῆς, ἀποδεικνύουσιν ἄνδρας, οὓς ὑπηρέτας τοῦ δήμαρχου καὶ σταρχοντας καὶ δικασὰς ἐκάλουν. νῦν μέντοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον γλῶττα ἀφ' ἑνὸς ὧν πράττουσιν ἔργων, ἱερῶν τόπων ἐπιμεληταὶ καλοῦνται, ἀφ' ἑτέρων ἔχουσιν, ὡς πρότερον. ἐπιτέλεσαν δὲ αὐτοῖς πολλὰ καὶ μεγάλα, καὶ μέχρι ἐμοῦ παρὰ τοῖς πλείστοις τοῖς παρ' Ἕλλησιν ἀγορανόμοις. ἐπεὶ δὲ κατέστη τὰ πράγματα, καὶ τὸν ἀπ' ἀρχῆς κόσμον ἐκομίσατο ἡ πόλις, ἐπὶ τοὺς ἔξω πολέμους ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων στρατιὰ καλεῖτο, πολλῷ εἰσενεγκαμένου πρόθυμίαν τοῦ δήμου, καὶ δι' ὀλίγου χρόνου πάντα τὰ εἰς πόλεμον ἐπιτήδεια διέπειν ποιήσαντος. τῶν δὲ ὑπάτων Ἀππίου Κλαυδίου καὶ Τίτου Λαρκίου τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἔθος, Σπόριος μὲν Κάσσιος, ὃς ἔλαχε τὴν τὴν πόλιν ἐπιμέλειαν, ἔπεμψε μέρος τῆς κατειλεγμένης δυνάμεως, λαβὼν ὁ ἄρχων. Πόστουμος δὲ Κομινίος ἦγε τὴν λοιπὴν στρατιάν, Ῥωμαίων τε αὐτῶν ἀξιόχρεων ἄγων πλῆθος, καὶ Λατίνων οὐ συμμαχικὸν οὐκ ὀλίγον. κρίνας δὲ βολούσκοις ἐπιχειρεῖν πρότερον, πόλιν αὐτῶν Λογγόλαν ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνεται, ἐπιβοηθούντων μὲν τῶν ἐν αὐτῇ μεταποιήσασθαί τινος ἀρετῆς, καὶ τινα στρατιὰν ὑπαγαγόντων ἀπροφάτων, ἢ τοὺς ἐπιόντας ἀνείργειν ἐπίστευον, αἰφνης δὲ ἀναβοησάντων φυγεῖν, πρὶν ἢ λαμπρόν τι ἔργον ἀποδείξασθαι, καὶ οὐδὲ ἐν τῇ τειχομαχίᾳ γενναῖον οὐδὲν ἀποδειξαμένων. μιᾷ γοῦν ἡμέρᾳ τῆς τε γῆς αὐτῶν Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν ἀκονιτὶ, καὶ τὴν πόλιν οὐ πολλὰ πραγματευσάμενοι κατὰ κράτος ἔλαβον. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρα-

sacrosancta sint; qui manet vsque ad nostrum seculum. His ita decretis aram posuerunt in vertice mōtis eius in quo castra habebant; quam a *Panico* terrore quo tunc correpti fuerant, patria lingua nominarunt Iouis Fauni, qđ significat Διὸς Δειματίου. Quo sacrificiis placato, & consecrato *ipso etiam* loco in quo confederant, cum legatis in vrbem reuerterunt. Vbi vero & vrbanis diis gratias ac sacra persoluerunt, impetrata sui magistratus cōfirmatione a patriciis, petunt insuper a senatu permitti sibi vt quotānis duos e plebe viros designent, qui tribunis submiṅistrent quidquid opus sit; & lites, quas tribuni eis commiserint, iudicent: ædiumq; sacrarum, locorum publicorum, atq; annonæ curam habeāt. Hoc quoq; per senatum concesso, creauerunt quos *tunc* miṅistros & collegas ac iudices tribunorū appellabant: nūc vero ab officiorum vno vernacula lingua *AEdiles (id est,* Ædiles pl. sacrarum ædium curatores) vocant, potestatem habentes alterius magistratus miṅistram, vt antea. Cōmissæ vero eis sunt multæ ac magnæ res; suntq; maxima ex parte Græcorum ἀγορανόμοις (*id est, fori & rerum venalium arbitris*) similes. Porro pacatis iam rebus, & restituta in pristinū ordinem republica, externorum bellorū caussa delectus sunt habiti magna plebis alacritate, ita vt intra breue tēporis spatium ad bellum parata fuerint omnia: ac mox consulib. ex more sortitis munia, Spurio Cassio cura rerum vrbanarum obtigit, relictumque militum quantum *ad præsidium vrbis* sufficere videretur. reliquum exercitum eduxit Postumus Cominius, in quo nō modo Romanorum erat iustus numerus, sed & Latinorū non contemnenda auxilia: primosq; Volscos adoriendos ratus, ex itinere Volsci debel lati. cepit oppidum eorum Lōgulam. etsi enim oppidani animos sumerent, & cum exercitu prodirēt ad arcendum hostis incursum, turpiter tamē intra mœnia sunt cōpulsi, priusq; præclarū aliquod edidissent facinus: atque adeo ne in mœnium quidē defensione fortitudinis vllū dedere documentū. Vno igitur die tū ager eorū sine puluere (*vt vulgus loquitur*) in potestatem redactus est, tū oppidū ipsum expugnatū nō magno negotio. Consul

præda militibus conceſſa, & relicto ibi præſidio, cum exercitu ad aliud Volſcorum oppidum contendit, nomine Poluſcam, non procul a Longula diſſitam: nemineque occurrere auſo, facile agrum emenſus, admouit exercitum ad mœnia. Ibi milites, pars valuis portatũ exciſis, pars muro per ſcalas ſuperato, primo oppugnationis die potiti ſunt eo etiam oppido. Quo capto, in paucos quoſdam, qui defectionis auctores fuerant, animaduertit; reliquos pecuniis & armis multatos populi Romani iuſſa facere coegit in poſterum. Hic quoque relicta modica præſidiariorum manu, ſequenti die cum exercitu Coriolos petiit, vrbem nobilem & Volſcorum quaſi caput; in qua & validæ erant copiæ, & firma mœnia, resque ad bellum neceſſariæ iam dudum ab oppidanis comparatæ. hanc cum vſque ad veſperam oppugnaſſet, amiſſis ſuorum compluribus, repulſus eſt. Poſtero die cõparatis arietibus, cratibus, & ſcalis, inſtauraturus erat oppugnationem totis copiis: ſed vt cognouit Antiates Coriolanis ob cognationem magna manu ſuccurrere, diuiſo exercitu, dimidium ad oppugnationem reliquit cũ legato Tito Largio; reliquo hoſtem arcere ſtatuit. eodemque die res vtrobique geſta eſt feliciter, omnium egregia opera, ſed vnius viri virtute incredibili; cuius facinora, nulla exæquarit oratio. is genere patricius erat, non obſcuris natus parentibus, nomine C. Marcius; homo frugi, & perliberali *ac generoſo* animo. Pugnatum eſt autem vtrobique in hunc modum. Largius prima luce admoto exercitu ad Coriolana mœnia, multis locis tentabat aditum. oppidani vero, erecti Antiatium auxilio, quod credebant breui affore, omnibus portis apertis confertim in hoſtem fecerunt impetum. Romani primam impreſſionem exceperunt *fortiter*, irruentibus inferentes multa vulnera: deinde pluribus ſuperuenientibus, impulſi per decliuia, receſſerunt. Quo viſo, Marcius, de quo ante dixi, cum paucis reſtitit, excipiens in-

τησὲς τά τε ἐγκαλαφθέντα χρήματα διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφεὶς, καὶ φρουρὸν ἐν τῇ πόλει καταλιπὼν, ἄξηγε τὴν δύναμιν ἐφ' ἑτέραν πόλιν τῶν Βολούσκων, ἣ καλεῖται μὲν Πόλυσις, ἔστι δὲ διάστημα δὲ οὐ πολὺ τῆς Λογγούλας ἀπέχει. Θαρσήσας δ' αὐτῷ τολμήσαντος ὑπομεῖναι, διαγυίας τὴν χώραν καὶ πολλὴν ὑπέτειναν, προσέβαλε τοῖς τείχεσι. τῶν δ' στρατιωτῶν οἱ μὲν, τὰς πύλας διακόψαντες, οἱ δὲ, διὰ κλιμάκων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβαίνες, ἀφῆμεν τὸν πόλιν) καὶ ταύτης τῆς πόλεως κύριοι. ὡς δ' παρέλαβε τὴν πόλιν, ὀλίγους μὲν ἕνας ἐπιλέξας, τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως, ἀπέκτεινε, τοὺς δ' λοιποὺς χρημάτων ἀφαιρέσει ζημιώσας, καὶ ὅπλα ἀφελόμενος, Ρωμαίων εἶ) τὸ λοιπὸν ἠνάγκασεν ὑπηκόους. καταλιπὼν δὲ καὶ ταύτην βεβαιότητα τῆς στρατιᾶς μοῖραν ἕνεκα φυλακῆς, τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ τὴν δύναμιν ἀνήγαγεν, προσῆλθε τὴν Κοριόλαν, πόλιν ἐπιφανῆ σφόδρα, καὶ ὡς τῷ ἀληθεῖ πόλιν τῶν Βολούσκων· ἔνθα καὶ δύναμις ἱκανὴ συνηθροισμένη κατέλεγε, καὶ τὸ τεῖχος εὐ ῥᾴδιον δηῶναι, τά τε πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς ἔνδον οὐκ πολλοῦ. ἐπιχειρήσας δὲ τῇ τειχομαχίᾳ μέχρι δείλης ὀψίας, ἀποκρούεται πρὸς τῶν ἀναβάσεων, πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀπολέσας. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ πρωΐας τε καὶ γέρρα καὶ κλίμακας εὐπετεσάμενος, παρεσκεύαζετο μὲν, ὡς πάσῃ τῇ δυνάμει πειρασόμενος τῆς πόλεως· ἀκούσας δὲ ὅτι πολλῇ χρεὼ μέλλοιεν Ἀντιάται βοηθεῖν τοῖς Κοριολάνοις καὶ ὁ συγγενὴς, καὶ εἰσὶν οἱ πεμφθέντες ἐν ὁδῷ ἤδη, μερίσας τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν, τὰ μὲν ἡμίσει τειχομαχεῖν ἔγνω, Τίτον Λάρκιον ἐπ' αὐτοῖς καταλιπὼν, ᾧ δ' λοιπῷ κωλύειν τοὺς ἐπιόντας διένευσε. καὶ χρόνου) δύο δὲ αὐτῆς ἡμέρας ἀγῶνες· Ρωμαῖοι μὲν ἔτυχον, πρώτων μὲν προθύμως ἀγωνιζομένων, ἔπειτα δ' ἀνδρὸς ἄπιστον ἀρετὴν καὶ πρώτου λόγου κρείττονας ἀποδεξαμένου προθέσεις· ὃς ἐν μὲν τοῖς ὅπλοις τὸ πατρικίων, καὶ οὐκ ἀσήμων παλαιῶν· ἐκαλεῖτο δὲ Γάιος Μάρκιος· σώφρων δ' τὸν καθ' ἡμέραν βίον ὁ ἀνὴρ, καὶ φρονήμασιν ἐλευθέροις μεσός. ἐγένετο δὲ ὁ τρόπος τῆς ἑκατέρας μάχης τοιόσδε· ὁ μὲν Λάρκιος ἐξαγαγὼν τὴν στρατιὰν ἅμα ἡμέρᾳ, προσῆγε τοῖς τείχεσι τὸ Κοριόλας, καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐποιεῖτο τὰς προσβολάς. οἱ δὲ Κοριολάνοι, μεγαλοφρονούμενοι ὅτι τῇ τῶν Ἀντιατῶν βοηθείᾳ, ὡς ἐδόκει παρέσεσθαι ὀπίσσω, δυοῖν ἀγκλαῖς πάσας τὰς πύλας, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀθρόοι. Ρωμαῖοι δ' τὴν μὲν πρώτην ἔφοδον αὐτῶν ἐδέξαντο, καὶ πολλὰς πληγὰς τοῖς ὁμόσε χωροῦσιν ἔδοσαν. ἔπειτα πλόνων ὀπίσω γινομένων, ὠθούμενοι κατὰ κράτος ἐνέκλιναν. τότε καλῶν ὁ Μάρκιος, ἐπὶ ὃ πρότερον ἔφη, ἴσα) σὺν ὀλίγοις, καὶ δέκατα ὀπισθοφερόμενον

φερόμενον τῶν πολεμίων σῖφος· καταβαλὼν ὃ συχνοὺς αὐτῶν, ὡς ἐνέκλιναν οἱ λοιποὶ, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἔφευγον, ἠκολούθει, κλείνων ἀεὶ τοὺς ἐν χερσὶ, καὶ ἐπικελευόμενος τοῖς φεύγουσιν ἀεὶ τῶν σφετέρων, ἀναστρέφειν τε καὶ θαρρεῖν, καὶ αὖθις ἕπεσθαι. οἱ δ' ἀδεεστέρως ὑπὸ τῷ ἔργῳ, ἀνέστρεφον αὖθις, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτοὺς ἐπέκειντο παίοντες καὶ διώκοντες· καὶ διὰ ὀλίγου χρόνου τοὺς συμπλακέντας ἕκαστοι δεδιότες, πρὸς ἐκείνοις τοῖς τείχεσιν· καὶ ὁ Μάρκιος θρασύτερον ἤδη κινδυνεύων, προσωτέρω μᾶλλον ἐχώρει· καὶ πρὸς αὐταῖς γιόμενος ταῖς πύλαις, συνεισέπεσε τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ τεῖχος. συνεισπεσόντων δ' αὖθις καὶ ἄλλων συχνῶν κατὰ πολλὰ μέρη τῆς πόλεως, φόνος ἐγίνετο δεξαμφοῖν πολιτῶν· τῶν μὲν ἀνὰ τοὺς γειτνιῶντας, τῶν δὲ κατὰ τὰς ἀλισκομένας οἰκίας μαχομένων. συνελάμβανον δὲ τὸ ἔργον τοῖς ἔνδον καὶ γυναῖκες, ἀπὸ τῶν στεγῶν βάλλουσαι τοὺς πολεμίους τοῖς καλυπτῆρσι· καὶ καθ' ὅσον ἑκάστη τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν εἶχεν, προθύμως ἐβοήθουν τῇ πατρίδι. ἀλλ' οὐ πολὺν χρόνον τοῖς ἀλλοις ἀντεῖχον, ἀλλ' ἐξαλλαθεῖσαι τῶν δεδομένων σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κεκρατηκόσι. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἁλόντος τὸ πόλεως, οἱ μὲν ἄλλοι Ῥωμαῖοι πρὸς ἁρπαγὴν τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἐτράποντο, καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλουν πρὸς χείμενοι ταῖς ὠφελείαις, χρημάτων πολλῶν ὑπαρχόντων καὶ ἀνδραπόδων· ὁ δὲ Μάρκιος ὁ πρῶτος καὶ προϋπόστας τοὺς πολεμίους, καὶ λαμπρότατος ἀποφαίνων ἑαυτὸν Ῥωμαίων ἔν τε τῇ τειχομαχίᾳ καὶ τοῖς ἐντὸς τείχους ἀγῶσι, λαμπρότερος ἐν τῷ δευτέρῳ ἀγῶνι συστάντι πρὸς τοὺς Ἀνιάτας ἐφάνη. οὐδὲ γὰρ ταύτης ἐδικαίωσεν ἀπολειφθῆναι τῆς μάχης· ἀλλ' ἅμα τῷ κρατηθῆναι τὴν πόλιν, ὀλίγοις τοὺς ἀκολουθήσαντας δυναμένους ἐπαγόμενος, ἐχώρει ῥόμῳ, καὶ καταλαβὼν τεταγμένας ἤδη τὰς δυνάμεις, καὶ μελλούσας εἰς χεῖρας ἰέναι, τῷ τε δήσειν τῆς πόλεως πρῶτος ἀναβῆναι τοῖς σφετέροις, τεκμήριον ἀποδείκνυσι τὸν καπνὸν, ὃς ἀπὸ τῶν ἐμπρησθεισῶν οἰκιῶν πολὺς ἐφέρετο, καὶ δεηθεὶς τοῦ ὑπάτου, κατὸ καρτερώτατον τῶν πολεμίων ἐλίττει. καὶ ὡς ἦν τὰ σημεῖα ἤρθη τῆς μάχης, πρῶτος ὁμόσε τοῖς ἀνατίοις ἐχώρει, καὶ πολλοὺς τῶν εἰς χεῖρας ἐλθόντων ἀποκτείνας, εἰς μέσην αὐτῶν τὴν φάλαγγα ὠθεῖται. οἱ δὲ Ἀνιάται συστάδην μὲν οὐκέτι μάχεσθαι πρὸς αὐτὸν ἔτλησαν, ἀλλ' ἐξέλιπον τὰς τάξεις καθ' οὓς ἤλαυνε τόπους, κύκλῳ δὲ περιστάντες ἀθρόοι, καὶ ἕδην ἐποιοῦντες ὀπίσω καὶ ἐπόμενον. ὁ δὲ Ποσθούμιος ὡς ἔγνω τοῦτο, δείσας μή τι μονωθεὶς ὁ ἀνὴρ πάθῃ, τοὺς κραίσιους τῶν νέων ἀρωγοὺς αὖθις πέμπει. καὶ ἐκεῖνοι ποιήσαντες πυκνοὺς τοὺς λόχους, ἐμβοηθοῦσι τοῖς πολεμίοις. ὁ δὲ ἀναθαμβήσας ὃ αὖθις τῶν κατὰ μέτωπον, ἀλλ'

currentem hostium cateruam. prostratisque multis, reliquos inclinantes & in vrbem fugientes insequitur, cædens interim quotquot assequeretur, & suos ex fuga reuocans, seq; fidenti animo sequi iubens. Quo feruore illi pudefacti, pedem referunt, hostemque premente cædunt ac fugant: breuique tempore obuiis quibusque fusis, aduolant ad muros. ac Marcius audacius iã periclitans, magis ac magis progreditur: ipsasque assecutus portas, vna cum fugientibus intra mœnia irrumpit. cumque & alii cum eo multi multis partibus in vrbem irrumperent, magna vtrimque strages edebatur, dum alii per vicos, alii in ædium expugnationibus dimicarẽt. In eo certamine mulieres quoque iuuabant oppidanos, e tectis hostẽ tegulis impetentes: & pro se quisque quanta poterat alacritate opem ferebat patriæ. non tamen diu restiterunt, coacti se dedere victoribus. capta in hunc modum vrbe, ceteri Romani ad direptionem vrbis versi, diu prædis incumbebãt, quod magnam offenderent opum & mancipiorum copiam. At Marcius qui primus impetum hostium retuderat, & præceteris tum extra tum intra mœnia insigniter pugnauerat, in secunda pugna contra Antiates maiorem etiam virtutem præstitit. nec enim æquum putabat huic deesse prœlio; sed mox post deditionẽ Coriolanorum, cum paucis qui consequi poterant, accurrit: cumq; offendisset instructas iam acies moxq; congressuras, & vrbem captã primus suis nuntiauit, fumum ostendens ex incensis ædibus erumpentẽ; & exorato consule, se hostium robori obiecit. Sublatis dein pugnæ signis, primus oppositos aggressus, multis cæsis in mediam perrupit aciem. nam Antiates non sustinentes eum comminus, qua se inferret, loco cedebant; densaque corona circumstantes, iaculis impetebant, cedentes *interim* incurrẽti & insequenti. Quo cognito, Postumus veritus ne desolato grauius aliquid accideret, auxilio submisit validissimam iuuenum manum. qui densatis ordinibus irruunt in hostes; versisque in fugam aduer-

sariis, *proiecti* vlterius, inuenerunt Marcium consauciatum vndique, & circa eum magnam stragē, alios occisos, alios semineces. Post Marcio duce coniunctis viribus inuaserūt ceteros qui etiamtum seruabant ordines; cædentes quotquot resisterent, haud aliter quam vilissima mācipia. Memorabilem operam in eo prœlio nauarunt Romani milites, cum alii, tum prœcipue qui Marcium protexerunt: sed omnes superauit ipse Marcius; cui citra controuersiam imputabatur victoria. Cum vero iam contenebrasceret, Romani se in castra receperunt, elati eo successu; multis Antiatium cæsis, multos etiam captiuos secum ducentes. Sequenti vero die Postumus aduocato in concionē exercitu, prolixe laudauit Marcium, coronisque redimitum ob præclare vtroque prœlio nauatam operam, remunerauit aliis etiam præmiis, donato equo bellatore, imperatoriis insigniis exornato, decemque captiuis corporibus, ipsius optioni permissis; argentique quantum ipse ferre posset, & ex reliqua præda eximiis primitiis. Militibus vero frequēti acclamatione laudantibus & gratulantibus, progressus *in mediū* Marcius, ait se consuli ceterisq; omnibus, ob præmia quibus se dignati sint, agere gratias: non tamen se vsurum iis donis, sed equo contentum fore, ob insignium splendorem; & vno captiuo, qui hospes sibi sit. Tum milites, qui prius venerabantur viri fortitudinem, magis etiam diuitiarum cōtemptum admirati sunt, & in tanta felicitate tantam modestiam: estque ex illo facinore Coriolanus cognominatus, & omniū ea ætate clarissimus exstitit.

Posteaquam vero cum Antiatibus sic depugnatum est, reliqui Volscorum populi simultates aduersus Romanos deposuerunt, & siqui alii hostiles gerebant animos: & quotquot vel in armis iam erant, vel se ad bellum instruebant, conquieuerunt. Quibus omnibus clementer habitis, Postumus domum reuersus dimisit exercitum. Alter consul Cassius in vrbe relictus, interea ædem Cereris & Liberi Liberæq; dedicauit; in fine circi maximi super ipsos carceres sitam; quam A. Postumius dictator prœliū

Domestica.

εἰς φυγὴν τραπέντων, τοὺς μὲν ἑτέρωθεν ἐπιχωροῦντες, διέσχισε τὸν Μάρκιον τὸ μεσαίτατον, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ὁρῶσι νεκροὺς τε πολλοὺς καὶ ἡμιθανεῖς. μετὰ τοῦτο ἤδη κοινῶς ἐχώρουν, ἡγεμόνα τὸν Μάρκιον ἕπεσθαι, ὅπῃ τοὺς ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ὄντας ἐν τάξει, κτείνοντες τοὺς ὑφισταμένους καὶ ὥσπερ ἀνδραποδίοις τοῖς ἀλισκομένοις. ἄξιοι μὲν δὴ λόγου καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐγένοντο· κράτιστοι δ' αὐτῶν οἱ τοὺς ἀσπιστὰς τοὺς Μάρκιον· ὑπὲρ ἅπαντας δὲ αὐτοὺς ὁ Μάρκιος, ὃς καὶ τῆς νίκης ἀναμφιλόγως αἴτιώτατος ἦν. ἐπεὶ δὲ σκοτεσκόταζεν ἤδη, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἀνεχώρουν ὅπῃ τὸ στρατόπεδον, μέγα ὅπῃ τῇ νίκῃ φρονοῦντες, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνῃρηκότες τῶν Ἀντιατῶν, πολλοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἄγοντες. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ συγκαλέσας ὁ Ποστούμιος εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν, ἔπαινον τοῦ Μαρκίου διεξῆλθε πολύν, καὶ στεφάνοις 306
αὐτὸν ἀριστείοις ἀνέδησεν, ἀμφοτέρων χαριστήρια τῶν ἀγώνων ἀποδιδούς. ἐδωρήσατο δ' αὐτὸν ἵππῳ πολεμιστῇ, στρατηγικοῖς ὅπλοις κεκοσμημένῳ, καὶ δέκα σώμασιν αἰχμαλώτοις, ἐκ τούτων ἐκείνῳ ποιήσας οὓς βούλοιτο λαβεῖν, ἀργυρίου δὲ ὅσον αὐτὸς ἐξενέγκασθαι δύναιτο αὐτὸς, καὶ ἀπὸ τῆς δημοσίας κλαπῆς ἀπαρχάς. βοῆς δὲ γενομένης ὑπ' ἀπόντων μεγάλης, ὡς δὴ ἐπαινούντων τε καὶ συνδοξαζόντων, παρῆλθεν ὁ Μάρκιος, τά τε ἐκ τοῦ πατρὸς χάριν εἰδέναι ἔφη, καὶ τοῖς δημόταις ἅπασιν, ὅπῃ ταῖς ὑμετέραις ὧν αὐτὸν ἠξίουν· ἃ μήτοι καταχρήσεσθαί γε αὐταῖς, ἀρκεσθήσεσθαι δ' τῷ τε ἵππῳ, τῆς λαμπρότητος τῶν σημείων ἕνεκεν, καὶ ἑνὶ αἰχμαλώτῳ, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ξένος ὤν. οἱ δὲ στρατιῶται καὶ πρότερον ἀγάμενοι τὸν ἄνδρα τῆς γενναιότητος, ἔτι μᾶλλον ἐθαύμαζον τῆς ὑπεροψίας τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι μετρίως ἐνέγκοι τὴν παρὰ τοσοῦτον δυτυχίαν. ἐκ τούτου Κοριολανὸς ἐπεκλήθη τὸ ἔργου, καὶ πρώτων ἐγένετο τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὅπιφανέστατος. τῆς δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιάτας μάχης τοῦτο λαβούσης τὸ τέλος, αἱ λοιπαὶ τῶν Βολούσκων πόλεις διελύοντο πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔρρας, καὶ ὅσα τὰ ὅμοια ἐκείνοις ἐφρόνουν· οἵ τε ἐν τοῖς ὅπλοις ἤδη ὄντες, καὶ οἱ παρασκευαζόμενοι τὸ πόλεμον, ἐπέπαυντο. οἷς ἅπασιν ὁ Ποστούμιος ὅπιφρονῶς χρησάμενος, ἀνέστρεψεν ὅπῃ τὰ οἰκεῖα, καὶ ἀφῆκε τὸν στρατιάν. Κάσσιος δ' ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τόν τε νεὼν τῆς Δήμητρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ κατέρωσεν, ὅς ἐστιν ὅπῃ τοῖς τοῦ μεγίστου ἱπποδρόμου τέρμασιν, ὑπὲρ αὐτοὺς ἱδρυμένος τοὺς ἀφέδρας, ἐξαμένα μὲν αὐτὸν Αὖλου Ποστουμίου τοῦ δικτάτορος ὑπὲρ τῆς πό-

τῆς πόλεως ἀναθήσειν τοῖς θεοῖς, καθ' ὃν χρόνον ἐμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὴν Λατίνων φαλαγγα, τῆς τε βουλῆς μὴ ὑπομνήσασης τὸν νίκημα τὸν καθ' ἑαυτὸν ψηφισαμένης ἐκ τῶν λαφύρων ποιήσασθαι πᾶσαν, πότε ὁ τὸ ἔργου λαβόντος τὸν συντέλεσαι. ἐγένοντο δ' ἐν ᾧ αὐτῷ χρόνῳ, καὶ πρὸς τὰς τῶν Λατίνων πόλεις ἁπάσας συνθήκαι καιναὶ μὴ ὅρκων, ἐπὶ γὰρ εἰρήνης καὶ φιλίας ὕστερον ἐπεχειρήθησάν τε οὐδὲν ἐπιχειρεῖν ἐν τῇ πάσῃ, καὶ συνεδόμενοι τῇ καθόδῳ τοῦ δήμου φανερῶς ἦσαν, τό τε πολέμου καὶ πρὸς τὰς ἀποστάσας ἑτοίμως ἐδόκουν συνάρασθαι. ἰοῦ δὲ τὰ γεγραμμένα διάδε ἐν τοῖς συνθήκοις· Ῥωμαίοις καὶ τοῖς Λατίνων πόλεσιν ἁπάσαις εἰρήνη πρὸς ἀλλήλους ἔστω, μέχρις οὗ οὐρανός τε καὶ γῆ τὸν αὐτὸν τόπον ἔχωσι· καὶ μήτε αὐτοὶ πολεμείτωσαν πρὸς ἀλλήλους, μηδ' ἀνόθεν πολεμίοις ἐπαγέτωσαν, μήτε τοῖς ὅπλα φέρουσι πόλεμον ὁδοὺς παρεχέτωσαν ἀσφαλεῖς· βοηθείτωσάν τε τοῖς πολεμουμένοις ἁπάσῃ δυνάμει, λαφύρων τε καὶ λείας τῆς ἐκ τοῦ πολέμου κοινὸν ὅσον λαμβανέτωσαν μέρος ἀμφότεροι· τῶν τε ἰδιωτικῶν συμβολαίων αἱ κρίσεις ἐν ἡμέραις γινέσθωσαν δέκα, παρ' οἷς ἂν γένηται τὸ συμβόλαιον· ταῖς δὲ συνθήκαις ταύταις μηδὲν ἐξέστω προσθεῖναι, μήτε ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅ τι μὴ Ῥωμαίοις τε καὶ Λατίνοις ἅπασι δοκῇ. ταῦτα μὲν δὴ Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους, ὁμόσαντες καθ' ἱερῶν. ἐψηφίσατο δὲ καὶ θυσίας ἀποδοῦναι τοῖς θεοῖς ἡ βουλὴ χαριστηρίους, ὅτι τό τε πρὸς τὸ δῆμον διαλλαγῆς, πρόσθεσα μίαν ἡμέραν τοῖς καλουμένοις Λατίναις ἑορταῖς, δυοῖν οὔσαις· τὸν μὲν πρότερον ἀνιερώσαντος βασιλέως Ταρκυνίου, καθ' ὃν χρόνον ἐνίκησαν Τυρρηνούς· τὸν δὲ ἕτερον τοῦ δήμου πρόσθεντος, ὅτε τοὺς βασιλῆς ἐκβαλόν, 307 ἐλευθέραν τὴν πόλιν ἐποίησεν· αἷς ἡ τρίτη προσγενομένη τῆς καθόδου τῶν ἀποστατῶν ἕνεκα. ἰοῦ δὲ προσθέσαν καὶ τὸν ὑπομένουσαν τῶν ἐν αὐταῖς γινομένων θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων, οἱ τῶν δημάρχων ὑπηρέται παρέλαβον, οἱ τὸ νεῶ ἀγορανομικὸν ἔχοντες ἐξουσίαν, ὥσπερ ἔφην, κοσμηθέντες ἐπὶ τὸ βουλῆς πορφύρᾳ καὶ θρόνῳ ἐλεφαντίνῳ, καὶ τοῖς δημοσίοις οἷς εἶχον οἱ βασιλῆς. ὑ πολλῷ δὲ ὕστερον χρόνῳ τῆς ἑορτῆς, τὸ ὑπατικῶν εἷς, Μενήνιος Ἀγρίππας, ἐτελεύτησε τὸν βίον, ὁ νικήσας Σαβίνους, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν θρίαμβον ὀφθαναφέσαν ἀγαγών, ᾧ πεισθεῖσα ἡ βουλὴ τὴν κάθοδον ἐπέτρεψε τοῖς φυγάσι, καὶ ὁ δῆμος πιστεύσας, ἀπέθηκε τῶν ὅπλων· καὶ αὐτὸν ἔθαψεν ἡ πόλις δημοσίᾳ καὶ καλλίστῃ πομπῶν καὶ λαμπροτάτῃ ταφῇ. οὐσία γὰρ οὐκ ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ εἰς μεγαλοπρέπειαν ἐκκομιδῆς καὶ ταφῆς ἀπόχρωσα·

cum Latinis initurus, diis pro rep. vouerat, & senatus post victoriam e manubiis faciendam decreuerat, operęque tum demum absoluerant. Eodem tempore cũ Latinorum populis omnibus fœdus renouatum est, & instaurata amicitia: quoniam seditionis tempore nullos tentarant motus; & publice gratulati plebis reditũ, in bello contra defectores promptam nauarant operam. Continebantur autem hæc in eo fœdere: Romanis & Latinorum populis omnibus mutua pax esto dum cælum & terra stationem eandem obtinent: & neutri alteris bellum inferunto; nec aliunde hostes inducunto, aut bellum inferẽtibus iter tutum præbento: & bello infestatis opem ferunto totis viribus, belliq; prædam ac spolia ex æquo diuidunto. De priuatis contractibus lites iudicio dirimuntor intra decem dies, in foro eius populi vbi cõtractus is factus fuerit. His fœderis conditionibus nihil addere aut demere liceto, nisi ex consensu Romanorum & Latinorum omnium. In has conditiones fœdus inter vtrosque ictum est, iuratumque per sacra *omnia*. Sacrificia etiam ex S.C. instituta sunt, & actæ diis gratiæ pro recõciliatione plebis: feriisque Latinis dies tertius additus; cum prius duo tantum essent; primus, consecratus a rege Tarquinio, quo tempore deuicit Etruriam; alter, a populo additus, quando pulsis regib. libertatem adeptus est. *tunc* vero tertius accessit ob plebis quæ secesserat reditum. Harum feriarũ sacrificiis & ludis præfecit senatus tribunorum administros, qui (vt dixi) *AEdiles a Latinis appellati*, similem ἀγορανόμοις *nostris* potestatem habent: ornauitque prętexta & sella eburnea, ceterisq; regiis insignibus. Nec ita multo post consularium vnus Agrippa Menenius diem suum obiit, is qui deuictis Sabinis clarissimũ ex eis triumphum retulerat: cuius suasu senatus profugis concesserat reditum; & cuius fidem secuta plebs ab armis discesserat: elatusq; est impensis publicis, honestissimaq; & splendidissima ornatus sepultura. cũ enim priuatæ facultates hominis nõ sufficerent ad magnificum funus & sepulcrum;

ideoque liberorum tutores decreuiſſent vt vnum e vulgo vilibus impenſis efferre & humo condere: non permiſit hoc plebs; ſed tribuni aduocata concione, geſtis eius tã bellicis quam ciuilibus prolixe prædicatis, temperantiaque & frugalitate, atque in primis pecuniarum abſtinentia ſummis euecta laudibus, indecorum aiebant tantum virum ignobiliter & humiliter funerari ob inopiam: auctoresq; plebi fuerunt vt in funeris ſumptum cõferrent quantũ ipſi cẽſuiſſent. Gratum hoc plebi fuit; moxque ſingulis imperatum cõferentibus, magna vis pecuniæ collecta eſt. Quo cognito puduit ſenatum permittere vt Romanorum nobiliſſimus collata viritim ſtipe ſepeliretur; decreuitque ſumptum ex ærario, commiſſa hac cura quæſtoribus. Hi funere maxima pecunia locato, corpore ſplendidiſſime ornato, ceteriſq; ſumptibus magnifice ſuppeditatis, defunctum pro virtutum dignitate ſepelierunt. Quam ſenatus munificentiã æmulata plebs, nec ipſa contributum illud æs a quæſtoribus recipere voluit; ſed largita eſt ipſius liberis, miſerata inopiam, ne quod indignũ paternis virtutib. ſtudium capeſſerent. Eodem tempore & cenſus a cõſulibus actus eſt, cenſaque capitum centum & decem milia, eoque amplius. Atque hęc ſunt geſta his conſulibus.

ὥστε καὶ τοῖς ὀπίσθοις αὐτοῦ τῶν παίδων βαλλομένοις ἔδοξεν ὡς ἕνα τῶν πολλῶν, δημοσίᾳ τε καὶ θάψαι. οὐ μὴν τοιγε ὁ δῆμος εἴασεν, ἀλλὰ συναγαγόντες οἱ δήμαρχοι τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, καὶ πολλὰ διελθόντες ἐγκώμια τῶν τε κατὰ πόλεμον ἔργων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν πολιτικῶν, τήν τε σωφροσύνην τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, μάλιστα δὲ τὴν εἰς χρημάτισμὸν ἐγκράτειαν ὅτι μήκιστον ἄρασθαι τοῖς ἐπαίνοις, ἄξιον ἔφασαν εἶναι τῶν θαυμάτων, ἄνδρα τηλικοῦτον ἀσήμου καὶ ταπεινῆς κηδείας τυχεῖν διὰ πενίαν. παρῄνεσάν τε τῷ δήμῳ τὴν δαπάνην ἀναδέξασθαι, καὶ συνενεγκεῖν καθ' ὅσον ἂν αὐτοὶ τάξωσι. τοῖς δὲ ἀκούσασιν ἄσμενον ἐγένετο. καὶ αὐτίκα φέροντες ἐκάστου ὃ τάχθεν, πολὺ τὸ χρῆμα συνήχθη. μαθοῦσα δὲ ἡ βουλὴ τοῦτο, δι' ἀμφοῖν ὃ τάφημα ἔλαβε, καὶ ἔκρινε μὴ κατ' ἄνδρα ἐρανισμῷ τὴν ὑπερφανέστατον Ῥωμαίων θαπτόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν δημοσίων ἐκκήδωσε τὸ ἀνδρῶμα γενέσθαι, τοῖς ταμίαις ὑπερβάλλεσθαι τὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ πολλῶν πόνου μισθώσαντες χρημάτων τὰς παρασκευάς, κόσμῳ τε πολυτελεστάτῳ κοσμήσαντες αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ πόντα τὰ λοιπὰ ὑπερχορηγήσαντες εἰς μεγαλοπρέπειαν, ἔθαψαν αὐτὸν ἀξίως τῆς ἀρετῆς. ἀντιφιλοτιμούμενος δὲ ὁ δῆμος τοῖς τε βουλαῖς, καὶ αὐτὸς ἠξίωσε τὸ συνενεγκεῖν ἀφαίρεσιν, ἀποδιδόντων τῶν ταμιῶν, ἀπολαβεῖν, ἀλλ' ἐχαρίσατο τοῖς παισὶ τοῦ ἀνδρὸς, οἰκτείρων τὴν ἀπορίαν, ἵνα μηδὲν ἀνάξιον ὑπὲρ τηλικούτου τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς. ἐγένετο δὲ ἡ ἥμησις ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀφ' ὧν ἐτιμήθησαν ἐξ ἧς ἀρέσθησαν ἐπὶ ἕνδεκα πόντων μυριάδες αἱ ἡμισάριθμοι. καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τῆς τούτων ἀναλίσεως πραχθέντα Ῥωμαίοις, ταῦτα ἐῶ.

ΔΙΟ-

ΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣ-σέως, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον ἕβδομον.

XANDRI F. HALICAR-*nassensis, Antiquitatum Romanarum liber septimus.*

Τοῦ δὲ Γεγανίου Μακερίνου καὶ Ποπλίου Μινυκίου τὴν ὑπατον ἐξουσίαν παραλαβόντων, σίτου σπάνις ἰσχυρὰ τὴν Ῥώμην κατέσχεν, ἐκ τῆς ἀποστασίας λαβοῦσα τὴν ἀρχήν. ὁ μὲν γὰρ δῆμος ἀπέστη τῶν πατρικίων μετὰ τὴν μεταφυτευτικὴν ἰσημερίαν, ἐπ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἀρχὴν τοῦ σπόρου· ἐξέλιπον δὲ τὴν χώραν οἱ γεωργοῦντες ἅμα τῇ κινήσει, καὶ μέλαιναν οἱ μὲν ἐπὶ θέρους τοὺς πατρικίους, τὸ δὲ ἀθλιώτερον μέρος ὡς τὸν δημοτικόν· καὶ διέμεναν ἐξ ἐκείνου χωρὶς ἀλλήλων ὄντες, ἕως ἐκαλέσθη καὶ συνῆλθεν ἡ πόλις εἰς ἑαυτήν, ἐπὶ πολλῷ πρότερον ἐξαναγκάσασα τὴν μεταβολήν. τὸν δὲ μεταξὺ χρόνον ἐν ᾧ ὁ πᾶς ἐπιτήδευμα σπόρος ὥραιος, ἔρημος ἡ χώρα τῶν ἐπιτηδείων ἦν, καὶ πολὺν χρόνον διετέλεσεν, ὡς μηδὲ καλῶς ἔχοντος τοῖς γεωργοῖς ἀναλαβεῖν αὐτὴν ἐπιῤῥᾴδιον εἶναι, δούλων τε ἀποστάσει καὶ κτηνῶν ὀλέθρῳ, μεθ' ὧν αὐτῷ ἔμελλον ἐργάζεσθαι, καὶ καταφορμήσεως τε ἐπιτηδείου εἰς τὸ ἐπιόντα ἑαυτοῦ ἐπαρκούσης, ὅτε σπείρειν, ὅτε θερίζειν. ταῦτα ἡ βουλὴ μαθοῦσα, πρέσβεις διεπέμπετο πρὸς Τυῤῥηνοὺς καὶ Καμπανοὺς, καὶ τὸ καλούμενον Γωμφίνον πεδίον, σῖτον ὅσον ἂν δύνωνται πλεῖστον ὠνησομένους. Γόπλιος δὲ Βαλέριος, καὶ Λεύκιος Γεγάνιος, εἰς Σικελίαν ἀπεστάλησαν· Βαλέριος μὲν υἱὸς Ποπλικόλα, Γεγάνιος δὲ θατέρου τῶν ὑπάτων ἀδελφός. τύραννοι δὲ τότε κατὰ πόλεις μὲν ἦσαν, ἐπιφανέστατος δὲ Γέλων ὁ Δεινομένους, νεωστὶ τὴν Ἱπποκράτους τοῦ ἀδελφοῦ τυραννίδα παραλαβών, καὶ Διονύσιος ὁ Συρακούσιος, ὡς Λικίννιος γέγραφε, καὶ Γέλλιος· καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων, οὐδὲν ἀκριβοῦντες τὰ περὶ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς, ὡς οὐδὲ ῥᾴδιον δηλοῖ, ἀλλ' εἰκῇ τὸ πρόσπαν ἀποφαινόμενοι. ἡ μὲν γὰρ εἰς Σικελίαν ἀποδειχθεῖσα πρεσβεία, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος ἐξέπλευσεν, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ὑβριλίδου, ἐπακαιδέκατον διελθόντων ἐτῶν μετὰ τὴν κάθοδον τῶν βασιλέων, ὡς αὐτοί τε καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες συγγραφεῖς ὁμολογοῦσι· Διονύσιος δὲ ὁ πρεσβύτερος ὀλίγον ἐκκαιδεκάτῳ μετὰ ταῦτα ἔτει Συρακουσίοις ἐπάσας, καλέσας τὴν τυραννίδα κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἐνενηκοστῆς καὶ τετάρτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος

TITO Geganio Macerino, P. Minucio conss. magna annonæ caritas vrbem inuasit, ex secessione orta. plebs enim a patriciis secesserat post æquinoctium auctumnale, sub ipsum sementis initium: agerque per hos motus a colonis defertus est, dum ditiores *senatum & patricios*, at mercenarium vulgus plebis partes sequitur: manseruntq; ita separatim donec pacata ciuitas rursus in vnũ coiret; quod paulo ante brumam contigit. medio temporis spatio, quo tempestiua satio conficitur omnis, rura colonis erãt vacua: atq; etiam post agricolarum reditum aliquamdiu cultura ægre poterat reparari, vt quæ seruitiorum fuga, & iumentorum interitu, quorum opera colendi erãt agri, afflicta esset; nec magnum vel seminum vel alimentorum in sequentem annum comparatum erat subsidium. Quo cognito, senatus legationes dimisit in Etruriam & in Campanos atque Pometinos cãpos, ad coemenda frumenta quanta possent maxima. In Siciliam missi sunt P. Valerius & L. Geganius; alter, Poplicolę filius; alter, Geganii cõsulis frater. *In ea* tum oppidatim tyranni regnabãt; & inter hos eminentissimus Gelo Dinomenis filius, qui recens *tum* in Hippocratis fratris sui dominationem successerat; nõ Dionysius Syracusanus, vt Licinius scripsit & Gellius, aliique aliquot Romani historici; nulla temporum ratione habita, vt res ipsa indicat; sed temere quod in mentem venerat, affirmato. nam hæc legatio in Siciliam enauigauit secundo anno septuagesimæ secundę Olympiadis, principe Athenis Hybrilide, elapsis post pulsos reges annis XVII, vt & hi & alii fere omnes scriptores vno consensu produnt: at Dionysius senior anno post hæc quinto & octuagesimo Syracusis inuasit tyrannidẽ, Olympiadis nonagesimætertiæ anno tertio, principe

A.V.C.262, T. Geganio & P. Minucio cõss. annonæ caritas.

Athenis Callia, qui succeſſit Antigeni. Ferendum erat ſiquis paucis annis falleretur in ſupputatione tẽporum, *præſertim* in priſca & multorum annorum hiſtoria; ſed totis duabus aut tribus ætatibus a vero aberrare non permittitur. Videtur autem qui primus hoc in temporũ tabulas retulit, (cuius veſtigia ſecuti ſunt ceteri) hoc tantum in priſcis commẽtariis inueniſſe, his conſſ. legatos miſſos in Siciliam frumenti comparandi gratia, & inde cum tyranni munere rediiſſe; nec amplius ſcrutatus Græcorum hiſtorias quis tum fuerit Siciliæ tyrannus, ſine vllo examine, Dionyſii nomen, quod forte occurrebat, poſuiſſe. Illi igitur Siciliam petentes, aduerſas in mari tempeſtates habuerũt; & circumnauigare inſulã coacti, ſero ad tyrannum peruenerunt; exactaq; ibi hieme, in Italiã æſtate demum reuerſi, aduexerunt multum commeatuum. Qui vero in Pometinum campum miſſi ſunt, parum abfuit quin a Volſcis interficerẽtur pro exploratoribus, falſo delati ab exſulibus Romanis: egreq; hoſpitum ſuorũ ſtudio ſeruatis corporibus, amiſſa pecunia req; infecta, in vrbẽ reuerſi ſunt. Idem accidit his qui Cumas venere. cũ enim in hac vrbe multi Romani exſules degerẽt, qui cũ Tarquinio rege euaſerant ex vltimo prœlio, primo ad capitis ſuppliciũ hos viros a tyranno deposcebant. quo nõ impetrato poſtulabãt vt ſibi liceret ea detinere pignora, donec ipſi bona ſua reciperẽt, quæ aiebãt iniuſte publicata a populo Romano; & eius litis tyrannum faciebãt iudicem. Dominabatur tunc Cumis Ariſtodemus Ariſtocratis filius, vir non obſcuri generis; qui a ciuibus appellabatur Malacus; (*id eſt Mollis*) eaque appellatione progreſſu temporis *longe* quã *proprio* nomine fuit notior; ſiue quod in pueritia fœmina fuiſſet, & quę mulieribus conueniunt paſſus eſſet, vt quidam produnt: ſiue, vt alii malunt, quod miti eſſet ingenio, & in ira mollis. Qui cuiuſmodi tyrannidis occaſiones habuerit, quibus ad eam viis peruenerit, quomodo imperium adminiſtrauerit, & quem habuerit vitæ exitum, non intempeſtiuum videtur ſuſpenſa pauliſper Romanarum rerum narratione compendio dicere. Olympiade ſexageſimaquar-

Ἀθήνησι Καλλίου, μετ' Ἀντιγένη. ὀλίγοις μὲν οὖν ἔτεσι διαμαρτεῖν τῶν χρόνων δοίη τις ἂν ἰσοεικὸς ἀνδράσιν ἀρχαίας καὶ πολυείδης συντάξεως μάλιστα· ἡμέραις δ' ἢ δυσὶν ἢ τρισὶν ὅλαις ἀποπλανᾶσθαι τῆς ἀληθείας, οὐκ ἂν δόξειεν. ἀλλ' ἔοικεν ὁ πρῶτος ἐν ταῖς χρονογραφίαις τοῦτο καταχωρίσας, ᾧ πάντες ἠκολούθησαν οἱ λοιποὶ, τοσοῦτον μόνον ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρὼν ὑπομνήμασι, ὅτι πρέσβεις ἀπεστάλησαν ὑπὸ τούτων τῶν Κυμαίων εἰς Σικελίαν, σῖτον ὠνησόμενοι, καὶ παρῆσαν ἐκεῖθεν ἀφιγμένοι ὧν ὁ τύραννος ἔδωκε δωρεάν· οὐκέτι μέντοι τῶν Ἑλληνικῶν ἐξετάσας συγγραφέων, ὅστις ἦν τύραννος τότε Σικελίας, ἀβασανίστως δέ πως καὶ κατὰ τὸ παρὸν τυχὸν θεῖναι τὸν Διονύσιον. οἱ μὲν οὖν ὑπὸ Σικελίαν πλέοντες πρέσβεις, χειμῶνι χρησάμενοι καὶ θαλάττῃ, καὶ 309
κύκλῳ τὴν νῆσον περιπλεύσαντες ἀναγκαζόμενοι, χρόνιοί τε κατήντησαν πρὸς τὸν τύραννον, καὶ τὴν χειμερινὴν ἐκεῖ διατρίψαντες ὥραν, μετὰ τὸ θέρος ἐπανῆλθον εἰς Ἰταλίαν, πολλὰς κομίζοντες ἀγοράς. οἱ δὲ εἰς τὸ Πωμεντῖνον ἀποσταλέντες πεδίον, ὀλίγου μὲν ἐδέησαν ὡς κατάσκοποι πρὸς τῶν Οὐολούσκων ἀναιρεθῶσι, διαβληθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων· χαλεπῶς δ' ποθ' διὰ τὴν προθυμίαν τῶν ἰδίων ξένων, αὐτὰ διασῶσαι τὰ σώματα δυνηθέντες, δίχα τῶν χρημάτων ἀνέστρεψαν εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτοι. ὁμοία δὲ τούτοις συνέβη παθεῖν καὶ τοῖς εἰς τὴν Ἰταλιῶτιν ἀφιγμένοις Κύμην. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολλοὶ Ῥωμαίων διατρίβοντες, οἱ σὺν τῷ βασιλεῖ Ταρκυνίῳ φεύγοντες ἐκ τῆς τελευταίας μάχης φυγάδες, τὸ μὲν πρῶτον ἀξιοῦν ἔλεγον καὶ δι' ἱκετηρίας ποιεῖσθαι τὸν τύραννον τὸν ἄνδρας ἐπιχειρῆσαι ὅπως θανάτῳ· ἀποτυγχάνοντες δ' τούτου, ῥύσια καταχεῖν αὐτὰ τὰ σώματα καὶ τὴν ἀπεσταλκυίας πόλεως ἠξίουν, ἕως ἀπολάβωσι τὰς ἑαυτῶν οὐσίας, ἃς ἔφασαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀδίκως δεδημοῦσθαι, καὶ ταύτης ᾤοντο δεῖν τὴν δίκης τὸν τύραννον αὐτοῖς ὑφέξειν χρεών. ὁ δὲ τύραννος τότε τῆς Κύμης Ἀρισόδημος ὁ Ἀριστοκράτους, ἀνὴρ ὢν τῶν ὅπη τυχόντων ἕνεκα ὄχλου, ὃς ἐκαλεῖτο Μαλακὸς ὑπὸ τῶν ἀστῶν, καὶ σὺν χρόνῳ γνωσιμωτέραν ἔσχε τὴν ὀνομασίαν τὴν κλῆσιν, εἴθ' ὅτι δημοτρίας ἐπῄει πᾶσι μᾶλλον, καὶ τὰ γυναικεῖα σχήματα ἐνεδύετο, ὡς ἔνιοι φασίν· εἴθ' ὅτι πρᾶος ἦν φύσει καὶ μαλακὸς εἰς ὀργήν, ὡς ἕτεροι γράφουσιν. ἀφορμὰς δὲ τυραννίδος ὁποίας ἐχρήσατο, καὶ τίνας ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁδοὺς, καὶ πῶς διῴκησε τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἀρχὴν, καταστροφῆς τε ὁποίας ἔτυχεν, οὐκ ἄκαιρον εἶναι δοκῶ, μικρὸν ὑπισχνούμενος τῷ Ῥωμαϊκῷ διήγησιν, κεφαλαιωδῶς διεξελθεῖν. ὑπὸ τὴν ἑξηκοστὴν καὶ τετάρτην ὀλυμπιάδος,

πάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Μιλτιάδου, Κύμην τὴν ἐν Ὀπικοῖς Ἑλληνίδα πόλιν, ἣν Ἐρετριῆς τε καὶ Χαλκιδεῖς ἔκτισαν, Τυρρήνων δὲ οἱ περὶ τὸν Ἰόνιον κόλπον κατοικοῦντες, ἐκεῖθέν θ' ὑπὸ τῶν Κυμαίων ἐξελαθέντες σὺν χρόνῳ, καὶ σὺν αὐτοῖς Ὄμβρικοί τε καὶ Δαύνιοι καὶ συχνοὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, οὐδεμίαν ἔχοντες εἰπεῖν δικαίαν αἰτίαν φασὶν τὸ μίσος, ὅτι μὴ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν πόλεως. ἐπὶ γὰρ ἧς Κύμης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους περιβόητος ἀνὰ τὴν ὅλην Ἰταλίαν, πλούτου τε καὶ δυνάμεως ἕνεκα, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, 10 χλῶ τε καλλέχουσα τῆς Καμπανῶν πεδιάδος τὴν πολυκαρποτάτην, καὶ λιμένων κρατοῦσα τῶν περὶ Μισηνὸν ὀπτικωτάτων. τούτοις ἐπιβουλεύσαντες τοῖς ἀγαθοῖς οἱ βάρβαροι, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτήν, πεζοὶ μὲν οὐκ ἐλάττους πενήκοντα μυριάδων, ἱππεῖς δὲ δυοῖν χιλιάδων ἀποδέοντες τέτταρες δισμύριοι. ἐστρατοπεδεύκεσαν δὲ αὐτῶν οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως, τέρας γέ τι θαυμαστόν, οἷον οὐ σοφοῖς χρόνῳ μνημονεύεται γενόμενον, οὔτε Ἑλλάδος, οὔτε βαρβάρου γῆς εὐδαιμονῆ. οἱ μὲν δὴ τὰ στρατόπεδα ῥέοντες αὐτῶν ποταμοί, δολ- 20 ερὸν ὄνομα θατέρῳ, τῷ δὲ ἑτέρῳ Γλάνις, ἀφέντες τὰς κατὰ φύσιν ὁδούς, ἀνέστρεψαν τὰ νάματα, καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν ἀπὸ τῶν στομίων ἀναχωρεῖν ὀπίσω τὰς πηγάς. τοῦτο καταμαθόντες οἱ Κυμαῖοι, τότε ἐθάρρησαν ὁμόσε τοῖς βαρβάροις χωρεῖν, ὡς δαιμονίου τινὸς ἀπεινὰ μὲν τὰ ἐκείνων μετέωρα ἡσόντος, ὑψηλὰ δὲ τὰ δοκοῦντα εἶναι σφῶν ταπεινά. νείμαντες δὲ τὴν ἐν ἀκμῇ δύναμιν ἅπασαν τειχῇ, μιᾷ μὲν τὴν πόλιν ἐφρούρησαν, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τὰς ναῦς εἶχον ἐν φυλακῇ· τῇ δὲ τρίτῃ, περὶ τὰ τείχους ταξάμενοι, 30 τοὺς ὀπτίονας ἐδέχοντο. τούτων ἱππεῖς μὲν ἦσαν ἑξακό-
310 σιοι, πεζοὶ δὲ τετρακισχίλιοι καὶ πενταπόσιοι· καὶ ὅπως ὀλίγιστον τὸ ἀριθμὸν ὀλίγοι, τοσούτους ὑπέρησαν μυριάδας. ὡς δὲ κατέμαθον αὐτοὺς οἱ βάρβαροι μάχεσθαι παρεσκευασμένους, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ὁμόσε τὸν βάρβαρον τρόπον, δηὖ κόσμῳ, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς ἀναμίξ, ὡς ἄπονοι ἅπαντες ἀρπασόμενοι. ἦν δ' ὅ τε περὶ τὸ πόλεως χωρίον, ἐν ᾧ συνέμισγον ἀλλήλοις, αὐλὼν τρηχύς, ὄρεσι καὶ λίμναις περικλῄζόμενος, τῇ μὲν ἀρετῇ τῶν Κυμαίων σύμμαχος, τῷ δὲ πλήθει τῶν βαρ- 40 βάρων πολέμιος. ἀναβεπόμενοι γὰρ ὑπ' ἀλλήλων καὶ συμπατούμενοι, πολλαχῇ μὲν καὶ δηΐῃ, μάλιστα δ' περὶ τὰ τέλματα τὰ λίμνης, ἔσθ' εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῇ φάλαγγι τῶν Ἑλλήνων, αὐτοὶ δι' αὐτῶν οἱ πλείους διεφθάρησαν· καὶ ὁ μὲν πεζὸς αὐτῶν στρατὸς ὁ πολὺς, περὶ ἑαυτῷ σφαγείς, ἔργον οὐδὲν ἠνυσμένον ἀποδεξάμενος, δηΐῃ δηΐῃ διαφθαρεὶς ἔφυλλον. οἱ δ' ἱππεῖς σωθέν-

ta, principe Athenis Miltiade, Cumas Græcam vrbem in Opicis ab Eretrienſibus & Chalcidenſibus conditam, Etruſci qui Ionium ſinum accoluerant, atq; inde poſt a Gallis expulſi fuerant; cumque his Vmbri & Daunii aliique nonnulli barbari, conati ſunt exſcindere; non ob iuſtam aliquam cauſſam, ſed tantum ob felicitatem. erãt enim eo tempore Cumę per totam Italiam diuitiarum, potentiæ, ceterorumque bonorum nomine celebres, quod agrum haberent Campani campi fertiliſſimum, & portus circa Miſenũ opportuniſſimos. quibus bonis inſidiantes barbari, expeditionem contra vrbem eam fecerunt; peditum quingenta milia, non minus; equitum duodeuiginti milia. His non procul ab vrbe caſtra habentib. mirum accidit prodigium, quale nullum vmquam exſtitiſſe memoratur, nec apud Græcos nec apud barbaros. qui præter eorũ caſtra fluebant amnes, Vulturnus & Glanis, omiſſo naturali meatu verterunt curſus, aliquamdiu ab oſtiis retrocedentes ad fontes ſuos. quod vbi Cumani audiuerunt, tum demum auſi ſunt cum hoſte cõgredi; interpretati Deum depreſſurum elatas res hoſtium, ſuasque humiles elaturum: diuiſaq; trifariam tota iuuentute, parte vna ad vrbis præſidium, altera ad nauium cuſtodiam relicta, tertiam in aciem produxerũt, excepturi impetum hoſtium. erant autem ſexcenti equites, peditum quatuor milia, & quingenti *inſuper*. tam paruo numero ſuſtinuerũt tam multa milia. Quos vt pugnare paratos animaduerterunt barbari, magno vlulatu more barbarico eos inuaſerunt, nullo ordine, permixti peditib. equites; quaſi omnes deleturi. erat autem ante vrbẽ vbi confligebatur, vallis anguſta, montibus & paludib. clauſa, pro virtute Cumanorum faciens, iniqua barbarorũ multitudini. protrudẽtes enim & proculcantes ſe inuicem, cum alibi, tum circa cœnoſas paludis voragines, priuſquam ad manus cũ Græcis venirent, ipſi ſe inuicem obterebant. ita ingens ille pedeſtris exercitus mutua colliſione afflictus, nullo facinore memorabili edito, aliis alio diſpalatis, in fugã ſe dedit. equites autẽ congredie-

bantur quidem, & multum negotii faceſſebant Græcis: ſed quia propter loci anguſtias circumuenire hoſtem non poterant, ipſo etiam Deo Græcos fulminibus, tonitribus & imbribus adiuuante, territi *& ipſi*, fugæ ſe mandarunt. In hac pugna præclaram nauarunt operam Cumani equites, fueruntq; omnium confeſſione potiſſima cauſſa victoriæ: ſed inter omnes Ariſtodemus Malacus enituit. etenim ducem hoſtium ſingulari certamine interemit, aliosq; multos viros fortes. Finito bello, perſolutisque numini victimis & gratiis, ſepultisq; honorifice qui in pugna ceciderãt ciuibus, magna contentione diſceptatum eſt cuinam deberetur prima corona ob rem geſtam fortiter. nã ſinceri iudices, Ariſtodemũ hoc honore dignabantur, plebe quoque fauente: potentes ciues & ſenatus vniuerſus, propenſiores erant in Hippomedontem magiſtrum equitum. erat autem tunc penes optimates Cumana reſp. plebs vero non multum poterat. Ex hoc ambitu orta ſeditione, veriti natu maiores ne in arma & cædes exiret contentio, perſuaſerunt vtriq; factioni, vt ambos viros æqualib. honorati præmiis ſinerent. Ea occaſione plebis patrociniũ ſuſcepit Ariſtodemus; ſeque in ciuili facundia exercens, concionibus eam ductabat, gratisq; inſtitutis ſibi conciliabat; proceresq; nonnullos publica interuertere arguens, priuata pecunia multos ciuium adiuuabat. quapropter optimatium proceribus moleſtus erat & formidabilis. Vigeſimo deinde anno poſt pugnam illam barbaricam, ſupplicum ritu ad Cumanos venerunt Aricinorũ legati, opẽ orantes cõtra Etruſcos. namq; poſt pacẽ cum Romanis initã, rex Etruſcorũ Porſena filiũ ſuum Aruntem, qui propriã ſibi dicionem parare cupiebat, cum dimidia copiarum parte miſerat, vt ſupra dictũ eſt. is tum Aricinos oppugnabat cõpulſos intra mœnia, ſperans ſe breui eos fame in ſuam poteſtatem redacturum. Hac legatione admiſſa, proceres optimatium Ariſtodemo infenſi, & timẽtes ne ille in aliquam calamitatem cõiiceret rempublicam, videbantur ſibi egregiam occaſionem nacti tollendi hominis ſub prętextu honeſtiſſimo: perſuaſoq; populo vt Ari-

ϑον μὴν ὁμόσε, καὶ πολὺ τοῖς Ἕλλησιν οὗτοι παρέσχον πόνον· ἀδυνάτοι γὰρ ὄντες κυκλώσασθαι τὰς πολεμίους διὰ στενοχωρίαν, καίτοι καὶ τῶν δαιμονίων κεραυνοῖς καὶ ὕδασι καὶ βρονταῖς συναγωνισαμένων τοῖς Ἕλλησι, δείσαντες, εἰς φυγὴν τράπον). ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ πολλοὶ μὲν οἱ τῶν Κυμαίων ἱππεῖς λαμπρῶς ἠγωνίσαντο, καὶ τῆς νίκης οὗτοι μάλιστα ὡμολογοῦντο αἴτιοι γενέσθαι· ἐκ δὲ ἁπάντων δὲ τῶν ἀνδρῶν, Ἀριστόδημος ὁ Μαλακὸς ἐπικαλούμενος· καὶ γὰρ τὸν ἡγεμόνα τῶν πολεμίων τῶν ἀπέκτεινε μόνος ἐναντίος ἀναστάς, καὶ ἀνδρῶν πολλοὺς καὶ ἀγαθούς. λυθέντος δὲ τοῦ πολέμου, τὰς χαριστηρίους θυσίας ἀποδόντες οἱ Κυμαῖοι τοῖς θεοῖς, καὶ τὰς ἀποθανόντων ἐν τῇ μάχῃ λαμπρὰς ποιησάμενοι, περὶ τοῦ ἀριστείου, ὅτῳ χρὴ τὸν πρῶτον ἀποδοῦναι στέφανον, εἰς πολλὴν κατέστησαν ἔριν. οἱ μὲν γὰρ ἀκέραιοι κριταὶ τὸν Ἀριστόδημον ἐβούλοντο νικῆσαι, καὶ ἐνίκα· ὁ δῆμος μετ' ἐκείνων· οἱ δὲ δυνατοὶ, τὸν ἱππαρχοῦντα Ἱπποµέδοντα, καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα τούτῳ συνελάμβανεν· ἐνίκα δὲ ἀριστοκρατικὴ τότε πρὸς τοῖς Κυμαίοις ἡ πολιτεία, καὶ ὁ δῆμος οὐ πολλῶν ἐτῶν κύριος. ἀφ' οὗ δὲ ταύτην τὴν ἔριν ἀνῃρέθησαν, δείσαντες οἱ πρεσβύτεροι μὴ πρὸς ὅπλα καὶ φόνους χωρήσῃ τὸ φιλότιμον, ἔπεισαν ἀμφοτέρους τὰς τάξεις συγχωρῆσαι, τὰς ἴσας τιμὰς λαβόντας ἑκάτερον τῶν ἀνδρῶν. ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς δήμου προστάτης ὁ Μαλακὸς Ἀριστόδημος, καὶ λόγου πολιτικοῦ δυνάμιν ἀσκήσας, ἀξιοδημαγώγητον τὸ πλῆθος, πολιτευόμασί τε κεχαρισμένοις δυναλαβών, καὶ τὰς σφαλερίζομένους τὰ κοινὰ τῶν δυνατῶν ἐξελέγχων, καὶ ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων πολλοὺς τῶν πολιτῶν ὠφελῶν. καὶ δὴ τοῖς προεστηκόσι τῆς ἀριστοκρατίας διὰ ταῦτα ἐπαχθὴς καὶ φοβερός. εἰκοστῷ δὲ ὕστερον ἔτει τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους μάχης, ἦλθον ὡς τοὺς Κυμαίους Ἀρικινῶν πρέσβεις σὺν ἱκετηρίαις, ἀξιοῦντες αὐτοὺς βοηθῆσαι σφίσιν ὑπὸ Τυρρηνῶν πολεμουμένοις. μετὰ γὰρ τὰς Γαλλικὰς ἃς ἐποιήσατο πρὸς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ὁ βασιλεὺς τῶν Τυρρηνῶν Πορσῖνος, τὸν υἱὸν Ἄρρουν, ὃν τὴν ἡμίσειαν τῆς ἀρχῆς, ἔπεμψεν, ἰδίαν ἀρχὴν κτήσασθαι βουλόμενον, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτου δεδήλωκα λόγοις. ὃς ἐπολιόρκει τότε τοὺς Ἀρικινοὺς καταπεφυγόντας εἰς τὸ τεῖχος, καὶ οὐ διὰ μακροῦ χρόνου τὴν πόλιν αἱρήσειν ἤλπιζε. ταύτης τῆς πρεσβείας ἀφικομένης, οἱ πρεσβεύσαντες τῆς ἀριστοκρατίας μισοῦντες τὸν Ἀριστόδημον, καὶ δεδιότες μή τι κακὸν ἐργάσηται περὶ τὴν πολιτείαν, κάλλιστον ὑπέλαβον εἰληφέναι καιρὸν, ἐκποδὼν αὐτὸν ποιήσασθαι σὺν δικαίῳ προφάσει. πείσαντες δὴ τὸν δῆμον ἀπο-

311 γεῖλαι

χειλας Ἀρικινοῖς δισχιλίους ἄνδρας ὅπως συμμαχίαν, καὶ στρατηγὸν ἀποδείξαντες τὸν Ἀριστόδημον, ὡς δὴ τὰ πολέμια λαμπρὸν, τὰ μὲν ταῦτα ἔπραττον ἐξ ὧν ἢ κλακπήσεσθαι μαχόμενον ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν αὐτὸν ὑπελάμβανον, ἢ καὶ ὃ πέλαγος διαφθαρήσεσθαι. ἠμύνοντο γὰρ ὑπὸ τῆς βουλῆς κύριοι καταλέξαι τοὺς ὅπως τῷ συμμαχίαν ἐξελθοῦσιν, τῶν μὲν ὀνόματα καὶ λόγου ἀξίων οὐδένα κατέγραψαν· ὅπλεξαντες δὲ τοὺς ἀπροστάτους τε καὶ πονηροτάτους τῶν δημοτικῶν, ἐξ ὧν ἀεί τινας ὑπώπτευον νεωτερισμοὺς, ἐκ τούτων συνεπλήρωσαν τὸν ἀπόστολον. καὶ ναῦς δέκα παλαιὰς κάκιστα πλεούσας καθελκύσαντες, ὧν ἐστιν ἐφ' ὁμοῦ οἱ πενέστατοι Κυμαίων, εἰς ταύτας αὐτοὺς ἐνεβίβασαν, θάνατον ἀπειλήσαντες, ἐάν τις ἀπολειφθῇ τῆς στρατιᾶς. ὁ δὲ Ἀριστόδημος τοσοῦτον εἰπὼν μόνον, ὡς οὐ λέληθεν αὐτὸν ἡ διάνοια τῶν ἐχθρῶν, ὅτι λόγῳ μὲν ὅπως συμμαχίαν αὐτὸν ἀποστέλλουσιν, ἔργῳ δὲ εἰς τοσοῦτον ὄλεθρον, δέχεται μὲν τὴν στρατηγίαν, ἀναχθεὶς δὲ ἅμα τοῖς πρέσβεσι τῶν Ἀρικινῶν διὰ ταχέων, καὶ τὸ μεταξὺ πέλαγος ὅπως πόνως καὶ κινδυνωδῶς διανύσας, ὁρμίζεται κατὰ τοὺς ἔλαττα Ἀρικείας ἀγκαλεῖς· καὶ καταλιπὼν ἐν ταῖς ναυσὶ φυλακὴν ἀποχρῶσαν, ἐν τῇ πρώτῃ νυκτὶ τὴν ἀπὸ θαλάσσης ὁδὸν οὐ πολλὴν οὖσαν διανύσας, ὅπι φαίνεται τοῖς Ἀρικινοῖς παρὰ τὸν ὀρθρον ἀπροσδόκητος. θέμενος δὲ πλησίον αὐτῶν τὸν χάρακα, καὶ τοὺς καταπεφευγότας εἰς τὰ τείχη πείσας προελθεῖν εἰς ὕπαιθρον, προύκαλέσατο τοὺς Τυρρηνοὺς ἀθρόους εἰς μάχην. θορυβὴς δὲ παραταξέως καὶ ἀγῶνος καρτεροῦ, οἱ μὲν Ἀρικινοὶ βραχὺ πού διαμείναντες χρόνον, ἐνέκλιναν ἀθρόοι, καὶ ἐς πάλιν εἰς ὃ τεῖχος αὖθις φυγή. ὁ δὲ Ἀριστόδημος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν λοχαγοῖς Κυμαίων ὀλίγοις οὖσι, πρὸ ὃ τὸ πολέμου βάρος ὑποστὰς, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν Τυρρηνῶν αὐθαιρέτως κλείνας, βέπει τοὺς ἀλλοφύλους εἰς φυγὴν, καὶ νίκην ἀναρρηγνυσι πασῶν λαμπροτάτην. διαπρεπέστατος δὲ τούτων, κομισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρικινῶν πολλαῖς δωρεαῖς, ἀπέπλευσε διὰ ταχέων, αὐτὸς ἄγγελος τοῖς Κυμαίοις τῆς αὐτῶν νίκης βουλόμενος γενέσθαι. εἵποντο δ' αὐτῷ πολλαὶ πρὸ τῶν Ἀρικινῶν ὁλκάδες, τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Τυρρηνῶν ἄγουσαι. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο τῆς Κύμης, ὁρμίσας τὰς ναῦς, ἐκκλησίαν τῶν στρατῶν ποιήσας, καὶ πολλὰ μὲν τῶν προεσηκότων τῆς πόλεως καλλωπίσας, πολλοὺς δὲ τῶν ἀνδραγαθησάντων καὶ τὰ μάχῃ ἐπαίνοις διαθεὶς, ἀργύριόν τε διδοὺς αὐτοῖς κατ' ἄνδρα, καὶ τὰς τῶν δὲ τῶν Ἀρικινῶν δω-

cinis duo milia virorum auxilio submitteret ductu Aristodemi, quod esset bellator præclarus, postea machinabantur vt vel ab Etruscis in pugna interimeretur, vel inter nauigandum periret. cum enim delectus habendi potestatem a senatu accepissent, ex nobilibus aut alicuius pretii hominibus nullius nomen retulerunt in matriculam: sed cõscriptis ex plebe pauperrimis ac nequissimis, quos semper vt nouandarum rerum cupidos habuerant suspectos, ex his classem confecerunt, deductis decem vetustis & nauigationi parum idoneis triremibus, quibus præerant Cumanorum egentissimi; & proposita pœna capitali siquis se expeditioni subduceret. Aristodemus hoc tantum præfatus, non latere se inimicorum mentem, qui auxiliorum ferēdorum specie se in manifestam mitterent perniciem, suscepit earũ copiarum imperium: moxq; cum Aricinorũ legatis soluens, mare quod inter Cumas & Ariciã est, magno labore magnoq; periculo emensus, ad proximum Ariciæ litus appulit: relictoque tuendis nauibus idoneo præsidio, confecto prima nocte terrestri itinere, quod a mari non est longum, diluculo se Aricinis nec opinantibus ostẽtat. cumque prope vrbem castra posuissent, persuasit obsessis vt in campum prodirent; confestimque hostem ad certamen prouocauit. ac mox collatis signis commissum est acre prœlium; non tamen Aricini diu locum suum tenuerunt; sed *semel* impulsi, confertim rursus intra mœnia refugerunt. Aristodemus stipatus lectissimo quoque, quorum exiguus erat numerus, totam eius pugnæ molem sustinuit: & sua manu cæso duce hostium, fugatisque barbaris, pulcherrimam acquisiuit victoriam. His gestis, honoratus ab Aricinis perquam munifice, abnauigauit quantocius; vt ipse Cumanis suæ victoriæ afferret nuntium. sequebantur eum permultæ Aricinorum onerariæ, vehentes captiuos Etruscos & spolia. Iamque propinquus Cumis, naues ad litus appulit: & aduocata concione militum, multis verbis inuectus in ciuitatis proceres; prolixeq; laudatis qui se fortes in pugna præstiterant, diuisa viritim pecunia, & muneribus Ari-

cinorum in medium propositis, rogabat vt beneficiorum memores, post quam in patriã restituti essent, siquod sibi periculum ab optimatibus immineret, opem ferrent pro viribus. Omnib. autẽ vno ore gratias agentibus, q, ipsius ope præter spẽ & salui redissent, & plenis manibus; seque suas citius animas quam illius salutem inimicis prodituros pollicentibus, laudata eorum voluntate concionem dimisit. Deinde vocato in suum tentorium sceleſtissimo quoq; & manu promptissimo, largitionibus, comitate, speq; *meliorum* (qua decipi omnes solent) eos corrupit, vt paratos haberet ad tollendum præsentem statum reipubl. His assumptis operis ac periculi sociis, monitis prius quid agendum cuique, & captiuis quos secum portabat, sine pretio libertate donatis, vt eorum quoq; vteretur beneuolentia, ornatis nauibus in portus Cumanos delatus est, effusis ad litus cognationibus militum, ac parentibus, liberis, & coniugibus, suos lacrymis, osculis, amplexu excipientibus, suauissimisq; appellationibus cõsalutantibus. necnon & cetera multitudo vrbana cum gratulatione plausuque ducem deducebat ad ipsius domicilium. Quam rem moleste ferentes proceres, præsertim qui copiarũ imperium ei dederant, & alia in perniciem ipsius machinati fuerant, male de futuris cogitare cœperũt. Ille post paucos dies, quos votis exsoluendis insumpsit, & recipiendis tardioribus onerariis; ratus iam adesse tempus, ait se velle apud senatum de rebus eo bello gestis differere, & spolia inde parta ostendere. cumque primores frequentes in senatum conuenissent, affuit *& ipse*, omniaq; concionabundus denarrauit ordine. interim parati iam ante facinoris socii, sicas habentes sub veste, magna caterua in curiam irrumpentes, interemerũt totam optimatium factionem. ac mox omnes e foro diffugere, domum quidam, extra vrbem alii, exceptis conscriis; qui arcem & naualia, locaq; vrbis munitiora occupãt. Sequẽti vero nocte solutis vinctis & reis capitis, quorũ magnus erat numerus, armatisq; vna cum ceteris amicis, in quib. erãt etiam captiui Etrusci, satellitium

ρεας εἰς κοινὸν πᾶσι προθεὶς, ἠξίου μεμνῆσθαι τῶν δι-
εργεσιῶν, ὅταν καταπλέωσιν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ
ὧν τις αὐτῷ ποτε συμβαίη κίνδυνος ἐκ τῆς ὀλιγαρ-
χίας, ὡς δυνάμις ἑκάστῳ, βοηθεῖν. ἀπάντων δὲ πολ-
λὰς ὁμολογησάντων αὐτῷ χάριτας εἰδέναι, τῆς τε δυσε-
πίστου σωτηρίας, ἣν δι' ἐκεῖνον ἔσχον, καὶ τὸ ὅτι τὰ οἰκεῖα
οὐ σὺν κεναῖς χερσὶν ἀφίξεως, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς
θᾶττον ἢ τὴν ἐκείνου προήσεσθαι τοῖς ἐχθροῖς ἐπαγ-
γελλομένων, ἐπαινέσας αὖθις, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησί-
αν. καὶ μετὰ τοῦτο καλῶν εἰς τὴν αὑτοῦ σκηνὴν τοὺς πονη-
ροτάτους ἐξ αὐτῶν, καὶ χειραγωγητάτους, δωρεῶν
τε δόσει καὶ λόγων φιλανθρωπίᾳ, καὶ ταῖς ἀπάταις
ἐξαπατήσας ἐλπίσι μεγαφθείρας, ἑτοίμους ἔσχε συν-
καταλῦσαι τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν. οἷς συνεργοῖς
καὶ συναγωνιστὰς λαβών, καὶ ἃ δεήσει πρᾶξαι ἑκά-
στοις ὑποθέμενος, τοῖς τε αἰχμαλώτοις οἷς ἐπηγά-
γετο προῖκα δοὺς τὴν ἐλευθερίαν, ἵνα καὶ τὴν ἐκείνων
εὔνοιαν προσλάβῃ, κατέπλει κεκοσμημένος ταῖς 312
ναυσὶν εἰς τοὺς τῶν Κυμαίων λιμένας. οἱ δὲ τῶν στρα-
τιωτῶν πατέρες τε καὶ μητέρες, καὶ πᾶσα ἡ ἄλλη
συγγένεια, παιδία τε καὶ γαμεταὶ γυναῖκες, ἐπὶ τῶν
ὀχημάτων ἐξιοῦσιν αὐτοῖς, μετὰ δακρύων προσπλεκόμενοι καὶ
καταφιλοῦντες, καὶ ταῖς ἡδίσταις ἕκαστον ἀνακαλούμε-
νοι προσηγορίαις. καὶ ἡ ἄλλη δὲ πληθὺς ἡ κατὰ τὴν πό-
λιν ἅπασα, χαρᾷ καὶ κρότῳ δεξιουμένη τὸν ἡγεμόνα,
προὔπεμπεν εἰς τὸν οἶκον ἀπιόντα. ἐφ' οἷς οἱ προσεσχη-
κότες τῆς πόλεως δυσώνυμοι, μάλιστα δὲ οἱ τὴν στρατηγίαν αὐτῷ παραδόντες, καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὸ ὅλεθρον
μηχανησάμενοι, πονηροὶ ὑπὲρ τὸ μέλλοντος εἶχον
ἀναλογισμούς. ὁ δὲ ὀλιγωτέρων ὀλίγας μὲν ἡμέρας, ἐν
αἷς τὰς νῆας ἀπεδίδου τοῖς θεοῖς, καὶ τὰς ὑστερίζουσας
ὁλκάδας ἐδέχετο, ὅπως χαρεὶς ᾖ, ἔφη βούλεσθαι τὰ
προσῆκοντα τῷ ἀγῶνα πρὸς τὴν βουλὴν ἀπαγ-
γεῖλαι, καὶ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου λάφυρα ἀποδεῖξαι. ζωγ-
ρηθέντων δὲ τῶν τελεῳ πλῆθος εἰς τὸ βουλευτήριον, ὁ
μὲν ἐδημηγόρει παρελθών, καὶ πάντα τὰ πεπραγμένα μέχ-
ρι τοῦ μάχιμα διεξῆλθε· οἱ δὲ προσκαλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ
συνεργοὶ τὸ ὅπλα θέσεως, ἔχοντες ὑπὸ τοῖς ἱματίοις ξί-
φη, μετὰ πλῆθος εἰσδραμόντες εἰς τὸ βουλευτήριον, ἀπο-
σφάττουσιν ἁπάντων τοὺς ἀριστοκρατικούς. φυγὴ δὲ μετὰ
τοῦτο μετὰ ταραχῆς, καὶ δρόμος, τὸ μὲν, ὅτι τὰς οἰκίας, τὸ
δὲ, ἔξω τῆς πόλεως, πλὴν τῶν σωζόντων τὸν ὅπλον
τὸν· οὗτοι δὲ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ νεώρια, καὶ τοὺς ἐρυμνοὺς τό-
πους τῆς πόλεως κατελάμβανον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ νυκτὶ
λύσας ἐκ τῶν δεσμωτηρίων τοὺς ὅτι θανάτῳ πολ-
λοὺς ὄντας, καὶ καθοπλίσας ἅμα τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις, ἐν
οἷς ἦσαν καὶ οἱ τῶν Τυρρηνῶν αἰχμάλωτοι, φυλακὴν
ἐκ

ἐκ τούτων καθίσαται τὸ σῶμα. ἡμέρας δ' ἀγομένης, συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ πολλὰ κατηγορήσας ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν φονευθέντων ὑπ' αὐτοῦ πολιτῶν, ἐκείνους μὲν ἔφη τετιμωρῆσθαι σὺν δίκῃ, πολλάκις βεβουλευμένους ὑπ' αὐτῶν, τοῖς δὲ ἄλλοις πολίταις ἐλευθερίαν φέρων παρρησίαν, καὶ ἰσηγορίαν, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. ταῦτα εἰπὼν, καὶ θαυμαστῶν ἐμπλήσας ἐλπίδων τοὺς δημοτικοὺς ἁπάντας, δύο τὰ κάλλιστα καθίσατο τῶν ἐν δυσθέτοις πολιτείαις, οἷς πᾶσα χρῆται τυραννὶς, γῆς ἀναδασμόν, καὶ χρεῶν ἄφεσιν· τούτων δ' τὴν ὑπεμέλετο αὐτὸς ἀμφοτέρων ὑποσχόμενος ποιήσεσθαι, στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς αὐτοκράτωρ, ἕως ἂν ἀσφαλῆ τὰ νεωτερισθέντα θήσῃ, καὶ δημοκρατικὴν πολιτείαν. ἀσμένως δὲ τοῦ δημοτικοῦ καὶ πονηροῦ πλήθους τὴν ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων δεξαμένου, λαβὼν τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ, ἕτερον ὑπέφερε βούλευμα, δι' οὗ προεξαπατήσας αὐτοὺς, ἀπέστησε τῶν ἐλευθερίας. σκηψάμενος γὰρ ὑποπτεύειν ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις ἐκ τῶν πλουσίων εἰς τοὺς δημοτικοὺς, διὰ τὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς, καὶ τὰς τῶν δανείων ἀφέσεις, ἵνα μὴ γένοιτο πόλεμος ἐμφύλιος, μηδὲ φόνοι πολιτικοὶ, μίαν εἰσηνέγκατο φησὶν εἰς τὰ δυνατὰ ἐλθεῖν, φυλακὴν, εἰ τὰ ὅπλα παρενεχθέντα ἐκ τῶν οἰκιῶν ἀπάντων, τοῖς θεοῖς καθιερώσαιεν, ἵνα κατὰ τῶν ἔξωθεν ὑπόντων πολέμων ἔχοιεν αὐτοῖς, ὅταν ἀνάγκη τις καταλάβῃ, χρῆσθαι, καὶ μὴ καθ' ἑαυτῶν, κεῖσθαι δὲ αὐτὰ τέως παρὰ τοῖς θεοῖς ἐν καλῷ. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἐπείσθησαν, αὖθημερὸν ἀπάντων παρελθόντων Κυμαίων τὰ ὅπλα, καὶ ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἔρευναν ἐποιεῖτο τῶν οἰκιῶν· ἐν αἷς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποκλείνας τῶν πολιτῶν, ὡς οὐχ ἁπάντας τοῖς θεοῖς ἀποδείξαντας τὰ ὅπλα, μὴ ταῦτα φυλαχθῆς τοῖσι κρατοῦσι τὴν τυραννίδα· ὧν ἡ μία μὲν,
313 ἐκ τῶν ῥυπαρωτάτων καὶ πονηροτάτων πολιτῶν, μεθ' ὧν κατέλυσε τὴν ἀριστοκρατικὴν πολιτείαν· ἑτέρα δ', ἐκ τῶν δυσιωτάτων δούλων, οὓς αὐτὸς ἠλευθέρωσεν, ἀποκλείναντας τοὺς αὐτῶν δεσπότας· τρίτη δ', μισθοφόρος, ἐκ τῶν ἀγριωτάτων βαρβάρων. ἦσαν δὲ χιλίων οὐκ ἐλάττους ἢ δισχίλιοι, καὶ τὰ πολέμια μαχρῷ πολλῷ τῶν ἄλλων ἀμείνους. ὧν δ' ἀπέκλεινεν ἀνδρῶν τὰς εἰκόνας ἀνελὼν ἐκ πάντων ἱερῶν, καὶ εἰς βεβήλους τόπους φέρων, εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους τὰς ἰδίας ἀντ' ἐκείνων ἀνέστησεν· οἰκίας δ' αὐτῶν καὶ κλήρους καὶ τὴν λοιπὴν ὕπαρξιν ἀναλαβὼν, ἐξελόμενος χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ εἴ τι ἄλλο τυραννίδος ἦν ἄξιον κτῆμα, τὰ λοιπὰ τοῖς συγκατασκευάσασι τὴν ἀρχὴν ἐχαρίσατο· πλείστας δὲ καὶ μεγίστας

ex his circa se constituit: & postquam illuxit dies, conuocato in concionem populo, multum in occisos a se ciues inuectus, pronuntiauit se meritas de illis pœnas sumpsisse, qui toties illorũ insidiis esset appetitus: ceteris ciuibus afferre se libertatem & ius æquum, aliaq; bona plurima. His dictis, repletisq; mirifica spe plebeiis omnibus, a duob. egregiis institutis administrationem reip. orsus est, (quæ solent esse cuiuslibet tyrannidis exordia) agrorũ diuisione, & alieni æris remissione: seque vtrumq; illis procuraturum est pollicitus, si absolutũ sibi daretur imperium, donec pacatis rebus popularem reip. formã instituisset. Cumque improbum vulgus alienorum bonorum direptionem libenter acciperet, sumpta sibi plenaria potestate, aliud intulit consiliũ; per quod deceptos ciues pariter libertate oẽs exuit. Fingẽs enim vereri se nequis tumultus a diuitibus in plebem cooriretur, propter agrorum diuisionem & æris alieni remissionem, neve bellum ciuile cædesq; intestinæ exsisterent, ait se vnicum modum inuenire quo caueri hoc possit; si omnes arma ex ædibus prolata diis dedicent; vt queãt eis vti contra externum hostem, siquando opus fuerit; nõn contra seipsos. interim rectissime deponi penes deos. Quod vbi persuasit, arma Cumanis omnibus eadem die ademit: deinde sequentibus scrutatus *priuatas* ædes, multos bonos viros in eis occidit, quasi non omnia diis arma repræsentassent. Quo facto, tribus custodiis tyrannidem suam communiit: quarum vna constabat ex sordidissimis & nequissimis ciuibus, quorum ope reipublicæ gubernacula optimatibus ademerat: altera, ex impiis seruis, quos ipse ob heros interfectos manumiserat: tertia, ex conductitiis barbaris immanissimis. hi non pauciores erant duobus milibus, in re militari longe præstantiores ceteris. Interemptorum effigies ex omnibus templis in profanos locos transtulit, suis in locos earum substitutis. domos eorũ & prædia bonaq; cetera inuadens, exportato inde auro argẽtoq;, & siquid aliud inerat dignũ possessione tyrãnica, reliqua largiebatur suę dominationis assertorib. sed plurima & maxima

dona dabat iis qui heros suos occiderant. atilli petebant etiam vxores eorum & filias in coniugium. Ceterum masculam occisorum progeniem quam principio nihili fecerat, postea seu ex oraculo, seu verisimili coniectura, magno suo periculo educari cogitans, conatus est omnem vna die perdere sed deprecãtibus id matrum maritis apud quos alebantur pueri, obnixæ omnium petitioni hoc etiam munere gratificari volens, vitam quidem eis præter animi sententiã concessit: sed ita tamen vt caueret nequando cõspiratione facta molirentur aliquid contra tyrannidem: iussitque omnes ex vrbe abire alium alio, & per rura sparsos degere procul omnibus liberalibus disciplinis ac studiis, *pecora* pascentes, & alia huius generis rustica opera facientes; mortem interminatus siquis eorum deprehenderetur intra mœnia. Illi relictis paternis laribus ruri alebantur quasi mancipia, seruientes patrum suorum interfectoribus. Et ne in ceterorum quoque ciuium vllo animus exsisteret generosus ac masculus, dedit operam vt effœminaretur tota vrbanę iuuentutis educatio, sublatis gymnasiis & armorum meditationibus, & mutatã victus ratione qua prius vtebantur pueri. iussit enim eos more virginum comam alere, flores & cincinnos gerere, reticulisque crinium nodos religare; indui pictis tunicis talaribus, tenuibusque & mollibus amiciri lænulis, & in vmbra degere. in ludum saltatorium, & ad tibicines, aliosque musicarum illecebrarum artifices, comitabantur eos pædadogæ mulieres cum vmbellis & flabellis; ipsæque lauabant eos, pectines in balnea deferentes, & alabastros vngnentarias ac specula. huiusmodi educatione corruptos vsque ad annum ætatis vigesimum, tum demum inter viros censeri passus est. Cumque his aliisque multis modis illusisset & insultasset Cumanis ciuibus, a nullo libidinum crudelitatumve genere temperãs, iam in tuto esse ratus suam tyrannidem, senecta ætate stirpitus excisus, meritas deorũ & hominum iudicio pœnas dedit. Insurrexerunt enim in eum, & ciuitatem pristinæ libertati reddiderũt filii

δωρεὰς τοῖς ἀποκτείνασι τοὺς ἑαυτῶν δεσπότας ἐδίδου· οἱ δὲ ἠξίουν ἔτι καὶ γυναῖκας τῶν δεσποτῶν καὶ θυγατέρας συνοικεῖν. ἦρεαν ὅ τῶν πεφονευμένων τὸν ἄρρενα κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος, ὕστερον εἴτε ἐκ θεοπροπίου τινὸς, εἴτε καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λογισμὸν, οὐ μικρὸν αὑτῷ δέος ὑποπτεύσαντα νομίσας, ἐπεχείρησε μιᾷ ἡμέρᾳ μιᾷ πᾶσαν ἀπολέσαι· δεήσεσι δὲ πολλῇ χρησαμένων ἀπόρρητον, παρ' οἷς ἔτυχον αἵ τε μητέρες αὐτῶν οὖσαι, καὶ οἱ παῖδες φόβοι, χαρίσασθαι αὐτοῖς βουλόμενος καὶ τοῦτο τὸ δωρεὰν, θανάτου μὲν ἀπολύει τὸ δὲ γνώμιον, φυλακὴν δὲ ποιούμενος αὐτῶν, μή τι συστάντες μετ' ἀλλήλων βουλεύσωνται κατὰ τῆς τυραννίδος, ἀπεῖναι πόλεως ἐκέλευσεν ἐκ τῆς πόλεως, ἄλλον ἄλλῃ, καὶ διαιτᾶσθαι ἐν τοῖς ἀγροῖς, μηδενὸς τῶν τραφησομένων ἐλευθερίοις παισὶ μήτε μαθήματος, μήτε ὑποτιθεμένου μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ ποιμαίνοντάς τε, καὶ τἆλλα τὰ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἔργα πονοῦντας· θάνατον ἀπειλήσας, εἴ τις ἐξ αὐτῶν ἐπιφανὴς παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν. οἱ δὲ, καταλιπόντες τὰς πατρῴας ἑστίας, ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὥσπερ δοῦλοι, διεφθείροντο, τοῖς ἀποκτείνασι τοὺς πατέρας αὐτῶν λαφύσσοντες. ἵνα δὲ μηδὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐν μηδενὶ θήλυτα μήτε θηλυγόνον μήτε ἀνδρῶδες φρόνημα, πᾶσαν ἐκθηλύναι τὰς ἀγωγὰς τῆς ὑποφερομένης νεότητα τῆς πόλεως ἐπεβάλετο, λύων μὲν τὰ γυμνάσια καὶ τὰς ὁπλίους μελέτας, ἀλλάξας ὅ τὴν διαιτᾶν, ἣ πρότερον οἱ παῖδες ἐχρῶντο. κομᾶν τε γὰρ τοὺς ἄρρενας, ὥσπερ τὰς παρθένους, ἐκέλευσεν, ἐξανθιζομένους καὶ βοστρυχιζομένους, καὶ κεκρυφάλοις τὰς πλοκαμίδας ἀναδεῖσθαι, ἐνδύεσθαί τε ποικίλους καὶ ποδήρεις χιτωνίσκους, καὶ χλανίδιοις ἀμπέχεσθαι λεπτοῖς καὶ μαλακοῖς, καὶ διαιτᾶν ἔξω σκιᾶς· ἠκολούθουν τε αὐτοῖς εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῶν ὀρχηστῶν καὶ αὐλητῶν, καὶ τῶν παιδαπλησίων τούτοις μουσικολάκων, παραπορφυρίδας παιδαγωγοὶ γυναῖκες σκιάδια καὶ ῥιπίδας κομίζουσαι, καὶ ἔλουον αὐτοὺς αὐταὶ, κτένας εἰς τὰ βαλανεῖα φέρουσαι, καὶ μύρων ἀλαβάστρους καὶ κάτοπτρα. τοιαύτῃ ἀγωγῇ διαφθείρων τοὺς παῖδας ἕως ἐκπληρώσειν εἰκοστὸν ἔτος, τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον εἰς ἄνδρας εἴα τελεῖν. πολλὰ ὅ καὶ ἄλλα τοῖς Κυμαίοις ὑβρίσας καὶ λωβησάμενος, καὶ οὔτε ἀσελγείας οὔτε ὠμότητος παρέλιπε, ὅτε ἀσφαλῶς κατέχειν ἐπελάμβανε τὴν τυραννίδα, γηραιὸς ὢν ἤδη, δίκας ἔτισεν οὐ μεμπτὰς θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, παρρίζος ἀπολόμενος. οἱ δὲ ἐπαναστάντες αὖθις, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῆς τυραννίδος, οἱ παῖδες

τῶν

τῶν πεφονευμένων ὑπ' αὐτῶν πολιτῶν ἦσαν, οὓς κατ' ἀρχὰς πόλεως ἀποκτεῖναι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ προσελθόντος, ἐπέσχεν, ὥσπερ ἔφην, ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων οἷς ἔδωκε τὰς μητέρας αὐτῶν, ἐκλιπαρηθεὶς, καὶ κατ' ἀγροὺς κελεύσας διατρέφειν. ὀλίγοις δὲ ἔτεσιν ὕστερον, ὅπως τὰς κώμας διεξιὼν, πολλῷ καὶ ἀγαθῷ εἶδε νεότητα, δείσας μὴ συμφρονήσωσιν ἐπαναστῶσιν αὐτῷ, φθάσας ἐκχειρισάμενος ἀπόλλυσθαι ἐβουλεύετο, πρὶν αἰσθέσθαι τινά. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς φίλους, ἐσκόπει μετ' αὐτῶν διὰ οὗ τρόπου ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα λάθοιεν ἀναιρούμενοι. τοῦτο καταμαθόντες οἱ πάλαι, εἴτε μεμυημένοι τινὸς τῶν συνωμοτῶν εἴτε αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς εἰκότα λογισμὸν ποιησάμενοι, φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη, τὸν γεωργικὸν ἐκπασάμενοι σίδηρον. ἦν δὲ αὐτοῖς ὀπίσω ταχὺς ἐκδιατείνοντες ἐν Καπύῃ Κυμαίων φυγάδες, ὧν ἦσαν ὀπιφανέστατοί τε καὶ πλείστους Καμπανῶν ἔχοντες ξένους, οἱ Ἱππομέδοντος παῖδες, τοῦ κατὰ τὸν Τυρρηνικὸν ἱππαρχήσαντος πόλεμον, αὐτοί τε ὡπλισμένοι, καὶ ἐκείνοις κομίζοντες ὅπλα, Καμπανῶν τε μαθοφόρων καὶ φίλων χεῖρα συγκροτήσαντες οὐκ ὀλίγην. ὅπως δὲ καθ' ἓν ἅπαντες ἐλθόντο, τοῖς ἀγροῖς τῶν ἐχθρῶν καταθέοντες ἐφόδοις λῃστρικαῖς, ἐλεηλάτουν, καὶ τοὺς δούλους ἀφίσασαν ἐκ τῶν δεσποτῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν δεσμωτηρίων λύοντες καθώπλιζον, καὶ ὅσα μὴ δυνάμενοι φέρειν τε καὶ ἄγειν χρήματα καὶ βοσκήματα, τὰ μὲν ἐπίμπρασαν, τὰ δὲ κατέσφαττον. ἀπορουμένῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἵνα χρὴ τρόπον αὐτοῖς πολεμεῖν, διὰ τὸ μήτε ἐκ τοῦ φανεροῦ τὰς ὀπτικρήσεις αὐτοὺς ποιεῖσθαι, μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς χρονίζειν τόποις, ἀλλὰ νυκτὶ μὲν εἰς ὄρθρον, ἡμέρᾳ δὲ εἰς νύκτα συμμερίσασθαι τὰς ἐφόδους, καὶ πολλάκις ἀποστείλαντι τοὺς στρατιώτας ὅπως τὴν βοήθειαν τῆς χώρας διὰ κενῆς, παραγίνεται τις ἐξ αὐτῶν ἠκισμένος τὸ σῶμα μάστιξιν, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῶν φυγάδων ὡς αὐτόμολος· ὃς ἄδειαν αἰτησάμενος, ὑπέσχετο τῷ τυράννῳ, παραλαβὼν τὴν ἀποσταλησομένην σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἄξειν ὅπου τὸν τόπον ἐν ᾧ τὴν ὁπλοδοσίαν ἔμελλον αὐλίζεσθαι νύκτα οἱ φυγάδες. ᾧ πιστεύσας παραδοθεὶς ὁ τύραννος αὐτοῖς οὐδέν, καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὅμηρον παρεχόμενος, πέμπει τοῖς πιστοτάτοις τῶν ἡγεμόνων, ἄγοντας ἱππεῖς τε πολλοὺς καὶ τὴν μισθοφόρον δύναμιν. οἷς ἐνετείλατο, μάλιστα μὲν ἀπολλύναι τοὺς φυγάδας, εἰ δὲ μή γε, ὡς πλείστους ἐξ αὐτῶν δήσαντας πρὸς αὐτὸν ἄγειν. ὁ μὲν οὕτω καταστρεψάμενος τοὺς φυγάδας, κατά τε ἀτειβῆ ὁδοὺς, καὶ διὰ δρυμῶν ἐρήμων ἦγε τὴν στρατιὰν βαλαπωρουμένην

cæsorum ab ipso ciuium; quos cum olim omnes vna die occidere statuisset, flexus (vt dixi) precibus satellitum, quibus puerorum matres *vxores* dederat, *ex vrbe summotos* ruri degere iusserat. nam cum aliquot annis post, per pagos iter faciens, animaduertisset in eis multum iuuentutis validæ, timens eorum conspirationē, & præuenire volēs, cogitauit omnes ex improuiso interficere: adhibitisq; amicis consultabat quomodo incautos cito & facile opprimeret. hoc vbi cognouere iuuenes, siue alicuius conciorum indicio, siue suspicione moti verisimili, fugerunt in montes arreptis ferramentis rusticis: moxque adfuit eis auxilium Cumanorum exsulum qui agebant Capuæ: inter quos nobilissimi erant, & plurimos Campanorum habebant hospites, Hippomedontis filii, eius qui Etrusco bello fuerat magister equitū: qui non modo ipsi armati erant, sed etiam illis *alteris* arma afferebant, validamque mercenariorum & amicorū manum e Campania contraxerant. Hi omnes cōiunctis viribus agros inimicorum infestabant latrociniis, prædas abigentes, & seruos abducentes a dominis; exemptosque e custodiis fontes armabant: & siquid rerum pecorumve ferre aut agere non possent, exurebant vel iugulabant. Ibi tyranno hæsitanti qua ratione inimicis occurreret, quod nec aperte rem gererēt, nec eodem loco subsisterent diutius, sed pro nocturni diurnive itineris spatio, nunc hic mane, nunc illic vesperi grassarentur, eluderentque militem præsidio missum agrestibus: quidam e numero exsulum se obtulit, quem illi fœdato verberibus corpore, transfugæ specie miserant. Is securitatem a tyranno stipulatus, promisit se, si copię secum mitterentur, perducturum illas eo loci, vbi sequentem noctem acturi essent exsules. & habita est fides homini, quod nihil *præmii* poscens, seipsum præberet obsidem. moxq; missi ducum fidissimi addito equitatu & mercenariis copiis, cum mādatis vt exsules omnes si possent, aut certe plurimos, vinctos in vrbē pertraherent. Quib. fabricatis *fictus* ille trāsfuga exercitū per vias cæcas & desertos saltus itinere laborioso

tota nocte continuato, abduxit ab vrbe quam longissime. Interea fugitiui exsulesq; in monte prope Auernum nō procul vrbe positis insidiis, vbi signo (vt conuenerat) a speculatoribus dato cognouerunt egressas tyranni copias, miserunt ex suis circiter LX audacissimos, pellib. incinctos & fasces sarmentorū gerentes: qui crepusculo alii per alias portas velut operarii se clam in vrbē insinuauerunt: depromptisq; quos in fascib. celauerant gladiis, in vnum conuenere; factoq; agmine, confertim portam quę ad Auernum ducit, inuaserūt; ac cæsis custodib. somno oppressis, suos iā mœnibus propinquos admiserunt portis patētibus, nemine sentiēte. erat. n. illa nocte festum quoddam publicum, & totum vulgus vacabat potationib. ceterisq; hilaritatibus; ita vt sine periculo cunctas ad tyranni regiam vias peruaderent. ac ne circa ianuam quidē multi vigilabant custodes: sed hic quoq; alios iā sopitos, alios ebrios cōfoderunt non magno negotio: & irruentes in ædes vno agmine, ceteros oēs nec corporis iam nec mentis præ vino compotes, iugulauerunt more pecorū: Aristodemum vero cū liberis & cognatis cōprehensum, & in multam noctē fœdis verberib. ac tortura, & (vt *vno verbo* dicā) omni cruciatus genere afflictum, interfecerunt. atq; *ita* radicitus exstirpata tyranni familia, vt nec paruulos liberos, nec mulieres, nec vllum ex eorum vniuersa cognatione reliquum sinerent; scrutati etiam per totam noctem cunctos tyrannidis adiutores, diluculo in forum processerunt: aduocatoq; in cōcionem populo, arma ponunt, & pristinam reip. formam restituunt. Ad hunc igitur Aristodemū, anno tyrannidis eius circiter quartodecimo, exsules Tarquiniani venerunt, poscētes sibi ius reddi contra patriam. Legati primū restiterunt, vt qui nec ob hanc litem venissent, nec causę pro rep. dicēdę potestatē haberent, quā a senatu non accepissent; deinde cū nihil proficerēt, viderentq; tyrannū ob studia & preces exsulū in aduersam partem inclinare, petito ad defensionē spatio, & vadati pecuniis, nemine amplius obseruante, interim dum causa pendet, clam dederunt se in viam. famulitium eorum & iumenta, allatasque

διʼ ὅλης νυκτὸς, ὅπῃ τὰ πλῆσον ἀπέχοντα τῆς πόλεως μέρη. οἱ δὲ ἀποσάται καὶ φυγάδες ἐν ᾧ ἦσαν Ἄορνον ὄρος πλησίον ὄντι τῆς πόλεως λοχῶσιν, ὡς ἔμαθον ἐξηλυθυῖαν ἐκ τῆς πόλεως τὴν τυραννικὴν φαλαγγα, ζωγρήσαντες μηνυθῆναι παρὰ τῶν σκοπῶν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ἑξήκοντα μάλιστα τοὺς εὐτολμοτάτους, διφθέρας ἔχοντας, καὶ σφακέλλους φρυγάνων κομίζοντας. ὅτε δὲ λύκων ἀφὰς, δήλους κατὰ δήλας πύλας, ὡς χερνῆται, παρεσπεσόντες ἔλαθον. ὡς δὲ ἔνδον ἐγένοντο τοῦ τείχους, ἐξῆκόντιζον ἐκ τῶν σφακέλλων ἃ καλέκρυπτον ξίφη, καὶ ζωγροῦντες εἰς τὸ αὐτὸ ἄπαντες τόπον, ἔπειτα ἐκεῖθεν ὁρμῶντες ἀθρόοι πρὸς τὰς ὅπῃ τῆς Ἄορνον φερούσας πύλας, τοὺς τε φύλακας αὐτῶν ἀποκλείσαντες καὶ μοχλεύσαντες, καὶ τοῖς σφετέροις ἄπαντας ἤδη ὡς τεῖχος πλησίον ὄντας διαπεπαμένας τὰς πύλας ἐπιδεῖξαν, καὶ ὅτε πρᾶξαντες ἔληξαν. ἔτυχε γὰρ ἐκείνη τῇ νυκτὶ ἑορτή τις οὖσα δημοσίᾳ, καὶ δι αὐτῆς ἅπας ὁ κατὰ πόλιν ὄχλος ἐν πότοις ὢν καὶ ταῖς δήμοις διαπαιδίαις, τοῦτο παρέσχεν αὐτοῖς κατὰ πολλὰ ἀδεᾶ ἅπαντας διεληθεῖν ἐπὶ τὸ τυραννικὸν ἀνέστιαν φερούσας ὁδούς· καὶ ἅδε πρὸς τὰς θύρας πολλοὶ ἦσαν καὶ ἐγρηγορυῖαν ἔσχον φυλακὴν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μὴ ἤδη καθεύδουσιν, οἷς ὁ μεθύουσιν ἀποσφάξαντες δίχα πόνου, καὶ κατὰ πλῆθος εἰς τὸν οἰκίαν ὡσάμενοι, οἷς μὲν δήμους συμπεσόντας ἅτε ἐπὶ κραιπάλαις, ἅτε ἐν φρενῶν, ἔχοντας τὸν οἶνον, ἀσεβάτων δίκην καλέσαντες· τὸν δὲ Ἀεισόδημον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τὸ δήμιον συγγένειαν συλλαβόντες, ἄχρι πολλῆς νυκτὸς ἀκριζόμενοί τε καὶ στρεβλούμενοι, καὶ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, λυμαινόμενοι κακοῖς, ἀπέκτειναν. ἀνελόντες δὲ τὸ τυραννικὸν οἰκίαν ἀφόρριζον, ὡς μήτε παιδία, μήτε γυναῖκας, μήτε συγγένειαν μηδενὸς αὐτῶν καταλιπεῖν, καὶ διʼ ὅλης νυκτὸς ἀποδυσάμενοι τοῖς ζωγρηθεῖσι τὰ τυραννίδος, ἡμέρας γενομένης ἐπῆλθον εἰς τὴν ἀγοράν. ἔπειτα συγκαλέσαντες τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, ἀπέδυσαν τὰ ὅπλα, καὶ τὸ πάτριον κατέστησαν πολιτείαν. ὅπῃ τοῦτον δὴ τὸν Ἀεισόδημον ἔτος ὁμοῦ πεπαρεσκαιδέκατον ἤδη τυραννοῦντα Κύμης, οἱ ζὼ Ταρκυνίῳ φυγάδες καθῆκάμενοι, τὴν πατρίδος ἐβούλοντο ζωγρήσασθαι δίκην. οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων τέως μὲν ἀνετέλεσον, ὡς ὅτε ὅπῃ ὅτου ἥκοντες τὸν ἀγῶνα, ὅτε ἐξουσίαν ἔχοντες, ἣν ἐκ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἡ βουλὴ, περὶ τῆς πόλεως ἀποδοῦναι δίκην. ὡς δὲ ὑπὲρ ἐπέραινον, ἀλλ ἐξεκλινόπα τὸν τύραννον ἑώρων ὅπῃ θάλερα μέρη, δῆλοι τὰς ἀσυδίας καὶ παρακλήσεις τῶν φυγάδων, αἰτησάμενοι χρόνον εἰς ἀπολογίαν, καὶ διεξιόντες τὰ σώματα χρημάτων, ἐν ᾧ δῆλοι μέσα τῆς δίκης, ὑπενοῦς ἔπι φυλακῆποντος αὐτοῖς, ἀποδράσαντες ᾤχοντο. θεραπόντας δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ ὅπῃ

τῇ

τῇ σιτωνίᾳ χρημάτων χρήματα ὁ τύραννος κατέσχεν. Ταύτας μὲν οὖν τὰς πρεσβείας διαυτὰ παθούσας, ἀπρακτους ἀνεχώρησαν. ἐκ δὲ τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων οἱ πεμφθέντες χέλυγρους τε καὶ ζέας σιτωνησάμενοι, τὰς πλημυρίδας σκάφας συλλαβόντες εἰς τὸν ποταμὸν ἐσεκόμισαν. αὐτὴ μὲν οὖν χρόνον ἡ ἀγορὰ Ῥωμαίοις διέμεινεν· ἔπειτα ἐξανηλωθεῖσα, εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησεν αὖθις. ἐν δὲ οὐδὲν εἶδος ἀναγκαίας τροφῆς, ὃ οὐκ ἐπείρασαν ἔτι. Συμβαινόντων τε οὐκ ὀλίγοις αὐτῶν, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀπορίας τῆς οὐκ εἰωθυίας ἐδωδῆς, οἷς μὲν, ἀῤῥώστως διακεῖσθαι τὰ σώματα, οἷς δὲ, παρημελημένως διὰ πενίαν, καὶ πως ἀπάντων ἀδυνάτων. ὡς δ' ἔτυχεν ἔγνωσαν οἱ νεωστὶ κεκρατημένοι τῷ πολέμῳ Βολουσκοι, πρεσβεύσαντες ἀπορρήτων διαπρεσβειῶν ἦγον ἀλλήλους εἰς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὡς ἀδυνάτων ἐσομένων, εἴ τις αὐτοῖς ἐπίδοιτο κεκακωμένοις πολέμῳ τε καὶ λιμῷ, δυτέχνη. θεῶν δέ τις εὔνοια, οἷς φροντὶς ἦν μὴ πρόδηλον τοῖς ἐχθροῖς Ῥωμαίοις γενομένους, ἐκφανέσθαι καὶ τότε τὴν ἑαυτῆς δυνάμιν ἀπεδείξατο. Τοσοῦτος γάρ τις ἄφνω εἰς τὰς πόλεις τῶν Βολούσκων φθόρος [ἐνέσκηψεν,] ὅσος ἐν οὐδενὶ πώποτε μνημονεύεται γενόμενος, οὔτε βαρβάρου γῆς, [οὔθ' Ἑλλάδος,] πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τύχην καὶ φύσιν ἐρρωμένων [τε] καὶ ἀσθενῶν ὁμοίως διεργαζόμενος. ἐδήλωσε δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς συμφορᾶς ἡ πόλις ὑπεφαίνης τῶν Βολούσκων, Βέλιτρα ὄνομα αὐτῇ, μεγάλη τε καὶ πολυανθρωπος οὖσα τέως· ἧς ὁ λοιμὸς μίαν ὑπελείπετο μοῖραν ἐκ τῶν δέκα, τὰς ἦν πρώτας ὑπολαβών, ἀπώλεσε. καὶ τελευτῶντες δὴ οὗτοι ὅσοι περιῆσαν ἐκ τῆς συμφορᾶς, πρεσβευσάμενοι Ῥωμαίοις ἔφεσιν τῇ ἐρημίᾳ, καὶ παρέδοσαν τὴν πόλιν. ἔτυχον δὲ καὶ πρότερον ἐποίκους ἐκ τῆς Ῥώμης εἰληφότες· ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ τὸ δεύτερον τοῖς κληρούχοις παρ' αὐτῶν ἠτοῦντο. Ταῦτα τοῖς Ῥωμαίοις μαθοῦσι τῆς μὲν συμφορᾶς οἶκτος εἰσῆλθε· καὶ οὐ δεῖν ᾠήθησαν τοῖς ἐχθροῖς ὑπὸ τοιαύτας τύχας μνησικακεῖν, ὡς ἱκανὰς δεδωκόσι τοῖς θεοῖς ὑπὲρ σφῶν δίκας ἃς ἔμελλον δράσειν. Βέλιτρας δὲ τὸ πλῆθος ἐν ἑβδόμῃ κληρούχων ἀποστολῇ οὐκ ὀλίγων, πολλὰ τὰ συμφέροντα ἐκ τοῦ πράγματος ὑπολογιζομένοις. τό τε γὰρ χωρίον ἐκρύου εἰ φαίνετο, φυλακῆς ἀξιοχρέω καταληφθέν, οἷς δὴ νεωτερίζειν ἢ πρᾶξαι τι βουλομένοις ἦ, μέγα κώλυμα ἐμποδὼν εἶ· ἥ τε ἀπορία τῆς τροφῆς ἡ καλέσουσα τὸν πόλιν, ἂν παρ' ὀλίγον μεθιεμένων ὑπεπτήσσετο, εἰ μετάσχοι τῆς ἐξ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πλήθους μοῖρα ἀξιόλογος.

frumentationis gratia pecunias, tyrannus detinuit. Ob hos igitur casus hæ legationes re infecta reuersæ sunt. Ceterum qui missi fuerãt in Etruriam, milium & far ab eius regionis populis coemptum, in vrbẽ comportauerunt nauibus secundo flumine. Quo commeatu breui absumpto, laborabatur inopia sicut antea; ita vt nullum cibi genus, ad quod necessitas adigere solet, intentatum relinquerent. quo factum est vt multi vel præ inopia, vel prę insuetis alimentis, affectis essent corporibus; pauperes vero, quod curare se non possent, prorsus inualidis. † Quod vbi Volscis nuper deuictis est cognitum, occultis legationibus se inuicem ad bellum sollicitabant; rati populum Romanum nequaquam parem fore fami simul & hostibus. Sed deûm benignitas, cui erat curæ ne populus Romanus inimicis succumberet, tum quoq; manifestissime vim suam exseruit. tanta enim pestilentia repente Volscos inuasit, quanta nullibi nec apud Græcos nec apud barbaros fuisse memoratur, nulli ętati parcens, nec vlli conditioni vel sexui, siue in debiles incideret, siue in validos. cuius cladis magnitudo satis liquere potest ex nobili eius gentis vrbe, Velitris; quæ magna prius & populosa, sic tum exhausta est, vt decima tantum pars incolarum reliqua manserit, ceteris omnibus exstinctis. Quare tãdem qui huic calamitati superfuere *incolumes*, legatis *in hoc* missis, desolationem patriæ conquesti, se & sua dediderunt in fidẽ populi Romani. nam & antea colonos ex vrbe acceperant: ideoque tunc iterum nouos in *vacantem* agri partem submitti postulabant. † Quo cognito, Romanos calamitatis miseratio subiit; nec putarunt in eo infortunio reminiscendas *& persequendas* hostium iniurias; rati satis pœnæ diis luisse inimicos pro cogitato scelere. Velitras vero non paruum colonorum numerum mitti placuit, reputantibus multa inde prouẽtura commoda. nam & locus ipse, si occuparetur valido præsidio, satis magno impedimento futurus esse videbatur iis qui res nouas moliri vellẽt: & coniectura erat, nõ parum in vrbe remissuram alimentorum inopiam, si emigraret nõ contemnẽda plebis portio. Colonie missi.

Sed nihil æque ad decernendam coloniam impulit atq; seditio, quę prioré nõdum probe restincta, denuo exardescebat. rursus enim vt ante plebs concitabatur, & patriciis succẽsebat: multaq; in eos & grauia iactabantur conuitia: aliis incurią *eorum* & socordią incusantibus, qui non multo ante prævidissent futuram annonę caritatem, maloq; matura quæ siuissent remedia: aliis data opera caritatem ab illis inductã asseuerantibus, vt qui secessionis recordatione inflammati, plebem *nunc ista ratione* affligere cuperent. Has igitur ob causas maturabatur coloniæ missio; designatis a senatu ad eam deducẽdam triumuiris. Plebi principio gratum erat mitti aliquos in coloniam; vt qui & famem effugituri essent, & regionem habituri fortunatam. deinde considerantes pestem quæ destinatam ipsis vrbem vacuefecerat absumptis habitatoribus, & aduenas metu similis tractationis terrebat, paulatim mutabant animos: vt multo pauciores darẽt nomina, quã quot senatus decreuerat. atq; hos ipsos iam consilii pœnitebat, & tergiuersabãtur exitum. relicta est tamen *domi* hęc pars, & quotquot nõ sponte proficisci cuperẽt; senatusconsulto facto vt ex omni ciuiũ numero sorte coloni ducerẽtur, grauissima & indeprecabili mulcta ꝓposita iis qui ex sorte migrare detrectassent. Ita bene magna manus necesse habuit Velitras migrare: nec multis dieb. post, alia Norbam, Latini nominis vrbem non ignobilem. Fefellit tamen sua spes patricios, nec seditio, vt cogitauerãt, quidquam remisit: quinimmo reliqua plebs magis etiam exasperabatur animis, vehementer in patres vociferãs, per cœtus & sodalitia, paucis primum coeuntibus, mox gregatim, grauius iam premente inopia: factoque in forum concursu, tribunos inclamabant. Per quos coacta concione, progressus *in medium* Sp. Icilius, qui tunc collegii princeps erat, & ipse vehementer in senatum inuectus est, inuidia eum quantum poterat grauans; & ceteros quoq; iubebat suas in commune conferre sententias; inprimis Sicinium & Brutum tunc ædiles nominatim citans, qui & primæ secessionis plebi auctores fuerant, & introducto in rempublicam

Intestina seditio recrudescit.

μάλιστα ὁ ἡ σάσις ἀναῤῥιπίζουσιν, πρὶν ἢ πεπαῦθαι καλῶς ἐπὶ τῷ πρότερον, εἰπεῖν αὖθις ψηφίζεσθαι τὸν ἀπόστολον. πάλιν γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον, ὁ δῆμος ἠρείζετο, καὶ δι' ὀργῆς εἶχε τοὺς πατρικίους· πολλοί τε καὶ χαλεποὶ κατ' αὐτῶν ἐλέγοντο λόγοι, τῶν μὲν ὀλιγωρίαν ἐγκαλούντων καὶ ῥᾳθυμίαν, ὅτι σὺν οὐκ πολλῷ προεῖδοντο τὸν ἐσόμενον τοῦ σίτου σπανιν, καὶ προεμηχανήσαντο τὰ πρὸς τὴν συμφορὰν ἀλεξήματα· τῶν δ' ἐξ ὑπουλοῦς τινὰ αὐτῶν γεγενέναι σιτοδείαν ἀποφαινόντων, δι' ὀργὴν τε καὶ ὑπόνοιαν τοῦ κακῶσαι ὁ δημοτικὸν, ἀναμνήσαι τῆς ἀποστασίας. Διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας, τῶν κληρούχων ἀποστολὴ ταχεῖα ἐγίνετο, τριῶν ἀποδειχθέντων ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἡγεμόνων. τῷ δὲ δήμῳ ὃ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄσμενον ὃ τοῖς κληρούχοις ζηλωτὸν, ὡς λιμοῦ τε ἀπαλλαξησομένῳ καὶ χώραν οἰκήσοντι εὐδαίμονα· ἔπειτα διθυμουμένῳ τὸν λοιμὸν, ὃς ἐν τῇ μελλούσῃ αὐτὸν ὑποδέχεσθαι πόλει ῥιμώμενος, τοὺς μὲν οἰκήτορας διεφθάρκει, καὶ δέος παρῆκε μὴ καὶ τοῖς ἐποίκοις ὃ αὐτὸ ἐργάσηται, μεθίστατο κατὰ μικρὸν εἰς τἀναντία ἡ γνώμη. ὥστε οὐ πολλοί τινες ἐφάνησαν εἰ μετέχειν βουλόμενοι τῆς ἀποικίας, ἀλλὰ πολὺ ἐλάττους ὧν ἡ βουλὴ ἐψηφίσατο. καὶ οὗτοι δὲ ἤδη σφῶν αὐτῶν καταγνώκεσαν, ὡς κακῶς βεβουλευμένων, καὶ ὑπανεδύοντο τὴν ἔξοδον. καὶ ἐλείφθη μὲν τοῦτο μέρος, καὶ ὃ ἄλλο ὃ μὴ ἑκουσίως συναράμενον τῆς ἐξόδου, ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐξ ἀπόρρητων ἡρέσθαι Ῥωμαίων κλήρῳ τὴν ἔξοδον, κατὰ δὲ τῶν λαχόντων, εἰ μὴ ἐξίοιεν, χαλεπὰς καὶ ἀπαραιτήτους ζημίας. ἔστι τε δὴ ὁ τόπος ὑπωρεπὴς ἀνάβασις εἰς Βελίτρας καταληφθεὶς ἀπεσάλη· καὶ ἕτερος αὖθις οὐ πολλὰς ἡμέρας ὕστερον εἰς Νόρβαν πόλιν, ἥ ἐστι τῶν Λατίνων ἔθνους οὐκ ἀφανής. ἐλύπει δὲ οὐδὲν τῶν ἐκ λογισμῶν τοῖς πατρικίοις, κατ' ἐμοῦ τὴν ἐλπίδα τῶν λωφήσειν τὴν σάσιν· ἀλλ' οἱ συνεψηφισμένοι ἐπὶ χείρους ταῖς ὀργαῖς ἦσαν, καὶ πολλῇ τῇ κατάσκοπῇ τῶν βουλευτῶν ἐχρῶντο, κατά τε συμφορὰς καὶ ἑταιρείας, ὀλίγοι μὲν συνιόντες τὸ πρῶτον, ἔπειτα ἀθρόοι, συνεστηκότερας ἤδη τὴν ὁμοιότητας τῆς ἀποστασίας. καὶ συναθροιζόμενοι εἰς τὴν ἀγορὰν, τοῖς δημάρχοις ἐβόων. συναχθείσης οὖν αὐτοῖς ἐκκλησίας, παρελθὼν Σπόριος Σικίννιος, ὃς ἐν τοῖς ἀρχαίοις τότε ἡγεμὼν, αὐτός τε πολὺς ἐρρῴκει τοῦ βιάζεσθαι, αὔξων, ὡς μάλιστα οἷόν τε κατ' αὐτῆς φθόνον, καὶ τοὺς δήμους ἐξίστα λέγων ἀφορμὰς εἰς τὸ κοινὸν, μάλιστα δὲ τὸν Σικίννιον καὶ τὸν Βροῦτον, ἀγορανόμους τότε ὄντας, ἀνακαλῶν ἑκάτερον ἐξ ὀνόματος, οἳ καὶ τὴν πρώτης ἀποστάσεως ὑπὸ δήμου ἦρξαν, καὶ τὴν δημαρχικὴν

ἐξουσίαν

ἐξουσίαν εἰσηγησάμενοι, τῶν τοι αὐτὸ ἔτυχον. παρῆσαν γὰρ λέγοντες ὅ τι ἔτυχον, τὰς κακηγορίας τῶν λόγων οὐκ ὀλίγας παρεσκευασμένοι, διεξήεσαν ἐν τοῖς πολλοῖς ἀκούειν ἐπιτερπεῖς ὄντας, ὡς οὐκ εὐνοίας τε καὶ βουλῆς ἕνεκα τοῦ τὰς τῶν πλουσίων οὐσίας ἀφελέσθαι τοὺς πένητας, ἀλλὰ τοῦ τὴν ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι ἐκείνων ὁ δῆμος οὐκ ἐθέλων ἀποστῆναι βίᾳ ἐκράτησε. ἰσομοιρίαν γε μὲν οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἀπέφαινον τὰς συμφορὰς τοῖς πένησι τοὺς δυνάστας· ἐκείνοις μὲν γὰρ εἶναι καὶ φανερὰς τὰς οὐσίας καὶ χρήματα, οἷς ὠνούμενοι τὰς ἐπιφανεῖς ἀγοράς, οὐκ ὀλίγη εὐπορία ἦσαν τοῦ κακοῦ· τοῖς δὲ δημόταις ἀμφότερα ταῦτα ἄπορα ἐφαίνετο εἶναι· τήν τε ἀποστολὴν τοῦ κληρούχου, ἵνα ἐποικήσωσιν εἰς νεωστὶ χωρία, οὐκ ἀδηλον ἀποφαινόντες εἰς τοσοῦτον μακρὰν χειρόνα ὄλεθρον, αὔξοντες, ὡς μήτοι δυνατοὶ ἦσαν, ὧν λέγω τὰ δεινὰ, καὶ τί πρᾶξαι τοῦ κακῶν ἀξιώσαντες μαθεῖν, ὑπομιμνήσκοντές τε τοῦ παλαιῶν αὐθις αὖ χρεῶν, οἷς ὑπὸ τῶν πλουσίων ἔτυχον αἰτιαθέντες, καὶ τὰ δίκαια τὰ ὅμοια τούτοις τοῦ πολλοῦ ἄδικα διεξιόντες. τελευτῶν δὲ ὁ Βροῦτος, εἰς ἀπειλὴν ἕνα τοιάδε καλέσας λόγον, ὡς εἰ βουληθείη αὐτῷ πείθεσθαι, δι' ὀλίγων πρέπειν ἀναγκάσων τοὺς ἐκκαύσαντας ὃ δεινὸν κατασβέσαι. ἡ μὲν δὴ ἐκκλησία διελύετο. οἱ δὲ ὕπατοι τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ συνεκάλεσαν τὴν βουλὴν, φοβούμενοι ὅπως τοῖς χαλεπωμένοις, καὶ τὸν Βροῦτον δημοκοπίαν εἰς μέγα τι κακὸν ἀποσκήψειν οἰόμενοι. πολλοὶ μὲν δὴ καὶ παντοδαποὶ ὑπό τε αὐτῶν ἐκείνων ἐρρήθησαν ὡς συνεδρίῳ λόγοι, καὶ τοῦ μὲν τῶν πρεσβυτέρων, τὸν μὲν οἰομένων δεῖν θεραπεύειν τὸν δῆμον ἁπάσῃ πειθηνίᾳ λόγων, καὶ τοῦ μέσου ἔργων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ μᾶλλον ἀσκεῖν ἀζῆν, πιθανὰς εἰς μέσον τὰ πράγματα, καὶ μὴ σφῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τὸν δῆμον ἀπαχθῆναι σκοπεῖν· τοῦ δὲ, μηδὲν ἐνδιδόναι καὶ μαλακίζεσθαι συμβουλεύοντων πρὸς ὄχλον αὐθάδη καὶ ἀμαθῆ, θρασεῖαν γε καὶ δύσποινον δημοκόπων ἀνθρώπων μανίαν, ἀλλ' ἀπολογεῖσθαι μὲν, ὡς οὐδὲν εἴη τῶν πατρικίων γεγενότων αἴτιον, καὶ ὑπισχνεῖσθαι πρόνοιαν ἕξειν τοῦ κακοῦ τοῦ δυνατοῦ· τοῖς δὲ πλουσίοις τὸν δῆμον ὑπερμαχεῖν, καὶ παραμυθεῖσθαι ὡς εἰ μὴ παύσουσι τὰς σάσιν ἀναρριπίζοντες, ἀξίας δίκας. ταύτης ἡγεῖτο τῆς γνώμης Ἄππιος, καὶ ἐν ἡ νικῶσα αὕτη, πολλῆς ἐμπεσούσης πρὸς τοῖς συνέδροις φιλονεικίας· ὥστε καὶ τὸν δῆμον ἐκ τοῦ βοᾶν αὐτὸ ἐξαγριωθέντα ὅτι πολὺ παραζέοντα, συνδραμεῖν ὅτι ὁ βουλευτήριον, καὶ πᾶν ὀρθοῦν ὅτι τῇ παρεδρίᾳ γνέσθαι τὴν πόλιν. μεθ' ὃ τοῦτο οἱ μὲν ὕπατοι παρελθόντες, συνεκάλουν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν· ἐν δὲ οὐ πολὺ τῆς ἡμέρας ἔτι ὂ λειπόμενον· καὶ παρελθόντες, ἐπειρῶντο τὰ δόξαντα

tribunatu primi eum magistratum assecuti erant. Hi iamdudū malignissimas conciones meditati, progressi *in medium*, declamitarunt quæ plebi audire gratum erat, quasi data opera & insidiis diutū exorta esset præsens annonæ caritas, quia libertatem illis inuitis plebs per secessionem inuenisset. plurimum enim abesse vt parem in hac calamitate difficultatē sentiāt locupletes atq; inopes. nam illis esse tum alimenta in occultis penuariis, tum pecunias ad emendos cōmeatus aduectitios; quibus freti hoc malum plane contemnāt: plebeios autem carere vtroque. addebant, coloniam in morbosos locos emissam, manifesto & lōge atrociori obiectam periculo; difficultatem verbis quantū poterant exaggerantes, & rogantes quis tandē malorum finis; refricantesq; memoriam prioris diuitum sæuitiæ, qua *in nexos* vsi fuerant, & alia similia declamātes magna licētia. Postremo Brutus sermonem suum comminatione clausit: si vellēt sibi parere, breui se effecturum vt qui malum hoc accēdissent, ipsi restinguerēt. ita tum concio dimissa est. Postera die consules senatum conuocarunt, nouationem timentes, verentesq; ne Brutus sollicitatione populi magnum aliquod malum inueheret. multa ibi & varia dicta sunt tum ab ipsis consulibus, tum a natu maioribus; nōnullis censentib. deliniēdam plebem omni verborum comitate, & pollicitatione operę; mitigandosq; duces eius, proposita rerū difficultate; & cōmunicato cū plebe consilio dispiciēdum quid esset e rep. aliis contra suadentibus nihil indulgendum vulgo imperito & refractario, nec alendam audacem & intolerabilem eius adulatorum insaniā; sed respondendum, nullam huius mali culpā esse in patriciis, & senatui rem curæ fore pro viribus. ceterum turbatores plebis obiurgandos cum intermination e, daturos meritas pœnas ni seditiones fouere desinerēt. Huius sentētiæ princeps fuit Appius; quæ & vicit, maxima patrum contentione; ita vt & populus clamoribus eorum territus *e comitio* ad curiam concurreret, & in exspectationem erecta esset tota ciuitas. Post hęc die iam vergente, conss. vocato in concionem populo progressi *in mediū*, conabātur senatus

voluntatem ostendere: sed obstabat tribunus,& nec alternis, nec decenti ordine verba vtrimq; fiebant;sed vna clamitabant,&alter obstrepebat alteri:ita vt auditorib. difficile esset quid sibi vellent intelligere. Consules, vt potiori potestate prædíti,imperio suo subiectum volebāt quidquid in vrbe esset:e diuerso tribuni contendebant suum locū esse concionem,sicut illorum senatū:& quidquid a plebe iudicari ac decerni soleret,id omne in sua esse potestate.pro his plebs stabat,acclamatione *addens animos*, & parata congredi cum obstātibus, si opus foret: pro consulibus, patriciorum globus.eratq; ingens certamē, nec alteri cedendum putabāt alteris, quasi hac vna cessione pars victa in posterum alteri suo iure cessura esset. iamq; sol circa occasum erat, & concurrebat e domib. in forum cetera quoq; multitudo:videbāturq;, ni nox litem oppressisset,a manibus & lapidum iactu non temperaturi.quod ne fieret,progressus *in medium* Brutus, a cōsulibus dicendi potestatem sibi petiit,seditionem se compositurum pollicens. Illi cessum sibi rati,quod præsentibus tribunis concionator plebeius *a se*, non ab illis dicendi copiam petiisset, permiserunt ei dicere.qui,silentio facto, nihil aliud locutus, sic interrogauit consules: Meministisne, inquit, nobis,cum dissidium componeremus, hoc concessum a vobis ius,vt quoties tribuni concionem quacumq; de re aduocauerint,ei se patricii nō misceant,neq; interturbent? Meminimus, inquit Geganius.Tum Brutus : Cur igitur impeditis nos,& non sinitis tribunos quæ volunt dicere? Respondit Geganius : Quia non ipsi conuocauerunt plebem in cōcionem , sed nos conss.quam si ipsi vocassent, non impedituri essemus,nec curiosius obrepturi. nunc quia nos concionem aduocauimus,non hos concionari prohibemus, sed nos ab illis prohiberi iniquū ducimus. Tum Brutus, Vicimus, Quirites ; cōcesserunt nobis aduersarii quidquid volebamus. Abite nunc, & desinite contendere : cras vobis ostēsurum me polliceor,quantam habeatis vim. Vos quoq; tribuni in præsens foro eis cedite ; ad extremum tamen non cedetis,vbi didiceritis quantam magistratus vester habet potestatem.

σφίσιν ἐν τῇ βουλῇ λέγειν. ἐνίστατο δὲ αὐτοῖς ὁ δήμαρχος, καὶ οὐκ ἐν μέρει οὐδὲ ἐν κόσμῳ γινόμενος παρ' ἀμφοῖν ὁ λόγος. ἐβόων γὰρ ἅμα, καὶ ἐξέκλινον ἀλλήλους· ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι τοῖς παροῦσι τὰς διανοίας αὐτῶν, ὅ τι βούλονται, συνιδεῖν. ἐδικαίουν δὲ οἱ μὲν ὑπατοι, τὸν κρείττονα ἔχοντες ἐξουσίαν, ἁπάντων ἄρχειν τῶν ἐν τῇ πόλει· οἱ δὲ δήμαρχοι, τὴν ἐκκλησίαν ἑαυτῶν εἶναι χωρίον, ὥσπερ ἐκείνων τὴν βουλήν· καὶ ὁπόσα ὑπὲρ τοῖς δημόταις ἐν κρίναι τε καὶ ψηφίζεσθαι, τούτων αὐτοὶ πάντ' ἔχειν τὸ κράτος. συνηγωνίζοντο δὲ τοῖς μὲν ἡ πληθὺς ὑπερβοῶσα, καὶ ὁμόσε χωροῦσιν, εἰ δέοι, τοῖς κωλύουσι παρεσκευασμένη· τοῖς δὲ ὑπατικοῖς, οἱ πατρίκιοι συσπέψαντες αὐτούς. ἐγίνετο δὲ πολὺς ἀγὼν περὶ τοῦ μὴ εἶξαι ἑκατέρους, ὡς ἐν μιᾷ τῇ τότε ἡμέρᾳ τὴν διαχωρισμοῦ τῆς εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατέρων δικαιώσεως. ἡλίου τε περὶ καταφορὰν ἤδη, καὶ συνέσχεν ἐκ τῶν οἰκιῶν τὸ ἄλλο πλῆθος εἰς τὴν ἀγοράν· καὶ ἔμελλον, εἰ μὴ νὺξ ὑπελάμβανεν τὴν ἔριν, εἰς πληγάς τε καὶ λίθων βολὰς χωρήσειν. ἵνα δὴ μὴ τοῦτο γένοιτο, προσελθὼν ὁ Βροῦτος, τοῖς ὑπατικοῖς ἠξίου δοθῆναι λόγον αὐτῷ, παύσειν ὑπατικούμενος τὴν φάσιν. κἀκεῖνοι δόξαντες σφίσι διακεχωρῆσθαι, ὅτι τῶν δημάρχων παόντων, οὐ περὶ ἐκείνων ὁ δημαγωγὸς ἠτήσατο τὴν χάριν, ὑπεδέποισιν αὐτῷ λέγειν. σιωπῆς δὲ γενομένης, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ Βροῦτος εἶπεν, ἠρώτησε δὲ τοὺς ὑπατικοὺς τοιάνδε τινὰ ἐρώτησιν· Ἄγε, ἔφη, μέμνησθε ὅτι διαλυομένοις ἡμῖν τὴν φάσιν τοῦτο συνεχωρήθη τὸ δίκαιον ὑφ' ὑμῶν, ὁπόταν οἱ δήμαρχοι συναγάγωσι τὸν δῆμον ὑπέρ ὁτουδήποτε νος, μὴ παρῆναι τῇ συνόδῳ τοὺς πατρικίους, μήτε συνοχλεῖν; Μεμνήμεθα, ἔφησεν ὁ Γεγάνιος. καὶ ὁ Βροῦτος ὑπολαβών· Τί οὖν παθόντες ἐμποδὼν ἴστασθε ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐᾶτε τοὺς δημάρχους ἃ βούλονται λέγειν; ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Γεγάνιος· Ὅτι οὐκ αὐτοὶ συνεκαλέσαμεν τὸν δῆμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ὕπατοι. εἰ μὲν οὖν ὑπὸ τούτων ἡ σύνοδος ἐγένετο, οὐδὲν ἂν ἠξιοῦμεν οὔτε κωλύειν, οὔτε πολυπραγμονεῖν· ὅτε δὲ ἡμεῖς συνηγάγομεν τὴν ἐκκλησίαν, οὐχὶ τούτοις ἀπαγορεύομεν κωλύεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τούτων αὐτοὶ κωλύεσθαι οὐ δικαιοῦμεν. καὶ ὁ Βροῦτος ὑπολαβών, Νενικήμεθα, ἔφησεν, ὦ δήμοται, καὶ διακεχώρηται ἡμῖν ὑπὸ τῶν διαφόρων ὅσα ἠξιούμεθα. νῦν μὲν οὖν ἄπιτε, καὶ παύσασθε φιλονεικοῦντες· αὔριον δὲ ὑμῖν ὑπισχνοῦμαι φανερὰν ποιήσειν ὅσην ἔχετε ἰσχύν. καὶ ὑμεῖς γε, ὦ δήμαρχοι, διακεχωρήσατε αὐτοῖς τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ παόντι. οὐ γὰρ εἰς τέλος διακεχωρήσετε, μαθόντες ὅσον κράτος ὑμῶν ἡ ἀρχὴ ἔχει.

» χὴ ἔχῃ· γνώσεσθε δὲ ὑμεῖς μαχρᾷ. ἐγὼ τοῦτο ὑ-
» μῖν ὑπισχνοῦμαι ποιήσειν φανερὸν, μετειωτέραν αὐ-
» τῶν ἀποδώσειν τῇ ὑπερηφανίᾳ. ἐὰν δ' ἀπατᾶν ὑ-
» μᾶς ἀνεθῶ, χρήσασθέ μοι ὅτι βούλεσθε. τοιαῦτα
δ' εἰπόντος, ἀπήεσαν οὐκ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίας, οὐ τὰς ὁμοίας ὑπολήψεις ἔχοντες ἑκάτεροι· ἀλλ' οἱ μὲν ἄποροι, δοκιμῶντες ἢ οὐδὲ εἰπὸν ἐξευρηκέναι τὸν Βροῦτον, καὶ οὐκ εἰκῇ ὑπομένεσθαι τοσοῦτον πρᾶγμα τηλικοῦτον· οἱ δὲ πατρίκιοι, περιφρονοῦντες τὴν κουφότητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ὑποσχέσεων τὴν τόλμαν ἕως λόγου χωρήσειν οἰόμενοι. μηδὲν γὰρ ὑπὸ τῆς βουλῆς συγκεχωρῆσθαι τοῖς δημάρχοις, ἔξω τοῦ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις τῶν δημοτικῶν. οὐ μὴν ἅπασί γε εἰσῆλθε, καὶ μάλιστα τοῖς πρεσβυτέροις, ὀλιγωρία τοῦ πράγματος, ἀλλὰ προσέχειν μή τι μεῖζον ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἐξεργάσηται μανία. τῇ δ' ἑξῆς νυκτὶ κοινωσάμενος τοῖς δημάρχοις ὁ Βροῦτος τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, καὶ προσκαλεσάμενος χειρὸς οὐκ ὀλίγων δημοτῶν, κατέβαινε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀγοράν· καὶ πρὶν ἡμέραν λαμπρὰν γενέσθαι καταλαβόμενοι τὸ Ἡφαιστεῖον, ἔνθα ἐκ παλαιοῦ ἔθους αὐτοῖς ἐκκλησιάζειν, ἐκάλουν εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον· πληρωθείσης δὲ τῆς ἀγορᾶς· ὄχλος γὰρ ὅσος οὐδέπω ἐδόκει, συνῆλθεν· παρελθὼν Σικίννιος ὁ δήμαρχος, πολλὰ μὲν ἐποιήσατο κατὰ τῶν πατρικίων λόγον, ἀπόλλα ὑπομιμνήσκων ὅσα κατὰ τῶν δημοτικῶν αὐτοῖς ἐπράχθη· ἔπειτα ὑπὸ τῆς παρελθούσης ἡμέρας ἐδίδασκεν, ὡς κεκωλυμένος ὑπ' αὐτῶν εἰπὼν λόγου τυχεῖν, καὶ τὴν ἐξ-
» ουσίαν τῆς ἀρχῆς ἀφῃρημένος. τίνος γὰρ δὴ ἔτι γε-
» νοίμεθα κύριοι τῶν ἄλλων, εἰ μηδὲ τοῦ λέγειν ἐσόμε-
» θα; πῶς δ' ἄν τινι ὑμῶν ἀδικουμένῳ ποτὲ αὐτῶν
» βοηθεῖν δυναίμεθα, εἰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σωφρονεῖν ὑ-
» μᾶς ἀφαιρεθείημεν; ἄρχουσι γὰρ δήπου πάντος ἔρ-
» γου λόγοι, καὶ οὐκ ἄδηλον ὅτι οἷς εἰπεῖν ἃ φρονοῦσιν
» οὐκ ἔξεστιν, οὐδὲ πρᾶξαι δὴ ἔξεστι ἃ βούλονται. ἢ κα-
» μίζεσθε οὖν, ἔφη, τὴν ἐξουσίαν ἣν δεδώκατε ἡμῖν,
» εἰ μὴ μέλλετε βεβαιοῦν αὐτὴν, ὅπως ἡ ὃ ἀσφαλές,
» ἢ νόμῳ γραφέντι τοῖς ἐμποδὼν ἡμῖν τὸ λοιπὸν ἐσομέ-
νοις κωλύσαι. τοιαῦτα μὲν εἰπόντος, ὑπικελεύσαντος αὐτῷ τοῦ δήμου μεγάλῃ βοῇ τὸν νόμον εἰσφέρειν, ἔχων αὐτὸν ἤδη γεγραμμένον, ἀνεγίνωσκε, καὶ ψῆφον ἀναδίδωσι τῷ πλήθει περὶ αὐτοῦ τοιόνδε κήρυγμα ἐποιήσατο. ὃ γὰρ ἐδόκει τὸ πρᾶγμα ἀναβολῆς δεῖσθαι, οὐδὲ μέλλησιν, μή τι μεῖζον κώλυμα γένηται τοῖς
» τῶν πατρῶν. ἦν δὲ τοιόσδε ὁ νόμος· Δημάρχου γνώ-
» μην ἀγορεύοντος ἢ δήμου, μηδεὶς λεγέτω μηδὲν
» ἐναντίον, μηδὲ μεσολαβείτω τις λόγον. ἐὰν δέ τις τοῦτο

beat potestatem. intelligetis autẽ breui. Hoc vobis polliceor, me & istud vobis declaraturũ, & superbiam illorum redditurũ modestiorem. Quodsi vos elusisse comperiar, tractate me vt liber. His verbis cum nemo cõtradiceret, soluta est concio, variante exspectatione partiũ. nam inopes putabant egregium aliquid excogitasse Brutum, nec temere tam ingẽtia pollicitum: patricii vero contemnebant leuitatem hominis, audacia promissa rati non vltra verba processura. nihil enim a senatu cõcessum tribunis, nisi vt opem ferant plebeiis iniuriam patientibus. Non tamen omnes, præsertim natu grandiores, negligebãt hoc negotium; sed animaduertendũ censebãt ne graue aliquod malum crearet hominis insania. Sequenti vero nocte Brutus communicato cum tribunis consilio, & cõparata manu plebeiorum non modica, descẽdit cum eis in forum; & prius quam clara dies illuxisset, occupata æde Vulcani, vbi conciones haberi solebant, vocarunt plebem in comitium. ac *mox* refertoforo (neq; enim vmquam antea tanta turba conuenerat) progressus *in mediũ* Icilius tribunus, multis verbis accusauit patricios, memorans omnia quæ *vmquam* contra plebeios egerãt. deinde aiebat se hesterna die per eos a dicẽdo prohibitum, & potestate sui magistratus exutum. Quod enim nobis (inquit) relinquetur ius, si ne loqui quidem permittimur? quomodo vestrum alicui per illos oppresso poterimus succurrere, si nobis potestas cõuocandi vos adimitur? Verba enim initium sunt omnium operum: nec obscurum est, quibus dicere quę sentiunt non licet, iis nec faciendi quæ volunt fore potestatem. aut igitur recipite potestatem quam nobis dedistis, si eam confirmare vt tuta sit non vultis; aut lege lata vetate nequis nobis posthac impedimento sit. Hæc locutus, cum plebs eum magno clamore iuberet ferre legem, scriptam iam habens, recitauit; permissoque plebi calculo iussit statim ferre suffragia, quod res dilationem aut cunctationem non ferret, ne forte impediretur interuentu consulum. erat autem lex hæc: Concionanti apud populũ tribuno nemo contradicito, nec dicentem interpellato. Siquis contra

fecerit, vades dato tribunis solutu-
rum se mulctam quam imposuerint.
qui vades nō dederit, morte mulcta-
tor, & bona eius sacra sunto. Siquid
controuersiæ mulctarum huiusmodi
causla inciderit, iudicium penes po-
pulum esto. Hac lege confirmata
suffragiis *populi*, tribuni concionem
dimiserunt. Plebs bono animo abiit,
magnam Bruto habēs gratiam, cuius
inuentum esse hanc legem existima-
bat. Secutæ sunt deinde multæ
multis de reb. altercationes tribuno-
rum & consulū; & neq; plebs senatus-
cōsulta rata habere voluit, neq; sena-
tus approbare plebiscita. ita per con-
tentionem vtriq; suspecti erāt alteris.
non tamen odium hoc processit ad
facinus aliquod grauius, vt fieri solet
in huiusmodi perturbationibus. nam
neq; pauperes impetum fecerunt in
ædes diuitum, vbi putarent inuentu-
ros se alimenta recōdita, aut prostan-
tem commeatum aggressi sunt diri-
pere; sed perferebant res paruas eme-
re magno pretio, & cum argētum de-
ficeret, contenti erant radicibus &
herbis: neq; diuites freti suis ac clien-
telarum viribus, licet magnis, vrbem
soli tenere voluerunt, per vim pulsis
aut cæsis inopibus; sed, vt patres qui se
moderatissime gerunt erga filios, ita
peccatis illorum irascebātur, vt simul
beneuolam eorum curam agerent.
In hoc rerum vrbanarum statu, pro-
pinqui populi inuitabant siqui vellēt
ad se migrare, offerentes vltro ius ci-
uitatis & alia humanitatis officia; quī-
dam, beneuolo animo, calamitatem
vrbis miserati; sed pleriq; ob pristinæ
felicitatis inuidiam. multiq; cū totis
familiis emigrarunt, & sedes alibi po-
suerunt: quorum alii remigrarunt pa-
catis in vrbe rebus; quidam in totum
emanserunt. Hæc videntib. conss.
placuit ex S. C. delectu habito exercī-
tum educere. nacti aūt erant honestā
occasionem, quod hostes crebris in-
cursionib & rapinis grauia intulissent
damna; reputantes interim & alia hui-
us expeditionis cōmoda; *videlicet* e-
ducto extra fines exercitu, reliquis in
vrbe, numero imminutis, leuiorē fo-
re annonā; & armatos maiorem ali-
mētorū copiā habituros missis in ho-
sticū frumētatoribus; seditionemq;,
quoad militia duraret, interquieturā.
Videbatur ēt plurimū ad cōfirmandā

Ταῦτα ποιήσαι, δίδοτω τοῖς δημάρχοις ἐγγυητὰς ἀξίους εἰς ἔκτισιν ἧς ἂν αὐτῷ ἐπιθῶσι ζημίας. ὁ δ' μὴ διδοὺς ἐγγυητήν, θανάτῳ ζημιούσθω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ ἱερὰ ἔστω. τῶν ἀμφισβητούντων περὶ ταύτας τὰς ζημίας, αἱ κρίσις ἔστω ἐπὶ τῷ δήμῳ. ταύτην τὸν νόμον ἐπιψηφίσαντες οἱ δήμαρχοι, διέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ὁ δῆμος ἀπῆλθε πολλῆς γεγονὼς μετὰ θυμίας, τῷ μὲν Βρούτῳ μεγάλην χάριν εἰδὼς, ἐκείνου δοκῶν εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα τὸν νόμον. μετ' οὐ πολλὰς δὲ καὶ πολλῶν ἐγίνοντο τοῖς δημάρχοις πρὸς τοὺς ὑπάτους ἀντιλογίαι, καὶ οὔτε ὁ δῆμος ὁπόσα ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο, κύρια ἡγεῖτο, οὔτε αὖ ὁ δῆμος γνοίη, τῇ βουλῇ φίλιόν τι ἦν· ἀντιπαλαμῶντες δ' ἀλλήλοις διετέλουν. ὑμὼν τό γε μῖσος αὐτῶν εἰς ἔργον τι δυσκλεὲς ἐχώρησεν, οἷα ἐν τοιαύταις φιλονεικίαις. οὔτε γὰρ οἱ πένητες ἐπὶ τὰς οἰκίας ὥρμησαν τῶν πλουσίων, εἶτα ὑπολαμβανόν τινας θησαυροὺς εὑρήσειν ἀποκρύφους ἔχοντας, οὔτ' ἐν τῷ φανερῷ ἁρπαγὴν ἁρπάζειν ἐπεβούλοντο, ἀλλ' ὑπομένοντες ὠνίους πολλοῦ διαφόρου μικροῦ, καὶ ὁπότε ἐξαπορηθεῖεν ἀργυρίου, ταῖς ἐκ γῆς ῥίζαις τε καὶ βοτάναις σιτούμενοι, δυσχεροῦντο· ὅτε οἱ πλούσιοι βιαζόμενοι τὰς ἀσθενεστέρας, τῇ τε οἰκείᾳ δυνάμει, καὶ τῇ τῶν πελατῶν πολλῇ ὕσῃ, καταχεῖν αὖθις τὴν πόλιν ἠξίουν, τοὺς μὲν ἐξελάσαντες ἐξ αὐτῆς, τοὺς δ' ἀποκλείοντες· οὐδὲ διέμενον, ὥσπερ οἱ σφετερισάμενοι πολλάκις τοὺς γονεῖς πατέρας, δυνοίᾳ καὶ κακομοιρίᾳ τῇ ὀργῇ πρὸς τὰς ἁμαρτάδας αὐτῶν χρώμενοι. τοιαύτης δὲ καταστάσεως ὄσης πρὸς τὴν Ῥώμην, αἱ πλησιόχωροι πόλεις ἐκάλουν τοὺς βουλομένους οἰκεῖν παρ' σφίσι Ῥωμαίων, πολιτείας τε μεταδόσει, καὶ δήμων φιλανθρώποις ἐλπίσιν ὑπαλλόμενοι, αἱ μὲν, ἀπὸ βελτίστου, δι' εὐνοιάν τε καὶ ἔλεον τῆς συμφορᾶς, αἱ δ' πλείους, δι' φθόνον τῆς πάλαι ποτὲ εὐτυχίας. καὶ ἦσαν οἱ ἀποικισάντες πολυοικεσίᾳ, καὶ μεταθέμενοι τὰς οἰκήσεις ἑτέρωσε, πολλοὶ πάνυ· ὧν οἱ μὲν εὗρον αὖθις, ὅπῃ κατέλιπον τὰ πράγματα τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ διέμειναν. Ταῦτα δ' ὁρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἐδόκει τῆς βουλῆς ὅπλα βεπούσης, στρατοπέδου ποιῆσαι καταγραφήν, καὶ ἐξάγειν ἔξω τῆς δυνάμιν. εἰλήφει δὲ ἀφορμὴν ὧν ἐχρήματι πρέπειν, ὅπως δρομάς τε καὶ λεηλασίας κακούμενης τῆς χώρας ὑπὸ τῶν πολεμίων ταμιεύσαιτο, τά τε ἄλλα ὅσα ἐκ τοῦ πράγματος χρησὰ ἦν, ὅπλοις ζῶντας, ὑπὸ ἐμπειρίας στρατιᾶς ἐκπεμφθείσης, ὡς ἀπορώτατα μὲν ἔξεσι τῇ ἀρχῇ χρῆσθαι οἱ ὑπολοφθέντες ἐλάττους γιγνόμενοι, ἐν ἀφθονωτέροις δ' ἔξεσι τοῖς ὑπολοίποις οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐκ τῶν πολεμίων ὑπισχνούμενοι, λωφήσειν ἢ κάσις ὅσον δύνηται στρατιὰ καλέχοι χρόνον· μάλιστα δ' ἐφαίνετο ἔργῳ βεβαιώσειν αὐτῶν

αὐτ̃ τὰς ἀλλαγὰς, συμβαλόντων ἀλλήλοις πα-
τριίων καὶ δήμοτ̃, ἡ γνησιομηνία τῶν δὲ τὸς κινδύνους κα-
κῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἰσομοιρία. ἀλλ' οὐκ ἐῶ ὁ πλῆθος
ὑπήκοον αὐτοῖς, οὐδὲ, ὡς πρὸ τοῦ τέτε, ἑκούσιον ὑπήν-
τα τοὺς τὴ καταγραφὴν. ἀνάγκην δ' ἐπέφερεν τοῖς
μὴ βουλομένοις οὐκ ἐδικαίουν τ' οὐκ τ̃ νόμων οἱ ὕπατοι.
ἀλλ' ἐκ τ̃ πατρικίων ἐθελονταί τινες καὶ συγγράφησαν
ἅμα τοῖς πελάταις· καὶ αὐτοῖς ἐξῆσαν ὀλίγον ἀπὸ τ̃ δή-
μου μέρος συνεστράτευεν. ἡγεμὼν δ' τ̃ ἐξιόντων ἐῶ
Γάϊος Μάρκιος, ὁ τ̃ Κορυολανὸν πόλιν ἑλὼν, καὶ τὴ
τοὺς Ἀντιάτας ἀριστεύσας μάχῃ. καὶ οἱ πλῆστοι τ̃ συ-
στρατευομένων τὰ ὅπλα δήμοτ̃, ὅτον ἐξιόντα ὁρῶντες,
ἐθαῤῥῶθησ, οἱ μὲν δι' εὔνοιαν, οἱ δ' τ̃ καθορθώσειν ἐλ-
πίδι· πρεσβύτου γὰρ ἐῶ ἤδη ὁ ἀνὴρ, καὶ δέος αὐτ̃ μέγα
τοῦτο τοῖς πολεμίοις ἐγεγόνει. αὕτη προσβαλοῦσα ἡ στρα-
τιὰ μέχρι πόλεως Ἀντίου, δίχα σίτου πολλ̃ καταλη-
φθέντος ἐν τοῖς ἀγροῖς, καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων
συχνῶν ἑκατὸς ἐλήφθη, καὶ ἅ μετ' ἀ πολὺ παρῶν εὐ-
πορωτέρα γεγονυῖα τοῖς κτ' τ̃ βίον· ὥστε τοῖς ὑπομεί-
ναση πολλ̃ κατηφίαν καὶ καθέμενον τ̃ δημαγω-
γῶν ἐμπεσεῖν, δι' ἃς ἀποστερηθέντες ἔδοξαν τ̃ ὁμοίας μὴ τυ-
χίας. ὁ μὲν δὴ Γεγάνιος καὶ Μινύκιος οἱ ὕστον τ' ἐνιαυτ̃
ὑπατεύοντες, ἐν μεγάλοις καὶ πολυποδαποῖς χειμῶσι
γενόμενοι, καὶ πολλάκις ἀναστρέψαντες κινδυνώδεσιν τ̃
πόλιν, ὅθεν δεινὸν εἰργάσαντο, σῳζὰ διέσωσαν τὰ κοινὰ,
φρονιμώτερον μᾶλλον ἢ εὐτυχέστερον τοῖς συμβαίνουσι
χρησάμενοι. οἱ δ' μετ' τούτους ἀποδεδειγμένοι ὕπατοι
Μάρκος Μινύκιος Αὐγυρῖνος, καὶ Αὖλος Σεμπρώνιος
Ἀτρατῖνος, δεύτερον καταστάντες ὅπερ τ' ἀρχὴν, ἄνδρες
ἔν τε ὅπλων ἔν τε λόγων ἄπειροι, πρωτοίᾳ μὲν ἐχρήσαν-
το πολλῇ, σίτου τε καὶ τ̃ δεήσης ἀγορᾶς ἐμπλήσαι τ̃ πόλιν,
ὡς ἐν τῇ κατ' αὐτ̃ εὐετηρίᾳ τ̃ ὁμονοίας· πλήθους κρ-
μύσης· ἅ μὲν ἐξεγένετό γε αὐτοῖς ἀμφοτέρων ἅμα τύ-
χειν, σῳζὰ συμπεσὼν ἅμα ὧ χρῆσθαι τ̃ ἀγαθῶν
ἢ τ̃ χρησομένων αὐτοῖς ὕβρεις. καὶ τότε δὴ μέγιστος κατέ-
λαβε τ̃ Ῥωμῶν κίνδυνος ἐξ ἀρχῆς, ὅτε ἔκισα ἐδό-
κει. οἵ τε γὰρ ὅπερ τ' σιτωνίαν ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτ̃ πρέ-
σβεις, ἐκ τ̃ παραθαλαττίων τε καὶ μεσογείων ἐμπορείων
σίτου ὠνησάμενοι κατήγαγον δημοσίᾳ· οἵ τε Ἀραμεί-
βειαν τὰς ἀγορὰς εἰωθότες, οὐκ πρώτου τόπου συνῆλ-
θον· παρ' ὧν ἡ πόλις ὠνησαμένη τ' φόρτον ἐκ τ̃ κοινῶν
χρημάτ, εἶχεν ἐν φυλακῇ. ἦλθον δ' καὶ οἱ πρότερον ἀ-
ποσταλέντες ἐν Σικελίᾳ πρέσβεις, Γεγάνιος καὶ Βα-
λέριος, πολλὰς ἄγοντες ὁλκάδας· ἐν αἷς ἐκομίζοντο
πυρῶν πέντε μυριάδες μεδίμνων Σικελικῶν, ὧν ὁ
μὲν ἥμισυ μέρος ὠνητὸν ἐῶ βραχείας πρὸς τιμῆς, ὁ
δ' λοιπὸν ὁ τύραννος ἀπεστάλκει πρὸς δοὺς, καὶ τέλεσι

reconciliationem facere communis patriciorum ac plebeiorũ militia, interq; pericula prosperæ ex æquo aduersæq; fortunæ societas. Verũ plebs non obediebat, nec, vt ante, spõte offerebat nomina. cogere vero eam legib. nolebant consules; sed voluntarij quidam e patriciis cõscripti sunt vna cum suis cliẽtibus: quibus se pauci ex plebe addiderũt socios. Ductabat aũt eos C. Marcius, qui Coriolos ceperat, & ex conflictu cum Antiatibus fortitudinis palmã retulerat: cuius ductus plerisq; ex plebe militib. animum addebat, vel q; ei bene vellent, vel quod rem bene gesturum sperarent. iam. n. fama celebrabatur, & magno terrori erat hostibus. Is exercitus vsq; Antium progressus, præter magnam frumenti vim in agris repertam, mancipiis quoq; pecoribusq; multis potitus est; breuiq; domum rediit locupletatus opibus: ita vt qui manserant in vrbe, mœsti obloquerentur tribunis, quorum culpa videbantur simili felicitate fraudati. Atq; ita Geganius & Minucius huius anni cõsules magnis ac variis iactati tempestatibus, cum sæpe vrbem subuertisse viderentur, sine iactura tamen euaserunt, & seruarunt remp maiore prudẽtia quam felicitate. Hos secuti M. Minucius Augurinus, & A. Sempronius Atratinus, iterum eundem magistratum adepti, viri armis & cõsilio clari, multam curã habuerunt importandi frumẽti aliorumq; commeatuum; velut in annonæ vilitate concordia populi consisteret. non tamen eis vtrumque contigit, saturitatem comitante petulantia: & quando minime putabatur, denuo maximum populo Romano exortum est periculum. nam & legati frumentatum missi, e mediterraneis & maritimis emporiis fruges coemptas deuexerunt in horrea publica: & negotiatores frumentarii vndique confluxerunt; quos ciuitas exonerauit, emptasque ex ærario merces publice asseruauit. Venerunt & legati superiore anno in Siciliam missi, Geganius & Valerius, cum multis onerariis, quæ afferebant tritici quinquaginta milia medimnûm Siculorum: quorum dimidium emerant admodum vili pretio, reliquum tyrannus dono miserat, suoque sum-

Excursio in Antiates.

A.V.C. 263, M. Minucio & A. Sempronio cõss. turbæ domesticæ recrudescunt.

ptu aduexerat. Eas appuliſſe poſtquã in vrbe cognitum eſt, diu multumq; inter patricios de frumenti eius diſpenſatione agitatum eſt. nam qui æquiſſimi erant plebisq; amantiſſimi, conſiderantes in quantis vrbs eſſet neceſſitatibus,& donum tyranni ſuadebant diuidendum plebeiis hominibus,& emptum pecunia publica reuendendũ eis paruo pretio; docentes hoc potiſſimum beneficio pauperum in opulentos iras poſſe mitigari. At arrogantiores &fautores paucorũ potentiæ,aiebant omnibus modis omnique ſtudio plebem affligendam: conſulebantq; vt quam poſſent cariſſime commeatus ei venderent,vt neceſſitate ad modeſtiam compelleretur, ceterisq; ciuitatis legibus magis ſubiiceretur. Ex horum numero erat & Marcius ille, Coriolanus cognomine, non vt reliqui clam timideq; ſententiã dicens,ſed aperte magnaq; audacia clamitans, multis plebeiis audientibus. nam præter publicas odii cauſſas, etiam priuatim infenſus erat plebi ob recentem(vt illi videbatur)iniuriam. conſulatum enim ambienti proximis comitiis, cum non deeſſent patriciorum ſtudia, plebs aduerſata magiſtratum eum dare noluerat;verita viri claritatẽ & audaciã, ne forte his fretus conaretur e repub. tollere poteſtatem tribunitiam; augente metum eum patriciorum ſtudio, qui nulli vmquam cãdidato tantopere fauerant. Hac igitur offenſa iritatus, & mutatã remp. in priſtinam formam reſtitui cupiens, & ipſe (vt dixi)palam nitebatur plebem cõuellere,& idem vt facerent perſuadebat aliis. Iamq; circa ſe habebat validam ſodalitatem nobilium iuuenum,quibus & maximus erat cenſus,& amplę clientelæ, quas eis militiæ commoda conciliauerant. quibus elatus ferociebat & agebat ſplendide, ita vt ad ſummum claritatis *faſtigium* eueheretur;ſed minus felici exitu. Senatu.n. hac de cauſſa coacto, & rogatis ex more primum ſenioribus, in quibus perpauci erant qui aperte contra plebem ſententias dicerẽt,vbi ad iuniores *ex ordine* ventum eſt,a conſſ. petita proferendi quæ vellet facultate, multis annuentibus & aures attentas præbentibus, in hunc modum contra pebemdiſſeruit. Non neceſſitate

ϖ̃δε χρησάμενος τοῖς ἰδίοις. ὡς ὃ ἀπηγγέλθη τοῖς ἐν τῇ πόλει ὁ καταπλοῦς τ̃ σιτηγῶν ὁλκάδων τ̃ ἀπὸ Σικελίας, πολλὴ ζήτησις ἐνέπιπτε τοῖς πατρικίοις περὶ τ̃ διαθέσεως αὐτ̃. οἱ μὲν γὰρ ὑπερέχοντες αὐτ̃ τῇ φιλοδημότατοι, ϖ̃ρὸς τὰς καλεχούσας ὃ κοινὸν ἀνάγκας ἀποβλέποντες, τήν τε ϖ̃ρὰ τ̃ τυράννου δωρεὰν παρήνουν ἅπασι διανέμειν τοῖς δημοτικοῖς, καὶ τ̃ ὠνηθέντα ἐκ τ̃ δημοσίων χρημάτ̃ σῖτον ὀλίγης αὐτοῖς ἀποπωλῆσαι τιμῆς, διδάσκοντες ὡς ἐκ τούτων μάλιστα μαλθάσσοιντο τ̃ χαλεπότητα ὑπερέχοντες ϖ̃ρὸς τὰς ὑπεροψίας αἱ τ̃ πενήτων ὀργαί. οἱ δ' αὖ δεξιότεροι καὶ ὀλιγαρχικώτεροι, πάσῃ ϖ̃ροθυμίᾳ τε καὶ μηχανῇ κακοῦν ἐφ' ἑαυτοὺς τὸν δῆμον τὸν δημοτικὸν καὶ ζωοβούλευτον ὡς ἔνι μάλιστα, ποιεῖν αὐτοῖς τιμίας τὰς ἀγοράς, ἵνα σωφρονέστεροι διὰ τ̃ ἀνάγκην γένοιντο, καὶ ϖ̃ρὸς τὰ λοιπὰ τ̃ πολιτείας δίκαια νομιμώτεροι. τούτων δὴ τ̃ ὀλιγαρχικῶν καὶ ὁ Μάρκιος ἐκεῖνος ὁ Κοριολάνος ὀπαδηθείς, οὐχ, ὥσ ϖ̃ερ οἱ λοιποὶ, κρύφα καὶ δι' ὑλακείας τ̃ ἑαυτ̃ γνώμην ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ἀϋτικρὺς καὶ ϖ̃αρρησίας, ὥστε πολλοὺς ἀκροᾶσθαι καὶ τ̃ δημοτικῶν. εἶχε γὰρ ἔνιους ἔξω τ̃ κοινῶν ἐγκλημάτ̃, καὶ ἰδίας ϖ̃ροφάσεις νεωστὶ γενομένας, ἐξ ὧν εἰκότως ἐδόκει μισεῖν τὸν δημοτικόν. ὑπαλείαν γὰρ αὐτ̃ μετιόντι τ̃ ἔνιστα γενομένας ἀρχαιρεσίαις, καὶ τοὺς πατρικίους ἔχοντι σϋναγωνιζομένους, ἀναπιοθεὶς ὁ δῆμος οὐκ εἴασε δοθῆναι τ̃ ἀρχήν· διὸ τε λαμπρότητα τ̃ ἀνδρὸς καὶ τ̃ τόλμαν δι' ὑλακείας ἔχων, μή τι δρᾷ ταῦτα νεωτερίσαι ϖ̃ερὶ τ̃ τ̃ δημάρχων κατάλυσιν, καὶ μάλιστα δεδιὼς, ὅτι συνελάμβανεν αὐτ̃ πάσῃ ϖ̃ροθυμίᾳ τὸ τ̃ πατρικίων πλῆθος, ὡς οὐδενὶ τ̃ ϖ̃ρότερον. ταύτης τε οὖν τ̃ ὕβρεως ὀργῇ ἐπαρθεὶς ὁ ἀνὴρ, καὶ τ̃ μεταβολὴν τ̃ πολιτεύματος εἰς τ̃ ἐξ ἀρχῆς κόσμον ἀποκαταξῆσαι ϖ̃ροθυμούμενος, αὐτὸς ἦ, ὥσ ϖ̃ερ καὶ ϖ̃ρότερον ἔφην, ἀναφανδὸν ἐϖ̃εχείρει τ̃ τ̃ δήμου καταλύσειν, καὶ τὸν δῆμον ἐνῆγε. διὸ δὴ καὶ αὐτὸν ἑταιρεία μεγάλη νέων ὑβριστῶν, οἷς διὰ τὰ μέγιστα τιμήματα βίων, καὶ πελάται συχνοὶ συνεσπόμενοι διὰ τ̃ ἐκ τ̃ πολέμου ὠφελείας· οἷς ἐπαγόμενος ἐφρυάττετο, καὶ λαμπρὸς διὰ τοῦτο, καὶ ϖ̃ροῆλθεν ὅτι μέγιστον ὀπὶ φανείας. ἀμὴν δὴ ἀτυχοῦς γε ἐφ' ταῦτα καταφροφῆς ἔτυχε. συναχθείσης γὰρ τ̃ τούτων βουλῆς, καὶ τ̃ ϖ̃ρεσβυτέρων, ὡς ἔθος διὰ τοῦτο, ϖ̃ρῶτον ἀποφαινομένων τὰς ἑαυτ̃ γνώμας, ἐν οἷς οὐ πολλοί τινες ἦσαν οἱ τὰς κατ' τ̃ δήμου γνώμας ἀϋτικρὺς ἀναρρύσασθαι, ὅτῳ καθῆκεν εἰς τοὺς νεωτέρους ὁ λόγος, αἰτησάμενος ἐξουσίαν παρὰ τ̃ ὑπάτων, εἰπεῖν ὅσα βούλεται, καὶ τυχὼν ὑπερσημασίας τε μεγάλης καὶ ϖ̃ροσοχῆς, λόγον διεξῆλθε κατὰ τ̃ δήμου τοιόνδε· Ὅτι μὲν οὐκ ὑπ' ἀνάγκης τε

καὶ

» καὶ ἀποείας βιαθεὶς ὁ δῆμος ἐποιήσατο τὴν ἀπόσα-
» σιν, ὦ πατέρες, ἀλλὰ πονηρᾷ ἐλπίδι ἐπαρθείς, ὡς κα-
» λύσων τὴν ἀριστοκρατίαν ὑμῶν, καὶ πάντων αὐτὸς
» ἐσόμενος τῶν κοινῶν κύριος, ἅπερ δὴ οἶμαι πάντας ὑμᾶς
» ἠπίστατο, τὰ περὶ τὰς διαλλαγὰς αὐτῶν πλεονεκτήμα-
» τα ὁρῶντας· ὧν γε οὐκ ἀπέσχοντο διαφθείραντι τὴν
» περὶ τὰ συμβόλαια πίστιν, καὶ τοιοῦτον τῶν νομίμων
» ἀνελόντι νόμοις, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονοῦν, κα-
» λὸν δὲ καὶ σεμνὸν ἄρχοντα δεῖ τὸν καθεστῶτα τῶν
» ἐπιτηδείων, ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἐποίησεν αὐτὸν νό-
» μῳ, καὶ νῦν τυραννικὴν ἐξουσίαν περιβαλόμενος, ὦ
» βουλή, τῷ νεωστὶ κυρωθέντι νόμῳ λέληθεν ὑμᾶς. ὅταν
» γὰρ ἐπ' ἐξουσίας πολλῆς οἱ περιεσπασμένοι αὐτὸ περὶ-
» φασιν ὑπερπεπῆ περιβαλόμενοι, ὃ δὴ τοῖς ἀδικουμέ-
» νοις τῶν δημοτῶν βοηθεῖν, διὰ τῆς ἐξουσίας ταύτης
» ἄξουσι καὶ φέρουσιν ὅσα δὴ αὐτοῖς δοκῇ, καὶ μηδεὶς ὁ κω-
» λύσων αὐτῶν τὰς παρανομίας ᾖ, μήτε ἰδιώτης, μήτε
» ἄρχων, δεδοικὼς τὸν νόμον, ὃς ἀφῄρηται καὶ τὸν λόγον
» ὑμῶν ἅμα τοῖς ἔργοις, θάνατον ἐπιπλεῖς ζημίαν τοῖς
» ἐλευθέραν τὴν φωνὴν ἀφεῖσι, τί περιέπεκεν ὄνομα δέ-
» δωκας τῇ δυναστείᾳ ταύτῃ τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἕτερον, ἢ
» τὸ θ' ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, καὶ πάντες δ' ὁμολογήσοντε,
» τυραννίδα; εἰ δὴ οὐχ ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ὑφ' ὅλου
» τυραννούμεθα δήμου, τί τούτου διαφέρει; ὃ γὰρ ἔρ-
» γον ἐξ ἀμφοῖν τὸ αὐτό. κρεῖττον μὲν οὖν μηδὲ τὸ
» σπέρμα τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐάσαι καταβληθέντα,
» νον, ἀλλὰ πάντα ὑπομεῖναι πρότερον, ὡς Ἄππιος
» ὁ βέλτιστος οὐκ πολλοῦ τὰ δίκαια προορώμενος ἔλεγε·
» εἰ δὲ μή, νῦν γε ὁμοθυμαδὸν ἀπώσας ἐξορύξαντας
» αὐτὸν πρόῤῥιζον, ἐκ τῆς πόλεως ἐκβάλωμεν, ἕως ἀ-
» σθενὴς ἔτι καὶ πρὸς πολεμηθῆναι ῥᾴδιά. καὶ τοῦτο
» οὐ πρόσφατος ὑμῖν, ὦ βουλή, οὐδὲ μόνοις ἐξεληλύθε
» παθεῖν, πολλοῖς [δὲ] καὶ πολλάκις ἤδη τοῖς εἰς ἀδου-
» λήτους δουλείας καταστᾶσι, γνώμης ἁμαρτόσι τῆς ἀ-
» ρίστης περὶ τὰ μέγιστα, ὅπως τὰς ἀρχὰς οὐκ ἐκωλυ-
» σαν τὸ κακόν, τὰς αὐξήσεις πειρᾶσθαι καθαιρεῖν· καὶ
» ἡ μετάνοια τῶν ὀψὲ ἀρχομένων σφέζειν, ἅπαντα οὐ-
» σα τῆς προνοίας, καθ' ἕτερον αὖ τρόπον οὐ χείρων οὖσα
» φαίνεται, τῇ κωλύσει τὸ τέλειος ἀφανίζουσα ὃ
» ἐν τῇ ἀρχῇ ἀγνοηθέν. εἰ δέ τισιν ὑμῶν δοκεῖ μὴ τὰ τῶ
» δήμου ἔργα εἶναι δοκεῖ, καὶ κεκωλῦσθαι αὐτὸν οἴονται
» δεῖν τὰ λοιπὰ ἐξαμαρτάνοντα, δέος ᾖ εἰσέρχεται, μὴ
» δόξωσι λύειν τὰς ὁμολογίας πρότερον, καὶ παραβαί-
» νειν τοὺς ὅρκους, γνώτωσαν ὅτι οὐκ ἄρχοντες ἀμείνο-
» νος, οὐδὲ διαιρεῖτες τὰς ὁμολογίας, ἀλλὰ τοὺς ἀ-
» νηκέστους ἁμαρτάνοντας αὐτὸν ὁρῶσιν, δυσπαθοί τε πρὸς
» θεοὺς ἔσονται, καὶ ὅτι τῷ ἑτέρῳ συμφέροντι τὰ

inopiaq; coactam plebem ſeceſſiſſe, P C, ſed malitioſa mente, vt optimatium potētiam deſtrueret, & ipſa potiretur omnium, puto vos ferme omnes perſpexiſſe e pacis conditionibus, quę tanto eius cōmodo facta eſt: quandoquidē non contenta fidem e contractib. ſuſtuliſſe, violaſſeq; leges de his conditas, vafro commento nouum inſtituit magiſtratum per quem conſulatus conuellatur, eūq; lege lata ſacroſanctum & inuiolabilem fecit, & nunc recenti plebiſcito vobis imprudentib. tyrannicā ſibi poteſtatem aſſeruit. Cum. n. eius patroni tantam poteſtatem nacti, honeſto prætextu ſuccurrendi preſſis iniuria plebeiis, ea poteſtate abutētes, agant & ferāt quę libuerit nemine vetante, q, nec priuatus quiſquam nec magiſtratus id audeat metu legis, quæ vobis dicēdi pariter & faciendi libertatem adimit, & mortē minatur liberā vocē emittentibus: quodnā ei poteſtati nomen dabimus, ſi ſapimus, niſi veriſſimū illud & cōfeſſum omnibus, tyrānidis? quid n. refert vniusne viri, an totius plebis, feramus tyrannidē? effectus certe vtriuſq; idem eſt. Optimū igitur fuiſſet ne ſemen quidē huius poteſtatis admiſiſſe, ſed quiduis pertuliſſe potius, ſicut bonus hic Appius cēſebat, multo ante mala hæc proſpiciens. Quod quia non eſt factū, nunc ſaltē omnes vnanimiter euulſam radicitus eiiciamus e ciuitate, dum adhuc imbecillis eſt & oppugnatu facilis. Nec primis hoc vobis P C aut ſolis accidit: ſed multi ſæpe prēter voluntatē ad neceſſitates redacti, nec optimū in reb. maximis cōſiliū ſecuti, cū nō obſtitiſſent malorū principiis, ſaltem eorū incrementa conati ſunt tollere: apparuitq; pœnitentiā ſero incipientium ſapere, licet non conferēda ſit cū prouidentia, tamen alio modo non minus rebus conſulere, dum euenire non ſinit id cuius fefellerant principia. Quodſi qui veſtrum moleſte quidem ferunt plebis inſolentiam, & compeſcendam putant ne pergat vlterius; ſed religione quadam tenentur, ne videantur a conuentis priores diſcedere, & iuſiurandum violare: ſciant ſe non inferre iniuriam, ſed repellere; nec violare pacta, ſed in violatores eorum animaduertere; nulli deorum irę obnoxios, & *pie* iuſte*que* conſulentes

ſuis cõmodis. Quod aũt non nos, ſed plebs prior fœdus & pacta violet, hinc ſatis liquet, quia non eſt contẽta iis quæ in reditu obtinuit. petiit. n. tribunitiã poteſtatẽ, ne a ſenatu læderetur ipſa, non vt ſenatũ *vltro* læderet. vtitur aũt ea non ad quę vti debet, aut ad quæ inuẽta eſt; ſed ad corruptelam ac confuſionẽ huius reip. Meminiſtis ſane concionis nuper habitę, tũ quam arrogãtia & immodeſta verba tribuni in ea effuderint, quamque ſe nunc iactẽt inſani homines, vbi vidẽt in *populi* ſuffragiis cõſiſtere totã vim reip. cumq; nos numero vincant, eã penes ſe fore. Quid igitur nobis faciendum reſtat, quando ipſi leges & fœdera cœperunt tranſgredi, niſi vt trãſgreſſores iſtos perſequamur, & quæ hactenus iniuſte vſurpant, iuſte ab eis extorqueamus, cohibeamusq; cupiditates eorum in poſterum: gratiamq; diis habeamus, qui non eam mentem eis dederint, vt conuerſa in ſuũ emolumentum rep. modeſte ſe in ceteris gerant; ſed tantam eis impudẽtiam & fraudulentiam immiſerint, quæ vos cogat & recuperare iam perdita, & reliqua tueri eo quo par eſt ſtudio. Nec alia melior occaſio exſpectanda eſt, ſi quidem ſapere incipitis: quãdo maxima pars fame afflicti ſunt; & reliqui non poterunt diu reſiſtere præ inopia, ſi rari & cari cõmeatus præbeantur. cogẽturq; improbiſſimi quiq;, & quos optimatium regimen ſemper offendit, vrbem deſerere; qui vero æquiores ſunt, ſe modeſte in rep. gerere, nec quidquã obturbare amplius. Quapropter commeatus aſſeruãdos cenſeo, nec remittendũ quidq̃ de venaliũ pretio; ſed quanti vmq̃ in ſumma caritate venierunt, tantidẽ & nũc vendenda eſſe: cũ iuſtas habeatis occaſiones & rationes conſentaneas; qa *ſcilicet* ingrata plebs hanc caritatẽ, quę propter ipſorũ ſeceſſionẽ accidit, vos machinatos clamitat; quodq; agros, agendo ac ferendo, non ſecus atque hoſtiles vaſtauerũt; & ærarium ſumptibus in externas frumentationes erogandis eſt exhauſtum. quamquam non his ſolis, ſed multis aliis vos affecerunt iniuriis. vt intelligamus tandem qua nos affecturi ſint clade, niſi omnia pro libidine plebis fecerimus, ſicut concionatores eorum nos territantes minati ſunt. quodſi

δίκαια πρὸς ἄξιοτε. μέγα δὲ ὑμῖν ἡγέσθω τεκμήριον, « ὅτι τὸ λύειν τὰς ὁμολογίας καὶ πλεονεκτεῖν οὐχ ὑ- « μεῖς, ἀλλὰ ὁ δημοτικὸν ἄρχει μέρος, οὐκ ἀξιοῦ « ἐμμένειν ἐφ' οἷς ὤρετο τὴν κάθοδον. οὐ γὰρ ὅτι τοῦ « κακῶς δράσαι τὴν βουλὴν, ἀλλ' ὅτι τοῦ μὴ ὑπ' « ἐκείνης κακοῦσθαι, τὴν τοῦ δημάρχων ἐξουσίαν ἠτή- « σαθ' ἕνεκα δὲ αὐτῆς οὐκέτι εἰς ἃ δεῖ, οὐδὲ ἐφ' οἷς ὤ- « ρετο, ἀλλ' ὅτι μάλιστα καὶ συνεχῶς τῆς πατρίου « πολιτείας. μέμνησθε γὰρ δή που τὴν νεωστὶ γενομέ- « νην ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ δημαγωγῶν ῥηθέν- « τας ἐν αὐτῇ λόγους, ὅσον ἐπεδείξαντο αὐθάδειάν τε « καὶ ἀκοσμίαν, καὶ νῦν ἐφ' οἵου εἰσὶν αὐχήματος οἱ μη- « δὲν ὑγιὲς φρονοῦντες, ὅπως ἔγνωσθε ὡς ἐν τῇ ψήφῳ « ὄντων ἅπαν τὸ τῆς πόλεως κράτος, ἧς αὐτοὶ κρατήσοντες « πλείους ἡμῶν ὄντες. τί οὖν καταλείπεται ποιεῖν ἡμῖν, « ἀρξάντων ἐκείνων πλεονεκτεῖν καὶ βιάζεσθαι, εἰ « μὴ ὑμεῖς ἀμύνεσθαι τοὺς ἄρξαντας, καὶ ἃ τέως ἀδί- « κως ἔχουσιν, ἀφελέσθαι σὺν δίκῃ, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν « παῦσαι πλεονεκτοῦντας ἐφιεμένους· χάριν εἰδόσι τοῖς θεοῖς, « ὅτι οὐκ εἰάσθε αὐτοὺς τὰ παρόντα πλεονεκτήσαντας, « εἰς τὰ λοιπὰ σφέρεσθαι, ἀλλὰ ταύτῃ ἐνέβαλον αὐ- « τοῖς τὴν δυσχωλίαν τε καὶ πολυπραγμοσύνην, « ὑφ' ἧς ὑμεῖς δυσκαθέντες τά τε ἀπολωλότα πει- « σεῖσθε δυσλαβεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ δι' ἧς παρέσπηκε φυ- « λακῆς λαβεῖν. καιρὸς ὁ παρὼν οἷος οὐκ ἕτερος, εἴ πω « γε ἄρχεσθαι μέλλετε σωφρεῖν, ἐν ᾧ κεκάκωται « αὐτῶν ὁ πλεῖον μέρος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ ὁ λοι- « πὸν οὐκ ἂν ἔτι δυνήσαιτο πολὺν χρόνον ὑπ' « ἀχρημοσύνης, εἰ ἀσθενίους τε καὶ ὑμέας ἔχοι τὰς ἀρ- « ρας· ἀναγκασθήσονται δὲ οἱ μὲν κάκιστοι, καὶ σώφρο- « τερ τὰς ἀρίστοκρατίας χαίροντες, σκλίπειν τὴν πό- « λιν, οἱ δὲ βπιφερέστεροι, πολιτεύεσθαι κοσμίως, μηδὲν « ἔτι ἀνοχλοῦντες ὑμῖν. τὰς τε οὖν ἀγορὰς ἀφ' φυ- « λακῆς ἔχετε, καὶ τῆς ὑμῆς τοῦ ὠνίου μηδὲν ἀφίετε, « ἀλλ' ὅσου πλείστου δύ ποτε τὰ ὤνια, τοσούτου καὶ νῦν « πωλεῖν αὐτὰ φησάσθε, δικαίας ἀφορμὰς ἔχοντες « καὶ πρόφασις εὐλόγους, τήν τε ἀγαθεισον τῶν δή- « μου καταβολὴν, ὡς ὑφ' ὑμῶν καταστραφθείσης « τῆς σιτοδείας, ἣ ἀφ' τὴν ἀπόστασιν τὴν ἐκείνων ἐ- « γένετο, καὶ τὴν καταφθορὰν ἣν ἐποιήσαντο τῆς γῆς, ἀ- « γοντες αὐτὴν καὶ φέροντες ὥσπερ πολεμίαν, καὶ τὰς « ἐξαιρεθείσας ἐκ τοῦ δημοσίου δαπάνας εἰς τοὺς ἀπο- « σταλέντας ὅτι τὴν σιτωνίαν ἀνδρας· καὶ ἄλλα πολ- « λὰ ἠδίκησθε ὑπ' αὐτῶν· ἵνα καὶ γνῶμεν ἤδη τί « ποτέ ἐστιν ἐκεῖνο τὸ δεινὸν, ᾧ ἀφαιρήσουσιν ἡμᾶς, « ἂν μὴ ποιῶμεν ἅπαντα πρὸς δήμου τὰ καθ' ἡδονὰς, « ὡς οἱ δημαγωγοὶ αὐτῶν διελιτόμενοι ἔλεγον. εἰ δὲ «

ἀφήσετε

„ ἀφήσετε καὶ τοῦτον ἐκ τῶν χειρῶν τὸν καιρὸν, πολλάκις
„ δ' ὄψεσθε τοιοῦτον τυχεῖν ἕτερον. καὶ εἰ γνοίη τοῦτο ὁ δῆ-
„ μος, ὅτι βουληθέντες καταλύειν αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἀπε-
„ δράπετε, πολὺ μᾶλλον ὑμῖν βαρὺς ἐγκείσεται, πολέ-
„ μιον μὲν τὸ βουλόμενον ὑμῶν ἡγεμόνα, δῆλον δὲ τὸ
323 μὴ δυνάμενον. Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Μαρκίου, διέ-
στησαν αἱ γνῶμαι τῶν συνέδρων, καὶ θόρυβος ἐν αὐτοῖς ἐ-
γένετο πολύς. οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς εὐνοϊκοὶ τοῖς δη-
μοτικοῖς, καὶ τὰς Γαλλικὰς ταύτας γνώμας ὑπο-
μείναντες, ἐν οἷς ἡ τε νεότης ὀλίγου δεῖν πᾶσα ἦν, καὶ
τῶν πρεσβυτέρων οἱ πλουσιώτατοί τε καὶ φιλοτιμότα-
τοι, βαρέως ἔφερον [τὰς ἐκ τοῦ δήμου δυσχωλίας,] ἐπήνουν τὸν ἄνδρα, ὡς γενναῖον καὶ φιλόπολιν, καὶ
τὰ κεφάλαια τῆς κοινῆς λέξεως. οἱ δὲ δημοτικὰς ἔχοντες
τὰς προαιρέσεις, τὸν ὄχλον καὶ τὸν πλοῦτον οὐ περὶ τοῦ
δέοντος ἐκτετιμηκότες, τῆς τε εἰρήνης ὅσον ἀναγκαιότερον ὑπολαμβάνοντες, ἤχθοντο τοῖς λεγομένοις
ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν γνώμην οὐ προσίεντο. ἠξίουν τε
μὴ τοῖς βιαίοις, ἀλλὰ τοῖς δυνάμεσι προφέρειν τῶν ταπεινοτέρων, μηδὲ ἀπρεπὲς, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι
ὑπείκειν, ἄλλως τε καὶ προὸς τοὺς συμπολίτας
ὁμονοίᾳ χρωμένους. μανίαν τε ἀπέφαινον
αὐτοῦ τὴν συμβουλὴν, οὐ παῤῥησίαν, οὐδὲ ἐλευθερίαν. βραχὺ μὲν οὖν ὅτι ὁ μέγας καὶ ἀδεὴς ὤν, πειστέος ὑπὸ τοῦ βιαιοτέρου. Ταῦτα δὲ ὁρῶντες
οἱ δήμαρχοι· παρῆσαν γὰρ τῇ συνεδρίᾳ, προσκληθέντες ὑπὸ τῶν ὑπάτων· ἐβόων τε καὶ ἤπείλουν,
καὶ τὸν Μάρκιον λυμεῶνα καὶ ὀλεθρον τῆς πόλεως
ἀπεκάλουν, πονηρὸς διεξιόντα κατὰ τοῦ δήμου λόγους·
καὶ εἰ μὴ κωλύσαιεν αὐτὸν οἱ πατρίκιοι, πόλεμον ἐμ-
φύλιον εἰς τὴν πόλιν εἰσάξοντα, θανάτῳ ζημιώσειν
ἔφασαν ἢ φυγῇ, αὐτοὶ ποιήσειν τοῦτο ἔλεγον. θορύβου δὲ ἔτι
πλείονος ὄντος ἐν τοῖς λόγοις τῶν δημάρχων θρασυνομένων, καὶ
μάλιστα ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταῖς ἀπειλαῖς διεταράττοντο, ἐπαρθεὶς τούτοις ὁ Μάρκιος, αὐθαδέστερον
„ ἢ πρόσθεν καθίστατο τῶν δημάρχων καὶ θρασύτερον· Εἰ
„ μὴ παύσεσθε μέντοι, λέγων, ὑμεῖς ταράττοντες τὴν
„ πόλιν καὶ ἐκδημαγωγοῦντες τοὺς ἀπόρους, οὐκέτι
„ λόγῳ δείσομαι πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἔργῳ. ἠγειωμένης δὲ τῆς βουλῆς, ὡς ἔμαθον οἱ δήμαρχοι πλείους
ὄντας τοὺς βουλομένους ἀφελέσθαι τὴν δοθεῖσαν ἐξουσίαν τῷ δήμῳ, τῶν ἐμμένειν τοῖς ὁμολογίοις ἀξιούντων, ἐξέδραμον ἐκ τοῦ βουλευτηρίου κεκραγότες,
καὶ θεοὺς τοὺς ὁρκίους ἐπικαλούμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο
συναγαγόντες εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον, ἐδήλωσαν
αὐτοῖς τοὺς ἐν τῇ βουλῇ ῥηθέντας λόγους κατὰ τοῦ
Μαρκίου, καὶ τὸν ἄνδρα εἰς ἀπολογίαν ἐκάλουν. ὡς δ' ὁ

præsentem occasionem emiseritis e manibus, posthæc frustra similem optabitis. & si cognouerit plebs voluisse vos vires eius conuellere, ac *metu* destitutisse, instabit vobis multo grauius; vosq; hostes iudicabit, qui volueritis; ac timidos, qui non potueritis.

Ad hãc orationem Marcii variatum est in senatu sententiis, & grauiter etiã tumultuatũ. Nã qui iam inde a principio plebi obstiterant, & pacificationem contra voluntatem admiserant, in quibus erat iuuẽtus pene tota, & e senioribus quisq; ditissimus atq; ambitiosissimus, molestè ferentes plebis impudentiam, laudabãt virum vt generosum & amantẽ patriæ, optimeq; consulentem reip. At quorum animi propensiores erant in plebẽ, opesq; & honores non iusto pluris ęstimabant, nec quidq̃ pace magis putabant necessariũ, oratione eius offendebãtur, nec probabant sententiã; censebãtq; non vi, sed prudentia & moderatione superandos inferioris ordinis homines; & æquitatẽ non aspernandam vt indecorã, sed amplectendã vt necessariã, cum alias, tũ in conciliãda ciuiũ beneuolentia: aiebantq; consiliũ eius furorẽ esse, nõ animi in dictis & factis libertatẽ. Sed pars hęc, vt parua & debilis, cogebatur cedere vi *numeroque* potioribus. Hæc videntes tribuni (aderant. n. in senatu, vocati a consl.) clamitabant & *ira* palpitabant, Marciũq; pestem ac perniciẽ reip. nominabant: quẽ plebi male loquentem & ciuile bellũ in vrbẽ importantem nisi cohiberẽt patres, & capite mulctarẽt aut exsilio, ipsi se id facturos minabãtur. Ad quorum verba ẽt maiore tumultu exorto, præsertim iuniorib. minas illas indigne ferentibus, Marcius audacior factus, acrius & obstinatius in tribunos inuehebatur: Immo vos, inquit, perturbatis remp. cõcionibus vestris seducẽtes turbã inopẽ. quod ni desieritis, non verbis posthac vobiscũ disceptabo, sed manib. Exacerbato aũt senatu, tribuni cognito plures esse qui vellent potestatẽ plebi semel concessam adimere, q̃ qui cuperent stare conditionibus, proripuerunt se curia, vociferãtes & inuocantes deos testes fœderũ. Deinde coacta in cõcionem plebe, indicauerũt q̃d in senatu locutus esset Marcius; eũq; ad caussã apud populũ dicendã arcessiuerũt. quos cũ

Marcius ad-

ille contemneret, atq; etiam viatores corum a quibus arcessebatur, cũ contumelia verborum reiiceret, magis exasperati tribuni, assumptis ędilibus & aliquot aliis ciuibus, properanter in eum tendunt. is forte fortuna hęrebat adhuc pro curia, multosq; patricios ad se pertrahebat, stipatus etiam ceteris suis sodalibus. Quo viso, tribuni ædilibus imperauerunt vt eũ comprehenderẽt, & nisi sponte sequi vellet, vi ducerent. erãt autem tunc ædiles L. Iunius Brutus, & Sp. Icilius Ruga. qui vt accesserunt quasi arrepturi hominem, patricii, quod atrox esse videretur aliquem sui ordinis a tribunis ante caussam cognitam vi duci, obiecerunt se pro Marcio, & pugnis abegerunt eos qui propiùs *illum* accederent. Quod factum cum rumor tota vrbe diuulgasset, prosiluerunt ex ędibus omnes; honorati & diuites, ad protegẽdum vna cum patriciis Marcium, & recuperandum pristinum reip. statum: at inferioris conditionis homines & egeni, ad defendendos tribunos, & faciendum quidquid illi iuberent; sublata omni reuerẽtia qua ab mutuis iniuriis cohibiti fuerant hactenus. nihil tamẽ atrox ea die perpetrarũt; sed distulerũt in crastinum, monitis & precibus cõsulum flexi.

Sequenti die primi tribuni in forum progressi, vocato in concionem populo, vnus post aliũ grauiter patricios accusabant, quod pacta fefellissent, fœdusq; & iusiurandum plebi de superiorũ offensarum obliuione datum violassent: afferebantq; argumẽtum parum sincere plebeiis reconciliatorum, frumenti penuriã cuius ipsi machinatores fuissent, missionemque vtriusq; coloniæ, & quidquid prẽterea moliti essent ad minuendam plebis multitudinem. Multis etiam in Marcium inuecti sunt, referentes verba eius quæ in senatu dixerat; vtq; a populo ad caussam dicẽdam arcessitus, nõ modo venire detrectarit, verumetiam ædiles ad se venientes verberibus reiecerit. citabantq; testes in senatu dictorum honoratissimũ quẽq; eius ordinis: factæ vero ædilibus iniuriæ, totũ qui tunc in foro adfuerat populum. His dictis dabant patriciis, si vellent, pro se dicendi copiam; detinẽtes in comitio populũ, donec senatus dimitteretur. nã forte de hoc ipso

πρόσειχεν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπηρέτας ὑφ' ὧν ἐκωλύετο, προσπλακίζων τοῖς λόγοις ἀνῆρχεν, ἀγανακτήσαντες ἔτι μᾶλλον οἱ δήμαρχοι, προσκαλοῦνται τοὺς τε ἀγοραίους καὶ τῶν δήμων πολιτῶν συχνοὺς, ὥρμηντο ἐπ' αὐτόν· ὁ δ' ἔτυχεν ἔτι δίκαστείων πρὸ τῆς βουλευτηρίου, τῶν πατρικίων πολλοὺς ἐπαγόμενος, καὶ τὸν δῆμον ἐπαρείαν τοῦ προσιέναι αὐτὸν ἔχων. ὡς δὲ σωφρόνως αὐτὸν οἱ δήμαρχοι, προσέταξαν τοῖς ἀγορανόμοις ἐπιλαβέσθαι τοῦ σώματος, καὶ εἰ μὴ ἑκὼν βάλοι, ἄκολουθεῖν, βίᾳ ἄγειν. εἶχον δ' τότε τὴν ἀγορανομικὴν ἐξουσίαν Τίτος Ἰούνιος Βροῦτος, καὶ Ἰκίλλιος Ῥοῦγας. οἱ μὲν δὴ προσῆεσαν ὡς ἐπιληψόμενοι τοῦ ἀνδρός· οἱ δὲ πατρίκιοι δεινὸν ἡγούμενοι τοῦργον, ἐπὶ τοὺς δημάρχους προσῄεσαν δίκης ἀγεσθαί τινας σφῶν βίᾳ, προσβῆναι τοῦ Μαρκίου, καὶ τύπτοντες τοὺς ὁμόσε χωροῦντας ἀπήλασαν. θορυβουμένου δ' ἅπαντος ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην, ἐξεπήδων ἅπαντες ἐκ τῶν οἰκιῶν· οἱ μὲν ἐν τοῖς ἀξιώμασιν ὄντες, καὶ χρημάτων ἔχοντες οὐδέν, τὸν Μαρκίου προπαθοῦντες ἅμα τοῖς πατρικίοις, καὶ τὴν ἀρχαίαν δυναστείαν κτώμενοι πολλαπλασίαν· οἱ δὲ ταπεινοὶ ταῖς τύχαις, καὶ βίου σπανίζοντες, ἀμοιβὴν παρεσκευασμένοι τοῖς δημάρχοις, καὶ ποιεῖν ὅτι ἂν ἐκεῖνοι κελεύσωσιν· ἥ τε ἀδὼς, ὑφ' ἧς κατοῦμενοι τέως οὐδὲν ἐτόλμων εἰς ἀλλήλους παρανομεῖν, τότε διῄρητο ἐκ τῶν αὐτῶν. οὐ μὴν ἔδρασάν γε οὐδὲν ἀνήκεστον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερκειμένην ἀνεβάλοντο, γνώμην τε καὶ παρασκευὴν τῶν ὑπάτων εἰδέναι. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ πρῶτοι καταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ δήμαρχοι, συνεκάλουν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ παριόντες ἐκ προσδοκῆς, πολλὰ μὲν τῶν πατρικίων κατηγόρουν ὡς ἐψευσμένων τὰς συνθήκας, καὶ παραβεβηκότων τοὺς ὅρκους οὓς ἐποιήσαντο πρὸς τὸν δῆμον ὑπὲρ ἀμνηστίας τῶν πάλαι, πίστις τε παραφέρουσι τὴν μὴ βεβαίως αὐτοῖς διηλλάχθαι πρὸς τὸ δημοτικὸν, τήν τε τοῦ σίτου σπορὰν, ἣν αὐτοὶ κατεσκεύασαν, καὶ τὰς ἀποστολὰς τῶν κληρούχων ἀμφοτέρων, καὶ τἆλλα ὅσα ἐμηχανήσαντο μεταστῆσαι τοῦ πλήθους ἕνεκα. πολλὰ δὲ τὸν Μαρκίου κατηγόρουν, τοὺς ῥηθέντας ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ βουλῇ λόγους διεξιόντες, καὶ ὅτι καλούμενος εἰς ἀπολογίαν ὑπὸ τοῦ δήμου, οὐ μόνον οὐκ ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀφικομένους ἐπ' αὐτὸν ἀγορανόμους τύπτων ἀπήλασεν. ἐκάλουν δὲ μάρτυρας τῶν ἐν τῇ βουλῇ λεγομένων, τοὺς ἐλλογιμωτάτους τῶν ἐκεῖ· τοῖς δὲ τοὺς ἀγορανόμους ὕβρεως, ἀπῆγον τοὺς τότε παρόντας τῇ τῶν ἀγορανόμων δημοκρατίᾳ. ταῦτα δ' εἰπόντες, ἐδίδοσαν, εἰ βουλομένοις εἴη, τοῖς πατρικίοις ἀπολογίαν, κατέχοντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τὸν δῆμον, ἕως ἡ βουλὴ διαλυθείη. ἔτυχον γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων συνε-

10 Laetius Iun. frat. Tubulus &c. vnus.

324

συνεδρεύοντες οἱ πατρίκιοι, ἀφ' ὁποτέρων εἴτε ἀπολογητέον αὐτοῖς εἴη πρὸς τὸν δῆμον ὑπὲρ ὧν διεβλήθησαν, εἴτε μυητέον ἐφ' ἡσυχίας. ἐπεὶ δὲ αἱ πλείους γνῶμαι τὰ φιλανθρωπα τῶν αὐθαδεστέρων προείλοντο, ἀφαλύσαντες οἱ ὕπατοι τὸν σύλλογον, προῆλθον εἰς τὴν ἀγορὰν, τάς τε χοινὰς ἀπολυσόμενοι ἀφορολὰς, καὶ πρὸ τοῦ Μαρκίου τὸν δῆμον ἀξιώσοντες, μηδὲν βουλεύσασθαι δύσχερες. καὶ παρελθὼν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν Μινύκιος, ἔλεξε τοιάδε· Ἡ μὲν ὑπὲρ τῆς σιτοδείας ἀπολογία βραχεῖά ἐστι πᾶσιν, ὦ δημόται, καὶ οὐκ ἄλλους ἔνας παρεξόμεθα ὧν δὴ λέγωμεν, ἢ ὑμᾶς, μάρτυρας. τὴν τε γὰρ ἀφορίαν τῶν σιτικῶν καρπῶν ὑπάρξασθε δήπου καὶ αὐτοὶ ἀφ' ὧν ἐκλιφθέντα σπόρον ἠμοιβαίως· τὴν τε ἄλλην καταφθορὰν τῆς χώρας οὐ παρ' ἑτέρων ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν ἀφ' ἧς αἰτίας συνέβη, καὶ ὡς τελευτῶσα ἡ πλείστη γε καὶ ἀρίστη γῆ, πολλῶν ἐπιδέουσα καρπῶν τε καὶ ὑδραπόδων καὶ βοσκημάτων, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἁρπαζομένη, τὰ δὲ ὑμῖν μὴ ὑπαρχόντα ἐπιτρέφουσα τοσούτοις οὖσι, καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἀποφορὰν ἔχουσιν. ὥστε οὐκ ἐξ ὧν οἱ δημαγωγοὶ ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ ἴστε, λιμὸν ἠναγκασμένοι γενέσθαι, παύσασθε πρεσβεύοντες ὑπὲρ βουλῆς ἡμετέραν τὴν πάθη, καὶ δι' ὀργῆς ἔχοντες ἡμᾶς οὐδὲν ἀδικούσας. αἱ δὲ ἀποστολαὶ τῶν κληρούχων ἀπ' ἀναλώματος ἐγένοντο, κοινὴ δόξαν ὑμῖν ἅπασιν ἀφ' ὑλακῆς ἔχειν χωρία εἰς πόλεμον ὑπιτήδεια· καὶ μεγάλα ὠνήσαν, ἐν καιρῷ σφόδρα ἀναγκαίῳ γενόμενα, τούς τε ἐξιόντας καὶ τοὺς ἐπανελθόντας ὑμῶν. οἱ μὲν γὰρ, ἀφθονωτέρων ὑποπιπτόντων ἐκεῖ τῶν ὑπιτηδείων· οἱ δὲ ἐνθάδε ὑπομείναντες, ἧττον αἰσθάνοιντο τῆς ἀπορίας. ἥ τε ἰσομοιρία τῆς τύχης, ἧς μετέχομεν ὑμῖν τοῖς δημοτικοῖς οἱ πατρίκιοι, κλήρῳ ποιησάμενοι τὴν ἔξοδον, οὐ φέρεται. τί δῆτα πάσχοντες οἱ δημαγωγοὶ τοιοῦτον ἡμῖν ἐπικαλοῦσιν, ὧν κοινὰς ἔχομεν τὰς γνώμας καὶ τὰς τύχας, εἴτε δ' ἀγαθῶν ὄντων, ὡς οὗτοί φασιν, εἴτε ὠφελίμων, ὡς ἡμεῖς οἰόμεθα; ἃ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς νεωστὶ βουλῆς ἐβουλευόμεθα ἀπ' αὐτῶν, ὡς οὐκ ἀξιοῦντες μετεῖναι τοῖς δημόταις τῆς ἀγορᾶς, ὡς ὑπερβουλεύοντες ἀφελέσθαι τὴν ἐξουσίαν τῶν δημάρχων, ὡς μνησικακοῦντες ὑμῖν τῆς ἀποστάσεως, καὶ πολλῷ τόπῳ προθυμούμενοι κακῶσαι τὸ δημοτικὸν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα, ἔργοις ἀπολυσόμεθα οὐκ εἰς μακρὰν, οὔτε κακὸν ὑμᾶς οὐδὲν ἐργασάμενοι, τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων ἐφ' οἷς τότε συνεχωρήσαμεν ὑμῖν ἔχειν, καὶ νῦν βεβαιοῦντες· τὸ δὲ σῖτον τὴν ἀφορίαν, consultabatur in curia, vtrum respõdere apud populum ad obiectas calumnias esset satius, an eas dissimulare silẽtio. & quia pluriũ sententiæ magis humana quã superba consilia amplectebantur, consules, dimisso senatu, processerũt in comitiũ, tum publicas *pro senatu* diluituri calũnias, tum pro Marcio intercessuri apud populũ, nequid in eum grauius statuerent. progressusq; senior illorum Minucius, in hãc sententiã verba fecit: Qđ ad frumẽti penuriã attinet, Quirites, paucis verbis opus est, nec aliis quã vobis testibus. Scitis certe ipsi fruges nõ prouenisse propter sationẽ intermissam; nec est quod ex aliis quæratis vnde cetera regionis vastitas sit profecta, quoue tandẽ modo acciderit vt amplissimus & optimus ager vacuus fuerit frugibus, mãcipiis, pecoribus; cum partim ab hostib. direptus sit, partim vobis nõ sufficiat, qui in tãta multitudine nulla aliunde habetis alimenta. Est igitur famis causſa non quã vestri concionatores per calumniã afferũt, sed quã ipsi scitis. Quod cũ ita esse vos non lateat, desinite calamitatem hãc imputare nostris insidiis, & irasci nobis immeritis. Ceterũ colonos necessitas coegit deduci ex cõmuni omniũ vestrũ sentẽtia, vt essent præsidio locis ad bellũ opportunis: profuitq; id tam iniquo tẽpore, tum ipsis qui profecti sunt, tum vobis reliquis. nam & illi vberiorẽ istic rerum habent copiam; & qui hic remanserunt, minori *quam antea* laborãt commeatus inopia. nec factũ improbari potest, quũ colonis sorte ductis, nos patricii eandem vobiscũ fortunã subierimus. Quid igitur in mentẽ venit istis concionatoribus criminari nos, qui vt eandẽ vobiscum habuimus sententiã, ita & fortunam subiuimus eandẽ; siue malã, vt isti aiũt; siue, vt nobis videtur, cõmodam? Nã calũnias quib. appetierunt senatũ proximũ, nolle nos moderari rerum venalium pretia, conari per insidias tollere potestatẽ tribunitiam, seruare memores secessionis iras, omnibus modis plebẽ afflictã cupere, & cetera huius generis crimina, breui factis ipsis diluemus; qui nec malo vos vllo affecimus, & tribunitiã potestatẽ quibus conditionib. tunc vobis concessimus, eisdẽ nunc quoq; cõfirmamus. frumentum etiam ita diuendetur,

ficut vobis omnibus placuerit. Exſpectate igitur, & ſiquid horum non præſtabitur, tum demum nos accuſate. Quodſi velletis accurate examinare hanc controuerſiam, iuſtius nos patricii plebem accuſaremus, quam vos ſenatum. Iniuriã enim nobis facitis Quirites; (quod quæſo bona venia audiatis) dum nõ exſpectato conſilii noſtri exitu, iã illud incuſare vultis. Atqui nemo neſcit quam facile ſit cuiuis res turbare & concordiam e ciuitate tollere, ea criminãti quorum fides incerta pendeat, & non tam nos tueri poſſit ab incommodis, quam cõtinere in officio. Nec ſoli duces veſtri reprehẽſionem merentur qui calumniis ſenatum impetunt; ſed non minus vos, qui eis *temere* creditis, & nõdum experti *fidem patrum*, *iam illis* indignamini: quos oportebat, ſiquas in futurum timeretis iniurias, iram quoque in illa ſeruare tempora. nunc certe præpropere magis quam prudenter agitis, dum ſecuritatem *veſtrã* in maleficentia collocatis. Hæc pro toto ſenatu contra calumnias tribunorũ puto ſufficere. Quoniam aũt & ſingulos noſtrũ falſo criminantur, quaſi ſententiis in ſenatu dictis ciuitatis concordiã diſtrahamus; & nunc C. Marcium amatorem patriæ, quod libere locutus ſit de republica, necare aut in exſilium agere cupiũt, volo de hoc quoq; quod iuſtũ eſt dicere: vos conſiderate quam modeſte ac vere locuturus ſim. Vos plebeii cũ in gratiam cũ ſenatu rediretis, ſatis putabatis æs alienũ remitti vobis; & in auxilium pauperũ, ne vi opprimerentur, magiſtratus petiiſtis creari ex veſtro corpore: & impetrato vtroq;, magnas nobis egiſtis gratias. magiſtratum aũt conſulum abrogare, aut ſenatui regimen rerum adimere, patrium ve reip. ordinẽ peruertere, nec petiiſtis, nec vmquã petetis. Quid igitur vobis nũc accidit, vt velitis hæc omnia confundere? & quo iure honores noſtros tollere cupitis? Si ſenatores a ſententiis ex animo libereque dicendis deterrere volueritis, quasnam rationes æquas veſtri magiſtratus afferent? aut quibus legib. patricios aliquos morte vel exſilio mulctare poterunt? nam nec veteres leges hanc vobis poteſtatẽ dant, nec nouæ conditiones initi cum ſenatu fœderis. legum porro

ὡς ἀῦ ὑμῖν ἅπασι δόξῃ, ποιησόμενοι. παρεμείναντες
οὖν, ἐάν τι μὴ γλίχηται τούτων, τότε κατηγορεῖτε ἡμῶν.
εἰ δὲ βουληθείητε ἀκριβῶς ἐξετάσαι τὰ διάφορα,
δικαιότερον ἂῦ ἡμεῖς οἱ πατρίκιοι τὸν δῆμον κατηγο-
ρήκαμεν, ἢ τὴν βουλὴν ὑμεῖς ἔχοιτε δι' αἰτίας. ἀδικεῖ-
τε γὰρ ὑμεῖς, ὦ δῆμοται, καὶ μηδὲν ἀληθεύοντες ἀκού-
οντες· εἰ γε ὄφελον δυνάμενοί γε τῆς γνώμης ἡμῶν μα-
θεῖν τὸ τέλος, κατηγορεῖν αὐτῆς οὐδ' ἂν ἠξιοῦτε. καίτοι πῶς
οὐκ οἶδεν ὅτι πρὸς τὰ βουλόμενόν ῥᾷστον ἔργον ἂῦ
γένοιτο, συγχέαι καὶ ἀνεῖναι ὁμόνοιαν ἐκ πόλεως, εἰ-
αῦτα εἰκαλοιῶτι, ὧν ἡ πίστις μέλλουσα καὶ ἐν ἀδή-
λῳ ἔτι οὔσα, οὐ φυλακὴ ὅστις τὸ μὴ παθεῖν τι κακὸν,
ἀλλὰ πρόφασις τοῦ μὴ ἀδικεῖν; καὶ οὐ τοῖς πρεσβυ-
κόσιν ὑμῶν μόνον ὧν ἀλλοβάλλοισι τὴν βουλὴν καὶ
συκοφαντοῦσιν, ὅπερ μέγ' ἄξιον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν οὐχ
ἧττον ὧν πίστευετε αὐτοῖς, καὶ πρὶν πειραθῆναι ἀγα-
νακτεῖτε. ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς, εἰ τὰ μέλλοντα ἐφοβεῖσθε
ἀδικήματα, καὶ τοῖς ἐπ' αὐτοῖς ὀργὰς μελλούσας ἔ-
σχον, νῦν δὲ φαίνεσθε τοιούτους μᾶλλον ἢ φρονιμώτε-
ρους ἐγνωκέναι, καὶ ὃ ἀσφαλέστερον ἐν τῇ κακουργο-
τέρᾳ ἕξεναι. περὶ μὲν δὴ τῶν κοινῶν ἀδικημά-
των, ἐφ' οἷς τὴν βουλὴν οἱ δήμαρχοι διέβαλλον, ἀπο-
χρώντως οἶμαι τοσαῦτα εἰρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκα-
στον ἡμῶν, περὶ ὧν ἂῦ εἴπωμεν ἐν τῇ βουλῇ, συκο-
φαντοῦσι, καὶ διῳκάναι τὴν πόλιν αἰτιῶνται, καὶ νῦν
Γάιον Μάρκιον ἀνδρα φιλόπολιν, ἐλευθέρᾳ φωνῇ
χρησάμενον ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ἀποκλεῖναι ζητοῦσιν, ἢ
φυγάδα ποιῆσαι τῆς πατρίδος, βούλομαι καὶ περὶ
τούτου τὰ δίκαια εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· καὶ σκοπεῖτε εἰ
μετρίοις καὶ ἀληθέσι ἐρῶ τοὺς λόγους. ὑμεῖς, ὦ δῆμοται,
ἀλλαπόρμενοι πρὸς τὴν βουλὴν, ἀπογρέῳ ὑμῖν
ὤφεσθε τῶν δημοσίων ἀφεῖσθαι, καὶ βοηθείας ἕνεκα τῶν
καλιχρωμένων πενήτων, ἀρχὰς ἐξ αὐτῶν ἠτήσα-
σθε ἀποδεικνύναι· καὶ ταῦτα ἀμφότερα, πολλὴν εἰ-
δότες ἡμῖν χάριν, ἐλάβετε· καταλῦσαι δ' τὴν ἀρ-
χὴν τῶν ὑπάτων, ἢ βουλὴν ἄνευρον ποιῆσαι τῆς
ὑπὲρ τῶν κοινῶν προστασίας, ἢ τὴν τάξιν ἀναστρέ-
ψαι τῆς πατρίου πολιτείας, οὔτε ἠτήσασθε, οὔτε μέλ-
λετε. εἰ δ' ὦν πάσχοιτε, ὅπερ χρῆστε πάντα συγχέαι ταῦτα
νῦν· καὶ τίνι δικαίῳ πᾶς ἄνομος, τὰς ὑμετέρας ἡμῶν ζητεῖ-
τε ἀφαιρεῖσθαι; εἰ γὰρ ἐν τοῖς μετέχουσι τῆς βουλῆς
φόβερὸν ποιήσετε, ὃ μὴ μὴ παῤῥησίας ἀφήσουσι λέ-
γειν, τί δ' ἂῦ εἴποιεν οἱ προεστηκότες ὑμῶν ὑπατικές; ἢ
ποίῳ χρησάμενοι νόμῳ, θανάτῳ ζημιοῦν ἢ φυγῇ τῶν
πατρικίων τινὰς ἀξιώσουσιν; οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ νόμοι
ταῦτ' ἐδίδασιν ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν, οὔτε αἱ νεωστὶ γρα-
φεῖσαι πρὸς τὴν βουλὴν ὁμολογίαι. ὃ δ' ἐκβαίνειν

τοὺς

» τοὺς νομίμους ὅρους, καὶ τὴν βίαν κρείττονα ποιῆν τῆς
» δίκης, οὐκέτι δημοτικόν ἐστιν, ἀλλ' εἰ τύραννος βούλε-
» ται ἀκούειν, τυραννικόν. ἐγὼ δὲ παραινέσαιμι ἂν ὑμῖν,
» ὧν μὲν ὑπάρχετε παρὰ τῆς βουλῆς φιλανθρώπων,
» μηδενὸς ἀφίσασθαι· ὧν δὲ οὐκ ἠξιώσατε πάλαι
» μὴ τότε τυχεῖν, μηδὲ νῦν ἀντιποιεῖσθαι.
» ἵνα δὲ μᾶλλον ὑμῖν γένηται φανερὸν, ὅτι οὔτε
» μέτριον οὔτε δίκαιον ἀξιοῦσιν οἱ δημαγωγοὶ, ἀλ-
» λὰ παράνομόν τε καὶ ἀδυνάτων ἐφίενται, μετε-
» νεγκόντες ὃ πρᾶγμα ἐφ' ἑαυτοὺς, οὕτω σκοπεῖτε,
.6 » καὶ ὑπολάβετε τοὺς μετέχοντας τῆ συνεδρίου τοῖς
» ἐν ὑμῖν πολλοὺς ἐγκαλεῖν, ὅτι πονηροὺς τὴν
» τῆς βουλῆς διαβάλλεται λόγους ἐν ὑμῖν, καὶ κατα-
» λύουσι τὴν πάτριον ἀριστοκρατίαν, καὶ στασιάζου-
» σι τὴν πόλιν· ἄπορα ταῦτα λέγοντες ἀληθῆ·
» ποιοῦσι γὰρ ταῦτα· καὶ τὸ πάντων χαλεπώτατον,
» ὅτι δυναστείαν περιβάλλονται μείζονα τῆς συγκε-
» χωρημένης αὐτοῖς, ἄκριτον ἀποκτείνειν ὃν ἐπιχειροῦσιν
» ὃν δὲ ἐθέλουσιν ἐξ ἡμῶν· καὶ ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα ποιοῦν-
» τας, τεθνάναι νηποινί· πῶς δὴ ὑμεῖς ἐνέγκοιτε τὴν αὐ-
» θάδειαν τοῦ συνεδρίου; καὶ τί δὴ εἴποιτε; ἆρα οὐκ ἂν
» ἀγανακτήσαιτε, καὶ δεινὰ φαίνοιτε πάσχειν, εἴ τις παῤῥη-
» σίαν ἀφαιρήσεταί τις ὑμᾶς καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τὸν
» ὑπὲρ τῶν ἑκάστων κίνδυνον ὑπιδεὶς τοῖς ἐλευθέ-
» ραν φωνὴν ὑπὲρ τοῦ δήμου φθεγξαμένοις; οὐκ ἔν-
» εστ' ἄλλως εἰπεῖν. ἔπειτα ἃ πάσχειν οὐκ ἂν ὑπομείνα-
» ναιτε αὐτοὶ, ταῦτα ἑτέροις πάσχοντας ἀνέχεσθαι δίκαι-
» ον τε; πολιτικά γε, ὦ δήμοται, καὶ μέτρια ὑμῶν τὰ
» βουλεύματα; τοιαῦτα ἀξιοῦντες, οὐκ αὐτοὶ βεβαι-
» οῦτε τὰς καθ' ἑαυτῶν διαβολὰς ἀληθεῖς εἶναι, [καὶ]
» τοὺς συμβουλεύοντας τὴν παράνομον ὑμῶν δυνα-
» στείαν [μὴ] περιορᾶν αὐξομένην, τὰ δίκαια τῶν κοινῶν
» φρονοῦντας ἀποδείκνυτε; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ. ἀλλ'
» εἴ γε τἀναντία βούλεσθε ὧν διαβέβλησθε ποιεῖν,
» ἐμοὶ συμβούλῳ χρησάμενοι, μετείσασθε, καὶ τοῖς
» λόγοις ἐφ' οἷς ἀγανακτεῖτε, πολιτικῶς καὶ μὴ διοργήτως
» ἐνέχεσθε. πείσεσθαι γὰρ ὑμῖν μὲν, εἰ τοῦτο ποιήσετε, ἀ-
» γαθοῖς εἶναι δοκεῖν, τοῖς δὲ ἀπεχθῶς διακειμένοις πρὸς
» ὑμᾶς, μετάνοιαν. δίκαια μὲν δὴ ταῦτα παρεχόμενοι
» τοῖς ὑμᾶς μεγάλα, ὡς γε οἶμαι, πείθομεν ὑ-
» μᾶς μηδὲν ἁμαρτάνειν. χρησταὶ γὰρ καὶ φιλανθρωπα
» ἔργα, οἷς χρησόμεθα, οὐκ ὀφείσασθαι βουλόμενοι ὑμᾶς,
» ἀλλ' ὑπερβεβηκότες ποιοῦσα, χωρεῖ τῶν παλαιῶν, τὰ
» νεωστὶ γιγνόμενα περὶ τὴν κάθοδον ὑμῶν, ὧν ἡμεῖς μὲν
» ὑπιλελῆσθαι βουλόμεθα, ὑμεῖς δὲ δίκαιοί ἐστε ὑπο-
» μεμνῆσθαι, ἀναγκαζόμενοι δὲ αὐτὰ προφέρειν
» νῦν, χρήζοντες ὑμᾶς πολλῶν καὶ μεγάλων, ὧν ὑμῖν

præscripta transgredi, & vim iure potiorem facere, non plebeium est, sed tyrannicum; si verũ audire vultis. Ego suaserim vobis, vt quæ a senatus benignitate impetrastis, retineatis: quæ vero cum rediretis in gratiam, non postulastis, ne nunc quidem vsurpetis. Vt autem liquidius perspiciatis nihil moderatum iustum ve concionatores vestros petere, sed iniqua & impossibilia cupere, rem considerate perinde acsi vestrum esset negotium: & fingite a senatoribus vestros magistratus accusari, quod male de senatu loquantur apud vos, & conuellere cupiant patrium optimatium regimen, seditionesq; in ciuitate concitent: (quæ sane vera sunt crimina; faciunt enim hæc omnia) deniq; (quod omnium est grauissimum) quod potestatem concessa maiorem sibi vsurpent, dum conantur quemlibet nostrum indemnatum occidere: ac *deinde postulari* vt talia facientes liceat impune interficere: quomodo ferretis hanc senatus arrogantiam? quid diceretis? an nõ indignaremini, atrociq; vos iniuria diceretis affici, si quis vobis dicẽdi & faciendi libertatẽ adimeret, & extremum periculũ intẽtaret iis qui liberam pro plebe vocem emitterent? negare non potestis. Et postea quæ ipsi non ferretis, æquum putatis ferre alios? ciuiliane & modesta sunt hæc vestra consilia? annõ hac ratione ipsi criminatoribus vestris fidem astruitis? annõ declaratis, iustum & vtile reip. cõsilium eorum esse, qui suadent ne sinamus iniquam hanc vestram potentiã crescere? mihi certe ita videtur. quodsi contra quam insimulamini vultis facere, me suasore modesti estote; & si quibus verbis offendimini, ea non iracunde ferte, sed ciuiliter. hoc enim modo consequemini vt & ipsi boni esse videamini, & inimicos vestros *instituti sui* pœniteat. Ergo cum ratio vobis reddita sit iustissima, vt nobis quidem videtur, suademus, ne quid faciatis præter officiũ. Benignitatis porro & humanitatis officia quæ *vobis* p̃stitimus, nõ vt exprobremus, sed vt vos reddamus æquiores, tũ vetera, tũ nouissime redit⁹ vestri tẽpore p̃stita, quæ nos obliuisci volumus, at vos meminisse par est, ea *inquam* proferre nunc cogimur, & pro multis ac magnis quæ petentibus

vobis indulsimus, hanc *vnam* a vobis gratiam reposcimus, ne occidatis neve pellatis virum amantem patriæ, & in re militari omnium excellentissimum. magnam enim iacturam faceremus Quirites, si ciuitas tanta virtute priuaretur. Iustissimum est igitur vt ipsius caussa remittatis iram hanc, & memores quot vestrum bello seruati salutem ei debeant, futiliũ verborum memoriam egregiorum facinorum recordatione supprimatis. nam verba viri, nihil vos læserunt: gesta, adiuuerunt plurimum. Quodsi eum indignum iudicatis vestra gratia, saltem nostris atq; senatus eum donate precibus, & tandem firmiter *nobiscum* in gratiam redite, ac ciuitati pristinam vnitatem reddite. Id si vobis persuaderi non sinitis, scitote nec nos cessuros vestræ violentiæ; sed hoc plebis experimentum omnibus vel sinceræ amicitiæ & beneficiorum multo maiorum occasionem præbebit, vel noua intestini belli & grauissimarũ calamitatum primordia iaciet. Hęc differente Minucio, tribuni videtes tum oratione modesta tum benignis pollicitis flecti multitudinem, ægre ferebant; præsertim vero C. Sicinius Bellutus, qui egenis secessionis auctor fuerat, & dux armorum tempore, infensissimus optimatibus, & hac vna re inter ciues clarus, tribunatu tunc iterũ fungens, omniũ collegarũ maxime auersabatur ciuitatis concordiã & statum pristinũ, vt minime sibi vtilem. tantum. n. aberat vt pares honores & potentiã speraret in administrata per optimates repub. homo natura malus, & ignobiliter educatus, nec belli artib. spectatus nec pacis; vt etiã capitis periculũ metueret, quippe qui seditionis multorũq; malorum ciuitati auctor esset. Is perpẽsis animo quę dicenda essent & facienda, cõmunicatoq; cũ collegis consilio, cũ idem & illi sentirent, surrexit, paucisq; deplorata pẽsente plebis miseria, & laudatis conss. q, dignati essent plebi rationẽ reddere, nec humilitatem eius despexissent, patribus quoq; aiebat se habere gratiã, q, tandẽ inciperẽt agere curã inopum: & adiecit, testẽ se futurum vna cum ceteris, si dictis facta responderent. His dictis, cũ *iã* videretur mitior & ad recõciliationẽ, prior, versus ad Marciũ astantẽ consulibus,

δεομένοις ἐχαρισάμεθα, ταύτην παρ' ὑμῶν ἀντιλαβεῖν τὴν χάριν, μήτε ἀποκτεῖναι, μήτε ἐκβαλεῖν τὸν πόλεως ἄνδρα φιλόπολιν, καὶ τὰ πολέμια πάντων κρείττονα. ζημιωσόμεθα γὰρ οὐ μικρὰ, ἂν ἴητε ὦ δημόται, τοιαύτης ἀποστερήσαντες ἀρετῆς τὴν πόλιν. μᾶλλον μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖνον ὑφεῖναι τῆς ὀργῆς δίκαιοί ἐστε, μνησθέντες ὅσους ὑμῶν ἔσωσεν ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ μὴ λόγων μνησικακεῖν φαύλων, ἀλλ' ἔργων μεμνῆσθαι καλῶν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ὑμᾶς τῶν ἀνδρὸς οὐδὲν ἔβλαψεν, αἱ δ' εὐεργεσίαι αὐτοῦ μεγάλα ὠφέλησαν. εἰ δὲ καὶ τοῦτον ἀλλαγμάκτους ἔχετε, ἡμῖν γέ τοι καὶ τῇ βουλῇ χαρίσασθε αὐτὸν δεομένοις, καὶ ἀλλάγητε ἤδη ποτὲ βεβαίως, τήν τε πόλιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἴχε, μίαν εἶναι ποιήσαντες. εἰ δ' ἀπειθήσετε ἡμῖν οὐ συγχωρήσετε, ἴστε ὅτι οὐδὲ ἡμεῖς βιαζομένοις ὑμῖν εἴξομεν, ἀλλ' εἴτε φιλότητος ἀδόλου καὶ χαρίτων ἔτι μείζονων ἥδε ἡ πρόσοδος τοῦ δήμου πᾶσιν αἰτία ἔσται, εἴτε πολέμου ἐμφυλίου αὖθις ἄρξει, καὶ κακῶν ἀνηκέστων. τοιαῦτα τοῦ Μινυκίου διεξελθόντος, ὁρῶντες οἱ δήμαρχοι τήν τε μετριότητα τῶν λόγων, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν ὑποχρέσεων ὑπερβάλλουσαν ὁ πλῆθος, ἡδέως τε καὶ χαλεπῶς ἔφερον, μάλιστα δὲ Γάιος Σικίννιος Βελλοῦτος, ὁ πείσας τοὺς πένητας ἀποστῆναι τῶν πατρικίων, καὶ στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἕως ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις, ἔμφυτος ἀνὴρ ἀριστοκρατία, καὶ μάλιστα προσηνεμένος ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς ὑποφάνσιν, τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν δεύτερον ἤδη παρεληφὼς, πάντων ἤκιστα τῶν δημαγωγῶν ἑαυτῷ συμφέρειν ὁμονοοῦσαν οἰόμενος τὴν πόλιν, καὶ τ' ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν κόσμον. οὐ γὰρ ὅσον τοῖς ὅπλοις καὶ δυνάμει ἔξεν ἔτι τοῖς αὐτοῖς ὑπερέβαινεν, ἀριστοκρατίας πολιτευομένης, γενναῖός τε κακὸς, καὶ τεθραμμένος ἀδόξως, καὶ λαμπρὸν οὐδὲν ἀποδεξάμενος οὔτε κατὰ πολέμους οὔτε ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἐχάτων κινδυνεύσειν, ὡς ἐπασιακὸς τὴν πόλιν, καὶ πολλῶν αὐτῇ κακῶν γενησόμενος αἴτιος. ἐνθυμηθεὶς ὅσα χρὴ λέγειν τε καὶ πράττειν, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων βουλευσάμενος, ὅπως κἀκείνοις ἔσται ὁμογνώμονας, ἀνέστη, καὶ μικρὰ πρὸς τὴν καλεχούσης τ' δῆμον ἀτυχίας ἀποδυράμενος, τοῖς τε ὑπάτοις ἐπῄνεσεν, ὅτι λόγον ἠξίωσε συνοχεῖν τοῖς δημόταις, οὐχ ὑπερίδοντες αὐτῶν τὴν ταπεινότητος, καὶ τοῖς πατρικίοις εἰδέναι χάριν ἔφησεν, ὅτι αὐτοῖς ἤδη φερούσης πολὺ εἰσέρχειν τὴν εὐτυχείας τὴν πενήτων· καὶ ἔτι μᾶλλον ἔφη μετὰ πάντων συμβουλεύσειν, ἐὰν ὁμοίαν προσάγωνται τοῖς λόγοις τὰ ἔργα. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ δόξας μέτριος ὀργὴν εἶναι καὶ διαλλακτικὸς, ὑπισχνεῖτο τοῖς ὑπάτοις, καὶ λέγει· Σὺ δὲ

» Σὺ δὲ τί οὐκ ἀπολογῇ πρὸς τοὺς αὑτῆς πολίτας, ὦ
» ἡγεμὼν, περὶ ὧν εἶπας ἐν τῇ βουλῇ; μᾶλλον δὲ τί οὐκ
» ἀντιβολῇς καὶ παρατῇ τὰς ὀργὰς αὐτῶν, ἵνα μετριω-
» τέραν ἐπιθῶσί σοι ζημίαν; δέδοικα μὴ γὰρ οὐκ ἀξι-
» ώσαιμί σε, τοσούτων ἀνδρῶν εἰδότων, οὐδὲ εἰς ἀνα-
» κρίτους καταφυγὴν ἀπολογίας, Μάρκιον ὄντα, καὶ
» φρόνημα μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτου ἔχοντα· εἰ μὴ ἆρα τοῖς
» ὑπάτοις καὶ τοῖς πατρικίοις καλῶς ἔχει πείθειν
» ὑπὲρ σοῦ τὸν δῆμον, σὲ δὲ οὐκ ἄρα καλῶς ἔχει τοῦ
» αὐτὸ τοῦτο πρὸς σεαυτὸν ποιήσαντα. Ταῦτα μὲν ἔλεγεν, 10
οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι μεγαλόφρων ἀνὴρ οὐκ εὐκόλως
κατήγορος ἑαυτοῦ γιγνόμενος, ὡς ἠμαρτηκὼς, ἄφεσιν
αἰτεῖσθαι τῆς ἁμαρτίας, οὐδὲ εἰς ὀλοφυρμοὺς καὶ δέη-
σεις καταφεύξεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ἀλλ' ἤτοι
καὶ τὸ παράπαν οὐκ ἀξιώσει τὴν ἀπολογίαν, ἢ τὴν
ἔμφυτον αὐθάδειαν φυλάττων, οὐδὲν εὐσωθησό-
μενος τὸν δῆμον, μετριάσας πρὸς τοὺς λόγους· ὅπερ καὶ
συνέβη. γιγνομένης γὰρ ἡσυχίας, καὶ πολλῆς ἐμπε-
σούσης ὀλίγου δεῖν πᾶσι τοῖς δημοτικοῖς προθυμίας 20
ἀπολύσειν αὐτὸν, εἰ τὸν παρόντα καιρὸν ἐκαρπώσατο,
τοιαύτην αὐθάδειαν ἐπεδείξατο λόγων, καὶ τοσοῦτον
αὐτῶν κατεφρόνησεν, ὥστε παρελθὼν, ἔξαρνος μὲν
ὑπὲρ οὐδενὸς ὧν τοῖς πρὸς τὴν βουλὴν εἰρημέ-
νων ἢ τῶν πλήθους, οὐδ' ὡς μεταγνώσεσθαι ἐπ'
αὐτοῖς, εἰς οἴκους καὶ παρατήσας ἐχώρει· δεῖσθαι
δὲ τοῦδε δικαστὰς αὐτοῖς ἠξίου χρῆσθαι περὶ τοῦδε-
νὸς πράγματος, ὡς τοῦδεμίαν ἔχουσι νόμιμον ἐξ-
ουσίαν· εἰ δὲ βουλήσεταί τις ὑπὲ τῶν ὑπάτων αὐτὸν
κατηγορεῖν, εἴτε ἔργων ἀθεμίτων ἀπαιτεῖν, εἴτε λό- 30
γων, ἔνθα νόμος ἐστὶν, ἕτοιμος εἶναι δίκην ὑπέχειν.
παρελθούσης δὲ πρὸς τοὺς δημότας ἐλεγεν, ὅπως
καλοῦσιν αὐτοὶ, τὰ μὲν, ὑπολιμπάνων τὰς πρόσθε νο-
μίσας αὐτῶν καὶ πλεονεξίας, ἃς ἐχρήσαντο πρός
τε τοὺς πάσασιν, καὶ μὴ τοὺς κάθοδον· τὰ δὲ, συμ-
βουλεύων ὑπιέναι ἤδη ποτὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ἀ-
δίκοις ὑπομνήσεσι. καὶ μὴ τοῦτο ὑπερφεύγων πρᾶ-
γος καὶ φράσεως αὐτῶν ἀπόρρητον καθήψατο, καὶ μά-
λιστα τῶν δημάρχων. προσῆν δὲ αὐτῷ τοῖς λόγοις,
οὐχ ὡς πολίτου δῆμον ἀναδιδάσκοντος, εὐλογι-
στος αἰδὼς, οὐδ' ὡς ἰδιώτου πολλοῖς ἀπεχθομένου, 40
σώφρων εὐλάβεια πρὸς τὰς τῶν κρατούντων ὀργὰς,
ἀλλ' ὡς ἐχθρὸς προσπλακίζοντος ἀδεῶς τοὺς ὑπὸ
χεῖρας, ἄκρατός τις ὀργὴ, καὶ βαρεῖα τῶν κακῶς
πάσχοντος ὑπερφία. οὕτω δὴ τοι λέγοντός τε αὐτοῦ με-
328 ταξὺ πολὺς θόρυβος ἐγίνετο, τῇδε καὶ τῇδε θαμι-
νὰ μεθελκομένοις, ὡς ἐν διαφορᾶς πλήθει,
καὶ οὐ τὰ αὐτὰ βουλομένοις, τῶν μὲν ἡδομένων

At tu bone vir, inquit, cur non defendis *hic* apud ciues tuos quæ in senatu dixisti? immo non supplex deprecaris eorum iram vt te mulctent clementius? nam infitiari non suadeo coram tot conscíis, aut ad impudentem defensionem confugere; cum sis Marcius, & maiore quam qui priuatum hominem deceat animo. nisi forte conss. & patriciis decorum est pro te cum plebe agere, te vero idem pro teipso facere dedecet. Hæc autem dicebat non ignorans virum esse magnanimum, nec posse animum inducere vt ipse se delicti accusaret, pœnāq; sibi remitti peteret, & ad preces eiulatusq; præter ingenium suum refugeret; sed aut omnino causſam non dicturum, aut pro insita arrogantia sine modestia blanditiisque plebem allocuturum: id quod factum est. præbito enim silentio, & pene omnibus inclinatis ad absoluendum hominem, si se accommodasset tempori, tam arrogāter & contemptim eos affatus est, vt nihil infitiaretur eorum quæ in senatu contra plebem dixerat, nec vllam præ se ferret pœnitentiam, aut miserationem veniamve peteret. immo ne iudicio quidem eorum se vlla in re volebat submittere, vt qui nullam haberent potestatem legitimam. quodsi quis apud conss. se accusare vellet, dictorūq; aut factorū rationē poscere, vbi leges iubent, paratum se aiebat causſam dicere. nūc vero se prodiisse ad plebeios ipsis vocantibus, partim vt obiurgaret ipsorum iniquas cupiditates, in quas erupissent & secessionis tempore, & post reditum; partim vt suaderet tandem aliquando cupiditates illas cohiberent. Post hæc magna tum sollertia tum audacia inuectus est in omnes; sed in tribunos maxime. inerat autem verbis eius non considerata reuerentia, vt in ciue qui consentaneis rationibus edocet populum; nec sobria cautela, vt in homine priuato, qui multis exosus, potentiorum iras declinat; sed bilis immodica, vt in hoste qui obnoxiis insultat intrepide, grauisq; afflictorum contemptus. Quapropter & loquente adhuc magnus tumultus erat, vt quidq; placeret aut offenderet, in tā diuersis multitudinis voluntatib. aliis

applaudentibus,aliis obſtrepentibus: & vbi deſiit, maior etiam coortus eſt clamor ac ſtrepitus. nam patricii optimum virum appellabant, laudantes eius in dicendo libertatem, & affirmãtes ſolum ex omni ſuorum numero eſſe liberũ, qui neq; *nuper* hoſtium in ſe irruentium turba eſſet territus, neq; *nunc* ciuiũ ſuperbos & iniquos conatus blanditiis delinire ſuſtinuiſſet. plebeii vero, ægre ferentes improperia, prædicabant eum moleſtum & acerbum, hoſtiumq; omnium infenſiſſimum. nec deerat quibuſdam animus, id quod videbatur facile, ſtatim eum interficere. hos adiuuabant duces multitudinis, & Sicinius potiſſimum animis habenas laxabat. qui acerbiſſime inuectus in hominem, accenſo furore populi, accuſationem clauſit capitali ſententia, quam latam aiebat a *tribunorum* collegio, ob contumeliam ædilibus illatam, quos pridie iuſſos a ſe vt eum ducerẽt, pulſatos abegerit. nam contumeliam miniſtris illatam, in ipſos qui iuſſerint recidere. His dictis, iuſſit eum duci in imminentem foro tumulum. eſt autem locus vaſta rupe horrendus; vnde ſolebant damnatos dare præcipites. Ædiles igitur acceſſerunt vt eum cõprehenderent. contra patricii cum magno clamore confertim in eos fecerunt impetum; ac rurſum plebs in patricios. nec iam in dictis factisve decorum ſeruabatur vtrimque, impellentibus ſe inuicem, nec manus cohibentibus. compreſſi tamen & temperati ſunt hi motus a conſſ. in medios ſe intrudentibus, & per lictores turbam ſummouentibus. tanta tum erat eius magiſtratus reuerentia; tantum honoris tribuebatur poteſtati regiæ. Ibi Sicinius perturbatus & anxius, quod timeret ne aduerſarios cogeret vim vi repellere; nolens a cœptis deſiſtere, quando *rem* ſemel aggreſſus eſſet; nec tamen valens ſententiam ſuam exſequi, ſollicite cogitabat quidnam faceret. Quem hærentem videns L. Iunius Brutus, concionator ille, qui pacis conditiones excogitauerat, vir acer cum alias, tum in expediendis difficultatibus, ſolus ſolum monet ne contendat, ſed ab incepto *nimis* iniquo & calido deſiſtat, cum videat vniuerſos patricios irritatos, pa-

ὑπὸ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τῶν δὲ πάλιν ἀγθομένων. καὶ ὅπως ἐπαύσατο λέγων, ἔτι πλείων ἀὐέξη βοὴ καὶ θόρυβος. οἱ μὲν γὰρ πατρίκιοι, κράτιστον ἀνδρῶν λέγοντες, ἐπῄνουν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς παῤῥησίας, καὶ μόνον ἀπέφαινον ἐξ ἁπάντων σφῶν ἐλεύθερον, ὃς οὔτε πολεμίων ἔδεισεν ὑπόντων ὄχλον, οὔτε πολιτῶν αὐθάδης καὶ τοῦ δήμου ἐκβακχεύσεν ὁρμάς· οἱ δὲ δημοτικοί, δυσανασχετοῦντες ὑπὲρ τοῖς ὀνείδεσι, βαρὺ καὶ πικρὸν, καὶ πολεμίων ἀπόντων ἔφθισον αὐτὸν ἀπεκάλουν. τοσῳδὶ μὲν πολλῷ εἶχον τινες ἤδη, οἷς πολὺ ἦν τὸ δύσερες, ἐν χρῶν αὐτὸν ἀφαφθείραι νόμῳ. σὺν ὁρμῇ δὲ αὐτοῖς εἰς τοῦτο καὶ συνελάμβανον οἱ δημαγωγοὶ, καὶ μάλιστα Σικίννιος ἐνεδίδου τοῖς βουλήμασι τὰς ἰδίας. τελευτῶν γοῦν, ὅπως πολλῷ αὐτοῦ καταδρομὴν ἐποιήσατο, καὶ τοῖς θυμοῖς ἐξέκαυσε τῶν δημοτῶν, πολὺς ἐμπνεύσας, τῇ κατηγορίᾳ τέλος ἐξεύεγκεν, ὅτι θάνατον αὐτοῦ καταψηφίζεται τὸ ἀρχεῖον, τῆς εἰς τοὺς ἀγοραίους ὕβρεως ἕνεκεν, οἷς τῇ τοῦ τέρατος τῶν ἡμερῶν ἄγλυ αὐτὸν κελεύσειας ὑφ' αὑτῶν, τύπτων ἀπήλασεν. οὐ γὰρ ἑτέρων ἕνεκα τὸν τοιοῦτον τὸν εἰς τοὺς ὑπηρέτας σφῶν γενόμενον, ἢ τῶν κελευσάντων. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐπέταξεν ἄγειν αὐτὸν ὑπὸ τὸν ὑπερκείμενον τῆς ἀγορᾶς λόφον. ἔστι δὲ ὁ χωρίον, κρημνὸς ἐξαίσιος, ὅθεν αὐτοῖς [ἔθος] βεβλῆσθαι τοὺς ὑπεναντίους. οἱ μὲν οὖν ἀγοραῖοι προσῆσαν ὡς ὑπολησόμενοι τὸ σῶμα τος· οἱ δὲ πατρίκιοι μέγα ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοῖς ἀθρόοι· ἔπειτα ὁ δῆμος ὑπὲρ τοὺς πατρικίους. καὶ οὐ πολλὴ μὲν ἔργων ἀκοσμία, πολλὴ δ' λόγων ὕβρις παρ' ἀμφοῖν, ὠθισμοί τε καὶ χρῶν ὑπερβολαί. κατελείφθη δὲ καὶ σφοδρῶς ἰσχνάνθη τὰ προκινούμενα ὑπὸ τῶν ὑπάτων βιασαμένων εἰς μέσους, καὶ τοῖς ῥαβδούχοις ἀναγέλλειν κελευσάντων τοὺς ὄχλους. τοσαύτη ἄρα τὸ ἀρχῆς ἦν αἰδὼς τοῖς τότε ἀνθρώποις, καὶ οὕτω τίμιον ὃ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τίμημα.

ἐφ' οἷς ὁ Σικίννιος ἀδημονῶν καὶ ἀμηχανῶν, ὑλαβείας τε μεστὸς ὤν, μὴ προσαναγκάσῃ τοὺς ἀντιφόρους τοῖς βιαίοις τὰ βίαια λῦσαι, ἀποσπεύσαί τε οὐκ ἀξιῶν τὸ ἐγχρήματος, ὅπερ ἅπας ἐπεβάλετο, καὶ μηδὲν ἐφ' οἷς ἔκρινεν ἀδυνατῶν, πολὺς ἦν τῷ σκοπεῖν ὅ τι προσκλέον, ἢ καλιδὼν ὃ αὐτὸν ἀμηχανοῦντα Λεύκιος Ἰούνιος Βροῦτος ἐκεῖνος ὁ δημαγωγὸς, ὁ τεχνασάμενος ἐφ' οἷς ἔσον δικαίοις αἰ Ἀθῆναι, δῆνος ἀνὴρ τά τε ἄλλα καὶ πόρεις ὑρσὺν ἐν ἀπόροις, προσέρχεται μόνος μόνῳ, καὶ παρατίθεται μὴ φιλονεικεῖν, ἐγχειρήματι θερμῷ καὶ προδήλῳ συναγωνιζόμενον, ὁρῶντα τοὺς πατρικίους ἀπόνως ἠρεθισμένους, καὶ

ἑτοίμους

ἑτοίμους ἀποφῆναι, εἰ κληθείη ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ὅπλα
λαβεῖν, τό τε δήμου ὃ πλεῖστον μέρος ἐνδοιάζον, καὶ οὐκ
ἀσμένως δεχόμενον ἀνδρὸς ὅπερ ἐφανερώτατον τῶν ἐν τῇ
πόλει ἅπασιν ὅτι θανάτῳ, καὶ ταῦτα ἀκρίτου. συνεβούλευε δὲ
αὐτῷ τότε μὲν εἴξαι, καὶ μὴ χαλεπὸν ὁμόσε τοῖς ὑπάτοις,
μή τι μεῖζον κακὸν ἐργάσηται, παρελθεῖναι ἐς τὴν ἀνδρὶ δίκην,
ὀφείσαντα χρόνον ὅσον δή τινα, καὶ ψῆφον ἀναδοῦναι τοῖς
πολίταις ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ φυλάς· ὅτι δὴ ἂν αἱ πλείους ψῆφοι
καθαιρῶσι, τοῦτο ποιεῖν· τυραννικὸν μὲν εἶναι λέγων καὶ
βίαιον, ὃ νῦν ἐπιχειρεῖται Μάρκελλος ποιεῖν, τὸν αὐτὸν ὑπάρχοντα
καὶ κατήγορον καὶ δικαστήν, καὶ δεῖσθαι τοῦ λιμένος
εἰς κύριον πολιτικὸν ὄντα, ὃ κατὰ νόμους ἀπολογίας τυγχάνοντα
τοῦ ὑπατικοῦ, ὅ τι ἂν τοῖς πλείοσι δικασταῖς δόξῃ, τοῦτο παθεῖν. πείθει τούτοις ὁ Σικίννιος, μηδὲν
ὁρῶν βούλευμα χρήσιμον, καὶ παρελθών, ἔφη· Τί μὴν
ἀσυδοῦν ὁρᾶτε τοὺς πατρικίους, τὸν εἰς τὰ φονικὰ καὶ
βίαια ἔργα, ὦ δημόται, ὡς ἑνὸς ἀνδρὸς αὐθάδους, ὅλην
ἀδικοῦντος τὴν πόλιν, ἧττον πείθεσθε; ὃ πλῆθος ὑμέτερον. ἐγὼ μὲν ὁμοίους γνώσεσθε χρὴ αὐτοῖς, καὶ ὅπερ κεφα-
λὴν ὠθεῖσθαι, ὅτε ἐξέρχοντας πολέμου, ὅτε ἀμύνομένους· ἀλλ' ὅπως φασὶν οἱ πατέρες τοὺς ἀδικοῦντας τοὺς
νόμους, ὧν βοηθοῦντες ἀφαιρεῖσθαι τῆς κακίας, ὃς οὐκ ἐᾷ τὸν πολιτῶν οὐδένα ἀποκτεῖναι ἄκριτον, συγχωρήσωμεν αὐτοῖς ὃ δίκαιον τοῦτο, καίτοι οὐδὲ νόμιμα πάσχοντες οὐδὲ δίκαια ὑπ' αὐτοῦ· καὶ δείξωμεν ὅτι τοῖς ὑγνώμοσι μᾶλλον [κρείττους] ἢ τοῖς βιαίοις εἶναι τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς πολιτῶν βουλόμεθα. ὑμεῖς μὲν ἴτε ἄπιτε, καὶ τὸν μέλλοντα καιρὸν σκοπεῖσθε, ὅ τι πο-
λιτεύσομεν. ἡμεῖς δὲ παρασκευασάμενοι τὰ καλ-
πεῖσθαι, ὡς ἐσόμενον χρόνον ὃν ἀνδρὶ εἰς ἀπολογίαν, καὶ τὸν δίκαιον ἐφ' ὑμῶν συλλέσομεν. ὅταν δὲ γένηται τῆς ψήφου κύριοι, λιμήσασθε αὐτοῦ ἂν ἄξιον εὕρητε ζημίας. καὶ ταῦτα μὲν τούτου ἔσεσθαι. τοῦ δὲ ὅπου ἀγορεύσεώς τε καὶ ἀφέσεως, ἵν' ὁ τοῦ δικαιοτάτου γνῶσιν, εἰ μή τις ἕτερα τούτοις καὶ τῇ βουλῇ φερόντως, ἐπιμελησόμεθα. Ταῦτα εἰπὼν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ὕπατοι συναγαγόντες τὴν βουλήν, ἐσκόπουν ἐφ' ἡσυχίας, πῇ ἂν γένηται τὰ παρόντα ἀφορμῆς λύσις. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πρῶτον μὲν ἀποθεραπεῦσαι τοὺς δημότας, δώροις πολλοῖς καὶ λιτελέσι ποιησαμένους αὐτοῖς τὰς ἀγοράς· ἔπειτα πεῖσαι τοὺς προεστηκότας αὐτῶν, χαλεπὸν τὰ βουλῆς παύσασθαι, καὶ μὴ προάγειν τὸν Μάρκιον. εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, εἰς μακροτάτους ἀναβαλέσθαι χρόνους, ἕως ἂν μαραθῶσιν αἱ τοῦ πολλοῦ ὀργαί. Ταῦτα ψηφισάμενοι, ὃ μὲν περὶ τῆς ἀγορᾶς δόγμα εἰς τὸν δῆμον

ratosq; omnes, si a conss. vocētur, arma corripere: plebis vero potissimam partem ambigere, nec libenti animo ferre vt vir omnium in vrbe nobilissimus ad supplicium dedatur, præsertim indemnatus. itaq; consulit iam quidē cedere, nec pugnare cum conss. nequid sequatur durius; sed viro diem ad populum dicere: permissoq; tribubus calculo, quod plurium suffragiis ratum fuerit, id facere. nā esse violentiæ tyrannicæ quod nunc patrare conetur; vt idem sit accusator & iudex, idemq; pœnę arbiter. ciuilius esse, data ex legum prescripto dicēdæ causę potestate, reū pati quidquid plurium iudicio pronūtiatum fuerit. Parut Sicinius, quod nihil videretur cōsultius: & progressus *in medium*, Cernitis, inquit, Quirites, studia patriciorū ad cædes & violentiam tendere; qui vnum hominem superbum & in totam ciuitatem iniurium, vobis omnibus præferunt. Sed nos non oportet eorū esse similes, nec *tam* præcipites; neq; vel bellū inferre, vel inferentib. repugnare. Et quoniam honestū prętextum habent legē, qua *fontem* iuuare volūt & supplicio eripere, quod ea non sinat ciuem Rom. indemnatum occidi, fruantur hoc iure, quamuis ipsi nō agant nobiscū iure nec legibus: vt intelligant malle nos erga ciues in nos peccantes vti clementia quā violentia. Vos igitur abite, & exspectate tēpus quod breui aderit. nos *interim* res *magis* vrgentes curabimus; præfinitoq; huic viro ad caussæ dictionem tēpore, iudicium vobis cōmittemus. vos vbi calculi potestatem ex lege acceperitis, mulctam ei quam commeruisse videbitur, irrogabitis. & de hoc quidem hactenus. Quod vero ad frumentum vendendum atque dispensandum attinet, vt id fiat quā iustissime, nisi conss. & senatui curæ fuerit, nos prouidebimus. His dictis, concionē dimisit. Post hæc cōsules coacto senatu, deliberabāt per otiū quo pacto hæ turbę sedari possent: visumque est eis primū demereri plebē annonæ vilitate: deinde agere cum eius magistratib. vt in gratiā senatus *abincepto* desistant, nec Marciū adducant *in iudicium populi.* quod impetrari si nequeat, *id* quantum fieri possit differant, donec iræ vulgi deferuescant. His decretis, S C *de annona* promul-

garunt; cunctisque laudantibus, ratum fecerunt. erat autem tale: Pretia rerum ad quotidianum victum venalium esse, quæ ante intestinam seditionem *in annonæ copia* fuissent minima. A tribunis deinde multis precibus, cum solidam remissionem nō possent, dilationem impetrarunt *iudicii* quantam petierant: eamq; mox ipsi longius prorogarunt hac occasione. Legatos Siculos qui post donum tyrāni Romam peruectum, repetebant patriam, Antiates subornato nauigio piratico, interceperant, cum non longe ab eorum portu in salo iecissent ancoras; direptisque rebus eorum hostiliter, ipsos quoque coniecerant in carcerem. His cognitis, consl. expeditionem decreuerunt in Antiates, quod legati ob hoc missi nihil iusti potuissent impetrare: habitoque iuniorum delectu, vterq; *ad bellum* exierunt, decreta *interim* omnium tam publicarum quam priuatarum causarum suspensione, tantisper dum in armis esset populus Romanus: quod tempus opinione citius exiit. nam Antiates vbi cognouerunt se peti totis viribus, ne tantillum quidem restiterunt; sed *mox* ad preces versi, & res Siculorum reddiderunt, & corpora; vt necesse habuerint Romani vrbem repetere. Dimisso exercitu Sicinius vocato in cōcionem populo, diem dixit Marcio, in qua lis decideretur; iussitque non vrbanos modo frequentes adesse ad eius causæ cognitionē; sed agrestem quoq; multitudinem intermissis operibus ad eam diē præsto esse, quasi ferenda essent suffragia pro libertate salutequetotius populi: monito etiam Marcio, vt ad causam dicendam adesset: quippe nulla legitimi iudicii parte frustrādus. Consules cōmunicato cum senatu cōsilio, existimarunt non permittendum vt populus tantam sibi potestatē astrueret: videbantur enim sibi rationē vetandi legitimā inuenisse, qua dissoluerent aduersariorū omnia cōsilia. Post hæc vocatis in colloquium magistratib. plebis vna cū suis necessariis, sic locutus est Minucius: Nobis tribuni videtur ex vrbe seditio tollenda omnibus viribus, nec vlla de re contendendum cum plebe; præsertim cum videamus vos omissa vi iure ac verbis agere. Quam

ἐξελώειχθη, καὶ πάντων ἐπαινεσάντων, ἐκύρωσαν. ἐπὶ δὲ τοιόνδε τὰς ὑμὰς εἰ τῶν ὠνίων τῶν πρὸς τὸ καθ' ἡμέραν βίον, ἅπινες ἐνῆμοντο ἐλάχιστα πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πάτους. τῶν δὲ ὁ δημάρχων πολλὰ λιπαρήσαντες, τὸ μὲν ὁλοχερῆ παρέσιν οὐκ ἔλαβον, τὸ δ' εἰς χρόνον ὅσον ἠξίουν, ἀνεβάλοντο. αὖθί τε πρεσβευσάμενοι δεκαδύο ἑτέρων, ἀφορμὴ τοιάδε χρησάμενοι. τοὺς γὰρ Σικελίας ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ τυράννου πρέσβεις, καὶ πολλὰ κεμίσαντας ὧν δήμων τὸ σῖτον δωρεὰν, ἀποπλέοντας οἴκαδε, Ἀνιάται πειρατήριον ξύλαντες, κατήγαγον, ἀποβαλόντας τε πρὸς τὸ λιμένων, καὶ τὰ τε χρήματα αὐτῶν, ὡς πολεμίων, δι' ὠφελείας ἔθεντο, καὶ τὰ σώματα καταβαλόντες εἶχον ἐν φυλακῇ. ταῦτα μαθόντες οἱ ὕπατοι, ἔξοδον ἐψηφίσαντο ὅπη τοὺς Ἀνιάτας, ὅπῃ πρεσβευομένοις αὐτοῖς ὧδε· ἠξίουν τὸ δικαίων ποιῆν. καὶ ποιησάμενοι τὸ πρῶτον ἐν ἀκμῇ ἐν αὐτῇ καθάλογον, ἔζηξαν ἀμφότεροι, ψήφισμα κυρώσαντες ὑπὸ ἀναβολῆς τό τε ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων δικῶν, ὅσον ἂν χρόνον ὦσιν ἐν τοῖς ὅπλοις. ἐγένετο δ' οὗτος, οὐχ ὅσον ὑπελάβον, ἀλλὰ πολὺ ἐλάττων. οἱ γὰρ Ἀνιάται μαθόντες ἐξεφοίβησαν πρὸς δημεὶ Ῥωμαίους, ὧδε τὸ ἐλάχιστον δυτέροι χρόνου δεόμενοι· καὶ λιπαρησάντες, τά τε σώματα τῶν δόντων Σικελιωτῶν ἀπέδοσαν, καὶ τὰ χρήματα. ὥστε ἀναγκάσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέψαι.

Διαλυθείσης δὲ τῆς στρατιᾶς, ὁ μὲν Σικίννιος ὁ δήμαρχος συναγαγὼν τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, εἶπεν ἡμέραν ἐν ᾗ συμβαλεῖν ἔμελλε τὴν περὶ τοῦ Μαρκίου κρίσιν· καὶ παρεκάλει τούς τε κατὰ πόλιν ὑπάρχοντας ἀθρόους ἥκειν ὅπως τὴν διάγνωσιν τῆς δίκης, καὶ τοὺς ὅπως τὰ ἀγρῶν διατρίβοντας, ἀφεμένους τῶν ἔργων, εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀφικνεῖσθαι· ὡς γὰρ ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ὅλης τῆς πόλεως τὴν ψῆφον αἱρησομένους. παρῆν δὲ καὶ τῷ Μαρκίῳ παρῆναι πρὸς τὴν ἀπολογίαν, ὡς θᾶττον ἀτυχήσοντι τῶν περὶ τὰς κρίσεις ὁμίμων. τοῖς δ' ὑπάτοις ἐδόκει βαλομένοις μὲν τὸ συνεδρίου, μὴ προέσθαι τὸ δῆμον ἐξουσίας τηλικαύτης κύριον γενόμενον. οὗτος δ' αὐτοῖς τὸ κωλύσεως ἀφορμὴ δικαία καὶ νόμιμος, ἢ χρώμενοι πάντα διαλύειν ὤφελον τὰ τῶν ἀπόντων βαλεύματα. καὶ μὲν τοῦτο παρεκάλεσαν εἰς λόγους ἐλθεῖν τοὺς προεστηκότας τοῦ δήμου, συνόντων αὐτοῖς τῶν ὑπατικῶν. καὶ ἔλεξε Μινύκιος τοιάδε· Ἡμῖν, ὦ δήμαρχοι, δοκεῖ χρῆναι τὴν φάσιν ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως ἁπάσῃ δυνάμει, καὶ μὴ φιλονεικεῖν ἀναιδίοις ὑπὲρ δήμου τοῦ μηδενὸς χρήματος· μάλιστα δ' ὅταν ὁρῶμεν ὑμᾶς ἀπὸ τῶν βιαίων ὑπὲρ τὰ δίκαια καὶ τοὺς λόγους ἥκοντας. ταύτης μὲν τῆς γνώμης

» γνώμης ἐπαινοῦντες ὑμᾶς, τὴν βουλὴν οἰόμεθα δεῖν
» ἀρχὴν τοῦ βουλεύματος ποιησαμένους, ὥσπερ ἐστὶν ἡ-
» μῖν πάτριον. δικαίως δ' ἂν καὶ αὐτοὶ τοῦτο μαρτυρῆσαι, ὅτι
» ἐξ οὗ τήνδε τὴν πόλιν ἔκτισαν ὑμῶν οἱ πρόγονοι, τοῦ-
» το τὸ γέρας ἔχουσα ἡ βουλὴ διατετέλεκεν, κοὐδέν πώ-
» ποτε ὁ δῆμος, ὅ τι μὴ τοῦ βουλεύσεως ἡ βουλή, οὔτε
» ἐπέκρινεν, οὔτε ἐπεψήφισεν, οὐχ ὅτι νῦν, ἀλλ' οὐδὲ
» ὑπὸ τῶν βασιλέων· τὰ δὲ δόξαντα τῇ συνεδρίῳ δόξαντα,
» ταῦτα οἱ βασιλῆς εἰς τὸν δῆμον ἀνέφερον, ἐπεκύ-
» ρουν. μὴ δὴ τοῦτο ἀφαιρεῖσθε τὸ δίκαιον ἡμῶν, μηδὲ
» ἀρχαῖον καλὸν ἔθος ἀφανίζετε· διδάξαντες δὲ τὸ
» συνέδριον, ὅτι δικαίως δεῖσθε καὶ μετείου τοῦ πράγματος,
» ὃ δὴ ἐκείνῳ δοκῇ, τούτου τὸν δῆμον ἀποδείξατε κύ-
» ριον. ταῦτα τῶν ὑπάτων λεγόντων, ὁ μὲν Σικίν-
νιος οὐκ ἠνείχετο τῶν λόγων, οὐδὲ ἠξίου τὴν βουλὴν
οὐδενὸς ποιεῖν κυρίαν. οἱ δὲ τὰ αὐτὰ ἔχοντες ἀξιοῦσιν ἐ-
κείνῳ, Λευκίου γνώμῃ χρησάμενοι, συνεχώρουν γε-
νέσθαι τὸ βούλευμα, δικαίαν εἶναί τινα καὶ αὐτοὶ ποιη-
σάμενοι πρόκλησιν, ἣν οὐκ οἷόν τε μὴ δέξασθαι τοῖς
ὑπάτοις. ἠξίουν γὰρ τοὺς βουλευτὰς λόγον ἀποδόν-
τας αὐτοῖς τε τοῖς ὑπὲρ τοῦ δήμου πρόεδροις, καὶ τοῖς
συναγορεύουσιν, ἢ τἀναντία λέγειν βουλομένοις, ἐπεὶ
δὴ ἀκούσωσι πάντων τῶν βουλομένων, ὅ τι ἂν αὐτοῖς
φανῇ δίκαιόν τε καὶ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἀποφαίνεσθαι.
φέρειν δὲ τὴν γνώμην ἀπόντας ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ,
τὸν νόμιμον ὅρκον ὀμόσαντας· ὅ τι δ' ἂν αἱ πλείους γνῶ-
μαι καθαιρῶσι, τοῦτο εἶναι κύριον. συγχωρησάντων δὲ
τῶν ὑπάτων, ὥσπερ ἠξίουν οἱ δήμαρχοι, τὸ βούλευ-
μα γενέσθαι, τότε μὲν διελύθησαν· τῇ δὲ κατόπιν ἡμέ-
ρᾳ, παρῆν μὲν εἰς τὸ συνέδριον ἡ βουλή· οἱ δὲ ὕπατοι
δηλώσαντες αὐτῇ τὰ συγκείμενα, τοὺς δημάρχους ἐκά-
λουν, καὶ τοῦτ' ἦν ἥκοντες ἐκέλευον λέγειν. παρελθὼν δὲ
Λεύκιος ὁ συγχωρήσας τὸ βούλευμα γενέσθαι, τοι-
» αῦτα ἐχρήσατο λόγοις· Οὐ λανθάνει μέν ὑμᾶς, ὦ βου-
» λή, ὃ συμβησόμενον, ὅτι δι' αἰτίας ἃς οἰόμεθα, τῷδε
» τῷ δήμῳ, τῆς εἰς ὑμᾶς ἀφίξεως ἕνεκα, κατήγορον
» ἔξομεν τὸν βούλευμα ἄνδρα τὸν αὐτοῖς ἐξουσίαν
» ἔχοντα ἡμῖν· ὃς οὐκ ᾤετο δεῖν ἃ δίδωσιν ἡμῖν ὁ νόμος,
» ταῦτα παρ' ὑμῶν αἰτεῖν, οὐδὲ ἐν ἐργασίας μέρει τὸ
» δίκαιον λαμβάνειν. κίνδυνον δὲ οὐ τὸν ἐλάχιστον ἀναρ-
» ῥίπτομεν εἰς δίκην ὑπαγόμενοι, ἀλλ' ὡς αὐτόμολοι
» καὶ προδόται καταγνωσθέντες, τὰ αἴσχιστα πεισόμεθα.
» ἀλλὰ καίπερ ὀπτιάμενοι ταῦτα, ὅμως ὑπεμείναμεν
» εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν, τῷ τε δικαίῳ πεποιθότες, καὶ τοῖς ὅρκοις
» ὑπὲρ ἐμοῦ, οἷς ὀμόσαντες οἵσετε τὰς γνώμας. φαῦ-
» λοι μὲν οὖν ἡμεῖς γε, ὡς τοιούτων καὶ λέ-
» γοντες, καὶ πολὺ δ' ἂν ἧττον ἐνδεέστεροι τῶν ἐγκα-

voluntatem veſtram laudãtes, æquũ cenſemus ſenatuſconſulta *reipublicæ* præire more patrio. poteſtis autẽ vos ipſi teſtes eſſe, ſemper ex quo vrbs hæc a maioribus noſtris eſt condita, honorem hunc ſenatui habitum; nec vmquam quidquã abſq; S C decretum aut approbatum ſuffragiis populi, nõ modo nunc, ſed ne ſub regibus quidẽ. illi enim quod ſenatui placuiſſet, ad populum referebãt, atq; ita ratum faciebant. Hoc igitur ius nolite nobis auferre, nec inueteratũ bonum morẽ tollite: ſed ſiquid iuſtum & moderatum petitis, apud ſenatũ re propoſita, quod patribus placuerit, referte ad populum. Hæc conſſ. verba ægre ferebat Sicinius, nolens quidquam in ſenatus poteſtatem cõmittere. collegæ vero illius ex Decii ſententia conceſſerunt S C fieri, cum prius & ipſi ius quoddã poſtulaſſent, quod eis conſules negare non poterant: videlicet vt patres data dicendi copia plebeiis magiſtratibus, aliisque vel eadem vel contraria ſuadentibus auditis, tum demum quod iuſtum & e rep. videretur pronuntiarent; & omnes, vt in iudicum cõceſſu, præmiſſo iuramento legitimo, ſentẽtiam ferrent; & quod plures ſententiæ deciderent, id eſſet ratum. Porro cum conceſſiſſent tribuni S C fieri vt poſtularant cõſules, ſolutum eſt colloquium. Poſtera vero die frequenti ſenatu, poſtquam conſules indicauerunt patribus quid *inter ſe ac tribunos* conueniſſet, tribunos vocatos in ſenatum iuſſerunt petitiones ſuas exponere. Tum progreſſus Decius, is qui ſenatuſcõſultum fieri permiſerat, in hunc modum locutus eſt: Non latet vos patres conſcripti, futurum ob certas cauſſas vt hic noſter ad vos acceſſus ſenatuſconſulti gratia, accuſatorẽ apud plebẽ habeat vnũ e noſtro collegio; qui negat opus eſſe vt quod leges nobis dant, id a vobis petamus; nec ius *noſtrũ* imputandũ ,p accepto beneficio. ita vt ſi vocemur in iudicium, non leuẽ ſubituri ſimus aleã; ſed pro trãsfugis & proditorib. damnati, paſſuri fœdiſſima. Huius nõ neſcii, tamen ad vos venire ſuſtinuimus, freti iure, & nixi iuramento, quo obligati feretis ſententias. Nos quidẽ viles ſumus & lõge inferiores quam quos de tantis rebus differere cõueniat: ea ta-

men de quibus verba faciemus, non
sunt leuia. Iis igitur animum attendite; ac si iusta vobis videbuntur, & vtilia reipublicæ; addam etiam necessaria; vltro nobis ea cõcedite. Dicam autem primum de iure. Vos P C pulsis nostra ope regibus, & constituta hac reipublicæ forma, quam non reprehendimus, videntes plebeios in iudiciis opprimi quoties litigarent cũ patriciis, (id quod non raro fiebat) legem tulistis auctore P. Valerio consulum altero, licere homini plebeio a patriciis oppresso prouocare ad populum. qua lege nihil fuit efficacius ad tuendam ciuitatis concordiam, & repellendos reges *subinde* tentãtes reditum. Hac igitur lege, Marcio huic, a quo *nobis* omnibus iniuriam & vim factam affirmamus, diem ad populum dicimus, & ibi causſam iubemus dicere. nec senatusconsulto hic est opus. vbi enim legibus destituimur, ibi vestris consultis locus est & populi suffragiis. vbi vero præsto est lex inuiolabilis, ei obsequẽdum est, etiamsi consulta vestra non præiuerint. nemo sane dixerit, priuatis hominibus iudicio oppressis concedi prouocationem ad populum; nobis vero tribunis non esse idem ius. Huius igitur legis fiducia ne vestrum quidem iudicium refugimus. Quod autem ad naturæ non scriptas nec promulgatas leges attinet, postulamus P C, vt plebi non plus nec minus iuris sit quã vobis, quæ multa & magna bella vobiscum confecit, egregiamque operam ad debellandũ nauauit, nec minima causſa fuit vt non aliorum imperata faciatis, sed ipsi aliis iura præscribatis. Sic autem effeceritis vt non deteriore iuris cõditione simus, P C, si eos qui corporibus nostris & libertati conantur iniuriam facere, proposito iudicii metu cohibeatis. Magistratus sane, principatus, honoresque, virtute ac fortuna inter vos potioribus deberi fatemur: ceterum ab iniuriis esse liberum, & siquis intulerit, in eum iure vindicari, omnib. in eadẽ rep. versantibus ex æquo cõmune ducimus: & sicut splendida illa & magnifica vobis cedimus, ita quæ *nobis* ex æquo vobiscum sunt cõmunia, nolumus amittere. atque hæc de iure

γμαλα ἀ φαῦλα ὑπὲρ ὧν λέξομεν. τὰ τοίς ἂν τις ἐχέλε τὸν νοῦν, καὶ ἐαν ὑμῖν δόξη δίκαια τε καὶ συμφέροντα τῷ κοινῷ· πρόσθησον δὲ ὅτι καὶ ἀναλκῆ συγχωρήσαλε ἡμῖν αὐτῶν τυχεῖν ἐκόντες. ἐρῶ δὲ πρῶτον τῶν δικαίου πρῶτον. ὑμεῖς δή, ὦ βουλή, ὅτε τὰς βασιλέως ἀπηλλάξαλε συμμάχους ἔχοντες ἡμᾶς, καὶ τὴν πολιτείαν ἐν ᾗ νῦν ἐσμεν κατεστήσαλε, ὧν οὐ ψέγομεν, μειονεκτούσας ἐν ταῖς δίκαις τὰς δημοτικὰς ὁρῶντες, ὁπότε συμβαίη τι διάφορον αὐτοῖς πρὸς τοὺς πατρικίους· πολλὰ δὲ ὧν τοῦτο· νόμον ἐκυρώσαλε, Ποπλίου Βαλερίου τὸ τρίτον ὑπάτων γνώμη χρησάμενοι, ἐξεῖναι τοῖς καλουμένοις ὑπὸ τῶν πατρικίων δημόταις, προσκαλεῖσθαι τὰς κρίσεις ἐπὶ τὸν δῆμον· καὶ παρ' ὑμῖν οὕτως ἕτερον, ὡς τῷ νόμῳ τῷδε τήν τε πόλιν ἐν ὁμονοίᾳ διεφυλάξατε, καὶ τοὺς βασιλεῖς ὑποίους ἀπώσασθε. τοῦτον δὴ προφερόμενοι τὸν νόμον, ὑπὲρ ὧν ἀπόντας ἀδικεῖσθαί τε καὶ καλεῖσθαι λέγομεν ὑπὸ Γαΐου Μαρκίου τουδί, καλοῦμεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ τὰ δίκαια προσγέλλομεν ἐκεῖ λέγειν. καὶ προσβαλούμενος ἐν ταύτῃ τῇ ὁδῷ οὐκέτι δεῖ. πρὸς ὧν γὰρ οὐκ εἰσὶ νόμοι, πρὸς τούτων ὑμεῖς τὸ προσβάλλεσθαι κύριοι, καὶ ὁ δῆμος ὑπερψηφίσαλο. νόμου δὲ ὄντος ἀκινήτου, κἂν μηδὲν ὑμεῖς προβουλεύσητε, τούτῳ δή που χρηστέον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν εἴποι τις, ὅτι τῶν μὲν ἰδιωτῶν ὄντων, τὸ μειονεκτεῖν συμβαίνῃ οἷς πρὸς τὰς κρίσεις κυρία ἐστὶ δεῖ πρὸς τὸν δῆμον προσκλησιν, ἡμῖν δὲ τοῖς δημάρχοις ἄκυρον. νόμου μὲν δὴ συγχωρήσαλε τῷδε ἰσχυρεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο προσδεξαμένους κινδυνεύσαντες ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι δίκας αἷς, ἥκομεν. ἀγεράφῳ δὲ καὶ ἀνομοθετήτῳ φύσεως δικαίῳ τῷδε ἀξιώμενοι, ὦ βουλή, μὴ πλέον ἔχειν ὑμῶν τὸν δῆμον, μήτε μεῖον, ἔν γε τῷ δικάζῳ, οἱ πολλοὺς καὶ μεγάλους συνδιενεγκόντες ὑμῖν πολέμους, καὶ πρὸς τὰ ἀπαλλαγὰ τῶν πολέμων πλείστην ὑπισχνούμενοι προθυμίαν, καὶ τῷ μηδενὶ δ' κελεύσθαι ποιεῖν τὰ πόλιν, ἀλλ' αὐτὰ ἑτέροις ὑπιτάττειν τὰ δίκαια, οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν παρεχόμενοι. οὕτω δὴ αἰ ἡμῖν τὸ μὴ μεῖον ἔχειν τῶν δικαίων ἀποδοίητε, ὦ πατέρες, εἰ τὰς ὑπαρχούσας εἰς τὰ σώματα ἡμῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν προσκομεῖν, κωλύοιτε, τί οὐκ δικαίως ὑφιστάντες αὐτοῖς φόβον. ἀρχὰς μὲν δὴ καὶ προεδρίας καὶ τιμὰς καὶ τοῖς ἀρετῇ καὶ τύχῃ προσοῦσιν ὑμῶν, οἰόμεθα δεῖν ἀπονέμειν· τὸ δὲ μηδὲν ἀδικεῖσθαι, καὶ τὸ δίκας ὧν δ' τις πάσχῃ προσεπεύξασθαι λαμβάνειν, ἴσα καὶ κοινὰ τοῖς ἅπασι πολίταις ὑπάρχοντα. ὥστε δίκαιον τὸ λαμπρὸν καὶ μεγάλων ἀφιέμεθα ὑμῖν, οὕτω τῶν ἴσων καὶ κοινῶν ἃ μεθέπομεν. ἱκανὰ ταῦτα εἰρῆσθω περὶ τοῦ δι-

» τῦ δικαίυ, πολλῶν ἐνόντων καὶ ἄλλων λέγεσθαι. ὡς ὅ
» καὶ σωσοίσθ ταῦ κοινῷ ταῦτα, ὡς ὁ δῆμος ἀξιοῖ γι-
» νόμενα, μικρὰ διεξιόντων ἀνέχεσθε. φέρε γὰρ, εἴ τις
» ὑμᾶς ἔροιτο, ἵ μέγιστον οἴεσθε εἶ) τῶν καταλαμβα-
» νόντων κακῶν τὰς πόλις, ἢ τὸ ταχίστου τῶν ὀλέθρων
» αἴτιον; ἆρα οὐχὶ τὴν διχοστασίαν εἰ πολέμων; ἔμοι γε
» οὕτω δοκεῖ. ἄ τίς ὑμῶν οὕτως ἠλίθιός ἐστιν ἢ σκαιὸς, ἢ
» πέρα τῦ μέτρυ μισῶν τὴν ἰσηγορίαν, ὃς οὐκ οἶδεν ὅ-
» πως δοτέον ἐξουσίας ταῦ δήμω, κρίνειν ἃς ἔχεσιν αὐτῶ
» δίκας κ τὸν νόμον, ἐν ὁμονοίᾳ πολιτευόμεθα; εἰ ἢ
» τὴν ἀνδρίαν γνοίητε, καὶ ἀφελοῖσθε ἡμῶν τὴν ἐλευθε-
» ρίαν. ἐλευθερίαν γὰρ ἀφαιρήσεσθε, δίκην κ νόμον
» ἀφαιρούμενοι. τασιάζειν ἡμᾶς αὖτις ἀναγκάσετε καὶ
» πολεμεῖν ὑμῖν; ἄξ ἧς γὰρ ἂν ἄρξεται πόλεως δίκη
» καὶ νόμος, εἰς ταύτην τὴν τάσιν εἰσπορεύεσθαι φιλῶ καὶ
» πόλεμος. καὶ ὅσοι μὲν οὐκ ἦλθον εἰς πεῖραν ἐμφυ-
» λίων συμφορῶν, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ δι ἀπειρίαν τ
» κακῶν, μήτε ἄρξοντας τοῖς γεγενόσι δεινοῖς, μήτε
» κωλύσοντας τὰ μέλλοντα. ὅσοι δὲ, ὥσπερ ὑ-
» μεῖς, εἰς τὰς ἐλαχίστους κινδύνους καταστάντες, ἀγα-
» πητῶς ἀπηλλάγησαν, ἃ ὁ καιρὸς ἀπήτει, ποιησάμε-
» νοι τῶν κακῶν λύσιν, οἷς δύσκριτὸν ἢ μετεῖναι τοῖ-
» σδε πρᾶξαι ἀπολείπεται τούτοις, ἐὰν ἔτι ταῖς αὐταῖς συμ-
» φοραῖς) τύχωσι; τίς δὲ οὐκ ἂν ὑμῶν καταγνοίη πολ-
» λὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν, ἐνθυμουμένων, ὅτι μικροῦ
» μὲν ἔμπροσθεν, ὑπὲρ τῦ μὴ πασιάζειν τὰς δημό-
» σας, πολλὰ τοῦδε γνώμενα ὑπεμείναλε, ὧν ἔνια ἄ-
» τε κάλλιστα ἴσως, ἄτε λοιπελεσμένα· νῦν ἢ ἄτε εἰς
» χρήματα βλάπτεσθαι μέλλοντες, οὔτε εἰς ἀνδρα-
» γαθίαν, οὔτε εἰς ἄλλο τῶν κοινῶν οὐδὲ ὁτιοῦν, ἵνα χα-
» ρίζησθε τοῖς μιγὰ δήμοις, τὸ δημοτικὸν αὖτις οὐκ-
» πολεμώσετε; ἴσκ, ἐάν γε σωφρονῆτε. ἡδέως δ' ἂν ὑ-
» μᾶς ἐροίμην, ἵνα γνώμην λαβόντες τότε, τὴν κά-
» θοδον ἡμῖν συνεχωρήσατε ἐφ' οἷς ἠξιώσαμεν· πότερα λο-
» γισμῷ τοιῷδε θέμενοι τὸ κράτιστον, ἢ τῇ ἀνάγκῃ εἴξαν-
» τες. εἰ γὰρ γὰρ ταῦτα ὑπελαμβάνετε ὠφελιμώτατα
» εἶ) τῇ πόλει, ἵ τί μὴν ἔτι καὶ νῦν [ὄν] αὐτοῖς;" εἴτε ἀ-
» ναγκαῖα κ οὐκ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἐνόμιζε," [εἴτε κ
» λογισμὸν γέγονε ταῦτα ὀρθὸν καὶ τὸ συμφέρον σκο-
» ποῦντα τ πόλεως,] τί χαλεπαίνετε ἡμομένοις; τὴν
» ἀρχὴν γὰρ ἔδει μὴ συνχωρῆσαι ἴσως, εἰ δυνάμεις ἰσχυ-
» ρὰς ὑμῖν· συνχωρήσαντας δὲ, μηκέτι τοῖς πεπραγμένοις
» ἐγκαλεῖν. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖτε, ὦ βελτίστοι, τότε μὲν τὰς
» ἀμεινούσης γνώμης τῆς βελτίστης κεχρῆσθαι· οἷς αὐτὰ-
» κα εἶκειν, τὸ βέβαιον τηρεῖν τὰ συγκείμενα. θεοὺς γὰρ
» ἡμῖν ἐγγυητὰς ἐδώκατε τῶν ὁμολογιῶν, πολλὰ καὶ
» δεινὰ ἐπευξάμενοι τοῖς παραβᾶσι τὰς συνθήκας,

sufficiant; licet & alia multa afferre possim. Quod autem & reipublicæ profutura sint plebis postulata, paucis accipite. Age siquis vos interroget, quæ sit maxima ciuitatũ calamitas & perniciem afferẽs celerrimam, nonne responderetis Discordia? mihĩ certe sic videtur. Quis igitur adeo stultus est, aut morosus, aut æquabilitati tam iniquus, vt nõ videat, data populo potestate iudicãdi causlas quas leges ei permittũt, concordẽ fore rempublicam? sin contrarium vobis placeat, & adimatis nobis libertatem, (libertas enim aufertur ablato iure ac legibus) confestim nobis dissidendi & rebellandi necessitatem vos imposituros. nã ex quacumq; ciuitate ius legesq; exsulant, in eam seditio bellumq; solẽt ingruere. & qui numquã experti sunt calamitates bellorum ciuilium, non mirum si nõ offendũtur præsentibus incommodis, nec futura mala mature prohibent. qui vero, vt vos, leuibus periculis tentati, se cupide illis exsoluerũt, adhibitis pro tempore remediis, hi quid honeste caussari poterũt, si rursum in eadem mala inciderint? Quis non magnæ vos amentiæ atq; insaniæ damnet, si cogitet, vos, cũ nuper tollendæ seditionis caussa plebi quædam inuiti concesseritis, nec vtilia vobis fortasse nec admodum honesta; nunc, vbi nec fortunæ vestræ, nec honos, nec vlla reip. pars attentatur, ipsam rursus, tantum in eius inimicorum gratiam, exacerbare? Non *facietis*, si sapitis. Equidem libenter vos rogarem, quid cogitantes tunc nobis dederitis reditum quibus voluimus conditionibus; vtrum mente prouidentes *id esse factu* optimum, an necessitate coacti. Si enim credidistis id esse e republica, quin manetis in eadẽ etiamnum sententia? Quodsi necessitas ita postulabat, nec licebat aliter facere; [aut si recto cõsilio hæc facta sunt, quod ex vsu reip. futura viderentur,] quin æquo fertis animo? nam principio fortassis expediebat non concedere, si negare poteratis: postquam vero semel cõcessum est, boni consulere decet. Mea certe opinione recte prospexistis P C paci publicæ; & nunc stare debetis eius conditionibus. Deos enim nobis dedistis sponsores fœderis, multa & dira imprecati eius transgressoribus,

tum ipſis, tum in ſempiternũ eorum poſteris. Itaq; iuſta & vtilia nos petere, quæq; etiam neceſſe ſit vos facere, ſi quidem publici iuramenti memores eſſe velitis, non video cur pluribus verbis inculcandum ſit. Quod vero noſtra quoque plurimum interſit ab hoc incepto nec vi depelli, nec dolo deduci, & quod coacti in hoc certamen deſcenderimus, grauiter & plus quã grauiter offenſi ab hoc viro, audite P C, vel potius in memoriã vobis reuocate. nihil enim dicturus ſum, quod non omnes *probe* noueritis. ſimulque verba mea ſic accipite, ac ſi veſtrum eſſet negotium. cogitate enim, ſiquis e nobis plebeiis auſus fuiſſet apud populum talia dicere ac facere contra vos, qualia Marcius *apud vos* hic dixit, quomodo in eum affecti eſſetis. Conditiones pacis firmiſſimas & tantum non adamãtinis aſtrictas vinculis, quas nec vobis qui eas iureiurãdo firmaſtis, nec poſteris veſtris violare fas eſt, quamdiu hęc vrbs habitabitur, primus veſtrum auſus eſt violare hic Marcius, nondum quadriennio exacto ex quo factæ ſunt; non clam, aut in obſcuro quopiam angulo, ſed palam in hoc loco vobis omnib. præſentibus, ſententia lata de abolẽda tribunitia poteſtate; cuius vt primarię atq; vnicæ libertatis noſtræ cuſtodis fidẽ ſecuti, rediimus vobiſcũ in gratiã. quin eo arrogantiæ prouectus eſt, vt libertatẽ hanc pauperum nominarit petulantiã, & iuris æqualitatem tyrannidẽ; eaq; nobis adimenda cẽſuerit. & quod erat omniũ eius poſtulatorũ maxime impiũ, meminiſtis P C eũ dixiſſe, *nunc* eſſe opportunum tẽpus promendi iras omnib. ſuperioribus plebis erratis debitas: ſuaſiſſeq;, quãdo plebs exhauſta ſit pecuniis, diutinaq; rerũ victui neceſſariarũ inopia laboret, *nũc* ſibi permitti vt retineat annonam in eiſdem difficultatibus. non enim duraturos nos longo tempore, paucos cibos emptitantes magna pecunia, *vtpote* inopes: ſed partim relicta vrbe *alio* abituros; partim, q remanerem⁹, interituros genere mortis infeliciſſimo. & in his ſuadendis adeo inſaniebat agitatus intẽperiis, vt prẽter alia incõmoda quę ſequerẽtur hoc violandi per ſenatũ fœderis conſiliũ, ne illud quidẽ animaduerteret, pauperes neceſſariis alimẽ-

αὐλῆις τε καὶ ἐξηνοις εἰς τ' ἀεὶ χρόνον. ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ τά τε δίκαια ἀξιοῦμεν καὶ τὰ συμφέροντα, ἀνάγκη πολλὴ ἀναίδκη ποιεῖν ὑμᾶς· ταῦτα δ' ἐστί, μεμνημένους τῶν ὅρκων, ὡς τοὺς εἰδότας ἀπόντας, οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγοντα ἐνοχλεῖν. ὡς δὲ οὐ μικρὰ τὰ διαφέροντα ἡμῖν ἐστι, τόνδε μὴ ἐκλιπεῖν τὸν ἀγῶνα, μήτε βίᾳ εἴξαντας, μήτε ἀπάτῃ ὑφαρπασθέντας, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἀφίγμεθα, δίκην καὶ πέρα δίκης πεπονθότες ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνδρός, μάθετε, ὦ πάλαι, μᾶλλον δὲ ἀναμνήσθητε· οὐδὲν γὰρ ὅ τι οὐ τοὺς εἰδότας ὑμᾶς ἀπόντας ἐρῶ· ἀνάγκη δ' ἅμα γνῶμην ἔχήσασθε οἰκείαν τοῖς λεγομένοις, εἰθυμηθέντες, εἴ τῶν δημοτῶν ἡμῶν ἐπεχείρησέ τις ἐν τῷ πλήθει τοιαῦτα λέγειν ἢ πράττειν καθ' ὑμῶν, οἷα Μάρκιος ἐτόλμησεν ἐνθάδε εἰπεῖν, ποῖόν πού τι ἂν ὑμῖν παρέσχετο τοῖς αὐτὸν πάθος. ἃς γὰρ ὑπὲρ ὁμονοίας τῆς βουλῆ ἀκινήτους ὁμολογίας, καὶ μόνον οὐκ ἀδαμαντίνοις δεσμοῖς ἠσφαλισμένας, ἃς οὔτε ὑμῖν τοῖς ὁμολογήσιν, οὔτε τοῖς ἐξ ὑμῶν ἐσομένοις καταλύειν θέμις, ἕως ἂν ἡ πόλις ἥδε οἰκῆται, πρῶτος ἐπεχείρησε λύειν ἐξ ὑμῶν οὗτος Μάρκιος, οὔπω τέταρτον ἔτος ἐξ οὗ γεγόνασιν, οὐ σιγῇ πρόπαν τὸν καθ' ἕλκουσιν, οὐδὲ εἰς ἀφανές που καταδὺς χωρίον, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, πάντων παρόντων ὑμῶν, γνώμην ἀποφαινόμενος, ὡς χρὴ τὸν δημαρχικὸν ἐξαιρεθῆναι μηκέτι συγχωρῆσαι ἡμῖν, ἀλλ' ἀνελεῖν, ἢ πρόφασιν λαβόντες τῆς ἐλευθερίας φυλακὴν πιστεύσαντες, ἐποιησάμεθα τὰς ἀγαλύσεις. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη τῆς ἀναισχυντίας, ἀλλ' ὕβριν τὸν ἐλευθερίαν τῶν πενήτων, καὶ τὸ ῥαντίδα τὸν ἰσηγορίαν ὀνομάζων, ἀφελέσθαι παρὰ ταύτην ἡμῖν. ὁ δὲ πάντων ἀναισχυντότατον ἦν τῶν τότε ὑπὸ τούτου ἀξιωθέντων, ἀναμνήσθητε, ὦ πατέρες, ὅτε ἀπέφαινε χαίρειν εἰ καλὸν ἀπομνημονεῦσαι πρὸς ὃ δημοτικὸν ἅπαντας τὰς ἐν τοῖς πρώτοις ἐγκλήμασιν ὀργάς· καὶ παρῆν νῦν, ὡς τεθύκοτά τε ὑπὸ ἀχρηστίας, καὶ πολὺν ἤδη χρόνον τῆς ἀναγκαίας ἀπανίζεται θεραπείας, ὥστε ἅπαν αὖθ' ὑπερβάλλειν, δικαιοῦντας ὑπὲ τῆς αὐτῆς ἀποδείας τῶν ὑπεναντίων τὰ ἀληθέστερα. οὐ γὰρ ἀνήξειν ἡμᾶς ὑπὲ πολὺν χρόνον, ὀλίγα σῖτα πολλοῦ ὠνουμένους ἀργυρίου πένητας ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὰς μὲν οἰκήσεσθαι, τὴν πόλιν ἐκλιποῦντας, οἵους δ' ἂν ὑπομείνωσι, τῷ κακοδαιμονεστάτῳ διαφθαρήσεσθαι τῶν μόρων. οὕτως ὀλέθρια παρεφέρετο καὶ θορυβώδης ὑπὸ ταῦτα πείθων ὑμᾶς, ὥστε δὲ ἐκεῖνο ἠδυνήθη καταμαθεῖν χρεὼν τῶν δήλων, ὃν προσετίθετο, τὰς τῆς βουλῆς ἀποινδὰς λύειν ἀξιῶν, ὅτι πένητες ἄνθρωποι τὸ ἀναγκαῖον ἔφης ἀπο-

κλείομενοι,

» κλεόμενοι, τοσοῦτοι ὄντες πλῆθος ὄντες, ὁμόσε χωρῆσαι ἀναγ-
» καζόμενοι τοῖς ἀπίοις τὰ συμφορᾶς, οὐδὲν ἧττον φίλιον
» ἢ ἐχθρικοί. ὥστε εἰ μανέντες ὑμεῖς ἐπεκυρώσατε τὰς
» γνώμας αὐτοῦ, μηδὲν δὴ γνέσθαι τὸ δεῦρο μέσου, ἀλλ'
» ἢ τοὺς δημοτικὸν ἀπολωλέναι πλῆθος ἅπαν, ἢ αὐτοὺς τῶν
» πατρικίων ἐξελελεῖφθαι γένος. ὃ γὰρ ἔστως αἰδρα-
» ποδωδῶς παρέχομεν ἑαυτοὺς, οἱ μὴ ἐκπεσεῖν, οἱ δὲ
» ἀποθανεῖν, ἀλλὰ θεοὺς μάρτυρας καὶ δαίμονας ὧν πά-
» σχομεν ἐπικαλεσάμενοι, πολλῶν αὖ ἐξεπληρώσαμεν
» τὰς ἀγυιὰς, οὐ ἴσως, καὶ τὰς στενωποὺς νεκρῶν, καὶ μέγαν
» αἷμα βοὸς κρατῆρα πολιτικοῦ ζήσαντες, ἔστως δὴ ἐδε-
» ξάμεθα τιὼ ὀφλομένῳ μοῖραν. τοιούτων ἡμῖν δυσ-
» σεβημάτων, ὦ πατέρες, εἰσηγητὴς ἐγένετο, καὶ τοιαῦτα δι-
» μηγόρει ἔφετο δεῖν. καὶ οὐκ λέγω μὴν ὁ Μάρκιος ἐξ
» ὧν ἐδημαγώγησεν τιὼ πόλιν ἐπεχείρησεν, ὡς ἁπλῶν ὄντων
» οἷα ἔλεγεν ἐπεβούλευε, ἀλλὰ καὶ ζῆφος αὐθέκτων εἰς
» ἅπαν ὑπηρεσίαν ἑτοίμων παρ' ἑαυτὸν ἔχων, καλού-
» μενος ὑπὸ τιὼ ἀρχιῶ, οὐκ ἀπῆντα, καὶ τοῖς ὑπη-
» ρέταις τοῖς ἡμετέροις, ὁπότε κελεύσαντες ἄγειν αὐτὸν
» ὑπεβάλοιντο, πληγὰς ἐνετείνετο, καὶ οὐδὲ τῶν ἡμε-
» τέρων σωμάτων τὼ χεῖρε τελευτῶν ἀπέσχε. ὥστε πε-
» ρεστιν ἡμῖν, τό γε ὑπὸ τοῦτον εἶδος μέρος, ὄνομα δυσφε-
» πὲς ἀσυλάρχης ὑπὸ χλευασμῷ κείμενον ἔχειν, ἔρ-
» γον δὲ τοῦ ἀποδιδομένων τῇ ἀρχῇ μηδὲ ὁποιῶν φράτ-
» ειν. πῶς δὴ αὖ ἑτέροις ἀδικεῖσθαι λέγουσι βοηθήσαι-
» μεν, οἷς γε μηδὲ αὐτοῖς ὑπαρχεῖ τὸ ἀσφαλές; ταῦ-
» τας μέντοι τὰς ὕβρεις οἱ πένητες ὑβριζόμενοι πρὸς ἐ-
» νὸς ἀνδρὸς ὕπω τυραννοῦντος, ἀλλ' ἔτι μέλλοντος, καὶ
» τὰ μὲν ἤδη πεπονθότες δεινὰ, ὦ βουλή, τὰ δ', εἰ μὴ τὸ
» πλέον ὑμῶν μέρος ἐμποδὼν ἐγένετο, οὐδὲ σχεδὸν ἐλ-
» θόντες παθεῖν, πρὶν εἰκότως ἀγανακτῆσαι, καὶ βοηθείας
» τινὸς οἰόμεθα δεῖν οὐκ ἀνόσου τῆς ὑμετέρας σωφρο-
» νισθῆναι τυχεῖν, ὅπως δίκαιον αὐτὸν ἴσην καὶ νόμιμον, ὦ
» βουλή, προσκαλούμενοι, πρὸς ἰὼν ἅπαν ἡ πλῆθυς
» μεμαθηκυῖα τὴν φυλακὴν, λόγου δοθέντος τοῖς δεομένοις,
» ἔνορκον ἐποίησε τὴν ψῆφον; ἴθι ἐκεῖ, ὦ Μάρκιε, καὶ ταῦ-
» τα ἃ μέλλεις λέγειν ἐνθάδε, πρὸς ἅπαντας τοὺς πο-
» λίτας ἀθρόους ἀπολόγησαι, εἴτε ὡς ἀπὸ τοῦ βήματος τὰ
» κράτιστα συμβουλεύων τούτοις, εἴτε καὶ συνωδεύθην
» ἀυτῇ πολλῷ ταῦτα γνώμενα, εἴτε ὡς οὐκ ἔστι δίκαιον
» λόγων εὐθυώνας ὑπέχειν τὰς ἀποφαινομένους ἐνθάδε
» τὰς γνώμας, εἴτε οὐκ ὡς ὀκνοῦσας, οὐδὲ ὑπεύ-
» λῆς, ἀλλ' ὀργῇ ὑπερβέβλας, τὰ μὲν καὶ ταῦτα παραινῶν
» πρόσθεν, εἶθ' ὕστερον δὴ πόλει δῆλον ἀπολόγημα ἔχῃς,
» καθαρὰς ἀπὸ τοῦ ὑπερηφάνου καὶ τυραννικοῦ αὐχη-
» μοῦ ἐκείνου σεαυτὸν ὑπὸ τὸ δημοτικὸν, ὦ πονηρὲ, καὶ
» ποιῶν ἤδη πόλει τοῖς δημοτικοῖς ἀνθρώποις ὅμοιον, ἡμῶν

tis excluſos, cum tãtus eorum ſit numerus, neceſſitate compulſos, in mali eius auctores, tamquã hoſtes ex amicis factos, irruituros quodſi vos pari inſania conſilium eius approbaſſetis, nihil erat medium; ſed aut vniuerſa plebs deleta fuiſſet, aut nihil ex patriciis gentib. ſuperfuiſſet reliquũ. non enim adeo ſeruiliter nos præbuiſſemus pellendos necandosve; ſed diis geniisque calamitatis noſtræ teſtibus inuocatis, oppleuiſſemus (mihi credite) fora & vias cadaueribus; ſtatutoque magno ciuilis ſanguinis cratere, ita demum accepiſſemus portionem debitam. Ad tam impia facinora P C tendebat huius concio; talia vobis ſuadenda exiſtimabat. Nec dictis tantum ſeditionem moliebatur Marcius, a factis abſtinens; ſed habens ad nutum ſuum paratam cateruam hominum, vocatus ad magiſtratum non paruit; & cum miniſtri noſtro iuſſu apprehenſum vellent ducere, pulſatos repulit; deniq; ne noſtris quidẽ pepercit corporibus. Quapropter quod ad hunc attinet, tantummodo ſpecioſo *ſacroſancti* & inuiolabilis magiſtratus nomine nobis illuditur; nec vllis quæ magiſtratui competunt muneribus fungi conceditur. & quomodo aliis de iniuria querentibus opitulabimur, qui ne ipſi quidem in tuto ſumus? His igitur contumeliis affecti nos pauperes ab vno viro nondum tyranno, ſed huc aſpirante; iniuriasq; vel perpeſſi iam, vel iamiam perpeſſuri, niſi veſtrum P C maior pars obſtitiſſet, an nõ merito indignamur, rogamusq; vt nobis cũ indignari ac nobis auxiliari velitis, vocantibus eum ad æquum & legitimum iudicium, in quo totus populus per tribus diuiſus, cauſſa cognita iuratus laturus eſt ſuffragia? I Marci illo, & quæ hic paras dicere, apud vniuerſos tuos ciues congregatos defende, ſiue bono animo hisce dabas optimum conſilium, ſiue ſuadebas e republica, ſiue iniuſtum eſt ſententiarum hic dictarum rationem poſci, ſiue non inſidioſe nec præmeditatus, ſed per iram effudiſti ſcelerata hæc conſilia, ſiue aliam quamcumq; defenſionem habes; deſcende ab illa ſuperba tyrannicaq; iactãtia ad ciuilem modeſtiam improbe, & tandem fac te aliis hominibus ſimilem; ſume

rei deprecantis habitum humilem ac miserabilem, qualē casus *tuus* postulat; & non vim parans cōtra læsos, sed cis te submittēs, pete salutem. Exemplum æquanimitatis, qua te vti erga ciues tuos decet, ab his *saltem* bonis viris sume; qui cum tot sint numero quot nunc vides, tantis virtutib. spectati tam militaribus quam ciuilibus, quibus ne longū quidem tempus recensendis sufficeret, nihil sæuum aut superbū statuerunt in nos viles & humiles ipsi magni & venerandi; sed priores mentionē pacis fecerūt inuitantes ad concordiā, quando nos ab illis fortuna separauerat; & conditiones nō quas sibi putarent commodissimas, sed quales nos poscebamus, cōcesserunt; ac postremo suspiciones de frumenti diuisione nuper exortas, dignati sunt accurate diluere. Omitto alia; pro te ipso tuisq; furiis quas nō preces adhibuerunt, tum publice apud totum populum, tum priuatim prehēsando plebeios singulos, & pœnam tibi deprecando? Ergo consules & senatum tantæ vrbis præsidem decebat subire iudicium populi, seq; illi de obiectis criminibus purgare; te vero Marci nō decet? nec turpe sibi putant hi omnes pro te absoluendo plebem sollicitare precibus; te vero pudet idē facere? Nec hoc tibi satis est, vir egregie; sed quasi re bene gesta, elata ceruice obambulas iactans verba magnifica, nec quidquam sustines remittere de *pristina* superbia. omitto quod præter conuitia & criminationes, etiā minas plebi intētas. Et postea non tedet vos P C *tantæ* hominis superbiæ, qui maiora sibi vnus, quā vos vobis vniuersi, vsurpat: cū deberet, etiamsi omnes pro eo pugnare decreuissetis, vestra prompta voluntate cōtentus, recusare beneficiū sibi priuatim contra remp. oblatum, potiusq; causſam dicere, nec vllius mulctę periculum refugere. hoc erat boni ciuis officium, reuera virtutē colentis, nō *ostentantis* verbis *inanibus*. At quę ille nūc per vim agitat, cuius instituti, cuius animi signa sunt? fœdera violare, dextræ datę fidē temerare, pacis conditiones tollere, bellū cū plebe gerere, nō abstinere vim a magistratibus, nec se ad reddendas vllius facti rationes velle sistere; sed contemptis iudiciis, defensionibus, deprecationibus,

κότος λάβε καὶ παραβουλίου ἦμαρ, ταπεινὸν, ἐ- «
λεεινὸν, οἷς ἀπαιτοῦσιν αἱ συμφοραὶ, μὴ βιαζόμενος «
τὰς κακῶς πεπονθότας, ἀλλ' ἐπορχούμενος, ἀξίου «
σώζεσθαι. ἡμέσθω σοι τοῦδέ γε τῆς ὑπερηφανείας, ἣ «
χρώμενος δὴ εἶπας πρὸς τοὺς ἅμα πολλοῖς ὁμόφυλους ἀ- «
νεπίληπτος, τὰ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἔργα, οἳ τοσοῦτοί «
μοι ὄντες τὸ πλῆθος, ὅσους νῦν ὁρᾷς, τοσαύτας δὲ ἀ- «
ρετὰς ἀποδεδειγμένοι καὶ πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς, «
ἃς οὐδὲ ἐν πολλῷ πάνυ χρόνῳ διελθεῖν ῥᾴδιον, οὐ- «
δὲν ὧν μόνον οὐδὲ ἐπιφανὲς ἐξιώσειεν τέλος καθ' «
ἡμῶν τῶν φαύλων καὶ ταπεινῶν οἱ σεμνοὶ καὶ μεγά- « 33
λοι, ἀλλὰ καὶ λόγων ἦρξαν συμβατηρίων αὖθις, πρό- «
τερον πρότερον ἐλλιπαίνοντες ἀλλαγάς, ὅτε διέλυεν ἡμᾶς ἀπ' «
ἀλλήλων ἡ τύχη, καὶ τὰς συμβάσεις, οὐχ ὡς ἐκ- «
τῶν ἐπελάμβανον ἀρίστας ἔξειν, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς ἠξιώ- «
μεν, ἐπανεχώρησαν ἡμέσθαι, καὶ τὰ τελευταῖα τοσού- «
τῳ τὰς πρὸς τὴν σιτοδοσίαν ἔναγχος τοῦ δήμου πρός- «
κρουσμάτων, ἐφ' οἷς δὴ αἰτίας εἴχομεν αὖθις, πρὸ «
πολλοῦ ἐποιήσαντο ἀπολύσασθαι. ἐῶ τἄλλα. ἀλλ' «
ἐπ' αὐτῷ σου καὶ τῆς σῆς ἀναβολαίας ἵνας οὐκ ἐ- «
ποιήσαντο δεήσεις ἀπάντων καινῇ τε καθ' ἕκαστον τῶν «
δημοτικῶν, παραβύμιοί σε τῆς ἀμφείας; ἔπει- «
τα τοῖς μὲν ἐπάτοις καὶ τῇ βουλῇ τοσαύτην πόλιν «
"ὑπεραπολύουσι καλῶς εἶχεν, ὦ Μάρκιε, δικαστὴν τὸν «
δῆμον ἐπ' ὧν ἐγκαλοῦντο ἐπομνύναι, σοὶ δὲ ἀ- «
γανακτεῖν οὐκ καλῶς ἔχει; καὶ δεῖσθαί γε τῶν δημοτῶν ὑ- «
πὲρ ἀφέσεως τῆς σῆς ὅτου γε ἄπαντες οὐδὲν ἀμφὶ- «
βολον νομίζουσι· σὺ δὲ δι' ἀμαθίαν λαμβάνεις τὸ αὐτὸ «
τοῦτο; καὶ οὐκ ἀπέχει σοι ταῦτα, ὦ μνηστῆρ, ἀλλ' ὡς- «
περ καλὸν ἐξεργασμένος, ὑπερηφανῶν καὶ μεγαλη- «
γορῶν παρέρχῃ, καὶ μηδὲν ὑφεῖναι τοῦ φρονήματος «
ἀπομαχόμενος· ἐῶ γὰρ ὅτι καὶ λοιδορούμενος τῷ «
δήμῳ, καὶ παρρησιαζόμενος καὶ ἀπειλῶν. ἔπειτα ἀνεμε- «
σᾶτε αὖτ' αὖ τῆς ὑπερηφανίας, ὦ πατέρες, εἰ τηλικού- «
των αὐτὸν ἀξιοῖ μόνος, ἡλίκων οὐδὲ ὑμεῖς ἄπειρες «
ἑαυτούς; ὃν χρὴ, εἰ καὶ πάντες ὑμεῖς ἀναδέχεσθε τὸν «
ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεμον ψηφίσασθαι, τὸ μὲν δίκαιον καὶ «
πρόθυμον ὑμῶν ἀγαπᾶν, μὴ δέχεσθαι δὲ χάριν ἰ- «
δίαν ὅτι καινῇ βλάβῃ, ἀλλ' ἐπομνύναι ἀπολογού- «
μενον, καὶ δίκαιον ὑπὲρ ἐγκλημάτων, εἰ δέοι, καὶ πάντα πά- «
σχοντα. ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἔργα ἀγαθοῦ πολίτου, καὶ ὃ κα- «
λὸν ἔργοις ἀσκοῦντος, ἢ λόγοις. ἃ δὲ νῦν οὗτος βιάζε- «
ται, δίνος ὄντι σημεῖα βίᾳ, ποίων μιαιφονημάτων πρα- «
γέσεων; ὁρκίων παραβάσεων, δίκας ἀποστροφῆς, ὁμο- «
λογίας ἀναιρέσεως, δήμῳ πολεμήσεως, εἰς ἀρχόντων σώματα «
ὑβρίζειν, καὶ μηδὲ ἐφ' ἑνὶ τούτων ὃ σῶμα ὑπόδικον «
ποιῆσαι, ἀλλ' ἄκριτον, ἀναπολόγητον, μηδενὸς δεηθέντα, «

μηδε-

» μηδενὶ τῶν τοσούτων πολιτῶν ἴσον ἡγούμενον, ἀδεῶς
» ὠθεινοστεῖν· ἆρα οὐ τυραννικὸν τοῦτο ταῦτά ἐστιν;
» ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ τῶν ὄμφις εἰσί τινες οἱ ὑπαφύχον-
» τες καὶ ὑποκροτοῦντες ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, οἷς ἐντέτηκε
» ὁ πρὸς τοὺς δημοτικοὺς μῖσος ἀδιάλλακτον, καὶ οὐ
» δύνανται συνιδεῖν, ὅτι οὐδὲν μᾶλλον καὶ τὰ ταπεινοτέ-
» ρου μέρους τῶν ἐν τῇ πόλει φύεται τοιοῦτο κακὸν, ὡς
» καὶ κατὰ τοῦ σεμνοτέρου· ἀλλ' οἴονται τοῦ διαφόρου
» φύσει καταδουλωθέντος, καὶ ὁ καθ' ἑαυτοὺς ἕξειν ἀ-
» σφαλῶς. οὐχ οὕτως ἔχει ὁ δῆτες, ὦ γνώμης ἁμαρ- 10
» τωλοὶ τῆς ἀρίστης· διδάσκοντο δὲ τοῦ πείρατι ὑφ'
» ὁ Μαρκίου παρέχει), καὶ χρόνου λαβόντες, οἰκείοις τε
» ἅμα καὶ οἰκείοις σφίσιν αὐτοῖς παραδείγμασι, γνοίη-
» τε ἂν, ὅτι μοχθηρὰν καὶ τοῦ δήμου τυραννίς, καθ'
» ὅλης τῆς πόλεως μοχθεύεται· καὶ νῦν μὲν ἀφ' ἡμῶν ἄρ-
» χεται, κρατήσασα δὲ οὐδὲ ὑμῶν φείσεται. Τοιαῦτα
διεξιόντος τοῦ Δεκίου, καὶ τῶν ἄλλων δημάρχων, ἃ πα-
ραλιπεῖν αὖθις ἐκεῖνος ἐδόκει, συναγορυσάντων, ἐ-
πῃδὴ γνώμην ἔδοξε τοῖς συνέδροις ἀποφαίνεσθαι,
πρῶτοι μὲν οἱ ὑπατεύσαντες τῶν ὑπαλικῶν, καὶ νέ- 20
μοντοι καὶ τὸ εἰωθὸς κόσμον ἐπὶ τοῖς ὑπάτοις, ἀνίστα-
το· ἔπειτα οἱ τούτων ἐπιδεέστεροι κατ' ἄμφω ταῦ-
» τα· τελευταῖοι δὲ οἱ νεώτατοι, λόγον μὲν οὐδένα λέγον-
» τες· ἐπὶ γὰρ ἐμοῦ δὶ αἰσχύνης τότε Ῥωμαίοις τοῦτο, καὶ νέος
» τοῦδεὶς ἑαυτὸν σοφώτερον εἶναι ἠξίου προσβύτου· ἐπεκύ-
» ρουν δ' αἱ τῶν ὑπαλικῶν γνῶμαι. ἅπασι δὲ προσεπάπτετο παρῆσι, καθάπερ ἐν δικαστη-
ρίῳ, μὴ ὄρκου τινὸς φανὸν ὑποφέροντι. Ἄππιος οὖν
Κλαύδιος, ἐπὶ οὗ καὶ πρότερον ἔφην, ὅτι μισοδη-
335 μότατος ἐν τοῖς πατρικίοις, καὶ οὐδὲ πόλει τῷ πρὸς δ' 30
δημοτικὸν ἠρέσκετο διαλλαγῆς, οὐκ εἴα γενέσθαι τὸ
» προβούλευμα, τοιάδε τοῖς χρώμενος λόγοις· Ἐβουλό-
» μην ἂν ἔγωγε, καὶ τοῖς θεοῖς εὐξαίμην πολλάκις, ἐ-
» μαυτὸν μὲν ἁμαρτεῖν γνώμης, ἐν εἶχον ἐπὶ τοῖς πρὸς
» τὸ δῆμον διαλύσεων, ὡς ὅτε καλῶν καὶ δικαίαν, οὔτε
» συμφέρουσ' ἡμῖν ἔσεσθαι τὴν τῶν φυγάδων κάθοδον· καὶ
» διὰ πάντος, ὁσάκις δὴ περὶ τούτου προσετέθη σκο-
» πεῖν, πρῶτός τε τῶν ἄλλων καὶ τελευτῶν μόνος, ὅπῃ οἱ
» λοιποὶ ἀπέσχηκαν, ἰδιαιτάμην· ὑμᾶς τε, ὦ βουλή, τοὺς
» ὅπως τὰ χρείττω τῆς ἐλπίδος λαμβάνοντας, καὶ πάντα τῷ 40
» δήμῳ δίκαιά τε καὶ ἄδικα προθύμως χαριζομένους,
» ἄμεινον ἐμοῦ δόξαν φρονεῖν· ὅπῃ οὐχ ὡς ἐβουλό-
» μην τε καὶ τοῖς θεοῖς ηὐχόμην, τὰ πράγματα ὑ-
» μῖν κεχώρηκεν, ἀλλ' ὡς ὤμην, καὶ προεσήκασιν αἱ
» χάριτες ὑμῖν εἰς φθόνους καὶ μίση, ὃ μὲν ὑπολιμπάνειν τοῖς
» ἡμαρτημένοις ἡμῖν, καὶ λυπεῖν ὑμᾶς διὰ κενῆς, ὃ
» ῥᾴδιόν ἐστι καὶ πᾶσιν ὡς τὰ πολλὰ ποιεῖν σύνηθες, οὐκ

quasi nemine ciuiũ non sit superior, obambulare impauide: annon hæc ingenii sunt tyrãnici? mihi sane videtur. Et tamẽ sunt quidã vestri ordinis qui tali suffundant frigidã & applaudant strenue; qui obstinato & implacabili plebis odio *excæcati*, haud intelligunt malũ hoc in ciuitate succrescere nõ magis in humilioris quã in honoratioris ciuiũ partis exitiũ; sed putãt oppressis iis quos natura dedit aduersarios, res suas fore in tuto. Nõ ita se res habet, o lõge a sano iudicio aberrantes homines; sed Marcii experimentũ, & tempus, vos docebit, tum alieno tũ vestro ipsorũ periculo castigatos, agnoscere quod pullulãs cõtra plebẽ tyrannis, pullulet contra totam rempublicã: quæ nunc quidẽ a nobis incipit; ceterum postquã inualuerit, ne vobis quidem parcet. Hæc vbi locutus est Decius, ceterique trib. pl. addiderunt siquid ab illo prætermissum videretur, cũ *iam* a cõtessũ dicendæ essent sentẽtiæ, primi assurgebant qui ætate & honore inter consulares antecellerent, ordine citati a consulibus: deinde his ætate dignitateq; proximi; postremi iuniores, nõ vt diceret aliquid, (id enim adhuc pudori apud Romanos erat; nec vllus iuuenis sene sapientiorẽ se ducebat) sed vt discederent in consulariũ sententias. iubebãtur autẽ quotquot aderant, quemadmodũ solẽt in iudiciis, iurati ferre sententiam. Tunc App. Claudius, quem supra patriciorũ omnium infensissimũ plebi fuisse diximus, nec vmquã pacẽ ei datã probasse, fieri S C nõ sinebat, locutus in hũc modũ. Vellem equidẽ, id quod sæpe a diis precatus sum, vt falsus essem opinione, quam, dũ de recõciliatione plebis agebatur, habui; censens nec honestũ nec iustũ nec vobis vtilẽ fore profugorũ reditũ: (*quem* etiã *propterea*, quotiescumq; super hoc cõsultaretur, primus omnium, aç postremo solꝰ, cũ a ceteris dissentirem, dissuasi) vtq; vos P C, q meliora sperãtes, nihil nõ plebi prompte cõcedebatis, siue iustũ esset siue iniustũ, intelligentiores me haberemini. nunc quoniã nõ vt volui atq; a diis optaui, sed vt *tũc* metui, res cecidit, gratiæq; vobis in odiũ atq; inuidiã abierũt, delictũ reprehẽdere, vosq; in cassum cõtristare (quod & facillimũ est, & fieri a plerisq; solet) omittam, cum

intempestiuum esse videatur. tantum quomodo præterita corrigi possint, (quę scilicet non sunt plane incurabilia) & præsentibus rebus melius consulatur, conabor dicere. quāuis non sum nescius fore vt multis insanire & in mortem ruere videar, si liberam de his sentētiam proferam; cogitās quā periculosa sit dicendi libertas, casumque Marcii reputans, qui nunc non ob aliam causſam currit (*vt sic loquar*) pro capite. Sed nō arbitror securitatis propriæ maiorem habendam rationem quam vtilitatis publicæ. iamdudum enim periculis obieci corpus meum pro vobis P C, deuotum certaminibus pro republ. itaq; quidquid fors tulerit, cum omnibus vel cum paucis, aut etiam solus, si necesse fuerit, generose perferam. ceterū quoad vixero, nihil me deterrebit quominus proferā quod sentio. Ac primum hoc vos certo scire volo, plebem iniquo & hostili animo ferre pręsentem statū reipublicæ; & quæ illi nimis indulgenter cōcessa sunt, periisse, vosq; iā contemni eo nomine, quasi necessitate cogente largiti ea sitis, non ex animi beneuolentia iudiciove. Videte quomodo post defectionem plebis & arma contra vos aperte sumpta, cū nihil aliud quererentur nisi soluendo se non esse; vosq; æris alieni remissionem, & per secessionem commissorum impunitatē decreuissetis, quod se nihil præterea postulare dicerent: quamuis pleriq; vestrum (non enim omnes ab istis consultoribus decepti erant) negarent infringendas leges quæ ad fidem cōtractuum pertinent, aut temere deponendam iniuriarum illarum memoriam: non cōtenti hac impetrata gratia, cuius vnius desiderio se aiebāt secessisse, cōfestim aliam maiorē magisq; iniquam cōcedi sibi petierint, & permitti vt tribunos ex suo corpore crearent annis singulis; prætexentes nostrā potentiā, vt scilicet iniuria oppressis pauperib. auxiliū esset ac refugium; sed reuera insidiantes huic formæ reipublicæ, eamq; in plebeium regimen trāsmutare cupientes. Hoc quoq; persuaserunt nobis cōsultores, vt collegium *tribunorum* admitteretur in senatū, publico reip. malo, præsertim ad augendā senatus inuidiam, me (sicut procul dubio meministis) multū reclamāte, testanteq;

ἐν καιρῷ νυνὶ γιγνόμενον ὁρῶν ἐάσω. ὅ τι οὖν δὲ ἄν τις προσελθόντα ἐπανορθωσόμεθα, ὅσα μὴ πάνυ πᾶσιν ἀνιάτως ἔχει, καὶ πρὸς τῶν παρόντων ἄμεινον φρονήσομεν, ταῦτα πειρασόμεθα λέγειν. καίτοι μὲ οὐ λέληθεν ὅτι μανίαν ἄν τινα δόξω λιπαρεῖν ὑμῖν, γνώμην περὶ τούτων ἐλευθέραν ἀποφαινόμενος, εἰ γυμνὸν μὲν τὸν ἡλίκους ἔχει κινδύνους ὁ μὴ παρρησίας λόγος, καὶ τὰς Μαρκίου συμφορὰς, ὃς οὐ δι' ἕτερόν τι νυνὶ τὴν κεφαλὴν ἀγῶνα δέχεται, λογιζόμενος. ἀλλ' οὐκ οἰόμεθ' δεῖν τῆς οἰκείας ἀσφαλείας πλείω ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἢ τῆς κοινῆς ὠφελείας. δέδοται γὰρ ἤδη τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύουσι τὸ σῶμα τοὐμόν, ὦ βουλή, καὶ καθωσίωται τοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶσιν. ὥστε ὅ τι ἂν τῷ δαίμονι δοκῇ, μετὰ πόνων τε καὶ σοῦ ὀλίγοις, εἰ δὲ ἀνάγκη, καὶ μόνος διαλύσω τὴν στάσιν. ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, σοὶ δὲ καὶ φόβος μὴ οὐκ ἀφεῖναι λέγειν πρῶτον μὲν τοῦθ' ὑμᾶς ἤδη πάντα ἀξιῶ βεβαίως μαθεῖν, ὅτι δεσμωτὴν καὶ πολέμιον ἔχειν τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν τὸν δημοτικὸν ὄχλον, καὶ πάντα ὅσα μάλακια θέντες αὐτῷ συνεχωρήσατε, μάτην τε ὑμῖν ἀνάλωται καὶ καταφρονήσεως ἄπαντα γέγονεν, ὡς ἀφ' τοῦ ἀνάγκῃ συγχωρηθέντα ὑφ' ὑμῶν, ἀλλ' οὐκ ἀπ' εὐνοίας, οὐδὲ κατὰ χάριν. σκοπεῖτε γὰρ ὅπως ὅτε ἀπέστη λαβὼν τὰ ὅπλα ὁ δῆμος ἀφ' ὑμῶν, καὶ πολέμιος ἐπολιτεύσατο οὐ τοῦ φανεροῦ γενέσθαι, ἀδικεῖσθαι μὲν οὐθέν, ὃ μὴ δυνασθαι ἂν τὰ χρέα τοῖς συμβεβληκόσι διαλύσασθαι, σκηπτόμενος· καὶ ἐψηφίσασθε ὑμεῖς χρεῶν τε ἀποκοπὰς, καὶ ἄδειαν ὧν ἥμαρτε κατὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐθενὸς δὲ ἔτι δεήσεσθαι ἔφη· ἔγνωσαν οἱ πλείους ὑμῶν· οὐ γὰρ δὴ πάντες παρακρουσθέντες ὑπὸ τῶν συμβούλων· ὡς μή ποτε ὤφελον ὑπεκρινάμενοι τὰς ὑπὸ τῇ πίστει τελευτὰς νόμους, καὶ μηδενὸς τῶν τότε γεγονότων μνησικακεῖν ἀδικημάτων· οὐκ ἠγάπησε ταύτης τυχὼν τῆς χάριτος, ἧς μόνης μεμνημένος ἔφη πεποιῆσθαι τὴν ἀπόστασιν, ἀλλ' ἄλλης ἑτέρας ἔτι ταύτης ἠτεῖτο μείζω καὶ παρανομωτέραν δωρεάν, ἐξουσίαν αὐτῷ δοθῆναι δημάρχους ἐξ αὐτοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποδείκνυσθαι, φόβον μὲν ποιούμενος τὴν ἡμετέραν ἰσχύν, ἵνα δὴ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ καλουμένοις τῶν πενήτων ὀπισχυρία τις ὑπάρχῃ καταφυγή· ὡς ὃ δὴ λέγειν εἶχεν, ὑπὲρ βουλὴν τῶν κόσμῳ τῆς πολιτείας, καὶ εἰς δημοκρατίαν παρεισῆσαν τὰ πράγματα βουλόμενος. καὶ τοῦτο ἔπεισαν ἡμᾶς οἱ σύμβουλοι ὃ ἄχθος ἐάσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ βουλεύειν, ὑπὲρ ᾧ τοῖς κοινῷ προσκινόμενον κακῷ, καὶ μάλιστα ὑπὲρ ᾧ τοῖς βουλῆς φθόνῳ, πολλὰ, εἰ χρὴ πρὸς ἃ μέμνησθε, κεκραγότος ἐμοῦ, καὶ μαρτυρομένου θεοὺς

» θεούς τε ἅμα ἀνθρώπους, ὅτι πόλεμον ἐμφύλιον ἄπαυ-
» στον εἰς τὴν πόλιν εἰσάξετε, ἢ πάντα ὅσα ὑμῖν προσβέβη-
» κε, λέγοντος. Τί οὖν ἐποίησεν ὁ χρηστὸς ἡμῖν δῆμος, ὅτῳ
» καὶ τοῦτο αὐτῷ συνεχωρήσατε τὴν ἀρχήν; οὐκ ἐπα-
» μύναντο τοσούτων χάριν, οὐδὲ ἐλάβετο αἰσχυνο-
» μένως οὐδὲ ὑφειμένως, ἀλλ' ὡς δεδοικόσι τὸν ἰσχυ-
» ρὸν καὶ καλεπὴν ὄψιν ἡμῖν ἐπέφερε καὶ ἄσυλον ἀ-
» πόδειξιν αὐτῷ δεῖν ἔφη τὴν ἀρχήν, ὅρκοις ἐμπεδωθεῖσ',
» χρείπτω δὲ μᾶλλον αὐτόμολος ἢ δεδωκὼς ὑμῖν τοῖς ὑπά-
» τοις. ὑπεμείνατε καὶ τοῦτο, καὶ σπένδεσθαι τὴν ἰσομοιρίαν κατ' 10
» ὀλιγωρίας ἑαυτῶν τε καὶ τῶν προγόνων ὠμόσατε. Τί οὖν
» ἐποίησε καὶ τοῦτου τυχών; ἀντὶ δὲ χάριτος ὑμῖν εἰδέναι,
» καὶ σῴζειν τὸ πάτριον κόσμον τῆς πολιτείας, ἀρξάμενος
» ἀπὸ τούτων τῶν πλεονεξιῶν, καὶ ταύτης τῆς ἀνομίας
» ἀφορμῆς τὸ ὕστερον κεκτήμενος, νόμους τε ἀναφέρε-
» λύτους εἰσφέρῃ, καὶ τούτοις ὑπισχνῆται ὑμετέρας
» γνώμης δίκα· καὶ οἷς αὐ ὑμεῖς ἀκυρώσατε δόγμασιν οὐ
» προσέχῃ τὸν νοῦν, καὶ τῶν ἀνωτάτω ὡς οὐκ ὀρθῶς
» τὴν πόλιν ὑπ' ἐσπουδόντων κατηγορῇ, καὶ τοῖς ἀκου-
» σιν ταῦτα ὑμετέρας ζημίας· πολλὰ δ' ἔστιν 20
» ὧν οὐ δυνατὰ σοφίσασθαι λογισμὸς ἀνθρώπινος· ἃ
» τὴν τύχην, ὥσπερ ἔφην, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ὑπο-
» γράφῃ ἀφροσύνην. ὑπιδόμενός τε ὑφ' ὑμῶν σκη-
» πτόμενος, καὶ δεδιέναι μὴ τὴν ἐλευθερίαν ἀφέλη-
» ται, ἢ τῆς πατρίδος ἐκβάλῃ, αὐτὸς ἐφ' ὑμῖν ταῦ-
» τα μηχανώμενος ἀφανίσῃ. καὶ ὃ μὴ παθεῖν, ὃ δεδοι-
» κέναι φησὶν, οὐκ ἀνθρωπίνη φυλακτόμενος δῆλός ἐστιν, ἢ
» τῶν δρᾶσαι φθάσας. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο πολλάκις μὲν
» καὶ πρότερον, καὶ ὑπὲρ πολλῶν ὧν ἐξείργασται, μέ-
» μνησθε δ' ἔτι ὃ παρῆν· μάλιστα γὰρ Μαρκίον τουτονὶ τὸν 30
» φιλοπόλεμον ἄνδρα, οὔτε προγόνων ἀφανῶν ὄντα,
» οὔτε αὐτὸν ἀρετῇ λαμπόμενον οὐδενὸς ἡμῶν, ἀπασά-
» μενος ὑπὲρ βουλεύειν αὐτῷ, καὶ ποινὰς ἐνταῦθα γνώ-
» μας λέγειν, ἄκριτον ἐπεχείρησεν ἀποκτεῖναι. καὶ εἰ μὴ
» δεινὸν ἡγησάμενοι τὸ πρᾶγμα οἵ τε ὕπατοι, καὶ ὑμῶν
» οἱ τὰ κρείττω φρονοῦντες συνεστράφησε, καὶ τὴν πα-
» ρανομίαν ἐπέσχεν αὐτῶν, ἐν μιᾷ τῇ τότε ἡμέρᾳ πολ-
» λὰ ἀφηρέθητε, ὅσα πατέρες τε ὑμῖν συνὼ πολλοῖς πλη-
» σάμενοι πόνοις κατέλιπον, καὶ αὖθις ὑμεῖς οὐκ ἐλάτ-
» τους ἀγῶνας ὑποστάντες ἐκείνων, ἔσχε, ὃ ἀξίωμα, 40
» τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἐλευθερίαν· οἱ δὲ γενναιότεροι καὶ
» οὐκ ἀγαπήσαντες αὖθ' ὃ ζῆν, εἰ μὴ μετὰ τούτων ἐ-
» μέλλετε τῶν ἀγαθῶν βιώσεσθαι, τὰς ψυχὰς ἂν πρό-
» τερον ἢ ταῦτα ἀφηρέθητε, οἱ μὲν ἂν τυχὸς, οἱ δὲ οὐκ εἰς
» μακρὰν. Τί γὰρ ἂν ὃ κωλῦσον ἦν, ὅτως αἰσχρῶς καὶ κα-
» κῶς Μαρκίου τοῦδε ἁρπαγέντος ὥσπερ ἐν ἐρημίᾳ,
» κἀμὲ μετὰ τοῦτον ἀπολωλέναι δίκαια παθόντα ὑπὸ τῶν

deos simul & homines, bellum ciuile perpetuum vos in vrbem introducere, & prædicente quæ vobis iam acciderunt omnia. Quid igitur fecit bona ista plebs postquam hunc quoq; magistratum obtinuit? non est modeste vsa hac gratia, nec reuerēter eam accepit, sed velut metu expressam a cōterritis. Moxq; sacrosanctū & inuiolabilem eum magistratū fieri voluit, & iureiurando securitati eius caueri; maiorem honorem postulans quam vos dedistis cōsulibus. Sustinuistis & hoc, stantesq; super extis, iurastis in vestram & nepotum vestrorum perniciem. Quid tū fecit potita hoc quoque? Pro gratia & officio reip. debito exorsa ab istis fraudibus & iniquitatibus per quas ad maiora sibi gradum faciat, inconsulto senatu leges fert, easq; sine vestro consensu firmat suffragiis. Vestra decreta nihil moratur, cōsules incusat male tractatæ reip. & siquid *præter nostram exspectationem* accidit secus quam vellemus, (vt non semper datur ◦ cōsiliis humanis quidquis assequi) non fortunæ (vt dixi) sed malitiæ nostræ imputat: fingensque sibi per vos insidias strui, & periculū esse ne libertate a vobis aut patria exuatur, ipsa in vos has machinas fabricare non desinit; ac satis aperte indicat, se non aliud insidiarum remedium scire, quam si prior quæ timet ipsa nobis inferat. quod cum sæpe alias multis facinoribus declarauit, vt meministis, tum vero nunc maxime, dum Marcium hunc virum bellicosum, nec nobilitate nec virtute secundum vlli nostri ordinis, obiecto crimine quod insidietur sibi & inimicas hìc contra se dicat sententias, indicta causſa conata est occidere. & nisi cōſſ. indignitatem rei non ferentes, vestrumque pars sincerior, conglobati cohibuissetis conatus iniquissimos, vno illo die perdidissetis omnia quæ maiores tantis laboribus quæsita vobis reliquerunt, quæq; vos nō minori studio tuemini, dignitatem, imperium, libertatem: & qui vestrum generosiores sunt, non ferentes sine his bonis viuere, priusquā se his spoliari passi essent, amisissent animam, aut mox, aut paulo post. qd enim vetare poterat, tā fœde abrepto hoc Marcio tamquam in solitudine, quin & ego post eū periissem discerpt⁹ inimicorū

manibus, & quotquot vmquam aduersati erant aut in posterum aduersaturi videbantur iniquis plebis cupiditatibus? non enim contenta fuisset nos duos tantum sustulisse de medio, nec intra hos constitisset facinorum limites, si licet futurorũ ex præteritis coniecturã sumere; sed a nobis facto initio, quidquid aduersariorum sibi obstitisset, rapuisset violenti torrentis more, inuoluisset q; *vno agmine*, non nobilitati parcens, nõ virtuti, nõ ætati. Hanc vobis P C plebs egregiam gratiam pro tot maximis beneficiis, vel reddidit iam, vel reddit ura erat, si non fuisset per vos cohibita. Age nũc & illud rursum considerate, quod fecit post vestrum hoc præclarum facinus & prudentissimum; vt discatis quonam modo agendum cum ea sit. Ille igitur vt animaduertit vos non amplius laturos suam insolẽtiam, sed paratos congredi, territus cõquieuit: ac mox seipsum recolligens velut e crapula aut insania, a vi ad ius trãsiit: diemq; viro dixit quasi ad iudicium, ipse futurus & accusator, & testis, & iudex, & pœnæ arbiter. cumque hic quoque resisteretis, rati non ad iudicium vocari hominem, sed ad supplicium: vidẽs se nullius rei plenam habere potestatem, sed dumtaxat post vestra consulta sibi decernendi ius esse, posita nunc superbia quam tunc spirabat ingentem, venit ad vos oratum *vnam* etiam hanc gratiam. His sane consideratis sapite tandem, & sentite quidquid hactenus ei simplicius quam prudẽtius gratificati estis, totum id cessisse in vestra damna & incommoda: quoties vero generose restitistis iniquitati eius & violentiæ, secutum esse faustum exitum. Quid igitur vobis hæc scientib. suadeo? quę est mea de præsenti negotio sentẽtia? Quæ plebi quomodocumque largiti estis & pacis caussa concessistis, rata seruate, nihil eorũ quę tunc concessistis mouentes, nõ vt honesta & ex dignitate reipublicę; (quî enim esse possunt?) sed vt necessaria & incorrigibilia. Ceterũ quæ extra hæc per vim & præterius inuitis extorquere nititur, nec concedite, nec permittite; sed dictis factisq; repugnate, tam vniuersi quam singuli. non enim siquis semel errauit vel precibus flexus vel vi coactus, in reliquis etiã idẽ facere conue-

ἐξῆρεν, καὶ πρώτας ὅσοι πώποτε ἐπανεστήκεσαν, καὶ ὃ λοιπὸν ἔμελλον ἀνανεώσεσθαι τὰς παρανόμους ὀπτασίας τοῦ δήμου; ὁ γὰρ δὴ πρὶν ἥκειν τοὺς δύο μόνους ἡμᾶς ἐκποδὼν ποιησάμενος, οὐδὲ μέχρι δεῦρο ἐλπίσας, ἀπέσχετο τῆς παρανομίας, εἰ δεῖ τὰ μέλλοντα τεκμαίρεσθαι τοῖς γεγονόσιν, ἀλλ' ἀφ' ἡμῶν ἀρξάμενος, ἅπαν τὸ ἀντίπαλον καὶ μὴ εἶχεν, ὥσπερ χειμάρρους πολὺς ἐμπεσών, παρέσυρεν δὴ καὶ κατήνεγκεν, οὔτε δυσχερείας φειδόμενος, οὔτε ἀρετῆς, οὔτε ἡλικίας. ταύτας ὑμῖν ὁ δῆμος, ὦ βουλή, τὰς καλὰς ἀμοιβάς, αἷς ὧν ἔπαθε πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, τὰς μὲν ἀπέδωκεν ἤδη, τὰς δ' ἀποδώσειν ἔμελλεν, εἰ μὴ τὸ κωλῦσον παρ' ὑμᾶς ἐλήλυθε. ἄγε δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ ἡμέτερον κἀκεῖνο ἀνάμνησον πάλιν, ὃ μετὰ τοῦτο τὸ γενναῖον καὶ σῶφρον ὑμῶν ἔργον ἔδρασεν, ἵνα γνῶτε ὅλίνα χρὴ τρόπον αὐτῷ προσφέρεσθαι. ἐκεῖνος γάρ πως ὡς ἔμαθεν ὑμᾶς οὐκέτι φέρειν τὰς αὐτὰς ὕβρεις, ἀλλ' ὁμόσε χωρεῖν παρεσκευασμένους, ἔπηξε, καὶ μικρὸν ἀνάλαβὼν ἑαυτόν, ὥσπερ ἐκ μέθης ἢ μανίας, ἀπὸ μὲν τοῦ βιάζεσθαι καλέσας, ὅπερ ὁ δικάζεσθαι ἦν ἐξάπτει. καὶ προπὼν ἡμέραν ῥητὴν, εἰς αὐτὴν ἐκάλει τοὺς ἄνδρας, ὡς δίκην ὑφέξοντα, ἧς αὐτὸς ἔμελλε κατήγορός τε καὶ μάρτυς καὶ δικαστὴς ἔσεσθαι, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς ζημίας κύριος. ὅπερ ἦν καὶ προὼν τοῦτο ἐνέσπειρε, νομίσαντες οὐκ ὀπὶ δίκην, ἀλλ' ὀπὶ ζημίαν καλεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, ὁρῶν ὡς σοβαρός ἐστιν ἀνδρεκάστωρ προάγματος, ἀλλ' ὅταν ὑμεῖς προβουλεύσητε, ταῦτα ἐπιψηφίσας κύριος, τοῦ τε αὐθαδείας ἧς πολὺς ἔπνει τότε, ὑφέσται νεῖ, καὶ δεησόμενος ὑμῶν ἥξει συνεχωρήσας καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν. ἐνθυμούμενοι δὴ ταῦτα, ἀνάστατε ἤδη πολῖται, καὶ μάθετε ὅτι πάντα ὅσα μὴ δικαίως βουλευσάμενοι μᾶλλον ἢ φρονιμώτερα εἰσάγετε αὖτε, καὶ συμφορὰς ὑμῖν ἐνίοις καὶ βλάβας· ὅσα δ' μετὰ δικαιοσύνης τοῖς παρανόμοις αὐτὴν καὶ βιαίοις ἀνανεώσησθε, ταῦτα ἡμῖν εἰς δέον ἐκβέβηκε. τί οὖν ὑμῖν ὀπτασμένοις ταῦτα παραινῶ προσθῆναι; καὶ ἵνα γνώμην ὑμῶν τὴν περὶ τῶν παρόντων ἀποφαίνωμαι; ὅσα μὲν ἐχρείσασθε καὶ συνεχωρήσατε τῷ δήμῳ, τὰ ἔρρειν ἀφέντες, ὅπως δὴ πολὲ, φυλάττειν κύρια, καὶ μὴ λύειν τοὺς τότε συχωρηθέντων μηδὲν, οὐχ ὡς καλῶν καὶ τῆς πόλεως ἀξίων ὄντων· πόθεν γάρ; ἀλλ' ὡς δυσκόλων καὶ μηκέτι δεχομένων διόρθωσιν. ὅσα δὲ δι' ἔξω τούτου βιαζόμενος καὶ παρανόμων ἀκόντων ὑμῶν ὀπτασθῆναι λαμβάνει, μήτε συχωρεῖν αὐτῷ, μήτε προσδέπειν, ἀλλ' ἀνυπωρατεῖσθαι λόγοις τε καὶ ἔργοις, καὶ ὁμοῦ πάντες, καὶ ἴδια ἕκαστον ἰδίᾳ. ὁ γὰρ, ἂν ἅπαξ ἁμάρτοι τις, εἴτε ἀπατηθεὶς, εἴτε ἀναγκασθεὶς, καὶ τἄλλα ὅμοια δι' ἁπάντων ἦν, ἀλλ'

» ἴδιν, ἀλλ' ἐκεῖνα μεμνημένους, πάλαι ὅπως μὴ τοιαῦτα
» γιγνήσεται σκοπεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὅστις ἀφυὴς πρὸς
» ὑμᾶς οἴεται δεῖν ἐγνωκέναι εἶ), καὶ παρεσκευάσθαι
» τοῖς τῶν ἀδίκων δήμου πλεονεξίαις παραγνῶ. ὡς ὃ
» καὶ τοῦτο τοῖς νῦν προκείται σκοπεῖν, ὅμοιόν ἐστι τοῖς
» δημοσίοις ἐγκλήμασιν αὐτοῖς τοῖς ἀδίκοις καὶ παρανόμοις,
» καὶ οὐκ οἶδ' ὁ δῆμαρχος ἐξαπατῶν ἡμᾶς ἐπιχειρεῖ λέ-
» γειν, δίκαιον καὶ μέτριον, μάθετε οἱ μήπω σαφῶς
» εἰδότες. ὁ μὲν οὖν νόμος ὁ περὶ τῶν δικαστηρίων τῶν δημο-
» σίων, ὃν Δέκιος ἐκρατύνατο μάλιστα, ὑπὲρ καθ' ὑμῶν
» ἐγράφη τῶν πατρικίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀσφαλείας τῶν καλ-
» λυομένων δημοτικῶν, ὡς αὐτός γε δῆλοι, γραφὰς ἔ-
» χων οὐκ ἀμφιβόλους· καὶ ὑμεῖς ἄπιστοι ἀεὶ τοῦτο λέγετε
» καλῶς ὑπειλήφατε. μέγα δ' τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ὃ καὶ
» πρώτιστος ἀμφισβητούμενα δικαία κριτήριον εἶ) δοκεῖ
» κρατῆσον, ὁ χρόνος· ἐννεακαιδεκαέτης ἤδη γεγονώς, ἐξ
» οὗ ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη· ἐν ᾧ πρώτη δεῖξαι Δέκιος οὐκ ἀν
» ἔχοι δίκην οὐδεμίαν, οὔτε δημοσίαν κατ' οὐδενὸς τῶν
» πατρικίων ἐν ᾧ νόμῳ δεδοκιμασμένῳ, οὔτε ἰδίαν· εἰ
» δ' φήσει, δείξατω, καὶ μηθὲν ἔτι δεόμεθα λόγου. αἱ δ' ὁμο-
» λογίαι καθ' ἃς διήλλαξαθε πρὸς τὸν δῆμον, αἱ νεωστὶ
» γεγράμμεναι· χρὴ γὰρ καὶ περὶ τούτων ὑμᾶς μαθεῖν, ὅπως
» πονηρὸς ἔξηπται ὁ δήμαρχος αὐτῇ ἐγκλήμασι. δύο ταῦτα
» συγχωρήματα παρείληφε παρ' ἡμῶν τῶν δημοτικῶν τῶν
» χρεῶν, καὶ τὴν ἀρχὴν τήνδε ἀποδεικνύναι καθ' ἕκαστον
» ἐνιαυτὸν ὑπατείας ἕνεκα τῶν καλλιχρημάτων· καὶ κω-
» λύσεως, ἄλλο δ' οὐδὲ ταῦτα οὐδέν. μέγιστον δὲ ὑμῖν
» γενέσθω τεκμήριον ὅτι ὅτε νόμος, ὅτε αἱ σπονδαὶ ἦσαν
» κατ' ἀνδρὸς πατρικίου δικάζειν τῷ δήμῳ δεδώκασιν
» ἐξουσίαν, ὁ ποιεῖ νῦν αὐτὸς ὁ δῆμος. αἰτεῖται γὰρ αὐτὸ
» παρ' ὑμῶν, πρότερόν γε οὐκ ἔχων. οὐδεὶς δ' ἂν ἀ-
» ξιώσειέ ποτε παρ' ἄλλων λαμβάνειν, ὧν ὄντι νόμῳ κύριος.
» δίκαιον δὴ φύσεως δυνομοθετῆσαι, ὃ βούλει, πῶς ἂν εἴη
» τοῦτο· καὶ γὰρ τοῦτο Δέκιος ἡμᾶς ᾤετο δεῖν σκοπεῖν· τοῖς
» μὲν δημόταις, ἃς γε δὴ φύγωσι δίκας ὑπὸ τῶν πατρι-
» κίων, καὶ ἃς δὴ ἐκείνοις διώκωσι, τὸν δῆμον δικάζειν· τοῖς
» δὲ πατρικίοις, μήτε ὅταν ἐπάγωσί τινι τῶν δημοτι-
» κῶν δίκην, μήτε ὅταν αὐτὸ κινδυνεύσωσι, τοὺς πα-
» τρικίους τὰ νείκη διαιτᾶν, ἀλλὰ τούτοις μὲν ἀμφοτέ-
» ρα ὀξέα πλέον ἔχειν, ἡμῖν δ' θατέρου τῶν δικαίων
» μετέχειν; εἰ δέ τι Μάρκιος ἀδικεῖ τὸν δῆμον, ἢ καὶ ἄλ-
» λος τῶν πατρικίων ὁστισοῦν, καὶ δίκαιός ἐστιν ἀποθανεῖν, ἢ τῆς
» πόλεως ἐκπεσεῖν, μὴ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐνθάδε κρι-
» θεὶς, δίδοῦ αὐτῷ δίκας, ὡς καθ' ὅτι νόμιμον. εἰ μὴ ἄρα,
» ὦ Δέκιε, ὁ μὲν δῆμος ἴσος ἔσται δικαστὴς, καὶ ὀλίγον χα-
» ρίσεται αὐτῷ, πρὸς ἀνδρὸς ἐχθροῦ ὑπὲρ φέρων τὴν ψῆ-
» φον· οὗτοι δὲ εἰ γένοιντο τῶν ψήφου κύριοι, τὸν ἀδικοῦν-

nit: ſed prioris *offendiculi* memorem cauere oportet ne in poſterũ impingat ſimiliter. atque hoc in commune vos omnes monitos volo, hortorque vt parati ſitis iniquis plebis cupiditatibus reſiſtere. Quod vero etiam id de quo nunc agitur, ceteris eius iniuſtis conatibus ſit ſimile, non iuſtum aut æquum, vt tribunus nos decipiẽs vult euincere, diſcite qui nondum clare perſpicitis. Lex de iudiciis populi, qua Decius maxime nititur, nõ cõtra nos patricios ſcripta eſt, ſed pro plebeiis vim patientibus; vt liquet ex ipſius legis verbis ambigui nihil habentibus, & confeſſum eſt apud vos omnes qui rem tenetis optime: & afferam argumentum quo omnes iuris controuerſiæ probe decernuntur, tempus XIX annorũ ex quo lex hæc perlata eſt: quo toto ſpatio Decius nõ poteſt vllã actionem ex hac lege contra vllum patricium oſtendere, vel publicam vel priuatam: aut ſi ait *ſe poſſe*, oſtendat, & non erit opus verbis amplius. Ceterum conditiones quibus nuper plebs recepta eſt in gratiam (nam de his quoque oportet vos edoceri, quando eas tribunus male interpretatur) duo hæc ei concedunt, æris alieni remiſſionem & magiſtratus huius annuam deſignationem ad defenſionem vim patientium; præterea nihil. Maximo autem argumẽto colligere poteſtis nec ex lege nec ex pacto ius eſſe plebi iudicandi hominem patricium, ex hoc ipſo quod nunc plebs facit. petit enim a vobis hoc quod non habet hactenus. nemo vero quidquam ab aliis petierit, quod ipſi legibus eſt licitum. Iuri porro naturæ non ſcripto, ad quod nos Decius reuocat, quî conſentaneum eſt, ſiue accuſentur a patriciis plebeii, ſiue ipſi patricios accuſent, iudicium eſſe populi; patriciorũ vero lites, ſiue plebeios agant reos, ſiue ipſi rei ſint, non dirimi a patriciis: & iſtorum cõditionem vtroque modo potiorem eſſe, noſtram neutro? Quodſi Marcius aut alius quicumq; patricius læſit plebem, & reus eſt mortis aut exſilii, non apud ipſos ſed hic iudicatus, pœnas ei det, vt leges poſtulant: niſi forte Deci vulgus æquus erit iudex, & nihil ſibi ipſi gratificabitur cõtra inimicum ferens ſuffragia: hi vero, ſi committãtur ipſis calculi, reum

pluris faciēt quam læſam ab eo rempublicam, e litis eius iudicatione periurium & exſecrationes, & tū hominum odia, tum deorū iram relaturi, ac mala cum ſpe vitam acturi. non eſt æquū vt *de* ſenatu vos plebeii ſic exiſtimetis, cui honorib⁹, magiſtratibus, & quidquid eſt in vrbe præſtantius, ceſſiſſe vos propter virtutē *eius* fatemini, & gratias agitis ob prompte nauatam vobis in vrbē reſtituendis operam. pugnant enim hæc inter ſe; nec conſiſtit, vt quos laudatis, eos timeatis; & quibus maiora committitis, eis non credatis cetera. quin potius conſtanter eis aut omnia creditis, aut de omnibus diffiditis? nunc quos iuſtis conſiliis capiendis idoneos exiſtimatis, eos nō ſatis de his ipſis cōſultis ſuis iudicare poſſe ducitis. Poterā P C & alia multa de iure dicere; ſed vel hæc ſufficiant. Quoniam autē de vtilitate conatus eſt dicere Decius, bonā eſſe concordiam, malā ſeditionem: & ſi obſecundemus plebi, concordē fore ciuitatē: ſin vetemus quos vult patriciorū pellere occidereq;, inducturos nos bella ciuilia: cū multa poſſim *ad hæc* dicere, paucis contentus ero. Ac primū demiror diſſimulationē Decii, (non enim dicam ſtoliditatē) ſi putat vtilitatē reipublicæ melius intelligi a ſe qui nuper acceſſit ad tractanda negotia ciuilia, quā a nobis qui in eis conſenuimus, & ciuitatē e parua magnam fecimus: deinde ſi perſuaſurū ſe credit, vt aliquem inimicis dedatis ad ſupplicium, præſertim ciuem veſtrum nō obſcuro nec vili natum genere, quem ipſi præſtātiſſimum in re militari ducitis, frugiq; hominem, & in rebus ciuilibus tractandis nulli ſecundum. Atq; hæc auſus eſt dicere, cum ſciat vos *ſemper* maximū habere reſpectum ſupplicum, ac ne hoſtibus quidem huc confugientib. hanc humanitatem claudere. Quodſi cōtrariam de nobis opinionem habuiſſes Deci, eſſe nos impios in deos, iniuſtos erga homines, quod aliud facinus conſulere potuiſſes grauius, quod nos diis hominibusque exoſos radicitus perderet? Non opus eſt nobis te cōſultore Deci, nec de ciuib. dedendis, nec de aliis rebus per nos agēdis: nec putamus externa prudētia hominis iuuenis decernendum nobis quid ſit in rem noſtram; qui vsque ad hoc

πα πρὸς πλείονος ποιήσονται τῆς ἀδικουμένης ὑπ' « αὐτοῦ πόλεως, μέλλοντες ἄρχειν καὶ ὑποτάττειν, καὶ μι- « σοῦς μὲν παρ' ἀνθρώπων, φόβον δὲ παρὰ θεῶν οὐκ ἐ « δίκης ἀπέσεσθαι, καὶ μὴ πονηρῶν ἐλπίδων ζιῶ. οὐκ « ἀξιοῖ ταῦτα πρὸς τῆς βουλῆς, ὦ δημόται, σκοπεῖν, « ἣ ὑμᾶς καὶ ἀρχάς, ἃ τὰ κράτιστα τῶν ἐν τῇ πόλ « παραχωρεῖν ὁμολογεῖτε δι' ἀρετήν, καὶ πολλὰς χά- « ριτας εἰδέναι φατὲ τῆς προθυμίας, ἣν ἐπεδείξατο « πρὸς τὴν κάθοδον ὑμῶν. μάχεται ταῦτα ἀλλήλοις· « καὶ οὐκ ἔχει λόγον, οὓς ἐπαινεῖτε, τούτοις φοβεῖσθαι, « καὶ ἅμα τοῖς αὐτοῖς πρὸς τῶν μειζόνων μὴ ὑποπί- « πτειν, πρὸς δὲ τῶν ἡττόνων ἀπιστεῖν. ἢ δὲ οὐχὶ μιᾶ χρώ- « μενοι γνώμῃ, ἣ πάντα πιστεύετε αὐτοῖς, ἢ πρὸς πάν- « των ἀπιστεῖτε, ἀλλὰ προβουλεύσαι μὲν αὐτοὺς τὰ « δίκαια ἱκανοὺς εἶναι νομίζετε, δικάσαι δὲ πρὶ αὐτῶν « τούτων οὐ προβάλλοισιν, οὐχ ἱκανούς; πολλὰ καὶ « ἄλλα πρὸς τῶν δικαίων εἶχεν, ὦ βουλή, λέγειν, ἀλλὰ « καὶ ταῦτα ἱκανά. ὅπως δὲ πρὶ τὸ συμφέροντος ἐπι- « μεῖται λέγειν Δέκιος, ὡς ἀγαθὸν μὲν ὁμόνοια, δεινὸν δὲ « στάσις· καὶ θεραπεύοντες μὲν τὸ δῆμον, ἐν ὁμονοίᾳ πο- « λιτευσόμεθα, κωλύσαντες δὲ οὓς βούλονται τῶν πα- « τρικίων ἀνδρηλατεῖν ἢ μιαφονεῖν, εἰς πόλεμον ἐμ- « πέσομεν καταστήσαντες, πολλὰ λέγειν ἔχων, ὀλίγοις πά- « νυ χρήσομαι. πρῶτον μὲν οὖν θαυμάσαι ἔχω Δέ- « κιον τῆς εἰρωνείας· οὐ γὰρ ἠλιθιότητός γε εἰ κρεῖττον οἴε- « ται τὰ συμφέροντα τῷ κοινῷ φρονεῖν ἑαυτόν, ὃς ἄρτι « παρελήλυθεν εἰς τὰς πράξεις τὰς πολιτικάς, ἡμῶν « τῶν γεγηρακότων ἐν αὐταῖς, καὶ μεγάλων ἐκ μικρᾶς « πεποιηκότων τὴν πόλιν· ἔπειτα εἰ πείσειν ὑπέλαβεν « ὑμᾶς, ὡς χρὴ προδιδόναι ἕνα ἕκαστον ὅτι ὑμφεία « τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα πολίτην ὑμέτερον, καὶ οὐχὶ « τῶν ἀφανῶν ἕνα πολιτῶν ἢ φαύλων, ἀλλ' οὗ αὐτοὶ « καὶ τὰ πολέμια λαμπρότατον ἠγεῖσθε εἶναι, καὶ τὸν βίον « σωφρονέστατον, τά τε πολιτικὰ πρᾶξιν ἄριστος χεί- « ρισνα. καὶ ταῦτα ἐτόλμησεν εἰπεῖν, εἰδὼς ὑμᾶς πλεί- « στην αἰδῶ ποιουμένους ἱκετῶν, καὶ μηδὲ πολεμίων τοὺς « καταφυγόντας εἰς ἑστίας ταύτης ἀποκλείοντας τῆς « φιλανθρωπίας. εἰ δὲ τὸ ἀναίδεια ἡμᾶς ἐγίγνωσκες ἐ- « πιτηδεύοντας, ὦ Δέκιε, δύσια μὲν φρονοῦντας πρὸς « θεοὺς, ἄδικα δὲ πράττοντας πρὸς ἀνθρώπους, τί δῆ- « ἡμῖν τοῦτον συνεβούλευες ἔργον ὑπομεῖναι δεινότε- « ρον, ἀφ' οὗ προῤῥιζοι καὶ πανώλεθρος, μισηθέντες θεοῖς « τε καὶ ἀνθρώποις, ἁλῶναι σόμεθα; οὐ δεόμεθά « σου συμβούλου, Δέκιε, οὔτε πρὶ πολιτικῶν ἐκ- « δόσεως, οὔτε πρὶ χρήματος ὧν ἡμῖν προ- « κτέον ἐστὶν ἐνδεής· οὐδὲ οἰκεία φρονήσει νέος ἀνδρὸς τὰ οἰ- « κεῖα συμφέροντα κρίνειν οἰόμεθα δεῖν, οἳ μέχρι τῆσδε « τῆς ἡλι-

» τ' ἡλικίας ὄχλῳ πολλῆς πείρας κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐ-
» πηλυδότες πολέμων, οὐδὲ ἀπράκτους, οἷς χρώμενοι
» φοβεῖτε ἡμᾶς, ἤνιν πρῶτον ἐπαγόμενοι ὑφ' ὑμῶν,
» ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπόρασαθείσας,
» τῇ σωφροσύνῃ πρότερον ἢ δαδούλες, ἀκλαπήκτως
» οἴσομεν. καὶ εἰ δή πῃ δράσετε τὰ ὅμοια οἷς λέγετε, ἀμυ-
» νόμενα, θεοὺς τε συναγωνιστὰς ἕξομεν, οἳ νεμεσῶσι τοῖς
» ἀρχῆσι πολέμου ἀδίκου, καὶ ἀνθρώπων ἕξομεν χεῖ-
» ρας οὐκ ὀλίγας συμμάχους. Λατῖνοί τε δὲ ἅπαντες,
» οἷς νεωστὶ τὴν ἰσοπολιτείαν δεδώκαμεν, σὺν ἡμῖν ἡγοῦν-
» ται, ὡς πρὸ πατρίδος ἤδη τῆς πόλεως τῆσδε ἀγωνιζό-
» μενοι, ἣ τε σύνδενδε ἀποικισθεῖσα πόλις πολλὰ καὶ ἀ-
» γαθὰ, πρὸ πολλοῦ ποιούμενα σώζεσθαι τὴν μητέρα πο-
» λιν, ἀμείνοσιν αὐτῆ. εἰ δ' εἰς ἀνάλκειαν ἡμᾶς καλαχλεί-
» σετε τὸ πολυταχόθεν ὀπιχυείας μὴ προσιέχεσθαι, ἴσασ-
» μεν, ὦ Δέκιε, καὶ θεραπόνιας εἰς ἐλευθερίαν προ-
» καλούμενοι, καὶ πολεμίους εἰς φιλίαν, καὶ πόλεις ἀν-
» θρώπους εἰς κοινωνίαν τῶν ἐκ τῆς νίκης ἐλπίδων, ὁμόσε
» χωρήσομεν. μηδενὸς δ' τούτων δεήσαν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
» πάντες οἱ πόλιν τὴν Ῥωμαίων καλέχοντες, ἀλλ' ἢ μέ-
» χρι λόγων τὰ φοβερὰ ταῦτα ἐλθεῖν, ἔργον δ' μηδὲν
» ἐξ αὐτῶν γένοιτο ἄχρι. Ταῦτα μὲν Ἄππιος εἶπεν.
Μάνιος δ' Οὐαλέριος ὁ δημοτικώτατος τῶν ἐκ τοῦ συνε-
δρίου, καὶ πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας πλείστην ἀποδεξάμενος
» σπουδήν, φανερῶς καὶ τότε ὑπὲρ δήμου συνελάμβα-
» νε, καὶ λόγον διεξῆλθε μετὰ πολλῆς συνεχείμενον φρονή-
» σεως, ὑπολαμβάνων μὲν τοῖς ὀκνοῦσιν ἐᾶσαι μίαν εἶναι τὴν πόλιν, δη-
» λοῦσι δὲ διαιρεῖσθαι τὸ δημοτικὸν ἀπὸ τῶν πατρικίων, καὶ ἅμα
» μηχανᾶς αἰτίας πολέμου προφάσεις δυναζωπυροῦσιν
» ἐμφυλίου· ἐπαινῶν δ' τὰς τὸ συμφέρον καὶ κοινὸν ἡγου-
» μένους, καὶ πάντα ἐλάττω τὰ ὁμονοίας διαφερόντων, διδά-
» σκων ὡς εἰ χρήσαιτο τῷ δίκῃ, ὥσπερ ὁ δῆμος ἀξιοῖ, κύ-
» ριος, καὶ ταύτην πρὸ τοῦ συνεδρίου τιθεὶς χάριν ἐκόντος
» λαβοῖ, ἅπαξ μὲν ὑδὲ ἐπέξεσιν ἄχρι τέλους, ἀλλ' ἀφ-
» αιρεθεὶς αὐτῷ ὃ κεκράληται τοῦ σώματος, ὑπολείπε-
» σθαι μᾶλλον ἢ χαλεπώτερον αὐτῷ χρήσασθαι. εἰ δὲ ἄρα
» ἐκ πάντος ὁμολογοῦν ἔσεσθαι τὸ δημοκρατικὸν τέλος ὑπολεί-
» ναι νόμιμον τῇ δίκῃ, τὸ φήφῳ χρήσασθαι κύριος, ἀπολύ-
» σαι τὰ αἰτίας τὸν ἄνδρα, ἀδούλωτος μὲν αὐτὸ τὸ κινδυ-
» νοῦν σῶμα, τοῦ πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἔχει μεμνῆσθαι,
» ἀνταποδιδοὺς δ' τὰ αὖθις χάριν τῇ προκούσῃ τοῦ
» ἐξουσίαν αὐτῷ βουλῇ, καὶ προὸς μηδὲν ἀναιδωθείσῃ τὸ
» μεδίων. παρῆναι μὲν τοῖς δίκῃ συνεβούλευε, καὶ
» σωτηρίαν τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὸ δῆμον ἀξιοῦν μη-
» δὲν γνῶναι χαλεπὸν πρὸς αὐτὸ, τοὺς τε πάτρους καὶ τοὺς
» ἐκ τοῦ συνεδρίου πρώτους, καὶ τοὺς ἄλλους πατρικίους

ætatis multa experti bella, tũ prosperа tum aduersa, etiã minas istas quibus non nunc primum a vobis territamur, sed & ante sæpe *cum a vobis tum* a multis *aliis* appetiti sumus, intrepide, *sed* nõ consueta *fortasse* lenitate, feremus. & si dictis addideritis facta similia, defendemus nos diis iuuantibus, qui in belli iniusti auctores vindicant; nec deerunt nobis auxilia hominum a sociis. nam & Latini omnes, quibus nuper æquale ciuitatis ius dedimus, pro nobis stabũt, ac pro hac vrbe vt communi iam patria decertabunt; & tam multæ bonæq; coloniæ ex hac vrbe deductæ, modis omnibus annitentur vt incolumis maneat vetus patria, defensa ipsorũ quoque viribus. Quodsi necessitatem nobis imposueritis opem vndecumque corrogãdi, sustinebimus Deci & seruos ad libertatem, & hostes ad amicitiam vocare; omnibus deniq; hominibus ad communia victoriæ pręmia inuitatis, vobiscum cõgredi. Quibus *subsidiis* ne opus sit, faxit Iupiter diiq; ceteri qui vrbem Romam tenent; vtque intra verba tantum hic rerũ horror consistat, nec quidquam inde sequatur durius. Hæc Appius. At M' Valerius senatorum popularis maxime, cuius studium in reconciliandis partibus plurimum *semper* enituit, aperte plebi tunc quoq; patrocinatus est, meditata oratione castigatis iis q ciuitatem *scindendo* vnam non esse sinerent, sed plebem a patriciis diuiderent, leuibusq; de caussis ciuilia bella rursus excitarent. laudabatq; eos qui vtilitatis publicæ respectu omnia cõcordiæ posthaberẽt: docens si iudiciũ plebi, vt postulat, permittatur, & hæc gratia ei a senatu volente detur, forte nõ processurã ad exitũ, sed cõtentam deditione, æquius q̃ durius consulturã de dedititio. Quodsi tribuni litẽ legitimo iudicio decidi omnino velint, plebẽ, si calculus ei permittatur, absolutura reũ virtutis eius reuerentia, quando recens etiamnũ sit memoria multorũ ac pręclarorũ ipsi⁹ facinorũ; relaturãq; senatui ꝓ concessa sibi potestate hanc gratiã, proq; facilitate in concedendis quibuslibet postulatis, modo nõ sint iniqua. Suadebat tamẽ senatum aduocatorũ fungi officio, & adesse caussam dicẽti homini; simulque consules, totum senatum, patriciosq; ceteros, frequenti cœtu plebem deprecari nequid in

reũ ſtatuat ſeuerius: id non parui momenti fore ad ſalutẽ periclitantis. nec per ſe tãtum reo fauendũ, ſed per clientes etiã & amicos, ac deuinctos beneficiis plebeios homines; gratiamq; dudum debitã hoc ſuffragiorũ tẽpore ab eis repoſcendã. Futurum etiam *hic* magnũ vſum amantiũ reipubl. improbitatiq; infenſorũ ciuium, quorũ non exiguus in plebe ſit numerus: ac maiorem etiã eorum qui indoleſcũt humanis miſeriis, & miſerari norunt viros honoratos ſiquando labaſcant eorum fortunæ. Sed maxima eius orationis pars ad Marciũ verſa eſt, miſcens monitis preces, & neceſſitatem precibus. Rogabat enim, quandoquidem ipſe haberetur cauſſa diſſidii ſenatum inter & plebem, & tyrannici animi opinione grauaretur propter ingenium arrogantius, omnesq; metuerent ne propter ipſum orta ſeditione ciuile bellũ ſequeretur, & calamitates quas id ſecum ſolet trahere: ne fidem calumniatorib. ſuis aſtrueret, dum de priſtina vitæ ratione ciuibus inuiſa nihil mutat; ſed vt ſumpto reorum habitu, eorum ſeſe permitteret poteſtati, quos læſiſſe diceretur, & iniuſte obiectum crimen iuſta defenſione dilueret. id & ad ſalutẽ eius eſſe tutiſſimum, & ad gloriã cuius amore teneatur ſplendidiſſimum, & ſuperioribus ipſius geſtis conſequens. ſin autem ferociam modeſtiæ præferat, & periculum ſuum totũ in ſenatum reiiciat, fore vt ex hac cõtentione victi diſcedant cũ iniuria, victores cum ignominia. Hic vero multus erat in mouendis affectibus, recenſens calamitates maximas & fama celebratas, quæ vrbibus per ſeditiones accidiſſent. Hæc diſſerẽs cũ multis lacrymis, nõ ſimulatis ſed veris, vir ætate ac virtutis dignitate in primis venerandus, vt vidit ſenatũ oratione flecti, audacius iã locutus eſt. Quodſi *hoc*, inquit, aliqui veſtrũ terrentur, P C, putantq; malũ in vrbẽ introduci morẽ, ſi plebi cõtra patricios calculum permittatis, ac verentur ne tribunorum potentia magno *reip.* malo creſcat, diſcant ſe falli opinione, & cõtra quam cõuenit credere. Vix. n. aliud eſt vtilius ad ſalutẽ huius reipublicæ, tuendamq; libertatem eius & potentiam, atque concordiam conſeruandam, quã aſſumi plebẽ ad *publica* negotia;

τῆ πλήθος ἀφικομένους· συνοίσειν γὰρ ἐμικρὰ τῷ κινδυνεύοντι τότοις, ἔφη, εἰς ῥοπήν· καὶ μὴ μόνον αὐτοῖς ὅπως ἔχει τὰ γνώμης, ἀλλὰ καὶ πελάτας ἕκαστον τὸς αὑτῷ παρακαλεῖν, καὶ φίλους συνάγειν, καὶ εἴ τινας οἰκείους ἔχοιεν τῶν δημοτικῶν διὰ ἐργασίας, ἐπιτολαμβάνειν, καὶ τότοις νεωτέρων ἀφελομένους χάριν ἐπὶ τῇ ψηφοφορίᾳ ἀπαιτεῖν· τό τε φιλόπολι καὶ μισόπονηρον, ἔφησεν, οὐκ ὀλίγον ἀπέφερεν οὐκ ἐν δημοτικοῖς μέρεσι κείμενον· καὶ ἐπὶ πλέον τότου, ὁ τοὺς μὲν τύχας παρὰ τὰς ἀνθρωπίνας, καὶ ἐλεεῖν οἵδε τὰς ἐν τοῖς ἀξιώμασιν, ὅταν εἰς παραλόγους πέσωσιν αὐτῶν αἱ τύχαι. ὁ δὲ πλείων λόγος ἐγίνετο αὖθις τοὺς τῶν Μαρκίων, τοὺς πάλαι ποτὲ ἔχων ἀθετήσας μεμιγμένους, καὶ δέησιν ἀνάληπτον ἠξίου γὰρ αὐτὸν, ὅταν διαλύσηται τὸν δῆμον ἀπὸ τῆς βουλῆς αἰτίαν ἔχων, καὶ τυραννικὸς εἶναι δόξας δόξῃ, ἀναδέσθαι τὸ ἔργον, δέος τε παρέσχηκεν ἅπασι, μὴ δι' αὐτὸν ἀρχὴ νόσηται κακῶν καὶ κακῶν ἀνηκέστων ἃ φέρουσιν ἐμφύλιοι πόλεμοι, μηδὲ ποιῇ μηδεμίας καὶ κοινῆς τὰς κατ' αὐτὸ διαβολὰς, μόνον τὰ ὦ φθονούμενον τὸ βίᾳ, ἀλλὰ χρῆμα τὰ πρὸν μεταλαβεῖν, καὶ τοῖς ἀδικεῖσθαι λέγουσι τὸ ἐξουσίαν δοῦναι τῶν αἰτιῶν, καὶ μὴ φεύγειν ἄδικον ἔγκλημα λόγῳ μὴ δίκης ἀπολυόμενον. ταῦτα γὰρ αὖτε τοὺς τε φυγὴν καταγνόντας, καὶ τοὺς δόξαν ἧς ὀρέγεται λαμπρότατα, καὶ τοῖς προὐπηργμένοις ἔργοις ἀχάλυνα. εἰ δ' αὐθαδέστερος ἔσται μᾶλλον ἢ μετριώτερος, καὶ τῷ βουλεύειν ἀξιώσει πρᾶγμα κίνδυνον ἑαυτῷ ἐπιμηνύειν, κακῷ μὴ ἧττον, ἀγαθῷ δ' ἧττον νίκῃ τοῖς πειθομένοις ἀποφανεῖ. ἵν' τε ἐνταῦθα πολὺς ὁλοφυρόμενος, καὶ τῶν καταλαμβανόντων κακῶν τὰς πόλεις ἐν τῷ διηγήσασθαι τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα ἐπιλεγόμενος. διεξιὼν δὲ ταῦτα μετὰ πολλῶν δακρύων οὐ προσποιητῶν καὶ πεπλασμένων, ἀλλὰ ἀληθινῶν, ἀνὴρ ἡλικίας τε καὶ ἀρετῆς ἀξιώσει πρεσβύτερος, ὡς ἔμαθεν κινούμενον ὅτι τοῖς λεγομένοις ὁ συνέδριον, ἐκ τοῦ τεταραγμένου ἤδη ἐξέφηνε τὸν λόγον· εἰ δέ τινες ὑμῶν, ὦ βουλευταί, λέγων, παράπονοι, δοκοῦντες ἔξω εἰσάγειν πονηρὸν εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν τῷ δήμῳ συγχωρήσητε ψῆφον ὅτι φέρειν κατὰ τῶν πατρικίων, καὶ ἐσ' ὁντινοῦν ἀγαθῷ νομίζοντι τῷ τῶν δημάρχων ἐξουσίαν πολλῷ ἐλάττω λαβοῦσαν γενέσθαι, μαθέτωσαν ἀμυδρὰ μόνον δόξης, καὶ τὰ ἀνήκεστα παρασκευάζοντες. εἰ γάρ τι καὶ σμικρὸν τῆς ἀρχῆς ἀπόνοιαν ἔσται τῇ πόλει τῇδε, καὶ ὅ μηδεπόλεμον τὴν ἐλευθερίαν μήτε τὴν ἐλάττω ἀφαιρεθῶσιν, ὁμονοοῦσι ἀεὶ καὶ μιᾷ γνώμῃ τοῖς τότων χρωμένοις ἡγεμόσιν, καὶ ὁ δῆμος ἀπώτατος ἔσται συμπαραληφθεὶς ὅτι τὰ πράγματα·

καὶ ὅ μὴ

» ϗ ὃ μὴ μίαν εἶ) τὴν διοικοῦσ᾽ τὰ κοινὰ πολίτειαν ἄ-
» ρχεσθον, μήτε ὀλιγαρχίαν, μήτε δημοκρατίαν, ἀλλὰ
» τ᾽ μικτὴν ὃξ ἁπασῶν τούτων καθάσασιν, τοῦτο γὰρ
» πρώτα ἡμᾶς ὠφελήσ. ῥᾴστα γὰρ εἰς ὕβρ. ἀποσκή-
» πτ ϗ τὸ δυναμίας, τούτων ἕκαστον τ᾽ πολιτευμ. αὐξ
» κατ᾽ ἑαυτὸ γιόμενον. ὅταν ὃ ἀνακερασθῇ πρώτα με-
» τρίως, ὃ τ᾽ δυσκινοτ. μέρος ἀεὶ ϗ ὑπερβάλλον ὑπ τῶ
» σωμήθους κόσμ. ὑπὸ τῶ ὀφρονοτ. τος ϗ μένοντος
» ἐν τοῖς ἰδίοις ἔθεσι καλείργε). μοναρχία μὲν οὖν ὠμὴ
» ϗ αὐθάδης γενηθεῖσα, καὶ τυραννικὰ διώκειν ἄρξα-
» μένη ζηλώματα, ὑπ᾽ ἀνδρῶν ὀλίγων ϗ ἀγαθῶν κα-
» θαλύε). ὀλιγαρχία ὃ, ὑπ τ᾽ ἀρίστων ἀνδρῶν σωε-
» χηκυῖα, ἢ χρῆσθε ϗ ὑμεῖς νυνὶ, ὅταν πλούτῳ καὶ ἐπαι-
» είας ἐπαρθεῖσα, δικαιοσύνης ϗ τ᾽ ἀνῆς ἀρετῆς μη-
» δένα ποιῆται λόγον, ὑπὸ δήμου φευγίμου καταλύε-
» ται. δῆμος ὃ ὀφρονῶν ϗ κτ᾽ νόμοις πολιτευόμενος, ὅ-
» ταν αὐτονομίαν ἄρξῃ) ϗ τ᾽ δυνομεῖν, ὑπὸ τ᾽ κρατί-
» στου ἀνδρὸς βίᾳ καθαιρεθεὶς δικαίως τ᾽. ὑμῖν ὃ, ὦ βου-
» λή, μοναρχου μὲν ἐξουσίας, ἵνα μὴ τυραννὶς γένηται,
» τὰ δυνατὰ δύρη) βοηθήματα. δύο γὰρ αὐτ᾽ ἑνὸς ἀπο-
» δείξαντες τῆς πόλεως κυρίους, ϗ τούτοις οὐκ ἀόριστον
» χρόνον ὅπερ ἔφαντες ἔχειν τ᾽ ἀρχὴν, ἀλλ᾽ ἐνιαύσιον,
» ὥσθ᾽ ἥπερ ἀποδείκνυτε φύλακας αὐτῶν τειακο-
» σίους ἄνδρας ὑπ τῶν πατρικίων τοὺς κρατίστους τε καὶ
» πρεσβυτάτους, ἐξ ὧν ἤδη βουλὴ συνέστηκεν. ὑμῶν ὃ αὐ-
» τῶν, ἵνα μήπ᾽ ἐν τῷ πρεσβυτικῷ κόσμῳ, φυλακὴν
» ὥσθ᾽ ἡμίαν ἄρχει τοῦδε φαίνεσθε πεποιημένοι. ϗ πρὸς
» μὲν ὑμῶν οὔπω ἔδοξα μὴ ἀσφαλῶς ἂς ἀσφα-
» νοίας ὑπὸ τε μεγέθους ϗ πλήθους ἀγαθῶν, οἳ τυραν-
» νίδος τε πολυχρονίου ἠλευθερώκατε τὴν πόλιν ἔναν-
» χος, ϗ οὔπω σχολὴν ἐγήκατε ὑβρίζειν ϗ ζυφᾶν, ἀφ᾽
» τοὺς συνεχεῖς καὶ μακροὺς πολέμους· πρὸς ὃ τῶν μὲν
» ὑμᾶς ἐσωμένων ἐνθυμούμενος, ὅσας ὁ μακρὸς αἰὼν
» φέρ. μεταβολὰς, δέδοικα μή τι πρᾶξαντες οἱ
» δυνατοὶ ὑπ τῶ συνεδρίου, λάθωσιν εἰς μοναρχίαν ὃ
» πολίτευμα πρεσβύσαντες τυραννικόν. ἐὰν οὖν κινω-
» νήσατε ϗ τὸν δῆμον τ᾽ πολιτευμ., ὅθεν οὐδὲ φύ-
» σει) κακὸν, ἀλλ᾽ ὁ πλέον ἔχων τῶν ἀνῶν ἀξιοῦν, καὶ ὃ
» βουλῆς προσελαυνόμενος τ᾽ βουλόμενον σωφρονεῖν ϗ
» συναδικεῖν πρώτα γὰρ τὰ εἰκότα χρὴ πρὸς πόλεως βου-
» λευομένους προσφέρ. κληθεὶς ὑπὸ τ᾽ δημάρχων εἰς τ᾽
» δῆμον ὁ μέγας ἐκεῖνος ϗ σεμνὸς, ἀποδώσ τῷ δήμῳ
» τῷ Φαύλῳ ϗ ταπεινῷ λόγον ὧν προφάσ τε ϗ ὀργνοσ-
» τᾶ· κἂν ἀδικῶν φαίνηται, ϗ δίκης ἧς δῶ ἄξιος ἢ ἰδύ-
» ξεται. αὐτὸν δὲ τὸν δῆμον, ἵνα μὴ ζυφᾷ τηλικαύτης

& adminiſtrationem rerũ ita temperari, vt nec penes paucos *quoſdã optimates*, nec penes *ſolam* plebẽ ſit imperium, ſed miſtũ ex his inſtituatur regimen, id vero ſumme nobis proderit. Nã facillime ad iniurias & iniquitates prolabitur vnaquæq; ex prædictis reip. formis, ſi per ſe ſola ſit. quodſi mediocriter miſceantur, pars quæ conſuetũ ac decẽtem modũ excedere videbitur, in ordinẽ cogetur ab altera magis ſobria retinenteq; mores priſtinos. nã regia poteſtas ad ſæuitiã inclinata & ſuperbiam, paulatimq; in tyrannidẽ degenerãs, a paucis & optimatibus cõuellitur. Ceterum paucorũ potẽtia penes optimates ſita, ſicut nũc penes vos, vbi diuitiis & factionibus elata, iuſtitię ceterarumq; virtutũ nullam rationẽ habuerit, plebis prudentia corrigitur. Plebs ipſa vbi a modeſto & legitimo regimine ad immodeſtam & iniquã dominationem deflectere cœperit, ab *vno quopiam* optimo viro compeſcitur, & vi retrahitur ad officiũ. Vos aũt P C ſatis prouidiſtis ne regia poteſtas vertatur in tyrannidem. ϗp vno enim, duobus cõmiſiſtis reipub. gubernacula: neq; his infinitũ ſed annuũ imperii tẽpus præſcripſiſtis: & nihilo minus addidiſtis eis cuſtodes trecentos viros, ætate & virtute inter patricios eminẽtes; ex quibus ſenatus iam conſtat. vobis autem ipſis, ne ab officii limitibus diſcedatis, nullam hactenus (vt videtur) adhibuiſtis cuſtodiam. Ac quamquã vobis nõ timeo ne nimia felicitate corrumpamini, qui nuper ciuitatẽ liberaſtis a diutina tyrãnide, & nondum nacti eſtis otium ad inſultãdum illudendumve aliis propter cõtinuatam bellorum ſeriem: attamen dũ poſteritatem veſtrã cogitatione præcipio, quantasq; mutationes lõgum æuum afferat, vereor nequando potentiores ſenatores nouatis rebus imprudẽti ciuitati tyrãnicam dominationem ingerant. Ergo ſi & plebem ad rempubl. admiſeritis, nihil hinc naſcetur mali: ſed ſiquis exſtiterit qui velit plus poſſe quam alii, & in ſenatu aliquam factionẽ in hoc ſibi parauerit, (oportet enim proſpicere omnia quæ ciuitati accidere eſt veriſimile) die per tribunos dicta cogetur magnus ille vir & venerabilis rationem factorum & cogitatorum reddere vili ac humili plebeculæ: & ſi conuictus fuerit maleficii, pœnas dabit meritas. Ipſa porro plebs ne petulanter laſciuiat tantam

nacta poteſtatẽ, neve improbiſſimorum hominũ inſtinctu infeſtet optimates, (ſolet enim in vulgo tyrannis ſuboleſcere) cauebit id & licentiã nimiam comprimet vir aliquis prudẽs dictator a vobis dictus: qui pro poteſtate libera vitioſam partẽ e ciuitate tollendo, incorruptum ſeruabit reliquum: & correctis morib. ac vitæ legibus, creatisq; magiſtratib. qui prudentiſſime regant rempublicam, expletis intra ſemeſtre imperii partibus, priuatus erit denuo, nihil præter honorem ex ea lucratus. Conſiderantes igitur huiuſcemodi formã reip. optimam eſſe, nolite arcere plebem: ſed ſicut quotannis magiſtratus vrbanos creat, legumq; tum ſanciendarũ tum abrogandarũ, & pacis belliq; decernendi poteſtatẽ a vobis accepit, & nihil horũ penes ſolũ ſenatum eſt, cum nulla maiora nec potiora ſint ciuitatis negotia: ſic eã ad iudicia quoq; admittite, præſertim in cauſſis quæ ad rempublicã attinent, vbi quis motæ ſeditionis, aut tyrãnidis affectatæ, aut proditionis cum hoſte tractatæ, aut ſimilium criminũ reus agitur. Quanto enim maiorẽ terrorem propoſueritis legum tranſgreſſorib. & morum corruptoribus, adhibẽdo iniuſtis cupiditatibus multos oculos & obſeruatores, tanto melius cõſtitutam habebitis rempublicã. Hæc & alia quædam in hanc ſententiam locutus deſiit. quæ quotquot poſt eum rogati ſunt, paucis exceptis, approbauerunt. Cumque iam ſcribendum eſſet S C, Marcius impetrata dicendi copia, ſic exorſus eſt: Quomodo me P C geſſerim in hac republica, & quod propter meã erga vos beneuolentiam in hoc periculũ deuenerim, quãq; *maligne* præter ſpẽ fauor veſter ei reſpondeat, ſcitis omnes, & ſcietis melius vbi negotiũ meũ ad exitũ peruenerit. Sed quoniam vincit Valerii ſentẽtia, fauſta ſint ea vobis, meaq; de futuris vana ſit coniectatio. Ceterũ vt & vos qui S C ſcribitis, ſciatis quibus conditionibus plebi dedendus ſim; & ego norim qua de re pericliter, iubete tribunos corã dicere quodnã ſit maleficium cuius me accuſare parant, & quodnam accuſationi nomen inſcribant. Hæc ille: ratus ſe ob ea verba quæ in ſenatu dixerat, accuſatũ iri; & volẽs tribunos, pfiteri ſe hac de cauſſa

ὄξιος ἡγούμενος κύριος, μηδὲ ὑπὸ τῶν κακίστων
ἀκδημαγωγούμενος τοῖς κρείττοσι πολεμῇ· καὶ γὰρ ἐν
ὄχλῳ φιλεῖ γίνεσθαι ἡ τυραννίς· φυλάξῃ τε καὶ σῴζειν
ἐάσῃ τὸ δυνάμενον ὁ δεξιὸς φερόντων φερνίσῃ ἀνὴρ, δικτά-
τωρ ὑφ' ὑμῶν αἱρεθείς, ὃς ἀδιαφθόρους καὶ ἀνυπευθύ-
νους χρώμενος ὄξιος, τό τε νοσοῦν ὄζελῇ τῆς πόλεως
μέρος, καὶ τὸ μήπω διεφθαρμένον σῶσι ἐάσῃ κακωθῆ-
ναι, ἔθη τε καὶ νόμιμα βίων τὰ κρείττω μεθαρμοσάμε-
νος, ἀρχάς τε ἀποδείξας αἷς δεῖ ἡγῆται τὸ φερνέσθαι
τῶν κοινῶν· ὅπερ ἐγὼ τοῦτο εἰς μηνῶν δυοι-
κησάμενος, ἰδιώτης αὖθις ἔσομαι, τὸ μισθὸν μόνον οὐκ
τούτων λαβών, ἀλλ' οὐδ' ὁτιοῦν. ταῦτα οὖν σκοπεῖτε, καὶ
καὶ τὸ κῆμα τῆς πολιτείας τοῦτο κηρύσσωμεν κρείττον
εἶναι, μηδενὸς ἀπελαύνειν τὸν δῆμον, ἀλλ' ὥσπερ ἀρ-
χὰς ἀποδείκνυται ἑκάστοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν κηρυσσό-
νας τῆς πόλεως, καὶ νόμους τοὺς μὴ ὑπάρχοντας, τοὺς δὲ
ἀναιρεῖν, καὶ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης βουλεύσασθαι, ἃ
μέγιστα καὶ κυριώτατά ἐστι τῇ πόλει διαπράττε-
σθαι μέλλοντα, μεταδεδόσθαι αὐτοῖς, καὶ οὐδενὸς τούτων αὖ-
τοκράτορα πεποιῆσθαι τὸν βουλόμενον· ὅταν καὶ τὸν δικαστη-
ρίων μεταδίδοτε, καὶ μάλιστα περὶ ὧν ἂν τις αἰτίαν ἔ-
χῃ τοῦ πόλιν ἀδικεῖν, φάσιν εἰσάγων, ἢ τυραννίδα
συνωμοσίαν, ἢ περὶ πολεμίους τοῖς πολεμίοις διαλ-
λαγάς, ἢ ὅτιοῦν τοιοῦτον ἢ κακὸν ὄπιχρων πεφάνῃ. ὅσῳ
γὰρ μᾶλλον φοβερώτερον καταστήσῃτε τοῖς παραβαίνουσι
τοὺς νόμους, καὶ τὰ ἔθη κινῆσι, τοῖς ὑβρισταῖς καὶ πλεονέ-
κταις πολλοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φύλακας αὐτοῖς ἀποδεί-
ξαντες, τοσούτῳ κρεῖττον ὑμῖν ἔξει τὰ κοινά. ταῦτα καὶ
τὰ πλήθη τούτοις εἰπὼν, ἐπαύσατο. τῶν δὲ βου-
λευτῶν οἱ μετ' αὐτὸν ἀναστάντες, πλὴν ὀλίγων, οἱ
λοιποὶ ταύτῃ πρόσκεινται τῇ γνώμῃ. καὶ ὅπερ ὁ προ-
βούλευμα ἔδει γράφεσθαι, λόγον αἰτησάμενος ὁ Μάρ-
κιος εἶπεν· Οἷος μέν, ὦ βουλή, περὶ τὰ κοινὰ ἐγὼ γέ-
γονα, καὶ ὡς ἔχει πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν εἰς τοῦτον τὸν κίν-
δυνον ἐληλυθα, καὶ ὅτι πρόθυμα γνώμην ἀπήνεγκαί μοι
τὰ παρ' ὑμῶν, ἅπαντες ἴστε, καὶ ἔτι μᾶλλον εἴσεσθε ὅταν
τὰ κατ' ἐμὲ σῴῃ τέλος. ἐπεὶ δὲ ἡ δόξασά μου γνώμη νι-
κᾷ, καὶ συνενέγκη μοὶ ταῦτα ὑμῖν, καὶ ἕτοιμόν ἐστιν ἐγὼ
κακὸς εἶναι τῶν ἐναντίων. ἵνα τε ὑμεῖς οἱ πρό-
βουλευμα γράφοντες εἰδῆτε ἐφ' οἷς πρόκειταί μοι
τῷ δήμῳ μέλλειν, κἀγὼ μὴ ἀγνοῶ περὶ ὅτου ἀγω-
νίσωμαι, κελεύσατε δὴ τοὺς δημάρχους εἰπεῖν ἐναντίον
ὑμῶν, τί δ' ἀδίκημά ἐστιν ἐφ' οὗ μέλλουσί μου κατη-
γορεῖν, καὶ τὸ πρόσπον ὄνομα ὅπι γράφουσι τῇ δίκῃ.
ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε, δοκῶν ὅπι τοῖς λόγοις οἷς εἶ-
πεν ἐν τῇ βουλῇ, τῷ δίκαιῳ ὑφέξειν· καὶ βουλόμενος ὁ-
μολογῆσαι τοὺς δημάρχους, ὅτι ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας

μέλλουσιν

μέλλοισιν αὐτῷ κατηγορῆν. οἱ ὃ δήμαρχοι, βουλευσάμενοι κ᾽ σφᾶς, τυραννίδι ἐπιβουλεύειν αὐτὸν ἠτιάσαντο, κ᾽ τοῖς τοῦτο ἐκέλευον τὴν αἰτίαν ἔχειν ἀπολογησόμενον· οἱ βουλόμενοι δ᾽ ἔγκλημα εἰς μίαν αἰτίαν
142 καταχέαι, κ᾽ τοῦτο ἅτε ἰσχυρὰν, ἅτε τῇ βουλῇ κεχαρισμένην, ἀλλ᾽ ἑαυτοῖς τε τοῖς δήμοις ἐξουσίαν ὅσα βούλονται ἐγκαλεῖν, κ᾽ βοηθῆσαι ἀφαιρήσεσθαι τὸν Μαρκίου τοῦ ἐκ τῶν συνέδρων ὀλοφυρμοί. κ᾽ ὁ Μάρκιος
» εἶπεν· Ἀλλ᾽ εἴ τοι ἐπὶ τούτῳ γε χρῆσόμεθα τῇ ἀγανακτήσει, δίδωμι ἐμαυτὸν ἐπίδικον τοῖς δημόταις, κ᾽ μηδὲν ἔτι ὃ κωλῦον γράφεσθαι ὃ τοιοῦτον ἔγκλημα. ἐγένετο ὃ τοῖς πλείοσι τῶν συνέδρων ἀσμένοις ἐπὶ τούτῳ γνώσεσθαι τὸν ἔγκλημα τοῦτο τῷ δίκῃ, κατ᾽ ἀμφότερα, κ᾽ ὅτι οὐκ ἔσται ὃ λέγειν ἀφεθείς τις ἐν τοῖς συνέδροις ὑπαίτιον, κ᾽ ὅτι ῥᾳδίως ἀπολύσει τὴν ἀγανακτοῦσαν ὁ ἀνὴρ, βίον ἐζηλωκὼς σώφρονα κ᾽ ἀνεπίληπτον.
γράφει ὃ τοιοῦτον ἔγκλημα μετ᾽ οὐ πολὺ τῆς δίκης, κ᾽ χρόνος εἰς παρασκευὴν τῆς ἀπολογίας ὀφείλει τῷ ἀνδρὶ μέχρι τῆς τείτης ἀγορᾶς. αἱ δ᾽ ἀγοραὶ Ῥωμαίοις ἐννέα, ὡς κ᾽ μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνου, δι᾽ ἡμέρας ἑνάτης. ἐν δ᾽ ταύταις συνίασιν ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ δημοτικοὶ εἰς τὴν πόλιν, τάς τε ἀμείψεις ἐποιοῦντο τῶν ὠνίων, κ᾽ τὰς δίκας παρ᾽ ἀλλήλων ἐλάμβανον, τά τε κοινὰ ὅσον ἦσαν κύριοι κ᾽ τοὺς νόμους, κ᾽ ὅσα ἡ βουλὴ ἐπιτρέψειν αὐτοῖς, ψῆφον ἀναλαμβάνοντες ἐπεκύρουν· τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἀγορῶν ἑπτὰ ἡμέρας, αὐτουργοί τε ὄντες οἱ πολλοὶ κ᾽ πένητες, ἐν τοῖς ἀγροῖς διέτριβον. ὅτε δὲ τὸ τοιοῦτον ἔγκλημα ἔλαβον οἱ δήμαρχοι, προελθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν, συνεκάλεσαν εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον· κ᾽ πολλὰ ἐγκώμια τῆς βουλῆς διελθόντες, κ᾽ τὰ δόγματα αὐτῆς ἀναγνόντες, πρῶτον ἡμέραν ἐν ᾗ τὴν δίκην ἔμελλον ἐπιτελεῖν· εἰς ἣν ἀπαντᾶν ἠξίουν ἥκειν τοὺς πολίτας, ὡς ἐπὶ τῶν μεγίστων διαγνωσομένους. ὡς ὃ διεβοήθη ταῦτα, πολλὴ σπουδὴ κ᾽ προθυμία ἐγένετο τῶν τε δημοτικῶν κ᾽ τῶν πατρικίων· τῶν μὲν, ὡς τιμωρησομένων τὸν ἀνταδικοῦντα· τῶν δ᾽, ἵνα μὴ λυπῇ ἐπιχείρειος τοῖς ἐχθροῖς, ὡς ἐπὶ τὸν ἀριστοκρατίας ἀγωνιζόμενος. ἐδόκει δὲ πᾶσα κινδυνεύεσθαι ἡ τοῦ βίου κ᾽ τῆς ἐλευθερίας διαφώνησις ἐν τῷ τότε ἀγῶνι ἀμφοτέροις.
ὑπισχόμενος δὲ τῆς τείτης ἀγορᾶς, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν ὄχλος, ὅσος ὕπω πρότερον, συνελήλυθὼς εἰς τὴν πόλιν, ἔωθεν ἐπὶ καλύβης τὴν ἀγοράν. οἱ δ᾽ δήμαρχοι συνεκάλουν τὸ πλῆθος ὑπὲρ τοῦ φυλέτην ἐκκλησίαν, χωρία τῆς ἀγορᾶς προδιορίσαντες, ἐν οἷς ἔμελλον αἱ φυλαὶ ψήσεσθαι κατ᾽ αὐτάς. κ᾽ τότε πρῶτον ἐγένετο Ῥωμαίοις ἐκκλησία κατ᾽ ἀνδρὸς ψηφοφόρος

illum accusaturos. At tribuni cõmunicato inter se consilio, crimen tyrannidis affectatæ obiecerũt, iusseruntq; vt ad id responsurus veniret in iudicium; nolentes crimen in simplicem caussam includere, eamque nec validam, nec gratam senatui; sed astruentes sibi licẽtiam accusandi pro libito, simulq; senatum, quo minus Marcio patrocinaretur, deterrituros se putãtes *atrocitate criminis & inuidia*. Tum Marcius: Si ad hanc calumniam respondendũ est, permitto me iudicio populi, nec in mora sum quin S C scribatur. Eius criminis reum agi gratum fuit plerisq; senatorũ, duobus nominibus: tũ quia non postulabatur vt senator sentẽtiæ a se in confessũ dictæ rationẽ redderet; *id quod alias non caruisset inuidia*: tum quia facile sperabatur diluiturus hãc calumniam, vir in omni vita frugi & irreprehensibilis. Post hæc S C fit de hac lite, & spatiũ reo ad defensionẽ meditãdam prorogatur in trinundinũ. Nundinæ autẽ Romæ nono quoq; die celebrabãtur, vt nunc etiã. Iis nundinis plebs agrestis in vrbẽ confluebat, venaliaq; permutabat, & iure inter se agebat, & suffragia ferebat de negotiis publicis, de quib. vel leges ei permitterẽt arbitrium, vel senatus ad eã referret: *reliquis* septẽ diebus intermediis ruri degebãt, quod magna pars ob paupertatẽ operarentur suis manibus. Ceterum tribuni accepto S C progressi in forũ, populũ in concionẽ aduocarũt; prolixeq; laudato senatu, lectoq; eius decreto, diẽ dixerunt qua lis decidenda esset; ad eamq; iusserunt omnes ciues adesse, cognituros de rebus maximis. His diuulgatis vtrique se magno studio ad id negotium instruebant: plebeii, vt vindicaturi in hominem arrogantissimum; patricii, *annitentes* ne optimatium propugnator in inimicorum manus veniret: vtrisque omne vitæ libertatisque suæ ius ex huius iudicii euẽtu pendere arbitrantibus. Vbi vero affuerũt tertiæ nundinæ, agrestium turba, quanta numquam antea in vrbem confluxerat, summo mane forum occupauit. tribuni multitudine conuocata ad tributa comitia, loca fori funiculis distincta cuique assignauerunt tribui: ac tunc primum populus Romanus tributis comitiis viritim tulit

ſuffragia, multum reclamantibus patriciis ne id fieret, & cẽturiata ex more fieri poſtulantibus. ſuperioribus enim temporibus, quoties populus ex permiſſu ſenatus quacumq; de re laturus eſſet ſuffragia, per conſſ. vocari ſolebat ad cẽturiata comitia, peractis prius ſolennib. quibuſdam ex lege ſacris; quorũ nonnulla etiam noſtro fiunt tempore. conueniebatq; multitudo ante vrbem in campum Martium ſub ſignis cum ſuis centurionibus, nõ ſecus ac in militia. calculos autem ferebant non *vna* omnes, ſed per ſuas quiq; centurias, nec niſi vocati a cõſſ. Cumq; in vniuerſum eſſent centum nonagintatres centuriæ, in ſex claſſes diuiſæ, prima vocabatur ad ferenda ſuffragia cuius cenſus erat maximus, quæque primum obtinebat in bellis ordinem: in qua cenſebantur equitum octodecim centuriæ, octuaginta peditum. Poſt hanc ſuffragia ferebat claſſis cenſu minor, ſecundum in acie locum occupare ſolita, nec perinde armata vt prima acies, ſed *aliquanto* leuius: conſtabatque hæc multitudo viginti centuriis: quibus attribuebantur duę fabrorum lignariorum & ærariorum, aliorumq; bello vtilium opificum. Tertia claſſis *& ipſa* viginti centuriarũ, vt ſecunda; ſed cenſu minor, armaturaq; leuior, locũ poſt illã tenebat ordine proximũ. Quarti deinceps vocabantur, qui vt cenſu *proximis* inferiores erant, ita tutiorẽ in acie locũ obtinebant, & expeditiorem gerebãt armaturam. hi quoq; viginti centurias explebant, & attributas habebant duas centurias bucinatorum tubicinumq;. Quinto loco vocabatur claſſis minimi cenſus, quæ fundis armabatur & iaculis. hi nullũ in acie locũ habebãt, ſed *velut* expedita manus & velitationibus tantum apta, ſequebãtur legionarios, in triginta diuiſi cẽturias. Egentiſſimi autẽ ciuium, non pauciores reliquis omnibus, vltimum habebant ſuffragiũ, in vnam *omnes* reiecti centuriam. hi & a collatione tributorum, quæ pro cuiusque cenſu ſolebat fieri, & a delectibus immunes, militiam nõ ſequebantur niſi voluntarii; iis de cauſſis auctoritatis in ſuffragãdo minimæ. Ergo ſi primæ claſſis nonagintaocto centuriæ conſentirẽt, hoc eſt equites & maximi cenſus pedites, finis erat ſuffragio-

ἡ φυλετικὴ· πολλὰ ὂ ἀναβιβαζομένων τῶν παρισίων, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, καὶ τὴν λοχῖτιν ἀξιούντων σωφρονεῖν ἐκκλησίαν, ὥσπερ αὐτοῖς πάτριον ἦν. ἐν γὰρ τοῖς πρότερον χρόνοις, ὅτε μέλλοι φῆφον ἐξενέγκειν ὁ δῆμος, ὑπὲρ ὁτουδήποτινος ὧν ὁπότερ' ἔψηφεν ἡ βουλὴ, ἐκάλουν μὲν οἱ ὕπατοι τὴν λοχῖτιν ἐκκλησίαν, ἱερὰ πρότερον ὁπόσα τελεῖσθαι νόμος αὐτοῖς ἦν, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔτι γίνεται. συνῄει δ' ὁ πλῆθος εἰς τὸ πρὸς τῇ πόλεως Ἄρεως πεδίον, ὑπό τε λοχαγοῖς καὶ σημείοις τεταγμένον, ὥσπερ ἐν πολέμῳ. ἐπέφερον δὲ τὴν φῆφον οὐκ ἄπαντες ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἰδίους ἕκαστοι λόχους, ὁπότε κληθείη ὑπὸ τῶν ὑπάτων. ὄντων δὲ τῶν συμπάντων τειῶν καὶ ἑννενήκοντα καὶ ἑκατὸν λόχων, καὶ τούτων εἰς ἓξ διῃρημένων συμμορίας, πρώτη μὲν ἐκαλεῖτο συμμορία, καὶ τὴν φῆφον ἐπέφερεν ἡ τῶν ἐχόντων ὅ μέγιστον τίμημα τῆς οὐσίας, καὶ τῶν πρώτων λαμβανόντων τάξιν ἐν πολέμοις· ἐν οἷς ἦσαν ἱππέων μὲν ὀκτωκαίδεκα λόχοι, πεζῶν δ' ὀλίγῳ πλείονα. δευτέρα δ' ἐψηφοφόρει συμμορία τῶν ὑποδεεστέρων τοῖς βίοις, καὶ τὴν ὑποδεβηκυῖαν τάξιν ἐν τῇ μάχῃ μαχομένων, καὶ ὁπλισμὸν ἔχειν τὸν αὐτὸν ἐχόντων τοῖς πρώτοις, ἀλλ' ἐλάττονα· τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος εἰς εἴκοσι λόχους συνειλεγμένον ἦν· πρὸς ἑκείνοις δ' αὖθις δύο φυλαὶ τεκτόνων καὶ χαλκοτύπων, καὶ ὅσοι ἄλλοι πολεμικῶν ἔργων ἦσαν χειροτέχναι. οἱ δὲ ἐν τῇ τρίτῃ συμμορίᾳ καλούμενοι, λόχους μὲν ἐξεπλήρουν εἴκοσι, τίμημα δὲ εἶχον ἔλαττον τῶν δευτέρων, καὶ τάξιν τὴν ἐπ' ἐκείνοις ἐλάττονα, καὶ ὅπλα οὐχ οἷα τοῖς πρὸ αὐτῶν ἔφερον. οἱ δὲ μετὰ τούτους καλούμενοι, τίμημά τε οὐσίας ἔλαττον εἶχον, καὶ τάξιν ἐν πολέμῳ τὴν ἀσφαλεστέραν ἐλάμβανον, καὶ ὁπλισμὸν βιαιότερον εἶχον· διῄρητο δὲ εἰς εἴκοσι καὶ οὗτοι λόχους· συνετάττοντο δὲ καὶ τούτοις δύο λόχοι βυκανιστῶν καὶ σαλπιστῶν. πέμπτη δὲ ἐκαλεῖτο συμμορία τοῦ ὀλίγου πάνυ τετιμημένων ἀργυρίου· ὅπλα δὲ ἦν αὐτῶν σφενδόναι· οὗτοι τάξιν οὐκ εἶχον ἐν φάλαγγι, ἀλλὰ ψιλοὶ καὶ κοῦφοι συνεξαλοῦντο τοῖς ὁπλίταις, εἰς τειάκοντα λόχους διῃρημένοι. οἱ δὲ ἀπορώτατοι τῶν πολιτῶν, οὐκ ἐλάττους τῶν ἄλλων ἁπάντων ὄντες, ἕξαρχοι τὴν φῆφον ἀνελάμβανον, ἕνα μόνον ἔχοντες λόχον. οὗτοι πρωτίστων ἦσαν ἐλεύθεροι τοῖς οὐκ ἀπὸ λόγου, καὶ εἰσφορῶν τῶν κατ' τίμηματα γινομένων ἀτελής, καὶ δι' ἀμφω ταῦτα ἐν ταῖς ψηφοφορίαις ἀτιμότατοι. εἰ μὲν οὖν ὅπῃ τὰ πρώτων λόχων, οἵς οἵ τε ἱππεῖς ἐξεπλήρουν, καὶ τῶν πεζῶν οἱ τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῷ πολέμῳ λαμβάνοντες, ὃ αὐτὸ φρονήσαντες ἔπλα καὶ ἑννενήκοντα λόχοι, τέλος εἶχεν ἡ ψηφοφορία, καὶ

ρεία, καὶ

εία, καὶ οὐκέτι τοῖς λοιποῖς ἓξ καὶ ἐννενήκοντα λόχοις
ἀνεδίδοτο ἡ ψῆφος· εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο, ἡ δευτέρα
συμμορία τῶν δύο καὶ εἴκοσι λόχων ἐκαλεῖτο, καὶ ἡ τρίτη·
καὶ τοῦτο συνέβαινεν ἕως οὗ ὁ αὐτὸς φερενίφοσιν ἑπτὰ καὶ
ἐννενήκοντα λόχοι. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τῶν ἀγωνισμάτων
ὑπὸ τῶν πρώτων κλήσεων τέλος ἐλάμβανεν, ὡς μηδὲν
ἔτι δεῖν τῶν ἑξῆς· σπανίως δέ που πρᾶγμα οὕτως
ἐνδοιαζόμενον ἐνέπιπτεν, ὥστε μέχρι τῆς ἑβδόμης ψή-
φου τῶν ἀπορωτάτων περιμένειν· καὶ ἵν' ὡς πρὸ πέ-
ρας τοῦτο γένηται τῶν πρεσβυτέρων δύο καὶ ἐννενή- 10
κοντα καὶ ἑκατὸν λόχων, τὴν τελευταίαν ψῆφον ἐπενε-
γκεῖσαν ἐκείνας, αἰτίαν γένεσθαι τοῦ ὑπὸ θατέρας ῥο-
πῆς. οἱ μὲν οὖν συναγωνιζόμενοι Μαρκίῳ, ταύ-
την ἠξίουν καλεῖν τὴν ἀπὸ τῶν πεμπάτων ἐκκλησίαν,
ὑπολαμβάνοντες τάχα μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης κλή-
σεως ὑπὸ τῶν ὀκτὼ καὶ ἐννενήκοντα λόχων ἀπολυθή-
σεσθαι τὸν ἀνδρα· εἰ δὲ μή γε, ὑπὸ τὰς δευτέρας, ἢ τρί-
της. οἱ δὲ δήμαρχοι ταῦτα ὑφορώμενοι, καὶ αὖθις τὴν φυ-
λετικὴν ἐκκλησίαν ᾤοντο δεῖν συναγαγεῖν, καὶ τὸν ἀγῶνος 20
ἐκείνου ποιῆσαι κυρίαν· ἵνα μήτε οἱ πένητες τῶν πλου-
σίων μᾶλλον ἔχωσι, μήτε οἱ φυλετικοὶ τῶν ὁπλιτῶν ἀπι-
μοτέραν ἔχωσι χώραν, μήτε ἀπερριμμένον εἰς τὰς ἑ-
κάστας κλήσεις ὁ δημοτικὸν πλῆθος ἀποκλείῃ τῶν
ἴσων ψήφων· ἰσόψηφοι γὰρ ὁμότιμοι πᾶσιν ἀλλήλοις
νομόμενοι, μιᾷ κλήσει τὴν ψῆφον ἐπενέγκωσι πρὸ φυλάς.
καὶ ἐδόκουν δικαιότερα αὐτοὶ τῶν ἑτέρων αἰτιοῦσθαι· δη-
μοτικὸν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλ' οὐκ ὀλιγαρχικὸν εἶ ὁ τὸ
δήμου δικαστήριον, καὶ πρὸ τοῦ ἀδικουμένων ὁ κοι- 30
νὸν ἀφάνωσιν ἀπόντων εἶ κοινόν. συνεχωρήθη-
τος γὰρ αὐτοῖς καὶ τούτου μόνις ὑπὸ τῶν πατρικίων, ὅπως
τὸν δίκαιον ἐγκλῆν λέγεσθαι, πρῶτος ἀνέβη Μινύκιος
ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, καὶ ἔλεξεν οἷς ἐπέσταλεν αὐτῷ
λόγοις ἡ βουλή· πρῶτον μὲν ἀπάσας τὰς δυσεργεσίας
ὑπομιμνήσκων, ὅσας ἐν εἰρηνικῶς ὁ δῆμος πρὸς τὴν
πατρικίων· ἔπειτα ἀξιῶν ἀντὶ πολλῶν καὶ καλῶν ἔρ-
γων μίαν ἀποδοθῆναι πρὸς τὸν δήμου δεομένοις σφί-
σιν ἀναγκαίαν χρείαν, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως ἀγα-
θοῦ πρὸς ὃ τοῦτοις, ἐπαινῶν μὲν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην,
καὶ ὅσης εὐδαιμονίας ἑκάτερον τούτων αἴτιόν ἐστι τοῖς
πόλεσιν ὑπολεγόμενος· κατηγορῶν δὲ διχοστασίας καὶ
πολέμων ἐμφυλίων, ἐξ ὧν πόλεις αὐτόμοροι ἀπέ-
φαινεν ἀνήρηθαι, καὶ ἔθνη ὅλα ἐξολωλέναι· πρόκαλῶν δὲ μὴ τὰ χείρω αἱρεῖσθαι πρὸ τῶν κρατίστων ὀρ-
γῇ ὑπερβέβαντας, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ σώφρονος τὰ μέλ-
λοντα ὁρᾶν, μηδὲ τοῖς κακίστοις τῶν πολιτῶν χρῆσθαι
συμβούλοις πρὸ τῶν μεγίστων βουλομένους, ἀλλὰ τοῖς
κρείττοσι σφίσι δοκοῦσιν, ὑφ' ὧν ἤδεσαν ἐν εἰρήνῃ

rum, nec vocabantur reliquæ nonagintaquinq; quod ni fieret, secunda classis vigintiduarum centuriarũ vocabatur; post tertia, & reliquæ deinceps, donec consentirent nonagintasex centuriæ. ac pleræque controuersiæ primarum classium suffragiis decidebãtur; ita vt non amplius esset opus vltimis: sed rarissime incidebat tanta ambiguitas, vt deueniretur ad vltimam inopum centuriam; quæ diuisis *bifariam* priorib. CXCII centuriis, alterutri parti accedẽs, eam suo momento præponderare faceret, suoque suffragio cõtrouersiæ finem imponeret. Itaq; Marcii fautores poscebant *centuriata* comitia, in quibus pro censu ferebantur suffragia; sperãtes fore vt a prima classis nonaginta octo centuriis absolueretur; vel saltem a secundæ tertiæve classis centuriis. Tribuni vero idem suspicantes, tributa comitia maluerũt cogere, eisque iudicium committere, ne vel opulenti egenos prærogatiua vincerẽt, vel classici proletarios; neve plebs in extremã reiecta classem excluderetur a suffragiis; sed omnes calculi & honoris iure inter se æquarẽtur, atq; vnâ tributim ad suffragia vocarẽtur. Videbanturq; æquũ postulare, quod populi iudiciũ penes plebẽ potius esse debeat quã penes factionẽ optimatũ, & læsæ reip. crimen ad omniũ cognitionem pertineat. Id cũ ægre obtinuissent a patriciis, iamq; causſam dici oporteret, primus Minucius cõsul ascenso *suggestu* exposuit quę a senatu in mandatis habebat: exorsusq; a cõmemoratione beneficiorũ quæ plebs a patriciis accepisset, pro tam multis & egregiis meritis, *senatus nomine* vnam a plebe gratiam, ipsis *tunc* necessariam, & reipublicę bonam *atq; commodam*, repopoſcit. post hæc adiicit multa in laudem pacis & concordiæ, recensens quantas felicitates ambæ ciuitatibus afferant; econtra discordiam damnans bellaque ciuilia, quibus & vrbes excisæ sint vna cum suis ciuibus, & nationes integræ internecione deletæ. oratq; ne iræ indulgentes deteriora sequantur, neglectis potioribus; sed sobria cogitatione in futurum prospiciant: & cũ agatur de re maxima, non nequissimi cuiusque ciuis consilium sequantur, sed virorum optimorum, a quib. sciant pacis

belliq; temporib. plurimum adiutam patriã; de quorũ fide, quasi mutarint ingeniũ, dubitare nõ deceat. Summa orationis eo tẽdebat ne suffragia ferrent contra Marciũ; sed, si fieri posset, *propter ipsius virtutẽ* virũ absoluerent, memores quomodo sit meritus de republica, quotq; egregia & præclara facinora in bellis ꝓ libertate atq; imperio populi Romani ediderit. nec esse bonorũ virorũ officiũ, vt contra ius ac fas, plus apud se valere sinant verba eius inania quã tot benefactorum gratiam. honestam etiam absoluendi occasionem eis obtigisse; quando ille se vltro aduersatiis præbeat, acquieturus in illorum de se iudicio. sin autem cum illo in gratiam redire nequeant, sed implacabile in eũ gerant odium, respiciant *saltem* deprecãtem pro eo senatum, trecẽtos viros totius ciuitatis optimos, flectanturq; ac moueantur animis, nec ꝓpter vnius inimici pœnã tot amicorum preces repellãt, sed in tot bonorũ virorum gratiam vnius viri causſam negligãt. Hęc & his similia locutus, postremo hanc orationi adiecit clausulam: si suffragiis suis eũ absoluerint, fore vt reum ꝓpter innocentiã absoluisse æstimẽtur: sin iudicium ei remiserint, fore vt deprecatorib. eũ donasse videãtur.

Vbi Minuci⁹ desiit, Sicinius tribunus ꝓdit *in medium*, aitq; nec se proditurũ libertatẽ populi, nec sponte passurum vt ꝓdatur ab aliis: sed si patricii hominẽ serio ad populi iudiciũ sistant, daturũ se populo calculos, nec aliud facturum præterea. Tum Minuçius: Quandoquidẽ, tribune, suffragiis hominẽ submittere omnino vultis, intra criminis limites stet accusatio: & quãdo eũ tyrãnidem affectare insimulastis, hoc *crimen* edocete, eiusq; afferte argumẽta. Verba aũt illius quæ ad senatũ contra plebẽ fecit, vt dicitis, nec memorate nec accusate. nã quod ad hoc attinet, ex senatus decreto absolutus est, & de certo crimine causſam apud populũ dicet. His finitis S C legit, atq; ita protestatus descendit.

Tũ primus tribunorũ Sicinius accusationẽ meditata atq; accurata oratione pertexuit, quidquid vmquã reus contra plebem fecerat aut dixerat, ad tyrannidis affectationẽ referens. Post eum peroratunt qui plurimum inter tribunos poterant. Deinde vbi

χὴ χτ' πολέμους πολλὰ ὠφεληκότων τὴν πατρίδα, οἷς οὐκ ἂν δικαιώσωσιν, ὡς μεταβεβληκότους τὴν φύσιν, ἀπιστεῖν. ἓν γ' ἔχεφήμαγον ἐῶ ἀπόντων τ' λόγων, μηδεμίαν αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν χτ' τοῦ Μαρκίου ψῆφον, ἀλλὰ μᾶλιστα μὲν δὴ αὐτὸν ἀφεῖναι τ' ἀνδρα, ἀναμιμνησκομένους οἵους εἰς τὰ κοινὰ ἐγένετο, καὶ ὅσους κατώρθωσεν ὑπὲρ τ' κοινῆς ἐλευθερείας τε καὶ ἡγεμονίας πολέμους, καὶ ὡς ὅτε ὅσια, οὔτε δίκαια, ὅτε προσηκόντα σφίσι ποιήσοιεν, λόγων μὲν αὐτῷ μνησικακεῖν τῶν φαύλων, ἔργων γ' ἀχαριστοῦντες καλῶν· εἰ γ' καὶ τ' καιρὸν τ' ἀφέσεως καλὸν, ὅτε γε αὐτὸς ἥκει παρέχων τὸ σῶμα τοῖς ἀμφοτέροις, καὶ στέργων ὅ τι ἂν ἐκεῖνοι περὶ αὐτῷ γνῶσιν. εἰ γ' οὐχ οἷοί τε εἰσὶ λύσασθαι πρὸς ἐκεῖνον, ἀλλὰ χαλεπῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἔχουσιν, ἀθυμηθέντας ὅτι ἡ βουλὴ δεσμοῖς περὶ αὐτῷ παρέσται, ἄνδρες οἱ κράτιστοι τῆς πόλεως τελευτῶσι, παθεῖν τι καὶ ὑπὸ λαθῶν τὰς γνώμας, καὶ μὴ δι' ἑνὸς ἐχθρου πρόφασιν, τοσούτων δεήσεσι ἀπώσασθαι φίλων, ἀλλὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν χάριν δικεῖν ἑνὸς ἀνδρὸς ἀποβαλεῖν. Ταῦτα καὶ πολλὰ πλείονα τούτοις εἰπὼν, τελευταῖον ἐκεῖνον προσέθηκε τ' λόγον, ὅτι ψήφῳ μὲν ἐπαχθείσης, ἐὰν ἀπολύσωσι τ' ἄνδρα, χάριν ὀφλήσειν ἀδικεῖσθαι τὸν δῆμον ὑπ' αὐτῷ, δόξουσιν ἀφεκέναι· ἐὰν δὲ κωλύσωσιν ὑπολελεῖφθαι δίκην, τοῖς δεομένοις ὑπ' αὐτῷ φανήσονται χαριζόμενοι. παυσαμένου γ' τ' Μινυκίου, παρελθὼν ὁ δήμαρχος Σικίννιος, ἔτε αὐτὸς ἔφη προσδώσειν τ' ἐλευθερείαν τῶν δημοτῶν, οὔτε τοῖς προσδιδοῦσιν ὑποβρέψειν ἐκών· ἀλλ' εἰ ὦ ὀλίγοι παρέχοιεν οἱ πατρίκιοι τ' ἄνδρα ὑπὲρ δίκην τοῖς δημοκοπικοῖς, ἀναδώσειν πρὸς αὐτῷ ψῆφον, μηδὲν γ' ποιήσειν πρὸς ταῦτα σοφόν. μετ' ταῦτα παρελθὼν ὁ Μινύκιος εἶπεν· Ἐπειδὴ πρώτως, ὦ δήμαρχε, ψῆφον ἐπεγνώκατε πρὸς τ' ἀνδρὸς προσθέσθαι, μηδὲν ἔξω τ' ἐγκλήματος κατηγορεῖτε· ἀλλ' ὑπὲρ τυραννίδι αὐτὸν ὑπαίτιον εἰσηγείλασθε, τοῦτο διδάσκετε, καὶ πρὸς τούτου τὰς πίστεις φέρεσθε. λόγων δὲ αὐτῶν ὧν αἰτιᾶσθε κατ' τ' δήμου πρὸς τ' βουλὴν εἰπεῖν, μήτε μέμνησθε, μήτε κατηγορεῖτε. ἀφεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ἐψηφίσατο τούτης τῆς αἰτίας τὸ συνέδριον, ὑπὲρ ὧν ἔδοξε τοῖς ἥκειν εἰς τὸν δῆμον ὑπεύθυνον. καὶ μετ' τοῦτο ἀνέγνω τὸ προβούλευμα. ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν τε καὶ ὑπομαρτυρήμενος, κατέβη. τῶν δὲ δημάρχων πρῶτος μὲν διέθετο τὴν κατηγορίαν Σικίννιος ὁ πολλῆς ὑπομελείας καὶ παρασκευῆς, πάντα ὅσα προσήκοντα ἢ λέγων ὁ ἀνὴρ κατ' τοῦ δήμου διελέλεσεν, εἰς κατασκευὴν τυραννίδος ἀναφέρων. ἔπειτα μετ' ἐκεῖνον οἱ δυνατώτατοι τ' δημάρχων εἶπον. ὡς γ' παρέ-

λαβεν

λαβὲν ὁ Μάρκιος τ̃ λόγον, ἄρξάμενος ἀνωθεν ἀπὸ
τ̃ πρώτης ἡλικίας, διῆλθεν ὅσας ἐστρατεύσατο μάχας ὑ-
πὲρ τῆς πόλεως στρατείας, καὶ ὅσοις εἰληφὼς ὑπατικίοις
πρὸς τ̃ στρατηγῶν στεφάνοις, πολεμίων τε τὰς λη-
φθείσας αἰχμαλώτους ὑπ' αὐτ̃, καὶ πολιτῶν τὰς
σωθείσας ἐν τοῖς ἀγῶσι· καὶ παρ' ἕκαστον τ̃ λε-
γομένων τά τε ἀριστεῖα ἐπεδείκνυτο, καὶ τὰς στρατη-
γοὺς μάρτυρας παρείχετο, καὶ τ̃ πολιτῶν τὰς σω-
σθείσας ἐξ ὀνόματος ἐκάλει. οἱ δὲ παρῆσαν ὀλοφυ-
ρόμενοι, καὶ δεόμενοι τ̃ πολιτῶν, μὴ τ̃ ἄριστον σφίσι
τῆς σωτηρίας, ὡς πολέμιον ἀπολέσαι καὶ κτεῖναι, μίαν
τε ἀντὶ πολλῶν ψυχὴν ἀπαιτοῦντες, καὶ τὰς ἀδελφιδόνιας
ἑαυτοῖς ἀντ' ἐκείνου χρῆσθαι ὅ τι βούλοιντο. ἦσαν δ' οἱ
πλείους αὐτῶν ἐκ τ̃ δημοτικ̃ ὄχλου, καὶ πολλὰ
τ̃ κοινῇ χρήσιμοι· ὧν τάς τε ὄψεις καὶ τὰς δεήσεις
δι' αἰσχύνης ὁ δῆμος λαμβάνων, εἰς οἴκτους καὶ δάκρυα
ἐτράπετο. ὡς δὲ καὶ τῷ ἐάσθη ὁ Μάρκιος παῤῥη-
σιάσασθαι, ἐπεδείξατο τὰ στέρνα τ̃ βουμ̃ μεσὰ, καὶ
πρ̃ τὸ δῆλο μέρος τ̃ σώματος ἀνάπλεων τ̃ πλη-
γῶν, εἰ τ̃ αὐτῶν ἀνδρῶν ἔργα εἰ νομίζοιεν,
σώζειν μὴ ἐκ τ̃ πολεμίων τὰς πολλοὺς, ἀπολύ-
ναι δὲ τὸς σωθέντας ἐν εἰρήνῃ· καὶ εἰ τυραννίδα κα-
σκευαζόμενός τις ὃ δημοτικὸν ἐλαύνοι μέρος ἐκ πόλεως, ὑφ' οὗ μάλιστα αὔξεταί τε καὶ βέβαται τυ-
ραννὶς· ἔτι δὲ αὐτ̃ λέγοντος, ὅσον μὲν ἐπὶ τ̃ δημο-
τικοῦ μέρους ὀπτὰς καὶ φιλόξενον, ἀπολύειν ἔδοα
τ̃ ἄνδρα, καὶ δι' αἰσχύνης ἐλάμβανεν, εἰ καὶ δίκαια ὑπεῖ-
χε τῷ ἀγχίνου τοιαύτης αἰτίας, αἵτ̃ τοσαύτας
ἐκατοντάδων τῆς ἑαυ̃ ψυχῆς ἕνεκα τῆς ἀπόντων
φυλακῆς. ὅσοι δὲ ἦσαν φύσει βάσκανοι καὶ μισόξε-
νοι καὶ πρὸς πᾶσαν δυσκίνητοι εἶσιν, ἤδοντο μὲν ἀπο-
λύειν τ̃ ἄνδρα μέλλοντες, οὐκ εἶχον δέ ὅ τι δῆλο ποι-
ῶσι, πλὴν ὃ μηδεμίαν δύνασθαι ἀφορμὴν τυραννί-
δος ἢ ὑπαθέσεως φανερὰν εἶναι, ἐκ̃ ἧς τὰς ψήφους ἀ-
νελήφεσαν. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Δέκιος ἐκεῖνος, ὁ
καὶ τὸς ἐν τῇ βουλῇ ποιησάμενος λόγους, καὶ ὃ πρόβλ-
ημα πρὸς τ̃ δίκης γραφὴν ἀπασκευάσας, ἀ-
νέστη, καὶ σιωπὴν ἠνέσθαι κελεύσας, ἔλεξεν· Ἐπειδή, ὦ
δημόται, τ̃ ἐν τῇ βουλῇ λεχθέντων ὑπὸ Μαρκίου λό-
γων, καὶ τ̃ ἀπὸ τούτων ἀκολουθησάντων ἔργων βιαίων
τε καὶ ὑπερηφάνων ἀπολύουσιν αὐτὸν οἱ πατρίκιοι, καὶ
οὐδὲ ἡμῖν ἐπιτρέπουσι κατηγορεῖν, ἀκούσατε οἷ ὑμῖν
ἔργον ἔξω τ̃ λόγων ὁ ἀνὴρ τυγχάνει
ἀπεργασμένος, ὡς αὐθάδες καὶ τυραννικὸν, καὶ οἷ
ὑμῶν κατέλυσε νόμον αὐτὸς ἰδιώτης ὤν, μάθετε. ἴστε
δή που πάντες, ὅτι τὰ ἐκ τ̃ πολεμίων λάφυρα, ὁ-
σον ἂν ἡμῖν ὑπάρχῃ τυχεῖν δι' ἀρετ̃, δημόσια εἶ κε-

vices dicendi venerunt ad Marcium; exorsus inde ab adolescētia sua, recēsuit quoties militauerit pro republica, quot victrices ab imperatorib. coronas acceperit, quot hostes viuos ceperit, quot ciues in prœliis seruauerit; & ad singula dicta ostēdebat fortitudinis præmia, imperatores testes citabat, & ciues seruatos vocabat suo quemq; nomine. qui *vocati*, aderant, lamentātes, rogantesq; suos ciues, ne auctorem suæ salutis vt hostem perderent, vnamq; pro multis animā reposcentes, & seipsos dedentes pro eo mulctandos quo modo libēret. horum pleriq; plebeii erant, bene de republica meriti; quorum aspectum & preces reuerita plebs, mouebatur ad miserationē & lacrymas. Vt vero etiam Marcius scissa veste pectus cicatricibus oppletū ostendit, & pari modo affectas ceteras partes corporis, *rogitans* num putēt eiusdem esse populum in bello seruare, & seruatū in pace perdere; & *qui consistat vt idem aliquis dicatur* tyrannidem affectare, & plebē ex vrbe pellere, per quam præcipue solet tyrānis coalescere & foueri: nondū loqui desierat, cum mitior & bonorum virorū amantior plebis pars acclamabat absoluēdum hominem; pudendū existimans vel hoc ipsum, quod huiusmodi criminis reus ageretur vir qui toties vitam suā contempsisset pro salute omnium. Ceterum qui erant ingenio inuido probisque infenso, & ad quaslibet seditiones facillime impellebantur, ægre adduci poterant vt virum absoluerent: nihil tamen aliud facere poterant, cū nihil in eo inuenirent quod in tyrannum vel insidiatorem competeret; de quo crimine *tunc* ferēdus erat calculus. Quod vbi animaduertit Decius ille qui apud senatū verba fecerat, atq; effecerat vt S C de hoc iudicio scriberetur, surrexit, & indicto silētio *sic* locutus est: Quoniam Marcii verba Quirites in senatu dicta, quæq; inde facta violēta & superba cōsecuta sunt, absoluūt patricii, ac ne nos qdē accusare permittūt, audite quodnā facinus egregius hic vir pter verba illa perpetrarit, quā arrogans & tyrānicum; & qualē vestram legē homo priuatus violare ausus sit, discite. Scitis nimirū omnes, prædā ex hostibus nostra virtute partam legibus addi-

ci populo; & ne ducem quidē exercitus in eam ius habere, nedum priuatum aliquem; sed quæstori eam tradi, vendique, & pecuniam referri in ærarium. Hanc legem nullus ab V C non dicam violauit, sed ne reprehendit quidem, excepto vno hoc Marcio: qui contempta eius auctoritate solus nos Quirites publicis fraudare spoliis ausus est, nō pridem, sed superiori anno *proximo*. Cum enim excursionem fecissetis in agrum Antiatem, & multum mancipiorum, pecorum, frumenti, aliarumque rerum acquisiuissetis, ille nec quæstori hæc obtulit, nec ipse vendidit & pretium in ærarium retulit; sed totam prędam suis amicis dilargitus est. Hoc equidē facinus argumentū aio tyrannidis. quid ni? cum adulatores suos & satellites futuræq; tyrannidis assertores publica demeritus sit pecunia. eoq; facto aperte violatam esse legem assero. Alterutrū igitur demōstret Marcius, aut prædam ex hostib. captam se non diuisisse amicis suis; aut factū quidem, sed saluis legibus: quorum neutrum apud vos dicere poterit. nā vtrumq; ipsi scitis, & legem & factum; nec potestis nisi cōtra leges & iusiurandum *hunc* absoluere. Omissis igitur coronis, præmiis fortitudinis, cicatricibus, ceterisq; præstigiis, ad hæc respondē Marci. ia enim tibi de his dicendi locum facio. Hęc accusatio magnam inclinationem fecit in partē alteram. nam qui prius æquiores ei fuerant, eumq; absoluere gestierant, his audientis fauebant remissius. at maligna turba, quæ plebis erat pars maxima, hominem modis omnib. perditum cupiens, tanta tamq; luculenta occasione arrepta, magis etiā ad id faciēdum incitabatur. Verum enim erat de prēda diuisa; licet nō malo animo factū esset, nec ad struendam tyrannidē, vt calumniabatur Decius; sed optimo animo, vt publicis malis *care* afferretur remediū. cum enim plebs adhuc diffideret a patriciis, hostes audaciores ob eam rē facti, crebras in agrum Romanum faciebant excursiones, multasque inde prædas abigebant: & quoties senatus vellet copias emittere quæ arcerent, nullus plebeiorum exibat, sed alienis malis gaudebāt, clademq; negligebant: nec patriciorum manus ad repugnandum per se satis

λεύθ ὁ νόμος, καὶ τούτων οὐχ ὅπως τῆς ἰδιώτης γῆς κύ- «
ριος, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ τὴν δυνάμεως ἡγεμών· ὁ γὰρ Ται- «
μίας αὐτὰ τἀλλαβὼν, ἀπεμπολῆ, καὶ εἰς τὸ δημό- «
σιον ἀναφέρῃ τὰ χρήματα. καὶ τοῦτον τὸν νόμον ὃς οὐ «
τιθὼδε οἰκοθυμὴτ πόλιν, οὐχ ὅπως κατέλυσέ τις, ἀλλ' «
οὐδὲ ἠπάσατο μὴ οὐχὶ καλῶς ἔχειν· ἀλλ' οὗτος μόνος «
Μάρκιος ἀφριδῶν αὐτὸ κειμήλιον καὶ κυρίου ὄντος, «
μόνος ἠξίωσεν ἀφαιρήσασθαι τὰ κοινὰ ἡμῶν, ὦ δημό- «
ται, λάφυρα, ὧν ἐγὼ καὶ οὐ πάλαι. ποιησαμένων γὰρ «
ὑμῶν καταδρομὴν τῆς Ἀντιατῶν γῆς, καὶ πολλὰ μὲν «
σώματα, πολλὰ δὲ βοσκήματα, πολὺν δὲ σῖτον, πολλὰ «
δὲ ἄλλα χρήματα ἀνθαλόντων, ὅτε τῶν ταμίαι «
ταῦτα ἀπέδοξεν, ὅτε αὐτὸς ἀποδόμενος εἰς τὸ δημό- «
σιον ἀνῄνεγκεν ὁ ἀργύριον, ἀλλὰ διένειμε καὶ κατέχα- «
εισε τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις ἅπασαν τὴν λείαν. τοῦτο δὴ «
τυραννίδος τεκμήριον εἶναι φημὶ ὃ ἔργον. πῶς γὰρ οὔ; ὃς «
τοὺς ἑαυτοῦ κόλακάς τε καὶ σωματοφύλακας, καὶ τῆς «
μελλούσης συνεργοὺς τυραννίδος τῶν δημοσίων ὑπερ- «
γέτει χρημάτων· καὶ νόμου καθάπαξ εἶναι φανερὸν «
τοῦτο λέγω. δυοῖν δὴ θατέρων ἀποφαινάτω πα- «
ρελθὼν Μάρκιος, ἢ ὡς οὐ διένειμε τὰ λάφυρα τοῖς ἑ- «
αυτοῦ φίλοις ἃ ἔλαβεν ἐκ τῆς πολεμίας, ἢ ὡς ταῦτα «
ποιῶν οὐ καταλύει τοὺς νόμους. ὧν οὐδέτερον ἔξεστι σοὶ «
ὑμᾶς εἰπεῖν. αὐτοὶ γὰρ ἀμφότερα ἴστε, καὶ τὸν νόμον, «
καὶ ὃ ἔργον, καὶ οὐκ ἔνεστιν ὑμῖν ἀποψηφιζομένοις αὐ- «
τῷ τὰ δίκαια καὶ τὰ βούρκα δοκεῖν ἐγνωκέναι. ἐάσας «
δὴ τοὺς στεφάνους, καὶ τὰ ἀριστεῖα, καὶ τὰ θαύματα, «
καὶ τὴν ἀγορὰν περιέλειαν, περὶ ταῦτα λέγε, ὦ Μάρ- «
κιε· ἀποδίδωμι γὰρ ἤδη σοὶ τὸν λόγον τοῦτον. τῶ- «
το δὲ κατηγόρημα πολλῷ ἐποίησε τὴν ὀπὶ θατέρα μεταβολήν. οἱ μὲν γὰρ ὀπισθέστεροί τε καὶ ἀσυνδά-
ζοντες τὸ ἀφέσεως τοῦ ὑδρὸς, μᾶλλον ἀκούσαντες ἐλύοντο· ὁ δὲ κακόηθες ἅπαν, ὅ τε δήμου πλῆθον μέρος ὤν, οὐκ πάντως ἀπολέσαι τὸν ἄν-
δρα δήπου προθυμούμενον, ἐπὶ μᾶλλον εἰς ταῦτα ἐπερρώσθη, μεγάλης ἀφορμῆς καὶ φανερᾶς λαβόμενον. ὧν γὰρ δὴ ἕνεκα ἡ τῶν λαφύρων ἀφαίρεσις· ἃ μὲν οὐκ ἀπαρέσεώς γε πονηρᾶς, καὶ ὅπῃ καταλυθῇ τυραν-
νίδος, ὡς ὁ Δέκιος ἠπάτα, γνωσθήσῃ, ἀλλ' ἀπὸ πάντος τοῦ βελτίστου, καὶ ἐπανορθώσεως ἕνεκα τῶν κατεχόντων τὰ κοινὰ κακῶν. ταραττόντος γὰρ ἔτι καὶ διεσπασμένου ἀπὸ τῶν πατρικίων τὸ πλῆθος τότε, καταφρονήσαντες οἱ πολέμιοι, καταδρομὰς τῆς χώρας ἐποιοῦντο, καὶ λεηλασίας συνεχεῖς· καὶ ὁπότε δόξῃ τῇ βουλῇ τὸν κωλύσοντα ταῦτα δυνάμιν ἐξελθεῖν, οὐδεὶς ἐξῄει τῶν δημοτῶν, ἀλλ' ἐπεχαιρέν τε καὶ παρεώρων τὰ νόμιμα· ἡ δὲ τῶν πατρικίων χεὶρ οὐκ ἰσχὺν καθ' αὑτὴν ἀξιόμα-

ἀξιόμαχος. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Μάρκιος, ὑπέσχετο τοῖς ὑπάτοις, ἐὰν ὑπὸ δέους αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, στρατιὰν ἄξειν ἑκούσιον ὅτι τοὺς πολεμίους, καὶ δίκην λήψεσθαι παρ' αὐτῶν ἐν τάχει. λαβὼν δὲ τὴν ἐξουσίαν ὁ Μάρκιος, συνεκάλεσε τούς τε πελάτας καὶ τοὺς φίλους, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν οἷς ἐν βουλομένοις ἀπολαῦσαί τε τῆς τοῦ στρατηγοῦ τύχης ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἀρετῆς. ὡς δὲ αὐτῷ χεὶρ ἀξιόμαχος ἐδόκει συνειλῦσθαι, τοσοῦτον ὅτι τοὺς πολεμίους οὐδέν πω τοσοῦτος ἐμβαλὼν δὲ εἰς χώραν πολλῶν ἀγαθῶν μεστὴν, καὶ γλυκύθυμος ἀφθόνως λείας κύριος, ἐφῆκε τοῖς στρατιώταις ἅπαντα τὰ ληφθέντα διανείμασθαι, ἵνα οἱ μὲν συναιρόμενοι τοῦ ἔργου, τὸν τῶν πόνων καρπὸν κομισάμενοι, προθυμότεροι ὦσι τὰς ἄλλας στρατιὰς ἀπάντων· οἱ δὲ ἀποκνήσαντες, ἐνθυμηθέντες ὅσων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐξὸν μεταλαβεῖν, μᾶλλον ἂν ἀπεκωλύθησαν, εἰς τὰς λοιπὰς ἐξόδους γλιχόμενοι φρονιμώτεροι. διένοια μὲν τοῦ ἀνδρὸς ἥδε ἐγίνετο τοῦ ἔργου. ὄχλῳ δὲ ταπεινῷ καὶ φθονερῷ δυσμενὴς αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ προαίρεσις ἐξεταζομένη, δημαγωγία τις ἐφαίνετο εἶναι, καὶ δεκασμὸς τυραννικός. ὥστε βοῆς καὶ θορύβου πᾶσα ἐν ἀνάπλεως ἡ ἀγορὰ, καὶ οὔτε ὁ Μάρκιος πρὸς ταῦτα εἶχεν ὅτι ἀπολογήσαιτο, οὔτε ὁ ὕπατος, οὔτε ἄλλος οὐδείς, οἷα δὴ παράδοξου καὶ ἀπροσδοκήτου φανείσης τῆς αἰτίας.

ὅπου δὲ οὐδεὶς οὐκέτι ἀπελογεῖτο, ἀνέδωκαν οἱ δήμαρχοι τὴν ψῆφον τοῖς φυλάρχοις, ἅμιλλαν ἐπιγράψαντες τῇ δίκῃ φυγῆς· ἐφοβοῦντο, οἶμαι, τὸ μὴ ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα, θανάτου αὐτὸν τιμήσαντες. ὡς δ' ἐπεψηφίσθη ἅπαντες, ἀριθμουμένων τῶν ψήφων, οὐ μέγα τὸ διάλλαγμα ἐφάνη. μιᾶς γὰρ καὶ εἴκοσι τότε φυλῶν οὐσῶν, αἷς ἡ ψῆφος ἀνέδοθη, τοῖς ἀπολυούσαις ἔσχεν ὁ Μάρκιος ἑνέα. ὥστε εἰ δύο προσῆλθον αὐτῷ φυλαὶ, διὰ τὴν ἰσοψηφίαν ἀπελύετο ἄν, ὥσπερ ὁ νόμος ἦξίου. αὕτη πρώτη κατ' ἀνδρὸς πατρικίου προκλησις εἰς τὸν δῆμον ἐγίνετο ὑπὲρ δίκης. ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς ὕστερον λαμβάνουσι τὴν τοῦ δήμου προστασίαν, ἔθος κατέστη, καλῶς οἷς δόξαι τῶν πολιτῶν δίκην ὑφέξοντας ἐπὶ τὸν δῆμον. καὶ ἐνθένδε ἀρξάμενος ὁ δῆμος ἦρθη μέγας· ἡ δ' ἀριστοκρατία πολλὰ τοῦ ἀρχαίου ἀξιώματος ἀπέβαλε, βουλῆς τε μετέχειν ὑπερβέπουσα
347 τοῖς δημοτικοῖς, καὶ ἀρχὰς μετιέναι συγχωροῦσα, ἱερῶν τε προστασίας λαμβάνειν οὐ κωλύουσα, καὶ ὅσα ἄλλα μιμούμενα ἐκείνους ἔδοξε τῶν πατρικίων μόνων, ἅπασι κοινωσαμένη, τὰ μὲν ὑπ' ἀνάγκης τε

erat valida. quo animaduerso Marcius promisit consulibus, si se ducem facerent, exercitu voluntariorum educto breui se pœnas sumpturum de hostibus. qua potestate impetrata, conuocauit clientes & amicos, & siqui alii ciues e bellica ducis virtute ac felicitate sperarent aliquid emolumenti. cumque iam videretur habere circa se manum satis validam, ex improuiso hostes inuasit. factaque irruptione in agrum refertum magna bonarum rerum copia, numerosa præda potitus, permisit milites inter se totam partiri; vt qui se operi addiderant socios, percepto laborũ fructu, promptiores ad alias expeditiones fierent; contra qui per pigritiam domi manserant, videntes quantis commodis seipsos propter seditionem priuauissent, in posteras expeditiones sibi cauerent prudentius. Atque hæc tum fuit mẽs hominis. Vulgus autem subdolum & inuidũ maligne interpretabatur factum hoc, vt largitionem tyrannicam, qua sibi conciliaret multitudinem. Quapropter clamoribus ac tumultu totum forum perstrepebat, nec Marcio ad hæc respondere valente, nec consule, nec vllo alio; vt inopinato & inexspectato sibi crimine obiecto. Porro cum nemo amplius responderet, tribuni inscripta liti perpetui exsilii mulcta, permittebant tribubus calculum; veriti opinor, ne, si capitalem ei pœnam irrogassent, non damnaretur a populo. Perlatis deinde suffragiis, & dinumeratis calculis, non magna exstitit differentia. cum enim vna & viginti tunc tribus essent quibus datus erat calculus, a nouem absoluebatur Marcius: quibus si accessissent duæ, æquatis suffragiis, absolutus fuisset legitime. Hæc fuit prima patricii hominis ad caussam apud populum dicendam citatio: & ex illo tempore morem sibi fecerunt tribuni quibuscumque liberet ciuibus diem ad populum dicere: vnde maximum incrementum potestas plebis habuit; & contra optimatum factio maximum pristinæ dignitatis accepit detrimentum, admissis plebeiis hominibus in senatum, ad magistratus & sacerdotia, aliosque primarios honores, qui *ante* solis patriciis peculiares fuerant: quos plebi communicarunt, partim inuiti &

Marcius damnatus, & iudiciũ plebi cõcessum in patricios.

necessitate coacti, partim sapiẽti consilio inducti, vt dicetur suo tempore. Ceterum mos iste vocandi potentiores in iudicium populi, multam præbere materiã potest eum vel laudare vel vituperare volentibus. nam multi boni & honesti viri haudquaq̃ pro virtutum meritis improbe ac nefarie a tribunis vita spoliati sunt: econtra multi qui superbo ac tyrãnico essent ingenio, coacti vitæ ac studiorum rationem reddere, pœnas luerunt meritas. quod quoties recto iudicio fieret, legitimeque supprimerentur elati magnatũ spiritus, magna & mirifica res visa est, & laudata est ab omnibus. quoties aũt virtus in reip. administratione spectata, per inuidiã iniuste tolleretur, reliquis id graue videbatur, morisq; auctores incusabantur. acciditq; iam sæpenumero, vt *senatus* Romanus deliberans satiusne esset eum abrogare, an sinere vt erat relictus a maioribus, nullũ consilio finẽ imposuerit. Quodsi & mihi de tantis rebus mea interponẽda est sententia, videtur mihi mos ipse, si per se examinetur, vtilis, & reip. Romanæ summe necessarius; sed qui magis minusve cõmodus fuerit pro tribunorũ ingeniis. nã quoties hæc potestas incidit in viros iustos & moderatos, amantioresque patrię quam vtilitatis propriæ, supplicio perniciosis reip. ciuibus pro meritis irrogato, ceteri a similib. conatibus deterriti sunt: boni autẽ viri, & optimo animo ad remp. accedentes, tuti fuerunt a probroso iudicio & alienis ab instituto suo criminationib⁹. quoties vero nequam & intemperantes auarique homines adepti sunt istam potestatem, fecerunt his contraria. Quapropter non opus fuit morẽ corrigere vt vitiosum, sed in creãdis plebis præsidibus delectum bonorum virorum habere, & nõ temere cuiuis rem tanti momenti committere.

Atque hic fuit seditionis exitus, quæ prima post pulsos reges ex caussis iam dictis Romę exstitit. Prolixior autem in hac narratione fui, nequis miretur quomodo patricii tãtam potestatem plebi permiserint, cum neq; cæsi neq; pulsi fuerint optimates, vt in aliis sæpe ciuitatibus accidit. Nam vnusquisque, dum aliquid præter opinionẽ audit, cupit caussam eius discere; nec alias fidem habet narrationibus.

καὶ ἀκουσα, τὰ δὲ ὀκ τοῦ γνοίας τε καὶ σοφίας, ὑπὲρ ὧν κτ' τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ. τοῦτο μὲν οὖν τοῖς ἔθος, ὃ καλεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει δυνατοὺς βούλεσθαι ὅτι δίκαιον, ἧς ὁ δῆμος ἐγίνετο κύριος, πολλὰς δὲ τοῦ δικαίου λόγων ἀφορμὰς τοῖς ἐπαινεῖν βουλομένοις ἢ ψέγειν. πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες οὐκ ἀξίως τῆς ἀρετῆς ἔπαθον, αἰσχρῶς καὶ κακῶς ὑπὸ τῶν δημάρχων τὰς ψυχὰς ἀφαιρεθέντες· πολλοὶ δὲ αὐθάδεις καὶ τυραννικοὶ τοῖς τρόποις, λόγον ἀναδοθέντες ὑποσχεῖν τοῦ βίου καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, δίκας τοῖς τοσούτοις ἐδόσαν. ὁπότε μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ κρατίστου γένοιντο αἱ διαγνώσεις, καὶ καθαιρεθείη τὰ τῶν μεγάλων αὐχήματα σὺν δίκῃ, μέγα τι θαυμαστὸν ἐφαίνετο τοῖς τὸ χρῆμα, καὶ ὑπὸ πάντων ἐπῃνεῖτο· ὁπότε δὲ ἀρετὴ φθονηθεῖσα ἀνδρὸς τὰ καινὰ οὐ δρωκειῶτος, ἀδίκως ἀναιρεθείη, δεινόν τι τοῖς ἄλλοις κατεφαίνετο, καὶ οἱ τὸ ἔθος ἀρξάντες κατηγορεῖτο. πολλάκις τε βουλευσάμενοι Ῥωμαῖοι, πότερα χρὴ καταλῦσαι αὖθ' ἧ φυλάττειν οἷ τοῦδε τῶν προγόνων παρέλαβον, οὐδὲν ἐπέθηκαν τῇ βουλῇ πρᾶγμα. εἰ δέ τις δεῖ καὶ αὐτὸν ἐμὲ ἀποφήνασθαι περὶ τηλικούτων πραγμάτων γνώμην, ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ μὲν ἔθος καθ' ἑαυτὸ ἀξιοπαζόμενον χρήσιμον εἶ), καὶ πολλῇ τῇ Ῥωμαίων δυναμένοις πλεῖστον, χρῆσθαι δὲ καὶ χεῖρον γίνεσθαι τοῦδε τοῖς τῶν δημάρχων τρόποις. ὅταν μὲν γὰρ τύχωσι τῆς ἐξουσίας ταύτης ἄνδρες δίκαιοι καὶ σώφρονες, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων ἀναγκαιότερα πεπλημμοι, ὁ μὲν ἀδικῶν τὰ κοινὰ ἀλυσφείαν δοὺς ἰὼ πρόσηκεν, πολὺ δέος τοῖς ὅμοια παρεσκευασμένοις δρᾶν ἐνεργάσατο· ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ ἀπὸ τοῦ κρατίστου πρὸς τὰ κοινὰ προϊών, οὔτε δίκαιον ἀζήμονα ὑπέσχεν, οὔτε εἰς αἰτίας ἀλλοτρίους τῶν ἐπιτηδευμάτων κατέστη. ὅταν δὲ πονηροὶ, καὶ ἀκόλαστοι, καὶ φιλοκερδεῖς ἄνθρωποι τηλικαύτης ἐξουσίας τύχωσι, τἀναντία τούτων γίνεται. ὥστε οὐ τὸ ἔθος ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν ὡς ἡμαρτημένον, ἀλλὰ σκοπεῖν ὅπως ἄνδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γιγνόμενοι τοῦ δήμου προστάται, καὶ μὴ τοῖς τυχοῦσι τὰ μέγιστα εἰκῇ ἐπιβαπτίσεται. ἡ μὲν δὴ πρώτη Ῥωμαίοις ἐμπεσοῦσα μετὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν βασιλέων στάσις, ἔσχε διαύτας αἰτίας, καὶ εἰς τοῦτο κατέσκηψε τὸ τέλος. ἐμήκυνα δὲ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν λόγον, τὸ μή τινα θαυμάσαι πῶς ὑπέμειναν οἱ πατρίκιοι τηλικαύτης ἐξουσίας ποιῆσαι τὸν δῆμον κύριον, οὔτε σφαγῆς τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν γενομένης, οὔτε φυγῆς, οἷον ἐν ἄλλαις πολλαῖς ἐγένετο πόλεσι. πολλοῖς γὰρ ἔστιν ὅτι τοῖς παραδόξοις ἀκούσμασι τὴν αἰτίαν μαθεῖν, καὶ ὃ πιστὸν ἐν τούτῳ τίθεμαι μὴ ἐλεγ-

ἐλογιζόμην οὖν ὅτι μοι πολλοῦ καὶ τοῦ πάντος δεήσει πιστὸς εἶναι ὁ λόγος, εἰ τοσοῦτον ἔφην μόνον, ὅτι παρῆκαν οἱ πατρίκιοι τοῖς δημοτικοῖς τὴν ἑαυτῶν δυναστείαν, καὶ ἔξὸν αὐτοῖς ἐν ἀριστοκρατίᾳ πολιτεύεσθαι, τὸν δῆμον ἐποίησαν τῶν μεγίστων κύριον, δι' ἃς δὲ αἰτίας ἐκωλύθη ταῦτα αἰτίας, παρέλιπον. Διὰ τοῦτο ἐπεξῆλθον ἅπασας· καὶ ὅτι οὐχ ὅπλοις ἀλλήλοις βιασάμενοι καὶ τραυματίσαντες, ἀλλὰ λόγοις πεισθέντες μεθήρμοσαν, πάντως μάλιστα ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι, τοὺς λόγους αὐτῶν διεξελθεῖν, οἷς τότε οἱ δυνατώτατοι ἐν ἑκατέροις ἐχρήσαντο. θαυμάσαιμι δ' ἂν εἴ τινες τὰς ἐν τοῖς πολέμοις τραπέζης ἀκριβῶς οἴονται δεῖν ἀναγράφειν, καὶ τοῦτο μίαν ἔστιν ὅτε μάχην πολλοὺς ἀναλίσκοντες λόγους, τόπων τε φύσεις, καὶ ὁπλισμῶν
48 ἰδιότητας, καὶ τάξεων τύπους, καὶ στρατηγῶν προθυμήσεις, καὶ τἆλλα διεξιόντες ὅσα τῆς νίκης αἴτια τοῖς ἑτέροις ἐγένετο· πολλάκις δ' κινήσεις καὶ στάσεις ἀναγράφοντες, οὐκ οἴονται δεῖν ἐπαναλαβεῖν τοὺς λόγους, δι' ὧν αἱ παράδοξοι καὶ θαυμασταὶ τραπέζης ἐπετελέσθησαν. εἰ γάρ τι καὶ ἄλλο τῆς Ῥωμαίων πολιτείας μέγα ἐγκώμιόν ἐστι, καὶ ζηλοῦσθαι ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἄξιον, κἀκεῖνο ἐγένετο κατ' ἐμὴν δόξαν ὃ ἔργον, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ἅπαντα καὶ θαυμαστὰ ὄντα λαμπρότατον, ὃ μήτε τοῖς δημοτικοῖς καταφρονήσασι τῶν πατρικίων, ὑπερφρήσαι αὐτοῖς, καὶ πολιτῶν ἐργασαμένους τῶν κρατίστων φόνον, ἅπαντα ἐκείνων παραλαβεῖν, μήτε τοῖς ἐν τοῖς ἀξιώμασιν, ἢ διὰ σοφῶν αὐτῶν, ἢ ξενικῆς ὑπηκοΐας χρησαμένους, διαφθεῖραι ὃ δημοτικὸν ἅπαν, καὶ ὃ λοιπὸν οἰκεῖν ἀδεῶς τὴν πόλιν· ἀλλ' ὥσπερ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς, ἢ παῖδας γονεῦσιν ἐν οἰκίᾳ σώφρονι τοῖς ἴσων δικαίων διαλεγομένους, πειθοῖ καὶ λόγῳ διαλύεσθαι τὰ νείκη, δυνηκέσαν δὲ ἢ δυόσιον ἔργον μηδὲν ὑπομεῖναι δράσαι κατ' ἀλλήλων· οἷα Κερκυραῖοί τε καὶ τὴν στάσιν εἰργάσαντο, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Μιλήσιοι, καὶ Σικελία πᾶσα, καὶ συχναὶ ἄλλαι πόλεις. ἐγὼ μὲν οὖν διὰ ταῦτα προσέλομαι ἀκριβεστέραν μᾶλλον ἢ βραχυτέραν ποιήσασθαι τὴν διήγησιν· κείσθω δὲ ἕκαστος ὡς βούλεται. τότε δ' οὖν τῆς δίκης τοῦτο λαβούσης τὸ τέλος, ὁ μὲν δῆμος ἀπελύετο τοσοῦτον ἀνόητον φρόνημα, καὶ καθηκέναι τὴν ἀριστοκρατίαν νομίσας· οἱ δὲ πατρίκιοι, κατηφεῖς τε καὶ ταπεινοί, δι' αἰτίας ἔχοντες τὸν Οὐαλέριον, ὑφ' οὗ πεισθέντες ἐπέδοσαν τῷ δήμῳ τὴν δίκην· οἷς τε οἰμωγὴ καὶ δάκρυα τῶν οἰκτιζόντων τε καὶ

Cogitabam igitur parum me aut nihil impetraturum fidei, si hoc tantum dixissem, patricios plebi suam permisisse potentiam & cum possent per optimates rempubl. gubernare, plebi commisisse maximarum rerum arbitrium; causas porro cur id cõcesserint, omisissem. ea propter omnes recensui. Et quoniam ea mutatio non vi & armis expressa est, sed verbis impetrata & rationibus, necessariũ duxi ante omnia ponere ipsas orationes, quibus tum vsi sunt vtriusq; factionis principes. Ac miror siqui res bello gestas accuratissime describendas existimant, & nonnumquam vno prœlio plurimum verborum impẽdunt, locorum naturas, armorum proprietates, modum quo acies instructæ fuerint, ducum adhortationes, ceteraque denarrantes quæ alterutris victoriam pepererint: dum vero seditiones & ciuiles motus produnt, non opus putant orationes commemorare, quarum in admirabilibus negotiis conficiendis tam inopinata fuerit efficacia. Vix enim aliud est in tota Romanæ reipubl. ratione æque dignum laude atq; adeo imitatione omnium hominum, mea quidem opinione, ac mira illa & prœclara ciuilitas; vt neque plebs contemptis patriciis, editaque maxima optimatium cæde, omnem eorum potentiam sibi vsurpauerit; neq; viri dignitate prœminentes plebẽ vniuersam vel suis opibus, vel externis auxiliis oppresserint, vt vrbẽ in posterum sine metu tenerent; sed non aliter ac fratres cum fratribus aut liberi cum parentibus in bene instituta familia, de ęquo iure disceptãtes, verbis & rationibus controuersias diremerint, nũquam progressi ad immania facinora cladesq; immedicabiles; qualibus se *alii populi* per seditiones confecisse memorãtur, *vt* Corcyræi, Argiui, Milesii, totaq; Sicilia, & aliæ ciuitates multæ. Hæc est caussa cur diligentius quam cõpendio narrare ista maluerim: iudiciũ esto cuiq; liberum. Ergo vbi lis hunc exitum habuit, plebs dimissa dementes sumpsit spiritus, existimans se iam conuulsisse optimatiũ potentiam: patricii vero, deiectis vultibus & animis, incusabant Valerium, cuius suasu plebi iudicium permiserant. Marcius cum multorum lacrymis & gemitibus do-

mum deductus est; ipse ad eũ casum nec gemitum edidit, nec aliud quidquam magnanimitate sua indignum vel dixit vel fecit. sed maiorem etiam animi generositatem & constantiam præ se tulit ingressus ædes, cum videret vxorem matremq; scissis vestibus plangentes pectora, & (vt fieri solet cum coniuges a carissimis necessitudinibus auelluntur morte vel exsilio, aliisve similibus calamitatibus) vociferantes: nihil motus lamentis ac lacrymis mulierum, tantum vale dixit eis, & forti animo infortunium ferre iussis commendauit filiolos: quorum grandior expleuerat decennium, minor in vlnis etiamtum gestabatur. alias nihil immoratus affectibus, nec sumptis vllis exsilio necessariis, properauit ad portam, nemine sciente quo tenderet. Paucis deinde diebus post, comitiorum tempus rediit, & consl. a populo facti, Q. Sulpicius Camerinus, & Sp. Largius Flauus iterum. *Eo anno* vrbs multis diuinitus territa est ostẽtis. nam & spectrorum insolitæ facies multis obuersatæ sunt, & exauditæ voces nemine apparente qui loqueretur; hominumque ac pecudum fœtus e naturali *forma* in plane monstrosam atque incredibilem *speciem* degenerabant; multisque locis edebantur oracula, & mulieres afflatu diuino instinctæ, terribilem ac miserabilem vrbi fortunam prædicebant. sed & morbus quidam pestilens vulgus tentabat, magno pecorum interitu. hominum tamen mortes crebræ non erant; nec vltra morbos procedebat calamitas: aliis deorum hanc indignationem esse interpretãtibus, quod virum optimum eiecissent e patria: aliis nihil horum ad deos referentibus, sed fortunæ & hos & ceteros hominum casus omnes imputantibus. Tandem venit ad senatum quidam T. Latinus, ægrotus, lectica delatus; vir senior, & satis amplarum facultatum dominus; ceterum ruri plerumque degere & manibus opus facere solitus. Is introductus in senatum aiebat visum sibi per somnum adstitisse Iouem Capitolinum, ac dixisse, I Latine, dic tuis ciuibus, eos mihi proxima *ludorum* pompa haud bellum dedisse præsultatorem: vt ludos illos instaurent, & denuo celebrent *rectius*. eos enim nõ acceptaui. Se ex-

A.V.C. 264, cõss. Q. Sulpicio & Sp. Largio varia prodigia.

Præsultator haud bellus.

πρεσβευόντων τὸν Μαρκιον. αὐτὸς δὲ ὁ Μαρκιος οὔτε ἀνακλαυσάμενος ὤφθη ἐπ' αὐτῇ τύχῃ, οὔτε ἀποιμώξας, οὔτε ἄλλο εἰπὼν ἢ δράσας ἀνάξιον τῆς αὐτοῦ μεγαλοφροσύνης οὐδὲ ὁποιῳῦν. ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἐδήλωσε τὴν γυναῖκα καὶ καρτερίαν τῆς γνώμης, ὅπου οἰκαδε ἀφικόμενος γυναῖκά τε εἶδε καὶ μητέρα καταῤῥηγνυμένας τοῖς πέπλοις, καὶ τὰ τέκνα τυπτούσας, καὶ, οἷα εἰκὸς ἐστιν ὑπὸ τοιαύτης συμφορᾶς λέγειν τὰς ἀποζυγυμένας ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτάτων σφίσι, θανάτοις ἢ φυγαῖς, ἀναβοώσας, οὐδὲν προὔδωκα τὰ δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους τῶν γυναικῶν ἔπαθεν· ἀσπασάμενος δὲ αὐτὰς μόνον, καὶ προσκαλέσας γυναῖκα φέρνην τὰς συμφορὰς, τούς τε παῖδας αὐτῆς προσαδέλφους· ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν παίδων ἐπὶ δέκα γεγονὼς ἔτη, ὁ δὲ νεώτερος ὑπαίκαλος ἔτι· ἄλλο δὲ οὐδὲν οὔτε φιλοφρονησάμενος, οἷς εἰς τὴν φυγὴν χρήσεσθαι ἔμελλεν, ἐξήτ' ἀπουδὲν ὅτι τὰς πύλας, σθένει δηλώσας ὅπου τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσοιτο. ὀλίγας δὲ ὕστερον ἡμέρας καθῆκε μὴ ὁ τῶν ἀρχαιρεσίων καιρὸς, ὕπατοι δὲ ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τοῦ δήμου Κόιντος Σουλπίκιος Καμερῖνος, καὶ Σέργιος Λαρκιος Φλαυὶος ὁ δεύτερον. ταραχαὶ δέ τινες ἐνέπιπτον ἐκ φασμάτων δαιμονίων τῇ πόλει συχναί. ὄψις τε γὰρ οὐκ εἰωθυῖα ἐφαίνοντο πολλοῖς, καὶ φωναὶ ἠκούοντο οὐδενὸς ὄντος τοῦ φθεγξομένου, γυναί τε δυσθεάπτων ἢ βοσκημάτων πολὺ ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκβεβηκυῖαι, εἰς ὃ ἄπιστόν τε καὶ τερατῶδες ἐφέροντο, χρησμοί τε ἤδοντο ἐν πολλοῖς χωρίοις, καὶ θασμοῖς κάτοχοι γυναῖκες σὺν κραυγῇ ἐμαίνοντο καὶ δεινὰς τῇ πόλει τύχας. ἦψατο δέ τις καὶ νόσος τοῦ πλήθους λοιμικὴ, καὶ πολλὴ ἐπέπιπτε βοσκημάτων φθορά· ἀνθρώπων μέντοι θάνατος οὐ πολὺς ἐγίνετο, ἀλλ' ἄχρι νόσων ὃ δεινὸν ἐχώρησεν. τοῖς μὲν δὴ ταῦτα κατ' θεοῦ βούλεσθαι γνώμην, νεμεσῶντος ὅτι τὸν ἄριστον τῶν πολιτῶν ἐξήλασαν τῆς πατρίδος, τοῖς δὲ, οὐδὲν τῶν γινομένων θεοῦ ἔργον, ἀλλὰ τυχηρὰ καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα ἅπαντα ἀνθρωπεία εἰ πάθη. ἔπειτα ἦκέ τις ὑπὸ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς, ἄῤῥωστος, ὑπὸ κλινιδίου κομιζόμενος, Τίτος Λατῖνος ὄνομα, πρεσβύτερός τε ἀνὴρ, καὶ οὐσίας ἱκανῆς κύριος, αὐθυρρὸς δὲ καὶ τὸν πλείω χρόνον τοῦ βίου ζῶν ἐν ἀγρῷ. οὗτος εἰς τὸν βουλὴν ἐνεχθεὶς, ἔφη δόξαι καθ' ὕπνον ὑπισχνεῖται τὸν Καπιτώλιον Δία λέγειν αὐτῷ, Ἴθι Λατῖνε, καὶ λέγε τοῖς πολίταις, ὅτι μοι τῇ νεωστὶ πομπῇ τὸν ἡγούμενον ὀρχηστὴν οὐ καλὸν ἔδωκαν· ἵνα ἀνάθωνται τὰς ἑορτὰς, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἑτέρας ὑπιτελέσωσιν· οὐ γὰρ δέδεγμαι ταύτας. αὐτὸς γ' ἐκ τῶν

ὕπνων

ὕπνων ἔφη δύας ἀς παρ' ὀδὲν ἡγήσασθαι τὸ ὄναρ, ἀλλ' ἔνιά τῶν πολλῶν καὶ ἀπατηλῶν ὑπολαβεῖν. ἔπειτα αὖτῳ πάλιν κατὰ τοὺς ὕπνους ὅτι φανὲν τὸ αὐτὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ χαλεπαίνειν τε καὶ ἀγανακτεῖν, ὅτι οὐκ ἀπήγγελε τοῖς τῶν βουλῶν τὰ κελευσθέντα, καὶ ἀπειλεῖν, εἰ μὴ τοῦτο δράσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι σὺν μεγάλῳ μαθήσεται κακῷ μὴ ὀλιγωρεῖν τῶν δαιμονίων. ἰδὼν δὲ τὸ δεύτερον ὄναρ, τῷ αὐτῷ ἔφη ποιήσασθαι τοῦτο αὖ δόξαν, καὶ ἅμα δι' ὀργῆς ἔχειν τὸ τοιοῦτο μάταιον λαβεῖν, ἀνὴρ αὐθυρτὸς καὶ γέρων οἰκείοις τοῖς τῶν βουλῶν ἐκφέρειν, ὀπτασίας καὶ δείματος μεστά, μὴ καὶ γέλωτα ὄφλῃ. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις τὸν υἱὸν αὐτοῦ νέον καὶ καλὸν, οὔτε τινὸ νόσῳ, οὔτε τινὶ ἄλλης τινὸς αἰτίας φανερᾶς συναρπασθέντα ἀφνιδίως ἀποθανεῖν· καὶ αὖθις τῷ θεοῦ ὄψιν φανῆναι ἐν τοῖς ὕπνοις δηλοῦν, ὅτι τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς καταφρονήσεως τῶν αὐτοῦ λόγων τῷ μὲν ἤδη δέδωκε δίκην, τὸν υἱὸν ἀφαιρεθείς, τὰς δὲ ὀλίγον ὕστερον δώσει. ταῦτα δὲ ἀκούσας, ἔφη καθ' ἡδονὴν δέξασθαι τὸν λόγον, εἰ μέλλοι θάνατος ἐλεύσεσθαι αὐτῷ παρημεληκότι τοῦ βίου· τὸν δὲ θεὸν οὐ ταύτῃ αὐτῷ προσθεῖναι τῇ ἡμερείαν, ἀλλ' εἰς ἄπονα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀφορήτους καὶ δεινὰς ἐμβαλεῖν ἀλγηδόνας, ὥστε μηδὲν δεῖσθαι μᾶλλον καταστάσεως τῆς ἑκάστης δυσάσθαι κινῆσαι. τότε δὴ τοῖς φίλοις κοινωσάμενος τὰ συμβεβηκότα, κελευσθεὶς ὑπ' ἐκείνων, ἦκεν ὅθι τῷ βουλῷ. διεξιὼν δὲ ταῦτα, κατὰ μικρὸν ἐδόκει τῶν ἀλγηδόνων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ ὅπως πόρρω διεξῆλθεν, ἀναστὰς ἐκ τοῦ κλινιδίου, καὶ τὸν θεὸν ἀναβοήσας, ἀπῆλθε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ δι' ἀγορᾶς τῆς πόλεως οἴκαδε ὑγιής. ἡ δὲ βουλὴ δέους ἀνάπλεως ἐγένετο, καὶ ἀθρόως ἰδεῖν ἕκαστος, οὐκ ἔχων συμβολεῖν ὅ τι δηλούμενον εἰς τὸν θεοῦ, καὶ τίς ποτε ὁ τῆς πομπῆς ἀρχηγὸς παραγόμενος οὐκαλὸς αὐτῷ ἐφαίνη. ἔπειτα λέγει τις ἐξ αὐτῶν ἀναμνησθεὶς ὃ γενόμενον, καὶ πάντες ἐμαρτύρησαν. εἰς δὲ τοιόνδε. ἀνὴρ Ῥωμαῖος οὐκ ἀφανὴς θεράποντα ἴδοιεν ὅτι τιμωρεῖα θανάτου παραδοὺς τοῖς ὁμοδούλοις ἄγειν, ἵνα δὴ παρεφανὴς ἡ τιμωρεῖα τοῦ ἀνθρώπου γένηται, δι' ἀγορᾶς αὐτὸν μαστιγούμενον ἐκέλευσεν ἕλκειν, καὶ εἴ τις ἄλλος εἰς τῆς πόλεως τόπος ὅτι φανὴς, ἠγούμενον τῆς πομπῆς εἰς ἔστελλε τῷ θεῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἡ πόλις. οἱ δὲ ἄγοντες τὸν θεράποντα ὅτι τὰ τιμωρεῖα, τὰς χεῖρας ἀποτείναντες ἀμφοτέρας, καὶ ξύλῳ παρεσδήσαντες περὶ τὰ στέρνα τε καὶ τοὺς ὤμους, καὶ μέχρι τῶν καρπῶν διήκοντι, παρηκολούθουν ξαίνοντες μαστιγι γυμνὸν ὄντα. ὁ δ' ἐν τοιάδε ἀνάγκῃ κατεστώμενος,

perrectum nihili feciſſe ſomnium, vt vnum e vulgaribus atque inanibus. ſed denuo ſibi dormiēti obuerſatam eandem dei ſpeciē, indignantis quod iuſſa non retuliſſet ad ſenatum, minantisque, ni cito id faceret, fore vt magno ſuo malo dediſceret numina contemnere. De hoc ſecūdo ſomnii viſo ſe eandem habuiſſe opinionem, ſimulque viſam ſibi rem pudendam vt homo ruſticus & ſenex apud ſenatum denarraret ſuperſtitioſa ſomniorum terricula, & riſum forte moueret. nec multis diebus poſt, repente amiſiſſe filium iuuenem & elegātem, nec morbo vllo, nec alia quapiam *interitus* cauſſa manifeſta raptum. deique ſpeciem ſibi rurſus in ſomnis oblatam indicaſſe, neglectum contemptumq; monitorum diuinorum partim iam luitum eſſe amiſſione filii, partim breui poſt *aliis pœnis* luendum eſſe. Quib. auditis, ſe gauiſum ſi mors inſtaret iam vitæ ſaturo. At deum nō hanc ſibi pœnam inflixiſſe, ſed in omnia corporis membra dolores immiſiſſe intolerabiles, vt nullos artus mouere poſſit abſque cruciatu grauiſſimo. ac tum demum ſe amicos in conſilium adhibuiſſe, eorumque iuſſu *nunc* in ſenatum veniſſe. Dum hęc narraret, videbantur dolores paulatim ſe remittere. vbi vero narrationē abſoluit, ſurgens e lecticula, inuocato deo, pedibus ſuis per vrbem domum ſanus rediit. At ſenatum metus inuaſit, attonitis omnibus, nec valentibus coniicere quidnam ſibi deus vellet, quiſve eſſet ille pompæ præfulgator, qui haud bellus deò viſus eſſet. Tandem quidam ex illis factum recordatus ediſſerit, atteſtantibus ceteris. id erat huiuſmodi. ciuis quidam non obſcurus ſeruum *damnatum* conſeruis tradiderat ducendum ad ſupplicium: & quo magis conſpicua pœna eſſet, per forum ceteraque inſignia vrbis loca trahi eum flagrisque cædi iuſſerat, ante *ludorum* pompam quam ciuitas tunc deo traducebat. porro qui ſeruum illum ad ſupplicium abduxerant, expāſis ambabus manibus, lignoque ad pectus eius & humeros alligato, quod vſque ad iuncturas vtriuſque manus pertingeret, vinctum ſequentes, flagris nudum inceſſerant. Is in tali neceſſitate cōſtitutus,

diras voces & clamores emiserat, quos dolor expresserat, & gestus ad flagra ediderat indecoros. Hunc igitur omnes accipiebant a deo significari saltatorē haud bellum. Quoniam aūt ad hanc narrationis partem ventum est, non opinor silentio prætereundū quomodo hi ludi fiāt; non vt ad theatricam venustioremq; appēdicem & ad floridius orationis genus exspatietur narratio, sed vt seriæ cuiusdā rei fidē faciā; videlicet gentes quæ primæ domicilia Romæ cōiunxerunt, Græcanicas fuisse, illustrissimorumq; populorū colonias, non (vt quidam opinātur) vagas & barbaras. Pollicitus sum. n. in fine primi libri, quē scripsi de huius gētis originibus, confirmaturū me hoc argumētis innumeris, in mediū productis eorum priscis moribus, legib. & studiis, quæ retinent vsq; ad nostra tēpora, sic vt *per manus* acceperūt a maioribus: existimans scribentib. antiquitates regionis alicuius, non satis esse si in eis percensendis sequantur fidē indigenarū, sed opus ēt esse multis & irrefragabilib. testimoniis, si fidē mereri velint: inter quæ primū & præcipuū locum tribuo ceremoniis quę cuiq; populo in colendis diis & geniis sunt patriæ. has. n. iam diutissime seruat tum Græca tum barbara natio, nec quidquam in eis censet immutandum iræ diuinæ metu: potissimum vero barbari; idq; multas ob caussas, quas nūc referre tēpus non sinit; nec lōga temporum serie adduci potuerunt hactenus vt cultū deorum, quorū orgia patrio ritu celebrant, dedisce re aut aliqua ex parte immutare voluerint vel Ægyptii, vel Afri, vel Galli, vel Scythę, vel Indi, aliave vlla gens barbara; nisi forte in alienā potestatē redacta, & coacta victoris ritus recipere. Ceterū populus Romanus numq̄ eā fortunæ iniquitatē expertus est, sed ipse semper aliis iura reddidit. Ergo si barbarici fuissent generis, tātum abfuisset vt mutassent prima sacra ritusque vernaculos, ob quæ ad tantam felicitatem peruenissent, vt ea potius in omnes gentes subditas inuexissent, illisque sui cultus leges præscribendas censuissent: nec vetuisset quidquam quin per Romanos, si fuissent barbari, tota Græcia in barbariem esset versa, quæ iam septimam ætatem illorum imperio tenetur. Alius forte contentus fuisset ex

Ludi; e quibus & ipsis liquet Romanorum progenitores nō fuisse barbaros.

ἐξόαλὲ, καὶ φωνὰς δεισφήμους, ἃς ἡ δυσηδὼν ἐβούλετο, καὶ κινήσεις ἀφ' ὧν αἰκίαν ἀσχήμονας ἐποιεῖτο. τοῦτον δὴ πάντες ὑπέμιμνον εἶναι τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ μηνυόμενον ὀρχηστὴν οὐ κακόν. ἐπεὶ δὲ τὸ γένος τῆς ἰσοτιμίας τὸ μέρος, οὐκ οἰόμην δεῖν τὰ πρὸς τὴν ἑορτὴν τελούμενα ὑπ' αὐτῶν παρελθεῖν, οὐχ ἵνα μοι τοῖς ἑτεροφώνοις ἡδονὴν παράσχω θεατικὰς καὶ λόγοις ἀνηκεστοτέροις ἡ διήγησις, ἀλλ' ἵνα τῶν ἀναγκαίων τι παρασπάσωμαι τοῖς ἀναγνώσεσιν, ὅτι τὰ συνοικίσαντα ἔθνη τὴν Ῥωμαίων πόλιν, Ἑλληνικὰ ἦν, οὐκ τῶν ὁπωσοῦν φανεσάντων ἀποικιζόντα τόπων, ἀλλ' οὐχ, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσι, βάρβαρα καὶ ἀνέστια. ὑπερβάλλω γὰρ ὅτι τῷ τέλει τῆς παρούσης γραφῆς, ἐν τοῖς ἔθνεσι τῶν ἀνδρῶν ἐξέδωκα συνταξάμενος, μυρίοις βεβαιώσιν τεκμηρίοις τοῖς παρ' ἐμοῦ, ἔθη καὶ νόμιμα καὶ ὁπλισμάτων παλαιὰ παρεχόμενος αὐτῶν, ἃ μέχρι τοῦ κατ' ἐμὲ φυλάττοισι χρόνου, οἷα οὐδὲ τῶν προγόνων ἐδέξαντο· οὐχ ἡδυόμενος ἀποχρῶν τοῖς ἀναγράφοισι τὰς ἀρχαίας καὶ ἐπικὰς ἱστορίας, ὡς οὐδὲ τῶν ἐπιχωρίων αὐτὰς παρέλαβον ἀξιοπίστως διελθεῖν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίων οἰόμενος αὐτῆς δεῖν πολλῶν καὶ δυσεξελέκτων, εἰ μέλλοιεν πίστιν φανήσεσθαι· ἐν αἷς πρῶτα καὶ κυριώτατα πάντων εἶναι πείθομαι, τοῖς γινομένοις καθ' ἑκάστην πόλιν θεῶν καὶ δαιμόνων πατρίοις σεβασμοῖς. ταῦτα γὰρ ὅτι μήκιστον χρόνον διὰ φυλακῆς ἔχει Ἑλλάς τε καὶ βάρβαροι χώρα, καὶ οὐδὲν ἀξιοῖ καινοτομεῖν εἰς αὐτά, ὑπὸ δείματος κεκλημένη μείζονος δαιμονίων. μάλιστα δ' ὅτο πεπόνθασιν οἱ βάρβαροι διὰ πολλὰς αἰτίας, ἃς ὁ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι λέγειν, καὶ χρόνος οὐδεὶς μέχρι παντὸς ἀπομαθεῖν ἢ παδαναμῆσαί τι τοῖς ὠρυασμένοις τῶν θεῶν ἔπεσεν, οὔτε Αἰγυπτίοις, οὔτε Λίβυας, οὔτε Κελτοῖς, οὔτε Σκύθαις, οὔτε Ἰνδοῖς, οὔτε ἄλλο βαρβάρων ἔθνος οὐδὲν ἁπλῶς· εἰ μή τινες ὑφ' ἑτέρων ἐξουσίᾳ πολὲ κρατούμενοι, τὰ τῶν κρατησάντων ἠναγκάσθησ' ὑπὸ τῶν δυσμάτα μεταλαβεῖν. τῇ δ' Ῥωμαίων πόλει τοιαύτης οὐδέποτε πρέαθεῶν σωτέρη τύχης, ἀλλ' αὐτὴ τὰ δίκαια πρὸς ἅπαντὰς ἀπὸ πάντος ἑτέρους. εἰ δὴ βάρβαρον αὐτὸ χρὴ καλεῖν, τοσούτου δεῖν ἐδέησαν αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἱερὰ καὶ τὰς ὑπάρχοντας ἐθισμοὺς ἀπομαθεῖν, ὅτι οὐκ εἰς τοσαύτην πρόνοιαν ἦλθον δυσδαιμονίας, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὧν ἦρχον, ἐν καλῷ κατέστησαν τοὺς θεοὺς τοὺς σφετέρους ὑμᾶς νομίμους· καὶ οὐδὲν δὴ ἐκώλυσεν ἀπ' ἀρχῆς βαρβαρωθῆναι τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ Ῥωμαίων, ἑβδόμην ἤδη κατοικούμενον ὑπ' αὐτῶν γῆν, εἴπερ ἦσαν βάρβαροι. ἕτερος μὲν οὖν ἀποχρῶν δὴ ὑπέλαβεν, καὶ αὐτὰ τὰ νῦν

παρα-

πρεσβυτέρων ὅπως τῇ πόλει μιμήματα οὐμικρὰ τῶν παλαιῶν ὑπομνήσω. ἐγὼ δ', ἵνα μή τις ἀσθενῆ τὴν πίστιν εἶναι ταύτην ὑπολάβῃ, εἴ τε κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀπίθανον ὑπόληψιν, ὅτι πρῶτος τῶν Ἑλληνικῶν κρατήσαντες, ἀσμένως δὴ τὰ κρείττω μετέμαθον ἔθη, τὰ ὅπλα ὑποδύντες, ἐξ ἐκείνου ποιήσομαι τὸν χρόνον τὸν τεκμήριον, ὅτε ὕπω τὴν τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἡγεμονίαν, οὐδὲ δηλωτὸν ἦν οὐδεμίαν ἀρχήν, Κοίντου Φαβίου βεβαιωτὴν χρόνου, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιδεόμενος πίστεως ἑτέρας· παλαιότατος γὰρ ἀνὴρ τῶν τὰ Ῥωμαϊκὰ συνταξαμένων, καὶ πίστιν οὐκ ἐξ ὧν ἤκουσε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς ἔγνω, παρεχόμενος. Ταύτην δὴ τὴν ἑορτὴν ἐψηφίσατο μὲν ἡ βουλὴ τῶν Ῥωμαίων ἄγειν, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, καὶ τὰς γυμνοπαίδας ἄγειν τοὺς δικτάτορος Αὔλου Ποστουμίου, ὅτε ἔμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς ἀποστάσας Λατίνων πόλεις, καταγνὺς ὅτι καὶ συνθέντας Ταρκύνιον ὅτι τὴν ἀρχὴν· ἀναλαβὼν δ' ἔταξε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τε τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας, ἀργυρίου πεντακοσίας μνᾶς· καὶ μέχρι τοῦ Φοινικικοῦ πολέμου τοῦτο ἐδαπανῶν εἰς τὴν ἑορτήν. ἐν δὲ ταῖς ἱεραῖς ἡμέραις ταύταις πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐγίνετο νόμοις Ἑλληνικοῖς, καθά τε πομπεύσεσι, καὶ ξένων ὑποδοχαῖς καὶ ἐκεχειρίας, ἃ πολὺ ἔργον ἂν εἴη λέγειν· τὰ δὲ περὶ πομπήν τε καὶ θυσίαν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας· ἀπόχρη γὰρ οὐκ ταῦτα καὶ τὰ μὴ λεχθέντα ἐξετάζειν. τοιάδε. πρὶν ἄρξασθαι τῶν ἀγώνων, πομπὴν ἔστελλον τοῖς θεοῖς οἱ τὴν μεγίστην ἔχοντες οὐσίαν, ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου τε καὶ δι' ἀγορᾶς ἀγόντες· ὅτι δὲ μεγάλη ἱππόδρομον. ἡγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς, πρῶτον μὲν οἱ παῖδες αὐτῶν πρόσηβοί τε καὶ τὴν πομπεύειν ἔχοντες ἡλικίαν, ἱππῆς μέν, ὧν οἱ πατέρες τιμήματα ἱππέων εἶχον, πεζοὶ δέ, οἱ μέλλοντες ἐν τοῖς πεζοῖς στρατεύεσθαι· οἱ μὲν, κατ' ἴλας τε καὶ κατὰ λόχους, οἱ δέ, κατὰ συμμορείας τε καὶ τάξεις, ὡς εἰς διδασκαλεῖον πορευόμενοι· ἵνα φανερὰ γένοιτο τοῖς ξένοις ἡ μεγίστη ἀνδρῶν τῆς πόλεως ἀκμή, πλῆθός τε καὶ κάλλος οἷά τις ἦν. τούτοις ἠκολούθουν ἱππόκροι τεθριππά τε καὶ συνωρίδας καὶ τοῖς ἀζύκτοις ἵπποις ἐλαύνοντες· μεθ' οὓς οἱ τὴν ἀθλητικὴν ἀγωνισταὶ τῆς τε χύφωνος καὶ τῆς βαρέων, ὃ μὲν δὴ σῶμα γυμνοί, ὃ δὲ περὶ τὰ αἰδῶ καλυπτόμενοι. ἔστι καὶ εἰς ἐμὲ ὃ ἔθος ἐν Ῥώμῃ διέμενεν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο παρ' Ἕλλησιν. ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καταλέλυται, Λακεδαιμονίων αὐτὸ καταλυσάντων. ὁ δὲ πρῶτος ἐπιδρήσας ἀποδυθῆναι τὸ σῶμα, καὶ γυμνὸς ὀλυμπιάσι δραμὼν ὅτι τὴν πεντεκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος, Ἄκανθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἦν. τὰ δὲ

præsentib. populi Romani exercitiis argumenta non leuia priscorum institutorum sumere. Ego vero, nequis hanc probationem putet inualidam, neve absurde suspicetur *Romanos* post deuictam Græciã vniuersam, meliores ritus vltro inde mutuatos, spretis patriis ceremoniis, coniecturas sumã ex illo tẽpore, quo nec Græciam tenebant, nec alias transmarinas puincias; sequarq; *idoneum* auctorẽ Q. Fabium, qui vnus pro multis mihi sufficit, vt Romanorum scriptorum antiquissimus; qui argumẽta profert non solum ex iis quæ *aliũde* audierat, sed ẽt ex iis quæ ipse cognouerat. Ludos igitur hos decreuit senatus Romanus, vt & supra dictum est, ex voto A. Postumii dictatoris, qđ is bello Latino fecerat, cum signa cũ Latinis collaturus esset, qui *violato fœdere* desciuerãt, & Tarquinium in regnum reducere volebant: & in horum sacrificiorum ludorumq; impẽsas quotannis assignauit argẽti minas quingentas: quod obseruatum est vsq; ad bellum Punicũ. Per eos dies festos tum alia multa more Græcanico agebantur, circa mercatus & excipiẽdos hospites *communesq;* inducias, quæ operosum esset commemorare; tũ pompæ, sacrificiorum, ludorumq; (ex quibus cetera vel me tacẽte satis ęstimari possunt) ratio erat huiusmodi. priusq; ludorum inirẽtur certamina, viri penes quos summa erat potestas, pompam diis a Capitolio per forum deducebant in circum maximũ; in qua præibãt illorum filii pubertati proximi, qui iam per ętatem pompæ interesse possent; equisq; inuehebantur ii quorum patres in equitũ censu erant: ceteri, pedites incedebãt, qui *aliquãdo* in pedestrem militiam accensendi essent; illi, per alas & turmas distincti; hi, per classes & ordines distributi, perinde ac si ludum litterarium peterẽt; vt cernerent hospites quam insignis forma & numero pubes *breui* in virilem ætatẽ transitura esset. Hos sequebãtur quadrigarii, bigarii, & iniugum equorũ agitatores: post quos athletæ grauiorũ leuiorumq; certaminũ, nudi cetera, pudenda tantũ tecti *subligarib. campestribus*: qui mos Romę mãsit ad mea vsq; tẽpora, sicut olim fuit in Græcia; in qua *nunc* antiquatus est, orto a Lacedæmoniis initio. Primus aũt nudauit *totũ* corpus, nuduq; in Olympiaco stadio decurrit, Acãthus Lacedęmoni⁹, Olympiade quintadecima: an-

tea vero turpe habebatur apud oēs Græcos totum corpus in certaminib. nudare; ſicut colligere licet ex Homero teſtiū omniū grauiſſimo & antiquiſſimo, dū ſuccinctos inducit heroas. certe Aiacis & Vlixis luctā ludis in Patrocli honorē funebrib. narrans, ſic ait: Hi duo ſuccincti mediū in certamen iere. atq; ēt manifeſtius idem indicat in Odyſſea, vbi Iri & Vlixis luctā exponit, his verſib. Sic ait, & cunctis laudantib. acer Vlixes Pānis prę- cinxit genitalia, magna venuſtaq; Enudans femora, & pectus validoſque lacertos Ac latos humeros. Mendicū porro metu tergiuerſantem introducens ſic canit: His dictis Iro deferbuit ardor: at illi Inuitū cogunt, cinguntq; pauore trementē. Hunc igitur priſcorū Græcorum morē dum hodieque ſeruant Romani, ſatis apparet illos eū a nobis non poſteriori tēpore deſumpſiſſe, ſed ne mutaſſe quidē, vt nos, progreſſu tēporis. Porro athletas ſequebantur ſaltatorum chori diuiſi trifariam; primo virorum, deinceps impuberum, poſtremo puerorum: poſt quos tibicines inflantes antiqui moris tibias breues, quarum hucuſque permanſit vſus; citharistæque pulſantes eburneas ſeptē fidium lyras, & quæ vocantur barbita; quorū vetus apud Græcos vſus meo tēpore deſiit, apud Rom. vero adhibentur omnib. antiquis ſacris. Saltatorū habitus erat tunicæ puniceæ balteis æreis aſtrictæ, gladiis depēdentibus: geſtabantq; breuiores mediocribus lanceas; viri vero etiam æreas galeas inſignib. criſtis & pinnis exornatas. quēque chorū præcedebat vnus vir, qui præibat ceteris ſaltationis formulas, repræſentans bellicos ac concitatos motus rythmis plerūq; proceleuſmaticis. Id genus exercitii apud Græcos olim cum primis erat celebre, armata ſaltatio, quæ vocatur Pyrricha: ſiue id Mineruæ inuentum eſt, quæ poſt deletos Titanas in victoriali lætitia fertur prima cum armis ſaltauiſſe choreasque duxiſſe: ſiue prius etiam inſtitutum a Curetibus, dum Iouem quem nutriebant, mulcerēt armorū ſonitu rythmicoq; mēbrorum motu, vt habent fabulæ. quem ipſum quoq; morē priſcis Græcis vernaculum fuiſſe, indicat Homerus cū alibi ſæpe, tum in cælatura clypei Achilli

τοῦ τότων δ' ἀμείνους εἶχον ἆθλοις Ἕλληνες, ὅλα γυμνὰ φαίνειν ἐν ταῖς ἀγωνίαις τὰ σώματα, ὡς Ὅμηρος τεκμηριοῖ μάρτυρον ἀξιοπιστότερός τε καὶ ἀρχαιότατος ὤν, ζωννυμένους τοὺς ἥρωας ποιῶν. τὸν μὲν Αἴαντος καὶ Ὀδυσέως πάλιν ὅτι τῇ Πατρόκλου ταφῇ γινομένην ἀφηγούμενός φησιν· Τὼ δὲ ζωσαμένω βήτην ἐς μέσσον ἀγῶνα. καὶ ἔτι σαφέστερον ἐν Ὀδυσσείᾳ τοῦτο ποιεῖ φανερόν, ὅτι τῆς Ἰρου καὶ Ὀδυσέως πυγμῆς, ἐν ταύτῃσδε τοῖς ἔπεσι· Ὣς ἔφαθ· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς, Ζώσατο μὲν ῥάκεσιν, ὑπὸ μήδεα, φαίνε δὲ μηροὺς Καλοὺς τε μεγάλους τε, φαίνε δέ οἱ εὐρέες ὦμοι, Στήθεά τε, σφυρά τε βραχίονες. τὸν δ' ὑπερόπλιον ὀκέτην βουλόμενον μάχεσθαι, ἀλλ' ἀποδιδράσκοντα εἰσάγων, τάδε εἶπεν· Ὣς ἄρ' ἔφαν' Ἰρῳ δ' ἀκαχὼν ἀεικέτο θυμός· Ἀλλὰ καὶ ὣς μνηστῆρες ἄγαν ζώσαντες ἀνάγκῃ Δείδιμα. τοῦτο δὴ τὸ ἔθος ἀρχαῖον ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὂν οἱ φυλάττοντες μέχρι τῶνδε Ῥωμαῖοι δῆλοί εἰσιν οὐ παρὰ μαθόντες παρ' ἡμῶν ὕστερον, ἀλλ' ὁσονδὲ μεταθέμενοι σὺν χρόνῳ, καθάπερ ἡμεῖς. ἠκολούθουν δὲ τοῖς ἀγωνιστὰς ὀρχηστῶν χοροὶ τριχῇ νενεμημένοι, πρῶτοι μὲν, ἀνδρῶν· δεύτεροι δ', ἀγενείων· τελευταῖοι δὲ, παίδων· οἷς παρηκολούθουν αὐληταὶ ἀρχαϊκοῖς ἐμφυσῶντες αὐλίσκοις βραχέσιν, ὡς καὶ εἰς τόδε χρόνου ἦν, καὶ κιθαρισταὶ λύρας ἑπταχόρδους ἐλεφαντίνας, καὶ τὰ λεγόμενα βάρβιτα κέρκυντες· ὧν τὰ μὲν Ἕλλησιν ἐκλέλοιπεν ἡ χρῆσις ἐπ' ἐμοῦ, πάτριος οὖσα· τὰ δὲ Ῥωμαίοις ἐν ἁπάσαις φυλάττεται ταῖς ἀρχαίαις θυσιολίαις. σκευαὶ δὲ τῶν ὀρχηστῶν ἦσαν χιτῶνες φοινίκεοι, ζωστῆρσι χαλκέοις ἐσφιγμένοι, καὶ ξίφη περιπτυκτικά, καὶ λόγχαι βραχύτεραι τῶν μετρίων· τοῖς δ' ἀνδράσι καὶ κράνη χάλκεα, λόφοις ὀπισθίοις κεκοσμημένα καὶ πτερυξί. ἠγεῖτο δὲ καθ' ἕκαστον χορὸν εἷς ἀνήρ, ὃς ἐνεδίδου τοῖς ἄλλοις τὰ τῆς ὀρχήσεως σχήματα πρῶτος, εἰδοφορῶν τὰς πολεμικὰς καὶ σωτηρίους κινήσεις ἐν τοῖς προκελευσματικοῖς ὡς τὰ πολλὰ ῥυθμοῖς. Ἑλληνικὸν δὲ ἄρα καὶ τοῦτο ἦν ἐν τοῖς πάνυ παλαιὸν ὀπτηδύσμα, ἐν ὁπλοις ὄρχησις ἡ καλουμένη Πυῤῥίχη, εἴτε Ἀθηνᾶς πρώτης ὀπτὴ Τιτάνων ἀφανισμῷ χορεύσῃ καὶ ὀρχεῖσθαι σὺν ὅπλοις τὰ νικητήρια ἐπὶ χαρᾶς ἀξαμένης, εἴτε παλαίστατον ἐπὶ Κουρήτων αὐτὴν καταστησαμένων, ὅτε τὸν Δία παιδευόμενον θέλων ἐβούλοιτο κρύπτειν τὸ ὅπλων κρότῳ μελῶν, καὶ ῥυθμῷ, καθάπερ ὁ μῦθος ἔχει. δηλοῖ δὲ καὶ τοῦτο τὴν ἀρχαιότητα, ὡς ὀπτικοῦ τοῖς Ἕλλησιν, Ὅμηρος πολλαχῇ μὲν κῇ ἀνῇ, μάλιστα δὲ ἐν ἀσπίδος κατασκευῇ, ἧς Ἀχιλλεὺς δωρήσα-

δωρήσασθαί φησιν Ἥφαιστον. ἐποίησε γὰρ ἐν αὐτῇ δύο πόλεις, τὴν μὲν, εἰρήνῃ κοσμουμένην, τὴν δὲ, πολέμῳ κακοπαθοῦσαν, ἐν ᾗ τὴν ἀμείνω καθίστη τύχην, ἑορτὰς ποιοῦσαν καὶ γάμους καὶ θαλίας, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ ταῦτα λέγει· Κοῦφοι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν Αὐλοὶ φόρμιγξές τε βοὴν εἶχον· αἱ δὲ γυναῖκες Ἱσταμέναι θαύμαζον, ὅπη παρὰ θυρέτρῃσιν ἑκάστη. καὶ αὖθις ἕτερον αὐτῇ ἐπαγαγόμενος Κρητικὸν νηθέων τε καὶ παρθένων χορὸν, ὧδε εἴρηκεν· Ἐν δὲ χορὸν ποίκιλλε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις, Τῷ ἴκελον οἷον ποτ' ἐνὶ Κνωσῷ εὐρείῃ Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμῳ Ἀριάδνῃ. Ἔνθα μὲν ἠίθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι, Ὠρχεῦντ' ἀλλήλων ὑπὲρ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες. κόσμον τε αὐτῷ ἐπηγύμνος, ἵνα δῆλον ἡμῖν ποιήσῃ ὅτι ἡ τῶν ἀρρένων κίνησις ἐνόπλιος ἦν, τάδε λέγει· Καί ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας Εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων. ἡγεμόνας τε τῆς ὀρχήσεως αὐτῶν τοὺς ἐνδιδόντας τοῖς ἄλλοις καὶ προκαταρχομένους ἄγων, διὰ δὲ γράφει· Πολλὸς δ' ἱμερόεντα χορὸν περιέστα θαμίζων Τέρπόμενοι. δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς Μολπῆς ἐξάρχοντε ἐδίνεον κατὰ μέσσους. οὐ μόνον δὲ ἐκ τῆς ἀναγωνίου τε καὶ κατεσπουδασμένης ὀρχήσεως τῶν χορῶν, ἣν καθ' ἑκάστας γυμνοπαιδίας τε καὶ πομπὰς ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι, ὃ συνήθως ἄν τις αὐτῶν ὃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἴδοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κερτόμου καὶ παιγνιώδους. μετὰ γὰρ τοὺς ἐνοπλίους χορεύσαντες οἱ τῶν Σατυρικῶν ἐπόμπευον χοροὶ, τὴν Ἑλληνικὴν εἰδοφορηθέντες σκευήν. σκευαὶ δὲ αὐλοῖς ἦσαν, οἷς μὲν εἰς Σιληνοὺς εἰκασθεῖσι, μαλλωτοὶ χιτῶνες, οὓς ἔνιοι χορταίους καλοῦσι, καὶ παρεσκευασμένα ἐκ πολυτρίχων δορῶν· οἷς δὲ εἰς Σατύρους, παρεζωμάτα καὶ δοραὶ δράκοντων, καὶ ὀρθοτενεῖς ὅπη ταῖς κεφαλαῖς φόβαι, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. οὗτοι κατέσκωπτόν τε καὶ κατεμιμοῦντο τὰς σπουδαίας κινήσεις, ὅπη τὰ γελοιότερα μεταφέροντες. δηλοῦσι δὲ αἱ τῶν θριάμβων εἰσοδοι παλαιαὶ καὶ ἐπιχώριον οὖσαν Ῥωμαίοις τὸν κέρδιμον καὶ σατυρικὸν τρόπον. ἔφασαν γὰρ τοῖς καθάπαξ τὰς νίκας, ἰαμβίζειν τε καὶ καθασκώπτειν τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας αὐτοῖς στρατηλάτας, ὡς Ἀθηναίοις τοῖς πομπεύσασι τοῖς ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν πρότερον ἅμα τοῖς σκώμμασι παρορχουμένοις· νῦν δὲ ποιήματα ἄδουσιν αὐτοσχέδια. εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων ταφαῖς ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς

a Vulcano donati. fingens enim in eo duas ciuitates, alterã pace florentem, alteram bello diuexatam, feliciorem illam describit festos dies agentem, vacante mq; nuptiis (vt fieri solet) atq; hilaritatibus. Carmẽ sic habet: In gyrum saltat pubes: quos flatilis inter Tibia cum citharis modulamina dulcia fundunt. Stant in vestibulis nuptæ, spectãtq; choreas. Rursus alium chorum Creticum constantem ex virginib. & iuuenibus, in eodem clypeo *pari* elegantia ca la:um indicans sic ait: Atq; chorũ varia cælarat Mulciber arte, Formosæ qualem celsa Minois in arce Effinxisse ferunt Ariadnæ Dædalon olim. Illic florentes iuuenes nitidæq; puellæ Saltabant, alterna manu ceu vincla tenentes. Deinde ornatum chori describens, vt mares armatos saltasse intelligamus, hæc subiicit: Atque has ornabant radiãtia serta; sed illos Fascia ab argentea dependẽs aureus ensis. Saltationis etiã duces, qui & choreas inciperent, & saltandi modulos prœirent ceteris, his verbis introducit: Circumfusa chorum spectabat turba; duoq; In caput atque manus lepide saltare periti, Exorsi modulos, cibant medio agmine gyros. Nec tãtum e meditata ista certaminibusq; apta chorum saltatione, qua in ceremoniis pompisq; Romani vtebantur, eorum cum Græcis perspicitur cognatio; verum etiam e scurrili & ludicra. Post armatos enim choros in pompa sequebantur chori satyristarum, sicinnen referentes Græcanicam. E quibus qui Silenos repræsentabant, amicti erant tunicis villosis, quas quidam appellant scorteas, amiculisque consertis ex omni florum genere: qui vero Satyrorum speciem induerãt, hircinis se pellibus incinxerant, horrentesque in capite gerebant setas, & alia his similia. hi serios illos motus ludicra imitatione magis in risum detorquebant. Sed & triumphorum deductio arguit Romanis iam olim vernaculos fuisse scurriles istos & satyricos lusus. permittitur enim victores deducentibus, iambos & dicteria iacere in clarissimos viros & ipsos imperatores, quẽadmodũ Athenis solebant pompã in plaustris ducẽtes, scõmatibus obuios impetere: nũc autem extemporalia canunt poemata. quin & in illustrium virorum funebribus pompis inter ceteros

feretrum prȩcedentes vidi choros ſatyricos qui ſicinnen ſaltarẽt, maxime in diuitum exſequiis. Luſus aũt ſatyricos,& ſaltationes ſatyricas,nõ Ligurum,nec Vmbrorum,nec aliorum barbarorum Italiam habitãtium, ſed Græcorum eſſe inuẽtum, ſi prolixius euincere velim, vereor ne moleſtus aliquibus eſſe videar,cũ res ſit in confeſſo. Poſt hos choros tranſibat agmen cithariſtarũ ac tibicinum: poſt quos alii geſtantes acerras argenteas aureasq;, tum ſacras tũ publicas. Extremũ põpæ agmen claudebant deorum ſimulacra, quæ humeris baiulabantur a viris, eamq; præferebãt formã qua finguntur apud Græcos;eundem ẽt habitũ,eademq; inſignia:munera item, quæ ſinguli inueniſſe atq; hominibus donaſſe tradũtur: nec ſolum Iouis,Iunonis,Mineruæ,Neptuni, aliorumq; quos Græci inter XII deos numerãt; ſed antiquiorũ etiam, e quib. duodecim illos fabulãtur ortos,[*vt* Saturni,Opis,Themidis, Latonę,Parcarum,Mnemoſynes,& ceterorum omnium quorũ fana & areę exſtãt apud Græcos: tum eorum qui poſtea,ex quo *ſcilicet* Iupiter accepit imperium, exorti perhibentur,]Proſerpinæ,Lucinæ, Nymphatũ, Muſarũ,Horarum,Gratiarũ, Liberi,ſemideorũq; quorum animæ relictis corporib. mortalibus, in cœlos aſcẽdiſſe diisq; pares honores adeptæ eſſe perhibentur,Herculis,Æſculapii,Caſtorũ,Helenæ, Panis, & aliorũ innumerorũ. Atqui ſi barbari fuiſſent Romæ conditores & feſti huius inſtitutores, quorſum attinebat Græcanicos deos geniosq; oẽs colere contẽptis patriis? aut oſtẽdat nobis aliquis præter Græcos nationẽ aliã cui ſacra hæc ſint domeſtica; & tũ demum probationem hanc vt putidã calumnietur. Peracta põpa,confeſtim ſacrificabãt conſules ſacerdotesq; quib.fas erat,& victimarii;idq; more noſtratiũ. Lotis.n. manibus, & luſtratis aqua pura victimis, inſperſisq; in earũ capita frugib. cerealibus,cõceptiſq; precibus,tũ demũ miniſtros eas mactare iubebant. quorũ alii ſtantẽ etiãtum hoſtiã vecte feriebant in tẽpora;alii ſuppoſitis cultris cadentẽ excipiebãt; ac mox excoriatã cõcidebãt mẽbratim.delibataſq; ex ſingulis extis aliiſq; mẽbris primitias farrea farina imbuebãt & in cani-

προπεμπόμενοι τ' κλίνης τὰς Σατυρικὰς χορὰς κινεμένας τ' σικίννιδα ὄρχησιν, μάλιστα ὃ ἐν τοῖς τ' δυσημόνων 353
κήδεσιν. ὅπι ὃ ὅτε Λιγύων, ὅτε Ὀμβρικῶν, ὅτε ἄλλων τινῶν βαρβάρων τ' ἐν Ἰταλίᾳ κατοικούντων εὕρημα ἡ Σατυρικὴ παιδιὰ καὶ ὄρχησις ἐστίν, ἀλλὰ Ἑλλήνων, δέδοικα μὴ καὶ ὀχληρὸς εἶναι δόξω, λόγοις πλείοσι περὶ οὗ ὁμολογούμενον ποιούμενος τὸν ἀγῶνα βουλόμενος. μετὰ δὲ τοὺς χορεύτας τούτους, κιθαρισταί τε ἀοιδοὶ καὶ αὐληταὶ πολλοὶ παρεξήεσαν· καὶ μετ' αὐτοὺς οἵ τε τὰ θυμιατήρια κομίζοντες ἀργυρέου καὶ χρυσοῦ πεποιημένα, τά τε ἱερὰ καὶ τὰ δημόσια. τελευταῖαι δὲ πομπῶν αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες ἐπομπεύοντο, ὤμοις ὑπ' ἀνδρῶν φερόμεναι, μορφάς τε ὁμοίας παρέχουσαι ταῖς παρ' Ἕλλησι πλατομένοις, καὶ σκύλακας καὶ σύμβολα, καὶ δωρεάς, ὧν εὑρεταὶ καὶ δοτῆρες ἀνθρώποις ἕκαστοι τετιμῆσθαι, οὐ μόνον Διὸς, καὶ Ἥρας, καὶ Ἀθηνᾶς, καὶ Ποσειδῶνος, καὶ τῶν ἄλλων οἷς Ἕλληνες ἐν τοῖς δώδεκα θεοῖς ἀριθμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν μετηλλαχότων, ἐξ ὧν οἱ δώδεκα θεοὶ μυθολογοῦνται γενέσθαι, [Κρόνου καὶ Ῥέας, καὶ Θέμιδος καὶ Λητοῦς, καὶ Μοιρῶν καὶ Μνημοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπθύτων ὅσων ἔστιν ἱερὰ καὶ τεμένη παρ' Ἕλλησι· καὶ τῶν ὕστερον, ἀφ' οὗ τὸν ἀρχὴν Ζεὺς παρέλαβε, μυθολογουμένων γενέσθαι,]Περσεφόνης, Εἰλειθυίας, Νυμφῶν, Μουσῶν, Ὡρῶν, Χαρίτων, Διονύσου, καὶ ὅσων ἡμιθέων γενομένων αἱ ψυχαὶ τὰ θνητὰ ἀπολιποῦσαι σώματα, εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν λέγονται, καὶ ἵππους ἅρχειν ὁμοίας θεοῖς, Ἡρακλέους, Ἀσκληπιοῦ, Διοσκούρων, Ἑλένης, Πανὸς, ἄλλων μυρίων. καίτοι εἰ βάρβαροι ἦσαν οἱ τὴν Ῥώμην οἰκίσαντες, καὶ τὴν ἑορτὴν ταύτην καταστησάμενοι, τί προσῆκεν αὐτοῖς τοῖς μὴ Ἑλληνικοῖς πάτρια σέβειν θεούς τε καὶ δαίμονας, τῶν δὲ πατρίων ἀποροῦσιν; ἢ δόξατο τῆς ἡμῖν ἔξω τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου ἕτερον ᾧ πάτρια ἐστὶ ταῦτα τὰ ἱερά· καὶ τότε δόξαι τοῦτον τὸν ἀπόδοξιν, ὡς οὐχ ὑγιῆ. συντελεσθείσης δὲ τῆς πομπῆς, ἐβουθύτουν βόας οἵ τε ὕπατοι, καὶ τῶν ἱερέων οἷς ὅσιον, καὶ τῶν μυστηρίων. Τρόπος δ' αὐτὸς ἦν τῷ παρ' ἡμῖν. χέρνιβα μὲν γὰρ αὐτοῖ, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ πρόσθεν ἁγνίσαντες ὕδατι, καὶ δημητρος καρποὺς ὑπερράναντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, ἔπειτα καλυξάμενοι, σφάττουσι τοῖς ἱερεύσιν αὐτὰ ἐκέλευον. τῶν δ' οἱ μὲν, ἐξωτος ἐπὶ τὸ θύματος, σκυτάλῃ τοῖς κεφαλοῖς ἔπαιον· οἱ δ', πίστοιτος ἐπιθέσαι τὰς σφαγίδας· καὶ μετὰ τοῦτο διείροντές τε καὶ μελίσαντες, ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἑκάστου σπλάγχνου καὶ πυτὸς ἄλλου μέλους· ἃς ἀλφίτοις ζέας καταδύσαντες, προσέφερον τοῖς

θεοῖσιν

θύουσιν ὅπῃ καυθῶ· οἱ δ', ὅπῃ ζεὺς βωμοὺς ὅπιτιθέῃες, ὑφῆπλον, καὶ πρεσέπενδον οἶνον κατ' ἄρα ζομένων. ἕκαστον δ' ὅπως νόμοις ἐγίνετο ζεὺς ἀμφὶ θυσίαν ὑφ' Ἑλλήνων καταστάντας, ἐκ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως γνῶναι ῥᾴδιον. καὶ γὰρ χερνιπλομένους εἰσάγει ζεὺς ἥρωας, καὶ οὐλάς χερνιβομένους, ἐν οἷς φησιν· "Χερνίψαντο δ' ἔπειτα, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο. τειχοτμοιοῦντάς τε ἀπὸ κεφαλῆς τὰς τρίχας, καὶ βαλόντας ὅπὶ τὸ πῦρ, ὧδε γε φάων· "Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλεν. σκυτάλας τε παρέντας τὰ μέτωπα τῶν ἱερείων, καὶ τὰ πεσόντα θύοντας, ὡς ὅπῃ τῆς Εὐμαίου ποιῆς θυσίας· Κόψε δ' ἀπαρχόμενος τρίχα δρυὸς, ὦ λίπε χείων. Τὸν δ' ἔλιπε ψυχὴ· τοὶ δ' σφάξαν τε καὶ δῦσαν. ἀπαρχάς τε ἀπὸ τῶν σκελάτρων λαμβάνοντας, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μελῶν, καὶ ταύτας ἀλφίτοις δδύοντας καὶ καθαγίζοντας ὅπῃ τῶν δωμῶν, ὡς ὅπῃ τῆς αὐτῆς ποιῆς θυσίας· ὁ δ' ὠμοδετεῖτο συβώτης, Πάντοθεν ἀρχόμενος μελέων ἐς πίονα δημόν· Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλε παλαιὰς δηθίτου ἀκτῆ. ταῦτα δ' Ῥωμαίους ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ πρεσάπτοντας ὅπῃ ταῖς θυσίαις ἰδὼν ὅπίσαμαι· καὶ μιᾷ πίστει τῇδε ἀρκούμενος, ἐβαρβάρισε ἐπείαθεν εἶναι τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἐκ πολλῶν τόπων συνηλυθότας Ἕλληνας. ὀλίγα μὲν γὰρ ὅπιτηδεύματα πρὸς θυσίας τε καὶ ἑορτὰς ὁμοίως Ἕλλησι βαρβάροις καὶ ἔνια ὅπίπλεκτα ἐνδέχεται· ἅπαντα δ' ταῦτα πρεσάπτειν, ἀπίθανον. λοιπὸν δ' ἔστί μοι καὶ περὶ τῶν ἀγώνων οὓς μετὰ τὴν πομπὴν ἐπετέλουν, ὀλίγα διελθεῖν. πρῶτος ὁ τῶν λεθείππων τε καὶ συνωρίδων καὶ τῶν ἀζύκτων ἵππων ἐγίνετο δρόμος, ὥσπερ Ἕλλησι δ' ἀρχαῖον ὀλυμπιάσι τε καὶ μέχρι τοῦ παρόντος. ἐν δὲ τοῖς ἱππικοῖς ἀμίλλαις ὅπιτηδεύματα δύο τῶν παλαιῶν πρόσ, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθετήθη, φυλαττόμενα ὑπὸ Ῥωμαίων μέχρι τοῦ κατ' ἐμὲ διήκει χρόνου, τό τε περὶ τὰ τείπωλα τοῦ ἁρμοῦ. ὃ παρ' Ἕλλησιν μὲν ἐκλέλοιπεν, ἀρχαῖον ὅπιτήδευμα καὶ ἡρωϊκὸν, ᾧ ποιῆς τοὺς Ἕλληνας Ὅμηρος ἐν τοῖς μάχαις χρωμένους. δυσὶ γὰρ ἵπποις ἐζευγμένοις, οὐ ζεύγνυσι σωρεῖς, τρίτος παρείπετο σφριγῶς ἵππος ῥυτῆρσι συνεχόμενος· ὃν ἀπὸ τοῦ παρηορᾶσθαι καὶ συνεζεῦχθαι παρήορον ἐκάλουν οἱ παλαιοί. ἕτερον δ', παρ' ὀλίγας ἔτι φυλαττόμενον πόλεσιν Ἑλληνίσιν ἐν ἱερουργίαις τισὶν ἀρχαϊκῆς, ὁ τῶν παρεμβεβηκότων τοῖς ἅρμασι δρόμος. ὅταν γὰρ τέλος αἱ τῶν ἵππων ἄμιλλαι λάβωνται, ἀποπηδῶντες ἀπὸ τοῦ ἁρμοῦ οἱ παρεζυγόμενοι τοῖς ἰδιόχροις, οὓς οἱ ποιηταὶ μὲν σφριβάτας, Ἀθηναῖοι δὲ

stris offerebant sacrificantibus: qui aris impositas succendebant, & vinum inter adolendum affundebant.

Quæ singula iuxta Græcas sacrificiorum leges factitata esse, ex Homerica poesi facile est cognoscere. namque manus lauantes heroas inducit, molisque vrentes, vbi sic canit: Hinc lotis manibus, salsa hordea porriciebant. Pilos quoque de capite *victimæ* defectos ignem iecisse sic ait: Iniecitque igni sectos de vertice pilos. Victibus etiam hostias in frontem feriētes *inducit*, & collapsas mactatas: sicut in Eumæi sacrificio: Atque mola sparsim, quercina fusa percutit: inde Exantem iugulant, setasque iacentis oburunt. Primitias item extorum aliorumq; membrorū desumetes, easq; farina imbutas super aris adolentes *introducit*; vt in eodem sacrificio canit, Crudaque de cunctis delibans frustula membris, Pingui conuestit: mox omnia polline puro Conspergit, flammisq; adolenda voracibus indit. Hęc Romanos etiamnum mea ætate in sacris obseruare cognitum & perspectum habeo: & vel hoc vnum argumētum mihi sufficit vt credam Romæ cōditores non barbaros fuisse, sed e multis Græciæ locis conuenas. Fieri enim potest vt & barbari quidam circa festorum ac sacrorum rationem nonnullos ritus cum Græcis communes habeant: sed impossibile est vt cōueniant omnia.

Reliquum est vt & de certaminibus quæ post pompam inibantur, paucis differam. Primus erat quadrigarum, bigarum, singulariumq; equorū cursus, sicut apud Græcos olim in Olympia, & nunc quoq;. In *his* equestribus certaminibus duo antiquissimorum Græcorum studia, vt initio instituta sunt, ita hucusque a Romanis obseruantur: alterum, trigariorum; quod defecit in Græcia, priscum & heroicum studium, quo Græcos in pugnis vtentes facit Homerus. nam duobus equis bigarum in morem iunctis adiungebatur tertius funalis, loramentis adnexus: quem παρήορον vocabant prisci, ἀπὸ τοῦ παρηορᾶσθαι καὶ συνεζεῦχθαι, *id est, ex eo quod appensus atque adiunctus esset*. alterū, quod apud paucos aliquot Græciæ populos etiamnum obseruatur in quibusdā prisci moris sacrificiis, vectorum cursus. finito n. equorum certamine, viri qui aurigis in currib. assidebant, quos poetę σφριβάτας, Athenienses ἀποβάτας nominant,

desilientes e curribus, ipsi stadium inter se certatim currunt. Peractis equestribus curriculis, inducebantur qui suis ipsorũ corporibus decertarẽt, cursores, pugiles, luctatores. hæc enim tria genera certaminum apud priscos Græcos erant, vt Homerus indicat in Patrocli funere. Ceterum medio inter certamina tempore coronabant & præconiis celebrabant benefactores suos, more Græcis vsitatissimo & laudatissimo; sicut Athenis per Liberalia factitatum est: & ostentabãt spectatoribus relata ex hoste spolia. Sedenim de his nec silendum erat omnino, cum poscoret argumenti ratio; nec iusto prolixius de eis differendum est; sed tempus nos a diuerticulo ad institutam narrationis seriem reuocat. Vt ergo senatus cognouit de seruo qui ante pompã heri iussu *sub furca cæsus &* ad supplicium abductus fuerat, e facti nouitate coniecit, hunc a deo innui haud bellum præsultorem, vt *supra* dixi; & requisito hero qui seruum tam fœde tractarat, & mulcta ei pro merito irrogata, aliam pompam aliosq; ludos Ioui decreuit duplo maiore sumptu quam antea. Atq; hæc sunt quę his consl. gesta produntur.

ἀποβάτας, τὸν σταδιαῖον ἁμιλλᾶνται δρόμον ἀλλήλοις. τελεσθέντων δὲ τῶν ἱππικῶν δρόμων, οἱ τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ἀγωνιζόμενοι, τότε εἰσήεσαν, δρομεῖς τε καὶ πύκται καὶ παλαισταί· τρία γὰρ ἀθλήματα ταῦτα τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς Ὅμηρος δηλοῖ τῇ Πατρόκλου ταφῇ. ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ μέσου τῶν ἀθλημάτων χρόνοις, Ἑλληνικώτατον καὶ κράτιστον ἀπάντων ἔθος ἀπεδείκνυτο, τοὺς φανερούς τε καὶ ἀναρρήτους ποιούμενοί τινας, οἷς ἐτίμων τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας· ὡς Ἀθήνησιν ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς ἐλίνετο θυσίαις· καὶ σκύλων ὅσων λάβοιεν ἐκ πολέμων ἐπιδείξεις τοῖς εἰς ἄστυ σωζομένοις. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν τούτων οὔτε μηδὲν ποιήσασθαι λόγον, ἀπαιτούσης τῆς ὑποθέσεως, καλῶς εἶχεν, οὔτε μηκύνειν πρὸ τοῦ δέοντος ἁρμοστέ. καιρὸς δ' ἐστὶ τὸν ὑπολελειμμένον διήγησιν ἐπάνειμι λόγον. ὡς γὰρ δὴ τὰ περὶ τὸν ἀπαχθέντα ἐπὶ ὑμωρίαν ὑπὸ τοῦ δεσπότου, καὶ προσηγορευμένον ὑπὸ πομπῆς, ἔμαθεν ἡ βουλή· ἐπεὶ δὲ τοῦτο προῆλθεν ἀνακεκαλυμμένου, τοῦτον ὑπολαβοῦσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγεσθαι τὴν οὐ καλὴν ἀπαρχὴν τῶν ὀρχηστῶν, ὡς πρόφερε, ἀναζητήσασα τὸν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ πομπὴν λωβησάμενον, καὶ ζημίαν ἐπιβαλοῦσα ἧς ἄξιος ἦν, ἑτέραν ἐψηφίσατο τῷ θεῷ πομπὴν ἐπιτελεσθῆναι, καὶ ἀγῶνας ἐξ ἀρχῆς ἑτέρους ἀπὸ διπλασίων χρημάτων ἢ πρότερον ἐτέθησαν. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τούτων οὕτω τελεσθέντα τῶν ὑπάτων, τοιάδε ἦν.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber octauus.*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον ὄγδοον.

A.V.C. 265, consl. C. Iulio & P. Pinario, bellũ e Volscis duce Marcio Coriolano.

POST hos, Olympiade septuagesima tertia, qua vicit in stadio Astylus Crotoniensis, Anchise Athenis principe, cõss. fuere C. Iulius Iulus, & P. Pinarius Rufus; viri minime bellicosi, & ob hãc præcipue causlam a populo creati: quorum cõsulatu exortum bellum Romanam rempublicam in tot & tanta coniecit pericula, vt eam pene funditus eruerit. Marcius enim ille Coriolanus, qui ob suspicionem tyrannidis exilio perpetuo mulctatus fuerat a populo, indigne hunc casum ferens, & vlcisci inimicos cu-

ΜΕΤ' ἐκείνους δὲ ἀποδεδειγμένοις ὑπάτοις τὴν ἑβδομηκοστὴν καὶ τρίτην ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἄστυλος Κροτωνιάτης, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀγχίσου, Γάϊος Ἰούλιος Ἶουλος, καὶ Πόπλιος Πινάριος Ῥοῦφος, ἄνδρες ἥκιστα πολεμικοί, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπὸ τοῦ δήμου τυχόντες, εἰς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἐπαγαγόμενοι κινδύνους κατεσκεύασαν πολέμου καταρράγντος ἐκ τῶν ἐκείνων ἀρχῆς, δι' ὃν ἡ πόλις ὀλίγου δεῖν ἐδέησεν ἐκ βάθρων ἀναιρεθῆναι. ὁ γὰρ Μάρκιος ἐκεῖνος ὁ Κοριολάνος, ὁ τὸν ὑπὸ τῆς τυραννίδι αἰτίαν ἔχων, καὶ φυγῇ ἀϊδίῳ ἁλοὺς, ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, καὶ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς βουλόμενος

351

λόμενος λαθεῖν, δι' οὗ δὴ αὖ αὐτὴ γνοίητο τρόπου, καὶ δι' οἵας δυνάμεως δυνασκοπῶν, μίαν δύεσκε Ῥωμαίοις τότε δυτίπαλον ἰσχὺν τὴν Οὐολούσκων, εἰ κοινῇ γνώμῃ χρησάμενοι γνώμῃ, καὶ τυχόντες ἡγεμόνος, ἐπιθήσονται τοῖς αὖθις τὸν πόλεμον. ἐλογίζετο γοῦν ὡς εἰ πείσαιτο τοὺς Οὐολούσκους, δέξασθαί τε αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαι τοῦ πολέμου, ῥᾳδίως αὐτὸς ἅμα περανεῖται τὸ ἔργον. ἐπέκοπτε δὲ αὐτὸν ἡ συνειδήσεως, ὅτι πολλάκις καὶ ταῖς μάχαις δηλονότι δεδρακὼς εἴη, καὶ πόλεις συμμαχίδας ἀφῃρημένος. οὐ μὴν ἀπέστη γε τῆς πείρας ἅτε τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ δεινὰ χωρεῖν ἐβουλεύσατο, καὶ πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ὁτιοῦν. φυλάξας δὲ νύκτα, καὶ ταύτην σκοτεινήν, ἦλθεν εἰς Ἄντιον τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν Οὐολούσκοις πόλεων, καὶ οἰκίαν τε εἰσῆλθεν οἱ τοῦ πολίτου· καὶ παρελθὼν εἰς οἰκίαν ἀνδρὸς δυνατοῦ δι' ὑψηλή τε καὶ πλοῦτον, καὶ "τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πράξεις μέγα ἐφ' ἑαυτῷ φρονοῦντος, καὶ ὃ ἔθνος ὅλον ἄγοντος ὡς τὰ πολλά, ᾧ Τύλλος Ἄττιος ὄνομα ἦν, ἱκέτης τὰ μάλιστα τῆς ἑστίας. διηγησάμενος δὲ αὐτῷ τὰς καταλαβούσας αὐτὸν ἀνάγκας, δι' ἃς ὑπέμεινεν ὅπως » τοῖς ἐχθροῖς καταφυγεῖν, μέτεισι ἠξίου φρονήσαι καὶ » ἀνθρώπινα περὶ ἀνδρὸς ἱκέτου, καὶ μηκέτι πολέ» μιον ἡγεῖσθαι τὸν ὑποχείριον, μηδὲ εἰς τοὺς ἀτυ» χοῦντας καὶ ταπεινωμένους ἀποδείκνυσθαι τὴν » ἰσχύν, ἐνθυμούμενον ὡς οὐ μένουσιν ὅπως τοῖς αὐτοῖς » πράγμασιν αἱ τῶν ἀνθρώπων τύχαι. δύναμαι δὲ » ἀνθρώπινα, ἔφη, τοῦτο ἐξ αὐτοῦ μάλιστα μαθεῖν ἐμοῦ, ὃς ἐν τῇ » μεγίστῃ πόλει πράτιστός ποτε εἶναι τῶν ἄλλων δοκῶν, » νῦν ἔρημος καὶ ἄπολις καὶ ταπεινὸς ἐρριμμένος, τοῦτο » πείσομαι, ὅ τι ἂν ἐνέγκῃ ὀπίσω. ὑποσχοῦμαι » δέ σοι τοσαῦτα ἀγαθὰ ποιήσειν Οὐολούσκοις, φίλος » τῷ ἔθνει γενόμενος, ὅσα κακὰ εἰργασάμην ἐνθρὸς » ὤν. εἰ δέ τι γινώσκεις περὶ ἐμοῦ, χρῆσαι τῇ ὀργῇ πρὸς » χρῆμα, καὶ θάνατον χάρισαί μοι τὸν τάχιστον, ἀνθρω» εἰα τε καὶ ὅπως τῆς ἑστίας τῆς ἑαυτοῦ καθιερώσας τὸν ἱκέτην. ἔτι δὲ αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος, ἐμβαλὼν τὴν δεξιὰν ὁ Τύλλος, καὶ ἀπὸ τῆς ἑστίας ἀνασπάσας, θαρρεῖν τε αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς ἰδίας ἀρετῆς πεισόμενον· καὶ πολλὰς αὐτῷ χάριτας εἰδέναι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως ἔφη, ἐμοί τινα οὐ μικρὰν εἰ καὶ ταύτην ἀποφαινόμενος· Οὐολούσκοις τε 356 αὐτῷ πόλεις ὑποχωρήσειν ποιήσειν φίλοις, δεξαμένους ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ παρρησίας· καὶ εὐθυμίαν ἐνεύσατο τῇ ὑποσχέσεων. χρόνῳ δέ τινος ὑστερον πολλῷ παρρησίας τοῦ ἐλευθερίου τοῖς ἀνδράσι καὶ σφᾶς, Μαρκίῳ τε καὶ Τύλλῳ, κινδύνου

piens, cum diſpiceret quo pacto & quibus opibus id poſſet efficere, vnam tunc Volſcorum potentiam Romanis parem inueniebat, ſi de communi ſententia ductu prudentis imperatoris bellum eis inferrent: cogitabatque ſi Volſcis perſuadere poſſet vt ſe reciperent, bellique ducem facerent, facile ſe & breui rem confecturum. Sed deterrebat eum conſcientia; quippe qui tot eis clades in bellis intuliſſet, vrbesque ſocias ademiſſet. Non tamen conatu deſtitit; ſed ſpreta periculi magnitudine, rē tentare, ac quiduis ab illis perpeti decreuit. Obſeruata igitur nocte obſcura, venit Antium nobiliſſimam Volſcorum vrbem, cœnæ tempore: ingreſſusque ædes viri qui ob generis nobilitatem & opes plurimum poterat, & ob res bello geſtas magnos gerebat ſpiritus, totique genti vt plurimum præerat, nomine Attius Tullus, ſupplex ad focum ſedenti accidit: denarrataque neceſſitate qua compulſus eſſet ad hoſtes confugere, orabat vt moderato & humano affectu de ſupplice ſtatueret, neve ſubditum pro hoſte haberet amplius, vel in calamitoſum afflictumq; vim exſereret; conſiderās humanarum fortunarum inconſtantiam. Eam (inquit) ſortis inſtabilitatem vel meo exemplo queas diſcere; qui modo in maxima vrbe viſus præſtantiſſimus, nunc ab *omnibus* deſtitutus, exſul & humilis ante te iaceo, paſſurus quod tibi hoſti libuerit. Sed polliceor tibi, me Volſcis, ſi in eius gentis amicitiam recipiar, tantum allaturum boni, quantum intuli mali cum eſſem aduerſarius. Quodſi mauis in me animaduertere, confeſtim iram exerce, & mortem mihi largire quam citiſſimam; tuaq; manu & ad focū tuum macta ſupplicem. Nondum hæc effatus erat cum Tullus porrecta dextera *ſupplicē* a foco ſubleuat, & bono eſſe animo iubet, vt qui nihil ſua virtute paſſurus ſit indignum: ſeque magnam ei gratiam habere dicit, qui ad ſe venerit; honoris ſui cauſſa id factū interpretans: pollicebaturque ſe omnes ei Volſcos conciliaturum, facto a ſuis ciuibus initio: quod & præſtitit. Nec ita multo poſt Marcius & Tullus inter ſe conſultarunt de bello

Romanis inferendo. Tullus volebat confestim omnibus Volscorum viribus concitis vrbem inuadere, dum seditionibus agitaretur *populus*, & imbelles haberet duces. Marcius vero aiebat prius iustam piamq; belli causam quærendam; docens omnibus negotiis adesse numina; bellicis vero rebus tanto magis, quanto & grauiores sint ceteris, & incertiores sortiri soleãt exitus. & erant tunc Romanis ac Volscis inducię, in duos annos factæ paulo antea. Si ergo inconsiderate (inquit) & præpropere bellum intuleris, violabis inducias, nec habebis numen propitium. quodsi exspectaueris donec ipsi hoc faciant, defendere te videberis & vindicare violata fœdera. Id quomodo fieri possit, & vt illi priores fœdus frangant, nos vero iustum piumque bellum gerere videamur, ego post longam cogitationem inueni. opus est autem vt a nobis decepti iura priores temerẽt. Modum vero decipiendi, quem hactenus exspectata occasione apud me secretum continui, nũc demum proferre cogor, quando te ad bellum animatum video. is est huiusmodi. Sacra Romani peracturi sunt, ludosq; celebraturi magnificis impẽsis: confluentq; ad eos spectandos multi hospites. Hoc exspectato tempore & tu ibis, & Volscorum quantam poteris maximam frequẽtiam ad visendum id spectaculum excitabis. Vbi vero in vrbe fueris, fidissimum aliquem amicum ad consl. mitte, qui occulte moneat, cogitare Volscos vrbẽ noctu inuadere, & in hoc venisse tam multos. Certo scito, si hoc audierint, sine cunctatione vos eiecturos ex vrbe, prębiturosq; iustam iræ materiã. Lætus id Tullus accepit; & dilata in aliud tẽpus expeditione, *interim* totus erat in apparandis rebus bello necessariis. Deinde vbi aduenit ludorum tẽpus, cum Iulius & Pinarius consulatũ iam iniissent, præstãtissima Volscorum iuuentus ex omnibus oppidis auctore Tullo ad spectãdos ludos venit: quorum maior pars sedes fixit in sacris & publicis locis, cũ nõ haberẽt hospites ad quos priuatim diuerterẽt: & quoties per vias incederent, per sodalitia sese conglobabant, & cateruatim vrbem permeabãt: ita vt iam murmur de illis ac sinistra per totam vrbem

ἐδόκει τὸν πόλεμον. ὁ μὲν οὖν Τύλλος αὐθίκα μάλα ἐβούλετο πᾶσαν τὴν Βολούσκων δύναμιν ἀθρόαν ἐπιβαλεῖν, ὅτι τὴν Ῥώμην χωρὶς ἔως ἐσασίαζε, καὶ ἠγεμόνας ἀπολέμους εἶχεν. ὁ δὲ Μάρκιος αἰτίαν πρῶτον ᾤετο δεῖν δύσεβῆ καὶ δικαίαν ἐπιφέρεσθαι τοῦ πολέμου· διδάσκων ὡς ἁπάσαις μὲν πράξεσι θεοὶ συλλαμβάνουσι, μάλιστα δὲ ταῖς ἐπὶ πολέμους, ὅσῳ μείζους τέ εἰσι τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς ἀδήλους φιλοῦσι καταστῆσαι τύχας. εὐτύχημον δὲ τότε Ῥωμαίοις καὶ Βολούσκοις ἐχεχειρίαν τοῦ πολέμου καὶ μοχλὸς πρὸς ἀλλήλους οὔσαις, σπονδάς τε διετεῖς ὀλίγῳ πρότερον χρόνῳ γενομένας. Ἐὰν μὲν οὖν ἀπρεπῶς ἔφη, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν πόλεμον ἐπιφέρῃς, τοῦ λελῦσθαι τὰς σπονδὰς αἴτιος ἔσῃ, καὶ δαιμόνιον οὐχ ἕξεις ἵλεων. ἐὰν δὲ περιμείνῃς ἕως ἐκεῖνοι τοῦτο ποιήσουσιν, ἀμείνων δόξεις καὶ λελυμένας σπονδὰς βοηθεῖν. ὅπως δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο, καὶ ὅπως αὖ ἐκεῖνοι μὲν ἄρξαι τοῦ σπονδείν, ἡμεῖς δὲ δόξαιμεν ὅσιον καὶ δίκαιον ἐπιφέρειν τὸν πόλεμον, ἐγὼ σοὶ πολλῇ φροντίδι ἐξεύρηκα. οὗ δὲ ὑφ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐξαπατηθέντας ἄρξαι τῆς παρανομίας. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐξαπάτης, οὐ ἐγὼ πέρας μὲν ἀπόῤῥητον ἐφύλαττον, ἀναμένων τὸν οἰκεῖον αὐτὸ καιρόν, νῦν δέ σοι συμβουλεύοντος ἔργου ἔγνωσθαι, θαῤῥῶν ἐκφέρειν ὅτι μέσον ἀναγκάζομαι, ποιός δέ ἐστιν θυσίας ἐπιτελοῦσι Ῥωμαῖοι μέλλοντες, καὶ ἀγῶνας ἄγειν ἀπὸ πολλῶν χρημάτων σφόδρα λαμπροὺς· ἀφίξονται δὲ καὶ θέαν ὅτι πλῆθος τούτοις πολλοὶ τῶν ξένων. τοῦτον ἀναμένων τὸν χρόνον, ἴθι καὶ σύ, καὶ Βολούσκων ὅσους δύνασαι πλείστους παρασκεύασον ἐλθεῖν ὅτι τὴν θέαν. ὅταν δὲ ἐν τῇ πόλει ἦτε, τῶν ἀναγκαιοτάτων τινά σοι φίλων κέλευσον ἐλθεῖν ὡς τοὺς ἑταίρους, καὶ δι' ἀῤῥήτων εἰπεῖν, ὅτι μέλλουσιν ὅπλισθαι τῇ πόλει Βολούσκοι νύκτωρ, καὶ ὅτι τοῦτο ἥκουσι τὸ ἔργον ἀθρόοι. οὐ γὰρ ἴσθι ὡς εἰ τοῦτο ἀκούσαντες, σοῦ μηδὲν ἔτι ἐνδιατρίψαντες ἐκβαλοῦσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ παρέξουσιν ἀφορμὴν δικαίας ὀργῆς. ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Τύλλος, ὑφηνάθη τε, καὶ τὴν παρόντα καιρὸν τῆς στρατείας ἀναβολὴν ἐποιεῖτο τοῦ πολέμου. ἐπεὶ δὲ κατέσχεν ὁ τῆς ἀρχῆς καιρὸς, Ἰουλίου τε καὶ Πιναρίου τῶν ὑπάτων ἤδη παρεληφότων, ἡ κρατίστη τῶν Βολούσκων νεότης ἐξ ἁπάσης πόλεως, ὡς ὁ Τύλλος ἠξίου, παρῆν ὅτι τὴν τῶν ἀγώνων θέαν· καὶ κατεσκήνουν οἱ πλείους ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις τόποις, οὐκ ἔχοντες καταγωγὰς ἐν οἰκίαις τε καὶ παρὰ ξένοις· καὶ ὁπότε ἀφ' ἑαυτῶν πορεύοιντο, τὰς συστροφὰς καὶ ἑταιρείας ἀθρόοι διεξήεσαν· ὥστε καὶ λόγον ἤδη γίνεσθαι περὶ αὐτῶν ἀνὰ τὴν πόλιν, καὶ ὑπο-

ὑποψίας ἀπόπους. ἐν ᾧ δ' οὕτω προσέρχεται τοῖς ὑπάτοις ὁ κατασκοπευθεὶς ὑπὸ τοῦ Τύλλου μήνυτής, ὡς Μάρκιος ὑπέθετο· καὶ ὡς δὴ ἀπόρρητον προσῆκεν τοῦ φίλων ἐχθροῖς μὴ μέγα φέρειν, ὅρκοις καταλαμβάνει τοὺς ὑπάτους ὑπὲρ ἀσφαλείας τε αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ μηδένα δολούσκων μαθεῖν ὅσοις ἐπὶ τοῦ μήνυσιν κατ' αὐτῶν πεποιημένος· καὶ μὴ τὸ ὅπι φέρῃ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὅπι θέσεως τῆς καλευμένης μήνυσιν. ἐδόκει τοῖς ἀνδράσιν ἀληθὴς εἶναι ὁ λόγος, καὶ αὐτίκα ἡ βουλὴ κατ' ἄνδρα ὑπὸ τῶν ὑπάτων κληθεῖσα συνῆλθε, καὶ προσελθὼν ὁ μήνυτης τοῖς αὐτοῖς εἶπε, καὶ προσὼν ἐκείνων τὰ πιστὰ λαβών, λέγει. τοῖς μὲν καὶ πάλαι μὲν εἰδόσι τὸ πρᾶγμα ἐδόκει μεσοῦν ὑποψίας, τοσαύτην νεότητα ἐξ ἑνὸς ἔθνους ἀφεφόρου σφίσιν ὅπι τοῦ ἦρος προσελθεῖν· προσελθούσης δὲ μηνύσεως, ἧς τοῦ ἀπάτου μὴ γνόντα, ἐμοὶ βεβαίαν ἡ δόξα ἔλαβεν. ἐδόκει τε ἅπασιν ἀπαλλάττειν τοὺς ἄνδρας ἐκ τοῦ πόλεως, πρὶν ἥλιον δῦναι, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἀπειπεῖν θάνατον· ὅπι μελήσειν ἐδόκει τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν, ἵνα χωρεῖς ὕβρεως καὶ μετ' ἀσφαλείας γένοιτο, τοῖς ὑπάτοις. ταῦτα τοῦ βουλῆς ψηφισαμένης, οἱ μὲν ἐκήρυττον διὰ τῶν στενωπῶν διεξιόντες· ἀπειναι δούλοις ἐκ τοῦ πόλεως αὐτίκα μάλα, καὶ μίαν ἅπασαν ἐξιόντας πύλην τὴν καλουμένην· Καπυΐνην· ἕτεροι δὲ παρέπεμπον τοῖς ἀπαλλαττομένοις ἅμα τοῖς ὑπάτοις· ἔνθα μάλιστα ὤφθη ὅσον αὐτῶν τὸ πλῆθος ἦν, καὶ ὡς ἀκμαῖον ἅπαν, ὑφ' ἕνα καιρὸν καὶ καὶ μίαν ἐξιόντων πύλην. πρῶτος μὲν αὐτῶν ὁ Τύλλος ἐξῄει διὰ ταχέων, καὶ καταλαβὼν ὑπὸ πρόσω τῆς πόλεως τόπον ὅπι τηδεσον, ἐν οὕτω τοῖς ὑστεριοῦσιν ἀνελάμβανεν. ὅπως δὲ πολῖται συνήθροισαν, ἐκκλησίαν ποιησάμενος, πολλῇ καταβοῇ τοῦ Ῥωμαίων πόλεως ἐχρήσατο, δόλιόν τε καὶ ἀπόρρητον ἀποφαίνων τοῦ ὕβριν ἐν ὕβρισμένοι πρὸς αὐτοῦ ἧς δούλοσκοι, μόνοι τῶν πάντων ξένων ἐξελαθέντες ἐκ τοῦ πόλεως· καὶ λέγων ἤξιόν ταῦτα πρὸς τοῦ ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον, καὶ προσήκειν ὅπως παύσωνται τῆς ὕβρεως Ῥωμαῖοι, δίκας προσαιτοῦντες τοῦ ἀδικημάτων. ταῦτα εἰπὼν καὶ προσθεὶς ἀνθρώπους ἀγνώμακτους, ὅπι ὃ πάθῃ, διέλυσε τοῦ ἐκκλησίαν. οἱ δὲ ἀπιόντες εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἕκαστοι πατρίδας, ἐδήλωσαν τοῖς ἄλλοις τὸν προσπλακισμόν, ὅπι μεῖζον ἐξαίρουσι τὰ γεγονότα, ἠγνώκει τε πᾶσα πόλις καὶ κατέσχεν τοῦ ὀργὴ ἐκ ἠδυνάτου. ἅμα προσθορυβουμένη τε ἄλλη προσὼν ἄλλῳ, εἰς μίαν ἀγορὰν πάντας ἠξίουν δούλοσκοις ἰέναι, ὅπως δὴ κοινῇ χρήσαιντο γνώμῃ περὶ τοῦ πολέμου. ἐγίνετο δὲ ταῦτα, τοῦ Τύλλου μάλιστα ἐνάγοντος καὶ ζωπυροῦντος ἐξ ἁπάσης πόλεως οἵ τε ἐν τοῖς τέλεσι, καὶ πολὺς ἄλλος ὄχλος εἰς τοῦ Ἐκετρανὴ πόλιν. αὕτη γὰρ ἐδόκει ἐν

suspicio exsisteret. Interea subornatus a Tullo index adit cōsules, vt Marcius suaserat: &, vt in re occulta quam de amicis apud inimicos proferret, iuramento astringit consules vt & securitatem sibi præstent, nec Volscorum cuiquam detegant cuius indicio sint proditi: ac tum demū eis figmentum de insidiis aperit. creditumq; est facile: ac mox consulum iussu cōuocatis viritim senatoribus, index in conspectum eorū productus, accepta etiā ab illis fide, dixit eadē *quæ ante apud consules dixerat*. Senatus cum iā ante rem suspectam haberet, videns tantū iuuentutis ex vna gente male pacata ad spectacula confluxisse, accedēte hoc indicio, cuius dolus ignorabatur, valde in opinione sua confirmatus est: placuitq; omnib. summoueri eos ex vrbe ante solis occasum, pœna capitis per præconem denuntiata iis qui contra fecissent: vt autē tuto & illæsi discederēt, id curare cōsules. Hoc S C facto, præcones per omnes vias dimissi qui ediderent, Volscos euestigio ex vrbe abire omnes per vnā portam Capenam: alii vero cū consl. deducebant abeuntes: vbi maxime apparuit quātus eorum esset numerus, & quantum robur, omnibus eodem tempore per vnam portam exeuntibus. Primus Tullus exibat propere; occupatoq; non longe ab vrbe loco idoneo, colligebat ibi qui venirent serius. Vbi vero omnes conuenerunt, coacta cōcione, acriter in Romanos inuectus est, dicens Volscos grauem & infandam ab eis accepisse iniuriam, solos omnium hospitum vrbe pulsos: postulabatq; vt quisq; in suam patriam id renuntiaret, daretq; operam vt cōpescerētur Romanorū insolentia, & violati iuris pœnæ ab illis repeterētur. His dictis homines facto *iam ante* commotos, *magis* exacerbauit, atque ita concionem dimisit. Ii cum in suam quisque patriam reuersi ceteris *popularibus* narrassent contumeliam, nō sine facti exaggeratione, nulla ciuitas ab ira se cōtinuit: missisq; oppidatim legationibus, totius gentis indictum est concilium, in quo collatis consiliis de bello ageretur. Nec cessabat instigator Tullus, donec honoratiores vndiq; conuenissent Ecetrā, præterq; hos magna reliquæ turbæ multitudo. hoc enim oppidum ad

ceterorum comitia apto loco situm videbatur. Ibi post multos sermones a cuiusq; ciuitatis proceribus habitos, data sunt iis qui aderant suffragia: obtinuitq; illorum sententia qui bellum suadebāt, quādo per Romanos priores fœdus violatū esset. Cūq; iam de belli gerendi modo consultarēt proceres, progressus *in mediū* Tullus, suasit acciri Marciū, & ex illo quæri quo modo Romanorū vires conuelli possint. hūc enim omnium optime scire qua laborent res Romanæ, qua valeant. Placuit consilium, moxq; acclamatum est ab omnibus, vocarent hominem. Tum Marcius arrepta occasione optatissima, prodiit mæstus ac lacrymabundus: & post modicum silentium, talē pertexuit orationem: Si existimarem eandem esse omniū vestrū de mea calamitate sententiam, nō necessariū crederē super ea re disserere. Sed quoniā in tanta ingeniorū varietate probabile est nō defore qui falso atq; immerito suspicētur me nō sine iusta caussa e patria pulsum a populo, arbitror mihi primū omniū coram vniuerso cœtu vestro reddēdam exsilii mei rationē. Itaq; per deos oro, vt & vos qui iam ante nostis quam indignis modis ab inimicis sim habitus, quamque præter ius ac fas in hoc infortuniū inciderim, patienter me audiatis: nec prius meum de reb. gerendis desideretis consilium, quā me id prolaturum, qualis sim, examinaueritis. nec. n. diu huic parti sermonis immorabor, etiamsi repetenda sit altius. Populus Romanus a principio rempublicā habuit mixtam e regum & optimatum potestate. quam cum vltimus rex Tarquinius in tyrannidē vertere vellet, optimatum proceres eum conspiratione facta eiecerunt ex vrbe: sumptisq; rerum habenis, optimam & sapientissimam reip. formam, vt omnes confitentur, instituerunt. Nuper autem, ante triennium circiter aut quadrienniū, egentissimi quiq; inertissimiq; ciuium, malos duces secuti, cum alia multa proterue fecerunt, tum postremo tentauerunt optimates submouere a gubernaculis reipubl. quam rem vniuersus senatus indigne tulit, & dispiciendū cēsuit quo pacto iniurios isti reip. turbatores cohiberi possent. sed in tuēdis optimatium partibus præ ceteris inter seniores quidem strenue laborauit Appius Claudius, vir multis nominibus laudatissimus; inter iuniores autem, ego:

καλλίστη κεῖσθαι συμβόλων τὰς ἀρχὰς ἡ πόλις. ῥηθέντων
δ' πολλῶν λόγων οἷς εἶπον οἱ δυνατώτατοι ἐν ἑκάστῃ
πόλει, ψῆφος ἀνεδόθη τοῖς παροῦσι· καὶ ὧν ἡ νικῶσα
γνώμη, κινῆσαι τὸν πόλεμον, ὡς Ῥωμαίων ἀρξάντων τῆς
πρὸς Ταρκυνίους ἀσυνδίας. ὡς δ' ἐτέθη καὶ πολεμεῖν
αὐτοῖς δόξαν προθέντων σκοπεῖν τὰ ἐν τοῖς
τέλεσι, παρελθὼν ὁ Τύλλος, συνεβούλευσεν αὐτοῖς
καλέσαι τὸν Μάρκιον, καὶ παρ' ἐκείνου πυθέσθαι πῶς
ἂν ἡ Ῥωμαίων καταλυθείη δύναμις. κρίσις γὰρ ἀν-
πρώτων ἀνδρῶν εἰδέναι, πῆ τε κάμνῃ τὰ τῆς πολε-
ως πράγματα, καὶ πῇ μάλιστα ἔρρωται. ἐδόκει ταῦ-
τα, καὶ αὐλίκα πρῶτος ἐβόων καλέσαι τὸν ἄνδρα. καὶ ὁ Μάρ-
κιος ἧς ἐβούλετο ἀφορμῆς λαβόμενος, δυσχερὴ κατηφὴς
καὶ δεδακρυμένος, καὶ μικρὸν ὑπισχνεῖται χρόνον, διέτριβε δι-
έθετο λόγους· Εἰ μὲν ἠγούμην ὑμᾶς ἀπολύσας ὁμοία «
γινώσκειν τὰ ἐμῆς συμφορᾶς, οὐκ ἂν ὑπελάμβα- «
νον ἀναγκαῖον εἶναι τὰ αὐτῆς ἀπολογεῖσθαι· ἐνθυμού- «
μενος ὅτι, ὡς ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις ἤδησιν εἰκὸς, εἰ «
τινὰς οἷς τὰ δεδραγμένα δόξα ἔστε ἀληθῆ, οὔτε προσ- «
ήκουσα, ὡς οὐκ ἄν ἄτερ αἰτίας δηλητοὺς καὶ δικαίας ἐξέ- «
λασέ με ὁ δῆμος ἐκ τῆς πατρίδος, πρῶτα μάλιστα οἰό- «
μην δεῖν περὶ τούτου ὑμᾶς ἀπολογήσασθαι. ἀλλ' ἀνάσχεσθέ μου, «
πρὸς θεῶν, καὶ οἱ κράτιστα ἐγνωκότες ἃ πέπονθα ὑπὸ «
τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὡς οὐ προσῆκόν μοι ταύτης πεπείρα- «
μαι τῆς τύχης, διεξιόντος, καὶ μὴ πρότερον ποθῆτε ὅ τι «
χρὴ προσθεῖναι ἀκούσαντας, πρὶν ὁποίός τις εἰμὶ ὁ τῶν Γνώ- «
μιλλον ἀποδεξόμενος, ἐξετάσαι. ἐς μὲν ὃ βραχύς ὁ περὶ «
αὐτῶν, καὶ μὴ προσθεῖναι ἀρξόμενος, λόγος. Ῥωμαίοις δὲ « 358
μὲν ἐξ ἀρχῆς πολίτευμα ἦν ἔκ τε βασιλείας καὶ ἀρι- «
στοκρατίας· ἔπεφτο ὁ τελευταῖος βασιλεὺς Ταρκύνιος «
τυραννίδα τῶν ἀρχαίων ἠξίου ποιεῖν. συστάντες οὖν ἐπ' «
αὐτὸν οἱ τῆς ἀριστοκρατίας ἡγεμόνες, ἐκεῖνον μὲν ἐξέ- «
βαλον ἐκ τῆς πόλεως, αὐτοὶ δὲ τὰ κοινὰ καλέσαντες, ἀρίστην «
καὶ σωφρονεστάτην, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσι, κατέστη- «
σάμενοι πολιτείαν. χρόνοις δὲ οὐ πολλοῖς τὸν νεὼν προ- «
τερον, ἀλλὰ τρίτον ἢ τέταρτον τοῦτο ἔτος, οἱ πενέσταί «
τε καὶ ἄποροι τῶν πολιτῶν, πονηροῖς χρησάμενοι «
προστάταις, δήμαρχοί τε πολλὰ ἐξύβρισαν, καὶ τελευτῶν- «
τες καταλύειν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐπεχείρησαν. ἐφ' οἷς «
ἅπαντες μὲν οἱ τῆς βουλῆς προεστηκότες ἠλγοῦντο, καὶ ὅ- «
πως παύσονται τῆς ὕβρεως οἱ κινοῦντες τὴν πολιτείαν, «
σκοπεῖν ἠξίουν. ὡς δὲ ἅπαντες οἱ τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, «
οὐκ μὲν τῶν προσηκόντων Ἄππιος, ἀνὴρ πολλῶν «
ἄξιος ἕνεκα ἐπαινεῖσθαι, οὐκ ὀλίγῳ τῶν νεωτέρων, ἐγώ· «

καὶ λό-

» καὶ λόγοις ἐποιούμεθα ἀφ' ὧν πρώτος ὑπὲρ τῆς βουλῆς
» ἐλεύθερος, ἢ δήμῳ πολεμιώτερος, ἀλλὰ πονηρὸς ἀ-
» ναν ὑφορώμενοι· ὃν δὲ καταδουλώσασθαί τινα Ρω-
» μαίων, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐλεύθερον ἅπασιν ἀξιοῦντες ἐ-
» χθρὸν, τιμὴν δὲ πρεσβείαν τῶν κοινῶν ἀποδεδόσθαι τοῖς
» χρείττοσι. ταῦτα ὁρῶντες οἱ πονηρότατοι τὸ πλῆθος ἐ-
» χεῖνοι προσάται, προφάσεις ἔγνωσαν ἡμᾶς τοῖς φανε-
» ρώτατα ἀναλισκομένοις σφίσιν ἐκποδὼν ποιήσασθαι,
» οὐχ ἅμα ἀμφοτέροις ἐπιχειρήσαντες, ἵνα μὴ ἐπί-
» φθονόν τε καὶ βαρὺ τὸ πρᾶγμα ᾖ πρᾶξαι, ἀλλ' ἀπ' 10
» ἐμοῦ τοῦ νεωτέρου τε καὶ δυμεταχείρου ἀρξάμενοι.
» τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἄκριτόν με ἐπεχείρησαν ἀπολέ-
» σαι, ἔπειτα ἔκδοτον τοῦδε τῆς βουλῆς ἠξίουν ὑπὲρ θα-
» νάτου λαβεῖν. ἀποτυχόντες δὲ ἀμφοτέρων, τρίτην κα-
» λέσαντο ὑπὲρ δίκαιον αὐτοῖ δικάσειν ἔμελλον, τυραν-
» νίδος ἐπιβαλόντες αἰτίαν. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἔμαθον, ὅτι
» δήμῳ τύραννος οὐδεὶς πολεμεῖ μετὰ τῶν ἀρίστων συ-
» σᾶς, ἀλλὰ τοὐναντίον μετὰ τοῦ δήμου τὸ κράτιστον τῆς
» πόλεως ἁπάσης μέρος. δικαστήριόν τε οὐχ ὅπως ἐν πά-
» τριον, ἀπέδωκέν μοι, τὴν λοχίτιν καλέσαντες ἐκ- 20
» κλησίαν, ἀλλ' ὃ πάντες ὁμολογοῦσι πονηρότατον εἶ)
» δικαστήριον, καὶ ἐπ' ἐμοῦ πρώτου καὶ μόνου γιγόμενον,
» ἐν ᾧ πλέον ἔμελλον ἕξειν οἱ θῆτες καὶ ἀγένητοι καὶ ἐκ
» ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντες βίοις, τῶν ἀγαθῶν καὶ
» δικαίων καὶ τὰ κοινὰ σώζεσθαι βουλομένων. τοσοῦτον
» δὲ ἄρα μοι πρόσθεν τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, ὥστε ἐν ὄχλῳ
» κρινόμενος οὗ τὸ πλέον μισοξενον ἦν, καὶ ἀφ' τοῦ-
» το ἐχθρόν μοι, δυσὶ μόνον ἁλῶν ψήφοις, ἀποπε-
» μπόντων τὴν ἐξουσίαν τῶν δημάρχων, εἰ μὴ καταδικα- 30
» σθείην ἐγώ, καὶ τὰ ἔσχατα πείσεσθαι πρὸς ἐμοῦ λε-
» γόντων, καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τοῦδε τὸν
» ἀγῶνα κατ' ἐμοῦ ποιησαμένων. τοιαῦτα δὴ πεπονθὼς
» ἐγὼ πρὸς τῶν ἐμαυτοῦ πολιτῶν, ἀβίωτον ἡγησά-
» μην τὸν λοιπὸν ἔσεσθαί μοι βίον, εἰ μὴ λάβοιμι παρ'
» αὐτῶν δίκας. καὶ ἀφ' ὅτου ἐξόν μοι ζῆν ἀποφαγμό-
» νως, εἴτε ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσιν ἠβουλόμην τῷ
» συγγενεῖ, εἴτε ἐν ταῖς νεοκλίσοις, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν
» ἀπῴκισαν, οὐκ ἠβουλήθην· ἐφ' ὑμᾶς δὲ κατέ-
» φυγον, οἷς ἠπιστάμην πλεῖστά τε ὑπὸ Ρωμαίων
» ἠδικημένους, καὶ μάλιστα αὐτοῖς ἀπεχθομένους, ἵνα 40
» κοινῇ μεθ' ὑμῶν ὑμφρισάμην αὐτοῖς, ὅσα μοι δύ-
» ναμις, λόγοις τε, εἴ δεῖ λόγων, καὶ ἔργοις, ὅταν ἔρ-
» γων δέῃ. χάριν τε τὴν μεγάλην οἶδα τῆς τε ὑποδο-
» χῆς μου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ὑμῖν ἢ μεθ' ὑμᾶτε, οὔθεν
» οὔτε μνησικακήσαντες, οὔτε ὑπολογισάμενοι ὧν ὑπ'
» ἐμοῦ ὑπάρχοντος ἐπάθετε πρὸς τοὺς πολέμους. φέρε δὴ, τίς
» δὴ εἶμι ἀνὴρ, εἰ δόξης καὶ ὑμῶν, ὧν προσῆκέ μοι

nec desiimus in senatu liberis vti verbis, non plebem oppugnantes, sed suspectam habentes malorũ potẽtiam; nec vt ciuem aliquẽ seruitute opprimeremus, sed vt conseruata omnibus sua libertate, reip. regimẽ potioribus redderemus. Hęc vidẽtes nequissimi illi plebis antistites, statuerũt primos nos qui aperte sibi aduersaremur, e medio tollere; non ambos simul aggressi, ad vitandã facinoris inuidiam; sed orsi a me iuniore & oppressu facili. Ac primo iniudicatum me conati sunt perdere; deinde me sibi a senatu ad suppliciũ dedi postularũt. Quorũ vtroq; frustrati, vocarunt me in iudicium cui ipsi erant prętfuturi, obiecto crimine affectatæ tyrannidis. vbi ne hanc quidem absurditatem senserũt, neminem tyrannum contra plebem conspirare cũ optimatibus; sed cõtra, plebis ope potentissimum quemq; e ciuitate tollere. nec iudiciũ mihi datũ more patrio centuriatis comitiis; sed quod omnes fatentur improbatissimum iudiciũ, & de me primo ac solo factum; in quo turba mercenaria, lare carens, & alienis fortunis inhians, plus *virium* erat habitura, quam viri boni qui iustitiam & remp. saluã esse cupiunt. Tantum autem innocentiæ mihi superfuit, vt cũ caussa mea disceptaretur a turba cuius maior pars bonis viris infensa est, & ob hoc mihi quoq; inimica, duobus tantum damnatus sim calculis; tribunis potestatem deponentibus ni ego damnarer, seq; a me extrema passuros dictitantibus, & omni studio contentioneq; aduersum me connitẽtibus. Hæc igitur passus a meis ciuibus, reliquũ vitæ spatium nõ duxi mihi vitale, nisi pœnas de ipsis sumerem. Quapropter cum liceret mihi viuere in otio vel in Latinis oppidis ob *gentis* cognationẽ, vel in quapiã recens a patrib. nostris deducta colonia, nolui; sed ad vos cõfugere malui, quos sciebã maximis a populo Romano affectos iniuriis, eiq; infensissimos; vt vna vobiscum communes iniurias vlciscerer pro virib⁹, tũ verbis, vbi verbis est opus; tũ factis, si factis opus fuerit. habeoque vobis magnã gratiã q; me exceperitis: atq; ẽt maiorẽ, quod tanto me honore afficitis, traditis obliuioni omnib. malis quæ vobis belli tẽporibus intuli. Ergo qualis vir essem, si honoribus debitis

priuatus ab ingratis ciuibus, simulq; patria, domo, amicis, penatibus, maiorum sepulcris, aliisq; bonis omnibus; & hæc cuncta nactus apud vos, quos ante in illorum gratiam oppugnaui, non infestarem eos quos pro ciuibus inimicos sum expertus, nec benefacerem his quos pro hostibus amicos comperi? Equidem pro viro non habeo qui nec inimicis irascitur, nec seruatoribus suis bene vult. Patriam porro existimo, non quæ me ciuem dedignatur, sed quæ me externum ciuē sibi asciuit: & regionem eam amicam puto, in qua tutus maneo, non in qua iniuriis exagitatus sum: speroque, si Deus nos adiuuerit, nec vestra studia, vt par est, defuerint, breui magnā mutationem futuram. Scitis enim populo Rom. tot bellis exercito nullum hostem magis formidatum quam vos; nec aliud magis curare semper, quam vt gentem vestram reddant debilem. & ideo populos vestros, alios iam oppresserunt bello, alios amicitiæ spe fefellerunt; ne coniunctis viribus commune bellum eis inferatis. qui si honorifico incensi studio vos illis opponere pergatis, & in bellum consentiatis, vt nunc facitis, potentiam eorum facile tolletis e medio. Et quoniā ex me cognoscere cupitis quæ rei aggrediendæ ac belli gerendi mihi probetur ratio, siue id peritiæ siue beneuolentiæ meæ testimonium erit, siue vtriusq;, dicam nihil dissimulans. Ante omnia igitur moneo dispiciatis vt pium & iustum belli prætextū habeatis. qui quomodo quęrendus sit, ēt cum vestro commodo, audite. Ager quem primū Romani tenuere, paruus est & sterilis. qđ aūt ei post accessit, ademptum finitimis, amplū est & fertile. quod si quisq; populus partē suam per vim sibi ereptā velit recipere, nihil erit tā paruū, egenum, debile, quā vrbs Romana. Ab hac re vobis censeo sumendū exordiū. Itaq; legatos ad eos mittite, qui oppida vestra quæ tenent repetāt, & munitionib. eos quas in territorio vestro munierunt, excedere iubeant, & siquid aliud de vestris vi ad se pertraxerunt, reddere suadeant. nec prius bellum inferte, quam illi responsum dederint. Si in hæc feceritis, alterutrū eorum quæ cupitis cōsequemini: aut res vestras recipietis sine sumptu &

τῶν δὲ τοῖς ἐμαυτοῦ πολίταις τυχόντων, τῶν δὲ τῶν ἄλ-
λων παθόντων ἀποστερηθείς, τοὺς μὲν τούτοις, πατρίδος τε 359
καὶ οἴκου, καὶ φίλων, καὶ θεῶν πατρῴων, καὶ τάφων τῶν γε-
νικῶν, καὶ πάντος ἄλλου ἀπεληλαθεὶς ἀγαθοῦ, παρ'
ὑμῖν δὲ ἅπαντα ταῦτα κύρων, οἷς ἐκείνων χάριν ἐπο-
λέμουν, μὴ ἡμοίμην χαλεπὸς μὲν οἷς αὐτὴ πολι-
τῶν ἐχθροῖς κέχρημαι, χρηστὸς δὲ οἷς αὐτὴ πολεμίων,
φίλοις; ἀλλ' ἔγωγε οὐδὲ ἀνδρὸς μοίρᾳ θείμην ἄν,
ὅστις μήτε τὸ πολεμοῦν δι' ὀργῆς ἔχῃ, μήτε τὸ σῶ-
ζον αὐτὸν δι' εὐνοίας. πατρίδα δὲ ἡγοῦμαι οὐ τὴν ἀ-
παρνησαμένην με πόλιν, ἀλλ' ἧς ἀλλότριος ὢν, πο-
λίτης γέγονα· καὶ τῶν τε, οὐκ ἐν ᾗ ἠδικημαι, φίλην, ἀλλ'
ἐν ᾗ τὸ ἀσφαλὲς ἔχω. καὶ μὴν θεός τε συλλαμβάνῃ, καὶ
τὰ ὑμέτερα, ὡς εἰκὸς, προθυμα ᾖ, μεγάλην καὶ τα-
χεῖαν ἐλπίζω μεταβολήν. οἶδα γὰρ ἴσως ὅτι
πολλῶν ἤδη πολέμων πειραθέντες Ῥωμαῖοι, οὐδένας
μᾶλλον ἔδεισαν ὑμῶν, οὐδὲ ἔστιν ἐφ' ᾧ μᾶλλον σπου-
δάζοντες διατελοῦσιν, ἢ ὅπως τὸ ὑμέτερον ἔθνος
ἀδυνατὸν ἀποδείξωσι. καὶ διὰ τοῦτο τὰς μὲν πολέ-
μων λαβόντες ὑμῶν ἔχουσι πόλεις, τὰς δὲ φιλίας ἐλ-
πίδι τοῦ μακροῦ χρόνου, ἵνα μὴ καθ' ἕνα πάντες γε-
νόμενοι, κοινὸν ἐξενέγκητε κατ' αὐτῶν πόλεμον. ἐὰν
οὖν τἀναντία ὑμεῖς ἀντιφιλοτιμούμενοι διατελῆ-
τε, καὶ μίαν ἅπαντες ἔχητε τοῦ πολέμου γνώμην,
ὃ ποιοῦντε νῦν, ῥᾳδίως αὐτῶν τὸ κράτος παύσετε. ὃν
δὲ τρόπον ἀγωνίσασθε, καὶ πῶς χρήσεσθε τοῖς πρά-
γμασιν, ὅταν γνώμην αἰτῆτε με ἀποφήνασθαι,
εἴτε ἐμπειρίαν μοι μαρτυρῶντες, εἴτε εὔνοιαν, εἴ-
τε καὶ ἀμφότερα, φράσω καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι.
πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παραγγέλλω σκοπεῖν, ὅπως εὐσε-
βῆ καὶ δικαίαν ποιήσασθε τοῦ πολέμου πρόφασιν.
εὐσεβὴς δὲ καὶ δικαία τοῦ πολέμου πρόφασις ἥτις
ἂν γένοιτο, καὶ ἅμα συμφέρουσα ὑμῖν, ἀκούσατέ
μου. Ῥωμαίοις ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξασα γῆ
βραχεῖά ἐστιν καὶ λυπρά· ἡ δὲ ὑπάκτησις, ὧν τοῖς
πρώτοις ἀφελόμενοι, πολλὴ καὶ ἀγαθὴ καὶ εἰ τῷ
ἠδικημένων ἕκαστος τὸν ἑαυτῷ ἀξιοῖ λαβεῖν, οὐδὲν οὔ-
τω μικρὸν, οὐδὲ ἀδυνές, οὐδὲ ἄπορον, ὡς ὁ Ῥωμαί-
ων ἄρχων γνώσεται. τούτου δ' οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ἄρξαι.
πέμπετε οὖν πρέσβεις ὡς αὐτούς, ἀπαιτοῦντας ἃς κα-
τέχουσιν ὑμῶν πόλεις, καὶ ὅσα τείχη ἐν τῇ ὑμετέρᾳ
γῇ ἐνετειχίσαντο, ἀξιοῦντες ἐκλιπεῖν, καὶ εἴ τι ἄλλο
βίᾳ σφετερισάμενοι τῶν ὑμετέρων ἔχουσι, πείθον-
τες ἀποδιδόναι. πολέμου δὲ μήπω ἄρχετε, πρὶν
ἂν λάβητε τὰς παρ' αὐτῶν ἀποκρίσεις. ἐὰν γὰρ ταῦτα
ποιήσητε, δυοῖν ὧν βούλεσθε ὑπάρξει θατέρου ὑ-
μῖν· ἢ τὰ ἑαυτῶν ἀπολήψεσθε δίχα κινδύνων καὶ

δαπάνης,

» δαπθύης, ἢ καλῶ καὶ δικαίαν τοῖς φάσιν εἰληφότες
» ἔσεσθε τὸ πολέμου. Ὃ γὰρ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπι-
» θυμεῖν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν ἀπαιτεῖν, καὶ μὴ τυγχάνον-
» τας τούτου πολεμεῖν, ἅπαντες ἂν ὁμολογήσοιεν εἶ-
» καλόν. Φέρε δή, τί ποιήσειν οἴεσθε Ῥωμαίους, ταῦτα υ-
» μῶν τοιαῦτα ποιούντων; πότερον ἀποδώσειν τὰ χωρία ὑ-
» μῖν; καὶ τί κωλύσει πόλεων αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν ἀλ-
» λοτρίων; ἥξουσι γὰρ Αἰκανοί τε καὶ Ἄλβανοι καὶ
» Τυρρηνοί, καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τὴν ἑαυτῶν γῆν ἀπολη-
» φόμενοι. ἢ καθέξειν τὰ χωρία, καὶ μηδὲν τῶν δικαίων
» ποιήσειν; ὅπερ ἐγὼ νομίζω. Οὐκοῦν ἀδικεῖσθαι πρό-
» τερον λέγοντες ὑπ' αὐτῶν, νῦν ὃ ἀναγκαῖον ὑπὲρ τῶν
» ὅπλα χωρήσετε, καὶ συμμάχους ἕξετε, ὅσοι τὰ ἑαυτῶν
» ἀφῃρεθέντες, ἀπεγνώκασιν ἄλλως ἂν ἔτι αὐτῶν, ἢ πο-
» λεμοῦντες, ἀπολήψεσθαι. κράτιστος γὰρ καιρὸς, καὶ οἷος
» οὐχ ἕτερος ὑπάρξεσθαι Ῥωμαίοις, οἳ ἡ τύχη τοῖς ἀδι-
» κουμένοις οὐδὲ ἂν ἐλπισθεῖσα παρεσκεύασεν, ἐν ᾧ
» στασιάζουσι, καὶ ὑποπτεύουσιν ἀλλήλους, καὶ ἡγε-
» μόνας ἔχουσιν ἀπείρους πολέμου. ἃ μὲν οὖν ὑποπτε-
» σθαι ἔδει λόγοις, καὶ παραινεῖν φίλοις, μέτεστι πάσης βου-
» νοίας καὶ πίστεως εἰρημένα ὑπ' ἐμοῦ, ταῦτά ἐστιν. ἃ
» δὲ τὰ ἔργα ἑκάστοτε προορᾶσθαί τε καὶ μηχανᾶ-
» σθαι δεήσει, τοῖς ἡγεμόσι τῆς δυνάμεως ὑπαρξέσθαι
» μανθάνειν. προθυμον γὰρ ὑμῶν ἔσται ἐν ᾧ ἂν
» μετάσχητε τόπῳ, καὶ πειράσομαι μηδενὸς εἶ χείρων
» μήτε στρατιώτου, μήτε λοχαγοῦ, μήτε ἡγεμόνος· ἀλ-
» λὰ καλαχρηστέ μοι λαβόντες ὅπου ἂν μέλλω τι ὑ-
» μᾶς ὠφελήσειν. καὶ οὖν ἴστε ὅτι ὃς πολεμῶν ὑμῖν με-
» γάλα βλάψειν δυνατὸς ὢν, καὶ σὺν ὑμῖν ἀγωνιζό-
» μενος, μεγάλα δυνήσομαι ὠφελεῖν. Τοιαῦτα μὲν
ὁ Μάρκιος εἶπεν. οἱ δὲ Οὐολοῦσκοι λέγοντός τε τοῦ
ἀνδρὸς ἔτι, δῆλοι ἦσαν ἀγάλμενοι τοῖς λόγοις· καὶ
ὅπως ἐπαύσατο, μεγάλῃ βοῇ πάντες ἐπεσημήναν,
ὡς τὰ κράτιστα ὑποτιθεμένῳ· λέγειν τε οὐδενὶ προσ-
ῆκεν, ὅτι κυρώσει τὴν γνώμην. γραφέντος δὲ δόγματος,
αὖθις ἐξ ἑκάστης πόλεως τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας
ἑλόμενοι, πρεσβεύσας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστελλαν·
τῷ δὲ Μαρκίῳ ψηφίζονται βουλῆς μετουσίαν ἐν
ἁπάσῃ, καὶ ἀρχὰς ἔξειναι πάσαις μετέναι, καὶ
τῶν ἄλλων ὁπόσα ὁμοιώτατα ἐν παρ' αὐτοῖς με-
τέσχεν. καὶ πρὶν ἢ τὰς Ῥωμαίων ἀποκρίσεις δυνατεῖναι,
πάντες ἔργου εἴχοντο, παρασκευαζόμενοι τὰ πολέ-
μια· ὅσοι τε αὐτῶν ἦσαν ἄθυμοι πέως, κακωθέντες
ἐν ταῖς πρώτεραις μάχαις, τότε πάντες ἐρρώσθη-
σαν ὡς τὴν Ῥωμαίων καταλύσοντες ἰσχύν. οἱ δὲ
εἰς τὴν Ῥώμην ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτῶν πρέ-
σβεις, καταστάντες ὑπὸ τὸν βουλεύτηριον, ἔλεγον ὅτι

periculo: aut honestam iustamq; belli causſam habebitis. Est enim omniũ confessione honestum, siquis alieni non appetens, contentusque res suas repetere, passus repulsam, armis ius suum persequatur. Agedum quid putatis Romanos facturos si vos hanc viam insistatis? Vtrum redditurosvobis agrum? & quid vetabit quin mox relinquant quidquid alienum est? venient enim Æqui, Albani, Etrusci, aliique multi, repetitum terras suas. An retenturos occupata, nihilq; iustum facturos? vt ego certe arbitror. Ergo protestati ab ipsis prioribus ortam iniuriam, sumetis arma necessaria, & habebitis auxiliares quotquot ab eis spoliati sunt, nec sperãt se aliter quam armata manu res suas posse recipere. Estque hoc tempus, si vllum aliud, Romanis adoriendis opportunum, quod fortuna populis iniuria læsis præter spem offert, dum illi ob seditionem suspecti sunt inuicem, & duces habẽt imperitos militiæ. Hęc sunt de quibus amicos summa fide beneuolentiaq; monendos verbis censui: quæ vero in singula momenta factis exsequenda erunt & arte prouidenda, ea copiarum imperatoribus considerandarelinquetis. Sed nec meum vobis studium deerit, quemcumque mihi locum assignaueritis: operam dabo nequo vel milite, vel cẽturione, vel tribuno sim deterior. accipite me, vtiminique & abutimini, vbicumq; vobis opera mea profutura videbitur; persuasum habentes, me, si hostis vobis multum obfui, socium etiam profuturum non mediocriter. Hæc loquentem Volsci se libenter audire significabant. vt vero dicere desiit, conclamarunt recte monere: nullaq; ampliore deliberatione addita, comprobarunt hominis sententiam. scriptoq; decreto, mox nobilissimũ quẽque oppidatim delectũ Romã in legationem miserunt. ceterum Marcio decreuerunt dignitatem senatoriam & ius gerendorũ magistratuum honorumq; omnium, in quocumq; libêret oppido. nec exspectato Romanorum responso, cuncti rẽ capessebant, & bello se parabant. tum siqui priorib. prœliis fracti essent, recipiebant animos, velut euersuri Romanũ imperium. At legati Romã missi, vt in senatum introducti sunt, aiebant

Volſcos magnopere cupere vt ſublatis controuerſiis deinceps amici ſint & ſocii populi Romani, ſine dolo malo: futuramq; fidam & firmam eam amicitiam, ſi agros ſuos & oppida per Romanos occupata recipiant: alias nec pacem inter eos firmã futuram, nec amicitiam: natura enim ita comparatum eſſe vt iniuria preſſi cum oppreſſoribꝫ. gerant ſimultates. orabantque ne petitione ſua inique repulſa, ſibi *iuſti* belli neceſſitatem imponerent. His dictis, & legatis excedere iuſſis, in ſenatu conſultatum eſt: nec multo poſt reuocatis, de communi patrum ſentẽtia hoc datũ eſt reſponſum. Non latet nos Volſci, non amicitiam vos, ſed honeſtam belli occaſionem quærere. nam quæ a nobis petitis, ſat ſcitis vos nunquam impetraturos. poſtulatis enim iniqua & impoſſibilia. nam ſi donatos nobis agros mutato conſilio nunc repeteretis, iniuſtum eſſet eos non reſtitui *priſtinis dominis*. quorũ vero dominium iure belli prorſus amiſiſtis, eos iam alienos iniuſte petitis. nos certe optimas poſſeſſiones ducimus, quib. bello potiti ſumus: cũq; non primi hunc morem inuexerimus, ſed tam apud deos quam apud homines, & tã apud barbaros quã apud Græcos receptum eſſe nouerimus, haudquaquã vobis ceſſerimus, nec bello acquiſita per ignauiam reliquerimus. turpiſſimum enim eſſet, res virtute fortitudineque partas amittere per ſtultitiam & formidinem. Bellare autem vos nec, ſi piget, cogimus; nec, ſi lubet, deprecamur: ſed ſi inceperitis, nos defendemus. Hæc Volſcis renuntiate: ſimulque monete, illos priores arma ſumpturos, nos vero poſteriores depoſituros. Cũ hoc reſponſo legati Volſcorum ad ſuam gentem remiſſi ſunt. Rurſum igitur coactis comitiis, communi gentis conſenſu decernitur vt bellũ Romanis indicatur. tum imperatores leguntur Tullus & Marcius: factoque decreto, conſcribuntur copiæ, tributa colliguntur, & comparatur quidquid ad bellum videretur neceſſarium. cumque iam dimittendus eſſet conuentus, aſſurgens Marcius, ſic locutus eſt: Quæ decreta ſunt his comitiis, bene habẽt, & exſequenda ſunt ſuo quæque tempore. Interim vero dum exercitus cõſcribetur,

βολεύσοις τὰ περὶ πολλοῦ ἔστι καταλύσασθαι τὰ πρὸς
Ῥωμαίους ἐγκλήματα, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον εἶναι φί-
λοις καὶ συμμάχοις ἀνδρὶ δόλου καὶ ἀπάτης. ἔσεσθαι
δὲ τὸ πιστὸν αὐτοῖς τῆς φιλίας βέβαιον ἀπέφαινον, εἰ κο-
μίσαιντο χώρᾳ τε τῇ ἑαυτῶν, καὶ πόλεις ἃς ὑπὸ Ῥω-
μαίων ἀφῃρέθησαν. ἄλλως δὲ οὔτε εἰρήνην, οὔτε φι-
λότητα βέβαιον ὑπάρξειν αὐτοῖς. ὃ γὰρ ἀδικούμενον
ἀεὶ πολέμιον εἶναι τῷ πλημμελοῦντι, φύσει. ἠξίουν τε
μὴ καταιτιᾶσαι σφᾶς εἰς ἀνάγκην πολέμου
τῶν δικαίων ἀποτυχόντας. ὡς δὲ ταῦτα εἶπον οἱ
πρέσβεις, ἐβουλεύοντο πάλιν σφᾶς οἱ συνέδροι, μεταπε-
σόμενοι τοὺς ἄνδρας. καὶ ὅτῳ ἔκριναν ἀποκρίσεις ποιήσασθαι, καλέσαντες αὐτοὺς πάλιν ὅτι τὸν
σύλλογον, ταύτην ἔδοσαν τὴν ἀπόφασιν. Οὐ λαν-
θάνετε ἡμᾶς, ὦ Βολοῦσκοι, φιλίας μὲν οὐδὲν δεό-
μενοι, πρόφασιν δὲ εὐπρεπῆ λαβεῖν βουλόμενοι τοῦ
πολέμου. ἀνάγκην γὰρ ἥκετε παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦντες, κα-
λῶς ὑπίσασθε οὐδὲ πολεμήσομεν· χρήζετε γὰρ ἀ-
δίκων καὶ ἀδυνάτων. εἰ μὲν οὖν δόντες ἡμῖν τὰ χω-
ρία, ἔπειτα δόξαν ὑμῖν, νῦν ἀπαιτήσετε, ἀδικεῖσθε μὴ
κομιζόμενοι· εἰ δὲ πολέμῳ ἀφῃρεθέντες, οὐκέτι αὐ-
τῶν ὄντες κύριοι, ἀδικεῖτε τὸν ἀλλοτρίων ἐφιέμε-
νοι. ἡμεῖς δὲ κτησάμενοι ἡγούμεθα κτήσεις, ἃς δὴ πο-
λέμῳ κρατήσαντες λάβωμεν· οὔτε πρότοι κατασχη-
σόμενοι νόμον τόνδε, οὔτε αὐτὸν δυσσεβῶν ἡγούμενοι
μᾶλλον εἶναι ἢ οὐχὶ θεῶν ἀπάντων τε καὶ Ἑλλήνων καὶ
βαρβάροις εἰδότες αὐτῷ χρωμένους, οὐκ ἂν ἐνδοί-
ημεν ὑμῖν μᾶλλον οὐδέν, οὐδ' ἂν ἀπολαίημεν ἔτι
τῶν δορυκτήτων. πολλὴ γὰρ ἂν εἴη κακότης, εἴ τις ἃ
μὴ ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας ἐκτήσατο, ταῦτα ὑπὸ δει-
λίας τε καὶ μαλακίας ἀφαιρεθείη. πολεμεῖν μὲν οὔτε μὴ
βουλομένους ὑμᾶς ἀναγκάζομεν, οὔτε προθυμουμέ-
νους παραιτούμεθα· ἂν δὲ ἄρξησθε, ἀμυνούμεθα. ταῦ-
τα Βολοῦσκοις ἀπαγγέλλετε, καὶ λέγετε ὅτι λήψονται
μὲν τὰ ὅπλα πρότεροι ἐκεῖνοι, ἀποθήσομεν δὲ ἡ-
μεῖς ὕστεροι. Ταύτας οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις λα-
βόντες, ἀπήγγελλαν τῷ κοινῷ πλήθει τῶν Βολούσκων.
συναχθείσης οὖν αὖθις ἐκκλησίας, μετὰ τοῦτο κυρού- 361
σαν δόγμα κοινὸν τὸ ἔθνος πρὸς Ῥωμαίους τὸν πό-
λεμον. ἔπειτα αἱρεθέντας στρατηγοὺς αὐτοκράτορας τοῦ
πολέμου, Τύλλον τε καὶ Μάρκιον· δυνάμεις τε ψηφί-
ζονται καταγράφειν, καὶ χρήματα εἰσφέρειν, καὶ τἆλλα
παρασκευάσασθαι ὅσων ὑπελάμβανον δεήσειν τῷ
πολέμῳ. μελλούσης δὲ διαλύεσθαι τῆς ἐκκλησίας,
ἀναστὰς ὁ Μάρκιος, ἔφη· Ἃ μὲν ἐψήφισται τὸ κοινὸν
ὑμῶν, ἔχει καλῶς, καὶ γινέσθω κατὰ τὸ οἰκεῖον ἕκαστα καιρόν. ἐν ὅσῳ δὲ στρατεύματα μέλλετε καταγράφειν,
καὶ

καὶ τὰ ἀλλα δι' ἐπιτάχυνας, ὡς ἔφη εἰκὸς, ἀσχολίας καὶ ἀμπατείας, ἐγὼ καὶ Τύλλος ἐρχόμεθα. ὅσοις οὖν ὑμῶν βουλομένοις ὅτι πορισμοῦ τοῦ πολεμίων, καὶ πολλῶν ἀποκέρδειας λείαν, ἴστε σὺν ἡμῖν. ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν, ἐὰν θεὸς συλλάβῃ, πολλὰς καὶ καλὰς δώσειν ὠφελείας. ἔτι γὰρ ἀπαράσκευοί εἰσι Ῥωμαῖοι, δυνάμιν ἅπαν συνειληχυῖαν ὁρῶντες ἡμετέραν. ὥστε ἀδεῶς ἡμῖν ἔστ' ἀρξῃ πᾶσαν ὅσην δυνατόν ἐστι τὴν ἐκείνων χώραν καταδραμεῖν. ἀποδεξαμένων δὲ καὶ ταύτῃ τὴν γνώμην τῶν Οὐολούσκων, ἐξῆσαν οἱ στρατηγοὶ σπουδῇ ταχέως, πρὶν ἔκπυστα γενέσθαι Ῥωμαίοις τὰ βουλεύματα δηλα, πολλῷ ἐπαγόμενοι στρατιὰν ἐκ τύχης. ἧς μέρος μὲν ὁ Τύλλος ἔχων, εἰς τὴν Λατίνων χώραν ἐνέβαλεν, ἵνα μὴ ἐπισπάσωσι τοῦ πολεμίων τινὰ ἐκεῖθεν βοηθείαν. ὁ δὲ λοιπὸν ὁ Μάρκιος ἄγων, ὅτι τὴν Ῥωμαίων ἤλασεν. οἷα δὲ ἀπροσδοκήτου κακοῦ τοῖς κατὰ τὴν χώραν σπουδαίοισιν ἐπιπεσόντος, πολλὰ μὲν ἑάλω σώματα Ῥωμαίων ἐλεύθερα, πολλὰ δὲ ἀνδράποδα, βοῶν τε καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων χρῆμα οὐκ ὀλίγον· σῖτός τε ὅσος ἐκατελείφθη, καὶ σίδηρος, καὶ ὅσοις ἄλλοις τὰ χωρία γεωργεῖται, τὰ μὲν ἥρπασθη, τὰ δὲ διεφθάρη. τελευτῶντες γὰρ καὶ πῦρ εἰς τὰς αὐλὰς φέροντες ἐνέβαλον Οὐολούσκοι· ὥστε πολλοῦ χρόνου μηδὲν ἀνάγκην αὐτὰς δύασθαι τοῖς ἀποδόσεις. μάλιστα δὲ τὸ ἔπαθον αἱ τῶν δημοτῶν κτήσεις, αἱ δὲ τῶν πατρικίων ἔμειναν ἀσινεῖς· εἰ δέ τινες ἐβλάβησαν, εἰς ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα ἔδοξαν βλαβῆναι. ὅτι γὰρ ἐπὶ τοῦ Μαρκίου παρήγγελτο τοῖς Οὐολούσκοις, ἵνα δι' ἐπιφθόνου ἔτι μᾶλλον οἱ πατρίκιοι γένωνται τοῖς δημοτικοῖς, καὶ μὴ ἐξαιρεθείη τὸ στασιάζον ἐκ τῆς πόλεως. ὅπερ καὶ συνέβη. ὡς γὰρ ἤγγελθη τοῖς Ῥωμαίοις ἡ καταδρομὴ τῆς χώρας, καὶ ἔγνωσαν οὐκ ἐξ ἴσου γεγενῆσθαι ἅπασι τὴν συμφοράν, κατεβόων μὲν τῆς πλουσίων οἱ πένητες, ὡς ἐπαγόντων σφίσι τὸν Μάρκιον· ἀπελογοῦντο δὲ οἱ πατρίκιοι, καὶ κακουργίαν τινὰ τῆς στρατηγοῦ ταύτῃ ἀπέφαινον. βοηθεῖν δὲ τοῖς ἀπολωλυμένοις, ἢ σώζειν τὰ περιόντα, δι' ἀπιστίας τε ἀλλήλων καὶ δέος προδοσίας, οὐδεὶς ἤθελεν. ὥστε καὶ πολλῷ ἄδηλον ὁ Μάρκιος ἀπῆγε τὴν στρατιὰν, καὶ κατέσχεν ἀπωλείας ὅτι τὰ οἰκεῖα, παθόντας μὲν οὐδὲν δεινὸν, δράσαντας δὲ ὅσα ἠθέλησαν, καὶ πολλῶν ὑπορήσαντας χρημάτων. ἦκε δὲ καὶ ὁ Τύλλος ὀλίγον ὕστερον ἐκ τῆς Λατίνων χώρας, πολλὰς ἐπαγόμενος ὠφελείας. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ δυνάμιν ἔσχον ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις μαχησόμενοι, ἀπροσδόκητοί τε ὄντες, καὶ παρ' ἐλπίδα τοῦ δεινοῦ σφίσιν ἐπιπεσόντος. ἐκ δὲ τούτου, πᾶσα πόλις ἐπῆρτο ταῖς ἐλπίσι, καὶ τάχιον ὡς ἂν τις ἐπέλαβεν, ἢ τε καταγραφὴ τῶν στρατιωτῶν ἐγίνετο,

& cetera expedientur, quæ (vt video) sine mora & negotio nō possunt confieri, ego & Tullus ibimus. quibus ergo libet prædari ex hostico & ampla consequi lucra, sequimini. Polliceor vobis, Deo iuuāte, multa & luculenta commoda. adhuc enim Romani sunt imparati, quod videant nos nondum contraxisse copias. itaque secure nobis licebit quātum voluerimus agrorum percurrere. Probata Volscis hac quoque sententia, priusquam Romæ conatus eorum noscerentur, ocius egressi sunt cum magna voluntariorum manu: quorū partem Tullus in Latinorum agros duxit, nequa inde hosti subuenirent auxilia: cum reliquis Marcius vrbem petiit: oppressisque improuiso malo agrestibus, multi capti sunt tum serui tum liberi: boum quoque, iumentorum, & ceterorum pecorum, magna vis: & frumenti quidquid erat reliquū; ferramenta item, & ceterum instrumentum rusticum, omnia vel direpta sunt, vel corrupta. postremo villæ iniecto igne a Volscis exustæ sunt; vt non nisi longo tempore possent reparari a dominis. maxime vero in plebeiorum prędia sæuiebatur; patriciorum latifundiis est parcitū; aut siquid eis damni datum est, id intra mancipiorum ac pecorum prædam constitit. sic enim Volscis mandarat Marcius, quo magis inter patricios & plebem suspiciones gliscerent, & seditio maneret in vrbe diutius. quod etiam contigit. Vt enim Romam renuntiata est agrorum peruastatio, cognito non æque afflictas esse res omnium, pauperes vociferabantur in diuites, ab ipsis inductum cōtra se Marcium: patricii vero vaframentum hoc ducis esse aiebant. nemo tamen vel rebus pereuntibus succurrere, vel reliquas seruare volebat, ob mutuas suspiciones & proditionis metum. Itaq; Marcius tutas illæsasq; & integras domū reportauit copias, debacchatas in hostem pro arbitrio, & luculenta præda ditatas. *Pari modo* & Tullus paulo post ex agris Latinorum cum magna præda rediit. nam & illic hostis non ausus erat congredi, vt imparatus & oppressus malo repentino. Quo factum est vt omnes Volscorum populi in magnas spes erigerentur, & opinione citius tum miles conscriberetur,

tum cetera quibus opus esset imperatoribus suppeditarētur. Postquam autem præsto fuit totus exercitus, cum collega Marcius consilia contulit, quo modo res gerendæ essent in posterum. Mihi, inquit, Tulle videtur optimum, diuisis inter nos bifariam copiis, alterum nostrum cum validissima & promptissima militum manu hostes petere, facereque pugnæ copiam: ac si cōgredi audeant, vno prœlio de summa rerum decernere: sin autem (quod futurum credo) militi maiore ex parte tironi & imperitis rei militaris ducibus hanc aleam committere verebuntur, tum agros eorum populari, socios abstrahere, colonias expugnare, nec vllo alio (quoad eius fieri poterit) temperare maleficio. alterum vero hic remanere, agrosque & oppida tueri, ne forte incustoditos hostis inuadat, & magnam accipiamus ignominiam, si appetētes aliena exuamur propriis. Sed cum qui hic mansurus est, oportebit instaurare sicubi collapsa sunt mœnia, fossas repurgare, castella munire, vt agricolis sit refugium: nouas insuper copias conscribere, commeatus foris militantibus suggerere, arma fabricare, & siquid aliud opus sit, celeriter expedire. Tibi optionem offero, externisne copiis præesse malis, an iis quæ hic relinquentur *ad regionis custodiam*. Vehementer hoc Tullo placuit; & quia perspectam habebat hominis felicitatem & industriam, illi permisit educendum exercitum. At Marcius non amplius cunctatus, Circeios petiit, oppidum promiscue habitatum a Romanis colonis & ciuibus indigenis; eoque obiter potitus est. Nam oppidani vbi cognouerunt hostem occupato agro iam ad mœnia sua contendere, apertis portis sine armis progressi obuiam, deditionem fecerunt. quo factum est vt nihil hostile passi sint. neminem enim ex oppidanis imperator vel occidit, vel in exsilium egit. vestes tantum in vsum militum, & cibaria in mensem vnum imperauit, & aliquātulū pecuniæ: relictoq; modico præsidio, tū ad ciues in officio continendos, tum ad hostiū iniurias propulsandas, abduxit copias. His Romā nuntiatis, maior etiam terror & tumultus exstitit, pa-

καὶ τὰ ἄλλα ὑπηρετεῖτο ὅσα τοῖς στρατηγοῖς ἔδει.
ὅπως δ' ὁ σωθῆκτο πᾶσα ἡ δυνάμις, ἐβουλεύετο μετ' ἀλλήλων ὁ τε συνάρχοντος ὁ Μάρκιος, ὅπως χρήσωνται τοῖς λοιποῖς στρατεύμασιν. ἔφη δὲ· Ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Τύλλε, κράτιστον εἶναι, νείμασθαι τὰς δυνάμεις ἡμᾶς διχῇ· ἔπειτα τὸν μὲν ἕτερον ἡμῶν ἄγοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ θυμοτάτους, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις μαχησόμενον· καὶ εἰ μὲν ὑπομενοῦσιν ἡμῖν εἰς χεῖρας ἰέναι, μιᾷ κρίναι τὸν ἀγῶνα μάχῃ· εἰ δὲ ἀποκνήσουσιν, ὡς ἐγὼ πείσομαι, στρατείᾳ νεοσυλλέκτων, καὶ ἡγεμόσιν ἀπείροις πολέμου, τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων κίνδυνον ὀκνήσειν, τῷ τε χώραν αὐτῶν ὀπίσω πορεύειν, καὶ τοὺς συμμάχους ἀφιστάναι, καὶ τὰς ἀποικίας ἀναιρεῖν, καὶ πᾶν ἄλλο κακὸν ὅ τι δύναιτο ποιεῖν· τὸν δὲ ἕτερον αὐτῶν ἐνθάδε ὑπομένοντα, φυλακῇ τοῦ τε χώρας, καὶ τῶν πόλεων, μὴ λάθωσιν ἀφυλάκτους αὐτοῖς ὀπίσω πεσόντες οἱ πολέμιοι, καὶ στράτευμα αἴφνιδιον πάθωμεν, ἐν ᾧ τῶν ἀπόντων ἐφιέμεθα, τὰ παρόντα ἀφαιρεθέντες. ἀλλὰ χρὴ τὸν ἐνθάδε ὑπομένοντα ἤδη τείχη ἀνορθοῦν ὅσα πέπτωκεν, καὶ τάφρους ἀνακαθαίρειν, καὶ φρούρια ὀχυροῦν, ἵνα τοῖς γεωργοῦσι τὴν χώραν ὑπάρχωσι καταφυγαί· στρατείαν τε ἄλλην στρατεύσασθαι, καὶ ὅπλα χαλκεύειν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀναγκαῖόν ἐστι στράτευμα, ὀξέως ὑπηρετεῖν. δίδωμι δέ σοι τὴν αἵρεσιν, εἴτε τῆς ὑπαρχείου στρατιᾶς, εἴτε τῆς ἐνθάδε ὑπομενούσης ἐθέλεις στρατηγεῖν. ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, σφόδρα ἠνέσθη τὴν γνώμην ὁ Τύλλος· καὶ ὃ δρᾶσαι ἄριστον τῷ ἀνδρὸς εἰδὼς καὶ ὁπιτυχές, ἐπέτρεψεν ἐκείνῳ τῆς ἔξω στρατιᾶς ἄρχειν. καὶ ὁ Μάρκιος οὐθὲν ἔτι διαμελλήσας, ἦκεν ἄγων τὴν δυνάμιν ἐπὶ Κιρκαίαν πόλιν, ἐν ᾗ κληροῦχοι Ῥωμαίων ἦσαν ἅμα τοῖς ὁπιχωρίοις πολιοῦχοι, καὶ προσδεχόμενοι τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου. ὡς γὰρ ἔγνωσαν οἱ Κιρκαῖοι κατειλημμένην σφῶν τὴν χώραν, καὶ προσάγουσαν τῷ τείχει τὴν στρατιάν, ἀνοίξαντες τὰς πύλας, ἐξήεσαν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις ἄοπλοι, προσδεχόμενοι τὴν πόλιν ἀξιοῦντες· ὅθεν αὐτοῖς αἴτιον τὸ μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον ἐγένετο. οὔτε γὰρ αὐτῶν ἀπέκτεινεν ὁ στρατηγὸς οὐδένα, οὔτε ἐξήλασεν ἐκ τῆς πόλεως· ἔπειτα δὲ τοῖς στρατιώταις καὶ τροφὰς εἰς μηνῶν ἱκανὰς, καὶ ἀργύριόν τι μέτριον λαβών, ἀπῆγε τὴν δυνάμιν, ὀλίγων μοῖραν ἐν τῇ πόλει καταλιπών, τῆς τε ἀσφαλείας τῶν οἰκοι ὠτων ἕνεκα, μή τι ὑπὸ Ῥωμαίων πάθωσι κακὸν, κ τὸ μηδὲν ὕστερον νεωτερίσαι. εἰς ὃ τ' Ῥώμην ὡς ἠγγέλθη τὰ γηγόμενα, πολὺ πλείων ταραχὴ κ θόρυβος ἐνῆν· τ μὲν πατε-

πατρικίων τὸν δῆμον ἐχόντων δι' αἰτίας, ὅτι πολεμικὼ ἀνδρὶ, καὶ δραστηρίῳ, καὶ φρονήματος μεγάλου μεστὸν, ψευδεῖ προσβαλόντες αἰτίᾳ, τῆς πόλεως ἀπήλασαν, καὶ παρεσκεύασαν ἡγεμόνα βουλόμενοις γενέσθαι. τῶν δὲ προεστηκότων τὸ δῆμου, κατηγορίας τοῦ συνεδρίου ποιουμένων, καὶ ὅ πρᾶγμα ὅλον ἐξ ὑπατικῆς βουλῆς ἐπ' ἐκείνων κατεσκευάσθαι λεγόντων, τόν τε πόλεμον οὐ κοινὸν ἅπασιν, ἀλλὰ σφίσι μόνοις ἐπάγεσθαι συναπολωλυῖαν· καὶ ἐπ' ὀλίγον τὸ κακοηθέστατον τοῦ δήμου μέρος ἅμα τούτοις. στρατείας δὲ καταγραφὴν, ἣ καλεῖν τοὺς συμμάχους, ἢ καθοπλίσασθαι τὰ κατεπείγοντα, μᾶλλον τὰ πρὸς ἀλλήλους ἔχθη, καὶ ταῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κατηγορίαις, οὐδὲ εἰς νοῦν ἐλάμβανον. τοῦτο καταμαθόντες οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ῥωμαίων, συγγραφέντες ἔπειθον ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοινῷ τοὺς σεσωδεσάτους τῶν δημοτικῶν παύσασθαι τῶν εἰς τοὺς πατρικίους ὑποψιῶν τε καὶ κατηγοριῶν· διδάσκοντες ὡς εἰ δι' ἑνὸς ἀνδρὸς ὅτι φανοῦς φυλῇ τοσοῦτος κίνδυνος κατέσχε τὴν πόλιν, τί χρὴ προσδοκᾶν, ἐὰν ἀναπεπαθῶσιν οἱ πολλοὶ τῶν πατρικίων προπεπλακισμένοι ὑπὸ τοῦ δήμου ὃ αὐτὸ φρονῆσαι. καὶ κατέχον οὕτοι τὴν ἀκοσμίαν τοῦ πλήθους. παυσαμένου δὲ τοῦ πολλοῦ θορύβου, συνελθοῦσα ἡ βουλὴ, τοῖς μὲν ἀπὸ κοινοῦ τῶν Λατίνων παρεῦσι πρεσβευταῖς ὅτι συμμαχίας αἴτησιν, ἀπεκρίναντο μὴ ῥᾴδιον εἶναι σφίσι, βοήθειαν ἀποστέλλειν κατ' ὀλίγον· αὐτοῖς δὲ ἐκείνοις ὅτι δέοιτο τὴν ἑαυτῶν στρατιὰν καταγράφειν, καὶ ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως ἰδίους, ἐκπέμπειν τε ὅσῳ μὴ αὐτοὶ ἐκπέμψωσι δυνάμιν. ἐν γὰρ ταῖς συνθήκαις αἷς ἐποιήσαντο πρὸς αὐτοὺς τὰς φιλίας, ἀπόῤῥητον ἑκατέροις τοῦτων ἑκάτερον. τοῖς δὲ ὑπάτοις ἐφῆκαν στρατόν τε συναγαγεῖν ἐν καλῷ, καὶ τὴν πόλιν μᾶλλον φυλακῆς ἔχειν, καὶ τοῖς συμμάχοις προσκαλεῖν· εἰς ὕπαιθρον δὲ μήπω τὰς δυνάμεις ἐξάγειν, ἕως ἂν ἅπαντα διεπεπήρυται. καὶ ὁ δῆμος ταῦτα ἐπεκύρωσεν. ἐπὶ δὲ βραχὺ ὁ πολεμικὸς τῆς ἀρχῆς τοῖς ὑπάτοις χρόνος. ὥστε οὐδὲν ἔφθασαν τῶν ἐψηφισμένων ὅτι τέλος ἄγειν, ἀλλὰ παρέδοσαν ἡμιτελῆ ἅπαντα τοῖς μετ' ἐαυτοὺς ὑπάτοις. οἱ δὲ μετὰ τούτους τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, Σπόριος Ναύτιος καὶ Σέξτος Φούριος, στρατιὰν τοσαύτην ἐδυνάσαντο πλείστην ἐκ τοῦ πολιτικοῦ κατεστήσαντο συλλόγου, καὶ φρουρὰς ἐν σκοποῖς ἐν τοῖς ὑπερκειμένοις ὑπάτοις φρουρίοις ἔταξαν, ἵνα μηδὲν ἀγνοήσωσι τῶν ὅτι τῆς χώρας προπολεμούμενοι· χρήματά τε ἐν σίτου καὶ ὅπλα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ ἡτοιμάσαντο. τὰ μὲν οὖν οἰκεῖα παρεσκεύασο αὐτοῖς ὡς ἐνὸν ἄριστα, ἐν ὑδεν

tricis plebem incusantibus quod virum bellicosum, industrium & magnanimum, falso implicitum crimini, ex vrbe eiecissent Volscisq; ducem dedissent: & contra plebis magistratibus crimen in senatum regerentibus, quasi dolo illorum res gereretur, & bellum non impeteret totum populum, sed plebem Romanam dumtaxat: cui opinioni accedebat vulgi pars improbissima. Ceterum de exercitu scribendo, euocandis sociorum auxiliis, curandis necessariis, ob mutuas simultates, & quotidianas in concionibus criminationes, ne in mentem quidē venit. Id animaduertētes natu maximi, communicato inter se consilio, aggressi sunt & priuatim & publice turbulentissimum quemque e plebe cohibere ab huiusmodi suspicionibus & criminationibus; atq; ostenderunt, si vnius viri nobilis exsiliū remp. in tantum discrimen coniecit, quid exspectandum sit si plerique patricii plebis petulantia exasperati, eundem cogantur animum induere. atq; ita coercuerunt plebis immodestiam. Sedato porro tumultus feruore, senatus in curiam conuocatus, primum Latinorum legatis qui tum petebant auxilium, respondit non facile esse in præsentia suppetias mittere. interim ipsis permitti exercitū conscribere, eique proprios duces præficere, tantumq; copiarum *in id bellum* emittere, quantum emissurus esset populus Romanus. nam horum vtrumq; vetitum erat conditionibus fœderis quo amicitiam inter se firmauerant. Deinde cōsulibus mādauit delectum habere, vrbem custodiis firmare, auxilia sociorum accersere; exercitum vero non prius educere quam probe instructa essent omnia. eadem approbauit populus. Supererat autem consulibus de *annuo* magistratu non multum temporis. quapropter nihil eorum quæ decreta erant, conficere potuerunt, sed rem semiperfectā tradiderunt successoribus. Hi fuere Sp. Nautius, Sex. Furius: qui cōscriptis ex vrbana multitudine copiis quāmaximis, p castella opportuna dispositurū speculatores, nequid ignorarent eorū q per regionē fierēt; & pecuniarū, frumenti, armorūq; vim magnā exiguo compararunt tempore. atq; ita domi satis instructa erant omnia quæ p̄sens

A.V.C. 266, consl. Sp. Nautio, & Sex. Furio, Volsci duce Marcio denuo Rom. infestant.

necessitas postulare videretur. Sed socii non omnes pari alacritate obediebant; cumque sponte ad belli societatem adduci non possent, ne cogendos quidem senatus cēsuit, quod timeretur proditio, & nonnulli iam aperte ad Volscos deficerent. Primi vero defectionis initium fecerunt Æqui; & sub ipsum belli exordium missis ad Volscos legatis, fœdus cum eis & societatem iureiurando firmarunt: miseruntque Marcio maximas & alacerrimas copias. quorum exemplo moti & alii multi, clam iuuabant Volscos, non publico quidem edicto submissis auxiliis; sed siqui suorum se socios expeditioni vellent addere, tantum aberat vt eos auocarent, vt eos etiam instigarent. breuique tantum virium accreuit Volscis, quantum nūquam ante habuerant, ne tum quidem cum eorum ciuitates maxime florerēt. His fretus Marcius, rursum in agrum Romanum irrupit: moratusque ibi per aliquot dies, deuastauit quidquid superioribus populationibus intactum reliquerat. paucis tamen corporibus ingenuorum in hac expeditione potitus est. conuasata enim pretiosiore supellectile, multo ante confugerant, pars in vrbem, pars in castella munitissima, vt quæque erant proxima. pecora vero quæ illi *mature* abigere non potuerant, seruosque pastores, & frumentum etiamtum iacens in areis, aliasque fruges quæ vel præ manibus *adhuc* essent, vel iam comportatæ, hostes abstulerunt. Sic ille exercitus direptis & depopulatis omnibus, nemine congredi ausо, domum reductus est; tāta onustus præda, vt lente incederet. Volsci conspecta prædæ magnitudine, auditaque Romanorum timiditate, qui nuper alienorum agrorū populatores, iam impune suos in conspectu suo vastari sinerent, magnos sumpserunt spiritus, & conceperunt spem imperii, quasi iam minimo negotio possent delere aduersariorum potētiam: decretisq; ad agendas diis gratias sacrificiis, tēpla sua foraq; ornabant suspēsis hostium spoliis: vacātesq; epulis atq; hilaritatibus, celebrabant Marcium, præferentes eum in rei militaris peritia omnibus tum Romanis tum Græcis & barbaris ducibus: inprimis

αὐτῶν ἐπὶ δεῖν ἐδόκει· τὰ δὲ συμμαχικὰ οὐχ ἅπαντα ὑπήκουεν προθύμως, ἐκούσιά τε οὐκ ἦν, οἷα σπάσασθαι τὸν πόλεμον· ὥστε οὐδὲ προσαναγκάζειν αὐτὰ ἠξίουν, φοβούμενοι προδοσίαν. ἤδη δέ τινα καὶ ἀφίστατο αὐτῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ, καὶ τοῖς Οὐολούσκοις συνελάμβανεν. πρῶτοι δὲ ἦρξαν Αἰκανοὶ τῆς ἀποστάσεως ἅμα τῷ συνιέναι τὸν πόλεμον, αὐθις ἐλθόντες ὡς τοὺς Οὐολούσκους, καὶ συμμαχίαν μετ' ὅρκων συνθέμενοι· στρατιάν τε ἀπέστειλαν οὗτοι τῷ Μαρκίῳ πλείστην τε καὶ προθυμοτάτην. ἄρξαμένων δὲ τούτων, πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων κρύφα συνελάμβανον τοῖς Οὐολούσκοις, οὐκ ἀπὸ ψηφισμάτων, οὐδὲ ἀπὸ κοινοῦ δόγματος ἀποστέλλοντες αὐτοῖς τὰς συμμαχίας· εἰ δέ τισιν ἰδίᾳ βουλομένοις μετέχειν τῆς στρατείας τῶν σφετέρων, οὐχ ὅπως ἀποβέποντες, ἀλλὰ καὶ παρορμῶντες· ἐγεγόνει τε οὐ πολλῷ χρόνῳ τοσαύτη δύναμις περὶ τοὺς Οὐολούσκους, ὅσην οὐ πώποτε ἔσχον, ὅτε μάλιστα ἤκμαζον ἐν ταῖς πόλεσιν. ἰδὼν ἐπαιρόμενος ὁ Μάρκιος, ἐνέβαλεν αὖθις εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν· καὶ καθεζόμενος ἡμέρας συχνὰς, ἐδῄου τὴν γῆν ὅσην ἐν τῇ πρότερον εἰσβολῇ παρέλιπεν. σωμάτων μὲν οὖν ἐλευθέρων οὐκέτι πολλῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο κατὰ τοῦτον τὸν στρατηγόν· οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰ πλείστου ἄξια συσκευασάμενοι, πάλαι πρότερον ἐπὶ κατεπεφεύγεσαν, οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ εἰς τὰ πλησίον φρούρια, ἅπερ ἦν ὀχυρώτατα· τὰ δὲ βοσκήματα αὐτῶν, ὅσα οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἀπελάσαι, καὶ τοὺς νέμοντας προέπεμπον λαμβάνοντες, τόν τε σῖτον ὅπου τῆς ἄλωσιν ἔτι κείμενον, καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς, τοὺς μὲν ἐν χερσὶν, τοὺς δὲ καὶ συγκεκομισμένους ἀναιρούμενοι. προσνομεύσας δὲ καὶ διαπορθήσας ἅπαντα, οὐδενὸς ὁμόσε χωρήσαντος αὐτῷ, ἐπ' οἴκου τὴν στρατιὰν ἀπῆγε, βαρεῖαν οὖσαν ἤδη τῷ πλήθει τῶν ὠφελιῶν, καὶ σχολῇ προβαίνων. οἱ δὲ Οὐολούσκοι τὸ μέγεθος τῆς κομιζομένης λείας ὁρῶντες, καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἀτολμίας ἀκούοντες, οἷα δὴ τέως τὴν ἀλλοτρίαν λεηλατοῦντες, ἀδεῶς τότε τὴν αὐτῶν γῆν ἰδεῖχοντο δηουμένην ὁρῶντες, αὐχήματός τε μεγάλου ἐνεπίμπλαντο, καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἡγεμονίας, ὡς δὴ ῥᾴδιον καὶ ἐν ἑτοίμῳ σφίσιν ὂν καταλῦσαι τὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχύν. θυσίας τε ἐφαιστηρίους τοῖς θεοῖς ἐποιοῦντο, καὶ σκύλων ἀναθέσεις νεὼς καὶ τὰς ἀγορὰς ἐκόσμουν· καὶ ἦσαν ἅπαντες ἐν ἑορταῖς καὶ ὑπαθείαις, τόν τε Μάρκιον ἀγάλλοντες καὶ ὑμνοῦντες διετέλουν, ὡς εἴη τά τε πολέμια δριμύτατος ἀνθρώπων, καὶ στρατηγὸς οἷος οὔτε Ῥωμαῖος, οὔτε ἄλλος στρατηγὸς Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οὐδείς. μάλιστα δὲ τὸ

δὲ τ τύχης αὐτὸν ἐμακάριζον, ἀπάντα ὅσοις ἐπιχεί-
ρήσαι, τ γνώμην αὐτῶν προχωρεῖν τὰ ἔργα πόνου. ὥστε οὐδεὶς ἐν τοῖς ἐχόντων τὴν πρεπούσαν ἡλικίαν, ὃς ἀπολείπεσθαι τὸν ἀνδρὸς ἠξίου· ἀλλὰ πάντες ὥρμηντο μετέχειν τ πράξεων, καὶ σωτῆρα ἔβλεπον ἐξ ἁπάσης πόλεως. ὁ δὲ στρατηγὸς ἐπὶ τ προθυμίαν τῶν Οὐολούσκων ἐπέρρωσε, καὶ δι' τ πολεμίων ἀνδρῶν εἰς ταπεινὸν καὶ ἀνάνδρον κατέκλινεν ἀμηχανίαν, ἐπὶ τὰς συμμαχίδας αὐτῶν ὅσαι δι' πιστὸν διεφύλαττον, ἦγε τ δύναμιν· καὶ αὐτίκα ἑτοιμασάμενος ὅσα εἰς πολιορκίαν χρήσιμα ἦν, ἐπὶ Τολερίνους ἐλαύνει τ Λατίνων ὄντας ἐθνους. οἱ δὲ Τολερῖνοι πρὸ πολλοῦ προδιασκευασάμενοι τὰ εἰς πόλεμον, καὶ τὰ ἐκ τ χώρας εἰς τ πόλιν συλλεγόμενοι, ἐδέχοντο αὐτὸν ἐπιόντα· καὶ χρόνον μέν τινα ἀπὸ τ τειχῶν μαχόμενοι, καὶ πολλοὺς τ πολεμίων κατέβαλον· ἔπειτα ὑπὸ τ σφενδονητῶν ἀναγκαζόμενοι, καὶ μέχρι δείλης ὀψίας παλαιπωρούμενοι, πολλὰ μέρη τῶν τειχῶν ἐξέλιπον. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Μάρκιος, τοῖς μὲν ἄλλοις σταλιώτας παρήγγελε κλίμακας προσφέρειν καὶ τὰ γυμνούμενα μέρη τῶν προβόλου· αὐτὸς δὲ τὸν ἐπιλέκτους τ σταλιᾶς ἀναλαβών, ἐπὶ τὰς πύλας ἔταττε βαδίζων ἀπὸ τῶν πύργων· καὶ διαρρήξας τοὺς μοχλοὺς, παρέρχεται πρῶτος εἰς τ πόλιν. ἰσχυρὰ δὲ ὑπῆρχε τ πύλας πολὺ καὶ καρτερὸν σῖφος τ πολεμίων· οἱ δέχονται τε αὐτὸν ἐρρωμένως, καὶ μέχρι πολλοῦ διακαρτερήσειν ἀγωνιζόμενοι· πολλῶν δ' ἀναιρεθέντων, τρέπονται οἱ πολλοὶ, καὶ σκεδασθέντες, ἔφευγον κατὰ τοὺς ξενωπούς. ὁ δὲ ἠκολούθει κτείνων τοὺς πολεμίους καταλαμβανομένους, ὅσοι μὴ τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἰς ἱκεσίας ἐτράποντο. ἐν δ' τούτῳ καὶ οἱ σὺν τ κλιμάκων ἀναβαίνοντες ἐκράτουν τ τείχους. τὸν δὲ τ τρόπον ἁλούσης τ πόλεως, ἐξελόμενος ὁ Μάρκιος ἐκ τ λαφύρων ὅσα θεοῖς τε ἀναθήματα, καὶ κόσμος τ Οὐολούσκων πόλεσιν ἔμελλε γενέσθαι, τὰ λοιπὰ τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν ἁρπάσαι. ἦν δ' πολλὰ μὲν αὐτόθι σώματα, πολλὰ δ' χρήματα, πολὺς δ' σῖτος· ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶ μιᾷ πράσει ἐκκομίσαι τὸν κρατήσαντας ἡμέρᾳ· ἀλλ' ἐκ προθυμίας ἄγοντες καὶ φέροντες τὰ μὲν αὐτοὶ, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὑποζυγίων, πολλῷ χρόνῳ ἐκαθήρανον προκειμένας χρείας. ὁ δὲ στρατηγὸς, ἐπὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα πάντα ἐξενεχθέντα, τ πόλιν ἔρημον καταλιπὼν, ἀπῆγε τὴν δύναμιν ἐπὶ Βωλανῶν ἑτέραν πόλιν. ἔτυχον δ' καὶ οἱ Βωλανοὶ προεγνωκότες αὐτῶν τ ἔφοδον, καὶ παρεσκευασμένοι πάντα τὰ πρὸς τ ἀγῶνα ἐπιτήδεια. ὁ μὲν δὴ Μάρκιος ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν αἱρήσων, τ πολλὰ μέρη τ τείχους ἐποίητο τὰς προσβολάς. οἱ δὲ Βωλανοὶ

vero felicitatem eius prædicabãt, cui omnia quæ aggrederetur, sine labore succederent ex sentẽtia. Quapropter nemo militaris ętatis erat qui eius auspicia sequi nollet; sed omnes se rebus gerendis socios addere satagebant, & ex omnibus oppidis *multi* ad eũ confluebant. At imperator vbi Volscorum alacritatem confirmauit, & viriles hostium animos ad humiles imbellesque angustias redegit, cõtra socias eorum vrbes quæ in fide permanerent, duxit exercitum: paratisq; ilico rebus ad oppugnationem necessariis, in Tolerinos Latini nominis populum fecit impetum. qui quoniã se dudum ad bellũ prępara uerant, resq; suas ex agro intra mœnia comportarant, venientem exceperunt, & cum aliquamdiu ex mœnib. acriter repugnassent, multosq; hostium sauciassent, tandem a funditoribus repulsi, sub vesperam multis locis nudarunt mœnia. Quo cognito, Marcius ceteros milites iussit admotis scalis eas muri partes cõscendere: ipse cum lectissimo quoque portam adortus est. multis telis petitus e turribus: perfractisq; repagulis, primus vrbẽ ingressus est. portam seruabat magna & valida hostium manus: qui fortiter eum exceperunt, & aliquãtisper repugnarunt strenue: sed multis cæsis, reliqui terga verterũt & per vias diffugerũt. Ille insecutus interfecit quotquot assequeretur; solis parcens supplicibus, qui arma proiecissent. interea mœnia quoq; scalis capta sunt. In hunc modũ expugnata vrbe, Marcius exemptis e præda spoliis quibus tum deos donaret, tum Volscorum oppida ornaret, reliqua militib. diripienda concessit. inerat autem multũ mancipiorum, frumenti, pecuniarũ, vt victoribus ad exportandũ nõ sufficeret vna dies; sed per vices agentes ferentesq; partim ipsi, partim iumenta, multum tẽporis insumere cogebantur. Imperator exportatis tum opibus tũ hominibus vniuersis, vacuũ reliquit oppidum, & copias Bolam duxit. Hi, cũ aduentũ eius pĩsensissent, instruxerãt se cunctis ad pugnã necessariis. Marcius, cum se putaret oppidum primo impetu expugnaturũ, non vno loco aggressus est mœnia. oppidani vero,

Socios pop. Rom. adoritur.

exſpectata opportunitate temporis, portam aperiunt; factoq; agmine, & inſtructis ordinibus, erumpũt; & aggreſſi aduerſos, multis cæſis, pluribus ſauciatis, reliquis fœde fugatis, intra mœnia ſe recipiunt. At Marcius cognita Volſcorũ fuga (nam forte fortuna nõ aderat cũ acciperetur ea ignominia) cũ paucis propere aduolauit, & diſperſos e fuga recollegit; additoque trepidis animo, redintegrauit ordines; & pręmonitos quid facto opus eſſet, iuſſit vt qua hoſtes eruperãt, rurſus oppugnarent oppidũ. Tum Bolani facto eodẽ periculo, cateruatim erumpunt, Volſcis (vt moniti fuerant) non excipientib. eorum impetũ, ſed per decliuia refugiẽtibus: quos oppidani, dolum nõ intelligentes, diu perſecuti ſunt. eos Marcius longe a mœnibus diſtractos inuaſit cũ lectiſſimis iuuenũ, multosq; vel repugnãtes vel fugientes occidit; & properantes in vrbẽ inſecutus, priuſquã porta clauderetur, irrupit intra mœnia. vbi vero imperator porta ſemel potitus eſt, mox & cetera Volſcorũ manus aduolauit, & Bolani deſertis mœnib. in domos refugerunt. Expugnato eo etiam oppido, militi tũ ciues mancipandos, tum opes diripiẽdas permiſit: exportataq; per otium & libere præda vniuerſa, vt ante *in Tolerienſium expugnatione*, demum oppidum incendit.

Inde Labicos cũ exercitu petiit: quæ ciuitas & ipſa tunc Latini nominis erat, & vna ex Albanorum coloniis. quos vt terreret, agros eorum *& villas* primo incurſu exurebat, qua maxime conſpicuum fore putabat clauſis incendium. Lauicani, freti firmis mœnibus, nec territi ſunt, nec verſi ad ignauiam; ſed ſtrenue repugnando ſæpius hoſtem ſcandentem reiecerunt a mœnibus. poſtremo tamen expugnati ſunt, quod non valerent pauci tam multos, & ne tantillũ quidem temporis interquieſcentes, ſuſtinere. nam Volſci ab omni parte oppugnabant, ſuccedentes feſſis recentes; ita vt oppidani dies noctesq; cõtinuato labore defatigati, cogerentur muris decedere. Marcius hoc quoque oppidum diripiendum conceſſit

ὡς μεμείναντες χαιρὸν ὁπότ' ἂν δόξῃ, ἀνοίγουσι τὰς πύλας, καὶ φερόμενοι σὺν τάξει τε καὶ κόσμῳ, συμπίπτουσι τοῖς ἐκ μέτωπον· καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκλείναντες, ἐπὶ δὲ πλείους τούτων καταφαυλίσαντες, τούς τε λοιποὺς ἀτάκτως ἀναγκάσαντες φυγεῖν, ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. ὡς δὲ ἔγνω τὴν ἔκπτωσιν τῶν Βολούσκων ὁ Μάρκιος· ἐτύγχανε γὰρ παρὼν ἐν ᾧ ὁ πάντα ἐφύλαττε· παρίων σὺν ὀλίγοις καὶ ἀσυδίοις, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἔκπτης σκεδαννυμένους ἀναλαβών, συνίστα τε καὶ παρεθάρρυνε· καὶ ὁπόθεν κατέστησεν εἰς τάξεις, ἐπανεδείκνυε τὰ δεῖν πράττειν, ἐκέλευσε προσβάλλειν τῇ πόλει καὶ ταῖς αὐταῖς πύλαις. χρησαμένων δὲ πάλιν τῶν Βωλανῶν τῇ αὐτῇ πείρᾳ, καὶ καὶ πλήθους ἐκδραμόντων, ἐδέχοντο αὐτοὺς Βολοῦσκοι, ἀλλ' ἐκκλίναντες ἔφευγον καὶ τοὺς ὄπισθεν, ὡς ὁ στρατηγὸς αὐτοῖς ὑπέθετο· καὶ οἱ Βωλανοὶ τὴν ἀπάτην οὐκ εἰδότες, ἐδίωκον ἄχρι πολλοῦ. ἐπεὶ δὲ πρόσω τῆς πόλεως ἐγένοντο, ἔχων τοὺς ὁπλίτας τῶν νέων ὁ Μάρκιος, ὁμοίως τοῖς Βωλανοῖς ἐχώρει. καὶ ἅμα τῆς πόλεως αὐτῶν οὐδεὶς φόνος, τῶν μὲν ἀμυνομένων, τῶν δὲ φευγόντων. ὁ δὲ ἀκολουθῶν τοῖς ὅτι τὴν πόλιν ὠφυλαγμένοις, φθάνει πρὶν ὁπισθοφυλακῆσαι τὰς πύλας, ἐκκλασάμενος εἰς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ ὁ στρατηγὸς ἅπαξ τῶν πυλῶν ἐκράτησε, ἐφύετο, ἠκολούθει καὶ τὸ ἄλλο τῶν Βολούσκων πλῆθος. οἱ δὲ Βωλανοὶ τὸ τεῖχος ἐκλιπόντες, ἔφευγον ὅτι τὰς οἰκίας. ἡφύλαττε δὲ καὶ τούτης κύριος τῆς πόλεως, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις τά τε σώματα ἐξανδραποδίσασθαι, καὶ τὰ χρήματα διαρπάσαι. καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἅπασαν ἐκκομίσας τὴν λείαν σὺν χρόνῳ τε καὶ πολλῇ ἐξουσίᾳ, μετὰ τοῦτο τὴν πόλιν ἐνέπρησεν. ἐλθὼν δὲ τὴν δυνάμιν ἀναλαβὼν ἦλθ' ὅτι τοὺς καλουμένους Λαβικανούς. ἦν δὲ καὶ αὐτὴ τότε Λαβίνων ἡ πόλις, Ἀλβανῶν, ὥσπερ καὶ αὕτη, ἄποικος. καταπλήξασθαι δὲ βουλόμενος τοὺς ἔνδον, ἔσχεν αὐτῶν τὴν χώραν ἐν θυσίαις ἐπιών, ὅθεν μάλιστα ἔμελλον ὀφεληθήσεσθαι τὴν φλόγα. οἱ δὲ Λαβικανοὶ τὸ τεῖχος ἐκκατεσκευασμένον ἔχοντες, ὅτε καλεπλάγησαν αὐτοῦ τὴν ἔφοδον, ὅτε μαλακὸν ἐνέδοσαν οὐδέν, ἀλλ' ἀντεῖχον ἀπομαχόμενοι γυναίως, καὶ πολλάκις ὑποβαίνοντας τὰ τείχους τοὺς πολεμίους ἀπῆρραξαν. οὐ μὴν εἰς τέλος γε ἀντεῖχον, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀγωνιζόμενοι, καὶ χρόνον ὅ τ' ἐλάχιστον ἀναπαυόμενοι. πολλαὶ γὰρ προσβολαὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐγίνοντο ὑπὸ τῶν Βολούσκων ἐκ διαδοχῆς, ὑποχωρούντων μὲν ἀεὶ τῶν κεκμηκότων, ἑτέρων δὲ προσιόντων νεαρῶν· πρὸς οὓς ἀγωνιζόμενοι δι' ὅλης ἡμέρας, καὶ οὐδὲ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενοι χρόνον, ἐκλιπεῖν ἠναγκάσθησαν τὸ τεῖχος ὑπὸ κόπου. προσλαβὼν δὲ καὶ τούτῳ ὁ Μάρκιος τὴν πόλιν διαρπάσαι, καὶ

τοῖς

τοῖς τραλιώταις ἐφῆκε μεείσασθαι τὰς ὠφελείας. ἀναζήσας ὁ τὴν δύναμιν ἐκεῖθεν, ὅπῃ τὴν Πεδανῶν πόλιν· ἰὼν ὁ καὶ αὐτὴ τὴν Λατίνων γῆρυς· συλλεγμένην τὴν τραλιὰν, ἀφικνεῖται, καὶ αὐτὴν ἅμα τῷ πλησιάσαι τοῖς τείχεσιν αἱρεῖ κράτος. καὶ τὰ αὐτὰ δρᾶσαι ὅσα τὰς πρότερον ἠγάγετο, ἔωθεν λύσας ἀναζήσας τὴν δύναμιν, ἦγε ὅπῃ Κορβιῶνα. ὄντι ὁ αὐτῷ πλησίον τῶν τείχους, τὰς πύλας ἀνοίξαντες οἱ ἔνδον, ἀπαντῶσιν αὐτῷ προτεινόντες ἱκετηρίας, καὶ παραδιδόντες ἅμα χηρὶ τὸ τεῖχος. οἷς ἐπαινέσας ὡς τὰ κράτιστα πρὸς σφῶν βεβουλευμένους, ἐκέλευσεν ὧν ἔδει τῇ τραλιᾷ φέροντας ἥκειν, ἀργύριον καὶ σῖτον. καὶ λαβὼν ὅσα προσέταξεν, ἀπῆγε τὴν δύναμιν ὅπῃ τὴν Κοριολανῶν πόλιν. παραδόντων ὁ κἀκείνων τῶν ἔνδον ἅμα χηρὶ, καὶ ὡς μὴ πολλῆς προθυμίας ἀγρὰς τε παραχόντων τῇ δυνάμει, καὶ χρήματα, καὶ ὅσα ἄλλα ἐπετέτακτο αὐτοῖς, ἀπῆγε τὴν τραλιὰν, ὡς δὴ φιλίας γῆς. πάνυ γὰρ καὶ τοῦτο ἐσπούδαζεν, ὡς μηδὲν οἱ παραδιδόντες αὐτοῖς τὰς πόλεις πάθοιεν ὧν φιλεῖ δρᾶν ὁ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ χλοῦν ἀδήωτον ἀπολαμβάνοιεν, καὶ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα ὅσα κατέλιπον ὅπῃ τῆς κλήσεως, κομίζοιντο. αὐλίζεσθαί τε οὐκ εἴα τὴν δύναμιν ἐν τοῖς πόλεσιν, ἵνα μή τι ἡμαρτημένον δι' ἀφειδίαν τῶν αὐτῶν ἢ κλοπῆς κακὸν, ἢ λαθραῖον παρὰ τοῖς τείχεσι καλεσραβόπεδον. ἀπὸ δὲ ταύτης ἀναζήσας τῆς πόλεως, ἤλαυνε τὴν τραπὸν ὅπῃ Βολάς, ὅπιφανῆ τε τότε οὖσαν, καὶ ἐν ὀλίγαις πάνυ ταῖς ἡμέραις τῶν Λατίνων γῆρυς πόλεσιν ἀξεταζομένην. οὐ προσδεξαμένων ὁ αὐτὸν τῶν ἔνδον, ἀλλὰ τὰς θύρας πιστευόντων ἐχυρῷ τε ὄντι, καὶ τὰ πλήθει τῶν ἀπ' αὐτοῦ μαχιμωτάτων, παρακαλέσας τὴν δύναμιν ἀγωνίζεσθαι προθύμως, καὶ τοῖς προτοις ὑπερβῆναι τὸ τείχος μεγάλας δωρεὰς ὑποσχόμενος, ἔργου εἶχε· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει μάχη καρτερά. καὶ γὰρ μόνον ἀπὸ τοῦ τείχους ἠμύνοντο τοὺς προσιόντας οἱ Βολανοὶ, ἀλλὰ καὶ τὰς πύλας ἐξέθεον ἀνοίγοντες ἀθρόοι, καὶ κατὰ τῶν προανοῦς ἐώθουν βίᾳ τοὺς ἐφισταμένους· φόνος τε πλῆθος αὐτόθι τῶν Βολούσκων ἐγίνετο, καὶ χρόνος τῆς πειρομαχίας πολὺς, τοῦ τε κρατῆσαι τὴν πόλεως, ἄπορος ἅπασιν ἡ ἐλπίς· ἀλλὰ τῶν ἀπολλυμένων ἄδηλον ἐποίει τὴν ἀπιστίαν ὁ στρατηγὸς, ἀντικαθιστὰς ἑτέρους· τῶν δὲ καμνόντων παρεθάρρυνε τὴν προθυμίαν, ὅπῃ ὁ πονοῦν μέρος τῆς τραλιᾶς αὐτὸς ὠδύρετο. ἰὼν τε οὐχ ὁ λόγος αὐτὸ μόνον ἐπαγωγὸς ὅπῃ ὁ ὕψυχον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα. πάντα γὰρ ὑφίστατο κίνδυνον, καὶ σοδεμιᾶς πείρας ἀπελείφθη, ἕως ἑάλω ὁ τεῖχος. κρατήσας δὲ καὶ ταύτης σὺν χρόνῳ τῆς πόλεως, καὶ τῶν ἁλόντων τοὺς μὲν ἐν χρῶν νόμῳ ἀφανίσας, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπῆγε τὴν δύναμιν, ὅπῃ φανερώτατα νικῶν ὀξυτέρα κάμνος, καὶ λά-

militi, captiuis sub hasta vēditis. Inde copias seruatis ordinib. ad Pedum traduxit, & ipsum Latini nominis. id primo impetu cepit, & vt cetera tractauit. Postridie prima luce Corbionē duxit copias. propinquāti portæ apertæ sunt; & oppidani supplicū ritu obuiam effusi, deditionem fecerunt. Quibus ille laudatis quod optime sibi cōsuluissent, imperauit pecuniam & frumentum in vsum exercitus. acceptisq; quæ exegerat, abduxit exercitum versus Coriolos. & cum se istius etiā oppidi ciues sine pugna dedidissent, commeatusq;, pecunias, & cetera quæ imperarat, promptis animis exercitui suppeditassent, copias velut per socialē agrum *sine noxa* abduxit. Id enim vnice operā dabat nequid hostile paterentur deditii, sed agros, villas, pecora, & relicta in prædiis mancipia, salua reciperent. nec sinebat milites diuersari in oppidis, nequid peccarent furtis rapinisve; sed castra metabantur prope mœnia. Hinc exercitū admouit ad Bouillas, quod oppidum & illustre tūc erat, & vnum e primariis Latini generis ciuitatibus numero perexiguis. cumq; ab oppidanis mœniū firmitate & propugnatorū multitudine fretis excluderetur, milites ad fortiter pugnandum exhortatus, propositis maximis præmiis his q primi euasissent in mœnia, rē strenue aggressus est: pugnatumq; est circa id oppidū acriter. nā Bouillani nō modo a mœnib. hostem arcebant, sed etiā apertis portis confertim prorumpebant, aduersosq; magna vi per decliuia ppellebant. plurimi Volscorum ibi cæsi, diuq; durauit oppugnatio, vix vlla spe victorię. Sed imperator in cadentiū locū alios sufficiēs, efficiebat ne sentiretur detrimētum numeri: laborantibusq; addebat animū, & quacumq; parte premerētur, ipse labātes fulciebat; nec verbis tantum, verū etiā exēplo suos animabat. nā omnia subibat pericula, nihil intētatum relinquēs, donec vi mœnia caperet. tādemq; hac etiam potitus vrbe, victos partim occidit repugnātes, partim viuos cepit: adeptusq; clarissimā victoriā, exercitū abduxit, plu-

rimis & luculẽtissimis oneratum spoliis, ditatumq; pecuniis maximis. plures enim ibi quã in ceteris oppidis reperiebantur opes. Post hæc quacumq; iter facerẽt, & ager erat in potestate, nec oppidum vllum eis se opponebat præter Lauinium; quod oppidum Troiani qui cum Ænea in Italiam appulerunt, primum condiderunt, & vt supra exposui, Romani suã inde traxerunt originem. Oppidani autẽ quiduis potius pati decreuerant quã fidem erga nepotes deserere. ergo acriter ibi aliquamdiu tum in muris, tum ante mœnia pugnatum est. sed nihil profecerunt primi impetus; ita vt diuturna obsidione opus esse videretur. absistens igitur ab oppugnatione Marcius, oppidum fossa & vallo cinxit, viasq; obsedit, vt tum auxilia, tum commeatus excluderet. At Romani cum audirent socias vrbes partim captas & subuersas, partim necessitate ad defectionem adactas, obtunderenturq; quotidianis legationibus eorum qui in fide permanebant, & auxilium implorabãt, territi etiam feruẽte Lauinii circumuallatione, ac veriti ne hac munitione capta bellũ recta in ipsos conuerteretur, vnũ malorum omnium remediũ credebant, si Marcio reditus in vrbẽ decerneretur; vociferante tota plebe, tribunisq; paratis de irritanda mulcta referre ad populum. Sed patricii obsistebãt, nec volebãt quidquã de re semel iudicata mutari. cumq; nullũ fieret S C, tribuni quoq; nihil amplius ad plebẽ referebant. quod sane mirandũ, cur senatus, qui superiori tempore studuerat Marcio, tunc plebi hominẽ reuocare volẽti aduersatus sit; haud facili coniectura num experiri volens eius cõstantiam; an ideo difficilẽ se præbẽs, quo magis accẽderet desiderium; an vero vt eorũ calumnias refelleret, qui patrũ instinctu & adminiculo hæc a Marcio fieri dictitabant. nã ipsi dissimulabant caussam huius consilii.

His per transfugas cognitis Marcius, vt erat iratus, mox exercitum versus vrbem mouit; & ad fossas Cluilias, quadraginta ab vrbe stadiis castra posuit; relicta copiarum parte quanta sufficeret ad continuandam obsidionem Lauinii. Ad cuius aduentum tantus in vrbe tumultus exortus est, ac si iamiam instaret oppugna-

φυσα κάλλιστα καὶ πλῆσα ἀγαθῶν, χρήμασί τε παμπόλλοις ὧν ἐκράτησε ἐληύσε· ὧν ὃ αὐτόθι ὄλβον ἐν οὐδενὶ τῶν ὀλόντων χωρίων· πλούσιος τ' ἀγαθαί. μετὰ τοῦτο χώρα τε ὅσην ἀφορμὴν ἀπορθοῖτο, ἐπιτηδειότατος ὤν, καὶ πόλις εὐδαιμόνως ἀνανεώσατο ἔξω Λαουινίου, ὧν αὐτὸς μὲν πόλιν οἱ σὺν Αἰνείᾳ καταβάντες εἰς Ἰταλίαν Τρῶες ἔκτισαν, καὶ ἀφ' ἧς ὁ Ῥωμαίων ὧν γένος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται. οἱ δὲ ἐν ταύτῃ κατοικοῦντες, πόλιν ἐπίφορον ὅπου ᾤοντο δεῖν ἐπιτηδείαν, ἢ ὃ πρὸς τοὺς πρόγονοις σφῶν πιστὸν ἐκκαταλιπεῖν. ἐνόμιζον μὲν οὖν καὶ τειχομαχίαν μακρὰν αὐτόθι καρτερᾶν, καὶ πρὸ τῶν ἐρυμάτων ὄξεσθαι μάχας· ἃ μὲν ἐγὼ γε ὁ τεχνίτης κράτος τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ, ἀλλ' ἐδόκει χρόνου δεῖν ἡ πολιορκία καὶ τελεῖν. ἀποσὰς οὖν τῆς πολιορκίας ὁ Μάρκιος, περιεπάφρυσε κύκλῳ τὴν πόλιν καὶ ἀπεσάφησε, τὰς ὁδοὺς φυλάττων, ἵνα μήτε ἀγορὰ, μήτε ἐπικουρία τις αὐτῶν ἔξωθεν παρεγένηται. Ῥωμαῖοι δὲ τὰ κεκαλημένων πόλεων ἤδη τὸ ὄλεθρον ἀκούοντες, καὶ τὰ παρεστηκότων ὑπὸ Μαρκίῳ τὰ αὐτίκα, καὶ τὰ παρεσκευάσθαι κυκλούμενοι τὰ ἀφικνουμένας ὡς αὐτοὺς ὁσημέραι πρὸς τὰ μυσσῶν ἐν τῇ φιλίᾳ, καὶ δεομένων βοηθείας, τά τε Λαουινίου τὰ παρεληλυθότα ὀρρωδοῦντες ἐν χερσὶν ὄντα, καὶ εἰ τόδε τὸ φεύγειον ἀφώσετο, τὰ πόλεμον ὅπως σφᾶς ἥξειν αὖθις οἰόμενοι, μίαν ὑπάλαβον εἶναι ἀπάντων τὰ κακῶν λύσιν, εἰ ψηφίσαιντο τῷ Μαρκίῳ τὰ κάθοδον. καὶ ὅ τε δῆμος ἅπας ἐβόα, καὶ οἱ δημαρχοι νόμον εἰσφέρειν ἐπὶ ἀκυρώσεως τὰ καλαδίκης ἐβάλοντο· ἀλλ' οἱ πατρίκιοι ἀναβιώσηις αὐτοῖς, οὐκ ἀξιοῦντες τὰ δεδικασμένων λύειν αὖθις. μὴ βουλόμενοι δὲ προβάλλεσθαι ἐπὶ τὰ βάλης, αὖθις τοῖς δημάρχοις ἐπὶ πεῖραν γνώμης εἰς τὸν δῆμον ἐδίκαζον. ὃ καὶ θαυμάζειν ἄξιον, ἀφ' ἧς δήποτε αἰτίας ἡ βουλὴ ἀπροθύμως εἶχε τότ' ἐμποδὼν τὸν χρόνον ἐπὶ Μαρκίῳ, τότε βουλομένῳ ὃ δήμῳ καλάγειν αὖτ', ἀναβιώσηι· πότερα πεῖραν αὐτοῦ ποιουμένη τὰ γνώμης, ἢ ὡς μὴ συγχωρεῖν ἑκάστῳ ἑτοίμως, ὅτι τὸ μᾶλλον αὖτ' ἀπροθύμως παροριμᾶσθαι, ἢ τὰς καθ' ἑαυτὴς ἀπολύσασθαι βουλομένη δίκας ὁλοκλὰς ἐπὶ τὰ μηδενὸς ὧν ἐφαπτόμενον ὁ ἀνὴρ μήτε αἰτίαν, μήτε σωφρονῆς εἶ). χαλεπὸν γὰρ ἦν ἀπόρρητον αὐτὰ γνώμην τὸ βάλλεσθαι συμβουλήν. ἀκούσας ὃ ταῦτα παρ' αὐτομόλων τινῶν ὁ Μάρκιος, ὡς εἶχεν ὀργῆς, αὖθις ἀναστήσας τὰ δυνάμιν, ἦλθ' ὅπως τὰ Ῥώμην, φυλακὴν τὰ Λαουινίου τὰ ἀρχὴν καταλιπών. καὶ αὐτίκα τὰ πόλεως ἑπτὰ σταδίους τετραχόθεν ἀποσχών, καὶ στρατοπεδεύσεις ἐπὶ ταῖς καλουμένας Κλουιλίας τάφρας. μαθοῦσι δὲ τὰ παρουσίαν αὐτὰ καὶ τὰ πόλιν ταραχὴ τοσαύτη ἐνέπεσε θορύβου, ὡς αὐτίκα τοῖς τείχεσι τὰ πολέμου προσάξοντος.

ξοντος. ὥσθ' οἱ μὲν, ὅπῃ τὰ τείχη, τὰ ὅπλα λαβόντες, ἔθεον ἀθρόοι προθυμίας· οἱ δὲ, ὅπῃ τὰς πύλας κατὰ πλῆθος ἐφέροντο χωρὶς ἡγεμόνος· οἱ δὲ, τὰς δούλους καθοπλίσαντες, ὅπῃ τοῖς τείχεσι τὰ οἰκιῶν ἔσηξ· οἱ δὲ, τὸ τε ἄκραν τὴν Καπιτώλιον, καὶ τὰς ἄλλους ἐρυμνὰς τόπους τῆς πόλεως καταλαμβάνοντο· γυναῖκές τε λελυμέναι τὰς κόμας, ὅπῃ τὰ τεμένη καὶ τὰς νεὼς ἔθεον, ὀλοφυρόμεναί τε καὶ δεόμεναι τῶν θεῶν, ἀποστρέψαι τῆς πόλεως τὸ ὑπάρχον φόβον. ὡς ἤ τε νὺξ παρῆλθεν, καὶ τὴν ὑπατίσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον, καὶ ὧν ἐδεδοίκεσαν οὐδὲν ἐγίνετο, ἀλλ' ἔρρωτο ὁ Μάρκιος ἐφ' ἡσυχίας, συνέδραμον ἅπαντες εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ δημοτικοὶ, καὶ τὰς πατρικίους ἐκάλουν εἰς τὸ βουλευτήριον· καὶ εἰ μὴ παρεβούλευσαν τὴν ἀνδρὶ τῷ καθόδου, αὐτοὶ βουλεύεσθαι περὶ σφῶν αὐτῶν ἔφασαν ὡς παραδιδόμενοι. τότε δὴ συνῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον οἱ πατρίκιοι, ψηφίζονται πρεσβεύεσθαι πρὸς τὸν Μάρκιον ἀποστεῖλαι πέντε ἄνδρας ἐκ τῶν πρεσβυτάτων, οὓς μάλιστα ἐκεῖνος ἠγάπα, περὶ διαλύσεώς τε καὶ φιλίας διαλεξομένους. ἦσαν δὲ οἱ παραχρεωθέντες ὑπ' αὐτῶν ἄνδρες οἵδε, Μάρκος Μινύκιος, καὶ Πόστουμος Κόμινιος, καὶ Σπόριος Λάρκιος, καὶ Γάλλος Πινάριος, καὶ Κόϊντος Σουλπίκιος, ἅπαντες ὑπατικοί. ὡς δ' ἀφίκοντο ὅπῃ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔγνω τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὁ Μάρκιος, καθεζόμενος ἅμα τοῖς ὑπερφανεστάτοις Βολούσκων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ἔνθα πλῆθοι ἔμελλον ἀκούεσθαι τῶν λεγομένων, ἐκέλευσε καλεῖν τοὺς ἄνδρας. εἰσελθόντων δ' αὐτῶν, ἦρξατο τοῦ λόγου Μινύκιος, ὁ πλεῖστα καὶ μάλιστα τοῖς δημοτικοῖς συναλλαγεὶς, καὶ ἔλεξε τοιάδε· "Ὅτι μὲν δίκαια πέπονθας ὑπὸ τοῦ δήμου, ὦ Μάρκιε, μετ' αἰσχρᾶς αἰτίας ἐξελαθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος, ἅπαντες ἴσμεν· καὶ οὐδὲν οἰόμεθά σε ποιεῖν θαυμαστὸν, εἰ χαλεπαίνεις καὶ ἀγανακτεῖς ὅπῃ τοῖς τύχαις. κοινὸς γὰρ δὴ τῶν ἀπάντων φύσεως ἐστὶν ὁ νόμος, ἐχθρὸν εἶναι τῷ δράσαντι τὸ πεπονθὸς κακῶς. ὅτι δὲ μὴ λογισμοῦ σώφρονος ἐξετάζεις οἷς ἀμύνεσθαί τε καὶ ὑπερφέρεσθαί σοι πρέπει, οὐδὲ μετεικάζεις περὶ τὸν ἀνάπαξιν τῆς δίκης, ἀλλ' ἐν ᾧ αὐτὸ πέφυκας πάντα τὰ ἀναίτια τοῖς αἰτίοις, καὶ τὰ φίλια τοῖς πολεμίοις, νόμους τε κινεῖς φύσεως ἀκινήτους, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς σιωπαρέπεις ὅσια, καὶ οὐδὲ σεαυτὸν ἐξ ὧν τε καὶ ὁπόθεν ἔφυς, ἔτι μέμνησαι, τοῦτο τεθαυμάκαμεν. ἥκομέν τε ἀποσταλέντες παρὰ τοῦ κοινοῦ πρέσβεις οἱ πρεσβύτατοι ἡλικίᾳ τῶν πατρικίων, καὶ περί σε παρακαλοῦντες, μεμνημένοι φέροντες δικαιολογίαν παραιτήσεως, καὶ ἐφ' οἷς ἀξιοῦμέν σε διαλύσασθαι τὴν ἔχθραν πρὸς τὸν δῆμον, ἀπαγγέλλοντες· πρὸς δὲ τούτοις, ἃ νομίζο-

tio: ita vt correptis armis iniussu magistratuũ alii ad mœnia discurrerent, alii ad portas agminatim nullo duce properarẽt; nec deerant qui armatis seruitiis parietes domesticos pararẽt defendere; alii rursum qui arcem Capitolinam ceteraq; vrbis loca munitiora occuparent: mulieres cum vlulatu passis crinibus ad delubra & templa concurrebant, precãtes vt dii præsens ab vrbe periculũ auerterent. Per hanc trepidationem exacta nocte ac magna sequẽtis diei parte, cum nihil fieret eorum quæ timuerant, nec castra moueret Marcius, tota plebs facto in forum concursu patres in curiam vocauit; & nisi S C decerneretur homini reditus, minabantur seipsos sibi cõsulturos, vt proditos. Tum demum coacti in curiam patres decreuerunt vt quinq; seniores ex patribus, quos ille diligeret maxime, legati ad eum mitterẽtur, acturi de pace atque amicitia. ad id negotium delecti sunt hi; M. Minucius, Postumus Cominius, Sp. Largius, P. Pinarius, Q. Sulpicius, omnes consulares. Hi postquam in castra venerũt, Marcius cognito illorum aduentu, cum Volscorum ceterorumq; sociorũ nobilissimis consedit quo loco maxime possent ab omnib. exaudiri quæ dicerentur, eosq; ad se vocari iussit. qui postquam intrarũt, Minucius qui in consulatu suo plurimũ pro eo laborauerat, plebiq; se acerrime opposuerat, in hanc sententiam verba fecit: Nemo nostrũ ignorat, Marci, affectum te a plebe iniuria, & probrose expulsum e patria. nec miramur si indigne fers hoc infortuniũ. Sic enim natura comparatum est, vt lęsus ei qui lęsit, infensus sit. Illud miramur, no perpendere te sano iudicio in quos vindicare debeas, nec in pœnis exigẽdis modũ seruare; sed eodẽ loco habere innoxios & noxios, amicos & inimicos, moueq; naturæ leges immobiles, & pietatẽ erga deos temerare, ne tui quidẽ ipsius memorẽ, quis & e quib. natus sis. & venimus a republica legati e patriciis natu maximi, tuiq; studiosissimi, afferẽtes violati iuris expostulationẽ mixtã precibus, expostuliq; quibus conditionib. ceniceamus tibi cum plebe redeundũ in gratiã: simulq; ad-

Legatio ad Marcium

monituri quid in rem tuã fore putemus, quidque te facere deceat maxime. Ac primũ de iure dicetur. Cõspirarat in te plebs a tribunis irritata, conabãturq; te indemnatum occidere quibus eras formidabilis. Id ne fieret nos senatores, phibuimus, effecimusque nequid tunc contra ius patereris. Postea cũ hic tui occidendi conatus esset impeditus, diẽ tibi *ad populum* dicere voluerũt, & accusare q, apud senatũ plebi male locutus esses. restitimus hic quoq;, vt nosti; nec passi sumus te vel sentẽtiæ dictę vel orationis habitæ pœnas luere. Hic quoq; frustrati, postremo adierunt nos, & tyrãnidem tibi obiecerũt. ad hoc crimen refellendum ipse te obtulisti, q, ab eo plurimũ abesses; permisistiq; de te iudiciũ populo. ac senatus tunc quoq; tibi affuit, & multas, p te fudit preces. Quodnã igitur malũ tibi creauimus nos patricii? cur nos bello petis, quorum tantũ tunc fauorem in tua causſa expertus es? Immo ne plebẽ quidẽ totã te expulsum voluisse, satis compertum est, quando duob. tantũ calculis damnatus es. quapropter ne his quidẽ iure hostis esse potes, qui te vt innocentem absoluerunt. Sed fac, si libet, te totius plebis suffragiis, totiusq; senatus iudicio addictum huic infortunio, iustumq; esse tuũ in nos omnes odium; quid damni dederunt fœminæ tibi Marci, vt earũ hostis sis? quibus te calculis in exsiliũ egerunt? quibus te maledictis exagitarunt? Quid vero pueri nostri vel egerunt vel cogitauerunt iniuste contra te? quibus nunc imminet periculum captiuitatis, aliarumq; miseriarum quæ solent euenire *vi* captis vrbibus. nõ æquum iudicas Marci, qui putas sic persequendos inimicos & noxios, vt interim ne amicis quidem parcatur & insontibus. hæc certe secus quam bonum virũ decet cogitas. Et vt omnia ista omittam, quid responderis, dic per Iouem, siquis te roget, quanã maiorum iniuria lacessitus, monumenta eorum diruas, honoresque eis ab hominibus concessos adimas? deorum item aras, delubra, templa, quonam merito ipsorum offensus spolias, exuris, subuertis, eosque cultu priuas solenni ac legitimo? quid ad hæc possis dicere? equidem nihil video. Atque hæc pro nobis Marci, proque senatu & ceteris tuis ciuibus, quos is perditum nihil ab eis læsus, proq; sepulcris & templis & patria quę te genuit & edu-

μὴν εἰ κάλλιστα καὶ συμφορώτατά σοι, ταῦτα παραι-
νέσουλες. ἀρχέτω γὰρ ὁ τῶν δικαίων λόγος. σωσέτω δὲ
δημοτικὸν ὅτι σοι παρεζωγράφηκεν ὁ τοῦ δημάρχων, καὶ ἦ-
χθη ὡς ἀποκτενοῦντές σε ἄκριτον, οἷς φοβερὸς ἦσθα. τοῦτο
δ' ἔργον ἐκωλύσαμεν ἡμεῖς οἱ οὐκ ἄν σωφρόνως, καὶ παρέ-
σομεν μηδὲν ὃ μὴ δίκαιον εἰς τότε παθεῖν. μετὰ τοῦτο
τοσοῦτον ἐκωλυθέντες ἀνελεῖν, ὅτι δίκαιον,
αἰτιασάμενοι πονηρὰς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ
λόγους. ἐνέσημεν καὶ τοσοῦτο, ὡς οἶσθα, καὶ οὐκ ἐπε-
ρέσαμεν, ὅτε γνώμης ὅτε λόγων ἐποχεῖν σε δίκας, 368
ἀπολυσόντες καὶ τούτου, τελευτῶντες ἦκον ἐφ' ἡμᾶς
αἰτιώμενοι τυραννίδα. ὅτι ταύτην αὐτὸς ὑπέμεινας
ἀπολογησάμενος τὴν αἰτίαν, ἐπεὶ πάμπολυ ἀπεῖχες αὐ-
τῆς, καὶ παρέσχες τοῖς δημοτικοῖς τοσαύτην τὴν ψῆφον
ἀναλαβεῖν. ἡ βουλὴ γὰρ καὶ τότε παρῆν, καὶ πολλὰς ἐποιή-
το δεήσεις τοῦ σε. ἵνα οὖν ἡμεῖς οἱ πατρίκιοι τὴν συμ-
βεβηκυῖαν τῶν κακῶν γεγέναμεν αἴτιοι; καὶ ὅτι τί πολε-
μεῖς ἡμῖν τοσαύτην ὀργὴν ἀποδεξαμένοις τοῦ σε
τὴν τότε ἀγῶνα; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὁ δημοτικὸν ἄπαν
ἔξελαθῆναί σε βουλόμενον ηὑρέθη. δυσὶ γὰρ ἐψή-
φοις μόναις. ὥστε οὐδὲ τούτοις ἂν εἴης σὺ δίκην πολέ-
μιος, οἵ σε ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀπέλυσε. λέγω γάρ, εἰ βού-
λοι, πᾶσι μὲν τοῖς δημόταις δόξαν, ὅλην δὲ τῇ βουλῇ φα-
νέν, ταύτην χρήσασθαί σε τῇ συμφορᾷ, καὶ δίκαιον εἶναι
σὸν δὲ τρόπος ἀπῆλθας ἡμᾶς μίσος· ἀλλ' αἱ γυναῖκές σε,
ὦ Μάρκιε, τί δεινὸν εἰργάσαντο, αὐθ' ὅτου πολεμεῖς αὐ-
ταῖς; ποίαν ἐπενέγκασαι τοῖς φυγῆς ψῆφον; ἢ λίνας εἰ-
πούσας πονηρὰς λόγους; τί δ' οἱ παῖδες ἡμῶν δράσαν-
τες ἢ δρεπανηφόρους ἀδικοῦσιν τοῦ
αἰχμαλωσίας καὶ τῶν δηΐων ἃ παθεῖν αὐτοὺς εἰκὸς, ἐὰν ἡ
πόλις ἁλῷ; ἃ τὰ δίκαια διαπᾶς, ὦ Μάρκιε, καὶ τοῦτον
οἷς δεῖν τὸν τρόπον τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἐλθρὰ μισεῖν, ὥστε μη-
δὲ τῶν ἀναγκαίων φείδεσθαι καὶ φίλων. οὐκ ἄρα προσῆκόντα
ἀνδρὶ ἀγαθῷ φρονεῖς. ἵνα δ' ἄπορα ταῦτα ἀφῶ, εἰ σὺ
ἔχοις εἰπεῖν, ὦ τοῦς Διὸς, εἴ τις ἔροιτό σε, τοὺς δὲ θεοὺς
ταφοὺς τῶν προγόνων τί παθὼν ὑπ' αὐτῶν ἀνασκάπτεις,
καὶ λιμὰς οὓς κομίζονται τοῦδε ἀνθρώπων, ἀφαιρῇ;
θεῶν δ' βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ νεώς, λίνος ἀδικήματος ὀρ-
γῇ συλᾷς καὶ καθαγίζεις, καὶ ἀναθέσεις, καὶ σεβασμῶν ἀκ
ἐᾷς τυχεῖν ἃ τῶν νομίμων; τί τοῦς ταῦτα φαίης ἄν;
ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲν ὁρῶ. ταῦτά σοι τοῦτέ τε ἡμῶν, ὦ Μά-
κιε, καὶ τῶν σὺν θεοῖς, καὶ τοῦ δήμου πολιτῶν, οὓς
ἀπολέσας τοσούτους, κακὸν οὐδὲν ὑπ' αὐτῶν πεποιθώς,
ταφῶν τε καὶ ἱερῶν καὶ πόλεως τῆς γεναμένης τε καὶ ἐσο-

ταμένης,

» ζαμένης, τὰ δίκαια εἰρήσθω. ἀφαιρέσῃ ὃ δὴ πάν-
» τας μὲν αὖ θεοὺς καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικησάντας σε, συ-
» ναξιν ὁμοῦ καὶ τέκνοις δίκας σοὶ δοῦναι προσῆκεν,
» πάντας δὲ θεοὺς τε καὶ ἥρωας καὶ δαίμονας, πόλιν τε καὶ
» χώραν ἀπολαῦσαι τῶν δημοσίων δυοῖν, καὶ μηδὲν
» ἀξαίρετον μηδὲ ἀπεμφρῆζον ἀφῆλας μέρος σοῦ;
» οὐχ ἱκανὰς ἤδη τοῦδε πάντων εἰσπέπραξαι δίκας,
» τοσοῦτον μὲν φόνον ἐργασάμενος, τοσαύτην δ' χώραν
» πυρὶ καὶ σιδήρῳ λωβησάμενος, τοσαύτας δὲ πόλεις ἐκ
» βάθρων ἀναστήσας, ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας καὶ σεβασμοὺς
» θεῶν ἢ δαιμόνων, ὡς ἐν πολλοῖς τόποις ἀνέορτους ἀνα-
» κλήσας γλυκὺς καὶ ἀηδὴς, καὶ μιμῆ νομίμων ἀμοίρους;
» ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἠξίουν ἄνδρα ὅτῳ φθονητὸς ὁποσηοῦν
» ἀρετῆς ἔστιν, ὅτε σωφρὴν τοῖς ἐχθροῖς τὰ φίλια, ὅτε
» χαλεπὸν ὀργὴν εἶ καὶ ἀπαραίτητον εἰς τοὺς ἐξαμαρ-
» τάνοντάς τι σοὶ αὐτὸν, ἀλλ' ὡς τε καὶ δίκας παρ' αὐτῶν
» εἰληφότα πολλὰς καὶ μεγάλας. ἃ μὲν οὖν ἀπολογεῖ-
» σθαί τε σοὶ ἡμῶν αὐτῶν εἰχόμην, καὶ παραιτεῖσθαί σε
» σοὶ τῶν δημοσίων, ταῦτά ἐστιν. ἃ δ' ὑπολείπεσθαί
» σοι δύνοιαν οἱ μιμώτατοι φιλονεικοῦντες καὶ ὑπε-
» κφεύγειν δόξαν ἀπομάχῳ τοῖς πατρίδα, ταύτην
» ἐν ᾗ σοὶ δοῦναι μάλιστα ὑπάρχει, καὶ σοὶ θεῖον ὅτι
» συλλαμβάνει, μετεῖναι, καὶ χαμεύσαντας τὴν τύχην,
» ἐνθυμηθέντα ὅτι μεταβολῆς ἔχεται πάντα τὰ τοιαῦ-
» τα μάλα, καὶ οὐδὲν ὅτι τῶν αὐτῶν φίλει δόξαν νε-
» μεσᾶται τε ἄπαντα ὑπὸ θεῶν τὰ ὑπερέχοντα, ὅταν
» εἰς ἄκρον ὅτι φανείας ἀφίκηται, καὶ ῥέπεται πάλιν εἰς
» τὸ μηδέν. μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχει τὰ σκληρὰ καὶ με-
» γάλαυχα φρονήματα καὶ τὰς ὄψεις ἐκβαίνοντα τῆς
» ἀνθρωπίνης φύσεως. ὑπαρχεῖ δέ σοι νῦν πάντων
» κρίσιν καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. ἥ τε γὰρ βουλὴ
» πᾶσα ὥρμηται τὴν κάθοδον ψηφίσασθαί σοι, καὶ ὁ δῆ-
» μος ἕτοιμός ἐστι νόμῳ κυρωθέντι λῦσαι τὴν ἀφυγίαν.
» τί οὖν ἔτι κωλύει σε τοὺς ἡδίστους καὶ μιμωτάτους ὄφεις
» τῶν ἀναγκαίων σωμάτων ἀπολαβεῖν, καὶ κεκομίσθαι
» τὴν πατρίδα ἐπανελθόντα, ἀρχήν τε, ὥσπερ σοι
» προσῆκεν, ἀρχόντων, καὶ ἡγεῖσθαι ἡγεμόνων, παισί
» τε καὶ ἐγγόνοις μέγιστον αὔχημα καταλιπεῖν; τότων
» μὲν τοίνυν τῶν ὑποσχέσεων ἡμεῖς ἐγγυηταὶ πασῶν ἐσμεν,
» ὡς αὐτίκα μάλιστα γνησιωτάτων. νῦν μὲν γὰρ οὐχὶ
» καλῶς εἶχε ψηφίσασθαί σοι τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον
» ὅτου ἐπιχὲς ἢ μέτριον, ἕως ἂν παρεσκευάζησθε κατὰ
» ἡμῶν, καὶ τὰ πολεμίων ἔργα δρᾶς; εἰ δὲ ἀποστείης τῶν
» ὅπλων, ἥξει σοὶ τὸ περὶ τῆς καθόδου ψήφισμα φερόμε-
» νον ὑφ' ἡμῶν οὐκ εἰς μακράν. ἀγαθὰ μὲν δὴ ταῦτα ὑ-
» πάρξει σοὶ Δημητριανῷ· μόνου δ' ὅτι τῆς ὀργῆς, καὶ
» μὴ Δημητριανῷ τὸ μῖσος πρὸς ἡμᾶς, πολλὰ καὶ χα-

cauit, dicta sint. Nisi forte censes æquum omnes homines, etiam innoxios, vna cũ vxorib. & liberis pœnas tibi dare; omnesq; tũ deos tũ heroas & genios, vrbem item & agros, luere tribunorum amẽtiam, nihilq; haberi eximiũ, nihil abs te impunitũ dimitti. An non satis pœnarũ iam exegisti ab omnibus, tot editis stragibus, tot agris igni ferroq; vastatis, tot funditus euersis vrbibus, tot festorum, sacrificiorũ cereriq; diuini cultus solennitatibus tam multis in locis plane cõticescere coactis? Equidẽ arbitror indignũ viro cui quãtulacumq; virtutis cura est, vel amicos cum inimicis cõfundere, vel eos qui aliquid in ipsum delinquunt, implacabili ira persequi, præsertim vbi multas magnasq; pœnas ei luerint. Hæc igitur sunt quib. & nostrum ordinẽ excusamus, & plebe deprecamur. Restat vt subiiciã quæ tui suiq; honoris studiosi tibi pollicẽtur, si redeas in gratiã cũ patria. Tuũ est præsentẽ potentiam adiutã fauore numinũ moderate dispensare, cogitareq; quã mutationib. obnoxia sint omnia, q̃ nihil in rebus humanis stabile: & quidquid ad summum claritatis fastigium euectum eminere cœperit, indignationem deorum non effugere, vertiq; rursum in nihilum: idque potissimũ vsu venire sæuis ac superbis ingeniis, & iis qui humanitatis limites transiliunt. Licet autẽ tibi nunc honestissimis conditionibus bellum deponere. nã & senatus totus ad decernendum tibi reditum inclinat, & populus paratus est te nouo plebiscito ꝓpetui exsilii mulcta liberare. quid igitur vetat te suauissimarũ & carissimarũ necessitudinum cõspectu rursum frui, & patriam toties armis defensam recipere, præesse imperantibus, & ductores ducere, liberisque ac nepotibus amplissimam *de te* gloriãdi materiam relinquere? horum certe promissorum omnium breui præstandorum nos spõsores sumus. nunc enim non decebat ex S C aut plebiscito tibi decerni æquũ aliquid, dum exercitum habes contra nos, & geris te hostiliter. quodsi ab armis discedas, breui ad te decretum de reditu a nobis perferetur. Hæc sunt quæ recõciliatus habebis commoda. quodsi in ira perstabis, & odiũ in nos deponere noles, multæ tibi obueniẽt diffi-

cultates; ex quibus duas nunc, quæ maximæ sunt & manifestissimæ, exponam. primo, quod rem difficilem vel potius impossibilem moliris, conuellere scilicet populi Romani potentiam; idq; Volscorum armis. deinde, etiamsi voti compos euadas, habeberis mortalium omnium miserrimus. Cur autẽ ita opiner, audi Marci, nec mihi libere loquenti succense. Ac primum considera tentare te impossibilia. Scis ipse pop. Rom. abundare multa iuuentute domestica; ex qua si eximatur seditio, (quod vt nunc fiat, extorquebit ipsa belli necessitas: nã instante cõmuni periculo, cõciliari solent dissidentium animi) nec Volsci prævalebunt, nec vlla gens alia quæ Italiã incolit. Multum etiã virium est Latinis ceterisque sociis atq; colonis nostris: quos propemodũ omnes breui affuturos exspecta. Duces quoque tui similes tũ seniores tũ iuniores tot nobis sunt, quot vix omnibus ceteris populis. Sed omniũ firmissimum adiumentum, & quod spem nostram in aduersis numquã fefellit, cunctis viribus humanis potius, est deorum beneuolentia, qui per octo iã ætates nostram vrbẽ tuentur, non solũ in libertate, sed etiã in felicitate & multarum gentiũ imperio. Nec nos Pedanis aut Tolerinis aliisve paruis ciuitatib. confer, quarũ occupasti oppidula: potest enim etiam te inferior imperator, & minoribus instructus copiis, infirma munimenta a paucis defensa capere: sed cõsidera vrbis magnitudinẽ, quæ & rebus bello gestis est clarissima, & deorũ fauore fortunatissima; per quẽ ex parua tam magna facta est. tuasq; istas copias, quib. fretus rem tam arduam aggrederis, ne puta factas nũc alias; sed probe memineris te Volscos & Æquos ducere, quos nos ipsi q. adhuc sumus superstites, toties prœlio vicimus, quoties nobiscũ bellare sunt ausi. Proinde scito te cũ deterioribus aduersus prętãtiores certaturũ, & cũ toties victis aduersus semper vincere solitos. Quodsi contra se res haberet, illud tamẽ admiratione dignũ fuerit, si tã peritus rei militaris vir ignoras in periculis nõ tantũ audaciæ suppetere solere aliena inuadẽtibus, quantũ sua bona defendẽtibus. nam illis vt male cedat, nihil perit; his nihil reliquũ fit nisi rẽ gerãt fortiter. & hæc præcipua

λεπὰ, ἐξ ὧν ἐγὼ δύο τὰ μέγιστα νῦν καὶ φανερώτατα
ἐρῶ. πρῶτον μὲν, ὅτι δυσχέρειαν ἡγεῖσθαι, μᾶλλον δ' ἀ-
δυνάτου πρᾶγμάς ποτε ἐρᾶν ἔχῃς, πόλεως
τὴν Ῥωμαίων καθελεῖν τῇ ἰσχύι, καὶ ταύτας τὰς δυνά-
σκων ὅπλοις· ἔπειθ', ὅτι σοι καλῶς θυσαντί τε καὶ ὁπλυ-
χόνδι, πάντων ἀνθρώπων ὑπάρξῃ σοι δυσλυχέστατον νο-
μίζεσθαι. ἐξ ὧν ὃ ταῦτα παίσας μοι φανεῖ
σου, ἄκουσον, ὦ Μάρκιε, μηδὲν πρὸς τὴν ἀλήθειαν
μου τὰς λόγων βασκήνους. σκόπει γὰρ
τὸν ἀδυνάτου. Ῥωμαίοις, ὡς οἶσθα καὶ σύ, πολλὴ μέν
ἐστι νεότης ἐπιχώριος· ἣν εἰ δ' ἀσπάζον ἀξιοπρεπῶς γε-
νήσῃ δὲ τοῦτο καὶ πολλοῦ δεήσει νῦν, ἀφ' οὗ δὲ τὸν
πόλεμον· πάντα γὰρ ἐκ τοῦ δέους κοινοῦ σωίζεσθαι φι-
λεῖ τὰ διάφορα· ἔχ ὅτι δουλοῦσθαι κρατήσουσιν, ἀλλ'
οὐδὲ ἄλλο τῶν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἔθνος οὐδέν· πολλὴ καὶ
ἡ Λατίνων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀποίκων τε πόλεως
ἰσχύς, ἣν ὀλίγου πᾶσαν ἐπίκουρον ἕξειν προσδέχου·
στρατηγοί τε οἷος σύ, καὶ πρεσβύτεροι καὶ νέοι τοσοῦτοι
τὸ πλῆθος, ὅσοι οὐδὲ πάσας οἶδ εἰσὶ ταῖς ἄλλαις πό-
λεσι. μείζων ὁ πασῶν βοήθεια, καὶ ἃς ἐν τοῖς δένοις ἐλ-
πίδας οὐδὲ πόλεμος, συμπάσης τε ἀ-
μείνων ἀνθρωπίνης ἰσχύος, ἡ πρὸς τῶν θεῶν εὔνοια, δι'
οὓς ἐμόνον ἐλευθέραν εἰς τόδε χρόνου τὴν πόλιν ταύτην
οἰκοῦμεν, οὐδέπω ἥδη τινῶν ἡμεραν, ἀλλὰ καὶ εὐδαίμο-
να, καὶ πολλῶν ἐθνῶν ἄρχουσαν. μηδὲ ἡ Πεδανοῖς ἢ-
μας εἰκάσῃς, μηδὲ Τολερίνοις, μηδὲ τοῖς ἄλλοις μι-
κροπολίταις, ὧν καλέσας τὰ πολίχνια· καὶ γὰρ ἥττων ἀν-
τῆς σῆς στρατηγὸς, καὶ ἀπ' ἐλάττονος ἢ τοσαύτης στρατιᾶς,
ὀλιγανθρωπίαν καὶ φαυλότητα ἐρυμάτων ἐκβιάσαιτ'
ἀλλ' ἀνδρικὸν τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ τὴν λαμπρό-
τητα τῶν ἐν τοῖς πολέμοις πράξεων, καὶ τὸν ἐκ τῶν
θείων παρῶσαν αὐτῇ τύχην, δι' ὧν ἐκ μικρᾶς τοσαύτη
γέγονεν. καὶ τὸν σεαυτοῦ δυνάμιν, ὧν ἐπάγων ἔργων το-
σῶνδε ἐπιχειρῇς, μὴ νόμιζε ἀλλάξεσθαι, ἀλλὰ μέμνησο
ἀκριβῶς, ὅτι δουλούσκων τε καὶ Αἰκανῶν στρατιὰν ἐ-
πάγῃ, οἷς ἡμεῖς οἵδε οἱ νῦν ὄντες ἐν πολλαῖς ἐνικῶ-
μεν μάχαις, ὁσάκις ἡμῖν ἐτόλμησαν εἰς πόλεμον κα-
θεστῆναι. ὥστε σὺ τοῖς χείροσιν ἀγωνίζεσθαι μέλλων
ἴσθι πρὸς τοὺς κρείττονας, καὶ σὺ τοῖς ἥττωμένοις
ἀφ' ἁπάντων πρὸς τοὺς νικῶντας ἀεί. εἰ δὲ δὴ τοῦτ' ἀν-
δία τούτων ἐστὶν, ἐκεῖνό γέ τοι θαυμάζειν ἄξιον, πῶς
λέληθέ σε πολεμικῶν ὄντα πραγμάτων ἔμπειρον,
ὅτι δ' οὐδὲ τὰ δένα δύτολμον οὐκ ἐξ ἴσου πρὸς ἀ-
νεσις φιλεῖ τοῖς τε ὑπὲρ οἰκείων ἀγαθῶν ἀγωνιζομέ-
νοις, καὶ τοῖς ὑπὲ τὰ ἀλλότρια πορευομένοις· οἱ μὲν-
γε, ἐὰν σφᾶς κατορθώσωσιν, βλάπτον· τοῖς δ' σφᾶς,
ἐὰν πταίσωσιν, καταλείπεται. καὶ τὸ σφήλεσθαι ταῖς

μεγά-

» μεγάλας δυνάμεις ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων, καὶ τὰς χρείττους ὑπὸ τῶν φαυλοτέρων, τοῦτο ἐν τοῖς μάλιστα αἴτιον ἐστιν. δεινὴ γὰρ ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων κίνδυνος ἱκανὸς θάρσος ἐνθεῖναί τινι καὶ μὴ προϋπάρχον φύσει. εἶχον ἔτι πλείω λέγειν ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἱκανά. εἰς ἔτι μοι καταλείπεις λόγος, ὃν εἰ μὴ μετ' ὀργῆς, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ κρίνεις, ὀρθῶς τε εἰρῆσθαι δόξει, καὶ πρόνοιαν ποιήσεταί σοι μεταμέλειά τε προπομένων. ὃς δέ ἐστιν οὗτος ὁ λόγος; καὶ ὅδε· τοῖς μὲν τὰ μέλλοντα ἔστιν βεβαίαν ὅπως εἰδέναι ἔδωκαν ἔφην· ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνθρώποις γενομένοις οὐδεὶς πω τοιοῦτος, ὅτῳ πάντα κατὰ νοῦν ἐκβέβηκε τὰ πράγματα, μηδὲν ἀναλωθείσης τύχης. καὶ διὰ τοῦτο οἱ φρονίμως προϋχοντες ἑτέρων, μᾶλλον μακρὸς βίος καὶ τὰ πολλὰ μαθήματα φέρει, πρὶν ἐγχειρεῖν ὁτῳοῦν ἤπερ ἔργῳ, οὗ τέλος αὐτὸ προσῆκον οἴονται δεῖν σκοπεῖν, καὶ θατέρου μόνου ὀρέγεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ καὶ οὗ προσῆκον μᾶλλον ἐκβησόμενον· μᾶλλον οἱ τῶν πολέμων ἡμῖν, ὅσῳ μείζονων τε γίνονται πραγμάτων κύριοι, καὶ τὰς αἰτίας τοῦ κατορθοῦν ἢ σφαλῆναι ἀπροφυλάκτους εἰς αὐτοὺς ἀναφέρουσιν. ἔπειτα δὲ μικρὰ ὄψει μηδεμίαν ἐνδώσειν, ἢ μικρὰς καὶ ὀλίγας ἐν τῷ μὴ κατορθῶσαι βλάβας, ἄπιστον τῶν ἔργων· ἐὰν δὲ πολλὰς καὶ μεγάλας, ἀφίσαν). τοῦτο δὴ καὶ σὺ ποίησον, καὶ σκόπει πρὸς τῶν ἔργων, ἐὰν σφαλῇς τοῦ πολέμου, καὶ μὴ πάντα ὑπάρξῃ, εἰ συμβήσεταί σοι παθεῖν. εἰ αἰτίας μὲν ἔσῃ πρὸς τοῖς ὑποδεξαμένοις σαυτὸν, ὡς μείζονι ὅπλῳ χρήσας πρὸς ἅπασιν ἢ δυνατοῖς. φρονίας δὲ ἡμετέρας πάλιν ἐκείσε ἀφικομένης, καὶ φθορὰν τῶν ἐκείνων χώρων· ἃ γὰρ ἀνεξόμεθα μὴ ἀντιμωρούμενοι τοὺς ἀδίκως ἡμᾶς κακοποιήσαντας δυοῖν θάτερον, ἢ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων, οἷς αἴτιος ἔσῃ συμφορῶν μεγάλων, αἰσχρῶς ἀναιρεθῆναι, ἢ πρὸς ἡμῶν, οἷς ἀποκλενῶν τε καὶ δουλωσόμενος ἦλθες· τάχα δὲ ἂν ἐκεῖνοι, πρὶν ἐν τῷ παθεῖν τι κακὸν ἡδέως ἔχειν, δεξιώσεις ποιήσαιντο πρὸς ἡμᾶς ὅπως χρησώμενοι, ἕκαστον ἀξιώσαιεν ὅτι ὑμεῖς σὲ ἀποδιδόναι· οἱ πολλοὶ βαρβαροί τε καὶ Ἕλληνες εἰς διαφόρους καταστάσεις τύχας, ὠσὶ κάθηνται ὑπομεῖναι. ἄγε μικρὰ καὶ ὄψει ἄξια λόγου ταῦτα εἶναί σοι δοκεῖ; καὶ δέον αὐτῶν ὑποδιδεῖν, ἢ κακῶν συμπάντων ἔσχατα παθεῖν; φέρε δή· ἢ δὲ κατορθώσῃς, τί ποτε θαυμαστὸν ἐπὶ σοὶ καὶ τοσούτοις ἀγαθοῖς; ἢ ἵνας ἐξοίσει δόξας; καὶ γὰρ τοῦτο ὀκνεῖται σοι. πρῶτον μὲν τῶν φιλτάτων καὶ ἀναγκαιοτάτων ὑπάρξει σοι στερήσεσθαι σωμάτων, μητρὸς ἀθλίας, ἣ ἡμέρας καὶ ἐκφῆς καὶ τὸ δηλοῦν ὧν ἔχει ὅτι σοι πόνων, καὶ κακὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδως· ἔπειτα γαμετῆς σώφρονος, ἣ ἀφ' ἧς τὸν πόθον ἐν ἐρημίᾳ καὶ

est causſa cur interdū maiores copiæ ſternātur a minoribus,& potentiores a debilioribus. Vehemēs enim res eſt neceſſitas; & extremū periculū ſatis eſt ad indendā audaciam ſicui non ſit innata. Sed hac de re hæc dixiſſe ſufficiat,quāuis plura poſſem dicere. Vnum adhuc ſupereſt. quod ſi nō animo irato,ſed recta ratione ppenderis, ꝓbabitur tibi ſat ſcio, adducetq; te ad pœnitentiā.quodnam illud? Nemini mortaliū dii dederunt certā futurorū ſcientiā: nec poſt homines natos vllū reperias cui omnia ſucceſſerint ex ſententia, nuſquam aduerſante fortuna. quamobrē qui prudētia præſtant ceteris, quā vita longa & multus rerum vſus affert, priuſquā rē quamcumq; aggrediātur, finē eius primū ſpectandum cēſent, nō eum tantū quem ipſi ſibi deſtinauerint, ſed eū etiā qui poteſt præter exſpectationē accidere:ac potiſſimū *id faciunt* imperatores poteſtate præminentes; in quos tā boni quā mali cuētus cauſſæ vulgo referri ſolēt:& ſi viderint ex fruſtratione nullum aut paruū damnum futurū, aggrediuntur rem: ſin multa magnaq; deſiſtūt. hoc tu quoq; fac,& antequā pericliteris, proſpice quid futurū tibi ſit ſi bello vincaris, nec voto potiaris. incuſaberis apud tuos hoſpites, vt aggreſſus rem virib. maiorē. deinde vbi nos turſum cū exercitu agrū illorum ingreſſi vaſtabimus, (nec enim iniurias quib. laceſſiti ſumus,inultas relinquere poterimus) alterutrū euadero nō poteris,quin aut ab illis ipſis turpiter interficiaris,quib.magnas calamitates creaueris; aut a nobis,quos perdere atq; in ſeruitutē redigere conatus ſis.& fortaſſis illi priuſquā aliquid mali experiantur, pacis impetrandæ cauſſa dedēt te ad ſuppliciū: quod ſæpe neceſſitas coegit facere multos tā Græcos quā barbaros. Hæccine tibi parua vidētur, nec memoratu digna? & contemnendane ſunt, an in extremis malis reputāda? Age,ſi ſuccedat, quodnā inde magnificū tantaq; contentione appetendū conſequēris bonū? quā reportabis gloriam? id enim expende. primo carendū tibi erit cariſſimis neceſſitudinibus,matre miſera, cui ꝓ partu, educatione, ceterisq; tuo nomine deuoratis moleſtiis non bonam refers gratiā: deinde pudica cōiuge,quæ tui deſiderio in viduitate

sola desidens, dies noctesq; tuum deplorat exsilium: ad hæc duobus filiis, qui cum egregiis nati sint progenitoribus, fructus ex illorũ honorib. percipere deberent, & in patria fortunata florere gloria. quorum omniũ miseros & calamitosos cogêris spectare interitus, si ausus fueris mœnibus nostris admouere tuas copias. non enim tuis parcent qui timebunt *rebus & cognationibus* propriis, & iisdem abs te afficiuntur incommodis; sed fœdis in eos tormentis, immanibus insolētiis, omniq; contumeliarum genere desæuient, exasperati suis calamitatibus. & horum malorum culpa nõ adscribetur iis qui perpetrarint, sed ei qui hãc illis necessitatem imposuerit. has voluptates percipies si res tibi successerit ex sentētia. Laudem vero & honorem (quę bonis viris vnice sunt expetēda) qualem inde habiturus sis, vide. matricida dicêris, filiorum interfector, vxoris pernicies, patriæ malus genius: & nec ad sacra, nec ad libamina, nec ad larem domesticũ, quocumque peruenieris, admittet te quisquã iustus ac pius. ac ne ipsis quidem carus eris in quorũ ista facis gratiam: sed abusi ad suã vtilitatem tuis impiis facinoribus, odio pśequētur obstinationem ingenii. Omitto dicere, non solũ exosum te fore æquissimo cuiq;, verum etiã obnoxium inuidiæ pariũ, & inferiorũ suspicionibus; quorum vtrumq; solet insidias parere: aliasq; molestias taceo, quæ necessario sequuntur virũ sine amicis habitantem peregre. prætereo etiã furias quę facinorosis & nefariis hominib. a diis & geniis immittuntur: a quib. anima & corpore discruciati, post vitã in malis transactam tristes etiam experiuntur obitus. Hæc cõsiderans Marci, resipisce, & desine meminisse acceptę a patria iniuriæ: ac reiecta in fortunã culpa malorum quę tu a nobis & nos a te accepimus, lætus reuertere domũ ad amplexus matris gratissimos, officia cõiugis suauissima, salutationes liberorum dulcissimas; teq; pulcherrimũ debitum redde patriæ, quæ te genuit & tantũ virum educauit. Ad hanc Minucii orationẽ post paruam morulam sic respõdit Marcius: Tibi quidem Minuci, vobisq; ceteris senatus legatis amicus sum, paratus quantũ possum benefacere; qa mihi & ante, cũ ciuis essem vester, ac reip. vobiscũ inseruirem, multis ac necessariis temporib. cõmodastis, & post exsilii mulctam

χηρεία κάθη), πᾶς ἡμέραν τὴ νύκτα τὰς σὰς ὀδυρομένη φυγάς· τοῖς δ' τούτοις, τέκνων δυοῖν, οὓς ἐχρῆν ἀγαθῶν τοκέων ὄντας ἀπογόνους, καρπώσασθαι τὰς ἐκείνων τιμάς, ἀδοξοῦντας ἐν δυστυχούσῃ τῇ πατρίδι. ὧν ἀπόντων οἰκτρὰς τὴ ἀτυχεῖς ἀναλογισθήσῃ θεωρῶν καταστροφάς, εἰ τολμήσεις τοῖς σὰς ἄγειν τοῖς τείχεσι τὸν πόλεμον. ἃ γὰρ δὴ φείσονται τῶν σῶν ἀγένους οἱ τὸ σφέτερον κινδυνεύοντες, τὴ εἰς τὰ ὅμοια κακῶς ὑπὸ σῶν πάσχοντες· ἀλλ' εἰς αἰτιάσεις αὐτῶν, τὴ ὕβρεις ἀνήλεεις, καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰδέαν τοιαύτην χωρήσουσιν, ὑπὸ τῶν συμφορῶν διαζόμενοι· τὴ τούτων ἀνοίκτους, ἀλλ' ὁ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ὁπλίσεις αἴτιος ἔσῃ. ἡδονὰς μὲν τοιαύτας καρπώσῃ, τὸ γνώμην χωρήσαντος σοι τοῦ ἔργου· ἔπαινον δ' τὴ ζῆλον τὴ τιμάς, ὧν ὀρέγεσθαι χρὴ τοὺς ἀληθεῖς ἄνδρας, σκόπει ποίας τὴ τίνας· μισούμενος κεκλήσῃ τὴ παιδοφόνος, τὴ γυναικὸς ἀνιτήριος, τὴ πατρίδος ἀλάστωρ· τὴ ὅτε θυσιῶν, ὅτε σπονδῶν, ὅτε ἑστιάσεως, ὁπηνίκα ἂν ἀφίκῃ, κοινωνὸν ἑτέλησέ σοι τοῦ θυσιῶν τὴ δικαίων οὐδείς. αὐτοῖς τε οὐκ ἔσῃ τιμιος οἷς θύειν συνδιακυβερνῶν τὰ σπονδὰς, ἀλλὰ καρπωσάμενοι τὰ σῶν ἀσεβημάτων ὠφέλειαν, μισήσουσι τὸν αὐθάδειαν τοῦ ἔργου. ἐὰν γὰρ λέγειν ὅτι χρεὼν ἦν μίσους, ὃ τῶν δικαίων ἐξέστω, τὴ φόνος ἀπαιτήσει) πολὺς οὐκ τὸν ἴσον, τὴ φόβος οὐκ τὸν ἀσφαλῆ, τὴ δὶ ἀμφω ταῦτα ὀφείλεται, τὴ δίκη πολλὰ τὴ χαλεπὰ ἴσα εἰκὸς συμπεσεῖν ἀνδρὶ ἐρήμῳ φίλων, καὶ ἐν ξένῃ γῇ. τὰς γὰρ δὴ τῶν θεῶν τε τὴ δαιμόνων ὀπιπεμπομένας τοῖς ἀνόσια καὶ δεινὰ ἁμαρτάνουσιν ἐκείνους ἐάω, ὑφ' ὧν αἰτιζόμενοι ψυχάς τε τὴ σώματα, κακοῖς μὲν ἀγενέστοις βίοις, πικρὰς δ' ὑπομένουσι τελευτάς. ταῦτα ἐνθυμηθείς, ὦ Μάρκιε, μετάγνωθι, τὴ παῦσαι μηνικακῶν πρὸς ἑαυτὸν πατρίδος. τύχῃ τὲ πάντων αἰτίαν ἡγησάμενος ὧν πέπονθας πρὸς ἡμᾶς, ἢ δέδρακας ἡμᾶς κακῶν, ἀπίθι χαίρων ὅπῃ τὰ οἰκεῖα, μηδὲν τε εἰκὸς πρεσβεύσαντας, τὴ γυναικός τε φιλοφροσύνας ἡδίστας, τὴ τέκνων ἀσπασμοὺς γλυκυτάτους τὴ σαυτῷ ἀπόδος ὀφείλημα κάλλιστον τῇ ἡμερωμένῃ τε καὶ τηλικοῦτον ἄνδρα παιδοφόνῃ πατρίδι. τοιαῦτα διεξιόντος τοῦ Μινυκίου, μικρὸν ὑπισχνεῖται ὁ Μάρκιος εἰπεῖν· Σοὶ μὲν, ὦ Μινύκιε, τὴ ὑμῖν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἅμα τούτῳ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, φίλος εἰμὶ τὴ προθυμος, εἴ τι δύναμαι ποιεῖν ἀγαθὸν, ὅτι μοι τὴ πρότερον ὅτε πολίτης ὑμέτερος ἦν, τὴ τὰ κοινὰ ἔπραττον, ἐν πολλοῖς τὴ ἀγαθοῖς ἐγένεσθε χαρεῖς χρήσιμοι, τὴ νῦν τῷ φυγῷ· οὐκ ἀ-

» Οὐκ ἀπεστράφητέ με καταφρονήσαντ' τότε τύχης,
» ὡς ὅτε φίλοις μὲν ποσὶν δυνάμενον ἔτι, ὅτε ἐχθροῖς
» κακῶς, ἀλλὰ χρηστοὶ γε βέβαιοι διεμείνατε φίλοι, μη-
» δέ τε τ' ἐμῆς κηδόμενοι, γυναικός, καὶ τέκνων, καὶ
» τὰς συμφορὰς αὐτῶν ἀτυχεστέρας ποιοῦντες τ' ἰδίας
» ὑπεμελείας. τοῖς δ' ἄλλοις Ῥωμαίοις ἀπέχθομαί τε,
» ὡς δυνάμει μάλιστα, καὶ πολεμῶ, καὶ οὐδὲ πολεμίων
» αὐτοῖς παύσομαι· οἵ με ἀντὶ πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων,
» ἐφ' οἷς ἡμᾶς ηὐεργέτηκεν, ὡς τὰ μέγιστα ἐζημίωκό-
» τα τοὐμὲ τὸ κοινόν, αἰσχρῶς ἐξήλασε· οὐκ τ' πατρίδος, ὅτε
» μητέρα αἰδεσθέντες ἐμοὶ, ὅτε παῖδας ἐλεήσαντες,
» οὔτε ἄλλο πάθος ἤμερον οὐδὲν ὅτι τ' ἐμοῖς λαβόντες
» τύχαις. μαθόντες δὲ τοῦτο, εἰ μὴ αὐτοὶ δεῖσθέ του παρ'
» ἡμῶν, μηδὲν ὀκνοῦντες λέγετε, ὡς ὑμῖν ἀτυχήσον-
» τες τ' δυνατῶν. τοὐμὲ δὲ φιλίας καὶ ξυμμαχῶν ἃς ἀ-
» ξιοῦτε με ποιήσασθαι τοὺς τ' δήμου ὅτι τ' ἐλπίσι τῆς
» καθόδου, παύσασθε ξυμβουλεύοντες. πολὺ γὰρ ἀγαπη-
» τῶς δεξάμενοι ἂν εἰς τοιαύτην κατελθεῖν πόλιν, ἐν
» ᾗ τὰ μὲν τ' ἀρετῆς ἆθλα, ἡ κακία φέρει· τὰς δὲ τῶν
» κακούργων ζημίας, οἱ μηδὲν ἡμαρτηκότες ὑπο-
» μένουσιν; ἐπεὶ, φέρε πρὸς θεῶν, εἰπέ μοι, τίνος ἀδική-
» ματος αἰτίᾳ ταύτης ἐγὼ πεπείραμαι τῆς τύχης; ἢ
» ποῖον ὑπὶ ἀνδρὸς ἔργον δυάξιον τ' ἐμαυτοῦ πρεσβύ-
» νων; πρῶτον ἐστρατευσάμην ἔξοδον κομιδῇ νέος ὤν,
» ὅτε πρὸς τὸν βασιλέα βίᾳ καὶ δίκαιος ἠγωνιζόμεθα.
» ἐκ ταύτης τ' μάχης ἀριστείοις ἀνεδούμην ὑπὸ τ'
» στρατηγοῦ στεφάνοις, πολίτου ὑπ' ἀστρατίας, καὶ πο-
» λέμιον ἀποκλείνας. ἔπειτα ὅσας ἀνδρὸς ἱππικὰς καὶ πε-
» ζικὰς ἠγωνισάμην μάχας, ὅτι φανὴς ἐν ἁπάσαις ἐ-
» γενόμην, καὶ παρεισεῖα ἐξ ἁπασῶν ἔλαβον· καὶ ὅτε πό-
» λις ἐκ τειχομαχίας ἑάλω τις, ἧς οὐκ ἐγὼ πρῶτος ἐ-
» πέβην, ἢ σὺν ὀλίγοις· ὅτε φυγὴ πολεμίων ἐκ πα-
» ρατάξεως ἐγένετο, ἧς οὐκ ἐμὲ αἰτιώτατον γενέσθαι πρό
» τερος οἱ παρόντες ὁμολογοῦσι· ὅτε ἀνδρὸς τ' λαμπρῶν ἢ
» γυναίων ἐν πολέμοις ἔργων οὐδὲν αὐτὸ τῆς ἐμῆς εἴτε
» αὐτολμίας εἴτε αὐτυχίας ἐπράχθη. καὶ ταῦτα μὲν ἴ-
» σως ἄν ἔχοι τις καὶ ἕτερος ὑπὲρ αὑτοῦ γυναῖος αἰνῆρ, εἰ
» μὴ καὶ τοσαῦτα, λέγειν· ἀλλὰ πόλιν τις δυνάσθ' ἁπλῶς
» κτήσασθαι στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς ἑλών, ὥσπερ ἐγὼ τὴν
» Κορεολανῶν; καὶ τ' αὐτῆς ἡμέρας ὁ αὐτὸς αἰνὴρ στρατιᾶς
» πολεμίων ξεφάνδος, ὥσπερ ἐγὼ τ' Ἀντιατῶν ὑπέ-
» στρεψα τοῖς πολιορκουμένοις ἀφικομένους; ἐὰν γὰρ
» λέγω, ὅτι τοιούτας ἀρετὰς ὑπεδεξάμην, ἔξον μοι
» λαβεῖν οὐκ τ' λαφύρων πολὺ μὲν χρυσὸν, πολὺ δὲ
» ἄργυρον, ἀνδράποδά τε καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκήμα-
» τα, καὶ χλῶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, οὐκ ἠξίωσα· ἀλλ' ἀνε-

me non auersati estis, nec aspernati in ea fortuna in qua neq; amicis prodesse poteram, neq; inimicis obesse: sed vt boni & fidi amici, cōstanti me beneuolentia prosecuti estis, & curam insuper agitis matris meę, vxoris, liberorū; quorum calamitates vestra prouidētia leuiores redditis. ceteris Romanis infensus sum quātum possum maxime, nec vmquā eos odisse atq; oppugnare desinā: qui cū me honorare deberēt ob tam multa & præclara facinora, quasi grauissime in remp. deliquissem, turpiter exegerunt e patria, nec matrē meam reueriti, nec liberos miserati, nec vllo alio humanitatis affectu in miseriis meis tacti. Hoc cū sciatis, siquid vobis ipsis a me impetratum cupitis, ne pigeat dicere. nihil enim vobis, quod quidem fieri possit, denegabitur. Cetertū de amicitia & pace, quā me spe reditus cū plebe redintegrare vultis, desinite agere. *Scilicet* vnice mihi optandus est reditus in eā vrbē, in qua virtutis præmia ferūt ignauissimi, & malefici orū pœnæ infligūtur innocētibus. Dic enim obsecro, quā ob culpā expertus sum hoc infortuniū? ob quod facinus indignū meis maioribus? prima militię rudimēta posui adolescens admodū, quando cōtra reges vi reditū quęrentes pugnauimus. ex eo prœlio ciuicā coronā retuli, qua imperator me ornauit ob ciuē seruatū, & hostē interemptū. deinde & in ceteris quotquot interfui equestrib. ac pedestrib. prœliis, insignē nauaui operā, & ex omnibus fortitudinis præmia reportaui: & neque vrbs vlla vi capta est, cuius ego mœnia nō primus aut cū primis conscenderim; neq; hostes in acie fugati sunt, quin mea præcipue opera pfligatos fassi sint omnes qui prœlio interfuissent: neq; vllū aliud opus militiæ præclarum aut generosum absq; mea vel felicitate vel audacia peractum est. Verū hæc fortasse posset alius quoq; vir fortis de se iactare, etiāsi non tā multa. Sed quis vel miles vel centurio vrbē a se captam gloriari poterit, sicut ego Coriolos? eodemq; die fusum a se ac fugatum exercitū hostium, sicut ego Antiatiū fugaui copias, quæ obsessis veniebant auxilio. taceo quod post talia virtutis specimina, cū liceret mihi e præda magnā vim auri atq; argenti accipere, mancipia item, iumenta, pecora, multos & bonos agros, nolui; sed ad vi-

tandam inuidiam ex omni præda vnum tantum bellatorem equum accepi, & ex captiuis *vnum* meũ hoſpitem; reliquas opes in commune depoſui. Ob hæc facta vtrum pœnas an honores merui; vtrũ nequiſſimis ciuium ſubiici, an reddere iura inferioribus? At non ob hæc me plebs expulit, ſed quod alias in libidinibus, luxu & flagitiis vitã tererem. Et quis vmquam vel vnũ oſtendere poterit, qui meis flagitioſis cupiditatib. patria ſit expulſus, aut libertate priuatus, opibusve ſpoliatus, vel alio quopiam infortunio afflictus? immo ne inimicus quidem vllus vmquam mihi tale crimen obiecit *vel priuatim vel publice:* ſed vniuerſos habui teſtes quotidianæ frugalitatis inculpatiſſimæ. Dixerit aliquis ita me verſatum in republica, vt exoſus hoc nomine in calamitatem inciderim; quod cum potuiſſem meliori parti adhærere, deteriorem prætulerim, & perpetuo tum dictis tum factis id egerim, vt optimatium regimẽ a maioribus inſtitutum conuelleretur, & imperitum atq; improbum vulgus rerũ potiretur. immo diuerſiſſima fuerunt mea ſtudia Minuci, vt rerũ cura perpetuo penes ſenatum eſſet, & patria reip. forma conſeruaretur incolumis. ꝑ his honeſtiſſimis ſtudiis, quæ apud maiores noſtros habebantur æmulatione digniſſima, hanc felicem ac fortunatã gratiam patria mihi reddidit, nõ a plebe ſolũ electo, Minuci, ſed multo prius a ſenatu; qui ab initio me, cum tribunis tyrannidẽ ſibi aſtruentib. aduerſarer, inani ſpe erexit, velut ſecuritatẽ mihi præſtiturus: deinde, cum ſuſpicaretur nequid ſibi ex plebe oriretur periculi, deſtitutum me inimicis prodidit. Tu ipſe Minuci conſul eras quando S C factum eſt de iudicio, & quando Valerius dedendum me plebi ſuadens, eo nomine valde laudatus eſt; cũ ego veritus ne ſenatus quoque ſuffragio damnarer, aſſenſi & iudiciũ me ſubiturũ promiſi. I nunc Minuci, reſpondevtrũ & ſenatui pœna dignus viſus ſim ob bene tractatã rempublicam, an plebi tãtummodo. Si enim omnes tunc cõtra me conſenſiſtis, & omnes me expuliſtis, liquet vos omnes qui hoc ſtatuiſtis, virtutẽ odiſſe, nec eſſe locum in vrbe qui virum honeſtum ac bonum capiat. quodſi ſenatus id

πίφθονον ὡς μάλιστα βουληθεὶς ἐμαυτὸν ὠφελῆσαι, « πολεμιὴν ἵππον ἕνα μόνον ἐκ τῶν λαφύρων ἔλα- « βον, καὶ τὸν ἐμαυτοῦ ξένον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τ' « δὲ ἀνῆον πλοῦτον εἰς τὸ κοινὸν ἔθηκα φέρων. πότερον « οὖν ὑμφείας ἄξιος ὢν ὑπὸ τούτοις ὑπέσχον, ἢ μι- « μὰς λαμβάνω; καὶ πότερον ὑπὸ τοῖς κακίστοις ἡγέ- « σθαι τῶν πολιτῶν, ἢ τὰ δίκαια πάσχειν αὐτὸς τοῖς ἄλλο- « σι; ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτά με ἀπώλεσεν ὁ δῆμος, ἀλλ' « ὅτι τὸν ἀνῆον βίον ἀκόλαστος καὶ πολυτελὴς καὶ πα- « ράνομος ὢν. καὶ τίς ἀν ἔχοι δεῖξαί τινα διὰ ταῦτ' ἐμοὶ « τῶν ἀνόμους ἡδονὰς ἢ τὸ πατρὶδα φεύγοντα, ἢ τὸ « ἐλευθερίαν ἀπολωλεκότα, ἢ χρημάτων στερούμε- « νον, ἢ ἀνίᾳ τινὶ συμφορᾷ χρησάμενον; ἀλλ' οὐδὲ τ' « ἐχθρῶν με οὐδεὶς πώποτε ἠτιάσατο, οὐδὲ διέβαλεν « ἐπ' οὐδενὶ τούτων, ἀλλ' ὑπὸ πάντων ἐμαρτυρήθη μοι « καὶ ὁ καθ' ἡμέραν ἀνεπίληπτος εἰς βίος. ἢ τοσαύτη- « σις νὴ Δία, φαίη τις ἄν, ἢ τῶν πολιτευμάτων σοφί- « σθησα, ταύτῃ ἐξεργάσατο σε τῇ συμφορᾷ. ἔξον « γὰρ ἐλέσθαι τὸν κρείττω μερίδα, τὸν χείρονα εἵλω· « καὶ διετέλεσ ἄπορα καὶ λέγων καὶ πράττων ὅσ ὧν κα- « ταλυθήσεται μὲν ἡ πάτριος ἀριστοκρατία, κύριος δ' « ἔσται τῶν κοινῶν ὁ ἀμαθὴς ὄχλος καὶ πονηρός. ἀλλ' « ἔγωγε τοὐναντία ἔπραττον, ὦ Μινύκιε, καὶ ὅπως ἡ « βουλὴ τῶν κοινῶν ἀεὶ πάντως ἐπιμελήσεται, καὶ ὁ « πάτριος ἅπασι κόσμος τῆς πολιτείας φυλάξε- « μεν. ἀντὶ τούτων μὲν τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, « ἃ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ζηλωτὰ δ' εἶ ἐδόκει, τὰς δύσ- « χεῖς ταύτας καὶ μανιώδεις κεκόμισμαι φῶλά τ' πα- « τρίδος ἀμοιβάς, οὐχ ὑπὸ σ' δήμου μόνον ἐξελαθείς, « ὦ Μινύκιε, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὑπὸ τῆς βουλῆς, « ἣ κατ' ἀρχὰς ἐπαίρουσά με κεναῖς ἐλπίσιν, ἵνα « τοῖς δημάρχοις τυραννίδα παρεσκευασμένοις ἐναντιού- « μενον, ὡς αὐτὴ παρέξουσα ὃ ἀσφαλὲς, ὅπῃ κίνδυνον « μὴ ἐκ τῶν δημοτικῶν ὑπείδετο, ἀπέκτεινε, καὶ παρέδω- « κέ με τοῖς ἐχθροῖς. σὺ μὲν τότε αὐτὸς ὕπατος ἦσθα, « ὦ Μινύκιε, ὅτε ὁ πρόβλημα ὃ περὶ τῆς δίκης ἐ- « γένετο, καὶ ἐπαινέσας ὁ πατρίδιός με ὡς δη- « μῳ παραγνῶν, σφόδρα ὑπὸ τοῖς λόγοις ἐδοκίμει· « κἀγὼ δεδιὼς μὴ ψῆφον δοθείσης ὑπὸ τ' συνέδρων « ὀλῶ, συνέγνων, καὶ παρέξειν ἐμαυτὸν ὑπεχόμην κρί- « νοντα ὑπὲρ τῶν δίκαιων. ἴθι δὴ, Μινύκιε, ἀπόκριναι· πό- « τερα καὶ τῇ βουλῇ τῆς ὑμφείας ἄξιος ἐφαίνου εἶ), « ὅτι τὰ κράτιστα ἐπολίτευόμην καὶ ἔπραττον, ἢ τῷ « δήμῳ μόνῳ; εἰ μὲν γὰρ ἅπασι ταῦτα ἐδόκει τότε, καὶ « πάντες με ἀπώλεσαίε, φανερὸν ὅτι πάντες οἱ ταῦτα « βουληθέντες ἀρετὴν μισεῖτε, καὶ τόπος οὐδεὶς ὅστις ἐν « τῇ πόλει δεχόμενος καλοκἀγαθίαν· εἰ δ' ἐβιάσθησα ἡ « βουλὴ

» βουλὴ συνεχώρησε τῷ δήμῳ, καὶ ὃ ἔργον αὐτῆς ἀ-
» νάγκης ἰῶ, ὑ γνώμης, πονηρεύεσθαι δήπου ὑ-
» μολογεῖτε, καὶ μηδενὸς εἶ) τῶν βουλῶν ὧν αὖ πρέσ-
» λητε, κυρίαν. ἔπειτα εἰς τοιαύτην ἀξιοῦτέ με πό-
» λιν καλελθεῖν, ἐν ᾗ ὃ χρήσιμον μέρος ὑπὸ τῶν χείρο-
» νος ἔχει); πολλῶν ἄρα καλεγνώκατε μωρίαν. φέ-
» ρε, καὶ δὴ πέπεισμαι, ὑ Ἀμαλυσάμενος τὸν πόλεμον,
» ὥσπερ ἀξιοῦτε, καλελήλυθα, ἵνα ἢ μὴ ταῦτα ἔσται
» μοι Ἀμάνοια; καὶ ἵνα βίον ζήσομαι; πότερα δ' ἀ-
» σφαλὲς ὑ ἀκίνδυνον αἱρούμενος, ἀρχάς τε καὶ τι-
» μὰς ὑ τὰ δήμια ἀγαθὰ, ὧν ἄξιον ἡγοῦμαι ἐμαυτὸν,
» μείων, πρεσπέσῃν ὑπομένω τ' ἔχειν τῶν τότων
» ἐξουσίαν ὄχλον; πονηρὸς ἄρα δῆτ' ἀγαθοῦ χρήσομαι,
» καὶ οὐδὲν ἔσται μοι τῆς προθέσεως ἀρετῆς ὄφελος·
» ἀλλ' ἐν τοῖς αὐλοῖς ἤθεσι μένων, καὶ τῷ αὐτῷ προ-
» αίρεσιν τῆς πολιτείας φυλάττων, συναυλώσομαι τοῖς
» μὴ ταὐτὰ προαιρουμένοις. εἶτα οὐ πρόδηλον ὅτι
» πολεμήσῃ μοι πάλιν ὁ δῆμος, ὑ δίκας ἑτέρας πά-
» λιν ἀξιώσῃ λαμβάνειν, τοῦτο αὖθ' πρῶτον ἔγκλημα
» ποιούμενος, ὅτι τῆς καθόδου δι' ἐκεῖνον τυχὼν, οὐ τὰ
» πρὸς ἡδονὴν αὐτῷ πρεσπέμομαι; οὐκ ἔνεστιν ἀμύ-
» εἰπεῖν. ἔπειτα φύαφαίσεταί τις ἕτερος Ἰκιλίῳ πα-
» ραπλήσιος ἢ Δεκίῳ, θρασὺς δημαγωγὸς, ὃς αἰ-
» πάσεταί με διϊσάναι τὰς πολίτας ἀπ' ἀλλήλων, ἢ κτᾶ
» τῶ δήμου πρόπλην ὑπιβουλῶν, ἢ πρεσδίδοναι τοῖς
» πολεμίοις, ἢ τυραννίδι, ὥσπερ καὶ Δέκιος ἠπάσαθ,
» ὑπιχρῆν, ἢ δήμῳ ἀδικεῖν ὅ τι δή ποτ' ἂν αὖτῷ φα-
» ιῇ· οὐ γὰρ ἀπορήσῃ ὃ μισῶν αἰτίας. ἅξῃ τε πρὸς
» τοῖς δήμοις ἐγκλήμασι καὶ ταυτὶ φερόμενα οὐκ εἰς μα-
» κρὰν, ὅσα ἐν τῷ πολέμῳ πέπρακταί μοι τότῳ, ὅ-
» τι χώραν ὑμῶν τέτμηκα, καὶ λείαν ἀπελήλακα, καὶ
» πόλις ἀφήρημαι, καὶ τὰς ὑπὸ τότων ἀμυνομέ-
» νους τὰς μὲν πεφόνευκα, τὰς δὲ τοῖς πολεμίοις πα-
» ραδέδωκα. ταῦτα ἐὰν οἱ κατήγοροι λέγωσι, τί φή-
» σω πρὸς αὐτοὺς ἀπολογούμενος; ἢ τίνι βοηθείᾳ χρή-
» σομαι; ἆρα οὐ φανερὸν ὅτι καλλιλογεῖτε, καὶ εἰρω-
» νεύεσθε, ὦ Μινύκιε, ὄνομα καλὸν ἔργῳ πρεσθένλες
» δυσσεῖν; ὑ γὰρ δὴ κάθοδόν μοι δίδοτε, ἀλλὰ σφάγιόν
» με τῷ δήμῳ καπάγετε· ταχα μὲν καὶ βεβουλευμέ-
» νοι τοῦτο πράττειν· ὑθὲν γὰρ ἔτι μοι χρηστὸν ὑπὸ ὑ-
» μῶν ὑπέρχεται φρονεῖν· εἰ δὲ βούλεσθε, τίθημι γὰ,
» σῶσεν ὧν πεισόμενοι πορρώμενοι· τί οὖν ἔσται μοι
» τῆς ὑμετέρας ἀγνοίας ἢ μωρίας ὄφελος, κωλύειν μὲν
» σῶσεν, οὐδὲ δὲν βούλησθε οὖν, δυνησόμενον, χαρίζε-
» σθαι γὰ τοῦτο τῷ δήμῳ σεσὶ τοῖς δήμοις δυσκαθη-
» σύμενον; ἀλλὰ γὰ ὅτι μὲν ὑ σεισθείσῃ μοι πρὸς ἀσφά-
» λειαν ἥδε ἰῶ ὑμεῖς κάθοδον καλεῖτε, ἐγὼ δὲ παχεῖαν

plebi coactus dedit, & factũ eius neceſſitati tribuendũ eſt, non voluntati, fatemini vos improborũ hominũ regi imperio, nec ſenatũ quidquam eorũ quæ velit poſſe. & poſtea vultis vt in talẽ ciuitatẽ reuertar, vbi meliores parẽt deterioribus? ergo inſanum me putatis. Sed finge hoc mihi pſuaſum, & pace facta me iã (vt poſtulatis) reuerſum; quid animi poſthac erit mihi? quam vitã victurus ſum? Vtrũ ſecuriora & tutiora ſecutus conſilia, in magiſtratibus, honoribus, & aliis quibus me dignũ exiſtimo, ambiẽdis, demerebor fauorẽ vulgi, penes quẽ iſtorum conferendorũ eſt poteſtas? malus igitur ex bono fiã, nec quidquam mihi præterita virtus pderit. an mores eoſdẽ retinens, idemq; inſtitutum in republica, aduerſabor diuerſum ſentientibus? id quidẽ ſi fecero, procul dubio plebs me iterũ oppugnabit, aliasq; iterũ pœnas *ame* repetere volet; & hoc ipſum mihi primũ obiiciet crimen, q, per ipſam reſtitutus in patriam, non colam eam gratis officiis. non poteſtis id negare. Exorietur deinde aliquis Icilio ſimilis aut Decio tribunus audax, qui criminabitur me inter ciues diſſidia ſerere, aut inſidiari plebi, aut rempublicã hoſtibus pdere, aut tyrannidẽ (vt Decius calũniatus eſt) affectare, aut aliud cõtra leges facere, quodcumq; ipſi viſum fuerit: non enim inimico crimina deerunt. quib. accedẽt & hæc nõ diu diſſimulata quæ per me hoc bello geſta ſunt, agri ferro vaſtati, prædæ abactæ, vrbes *veſtro imperio* ademptæ, ppugnatores earũ partim cæſi, partim hoſtiũ poteſtati traditi. Hæc obiicientib. accuſatoribus quid reſpõſurus ſum? aut quo vtar auxilio? An nõ igitur manifeſtũ eſt, Minuci, vos bella tantũ verba & figmenta afferre, ac rei nefariæ honeſtũ nomen prætexere? nõ enim reditum mihi datis, ſed me victimam plebi reducitis; volentes fortaſſis ac prudentes: nil enim amplius boni de vobis ſuſpicor. aut ſi ita mauultis, ſit ita, nihil vos ſcire quod paſſurus ſim. Sed quid mihi proderit veſtra vel ignorantia vel ſtultitia, qui nihil vetare, etiamſi velitis, poteritis; ſed hoc quoq; plebi ſicut cetera largiri cogemini? Iã ſatis oſtẽſum opinor, nihil mihi ad ſecuritatẽ collaturũ hunc quem vos vocatis reditũ, ego vero cõpen-

diosam ad exitium viam. Quod vero nec ad gloriam, aut honorē, aut pietatem mihi conducat; (quādo etiam de his monuisti Minuci, recte faciēs) sed quod fœde atque impie facturus sim, si vestram auctoritatem sequar, audi vicissim. Ego Volscis, dū hostis eorum erā, multa mala intuli, ad asserendū patriæ imperium, potētiamq; & gloriam. An non igitur par erat honorari me ab iis quos beneficiis affeceram, a læsis haberi odio? *Ita*, si fieret quod par est. Horū vtrumq; fortuna vertit in contrariū. Vos enim in eorum gratiam quib. eram inimicus, exutum me bonis omnib. & in nihilum redactum abiecistis: hi vero tot malis a me affecti, me ciuitate ac lare carentem, abiectumq; & inopē, receperunt in sua oppida nec cōtenti tam splendido & magnanimo facto, ciuitatē mihi dederunt apud omnes suos populos, simulq; magistratus & honores maximos. Omitto alia; nunc imperatorē me crearunt omniū quas emiserunt copiarū, & totam remp. in meas solius manus tradiderunt. Age igitur quo pectore possem hos pdere, a quib. tantis affectus sum honoribus, ac ne minima quidē læsus iniuria? nisi forte beneficiis eorum lædor, sicut vos meis. Egregiam vero laudē mihi afferret apud homines, si me pditionē iterasse cognoscerēt. & quisnam me laudaret si audiret me amicos, a quib. fouendus erā, hostes comperisse; & hostes, a quib. eram delendus, expertū amicos; ac postea cū deberē odio respōdere odientibus, & amore amātibus, fecisse contrariū? Iā vero & qđ ad deos attinet, considera Minuci, qualis nunc eorū erga me sit fauor; & qualis futurus sit in posterū, si vestrū consiliū secutus, fidē his debitā pdidero. nunc sane ab illis adiuor in omnib. quæ contra vos aggredior, nulloq; conatu frustror. qđ quātum argumentū putatis pietatis meę? Si n. impiū contra patriā suscepissem bellū, oporteret vt plane aduersa experirer numina. nūc qa secunda mihi in bellis aspirat fortuna, & quidquid tento succedit, satis apparet me virū esse pium, & institutū meum honestū. Quid ergo mihi exspectandum erit, si animo mutato, res vestras amplificare, & res horum atterere instituā? Annon omnia vertentur in contrariū, & vltricē experiar Nemesim?

ὁδὸν ὅπῃ τ' ὄλεθρον, ἃ πολλῶν οἶομαι δεῖν ἔπι λόγων· ὅτι γ' οὐδὲ πρὸς δόξαν, ἢ ὑμῖν, ἢ πρὸς εὐσέβειαν, ὅπῃ γε σὺ τούτων, ὦ Μινύκιε, προήνεσάς μοι· ἀξίους δὲ ποιῶν, ἀλλ' ἀμείνω καὶ δυσσεβέστερά μοι πράττειν πειθόντι ὑμῖν, ἄκυρον ἐν τοῖς μέρεσι. ἐγὼ πολέμιος ἐλήλυθα τοῖς Οὐολούσκοις, καὶ πολλὰ ἠδίκηκα αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ, τὴν παρ' ἐκείνων ἡγεμονίαν καὶ ἰσχὺν καὶ κλέος. ἔχειν προσῆκέ μοι ὑμᾶς μὴ τὰ ὑπὸ τῶν δεδουλωμένων, μισεῖσθαι δ' ὑπὸ τῶν ἠδικημένων; εἰ γοῦν καὶ τῶν εἰκότων ἐγίνετο. ἀνέστρεψε ταῦτα ἡ τύχη ἀμφότερα, εἰς τοὐναντία μετέθηκε τὰς ἀξιώσεις. ὑμεῖς μὲν γάρ, ὑφ' ὧν ἐχθρὸς ἦν, ἀφείλεσθέ μου πάντα τἀμά, καὶ δὲ μηδὲν ποιήσαντες ἐρρίψατε· ἔτοι γ' οἱ τὰ δίκαια ὑπὲρ ἐμοῦ παθόντες, τὴν ἄπορον καὶ ἀνέστιον καὶ ταπεινὴν καὶ ἄπολιν ὑπεδέξαντό με τῆς ἑαυτῶν πόλεως. καὶ οὐκ ἀπέσχεν αὐτοῖς τοῦτο ποιήσασι μόνον ὅτι μακροθύμως καὶ μεγαλόψυχον ἔργον, ἀλλὰ καὶ πολιτείαν ἔδοσάν μοι ἐν ἁπάσαις τῆς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ δεκάς καὶ λοχαγίας καὶ τριαρχίας, καὶ πάντα τὰ κοινὰ ἐπ' ἐμοὶ πεποιήκασι μόνῳ. φέρε δή, ἵνα λάβω καρδίαν προθυμίαν ἔτι τούτοις, ὑφ' ὧν τηλικαύταις κεκοσμημαι τιμαῖς, ὅθεν ὅτε μεῖζον ὅτε ἔλαττον ἀδικηθείς; εἰ μὴ ἄρα αἱ χάριτες αὐτῶν ἀδικοῦσί με, ὥσαπερ ὑμᾶς αἱ ἐμαί. καλῶ γε δόξαν οἵαν μοι πρὸς πάντων ἀνθρώπων γνωσθεῖσα ἡ παλιμπροδοσία. τίς γ' οὐκ ἂν ἐπαινέσαι μου ἀκούσας, ὅτι τοὺς μὲν φίλους, ὑφ' ὧν δικαίως μοι προσῆκε, πολεμίους δ' ὁρῶν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς, ὑφ' ὧν ἐχρῆν με ἀπολωλέναι, φίλους, ἀντὶ τοῦ μισεῖν με τοὺς μισοῦντας, φιλεῖν γε τοὺς φιλοῦντας, τὴν εὐηθείαν γνώμην ἔχοι; ἴθι δή, σκόπει καὶ τὰ πρὸς θεῶν, Μινύκιε, οἷά μοι νῦν τε ἀπήντηκε, καὶ ἐὰν ἄρα πειθοῦς ὑμῖν προσθῶ τοῦτον πίσιν, οἷα τὸ λοιπὸν ὑπάρξει μοι βίου. νῦν μὲν γε πάσης πράξεως ἧς δὴ ἅψομαι καθ' ὑμῶν, συλλαμβάνουσί μοι, καὶ οὐδεμιᾶς πείρας ἀπολείπω. καὶ τοῦτο πολλοῦ ἄξιον οἴεσθε τεκμήριον εἶναι δυσεβείας τῆς ἐμῆς; εἰ γὰρ ἂν κατὰ τὸ πατρῷον οὐκ ὀσίου ἐγὼ πόλεμον ἀνεσπασάμην, ἄπορα ἐχρῆν εὐημερεῖν μοι γένεσθαι πρὸς θεῶν· ὁπότε δὲ ἀείρω πνεύσῃ χρῆναι τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους τύχῃ, καὶ ὁπόσοις δὴ ὅπλοις χρήσωμαι πράγμασι, κατ' ὀρθὸν ἄπορά μοι χωρεῖ, δῆλον ὅτι δυσεβὴς εἰμὶ αὐτὸς, καὶ προσέξεις προσήκει καλάς. ἢ οὖν ἐὰν μεταβάλωμαι, καὶ τὰ μὲν ὑμέτερα αὔξειν, τὰ δὲ τούτων ταπεινὰ ποιεῖν ζητῶ, γενήσεταί μοι; ἆρα οὐχὶ τοὐναντία, καὶ πονηρὰν νέμεσιν ἕξω πρὸς τοῦ δαιμονίου τοῖς ἠδικημένοις ὑμῖν; καὶ ὡς-

» καὶ ὥσπερ ἐκ ταπεινοῦ μέγας ἀφ' ὑμῶν ἐγὼ
» μέν, ὅτως αὖθις ἐκ μεγάλου ταπεινὸς γενήσομαι,
» κἀγὼ τὰ μὲν παθήματα παιδεύματα γενήσεται τοῖς ἀνδράσι;
» ἐμοὶ μὲν ταῦτα πεῖσται τοῦ δαιμονίου φροντίς,
» καὶ πείσομαί γε τὰς ἐρινύας ἐκείνας τὰς φοβερὰς καὶ
» ἀπαραιτήτους τοῖς ἀνοσίοις τι δρᾶν παρακελευομένους, ὧν κἀ
» σὺ ἐμνήσθης, ὦ Μινύκιε, τότε μοι παρακολουθήσειν
» ψυχήν τε καὶ σῶμα αἰκιζομένας, ὅταν ἐκλαλήσω
» καὶ προδῶ τοὺς σώσαντάς με ἀπολωλότα ὑφ' ὑμῶν,
» κἀμοὶ τοὺς σώσαντας, πολλοὺς καὶ καλοὺς προθέντας κίν- 10
» δυνος, οἷς ἐγγύας ἔδωκα θεούς, ὡς ἐγὼ οὐδενὶ κακῷ
» τὴν ἀφιξιν ποιησάμενος, καὶ τιὼ εἰς τόδε χρόνου καθα-
» ρὰν καὶ ἀμίαντον σεσῶσαν πίστιν. ὅταν δὲ φίλους ἔτι
» καλῇς, ὦ Μινύκιε, τοὺς ἐξελάσαντάς με, καὶ πατρίδα,
» τὴν ἀπαρνησάμενον, φύσεώς τε νόμους ἀναιρεῖ, καὶ
» τοὺς τῶν ὁσίων διαλέξῃ, φαίνῃ μοι τὰ κοινότατα καὶ ὑπὸ
» μηδενὸς ἀγνοούμενα μόνος ἀγνοεῖν. ὅτι ὃ φίλον ἢ πο-
» λέμιον ὅτε ὀφθῶς ὀρίζει χαρακτὴρ, οὔτε ὀνόμασος
» θέσις, ἀλλὰ ταῖς χρείαις καὶ τοῖς ἔργοις δηλοῦται τῶν
» ἑκατέρων. φιλοῦμέν γε ἀποβλέποντες τὰ ὠφελοῦντα, 20
» καὶ μισοῦμεν τὰ βλάπτοντα, οὐκ αὖ θεσμῶν ἡμῖν νε-
» νων τόνδε θεμένων τὸν νόμον, οὐδὲ ἀναλόντων πολὺ αὖ-
» τῶν, ἐὰν τοὐναντίον αὖτῳ δοκῇ· ἀλλ' ὑπὸ τῆς κοινῆς
» φύσεως δὲ ἀπαθὲς χρόνῳ πᾶσι τοῖς αἰθέσεως μεθ-
» ληφόσι κείμενον, καὶ εἰς ἀεὶ διαμένουσα, παραλα-
» βόντες· καὶ διὰ τοῦτο φίλοις τε ἀπαρνούμεθα, ὅταν ἀ-
» δικήσωσι, καὶ ἐχθροὺς φιλοποιούμεθα, ὅταν τις ἡμῖν παρ
» αὐτῶν ὑπάρξῃ χάρις· πόλιν τε τὴν γενομένην ἡμᾶς, ὅ-
» ταν μὲν ὠφελῇ, σέβομεν· ὅταν δὲ βλάπτῃ, καταλεί-
» πομεν, οὐ διὰ τὸν τόπον ἀγαπῶντες αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ 30
» τὸ συμφέρον. καὶ οὐχὶ τοῖς μὲν ἰδιώταις ἐπέρχεται καθ'
» ἕνα φρονοῦν, οὐχὶ δὲ καὶ πόλεσιν ὅλαις καὶ ἔθνεσιν. ὥσπερ ὁ
» αὐτὸς τῇ γνώμῃ χρώμενος, οὐδὲν ἔξω τῶν θείων ἀ-
» ξιοῦ νομίμων, οὐδὲ παρὰ τὸν κοινὸν ἀπόντων αὖ-
» θρώπων ποιεῖ δικαίωσιν. ἐγὼ μὲν δὴ παρέπλων τὰ ἐ-
» μαυτοῦ, πάντε δίκαια ἡγοῦμαι παρέπλειν, καὶ τὰ συμφέ-
» ροντα, καὶ τὰ καλὰ, καὶ ἅμα ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς
» ὁσιώτατα· καὶ οὐ δέομαι δικασὰς ὑπὲρ αὐτῶν λαβεῖν
» τοὺς εἰκασμῷ καὶ δόξῃ τεκμαιρομένους τὴν ἀλήθειαν αὖ-
» θρώποις, ὅπερ θεοῖς ἀρέσκοντα πειράσω. οὐ γὰρ 40
» ἀδυνάτοις ὅτι χρῆν ὑπολαμβάνω παρέμασι,
» θεοὺς ἔχων αὐτῶν ἡγεμόνας· εἴγε δεῖ τεκμαίρεσθαι τοῖς
» γεγονόσιν ἤδη τὰ μέλλοντα. πεῖθε δ' μετειότητος ἐφ'
» ἡμῶν πάλαι τε με, καὶ τὸ μὴ παρρίζον ἀνελεῖν τὸ
» Ῥωμαίων ἔθνος, μηδὲ ἐκ βάθρων ὅλην ἀνασῆσαι τὴν
» πόλιν, εἶχον ἂν, ὦ Μινύκιε, λέγειν, ὅτι οὐκ ἐγὼ τύ-
» του κύριος, οὐδὲ πρὸς ἐμὲ ὁ περὶ τούτων ὁ λόγος,

& ſicut ex humili, deorũ ope magnus euaſi, ſic rurſus ex magno fiã humilis; meusq; caſus documento erit aliis? Mihi quidem id perſuaſum eſt de diis: & terribiles iſtas furias, quæ (vt tu quoq; Minuci monuiſti) facinoroſis ſunt implacabiles, tunc credo animum meum & corpus perpetuo excruciaturas, ſi deſeruero ac prodidero eos qui me a vobis perditum non modo ſeruarunt, ſed inſuper etiam multis & præclaris ornarunt beneficiis: quibus ſponſores deos dedi, me nullo eorum malo veniſſe, & fidem ſeruaui hactenus intaminatam. Dum vero amicos adhuc vocas, Minuci, q̃ me expulerunt, & patriã quæ me abnegauit, naturęq; leges inuocas, & de pietate diſſeris, videris mihi cõmuni ſenſu carere; qui, quæ nullus alioqui neſcit, ſolus ignores, amicũ ab hoſte nõ faciei lineamẽtis aut nomine diſcerni, ſed vſu & operibus. Omnes enim iuuantem amamus, & lędentem odimus; nõ quod vlli nobis homines hanc legem fixerint, & refigant, ſi diuerſum videatur; ſed quod eã a communi natura ex omni æuo cũctis ſenſu præditis inſculptã, & perpetuo duraturam, acceperimus. ideoq; tum amicis renuntiamus, ſi nos afficiant iniuriis; tum inimicos amicos facimus, ſi nos demereantur gratia. patriam quoque, dùm prodeſt, pietate proſequimur; ſi noceat, deſerimus; non propter locum eam amãtes, ſed propter commoda. nec priuati ſolum homines id pro ſe quiſque intelligunt, ſed & ciuitates & gentes integræ. atque ita qui hanc ſententiam ſequitur, nec diuinis legibus quidquam repugnat, nec cõmune hominum ius violat. & ego dum meũ ago negotium, facere me puto quod iuſtum ſit, & vtile, & honeſtum; atque adeo etiam pium. nec opus eſt vt hic ſtem eorum hominum iudicio, qui coniecturis & opinionibus ad veritatem collimant; modo dii facta mea probent. nec me impoſſibilia moliri arbitror, cũ deos duces ſequar; ſi licet ex præteritis argumentum de futuris ſumere. Quod autẽ hortamini vt modeſte fortunavtar, nec radicitus gentẽ Romanam eruam, vrbemve ſubuertã funditus, poſſem Minuci dicere, nõ eſſe hoc in mea poteſtate, nec a me peti debere:

mihi copiarum tantũ imperium esse creditum; penes hos manere belli & pacis arbitriũ: itaq; ab his, non a me, petẽdas siue inducias, siue pacẽ. Non tamen sic respõdeo: sed cũ & ipse patrios deos venerer, maiorumq; sepulcra & natale solũ reuerear, vxoresq; vestras & liberos miserer, in quos immeritos maritorũ ac patrũ delicta recident; atq; in primis in vestram gratiam Minuci, quos legatos misit populus, hoc responsum do: Si populus Romanus redditis agris & oppidis quæ occupauit, reuocatisq; colonis, Volscos in perpetuã amicitiam & æquale ciuitatis ius sicut Latinos recipiat, interposito iureiurando, & diris in eos qui pacta violauerint, pacẽ cũ eo faciã. Hæc illis renũtiate, & quemadmodum *modo* apud me, sic apud illos de iure accurate differite: æquum esse vt quisq; sua bona in pace possideat; magniq; æstimandũ, nec hostẽ vllum nec tẽpus metuere: turpe vero, alienarum possessionũ cupidine bellũ sustinere non necessariũ, atq; adeo cum propriarũ opũ periculo coniunctum: & ostendite illis præmia quæ alienorum agrorũ cupidos manent, si reflante fortuna rem gerant infeliciter. &, si vobis videtur, addite hoc etiam, eos qui vrbes alienas per iniuriã ad se rapere nituntur, si vincantur, suã ipsorum vrbẽ vna cũ agro amittere, & præterea in ipsorum cõspectu fœde tractari vxores, liberos ad contumelias rapi, & parentes decrepitos in seruitutẽ abduci. Simul etiã senatum docete, hæc mala nõ imputãda Marcio, sed ipsorũ stultitiæ; qui, cũ liceat eis, admissis iustis postulatis, omni se periculo expedire, malint de summa rerũ aleã iacere, & cõtinenter inhiare alienis dicionibus. Habetis responsum; nihil a me exspectate præterea: sed abite & dispicite quid vobis facto opus sit. ad deliberandum x x x dies do. Interea in vestram gratiã, Minuci, ex hoc agro abducã exercitũ. non posset enim sine magno vestro damno hic manere. ceterum ad trigesimum diẽ exspectate me ad accipiẽdum responsum reuersurũ. His dictis surgens, dimisit consistorium. Sequenti vero nocte circa vltimã vigiliam motis castris, duxit ad reliqua Latinorũ oppida: siue quod reuera audisset ventura inde Romanis auxilia, sicut

ἀλλ' ἐγὼ στρατηγός εἰμι τ̃ δυνάμεως, πολέμου τε καὶ εἰ-
ρήνης ὅτοι κύριοι· ὥστε παρὰ τούτων αἰτεῖσθε εἴτε ἀ-
νοχάς, εἴτε δίκαιας, ἀλλὰ μὴ παρ' ἐμοῦ· οὐ μὴν
οὕτω γε δίδωμι τ̃ ἀπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ θεοὺς πατ-
τῶς πατρῴους, καὶ τάφους ἀμδούμδους προσήιων, καὶ γῆν
ἧς ἔφυν, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ὑμῶν ἐλεῶν, οἷς
οὐκ ἐπιπλησίους ὄντι τὰ πατέρων καὶ ἀνδρῶν ἥξει σφάλ-
ματα, καὶ οὐχ ἥκιστα τ̃ ἐμῶν καὶ σῶν ὑμᾶς, ὦ Μινύκιε, τῆς
προσηκούσης εὐνοίας ἕνεκα τ̃ πόλεως, τάδε ἀποκρίνομαι·
Ἐὰν ἀποδιδῶσι Ῥωμαῖοι δουλούσκοις χώραν τε ὅσην
αὐτῶν ἀφῄρηνται, καὶ πόλεις ὅσας καλέχρισιν, ἀνακαλε-
σάμενοι τοὺς ἐποίκους, φιλίαν τε ποιήσωνται πρὸς αὐ-
τοὺς εἰς τ̃ ἀεὶ χρόνον, καὶ ἰσοπολιτείας μεταδῶσιν ὡς
Λατίνοις, ὅρκοις καὶ σπονδαῖς κατ̃ τ̃ αὐτὰ μεγαλονόμων τὰ συγ-
κείμενα ποιησάμενοι, ἀγαλύσομαι πρὸς αὐτοὺς τ̃ πό-
λεμον. πότερον δ' ταῦτα ἀπαγγελεῖτε αὐτοῖς, καὶ τ̃ αὐ-
τὸν τρόπον οὐ πρὸς ἐμὲ, καὶ πρὸς ἐκείνους πρεσβεύσαντες; καλόν τοι τοῖς
ἰδίας ἕκαστον ἔχοντα κλήσεις, ἐν εἰρήνῃ ζῆν, καὶ πολλοῦ
ἄξιον δ' μηδένα δεδοικέναι μήτε ἐνδρὸν, μήτε καιρόν·
αἰσχρὸν δ' τ̃ ἀλλοτρίων πρεσβευομένους, ὅταν ἀνάγκη πο-
λέμου γένηται, ἐν οἷς δὴ καὶ πρὸς τ̃ ἰδίων ἀπόντων
κινδυνεύσουσιν ἀγαθῶν, τά τε ἆθλα δ' ἐπιδείκνυσθαι αὐ-
τοῖς, ὅταν εἰς ἀκαταρθῶσι, καὶ μὴ λυπῶσι γνώμην γῆς ἀλ-
λοτρίας γλιχομένους. εἰ δ' βούλεσθε, προσπέσεσθε καὶ τοῖς
πόλεις τ̃ ἠδικημένων προσλαβεῖν βουλομένοις, ἐὰν μὴ
κρατῶσι, καὶ τ̃ ἑαυτ̃ γῆν τε καὶ πόλιν ἀφαιρεθῆναι, καὶ
ἔτι πρὸς τ̃τοις, γυναῖκας ἁρπασθῆναι ὑμετέρας, καὶ
καὶ παῖδας εἰς ὕβριν ἀγομένους, καὶ γονεῖς δούλους ἀντ'
ἐλευθέρων ὑπὸ γήρως ὁδοῦ γινομένους· καὶ ἅμα διδά-
σκετε τ̃ βουλὴν, ὅτι τούτων τ̃ κακῶν οὐκ ἀν ἔχοιεν αἰ-
τιάσασθαι Μάρκιον, ἀλλὰ τ̃ ἑαυτ̃ ἀφροσύνην. παρὸν
[δ]αὐτοῖς τὰ δίκαια ποιῆν, καὶ μηδενὶ δίκῃ πρέπεσθαι,
τ̃ ὑπὲρ τ̃ ἑκάτων κίνδυνον αἱρήσονται· μέχρι πόν-
τος φιλοχωρεῖτε ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις. ἔχετε τὰς ἀπο-
κρίσεις· τούτων δὲν δὴ δύσεσθε παρ' ἐμοῦ πλέον· ἀλλ'
ἄπιτε, καὶ σκοπεῖτε ὅτι πρακτέον ὑμῖν. ἕως δ' βουλεύ-
σησθε, δίδωμι χρόνον ὑμῖν ἡμερῶν διακοσια. ἐν δ' τῷ
μεταξὺ χρόνῳ, σπένδεσθαι, ὦ Μινύκιε, καὶ τῶν ἀλλων
ἕνεκα, τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῆς χώρας ἀπάξω. μεγάλα
γὰρ ἂν βλάπτοισθε μένουσης αὐτῆς ἐνθάδε· τῇ δὲ
διακοσιοστῇ προσδέχεσθέ με ἡμέρᾳ τὰς ἀποκρίσεις λη-
ψόμενον. ταῦτα εἰπὼν, ἀνέστη καὶ διέλυσε τ̃ σύλ-
λογον. τῇ δ' ὑπούσῃ νυκτὶ περὶ τὴν τελευταίαν φυ-
λακὴν ἀναστήσας τὸν στρατιὰν, ἦγε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς τ̃
Λατίνων πόλεις, εἴτε κατ' ἀγνοιαν πεπυσμένος ὅτι
μέλλοι πως ἐκεῖθεν ὑπουργεῖα Ῥωμαίοις ἀφικέσθαι, ὡς

τότε

τότε δημηγορῶν ἔφησεν· εἴτε αὐτὸς πλασάμενος τὸν λόγον· ἵνα μὴ δόξῃ χαριζόμενος τοῖς ἐχθροῖς καλαλελοιπέναι τὸν πόλεμον. ὑπεδεγὼν δὲ τὴν καλουμένην Λοιγήλαν, καὶ δίχα πόνου γενόμενος αὐτὴν εἷλε κατὰ κράτος, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ τὰς ἑτέρας ἐξανδραποδισάμενος, καὶ
76 διαρπάσας, ὑπὸ τὸν Σαβινικὸν ἤλασε πόλιν. ἐλὼν δὲ καὶ ταύτην, ὀλίγην ἀντεχόμενον τοῦ ἐν αὐτῇ χρόνου, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ὠφελείας, μέρος τε τῆς παλιᾶς κελεύσας ἀπάγειν εἰς Ἐκέτραν, τὸ λοιπὸν ἀνδραποδωδῶν δυνάμιν, ἦλθ' ὑπὸ πόλιν ἤδη τὸν καλουμένην Κελίαν. γενόμενος δὲ καὶ ταύτης ἐγκρατὴς, καὶ διαρπάσας, εἰς τὴν Πολυσκανῶν χώραν ἐνέβαλεν. ὡς δὲ συνῆντων οἱ ἀντιχεῖν τοῖς Πολυσκανοῖς, κατὰ κράτος ἑλὼν καὶ αὐτοὺς, ὑπὸ τὰς ἑξῆς ἐχώρει. Ἀλβιήνας μὲν οὖν καὶ Μυγιλανοὺς ἐκ ἰσχυμαχίας εἷλε· Κορυλανοὺς δὲ καθ' ὁμολογίας λαμβάνει. γενόμενος δὲ σὺν ἡμέραις διάκοντα πόλεων ἐπὶ κύκλου, ἦκεν ὑπὸ τὴν Ῥώμην, ἀγῶνα πολὺ πλείω παλιὰν τῆς προτέρας· καὶ τὰς δίοδους ἀποχὰς τῆς πόλεως ὀλίγῳ πλείους τῶν διάκοντα, ὡς δὲ τινὲς ὑπὸ Τυσκλανοὺς φέρουσι ὁδὸν καλεσπαρτέδευσεν. ἐν ᾧ δὲ τὰς Λατίνων ἐξήρει τε καὶ διεσκήπτετο πόλεις, Ῥωμαίοις μὲν τὰς ὑπαλλαγὰς αὐτῆς πολλὰ βουλευομένοις ἔδοξε μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τῆς πόλεως, μὴ ἐὰν μὲν αὐτῶν ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς χώρας Βολῶσκοι, καὶ τῆς τῶν συμμάχων τε καὶ ὑπηκόων γῆς, καλαλυσάμενοι τὸν πόλεμον, πρέσβεις ἀποστείλωσι τοὺς βεβαιώσοντας τὴν φιλίας, διαβουλεύσασθαι δὲ σωτήριον ἐφ' οἷς ἔσονται δικαίοις φίλοι, καὶ τὰ βουλευθέντα εἰς τὸν δῆμον ἐνεγκεῖν· ἕως δὲ ἂν ἐν τῇ χώρᾳ μένωσιν αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων, ἔργα διαπονεῖσθαι πολεμίων, μηδὲν αὐτοῖς ψηφίζεσθαι φιλάνθρωπον. πολὺ γὰρ δὴ Ῥωμαίοις ἀεὶ λόγος τὸν μηδὲν δρᾶσαι πολὺ ἐξ ὑπαλλάγματος, μηδὲ φόβῳ πολεμίων εἰξαντας, ἀπροβούλους τοῖς δεομένοις, καὶ παραχοῦσιν ἑαυτοὺς ὑπηκόους, χαρίζεσθαί τε καὶ ἐπιτρέπειν ὅτου δέονται τῶν μετρίων. καὶ τοῦτο τὸ φρόνημα ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ μεγάλοις κινδύνοις φυλάξασα ἡ πόλις καθ' τε τοὺς ἐνδοτικοὺς καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, μέχρι οὗ καθ' ἡμᾶς χρόνου διαμεμένηκε. ταῦτα ψηφισαμένης τῆς βουλῆς, καὶ πρεσβευτὰς ἑτέρους ἑλομένης δέκα ἄνδρας ἐκ τῶν ὑπατικῶν, τοὺς ἀξιώσοντας τὸν ἄνδρα μηδὲν ἐκφέρειν ὑπάγμα βαρὺ, μηδὲ ἀνάξιον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καλαλύσαντα τὸν ἔμφρονα, καὶ ἀναπήσαντα τὴν δύναμιν ἐκ τῆς χώρας, πείθοι καὶ διὰ λόγων συμβατηρίων ταῦτα πιεῖν ποιῆσαι, εἰ βούλεται βεβαίους τε καὶ εἰς ἀεὶ διαμενούσας ποιήσασθαι τὰς ὁμολογίας τῶν πόλεων, ὡς τοῦ γε ἐπ' ἀνάγκης τινὸς ἢ καιροῦ συνχωρουμένων καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσιν, ἅμα τοῦ μεταπεσεῖν τοὺς καιροὺς ἢ

tunc *apud milites* pro concione dicebat: siue ipse rumorē eum finxerat, ne bellum in hostiū gratiam intermississe videretur. & aggressus Lōgulam, expugnatam minimo negotio, diripuit sicut alias, exinaniuitque, captiuis abductis. ac mox porro contra Satricanos duxit exercitum. & potitus hoc quoq; oppido, prædaq; amborū cum parte copiarū Ecetram missa, ipse cū reliquo exercitu Setiam petiit: & hac etiā capta direptaq;, in Poluscanum agrum irrupit. qui cū ei resistere non possent, expugnato eo quoq; oppido, ordine perrexit ad cetera. itaq; Albiolanos & Mugilanos vi expugnauit: Coranos vero per deditionē *in fidem* recepit. Porro subactis intra triginta dies septē *Latinorum* oppidis, Romam petiit cū multo maiore quam prius exercitu; & trigesimo ferme stadio ab vrbe in via Tusculana castra posuit. Interea vero dum Latinorum oppida exscindit & ad se pertrahit, senatui post diutinas de Marcii postulatis cōsultationes visum est nihil facere quod populo Romano indignum esset: sed si Volsci deductis e Romano sociorumq; & subditorum agro copiis, & positis armis, legatos de amicitia mitterent, senatusconsultum fieri de conditionib. fœderis; ac decretum referri ad populum: tantisper vero dum intra Romanorū & sociorum fines manerent, & hostiliter se gererent, nihil mite decernēdum. Semper enim populus Romanus diligenter cauit ne quidquam iussus faceret, nec hostium metu cederet; sed aduersariis post ictum fœdus & admissas imperii habenas, tum demum largiretur siquid æquum peterent: eumq; animū in multis & grauib. periculis vsq; ad nostrā ætatem, siue externis siue intestinis vrgeretur bellis, cōstanter retinuit. Hæc vbi senatui placuere, rursum electi sunt in legationē alii consulares decē, qui peterēt nequid graue iuberet & indignū populo Romano; sed positis inimicitiis, abductoq; exercitu, verbis & transactione impetraret quę cuperet: si quidē in stabile ac perpetuū fœdus coire populos vellet: quādo qdquid necessitas pro tēpore vel priuatis hominib. vel ciuitatib. extorqueat, tātisper du-

Legatio ad Marcium altera.

ret donec cesset ea necessitas. Cũ his mandatis legati profecti sunt cũ primum audierunt de aduentu Marcii. ad quem admissi, multis suasoriis verbis vsi sunt, seruata interim dignitate populi Romani. Quibus ille nihil aliud respondit; nisi vt melius sibi consulerent, & reuerterentur intra triduum. non enim se ampliores daturum inducias. Cumque illi nescio quid ad hæc vellent dicere, non permisit, sed iussit ocyus castris excedere; minatus, ni facerent, se tractaturum vt exploratores. Ita illi silentio cõfestim se dederunt in viam. Hæc tam superba & minacia postquam legati renuntiauerũt senatui, ne tum quidem placuit emitti exercitum: siue quod parum fiderent inexperto bellorum militi; (erant enim tirones plerique) siue quod putarent, consulum timiditati (nam fere nihil in eis erat industriæ) non satis tuto committi posse tantam aleam: siue denique deorum numen expeditionem inhibuit, vel auguria, vel oracula Sibyllina, vel patria quæpiam religio: quorum ætas ea fuit obseruantior quam nostri seculi homines: sed iusserũt vrbem firmioribus muniri præsidiis, & hostes, si accederent, arceri e propugnaculis. Dum hæc aguntur & apparantur, nondũ abiecta omni spe flectendi Marcium, si maior & honoratior legatio mitteretur, decretum est vt pontifices, augures, & quicumque honorem munusve sacrum publico sumptu gererent, (sunt autem Romę sacerdotes & deorum ministri permulti; hique ipsi claritate præstant ceteris, & pro paterni generis ac suarum virtutum splendore dignitates consequuntur) præferentes deorum quos orgiis colerent, insignia, sacroque vestitu amicti, vno agmine castra hostium peterent, eadem postulaturi quæ legati proximi. Qui vt eo venerunt & mandata senatus exposuerunt, Marcius nec ipsorum postulatis annuit; sed suasit vt irẽt & imperata facerent, si pacẽ habere vellent: alias bellũ venturum exspectarent ad vrbis mœnia: edixitq; ne posthac verba ad se fierent. At Romani hoc quoq; conatu frustrati, desperata prius pace, parabãt se ad obsidionẽ sustinendam, dispositis circa fossas & por-

Legatio ad Marciũ tertia, e sacri ordinis hominibus.

τὰς ἀνάγκας, λύθεις δεχομένων· οἱ μὲν ἀποδειχθέντες ὑπ' αὐτῆς τῆς βουλῆς, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν παρουσίαν τοῦ Μαρκίου, προβληθέντες ὡς αὐτὸν, πολλὰ ἐπαγωγὰ διελέχθησαν, φυλάττοντες καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως. ὁ δ' Μάρκιος μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, σιωπῇ δὲ χρήσιμόν τι βουλευόμενος ἔχειν τριῶν ἐντὸς ἡμερῶν· ταύτας γὰρ αὐτοῖς ἔσεσθαι μόνας ἀνοχὰς τοῦ πολέμου. βουλομένων δέ τινες τῶν λεγόντων αὐτῶν, οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ χάρακος, ἀπειλήσας ὡς εἰ μὴ ποιήσουσιν, ὡς κατασκόποις χρήσεται. κἀκεῖνοι σιωπῇ ἀπῆλθον, αὐτοῦ ὤχοντο. μαθόντες δ' οἱ βουλευταὶ ταῦτα τὰ πρεσβευτῶν, τὰς αὐτάδειας ἀποχρίσεις τε καὶ ἀπειλὰς τοῦ Μαρκίου, τραχὺν μὲν καὶ ἀβέβαιον ὑπάρχειν οὐδὲν τότε ἐψηφίσαντο, εἴτε δὲ ἀπειροπόλεμον τὸ σφέτερον τραχυτῶν· νεοσύλλεκτοι γὰρ οἱ πλείους ἦσαν αὐτῶν· ὑλαθέντες· εἴτε τὴν ὑπάτων τιμὴν ἀτολμίαν· ἥκιστα γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ δραστήριον ἐῶ· σφᾶς ἐρρωμένην ἡσυχάζουσι τηλικοῦτον ἀναιρεῖσθαι ἀγῶνα· εἴτε ἄρα καὶ τὸ δαιμόνιον σφίσιν ἀναλισκόμενον τοῖς τῶν ἔξοδον, ἢ οἰωνῶν, ἢ χρησμῶν Σιβυλλείων, ἢ λίνος ὀπηδὸς πατρίου· ὧν οὐκ ἠξίουν οἱ τότε ἄνθρωποι, καθάπερ οἱ νῦν, ὑπερορᾶν· φυλάττειν δὲ τὴν πόλιν ὅπως μελετηρὰ φυλακῇ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων τοὺς ἐπιόντας ἀμύνεσθαι διέγνωσαν. ταῦτα τοίνυν πρεσβεύοντες καὶ παρασκευαζόμενοι, τό τε ἐλπίδος ὅπως ἀφιέμενοι, ὡς δυνατὸν ὑπάρχειν ἔτι μεταπεισθῆναι τὸν Μάρκιον, εἰ μείζονι καὶ λιπαρωτέρᾳ πρεσβείᾳ δεηθεῖεν αὐτῶν, ψηφίζονται τάς τε ἱεροφαίας, καὶ τοὺς οἰωνοσκόπους, καὶ τοὺς δημοσίους ἄπαντας, ὅσοι τιμῆς τινος ἱερᾶς ἢ λειτουργίας τοῖς θείοις δημοσίᾳ λαβόντες εἶχον· εἰσὶ δ' παρ' αὐτοῖς ἱερεῖς καὶ θεραπευταὶ θεῶν πάνυ πολλοὶ, καὶ αὐτοῖς ὅτοι τῶν ἀνδρῶν διαφανέσταται, καλά τε οἴκοις πατέρων καὶ προγόνων οἰκείας ἀξίωσιν ἔχοντες· ἅμα αὐτοῖς τῶν ὀργιαζομένων τε καὶ θεραπευομένων θεῶν τὰ σύμβολα, καὶ τὰς ἱερὰς ἀμπεχομένους ἐσθῆτας, ἀθρόους ὅτι τοὺς χάρακας τῶν πολεμίων προβλέσθαι, τοὺς αὐτοῖς φέρουσας τοῖς πρεσβεύουσι λόγους. ὡς δ' ἀφίκοντο οἱ ἄνδρες, καὶ ἔλεξαν ὅσα ἡ βουλὴ αὐτοῖς ἐπέστειλεν, οὐδὲ τότοις ἔδωκεν ὁ Μάρκιος ὑπὲρ ὧν ἠξίουν, ἀλλ' ἢ τὰ κελευόμενα ποιῆσαι σιωπῇ ἀπόντας, εἰ θέλουσιν εἰρήνην ἄγειν, ἢ πρὸς δέκα τοῦ πολέμου ἥξοντα πρὸς τὴν πόλιν· καὶ ὃ λοιπὸν ἀπεῖπε μὴ διαλέγεσθαι πρὸς αὐτούς. ὡς δὲ καὶ ταύτης ἀπέτυχον τῆς πείρας οἱ Ῥωμαῖοι, πᾶσαν ἐλπίδα διαλλαγῆς ἀπογνόντες, ὡς πολιορκησόμενοι παρεσκευάζοντο, τὰς μὲν ἀκμαιοτάτοις ὑπὸ τῇ τάφρῳ καὶ πρὸ τῶν πύλας τά-

λάις τὰ ξανθὰς· τὰς δ' ἀφ' ἡμῶν ἤδη τραλιᾶς, οἷς ἔτι σώματα ἱκανὰ ἐῶν κακοπαθεῖν, ὅπῃ τοῖς τείχεσιν. αἱ δ' γυναῖκες αὐτῶν, ὡς ἐγίγνετο ἤδη τὸ δεινόν, καλαλιπῶσαι τὰ οἴκοι μονῆς τὸ ἀώρεπὲς, ἔθεον ὅπῃ τὰ τεμένη τῶν θεῶν, ὀλοφυρόμεναί τε καὶ κωκυλιόμεναι τὸ ξοάνων. καὶ ἐῶν ἅπας μὲν ἱερὸς τόπος οἰμωγῆς τε καὶ ἱκετείας γυναικῶν ἐνάπλεως, μάλιστα δὲ τὸ τοῦ Καπιτωλίου Διὸς ἱερόν. ἔνθα δή τις αὐτῶν γλυκύ τε καὶ ἀξιώματι προέχουσα, καὶ ἡλικίας ἐν ᾧ κρατίστῳ τότε οὖσα, καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα ἱκανωτάτη, Οὐαλερία μὲν ὄνομα, Ποπλικόλα δὲ θυγάτηρ οὖσα τοῦ πολίτην ἀπὸ τῶν βασιλέων ἀδελφὴ, θείῳ τινὶ τῶν ἐκ τῆς μαντικῆς κινηθεῖσα, ὅπῃ τὰ ἀνωτάτω κρηπίδος ἔχει τοῦ νεώ, καὶ προσκαλεσαμένη τὰς ἄλλας γυναῖκας, πρῶτον μὲν παρεμυθήσατο, καὶ παρεθάρρυνεν, ἀξιοῦσα μὴ καταπεπλῆχθαι τὸ δεινόν· ἔπειτα ὑπέσχετο μίαν εἶναι σωτηρίας ἐλπίδα τῇ πόλει, ταύτην δ' ἂν αὐτὴ εἶναι μόνας καταλειπομένην, ἐὰν θελήσωσι προθύμως ἃ δεῖ. καί τις εἶπεν ἐξ αὐτῶν· Καὶ τί προθύμως ἂν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες δύναισθαι δυνηθεῖμεν τὰ παρόντα, τῶν ἀνδρῶν ἀπειρηκότων; πῶς ἂν σώσαιμεν ἡμᾶς τὰς ἀσθενεῖς καὶ παλαιπώρους ὄντας ἰσχύς; Οὐχὶ ὅπλων, ἔφησεν ἡ Οὐαλερία, καὶ χρῶν δεόμεναι· τούτων μὲν γὰρ ἀπολέλυκεν ἡμᾶς ἡ φύσις· ἀλλ' ἀνοίας καὶ λόγου. Βοῆς δὲ μετὰ τοῦτο γλυκυμένης, καὶ δεομένων πασῶν φανερὰν ποιῆσαι εἴ τις ἔστιν ἢ ὁπωσοῦν εἰσαγωγὴ, λέγει πρὸς αὐτάς· Τοιαύτην ἔχουσαν τὴν παρόντα τε καὶ ἄκοσμον ἑαυτὴν, καὶ τὰς ἄλλας προσκαλεσαμένην γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα ἐπαγομένην, βαδίζωμεν ὅπῃ τάχιστα πρὸς Οὐετουρίαν τὴν Μαρκίου μητέρα οἰκίαν· καὶ προπεσοῦσαι τῶν γονάτων αὐτῆς τὰ τέκνα θεῖσαι, δεώμεθα μετὰ δακρύων, ἡμᾶς τε οἰκείσασθαι τὰς μηδενὸς κακοῦ αἰτίας, καὶ τάχιστα ἐν ἐσχάτοις κινδυνοῦσι εἶναι πατρίδα, προσελθεῖν ὅπῃ τάχιστα τὴν χαρακώματα τῶν πολεμίων, ἀγούσαν τούς τε υἱωνοὺς, καὶ τὰ μητέρα αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς ἁπάσας· ἀκολουθώμεν γὰρ αὐτῇ, τὰ παιδία ἐπαγόμεναι. ἔπειτα ἱκέτην γλυκυμένην τὰ τέκνα, ἀξιοῦν καὶ δεῖσθαι μηδὲν ἀνήκεστον τὴν πατρίδος ἐξεργάσασθαι. ὀλοφυρομένης γὰρ αὐτῆς καὶ ἀντιβολούσης, οἷον τὸς ἂν εἰσέλθοι τὴν ἀνδρα, καὶ λογισμὸς ἥμερος. ἀλλ' οὔτως ἄγριον καὶ ἄζωστον ἔχει καρδίαν, ὥστε ἀναμεῖναι μητέρα πρὸς τοῖς ἑαυτὰ τέκνοις κυλιομένην. ὡς δ' ἐπῄνεσαν αἱ παροῦσαι τὸν λόγον, ἀξιοῦσαι τοῖς θεοῖς πειθὼ καὶ χάριν αὐτῶν ὑπάρχειν τῇ δεήσει, προῆλθεν ἐκ τοῦ τεμένους· αἱ δὲ ἠκολούθουν. καὶ μετὰ τοῦτο προσλαβοῦσαι τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἐπορεύοντο ὅπῃ τάχιστα τὴν οἰκίαν τοῦ Μαρκίου μητρὸς ἀδελφάς. ἰδοῦσα δὲ αὐτὰς ἡ τοῦ Μαρκίου γυνὴ Οὐολουμνία πλησίον καθημένη τῆς ἑστίας, ἐαυτὴν

tas iunioribus; ſuper mœnia vero emeritis, qui labori ferendo etiamtum eſſent idonei. *Interea* mulieres, vt malo iam imminente, relictis penetralibus ædium, & neglecto decoro, currebant ad delubra deorũ, & cum lamentis prouoluebantur ante ſimulacra: omniaq; loca ſacra fœminarũ ſupplicantium eiulatu opplebantur; ſed Capitolini Iouis templum maxime. Ibi quædam genere ac dignitate præminens, annisq; matura, & alias prudens fœmina, Valeria, Poplicolæ illius qui cum primis vrbem a tyrannide liberauerat ſoror, diuinitus inſtincta, in ſummo templi gradu conſtitit: vocatasque ad ſe ceteras, primum conſolata eſt, iubens bono eſſe animo, nec perterreri periculo. deinde pollicebatur vnicam ſupereſſe publicæ ſalutis ſpem: quæ in ipſis ſolis ſit poſita, ſi velint quæ facienda ſunt facere. Tum vna ex earum numero, Et quomodo nos fœminę poſſemus ſeruare patriam, cum viri deſponderint animum? quas tãtas ad hoc vires habemus inualidæ & miſeræ? Nõ opus eſt, inquit Valeria, manibus & armis; a quibus vacationem habemus ſexus priuilegio; ſed verbis & affectibus. Acclamatum eſt vno ore, proferret ſiquid haberet auxilii. Tum illa: In hoc ſordido & inculto veſtitu, aſſumptis ceteris mulieribus, adductisque nobiſcum paruis liberis, eamus ad ædes Veturiæ matris Marcii; & depoſitis ante ipſius genua pueris, cum lacrymis rogemus, vt & nos omnis mali inſontes, & patriã in extremo periculo conſtitutã miſerata, pgrediatur ad caſtra hoſtiũ, ducens ſecum nepotes, eorumq; matrẽ, & nos vniuerſas: comitabimur enim eam, & ipſæ noſtros nobiſcũ ducentes liberos: deinde vt ſupplex filiũ oret, nequam calamitatem inferat patriæ. nã ad eius lamenta & preces miſeratio ſubibit hominẽ, & humanitatis reſpectus. non ita ferreũ pectus habet ac impenetrabile, vt matrem ad genua ſua volutari ſuſtineat. Id conſilium vt omnib. placuit, votis factis vt dii precibus ſuis vim perſuadendi & gratiam adderẽt, e delubro egreſſa eſt, ceteris proſequentibus. ac mox aſſumptis ceteris matronis, ſimul adierunt domũ Veturiæ. quas cum vidiſſet vxor Marcii Volumnia prope ſocrũ aſſidens, mi-

rata, Quid, inquit, vobis vultis mulieres, quod tam multæ veniſtis in domum afflictã & miſeram? Tum Valeria: In extremo periculo conſtitutę & ipſę, & pueri iſti, ſupplices ad te cõfugiunt Veturia, te, vnũ & ſolum auxilium, orantes, primũ vt miſererearis communis patriæ, nec patiaris eam, cũ hactenus in nullius manus venerit, *nunc* a Volſcis libertate exui; ſi tamen parcent ei, & nõ funditus conabuntur euertere: deinde, vt pro nobis ipſis ſupplicare velis, & his infelicibus pueris, ne hoſtium inſolentiam experiamur, quę infortunii veſtri nullam ſuſtinemus culpam. Siqua in te mitis & humani animi particula ſupereſt, Veturia, miſerere mulier mulierum quas olim ſacrorũ & ſanctorũ habuiſti participes: & aſſumpta tecũ bona hac Volumnia, eiusque pueris, nobisq; ſupplicibus ferentib. hanc tenellam progeniẽ, vade ad filium, ora, obſecra, nec precari deſine; pro multis vnã hanc repoſcens gratiã, vt pacẽ faciat cum ſuis ciuibus, & reuertatur in deſiderantẽ ſe patriam. certo enim pſuadebis; nec deſpiciet te ante ſuos pedes iacentẽ vir pius. Quem ſi in vrbẽ reduxeris, & ipſa immortalem habebis gloriã, vt par eſt, ob ereptam e tã horribili periculo patriã; & nos honoratiores apud maritos facies, quæ bellum ſubmouerimus quod ipſi nequiuerint repellere: videbimur illarũ poſteræ ac pgenies, quæ ſub Romulo beliũ Sabinum legatione ſua diremerunt, cõciliatisq; ducibus ac populis, vrbẽ hanc ex parua magnam fecerunt. Honeſtum eſt periculũ Veturia, filium recipere, liberare patriam, ſeruare ſuas ciues, virtutis immortalem gloriã ad familiæ poſteros trãſmittere. Cõcede nobis libens & alacris hãc gratiam, nec cunctare Veturia. nam imminens periculum nullas conſultationes aut moras patitur. His dictis multisq; fuſis lacrymis, conticuit. Lamentãtibus autem & ceteris mulieribus, ac vehementer deprecantibus, Veturia poſt aliquãtulam morã & lacrymas inquit: Ad infirmam & exilem ſpem confugiſtis Valeria, noſtrum *ſcilicet* miſerarum fœminarum auxilium: quibus pietas quidẽ eſt erga patriam, & voluntas ſeruãdi ciues, qualescumque ſint: ſed deſunt vires & efficacia. alienatus eſt enim a nobis

μασέ τε, ϗ εἶπε· Τίνος δεόμενοι, γυναῖκες, ἐληλύθατε ἐς τὴν πλῆθος εἰς οἰκίαν δύσηνον ϗ ταπεινήν; ϗ ἡ Βαλερεία ἔλεξεν· Ἐν ἐσχάτοις ἔσαν κινδύνοις καὶ αὐταὶ, ϗ τὰ νήπια ταῦτα, καταπεφύγασιν ἱκέτιδες ὅτι σε, ὦ Οὐετουρία, τὴν μόνην ϗ μίαν βοήθειαν, ἀξιοῦσαί σε, πρῶτον μὲν οἰκτῖραι τὴν κοινὴν πατρίδα, ἣν ὀλίγου πρόπολεμωμένην ὑπὸ χείριον, μὴ πεῖρα ἀφανερθεῖσαν ὑπὸ Βολούσκων τὴν ἐλευθερίαν· εἰ δὲ μὴ ϗ φείσονται αὐτῆς κρατήσαντες, ἀλλ' ὀλέθριζον ὅπῃ χρήσονται ἀνελεῖν· ἔπειτα ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀντιβολῆσαι, ϗ τῶν δυσήνων παιδίων τούτων, ἵνα μὴ πέσωμεν εἰς ἐλπίδων ὕβριν, ὧνπερ ἔσαν τῶν συμβεβηκότων ὑμῖν κακῶν αἴτιαι. εἴ τίς ἐστιν ἔν σοι ψυχῆς ἡμέρου ϗ φιλανθρώπου καὶ ἀλαλήτου μοῖρα, ἐλέησον, ὦ Οὐετουρία, γυνὴ γυναῖκας κοινωνησάσας ἱερῶν πολεμίων ϗ ὁσίων· ϗ σαλαβεῖσα μὴ σαυτῆς δολοῦ μνίαν τε τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα, ϗ τοὺς παῖδας αὐτῆς, ϗ ταῖς ἱκέτιδας ἡμᾶς φεῦγε τὰ νήπια ϗ ταυτασὶ ταῖς ὠμηστὰς, ἴθι πρὸς τὸν ἄνδρα, ϗ πεῖθε, ϗ λιπάρει, ϗ μὴ ἀνῆς δεόμενον, μίαν ἀντὶ πολλῶν χάριν αἰτοῦσα παρ' αὐτοῦ, πεῖσαι τὸν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, ϗ καταλλαγῆναι πρὸς τὴν δεομένην αὐτὸν ἀπολαβεῖν πατρίδα· πείσεις γάρ, οἶδα, ϗ ἀφελήσεταί σε ἐρρωμένως πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ποσὶν ἀνὴρ εὐσεβής. καταγαγοῦσα δ' αὖ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν πόλιν, αὐτή τε ἀθάνατον ἕξεις κλέος, ὡς ἔοικεν, ϗ τοῖς κινδύνοις, ἐκ τηλικούτου κινδύνου ϗ φόβου ῥυσαμένη τὴν πατρίδα, ϗ ἡμῖν ὑμῖν αἰτία τοῦδε τοῖς ἀνδράσιν ἔσῃ, ὅτι τὸν δυνηθέντα παρ' ἐκείνων δι' ἀσκεδασθῆναι πόλεμον αὐταὶ διελύσαμεν· ἐκείνων τε ἔγγονοι τῶν γυναικῶν φανησόμεθα, αἳ τοὺς συστάντας Ῥωμύλου πρὸς Σαβίνους πόλεμον, αὖθις πρεσβευσάμεναι διελύσαντο, ϗ σωσαγαγοῦσαι τούς τε ἡγεμόνας ϗ τὰ ἔθνη, μεγάλῃ ἐκ μικρᾶς ἐποιήσαντο πόλιν. καλὸς ὁ κίνδυνος, ὦ Οὐετουρία, τὸν ὑμεῖς ὑπομείνασαι, ἐλευθεροῦσαι τὴν πατρίδα, σῶσαι ταῖς ἑαυτῶν πολίτιδας, κλέος ἀρετῆς ἀθάνατον ἐγγόνοις τοῖς ἐσομένοις καταλιπεῖν. δὸς ἡμῖν ἑκοῦσα ϗ μὴ προθυμίας τὴν χάριν, ϗ ἀπεύσον, ὦ Οὐετουρία. βαλοῦ γὰρ ἡ χρόνον ὁ κίνδυνος οὐκ ὀξὺς ὢν οὐκ ὑπιδέχεται. ἡ μὲν δὴ ταῦτα εἰποῦσα, ϗ πολὰ προσεμένη δάκρυα, ἐσίγησεν. ὀδυρομένων δὲ ϗ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ϗ πολλὰς δεήσεις ποιουμένων, μικρὸν ὑπισχοῦσα ἡ Οὐετουρία ϗ δακρύσασα, εἶπεν· Εἰς ἀσθενῆ ϗ λεπτὴν ἐλπίδα καταπεφύγατε, ὦ Οὐολερία, τὴν ἐξ ἡμῶν τῶν ἀθλίων γυναικῶν βοήθειαν, ἃς ἡ μὲν φύσις ἡ πρὸς τὸ παρέσει, ϗ ὁ νόμος ἐᾷ σώζεσθαι τοὺς πολίτας, οἷοί ποτ' εἰσὶν· ἡ δὲ ἰσχὺς ϗ τὸ δύνασθαι ποιεῖν, ἄπεστιν. ἀπέστραται γὰρ ἡμᾶς, ὦ Οὐολε-

» ὦ Οὐολεερία, Μάρκιος, ὃς ἔτ' πικρὰν ἐκείνῳ ὁ δῆμος
» αὐτῷ καλέγνω δίκῃ, καὶ μεμίσηκε τ' οἰκίαν ὅλῃ ἅμα
» τῇ παρῴδι. τοῦτο γ' ὑμῖν οὐ παρ' ἄλλου τινός, ἀλλὰ παρ'
» αὐτῷ Μαρκίου λέγειν ἔχομεν. ὅτε γὰρ δηοὶς τῇ δίκῃ ἦλ-
» θεν εἰς τὴν οἰκίαν, περιπεπόμενος ὑπὸ τῶν ἑταί-
» ρων, καθαλαβὼν ἐν πενθίμοις ῥύχεσι τὰ πεινῶντα κρα-
» ζούσας ἐν τοῖς γόνασι τὰ τέκνα αὐτοῦ, φεισάμενός τε, οἷα εἰ-
» κὸς, καὶ ἀναπαλυμένας τὴν καθέξουσαν ἡμᾶς τύχην,
» περιυβρίας ἐκείνας, ἃς μικρὸν ἄποθεν ἡμῶν ἄδακρυς,
» ὥσπερ λίθος, καὶ ἀτενίσας, Οἴχεται, φησὶν, Μάρκιος ὑμῖν, ὦ μῆτερ, ἅμα καὶ σὺ, ὦ Οὐολουμνία, καὶ γυ-
» ναικῶν, ἐξελαθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι γενναῖος ἦν καὶ
» φιλόπολις, καὶ πολλοὺς ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος
» ἀγῶνας. ἀλλ' ὥσπερ πρέπει γυναιξὶν ἀγαθαῖς, ὅπως
» φέρεσθε τὰς συμφορὰς, μηδὲν ἄτιμον ποιοῦσαι, μηδὲ
» ἀγεννὲς, καὶ τὰ παιδία ταῦτα πρόσαμυνα τῆς ἐμῆς ἐ-
» ρημίας ἔχουσα, πρέπετε ἀξίως ἡμῶν τε καὶ τῶν γενναίων·
» οἷς θεοὶ δοῖεν εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσι τύχῃ μὴ κρείττονα
» τῆς παρούσης, ἀρετῇ δὲ μὴ χείρονα. καὶ χαίρετε. ἀπέρχο-
» μαι γὰρ ἤδη καταλιποῦσα τὴν οὐκέτι χωροῦσαν ἄνδρας
» ἀγαθοὺς πόλιν· καὶ ὑμεῖς, ὦ θεοὶ κτήσιοι, καὶ ἑστία πα-
» τρῴα, καὶ δαίμονες οἱ κατέχοντες τῆσδε τὸν τόπον, χαίρε-
» τε. ὡς δ' ταῦτα εἶπεν, ἡμεῖς μὲν αἱ δυστυχεῖς, ἃς ὁ
» πάθος ἀπῄτει φωνὰς ἀναβοῶσαι, καὶ παίσασαι τὰ στήθη,
» περιεχύθημεν αὐτῷ τὰς ἐσχάτους ἀσπασμοὺς κομιού-
» μεναι· ἡ παιδίων τούτων ἐγὼ μὲν τὴν πρεσβυτέραν ἦ-
» γον, ἡ δὲ μήτηρ τὴν νεωτέραν εἶχεν ὑπὸ τὴν ἀγκάλης· ὁ δὲ
» ἀποστραφεὶς καὶ παρωσάμενος ἡμᾶς, εἶπεν· Οὔτε σὸς
» υἱὸς ἔτι, μῆτερ, ἔσται τὴν ἀπὸ τῆσδε χρόνον Μάρκιος,
» ἀλλ' ἀφῄρηταί σε τὴν γηροβοσκὸν ἡ πατρίς· οὔτε σὸς ἀ-
» νὴρ ἀπὸ ταύτης, ὦ Οὐολουμνία, τὴν ἡμέρας, ἀλλ' εὐτυ-
» χοίης ἕτερον ἄνδρα λαβοῦσα εὐδαιμονέστερον ἐμοῦ·
» οὔθ' ὑμῶν, ὦ τέκνα φίλτατα, πατὴρ, ἀλλ' ὀρφανοὶ καὶ ἔ-
» ρημοι τῶνδε ταύτης, ἕως εἰς ἄνδρας ἔλθητε, θαφήσε-
» σθε. ταῦτα εἰπὼν, ἄλλο μὲν οὐδὲν οὔτε διοικησάμε-
» νος, οὔτε ἐπιτείλας, οὐδ' ὅποι πορεύσεται φράσας, ἀπῆλ-
» θεν ἐκ τῆς οἰκίας μόνος, ὦ γυναῖκες, ἄδουλος, ἄπορος,
» οὐδὲ τὴν ἐφήμερον ὁ δύσηνος ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων ἔχ-
» ων ὑπαγόμενος. καὶ τέταρτον ἐνιαυτὸν ἤδη τοῦτον, ὃς
» οὐ φεύγει τὸν παῖδα, πλανώμενος ἡμᾶς ἀλλοδαποῖς αὐτοῦ
» νενόμικεν, οὐ γράφων οὐδὲν, οὐκ ἐπιτέλλων, οὐ τὰ πε-
» ρὶ ἡμᾶς εἰδέναι βουλόμενος. τοσοῦτος δὴ ἐνιαυτὸν ψυ-
» χὴν οὕτω σκληρὰν καὶ ἄζωστον, ὦ Οὐολερία, μία ἰσχὺς ἐ-
» ξοίσειν αἱ παρ' ἡμῶν δεήσεις, αἷς ὅτε ἀσπασμὸν μελέ-
» δωκεν, οὔτε φιλημάτων, οὔτε ἄλλης φιλοφροσύνης
» οὐδεμιᾶς, τὸν τελευταῖον πορευόμενος ἐκ τῆς οἰ-
» κίας ὁδόν; ἀλλ' εἰ καὶ τούτου δεῖσθε ὑμεῖς, ὦ γυναῖκες, καὶ

Marcius ex quo triste illud iudicium de eo fecit populus, & totã familiam vna cũ patria exosam habet. id quod non ex alio quam ipso cognouimus. postquam enim damnatus domum rediit amicis deducentibus, cum reperisset sordidatas & in gremiis tenẽtes abiectos ipsius pueros, gementesque (vt par erat) & deplorantes fortunam quã habituræ essemus illius orbatæ præsentia, stans aliquantum semotus siccis & immotis oculis, vt lapis: Periit, inquit, vobis Marcius, mea mater, tuq; Volumnia mulierum optima, expulsus a ciuibus quod generosus sit animansq; patriæ, quodq; pro ea multos labores pertulerit. at vos ita hũc casum ferte, vt probas, modestas, & generosas fœminas decet: hos pueros absentiæ meæ solatium, educate vt dignum est vobis vestraq; familia: quibus, vbi adoleuerint, fortunã precor meliorem mea, virtutem non deteriorem: & valete. iam enim abeo, relinquens vrbem quæ bonos viros non capit amplius. Vos quoq; dii penates, & lares patrii, geniiq; huius loci præsides, valete. Hæc vbi dixit, nos miserę edentes voces quas dolor exprimebat, plangentesque pectora, ruebamus in amplexus vltimos; ego, ex pueris his maiorem ducens: mater eorum, in vlnis gerens minorem. Ille auersus, repulsis nobis, inquit: Nec tibi mater Marcius posthac erit filius; sed abstulit tibi senectutis tuæ nutritorẽ patria: nec tibi Volumnia posthac maritus; sed sis felix alium maritum nacta fortunatiorẽ me: nec vobis filii carissimi pater ero; sed orbi & desolati apud has vsq; ad virilem ætatẽ educabimini. Hæc locutus, non dispositis rebus domesticis, nõ mandatis vllis datis, ne loco quidem indicato quem peteret, abiit miser ex ędibus solus o matronæ, sine seruo, sine pecunia, ne vnius quidẽ diei viatico assumpto: & iam quartum hunc annũ, ex quo in exsiliũ abiit, omnes nos pro alienis habet; nihil scribit, nihil mandat, nõ quid agamus scire curat. Apud tã durum & impenetrabilẽ animum, Valeria, quid efficiẽt preces nostræ? quas nec amplexu dignatus est nec osculo, nec vlla alia comitate, digrediẽs extremũ ex ędibus. Attamẽ si hoc quoque petitis vos mulieres, &

omnino vultis nos indecentes personas agere, fingite iam & me & Volumniam ad eum accedere vna cũ pueris. quibus primũ ego mater eum affabor verbis? quã filio petitionem offeram? dicite & docete me. rogabo vt parcat suis ciuibus, a quibus patria pulsus est innocẽs? vt misereatur populi, qui nec misertus est ipsius, nec condoluit? vt deserat & prodat eos qui, licet ante multis ab eo grauibusque affecti cladibus, tamẽ receperunt exsulem, & tractarunt non maligne vt hostem, sed benigne vt amicum & cognatum. quo animo rogabo filiũ, vt exitii sui auctores amet, & iniuriã faciat seruatoribus? Hæccine decet sanæ mentis matrẽ a filio petere: hęccine cordatam vxorem a marito? nõ cogite nos matronæ hæc ab eo postulare, quæ nec apud homines iusta sunt, nec apud deos pia. Sinite iacere miseras sicut afflictę sumus a fortuna; nec dedecus insuper addite. Finita oratione coortus est tãtus mulierum ploratus, tantis ædes personuerunt eiulatibus, vt longe per vrbem exaudiretur clamor, & turbis opplerẽtur vici proximi. Tum Valeria rursus alias prolixas & affectu plenas ingeminauit preces, cetereq; matronæ, vt quæque erat alterutri amicitia cognatione ve coniunctissima; nec desinebant supplicare tangẽtes genua. Tandem Veturia obnixis earum precib. ac lamentis victa, legationem suscepit pro patria, pollicita se ituram cum vxore Marcii liberisq;, & ceteris quotquot comitari vellent coniugibus ciuium. Ita lætæ matronę, implorato deorum auxilio ne spe sua frustrarẽtur, egressæ ex eius ædibus, quid egissent cõsulibus nuntiauerunt. qui laudata illarũ voluntate, senatuq; conuocato, retulerunt de illarum profectione, & an permittẽda esset rogauerunt sententias: multaq; a multis verba super hoc facta sunt, & vsq; in vesperã protracta consultatio. quidã enim non paruum esse periculũ demonstrabãt, si mulieres vna cum liberis in castra hostium ire sinerentur. nam si illi contempto iure supplicum & legatorũ eas retinerent, fore vt vrbe potirentur sine certamine: censebantque solas Marcii cognatas sinendas proficisci vna cum

πάντως θέλετε ἀμημονήσας ἡμᾶς ἰδεῖν, ἐπιλάβεσθε παρθένων τοὺς αὐτὸν καὶ μεθ' ὁλοσυμνίαν, ἀγούσας τὰ παιδία· ἵνας ἐγὼ τοῦτον ἡ μήτηρ ἐρῶ τοὺς αὐτὸν λόγους, ἢ ἵνα δέησιν ποιήσομαι τοῦ υἱόν, λέγετέ μοι· διδάσκετέ με. φείσασθαι κελεύω τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ὑφ' ὧν οὐκ ἐπατρίδος ἐξελήλαται καὶ μηδὲν ἀδικῶν; οἰκτίρμονα εἶναι συμπαθῆ τοὺς δημοτικοὺς ἡγεῖσθαι, παρ' ὧν ὅτε ἐλεεῖσθαι μέλλοι, ὅτε συμπαθείας; ἐγκαταλιπεῖν εἶτα καὶ προδοῦναι τοὺς ἐπιδεξαμένους τὸν φυγὼν, οἳ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ τοῦτο ἔδρασαν, ἀ πολεμίων μῖσος, ἀλλὰ φίλων καὶ συγγενῶν εὔνοιαν ἀπεδείξαντο; ἵνα ψυχὼν λαβοῦσα ἀξιώσω τὸν υἱὸν τὰ μὲν ἐπολέσαντα φιλεῖν, τὰ δὲ σώσαντα ἀδικεῖν; οὐκ εἰσὶν ὅτοι λόγοι ὑγιαίνοντος μήτε πρὸς υἱόν, οὐδὲ γυναικὸς ἃ δεῖ λογίζομένης πρὸς ἄνδρα. μηδὲ ὑμεῖς βιάζεσθε, γυναῖκες, ἃ μήτε πρὸς ἀνθρώπους δίκαιά ἐστι, μήτε πρὸς θεοὺς ὅσια, ταῦτα ἡμᾶς αἰτεῖτε· οὐδὲ αὐτοὶ· ἀλλ' ἄφελες ἡμᾶς ἐλεεινὰς, ὡς πεπλώκαμεν ὑπὸ τῆς τύχης, εἶναι πεινάς, μηδὲν ἔτι πλέον ἀμημονήσας. παυσαμένης δ' αὐτῆς, τοσοῦτος ὀδυρμὸς ἐκ τῶν γυναικῶν ἐγένετο, καὶ τηλικαύτη κλαυθμὸς ἐπὶ τὸν οἶκον εἰσῆλθε τὸν Μαρκίου, ὥστε ἐδόκει πολὺ μέρος ἐξακουσθῆναι τῆς πόλεως τῷ βοῷ, καὶ μεστοὺς γενέσθαι τοὺς ἐγγὺς τῆς οἰκίας ἀνωποὺς ὄχλου. ἔπειτα ἡ τε Οὐολερία πάλιν ἑτέρας ἐξέτεινε μακρὰς καὶ συμπαθεῖς δεήσεις, αἵ τε ἄλλαι γυναῖκες αἱ κατὰ φιλίαν ἢ συγγένειαν ἐκαλέσαντο τῶν γυναικῶν πρεσβεύσουσαν, καὶ παρέμενον λιποῦσαί τε καὶ γονάτων ἁπτόμεναι. ὥστε οὐκ ἔχουσά τι πάθη πρὸς τοὺς ὀδυρμοὺς αὐτῶν καὶ τὰς πολλὰς δεήσεις, εἶξεν ἡ Οὐετουρία, καὶ τέλος ἀπῆλθε τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ποιησομένη ὧν ὑπέσχετο, τήν τε γυναῖκα τοῦ Μαρκίου ἀγαλαβοῦσα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τῶν ἄλλων πολιτίδων τὰς βουλομένας. αἱ μὲν δὴ πρεσβεῖαι ἠρέμουν, καὶ τοὺς θεοὺς ὑπεκάλεσάμενοι συλλαβέσθαι σφίσι τῆς ἐλπίδος, ἀπῆεσαν ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ προσήγγειλαν τὰ δεδογμένα τοῖς ἑωθινοῖς. οἱ δὲ τὴν προθυμίαν αὐτῶν ἐπαινέσαντες συνεκάλουν τὴν βουλὴν, καὶ περὶ τῆς ὁδοῦ τῶν γυναικῶν, εἰ συγχωρητέον αὐταῖς, γνώμην ἐπυνθάνοντο. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ πολλῶν ἐλέχθησαν λόγοι, καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας διελέλεκτο, ὅ τι χρὴ ποιεῖν. οἱ μὲν γὰρ, ὡς μικρὸν ἀπέφαινον τῇ πόλει κίνδυνον εἶναι, γυναῖκας ἄνευ τέκνων εἰς πολεμίων στρατόπεδον πορευομένας ἐᾶσαι. εἰ γὰρ αὐτῶν ἐπιδοῦσι τῶν νενομισμένων ὅσιων περί τε πρεσβείας καὶ ἱκεσίας δόξει μηκέτι πρεσβεύειν τὰς γυναῖκας, ἀμαχητὶ σφῶν ἡσσᾶσθαι τὴν πόλιν. ἠξίουν τε αὐτὰς μόνον ἐᾶσαι τὰς προσηκούσας τῷ Μαρκίῳ γυναῖκας ἅμα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ πορευο-

πορθυομένας. ἕτεροι δ' οὐδὲ ταύτας ᾤοντο δεῖν ὑπο-
βρέπειν τὴν ἔξοδον, ὑπομελῶς δὲ καὶ ταύτας παρήιεν φυ-
λάττειν, ὅμηρα νομίσαντας ἔχειν τῶνδε τὸ πολεμίων
ἔθνα, ἢ μηδὲν τὴν πόλιν ἀνήκεστον ὑπ' αὐτῶν παθεῖν. οἱ
δὲ πάσας συνεβάλοντο συλχωρῆσαι ταῖς βουλομέναις
γυναιξὶ τὴν ἔξοδον, ἵνα σὺν μείζονι ἀξιώματι αἱ περὶ
Μαρκίαν πρεσβεύσασαι ποιήσωνται τὴν ὑπὲρ τῆς πατρί-
δος δέησιν. τῶν δὲ μηδὲν αὐταῖς συμβήσεσθαι δεινὸν ἐκλυ-
σας ἀπέφαινον ἐσομένους, θεοὺς μὲν πρῶτον, οἷς καθο-
σιωθεῖσαι τὰς ἱκεσίας ποιήσονται· ἔπειτα τὸν ἄνδρα αὐτὸν 10
πρὸς οὐκ ἐμέλλον πορεύεσθαι, πάσης ἀδίκου τε καὶ ἀ-
νοσίου πράξεως καθαρὸν καὶ ἀμίαντον ἐσηκότα τὸν βίον.
οὕτως δὲ ὅμως ἡ συλχώρησις ἐγένετο ταῖς γυναιξὶ τὴν ἔξ-
οδον, μέγιστον ἀμφοῖν ἐκόμιον ἔρυσα, τὸ μὲν βουλῆς
τὸ φρονίμου, ὅτι τὰ κράτιστα καὶ λυπούμενα προεῖδε-
το, οὐδὲν ὑπὸ δ' κινδύνου τηλικούτου ὄντος ὑπίλα σα-
θεῖσα· τὸ δὲ Μαρκίου τὸ εὐσεβείας, ὅτι πολέμιος ὤν,
ὑπιστεύετο μηδὲν ἀσεβήσειν εἰς ὃ ἀδενὲς τὸ πόλεως
μέρος, κύριος αὐτὸς καθεστάς. ὡς δὲ τὸ προβούλευ-
μα ἐξέφη, προηγόντες οἱ ὕπατοι εἰς τὸ ἀγορεύειν, καὶ 20
συναγαγόντες ἐκκλησίαν, σκότους ὄντος ἤδη, τὰ δό-
ξαντα τῇ συνεδρίῳ διεσάφησε, καὶ προεῖπον ἥκειν ἅ-
πασαν ἑῴθεν ὑπὸ τὰς πύλας, προπέμψαντας ὀξυβό-
λους τὰς γυναῖκας· αὐτοὶ δὲ τὸ καλεπτηρίων ἔλεγον ὑπο-
μελεῖσθαι, ὅτε δὴ ἤδη περὶ τὸ ὄρθρον ἰών, αἱ μὲν γυναῖκες
ἄγουσα τὰ παιδία μὴ λαμπάδων ἦκον ὑπὸ τὴν οἰκίαν,
καὶ παραλαβοῦσαι τὴν δεητυρίαν, προῆλον ὑπὸ τὰς πύ-
λας· οἱ δὲ ὕπατοι ζεύγη τε ἡμιόνων ὀκτὼ, καὶ ἁμάξας,
καὶ τὰ ἄλλα φορτα ὡς πλεῖστα παρασκευασάμενοι, κα-
θεζομένας αὐτὰς προὔπεμπον ἄχει πολλῷ. παρη- 30
κολούθουν δὲ αὐταῖς οἵ τε ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ τῶν ἄλλων
πολιτῶν συχνοὶ συνεχεῖς, καὶ ἐπαίνοις καὶ δεήσει τιμῶ
ἔξοδον, ὑπὲρ φανερὰν αὐταῖς ποιούμενοι. ὡς δὲ διεσώ-
θησαν πόρρωθεν ἔτι προϊοῦσαι τοῖς ἐκ τοῦ χάρακος αἱ
γυναῖκες ἐλθόντο, πέμπει τινὰς ὁ Μάρκιος,
κελεύσας μαθεῖν τίς ἐστιν ὁ προϊὼν ὄχλος ἐκ τῆς πό-
λεως, καὶ ὑπὲρ τί παρεληλύθοντο. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὅτι
381 Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες ἥκουσιν ἐπαγόμεναι παιδία,
προηγεῖται δ' αὐτῶν ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ
τέκνα, πρῶτον μὲν ἐθαύμασε τὸ τόλμης τὰς γυναῖ- 40
κας, εἰ γνώμην ἔχον εἰς χάρακα πολεμίων ἄτερ ἀν-
δρῶν φυλακῆς ἐλθεῖν, ἄλλως τε καὶ τὰ τέκνα, ὅτε αἰδοῖς ἔ-
τι τῆς ἁρμοττούσης γυναιξὶν ἐλευθέρας καὶ σώφρο-
σι προσούσας, ὃ μὴ ἐν ἀνδράσιν ἀσυνήθεσιν ὁρᾶσθαι,
οὔτε κινδύνων λαβοῦσαι δέος, οἷς δυαρρίστως ἔμελ-
λον, εἰ τὰ συμφέροντα πρὸς τῶν δικαίων ἐλομένοις
σφίσι δόξῃ χέρδος αὐτὰς ποιήσασθαι καὶ ὠφέλειαν. ἐπεὶ δ' ἀσχολὴ ἦν, ὑπαντᾶν τῇ μητρὶ προσελ-

liberis. Alii ne his quidē permittendū exitū; sed diligenter asseruādas, velut obsides & hostiū pignora, quo minus in vrbem sæuiret. Rursum alii suadebant omnib. quæ vellent permittendum exitum, vt maiore cū dignitate Marcii cognatæ perfungerentur deprecatione pro patria. quas nihil mali passuras, sponsores ostēdebant primum deos, sub quorū tutela supplicaturæ essent: deinde virū ipsum quem adirent, qui vitā nullo vmquam iniusto & impio facinore polluisset. Hæc sententia vicit, magna cū laude tū senatus prudentiæ, q̄ optime in futurum prospexisset, nihil deterritus periculi magnitudine: tū pietatis Marcii, de quo hoste fuisset opinio nihil patraturum impiū in imbellē ciuitatis partem quæ se ipsius potestati permitteret. Senatusc̄o sulto facto cōsules, pgressi in comitiū, concionem aduocāt cum iā cōtenebrasset: expositisque senatus placitis, edicunt vt omnes mane præsto sint ad portam, & deducāt mulieres, pficiscentes: se *interim* curaturos necessaria. Sub lucē matronæ pueros secū habentes, cum facib. accesserunt ædes Veturiæ, eaq; assumpta, pcesserunt ad portā. Consules, q̄ mulas iugales, plaustra, aliaq; vehicula quā plurima præparauerāt, impositas istis vehiculis, psecuti sunt per satis longū vię spatium. & assectabantur eas tū e senatu tum e reliquis ciuib. continua serie multi; assiduisq; laudib. & cōprecationibus hunc ipsis exitū reddebāt luculentiorem. Cum vero eo, pcessissent, vt quamquam a longe, facile tamē e castris possent, pspici, Marcius mittit aliquot equites qui cognoscāt quænā ex vrbe egressa sit turba, & ad quid veniat: cumq; renuntiaretur, Romanas matronas aduentare cū pueris, & matrē ipsius vxo remq; cū suis pueris præcedere, primum demiratus est mulierum audaciā, quæ non dubitassent adire castra hostium absq; virorum præsidio, idq; cū pueris; nec pudore matronali retentæ, quo minus in ignotorū virorū conspectū venirent; nec periculo deterritæ, quod incurrere poterant, si apud suos ius minus valeret quam lucri ac prædæ cupiditas. Deinde cum iam prope essent, occurrere matri ex-

Legatio ad Marciū quarta, mulieb ris, duce Veturia Matrem matre.

tra castra cum paucis decreuit, imperatorias secures deponere iussis lictoribus, & fasces vbi prope matrem veniretur, submittere. sic enim Romanis mos est, quoties minores magistratus obuiam fiunt maioribus: qui seruatur & hodie. ex hoc more tunc Marcius velut maiorem potestatem conuenturus, cuncta imperii sui deposuit insignia. tanta ei pietatis & reuerentiæ erga sexum cura fuit. Vbi vero conuenere, prior mater accessit ad salutandum, sordidata in morem lugentium, oculis lacrymatione tabidis, miserabilis admodum. Qua visa Marcius, immotus hactenus & rigidus, ac *velut* obfirmatus ad eluctandas quascumque molestias, non valuit amplius manere in proposito: sed abreptus humanis affectibus, amplexus est eam, salutauitque & blandissime cōpellauit; ac diu flens, *mœrore* exanimatam labantemq; sustinuit & refouit. Postquā matris salutationi satis indultum est, vxorem ac liberos excipiens inquit: Bonæ mulieris officiū fecisti Volumnia, quæ apud matrem meā manseris, nec solitudinem eius deseruerit: quo nihil mihi gratius potuisti facere. Post hæc vtrumque filium amplexus & (vt par erat) exosculatus, rursum se ad matrē vertit, iussitq; dicere cur adueniſſet. Illa se cunctis audientibus dicturam ait: nihil enim petituram impium: rogabatq; vt quo loco multitudini ius dicere soleret, ibi consideret. Pergratum id fuit Marcio; vt qui putaret se honestius responsurum coram multitudine, nec defuturas iustas rationes quibus occurreret matris precibus. Ergo ad imperatorium tribunal progressus, primum iussit lictores indē sellam in pauimentum transferre; indignum ratus e sublimiore loco, & pro potestate, cum matre agere. Deinde nobilissimis ducum & centurionum adhibitis in consessum, & admissis quicumque adesse cuperent, matri fecit dicēdi copiam. Tum Veturia, adstare iussis coniuge Marcii liberisq;, & Romanarum matronarum nobilissimis, primū diu fleuit humi defixis oculis, magnamq; ipsa specie præsentibus miserationem mouit. deinde vbi ad se rediit, sic locuta est: Hæ mulieres, fili Marci, cogitantes insolentiā & ceteras calamitates quas

θὼν ἐκ τῦ χάρακος ἔγνω σὺν ὀλίγοις, τάς τε πελέκεις οὓς ἐφηγεῖτο τῶν στρατηγῶν ἔθος ἐστὶ, ἀποθέσθαι κελεύσας τοῖς ὑπηρέταις, καὶ τὰς ῥάβδους, ὅταν ἐγγὺς γένηται τῆς μητρός, καθαιρεῖσθαι. Ταῦτα γὰρ Ῥωμαίοις ἔστι ποιεῖν ἔθος, ὅταν ὑπάντωσι τοῖς μείζοσιν ἀρχὰς οἱ τὰς ἐλάττους ἀρχὰς ἔχοντες, ὡς μέχρι νῦν καθ' ἡμᾶς γέγονε. τότε δὴ τότε σιωπὴ ἦν φυλάττων ὁ Μάρκιος, ὡς ἐξουσίαν μείζονι μέλλων εἰς ταὐτὸν ἥξειν, πάντα ἀπέθετο τὰ τῆς ἰδίας ἀξιώματα ἀρχῆς. Τοσαύτη τότε αὐτῷ ἦν αἰδὼς καὶ φρόνησις τοῦ θείου ὁ νόμος ἐνέσπειρε. ἐπεὶ δὲ σιωπῇ εἶδον ἀλλήλους ἐνέμοντο, τότε μὲν αὐτῷ δεξιωσαμένη πρῶτον ἦλθεν ἡ μήτηρ, πένθημά τε ἐμφαίνουσα ψυχὴ, καὶ τὰς ὄψεις ἐκλειπούσας ὑπὸ τῶν δακρύων, ἐλεεινὴ σφόδρα. ἔπειτα ὁ Μάρκιος ἰδὼν, ἄτεκμος τέως καὶ φερόμενος, οἷος ἅπασι τοῖς ἀνιαροῖς αὐτέχειν, ἥδη ἐπὶ τῶν λελογισμένων φυλάττειν ἰσχυρὸς ἦν, ἀλλ' ὤχετο φερόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν ὅπῃ ὁ ἄνεμος πνέοι. καὶ περιλαβὼν αὐτὴν ἠσπάζετο, καὶ τῶν ἡδίστας φωνὰς ἀνεκάλει, καὶ μέχρι πολλοῦ κλαίων τε καὶ σιωπῶν καθεῖχεν ἐκλελυμένην καὶ ῥέουσαν ὅπῃ τὸ γλυκύ. ὡς δὲ τῶν ἀσπασμῶν τὸ μετρεῖν ἔδοξε εἶχε, τὴν γυναῖκα δεξιωσάμενος ἅμα τοῖς τέκνοις, εἶπεν· Ἀγαθῆς γυναικὸς ἔργον ἐποίησας, ὦ δολυμνία, μείναςα τὸν δὲ τῇ μητρί μου· καὶ οὐκ ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἐρημίαν αὐτῆς, ἔμοιγε πασῶν ἡδίστην κεχάρισαι δωρεάν. μετὰ ταῦτα τῶν παίδων ἑκάτερον προσαγόμενος, καὶ τὰς προσηκούσας ἀσπασμοὺς ἀποδούς, ἐπέστρεψεν αὖθις πρὸς τὴν μητέρα, καὶ λέγει ἐκέλευσε τίνος δεομένη πάρεστιν. ἡ δὲ πρώτων ἀκουόντων ἔφησεν ἔρξειν, ἀγεῖσθαι δυσὶν δέησθαι. παρεκάλει τε αὐτὸν ἐν ᾧ καθεζόμενος εἰώθει χωρίῳ δικάζειν τοὺς ὄχλους, ἐν τούτῳ καθίσαι. καὶ ὁ Μάρκιος ἀσμένως ὃ ῥηθὲν ἐδέξατο, ὡς δὴ πρεπούσιά τε τῆς δικαίων πρὸς τὴν εὐτυξίαν αὐτῆς χρησόμενος, καὶ ἐν καλῷ ποιούμενος τοῖς ὄχλοις τὴν ἀπόκρισιν. ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὸ στρατηγικὸν βῆμα, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις καθελεῖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δίφρον, καὶ θεῖναι χαμαί· μηδὲν οὐκ οἰόμενος ὑψηλότερον δεῖν τόπον ἔχειν, οὐδὲ ἐξουσίας χρῆσθαι κατ' ἐκείνης οὐδεμιᾶς. ἔπειτα προσκαθισάμενος τοὺς ὁπιφανεστάτους τῶν τε ἡγεμόνων καὶ λοχαγῶν, καὶ τῶν ἀλλων ἐάσας παρεῖναι τὸ βουλόμενον, τὴν μητέρα ἐκέλευσε λέγειν. καὶ ἡ Οὐετουρία προσκαθημένη τὴν τε γυναῖκα τοῦ Μαρκίου, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰς ὁπιφανεστάτας τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν, πρῶτον μὲν ἔκλαιεν εἰς τὴν γῆν ὁρῶσα μέχρι πολλοῦ, καὶ πολὺ ἐκίνησεν ἐκ τοῦ παρόντων ἔλεον. ἔπειτα ἀναλαβοῦσα αὐτὴν, ἔλεξεν· Αἱ γυναῖκες, ὦ τέκνον Μάρκιε, τάς ὕβρεις ἐνθυμούμεναι, καὶ τὰς ἀνάγκας συμφορὰς τὰς

συμ-

» συμβησομένας αὐτᾶις, ἐὰν ἡ πόλις ἡμῶν ὑπὸ τοῖς
» πολεμίοις γένηται, πᾶσαν ἀπόγνωσαν βοήθειαν,
» ὅπῃ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀξιῶσι ξυμβαλέσθαι τὸν
» πόλεμον, αὐθάδης καὶ σκληρὰς ἔδωκας ἀποκρίσεις,
» ἄγουσαι τὰ τέκνα, καὶ τοῖς πενθίμοις τούτοις ἠμφιεσμέ-
» ναι φύχεσι, κατέφυγον ἐπ' ἐμὲ τὴν σὴν μητέρα, καὶ
» Βολουμνίαν τὴν σὴν γυναῖκα, δεόμεναι μὴ περιι-
» δεῖν αὐτᾶς τὰ μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν ὑπὸ
» σου παθούσας, σφᾶς μὲν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον εἰς
» ἡμᾶς ἁμαρτοῦσαν, πολλοῦ γε καὶ ὅτε δυτυχοῦμεν, 10
» εὔνοιαν ἔτι προσδεχόμεναι, καὶ ὅτε εὐπραξαμεν, συμ-
» πάθειαν. ἔχομεν γὰρ αὐτᾶς μάρτυρες, ἐξ οὗ σὺ ἀπῆ-
» ρας ἐκ τῆς πατρίδος, ἡμεῖς δὲ ἔρημοι καὶ ὃ μηδὲν ἔ-
» τι οὖσαι καλελιπόμεθα, συνεχῶς τε προσγινομέναις
» περὶς ἡμᾶς, καὶ προσμυθουμέναις τᾶς συμφορᾶς
» ἡμῶν, καὶ συναλγούσαις. τούτων δὴ λαμβάνουσα
» μνήμην ἐγώ τε καὶ ἡ σὴ γυνὴ συνοικτειρῶμεν μετ'
» ἐμοῦ, τᾶς ἱκεσίας αὐτῶν οὐκ ἀπεπράφημεν, ἀλλ' ὑ-
» πεμείναμεν, ὡς ἠξίουν ἡμᾶς, ἐλθεῖν ὅπῃ σε, καὶ τᾶς
» ὑπὲρ τῆς πατρίδος ποιήσασθαι δεήσεις. ἔτι δὲ 20
αὐτῆς λεγούσης, ὑπολαβὼν ὁ Μάρκιος εἶπεν· Α-
» δυνάτων δεόμενη, μῆτερ, ἐλήλυθας, ἀξιοῦσα προσ-
» δοῦναί με τοῖς ἐκβαλοῦσι τοὺς ὑποδεξαμένους, καὶ
» τοῖς ἄπορτά με ἀφελομένοις τὰ ἐμαυτοῦ, τοὺς χα-
» ριζομένους τὰ μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν·
» οἷς ἐγὼ, τὴν ἀρχὴν τήνδε παραλαμβάνων, θεούς τε
» καὶ δαίμονας ἐγγυητὰς ἔδωκα, μήτε προδώσειν ὅ τι
» νὸν αὐτῶν, μήτε προκαλούσασθαι τὸν πόλεμον, ἐὰν
» μὴ βουλομένοις ἅπασι δοκῇ. θεούς τε δὴ σεβόμενος οἷς
» ὤμοσα, καὶ ἀνθρώπους αἰδούμενος οἷς τᾶς πίστις ἔδω- 30
» κα, πολεμήσω Ῥωμαίοις τὸν ἄχρι τέλους· ἐὰν δὲ
» ἀποδιδῶσι τὴν χώραν βουλομένοις αὐ-
» τῶν βία, καὶ φίλοις ποιήσωνται, πόλεων αὐτοῖς με-
» ταδιδόντες τῶν ἴσων, ὥσπερ Λατίνοις, ξυμβήσομαι
» τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον· ἄλλως δὲ οὔ. ὑμεῖς μὲν οὖν,
» ὦ γυναῖκες, ἄπιτε, καὶ λέγετε τοῖς ἀνδράσι τοῦ-
» τα, καὶ πείθετε αὐτοὺς μὴ φιλοχωρεῖν τοῖς ἀλλοτρίοις
» ἀδίκως, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐὰν τὰ ἑαυτῶν ἔχῃ τις βά-
» μηδ' ὅτι πολέμῳ λαβόντες ἔχωσι τὰ βουλόμενα,
» περιμένειν ἕως πολέμῳ πάλιν αὐτὰ ὑπὸ τούτων ἀ- 40
» φαιρεθῶσιν. οὐ γὰρ ἀποχρήσει τοῖς κρατοῦσι, τὰ ἑ-
» αυτῶν μόνον ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν κρατηθέν-
» των ἴδια ἀξιώσουσιν ἔχειν. ἐὰν δὲ περιέχωμεν τῶν
» μηδὲν προσηκόντων αὐτοῖς, πολὺ ὁπλοις ἀμείνονι ὑ-
» πομένωσι, φυλάττοντες τὸ αὐθάδες, ἐκείνοις αἰτιᾶ-
» σθε τῶν καταληφθέντων κακῶν, οὐ Μαρκίου, οὐδὲ
» βουλομένου, οὐδὲ ἄλλου ἀνθρώπων οὐδενός. σοὶ γ', ὦ

suſtinere cogerentur ſi vrbs in hoſtiũ manus veniret, deſperata omni ope alia, quandoquidem viris earum pacem petentibus *nimis* dure ac ſuperbe reſpondiſti, adductis ſecum ſuis pueris, & pannis hiſce amictæ lugubribus, confugerunt ad me tuam matrem, & Volumniam tuã vxorem; rogãtes ne ſe in maximis & grauiſſimis calamitatibus, quibus abs te *ac tuis* afficerentur, negligeremus; cum nullo nos nec paruo nec magno delicto vnquam læſerint; ſed magnam nobis tum in proſperis beneuolentiam, tum in aduerſis condolentiam exhibuerint. hoc enim teſtari poſſumus, ex quo tu e patria diſceſſiſti, nosque deſolatæ & in nihilũ redactæ ſumus, cas aſſidue ad nos ventitaſſe, noſtrisque calamitatibus & condoluiſſe, & ſolatia præbuiſſe. Quorũ officiorum memores ego & vxor tua, domeſticæ vitæ mihi ſocia, preces earum non auerſatæ, ſuſtinuimus ita vt rogarunt ad te venire, & deprecari pro patria. Hic Marcius orationẽ eius interrumpens; Rem, inquit, impoſſibilem petis mater, vt illis qui me expulerunt, meque meis omnibus exuerũt, prodam hos qui me exceperunt, bonisq; inter homines maximis benigne affecerunt; quib. ego, cum imperium hoc capeſſerem, deos geniosque ſponſores dedi, me nec rempublicã eorum proditurum, nec pacem hoſti daturum, niſi ex conſenſu Volſcorum omnium. Proinde tum deorum metu quos iuraui, tum hominum reuerentia quibus fidem dedi, cum populo Rom. debellabo. Quodſi Volſcis agros per vim ereptos reſtituerint, & in amicitiã receptis æquale omnium ius, perinde vt Latinis, impertiuerint, pax eis dabitur; aliter vero non. Vos igitur matronæ abite, & dicite hæc maritis veſtris, & ſuadete ne delectẽtur vſurpãdis per iniuriam alienis *dicionibus*; ſed contenti ſint ſi detur frui ppriis; nec exſpectent dũ Volſci bello adempta eodẽ belli iure recipiãt. Victores enim nõ ſatis putabunt ſua recepiſſe; ſed & victorũ bona ſibi vindicare volẽt. Qui ſi peruicacia ſolita retinẽtes quæ nihil ad ſe pertinent, malẽt quiduis perpeti, illis imputate ventura mala; nõ Marcio, nõ Volſcis, nõ cuiquam aliorum mortaliũ. Te vero

mater viciſſim filius oro, ne ſis mihi auctor facinoris iniuſti iuxta atq; impii, neve ſtes pro infenſiſſimis vtriq; noſtrũ inimicis, & hoſtes ducas eos qui maxima tibi neceſſitudine ſunt cõiuncti: ſed mecũ mane, vt æquum eſt; & eandẽ quam ego patriã incole, & domum poſſide; meisq; honorib. & mea gloria *mecum* fruere; & eoſdẽ mecum amicos habe, eoſdẽ cognatos; eoſdem etiã hoſtes. Depone iam luctum iſtum, quem ob meum exſiliũ pertuliſti miſera, & habitũ iſtum ceu pœnã geſtare deſine. mihi enim, mea mater, cetera ſupra ſpẽ & ſupra votum contigerunt deorum atq; hominũ benignitate: tui vero cura, cui nõ refero in ſenectute nutricãdi gratiam, intabeſcens pectori, hanc mihi vitam totq; bonorum fructum acerbũ efficit. Quodſi meas partes ſequi meorumq; omniũ particeps eſſe volueris, nihil mihi ad ſummam felicitatem deerit, quę poteſt homini contingere. † Finita oratione Veturia paululum morata, donec *ſcilicet* circumſtantium acclamationes, quibus diu multumq; laudabatur Marcius, conquieuiſſent, ſic locuta eſt: Ego vero, Marci fili, nec vt Volſcos prodas poſtulo, qui exſulem te receperunt, & tum aliis ornarunt honoribus, tum copiarum ſuarũ tibi crediderunt imperium: nec volo vt priuatim pacem facias abſq; cõſenſu publico, cõtempta pactorũ & iuramenti fide, qua te illis aſtrinxiſti cũ ſumeres imperium: nec credas matri tuæ ſic mẽtem deos ademiſſe, vt vnico & dilecto filio turpe aliquid & impiũ ſuadeat: ſed rogo vt de cõmuni gentis ſentẽtia bellum deponas, auctoritate tua Volſcis induc̃tis ad æquas conditiones, & pacem quæ vtriq; genti honeſta ſit. id quod fieri poterit, ſi nunc abducto exercitu in vnum annũ concedas inducias. eo tẽporis ſpatio licebit legatis vltro citroque commeantibus de amicitia vera & firma pace agere. certo enim ſcito, populum Romanũ, quoad ſalua ipſius exiſtimatione fieri poterit, omnia benigne cõceſſurum verbis & precibus: quodſi quis vi cogat, vt tu nunc vis, nihil largiturum nec magnum nec paruum; vt tum ex aliis multis cognoſcere potes, tum ex iis quæ nouiſſime Latinis ſunt conceſſa poſtquam ab armis diſceſſere.

μῆτερ, ἐν μέρῃ πάλιν γὸς ὧν ἐγὼ δέομαι μὴ τῶδε καλῶν εἰς ἀνοσίους τοῦ ἄξῃς καὶ ἀδίκους, μηδὲ μὴ τὸ ἐχθίστων ἐμοί τε καὶ σαυτῇ τοῦ γμένιν, πολεμίους ἑαυτῆς ἡγεῖσθαι τὰς ἀναγκαιοτάτους. ἀλλὰ παρ' ἐμοὶ γνωμοδότει, ὥσπερ ὀρθὸν δίκαιον, πατρίδα τε νέμῃ ἣν ἐγὼ νέμω, ἣ οἶκον οὗ ἐγὼ κέκτημαι, φίλους τε καρπούσθαι τοὺς ἐμοὺς, καὶ δόξης ἀπολαύειν τῆς ἐμῆς, τοὺς αὐτοὺς ἡγεμονεύειν φίλους τε καὶ συγγενεῖς, καὶ πολεμίους οὓσπερ ἐγώ· ἀποθέσθαι τε ἤδη τὸ πένθος, ὃ πρὸ τοὺς ἐμοὺς ὑποπέμενας ὦ τάλαιπωρε φυγάς, καὶ παύσασθαι συμφορυμένη τῷ χήματι τούτῳ. ἐμοὶ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα, ὦ μῆτερ, ἀγαθὰ, κρείττονα ἐλπίδων καὶ μείζονα εὐχῆς τῶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀπήντηται· ἡ δὲ περὶ σοῦ φροντὶς, ἣ τοὺς γηροβοσκοῦσι δικαίως ἀπέδωκα χάριτας, ἀντέπηκέν μοι τοῖς σπλάγχνοις, πικρὸν ἔποιέ καὶ αἰώνιον ἀπόνητον τῆς ἀγαθῶν τ' βίου. εἰ δὲ σὺ ἐμοὶ τάξῃς σαυτὴν, καὶ τῆς ἐμῆς κοινωνὸν ἐθελήσῃς ἀπόντων, οὐδενὸς ἔτι μοι δεήσῃ τῆς ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. παυσαμένη δ' αὐτὸ, μικρὸν ἡ διατριβὴ ἐποίησε χρόνον, ἕως ὁ τῆς περιεστηκότων ἔπαινος ἐπαύσατο, πολύς τε καὶ μέχρι πολλοῦ γνώμενος, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' ἔγωγέ σε, ὦ Μάρκιε τέκνον, οὔτε προδότην δολούσκων γνέσθαι ἀξιῶ, οἵ σε φύγοντα ὑπεδέξαντο, τοῖς τε ἀνδράσιν ἐτίμησαν, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἡγεμονίαν ἐπίστευσαν· οὔτε τῶδε τὰς ὁμολογίας καὶ τοὺς ὅρκους οὓς ἔδωκας αὐτοῖς, ὅτε τὰς δυνάμεις παρελάμβανες, ἀλλὰ κοινῆς γνώμης ἰδίᾳ καταλύσασθαι τὴν ἔνδραν βούλομαι· μηδὲ ὑπολάβῃς τὴν σαυτοῦ μητέρα τοσαύτης ἀνάπλησθαι θεοβλαβείας, ὥστε τὸν ἀγαπητὸν καὶ μόνον υἱὸν εἰς ἀρᾶς καὶ ἀνοσίους πράξεις προκαλεῖν· ἀλλὰ μὴ κοινῆς γνώμης ἀποστῆναί σε ἀξιῶ τοῦ πολέμου, πείσαντα τοὺς δολούσκους μεταστάσαι πρὸς τὰς Ἀθήνας, καὶ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην ἀμφοτέροις τοῖς ἔθνεσι καλὴν καὶ πρέπουσαν. τοῦτο δὲ γνοίης ἄν, εἰ νῦν μὲν ἀναστήσας τὴν στρατιὰν ἀπαγάγοις, ἐνιαυσίους ποιησόμενος ἀνοχάς· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ πρέσβεις ἀποστέλλων τε καὶ δεχόμενος, δύνῃ φιλίαν πρᾶξαι καὶ Ἀθηναίοις καὶ Ἀθηναίας βεβαίας. καὶ δῦ ἴσθι· Ῥωμαῖοι μὲν ὅτε μήτε δυνήσεται, μήτε δόξῃ τῆς ἀδοξίας πρεσβεύσα κωλύσῃ, πάντα ὑπομενοῦσιν πρᾶξαι λόγῳ καὶ πράξει πειρώμενοι· ἀναγκαζόμενοι δὲ, ὥσπερ σὺ νῦν ἀξιοῖς, οὐδὲν ἂν ποτε χαρίσαιντο ὑμῖν οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον, ὡς ἐξ ὧν τε πολλῶν παρέστι σοι καταμαθεῖν, καὶ τὰ τελευταῖα, ἐξ ὧν Λατίνοις συνεχώρησαν ἀποστᾶσιν ἀπὸ τῶν ὅπλων.

δολοῦ-

» βολεῦσχι δὲ πολὺ τὸ αὐθαδες ἔχοισιν, ὡς συμβαί-
» νῃ τοῖς μεγάλα δυτυχήσασιν. ἐαν δι δάσκῃς αὐτοὺς,
» ὅτι πᾶσα μὲν εἰρήνη πάντος ὅστ πολέμου χρείττων·
» σύμβασις δὲ φίλων, καὶ τ' ἐκούσιον γιγνόμενον βέβαιον,
» τῶν ὑπ' ἀνάγκης συγχωρηθέντων βεβαιοτέρα· καὶ ὁ-
» τι σωφρόνων ὅστιν ἀνθρώπων, ὅταν μὲν εὖ πράττῃ
» δοκῶσι, θαμιβάθαν τὰς τύχας· ὅταν δὲ εἰς παρά-
» νας καὶ φαύλοις ἔλθωσι, μηδὲν ὑπομένειν ἀγνώς·
» καὶ τὰ ἀνήκεστα εἰς ἡμερότητα καὶ ὑπιείκειαν ἐπαγω-
» γὰ παραδύματα φέρηται λόγων, οἷς ὑμεῖς οἱ τὰ πολι-
» τικὰ πράττοντες μάλισθ' ἵστε, τῷ τε αὐχήματος ἐφ'
» ᾧ νῦν εἰσιν, ἐκβίας ὑποδήσονται, καὶ ποιήσουσι δέξα-
» σθαι σοι τὸ πρᾶγμα ὅ τι ἂν αὐτοῖς ὑπολαμβάνῃς
» συμφέρειν. ἐαν δὲ ἀνάπρακτοί σοι, καὶ τοὺς λόγους
» μὴ προσδέξωνται, τοῖς ἔμφασί σε καὶ τῷ ἡγεμονίαν τῷ
» σὴν ἠμυθμένοις πρὸς αὐτοὺς τύχαις, ὡς ἀεὶ ξυμφυθέ-
» σας ἐπαμερώμενοι, τῆς φρατηλίας αὐτοῖς ἀφίσαθ' φα-
» νερῶς, καὶ μήτε προδότης γένου τῶν πεπιστευκότων,
» μήτε πολέμιος τῶν ἀναγκασθέντων· ἀσεβὲς γὰρ ἐκά-
» τερον. ταῦτα ἥκω δεομένη σου ἠμέαθαι μοι πρᾶξαί σε,
» Μαρκιε τέκνον, οὔτε ἀδικώτατα ὡς σύ φῃς, πάσης τε
» ἀδικίας καὶ ἀνοσίου συμφορήσεως καθαρά. φέρε, ἀλλὰ
» δόξαν αἰσχρὰν οἴεσθαι δέδοικας, ἐαν ἃ προκαλῶ σε
» πρᾶξῃς, ὡς ἀληθίσας εἰς τοὺς εὐεργέτας ἐξελεσθη-
» σόμενος, οἵ σε πολέμιον ὄντα ὑποδεξάμενοι, πάν-
» των μετέδωκαν ὧν τοῖς φύσει πολίταις μέτεστιν ἀγα-
» θῶν. ταῦτα γὰρ ὅστιν ἃ μεγάλα ποιεῖς τοῖς λόγοις
» ἀεί. σὺ δ' ἀποδέδωκας οὖν αὐτοῖς πολλὰς καὶ καλὰς
» ἀμοιβὰς, καὶ νενίκηκας ἀπείρων δή τινι μεγέθει χρείττων
» τὰς ἐξ ἐκείνων εὐεργεσίας; οἷς ἀγαπητὸν ἡγουμένους
» καὶ πάντων μέγιστον ἀγαθὸν, ἐαν ἐλευθέρας οἰκῶσι
» τὰς πατρίδας, οὐ μόνον ἑαυτῶν κυρίους εἶ βεβαίως
» παρεσκεύακας, ἀλλὰ πεποίηκας ἤδη σκοπεῖν πό-
» τερα καλλύσαι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἄμεινον, ἢ
» μείζω αὐτῆς ἐξ ἴσου κοινωνὸν καταστησαμένους πολι-
» τείαν. ἐῶ γὰρ λέγειν ὅσοις κεκόσμηκας σὺ τὸ πολέ-
» μου λαφύροις, καὶ πηλίκοις κεχαρίσαι τοῖς συστρα-
» τιώταις πλούτοις. τοὺς δὲ τοσούτοις ἀγαθοῖς σε ἡγου-
» μένους, καὶ ὅτι τηλικαύτας βεβηκέναι δυτυχίας, οὐ
» δοκεῖς ἀγαπήσειν οἷς ἔχουσιν ἀγαθοῖς, ἀλλ' ὀργισθαί
» σοι καὶ ἀγανακτήσειν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ τῆς πατρίδος αἷ-
» μα ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὑποπαρείσῃς; ἐγὼ μὲν οὖν σὺκ
» οἶμαι. ἔτι μοι καταλείπεται λόγος ἰσχυρὸς μέν, ἐαν
» λογισμῷ κρίνῃς αὐτὸν, ἀσθενὴς δ', ἐαν μετ' ὀργῆς, σοὶ
» τ' ἀδίκως μισουμένης ὑπὸ σου πατρίδος. ὅτε γὰρ
» ὑγιαίνουσα καὶ ᾧ πατρίῳ κόσμῳ πολιτευομένη, τῷ δ'
» δικαίαν κατά σε κρίσιν ἐξενέγκει, ἀλλὰ νοσοῦσα, καὶ ὑπ'

Volſci, vt in magna felicitate ſolet fieri, valde ferociũt. quos ſi doceas qualemcumque pacem quouis bello potiorem eſſe, & ſponte conciliatas amicitias coactis firmiores; eſſeq; prudentum virorum, rebus proſpere ſuccedentib. moderate fortuna vti; contra in afflictis ad nihil inhoneſtum ſe demittere: hæc & alia ad lenitatem & æquitatẽ inducentia monita ſi ſuggeras, quæ non ignota ſunt vobis rerump. adminiſtratoribus, facile ponent iſtam ferociam, & arbitrio tuo committent vt agas quæ in rem ipſorum fore videbuntur. Quodſi difficiles ſe præbeãt, nec admittant tua monita, elati rebus tuo ductu geſtis, perinde ac ſi fortunam perpetuo ſint habituri propitiã, palam depone imperium, ne vel proditor fias eorum qui fide nituntur tua, vel hoſtis coniunctorum arctiſſimis neceſſitudinibus. nam vtrumque eſt impium. Hęc precatura veni ad te Marci fili, non impoſſibilia, ſicut tu ais; ſed quæ ſalua pietatis ac iuſtitiæ conſcientia poſſis facere. At infamiam times ſi locum des meis precibus; auditurus ingratus erga benemeritos, qui te hoſtem *hoſpitio* exceperint, & in conſortium omnium eorum quæ natiuis ciuibus cõmunicantur, admiſerint. hæc ſunt enim quæ verbis tãtopere ſemper extollis. Ergo nõ ſat multas illis & luculentas retuliſti gratias, & accepta ab illis beneficia infinito meritorum numero ſuperaſti? quos, cum hactenus nil gratius nec optatius habuerint q̃ in libera patria viuere, non ſolum in hac facultate conſtabiliuiſti, ſed in tãtum etiã euexiſti, vt ambigant vtrum imperium Romanũ delere ſit ſatius, an conſtituta communi republica, æquo iure in eo viuere. Taceo quot & quãtis belli ſpoliis eos exornaris, quãtisq; milites opib. ditaris. Et hos tantis per te felicitatib. adauctos, putas non fore cõtentos præſentibus bonis, ſed ſuccenſuros, & indignaturos niſi patriæ ſanguine manus eorum perfuderis? Ego certe non puto. Supereſt etiam dicẽdum quiddã, ſi rationem in iudicium adhibeas, multum apud te valiturum; ſin iram, parum; de iniuſto odio quo perſequeris patriã: quæ neque ſana erat, aut inſtitutis patriis regebatur, quando de te iniqua tulit ſuffragia; ſed morbo laborabat, ma-

gnaq; tempestate iactabatur; neq; totius ea tunc fuit sententia, sed peioris partis præfectos nequissimos sequentis. Immo etiamsi non a pessimis tantum, sed a ceteris etiam omnibus, vt inutilis reip. expulsus fuisses, tamẽ ne sic quidem memores in patriam iras deberes effundere. nam & aliis multis optimo animo remp. gerentibus idem vsu venit: ratiq; sunt in rebus publ. quorum virtuti enitescenti non aduertetur iniqua æmulorũ inuidia. moderate tamẽ (Marci) ferũt hęc viri generosi, vt casus humanos, deligantq; sibi domiciliũ vbi patriam nil offendãt. Fecit hoc Tarquinius Collatinus, (vt domesticũ & satis idoneũ exemplum afferam) is qui ciues cum primis a tyrannide liberauit: deinde ad populũ traductus quasi tyrãnos in reditu obtinendo iuuaret, & ob hoc pulsus e patria, non recondidit iram, nec cũ tyrannis arma ingratis ciuibus intulit, quo facto verisimiliorẽ feciſſet calumniam: sed in veterẽ nostram patriam Lauinium se cõtulit, ibiq; vitæ reliquũ exegit, nihilo iniquior patriæ. Sed fac licere læsis nullo discrimine, siue ab inimicis iniuriam acceperint, siue ab amicis, pari in omnes ira debacchari: an non satis pœnarum exegisti ab iniquis iudicibus? fertilissimos eorum fundos fecisti pecorib. compascuos; vrbesque socias, multis laboribus *olim* sub imperiũ redactas, deuastasti: & iam tertium annum intra mœnia cohibitos haud leui commeatuũ inopia pressisti. nunc vrbem ipsam fera & insana ira impetis, eamque diruere & in seruitutem redigere satagis. & nec venientes a senatu legatos, absolutionem criminis reditumque in patriam offerentes, viros amicos & bonos, es reueritus; nec sacerdotes postremo ab vniuerso populo missos, viros senes & veneranda deorũ *sacra* præferẽtes, admisisti: sed hos quoq; repulisti, superbo & imperioso respõso haud secus ac victis dato. Equidẽ non possum laudare hunc tam superbum & immitem, tamque humanitatis limites excedentem rigorem iuris, cum videam omnibus hominibus in mutuis offensionibus hoc comparatum refugium, vt pars quæ læsit, ad eã quæ læsa est, humilis & supplex cũ delictorum deprecatione confugiat; ritu a diis ipsis instituto:

πολλῷ κλύδωνι σαλευομένη, ὅτε ἅπασα τότε τὴ αὐ-
τὴ γνώμη ἔχεν, ἀλλὰ ὃ κακὸν ἐν αὐτῇ μέρος πο-
νηροῖς τοῖς στάσιν χρησάμενον. εἰ γὰρ μὴ τοῖς κακί-
στοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδόκει ταῦτα, καὶ
ὡς ἐπὶ τὰ κρείττω πολίτευόμενος ἀπηλάθης ὑπ' αὐ-
τῶν, ἆρ' ἔστιν ὅτῳ σοι προσῆκεν μνησικακεῖν τοῖς τε-
λευτῶσιν. πολλοῖς γὰρ δὴ καὶ ἄλλοις τῶν ἀπὸ τῆς βλῆτίου πολι-
τευομένων τὰ τοιαῦτα συνέβη παθεῖν· καὶ σοφώτατοι
δή τινες εἰσιν οἷς οὐκ ἀντέτεινε πρὸς τὴν δοκοῦσαν
ἀρεῖναι φθόνος ἐκ τῶν συμπολιτευομένων ἀδίκως. ἀλλ'
ἀνθρώπινος, ὦ Μάρκιε, φέρεται καὶ μετρίως ἄνδρες
οἱ γενναῖοι τὰς συμφορὰς, καὶ πόλεις μεγαλοφυέσιν
ἐν αἷς οἰκήσαντες οὐδὲν λυπήσουσι τὰς παρίδας· ὡσ-
περ καὶ Ταρκύνιος ἐποίησεν ὁ Κολλατῖνος ὑπεκλυόμε-
νος, ἰσχυρὸν τοῖς ἀδίκημα καὶ οἰκεῖον, ὁ στασιαστὴς ὢν
ἀπὸ τῶν τυράννων τὴς πολίτας ἔπεμπε δεησομένους πρὸς
αὐτοὺς, ὡς συμπεσόντων πάλιν τοῖς τυράννοις τὴν κά-
θοδον, καὶ δεῖται ταῦτα ἐξελαθεὶς αὐτὸς ὑπὸ τῶν πατρίδος,
οὐκ ἐμνησικάκησε τοῖς τὴς ἐκβαλοῦσας αὐτὸν, ἀλλ' ἐ-
περάτωσε τῇ πόλει τὴς τυράννους ἐπαναφορᾷ, ἀλλ' ἐ-
ποίει τεκμήρια τῶν δεδρακότων τὰ ἔργα, ἀλλ' εἰς τὴν μη-
τρόπολιν ἦλθε Λαυίνιον ἀπελθὼν, ἐκεῖ πρώτην τὴν λοι-
πὸν ἐβίω χρόνον, οὗπερ ὢν τῇ πατρίδι καὶ φίλος. ἔγωδὲ
οὐκ ὄκνος, καὶ διδόαμεν τὰ δίκαια τοῖς παθοῦσι μὴ βλαχρί-
νῃ, εἴτε φίλιον εἴη ὃ κακῶς δεδρακὸς, εἴτε ἀλλόφιον,
ἀλλ' ἴσην τοῖς ἅπασιν ὀργὴν ἔχειν· ἔπειτα οὐκ ἰκα-
νὰς εἰσπέπραξαι παρὰ τῶν ὑβρισάντων τὰς δίκας, μη-
δὲν ἧττον πεποιηκὼς γλίσχρων αὐτῶν τὴν βλάβην, καὶ πόλις
βλαπεπορθηκὼς συμμαχίδας, ἃς πολλοῖς πόνοις
κτησαμένη κατέσχον, καὶ τρίτον ἤδη τοῦτο ἔτος εἰς πολ-
λοὺς τῶν ἀναγκαίων καταβεβλαφὼς ἔποδειαν; ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἀνδραποδισμοῦ τῶν πόλεως αὐτῶν καὶ καταφθο-
ρᾶς τῶν ἀγελαίνης καὶ μανομένου ὀργὴν τοσαύτης· καὶ δὲ-
δεῖ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ τῆς βουλῆς παρέσθαι φέρον-
τας σοι τῶν τε ἐγκλημάτων ἄφεσιν, καὶ κάθοδον ὅπου τὰ οἰ-
κεῖα, φίλοις καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐλθόντας οὐ βλάπτης·
οὐδὲ τοὺς ἱερᾶς, οὓς ὁ τελευταῖον ἔπεμψεν ἡ πόλις, ἱε-
ρὰ κτήματα θεῶν ἔχοντας, γηραιοὺς ἄνδρας [τοὺς τῶν
θεῶν σεβασμοὺς] προσεπίνοντας, [ἐδέξω·] ἀλλὰ καὶ
τούτοις ἀπήλασας, αὐθάδης καὶ δεσποτικὰς ὡς κεκρα-
τημένοις ἀποκρίσεις δούς. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω πῶς ἐ-
παινέσω ταῦτα σκληρὰ καὶ ὑπέραυχα, καὶ τὴν φυ-
σιν οὐκ εὐσεβοῦντα δικαιώματα, ὁρῶσα καὶ φυ-
γὰς ἐρημίας ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ παραπόσης ὧν
ἐξαμαρτήμασι πρὸς ἀλλήλους, ἱκετηρίας, καὶ λιτὰς,
καὶ ὃ καταφυγεῖν ὅπου τοὺς ἠδικημένους ὃ ἀδικῶν
παρόν, θεῶν ἡμῖν ταῦτα τὰ ἔθη καταστησαμένων·

ὑφ' ὧν

» ὑφ' ὧν μὴ παύηται πᾶσα ὀργὴ, καὶ ἀντὶ τοῦ μισεῖν τ' ἐ-
» λεῖν, ἐλεῆ· τοὺς δὲ αὐθαδείᾳ χρησαμένους, καὶ λι-
» τὰς ἱκετῶν ὑβρίσαντας, ἀπρήτους νεμεσητοὺς τοῖς
» θεῶν, καὶ εἰς συμφορὰς καταστρέφοντας οὐκ ἀτυ-
» χεῖς. αὐτοὶ γὰρ δὴ πρῶτον οἱ ταῦτα παρασησάμενοι
» καὶ παραδόντες ἡμῖν θεοὶ, συγγνώμονες τοῖς ἀνθρώ-
» νοις εἰσὶν ἁμαρτήμασιν, καὶ ἀδιαλείπτοις, καὶ πολλοὶ ἤ-
» δη μεγάλα εἰς αὐτοὺς ἐξαμαρτόντες, εὐχαῖς καὶ θυ-
» σίαις τὸν χόλον ἐξιλάσαντο· εἰ μὴ σὺ, ὦ Μάρκιε, ἀ-
» ξιοῖς τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶ), τὰς δ' τ' ἀν-
» θρώπων, ἀθανάτους. δίκαια μὲν οὖν ποιήσεις καὶ σεαυ-
» τῷ πρέποντα, καὶ τῇ πατρίδι αὐτῇ ἀφεὶς τὰ ἐγκλή-
» ματα μεταμοσθαι γε καὶ διαλλαττομένῃ, καὶ ὅσα
» πρότερον ἀφείλετό σε, νῦν ἀποδιδοῦσα. εἰ δ' ἄρα
» πρὸς ἐκείνων ἀδιαλάκτως ἔχῃς, ἐμοὶ ταύτῃ δὸς,
» ὦ τέκνον, τῷ ὑμῶν καὶ χάριν, παρ' ἧς οὐ τὰ ἐλαχί-
» στου ἄξια ἔχῃς, σοὶ δὲ ὧν ἀντιποιήσηται ἄν τις καὶ ἕτε-
» ρος, ἀλλὰ τὰ μέγιστα καὶ ὑμιώτατα, καὶ οἷς ἄπαντα
» τἀλοιπὰ κέκτησαι, τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἀμοιρή-
» σασθαι γὰρ ἔχῃς ταῦτα ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἀφαιρήσεταί
» με ταῦτα οὐδεὶς οὐ τόπος, οὐ καιρὸς, οὐδέ γε δολοῦ-
» σκων οὐδὲ τῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπίνων συμπονη-
» τῶν καὶ χαλεπὸς τοσοῦτον ἰσχύσουσιν, οὐδ' ἂν ὑφανομή-
» σεις γένωνται, ὥστε τὰς τῆς φύσεως ἐξενεγκεῖν καὶ πα-
» ρελθεῖν δίκαια· ἀλλ' ἐμὸς ἄπαντα τὸν χρόνον ἔσῃ, καὶ
» πρὸς τῶν πάντων ταῖς τοῦ βίου χάρισι ὀφλήσεις μοι,
» καὶ ὧν ἀνθ' δέομαι, δίκαια πρὸς φάσεως ἐπουργήσεις.
» τοῦτο γὰρ ὁ τῆς φύσεως νόμος ἔθεσεν ἅπασι τοῖς ἀν-
» θρώποις καὶ λόγου μετειληφόσι τὸ δίκαιον· ᾧ πι-
» στεύσας, Μάρκιε τέκνον, ἐγὼ δέομαί σου μὴ ἐπα-
» γαγεῖν πόλεμον τῇ πατρίδι, καὶ ἐμποδὼν ἵσταμαί σοι
» βιαζομένῳ. ἢ πρότερον οὖν ἐμὲ τὸν σταυλιουμέ-
» νων μητέρα ταῖς ἐναντίοις προθυσάμενος αὐτο-
» χειρία, τότε τοῦ καλοῦ τῆς πατρίδος ἔρχου πολέ-
» μου· ἢ τὸ μηδέκτονον ἄγος ἀδύμενος, εἶξον τῇ σε-
» αυτοῦ μητρὶ, καὶ δὸς, ὦ τέκνον, τῷ χαρεῖν ἑκών. νό-
» μον μὲν τόνδε, ὃν οὐδεὶς πώποτε αἰῶνος χρόνος, λη-
» σμονὴν καὶ σύμμαχον ἔχουσα, οὐκ ἀξιῶ, Μάρκιε,
» μόνῃ ὑμῖν, ἃς ἅπας μοι δίδωσιν, ἄμοιρος οὐ σοὶ γε-
» νέσθαι. ἔργων δὲ χρηστῶν ἀναμνήσῃς, ἵνα ἀφῇ τ'
» νόμον, σκέψει πάλιν ὡς πολλὰ καὶ μεγάλα, ἅπερ ὀρ-
» φανὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα παιδαγωγία
» νήπιον, διέμενον ὅπου σοι χήρα, καὶ τὰς ὅπως τ' παιδο-
» τροφίας ἀνήνυτλα πόνους, ἃ μήτηρ μόνον, ἀλλὰ καὶ πα-
» τὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ τροφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ πάντα τὰ
» φίλτατά σοι γεγονυῖα. ὅπως δ' εἰς ἄνδρας ἦλθες, δέον
» μοι τότε ἀπηλλάχθαι τ' φροντίδων ἑτέρᾳ γημαμένην,

(sic enim quæuis ira sopiri solet, & in miserationem verti odium) eos vero qui superbe supplicũ preces reiiciũt, indignationem deorum incurrere, & miseris absumi calamitatibus. nã ipsi dii, qui hæc primitus instituerunt & nobis tradiderũt, ignoscunt peccatis hominũ faciles & placabiles: & multi iam, qui grauiter in eos deliquerãt, votis ac sacrificiis iram illorum placauerunt. nisi forte tibi Marci æquum videtur, deorũ iras mortales esse, at iras hominũ immortales. Recte igitur & ex dignitate tua feceris, si patriæ culpam remiseris, pœnitenti iã, & in gratiam tecũ redeunti, ac quidquid olim tibi abstulit, nunc restituenti. Quodsi erga illã es implacabilis, mihi fili hãc honoris caussa concede gratiã; a qua non minimi pretii *bona*, & quæ alius quoq; sibi vindicare possit, accepisti; sed maxima & pretiosissima, & quibus cuncta parasti cetera, *nimirum* corpus & animã. a me enim hæc mutuatus es, nullo auferẽda vel loco vel tempore: nec Volscorũ reliquorumve hominum omnium beneficia, etiam si cælum attingãt magnitudine, tantum *apud te* valere sines, vt his naturæ ius violari & aboleri patiaris: sed meus eris omni tẽpore, mihiq; omnium primæ debebis *acceptæ* vitæ gratiã, & sine caussatione meis obsequêris precibus. Hanc enim legẽ natura præscripsit omnib. qui sensus & rationis sunt participes. Qua freta, Marci fili, ego te oro ne bellũ inferas patriæ: & obsisto tuæ violẽtiæ. aut igitur me priorẽ, resistẽtem tibi matrẽ, tua manu furiis macta, & tunc bellũ infer patriæ: aut matricidiũ exhorrescẽs, cede tuæ matri, & vltro dona fili hanc gratiam. Ego cũ hanc legem, quam nullum vmquã tempus aboleuit, sociam & vltricẽ habeam, indignum censeo Marci, me solam honorib. ab hac mihi concessis per te spoliari. Quam legem vt transmittam, reminiscere etiam ac cõsidera quot & quantis *præterea* beneficiis a me sis affectus: quæ te tenella ætate pupillum a patre relictum assũmens, manſi vidua, educationis labores pertuli; nec matris tantum, sed patris, fratris, nutricis, sororis, omnium carissimarum necessitudinum loco tibi fui. deinde vbi virilem togam sumpsisti, cum liceret mihi relictis curis alteri nubere,

aliosq; liberos educare, & plura parare senectuti meæ præsidia, nolui; sed in eisdem mansi laribus, contẽta præsenti vitæ genere, in te vno collocatis omnib. meis voluptatib. & commodis; quibus me fraudasti partim inuitus, partim spõte; feciſtiq; omniũ matrum miserrimã. quo enim vmquam tempore, ex quo te ad virilẽ ætatem perduxi, mœrore aut metu carui? aut quando hilari propter te animo fui, cum viderem te bella nectẽtem bellis, & prœlia continuantẽ prœliis, alia post alia reportare vulnera? Sed forte voluptatem mihi matri afferre cœpisti, ex quo admotus es ad curam reipubl. Immo tum maxime infelix fui, cum te in mediis ciuiũ seditionib. periclitantẽ viderẽ. in quibus enim maxime pollere videbaris actionibus, & plebeiis te pro optimatib. magno spiritu opponebas, hę me terrebant plurimum: dum cogitabam e quam exiguo momento penderet humana vita; & tum auditu tum experiẽtia sępe cognoueram, *semper* viris illustribus aut deorum aliquam indignationem, aut hominum inuidiam aduersari. atq; ita (quod vtinam auertissent dii) vere futurorum eram vates. oppressus es ciuilis inuidiæ vi, & abreptus a patria. Quæ autem post hæc secuta est vita mea, (si licet vitam dicere, ex quo me desolatam cum hisce pueris relinquens abiisti) in his sordibus exacta est, & in his pannis lugubribus. Pro quibus omnibus hanc a te reposco gratiam, quę nec hactenus tibi molesta fui, nec futura sum in posterum, dum vixero, vt reconcilieris tuis ciuibus iam tandẽ, & desinas implacabiliter irasci patriæ: quod bonũ vtriq; nostrum commune fuerit, non mihi soli peculiare. nam & tibi, si morem gesseris, nec grauius quidquam admiseris, pura dirisq; terrorib. libera manebit cõscientia; & mihi a cunctis ciuib⁹, viris pariter ac mulieribus, honos habebitur; qui mihi suo comitatu nõ modo viuæ hanc vitã beatam efficiet, sed etiã defunctæ (vt credere par est) immortalẽ gloriam pariet. & siquis locus est, qui humanas animas a corpore solutas recipiat, meam non subterraneus caliginosusq; capiet, qđ miserorum esse domiciliũ perhibent; nec campi quos Lethæos nominant; sed sublimis & purus æther, in quo

καὶ ἕτερα τέκνα ὁπηνοῦν φέψαι, καὶ πολλὰς γηροβοσκοὺς ἐλπίδας ἐμαυτῇ καταλιπεῖν, οὐκ ἠβουλήθην, ἀλλ' ἔμεινα ὅπως τῆς αὐτῆς ἑστίας, καὶ τὸν αὐτὸν ἔστερξα βίον, ἐν σοὶ μόνῳ πάσας πίθεῖσα τὰς ἐμαυτῆς ἡδονάς τε καὶ ὠφελείας· ὧν ἔψωσάς με, τὰ μὲν ἄκων, τὰ δὲ ἑκών, καὶ πασῶν ἀτυχεστάτην ἐποίησας μητέρων. ποῖον γὰρ χρόνον, ἀφ' οὗ σε εἰς ἄνδρας ἤγαγον, ἄνευ λύπης ἢ φόβου διετέλεσα; ἢ πότε ἱλαρὸν ἔσχον ὅπως σοι ψυχήν, πολέμους ὅπως πολέμοις τέλλοντα ὁρῶσά σε, καὶ μάχας ὅπως μάχαις ἀναμεμιγμένον, καὶ τραύματα ὅπως τραύμασι λαμβάνοντα; ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπολιτεύου καὶ τὰ κοινὰ ἔπραττες, ἡδονήν τινα ἐκαρπωσάμην ἡ μήτηρ ἐγὼ σέ. τότε μὲν οὖν τὰ μάλιστα ἠτύχουν, σὰ στεῶς πολιτικῆς ὁρῶσά σε κείμενον. ἐν οἷς γὰρ ἀνθεῖν ἐδόκεις πολίταις, καὶ πολὺς ἔπνεε παιανισμὸς ἐπὶ τῆς ἀριστοκρατίας τοῖς δημοτικοῖς, ταῦτα ἐμοὶ φόβου μεστὰ ἦν, ἐνθυμουμένῃ τὸν ἀνθέμινον βίον ὡς ὅπου μικρᾶς αἰωρᾶται ῥοπῆς, καὶ ὅτι πολλῶν ἀκουσμάτων τε καὶ παθημάτων μαθοῦσα ὅτι τοῖς ὁπωσοῦν μισοῦσι δύναται θεία δίκη παιανίζεσθαι νέμεσις, ἢ φθόνος τις ἀνθέμινος πολεμεῖ· καὶ ἦν ἃ ἔφασκον ἀληθῶς, ὡς μήποτε ὄφελον, τῶν ἐκβησομένων. κατηγωνίσατό γε οὖν σε πολὺς ὁπερράξας ὁ πολιτικὸς φθόνος, καὶ ἀνήρπασεν ἐκ τῆς πατρίδος. ὁ δὲ μετὰ ταῦτά μου βίος, εἰ δεῖ καὶ βίον αὐτὸν καλεῖν, ἀφ' οὗ με καταλιπὼν ἔρημον ὅπως τοῖς παιδίοις τούτοις ἀπῆλθες, ἐν τούτῳ δεδαπάνηται τῷ ῥύπῳ, καὶ ἐν τοῖς πενθίμοις ζύχεσι τούτοις. ἀνθ' ὧν ἁπάντων ταύτην ἀπαιτῶ σε χάριν, μηδέποτέ σοι βαρεῖα γενομένην, μηδὲ εἰς τὸν λοιπὸν ἐσομένην χρόνον ἕως ἂν ζῶ, διαλλαγὰς ποιοῦσαν τοὺς σαυτοῦ πολίτας πρὸς τὴν πόλιν, καὶ παύσασθαι τὴν ἀμείλικτον χολὴν φυλάττουσαν κατὰ τῆς πατρίδος· κοινὸν ἀγαθὸν ἀμφοτέροις ἡμῖν ἀξιοῦσα λαβεῖν, καὶ οὐκ ἐμαυτῆς ἴδιον μόνης. σοί τε γάρ, ἐὰν πεισθῇς, καὶ μηδὲν αἰνέσεσθαι ἐξεργάσῃ, καθαρὰν καὶ ἀμίαντον ἔχων συμβέβηκεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ παντὸς χόλου καὶ παραγμάτος δαιμονίου· ἐμοί τε ἡ παρὰ τῶν πολιτῶν τε καὶ πολλῶν ζώσῃ τε παρακολουθοῦσα, βίον ἀδάμονα ποιήσει, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἀποδιδομένη, καθάπερ εἰκὸς, ἄκλαυτον ἀθάνατον οἴσει. καὶ εἴ τις ἄρα τὰς ἀνθεμίνας ψυχὰς ἀπολυθείσας τοῦ σώματος ὑποδέξεται τόπος, οὐχ ὁ κατὰ χθόνιος καὶ ἀφεγγὴς ὑποδέξεται τὴν ἐμὴν, ἐν ᾧ φασιν τοὺς κακοδαίμονας οἰκεῖν, οὐδὲ ὃ λεγόμενον τῆς Λήθης πεδίον, ἀλλ' ὁ μετέωρος καὶ καθαρὸς αἰθὴρ, ἐν ᾧ τοὺς ἐκ

θεῶν

» θεῶν φιλῆσας οἰκεῖν λόγος, εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἔ-
» χοντας βίον· οἷς ἀφαιρήσῃ σὸν εὐσεβὲς καὶ τὰς σὰς
» χάριτας, αἷς αὐτὸν ἐκόσμησας, ἀεί τινας αἰτήσεταί σοι
» τοῖς θεῶν ἀμοιβὰς καλάς. ἐὰν δὲ τοσοῦτον ἀκίσῃς
» τὸν σαυτοῦ μητέρα καὶ ἄτιμον ἀπολύσῃς, ὅ τι μὴν
» αὐτῷ σοι συμβήσεται δεινὸν τοῦτο παθεῖν, οὐκ ἔχω λέ-
» γειν, μανθάνομαι δὲ τοῦδέν εὐτυχές. ὅτι δὲ, ἐὰν καὶ τἆλ-
» λα πάντα εὐδαιμονῇς, ἔστω δή, ἡ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς
» συμφορὰς τοιαδὶ ἀχθηδοῦσά σοι, καὶ οὐδέποτε αἰνή-
» σουσά σου τὸν ψυχὸν ὀδυνῶν, πάντων ἀγαθῶν σοι δυσκο-
» τον ποιήσασ τὸν βίον, εὖ οἶδα. οὐ γὰρ ἀνέξεται σε τυραννὶς
» τὸν δεινὸν καὶ δύσκεστον ὕβριν ἐν τοσούτοις μάρτυσιν ὑ-
» βριοθεῖσα, τὸ ἐλάχιστον βιῶναι χρόνον· ἀλλ' ἐν τοῖς
» ἀπάντων ὑμῶν φίλων τε καὶ ἐχθρῶν ὄμμασιν ἐμαυ-
» τὸν ἀφανίσομαι, βαρβάρων ἀρὰν, καὶ δίκας ἐκεί-
» νας αὐτὸς ἐμαυτῷ καταλιπὼν σὰς ὑμφορᾶς. ὧν μὴ
» δεήσειεν, ὦ θεοὶ τῆς Ῥωμαίων φύλακες ἡγεμονίας·
» ἀλλ' εὐσεβῆ καὶ καλοῖς δοίητε Μαρκίῳ λογισμούς·
» καὶ ὥσπερ ἄρτι τοιοῦτόν μοι τὸν τε πελέκεις ἀπέθε-
» το, καὶ τὰς ῥάβδους ἔκλινε, καὶ τὸ δίφρου ἀπὸ τοῦ βήμα-
» τος ἔβηκε χαμαί, καὶ πάντα τἆλλα οἷς κοσμοῦσθαι τὰς
» ἀνωτάτω ἀρχὰς νόμος, τὰ μὲν ἐμείωσε, τὰ δὲ
» ἐκποδὼν εἰς τέλος ἐποίησε· δῆλον ἅπασι βουλόμε-
» νος ποιῆσαι, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν αὐτὸς ἐπαύ-
» σεν, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς ἄρχεσθαι· οὕτω καὶ τοῦτο μό-
» νον καὶ ἐπιβλεπόμενος ποιήσῃ, καὶ χαριζόμενος τὴν
» κοινὴν παρρησίαν, αὐτὴ κακοδαιμονεστάτη εὐδαιμονε-
» στάτην ἀποδείξῃ με πασῶν γυναικῶν. εἰ δ' ἄρα ἐ-
» στιν καὶ θεμιτὸν ἐν γόνασι προσκυλίεσθαι μητέρα, καὶ τὸ
» τοῦ πρὸ ἄλλο πατρῴου χῆμα καὶ λατρεύγημα ὑπο-
» μενοῦσα σωτηρίας ἕνεκα τῆς πατρίδος. ταῦτα εἰποῦσα,
ἔρριψεν ἑαυτὴν χαμαί, καὶ προσπλέξασα τὰ χεροὶν ἀμ-
φοτέραις τὼς πόδας τοῦ Μαρκίου, καὶ ἐφίλησεν. περι-
σῶσης δ' αὐτὴν, αἱ μὲν γυναῖκες ὠλόλυξαν ἅμα πᾶσαι
κωκυτὸν ὀξὺν καὶ μακρόν. οἱ δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ πα-
ρόντες Οὐολούσκων, οὐκ ἀνέσχοντο τὸν ἀπ' ἄλλης ὄ-
ψεως, ἀλλ' ἀπεστράφησαν. αὐτὸς δὲ ὁ Μαρκίος ἀνα-
λήμπτως ἐκ δ' ἴφθου, καὶ προσπεσὼν τῇ μητρὶ, ἀνίστη-
σιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀλίγον ἐμπνέουσ· καὶ περιλαβὼν,
» καὶ πολλὰ ἐκλαύσας δάκρυα, εἶπεν· Νικᾷς, ὦ μῆτερ,
» οὐκ εὐτυχῆ νίκην οὔτε σαυτῇ, οὔτ' ἐμοί. τὸν γὰρ
» πατρίδα σέσωκας, ἐμὲ δὲ τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόστοργον
» υἱὸν ἀπολώλεκας. ταῦτα εἰπὼν, ὅπου τὸν σκηνὸν
ἀπῆλθε, κελεύσας ἀκολουθεῖν τὸν τε γυναῖκα, καὶ
τὸν μητέρα, καὶ τὰ παιδία· ἔνθα τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέ-
ρας χρόνον σκοπούμενος σὺν αὐτοῖς ὅ τι χρὴ πρᾶτ-
τειν, διετέλεσεν. ὧν δὲ τὰ δόξαντα αὐτοῖς τοιάδε· πρὶ

aiunt diis genitos fortunatam & beatam vitam degere: quibus renuntiata tua pietate cōcessāq; tibi gratia & honore habito, semper tibi præclarā aliquā a diis retributionē petet. Quodsi repuleris tuam matrem & inhonoratā dimiseris, quid tibi propterea mali venturum sit, non possum dicere: auguror tamen nil *euenturum* prosperi. illud sat scio; etiā si tibi cetera omnia succedant feliciter, (fingamus enim hoc quoq;) certe dolor qui meo mearumq; calamitatū nomine te comitabitur, nec animum tuum vmquam relinquet, non sinet te vllius boni fructum in hac vita percipere. nam Veturia, si coram tot testibus contumeliosam patiatur repulsam, nō sustinebit vel minimum temporis spatium superuiuere; sed in conspectu omniū vestrum tum amicorum tum inimicorum meipsam interficiam, diraſq; & furias tibi pro me relinquam æquas vindices. Quibus ne opus sit *faxitis* dii custodes Romani imperii; bonāq; ac piam Marcio mentem date, vt sicut modo in aduentu meo secures deposuit & fasces submisit, sellamq; de tribunali in solum transtulit, cetera-que imperatoria insignia partim minuit, partim in totum amouit; vt clare perspicerent omnes, ipsi in alios esse imperium, at matri in ipsum: ita & nunc honoratam me faciat & conspicuam donata cōmuni patria; reddatque e miserrima mulierum omnium felicissimam. & si fas est ad filii genua matrem procumbere, nec hoc nec aliam quamuis submissionē grauabor pro salute patriæ. Hæc elocuta, humi se proiecit, & ambab. manibus amplexa pedes Marcii, deosculata est: ac mox secutus est ingens & longus vniuersarum matronarum eiulatus. Volsci vero qui assidebāt, nouitatem eius spectaculi non ferentes, auerterunt oculos. ipse Marcius, prosiliens e sella, correptam matrem erexit semanimem; eamq; complexus, post multas lacrymas exclamauit; Vicisti mater; quod nec tibi bene vertet, nec mihi. nam patriā quidem seruasti; me vero piū & indulgentem filiū perdidisti. Hæc effatus, iuit in tentorium, iussis sequi vxore, matre, atque liberis; vbi reliquam diei partem cū eis consultauit quid facto opus foret. Tandem in hęc cōsensum est: De

reditu eius nec senatum certi quidquam ad populum referre, nec populum decernere, priusquam Volsci de amicitia & pace plane transegissent: ipsum vero copias *sine noxa* non secus quam per amicorum terras abducere: redditaque ratione imperii, & expositis suis beneficiis, ab iis qui copias ipsi commisissent, petere vt, quo ad eius fieri posset, amice cum hostibus transigeretur, paxque ex æquo & bono fieret, commissa sibi æquitatis cura, nequa in conditionibus fraus fieret. quodsi successibus elati pacem recusarent, abdicare se imperio. aut enim idoneorum ducũ inopia neminem suffecturos; aut si temere cuipiã exercitum committerẽt, magno suo malo cognituros quid debuissent eligere. Hæc sunt quæ illis in ea deliberatione videbantur iusta & pia, nec vllam infamiã, quam is vir maxime fugiebat, vspiã allatura. Sed terrebat eos quædam suspicio, ne forte inconsideratum vulgus, quod hostem iam debellatum putaret, frustratũ sua spe, in effrenem irã rueret, & ipsum, antequam caussam diceret, suis manib. vt proditorẽ interimeret. Visum est tamẽ & id, & siquod esset grauius periculũ, virtute ac fide incolumi subire. Vergente iam sole post mutuos amplexus egressi sunt e tentorio: ac mox mulieres in vrbem sunt reuersę. At Marcius pro concione caussa reddita cur a bello desisteret, & obnixe rogatis militibus vt sibi ignoscerent, ac domũ reuersi, beneficiorum memores, sibi contra vim aliorum adessent, multa in eam sententiã locutus, iussit eos parare se in profectionem, excessuros castris nocte proxima.

Romani vero, vt senserunt se periculo leuatos, (nam rumor reditum mulierum præuerterat) læti mulieribus procurrebant obuiam, ac salutationibus, iubilis, & aliis huiusmodi, quæ homines e magno periculo ad inopinatam felicitatẽ traducti, præ gaudio facere solent aut dicere, hilaritatem præ se ferebant, modo conferti, modo singuli. Illam igitur noctem exegerunt in conuiuiis & voluptatibus. Sequenti vero die coactus a consulibus senatus de honoribus Marcio decernendis agere in aliud tempus ma-

μὼ τ καθόδου, μήτε τὼ βυλὼ τέλος μηδὲν ἐνφέρῃν εἰς τ δῆμον, μήτε ἐκεῖνον ὑπιφιζῆν, πρὶν αὐ 387
τοῖς Βολούσκοις ὕζερπῆ γλώτ) τὰ πρὸς φιλίας καὶ καταλύσεως τ πολέμου· αὐτὸν ὃ τὼ στρατιὰν ἀναζήσαντα, ὡς ἀφ' φιλίας γῆς ἀπάγῃν· ἐπορόντα δὲ τ ἀρχῆς λόγον, καὶ τὰς ὑπεργεσίας ἀποδιξάμενον, ἀξιοῦν τὺς ὑπιβέβαιτας αὐτῷ τὼ στρατιὰν, μάλιστα μὼ φιλίᾳ δέχεσθαι τὺς πολεμίους, καὶ σωτῆρας ποιήσασθαι δικαίας, αὐτῷ τὼ ἰσότητα, καὶ ὃ μὴ σφᾶς ἔναι πρὸς τὰς ὁμολογίας, ὑπιβέβαιτας. εἰ δὲ ὑπὸ τοῖς κατορθωμένοις σφίσιν αὐθαδείας ἀναπιμπλάμενοι, μὴ δέχοιντο τὰς Ἀθηναίας, ἀφίσασθαι τ ἀρχῆς αὐτόν. ἢ γὰρ οὐχ ὑπομένειν αὐτοῖς ἀνὴρ ἕνα ἀρχεσθαι στρατηγὸν δι' ἀπειρίαν ἀγαθοῦ ἡγεμόνος, ἢ παρακινδυνεύσαντας ὅτῳ δή τινι τῶν δεδοκιμασμένων τὰς δυνάμεις, σὺν μεγάλῃ διδαχθήσεσθαι βλάβῃ τὼ τ συμφέροντος αἵρεσιν. τὰ μὼ δὴ βουληθέντα αὐτοῖς, καὶ δόξαντα δίκαιά τε καὶ ὅσια εἶ), φήμης τε ἀγαθῆς, ἐφ' ᾗ μάλιστα ὁ ἀνὴρ ἐσπούδαζε, πρὸ πάσι τιμώρημα, τοιάδε ἦν. ἐπέρασε δέ τις αὐτοῖς ὑποψία, δέος ἔχουσα, μή πως ἀμόγητος ὄχλος ἐν ἐλπίδι τ καταπεπολεμηκέναι ὃ ἀντίπαλον ἤδη ὤν, δι' ὀργῆς ἀκράτου λάβῃ τὼ ἀποτυχίαν, κἄπειτα ὡς προδότω αὐτόν, σφᾶς λόγου μεταδοῦναι, αὐθαιρέτως φθάσῃ διαλέσας. ἐδόκει οὖν αὐτοῖς καὶ τοῦτο, καὶ εἴ τι δεινότερον εἴη κινδύνημα, σὺν ἀρετῇ σώζεσι τὼ πίστιν ὑπομένειν. ἐπεὶ ὃ δύσις ἦλιος ἦν ἤδη, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐξῆσαν ἐκ τ σκηνῆς. ἔπειτα αἱ μὼ γυναῖκες εἰς τὼ πόλιν ἀπῆσαν· ὁ ὃ Μάρκιος ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς αἰτίας ἀποδοὺς τοῖς παροῦσι δι' ἃς ἔμελλε λύειν τ πόλεμον, καὶ πολλὰ τῶν στρατιωτῶν δεηθεὶς συγνώναί τε αὐτῷ, καὶ ἐπιδόντι οἰκαδε ἀφίκεσθαι), μεμνημένους ὧν ἔπαθον, τὸ μηδὲν ὑπὸ τ ἄλλων ἀνήκεστον παθεῖν σὺν αγωνίσασθαι· καὶ δῆτα πολλὰ καὶ ἐπαγωγὰ διαλεχθεὶς, πρόθυμον ἀράσθαι ἐκέλευσεν, ὡς τῇ ὑστέρᾳ νυκτὶ ἀναστρατοπεδοῦντας. Ῥωμαῖοι ὃ ὡς ἔμαθον ὅτι λέλυ) σφῶν ὁ κίνδυνος· ἔφασε γὰρ τ γυναικῶν τὼ παρουσίαν πρόφασιν ἔχουσα ἡ φήμη· σὺν πολλῇ χαρᾷ καταλιπόντες τ πόλιν, ἔτεον ἔξω, καὶ ὑπὴν τῶν τὰς γυναῖκας, ἀσπασμοὺς, καὶ παρῶνας, καὶ πόντα ὅσα ἐκ μεγάλων κινδύνων εἰς ἀδόκητον εὐτυχίαν ἀνθρωποι καταστάντες πράττουσί τε καὶ λέγουσιν ὑπὸ χαρᾶς, τὰ μὼ ἀθρόοι, τὰ δὲ καθ' ἕνα ἕκαστον ἀποδεχόμενοι. ἐκείνω μὼ οὖν τὼ νύκτα ἐν θαλείαις τε καὶ ἀπαθείαις διετέλεσαν· τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ συναχθεῖσα ὑπὸ τ ὑπάτων ἡ βυλὴ περὶ μὼ τ Μαρκίου γνώμην ἀπεδείξατο, εἰς ἑτέρους ἀναβληθέντα χρόνους ὑπὲρ τηνδ ὑστέρους

τηδ' ὁτέρους τὰς δοθησομένας αὐτῷ τιμάς· ταῖς δὲ γυναιξὶν ἔπαινόν τε ἀποδεδόσθαι τῆς προθυμίας, πάλαι δημοσίᾳ γραφῇ μνήμιον οἱόντα ἐκ τῶν ἐπιγενομένων ἀγώνιον, καὶ γράψαι ὅ τι ἂν αὐταῖς λαβόσαις ἥδιστόν τε καὶ μεγιστάτην ἔσεσθαι μέλλῃ· καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρωσε ταῦτα. ταῖς δὲ γυναιξὶ βουλομέναις εἰσῆλθεν, ὑπὲρ φόνου δωρεᾶς μηδεμιᾶς δεῖσθαι, ἀξιοῦν δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν σφίσι τοῦ βουλεύσαι ὑπὲρ τύχης γυναικῶν ἱδρύσασθαι ἱερὸν, ἐν ᾧ ταῖς περὶ τῆς πόλεως ἐποιήσαντο λιτὰς χωρεῖς, θυσίας τε καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτῇ σωιούσας ὑπὲλεσθαι, ἐν ᾗ τὸν πόλεμον ἔλυσαν ἡμέρᾳ. ἡ μὲν οὖν βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐψηφίσαντο χρημάτων τέμενός τε ὠνήσεν καθιερωθῆναι τῇ θεῷ, καὶ ἐν αὐτῷ νεὼν καὶ βωμὸν, ὡς δὴ οἱ ἱερομνήμονες ἐξηγῶνται, συλλεεσθῆναι, θυσίας τε παρέχεσθαι δημοσίᾳς, καταρχομένης τῶν ἱερῶν γυναικὸς ἣν ἀποδείξωσιν αὗται λειτουργὸν τῆ ἱερῶν. ταῦτα τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, ἱέρεια μὲν ἀ-
388 πεδείχθη τότε πρῶτον ἡ τοῦ γνώμιου αὐτῆς εἰσηγησαμένη διὰ τῆς παρθενείας, Οὐαλερία, καὶ τοῦ μητέρα τοῦ Μαρκίου πείσασα συλλαβέσθαι σφίσι τῆς ἐξόδου. θυσίαν δὲ πρῶτα αἱ γυναῖκες ἔθυσαν ὑπὲρ τοῦ δήμου, καταρχομένης τῶν ἱερῶν τῆς Οὐαλερίας, ὑπὸ δὲ κατασκευασθέντος ἐν τῷ τεμένει βωμοῦ, πρὶν ἢ τὸν νεὼν καὶ τὸ ξόανον ἀνατεθῆναι, μηνὶ Δεκεμβρίῳ τοῦ κατόπιν ἐνιαυτοῦ, τῇ νέᾳ σελήνῃ, ἣν Ἕλληνες μὲν νουμηνίαν, Ῥωμαῖοι δὲ καλάνδας καλοῦσιν· αὕτη γὰρ ἐν ᾗ ἡ λύσασα τὸν πόλεμον ἡμέρᾳ. ἐνιαυτῷ δὲ ὕστερον ἑτέρῳ μετὰ τὸν πρῶτα θυσίαν ὁ κατασκευασθεὶς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων νεὼς συνετελέσθη τε καὶ καθιερώθη, Κοϊντιλίου μηνὸς ἑβδόμῃ μάλιστα καθ' σελήνην. αὕτη ὃ καὶ Ῥωμαίοις ἐστὶν ἡ πρὸ ἐννέα εἰδῶν Κοϊντιλίων νωνῶν ἡμέρᾳ. ὁ δὲ καθιερώσας αὐτὸν ἐν Πόπλιος Οὐεργίνιος ἄτερος τῶν ὑπάτων. εἰ δή τι καὶ ἐκ μύθου ἰσοτίας ἁμαρτὼν, καὶ ἐπανορθώσεως ἕνεκα τῶν οἰομένων μήτε ὑπὸ τοῖς θεοῖς τοῖς παρὰ ἀνθρώπων χάριν τοὺς θεοὺς, μήτε ὑπὸ τῶν ἀνοσίοις καὶ ἀδίκοις πράξεσιν ἀγάμενοι, δηλῶσαι τὸν ἡμέτερον ὑπόφασιν τῆς θεοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὐκ ἄπαξ καὶ δὶς, ὡς αἱ τῶν ἱερο-
» φαντῶν πρὸς ἔχουσι γραφαὶ, ἵνα τοῖς μὲν ἀληθεστέ-
» ροις πρὸς τὸ συνέχειν ἀς πρὸς τὰ ἀνθρώπων δόξας ὑ-
» πὲρ τοῦ δαιμονίου παρέλαβον, ἀμεταμέλητος ἡ διαί-
» τη προαίρεσις καὶ βεβαία διαμένῃ· τοῖς δ' ὑπερορῶσι
» τῶν πατρίων ἐθισμῶν, καὶ μηδενὸς ποιοῦσι τὸ δαιμόνιον
» κύριον τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, μάλιστα μὲν δυνα-
» σθαι τοῦτο τὸ δόξαν· εἰ δὲ ἀνιάτως ἔχουσιν, ἐπὶ

gis opportunũ distulit. matronis vero ob prompte nauatam reipub. operam decreuit laudationem publico monumento inscriptã ad perpetuam posteritatis memoriã: præterea præmium quod ipsis foret gratissimum & honestissimum. quod senatusconsultum plebiscito cõfirmatum est. Illæ de communi cõsilio nihil inuidiosum petierunt, nec aliud quam vt sibi senatus permissu liceret templũ Fortunę muliebri ędificare, quo loco preces pro rep. fudissent; & annuo conuentu sacrificium ibi peragere, eo die quo bellũ summouissent. verum senatus populusq; Romanus decreuit aream emi publica pecunia, deæque consecrari, & in ea templum & aram condi ex præscripto pontificũ; sumptuq; publico sacrum *anniuersarium* ibi fieri, cui præesset matrona quam ipsæ deligerẽt ad id ministerium. His a senatu decretis prima creata est sacerdos Valeria, quæ mulieribus legationis auctor fuerat, & Marcii matri persuaserat vt ei profectioni vellet interesse. qua præeunte, primum sacrificium mulieres pro populo peregerunt super ara in fano facta, priusquã ædes & deę statua erigeretur, anni sequẽtis mẽse Decembri, tempore nouilunii, quod Græci νουμηνίαν, Romani calendas vocant. nam ea die bellum depositũ fuit. anno deinde post primum sacrificium altero, ædes quę publicis impensis locata fuerat, absoluta & dedicata est, mensis Quintilis ea die quæ secũdum lunæ cursum est circiter septima, (nã & Romanis hæc dies est pridie nonas Quintiles) dedicante Proculo Virginio, altero cõsulum. Non alienum autem fuerit a legibus historię, & cũ primis necessarium ad corrigendam persuasionem quorundam, qui deos nec honoribus per homines sibi delatis gaudere, nec scelerib. offendi opinantur, memorare manifestatã eo tempore numinis præsentiã; idq; semel atq; iterũ, sicut habetur in cõmentariis pontificũ: vt qui religiosi sunt in retinẽdis de deorum numine opinionibus per manus sibi traditis, firmiter in proposito perstent, nec sententiam mutent: at qui patrios ritus despicantur, nec vllum diis in humana cõsilia imperium tribuunt, opinionem hanc mutent, si fieri possit: si vero sint insanabiles, in

Matronis ob legationẽ feliciter peractã honores habiti.

maius deorum odiũ maioraq; incurrant infortunia. Fertur igitur cum ex senatusconsulto publice locatũ esset deæ templũ atq; simulacrũ, seorsum ex collatitia matronarũ pecunia locatam aliam effigiem: cumq; vtraq; simul consecraretur, primo *nimirum* dedicationis die, eam statuã quę mulierum sumptu parata fuerat, Latinis verbis in multarum mulierũ præsentia, voce clara & diserta dixisse; RITE ME MATRONÆ DEDICASTIS. quorum verborum, si Græce interpretari velis, hæc mens est: ὁσίῳ πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταὶ δεδώκατέ με. Cumque (vt fere fit in nouis & inopinatis vel vocib. vel visionibus) multæ valde dubitarent ne forte non simulacrũ esset quod humanam vocem edidisset; atq; illæ in primis, quæ tunc animis in alia intentis, non viderant a quonã hæc vox esset edita, eis quæ se vidisse affirmabãt, fidem non haberent: paulo post refertotemplo, cum forte fortuna maximum esset silentium, idẽ simulacrum eadem verba maiori voce rursus edidit; vt nulla relinqueretur ambiguitas His cognitis senatus decreuit vt alia *etiam* sacrificia & ceremoniæ, quas sacrorũ antistites præscripturi essent, quotannis *ibi* peragerentur. Ceterum mulieres monitu *primæ* sacerdotis morẽ instituerũt, simulacrum hoc nec a bis nuptis coronari, nec a viduis; sed solis recens nuptis tribui hoc honoris & ministerii. Verum de his reb. nec silentio prætermittenda erãt quę produntur ab eius gentis domesticis scriptoribus, nec diutius immorandũ est talibus digressionibus. quapropter reuertar ad narrationis seriem. Post discessum mulierũ Marcius sub diluculũ motis castris copias velut per socialem agrũ abduxit: & postquã Volscorũ fines intrauit, totam prædã quę ipsi cõtigerat largitus militibus, nihilo sibi retento, domum rediit. Exercitus ergo, qui laborum ei socius fuerat, quum opitulus grauis domum rediisset, quietem a bello haud ægre admittebat, ducique tum fauebat, tum ignoscendum censebat, quod maternorum affectuum & precum reuerentia, finem bello non imposuisset. at iuuentus quæ domi manserat, inuidens tam luculentis lucris militum, & frustrata insuper illis quæ domi

μᾶλλον αὐτοῖς ἀπεχθάνεσθαι, καὶ κακοδαιμονεστέρους εἶναι. ἰσορρόπει τοίνυν ὅπη τῆς βουλῆς ψηφιζομένης ἐκ τοῦ δημοσίου πάσας ὑπερχρηματίσειν τὰς εἰς τὸν νεών τε καὶ τὸ ξόανον δαπάνας, ἕτερον δὲ ἄγαλμα κατασκευάζεσθαι χρυσῶν τῶν γυναικῶν, ἀφ' ὧν αὐτὰς συνείσεχθη χρημάτων, ἀνατεθέντων τε αὐτῶν ἀμφοτέρων ἅμα ἐν τῇ τελευτῇ τῆς ἀνιερώσεως ἡμέρᾳ, θάτερον τῶν ἀφιδρυμάτων, ὃ κατεσκεύασαν αἱ γυναῖκες, ἐφθέγξατο, πολλῶν παρουσῶν, γλώττῃ Λατίνῃ φωνὴν εὐσταθῆ τε καὶ μεγαλόφωνον· ἧς ὅστις φωνῆς ἑρμηνευτὴς ὁ νοῦς εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον τοιόσδε· Ὁσίῳ πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταί δεδώκατέ με. οἷα δὲ φιλεῖ γίνεσθαι τοῖς παραδόξοις φωνάς τε καὶ ὄψεις, πολλὴ τὰς παρούσας ἐνέπιπλεν ἀπιστία, μὴ πολὺ οὐ τὸ ξόανον εἴη τὸ φθεγξάμενον ἀνθρωπίνῃ τῇ φωνῇ· μάλιστα δ' ὅσαι τοῖς ἀκοῇ μὲν τὸν νοῦν ἔχουσαι τὰ αὐτὰ ἔτυχον, οὐκ ἰδοῦσαι δὲ φθεγγόμενον ὅ τι πολεμίων, ταύτην εἶχον τὴν τοῖς τὰς ἰδούσας ἀπιστίαν. ἔπειτα αὖθις πληθύοντος τοῦ νεὼ, καὶ σιωπῆς πλείστης καθ' δαίμονα γενομένης, ἐν μείζονι φωνῇ τὸ αὐτὸ ξόανον ἐφθέγξατο τὰ αὐτὰ λέξιν· ὥστε μηδὲν ἔτι εἶναι τὸ ἀμφίλογον. ἡ μὲν οὖν βουλὴ ὡς ταῦτα ἔμαθεν, ἐψηφίσατο θυσίας δεῖσθαι καὶ σεβασμούς, οἷς αἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ προδιδῶσι, καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπιλεγόμενον. αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ἔθει καλεῖσθαι, τῆς ἱερείας χρησάσθαι γνώμῃ, τῷ ξοάνῳ τούτῳ μήτε στεφάνους ὑπιλεγομένας, μήτε χέρας τοῖς φέρειν γυναῖκας, ὅσαι δευτέρων ἐπεισεάθησαν γάμων, τῷ δὲ μιᾷ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδεδόσθαι τῆς νεογάμους. ἀλλὰ τοῖς μὲν τούτων οὔτε παρελθεῖν τὸ ὑπηκόειον ἰσοτίαν καλῶς εἶχεν, οὔτε πλείονα τοῖς αὐτῆς ποιεῖσθαι λόγον. ἐπανήκω δ' ὅθεν εἰς τοῦτον ἐξέβαλον τὸν λόγον. μετὰ τὴν ἐκ τοῦ χάρακος ἀπαλλαγὴν τῶν γυναικῶν, ὁ Μάρκιος τοῖς τὸ ὄρθρου ἀναστήσας τὴν στρατιὰν, ἀπῆγε ὡς διὰ φιλίας. καὶ ὅπου ἐν τῇ Δολούσκων ἐλήστευτο, πάντα ὅσα ἐκ τῶν λαφύρων ἔλαβε δωρησάμενος τοῖς στρατιώτας, ἑαυτῷ δὲ οὐδὲ ὁπόσον ὀβολὸν ἀπολιπόμενος, ἀπέλυσεν ὀπὶ τὰ οἰκεῖα. ἡ μὲν οὖν κοινωνήσασα τῶν ἀγώνων αὐτῷ στρατιὰ, πλούτῳ βαρεῖα ἀφικνεῖτο, τῷ τε ἀνάπαυλαν ἐκ ἀνδὸς ἐδέξατο τοῦ πολέμου, καὶ δι' εὐνοίας εἶχε τὸν ἄνδρα, συγνώμης τε ἄξιον ἡγεῖτο, εἰ μὴ τέλος ἐπέθηκε τῷ πολέμῳ, μήτε οἰκτοις καὶ λιταῖς ἐνδαπείς. ἡ δὲ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκτομείαν νεότης, φθονοῦσα μὲν τοῖς ὀπὶ στρατοπέδου γλυκέσι τῶν πολλῶν ὠφελεῖν, διημάρτηκέναι δὲ ὧν ἤλπισεν, εἰ καθαιρεθὴν

θαιρεθείη δ' Ῥωμαίων φρόνημα τ πόλεως δηλόσης, ἐξαχμάζοντος τ ἡγεμόνα, καὶ πικρὰ σφόδρα ἐπ' αὐτῷ τελουμένων, ὅπως δ' μίσους ἡγεμόνας ἔλαβε τὰς πλείστον ἐν τῷ ἔθνει δυναμένους, ἐξηγριώθη τὰ ἐς ἔργον ἐκδράσειν ἀνόσιον. ἐπ' ᾧ δὴ Τύλλος Ἀττιος ὁ τὰς ὀργὰς αὐτῶν προδεξάμενος, ἔχων τοὺς αὐτὸν ἑταιρείαν ἐξ ἁπάσης πόλεως οὐκ ὀλίγην. τότῳ δὴ ἄρα ἐδέδοκτο παλαίτερον ἐπὶ τ φθόνον τ δυναμένῳ καθέλειν, εἰ μὴ δι' ὧν ἔπραξας ὁ Μάρκιος, καὶ τ Ῥωμαίων πόλιν ἐκ φθορέως, καὶ εἰς δουλούσκους ὑποτάξας ἔλθοι, κρύφα καὶ σὺν δόλῳ αὐτὸν ἀνελεῖν· εἰ δὲ ἐκ μιᾶς τῶν πείρας, ἀτελὴς τὸ ἔργου ἀναστρέψειεν, ὡς προδότην, προδοθῆναι τ ὑπὸ αὐτὸν ἑταιρείαν, ἀποκτεῖναι· ὅπερ ἐποίησε τότε. καὶ σὺν ἀλαζονικῇ χειρὶ οὐκ ὀλίγῃ, κατηγορεῖ τ ἀνδρὸς, τεκμαιρόμενος δηλήσεσι φθορᾶς, καὶ ἀγῶνα εἰκάζων γενησόμενον. ἐκέλευέ τε ἀποδέμενον αὐτὸν τ ἀρχὴν, λόγον ὑπέχειν τ στρατηγίας. ἐπὶ δὲ τῆς ὑποκειμένης στρατιᾶς ἐν ταῖς πόλεσιν, ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί μοι, κύριος, τό τε συναγαγεῖν ἐκκλησίαν, καὶ τ καλεῖν, εἰ βούλοιτο, ὅπῃ δίκαιον. ὁ δὲ Μάρκιος ἀντιλέγειν μὲν πρὸς τὸν πρότερον ἐδικαίου, πρὸς ὃ τ τάξεως αὐτῶν διεφέρετο, λόγον ἀξιῶν ἀποδοῦναι πρότερον τ πεπραγμένων αὐτῷ κατ' τ πόλεμον, ἔπειτα ἐὰν ἅπασι δόξῃ δουλούσκοις, ἀποθήσεσθαι τὴν ἀρχήν. τῶν δὲ βουλεύσεως ὤετο πολὺν εἶναι, ἐν ᾗ ὃ πλέον μοῖρα τῶν Τύλλου διέφθαρτο μέρος, ἡμέσθαι κυρίαν, ἀλλὰ ὃ ἔθνος ἅπαν εἰς τὴν ἔννομον ἀρχὴν σωθῆναι, εἰς ὃν ἔτος ὑπάτοις, ὅτε περὶ τ μεγίστων βουλεύεσθαι μέλλοιεν, ἐξ ἁπάσης πόλεως προβούλους ἀποστεῖλαι. ὁ δὲ Τύλλος ἀντέλεγε πρὸς ταῦτα, καλῶς εἰδὼς ὅτι δίκαιος εἰπεῖν ἀνὴρ, πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων λόγον ἀποδιδοὺς, ἐν ἡγεμονικῷ ἀξιώματι μένων, πείσει τὸ πλῆθος καὶ τοσοῦτο δέος εὐμενείας προδοτῶν ἰσχύειν, ὥστε καὶ λαμπρότερος καὶ ἡμιωτέρους ἐπὶ σφᾶς αὐτῶν ἕξειν, τόν τε πόλεμον ὅπως ἂν βούλῃ καταλύσασθαι, συγχωρησάντων ἁπάντων, ἡμήσεσθαι κύριος. καὶ ἐπὶ μέχρι πολλοῦ λόγων τε καὶ ἀντιμαχήσεων τ ἀλλήλων γινομένων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατ' τὴν ἀγορὰν πολὺς ἀγών· ἔργῳ γὰρ οὐκ οἷόν τε ἐπ' ἐκείνῳ βιάσασθαι τ ἕτερον τῆς ἰσοτίμου ἀρχῆς ἀξιούμενον κρατυνόμενον. ὡς δὲ τέλος τ φιλονεικίας ἐλάμβανε, ἡμέραν προφανῆ ὁ Τύλλος ἐν ᾗ τ Μάρκιον ἐκέλευεν ἥκειν τ ἀρχὴν ἀποθησόμενον, καὶ δίκην ὑφέξοντα τῆς προδοσίας, φρασυλάτους ὄντας ἀνδρας δυεργεσιῶν ἐλπίσιν ἐπάρας ἀρχηγοὺς ἀνοσίου ἔργου γενέσθαι, παρὼν εἰς τ ἀποδεδειγμένην ἀγοράν. καὶ προελθὼν ὅπῃ τὸ βῆμα,

mitis hostibus & capta vrbe sperauerat, vehementer cõtra eum exasperabatur: ac postremo potissimos gentis proceres odii sui duces nacta, intantũ efferata est vt ad impiũ facinus progressa sit. sed maxime Tullus Attius iras illorum exacuebat; quem magna sequebatur e cunctis oppidis factio. Is iamdudum inuidia percitus, decreuerat Marciũ, si subiugata Roma victor reuerteretur, per insidias clã tollere: sin frustratis conatib. re infecta rediret, vt proditorẽ factioni suæ interficiendum obiicere. quod & factũ est. coacta enim non mediocri manu accusauit hominẽ, e veris falsa coniectans, & non futura e futuris colligẽs: iubebatq; vt abdicato imperio rationem administrati redderet. præerat autem (vt & ante a me dictũ est) præsidiariis oppidorum copiis, quę ad tuendam regionẽ domi manserant; & pro imperio concionẽ cõuocare poterat, & diem cui vellet, dicere. Marcius horum neutrũ detrectabat; tantum de ordine contendebat; volens prius rerum bello gestarũ rationem reddere; ac tum demũ, si ita Volscis omnib. videretur, imperiũ deponere. nec de se iudicium committi volebat vni cuipiam populo, quod nullius nõ maiorem partẽ corrupisset Attius; sed vniuersæ gẽtis legitimis comitiis; in quæ mos erat, quoties de grauissimis rebus consultandũ esset, consiliarios conuenire e singulis populis. Id recusabat Tullus, vt qui sciret virum disertum, si in imperatoria dignitate manens rerum egregie gestarum rationem redderet, facile persuaturum multitudini; & adeo alienum fore a proditionis crimine, vt clarior etiam & honoratior factus, potestatem pacis pro arbitratu componẽdæ omnium consensu accepturus esset: diuq; alternis orationibus & responsionibus quotidie in concionibus & foro magna contentione certatũ est. neuter enim alteri vim inferre poterat, quod pari imperii dignitate fulti essent ambo. Cumque nullus contentionum finis fieret, Tullus die dicta Marcio, qua ad deponendum imperium & dicendã proditionis caussam cõpareret, subornatisq; ad impiũ facinus audacissimis quibusdam, quos pollicitationibus corruperat, venit ad indicta comitia: & cõscenso tribunali,

Marcii cædes, funus, laudes.

poſt prolixã Marcii criminationem, prouocabat multitudinem, vt niſi ille ſponte deponeret imperium, totis viribus eum cõpeſceret. Ibi cũ Marcius ad cauſſam dicendam aſcendiſſet, Tulli factio magno clamore obſtrepuit, quo minus poſſet dicere: deinde audaciſſimi quiq; feriendum & impetendum clamitantes, circumſiſtunt hominem, & conciſum lapidibus interimunt. Eum in foro iacentẽ, & qui caſum illius viderũt, & qui iam mortuo ſuperuenerũt, lamẽtati ſunt, vt qui malam recepiſſet gratiam; memorantes quot & quãta in remp. cõtuliſſet beneficia: homicidasq; illos comprehenſos cupiebant, qui tã impium & reip. pernicioſum exemplũ edidiſſent, & per vim hominem iniudicatum eumq; ducem occidiſſent. Sed inſignis fuit eorum indignatio, qui auſpiciis eius militauerãt: & quia viuo in eo caſu nõ potuerant ſuccurrere, ſtatuerunt defuncto debitam referre gratiam, collatis in forũ omnibus quæ ad honorandos viros bonos requiruntur. iamq; paratis omnibus, ornatũ imperatorio cultu impoſuerunt in lecticam inſtratam ſplendide: tum præferri iuſſis manubiis & ſpoliis, coronisque & captarum vrbium imaginibus, iuuenes bellicis facinoribus clariſſimi eum in lectica ſuis humeris extulerũt, mæſto ac lacrymante populo funus deducẽte ad rogum conſtructum in præcipuo ſuburbio. Ibi cæſis pecoribus, ceteriſque peractis *inferiis*, quæ regibus aut ducibus ſuper rogo ſolẽt fieri, amiciſſimi quique *ardenti* aſtiterunt donec flamma langueſcens ſubſediſſet: deinde collectas *oſſium* reliquias eodem loco inhumarũt, & inſuper tumulum altum certatim congeſſerunt, monumentũ inſigne futurum *apud poſteros*. Hũc exitum habuit Marcius, vir ætate ſua bello maximus, & in omnibus voluptatibus quæ iuuenibus imperare ſolent, continentiſſimus; iuris obſeruãs, non legum vi, pœnarumq; metu, ſed ſponte, indoliſque bonitate; quippe qui abſtinere ab iniuria ne virtutis quidẽ titulo dignũ iudicaret; nec ſolum ipſe alienus ab omni vitio, ſed alios etiã *ad vitiorum fugã* adigens; magnanimus ac munificus, & ad ſubleuãdam amicorũ quam noſſet inopiã

πολλῇ κατηγορίᾳ ἐχρήσαντο τ̃ Μαρκίῳ, καὶ εἰ μὴ βάλοιτο ἀποθέσθαι τ̃ ἀρχὴν ἑκών, τῷ δήμῳ παρεκελεύσαντο παύσειν ἁπάσῃ δυνάμει. ἀναβαίντος δ' αὐτοῦ πρὸς ἀπολογίαν, βοή τε πολλὴ κωλύσασα τὸν λόγον ἐκ τῆς ἐκκλησίας τ̃ ὠθεῖ τ̃ Τύλλον ἐχώρει· καὶ μὴ ταῦτα παθὼν βοῇ φωνοῦντες, ὠθίζουσιν αὐτὸν οἱ θρασύτατοι, καὶ συναράττουσι τοῖς λίθοις, ἀποκτιννύουσιν. ἐρριμμένον δ' αὐτοῦ κατ̃ ἀγορὰν, οἵ τε παρανόμους τῷ πάθει, καὶ οἱ μὴ ταῦτα ἠδικηκότες νεκρὸν ὄντος ἀφικόμενοι, τόν τε ἄνδρα τ̃ τύχης ὠδύροντο, ὡς οὐ καλὰς εἰληφότα τῶν σφῶν ἀμοιβὰς, ὑπολεγόμενοι πρῶτα ὅσα ὁ κοινὸν ὠφέλησεν, καὶ τὰς δράσαντας τ̃ φόνον ἐπόθουν λαβεῖν, ὡς ἀνόμου ἔργου καὶ ἀσυμφόρου τῇ πόλει γενομένου, δίκης ἐν χρῶν νόμῳ τινὰ ἀποκλῆναι, καὶ ταῦτα ἡγεμόνα. μάλιστα δ' ἠγανάκτουν οἱ τῆς στρατιᾶς αὐτῷ συνηλικιῶται· καὶ ὅτῳ ζῶντι αὐτῷ οὐκ ἱκανοὶ ἐγένοντο κωλύειν τ̃ συμφορᾶς, τοῖς μὴ τ̃ θάνατον ὀφλισκάνουσιν ἔγνωσαν ἀποδιδόναι χάριτας, συμφέρειν εἰς τὸν ἀγῶνα ὅσων ἔδει τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν εἰς τὸν ἀναλήψιμον. ὅτῳ δὲ πρῶτα ἠνέπεσον, φέροντες ὅτι στρωμνῆς δωρεπεσάτῳ ἡσκημένης κόσμῳ, τ̃ ἀνδρικὰ σκευὴ ἔχοντα ἐσθῆτα, καὶ τοῦ τῆς κλίνης αὐτῆ φέρεσθαι κελεύσαντες λάφυρά τε καὶ σκῦλα, καὶ στέφανους, καὶ μίτρας ὧν εἷλε πόλεων, ἤρανον τῷ κλίνῃ οἱ λαμπρότατοι τῶν νέων ἐν τοῖς τ̃ πολέμοις ἔργοις· καὶ κομίσαντες εἰς τὸ προάστιον ὃ μάλιστα ἐῶ ὅτι φανὲς, ἔθεσαν ὅτι τ̃ παρεσκευασμένῳ πυρᾷ, συμπροπέμπουσης τὸ σῶμα τῆς πόλεως ὅλης μετ' οἰμωγῆς τε καὶ δακρύων. ἔπειτα καθασφάξαντές τε αὐτῷ βοσκήματα, καὶ τῶν ἀγῶνα παραξάμενοι πρώτων, ὅσων ἄνθρωποι βασιλεῦσιν ἢ στρατιᾶς ἡγεμόσιν ὅτι πυρᾶς ἀπάρχονται, παρέμειναν οἱ μάλιστα τ̃ ἀνδρα ἀσπαζόμενοι μέχρι τῆς μοναυλίας τὸν φλόγα· κἄπειτα συναγαγόντες τὰ λείψανα, ἔθαψαν ἐν ᾧ αὐτῷ χωρίῳ, χώματι ὑψηλῷ ἅμα πολυχρόνου ἐργασθέντι, μνῆμα ὅτι σημον ἐργασάμενοι. Μάρκιος μὲν δὴ τοιαύτης καταστροφῆς ἔτυχεν, ἀνὴρ τὰ πολεμικὰ ἄριστος τ̃ καθ' ἡλικίαν, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς ἡδονὰς ὅσαι χρῶνται νέων, ἐγκρατὴς, τά τε δίκαια οὐκ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ἀνάγκης ἢ ἁμαρτιῶν δέος ἀκούσιος ἀποδιδοὺς, ἀλλ' ἑκών τε καὶ πεφυκὼς πρὸς αὐτὰ, καὶ οὐδὲ ἐν ἀρετῆς μοίρᾳ ὃ μηδὲν ἀδικεῖν λέγεται, οὐ μόνον τε αὐτὸς ἀνεβλύσθη ἀπὸ πάσης κακίας πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους προσαναγκάζειν δικαίων· μεγαλόφρων τε καὶ δωρημαλικὸς, καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν ὧν ἕκαστος δέοι τ̃ φίλων, ὁπότε γνοίη, πρόχει-

πρεσβύτατος· τά τε πολεμικὰ πρᾶξιν οὐδενὸς χείρων τῶν ἀριστοκρατικῶν· καὶ εἰ μὴ ὁ θρασύς τῆς πόλεως ἐμποδὼν αὐτῷ τοῖς πολίταις ἐγένετο, μείζω δὴ ἡ Ῥωμαίων πόλις ἐπίδοσιν εἰς ἡγεμονίαν ἐκ τῶν ἐκείνου πολιτευμάτων ἔλαβεν. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐνεδέχετο οὐδὲ δυνατὸν ἦν πάσας τὰς ἀρετὰς ἐν ἀνθρώπου φύσει γενέσθαι· οὐδὲ φύσεταί τις ἀπὸ θνητῶν καὶ ἐπικήρων σπερμάτων, ὃς ἐν πᾶσι ἀγαθὸς. ἐκείνῳ γὲ δὴν ταύτας ὁ δαίμων τὰς ἀρετὰς ἐφεισάμενος, ἑτέρας οὐκ ἀτυχεῖς κήρας τε καὶ ἄτας προσῆψε. τὸ γὰρ πρᾶον καὶ φαιδρὸν οὐκ ἐπῆν αὐτῷ τοῖς ἤθεσι, οὔτε τὸ προσηνὲς τῶν λόγων ἔν τε ἀσπασμοῖς καὶ προσαγορεύσεσιν, οὐδὲ δὴ τὸ ἀδύσκολον καὶ μετριοπαθές, ὁπότε δι' ὀργῆς τῳ γένοιτο, οὐδὲ ἡ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἐπικοσμοῦσα χάρις· ἀλλ' ἀεὶ πικρὸς καὶ χαλεπὸς ἦν. ταῦτά τε δὴ αὐτὸν ἐν πολλοῖς πολέμοις ἔβλαψε, καὶ πάντων μάλιστα ἡ πρὸς τὰ δίκαια καὶ τὸν φυλακὴν "τοῖς νόμοις ἄκρατός τε καὶ ἀνεξάπαστος, καὶ οὐδὲν τῷ ἐπιεικεῖ διδοῦσα
» ἀποβολία· ἔοικέ τε ἀληθὲς εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαί-
» ων λεγόμενον φιλοσόφων, ὅτι μεσότητές εἰσιν, ἀλλ' οὐκ ἀκρότητες αἱ τῶν ἠθῶν ἀρεταὶ, μάλιστα δὲ ἡ δικαιοσύνη. οὐ γὰρ μόνον ἐλλείπουσα τὸ μετρίου
391 πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσα, ἀνίσις τε οὐ λυσιτελὴς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε αἰτία μεγάλων συμφορῶν, καὶ εἰς θανάτους οἰκείους καὶ λύμας δυηκέστους καθιστᾶσα. Μάρκιον δὲ οὐδὲν ἧττον ἕτερον ἀρά ὁ τῆς πατρίδος ἐξήλασεν, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀνόνητον ἐποίησεν, ἡ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἄκρον δίκαιον. τοῖς γὰρ δημόταις εἶχειν τὰ μέτρια δέον, καὶ ἀφίενάι τι τὰς ὑπερθυμίας, καὶ τὰ πρῶτα φέρεσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐβουλήθη, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τὰ μὴ δίκαια ἀντιλέγων, μῖσος ἤγειρε, καὶ ἐξηλάθη πρὸς αὐτῶν· τῆς τε βουλευόντων στρατηγίας λύθεὶς ἅμα τῷ ἀναλῦσαι τὸν πόλεμον, ἀπαλλαγῆναι παρῆν, καὶ μετενέγκασθαι τὴν οἴκησιν ἑτέρωσέ που, ἕως ἀν ἡ κάθοδος αὐτῷ δοθείη ὑπὸ τῆς πατρίδος, καὶ μὴ προσαρχεῖν αὐτὸν ἐχθρῶν ὑποβολαῖς καὶ ὄχλων ἀμαθίαις, σκηπτῶν οὐκ ἠξίωσεν· ἀλλ' ὑπολύθιον οἰόμενος δεῖν τὸ σῶμα προσαρχεῖν τοῖς πεπιστευκόσι τὴν ἀρχὴν, καὶ λόγον ἀποδώσων ἐπράξε κατὰ τὴν ἡγεμονίαν, εἰ φαίνοιτο ἀδικῶν, τὴν κατὰ νόμους ὑποσχεῖν δίκην, τῆς ἄκρας δικαιοσύνης ἀνάλωτος ἀπέλαβε μισθούς. εἰ μὴν οὕτω ἅμα τοῖς σώμασι ἀναλυομένοις καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὅ τι δή ποτέ ἐστιν ἐκεῖνο, σωζόμενόν τε, καὶ οὐδαμῇ οὐδέν ἐστιν ἔτι, οὐκ οἶδ' ὅπως μακαρίοις ὑπολάβω τοῖς μηδὲν ἀπολαύσασι τῆς ἀρετῆς ἀγαθὸν, δι' αὐτὴν δὲ ταύτην ἀπολε-

promptissimus; bellicaque laude nulli secundus ex optimatibus. & ni seditiones vrbanæ institutum eius in republica impedissent, maximum incrementum eius auspiciis accepisset Romanum imperium. Sed non poterat omnes virtutes humana natura capere; nec vnquam e mortali semine nascetur qui sit omnibus bonitatis numeris absolutus. Huic certe cũ tales virtutes largitus esset Deus, alia haud fausta admiscuit *vitia & veluti* fatales noxas. non inerat enim eius moribus lenitas & serenitas, nec in appellando salutandoque comitas, nec in offensis placabilis moderatio, nec illa quæ omnes actiones humanas ornat gratia; sed semper acerbus erat ac difficilis. Hæc ei sæpe in bellis obfuerunt, præcipue rigida immodicaque iuris obseruantia, & nulla æquitate temperata seueritas. Videturque verum esse illud ab antiquis dictum philosophis, mediocritates, nõ extremitates, esse morum virtutes; præsertim iustitiam. nam siue infra modum sit, seu excedat nimium, parum prodest: interdum etiam quosdam in graues calamitates, mortesque miserabiles, & insanabilia exitia coniicit. Marcio sane nihil aliud exsilium attulit, ceterarumque virtutum fructum abstulit, quam summa & exactissima iustitia. cum enim debuisset plebi nonnihil cedere, obsecundareque eius cupiditatibus, atque ita primus inter ciues haberi, noluit: sed contradicens ad iniusta omnia, concitatis in se odiis expulsus est. Volsco etiã bello deposito, cum liceret ei abdicare imperium, & migrare alio donec in patriam reuocaretur, neque se inimicorum insidiis & inconditæ multitudini obiicere, noluit; sed ratus comparendum apud eos qui contulissent imperium, redditisque rerum in imperio gestarum rationibus, si comperiretur maleficii, dandas esse legibus pœnas, summę iustitiæ haud pulchram mercedem retulit. Si igitur soluta compage corporis, simul etiam animæ *substantia*, quæcumque tandem ea est, interit, & in nihilum redigitur, haud video quomodo beatos credere debeam, qui nullo ex virtute fructu percepto, etiam propter eam per-

eunt. quodsi animæ nostræ in perpetuum degunt immortales, vt quidam existimant, aut post relictum corpus aliquanto durant tempore, bonorum virorum longissimo, malorum contra perbreui, satis amplũ virtutis cultores sequitur præmium, etiam si fortuna vsi sint parum propitia; *videlicet* bene audire a viuentibus, diuturnaq; celebrari memoria. quod & illi viro cõtigit. non enim Volsci solum mortem eius luxerunt, & colunt vt virum olim optimum; verum etiam Romani, vbi eum casum cognouerũt, accipientes pro magno reip. infortunio, priuatim ac publice luxerunt hominem: & eorum matronę, vt in domesticorum & necessariorũ luctu moris est, posito auro & purpura ornatuq; cetero, atro amictu sunt vsæ per annũ integrum. quinetiam memoria eius post quingentesimũ ab obitu annum nondum euanuit; sed nostro quoque tempore ab omnibus decantatur & prędicatur vt vir iustus & pius. Periculum itaq;, quod Volsci & Æqui duce Marcio Romanis conflauerũt, quodq; superioribus omnib. grãdius, parũ abfuit quin vrbem e fundamentis euerterit, hũc sortitum est exitũ.

Expeditio consulum inanis.

Post paucos inde dies ambo Romani cõsules educto magno exercitu, progressi vsq; dicionis suæ terminos, castra metati sunt seorsim in duobus tumulis munitissimis. nihil tamen gesserunt memorabile; sed re infecta reuersi sunt; tametsi hostes egregiam occasionem rei bene gerendæ præbuerant. prius enim Volsci & Æqui cum exercitu Romanum agrum inuaserant, quod putarent non negligendam temporis opportunitatem, sed hostem, dum adhuc metu consternatus esset, adoriendum: quippe qui *periculi* metu deditionem vltro esset facturus. Ibi orto inter ipsos dissidio, vtri darent belli ducem, *Volsci an Æqui*, ipsi inter se correptis armis concurrerant: in quo prœlio nec ordinibus seruatis, nec signis obseruatis, cateruatim & promiscue pugnauerant; ingensque strages erat edita, multis vtrimque cæsis. & nisi eos solis occasus prœuertisset, vna omnes illorum copias delesset internecio. sic noctis interuentu inuiti dirempti sunt, & in sua castra reuersi. sequẽti vero luce ambo exercitus retro

μήνους. εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ πάντος τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον μὲν τινὰ παλαιοῦ τινα τῶν σωμάτων ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον δὲ αἱ τῶν κακῶν, ἀποχρῶσα μὴν φαίνεται δοῦναι τοῖς ἀρετὴν ἀσκοῦσι, καὶ εἰ ἰσχυσάτω τὰ ἐκ τῆς τύχης, ἡ παρὰ τῶν ζώντων εὐλογία, καὶ μνήμη μέχρι πλείστου παραμένουσα χρόνου· ὃ καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐκείνῳ συνέβη. οὐ γὰρ μόνον Οὐολοῦσκοι τὸν θάνατον ἐπένθησαν αὐτοῦ, καὶ ὡς τῶν ἀρίστων ἠνόμιζον, ἐν μιᾷ ἔχουσιν· ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι, ὅπως ὃ πάθος ἐγνώσθη, μεγάλῃ συμφορᾷ ὑπολαβόντες εἶναι τῆς πόλεως, πένθος ἐποιήσαντο ἴδια καὶ δημοσίᾳ· καὶ γυναῖκες αὐτῶν, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ὅπου τοῖς ἰδίοις τε καὶ ἀναγκαίοις ποιῶνται κήδεσιν, ἀποθέμεναι χρυσόν τε καὶ πορφύραν, καὶ τὸν ἄλλον ἀπόμπλα κόσμον, μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρώμεναι, τὸν ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον. ἐτῶν δὲ μετὰ ὃ πάθος ὁμοῦ τι πεντακοσίων ἤδη παραγεγονότων εἰς τόνδε τὸν χρόνον, οὐ γέγονεν ἐξίτηλος ἡ τοῦ ἀνδρὸς μνήμη, ἀλλ' ἄδεται καὶ ὑμνῆται πρὸς ἀπάντων, ὡς εὐσεβὴς καὶ δίκαιος ἀνήρ. ὁ μὲν δὴ καταπεσὼν Ῥωμαίοις κίνδυνος, ἐκ τῆς Οὐολούσκων τε καὶ Αἰκανῶν ὑπερατείας Μάρκιον λαβούσης ἡγεμόνα, μέγιστος τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων, καὶ μικρὸν ἀπέσχων καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀνελεῖν ἐκ βάθρων, βιούτου τέλους ἔτυχεν. ἡμέρας δὲ ὑστεροῦν ὀλίγας ἐξελθόντες εἰς τὴν ὑπαὶθριον Ῥωμαῖοι πολλῇ σπουδῇ, τῶν ἑκατὸν ἀφέντων ἀμφοτέρων, καὶ προελθόντες ἄχρι τῶν ὅρων τῶν σφετέρας, κατεστρατοπέδευσαν ὑπὲρ λόφοις δυσίν, ὧν ἰδίᾳ ἑκατέρου τῶν ἑκατὸν στρατόπεδον ὑπὲρ τοῖς ἐρυμνοτάτοις. οὐ μὴν ἔδρασάν γε οὐδὲν μεῖζον, ἀλλ' ἀντέστρεψαν ἀπρακτοι, καίτοι καλὰς ἀφορμὰς δόντων αὐτοῖς τῶν πολεμίων δρᾶσαί τι ἀξιόλογον. πρότεροι γὰρ ἐπὶ τούτων Οὐολοῦσκοί τε καὶ Αἰκανοὶ στρατὸν ὑπὲρ τὴν Ῥωμαίων γῆν ἤγαγον, γνόμενοι ποιησάμενοι μὴ ἀδήλου τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἕως ἔτι καταπεπλῆχθαι ὃ ἀντίπαλον ἐδόκουν, χωρὶς ἐπ' αὐτὸ, ὡς καὶ ἐκ τούτου ἀφανὲς δέος προσησόμενον. στασιάσαντες δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας κατ' ἀλλήλων, τὰ ὅπλα ἥρπασαν, καὶ συμπεσόντες ἐμάχοντο, οὔτε τάξιν, οὔτε τι σχῆμα, ἀλλὰ φύρδην καὶ δυναμίξ· ὥστε πολὺ ἐξ ἀμφοῖν ῥυῆναι φόνον. καὶ εἰ μὴ δὶς ὁ ἥλιος ἔφθασεν, ἅπαξ ἂν αὐτῶν αἱ δυνάμεις διεφθάρησαν. τῇ δὲ νυκτὶ λυούσῃ ὁ νῆχος ἀπούσιοι εἴξαντες, διεκρίθησάν τε ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὅπι τοῖς ἰδίοις χάραξας ἀπηλλάγησαν. ἕωθεν δὲ ἀναστήσαντες τὰς δυνάμεις, ἀπῆσαν ἑκάτεροι

ἑκάτεροι ὅπῃ τὰ σφέτερα. οἱ δ' ὕπατοι τῶν τε αὐτομόλων καὶ αἰχμαλώτων, οἳ παρ' αὐτὸ τὸ ἔργον ἀπέδρασαν, ἀκούσαντες οἷα καλέσαι λύσσα καὶ θεοβλάβεια τὰ πολέμια, ὅτε συνεπέπεσον τῷ κατ' ὀλίγον δοθέντι καιρῷ, τριάκοντα σταδίων ἢ πλέον ἀπέχοντες, ὅτε ἀπιόντας ἐθεώσαντο, οὐ πολλῶν ἀπολειπομένων χωρὶς τῶν ἀκραιφνῶς αὐτοῖ καὶ σὺν κόσμῳ ἑπομένων, ῥᾳδίως ἂν διέφθειραν παντελεῖ· λύσαντες δ' οὐ καὶ αὐτοὶ τοὺς χάρακας, ἀπῆσαν ὅπῃ τὴν πόλιν· εἴτε αὐτόματοι ὡς τὰ τύχης δοθέντι ἀγαθῷ, εἴτε καὶ πειθόμενοι τῇ στρατιᾷ τῇ σφετέρᾳ, εἴτε καὶ πολλὰ ποιούμενοι ὅ μηδὲν ὀλίγοις τῶν σφετέρων ἀποδοῦναι. ἀφικόμενοι δ' εἰς τὴν πόλιν, ἐν αἰσχύνῃ πολλῇ ἦσαν, δειλίας δόξαν ὅπῃ τὰ ἔργα φερόμενοι· καὶ σύνοδον ἔξοδον ἐποιησάμενοι, παρέδοσαν τοῖς μὲν ἑαυτῶν ὑπάτοις τὴν ἀρχήν. ὧν ὁ ἕξης ἐνιαυτῷ, Γάιος μὲν Ἀκύλλιος καὶ Τίτος Σίκκιος, ἄνδρες ἐμπειροι πολέμων, τὴν ὑπατείαν παρέλαβον. ἡ δὲ βουλὴ περὶ τῶν λόγων τούτων τὸν πολέμου τῶν ὑπάτων, πρῶτον ἐψηφίσατο πρεσβείαν πέμψαι πρὸς Ἕρνικας, αἰτήσουσα ὡς παρὰ φίλων τε καὶ ἐναύνδων δίκας νομίμους. ἠδίκητο γὰρ ἡ πόλις ὑπ' αὐτῶν τόν τε Βολούσκων καὶ Αἰκανῶν ἐπιστρατείαν, λῃστείας τε καὶ καταδρομὰς τῆς ὁμορούσης αὐτοῖς γῆς· ἕως δὴ αὐτοὺς παρ' ἐκείνων λάβωσιν ἀποκρίσεις, στρατιὰν ὅσην δυνατὸν πλείστην καταγράφειν τοὺς ὑπάτους, καὶ τοῖς συμμάχοις πρεσβεῖαι ἀποστολὰς ποιήσασθαι, σῖτόν τε καὶ ὅπλα καὶ χρήματα, καὶ τἆλλα ὅσων ἔδει τῷ πολέμῳ, ἅτε πολυχρόνιον ποιήσασθαι, καὶ ἐν τάχει. ὡς δ' ἀπῆγγελλεν αὐτοῖς ἀναστρέψαντες οἱ πρέσβεις, ἃς παρὰ τῶν Ἑρνίκων ἔλαβον ἀποκρίσεις, ὅτι σπονδὰς μὲν οὐ φασὶν αὐτοῖς εἶναι πρὸς Ῥωμαίους κοινῇ γενομένας οὐδέποτε, ἃς δ' ὁ πρὸς βασιλέα Ταρκύνιον ὁμολογίας ἀπαιωνίας λελῦσθαι, τοῦ τε ἀρχοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκεῖνα, καὶ τεθνηκότος ὅπῃ τὰ ξένης· εἰ δέ τινες ἁρπαγαὶ καὶ καταδρομαὶ τῆς χώρας ἐγένοντο πρὸ λῃστείας, οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλ' ἰδιωτῶν ἀδικήματα μετιόντων τὰ ἴδια· καὶ οὐδὲ τοῖς τοῦτα δράσασι παρέχειν οἷοί τέ εἰσιν ὅπῃ δίκην, ἕτερα καὶ αὐτοὶ τοιαῦτα πεπονθέναι λέγοντες καὶ ἀντικαλοῦντες, ἀσμενοί τε εἰσὶ δέξασθαι τὸν πόλεμον. ταῦτα ἡ βουλὴ μαθοῦσα, ἐψηφίσατο νεῖμαι τὴν καταγραφεῖσαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων στρατιὰν δίχῃ. τούτων τὴν μίαν ἄγοντα Γάιον Ἀκύλλιον ὁμόσε τῇ Ἑρνίκων στρατιᾷ χωρεῖν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἤδη ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις· τὴν δ' ἑτέραν Τίτον Σίκκιον ὅπῃ Βολούσκοις ἄγειν, τὴν ἑτέραν τῶν ὑπάτων· τὴν δὲ λοιπὴν τρίτῳ μεμοιρασμένα παραλαβόντα Λάρκιον Σπόριον, ὃς ὑπὸ ἀποδεδειγμένος ἀπὸ τῶν ὑπάτων ἔπαρχος, τῷ ἔπρεπε τῆς πόλεως χώραν φυ-

abierunt vnde venerant. Ceterũ cõsules audito ex transfugis & captiuis qui ex ipso euaserant prœlio, quanta rabies & deorum ira hostes inuasisset, nec vsi sunt occasione optatissima, triginta non amplius semoti stadiis; nec discedentes persecuti sunt, cum potuissent defessos, saucios, paucos e multis superstites, incompositum agmen, ipsi recentes seruatis ordinibus sequi, & facile internecione delere; sed motis castris, & ipsi reduxerunt in vrbem exercitum; siue cõtenti fortunæ beneficio, siue non satis fidentes tironum exercitui, siue quod ne paucos quidem vellẽt amittere. Reuersos in vrbem magnum excepit probrum, & timiditatis ob hãc rem notati sunt: nec amplius vrbem egressi, tradiderunt magistratum successoribus. Sequenti anno consules fuerũt viri bellicosi, C. Aquilius, & T. Siccius. Hi cũ ad senatum de bello referrent, placuit patribus primum legatos mitti ad Hernicos, qui velut ab amicis & fœderatis res iure repeterent. (nam bello Volsco iniurias ab eis acceperant, excursionibus & latrociniis in finitimos agros factis) interim vero dum responsum exspectaretur, cõsules quam maximum exercitum conscribere, & a sociis auxilia per legatos accersere, frumentum, arma, pecunias, aliaque bello necessaria certatim ac celeriter comparare. Vt vero legati renuntiarunt respõsum Hernicorum; eos negare fœdus sibi vmquam intercessisse cum populo Romano; quod autem cum rege Tarquinio ictum sit, iam finitum existimare, cum is imperio exutus, in exsilio sit mortuus: quodsiquæ rapinę latrociniaue facta sint, non totius gẽtis, sed priuatorum hominum dicere facinora lucris propriis inseruientium; ac ne hos ipsos quidem se posse ad supplicium dedere; & habere se quoque de quo vicissim conquerantur, nec bellum detrectare: senatus his cognitis, decreuit trifariam diuidi conscriptas ex iunioribus copias: vnam partem C. Aquilium in Hernicos ducere, qui iam in armis erant; alteram in Volscos collegam eius T. Siccium; cum tertia Sp. Largium, qui præfectus a consulibus creatus fuerat, custodire agros vrbi pro-

A.V.C. 267, conss. C. Aquilio, T. Siccio, bellũ cum Hernicis & Volscis.

ximos. eos vero qui non dedissent nomina, quotquot adhuc essent ferendis armis idonei, sub signis habitos tueri arces vrbis & mœnia, nequa repentina vis hostium ingrueret per vniuersæ iuuentutis absentiam. his præesse virum consularem A. Sempronium Atratinũ. quæ omnia mox facta sunt. Aquilius Hernicis in agro Prænestino inuentis, prope castra illorum & ipse sua metatus est, paulo longius ab vrbe quam ducentesimo stadio. Tertia vero die postquam castra contulerant, cum Hernici acie instructa in campum progressi, pugnæ signa extulissent, Romanus & ipse suas in eos copias eduxit, instructis decenter ordinibus. moxque vt alteri propinquarunt alteris, sublato clamore concurrerunt: ac primum velites iaculis, sagittis, & funda emissis lapidibus, prœlium inierunt, multisque se inuicem vulneribus consauciarunt: dein equites cum equitibus turmatim conflixerunt, & peditum item cohortes inter se dimicarunt. diuque pugnatum est acriter, neutris loco cedentibus. tandem acies Romana cepit laborare, vt quæ post longam belli vacationem tunc primum ad arma rediisset. Quo viso Aquilius iussit recentes in hoc seruatos in locum fessorum succedere; saucios vero ac defatigatos transferri in vltimam aciem. At Hernici, vbi sensserunt moueri hostium ordines, rati hoc esse fugæ initium, cohortati se inuicem, densis cuneis in hostes, qua parte mouebantur ordines, impressionem fecerunt. quos recentes Romani exceperunt fortiter; rursusque acriter & magna animorum contentione vtrimque concertatum est; Hernicis quoque ducibus in locum laborantium recentes submittentibus. Iamq; vesper instabat, cum consul cohortatus equites vt nunc saltem se viros præstarent, ipse turmæ prę-
iens, in dextrum hostium cornu fecit impetum: quo post paruam moram impulso, magna ibi cædes est edita. ita turbatis in hoc cornu Hernicorum ordinibus, læuum adhuc resistebat, atque etiam premebat Romanos in dextro aduerso pugnantes: breui tamen pedem retulerunt hi quoque. nam Aquilius fortissimorum iuuenum globo stipatus,

λάπτην· τοὺς δ' ὑπὲρ τὸν στρατιωτικὸν καταλόγον, ὅσοι δυνάμιν εἶχον ἔτι βαστάζειν ὅπλα, καταστήσας ὑπὸ σημείας, τάς τε ἄκρας φρουρεῖν τῆς πόλεως, καὶ τὰ τείχη, μή τις ἀφνίδιον πολεμίων ῥήγνυται ἔφοδος, ἐξεστρατολόγησε τῆς νεότητος ἀθρόας. ἡγεῖσθαι δ' τῆς δυνάμεως ταύτης Αὖλον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον ἄνδρα τῶν ὑπατικῶν. ἐλήφθη δ' ταῦτα οὐ μακρὰν ἀπ' Ἀκύλλιος μὲν οὖν ἕτερος τῶν ὑπάτων, ἐν τῇ Γραμνεστίνων χώρᾳ τὸν Ἑρνίκων στρατὸν ὑποπτεύοντα καταλαβών, ἀντικαθεστρατοπέδευσεν ὡς ἐδυνάθη μάλιστα ἀσχολάτως, σταδίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀπέχων ὀλίγῳ πλείους ἑξακοσίων· δίτην δ' ἀφ' ἧς κατεστρατοπέδευσεν ἡμέραν, προσῆλθόντων ἐκ τῆς χάρακος τῶν Ἑρνίκων εἰς τὸ πεδίον ἐν τάξει, καὶ τὰ σημεῖα ἀραντων τῆς μάχης, ἀντεξῆγε καὶ αὐτὸς τὴν δυνάμιν ἐν κόσμῳ τε καὶ κατὰ τέλη. ἐπεὶ δ' ἀσχολεῖν ἐλήφθησαν ἀλλήλων, ἔθεον ἀθρόαι λαίλαπες ὁμόσε, πρῶτον μὲν οἱ ψιλοί, σαυνίοις τε βολαῖς καὶ ἐξύλοις, καὶ λίθοις ἀπὸ σφενδόνης μαχόμενοι, καὶ πολλὰ βαύματα ἔδοσαν ἀλλήλοις· ἔπειτα ἱππεῖς ἱππεῦσι συῤῥάπτοντες κατ' ἴλας ἐλαύνοντες, καὶ ὁ πεζὸν τῷ πεζῷ κατ' ἀπείρας μαχόμενον. ἔνθα δὴ καλὸς ἀγὼν ἦν, ἐνθύμως ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ μέχρι πολλοῦ διέμενον ἐπ' ἴσοις ἑτέροις τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἐτάχθησαν, εἴκοντες. ἔπειτα ἡ Ῥωμαίων ἤρξατο κάμνειν φάλαγξ, οἷα δὴ πολλοῦ τοῦ μεταξὺ χρόνου τότε πρῶτον ἰωὰ καθοπλισμένη ὁμιλεῖν πολέμῳ. τοῦτο σαφῶς ἰδὼν Ἀκύλλιος ἐκέλευσε τοὺς ἀκμῆτας ἔτι καὶ εἰς αὖθις τοῦτο φυλακτηρίους, ὑπὸ τὰ κάμνοντα τοῦ φάλαγγος ὑπελθεῖν μέρη, τοὺς δ' βαυματίας, καὶ τοὺς ἀπειρηκότας, ὀπίσω τοῦ φάλαγγος ἀπιέναι. οἱ δ' Ἕρνικες, ὡς ἔμαθον κινουμένους αὐτῶν τοὺς λόχους, φυγῆς τε ἀρχὴν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέλαβον, καὶ προσκελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐμβοήσαντες πυκνοῖς τοῖς λόχοις εἰς τὰ κινούμενα τῶν πολεμίων μέρη, καὶ οἱ ἀκροφυεῖς τῶν Ῥωμαίων ὑπεδέχοντο· καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀμφοτέρων ἐνθύμως ἀγωνιζομένων μάχη καρτερά. καὶ δὴ οἱ τῶν Ἑρνίκων ἐξεπληρώθησαν λόχοι τοῖς ἀκμῆσιν ὑποπεμπόμενοι εἰς τὰ κάμνοντα ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. ὅπερ δ' ὀφείλει δεινὴν ὀψίαν ἰδὼν ἤδη, προσκαλέσας τοὺς ἱππεῖς ὁ ὕπατος, νικᾶν δ' ἄνδρας ἀγαθοὺς χρὴ ἅπαντα, ἐμβοήσας τοῖς πολεμίοις κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, αὐτὸς ἡγούμενος τῆς ἴλης. οἱ δ', ὀλίγην ὑπὸ δεξάμενοι χρόνον αὐτούς, ἐξεκλίνησαν, καὶ τοῦ φόνου ἐντεῦθα πολὺς. ὃ μὲν δεξιὸν τῶν Ἑρνίκων κέρας ἐπόνει τε ἤδη, καὶ ἐξέλιπε τὴν τάξιν· ὃ δ' εὐώνυμον ἐπὶ αὐτοῖς εἶχε, καὶ προσεβοήθει τῷ Ῥωμαίων δεξιῷ· μετ' ὀλίγον μέντοι καὶ τοῦτο ἐνέδωκεν. ὁ γὰρ Ἀκύλλιος τοῖς ἀρίστοις τῶν νέων ἐπαγόμενος, παρεβοήθει καὶ ἐκεῖ,

κἀκεῖ, ὧδε θαρρύνων τε καὶ ἐξ ὀνόματος ἀποκαλῶν τοὺς εἰωθότας ἐν ταῖς πρὶν ἔρισι δύνα μάχαις. τά τε σημεῖα τῶν λόχων, ὅσοι μὴ ἐῤῥωμένως ἐδέχοντο ἀμύνεσθαι, ὧδε τῶν σημειοφόρων ἁρπάζων, εἰς μέσους ἐῤῥίπτει τοὺς πολεμίους, ἵνα ὁ δέος αὐτοὺς τῆς ἐνόμου ὑμφείας, εἰ μὴ δυνασώσαντο τὰς σημείας, ἀνδρας ἀγαθοὺς εἶ) ἀναγκάσῃ· τῷ τε κάμνοντι αὐτὸς παρεβοήθει μέρει ἀεὶ, ἕως ἐξέωσε τῆς τάσεως καὶ θατέρου μέρος. φιλωθέντων δὲ τῶν ἄκρων, οὐδὲ τὰ μέσα παρέμενε. φυγὴ δὲ τῶν Ἑρνίκων μὴ τόδε ἐγέ- 10
νετο· ὅτι τὸν κέρκα τεταραγμένη τε καὶ ἄκοσμος· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοῖς κτείνοντες ἠκολούθουν. τοσαύτη δὲ ἄρα τοῦ θυμία ἦν καὶ τὸν τότε ἀγῶνα τῇ Ῥωμαίων φαλιᾷ ἐνέπεσεν, ὥστε καὶ τὸ κέρκος τῶν πολεμίων πρεσθαί τινας ὑπιθαίνειν, ὡς ἐξ ἐφόδου χάρωσομένους· ὧν οὐκ ἀσφαλῆ τὴν τοῦ θυμίαν, οὐδ' ἐν τῷ συμφέροντι γινομένην ὁρᾶν ὁ ὕπατος, σημήνας χαλκοῦσας ὃ δυακλητικὸν, κατεβίασε τοὺς ὁμόσε χωρήσαντας, ἀκόντας ὑπὸ τῶν ἐρυμνῶν, δείσας μὴ ἐξ ὑποδοξίας βαλόμενοι, σὺν αἰσχύνῃ τε καὶ μετὰ μεγά- 20
λης βλάβης δυαγκασθῶσιν ὑποχωρῆσαι, ἔπειτα καὶ τὴν ἐκ τῆς τοῦ τέρας νίκης δόξαν ἀφανίσωσι. τότε μὲν οὖν ἦδη· καὶ γὰρ ἦν δύσις ἡλίου· χαίροντές τε καὶ παιανίζοντες οἱ Ῥωμαῖοι κατεστρατοπέδευσαν. τῇ δὲ ὑποφαυούσῃ νυκτὶ φόβος τε ἠκούετο πολὺς ἐκ τοῦ χάρακος τῶν Ἑρνίκων καὶ βοὴ, καὶ πολλὰ ἐφαίνετο σέλαα λαμπάδων. ἀπογνόντες γὰρ ἔτι δυνήσεσθαι
94 ἑτέρᾳ μάχῃ, καταλιπεῖν τὸν χάρακα ἔγνωσαν αὐτοὶ καὶ ὁ ποιῆσαν αὐτῶν τὴν ἀταξίαν καὶ βοὴν, ὅτο ἴσον. ὡς γὰρ εἶχον ἕκαστοι δυνάμεως, καὶ κατὰ- 30
χος ἔφευγον ὑποβοῶντές τε καὶ ὑποβοώμενοι, τῶν δὲ ὑπολειπομένων θαύματα ἦν νόσοις, οἰμωγαὶ καὶ λιτὴ μείας ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθέμενοι. ὅτο ἀγνοοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι, πεπυσμένοι δὲ ὧδε τῶν αἰχμαλώτων τοῦτο ὅτι δυνάμεις Ἑρνίκων ἑτέρα μέλλει βοηθὸς ἥξειν τοῖς σφετέροις, καὶ τὴν βοὴν καὶ θόρυβον ὑπὸ τῆ ἐκείνων ἀφίξει γεγενέναι νομίζοντες, τά τε ὅπλα ἀνέλαβον, καὶ τὸν χάρακα περιεφανώσαντες, μή τις ἔφοδος αὐτοῖς γένοιτο νύκτωρ, τοτὲ μὲν ὅπλων κτύπον ἐποίουν ἀθρόοι, τοτὲ δὲ, ὥσπερ εἰς μάχην 40
ὁρμώμενοι, θαμινὰ ἐπηλάλαζον. τοῖς δὲ Ἑρνίξι καὶ ταῦτα δέος μέγα παρῆν, καὶ ὡς διωκόμενοι πρὸς τῶν πολεμίων, ἀπορρώδες ἄλλοι κατ' ἄλλας ὁδούς. ἡμέρας δ' ἐγενομένης, ὅπῃ ἀπήλασαν αὐτοῖς οἵ τε πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ καθασκοπῶν ἵππεις, ὡς οὔτε δυνάμις ἑτέρα παρῆν σύμμαχος τοῖς πολεμίοις, οἵ τε τῇ πρότερα ἡττηθέντες μάχῃ πεφύγασιν,

& ibi succurrit, accendens & nomine inclamans eos qui e superioribus prœliis fortitudinis palmam reportare consueuerant: & sicubi segnius repugnantes animaduerteret, signiferis erepta signa coniiciebat in hostes medios; vt metu militaris pœnæ, quam daturi essent ni signa recepissent, cogerentur fortiter rem gerere. semperque ipse, vt quæque pars laborabat, aderat, donec & alterum cornu e statione sua dimouisset. Ita profligato vtroque cornu, ne media quidem acies locum suum tenuit: sed turbatis ordinibus effusa fuga castra petebant Hernici, Romanis eorum terga cædentibus: tantumque animi Romanis in eo certamine superfuit, vt eorum nonnulli etiam ad vallum hostium penetrare ausi fuerint, ceu primo capturi impetu. quorum alacritatem nec tutam nec vtilem cernens cõsul, iussit receptui canere, atq; ita inuitos a valli oppugnatione reuocauit; veritus ne e superiore loco telis petiti, cum ignominia & magno damno reiicerẽtur, & recentis victoriæ gloriam obscurarent. Sole demum occidente, Romani læti & iubilantes castra sua repetunt. Sequenti nocte strepitus magnus & clamor exaudiebatur e castris Hernicis, magnusq; in eis collucebat facularum fulgor. desperantes enim se posse nouo hostem prœlio sustinere, deserere castra decreuerunt iniussu ducum: atq; hæc erat clamoris & discursationis caussa. nam pro sua virili quisq; properabãt, inclamãtes se inuicem, neglectis eiulatibus & precibus eorum qui derelinquebantur ægroti aut saucii. Id ignorantes Romani, qui ex captiuis prius acceperant alias copias Hernicis venturas auxilio, clamorem istum & tumultum ex illorum aduentu ortum arbitrati, resumptis armis corona cinxerunt castra, nequa nocturna vis eis inferretur; interim modo collisis scutis densum cientes strepitum; modo, perinde ac si in pugnam ruerent, frequentem clamorem tollẽtes. Hernicis autem hoc quoq; timorem augebat, nec aliter quam si hostes se insequerentur, dispersi fugiebant, alius per aliam viam. Vbi vero illuxit, & exploratũ missi equites renũtiarũt nec auxilia noua veniisse hostibus, & eos qui pridie pugnauerant fugisse,

Aquilius educto exercitu castra *deserta* cepit, referta iumẽtis, commeatibus, armis: & vulnerati ibi deprehensi non pauciores his qui fugerant: emissoque equitatu in eos qui per vias & siluas dilpalati oberrabant, multi viui capti sunt. Inde consul impune agros Hernicorum peruagatus, prædas abegit, nemine audente congredi. Dum hæc gerit Aquilius, collega eius T. Siccius in Volscos missus cum robore copiarum, in Veliternum agrum irrupit nam ibi erat Tullus Attius Volscorum dux cum florentissimo exercitu, volens Romanorum socios infestare primum, sicut Marcius initio belli fecerat; ratus in eodem metu Romanos etiamtum esse, nec missuros auxilium in fide sua manẽtibus. Vt vero se mutuum conspexerunt exercitus, sine mora cõgressi sunt. erat autem locus intermedius, in quo pugnandum erat, tumulus magna ex parte saxosus & confragosus; vbi equitatus neutris esset vsui. Id animaduertẽtes Romanorũ equites, & turpe sibi ducentes si spectatores tantum, non adiutores essent certaminis, frequentes adierũt consulem, ac rogarunt vt si cõsultum ipsi videretur, permitteret se omissis equis pedestrem pugnam inire. Ille collaudatos iussosque ex equis descendere circa se habuit, vt cum eis, si res poscere videretur, laborantibus succurreret: fueruntque hi tum præcipua caussa Romanorum victoriæ. nam peditum copiæ pares vtrobique erant tum armatura tum numero, simulq; ordinum ratione ac pugnandi peritia: & inferendo pedem referendoque, vitandis infligendisque ictibus, exercitati pariter. Volsci enim omnem suæ militiæ disciplinã, ex quo Marcium habuerant ducem, in Romanum morem mutauerant. Itaque ad multũ diei æquo marte certatum est: & loci natura inæqualis multa vtrisq; aduersus se inuicem præbebat commoda. Ibi equites Romani diuisi bifariam, pars ex transuerso hostes inuaserunt a dextro cornu, pars tumulo circuito in extremum hostis agmen fecerunt impetum. ac mox alii lanceas eiaculati sunt, alii equestribus gladiis longioribus ferientes brachia & poplites, multorũ manus defensantes corpora vel protegentes

ἐξαγαγὼν τ̃ δυ̃αμιν ὁ Ἀκύλλιος, τόν τε χ̃ρ̃άκα τ̃ πολεμίων ἀ̃ρ̃φ̃μεσὸν ὄντα ὑποζυγίων κ̀ ἀγρας κ̀ ὅπλων· κ̀ τὰς ϝαυματίας αὖτ̃ ἀκ ἐλαφ̃ους οὔσας τ̃ πεφ̃υγότων λαμβάν̃ · τ̃ὼ τε ἵππων ἐκπέμψας ὀπὶ τοὺς ἐσκεδασμένους ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τε κ̀ τὰς ὕλας, πολλῶν γίνεται σωμ̃ ἐκρατήσ· κ̀ ὃ λοιπὸν ἤδ̃η τ̃ Ἑρνίκων χ̃ώ ἐπήλ̃, λεηλατ̃ ἀδεῶς, οὐδενὸς ἔτι ὑπομένοντος εἰς χεῖρας ἰέναι. ταῦτα μὲν Ἀκύλλιος ἔδρασε. ὁ δ̀ ἕτερος τ̃ ὑπάτων Τῖτος Σίκκιος, ὁ πεμφθεὶς ὀπὶ Οὐολούσκους, ὅσον ἰῶ κρά̃τιστον τ̃ δυνάμεως μέρος, εἰς τ̃ Οὐελιτρανῶν χώραν εἰσέβαλεν. ἐν ταύτ̃α γὰ ἦν Τύλλος Ἄττιος ὁ τ̃ Οὐολούσκων ἡγεμών, τ̃ὼ ἀκμαιοτάτ̃ω συνκροτασάμενος στρατιὰν, γνώμην ἔχων τὰ συμμαχικὰ Ῥωμαίων κακῶσαι πρ̃ῶτον, ὥσπ̃ρ ὁ Μάρκιος ἔδρασεν, ὅτε ἤρχετο τ̃ πολέμ̃, δόξας ἐν ᾧ αὐτ̃ φόβῳ Ῥωμαίους ἔτι ἔχεσθαι, κ̀ μηδεμίαν τοῖς ὑπ̃ αὐτ̃ κινδυνεύουσι πέμψειν βοήθειαν. ὡς δ̀ ὤφθησάν τε κ̀ εἶδον ἀλλήλας αἱ δυνάμεις, οὐδὲν ἔτι ἀναβαλόμεναι συνῆκαν εἰς τὸ αὐτό. ἰῶ δ̀ ὁ χ̃ῶρος ὁ μεταξὺ τ̃ στρατοπέδων, ἐν ᾧ τ̃ μάχ̃ω ἔδει γενέσθ̃αι, λόφος πετρώδ̃ης πολλαχ̃ῆ τραχὺς κατεσταλώς· ἔνθα οὐδετέροις ἡ ἵππος ἐμέλλεν ἔσεσθαι χρησίμη. μαθόντες δ̀ ὅτι οἱ τ̃ Ῥωμαίων ἱππεῖς, κ̀ ἐν αἰχμ̃ῇ θέμενοι εἰ παρέλθοιεν ᾧ ἀγῶνι μηδὲν προσωφελήσοισιν, ἐδέοντο τ̃ ὑπάτου προσχόντες ἀθρόοι, ἐάσαι σφᾶς καταβαίντας ἀπὸ τ̃ ἵππων, μάχεσθαι πεζοὺς, εἴ τ̃ι δόκει αὐτ̃ῷ κρά̃τιστον εἶ. κἀκ̃ῖνος πολλὰ ἐπαινέσας, καταβιβάζ̃ τε ἀπὸ τ̃ ἵππων, κ̀ σὺν ἑαυτ̃ῷ τεταγμένους εἶχεν ὑπισχόμενός τε κ̀ ἐπιθωρθώσας τὸν κάμνοντος ἐσομένους. κ̀ ἐγίνοντό γ τότε νίκης λαμπρ̃ᾶς σφόδρα ἐσομένης οὗτοι Ῥωμαίοις αἴτιοι. ὃ μὲν γὰ πεζὸν ἀμφοτέρων, πλήθ̃ει τέως μάλιστα ἰῶ δυ̃σθέκτων κ̀ ὁπλισμοῖς ὁμοιοτ̃ρόπων, τάξεώς τε κόσμ̃ῳ κ̀ μάχης ἐμπειρία, κατά τε ἐπαγωγὰς κ̀ ὑποχωρήσ̃ις, πληγάς τε αὖ κ̀ φυλακὰς παρασπλήσιον. μελέμαθον γὰ Οὐολοῦσκοι πάντα τὰ πολέμια ἐξ ὧ Μάρκιον ἔχον ἡγεμόνα, κ̀ εἰς τὰ Ῥωμαίων προσεχώρησαν ἤθ̃η. διέμελλον οὖν ὅπ̀ πλ̃ῆστον χρόνον τ̃ ἡμέρας ἀ̃γωνιζόμεναι, κ̀ ἡ δ̀ χωρία φύσις ἀνώμαλος οὖσα, ἑκατέροις πολλὰ εἰς ὃ πλεονεκτ̃ῆν κατ̀ ἀλλήλων παρεῖχετο. οἱ δ̀ ἱππεῖς τ̃ῶν Ῥωμαίων διχ̃ῆ νείμαντες ἑαυτοὺς, οἱ μὲν, κ̃τ̀ πλάγια τ̃ πολεμίων ἀπὸ τ̃ δεξιοῦ κέρως ἐμβαλοῦσιν· οἱ δ̀, περιβάντες δὶ ὄ̃ λόφου, τοῖς κατόπιν ὑπερράθοισι. ἔπεμπε 39.
οἱ μὲν, εἰς ἀκροντίζοσι τὰς λόγχας· οἱ δ̀, τοὺς ὁμόσε χωρήσαντας τοῖς ἱππικοῖς ξίφεσι μακροτέροις ὄσιν κ̃τ̀ βραχιόνων παίοντες, κ̀ προβάλλοντας ἀ̃σπίδας καλαφέροντες, πολλῶν μὲν τὰς ἀμυνομένας ἢ σκεπούσας τὰ σώματα χεῖρας αὐ-

ρας αὐ-

ρας αὐλῖς σκεπάσμασί τε καὶ ἀμύνητηρίοις ἀπέκοπον, πολλοὺς δὲ γονάτων τε καὶ ἀστραγάλων πληγαῖς βαθείαις ἀπὸ κατίσης βάσεως ἐρρίπτουν ἡμιθανεῖς. περιῆσαν δὲ τὸ πρῶτον Οὐολούσκοις δ' ἡνίοχοι· ἐκ μὲν τοῦ κατὰ πρόσωπον οἱ πεζοὶ αὐλῖς ἐνέκειντο, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων τε καὶ τῶν κατόπιν, οἱ ἵππεις. ὥστε ἐπεὶ δυνάμει ἀλαθεῖ ἠμύνοντο, καὶ πολλὰ ἔργα τόλμης τε καὶ ἐμπειρίας ἀποδεξάμενοι, μικρῷ δεῖν πρῶτοι οἱ δεξιὸν κέρας ἔχοντες κατεκόπησαν. οἱ δὲ ἐν μέσῃ τε τῇ φάλαγγι τεταγμένοι καὶ ὅπῃ τὸ ἑτέρου κέρως, ὅπερ δεξιόν τε παρερρήγνυτο, ἰδόντες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπερ ἐκείνους σφίσι τοῖς τῶν Ρωμαίων ἵπποις, ἐξελίξαντες τοὺς λόχους, βάδην ἀπεχώρουν ὅπῃ τὸν χάρακα, καὶ οἱ τῶν Ρωμαίων ἵππεις τάξιν ἠκολούθουν. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἐν ἐρύμασι τῆς, ἑτέρα γίγνεται μάχη, τῶν ἱππέων ὅπισθεν ἐπιβαινόντων τοῖς τρεψαμένοις πολλὰ μέρη τοῦ χάρακος, ὀξέως καὶ παλίντροπος. πολλῶν δὲ τῶν Ρωμαίων, ὁ ὕπατος κελεύσας τοῖς πεζοῖς ὕλην προσενεγκαμένους ἀποχῶσαι τὰς τάφρους, πρόσοδος ἐχώρει καὶ ὅπισθεν, ἔχων τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων, ὅπῃ τὰς ἐχυρωτάτας τοῦ χάρακος πύλας. δυνατείλας δὲ τοὺς περὶ αὐτῶν μαχομένους, καὶ τοὺς καταρράκτας τῶν πυλῶν διακόψας, ἐντὸς ἐγεγόνει τῶν ἐρυμάτων, καὶ τοὺς ὅπισθεν τῶν στρατοπέδων πεζοὺς ἐδέχετο. Τύλλος δὲ Ἄττιος ἔχων τοὺς ἐρρωμενεστάτους καὶ αὐτολμοτάτους Οὐολούσκων, ὁμόσε αὐτῷ χωρεῖ καὶ πολλὰ ἔργα θυμαῖα ἀποδεξάμενος· ἐὼν μὲν γὰρ ἀγωνιστὴς μὲν πολέμιον σφόδρα ἄλκιμος, στρατηγῆσαι δὲ οὐχ ἱκανός· ὥστε κόπῳ τε καὶ πλήθους βαρυνόμενος καὶ λαπονηθεὶς ἀποθνήσκει. τῶν δὲ ἀνδρῶν Οὐολούσκων, ὅπερ ὁ χάραξ ἡλίσκετο, οἱ μὲν, ἀγωνιζόμενοι κατεκόπησαν· οἱ δὲ, τὰ ὅπλα ῥίψαντες, πρὸς ἱκεσίαν τῶν κεκρατηκότων ἐτράποντο· ὀλίγοι δέ τινες ὅπῃ τὰ οἰκεῖα φεύγοντες ἀπεσώθησαν. ἀφικομένων δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀγγέλων, οὓς ἀπέστειλαν οἱ ὕπατοι, μεγίστη χαρὰ τὸν δῆμον κατέσχεν, καὶ αὐτίκα μὲν τοῖς θεοῖς χαριστήρια ἐψηφίσαντο θυσίας, τοῖς δὲ ἐπιτάτοις τῶν θριάμβων ἡμέρας προσέθεσαν· οὐ μέντοι τὴν αὐτήν γε ἀμφοτέροις, ἀλλὰ Σικκίῳ μὲν, ὅπερ φόβου μείζονος ἐλευθερωκέναι ἐδόκει τὴν πόλιν, τὸν Οὐολούσκων ὑβριστὴν καὶ θρασύν, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν ἀποκτείναντα, τὴν μείζονα πομπὴν ἐψηφίσαντο· καὶ εἰσέλασιν ὁ ἀνὴρ ἔσχε τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὴν στρατηγησαμένην δύναμιν, ἅρματι παρεμβεβηκὼς χρυσοχαλίνων ἵππων, τὴν βασιλικὴν ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, ὥσπερ τοῖς μείζοσι θριάμβοις νόμος. Ἀκυλλίῳ δὲ τὴν ἐλάττονα θρίαμβον ἀπέδωσαν, ὃν αὐτοὶ καλοῦσιν ὤαν. δεδήλωταί μοι πρὸ τῶν προτέρων

abscidebant vna cum ipsis tegumentis armisque defensoriis; multorum genua talosque consauciantes profundis vulneribus, prosternebant semineces. iamque vndique vrgebantur Volsci, a fronte a peditibus, a latere ac tergo ab equitibus. quamobrem supra vires strenue repugnantes, post multa audaciæ periniæque specimina, in dextro cornu pene ad vnum concisi sunt. media vero acies & alterum cornu, postquam dextri cladem viderunt, & Romanos equites pari modo in se tendere, explicatis ordinibus pedetentim castra repetebant, & Romani equites seruatis ordinibus insequebantur. Ad munitionem vbi ventum est, noua oritur pugna, equitibus vallum aliquot locis conscendentibus, & hostibus acriter repugnantibus. cumque Romani iam laborarent, consul iussit pedites vt fascium coniectu fossas explerent; & qua dabatur aditus, ipse primus cum fortissimis equitum firmissimam valli portam petiit: reiectisque propugnatoribus, & dissectis portæ cataractis, intra vallum irrupit, ac sequentes se pedites excepit. Occurrit Tullus Attius cum valentissimis Volscorum & audacissimis; editisque multis ac strenuis facinoribus (erat enim pugnator fortis, & manu promptus; sed copiis ducendis minus idoneus) *tandem* labore fessus oppletusque vulneribus occumbit. Ceteri Volsci captis castris partim in conflictu cõcisi sunt, partim abiectis armis se victoribus dediderunt supplices: pauci admodum fuga seruati, domum redierunt incolumes. His Romę cognitis per missos a consulibus nũtios, ingens gaudium fuit: moxq; ad agẽdas diis gratias adornata sacrificia, & decreti consulibus honores triumphales; non tamen pares ambobus: sed Siccio, qui a maiore terrore vrbem liberasse videbatur, insolente Volsco-rũ exercitu deleto & duce cæso, maioris triumphi pompa concessa est; & inuectus est in vrbem *prælatis* spoliis, captiuis *præcedẽtibus*, militibus victoriæ sociis *prosequentibus*; trahentibus currũ equis aureis frenis insignibus, cultu (vt in maioribus triumphis mos est) regio. Aquilio minor triumphus contigit; quem ouationem nominãt. de qua in superiorib. a mẽ dictum est

Triumphæ de Volscis & Hernicis.

quid a triumpho differat. Ingressus est vrbem pedibus, cũ cetero pompæ ornatu. atque ita hic annus finiit.

A.V.C. 268, conss. Proculo Virginio, & Sp. Cassio III, Æqui, Volsci, & Hernici debellati.

Sequẽtes consules Proculus Virginius, Sp. Cassius tertium, cum vrbanis copiis & sociorum auxiliis in bellum profecti sunt. Virginio Æqui, Cassio Hernici & Volsci, prouincia sorte obtigit. Æqui munitis oppidis, & in ea comportatis rebus carioribus, agros vastari, villas incendi passi sunt: ita vt Virginius minimo negotio maiorem eius regionis partem peruagatus, vastitate *vinetorum arbustorumque* edita, cum nemo ad defensionem prodiret, *integras* copias domum reduxerit. Volsci & Hernici, cõtra quos duxit Cassius, primum statuerant iacturam populationum contemnere, inclusi mœnibus: non tamen permanserunt in *ea* sententia; sed partim feracissimos agros miserati, qui *plantarum* excidio ita fœdarentur, vt facile reparari non possent; partim non satis fidentes munitionibus in quas confugerant; (erãt enim parum validæ) per legatos pacem petierunt a consule: primum Volsci: qui facilius impetrauerunt, pecunia consuli persoluta quanta esset imperata, præbitisque ceteris quibus exercitui opus esset, omnibus: ac promissa Romanis obedientia, nihil amplius de æquo iure contenderunt. deinde Hernici destitutos se a sociis videntes, *& ipsi* de pace atque amicitia egerunt cum cõsule. Ceterum Cassius multis verbis accusata gente apud legatos, respondit, prius illis facienda quæ victos ac subditos deceret facere; & tũc demum petendam amicitiam. Cumque legati pollicerentur quidquid æquum esset ac possibile, imperauit eis pecuniam ad persoluenda mensium stipendia, & cibariorum quantum in *vnum* mensem militibus sat esset. ad quæ paranda concessit eis aliquot dierum inducias. Quæ omnia cum Hernici magna alacritate ac celeritate subministrassent, & amicitiam per legatos rursum petiissent, Cassius collaudatos ad senatum remisit. Patribus post longam consultationem placuit in amicitiam eos recipi: ceterum leges fœderis Cassium consulem constituere suo arbitrio, & rata esse ipsius placita. Hæc

λῶ ἔχῃ διαφορὰν ταῦτ' πρὸς τὸν μείζονα. καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀνὴρ πεζὸς, τὰ λοιπὰ τ πομπῆς ἐπαγόμενος. καὶ ὃ ἔτος ἔτο ἐτελεύτα. οἱ ὃ τῶν δὲ Οὐτῶν τὴν ὑπατείαν διαλαβόντες Πόπλιος Οεργίνιος, καὶ Σπόριος Κάσσιος τρίτον τότε ἀποδειχθεὶς ὕπατος, τάς τε πολιτικὰς καὶ τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις διαλαβόντες διωάμεις, ἐξῆγον εἰς τὴν ὑπαρχθσαν. Οεργίνιος μὲν ὅτι τὰς Αἰκανῶν πόλεις, Κάσσιος δὲ ὅτι τὰς Ἑρνίκων τε καὶ Οολούσκων, διαλαχόντες τὰς ἐξόδους. Αἰκανοὶ μὲν οὖν ὀχυρώσαντες τὰς πόλεις, καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐκ τ ἀγρῶν διασκευασάμενοι, τὴν μὲν γῆν πρόσω ἐάσαντες δηωθῆναι, καὶ τὰς αὐλὰς ἐμπρησθεῖσας. ὥστε καὶ πολλὴν ὑπέτειαν Οεργίνιος ὅσην ἐδύνατο πλείστην αὐτῶν χερὶ χεῖρας τε καὶ λαβὼν ἐπόρθησε, ἐπεὶ δὲ εἰς ὑποχ. αὐτῆς ἐξῆλθε μαχούμενος, ἀπῆγε τὴν στρατιάν. Οολοῦσκοι δ' καὶ Ἑρνικες, ἐφ' οὓς ὁ Κάσσιος ἐστράτευσε, γνώμην μὲν ἐποιήσαντο δηουμένης τῆς χώρας πρόσω, καὶ συνέφυγον εἰς τὴν πόλιν· οὐ μὴν ἔμφασίν γε ἐν τοῖς ἐγνωσμένοις, χώρας τε ἀγαθῆς κειμένης, ἣν οὐ ῥᾳδίως ἀνακτήσασθαι ἔτι ἤλπισαν, οἴκτῳ ὑπαχθέντες, καὶ τοῖς ἐρύμασιν ἃ σφόδρα ὀχυροῖς ὄσιν, εἰς ἃ καταπεφύγασιν, ἀπισούμενοι, ἀλλὰ πρεσβείας ἀπέστελλαν πρὸς τὸν ὕπατον, ὑπὲρ καταλύσεως τ πολέμου δεησόμενοι. Οολοῦσκοι μὲν, πρότεροι· καὶ ῥᾷον οὗτοι τ εἰρήνης ἔτυχον, ἀργύριόν τε δόντες ὅσον αὐτοῖς ὁ ὕπατος ἔταξεν, καὶ τἆλλα ὅσων ἔδει τῇ στρατιᾷ πρόσω ὑπηρετήσαντες· καὶ ὅτοι μὲν ὑπήκοοι Ῥωμαίοις ἔσεσθαι ὡμολόγησαν, οὐδενὸς ἔτι μεταποιούμενοι τῶν ἴσων. Ἑρνικες δ', ὕστεροι, ὅπερ μεμνημένοις ἑαυτοῖς εἶδον, ὑπὲρ εἰρήνης τε καὶ φιλίας διελέγοντο πρὸς τ ὕπατον. ὁ δ' Κάσσιος πολλὴν κατηγορίαν πρὸς τοὺς πρέσβεις κατ' αὐτῶν διαθέμενος, πρῶτον ἔφη δεῖν αὐτοὺς τὰ τῶν κεκρατημένων τε καὶ ὑπηκόων ποιήσαντας, τότε διαλέγεσθαι περὶ φιλίας. τ δ' πρεσβέων ποιήσασθαι τὰ δίκαια καὶ μέτρια λεγόντων, ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἀργύριόν τε, ὃ κατ' ἄνδρα τοῖς στρατιώταις εἰς ὀψωνιασμὸν ἔδος ἦν μισθῶν δεδόσθαι, καὶ διὰ μηνὸς ἕκαστος φάς ἀποφέρειν. ἕως δ' ἂν ταῦτα διαπορήσωσι, τάξας τινὰ χρόνον ἡμερῶν, ἀνοχὰς αὐτοῖς ἐδίδου τ πολέμου. ὑπηρετησάντων δ' αὐτοῖς ἅπαντα τ Ἑρνίκων διὰ πάχος καὶ μετ' εὐθυμίας, καὶ περὶ φιλίας διαλεξομένους ἀποδεξάντων αὖθις, ἐπαινέσας αὐτοὺς ὁ Κάσσιος, ἀνέπεμψεν ὅτι τ βουλῇ. τοῖς δ' ἐκ τ συνεδρίου πολλὰ βουλευσαμένοις ἔδοξε δέχεσθαι μὲν τοὺς ἄνδρας εἰς φιλίαν· ἐφ' οἷς δ' ἠνέσαντας δικαίοις αἱ πρὸς αὐτοὺς συνθῆκαι, Κάσσιον τὸν ὕπατον γνῶναί τε καὶ φῆσαι· ὅ τι δ' ἂν ἐκείνῳ δόξῃ, ἅτε εἰ σφίσι κύριον. ταῦτα

τῆς

τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, ἀναστρέψας εἰς τὴν πόλιν ὁ Κάσσιος θρίαμβον κατάγειν ἠξίου μέγιστον, ὡς τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν κεχειρωμένος, μᾶλλον ἁρπάζων τὸ τίμιον, ἢ τῷ δικαίῳ λαμβάνων, ὃς οὔτε πόλεις ἑλὼν ἐκ πολιορκίας, οὔτε ἐν ὑπαίθρῳ μάχῃ τραπὼν πολεμίους ἐφυγάδευσε, αἰχμάλωτα καὶ σκῦλα οἷς κοσμήσειε θρίαμβος, ἔμελλε καταγειν. ὅθεν δόξαν αὐθαδείας καὶ τοῦ μηδὲν ἔπι τοῖς ὁμοίοις τοῖς ἄλλοις φρονεῖν, τοῦτο ἔργον αὐτῷ πρῶτον φθόνου ἐποίησε. θριαμβεύσας δὲ τὸν θρίαμβον αὐτῷ δοθῆναι, τὰς πρὸς Ἕρνικας ἐξενεγκεῖν ὁμολογίας. αἷς τὰ δὲ ἦσαν ἀντίγραφοι τῶν πρὸς Λατίνους γεγομένων. ἐφ' αἷς πάνυ ἠχθοντο οἱ πρεσβύτατοί τε καὶ τιμιώτατοι, καὶ δι' ὑπερφίαν αὐτὸν ἐλάμβανον, οὐκ ἀξιοῦντες τῆς ἴσης τιμῆς τοῖς συγγενέσι Λατίνοις τοὺς ἀλλοεθνεῖς Ἕρνικας τυγχάνειν. οὐδὲ τοῖς πολλὰ δυνοίας ἔργα ὑπὲρ δεδραμένοις τοὺς μηδ' ὁπωσοῦν δεδρακότας, τῶν αὐτῶν φιλανθρώπων μετέχειν. ἥ τε ὑπερφίας τοῦ ἀνδρὸς ἀηθὴς, ὃς ὑπὸ τῆς βουλῆς τιμηθεὶς, οὐκ ἀντετίμησεν αὐτὴν τοῖς ἴσοις, οὐδὲ μετὰ κοινῆς γνώμης τῶν συνέδρων, ἀλλ' ὡς αὐτῷ ἐδόκει γράψας ἐξήνεγκε τὰς ὁμολογίας. ἰὼ τε ἆρα ὁ ἐν τοῖς πολλοῖς δυτυχεῖν, σφαλερὸν ἀνθρώπῳ χρῆμα καὶ ἀσύμφορον· αὐχήματός τε γὰρ ἀνοήτου πολλοῖς αἴτιον γινόμενον, λαυθάνει καὶ ὑπερθυμιῶν ἀρχηγὸν ἀκαιρουσῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ὃ καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐκείνῳ συνέβη. τειὴ γὰρ ὑπατείας, καὶ δυσὶ θριάμβοις τῶν τότε ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς πόλεως τετιμημένος, σεμνότερον αὐτὸν ἦγε, καὶ μοναρχικῆς ἐξουσίας ἐλάμβανε πόθον, ἐνθυμούμενος ὅτι τοῖς βασιλείας ἢ τυραννίδος ἐφιεμένοις ῥᾴστη τε καὶ ἀσφαλεστάτη ὁδὸς ἡ τὸ πλῆθος ἀνθρεσίαις τισὶν ὑπαγόμενον, καὶ ἐκ τῶν χαρῶν τῶν διδόντος τὰ καινὰ σιτεῖσθαι ἐλπίζουσα, ταύτην ἐβάπτετο· καὶ αὐτίκα οὐδενὶ προσηκόντων· ἰὼ γάρ τις χώρα δημοσία πολλὴ παρημελημένη τε καὶ ὑπὸ τῶν ἀπορωτάτων καλεχομένη, ταύτην ἔγνω τῷ δήμῳ διανέμειν. καὶ εἰ μὴ ἄχρι τοῦδε ἐλθὼν ἠρκέθη, ταχὺ ἂν αὐτῷ κατ' νοῦν ὁ ἔργον ἐχώρησεν· νῦν δ' πλέονων ὀρεγόμενος, πάσιν ὑπὲρ μικρὰν ἤχθετο, ἐξ ἧς οὐκ ἀντυχὲς τὸ τέλος αὐτῷ συνέβη. Λατίνους τε γὰρ ἠξίου τῇ καταγραφῇ τῆς χώρας συμπεριλαμβάνειν, καὶ τοῖς νεωστὶ προσηλθούσας εἰς τὴν πολιτείαν Ἕρνικας, οἰκεῖα ἑαυτῷ προσκυδάσαι τὰ ἔθνη. ταῦτα διανοηθεὶς, τῇ μετὰ τὸν θρίαμβον ἡμέρᾳ συνεκάλεσε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ παρελθὼν ὅπου τὸ βῆμα, ὡς ἔθος ἐστὶ ποιεῖν τοῖς πεθριαμβευκόσι, πρῶτον μὲν ἀπεδέξατο τὸν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ λόγον· οὗ

vbi senatus decreuit, Cassius in vrbem reuersus, maximum sibi triumphum petiit, vt maximis subiugatis gentibus; gratia magis vsurpans cum honorem quam iure postulans; quippe qui nec vrbes vllas expugnauerat, nec hostem acie fuderat, nec triumphi ornamentum captiuos vllos habebat aut spolia quæ in pompa traduceret. qua re opinionem arrogantiæ, vt qui supra ciuilem modum se extolleret, inuidiamque lucratus est. Triumpho impetrato, pacis Hernicis datæ conditiones protulit, transcriptas ex Latinorum fœdere. quas ægerrime tulit honoratissimus quisq; senatorum & natu maximus, ipsumque suspectum habebant, quod indignum censerent cognatis suis Latinis honore æquari alienigenas; & spectatæ fidei hominibus eos, quorum nulla exstarent erga populum Romanum merita. nec placebat eius fastus qui accepto a senatu honore, nõ parem ei vicissim honorem habuisset, nec communicato cum patribus consilio, pro suo vnius arbitratu scriptas cõditiones protulisset. Ita nimia felicitas ei periculosa fuit & inutilis: sicut plerisque hac occasione surrepere solet insana superbia & immoderatæ cupidines. trium enim consulatuum duorumq; triumphorum honore ciuibus ætatis suæ præminẽs, elatius se gerebat; & principalis potestatis appetens, cum animaduertisset facillimam omnium atq; tutissimam viam ad regnum tyrannidemve, si quis plebis fauorem beneficiis acquisitum, publicarum opum dilargitione foueret, eam viam ingressus est: ac mox nemine præmonito agrũ quendam publicum, qui per incuriam magistratuum a diuitib. occupatus fuerat, statuit plebi diuidere. & fortasse res illi ex sententia successissent, si his impetratis acquieuisset. sed maiorum cupiditate incensus, non paruam seditionem mouit; quæ infelicem ei peperit exitum. volebat enim & Latinos in partem agrorum assumi, & recens ciuitate donatos Hernicos; fauorem harum gentium sibi conciliare volens. His animo agitatis, altera post triumphum die vocata concione, pro tribunali, vt mos est triumphalibus, primum rerum a se gestarum rationem reddidit; cuius

Cassius ad principatũ aspirat.

capita erant hæc: se primo consulatu Sabinos de principatu *cum Romanis* contendentes, prœlio vicisse, & Romanum imperium agnoscere coegisse: secundo consulatu, pacata seditione intestina, plebem in patriam reduxisse, Latinosque Romanorum cognatos, & perpetuos imperii gloriæque æmulos, concesso æquali ciuitatis iure, in amicitiam populi Romani perduxisse; ita vt *nunc* Romam non amplius aduersariam, sed patriam appellent: hoc tertio consulatu Volscos vi ex hostibus amicos effecisse; & Hernicos gentem magnam & validam, quæ vt propinqua, magnopere vel prodesse possit vel lædere, ad deditionem vltro faciendam adduxisse. His atque similibus denarratis, plebis animos in se *vnum* intentos volebat, quasi præ ceteris omnibus reip. curam ageret, & in posterum acturus esset. Postremo sic orationem finiit, vt polliceretur plebi tot tantaque beneficia, quanta nemo ad eam diem, quantumuis ob plebis studium laudatus, præstitisset: idque fore propediem. Concione dimissa, ne momentum quidem cessans temporis, sequenti die senatum conuocauit in curiam, iam arrectum & sollicitum ob *proximam* eius orationem: & priusquam aliud quidquam ageret, quod *pridie* apud plebem celauerat, in medium protulit: quandoquidem plebs perutilis fuerit reipubl. tam in asserenda libertate quam in parando imperio, prouidendum ei diuiso agro, qui bello partus, nomine vocetur publicus, at reuera ab impudentissimo quoq; patricio, nullo iure teneatur: & frumēti a Gelone Siciliæ tyrāno dono missi, quod cum gratis debuisset omnib. ciuibus diuidi, venditum fuerit pauperibus, pretiū emptorib. reddendū ex ęrario. Adhuc eo loquēte magnus *in senatu* erat fremitus, cunctis verba eius molestē ferētib⁹. Vbi vero desiit, & collega Virginius grauiter eū accusauit, vt qui seditionem inueheret; & ceterorum senatorū honoratissimus quisq; ac natu maximus; præcipue Appius Claudi⁹; ita vt inter exacerbatos p multas horas duraret altercatio, nō sine cōuitiis amarulentissimis. Diebus qui sequuti sunt, Cassius continuatis concionibus, fauorē plebis sibi cōciliabat,

κεφάλαια ἰῶ ταῦτα· ὅτι τ μὲν πρώτης ὑπατείας τυχὼν, τ Σαβίνων ἔθνος ἀντιποιούμενον τῆς ἡγεμονίας μάχῃ νικήσας, ἠνάγκασεν ὑπήκοον Ῥωμαίοις γενέσθαι· ἀποδειχθεὶς δ τ δεύτερον ὕπατος, τὴν ἐμφύλιον ἔπαυσε τ πόλεως στάσιν, καὶ κατήγαγε τὸν δῆμον εἰς τὴν πατρίδα· Λατίνους δ συγγενεῖς ὄντας τ Ῥωμαίων πόλεως, ἀεὶ δ τ ἡγεμονίας καὶ τῆς δόξης αὐτῇ φθονοῦντας, εἰς φιλότητα συνήγαγε, τῆς ἰσοπολιτείας μεταδούς, ὥστε μηκέτι ἀντίπαλον, ἀλλὰ παρίδα τὴν Ῥώμην ὀνομάζειν· τέταρτον δ καταστὰς ὅπως τ αὐτ ἀρχὴν, δολοφόνους τε ἰῶ ἀνάγκασε φίλους ἀντὶ πολεμίων γενέσθαι, καὶ τ Ἑρνίκων ἔθνος μέγα τε καὶ ἄλκιμον, καὶ πλησίον σφῶν κείμενον, βλάπτειν τε καὶ ὠφελεῖν τὰ μέγιστα ἱκανώτατον, ἑκούσιον ὑπηγάγετο. Ταῦτα δ ἐν τῷ τὰ ὅμοια τούτοις διεξελθὼν, ἠξίου τὸν δῆμον ἑαυτῷ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς πολλὰ πρὸς τοὺς ἀνδρὸς προθυμίαν ἔχοντι τῷ κοινῷ, καὶ εἰς τὸν λοιπὸν ἔξοντι χρόνον. τελευτῶν δ τὸν λόγον, τοσαῦτα ἔφη καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ ποιήσειν τὸν δῆμον, ὥστε ἀπορεῖν ὑπερβολῇ τοὺς ἐπαινοῦντας ὅτι τῇ φιλίᾳ καὶ σώζειν τ δημοτικὸν· καὶ ταῦτα ἔφη ποιήσειν οὐκ εἰς μακρὰν. Διαλύσας δ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ χρόνον οὐδὲ ἀκαριαῖον διαλιπὼν, τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ συνεκάλει τὴν βουλὴν εἰς τ συνέδριον, ὀρθὸς καὶ πεφοβημένος οὐσμὸν ὅτι τοῖς ῥηθεῖσιν ὑπ' αὐτ λόγοις· καὶ πρὶν ἑτέρου τινὸς ἄρξασθαι λόγου, τὴν ἀπόρρητον ὑπ τῷ δήμῳ φυλαχθεῖσαν γνώμην εἰς μέσον ἔφερεν, ἀξιῶν τοὺς βουλευτὰς, ὅπερ πολλὰ ὁ δῆμος τῇ πόλει χρήσιμος γέγονε, τὰ μὲν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τὰ δ εἰς τὸ ἑτέρων ἄρχειν συλλαβόμενος, πρόνοιαν αὐτ ποιήσασθαι, τήν τε χώραν αὐτῷ νείμαντας ὅση πολέμῳ κατηκτῆσα, λόγῳ μὲν ἰῶ δημοσία, ἔργῳ δ τ δυναστευόντων τὰ τῷ συνοικοῦντι δικαίῳ κατεχομένων πατρικίων· καὶ τ ὑπὸ Γέλωνος τ Σικελίας τυράννου πεμφθείσης σφίσι δωρεᾶς σιτικῆς, ἰῶ προῖκα δέον πολίταις διανείμασθαι τοῖς πολίταις, ὠνητὸν ἐλάμβανον οἱ πένητες, ἀποδοθῶσαι ταῖς ἰδίαις τοῖς ὠνησαμένοις ἐξ ὧν εἶχε τὸ κοινὸν χρημ. Δύθις μὲν οὖν ἐπὶ λέγοντος αὐτ, θόρυβος ἰῶ πολὺς, ἀξυθμύων πολλῶν καὶ οὐχ ὑπομενόντων τ λόγον· ὅπερ δ ἐπαύσατο, ὅ τε συνύπατος αὐτ Οὐεργίνιος πολλῷ ἐποιήσατο κατηγορίαν, ὡς φασιν εἰσάγοντος, τῶν τ δήμων βουλευτῶν οἱ πρεσβύτατοί τε καὶ μισθωτοί, μάλιστα δ Ἄππιος Κλαύδιος· ὃς μέχρι πολλῆς ὥρας ἠγειρμένοι τε καὶ τὰ ἔσχατα κατ' ἀλλήλων ὀνείδη λέγοντες οὗτοι διετέλεσαν.

ταῖς δὲ κατόπιν ἡμέραις ὁ μὲν Κάσσιος ἐκκλησίας συνεχεῖς ποιούμενος, ἐξεδημαγώγει τὸ πλῆθος,

καὶ

καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς κληρουχίας λόγοις συνέφερεν, καὶ πολὺς ἦν ἐν ταῖς κατηγορίαις τῶν ἀντιπραττόντων. ὁ μὲν δὴ Οὐεργίνιος τὴν βουλὴν ὁσημέραι συναγαγὼν, μετὰ κοινῆς γνώμης τῶν πατρικίων ἀντιπαρεσκευάζετο φυλακάς τε καὶ κωλύσεις νομίμους, καὶ ἅμα τῶν ἑκατέρῳ τῷ δήμῳ συνεπομένων τε καὶ φυλακὴν τοῦ σώματι παρεχόντων πολύ· ὁ μὲν ἄπορον καὶ ῥυπαρὸν τε καὶ πάντα ὄχλον παρεῖχεν, ὑπὸ τοῦ Κασσίου τεταγμένον· ὁ δὲ εὐπρεπέστατόν τε καὶ καθαρὸν, ὑπὸ τοῦ Οὐεργινίου διῃρημένον. τέως μὲν οὖν ὁ χεῖρον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κατεῖχέ τε, μᾶλλόν ποτε καὶ πρότερον· ἔπειτα δὲ ἰσόρροπον ἐγένετο, τῶν συνισταμένων ἑαυτοῖς τοὺς δημοτικοὺς τὴν κρείττονα μοῖραν· τάχα μὲν καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἐκεῖνο ἄμεινον εἶναι τὴν πόλιν, δεκασμοῖς τε ἀργυρίου καὶ διανομαῖς τῶν δημοσίων διαφθειρόμενον τὸ πλῆθος, ἀργὸν καὶ πονηρὸν εἶναι· τάχα δὲ καὶ διὰ τὸν φθόνον, ὅτι τῆς φιλανθρωπίας ταύτης οὐκ αὐτοὶ ἦρξαν οἱ τοῦ δήμου προεστηκότες, ἀλλ' ἕτερος· οὐδὲν δὲ κωλύει διὰ τοῦτο τὸ δέος ὁ τοῖς τὴν αὔξησιν τοῦ ὑδρὸς ἐλάμβανον, μείζονα γινόμενον ἢ τῇ πόλει συνέφερεν. ἀντέλεγον οὖν ἤδη κἀκ τῶν ἐκκλησιῶν οὗτοι τοῖς εἰσφερομένοις ὑπὸ τοῦ Κασσίου νόμοις· διδάσκοντες τὸν δῆμον ὡς οὐκ εἴη δίκαιον, ἃ διὰ πολλῶν ἐκτήσατο πολέμων, ταῦτα μὴ Ῥωμαίοις νείμασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ Λατίνοις αὐτοῖς ἰσομοιρῆσαι τοῖς μὴ συμμαχομένοις τοῖς πολέμοις, καὶ τοῖς νεωστὶ προσελθοῦσι πρὸς τὴν φιλίαν Ἑρνίκαις, οἷς ἀγαπητὸν ἦν πολέμῳ προσαχθεῖσι, τὸ μὴ τῶν ἑαυτῶν ἀφαιρεθῆναι χώραν· ὁ δὲ δῆμος ἀκούων τοτὲ μὲν τοῖς τῶν δημάρχων προσετίθετο λόγοις, ἐνθυμούμενος ὅτι μικρόν τι καὶ οὐκ ἄξιον ἔσται λόγου τὸ ἐκ τῆς δημοσίας γῆς ἑκάστῳ λαχεῖν, εἰ μὴ Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων αὐτῷ νεμήσονται· τοτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ Κασσίου μετεπείθετο δημαγωγοῦντος, ὡς προδιδόντων αὐτὸν τοῖς πατρικίοις τῶν δημάρχων, καὶ προφάσιν ποιουμένων τῆς κωλύσεως ἀπορεπῆ, τὴν Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων ἰσομοιρίαν, ἣν αὐτὸς ἔφη νόμῳ προσλαβεῖν ἰσχυρὸς τῶν πενήτων [ἕνεκα·] καὶ εἴ τις ἀφαιρεθῆναι ποτε αὐτοὺς ἀξιώσαι τὰ δοθέντα, κωλύσαι· κρεῖττον ἦν δημοτικὸς εἶναι καὶ ἀσφαλέστερον τοῖς πολλοῖς μικρὰ λαβοῦσιν ὁμοίως ἔχειν, ἢ πολλὰ ἐλπίσασιν ἀπόντων ἀποτυγχάνειν. τούτοις δὴ τοῖς λόγοις τοῦ Κασσίου θαμινὰ μεταπειθομένου ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὸν ὄχλον, παρελθὼν εἷς τῶν δημάρχων Γάιος Ῥαβουλήιος ἀνὴρ οὐκ ἄφρων, τὴν διχοστασίαν τῶν ὑπάτων ὑπέχετο παύσειν οὐκ εἰς μακρὰν, καὶ τῷ δήμῳ ποιήσειν φανερὸν ὃ τι χρὴ ποιεῖν. ὑπισχνεῖτο δὲ

de diuidendis agris differens, & in aduersarios vehementer inuehens. Virginius vero quotidie senatum cogēs, de communi patrum sententia parabat contra eum præsidia legitimaq; obstacula. Vtrumque comitabatur assectarum ad tutelam corporis caterua magna: inopes, sordidi, & ad quiduis audendum prompti, Cassium; nobiliores & sinceriores, Virginium. Itaque aliquamdiu deterior pars in concionibus multum superabat alteram: tandem æquatæ sunt, cum tribuni se meliori parti adiungerent; vel quod non videretur e republica, vt plebs pecuniarum largitione & publicorum *bonorum* diuisione corrupta, ad inertiam & improbitatem assuefieret; vel quod inuidia tangerentur, quia non ipsi eius beneficii auctores essent, quorum erat plebem curare, sed alius; vel etiam quod metuerent ne vir iste cum periculo ciuitatis nimiū crescceret. quamobrem pro concione totis viribus aduersabātur legibus quas ferebat Cassius; docentes iniquum esse parta magnis populi Romani laboribus, non solis ciuibus Romanis assignari, sed Latinos quoque ex æquo participes eorum fieri, qui periculis non interfuerint; atque etiam Hernicos recens acceptos in amicitiā; quibus sufficere debeat quod bello subacti proprios agros non amiserint. At plebs nunc tribunis assentiebat, dum cogitabat, si ager iste publicus cum Latinis & Hernicis diuidendus esset, exiguam vilemq; portionem cuiq; obuenturam: nunc Cassii popularibus sermonibus persuasa mutabat sententiam, quasi per tribunos patriciis prodita, qui causſam intercedendi honestam prætexerēt Latinos & Hernicos. aiebat enim Cassius, se illorum consortium legi inseruisse ad tuendos pauperes; atque *ita* vetuisse nequis vmquā, si *maxime* vellet, data illis *eripere* posset; satiusque ac tutius esse plebi, modicam ex æquo portionem accipere, quam multa sperando in totum frustrari. Huiusmodi concionibus cum Cassius plebē identidem in suas partes pertraheret, prodiit in medium vnus tribunorū C. Rabuleius, vir minime stolidus, pollicēs se breui cōpositurū consulū dissidiū, & populo cōmōstraturū quid facto opus esset. cū-

Res agratia.

que magna voce acclamatum esset, & mox præbitum silentium: Nonne, inquit, Cassi, tuque Virgini, hæc legis sunt capita? vnum, oporteatne agrũ publicum viritim diuidi: alterum, oporteatne & Latinos & Hernicos partem eius accipere. Cumq; id affirmassent, Bene est, inquit. Tu Cassi horum vtrumq; permittis plebis calculo. quid tu Virgini? dic per deos, vtrum alterũ *tantum* Cassianæ sententiæ caput abrogas, quod ad socios attinet, nec æquas hic nobis Latinos & Hernicos; an etiam alterũ improbas, & ne nobis quidem diuidendũ censes quod est publicum? ad hoc mihi responde, nihil dissimulans. Cumq; Virginius dixisset, de Latinis Hernicisq; in partem æquam admittendis se contradicere; ceterum ciuibus *Romanis* passurum se assignari agros, si idẽ omnibus videretur: tribunus versus ad multitudinẽ, inquit; Ergo quoniam alterum sententiæ caput placet ambobus consulibus, alteri contradicitur a collegarum altero, & neuter alterum potest cogere, cum pares honore sint, accipiamus iam quod ab vtroq; conceditur; & id de quo ambigunt, in aliud tempus differamus.

Ibi acclamante populo vt rectissime monenti, & postulante tolli ex lege partem illam quę gigneret dissidium, Cassius inops consilii, vt qui nec absistere a ferenda lege vellet, nec posset pergere tribunis aduersantibus, tunc dimisit concionem. Sequentibus vero diebus infirmitatem simulans, non amplius veniebat in forum; sed domi manens hoc agebat vt per vim legem perferret: & accersebat ad suffragia ex Latinis & Hernicis quotquot poterat. Illi frequẽtes conueniebant; breuique repleta est vrbs hospitibus. Hoc cognito Virginius voce præconis edixit per compita, vt omnes quibus in vrbe non esset domicilium, excederent; præfinito *adid* nõ magno temporis spatio. Cassius vero iussit contrarium proclamari, vt quotquot haberent ciuitatis ius, manerent donec perferretur lex. Cumq; *contentionis* nullus fieret finis, veriti patres ne ad arma & manus veniretur, & ad alia quæ in seditiosis comitiis vigeri solent, dum lex ferretur, conuenerunt in curiam, semel decreturi de toto negotio. Ibi Appius primus rogatus sententiam, negabat plebi agrum diuidendum, docens molestum & inutilem cohabitatorem

μασίας ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν μεγάλης, καὶ μετὰ τοῦτο σιωπῆς· Οὐκοῦν ταῦτα, εἶπεν, ὦ Κάσσιε, καὶ σὺ Βεργίνιε, τὰ κεφάλαιά ἐστι νόμου; ἓν μέν, εἰ χρὴ τὸν δημοσίαν χώραν κατ' ἄνδρα διανεμηθῆναι· ἕτερον δ', εἰ χρὴ καὶ Λατίνοις καὶ Ἕρνιξι μέρος αὐτῆς λαβοῦσι. ὁμολογησάντων δ' αὐτῶν, Εἶεν δή, εἶπεν, ὦ Κάσσιε, ἀμφότερα ταῦτα ἀξιοῖς τὸν δῆμον ὑπιφίζειν· σὺ δὲ πρὸς θεῶν, ὦ Βεργίνιε, λέξον ἡμῖν πότερα θάτερον ἀκυροῖς τῆς Κασσίου γνώμης μέρος ὃ μετὰ τοῦ μάχου, οὐκ οἰόμενος δεῖν ἰσομοιρεῖν ἡμῖν Ἕρνικάς τε καὶ Λατίνους ποιεῖν; ἢ καὶ θάτερον ἀκυροῖς, ἀξιῶν οὐδὲν ἡμῖν αὐτοῖς διανέμειν τὰ χωρία; τοῦτο γὰρ ἀποκρίνασθαι μοι μηδὲν ἀποκρυφάμενος. εἰπόντος δὲ τὸ Βεργινίου, τὴν Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων αὐτιλέγειν ἰσομοιρίᾳ, ὃ δὲ μετὰ τοῦ πολίτας, εἰ πᾶσι δόξαι, νέμεσθαι συγχωρεῖν, ἐπιστρέψας ὁ δήμαρχος εἰς τὸν ὄχλον, εἶπεν· Ἐπεὶ τοίνυν τὸ μὲν ἕτερον τῆς γνώμης μέρος ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις συνδοκεῖ, τὸ δ' ἕτερον αὐτιλέγεται τοῖς πατράσι, ἰσότιμοι δὴ ἀμφότεροι, καὶ οὐκ οἷόν τε βιάσασθαι θατέρῳ τὸν ἕτερον, ὁμοῦ δίδοται παρ' ἀμφοτέρων, ἤδη λάβωμεν· ἐπεὶ γὰρ οὐ διαφιλονεικοῦσιν, ἀναβαλώμεθα. ἐπιστομιλούντος δὲ τῷ πλήθει ὡς τὰ κράτιστα ἐπιθορυβῶ, καὶ καλύειν οὐκ ἐᾶν τὸν νόμου τὸ ποσὸν διηρῆσθαι μέρος ἀξιοῦντος, ἀπορῶν ὅ τι χρὴ ποιεῖν ὁ Κάσσιος, καὶ οὔτε διαθέσθαι τὴν γνώμην εὐμενῶς, οὔτε μὴν ἐπ' αὐτῆς, ἀντιπεσόντων τῷ δημάρχῳ, δυνάμενος, τότε μὲν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· τὰς δ' ἑξῆς ἡμέρας ἀῤῥωστίαν σκηπτόμενος, οὐκέτι κατέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, ἀλλ' ἐπορεύων ἔνδον ἐπεσκευάζετο βίᾳ καὶ χειροκρατίᾳ κυρῶσαι τὸν νόμον καὶ μετεπέμπετο Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων ὅσους ἐδύνατο πλείστους ἐπὶ τὴν ψηφοφορίαν. οἱ δὲ συνήεσαν ἀθρόοι καὶ δι' ὀλίγου μεχρὶ ξένων ἦν ἡ πόλις. ταῦτα μαθὼν Βεργίνιος, κηρύττειν ἐκέλευσε τοῖς ἐγχωρίοις, ἀπιέναι τοῖς μὴ κατοικοῦσιν ἐν τῇ πόλει χρόνον ὁρίσας ἐν πολύ. ὁ δὲ Κάσσιος τἀναντία ἐκέλευε κηρύττειν, καὶ δανείζειν τοῖς μετέχουσι τῆς ἰσοπολιτείας, ἕως ἂν ἐπικυρωθῇ ὁ νόμος. ὡς δὲ οὐδὲν ἐγίνετο πρᾶγμα, δείσαντες οἱ πατρίκιοι μὴ ξιφῶν τε ἅψηται καὶ χερῶν ἐπιβολαὶ γένωνται, καὶ ἄλλα ὅσα φιλεῖ βία συμβαίνειν ἐν ταῖς ταραττούσαις ἐκκλησίαις, εἰσέφερον τοῦ νόμου, συνῆλθον εἰς τὸ συνέδριον, ὡς ἔοικε πάντων ἅπαξ βουλευσόμενοι. Ἅπαξ μὲν οὖν περὶ τοῦτο ἐρωτηθεὶς γνώμην, οὐκ εἴα συγχωρεῖν τῷ δήμῳ τὴν νομήν, διδάσκων ὡς χαλεπὸς ἔσται καὶ δυσπειθὴς συνοίκοις

ὄχλος

ὄχλος ἀργὸς, ἐθισθεὶς τὰ δημόσια λιχνεύειν, καὶ οὐδὲν ἐάσῃ ποτὲ τῶν κοινῶν οὔτε κτημάτων οὔτε χρημάτων ἔτι κοινὸν μένειν· αἰσχύνης τε ἄξιον πρᾶγμα εἶ λέγων, εἰ Καισίου κατηγορεῖτε ὡς πονηρὰ καὶ ἀσύμφορα πολιτευομένου, καὶ τὸν δῆμον ἀφθείροντος, ἔπειτα αὐτοὶ κοινῇ γνώμῃ ταῦτα ἐπικυρώσουσιν ὡς δίκαια καὶ συμφέροντα· σκοπεῖσθαί τε αὐτοῖς ἀξιοῦν, ὡς οὐσῶν ἢ χάρις ἢ τοῖς τῶν πενήτων, εἰ τὰ κοινὰ ἀφαιρεῖσθαι τοῖς συγχωρήσασι καὶ ἐπιψηφισαμένοις ὑπαρχῇ, ἀλλ' ὅτι τῷ προθεῖτι τὴν γνώμην Καισίῳ, καὶ δόξαντι ἀναγκαίαν τῇ βουλῇ ἄρχουσαν ἐπικυρῶσαι. προσθεὶς δὲ ταῦτα καὶ πρόσπλησια τούτοις ἕτερα, τελευτῶν τάδε συνεβούλευσεν· ἄνδρας ἐκ τῶν ἐντιμοτάτων βουλευτῶν ἑλέσθαι, οἵτινες ἐπελθόντες τὴν δημοσίαν γῆν ἀφορισοῦσι, καὶ εἴ τινα ἐξ αὐτῆς κλέπτοντες ἢ βιαζόμενοί τινες ἰδιῶται κατεμέμοισιν ἢ ἐναρπάζονται, ἀφανίσαντες, ἀποδώσουσι τῷ δημοσίῳ· τὴν δὲ ὁρισθεῖσαν ὑπ' ἐκείνων γῆν, διαιρεθεῖσαν εἰς κλήρους ὅσους δή τινας, καὶ ἐλάας ἐνκύμοις ἀφαγράψασαν, τὴν μὲν ἀπεμπολησθῆναι παρήνει, τὴν μάλιστα πρὸς ἧς ἀμφίλογόν τι πρὸς ἰδιώτας ἴοι, ὥστε συνωνησαμένοις εἶ πρὸς τοὺς δυπροσωπουμένους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κρίσιν, καὶ πενταετῆ μισθοῦ χρόνον· τὸ δὲ περιὸν ἐκ τῶν μισθώσεων ἀργύριον, εἰς τοὺς ὀψωνιασμοὺς τῶν στρατευομένων ἀναλοῦσθαι, καὶ εἰς τὰς μισθώσεις ὧν οἱ πόλεμοι χορηγιῶν δέονται· Νεῶν μὲν γὰρ, ἔφη, ὁ φθόνος τῶν πενήτων ὁ πρὸς τοὺς πλουσίους, ὅσοι σφετερισάμενοι τὰ κοινὰ ἀφανατέχουσι, δίκαιός ἐστι· καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ τὰ κοινὰ μᾶλλον ἀφανίσασθαι ἀξιοῦσιν, ἢ τοῖς ἀναισθήτοις τε καὶ ὀλίγοις κατέχειν. ἐὰν δὲ ἀφισαμένοις αὐτῆς ὁρῶσι τοῖς νεῶν καρπουμένοις, καὶ τὰ κοινὰ ὄντως κοινὰ γένοιτο, παύσονται φθονοῦντες ἡμῖν, τήν τε ὑπάρχουσαν κατ' ἄνδρα ἀφανομῆς τῶν ἀρχόντων ἐπαύσουσι· μαθόντες ὅτι λυσιτελεστέρα τῆς μικρᾶς ἑκάστῳ μερίδος, ἣ κοινὴ μετὰ πόλιτων ἔσται κῆπος. διδάσκωμεν γὰρ αὐτοὺς, ἐλέγχωμεν, ὅσον τὸ διάφορον, καὶ ὡς εἷς μὲν ἕκαστος τῶν πενήτων γήδιον οὐ μέγα λαβὼν, καὶ εἰ τύχοι γείτονας ὀχλήσεις ἔχων· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἰκανὸς ἔσται τοῦτο γεωργεῖν δι' ἀπορίαν, οὔτε τὸν μισθωσόμενον, ὅτι μὴ γείτονα, δώσει· εἰ δ' οἱ μεγάλοι κλῆροι ποικίλας τε καὶ ἀξιολόγους ἔχοντες γεωργῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ κοινοῦ μισθοῖτο, πολλὰς οἱ τοιοῦτοι πρόσοδος· καὶ ὅτι κρεῖττον αὐτοῖς ἐστιν, ὅταν ἀξιῶσιν ὑπὲρ τοῦ πολέμους, ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου τὸν ὁπλισμὸν τε καὶ ὀψωνιασμὸν λαμβάνειν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων οἴ-

fore vulgum, si otio assueſceret & abliguriendo publico, nec reip. quidq; relicturum ex publicis vel prædiis vel pecuniis: aiebatque rem pudendam, cum Cassiũ incuſent vt inſtituti peſſimi auctorem, & plebis corruptorem, poſtea ipſos id velut iuſtum & vtile communi conſilio approbare. cogitandum etiam, ſi diuidantur publica, pauperes habituros gratiam non ipſis qui hoc conceſſerint & decreuerint, ſed auctori eius ſententiæ Cassio, qui ſenatum inuitum ad decernendũ coegiſſe viſus ſit. Hæc præfatus & alia in eundem ſenſum, poſtremo conſuluit e ſenatu honoratiſſimos quosq; eligi qui viſerẽt agrum publicũ determinarentque, & ſiquid ex eo furtim aut per vim priuati homines depaſcerent aut colerent. dignoſcerent ac redderent publico. determinatum porro ab illis agrum diuidi in fundos quotcumq;, & terminis decentibus diſtinctum, vendi ſuadebat; maxime quem priuati controuerſum facerent; ita vt emptoribus contra vindicatores illorum eſſet actio; reliquum in quinquennium locari; & quidquid pecuniæ ex iis locationibus proueniret, impendi in militum ſtipendia, & ad elocãdos ſumptus bello neceſſarios. Nũc enim, inquit, pauperes merito inuident diuitibus, qui ſibi vſurpauerunt quod eſt publicum: nec mirum eſt ſi publica diuidi malunt quam a paucis hominibus impudentiſſimis teneri. quodſi viderint decedere inde iſtos qui nunc ex eis fructus percipiunt, & quę publica ſunt, vere publica fieri, inuidere nobis deſinent, & refrigeſcet illa agri viritim diuidẽdi cupiditas, vbi intellexerint vtiliorem eſſe communem eius cum ceteris poſſeſſionem, quam in exiguas portiũculas viritim aſſignandas diuiſionem. Doceamus, inquit, eos quantum intersit; & quod, ſi vnuſquiſque pauperum paruulum agellum acceperit, & fortaſſe incommodum vicinum habuerit, nec ipſe valebit eum præ paupertate colere, nec alii locare niſi vicino. ſin autem latifundia varias & non contemnendas culturas habentia locentur publice, magnos inde prouẽturos reditus, & ſatius ipſis eſſe, quoties eũdum erit in militiam, ex publico frumentum atq; ſtipẽdium accipere, quam e ſuis

promptuariis in ęrariũ conferre; cum interdũ cuiusq; fortunæ afflictæ sint, & in conquirẽdis pecuniis magis aggrauentur. Hæc Appii sententia cum satis placere videretur, secundo loco rogatus A. Sẽpronius Atratinus dixit: Ante omnia laudandus est mihi Appius, vt prudentissimus in vẽturis prospiciendis, sententiarumq; honestissimarum atq; vtilissimarũ auctor, & in *rectis* iudicatis constantissimus, nec metu nec gratia dimoueri a proposito facilis. numquã enim eius prudentiam ac generosum in aduersis animum laudare miratiq; desino. *nunc* quoq; sententiam non aliam quã ille dicturus sum; pauca *tantum* addã quę mihi omisisse videtur. Nam Hernicis & Latinis recẽs ad ius ciuitatis admissis ne ipse quidem agros nostros diuidendos censeo. nõ enim ex quo illi in amicitiam recepti sunt, eos agros parauimus; sed multo ante, nostro marte, nullis externis auxiliis, hostib. nostris ademimus. Quamobrem eis respõdeamus, quas possessiones ante cõiunctam amicitiam vel illi vel nos habuimus, eas proprias ac perpetuas debere manere suis dominis: quidquid autem agrorũ post fœdus communi militia parauerimus, ex eo cuique *populo* suam portionem obuenturam. Sic enim neq; sociis velut affectis iniuria, iusta irascendi caussa præbebitur; nec populo Romano timendum erit ne videatur magis vtilitatis quam honestatis rationem habuisse. Ceterum electionem virorum, quos Appius finitores publici agri esse voluit, valde approbo. sic enim multo liberius cum plebe agere poterimus, quæ nũc vtroq; nomine indignatur; & quod ipsi nihil fructus referunt ex publico, & q, ex nobis aliquot nullo iure iis agris fruuntur. quos si publicatos viderint, eorũq; reditus in necessitates impendi publicas, nil putabunt sua referre vtrum agris fruãtur, an eorum prouentibus. Omitto nonnullos inopum magis gaudere alienis detrimentis quam propriis commodis. Nõ tamẽ opinor satis esse vtrumque hoc in S C scribi, sed alio quodam officio promerẽdam plebis gratiam; de quo dicam paulo post, vbi prius caussam exposuero, vel potius necessitatẽ, cur hoc quoq; faciendum nobis sit. Scitis proculdubio quid pro

χων εἰς τὸ ταμιεῖον, ἑκάστου τεθλιμμένων ὅτε τῷ βίῳ, καὶ ὅτι μᾶλλον ἐν τῷ συμποιεῖσθαι τὸ ἀργύριον ὀφείλουσιν. ταῦτα εἰσηγησαμένου τὴν γνώμην [Ἀππίου,] καὶ σφόδρα δόξαντος λῦσαι χιμὴν, δεύτερος ἐρωτηθεὶς Αὖλος Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος ἔλεξεν· Ἄπιον μὲν οὖν ἔγωγε πρῶτον ἐπαινῶ, ὡς φρονήσαί τε ἐκφανέστατον περὶ πολλοῦ τὰ μέλλοντα, καὶ γνώμας τὰς καλλίστας τε καὶ ὠφελιμωτάτας ἀποδεικνύμενον, βέβαιόν τε καὶ ἀμετακίνητον ὄντα ἐν τοῖς κριθεῖσι, καὶ οὔτε φόβῳ εἴκοντα, οὔτε χάριτι νικωμένην. ἀεὶ γὰρ ἐπαινῶν αὐτὸν καὶ θαυμάζων διατελῶ, ὅτε φρονίμου καὶ τῆς γνωμοτύπου ἕνεκα τοῦ δύνασθαι τὰ δέοντα ἔχει γνώμην τε οὐκ ἄλλην, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ταύτην ἀποδείκνυμι, μικρὰ ἔτι προσθεὶς αὐτῇ, ἃ μοι δοκεῖ παραλιπεῖν Ἄππιος ἐδόκει. Ἕρνικας μὲν γὰρ καὶ Λατίνους, οἷς νεωστὶ δεδώκαμεν τὴν ἰσοπολιτείαν, οὐδὲ αὐτὸς οἶμαι δεῖν κλονεῖν τὰ ἡμέτερα. οὐ γὰρ ἐξ οὗ προσῆλθον εἰς τὴν φιλίαν ἡμῖν, ταύτην τὴν χώραν κτησάμενοι ἔχομεν, ἀλλὰ παλαίτερον ἔτι, τοῖς ἑαυτῶν κινδύνοις, οὐδενὸς ἄλλου προσωφελήσαντος, ἀφελόμενοι τοὺς ἐχθρούς. ἀποκρινώμεθά τε αὐτοῖς, ὅτι τὰς μὲν πρότερον ὑπαρχούσας ἡμῖν κτήσεις, ὅσας ἕκαστοι εἴχομεν ὅτε τὴν φιλίαν συνεπλήμεθα, ἰδίας τε καὶ ἀναφαιρέτους ἑκάστοις δεῖ μένειν· ὅσης δ' ἂν ἀφ' οὗ τὰς συνθήκας ἐποιησάμεθα, κοινῇ στρατεύσαντες ἐκ πολέμου κύριοι γενώμεθα, τούτων ὑπάρξαι δ' ἕκαστον ἑκάστοις λέγομεν. ταῦτα γὰρ οὔτε τοῖς συμμάχοις ὡς ἀδικουμένοις, ὀργῆς παρέξει δικαίας προφάσεις, οὔτε τῷ δήμῳ δέος μὴ δόξῃ τὰ κερδαλεώτερα τῶν ἀπρεπεστάτων αἱρεῖσθαι. τῇ τε αἱρέσει τῶν ἀνδρῶν, οἷς Ἄππιος ἠξίου δεῖσθαι γενέσθαι τῆς δημοσίας γῆς, πάνυ ἀνδέχομαι. πολλοὺς γὰρ ἡμῖν τοῦτο οἴσει παρρησίαν πρὸς τοὺς δημοτικούς· ἐπειδὴ καὶ γεγένηνται κατ' ἀμφότερα, καὶ ὅτι αὐτοὶ τῶν δημοσίων οὐδὲν ἀπολαύουσι κτημάτων, καὶ ὅτι ἐξ ἡμῶν τινες οὐ δικαίως αὐτὰ καρποῦνται. ἐὰν δὲ δημοσιωθέντα ἴδωσι, καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν προσόδους εἰς τὰ χειρὰ καὶ ἀναγκαῖα δαπανωμένας, σφόδρα ὑπολήψονται σφίσι προφέρειν, τῆς γῆς, ἢ τῶν ἐξ αὐτῆς καρπῶν μετέχειν. ἐγὼ γὰρ λέγειν ὅτι τῶν ἀπόρων οἱοὶ μᾶλλον διαφαίνουσιν αἱ ἀλλότριαι βλάβαι τῶν ἰδίων ὠφελεῖν. οὐ μὴν ἀπόχρη γε, οἶμαι, τούτων ἑκάτερον ἐν τῷ ψηφίσματι γεγράφειν, ἀλλὰ δι' ἄλλης τινὸς οἶμαι δεῖν πραπείας τὸν δῆμον οἰκειώσασθαί τε καὶ ἀναλαβεῖν· ἐγὼ μὲν μικρὸν ἔρῳ, τὴν αἰτίαν τοῦτον ὑμῖν ἀποδεξάμενος, μᾶλλον δὲ τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν καὶ τοῦτο προσῆκόν ἐστιν ἡμῖν. ἴστε δήπου τὰς ἐν τῇ ἐκκλη-

» ἐκκλησίᾳ ῥηθέντας ὑπὸ τοῦ δημάρχου λέγειν, ὅτι
» ἤρετο τῶν ὑπάτων τὸν ἕτερον τοῦτον Οὐεργίνιον, εἰ τι-
» να γνώμην ἔχοι περὶ τῆς κληρουχίας, πότερα τοῖς
» μὲν πολίταις συγχωρεῖ διανέμειν τὰ δημόσια, τοῖς
01 » δὲ συμμάχοις οὐκ ἐᾷ· ἢ τῶν κοινῶν τῶν ἡμετέρων
» οὐδὲν ἡμῖν συγχωρεῖ μέρος λαμβάνειν; καὶ εἰ μὲ ὁμο-
» λόγησε τὸ καθ' ἡμᾶς μέρος οὐ κωλύειν τῆς κληρου-
» χίας, ἐὰν πᾶσι ταῦτα κρίνῃ δοκῇ· καὶ ἡ συγχώ-
» ρησις ἥδε τοῖς τε δημάρχοις ἐποίησεν ἡμῖν σωτηρίαν
» σας, καὶ τὸν δῆμον ὑπερέσχεθεν. τί οὖν παθόντες ἃ τότε 10
» συνεχωρήσαμεν, νῦν ἀναιρησόμεθα; ἢ τί πλέον ἡμῖν
» ἔσται τὰ γυναῖα καὶ τὰ καλὰ πολιτεύματα καὶ ἄξια
» τῆς ἡγεμονίας πολιτευομένοις, ἐὰν μὴ πείθωμεν τοὺς
» χρησομένους; οὐ πείσομεν δέ. καὶ τοῦτο οὐδεὶς ὑμῶν ἀ-
» γνοεῖ. χαλεπώτεροι γὰρ οἱ τῶν μὴ τυγχανόντων
» ἀποστησόμενοι εἰσὶν ἢ τῶν μὴ τυγχανόντων
» ἀποστησάμενοι οἱ ψευσθέντες τῆς ἐλπίδος, καὶ τὰ ὁ-
» μολογηθέντα μὴ κομιζόμενοι. οἰχήσεται δὲ πάλιν
» φέρων αὖθις ὁ τὰ τοιαῦτα ἡδονὴν πολιτευόμενος, καὶ
» οὐδὲ τῶν δημάρχων τις ἔτι μεθ' ἡμῶν ἔσται. τί οὖν ὑ-
» μῖν τοιαῦτα παραινῶ, καὶ τί τοιοῦτόν μοι τῇ Ἀπ- 20
» πίου γνώμῃ, μάθετε· ἀλλὰ μὴ τοιαῦτα ἀναίσητε, μη-
» δὲ θορυβήσητε, πρὶν πρῶτα ἀκούσητε ἃ λέγω. τοῖς αἱ-
» ρεθησομένοις ὑπὸ τῶν ἐξέτασιν τῆς χώρας, καὶ τοιου-
» τον, εἴτε δέκα ἀνδράσιν, εἴτε ὁσοις δή ποτε, ὑπο-
» θέσθαι διανομὰς τίνα τε αὐτῆς δεῖ, καὶ ὁπόσῳ
» κοινῷ ἐκ πόντων, καὶ κτῆ πεντακτίαν μισθουμένῳ
» αὔξειν τὰς τοῦ δημοσίου προσόδους· ὁπόσῳ τε ἂν καὶ
» ὧν τινα τοῖς δημόταις ἡμῶν διαρρητέον· ὧν δὲ μὴ ἐ-
» κεῖνοι κληροῦχον ἀποδείξωσι γῆν, ὑμᾶς διανέμον-
» τας, εἴτε ἅπασιν, εἴτε οἷς δὴ οὐκ ἔστι κλῆρος, εἴτε τοῖς 30
» ἐλάχιστον ἔχουσι τίμημα, εἴτε ὅπως ἂν βούλησθε, κα-
» τάμαθμα· τοῖς τε ὁρίσασι αὐτῆς ἄνδρας, καὶ τὸ ὑμέτε-
» ρον ψήφισμα, ὃ τοιοῦτον τῆς κληρουχίας ἐξοίσετε, καὶ τὰ
» ἄλλα ὅσα δεῖ γενέσθαι, ὅπως βραχὺς ὁ λοιπόμενος
» ἔστι τῆς ἀρχῆς τοῖς ὑπάτοις χρόνος, τοῖς εἰσιοῦσιν ὑ-
» πάτοις, ὡς ἂν αὐτοῖς κρίνῃ δοκῇ ἔχειν, ὑπιτελέσαι.
» ὅτε γὰρ ὀλίγων τηλικαῦτα πράγματα δεῖται χρόνων,
» οὔτε ἡ νῦν οὖσα ἀρχὴ φθονιμωτέρα ἂν κα-
» τασταθείη τὰ συμφέροντα τῆς μετὰ ταύτην ἀποδεῖξαι
» σομένης, ἐὰν ἐκείνη γε, ὡς περ ἐλπίζομεν, ὁμονοῇ. χρή- 40
» σιμον δὲ πρᾶγμα ἐν πολλοῖς καὶ ἤκιστα σφαλερὸν δυα-
» βολὴ καὶ πολλὰ ὁ χρόνος ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μετατίθησι· καὶ
» τὸ μὴ βασιάζον τοῖς προσεσομένοις τῶν κοινῶν, ἀπόντων
» ἀγαθὸν ἐν ταῖς πόλεσιν αἴτιον. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτῃ ἀ-
» ποφαίνομαι γνώμην· εἰ δέ τις ἄλλο κρεῖττον εἰσηγεῖται,
» λεγέτω. παυσαμένου δὲ αὐτοῦ, πολὺς ἔπαινος ἐκ
τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ οὐδεὶς εἰς τῶν μετ' ἐκεῖνον

concione tribunus dixerit, quãdo rogabat alterũ e consulibus hunc Virginiũ, quid sentiret de agris diuidendis; vtrũ ciuibus *Romanis* permitteret diuidi agrũ publicũ, sociis non item; an ne nobis quidem pateretur eũ diuidi. cumq; ille dixisset, se nostros non excludere agrorũ diuisione, si idẽ placeret omnibus, hac permissione & tribunos nobis adiũctos, & plebem mitiorem redditam. cur igitur quæ tunc concessimus, nũc retractabimus? aut ad quid conferẽt ista præclara nostra statuta dignaq; imperio, si vsum eorũ non persuaserimus? non persuadebimus aũt. & hoc nemo vestrum ignorat. minus enim offenduntur qui *sua* spe frustrantur, quam qui *alienis* pollicitis eluduntur. rursusq; *hæc ipsa* illis offeret qui remp. ad gratiam illorum gerit; nec tribunorum quisquam nobiscum stabit amplius. Quid igitur faciendum censeam audite, quidve addendũ Appii sententiæ. Sed ne quęso murmurate, nec prius cõsurgite quã cuncta audieritis. Eligendis ad inquisitionem ac definitionem agrorum siue decẽ viris, siue quotcumq;, committite vt discernant quid & quãtum agri debeat esse publicum, & quinquennalibus locationibus augere populi reditus; quid itẽ & quãtum plebi nostræ diuidi. Tum quẽ illi agrũ *plebi* diuidendum assignauerint, de eo vos cognoscite, omnibusne, an his qui nullam portionẽ habent, an his quorum census est minimus, aut quomodocumque diuidi placeat. Creationem autem finitorum, & senatusconsulti quod de diuidendis agris facietis exsecutionem, & reliqua eo pertinentia, quoniã consulibus breue magistratus tempus supereſt, demãdanda futuris consulibus censeo, vt agãt quod maxime videbitur e republica. Nam neq; tanta negotia breui tempore possunt confici; neq; hi dissidentes inter se consules, prudentius dispicere possunt quid sit vtile, quã futuri; si modo illi (vt speramus) sint concordes. Plerumq; aũt vtilis & tuta est dilatio: & multa mutãtur vel vnius diei tẽpore. præterea magistratuũ cõsensus, omnium bonorũ causſa solet esse ciuitatibus. Hæc est mea sententia: si quis meliorem habet, dicito. Huius verba magnis laudibus a *toto* consessu excepta sunt; omnesq; qui post

rogati sunt, in eandem concesserunt sententiam. Post hæc tale SC scriptum est: e consularibus creãdos decem viros natu maximos, qui finito agro publico, pronuntiarent quantum *eius* locandum esset, & quantum diuidendum populo. ceterum sociis ius ciuitatis adeptis, si quis posthac ager communi militia acquireretur, suam cuique *populo* portionem ex fœdere dandam esse. electionem autem *decem* uirorum, & agrorum distributionem, & quidquid præterea curandũ foret, curaturos esse conss. futuros. Id SC ad populum relatum & populares Cassii conciones cohibuit, & glisscentem seditionem inopũ non siuit vlterius progredi. Insequenti anno, initio septuagesimæ quartæ Olympiadis, qua vicit in stadio Astyllus Syracusanus, principe Athenis Leostrato, Q. Fabio, Seru. Cornelio consulibus, *duo* patricii iuuenes, maiorum splendore nobilissimi, suisque potentes sodalitiis atque opibus, & in ordine iuniorum nemini secundi tractandis negotiis publicis, Cæso Fabius frater consulis, & L. Valerius Poplicolæ nepos, eius qui reges expulit; quæsturam tunc gerentes, ac proinde conuocandæ concionis potestatem habentes, superioris anni consulem Sp. Cassium agrariæ legis auctorem, tyrannidis apud populum detulerunt, dieque dicta ad caussam apud populum dicendam citauerũt. Ad quam diem ingenti multitudine coacta, enarrauerunt pro concione gesta eius quæ manifeste indicarent nihil boni eum habuisse in animo: qui primum Latinis, pro magna felicitate ducentibus si contingeret eis Romana ciuitas, eoque honore contentis, non modo ciuitatis ius, quod petierant, in suo consulatu indulsisset, sed etiam tertiam prædæ partem in communi militia decreuisset: deinde Hernicos, quibus bello subactis gratum esse deberet si non aliqua sui etiam agri parte mulctarentur, amicos maluisset facere quam subditos, & ciues potius quam tributarios; iisdemque agrorum quoque ac prædæ cuiuscumque alteram tertiam decidisset: ita vt diuisa trifariam præda, subditi & aduenæ duas tertias accipiant, at indigenę & *belli* duces vnicam: monstrabantque hinc secuturum e

A.V.C. 269, olymp. 74, conss. Q. Fabio, Ser. Cornelio, Sp. Cassius in iudicium vocatus & condẽnatus tyrannidis.

ἐρωτηθέντων, ἑτέραν γνώμην ἀποφαίνεται. γράφεται δὴ μετὰ ταῦτα ὁ τῆς βουλῆς δόγμα τοιόνδε· ἄνδρας ἐκ τῶν ὑπατικῶν ἀποδεῖξαι δέκα τοὺς πρεσβυτάτους, οἵτινες ὀφείσονται τὴν δημοσίαν χώραν, ἀποδείξουσιν ὅσην τε δεῖ μισθοῦσθαι, καὶ ὅσην τὴν δήμῳ διαμερεῖσθαι· τοῖς δὲ ἰσοπολίτας τε καὶ συμμάχοις, ἐάν τινα ὕστερον ὑπολήσωνται κοινῇ στρατευσάμενοι, ὃ ὑπιβάλλον ἑκάστοις κατὰ τὰς ὁμολογίας ὑπάρχειν μέρος· τὴν δὲ αἵρεσιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὴν διανομὴν τῶν κλήρων, καὶ τἆλλα ὅσα δεῖ γενέσθαι, τοῖς εἰσιοῦσιν ὑπατεύσασι νικᾶτοις. τοῦτο ὁ δόγμα εἰς τὸν δῆμον εἰσενεχθὲν τόν τε Κάσσιον ἔπαυσε τῆς δημαγωγίας, καὶ τὴν ἀναρριπιζομένην ἐκ τῶν πενήτων φάσιν οὐκ εἴασε πραγτέρω προελθεῖν. τῇ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ τετάρτης ὀλυμπιάδος ἐνεστώσης, ᾗ νίκα φάσθαι Ἄστυλλος Συρακούσιος, Ἀθήνησι δὲ ἄρχων ἦν Λεώστρατος, Κοΐντου Φαβίου καὶ Σερουίου Κορνηλίου τὴν ὑπατείαν παρληφότων, ἄνδρες ἐκ τῶν πατρικίων, νέοι μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ὑπερφανέστατοι δὲ τῶν ἄλλων, καὶ τά τε ἀξιώσεις πρεπόντων καὶ κατὰ τὰς ἑταιρείας τε καὶ πλούτους μέγα δυνάμενοι, καὶ ὡς νέοι τὰ πολιτικὰ πρεπόντως ἐπῆν σοφοὶ τῶν ἐν ἀκμῇ χείρους, Καίσων Φάβιος ἀδελφὸς μὲν τότε ὑπάτου ὄντος, καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας ἀδελφὸς τοῦ καταλύσαντος τοὺς βασιλέας, τὴν τριμβουνικὴν ἐχόντες ἐξουσίαν κατ' αὐτὸν χρόνον, καὶ δίκας ἔτι ἐκκλησίαν σωμάτων ὄντες κύριοι, τὴν ὑπαλλύσια, τὰ ὧν πρόσθεν ἐνιαυτῷ Σπόριον Κάσσιον, καὶ πολλοὺς ἄλλους τοὺς περὶ δημαγωγίας εἰσηνέγκασι νόμους, εἰσήγαγον εἰς τὸν δῆμον ὑπὲρ τυραννίδος αἰτίας· καὶ προθέντες ἡμέραν ῥητήν, ἐκάλουν αὐτὸν ὡς ὑπὲρ τοῦ δήμου τὴν δίκην ἀπολογησόμενον. ὄχλου δὲ πλείστου συναθροισθέντος εἰς τὴν ἀποδεδειγμένην ἡμέραν, συγκαλέσαντες εἰς ἐκκλησίαν ὁ πλῆθος, τά τε ἐμφανῆ τῶν ἀνδρὸς ἔργα ἐπ' ὠφελείᾳ χρηστῷ γενόμενα διεξῆλθον· ὅτι λατίνοις μὲν πρῶτον, οἷς ἀπέδωκε πολιτείας κοινῆς ἀξιωθῆναι, μέγα δυστύχημα ἡγουμένοις εἰ καὶ ταύτης τύχοιεν, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῇ ἐκ τοῦ πολέμου λαφύροις, ἐάν κοινῇ γένηται στρατιᾷ, τρίτῃ μοίρᾳ ἐφιλοτιμήσατο δίδαξαι· ἔπειτα Ἕρνικας, οἷς πολέμῳ χρησθέντας ἀσπονδὶ ἔχειν, εἰ μὴ καὶ τῆς αὐτῶν χώρας ἀφαιρέσεώς τινι ζημιωθεῖεν, φίλους μὲν ἀντὶ ὑπηκόων ἐποίησε, πολίτας τε ἀντὶ ὑποτελῶν, γῆς τε καὶ οἰκίας, ἐὰν ἐκ πατρίου κλήρου, τρίτην ἑτέραν ἔταξε λαμβάνειν μερίδα. ὥστε μεριζομένων εἰς τρεῖς κλήρους τὰ λαφύρων, τοὺς μὲν ὑπηκόους καὶ ἐπήλυδας δυοῖν μοίραις λαμβάνειν, τοὺς δ' αὐτόχθονας καὶ ἡγεμόνας τρίτην μερίδα. ἐκ δὲ τούτου

δυοῖν

δυοῖν τῶν ἀποπωλάτων θάτερον ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς συμβησόμενον, ἐὰν ἕνας ἕτερος ἀφ' ἑνὸς πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας προσθέλωνται τὰς αὐτὰς ἡμῖν δωρεᾶς, ἃς Λατίνους τε ἐτίμησαν, καὶ τοῖς μηδ' ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἀποδεξαμένοις Ἕρνιξας. μιᾶς γὰρ καταλειπομένης αὐτοῖς τρίτης μερίδος, ἢ οὐχ ἕξειν ὅτι δώσουσιν ἐκείνοις μέρος, ἢ τὰ ὅμοια ψηφισαμένους, μηδὲν ἑαυτοῖς καταλείψειν. προσῆσαν δὲ τούτοις, διεξιόντες ὅτι δημεύσαιεν τὰ κοινὰ τῆς πόλεως ὁ πρόβουλος, οὔτε τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, οὔτε τῷ συνεδρίῳ δοκοῦντι, βίᾳ κυρίως ἐμέλλησε τὸν νόμον, ὃς οὐ καθ' ἓν τοῦτο μόνον ἀσύμφορός τε καὶ ἄδικος, ὅτι προσβουλεύσαι δέον τὸ συνέδριον, καὶ εἰ δόξειεν ἐκείνῳ, κοινῇ ἀπάντων τῶν ἐν τέλει τῇ φιλανθρωπίαν, εἰς ἀνδρὸς ἐποίησε τὸ χάρις. ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ πάντων χρησιώτατον, ὅτι λόγῳ μὲν δόσις ἦν τοῖς πολίταις τῆς δημοσίας χώρας, ἔργῳ δὲ ἀφαίρεσις, Ῥωμαίων μὲν τῶν κτησαμένων αὐτὴν, μίαν μοῖραν ληψομένων, Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων, ἧς οὐθὲν αὐτοῖς μέτεστιν, τὰς δύο· καὶ ὡς οὐδὲ τοῖς δημάρχοις ἀναισθητοῖσι, καὶ τὸ δικαίου θάτερον ἐκ τοῦ νόμου ἀξιοῦσι μέρος τὸ κατὰ τὴν ἰσομοιρίαν τῶν ἐπηλύδων, ἐπείθη, ἀλλὰ καὶ δημάρχοις, καὶ συνεδρίῳ, καὶ βουλῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τὰ κράτιστα βουλευομένοις, τὸ ἀνήλιον προέπιον. διεξελθόντες τε ταῦτα, καὶ μάρτυρας αὐτῶν ἀποφαίνοντες τοῖς πολίταις ποιησάμενοι, μετὰ τοῦτο ἤδη καὶ τὰς ἀπορρήτους τῆς τυραννίδος παρεῖχοντο πίστεις, ὡς χρήματά τε συνενέγκαιεν αὐτῷ Λατῖνοι καὶ Ἕρνικες, καὶ ὅπλα προεσκευάσαντο, καὶ συμπορεύοιντο ὡς αὐτὸν οἱ θρασύτατοι τῶν ἐν τῇ πόλει νέων, ἀπόρρητά τε ποιούμενοι βουλευτήρια, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἕτερα ὑπηρετοῦντες, καὶ παρεῖχοντο τοῖς τούτων μάρτυρας πολλοῖς μὲν ἀσυνήθεσι, πολλοῖς δὲ ἐκ τῶν ἄλλων συμμαχίδων πόλεων οὔτε φαύλοις, οὔτε ἀφανέσι. οἷς ὅπως δώσειν ὁ δῆμος, καὶ οὔτε λόγοις ἐπαρθείς, οἷς ὁ ἀνὴρ ἐκ πολλῆς προσκευῆς συγκειμένοις διέθετο, οὔτε οἴκτῳ ἐνδούς, τεκνῶν μὲν αὐτῷ παίδων μεγάλων παρεχόντων εἰς ἔλεον ὑπεκφυείαν, πολλῶν δὲ ἄλλων συγγενῶν τε καὶ ἑταίρων συνολοφυρομένων, οὔτε τῷ ἐν πολέμοις ἔργων, δι' οὓς ὑπὲρ μέγιστον ἦλθε τιμῆς, φείσασθαί τινα ποιησάμενος, καταψηφίσεται τῶν δίκῃ. οὕτως τε ἦρα ἐπὶ πικρὸς πρὸς τὸ τῆς τυραννίδος ὄνομα, ὥστε οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι τὴν δίκης μετεῖσαν ὀργὴν ἐκφύγοντα πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ θανάτου ἐτίμησεν. εἰσῆλθε γὰρ αὐτὸν δέος μὴ φυγὰς ἐλαθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος, ἀνὴρ στρατηγήσας πολέμοις τοῦ τότε δυνάσταις, ὅμοια δράσῃ Μαρκίῳ, τά τε φίλια

duobus absurdis alterutrũ, vt siquos alios ob multa magnaque merita honorare velint qualibus Latinos muneribus, aut qualibus Hernicos nihil de republica meritos; cum reliqua sit *tantum* vna tertia, aut non habeant quam illis dent; aut si eadem eis decernant, sibi ipsis nihil reliquum faciant. Addebant, cum publicare vellet bona ciuitatis, nec ex S C, nec ex collegæ consensu, conatum vi legem perferre, quæ non eo solum iniqua fuerit & inutilis reipubl. quod cum debuerit, re in senatu deliberata, si patribus placeret, communem supremi ordinis facere hanc gratiam, in vnum hominem eam transmouerit; verum etiam (quod omnium sit grauissimum) verbis tãtummodo ostentarit populo donationem agri publici, re autem vera eum Romanis auferre voluerit, quorum partus sit laboribus; quãdoquidem vnicam portionem ciues accepturi sint; Hernici vero & Latini, ad quos ager is nihil pertineat, duas. & quod ne tribunis quidem intercedentibus, & alterum legis caput quod aduenas ex æquo participes faciebat abrogantibus, paruerit; sed omnibus bene reipublicæ consulentibus pertinaciter aduersatus sit. citabantque vniuersos ciues testes horum omnium. Post hæc etiam secretas tyrannidis probationes proferebãt; collatas ei ab Latinis & Hernicis pecunias, armaque comparata: quodque ad eum commearent audacissimi populorum illorum iuuenes, occultorum consiliorum socii, multarumque aliarum rerum ministri. Hic quoque testes adducebant multos tum ciuium tum sociorum, nec malos nec ignobiles. Quibus credens populus, & nec meditatis illius orationibus motus, nec misericordia flexus; tametsi tribus liberis, multisque aliis cognatis & amicis cum eo sordidatis reorum habitu deprecantibus; ac ne rerum quidem bello gestarum & honorum per eas promeritorum ratione habita, damnauit hominem. Adeo infensus erat tyrãnidi, vt ne pœnam quidẽ moderatus, eum capite mulctauerit. Verebatur enim ne missus in exsilium vir imperatoriis artibus ætate sua præstantissimus, idem faceret quod *nuper* Marcius, sparsisque in amicos

calumniis,& contractis hostium viribus, irreconciliabile bellum inferret patriæ. Itaq; peracto iudicio, quæstores ductũ in foro imminentẽ rupem, toto populo inspectante dederũt præcipitem. hoc. n. tũc erat vulgare apud Romanos supplicium eorũ qui morti adiudicati essent. Arq; hæc e duab. illis quę de hoc viro sunt proditę narrationibus est verisimilior. Non tamen & altera omittẽda est; quæ, licet minus probabilis, tamen & vulgo fidem meruit, & in fide dignis cõmentariis inuenitur. aiũt enim etiamtum latente affectatione tyrannidis, primũ Cassii patrem suspicione motum, cum rem accuratissime perquisisset, senatum adiisse; filiumq; arcessitum indicasse & accusasse: & damnatum a senatu quoq;, domũ reduxisse, ibiq; necauisse. Quæ quidem iræ paternæ in sontem filium asperitas & inclementia, præsertim apud eius seculi Romanos, opinionem hanc nõ conuellit. nam & antea Brutus vrbis liberator, in ambos filios animaduertit, ac vt maleficos securi iussit percuti, q, viderentur agere de reducendis regibus: & postea Manlius Gallico bello imperator, filium post egregiã in pugna editam operã, coronatum prius virtutis ergô, mox inobedientiæ accusans, quod in demandata sibi statione non permãsisset, sed iniussũ imperatoris e præsidio ad pugnam excessisset, vt desertorem necauit. aliiq; multi patres, quidã maiore, quidam minore de caussa, nec pepercerunt filiis, nec eos miserati sunt. Quantum igitur ad hanc seueritatem attinet, ei opinioni fidem (vt dixi) non abrogo: sed aliis non minimi momenti argumẽtis traducor in alteram: quia post eius necẽ & ædes dirutæ sunt, & area illarum ædium hucusq; sub diuo relicta, extra Telluris ædem, quã populus postmodo in areę illius parte struxit, in via quæ ad Carinas fert: & bona eius confiscata sunt, indeque tum in aliis fanis dicata donaria, tum æreæ Cereri statuæ erectæ, cum inscriptione quæ testatur e quibus pecuniis sint posita donaria. Quodsi pater eius index simul & accusator punitorque fuisset, nec domus eius esset diruta, nec bona publicata. Apud Romanos enim filiis nullæ sunt possessiones ppriæ vitiis patrib⁹; sed licet

Ἄλβαλων, καὶ τὰ ἐν Θρᾴκῃ στασιάσας, καὶ πόλεμον ἄσπονδον ἐπαγάγῃ τῇ πατρίδι. τοῦτο δὲ τέλος τῆς δίκης λαβούσης, ἀγανοῦνται οἱ ταμίαι τὸν ἄνδρα ὑπὲρ τὸν ὑπορρέοντα τοῦ ἀγῶνος κρημνὸν, ἀπόντων ὁρώντων, ἔρριψάν τε τῆς πέτρας. αὕτη γὰρ ἐπὶ τοῖς τότε Ῥωμαίοις ὑπηκόοις τῶν ὑπὲρ θανάτου ἀλόντων ἡ κόλασις. ὁ μὲν οὖν πιθανώτερος τῶν εἰρημένων ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς λόγων, τοιόσδε ἐπί. δεῖ δὲ καὶ τὸν ἕτερον πιθανὸν, ὅτῳ κἀκεῖνος πεπίσθαι ὑπὸ πολλῶν, καὶ ἐν γραφαῖς ἀξιοχρέοις φέρεται), μὴ παρελθεῖν. λέγεται δέ πού ὡς ἀδήλου πᾶσιν οὔσης ἔτι τῆς ὑπ' αὐτοῦ συσκευαζομένης τυραννίδος, θεσπίτου ὑποπτεύσας ὁ πατὴρ τὸν Κάσσιον, καὶ δι' ἀκριβεστάτης βασάνου τὸ πρᾶγμα ἐξετάσας, ἦκεν ὅτι τὴν βουλὴν. ἔπειτα κελεύσας ἐλθεῖν τὸν υἱὸν, μιαιφόνης τε καὶ κατήγορος αὐτοῦ ἐγένετο· καταγνούσης δὲ καὶ ἡ βουλῆς, ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπέκτεινεν. ὃ μὲν οὖν πικρὸν καὶ ἀπαραίτητον τῶν πατέρων ὀργῆς εἰς τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς τότε Ῥωμαίοις, οὐδὲν ταύτην ἀπωθεῖται τὴν πρόφασιν· ἐπεὶ καὶ πρότερον Βροῦτος ὁ τοὺς βασιλέας ἐκβαλὼν, ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς ἐδικάσατο τῶν κακούργων νόμον ἀποθανεῖν, καὶ πελέκεσι τοὺς αὐχένας ἀπεκόπησαν, ὅτι συμπράττειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐδόκουν τὴν κάθοδον. καὶ μετὰ ταῦτα Μάλλιος ὁ τῶν Γαλατικῶν πολέμων στρατηγῶν, τὸν υἱὸν ἀριστεύοντα κατὰ πόλεμον, τῆς μὲν ἀνδρίας ἕνεκα τῆς ἀριστείοις στεφάνοις ἐκόσμησεν· ἀπειθείαν δὲ ὑπὲρ τῶν ὑπάτων, ὅτι οὐκ ἐν ᾧ ἐτάχθη φρουρίῳ ἔμεινεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπατείαν τὸ ἡγεμόνος, ἐξῆλθεν ἀγωνιούμενος, ὡς ἀφιστάκτην ἀπέκτεινε. καὶ ἄλλοι πολλοὶ πατέρες οἱ μὲν ὅτι μείζοσιν, οἱ δὲ ἐπ' ἐλάττοσιν αἰτίαις, οὔτε φειδὼ τῶν παίδων, οὔτε ἔλεον ἔσχον. κατὰ μὲν δὴ τοῦτο οὐκ ἀξιῶ, ὥσπερ ἔφην, πρὸς βεβαίωσιν τὸν λόγον, ὡς οὐ πιθανόν· ἐκεῖνα δέ με ἀφελκει τεκμήρια ὄντα οὐκ ἐλάττω, καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν ἀγὴν συνεπάγεσιν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασσίου ἥ τε οἰκία κατεσκάφη, καὶ μέχρι τοῦδε ἀνέστηκε ὁ τόπος αὐτῆς ἄθεος, ἔξω τοῦ νεὼ τῆς Γῆς, ὃν ὕστερον ἡ πόλις κατεσκεύασε χρόνοις ἐν μέρει τινὶ αὐτῆς, κατὰ τὴν ὅτι Καινὰς φέρουσιν ὁδὸν, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ τὸ κοινὸν ἀπέλαβεν· ἐξ ὧν ἀπαρχὰς ἐν ἄλλοις τε ἱεροῖς ἀνέθηκε, καὶ δὴ καὶ τῇ Δήμητρι τοῖς χαλκέοις ἀνδριάσι, ὅτι γραφαῖς δηλοῦσας ἀφ' ὧν εἰσι χρημάτων ἀπαρχαί. εἰ δέ γε ὁ πατὴρ μιαιφόνης τε, καὶ κατήγορος, καὶ κολάσεως ἐγένετο αὐτοῦ, ὅτε μὴ ἡ οἰκία αὐτοῦ κατεσκάφη, οὔτε ἡ οὐσία ἐδημεύθη. Ῥωμαίοις γὰρ οὐδὲν ἴδιον ὅτι κτῆμα ζώντων ἐπὶ τῶν πατέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήμα-

χρήματά τε καὶ τὰ σώματα τῶν παίδων ὅ τι βούλονται ἀφαιρεθέναι τοῖς πατράσιν ἀποδέδοται. ὥστε οὐκ ἂν δή που τιὼ τὸν παρόντος οὐσίαν τὸν μιαιφόνου τιὼ τυραννίδα, ὅτι τοῖς τῶν παίδων ἀδικήμασιν ἀφαιρεθῆναι καὶ δημεύθην ἡ πόλις ἠξίου. ἀφῆκα μὲν δὴ ταῦτα τῷ τοιούτῳ κατατίθεμαι τῶν λόγων μᾶλλον. ἔδηκα δὲ ἀμφοτέρους, ἵνα ἐξῇ τοῖς ἀναγνωσομένοις ὁποτέρῳ βούλονται τῶν λόγων προσέχειν. ὅτι βαλλομένων δέ τινων καὶ τοὺς παῖδας ἀποκλεῖναι τοῦ Κασσίου, δεινὸν τὸ ἔθος ἔδοξεν εἶναι τῇ βουλῇ, καὶ ἀσύμφορον. καὶ συνελθοῦσα, ἐψηφίσατο ἀφεθῆναι τὰ μειράκια τῆς ἀμφείας, καὶ ὅτι πάσῃ ἀδείᾳ ζῷη, μήτε φυγῇ, μήτε ἀτιμίᾳ, μήτε ἄλλῃ συμφορᾷ ζημιωθέντα. καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ ἔθος τοῦτο Ῥωμαίοις ὄπιχθόνιον γέγονεν ἕως τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας, ἀφεθῆναι τὰ ἀμφείας ἁπάσης τοὺς παῖδας ὧν οἱ πατέρες ἀδικήσωσιν, ἐάν τε τυράννων ὄντες υἱοὶ τύχωσιν, ἐάν τε παμφθόνων, ἐάν τε προδοτῶν· ὃ μέγιστόν ἐστι παρ' ἐκείνοις ἀδίκημα. οἵ τε καταλύσαντες τὸ ἔθος τοῦτο ὀπιβαλόμενοι χρόνοις τοῖς ἡμετέροις, τιὼ συντελέσαι τὸν Μαρσικὸν τε καὶ ἐμφυλίου πολέμου, καὶ τοὺς παῖδας τῶν ὑπὸ κηρυχθέντων ὑπὸ Σύλλα πατέρων ἀφελόμενοι τὰ μετεῖναι τοῖς πατρίοις ἀρχαῖς καὶ βουλῆς μετέσχον, καθ' ὃν ἐδωκάτουν αὐτοὶ χρόνον, ὑπὸ φθόνου τε δυσεφόροις, καὶ νεμεσητὸν θεοῖς ἔργον ἔδοξαν ἀποδείξασθαι. τοιγαροῦν δίκη μὲν ἐκείνοις συὶ χρόνῳ ὑμφερὸς οὐ μεμετρὴ παρηκολούθησε, δι' ὧν οὐκ μείζους τε αὐχήματος εἰς ταπεινότατον τέλμα ἔπεσαν, καὶ οὐδὲ ὄλυος ὃ ἐξ αὐτῶν, ὅτι τὰ γυναῖκας, ἐπιλέλειπται. ὃ δ' ἔθος εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς κόσμον ὁ τούτοις καθηλὼν δυὴρ ἀποκατέστησεν. παρ' Ἑλλήνων δ' οὐχ οὕτως ἐνίοις ὁ νόμος ἔχει, ἀλλὰ τοῖς μὲν τυράννων γεγονόσιν οἱ μὲν συναποκλίνυσθαι τοῖς πατράσι δικαιοῦσιν, οἱ δὲ ἀφυγίᾳ χολάζουσιν· ὥσπερ οὐκ ἐνδεχομένης τῆς φύσεως χρηστοὺς παῖδας ἐκ πονηρῶν πατέρων, ἢ κακοὺς ἐξ ἀγαθῶν γενέσθαι. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων, εἴτε ὁ παρ' Ἑλλήνων ἀμείνων νόμος, εἴτε ὁ Ῥωμαίων ἔθος χρεῖττον, ἀφίημι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν· ἐπανέρχομαι δ' ὅθεν τὰ ἐξῆς. μετὰ δὲ τὸν τοῦ Κασσίου θάνατον, οἱ μὲν αὐξανόντες τὸν ἀριστοκρατίαν, θρασύτεροί τε καὶ ὑπερφιλονικώτεροι τῶν δημοτικῶν ἐγεγόνεσαν· οἱ δ', ἀφανῆς τε δόξῃ φερόμενοι καὶ βίᾳ εἰς ταπεινὰ, συνεσάλησαν, καὶ ὡς ἄριστον ἀπολωλεκότες φύλακα τῆς δημοκρατίας μερίδος, πολλῷ μείονι ἑαυτῶν ὄντι τῇ καταδίκῃ κατηγόρουν. τοῦτο δ' αἴτιον ἦν, ὅτι τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ τότε τῆς κληρουχίας οὐκ ἐπεσκόπουν οἱ ὕπατοι, δέον αὐτοὺς ἄνδρας τε ἀποδεῖξαι

patribus & pecuniis filiorum & corporibus facere quod lubet. quare populus nequaquam patri, si tyrannidis crimen detulisset, ob filii delicta, fortunas suas adimere ac publicare voluisset. & hoc est cur priori opinioni accedam libentius. posui tamen vtramque; vt lectori liceat vtri libuerit assentiri. Cum vero nonnulli vrgerent tollendos etiam filios Cassii, atrox senatui & pernicioſum exemplum visum est; remissaque ex senatusconsulto pœna, permissum adolescentulis in patria viuere, absque omni periculo, sine vlla infamia aliaue mulcta. & ex eo tempore vsque ad nostram ætatem mos hic Romæ inualuit, vt parentum peccata impune sint liberis, siue illi tyranni, siue parricidæ fuerint, siue proditores; quod apud Romanos crimen est grauissimum. & qui morem hunc antiquare aggressi sunt nostris temporibus circa finem Marsici & ciuilis belli, & proscriptorum a Sylla liberos curia paternisque honoribus, quamdiu rerum potiti sunt, prohibuerunt, visi sunt rem dignam hominum inuidia deorumque indignatione facere. quapropter procedente tempore non euaserunt vltionem iustissimam, ex altissimo fastigio sic deiecti, vt ne genus quidem eorum, nisi per fœminas deductum, sit reliquum. & is qui illos e medio sustulit, morem antiquum restituit. Ceterum apud Græcos nonnullos diuersa lex est. nam ex tyrannis natos, alii cum patribus necandos censent, alii perpetuo exsilio mulctant; quasi natura non ferat bonos filios nasci e malis patribus, aut malos e bonis. Vtrum autem Græcorum lex an Latinorum consuetudo sit melior, qui volet dispiciat: mihi reuertendum est ad narrationis seriem. Post Cassii mortem qui optimatum fouebant regimen, audaciores facti, plebeios magis *ac magis* despiciebant. hi vero propter nominis ac vitæ humilitatem contractiores, iudicium suum damnabant magnæ amentiæ, quod optimum propugnatorem plebis e medio sustulissent. Augebant hunc mærorem consules, non exsequendo decreta senatus, cũ deberent decẽuiros

agris finiendis creare, & ad senatum referre, quantum agri & quibus diuidi placeret. iamque crebri fiebant cœtus de fraude sibi facta queritantium, & superiores tribuni incusabãtur vt proditores reipublicę. tũ continuæ ab eius anni tribunis conciones habebantur, & promissa poscebantur. † His consideratis visum est consulibus belli prætextu tumultuantem populi partem ablegare, quod forte fortuna per id temporis ager Romanus excursionibus & latrociniis finitimorum infestaretur. has iniurias vt vlciscerẽtur, prolatis belli signis conscribebant vrbanas copias. cumque pauperes non darent nomina, non valẽtes eos legibus cogere; (nam pro plebe stabant tribuni, & intercessuri erant siquis vel corporibus vel bonis eorũ qui militiã detrectarent, manus inferre conatus esset) interminati nõ permissuros se turbari plebem a quibusdam, tacitam suspicionem reliquerunt fore vt dictatorem crearent, qui cessantibus reliquis magistratibus solus absolutam & tyrannicam potestatem gereret. Quæ opinio vbi plebis animos subiit, veriti ne Appium crearent, virum durum & difficilem, maluerunt quiduis pati potius.

Turbæ domi.

Ceterum conscriptis legionibus consules eduxerunt eas in militiam. Cornelius Veientem agrum inuasit, & abegit inde quas reperit prędas: mox intercedentibus Veientium legatis, captiuos pretio dimisit, & inducias in annum pepigit. Cum altero exercitu Fabius in Æquorum agrum irrupit; atque inde in Volscorum. At Volsci cum aliquamdiu res suas diripi, & agros vastari tulissent, tãdem contemptis Romanis, vt qui exiguo aduenissent numero, occurrerunt conferti ex Antiate agro, correptis armis præcipiti magis quam prudenti consilio. qui si palantes Romanos oppressissent inopinato aduentu, magnam Romani accepissent ignominiam: nunc vero consul de aduentu illorum a speculatorib. præmonitus, dispalatos in prædas milites celeriter reuocauit, & in ordines bello conuenientes digessit. Volsci vero, qui contemptim & audenter veniebant, vt præter exspectationem cunctas hostium copias in acie stantes cõspexerunt, non mediocriter sunt perterriti:

Res foris gestæ.

δέκα τὰς ὀεισίας τ̃ γλῶ, γνώμην τε εἰσηγήσαλ̃ πόσην τε αὐτ̃, καὶ ποι δεήσ̃ νεμηθῆναι. σωμήσαί τε πολλοὶ κ̃τ̃ συφοφὰς ὧν τ̃ ἀπάτης ἑκάστοτε ἀγαλεγόμενοι, καὶ ἐν αἰτίᾳ τοῖς πρεσβύτας εἶχον δημάρχους, ὡς πρόδεδωκότας τὸ κοινόν· ἐκκλησίαι τε συνεχεῖς ὑπὸ τ̃ τότε δημάρχων ἐγίνοντο, καὶ ἀπαιτήσ̃ τ̃ ὑποσχέσεως. ταῦτα συνιδόντες οἱ ὕπατοι γνώμην ἐποιήσαντο πολέμιον πρεσφάσ̃ τὸ πρόσκαιρον· ἐν τῇ πόλει μέρος καὶ ταραττόμενον· ἔτυχε γὰρ ἐν ᾧ αὐτῷ χρόνῳ λητρίοις 10 τε ὑπὸ τ̃ πλησιοχώρων πόλεων καὶ καταδρομαῖς ποιν ἡ γῆ βλαπτομένη· πρφείας δὴ τ̃ ἀδικούντων ἕνεκα, προὐθεσ̃ τὰ τ̃ πολέμου σημεῖα, καὶ τὰς δυνάμεις τ̃ πόλεως καλέγραφον. ὑπὸ πρεσβυόντων ὧν τῇ καταγραφῇ τ̃ πόρων, ἀδυνάτοι ὄντες τ̃ ἐκ τ̃ νόμου δυσκλεῖς τοῖς ἀπροθύμοις πρεσφέρειν· προφητικὸς γὰρ τ̃ πλῆθος οἱ δήμαρχοι, καὶ κωλύσειν ἔμελλον, εἴ τις ὅπλα χρήσεται ἢ τὰ σώματα τ̃ ἐκλιπόντων τ̃ στρατιὰν ἄγειν, ἢ τὰ χρήματα φέρειν· ἀπειλαῖς χρησάμενοι πολλαῖς, ὡς ἐκ ὑποβρέξουσι τοῖς δυνασίοισι τὸ πλῆθος, λήθην ὑποψίαν κατέλιπον, ὡς δικτάτορα ἀποδείξοντες, ὃς ἔμελλε καταλύσας τὰς δημ̃ ἀρχὰς, τ̃ τυραννικωτ̃ καὶ δυσπαθοῦντος μόνος ἕξειν ἐξουσίαν. ὡς ὑπ̃ ταύτῃ ἔλαβον τὴν ὑποψίαν οἱ δημοτικοὶ, δείσαντες μὴ τ̃ Ἄππιον ἀποδείξωσι πικρὸν ὄντα καὶ χαλεπὸν, πρῶτα περὶ τούτου πάσχειν ὑπέμενον. ἐπεὶ δὲ καλεγράφη τὰ στρατεύματα, πρῶτα μὲν οἱ ὕπατοι τὰς δυνάμεις, ἐξῆγον ὅπῃ 40 τοῖς πολεμίοις. Κορνήλιος μὲν οὖν εἰς τὴν Οὐιεντανῶν χώραν ἐμβαλὼν, τ̃ εἰκαταλήφθησ̃ λείαν ἐν αὐτῇ ἀπήλασεν. καὶ μ̃ταῦτα πρεσβευσαμένων τ̃ Οὐιεντανῶν, τοῖς τε αἰχμαλώτοις αὖθις ἀπέλυσε χρημ̃, καὶ σπονδὰς τ̃ πολέμου συνέθετο ἐνιαυσίους. Φάβιος δὲ τ̃ ἑτέραν δυνάμιν ἔχων, εἰς τ̃ Αἰκανῶν γῆν ἐνέβαλεν· ἔπειτα ἐκεῖθεν εἰς τ̃ Βολούσκων. χρόνον μὲν οὖν τινα ὑπολιπὼν ἀνέσχον Βολοῦσκοι, διαρπαζομένων αὖθις καὶ κατεμένων τ̃ ἀγρῶν· ἔπειτα καταφρονήσαντες τ̃ Ῥωμαίων, ὡς ὑπὸ πολλῆ δυνάμει παρόντων, ἐξεβοήθουν ἐκ τ̃ Ἀνιατ̃ χώρας τὰ ὅπλα ἁρπάσαντες ἀθρόοι· ταχύτερα μᾶλλον ἢ ἀσφαλέστερα βουλευσάμενοι. εἰ μὲν οὖν ἔφθασ̃ ἐσκεδασμένοις τοῖς Ῥωμαίοις φανέντες ἐκ τ̃ ἀπροσδοκήτου, μεγάλην ἂν αὐτ̃ εἰργάσαντο συμφοράν· νῦν δὲ προσαθρόμενος τ̃ ἔφοδον αὐτῶν ὁ ὕπατος ἐξεκ̃τ̃ ἀποσαλέντων ὅπῃ τὰς σκοπὰς, ἀνακλήσ̃ ταχέως τοῖς ἐν τ̃ προνομῇ ἐσκεδασμένοις ἀνακαλῶν, τάξιν ἀπέδωκε τ̃ εἰς πόλεμον ἁρμόττουσ̃. τοῖς δὲ Βολούσκοις συνὼν καταφρονήσ̃ καὶ θάρσ̃ χωρῆσαι, ὡς πρὸς δόξαν ἐφάνη σωσεσῶσα ἐν κόσμῳ πᾶσα ἡ τ̃ πολεμίων δυνάμις, δέος ἐμπίπτ̃ πρὸς τὸν ἀδόκητον ὄψιν· καὶ

καὶ τὸ μὴ κοινοῦ τῆς ἀσφαλείας ἕνεκα φεύγειν, τῆς δὲ ἰδίας ἑκάστῳ σωτηρίας πρόνοια. ἐπιστρέψαντες δὴ ὡς εἶχον ἕκαστοι τάχους, ἔφθασαν ἄλλοι κατ' ἄλλας ὁδούς· καὶ οἱ μὲν πλείους ἀπεσώθησαν εἰς τὴν πόλιν· ὀλίγον δέ τι φῦλον, ὃ μάλιστα ἐπ' σωτεταγμένον, εἰς ὄρος τι ἀνὰ χερσαῖον δύαδραμόν, καὶ ἄλλως ἐν τούτῳ τὰ ὅπλα, τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα διέμεινε· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ φεύγειν ἀπειρήσαντος τοῦ ὑπάτου τῷ λόφῳ, καὶ πάσας ἀμαχλείσαντος ὅπλοις τὰς ἐξόδους, λιμῷ βιασθὲν ἐπιχείριον ἦν, καὶ παραδόσει τὰ ὅπλα. ὁ δὲ ὕπατος τὴν τε λείαν ὅση ἐπέτυχε, καὶ τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι κελεύσας τοῖς ταμίαις, εἰς τὴν πόλιν ἀπήνεγκε τὸ ἀργύριον. καὶ μετ' οὐ πολὺ χρόνον διασήσας τὴν διάβασιν ἐκ τῆς πολεμίας, ἀπῆλθεν ἐπ' οἴκου, τελευτῶντος ἤδη τοῦ ἔτους. ἀπιόντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων, ἔδοξε τοῖς πατρικίοις ἠρεθισμένον ὁρᾶσι τὸν δῆμον, καὶ μεταμελόμενον ὅτι τῇ Καισίου καταδίκῃ, ἀφὰ φυλακῆς αὐτὸν ἔχειν, μή τι παρακινήσῃ πάλιν εἰς δεκασμοὺς ἐλπίδα καὶ κλήρων ἀναμοιβὰς ἐπαγθεὶς ἐπ' ὑδρὸς δημαγωγήσαι διωατὸς ὢν τῆς ἐπαλείας λαβόντος ἀξίωμα. ἐφαίνετο δὲ αὐτοῖς ῥᾴστα κωλυθήσεσθαι τούτων τινὸς ὀρεχόμενος, εἰ ἡρεῖτο ὕπατος ἀνὴρ ἥκιστα δημοτικός. βουλευσάμενοι δὲ τοῦτο, κελεύουσι μετιέναι τὴν ὑπατείαν τὸν ἕτερον τῶν κατηγορησάντων τοῦ Καισίου, Καίσωνα Φάβιον ἀδελφὸν ὄντα τοῦ τότε ἐπαλλόντος Κοίντου, καὶ ἐκ τῶν δήμων πατρικίων Λεύκιον Αἰμίλιον ἄνδρα ἀριστοκρατικόν. τούτων δὲ μετιόντων τὴν ἀρχήν, οὐκ οἷοί τε ἦσαν κωλύειν οἱ δημοτικοί· καταλιπόντες δὲ τὰς ἀρχαιρεσίας, ᾤχοντο ἐκ τοῦ πεδίου. ὁ γὰρ τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας κῦρος ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ, τοῖς ὑπὲρ τοὺς εὐπορωτάτους ἐν καὶ πεζοῖς στρατεύμασιν ἔχουσι· καὶ σπάνιον ἐν ὃ ἐπεκύρωσαν οἱ ἀπὸ μέσου. ὁ δὲ τελευταῖος λόχος, ἐν ᾧ ὁ πλῆθός τε καὶ ἀπορώτατον τοῦ δημοτικοῦ μέρος ἐψηφοφόρει, μιᾶς, ὡς καὶ πρότερόν εἴρηταί μοι, τῶν ἑκατὸν ψῆφον κύριος ἦν. παραλαμβάνουσι δὲ τὴν ἐπαλείαν ἐπὶ τοῦ ἑβδομηκοστὸν καὶ διακοσιοστὸν ἔτος ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ῥώμης, Λεύκιος Αἰμίλιος Μαμέρκου υἱὸς, καὶ Καίσων Φάβιος Καίσωνος υἱὸς, ἄρχοντος Ἀθήνησι Νικοδήμου. οἷς κατ' ἐνιαυτὸν συνέβη μηδὲν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διαπεραχθῆναι διαφοράς, πολέμων τὴν πόλιν περισάντων ἀνὴρ ἀθρόων. ἐν ἅπασι μὲν οὖν ἔθνεσι καὶ τόποις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, φιλοῦσιν αἱ τῶν ἔξωθεν κακῶν ἀπαυλαι ἐμφυλίους τε καὶ ἐνδήμους ἐγείρειν πολέμους. μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχουσιν ὅσοι πολεμικὴν καὶ κακόπονον αἱροῦνται βίον, ἐλευθερίας τε καὶ

neglectaq; reipublicæ cura, suæ quisque saluti consuluit. retro enim fugiebant quam quisque poterat celerrime, alius per aliam viam. ac maior pars in vrbem euasit: non magnus globus, sed præ ceteris instructus, recepit se in mōtis cuiusdam verticem, ibiq; in armis pernoctauit. Insequentibus diebus cum consul tumulum cinxisset custodiis, intercluſis omnibus exitibus, fame compulsi, seipsos & arma dediderunt. consul tota præda spoliisque & captiuis per quæstores venditis, in vrbem deferri iussit pecuniam: nec ita multo post motis castris ex hostico domum reduxit copias sub ipsum anni exitum. Instantibus porro comitiis, placuit patribus, cum plebem irritatam & damnationis Cassii pœnitentem viderent, cauere nequid rerum nouarum moliretur, si rursus largitionum & agri diuidendi spe seduceretur ab homine facundo & popularibus concionibus idoneo, ad consularem maiestatem euecto. Id facile caueri posse videbatur, si consul crearetur vir minime popularis. Quo consilio approbato, consulatum ambire iusserunt alterum ex Cassii accusatoribus, Cæsonem Fabium Quinti tunc consulis fratrem; & e cetero patriciorum corpore L. Æmilium, optimatiū factionis studiosum. His magistratum petentibus plebs ne eo potirentur efficere nequibat; quamuis relictis comitiis e campo discederet. nam cēturiatorum comitiorum suffragia erāt penes nobilissimos, & primi census homines; raroque in eis veniebatur ad mediarum classium suffragia. vltima vero classis, in qua maxima & egenissima plebis pars ferebat calculos, vnicum, (vt iā ante dictum est) vltimū *scilicet*, habebat suffragiū. Anno igitur ab vrbe cōdita CCLXX, cōsules facti sunt L. Æmilius Mamerci F. & Cæso Fabius Cæsonis F. principe Athenis Nicodemo. quib. res ex voto successit, nulla ciuili seditione turbante rēp. externis bellis populū Romanum infestantibus. Ita certe in omnibus locis tam Græcarum quam barbararum gentium vsu venit, vt cessantibus externis periculis intestinæ domi seditiones exoriantur: sed maxime id accidit in populis bellicæ ærumnosæq; vitæ assuetis, partim libertatis, partim

A.V.C.270, consl. L. Æmilio & Kæs. Fabio, bellum Volscum.

imperii desiderio. ægre namque continere se possunt ingenia cupiditatibus assuefacta, si prohibeantur a consuetis exercitiis: & ideo prudentes reipublicæ præsides semper alunt aliqua externorum bellorum seminaria; satius ducentes foris conflictari quam domi. Ergo (vt *iam* dixi) feliciter; tunc consulibus accidit subditorum rebellatio. Nam Volsci, siue domestico Romanorum motu freti, quippe plebe exasperata erga proceres; siue superioris cladis sine prœlio acceptæ ignominia incitati; siue magno copiarum suarum numero elati; siue his omnibus inducti, decreuerunt bellum cum populo Romano gerere: coactaque oppidatim iuuentute, partem copiarum miserunt contrà Hernicos & Latinos: cum reliqua, maiore & validiore, domi exspectabant aduentum hostium.

His Romam nuntiatis, placuit bifariam diuisis copiis, alterum exercitum Latinis & Hernicis præsidio mittere, altero populari regionem Volscorum. Consl. ex more sortientibus, Cæsoni Fabio tutela sociorum obuenit: alterum exercitum Lucius duxit ad Antium. iamque propinquus *eius vrbis* montibus, conspectis hostium copiis, ex aduerso castra posuit in tumulo. Sequentibus deinde diebus, cum hostes subinde in campum prodirent & Romanos ad pugnam prouocarent, tandem vbi tempestiuum visum est, eduxit copias; & priusquã manus consererentur, suos multis exhortatus & obtestatus, iussit signa canere. Ibi milites sublato clamore solito, per cohortes & centurias conflixerunt: consumptisque lanceis, iaculis, & ceteris missilibus, strictis gladiis inuaserunt se inuicem pari alacritate atque audacia. nam (vt iam ante dixi) eundem pugnãdi modum obseruabant; & neque rei militaris peritia Romani, qua plerumque solebant vincere, neque indefessa longoque vsu confirmata laborum tolerantia superiores erant; (eisdem enim & hostes pollebant *virtutibus*, ex quo Marcium Romanorũ imperatorum clarissimum, ducem nacti fuerãt) sed vtriq; locũ quẽ primũ occupauerant, tuebãtur pertinaciter. deinde paulatim Volsci pedẽ referebãt, seruatis ordinib. excipientes *insinuãtes se* Roma-

ἡγεμονίας πόθῳ. χαλεπαὶ γὰρ αἱ μαθοῦσαι τὸ πλέονος ἐφίεσθαι φύσις, ἐξεργόμεναι τῶν σωμάτων ἔργων, καρτερᾷ· καὶ διὰ τοῦτο οἱ φρονιμώτατοι τῶν ἡγεμόνων ἀεί τινας ἐκ τῶν ἀλλοεθνῶν ἀναζωπυροῦσιν ἔριδας, χρείττονας ἡγούμενοι τῶν ἐντοπίων πολέμων τοῖς ἀλλοδαποῖς. τότε δ' οὖν, ὡς ἔφην, κατ' δαίμονα τοῖς ὑπάτοις συνέπεσον αἱ τῶν ὑπηκόων ἐπαναστάσεις. δολοῦσιν γάρ, εἴτε τῇ πολιτικῇ Ῥωμαίων κινήσει πιστεύσαντες, ὡς ἐκπολεμουμένου τοῦ δημοτικοῦ πρὸς τοὺς ἐν τέλει· εἴτε τῆς πρὸς ἑλέρας ἥττης ἀμαχητὶ ἡγουμένης αἰσχύνη παροξυνθέντες· [εἴτε] ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσι πολλαῖς οὔσαις μεγαλοφρονήσαντες· εἴτε διὰ ταῦτα πάντα, πολεμεῖν Ῥωμαίοις διέγνωσαν. καὶ συναγαγόντες ἐξ ἁπάσης πόλεως τὴν νεότητα, μέρει μέν τινι τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων πόλεις ἐστράτευσε· τῇ δ' λοιπῇ, ἣ πλείστη τε ἦν καὶ κρατίστη, τοὺς ἐπὶ τοὺς πόλεις σφῶν ἥξοντας δέχεσθαι ἤμελλον. Ταῦτα μαθοῦσι Ῥωμαίοις ἔδοξε διχῇ νέμειν τὰς δυνάμεις, καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ τῶν Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων διὰ φυλακῆς ἔχειν, τῇ δ' ἑτέρᾳ τῶν δολούσιων λεηλατεῖν. διακληρωσαμένων δὲ τῶν ὑπάτων τὰς δυνάμεις, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἔθος, ὁ μὲν ἐπιθυμῶν μέλλον τοῖς συμμάχοις στρατεύμα Καίσων Φάβιος παρέλαβεν· ἕτερον δ' Λούκιος ἔχων, ἐπὶ τῶν Ἀντιατῶν ἦγε πόλιν. γυμνὸς δ' πλησίον τῶν ὀρέων, καὶ καταδὼν τὰς τῶν πολεμίων δυνάμεις, τότε μὲν ἀντικαταστρατοπέδευσεν ἐπὶ λόφου· ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις ἐξιόντων εἰς τὸ πεδίον τῶν πολεμίων θαμινά, καὶ παρακαλούντων εἰς μάχην, ἐπείκα τὸν οἰκεῖον ἔχων καιρὸν ὑπελάμβανεν, ἐξῆγε τὰς δυνάμεις· καὶ παρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, παρεκελεύσατο πολλῇ καὶ ἐπικελεύσει χρησάμενος, ἐκέλευσε σημαίνειν τὸ πολεμικόν· καὶ οἱ στρατιῶται τὸ σύνηθες ἀλαλάξαντες, ἀθρόοι καὶ πείρας τε καὶ κατ' λόχους συνέβαλον. ὡς δὲ τὰς λόγχας καὶ τὰ σαυνία, καὶ ὅσα εἶχον ἐκηβόλα ἐξαπέλασαν, ἀσπασάμενοι τὰ ξίφη συρράπτουσιν ἀλλήλοις, ἴση πάλμη τε καὶ ἐπιθυμία τοῦ ἀγῶνος ἑκάτεροι χρώμενοι. ἐπεί τε, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, παραπλήσιος αὐτοῖς ὁ τοῦ ἀγῶνος τρόπος, καὶ οὔτε ἡ σοφία καὶ ἡ ἐμπειρία Ῥωμαίων περὶ τὰς μάχας, ἣ χρώμενοι τὰ πολλὰ ἐπεκράτουν, ἔτι ὁ καρτερικὸν καὶ ἀπαλαίπωρον ἐν τοῖς πόνοις διὰ πολλῶν ἠσκημένον, ἐπεκράτει· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἴσα, ἐξ οὗ Μάρκιον ἡγεμόνα Ῥωμαίων ἅπαντα ἐφανέσαζον στρατηλάτην ἔχον· ἀλλ' ἀντεῖχον ἑκάτεροι, τῆς χώρας, ἐν ᾗ τὸ πρῶτον ἔστησαν, οὐκ ὑφιέμενοι. ἔπεσε χρόνον μικρὸν δολοῦσιοι ὑπεχώρησαν ἐν κόσμῳ τε καὶ τάξει δεχόμενοι τοὺς Ῥωμαίους στρατη-

οις. στρατήγημα δὲ τοῦτο ἦν, ἵνα διασπάσωσί τε αὐτῶν τὰς τάξεις, καὶ ἐξ ὑποδεξιοῦ μάχωνται χωρίου. οἱ δὲ, ὑπολαβόντες αὐτοὺς ἀρχὴν φυγῆς, ἠκολούθουν βάδην μὲν ἀπιοῦσι καὶ αὐτοὶ σὺν κόσμῳ ἐπόμενοι· ὅπως δ' ὁρόμῳ χωρησῶσιν ὅτι τὸν χάρακα ἐθεάσαντο, ταχείᾳ καὶ αὐτοὶ διώξει καὶ ἀσυντάκτῳ χωρῶντες. οἱ δὲ δὴ τελευταῖοί τε καὶ ὁπλοφύλακες λόχοι, νεκροὺς τε ἐσκύλευον, ὡς κεκρατηκότες ἤδη τῶν πολεμίων, καὶ ἐφ' ἁρπαγῇ τῆς χώρας ἐτράποντο. μαθόντες δὲ βουλεῦσαι ταῦτα, οἵ τε δόξαν παράσχοντες φυγῆς, ὅπως τοῖς ἐρύμασι τὸ χάρακος ἐπλησίασαν, ὑποστραφέντες ἔστησαν· καὶ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὰς πύλας διαπεράσαντες, ἐξέδραμον ἅθροοι κατὰ πολλὰ μέρη· γίνεταί τε αὐτῶν παλίντροπος ἡ μάχη. οἱ μὲν γὰρ διώκοντες ἔφυγον, οἱ δὲ φεύγοντες ἐδίωκον. ἔνθα πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ Ῥωμαίων θνήσκουσιν, οἷα εἰκὸς, ὠθούμενοι κατὰ τοὺς πανοῦς χωρίου, καὶ ὑπὸ πολλῶν ὀλίγοι κυκλωθέντες. ἀδελφὰ δὲ τούτοις ἔπαθον ὅσοι κατὰ σκῦλά τε καὶ ἁρπαγὰς διαπορούμενοι, ὃ ἐν κόσμῳ τε καὶ τάξει ὑποχωροῦν ἀφηρέθησαν. καὶ γὰρ οὗτοι καταληφθέντες ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἐλήφθησαν. ὅσοι δὲ τούτων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ὁρμῆς ἀπαρράθεντων διεσώθησαν, ὀψὲ τῆς ὥρας τῶν ἱππέων αὐτοῖς βοηθησάντων, ἀπῆλθον ὅτι τὸν χάρακα. ἐδόκει τε αὐτοῖς συλλαβέσθαι τῆς μὴ παντελοῦς διαφθορᾶς, ὑμῶν πολὺς ἐξ οὐρανοῦ καταῤῥαγείς, καὶ σκότος οἷον ἐν ταῖς βαθείαις ὁμίχλαις γιγνόμενον τοῖς πολεμίοις ὄκνον τῆς ὅτι πλέον διώξεως παρέσχεν, οὐ διωκομένοις τὰ πόῤῥω καθορᾶν. τῇ δ' ὅτι οὐσῃ νυκτὶ διαστήσας τὴν φαλαγγα ὁ ὕπατος, ἀπῆγε σιγῇ καὶ ἐν κόσμῳ, λαθεῖν τοὺς πολεμίους προνοούμενος· καὶ καταστρατοπεδεύσει πρὸς πόλιν λεγομένην Λοῦγολαν, πρὸς λείῳ ὄφει, χῆλοφον ἱκανὸν ἐρύκειν τοὺς ὑπόντας ἐκλεξάμενος. ἔνθα ὑπομένων, τοῖς τε ὑπὸ βαρυμάτων καμοῦσι τὰς ἀνέκτατο θεραπείας, καὶ τοῖς ἀδημονοῦσιν ὅτι τῇ προδοσίᾳ τὸ πάθος αἰσχύνῃ προσαμυδόμενος, ἀνελάμβανε. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦσαν· βουλεῦσαι δ' ὅπως ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔγνωσαν τοὺς πολεμίους ἐκλελοιπότας τὸν χάρακα, προσελθόντες καταστρατοπεδεύσαν. σκυλεύσαντες δὲ τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς, καὶ τοὺς ἡμιθνῆτας οὓς σωθήσεσθαι ἐλπὶς ἦν, ἀνελόμενοι, τάφας τε ποιησάμενοι τῶν σφετέρων νεκρῶν, εἰς τὴν ἐγγυτάτω πόλιν Ἄντιαν ἀνέζευξαν· ἔνθα παιανίζοντες ὅτι τῇ νίκῃ, καὶ θύοντες ἐν ἅπασιν ἱεροῖς, εἰς ἀπαθείας καὶ ἡδονὰς τὰς ἑξῆς ἡμέρας ἐτράποντο.

nos; vt hoc ſtratagemate diſtraherent hoſtium ordines, & ex editiore loco in eos pugnarent commodius. Id Romani fugæ initium eſſe rati, hoſtem ſenſim retrocedentem vrgebant integris & ipſi ordinibus. vbi vero curſu eos caſtra petere viderunt, celeriter & ipſi atque incompoſite inſequebantur: poſtremi vero agminis centuriæ ſpoliabant cadauera velut parta iam victoria, & diſcurrebant ad villas diripiendas. Quod vbi Volſci animaduerterunt, & qui fugam ſimulauerant, iam propinqui vallo, in hoſtem obuerſi reſtiterunt; & qui in caſtris relicti fuerant, patefactis portis confertim aliquot locis eruperunt; ita vt mox mutaretur fortuna prœlii, fugientibus his qui *modo* perſequebantur, & perſequentibus iis qui *modo* fugiebant. Ibi multi fortes Romani ceciderũt impulſi per decliuia, & circumuenti pauci a pluribus. nec clementius tractati ſunt qui ad ſpolia direptionesque ſe verterant, non valentes inſtaurare ordines & *in tutum* ſe recipere. nam hi quoque oppreſſi ab hoſtibus, aut cõfoſſi ſunt, aut viui capti. quotquot autem vel horum, vel illorum qui per cliuum profligati erant, elapſi ſunt, ſero in caſtra equitum auxilio redierunt. qui ne internecione deleti ſint, non parum adiuuit magna tempeſtas e cælo præcipitans, & caligo denſiſſimæ nebulæ ſimilis: quæ res hoſtes ab vlteriore infectatione prohibuit, cum non poſſent longe proſpicere. Sequenti nocte conſul exercitum ſeruatis ordinibus ſilentio abduxit, data opera ne ſentiret hoſtis: & ſub veſperam demum caſtra poſuit ad oppidum Longulam in terreno quodam tumulo, ad arcendam vim idoneo: vbi ſubſiſtens & ſaucios remediis refouit, & mœſtos ob inopinatam ignominiam oratione ſolatus eſt. In hoc rerum Romanarum ſtatu Volſci prima luce, vt cognouerunt hoſtes exceſſiſſe caſtris, ſua ipſi caſtra promouerunt: ſpoliatisq; hoſtium cadaueribus, & ſublatis ſeminecibus, de quorum ſalute ſpes erat, ſuisque ſepultis, receperunt ſe in propinquum Antium. vbi victorialẽ pæana canẽtes, & per omnia fana ſacrificantes, continuos aliquot dies in epulis & voluptatibus tranſegerunt.

Qui si hac victoria contenti nihil amplius tētassent, honestum finem huic bello imposuissent: (nam Romani non fuissent ausi amplius e castris ad bellum progredi: quippe quibus optabile erat ex hostico discedere, fugamque ingloriam certæ morti præponere) nunc vero plura *æquo* appetentes, amiserunt etiam prioris victoriæ gloriam. vt enim cognouerunt ex transfugis & exploratoribus perpaucos euasisse Romanos, & in his plerosque saucios, correptis ocius armis magno contemptu in eos properauerunt: multi etiam inermes ex vrbe prosequebantur ad spectaculum certaminis; tum etiam ad rapinas & prædam. cumq; aggressi tumulum, circumfusum castris vallum vndiq; diruere conarentur, primi *omnium* in eos impetum fecerunt Romani equites tunc pedibus prouolātes propter loci naturam: deinde post hos triarii conglobatis centuriis. hi sunt veterani spectatæ virtutis; quib. tempore pugnæ credunt castrorum custodiam; & non nisi necessitate coacti, ad horum extremum subsidium refugiunt, *vt* cum post numerosam iuuentutis stragē, nulla præterea sunt auxilia. Eos Volsci excipientes, aliquamdiu restiterunt acriter: deinde propter incommoditatem loci recesserunt: ac postremo non multum læsis hostibus, ipsi afflicti grauius, receperunt se in planitiem. Ibi castra metati, diebus insequentibus explicantes aciem, Romanos ad pugnam prouocabant: at illi se intra vallum continebant. Quo viso Volsci in contemptum eorum adducti, conuocabant ex oppidis copias, & castra numerosa manu exscindere parabant: peregissentque præclarum facinus non magno negotio, consule cum exercitu aut vi aut deditione in potestatem redacto; (iam enim victus inopia ibi laborabatur) nisi superueniens Romanis auxiliū impedisset felicitatē hostium honestissimum belli finem iam sperātium. nam alter consul Cæso Fabius, audito collegæ infortunio, voluit confestim obsidentibus cum toto exercitu occurrere: sed cum exta & aues consulenti, sacra se parum læta obtulissent, diique eum exire vetarent, ipse quidem man-

εἰ μὴ οὕω ὅπῃ τ̃ πότε νίκης διέμφναν, καὶ μηδὲν ἐπεξειργάσαντο, καλὸν δ᾽ αὐτοῖς εἰλήφ̃ τέλος ὁ ἀγών. Ῥωμαῖοι γὰρ οὐκ ἂν ὑπέμφναν ἔτι προελθεῖν ἐκ τ̃ χάρακος ὅπῃ πολέμῳ· ἀγαπητὸν δ᾽ ἦν εἰ ἀπῆλθον ἐκ τ̃ πολεμίας, χρεῖττονα τ̃ προδήλου θανάτου τὴν ἄδοξον ἡσσαν μενοι φυγήν. νυνὶ δ᾽ τ̃ πλείονος ὀρεγόμενοι, καὶ τὴν ἐκ τ̃ προτέρας νίκης δόξαν ἀπέβαλον. ἀκούοντες γὰρ προδόν τε κατασκόπων καὶ τ̃ χάρακος ἀποδιδρασκόντων, ὅτι ὀλιγοστή τέ εἰσιν οἱ φθέντες Ῥωμαίων ὀλίγοι, καὶ τούτων οἱ πλείους τραυματίαι, πολλὴν αὐτῶν ἐποιήσαντο καταφρόνησιν, καὶ αὐτίκα ὅπλα ἁρπάσαντες, ἔθεον ἐπ᾽ αὐτούς. πολὺ δὲ καὶ τ̃ ἀνόπλου αὐτοῖς ἐκ τ̃ πόλεως εἵπετο χειρ̃ θέαν τ̃ ἀγῶνος, καὶ ἅμα ἐφ᾽ ἁρπαγήν τε καὶ ὠφέλειαν. ἐπεὶ δὲ προσβαλόντες τ̃ λόφῳ, τόν τε χάρακα περιέτρησαν, καὶ τὰ περιτειχίσματα διαφανῆ ἐποίησαν, προῆσαν μὲν οἱ τ̃ Ῥωμαίων ἱππεῖς πεζοὶ μαχούμενοι διὰ τὴν τ̃ χωρίου φύσιν, ἐξέδραμον ἐπ᾽ αὐτοὺς· ἔπεσθαι τούτων κατόπιν οἱ καλούμενοι τριάριοι κυκλώσαντες τοὺς λόχους· ἔτοι δέ εἰσιν οἱ προσφάτατοι τ̃ στρατιωτῶν, οἷς τὰ στρατόπεδα ὅπῃ δέποιτο φυλάττειν, ὅταν ἐξίωσιν εἰς τὴν μάχην, καὶ ἐφ᾽ οἷς τελευταίοις, ὅταν ἀθρόα ἥκωσιν τ̃ ἐν ἀκμῇ φθορᾷ, ἀσφαλίζοντες ἑτέρας ὅπισθεν ἐλπίδας, καταφεύγουσι τὴν ἀνάγκην. οἱ δ᾽ Οὐολοῦσκοι κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἐδέξαντο τὴν ἔφοδον αὐτῶν, καὶ μέχρι πολλοῦ διέμφνον ἐκθύμως ἀγωνιζόμενοι· ἔπειτα δι᾽ τὴν τ̃ χωρίου φύσιν μὴ ἐκδεχόμενοι ὑπερχώσεως, καὶ τέλος ὀλίγα μὲν τοὺς πολεμίους καὶ οὐκ ἄξια λόγου ἐργασάμενοι, πλέω δ᾽ αὐτοὶ παθόντες καὶ, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ πεδίον. ἔνθα καταστρατοπεδευσάμενοι ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἐξέταττον τὴν δύναμιν, καὶ προυκαλοῦντο τοὺς Ῥωμαίους εἰς μάχην· οἱ δὲ οὐκ ἀντεπεξήεσαν. ὡς δ᾽ ἔδοξεν, καταφρονήσαντες αὐτ̃ Οὐολοῦσκοι, συνεκάλουν ἐκ τ̃ πόλεων δυνάμεις, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς ἐξελοῦντες πολυχρύσου θρέον. ῥᾳδίως τε δὴ ἐξεργάσαντο μέγα ἔργον, ὑπάτου τε καὶ Ῥωμαϊκ̃ς δυνάμεως ἢ βίᾳ κρατήσαντες, ἢ καθ᾽ ὁμολογίας· ἤδη γὰρ τ̃ ὑπιτηδείων ἐπὶ δύπορά τὸ χωρίον. ἔφθη δ᾽ προτέρους ὑπάτους Ῥωμαίοις ἐπελθοῦσα, ὑφ᾽ ἧς ἐκωλύθησαν Οὐολοῦσκοι τὸ κάλλιστον ὑπαθῆναι τῷ πολέμῳ τέλος. ὁ γὰρ ἕτερος τ̃ ὑπάτων Κάσων Φάβιος, μαθὼν ἐν αἷς ἐτύγχανε τὸ συναξαμένη Οὐολούσκοις δυνάμεις, ἐβούλετο μὴ ὡς εἶχε τάχους πᾶσαν ἄγειν τὴν δύναμιν, λύειν ὑπείας τοῖς πολιορκοῦσι τὸ θρέον. ὡς δ᾽ οὐκ ἐγίνετο αὐτῷ θυομένῳ τε καὶ οἰωνοῖς χρωμένῳ τὰ ἱερὰ καλά, ἀλλ᾽ ἐναντιοῦτο πρὸς τὰς ἐξόδους αὐτὸ δαιμόνιον, αὐτὸς μὲν ἐπέ-

μενεν,

μένεν, ἂς ὁ κρατήσας ὑπολεξάμενος πείρας ἀπέστελλε τῷ στρατάρχοντι. αἱ δὲ διὰ τε ὁδῶν ἀφανῶν καὶ νύκτωρ τὰ πολλὰ ποιησάμενοι τὰς ὁδοὺς, εἰσῆλθον εἰς τὸν χάρακα τοῖς πολεμίοις λαθοῦσαι. ὁ μὲν δὴ Αἰμίλιος θρασύτερος ἐγεγόνει τῇ παρουσίᾳ τῶν συμμάχων. οἱ δὲ πολέμιοι τὰ μὲν τότε πλήθει τῶν σφετέρων ἐκεῖ πίστωοι, καὶ διὰ τὸ μὴ ἐπεξιέναι τοῖς Ῥωμαίοις εἰς μάχην, ἐπαρθέντες, ἀνέβαινον ὅτι τὸ ὄρος, πυκνώσαντες τοὺς λόχους. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι παρέντες αὐτοῖς ἀναβῆναι καθ' ἡσυχίαν, καὶ πολλὰ ποιήσαντες περὶ τὰ χώματι ἐδόντες, ὅπως τὰ σημεῖα ἤρθη τῆς μάχης, ὀλίγα μὲν ἀπόντες καὶ πολλὰ μέρη τοῦ χάρακος, ἐμπίπτουσιν αὐτοῖς· καὶ οἱ μὲν εἰς χεῖρας καταστάντες, τοῖς ξίφεσιν ἐμάχοντο· οἱ δὲ, ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων λίθοις τε καὶ σαυνίοις καὶ λόγχαις τοὺς ὑπιόντας ἔβαλλον, βέλος τε οὐδὲν ἄσκοπον ἐν τῷ πεπληθυσμένῳ τε καὶ βεβαρημένῳ χωρίῳ πολλῶν ἀπορριπτόντων δὴ τῷ λόφου πολλοὺς σφῶν ἀποβαλόντες ὀλοῦσθαι, καὶ εἰς φυγὴν ὁρμήσαντες, μόγις εἰς τὸν ἴδιον ἀποσώζονται χάρακα. Ῥωμαῖοί τε ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ τέως ὄντες ἤδη, κατέβαινον ὅτι τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν· ἐξ ὧν ὑπεσύλησάν τε καὶ ἄλλα ὅσων ἐδέοντο ἔλαβον, ἐλάμβανον ἐν τῷ χάρακι. ὅπως δ' ἐν καὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένετο τῶν ἀρχαιρεσιῶν καιρός, ὁ μὲν Αἰμίλιος ἔμενεν ὅτι στρατοπέδου, δι' αἰσχύνης ἔχων ὅτι συμφορᾷ οὐκ ὀλίγῃ μοίραν εἰς τὴν πόλιν εἰσελθών, ὃ κράτιστον ἀπολωλεκὼς τῆς στρατιᾶς. ὁ δὲ συνύπατος αὐτοῦ, τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἄρχοντας ὅτι στρατοπέδου καταλιπὼν, εἰς τὴν πόλιν ᾤχετο. καὶ συγκαλέσας τὸν ὄχλον ὅτι τὰς ἀρχαιρεσίας, οἷς μὲν ὁ δῆμος ἐβούλετο δοθῆναι τὴν ὑπατείαν ἀνδράσιν οὐκ τῶν ὑπατευκότων, οὐ παρῆν τὴν ψηφοφορίαν, ὅπως οὐκ αὐτὸς μετήσειν τὴν ἀρχὴν ἐκόντες, ὑπὲρ ὧν τῶν μετιόντων τοῖς τε λόχοις ἐκάλεσε, καὶ τὰς ψήφους ἀνέδωκεν. οὗτοι δὲ ἦσαν οὓς ἡ βουλὴ παρῃτεῖτο, καὶ οἷς παρῃγγείλην τὴν ἀρχὴν ἐκέλευσεν, οὐ σφόδρα τῷ δήμῳ κεχαρισμένοι· καὶ ἀπεδείχθησαν εἰς τὸν ὑπιόντα ἐνιαυτὸν ὕπατοι ὅ τε νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ παρόντος τὰς ἀρχαιρεσίας ὑπατεύοντος, Μάρκος Φάβιος Καίσωνος υἱὸς, καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος Μάρκου υἱὸς, ὁ τὸν τοὺς ὑπατεύσαντα Κάσσιον κρίνας ὅτι τῇ τυραννίδι, καὶ ἀποκτείνας. οὗτοι τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων ἐν τῷ πρὸς Ἀντιάτας πολέμῳ στρατιωτῶν ἠξίουν ἑτέρους καταγράφειν, ἵνα τὰ ἐλλιπῆ ἀναπληρωθῇ τῶν λόχων. καὶ δόγμα ποιησάμενοι βουλῆς, παρέγραψαν ἡμέραν ἐν ᾗ τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν στρατεύσιμον ἔδει. μετὰ δὲ τὸ θόρυβος εἶναι πολὺς κατὰ τὴν πόλιν, καὶ λόγοι τε πανταχοῦ τῶν στασιάζειν, οὐκ ἀξιούντων οὔτε βουλῆς δόγμασιν ὑπηρετεῖν, οὔτε ὑπάτων ἐξουσίᾳ πείθαρχεῖν,

fit, sed lectissimas tamen & validissimas collegæ cohortes misit. quæ occultis & plerumque nocturnis itineribus, priusquam hostis sentiret, peruenerunt in castra. Eę suppetię Æmilio addiderunt animum. At Volsci freti suorum multitudine, atque hoc ipso magis, quod Romanus non prodiret in aciem, densatis ordinibus subibant aduersum tumulum. Consul passus eos cliuum per otium ascēdere, & circa vallum operæ multum insumere, mox dato signo multis simul locis vallo diuulso emisit in eos militem. Itaque alii comminus gladiis pugnabant, alii subeuntem hostem lanceis, iaculis, & saxis e munimentis impetebāt, nullo ictu irrito, vt in constipata angusto loco magna multitudine. Tādem Volsci e tumulo deturbati, multis suorum amissis arrepta fuga, vix in castra sua reuerterunt incolumes. at Romani iam tuti frumētatum in agros eorum descenderunt, & rapuerunt quibus in castris indigerent. Instante deinde comitiorum tempore, Æmilius mansit apud exercitum, pudore cladis ignominiosæ, qua validissimam militum partem amiserat: collega eius, tribunis cura castrorum commissa, in vrbem profectus est: conuocatoque ad comitia populo, non de consularibus quibusdā quos plebs creari consl. volebat, suffragia permisit, quia ipsi sua sponte magistratum non petebāt; sed de iis qui consulatū ambiebant, centuriis dedit calculos. hi erant quos senatus legerat & consules renuntiari iusserat, non admodum grati plebeiis hominibus. Sic designati sunt in annū sequentem cōsules iunior frater eius qui comitiis præerat consulis, M. Fabius Cæsonis F. & L. Valerius M. F. qui Cassium ter consulem tyrannidis accusarat & damnatum necarat. Hi magistratu inito postularūt vt ad supplendos centuriarum defectus, pro iis qui Antiati bello cecidissent, conscriberentur alii: impetratoque in id S C, diem præscripserunt qua militaris ætatis homines prędto essent *ad dādanomina*. quam ob rem tota vrbe tumultuatum est, pauperrimo quoque seditiose vociferante & detrectante tum senatus tum consulum imperia,

A.V.C. 291, consl. M. Fabio, L. Valerio, turbæ domi.

quod promissa de diuidendis agris fallerentur: confluebantque cateruatim ad tribunos, proditionem eis exprobrantes,& magnis clamoribus flagitantes illorum auxilium. cumque ceteris non videretur tempestiuũ externo bello vrgente domesticas reconciare inimicitias, vnus eorum C. Manius negabat se proditurũ plebẽ nec permissurum delectũ cõsulibus, nisi prius decemuiros finiendo agro publico creassent, deque illius diuisione senatusconsultum apud plebem promulgassent. & cum consules ei contradicerent, præsens bellum caussantes per quod staret quo minus promissa plebi soluerentur, negabat se verbis eorum aures præbiturum, sed omni vi delectum prohibiturum. quod & fecit: nihil tamen potuit efficere. nam consf. ex vrbe in adiacentem campum egressi, positis ibi sellis imperatoriis, delectum habebant; & qui citati non parerent, eos, quoniam ipsos ducere nequibant, mulctabant peculio; siqui agros haberent, cæsis *arboribus*, villisque dirutis: qui vero in alienis fundis *a se conductis* agricultura victum quærerent, eorum agentes ferentesque instrumentum rusticum, iuga boum, & iumenta pecoraque, tum quidquid ad agros colẽdos & fruges comportandas aptum esset. qua in re tribunus, qui delectum impediebat, obstare illis haud poterat. nihil enim potestatis extra vrbẽ tribuni habẽt: sed potestas eorum circumscripta est mœnibus: immo ne pernoctare quidem extra vrbẽ eis fas est, nisi *Latinis feriis*, quando omnes populi Rom. magistratus pro communi Latinæ gentis salute in Albano mõte Ioui sacrificãt. hodieq; manet is mos, vt tribunis extra mœnia nulla sit potestas. quin etiã ciuilis belli, qđ nostra ætate gestũ est omniũ maximum, inter alias multas hæc visa est caussa, eaq; ad dirimendã vrbis concordiam sufficiens, quod aliquot tribuni plebis, questi se ab eo imperatore qui tum tenebat Italiam, vi vrbe pulsos ne-quam amplius potestatem haberent, ad eum qui in Gallia copiis præerat, quasi nusquam alias tuti, cõfugissent. qua occasione ille vsus, vt magistratui plebis sacrosancto, sua potestate cõtra maiorũ iusiurandum priuato, succurrens pio iustoq; bello,

ὅπως τὰς περὶ τῆς κληρουχίας ἐψεύσαντο τοὺς αὐτοῖς συνθήκας. συνιόντες τε κατ' πλῆθος ὅπου τοῖς δημάρχοις, ὠνείδιζον αὐτοῖς προδοσίαν, καὶ καταβοῶν ὅπως καλούμενοι τὸν ἐκείνων συμμαχίαν. τοῖς μὲν οὖν ἀλλοις οὐκ ἐδόκει καιρὸς πρόμοτον εἶναι, πολέμου συνεστῶτος ἐπιφανείου, τὰς πολιτικὰς ἔριδας ἀναζωπυρεῖν· εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Γάιος Μάνιος οὐκ ἔφη προδώσειν τοῖς δημοτικοῖς, οὐδὲ ὅπλα βαλεῖν τοῖς ὑπάτοις πρὶν ἂν καταγράφειν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀποδείξωσι τοῖς ὁρισὰς τῆς δημοσίας γῆς, καὶ ὃ περὶ τῆς κληρουχίας ψήφισμα γράψαντες εἰς τὸν δῆμον ἐξενέγκωσιν. ἀντιλεγόντων ὁμοῦ πρὸς ταῦτα τῶν ὑπάτων, καὶ πρόφασιν ποιουμένων τὸν μηδὲν αὐτῷ συγχωρεῖν ὧν ἠξίου, τὸν ἐν χερσὶν εἶναι πόλεμον, οὐκ ἔφη περιόψεσθαι αὐτοῖς τὸν νοῦν, ἀλλὰ κωλύσειν ἁπάσῃ δυνάμει τὴν καταγραφήν. καὶ ἐποίει ταῦτα· οὐ μὴν ἴσχυσέ γε μέχρι τέλους. οἱ γὰρ ὕπατοι προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ προκειμένῳ πεδίῳ, τοῖς στρατιωτικοῖς διφροις ἐκάθηντο ἐνταῦθα, καὶ τὸν στρατιωτικὸν ἐποίουν καταλογον, καὶ τοὺς οὐχ ὑπακούοντας τοῖς νόμοις, ὅπως αὐτοῖς ἄγειν οὐχ οἷοί τε ἦσαν, εἰς χρήματα ἐζημίουν· ὅσοις μὲν χωρία ὑπῆρχον, ἐκκόπτοντες ταῦτα, καὶ τὰς αὐλὰς καθαιροῦντες· ὅσων δὲ γεωργικὸς ὁ βίος ἦν ἐν ἀλλοτρίοις κλήμασι, τούτων ἄγοντές τε καὶ φέροντες τὰ παρεσκευασμένα τοῖς ἐργασίαν, ζεύγη τε βοϊκὰ καὶ βοσκήματα καὶ ὑποζύγια ἀξιόφορα, καὶ σκεύη πάντοια οἷς γῆ τε ἐργάζεται, καὶ καρποὶ συγκομίζονται. ὁ δὲ κωλύων τοῖς καταγραφοῖς δήμαρχος οὐδὲν ἔτι ποιεῖν ἐδυνατός. οὐδενὸς γὰρ εἴσω τῶν ἔξω τῆς πόλεως οἱ τοῖς δημάρχικοῖς ἔχοντες ἐξουσίαν κύριοι περιέγραπται αὐτῷ κράτος τοῖς τείχεσι, καὶ οὐδὲ ἀπαυλιαθῆναι τῆς πόλεως αὐτοῖς ἡμέρας, ὅτι μὴ πρὸς ἕνα καιρὸν ἐν ᾧ πᾶσαι θύουσιν αἱ τῆς πόλεως ἀρχαὶ κοινὴν ὑπὲρ τῶν Λατίνων ἔθνους τῷ Διὶ θυσίαν ὅπου ὁ Ἄλβανὸς ὄρος ἀναβαίνουσαν. τοῦτο δὲ χρόνῳ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὁ ἔθος, ὃ μηδενὸς εἴσω τῶν ἔξω τῆς πόλεως τοῖς δημάρχοις κυρίοις. καὶ δὴ καὶ τὸ ἐμφύλιον Ῥωμαίων πόλεμον ὅπου τὸ ἐμῆς ἡλικίας, ὃς μέγιστος τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ἐγένετο, κινήσαι πρόφασις ὅπου πολλῆς δυνάμεως δόξασα εἶναι καὶ ἀποχρῶσα ἁρμόσῃσαι τὴν πόλιν, ἥδε ἦν, ὅτι τῶν δημάρχων τινὲς ἐξελήλαθασι τῆς πόλεως ἀτιμώμενοι βίᾳ πρὸς τοῦ τότε καλέσαντος Κ. Σύλλαν Ἰταλίαν ἡγεμόνος, ἵνα μηδενὸς εἶεν ἔτι κύριοι, ὅπου τὰ ἐν Γαλατίᾳ τὰ στρατόπεδα καλέσαντα, ὡς οὐκ ἔχοντες ὅποι βάπτωσι), καὶ φεύγον. ὁ δὲ τῇ προφάσει ταύτῃ χρησάμενος, ὡς ἀρχὴν δήμου ἢ πόλεως ἄγαν, ὃ κράτος ἀφαιρεθείσῃ τῶν δὲ τοῖς ἱεροῖς ὅρκοις τοῦ μένον, αὐτὸς ὁσίως καὶ σὺν δίκῃ βοηθῶν,

αὐτὸς

αὐτός τε σὺν τοῖς ὅπλοις ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἀνδράσι δικὴ τὴν ἀρχὴν κατήγαγε. τότε δ' οὖν οἱ δημόται τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν οὐδὲν ἀπολαύοντες, ὑφῆντο τοῖς πράσσουσι, καὶ προθύμως ἐπὶ τὴν στρατολογίαν τοῖς τεταγμένοις τὸ ἱερὸν ὅρκον ὤμνυσαν, καὶ κατὰ τὰς σημαίας ἐκλεγράφοντο. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐλλεῖπες τῶν λόχων ἐξεπληρώθη, διεκληρώσαντο τὰς ἡγεμονίας οἱ στρατηγοί· καὶ ὁ μὲν Φάβιος τὴν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν συμμάχων ἀποσταλῆναι δύναμιν παρελάμβανεν, ὁ δὲ Οὐαλέριος τὴν ἐν Οὐολούσκοις στρατοπεδεύσασθαι, ἄγων τοῖς νεωστὶ καταγραφέντας. μαθοῦσι δὲ τὴν παρουσίαν αὐτῶν τοῖς πολεμίοις ἔδοξε στρατιάν τε ἑτέραν μεταπέμπεσθαι, καὶ ἐν ἐρυμνοτέρῳ τὸ στρατόπεδον ποιήσασθαι χωρίῳ, καὶ μηδὲν ἐκ τοῦ καταφρονεῖν αὐτῶν ἐπισφαλὲς κινδυνεύειν, ὡς πρότερον, ὑπομένειν. ἐγένετο ταῦτα ἀμφοτέροις ταχέως, ἀμφοτέροις τε παρῆν τοῖς ἡγεμόσι τῶν δυνάμεων ὁμοία περὶ τοῦ πολέμου γνώμη, τὰ ἑαυτῶν φυλάττειν ἐρύματα, ἐάν τις ἐπίῃ, τοῖς δὲ τῶν πολεμίων ὡς βίᾳ κρατήσοντας μὴ ἐπιχωρεῖν. καὶ ὁ μέσος χρόνος οὐκ ὀλίγος ἐγένετο, φόβῳ τῶν ἐπιχειρήσεων τοιούτῳ· οὐ μέντοι καὶ εἰς τέλος γε ἀμείνους ἐν τοῖς ἐγνωσμένοις ἐδυνήθησαν. ὁπότε γὰρ ἐπισιτισμοῦ χάριν ἢ τῶν ἀλλοεθνῶν τινὸς ὧν ἀμφοτέροις ἔδοξε, μοῖρά τις ἀποσταλείη τῆς στρατιᾶς, συμβολαί τε αὐτῶν ἐγίνοντο, καὶ πληγαί, καὶ τὸ νικᾶν ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἔμενε· πολλάκις τε συμπλεκομένων ἀλλήλοις, ἀπέθνησκόν τε οὐκ ὀλίγοι, καὶ τραυματίαι πλείους ἐγίνοντο. τοῖς μὲν οὖν Ῥωμαίοις τὸ ἀπομαλυόμενον τῆς στρατιᾶς οὐδεμία πόθεν ἐπιοῦσα ἐξεπλήρου· τὸ δὲ τῶν Οὐολούσκων στρατόπεδον, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἡκόντων, πολλὴν αὔξησιν ἐλάμβανε· καὶ οὕτω ἐπαρθέντες οἱ ἡγεμόνες, ἐξῆγον οὐκ ἐπὶ χάρακος τὴν δύναμιν εἰς μάχην. ἐξελθόντων δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ διαταξαμένων, ἰσχυρὰ μάχη γίγνεται καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ψιλῶν, ἴσῃ πάντων χρωμένων εὐψυχίᾳ τε καὶ ἐμπειρίᾳ, καὶ τὸ νικᾶν ἑκάστου παρ' ἑαυτῷ μόνῳ τιθεμένου. ὡς δὲ νεκροί τε αὐτῶν πολλοὶ ἑκατέρωθεν, ἐν ᾧ ἑστήκεσαν χωρίῳ, πεσόντες ἔκειντο, καὶ ἡμιθνῆτες ἔτι πλείους τῶν νεκρῶν, οἱ δὲ περὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὰ ὅπλα ἔτι ἀμείνοντες ὀλίγοι ἦσαν, καὶ οὐδὲ οὗτοι δραῖ τὰ πολέμου ἔργα δυνάμενοι, βαρυνόντων μὲν αὐτοῖς τῶν σκεπαστηρίων τὰς ἀωνύμους χεῖρας, ἀμὰ πλῆθος τῶν ἐμπεπηγότων βελῶν, καὶ οὐκ ἐώντων μέντοι τὰς προσβολάς, τεταμένων δὲ τῶν ἐγχειριδίων τὰς ἀκμάς, ἔστι δ' ὧν καὶ κατεαγότων ὅλων, οἷς οὐδὲν ἔτι ἐᾶν χρῆσθαι, τὸ κόπου, ὃς δ' ὅλης ἡμέρας ἀγωνιζομένοις αὐτοῖς πολὺ

cum armis in vrbem venit, tribunisq; potestatē suam restituit. Sed tunc plebeii homines, tribunitia potestate nihil adiuti, submiserunt animos, & venientes ad delectum, dato præfectis sacramento, sub *suis quique* signis profitebantur nomina. Itaque supplemento legionum conscripto consules sortiti sunt prouincias. Fabio is obuenit exercitus, qui ad tutelam sociorum missus erat; Valerio autem is qui in Volscis erat. Qui cum assumpto recente supplemento in prouinciam peruenissēt, hostibus, cognito eius aduentu, visum est *consultius* alias copias accersere, castra in munitiorem locum transferre, nec amplius per hostis contemptum temerario se periculo (vt ante) offerre. quæ *omnia* perfecta sunt celeriter: fuitque ambobus copiarum ducibus idem belli gerendi propositum, suas munitiones tueri, si quis inuaderet: alienas per vim non aggredi. quo factum est vt multum temporis contereretur hoc adoriendi *hostis* metu nec tamen in ea mente permanere potuerunt. quoties enim ex vtriusque castris frumentatum aut ad alia necessaria petenda mitteretur copiarum pars aliqua, conflictus sequebantur & vulnera, alternante victoria. Quod cum sæpius fieret, cadebant non pauci, plures sauciabantur. Sed Romanorum iactura non supplebatur: Volscorum exercitus, aliis post alios veniētibus, magna capiebat incrementa. Ea fiducia elati duces, copias in aciem eduxerunt: cumque Romani quoque prodissent, acris pugna equitum, peditum, & velitum commissa est; cum pari alacritate, parique peritia dimicarent omnes, & vnusquisque in se vno victoriæ spem collocaret. Cum vero multi vtrimque in sua quique statione occubuissent, pluresque iacerent semineces, & pauci supererent qui certamen continuarent, atque adeo ne hi quidem bellicis perfungi laboribus possent, protectoris *armis* sinistras manus ob infixorum telorum multitudinem grauantibus, nec incursus *hostiles* sustinere sinentibus, gladiis quoque vel retusis, vel in totum confractis, ita vt nullus eorum amplius esset vsus; cōtinuato per totum diem

Bellum cum Volscis continuatum.

labore ſolutis neruis, & ad inferēdos ictus debilibus; ſudore, ſiti, anhelitu (ſicut æſtate fit per æſtū in longo certamine) vtroſq; vexātibus, nullo memorabili fine pugna clauditur; ſed ambo exercitus, ſigno per duces dato, libentes ſe in caſtra ſua receperūt. Neutri poſtea progreſſi ſunt in aciē; ſed ex oppoſitis caſtris obſeruabāt ſiqui ad comparanda neceſſaria exirēt. In vrbe tamen multi opinabātur, atq; etiam vulgo iactabāt, exercitum Romanum, cum vincere poſſet, data opera nihil egregium gerere, odio cōſulis & indignatione in patres ob eluſam diuidendorum agrorum ſpē. ipſi vero milites conſulem, vt parum peritum imperatoriarū artiū, culpabant miſſis priuatim ad neceſſarios ſuos litteris. Interea dum hæc in caſtris gerūtur, in vrbe obſeruata ſunt multa prodigia deorum iram ſignificantia; *exauditæ* ominoſæ voces *incerto auctore*, obuerſatę oculis inſolitę *ſpectrorum* facies. quæ omnia eo tendebāt, (vt vates & ſacrorum interpretes collatis obſeruationibus reſpondebant) deos quoſdā, quibus honores nō perſoluerentur legitime, offenſos eſſe qđ ſacra ipſis non pure nec rite fierent. quā ob rem magna omnium inquiſitione ſecuta, tandem indiciū ad pōtifices delatum eſt, vnam *Veſtalium* ignis ſacri cuſtodū, Opimiā nomine, amiſſa virginitate, ſacra polluere. Qui cum ex quæſtionib. & aliis argumētis verum eſſe criminis indicium cognouiſſent, *damnatā* demptis e vertice infulis per forum traduxerunt, viuamq; *in ſpecu ſubterraneo* intra mœnia defoderunt. duos vero illos quos vitiū ei intuliſſe compertum erat, publice verberatos confeſtim necauerunt. Quo facto lętiora ſe obtulerunt ſacra, & vates reſponderunt placatam iam eſſe numinum iram. Reuerſo autē comitiorum tempore, cū *adea* veniſſent conſules, magna contentione inter plebē & patricios certatū eſt de futuris cōſulibus; dum hi e iuniorib. impigros, & minime populares, ad conſulatum euehi cupiunt; eorūq; iuſſu magiſtratū ambit Appii Claudii, qui plebeiis infenſiſſimus habebatur, filius, vir audaciæ atq; arrogantiæ plenus, clientelisq; & ſodalitatibus omniū ſua ætate pollētiſſimus: plebs contra e ſenioribus & ſpectatæ iā æquitatis viris no-

Portentis ſignificatum Veſtalis virginis ſtuprum.

Contentio de futuris conſſ.

ἐγερθέντος τὰ νῦν λεγόμενα τοὺς πλησίον ἀθενεῖς ποιοῦντος, ἱδρῶτος δὲ καὶ δίψης καὶ ἀθυμίας, οἷα ἐν πόλεμῳ ὥρᾳ ἔτους τοῖς πολὺν χρόνον ἀγωνιζομένοις συμπίπτειν φιλεῖ, παρ' ἀμφοτέροις νομιζόμενον, οὐδὲν ἔλαβεν τέλος ἀξιόλογον ἡ μάχη, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἀμφότεροι τῶν στρατηγῶν ἀνακαλουμένων, ἀπῆλθον ὅθεν τοῖς ἑαυτῶν χάρακας· καὶ οὐκέτι ἐξῆσαν εἰς μάχην οὐδέτεροι, ἀλλ' ἀντικαθήμενοι παρεφύλαττον τοὺς ἕνεκα τῶν ὑπατειῶν νομιζόμενους ἐξόδους. ἔδοξε μέντοι, καὶ λόγος ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ πολύς, ὡς δυναμένη τότε νικᾶν ἡ Ῥωμαίων δύναμις, ἐκστῆσαι μηδὲν ἐργάσασθαι λαμπρὸν, διὰ μῖσός τε τὸ ὑπάτου καὶ ὀργὴν ὡς εἶχε πρὸς τοὺς πατρικίους ὅτι τὰ φενακισμῷ τῆς κληδουχίας. διὸ οἱ στρατιῶται τὸν ὕπατον, ὡς οὐχ ἑκόντα στρατηγεῖν, ἠπίστουν, γράμματα πέμπουσιν ὡς τοὺς ὑπατικοὺς ἑαυτῶν ἕκαστοι. καὶ τὰ μὲν ὅτι στρατοπέδου γενόμενα, τοιαῦτα ἦν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ῥώμῃ πολλὰ δαιμόνια σημεῖα ἐφαίνετο, δηλωτικὰ θείου χόλου, κατά τε φωνὰς καὶ ὄψεις ἀκοῆς. πρῶτα δ' εἰς τοῦτο συνέτεινεν, ὡς οἵ τε μάντεις καὶ οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ συνενέγκαντες τὰς ἐμπειρίας ἀπεφαίνοντο, θεῶν [χολοῦσθαι] λύσας, οἳ οὐ κομίζονται τὰς νομίμους θυσίας, οὐ καθαρῶς οὐδὲ ὁσίως θυσιτελουμένων αὐτοῖς τῶν ἱερῶν. ζήτησις δὴ μετὰ τοῦτο πολλὴ ἐκ πρώτων ἐγένετο, καὶ συχνῷ μείζοσι ἀποδίδοται τοῖς ἱεροφάνταις, ὅτι τῶν παρθένων μία τῶν φυλαττουσῶν τὸ ἱερὸν πῦρ, Ὀπιμία ὄνομα αὐτῇ, τὴν παρθενίαν ἀφαιρεθεῖσα, μιάνει τὰ ἱερά. οἱ δ', ἐκ βασάνων τε καὶ τῶν δηλώσεων ἀποδείξεων μαθόντες ὅτι τὸ μίασμα τοῦτο ἀδίκημα δηλοῖ, αὐτὴν μὲν τὸν χρυφῆς ἀφελόμενοι τὰ σέμνα, καὶ πομπεύσαντες δι' ἀγορᾶς, ἐντὸς τείχους ζῶσαν κατώρυξαν· δύο δὲ τοὺς ἐξελεγχθέντας διαφθεῖραι τὴν φθοράν, μαστιγώσαντες ἐν φανερῷ, ἀδιαφήμα ἀπέκτειναν. καὶ μετὰ τοῦτο καλὰ τὰ ἱερά, καὶ τὰ μέλλοντα, ὡς ἀφθόνων αὐτοῖς τῶν θεῶν τὸν χόλον, ἐγίνετο. ὡς δ' ἐκάθηκεν ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν χρόνος, ἐλθόντων τὸν ὑπάτων, πολλὴ μὲν ἡ σπουδὴ καὶ διάταξις ἐγένετο τοῦ δήμου πρὸς τοὺς πατρικίους, περὶ τῶν ἀναληφομένων τὴν ἡγεμονίαν ἀνδρῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἐκ τῶν νεωτέρων ἐβούλοντο τοὺς δραστηρίους τε καὶ ἥκιστα δημοτικοὺς ὅτι τὴν ὑπατείαν προάγειν· καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν κελευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὁ υἱὸς Κλαυδίου Ἄππιος, τοῦ πολεμιωτάτου τῷ δήμῳ δοκοῦντος εἶναι, μεστὸς αὐθαδείας ἀνὴρ καὶ θράσους, ἑταιρίας τε καὶ πελάτας ἀπόρων πλῆθος τ' καθ' ἡλικίαν δυνάμενος. ὁ δὲ δῆμος, ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τε καὶ τῶν πρὸ ἤδη δεδοκότων τῆς ὑπατείας τοὺς

προγον-

προγνοσομένους τὸ χειμῶν συμφέροντος ὀνομάζων, ἠξίου ποιῆν ὑπάτους. αἵ τε ἀρχαὶ διεξήχεσαν, καὶ τὰς ἀλλήλων δυέλυον ἐξουσίας. ὁπότε μὲν γὰρ οἱ ὕπατοι καλοῖεν τὸ πλῆθος, ὡς ἀποδείξοντες τοῖς μελλόντας τῇ ἀρχῇ ὑπάτους, οἱ δήμαρχοι τὸ κωλύειν ὄντες κύριοι, διέλυον τὰ ἀρχαιρέσια· ὁπότε δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνοι καλοῖεν ὡς ἀρχαιρεσιάσοντα τὸν δῆμον, οὐκ ἐπέτρεπον οἱ ὕπατοι, τῇ ἐξουσίαν ἔχοντες τὸ συγκαλεῖν τοὺς ὄχλους, καὶ τὰς ψήφους ἀναδιδόναι. κατηγορίαι τε ἀλλήλων ἐγίνοντο, καὶ συνεχεῖς ἀψιμαχίαι καθ' ἑταιρείας συνισταμένων, ὥστε καὶ πληγὰς ἀλλήλοις διδόναί τινας ὑπ' ὀργῆς, καὶ οὐ μακρὰν ἀποχεῖν τοῦ σφᾶς τῶν ὅπλων. ταῦτα μαθοῦσα ἡ βουλή, πολλοῦ ἐσκέπτει χρόνον ὅ τι χρήσεται τοῖς παράγμασιν, οὔτε βιάσασθαι δυναμένη τὸν δῆμον, οὔτε εἴξαι βουλομένη. ἐν δὴ ἡ μὲν αὐθαδεστέρα γνώμη, δικτάτωρα ἑλέσθαι τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἕνεκα, ὃν δὴ ἡγῶνται κράτιστον εἶναι· τὸν δὲ λαβόντα τὴν ἐξουσίαν, τοῖς τε νοσοποιοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἐξελεῖν, καὶ εἴ τι ἡμάρτηται ταῖς πρότερον ἀρχαῖς, ἐπανορθώσασθαι, τόν τε κόσμον τῆς πολιτείας οὗ βούλεται καθαρσάμενον, ἀνδράσι τοῖς κρατίστοις ἀποδοῦναι τὰς ἀρχάς. ἡ δὲ ἐπιεικεστέρα, μεσοβασιλῆς ἑλέσθαι τοῖς πρεσβυτάτοις τε καὶ ἡμιωτάτοις ἀνδρῶν, οἷς ἐπιμελὲς ἔσται τὰς περὶ τὰς ἀρχὰς ὅπως κράτιστα γενήσονται προγνῶναι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐκλιπόντων ἐγίνετο. τούτῃ προσθεμένων τῇ γνώμῃ τῶν πλείονων, ἀποδείκνυνται πρὸς αὐτῶν μεσοβασιλῆς, Αὖλος Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος· οἳ δ' ἄλλα κατελύθησαν ἀρχαί. οὗτος ὅπλα λύσας τὴν πόλιν ἀσφαλέστατον ὅσας ἔξω ἡμέρας, ἕτερον ἀποδείκνυσιν, ὥσπερ ἀνθῆς ἔθος ἦν, Σπόριον Λαρκιον. κἀκεῖνος συγκαλέσας τὴν λοχῖτιν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς ψήφους κατ' ἰλημάτα ἀναδιδοὺς, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων εὐδοκήσεως ἀποδείκνυσιν ὑπάτους, Γάϊον Ἰούλιον ἐκ τῶν φιλοδημοτικῶν, καὶ Κόϊντον Φάβιον Κάϊσωνος υἱὸν ὃν δεύτερον, ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν. καὶ ὁ δῆμος τοῦδεν ἕνεκα τὰ πρότερα ὑπατείας αὐτῷ πεποιθὼς, εἰάσε τυχεῖν τούτης τῆς ἐξουσίας ὃν δεύτερον, μισῶν τὸν Ἄππιον, καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἀτιμασθῆναι ἐδόκει, σφόδρα ἡδόμενος· τοῖς γ' ἐν τέλει διατεταγμένοις δραστήριον ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ἐνδώσοντα τῷ δήμῳ μαλακὸν, ὅτι τὴν ὑπαλείαν παρελθὸν, τῇ γνώμῃ ἐδόκει κεχωρηκέναι τὰ τῆς δικτατορίας. ὅτι τῆς τούτων ἀρχῆς Αἰκανοὶ μὲν εἰς τὴν Λατίνων χώραν ἐμβαλόντες, ἀπήλασαν ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα πολλὰ, λῃστρικῇ ἐφόδῳ χρησάμενοι· Τυρρηνῶν δὲ οἱ καλούμενοι

minat qui curam reipublicæ capeſſant, eosque faciendos conſules cenſet. Diſſidebant etiam magiſtratus, & alteri alterorum poteſtatem mutilabant. quoties enim conſules indicerent comitia quibus conſulatus petentibus daretur, tribuni pro ſua poteſtate comitia impediebant. rurſus quoties hi populum ad comitia vocarent, conſules non ſinebant, contendentes penes ſe eſſe conuocandi populi & permittendi calculi poteſtatem. inceſſebantque ſe mutuis criminationibus & aſcitis ſuæ factionis hominibus, in quotidianis rixis tanta ſæpe ira exarſerunt, vt nonnulli etiam ad pugnos deuenirent, & minimum ab armis abeſſet ſeditio. Id videns ſenatus, diu conſiderauit quidnam agendum eſſet; nec vi cohibere valens plebem, nec volens cedere. Sententiarum altera, rigidior erat, dictatorem comitiorum cauſſa dici qui omnium videretur optimus: eum exſtirpatis vitioſis & contagioſis hominibus, correctoque ſiquid per ſuperiores magiſtratus delictum eſſet, & republica pro arbitratu ſuo conſtituta, magiſtratus creare viros optimos. altera, mitior, interreges eligi e natu maximis honoratiſſimisque, quibus curæ eſſet vt optima fieret magiſtratuum creatio; eodem modo quo ſolebat exſtinctis regibus. In hanc ſententiam pleriſque deſcendentibus, interrex ab eis nominatus eſt A. Sempronius Atratinus, abrogatis reliquis magiſtratibus. qui republica ſine ſeditione diebus quot licebat adminiſtrata, alium ex more deſignauit, Sp. Largium. Is indictis comitiis centuriatis, collectisque ſecundum claſſes ſuffragiis, cum bona vtriuſque partis gratia deſignauit conſſ. C. Iulium, e plebis fautoribus; & Q. Fabium Cæſonis F. II, e factione optimatium. hunc plebs, quod priore ipſius conſulatu nihil offenſa eſſet, paſſa eſt iterum adire conſulatum, odio Appii, cuius repulſa maximopere lætabatur. proceres etiam, qui requirebant cōſulem induſtrium, nec plebi *temere* quidquam indulſurum, probabant hunc ſeditionis exitum. Horum conſulatu Æqui facta in Latinorū agros irruptione, abegerunt multum mancipiorum atque pecorum repentino latrocinio. Veientes quoq; Etruſcus

A.V.C. 272, conſſ. C. Iulio, Q. Fabio II, nec domi nec foris quies.

populus, bonam Romani agri partem infestarunt excursionibus. Cūq; senatus dilatis in aliud tēpus Æquis a Veientibus res repeti decreuisset, Æqui, videntes primā *eruptionem* feliciter sibi successisse, rati neminem deinceps obstiturum, eo venerunt audaciæ, vt non iam prædatoria manu, sed iusto exercitu Ortonam inuaderent & vi caperent: direptisque villis simul cum oppido, ditati copiosa præda, domum se receperunt. At Veientes legatis Romanis responderunt, prædones istos non e sua ciuitate, sed e ceteris Etruscorū oppidis, in agros ipsorum inuolasse. *Interim* legati re infecta dimissi, in Veientes cum præda ex agro Romano reuertentes incidunt. Quæ vbi senatui ab illis renuntiata sunt, bellum Veientanum decreuit ambobus consl. Reclamatum est tamen huic senatus placito, multis expeditionem suscipi vetantibus, plebiq; diuisionem agrorum in memoriam reuocantibus, qua quinquennio ante a senatu decreta, publica *omnium* spes elusa esset; & totius Etruriæ bellum id fore iactabant, si ceteri populi vnanimi consensu Veiētibus succurrerēt. Nihil tamen horum verba valuerunt; sed senatusconsultum etiam plebiscito confirmatum est, suasu & hortatu Sp. Largii. Post hæc consl. cum exercitibus profecti, seorsum non longe a *Veientum* vrbe castra metati sunt: & cum per aliquot dies hostis nō prodiret, agrum quam poterant latissime depopulati, abactaq; præda quamplurima, domum reduxerunt copias. nec aliud eorum consulatu gestum est memorabile.

Διεντάμοι τ' Ῥωμαίων γῆς πολλὰ ἠδίκησαν τοῦτο μὲν λάθρᾳ. τὸ δ' βουλῆς τὸν μὲν πρὸς Αἰκάνους πόλεμον εἰς ἕτερον ἀναβαλομένης χρόνον, τοῦ δὲ Διεντάνων αὐτοῖς ψηφισαμένης, Αἰκανοὶ μὲν ὅπως τὰ πρῶτα αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἐχώρησε, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύσων τὰ λοιπὰ ἐφαίνετο, θράσει ἐπαρθέντες ἀλογίστῳ, ληστρικὰ μὲν οὐκέτι τρόπαια ἔγνωσαν ποιήσασθαι, δυνάμει δ' βαρεῖα ἐλάσαντες ὅπι πόλιν Ὄρτην, καὶ κράτος αἱροῦσι. καὶ διαρπάσαντες τά τε ἐκ τῆς χώρας καὶ τὰ τῆς πόλεως, ἀπῆσαν ὑποστρέφοντες πολλὰ ἀγόμενοι. Διεντανοὶ δ' πρεσβεῖς τοῖς ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἥκουσιν ἀποκρινάμενοι, ὅτι οὐκ ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ τοιαῦτα δρῶντες τὴν χώραν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλων Τυρρηνῶν, ἀπέλυσαν τοὺς ἄνδρας, οὐδὲν τῶν δικαίων ποιήσαντες· καὶ οἱ πρέσβεις ὅπιτυγχάνουσι τοῖς Διεντάνοις λείαν ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ἄγουσι. ταῦτα παρ' αὐτῶν ἡ βουλὴ μαθοῦσα, πολεμεῖν τε ἐψηφίσατο Διεντάνοις, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἀμφοτέροις ἄγειν τὴν στρατιάν. ἐγένετο μὲν οὖν περὶ τοῦ δόγματος ἀμφιλογία, καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ τὸν πόλεμον οὐκ ἐῶντες ἐκφέρειν, τῆς κληρουχίας ὑπομιμνήσκοντες τοὺς δημοκρίτους, ἧς γε πέμπτον ἔτος ἐψηφισμένης ὑπὸ τοῦ συνεδρίου, καινὴν πιστεύσαντες ἐλπίδι ἐξηπάτηντο, καὶ καινὸν ἀποφαίνοντες πόλεμον, εἰ καινὴ χρήσει γνώμῃ πᾶσα Τυρρηνία τοῖς ὁμοεθνέσι βοηθοῦσα. οὐ μὴν ἴσχυσάν γε οἱ τῶν δημοτικῶν λόγοι, ἀλλ' ἐκύρωσε καὶ ὁ δῆμος τὸ τῆς βουλῆς δόγμα, τῇ Σποριείου Λαρκίου γνώμῃ τε καὶ προθυμήσει χρησάμενος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆγον αἱ δυνάμεις οἱ ὕπατοι, στρατοπεδευσάμενοι χωρὶς ἀλλήλων οὐ μακρὰν τῆς πόλεως· καὶ μείναντες ἡμέρας συχνὰς, ὅπως οὐκ ἀντεξῆγον οἱ πολέμιοι ταῖς δυνάμεσι, τοσοῦτον αὐτῶν τῆς γῆς ὅσον ἐδύναντο πλεῖστον, ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν. ἄλλο δὲ ὅτι τῆς τούτων ὑπατείας λόγου ἄξιον οὐδὲν ἐπράχθη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣσέως, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον ἔνατον.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARnaſſenſis, *Antiquitatum Romanarum liber nonus.*

Ωι ὃ μ᾽ τούτοις ἔτει διαφορᾶς γενομένης ἐν δήμῳ περὶ τὴν βαλλωτὴν τῶν ἀποδεδειγμένων ὑπάτων· οἱ μὲν γὰρ, ἀξιοῦν ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν ὅπῃ τὴν ἀρχὴν περιάγειν· ὁ δὲ δῆμος, ἐκ τῶν ἑαυτῷ κεχαρισμένων· γνώσιμα χήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος, ἕως συνέπεσαν ἀλλήλοις ἀφ᾽ ἑκάτης μερίδος ὕπατον αἱρεθῆναι· καὶ ἀποδείκνυσι) Καίσων μὲν Φάβιος ὁ δεύτερον ἀπὸ τῆς βουλῆς, ὁ τὸν Κάσιον ὅπῃ τὴν τυραννίδι κρίνας, Σπόριος δὲ Φούριος ἀπὸ τῶν δημοτικῶν, ὅπῃ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ πέμπτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλιάδου, καθ᾽ ὃν χρόνον ἐστρατοπέδευσε Ξέρξης ὅπῃ τὴν Ἑλλάδα. ἅμα δὲ πεπληφότων αὐτῶν τὴν ἀρχὴν, Λατίνων τε πρέσβεις ἦκον ὅπῃ τὴν βουλὴν, δεόμενοι πέμψαι σφίσι τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων μετὰ δυνάμεως, ὃς ἂν ἐάσῃ τοὺς Αἰκανῶν καταφρόνησιν· καὶ Τυρρηνία πᾶσα ἠγγέλλετο κεκινημένη, καὶ οὐ μακρὰν χωρήσουσα εἰς πόλεμον. συνήχθη γὰρ εἰς κοινὸν συνέδριον τὸ ἔθνος· καὶ πολλὰ διεντευχθέντων δεηθέντων συναίρεσθαι σφίσι τὸν πρὸς Ῥωμαίων πόλεμον, τέλος ἐξεδόθη ἐξεῖναι τοῖς βουλομένοις Τυρρηνῶν μετέχειν στρατιᾶς· καὶ ἐθέλοντο χεὶρ ἀξιόμαχος ἡ τοῖς διεντευχθεῖσι τὸν πόλεμον συναιρεμένη.

13 νη. Ταῦτα μαθόντες τοῖς ἐν τέλει Ῥωμαίων ἔδοξε στρατιάς τε καταγράφειν, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἀμφοτέροις ἐξιέναι, τὸν μὲν, Αἰκανοῖς τε πολεμήσοντα, καὶ Λατίνοις ἀμφέξοντα ἐσόμενον· τὸν δὲ, ὅπῃ Τυρρηνίας ἄξοντα τὰς δυνάμεις. ἀντέστησαν δὲ, τοῖς ταῦτα Σπόριος Σικίλιος τῶν δημάρχων εἷς· καὶ συνάγων εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον ὁσημέραι, τὰς περὶ τῆς κληρουχίας ἐπιοχέσεις ἀπῄτει τοῦδε τῆς βουλῆς, καὶ οὐδὲν ἔφη συγχωρήσειν ὅπῃ τῶν πολεμίων, οὔτε τῶν καθ᾽ πόλιν ἐπ᾽ αὐτῆς ψηφιζομένων ὅπῃ τελεσθῆναι, ἐὰν μὴ τοῖς δέκα ἀνδράσι ἀποδείξωσι πρῶτον ὁρίσας τῆς δημοσίας χώρας, καὶ διέλωσι τὴν γῆν, ὡς ἐπέκειντο, τῷ δήμῳ. ἀπορουμένη δὲ τῇ βουλῇ καὶ ἀμηχανούσῃ τί χρὴ ποιεῖν, Ἄππιος Κλαύδιος ὑποστὰς) σκῆψιν ὅπως διαφθερεῖ) τὰ τῶν δημάρχων [δημάρχων] πρὸς αὐτὸν, διδάσκων ὅτι τὰ κωλύοντα καὶ ἐμποδὼν γινόμενον τοῖς δόγμασι τῆς βουλῆς, ἱερὸν ὄντα, καὶ νόμῳ τὴν ἐξουσίαν

SEQVENTI anno *rurſum* inter partes de creandis conſulibus orta eſt contentio, optimatibus vtrumque ſuæ factionis conſulem deſtinantibus; plebe contra, ſibi gratos ad conſulatum euehere contendente. quæ partium concertatio non prius ceſſauit quam inter ipſas conuenit vt vnaquæque daret conſulem. itaque a ſenatu deſignatus eſt Cęſo Fabius II, is qui Caſſium tyrannidis reum peregerat; a plebe Sp. Furius, LXXV Olympiade, principe Athenis Calliade, quo tẽpore Xerxes expeditionem fecit in Græciam. Hi ſimulatque magiſtratum inierunt, venit ad ſenatum Latinorum legatio, petens vt ad ſe mitteretur alter conſulum cum exercitu, qui compeſceret Æquorum inſolentiam. Etruria quoque vniuerſa moueri nuntiabatur, breui in armis futura. coactum enim erat gentis concilium. vbi cum Veientes enixiſſimis eos precibus rogaſſent vt bello contra Romanos ſeſe adderent ſocios, tandem decretũ eſt, licere Etruſcis qui vellent ire in eam militiam; ita vt in Veientium auxilium iuſtus exercitus conflueret.

A.V.C. 273, olymp. 75, conſſ Kæſ. Fabio II, & Sp. Furio, turbæ domi ac foris.

His in vrbe cognitis, viſum eſt proceribus ambos conſules conſcriptis exercitibus exire; alterum, ad opem Latinis aduerſus Æquos ferendam; alterum, ad inuadendam cum copiis Etruriam. His obnitebatur Sp. Icilius, vnus e tribunorũ collegio, quotidianis cõcionibus promiſſam agrorum diuiſionẽ a ſenatu expoſcens, negãſq; ſe permiſſurum vt vllum ſenatus placitũ vel in bellicis vel in vrbanis negotiis admitteretur, niſi prius decemuiri finiendo ac diuidẽdo agro publico, ſicut plebi promiſſum fuerat, deſignati eſſent. Hic hærentẽ ſenatũ nec expedientẽ conſilium App. Claudius ſubmonuit, darent operã vt ceteri tribuni ab eo diſſiderent. eum n. qui ſenatus placitis obſiſtat, *idcirco* aduerſari, qa facer ſit, ac legitimã poteſtatem

habeat;& quibus interceſſerit,ea impedire. quare conſulebat vt ſequẽtes deinceps conſules id agerent & curarent, vt ſemper aliqui tribunorum,familiares ipſis & amici eſſent. eius enim collegii potentiam haud aliter infringi poſſe,niſi diſſidiũ inter ipſos foueatur. Ea ſententia valde probata eſt conſl.& patrũ primoribus: totisq; viribus effecerunt vt quatuor e tribunis in partes ſenatus tranſirent. qui aliquamdiu rationibus conati Icilium ab actionibus agrariis auertere, donec redirent pacata tempora: cum ille peruicaciter in propoſito maneret, nec ſe ceſſurum deieraret, atq; adeo coram populo ſuperbiſſimam edere vocem auderet,malle ſe Etruſcos ceterosque hoſtes vrbe potitos videre, quam occupatores publico agro frui ſinere;rati nactos ſe honeſtiſſimam occaſionem qua tantæ ſuperbiæ tum dictis tum factis obſiſterent, cum & plebi ea verba diſplicuiſſent, aiunt ſe actioni collegæ intercedere: aperteque iam ſtabant a ſenatu & conſulibus.ita deſolatus Icilius nihil amplius poterat. Poſt hæc delectus eſt habitus: & quidquid vſus belli poſceret, ſubminiſtrabatur magna promptitudine,tam priuatim quam publice.moxque conſules ſortiti exercitus eduxerunt celeriter; Sp.Furius in Æquos,Cæſo Fabius in Etruriam. Spurio ſucceſſerunt omnia feliciter, hoſtibus non auſis congredi: multumque prædæ atque captiuorum hac expeditione partum eſt. nam ferme totum hoſticum peruagatus eſt agens ac ferens; prædamque omnem donauit militi. quo factũ eſt vt prius etiam plebis amator habitus,eam exiſtimationem tum magis confirmauerit: exactoq; militiæ tempore, copias integras & illæſas,magnoq; inſuper quæſtu ditatas, domum reportauit. Alter conſul Cęſo Fabius egregie functus omnibus imperatoriis muniis, nullam tamen rerum geſtarum laudem retulit; nõ ſua culpa,ſed quod exoſus eſſet plebi,ex quo Caſſium conſulẽ,tyrannidis accuſarat damnatũq; necauerat. nec enim,ſiqua ducis iuſſa celeriter exſequẽda eſſent, aut decenti promptitudine per vim aliquid occupandũ,aut clam hoſtib. in loca ſuis commodis opportuna inuolandum,promptos ſe exhibebant;

ἔχοντα, τὰ μὲν λία τοῦ πλήθους, καὶ οἷς δὴ ἐκεῖνος ἐμποδὼν ἦν πράττειν, ταῦτα κωλύειν. συνεβούλευέ τε τοῖς αὐτῆς παραλημψομένοις τὴν ἀρχὴν ὑπάτοις τοῦτο πρᾶξαι, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἕξουσί τινας ἀεὶ τῶν δημάρχων οἰκείους σφίσι καὶ φίλους· μίαν γὰρ εἶναι λέγων τῆς ἐξουσίας τὴν ἀρχείου κατάλυσιν, ἐὰν στασιάζωσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες. ταύτῃ εἰσηγησαμένου τὴν γνώμην Ἀππίου, δόξαντες αὐτὸν ὀρθῶς παραινεῖν οἵ τε ὕπατοι, καὶ τῶν δημάρχων οἱ δυνατώτατοι, πολλῇ δυνάμει διεπράττοντο τοῖς τέτταρσιν ἐκ τῶν δημάρχων οἰκείους τῇ βουλῇ γίνεσθαι. οἱ δὲ τέως μὲν λόγῳ μεταπείθειν τὸν Σικίλιον ἐπεχείρουν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν πολιτευμάτων, ἕως οἱ πόλεμοι λάβοιεν τέλος· ὡς δ' ἐβιάσαντο, καὶ διώμνυτο, λόγῳ τε τὸν αὐθαδέστερον εἰπεῖν ἐτόλμησε τῶν δήμου παρόντος, ὅτι μᾶλλον ἂν βούλοιτο Τυρρηνοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις πολεμίοις κρατήσαντας τῆς πόλεως ὑπηκόους, ἢ τοῖς κατέχουσι τὴν χώραν τὴν δημοσίαν ἀφεῖναι, δόξαντες ἀφορμὴν εὐπρεπῆ καλὴν τοῦ αὐθαδέστερον τοιαῦτα λέγειν τε καὶ πράττειν, οὐδὲ τῶν δήμου τὸν λόγον ἡδέως δεξαμένου, κωλύειν αὐτὸν ἔφασαν· καὶ φανερῶς ἐπράττετο ὅσα τῇ βουλῇ ἢ τοῖς ὑπάτοις δοκεῖν. μονωθεὶς δ' ὁ Σικίλιος οὐδενὸς ἔτι κύριος ἦν. μετὰ δὲ τοῦτο ἡ στρατιὰ κατελέγετο, καὶ ὅσων ἐδεῖτο τοῦ πολέμου, πάντα ὑπηρέτει, τὰ μὲν οὐκ ἐκ τῶν δημοσίων, τὰ δ' οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων ἁπάσῃ προθυμίᾳ· καὶ δὴ καὶ ἵππους οἱ ὕπατοι δεξαμενοι τὰ στρατεύματα, ἐξῆγον. Σπόριος μὲν Φούριος, ἐπὶ τοὺς Αἰκανῶν πόλεις· Καίσων δ' Φάβιος, ἐπὶ Τυρρηνούς. Σποριῳ μὲν οὖν ἅπαντα κατὰ νοῦν ἐχώρησεν, οὐ κατορθωσαμένων εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τῶν πολεμίων, καὶ πολλὰ ἐκ τῶν στρατιᾶς ἐξεμάσσετο χρήματά τε καὶ σώματα λαβεῖν. ἐπῆλθε γὰρ ὀλίγου δεῖν πᾶσαν ὅσην οἱ πολέμιοι γῆν κατεῖχον, ἄγων καὶ φέρων· καὶ τὰ λάφυρα τοῖς στρατιώταις ἅπαντα ἐχαρίσατο. δοκῶν [τε] καὶ τὸ τοῦ χρόνου τοῦ φιλόδημος, ἐπὶ μᾶλλον ἐκ ταύτης τῆς στρατηγίας ἐθεράπευσε τὸ πλῆθος. καὶ ὅτε παρῆλθεν ὁ χρόνος τῆς στρατιᾶς, ἄγων τὸ δυνάμενον ὁλόκληρόν τε καὶ ἀπαθῆ, χρήμασιν ἄπορον κατέστησεν [ὅτι] τὸ παλίδα. Καίσων δ' Φάβιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, οὐδενὸς χεῖρον στρατηγήσας, ἀφῃρέθη τὸν ἐκ τῶν ἔργων ἔπαινον, παρ' οὐδὲν ἁμάρτημα ἴδιον, ἀλλ' ὅτι τὸ δημοτικὸν οὐκ εἶχεν ὑμνεῖς, ἐξ οὗ τὸν ὕπατον Κάσπον ὅτι τῇ τυραννίδι κρίνας ἀπέκτεινεν. οὔτε γὰρ ὅσα δέοι σιτοῦ ἐκ τῆς στρατηγῶν κελεύσαντι τοῖς ὑπηκόους πλουτίζειν, οὐδ' ὅσα προθύμως καὶ πρέποντι χρησαμένους, βίᾳ καταφέρειν, οὔθ' ὅσα λάθρα τῶν ἀντιπολεμίων χωρία εἰς πλεονεξίαν ὕστερα σφετερίσασθαι,

οὔτε

οὔτε ἀλλο τοιοῦτον οὐδὲν ἕτοιμοι ἦσαν, ἐξ οὗ ὑμῖν ὅπως ἂν ἐστρατήγει καὶ δόξαν ἀγαθὴν ἐξοίσεσθαι ἔμελλε. καὶ τἆλλα μὲν αὐτῶν οἷα ὑβρίζοντες τὴν ἡγεμονίαν διετέλουν, ἐκείνῳ ἦπτον λυπηρὰ ἦν, καὶ τῇ πόλει βλάβης οὐ μεγάλης ἄξια· οἳ δὲ τελευτῶντες ἐξεργάσαντο, κίνδυνον οὐ μικρὸν ἐπήγαγε, καὶ πολλὴν αἰσχύνην ἀμφοῖν. ἠνωμένης γὰρ οὕτω τάξεως ἐν τῷ μεταξὺ τῶν λόφων, ἐφ' οἷς ἦσαν ἑστρατοπεδευκότες ἀμφότεροι, πάσῃ τῇ παρ' ἑκατέρων δυνάμει, πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἀποδειξάμενοι, καὶ τοὺς πολεμίους ἀναγκάσαντες ἄρξασθαι φυγῆς, οὔτε ἠκολούθησαν ἀπιοῦσι, τοῦ στρατηγοῦ πολλὰ κελεύοντος, οὔτε προσμείναντες ἐκπολιορκῆσαι τὸν χάρακα ἠθέλησαν, ἀλλ' ἐάσαντες ἀτελὲς ἔργον καλὸν, ἀπῆσαν εἰς τὰ αὐτῶν στρατόπεδα. ὑπισχνουμένων δὲ αὐτοῖς ἀνέκαθεν ἀναγρύσαί τινων, μέγα ἐμβοησάντων ἀθρόοι καὶ κακίζοντες τῇ τε φωνῇ τὸν ἡγεμόνα, καὶ ἐλοιδόρουν ὡς πολλοὺς σφῶν καὶ ἀγαθοὺς ἀπολωλεκότα δι' ἀπειρίαν τοῦ στρατηγεῖν· καὶ ἄλλῃ πολλῇ βλασφημίᾳ καὶ ἀγμακτήσει χρησάμενοι, λύειν τὸν χάρακα, καὶ ἀπάγειν σφᾶς εἰς τὴν πόλιν ἠξίουν, ὡς οὐχ ἑξομένους, ἐὰν ὑπίωσιν οἱ πολέμιοι, δευτέραν ἀνομείναν μάχην. καὶ οὔτε μεταδιδάσκοντος ἐπείθοντο τοῦ ἡγεμόνος, οὔτε ὀλοφυρομένου καὶ ἱκετεύοντος ἔπαθόν τι πρὸς τὰς δεήσεις, οὔτε ἀπειλὰς, καὶ ἀναστάσεις, ὁπότε καὶ ταύταις χρήσαιτο, δι' ἀνελευθερίας ἐλάμβανον, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα βαχυόμενοι ταῦτα διέμενον. τοσαύτη δὲ ἀναρχία καὶ καταφρόνησις τοῦ ἡγεμόνος πᾶσιν ἐξ αὐτῶν παρέστη, ὥστε μέσας νύκτας ἐξαναστάντες, τάς τε σκηνὰς ἔλυον, καὶ τὰ ὅπλα ἀνελάμβανον, καὶ τοὺς σαλπιστὰς ἐκάλαζον, οὐδενὸς κελεύσαντος. ταῦτα ὁ στρατηγὸς μαθὼν, ἀναβὰς ἐπὶ πᾶσι δοκοῦσαν ὃ πρόβλημα τῆς ἐξόδου, δείσας τὴν ἀναρχίαν αὐτῶν καὶ ὃ θράσος. οἱ δὲ, ὥσπερ ἐκ φυγῆς ἀνασῳζόμενοι, τάχα πολλῷ σωφρονεστέροις τῇ πόλει τοῖς τὸν ὅρθρον. καὶ οἱ ὑπὸ τῶν τειχῶν ἀγνοήσαντες ὅτι φίλιον ἦν στράτευμα, ὅπλα τε ἐνεδύοντο, καὶ ἀλλήλοις ἀνεκάλουν, ἥ τε ἀστὴ πόλις ὡς ὑπὸ συμφορᾶς μεγάλης, ταραχῆς ἐνεγένετο μεστὴ καὶ θορύβου· καὶ οὐ πρότερον ἀνέῳξαν αὐτοῖς τὰς πύλας οἱ φύλακες ἕως ἡμέραν λαμπρὰν ἴδεσθαι, καὶ γνωσθῆναι τὸ οἰκεῖον στράτευμα. ὥστε πρὸς τῇ αἰσχύνῃ ἦν καὶ τὸ καταλιπεῖν τὸν χάρακα ἀνέληπτο, καὶ κίνδυνον τὸ ἐλάχιστον αὐτοῖς ἀναρρίψαι, σκότους ἀπιόντας ἀπὸ τῆς πολεμίας ἀτάκτως. εἰ δὲ οὕτω τοῦτο καταμαθόντες οἱ πολέμιοι ἐκ πάντος ἀπίσω αὐτοῖς ἠκολούθησαν, ὅσον ἂν ἐκώλυσιν ἅπαξ ἀπολωλέναι τὴν στρατιάν.

nec si aliud quidpiam faciendum esset quod ad honorē atq; gloriam ducis sui posset cōducere. reliqua tamen eorū intolentia tum ipsi minus molesta erat, tum reipublicæ non admodum noxia: at postremum facinus non mediocrem vtriq; attulit ignominiam, coniunctam cum magno periculo. cum enim vtriq; e collibus in quibus castra locauerant, totis viribus descendissent, & commissis in campo intermedio aciebus, *Romani* post multa & præclara facinora hostem in fugam egissent, nec persecuti sunt fugientes, licet cōsule vehementer instante: nec manere & castra expugnare voluerunt; sed relicta imperfecta victoria, in sua castra reuersi sunt. cumq; imperatorem eum quidam appellare conarentur, magnis clamoribus vniuersi conuitiabantur, dicentes per ipsius imperitiam desiderari multos viros strenuos: & post alias multas verborum contumelias, irati postulabant vt motis castris in vrbem se reduceret, non suffecturos ad iterandum prœlium si hostis impeteret. & neque monitis eius mouebantur, neque flectebantur lamentis ac precibus quamuis demissis; nec minis, siquando & has intentaret, terrebantur; sed his omnibus exasperabantur. tantusque inde ducis & imperiorum cōtemptus inuasit omnes, vt media nocte surgentes tentoria refigerent, arma sumerent, saucios deportarent, nemine iubente. Hoc cognito, dux necesse habuit omnibus profectionis signum dare, veritus eorum in detrectandis imperiis audaciam. Illi haud secus quam fuga seruati, magna celeritate *confecto itinere*, sub diluculum fuerunt vrbi proximi. at *custodes* qui stabant in mœnibus, ignorātes amicum agmē esse, arreptis armis conuocabant se inuicē: reliqua etiam ciuitas, quasi magna circūuenta clade, pauore ac tumultu referta fuit: nec prius a custodib. apertæ sunt portæ quā luce iam clara domesticæ legiones agnoscerentur. vt præter ignominiā desertorum castrorū, periculum ēt non mediocre adierint, in tenebris per hosticū discedentes nullo ordine. quos si hostes re cognita insecuti fuissent, nihil vetuisset q̄n totus exercitus internecione deletus esset.

Cauſſa autem veſani huius ſeu diſceſſus ſeu fugæ fuit (vt dixi) publicum ducis odium, & quod ei honorem inuiderent, ne triumphans in vrbem reuectus, illuſtris fieret. Poſtridie vero Etruſci, cognito Romanorum diſceſſu, ſpoliarunt eorum cadauera: ſublatisque ac deportatis ſauciis, tum direptis impedimentis, quæ multa (vt in diuturni belli vſum parata) in caſtris relicta fuerant, quaſi victores, finitimis hoſtium agris populatis, retro abduxerunt exercitū.

A.V.C.274, conſſ.Cn. Mālio, Marco Fabio II, bellum Veientanum.

Sequentis anni conſules, C. Manlius, & M. Fabius iterum, ex ſenatuſconſulto contra Veientes quam maximum ducturi exercitum, edixerūt ad quam diem delectum habere vellent, *vt præſto eſſent daturi nomina.* cūque tribunorum vnus Tib. Pontificius ea in re intercederet, & ſenatuſconſultum de diuidendis agris magno clamore vrgeret, cōſules (quemadmodū & ſuperiores) delenitis eius collegis, effecerunt inter ipſos diſſidium; ac mox ſenatus mandata exſecuti ſunt libere. itaque conſcriptis intra paucos dies copiis, profecti ſunt cum binis vrbanis legionibus, nec pauciori bus colonorum ac ſubditorum auxiliis. Latini & Hernici duplum eius quod petitum fuerat, miſerāt: verum non omnium vſi ſunt opera; ſed actis ob promptitudinem gratiis; remiſerunt dimidium. Tertius quoq; exercitus, iuniorum duæ legiones, iuſſus eſt excubare pro mœnibus, ad tutandum agrū, ſiqui alii hoſtes ex improuiſo exiſterent. emeritā vero ętatem, quæ armis adhuc vti poſſet, in vrbe reliquerūt arcib. ac mœnib. præſidio. Admotis deinde prope Veios exercitib. caſtra poſuerunt in duob. tumulis non multū inter ſe diſtātibus. Hoſtes quoq; ante vrbem caſtra habebant, magnus & validus exercitus. conuenerāt enim *eo* totius Etruriæ proceres cum ſuis clientibus; ita vt Romanos non mediocriter ſuperarēt numero. Conſules, viſa hoſtiū multitudine armorūq; ſplendore, admodū ſolliciti erāt ne parū tutum eſſet, ſuos nō conſentientes, concordibus hoſtiū copiis opponere in acie. itaq; viſum eſt conſultius, caſtris bene munitis bellū ducere, exſpectādo cōmodam occaſionem.

τ ὴ ἀλήθ τ αὐτ ἀπάρσεως ἢ φυγῆς, ὃ πρὸς τ ἡγεμόνα ἐκ τ δήμ μῖσος, ὡς πρ ἔφην, αἴτιον ἦν, καὶ ὁ φθόνος τ ἐκείν τιμῆς, ἵνα μὴ θριάμβ καταγωγῇ κομηθεὶς ὑπερφανέστερος γένη). τῇ ὴ ἑξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες οἱ Τυρρηνοὶ τ ἄπαρσιν τ Ῥωμαίων, νεκρούς τε αὐτ ἐσκύλευσ, καὶ τὰς ταυμαλίας ἀράμενοι ἀπήνεγκ, τάς τε καταλειφθείσας ἐν ᾧ χάρακι κατασκευὰς πολλὰς ὄσ ἦσ, ὡς εἰς χρόνιον παρεσκευασμένας πόλεμον· διεφόρησ· καὶ ὡς δὴ κατῆλθ, τ χώραν τ πολεμίων τ ἐπιτάτως λεηλατήσαντες, ἀπῆγον τ στρατιάν.

οἱ ὴ μτ' ἐκείνους ἀποδειχθέντες ὕπατοι, Γάϊος Μάνλιος καὶ Μάρκος Φάβιος ὁ δεύτερον ἀρχὴν αἱρεθείς, ψήφισμα τ βουλῆς ποιησαμένης στρατ ἐξάγειν ὑπὲρ τ διεστηκυῖαν πόλιν, ὅσον δύ πλέθρων βουληθῶσιν, προεῖπ ἡμέραν ἐν ᾗ τ καταλόγους ποιήσεσθ ἕκαστον τ στρατιᾶς. ἠμφισβήτ ὴ αὐτοῖς ἐμποδὼν ὑπὲρ κωλύσ τ καταγραφῆς εἷς τ δημάρχων, Τιβέριος Πομπώνιος, καὶ ὁ περὶ τ κληρουχίας ψήφισμα δυσκολαίνων, διεφθάρσαν- 4
τες τ συναρχόντων αὐτ ἅπαν, ὡς πρ ἐποίησ οἱ πρὸ αὐτ ὕπατοι, διέσησ ὃ ἀρχεῖον· καὶ μτ' τοῦτο ἔπρασσον ὑπὲρ πολλῆς ἐξουσίας τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. ἠμφισβήτ ὴ τ καταγραφῆς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἐξήεσαν ὑπὲρ τὰς πολεμίους, δύο μὲν ἑκάτερος ἀπὸ Ῥωμαίων τάγματα ἐξ αὐτ καταγραφέντα τ πόλεως, οὐκ ἐλάττω δὲ τούτοις χειρὸς τ ὑπὸ τ ἐποίκων τε καὶ ὑπηκόων ἀποσταλέντα. ἀφίκετο ὴ αὐτοῖς καὶ τ Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων ἔθνους διπλάσιον τοῦ κληθέντος ὑπακουσόμ. οὐ μὴν ἐχρήσαντό γε πάντ· πολλῶν ὴ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι φήσαντες τ προθυμίας, ἀπέλυσαν τ ἀποστολείσης δυνάμεως τ ἡμίσειαν. ἔταξαν ὴ καὶ πρὸ τ πόλεως βίτον ἐκ δυοῖν τάγμαιν τ ἐν ἀκμῇ στρατόν, φύλακα τ χώρας ἐσόμενον, εἴ τις ἑτέρα δύναμις πολεμίων ἐκ τοῦ ἀδοκήτου φανείη· τοῖς ὑπὲρ τ στρατιωτικὴν καταλογεῖον, οἷς ἐπὶ δυνάμεις ἱππικῶν ὅπλων χρήσεως, ἐν τῇ πόλει καταλείπον, ἄκρας τε καὶ τείχη φυλάξοντας. ἀγαγόντες ὴ πλησίον τ διεστηκυῖαν πόλεως τὰς δυνάμις, κατεστρατοπέδευσ ὑπὲρ λόφοις δυσὶν ὑ μακρὰν ἀφεστηκόσιν ἀπ' ἀλλήλων. ἦν ὴ καὶ τ πολεμίων δύναμις ἐξεστρατευμένη πρὸ τ πόλεως, πολλή τε καὶ ἀγαθή. συμβαλόντες γὰρ ἐξ ἁπάσης Τυρρηνίας οἱ δυνατώτατοι τοῖς ἑαυτ πενέσταις ἐπαίροντες, καὶ ἐφρόνουν τ Ῥωμαϊκὸν στρατ μέζον ὁ Τυρρηνικὸν ἢ κατ ὀλίγῳ. τοῖς ὑπάτοις τό τε πλῆθος ὁρῶσι τ πολεμίων, καὶ τὴν λαμπρότητα τ ὅπλων, πολὺ δέος ἐνέπεσε, μή ποτε ἢ κατ ἰσθμοὶ ἡμῶν ἐπιπαίζοντες δυνάμ τῇ σφετέρᾳ πρὸς ὁμονοοῦσαν τ πολεμίων ἀντιπαράξωσι, καὶ βοηθήσαντ· ἐδόκει τε αὐτοῖς ὀχυρωσαμένοις τὰ στρατόπεδα τελεῦν τὸν πόλεμον, ἐκδεχομένοις εἴ τινα δώσ πλεονεξίας ἀφορ-

ἀφορμὴν αὐδῆς ὃ τ πολεμίων θράσος δηλοίσῃ καταφρονήσῃ ἐπαρθέν. ἀκροβολισμοὶ ὀλίγοι μὴ τοῦτο συνεχεῖς ἐγίνοντο, καὶ φιλῶν συμπλοκαὶ βραχεῖαι, μέγα οὐδὲν ἢ λαμπρὸν ἔργον οὐδέν. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ ἀθυμοῦντες τὴν τοιαύτην τοῦ πολέμου, δηλίαν τε ὠνείδιζον τοῖς Ρωμαίοις, ὅτι οὐκ ἐξήεσαν εἰς μάχην, καὶ ὡς ὑπεκεχωρηκότων αὐτῶν σφίσι τὰ ὑπαίθρου, μέγα ἐφρόνουν. καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπήρθησαν εἰς καταφρόνησιν τοῦ ὑπάτου, δόξαντες καὶ θεῖον αὐτοῖς συμμαχεῖν. τὸ γὰρ ἑτέρου τῶν ὑπάτων Γαΐου Μαλλίου κεραυνὸς εἰς τὸ στρατήγιον ἐμπεσὼν, τήν τε σκηνὴν διέφθασε, καὶ τὴν ἕδραν ἀνέστρεψε, καὶ τῶν πολεμιστηρίων ὅπλων τὰ μὲν ἐφύλωσε, τὰ δὲ διέκαυσε, τὰ δὲ εἰς τέλος ἠφάνισεν· ἀπέκλινε δὲ καὶ τὸ λαμπρότατον αὐτοῦ τῶν ἵππων, ᾧ τοὺς ἀγῶνας ἐλέγετο, καὶ τῶν θεραπόντων λινᾶς. λεγόντων δὲ τῶν μάντεων τὸ τε χάραγμα δηλοῦν τοῖς θεοῖς, καὶ τῶν ὑπαφιεσάντων ἀνδρῶν ἀπώλειαν, διαλύσας τὴν δύναμιν ὁ Μάλλιος, ἀπῆγε τὴν μέσας νύκτας ὑπὸ τὸ ἕτερον χάραγμα, καὶ μὴ τὸν συναρχοντος κατεστρατοπέδου. μαθόντες δὲ οἱ Τυρρηνοὶ τὴν ἀπόστασιν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ δι' ἃς αἰτίας ἐγένετο τοῦτο πίνων αἰχμαλώτων ἀκούσαντες, ἐπήρθησάν τε τὰς γνώμας ἔτι μᾶλλον, ὡς πολεμιωτάτοις τοῖς Ρωμαίοις τοῦ δαιμονίου, καὶ πολλὴν εἶχον ἐλπίδα κρατήσειν αὐτῶν· οἵ τε μάντεις ἀκριβέστερον τῶν ἀνθρώπων δοκοῦντες ἐξηπατῆσθαι τὰ μετάρσια, πόθεν τε αἱ τῶν κεραυνῶν γίνονται βολαὶ, καὶ τίνες αὐτοῖς ὑποδέχονται μὴ τὰς πληγὰς ἀπιούσας τόποι θεῶν, οἷς ἕκασοι ἀποδίδονται, καὶ τίνων ἀγαθῶν ἢ κακῶν μιμνυταὶ, χωρὶς ὁμόσε τοῖς πολεμίοις παρῆνουν, διαφθείρουσι τὸ ἡμίμοιρον τοῖς Ρωμαίοις σημεῖον καὶ τὰδε· ὅτι τὸ βέλος εἰς ὑπάτου σκηνὴν καθέσκηψεν, ἐν ᾗ τὸ στρατήγιον ἐνῆν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἄχρι τῆς ἑστίας ἠφάνισεν· ὃ δὴ σημαῖνον τὸ δαιμόνιον τῇ στρατιᾷ, τὸ χάραγμα ἔκλιψιν βίᾳ κρατηθέντος, καὶ τὸν ὑπατεύσαντα ὅλεθρον. εἰ μὲν οὖν, ἔφασαν, ἐμμείναν ἐν ᾧ κατέσκηψε χωρίῳ τὸ βέλος, οἱ καθέξοντες αὐτὸ, καὶ μὴ μετηνέχθησαν τὰ σημεῖα ὡς τοὺς ἑτέρους, μιᾶς τε παρεμβολῆς ἁλώσῃ, καὶ ἑνὸς ὁλέθρῳ στρατοῦ, τὸ νεμεσῶν αὐτοῖς δαιμόνιον ἀπεπλήρωσεν ἂν τὸν χόλον· ὅτῳ δὴ οἱ θεοφωτέστεροι τῶν θεῶν εἰ ζητοῦντες, εἰς τὸ ἕτερον χάραγμα μετεστρατοπέδευσαν, καταλιπόντες ἔρημον τὸν τόπον, ὡς οὐ τοῖς ἀνθρώποις τὸ θεοῦ προδηλωθὲν τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ τοῖς τόποις, καὶ νὺν ἅπασι τοῖς αὐτοῖς ὁ πρὸς τὸ δαίμονος ἥξει χόλος, τοῖς τε ἀποφυγοῦσι καὶ τοῖς ὑποδεξαμένοις. καὶ ὅτῳ δὴ ἀλῶναι σφῶν τὸ ἕτερον χάραγμα βίᾳ θείας ὑπεξαιτούσης ἀνάγκης, οὐ προϊεμένου

nem ex hostium audacia temeraria. interim continuæ fiebant velitationes, & ferentariorum conflictus exigui, nullo euentu memorabili. Etrusci moratorum impatientia, timiditatem Romanis exprobrabãt, qui non progrederentur in aciem; & de se magnifice sentiebant, quibus totis campis cederetur. auxit eum consulum & exercituum contemptum *noua* opinio, quasi diis propitiis ipsi bellum gererent. nam alterius consulum C. Manlii prætorium de cælo tactum fuit: laceratum est fulmine tẽtorium, euersus foculus; arma vel fœdata, vel ambusta, vel in totum absumpta: exstinctus vnus e consulis equis splendidissimus, quo in prœliis vti consueuerat, & famuli aliquot. Vbi cum vates monerent, deos castrorum expugnationem & clarissimorum virorum interitum portendere, Manlius excitos media nocte milites traduxit in altera castra, vt intra easdem cum collega munitiones tenderet. Etrusci audita ducis migratione, & caussis eius ex captiuis quibusdam cognitis, magis etiam animis elati sunt, velut infesto Romanis numine, conceperuntq; magnam spem victoriæ. Vates quoq; *Etrusci*, qui exactiorem ceteris rerum cælestium cognitionem habere viderentur, (vnde scilicet emittãtur fulmina, quibus quæque diis tribuantur, & in quæ deorum loca post ictum illatum se recipiant, quid item boni maliue portendant) hortabantur suos ad conserẽdas cum hoste manus; sic interpretãtes oblatum Romanis prodigium. Fulmine delato in consulis tentoriũ, in quo prætorium erat, eoq; vsque ad focum penitus deleto, significatã esse diuinitus exercitui castrorum expugnationem & clarissimorum perniciem. Ergo, inquiunt, si mansissent in loco cælitus tacto, nec prodigium secũ ad alteros trãstulissent, vnis tãtum castris captis, vnius exercitus interitu satiassent indignationẽ numinis. nũc qa magis q̃ dii sapere voluerũt, desertaq; statione in altera castra trãsierũt, pinde ac si nõ hominib. sed locis clades a Deo pnuntiarẽtur, tota numinis ira ex æquo incũbet in vtrosq;, tã qui exceperũt, q̃ qui excepti sunt. & quia diis fatalẽ excidii necessitatẽ alteris castris denũtiantibus, nõ exspectato

fato, suis castris vltro cesserunt hostibus, altera quæ desertores illos exceperunt, pro desertis vi expugnabūtur. His avatibus auditis, Etrusci missa copiarū suarum parte, castra *modo* a Romanis deserta occupant, tanq̄ munimētum castris alteris oppositum. erat n. locus admodum firmus & ipsis opportunus, vt viæ ex vrbe in Romana castra ferenti imminens. Tum cōparatis omnibus quorum adminiculo potiores essent hostibus, in campum produxerunt militē, *& consulibus pugnandi fecerunt copiam.* quib. quiescentibus, audacissimi quique adactis ad vallum equis, & fixo ibi gradu, mulieres appellabant vniuersos, ducesque ipsorum timidissimis animantibus per conuitium comparabant; alterutrum postulantes, aut descenderēt in planitiem, (si bellicosi haberi vellent) & vno prœlio decernerēt; aut si faterentur ignauiam, armis victori traditis, pœnisq; maleficiorum persolutis, nihil præclarū sibi vsurparēt amplius. Quod cū quotidie facerēt, nec quidquā proficerent, decreuerunt eos circumuallare, fame ad deditionē compulsuri. Hæc consl. diu ferebant, non timiditate aut pusillanimitate; (erant n. ambo animosi & bellicosi) sed suspectos habentes plebeiorū militum animos, qui deposita promptitudine, voluntariam ignauiam induerant ex quo coortæ erant seditiones agrariæ. adhuc. n. obuersabātur aurib. & oculis quę anno superiore, consuli honorē inuidētes, turpiter & præter maiestatē populi Rom. fecerāt, victis concessa victoria, falsoq; fugę probro admisso, ne illi viro triūphus ob victoriā contingeret. Ergo cū vellent seditionē in totū e castris tollere, & vniuersam multitudinē redigere in pristinā concordiā, idq; vnū omni consilio & cura agerēt: quoniā neq; animaduersione in quosdā, castigare licebat ceteros, q & multi erāt, & p̄ter peruicaciam, ēt arma habebant in manibus; neq; rationib. persuadere in tanta animorū obstinatione: videbātur hi duo modi reliqui p quos eximeretur seditio: ad corrigenda mitiora ingenia, (erant. n. & tales nonnulli admixti multitudini) pudor opprobriorū hostiliū; ad refractarios aūt animos, necessitas, q̄ vniuersum humanū genus metuit. Vt igitur horū vtrūq; fieret, p̄miserūt

ὁ δεσπότης ἀνὴρ ἀνωμότατος ἦν

διάνοιαν ἀγραίαν

ὃ χρεὼν, ἀλλ' αὐτοὶ παρέδοσαν τοῖς ἐχθροῖς, ἐκεῖνος ὁ χάραξ ὁ τὸν ἀκληφθέντα ὑποδεξάμενος, ἀντὶ τοῦ καταληφθέντος ἀλώσεται βίᾳ κρατηθείς. Ταῦτα παρὰ τῶν μαντέων οἱ Τυρρηνοὶ ἀκούσαντες, μέρος μὲν τῆς ἑαυτῶν στρατιᾶς τὴν ἐρημωθεῖσαν ὑπὸ Ῥωμαίων καταλαμβάνουσι στρατοπεδείαν, ὡς ἐπιτείχισμα ποιησόμενοι τῆς ἑτέρας. ἵν' δὲ πρῶτον ἐλθεῖν ὃ χωρίον, καὶ τοῖς ἀπὸ Ῥώμης ὅπῃ ὃ στρατόπεδον ἰοῦσι κωλύσεως ἐν καλῷ κείμενον. προσμαθόμενοι δὲ καὶ τἆλλα ἐξ ὧν πλεονεκτήσειν τοὺς πολεμίους ἔμελλον, ἐξῆγον εἰς τὸ πεδίον τὰς δυνάμεις. μενόντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐφ' ἡσυχίας, προσιππάζονται πρὸς αὐτῶν οἱ βλημεσταί, καὶ πλησίον τῆ χάρακος ἱστάμενοι, γυναῖκάς τε ἀπεκάλουν ἀπόλιδας, καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν τοῖς δειλοτάτοις τῶν ζώων ἐοικέναι λέγοντες ἐκάκιζον, καὶ δυοῖν θάτερον ἠξίουν, εἰ μὴ δυνησόμενοι τῆς περὶ τὰ πολέμια ἀρετῆς, καταβαίνειν εἰς τὸ πεδίον μιᾷ τὸν ἀγῶνα κρῖναι μάχῃ· εἰ δ' ὁμολογοῦσιν ἧττον) κακοὶ, παραδόντας τὰ ὅπλα τοῖς κρείττοσι, καὶ δίκας ὑποσχόντας ὧν ἔδρασαν, μηδενὸς ἔτι τῶν μεγάλων αὐτοὺς ἀξιοῦν. Τοῦτο ἐποίουν ὁσημέραι. καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἐπέραινον, ἀποτειχίζειν αὐτοὺς ἔγνωσαν ὡς λιμῷ προσαναγκάσοντες παραδῶναι. οἱ δὲ ὑπατικοὶ προεώρων τὰ γινόμενα μέγει. πολλοὶ, δι' ἀνανδρίαν μὲν ἢ μαλακίαν οὐδεμίαν· ἀμφότεροι γὰρ εὔψυχοί τε καὶ φιλοπόλεμοι ἦσαν· ὃ δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐθελοκακόν τε καὶ ἀπροθύμον, ἁμαρτὸν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἐξ οὗ περὶ τῆς κληρουχίας διεστασίασαν, ὑφορώμενοι· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἔναυλα καὶ πρὸ ὀμμάτων ἦν, ἃ τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ κατ' ὀλίγον τὸ ἔγκοτον τὸ πρὸς τὸν ὕπατον ἡμῶν, αἰσχρὰ καὶ δυάξια τῆς πόλεως εἰργάσαντο, παραχωρήσαντες τῆς νίκης τοῖς ἡττηθεῖσι, καὶ φυγῆς ὁδὸς οὐκ ἀληθὴς ὑπομείναντες, ἵνα μὴ καταγάγῃ τ' ὀπινίκιον ἅρμα ὁ δυήρ. βουλόμενοι δὲ τὸ στασιάζον ἐκ τῆς στρατιᾶς ἐξελθεῖν εἰς τέλος, καὶ καταστῆσαι πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ὁμόνοιαν ἄπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἰς ἓν ὅτι πᾶν εἰσφερόμενοι βαλεῖν τε καὶ πρόνοιαν, ἐπειδὴ οὔτε κολάσεσι μέρος τινὸς προσηνέστερον ἀποδοῦναι τὸ λοιπὸν ἦν, πολὺ καὶ αὐθάδες ὑπῆρχον, καὶ τὰ ὅπλα ἐν τῇ χειρὶ ἔχον, οὔτε πειθοῖ προσαγαγέσθαι λόγων τοὺς οὔτε πειθοῦς βουλομένους, δύο τούτους ὑπέλαβον τῶν στασιαζόντων αἰτίας τὰ μάλιστα, τοῖς μὲν ὑπερφερεστέρας λαχοῦσι φύσεως· οἷόν γέ τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ πολλῷ· τὸ ὅπῃ τοῖς ὀνειδισμοῖς τῶν πολεμίων αἰσχύνη· τοῖς δ' ἀγωγὸν ὅπῃ τὸ καλόν, ὡς ἅπασι δεδοικέναι δυσθεράπευτον φύσιν, ἀνάγκῃ. ἵνα δὲ ταῦτα γένοιτο ἀμφότερα, ἐφῆκεν τοῖς πολε-

τοῖς πολεμίοις λόγῳ τε αἰσχύνην, καὶ ἰζονίας ὡς ἄ-
17 νανδρον σφῶν τ̃ ἡσυχίαν, καὶ ἔργοις, ὑπερφυίας τε καὶ
καταφρονήσεως πολλῆς γιγνομένης, ἀναγκάζειν ἀγα-
θοῖς γενέσθαι τοὺς ἐκείνους εἰ μὴ βουλομένους. γινομέ-
νων γὰρ τούτων πολλὰς ἐλπίδας εἶχον ἥξειν ὅπῃ ὁ στρα-
τήγιον ἀπώσας ἀγωνιουμένους καὶ καταβοῶντας καὶ
κελεύοντας ἡγεῖσθαι σφῶν ὅπῃ τοὺς πολεμίους· ὅσῳ καὶ
σιωπήσει. ὡς γὰρ ἤρξαντο τὰς ὁδοὺς τ̃ χάρακος ἀπο-
ταφρεύειν τε καὶ ἀποστρωμνοῦν οἱ πολέμιοι, δυσανασχε-
τήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ὅπῃ τάχος ἔργῳ, τέως μὲν κατ' ὀ- 10
λίγους, ἔπειτα ἀθρόοι συρρέοντες ὅπῃ τὰς σκηνὰς τ̃
ὑπάτων, ἐκεκραγέσάν τε, καὶ πορρωθοσίαν αὐτῶν ἐνεκά-
λουν, καὶ εἰ μή τις ἡγήσοιτο σφίσι τ̃ ὁδοῦ, δίκα ἐκεί-
νων αὐτοὶ τὰ ὅπλα ἔχοντες ὅπῃ τοὺς πολεμίους ἔλεγον
ἐξελεύσεσθαι. ὡς δὲ οὐδὲ ἀπὸ πάντων ἐγίνετο τοῦτο, παρ-
ναγ τ̃ χρόνον οὐ πρόσφορον οἱ στρατηγοὶ νομίσαντες, ἐ-
κέλευον τοῖς ὑπηρέταις συγκαλεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἐκ-
" κλησίαν. καὶ προελθὼν Φάβιος τοιάδε εἶπε· Βραδεῖα
" μὲν ἡ ἀγανάκτησις ὑμῶν γέ πρὸς ὧν ὑβρίζεσθε ὑ-
" πὸ τῶν πολεμίων, ἄνδρες συστράτιῶται καὶ ἡγεμό- 20
" νες· καὶ τὸ βουλόμενον ἑκάστου χωρεῖν ὁμόσε τοῖς ἐναν-
" τίοις, πολὺ τ̃ δέοντος ὕστερον φαινόμενον, ἄωρόν ἐστιν.
" παλαίτερον γὰρ ἔπι τοῦθ' ὑμᾶς ἔδει προελθεῖν, ὅτε
" πρῶτον αὐτοῖς εἴδετε καταβαίνοντας ἐκ τῶν ἐρυμάτων,
" καὶ μάχης ἤρχετε βουλομένους. τότε γὰρ δήπου κα-
" λὸς ὁ πρὸς τῆς ἡγεμονίας ἰὼ ἀγών, καὶ τὸ Ῥωμαίων
" φρονήματος ἄξιος· νῦν δὲ ἀναγκαῖος ἤδη γέ, καὶ ὑπὲρ
" μὲν τὸ κράτιστον λαβεῖν τέλος, ὁμοίως καλός. ὑπὲρ γε νῦν
" ποιήσετε ὅμως ἐπανορθώσαντες τὴν βραδυτῆτα βου-
" λόμενοι, καὶ τὰ προσοφειλόμενα ἀπολαβεῖν· καὶ πολλὴ χά- 30
" ρις ὑμῖν τῆς ὅπῃ τὰ κράτιστα ὁρμῆς, εἴ γε ἐπ' ἀρετῇ
" γέ. χρήσιμον γάρ ἐστιν ἀρξαντας ὀψὲ τὰ δέοντα πρά-
" ξαι, ἢ μηδέποτε. εἶτ' οὖν ἀπῆλθες ὁμοίους ἔχετε πε-
" ρὶ τῶν συμφερόντων λογισμούς, καὶ ἡ προθυμία τῆς
" ὅπῃ τ̃ ἀγῶνα ὁρμῆς ἀπῶσας ἡ αὐτὴ καταλείληφε. νῦν
" δὲ φοβούμεθα μὴ τὰ περὶ τῆς κληρουχίας πρὸς-
" κρούσματα τῶν δημοτικῶν προὸς τοὺς ἐν τέλει, με-
" γάλης αἰτίας τῷ κοινῷ γένηται βλάβης· ὑποψία τε
" ἡμᾶς καταλείληφεν, ὡς ἡ περὶ τῆς ὁδοῦ καταβοὴ καὶ
" ἀγανάκτησις οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως πα- 40
" σῶν γέ· ἀλλ' οἱ μὲν, ὡς ὠμοφρονοῦντες τοὺς
" πολεμίους, προθυμεῖσθε τὸ χάρακος ἐξελθεῖν· οἱ
" δὲ, ὡς ἀποδρασούμενοι. ὅ ὧν δὲ παρέσχεν ἡμῖν
" ταῦτα ὑποψίαν, ἃ μάντεις εἰσὶν, οὐδὲ σοφισμοί,
" ἀλλ' ἔργα ἐμφανῆ, καὶ οὐδὲ ταῦτα παλαιὰ, ἀλλ'
" ἐν ᾧ παρελθόντι ἐνιαυτῷ γεγόμενα, ὡς ἀπῶλες ἦτε,
" ὅτε ὅπῃ τοὺς αὐτοῖς πολεμίους τότοις πολλῆς καὶ ἀγα-

hosti vt suos tum probrosis verbis incesseret, & quietem illorū, ignauiam appellaret; tum *superbis* etiā factis eos *lacesseret:* vt sui, qui vltro nollēt, ob nimiam istam hostis insolētiam, fortes se viros prętare cogerentur. sic enim fore sperabāt vt cuncti ad prætorium concurrentes, præ indignatione clamoribus prœlium poscerēt. id quod factum est. Vt enim hostes cœperunt castrorum exitus fossa & vallo intercludere, Romani rem non ferendam rati, pauci primum, mox cateruatim confluebant ad tentoria consulū, vociferantes & proditionē eis obiectantes; &, nisi quis ducem se præberet, se arreptis armis sine illis in hostem erupturos dicētes. Quod cum ab vniuersis fieret, duces exspectatum tempus adesse rati, lictoribus mandarunt in concionem vocare milites. Tum Fabius *in medium* progressus, sic eos allocutus est: Tarda quidē venit vestra indignatio post tot hostiles contumelias, commilitones ac præfecti; & ista confligendi cum hostibus cupiditas, quæ serius quā oportebat vos subiit, iam intempestiua est. dudum debueratis hoc facere, cum primum vidistis eos e munitionib. descendentes prouocare ad prœliū. tunc enim honeste certassemus de imperio, & ex dignitate populi Romani. nūc vero necessario pugnabimus; & vt felix cōtingat exitus, certe par decus nō erit. attamen recte facitis, dū vel nunc tandē *præteritam* tarditatē vultis corrigere, & quod reliquū est *virium animorumq;* recolligere: habeturq; vobis magna gratia ob hunc ardorē honestissimum; si quidē amore virtutis exortus est. præstat enim sero quā numquā officiū facere. Atq; vtinā omnes pariter vtilitatis cōmunis respectum habeatis: vtinam eadem vniuersi alacritate ad certamen feramini. nūc veremur ne plebeii ob negotium agrarium infensi honoratioribus, magnā cladem afferant reip. & suspicamur indignabūdas istas inclamationes nō ab omnibus eodem animo fieri; sed alios, vt pœnas de hoste sumāt, exire cupere; alios, vt aufugiant. Caussam autem huius suspicionis nō vates præbuerunt nec cōiecturæ, sed facta manifestaria; eaq; nō vetera, sed superiore anno proximo (vt omnes nostis) edita; quādo cōtra hos ipsos hostes vali-

do misso exercitu, & primo prœlio depugnato feliciter; cum is qui tunc vos ducebat cõsul, Cæso, frater meus *cui successi*, posset castra hostium vi capere, & clarissimam patriæ reportare victoriam, inuidẽtes ei gloriam nonnulli, quod non esset plebis studiosus, neq; ad inopum gratiã tractaret rempublicam, prima post prœlium nocte iniussi reuulsis tentoriis aufugerunt e castris; non cõsiderato nec periculo, quod sibi noctu, nullo ordine, nullo duce ex hostico excedentibus immineret; nec ignominia, quã accepturi essent, quod hostibus, quantũ in se esset, imperio cederent; & quidẽ victores victis. Horũ metu, (tribuni, vosq; centuriones & milites) qui neq; præesse possunt neq; parere volunt, cum sint multi, iiq; peruicaces & armati; neq; prius cum hoste congredi voluimus, neq; nunc etiã audemus cũ talibus propugnatoribus de rerũ summa decernere, ne impedimẽto & nocumẽto sint iis qui nihil alacritatis in se desiderari patiuntur. atqui mẽ si & illorum animos Deus instigat, & omissis nũc pernicioſissimis reip. diſſidiis possunt exspectare pacata tẽpora, præsentiq; virtute præteritas ignominias emendare cupiũt, nihil vetat nos cum bona spe hostem aggredi. nam præter alias occasiones victoriæ, maximas nobis præbet hostiũ stultitia: qui cum copiarũ numero longe nos superent, & vel hac vna prærogatiua nostræ fortitudini atq; peritiæ resistere queant, hac præcipua cõmoditate se ipsi priuauerunt, absumpta exercitus parte in castellorum præsidia. deinde cum deberẽt caute ac prudẽter agere singula, reputantes cu præstantioribꝫ. sibi esse negotiũ, temere inconsiderateq; ruunt in prœlium; perinde ac si inuicti sint ipsi, nos vero eorum audacia perterriti. id sane præ se ferũt istæ circumuallationes, istæ ad nostra castra obequitationes, magnaq; ista tũ in dictis tũ in factis insolẽtia. Hęc ergo cogitãtes, & tot egregiarũ pugnarũ memores quib. eos *alias* profligastis, alacres hoc etiã prœliũ capessite; & quẽ quisq; locũ in acie tuendũ acceperit, eũ sibi domũ, agrũ, patriã reputet. qui

ϑῆς ἐξελθούσης τραλιας, καὶ τῆς τοιαύτης μάχης ὃ κράτιστον ἡμῖν λαβόσης τέλος, δωνηθέντος δὴ τότε ἄρχοντος ὑμᾶς ὑπατου Καίσωνος, ἀδελφοῦ ἐμοῦ, τὸ δὴ καὶ τὸ χράκα τῶν πολεμίων ἐξελεῖν, καὶ νίκην τῇ πατρίδι καταγαγεῖν λαμπροτάτην, φθονήσαντες ἄνδρες δόξης τινὲς, ὅτι ὐ δημοτικὸς ἦν, οὐδὲ τὰ κεχαρισμένα τοῖς πένησι διετέλει πολιτευόμενος, τῇ τοιαύτῃ νυκτὶ μὴ τὴν μάχην ἀναβαλόντες ἐκ τῶν σκηνῶν, δίχα τοῦ ἀλλήλους ἀπέδρασαν· οὐκ ὀλίγος ὅστε τὸν κίνδυνον ὑπομενοῦντες τὸν καταληψόμενον αὐτοῖς ἀτάκτως καὶ χωρὶς ἡγεμόνος ἀπιόντας ἐκ πολεμίας γῆς, καὶ ταῦτα ἐν νυκτὶ, ὅτε τὸ αἰσχύνην ὅσην καθέξειν αὐτοὺς ἔμελλεν ὑπολογισάμενοι, ὅτι παρέχωσιν τοῖς πολεμίοις τῆς ἡγεμονίας, ὃ μοῦν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγιστον, καὶ ταῦτα οἱ νικήσαντες τοῖς κεκρατημένοις. τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας ὀρρωδοῦντες, ὧν ταξίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ τῆς τραλιῶται, τοὺς οὔτε δεῖν δυναμένους, οὔτε δεῖσθαι βουλομένους, πολλοὺς καὶ αὐθάδεις ὄντας, καὶ τὰ ὅπλα ἔχοντας ἐν χερσὶν, οὔτε πρότερον ἐθελήσαντες μάχῃ σωθῆναι, οὔτε νῦν ἔτι θαρσοῦντες ὅτι τοιούτοις συμμάχοις τὸν τῶν μειζόνων ἀγῶνα δρᾶσθαι, μὴ κωλύσαντα βλαβῆναι φόβῳ τοῖς ἀπόλλυσι τὰ καθ' ἑαυτοὺς πρόθυμα παρεχομένοις. εἰ μόνοι κἀκείνων ὁ θεὸς ὅτι πρεῖττον ἀλλὰ τὸν νοῦν, καὶ νικᾶν καλοῦντες ὃ σασιάζον, ὑφ' ὧν πολλὰ καὶ μεγάλα βλάπτεται τὸ κοινὸν, εἰς τοὺς εἰρήνης τε ἀναβαλόμενοι χορηγοὺς, ἤδη ἐπανορθώσασθαι βάλονται τὰ παρεσπόμενα ὀνείδη τῇ πατρίδι ἀρετῇ, μηδὲν ἐπὶ κωλῦσον ἔσεσθαι χωρὶς ἡμᾶς εἰς πολεμίους, τὰς ἀγαθὰς προσδοκωμένους ἐλπίδας. ἔχομεν δὲ πολλὰς μὲν καὶ μεγάλας ἀφορμὰς εἰς τὸ νικᾶν, μείζους δὲ καὶ κυριωτέρας, ἃς ὁ τῶν πολεμίων ἀνόητον ἡμῖν παρέχεται· οἵ τε πλήθει τραλιᾶς μαχρῷ προύχοντες ἡμῶν, καὶ τούτῳ μόνῳ δωνηθέντες δὴ πρὸς τὰς ἡμετέρας τόλμας τε καὶ ἐμπειρίας δὐτέχειν, ἀπεστερήκασι τῆς μόνης ὠφελείας ἑαυτοὺς, ἀπομοιρώσαντες τὸ δυνάμεως μέρος εἰς τὰς τῶν φρουρίων φυλακάς. ἔπειτα δέον αὐτοῖς σωτὴρ ἀλήθεια καὶ λογισμῷ σώφρονι πρᾶξαι ἔκαστα, ἐνθυμουμένους πρὸς οἵους ἄνδρας καὶ ἡλικίαν τε ἡμῶν ὁ κίνδυνος ἔσται, θρασέως καὶ ἀπερισκέπτως ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωροῦσιν, ὡς ἅμαχοι δή τινες, καὶ ὡς ἡμῶν καταπεπληγότων αὐτούς. αἵ γοῦν ἀποταφρώσεις, καὶ αἱ μέχρι τοῦ χάρακος ἡμῶν καθιππεύσεις, καὶ τὰ πολλὰ ἐν λόγοις τε καὶ ἔργοις ὑβρίσματα τοῦ-

τοι δώσουσι. ταῦτά τε δὴ ἐνθυμούμενοι, καὶ τῶν πρότερον ἀγώνων μεμνημένοι πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν, ἐν οἷς αὐτοὺς ἐνικᾶτε, χωρεῖτε μὴ προθυμίας καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα· καὶ ἐν ᾧ δὴ ὑμῶν ἕκαστος χωρίῳ τάξῃ, τοῦτον ὑπολαβέτω καὶ οἰκεῖον εἶναι καὶ πλήθρον καὶ πατρίδα· καὶ ὁ μὲν

σώζων

» σώζων τ' ωδ' ἀσάτω, ἑαυτῷ ωεφάτην τὴν σωτηρίαν
» ὑωολαβέτω· ϗ ὁ ἐγκαλιπὼν, ἑαυτὸν ἡγείσθω τοῖς
» πολεμίοις ωεφιδόναι. μάλιστα ὃ ἐκεῖνο μεμνῆσθε, ὁ-
» τι τῶν μὲν ἀνδρῶν καὶ μαχομένων ὀλίγον ὁ ἀπολλύ-
» μενόν ἐστιν, ἐγκλινάντων δὲ ϗ φυγόντων καμὲ ἢ βρα-
» χὺ τὸ σωζόμενον. ἔπι δὲ αὐτὸ λέγοντος τὰ εἰς τὸ ἡμε-
ναῖον ἐπαγωγά, καὶ πολλὰ μεταξὺ τῶν λόγων ἐκ-
χέοντος δάκρυα, λοχαγῶν τε ϗ ταξιάρχων ϗ τῶν ἀπλί-
των τραλιωτῶν ἔκαστον, ὧν συνήδη τι λαμπρὸν ἔργον ἐν
μάχαις ἀποδεξαμένων, κατ' ὄνομα ἀνακαλουμένος, 10
καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα τοῖς ἀριστεύσασι ϗ τὴν μά-
χην, φιλάνθρωπα δώσειν ὑωισχνούμενος ωρὸς τὸ
τῶν ωράξεων μέγεθος, ὑμάς τε καὶ πλούτους ϗ τὰς
ἀπλίας βοηθείας, ἀναβοήσας τε ὅσ ἀπόντων ἐγίνοντο
θαρρεῖν τε ωαρεκελεύσατο, καὶ ἄγειν ὅτι τ' ἀγῶ-
να ἀξιοῦντων. ὅτε δὲ ἐπαύσατο, ωροέρχεται ὡς
ὑπὸ τοῦ πλήθους Μάρκος Φλαβολήιος ὅλος ἀνὴρ δη-
μοτικὸς μὲν ϗ αὐθυρχὴς, ἀ μὴν τ' ἀωρρίμμενος τὶς,
ἀλλὰ τ' ἐπαινουμένων δι' ἀρετὴν, ϗ τὰ πολέμια δη-
λήμων, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα ἑνὸς τ' ταγμάτων τὴν λαμ- 20
ωροτάτην ἀρχὴν κεκτημένος, ἣν τὰς ἑξήκοντα ἑκα-
τονταρχίας ἔπεσθαί τε ϗ τὸ κελεύσμενον ὑπηρέτην κε-
λεύειν νόμος. τοῦτον Ῥωμαῖοι τὸν ἡγεμόνας τῇ πατρίῳ
γλώττῃ ωριμοπίλους καλοῦσιν. οὗτος ὁ ἀνὴρ· ἰὼν δὲ
ωρὸς τοὺς ἀνδρας μέγας τε ϗ καλὸς ἰδεῖν· τὰς ὄψεις πᾶ-
σιν ἔμελλεν ἔσεσθαι φανερὸς, ὅτι τοῦτοις ἔφησεν· Ὦ
» ὕπατοι, δεδοίκατε μὴ τὰ ἔργα ἡμῶν οὐχ ὁμοία γένηται
» τοῖς λόγοις; ἐγὼ ωρῶτος ὑμῖν ὑωὲρ ἐμαυτοῦ τὸ βέ-
» βαιον τῆς ὑωοχέσεως ἐκ τ' μεγίστης πίστεως παρέ-
» ξομαι· ϗ ὑμεῖς δὲ, ὦ πολῖται τε καὶ τ' αὐτῆς κοινω- 30
» νοὶ τύχης, ἴσοι διεγνώκατε εἰς ἴσον καταστῆσαι τὰ ἔρ-
» γα τοῖς λόγοις, ὄκνει μὴ ἀμύρτωμέν τε ὁ αὐτὸ ποιοῦν-
» τες ἐμοί. ταῦτα εἰπὼν ϗ ὃ ξίφος ἀνέλκυσας, ὤμοσε
τ' ὅρκιόν τε Ῥωμαίοις καὶ κράτιστον ὅρκον, τὴν ἀ-
γαθὴν αὐτοῦ πίστιν, νικήσας τοὺς πολεμίους ἥξειν εἰς
τὴν πόλιν, ἢ μὴ οὔ. τοῦτον ὀμόσαντος τὸ Φλαβο-
λήιου τὸν ὅρκον, πολὺς ὃς ἀπόντων ἔπαινος ἐγένετο·
καὶ αὐλίκα οἵ τε ὕπατοι ἀμφότεροι ὃ αὐτὸ ἔδρων, καὶ
οἱ τὰς ἐλάττους ἔχοντες στρατηγίας, χιλίαρχοί τε καὶ
λοχαγοὶ, τελευτῶσα δὲ ἡ πληθύς. ἐπεὶ ὃ τοῦτο ἐγέ- 40
νετο, πολλὴ μὲν θυμία πᾶσιν ἐνέπεσε, πολλὴ ὃ φι-
λότης ἀλλήλων, θράσος τε αὖ καὶ μένος· καὶ ἀπελ-
θόντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, οἱ μὲν ἵππους χαλινοῖς ἐνέ-
βαλλον, οἱ δὲ ξίφη καὶ λόγχας ἔθηγον, οἱ δὲ σκεπαστή-
ρια τ' ὅπλων ἐξέμασσον· καὶ ὀλίγου πᾶσα ἡ ἑτοιμος

suum manipularem seruauerit, suæ saluti consultũ credat: econtra qui illum destituerit, se quoq; hostib. proditũ existimet. Illud præcipue memineritis, resistendo & pugnãdo paucos viros cadere; inclinata vero semel acie versaq; in fugã, pauciſſimos euadere. Hęc ad accendendã suorum virtutem eo memorãte, multasq; inter dicendũ lacrymas effundente, & tribunos, cẽturiones, aliosq; spectatæ fortitudinis milites nominatim appellante, pollicenteque multa & magna eximiæ operę præmia, pro cuiusq; facinoris merito, honores, diuitias, aliaque cõmoda, cõclamarunt vniuersi, bono animo esset, seq; in prœliũ educeret. Quib. finitis, e multitudine prodit M. Flauoleius vir plebeius & colonus operari suis manib. solitus, nõ vilis tamẽ, sed bellica fortitudine ceterisq; virtutib. cõmendatus, & ob ambo hæc in vna legionũ illustri ornatus imperio; cuius ductũ & iussa sexaginta centuriones cũ suis *manipulis* sequi lex iubet: quos duces Romani vernacula lingua Primipilos nominant. Is igitur, cũ præter cetera, statura quoq; ac forma insignis esset, ex editiore loco, e quo cõspici ab omnibus posset; Hoccine, inquit, timetis conss. ne facta nostra dictis nõ respondeant? ego primus vobis pro meipso certissimã promissi fidẽ faciam. vos quoq; ciues ciusdẽq; fortunę socii, si idẽ quod ego faciatis, recte feceritis. Hęc locutus, arrecto ense iurauit patriũ sacramentũ, cuius apud Romanos vis est maxima; Bona sua fide, nõ nisi deuictis hostibus, reuersurũ se in vrbẽ. Hoc eius exemplũ omnib. placuit: moxq; ambo cõsules id imitati sunt, ceteriq; duces minorum ordinum, tribuni atq; cẽturiones; & postremo reliqua multitudo militum. Quo facto, ingens alacritas totum exercitum subiit, mutuaq; beneuolentia; simulq; robur & audacia. solutaque concione, equites frenabant equos; ceteri gladios lanceasque acuebant, aut scuta extergebant; breuiq; omnes erant parati ad prœlium. At conss. deorum ope sacrificiis & precibus implorata, vt pugnæ sibi duces essent, decenti ordine copias e castris eduxerunt. Quos

εἰς τ' ἀγῶνα ἡ στρατιά. οἱ ὃ ὕπατοι τοὺς θεοὺς ἀγαλμάτων τε ϗ θυσίαις καὶ λιταῖς ὅπως καλεσάμενοι τῆς
ἐξόδου σφίσι γένεσθαι ἡγεμόνας, ἐξῆγον ἐκ τοῦ χάρακος ἐν τάξει καὶ κόσμῳ τὸν στρατόν. καὶ

vbi e munitione descēdisse viderunt Etrusci, mirati, ex aduerso prodierunt totis viribus. Vt vero in planitie vtriq; constiterunt, tubæq; belli signū dederunt, sublato clamore cōcurrerunt; & congressi cum equitib. equites, cū peditibus pedites, tāto feruore dimicarunt, vt multi vtrimq; caderent. Romanorū dextrū cornu, cui Manlius cōsul præerat, sibi oppositos impulit; & equites, missis equis, pedestrem capessebāt pugnam. at sinistrū circumueniebatur a dextro hostiū, q̄ Etrusca acies ea parte esset non paulo protensior; ita vt Romanus exercitus ibi laboraret, & crebros ictus acciperet. ei cornui legatus præerat Q. Fabius bis consul; diuq; restitit varia vulnera perferens: tandem lancea per pectus vsq; ad viscera trāsuerberatus, exsanguis cecidit. Quo audito M. Fabius cōsul, qui in media stabat acie, assumptis validissimis centuriis, accitoq; altero fratre Cæsone, suā præteruolauit aciem: ac tandē etiā hostium dextrū cornu præteruectus, eo processit vbi Romani circumueniebantur: moxq; in hostes irruens, magna obuiorum strage edita, reliquos propulit, & fratrem adhuc spirantē sustulit; qui non multo post est mortuus. Ceterum vltores eius maiore inflammati ira, fortius in aduersos irruerunt, nulla propriæ salutis ratione habita; & cū modica manu in medium & confertissimum hostium robur penetrātes, aceruabant cadauera; ita vt iā hac parte laborarent Etrusci, & qui prius hostes presserant, a victis reprimerētur. at sinistrum eorum cornu fugæ proximum, instante Manlio, vice versa fugauit oppositos. nam quidā vibrato in Manlium iaculo, cuspidem ei per genu ad suffraginē vsq; adegerat. cumq; a circumstātib. in castra referretur, hostes Romanorū ducem occisum esse rati, sumpserunt animos, & ceteris etiā succurrentib. in aduersos duce orbatos impressionē fecerūt. ita Fabiis necesse fuit rursum e sinistro in dextrū cornu trāscurrere. Quos vbi cū valida caterua aduentantes senserunt Etrusci, a persequendo destiterunt, & condensarunt suos ordines:

οἱ Τυῤῥηνοὶ καλιόντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐρυμάτων ἰδόντες, ἐθαύμασάν τε καὶ ἀντεπεξῆεσαν ἁπάσῃ δυνάμει. ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἀμφότεροι καλέσηκαν, καὶ τὸ πολεμικὸν ἐσήμηναν αἱ σάλπιγγες, ἔθεον ἀλαλάξαντες ὁμοῦ· καὶ συμπεσόντες ἀλλήλοις ἱππεῖς τε ἱππεῦσι, καὶ πεζοὶ πεζοῖς, ἐμάχοντο, καὶ πολὺς ἀμφοτέρων ἐγίνετο φόνος. οἱ μὲν οὖν τὸ δεξιὸν ἔχοντες τῶν Ῥωμαίων κέρας, οὗ τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μάνλιος, ἐξέωσαν τὸ καθ' ἑαυτῶν μέρος, καὶ καταβαίντες ἀπὸ τῶν ἵππων, ἐμάχοντο πεζοί. οἱ δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέρατι τασσόμενοι, ὑπὸ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἐκυκλοῦντο. ἐνταῦθα γὰρ ἡ Τυῤῥηνῶν φάλαγξ κατὰ τοῦτο ὑπερτείνουσα καὶ οὐκ ὀλίγῳ μείζων τῆς ἑτέρας. παρερῥήγνυτο δὴ τοῦτο τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα, καὶ πολλὰς πληγὰς ἐλάμβανεν. ἡγεῖτο δὲ τούτου τοῦ κέρως Κόϊντος Φάβιος, πρεσβύτης καὶ ἀντιστράτηγος ὤν, δὶς ὑπατεύσας· καὶ μέχρι πολλοῦ ἀντεῖχε θαυμαστὰ λαμβάνων πληγάς. ἔπειτα λόγχῃ βληθεὶς εἰς τὰ στέρνα, μέχρι τῶν αὐλίσκων ἐλθούσης τῆς αἰχμῆς, ἐξαίμιος ἠφανίσθη. ὡς δὲ τοῦτο ἤκουσεν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μάρκος Φάβιος· ἐνταῦθα δὲ κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα τεταγμένος· τὰς κεφαλὰς τῶν λόγχων ἀναλαβών, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Καίσωνα Φάβιον ἀνακαλεσάμενος, παρήλαυνεν ὅπῃ τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα· καὶ μέχρι πολλοῦ προῆλθεν, ὅπῃ παφήλαξαν τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων κέρας, ἤλαυνεν ὅπῃ τὰς κυκλώσεις. ἐμπεσὼν δ' αὐτοῖς, φόνον τε τοῖς ἐν χερσὶ ποιῆς πολὺν, καὶ φυγὴν τῶν προσώπων· τόν τε ἀδελφὸν ἔτι ἐμπνέοντα καταλαβών, αἴρεται. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὑπὸ πολὺν ἔτι χρόνον ὑπὸ ἰοῖς, ἀποθνήσκει· τοῖς δ' ἀμφεσῦσιν αὐτῷ θυμὸς ἔτι πλείων παρέστη καὶ μείζων τοῖς ὑπάλοις· καὶ ἅθρόοι ἔτι τὴν ἰδίας ψυχῆς προνοούμενοι, σὺν ὀλίγοις εἰς μέσους ἐμπεσόντες τοὺς μάλιστα συνεστηκότας τῶν πολεμίων, προῆκαν ἀξιολόγους νεκρῶν. κατὰ μὲν δὴ τοῦτο τὸ μέρος ἐκαμνεν ἡ Τυῤῥηνῶν φάλαγξ, καὶ οἱ πρότεροι ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, ὑπὸ τὸ κεκραληκότων ἀνέκοπτον. οἱ δὲ εὐώνυμον ἔχοντες κέρας, καμνοντες ἤδη καὶ φυγῆς δεόμενοι, ἔνθα ὁ Μάνλιος ἦν, ἐβόων τοὺς καθ' ἑαυτούς. παλτῷ γάρ τις βαλὼν τὸν Μάνλιον, διὰ τοῦ γόνατος ἄχρι τοῦ ἰγνύος διῆρσε τὸν μηρόν· καὶ τὸν μὲν οἱ πέριξ δορύφοροι, ὅπῃ τὸν παρεμβολὴν ἀπεκόμιζον· οἱ δὲ πολέμιοι τὸν ἡγεμόνα τῶν Ῥωμαίων τετυπηκέναι δόξαντες, ἐπερρώσθησαν, καὶ προσβοησάντων αὐτοῖς τὸ ἕτερον, ἐνέκειντο τοῖς Ῥωμαίοις ὡς ἔχοντες ἡγεμόνα. ἰδόντες δὲ πάλιν οἱ Φάβιοι καταλιπόντας τὸ εὐώνυμον κέρας, τῷ δεξιῷ βοηθεῖν. καὶ οἱ Τυῤῥηνοὶ προσιόντας αὐτοὺς εἴφ καιρερῷ μαθόντες, τῆς μὲν ὅπῃ πλέον διώξεως ἀπορέπον· πυκνώσαντες [δὲ] τὰς λόχους,

ἐμάχοντο

ἐμάχοντο ἐν τάξει· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν σφετέρων ἀπέβαλον, πολλοὺς δ' ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀπέκτειναν. ὡς δὲ ταῦτα ἐγίνετο, οἱ τὸ χάρακα τὸ ἐκλελοιπότα ὑπὸ τῶν Μανλίου καλαλαβόμενοι Τυρρηνοὶ, σὺν ὀλίγοις ἀρ-
χόντος ἀπὸ στρατηγοῦ, σὺν τάχει πολλῷ καὶ θορυβία μεγάλῃ χωρησάντες, ὅπως τὸ ἕτερον ἐπειρῶντο τῶν Ῥωμαίων χάρακα, ὡς οὐκ ἀξιοχρέῳ δυνάμει φυλαττόμενον. καὶ ἐκεῖ ἡ δόξα αὐτῶν ἀληθὴς ἐγένετο. ἔξω γὰρ τῶν τριακοσίων καὶ ὀλίγων ἄλλων τῶν ἐν ἀκμῇ, ὁ λοιπὸν πλῆθος ἐμπόρων τε καὶ θεραπόντων καὶ σκευοφόρων ἐκεῖ ἐν αὐτῷ. γίνεταί τε πολλῶν εἰς ὀλίγον στενοχωρίαν χωρίον· πρὸς γὰρ ταῖς πύλαις ὁ ἀγὼν ἐκεῖ· ὀξεῖα καὶ χαλεπὴ μάχη, καὶ νεκροὶ παρ' ἀμφοτέρων πολλοί. ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ ὅ τε Μάλλιος ὕπατος ἐκβοηθῶν ἅμα τοῖς ἱππεῦσιν, ὅπου ὁ ἵππος ἔπεσεν, συγκαλυφθείς, καὶ ἀδυνάτως ὢν ἀναστῆναι ὑπὸ πλήθους βαυμάτων, ἀποθνήσκει, καὶ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ περὶ αὐτὸν ἄλλοι νέοι. μετὰ δὲ τὸ πάθος τοῦτο λύθεις ὁ χάραξ ἁλίσκεται· καὶ τέλος εἶχε τοῖς Τυρρηνοῖς τὰ μανθάνομαθα. εἰ μὲν οὖν ἐπαμύναντο τὴν παροῦσαν εὐτυχίαν, καὶ ἔχοι φυλακῆς εἶχον τὸ χάρακα, ἅς τε ἀποσκευὰς τῶν Ῥωμαίων καλέχον, καὶ αὐτοὺς ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν ἐκέλευον· νῦν δὲ πρὸς ἁρπαγὴν τῶν ἀπολελοιπότων βαπόμενοι, καὶ ἀναψύχοντες οἱ πλείους, καλὴν ἄγραν ἐκ τῶν χρῶν ἀφῃρέθησαν. ὡς γὰρ ἀπηγγέλθη θατέρῳ τῶν ὑπάτων τὸ χάρακος ἡ ἅλωσις, ἠπείγετο σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ἰσπέων τε καὶ πεζῶν. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ μαθόντες αὐτὸν ἐπιόντα, ἀπεστεφάνωσαν τὸ χάρακα, μάχῃ τε αὐτῶν ἐκ παρασκευῆς, τῶν μὲν ἀναστώσασθαι βουλομένων τὰ σφέτερα, τῶν δὲ, μὴ παντελεῖ διαφθορᾷ ἁλόντος τὸ χάρακος, δεδοικότων. χρόνῳ δ' γινομένῳ πλείονος, καὶ τῶν Τυρρηνῶν πλεονεκτούντων· ἐν γὰρ αὐτοῖς ἐξ ὑπαρδυξίου ὁ χωρίον, καὶ τοῖς ἀνθρώποις δὲ ἡμέρας ὅλης κεκμηκόσι τῇ μάχῃ· Τίτος Σίκκιος ὁ πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, κοινωσάμενος τῷ ὑπάτῳ τὴν αὐτοῦ βούλησιν, ὃ ἀνακλητικὸν ἐκέλευσε σημαίνειν, καὶ καθ' ἓν ἄπωθεν γινομένους μιᾷ πρεσβάλλειν πλευρᾷ τὸ χάρακος, καθ' ὃ μάλιστα ὁ χωρίον ἐν ἐπιμαχόταον· τὰ δὲ κατὰ τὰς πύλας εἶασε μέρη κατά τινα εἰκότα λογισμὸν, ὡς οὐκ ἐφυσόμενον αὐτόν· ὅτι σωθήσεσθαι μὲν ἐλπίσαντες, μεθήσοντα τὸ χάρακος· ἐν ἀπογνώσει δὲ τούτου γινομένους, κυκλώσεώς τε πρώτης ἐκ τῶν πολεμίων γινομένης, καὶ οὐδεμιᾶς ἐκ ἀρχούσης ἐξόδου, ἀναγκαῖον ἔξοισι ὁ ὕπολμον. γινομένης δὲ καθ' ἓν χωρίον τῆς περιβολῆς, ἔτι περὶ ἀκμὴν οἱ Τυρρηνοὶ ἐβόων, ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλας, ὅπως τὸν ἑαυτῶν ἀνεσώζοντο χάρακα. ὁ δ' ὕπατος ὅπως τὸ δεινὸν ἀπεώσατο,

pugnaq; inſtaurata, multos tum e ſuis amiſerunt, tũ e Romanis occiderunt. Dum in hunc modum certatur, pars Etruſcorum quæ deſerta Manlii caſtra occupauerat, ſigno ab imperatore dato, magna celeritate atq; alacritate inuaſit altera Romanoꝝ caſtra, vt nõ magni momẽti præſidio cuſtodita. nec eos fefellit opinio. nã præter triarios & paucos alios militari robore præditos, ceterũ vulgus negotiatorum, lixarũ calonumq; & opificũ inerat. ibi multis in anguſtũ locum coarctatis, (nam ad portã certamẽ erat) acri & aſpera pugna coorta, multi vtrimq; cæſi ſunt. Manlius quoq; conſul, qui cum equitatu eo aduolabat, prolapſo equo collapſus & ipſe, cum præ vulnerum multitudine reſurgere non potuiſſet, in eo cõflictu periit; & circa eum ceciderunt multi alii fortes iuuenes. poſt eã cladem caſtra mox capta ſunt: non irrito Tuſcorũ vaticinio. Qua felicitate ſi moderate ſciuiſſent vti, & *capta* caſtra muniſſent præſidio, Romanorũ impedimenta retinuiſſent, ipſosque turpiter diſcedere coegiſſent. nunc ad direptionẽ verſi, & pleriq; ad curã corpõrũ, egregiam prædã emiſerunt e manibus. Vt enim alter cõſul amiſſa caſtra cognouit, ꝓperauit eo cũ lectiſſimis equitũ ac peditum. cuius aduentũ vt cognouerũt Etruſci, facta circũ vallũ corona, propugnarunt fortiter: fuitq; ingens certamen, his, ſua recipere conãtibus: illis, ſi caſtra caperentur, internecionẽ timentibus. Quod cum protraheretur diutius, & Etruſci præualerent, (quippe qui e ſuperiore loco in homines per totum diem certando fatigatos pugnarent) T. Siccius legatus cũ conſ. communicato cõſilio, iuſſit receptui canere, & ſimul collectos vnũ *tantum* caſtrorum latus adoriri, qua parte locus is facilius oppugnari poſſe videbatur. portę latera omiſit ratione ꝓbabili: qua minime falſus eſt: vallo ceſſuros ſi ſpes ſalutis affulgeret. qua deſperata, ſi vndique cingerentur hoſtibus, nullo patente exitu, auſuros extrema neceſſario. Itaq; dum vnum tantummodo latus oppugnatur, Etruſci nõ pugnauerunt amplius, ſed aperta porta, in ſua ſe caſtra receperũt. Cõſul vero hac clade depulſa,

rursum ad suos recurrit in aciem. Ferunt numquam ad eam ætatem Romanos pugnasse tam magno prœlio, siue diuturnitas eius spectetur, siue pugnatorum numerositas, siue fortunę nunc his nunc illis fauentis vicissitudines. erant enim vrbanæ iuuentutis ad xx milia peditum, & equites his quatuor legionibus adiuncti circiter mille ac ducenti; colonorũ quoque & sociorum par numerus. pugna paulo ante meridiem incepta, protracta est vsque ad occasum solis. & fortuna certaminis diu nutauit, nũc huc nunc illuc inclinante victoria. alter consulum cecidit, & vnus legatorum qui bis consul fuerat, aliiq; multi duces, tribuni & cẽturiones, quot numquam antea. Victoria tamen penes Rom. fuisse videtur, non ob aliud quã quod sequenti nocte Etrusci desertis castris abierunt. Postera die Romani direptis profugorum hostium castris, & sepultis suorum cadaueribus, in sua se castra receperũt. Ibi aduocata cõcione, fortitudinis præmia tributa sunt iis qui egregiã in pugna operam nauauerãt: primo loco, Cæsoni Fabio consulis fratri, qui magna & admiranda ediderat facinora: secundo, T. Siccio, cuius consilio castra recepta fuerant; tertio, M. Flauoleio legionis duci, tũ ob iusiurandum, tum ob admirandam in periculis fortitudinem. His peractis, & paucis aliquot diebus in eisdem castris cõsumptis, cum nulli hostes ad pugnã prodirent, domum reuersi sunt. Porro, cũ tota ciuitas pro maximo prœlio feliciter depugnato triumphũ offerret superstiti consuli, recusauit honorem, negans vel fas vel ius esse in fratris & collegæ amissione lauream & pompam admittere. Itaque repositis signis dimissisque militibus, consulatum eiurauit, cũ duo adhuc menses supererent de magistratu annuo. nõ poterat enim obire cõsularia munia, vulnere immani saucius, ita vt decumberet. Senatus interreges elegit comitiorũ gratia. cumq; secũdus interrex populum in campum *Martium* cõuocasset, creatus est Cæso Fabius, is qui primas fortitudinis e *superiore* prœlio retulerat, frater eius qui modo cõsulatu decesserat, nunc tertium consul; & cũ eo T. Virginius. Hi

A.V.C. 275. cõss. Kęs. Fabio III, & T. Virginio, bellũ cũ Æquis & Veientib.

παρεβοήθ παλιν τοῖς ἐν τῷ πεδίῳ. αὕτη μεγίστη λέγε τ τοῦ αὐτῆς ἡγέσθαι Ῥωμαίων μάχη, πλήθ τε αὐθεφτων, καὶ μήκει χρόνου, καὶ τῷ ἀληθρόφῳ τ τύχης. αὐτῶν γὰρ τῶν ἐκ τ πόλεως Ῥωμαίων ἡ κραίστη τε καὶ ὁπλιτικὸς ἀκμὴ δισμυρίων μάλιστα πεζῶν ἐγένετο, καὶ τῶν συλλεταγμένων τοῖς τέτταροι τάγμασιν ἱππέων ὁμοῦ τι χιλίων καὶ ὀγδοήκοντα, ἵππων τε καὶ συμμάχων ἕτερα τοσαύτη. χρόνος δὲ ἐμηκύνθη τὸ ἀγῶνος ὀλίγῳ τοῦτερον τ μεσημβρίας ἀρξάμενος μέχρι δύσεως ἡλίου. τὰ δὲ τῆς τύχης μέχρι πολλοῦ τῇδε καὶ τῇδε νίκαις τε καὶ ἥτταις παλαίουσα διέμενεν. ὑπάτου δὲ θάνατος ἐγένετο, καὶ στρατηγοῦ δὶς ὑπαλλάξαντος, καὶ δημάρχων πολλῶν ἡγεμόνων καὶ ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν ὅσων οὐδέπω τοῦτερον. ὁ μέντοι κράτος ἐδέξατο τ ἀγῶνος τοῖς Ῥωμαίοις γενόμενον, κτ' ἐμὲ μὲν οὐδέν, ὅτι ὑ τῇ ὑπερύστερον νυκτὶ 42
καταλιπόντες τ χάρακα οἱ Τυρρηνοὶ ἀνέζυξαν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ τοῖς ἀρίστοις τῆς ἐκλιφθείσης ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν παρεμβολῆς οἱ Ῥωμαῖοι βαπόλμοι, καὶ ταφὰς ποιησάμενοι τῶν σφετέρων νεκρῶν, ἀπῆλθον εἰς τ ἑαυτῶν χάρακα. ἐκεῖ δὲ ἐκκλησίαν ποιησάμενοι, τοῖς ἀγωνισαμένοις λαμπρῶς τὰς ἀριστείας ἀπέδοσαν ὑμνας, πρώτῳ μὲν Καίσωνι Φαβίῳ τῷ τοῦ ὑπάτου ἀδελφῷ, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἔργα ἀποδειξαμένῳ· δευτέρῳ ὑ τῷ Σικκίῳ, τῷ βραχεσαξαμένῳ τ χάρακα ἀνασώσασθαι· τρίτῳ δὲ Μάρκῳ Φλαβολήϊῳ τῷ ἡγεμόνι τοῦ τάγματος, τοῦ τε ὅρκου χάριν, καὶ τ τοιαῦτα ἀνδρὸς ῥώμης. βραχεσαξάμενοι ὑ ταῦτα, καὶ μείναντες ὀλίγας ἡμέρας ὅπι τοῦ χάρακος, ὡς οὐδεὶς ἀντεπεξῆλθ τ πολεμίων μαχησόμενος, ἀπῆεσαν ἐπ' οἴκου. πρώτων ὑ τ κτ' τ πόλιν, ὡς ὅτι μέγιστῳ ἀγῶνι κάλλιστον τέλος εἰληφότι, τὴν ὁπατικὸν ὑμνὴν τοῦ θριάμβου τῷ τρίτῳ ὑπάτῳ τροσθεῖναι βουλομένου, ἠρνήσατο τὴν χάριν αὐτὸς ὁ ὕπατος, οὔτε ὅσιον εἶ λέγων οὔτε θεμιτὸν ἐπ' ἀδελφοῦ θανάτῳ καὶ στρατάρχοντος ἀποβολὴν πομπεύειν καὶ στεφανηφορεῖν. ἀποθεὶς δὲ τὰς σημαίας, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπολύσας ὅπι τὰ οἰκεῖα, τὴν ἀστατείαν ἀπωμόσατο, δυοῖν ἔτοιν μείοσιν εἰς τ ἐνιαύσιον χρόνον ληπομένων, ἀδιάστατος ὢν τοῦ τ ἀρχῆς στρατηγῶν. ἐπαληπτῶρ γὰρ ἐπὶ τοῦ βουλομένου ἐξαγαγεῖν, καὶ ἐν κλινοπετής. ἑλομένης δὲ τῆς βουλῆς μεσοβασιλέα τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἕνεκα, καὶ τοῦ δευτέρου μεσοβασιλέως συγκαλέσαντος εἰς τὸ πεδίον τοὺς ὄχλους, ἀποδείκνυται Καίσων Φάβιος, ὁ τὰ ἀριστεῖα λαβὼν ἐκ τῆς μάχης, ἀδελφὸς ὑ τοῦ" ταύτην ἀποθεμένου, τὸ τρίτον ὕπατος· καὶ σὺν αὐτῷ Τίτος Οὐεργίνιος. οὗτοι

ἀλλα-

Δμαλαχόντες τὰς δυνάμεις, ἐξῆγον εἰς τὸν ὑπαν-
δρον· Φάβιος μὲν, Αἰκανοῖς πολεμήσων προιουμέ-
νοις τὴς Λατίνων ἀγρούς, Οὐεργίνιος δὲ Οὐιεντανοῖς.
Αἰκανοὶ μὲν οὖν ὡς τὸν στρατὸν ἐλθύσμενον ἐπ' αὐ-
τοῖς ἔγνωσαν, ἀναστάντες ἐκ τῆς πολεμίας ἀμὰ πέρ-
χοις, ἀπῆλθον εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλις· καὶ μὴ ταῦ-
τα λεηλατουμένης τῆς σφετέρας γῆς ἀνείχοντο· ὥσ-
τε πολλῶν κρατῆσαι χρημάτων τὸν ὕπατον καὶ σώ-
ματων καὶ τῆς λείας ἐξ ἐφόδου. Οὐιεντανοὶ δὲ κατ'
ἀρχὰς ἐντὸς τειχῶν μένοντες, ὡς καιρὸν ἔδοξαν ἐ-
πιτήδειον ἔχειν, ἐπέστεντο τοῖς πολεμίοις ἐσκεδασμέ-
νοις ἀνὰ τὰ πεδία, καὶ τοὺς ἀρπαγῇ τεταμένους
τῆς λείας. ἐπιόντες δὲ πολλῷ καὶ συντεταγμένῳ
δυνάμει, ἐμβοηθοῦσιν εἰς αὐτοὺς, καὶ τὴν τε λείαν ἀ-
φαιροῦνται, καὶ τοὺς ὁμοῦ χωροῦντας οὓς μὲν ἀποκ-
τείνουσιν, οὓς δὲ εἰς φυγὴν τρέπουσι· καὶ εἰ μὴ Τί-
τος Σίκκιος πρεσβύτης τότε ὤν, σὺν τεταγμέ-
νῳ πεζῶν τε καὶ ἱππέων τοὺς βοηθήσας ἐπέσχεν αὐ-
τοῖς, οὐδὲν ἂν κωλῦσον μὴ πᾶσαν ἀπολέσθαι τὴν
στρατιάν. ἐκείνου δὲ ἐμποδὼν γενομένου, συνελθεῖν ἐ-
φθασαν οἱ λοιποὶ οἱ καθ' ἕνα διεσκεδασμένοι. πολ-
λοὶ δὲ ἐν ταὐτῷ γενόμενοι, λόφον τινὰ καταλαμβά-
νονται πρὸς δεξιὰν ὁδίαν, καὶ τὴν ὑπερκεῖσαν νύκτα
ἐν τούτῳ ἔμειναν. ἐπαρθέντες δὲ Οὐιεντανοὶ τῇ κα-
τορθώματι, πλησίον τοῦ λόφου τίθενται τὰ ὅπλα, καὶ
τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἐκάλουν, ὡς καταπεπληγότες
τοὺς Ῥωμαίους εἰς χωρίον ἔνθα σφίσι τὰ ὑπιτη-
δείων ἔμελλον ἕξειν, καὶ προσαναγκάσοντες ἐκ εἰς
μάχην παραδοῦναι σφίσι τὰ ὅπλα. γίνεταί τε αὐ-
τῶν, συχνοῦ ἐλθόντος ὄχλου, δύο στρατόπεδα πε-
ρὶ τοὺς ὑπερμάχους λαβόντας τοῦ λόφου· πολλὰ δὲ ἄλ-
λα φρούρια βραχύτερα καθ' τοὺς ἦττον ὑπερκεί-
μενους τόπους· καὶ πάντα ἐν μέσῃ ὅπλων. ὁ δὲ ἕτερος
τῶν ὑπάτων Φάβιος, γραμμάτων παρὰ τοῦ συν-
122 άρχοντος ἀφικομένων, ὑπηγνοὺς ὡς ὅτι ἐν ἐράτοις
εἶεν οἱ καταπεπληγότες ἐν τῷ λόφῳ, καὶ κινδυνεύ-
σουσιν, εἰ μή τις αὐτοῖς βοηθήσει, λιμῷ ἁλῶναι, ἀνα-
στήσας τὸν στρατὸν, ἦλθε ὑπὲρ τοὺς Οὐιεντανοὺς σὺν τάχει·
καὶ εἰ μιᾷ βραδύτερον ἡμέρᾳ διέλυσε τὴν ὁδὸν, οὐ-
δὲν ἂν ὤνησεν, ἀλλὰ διεφθαρμένῳ τὴν ἐκεῖ στρατιὰν
καθέλαβε· πιεζόμενοι γὰρ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀναγκαίων
οἱ καθέχοντες τὸν λόφον, ὑπῆλθον ὡς τὸν δυσπερέ-
στατον αἱρησόμενοι τῶν θανάτων· καὶ συμβαλόντες τοῖς
πολεμίοις, ἐμάχοντο κεκμηκότες οἱ πλῆθοι τὰ σώ-
ματα λιμῷ τε καὶ δίψῃ καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ κακώ-

cum exercitibus quos cuique sors dederat, profecti sunt; Fabius, cōtra Æquos Latini agri populatores; Virginius, contra Veientes. Æqui aduentu exercitus cognito, propere castris ex hostico motis, receperunt se in sua oppida; agrosq; suos deuastari & prędas abigi passi sunt: ita vt cōsul primo incursu multis captiuis magnisq; pecuniis & præda potiretur. Ceterū Veientes cum a principio mœnib. se continuissent, tandem occasionē nacti, hostes per campos dispalatos & prædabundos magna manu instructisque ordinibus aggressi, tum prædam recuperant, tum obuios quosq; partim interimunt, partim in fugam vertūt. & nisi T. Siccius legatus cum instructa peditum & equitum caterua succurrēs eos repressisset, nihil obstitisset quin totus exercitus internecione deletus fuisset sed huius interuentu reliquis data est in vnum se recolligendi copia. iamque congregati omnes tumulum quendam sub vesperam occupant; vbi sequentem noctem egerunt. Hac victoria Veientes elati, armata manu tumulum obsederunt, & oppidanos exciuerūt, quasi Romanos in tales angustias cōclusissent, vbi omni cōmeatu destituti, breui se cum armis dedere cogerentur. cumq; magna multitudo venisset, bina castra fecerunt ad latera tumuli quæ oppugnatu essent faciliora: multas etiam alias minores custodias disposuerūt per loca tumuli minus opportuna; ita vt armatis replerentur omnia. At alter cons. Fabius per litteras a collega monitus de obsessorum extremo periculo, quippe quos fames, si nemo succurreret, ad deditionem esset compulsura, excitis copiis properauit contra Veientes. qui si vna die serius venisset, nihil profecisset, sed exercitum ibi deletum offendisset. cum enim victus inopia in colle premerentur, prodierant ad oppetendum honestissimum mortis genus; & cum hostibus congressi, pugnabant, pleriq; fame, siti, insomnia, aliisq; incommodis fracti. sed paulo post conspectus exercitus Fabii, magnus & instructus, suis audētiā, hostibus pauorē attulit. nam Etrusci, rati se

σι. μετ' ὀλίγον δὲ ὡς ὁ Φάβιος στρατόπεδα προσιὸν ὤφθη πολύ τε καὶ συντεταγμένον, θάρσος μὲν ἔφερε τοῖς σφετέροις, δέος δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ οὐκέτι ἀξιομάχοι εἶναι νομίσαν-

validis & recentibus copiis impares, relictis castris, abierunt. At Romani exercitus postquam cõuenerunt, magnis castris prope vrbem loco munito positis, per aliquot dies optimam Veientis agri partẽ populati, domum reuersi sunt. Veientes vt audiuerunt Romanũ exercitum dimissum, cum expedita iuuentute, quam partim ipsi in promptu habebant, partim finitimi submiserant, irruperunt in confines sibi campos; eosq; refertos frugibus, pecoribus, hominibus, diripuerunt. descenderant enim e munimentis coloni propter pabulum pecorum agrorumque culturam, freti suo exercitu: nec ante exercitus abitum compositis rebus suis mature se in tutum receperant; quod non putassent Veientes post tantam cladem tam cito ausuros hostilia. Hęc Veientium in Romanum agrum irruptio, breuis quidem fuit, si tempus spectes: sed si regionis spatia, quæ peruaserũt, cõsideres, fuit vna ex maximis & grauissimis. nam populãdo excurrerunt vsque Tiberim & montẽ Ianiculum, ad vigesimum ab vrbe stadium & vlterius; non minore populi Romani probro quã damno; quod nullæ sub signis essent copiæ quæ hostẽ incursu prohiberent. Ita hæc excursio facta est prius quam colligerentur & centuriarentur Romani milites.

Coacto deinde a consulibus senatu, post consultationem de modo belli cum Veientibus gerẽdi, placuit præsidiariorum agmen in finibus excubare, qui perpetuo in armis manerẽt, & agros *ab iniuria* tutarẽtur. Sed grauabantur sumptu, qui in præsidiarios impendendus erat maximus; quod ærarium exhauriretur continuis expeditionibus, nec priuati census tributis sufficerent amplius. neque minus angebantur quo pacto præsidiarii conscribi possent, quod nulli se vltro pro cunctis exposituri essent periculo; præsertim cum non per vices, sed indesinẽter sustinendi labores essent. Hærente in his difficultatibus senatu, Fabii gentiles suos cõuocarunt, communicatoq; inter se consilio, senatui promiserunt se pro patria spõte id periculũ subituros cũ clientib. suis & amicis; & quantisper bellum duraret, propriis militaturos sumptibus.

τες, τοῖς ἀλαθεῖ τε καὶ ἀκμῆτι δυνάμειν εἰς ἀγῶνα χωρῆν, ὤχοντο ἐκλιπόντες τὰς χῶρακας. ὡς δὲ εἰς ταὐτὸ συνῆλθον αἱ τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις ἀμφότεραι, στρατόπεδόν τε ποιοῦνται μέγα πλησίον τῆς πόλεως ἐν ἐχυρῷ· καὶ πολλὰς ἡμέρας αὐτόθι διατρίψαντες, καὶ τὴν χώρην τῶν Οὐεντανῶν λεηλατήσαντες, ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ Οὐεντανοὶ τὰς δυνάμεις τῶν Ῥωμαίων ἀφειμένας ἀπὸ τῶν σημείων, τὴν ὑπόζωνον ἀνδραποδίσαντες νεότητα, καὶ τὸν αὐτοῖς συνεσταγμένον εἶδον, καὶ τὴν τῶνδε τῶν πλησιοχώρων παρῶσαν, ἐμβοήσαντες εἰς τὰ τῶν χειμάρρων στρώματα τὴν σφετέραν χώραν πεδία, καὶ διαρπάζουσι, καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνθρώπων ὄντα μεστά. καλέβησαν γὰρ ἐκ τῶν ἐρυμάτων οἱ γεωργοί, χάριν τε τῶν βοσκημάτων ἕνεκα, καὶ ἐργασίας τῶν ἀγρῶν, πιστεύοντες τῇ σφετέρᾳ στρατιᾷ τῶν καθημένων· καὶ οὐκ ἔφθασε ἀπελθόντας ἀνασκευάσαντες πάλιν, οὐκ ἐλπίσαντες τοσαῦτα κεκακωμένους τοὺς Οὐεντανοὺς ταχεῖαν ὅπως ἀντεπιχείρησιν ποιήσεσθαι. αὕτη χρόνῳ μὲν μήκει βραχεῖα ἐγένετο ἡ τῶν Οὐεντανῶν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐμβολή· πλήθει δὲ χώρας ἣν ἐπῆλθον, οὐ ταῖς πόλεσι μεγάλη, καὶ ἀνθηδόνα συνῆλθε μνήμη Ῥωμαίοις ἀπὸ τῆς παρέσχεν, ἄχρι Τιβέρεώς τε ποταμοῦ, καὶ ὄρεως Ἰανίκλου σάδια τῆς Ῥώμης οὐδὲ εἴκοσιν ἀφεστηκότος· ἣν ἀφικνεῖτο κωλύουσα δυνάμις ὁπόσον πλῆθος χωρῆν τὰ πολέμια, οὐκ ἦν ὁπόσα σημεῖα. ἔφθασεν οὖν ὁ τῶν Οὐεντανῶν στρατευμα, πρὶν συλλεγῆναι τε καὶ λοχισθῆναι τοὺς Ῥωμαίους, ἐπελθόν. συναχθείσης δὲ τοῦτο βουλῆς ὑπὸ τῶν ὑπάτων, καὶ σκέψεως γενομένης, ὅπως χρὴ πολεμεῖν τοὺς Οὐεντανούς, ὅπως, ἢ νικῶσα ἦν γνώμη, στράτευμα συνεχὲς ἔχειν ὁπόσον τοῖς ὁρίοις, ὃ δὴ φυλακῆς ἕξει τὴν χώραν θυρεολογοῦν, καὶ ἀεὶ μένειν ἐν τοῖς ὅπλοις. ἐλύπει δὲ αὐτοὺς ἥ τε εἰς τοὺς φεύγοντας δαπάνη πολλὴ σφόδρα ἐσομένη, ἥ τε χρεῶν ζημία διὰ τὰς συνεχεῖς στρατιὰς ἀναλωθησομένη, καὶ τῶν ἰδίων βίων ἀπειρηκότων τὰς εἰσφοράς· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἢ τῶν ἀποσταλησομένων φευξῶν καλαχαφὴ ἵνα τέλος λάβοιτο, ὡς οὐκ ἂν ἐκτισίων γέ τινων τοσχειμένων ἀπόντων, καὶ μὴ ἐκ προσδοκίας, ἀλλὰ συνεχῶς παλαπτῶσιν ὑποστησομένων. ἀδημονούσης δὲ αὐτῆς τὴν βουλῆς ἐπ' ἀμφοτέροις τούτοις, συγκαλέσαντες οἱ Φάβιοι τοὺς μετέχοντας τοῦ σφετέρου γένους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, ὑπέσχοντο τῇ βουλῇ τοῦτο τὸ κινδύνευμα αὐτοὶ σὺν πόνων ἐκείνης ὑποστήσεσθαι, πελάτας τε τοὺς ἑαυτῶν ἐπαγόμενοι, καὶ φίλους, καὶ τέλεσι τοῖς ἰδίοις, ὅσον δὴ χρόνον ὁ πόλεμος διαμένῃ, στρατευόμενοι.

ἀγα-

ἀγαθέντων δὲ αὐτοῖς ἁπάντων τῆ ἡμιναίᾳ τῆς προθυμίας, καὶ ὃ νικᾶν παρ' ἐν τῷτο ὃ ἔργον ἡγεμόνων, πλήθοι καὶ προθύμοτοι καθ' ὅλην τὴν πόλιν ὄντες, ἐξήεσαν ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα σὺν ἀρχαῖς καὶ θυσίαις. ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Μάρκος Φάβιος, ὁ τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ ὑπατεύσας ἔτει, καθ' ὃ ἐνίκησε τοὺς Τυρρηνοὺς τῇ μάχῃ, τετρακισχιλίους μάλιστα ἐπαγόμενος· ὧν ὃ μὲν πλῆθος, πελατῶν τε καὶ ἑταίρων ἦν· οὐκ ὀλίγῳ τῶν Φαβίων γένους, ἐξ οὗ τριακόσιοι ἄνδρες. εἵποντο δ' αὐτοῖς μετ' οὐ πολὺ καὶ ἡ Ῥωμαίων δύναμις, ἧς ἡγεῖτο Καίσων Φάβιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων. ἐλθόντες δ' ποταμοῦ Κρεμέρα πλησίον, ὃς ἀπέχει τῆς Οὐιεντανῶν πόλεως, ὅσον ὅλου λίνου ἀποτόμου καὶ περιῤῥῶγες ἐπειλήχιζον αὐτοῖς φρούριον ἰσθμὸν φυλάττεσθαι τοσαύτῳ στρατιᾷ, τάφρους τε ὀρυξάμενοι πρὸ αὐτῶν διπλᾶς, καὶ πύργους ἐγείραντες συχνούς· ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ φρούριον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, Κρεμέρα· οἷα δὴ πολυχρείας τε ἐργαζομένης, καὶ ὑπάτου συλλαμβάνοντος, θᾶττον ἢ κατ' δόξαν ἐτελέσθη τὸ ἔργον. καὶ μετὰ τοῦτο ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν, παρήλασεν ὑπὲρ θάτερα τὰ μέρη τῆς Οὐιεντανῶν χώρας τὰ πρὸς τὴν λίμνῃ ἐστραμμένα Τυρρηνίαν, ἔνθα ἦν τοῖς Οὐιεντανοῖς τὰ βοσκήματα, σφῶν ἔπολε στρατὸν ἥξειν Ῥωμαίων ἐκεῖ προσδεχομένοις. προνοήσαντος δὲ πολλὴν λείαν, ἀπῆλθ' ὑπὸ τοῦ νεοκλίστου φρουρίου, χαίρων ὑπὸ τῇ ἀγρᾳ κατ' ἀμφότερα, τό τε ὑπὲρ μακρᾶς τῶν πολεμίων ὑμφείας ἕνεκα, καὶ ὅτι τοῖς φρουροῖς τῷ χωρίῳ πολλὴν ἔμελλε παρέξειν εὐποιΐαν. σφόδρα γὰρ ὅτε εἰς τὸ δημόσιον ἀπήνεγκεν, ὅτε τοῖς στρατευομένοις ἰδιώτας ἀπένειμεν, ἀλλὰ καὶ πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ζεύγη βοϊκά, καὶ σίδηρον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα εἰς γεωργίαν ὑπῆρχε τότε ἐπιτήδεια ἦν, τοῖς ἐπὶ πόλεως τῆς χώρας ἐφεῖσαι. ταῦτα δὲ πράξας ἀνάξιος, ἀπῆλθεν ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν. τοῖς δὲ Οὐιεντανοῖς μετὰ τὸ ὑπολειφθὲν τῷ χωρίῳ, καὶ πάνυ πρόσθεν τὰ πράγματα εἶχεν, ὅτε τὴν γῆν ἔτι δυναμένοις ἀσφαλῶς γεωργεῖν, ὅτε ἔξω ἐξιέναι εἰσαγομένοις ἀγοράς. νεμομένοις γὰρ εἰς τέτταρα μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Φάβιοι, τῷ μὲν ἑνὶ διεφύλαττον τὸ χωρίον· τοῖς δὲ τρισὶ τὴν χώραν τῶν πολεμίων ἀνίεσάν τε καὶ φέροντες ἀεὶ διετέλουν· καὶ πολλάκις τῶν Οὐιεντανῶν οὐκ τὸ φανερὸν τε αὐτοῖς ὑπαντιαζομένων οὐκ ὀλίγῃ, καὶ εἰς χωρία ἑδραῖα καλούμενα ὑπαγομένων, περιῆσαν ἀμφοτέρως, καὶ πολλοὺς νεκροὺς ποιησάντες, ἀσφαλῶς ἀπῆεσαν εἰς τὸ χωρίον. ὥστε οὐδὲ ὁμόσε χωρῆν αὐτοῖς ἔτι οἱ πολέμιοι ἐτόλμων, ἀλλὰ ἡσυχῇ μένοντες τὰ πολλά, καὶ κλεῖθρον τὰς ὁδοὺς διετέλουν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐκεῖνος ἐτελεύτα. ᾧ δ' κατόπιν ἔτει

Quam animorum generositatẽ cum mirifice probarent omnes, & in ea promptitudine sola omnem victoriæ spem ponerent, ita vt fama eorum tota vrbe celebraretur, præmissis votis & sacrificiis, arma sumpserunt, & *in hostem* perrexerũt. Præerat eis M. Fabius, qui superiore anno consul Etruscos prœlio vicerat; ducebatque ad summum quatuor milia militũ. horum maior pars clientes erãt & sodales; ex ipsa gẽte Fabia CCC & sex viri. quos paulo post alia Romanorum manus secuta est, ductu Cæsonis Fabii consulis. Cumq; peruenissent prope fluuium Cremeram, qui non longe a Veiis abest, castellum pro copiarum numero in tumulo quodã prærupto communierunt, dupliciq; fossa & crebris turribus incinxerunt; cui de fluuio nomen indiderunt Cremeræ. id opus cum multæ manus vrgerent, & consul ipse adiuuaret, opinione citius absolutum est. Eo perfecto, cum copiis prouectus in vlteriorem Veiẽtis agri partem quæ in reliquam Etruriam versa est, vbi erant Veientium pecora, quod numquam eo vẽturum Romanum militẽ crederent, magnam prędam abegit in castellum recens conditum: captura ista duobus nominibus gaudens, tum quod hosti tam cito dignã persoluisset gratiam; tũ quod præsidiariis magnam pararet copiam. nihil enim nec in publicum retulit, nec militibus diuisit; sed pecora, iumenta, iuga boum, ferramenta, reliquumq; instrumentum rusticum, colonis castellanis largitus est: atque his peractis domum reduxit exercitum. Ceterũ Veientium res post eam castelli contra se munitionem, non bene se habebant; quod nec agricolatio tuta esset, nec importatio cõmeatuum. Nam Fabii diuisis quadrifariã copiis, vna parte prędio castelli relicta, trib. *alteris* agrum hosticum perpetuo infestabant, prædas agentes ferentesq;: & sępe Veientem hostem nunc ex insidiis nunc aperte se inuadentem profligabant, multisque cędis tuto se intra munimentũ recipiebant. quo factũ est vt illi ne congredi quidem auderent amplius; sed intra mœnia plerumq; se cõtinentes, nõ nisi furtim progrederẽtur. atq; ita hiems ea exacta est. Sequenti anno

A.V.C.276, conſſ. L Æmilio, C.Seruilio,bellum cum Æquis, Volſcis, Veientibus.

L. Æmilio, C.Seruilio cõſſ. Romam nuntiatum eſt Volſcos & Æquos de Romanis vna inuadendis pactos, in agrum Romanum propediem irrupturos. nec falſus erat nuntius. nam vtriq; opinione citius eductis copiis proximos ſibi agros vaſtabãt;rati Romanos & Etruſcis oppugnandis & ſibi repellendis non fore pares. Rurſus aliunde nuntiabatur totam Etruriam in bellum conſpiraſſe, communesq; ſuppetias Veientib. decreuiſſe. confugerant enim ad eorum opem Veientes, quum ſuis viribus exſcindere caſtellum non poſſent; obſecrantes per cognationem & amicitiam totq; bella communibus auſpiciis geſta, vt horum omniũ memores, bello ſe iuuarent contra populum Romanum; quippe qui pro tota Etruria oppoſiti, manans a Roma bellum obiectu ſuo a cunctis popularib. repellerent. quibus rationibus Etruſci perſuaſi, promiſerunt eis quantum petebant auxiliarem exercitum. His cognitis, ſenatus ſtatuit tres exercitus emittere: properatisque delectibus L. Æmilius cõtra Etruſcos miſſus eſt. cum eo profectus eſt Cęſo Fabius ſuperioris anni conſul,impetrata a ſenatu venia vt ſibi gentilibus ſuis, quos frater tutando Cremerenſi caſtro eduxiſſet, adeſſe liceret, eademque cum illis certamina capeſſere. cui cum ſuis exeunti proconſularis poteſtas eſt addita. Alter conſul C.Seruilius in Volſcos duxit exercitum: in Æquos vero proconſ.Ser.Furius. Binæ ducibus Romanorum militum legiones datæ; Latinorum,Hernicorum,ceterorumque ſociorum par numerus.

† Proconſul Furius non minus feliciter quam celeriter bellum confecit. vno enim prœlio Æquos fudit ac fugauit; idque minimo negotio, primo ſtatim congreſſu exterritos: deinde agros vaſtauit hoſte intra munitiones cõpulſo. Alteri conſuli Seruilio,temere ac præpropere congreſſo, longe præter animi ſententiã euenit; quod Volſci fortiſſime reſiſterẽt. itaque neceſſe habuit amiſſis multis viris fortibus,poſthac abſtinere a prœliis, & intra caſtra manendo per ſolas velitationes bellum ducere. Ceterum L. Æmilius, quẽ in Etruriam miſſum diximus, exercitu Veiẽtium ante ipſorum vrbem inuento, ſimul-

Λεύκιός τε Αἰμιλίος καὶ Γάϊος Σερουίλιος τὴν ὑπαλείαν παρέληφότων, ἀπηγγέλη Ῥωμαίοις ὅτι βουλεύσοιτο καὶ Αἰκανοὶ συνθήκας πεποίωνται, στρατιὰς κατ' αὐτῶν ἅμα ἐξάγειν· καὶ ὁ μὲν μακροδείς τὴν χώραν ἐμβαλοῦσι· καὶ ἐγένετο τὰ λεγόμενα. θᾶττον γὰρ ἢ προσεδόκα τις, ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις ἔχοντες, ἐδήουν τὴν τῶν στασιωτῶν ἑκάστοι χώραν, ὡς μὴ ἐκβιῶν ἐσομένων Ῥωμαίων τῷ τε Τυρρηνικῷ πολέμῳ ἀντέχειν, καὶ στασιώτας βοηθοῦντας δέχεσθαι. καὶ ἕτεροι αὖθις ἥκοντες, ἐκπολεμεῖν τοὺς αὐτοὺς Τυρρηνίαν ἀπήγγελλον ὅλην, καὶ παρεσκευασμένους διεντεῦθεν κοινὴν ἀποστέλλειν συμμαχίαν. καλέφυον γὰρ ὡς αὐτοὺς μὲν δυναστεύοντες ὅλης ἕξεσθαι δι' ἑαυτῶν τὸ φρούριον διεντεῦθεν, συνηθείας τε ἐκομιμνήσκοντες καὶ φιλίας, καὶ ὅσοις μετ' αὐτῶν ἤρξαντο πολέμοις διεξιόντες· ἀντὶ πάντων ὧν τότε τῶν ἀξιουμένων σωθέντας σφίσι τὸν πρὸς Ῥωμαίων πόλεμον, ὡς σφῶν τε προσκαθημένων Τυρρηνίας ὅλης, καὶ τὸν πόλεμον ἀνακωχεύοντων τὸν ἀπὸ Ῥώμης ῥέοντα· τῶνδε πάντων τὸ ὁμοεθνῶν. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ πρόθυμοι, ὑπέσχοντο πέμψειν αὐτοῖς ὅσην ἠξίουν συμμαχίαν. ταῦτα ἡ βουλὴ μαθοῦσα, ἐψηφίσατο ἰσχυρὰς στρατιὰς ἐκπέμψειν στρατιάς. καὶ γνόμενον ἐν τάχει τὸ καλαλόγων, Λεύκιος μὲν Αἰμίλιος ὅτι Τυρρηνοὺς ἐπέμφθη· σωθέντα δ' αὖτα τὸ ἔξοδον Καίσων Φάβιος ὁ νεωστὶ τὴν ἀρχὴν ἀποδεδειγμένος, δεηθεὶς τῆς βουλῆς ὅπως βέλτιον αὐτῷ τοῖς ἐν Κρεμέρᾳ συγγενέσιν, οἷς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρουρήσοντας τὸ χωρίον ἐξήγαγε, σωθῆναί τε καὶ τὴν αὐτῶν ἀγώνων μεθέξειν· καὶ ἐξῆλθε σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐξουσίᾳ κοσμηθεὶς αὐτοκράτορι. Γάϊος δὲ Σερούιλιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὅτι βουλόσοιτο ἐστρατοῦσε· Σερούιος δὲ Φούριος αὐτοκράτωρ, ὅτι τὸ Αἰκανῶν ἔθνος. ἑκάτερος δὲ αὐτῶν δύο μὲν τάγματα Ῥωμαίων εἵπετο, Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἴσα ἐλάττω τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως. τῷ μὲν δὴ αὐτοκράτορι Σερουίῳ καὶ νὺν ὁ πόλεμος ἐχώρησε, καὶ σὺν τάχει. μιᾷ γὰρ ἐξέβαλε τοὺς Αἰκανοὺς μάχῃ, καὶ ταύτῃ δίχα πόνου, τῇ πρώτῃ τοὺς πολεμίους ἐκπλήξας ἐφόδῳ· καὶ τὸ λοιπὸν ἐδήου τὴν γῆν αὐτῶν καταφυγόντων εἰς τὰ ἐρύματα. Σερουιλίῳ δὲ θατέρῳ τῶν ὑπάτων, τοῦτο ἀπροσδοκήτως τε καὶ αὐθαδείας ὅτι τὸν ἀγῶνα χωρήσαντι, πολὺ τὸ παρὰ γνώμην ἀπήντησε, καὶ περιεῤῥῶς πολὺ τῶν βουλομένων ἀπηλλαγμένων· ὥστε καὶ ἀναλαθεῖν πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀπολέσας, μηκέτι χωρεῖν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις· ἀλλ' ἐν τῷ χάρακι τοῖς ὁπλίταις, ἀκροβολισμοῖς καὶ ψιλῶν συμπλοκαῖς διαφέρειν ἔγνω τὸν πόλεμον. Λεύκιος δὲ Αἰμίλιος ὁ πεμφθεὶς ὅτι Τυρρηνίας, βίᾳ ἐξεστρατευμένους τοῦ τε πόλεως τοὺς διεντεῦθεν, καὶ σὺν αὐτοῖς

αὐτῆς πολὺ δ' ὢν δὲ τῶν ὁμοεθνῶν ἐπιχωρικὸν, οὐδὲν ἐπὶ μελλήσας, ἔργου εἴχετο. ἡμέραν δ' ἀφ' ἧς τὸ χάρακα ἔθετο, ἀφαλιπὼν, ἐξῆγε τὰς δυνάμεις εἰς μάχην, θρασέως πάνυ τῶν Οὐεϊεντανῶν ὁμόσε χωρούντων. ἰσορρόπου δὲ τοῦ ἀγῶνος γινομένου, τὸν ἱππέας ἀναλαβὼν, ἐνέπεσε τοῖς πολεμίοις κατὰ δεξιὸν κέρας. καὶ ὑπὸ τούτου διασάλευσεν, ὑπὸ θατέρου ἐχώρει, ὅπου μὴ ἱππάσιμον εἴη χωρίον, ἀπὸ τῶν ἵππων μαχόμενος. ὅπου δ' οὐκ, ἀποκαταβαίνων τε καὶ πεζὸς ἀγωνιζόμενος. πονουμένων δὲ τῶν κεράτων ἀμφοτέρων, οὐδ' οἱ κατὰ μέσον ἔτι ἀντεῖχον, ἀλλ' ὠθεῖσθαι ἤρξαντο τῶν πεζῶν. καὶ μετὰ τοῦτο πάντες ἔφυγον ὑπὸ τὸ χάρακα. ὁ δὲ Αἰμίλιος ἠκολούθει τοῖς φεύγουσι, σωίλεπαγμένων τὰ δυνάμεν ἔχων, καὶ πολλοὺς διέφθειρε. διωκόμενος δὲ πλησίον τοῦ χάρακος, καὶ περιβαλὼν ἐκ παρόδου, ἐκείνῃ τε παρέμενε τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ὑποῦσαν νύκτα. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ κόπῳ τε καὶ βάρεσι τῶν πολεμίων καὶ ἀγρυπνίᾳ ἀπειρηκότων, ἐκράτησε τοῦ χάρακος. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ ὡς εἶδον ἐπιβαίνοντας ἤδη τοὺς Ῥωμαίους τοῖς περιτειχίσμασιν, ἐκλιπόντες τὸ στρατόπεδον, ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ εἰς τὰ πλησίον ὄρη. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολεμίων ἔμεινεν ὁ ὕπατος· τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ στεφανώσας τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν ταῖς μάχαις ἐκπρεπεστάτας δωρεᾶς, πάντα τὰ ἐκκαλυφθέντα ἐν τῷ χάρακι τούτου ζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα, καὶ σκηνὰς πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας, τοῖς στρατιώταις ἐχαρίσατο. καὶ ἐγένετο ἐν πολλῇ ὑποψίᾳ τοῦ Ῥωμαίων στρατεύματος, ὡς ὄφελεμίας ἑτέρας πρὸ πολέμαχης. ἀδιαφορώτατον γὰρ δὴ καὶ πολυτελὲς τοῦ Τυρρηνῶν ἔθνος ἦν, οἵ τε καὶ ἐπὶ στρατοπέδου, ἐκπαγλούμενον ἔξω τῶν ἀναγκαίων πλούτου τε καὶ τέχνης ἔργα πανοικία πρὸς ἡδονὰς μεμηχανημένα καὶ βυφάς. ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις ἀπειρηκότες ἤδη τοῖς κακοῖς οἱ διέντυμοι, τοὺς πρεσβυτάτους τῶν πολιτῶν ἱκετηρίας φέροντας ἀπέστειλαν ὡς τὸν ὕπατον, ἐπὶ εἰρήνης διαλεξομένους. καὶ οἱ ἄνδρες ὀλοφυρόμενοι τε καὶ ἀντιβολοῦντες, καὶ τὰ δίκαια ἐπαγαγὰ ἐπὶ ἔλεον, μετὰ πολλῶν δακρύων διεξιόντες, πείθουσι τὸν ὕπατον ὑπὲρ σφῶν τοὺς πρεσβυτὰς εἰς Ῥώμην τοὺς περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου ἀποστεῖλαι πρὸς τὴν βουλὴν διαλεξομένους. ἕως δ' οἱ πρέσβεις ἀφίκοντο φέροντες τὰς ἀποκρίσεις, μηδὲν αὐτῶν κακουργεῖν τὴν χώραν. ἵνα δὲ αὐτοῖς ἐξῇ πορεύεσθαι, σῖτόν τε ὡμολόγησαν τῇ Ῥωμαίων στρατιᾷ δίμηνον παρέξειν, καὶ χρήματα εἰς ὀψωνιασμὸν ἔξ μηνῶν, ὡς ὁ κρατῶν ἔταξε. καὶ ὁ μὲν ὕπατος λαβὼν τὰ

que magnis eiusdem gentis auxiliis, nihil cūctatus est: sed altera die postquam castra metatus est, producto in aciem exercitu, Veientes ferocissime se inferentes excepit. cumque anciptiti marte certaretur, assumpto equitatu in dextrum hostium cornu fecit impetū. quo perturbato, in alterum inuectus est; ex equo pugnās qua loci natura id patiebatur; vbi minus, desiliens in pedes, & pugnam prosequens. Laborante autem vtroq; cornu, ne media quidem acies locum suum retinere potuit, sed impulsa est ab aduersariis peditibus: ac mox omnes in castra refugere. Fugiētes Æmilius insecutus est, seruatis interim ordinibus; magnamque vsq; ad castra stragem edidit. Quo vbi peruenit, totam eam diem & noctem insequentem per vices hostem constanter oppugnauit. Sequēti vero die hostibus lassitudine, vulneribus, peruigilio defatigatis, castra vi cepit. Etrusci vbi viderunt vallum transcēdi, desertis castris pars in vrbem refugerūt, pars in montes proximos. Ea die consul permansit in castris hostium: sequenti vero eos qui præ ceteris fortem in prœliis operam nauassent, coronis aliisque donis militaribus decorauit: & quidquid in castris relictū esset iumentorum atque mancipiorum, tentoriaq; multis opibus referta, militibus in prædam concessit; ita vt exercitus Romanus ex eo prœlio plus emolumenti quam ex superiorum vllo reportaret. sumptuosa enim & delicato victui assueta erat Etruscorum gens, tum domi tum militiæ; circumferens secum præter necessarios commeatus variam & tam arte quam pretio insignem supellectilem, ad voluptates & delicias cōparatam. Insequentibus diebus Veientes malis fracti, ciues natu maximos cum verbenis ad consulē supplicū ritu mittūt, qui de pace cū eo agāt. Ii lamētis, precibus, & præter ceteras miserationis mouēdę rationes, multis lacrymis impetrant vt sibi liceat legatione Romā missa, de pace cū senatu colloqui, & tātisper dū legati cum respōso reuertantur, omnis a suis agris abstineatur iniuria. qđ vt fieri posset, pmiserūt se Romano exercitui frumentum in bimestre præbituros, & stipendiū in semestre, vt victor imperauerat, quibus

acceptis & inter milites diuiſis, factæ ſunt inducię. Senatus legatis auditis & conſulis litteris acceptis, rogantis ac monentis vt bellum Etruſcum celeriter finirent, hoſtib. pacem quam peterent dari ſtatuit; dari autem iis legibus quæ L. Æmilio conſ. viderentur optimæ. Quo reſponſo accepto, conſul pacem cum Veientibus fecit, ex æquitate magis quam ex victoris populi vtilitate. nec enim vel agros eis ademit, vel pecuniariã mulctam irrogauit; atq; adeo ne obſides quidẽ ab eis ad firmãdam pactorum fidem accepit. Id factum ei magnam inuidiam attulit, effecitq; vt fraudaretur debita pro rebus bene geſtis gratia. nam triumphum petenti obiecta eſt arrogantia, quod leges fœderis non retuliſſet ad ſenatum. Quod ne per iram aut in ſuam cõtumeliam factum interpretaretur, decreuerũt vt copias in Volſcos educeret, ſubleuatoq; ſua ope collega, & rebus illic quoque, ſi poſſet, feliciter geſtis, (erat enim vir admodum fortis) aboleret indignationem errato priore meritam. At ille offenſus hac repulſa, vehementer de ſenatu apud populum conqueſtus eſt, quod patres ægre ferrent Etruſco bello finem impoſitum. id eos inſidioſe & per contemptum pauperum facere, ne bellis externis leuati promiſſam agrorum diuiſionem poſtularent, toties iam decepti eorum fallaciis. His & huiuſmodi aliis probris per impotentem iram aſperſo patriciorum ordine, exercitum ſuum ſacramento ſoluit: proconſulis quoq; Furii copias ex Æquis reuocatas domum dimiſit: atque ita tribunis rurſum peperit magnam licentiam ſenatum pro concionib. accuſandi, diſſidiaq; inter pauperes & diuites excitãdi. Poſt hos conſulatũ acceperunt C. Horatius, T. Menenius, LXXVI Olympiade, qua vicit in ſtadio Scamãder Mitylenæus, Phædone Athenis principe. Hi principio ciuili tumultu impediebantur quo minus res gererent, irritata plebe, & nihil aliud agi ſinẽte prius quã diuideretur ager publicus: ſed poſtea iſti turbarũ motus præſenti neceſſitati ceſſerunt; ita vt vltro irent in militiam. nam Etru-

A.V.C.277, Olymp. 76, conſſ. C. Horatio, T. Menenio, bellũ Etruſcum.

χημιαθέντα, καὶ δίδοις τῇ φαλιᾷ, ποίσῃ ταῖς παρὸς αὐτοὺς αἰτίας. ἡ δὲ βουλὴ τῆς παρεσβείας ἀκούσασα, καὶ τὰ τῶν ἐπαράτου γράμματα δεξαμένη πολλῷ ποιᾶμένα παρόξυνσιν, καὶ παραγνοῦσα ὡς πάλαι καταψήφισθαι τοῖς τῶν Τυρρηνῶν πόλεμον, δόγμα ἔξωθεν ἐκ διδόναι τῷ εἰρήνῃ, ὡς ἠτοῦντο οἱ πολέμιοι· ἐφ' οἷς δὲ δικαίοις αὐτὴ ἠβούλητο, τὸν ὕπατον καταῤῥήσασθαι Λεύκιον Αἰμίλιον, ὡς δὴ αὐτῷ φανῇ κράτιστα ἔξειν. ταῦτας λαβὼν τὰς ἀποκρίσεις ὁ ὕπατος ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς Οὐεϊεντάνους, ὅπως ἐκείνοις μᾶλλον ἢ συμφορωτέραν τοῖς κεκρατηκόσι ποιησάμενος εἰρήνην, οὔτε χώραν αὐτῶν ἀπολεμώσας, οὔτε χρημάτων δήλων ἐπιθεὶς ζημίαν, οὔτε ὁμήρων δόσει πίστιν ἐν τοῖς συγκειμένοις βεβαιωσάμενος. τοῦτο αὐτῷ μέγαν ἤνεγκε φθόνον, καὶ τὸ μὴ λαβεῖν παῤῥητὰς τῆς βουλῆς τὰς ὅτι τοῖς καταρθωθεῖσιν χάριτας ἄπιον ἐλάμβανε. ἐνέσχον γὰρ αὐτῷ τὸ θρίαμβον αἰτουμένῳ, τιμὴν ἀυθάδειαν ἀπιώμενοι τῶν συνηθῶν, ὅτι μὴ κοινῆς γνώμης καὶ ταύτας ἔποιήσεν. ἵνα δὲ μὴ τοῖς ὀργὴν ἢ τοῖς ὕβριν λάβῃ τὸ πρᾶγμα, ὅτι δολούσαις αὐτὸν ἐψηφίσαντο τιμὴν ἄξιον, ὅπως εὐσεβείας τοῦ συνάρχοντος ἕνεκα, εἰ δυνατὸς κατορθώσας τὸν ἐκεῖ πόλεμον· ἐν ᾧ γὰρ ἦν αὐτῷ πολὺ τὸ ἀνδρεῖον. ἀφανίσαι τὰς ὅτι τοῖς πατρικίοις ἀμυρτήμασιν ὀργάς. ὁ δὲ ἀνὴρ ἀγαμακτῶν ὅτι τῇ ἀτιμίᾳ, πολλὴν ἐποιήσατο τῆς βουλῆς ἐν τῷ δήμῳ καθηγορίαν, ἀξιῶν μὴ ὅτι ὦ λελύσθαι τῶν τοὺς Τυρρηνοὺς πόλεμον. ἔφη δ' τοῦτο αὐτοὺς ἐξ ὅτι βουλῆς καὶ ταραχῆς τῶν πενήτων ποιεῖν, ἵνα μὴ τῶν ταραχείων ἀπαλλαττόντες πολέμων, καὶ ἀπαιτοῦσι τὰς περὶ τῆς κληρουχίας ἀναχέσεις, πολλοστὸν ἤδη φενακιζόμενοι τοὺς αὐτῶν. ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, καὶ δι' ὀργῆς ἀκράτου τῶν πατρικίων ὀνείδη κατασκεδάζας, τιμῇ τε συγκαλύψαμένῳ αὐτῷ δυνάμιν ἀπέλυσε τῶν σημείων, καὶ τιμῇ μὴ φυγεῖν τὸν αὐθυπάτου δεδογμένον ἐν Αἰκανοῖς μεταπεμψάμενος, ἀφῆκεν ἐπὶ τὰ σφέτερα. ἐξ ὧν πολλῷ πάλιν ἐποιήσατο ἐξουσίαν τοῖς δημάρχοις κατηγορεῖν τῶν βουλευτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ διεῖπεν τοὺς πένητας ἀπὸ τῶν ὑπόρων. μὴ δὲ τούτοις παῤῥαλαμβάνοισι τιμὴν ὑπαλείαν Γάιος Ὀράτιος καὶ Τίτος Μενήνιος, ὅτι τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ ἕκτης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ νίκα στάδιον Σκάμανδρος Μιτυληναῖος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φαίδωνος. τούτοις κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ πολιτικὸς θόρυβος ἐμπόδων εἶναι τὸ παρατιθέναι τὰ κοινὰ, πρεπισμένων τῶν δήμων, καὶ σχεδὸν ἐώντος ἕτερον ὅτιοῦν τῶν κοινῶν, ἕως αὖ μειείσῃ τὸ δημοσίαν γῆν· χρόνῳ δ' ὕστερον εἶξε τὰ παρακινούμενα καὶ ταραττόμενα τῇ ἀνάγκῃ συγχωρήσαντα, καὶ ὅτι ταῖς φαλιαῖς ἐκτοσίως ἦλθε. Τυρρηνῶν

γὰρ

γδ αἱ μὴ μεταχοῦσαι τ εἰρήνης ἔνδεκα πόλις, ἀγραν ποιησάμεναι κοινὴν, καὶ ηγεμόνα τ διέντων ἔθνους, ὅτι τ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἀ μετ κοινῆς γνώμης καλελύσαντο, καὶ δυοῖν θατέρου αὐτοῖς ἠξίουν προσπῆν, ἢ λύειν τὰ πρὸς Ρωμαίους ὁμολογηθέντα, ἢ πολεμεῖν σφίσι μετ ἐκείνων. οἱ δ διέντων μὲν εἰρήνης τ ἀνάγκην ἠπώντο, ὅπως δ ἂν αὐτὴν καλύσαιντο δι πρεπῶς, εἰς κοινὸν ἐπήρεισχον. ἔπειτα ὑποπτήσαί τις αὐτοῖς, ἔκλημα ποιησαμένους τ ὑπερισμὸν τ Κρεμέρας, καὶ ὃ μὴ ἀπαιτήσαντας τὸν φρουρὸν ἀπ αὐτ· λόγῳ μὲν οὖν ἀξιοῦν αὐτοῖς ἐκλιπεῖν τὸ χωρίον· ἐὰν δ μὴ πείθωσι, πολιορκεῖν τὸ φρούριον, καὶ ταύτην ἀρχὴν ποιήσασθαι τ πολέμου. ταῦτα συνθέμενοι ἀπηλλάττοντο ἐκ τ συλλόγου· καὶ μετ ὀλίγον διέντων μὲν ἀποστέλλουσι πρεσβείαν ὡς τὸν Φαβίους, ἀπαίτησιν παρ αὐτῶν τὸ φρούριον, Τυρρηνία δ πᾶσα ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν. ταῦτα Ρωμαῖοι ἀναθόμενοι, Φαβίων αὐτῶν ἀποστολίαν, ἔγνωσαν ἀμφοτέρους ἐκπορεύεσθαι τοὺς ὑπάτους ὅπλα τ πόλεμον, τόν τε ἀπὸ Τυρρηνίας ἐπαγόμενον σφίσι, καὶ τ ἔτι πρὸς Βολσύσκους συνεστῶτα. Οὐοράτιος μὲν οὖν ἔχων δύο τάγματα, καὶ ἀπὸ τ ἀλλων συμμάχων τοὺς ἱκανοὺς, ἐξήγαγε τ δύναμιν ὅπλα Βολσύσκους. Μενήνιος δ ταύτην τὴν παραλίαν ἑτέραν ἄγων ὅπλα Τυρρηνούς, ἔμελλε ποιεῖσθαι τ ἔξοδον. τοῦτο προσδοκώμενον αὐτ καὶ βίαιον τ χρόνον, ἔφθη δ ἐν Κρεμέρᾳ φρούριον ἑλὼν τῶν πολεμίων, καὶ δ Φαβίων γένος ἀπολόμενον. ὡς δὲ τ καταφύσης τὸν ἄνδρας συμφορᾶς διττὸς φέρεται ὁ λόγος, ὁ μὲν, ἧττον πιθανὸς, ὁ δὲ, μᾶλλον τῆς ἀληθείας ἁπτόμενος. θησὼ δὲ αὐτοῖς ἀμφοτέρους, ὡς παρέλαβον. τινὲς μὲν φασιν ὅτι θυσίας ὅπισάσης πατρικίου, ὧν ἔδει δ Φαβίων ὅπλα ἐλέσθαι γένος, οἱ μὲν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπαγόμενοι πελάτας ὅπλα τὰ ἱερὰ, καὶ πομπεύσαντες ὅτε διερχόμενοι τὰς ὁδοὺς, ὅτε ἀπὸ σημείας πεζεύοντες κατ λόχους, ῥᾳθύμως τε καὶ ἀφυλάκτως, ὡς ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ἀγαθῇ φιλίας γῆς πορευόμενοι. οἱ δ Τυρρηνοὶ πρόσθεν γνόντες αὐτῶν τὴν ἔξοδον, ἐλόχησαν τῆς ὁδοῦ χωρίον μέρος τῆς φαλαγγος· τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν συλλεγομένην ἔχοντες, ὀλίγῳ ὕστερον ἠκολούθουν. ὡς δ ἐπλησίασαν οἱ Φάβιοι τ ἐνέδρας, ἀναστάντες τὸν λόχου οἱ Τυρρηνοὶ, προσέπεσον αὐτοῖς, οἱ μὲν κατ μέτωπον, οἱ δὲ ἐκ τῶν πλαγίων. καὶ μετ οὐ πολὺ ἡ τῶν ἀλλων Τυρρηνῶν δύναμις προσέβαλεν ἐκ τῶν κατόπιν· καὶ προσπεσόντες αὐτοῖς πανταχόθεν, οἱ μὲν σφενδόναις, οἱ δὲ τόξοις, οἱ δ σαυνίοις τε καὶ λόγχαις ἐκσιαζόμενοι, τῷ πλήθει τ βελῶν ἀπαντας κατειργάσαντο. οὗτοι μὲν οὖν ἧττον ἔμοιγε

scorum vndecim populi, qui pacis *facta* non erant participes, coacto gentis cōcilio Veientes accusabant, quod inconsultis ceteris pacem cū Romanis fecissent; & alterutrum ab eis postulabant, aut discederēt a Romanorum fœdere, aut cū Romanis bellum contra se gererent. Veientes pacis necessitatem excusabant; a qua quomodo honeste discedere possent, cōcilio dispiciendū relinquebant. Tum quidam submonuit, incusari posse Cremerense castellū contra se munitum, & quod præsidium inde non sit deductum. postulandū igitur vt ex eo loco excedatur; & ni impetretur, oppugnandum esse castellū; idq; belli faciendum initium. In hæc postquam cōsensum est, dimiserunt concilium. nec multo post Veiētes legatis ad Fabios missis castellū ab eis repetebant, armata iam tota Etruria. Hęc vbi Romæ ex ipsorū Fabiorum litteris sunt cognita, iussi sunt ambo cons. ad bellum proficiscī; tum hoc, ex Etruria nunc erumpens; tum illud, cum Volscis adhuc durans. Horatius igitur cū duabus legionib. & validis sociorum auxiliis in Volscos est profectus. Tantundem copiarū attributum est Menenio ituro in Etruriam. qui dum se cunctantius ad profectionem parat, interim Cremera expugnata est ab hostibus, & deleta gēs Fabia. De qua clade duplex est opinio; sed altera minus probabilis, altera vero propior. mihi vtramque libet apponere, ita vt comperi. Quidam aiunt, cum instaret patrium sacrificium genti Fabiæ peragendum, profectos ad id Fabios paucis clientibus comitatos, & nec vias explorasse, nec se sub signis centuriasse, sed negligēter & incaute, velut pacis tempore & per socialem agrū, incessisse. Etruscos vero qui hæc præsciuerant, missa copiarum parte struxisse insidias in via; & cum reliquis copiis, quas instructas habebāt, non multo post secutos. cumq; ad locum insessum venissent Fabii, Etruscos ex insidiis in illos irruisse, tam a fronte quā a lateribus; & paulo post superuenisse a tergo reliquos. sic vndiq; circumuentos, fundis, sagittis, iaculis, lanceisque impetitos, telorum multitudine obrutos, & ad vnum omnes cōfectos. Sed hęc narratio mihi

Fabii deleti; Cremera capta.

minus fit verisimilis. nec enim probabile est tot viros, qui sub signis essent, e castris sacrorum caussa in vrbē absque S C reuersos esse; cū ea sacra curari potuerint per gentiles eorū, prouectæ ætatis homines. nec, si omnes *Fabii* ex vrbe *in eam militiam* profecti essent, neq; vila eius gentis pars domi relicta, credibile est omnes qui castrū tenebant, e præsidio excessisse. sufficeret enim si tres quatuorve ad sacra pro tota gente peragenda profecti essent. Has igitur ob caussas nō videtur mihi fides ei narrationi tribuēda. Propius veritati existimo quod alii tam de gentis interitu quā de castello capto produnt in hunc modum. Cum sæpenumero prædatum exirēt, & ob continuos successus magis ac magis progrederētur, Etrusci parato numeroso exercitu, in propinquo clam hostibus castra posuerunt. deinde pecorum gregibus, boumq; & gregalium equarum armentis simulate pastum emissis, illexerunt viros ad prædam. qui castello egressi, comprehensis pastoribus abigebāt pecora. Hæc sæpius factitando Etrusci, semperq; hostem longius a munitionibus proliciendo, animis illorū perpetuo lucro inescatis atque ita corruptis vt saluti nō prospicerent, noctu locis opportunis dispositis insidias, præmissis qui occuparent imminentes campis speculas. Sequenti die multos greges e castellis emiserunt cum paucorum armatorum præsidio. Hoc Fabiis nuntiato, esse vltra proximos colles campum plenum omni pecudum genere, easque non satis custoditas exiguo temporis spatio capi posse, prodierūt e castello, relicto quantum sufficeret præsidio: emēsoq; magna festinatione atq; alacritate spatio intermedio, custodib. pecudū se vno agmine offerunt. qui cū illorum impetu nō exspectato profugissent, Fabii iā securi, captis pastorib. abigebant etiā pecudes. Interea Etrusci multis locis coorti ex insidiis, vndiq; in eos irruunt. ibi Romani pleriq; palātes, prius quā sibi inuicē possent succurrere, oppressi sunt. quotquot aūt in vno erāt globo, cū tutū locū occupare cuperēt, & ad montes festinarēt, incidūt in alias insidias

πιθανὸς φαίνε) εἶ) λόγος. ὅτε γὰρ εἰκὸς ἀπὸ στρατοπέδου θυσίας ἕνεκα τῶν ἐπὶ τοῖς σημείοις ὄντων ἄνδρας εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέφειν ἄνευ ψηφίσματος βουλῆς, δωδεκάμηνον τὴν ἱερουργιῶν καὶ δι' ἑτέρων ἐπιτελεῖσθαι τῶν μετεχόντων μὴ τοῦ αὐτοῦ γένους, τοσούτου χρόνου παρὰς ἡλικίας· οὔτε εἰ πάντες ἀπελήλυθεν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μηδεμία μοῖρα τοῦ Φαβίων γένους ἐν τοῖς ἐφεστίοις ὑπελείπετο, πῶς εἰκὸς ἦν τοὺς κατέχοντας τὸ φρούριον, ἐκλιπεῖν αὐτὸ τὴν φυλακήν. ἦρχεν γὰρ δὴ καὶ ἓξ καὶ τέτταρες ἀφικόμενοι στελλέσαι τοὺς γένους ὅλου τὰ ἱερά. Διὰ μὲν δὴ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἔδοξέ μοι πιστὸς εἶ) ὅδε ὁ λόγος. ὁ δ' ἕτερος, ὃν δηθέστερον εἶ) νομίζω, περί τε τῆς ἀπωλείας τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου, τοιόσδε τίς ἐστιν· ἐξιόντων ὑπὸ τὰς προνομὰς τῶν ἀνδρῶν πολλάκις, καὶ διὰ τὸ κατορθοῦν ἐν ταῖς πείραις συνεχῶς προσωτέρω προχωρούντων, οἱ Τυρρηνοὶ παρασκευασάμενοι σταθμὰν συχνὴν, ἐν τοῖς ἔσχατα χωρίοις λαθόντες τοὺς πολεμίους, καθέσταπεδαν. ἔπειτα ἀποστέλλοντες ἐκ τῶν χωρίων ποίμνας τε καὶ βουκόλια, καὶ φορβάδων ἀγέλας ἵππων ὑπὸ νομὴν τῷ λόγῳ, προσυκαλοῦντο τοὺς ἄνδρας ὑπὸ ταῦτα. οἱ δὲ ἐξιόντες τάς τε ἀνθρώπους συνήρπαζον, καὶ τὰ βοσκήματα προσεπέλαυνον. τοῦτο συνεχῶς οἱ Τυρρηνοὶ ποιοῦντες, καὶ προσαγόμενοι τοὺς πολεμίους ἀεὶ προσωτέρω τοῦ χάρακος, ὅπῃ διέφθειραν αὐτῶν τὸ προσηκὸν τῇ ἀσφαλείᾳ, τῷ συνεχεῖ ὠφελείας δελεάσαντες, ἐνεδρίζουσι λόχους ἐν τοῖς ὑπερκαίροις τῶν χωρίων νύκτωρ, καὶ ἕτεροι τοὺς ὑποδεξίους τῶν πεδίων καλαλαμβάνον) σκοπάς. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ προπέμψαντες ὀλίγους ἱππεῖς ψιλοὺς ὁπλίτους, ὡς δὴ φυλακῆς ἕνεκα τῶν νομέων, ἀφῆκαν ἐκ τῶν φρουρίων πολλὰς ἀγέλας. ὡς δ' ἀπηγγέλη τοῖς Φαβίοις ὅτι τοὺς πλησίον ὑποβαλόντες λόφους ἐν ὀλίγῳ δή τινι χρόνῳ μεσὸν εὑρήσουσι τὸ πεδίον προνομίων βοτῶν, καὶ τὴν φυλάττουσαν αὐτὰ χεῖρα οὐχ ἱκανήν, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ φρουρίου, φυλακὴν τὴν ἀρκοῦσαν ἐν αὐτῷ καταλιπόντες· καὶ θαρσύναντες ἀσφαλῶς καὶ μετ' εὐθυμίας τὴν ὁδὸν, ὅτι φαίνονται τοῖς φύλαξι τῶν βοσκημάτων συλλεταγμένοι· κἀκεῖνοι οὐ δεξάμενοι αὐτοὺς ἔφυγον. οἱ δὲ Φάβιοι, ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ δὴ ὄντες, τάς τε νομεῖς συνελάμβανον, καὶ τὰ βοσκήματα προσεπέλαυνον. ἐν δὲ τούτῳ οἱ Τυρρηνοὶ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀναστάντες καθὰ πολλὰ χωρία, προσπίπτουσιν αὐτοῖς πανταχόθεν. καὶ οἱ μὲν πλείους τῶν Ῥωμαίων ἐσκεδασμένοι, καὶ δηλήλοις ἀμύνειν οὐκ οἷοί τε ὄντες, ἐνταῦθα ἀπόλλυν) ὅσοι δ' αὐτῶν συνεστηκότες ἦσαν, προθυμούμενοί τε καταλαβέσθαι χωρίον ἀσφαλὲς, καὶ πρὸς τὰ ὄρη ἀποδραμεῖν, εἰς ἕτερον ἐμπίπτουσι λόχον ἐν ὕλαις

ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ὑποκαθήμενον. καὶ γίγνεται αὐτῶν μάχη καρτερὰ, καὶ φόνος ἐξ ἑκατέρων πολύς. ἀπεώσαντο δὴ οὖν καὶ τούτους ὁμόσε, καὶ πληρώσαντες τὼν φαλάγγα νεκρῶν, ἀνέβραμον ὅπῃ λόφον εὐάρατον ἰδόντες. ἐν ᾧ τῳ ὑπεδέξαν νύκτα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἡσυχάσαντο. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες τὰ καταβεβηκότα τὰς σφετέρας τύχας οἱ καλέσαντες Τυρρηνοὶ, καὶ ὅτι τὸ μὲν πλῆθος ἀπόλωλε τῆς φαλαγγος μέρος ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ, τὸ δὲ κρατῆσαν ἐν ὄρει πολιορκεῖται καταπεπλεγμένον ἐν ἐρήμῳ, καὶ εἰ μὴ ταχεῖά τις αὐτοῖς εἴη βοήθεια, ἀπαγγελθέντων τῶν ἀναγκαίων φθάσουσιν ἀξαιρεθέντες, ἐξῆσαν καὶ αὐτοὶ, ὀλίγοις πάνυ καταλιπόντες ἐν τῷ χωρίῳ φύλακας. καὶ αὐτοῖς οἱ Τυρρηνοὶ, πρὶν ἢ συμμίξαι τοῖς ἑτέροις, ὅπῃ καταβραμόντες ἐκ τῶν χωρίων, κυκλοῦνταί τε, καὶ πολλὰ μὲν ἔργα ἀπόδοξα μιαφθείρουσιν ἄπιστα σοὶ χρόνῳ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ οἱ τὸν λόφον καταλαβόμενοι, λιμῷ τε καὶ δίψῃ πιεζόμενοι, ὁμόσε χωρῆν τοῖς πολεμίοις ἔγνωσαν· καὶ συμπεσόντες ὀλίγοι πολλοῖς, ἕως μὲν ἀρξάμενοι μέχρι νυκτὸς ἐμάχοντο· καὶ τοσοῦτον ἐποίησαν τῶν πολεμίων φόνον, ὥστε τὰς σωρηδὸν τῶν νεκρῶν ἐμποδὼν αὐτοῖς εἶναι τῆς μάχης πολλαχῇ κεχυμένους. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ πλῆθος ἢ τὸ τρίτον τῆς φαλαγγος μέρος ἀπολωλεκότες, καὶ ταῖς τῶν λοιπῶν δείσαντες, μικρὸν ἀναχωρήσαντες τὰ ὅπλα δεξάμενοι τῶν ἀνακληθέντων, ἐπεκηρυκεύοντο τοῖς τὰς ἄνδρας, ἀδεᾶ αὐτοῖς ὑπισχνούμενοι καὶ δίοδον, ἐὰν τὰ ὅπλα ἀποθῶνται), καὶ τὸ φεύγειν ἐκλίπωσιν. οἱ τοιαῦτα δεξαμένων δὲ τῶν ἀνδρῶν τὰς τοιαύτας, ἀλλὰ τὸν διὰ μάχης θάνατον αἱρουμένων, ἐπῆσαν αὐτοῖς αὖθις ἐκ διαδοχῆς, συνάδην μὲν καὶ ἐκ χερῶν ὁπότε μαχόμενοι, τοτὲ δὲ βαιοῖσι ἀθρόοι λόγχαις καὶ ξιφιδίοις· καὶ ἐν μιᾷ περιστάσει ὁ πλησιάσας ἢ πληθὶς τῶν βελῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συστρεφόμενοι κατὰ λόχους, τοτὲ μὲν ἐδέχοντο αὐτοῖς οὐχ ὑφιστάμενοι, καὶ πολλὰς πληγὰς λαμβάνοντες ὑπὸ τῶν πέλας ὑπεπίπτον. ὡς δὲ πάντα τε ξίφη πολλοῖς ἄχρηστα ἦν, τὰ μὲν ἀπεσοβημένα τὰς ἀκμὰς, τὰ δὲ καλεαγέντα, καὶ τὰ ἀσπίδων τὰ πέλας ἴτυος ἐχόμενα διελέλυντο, ἔξαιμοί τε οἱ πλείους καὶ καταβεβλῆς, καὶ ὠλιγόλυτοι τὰ μέλη διὰ πλῆθος τραυμάτων ἦσαν, καταφρονήσαντες αὐτῶν οἱ Τυρρηνοὶ χωρῶσιν ὁμόσε· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοτὲ μὲν ὑποπίπτοντες, ὥσπερ θηρία, δρεπανηφόρα τε αὐτῶν ὑπολαμβανόμενοι καλέκλων, καὶ ξίφη δραπόμενοι τὰς ἀκμὰς ἀπέστων· καὶ οἱ μὲν κυλιόμενοι εἰς τὴν γῆν τὰ σώματα, στρεφόμενοι, θυμῷ δὲ πλέον ἢ δυνάμει διαγωνιζόμενοι. ὥστε οὐκέτι σιωπῇ αὐτοῖς εἰς χεῖρας οἱ πολέμιοι, τό τε καρτερικὸν ἐκπληττόμενοι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὼν ἀπο-

per siluas & saltus abditas. Ibi acri pugna commissa, magna vtrimq; cædes facta est. tandē Romani depulsis obuiis quibusq;, oppletaq; cadaueribus conualle, receperunt se in tumulum quendam captu difficilē: vbi sequentem noctem egerunt sine commeatibus. Sequēti vero luce præsidiarii cognito suorum casu, maiorē copiarum partē inter prædādum cæsam esse, & firmissimū exercitus robur in deserto tumulo clausum obsideri, ac nisi mature subueniretur, victus inopia breui expugnatum iri, exiuerunt magna festinatione, perpaucis relictis ad castelli custodiā. hos Etrusci, prius quā se cū alteris coniungerent, hinc inde circumuenerūt; & post multa ac magnanima facinora tandē omnes ad vnū interfecerunt. Nec multo post illi qui tumulum occuparant, fame sitiq; premente, statuerunt cū hoste congredi; pauciq; cū multis cōfligentes, a mane pugnauerunt vsq; ad vesperā, tanta hostiū strage, vt passim fusi cadauerū acerui pugnantes impedirēt. Etrusci amissa plus quā tertia suorum parte, reliquis timētes, signo receptui dato pugnaque paulisper intermissa, per caduceatores offerebāt eis tutum transitū, si positis armis præsidio excederent. quas conditiones viris illis auersantibus, mortemq; generosam præoptantibus, instaurato prœlio per vices eos aggressi sunt, non iā vt ante cōminus inuadētes, sed e longinquo certatim petentes lanceis, saxis, aliisq; missilibus tam crebris, vt sua multitudine niuē referrent. Ibi Romani centuriatim sese cōglobantes, in hostem procurrebāt: qui cum retrocederet, multos vndequaq; sustinebant ictus. & cum multi nō possent amplius vti gladiis, partim retusis, partim confractis; & clypeorum ora circumquaq; perfracta esset; ac pleriq; telis confixi & exsangues, præ vulnerum multitudine cunctis membrorum virib. exsoluerentur, Etrusci contemptim eos inuadūt. at Romani ferarum ritu occurrentes, hastilia corum prehendentes confringebant, & arreptos acie gladios extorquebant: quinetiam qui corporib. in terram defluebant, prœlia miscebant, & animis magis quam viribus decertabant. itaq; hostes non amplius manus cum eis cōserebant, tolerantia virorum territi, & auda-

cia quam ex vitæ desperatione, exuto omni metu, cõceperant: sed regressi, rursum eos saxis, lignis & obuiis quibusq; confertim impetebant: atq; ita tandẽ eos telorũ multitudine obruerunt. His interemptis accurrerunt ad præsidiarios, præ se gerentes illustriũ virorum capita; quasi obiter præsidio potituri. sed spes eos fefellit. nam reliquiæ Fabianorũ, accensę æmulatione generosi sociorũ & cognatorum exitus, prodierũt admodũ exigui numero; & post longũ certamẽ, eodem quo ceteri modo, internecione deleti sunt: ita vt Etrusci vacuum propugnatorib. castrum caperẽt. Hæc narratio videtur mihi fide dignior quam altera illa cuius ante memini: quamquam vtraq; graues Romanorum historicos auctores habet. †Quod vero addunt aliqui, nec verũ nec verisimile, sed præpostero auditu e vero confictum, operæpretiũ est examinare. dicunt enim quidã CCCVI Fabiis cæsis, ex tota gente vnicũ puerum relictum superstitẽ: rem nõ modo non probabilẽ, sed ne possibilem quidem affirmantes. nec enim omnes Fabii qui Cremerã sunt profecti, cælibes ac sine liberis esse potuerunt. nã qui per ætatẽ poterant, prisca lege vxores ducere cogebãtur, cũctosq; fœtus educare. quã legem vsq; ad suũ seculum diligẽter a maiorib. obseruatã, haudquaquã soli cõtempsissent Fabii. Sed detur hoc quoq; ; illud certe dari non potest, ne fratres quidẽ ætatis teneræ fuisse illorum cuiq;. fabulis enim hoc esset simile figmẽtisq; theatricis. Iam patres eorũ qui per ætatẽ adhuc liberos procreare poterant, annon in tanta gentis orbitate volẽtes nolentes aliis liberis operã dedissent, vt nec patria sacra destituerẽtur, nec tãta gentis gloria interiret? Quodsi ne patres quidẽ vllis eorum fuerũt superstites, sed in illis sex & trecentis viris omnia in vnũ conciderunt, prodigiosa certe res, nullis in tãto numero fuisse infantes filios, aut vxores grauidas, aut fratres impuberes, aut patres ætatis integræ. Hæc reputans, verã eam famam nõ credo. Illud verũ existimo, trium fratrũ, Cæsonis, Marci, Quinti, qui septem consulatus cõtinuos gesserunt, *soli* Marco superstitẽ fuisse filiolum: atq; hunc esse illum qui *solus* e Fabia familia reliquus fuisse dicitur, nihil phibet. & quia nemo e ceteris præter

νοιαν ἰὼ παρεσφλήφεσαν χ τ ἀπόγνωσιν τ ζωῆ· οὐ δεδιότες· ἀλλὰ ἀποσάντες αὖθις ἐβάλλον ἀθρόοι, χ ξύλοις χ λίθοις, καὶ ὅτῳ ἀήθη ἐντύχοιεν. καὶ τελευτῶντες ἐκατέχωσαν αὐτοὺς ταῖς πλήθεσι τ βελῶν. ἀφεθέντες δὲ τοὺς ἄνδρας, ἔθεον ὅπῃ τὸ φρούριον, ἔχοντες ταῖς τῶν ὁπιφανεστάτων κεφαλὰς, ὡς ἐξ ἐφόδου τὸν ἐκεῖ παραληψόμενοι. οὐ μὴν ἐχώρησέ γε αὐτοῖς χ τὴν ἐλπίδα τὸ ἔργον. οἱ γὰρ καταληφθέντες ἐν ἀπῳ, ζηλώσαντες τὸ ἀνδρεῖον τῶν τε ἑταίρων χ συγγενῶν, ἐξῆλθον ὀλίγοι πρὸς πάσαν ὅσιν· καὶ πολλὰ ἀγωνισάμενοι χρόνον, τ αὐτὸν τρόπον τοῖς ἑτέροις ἀπόλλυνται διεφθάρησαν. τὸ δὲ χωρίον οἱ Τυρρηνοὶ ἔρημον παρέλαβον. ἐμοὶ μὲν δὴ ὁ λόγος οὗτος πιστότερος ἐφάνη πολὺ τ προτέρου. φέρε δ᾽ ἐν γραφαῖς Ῥωμαίων ἀξιοχρέοις ἀμφοτέρους. τὸ γ᾽ σωζόμενον τούτοις ἐστὶ τοιόνδε, ὅτε μήτε ὂν, οὔτε πιθανὸν, οὐκ ἀποδεκτόν μοι δέ τινος πεπλασμένου ἀπὸ τ μηδενός, ἄξιον μὴ παραλιπεῖν ἀνεξέταστον. λέγουσι γὰρ δή τινες, τ ἐξ καὶ τριακοσίων Φαβίων ἀπολομένων, ὅτι ἓν μόνον ἐλείφθη τ γένους παιδίον· πρᾶγμα οὐ μόνον ἀπίθανον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον εἰσάγοντες. οὔτε γὰρ ἀτέκνοις τε καὶ ἀγάμοις ἄπασι τοῖς εἶναι δυνατὸν ἰὼ τοὺς ἐξελθόντας εἰς τὸ φρούριον Φαβίους. ὁ γὰρ ἀρχαῖος αὐτῶν νόμος γαμεῖν τε ἰὼ ἀναζεύγνυσθαι τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ τὰ γεννώμενα ἄπαντα ἐκτρέφειν· οὐ δήπου καλέλυε οἱ Φάβιοι μόνοι πεφυλαγμένον ἄχρι τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας τὸν τῶν πατέρων. εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο ῥητέον τις, ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσαι, τὸ μηδὲ ἀδελφοὺς αὐτῶν εἶναί τισιν, ἡλικίαν ἔτι παίδων ἐχούσας. μύθοις γὰρ δὴ ταῦτα καὶ πλάσμασιν ἔοικε θεατρικοῖς. οἱ δὲ πατέρες αὐτῶν ὅσοι παῖδας ἔτι ποιεῖν εἶχον ἡλικίαν, τοσαύτης καταφρύσης τὸ γένους ἐρημίας, οὐκ ἂν ἐάσαντες τε καὶ ἄκοντες ἑτέρους παῖδας ἐποιήσαντο, ἵνα μήτε ἱερὰ σκληφθῇ πάτρια, μήτε δόξα τηλικαύτη διαφθαρῇ γένους; εἰ μὴ οὖν ἆρα οὐδὲ πατέρες αὐτῶν ἦσιν οἱ σκληφθέντες), ἀλλὰ πρὸς εἰς ταὐτὸ συνῆλθον ἐπὶ τ ἓξ καὶ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐκείνων, ταῦτα τὰ ἀδύνατα, μὴ παῖδας αὐτοῖς καταλιφθῆναι νηπίους, μηδὲ γυναῖκας ἐγκύους, μηδὲ ἀδελφοὺς ἀήθους, μηδὲ πατέρας ἐν ἀκμῇ. ταύτῃ μὲν δὴ τ λόγον ὄκνῳ δέχομαι· οὐκ ἀγνοῶ δὲ νενόμικα· ἐκεῖνον δὲ ἀγνοῶ, τῶν τριῶν ἀδελφῶν Καίσωνός τε καὶ Μάρκου καὶ Κοίντου τῶν ὑπαλλαξάντων τὰς συνεχεῖς ἐπὶ τὰ ὑπατείας, ἐκκαλύπτεσθαι πείθομαι Μάρκῳ παιδίον· καὶ τοῦτο εἶ τὸ λεγόμενον οὐκ ἔστι Φαβίων οἴκου λοιπὸν, θόδεν κωλύει. τὸ δ᾽ μηκέτι τ ἀγῶνα ὁπιφανῆ τινα καὶ λαμπρὸν ἔχω

τὸ ἔνος

τ ἑνὸς τῶδε ἀνδρωθέντος ἡλικίας, οὕτω δοξαι τοῖς πολλοῖς τ δόξαν, ὅτι μόνος ἐκεῖνος ἐκ τῶ Φαβίων ἡμῖν ἐστὶ λοιπός· οὐχ ὡς μηδενὸς ἄλλου ὄντος, ἀλλ' ὡς μηδενὸς ἐκείνοις ὁμοίου, ἀρετῆ τεκμηριωθησομένοις τὸ συγγενές, οὐ φύσει. καὶ περὶ μὲν τούτων ταῦτα ἱκανά. οἱ γοῦν Τυρρηνοὶ τάς τε ἀνδρας ἐξεφθείραντες, καὶ τὸ ἐν τῇ Κρεμέρᾳ φρούριον καταλαβόντες, ὅπερ πρὸ μικροῦ φρουρᾶσαι τ Ῥωμαίων ἦσαν ἀναγκασθέντες. ἔτυχε δὲ οὐ μακρὰν καὶ ἑσπέρας ὁ ἕτερος τ ὑπάτων Μενήνιος, οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ χωρίῳ· καὶ ὅτε ἡ Φαβίων συγγένεια καὶ τὸ πελατικὸν αὐτῶν ἀπώλετο, τεσσαράκοντά που σταδίοις ἀπεῖχεν ἀφ' ἧς τὸ πάθος ἐγένετο τόπου· δόξαν τε οὐκ ὀλίσθοις παρέσχεν, γνοὺς ἐν οἵοις κακοῖς ἦσαν οἱ Φάβιοι, μηδεμίαν αὐτῶν ποιήσασθαι φειδῶ, τ τε ἀρετῆς καὶ δόξης τοῖς ἀνδράσι φθονῶν. τοιγάρτοι μετὰ ταῦτα ὑπαχθεὶς ὑπὸ τῶν δημάρχων εἰς δίκην, ὅτι ταύτῃ μάλιστα τῇ αἰτίᾳ ἐδίωκε. σφόδρα γὰρ ἐπένθησεν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἀνδρῶν τοιούτων καὶ τοσούτων ἀρετὰς ἀποκεκρυμμένην, καὶ τοῖς ἄπαν τὸ δόξαν αὐτοῖς αἴτιον γεγενέναι τ τοιαύτης συμφορᾶς, πικρῶς καὶ ἀπαραιτήτως εἶχεν. τὴν δ' ἡμέραν ἐκείνην ἐν ᾗ τὸ πάθος ἐγένετο, μέλαιναί τε καὶ ἀποφράδα πίπτειν, καὶ οὐδενὸς ἀγαθοῦ ἔργου ἐν ταύτῃ χρηστοῦ ἄρξασθαι, τ τότε συμβᾶσαν αὐτῇ τύχην ὀπθυομένην. ὡς δ' πλησίον ἐγένοντο τ Ῥωμαίων οἱ Τυρρηνοὶ, σωσιδόντες αὐτῶν τὸ στρατόπεδον· ἐν ᾧ δ' ὑπὸ λαθεῖν κείμενον ὄρους· τ τε ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν καὶ εὐφροσύνης, καὶ τὸ δοθὲν ὑπὸ τ τύχης πλεονέκτημα ἀγαπητῶς ἔλαβον. καὶ αὐλίσασθαι τὰς ἵππους ἀναβάντες, καὶ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ λόφου, οὐδενὸς κωλύοντος, ἀνέβησαν· ὅπερ τὸ χαρακίον. καταλαβόμενοι δ' τ τὸν στρατηγὸν τ Ῥωμαίων χάρυμβον, ἔθεντο ἐν τούτῳ τὰ ὅπλα, καὶ τὴν δύναμιν ἀσφαλῶς ἀναβιβάσαντες, ὑψηλῷ χάρακι καὶ βαθείᾳ τάφρῳ τὴν παρεμβολὴν ὠχύρωσαν. εἰ μὲν οὖν σωσιδὼν ὁ Μενήνιος οἷς ἐδεδώκει πλεονέκτημα τοῖς πολεμίοις, μελέγνω τε τὴν ἁμαρτάδα, καὶ εἰς ἀσφαλέστερον ἀπῆγε χωρίον τὴν στρατιάν, σοφὸς δ' ἂν ἐνόμισε νῦν δ' αἰσχύνης λαμβάνων τὸ δοκεῖν ἡμαρτηκέναι, καὶ τὸ αὐθαδες πρὸς τὰς μεταδιδάσκοντας φυλάττων, εἰς αἰσχύνης ἄξιον πτῶμα ἔπεσεν. οἷα γὰρ δὴ ἐκ παραδείσου αὐτὸ τόπων οἱ πολέμιοι τὰς ἐξόδους ἑκάστοτε ποιούμενοι, πολλὰ ἐπλεονέκτουν, ἀγοράς τε αὐλῶν ἀγομένας ὑπὸ τ ἐμπόρων ἁρπάζοντες, καὶ τοῖς ὅπη χιλὸν ἢ ὕδωρ ἐκπορευομένοις ὅπιπτεύοντες· καὶ προϊόντι μὲν ὑπάτῳ μήτε κατὰ εὐρύ, ἐν ᾧ τ ἀγῶνα ἔμελλε ποιήσασθαι, μήτε τόπου ἁρμόττοντος μεγάλα ἐπικατορθώματα ἡγεμόνων στρατηγίας ἀπείρων. τοῖς δ' Τυρρηνοῖς ἀμφοτέρωθεν

hunc adulta ætate inclaruit, hinc natam esse vulgi opinionem *puto*, illum vnum e Fabia gente fuisse reliquum: nō quod nullus prorsus alius relictus sit, sed quod nullus illis similis; virtute cognationis spectata, non propagine. Et de his quidem hæc dixisse sufficiat. Etrusci Fabiis cæsis captaq; Cremera, duxerunt exercitum *porro* contra ceteras copias Romanas. non longe enim inde erāt castra Menenii consulis, parum tuto loco posita. & quando Fabia gēs cum clientelis suis periit, *cōsularis exercitus* circiter xxx stadiis a loco cladis aberat. quapropter multorū opinio fuit, sciuisse consulem periculum Fabiorum; sed neglexisse, quod inuideret eis tantā virtutem & glotiam. quo factum est vt post accusatus a tribunis, hac potissimū de caussa damnatus sit. vehementer enim populus Romanus luxit, cū tot & talium virorū virtute mulctatus esset, & implacabili odio prosecutus est quidquid eius cladis caussam præbuisse videretur: diē quoq; huius casus inter atros & nefastos retulit; & ob cladem tunc acceptam, boni operis aliquid eo die auspicari religio est. Etrusci vero, vbi prope Romanos venerunt, visis eorum castris sub montis latere, cōtempserunt ducis imperitiā: & læti fortunæ beneficio, mox assumpto equitatu, per alterum montis latus in verticem euaserunt prohibente nemine. occupatoq; imminēte Romanis cacumine, arma ibi posuere; ceterisq; copiis tuto eodē perductis, castra excelso vallo & profunda fossa munierunt. Vbi si Menenius animaduertisset quanto potiore loco essent res hostium, & agnito errore in tutiorem locum transtulisset exercitum, sapienter fecisset. nunc vero quia pudendum ducebat videri peccasse, & monita pertinaciter contemnebat, in vere pudendā cladem incidit. nā Etrusci cum e loco superiore identidem prorumperēt, multis partibus hostē superabant. nam & commeatus, quos negotiatores illis subueherent, intercipiebant; & pabulatores aquatoresque per insidias opprimebant: eoque redigebant consulem, vt nec tempus nec locum pugnę pro arbitratu posset eligere: quod apud imperatores maxima habetur imperitiæ. contra Etrusci vtrinque

horum habebãt arbitrium. Attamen ne tum quidem castra mouere Menenius sustinuit; sed maluit in aciem suos educere, spretis monitoribus. Etrusci eam ducis amentiam in magna felicitate ponunt, moxq; descendunt e castris, duplo maiore quam hostes numero. Vt vero conflixerunt exercitus, cadebant multi Romani, non valẽtes seruare ordines. nam ab Etruscis exturbabantur; quibus & loci natura fauebat, & sui a tergo adurgẽtes, (nam in altum patebat acies) prona impressione multũ adiuuabant. itaq; cæsis centurionum nobilissimis, reliquus exercitus in castra cõpulsus est. quos insecuti hostes, & signa fugientibus eripiunt, & fauciis pariter ac defunctis potiuntur. castra quoque obsessa, cõtinuata per illum diem & noctem insequẽtem oppugnatione, capiunt, militib. profugiẽtibus; ac multum ibi mancipiorum, multumque opum nanciscuntur. impedimenta enim secum asportare fugientes haud potuerãt; ac pleriq; ne arma quidem retinuerant, cõtenti seruasse sola corpora. At in vrbe postquam cognita est copiarum clades & castrorum expugnatio, (nam multo ante lucem ex fuga primi venerant) magnus tumultus, vt parerat, exortus est: nec aliter quam si mox irruiturus esset hostis, arreptis armis alii mœnia petebant, alii stationem pro portis; nonnulli occupabãt loca vrbis edita. confusæ per vrbem discursationes, mistęque vociferationes: super ædiũ tectis domestica turba se ad vim propulsandam & certamen ineundum præparabat: continuiq;, vt in nocturnis tenebris, micabant ignes, totque tum e tectis faces, tum e cœnaculis lumina effulgebant, vt procul intuentibus fulgor ille contiguus esse, vrbsque incendio cõflagrare videretur. Quodsi tum Etrusci contempta castrensi præda institissent vestigiis fugiẽtium, totus ille exercitus deletus fuisset: nunc versi ad direptionem impedimentorum & refectionem corporum, egregia seipsos priuauerunt gloria. Sequenti die versus vrbem ducentes exercitũ, ad sedecim ab vrbe stadia, montem Ianiculum, e quo conspici Roma potest, occupãt: & eruptionib. inde factis, prædas ex agro Romano

Clades probrosa ex Menenii ducis imperitia.

ὡς ἐβούλοντο εἶχε ταῦτα. καὶ οὐδὲ τότε ἀπώμοσᾶν τὴν στρατιὰν ὁ Μενήνιος ὑπέμενεν, ἀλλ' ὀξαγαγὼν παρέταξεν ὡς εἰς μάχην, καταφρονήσας τὰ συμφέροντα ὑποπτευόντων. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ τὴν ἄνοιαν τοῦ στρατηγοῦ μέγα δυτύχημα ἡγησάμενοι, καὶ ἐβαινον ἐκ τοῦ χάρακος, οὐκ ἐλάττοσι ἢ διπλάσιοι τῶν πολεμίων ὄντες. ὡς δ' συνέπεσον ἀλλήλοις, φόνος ἐγίνετο τῶν Ῥωμαίων πολύς, καὶ διωκομένων ἐν τῇ τάξει μένειν. ἔξωθουν γὰρ αὐτοὺς οἱ Τυρρηνοί, τῷ τε χωρίῳ τῇ φύσει ἐγγνώμονες σύμμαχον, καὶ τῷ ἐφεστηκότων κατόπιν· ἐπάξαιτο γὰρ ὀπὴ βάθος· ἐμπλώσῃ πολλῇ συνεργούμενοι. πεσόντων δὲ τῶν ὀπιφανεστάτων λοχαγῶν, καὶ λοιπὴ τῶν Ῥωμαίων δυνάμις ἐκλίνασα ἔφυγεν ὀπὶ τὸν χάρακα. οἱ δὲ ἡκολούθουν, καὶ τὰς τε σημαίας αὐτῶν ἀφαιρούμενοι, καὶ τὰς σκυλείας συλλαμβάνοντες, καὶ τῶν νεκρῶν γίνονται κύριοι. καὶ καταπλεύσαντες αὖθις εἰς πολιορκίαν, καὶ δι' ὅλης τῆς λοιπῆς ἡμέρας προσβολὰς ποιησάμενοι πολλὰς, καὶ οὐδὲ τὴν νύκτα ἀφέντες, ἀλλὰ τὸν χάρακα, ἐκλιπόντων αὐτὸν τῶν ἔνδον, καὶ γίνονται πολλῶν σωμάτων τε καὶ χρημάτων ἐκράτησαν. οὐδὲ γὰρ ἀποσκευάσασθαι δυνάμιν εἶχον οἱ φεύγοντες, ἀλλ' ἀγαπητὰς αὐτὰ τὰ σώματα διέσωζε, οὐδὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ φυλάττοντες. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὴν τε ἀπώλειαν τῶν σφετέρων, καὶ τὴν ἧτταν τοῦ χάρακος μαθόντες· ἦκον γὰρ οἱ πρῶτοι διασωθέντες ἐκ τῆς πολλῆς ἑσπέρας, ἔτι νυκτὸς οὔσης· εἰς μέγαν θόρυβον, ὥσπερ εἰκὸς, κατέστησαν· καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τῶν πολεμίων ὀπὶ σφᾶς ἐλαυνόντων, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, οἱ μὲν τὰ τείχη προσεφαίνοντο, οἱ δὲ πρὸ τῶν πυλῶν ἐτάξαντο, οἱ δὲ τὰ μέχρι τῆς πόλεως καταλαμβάνοντο. ἵν' δὲ δρόμος ἄπας διὰ τὴν πόλιν καὶ βοὴ συμμιγὴς, καὶ ὀπὶ τοῖς τέγεσι τῶν οἰκιῶν εἰς δηλίαν καὶ ἀγῶνα δυσέρπης ὁ καθεστὼς ὄχλος, πυρσοί τε συνεχεῖς, οἷα δὴ ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ, διαπαῖ τε κατὰ λαμπάδων καὶ ἀπὸ τειχῶν πολλῶν ὁ πλῆθος ἐπυρσεύετο, ὥστε συναφὲς εἶδος εἶναι τοῖς προσόντων ὁρῶσι τὸ σέλας, καὶ δόξαν ἐμπίπρασθαι τὴν πόλιν προσδοκεῖν. καὶ εἰ τότε οἱ Τυρρηνοὶ τὸν χάρακα ὠφελῶν κατέβησαν, οὐκ ἂν δὸς τοῖς φεύγουσιν ἠκολούθησε, ἅπαν δ' ἂν διέφθαρτο ἡ στρατιὰ ἐκείνη αὖθις δύναμις· νῦν δὲ πρὸς ἁρπαγάς τε τῶν ἐγκαταλειφθέντων ἐν τῷ χάρακι βαπόμενοι, καὶ ἀναπαύσῃ τὰ σώματα δόντες, μεγάλου αὐχήματος ἑαυτοὺς ἐτέρησαν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ τὰς δυνάμεις ἄγοντες ὀπὶ τὸν Ῥωμαίων, καὶ σταδίους ἀμφὶ τοὺς ἑκκαίδεκα ἀποσχόντες, ὄρος, ὃ δὴ σύνοπτός ἐστιν ἡ Ῥώμη, ὃ καλούμενον Ἰανίκλον, καταλαμβάνονται· ὅθεν ὁρμώμενοι, τὴν Ῥωμαίων χώραν ἤδη τε καὶ ἔφε-

χ' ἔφθειρον ἀκώλυτοι χ' πολλῶ τ' ἔνδον ὑπερφίαν, μέχρι τῦ πρὸς Ἀλγηδόν τ' ἕτερον τ' ὑπάτων Ὁράτιον ἄγοντα τ' ἐν Οὐολούσκοις δυνάμιν. τότε δὴ ἐν τῷ ἀσφαλῶ Ῥωμαῖοι νομίσαντες εἶ), χ' τ' ἐν τῇ πόλει νεότητα καθοπλίσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸν ὑπαθρον. ὡς δὲ τῷ τε πρεσβυτέρῳ μάχῃ ἀπὸ σταδίων ὀκτὼ τῆς πόλεως ποιησάμενοι πρὸς τὸ τ' Ἐλπίδος ἱερὸν, ἐνίκησάν τε χ' ἀπεώσαντο τὰς ἀντιπαξαμένους, χ' μέχ' αὖθις ἑτέραν, πλείονι δυνάμει τ' Τυρρηνῶν ἐπελθόντων, πρὸς τ' Κολλίνας καλουμένας πύλας ποιησάμενοι, λαμπρῶς ἠγωνίσαντο, χ' ἀνέπνευσαν ἐκ τῦ δέους· χ' τ' ἔτος τῦτο ἐτελεύτα. τῷ ὑ ἑξῆς ἔτει, πρὸς τὰς θνητὰς μάλισθ' ἁπάσας, Σεξτιλίου μηνὸς πρὸς λαμβάνουσι τ' ὑπαλείαν ἄνδρες ἔμπειροι πολέμων, Σερούιός τε Σερούιλιος χ' Αὖλος Οὐεργίνιος· οἷς ὁ πρὸς τὸς Τυρρηνοὺς πόλεμος, καίτοι μέγας χ' χαλεπὸς ὤν, ῥᾳστὸς ἐφαίνετο, πρὸς τ' ὄντος [τῦ] τείχους ὀξυταζομένου. ἀσπόρου γὰρ τ' χώρας ὑπ' τῷ παρῳδότι χειμῶνι, διὰ τ' ὀπλισμὸν ὃ πλησίον ὄρους χ' τὰς συνεχεῖς καταδρομὰς, ἠμελήθης, καὶ οὐδὲ τῶν ἐμπόρων ἔτι τὰς ἔξωθεν ἐπεισαγόντων ἀγοράς, ἀσθενὴς ἰσχυρᾷ σίτου τὸν Ῥώμυλον καλέσαντα μεσηνοῦσαν τῦ τε καθ' οἶκον χ' τῦ συνερρυηκότος ἐκ τῶν ἀγρῶν ὄχλου. τῶν μὲν γὰρ ἐν ἥβῃ πολιτῶν ὑπὲρ τὰς ἕνδεκα μυριάδας ἦσαν, ὡς ἐκ τ' ἐξίσεως ἀπογραφῆς εὑρέθη· γυναικῶν δ' χ' παίδων, χ' τ' οἰκετικῆς θεραπείας, ἐμπόρων τε χ' τ' ἐργαζομένων τὰς βαναύσους τέχνας μετοίκων· σχεδὸν γὰρ ἔξω Ῥωμαίων οὔτε κάπηλον οὔτε χειροτέχνην βίον ἔχειν ἐκ ἔλαττον ἢ διπλάσιοι τῦ πολιτικῦ πλήθους· οἷς ἐκ ἐῶν ῥᾳδιουργῆσαι ῥᾴδιον, ὅπου τότε καὶ ἀμηχανοῦντας χ' συνδρέχοντας εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ καθυβρίζοντας τῶν ἐν τοῖς τέλεσι, ὅπου τε τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων χ' πλῆθος ὠθουμένους, καὶ διαρπάζειν ὑπερβεβῶσας ἀπερωπῆς τὰς ὑπαρχούσας αὐτῶν θέας. οἱ ὑ δήμαρχοι συνάγοντες αὐτοὺς εἰς ἐκκλησίαν, χ' κατηγορῶντες τῶν πατρικίων, ὡς ἀεί τι κακὸν ὑπὲρ τοῖς πένησι μηχανωμένων, καὶ πάντα ὅσα πώποτε δεινὰ, χ' τὴν ἀτεκμάρτου τε χ' ἀφυλάκτου αὐθαιρέτοις τύχαις, ἐκείνων ἔργα λέγοντες, ὑβρισὰς εἶ) τισι τοὺς ἐξεργάζοντο. τοιούτοις συνεχόμενοι κακοῖς οἱ ὑπατοι, πέμπουσι τὸς συνωνησομένους σῖτον ἐκ τῶν συνεγγὺς τόπων μετὰ πολλῶν χρημάτων, χ' τ' ἐν τῇ οἰκίας ἔταξαν εἰς ὃ δημόσιον ἀναφέρειν τὸς εἰς τ' ἑαυτῶν βίον πλείονα δ' μετρεῖσθαι τοὺς, [ἡμιν] ὑπισχνουμένους ἀποχωρῆσαν. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα πολλὰ μηχανώμενοι διαῶ-

fine omni obstaculo agunt & ferunt, magno vrbanorum contemptu; donec alter consul Horatius cum exercitu e Volscis aduentat. tum demum Romani rem tutam rati, armata iuuentute domestica, produxerunt copias. cumque inito prœlio, primum ad Spei fanum, octauo ab vrbe stadio, Etruscos vicissent ac profligassent; deinde hoste cum maiore manu reuerso, iterū ad Collinas portas fortiter dimicassent, a pauore respirarūt: simulq; is annus exiit. Sequenti anno circa æstiuum solstitiū Sextili mense consulatū inierant viri rei militaris prudentes, Sp. Seruilius, A. Virginius: quibus bellū Etruscum, graue alioqui & difficile, vtile videbatur, collatum ad res domesticas. nā cum proxima hieme desertus & incultus fuisset ager propter occupatum vicinum montem & excursiones continuas, ac ne externi quidem cōmeatus importarentur a negotiatoribus, laboratum est magna frumenti inopia, vrbe præter domesticam turbam agrestium quoq; multitudine referta. nam robustæ ætatis ciuiū plus centum & decem milia erāt, vt proximo censu liquuit: mulierum autē & puerorum, seruitiorum item, negotiatorum & opificum inquilinorum, (nemini enim ciui Romano aut cauponari, aut arte manuaria victum quærere licebat) triplum tantū quantum ciuium: quib. difficile erat verba dare. nam penuriam illā indigne ferentes, in forum concurrebant, & in proceres vociferabantur; cateruatimq; in ædes diuitum irruebant, & penuaria sine pretio diripere conabantur. Tribuni quoq; coacta in concionem plebe turbulēta, accusabāt patricios; semper eos aliquid mali aduersus pauperes machinari dictitantes; & cuncta quæ vmquā aduersa contigerant, etiamsi casu fortuito accidissent, nullisq; cōiecturis hominum præsentiri, nec vlla cautione euitari potuissent, illorū arte fabricata clamitantes: atq; ita magis exacerbabāt vulgus suapte sponte procliue ad contumelias. His malis vrgentibus, consules cum multis pecuniis in propinqua loca dimiserunt qui frumenta coemerent; per singulas quoq; domos ciues frumentū profiteri iusserūt, vt quod superet familiari vsui, conferretur in publicum: idq; iusto taxarunt pretio. His & aliis similibus arti-

A.V.C. 278, consl. Sp. Seruilio, A. Virginio, domi turbæ ac penuria, foris bellum cum Etruscis.

bus effecerunt ne pauperum audacia prorumperet in facinora; animumq; rursus ad bellum parandum adiecerunt. Cum enim absumpta essent omnia quæ intra mœnia in cibos admitti poterãt, & externi commeatus subuenirent tardius, nec vllum aliud malorum esset remedium, sed alterutrum horum necessitas postularet, vt aut totis viribus in eiiciendo e finibus hoste periclitarentur, aut intra mœnia obsessi partim fame partim intestinis seditionibus interirent, leuiore malo præoptato, statuerunt se externis offerre periculis. eductisq; copiis intempesta nocte traiecerũt flumen ratibus; ac prius quam clara dies illuceret, prope hostes castra posuerunt; & sequenti die militem produxerunt in aciem. in dextro cornu Virginius præerat, in sinistro Seruilius. Quos vbi ad certamẽ paratos viderunt Etrusci, admodum gauisi sunt. putabant enim, si vnum id prœlium ex voto succederet, se conuulsuros Romanã potentiam, quod scirent totum Romanarum copiarum robur in ea stare acie; & spes, licet vana, victoriam promittebat, quia Menenii copias, iniquo loco secum cõgressas, superauerãt. Commisso acri & diuturno prœlio, Etrusci multis hostium cæsis, pluribus suorũ amissis, in castra se receperunt. Virginius, qui dextro cornui præerat, suos fugientibus instare noluit, sed præsenti successu contentos esse iussit: Seruilius, qui alterum ducebat cornu, cum suis diu persecutus est eos qui sibi oppositi fuerant. Vt vero in sublime venit, conuersi Etrusci, succurrẽte & castrorum præsidio, fecerũt in persecutores suos impetum. qui cum aliquantisper restitissent, coacti terga vertere, propulsiq; per decliuia, disiecti passim cæsi sunt. Virginius cognito sinistri cornus casu, suos instructos trãsuerso itinere per montem duxit: & superueniens a tergo hostibus suos persequẽtibus, partem militũ reliquit ad prohibendos siqui e castris in auxiliũ suorũ prorumperent; cũ reliquis hostes inuasit. Ibi & Seruiliani resumptis animis in pugnã reuersi sunt. itaq; circumuenti Etrusci, cum nec vlterius penetrare possent, propter eos qui a frõte occurrebãt; nec retro in castra refugere, propter

τα, ἐπέχον τ̃ πενήτων τὰς ὡρμάς, καὶ ἀναστροφὴν ἔλαβον τ̃ εἰς τ̃ πόλεμον ὡρασκευῆς. ὅπῃ μὲν οὖν ἔξωθεν ἐφέρετο ἀγορά, τὰ ὑπ' αὐτὸς τείχους ἐφῆς ἐχόμενα πρὸς τὰ κατοικήσοντο, ἀποστροφὴ δ' τ̃ κακῶν οὐδεμία ἦν ἑτέρα, ἀλλὰ δυοῖν θατέρου ἐχρῆν, ἢ τὸς πολεμίους ἐκβαλεῖν ἐκ τ̃ χώρας ἁπάσῃ δυνάμει ὡρακινδυνεύσαντας, ἢ τειχήρεις μένοντας ὑπὸ λιμοῦ τε καὶ νόσου ὀλοφυρῶς. ὃ κουφότερον αἱρεῖσθαι τῶν κακῶν, ἔγνωσαν ὁμόσε χωρεῖν τοῖς ἐκ τ̃ πολεμίων κακοῖς. ὡρεταγμένοι δ' τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς πόλεως, ὡς μέσας νύκτας διέβησαν τ̃ ποταμὸν ὅπῃ ἁρμόδιος, καὶ ὡρὶ ἡμέραν λαμπρὰν ἤδη, πλησίον τῶν πολεμίων καθίστασαν τὴν δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ ὡρωῒ ὄντες, ἔταξαν εἰς μάχην τ̃ στρατόν. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν τ̃ κεράτων Οὐεργίνιος, τὸ δ' εὐώνυμον Σερούιλιος. ἰδόντες [δ'] αὐτοὺς εὐθέως ὄντας οἱ Τυῤῥηνοὶ ὡρὸς τ̃ ἀγῶνα, σφόδρα ἐχάρησαν, ὡς ἐν τῷ τότε κινδύνῳ καὶ νοῦν χωρήσαντι τὴν Ῥωμαίων καθελοῦντες ἀρχήν, εἰδότες ὅτι πρῶτον ὅσον οὔπω κράτησον στρατιωτικὸν αὐτῶν, εἰς τ̃ ἀγῶνα ἐκεῖνον ὥρμηντο, καὶ δι' ἐλπίδος εἶχον, ἂν ἧ πολὺ τὸ κοῦφον οὗτοι, ῥᾳδίως αὐτῶν κρατήσειν, ὅπῃ τὴν μ̃ Μενηνίου δύναμιν ἐν δυσχωρείᾳ ὡρὸς ταραχὴν μάχῃ σφίσιν εἰσῆκται. γενομένης δὲ ἰσχυρᾶς καὶ πολυχρονίου μάχης, πολλοὺς μὲν ἀπέκτειναν Ῥωμαίων, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας τῶν σφετέρων ἀπέβαλον, ἀνεχώρησαν ὅπῃ τὸν χάρακα. ὁ μὲν οὖν Οὐεργίνιος τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων, οὐκ εἴα διώκειν τὸς σφετέρους, ἀλλ' ὅπῃ τῷ κατορθώσασι μένειν· ὁ δὲ Σερούιλιος ὁ τεταγμένος ἐπὶ θατέρου κέρως, ἐδίωκε τὸς καθ' ἑαυτὸν, ἑπόμενος μέχρι πολλοῦ. ὡς δὲ ἐν τοῖς μελεώρεις ἐγένετο, ὑποστρέψαντες οἱ Τυῤῥηνοὶ, καὶ τῶν ἐκ τ̃ χάρακος βοηθησάντων, ἐνίσταντο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀλίγον μὲν χρόνον, ἐκκλίνοντες τὰ νῶτα, καὶ κατ' τ̃ λόφου διωκόμενοι, ἀσφαλῶς ἀπῄεσαν. μαθὼν δὲ Οὐεργίνιος ἐν οἵᾳ ποτὲ τύχῃ ὁ ἀριστερὸν κέρας καλούμενος στρατιὰ, πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν ἐν τάξει, πλαγίαν ἦγε διὰ τ̃ ὄρεως ὁδόν. γενόμενος δὲ κατ' νώτου τῶν διωκόντων τὸς σφετέρους, μέρος μέν τι αὐτῆ καταλείπει τῆς στρατιᾶς, κωλύσεως ἕνεκεν τῶν ἐκ τ̃ χάρακος βοηθησόντων· ὁ δὲ λοιπὸν αὐτὸς ἄγων ἐπεφέρετο τοῖς πολεμίοις. ἐν δὴ τούτῳ καὶ οἱ μετὰ τ̃ Σερουιλίου θαῤῥήσαντες τῇ παρουσίᾳ τ̃ σφετέρων, ὑποστρέφουσί τε καὶ καταστάντες ἐμάχοντο. κυκλωθέντες δὲ ὑπ' ἀμφοῖν οἱ Τυῤῥηνοὶ, καὶ ὅτε μὲν ὁμόσε διεκπορθμεύσειν δυνάμενοι, διὰ τὸς ὁμόσε χωρήσαντας, οὔτε ὀπίσω φόβῳ ὑπὸ τ̃ χάρακα, διὰ τὸς κα-

τοὺς κατόπιν ἐπιόντας, ἀτυχῶς οἱ πλείους κατεκόπησαν. ἡμολμένης δὲ οἰκρᾶς νίκης τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οὐ πανπαίσιν εὐτυχὲς τέλος εἰλήφοτος τοῦ ἀγῶνος, οἱ μὲν ὕπατοι περὶ τῶν νεκρῶν καταστρατοπεδεύσαμενοι, τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἠυλίσαντο· οἱ δὲ κατέχοντες τὸ Ἰανίκλον Τυρρηνοί, ὅπῃ τοῦδε μία τοῦ οἴκοθεν ἦρχετο ἐπικουρία, καταλιπεῖν ἔκριναν τὸ φρούριον· καὶ ἀναστρατοπεδεύσαντες νυκτὸς, ἀπῆσαν εἰς τὴν διεντεμῶν πόλιν ἐγγυτάτω σφίσι τῶν Τυρρηνίδων πόλεων κειμένην. τοῦ δὲ χάρακος αὐτῶν οἱ 10

32 Ῥωμαῖοι κρατήσαντες, τά τε χρήματα διαρπάζουσιν ὅσα ὑπολελείποντο ἀδυνατα ὄντα ἐν φυγῇ φέρεσθαι, καὶ θαυμασίας λαμβάνουσι πολλοὺς, τοὺς μὲν ἐν ταῖς σκηναῖς ἀπολιφθέντας, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἐρριμμένους. ἀντεῖχοντο γάρ τινες γλιχόμενοι τῆς οἰκείας ὁδοῦ, καὶ διεκαρτέρουν τοῖς δυνάμεσιν ἀκολουθοῦντες· εἶτα βαρυνομένων αὐτοῖς τῶν μελῶν, ἠμιθνῆτες κατέρρεον ὅπῃ τύχοι γοῦν οἷς οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ὅπῃ πολὺ τῆς ὁδοῦ προελθόντες ἀνείλοντο· καὶ ὅπῃ τοῦδε ἔτι πολέμιον ἴδοι, καθελόντες τὸ φρούριον 20 καὶ τὰ λάφυρα ἀγόντες, ἦκον εἰς τὴν πόλιν, τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ μάχῃ τελευτησάντων κομίσαντες, οἰκτρὰν ὄψιν ἅπασι τοῖς πολίταις δι' ἅπαντος τε καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπολομένων. ὥστε ὁ μὲν δῆμος οὔτε ἑορτάζειν ὡς καλὸν ἀγῶνα κατορθώσας, ἠξίου, οὔτε πενθεῖν ὡς ὑπὸ μεγάλης καὶ ἀνηκέστου συμφορᾶς. ἡ δὲ βουλὴ τοῖς μὲν θεοῖς τὰς ἀναλκαίας ἐψηφίσατο θυσίας, τὴν δ' ἐπινίκιον τοῦ θριάμβου πομπὴν οὐκ ἐπέτρεψε ποιήσασθαι τοῖς ὑπάτοις. μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ἀγορᾶς ἐπλήσθη πανδαπῆς ἡ πόλις, τῶν τε δημοσίᾳ πεμφθέντων, 30 καὶ τῶν εἰωθότων ἐμπορεύεσθαι πολλὴν εἰσαγαγόντων σῖτον· ὥστε ἐν τῇ παρούσῃ πανωλείᾳ θνητείαν γενέσθαι. καταλυθέντων δ' τῶνδε τῶν ὑπαθείων πολέμων, ἡ πολιτικὴ στάσις αὖθις ἀνεκαίετο, τῶν δημάρχων πάλιν παρακινούντων τὸ πλῆθος. καὶ τὰ μὲν δίκαια πολιτεύματα διεσκεδάσθαν αὐτῶν ἀντιπαρόντων τοῖς ἕκαστον οἱ πατρίκιοι· τὸν δὲ τοῦ Μενηνίου δίκην τῷ νεωστὶ ὑπατεύσαντος, καίτοι πολλὰ παρεμπεσόντες, ἀδυνατοι ἐγένοντο παῦσαι· ἀλλ' ὑπαχθεὶς ὁ ἀνὴρ εἰς δίκην ὑπὸ τῶν δυοῖν δημάρχων, Κοΐντου Κοϊντιλίου, καὶ Τίτου Γενυκίου, καὶ λόγον ἀπαιτούμενος τῆς στρατηγίας τοῦ πολέμου τέλος οὔτε εὐτυχὲς οὔτε εὐπρεπὲς λαβούσης, μάλιστα δὲ ἀγανακτούμενος ὅπῃ τῷ Φαβίων ὀλέθρῳ, τῇ τῆς Κρεμέρας ἀδικίᾳ, δικάζοντος τοῦ δημοτικοῦ ὄχλου τοῦ φυλάς, ἀπὸ ὀλίσας ψήφους ὤφλεν, υἱὸς ὢν Ἀγρίππα Μενηνίου τοῦ καταγαγόντος ἐκ τῆς φυγῆς τὸν δῆμον, καὶ διαλλάξαντος

eos qui a tergo incumbebant, miſere maior pars contrucidati ſunt. Conſules funeſta potiti victoria, prœlioque non admodum feliciter cōfecto, caſtris ante cæſorum cadauera poſitis, ibi pernoctarunt. At ea manus Etruſcorum quæ Ianiculum montem occupauerat, quoniã domo nulla ſubmittebantur auxilia, decreuit præſidio decedere: noctuque motis caſtris Veios petiit; quæ ciuitatum Etruſcarum erat ſibi proxima. Quorũ caſtris potiti Romani, direptis impedimentis quæ in fuga non potuerant aſportari, ſaucios etiam multos ceperunt, vel in tentoriis iacentes, vel paſſim ſtratos toto itinere. quidam enim deſiderio patriæ, ſupra vires auſi, conabantur ſequi ſuorum veſtigia: poſtea langueſcentibus membris collabebantur ſemineces: quos Romanorum equites ad multum viæ perſecuti conficiebant. Vbi nulli ſupererant hoſtes, diruto caſtello, milites cũ ſpoliis in vrbem reuerſi ſunt, referentes in prœlio cæſorum cadauera, miſerabile ciuitati ſpectaculum propter tot & tam fortium virorum interitum. quare populus nec feriari voluit vt re præclare geſta; nec lugere vt in magna & irreparabili clade. ac ſenatus diis quidem neceſſaria decreuit ſacra; at cōſulibus triumphalem pompam ob victoriam non permiſit.

Nõ multo poſt vrbs repleta eſt commeatibus variis, cum & legati reipublicæ, & negotiatores qui ante conſueuerant, multum frumenti importarent; ita vt reſtitueretur annonę priſtina vilitas. Finitis bellis externis inteſtina ſeditio recruduit, tribunis plebem rurſum turbantibus. quorum ceteras quidam actiones impedierũt patres, interpoſita *ſua* in ſingulis *auctoritate*: ceterum accuſationem Menenii, qui ſuperiore anno conſul fuerat, licet multa machinati, non potuerunt impedire: ſed duo ei tribuni, Q. Conſidius, & T. Genucius, diem dixerunt: iuſſuſq; rationem reddere rerum bello nec proſpere nec honorifice geſtarũ, in primis autem de Fabiorum interitu & Cremeræ exſcidio grauiter inſimulatus, tributis comitiis a plebe omnibus ferme calculis damnatus eſt: quamuis eſſet Agrippæ Menenii filius, eius qui plebem patriciis reconciliatam in

Menenius ob rem male geſtã damnatus.

vrbem reduxerat, quique defunctus a senatu publicis impensis magnifice funeratus fuerat, & a matronis luctu annuo, posito auro & purpura, honoratus. Non tamen capitalis mulcta fuit, sed pecuniaria; si ad nostri seculi vitam ac fortunas conferatur, ridicula; sed illius temporis hominibus, suis manib. necessarium dumtaxat victū quærentibus, præsertim huic cui paupertas pro patrimonio relicta fuerat, grauis; duo assium milia. erat autem as æneum numisma, librali pondere: ita vt tota mulcta sedecim talēta æris cōficeret. Inuidiosum hoc videbatur eo seculo; atq; adeo ipsi, vt pœnæ inuidiam mitigarent, abrogarunt mulctas pecuniarias, & in boues ac pecora transtulerunt, taxato numero vltra quem nō liceret magistratui a priuatis mulctam exigere. Hæc Menenii damnatio rursus exasperauit erga plebem patriciorum animos; vt neq; agrorū diuisionem fieri permitterēt, nec aliud quidquā ei indulgerēt. Nec multo post ipsam etiam plebem eius iudicii pœnituit, vbi cognouit de eius viri obitu. nam vitata hominum consuetudine, numquam postea conspectus est in publico: cumq; posset exsoluta mulcta redire ad quæstis munia publica, paratis ad numerandum amicis, noluit: sed morte cladem æstimans, domi se cōtinuit, nec admisso quoquam, mœrore inediaq; contabuit. nec aliud eo anno gestū est.

A.V.C 279, consl. P. Valerio, C. Nautio, Sp. Seruilius a trib. accus.

P. Valerio Poplicola, C. Nautio cōss. rursus alius vir patricius Sp. Seruilius, superioris anni consul, nō multo post quam magistratu abiit, capitis apud populum accusatus est, a duobus tribunis plebis, L. Cædicio & T. Statio, die dicta. ab eo magis infortunii quā peccati exigebatur ratio, quod proximo prœlio Etruscos in castra refugientes audacius quam prudētius persecutus, moxque conferta eruptione hostium repulsus, robur iuuentutis amisisset. Ea actio visa est patriciis omnium grauissima: congressique inter se, rem indignā & minime ferendā esse dictitabāt, eos q se pro rep. impigre hostib. obiicerēt, si aduersa for-

τοὺς τὰς παῤῥησίους, ὃν ἀποθανόντα ἡ βουλὴ ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων λαμπροτάταις ἐκόμισε ταφαῖς, αἱ γυναῖκες αἱ Ῥωμαίων ἐνιαύσιον ἐπένθησε χρόνον, πορφύραν καὶ χρυσὸν ἀποθέμεναι. ὁ μὲν τοίνυν θανάτῳ γε αὐτὸν οἱ καταδικασάμενοι ἐτίμησαν, ἀλλ' ἐκ ἴσματος, ὃ τοὺς μὲν τὰς νεὼ ἄξεσι ζόμενον βίους, γέλωτος δ' ἄξιον φανείη, τοῖς δ' τότε δυσέρωσι, αὐτουργοῖς οὖσι καὶ τοὺς αὐλὰ τὰ δυσκρᾶ ζῶσι, μάλιστα δὲ ἐκείνῳ τῷ ἀνδρὶ πενίαν κληρονομήσασι παρὰ τὸ πάτριον, ἀφυὲς ἰῶ καὶ βαρύ, δισχιλίων ἀριθμὸς ἀσσαρίων. ἰῶ δ' ἀσσάριον, χάλκεον νόμισμα, βάρος λιτραῖον. ὥστε σύμπαν ὄφλημα, ταλάντων ἑκκαίδεκα εἰς ὁλκὴν χαλκοῦ γενέσθαι. καὶ τοῦτο ὀλίγον ἐφαίνη τοῖς τότε ἀνδράσι· καὶ ἐπανορθώσασθαι βουλόμενοι αὖθις, τὰς μὲν χρηματικὰς ἔπαυσαν ζημίας, μετήνεγκαν δὲ εἰς τετρακόσια ἐκτίσματα καὶ βοῶν, τάξαντες καὶ τούτων ἀριθμὸν τῆς ὑστέρου ἐσομένης ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῖς ἰδιώταις ἐπιβολῆς. ἐκ δὲ τῆς μειώσεως καταδίκης ἀφορμὴν αὖθις εἰλήφεσαν οἱ πατρίκιοι τοὺς τότε δημοτικὴν ὀργῆς, καὶ οὔτε τὴν κληρουχίαν ἐπέτρεπον ἐπ' αὐτῷ ποιῆσθαι, οὔτε δήλου ἐβούλοντο ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῷ δήμῳ μέλεμελε τῶν δεδικασμένων, ὅπῃ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπύθετο. οὐδὲ γὰρ εἰς ἀνθρώπων ἔτι συνῆλθεν ὁμιλίας, οὐδὲ ἐν δημοσίῳ τινὶ τοὺς οὐδενὸς ὤφθη τόπῳ. ὄξος τε αὐτῷ τὴν ζημίαν ἐκτίσαντι μηδενὸς ἀπελαύνεσθαι τῶν κοινῶν· ἕτοιμοι γὰρ ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐπιτηδείων αὐτῷ τὴν καταδίκην ἀπαρεύμενοι· οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλὰ θανάτου τὴν συμφορὰν ἡμησάμενος, οἴκοι μόνων καὶ οὐδένα προσιέμενος, ὑπό τε ἀθυμίας καὶ σίτων ἐποχῆς μόραιθείς, ἀπέστη τοῦ βίου. καὶ τὰ μὲν ἐν τούτῳ προαχθέντα τῷ σιωπῷ τοιάδε ἰῶ. Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου Ποπλικόλα καὶ Γαΐου Ναυτίου προσλαβόντων τὴν ἀρχήν, ἕτερος αὖθις πάλιν τῶν πατρικίων Σερβίος Σερβίλιος ὁ τῶν παρθένων ὑπαλθύσας ἔτει, μετ' οὐ πολὺ ἢ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι χρόνον, εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγῶνα ἤχθη. οἱ δὲ προσήκοντες αὐτῷ τὴν ἐν τῷ δήμῳ δίκην, δύο τῶν δημάρχων ἦσαν, Λεύκιος Καιδίκιος, καὶ Τίτος Στάτιος, οὐκ ἀδικήματος, ἀλλὰ τύχης ἀπαγγελλόντων λόγον, ὅτι κατὰ τὴν τοὺς Τυρρηνοὺς μάχην ὠσάμενος ὑπὲρ τὴν χάρακα τῶν πολεμίων ὁ ἀνὴρ, θρασύτερον μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον, ἐδίωξέ τε ὑπὸ τὴν ἔνδον ἀθρόον ἐπεξελθόντων, καὶ τὴν καταλιφθεῖσαν νεότητα ἀπέβλαψεν. οὗτος ὁ ἀγὼν ἀπολύτων ἐφαίνη τοῖς πατρικίοις ἀγώνων βαρύτατος. ἠγωνάκεσάν τε σιωπῇ τοὺς ἀλλήλους, καὶ δεινὸν ἐποιοῦντο, εἰ τὰς ὑπολειμμένας τῶν στρατηγῶν, καὶ ὃ μηδένα κίνδυνον ὀκνῆν, ἐὰν σκαιωθῇ ταῖς ἐπιβολαῖς αὐ-

λαῖς αὐτῶν ὁ δαιμόνιον, εἰς κατηγορίαν ἀξιοῦσιν οἱ μὴ σάλπιγγος πρὸς τὰ δεινὰ, δειλίας τε καὶ ὄκνου· καὶ ὡς μηδὲν ἔτι χαυνουργεῖν τοὺς ἡγεμόνας σφῶν, ἐλθοῦσά τε ἀπόλυται, καὶ ἡγεμονία καταλύεται· τοὺς δὲ ἀγῶνας αὐτοῖς ἔσεσθαι κατ' ὀλίγον ἐλογίζοντο· προσκλήσεώς τε πολλῆς ἐχρῶντο τοῦ δημοσίων μὴ καταγνῶναι τὸν ἀνδρὸς τῷ δίκῃ, διδάσκοντες ὡς μεγάλα βλάψουσι τὴν πόλιν ὅτι ταῖς ἀτυχίαις τοῖς στρατηγοῖς ζημιοῦσιν. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ ἀγῶνος χρόνος, παρελθὼν εἰς τοῦ δημοῦχου κατηγόρησε τοῦ ἀνδρὸς, Λεύκιος Καικίλιος, ὅτι δι' ἀφροσύνην τε καὶ τοῦ στρατηγεῖν ἀπειρίαν, εἰς προῦδηλον ὄλεθρον ἄγων τὰς δυνάμεις, ἀπώλεσε τῆς πόλεως τὴν κρατίστην ἀκμὴν, καὶ εἰ μὴ ταχεῖα τοῦ κακοῦ γνῶσις ἐγένετο τοῦ συνυπάτου, καὶ τῇ ἀσυδίῳ ἄγων ταῖς δυνάμεις τοὺς τε πολεμίους ἀνέσῳζε, καὶ τοὺς σφετέρους ἔσωσε, μηδὲν δὴ γένεσθαι τὸ κωλῦσαν ἅπασαν ἀπολωλέναι τὴν ἑτέραν δύναμιν, καὶ τὸ λοιπὸν ἡμίσειαν αὐτὴ δι' πλασίας εἶναι τὴν πόλιν. τοιαῦτα εἰπὼν, μάρτυρας ἐπήγαγε λοχαγούς τε ἅμα τοῖς τριβούνοις, καὶ τοῦ πολλῶν στρατιωτῶν λύπας, οἳ τὸ ἑαυτῶν αἰσχρὸν ὅτι τῇ τότε ἥττῃ τε καὶ φυγῇ ζημιοῦντες ἀπολύσασθαι, τὴν στρατηγὸν ἠτιῶντο τῆς περὶ ἀγῶνα δισπρομίας. ἔπειτα οἷόν τε ὅτι τῇ συμφορᾷ τοῦ τότε τεθνηκότων καταχεόμενος πολλὰ, καὶ τὸ δεινὸν αὐξήσας, τά τε δικαία ὅσα εἰς φθόνον κομιεῖν τοῦ πατρικίων λεγόμενα τοὺς μέλλοντας ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς δεήσεσθαι αἰείρξειν ἔμελλεν, οὐ πολλῆς ὑποφυΐας δεόμενα, παρέδωκε τὸν λόγον. προκαλεσάμενος ὁ τὴν ἀπολογίαν ὁ Σερουίλιος εἶπεν· Εἰ μὲν ὅτι δίκῃ με κεκλήκατε, ὦ πολῖται, καὶ λόγον ἀπαιτεῖτε τῆς στρατηγίας, ἕτοιμός εἰμι ἀπολογεῖσθαι· εἰ δὲ ὅτι ἐμφανῆ καὶ ἐγνωσμένην, καὶ οὐδὲν ἔστι μοι πλέον ἀποδείξαι ὡς οὐδὲν ὑμᾶς ἀδικῶ, λαβόντες τὸ σῶμα, ὅ τι πάλαι βούλεσθε, χρῆσθε. ἐμοί τε γὰρ χρῆσθον ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ λόγου τυχόντι καὶ μὴ πείσαντι ὑμᾶς. δόξαιμι γὰρ σοὶ δίκην πάσχειν, ὃ οὐ δι' μου καταγνῶτε. ὑμεῖς τε ἂν ἐλάττονι αἰτίᾳ ἔσεσθε, ἀφελόμενοί μου τὸν λόγον, [καὶ] ἐν ᾧ καὶ εἴ τι ἀδικῶ ὑμᾶς, ἄδηλόν ἐστιν ἔτι, τῇ ὀργῇ χαρισάμενοι. ἐπὰν δέ μοι ἡ διάνοια ὑμῶν ἐκ τῆς ἀκροάσεως καταφανὴς, θορύβῳ τε καὶ ἡσυχίᾳ εἰκάζοντι, πότερον ὅτι ἐμφανῆ, ἢ ὅτι δίκῃ κεκλήκατέ με. ταῦτα εἰπὼν, ἐπέσχε. σιγῆς δὲ γενομένης, καὶ τῶν πλείστων ἐμβοησάντων, θαρρῶν τε καὶ ὅσα βούλεται λέγειν, ἀπολαβὼν τὸν λόγον πάλιν ἔλεξεν· Ἀλλ' εἰ δικαστὰς ὑμῖν, ὦ πολῖται, καὶ μὴ ἐχθροῖς χρήσομαι, ῥᾳδίως πείσειν ὑμᾶς

tuna reflaret, ignauiæ accusari ab iis qui numquam in acie steterint: atq; hoc modo cohibita ducum audētia, libertatem simul & imperium venire in periculū. itaq; magnis deprecationibus apud plebeios agebant ne damnarent hominem, offendētes non esse e rep. damnari duces ob infortunium. Postquam autem dies iudicii venit, progressus in mediū vnus e tribunis L. Cædicius, accusationē exorsus est, dicens illius amentia & imperitia in manifestariam perniciem inductum exercitum, pessumdatumq; robur & florem populi Romani; ac ni collega, clade mature cognita, cū suis ilico subuenisset, & tū hostes repressisset, tum ciues seruauisset, nihil obstare potuisse quo minus alter exercitus funditus interisset, & resp. deinceps dimidia ciuium parte orbata esset. His dictis testes citabat tum cēturiones qui euaserāt, tum e ceteris militibus nonnullos, qui ad diluendam suæ fugæ ignominiam, infelicitatem duci vertebant crimini. Post hęc magnā defunctorum miserationē mouens, & cladem exaggerans; demum magno cōtemptu effusis omnib. quæ in vniuersorum patriciorū inuidiam vulgo iactabantur, & eos qui pro illo deprecaturi erant, a proposito deterritura videbantur, reo pro se dicendi fecit potestatem. Tum Seruilius sic defensionem aggressus est: Si in iudicium me vocastis Quirites, & imperii rationem a me reposcitis, paratus sum caussam dicere: sin ad certū supplicium accersistis, & nihilo potiore conditione futurus sum post probatā vobis meam innocentiam, iam nunc arreptum hoc corpus tractate vt libitum est. Sic enim mori felicius existimo, quam peracta caussa non persuasisse iudicibus. nā merito viderer pati quidquid de me statuissetis. Vestra quoq; minor erit culpa, si negata mihi dicendi potestate, dum incertum adhuc est an aliquid in vos deliquerim, vestræ *in me* iræ indulseritis. Animum porro vestrum ex auscultatione cognoscere potero. nam e strepitu & silentio cōiicere licebit vtrum me ad supplicium an ad iudicium arcessiueritis. His dictis reticuit. mox silētio præbito, & plerisq; bono animo esse ac qdquid vellet dicere iubentib. denuo sic exortus est: Ergo si iudices vos Quirites, nō inimicos habeo, facile vobis (vt arbitror)

approbabo meã innocentiam. incipiam autẽ ab iis quæ vobis omnib. sunt notissima. Ego creatus sum consul cũ optimo *hoc* Virginio, quo tempore Etrusci communito aduersum vos imminente vrbi tumulo, omniq; agro Romano in suã potestatem redacto, spẽ cõceperant breui se deleturos vestrum imperiũ. intra mœnia graui fame simulque seditione laborabatur, nec expediebatur vllũ salubre consiliũ. Tam iniquo reip. tempore, tamq; turbulento & horribili, admotus gubernaculis, hostes ope collegæ vici duob. prœliis, coegiq; deserto præsidio discedere: nec multo post etiã famem sedaui, repleto foro cõmeatib. venalibus; & succedentib. meis agrũ hostilibus armis vacuũ, vrbemq; omnibus ciuilib. morbis sanã tradidi; in quæ mala eã populi flabella coniecerãt. Cuius igitur criminis reus sum? nisi forte hostes vincere, in vos delinquere est. Quodsi aliqui milites in prœlio feliciter depugnato cecederunt, quid *ea parte* Seruilius in populũ deliquit? nec enim deus quispiã se ducib. pro salute omniũ qui certamẽ ineunt, sponsorẽ sistit: nec ea cõditione imperiũ accipimus, vt omnes hostes deuincamus nullo e nostris amisso. quis enim mortaliũ in se cuncta & cõsilii & fortunæ munia recipere sustineat? sed magna operæ præmia magnis semper emuntur periculis. Nec mihi primo, in cõgressũ cũ hostibus, hic casus accidit; sed propemodum omnibus qui *vmquam* minore manu maiores hostiũ copias ausi sunt aggredi. nã *sæpe* iam vsu vẽnit vt qui modo persequebãtur hostẽ, mox ipsi fugerint; & qui multos hostes occiderant, plures e suis amiserint. taceo multos omnino victos, cũ ignominia pariter & clade maxima domũ rediisse: quorũ nemo pœnas dedit infortunii. Satis enim *ad pœnam est* ipsa calamitas: nullãq; vt par erat laudẽ assequi, magna & grauis est iactura ducibus, etiamsi nihil accedat præterea. Verum tamen tantũ abest vt pro mea defensione afferre velim quod omnes æqui *arbitri* iustũ esse fatebuntur, nõ teneri me fortunæ caussam agere; vt licet nullus alius ad dicendam istiusmodi caussam descẽderit, ego solus nõ detrectẽ, sed *lubens* non modo consilium, verũ etiam fortunã meã in disquisitionẽ vocari patiar: modo hoc *vnum* præfari mihi liceat, videre me humanarũ actionum felicitatẽ infelicitatemq;

οἰόμαι ὅτι οὐδὲν ἀδικῶ. ποιήσομαι δ' τ ἀρχὴν τ λό-
γων ἐξ ὧν ἅπαντες ἴστε. ἐγὼ καίτοι ὑπὸ τῶν ἀρχόν-
των τῶν κρατίστων ἀρτινίου, καθ' ὃν χρόνον ὑπῆτειχί-
ζαντες ὑμῶν οἱ Τυρρηνοὶ τ ὑπὲρ τ πόλεως λόφον,
πάσης ἐκφάτνου τ ὑπαίθρου ἀρχῆς, καὶ ὄντ ἐλπίδι
ἦν τὸ καταλύσειν ὑμῶν τ ἀρχὴν ὀνόματι. λιμὸς δὲ
πολὺς ἐν τῇ πόλει ἦν, καὶ τὸ τί χρὴ παθεῖν
ἀμηχανία. οὕτοις δὴ καιροῖς ὑπισχνοῦμαι ὅτως παρα-
δοῦναι ὑμῖν φοβεροῖς, τοὺς μὲν πολεμίους ἅμα ἐν σπαρ-
χοῖς νενικηκὼς διπλᾶς μάχας, καὶ ἀνάλωτα καταλι-
πόντας ὃ φεύγειν ἀπελθεῖν· τ δ' λιμὸν ὄντα εἰς μα-
κρὰν ἔπαυσα, ἔθνῶν ἀφθόνων πληρώσας τὰς ἀγοράς,
καὶ τοῖς μετ' αὐτ ὑπάτοις τῶν τε χώρων ὅπλων πολε-
μίων [παρέδωκα] ἐλευθέραν, καὶ τ πόλιν ὑγιῆ πάσης
νόσου πολιτικῆς, εἰς ἃς καλέσαντος αὐτοὺς οἱ δημαγω-
γοῦντες. Τίνος οὖν ἀδικήματος ὑπόδικός εἰμι;
εἰ μὴ ὃ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἔστιν ὑμᾶς ἀδικεῖν. εἰ δὲ
ἀποθανὼν Λίσι τ στρατιωτῶν ἀτυχῶς ἀγωνιζομένοις
συνέπεσεν, τί Σερουίλιος τ δῆμον ἀδικῆ; ὃ γὰρ δὴ θεῶν
τις ἐγγυητὴς τοῖς στρατηγοῖς τ ἀπόντων ψυχῆς τ ἀ-
γωνιζομένων γίγ· οὐδὲ ὅτι Δαμασιμένους καὶ ῥητοῖς
ταῖς ἡγεμονίαις ἐπαλαμβάνομεν, ὥστ' ἀπόντων
κρατῆσαι τῶν πολεμίων, καὶ μηδένα τ ἰδίων ἀπολέ-
σαι. τίς γὰρ ἂν ὑπομείνειεν, ἄνθρωπος ὤν, ἄπειρα καὶ
τὰ τ γνώμης, καὶ τὰ τῆς τύχης εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν;
ἀλλὰ τὰ μεγάλα ἔργα μεγάλων ἀεὶ κινδύνων ὠνού-
μεθα. καὶ οὐκ ἐμοὶ ταῦτα ἐφρόνει πολεμίοις ὁμόσε
χωρήσαντι συνέβη παθεῖν, ἅπασι δ', ὡς εἰπεῖν, ὅσοι μά-
χας ἐπεκινδύνευσαν ὑπὲρ ἐλάττοσι ταῖς σφε-
τέραις δυνάμεσι τοὺς μείζονας καὶ τ ἐχθρὸν ἐποι-
ήσαντο. ἐδίωξαν γὰρ ἤδη τινὲς ἐχθροὺς, καὶ αὖθις ἔφυγον·
καὶ ἀπέκτειναί τε τῶν ἀναιτίων πολλοὺς, καὶ ἀπώλεσαν
ἐπὶ πλείονας τῶν σφετέρων. ἐᾷ γὰρ ὅτι πολλοὶ καὶ ὃ
πάππου ἡττηθέντες, συὶ αἰσχύνη τε καὶ βλάβῃ με-
γάλῃ ἀνέστρεψαν· ὧν οὐδεὶς τ τύχης ἔδωκε δίκας. ἐ-
καινὴ γὰρ ἡ συμφορά· καὶ ὃ μηδενὸς ἐπαίτιον τυχεῖν ὡς
δεῖ, κἀν μηδὲν δήλο, μεγάλη τοῖς ἡγεμόσι καὶ χαλεπὴ
ζημία. οὐ μὴν ἀλλ' ἐγωγε τοσοῦτον δέω λέγειν, ὃ πάν-
τες οἱ μέτριοι δίκαιον εἶναι φήσουσιν, ὡς οὐ δεῖ με τύ-
χης ἀδίκου ὑπέχειν. ὥστε εἰ καὶ μηδεὶς δήλος τοιόνδε ἀ-
γῶνα ὑπέμενεν εἰσελθεῖν, ἐγὼ μόνος ἂν παρασκευάσ-
μην, ἀλλὰ συγχωρῶ τ τύχῃ ἐξετάζεσθαι τ ἐμὴν οὐχ
ἧττον τῆς ἐμῆς γνώμης, ἐκείνῳ προσφόρων· ἐγὼ τὰς ἀν-
θρώπινας πράξεις, τάς τε δυσλύτους καὶ τὰς ἀτυχεῖς,

οὐκ ἐκ

» οὐκ ἐκ τῶν κτ' μέρος ἔργων πολλῶν ὄντων καὶ ποι-
» κίλων ὁρῶ κρινομένας, ἀλλ' ἐκ τοῦ τέλους· καὶ ὅτῳ
» μὲν τοῦτο χωρήσῃ κτ' νοῦν, καὶ τἆλλα μεταξὺ πολλὰ ὄντα
» μὴ καθ' ἡδονὰς ἦλθεν, οὐδὲν ἧττον ἐπαινούμενας καὶ
» ζηλουμένας ὑπὸ πάντων ἀκούω, καὶ τῆς ἀγαθῆς νο-
» μιζομένας τύχης· ὅτῳ δὲ πονηρὰς λάβῃ τελευτάς,
» καὶ ἐὰν ἅπαντα τἆλλα πρὸς τοῦτο τέλους οὐκ ῥᾴδιον ἦν
» ἐλθεῖν, οὐ τῇ ἀσυδαίᾳ τύχῃ τῶν προαιτῶν ἀποδι-
» δομένας, ἀλλὰ τῇ κακῇ. τοῦτον δὴ τὸν σκοπὸν προθε-
» μένοις αὐτοῖς, ἐξετάζετε καὶ τἀμοὶ τύχῃ ἢ τοῖς ἀ 10
» τοῖς πολέμοις κέχρημαι. καὶ ἐὰν μὲν εὕρητε ἡττημένον
» με ὑπὸ τῶν πολεμίων, πονηρὰν καλεῖτέ μου τὴν τύχην·
» ἐὰν δὲ κεκρατηκότα τῶν ἐναντίων, ἀγαθήν. εἰ μὲν οὖν
» τῆς τύχης, οὐκ ἀγνοῶ ὅτι φορτικοὶ πάντες εἰσὶν οἱ
» περὶ αὐτῆς λέγοντες, ἔχων ἔτι πλείω λέγειν, παύσο-
435 » μαι. ὅπῃ δὲ καὶ τῆς γνώμης κατηγορεῖσί μου, προ-
» δοσίαν μὲν οὐ τολμῶντες ἐπικαλεῖν, οὐδὲ δυσβουλίαν,
» ἐφ' οἷς αἱ κτ' τῶν ἄλλων στρατηγῶν γίνονται κρίσεις,
» ἀπειρίαν δὲ τοῦ στρατηγεῖν, καὶ ἀφροσύνην, ὅτι κίν-
» δυνον ὑπέμεινα οὐκ ἀναγκαῖον, ὅτε τὸν χάρα- 20
» κα τῶν πολεμίων ὠσάμενος, βούλομαι καὶ περὶ τού-
» του λόγον ὑποσχεῖν, πρόχειρον μὲν τοῦτο ἔχων
» εἰπεῖν, ὅτι ὃ μὲν ἐπιμαὶ τοῖς γνωμένοις, πάνυ ῥᾴ-
» διον καὶ παντὸς ἀνθρώπου· ὃ δὲ προβάλλεσθαι
» πράγμασι καλοῖς, χαλεπὸν καὶ ὀλίγων· καὶ ὅτι οὐχ
45 » ὥσπερ τὰ γεγενότα φαίνεται ὁποῖά ἐστιν, οὕτω καὶ τὰ
» μέλλοντα ὁποῖα ἔσται· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν αἰσθήσει καὶ
» πάθει καταλαμβανόμεθα, ταῦτα δὲ μαντείαις καὶ
» δόξαις εἰκάζομεν, ἐν αἷς πολὺ τὸ ἀπατηλόν· καὶ ὅτι
» ῥᾷον ἀπάντων ἐστὶ λόγῳ στρατηγεῖν πολέμου ἔξω 30
» τῶν ὅπλων γεγονότας, ὃ ποιοῦσιν οἱ κατηγορεῖσθαι ἐ-
» μοῦ. ἀλλ' ἵνα ταῦτα ἀφῶ, φέρε πρὸς θεῶν, εἰπατέ
» μοι, μόνος ἢ πρῶτος ἐγὼ φαίνομαι βιασάμενος φρού-
» ριον ὑπεραλόμενος, καὶ πρὸς ὑψηλὰ χωρία τὰς δυ-
» νάμεις ἀγαγών; ἢ πολλῶν μετ' ἄλλων ὑμετέρων
» στρατηγῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν κατώρθωσαν, τοῖς δὲ οὐκ ἐ-
» χώρησεν ἡ πεῖρα κτ' νοῦν; τί δήποτ' οὖν τοὺς ἄλλους
» ἀφέντες, ἐμὲ κρίνετε, εἰ ταῦτα ἀσφαλησάμενος καὶ ἀ-
» φροσύνης ἔργα νομίζετε; πόσα δὲ ἄλλα τούτου τολ-
» μηρότερα τοῖς ἡγεμόσιν ἦλθεν ὑπὸ νοῦν εἰπεῖν, ὅ- 40
» τῳ ὃ ἀσφαλὲς καὶ λελογισμένον ἥκιστα οἱ καιροὶ δέ-
» χονται; οἱ μὲν γὰρ σημαίας ἁρπάσαντες τῶν σφε-
» τέρων, ἔρριψαν εἰς τοὺς πολεμίους, ἵνα τοῖς βλακεύου-
» σι καὶ ἀποδειλιῶσιν οὐκ ἐᾷ τὸ ἀναγκαῖον χωρεῖν ὃ ἐμ-
» ψυχον, ὑπισαμένοις ὅτι τοῖς μὴ δυνασώσασθαι τὰ ση-
» μεῖα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν δεῖ σὺν αἰσχύνῃ ἀποθα-
» νεῖν· οἱ δὲ, εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν ἐμβαλόντες,

non e singularibus earum particulis, quæ multę sunt ac variæ, sed ex euētu iudicari. qui si ex sententia ceciderit, etiāsi per multa parum grata ad eum peruentum sit, nihilominus *actiones istas* laude atq; æmulatione omniū dignas haberi audio, & ad bonā fortunam referri: quoties vero finis malus est, etiamsi omnia quę finē anteceſſerunt, nullo negotio sint confecta, id eorū qui gesserunt nō felicitati tribui, sed infortunio. Huc igitur spectantes, examinate meā quoq; fortunam qua in bellis vsus sum. ac si me ab hostibus victū fuisse cōperietis, malā pronuntiate fortunā meā: sin hostes a me superatos, bonā. Verū de fortuna, quoniā eam disputationē molestam esse noui, etsi plura dicere possim, desino. Sed quia consiliū quoq; meū accusatur, non proditionis aut ignauię: (nec n. tam perfrictæ frontis sunt aduersarii, vt hæc vulgata ceterorum ducum crimina obiicere mihi audeant) sed imperitiæ militariū artiū & insipientiæ, q; periculū subierim nō necessariū, vtq; castra hostē persecutus; reddam ēt huius rationē; cū in promptu mihi sit dicere, res gestas taxare facillimum esse cuiuis; at res egregias gerere, perdifficile paucisq; datum; nec, vt facile est qualia sint præterita, videre; ita etiam facile qualia sint futura, prospicere: quādoquidem illa sensibus percipimus, hæc præsagiis atq; coniecturis colligimus; in quibus ineſt fallaciarum plurimum. perfacile item cuiuis esse, verbis belli ducem agere procul periculo; quemadmodum accusatores mei faciunt. Sed vt ista omittā, agite per deos, dicite, solus ego aut primus munitiones hostium vi aggredi visus sum, & copias per accliuia ducere? an idem fecerūt imperatores vestri complures; alii felici, alii infelici successu? Cur igitur omissis aliis me iudicatis, si hæc amentis imperitique ducis facta esse censetis? Quot alia *meo* isto facto *lōge* audaciora ducibus in mentem venerūt, quoties tempus non ferret tuta consilia? quidam enim signiferis erepta signa coniecerunt in hostes medios, vt segnioribus & timidis necessitatē fortitudinis imponerent; scientibus probrosam mortem iis esse propositam qui signa non retulissent incolumia. quidam traductis in hosticum copiis,

ruperunt pōtes fluminum, vt pugnaturis præciſa effugii ſpe, audaciam inſererent. alii tentoriis vna cum impedimentis crematis, effecerunt vt ſui neceſſario ex hoſtico peterent quidquid opus haberent. Omitto innumera alia ducum facta & conſilia audaciſſima, quæ vel experientia vel auditu accepimus; ob quæ nemo eorum qui ſpe ſua fruſtrati ſunt, vmquam ad pœnam vocatus eſt. niſi hoc forſan aliquis veſtrum obiiciet, me ceteris in manifeſtam perniciē coniectis, corpus ſubtraxiſſe periculo. quodſi inter ceteros verſatus, poſtremus exceſſi prœlio, eiuſdemq; cum ceteris fortunæ fui particeps, quid commiſi iniuriæ? atque hæc de meipſo dixiſſe ſufficiat. Nunc de ordine ſenatorio & patricio, quoniam commune odium propter impeditam agrorum diuiſionem, me quoq; contingit; quod nec accuſator diſſimulauit, verum bonam accuſationis meæ partem in hoc inſumpſit; libet paucis apud vos dicere. dicam autem libere: nec enim aliter vel ego dicere queã, vel vos audire expediat. Præterius & fas Quirites facitis, qui ſenatui pro tot tantisq; beneficiis, quæ in vos contulit, nullam habetis gratiã; ſed ſiquid, cuius cōceſſio maximopere obeſſet reipublicę, non per inuidiam, ſed publicę vtilitatis conſideratione, veſtris precibus negauit, eo nomine iraſcimini. atqui debebatis eius conſulta, velut ab optimo animo profecta, & publicam vtilitatem ſpectãtia, quantum fieri poterat, boni conſulere, & a *priuatis* veſtris cupiditatib. abſiſtere: aut ſi non poteſtis ratione temperare veſtris affectib. noxiis, ſaltē *iuſtis* perſuaſionū momentis petere quæ cupitis, non per vim conari eripere. nã vltronea dona, & dãtib. iucūdiora ſunt q̃ extorta, & accipiētib. magis perpetua q̃ illa cōtratia. Quod vos, me dius Fidius, non cōſideratis; ſed turbamini & efferamini, ac ne momento quidem temporis ciuitatem quieſcere ſinitis. vnde fit vt bellum pace nobis potius videri poſſit, quando in bellis, inimicis male facimus; in pace, amicis. Atq ſi putatis Quirites omnia ſenatus cōſilia honeſta eſſe cōmodaq; reip. vt reuera ſunt, q̃n hoc quoq; tale eſſe creditis? Sin prſus nihil eorū quæ deberet curare ſenatū opinamini, ſed

ἔλυσάν τὰ ζεύγματα τῶν ποταμῶν οἷς διέβησαν, ἵνα « 10
τοῖς φεύγειν διανοουμένοις ἄπορος ἡ τῶν σφετέρων ἐλ- «
πὶς φανῇ, θάρσος προσλάβῃ καὶ μένοις ἐν ταῖς μά- «
χαις· οἱ δὲ, τὰς σκηνὰς καὶ τὰ σκευοφόρα καταλαύ- «
σαντες, ἀναγκαίως ἐπέθηκαν τοῖς σφετέροις ἐκ τῆς «
πολεμίας ὅσων δέονται λαμβάνειν. ἐγὼ τἄλλα μυρία «
ὄντα λέγειν, καὶ ὅσα τολμηρὰ ἔργα καὶ εὐψυχήματα «
ἕτερα τραληγῶν, ἰσοσθενῆ τε καὶ πείρᾳ προσλαβόν- «
τες ἔχομεν, ἐφ' οἷς οὐδεὶς πώποτε τῶν ψευδείτων « 20
τῆς ἐλπίδος ἐπέσχε δίκας. εἰ μὴ ἄρα ἔχει τις ὑμῶν «
ἀπαίτησαί μοι, ὅτι προβαλὼν τοὺς ἀνδρας εἰς προῦ- «
πτον ὄλεθρον, αὐτὸς ἔξω τοῦ κινδύνου τὸ σῶμα εἶ- «
χον. εἰ δὲ μὴ πρώτων τε ἐξηπατζόμην, καὶ τελευταῖος «
ἀπηλλαττόμην, κἀγὼ τοῖς ἄλλοις μετεῖχον τύ- «
χης, τί ἀδικῶ; καὶ περὶ μὲν ἐμοῦ ταῦτα ἱκανὰ εἰρή- «
σθω· περὶ δὲ τῆς βουλῆς καὶ τῶν πατρικίων, ὅπερ ὁ « 30
κοινὸν ὑμῶν μῖσος, ὁ διὰ τὴν κωλυθεῖσαν κλησευ- «
τίαν ἔχετε, καὶ ἐμὲ λυπεῖ, καὶ οὐδὲ ὁ κατήγορος αὐτὸ «
ἀπεκρύψατο, ἀλλὰ μέρος οὐκ ἐλάχιστον ἐποιήσατο «
τῆς ἐμῆς καθηγορίας, βούλομαι βραχέα εἰπεῖν πρὸς «
ὑμᾶς. ἔστι γὰρ μὴ παρρησίας ὁ λόγος· ἄλλως γὰρ οὔ- «
τε ἂν ἐγὼ δυναίμην λέγειν, οὔτε ὑμῖν ἀκούειν συμ- «
φέροι. οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὔτε ὅσια, ὦ δημόται, τῶν « 40
μὴ ὑπαργεσμένων, ἃς ὑμεῖς προῖεσθε τῶν τῆς βουλῆς, πολ- «
λῶν οὐσῶν καὶ μεγάλων, οὐκ εἰδότες αὐτῇ χάριν· εἰ «
δέ τι δεομένοις ὑμῖν ἐξ οὗ συγχωρηθέντος μεγάλα «
βλάπτοιτ' ἂν τὸ κοινὸν, οὐ φθονοῦσα ὑμῖν, ἀλλὰ τὸ «
συμφέρον τῆς πόλεως ὁρῶσα ἐναντιώθη, τοῦτο δι' «
ὀργῆς λαμβάνοντες. ἔδει δὲ ὑμᾶς μάλιστα μὲν ὡς «
ἀπὸ τοῦ κρατίστου τὰ βουλεύματα αὐτῆς ὑμόσαι, «
καὶ ὅτι τῶν πρώτων ἀγαθῶν δεχομένους, ἀπὸς ἴσων «
τῆς ἀπουδῆς· εἰ δὲ ἀδυνάτοι ἦτε καταφεῖν ἀσύμ- «
φορον ὀπιθυμίαν λογισμῷ σώφρονι, μὴ τοῦ πείθειν «
τῶν αὐτῶν ἀξιοῦν τυγχάνειν, ἀλλὰ μὴ μὴ τοῦ βιά- « 4
ζεσθαι. αἱ γὰρ ἐκούσιοι δωρεαὶ τοῖς τε προσεμένοις «
ἡδίους τῶν ἀναγκασμένων εἰσὶ, καὶ τοῖς λαμβάνουσι «
βεβαιότεραι τῶν μὴ διδόντων. ὃ μὰ τοὺς θεοὺς οὐ λα- «
νθάζεσθε ὑμεῖς, ἀλλὰ κινούμενοί τε καὶ ἀγελαιούμενοι, «
οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ βου- «
λεύεσθαι τὴν πόλιν ἐᾶτε. διαφόροι πάρεσμεν ἡμῖν κρεῖτ- «
τόν ἡγεῖσθαι τῆς εἰρήνης τὸν πόλεμον· ὅταν μὲν γε «
πολεμῶμεν, τοῖς ἐχθροῖς κακῶς ποιοῦμεν· ὅταν δὲ «
εἰρήνην ἄγωμεν, τοῖς φίλοις. καίτοι, ὦ δημόται, εἰ μὲν «
ἅπαντα τὰ βουλεύματα τοῦ συνεδρίου καλὰ καὶ «
συμφέροντα ἡγεῖσθε εἶναι, ὥσπερ ἔστι, τί οὐχὶ καὶ τοῦτο ἓν «
ἐξ αὐτῶν ὑπολαμβάνετε εἶναι; εἰ δὲ μηδὲν ἁ- «
πλῶς τῶν δεόντων τῇ βουλῇ οἴεσθε φέρειν, ἀλλ' «

ἀμφοῖν

» ἀρχῆς καὶ κακῶς τὴν πόλιν διέθηκεν, τί δὴ ποτε
» οὐχὶ μεταπησάμενοι αὐτὸν ἀφεῖναι, αὐτοὶ ἄρχετε, καὶ
» βουλεύετε, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας πολέμους
» ἀναφέρετε, ἀλλὰ δείκνυτε αὐτὸν, καὶ κτῆμα μικρὰ
» ἀφελεῖσθε, τοὺς δι' ἀφανεστάτους ἀναρπάζοντες ἐν ταῖς
» δίκαις; ἄμεινον γὰρ ἦν ἅπασιν ἡμῖν καινὴ πολεμεῖ-
» σθαι, ἢ καθ' ἕνα ἕκαστον ἰδίως συκοφαντεῖσθαι. ἀλλὰ γὰρ
» οὐχ ὑμεῖς αἴτιοι τούτων, ὥσπερ ἔφην, ἀλλ' οἱ συκο-
» φαντοῦντες ὑμᾶς δημαγωγοί, οὔτε ἄρχεσθαι ἐπι-
» στάμενοι, οὔτε ἄρχειν εἰδότες. καὶ ὅσον μὲν ὅτι τῇ τοῦ-
» των ἀφροσύνῃ τε καὶ ἀπειρίᾳ, πολλάκις ἀν ὑμῖν τὸ-
» δε τὸ σκάφος ἀνέδυσε· νῦν δὲ τὰ τούτων σφάλματα
» ἐπανορθοῦσα, καὶ ἐν ὀρθῇ παρέχουσα ὑμῖν τὴν πόλιν, ἡ
» πλέουσα ἀνὰ αὐτῶν ἀκούουσα ὅστις βουλή. ταῦ-
» τα εἴτε ἡδέα ἐστὶν ὑμῖν ἀκοῦσαι, εἴτε ἀνιαρά, μετὰ πάσης
» ἀληθείας εἴρηταί μοι καὶ τετόλμηται· καὶ μᾶλλον ἂν
» εἱμὶ μὲν παῤῥησίᾳ συμφορᾷ τῷ κοινῷ χρώμε-
» νος ἀποθανεῖν, ἢ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγων ὑμῖν σεσω-
» σθαι. Τοιούτοις εἰπὼν λόγοις, καὶ οὔτε πρὸς ὀλο-
φυρμοὺς καὶ ἀνακλαύσεις τῆς συμφορᾶς βαπόμενος,
οὔτε ἐν δεήσεσι καὶ προσκυλισμοῖς ἀχήμοσι ταπεινὸς
φανεὶς, ἅτε ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἀλγεινῇ δόξῃ ὑποδεξάμενος δε-
δεμίαν, παρέδωκε τὸν λόγον τοῖς συναγορεύειν ἢ μαρτυρεῖν
βουλομένοις. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλοι παρῆσαν ἀπο-
λύοντες αὐτὸν τῆς αἰτίας, μάλιστα δὲ Οὐεργίνιος ὁ κτησά-
μενος αὐτὸν ὑπατεύσας χρόνον, καὶ τῆς νίκης αἴτιος εἰ-
δοκῶν· ὃς οὐ μόνον ἀναίτιον αὐτὸν ἀπέφαινεν, ἀλλὰ
καὶ ὡς κράτιστον ἀνδρῶν τὰ πολέμια καὶ στρατηγῶν
φρονιμώτατον, ἐπῄνεσέ τε καὶ ἠμᾶσθαι ἐπὶ
πᾶσιν ἠξίου. ἔφη δὲ δεῖν, εἰ μὲν ἀγαθὸν οἴονται τέ-
λος εἰληφέναι τὸν πόλεμον, ἀμφοτέροις σφίσι τὴν
χάριν εἰδέναι· εἰ δὲ πονηρὸν, ἀμφοτέροις ζημιοῦν. κοι-
νὰ γὰρ αὐτοῖς καὶ τὰ βουλεύματα, καὶ τὰ ἔργα, καὶ
τὰς ἐκ τοῦ δαιμονίου τύχας γεγενέναι. ὧν δὲ οὐ μό-
νον ὁ λόγος τὸν ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος πείθων, ἐν ἅ-
πασιν ἐξητασμένος ἔργοις ἀγαθοῖς. προσῆν δὲ τού-
τοις, ὃ πλέον ἐκίνησεν οἶκτον, ὄψεως σχῆμα συμπα-
θὲς, οἷον αὖθις αὐτοῖς τοῖς πεπονθόσι, ἢ μέλλουσι πά-
σχειν τὰ δεινὰ γίνεσθαι φιλεῖ. ὥσθ' καὶ τοῖς προσήκον-
σι τῶν ἀπολωλότων, καὶ δοκοῦσι ἀδικεῖσθαι ἧττον
ἔχειν πρὸς τὸν ἄνδρα σφίσι τῆς συμφορᾶς, μαλα-
κωτέροις γενέσθαι, καὶ ἀποστῆναι τῆς ὀργῆς, ὡς ἐ-
δήλωσαν. ἀνασχόντων γὰρ τῶν φήφων, ἐδεδέμενα τοῦ
ἀνδρὸς κατεψηφίσατο. ὁ μὲν οὖν τὸν Σερβίλιον κατα-
λαβὼν κίνδυνος τοιούτου τέλους ἔτυχεν. ὑπὸ πολλῷ
ὕστερον χρόνῳ στρατὰ Ῥωμαίων ἐξῆλθεν ἐπὶ Τυρ-
ρηνοὺς, ἄρχοντος στρατηγοῦ τῶν ὑπάτων, Ποπλίου Βα-

male turpiterq; administrare rẽp. cur non in totum amoto, magistratus ipsi capessitis, *in commune* consulitis, bella pro imperio geritis; sed acciditis eum paulatimq; cõsumitis, iudiciis tollentes illustrissimum quẽq; ? satius. n. esset nos in vniuersum *a vobis* infestari, quam vnum post alium priuatis calumniis appeti. Verum nõ vos in culpa estis, vt dixi; sed cõcionatores isti qui vos perturbãt, nec imperiũ ferentes, nec imperare ipsi scientes. Et quãtum ad istorũ insipientiã atq; imperitiam attinet, iã sæpe subuersum fuisset vobis hoc nauigium. nunc vero lapsus eorum corrigit, & ciuitatẽ seruat incolumem, hic ipse senatus qui per eos tam male *apud vos* audit. Hæc siue iucunda vobis auditu, siue molesta, verissima certe, ausus sum dicere; vt qui malim ob libertatẽ reip. vtilem emori, quam ad *solam* voluptatẽ vestram loquẽdo seruari. Hæc locutus, nec vllis infortunii lamentationib. aut deplorationibus, nullis itẽ abiectis supplicibusq; deprecationibus vsus, nec quidquã ingenerosum præ se ferens, dicendi vices iis tradidit qui patrocinari sibi aut testimonium perhibere vellent. Ibi tum alii multi prodierunt qui culpa eum vacare testarẽtur, tum in primis collega eius Virginius, ad quem victoria referebatur. is non solum alienũ eum a culpa pronũtiauit, verumetiã laudandum & ab omnib. honorãdum duxit, vt virum in rebus bellicis præstantissimum, ducemque cordatissimum. addiditque, si bellum hoc bonũ eis finem sortitũ videretur, ambob. sibi habendam gratiã: sin malũ, ambos ex æquo plectendos. communicatis. n. consiliis & factis fortunam quoq; cõmunem fuisse. Mouebat autem non solum oratio viri, sed & tota vita, spectata omnis generis bonis operibus. Nec parum item ad ciẽdos affectus faciebat vultus hominis, alieno dolore mœsti, & haud minus satagẽtis quam si periculum ipse vel adiisset, vel iamiam aditurus esset. quo factum est vt etiam cęsorum necessarii, q alioqui cladis illius auctori videbantur implacabiles, molliti, mitiores se pstarẽt, iraſq; ponerẽt; vt *mox* apparuit. reus. n. calculis omnib. absolutus est. atq; ita euasit Seruilius.

Paulo post Romani expeditionẽ susceperunt in Etruriã ductu P. Valerii

Expeditio in Etruriam.

conſ. Rurſus. n. Veiētes bellum mouerunt adſcitis in eius ſocietatē Sabinis: qui hactenus non auſi ſe admiſcere, nulla ſpe victorię, tunc poſt profligatum Menenium, cōmunitumq; in propinquo vrbi mōte præſidium, affectas rati Romanorum vires, & collapſos animos, iuuerunt Etruſcos magnis copiis militum. Veientes itaq; & ſuis copiis & Sabinorū auxiliis freti, exſpectantes ēt a ceteris Etruſcis ſuppetias, in animo habebant cū maiori exercitus parte Romā ipſam petere; ſperātes neminē ſibi occurſurum; ſed ſe aut vi expugnaturos vrbē, aut fame ad deditionē coacturos. Sed dū cunctantur & auxilia opperiuntur, Valerius conatus eorum præuertit: qui aſſumpto copiarum domeſticarū robore ſociorumq; auxiliis, quantum potuit latenter egreſſus eſt. ſub veſperam enim traductis trās Tiberim militibus, non longe ab vrbe cum copiis ſubſtitit. deinde medio noctis excitos ordines, prius quam illuceſceret, admouit alteris hoſtium caſtris. bina enim erant, modico interuallo a ſe inuicem diſtantia; ſeorſum Etruſcis, ſeorſum Sabinis tendentibus. Priores Sabinos aggreſſus eſt, dum plerique adhuc ſopiti eſſent, ac ne excubiis qdem ſatis cuſtoditi; vt qui in ſociali agro nihil minus quam hoſtem timerent, de quo nullum nūtium acceperant. itaq; primo impetu caſtra capta ſunt. ibi alii iugulabātur in cubilibus, alii dum arma induunt, recens exciti; quidam armati quidem, ſed paſſim nullo ordine repugnantes: maxima pars ſuis caſtris effuſi, dum altera curſu petunt, ab equitibus intercepti perierunt. In hūc modum captis Sabinis caſtris, Valerius duxit ad altera, vbi Veientes locum non valde munitum occupauerant. hos nō amplius latere potuit. nam & dies clara iam erat, & Sabini elapſi e clade, ſimilem illis imminere nuntiauerant. itaq; vi aduerſus hoſtem opus erat. ac dum Etruſci pro caſtris alacerrime dimicant, acre oritur prœliū, & magna vtrimq; ſtrages editur; adeo vt diu dubitaretur vtro inclinaret victoria. tandē Etruſci a Rom. equitatu impulſi, refugerunt in

λεείᾳ. σωέσῃ γὰρ αὐτῆς ἡ διεντεμῶν δύναμις, προσθεμένων αὐτοῖς Σαβίνων, οἱ τέως ὀκνοῦντες αὐτοῖς συναίρεσθαι τὸν πόλεμον, ὡς ἀδυνάτων ἐφιεμένοις, τότε ὑπὸ τῷ τε Μενηνίου φυγὼν ἔγνωσαν, καὶ τὸν ὑπερτειχισμὸν τὸ πλησίον τῆς Ῥώμης ὄρους, τεταπεινωμένην νομίσαντες τάς τε δυνάμεις Ῥωμαίων καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως ἠτιμῆσθαι, συνελάμβανον τοῖς Τυρρηνοῖς πολλὰ ἀποτείλαντες δύναμιν. οἱ δὲ διεντεμοὶ τῇ τε σφετέρᾳ δυνάμει θαρροῦντες καὶ τῇ Σαβίνων ἐπικουρίᾳ, ὡς ἤκουσαν, τάς τε ἄλλας τῶν ἀγῶνων Τυρρηνῶν ὑπερευτυχείας θεμένους, τοσοῦτον μᾶλλον εἶχον ὑπὲρ τῆς Ῥώμης ἐλαύνειν τὰ πλείονι τῆς σφετέρας φρονήσεως, ὡς οὐδενὸς αὐτοῖς ὁμόσε χωρήσοντος, ἀλλὰ δυοῖν θατέρου, ἢ ἐκ τειχομαχίας αἱρήσοντες τὴν πόλιν, ἢ λιμῷ κατεργασόμενοι. ἔφθασε δ' ὑπερχείρησιν αὐτῶν Οὐαλέριος, ἐν ᾧ ἔτι ἔμελλον ἐκεῖνοι, καὶ τοῖς ὑπερίζοις τὰς συμμάχοις ἀνέμενον, αὐτὸς ἀγαγὼν Ῥωμαίων τὴν κρατίστην ἀκμήν, καὶ ὃ πρὸ τῶν συμμάχων ὑπεκουρικὸν, οὐκ ἐκ τοῦ φανεροῦ ποιησάμενος τὴν ἔξοδον, ἀλλ' ὡς μάλιστα λήσειν αὐτοὺς ἔμελλε. παρελθὼν γὰρ ἐκ τῆς Ῥώμης πρὸς δείλην ὀψίαν, καὶ διαβὰς τὸν Τίβεριν, ἀμαχεὶ ἀποχὼν τῆς πόλεως, κατεστρατοπέδευσεν. ἔπειτα διαστήσας τὴν στρατιὰν μέσας νύκτας ἦγεν ἐν τάξει· καὶ πρὶν ἡμέραν γενέσθαι, θατέρῳ κέρατι τῶν πολεμίων ἐπέβαλε. δύο γὰρ ἦν στρατόπεδα, χωρὶς μὲν τὸ Τυρρηνῶν, ἕτερον δὲ τὸ Σαβίνων, ἀπὸ διὰ μακροῦ ἀλλήλων ἀπέχοντα. παρέτη δὲ παρελαύνων τὴν δύναμιν τῶν Σαβίνων στρατοπεδείᾳ, καθυπνωμένων ἔτι τῶν πλείστων, καὶ οὐδεμιᾶς οὔσης ἀξιολόγου φυλακῆς, οἷα ἐν φιλίᾳ τε γῇ καὶ κατὰ πολλὴν εὐθροσύνην τῶν πολεμίων οὐδαμῇ ἀγνωμένων, ἐξ ἐφόδου γίνεται ταύτης ἐκράτησε. τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐν ταῖς κοίταις ἔτι ὄντες κατεσφάγησαν, οἱ δὲ ἀνισάμενοι ἀρρώστως καὶ τὰ ὅπλα ἐνδυόμενοι, οἱ δὲ ὡπλισμένοι μέν, ἀπροσάδες δὲ καὶ οὐκ ἐν τάξει ἀμυνόμενοι· οἱ δὲ πλῆστοι φεύγοντες ὑπὸ τὸν ἕτερον κέρατα, ὑπὸ τῶν ἵππων καταλαμβανόμενοι, διεφθάρησαν. τοῦτον δ' τὸν τρόπον ἁλόντος τὸ τῶν Σαβίνων στρατοπέδου, ἦγε τὴν δύναμιν ὁ Οὐαλέριος ὑπὲρ τὸ ἕτερον, ἔνθα ἦν οἱ διεντεμοὶ χωρίον ὑπερύψηλον καὶ φλη φόρτες. λαθὼν μὲν οὖν ὑπερέτι ἐνεδέχετο τοῖς προσιοῦσιν ἐπὶ χάρακι· ἡμέρα τε γὰρ ἦν ἤδη λαμπρὰ, καὶ τῶν Σαβίνων οἱ φεύγοντες ἀπήγγελλον τοῖς Τυρρηνοῖς τήν τε αὐτῶν συμφορὰν καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνους ἀναλημμένον· οὐ μὲν οὖν οὐκ ἐς τὸ καρτερεῖν τοῖς πολεμίοις συμ-

43

Φέρεσθαι. γίνεται δὲ μετὰ τοῦτο πάσῃ προθυμίᾳ τῶν Τυρρηνῶν ἀγωνιζομένων περὶ τὴν παρεμβολήν, ὀξεῖα μάχη καὶ φόνος ἀμφοτέρων πολὺς, ἰσορρόπου τε καὶ μέχρι πολλοῦ ταλαιπωρουμένη τήνδε καὶ τήνδε κρίσις τοῦ πολέμου. ἔπειτα ἐνέδοξε οἱ Τυρρηνοὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξωθούμενοι ἵππου, καὶ ἀπεχώρησε εἰς τὸν χά-

τ χαράκα. ὁ ὕπατος ἠκολούθ· καὶ ὅπως πλησίον ἐγί-
νετο τῶν ἐρυμ· ἰδὼν φάυλως καλεσκευασμένα, καὶ ὃ
χωρίον, ὡς ἦν ἔφυ, καὶ πόλυ ἀσφαλές· προσέβαλε
κ πολλὰ μέρη, τό τε λοιπὸν ἐκείνης τ ἡμέρας μέρος
ὑπερπαλαιπωρῶν, καὶ οὐδὲ τ ὑπιοῦσ νύκτα ἀναπαυσά-
μενος. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ τ σωνεχέσι κακοπαθείαις ἀπει-
ρηκότες, σκληρότεροι τ χαράκα ὠθεῖ τ ὄρθρου. καὶ οἱ
μὲν εἰς τ πόλιν ἔφυγον, οἱ δὲ εἰς τὰς πλησίον ὕλας ἐ-
σκεδάσθησ. ἡμόνθυος δὲ καὶ τούτου τὸ χάρακος ἐκρα-
τησ, ἐκείνῳ μὲν τ ἡμέραν ἀνέπαυσε τ στρατιάν· τῇ δὲ
ἑξῆς τὰ λάφυρα ὅσα ἐξ ἀμφοτέρων εἵληφε τ στρα-
τοπέδων, διένειμε τοῖς ἀγωνισαμένοις, πολλὰ ὄντα, καὶ
τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τ μάχαις τοῖς εἰωθόσιν ἐκόσμη
στεφάνοις. ἰδὼν δὲ ὁ κράτιστος πάντων ἀγωνίσασθαι δόξας,
καὶ βεβαίωθος τ διεντεμῶν δυνάμιν, Σερούιλιος ὁ τῷ
πρότερον ὑπατεύσας ἔτει, καὶ τ ὑπὸ τοῦ δήμου δίκαιον ἀ-
ποφυγών, πρεσβύτης τότε τῷ Οὐηεΐῳ συμπεμ-
φθείς, καὶ ὑπὸ τῆ ἀριστεία τῆδε τὰς νομιζομένας εἰς με-
γίστας τῶν παρὰ Ρωμαίοις δωρεὰς ἔλαβε. ἰδὼν δὲ ὁ πρῶτος ἐξ-
ενεγκάμενος. μετὰ ταῦτα τοὺς τε τ πολεμίων σκυ-
λεύσας νεκροὺς ὁ ὕπατος, καὶ τ ἰδίων φάσ ποιησάμε-
νος, ἐξῆγε τ δυνάμιν, καὶ πλησίον τ διεντεμῶν χώρας
καταστήσας, προσκαλεῖται τοὺς ἔνδον. ὡς δ οὐδεὶς ἐξῄ
μαχησόμενος, ἄπορον ὁρῶν τρῆμα, σκ τειχομαχίας
αὐτοῖς ἐλπίς, ἐχυρὰν σφόδρα ἐχόντας πόλιν, τ γῆς αὐτ
πολλὴν καταδραμών, εἰς τὴν Σαβίνων ἐνέβαλε. λεη-
λατήσας δ κἀκείνην ἐπ ἀκέραιον ὑπὸ πολλὰς ἡμέ-
ρας, καὶ βαρεῖαν ἤδη τ ἀποσκευὴν ἔχων τ ὠφελείας,
ἀπῆλθ οἴκοι τὴν δυνάμιν· καὶ αὐτῷ ὁ μὲν δῆμος προ-
πολλοῦ τ πόλεως ὄντι ἐστεφανωμένος ὑπήντα, λιβανω-
τοῖς τε θυμιῶν τ πάροδον, καὶ κρατῆρι μιγνύντι κε-
κραμένοις ὑποδεχόμενος τ στρατιάν· ἡ δὲ βουλὴ τ τῶ
θριάμβω πομπὴν ἐψηφίσατο. ὁ δ ἕτερος τ ὑπά-
των Γάιος Ναύτιος, ᾧ προσέκειτο κλῆρος ἡ τ συμ-
μάχων Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων φυλακή, βεβαιοτέραν
ἐποιήσατο τ ἔξοδον· ὅτε ἀποδημία, ὅτε ὀκνῳ τ κινδύνῳ
κρατηθείς, τ δ ἀδηλότητα τῶν πρὸς διεντεμοὺς πολέ-
μου καραδοκῶν, ἵνα ἐάν τι συμβῇ παράσημα τοῖς τῶν
ἐκεῖ στρατιᾶ, ἐν ἑτοίμῳ τὴς ὑπαρχῆ τῇ πόλῃ σωε-
σῶσα δυνάμις, ἢ κωλύσῃ τοὺς πολεμίους εἰς τ χώραν
ἐμβαλεῖν, ἐάν, ὡς πρὸ οἱ πρότερον ἐλάσαντες ὑπὸ τῶν
Ρωμαίων, ὑπεκδιδράσκειν ἔνια κ τῆς πόλεως χωρία ὑπε-
δέχοντο. ἐν δ τούτῳ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ καὶ ὁ κ τ Λατί-
νων πόλεμος, ὃν ἐπῆγεν αὐτοῖς Αἰκανοί τε καὶ Βολῶσκοι,
τέλος εὐτυχὲς ἔσχε· καὶ παρῆσάν τινες ἀπαγγέλλοντες
μάχῃ νικηθέντας ἀπεληλυθέναι τοὺς πολεμίους ἐκ τ
χώρας αὐτῶν, καὶ μηδεμιᾶς τοῖς συμμάχοις ἔτι δεῖν

castra persequente consule. qui postquam ad munimenta peruenit, male munita, locoque (vt dixi) parum tuto posita, ea partibus aliquot aggressus, nō modo per reliquum diei spatium magno labore oppugnationem persecutus est, sed ne in sequentem quidem noctem requieuit. Etrusci continuis ærumnis fessi, castra sub diluculū deserūt: quorū pars in vrbē fugit, pars per siluas proximas dispersa est. Vbi vero hæc quoq; castra capta sunt, iussit reliquum diei quieti impēdi: sequenti deinde, prædam, cuius magna in vtrisq; castris reperta erat copia, victoribus diuisit, & eos quorum virtus in prœliis enituerat, ex more coronis militaribus decorauit. In his præcipuus fuit, & in profligandis Veientibus spectatissimus, Seruilius superioris anni consul, nuper absolutus iudicio populi, tunc vero legatus Valerio additus: qui ob insignem istam fortitudinis operam, præmia quæ apud Romanos censentur maxima, primus reportauit. Deinde cōsul spoliatis hostium cadaueribus & suorum sepultis, productum exercitum instruxit ante Veiorum mœnia, vt inclusis pugnæ potestatē faceret. Cumque nemo ad pugnam prodiret, videns opidum tam munitum vi expugnari non posse, bonam agri partem populatus est: ac mox in Sabinos milite traducto, ex illa quoque regione hactenus intacta prædis per aliquot dies actis, grauem iam nouis impedimentis reduxit exercitum. Venienti populus ad multum viæ coronatus occurrit, suffitum thuris transeunti faciens, & mulsi poculis militem excipiens: senatus triumphum ei decreuit. Alter consul C. Nautius, cui Latinorum Hernicorumq; tutādorum prouincia sorte obuenerat, aliquamdiu profectionem distulit: nō quod imparatus esset aut periculo deterritus, sed in Veientanū bellum intētus, vt siquid cladis accideret illi exercitui, præsto esset vrbi agroq; præsidiū; si forte hostis, quēadmodū ante, admotis ad vrbē copiis, communire vellet *propinquum* locum aliquē, vnde omnia infesta faceret. Interim in Latio quoq; cū Æquis & Volscis prospere debellatū est: & nūtii retulerūt prœlio victos hostes excessisse agro Latino, nec sociis in præsens vllis amplius opus

Valerius de Veientibus & Sabinis triumphat.

Æqui & Volsci repressi.

esse auxiliis. Nihilominus Nautius, rebus in Etruria prospere gestis, eduxit exercitum; ingressusq; Volscorum regionẽ, fuga ex parte magna desertam, paucis mãcipiis potitus & pecoribus, incẽsis aruis eorum tum segete flauentibus, aliisq; nõ paucis damnis per agros datis, nemine obsistere auso, reduxit exercitum. Atq; hæc gesta sunt ab his consulibus. A. Manlius inde & L. Furius fuere conss. quorum alteri cum senatus bellum contra Veiẽtes decreuisset, ductis de more sortibus, Manlio ea obuenit prouincia. Is celeriter eductis copiis, castra prope Veios posuit. Hostes inclusi mœnibus, aliquãdiu obstiterunt, missisq; ad Etruriæ populos & ad nouos socios Sabinos legatis, rogarũt vt cito auxilia mitterent. cumq; nusquam impetrarent suppetias, absumptis commeatibus, fame vrgente prodierunt ad consulem natu maximi & honoratissimi, præferentes supplicum insignia, & pacem petentes. Manlius imperato vnius anni stipendio, & cibariis quæ in duos mẽses exercitui sufficerẽt; pollicitus est, vbi hæc allata essent, missurum se Romam qui cũ senatu de pacis legibus agerent. Illi acceptatis his *conditionibus*, & repræsentato incunctanter non tantũ militum stipẽdio, sed ea etiam pecunia quam pro frumento dependere consul permiserat, Romã profecti sunt: admissique in senatũ veniam præteritorum petierunt, pacemq; in posterum. cũq; multa in vtramq; partẽ dicta essent, vicit tandem ea sententia quæ fœdus cum eis faciendum suadebat: & datæ sunt eis induciæ in annos quadraginta. Legati actis senatui gratiis, domũ reuersi sunt: Manlio post reditum, ob confectum id bellum, ouatio, vt petierat, concessa est. Actus est etiam census his consulibus: ac ciues qui se cum opibus suis & filiis puberibus censendos obtulerunt, reperti sunt paulo plures centum & tribus milibus. Deinde L. Æmilius Mamercus tertium, & Vopiscus Iulius conss. fiunt, LXXVII Olymp. qua in stadio vicit Dates Argiuus, Charete Athenis principe. Hi consulatum habuerunt inquietum & valde laboriosum; cessantibus quidem externis bellis, & pacatis vndequaque dissidiis; sed

A.V.C. 280, cõss. A. Manlio, L. Furio, cum Veientibus debellatum.

A.V.C. 281, Olymp. 77, conss. L. Æmilio III, Vop. Iulio, turbę domi.

βοηθείας χρῆσθαι παρόν. ὁ μὲν οὖν Ναύτιος ὡδὲ ἦγεν, ὅπῃ τὰ ἐν Τυρρηνίᾳ πράγματα καλῶς σφίσιν ἐχώρησεν, ἐξήγε τὴν στρατιάν. ἐμβαλὼν δὲ εἰς τὴν Οὐολούσκων χώραν, καὶ πολλὴν αὐτῆς διεξελθὼν ἔρημον ἀφθονίᾳ, ἀνδραπόδων μὲν καὶ βοσκημάτων ὀλίγων ἐκράτησεν· ἀρούρας δὲ αὐτῶν, ἐν ἀκμῇ τοῦ σίτου ὄντος, ἐμπρήσας, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς λωβησάμενος, οὐδενὸς ὁμόσε χωρήσαντος, ἀπῆγε τὴν στρατιάν. ταῦτα μὲν ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐπράχθη. οἱ δὲ ἑξακοσιάρχοντες τούτους ὕπατοι, Λεύκιος Μάλλιος, καὶ Λεύκιος Φούριος, ψηφισαμένης τῆς βουλῆς τὸν ἕτερον αὐτῶν στρατιὰν ὅπῃ βούλοιντο ἄγειν, ἐκληρώσαντο περὶ τὴν ἔξοδον, καθάπερ αὐτῶν ἔθος ἐστίν. καὶ λαχὼν Μάλλιος ἐξῆγε τὰς δυνάμεις ἐπὶ Οὐηίων, καὶ πλησίον τῶν πολεμίων κατεστρατοπέδευσεν. οἱ δὲ βουλευταὶ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἐμύθιζον, τέως μὲν ἀντεῖχον, καὶ διεπρεσβεύοντο πρός τε τὰς ἐν Τυρρηνοῖς πόλεις, καὶ πρὸς τοὺς νεωστὶ συμμαχήσαντας αὐτοῖς Σαβίνους, βοήθειαν ἀξιοῦντες ἀποστέλλειν σφίσι ἐπὶ Οὐηίων. ὡς δὲ ἀπόρων ἀπετύγχανον, καὶ τὰς ἔσφας ἀπομηνύειν, ἐπεὶ δὲ ἀνάγκης τῆς λιμοῦ βιαζούσης, ἐξῆλθον ὡς τοὺς ὑπάτους, ἱκετηρίας φέροντες οἱ πρεσβύταται αὐτῶν καὶ μιαίτατοι, πρὸς καταλύσεως δεόμενοι τοῦ πολέμου. τοῦ δὲ Μαλλίου κελεύσαντος αὐτοῖς ἀργύριόν τε εἰς ὀψωνιασμὸν συναγαγεῖν τῇ στρατιᾷ, καὶ διμηνιαῖον σῖτα ἀποφέρειν· ὅτε μὲν οὖν ταῦτα ποιήσωσιν, εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν τοὺς ἐξαιρεθησομένους τῇ βουλῇ περὶ τῆς καταλύσεως, ἐπαινέσαντες ταῦτα, καὶ ἐπὶ Οὐηίων τό τε ὀψώνιον τῇ στρατιᾷ, καὶ ὃ μετὰ τοῦ σίτου συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Μαλλίου κατενεγκόντες ἀργύριον, ἦκον εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ καλέσαντες ὅπῃ τὸ βουλεῦον συναγάγοιτο τοῖς γεγονόσι τυχεῖν ἐξείη, καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπολαγῆς τοῦ πολέμου. πολλῶν δὲ λεχθέντων εἰς ἀμφοτέρας τὰ μέρη λόγων, ἐνίκησεν ἡ πεῖσαι παρασκευάσασα τοὺς αὐτοὺς πόλεμον γνώμῃ, γίνονταί τε μετὰ ταῦτα τοῦ πολέμου τοῖς αὐτοῖς τέσσαρα χρόνοι ἐλθόντες, καὶ οἱ μὲν ἀπῆσαν πολλὰς τῆς πόλεως εἰρήνης χρῆσαι εἰδότες· ὁ δὲ Μάλλιος ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν, ὅπῃ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου τὸ πέζον θέλαμβον αἰτησάμενος, ἔλαβεν. ἐβούλετο δὲ καὶ βουλὴν ὅπῃ τῶν τότων ἀρχῆς, καὶ ἧς οἱ βουλευσάμενοι πολίτας σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ χρήματα καὶ τοὺς ἐν ἥβῃ παῖδας, ὀλίγῳ πλείους δισχιλίων τε καὶ δέκα μυριάδων. οἱ δὲ μετὰ τούτους ἑξακοσίαρχοι τὸν ὕπατον ἀρχὴν, Λεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκος, ὁ βέλτιστος, καὶ Νοπίσκος Ἰούλιος, ὅπῃ τὸ ἑβδομηκοστὸν καὶ ἑβδόμης ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ ἐνίκα στάδιον Δάτης Ἀργεῖος, Ἀθήνησι δὲ ἄρχοντος Χαρήτους, ὅπῃπερ σφόδρα καὶ ταραχώδη τὴν ἀρχὴν διετέλεσαν, εἰρήνην μὲν ἄγοντες ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν πολέμου· ἐν ἡσυχίᾳ δὲ ἐν οἴκοις πράγματα καὶ ἀφορμὰς

δὲ τῶν

ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ πόλει στάσεων αὖθίς τε εἰς κινδύνους ἀμφέντες, καὶ τὴν πόλιν ὀλίγου δεῖν ὀλέσαντες. ὡς γὰρ ἀνέπαυσατο τῶν στρατιωτῶν τὸ πλῆθος, εὐθὺς τὴν διανομὴν ἔθις ὥρμησε τῶν δημοσίων ἀγρῶν. ἐν γὰρ τοῖς δημάρχοις φράσις, καὶ λέγων οὐκ ἀδύνατος ἀνὴρ, Γναῖος Γενύκιος, παραθήγων τὰς ὀργὰς τῶν πενήτων. ἔστι ἐκκλησίας συναγαγὼν ἐκάθητο, καὶ ἐκδημαγωγῶν τοῖς ἀπόροις, παρεκελεύετο τοῖς ὑπάτοις τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα περὶ τῆς κληρουχίας συντελεῖν. οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον, οὐ τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν λέγοντες τετάχθαι τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ τοῖς μετὰ Κάσσιον καὶ Σερβίλιον ὑπάτοις, παρ' οὓς τὸ παρεσκευασμένον ἐξήρθη· καὶ ἅμα οὐδὲ εἰ νόμοις εἰς ἀεὶ κυρίοις ἀψηφίζεται τὸ συνέδριον, ἀλλὰ πολιτεύματα καιρὸν ἐπαύσιον ἔχοντα ἰσχύι. ταῦτας παρευδοκιμούντων τῶν ὑπάτων τὰς αἰτίας, ἀδύνατος ἦν ὁ Γενύκιος αὐτοῖς ἀναγκάσαι μείζονα ἐξουσίαν ἔχειν, ἐπαμῦναι ὁδὸν ἐράπετο. τοῖς γὰρ ὑπαλλάξασι τὸ ἔμπροσθεν ἔτος, Μανλίῳ τε καὶ Λουκίῳ, δίκην ἐπηύξησε δημοσίαν, καὶ παρεσκευάκει ἥκειν ὅπως τὸν δῆμον ἀπολογησομένους, ὑπεύθυνος ἀφικόμενος τῆς αἰτίας τῆς δίκης, ὅτι τὸν δῆμον ἀδικοῦσιν οὐκ ἀποδείξαντες τοῖς δέκα ἀνδράσι οἷς ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ τοῖς ποιησομένοις τὴν τῶν κλήρων διανομήν· ὃ μὴ τῶν ἄλλων τινὰς ὑπάτων ἄρξαι ὅπως τὴν δίκην, δώδεκα φυλῶν τῶν μεταξὺ ἀρχείων, ἀφ' οὗ τὸ παρεσκεύασμα ἐξήρθη, τούτοις δὲ παρεκελεύσατο τοῖς ἀνδράσι μόνοις τῆς ψηφισθείσης ὑπαγωγῆς, ὅπως εἰς ἔφεσιν ἀπῇ αἰτίας· καὶ τελευταῖον ἔφη μόνως ἂν οὕτως ἀναγκασθῆναι τοῖς ἐν ἀκμῇ τότε οὖσας ὑπάτοις κληρουχῆσαι τὴν γῆν, ἐὰν ἕτεροις τινὰς ἴδωσι δίκην τῷ δήμῳ διδόντας, ὑπομνήσαντας ὅτι καὶ σφίσιν αὐτοῖς συμβήσεται τὸ αὐτὸ παθεῖν. ταῦτα εἰπὼν καὶ παρακαλέσας ἅπαντας ἥκειν ὅπως τὴν δίκην, καθ' ἱερῶν τε ὀμόσας, ἣν μὴν ἐμμένειν τοῖς ἐγνωσμένοις, καὶ πάσῃ παρασκευῇ τῶν ἀνδρῶν κατηγορήσειν, ἡμέραν παρέσχεν ἐν ᾗ τὴν δίκην ἔμελλεν ὑποτελέσειν. τοῖς δὲ πατρικίοις, ὡς ἔμαθον ταῦτα, πολὺς δέος εἰσέρχεται καὶ φροντὶς, ὅτῳ χρὴ τρόπῳ τοῖς τε ἀνδράσι ἐκλύσασθαι τὰς αἰτίας, καὶ τὸ δημαγωγοῦν τὸ θράσος ὑποκρούειν. καὶ δὴ ἐδέδοκτο αὐτοῖς, εἴτι ψηφίσαιτο κατὰ τῆς ἀρχῆς τῶν ὑπάτων ὁ δῆμος, μὴ ὑποπτήσσειν αὐτῷ κατὰ τὸ καρτερὸν ἀνισταμένους, καὶ εἰ δέοι καὶ εἰς ὅπλα χωρεῖν· οὐ μὴν ἐδεήσατό γε τῶν βιαίων οὐδενὸς αὐτοῖς, ἀλλὰ χεῖρα λαβόντος τὸ κινδύνου καὶ παραδόξου τὴν λύσιν. μιᾶς γὰρ ἡμέρας ὕστερον ἔτι λοιπῆς τῆς δίκης, νεκρὸς Γενύκιος ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ κοίτης εὑρέθη, σημεῖον οὐδὲν ἔχων οὔτε σφαγῆς, οὔτε ἀγχόνης, οὔτε φαρμάκου,

domesticis seditionibus tum ipsos tum rempublicam in extremum discrimen adducentibus. nam vt requieuit a militia multitudo, statim flagitauit diuisionem agri publici, inopes instigante tribuno pleb. Cn. Genucio. Is vir audax nec infacundus, crebris concionibus ad captandam tenuis plebeculæ gratiam abutens, extorquere conabatur a consulibus, vt quod senatus *iamdudum* de diuidundis agris decreuerat, *tandem* exsequerentur. Hi negabant ad se pertinere quod alieno consulatu decretum esset, & Cassii Virginiique successoribus demandatum; ad eos enim id senatusconsultum pertineret, nec senatus decreta perpetuæ legis vim habere; sed esse instituta vnius anni. Elusus hac consulum cauillatione Genucius, quia non poterat illos, vt maiori potestate præditos, cogere, aliam audaciæ viam ingressus est. consularibus Manlio & Furio, qui superiore anno magistratum gesserant, diem ad populum dixit. accusationis cauillam hanc diserte protulit, factam ab ipsis plebi iniuriam, quia non creassent decemuiros qui ex S C agros diuiderent. Quod autem nullos e superioribus consulibus *hoc nomine* in iudicium vocaret, cum XII anni elapsi essent ex quo id S C scriptum fuerit, sed hos tãtum duos eluse promissionis reos ageret, nõ iniquas cauillas afferebat: postremo negabat aliter cogi posse ad diuisionem agrorum præsentes consules, nisi viderent ab aliis exactas pœnas neglecti officii, & idem sibi timendum intelligerent. Hæc locutus, cunctisque ad iudicium adesse iussis, per sacra iurauit, permansurum se in proposito, totisque viribus accusationem illam persecuturum: ac simul diem futuro iudicio dixit. At patricios hoc cognito pauor ingens & cura subiit, incertos quomodo reos possent eripere, audaciamq; tribuni reprimere. iamque decreuerant, siquid *durius* plebs in consulares statueret, per vim ei resistere, vel si armis opus foret. Non tamen eo ventum est, quod subitum & inopinatum ea res fortiretur exitum. cum enim adhuc vna tantum vsq; ad iudiciũ supereset dies, Genucius in lecto suo mortuus est inuẽtus, nullo cædis, strãgulationis, veneficii,

aut alius per insidias conciliatæ mortis vestigio. Quo cognito, & prolato in forũ corpore, visum est omnibus diuinitus impeditum iudicium; moxque comitia soluta sunt. tantum enim aberat vt ceterorum tribunorum aliquis seditionem renouare auderet, vt etiam Genucii furorem damnarent. Quare si consules nihil satagẽtes amplius, seditionem diuinitus sopitam siuissent quiescere, nullum eis amplius fuisset periculum. nunc superbe ac contumelioſe in plebem insurgentes, & magistratus sui potestatem ostendere volentes, magnorum malorum causſa fuerũt. nam ad delectum habendum progressi, siqui parere detrectarent, tum aliis mulctæ generibus, tum flagellatione adegerunt; atque ita effecerũt vt maior plebis pars in furorem verteretur, ex hac potissimum causſa. Plebeius quidam, P. Volero, bellica virtute clarus, qui superioribus expeditionibus ordines duxerat, tunc inter gregarios adscriptus, refragabatur, nec inferiorem locum capere volebat; quippe qui nihil in superioribus expeditionibus commisſisset, ob quod miles *gregarius* e duce fieri deberet. consſ. offensi eius libertate, misſo lictore spoliari hominem & virgas expediri iusſerũt. Ibi iuuenis tribunorum opẽ inuocabat, ac siquid deliquisſet, causſam se apud populũ dicturum aiebat: cumq; cõsules nihil eius vociferatione mouerentur, sed abduci eũ & cędi a lictore iuberẽt, vir ætate ferox & viribus, rem indignam ratus, ipse sibi tribunũ præstitit, & lictorẽ qui primus in se tendebat, in faciem ingestis pugnis deiecit: itidemq; mox alterũ. consſ. indignati, vniuersos apparitores in eum concitant. Nõ tulerunt hoc plebeii qui aderãt: sed ilico cõglobati, clamoreq; se inuicem cohortati, tũ Voleronẽ eripiũt, tũ lictores ictib. abigunt. deniq; in consſ. impetus factus est; qui ni e foro se proripuissent, perpetratũ fuisset nefariũ facinus. Hoc facto in diuersa studia scisſa est tota ciuitas: & tribuni qui hactenus quieuerãt, efferati inuehebantur in cõsules: nec iã de agrorũ diuisione, sed de reip. statu maior feruebat contẽtio. nã patricii cũ consulib. indigne ferẽtes violari summam potestatem, eũ qui apparitorib. manus inferre ausus esſet, deposcebãt ad rupis *Tarpeiæ*

οὔτε ἄλλου τῶν ἐξ ὑπατείας θανάτων ὀφθέντος. ὡς δὲ ἐγνώσθη τὸ πάθος, καὶ προσεκομίσθη τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀγορὰν, δαιμόνιόν τι κωλύσεως συγκύρημα ἔδοξεν εἶναι, καὶ αὐτίκα ἡ δίκη διελύετο. τῶν γὰρ ἄλλων ὀφθέντων ἑτοίμων δημοκόπων ἀναπλῆσαι τὴν φάσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ Γενουκίου καταγινώσκειν πολλὴν μανίαν. εἰ μὴ οὖν μηδὲν ἔτι πολυπραγμονοῦντες οἱ ὕπατοι διετέλεσαν, ἀλλὰ ἀφῆκαν ὡς ὁ δαίμων ἐκίνησε τὴν φάσιν, ὀφθέντος δὴ αὐθις ἔτι κατὰ λαβὲ κίνδυνος· νῦν δ' εἰς αὐθάδειαν καὶ καταφρόνησιν τοῦ δημοκόπου ἐκπεσόντες, καὶ ὃ τῆς ἀρχῆς κράτος ὅσον ὀξὺ ἐπιδεῖξαι βουλόμενοι, κακὰ ἐξεργάσαντο μεγάλα. προσθέντες γὰρ στρατολογίαν, καὶ τοῖς οὐχ ὑπακούουσι ταῖς τε δίκαις ζημίας καὶ πληγὰς ῥάβδων προσαναλίσκοντες, εἰς ἀπόνοιαν ἐποίησαν ἐκπεσεῖν τὸ δημοτικὸν τὸ πλέον, ἀπὸ τοιαύτης μάλιστα αἰτίας· δύο τις ἐκ τῶν δημοκόπων τὰ πολέμια λαμπρὸς, Γόπλιος Βολέρων, ἡγεμονίαν ἐσχηκὼς λόχων ἐν ταῖς προτέραις στρατιαῖς, τότε δὲ τὴν λοχαγὸν στρατιώτης πρὸς αὐτῶν κατεγράφετο. ὡς δὲ ἐνηνόχει, καὶ οὐκ ἠξίου χώραν ἀτιμοτέραν λαβὼν, ὑπὲρ ἐν ταῖς προτέραις στρατιαῖς, δεσπαλαβεῖν οἱ ὕπατοι τὴν παῤῥησίαν αὐτῷ, τοῖς ῥαβδούχοις ἐκέλευσαν τὴν ἐσθῆτα τε προσκαταῤῥῆξαι, καὶ ταῖς ῥάβδοις τὸ σῶμα ξαίνειν. ὁ δὲ νεανίας τοῖς τε δημόκοποις ἐπεκαλεῖτο, καὶ εἴ τι ἀδικεῖ, κρίσιν ὑπὲρ τῶν δημοκόπων ἐπέχειν ἠξίου. ὡς δὲ οὐ προσεῖχεν αὐτῷ τὸ νοῦν οἱ ὕπατοι, ἀλλὰ ταῖς ῥάβδοις ἄγειν καὶ τύπτειν ἐπεκελεύοντο, οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησάμενος εἶναι τὴν ὕβριν, αὐτὸς ἑαυτῷ ταμίας γίγνεται. τὸν τε γὰρ πρῶτον προσελθόντα τῶν ῥαβδούχων παίων εἰς τὸ πρόσωπον σιαγόνας πυγμαῖς, νεανίας καὶ ἔρρωμένος ἀνὴρ, ἀνατρέπει, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦτῳ. ἀγωνισαμένων δὲ τῶν ὑπάτων, καὶ πᾶσιν ἅμα τοῖς ὑπηρέταις προσελθεῖν κελευσάντων, δεινὸν τοῖς παροῦσι τῶν δημοκόπων ἐφάνη· καὶ αὐτίκα συστραφέντες ἀθρόοι, καὶ ἀναβοήσαντες τὸ παρακλητικὸν τῆς ἀλλήλων ὀργῆς, τόν τε νεανίσκον ἐξήρπασαν, καὶ τοὺς ῥαβδούχους ἀπέσπασαν παίοντες· καὶ τελευτῶντες ὑπὸ τοῖς ὑπάτοις ὥρμησαν, καὶ εἰ μὴ καταλιπόντες ἐκεῖνοι τὴν ἀγορὰν ἔφυγον, ἀνήκεστον αὐτίκα κακὸν ἐξεργάσαντο. ὃ δὴ τότου διέσχεν πᾶσα ἡ πόλις, καὶ οἱ τέως ἡσυχάζοντες δημόκοποι τότε ἠγελοιῶντο, καὶ τῶν ὑπάτων κατηγόρουν. προσέσχεν τε ἡ πρὸς τῆς κληρουχίας εἰς ἕτερον μεῖζον ἀφορμὴν τοῦ κακοῦ τοῦ κατὰ τὸ κράτος τῆς πολιτείας ἀγῶνα. οἱ μὲν γὰρ πατρίκιοι τοῖς ὑπάτοις ὡς καταλυομένης αὐτῶν τῆς ἐξουσίας συναγωνιζόμενοι, τὸν ὑπερβάλλοντα τοῖς ὑπηρέταις τολμήσαντα καὶ χρημάτων βαρὺν

ἠξίουν

ἠξίουν. οἱ δὲ δημοτικοὶ συστρέφοντες αὐτοὺς, καὶ βοῶντες τε καὶ παρεκελεύοντο μὴ προδιδόναι σφᾶς τῷ ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὅτι τῷ βωμῷ ὃ προσῆμα ἄγουν, καὶ τῶν ὑπάτων καλησόντων, καὶ δίκης τινὸς παρ' αὐτῶν ἠξίουν τυχεῖν, ὅτι τ' ἐπικαλεσάμενον τ' ἐκ τῶν δημάρχων βοήθειαν, καὶ ἐν τῷ δήμῳ κρίσιν ὑπέχον, εἴ τι πλημμελές, βουλόμενον, ἐξετέρου τυχεῖν εἰάσαν τῶν δικαίων, ἀλλ' ἐν ἀνδραποδώδει μοίρᾳ τ' ἐλευθέρου καὶ πολίτου ἔθεντο, παίσαντες ἐπικελευόμενοι. ἀντιπεπαγμένων δὲ τούτων, καὶ ἐξετέρων εἴξαι βουλευμένων τοῖς ἑτέροις, ἅπας ὁ λοιπὸς τῆς ὑπατείας ἐκείνης ἐδαπανήθη χρόνος, οὔτε πολεμικῆς προάξεσι κοσμηθεὶς καλαῖς, οὔτε πολιτικῆς λόγου ἀξίας. ἐπισάντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων, ὕπατοι μὲν ἀπεδείχθησαν Λεύκιος Πινάριος, καὶ Πόπλιος Φούριος. ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ ἔτους οἰωνίας τινὸς ἡ πόλις ἐπληρώθη, καὶ φόβου δαιμονίου, τεράτων τε καὶ σημείων πολλῶν γινομένων. καὶ οἵ τε μάντεις ἀπόρως, καὶ οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ, χόλου δαιμονίου μιήνυμα εἶναι τὰ γινόμενα ἀπέφαινον, ἱερῶν τινῶν οὐχ ὁσίως οὐδὲ καθαρῶς ἐπιτελουμένων. καὶ οὐ μετὰ πολὺ νόσος ἐνέσκηψεν εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ θυομένη λοιμικὴ, καὶ θάνατος ὅσος ὕστερον, μάλιστα εἰς τὰς ἐγκύμονας. ὠμοτοκοῦσαί τε γὰρ καὶ νεκρὰ ἔκτουσαι συναπέθνησκον τοῖς βρέφεσι. καὶ οὔτε λιτὰς ἔδεσι καὶ βωμοῖς γινόμεναι θεῶν, οὔτε καθαρτήριοι θυσίαι τε πόλεως καὶ οἴκων ἰδίων ἐπιτελούμεναι, παῦλαν αὐτῆς ἔφερον τῶν κακῶν. ἐν τοιαύτῃ δὲ συμφορᾷ τῆς πόλεως οὔσης τοῖς ἐξηγηταῖς τῶν ἱερῶν ἡ μίασις ἐπὶ δούλου τινὸς, ὅτι μία τῶν ἱεροποιῶν παρθένων τῶν φυλαττουσῶν τὸ ἀθάνατον πῦρ Ὀρβινία τ' παρθενίαν ἀπώλεσε, καὶ τὰ ἱερὰ ἐφ' ἃ τῆς πόλεως, οὐκ οὖσα καθαρά. κἀκεῖνοι μεταπεμψάμενοι αὐτὴν ἀπὸ τ' ἱερῶν, καὶ προσθέντες δίκην, ὅτῳ καταφανὴς ἐγίνετο ἐλεγχθεῖσα, ῥάβδοις τε ἐμάστιγωσαν, καὶ πομπεύσαντες ἀφ' ἑστίας πόλεως, ζῶσαν κατώρυξαν. τῶν δ' ἀφαιρεθέντων τὴν οὐσίαν φθορὰν ὁ μὲν ἕτερος ἑαυτὸν διεχείρισατο, τ' δ' ἕτερον οἱ τῶν ἱερῶν ἐπίσκοποι συλλαβόντες ἐν ἀγορᾷ μάστιξιν ἀκισάμενοι, καθάπερ ἀνδράποδον, ἀπέκτειναν. ἡ μὲν οὖν νόσος ἡ ταῖς γυναιξὶ καθαιρεθεῖσα, καὶ ὁ πολὺς αὐτῶν φθόρος μετ' οὐ τοῦτο ὃ ἔργον ἐπαύσατο λύθεις. ἡ δὲ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀφαμμένουσα ἐν τῇ πόλει στάσις, ἣν οἱ δήμαρχοι πρὸς τοὺς πατρικίους ἐστασίαζον, ἀνέστατο πάλιν. ὁ δὲ ἀξιωθεὶς αὖθ' ὁ δήμαρχος ἦν Πόπλιος Βολέρων, ὁ ἀφ' οὗ πρόσθεν ἐνίκησε τοῖς περὶ Αἰμίλιόν τε καὶ Ἰούλιον ὑπάτοις ἀπειθήσας, ὅτι αὐτὸν ἀντὶ λοχαγοῦ στρατιώτην καλέσαντος ἀπέλιπεν ἐπὶ μηδενὸς ἀποδειχθεὶς ἐπὶ τῷ τῶν πενήτων δήμου, προστάτης· ὄχλος τε γὰρ ἐκ τῶν ἀτυχούντων ἦν,

suppliciũ. contra plebeii facto globo vociferabantur, seq; inuicem cohortabantur ne libertatem suam proderent; sed re ad senatum delata consules accusarẽt, & animaduersionem aliquam in eos poscerent; quippe qui ciuem tribunorum opem implorantem & ad iudicium populi prouocantem, vtroq; illo iure priuassent, & ingenuum non aliter ac *vile* mãcipium verberari iussissent. Ita neutris de cõtentione quidquam remittẽtibus, reliquum eius cõsulatus tempus totum inglorium prẽteriit, nec domi nec foris gesta vlla re memorabili. Proximis comitiis L. Pinarius, P. Furius creati sunt consſ. Huius anni principio religionib. quibusdam territatus est populus, multis prodigiis apparentibus, & vatibus ac sacrorũ interpretibus deorũ ira hæc fieri pronuntiantibus, quod sacra quædã non rite nec pure peragerẽtur. Nec ita multo post pestilentia inuasit mulieres quanta numquã antea, præsertim grauidas. immaturos enim ac mortuos fœtus effundentes, & ipsæ cum partu moriebantur: & nec supplicationes ad puluinaria & aras deorũ habitæ, nec expiationes publicis priuatisve sacris factæ, quidquam ad malorum pacationem conferebant. Hac calamitate sæuiente seruus quidam pontificibus indicat, vnam Vestalium virginum Vrbiniam virginitate amissa impure sacra pro populo facere. hi amotam a sacris & in iudicio conuictam virgis ceciderunt, traductamq; per vrbem viuam defoderũt. ex incesti vero patratoribus alter sibiipse manus intulit; alter a pontificibus comprehensus, in foro *sub furca* velut mãcipium flagris cæsus ac necatus est. atque ita *demum* pestilentia, quæ mulieres magno sexus interitu inuaserat, confestim desiit. At seditio iã inueterata, qua *scilicet* plebs a patriciis dissidebat, rursum exsuscitata est opera P. Voleronis, qui superiore anno ab Æmilio & Iulio cõss. miles pro cẽturione scriptus, imperiũ eorũ detrectarat; postea non ob aliã magis causſam, (quippe qui vulgaribus parentibus ortus,

A.V.C. 282; consſ. L. Pinario, P. Furio, prodigia & pestis insolita ob Vestalis virginis stuprum.

Turbæ domesticæ redardescunt.

in magna etiã tenuitate atq; egestate educatus esset) sed eo potissimum nomine tribunus ab infima plebe creatus erat, quod primus omnium cõsularem potestatẽ regia dignitate prẽditam, ipse priuatus imperii detrectatione attenuasse visus esset: præsertim cum magistratum ambiẽs pollicitus esset ablaturũ se potẽtiam a patriciis. Hic, cum primum licuit placata deorũ ira tractare remp. aduocato in concionem populo legẽ tulit de tribunitiis comitiis, vt pro curiatis tributa fierent: quorũ hæc est differentia. Curiata comitia tũ demũ rata habebantur, si re prius in senatu agitata, populiq; calculo p̃ curias approbata, post ambo ista, diuina etiam signa atq; auspicia assensissent. Tributa vero, etiãsi nec senatusconsultũ præcessisset, nec sacra vel auspicia addixissent, vna die pagebantur a tribulibus. Habebat aũt e ceteris quatuor collegis duos legis ferẽdæ socios; atq; ita reliqui, qui dissentiebant, superabantur numero. At cõss. & senatus, totusq; ordo patricius, legi quo minus perferretur summa vi resistebãt: & post q̃ dies sanciẽdæ legi dictus venit, magna frequẽtia in forũ prodierũt, variasq; orationes habuerunt non modo consules & senatores ætate grãdiores, sed etiam alii qui declarare vellent quãtæ in ea lege essent absurditates. Tribuni contra suis orationib. refellere conabantur cõsules; ac vicissim illi tribunos: protractoq; in longũ isto orationũ conflictu, temporis angustia, appetente iam nocte, comitia illa soluit. Cumq; tribuni rogationem legis iterũ in trinundinum edixissent, ac maior quam ante turba ad comitia confluxisset, res non aliter quam prius magna contentione acta est. Id animaduertens Volero, apud se statuit posthac nec consulibus dissuasionem legis permittere, nec patriciis suffragia; sed in totum eos comitiis arcere. habebant enim illi sua sodalitia, & cateruatim cum clientelarum nõ exiguo numero multas fori partes occupabant, animos addendo legis dissuasoribus, defensoribus cõtra obstrepẽdo; aliaq; multa indecore faciebant, quæ præ se ferrent futurã in suffragiis cõfusionem & violentiã. Hæc eius consilia nõ tam ciuilia quam tyrãnica præpediuit alia dira calamitas.

Pestis atrox. Inuasit. n. vrbẽ pestilentia, reliquã et-

κ τεθραμμένος ἐν πολλῇ ταπεινότητι κ ἀπορίᾳ· ἀλλ' ὅτι τ ἀρχὴν τ ὑπάτων βασιλικὴν ἔχουσαν ἀξίωμα τέως, τοῦτο ἔδοξεν ἰδιώτης ἀνὴρ ἀπαθείᾳ ταπεινώσας, κ ἐπὶ μᾶλλον δι' ἃς ἐποιήσατο μετὰ τ ἀρχὴν κ τ πατρικίων, ὡς ἀφαιρησόμενος αὐτῶν τ ἰσχύν· ὃς, ὅπερ ταχίστα ἐξενέγκατο αὐτά, λοφήσαντος τ δαιμονίου χόλου, τὰ πολιτικὰ πράγματα, συναγαγὼν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, νόμον εἰσφέρει τ δημάρχων ἀρχαιρεσίων, μεταγων αὐτὰ ἐκ τ φατριακῆς ψηφοφορίας, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι κουριάτιν καλοῦσιν, ἐπὶ τ φυλετικήν. τίς δ' τούτων διαφορὰ τ ἀρχαιρεσιῶν ἐγὼ σημανῶ· τὰς μὲν φατριακὰς ψηφοφορίας ἔδει, τοῦ βουλεύσαντος τ βουλῆς, κ τ πλήθους κ τ φατρίας τὰς ψήφους ἐνεγκάσθαι, κ μετ' ἀμφότερα ταῦτα τῶν ὠνὴρ τ δαιμονίων σημείων τε κ οἰωνῶν μηδὲν ἀναπεφηνότων, τότε κυρίας εἶναι· τὰς δὲ φυλετικὰς, μήτε τοῦ βουλεύματος γινομένου, μήτε τ ἱερῶν τε κ οἰωνοσκόπων ἐπιθεασαμένων, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τελεσθείσας ὑπὸ τ φυλετῶν τέλος ἔχειν. κ ἦσαν ἐκ τ τεττάρων λοιπῶν δημάρχων οἱ συνοίσφερόντες αὐτῷ δύο δήμαρχοι τ νόμον. οἷς τοῦτο εἰσαμένοις, ἐλαττόνων ὄντων τ μὴ ταῦτα βουλομένων ποιεῖν. οἱ δ' ὕπατοι, κ ἡ βουλὴ, κ πρῶτοι οἱ πατρίκιοι, κωλύειν ἐπεχείρουν τ νόμον· ἀφικνουμένου τε κ πλῆθος εἰς τ ἀγοράν, ἐν ᾗ τοῦτον οἱ δήμαρχοι κυρώσειν τ νόμον ἡμέρᾳ, πρωΐ δὴ ποιοῖς δίηλθον λόγοις, τ τε ὑπάτων κ τῶν πρεσβυτάτων ἐκ τ βουλῆς κ δι' ὀλίγου πρώτου, ὅτῳ βουλομένῳ ἦν, τὰς ἀνάσας ἐν ᾧ νόμῳ διεξιόντος ἀποπίας. ἀντιλεξάντων δ' τ δημάρχων κ αὖθις τ ὑπάτων, κ μέχρι πολλ τ ἀμφιλογίας τῶν λόγων ἐκμηκυνθείσης, ἐκείνῳ μὲν τ ἐκκλησίαν διέλυσεν εἰς νύκτα συνελθοῦσα ὁ χρόνος. τοῦτον δ' πάλιν τ δημάρχων εἰς τρίτην ἀγορὰν τὴν περὶ τ νόμου διαγνῶσιν, κ συνελθόντος ἔτι πλείονος εἰς αὐτὴν ὄχλου, ὃ τοῦ παλαιοῦ τῶν προτέρῳ συνέβη γενέσθαι πάθος. τοῦτο συνιδὼν ὁ Γοπλιος ἔγνω μήτε τοῖς ὑπάτοις ἐπιτρέπειν ἔτι τοῦ νόμου κατηγορεῖν, μήτε πατρικίοις ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ παρεῖναι· καθ' ἑταιρείας γὰρ ἐκεῖνοι, κ τ συστροφὰς ἅμα τοῖς ἑαυτῶν πελάταις οὐκ ὀλίγοις οὖσι, πολλὰ μέρη τῆς ἀγορᾶς κατεῖχον· ἐπικελεύοντές τε τοῖς κατηγοροῦσι τοῦ νόμου, κ θορυβοῦντες τοῖς ἀπολογουμένοις, κ ἄλλα πολλὰ προπίπτοντες, ἀκοσμίας τε κ βίας τῆς ἐν ταῖς ψήφοις ἐχομένης μιμούμενα. ἐπέσχε δὲ αὐτ' τὰ βουλεύματα ὄντα τυραννικὰ ἕτερα συμπεσοῦσα θείας συμφορά. νόσος γὰρ ἥψατο λοιμικὴ τῆς πόλεως, ἐνομίσθη μὲν τ

χ᾽ τὴν δημίαν Ἰταλίαν, μάλιστα δ᾽ πλεονάσασα χ᾽ τὴν πόλιν· καὶ οὔτε δι᾽ θεραπείαν βοήθεια ἤρκει τοῖς κάμνουσιν οὐδεμία, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἴσῳ οἵ τε σὺν πολλῇ θεραπεύμενοι φειδοῖ, καὶ οἷς μηδὲν ἐμέλετο τῶν δεόντων, ἀπέθνησκον· οὔτε λιτείας θεῶν καὶ θυσίαι, καὶ ἐφ᾽ οἷς δημόσιοι τελευταῖον ἐν ταῖς τοιαῖσδε ἀναγκάζονται καταφυγὴν συμφοραῖς, οἱ χ᾽ ἁγνὰ τὰ γινόμενοι καὶ ὑπὲρ τὸ κοινὸν καθαρμοί, τότε οὐ πρόσωφέλουν. διέκρινέ τε τὸ πάθος οὐχ ἡλικίαν, οὐ φύσιν, οὐ ῥώμην ἢ ἀσθένειαν σωμάτων, οὐ τέχνην, ὅτι ἄλλο τῶν δοκούντων κουφίζειν τὴν νόσον, ἀλλὰ γυναιξί τε ἐπέπιπτε καὶ ἀνδράσι, καὶ γηραιοῖς καὶ νέοις. ὁ μὲν πολιὸς γε κατέσχε χρόνον· ὅσον οὔπω ἐγίγνετο τὸ μὴ σύμπασαν ἀμφθαρῆναι τὴν πόλιν· ἀλλὰ ποταμοῦ δίκην ἢ πυρὸς ἀνθρώποις ἐμπεσοῦσα, τήν τε πρόσβολὴν ὀξεῖαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ταχεῖαν ἔλαβεν. ὡς δὲ ὁ δεινὸν ἐλώφησεν, ἐπ᾽ ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς ἤδη ὁ Πόπλιος, ὅπως οὐκ ἐδύνατο κυρῶσαι τὸν νόμον ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τῶν ἀρχαιρεσίων ὑπεσάντων, μετὰ πάλιν τὴν δημαρχίαν εἰς τὸν ὑπατον ἑαυτὸν, πολλὰ καὶ μεγάλα τοῖς πολίταις ὑπισχνούμενος· καὶ ἀποδείκνυται πάλιν δήμαρχος ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ δύο τῶν συναρχόντων. οἱ δὲ πατρίκιοι πρὸς τοῦτο δυτεμηχανήσαντο, πικρὸν μὲν καὶ μισόδημον, καὶ μηδὲν ἐλαττώσοντα τῆς ἀριστοκρατίας, ὑπὲρ τὴν ὑπατείαν προαγαγεῖν, Ἄππιον Κλαύδιον, υἱὸν Ἀππίου τὸ πλῆσα τῷ δήμῳ πρὸς τὴν κάθοδον ἀναπεισθέντος, καὶ αὐτὸν πολλὰ δυτιπόντα, καὶ οὐδὲ εἰς τὸ πεδίον ἐλθεῖν βουληθέντα, ἕνεκα τῶν ἀρχαιρεσιῶν, οὐδὲν ἧττον προθεβούλευσάν τε καὶ ἐψηφίσαντο ἀπόντα ὕπατον. τελεσθέντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων χ᾽ πολλὴν δυπέτειαν· οἱ γὰρ πένητες ἐξέλιπον τὸ πεδίον, ὅπως τὸν ἄνδρα τόνδε ὀνομασθέντα ἤκουσαν· ὥστε λαμβάνουσι τὴν ὑπατείαν Τίτος Κοίντιος Καπιτωλῖνος, καὶ Ἄππιος Κλαύδιος Σαβῖνος, οὔτε τὰς φύσεις, οὔτε τὰς προαιρέσεις ἔχοντες ὁμοίας. Ἀππίῳ μὲν γὰρ ἐν γνώμῃ πρόσεστιν πρὸς τὰς ἔξω στρατείας τὸ ἀργὸν καὶ πένητα δῆμον, ἵνα τῶν τε καθ᾽ ἡμέραν ἀναλισκομένων ἐκ τῆς πολεμίας δυπορῶν τοῖς αὐτῷ πόνοις, ὧν ἐν χρείᾳ μάλιστα ὑπῆρχεν, καὶ τὰ συμφέροντα τῇ πόλει μᾶλλον προκαταπόνοιτο, ἧκιστα τοῖς ἐκ τῶν συνεδρίου δρῶσι τὰ κοινὰ δυσμενής τε καὶ χαλεπὸς ᾖ· πολέμου δὲ πᾶσαν ἔσεσθαι πρόφασιν βούλεσθαι ἀπέφαινεν ἡγεμονίας δυπιποιουμένη πόλει, καὶ ὑπὸ πάντων ὑπιφθονουμένη· κατάλυσιν δὲ εἶχεν τοῖς γεγονόσιν ἤδη τὰ μέλλοντα εἰκάζειν ἤξιεν, ὑπολεγόμενος ὅσαι ἤδη κινήσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῆς πόλεως, ὅτι πᾶσαι χ᾽ τὰς ἀναπαύσεις ἐγένοντο τοῦ πολέμου.

iam Italiam peruagata, sed nusquam alibi quam Romæ infestior: in qua nec humana ope quidquam proficiebatur, sed æque interibant & quibus magna, & quibus nulla impendebatur cura; nec supplicationum sacrificiorumq;, & (quod extremum eiusmodi calamitatibus quęri solet remedium) lustrationum priuatarum publicarumve vlla erat vtilitas. Sæuiebat id malum nullo ætatis, sexus, roboris, imbecillitatisve discrimine; etiam contra medicamẽta aliaq; morbi leuamina contumax; non mulieribus parcens, non viris; nõ natu grandibus, non iuuenibus. Non tamen diuturnum erat; (quod *solum* in caussa fuit quo minus vniuersus deperiret populus) sed torrentis in morem aut incendii, totis viribus homines adoriens, vt cito inuadebat, ita etiam celeriter abripiebat. Sedata hac peste Volero appetente sui magistratus exitu, quia legem perferre non poterat, proximis comitiis iterũ tribunatum ambiit, multa & magna ciuibus *de se* pollicẽs. Ita denuo tribunus a plebe creatur, & cum eo duo *illi* ex collegis. His patres simili machinamento opposuerunt virtũ austerũ, & plebi infestum, nec passurũ vt optimatium regimen aliquid detrimenti pateretur, Appium Claudiũ Ap. F. eius qui plebi reducendæ plurimum aduersatus fuerat: quem Appium diu multumque refragantem, ac ne in campum quidem comitiorum gratia progredi volentem, nihilominus vt ante in senatu decreuerant, ita tunc suis suffragiis absentem crearunt consulem. Comitiis facile peractis (nam pauperes *confestim* e campo discesserunt audito Appii nomine) consulatum inierunt T. Quintius Capitolinus, Ap. Claudius Sabinus; ingenio simul & voluntate dissimiles. Nam Appio placebat externa militia distineri otiosam plebem & inopem, vt victum quotidianum, quo *domi* careret, ex hostico suis sibi parãs laboribus, reipublicæ commoda iuuaret, nec patribus in reip. administratione molestias faceſſeret. nõ defuturam honestã belli occasionem populo, qui ad imperium aspirans, inuidiosus esset omnibus: & de futuro coniecturas faciendas ex præteritis, docens omnes superiores seditiones exortas bellis cessantibus,

A.V.C. 283; consl. T. Quintio, Ap. Claudio, turbæ domi.

Quintio vero non placebat vllis inferri bellum; sed dicebat, gratum esse debere, si ad bella necessario repellenda vocata plebs pareret: & commonstrabat fore vt si militiam detrectantibus vim adhiberent, adacta ad desperatam audaciam plebs, abiiceret magistratus reuerentiam, quemadmodum consulatibus proximis. vnde geminum instare periculum. aut enim sanguine cædibusque ciuilibus seditionem esse compescēdam, aut plebem demerendam parum honestis obsequiis. Erat autem penes Quintium eius mensis imperium: quamobrem necesse erat collegam nihil inuito illo facere. At Volero cum collegis suis nihil amplius cunctati, de lege quam superiore anno perferre non potuerant, iterum rogationem ferebant; addito legi, vt iisdem comitiis ædilium quoque collegium sanciretur; & quidquid per plebem agi decernive deberet, ageretur tributis comitiis. quod nihil aliud erat, quam aperte a senatu in plebem transferre potentiam. Hoc cognito consules cura subiit quomodo primo quoque tempore quam fieri posset tutissime motus iste seditioque tolleretur. Appius censebat vocandos ad arma qui saluam vellent rempublicam, & siqui armis se opponerēt, eos habēdos pro hostibus. Quintius rationibus persuadendam plebem aiebat, & docendam quam pernicios consiliis *præceps* raperetur per ignorantiam rerum salubrium: extremæ insaniæ esse dicens, ab inuitis ciuibus extorquere, quod impetrari possit a volentibus. In eam sentētiam a frequenti senatu itum est: *confestim*que in comitium progressi consſ. a tribunis petierunt copiam dicendi, & diem. ægre vtrumque concessum est. Ea dies vbi venit, foro varia turba referto, quia factionis vtriusq; magistratus subsidia sibi adsciuerant, dissuasores legis prodierunt in medium. Ibi Quintius, vir moderatus & popularis facundia gratiosus, primus petita dicendi potestate, apposite admodum & plausibiliter concionatus est; adeo vt suasores legis prorsus hærerent, nihil valentes afferre vel iustius vel æquius. Ac si collega eius nihil tentasset amplius, populus consideratа petitionum suarum iniquitate,

Κοϊντίῳ δ' οὐκ ἐδόκει πόλεμον ἀφέρειν οὐδένα, ἀγαπητὸν ἀποφαίνοντι, εἰ τοῖς δυναγκαίοις τε καὶ ἔξωθεν ἐπαγομένοις κινδύνοις καλούμενος ὁ δῆμος ὑπεικτὸς γένοιτο, καὶ διδάσκοντι ὡς εἰ βίαν προσάξοιτε τοῖς μὴ πειθομένοις, εἰς ἀπόνοιαν ἀναλήψονται ἐλθεῖν ὃ δημοτικὸν, ὥσπερ καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν ἐποίησαν ὕπατοι· ἐξ ὧν κινδυνεύειν ἀνάγκη δυοῖν θάτερον, ἢ δι' αἵματος καὶ φόνων καθαπαῦσαι τὴν στάσιν, ἢ θεραπεύειν αἰσχρὰς ὑποµείνας ὃ δημοτικόν. ὧν δὴ τῶν μὲν ἐκείνου ἡγεμονία τῷ Κοϊντίῳ προσήκουσα. ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων μηδὲν ἄκοντος ἐκείνου ποιεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπλίου δήμαρχοι οὐδὲν ἔτι διαμελλήσαντες, τὸν ἐν τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ οὐ δυνηθέντα ὑπερωθῆσαι νόμον πάλιν εἰσέφερον, προσγράφοντες αὐτῷ, καὶ ὃ τῶν ἀγορανόμων ἀρχεῖον ἐν ταῖς αὐταῖς ψηφοφορίαις ἐκκλησίαις, καὶ πάντα τὰ δημόσια ὅσα ἐν τῷ δήμῳ πράττεσθαί τε καὶ ὑπερεῖσθαι δέοι, ἐπὶ τῶν φυλετῶν ὑπὸ ψηφίζεσθαι κατ' αὐτά. ὅπερ ἐν ἀρχῇ μὲν βουλῆς καὶ πάλαισις φανερὰ, τῷ ὄντι δήμου δυναστεία. τοῦτο μαθοῦσι τοῖς ὑπάτοις φέροντες εἰσῆλθε καὶ λόγος, ὅπως μὴ ἐν τάχει καὶ σὺν τῷ ἀσφαλεῖ τὸ πρᾶγμα κινοῦν καὶ ὃ σασάλζον αἱρεθῇ. ὁ μὲν οὖν Ἄππιος ὑπὲρ τῶν ὅπλα καλεῖν γνώμην ἐδίδου τοῖς βουλομένοις σώζεσθαι τὴν πάτριον πολιτείαν· εἰ δέ τινες ἀνάπτωσιν σφίσι τοὺς τὰ ὅπλα, τούτους ἐν πολεμίων ποιεῖσθαι μοίρᾳ. ὁ δὲ Κοϊντιος λόγῳ πείθειν ᾤετο δεῖν τοὺς δημοτικοὺς, καὶ μεταδιδάσκειν ὡς δι' ἄγνοιαν τὸ συμφέροντος εἰς ὀλέθρια βουλεύματα φερομένους· ἑκάστης μανίας ἔργον εἶ λέγων, ἃ παρ' ἑκόντων ἔξεστι φέρεσθαι τῶν συμπολιτευομένων, ταῦτα παρ' ἀκόντων βούλεσθαι λαμβάνειν. ἐπαινεσάντων δ' ἁπάντων τῶν δήμων τῶν συμπεσόντων εἰς τὸ συνέδριον τὴν Κοϊντίου γνώμην, παρελθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ ὕπατοι λόγον ἠτοιοῦντο παρὰ τοῦ δημάρχων καὶ χρόνον. μόλις δ' ἀμφοῖν τυχόντες, ὅπως καθῆκεν ἐν ἠτήσαντο παρ' αὐτοῦ ἡμέραν, οἷα λοιπὸν πάντα πεπεδαμένου συνελκυσθέντος εἰς τὴν ἀγοράν, οἳ ἀμφότερα παρεσκευάσαντο σύμμαχον ἑαυτοῖς ἐκ παρακλήσεως αἱ ἀρχαὶ, παρῆσαν ὡς καληγορήσοντες τοῦ νόμου. ὁ μὲν οὖν Κοΐλιος τά τε ἄλλα ὑπὲρ κὴς ὢν ἀνὴρ, καὶ δῆμον οἰκειώσασθαι λόγῳ πιθανώτατος, προσποιησάμενος τὸν λόγον, ὑπὲρ δέξιόν τινα καὶ κεχαρισμένον ἅπασι διεξῆλθε δημηγορίαν· ὥστε τοῖς μὲν νόμου λέγουσιν εἰς πολλὴν ἐλθεῖν ἀμηχανίαν, ἅτε δικαιότερα λέγειν ἔχουσιν, ἅτε ὑπέκειτο. καὶ εἰ μηδὲν ἔτι πολυπραγμονῆν ὁ συνήθης αὐτῷ προσεῖλε, συγγνοὺς ἂν ὁ δῆμος, ὡς οὔτε δίκαια οὔτε ὅσια ἀξιῶν,

ἔλυσε

ἔλυσε τὸν νόμον. νεῶ δὲ τῷ ἐκείνου λόγον διελθόντος τοῦ φανὸν καὶ βαρὺ ἀκουσθῆναι πεῖσαι, χαλεπὸς εἰς ὀργὴν ἐγίνετο καὶ ἀμείλικτος, καὶ εἰς ἔλεγχον ἦλθεν ὅσῳ οὔπω πρότερον. οὐ γὰρ ὡς ἐλευθερίας τε καὶ πολίτας ὁ δῆμος ἀλεξόμενος, οἱ τὸ δεινὸν τὸν νόμον ἢ λῦσαι κύριοι ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀτίμοις, ἢ ξένοις, ἢ μὴ βεβαίως ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν ἐξουσιάζων, πικρὰς καὶ δυσπομονήτους ἐποιήσατο κατηγορίας, τῶν τε χρεῶν τὰς ἀποκοπὰς αὐτοῖς ὀνειδίζων, καὶ τῶν ὑπάτων τὴν ἀπόστασιν προφέρων, ὅτε τὰ ἱερὰ σημεῖα ἁρπάσαντες ὤχοντο ἐκ τῆς στρατοπέδου, φυγὴν ὑποδησόμενοι ἑαυτοῖς ἐκούσιον. τοῖς τε ὅρκοις ἀναπολούμενος οἷς ὤμοσαν τὰ ὅπλα πρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοὺς γῆς ἀναλαμβανοῦντες, οἷς κατ' αὐτῆς ἐκείνης ἐχρήσαντο· τοιγὰρ οὐ θαυμαστὸν οὐδὲν ἔφησεν αὐτοὺς ποιεῖν, εἰ θεοὺς μὲν ὑποκρινησαμένους, ἡγεμόνας δὲ καταλιπόντας, πόλιν δὲ ἔρημον εἰ τὸ καθ' ἑαυτοὺς μέρος ἀφέντας, ὅτι δὲ πίστεως συγχύσει, καὶ νόμων ἀναιρέσει, καὶ πολιτεύματος πατρίου φθορᾷ ποιησάμενοι τὴν κάθοδον, οὐ μετριάζοισιν, οὐδὲ χρησοὺς δυνάστας πολίτας ἑαυτοῖς παρασχεῖν, ἀλλ' ἀεί τινος ὀρέγονται πλεονεξίας καὶ παρανομίας, ὅτε μὲν ἀρχὰς ἐξῆναι σφίσιν ἀξιοῦντες αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἀποδειχνύναι, καὶ τὰς αὐτὰς ἀνυπευθύνους ποιοῦντες καὶ πρωταγείς· ὅτε δ' εἰς ἀγῶνας ὑπὲρ τῶν αἰτίων ἀγώνων καθιστάντες οἷς αὐτοῖς δόξει τῶν πατρικίων, καὶ τὰ νόμιμα δικαστήρια, οἷς περὶ θανάτου καὶ φυγῆς [ἡ πόλις πρότερον ἔδωκε κρίνειν,] μεταφέροντες ἐκ τῆς καθαρωτάτης φυλῆς ὅπερ τὸν ῥυπαρώτατον ὄχλον· τοτὲ δὲ νόμους εἰσφέροντες οἱ θῆτες καὶ δυέστοι κατὰ τῶν εὐπατριδῶν τυραννικοὺς καὶ δυσσεβεῖς, καὶ οὐδὲ τὸ προβουλεῦσαι περὶ αὐτῶν ἐξουσίαν τῇ βουλῇ καταλιπόντες, ἀλλ' ἀφαιρούμενοι καὶ ταύτην αὐτῆς τὴν τιμήν, ὡς ἐκ τοῦ πάντος εἶχεν ἀναμφίλεκτον χρόνου, βασιλευομένης [τε καὶ τυραννουμένης] τὸ πολέως. πολλὰ δ' καὶ δεινὰ τούτοις ὅμοια προσθεὶς, καὶ οὐδενὸς οὔτε πικροῦ προσώματος, οὔτε βλασφήμου ὀνόματος φεισάμενος, τελευτῶν ἐκεῖνον προσέθηκεν ἔπι τὸν λόγον, ἐφ' ᾧ μάλιστα ἡ πληθὺς ἠγανάκτησεν, ὅτι χρόνον οὐδένα παύσεται σασιάζουσα περὶ παντὸς χρήματος ἡ πόλις, ἀλλ' ἀεί τινα καινὴν ὅτι παλαιᾶ νοσήσει νόσον, ἕως ἂν ἡ τὸ δημοκρατικὸν ἐξουσία » βλαβὴν διδάσκων ὅτι πράγματος παντὸς πολιτι- » κοῦ καὶ καινοῦ τὰς ἀρχὰς προσήκει σκοπεῖν, ὅπως βε- » βαίας ἔσονται καὶ δίκαιοι. φιλεῖ γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἀγαθῶν ἀσπερ- » μεῖ χρησοὺς καὶ εὐτυχεῖς γίνεσθαι τοὺς καρπούς· ἐκ δὲ τῶν » πονηρῶν, κακοὺς καὶ ὀλεθρίους. Εἰ μὲν ὃν, ἔφη, ἥδε ἡ ἀρ- » χὴ μετ' ὁμονοίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ὅτι τῶν πάντων

legem abrogasset. Nũc illius oratione superba, & inopibus auditu molesta, factũ est vt plebs exasperata, ad actiorem & peruicaciorem q̃ antehac cõtentionem accensa sit. non. n. vt ingenuos ciues allocutus est, penes quos esset legis sanciendę irritandęve arbitrium; sed velut apud inhonoros, exteros, nec certæ libertatis cõpotes, licentius agens, acerba & intolerabilia eis obiecit crimina; decoctionem exprobrans fraudatosque creditores, & defectionẽ a consulibus, quum raptis signis sacrosanctis, desertisq; castris, in voluntariũ abierũt exsiliũ; quodq; arma, quæ se pro patriæ defensione sumpturos iurassent, in illã ipsam cõtra iusiurandum conuertissent. proinde nil mirũ, cõtemptores deorum, periuros, ducum desertores, patriæ quantum in se sit desolatores, nec nisi ad fidem irritandã, leges euertendas, patriaq; instituta pessumdanda, in vrbem reuersos, nihil moderate agere, nec posse bonorum ciuium officium facere; sed semper obsequentes suis cupiditatib. plus æquo sibi vsurpare; nũc proprios sibi magistratus petendo, eosq; sacrosanctos & nemini obnoxios; nunc quoslibet e patriciis in capitis iudicium vocãdo, legitimaq; iudicia, quibus de capitali pœna ciuiũ exsiliiq; mulcta maiores antehac decerni voluerint, a sincerissima ciuitatis tribu ad sordidissimam colluuiem transferendo; nũc ad extorris ac meritoriæ turbæ cõmoda, in nobilitatis iniuriam, leges ferendo tyrannicas & nefarias; ne cognitione quidẽ harum permissa patribus; sed hoc quoq; honore illos priuando, quem semper ab vrbe cõdita habuerint tũ sub regib. tũ sub tyrannis. His aliisq; multis huiusmodi ꝓbris in eos congestis, a nulla cõtumelia, nullo conuitio temperãs, postremo in hæc verba desiit, quibus maxime plebs offensa est: numquã in ciuitate caussas quascũq; dissidiorum defore, sed semp aliis post alios morbis laboraturã, dũ tribunitia potestas in ea sit mansura: ostendens omnium institutorũ ciuilium considerãda initia, vt pia sint iustaq;. Sic enim natura comparatum, vt e bonis seminib. boni felicesq; proueniãt fructus; & contra ex malis mali pernicioſiq;. Si, inq;, hic magistratus in ciuitatem per concordiam, ad iuuanda totius reipubl.

commoda rite bonisq; auibus inuectus esset, fuisset nobis multorũ magnorumq; bonorum causſa, concordiæ, bonarũ legum, bonæ de diis ſpei, innumerorum aliorum. nunc quoniam per violentiam, iniquitatem, ſeditionem, belli ciuilis metum, aliaq; humano generi abominanda inductus eſt, quid amplius bonæ ſalutarisve rei ſperãdum eſt poſtquam hæc ſumpſit initia? Quapropter ſuperuacaneũ eſt auxilia remediave contra pullulantia inde mala quærere, quęcumq; poteſt excogitare humana ratio, ſi mala iſta radix diutius ſuperſit. numquã enim non infeſtabimur diris, donec inuiſa hæc furia & vomica inhærens ciuitati corrũpet ſuo tabo honeſta omnia. Sed de his alias dicetur tempeſtiuius. nunc quoniam prouidẽdum eſt præſenti negotio, dicam quod ſentio, nihil diſſimulans: Neq; hanc legẽ, neq; vllam aliam de qua ſenatus non ante conſultarit, patiar perferri me conſule: ſed tum dictis optimatium iura defendã, tum factis (ſi opus fuerit) nõ cedam aduerſariis. Si ante neſciuiſtis quantã vim conſulatus habeat, certe diſcetis me cõſule. Sic Appius. Tũ ad reſpõdendũ ſurrexit C. Lectorius inter tribunos natu & dignitate maximus, vir bello ſpectatus, nec inidoneus tractãdis ciuilibus negotiis. Hic altius rẽ repetens, multa pro plebe dixit: Hos vituperatos a cõſule inopes, multos variis ac difficilib. bellis labores exantlaſſe; non tantũ ſub regibus; quod neceſſitatis videri potuerit; ſed etiã poſt exactos reges, in vindicanda patriæ libertate atq; imperio propagando: nec tamen vllam retributionem accepiſſe a patriciis; ac non modo vllius communis boni fructum eis conceſſum, ſed etiam velut bello captis mancipiis libertatem inſuper ademptam; cuius recuperandæ deſiderio coactos relinquere patriam, & alias ſedes quærere, vbi, homines ingenui, non paterentur ſeruiles contumelias. deinde nec vim factam ſenatui, nec bello acquiſitum reditum: rogatos vt relicta reciperent, ceſſiſſe ſenatus precibus. Tum commemorauit iuſiurandum & leges reditus: in quibus erat primum omnium offenſarum obliuio; deinde proprius plebis magiſtratus, qui ſubueniret pauperibus, & oppreſſores

ἀγαθῷ παροῦσα σιῶ οἰωνοῖς τε καὶ ὀπηδείαις, πολλῶν « 10
αἴτιν ἡμῖν ἐγένετο καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἰτία, χρημάτων, «
ὁμοφροσύνης, εὐνομίας, ἐλπίδων χρηστῶν τῶν δὲ τῆ «
δαιμονίου. μυρίων ἄλλων. νῦν ὑ ἐπεὶ βία αὐτὴν εἰσή- «
γαγε καὶ τὴν δυσνομίαν, καὶ στάσις, καὶ πολέμου δέος ἐμ- «
φυλίου, ἢ πάντα τὰ ἔμπροσθεν ἐν δυσθέφτοις, ἢ οὖν ἔτι «
καὶ μέλλει χρηστὸν ἔσεσθαι ἢ σωτήριον, σιαύτας λαβύ- «
σης τὰς ἀρχὰς; ὥστε οὐδείστιν ἡμῖν ἴασιν ἢ διέξημαια «
τῶν ἀναβλαστανόντων ἐξ αὐτῶν κακῶν ζητῆν, ὁπόσα «
εἰς δυσθέφτινον πίπτει λογισμὸν, μυρίσης ἔτι τ πονη- «
ρᾶς ῥίζης. οὐ γὰρ ἔστ᾽ ὡρας, οὐδὲ ἀπαλλαγὴ τῶν δαι- «
μονίων χόλων, ἕως ἂν ἥδε ἡ βάσκανος ἐεννὺς ἢ φαγέ- «
δαινα εἶκα θηλυμὴν πάντα σήπη ἢ ἀφανίζη τὰ κα- «
λά. ἀλλ᾽ ὑπὲρ μὲν τούτων ἕτερος ἔσαι λόγος ἢ καὶ «
εὐς ὕπιτηδότερος. νῦν ὑ ἐπεὶ τὰ παρόντα δὴ πάντας «
χρὴ, πᾶσαν εἰρωνείαν ἀφεὶς, τάδε ὑμῖν λέγω· οὔτε ὅδε «
ὁ νόμος, οὔτε δῆμος οὐδεὶς ὃν οὐχ ἡ βουλὴ προβουλεύ- «
σῃ, κύριος ὅπῃ τ ἐμῆς ὑπαλείας γνήσεται, ἀλλὰ καὶ «
λόγοις ἀγωνιοῦμαι περὶ τ ἀριστοκρατίας, καὶ εἰς τὰ «
ἔργα δέῃ χωρῆν, οὐδὲν τούτων τῶν ἐναντιουμένων λε- «
λείψομαι· καὶ εἰ μὴ πρότερον ἔγνωτε ὅσον ἰσχὺν ἔχῃ «
ὃ τῶν ὑπάτων κράτος, ὅπῃ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς μαθή- «
σεσθε. Ἄππιος μὲν δὴ ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ τῶν δη- «
μάρχων ὁ πρεσβύτατος καὶ πλείστου ἀξιώματος τυγχά- «
νων, Γάιος Λεκτώριος, ἀνὴρ ἔν τε τοῖς πολέμοις ἐγνω- «
σμένος εἶ ψυχὴν ἀκακὸς, καὶ τὰ πολιτικὰ πρᾶγμ᾽ «
οὐκ ἀδυνατος, ἀνίσταται πρὸς ταῦτα ἀπολογησό- «
μενος. καὶ διῆλθε πολὺν ὑπὲρ τ δήμου λόγον, ἀπὸ τ 20
ἄνωθεν ἀρξάμενος· ὡς πολλὰς μὲν καὶ χαλεπὰς γρα- «
πὰς οἱ βλασφημοῦντες πρὸς αὐτὸ πέντες ἔστρα- «
τώσαντο, οὐ μόνον ὅπῃ τῶν βασιλέων, ὅτε τὸν ἀνάγ- «
κην τὴς ἠπάσατο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ἐκείνων σχολὴν «
ἐλευθερίαν κτώμενοι τῇ πατρίδι καὶ ἡγεμονίαν· ἀμοιβὴν δὲ οὐδεμίαν ἐκτήσαντο πρὸς τῶν πατρι- «
κίων, οὐδὲ ἀπέλαυσαν οὐδενὸς τῶν κοινῶν ἀγαθῶν, «
ἀλλ᾽ ὡς πολέμῳ ἁλόντες ἀφῃρέθησαν πρὸς αὐτῶν «
καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀνασώσασθαι βουλόμενοι, «
καταλιπόν ἰδίαν κατοίκησιν τὴν πατρίδα πόθῳ γῆς «
ἑτέρας, ἐν ᾗ ὃ μὴ ὑβρίζεσθαι αὖθις ἐλευθέροις οὖσιν 30
ὑπάρξῃ· καὶ οὔτε βιασάμενοι τὸν βουλὸν, οὔτε πο- «
λέμῳ πρεσαναλώσαντες, ἤραντο τὸν ὅπῃ τὰ σφέ- «
τερα κάθοδον, ἀξιούσῃ τε καὶ δεομένῃ τὰ ὁμόφυλα 445
πάντα ἀναλαβεῖν εἴξαντες. ὁρκίς τε ὅρκοις διεξῆλθε, καὶ τὰς «
συνθήκας τὰς ὅπῃ τῇ καθόδῳ γνωμένας ἀνεκαλέ- «
το· ἐν αἷς ἦν ἀμνηστία μὲν ὅ πρῶτον πάντων, ἔπει- «
τα ἐξουσία τοῖς πένησιν ἀρχὰς ἀποδεικνύναι, ἀμ- «
φοτέροις μὲν ἐσομένας σφίσιν αὐτοῖς, τοῖς δὲ κατηγόν 40
βουλομέ-

βουλομένοις, ἀντιπάλοις. διεξελθὼν ὃ ταῦτα, τοῖς ὁ-
μοίοις ἐπεδείκνυτο οἷς ὁ δῆμος ἐπεκύρωσεν ὑπὲρ πολ-
λοῦ, τόν τε περὶ τῶν δικαστηρίων τῆς μεταγωγῆς, ὡς
ἔδωκεν ἡ βουλὴ τῷ δήμῳ τὴν ἐξουσίαν κρίνειν οἷς ἂν
αὐτοῖς δόξῃ τῶν πατρικίων, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ψηφο-
φορίας, ὡς οὐκ ἐπὶ τὴν λοχῖτιν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ
τὴν κυριάτιν ἐποίησε τῶν ψήφων κυρίαν. διεξελθὼν
δὲ τὸν ὑπὲρ τοῦ δήμου λόγον, ὁπόσοι ἐλάς ὅτι τὸν Ἄπ-
» πιον, Ἔπειτα σὺ θαρρᾷς, εἶπε, λοιδορεῖσθαι τούτοις, δι'
» οὓς μεγάλη μὲν ἐκ μικρᾶς, ὀπόσοι δὲ ἐξ ἀδόξου
» γέγονεν ἡ πόλις; καὶ σπασᾶς ἑτέρους ἀποκαλεῖς, καὶ
» φυγαδικοῦ τινα τύχῃ ὀνειδίζεις, ὥσπερ οὐκ ἀπομ-
» νημονεύοντες τούτων ὅ καθ' ἡμᾶς, ὅτι σπασά-
» μενοι οἱ σοὶ πρόγονοι πρὸς τοὺς ἐν τέλει, καὶ τὴν ἑ-
» αυτῶν πατρίδα καταλιπόντες, ἕδρα ἱδρύσησθε ἐ-
» κέτας; εἰ μὴ ἄρα ὑμεῖς μὲν ἐκλιπόντες τὴν ἑαυτῶν
» πατρίδα πόθῳ τῆς ἐλευθερίας, καλὸν ἔργον ἐπράτ-
» τετε· Ῥωμαῖοι δὲ τὰ ὅμοια ὑμῖν δεδρακότες, οὐ καλόν.
» Θλμᾶς δὲ καὶ τὴν τῶν δημάρχων ἐξουσίαν, ὡς ὅτι
» κακῶς παρελήλυθεν εἰς τὴν πόλιν, λοιδορεῖ; καὶ πεί-
» σας τούτους καταλῦσαι τὴν τῶν πενήτων ὑπηκοΐαν
» τὴν ἱερὰν καὶ ἀκίνητον καὶ μεγάλαις ἀσφαλισμένην
» ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀνάγκαις, ὦ μισόδημό-
» τατε καὶ τυραννικώτατε; καὶ οὐδὲ τοῦτο ἄρα ἐδυνή-
» θης μαθεῖν, ὅτι τῇ τε βουλῇ καὶ τῇ σαυτοῦ ἀρχῇ ταῦ-
» τα λέγων λοιδορεῖς; καὶ γὰρ ἡ βουλὴ δι' ὀργὴν ἀσα πᾶ-
» σα τοῖς βασιλεῦσι, ὧν οὐκέτι τὰς ὑπερηφανίας
» καὶ τὰς ὕβρεις ὑπὸ φέρειν ἠξίου, ὃ τῶν ὑπάτων ἀρ-
» χεῖον κατεῤῥήσατο, καὶ πρὶν ἐκείνους ἐξελάσαι τῆς πό-
» λεως, ἑτέροις ἐποίησε τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας κυ-
» ρίους. ὥσθ' ἁπλῶς τῆς δημαρχίας λέγεις ὡς ὅτι κα-
» κῶς παρελήλυθεν, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ διχοστα-
» σίας ἔλαβε, ταῦτα καὶ κατὰ τῆς ὑπατείας λέγεις.
» οὐδὲ γὰρ ἐκείνῳ ἄλλη τις εἰσήγαγε πρόφασις, ἀλλ'
» ἢ πρὸς τοὺς βασιλεῦς τῶν πατρικίων φάσις. ἀλλὰ τί
» ταῦτά σοι διαλέγομαι, ὡς χρηστῷ καὶ μετρίῳ πο-
» λίτῃ, οὐκ ἄπιθμοῖς ἴσασιν οὗτοι σκαιὸν ὄντα διὰ ὄχλος,
» καὶ πικρὸν, καὶ μισόδημον, καὶ ὃ θηριῶδες ὑπὸ φύ-
» σεως οὐδέποτε ἐξημερῶσαι δυνάμενον; ἀλλ' οὐκ ὀ-
» μόσε χωρῶ σοι, τὰ ἔργα ἐπίστασθαι ποιησάμενος τῶν
» λόγων, ἃ δείκνυμι ὅσην ἰσχὺν ὁ δῆμος ἔχων λέληθέ σε,
» οὐκ οὖν ἠμύθητος δύναμιν καὶ ῥυπαρὸν καλῶν καὶ ὅσην ἥδε
» ἡ ἀρχὴ δύναμιν, ἣν σε ὁ νόμος οὐκ ἐᾷ πεῖσθαι καὶ εἴκειν
» δυσκόλῳ; παρεὶς ὃ καὶ αὐτὸς ἅπασαν εἰρωνείαν, ἔργου
ἄρξομαι. Ταῦτα εἰπὼν, ὄρκον ὃς μέγιστος αὐτοῖς
ἦν ὀμόσας ὅλος, ἢ τὸν νόμον ὑπεκφεύξειν, ἢ τοῦ ζῆν μετα-
στήσεσθαι, σιωπῆς γενομένης οὐκ ὀλίγης, καὶ

eorum reprimeret. Post hæc protulit leges nuper a plebe latas; alteram, de iudiciorū translatione; vt scilicet plebi senatus potestatē fecerit iudicandi patricios quoslibet: alterā, de ferendis suffragiis; vt *idem senatus* non amplius penes centuriata, sed penes curiata comitia, suffragia esse voluerit. Hæc pro plebe locutus, sermonē vertit ad Appiū. Et postea, inquit, tu audes his conuitium facere, per quos magna ex parua, illustris ex obscura, hæc ciuitas est reddita. & seditiosos vocas alios, atq; exsiliū eis exprobras; quasi non omnes hi meminerint vbi maiores tui nostra ætate dissidentes a Sabinorum proceribus, relictis patrię sedibus, supplices hic cōsederint. nisi forte vobis honestū est libertatis desiderio patriam antiquam reliquisse: Romanos vero idem fecisse non decet. Audes etiam vituperare tribunitiam potestatem, vt in vrbē inuectam malo reip. & suades his tollere pauperum auxiliū sacrosanctū, atq; immobile, magnisq; tum diuinitus tum humanitus stabilitū necessitatibus; inimice plebis, tyranno q̄ ciui similior? Nec sentis te tuis istis verbis & senatui conuitiari, & huic quē geris magistratui? nam totus senatus in reges insurrexit propter intolerabilē eorum superbiam petulantiamque & creatis consl. priusq̄ illos vrbe pelleret, aliis regiā potestatē tradidit. itaq; quod de tribunatu pl. dicis, malo reip. in ciuitatē receptum, quoniā a dissidio sumpserit initium, id dictū in consulatum recidit. nā nec ipse alia occasione inuectus est, quam ex patriciorum defectione a regibus. Sed quid hæc tibi loquor, quasi bono ac moderato ciui? quem omnes hi sciunt durum, asperum, atq; infestum plebi natum; nec vmq̄ potuisse depositā naturæ feritate manuescere? quin potius omissis verbis manu te adorior, & reipsa tibi ostēdo te nescire quantam vim plebs habeat, quam te non puduit sordidam & sine lare appellare; quantaque sit huius magistratus potestas, cui te leges cogunt cedere. Ergo & ipse, posita omni dissimulatione, rem aggrediar. Hæc locutus, *per omnia sacra*, quod *omnium* apud ipsos maximum est iuramentum, deieratit, aut perlaturum se legem, aut e vita excessurum. Tum silentio facto, & o-

mnibus in certamen intentis, quidnã incepturus esset, iubet Appium e cõcione excedere. Quo nõ parente, sed stipante se lictoribus ceteraq; turba quam in hoc paratã domo adduxerat, & repugnare malente quam comitio excedere, Lectorius indicto p pręconem silentio pronuntiauit, collegium tribunorum iubere duci consulem in carcerem. ac mox iussus apparitor accessit eum apprehensurus: sed a proximo lictore pulsatus & repulsus est. Ad quod factum clamore ex indignatione circumstantium coorto, vadit ipse Lectorius, cohortatus vulgum vt adesset auxilio. cui se Appius cum magna & valida iuuenum caterua, quam circa se habebat, opponit. Ibi coortæ sunt indecoræ altercationes vociferationesq; & protrusiones: postremo rixa, prupit ad pugnos, atq; inde ad iactus lapidum. *Efferuescens* malum ne vlterius procederet, effecit alter consul Quintius, rogãdo omnes obsecrandoq; vna cum senioribus senatoribus, & in medium conflictum se intrudendo. & iam parum diei supererat; ita vt vel inuiti dirimerentur. Insecutis diebus magistratus accusabant se inuicem: consul tribunos, quod magistratum suum cõuellere conati essent, iubentes consulem abduci in carcerem: tribuni rursus consulem, q, plagas ingessisset iis quorum corpora lex sacra & sancta esse iubet. & pferebat Lectorius manifestas ictuum notas in facie: totaq; ciuitas dissidiis efferata est. Plebs cum tribunis occupauit Capitolium, diurnis nocturnisque id seruans excubiis. Senatus in curiam collectus, magna cura quærebat modũ quo sedaretur seditio, sollicitus tum propter periculi magnitudinẽ, tum propter dissensionem consulũ. nam Quintius concedenda plebi æqua postulata censebat; Appius emori malebat quam cedere. Cumq; nullus *cõtentionum* finis fieret, Quintius seorsum tribunos allocutus, seorsum Appium, orabat obsecrabatq;, vt publica commoda plus q̃ priuatos affectus apud se valere sinerent. & animaduertens illos iã mitiores factos, collegã vero in sua manere peruicacia, persuasit Lectorio & colleg's, vt omnium istarum criminationũ, tum publicarũ tum priuatarum, senatum facerẽt arbitrum. Quo

ἀναγωνίου τῆς δοκίας ἐφ' ᾧ μέλλῃ δρᾶν, ἐκέλευσε μεταχωρῆν ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὸν Ἄππιον· ὡς δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλὰ τοῖς ῥαβδούχοις προσῆσαν, καὶ τὸν ὄχλον ὅλον ὃν ἦγε προσκαλούμενος οἴκοθεν, ἀπεμάχετο μὴ προσχωρῆσαι τῆς ἀγορᾶς, σιωπῇ ὑποκηρυξάμενος ὁ Λεκτώριος ἀνῆπεν, ὅτι τὸν ὕπατον εἰς φυλακὴν κελεύουσιν οἱ δήμαρχοι ἄγεσθαι. καὶ ὁ μὲν ὑπηρέτης κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ προσῆλθε, ὡς τοῦ σώματος ἁψόμενος. τῶν δ' ῥαβδούχων ὁ πρῶτος ἐπιτυχὼν, παίων αὐτὸν ἀπήλασε. κραυγῆς δ' ἐκ τῶν παρόντων ἠκούσθης μεγάλης καὶ ἀγωνιστήσεως, ἵεται αὐτὸς ὁ Λεκτώριος προσκελευσάμενος τοῖς ὄχλοις ἀμύνειν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον σῖφος ἔχοντες νέων πολὺ καὶ καρτερὸν, ὑφίσαντο. καὶ μετ' οὐ πολὺ λόγοι τε ἀχάριτες ἐλέγοντο εἰς ἀλλήλους, καὶ καταβοαὶ, καὶ σχημάτων ὠθισμοί· καὶ τελευτῶσα εἰς χεῖρας ἀπέσκηψεν ἤδη, καὶ εἰς λίθων ἤρξαντο προβαίνειν βολάς. ἐπέσχε δὲ ταῦτα, καὶ τὸ μὴ προσωτέρω χωρῆσαι τὰ δεινὰ Κοίντιος ἄτεκνος τῶν ὑπάτων αἴτιος ἐγένετο, δεόμενός τε ἀπόντων καὶ λιπαρῶν σὺν τοῖς πρεσβυτάτοις τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ εἰς μέσους τοὺς ἀμφισβητοῦντας ὠθούμενος. ἐπὶ δὲ καὶ τῆς ἡμέρας τὸ λοιπὸν μέρος μέχρι μέσου. ὥστε ἀκούσιοι ἀπ' ἀλλήλων διελύθησαν. ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις αἵ τε ἀρχαὶ ἀλλήλας ἐνεκάλουν· ὁ μὲν ὕπατος τοῖς δημάρχοις, ὅτι καταλύειν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἠξίουν, εἰς τὸ δεσμωτήριον τὸν ὕπατον ἀπάγειν κελεύσαντες· ᾧ δ' ὑπάτῳ οἱ δήμαρχοι, ὡς ἐμβεβληκότι πληγὰς σώμασιν ἱεροῖς καθοσιωμένοις ὑπὸ τοῦ νόμου. ἦν ὁ Λεκτώριος τὰ ἴσχυρὰ τῶν πληγῶν εἰληφὼς ὑπὸ τῆς ὄψεως ἐπὶ φανεροῦ· ἥ τε πόλις ὅλη δρασθεῖσα καὶ ἀγελαιομένη διέσχηκει. ἔπειτα ὁ μὲν δῆμος ἐφεύρε τὸ Καπιτώλιον ἅμα τοῖς δημάρχοις, οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἐκλείπων αὐτὸ τῶν φυλακίων. ἡ δὲ βουλὴ συνιοῦσα, πολλῶν καὶ ὑπὲρ πόνου ἐποιεῖτο ζήτησιν, ὅπως χρὴ παῦσαι τὴν διχοστασίαν, τό τε κινδυνῶδες τὸ μέγεθος ἐνθυμουμένη, καὶ ὅτι οὐδὲν τοῖς ὑπάτοις τὰ αὐτὰ παρέσχηκε φρονεῖν. ὁ μὲν γὰρ Κοίντιος εἴκειν τῷ δήμῳ τὰ μέτρια ἠξίου, ὁ δὲ Ἄππιος μέχρι θανάτου ἀντεῖχεν. ὡς δὲ οὐδὲν ἐγίνετο πρᾶγμα, χωρεῖς ἑκάστοις ἀπολαμβάνων ὁ Κοίντιος, τοῖς τε δημάρχοις, καὶ τὸν Ἄππιον, ἐδεῖτο καὶ ἐλιπάρει, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων ἀναγκαιότερα ἡγεῖσθαι ἠξίου. ὁρῶν δὲ τοὺς μὲν ἤδη πεπειθοτέρους γεγενῆσθαι, τὸν δὲ σὺν ἀρχοντα ὑπὸ τῆς αὐτῆς αὐθαδείας μένοντα, πείθει τοὺς ἀμφὶ Λεκτώριον, ὑπὲρ ἀπόντων τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων καὶ τῶν δημοσίων, τῇ βουλῇ ποιῆσαι κυρίαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο

διεπρά-

διεπρεάξατο, συνεκάλεσε τὴ βουλὴν, καὶ τοὺς δημάρχους πολλὰ ἐπαινέσας, καὶ τὸν συνάρχοντος δεηθεὶς μὴ δυπραγμονῆσαι τὰ φρόνιμα τῆς πόλεως, ἐκάλεσε τοὺς εἰωθότας ἀποφαίνεσθαι γνώμας. πρῶτος δὲ κληθεὶς Πόπλιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας γνώμην ἀπεφήνατο τοιάδε· ὅσα μὲν ἀλλήλοις ἐγκαλοῦσιν οἵ τε δήμαρχοι καὶ ὁ ὕπατος, ὑφ' ὧν ἔπαθον ἢ ἔδρασαν ἐν τῇ ταραχῇ, ὅπῃ οὐκ ἐξ ὀπιβουλῆς, οὐδὲ οἰκείας πλεονεξίας ἕνεκα εἰς αὐτὰ κατέστησαν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίας, ἀφεῖσθαι δημοσίᾳ, καὶ μηδεμίαν ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι δίκην· ὅσα δὲ τοῦ νόμου, ὅπῃ ὁ ὕπατος Ἄππιος οὐκ ἐᾷ νόμον ἀπροβούλευτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκφέρειν, προβουλεῦσαι περὶ τούτου τὸ συνέδριον· εἰς δὲ δημάρχους ἅμα τοῖς ὑπάτοις ὅπῃ μέλλειν ποιήσασθαι τὴν τε ὁμονοίας τῶν πολιτῶν, ὅτῳ μὴ ψῆφος περὶ αὐτοῦ ἀμφέρηται, καὶ τὴν εὐκοσμίας. ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἁπάντων, λύθεις δυέδωκε τοῦ ὑπὲρ τοῦ νόμου ψῆφον ὁ Κοίντιος τῇ συνεδρίῳ, καὶ πολλὰ μὲν Ἀππίου κατηγορήσαντος, πολλὰ δὲ τῶν δημάρχων ἀντιλεξάντων, ἐνίκα τοῦδε πολλὰς ψήφους ἡ τὸν νόμον εἰσφέρειν ἀξιοῦσα γνώμη. ὅπως δὲ ἐπικρωθέντος τοῦ πράγματος, αἵ τε ἴδιαι τῶν ἀρχόντων διαφοραὶ διελύθησαν, καὶ ὁ δῆμος ἀγαπητῶς δεξάμενος τὸ συγχώρημα τῆς βουλῆς, ἐπεψήφισε τὸν νόμον. ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τὰ τῶν δημάρχων καὶ ἀγορανόμων ἀρχαιρέσια μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς χρόνου δίχα οἰωνῶν τε καὶ τῆς ἀλλης ὀπείας ἁπάσης αἱ φυλετικαὶ ψηφοφοροῦσιν ἐκκλησίαι. αὕτη λύσις ἐγένετο τότε καταστάσης ταραχῆς τὴν πόλιν. καὶ μετὰ ταῦτα πολὺ γραπτὰς ἐδόκει Ῥωμαίοις καταγράφειν, καὶ τοὺς ὑπάτους ἐκπέμπειν ἀμφοτέρους ὅπῃ τε Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους. δυνάμεις γὰρ ἑξ ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν μεγάλας ἐξεληλυθέναι ἠγγέλλοντο, καὶ τροπομένην τοῖς Ῥωμαίων συμμάχοις. τοῦτο δυσκολανθεισῶν τῶν δυνάμεων συνῆκε, Κοίντιος μὲν Αἰκανοῖς πολεμήσων ὤκτο, Ἄππιος δὲ Οὐολούσκοις, κλήρῳ λαχόντες τὰς ἀρχάς. συνέβη δὲ τῶν ὑπάτων ἑκατέρῳ τὰ εἰκότα πάσχειν. ἡ μὲν γὰρ τῷ Κοιντίῳ στρατιὰ, τὴν ὑπειληφυῖαν τε καὶ μετριότητα τοῦ ἀνδρὸς ἀσπαζομένη, προθύμως εἰς ἅπαντα τὰ ὑπερτάσσοντα, καὶ τὰ πλεῖστα αὐτοκέλευστος ὑφίστατο κινδυνώδη, δόξαν τῷ ἡγεμόνι καὶ λείαν μεγάλην προσῆκε· καὶ διεξῆλθε πολλὴν τῶν Αἰκανῶν χώραν λεηλατοῦσα, καὶ ἁλόντων εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τῶν πολεμίων· ἐξ ἧς λάφυρα πολλὰ καὶ ὠφελείας μεγάλας ἐκτήσατο. χρόνον δὲ ὀλίγον ἐν τῇ πολεμίᾳ διατρίψασα, παρῆν εἰς τὴν πόλιν ἀπαθὴς κακῶν, λαμπρὸν ὑπὸ τοῖς ἔργοις γραπτὴν ἄγουσα. ἡ δὲ τῷ Ἀππίῳ συνελθοῦσα δυνάμις, μίσει τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς, πολλὰ ὑπερῆδε τῶν

impetrato, senatum conuocauit; & plixe laudatis tribunis, collegã quoq; obsecrauit ne publicæ saluti obsisteret: moxq; consulares rogauit sententiam. Inter quos P. Valerius Poplicola primus sententiam rogatus dicit: Quæ inuicem se criminentur tribuni & consul, mutuasque iniurias per tumultum factas, quia non dolo malo nec priuatæ rei caussa eo ventum sit, sed per contentionem de republica, remitti debere mutuum, nec vocari in iudicium. Quod vero ad legem attineat, quoniam Appius consul pati nolit vllam legem inconsulto senatu pro concione ferri, referri de ea ad senatum. Ceterum tribunos vna cum consulibus operam dare vt concors sit ciuitas, & decorum seruet dum de lege ferentur suffragia. Probata omnib. hac sententia, Quintius confestim de lege ad senatum retulit: & post longam dissuasionem Appii, tribunorumq; suasionès, multis calculis vicit ea senatus pars quæ rogationem permittebat; factoque S C, diremptisque priuatis magistratuum contentionibus, plebs æquis animis amplexa quod senatus concesserat, legem suffragio suo comprobauit. Ex illo tempore vsque ad nostram ætatem comitia creandorum tribunorum atque ædilium absque auspiciis ceteraq; religione, peraguntur tribuum suffragio. atque is finis eius seditionis fuit. Paulo post placuit exercitus conscribi, & vtrumque consulem contra Æquos ac Volscos proficisci. nuntiabatur enim vtriusque gentis magnas copias populari agros sociorum. Comparatis celeriter exercitibus, Quintius Æquos, Appius Volscos, prouinciam sortitus est. Vtrique consuli negotium successit vt succedere par fuit. Exercitus Quintii, lenitatis eius & æquitatis amore, prompte iussa capessebat, pleraque munia & pericula sponte subiens, quo duci suo honorem pararet & gloriam: magnamque hostici agri partem prædabundus peruagatus est, Æquis obuiam prodire non audentibus; vnde copiosa præda magnisq; cõmodis potitus est: nec multo post incolumis in vrbem rediit cum duce reb. egregie gestis cõspicuo. Qui vero Appii ductu profecti sunt, odio ducis, multas patriæ disciplinæ partes

Lex de tributis comitiis.

neglexerunt. nam vt toto eius militiæ tempore data opera rem male gesserunt, ducemque contempserunt, ita in aciem contra Volscos producti, noluerunt cum hoste congredi; sed & ordinum ductores & antesignani, hi abiectis signis, illi desertis ordinib. in castra se proripuerunt: & nisi hostes inopinatam fugam mirati, insidiasque veriti, abstinuissent a persequendo, perisset maior Romani exercitus pars. Id autem faciebant præ inuidia, ne consul re bene gesta triumpho aliisque ornaretur honoribus. Sequenti die cum ille increparet ignominiosam fugam, hortareturq; ad abolendam strenuo prœlio istam ignominiam, ac nisi fortiter resisterent, minaretur pœnas statutas legibus, pergebant detrectare, vociferantes, abduceret se ex infestis terris saucios, & ob id ad pugnã inutiles. multi enim integras corporis partes quasi vulnerati obligauerant. itaque Appius coactus est exercitum ex hostico deducere: & Volsci extremum agmen carpentes, non paucos interemerunt. Vt vero in pacatum ventum est, consul pro concione militibus exprobrata ignauia, ait se vt in desertores animaduersurum: multumque deprecantibus senioribus & honoratis, ne publicæ cladi aliam nouam calamitatem adderet, spretis illorum intercessionibus pœnas ratas esse iussit. ac mox & ordinum ductores quorum manipuli fugerant, & antesignani qui signa amiserant, partim securi percussi sunt, partim occisi fustibus. e reliqua multitudine decimus quisque, vt quemque sors popposcit, pro ceteris neci datus est: quæ pœna solennis apud Romanos est eorum qui ordines deseruerunt, signaue amiserunt. Post hæc exosus dux cum reliqua exercitus parte, mæsta illa & ignominiosa, comitiis appetentibus, in vrbem rediit. Sequenti anno consulatum inierũt L. Valerius iterum, & Tib. Æmilius. nec diu cessauerunt tribuni; sed rursus de diuidendis agris mẽtionem fecerunt; aditisq; consulibus postularunt ratum haberi quod senatus plebi permisisset consulatu Sp. Cassii & Proculi Virginii; afferentes preces & obsecrationes maximas. & habuerunt fauẽtem

A.V.C. 284, consl. L. Valerio 11, & Ti. Æmilio, agitata res agraria.

πατείων. Ἃ τε γὰρ δήϊα ἐθελοκακοῦσα ἐν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὀλιγωροῦσα τῶν ἡγεμόνος διετέλεσε, καὶ ὅπῃ μάχεσθαι ἔδοξε τῇ βουλούσῃσιν ἐκκλησίᾳ, καταφρονήσασα ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων εἰς τάξιν, οὐκ ἠξίωσε τοῖς πολεμίοις εἰς χεῖρας ἰέναι· ἀλλ' οἵ τε λοχαγοὶ καὶ οἱ τῶν μάχων αὐτῶν, οἱ μὲν, τὰ σημεῖα [ῥίψαντες, οἱ δ', τὴν τάξιν] ἐγκαταλιπόντες, ἔφυγον ὅπῃ τ' χάρακα. καὶ εἰ μὴ θαυμάσαντες τὸ τῆς φυγῆς αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ δείσαντες μὴ ἐνέδρας τινὸς ᾖ, τ' ὅπῃ πλῆθος διώξεως ἀνέβαινοντο, τὸ πλῆθος ἂν μέρος τῶν Ῥωμαίων διέφθαρτο. ἐποίουν δ' ταῦτα φθόνῳ τῶν ἡγεμόνος, ἵνα μὴ καλὸν ἀγώνισμα ὁ ἀνὴρ ἀφαιρεσάμενος, θριάμβῳ τε καὶ ταῖς ἄλλαις ὑπερλαμπρύνηται τιμαῖς. τῇ δὲ κατόπιν ἡμέρᾳ τὰ μὲν ὑπερημῶντος αὐτοῖς τὸ ὑπάτου τὸ ἀδίκου φυγῆς, τὰ δ' τῶν καλῶν ἔργον ἄρχειν ἀναλύσασθαι καλῷ ἀγῶνι, τὰ δ' ἀπειλῶν, εἰ μὴ πείσονται περὶ τὰ δίκαια, χρήσεσθαι τοῖς νόμοις, ἀπειθείᾳ τε διεχρῶντο καὶ καταβοῇ, καὶ ἀπάγειν σφᾶς ἐκέλευον ἐκ τῆς πολεμίας, ὡς ἀδυνάτους ἔτι ὄντες ὑπὸ τραυμάτων αὐτέχειν. κατεδήσαντο γὰρ αὐτῶν οἱ πολλοὶ τοὺς ὑγιεῖς χρῶτας, ὡς τραυματίας. ὥσθ' ὁ Ἄππιος ἠναγκάσθη ἀπάγειν τ' στρατὸν ἐκ τῆς πολεμίας· καὶ βουλοῦσθαι ἀπιόντων ἐπόμενοι, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. ὡς δ' ἐν τῇ φιλίᾳ ἐγένοντο, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν αὐτοὺς ὁ ὕπατος, καὶ πολλὰ ὀνειδίσας, ἔφη χρήσεσθαι τῇ κατ' τῶν ἀποστατῶν κολάσει. καὶ πολλὰ δεομένων τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀνδρῶν τ' ἐν τέλει, μετεμέσας, καὶ μὴ συμφορὰν ὅπῃ συμφορᾷ προσθεῖναι τῇ πόλει, λόγον ἑκάστου αὐτῶν ποιησάμενος, ἐκύρωσε τοῖς κόλασιν. καὶ μετ' τοῦτο οἱ λοχαγοί τε ὧν οἱ λόχοι ἔφυγον, καὶ οἱ τῶν σημείων ὅσοι τὰ σημεῖα ἀπολωλέκεσαν, οἱ μὲν πελέκει τοῖς αὐχένας ἀπεκόπησαν, οἱ δ' ξύλοις παιόμενοι διεφθάρησαν. ἐκ δὲ τοῦ ἀνδρὸς πλήθους ἀπὸ δεκάδος ἑκάστης εἷς κλήρῳ λαχὼν κλήρου, τοῦτ' τῶν ἀνδρῶν ἀπέθνησκεν. αὖτη Ῥωμαίοις πάτριος ἐστι κατ' τῶν λιπόντων τὰς τάξεις, ἢ τροπεμένων τὰς σημείας, ἢ κόλασις. καὶ μετ' ταῦτα αὐτός τε μισόδημος ὁ στρατηγὸς, καὶ τὸ στρατιᾶς ὅσον ἐπὶ τροπεῖῳ, κατηφὴς καὶ ἄτιμος ἐπανήκειν, τῶν ἀρχαιρεσίων καθηκόντων, ἀνέστρεψεν εἰς τ' πατείδα. ἀποδειχθέντων δ' μετ' ἐκείνους ὑπάτων Λευκίου Βαλερίου τὸ δεύτερον, καὶ Τιβερίου Αἰμιλίου, βραχύ τινα χρόνον ἐπισχόντες οἱ δήμαρχοι, τ' ὑπὲρ κληρουχίας πάλιν εἰσῆγον λόγον, καὶ προσιόντες τοῖς ὑπάτοις, ἠξίουν βεβαιῶσαι τῷ δήμῳ τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἐποιήσατο ἡ βουλὴ, Σπορίου Κασσίου καὶ Γ. Ῥοῦλλου Βεργινίου ὑπαλλάσσοντων, δεόμενοί τε καὶ λιπαρούντες. καὶ οἱ ὕπατοι αὐτοῖς

συνελάμ-

συνελάμβανον ἀμφότεροι, Τιβέριος μὲν Αἰμίλιος κότου τινὰ παλαιὸν εἰς τὴν βουλὴν οὐκ ἄλογον ἀφαίρων, ὅτι τῷ πατρὶ αὐτοῦ θριάμβου αἰτουμένῳ κατάγαν οὐκ ἐπέψευσεν· ὁ δὲ Οὐαλέριος, ἀποθέσθαι τὸ δήμου τὴν ὀργὴν βουλόμενος, ὡς εἶχε πρὸς αὐτὸν ὅτι τῷ Σποριίου Κασσίου θανάτῳ, ὃν ἀπέκλινεν ὡς ὅτι χθονίων τὰ βασιλείᾳ, γαμίας ὢν τότε Οὐαλέριος, ἄνδρα τῶν κτ' τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἡμερώτατον ὅτι φανέστατον ἐν ἡγεμονίαις τε πολέμων καὶ πολιτικῆς πράξεσιν, ὃς καὶ ὁ πρῶτος τῆς κληρουχίας πολίτευμα πρῶτος εἰσήγαγε εἰς τὴν πόλιν· καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα ὑπὸ τῶν πατρικίων, ὡς δῆμον ἀγαθύμιος πρὸς αὐτὸν, ἐμισήθη. τότε δὲ οὖν ὑποχθονίων τῶν ὑπάτων αὐτοῖς πρόθυμος ἐν τῇ βουλῇ τὸν ὑπὲρ τῆς διανομῆς τῶν δημοσίων λόγον κλήρων, καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ νόμου συναίρεσθαι, πρὸς δύσαιτες αὐτοῖς οἱ δήμαρχοι, παρῆσαν ὅτι τὴν βουλὴν, καὶ λόγοις διεξῆλθον ὅτι χρεῖς. οἷς οὐδὲν ἀντιλέξαιτες οἱ ὕπατοι, ὡς μὴ φιλονεικίας δόξαν ἀπενέγκαιντο, γνώμην ἀποδείκνυσθαι τοῖς πρεσβυτέροις ἠξίουν. ὧν δὲ ὁ πρῶτος ὑπ' αὐτῶν κληθεὶς Λεύκιος Αἰμίλιος, θατέρου τῶν ὑπάτων πατήρ· ὃς ἔφη δοκεῖν αὐτῷ καὶ συμφέρον ἔσεσθαι τῇ πόλει, πρίασθαι εἰ τὰ χωρία, καὶ μὴ ὀλίγων· τῷ τε δήμῳ πείθοντι ὑπουργεῖν συνεβούλευεν, ἵνα χάρις ἡ πρόσχρησις γένηται αὐτῶν. πολλὰ γὰρ καὶ ἀνία μὴ δόντας αὐτῷ κτ' πρόσθεν αἱρεσιν, ὑπ' ἀνάγκης συνεχωρηκέναι. τοῖς τε κατέχουσι τὰς κλήσεις, οὐ ἐκαρπώσαντο χρόνον λανθάνοντας, χάριν εἰδέναι· κωλυομένους δ', μὴ φιλονεικεῖν. ἔφη τε συνὼ τῷ δικαίῳ ὁ πρῶτος ὁμολογήσαν ἰσχυρὸν εἰ), τὰ μὲν δημόσια, κοινὰ πάντων εἰ)· τὰ δ' ἰδίᾳ, ἑκάστου τῶν νόμῳ κεκτημένων. καὶ ἀναγκαῖον ἤδη τὸ πρᾶγμα ὑπὸ βουλῆς γεγενέναι, πρὸ ἐτῶν ἑπτακαίδεκα τὸν γῦν Διανέμειν ψηφισαμένης. καὶ τοῦτο ἀπέφαινεν ὅτι τῷ συμφέροντι τότε αὐτὸν βεβουλεῦσθαι, ἵνα μήτε γῆ χέρσος ᾖ, ἢ ὁ τὴν πόλιν οἰκουρῶν πένης μὴ ἄρρις, ὥσπερ νῦν, τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς φθονῶν· ὅτι δέφη) δ' τῇ πόλει νεότης ἐν ἐφεστίοις καὶ κλήσεις πατρῴοις, ἔχουσά τι καὶ ὅτι τῷ καλῶς τεθράφθαι μέγα φρονεῖν· ἐπεὶ τοῖς γε ἀκλήροις καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων χερμὶ ἀμισθοὶ ἐργάζοιτο γλίχεσθαι ἀναδεομένοις, ἢ ἄρχειν μὴ ἐμφύεσθαι ἔρωτα πλούτου τέκνων, ἢ ἐμφυτα πονηρὸν ἐκφέρειν καρπὸν, καὶ οὐδὲ δύτυχῆ, ἐκ ταπεινῶν τε συμπορισθέντα, οἷα εἰκὸς, γάμων, καὶ ἐν κατεσπωχυμέναις τραφέντα τύχαις. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, γνώμην ἀποδείκνυμι, τά τε πρεσβυτέρων ὑπὸ τοῦ συνεδρίου, καὶ

vtrumque consulem; Tib. Æmilium, propter offensam veterem non omnino iniustam, quia patri eius triumphum petenti senatus negauerat: Valerius autem, demereri plebem cupiebat, infensam sibi propter mortem Sp Cassii, quem ipse quæstor tyrannidis affectatæ *conuictum ac damnatum* affecerat supplicio, hominem illa ætate rebus domi forisque gestis clarissimũ, qui & primus mentionem agrariæ legis in ciuitatem intulerat: eo nomine potissimum exosus patricios, quasi plebem ad se alliciens. Igitur pollicitus consulibus relaturos se de diuisione publici agri ad senatum, & cõfirmationem legis adiuturos, freti his pollicitis tribuni venerunt in senatum, & verbis vsi sunt moderatis, quibus nihil contradicentes consules, ne viderentur contentionem quærere, seniores rogauerunt sententiam. Primus autem rogatus est L. Æmilius pater alterius consulũ; qui dixit, sibi e rep. videri, si bona publica possiderẽtur ab omnibus potius quam a paucis: gratificãdumq; oranti plebi, vt ea concessio imputaretur pro beneficio. sæpe enim coactos ei concessisse quod ipõte largiri noluerint. tum occupatores earum possessionum, qui tanto tempore clam fructus inde perceperint, gratias habere debere pro tamdiu dissimulato negotio: & si vetarentur in posterũ, non debere esse pertinaces. Addebat, præterius receptum consensu gentium, quo publica, habẽtur omnium communia; priuatæ vero possessiones, eorum censentur propriæ, qui legitime illas sibi pepererunt; necessitatem ẽt incũbere senatui, q, de agro diuidẽdo S C factũ sit ante annos septẽdecim. ostẽdebatq; id tũc decretũ fuisse in vtilitatẽ publicã, ne ager incultus iaceret, neve vrbani pauperes nihil negotii habentes, vt nũc, alienis bonis inuiderẽt: vtq; iuuẽtus educaretur in domesticis patrimoniis, & honeste educata tãto fieret animosior. nã eos qui nihil rei familiaris habeãt, quiq; ex alienis fundis quos mercede colunt, macre viuãt, aut nullos omnino liberos sibi cupere, aut si procreãdæ sobolis studium eos subeat, parũ felices fructus prouenire cõiugii, nimirũ humiles & mendicitati proximos. Ergo, inquit, pro sententia dico, S C, cuius

executio propter secuta turbulenta tẽpora dilata est, confirmandũ a cõss. creandosq; *decem*uiros qui agros diuidant. Post hũc Appius Claudius superioris anni consul rogatus, contrariam dixit sententiã, docẽs numq̃ senatus voluntatẽ fuisse vt diuiderentur publica: (nã si voluisset, iamdudũ id fecisse) sed deliberandum id distulisse in tẽpus aliud, quo facilius sopiretur seditio quã tum excitarat cõsul affectans tyrannidẽ. quo meritis pœnis affecto, nec primos post id S C consules negotio finẽ imposuisse, cernentes quantis malis aditus in ciuitatem aperiretur, si reciperetur mos publica diuidendi pauperibus; neq; per *continuos* deinceps x v consulatus vllum consulẽ, licet plebe sæpius periculose tumultuante, sustinuisse quidquam facere contra bonũ publicum; quippe quibus non licuerit decemuiros diuidẽdis agris ex S C creare, sed solis primis, quorum consulatu id factum sit. Ergo, inquit, ne vobis quidẽ Valeri, tuq; Æmili, de diuidẽdis agris referre licet: quod a senatu vobis mãdatum nõ est: nec recte facitis aut ex institutis maiorum vestrorum honestissimorũ; atq; adeo nec sine periculo. Hęc de S C, quo tot annis pòst cõsules facti non tenemini, dixisse sufficiat. De illis porro qui vel per vim vel clã sibi vsurpant publica, paucis dicã. Siquis cõpertum habet aliquẽ frui agris quorũ se legitimum possessorem probare nequeat, deferat eũ ad consules iudicandũ iuxta leges; quas nihil opus est recentes cõdere: iamdudum n. scriptæ sunt, nec adhuc antiquatæ. Quoniam aũt & de vtilitate disseruit Æmilius, asseuerans eam diuisionem bono fore omnibus, ne hanc quidem partem incõfutatam relinquã. Videtur. n. mihi præsentẽ tantũmodo rerũ statum spectare; at in futurũ nequaq̃ prospicere: nã vt paruũ videatur quod adhuc de publico cõcedi potest segni inopum turbæ, erit tamen idipsum multorum & magnorum malorum caussa. mos. n. qui hoc facto introducitur, permanebit in vrbe, grauis ac pernicioſus in perpetuũ. Potiri. n. malis cupiditatibus, tantũ abest vt ex animo eas eximat, vt potius eas augeat atq; improbiores efficiat. Id facile ex ipsorũmet factis colligere potestis. nec opus est vt vel ex meis, vel ex Æmilii verbis depẽdeatis. Nostis ipsi quot & quãtos hostes vicerimus, quantũ agrorum populati simus, quantũ prędæ ex

ἀφ' ὧν τὰς μεταξὺ παραλαχὰς παρῳκυσμένα, ἐμπε- «
δὸν τοῖς ὑπάτοις, καὶ τοῖς ποιησομένοις τὴν ἀγαγομένην δύ- «
ῤρας ἀποδοχήν. ταῦτα εἰπόντος Αἰμιλίου, δεύ- «
τερος κληθεὶς Ἄππιος Κλαύδιος ὁ πρῶτον ὑπα- «
τεύσας ἔτει, τῷ ἐναντία γνώμην ἀπεφήνατο, δι- «
δάσκων ὡς οὔθ' ἡ βουλὴ ἔγνωκεν τὰ δημόσια πρά- «
γματα προσαίρεσιν ἔχειν· πάλαι γὰρ δοὺς εἰληφέναι τὰ «
δόξαντα αὐτῇ τέλος· ἀλλ' εἰς χρόνον τὴν ἀφάνωσιν ἑ- «
τέραν ἀνεβάλετο, παῦσαι προθυμουμένη τὴν τότε κα- «
ταχοῦσαν τάσιν, ὡς εἰσῆγεν ὁ τὴν τυραννίδ' ὀπτιχρῶν ὕ- «
πατος, καὶ μὴ ταῦτα δίκας δοὺς καλὰς· οὔτε οἱ μὴ ὃ «
προβούλευμα λαβόντες ὕπατοι τέλος τοῖς ἐψηφισμένοις «
ἐπέθεσαν, ὁρῶντες ὅσων εἰσελθόντες κακῶν εἰς τὸν πό- «
λιν ἀρχὴν, σπεύδοντων τὰ κοινὰ τῶν πενήτων ἀγα- «
λαχθῆν· αἵ τε μετ' ἐκείνους πεντεκαίδεκα ὑπατεῖαι, «
πολλῶν αὐτὰς ἐπαιρόντων καὶ τοῦ δήμου κινδυνών, «
οὐδὲν ὑπέμειναν ὃ μὴ συνεφέρετο πρὸς ἅπαν, ἀφ' ὃ «
μηδὲ ἔξουσαν σφίσι κτῆμα τοιοῦτο βούλευμα, τόσδε γῆς «
ὁμοίως ἀποδοχήν, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις ὑπάτοις ἐ- «
κείνοις. ὥστε οὐδὲ [οὐ]ὑμῖν, ἔφησεν, εἰ), ὦ Οὐαλέριε καὶ «
σὺ Αἰμίλιε, τοῖς ἀναδασμοῖς εἰσφέρειν, οὓς οὐκ ἐπέ- «
ταξεν ὑμῖν ὁ συνέδριον, ὅτε καλῶς ἔχον, προσγράψαν- «
τας ἀγαθῶν, ὅτε ἀσφαλῶς. καὶ πρὸς μὲν τὸ προσου- «
λούματος, ὡς οὐ κρατήσαντες πω τῶν αὐτοῖς τοσούτοις ὕστε- «
ρον ὑπατεύσασιν χρόνοις, ταῦτα ἰκανά. πρὸς δὲ τὸ «
βιασαμένους τινὰς ἢ λαθόντας σφέλεσθαι τὰ δη- «
μόσια, βραχὺς ἀπαρκεῖ μοι λόγος. εἰ γάρ τις οἶδε κατ- «
αμύνων τινα ὧν οὐκ ἔχει κτῆσιν ἀποδεῖξαι νόμῳ· μή- «
ποτε ἀπενεγκάτω πρὸς τοὺς ὑπάτους, καὶ κρινάτω κατ' «
τοὺς νόμους, οὓς ἀνεωγὸς δεήσει γράφειν. πάλαι γὰρ ἐγρά- «
φησαν, καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς ἠφάνικε χρόνος. "ὅπῃ δ' ἂν καὶ «
πρὸς τοῦ συμφέροντος ἐποίησε λόγους Αἰμίλιος, ὡς ὅτι «
τῷ πάντων ἀγαθῷ τὴν κληρουχίας ἐσομένην, οὐδὲ τοῦτο «
τὸ μέρος ἀνέλεγκτον ἐᾶσαι βούλομαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ τὸ «
αὐτὸ μόνον ἔτος ἐρεῖν, ὃ ἂν μέλλον τις σκοπῇ, ὅτι «
"μικρὸν ἐστὶ) δοκεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίοις τοῖς ἀρχαῖς καὶ ἀ- «
πορίας, πολλῶν ἔσεσθαι καὶ μεγάλων κακῶν αἴτιον. τὸ γὰρ «
ἔθος τὸ συνεισπορευόμενον ἅμα τούτῳ, καὶ σχεδὸν ἐν «
τῇ πόλει, καὶ μέχρι παντὸς ὀλέθριον ἔσεσθαι καὶ δεινόν· ἃ γὰρ «
ἐξαίρει τὰς ποιητὰς ὀπτυμίας ἐκ τῶν ψυχῶν ὁ πονη- «
ρὸς αὐτῶν, ἀλλ' αὔξει, καὶ πονηροτέρας ποιεῖται. τε- «
κμήρια ὑμῖν ἡγέσθω τούτων τὰ ἔργα· τί γὰρ δεῖ τοῖς «
λόγοις ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς, ἢ τοῖς Αἰμιλίου χρῆσθαι; ἴστε «
δήπου πάντες ὅσους ἐχθρωσάμεθα πολεμίους, καὶ ὅσην «
γῆν προσενεμησάμεθα, καὶ ὅσα λάφυρα ἐκ τῶν «

ἀλλοίτων

» ἀλόντων χωρίων ἐλάβομεν, ὧν οἱ πολέμιοι τερού-
» μενοι, τέως δυσδαίμονες ὄντες, ἐν πολλῇ κατέστησαν
» ἀπορίᾳ· καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων ἀπελάβησαν, οὐδὲ
» μεῖον ἐκτήσαντο οἱ τὴν ἀπορίαν ὀδυρόμενοι. ἆρ'
» οὖν ἀφ' ὧν ταύτας τὰς ὠφελείας ἐπεμορφώσαντο
» φαίνονταί τι τῆς παλαιᾶς τύχης, καὶ προσεληλυθό-
» τες εἰς ἐπιφάνειαν τοῖς βίοις; ἐβουλόμην μὲν ἄν, καὶ
» θεοῖς εὐξάμην, ἵνα ἧττον ἦσαν [οἱ] ἐπίφθονοι λυπη-
» ροὶ τῇ πόλει. νῦν δὲ ὁρᾶτε γὰρ καὶ ἀκούετε αὐτῶν ὀ-
» δυρομένων ὅτι ἐν ἐσχάτῃ εἰσὶν ἀπορίᾳ. ὥσθ' οὕτως εἰ
» ταῦτα ἃ νῦν αἰτοῦνται, καὶ ἔτι τούτων λάβοιεν πλέον,
» ἐπεμορθώσονται τοὺς βίους. οὐ γὰρ ἐν ταῖς τύχαις αὖ-
» τῶν ἐνοικεῖ τὸ ἄπορον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι· οὗς οὐχ
» οἷόν τε βαθεῖς οὕτω ἐκπληρῶσαι κλῆρος, ἀλλ' οὐδὲ
» αἱ σύμπασαι βασιλέων τε καὶ τυράννων δωρεαί. δρά-
» σομέν τε, εἴ γε ταῦτα συγχωρήσομεν αὐτοῖς, ὅμοια
» τοῖς τῶν ἡδονὴν θεραπεύουσι τοὺς κάμνοντας ἰα-
» τροῖς. οὐ γὰρ ὁ νοσῶν ὑγιασθήσεται τῆς πολιτείας
» μέρος, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑγιαίνων ἀπολαύσει τῆς νόσου.
» καθόλου τε, ὦ βουλή, πολλῆς ὑμῖν δεῖ ἐπιμελείας
» τε καὶ φροντίδος, ὅπως ἂν σώσητε πάσῃ τῇ πο-
» λιᾷ διαφθειρόμενα τὰ ἤθη τῆς πόλεως. ὁρᾶτε
» γὰρ εἰς ἃ προῆλθεν ἡ τοῦ δήμου ἀκοσμία, καὶ
» ὡς οὐκέτι ἄρχεσθαι πρὸς τῶν ὑπάτων ἀξιοῖ· ᾧ
» γε οὐ μετεμέλησε τῶν ἐνθάδε πραττομένων, ἀλ-
» λὰ καὶ ὅτι στρατοπέδου τὴν αὐτὴν ἀκοσμίαν ἀπε-
» δείξατο, ὅπλα τε ῥίψας, καὶ τάξεις ἐκλιπών, καὶ ση-
» μεῖα πολεμίοις προέμενος, καὶ φυγῇ πρὶν εἰς χεῖ-
» ρας ἐλθεῖν ἐπονείδιστος γενόμενος, ὡς ἄρ' ἐμοῦ μό-
» νου ἀφαιρησόμενος τὴν ἐκ τῆς νίκης δόξαν, ἀλλ' οὐ-
» χὶ καὶ τῆς πατρίδος τὸ κατ' αὐτῶν ἥδιστον πάθος. καὶ
» νῦν δουλούσοις κατ' Ῥωμαίων ἴσασι θύσαις, καὶ
» κοσμήσασι τοῖς ἡμετέροις λαφύροις ἐκείνων ἱερά,
» καὶ ἐν ἀγκάλαις ἡλίκοις οὐ πώποτε, αἱ πόλεις αὐ-
» τῶν εἰσιν, αἱ τέως ὑπὸ δυσπραγίας τε καὶ κα-
» κοπαθείας τῶν ἡμετέρων δεόμεναι ἡγεμόνων. ἆρά
» γε δίκαιον ἢ καλὸν ὅτι τοιούτοις κατορθώμασι χά-
» ριν αὐτοῖς ὑμᾶς εἰδέναι, καὶ δημοσίαις ἐπιχωμίοις δω-
» ρεαῖς κληρουχήσαι; ταῦτα τῷ γλίσχρῳ, οἷς πολέμιοι κρα-
» τοῦσι, τὸ κατ' αὐτοὺς εἶναι μέρος; ἀλλὰ τί δεῖ τούτοις
» ἐγκαλεῖν, οἷς δι' ἀπαιδευσίαν τε καὶ δυσκλείαν ὁ λό-
» γος ὅτι τῶν καλῶν ὀλίγος; ὁρᾶτε ὡς οὐδὲ ἐν
» τοῖς ἡμετέροις ἤθεσι πᾶσιν οἰκεῖ ἔτι τὸ ἀρχαῖον
» φρόνημα, ἀλλ' αὐθάδεια μὲν ἡ σεμνότης καλεῖ-
» ται πρὸς τινων, μανία δὲ ἡ δικαιοσύνη, μανικὸν δὲ
» τὸ ἀνδρεῖον, καὶ ἡλίθιον τὸ σῶφρον. ἃ δὲ μισητὰ πρὸς
» τοῖς προτέροις ἦν, ταῦτά τε πυρεύεται νῦν, καὶ

oppidis expugnatis partũ sit, magno hostiũ dispendio, qui olim beati, nũc ad magnã egestatem redacti sunt. Ab his commodis nemo istos repulit; sed qui *nunc* de inopia querũtur, ex æquo fuerunt huiusmodi lucrorum participes. nũ igitur ex his lucris aliquid accessit eorũ fortunæ pristinæ, aut ideo in re lautiore sunt? Vellem sane, atq; a diis optarem; vt minus molestos cohabitatores haberemus. at nũc videtis & auditis eos queri de extrema inopia Itaq; etiãsi hæc quę nunc petunt impetrauerint, atq; ampliora etiam, nihilo tamen magis fortunas suas instaurabunt. non enim in fortunis eorũ egestas inest, sed in moribus; quos ne regum quidem & tyrannorum omnium exstatiauerit munificẽtia, nedum exigua hæc prędia. quibus si hęc concesserimus, idem faciemus quod medici qui ægrotis pro libito morem gerũt. non ñ ægra pars ciuitatis sanabitur, sed sana inficietur contagio. In vniuersum PC magna vobis cura opus est & diligentia, vt quãto potestis studio, corruptos ciuitatis mores in integrũ restituatis. Videtis quo processerit plebis immodestia, vtq; cõsulib. parere nolint amplius: quã adeo non pœnitet domesticorum facinorum, vt in castris quoq; agatur eisdem intẽperiis, arma proiiciens, ordines deserens, signa prodens hostibus, ante cõgressum ignominiose fugiẽs; quasi mihi tantum hac ratione adimeretur victoriæ gloria, ac nõ simul patriæ de hostium clade lętitia. Nã Volsci nunc de Romanis trophæa statuũt, & templa illorum nostris ornãtur spoliis; iactantq; se vt numquam ante illi populi, paulo prius ducibus nostris supplices ne occidione perirent aut venirẽt sub hasta. Hiscine factis æquum aut honestũ est vos referre gratiam? hæccine remunerari diuisione agri publici? quem hostis iam, quantum in ipsis est, obtinet. Sed quid opus est hos accusare; qui male nati, male educati, paruam honestatis rationem habent: cum videamus maiorum instituta ne in nostris quidem manere moribus? Grauitas enim, a quibusdã superbia vocatur; iustitia, fatuitas; fortitudo, insania; temperãtia, & modestia, stoliditas. cõtrà, quæ apud priscos illos odiosa erãt, hæc efferũtur &

in admiratione sunt hoc corrupto seculo ignauia *scilicet*, scurrilitas, malitia, versutia, animus ad quæuis temerarius, & mens ad optima quæq; deserenda flexilis: quæ multas iam resp. quantumuis potentes, funditus euertêre. Hæc P C siue auditu iucūda vobis sint siue molesta, certe vere dicta sunt & libere; ac vobis quidem, si persuasi morem gesseritis, tū in præsens vtilia erunt, tum etiam tuta in posterum: mihi vero, qui publicorū commodorum studio priuatas inimicitias suscipio, allatura non mediocria pericula. Scio enim ratione futura præsagire; & quid mihi accidere possit, exemplum ex aliis sumo. In hanc Appii sententiā ceteris ferme omnibus discedentibus, senatus dimissus est. Tribuni repulsam istam passi, iratis abierunt animis, atq; extemplo de Appio vleiscendo cogitarunt. itaq; post longam consultationem placuit eis diem Appio dicere, lite æstimata capite; idque mox pro concione fecerūt, hortati omnes vt ad eam diē adessent ad suffragia. Crimina erant hæc: Malas cum contra plebem sentētias dicere; seditionem in ciuitatē induxisse; violentas manus cōtra leges sacrosancto tribuni corpori iniecisse; exercitui p̄fectum, cum magna clade atq; ignominia reuersum esse. His ei pro concione obiectis, dieq; dicta qua id iudicium perageretur, denuntiauerunt vt ad caussam dicendam se tunc sisteret. Id cum omnes patricii ferrent ægerrime, nihilq; sibi ad summam sollicitudinem reliquum facerent quo reum seruarent, Appiumq; hortarentur vt tempori cedens habitúm præsenti fortunæ conuenientē sumeret: negauit se quidquam facturum quod animo generoso & superioribus suis actionibus indignum esset; addens se milies emori malle, q̄ alicuius genua tāgere. eos quoq; qui pro ipso deprecari parabant, vetuit; dicens, duplicatum sibi fore dedecus, si alios pro se facientes videret, quæ ipse sibi parum decora putaret. Hæc aliaq; multa similia dicitans, nec vestimento nec vultu mutato, nec quidquā remittens de magnanimitate pristina, vt vidit totā ciuitatem eius certaminis exspectatione arrectā, paucis ante iudiciū diebus mortē sibi cōsciuit. eius tamē necessarii morbo exstinctū finxerūt.

App. Claudius moritur.

θαυμάσια φάγεται τοῖς διεφθαρμένοις ἀγαθὰ, δύναδρία καὶ βωμολοχία καὶ κακοήθεια, καὶ "Ὁ πονοῦργον "ὀφθόν, καὶ ὃ τοὺς πόντα ἰταμόν, καὶ ὃ μηδενὸς τῶν "χρηστῶν ἀντέχεσθαι ὑπειδές· ἃ πολλὰς ἤδη πό- "λεις ἰσχυρὰς λαβόντα, ἐκ βάθρων ἀνέστρεψε. Ταῦτα "ὑμῖν, ὦ βουλὴ, εἴτε ἡδέα ἐστὶν ἀκούειν, εἴτε ἀνιαρὰ, "μετὰ πάσης ἀληθείας καὶ παῤῥησίας εἴρηται, τοῖς μὲν "πειθησομένοις ὑμῶν, ἐὰν ἆρα πεισθῆτε, ἐν τῷ πα- "ρόντι χρήσιμα, καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλῆ· ἐμοὶ δὲ, ὃς "ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντως ἰδίας ἀπεχθείας ἀνα- "δεδυμαι, πολλῶν ἐσόμενα κινδύνων αἴτια. προορᾶν "γὰρ ἰκανός εἰμι τὰ συμβησόμενα ἐκ λογισμοῦ, καὶ "παραδείγματα ποιοῦμαι τὰ ἀλλότρια πάθη τῶν ἐ- "μαυτοῦ. Ταῦτα εἰπόντος Ἀππίου, καὶ τῶν ἄλλων ὀ- λίγου δεῖν πάντων τὴν αὐτὴν γνώμην ἀποφαναμένων, ἡ μὲν βουλὴ διελύετο· οἱ δ' δήμαρχοι, δι' ὀργῆς ἔχοντες τὴν ἀποτυχίαν, ἀπῆσαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐσκέπτοντο ὅπως διαφθερήσονται τὸν ἄνδρα. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς πολλὰ βουλευσαμένοις, δίκην τ' Ἄππιον ὑπαγαγεῖν θάνατον ἐχούσην τὴν ἔμπεμα. καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν ἄνδρα κατηγορήσαντες, παρεκάλουν ἥκειν ἅπαντας εἰς τὴν ἀποδειχθησομένην ἡμέραν, ὡς δίσοντας ὑπὲρ αὐτοῦ ψῆφον. ἃ δὲ κατηγόρουν ἔμελλον, ταῦτα ἦν, ὅτι πονηρὰς ἐπὶ τὴν κατὰ τὸν δήμου γνώμας, καὶ φάσιν εἰσηγάγοι εἰς τὴν πόλιν, καὶ δημάρχων χεῖρας ἐπαίσσεται, παρὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους· καὶ φραλιὰς ἠγησάμενος, συὸς βλάβη τε καὶ αἰσχύνη μεγάλη ἀνέστρεψε. Ταῦτα παρόντες ἐν τῷ πλήθει, καὶ ῥητὴν τινα ἡμέραν ἀποδείξαντες ἐν ᾗ τέλος ἔφησαν ὑποθεῖναι τῇ δίκῃ, παρήγγελλον αὐτῷ παρεῖναι τότε ἀπολογησόμενον. ἀγανακτούντων τε ἁπάντων τῶν πατρικίων, καὶ παρεσκευασμένων ἁπάσῃ προθυμίᾳ σώζειν τὸν ἄνδρα, καὶ τὸν Ἄππιον παραιτουμένων εἶναι τῷ καιρῷ, καὶ χρῆναι τὰς παρούσας τύχας ἁρμόττον μεταλαβεῖν, οὐδὲν ἔφη ποιήσειν ὁ ἀνὴρ οὔτε ἀνάξιον, οὔτε τῶν προγεγενημένων ἔργων ἀνάξιον, μυρίοις δὲ αὖ θανάτοις προσθῆναι θανάτους προτέροις, ἢ χρόνου παραδῶναι τὸν σῶμα τοῖς τε γὰρ αὐτοῦ δεινὰς παρεσκευασμένους διεκώλυεν, εἰπὼν ὡς διπλασίως αὖ αἰσθοῖτο ταῦτα γὰρ αὐτοῦ ποιοῦντας ἑτέροις ὁρῶν, ἃ μηδὲ γὰρ αὐτὸς προσήκειν ὑπέμενε. Ταῦτά τε δὴ καὶ πολλὰ ὅμοια τούτοις λέγων, καὶ οὔτε ἐσθῆτα ἀλλάξας, οὔτε τὸ τῆς ὄψεως ἦθος ἀλλοιώσας, οὔτε φρονήματός τι ὑφέμενος, ὡς εἶδεν ὀρθὴν καὶ μετέωρον ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τὸν ἀγῶνος τὴν πόλιν, ὀλίγων ἐπιλειπόντων ἡμερῶν, ἑαυτὸν διεχείρισατο. οἱ μὲν τοιαῦτα προσηκοντες αὐτῷ ἴσον ἐσκήπτοντο ἡδέσθαι τὸν θανάτου αἰτίαν. προσ-

εἰσελθὲν-

ἐνεχθέντος δὲ τοῦ σώματος εἰς τὴν ἀγορὰν, ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ παρὰ τοῖς δημάρχοις καὶ τοῖς ὑπάτοις, ἠξίου τὴν νόμιμον ἐκκλησίαν αὐτῷ συναγαγεῖν, καὶ τὸν ἐφ' Ρωμαίοις ὄντα τότε τοῦ ταφῆς ἀξιοῦσθαι τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν λόγον ὑπὲρ τοῦ πατρὸς διελθεῖν. οἱ δὲ δήμαρχοι, καλουμένης ἔτι τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ἐνίσαντο, καὶ παρῄγγελλον τῷ μεσάκι τὸν νεκρὸν ἀποφέρειν. ὃ μὲν ὁ δῆμος γε οὐκ ἔφερε, οὐδὲ παρεῖδε τοῦτο ποιεῖν, ἄτιμον ἐκβληθῆναι τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐπέτρεψε τῷ μεσάκι τὰς νομιζομένας ἀποδοῦναι τῷ πατρὶ τιμάς. Ἄπιος μὲν οὖν τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχεν. οἱ δὲ ὕπατοι τὰς δυνάμεις καταγράψαντες, ἐξῆγον ἐκ τῆς πόλεως· Λεύκιος μὲν Οὐαλέριος, Αἰκανοῖς πολεμήσων, Τιβέριος δὲ Αἰμίλιος Σαβίνοις. καὶ γὰρ οὗτοι κατὰ στάσεως ἐμφυλίου ἐνέβαλον εἰς τὴν Ρωμαίων χώραν, καὶ πολλὰ αὐτῆς κακώσαντες ἀπῆλθον, λείαν ἄφθονον περιβαλόμενοι. Αἰκανοὶ μὲν οὖν πολλάκις εἰς χεῖρας ἐλθόντες, καὶ πολλὰς πληγὰς λαβόντες, εἰς τὸν χάρακα ἐν ἐχυρῷ χωρίῳ κείμενον κατέφυγον, καὶ τὸ λοιπὸν οὐκέτι προῆσαν εἰς τὴν μάχην. ὁ δὲ Οὐαλέριος ἐπεχείρησε μὲν πολιορκεῖν αὐτῶν τὸ στρατόπεδον, ἐκωλύθη δὲ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου. προϊόντι γὰρ αὐτῷ, καὶ ἤδη ἔργου ἐχομένῳ ζόφος ἐξ ὑπερνεφοῦς ἦλθε καὶ ὄμβρος πολὺς, καὶ ἀστραπαί τε καὶ βρονταὶ σκληραί. ἀφοσκεδασθείσης δὲ τῆς ἀλιγὸς, ὅ τε χειμὼν διέπαυσατο, καὶ πολλὴ κατέσχε τὸν τόπον αἰθρία. τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ὀπιθυσάμενος ὁ ὕπατος, καὶ τῶν μαντέων κωλυόντων πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ἀποδαπεὶς τὸν λεὼν αὐτῶν ἐκάκου· καὶ ὅση ἐπέτυχε λεία, τοῖς στρατιώταις ἅπασιν ὠφελείας ἀφεὶς, ἀπῆγε ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. Τιβερίῳ δὲ Αἰμιλίῳ διεξιόντι τὸν πόλεμον σὺν πολλῇ κατεφρονήσει κατ' ἀρχὰς, καὶ οὐδὲν ἔτι προσδοκῶντι δυσπάλευτον, ἐπῆλθεν ἡ Σαβίνων δύναμις, καὶ γίνεται μάχη αὐτῶν οὐ πρὸ τάξεως, μεσούσης μάλιστα τῆς ἡμέρας ἀρξαμένη μέχρι δύσεως ἡλίου. σκότους δὲ ἐπιλαμβάνοντος, ἀνεχώρησαν αἱ δυνάμεις ἐπὶ τοὺς ἑαυτῶν χάρακας, οὔτε νικῶσαι, οὔτε ἡττώμεναι. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ νεκροὺς τε τοὺς ἑαυτῶν ἐκήδευσαν οἱ ἡγεμόνες, καὶ χάρακας ἐχωρύξαντο· καὶ γνώμας τὰς αὐτὰς εἶχον ἑκάτεροι, καὶ φυλακῆς τὰ οἰκεῖα ἔχειν, καὶ μηκέτι ἄρχειν μάχης· ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰς σκηνὰς λύσαντες, ἀπῆγον τὰς δυνάμεις. ἐν δὲ τῷ μετὰ τούτους τοὺς ὑπάτους ἔτει, τὸ ἑβδομηκοστὸν καὶ ὀγδοὸν ὀλυμπιάδα, ἣν ἐνίκα στάδιον Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης, Ἀθήνησι δὲ τὸ ἐνιαύσιον ἄρχειν ἔχοντος Θεαγενίδου, καὶ ὑπατεύσαντες Ρωμαίων Αὖλος Οὐεργίνιος Νωμεντανὸς, καὶ Τίτος Νομίκιος Πρίσκος. ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀρχὴν

Prolato deinde in forum corpore, filius eius a tribunis & consl. petiit, vt, quod instituto maiorum in præstantium virorum funere soleret fieri, sibi quoque concionem de more cogerent, & funebrem super patre orationem habere permitterent. Tribuni vero dum populus adhuc vocaretur a consulibus, obstiterunt, ac denuntiarunt adolescenti vt cadauer e foro tolleret. Non tulit hoc populus, nec dissimulauit hanc iniuriam, vt inhonoratum corpus eiiceretur; sed permisit adolescentem patri *extremum* & moribus receptum honorem persoluere atque hic finis fuit Appii.

Ceterum consl. conscriptas copias eduxerunt ex vrbe; L. Valerius contra Æquos, Tib. Æmilius contra Sabinos. nam hi seditionis tempore in agrum Romanum irruptione facta, eiusq; magna parte vastata, multum prædæ abegerant. Æqui aliquoties cum hoste congressi, multis vulneribus in castra firmo loco sita compulsi, non amplius prodibãt ad pugnam. Ibi Valerius oppugnationem eorum aggressus, prohibitus est diuinitus. iam enim progresso, & rem inceptanti, caligo superne cum imbre magno incubuit, simulque fulgura & aspera tonitrua. exercitu vero tempestate dispersо, confestim & tempestas ipsa cõquieuit, & magna serenitas rediit. Hac religione vatumque monitis deterritus consul, omissa oppugnatione ad vastandos eorum agros versus est; concessaque militi tota præda, reduxit domum copias. Tib Æmilium contemptim per hostium aliquamdiu vagatum, & iam nihil hostile timẽtem amplius, Sabini aggressi sunt: collatisq; signis pugnatum est ferme a meridie vsq; ad occasum solis. nocte ingruente, ad sua vtriq; castra sese recepere, incerta victoria. Sequentibus diebus vtriq; suos funerauerunt, & vallum fossa communiuerũt: contentiq; sua tueri, neutri lacessere volebant alteros: tandem tamen solutis tentoriis abierunt. Sequenti anno septuagesima octaua Olympiade, qua in stadio vicit Parmenides Pæstanus, Athenis annuum imperium gerente Theagenide, consl. Romæ creati, A. Virginius Cælimontanus, T. Numicius Priscus. quorum consulatus

Bellum cum Æquis & Sabinis.

A.V.C. 285, olymp. 78, consl. A. Virginio, T. Numicio, bellum cum Volscis, Æquis, Sabinis.

initio nuntiatum est Volscos aduentare cum magno exercitu: nec multo post vnum e circumfusis vrbi *castellis* Romanis, captũ atque incensum est. quod cum ab vrbe non lõge abesset, fumus cladis nuntium Romam pertulit. Ibi consules, quod nox adhuc esset, missis speculatum equitibus, & dispositis per mœnia custodiis, ipsi ante portas stationẽ habebant cum expeditissimo quoq;, exspectãtes quid renuntiarent equites. Simulatque vero dies illuxit, & coierũt vrbanæ copiæ, in hostes properarunt. at illi direpto incensoque castello, celeriter se inde proripuerant. consules exstinctis incẽdii reliquiis, & relicto ibi præsidio, in vrbẽ reuersi sunt. Post aliquot dies ambo cõsules cum domesticis & auxiliarib. copiis profecti sunt; Virginius in Æquos, in Volscos Numicius; felici vterq; successũ. nam Virginium Æqui agros suos *impune* vastare passi sunt, non ausi cõgredi: semel tantum lectorum virorum manum collocauerunt in silua quadã, quæ hostes palantes aggrederetur ex insidiis. sed is conatus fuit irritus, quia mature dolũ senserunt Romani. acri pugna cõmissa multos ex suis Æqui desiderauerunt; nec amplius voluerunt martem experiri. Numicio quoq; ducenti exercitum ad Antium, quod tunc inter primarias Volscorum vrbes erat, nullus exercitus se opposuit; sed singuli populi defensabãt se mœnibus. interea & ager eorum magna ex parte vastatus est excisis *arbustis*, & oppidulũ quoddam maritimũ captum, quod *Antiatibus* erat nauale simul & forũ rerum ad victum pertinentium, quæ vel negotiationibus maritimis vel latrociniis subuectæ, plurimum illis emolumenti importabant. *Hoc direpto* mancipia, pecuniæ, pecora, merces, permissu consulis in prędam cesserũt militi: libera corpora, quę cladi superfuerãt, sub hasta sunt venumdata. captæ sunt etiam viginti duæ longæ naues Antiatium, & alia nauium armamenta instrumentaq;. Post hæc consulis iussu incensæ sunt ædes, diruta nauiũ receptacula, æquata solo mœnia; ne castellum relictum Antiatibus in posterum esset vsui. atq; hæc seorsum vterq; consul gessit. Post hæc cõiunctis duobus exercitib. fines Sabinorũ ingressi, agrosq; depopulati,

παρῆλθόντων, ἀγγέλεται Ὁλούσκων πολλὴ στρατιὰ παρῳῦσα. καὶ μετ' οὐ πολὺ τῶν Ἀβεικολίων τὶ τῶν Ῥωμαίων καταληφθὲν ἐκάετο. ἐπὶ δὲ οὐ μακρὰν τοῦ Ῥώμης καὶ ὁ καπνὸς ἤγγιζε τοῖς ἐν τῇ πόλει τὸ πάθος. τότε μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἐπὶ νύξ, ἵππους τινὰς ἀποστείλαντες ὅπῃ κατασκοπὴν οἱ ὕπατοι, καὶ φυλακὰς καταστήσαντες ὅπῃ τοῖς τείχεσι, καὶ αὐτοὶ τάξάμενοι πρὸ τῶν πυλῶν σὺν τοῖς ἀζωνοτάτοις, ἐξεδέχοντο τὰς παρὰ τῶν ἱππέων ἀγγελίας. ὡς δὲ ἡμέρα τε ἐγένετο, καὶ σὺν αὐγῇ σφισὶ αὐτοῖς ἡ ἐν τῇ πόλει δύναμις, ἦγον ὅπῃ τοῖς πολεμίοις. οἱ δ', διαρπάσαντες καὶ κλαπεύσαντες τὸ φρούριον, ἀπῆσαν ἀφ' ἁρπαγῆς. τότε μὲν οὖν οἱ ὕπατοι σβέσαντες τὰ ἔτι καιόμενα, καὶ τῶν χωρίου φυλακὴν καταλιπόντες, ἀπῆσαν εἰς τὴν πόλιν.

ὀλίγας δὲ ὕστερον ἡμέρας, τάς τε οἰκείας ἔχοντες δυνάμεις καὶ τὰς παρὰ τῶν συμμάχων, ἐξῆσαν ἀμφότεροι, Δεργίνιος μὲν ὅπῃ τὴν Αἰκανῶν, Νομίκιος δὲ ὅπῃ τὴν Ὁλούσκων· καὶ αὐτῶν ἀμφοτέροις ἐγγὺς μάλιστα τὰ τοῦ πολέμου ἐχώρησεν. Δεργινίῳ τε γὰρ Αἰκανοὶ δηλοῦντι τὴν χώραν αὐτῶν οὐκ ἐτόλμησαν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ λόχον τινὰ ὑποκαθίσαντες ἐν ὕλαις ὅπλιτῶν ἀνδρῶν, οἱ ἔμελλον ἐσκεδασμένοις ὅπῃ θήσεσθαι τοῖς πολεμίοις, διήμβλυον τῆς ἐλπίδος, ταχείας γνώμης τοῖς Ῥωμαίοις ἀγαθήσεως, καὶ μάχης καρτερᾶς, ἐξ ἧς πολλοὺς τῶν σφετέρων οἱ Αἰκανοὶ ἀπέβαλον· ὥστε οὐδὲ εἰς πεῖραν ἑτέρας μάχης ἔτι ἤρχοντο. Νομικίῳ τε ἄγοντι τὴν στρατιὰν ὅπῃ τὴν Ἀντιατῶν πόλιν, ἣ τότε ἐν τῇ στάσει πόλεσι τῶν Ὁλούσκων ἦν, οὐδεμία ἰσανδιώθη δύναμις, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν τειχῶν ἰσανδικάζοντο ἕκαστοι ἀμύνεσθαι. ἐν δὲ τούτῳ ἥ τε γῆ αὐτῶν ἡ πολλὴ ἐτμήθη, καὶ πολίχνη τις ὅπιθαλάττιος [ἐδήω,] ἣ ὅπινείῳ τε καὶ ἀγορᾷ τῶν εἰς τὸν βίον δυσκολιῶν ἐχρῶντο, ἐκ θαλάττης τε καὶ ἀφ' ἁλιηρείων τὰς πολλὰς ἐπαγόμενοι ὠφελείας. ἀνδράποδα μὲν οὖν, καὶ χρήματα, καὶ βοσκήματα, καὶ τοῖς ἐμποδικοῖς φόρτοις ἡ στρατιὰ συνεχώρησε τοῦ ὑπάτου διήρπασε· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα, ὁπόσα μὴ ὁ πόλεμος ἔφθη διαφθείρας, ὅπῃ τὸ λαφυραγωγὸν ἀπῆγεν. ἐλήφθησαν δὲ καὶ νῆες τῶν Ἀντιατῶν εἴκοσι καὶ δύο μακραὶ, καὶ ἄλλα νεῶν ὅπλα τε καὶ σκευαί. μετὰ ταῦτα κελεύσαντος τοῦ ὑπάτου, τάς τε οἰκίας ἐνέπρησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς νεωσοίκους κατέσκαπτον, καὶ τὸ τεῖχος ἤρειπον ἐκ θεμελίων· ὥστε μηδὲ ἀπελθόντων σφῶν, χρηστὸν ἔτι τοῖς Ἀντιάταις εἶναι τὸ φρούριον. ταῦτα μὲν δὴ ἐπράχθη χωρὶς ἑκατέρου τῶν ὑπάτων, καὶ ἀμφοτέροις ἔτι κοινῇ στρατιᾷ τοῖς ἀνδράσιν ὅπῃ τὴν Σαβίνων γῆν, ἐπὶ δηώσαντες

ἀπῆλθον

ἀπῆγον ἐσ οἶκου τὴν δύναμιν. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς οὗτος ἐτελεύτα. τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει Κοϊντίῳ Καπετωλίνῳ καὶ Κοΐντου Σερουιλίου Γαίσκου τὴν ὕπαυθον ἀρχὴν παραλαβόντων, ἥ τε οἰκεία δύναμις Ῥωμαίων ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν, καὶ τὰ συμμαχικὰ ἑκούσια παρῆν, πρὶν ἐπαγγελθῆναι αὐτοῖς στρατιάν. καὶ μετὰ τοῦτο δύας τε ποιησάμενοι τοῖς θεοῖς οἱ ὕπαυθοι, καὶ καθηγεμόνες τοῦ στρατοῦ, ἐξῆσαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Σαβῖνοι μὲν οὖν, ἐφ' οὓς ὁ Σερουίλιος ἤλασεν, ὥστε εἰς μάχην καλέσαι, οὔτε ἐξῆλθον εἰς τὴν ὕπαιθρον· μένοντες δὲ ἐν τοῖς φρουρίοις, δῃούμενοι τῆς τε ἀγροῖς ἐκλεμπομένης, καὶ οἰκιῶν ἐμπιπραμένων, θεραπείας τε ἀγεμονούσης· ὥστε καὶ πολλὴν ὑπέτειαν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν τοὺς Ῥωμαίους, ὠφελείας τε βαρείας καὶ αὐχήμασι λαμπροῖς. καὶ ἡ μὲν Σερουιλίου στρατιὰ τοῦτο ἔσχε τὸ τέλος· οἱ δὲ σὺν τῷ Κοϊντίῳ στρατεύσαντες ἔπι τε Αἰκανοὺς καὶ Βολούσκους· συνελαύνεσθαι γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν οἱ προσαγωνισόμενοι τῶν ἄλλων, καὶ πρὸς τῆς Ἀνιατῶν πόλεως ὑπεστρατοπεδεύσαντο· ἧττον ἢ βάδην χωρήσαντες ἐπιφαίνονται αὐτοῖς. καὶ οὐ πολὺν τόπον τὸ χάρακος αὐτῶν ἀποσχόντες, ἐν ᾧ πρῶτον ὤφθησάν τε καὶ εἶδον ἐκείνους χωρίῳ, παπεινῷ ὄντι, ἃς ἀποσκευὰς ἔθεντο, τὸ μὴ δεδοικέναι τὰ πολέμια πλήθει μακρῷ πρεσβύτερα δόξαν ποιῆσαι βουλόμενοι. ὡς δὲ ὑπερεπῆ ἀμφοτέροις τὰ εἰς μάχην ἅπαντα ἦν, ἐξῆσαν εἰς τὸ πεδίον· καὶ συμπεσόντες ἠγωνίζοντο μέχρι μεσούσης ἡμέρας, οὔτε εἴκοντες τοῖς πολεμίοις, οὔτε ὑποβαίνοντες, ἀεί τε τὸ κάμνον μέρος ἀνισοῦντες τοῖς ὑπὸ ταῖς ἐφεδρείαις τεταγμένοις ἑκάτεροι. ἐν δὲ τούτῳ μάλιστα οἱ Αἰκανοὶ καὶ Βολοῦσκοι, πλήθει τῶν Ῥωμαίων πρεσβύτερα ὄντες, ἀνέφερον, καὶ πρεσβεῖα, τῶν πολεμίων οὐκ ἐχόντων ἴσον τῇ προθυμίᾳ τὸ πλῆθος. ὁ δὲ Κοΐντιος, ὁρῶν νεκροὺς τε πολλοὺς τῶν σφετέρων, καὶ τῶν πρώτων τοὺς πλείστους θαυμαλίας, ἐμέλλησε μὲν ἀναπαλαθῆναι τὴν δύναμιν· δείσας δὲ μὴ δόξαν παράσχῃ τοῖς πολεμίοις φυγῆς, τὸ δακινδυνευτέον σοφίσιν εἰ ἔγνω. ὑπολεξάμενος ὃ τῶν ἱππέων τοὺς καλλίστους, σὺν ᾧ μάλιστα ἔκαμνον, τοῖς σφετέροις παρεβοήθη. καὶ τὰ μὲν ὑπομιμνήσκων τῶν προγόνων ἀγώνων, τὰ δὲ ὑπομιμνήσκων τῶν προ-
453 σὺν τῆς ἀνανδρίας, τὰ δὲ ὑποφαίνων τὸν κίνδυνον ὃς καταλήψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλεν ἐν τῇ φυγῇ· τελευτῶν δὲ εἶπεν οὐκ ἀληθῆ· ὃ μάλιστα μὲν τοῖς σφετέροις θάρσος παρέσχε, τοῖς δὲ πολεμίοις δέος. ἔφη γὰρ ὅτι ὁ ἕτερον αὐτῶν ἤδη κέρας ὠθίσει τοὺς πολεμίους, καὶ ἐγγὺς ἤδη ἐστὶ τοῦ ἐκείνων

sub finem anni reduxerunt domum copias. T. Quintio Capitolino, Q. Seruilio Priſco conſulibus, ſtatim initio anni fuit in armis Romanus exercitus; & vltro acceſſerunt etiam ſociales copiæ, ante quam eis denũtiaretur expeditio. moxque conſil. votis *in Capitolio* factis, luſtratoque exercitu, contra hoſtes profecti ſunt. Sabini, quæ Seruilii prouincia fuit, adeo non pugnauerunt, vt ne exercitum quidem producerent: ſed intra munimenta ſe continentes, ſufferebant agrorum *vaſtationem, arbuſtorum* exciſionem, villarum incendia, ſeruitiorum transfugia; vt Romani minimo negotio præter ingentem prædam, inſigni etiam gloria adaucti, domum repeterent. atque hunc habuit exitum Seruilii expeditio. At Quintius cum ſuis contra Volſcos Æquosque profectus, qui coniunctis copiis ad Antiũ conſederant, citatiore gradu iter emenſus, *opinione citius* eis ſuperuenit: nec lõge ab eorum caſtris, vbi primum & viſus eſt ab hoſte, & hoſtem ipſe vidit, loco depreſſo impedimenta depoſuit, ne hoſtem numero longe ſuperiorem metuere videretur. Vtrimq; deinde ad pugnam parati, proceſſerunt in aciem; congreſſique dubio marte certauerunt vſq; ad meridiem, laborantibus continue ſubmittentes ſubſidia: qua parte potior erat Volſcorum Æquorumque conditio. nam copiarum multitudine longe præpollebant: Romani vero parem alacritati numerum non habebant. Ibi Quintius videns multos ſuorum cecidiſſe, ex ſuperſtitibus plurimos vulneratos eſſe, cogitabat receptui ſignum dare: ſed veritus ne opinione fugæ hoſtib. animos adderet, aleam perſequi ſtatuit: aſſumptisque fortiſſimis equitum, dextro ſuorum cornui, qua maxime laborabatur, ſuccurrit: & nunc ducum ignauiam increpans, nunc anteacta prœlia in memoriam eis reuocans, nunc periculum *& ignominiam* quæ fugientibus exſpectãda eſſet memorans, ad vltimum opportuniſſimo figmento rem labantem ſuſtinuit; quo & ſuis audaciam, & hoſti pauorem attulit. dixit enim alterum cornu pulſis hoſtibus, iam caſtris illorum eſſe

A.V.C. 286, cõſſ. T. Quintio II, Q. Seruilio, bellum cum Sabinis, Æquis, Volſcis.

proximum. His dictis impressionem in hostes facit; & descendens ex equo, cū lectissima equitū manu, qua se stipauerat, statariam capessit pugnam. quo viso, militē iam aliquamdiu laborantem *subita* incessit audacia; atque vniuersi, quasi alii essent facti, *tanta vi in hostem* irruunt, vt Volsci, qui erant in aduerso cornu, licet diu acerrime restitissent, *tandem in fugam* inclinarent. Quibus profligatis, Quintius rursum conscenso equo in alterum cornu aduolans, ostendebat fugatam partem hostium, cohortabaturq; ne virtute cederent alteris. quo facto, cessit tota hostium acies, effusa fuga castra sua repetens. nec tamen diu Romanus institit; sed statim *signo receptui dato* pedem retulit, quod nec viribus iam nec armis esset integris. Interiectis deinde aliquot dierum induciis, qui sepeliendis cæsis curandisque fractis impensi sunt, comparatis quæ ad bellum *instaurandum* deerant, denuo concertatum est pro castris Romanis. nam Æquorum & Volscorum copiis auctis supplemento misso a circumuicinis oppidis, dux eorum fretus suis copiis, quintuplo quam hostiles maioribus, vidensq; Romana castra parum munito loco sita, commodissimum oppugnandi tempus adesse putauit. quod vt *semel* apud se statuit, eductis circa mediam noctem militibus, Romanos circumdedit, ne clam e castris discederēt. Gratum hoc fuit Quintio, cui non ignota erat multitudo hostium: exspectataq; hora diei ferme tertia, vigiliis velitationibusque fessos animaduertens non centuriatim nec instructis ordinibus accedere, sed confuse ac sparsim, aperta porta erupit cum lectissimis equitum, sequentibus denso agmine peditibus. At Volsci territi hac audacia furioso que incursu, breui a castris repulsi sunt. Non longe inde aberat leniter accliuis tumulus: in eum cursu se receperunt, vt interquiescerent, moxq; instaurarent aciem. Sed non licuit eis se recolligere, nec ordines instaurare; quod hostes in vestigiis hęrerēt, constipato quantū fieri poterat agmine, ne impellerētur per decliuia. certatumq; est acriter ad multum

χάρακος. ταῦτα εἰπὼν, ἐνσείει τοῖς πολεμίοις, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ἵππου, σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὁπλίταις τῶν ἱππέων συςάδην ἐμάχετο. ὡς δὲ τοῦτο τόλμα τοῖς ἐμπίπτουσι τοῖς καμνουσι τέως, καὶ ὠθοῦνται ἄπρυλες ὥσπερ ἕτεροί τινες γεγονότες. καὶ οἱ Βολοῦσκοι, τῇδε γὰρ ἐκεῖνοι ἐτάξαντο, μέχρι πολλοῦ ἀμαχαὶ περισπάντες, ἐνέκλιναν. ὡς δὲ τούτους ὁ Κοίντιος ἀπέωσατο, ἀναβὰς ὅπι τὸ ἵππον, παρήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἑτέραν τάξιν, καὶ ἐδείκνυε τοῖς ἐκεῖ πεζοῖς ὃ ἡττώμενον τῶν πολεμίων μέρος, καὶ παρεκελεύετο μὴ λείπεσθαι ἀρετῇ τῶν ἑτέρων. καὶ μετὰ τοῦτο οὐδὲν ἔτι διέμενε τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πάντες εἰς τὸν χάρακα ξυνέφυγον. οὐ μόνοι δ' ἴσως γε αὐτῶν ὅπὶ πολὺ ἐλήφθη· ἀλλ' ὑθὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἀποσπάντες, ὑπὸ κόπου τὰ σώματα παρειμένοι, καὶ οὐδὲ τὰ ὅπλα ἔτι ὅμοια ἔχοντες, ὀλίγων διελθουσῶν ἡμερῶν, ἃς ἐπεισάντο ταφῆς τε τῶν οἰκείων καὶ θεραπείας τῶν κεκμηκότων ἕνεκα, παρεσκευασμένοι τὰ εἰς τὸ πόλεμον ἐλλείποντα, ἑτέραν ἠγωνίσαντο μάχην περὶ τῷ τῶν Ῥωμαίων χάρακι. περιελθούσης γὰρ μὴν δυνάμεως τοῖς Βολούσκοις τε καὶ Αἰκανοῖς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων οὐ πόρρω μακρὰν ὄντων, ἐπαρθεὶς ὁ στρατηγὸς αὐτῶν, ὅτι καὶ πενταπλάσιοι τῶν πολεμίων οἱ σφέτεροι ἦσαν, τῷ τε παρεμβολῷ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἐν ἐχυρῷ ὄντα ὁρῶν, κράτιστον ὑπέλαβεν εἶναι καιρὸν ὅπιχρῆν αὐτοῖς. ἐνθυμηθεὶς δὲ ταῦτα, περὶ μέσας νύκτας ἦγε τὴν δύναμιν ὅπὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων, καὶ κύκλῳ περιστήσας ἐφρούρει μὴ λάθοιεν ἀπιόντες. ὁ δὲ Κοίντιος ὡς ἔμαθε τῶν πολεμίων τὸ πλῆθος, ἀγαπητῶς ἐδέξατο, καὶ περιμείνας ἕως ἡμέρα τέως ἐγένετο, καὶ ὥρα πληθούσης μάλιστα ἀγορᾶς, καμνόντας ἤδη τοὺς πολεμίους ὑπό τε ἀγρυπνίας καὶ ἀκροβολισμῶν, καὶ οὐ κατὰ λόχους, οὐδὲ ἐν τάξει περισταμένους, ἀλλὰ πολλαχῇ κεχυμένους καὶ ἀποράδας, ἀνοίξας τὰς πύλας τοῦ χάρακος, ἐξέδραμεν ἅμα τοῖς ὁπλίταις τῶν ἱππέων· καὶ οἱ πεζοὶ πυκνώσαντες τοὺς λόχους, ἠκολούθουν. οἱ δὲ Βολοῦσκοι καταπλαγέντες αὐτῶν τὸ θράσος καὶ τὴν ἐφόδου τὸ μανικὸν, βεβαίως ἀναχώμενοι χρόνον ἀνακρούονταί τε, καὶ ἅμα ὑποχωροῦσιν ἀπὸ τοῦ χάρακος. ἐπὶ δὲ πᾶς οὐ περισταθεὶς λόφος ὑψηλὸς ὑπῆκτο. εἰς τοῦτον οὖν ἀναβέβηκεσαν, ὡς ἀναπαυσόμενοί τε αὖθις καὶ εἰς τάξιν καταστησόμενοι. ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐξεγένετο καταστῆναι, οὐδὲ ἀναλαβεῖν, ἀλλ' ἐκ ποδὸς ἠκολούθησαν αὐτῶν οἱ πολέμιοι, πιλήσαντες, ὡς μάλιστα ἐπὶ δυνατὸν, τοὺς λόχους, ἵνα μὴ καταῤῥαγῶσι περὶς δύναντες χωρίον βιαζόμενοι. καὶ γίγνεται μέγας ἀγὼν ὅπὶ πολὺ μέρος

μέρος τ ἡμέρας, νεκροί τε πίπτοισι πολλοὶ ἀφ' ἑκατέρων. καὶ βουλοῦσθαι πλήθη τε ὑπαφέχοντες, καὶ ὃ ἐκ τοῦ τόπου τοῖς φυγάσι πρόσφορον ἀσφαλὲς, οὐδὲν τούτων οὐδὲν ἀγαθὸν ἀπέλαυον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων τοῖς θυμοῦ καὶ ῥώμης ἐκβιαζόμενοι, τόν τε λόφον ἐξέλιπον, καὶ ὅπῃ τ χάρακα φύγοντες οἱ πολλοὶ ἀπέθνησκον. ὁ γὰρ εἷς αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι διώκοντες, ἀλλ' ἐκποδὼν ἠκολούθησαν, καὶ ὁ τοῖς τέρων ἀπεδάποντο, ἢ τ παρεμβολὴν αὐτῶν ἑλὼν κατ' κράτος. ἡμόμβυοι δ' σωμ[illegible] τε ἑκάλης, καὶ ὅσα ἐκατελείφθη τῷ χάρακι, καὶ ἵππων, καὶ ὅπλων, καὶ χρημ[illegible] παμπόλλων κύριοι, τ μὲν νύκτα ἐκείνῃ αὐτοῦ καλεσραβπέδοντο· τῇ δ' ὑπιούσῃ ἡμέρᾳ τὰ εἰς πολιορκίαν ὑπολιπόμενα παρεσκευασμένος ὁ ὕπατος, ὅπῃ τὴν Ἀντιατῶν χώραν, ὁ πλείω ἀπέχουσαν τεσσαράκοντα σταδίων, ἦγε τὴν δύναμιν. ἔτυχον δ' φυλακῆς ἕνεκα τοῖς Ἀντιάταις Αἰκανῶν τινες ὑπολειφθέντες τυχόντες καὶ φυλάττοντες τὰ τείχη· οἱ τότε δείσαντες ὃ Ῥωμαίων τολμηθὲν, δρασμὸν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρουν ποιεῖσθαι. ἡμόμβυος δὲ τοῖς Ἀντιάταις γνώσεως, κωλυόμενοι τοὺς αὐτῶν ἀπιέναι, γνώμην ἐποιοῦντο παραδώσειν Ῥωμαίοις ὑπὸ τὴν πόλιν. τοῦτο μαθόντες ἐκ μιᾶς οἱ Ἀντιάται, τῷ τε καιρῷ εἴκοσι, καὶ καινῇ μετ' ἐκείνων βουλευσάμενοι, παραδιδόασι τῷ Κοϊντίῳ τ πόλιν, ἐφ' ᾧ Αἰκανοὶς μὲν ὑποσπόνδοις ἀπελθεῖν, Ἀντιάτας δ' φρουρὰν δέξασθαι, καὶ τὰ κελευόμενα ὑπὸ Ῥωμαίων ποιεῖν. ὅπῃ τούτοις κύριος ἡμόμβυος ὁ ὕπατος τῆς πόλεως, καὶ λαβὼν ὁμολογίαν τε καὶ τὰ ὅπλα ὅσον ἔδει τῇ τραπέζῃ, καὶ φρουρὰν εἰσαγαγόντας, ἀπῆγε τὴν δύναμιν· ἀφ' ὧν αὐτὸν ἡ βουλὴ ὑποδυτήσασα φιλανθρώπως ἐδέξατο, καὶ θριάμβου πομπῆ ἐτίμησεν.

ἐν δὲ τῷ μετ' τούτοις ἔτει ὕπατοι μὲν ἦσαν Τιβέριος Αἰμίλιος ὁ δεύτερον, καὶ Κόϊντος Φάβιος, ἐνὸς τ βίων ἀδελφῶν υἱὸς τῶν ἡγησαμένων τε τῆς ἀποσταλείσης φρουρᾶς εἰς Κρέμερα, καὶ ἅμα φθαρέντων ἐκεῖ σὺν τοῖς πελατῶν. ἡ δὲ βουλὴ, τ δημάρχων πάλιν ἀναχωνούντων ὃ πλῆθος ὅπῃ τὴν κληρουχίαν, καὶ σωαγωνιζομένων θαλέρου τῶν ὑπάτων αὐτοῖς Αἰμιλίᾳ, δόγμα ἐπεκύρωσε, θεραπεῦσαί τε καὶ ἀνδάβσιν τὰς πένητας βουλομένη, διαιρεῖσθαι τινὰ μοῖραν αὐτοῖς ἐκ τ Ἀνιατῶν χώρας, ὧν τῶν τοσέρων ἔτει δεκάτῳ ἐλόντες καλέχον. καὶ ἀπεδείχθησαν ἡγεμόνες τῆς κληρουχίας, Τῖτος Κοίντιος Καπετωλῖνος, ᾧ παρέδοσαν Ἀνιάται σφᾶς αὐτούς· καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Φούριος, καὶ Αὖλος Βεργίνιος. ἐν δ' ὀκ ἀγὼν πᾶσι τοῖς πολλοῖς καὶ πένησι Ῥωμαίων ἡ διανομὴ τ χώρας, ὡς ἀπελαυνομένοις τ πατρίδος. ὀλίγων τε ἀπογραφομένων, ἔδοξε τῇ

dici, multis vtrimq; cadentibus: Volscis & numero & loco superioribus neutrum horum commodorũ profuit, Romana virtute peruadente omnia: depulsiq; tumulo, & ad castra refugiẽtes, *in medio* pleriq; occisi sunt. semper enim Romanus tergo hærebat, nec prius destitit quam castris vi potiretur. itaq; captiuis corporibus, equis, armis, pecuniis permultis, & ceteris quæ relicta in castris erant, in suã potestatem redactis, eã noctem in captis castris exegerũt. Sequẽti die paratis rebus ad oppugnationem necessariis, consul in Antiatem agrum mouit, trigesimo inde distantem stadio. Inerat Antio tunc Æquorum auxiliariorum præsidium, qui mœnia seruabant. hi Romanorum audacia territi, cogitabant inde profugere. sed re Antiatibus cognita, vetiti abire, consultauerunt de vrbe Romanis, si venirent, tradenda. hoc *quoque* consilium indicio compertum a ciuibus, effecit vt tẽporis iniquitati cederent. communicato igitur cum præsidiariis consilio, Quintio se dediderunt, his conditionibus; vt Æqui fide consulis accepta decederẽt; Antiates præsidio Romano in vrbem suam recepto, imperata facerẽt. Sic potitus Antio consul, accepto stipendio ceterisque quibus opus habebat exercitus, relictoque ibi præsidio, reduxit militem; quo nomine a senatu obuiam egresso comiter exceptus est & triumphali pompa honoratus. Anno deinde insequẽti Tib. Æmilius iterum, & Q. Fabius consſ. fiunt. hic Fabius erat vnius trium fratrũ filius, qui præsidio Cremeram misso duces præfuerant, & cum clientelis suis ibidem occubuerant. Horum consulatu tribunis rursum plebeios ad petendam agrorum diuisionem cõcitantibus, & adiuuante illos Æmilio consule, senatus demereri ac subleuare inopes cupiens, decreuit eis diuidi agri de *Volscis &* Antiatibus superiore anno capti partem aliquam. Triumuiri agro dando creati sunt, T. Quintius Capitolinus, (cui se Antiates dediderant) L. Furius, & A. Virginius. Ea agri assignatio non grata erat omnibus in Romana plebe inopibus, vt qui ablegarentur a patria. cumque pauci darent nomina, vt iustus ex-

A.V.C.287, consſ. Tib. Æmilio II, & Q. Fabio, ager plebi diuisus, Sabini populati, Æqui in amicitiam & fœdus recepti.

pleretur numerus, Latinis & Hernicis senatus consulto permissum est, vt qui vellent, ei se coloniæ socios adderent. his triumuiri agrum diuiserunt, parte quadam eius relicta Antiatibus. Interea consul vterque profectus est cum exercitu; Æmilius in Sabinos, in Æquos Fabius. Æmilius diu moratus in hostico, neminem inuenit qui obsisteret: sed impune peruastato agro, cum appeteret comitiorum tempus, exercitum reduxit. Ad Fabium vero Æqui, priusquam deletis copiis aut captis mœniis necessitas cogeret, preconem ad pacem atq; amicitiam impetrandam miserunt. Consul imperatis duorum mensium cibariis, binis in singulos milites tunicis, stipendio sex mensium, & siquid opus haberet preterea, inducias eis dedit donec Romã profecti conditiones a senatu acciperent. Patres ad Fabium legatos gentis remiserunt, permisso ipsi conditionum arbitrio. Ita interceßũ consulis fœdus his legib. inter Æquos & pop. Rom. factum est: Æquorum populi saluis suis oppidis & agris, Romanorum subditi sunto; Romanis nihil mittunto, præter auxilia quoties accita fuerint; eaq; sumptu proprio. Icto fœdere Fabius reduxit exercitũ, & vna cũ collega magistratus in annum sequentem designauit. Designati vero ab eis sunt Sp. Postumius Albinus, & Q. Seruilius Priscus iterum, consſ. Horum consulatu Æqui recens acceptam pacem sibiipsi fecerunt irritam, ex causſa huiusce modi. Antiates qui vrbana & rustica prędia habebant, manserunt in eis, colentes non modo sibi relictos, sed etiam nouis colonis assignatos agros, pro locatione pendentes certam partem fructuum. ceteri qui nihil tale habebant, patria relicta excepti libenter ab Æquis, eruptione inde facta, Latinorum agros infestabant latrociniis. his se postea ex Æquorum gente audacissimi atque indigentissimi quique prædationis addiderunt socios. Super hac re Latinorum legatis apud senatum querentibus, & aut exercitum ad se mitti, aut arma sibi aduersus belli auctores permittti postulantibus, patres re cognita nec ipsi exercitum mittere decreuerunt, nec Latinis copias educere permiserunt:

A.V.C. 288. consſ. Sp. Postumio, Q. Seruilio II. fœdus ab Æquis violatum, & dedicata ædes Dii Fidii.

βυλὴ, ὅπῳ ὀκ ἀξιόχρεως ἰῶ [ὁ] ἀπόστολος, ὅπι πρέσβας Λαλίνων τὲ κ Ἐρνίκων τοῖς βυλομένοις, τῆς ἀποικίας μελέχειν. οἱ μὲν δὴ εἰς Ἄντιον ἀποσαλέντες, καλέσαντες τὼ χλῶ τοῖς σφετέροις, μοῖραν ἑκατέραν ἀὐτῆς τοῖς Ἀντιάταις ἀπολιπόμενοι. ὀν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τριακόσιοι τῶν Ἀντιατῶν ἀμφοτέρων ἐλθόντες, Αἰμιλίῳ μὲν εἰς τὼ Σαβίνων χώραν, Φαβίῳ δὲ εἰς τὴν Αἰκανῶν. κ τῷ μὲν Αἰμιλίῳ πολὺν εἰς τὸν τῶν πολεμίων μείναντι χρόνον, ὀδεμία δυνάμις ὑπήντησε μαχουμένη πρὸς τὸ γῆς· ἀλλ' ἀδεῶς αὐτῶν κείρας, ὅπῳ καθῆκεν ὁ χρόνος τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἀπῆγε τὰς δυνάμεις. Φαβίῳ δ' Αἰκανοὶ, πρὶν εἰς ἀνάγκην ἐλθεῖν τριακὰς ἀφθαρείσης, ἢ τειχῶν ἀγισχομένων, ἐπεκηρύκευσαν πρὸς ἀγελλαγὼν κ φιλίας. ὁ δὲ ὕπατος δύο τε μηνῶν ἔφασ τῇ τριακᾷ, κ δύο χιτῶνας κατ' ἄνδρα, κ ἀργύριον εἰς ὀψωνισμὸν ἐξαμήνου, καὶ εἴ τι ἄλλο κατήπειγε εἰς τὰ ἀναγκαῖα, δυοκαὶ ἐποίησατο τοὺς αὐτοὺς, ἕως ἂν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενοι παρὰ τὸ βυλῆς κύρωσ τὰς ἀμφισύσεις. ἡ μὲν οὖν βυλὴ ταῦτα μαθοῦσα, τῷ Φαβίῳ ἐπέτρεψεν αὐτοκράτορι ἀμφισύσασθαι τοὺς τὼς Αἰκανοὺς ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς προαιρῆται. μετὰ τοῦτο συνθῆκαι γίνονται τοῖς πολεσι, μεσιβύσαντος αὐτὰς τοῦ ὑπάτου, διαῤῥὲ Αἰκανοὺς εἶναι Ῥωμαίων ὑπηκόους, πόλεις τε κ χώρας τὰς ἑαυτῶν ἔχοντας, ἀποστέλλειν δὲ Ῥωμαίοις μηδὲν ὅτι μὴ στρατιὰς, ὅτε δὴ αὐτοῖς προσταχθείη, τέλεσι τοῖς ἰδίοις ἐκπέμποντας αὐτάς. ταῦτα συνθέμενος, ἀπῆγε τὴν δύναμιν Φάβιος, καὶ τὰς εἰς τὸ ὁπίσω ἑαυτὸν ἀρχὰς ἅμα τῷ συνυπάτῳ καλέσησεν. ἦσαν δ' οἱ ὕστατοι τῶν ἀποδειχθέντων ὕπατοι Σπόριος Ποστούμιος Ἀλβῖνος, κ Κόϊντος Σερβίλιος Πρίσκος ὁ δεύτερον. ὅπῃ τούτων ἔδοξαν Αἰκανοὶ προσβαίνειν τὰς πρὸς Ῥωμαίους νεωστὶ γνωμένας ὁμολογίας, ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. Ἀντιατῶν ὅσοι μὲν εἶχον ἑφέστια κ κλήρους, ἔμειναν ὀν τῇ γῇ, τά τε ἀπομερισθέντα σφίσι, κ τὰ ὑπὸ τῶν κληρούχων ἀφορισθέντα κλήματα, γεωργοῦντες ὅπῃ ῥηταῖς ὧσι τελεσμέναις μοίραις, ἃς ὀκ τῶν καρπῶν αὐτοῖς ἐτέλουν. οἷς δ' ὀδὲν τούτων ἦν, ἐξέλιπον τὴν πόλιν· κ ὑποδεχομένων αὐτοὺς προθύμως τὼ Αἰκανῶν, ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι, τὴς Λαλίνων ἀγρὸς ἐλήζευον. ὀκ δὲ τούτου κ τῶν Αἰκανῶν ὅσοι τολμηρότεροί τε κ ἄποροι ἦσαν, συνελάμβανον αὐτοῖς τῶν ληστηρίων. ταῦτα Λαλίνων ἀποδυρομένων ὅπῃ τῆς βυλῆς, κ ἀξιούντων ἢ στρατὸν πέμπειν, ἢ συγχωρῆσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴς ἀρξαντας πολέμου ἀμύνεσθαι, μαθόντες οἱ συνέδροι, στρατιὰν μὲν οὔτε αὐτοὶ ἐψηφίσαντο πέμπειν, οὔτε Λαλίνοις ἐπέτρεψαν ἄρασθαι· προσεδυ-

πρεσβυτὰς δὲ ἑλόμενοι ἓξ, ὧν ἡγεῖτο Κόϊντος Φάβιος ὁ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος συνθήκας ποιησάμενος, ἐντολὰς αὐτοῖς δόντες πυθέσθαι πρῶτα μὲν τῶν ἡγεμόνων τὸ ἔθνους, πότερα κοινῇ γνώμῃ τὰ ληστήρια ἐξαποστέλλουσιν εἰς τε τὴν τῶν συμμάχων καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν· ἐφοβοῦντο γὰρ καὶ εἰς αὐτὴν καταδρομή τινες τῶν φυγάδων· εἰ τῶν πραττομένων οὐδενὸς ὄντος κοινοῦ αἰτίου· καὶ ἐὰν φῶσιν ἰδιωτῶν ἔργα εἶναι, μὴ ὑποστέλλαντος τὸ δήμου, τά τε ἁρπασθέντα ἀπαιτῆσαι, καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ ἀδικήματα ἐκδότους αἰτεῖν. ἀφικομένων δὲ τῶν πρεσβυτῶν, τοὺς λόγους ἀκούσαντες Αἰκανοί, πλαγίας αὐτοῖς ἔδοσαν ἀποκρίσεις, ὅτι μὴ ἔργον οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης λέγοντες γεγονέναι, τοὺς δὲ δράσαντας οὐκ ἀξιοῦντες ἐκδιδόναι, πόλιν τε ἀπολωλεκότας καὶ χώρας γεγονότας, ὅπου τε ἐν τῷ πεδίῳ ἱκέτας. ἐφ' οἷς ὁ Φάβιος ἀγανακτῶν, καὶ τὰς ψευδεῖσας πρὸς αὐτὸν ὁμολογίας ἀνακαλούμενος, ὡς εἶδεν εἰρωνευομένους τοὺς Αἰκανούς, καὶ εἰς βουλὴν χρόνον αἰτουμένους, ξενισμόν τε χάριν ὑπομένοντας αὐτὸν, ὑπέμεινέν τε, κατοπτεύσας τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα βουλόμενος, καὶ διεξιὼν πρῶτα τόπον τὸν πρὸς φασιν θρησκείας δημοσίων τε καὶ ἱερῶν, τά τε ἐργαστήρια τῶν πολεμικῶν ὅπλων, τὰ μὲν ἤδη συντελεσμένων, τῶν δὲ ἔτι ἐν χερσὶν οὖσιν, ἔγνω τὴν διάνοιαν αὐτῶν. καὶ ἀφικόμενος εἰς τὸ Ῥωμαίων, ἀπήγγελλε πρὸς τὴν βουλὴν ἃ τε ἤκουσεν, ἃ τε εἶδε. κἀκείνη οὐδὲν ἔτι ἐνδιάσασα, τοὺς εἰρηνοδίκας ἐψηφίσατο πέμπειν καταγγελοῦντας Αἰκανοῖς τὸν πόλεμον, ἐὰν μὴ τούς τε Ἀντιατῶν φυγάδας ἀπελάσωσιν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ δίκας τοῖς ἠδικημένοις ὑποσχῶν. οἱ δὲ Αἰκανοὶ θρασυλέρας πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐποιήσαντο τὰς ἀποκρίσεις, καὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἀκούσιοι ὡμολόγησε δέχεσθαι. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐξῆν τοῖς Ῥωμαίοις στρατιὰν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἐπ' αὐτοὺς ἀποστεῖλαι, εἴτε τοῦ δαιμονίου κωλύοντος, εἴτε διὰ τὰς νόσους αἳ καλέσαν τὸν πληθὺν ὅπη πολὺ μέρος τοῦ ἔτους· ἀλλὰ φυλακῆς ἕνεκα τῶν συμμάχων ὀλίγη τις ἐξελθοῦσα δυνάμις, ἧς ἡγεῖτο Κόϊντος Σερβίλιος, ἄστεως τῶν ὑπάτων, ἐν τοῖς Λατίνοις ὅροις διέτριψεν. ἐν δὲ τῇ πόλει τὸν νεὼν τοῦ Πιστίου Διὸς Σπόντιος Ποστούμιος ὁ στρατηγὸς αὐτὸς καθιέρωσε, μᾶλλον Ἰουνίου ταῖς καλουμέναις νώναις, ὅπη τοῦ Ἐνυαλίου λόφου, καθασκευασθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ Ταρκυνίου, τοῦ δὲ νομιζομένης πρὸς Ῥωμαίοις ἱερώσεως οὐ τυχόντα ὑπ' ἐκείνου. τότε τῇ βουλῇ δόξαν, ὁ Ποστούμιος ἔλαβεν αὐτὸν τὸν ἐπιγραφήν. λόγος δὲ οὐδεὶς ὅπη τῶν ὑπάτων τούτων λόγου ἄξιον ἐπράξατο. ὅπη δὲ ἐνάτης καὶ ἑβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος ἐνίκα Ξενοφῶν Κο-

sed tribus legatis electis, quorũ princeps erat Q. Fabius, qui pacem cum gente pepigerat, mãdauerunt eis scitari a gentis proceribus, vtrum communi consilio latrocinia emitterentur in sociorum & Romanorum agrum: (nam huius quoque partem incursauerãt exsules) an nihil horum fieret culpa reipublicæ: ac si priuata ea esse facinora, nec quidquam reip. permissu factum esse responderent, res repetere, noxiosque ad supplicium deposcere. Æqui auditis legatis, oblique responderunt, negantes latrocinium fuisse publicum, nec tamen volentes eius auctores dedere; quippe qui amissa patria vagi, sedem in suis campis supplices posuissent. Tum Fabius indignans & fidem fœderum inuocans, vt vidit Æquos simulate agere, tempusque ad deliberandum petere, & hospitii prætextu se detinere, mansit aliquamdiu; vt interim quales ciuitatis res essent perspiceret. Ibi permeatis visendi prætextu locis tum sacris tum publicis, vt per bellicorum instrumentorum officinas vidit arma quædam iam perfecta esse, quædam adhuc esse in manibus, *facile* mentem eorum intellexit. In vrbem deinde reuersus, renuntiauit senatui quæ audisset & vidisset. qui nihil amplius cunctatus, fetiales decreuit eo mittere, qui bellum Æquis denuntiarent nisi exsules Antiatum expellerent, & res per iniuriam ademptas pollicerentur reddere. Æqui satis audenter responderunt, nec inuitos se bellum accipere dixerunt. non licuit tamẽ Romanis exercitum eo anno contra illos mittere, siue auspiciis vetantibus, siue quod magna parte anni populus laboraret morbis variis. tantum præsidio sociorum alter cõsul Q. Seruilius eduxit manum modicam; cum qua in Latinorum finibus statiua habuit. In vrbe ædem Dii Fidii collega eius Sp. Postumius dedicauit nonis Iuniis in colle Martiali exstructam ab vltimo regũ Tarquinio, non tamen solenni dedicationis ritu ab eo cõsecratam. sed tum demũ ex S C data est eius inscriptio Postumio. Aliud nihil memorabile his consl. gestum est. Olympiade LXXIX, qua vicit Xenophon Co-

A.V.C. 289, olymp. 79, cõss. T. Quintio III, & Q. Fabio II, bellum cũ Æquis.

rinthius, Archedemide Athenis princípe, conſſ. facti ſunt T. Quintius Capitolinus tertium, Q. Fabius Vibulanus iterum: quibus ambobus ſenatus magnos & bene inſtructos exercitus attribuit. Quintius iuſſus eſt tutari Romanum agrum qui hoſtibus eſſet finitimus. Fabius ad populãdam Æquorum regionẽ miſſus eſt. is hoſtem in finibus ſe cum magno exercitu opperiẽtem inuenit. cumque vtrique caſtra opportunis locis communiſſent, progreſſi in campum, Æquis Romanos prouocantib. & prœlium auſpicantibus, continue ad multum diei concertarunt magna animorum & virium contentione, ſingulis non in aliena, ſed in ſua tantum dextra victoriã collocantibus. poſtremo cõtinuis ictibus hebetatis plerorũq; gladiis, duces receptui ſigno dato, reduxerunt in caſtra ſuos exercitus. Poſt hæc non amplius acierum congreſſu dimicatum eſt, ſed tantum continuis velitationibus & cõflictationibus inter aquatores & deductores cõmeatuum; æquo plerumque marte. Dum hæc geruntur, pars quædam Æquorum exercitus per incuſtoditos tramites inuaſit in eã Romani agri partem, quæ maxime auerſa erat a ſuis finibus, ac proinde minus cuſtodita; ex qua multos captiuos & multas opes abduxit; & clam Quintio, qui cũ ſuis agrum Romanum obire ac tutari iuſſus erat, recepit ſe in ſua: idque ſæpius factitabant, magno rubore cõſulum. Tãdem Fabius cognito ex captiuis & exploratoribus, e caſtris Æquorum exiſſe robur exercitus, ipſe quoque relictis ad caſtrorum cuſtodiam ſenioribus, noctu exiit cum florentiſſimis equitum atque peditum. Æqui direptis quę incurſarant caſtellis, magna cum pręda domum reuertebantur. his Fabius non longe progreſſis ſuperuenit. ita & præda recepta eſt, & prœlio victi ſunt quotquot certauerunt viriliter: reliqui diſpalati, refugerunt *tamen* in ſua caſtra, propter locorum peritiam eluſis perſecutoribus. Hac inopinata clade fracti Æqui, ſolutis noctu caſtris receperunt ſe intra mœnia, nec poſtea prodierunt; ſed paſſi ſunt frumentum iam maturum hoſtes abſporta-

εἴνθιος, ἀρχόντος Ἀθηνήσιν Ἀρχεδημίδου, παραλαμβάνουσι τὴν ὑπατείαν Τίτος Κοίντιος Καπιτωλῖνος, καὶ Κόιντος Φάβιος Οὐιβυλανός· Κοίντιος μὲν, ὃ τρίτον ἤδη τὴν ἀρχὴν ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τῶ δήμου, Φάβιος δὲ ὁ δεύτερον. οἷς ἡ βουλὴ ἀμφοτέροις στρατιὰς μεγάλας καὶ εὖ παρεσκευασμένας παραδοῦσα, ἐξέπεμψε. Κόιντιος μὲν οὖν ἐπάρθη φυλάττειν τὴν σφετέραν χώραν, ὅση τοῖς πολεμίοις ὅμορος ἦν· Φάβιος δὲ, τὴν Αἰκανῶν δημοσίαν· καὶ καταλαμβάνει τὸς Αἰκανοὺς ὑπὸ τοῖς μεσημβρινοῖς ὑπομένοντας αὐτὸν σὺν δυνάμει πολλῇ. καὶ ὑπὲρ τὰς παρεμβολὰς ἐν τοῖς χαλκίοις ἑκάτεροι χωρίοις καλεσάμενοι, καὶ προῆγον εἰς τὸ πεδίον, Αἰκανῶν προκαλεσαμένων καὶ ἀρξάντων τῆς μάχης, ἐμμείναντες ὑπὸ πολὺ τῆς ἡμέρας ἀκμήμως καὶ φιλοπόνως ἀγωνιζόμενοι, καὶ ὁ νικᾶν δοκῶν μικρὸν ἢ παρ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἡδέως. ὡς δὲ τὰ ξίφη τοῖς πλείοσιν αὐτῶν διὰ τὰς συνεχεῖς πληγὰς ἄχρηστα ἐγεγόνει, σημαίνουσιν ὁ διακελευστὴς τῶν ἡγεμόνων, ἀπῆλθον ὑπὸ τὰς χάρακας. καὶ μέχρι τούτου ὁ ἔργον ἀγὼν μὲν οὐ διατάξεως οὐκέτι αὐτῶν ἐγίνετο, ἀκροβολισμοὶ δέ τινες καὶ συμπλοκαὶ ψιλῶν τε ἵππων καὶ ἐν ἀγορᾶς διαπομπαῖς, συνεχεῖς. καὶ τούτοις μέντοι τὰ πολλὰ ἦσαν ἰσόρροποι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνετο χρόνῳ, μοῖρά τις τῶν Αἰκανῶν στρατιᾶς παρελθοῦσα καθ' ἑτέρας ὁδοὺς ἀφυλάκτους, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ῥωμαίων χώραν, ἣ πλῆσον ἀφεστήκει τῆς ὁμορίας, καὶ διέφθειρε τοὺς ἀφύλακτος ἔτι· ἔξ ἧς δὴ λείαις τε πολλοὺς συνήρπασε καὶ χρήματα. λαθοῦσα δὲ τὸς σὺν τῷ Κοίνκτῳ περὶ πόλεις τῆς σφετέρας γῆς, ἀπῆλθεν ὑπὸ τὰ οἰκεῖα. τοῦτο συνεχῶς ἐγίνετο, καὶ πολλὴν παρεῖχεν ἀφορμὴν τοῖς ὑπάτοις. ἔπειτα μαθὼν διὰ κατασκόπων τε καὶ αἰχμαλώτων ὁ Φάβιος ἐξεληλυθέναι ἐκ τῶ χάρακος τὴν Αἰκανῶν τὸν κραταιὸν δύναμιν, ἐν τῇ παρεμβολῇ καταλιπὼν τὸς πρεσβυτάτους, αὐτὸς ἐξῆλθεν νυκτὸς ἱππέων ἐπαγόμενος καὶ τὸ πεζοῦ ὃ ἀκμαιότατον. οἱ μὲν οὖν Αἰκανοὶ διαπρακτόμενοι τὰ χωρία οἷς ἐνέβαλον, ἀπῆσαν, ἐπαγόμενοι πολλὰς ὠφελείας. ὁ δὲ Φάβιος οὐ πολὺ προελθοῦσιν αὐτοῖς ὑπεφαίνετο, καὶ τὴν τε λείαν ἀφῃρέτο, καὶ μάχῃ τὸς ὑπομείναντας νικᾷ γλιχομένους ἀνδρας ἀγαθοὺς. οἱ δ' λοιποὶ σποράδες ἐμπειρίᾳ ὁδῶν λαθόντες τὸς διώκοντας, καλέφυγον εἰς τ' χάρακα. ἐπεὶ δ' ταύτῃ ἀνεκρούσθησαν οἱ Αἰκανοὶ τῇ συμφορᾷ παρὰ δόξαν σφίσι γλιχομένῃ, λύσαντες τὴν παρεμβολὴν ὑπὸ νύκτα ᾤχοντο, καὶ οὐκέτι ὁ λοιπὸν ἐξῆσαν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐνείχοντο, σῖτον ὃς ἐν ἀκμῇ τότε ἦν, συλλεγόμενον ὑπὸ τ' πολεμίων,

μίων, καὶ ἀγέλας βοσκημάτων ἀπελαυνομένας ὁρῶντες, χρήματά τε ἁρπαζόμενα, καὶ αὐλὰς πυρὶ διδομένας, καὶ ἀχμαλώτοις πολλοῖς ἀγομένους. τοῦτο προσαξάμενος ὁ Φάβιος, ὅπως τοῖς δικαίοις ἐκείνοις ἐτέροις ἔδοξε, τὴν δύναμιν ἀναστήσας ἀπῆγε· ὃ καὶ αὐτὸς καὶ Κοίντιος ἐποίησε. ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέδειξαν ὑπάτους Αὖλον Ποστούμιον Ἄλβον, καὶ Σερούιον Φούριον. οἱ μὲν δὴ νεωστὶ παρελήφεσαν τὴν ἀρχήν· τοῖς δὲ ὕστερον συμμάχων Λατίνων ἄγγελοι Ῥωμαίοις κατὰ σπουδὴν προσπεμφθέντες ἦκον ὅτι, καὶ σάντες ὅπως τὰ βουλεύσουσιν Ἀντιατῶν τὰ πράγματα ἤδη βέβαια εἴη, κρύφα τε προσρεόμενοι πρὸς αὐτοὺς Αἰκανῶν, καὶ φανερὸν εἰσιόντων εἰς τὴν πόλιν ἀγορᾶς πρόφασιν πολλῶν βουλόμενοι, οἷς ἐπήγοντο οἱ πρότερον σκηνοπήγες τὴν πόλιν Ἀντιατῶν, ὅτε ἐκλιποψυχεῖτο, πρὸς πενίαν, καὶ πρὸς Αἰκανοὺς αὐξομολήσαντες, ὡς πρόφασιν ἔφασαν. σπουδὲ φθάρθαι δὲ τοῖς ὑπηκόοις ἅμα ἤγγελον καὶ τῶν ἐποίκων συχνούς· καὶ εἰ μὴ προκαταληφθήσονται φυλακῇ ἀξιόχρεῳ, ἀναστήσεσθαι κἀκεῖθεν ἀπροσδόκητον Ῥωμαίοις πόλεμον. τούτων οὐ πολλῷ ὕστερον ἕτεροι πεμφθέντες ὑπὸ Ἑρνίκων ἤγγελλον ἐξεληλυθέναι μεγάλῳ δυνάμει Αἰκανῶν, καὶ εἰσκαθεζομένην ἐν τῇ σφετέρᾳ γῇ, φέρειν τε πάντα καὶ ἄγειν, σταλθέν τε ἅμα τοῖς Αἰκανοῖς καὶ Βολούσκοις τὸ πλέον τοῦ στρατοῦ μοῖραν παρέχεσθαι. πρὸς ταῦτα ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ τοῖς μὲν Ἀντιατῶν τὰ ἐπιτήδεια τὰ πράγματα· ἦκον γὰρ ἀπολογησόμενοί τινες ἐξ αὐτῶν, καὶ καταφανὴς ἐγίνοντο σπουδὴν ὑγιὲς φρονοῦντες· φυλακὴν ἑτέραν πέμψαι, ἣ ἔμελλε δι' ἀσφαλείας ἕξειν τὴν πόλιν· ὅτι δὲ Αἰκανοῖς ἄγειν τὴν σταλεῖσαν τὸ ἕτερον τῶν ὑπάτων Σερούιον Φούριον. καὶ ἐγίνετο ταχεῖα ἀμφοῖν ἡ ἔξοδος. οἱ δὲ Αἰκανοί, μαθόντες ἐξεληλυθέναι τὴν Ῥωμαίων σταλεῖσαν, δυνάσαντες, ὅτι τὴν Ἑρνίκων, ἐχώρησαν αὐτοῖς ὁμόσε. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν οὐ πολὺ προσάντες καθεστρατοπέδευσαν· τῇ δὲ ἑξῆς ὅτι τὸ χάρακα τῶν Ῥωμαίων οἱ πολέμιοι ἦκον, διάπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης ληψόμενοι. ὡς δὲ οὐκ ἐξήεσαν εἰς μάχην, ἀκροβολισμοῖς χρησάμενοι, καὶ οὐδὲν ἀξιόλογον δράσαντες, σὺν μεγάλῳ αὐχήματι ἀπῆλθον. ὁ μὲν τῶν Ῥωμαίων ὕπατος σκηνοπηγῶν τὸν χάρακα τῇ ὑστεραίᾳ· οὐ γὰρ χωρίον οὐ λίαν ἀσφαλὲς ἦν· μετεστρατοπεδεύσατο ἐν ὑπτιοτέρῳ, ἔνθα τάφρον τε ὤρυξατο βαθυτέραν, καὶ χάρακα ἐβάλετο ὑψηλότερον. τοῖς δὲ πολεμίοις ταῦτα ὁρῶσι πολὺ θράσος προσεγένετο· καὶ ἔτι μᾶλλον ὅτε σύμμαχος αὐτοῖς ἀφίκετο στρατιὰ τῶν τε Βολούσκων τε καὶ

re, & pecorum greges abigere, resq; suas diripere, villas incendere, captiuos multos abducere. His gestis Fabius, quoniã aliis tradendus erat magistratus, domũ reduxit copias. idem fecit & Quintius. Reuersi in vrbem designarunt consules A. Postumium Album, & Sp. Furium. qui simulatq; consulatum iniuerunt, nuntii sociorum Latini nominis Romam propere venerunt; inductique in senatum indicauerunt Antiates ad defectionem spectare, occulte per legatos Æquis eos sollicitantibus, Volscis vero etiam aperte mercatus prætextu ad eos ventitantibus, ductu eorum qui Antium, cum ager diuideretur, deseruerant, & ob paupertatem ad Æquos trãsfugerant, vt antea diximus. nec solos indigenas corruptos esse, verumetiam magnam partem aduenarum: & nisi mature vrbem eam idoneo præsidio munirent, illinc quoque inopinatũ bellum Romanis exoriturum. Paulo post superuenerunt Hernicorum legati, nuntiantes magnum Æquorum exercitum finibus suis egressum, agros ipsorum insedisse, & quotidianis eruptionibus agere ac ferre omnia: iunctosq; his Volscos maiorem eius exercitus partem conficere. Senatus decreuit ad Antiates dubiæ fidei (quidam enim eorum excusatum se venerant, & satis apparebat nihil sanum eos cogitare) mittendum aliud præsidium, quod eos in fide contineret: cõtra Æquos vero alterum consulem Sp. Furium exercitum iussit ducere. vtrique sine mora profecti sunt. Æqui cognito Romanorum aduentu, relicto agro Hernico, iuerunt eis obuiam. & vt in mutuum conspectum venerunt ambo exercitus, non longe semota a se inuicem castra eo die posuerunt. Sequenti vero hostes ad vallũ Romanorum accesserunt, tentaturi quid haberent animi. quibus non progredientibus, leui velitatione defuncti, nec gesta re vlla memorabili, magna cum iactantia discesserũt. Cõsul postridie castra, quod minus idoneo loco essent posita, in tutiorem locum transtulit, eaque profundiore fossa & altiore vallo muniit. quo viso creuit audacia hostium; ac magis etiam postquam noua ipsis ab Æquis Volscisq; submissa

A.V.C. 290, cõss. A. Postumio, Sp. Furio, bellum cum Æquis & Volscis.

essent auxilia: ita vt nulla amplius interposita mora copias Romanis castris admouerent. At cons. cogitans exercitum suum imparē esse ambab. gentibus, equitibus quibusdam cum litteris in vrbē missis, opem celerem petiit, vt in extremo constitutus periculo. quibus circa mediam noctem acceptis, collega Postumius patres per aliquot præcones domibus excitos in curiam conuocat: factumque est S C antequā clara illuxisset dies, T. Quintium ter consulatu functum, cum robore peditum equitumque, proconsulari potestate ornatū, recta in hostem pergere: alterum cōsulem A. Postumium contractis ceteris copiis, quæ tam citō cogi non poterant, cum primum fieri posset, illum subsequi. Prima luce Quintius voluntariorum ad quinq; milia in armis habuit; quos sine longa mora eduxit. Id suspicati Æqui, statuerūt, priusquam Romanis adessent auxilia, castra eorum aggredi; quippe quæ numero & vi facile capi possent. itaq; copiis in duas partes diuisis, vniuersi prodierunt. totoq; die ingens commissum est prœlium, Æquis propugnacula hostium multis ex partib. præcipiti ardore inuadentibus, nec vel tragularum, vel sagittarum arcu, aut saxorum funda emissorum continuo iactu se repelli patientibus. Ibi consul & legatus cohortati se inuicē, *subito* apertis portis erumpunt eodem tempore; & cum validissimis iuuenum incurrentes in oppugnatores, ab vtraq; parte iā vallum conscendentes forti dimicatione repellunt. fugientes consul nō diu. persecutus, in castra cum suis rediit. sed frater & legatus eius P. Furius, ardore animi cuectus, vsque ad castra eorum tergo hærendo cædendoque insecutus est, habens secum non plus quam duas cohortes quingenarias. Hoc animaduerso hostes, circiter quinquies mille castris progressi, eos a fronte adoriuntur: equites vero circumuecti, a tergo eos inuadunt. Ita circumuenti & intercluſi, quum traditis armis salutem possent redimere, (ad hoc enim inuitabantur ab hostibus, pro magno ducentib. si mille fortissimos viros in potestatē redegissēt,

Αἰχμῶν ἔθνους, ὅθεν ἐπὶ δραμεῖσθαι ἐπῆγον τῷ Ῥωμαίων χάρακι. ὁ δ' ὕπατος ἀνθυμούμενος ὅτι οὐκ ἀξιόμαχος ἐς αὐτὸν αὐτῷ δυνάμις ἀγωνιζομένη πρὸς ἀμφότερα τὰ ἔθνη, πέμπει διὰς ἐκ τῶν ἱππέων γράμματα εἰς τὴν Ῥώμην κομίζοντας, δι' ὧν ἠξίου ταχεῖαν αὐτοῖς ἐλθεῖν βοηθείαν, ὡς κινδυνεύσης ὅλης διαφθαρῆναι τῆς ὑπ' αὐτῷ στρατιᾶς. ταῦτα δεξάμενος ὁ σύνυπατος αὐτοῦ Ποσθούμιος· ἦν γὰρ μέση νύκτες μάλιστα ὅτε οἱ ἱππεῖς ἀφίκοντο· δρᾷ κηρύκων πολλῶν τοὺς βουλευτὰς ἐκ τῶν οἰκιῶν συγκαλεῖ. καὶ δὴ δόγμα βουλῆς ἐπὶ ἡμέρᾳ ἐγένετο λαμπρᾷ γνέσθαι, Τίτον μὲν Κοίντιον τὸν ὑπατεύσαντα δὶς τεῖτον, ἔχοντα τοὺς ἀκμαζόντας τῶν νέων πεζούς τε καὶ ἱππεῖς, ἄρχειν στρατηγέντα μὴ ὑπάτῳ, χωρεῖν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐξ ἐφόδου· Αὖλον δὲ Ποσθούμιον τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων, τὰς λοιπὰς δυνάμεις συναγαγόντα, ἂν ἔτι χρονιώτερον αὐτῷ συμβῆναι, ὡς τάχιστα γένηται, βοηθεῖν. ἡμέρᾳ δὲ ἤδη διεπέφωσκε, καὶ ὁ Κοίντιος συνήγαγε τοὺς ἐθελοντὰς πεντακισχιλίους μάλιστα ἄνδρας· καὶ οὐ πολὺ ὄπισθεν, ἐξῆλθε κατὰ τῆς πόλεως. τοῦτο ἰδόντες ἔθνος Αἰχμοί· καὶ φθὰν ἐλθεῖν ὄπισθεν τοῖς Ῥωμαίοις, προσέβαλον τῷ χάρακι αὐτῶν δρόμῳ ἐπιόντες, ὡς βίᾳ καὶ πλήθει δηώσομενοι, ἐξῆλθον ἀθρόοι, διχῇ νείμαντες αὐτούς. γίνεταί τε μέγας ἀγὼν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἰσομοίρως αὐτῶν ὑπερβαινόντων τοῖς προβλήμασι καὶ πολλὰ μέρη, καὶ οὔτε παλτῶν, ὅτε [βελῶν ἀπὸ] τοξοτῶν, οὔτε χερμάδων ἀπὸ σφενδόνης ἀφιεμένων ἀδιαλείπτοις βολαῖς ἀφροντιστούντων. ἔνθα δὴ προσπελάσαντες ἀλλήλοις ὅτε ὕπατος καὶ ὁ πρεσβευτὴς ὑφ' ἕνα καιρὸν ἀναπεπταμένας τὰς πύλας, ἅμα τοῖς ἀκμαζόντας ἐκδέχονται ὑπὸ τοὺς πολεμίους, κατ' ἄμφω τὰ μέρη τῆς προσβολῆς συμπεσόντες αὐτοῖς, ἀποβιάζονται τοὺς ὑπερβαίνοντας τὸν χάρακα. ἔπειτα ὁ μὲν ὕπατος διώξας ἐπ' ὀλίγον τοὺς καθ' ἑαυτὸν τελαμένους, ἀνέστρεψεν· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πρεσβευτὴς Πόπλιος Φούριος, ὑπὸ λήματός τε καὶ προθυμίας φερόμενος, ἄχρι τῆς παρεμβολῆς τῶν πολεμίων ἤλασε, διώκων τε καὶ κτείνων. ἦσαν δὲ οὗτοι δύο σπείραι περὶ αὐτόν, ἃ πλείους ἀνδρῶν ἑξακισχιλίων. τοῦτο μαθόντες οἱ πολέμιοι, περὶ πεντακισχιλίους μάλιστα ἡμόμενοι, χωροῦσιν ἐπ' αὐτὸν ἐκ τοῦ χάρακος· καὶ ὅτοι μὲν ἐξ εὐθείας προσήεσαν, ἱππεῖς ὄντες αὐτῶν κύκλῳ καθ' μέσον περιελάσαντες, καὶ νώτου τοῖς Ῥωμαίοις ἐφίσαν). τότε δὴ τῷ ἑπτὰ κυκλωθέντες ἐπ' αὐτῶν οἱ σὺν τῷ Ποπλίῳ, καὶ δίχα τῶν σφετέρων ἀπολειφθέντες, ὀξὺν αὐτοῖς σώζεσθαι προδιδοῦσι τὰ ὅπλα· προυκαλοῦντο γὰρ αὐτοὺς εἰς τοῦτο οἱ πολέμιοι, καὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο χιλίους Ῥωμαίων τοὺς ἀρίστους αἰχμαλώτους λαβεῖν, ὡς δρᾷ

ὡς δ' ἐκ τούτων ἐκπεπολεμωμένοι καλὰς τὰς πολέμου καταφρονήσαντες αὐτῶν, καὶ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις μηδὲν ἀνάξιον τῆς πόλεως, μαχόμενοι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες τῶν πολεμίων, πολλοὶ ἀποθνήσκουσι. δεκαφθαρέντων δὲ τούτων, ἐπαρθέντες οἱ Αἰκανοὶ τῷ τε τῶν ἱερημάτων, παρ' ἃ ἔθη τὰ χάρακα τῶν Ῥωμαίων, τῷ τε τῶν Τοπλίου κεφαλῶν ἔθει τὰς δορυφόρους πεπηγυῖαν ἀναλείναντες, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπιφανῶν· ὡς δ' ἐκ τούτων καταπληξόμενοι τοὺς ἔνδον, καὶ ἀναγκάσοντες παραδοῦναι σφίσι τὰ ὅπλα. τοῖς δὲ πρὸς μὲν τὴν συμφορὰν τῶν ἀπολωλότων ἔλεός τις παρέσχε, καὶ ἀνεκλαίοντο αὐτῶν τὴν τύχην· πρὸς δὲ τὸν ἀγῶνα θάρσος διπλάσιον ἐνέφυ, καὶ τὸ νικᾶν, ἢ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον ἀποθανεῖν, πρὶν εἰς πολεμίων χεῖρας ἐλθεῖν, καλὸς ἔρως. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν νύκτα παρεσκευάζοντο ὡς χάρακι τῶν πολεμίων, ἄγρυπνοί τε Ῥωμαῖοι, καὶ σκυλάζοντες τὰ πεπονημένα τοῦ χάρακος διελέλεκτο, τά τε ἄλλα οἷς ἀπερύκειν ἔμελλον τοὺς πολεμίους, εἰ πειρασθεῖεν πάλιν ἐφορμαχεῖν, πολλὰ καὶ πανοπλίᾳ δεδιεπιζόμενοι. τῇ δὲ ἑξῆς ἅμα τε πρωΐ βολαὶ πάλιν ἐγίνοντο, καὶ ὁ χάραξ διεσπᾶτο κατὰ πολλὰ μέρη· καὶ πολλάκις μὲν ὑπὸ τῶν ἐξιόντων κατὰ συστροφὰς ἐκ τοῦ χάρακος ἐξεκρούσθησαν οἱ Αἰκανοί, πολλάκις δ' ἀνεκόπησαν ὑπ' ἐκείνων οἱ θρασύτεροι διεξιόντες· καὶ τοῦτο δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐγίνετο· ἔνθα δὴ τε ὕπατος ὁ τῶν Ῥωμαίων σαυνίῳ διὰ τοῦ θυρεοῦ διεπερονηθεὶς, πρώσκει δὲ τὸν μηρὸν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν ἐπιφανῶν ὅσοι περὶ αὐτὸν ἐμάχοντο. ἤδη δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἀπειρηκόσιν ἀπροσδόκητος ἐπιφάνεια περὶ δείλην ὀψίαν προσιὼν Κοίντιος, ἄγων ἐθελοντὴν ἐπικουρίαν τῶν ἀκμαζόντων· οὓς ἰδόντες οἱ πολέμιοι προσιόντας, ἀνέστρεφον ἀφέντες τὴν πολιορκίαν ἀτελῆ· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεξελθόντες αὐθις ἀπίσω, τοὺς ὑστερίζοντας ἐφόνευον. οὐ μέντοι ἐπὶ πολὺ χρόνον ἐδίωξαν, ἀσθενεῖς ὄντες ὑπὸ τραυμάτων οἱ πολλοί, ἀλλὰ δεδιότες ἀνέστρεψαν. καὶ μετὰ ταῦτα δι' ἀκρωνυχίας εἶχον ἑκάτεροι σφᾶς αὐτοὺς μένοντες ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἄχρι πολλοῦ. ἔπειτα Αἰκανῶν τε καὶ Βολούσκων ἑτέρα δύναμις, καλὸν ὑπολαμβάνοντα καιρὸν ἔχειν προσνομεύσαι τῶν Ῥωμαίων γῆν, ἐξεστρατοπεδευμένης αὐτῶν τῆς κραταιᾶς δυνάμεως, ἐξῆλθε νυκτὸς· καὶ ἐμβαλοῦσα εἰς τὴν προσωτάτω χώραν, ἔνθα τοῖς γεωργοῖς δέος οὐδὲν εἰκὸς ἐδόκει, πολλῶν γέμοντα σωμάτων καὶ χρημάτων ἐκράτησε. οὐ μὴν καλάς γε οὐδὲ εὐτυχεῖς τὰς ἐφόδους ἔσχον, ἐκεῖθεν ἀπαλλαγέντες. ὁ γὰρ ἕτερος τῶν ὑπάτων Ποστούμιος, ἄγων τὴν σωθεῖσαν ἐπικουρίαν τῶν ἐν τῷ χά-

sperantibusq; tanto honestiorem pacem se inuenturos) contemptis illorum verbis, se inuicem cohortati nequid admitterent indignum patria, fortiter pugnantes, multis hostiū cæsis, ad vnum omnes occisi sunt. Hoc successu elati Æqui, rursum pro castris adfuerunt, Romanis legati aliorumq; illustrium virorum capita hastis præfixa ostentantes, & hoc terrore ad deditionem cos cogi posse putantes: quod longe aliter euenit. nam exstinctorum miseratio, acerq; e tam lugubri clade dolor, animos illis duplo maiores indidit; ita vt aut fortiter vincere, aut eodem quo illi modo occumbere mallent, quam in hostium manus deuenire. Illam igitur noctem obsessi peruigilauerunt, sarciēdo vallo ceterisque rebus ad sustinendam oppugnationem necessariis intenti; vt si forte hostis denuo castra inuaderet, vndiq; instructi essent. *nec eos fefellit exspectatio.* nam reuersa luce rursum multis locis vallum conuellebatur; & Æqui nunc crebris globorum eruptionibus repellebantur, nunc ipsi compellebant in castra progressos audacius. durauitq; id certamen per totam diem: in quo conflictu etiam consul iaculo per scutum in femur vulneratus est, aliique multi nobiles qui circa eum versabantur. Iamq; pene desperatis rebus, ex inopinato sub vesperam Quintius Romanis cōspectus est cum florentissimis voluntariorum auxiliis: ad quorum aduentum hostes omissa oppugnatione receptui cecinerunt: Romani vero erumpentes, extremum agmen cædebant aliquamdiu; sed breui & ipsi desiterunt persequi; quod plerique ex vulneribus essent inualidi. itaq; mature se *ad suos* receperunt. Vtraq; deinde pars se intra castra aliquamdiu continuit, res suas tueri satis habens. Tandem Æquorum & Volscorum manus, rati opportunū tempus prædandi veniſſe, dum Romanæ iuuentutis robur distineretur externa militia, noctu egressi, Romani agri partem inuadunt longissime dissitam, qua maxima esse videbatur agrestiū securitas: vbi multum prædæ, multum captiuorum partum est. sed in recedendo non eadem fuit felicitas. nam alter cons. Postumius, qui contractis auxiliis ad ferendam obsessis

opem cõtendebat, vt audiuit factum hostium, superuenit eis ex insperato. Illi aduentu eius nil territi, impedimentis & præda per otium in munito loco depositis, & addito eis satis valido præsidio, reliqui acie structa cum Romanis congressi sunt; consertisq; manibus memorabilia ediderunt facinora, nec numero pares nec armaturæ genere. nam plerique, qui per agros dispersi fuerant, eo cum leui armatura confluebant, & cum viris toto corpore armatis inibant prœlium: in quo tantus Romanorum numerus cecidit, vt parum abfuerit quin *prædatores* in alieno agro deprehensi, *clarum* de propugnatoribus trophæum statuerint. sed cõsul vna cum lectissimis equitum, laxato equis freno, illati in eam hostium partem quæ vt validissima erat, ita etiam fortissime dimicabat, perruperunt ordines, prostratis plurimis. tum antesignanis obtritis, etiam reliqui versi sunt in fugam: & qui impedimentis custodes appositi fuerãt, relictis eis, proximos montes cursu petierunt. atq; in prœlio quidem nõ magnus hostium numerus periit, in fuga vero plurimi; quippe qui & locorum ignari essent, & premerentur ab equitibus. Interea Furius vt collegam ad opem sibi ferendam aduentare cognouit, veritus ne hostes obuiam illi profecti iter intercluderent, oppugnatione distinere eos statuit. Sed hostes nõ exspectata oppugnatione, simulatque cladem suorum cognouerunt ex his qui e prædatione euaserant, motis prima statim nocte castris repetierunt patriam, re gesta non omnino ex animi sententia. nam præter absumptos in prœliis & prędationibus, in hac quoque postrema fuga maior quam ante desideratus est numerus. nam quos labor & vulnera grauabãt, tarde gradum promouentes, destituentib. eos mẽbris collabebãtur, potissimũ circa riuos & flumina, vt sitis ardorem exstinguerent: quos assecuti equites occidebant. Sed nec Romanis vsquequaq; fortuna in eo bello fauit. nam & alios multos fortesq; viros in prœliis amiserunt, & *Furium* legatũ, cuius virtus præ ceteris in pugna enituerat. victoriam tamẽ patriæ nulla inferiorem retulerũt. atq; hæc sunt gesta his

ἐκκι πολεμουμένων, ὡς ἔμαθε τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅπι φαίνεται αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀνελπίστου. οἱ δὲ οὔτε καλεπλάγησαν, οὔτε ἔδεισαν αὐτοῦ τὴν ἔφοδον, ἀλλὰ ἀποθέμενοι σχολῇ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ λάφυρα εἰς ἐν χωρίον ἐχυρὸν, καὶ φυλακὴν τὴν ἀρκοῦσαν ὅπι τούτοις καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ συλλεγέντες χωρεῖσι τοῖς Ῥωμαίοις ὁμόσε· καὶ συμπεσόντες ἄξια λόγου ἔργα ἀπεδείκνυντο, ὀλίγοι μὲν πρὸς πολλοὺς ἀγωνιζόμενοι· συνέῤῥεον γὰρ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς συχνοὶ ἤδη διεσκεδασμένοι, ψιλῇ ὁπλίσει, πρὸς ἄνδρας ὅλα τὰ σώματα ἐγκεκρυμμένους ἐν φυλακῇ· ἐποίησάν τε πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων νεκροὺς, καὶ μικροῦ ἐδέησαν ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ καταληφθέντες ἔργα τῶν ἐλθόντων ὅπι σφᾶς αὐτοῖς ἀναρρῆσαι. ἀλλ' ὅ γε ὕπατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Ῥωμαίων ἱππεῖς ὅπι λεχθὲν ἀκαλινώτοις πεπιεσμένοι τοῖς ἵπποις καὶ ὃ καρτερώτατόν τε καὶ ἄρτιον μαχόμενον αὐτοῖς, ἀφανῶσι τὴν τάξιν, καὶ καταβήσεσι συχνοῖς. ἀμφθαρέντων δὲ τῶν πρωμάχων, καὶ ἡ λοιπὴ δύναμις ἀποβαπεῖσα, ἐνέκλινεν εἰς φυγήν· οἵ τε φυλάττοντες τὰς ἀποσκευὰς, μεθέμενοι αὐτῶν, ἀπιόντες ᾤχοντο ἀνὰ τὸ πλησίον ὄρη. κατ' αὐτὸν μὲν οὖν τὸν ἀγῶνα ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν διεφθάρησαν, ἐν ᾗ τῇ φυγῇ πολλοὺ πολλοὶ, χώρας τε ἄπειροι ὄντες, καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἱππέων διωκόμενοι. ἐν ᾧ δ' ταῦτα ἐγίνετο χρόνῳ, πεπυσμένος ἄτερος τῶν ὑπάτων Σερβίος, ὅπι βοηθήσαι αὐτῷ πρεσβύτατον τῶν συνύπατον, δείσας μὴ ὑπολήψωσιν αὐτῷ οἱ πολέμιοι, καὶ ἀφανείσωσι τὴς πρὸς αὐτὸν ὁδὸν, πειρᾶσθαι διενοήτο αὐτοῖς, πρεσβολὰς ποιούμενος ὡς χάρακι. ἀλλὰ γὰρ φθάσαντες αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ὅπῃ ἔγνωσαν τὸν συμφορὰν τῶν ἑτέρων, ὡς ἀπήντησαν οἱ πρεσβύτατοι ἐκ τῆς πρεσβολῆς, λύσαντες τὴν παρεμβολὴν, ἐν τῇ πρόσθεν νυκτὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπῆραν, οὐκ ἄπρακτα πρᾶξαντες ὅσα ἐβούλοντο. χωρὶς γὰρ τῶν ἀποθανόντων ἔν τε ταῖς μάχαις, καὶ ἐν τῇ πρεσβολῇς, τοὺς ὑστερήσαντας ἐν τῇ τότε φυγῇ πολλῷ πλείους τῶν πρόσθεν ἀπέβαλον. οἱ γὰρ ὑπὸ καμάτου τε καὶ βαρυνόμενοι, σχολῇ πρεσβαίνοντες, ἐγκαταλιπόντων αὐτοὺς τῶν μελῶν, ἔπιπτον, μάλιστα δὲ πρὸς τὰ νάματα καὶ ποταμοὺς ὑπὸ δίψης φλεγόμενοι· οὓς οἱ Ῥωμαίων ἱππεῖς καταλαμβάνοντες, ἐφόνευον. οὐ μὴν δὲ οὐδὲ Ῥωμαῖοι πάντα ἐκ τοῦ τότε ἀγῶνος εὐτυχηκότες ἀνέστρεψαν· ἄνδρας μὲν γὰρ ἀγαθοὺς καὶ πολλοὺς ἐν ταῖς μάχαις ἀπολωλέκασι, καὶ πρεσβυτὴν ἀπάντων λαμπρότατον γενόμενον ἐν τῷ ἀγῶνι νίκην ὃ Σούλπικιος ἤτησε τῇ πόλει φέρων ἀνέστρεψαν. ταῦτα μὲν ἐκείνων τ' ἀρχῆς

ἐπρᾶ-

ἐπορεάθη. τῷ δ' κατόπιν ἔτει Λεύκιος Αἴβουτιος, καὶ Γοπλίου Σερουιλίου Γεμίνου παρελθόντων τὴν ἀρχὴν, οὐδὲν οὔτε κατὰ πόλεμον ἔργον ἀπεδείξαντο Ῥωμαῖοι λόγου ἄξιον, οὔτε πολιτικὸν, ἀλλὰ νόσος κακωθέντες, ὡς οὔπω πρότερον, λοιμικὴς· ἣ δὴ μὲν πρῶτον ἵππων τε φορβάδων καὶ βοῶν ἀγέλας πρόσηλθεν· ἀπὸ δ' τούτων εἰς τὰ αἰπόλια καὶ ποίμνας καταίσκηψε, καὶ διέφθειρεν ὀλίγου δεῖν πάντα τὰ τετράποδα· ἔπειτα τῶν νομέων τε καὶ γεωργῶν ἥψατο, καὶ διελθοῦσα σχεδὸν πάσης τῆς χώρας, εἰς τὴν πόλιν ἐνέπεσε. θεραπόντων μὲν οὖν καὶ θητῶν, καὶ τοῦ πένητος ὄχλου πλῆθος ὅσον διέφθειρεν, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. κατ' ἀρχάς τε γὰρ ὅτι ἀμάξαις σωρηδὸν οἱ θνήσκοντες ἀπεκομίζοντο· ἐλευθερωτῶν τε ὧν ἐλάχιστος εἰπεῖν ὁ λόγος, εἰς ὃ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ ῥεῦμα ὠθοῦντο. τῶν δὲ ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ σωματείου, ὃ τέταρτον μέρος συνελέγη διεφθαρμένον· ἐν οἷς ἦσαν οἵ τε ὕπατοι ἀμφότεροι, καὶ τῶν δημάρχων οἱ πλείους. ἤρξατο μὲν οὖν ἡ νόσος περὶ τὰς καλάνδας τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός· διέμεινε δὲ τὸ ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ὅλον, ἅπαν ὁμοίως καταλαμβάνουσα καὶ διεργαζομένη φύσιν τε καὶ ἡλικίαν. γνωμένης δὲ τοῖς πλησιοχώροις γνώσεως τοῦ καθεχόντων τὴν Ῥώμην κακῶν, καλὸν ἡγησάμενοι καιρὸν Αἰκανοί τε καὶ Βολοῦσκοι καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, συνθήκας τε καὶ ὅρκους ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους περὶ συμμαχίας. καὶ παρασκευασάμενοι τὰ εἰς πολιορκίαν ἐπιτήδεια, ὡς εἶχον ἀμφότεροι τάχους, ἐξῆγον τὰς δυνάμεις. ἵνα δὲ τὴν ἀπὸ τῶν συμμάχων ἀφέλωνται τῆς Ῥώμης ἐπικουρίαν, εἰς τὴν Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων χώραν πρῶτον ἐνέβαλον. ἀφικομένης δὲ πρεσβείας ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀφ' ἑκάτερου τῶν πολεμουμένων ἐπὶ συμμαχίας παρακλήσιν, ὁ μὲν ἕτερος τῶν ὑπάτων Λεύκιος Αἴβουτιος ἐκείνῃ ἔτυχε τὴν ἡμέραν τεθνηκώς· Γόπλιος δὲ Σερουίλιος, ἐγγὺς ὢν τοῦ θανάτου, ὡς ἔπι ὀλίγον ἐμπνέων, συνεκάλεσε τὴν βουλήν. τῶν δὲ οἱ πλείους ἡμιθνῆτες ὄντες κλινιδίων κομισθέντες, καὶ συνεδρεύσαντες, ἀπεκρίναντο τοῖς παροῦσιν, ἀρκεῖν τοῖς σφετέροις, ὅτι μέχρι τ' ἑαυτῶν ἀρετῆς τοὺς πολεμίους ἀμυνεῖσθαι ἡ βουλὴ αὐτοῖς ὑπισχνεῖται, μέχρις ἂν ὁ ὕπατος ῥάσῃ, καὶ ἡ συναγωνισθεῖσα δύναμις αὐτοῖς συναρθῇ. ταῦτα Ῥωμαίων ἀποκριναμένων, Λατῖνοι μὲν ἃ ἠδυνήθησαν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰς πόλεις ἀνασκευασάμενοι, φυλακαῖς ἐποιοῦντο τῶν τειχῶν, τὰ δ' ἄλλα πρεσβέων ἀπολλύμενα. Ἑρνικες δὲ, δυσανασχετοῦντες ὑπὸ τῇ λύμῃ καὶ ἁρπαγῇ τῶν ἀγρῶν, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, ἐξῆλθον. ἀγωνισάμενοι δὲ λαμπρῶς, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες τῶν σφετέρων, πολλῷ δ' ἔτι πλείους ἀποκτείναντες τῶν

consulibus. Sequenti vero anno L. Æbutio, P. Seruilio Priſco conſulibus, nec militiæ nec domi quidquam memorabile geſtum eſt, peſtilentia ſæuiente magis quam vmquam antea; quæ primum equorum boumque armenta per agros paſcentia inuaſit; mox caprarum ouiumque greges aggreſſa, pene totum quadrupedum genus abſumpſit. hinc contagium ad paſtores & agricolas transiit; donec malum per agros paſſim diuagatum, poſtremo in vrbem incubuit. Seruitiorum mercenariæque & plebeiæ multitudinis hac peſte abſumptę ne numerus quidem iniri potuit. nam primo coaceruata in plauſtris cadauera exportabantur; tandem vero quorum minima haberetur ratio, in profluentem Tiberim proiiciebantur. Senatorũ quarta pars exſtincta eſt, & in his ambo conſules, maiorque pars tribunorum collegii. cœpit is morbus circiter calend. Septembr. durauitque annum eum continuum, non ætati vlli parcens, nõ ſexui. Quod vbi apud vicinas gentes eſt cognitum, Volſci & Æqui rati veniſſe tempus excidendi Romani imperii, icto inter ſe ſocietatis fœdere, paratisque rebus oppugnationi neceſſariis, quam celeriter potuerunt eduxerunt ambos exercitus. & vt Romanis ſociorum auxilia præciderent, Latinorum Hernicorumque agros primum inuaſerunt. Cum vero vtriuſque gentis ſociæ legati ad petendam opem in vrbem veniſſent, conſulum alter L. Æbutius eo die mortuus erat; alter, P. Seruilius, exigua in ſpe trahens animam, ſenatum conuocauit. plerique ſemimortui lecticis in curiam illati, reſponderunt legatis, renuntiarent ſuis, ſenatum illis permittere vt ſua virtute hoſtem arcerent tantiſper dum conſul melius haberet, & exercitum in defenſionem eorum colligeret. Hoc reſponſo accepto, Latini reb. quotquot poterãt ex agris in oppida comportatis, contenti mœnia tutari, cõtemnebant damna cetera. Hernici, non ferẽtes vaſtationem & direptionẽ rerum ſuarum, arreptis armis progreſſi ſunt *hoſti obuiam*: editaq; egregia pugna, multis ſuorum amiſſis, pluribus hoſtium

A.V.C. 293, conſſ. L. Æbutio, P. Seruilio, domi peſtis ſæuiſſima, foris bellũ ab Æquis & Volſcis.

occisis, postremo coacti intra mœnia se recipere, non amplius tentauerunt martis aleã. Æqui & Volsci agrũ eorum impune posthac populati, vsq; in Tusculanũ agrũ processerunt: & hoc quoque rapinis exhausto, nemine repugnante, ad Sabinorũ fines perrexerunt: & hac etiã regione sine periculo peruasa, in agrũ Romanum *populabundi* transierũt: vrbemq; grauiter quidem terruerunt; nõ tamen ea potiri valuerunt. nã Romani, licet infirmi corporibus, & vtroq; cõsule orbati, (nuper enim & Seruilius e vita excesserat) supra vires armati, muros tuebantur. erat autẽ tunc vrbis ambitus non maior quam Athenarum: & pars eius in tumulis abruptisq; sita rupibus, ab ipsa natura sic cõmunita erat, vt exiguo egeret præsidio: pars a Tiberi non secus ac muro defendebatur. eius enim fluuii latitudo, est quatuor ferme iugerũ; profunditas, nauibus etiã magnis meabilis; fluxus, concitatus & vorticosus, siquis alius; peditib. nõ nisi ponte superabilis; qui tũc vnicus erat sublicius, dissoluebaturq; belli tẽpore. qua vero maxime hostiũ incursionib. vrbs est obnoxia, ab Esquilina porta Collinã vsq;, opere manu facto munita est. nam fossa præcingitur, cuius latitudo, qua minima, centũ & amplius pedum est; altitudo, triginta: & supra fossam exsurgit murus alto & lato intus suffultus aggere, nec arietibus concuti nec cuniculis suffodi facilis. per eã munitionem septẽ ferme stadiis longã, latam quinquaginta pedibus, dispositi tunc cateruatim erant ciues ad arcendum hostiũ incursum. nec enim eo seculo vel testudines ad fossarum cõgestionem, vel machinas ad vrbium expugnationem parare nouerant. Itaque hostes desperata vrbis expugnatione, abduxerunt inde copias: & agro *prius* quacumq; iter facerẽt peruastato, redierũt in patriã *incolumes*. Romani creatis interregib. comitiorũ caussa, (quod facere solent cũ summus in vrbe magistratus vacat) per eos designarunt consules L. Lucretium & T. Veturium Geminum. Sub horum consulatu pestilẽtia desiit, simulq; a ciuilibus litigiis tum priuatis, tum publicis, quies fuit. nã etsi vnus e tribunorũ collegio Sex. Titius actionẽ agrariam denuo mouere conatus fuerat,

A.V.C. 292, conss. L. Lucretio, T. Veturio, bellũ cum Æquis & Volscis.

πολεμίων, ἐκβιασθέντες εἰς τὰ τείχη καὶ ἔφυγον, καὶ οὐκέτι μάχης ἐπειρῶντο. Αἰχμοὶ δὲ καὶ δουλοῦσθαι νομιζόντων αὐτῶν τὴν χώραν, ἀδεῶς ὅτι τὰς Τυσκλάνων ἀγορὰς ἀφίκοντο. Διαρπάσαντες δὲ καὶ τούτους, οὐδενὸς ἀμυνομένου, παρῆλθον εἰς τὰς Σαβίνων ὅρους. ἐλάσαντες δὲ καὶ διὰ ταύτης ἀδεῶς τῆς γῆς, ὅτι τὴν Ῥώμην ἀφίκνοιντο. καὶ ἐθορύβησαν μὲν οὕτω ἐκφανῶς τὴν πόλιν, οὐ μὴν κρατῆσαί γε αὐτῆς ἠδυνήθησαν. Ἀλλὰ καίπερ ἀθενοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι τὰ σώματα, καὶ τοὺς ὑπάτους ἀπολωλεκότες ἀμφοτέρους, καὶ γὰρ ὁ Σερβίλιος ἐτεθνήκει νεωστί· καθοπλισάμενοι ὡς δὲ δυνάμιν, τοῖς τείχεσιν ἐπέσχον, τὴν περίβολον τῆς πόλεως ὄντος ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ὃς Ἀθηναίων τὸ ἄστεος ὁ κύκλος· καὶ τὰ μὲν, ὅτι λόφοις κείμενα, καὶ πέτραις ἀποτόμοις ὑπ' αὐτῆς ὠχυρωμένα τῆς φύσεως, καὶ ὀλίγης δεόμενα φυλακῆς· τὰ δ', ὑπὸ τὸν Τιβέρεως τεθχισμένα πολέμου· οὗ δὲ μὴ ὕδωρ ἐστὶν τεταρῶν πλέθρων μᾶλιστα· ὃ δὲ βάθος, οἷόν τε ναυσὶ πλεῖσθαι μεγάλαις· ὃ δὲ ῥεῦμα, ὥσπερ τι καὶ ἀγὼν, ὀξὺ, καὶ δίνας ἐργαζόμενον μεγάλας· οὐκ ἔνεστι πεζοῖς διελθεῖν, εἰ μὴ κατὰ γέφυραν. ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ μία ξυλόφρακτος, ἐπὶ ἔλυον ἐν τοῖς πολέμοις. ἐν δὲ χωρίον ὃ τῆς πόλεως ὀχυρώτατόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν Ἐσκυλίνων καλουμένων πυλῶν μέχρι τοῦ Κολλίνων, χαρακτὸν ἐστὶν ὀχυρόν. τάφρος τε γὰρ ὀρώρυκται περὶ αὐτό, πλάτος ἡ βραχυτάτη μείζων ἑκατὸν ποδῶν, καὶ βάθος ἐστὶν αὐτῆς τριακονταπήχους· τεῖχος δὲ ὑπερανέστηκε τῆς τάφρου χώματι συνεχόμενον ἔνδοθεν ὑψηλῷ καὶ πλατεῖ, οὗ μήτε κριοῖς καταφθαῖναι, μήτε ὑπορυττομένων τοῦ θεμελίων ἀναπεσεῖν. τοῦτο δὲ χωρίον ἐπὶ μὲν ὅσι μάλιστα ὅτι μηκος σταδίων, πεντήκοντα δὲ ποδῶν ὅτι πλάτος· ἐν ᾧ τότε οἱ Ῥωμαῖοι τεταγμένοι τὸ πλῆθος, ἀνέῤῥαξαν τοῦ πολεμίων τὴν ἔφοδον, ὅτε χελώνας χωρίδας καταστάζειν εἰδότων τοῦ τότε ἀνθρώπων, ὅτε ταῖς καλουμέναις ἑλεπόλεσι μηχαναῖς. οἱ μὲν δὴ πολέμιοι ἀπογνόντες τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν, ἀπῆλθον ἀπὸ τῶν τειχῶν, καὶ δηώσαντες τὴν χώραν ὅσην διεξῆλθον, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ταῖς δυνάμεις. Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς καλουμένους ἀντιβασιλέας ἑλόμενοι τοῦ ἀρχαιρεσιῶν, ὃ ποιεῖν εἰώθασιν ὅταν μοναρχία καταλάβῃ τὴν πόλιν, ὑπάτους ἀπέδειξαν Λεύκιον Λοκρήτιον, καὶ Τίτον Οὐετούριον Γέμινον. ὅτι δ' τούτων ἀρχῆς ἥ τε νόσος ἐπαύσατο, καὶ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα ἀναβολῆς ἔτυχε τά τε ἴδια καὶ τὰ κοινὰ, πεισθέντος μὲν αὖθις δὲ τοῦ δ' κληθυχίας πολίτευμα κινῆν ἑνὸς τοῦ δημάρχων Σέξτου Τίτου,

κωλύ-

κωλύσαντος δὲ τοῦ δήμου, καὶ εἰς ὕστερον ἀποθεμένου χειροτονίας. τοσοῦτον δὲ τὸ πολλὴ πᾶσιν ἐνέπεσε βούλεσθαι τοὺς ὑπερβαλλόντως τὴν πόλιν καὶ τὸν τῆς νόσου χειμῶνα· καὶ αὐτίκα τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, καὶ τοῦ δήμου τὸν πόλεμον ὑπερρώσαντος, καὶ λεγεῶνας τοὺς δυνάμεις, οὐδενὸς τῶν ἐχόντων στρατεύσιμον ἡλικίαν, οὐδ' εἴ τινα ὁ νόμος ἀπέλυεν, ἀξιοῦντος ἐκείνης ἀπολείπεσθαι τῆς στρατιᾶς. νεμηθείσης δὲ τειχῆ τῆς δυνάμεως, μία μὲν ὑπελείφθη φυλάττειν τὴν πόλιν, ἧς ἡγεῖτο Κόιντος Φάβιος ἀνὴρ ὑπατικός· αἱ δὲ δύο σὺν τοῖς ὑπάτοις διεξῆλθον ὅπλα τε Αἰκανοὶς καὶ Βολσύοις. ὃ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔτυχεν ἤδη γεγονός. ἡ μὲν γὰρ ἑτέρα δύναμις ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἐθνῶν συνελθοῦσα, ὑπαίθριος ἦν, ὑπὸ δυσὶν ἡγεμόσι, καὶ ἔμελλεν ἀπὸ τῆς Ἐρνίκων γῆς, ἐν ᾗ τότε ἦν, ἁρξαμένη, πᾶσαν ἐπελεύσεσθαι τὴν Ῥωμαίων ὑπήκοον· ἡ δὲ ἧττον ἐκείνης χρησίμη, τὰ οἰκεῖα πολίσματα ὑπελείφθη φυλάττειν, μή τις ἔφοδος αἰφνίδιος πολεμίων ἐς αὐτὰ γένηται. πρὸς ταῦτα βουλευομένοις τοῖς Ῥωμαίων ὑπάτοις ἐδόκει χρῆσαι εἰ τὴν πόλεσιν αὐτῶν ὅπλοις, καὶ τοιόνδε τινὰ λογισμόν, ὅτι διαλυθήσεται τὸ καινὸν αὐτῶν στράτευμα, εἰ πύθοιντο ἕκαστοι τὰ οἰκεῖα ἐν τοῖς ἑκάστοις ὄντα κινδύνοις· καὶ πολὺ χρήσιμον ἡγήσεσθαι τὰ σφέτερα σώζειν, ἢ τὰ τῶν πολεμίων φθείρειν. Λοκρήτιος μὲν οὖν εἰς τὴν Αἰκανῶν ἐνέβαλεν, Σερούειος δὲ εἰς τὴν Βολσύσκων. Αἰκανοὶ μὲν οὖν τὰ ἔξω πάντα ἀπολυμήνατα ἐποιοῦντες, τὴν πόλιν καὶ τὰ φρούρια εἶχον ἐν φυλακῇ. Βολσῦσκοι δὲ ὑπὸ θράσους καὶ αὐθαδείας προαχθέντες, τό τε Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδος, ὡς οὐκ ἀξιομάχου ὄντος πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος συμφέρεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐξῆλθον ἀγωνιούμενοι πρὸ τῆς γῆς, καὶ πλησίον τοῦ Σερουείου καταστρατοπέδου. οἱ δὲ φίλοι πάλαι στρατιὰ νεοσύλλεκτος, ἔκ τε πολιτικοῦ καὶ γεωργικοῦ πρὸς χειροῦν συνελθόντος ὄχλου συναθροισθεῖσα, ἐν ᾗ πολὺ καὶ τὸ ἀνόπλων ἦν καὶ κινδύνων ἄπειρον, οὐδὲ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τῶν πολεμίων ἐθάρρησαν. ἀλλ' ἅμα τῇ πρώτῃ τῶν Ῥωμαίων ἐφόδῳ διαπεραθέντες οἱ πολλοί, καὶ ὅτε διαλαγμῶν, οὔτε ὁπλων κτύπῳ διαχρόμενοι, πρὸς τὰ πάλιν ἔφυγον εἰς τὰ τείχη· ὥστε πολλοὺς μὲν ἐν ταῖς στενοχωρίαις τῆς ὁδῶν καταληφθέντας ἀποθανεῖν, πολλῷ δὲ πλείους πρὸς ταῖς πύλαις ὠθουμένους, τῶν ἱππέων ὑπεριόντων. Βολσῦσκοι μὲν ἓν ταύτῃ χρησάμενοι τῇ συμφορᾷ, σφᾶς αὐτοὺς ἡττῶντο τῇ ἀφρουρησίᾳ, καὶ τοσοῦτον ἐπὶ τῷ κινδυνεύειν ἐπῆρτο. οἱ δὲ τῶν ὑπαίθρων στρατιᾶς Βολσύσκων τε καὶ Αἰκανῶν ἔχοντες ἡγε-

plebs tamen id fieri vetuit, & in commodius differri tẽpus maluit. omnesque ardens inceſſit alacritas vlciſcendi hoſtem qui peſtis tempore vrbi admouiſſet copias. ac mox ex S C & plebiſcito delectibus inſtitutis, nemo qui militari ætate eſſet, etiamſi legitimam immunitatem cauſſari poſſet, eam expeditionem deſerere voluit. Copiis trifariam diuiſis, cum parte vna Q. Fabius vir conſularis vrbis præſidio relictus eſt; duæ reliquæ cum conſulibus in Æquos & Volſcos profectæ ſunt. Idem iam & hoſtes fecerant. nam vtriuſq; gentis robur cum duobus ducibus ſub dio erat in agro Hernico; & initio inde facto, infeſtare parabat quidquid Romano pareret imperio. reliqua manus, *externæ militiæ* minus vtilis, ad oppidorũ tutelam relicta eſt contra repentinos incurſus hoſtium. Hic deliberantibus conſulibus viſum eſt optimũ, per oppida hoſtiũ circumferre bellum. cogitabant enim, coniunctas illorũ copias *facile* diſſipatum iri, ſi ſua quiq; oppida in ſummum diſcrimen adducta cognoſcerent: ſatiusq; putaturos, ſua defendere, quam res hoſtiũ peſſumdare. itaq; Lucretius Æquorum agros inuaſit; Volſcorum, Veturius. Æqui contempto vaſtationis damno tantum munitionib. ſe tuebantur. At Volſci, audacia atque arrogantia impulſi, contempto Romano exercitu, vt qui ſuſtinendæ ipſorũ multitudini haud par futurus eſſet, prodierunt ad defendendos agros, & caſtra prope Veturium poſuerunt. Sed (vt accidere ſolet nouitio exercitui, qui ex oppidana & agreſti turba pro tẽpore contractus eſt; vt ſcilicet magna pars & inermes ſint, & periculorũ inexperti) ne manus quidem cum hoſte conſerere ſuſtinuerunt: ſed pleriq; primo ſtatim Romanorum incurſu cõſternati, clamoreq; & ſtrepitu armorum perculſi, effuſa fuga repetierunt mœnia: ita vt multi inter viarum anguſtias intercepti obtruncarẽtur, at multo plures per portam ſe intrudentes ab equitibus opprimerentur. ex hac clade Volſci cognita ſua dementia, nihil amplius periclitari ſunt conati. *Alteri* aũt Volſcorum & Æquorũ duces qui ſub dio erant cum ſuis copiis,

poſtquam ſuos bello vrgeri cognouerunt, ſtatuerunt & ipſi generoſum aliquod facinus edere; motisque ex Hernico & Latino agro caſtris, quanta celeritate & ira poſſent, Romam ipſam petere. nam & ipſi opinabãtur, e duob. alteruttum ſibi ſucceſſurum; ac fore vt vel Romam incuſtoditam caperent, vel hoſtem a ſuis finibus auerterent: neceſſe namq; futurũ conſulibus, patriæ contra hoſtium incurſum ſubuenire. Hoc igitur cõſilio celerabãt iter quantum poterãt, vt improuiſi adeſſent ad mœnia, ac mox oppugnationem aggrederentur. Sed cum Tuſculum vsq; peruenissent, & mœnia Romana per circuitũ armatis oppleta eſſe cognouiſſent, excubãtibus ante portas quatuor cohortibus ſexingenariis, omiſſo Romam verſus itinere, agrum quem ſuperiore irruptione intactum reliquerãt, populari cœperunt. Cumq; ſuperueniret alter conſ. L. Lucretius, nec longe ab ipſis caſtra poneret, rati cõmodiſſimum fore ſi *de ſummarerum* armis decernerent, prius quam alter cõſul Veturius cum collega ſe coniungeret, depoſitis impedimentis in quodam tumulo, appoſitisq; præſidio duab. cohortibus, reliqui proceſſerunt in aciem: congreſſiq; cũ Romanis, diu rẽ geſſerunt fortiter. at poſtquam cognouerunt e caſtello quodam a tergo per collem deſcẽdere exercitum, opinati alterum cõſulem cum ſuis copiis aduentare, & veriti ne ab ambobus circumuenirentur, non amplius ſubſtiterunt, ſed in fugam ſe verterunt. In hoc prœlio vterq; hoſtium dux poſt edita *multa* præclara facinora cecidit, & circa eos multi alii viri fortes. qui ſuperfuerunt, fuga diſperſi, receperũt ſe in ſuam quiſque patriam. Poſt hæc Lucretius ſine vllius periculi metu Æquorum agrum vaſtauit, & Veturius Volſcorum, vſq; ad comitiorum tempus: quo inſtante, motis caſtris domum reduxerunt copias. Cum victoriali vterq; pompa vrbem ingreſſus eſt; ſed Lucretius quadrigis inſidens; Veturius autem, pedeſter incedens. duobus enim iſtis triumphi generibus ſenatus *victores* duces ornare ſolet, vt dixi; qui ceteris honoribus pares, eo tantum differunt, quod alter equeſter eſt *ſeu curulis*, alter vero pedeſter.

μόνες, πιῶϑανόμενοι τὰ οἰκεῖα πολεμούμενα, γυναῖόν τι ϗ ὅτοι ὁρᾶν ἐβούλοντο, ἀναζάντες ἐκ τ' Ερνίκων τε ϗ Λατίνων γῆς, ὅπῃ τ' Ρώμην ἄγοι, ὡς εἶχον ὀργῆς τε ϗ τάχους, τ' τρατὸν, ϗ τοιάδε τινὰ ϗ αὐτοὶ δόξαν, ὅτι δυοῖν ἔργων καλῶν ϑάτερον αὐτοῖς καταρθῶσαι ὑπάρξοι, ἢ τὴν Ρώμην ἀφύλακτον ἕξειν ἐλοῦσι, ἢ τοὺς πολεμίους ἐκ τ' ἑαυτῶν χώρας ἐκβαλοῦσι, ὡς δὴ τ' ὑπάτων ἀναγκαϑησομένων πολεμουμένην τὴν πατρίδι βοηθεῖν. Ταῦτα διανοηθέντες, ἦγον τ' τρατιὰν ὅπως ταχύ οἱ, ἵν' ἐξ ἀπροσδοκήτου τῇ πόλει συμμίξαιεν, ἀϑρόοι ἔργου ἔχωνται. ἀφικόμενοι δὲ μέχρι Τύσκλου πόλεως, ϗαϑορῶσι τ' περίβολον τ' Ρώμης ὅλον πλήϑουσα ὅπλων, ϗ τοὺς τῶν πυλῶν τέτταρας ἐξεστραλισμένας πείρας, ἀνδρῶν ἑξακοσίων ἑκάστην, τ μὲν ὅπῃ τ' Ρώμην ὁδὸς ἀπεβάπτοντο, τὴν δὲ ἐν τῇ περὶ τὴν πόλιν χώραν, ἣν ἐν τῇ περὶ τὴν παρέλιπον εἰσβολὴν, ἑλκαϑεζόμενοι ἐδῄουν. ὅπι φανέντος δ' αὐτοῖς ϑατέρου τ' ὑπάτων, Λευκίου Λοκρητίου, ϗ τὴν μὲν τ' παρεμβολὴν ἐν περιόντι, καλὸν ὑπολαβόντες εἶ) ϗ ἐν, πρὶν ἐλϑεῖν ἐκ Λοκρητίου τ' ἑτέραν Ρωμαίων δύναμιν σύμμαχον τῆς Οὐετουρίου ἡγεῖτο, σωτήριαν μάχην, ϑέμενοι τὰς ἀποσκευὰς ὅπῃ λόφου τινὸς, ϗ δύο πείρας ἐπ' αὐταῖς καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ περῆλϑον εἰς τὸ πεδίον. ϗ συμβαλόντες τοῖς Ρωμαίοις, ἄνδρες ἀγαϑοὶ κ τ' ἀγῶνα ἐγένοντο ἄχρι πολλοῦ. μαϑόντες δ' ἐκ τ' κ τ' νώτου φευγείων τινὸς καλαβαίνοντας ὀρϑίους τραπέσθαι, ὑπέλαβον ἥκειν τ' ἕτερον τ' ὑπάτων ἀγόντα τ' σφῶν αὐτῶν δύναμιν. ϗ δείσαντες μὴ κυκλωϑεῖεν ὑπ' ἀμφοῖν, οὐκέτι διέμειναν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἔπονται. ἐν τούτῳ τῷ ἀγῶνι οἵ τε ἡγεμόνες αὐτῶν ἀμφότεροι γυναίων ἀνδρῶν ἔργα ἐπιδεξάμενοι πίπτουσι, ϗ πολλοὶ μαχόμενοι περὶ αὐτοῖς ἀγαϑοί· οἱ δὲ φυγόντες ἐκ τ μάχης, εἰς τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι παρίδας σκεδασϑέντες ἀνεχώρησ. ἐκ δ' τούτου πολλὴν λαβὼν ἄδειαν ὁ Λοκρήτιος, ἔφϑρε τ' Αἰκανῶν γῆν, ϗ Οὐετούριος τ' Βολούσκων, ἕως ὁ τ' ἀρχαιρεσιῶν ἐπέσχε καιρός. τότε δ' ἀναζήσαντες ἀπῆλϑον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. ϗ καλήναγον ἀμφότεροι τὸν ἐπινίκιον ϑρίαμβον· Λοκρήτιος μὲν, ὅπῃ ϑ τεϑείσπε παρεμβεβηκώς· Οὐετούριος δ', πεζὸς εἰσελαύνων. δύο γὰρ ὄντοι ϑρίαμβοι δίδονται τοῖς ἡγεμόσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ὥσπερ ἔφην, τὰ μὲν ἵππια ἔμμηλα ἔχοντες ἴσα, τῷ δ', τ μὲν ἱππικὸν εἶ), τ δ' πεζικὸν, διαφέροντες.

ΔΙΟΝΥ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣσέως, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας βιβλίον δέκατον.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber decimus.*

ΜΕτὰ ὃ τούτους ὀλυμπιὰς μὲν ἦν ὀγδοηκοστὴ, ἣν ἐνίκα στάδιον Τορύμβας Θεσσαλὸς, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φρασικλέους· ὕπατοι δ' ἀπεδείχθησαν ἐν Ῥώμῃ Πόπλιος Οὐολούμνιος, καὶ Σερούιος Σουλπίκιος Καμαρῖνος. οὗτοι στρατιὰν μὲν οὐδεμίαν ἐξήγαγον, οὔτε ὑπὲρ συμμαχίας ἀναστρέψοντες τῶν ἀδικουμένων σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰς συμμαχίδας, οὔτε ὡς ἀμφὶ φυλακῆς τὰ οἰκεῖα ἔχοντες· τῶν δ' ἐντὸς τείχους κακῶν τοιόνδε ἐπενοήσατο, μή τι κακὸν ὁ δῆμος ὑπὲρ τῆς βουλῆς συσὰς ἐξεργάσηται. ἐπαρώξετο γὰρ αὖθις ὑπὸ τῶν δημάρχων ἀναδιδασκόμενος ὅτι πολιτῶν κρατίστη τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶν ἰσηγορία· καὶ χρὴ νόμοις ἧσσον διοικεῖσθαι τά τε ἰδιωτικὰ καὶ τὰ δημόσια. ὅπου γὰρ τότε οὐ μόνον ἐνῆν ἰσονομία τοῖς Ῥωμαίοις, οὐδὲ ἰσηγορία, οὐδὲ ἐγγεγραμμένα ἅπαντα τὰ δίκαια τεθειμένα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀρχαῖον οἱ βασιλῆς αὐτῶν ἐπάσσοντο τοῖς δεομένοις τὰς δίκας, καὶ τὸ δικασθὲν ὑπ' ἐκείνων, τοῦτο νόμος ἦν. ὡς δὲ ἐπαύσαντο μοναρχούμενοι, τοῖς κατ' ἐνιαυτὸν ὑπάλλοις ἀνέκειτο τά τε δήμου τῶν βασιλέων ἔργα, καὶ ἡ τοῦ δικάζειν ἀρχή, καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι πρὸς ἀλλήλους ὑπὸρ ὁτουδήποτε, ἐκεῖνοι τὰ δίκαια οἱ διαιροῦντες ἦσαν. τούτων δὲ τὰ μὲν πολλὰ τοῖς ὀπισθόποις τῶν ἀρχόντων ἀρισίνδην ὀπιδικημένων ἀκήλουθα ἦν ὅτι ταῖς ἀρχαῖς κομιδῇ ὀλίγα τινὰ ἐν ἱεραῖς ἦν βίβλοις ἀποκείμενα ἀνόμων εἶχε δύναμιν, ὧν οἱ πατρίκιοι τὴν γνῶσιν εἶχον μόνοι, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ διατριβάς. οἱ δὲ πολλοὶ ἐμπορευόμενοί τε καὶ γεωργοῦντες, διὰ πολλῶν ἡμερῶν εἰς ἄστυ καταβαίνοντες ὅτι τὰς ἀγοράς, ἄπειροι ἔτι ἦσαν. ὃ δὴ πολίτευμα τοῦτο πρῶτος μὲν ἐπεῖχεν εἰσαγεῖν Γάιος Τερέντιος δήμαρχος ἐν τῷ παρελθόντι ἔτει· ἀτελὲς δὲ ἐπαλήθη καταλιπεῖν, ὅ τε πλῆθος ὄντος ὅτι στρατοπέδου, καὶ τῶν ὑπάτων ὅτι τὴν πολεμίαν γῆν τὰς δυνάμεις καταγόντων, ἕως ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς παρέλθῃ χρόνος. τότε δὲ αὖθ' οἱ παλαβόντες τοῦ Αὖλον Ὄργινιον δήμαρχον, τελέσαι ἐβούλοντο· ἵνα δὴ μὴ τοῦτο γένοιτο, μηδὲ καθ' νόμοις ἀναληθεῖεν πολιτεύεσθαι, πρότα ὅτι μηχανώμενοι

POst horũ cõsulatum Olympias acta LXXX, qua stadio vicit Torymbas Thessalus, Phrasicle Athenis principe: Romæ autem cõsules creati sunt, P. Volumnius, Ser. Sulpicius Camerinus. Hi nullum eduxerunt exercitum vel ad vlciscendas suas sociorum ve iniurias, vel ad res imperii tutandas. tantũ intra mœnia curabant nequã nouam seditionem plebs cõtra senatum moueret. turbabatur enim rursus a suis tribunis, afferentibus nihil esse liberæ ciuitati conuenientius, quam æquum ius agendi de republica: eoq; volebat omnia tam priuatim quã publice ex legum præscripto geri. nõdum enim erat apud Romanos ius æquũ omnibus ciuibus, nec omnibus ex æquo dicendi potestas erat, nec in tabulas relata erant iura omnia: sed olim quamdiu regnatum est in vrbe, regum arbitrio lites dirimebantur: & quod iustum illi iudicassent, id erat pro lege. translato deinde a regibus ad annuos consulatus imperio, inter cetera officia regia, iuris quoque reddendi munus ad eos deuênit: ita vt quacumque de re orta esset inter ciues controuersia, illi de iure responderent. id ius maxima ex parte constabat virorum potestate præditorum præiudiciis: & perpauca in sacris libris habebantur quæ legum vim obtinerent: & horũ ipsorum scientia penes solos erat patricios, quod hi soli in eius cognitione versarentur. at promiscuum vulgus, quod negotiationibus & agriculturæ operã dabat, nec nisi mercatus gratia per interualla in vrbem veniebat, *prorsus* imperitum erat rerũ talium. Primus C. Terẽtius, qui superiore anno trib. pl. fuerat, id institutum introducere tentauerat: sed rem imperfectam omittere cogebatur, quod ciuium maior pars distineretur militia, & cõsules data opera copias vsque ad magistratus sui exitũ in hostico detinerent. His vero consulib. A. Virginius cum reliquo tribunorum collegio, accepto in manus negotio, ad finem id perducere aggressus est. contra, consules, senatus, & reliqui ciues qui plurimum in vrbe poterant, nihil non quotidie

A.V.C. 293, olymp. 80, consl. P. Volumnio, Ser. Sulpicio, turbæ domi, & prodigia varia.

tentarunt ne id fieret, neve ex legum præscripto remp. administrare cogerentur. quamobrem crebro senatus habitus, conciones pene continuæ, vtriusq; partis magistratib. nihil intentatum relinquentibus. e qua contentione perspicue videbant omnes, magnum aliquod & atrox reip. exoriturum malum. & ad humanas istas coniectur.as accedebant etiam signa diuinitus ad terrorem augendum oblata, quorum nonnulla nec in publicis monumentis adnotata, nec vlla hominũ memoria obseruata comperiebãtur. nam fulgores per cælum discurrentes, ignisq; incendia eodem loco consistentia, terræ mugitus tremoresque continuos, spectraq; mutatis subinde formis per aerem se ostentantia, voces humanam mẽtem territantes, & quæ huius generis alia contingebant, olim quoq; accidisse inueniebant, vel magis vel minus: quod vero hactenus inuisum inauditumq, plus ceteris omnibus prodigiis terruit, erãt nubis in morem copiose cælitus demissa carnis frusta maiora minoraque. quorum bonam partẽ in sublimi aduolantes omnis generis volucrũ greges rostris diripiebant; reliquũ quod in terram decideret, in vrbe agrisque *spar sum* iacebat multo tempore, nec colorem odoremve mutans, nec putredine diffluens, contra morem veterascentium carnium. id portentum vates indigenę interpretari nõ potuerunt. in Sibyllinis oraculis inuentum est, fore vt intrantib. in vrbem hostibus exteris, magno libertatis periculo dimicaretur. sed externum bellum initium sumpturũ ab intestina seditione: cuius semina ex vrbe exterminanda esse, diisque tum votis tum sacrificiis placatis, auerruncanda mala. quod si fieret, *certam* de hostibus fore victoriam. Hæc vt euulgata sunt, sacra primum per eos quib. incumbebat ea cura, diis auerruncis facta sunt. deinde conuocato senatu, cui etiam tribuni pl. interfuerunt, consultatum de salute publica. In hoc igitur cõsensere omnes, summouendas *tandem* esse criminationes mutuas, atque (vt oracula monerent) vnanimi consensu tractandam remp. sed quo modo id fieri posset, & quid primum alteri alteris cedere deberẽt, quave ratione seditionum finis fieret, de eo nõ leuis

διετέλουν οἵ τε ὕπατοι, καὶ ἡ βουλὴ, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν οἱ πλέον ἐν τῇ πόλει δυνάμενοι. βουλαί τε πολλαὶ καὶ ἐκκλησίαι συνεχεῖς ἐγίνοντο, πεῖραί τε πολιτείας τῆς ἀρχαίας κατ' ἀλλήλων. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ἅπασιν ἦν, ὅτι μεγάλη τις καὶ δύσκεκος ἐξ ἐκείνης τῆς φιλονεικίας ἀναφήσεται τῇ πόλει συμφορά. σημαίνετο δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς καὶ τὰ θεῖα· δείματα προσημαίνοντα, ὧν ἔνια οὔτε ἐν δημοσίαις διεπιστεύθη γραφαῖς, οὔτε καὶ τὰ νῦν φυλαττόμενα μνήμῃ σύνηθείαν. ὅσα μὲν γὰρ ἐν οὐρανῷ σέλεα φερόμενα, καὶ πυρὸς ἀναφὰς ἐφ' ἑνὸς μένουσα τόπου, γῆς τε μυκήματα καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο, μορφαί τε εἰδώλων ἄλλοτ' ἄλλοῖαι δι' ἀέρος φερόμεναι, καὶ φωναὶ τὰ ἀνθρώπου διάνοιαν ἀνιστᾶσαι, καὶ πάντα ὅσα τούτοις ὅμοια συνέπιπτεν, εἰσιστεῦ καὶ πάλαι ποτὲ γεγονότα, ἦν δὲ καὶ μᾶλλον· ἃ δὲ ἄπειρα ἦν καὶ ἀήκοα, καὶ ἐφ' ᾧ μάλιστα ἐταράχθησαν, τοιόνδε ἦν· νιφετὸς δὲ οὐρανοῦ καθέσκηψεν εἰς γῆν πολὺς, οὐ χιόνα καταφέρων, ἀλλὰ σαρκῶν θραύσματα ἐλάττω τε καὶ μείζω. τούτων τὰ μὲν πολλὰ μεταρσιοπετόμενα πανταχόθεν ὅσα εἰσὶν ἀγέλαι, τοῖς στόμασιν ἥρπαζον· τὰ δὲ ὅπη γῆν συνεχέντα ἐν αὐτῇ τε τῇ πόλει, καὶ κατὰ τὰς ἀγυιὰς, μέχρι πολλοῦ χρόνου κεῖμενα, οὔτε χρόαν μεταβαλόντα οἵαν ἴσχουσι παλαιούμενα σάρκες, οὔτε σηπεδόνι θραυόμενα, ὤζετο ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν πονηρόν. τοῦτο δὲ τέρας οἱ μὲν ὑποχώριοι μάντεις οὐχ οἷοί τε ἦσαν συμβαλέσθαι· ἐν δὲ τοῖς Σιβυλλείοις λόγοις ἐν χρησμοῖς, ὅτι πολεμίων ἀλλοεθνῶν παρελθόντων εἰς τὸ τεῖχος, ἀγὼν ὑπὲρ αὐθαιρεσίου καταλήψει τὴν πόλιν· φέρειν δὲ τὸ πρὸς τοὺς ἀλλοεθνεῖς πολέμους σάσις ἐμφύλιος· ὧν χρὴ ἀρχομένων θύειν ἀποτροπαίους τῆς πόλεως, καὶ θεοῖς παραπεμπομένοις θυσίας τε καὶ εὐχάς, ἀποστρέψαι τὰ δεινὰ, καὶ χρείττους εἶναι τῶν ἐχθρῶν. ὡς δὲ ἐξενέχθη ταῦτα εἰς τὸ πλῆθος, ἱερὰ μὲν πρῶτον ἐθύσαν οἷς ἡ τούτων ὑπομέλεια ἀνέκειτο, θεοῖς τε ἐξαχεσηνείοις καὶ ἀποτροπαίοις· ἔπειτα συναγθέντες εἰς τὸ βουλευτήριον οἱ σύνεδροι, παρόντων καὶ τῶν δημάρχων, ὑπὲρ ἀσφαλείας τε καὶ σωτηρίας τῆς πόλεως ἐσκέπτοντο. τὸ μὲν οὖν καταλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐγκλήματα, καὶ μιᾷ χρήσασθαι γνώμῃ περὶ τῶν κοινῶν, ὡς ὑπεθέσπιζον οἱ χρησμοὶ, πάντες ὡμολόγουν. ὅπως δ' ἂν τοῦτο γένοιτο, καὶ ἀπὸ τίνων ἀρξάμενον εἴκειν τοῖς ἑτέροις ὃ διάφορον, καὶ πῶς παύσει τὸ σασάζον, ὑμιχρὰν ἀνδρῶν

παρέχειν

παρῆχεν ἀποείαν. οἱ μὲν γὰρ ὕπατοι καὶ οἱ τῆς βουλῆς πρωτεύοντες, τοὺς εἰσφέροντας καινὰ πολιτεύματα δημοτικὰς, καὶ καταλύειν ἀξιοῦντας τὸ πάτριον τῆς πολιτείας κόσμον, αἰτίους ἀπέφαινον τῆς ταραχῆς. οἱ δὲ δήμαρχοι, σφᾶς μὲν αὐτοὺς οὐδὲν ἔλεγον ἀνάξιον [δρᾶν,] οὔτε ἄδικον, οὔτε ἀσύμφορον, δυνομίαν εἰσάγειν βουλομένους καὶ ἰσονομίαν· τοὺς δὲ ὑπάτους καὶ τοὺς πατρικίους αἰτίους ἑστάναι τῆς στάσεως ἔλεγον, ἀνομίαν αὔξοντας καὶ πλεονεξίαν, καὶ ζηλοῦντας τὰ τῶν τυράννων ἤθη. ταῦτα καὶ πολλὰ τοῖς ὁμοια παρ' ἑκατέρων ὑπὲρ πολλὰς ἡμέρας ἐλέγετο, καὶ προὔβαινε μηδὲν κενῆς ὁ χρόνος· ὃν ᾧ τῶν κατὰ πόλιν οὔτε δημοσίων, οὔτε ἰδίων οὐδὲν ἐτέλεστο. ὡς δὲ οὐδὲν ἐγίνετο προὔργου, τῶν λόγων ἐκείνων καὶ κατηγοριῶν ἃς ἐποιοῦντο κατὰ τῆς βουλῆς, οἱ δήμαρχοι ἀπέστησαν. συναγαγόντες οὖν τὸ πλῆθος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπῆρχον τὰ δήμῳ νόμον εἰσοίσειν περὶ ὧν ἠξίουν. ἐπαινέσαντος οὖν τὸ πλῆθος τὸν λόγον, οὐδὲν ἔτι ἀναβαλόμενοι, τὸν προσκυαθέντα νόμον ἀνέγνωσαν· κεφάλαια δὲ αὐτοῦ τάδε ἦν· ἄνδρας αἱρεθῆναι δέκα ἐπὶ τοῦ δήμου, συναγορεύσης ἀγορᾶς ἐννόμου, τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ φρονίμους, οἷς ὅτι πλείστη προῆκεν ἡμῖν τε καὶ δόξης ἀγαθῆς· τούτους δὲ συλλέξαντας τοὺς περὶ ἀποδύτων νόμους, τῶν τε κοινῶν καὶ τῶν ἰδίων, εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν· τοὺς δὲ συλλεγησομένους ὑπ' αὐτῶν νόμους, κεῖσθαι ἐν ἀγορᾷ, ἵνα καθ' ἕκαστον ἑαυτὸν ἀποδειξησόμενος ἀρχαῖς, καὶ τοῖς ἰδιώταις, ὅρους τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων. τοῦτον προθέντες τὸν νόμον, ἐξουσίαν ἔδοσαν τοῖς βουλομένοις αὐτοῦ κατηγορεῖν, ἀποδείξαντες τὴν τρίτην ἀγορᾶν. ἦσαν δὲ πολλοὶ, καὶ οὐχὶ φαυλότατοι τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου, πρεσβύται καὶ νέοι, κατηγοροῦντες τοῦ νόμου, λόγους διεξιόντες ἐκ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ προσκυνῆς· καὶ τοῦτο ἐφ' ἡμέρας ἐγίνετο συχνάς. ἔπειτα οἱ δήμαρχοι διαχειμάσαντες ὅτι τῇ ἑξῆς τελευτῇ τοῦ χρόνου, λόγον μὲν οὐδένα ἐπὶ τοῖς καθηγορίαις τοῦ νόμου προέθεσαν· ἡμέραν δὲ ἀποδείξαντες ἐν ᾗ κυρώσειν αὐτὸν ἔμελλον, παρῆναι τοὺς δημότας εἰς αὐτὸ παρεκάλουν ἀθρόους, ὡς οὐκέτι ταῖς μαχρᾶς δημηγορίαις ἐνοχλησομένους, ἀλλ' ἐποίσοντας ἐπὶ αὐτοῦ τὴν ψῆφον τῇ φυλάς. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ὑποσχόμενοι, διέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν. μετὰ δὲ ταῦτα οἵ τε ὕπατοι καὶ τῶν πατρικίων οἱ πλεῖστον δυνάμενοι, βαρύτερον ἤδη αὐτῶν προσιόντες καθῆπτοντο, λέγοντες ὡς οὐκ ὀρθῶς ποιοῖεν αὐτοῖς νόμους εἰσηγεῖσθαι, καὶ τούτοις ἀποβλάπτους. συνθήκας γὰρ εἶναι κοινὰς πόλεων τοὺς νόμους, οὐχὶ μέρους τὸν

incidit disquisitio. nam consl. & senatus proceres turbarũ causſam in tribunos referebãt, vt qui nouis institutis introducendis priſtinam reip. formam abolere conarẽtur: tribuni cõtra, nihil ſe indignum *maioribus*, nihil iniquum aut noxiũ moliri dicebant, quippe qui bonas leges & æquabilem ſui iuris tuẽdi poteſtatem introducere cuperent: ſed conſules & patricios ſeditionis auctores fore, qui legũ confuſionem & immoderatam eminendi libidinem *in vrbe* foueren, tyranicosq; mores affectarent. Huiuſmodi altercationibus aliquot dies cõtriti ſunt inaniter; nec interim vel publicorum vel priuatorum negotiorum quidquam peractum. tandem tribuni cernentes nihil ſe iſtis cum ſenatu altercationib. atq; expoſtulationibus proficere, hoc omiſſo cõcionem aduocant, plebiq; pollicentur ſe legẽ de poſtulatis ſuis laturos. quod cum probaretur multitudini, ſine mora legẽ *iam ante in hoc* paratam recitant; cuius capita erãt hæc: Decẽuiros legitimis comitiis a populo eligi, qui ætate ac prudentia præſtantes, honoris quoq; atq; bonæ exiſtimationis rationẽ haberent maximam. eos viros leges de omnibus *negotiis* tam priuatis quam publicis conſcribere, & *conſcriptas* ad populum referre: hasq; leges in foro poni; vt quid annuis magiſtratibus & priuatis ciuibus inter ſe iuris eſſet, ceu limites definirent. Hac lege propoſita, poteſtatem fecerunt iis qui diſſuadere vellent, in trinundinum. exſtiteruntq; multi ex ſenatu eius legis diſſuaſores, tum ſeniores tum iuniores; iiq; non peſſimæ notæ; qui accuratis diligenterq; meditatis orationib. aliquot dies contriuere. Deinde tribuni cum tempus ſic teri ægre ferrent, non propoſita amplius diſſuadendæ legis poteſtate, diem certam ſtatuerunt ad quam omnes ciues præſto eſſent laturi de lege ſuffragia: nec enim amplius prolixas orationes aures ipſis obtuſuras, ſed de lege per trib. latum iri calculos. His promiſſis, cõcionem dimiſerunt. † Poſt hæc conſl. & patriciorum potentiſſimus quiſque aſperius cum illis egerunt, negantes ſe legum ferẽdarum poteſtatem eis permiſſũros, præſertim de quib. in ſenatu præconſultatũ nõ eſſet. Leges enim, eſſe cõmune *totius* ciuitatis, nõ partis ali-

Rogatio de decemuiris & legibus.

cuius in rep. conuentum *& pactum.* esseq; id certũ ad fœdam perniciem iter vel ciuitatibus vel priuatis familiis, si deterior pars potiori leges præscriberet. Quam, inquiunt, potestatem legum ferendarum aut abrogandarũ vobis sumitis? annon certis cõditionibus magistratũ istum a senatu impetrastis, vt iniuriam aut vim patientibus pauperib. succurreretis, nec aliud tentaretis præterea? Immo etiam siquid potestatis ante habuist.s, quod non iure sed vi extorsistis, dum senatus contentionum tedio iniquis postulatis vestris semper cessit, annõ id quoq; totum nunc amisistis mutata comitiorum ratione? quando iam nec ex S C eam potestatem accipitis, neq; curiæ de vobis ferunt suffragia; nec ante comitia diis *immortalibus* sacra facitis quæ leges fieri iubẽt, nec quidq̃ eorum quæ vel deũm religio, vel hominum iura postulant, in comitiis vestris peragitur. Quam igitur sacrorum ac religiosorũ (quæ venerari lex iubet) partem feciſtis vobis reliquam, qui iura omnia abnegastis? Huiusmodi voces tribuni tũc passim audiebant a seniorum iuniorumque sodalitiis. adhæc moderatos quidem ciues patricii blandis mulcebant alloquiis; at refractarios & turbulentos minis territabãt, ni sibi temperarent. quosdam etiam ex infima tenuiorum plebe, qui propriorũ commodorũ studio nihili faciebant quietem publicam, pulsatos velut mancipia foro eiiciebant. Plurimum autem tunc inter iuuenes poterat, maximoque sodalitio stipatus erat Cęso Quintius, L. Quintii Cincinnati filius, genere illustris, nec facultatibus vlli secundus; ad hæc aspectu pulcher, bellica laude clarus, & natiua facundia præditus. is tunc vehementer in plebeios inuehebatur, nec verbis nec factis asperis temperans. eamq; ob rem patricii in pretio eum habebant, ac ne se periculis deterreri sineret, tutum ei subsidium pollicebantur: plebeii cõtra pessime illum oderãt. Eum tribuni decreuerunt primũ e medio tollere, vt *hoc pacto* ceteros absterrerent iuuenes, & *in posterum* tẽperare sibi cogerent. His animo decretis, paratisq; tũ accusationib. tum testimoniis cõpluribus, publicę iniurię reũ agunt, &

ταῖς πόλεσιν οἰκιώτων. τῦ τε πονηροτάτου ὀλέθρου ἢ χὴ σὺν δυσημόνος ἀρχὴ ἀπέφαινον εἶ πόλεσί τε καὶ οἰκίαις, ὅταν ὁ κάκιστον τῶ χρῆσθαι νομοθετῆ. ποίαν ὑμεῖς, ἔφασαν, ὦ δήμαρχοι, νόμων εἰσφορᾶς ἢ ἀναιρέσεως ἐξουσίαν ἔχετε; σὺν ὅτι ῥητοῖς μὴ διακόμοις τὴν ἀρχὴν ταύτην παρὰ τ βουλῆς ἐλάβετε, τοῖς ὑ ἀδικουμένοις ἢ καλιχρωμένοις τ πενήτων βοηθεῖν ἠτήσασθε τὰς δημάρχους, μῆλο ὑ μηδὲν πολυπραγμονῆν; εἰ δ' οὖν καὶ πρότερον ἰῶ τις ὑμῖν δύναμις, ἰῶ σὺν σὺν τῦ δικαίῳ βιασάμενοι ἡμᾶς ἐλάβετε, ὑπωκαλακλινομένης ἑκάστῳ πλεονεκτήματι τῆς βουλῆς, οὐχὶ χὴ ταύτην νῦν ἀπολωλέκατε τῇ μεταβολῇ τῶν ἀρχαιρεσιῶν; ὅτε γὰρ βουλῆς δόγμα ὑμᾶς ἀποδείκνυσιν ὅτι τῶ ἀρχῶ, οὔτε αἱ φάσαι τ ψῆφον ὑπὲρ ὑμῶν ὅτι φέρουσιν, οὔτε ἱερὰ ποιεῖτε τοῖς θεοῖς τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἃ κατὰ νόμους ἐχρῆν ὅτι τελεσθαι, οὔτε μῆλο τῶν πρὸς τὰς θεοὺς ὁσίων οὐδὲν ὅτι τ ἀρχῆς τῆς ὑμετέρας γίγν. Τίνος οὖν ὑμῖν ἔτι μέτεστι τῶν ἱερῶν καὶ σεβασμοῦ δεομένων, ὧν ἔτι καὶ ὁ νόμος ἰῶ, ὀξαρνησαμένοις τὰ νόμιμα ἅπαντα; Ταῦτά τε δὴ τοῖς δημάρχοις ἔλεγον οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ νέοι αὐτῶν, κατ' ἑταιρείας διεξιόντες ἀνὰ τὴν πόλιν. καὶ τὰς μὲν ὅτι φευκτέας τῶν πολιτῶν ὁμιλίας ἀνελάμβανον κεχαρισμένας, τὰς δὲ ἀπειθεῖς καὶ παρακόλουθος ἀπειλαῖς καὶ ἐπλήττοντο κινδύνων, εἰ μὴ σωφρονήσαιεν. ἤδη δέ τινας τ πάνυ ἀπόρων καὶ ἀπερριμμένων, οἷς ὕθενος τ χρημάτων τὰ ἴδια κέρδη φέρειν ἰῶ, παμπόλλης ὥσπερ αἰθρά ποδα, ἀνῆρουν ἐκ τ ἀγορᾶς. ὁ δὲ πλείστους τε καὶ αὐτὸν ἔχων ἑταίρους, καὶ μέγιστον τ τότε νέων δυνάμενος, Κάισων Κοίντιος, ὃς ἰῶ υἱὸς Λευκίου Κοιντίου τῦ καλουμένου Κικιννάτου, ᾧ γένος τε ἰῶ ὅτι φανὲς, καὶ βίος σεμνὸς διάπερος, ἀνὴρ ὀφθῆναί τε κάλλιστος νέων, καὶ τὰ πολέμια πάντων λαμπρότατος, φύσει τε καὶ λόγοις κεχρημένος ἀγαθῇ· ὃς ἐν τῷ τότε χρόνῳ πολὺ ἔρρει καὶ τῶν δημοτικῶν, οὔτε λόγων φειδόμενος, ὧν βαρὺ τοῖς ἐλευθέροις ἀκούειν, οὔτε ἔργων ἀκολούθων τοῖς λόγοις ἀπεχόμενος. οἱ μὲν οὖν πατρίκιοι ἅμιλλον αὐτὸν ὅτι τούτοις εἶχον, καὶ μέγα ἐφρόνουν τὰ δόξαντα ἠξίουν αὐτὸν, παρασχεῖν τ ἀσφαλὲς ὑπισχνούμενοι· οἱ δὲ ἐκ τῦ δήμου, πάντων δὴ μάλιστα αὐτὸν ἀνιαρῶν ἐμίσουν. τοῦτον τ ἀνδρα ἔγνωσαν οἱ δήμαρχοι πρῶτον ἐκποδὼν ποιήσασθαι, ὡς καταπλήξόμενοι τοὺς λοιποὺς τῶν νέων, καὶ πρὸς ἀναλήψεσθαι φόβον. γνόντες δὲ ταῦτα, καὶ παρασκευασάμενοι λόγοις τε καὶ μάρτυρας πολλοὺς, εἰσάγουσιν αὐτὸν ὑπὸ δίκαν ἀδικημάτων δημοσίων, θανάτου ἅμα-

του ζημιοῦσθαι τὰ δίκαια. ὡς δὲ ταῦτ' εἰπόντες ἦλθον παρῆναι τοῖς τοῦ δήμου, ὅπερ καὶ ἔθηκεν ὁ χρόνος ὃν ἔταξαν τῇ δίκῃ, συναγαγόντες ἐκκλησίαν, μακροὺς ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ λόγους, διεξιόντες ἃ βίᾳ ἐτύγχανεν εἰς τοὺς δημότας ἁμαρτανόμενος, ὧν τοὺς πεπονθότας αὐτοῖς παρῆγον μάρτυρας. ὡς δὲ παρέδωκε τοῦ λόγου, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐμείετο ἀπολογίαν, ἀλλ' ἠξίου τοῖς ἰδιώταις αὐτοῖς ὑφ' ὧν ἠτιῶντο παθεῖν, κατὰ τοὺς νόμους ὑπέχειν δίκας, ὅτι τῶν ὑπάτων τῆς κρίσεως γινομένης. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ χαλεπῶς φέρων τὰς αὐθάδειαν τοῦ μειρακίου τοὺς δημότας ὁρῶν, ἀπελογεῖτο, τὰ μὲν πολλὰ ψευδῆ τε καὶ ὀξέ ὑπεβλήθη συγκείμενα κατὰ τοῦ παιδὸς ἀποδεικνύς· ὅσα δὲ οὐκ ἐνῆν ἀρνήσασθαι, μικρὰ καὶ φαῦλα καὶ οὐκ ἄξια δημοσίας ὀργῆς εἶναι λέγων, καὶ οὐδὲ ταῦτα ἑξ ὑποβολῆς, ἢ διὰ ὕβριν, ἀλλ' ὑπὸ φιλοτιμίας μειρακιώδους γεγονότα ὑπισχνούμενος· διὰ δὲ πολλὰ μὲν αὐτοῦ συμβεβῶσαν ἀρετὰς τοῦ ἀβελήτων ἐν ἀψιμαχίαις, πολλὰ δ' ἴσως καὶ παθεῖν, οὔτε ἡλικίας ἐν τῷ κεκαλίσθαι ὄντι, οὔτε φρονήσεως ἐν τῷ καθαρωτάτῳ. ἠξίου τε τοὺς δημοτικοὺς μὴ μόνον ὀργὴν ἔχειν ἐφ' οἷς ἥμαρτεν εἰς λόγους, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰδέναι τοῦ ὧν ἀπώλιας δι' ὧν ἐν τοῖς πολέμοις διεπράξατο, τοῖς μὲν ἰδιώταις ἐλευθερίαν κομίσαντος, τῇ δὲ πατρίδι ἡγεμονίαν· ἑαυτῷ δὲ, εἰ πολεμάρχοι τι, φιλανθρωπίαν τοῦ τῶν πολλῶν καὶ βοήθειαν. καὶ διεξελθὼν τὰς τε τραπαίας πάσας, καὶ τοὺς ἀγῶνας ἀπάσας, ἃς ὧν ἀριστεῖα καὶ στεφάνους τοῦ στρατηγοῦντος ἔλαβε, πολιτῶν ἢ ὁπόσων ἐν ταῖς μάχαις ὑπερήσπισε, καὶ τείχεσι πολεμίων ὁσάκις πρῶτος ἐπέβη, τελευτῶν εἰς οἴκτους καλέσας, καὶ δεησάμενος τῆς ἑαυτοῦ τοὺς ἀπάσας ἀπολογίας ὑπισχνείας, βίᾳ τε, ὡς ἐμαρτύρετο αὐτοῖς πάσης καθαρὸς ἁμαρτολῆς, μίαν ἀπαιτῶν τοῦτο δὲ δήμου χάριν, φυλάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ὁ μὲν δῆμος ἥνδετο πρὸς τοῖς λόγοις, καὶ χαρίζεσθαι τὸ μειράκιον τῷ πατρὶ προθύμως ἐδόκει. ὁ δὲ Βεργίνιος ὁρῶν ὅτι μὴ δώσοντος ἐκείνου δίκας, ἀφορητον ἐσομένης τοῦ ἀνθάδειαν τοῦ μειρακίου, ἀνίστατο, καὶ φησιν· Σοὶ μὲν, ὦ Κόιντιε, ἥ τε ἡλικία μαρτυρεῖται πᾶσα χρεστὴ, καὶ ἡ πρὸς τοὺς δημοτικοὺς εὔνοια· διὸ ὧν τοῦτό σοι παρέσται. ἡ δὲ τοῦ μειρακίου βαρύτης καὶ ἡ πρὸς ἀπώλιας ἡμᾶς ὑπερηφανία, παραίτησιν ἢ συγνώμην οὐδεμίαν ὑποδέχεται· ὅσις ὑπὸ τοῖς σοῖς ἤθεσι τραφεὶς ἔτους ὅσου δημοτικοῖς καὶ μετρίοις, ὡς ἀπώλιας ἴσμεν, τὸν μὲν σῶν ὑπερφρονεῖν ὑπὸ τηθυμίᾳ, τυραννικὸν δὲ αὐθάδειαν καὶ

morte mulctam æstimant. Die illi ad populũ dicta, vbi tẽpus liti præfinitum aduenit, pro cõcione accusatione plixa in hominẽ inuecti sunt, enumerantes quã multiplicẽ in plebeios exercuisset violentiã, & testes facinorũ eius adducentes illos ipsos qui iniuriã accepissent. Facta deinde reo sui dicẽdi cõpia, adolescens ipse nõ prodiit ad dicendã caussam; sed ab ipsis priuatis, siqui iniuriã sibi factam quererentur, diem sibi ad consulũ tribunal ex lege dici voluit; & consulũ iudicio litẽ decidi. At pater eius, videns plebẽ offensam eius peruicacia, caussam egit filii, ac pleraq; tũ falsa tum insidiose in adolescentẽ conficta esse ostendit; quę vero infitiari nõ poterat, parua & leuia esse dixit, nec digna offensione publica. quin illa ipsa facinora nõ data opera nec per contumeliam cõmissa, sed a iuuenili quadã ambitione profecta esse: per quã in rixis multa cõtra voluntatem tũ aliis intulerit, tũ ab aliis ipse acceperit; vt qui nec ætate, nec iudicio adhuc maturo sit. orabatq; plebeios vt non tantũ delictis eius succenserent, verum etiã meminissent fortia eius in bello facinora, & præclara in remp. merita: quibus vt ciuiũ libertatem & patriæ imperium asseruerit, ita sibi ipsi gratiã multitudinis, & siquid forte deliquerit, veniam pepererit. tũ enumerauit quoties militasset, quot prœliis interfuisset, quot ciues in bellis propugnasset, quoties hostiũ muros primus conscendisset; & quot eo nomine, prẽter cetera fortitudinis præmia, tũ ciuicas tũ murales ab imperatorib. suis coronas accepisset. Postremo ad preces & miserationem *mouendam* versus, rogabat vt pro sua erga omnes benignitate, vitaque omniũ testimonio innocenter acta, vnã sibi donarent gratiã, incolumitatem filii. Pergrata fuit plebi hæc oratio, videbaturq; libenter gratificatura homini. Quod vbi sensit Virginius, videns intolerabilẽ *posthac* futuram iuuenũ audaciam & peruicaciã, si Cæso impunitus dimitteretur, surrexit, &, Tua quidẽ Quinti, ait, tũ cetera virtus, tũ erga plebẽ beneuolentia, satis testata est; debeturq; tibi & habetur honos eo nomine. Sed hui⁹ *tui* iuuenis insolentia & erga nos omnes superbia, nullam vel excusationem vel veniam meretur: qui sub tam populari modestoque patre educatus, vt omnes scimus, spretis tuis moribus & studiis, tyrannicam peruicaciam &

barbaricam petulantiã amplecti maluit, prauorumq; facinorũ exẽpla in ciuitatem introduxit. quod certe si te nescio factũ est, nunc postquã in cognitionem tuã venit, merito indignationẽ tibi nostro nomine mouere debet: sin te cõscio & adiutore insultauit egenorũ ciuiũ fortunæ, tu quoq; malus fuisti, boniq; viri existimatio immerito tibi obtigit. Sed .n. nesciebas eũ indignũ tua virtute. Id vero vt credatur, facile impetrabis meo quoque testimonio. Sed vt te illi tũc in inferẽda nobis iniuria nõ adfuisse facile cõcedo, ita nõ probo q, nunc nobiscum nõ *ititidem eo nomine* indignaris. Vt aũt melius scias quale malũ in reip. perniciem insciẽs alueris, quã immane ac tyrannicũ, ac ne a ciuili quidem cęde purũ audi facinus eius egregium, & *si libet* confer cũ præclaris istis *quæ memorasti* militiæ decoribus. Vos quoq; qui modo miserabili hominis oratione vos affici sinebatis, circumspicite an tali ciui parcere vos deceat. Hęc locutus, surgere iussit vnum e collegis suis M. Volscium, & quæ de adolescẽte sciret, dicere. Moxq; silentio facto, & omnib. exspectatione suspensis, Volscius inhibita paulisper voce, mox sic orsus est: Equidem Quirites percupiuissem priuata actione, vt lege cõcessum est, pro atrocib. & plus q̃ atrocib. iniuriis pœnas de hoc homine reposcere. quod quia *hactenus* per fortunę ac viriũ tenuitatẽ, vt vni e vulgo, non licuit, nunc saltẽ quando licet, si non accusatoris, testis personã iumã. vos quã immani & atroci affectus sim iniuria, cognoscite. Frater mihi fuit Lucius, omniũ mortaliũ dilect. ssimus. is mecũ apud amicũ cœnabat. post cœnam quum domũ noctu reuerteremur, emensi forũ incidimus in hunc Cæsonem cũ aliorum ferociũ adolescentum turba comissantem. hi primũ caui'lis nos & ꝓbris incesserũt; vt ebrii & petulantes iuuenes humiliorib. & tenuiorib. insultare solẽt. Ibi cũ indignaremur, & frater in hunc diceret quiddã liberius, Cæso hic indignũ ratus, audite aliquid q̃d nollet, in eũ incurrit, pugnis & calcib. impetit; alisq; indignis modis pro libidine tractatũ, *demum* interficit. & cũ ego clamorẽ tollerẽ, ac pro mea virili ꝓpulsarẽ iniuriã, omisso illo iam mortuo, pugnos in me conuertit, nec prius desiit, q̃ me voce ac motu destitutũ cerneret, & mortuũ esse duceret. His perpetratis ille, quasi re bene gesta, lætus abit: nos vero, q *forte fortuna* superue-

Βαρβάρων ἀνθρώπων ὕβριν ἠγάπησεν, καὶ πονηρῶν ἔργων ζῆλον εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν εἰσαγήγαγεν. εἰ μὲν οὖν ἐλάνθανέ σε ταῦτα οὕτως ὄντα, νεανίσκε, ἀγνοίᾳ ἂν ἴσως ἡμῖν δίκαιος ἀνῆς· εἰ δὲ συνήδεις τε καὶ συνέπραττες οἷς ἐπεπλάκιζε τὴν τῶν πενήτων πολιτῶν τύχην, πονηρὸς ἄρα καὶ αὐτὸς ἦσθα, καὶ ἡ τῆς καλοκἀγαθίας δόξα οὐκ ἐκ τοῦ δικαίου σοι προσεγένετο. ἀλλὰ γὰρ ἠγνόεις αὐτὸν οὐκ ὄντα τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιον. ἐγώ σοι τοῦτο ἔχω μαρτυρῆσαι. ἀπολύων δέ σε τοῦ τότε συναδικεῖν ἡμᾶς, μέμφομαί σοι νῦν ἡμῖν μὴ συναγωνιστεῖν. ἵνα δὲ μᾶλλον μάθῃς ἡλίκον ἁμάρτημα τῇ πόλει κακὸν ὑπομένουσα ἐλάνθανες, ὡς ὠμὸν καὶ τυραννικὸν, καὶ οὐδὲ φόρου πολιτικοῦ καταξιον, ἄκουσον αὐτοῦ φιλότιμον ἔργον, καὶ ἀντιπαρεξέτασον αὐτῷ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις ἀριστείας· καὶ ὑμῶν ὅσοι συνεπαθεῖτε ἀχθόμενοι ὀικτίζομαί σου τῷ ἀνδρὶ, σκοπεῖτε εἰ ἄρα καλῶς ὑμῖν ἔχει τοιούτου φείσασθαι πολίτου.

Ταῦτα εἰπὼν, ἀνίστησιν ἐκ τῶν συναρχόντων Μάρκον Δολούσκιον, καὶ λέγειν ἐκέλευσεν ἃ συνῴδει τῷ μειρακίῳ. σιωπῆς δὲ γενομένης, καὶ πολλῆς ἐξ ἀπόνοιαν προσδοκίας, μικρὸν ὑπισχνούμενος ὁ Δολούσκιος, εἶπεν· Ἐγὼ μάλιστα ἐβουλόμην ἄν, ὦ πολῖται, δίκαιον ἴδιαν, ὡς ὁ νόμος δίδωσί μοι, τοῦδε τοῦ λαβεῖν, δίκην καὶ παρ' ἐμοῦ πεποιθὼς κωλυθεὶς ὑπὸ τοῦ λυπεῖν ἐμὲ πενίαν, καὶ ἀδένειαν, καὶ τὴν πολλῶν εἰς ἐμὲ, νῦν [δὲ,] νίκην ἔξεσί μοι, ὃ τῶν μαρτύρων ἐγὼ, ὅπερ ἂν ὁ τεθνηκὼς ἐκεῖνος, λήψομαι. ἃ πέπονθα, ὡς ὠμὰ καὶ ἀνήκεστα, ἀκούσατέ μου. ἀδελφὸς ἦν μοι Λεύκιος· ὃν ἐγὼ ἀπάντων ἀνθρώπων μᾶλλον ἠγάπησα. οὗτός μοι συνεδείπνει τοῦδε φίλου· καὶ μετὰ ταῦτα ἀναστάντες ἐκ τοῦ δείπνου νυκτὸς, ὡς ἐχώμεθα, διελαυνόντων ἡμῖν τὴν ἀμφοδαμὴν τυγχάνει Καίσων οὗτος κωμάζων σὺν ἑτέροις ἀγεληδὸν μειρακίοις. καὶ ὅτι μὲν πρῶτον ἐσκωπτόν τε καὶ ὕβριζον εἰς ἡμᾶς, οἷα μεθύοντες δὴ νέοι καὶ ἀνόητοι, ὡς ὅλα δὴ παιδίοις καὶ πένησιν ὕβριζον. ὡς δὲ ἠμυνάκουμεν τοῖς αὐλοῖς, ἐλοιδόρησαν ῥῆμα εἰς τούτων εἶπε. δῆλον δὲ ἦν ἐπισάλπιος οὗτος Καίσων ἀνθρώπων ἀπρεπῶς τι οὐκ ἐβούλετο, προσδραμὼν ἀπαίων καὶ λακτίζων, καὶ πᾶσαν ὀργὴν ὕβριν ἐνδεικνύμενος, ἀποκλείσας. ἐμοῦ δὲ κεκραγότος καὶ ἀμυνομένου ὅσα ἐδυνάμην, ἐκεῖνον ἤδη νεκρὸν κείμενον ἀφεὶς, [ἐμὲ] πάλιν ἔπαιε· καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἀκίνητόν τε καὶ ἄφωνον εἶδεν ἐρριμμένον, δόξας εἶναι νεκρόν. μετὰ δὲ ταῦτα οὗτος μὲν ἀπιὼν, ᾤχετο χαίρων, ὡς πρὸς καλῷ ἔργῳ· ἡμᾶς δὲ οἱ προσήκοντες μετὰ ταῦτα

ἀμφὶ

Assassinus mortuo nunc Cæsone accusatur.

» ἅμαλι πεφυρμένους ἀγειρει, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν ἀπε-
» κόμιζεν, τὸν μὲν ἀδελφὸν Λεύκιον νεκρὸν, ὥσπερ ἔ-
» φην, ἐμὲ δὲ ἡμιθανῆ καὶ ἐλπίδας ἔχοντα τοῦ ζῆν ὀλί-
» γας. ταῦτα ἐγένετο Ποπλίῳ Σερουιλίου καὶ Λευκίου
» Αἰβουτίου τῶν ὑπατείαν ἐχόντων, ὅτε ἡ μεγάλη νόσος
» κατέλαβε τὴν πόλιν, ἧς ἀπελαυσαμεν καὶ ἡμεῖς ἀμφό-
» τεροι. τότε μὲν οὖν οὐκ οἷόν τε ἦν μοι δίκην παρ' αὐ-
» τοῦ λαβεῖν, τεθνηκότων ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων. Λο-
» κρήτιος γοῦν καὶ Τίτου Οὐετουρίου τῶν καταλαβόντων τὴν ἀρ-
» χὴν, βουλόμενος αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ τὸ δίκιον, ἐκωλύθην 10
» ὑπὸ τοῦ πολέμου, συλλεγέντων πάντων ἀμφοτέρων τῶν πο-
» λιτῶν. ὡς δὲ ἀνέστρεψαν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, πολλάκις αὐ-
» τὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν καλῶν, ὁσάκις παρεγενόμην· καὶ
» ταῦτα δὴ πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἴσασι· πληγὰς ἐλάμ-
» βανον ὑπ' αὐτοῦ. ταῦτά ἐστιν ἃ πέπονθα, ὦ δημόται,
» μετὰ πάσης δηθείας εἰρημένα πρὸς ὑμᾶς. ταῦτα
εἰπόντος αὐτοῦ, κραυγή τε ἐκ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ
ὁρμὴ πολλὴ ὑπὸ τῶν ἐκ χειρὸς δίκιον ἀλλ' οἱ τε ὑπα-
τοι ἐμποδὼν ἐγένοντο, καὶ τῶν δημάρχων οἱ πλείους, πο-
τερὸν ἔθος ἐκ ἀξιοῦντες εἰς τὴν πόλιν εἰσάγειν. ἐῶ δὲ 20
καὶ τὸ δήμου ὃ καθαρώτατον ἐν βουλόμενον ἀποστερῆ
λόγου τὸν ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένους. τότε
μὲν οὖν ἐπέσχε τὴν τῶν θρασυτέρων ὁρμὴν ἡ τῶν δι-
καίων εὐνοια, καὶ ἀναβολὴν ἔλαβεν ἡ δίκη, οὐ μικρᾶς
ἐμπεσούσης ταραχῆς καὶ ζητήσεως ὑπὲρ τοῦ σώμα-
τος, εἴτε ἐν δεσμοῖς αὐτὸ φυλάττεσθαι τέως, εἴτε ἐγ-
γυητὰς δοῦναι τῆς ἀφίξεως, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἠξίου· καὶ
ἡ βουλὴ ἐψηφίσατο χρήμασι διεγυητὴν ἐλθόντα εἰς
τὸ σῶμα μέχρι δίκης. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ συναλα- 30
γθέντες οἱ δήμαρχοι τὸ πλῆθος, ἐκλιποντος τοῦ μειρα-
κίου τὴν δίκην, ἐκύρωσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, καὶ τοὺς ἐγ-
γυητὰς δέκα ὄντας ἐπράξαντο τὰ παρὰ τοῦ σώματος τὴν
ἀποκαταστάσεως ὁμολογηθέντα χρήματα. Καίσων
μὲν οὖν διαύτην παρεπεσὼν ἐπιβουλὴν, καταστραφέν-
των ἀπάντων τῶν δημάρχων, καὶ ψευδομαρτυρησάντος
ἐπ' αὐτῷ μάρτυρος, ὡς ἐγνώσθη φανερὸν σὺν χρόνῳ,
φεύγων εἰς Τυρρηνίαν ᾤχετο. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ τὰ
πλεῖστα τῆς οὐσίας ἀπεμπολήσας, καὶ τὰ ὁμολογηθέν-
τα ὑπὸ τῶν ἐγγυητῶν χρήματα ἀποδοὺς, ἐν ᾧ χω-
ρίῳ· ἓν δ' αὖ μικρὸν ὑπολειπόμενον ἐῶ πέραν τοῦ 40
Τιβέρεως ποταμοῦ, ἐν ᾧ παπεινή τις ἐῶ καλύβη·
γεωργῶν, αὐτόθι μετ' ὀλίγων δούλων ὀλίγον ὑπίπονον καὶ ταλαίπωρον ἔζη βίον, ὑπὸ λύπης τε καὶ πενίας ὅτε πό-
λιν ὁρῶν, ὅτε φίλοις ἀναπαζόμενος, οὔτε ἑορτάζων, ὅτε
δηλῆς εὐφροσύνης ἑαυτῷ μεταδιδοὺς ὀδεμιᾶς.
τοῖς μὲν δημάρχοις πολὺ ὃ τῶν βάλλοντων ἐγένετο τὰ
ἐλπίδος. οὐ γὰρ ὅπως ἐπαύσατο ἡ τῶν νέων φιλοθυ-

rant, cruentos tollunt & domum reportant; fratrem, enectũ, vt dixi; me, feminecem & nihilo meliori spe trahentem animam. Hæc facta sunt L. Æbutio & P. Seruilio cõsulibus, quũ magna illa pestis grassaretur, a qua neq; nos duo immunes fuimus. quæ quoniam vtrumq; consulem absumpsit, mihi cum aduersario legibus agere tunc non licuit. successerũt consules L. Lucretius, T. Veturius; quos *diu* militia diuertit ab vrbanis negotiis. vbi vero e militia reuersi sunt, quoties ad magistratus eũ citaui, toties (vt multi ciues norunt) plagas ab eo retuli. Hæc sunt Quirites quæ mihi accidisse verissime apud vos perhibeo. His auditis exortus est in populo clamor, & multi ad exigendas manu pœnas proruerunt: sed consl. cohibuerunt multitudinem, atq; etiam plerique tribuni; quod malum exemplum in vrbem introduci nollent: quin & plebis magna pars erat integra, quæ nollet de capite certantem indicta causa perire. Itaq; tunc prouida iuris cõsideratio *cæcos* audaciorum impetus repressit; dilatumque est iudicium, non sine magna contentione asseruandusne interim reus esset in vinculis, an dato vadimonio dimittendus, vt pater postulabat. Senatus *demum* iussit, interpositis multa vadibus, reum vsque ad iudicii tẽpus dimitti. Postridie tribuni coacto populo, cum iuuenis litem *simul & vadimonium* deseruisset, absentem ex populi sententia damnarunt, & a vadibus, qui erãt numero decem, pactas de sistendo reo pecunias exegerunt. Ita Cæso insidiis tribunorũ circumuentus, qui etiam Volscium falsum (vt post compertum est) testem subornauerant, exsulatũ in Etruriam abiit. Pater eius maxima bonorũ suorum parte diuẽdita satisfecit vadibus: contentusque vno transtiberino ruſculo, in quo humile habebat tuguriolum, cum paucis seruis vitam ibi laboriosam & ærumnosam agricolando egit, præ mœrore ac inopia nec vrbem inuisens, nec amicos salutans, nec festos dies agitans, nec vllam aliam hilaritatis materiam sibi indulgens. Ceterum tribuni multum sua spe falsi sunt. Adeo enim nihil profecit Cæsonis calamitas ad mode-

K. Quintius inique damnatus.

randam iuuenum peruicaciam, vt multo etiam ferociores & asperiores fierent, & tum dictis tum factis rogationem oppugnarēt: ita vt tribuni nihil amplius efficere potuerint, absumpto in hæc *negotia* consulatus tempore. itaque plebs in annum sequentem eosdem tribunos refecit. Vbi vero P. Valerius Poplicola, C. Claudius Sabinus consſ. magistratum inierūt, periculum quale numquā ante, ab externis gentibus in vrbem incubuit, per intestinas seditiones intra mœnia adscitum, vt & Sibyllini libri prędmonebant, & signa diuinitus edita superiori anno portenderant. Id bellum qua ex causſa sit ortum, & quæ res eius periculi tempore gestæ sint, nunc denarrabo. Tribuni, qui denuo ad magistratum euecti erant, vt eo facilius legem perferrent, cum viderent alterum consulem C. Claudium innato & a maioribus propagato in plebem odio laborare, paratumque totis viribus ipsorum conatus impedire; adhæc potentissimos quosque iuuenes palam eo ferociæ atq; audaciæ processisse, vt vi superari non possent; tum in primis maiorē populi partem patriciorum blāditiis delenitam esse, nec amplius tāto studio rogationem legis vrgere, audaciore via rē aggredi statuerunt, qua & plebem percellerent, & consulem reprimerent. ac primum rumores per vrbē sparserunt varios. deinde a mane vsq; ad vesperā in propatulo cōsultabant, nec quemquam nisi ex collegio, ad colloquium istud & consiliū admittebant. postremo vbi visum est tēpus exsequi consilia, cōfinxerunt litteras, easq; sibi in foro confidentib. ab ignoto homine reddēdas curauerūt. quas vt acceperunt, frontē ferientes, vultūq; demittentes, surrexerunt. *ad quē casum* concursu vulgi facto, & omnib. magnum aliquod malū diuinantibus contineri his litteris, silentio per præconem indicto: Extremum, inquiunt, plebi periculum instat, Quirites: & nisi deus aliquis propitius innocentes respiceret, atrox nos vniuersos obruisset calamitas. rogamus vt tantisper exspectetis dum rē nuntiatam ad senatū referimus, quo possimus in commune cōsulere. His dictis propripiunt se ad cōsules. Interim autem dum senatus cogitur, varii sermones iactabantur

A.V.C. 294, cōſſ. P. Valerio, C. Claudio, tutbę domi.

μία ϑφεγνιαθεῖσα τῇ Καίσωνος συμφορᾷ· πολὺ δὲ χαλεπωτέρα καὶ πλείων ἐγίνετο, ἔργοις τε καὶ λόγοις καταγωνιζομένη τὸν νόμον. ὥστε οὐδὲν ἔτι ἀσφαλὲς ἐξεγίνετο λέγειν τοῦτο, δαπανηθέντος εἰς ταῦτα τοῦ χρόνου τῆς ἀρχῆς. ὁ μέντοι δῆμος εἰς τὸ ὑπάτους πάλιν ἑνιαυτὸν ἀρχοντας ἀπέδειξεν αὐτούς. Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου Ποπλικόλα, καὶ Γαΐου Κλαυδίου Σαβίνου τὸν ἐναλικὸν ἐξουσίαν παραλαβόντων, κίνδυνος ὅσος οὔπω τοῖς Ῥωμαίοις καλέσαν ἐξ ἀλλοεθνοῦς πολέμου· ὃν παρήγαγεν ἡ πολιτικὴ στάσις ἐντὸς τείχους, ὡς οἵ τε Σιβύλλειοι χρησμοὶ προεῦλεγον, καὶ τὰ ἐκ τοῦ δαιμονίου φανέντα προεσήμηνεν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ. διηγήσομαι δὲ πρῶτον τήν τε αἰτίαν ἀφ' ἧς ὁ πόλεμος εἰσῆλθε, καὶ τὰ πραχθέντα τοῖς ὑπάτοις ἐπ' αὐτοῦ τότε ἀγῶνα. οἱ παρεληφότες δεύτερον τὴν δημαρχίαν ὑπὸ τῇ ἐλπίδι τοῦ κωλύσειν τὸν νόμον, ὁρῶντες τῶν τε ὑπάτων τὸν ἕτερον Κλαύδιον Γάιον ἔμφυτον ὄντα τοῖς δημοτικοῖς ἔχοντα μῖσος ἀφ' ἡγεμόνων, καὶ παρεσκευασμένον ἁπάσῃ μηχανῇ κωλύειν τὰ νομιζόμενα, τῶν δὲ νέων τοὺς πλείστους δυναμένους εἰς πόνοιαν φανερὰν προελθεῖν, οἷς οὐκ εἰώθει ὁ βιαίως καταγωνίσασθαι, μάλιστα δὲ τὸ δήμου ὄχλον κατακλινόμενον ταῖς θεραπείαις τῶν πατρικίων, καὶ προθυμίαν οὐκέτι τὴν αὐτὴν περὶ τοῦ νόμου παρεχομένην, ἐπαμφίεσιν ὁδὸν ἔγνωσαν ὑπὲρ τὰ πράγματα πορεύεσθαι, δι' ἧς καταπλήξουσι μὲν τὸν δῆμον, ἀναβαλοῦσι δὲ τὸ ὕπατον. πρῶτον μὲν καλέσκευάζον φήμας λέγεσθαι καθ' τὴν πόλιν πανδαπάς· ἔπειτα δὲ ἑωθινοὶ καθεζόμενοι δι' ὅλης ἡμέρας, σωέδριον ἐν τῷ φανερῷ, μεταδιδόντες ἄχρι τῶν ἔξωθεν οὔτε βουλεύματος, οὔτε λόγου. ἐπεὶ δὲ καιρὸς αὐτοῖς ἔδοξεν ὑπιτήδειος εἶναι προθεῖναι τὰ βεβουλευμένα, πλασάμενοι γράμματα, καὶ ταῦτα πανσκευάσαντες ἀναδοθῆναι σφίσιν ὑπὸ ἀνδρὸς ἀγνώστου καθημένοις ἐν ἀγορᾷ· ὡς ὃ ἦλθον αὐτά, πάντες τὰ μέτωπα καὶ κατηφῆ τὰς ὄψεις ποιησάντες, αἴρουσαν. πολλοῦ δὲ σωδραμόντος ὄχλου, καὶ μέγα τὶ κακὸν ἐν τοῖς γράμμασιν εἶναι γεγραμμένου μαθόντος, σιωπὴν προκηρύξαντες εἶπον· Ἐν ἑκάτοις ἔστιν ὑμῖν κινδυνεύων, ὦ πολῖται, τὸ δημοτικόν· καὶ εἰ μὴ θεὸν τις εὔνοια προσέδε τούτων ἄδικα πάσχειν μελλόντων, εἰς δεινὰς ἀπορίας δυνήλθομεν συμφοράς. αἰτούμεθα δὲ ὑμᾶς βραχὺν ὑπισχεῖν χρόνον, ἕως δὴ τῇ βουλῇ δηλώσωμεν τὰ προσαγγελθέντα, καὶ μετὰ τῆς γνώμης πράξωμεν τὰ δέοντα. Ταῦτα εἰπόντες, ὤχοντο πρὸς τοὺς ὑπάτους. ἐν ὅσῳ δὲ ἡ βουλὴ συνήγετο χρόνῳ, πολλοὶ καὶ παντοδαποὶ λόγοι τῶν ἀγορᾶι

ἀγορᾶι ἐγίνοντο, τῶ μὴ, ἐκ τῶν δεδοκιμένων ἀπαγγέλλειν
αὐτοῖς ὑπὸ τῶ δημάρχων, καὶ συστροφὰς λαλουμένων,
τῶν ὅ, ἀ μάλιστα ἐδεδοίκεσαν μὴ γένεσθαι, ταῦτα ὡς ἀπαγ-
γελλόμενα τοῖς δημάρχοις λεγόντων. ἔφη ὅ μὲν τις,
Αἰκμοὶς καὶ Βολούσκοις ὑποδεξαμένους Καίσωνα
Κοίντιον τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου καταδικασθέντα ἡρῆσθαι
στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν ἐθνῶν, καὶ πολλὰς δυνάμεις
ἀγείρασθαι μέλλειν ὅπως τὴν Ῥώμην ἑλοῦσιν· ὁ δέ τις,
ἀπὸ κοινῆς γνώμης τῶν πατρικίων τὸν αὐτὸν καταγεσθαι
ξενικῆς δυνάμεσι, ἵνα ἡ φυλακὴ καλαλυθῇ νεῶ τε καὶ
εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον τὸ δημοτικῶν. ὁ δέ τις, οὐκ ἄπαν-
τας εἶναι τοὺς πατρικίους ἔφη τοὺς ταῦτα βεβουλευμέ-
νους, ἀλλὰ μόνους τοὺς νέους. ἐτόλμων δέ τινες λέγειν, ὅτι
καὶ ἐντὸς τοῦ πόλεως ὁ δῆμος εἴη χρυσόμβους, καὶ μέλλοι
καταλαμβάνεσθαι τῶν τόπων τοὺς ὀπυκαιροτάτους. ὅλης
δὲ καταδαιμονώσης ὑπὸ τῆ παρεσδοκίᾳ τῶν δεινῶν τῆς
πόλεως, καὶ πρώτων ἀλλήλοις ἐχόντων δι' ὑποψίας
καὶ φυλακῆς, οἱ μὲν ὕπατοι τὸ βουλεύειν ἐκάλουν· οἱ δὲ
δήμαρχοι παρεσκευάζοντο, ἐδείκνυσάν τε παρεσκευασμέλο-
μενα. ἦν δὲ ὁ τοὺς λόγους ὑπὲρ αὐτῶν ποιούμενος,
» Αὖλος Βεργίνιος, καὶ ἔλεξε διάδε· Ὅσον μὲν χρόνον ἀ-
» δηλα ἀκριβὲς ἡμῖν ἐφαίνετο τῶν παρεσκευασμένων δε-
» νῶν, ἀλλὰ φήμη μέλεσθαι, καὶ ὃ βεβαιώσον αὐτὰς οὐ-
» δὲν ἦν, ὠκνοῦμεν, ὦ βουλή, φέρειν τοὺς περὶ αὐτῶν λό-
» γους εἰς τὸ μέσον, ταραχάς τε ὑποπτεύοντες ἔσεσθαι
» μεγάλας, οἷα εἰκὸς ὅπου δεινοῖς ἀκούσμασι, καὶ δι' ἀ-
» λαθείας ἔχοντες μὴ ταχύτερα δόξωμεν ὑμῖν βεβου-
» λεῦσθαι μᾶλλον, ἢ φρονιμώτερα. οὐ μὴν ὀλιγω-
» ρίᾳ γε αὐτὰ παρεδόντες, ἀφήκαμεν· ἀλλ' ὅση δυνά-
» μις ἦν ἡμῖν, ὅπι μελὴ ζήτησιν ἐποιούμεθα τῆς ἀλη-
» θείας. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ δαιμονίου παρουσία, ὑφ' ἧς ἀεὶ σω-
» ζόμεθα καινῇ, καλῶς ποιοῦσα, τὰ κεκρυμμένα βουλεύ-
» ματα, καὶ τὰς δυσσεβεῖς ὅπι χρήσεις τῶν θεοῖς ἐχθρῶν
» εἰς φῶς ἄγει, καὶ γράμματα πάρεστιν ἡμῖν, ἃ δεδεγμέ-
» θα νεωστὶ παρὰ ξένων βύσιον ἡμῖν ἐπιφανησόμενον,
» οἷς ὕστερον ἀκούσεσθε, καὶ συμβέβηκε τε καὶ συμβάλλειν τοῖς
» ἔξωθεν ὅπι παρεσκευασμένοις τὰ ἐνθένδε μεμυούμενα, καὶ
» τὰ παράγγελματα οὐκέτι μέλλησιν οὐδὲ ἀναβολὴν ἐν
» χρόνῳ ὄντα ὅπι δέχεται, πρὶν εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν,
» ὑμῖν πρώτοις, ὡς πρέπον ἐστὶ δίκαιον, ἀπαγγεῖλαι δι-
» γνωμην αὐτά. ἵστε δὴ συνωμοσίαν ὅπι τῶν δημογε-
» ρόντων οὐκ ἀφανῶν, ἐν οἷς εἶναι
» μέν τινα λέγειν μέρος δὲ πολὺ καὶ τῶν εἰς τόδε συγκλε-
» κριμένων δὲ συνέδριον πρεσβυτέρων, ὃ δὴ πλῆθον οὐκ
» ὀλίγον τῶν ἔξω τῆς βουλῆς ἱππέων, οὓς ὅπως καιρὸς οἵπερ εἰσὶν
» ὑμῖν λέγειν. μέλλουσι δὴ οὖν, ὡς πυνθανόμεθα, σκο-
» πᾶν φυλάξαντες νύκτα, κοιμωμένοις ἡμῖν ὅπι χρὴν,

toto foro, aliis data opera (vt mandatum a tribunis acceperant) per circulos sermones ferentibus; aliis quæ suus cuique timor fingebat, ea tribunis nuntiata dictitantibus. alius aiebat Æquos & Volscos Cęsonē Quintium a populo damnatum excepisse; eumque ab vtrisque populis designatum imperatorem, cum magnis copiis vrbem inuadere parare. alius, hunc ipsum de communi patrū sententia externo milite stipatum *postliminio* reduci; idque ad summouendam tam in præsens quā in futurum plebeiorū tutelam. rursum alius, non totum patriciorum ordinem id moliri, sed iuniores tātummodo. nec deerant qui asseuerarēt intra mœnia latere hominē, & hoc agere vt in potestatem suam redigeret loca vrbis munitissima. atq; ita vrbe tota commota exspectatione calamitatis alicuius, cum ob mutuas suspiciones alteri ab alteris sibi cauerent, cōsules senatum aduocauerunt, tribuni ostenderunt litteras. quorum vnus pro omnibus A. Virginius sic locutus est: Quamdiu nihil aliud quam leues & incerti rumores audiebantur, P C, *puduit atque* piguit nos de rebus incompertis ad vos referre; quod vereremur ne & magnæ in populo turbæ exsisterent, (vt solet in terrificis rumoribus) & cōsilium vobis nostrum plus festinationis quam prudentiæ habere videretur. non tamen eos rumores plane negleximus; sed, quantum in nobis fuit, veritatem scrutati sumus diligentissime. & quoniam diuina prouidentia, perpetua huius reip. custos, pro sua benignitate, clandestina consilia & nefarios conatus sceleratorū hominum prodit, & a beneuolis hospitibus (vt mox audietis) recens accepimus litteras, & cum externis domestica indicia cōsonant, nec res vrgens vllam amplius dilationem patitur, prius quam in populum efferremus, vobis primū, vt par est, ea nuntiare statuimus. Scitote igitur coniuratum in plebem a viris non obscuris; in quibus fertur esse aliquot (non multos tamen) ex hoc senatorum consessu; sed plerosque ex equitibus nōdum in senatum allectis, quos vobis indicari nunc tempus non est. Hi, vt comperimus, statuerunt nocte tenebrosa nos dormientes adoriri,

dũ nec prospicere quid fiat, nec tueri nos singuli possumus: factoq; in ædes impetu, primum nos tribunos iugulare, & siqui alii ex plebeiis in tuenda libertate ipsis vel antehac restiterunt, vel in posterũ obstituri videntur. tum nobis e medio sublatis, putant se sine vllo vel negotio vel periculo a vobis deinde impetraturos, vt quæ cũ plebe pepigistis, communi decreto abrogetis. Et quoniã ad hoc facinus externa manu militum occulte comparata opus fore videbant, eaq; nõ mediocri, ducem sibi facinoris sumpserunt vnum e nostris exsulibus Cæsonem Quintium; qui cædium & seditionis conuictus, a quibusdã vestrum pœnæ subtractus est, & incolumis ex vrbe emissus; cui nunc reditum pollicentur, honoresq;, & alia operę prędmia. nam & ille *vicißim* pollicitus est adducturum se Æquorũ Volscorumque copias, quantas opus fuerit. aderitque breui ducens secum audacissimum quemq; sed clam & sparsim alios post alios: reliquum copiarũ exspectabit donec nos plebis antistites de medio tollamur, vt tum cereram aggrediatur plebẽ, siquis forte pro libertate quid audeat. Hæc sunt P C quæ per tenebras perpetrare decreuerunt; nec in atrocibus his ac nefariis sceleribus vel deorum iram pertimescunt, vel hominum indignationem verentur. Quapropter in tanto periculo constituti, supplices ad vos confugimus, patres; vosque obtestamur per deos & sacra cõmunia, per tot tantaq; bella simul gesta, ne patiamini contra ius & fas ab inimicis nos opprimi: sed ferte opem, & iusta indignatione concepta, meritas pœnas nobiscũ de tam nefarii facinoris auctoribus sumite; si non de omnibus, saltem de coniurationis principibus. & ante omnia petimus quod iustissimum est, decernatis vt per nos tribunos de his indiciis agatur inquisitio. nec enim ius modo, sed etiã necessitas postulat, accuratissimas ab iis inquisitiones instituí, q ipsi versantur in discrimine. Quodsiqui vestrũ se nulla in re p̃bere æquiores possunt, sed omnibus q plebis caussam agunt, obsistere decreuerunt. eos libens interrogauero, quonã ex his postulatis offendantur, aut quid persuadere nobis parẽt; vtrũ nullam inquisitionẽ fieri, sed dissimulari rẽ tam nefariã, excogitatã in

νίκας οὔτε προϊδεῖν τ̃ γινομένων, ὅτε φυλάξασθαι καθ' ἓν ἡμόμενοι δυνάμεθα· ὅπως πεσόντες ὑ τ̃ οἰκίας τούς τε δημάρχους ἡμᾶς καταφάτην, καὶ τ̃ δημοτικῶν ἀνδρῶν τοὺς ἀναιρεθέντας πολὲ αὐτῶν περὶ ἐλευθερίας, ἢ δ' λοιπὸν ἀναιρησομένους. ὅταν ὑ ἡμᾶς ἐκποδὼν ποιήσωνται, τότε ἤδη καὶ πολλὰ ἀσφαλέστερον ἡγοῦνται πράξασθαι παρ' ὑμῶν τὰ λοιπὰ ἀναιρεθῆναι διὰ καινοῦ ψηφίσματος τὰς γενομένας ὑμῖν πρὸς τ̃ δῆμον ὁμολογίας. ὁρῶντες δὲ ὅτι ξενικῆς αὐτοῖς χειρὸς εἰς τὰ πράγματα δεῖ κρύφα παρασκευασθείσης, οὐδὲ ταύτης μετρίας, ἄνδρα προσφυγόντα εἰς ταῦτα τ̃ ἡμερῶν φυγάδων Καίσωνα Κοίντιον ἡγεμόνα, ὃν ὅτι φόνοις πολιτῶν, καὶ πράγμασι τ̃ πόλεως ἐξελεγχθέντα διεπράξαντό τινες τ̃ σφάδε μὴ δουῶναι δίκην, ἀλλὰ ἀθῷον ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως, κἀκεῖθεν τε πράξειν ὑπέχειν, καὶ ἀρχὰς προλείπειν καὶ ὑμᾶς, καὶ ἄλλους μισθοῖς τῆς ἐπουργίας. στρατιὰν δὲ κἀκεῖνος αὐτοῖς ὑπέσχηται Αἰκανῶν καὶ Βολούσκων ἄξειν ὅτι πλείστην, ὅσους ἂν δυνηθῶσιν· ἥξει τε οὐκ εἰς μακρὰν αὐτὸς ἐπαγόμενος μὲν τοὺς δυπλουτοῦντας, κρύφα κατ' ὀλίγους εἰσάγων καὶ παρεκάλεσε· ἡ ὀλίγη δυνάμις, ὅταν οἱ τ̃ δήμου προστάται ἡμῶν ἀφαρῶμεν, ὅτι ὁ ἄλλος πλῆθος τ̃ πενήτων, ἐάν τινες ἄρα προέχωνται τῆς ἐλευθερίας. ταῦτά ἐστιν ἃ βεβούλευται καὶ τοῦτοις καὶ μέλλουσι δρᾶν, ὦ βουλή, δεινὰ καὶ ἀνόσια ἔργα, οὔτε θεῖον φοβηθέντες χόλον, οὔτε ἀνθρωπίνων ἐπαπειλὴν νέμεσιν. ἐν τοσούτῳ δὴ κινδύνῳ καλοῦντες, ἱκέται γινόμεθα ὑμῶν, ὦ πατέρες, ἱκετηρίαν θεοὺς τε καὶ δαίμονας, οἷς κοινὴ θυσία μὴν, καὶ πολέμων ἐπομνυμένους, οἷς πολλοὺς καὶ μεγάλους συνὼ ὑμῖν ἠράμεθα, μὴ προϊδεῖν ὠμὰ καὶ ἀνόσια ἐπὶ τ̃ ἐχθρῶν παθόντας ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπαμῦναί τε καὶ συναγωνίσασθαι ὑμφείας ἡμῖν σωτηρίας προέξοντας. πρὸ δὲ τ̃ ταῦτα βουλευομένων τοῖς προσηκούσας, μάλιστα μὲν πρὸ πάντων· εἰ δὲ μή γε, πρὸ δὲ τ̃ ἀξιάντων τῆς ἀπεμίτου σωτηρίας. πρῶτον ὑ πάντων ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, ὦ βουλή, ψηφίσασθαι πρᾶγμα ὅτῳ ὅτι διαφόταλον, τ̃ ἐπὶ τ̃ μηνυόντων ζήτησιν ὑφ' ἡμῶν τ̃ δημάρχων γενέσθαι. χρεὼν δ τ̃ δίκης, καὶ ἀκριβεστάτας ἀνάγκη γίνεσθαι ζητήσεις, ἃς ἂν οἱ κινδυνεύοντες ἐπ' αὐτῶν ποιήσωνται. εἰ δέ τινες ὑμῶν εἰσιν οἷοι μηδὲ καθ' ἓν γνώμονες, ἀλλὰ πρὸς ἀπόνοιαν τὰς ἐπὶ τῷ δήμου λέγοντας ἀντιβαίνεσθαι, ἡδέως ἂν πυθοίμην παρ' αὐτῶν, ἐπὶ τῷ διαφεύγουσι τ̃ ἀξιωμένων, καὶ τί μέλλουσιν ἡμᾶς πείθειν· πότερα μηδεμίαν ποιεῖσθαι ζήτησιν, ἀλλ' ἐπιδεῖν ἔργον οὕτω μέγα καὶ μιαρὸν ὅτι τῷ

δήμῳ

» δήμῳ συνωισάμενον. καὶ τίς δὴ τοὺς ταῦτα λέγοντας ὑ-
» γιαίνειν φήσειεν, ἀλλ' οὐχὶ συνδιεφθάρθαι καὶ κοινωνῆσαι
» τῆς συνωμοσίας· ἔπειτα ὑπ' αὐτῶν δεδιότας, ἵνα
» μὴ φανῶνται καταφανεῖς, ἀποβλέπειν τὴν τῆς ἀλη-
» θείας ἐξέτασιν; οἷς οὐκ ἂν δικαίως προσέχοιτε δήπου
» τὸν νοῦν, εἰ μή πως τῆς ἀγνωσίας τῶν μιαιφο-
» νούντων οὐχὶ ἡμᾶς εἰκὸς κυρίους ἀξιώσουσιν, ἀλλὰ τὴν
» βουλὴν καὶ τοὺς ὑπάτους. τί οὖν τὸ κωλῦον ἔσται τὸ
» αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς προεστηκότας τοῦ δήμου λέγειν, ἐάν
» τινες ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν ὑπὸ τοῖς ὑπάτοις καὶ τῇ βου-
» λῇ συστάντες, προάπτωσι τὴν τοῦ συνεδρίου καταλυ-
» σιν; ὅπου τὴν τῶν δημοτῶν ἐξέτασιν αὐτοῖς δίκαιον
» ὑπὲρ ποιεῖσθαι τοὺς ἀφληφότας τὴν τοῦ δήμου φυλα-
» κήν. τί οὖν οὐκ ἐκ τούτου συμβήσεται; μηδεμίαν γνώ-
» σθαι ποτὲ περὶ μηδενὸς πράγματος ζήτησιν ἀπορ-
» ρήτου. ἀλλ' οὔτε ἡμεῖς δὴ ταῦτα ἀξιώσαιμεν· ὕπο-
» πτος γὰρ ἡ φιλοτιμία· ὑμεῖς τε οὐκ ἂν ὀρθῶς ποιή-
» σετε, εἰ τὰ ὅμοια οὐκ ἀξιοῦσι καθ' ἡμῶν προσέχον-
» τες τὸν νοῦν, ἀλλὰ κοινοὺς ἡγούμενοι τῆς πόλεως ἐ-
» χθροὺς. οὐδενὸς μέντοι γε, ὦ βουλή, τοῖς πράγμασιν
» ὡς τάχιος δεῖ· ὁ γὰρ κίνδυνος ὀξύς, καὶ ἡ μέλλησις τῆς
» ἀσφαλείας ἄφρας ἂν οὐ μέλλοιτε δόξοις. ὥστε ἀφέν-
» τες τὸ φιλονεικεῖν καὶ λόγους διεξιέναι μακρούς, ψη-
» φίσασθε ὅ τι ἂν δοκῇ κοινῇ συμφέρειν πᾶσι. Ταῦτα
εἰπόντος αὐτοῦ, πολλὴ μὲν ἔκπληξις κατέσχε τὸ συνέ-
δριον καὶ ἀμηχανία. διελογίζοντό τε καὶ ξυνελάλουν
πρὸς ἀλλήλους, ὡς χαλεπὸν ἑκάτερον ἰδεῖν, καὶ ὁ
συγχωρεῖν τοῖς δημάρχοις ζητήσεις ἐφ' ἑαυτῶν ποιεῖ-
σθαι περὶ κοινοῦ καὶ μεγάλου πράγματος, καὶ ὁ
μή. ὑποθρύσας δὲ αὐτῶν τὴν γνώμην ἀνέξειν τῶν
ὑπάτων ὁ ἕτερος Γάιος Κλαύδιος, καὶ ἔλεξε τοι-
» άδε· Οὐ δέδοικα, Βεργίνιε, μή με ὑπολάβωσιν οὗ-
» τοι κοινωνὸν εἶναι τῆς ξυνωμοσίας, ἵν' ἐφ' ὑμῖν καὶ τῷ
» δήμῳ προάπτεσθαι λέγετε, ἢ τὰ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ δε-
» δίοτα, ἢ τῶν ἐμῶν τινος, ὡς ἐνόχου ταῖς αἰτίαις ὄντος,
» ἀνέσεσθαι τὰ παντία ὑμῖν ἐρωτῶτα· ὁ γὰρ βίος ἀπολύει
» με πάσης ὑποψίας τοιαύτης. ἃ δὲ νομίζω τῇ τε βου-
» λῇ καὶ τῷ δήμῳ συμφέρειν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ δίκα
» πάσης βλαβείας ἐρῶ. πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς
» ἁμαρτάνειν δοκεῖ μοι Βεργίνιος, εἴ τινα ὑπείληφεν
» ἡμῶν ἐρεῖν, ἢ ὡς ἀνεξέτασον ἀφεθῆναι δεῖ πρᾶγμα οὕ-
» τως μέγα καὶ ἀναγκαῖον, ἢ ὡς οὐ δεῖ κοινωνεῖν οὐδὲ
» παρεῖναι τῇ ζητήσει τοὺς ἀφληφότας τοῦ τοῦ δήμου
» ἄρχειν. οὐδεὶς οὔτε ἠλίθιός ἐστιν οὕτως, οὔτε τῷ
» δήμῳ κακόνους, ὥστε ταῦτα λέγειν. τί οὖν, εἴ τις ἔροι-
» τό με, παθὼν, ἃ συγχωρῶ καὶ φημὶ δίκαια εἶναι, τού-
» τοις αὐτὸς ἐπιλέξων ἀνέξομαι, καὶ τί βούλεταί μοι ὁ λόγος,

plebis perniciē. & quis hos ſanę mentis eſſe dixerit, ac nō potius eadē corruptela infectos & coniurationis ſocios; ideoq; ſibi metuentes, veritatis inquiſitionem impedire, ne patefiāt ipſorum machinæ. quos vtiq; a vobis audiri haud par eſt: niſi forte cognoſcendorum indiciorum ius nō penes nos, ſed penes ſenatum & conſules eſſe volunt. Quid igitur obſtabit quo minus & plebis antiſtites hoc ipſum dicant, ſiqui ex plebeiis facta in conſules & ſenatum conſpiratione, ſenatorii ordinis euerſionem moliantur? par ſcilicet eſſe, vt qui plebis tutelam ſuſceperunt, ii de plebeiis cognoſcāt. At quid inde conſequetur? Vt nulla vmquam fiat de rebus occultis quæſtio. Sed neque nos hoc poſtulauerimus, (ſuſpecta enim eſt talis ambitio) neq; vos recte feceritis, ſi illis qui idē nobis præſtari nolunt, aures præbueritis, nosque communes ciuitatis hoſtes iudicaueritis. Nulla re PC magis quam celeritate nunc opus eſt. anceps. n. periculum vrget; nec cunctationē tempus fert in malis nil cūctantibus. itaq; omiſſis contentionibus & prolixis orationibus, decernite quod videtur e rep. Hęc tribuni verba ſenatū in magnū metum magnaſq; anguſtias coniecerunt. Patres. n. capita inter ſe conferentes, aiebāt æque periculoſum eſſe, permittere tribunis inquiſitionē de re tā magna, atq; denegare. Interim alter cōſulū C. Claudius ſuſpicatus illorū machinas, ſurrexit, & in hanc ſententiā verba fecit: Non vereor, Virgini, ne me hi coniurationis putēt eſſe participem, quam cōtra vos & plebē factā dicitis; ideoq; vel mihi, vel alicui ex meis velut huic culpæ obnoxio metuentē ad contradicendū vobis exiſtirexiſſe. nam vita anteacta ab hac ſuſpicione plane me liberat. Quod autem S P Q Romano bonū & cōmodū fore cenſeo, id candide ac libere *nunc* dicam Longe, vel potius tota via mihi errare videtur Virginius, ſiquē noſtrum putet negaturū inquiſitionē habēdam de re tam magna atq; neceſſaria, aut magiſtratū plebeios ad eā inquiſitionē admittendos. Nemo tā ſtolidus eſt aut iniquus plebi, q hoc dixerit. Siquis ergo roget quāobrē ſurrexerim ad impugnanda ea q̄ vt iuſta cōcedi poſſe arbitror, dicā per Iouē, quid ſibi mea velit oratio.

Ego P C censeo prudẽtibus diligenter contemplanda omnium rerum initia & prima consilia. nam qualia hæc fuerint, tales etiam de eis sermones fieri necesse est. age igitur audite quidnam in hoc negotio tribuni sibi ab initio proposuerint, quodve sit eorum consilium. Nihil potuerunt hoc anno efficere eorum quæ superiore frustra conati sunt, vobis æque vt ante resistentibus, & frigescentibus plebis studiis. Hoc illi scientes, cogitauerunt quomodo & vos inuitos sibi cedere cogerent, & populo eandem sibi obsequendi necessitatem imponerẽt. Cum igitur nullam iustam & veram rationem inuenire possent qua vtrumq; hoc efficerent, tentatis multis consiliis, & re vltro citroq; agitata, tandem huiuscemodi eos subiit consilium: Criminemur cõiurasse quosdam ex viris illustribus in plebem vt eam priuent sua potentia, & statuisse iugulare quotquot plebem tuentur. huiusmodi rumores vbi per vrbem aliquamdiu sparserimus, quibus metus facile fidẽ apud vulgus adstruet, subornemus hominem ignotum qui litteras nobis in multorum præsentia offerat. postea senatum ingressi indignemur & queritemur, reique indicatæ postulemus nobis inquisitionẽ. Si enim patricii refragentur, hac occasione ad populũ eos traducemus; atq; ita totus populus in illos exasperatus, promptum se nobis exhibebit ad quodlibet obsequium. sin concesserint, pro noxiis arripiemus generosissimum quemque, & maxime nobis aduersum, tã ex senioribus quam ex iunioribus. illi, damnationis metu, aut transigent nobiscũ, nec se amplius vlla in re nobis aduersaturos promittent; aut cogentur vrbe cedere. exinde aduersarios ad magnã redigemus solitudinem. Hæc erant illorum consilia P C, & in consessu illo quo superioribus diebus consultantes vidistis, hic ab eis dolus contra optimũ quemque nostri ordinis texebatur, & hoc rete cõtra sacerrimum equitũ ordinẽ nectebatur. Id ita esse perpaucis verbis edoceri potest. Age Virgini, vos qbus tã graue instat periculũ, a quibus hospitib. accepistis litteras? vbi habitãtibus? vnde vobis notis? aut quomodo cõsultationes q̃ hic fiunt, sciẽtibus? Quid cunctamini? quid vos posthac

ἐγὼ νὴ Δία λέξω τοῖς ὑμᾶς. πάντος οἴομαι δεῖν τοῖς πράγμασιν, ὦ βουλή, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προφάσεις ἐξετάζειν τὰς διὰ φρονοῦντας ἀκριβῶς σκοπεῖν. οἷαι γὰρ ἂν αὗται τύχωσιν οὖσαι, τοιούτους ἀνάγκη γίνεσθαι καὶ τοὺς περὶ αὐτῶν λόγους. φέρε δὴ πῶς ἡ τάδε τὰ πράγματός ἐστιν ἔκθεσις, καὶ τί ὅ βούλημα τῶν δημάρχων, ἀκούσατέ μου. οὐκ ἐνῶ τούτοις οὐδεν ὧν ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ πρᾶξιν ἐπιβουλόμενοι διεκωλύθησαν, ὑπὸ τε ἐναντιουμένων αὐτοῖς ὡς πρότερον, καὶ δ' δήμου μηκέτι ὁμοίως συναγωνιζομένου. συνιδόντες δὴ τοῦτο, ἐσκέψαντο ὅπως ἂν ὑμεῖς τε ἀναγκασθείητε τῇδε γνώμῃ αὐτοῖς εἴξαι, καὶ ὁ δῆμος ἅπαντα ὅσα ἂν αὐτὸ ἀξιῶσι συμπράξειν. ἀληθῆ μὲν οὖν καὶ δικαίαν ἔκθεσιν οὐδεμίαν εὑρεῖν σχολὴς δ' ἦς ἑκάτερον τούτοις ἔσται, πολλὰ δὲ βουλεύματα περιφέροντες, καὶ τρέφοντες ἄνω καὶ κάτω ὅ πρᾶγμα, τελευτῶντες ὅτι τοιοῦτον δή τινα λογισμὸν ἦλθον· αἰτιασώμεθα συνίστασθαί τινας ὑπὲρ τῶν ὑπατικῶν ὅτι καταλύσει τὸ δῆμον, καὶ σφάττειν διεγνωκέναι τοὺς μὴ παρέχοντας αὐτῷ τὸ ἀσφαλές. καὶ ταῦτα οὐ πολλοῦ δεήσομεν λέγεσθαι κατὰ τὴν πόλιν, ὅταν ἤδη πιστὰ εἶναι δόξῃ τοῖς πολλοῖς· δόξει δὲ ταχὺ τοῦτο· δεησόμεθα δὲ παρόντων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀγνώστου ἀναδοθῆναι ἔπειτα ἐλθόντες ὅτι τὸ συνέδριον, ἀγανακτοῦμέν τε καὶ χαλεπαίνομεν, καὶ τὸ ζητεῖν τὰ πρόσφατα μὴ αἰτῶμεν ἐξουσίαν. ἐὰν γὰρ ἀντιλέγωσιν ἡμῖν οἱ πατρίκιοι, ταύτῃ ληψόμεθα τὸ ἀφορμὴν αὐτοῖς πρὸς τὸν δῆμον ἀφορμὴν, καὶ οὕτως ἅπαν τὸ δημοτικὸν ἠγειρόμενον αὐτοῖς ἕτοιμον ἡμῖν εἰς ἅπαν λόμεθα ἐπαρξαι· ἐάν τε συγχωρῶσι, τοῖς γνωρίμοις τούτοις ἐξ αὐτῶν, καὶ πλῆσαι ἡμῖν ἐναντιωθείσας πρεσβυτέροις τε καὶ νέοις ἐλαύνωμεν, ὡς δυσκόλους τοῖς αἰτίας ἐνόχους. ἐκεῖνοι δὲ ἆρα τὰς καταγνώσεις δείσαντες, ἢ συμβήσονται πρὸς ἡμᾶς ὅτι τῷ μηδὲν ἔτι ἀντιπράξειν, ἢ καταλιπεῖν ἀναγκασθήσονται τὴν πόλιν. ἐκ δὲ τούτου πολλὴν ποιήσομεν ἐρημίαν τῷ ἀντιπάλου. ταῦτα βουλεύματα ἐῶ αὐτῶν, ὦ βουλή, καὶ τὸν μεταξὺ χρόνον ὃν ἑωρᾶτε συμβουλεύοντας καὶ σώζεσθαι ἀλλήλοις, οὗτος ὁ δόλος ὑπ' αὐτῶν ὑφαίνετο ὅτι τοῖς ἀρίστοις ὑμῶν, καὶ τοῦτο ὃ δίκτυον τῶν ἀνεψιαδῶν ἐπλέκετο. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν, βραχέος μοι δεῖ πάνυ λόγου. φέρε γὰρ εἰπάτω μοι, Οὐεργίνιε, οἱ τὰ δεινὰ πεισόμενοι, παρὰ τίνων ἐδέξασθε τὰ γράμματα ξένων; τῶν ποὺ καθεστώτων, ἢ πόθεν ὑμᾶς εἰδότων, ἢ πῶς τοιαῦτα σωτηρίου ὁμήρατα ὅτι σαμένων; τί ἀναβάλλεσθε, καὶ μὴ ταῦτα

ἐρῆν

» ἐρξν αὐτοὶς ὑπισχνῆσθε, ἀλλ' ἃ πάλαι λέγετε; τίς ὁ τὰ
» γράμματα κομίσας ὑμῖν ἀνήρ ἐστι; τί δὲ κατάγετε αὐ-
» τὸν εἰς μέσον, ἵνα ἀπ' ἐκείνου πρῶτον ἀρξώμεθα ζη-
» τεῖν εἴτε ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν, εἴτε, ὡς ἐγώ φημι, πλά-
» σματα ὑμέτερα; αἱ δὲ δὴ συνάδουσαι τοῖς ξενικοῖς
» γράμμασι μιμήσεις τῶν ἐνθάδε, τίνες τέ εἰσι καὶ ὑ-
» πὸ τίνων γινόμεναι; τί κρύπτετε τὰς πίστεις, ἀλλ' οὐκ εἰς
» τὸ μέσον ἄγετε; ἀλλ' οἶμαι τῶν μήτε γινομένων μήτε
» ἐσομένων ἀδυνάτων εὑρεθῆναι πίστιν. ταῦτά ἐστιν, ὦ
» βουλή, μιμήματα, οὐ τῶν τούτων σωμοσίας, ἀλλὰ
» καθ' ἡμῶν δόλου καὶ πονηρᾶς γνώμης, ἣν κέγχρῳ κρύ-
» φαιλες ἔτοι. τὰ δὲ πράγματα αὐτὰ βοᾷ. αἴτιοι δὲ ὑ-
» μεῖς οἱ τὰ πρῶτα ὑπερέφαιλες αὐτοῖς καὶ τὸ δυσπόνητον τῆς
» ἀρχῆς μεγάλη καθοπλίσαιλες ἐξουσία, ὅτε Κοίν-
» τον Καίσωνα ὃν παρελθόντι ἐνιαυτὸν κρίνειν ἐπ' αἰτίαις
» φθόνου εἰάσαιλε, καὶ τοσοῦτον φύλακα τῆς ἀρίστης ἀρ-
» παζόμενον ὑπ' αὐτῶν παρείδετε. τί γὰρ ἐγὼ νῦν ἐκ-
» ὲπὶ μετρεάζοισιν, οὐδὲ καθ' ἕνα τῶν δήμων πρίσκο-
» πουσιν, ἀλλ' ἀθρόως ἤδη πρόβουλοι τοῖς ἀγαθοῖς
» ἔλκουσιν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ πρὸς τοῖς δήμοις κακοῖς, οὐ-
» δὲ νῦν τιμῆς αὐτοῖς ἀξιοῦσιν οὐδένα ὑμῶν, ἀλλ' εἰς ὑπο-
» ψίας καὶ σχολὰς ἄγουσιν, ὡς καινωνοῦντα τῶν ἀπορ-
» ρήτων δεδίπλον), καὶ μισόδημον οὐθὲν εἶ) φασι, καὶ πρὸ-
» λέγουσιν ἥκειν ὅπως τὸ δῆμον ὑφέξοντα τῶν ἐνθάδε ῥη-
» θέντων δίκας. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἕτερος ἔσαι καιρὸς ὅπως τοδὶ φότερος τοῖς λόγοις. νυνὶ δ' συμβαίνω τὸ λύ-
» γον, καὶ παύσομαι τὰ πλείω λέγειν νομιζόμενος. φυλάττε δ' ὑμῖν παραινῶ τοιόσδε τοὺς ἄνδρας ὡς σωτῆρας τῆς πόλιν, καὶ μεγάλων ὠφελείας ἀρχὰς κα-
» κῶν· καὶ οὐκ ἐνθάδε μὲν τάδε λέγω, πρὸς δὲ τὸ δῆμον ἀποκρύπτομαι, ἀλλὰ κἀκεῖ παρρησίᾳ δικαίᾳ χρήσο-
» μαι, διδάσκων ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ὑπακρέμαται τι δεινόν,
» ὅτι μὴ κακοὶ καὶ δόλιοι πρῆξάτε, πολεμίων ἔργα ἐν
» πρεσβυτέροις φίλων δικαιούμενοι. ταῦτα
εἰπόντος τοῦ ὑπάτου, χαρὰ μὲν καὶ πολὺς ἔπαινος ἐκ τῶν παρόντων ἐγένετο· καὶ οὐδὲ λόγου τοῖς δημάρχοις ἐπε-
παδιδόντες, διέλυσε τὸ σύλλογον. ἔπειτα ὁ μὲν Δεργίνιος ἐκκλησίαν συναγαγὼν κατηγόρει τε βουλῆς καὶ τῶν ὑπάτων· ὁ δὲ Κλαύδιος ἀπελογεῖτο, τοῖς αὐτοῖς λόγοις
472 διεξιὼν οἷς εἶπεν ὅτι τῆς βουλῆς. οἱ μὲν οὖν ὅπισχνεῖ-
σθαι τῶν δημοτικῶν, κενὸν ὑπώπτευον εἶ) τὸν φόβον· οἱ δὲ ἀνηθέστεροι, πρὸς ὀργὴν ταῖς φήμαις, ἀγνοοῦντες· ὅσοι δὲ κακοήθης ἦσαν ἐν αὐτοῖς, καὶ μεταβολῆς ἀεὶ δεόμενοι, τὸν μὲν ἐξεπάζειν ὃ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος οὐκ εἶχον φρόνιμον, ἀφορμὴν δὲ διαφασίας ἐζήτουν καὶ θορύβου. ἐν

illos nominaturos pollicemini, ac nō potius iamdudum nominatis? Quis vero est qui vobis eas litteras reddidit? quin producitis eum in medium, vt ab ipso primum exquirere incipiamus, verane sint ista quæ affertis, an vestra figmenta, vt mihi subolet. Iam domestica indicia cū externis litteris *vt vos dicitis* consentientia, quænam sunt, & a quib. facta? quid *rerum* argumēta occulitis, nec in mediū profertis? sed opinor eorū quæ nec fiant nec futura sint, nullum inueniri posse documentū. Hæc sunt, P C, indicia, non cōiurationis in istos, sed malitiosi cōtra nos doli, quē hi clanculū moliuntur; vt res ipsa satis loquitur. In causſa vero estis vosipsi, qui a principio tantum istis permisistis, & magistratus illius insaniā tanta armastis potestate, dum anno superiore passi estis Cæsonem Quintiū reum agi falsis criminibus, & tā insignem optimatū propugnatorem vobis eripi siuistis. itaq; nihil amplius moderate agūt, nec singulos tantum e nobilitate destinant, sed vno agmine bonos viros conātur ex vrbe pellere. & quod grauissimum est, ne contradici quidem ab vllo vestrum sibi volunt, sed in suspicionē & crimen trahendo, velut clandestinorum consiliorū socios, territār, ac statim osores plebis nomināt, & eorum quæ hic dicūtur, indicta ad populum die, rationes ibi postulant. Verum de his alias dicetur opportunius. nunc quia compendio loquendum est, nec contendendum vlterius, ego hos vt ciuitatis turbatores obseruandos censeo, ne dent alicuius magnæ cladis initium. quod non solum hic dico clam populo, sed etiam pro concione ea qua par est libertate vtar, atque ostendam nullum eis imminere periculum, nisi malos & dolosos antistites, qui sub amicorum specie moliuntur hostilia. † Hæc cum dixisset consul, acclamatione ac laudatione a consessu exceptus est, senatusq; dimissus, tribunos nemine morante amplius. Tum Virginius aduocata concione in senatum simul & consules inuehebatur: nec Claudius tacuit, sed eadem repetiit quæ in senatu ante dixerat. ac persuasum est cordatiori ib. e plebe, vanū esse timorem; stulti vero maluerunt rumoribus credere: pessimus quisque & nouarum rerum semper cupidus, de inquisitione nil sollicitus, tantum seditionis & tumultus occasionem quærebat. In

Ap. Herdonius Capitolium occupat.

tam perturbato ciuitatis ſtatu Ap. Herdonius Sabinus, vir non obſcuris natalibus, & opibus potiens, rem Romanam conuellere aggreſſus eſt, ſiue ſibi tyrannidem parans, ſiue ſuæ genti imperium & dominatum vindicans, ſiue glorioſi nominis cupidus. is cõmunicato cum amicis conſilio, expoſitoque aggrediendæ rei modo, vbi rem probari eis ſenſit, e clientibus & ſeruis contraxit quos habebat audentiſſimos: conflatisque breui tempore quatuor circiter milibus, eos armis, commeatibus & ceteris bello neceſſariis probe inſtructos in naues fluuiales impoſuit: deuectisque per Tiberim nauigiis, ad eam Romæ partem appulit in qua Capitolium eſt, nec toto ſtadio a profluente diſtans. erat tunc nox media, & magna per totam vrbem quies: cuius adminiculo ille facta confeſtim exſcenſione, traductoque per ſacram Capitolii portam (ea ex oraculo quodam patere ſinebatur, Carmentalis dicta) milite, Capitolium occupauit; & mox inde in contiguam Capitolio arcẽ inuolauit; hoc animo, vt occupatis locis munitioribus, exſules reciperet, ſeruos ad pilea vocaret, obæratis debitorũ remiſſionẽ polliceretur, tenuiores ciues & ob id iniquos potẽtioribus, oblata rerũ nouãdarum occaſione, cõmodorum faceret participes. Animũ ei firmãq; ſucceſſus ſpem addebat inteſtina vrbis ſeditio; qua futurũ credebat vt plebs nullã amplius cum patriciis amicitiã nec ſocietatem coleret. quodſi primus hic conatus non ſuccederet, tum vero vocare ſtatuerat Sabinorum exercitum Volſcorumque, & ceteratum vicinarum gentium quæ inuidioſo Romanorum imperio liberari cuperent. Sed in totum ſua ſpe falſus eſt, nec ſeruis ad eum transfugientibus, nec exſulibus confluentibus, nec inopibus aut obæratis ſua commoda publicis præferẽtibus; externarum quoque gentium quæ ſperabat auxiliis excluſis breuitate temporis. nam primis *ſtatim* tribus quatuorve diebus cõfecta res eſt, quę in magnũ metum, grauemq; perturbationẽ Romanos coniecerat. cũ. n. occupatis munitionibus, ii qui ſedes habebãt in vicinia, nec primo ſtatim impetu trucidati

τοιαύτη ὂ τὰ πρεσβεῖα τῆς πόλεως ἔσης, ἀνὴρ οὐκ ἄδοξος Σαβίνων ἔθνους, παλαιῶν τε οὐκ ἀφανῶν, καὶ χρήμασι δυνατὸς, Ἅππιος Ἑρδώνιος ὄνομα, καταλύσαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐπεβούλευσε, εἴθ' ἑαυτῷ τυραννίδα κατασκευαζόμενος, εἴτε τὸ Σαβίνων ἔθνος εἰς πρόσθεν ἀρχῆς καὶ κράτους, εἴτε ὀνόματος ἀξιωθῆναι βουλόμενος μεγάλου. κοινωσάμενος ὂ πολλοῖς τῶν φίλων ἐπὶ εἶχε διάνοιαν, καὶ τὸν τόπον τὸν ὁπλοφορήσεως ἀφηγησάμενος, ὅθεν κἀκείνοις ἐδόκει, σιωπῇ θεριζε τοὺς πελάτας, καὶ τῶν προσπόντων οἷς εἶχεν ὑπολμοτάτους· καὶ διὰ ὀλίγου χρόνου συλλογισάμενος ἀνδρῶν τετρακισχιλίων μάλιστα, ὅπλα τε καὶ σφάς, καὶ τὰ ἄλλα ὅσον δὴ πόλεμον, πρῶτα διεπεσάλπιος, εἰς σπάφας ποταμηγοὺς ἐνεβίβασε. πλεύσας ὂ διὰ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, προσέσχε τῆς Ῥώμης κατὰ τοῦτο ὃ χωρίον ἔνθα ὃ Καπιτώλιόν ἐστιν, οὐδὲ ὅλον τάφρον ἀπέχον τοῦ ποταμοῦ. ἦσαν ὂ μέσαι τηνικαῦτα νύκτες, καὶ πολλὴ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἡσυχία· ἐν ᾧ σιωπῇ μὲν λαθὼν, ἐξεβίβασε τοὺς ἄνδρας κατὰ τοὺς διὰ τῶν ἀκλείστων πυλῶν· εἰσὶ γάρ τινες ἱεραὶ πύλαι τῆς Καπιτωλίου καλούμεναι θέσφατον διάφθορον· Καρμεντινὰς αὐτὰς καλοῦσιν· ἀναβιβάσας τὴν δύναμιν, εἶχε τὸ φρούριον. ἐκεῖθεν ὂ ὁπόσον τὴν ἄκραν ὠσάμενος· ἔστι ὂ τῷ Καπιτωλίῳ προσεχής· κἀκείνης ἐγεγόνει κύριος. ἐν δὲ αὐτῷ γνώμη, μετὰ τὸ κρατῆσαι τῶν ὁπλιμωτάτων τόπων, τοῖς τε φυγάσι δέχεσθαι, καὶ τοῖς δούλοις εἰς ἐλευθερίαν καλεῖν, καὶ χρεῶν ἄφεσιν ὑπισχνεῖσθαι τοῖς ἀπόροις, τοῖς τε δήμοις πολίτας οἰκειοῦσθαι προσάπτοντες δὲ φόβον καὶ μίσος εἶχον τὰς ὑποφορὰς, καὶ μεταβολῆς ἄσμενοι ἀνελάβοντο, κοινωνοὺς ποιησάμενοι τῶν ὠφελιμῶν. ἡ ὂ θαρρῆσαι τε αὐτὸν ἐπαγομένη καὶ πλανῶσα ἐλπὶς, ὡς ἅδενος ἀτυχήσοι τῶν προσδοκωμένων, ἡ πολιτικὴ στάσις ἐν, δι' ἣν οὔτε φιλίαν, οὔτε κοινωνίαν σύνεμίαν ὑπελάμβανε τῷ δήμῳ πρὸς τοὺς πατρικίους ἐπιγενήσεσθαι. ἐὰν ὂ ἄρα μηδὲν αὐτῷ τούτων κατὰ νοῦν χωρῇ, τηνικαῦτα Σαβίνοις τε πρεσβείαις καλῶν ἐδέδοκτο, καὶ Βολούσκοις, καὶ τῶν ἄλλων πλησιοχώρων ὅσοις αἰεὶ βαρυθυμίοις τὰ Ῥωμαίων ἀπηλλάχθαι ὁπλοφόρα ἀρχῆς. συνέβη δὲ αὐτῷ πρῶτον ἁμαρτεῖν ὧν ἤλπισεν, οὔτε δούλων αὐθομολησάντων πρὸς αὐτὸν, οὔτε φυγάδων καλουμένων, ὅτε ἀπίμεν καὶ καταχρέων ὃ ἴδιος κέρδος αὐτὴ τὸ κοινὸν συμφέροντος ἡγαλλόμενοι, τὸ τε ἔξωθεν ὁπλοφορίας οὐ λαβόντος χρόνον ἐφ' ὃν ἐς παρασκευὴν τοῦ πολέμου. πρὶν γὰρ ἢ τέταρτον τὸν προφάσεως ἡμέρας τέλος εἰληφέναι τὰ πρᾶγματα, μέγα δέος καὶ πολλὴν ταραχὴν Ῥωμαίοις παρέσχοντα. ὅθεν γὰρ ἑώλους τὰ φρούρια, κραυγῆς ἄφνω γενομένης καὶ φυγῆς τῶν περὶ ἐκείνους οἰκούντων τοὺς τόπους, ὅσοι μὴ προσαχεῖ-

τοῦ δαχρῆμα ἐσφάγησαν, ἀγνοοῦντες οἱ πολλοὶ τὸ δεινὸν ὅ τι ποτε ἦν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα συνέδραμον, οἱ μὲν, ὅπῃ μέλλοιεν αἱ τῆς πόλεως, οἱ δ', εἰς τοὺς δυναπεπλημμύρους αὐτῆς τόπους πολλοὺς σφόδρα οἰκοῦσας, οἱ δὲ, εἰς τὰ τοῦ δαχείμενα πεδία· ὅσοι δ' ἡλικίας ἐν ᾧ παρηκμακότι ἦεν, καὶ ῥώμῃ σώματος ἐν τῷ ἀδυνάτῳ, τὰ τέγη τῶν οἰκιῶν κατεῖχον ἅμα γυναιξίν, ὡς ἀπὸ τούτων ἀγωνιούμενοι τοὺς εἰς ἕλκυστάσας. ἅπαντα γὰρ αὐτοῖς ἐδόκει μεστὰ εἶναι πολέμου. ἡμέρας δ' ἤδη μούσης, ὡς ἐγνώσθη τὰ κεκρατημένα τῆς πόλεως φρούρια, καὶ ὅστις ἦν ὁ κατέχων μόνος τοὺς τόπους, οἱ μὲν πατρίκιοι προελθόντες εἰς τὸ ἄστυ, ἐκάλουν τοὺς πολίτας ὅπῃ τὰ ὅπλα. οἱ δ' ἥμαρχοι προσκαλεσάμενοι τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, ἔλεγον ὅτι τῷ μὲν συμφέροντι τῆς πόλεως οὐδὲν ἀξιοῦσι προσήκειν ἐναντίον, δίκαιον δὲ ὑπολαμβάνουσιν εἶναι, τηλικοῦτον ἀγῶνα μέλλοντα τὸν δῆμον ὑπομένειν, ὅπῃ ῥητοῖς ὅροις καὶ διωρισμένοις ὅπῃ τὸ κινδυνεύσιμα χωρήσῃ. Εἰ μὲν οὖν, ἔφασαν λέγοντες, ὑπισχνοῦνταί τε ὑμῖν οἱ πατρίκιοι, καὶ πίστεις βούλονται δοῦναι ταῖς ὅπῃ θεοῖς, ὅτι καταλυθέντος τοῦ δε τοῦ πολέμου συγχωρήσουσιν ἡμῖν ἀποδεῖξαι νομοθέτας, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν ἰσηγορίᾳ πολιτεύεσθαι, συμβησόμεθα αὐτοῖς τοῦ πατρίδα· εἰ δὲ οὐθὲν ἀξιοῦσι ποιῆσαι τῶν μετρίων, ἃ κινδυνεύσομεν, καὶ ψυχὰς ὑπὲρ αὐτῶν προήσεσθε, μηδενὸς ἀγαθοῦ μέλλοντες ἀπολαύσεσθαι; Ταῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ τοῦ δήμου πειθομένου, καὶ μηδὲ φωνὴν ὑπομένοντος ἀκοῦσαι τοῦ μὴ τὰ παραγνωσόμενον, ὁ μὲν Κλαύδιος οὐθὲν ἠξίου δεῖσθαι τῆς τοιαύτης συμμαχίας, ἥτις οὐκ ἐκούσιος, ἀλλ' ὅπῃ μισθῷ, καὶ οὐδὲ οὕτω μετρίῳ, βοηθεῖν βούλεται τῇ πατρίδι, ἀλλ' αὐτοῖς ἔφη τοῖς πατρικίοις ἑαυτῶν σώμασι καὶ τῶν συόντων αὐτοῖς πελατῶν ὁπλισαμένους, καὶ εἴ τι ἄλλο πλῆθος ἐθελοῦσιον αὐτοῖς συναίρηται τοῦ πολέμου, μὴ τούτου πολιορκεῖν τὰ φρούρια· ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτως ἀξιόχρεως ἡ δυνάμις αὐτοῖς εἶναι δοκῇ, Λατίνους τε καὶ Ἕρνικας προσκαλεῖν· ἐὰν δὲ ἀνάγκη, καὶ δούλοις ἐλευθερίαν ὑπισχνεῖσθαι, καὶ πρώτας μᾶλλον ἢ τοῖς ὅπῃ τοιούτων χαρῶν μνησικακοῦντας σφίσι προκαλεῖν. ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπάτων Οὐαλέριος ἀντέλεγε πρὸς ταῦτα, οὐκ οἰόμενος δεῖν ἠρεθισμένον τὸ δημοτικὸν ὑπολεμῶσαι τελείως τοῖς πατρικίοις, εἶξαί τε συνεβούλευε τῷ καιρῷ, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τὰ γε δίκαια ἀντιπάλειν, πρὸς δὲ τὰς πολιτικὰς διαφορὰς τὰ μέτρια καὶ εὐγνώμονα. ἐπεὶ δ' τοῖς πλείοσι τῶν ἐν ᾧ συνεδρίῳ τὰ κρείττω ἐδόκει λέγειν, παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λόγον εὐσεπῆ

fuerant, coorto clamore subito diffugerent, maior pars *populi* quid hoc mali esset nescia, correptis armis & concursu facto, alii editiora vrbis loca, alii patentes areas, (quales in vrbe passim videntur) alii adiacentes campos occuparunt. Defecti vero viribus ætateq; fessi, vna cum mulieribus in ædium tecta conuolarunt, inde in hostem pugnaturi *missilibus*; quem iam putabant oppleſſe loca vrbis omnia. Prima vero luce vbi cognitum est quænam vrbis loca, & a quo occupata essent, consules in forum progressi, ad arma vocabant populum. Tribuni concione aduocata negabãt obstaturos se bono publico: æquum tamen aiebant vt plebs subitura tam periculosum certamẽ, sciret sibi propositum certum aliquod præmium. Si, inquiunt, pollicentur vobis patricii, & fidem suã iureiurando obstringunt, se finito hoc bello permissuros vobis vt *decem*viros scribendis legibus creetis, & posthac æquo cum illis iure in republica versemini, adiuuemus eos in liberanda patria. quodsi nihil æquum dignãtur facere, quid animas nostras periculis pro illis obiicimus, quando nihil inde fructus ad nos rediturum est? Mouerunt hæc plebem; nec iam audire sustinebat ãlios. Ibi Claudius censebat nil opus esse talibus auxiliariis qui non sponte, sed mercede, eaq; immodica conducti, vellent opem ferre patriæ. præstare, ipsos patricios armatis suis & clientum suorum corporibus, & siqui alii se belli socios sponte adiungerent, cum his ad oppugnandam arcem proficisci. quæ manus si parum valida videretur, vocari posse Latinos & Hernicos; & seruis (si id necessitas postularet) libertatem promitti: deniq; quorumuis opera vtendum potius quam eorum qui tam iniquo patriæ tempore veterum offensarum memoriam refricarẽt. At Valerius collegę indignationem cohibebat, ne plebem iam exasperatam, in totũ patriciis infensam redderet: admonens cedendũ esse tempori; & externo quidem hosti ius opponendum; in ciuilibus autem controuersiis adhibendã moderationem & æquitatẽ. In huius sententiam cum senatus esset propẽsior, consul progressus in comitiũ, orationẽ, quam appositam & grauem

habuit,hoc iuramẽto clausit: Si plebs cum patriciis alacriter id bellum susciperet,& res vrbanæ in integrum restitutæ essent, permissurum se tribunis vt legis de æquali iure cœptam rogationem ad populi iudicium ferrẽt; daturumque operam vt in suo consulatu plebisscita ad finem perducerentur. Sed diis aliter visum;nec promissa præstare valuit,vrgente iam fatali die. Soluta deinde concione sub vesperam ad præstituta quisque loca concurrebant,vt nomina darent ducibus,& sacramento se obstringerẽt: totumque huius diei reliquum & nox insequens tota insumpta est habendis delectibus.Luce redeũte consules adscitos sibi ordinum ductores sacris signis præfecerunt, confluente & agresti multitudine:& celeriter instructis omnibus,consules diuisis copiis sortiti sunt munia. Claudio sors excubias ante mœnia dedit,vt caueret nequa externa auxilia obsessis intus succurrerẽt. oẽs enim maximum fore motũ suspicabantur, ac metuebant ne omnes vna hostes in se consurgerent. Valerio arcis oppugnationem sors obtulit. Sed & ceteris munitionibus sui præfecti sunt duces,vt internas vrbis partes insiderent:insessæ item viæ ferentes in Capitolium, ne seruitia vel inopes plebeii ad hostem transfugerent; qui metus tunc erat non minimus. Auxilium a sociis nullum venit in tempore, nisi a solis Tusculanis, qui eadem nocte tum cladem audierant, tum se ad ferendas suppetias instruxerant, duce L. Mamilio viro impigro; qui tunc summum apud eos magistratum gerebat;hosque solos in partem periculi assumpsit Valerius,vsusque est egregia eorum opera & studio in recipiendo Capitolio. Oppugnabatur autem arx vndique. nam alii e propinquis ædibus vasa bitumine piceque referta,fundisque aptata & incensa, in eam eiaculabantur. alii congestis sarmentorum fasciculis, exstructisque celsis sub rupem suggestis, mox accendebant ipsam congeriem, permissis secundo vento flammis. at qui fortitudine præstabant ceteris, densatis ordinibus,per aduersum cliuum & viam manu factam in arcem tendebant.his nec numerus ꝑderat,quo longe superabãt hostẽ:(per angustam

διεξελθὼν, τελευτῶν τῆς δημηγορίας ὤμοσεν, ἐὰν ὁ δῆμος συναράτηται μετ' εὐθυμίας τὸν πόλεμον, καὶ καλλιερῆσαι τὰ πράγματα τῆς πόλεως, συγχωρήσειν τοῖς δημάρχοις πρὸς ἐκεῖναι τῷ πλήθει τιθῶσι τὸν νόμου ἀφάνωσιν, ὃν εἰσέφερον ὑπὲρ τῆς ἰσονομίας, καὶ σπουδάσειν ὅπως ὅτι τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ὅτι τέλος ἀξιῆσαι τὰ δόξαντα τῷ δήμῳ. ἐν δὲ ἀρᾷ οὐδὲν αὐτῷ προσφιλέστερον ὅτι τελέσαι τῶν ὁμολογηθέντων, πλησίον οὔσης τῆς τοῦ θανάτου μοίρας. λυθείσης δὲ τῆς ἐκκλησίας, τοῖς δείλαιοι ὀψίαν συνέρρεον ὅτι τοὺς ἀποδειχθείσας ἕκαστοι τόπους, ἀπογραφόμενοί τε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τὰ ὀνόματα, καὶ τὸν στρατιωτικὸν ὀμνύοντες ὅρκον. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὑποδυσαν νύκτα ὅλην ἀμφὶ ταῦτα ἦσαν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ λοχαγοί τε προσενέμοντο ὑπὸ τῶν ὑπάτων, καὶ ὅπη τὰς ἱερὰς ἐπάτουν σημείας, συνεπιῤῥέοντος καὶ τοῦ κατ' ἀγορὰν ἀφατείοντος ὄχλου. γνωμῶν δὲ ἀφ' ἑκάστης πάντων ὑδρεπῶν, μεσισάμενοι τὰς δυνάμεις οἱ ὕπατοι, κλήρῳ διείλοντο τὰς ἀρχάς. Κλαυδίῳ μὲν οὖν ὁ κλῆρος ἀπέδωκε τὰ πρὸ τῶν τειχῶν ἀφὰ φυλακῆς ἔχειν, μή τις ἔξωθεν ἐπέλθῃ στρατιὰ τοῖς ἔνδον ὑπίκουρος· ὑποψία γὰρ κατεῖχεν ἅπαντας μεγάλης σφόδρα κινήσεως, καὶ ὁ ἀντίπαλον ἅπαν ὡς ὁμοῦ σφίσι συνεπιθησόμενον ἐφοβοῦντο. Βαλερίῳ δὲ τὰ φρούρια πολιορκεῖν ὁ δαίμων ἐφῆκεν. ἐπάχθησαν δὲ καὶ ὅτι τοῖς ἀνδρῶν ἐρύμασιν ἡγεμόνες, ὅσα τῆς πόλεως ἐντὸς ἰὼν καθέξουσι· τοῖς ὅτι 474
ὁ Καπιτώλιον ἀγούσας ὁδοὺς ἑτέρᾳ, κωλύσεως ἕνεκα τῶν ἐπιθησομένων πρὸς τοὺς πολεμίους δούλων τε καὶ ἀπόρων, ὃς πάντας μάλιστα ἐφοβοῦντο. ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐπικουρία αὐτοῖς οὐδεμία ἔφθασε πρὸς τῶν συμμάχων ἀφικέσθαι, ὅτι μὴ πρὸς Τουσκλανῶν μόνον, οἳ μιᾷ νυκτὶ ἀκουσάντων τε καὶ παρασκευασαμένων, ὃς ἦγε Λεύκιος Μαμίλιος, ἀνὴρ δραστήριος, ἔχων ἐν τῇ πόλει τιμὴν μεγίστην τότε ἀρχικὴν καὶ συνεκινδύνευον οὗτοι τοῖς Ῥωμαίοις μόνοι, καὶ συνεξῆλθον τὰ φρούρια, πᾶσαν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν ἀποδειξάμενοι. ἐγίνετο δὲ ἡ προσβολὴ τοῖς φρουρίοις πανταχόθεν. οἱ μὲν γὰρ, ἀπὸ τῶν πλησίον οἰκιῶν, ἀσφάλτου καὶ πίσσης πεπυρωμένης ἀγγεῖα σφενδόναις ἐναρμόττοντες, ἐπέβαλλον ὑπὲρ τὸ λόφον· οἱ δὲ συμφορυμῶντες αὐτῶν φακέλους φρυγάνων, καὶ πρὸς τοῖς ἀποτόμοις τὰ πέρας βωμοὺς ἐγείροντες ὑψηλοὺς, ὑφῆπτον, ἀνέμῳ προσδιδόντες τὰς φλόγας ὅπη φέρῳ. ὅσοι δὲ ἦσαν ἀνδρικώτατοι, πυκνώσαντες τοὺς λόχους, [ἐχώρουν] ἄνω κατὰ τὰς χλοηρωπεστάτους ὁδούς. ἐν δὲ αὐτοῖς οὔτε τὸ πλῆθος, ὃ πρὸς πολὺ τῶν ἀντιπάλων περῆν, ὄφελος οὐδὲν ἀφ' ἕνὸς

ἀνιᾶσιν

ἀνῆσιν ὁδὸς ἡ πληθύουσα· προσβόλων ἀνωθεν ὑπακαταπομπῶν, ἔνθα στενοχωρίαν ἔμελλε τοῖς πολλοῖς ὀλίγον· οὔτε τῆς τοῦ χωρίου ἀσφαλείας ἰσομονῆς, ὡς πολλοῖς καταστήσαντες πολέμοις εἶχον, οὐδεμία ὄνησις προὔκειτο ὀρθίοις βιαζομένοις σκοπάς. ὁ γὰρ συστάδην μαχομένοις ἔδει τὸ ἄτολμον καὶ καρτερικὸν ἐπιδείξασθαι, ἀλλ' ἐκηβόλοις χρῆσθαι μάχαις. ἦσαν γὰρ τῶν μὲν κάτωθεν ὑπὸ τῶν μετέωρα βαλλομένων βεβαιότητά τε καὶ ἀσθενὲς, εἰ καὶ τύχοιεν, ὡς ἔπος εἰκὸς, αἱ πληγαί· τὰ δ' ἄφ' ὕψους κάτω ῥιπτουμένων, ὀξεῖαι καὶ καρτεραὶ, ζωγρούντων τοῖς βλήμασι καὶ τῶν ἰδίων βαρυμένων. οὐ μὴν ἔκαμνόν γε οἱ προσβάλλοντες τοῖς ἐρύμασιν, ἀλλὰ διεκαρτέρουν ἀναγκαφορῶντες τὰ δένδρα, ὅτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀναπαυόμενοι τῶν πόνων. τέλος ὑπολιπόντων τὰς πολιορκουμένους τῶν βελῶν, καὶ τῶν ζωμῶν ἐξαδυναμούντων, δίκη τὰ φρούρια ἐξεπολιόρκησαν ἡμέρᾳ. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ πολλοὶ Ῥωμαίων καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἀπέθανον, κράτιστον ὄ, ὥς γε τῶν ἀπόντων ὁμολογῆσαι, τὸν ὕπατον· ὃς οὐκ ὀλίγα βαύματα λαβὼν, οὐδὲ ὡς ἀφίστατο τῶν δένδρων, ἕως ὑπὸ καταῤῥαγεὶς αὐτῷ πέδῳ ὑπερμεγέθης ὑπιόντι τὸ προτειχίσματος, ἅμα τῷ τε νίκῃ αὐτὸν ἀφείλετο καὶ τῷ ψυχῷ. δηϊσαμένων δὲ τῶν φρουρίων, ὁ μὲν Ἐρδώνιος· ἰσχὺν γὰρ καὶ ῥώμην σώματος ἀμφότερος, καὶ χεῖρα γυναῖος· ἄπιστόν τι χρῆμα προεῖναι αὐτὸν ποιήσας νεκρῶν, ὑπὸ πλήθους βελῶν ἀποθνήσκει. τῶν δὲ σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καταλαβομένων ὀλίγοι μέν τινες ζῶντες ἐάλωσαν, οἱ δὲ πλείους σφάττοντες ἑαυτοὺς, ἢ καὶ τὰ χρήματα ὠθοῦντες, διεφθάρησαν. τὸ δὲ τέλος λαβόντος τὴν ληστρικὴν πολέμου, τῷ πολιτικῷ πάλιν ἀνερρίπτουν οἱ δήμαρχοι φάσιν, ἀξιοῦντες ἀπολαβεῖν πρὸς τὸ προτείνος ὑπάτου τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς ὁ τεθνηκὼς ἐν τῇ μάχῃ Δεκέριος, ὑπὲρ τῆς εἰσφορᾶς τὸν νόμου. ὁ δὲ Κλαύδιος μέχρι μέν τινος παρῆλθε τὸν χρόνον, ὅτε μὲν καθαρμοὺς τῆς πόλεως ὑπετέλων, ὅτε δὲ θυσίας ἀνάγκαις τοῖς θεοῖς ἀποδιδοὺς, ὅτε δὲ ἀγῶσι καὶ θέαις ἀναλαμβάνων τὸ πλῆθος εἰς ἀνάπαυσιν. ὡς δὲ αἱ σκηψεῖς αὐτῷ πᾶσαι κατεωθοῦντο, τέλος τῶν ἔφη δεῖν εἰς τὸν τεθνηκότος ὑπάτου τόπον ἕτερον ἀποδεικνύναι. τὰ μὲν γὰρ ὑφ' ἑαυτοῦ μόνου πραχθέντα, οὔτε νόμιμα, οὔτε βέβαια ἔσεσθαι, τὰ δὲ ὑπ' ἀμφοῖν, ἔννομά τε καὶ κύρια. ταύτῃ μὲν ἀκροσάλπιγξ αὐτοὺς τῇ προφάσει, πρόσθεν ἀρχαιρεσιῶν ἡμέραν, ἐν ᾗ τὸν σὺν ἄρχοντα ἔμελλεν ἀποδείξειν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ δι' ἀπορρήτων βουλευμάτων οἱ προεστηκότες τοῦ συνεδρίου συνέθεντο καθ' ὅσας αὐτοῖς, ὅτῳ προδώσουσι τὴν ἀρχήν. ἐπεὶ δὴ ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐνέστη χρόνος, καὶ ὁ κῆρυξ τὸν προτέλειαν ἐκάλεσεν,

enim viam aſcenſus erat, in qua & lapidatores multi adeuntes impetebãt, & parua manus numeroſam vim ſuſtinere poterat) nec item longo bellorũ vſu ad perferendas ærumnas confirmata tolerantia per ardua nitentes adiuuabat. neq; enim ſtatariis conflictibus audentiam & robur animi oſtentare poterãt; ſed eminus pugnandum erat. adhæc etiamſi ictus aliquos in ſublime inferrent, erant tamen illi, vt credere par eſt, tardi & inualidi. cõtra e ſublimi immiſſa, & citius & validius feriebant, adiuuãte iactum pondere. non defatigabantur tamen oppugnatores, ſed aduerſus duram neceſſitatem perdurabant in continuis die noctequelaboribus. tandem telis & viribus obſeſſos deſtituentibus, arx vi capta eſt, oppugnationis die tertia. In eo certamine multi ex Romanis viri fortes ceciderũt; omnium aũt confeſſione fortiſſimus ipſe conſul: qui multis vulnerib. acceptis, non tamen deſtitit, donec muros ſcãdenti ſaxum ingẽs impactum, vitam ſimul ademit & victoriam. Arce capta Herdonius, vir robuſtus & manu ſtrenuus, edita prius incredibili circum ſe ſtrage, obrutus telis periit. Ceteri qui cũ eo Capitoliũ occupauerant, pauci viui capti; maior pars ſeipſos iugulauerũt, aut per rupes præcipitauerũt.

Finito hoc ſiue bello ſiue latrocinio, ſtatim tribuni inteſtinam ſeditionem renouauerunt, poſtulãtes a ſuperſtite conſule quę collega ipſius Valerius in pugna interemptus de lege ferenda ꝓmiſerat. Claudius trahebat aliquãdiu tempus, nunc luſtrationib. vrbis, nunc ſacrificiis ad agẽdas diis gratias; interdum etiã ludis & ſpectaculis oblectans populum. tãdem conſumptis omnibus tergiuerſationibus, opus eſſe dixit vt alius in defuncti locũ ſubrogaretur. quod enim a ſe vno ageretur, nec legitimũ nec ratum futurum: quod vero ab ambobus, id demũ & legitimum futurũ, & pondus habiturũ. Hac cauſſatione repulſis tribunis, diẽ indixit comitiis quibus coliegam crearet. interim proceres ſenatus clã inter ſe conſultauerunt cui conſulatũ mandarẽt. die comitiorum, cum per præconem citata eſſet prima claſſis,

Turbæ domi recrudeſcunt.

intrarunt in præstitutum locum tum octodecim equitum centurię, tum octoginta centuriæ peditum maximi cēsus, & consulem elegerūt L. Quintium, cuius filium *Cæsonem* tribuni in discrimen capitis adductum vrbē deserere coegerāt. reliquæ classes ne citatæ quidē sunt ad suffragia, q, tribus centuriis vincerētur ab iis qui suffragia iam dederāt. Ingratū id plebi fuit; quasi infensum habituræ consulē. Senatus misit ad Quintium qui eum in vrbem ad magistratum sumendū adducerent. forte fortuna tunc nouale ad sementem subigebat, scindētes aruum buculos ipse sequēs, sine tunica, solo succinctus subligari, & caput tectus pileo. vbi vero cateruam hominum vidit rus suū petere, inhibito aratro aliquantisper dubitauit quinam essent, quidve sibi aduentus eorū posceret: deinde a *viatore* præcurrente alios monitus vt se ornaret melius, sumpta intra tuguriū veste prodiit *obuiam venientibus*. Ibi qui arcessitum eū venerant, oēs *vno ore*, nō nomine suo, sed cōsulem salutāt; & iniecta veste purpurea, securibusq; ac ceteris magistratus insignib. assistere iussis, rogarūt vt se in vrbē sequeretur. Obticuit ille paulisper, ac *demum* effusis lacrymis: Ergo, inquit, hoc anno agellus mihi non seretur, & de victu periclitabimur. Deinde vale vxori dicto, iussaq; rei familiaris curā gerere, in vrbē abiit. Quod ideo mihi dictum est, vt omnes videāt quales tum pop. Rom. habuerit præsides, manib. suis victum quærentes, temperatos, nec grauatim innocentem paupertatē ferentes; adeo nō affectātes regiam potestatē, vt ēt vltro oblatā renuerent. Sic. n. apparebit quā dissimiles illorū sint nostri seculi homines, lōge diuersa sequentes studia; præter admodum paucos qui adhuc imperii dignitatem sustinent, & priscorum exempla conseruant. Sed vt ad rem propositam reuertamur, Quintius cum primū magistratum iniit, tribunorum ardorem in ferenda lege introducēdisq; nouis institutis, compescuit vna denuntiatione, se, ni turbare remp. desinerent, indicta ciuibus militia, omnes in Volscos educturum. cumque tribuni se intercessūros dicerent quominus delectus haberentur, aduocata cōcione cōmonefecit oēs militaris sacramēti,

εἰσελθόντες εἰς τὸν ἀποδειχθέντα τόπον οἵ τε ὀκτωκαίδεκα λόχοι τῶν ἱππέων, καὶ οἱ τῶν πεζῶν ὀγδοήκοντα τῶν τὸ μέγιστον τίμημα ἐχόντων, Λεύκιον Κοίντιον, ὃν εἰς ἀγῶνα θανάτου καταστήσαντες οἱ δήμαρχοι, τὴν πόλιν ἠνάγκασαν ἐκλιπεῖν, αἰρεθῆναι καὶ ἀποδεῖξαι ἐπὶ κληδόνι τὴν ψηφοφορίαν τάξεως· τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν λόχοι πλείους οἱ διενεγκόντες τὴν ψῆφον λόχοι τῶν ἀπολωλεκότων· ὁ μὲν δῆμος ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἰδίαν ἠγούμενος, ὅτι μισῶν αὐτοὺς ἀνὴρ ἐξουσίας ἐστάλη-
κῆς ἐς αἰχμάλωτος· ἡ βουλὴ δ' ἔπεμπε τοὺς ἀποδεδειγμένους τὸν ὕπατον, καὶ ἀξιοῦντας ὅτι τάχιστα. ἔτυχε δ' τότε καὶ ὁ Κοίντιος ἀροῦσά τινα ἀφαλόμενος εἰς ἀπορίαν, αὐτὸς ἀκολουθῶν τοῖς ἕλκουσι τὴν νεὸν βοϊδίοις, ἀχίτων, περιζωμάτιον ἔχων, καὶ ὅτι τῇ κεφαλῇ πῖλον. ἰδὼν δ' πλῆθος ἀνθρώπων εἰς ὃ χωρίον εἰσιόντων, τό τε ἄροτρον ἐπέσχεν, καὶ πολὺν ἠπόρει χρόνον, οἵτινες εἶεν, καὶ τίνος δεόμενοι πρὸς αὐτὸν ἥκοιεν· ἔπειτα προσδραμόντος τινὸς, καὶ κελεύσαντος κοσμιώτερον αὐτὸν ποιῆσαι, παρελθὼν εἰς τὴν καλύβην ἀμφιεσάμενος, προσῆλθεν. οἱ δ' ὅτι τὴν ἀποδεδειγμένην αὐτῷ παρῆσαν, ἠσπάσαντό τε ἀπὸ μὲν οὐκ ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ ὕπατον, καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα περιέθεσαν, τοῖς τε πελέκεσι καὶ ταῖς ἄλλοις τοῖς ἀποδεδειγμένοις τῆς ἀρχῆς προπομπεύειν, ἀκολουθεῖν εἰς τὴν πόλιν ἠξίουν. κἀκεῖνος μικρὸν ὑποσχών, καὶ ἀφαδάκρυσας, τοσοῦτον εἶπεν· Ἀσπορον ἄρα μοι τὸ χωρίον ἔσται τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ κινδυνεύσομεν οὐκ ἔξειν πόθεν ἀφαδαφῶμεν. ἔπειτα ἀσπασάμενος τὴν γυναῖκα καὶ τὴν ἔνδον ὑπομελήσεσθαι προσηκέλας, ᾤχετο εἰς τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ οὐκ ἄλλου τινὸς χάριν εἰπεῖν προσῆκεν, ἀλλ' ἵνα φανερὸν γένηται πᾶσιν οἷοι τότε ἦσαν οἱ τῆς Ῥωμαίων πόλεως προεστῶτες, ὡς αὐθυρτοὶ καὶ σώφρονες, καὶ πενίαν δικαίαν οὐ βαρυνόμενοι, καὶ βασιλικὰς οὐ διώκοντες ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ διδομένας ἀναινόμενοι. φαίησονται γὰρ οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐοικότες ἐκείνοις οἱ νῦν, ἀλλὰ τἀναντία πάντα ἅπαντες ποιοῦντες, πλὴν πάνυ ὀλίγων δι' οὓς ἔσχεν ἔτι τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα, καὶ τὸ σώζειν τὴν πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄνδρας ὁμοιότητα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐρῶ. ὁ δὲ Κοίντιος προσλαβὼν τὴν ὑπατείαν, πρῶτον μὲν ἔπαυσε τοὺς δημάρχους τῶν καινῶν πολιτευμάτων καὶ τῆς ὅτι τάχιστα νόμων ἀπουδῆς, προφὰς ὡς εἰ μὴ παύσονται παράξει τὴν πόλιν, ἀπάξει Ῥωμαίων ἀπάσας ἐκ τῆς πόλεως, στρατιὰν κατὰ Οὐολούσκων προσαγαγών. ὅπερ ὑπὸ κωλύσεν αὐτὸν ἔλεγον οἱ δήμαρχοι στρατὸν ποιήσασθαι καταγραφὴν, συναγαγὼν τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, εἶπεν ὅτι πάντες ὁμωμόκασι τὸν στρατιω-

στρατιωτικὴν ὅρκον, ἀκολουθήσειν τοῖς ὑπάτοις ἐφ' οἷς ἂν καλῶνται πολέμοις, καὶ μήτε ἀπολείψειν τὰ σημεῖα, μήτε ἄλλο τι πρᾶξαι μηδὲν ἐναντίον τῷ δήμῳ τῷ Ῥωμαίων ἢ τὴν ὑπατικὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔφη ἔχειν καὶ ζημιώσειν ἀπειθοῦντας τοῖς ὅρκοις. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ δημοσάμενος χρήσασθαι τῷ νόμῳ καὶ τῶν ἀπειθούντων, ἐξέλθοι ἐκ τῶν ἱερῶν τὰ σημεῖα καταφέρειν· καὶ ἵνα, ἔφη, πᾶσιν ἀπογνῶτε δημαγωγίαν ὅτι τῆς ἐμῆς ὑπατείας, οὐ πρότερον ἀνάξω τὸν στρατὸν ἐκ τῆς πολεμίας, πρὶν ἢ πᾶς ὁ τῆς ἀρχῆς μου διέλθῃ χρόνος. ὡς οὖν ἐν ὑπαίθρῳ χειμάσοντες, παρασκευάσασθε τὰ εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπήδεια. Τούτοις καταπλήξαντος αὐτοῖς τοῖς λόγοις, ὅπως μετριωτέρους εἴδε γενομένους, καὶ δεομένους ἀφεθῆναι τῆς στρατιᾶς, ὅτι τούτοις ἔφη χαρίσεσθαι τὰς ἀναπαύλας τῶν πολέμων, ἐφ' ᾧ τε μηδὲν ἔτι παρακινῶν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐᾶν αὐτὸν ὡς βούλεται τὴν ἀρχὴν τελέσαι, καὶ ὅτι τῷ τὰ δίκαια διδόναι τε καὶ λαμβάνειν πρὸς ἀλλήλων. καταστάντος δὲ τοῦ θορύβου, δικαστήρια τε ἀπεδίδου αὐτοῖς δεομένοις οὐκ πολλῶν παρελκυσμένα χρόνων, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐγκλημάτων αὐτὸς ἴσως καὶ δικαίως διέκρινε, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὅτι τοῦ βήματος καθεζόμενος, εὐπροσόδου [τε] καὶ πρᾴου καὶ φιλανθρώπου τοῖς ὅτι τὴν δικαιοδοσίαν ἀφικνουμένοις ἑαυτὸν παρέχων, καὶ παρεσκεύασεν ἀνεπαχθεστάτην οὕτω φανῆναι τὴν πολιτείαν, ὥστε μήτε δημάρχων δεηθῆναι τοῖς βραχέα πενίαν, ἢ δυσχέρειαν, ἢ ἄλλο τινὰ ταπεινότητα ὑπὸ τῶν κρατίστων κατηκουμένους, μήτε καινῆς νομοθεσίας πόθον ἔχειν ἐπὶ τοῖς ἐν ἰσηγορίᾳ πολιτευομένοις, ἀλλ' ἀγαπᾶν τε καὶ χαίρειν ἀπόντας ὅτι τῇ τότε καταστάσει τὴν πόλιν εὐνομίᾳ. Ταῦτά τε δὴ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ ἐπεὶ τὸν ὡρισμένον ἐτέλεσεν ἐξ ἀρχῆς χρόνον, τῷ μὴ δέξασθαι τὴν ὑπαλείαν δεδομένην δὶς δεύτερον, μηδὲ ἀγαπῆσαι τηλικαύτην λαμβάνοντα τιμήν. καλεῖ γὰρ αὐτὸν ὅτι τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας ἡ βουλὴ πολλὰς προσφέρουσα δεήσεις, ὅτι ὅ γε πρὸ τοῦ οἱ δήμαρχοι διεπράξαντο μὴ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν, ὡς ἀναβιωσόμενον αὐτοῖς καὶ παύσοντα τῶν καινῶν πολιτευμάτων, τὰ μὲν αἰδοῖ, τὰ δὲ φόβῳ, τὸν γε δῆμον ὁρῶσα οὐκ ἀναγόμενον ὑπ' ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἄρχεσθαι. ὁ δὲ οὔτε τῶν δημάρχων ἐπαινῆσαι ἔφη ὃ ἀπαραχώρητον τῆς ἐξουσίας, οὔτε αὐτὸς εἰς ὁμοίαν ἐκείνοις ἥξειν ἁμαρτίαν. Συναγαγὼν δὲ τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ πολλὴν κατηγορίαν τῶν οὐκ ἀποθεμένων τὰς ἀρχὰς ἀφέμενος, ὅρκους τε δημοσάμενος ἰσχυροὺς περὶ τοῦ μὴ λήψεσθαι πάλιν τὴν

quo singuli promisissent secuturos se consules ad quodcumque vocarentur bellum, nec deserturos signa, nec quidquam contra populi maiestatem commissuros: & quia consularem potestatem accepisset, omnes sibi iureiurando adstrictos esse. Hæc locutus, iuratusque se legibus animaduersurum in detrectantes imperium, signa e templis proferri iussit. ac, ne speretis, inquit, vllam vobis seducendæ plebis occasionem me consule futuram, iam nunc prædico vobis, non deducturum me ex hostico exercitum, nisi exacto toto magistratus mei tempore. quapropter parate vos vt in castris hibernaturi. His verbis cum illi territi & modestiores facti, militiæ remissionem peterent, respondit se requiem a bellis ea conditione ipsis daturum, vt nihil amplius mouerent, sed se pro arbitratu imperium gerere sinerent, ad reddendum cuique ius suum. Tumultu *hoc pacto* sedato, iudicia multis annis extracta petentibus reddidit, & plerasq; causas ipse ex æquo bonoque diiudicauit, tota die pro tribunali sedens, facilemque, lenem & humanum se præbens iis qui ad causam dicēdam venirent: adeoque plausibilem reddidit optimatium potentiam, vt pauperes, ignobiles, & alioquin humiles, a potentioribus pressi, tribunos non requirerent, nec nouas leges de iure æquando desiderarent; sed præsenti reipublicæ statu, in quo bonæ leges ita vigerent, contenti ac læti essent. In his actionibus magna cum laude magistratu exacto, maiorem etiam meruit, quod in tanta potestate retineri noluit; quamuis multum rogante senatu, vt esset qui obsisteret tribunis iam tertium annum in eodem magistratu permanentibus, nec noua instituta in rempublicam inuehere cessantibus; vir venerandus æque ac metuendus, & quem plebs vt virum optimum non recusaret ferre consulem. Sed ille se nec tribunos probare dixit, qui magistratu non decederent, nec se admissurum vt in similem reprehensionem ipse incideret: aduocatoque in concionē populo, prolixe in eos inuectus qui magistratum non deponerēt, persancte iurauit nō acceptutū se denuo

consulatum, nisi priore depositō; simulque diem indixit comitiis; & designatis consulibus, in suum se recepit tuguriolum, ac vt ante, suis manibus victitauit. Q. Fabio Vibulano tertium, L. Cornelio consulibus, dum ludi ab eis ritu patrio celebrantur, Æquorum manus ad sex milia, viri selecti, & leui armatura instructi, nocturno itinere peruenerunt Tusculum Latini nominis vrbem, non minus centum stadiis Roma dissitam; repertisque (vt in *alta* pace) patentibus portis & incustoditis mœnibus, primo impetu eam ceperunt, infensi Tusculanis, quod constantes in fide populi Romani, præter alia officia, in Capitolio recuperando soli tulissent opem. multi ciuium ea oppressione perierunt: sed maior pars ad primam irruptionem per *auersam* portam effugit, quos non vel morbus retinuit vel senium. mulieres & pueri, mancipiaque, in prædam cesserunt cum pecuniis. Vbi vero fuga elapsi cladem eam Romam nuntiauerunt, consules exsulibus confestim ferendam opem & restituendam patriam censuerunt: sed rursus obstabant tribuni, nec conscribi sinebant copias ante quam de legibus ferrentur suffragia. Eam expeditionis moram moleste ferente senatu, alii superuenerunt a Latinis nuntii, de Antiatium defectione; in quam omnes palam oppidani consenserant, non modo Volsci, prisci eius vrbis incolæ; sed etiam *nouelli* Romanorum coloni, quibus sedes ibi assignata erat, & agri portio. Hernici quoque eodem tempore nuntiabant, Volscos & Æquos magna manu egressos iam agros suos populari. Tot nuntiis sollicitatus senatus, decreuit non morandum amplius, sed cum omnibus copiis occurrendum hosti, & mittendum in bellum vtrumq; consulem: habendumque pro hoste, siquis ciuis sociusve nomen in eam militiam dare detrectaret. Ibi cum & tribuni cessissent, consules conscripserunt quidquid erat ætate militari; accitisque etiam sociorum auxiliis, mox profecti sunt, relicta domi ad custodiam tertia parte vrbanorum militum. Fabius contra Æquos properauit Tusculum. sed horum maior pars oppido di-

A.V.C. 295, consl. Q. Fabio III, & L. Cornelio, bellum cum Æquis & Volscis.

ὑπατείαν, πρὶν ἀποθέσθαι τὴν προτέραν ἀρχήν, ὥσπερ ἀρχαιρεσιῶν ἡμέραν· ἐν ᾗ καταστήσας ὑπάτους, ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο καλύβιον, καὶ τὸν αὐτουργὸν βίον ἔζη, ὡς πρότερον. Κοίντου δὲ Φαβίου Βιβολανοῦ τὸ δεύτερον καὶ Λευκίου Κορνηλίου, καὶ τελειώτων πατρίους ἀγῶνας, Αἰκανῶν πλῆθος, ἄνδρες ἐπίλεκτοι ἀμφὶ τοὺς ἑξακισχιλίους, ὁπλισμῷ τε ἐλαφρῷ στρατευσάμενοι, καὶ ἐν νυκτὶ ποιησάμενοι τὴν ἔξοδον, σκότους ἔτι ὄντος, ἐπὶ πόλιν ἀφικνοῦνται Τυσκλάνων, ἥ ἐστι μὲν τῶν Λατίνων ἐθνους, ἀφέστηκε δὲ τῆς Ῥώμης οὐκ ἔλαττον σταδίων ἑκατόν. Ἐρήμους δ', ὡς ἐν εἰρήνῃ, πύλας τε ἀκλείστους, καὶ τεῖχος ἀφύλακτον, αἴσθονται τὴν πόλιν ἔξ ἐφόδου, μνησικακοῦντες τοῖς Τυσκλανοῖς, ὅτι τῇ Ῥωμαίων πόλει τά τε ἄλλα μετ' εὐθυμίας συμπεραίνοντες διετέλουν, καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τὸ Καπιτωλίου μόνοι σωτήριον τῷ πολέμου. καὶ ἄνδρας πολλοὺς ἔναγχος ἐν τῇ καταλήψει ἀπέφηναν· ἀλλ' ἔφθασαν ἤδη αὐτοὺς ἔνδον τὴν ἄγουσαν τῆς πόλεως ὠσάμενοι διὰ τῶν πυλῶν οἱ ἔνδον, χωλοὶ ἢ ὅσοι νόσων ἢ γήρως φυγεῖν ἀδύνατοι ἦσαν· γύναια δὲ καὶ παιδία καὶ θεραπαίνας αὐτῶν ἀνδραποδίσαντο, καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ὡς δὲ ἀπήγγελη τὸ δεινὸν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν φυγόντων ἐκ τῆς ἁλώσεως, οἱ μὲν ὕπατοι βοηθεῖν ᾤοντο δεῖν τοῖς φυγάσι κατὰ τάχος, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς ἀποδιδόναι· ἀντέσχε δὲ ὁ δῆμος, στρατιὰν οὐκ ἐῶντες καταγράφειν ἕως ἂν ἡ περὶ τοὺς νόμους διενεχθῇ ψῆφος. ἀγομένης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ διατειβούσης λαμβανούσης τὰς γραφάς, ἕτεροι παρῆσαν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἐθνῶν ἀποστάλεντες, οἱ τὴν Ἀντιατῶν πόλιν ἠγγελον οὐκ ἄδηλον ἀφεστηκέναι, μιᾷ χρησάμενοι γνώμῃ δουλούσκων τε τῶν ἀρχαίων οἰκητόρων τῆς πόλεως, καὶ Ῥωμαίων τῶν ἀφικομένων ὡς αὐτοὺς ἐποίκων, καὶ μεμισημένων τὴν γῆν. Ἐρνίκων δὲ ἄγγελοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς παρῆσαν χρόνους, δηλοῦντες ὅτι δουλούσκων τε καὶ Αἰκανῶν δυνάμεις πολλὴ ἐξεληλύθει, καὶ ἔστιν ἐν τῇ αὐτῇ ἤδη γῇ. τούτων ἅμα πρεσβευομένων, ἐδεήθησαν ἀναστροφὴν ἔτι ποιῆσαι τοῖς ἐκ τῆς στρατείας ἐδόκει, ἀλλὰ πρεσβείαν βοηθεῖν, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἀμφοτέροις ἐξιέναι· ἐὰν δέ τινες ἀπολειφθῶσι τῆς γραφῆς Ῥωμαίων, ἢ τῶν συμμάχων, ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῆσθαι. εἰξάντων δὲ καὶ τῶν δημάρχων, καταγράψαντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πρώτους οἱ ὕπατοι, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν συμμάχων δυνάμεις μεταπεμψάμενοι, τὴν μὲν ἀστυφύλακα ἔταξαν φυλακὴν ἀπολειπόμενοι τρίτην μοῖραν τῆς ὁπλιτικοῦ γραφῆς. Φάβιος μὲν οὖν ὑπὲρ τοὺς ἐν Τυσκλάνων ὄντας Αἰκανοὺς τὴν γραφὴν ἦγε διὰ τάχους ἐλαύνων. τῶν δὲ οἱ μὲν πλείους ἀπεληλύθεσαν

ἤδη

ἤδη διηρπακότες τὴν πόλιν, ὀλίγοι δέ τινες ἐπὶ τὸ ἔρυμνον φυλάττοντες τὴν ἄκραν· ἔστι δὲ σφόδρα ἐχυρὰ, καὶ οὐ πολλῆς δεομένη φυλακῆς. τινὲς μὲν οὖν ἔφασαν τοῖς φρουροῖς τῆς ἄκρας ἰδόντας ἐξιοῦσαν ἐκ τῆς Ῥώμης τὴν στρατιὰν· εὐσύνοπτα γάρ ἐστιν ἐκ μετεώρου τὰ μεταξὺ χωρία πάντα· ἐκείνας ἐξελθεῖν· ἕτεροι δέ, ἐκπολιορκηθείσας ὑπὸ τοῦ Φαβίου, καθ' ὁμολογίαν παραδοῦναι τὸ φρούριον, τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἄδηλον αἰτησαμένους καὶ ζυγὸν ὑποστάντας. ἀποδοὺς δὲ τοῖς Τυσκλάνοις τὴν πόλιν Φάβιος, ἐπεὶ δείλης ὀψίαν ἀνῆκεν τὴν στρατιὰν, καὶ ὡς εἶχε τάχους ἤλαυνεν ὅπῃ τοὺς πολεμίους, ἀκούων ἐπὶ πόλιν Ἄλγιδνα ἀφῆγας εἶναι τάς τε Βολούσκων καὶ Αἰκανῶν δυνάμεις. ποιησάμενος δὲ δι' ὅλης νυκτὸς σύντονον ὁδὸν, ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρθρον ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις ἐστρατοπεδευκόσιν ἐν πεδίῳ, καὶ οὔτε τάφρον ἐπεβεβλημένοις, οὔτε χάρακα, ὡς ἐν οἰκείᾳ τε γῇ, καὶ καταφρονήσας τὸ ἀνυπέρβλητον. ἐπεκελεύσατο δὲ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἄνδρας ἀγαθοὺς γίνεσθαι, πρῶτος εἰσελαύνας μετὰ τῶν ἱππέων εἰς τὸ τῶν πολεμίων παρεμβολεῖον, καὶ οἱ πεζοὶ ἀναλάξαντες εἵποντο· τῶν δὲ οἱ μὲν, ἔτι κοιμώμενοι ἐφονεύοντο, οἱ δὲ, ἀρτίως ἀνεσκηκότες καὶ πρὸς ἀγκῶνα βαπτέσθαι ὑπεχρεωμένοι· οἱ δὲ πλείους, φυγόντες ἐσκεδάννυντο. ἁλόντος δὲ τοῦ στρατοπέδου μὲν πολλὴν ἀπόπειραν, ὑπερβάντας τοῖς στρατιώταις ὠφελεῖν τὰ σώματα, πλὴν ὅσα Τυσκλάνων ἦν, οὐ πολὺν ἐνταῦθα διατρίψας χρόνον, ὅπῃ τὴν Ἐκετρανῶν πόλιν ἦγε τὴν δύναμιν, ἣ τότε ἦν τοῦ Βολούσκων ἔθνους ὅπερ φανερώτατα τε καὶ [ἐν] τῷ κρατίστῳ τόπῳ μάλιστα κεκμήκει. στρατοπεδεύσας δὲ πλησίον τῆς πόλεως ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, κατ' ἐλπίδα τοῦ προσελεύσεσθαι τοῖς ἔνδον εἰς μάχην, ὡς οὐδεμίαν ἐξῆλθε στρατιὰ, τὴν γῆν αὐτῶν ἐδήου ἀνεφέπων μεσοῦσαν καὶ βοσκημάτων. οὐ γὰρ ἔφθασαν ἀναστήσασθαι τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν, αἰφνιδίου γενηθείσης αὐτοῖς τῆς ἐφόδου. ἐφεῖς δὲ καὶ ταῦτα διαρπάζειν τοῖς στρατιώταις ὁ Φάβιος, καὶ πολλὰς ἐν τῇ προνομῇ διατρίψας ἡμέρας, ἀπῆγε ἐπ' οἶκον τὴν δύναμιν. ὁ δὲ ἕτερος τῶν ὑπάτων Κορνήλιος ὅπῃ τοῖς ἐν Ἀντίῳ Ῥωμαίοις τε καὶ Βολούσκοις ἐλαύνων, ὅπου τυγχάνει στρατιὰ τῶν ὑείων αὐτὸν ὑποδεχομένη. διαταξάμενος δὲ αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς μὲν φονεύσας, τοὺς δὲ λοιποὺς διαφθείρας, ἀγχοῦ τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσεν. οὐ τολμώντων δὲ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἔτι χωρεῖν εἰς μάχην, τρόπον μὲν τὴν γῆν αὐτῶν ἔκειρεν, ἔπειτα τὴν πόλιν αὐτῶν ἀπεβά-

repto iam discesserat: paucis ad arcis custodiam remanserant. est enim arx illa munitissima, nec indiget magno præsidio. Hos præsidiarios quidam aiunt, cum exercitum Roma egredientem vidissent, (liquido enim ex arce illa conspici potest quidquid locorum interiacet) vltro decessisse præsidio: alii, a Fabio expugnatos præsidium ex compacto dedidisse, & sub iugo dimissos esse liberos. Fabius, reddito ciuibus Tusculo, sub vesperam quanta celeritate potuit, in hostem inde mouit, audito ad Algidum esse totum Volscorum Æquorumque exercitum: & continuato per totam noctem itinere, sub lucem se ostendit hostibus in *patente* campo statiua habentibus sine fossa & vallo, vt qui in suo solo nihil sibi ab hostibus timerent. Ergo suos ad rem fortiter gerendam cohortatus, primus cum equitibus in hostium castra fecit impetum: quos mox sublato clamore secuti sunt pedites. Ibi nonnulli etiamtum cubantes cæsi sunt, quidam surgentes & conantes resistere: maxima pars diuersa fuga saluti suæ consuluit. Captis nullo negotio castris, concessa militi præda vniuersa, exceptis captiuis Tusculanorum corporibus, non diu hic moratus duxit Ecetram, quæ tum clarissima Volscorum erat, & optimo loco sita: positisque prope vrbem castris, per aliquot dies dimicationem exspectauit. vbi cum nemo prodiret in aciem, agrum populatus est, refertum hominibus & pecoribus. nam repentina incursione præuenti, res suas ex agris *in loca tutiora* comportare nequierant. Ea quoque præda militibus concessa, multis diebus in populationes insumptis, tandem domum reduxit exercitum. Alter consul Cornelius Antium contra Volscos & Romanos eductis copiis, offendit exspectantes se in finibus. cum quibus congressus, multis cæsis, reliquis in fugam versis, castra oppido admouit. cumque oppidani non auderent amplius ad pugnam prodire, excisis primũ toto agro arbustis, demũ fossa & vallo vrbem cingere instituit. ita necesse habuerunt hostes rursum totis viribus in aciem progredi.

φρυε καὶ διεκαρτέρησαν. τότε δὲ πάλιν ἀναγκαζόντων ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾷ

sed incondita multitudo non diu pugnam sustinuit, rursum coacta intra mœnia turpiter refugere. Consul vero nullam eis respirationem concedens, scalas admouit mœnibus, & portas discussit arietibus: fractisque labore propugnatoribus, non magno negotio vi in oppidum penetrauit. vbi quidquid auri, argenti, æris, pecuniarumque inuentum est, in ærarium referri iussit; & captiuos cum reliqua præda *sub hasta* vendi a quæstoribus: militibus vestis cessit, & cibaria, & cetera huius generis emolumenta. deinde vbi præcipuos tum ex colonis tum ex veteribus Antiatibus defectionis auctores fuisse comperit, (quorum magnus erat numerus) virgis aliquamdiu laceratos, tandem decollari iussit. His gestis & ipse domum reduxit copias. Venientibus consulibus senatus iuit obuiam, & ambobus triumphum decreuit. Æquis per legatos pacem petentibus, pax his conditionibus data est: vt retentis oppidis suis & agris, quos tum cum fœdus fieret, tenerent, parerent Romano imperio; immunesque a tributis ceteris, tantum bello quantacumque auxilia mitterent ex fœdere, quemadmodum & reliqui socii. atque ita hic annus abiit. Sequentis anni consules, C. Nautius iterum, L. Minucius, inito magistratu, aliquamdiu intra mœnia de iure ciuili cõflictati sunt cum A. Virginio & ceteris tribunis, qui iã quartum annum eundem magistratũ obtinebant. Deinde vicinis gentibus bellum vrbi mouentibus & imperium in discrimen adducentibus, consules libenter occasionem a fortuna oblatam arripuerunt: habitoque delectu, & accitis sociorum auxiliis, trifariam diuiserunt copias. partem vnam in vrbe reliquerunt, cui præerat Q. Fabius Vibulanus. cum reliquis duabus ipsi ocius profecti sunt; in Sabinos Nautius, in Æquos Minucius. ambę enim hæ gentes vno eodemq; tempore defecerant ab imperio: Sabini, propalã; & Fidenas vsq; cũ exercitu venerant; (qđ oppidum Romanis parebat, quadragesimo ab vrbe stadio dissitũ) Æqui, verbis quidem pacta recens inita seruabant, sed factis & ipsi se gerebant hostiliter. Latinos. n. populi Rom. socios bello lacessiuerãt, quasi nullo si-

A.V.C. 296, cõss. C. Nautio II, & L. Minucio, turbæ domi, ac foris bellum cum Æquis & Sabinis.

πολις ἡ ἀσυτάκτως ὄχλος· ἡ συμβαλόντες εἰς μάχλω, ἔπι κἀκεῖ ἀγωνισάμενοι καταφεύγουσι) δεύτερον εἰς τὴν πόλιν, αἰσχρῶς καὶ δυσάνδρως φεύγοντες. ὁ δὲ ὕπατος Οὐολέμιαν αὐτοῖς ἀναστροφὴν ἔπι δυοῖν, κλίμακας προσέφερε τοῖς τείχεσι, καὶ κριοῖς ἐξέκοπτε τὰς πύλας. ὅπι πόνως δὲ καὶ ταλαιπώρως τὴν ἔνδον ἀπομαχομένων, οὐ πολλὰ προαμαλθεὶς, κατ' κράτος αἱρεῖ τ' πόλιν. χρήματα μὲν οὖν αὐτῶν ὅσα χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ χαλκὸς ἐνῆν, εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρειν ἐκέλευσεν· ἀνδράποδα δ' τοὺς ταμίας προδαλαμβάνοντας καὶ τἆλλα λάφυρα, πωλεῖν· τῶν δ' τραλιώτας ἐαθῆτα καὶ ἕφας, καὶ ὅσα ἀνδρὶ τοιαῦτα ἐδύναντο ὠφελεῖν, ἐπέδεψεν. ἔπεφτα δ' μαχρίνας τ' τε κληθύχων καὶ τ' ἀρχαίων Ἀντιατῶν τοὺς ὑπιφανεστάτους τε καὶ τ' ἀποστάσεως αἰτίους ἦσαν δ' πολλοί· ῥάβδοις τε ἠκίσατο μέχρι πολλοῦ, καὶ τὰς ἀυχένας αὖτ' ἐκέλευσεν ἀποτεμεῖν. ταῦτα δ' διαπραξάμενος ἀπῆγε καὶ αὐτὸς ἐπ' οἴκου τ' δυνάμιν. τούτοις ἡ βουλὴ τοῖς ὑπάτοις πρεσβυτικοί τε ἀπήντησε, καὶ θριάμβοις ἀμφοτέροις καταγαγεῖν ἐψηφίσατο· καὶ πρὸς Αἰκθμοὺς πρεσβυσαμένους ὕστερ' εἰρήνης ἐποιήσατο συνθήκας τοιάδε καταλύσεως τ' πολέμου, ἐν αἷς ἐγράφη, πόλεις τε καὶ χώρας ἔχειν ἃς Αἰκθμοὶ, ὧν ἐκράτουν ὅτε αἱ σπονδαὶ ἐγίνοντο, Ῥωμαίοις δὲ ὑπηκόους, μήτε μὴν ἀποστέλλοντας μηδέν, ἐν οἷς τοῖς πολέμοις συμμαχίαν ἀποστέλλοντας ὅσην δὴ πόλει, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι. καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτελεύτα. ᾧ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ Γάϊος Ναύτιος τὸ δεύτερον αἱρεθεὶς, καὶ Λεύκιος Μινύκιος, παραλαβὼν τ' ὕπατον ἀρχὴν, τέως μὲν ὑπὲρ τ' πολιτικῶν δικαίων πόλεμον ἐντὸς τείχους ἐπολέμουν, τοὺς δὲ τοῖς ἅμα θερινίῳ δημάρχοις τοῖς τέταρτον ἔτος ἤδη τ' αὐτ' καταρχόντας ἀρχὴν· ἐπεὶ δ' ἀπὸ τ' πλησιοχώρων ἐθνῶν πόλεμος ἐπεγείρετο τῇ πόλει, καὶ δέος ἦν μὴ τ' ἀρχὴν ἀφαιρεθῶσιν, ἀσμένως δεξάμενοι τὸ συμβαὶν ἀπὸ τ' τύχης, τ' στρατιωτικὸν ἐποιοῦντο καταλογὸν, καὶ μεμισαμένοι τειχῆ τάς τε οἰκείας καὶ τὰς παρὰ τ' συμμάχων δυνάμις, μίαν μὲν ἐν τῇ πόλει μοῖραν καταλιπόν, ἧς ἡγεῖτο Κόϊντος Φάβιος Οὐολάνος· τὰς δ' λοιπὰς αὐτοὶ παραλαβόντες, ἐξῆσαν ἀπὸ τειχέων, ὅπι μὲν Σαβίνους Ναύτιος, ὅπι δ' Αἰκθμοὺς Μινύκιος. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη κατ' τ' αὐτὸν χρόνον ἀφίστη τ' Ῥωμαίων ἀρχῆς· Σαβῖνοι μὲν οὐ φανερῶς κατὰ μέρη δυοῖν πόλεων ἦλασαν, ἧς ἐκράτουν Ῥωμαῖοι· λεπαράκοντα δέ εἰσιν οἱ ἀπὸ μέσου τ' πόλεων κάθηνται. Αἰκθμοὶ δ', λόγῳ μὲν φυλάττοντες τὰ τ' νεωστὶ γνωσθείσης συμμαχίας δίκαια, ἔργῳ δ' καὶ οὗτοι πρόφασιν τὰ τ' πολεμίων. ὅπι γὰρ τοῖς συμμάχοις αὐτ' Λατῖνες ἐστράτευε, ὡς δ' γνωσθὲν αὐτοῖς πρὸς

ἐκείνους

ἐκείνοις ὁμολογιῶν περὶ φιλίας. ἡγεῖτο δὲ τῆς στρατιᾶς Γάϊος Κοίλιος, ἀνὴρ δραστήριος, ἀρχὴ κοσμηθεὶς αὐθαιρέτοις, ἐπειδὴ τὸ βασιλικώτερον ἐζήλωκε. ἐλάσας δὲ μέχρι Τύσκλου πόλεως, ἐν Αἰκανοὶ τῶν πρόσθεν ἑαυτῶν καταλαβόμενοι καὶ διαπασάμενοι ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξεκρούσθησαν, ἀνθρώπους τε πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν συνήρπασε καὶ βοσκήματα ὅσα κατέλαβε, καὶ τοῖς καρποῖς τῆς γῆς ἐν ἀκμῇ ὄντας ἔφθειρεν. ἀφικομένης δὲ πρεσβείας ἐν ἀπέστειλεν ἡ Ῥωμαίων βουλὴ μαθεῖν ἀξιοῦσα τί παθόντες Αἰκανοὶ πολεμοῦσι τοῖς Ῥωμαίων συμμάχοις, φιλίας τε αὐτοῖς ὡμοσμένης νεωστί, καὶ σπονδῶν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γενομένου πρεσκρούσματος τοῖς ἔθνεσι, καὶ παραινούσης τῷ Κοιλίῳ τοὺς τε αἰχμαλώτους αὐτῶν οὓς εἶχεν ἀφιέναι, καὶ τὴν στρατιὰν ἀπάγειν, ἢ περὶ ὧν ἠδίκησεν ἢ κατέβλαψε Τυσκλανοὺς δίκην ὑποσχεῖν, πολὺν μὲν χρόνον διέτριψεν ὁ Γάϊος, οὐδὲ εἰς λόγους τοῖς πρεσβευταῖς ἐρχόμενος, ὡς ἐν ἀσχολίαις δή τισι γενόμενος. ἐπεὶ δὲ οὕτω ἔδοξεν αὐτῷ προσάγειν τοῖς πρέσβεσι, καὶ ἐκεῖνοι τοῖς ἐπαγγελθεῖσι ὑπὸ τῆς βουλῆς λόγοις διεξῆλθον, Θαυμάζω ὑμᾶς, φησίν, ὦ Ῥωμαῖοι, εἴ δή ποτε αὐτοὶ μὲν ἀπρόπτως ἡγεῖσθε πολεμίους καὶ ὑφ' ὧν οὐδὲν κακὸν πεπόνθατε, ἀρχῆς καὶ τυραννίδος ἕνεκα· Αἰκανοῖς δὲ οὐ συγχωρεῖτε τοῦτο τοῖς Τυσκλάνων ἐθνῶν ὄντων δικαιοπραγεῖν δίκας, οὐδενὸς ἡμῖν διωμολογημένου περὶ αὐτῶν ὅτε τοὺς πρὸς ὑμᾶς ἐποιούμεθα συνθήκας. εἰ μὲν οὖν τῶν ὑμετέρων ἰδίων ἀδικεῖσθαι ἢ βλάπτεσθαι λέγετε ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὰ δίκαια ὑφέξομεν ὑμῖν κατὰ τὰς ὁμολογίας· εἰ δὲ περὶ Τυσκλάνων δικαιοπραξόμενοι δίκας ἥκετε, οὐδεὶς ὅστις πρὸς ἐμὲ περὶ τούτων λόγος, ἀλλὰ πρὸς ταύτην λαλεῖτε τὴν φηγόν· δείξας αὐτοῖς ἣν πλησίον πεφυκυῖαν.

Ῥωμαῖοι δὲ τοιαῦτα ὑβριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, οὐκ ἀνευ ὀργῆς ὑποφέρειν δόξαντες ἐζήλωσαν τὴν στρατιὰν, ἀλλὰ καὶ δευτέραν ὡς αὐτὸν ἀπέστειλαν πρεσβείαν, καὶ τοῖς φιλικοῖς καλουμένους ἄνδρας ἱερεῖς ἔπεμψαν, ὑπομάρτυρόμενοι θεούς τε καὶ δαίμονας, ὅτι μὴ δικαίως πταίσαντες τῶν δικαίων τυχεῖν, ὅσιον ἀναλαβόντες πόλεμον ἐκφέρειν· καὶ μὴ τοῦτο τὸν ὕπατον ἀπέστειλαν. ὁ δὲ Γάϊος ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις πρεσβείας ἐμαθεν, ἀναστήσας τὴν δύναμιν, ἀπῆγε πρόσω τῶν πολεμίων ἐκποδὼν ἑπόμενος· βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τοιαῦτα προσαγαγέσθαι χωρία, ἐν οἷς πλεονεκτήσειν ἔμελλεν. ὅπερ καὶ συνέβη. φυλάξας γὰρ αὐλῶνα περιεχόμενον ὄρεσιν, ὡς ἐνέβαλον εἰς τοῦτον οἱ Ῥωμαῖοι διώκοντες αὐτὸν, ὑποστρέψας τε καὶ στρατοπεδεύσας τὴν ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἔξω φέρουσαν ὁδὸν. ἐκ τούτου συνέβη τοῖς Ῥωμαίοις οὐκ ὀνήσιμον

bi coniunctos fœdere. cuius expeditionis dux erat Gracchus Cloelius vir industrius; qui delatũ ad se gentis imperium proxime regiam potestatem euexerat. is enim progressus cum exercitu vsq; Tusculũ, quod ab Æquis superiore anno captum & direptum Romani ex hoste receperant, hominum & pecorũ abegit quidquid per agros corripere potuit, segetesq; iam tum maturas corrupit. Ad eum cum legati a senatu Romano venissent, causſam quæsituri cur Æqui infestarent populi Rom. socios, post recens fœdus nulla iniuria lacessiti; Cloeliũq; hortaturi vt dimissis captiuis Tusculanis exercitum abduceret, & ob illatas Tusculanis iniurias ac damna iudicium subiret, diu simulans occupationes, ne ad colloquium quidem legatos admisit. tandem vbi visum est admittere, mãdatis senatus expositis: Miror vos Romanos, inquit, cum ipsi omnes pro hostibus habeatis, etiam a quibus læsi non estis, tantũ imperãdi & dominandi cupidine: non permittere Æquis vt ab his Tusculanis inimicis suis pœnas exigant; cum tamen illis non sit cautum in fœdere vobiscum inito. Si ergo vobis priuatim iniuriam aut damnum a nobis illatum cõquerimini, iudicium ex pacto subibimus: sin Tusculanis pœnas poscitis, non a me sed ab ista fago petite. quæ dicens, ostendit eis fagum in propinquo stantem. Affecti hac cõtumelia Romani non statim per indignationem eduxerunt exercitum; sed iterum legatos ad eum miserũt cum fetialibus, qui deos geniosq; testarẽtur, se iure suo frustratos, iusta piaq; arma coactos sumere: ac tum demum consulẽ *cum exercitu* emiserunt. Gracchus cognito Romanorum aduentu, motis castris cum exercitu perrexit vlterius, sequentibus e vestigio hostibus; vt in eiusmodi eos loca praeraret vbi ipse futurus esset potior: quod & euenit. obseruata. n. cõualle quadã angusta & mõtib. cincta, postq̃ Romanos persequendi studio ingressos in eam vidit, verso agmine, ad viam quæ extra conuallem fert, castra locat. quo factum est vt Romani nõ quem vellent locum castris caperẽt, sed quem

dabat ratio temporis; vnde nec equis pabulum petere commode poterant, loco nudis & asperis montibus circũcluso; nec sibi ex hostico alimenta cõportare, absumptis commeatib. quos domo attulerant; neque castra transferre licebat obsessis ab hoste exitib. Cumq; acie instructa vi perrumpere conarẽtur, reiecti sunt acceptis multis vulneribus, & in sua castra compulsi. Quo successu elatus Clœlius, fossa eos & vallo circumdare aggressus est, sperans fame pressos deditionem facturos. His Romam nuntiatis Q. Fabius præfectus vrbis selectum copiarum suarum robur in auxilium misit consuli, ductu T. Quintii quæstoris & viri consularis. deinde ad alterum consulem Nautium, qui cum exercitu in Sabinis erat, misit litteras, significans quid accidisset Minucio, rogansq; vt ipse veniret celeriter. Ille commissa legatis castrorũ cura, cum ceteris equitibus Romã citato cursu properauit: & profunda adhuc nocte vrbẽ ingressus, cõsultauit cum Fabio senioribusq; quidnã facto esset opus. & quia videbatur omnibus tempus dictatorem poscere, ad magistratum eum designauit L. Cincinnatum: atq; his peractis retro ad suum exercitum abiit. Prẹfectus vrbis Fabius misit qui ad imperium Quintium adducerent. is forte tum quoque tractabat opus quoddam rusticum: & conspecta accedẽtium turba, suspicatus eam ad se venire, sumpta veste paulo decentiore, processit eis obuiam. cũq; appropinquasset, oblati sunt ei equi decoris ornati phaleris, assistere iussis XXIIII lictoribus cum virgis & securibus; oblatæ item vestes purpureæ, & reliqua insignia quibus olim regiũ imperium exornabatur. Ibi vidẽs se creatum esse dictatorem, adeo non delectatus est hoc honore, vt etiam indignabundus dixerit; Peribit ergo & huius anni fructus propter meas occupationes; & male esuriemus oẽs. Deinde vrbẽ ingressus, ciues iussit bono esse animo, oratione vsus apud populum quę deiectos animos spe bona posset erigere. mox coactis tam ex agro quam ex vrbe quotquot essent ætate militari,

4 Dictator L. Quintius Cincinnatus.

ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ καιρὸς, ἔνθα οὔτε ἵπποις χιλὸν ὑπόθεσιν ἐῶν λαμβάνειν, ὄρεσι τραχέσι καὶ ἀποκλείουσι τὸ πεδίον ψιλοῖς καὶ δυσβάτοις, οὔτε ἑαυτοῖς ἔφασαν ἐκ τῆς πολεμίας συσκευάζειν, ὅπως κατεσθίοιντο ἃς ἔφερον οἴκοθεν· οὔτε μεταστρατοπεδεύσασθαι, τῶν πολεμίων ἀντικαθημένων καὶ κωλυόντων τὰς ἐξόδους. διάσασθαί τε προελθόντες, καὶ προσελθόντες εἰς μάχην, ἀνεκρούσθησαν, καὶ πολλὰς πληγὰς λαβόντες, εἰς τὸν αὐτὸν κατεκλείσθησαν χάρακα. ὁ δὲ Κοίλιος ἐπαρθεὶς τῷ προσλήμματι τούτῳ, προσεπάφρυέ τε καὶ προσεχαράκου, καὶ πολλὰς ἐλπίδας εἶχε λιμῷ πιεσθέντας προδώσειν αὐτῷ τὰ ὅπλα. ἀφικομένης δὲ εἰς Ῥώμην περὶ τούτων ἀγγελίας, Κόϊντος Φάβιος ὁ καταλφθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἔπαρχος, ἀπὸ τῶν αὐτῷ γραμμάτων, ὅσον ἐῶν ἀκμαιότατόν τε καὶ κάριστον ὑπολέξας μέρος, ὑπὸ συμμαχίαν ἔπεμψε τῷ ὑπάτῳ. ἡγεῖτο δὲ τῆς δυνάμεως ταύτης Τῖτος Κοίντιος ὁ ταμίας, ἀνὴρ ὑπατικός. πρὸς δὲ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Ναύτιον ὑπὸ τῶν ἐν Σαβίνοις γραπτὰς ὁπόσα χράμματα ἀπέμψας, τά τε συμβάντα τῷ Μινυκίῳ διεσάφησε, καὶ αὐτὸν ἥκειν ἠξίου ἀφ' ταχέων. κἀκεῖνος ὑπὲρ δέους τῶν προσβυτάτων τὸν χάρακα φυλάττειν, αὐτὸς σὺν τοῖς ἀνδράσιν ἱππεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἐλαύνῃ σωτῆρι χρησάμενος ἱππασίᾳ. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ νυκτὸς πολλῆς οὔσης, ἐβουλεύετο σὺν τῷ Φαβίῳ καὶ τῶν ἀνδρῶν πολιτῶν τοῖς προσβυτάτοις ὅ τι χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει δικτάτωρος δεῖσθαι ὁ καιρὸς, ἀποδείκνυσιν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην Λεύκιον Κικιννάτον. καὶ αὐτὸς μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, ᾤχετο πάλιν ὑπὸ τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ τῆς πόλεως ἔπαρχος Φάβιος ἔπεμπε τοῖς προσκαλουμένοις τὸν Κοίντιον ὑπὸ τὴν ἀρχήν. ἔτυχε δὲ καὶ τότε ὁ ἀνὴρ τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων διαπονούμενος. ἰδὼν δὲ τὸν πρεσβύτην ὄχλον, καὶ ὑποπτεύσας ἐπ' αὐτὸν ἥκειν, ἐσθῆτά τε ἐλάμβανεν εὐπρεπεστέραν, καὶ ὑπαντήσων αὐτοῖς ἐπορεύετο. ὡς δὲ εἶδεν ὢν, ἵππους τε αὐτῷ φαλάροις κεκοσμημένους εὐπρεπέσι προσῆγον, καὶ πελέκεις ἅμα ταῖς ῥάβδοις εἰκοσιτέσσαρας παρέσησαν, ἐσθῆτάς τε ἀγουργοὺς, καὶ τἆλλα σήματα οἷς πρότερον ἡ τῶν βασιλέων ἐκέκοσμητο ἀρχὴ, προσῳκείωντο. ὁ δὲ, μαθὼν ὅτι δικτάτωρ ἀποδέδεικται τῆς πόλεως, οὐχ ὅπως ἠγάπησε τὴν αὐτοῦ τύχην, ἀλλὰ προσαγανακτήσας εἶπεν, Ἀπόλωλεν ἄρα καὶ τοῦτο τὸ ἐνιαυτοῦ ὁ καρπὸς ἀφ' ἡμῶν τὰς ἐμὰς ἀσχολίας, καὶ πεινήσομεν ἄπονοι κακῶς. μετὰ ταῦτα δὲ ἀναβαίνοντος εἰς τὴν πόλιν, προσῆν μὲν ἐθαῤῥῦνε τοῖς πολίταις, λόγον ἐν τῷ πλήθει διεξελθὼν ἐξεγείρας τὰς ψυχὰς δυνάμενον ἐλπίσιν ἀγαθαῖς· ἔπειτα σωτηρίαν ἀπόνοιαν τοῖς ἐν ἀκμῇ, τοῖς τε κατὰ πόλιν καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰς

καὶ τὰς τῶν συμμάχων ὑπηκοΐας μεταπεμ-
ψάμενος, ἱππάρχην τε ἀποδείξας Λεύκιον Τα-
ρκύνιον, ἄνδρα τῶν ἠμελημένων μὲν διὰ πενίαν, τὰ δ'
πολέμια ἄριστον, συγκεκροτημένῳ ἔτι ἔχων δυνάμει, καὶ
καταλαβὼν τὸν Τάμιαν Κοΐντιον Τίτον ἀναδεχό-
μενον αὐτὸν τὴν παρουσίαν, λαβὼν καὶ τοῦτον ἐκεί-
νῳ δυνάμει, ἦκεν ὅπῃ τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ κατέ-
στησε τὴν τῶν χωρίων φύσιν, ἐν οἷς ἦν τὰ στρατόπε-
δα, μέρος μέν τι τῆς φάλαγγος ὅπῃ τοῖς μετεώροις ἔτα-
ξεν, ὡς μήτε βοήθεια παρεγένοιτο τοῖς Αἰκανοῖς ἑτέ-
ρωθεν, μήτε ἐφοδος· τοῦτο δὲ λοιπὸν δυνάμιν αὐτὸς ἔ-
χων, προῆλθε κατατεταγμένος εἰς μάχην. καὶ ὁ Κοί-
λιος οὐδὲν ὑπωπτεύσας· ἦν τε γὰρ δυνάμις ἴση ἢ παρὰ
αὐτὸν οὐκ ὀλίγη, καὶ αὐτὸς ἐδόκει ψυχὴν οὐ κακὸς εἶ-
ναι τὰ πολέμια· δέκατον αὐτὸν ὑπάτοντα, καὶ γὰρ μάχη
κατειργάσατο. χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, καὶ τῶν Ῥωμαίων
ἀεὶ τοῖς συνεχεῖς πολέμοις ἀναφερόντων τὸν πόνον,
τῶν δὲ ἱππέων κατὰ κράτος μέρος ἀεὶ ὑποβοηθούν-
των τοῖς πεζοῖς, πιανθεὶς ὁ Γράγχος καταπλείσας εἰς
τὸ ἑαυτοῦ χάρακα. καὶ μετὰ τοῦτο Κοΐντιος περιαφρύσας
αὐτὸν ὑψηλῷ χάρακι, καὶ πύργοις πυκνοῖς περιλα-
βὼν, ἐπεὶ κάμνοντα ἔμαθε τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀπορίᾳ,
αὐτός τε προσβολὰς ἐποιεῖτο συνεχεῖς πρὸς τὸν χά-
ρακα τῶν Αἰκανῶν, καὶ τῷ Μινυκίῳ προσέταξεν
ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἐξιέναι μερῶν. ὥστε ἰσαγκάσθησαν
οἱ Αἰκανοὶ ἔφοδῆς τε ἀπορούμενοι, καὶ συμμάχων
βοήθειαν ἀπεγνωκότες, πολιορκούμενοί τε πολλαχό-
θεν, ἱκετηρίας ἀναβαλόντες ὑπερεσβεύσαντο πρὸς
τὸν Κοΐντιον περὶ φιλίας. ἀμειβόμενον δὲ τοῖς μὲν
ἄλλοις Αἰκανοῖς ἔφη ἀπένδεσθαι, καὶ δώσειν τοῖς σώμα-
σι τὴν ἄδειαν· τὰ τε ὅπλα ἀποθεμένοις, καὶ καθ' ἕνα
διεξιοῦσιν ὑπὸ ζυγὸν, Γράγχῳ δὲ τῷ ἡγεμόνι τοῦ πο-
λέμου, καὶ τοῖς συνεκείνῳ βουλεύσασι τὴν ἀπόστασιν,
ὡς πολεμίοις χρήσασθαι· ἐκέλευέ τε αὐτοῖς ἄγειν τοὺς
ἄνδρας δεδεμένους. ὑπομενόντων δὲ ταῦτα τῶν Αἰ-
κανῶν, τελευταῖον αὐτοῖς ἐκεῖνο προσέταξεν· ὅπως
Τύσκλον πόλιν Ῥωμαίων σύμμαχον ἐξανδραποδί-
σωνται, καὶ διήρπασαν, οὐδὲν ὑπὸ Τυσκλανῶν πα-
θόντες κακὸν, αὐτὶ δὲ ἀχεῖν ἑαυτῶν πόλιν τῶν σφετέ-
ρων Κορβιῶνα, τὰ ὅμοια ἀφαιρεῖναι. ταῦτας λαβόν-
τες οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις, προῆσαν, καὶ μετ' οὐ
πολὺ παρῆσαν ἄγοντες τὸν Γράγχον, καὶ τοῖς σὺν αὐ-
τῷ δεδεμένους· αὐτοὶ δὲ τὰ ὅπλα θέντες, ἐξέλιπον τὴν
παρεμβολὴν, ἀναπορούμενοι, καθάπερ ὁ στρατη-
γὸς ἐκέλευσε, ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων χάρακος ὑπὸ ζυ-
γὸν· καὶ τὴν Κορβιῶνα κατὰ τὰς ὁμολογίας παρέδοσαν, τὰ ἐ-
λάττονα σώματα μόνον ἐξάγειν αἰτησάμενοι, περὶ ὧν

accitisq; ſociorũ auxiliis, magiſtrum equitum dixit L. Tarquinium, virum neglectum quidem ob paupertatem, ſed bello ſtrenuum: conflatisque iſtis copiis, vbi quæſtorem T. Quintium attigit, qui aduentum eius exſpectabat, aſſumpto illius etiam milite, admouit ad hoſtem exercitum. Vbi vero ſatis perſpexit locorum naturam in quibus caſtra erant, partem exercitus in ſublimi collocauit, qui prohiberent nequa Æquis noua auxilia commeatusve ſubmitterentur: reliquos ipſe produxit in aciẽ. nec Cœlius pugnam detrectauit, vt qui non contemnendum circa ſe haberet exercitũ, ipſe vir magnanimus, nec bello ignauus. dimicatum eſt acriter: tandem Romanis cõtinua bellorum aſſuetudine laborem facile ferentibus, & equitibus quacumque parte laboraretur ſuccurrentibus, Cœlius expugnatus in caſtra ſua concluditur. Poſt hæc Quintius eum circumdedit vallo excelſo, & crebris circumcirca turribus diſtincto; & quia commeatus inopia laborare illum norat, tum ipſe continuo incurſu vallum Æquorũ impetiuit, tum Minucium ex altera parte cum ſuis inuadere iuſſit: ita vt Æqui & commeatu deſtituti, & auxilii ſpe fruſtrati, vrgentibus vndequaque hoſtibus, ſumpto ſupplicum habitu, legatos ad Quintium de pace acturos mitterẽt. Ille reſpondit, ſe ceteris quidem Æquis pacem daturum, liberosque dimiſſurum, ſi poſitis armis ſinguli ſubire iugũ vellent: Gracchum vero belli ducem, cum reliquis defectionis auctoribus, vt hoſtem tractaturum: iuſſitque vt eos vinctos ſibi dederent. Quibus annuentibus, illud inſuper *mulctæ nomine* impoſuit, vt cum Tuſculanos, populi Romani ſocios, nulla iniuria laceſſiti, capto & direpto oppido, in ſeruitutem abegiſſent, viciſſim ſibi e ſuis oppidis Corbionẽ traderent eodẽ tractandã modo. Cũ his reſpõſis legati dimiſſi, paulo poſt reuerſi ſunt Gracchum vinctum adducẽtes cum ceteris defectionis ſociis. ipſi deinde poſitis (vt imperator mãdarat) armis, relictis ſuis caſtris, per Romana caſtra ſub iugo tranſierunt; & Corbionem ex pacto dediderũt; hoc vno poſtulato, vt ingenuis *antequam oppidum diriperetur*, liceret excedere: p quibus

Tuſculanos captiuos ex permutatione dimiſerunt. Quintius accepto oppido, quod e præda lectiſſimum erat, Romam deferri mandauit; reliqua omnia per centurias diuidēda reliquit, tum iis qui ſecum venerant, tū iis qui cum quæſtore T. Quintio præmiſſi fuerant: at iis qui cum Minucio conſule in vallum concluſi fuerāt, magni muneris loco eſſe debere dixit, quod ipſos morti ſubtraxiſſet. His rebus geſtis, & magiſtratum deponere coacto Minucio, reuerſus eſt in vrbem clariore triumpho quam vllus ducū *ad eam diem*; intra ſextūdecimum diem ex quo magiſtratum, acceperat ſeruatis Romanorum caſtris, ſuperato valido hoſtium exercitu, vrbe quoque hoſtili direpta & præſidio munita; catenatum præ ſe agens belli ducē cum aliis captiuis illuſtribus. Et quod maximam meretur admirationem, cum ſummam poteſtatē in ſex menſes accepiſſet, non vſus eſt toto legis beneficio; ſed vocato in cōcionem populo, redditaq; rerum geſtarū ratione, magiſtratum eiurauit. cūq; ſenatus vellet vt ex agro armis parto quantum liberet caperet, mācipia item & pecunias e præda ſibi ſumeret, iuſtisq; opibus, quas ſuo labore ex hoſtib. honeſtiſſime cōquiſiſſet, paupertatem corrigeret; amicis quoq; ac gētilibus priuata munificētia hominem ornare volentibus, & nihil magis cupientib. quam talem virum videre diuitem, noluit quidq̄ eorum quę offerebantur accipere; ſed laudata illorum erga ſe propenſa voluntate, recepit ſe in ſuū prædiolum, operariāq; ſibi vitā pro regia reſumpſit; magis ſibi paupertate placens q̄ alii homines diuitiis. Nec multo poſt alter conſ. Nautius, acie victis Sabinis, & agro eorū magna ex parte vaſtato, reduxit domū copias.

A.V.C.297, olymp. 81, conſſ. C. Horatio, Q. Minucio, turbæ domi, ac foris bellum cum Æquis & Sabinis.

Hos ſecuta eſt LXXXI Olympias, qua in ſtadio vicit Polymnaſtus Cyrenēſis, principe Athenis Callia; quo anno Romæ C. Horatius, Q. Minucius facti conſſ. Horū cōſulatu Sabini rurſum cū copiis egreſſi, magnā agri Romani partē deuaſtarūt; & profugi agreſtes, agminatim in vrbē veniētes, nuntiabāt occupata omnia q̄ inter Fidenas & Cruſtumeriū interiacerent. Æqui etiam nuper deuicti, arma reſumpſerūt; & miſſo per noctē iuuentutis robore, Corbionis (qd oppidum

διήλλαξαν τοὺς Τυσκλάνων αἰχμαλώτους. τῶν δὲ λαφύρων ἐκ Κοΐντιος τὴν πόλιν, τὰ μὲν ὁπόσα φανέντα τῶν λαφύρων εἰς Ῥώμην ἐκέλευσε φέρειν, τὰ δ' ἄλλα πάντα διελέσθαι κατὰ λόχους ἐπέτρεψε τοῖς τε σὺν αὐτῷ στρατιώταις, καὶ τοῖς ἅμα Κοΐντιῳ τὴν ταμίαν στρατοπεδάρχοις. τοῖς δὲ μετὰ Μινουκίου τοῦ ὑπάτου κατακλεισθεῖσιν ἐν τῷ χάρακι μεγάλην ἔφη δεδωκέναι δωρεάν, τὰ σώματα αὐτῶν ἐκ θανάτου ῥυσάμενος. ταῦτα στρατάξας, καὶ τὸν Μινούκιον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἀναγκάσας, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ κατήγαγε λαμπροτάτην ἀπάντων ἡγεμόνων θρίαμβον· ἐν ἡμέραις ἐκκαίδεκα ταῖς πάσαις, ἀφ' ἧς παρέλαβε τὴν ἀρχήν, στρατόπεδόν τε σώσας φίλιον, καὶ πολεμίων δύναμιν ἀκμάζουσαν καθελών, πόλιν τε αὐτῶν πορθήσας, καὶ φρουρὰν αὐτῆς ἐναπολιπών, τόν τε ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, καὶ τοὺς ἄλλους ὁπόσοι φανεὶς ἄνδρας ἀλύσει δεδεμένους ἄγων. καὶ ὃ μάλιστα πάντων αὐτὸν θαυμάζειν ἄξιον, ὅτι τὴν τοσαύτην ἀρχὴν εἰς ἑξάμηνον εἰληφὼς, οὐκ ἐχρήσατο πάντη τῷ νόμῳ· ἀλλὰ συναγαγὼν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τὰ πεπραγμένων λόγον ἀποδοὺς, ἐξωμόσατο τὴν ἀρχήν. τῆς τε βουλῆς, χλιῶν ὅσων ἐβούλετο λαβεῖν ἐκ τῆς δοκιμήτου, καὶ ἀνδράποδα καὶ χρήματα ἐκ τῶν λαφύρων, ἐπανορθώσαί τε τὴν πενίαν πλούτῳ δικαίῳ, ὃν ἀπὸ πολεμίων κάλλιστον ἐκτήσατο τοῖς ἰδίοις πόνοις, ἀξιούσης, φίλων τε καὶ συγγενῶν δωρεὰς προσφερόντων μεγάλας, καὶ ἀντὶ πάντος ἀγαθοῦ πεπραμένου ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα θαυμάσαι, ἐπῃνέσας αὐτοῦ τῆς προθυμίας, οὐδὲν τῶν δεδομένων ἔλαβεν, ἀλλὰ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο χωρίον, καὶ τὸν αὐτουργὸν αὖθις ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ μετεῖλήφε βίον, μεῖζον φρονεῖν ὑπὲρ πενίαν, ἢ ἄλλοι ὑπὲρ πλοῦτον. μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον καὶ Ναύτιος ἄτερος τῶν ὑπάτων νικήσας Σαβίνους ἐκ παρατάξεως, καὶ τῆς χώρας αὐτῶν πολλὴν καταδραμών, ἀπῆλθεν ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. μετὰ δὲ τούτους ὀλυμπιὰς μία ἐγένετο καὶ τετάρτη, ἐν ᾗ ἐνίκα στάδιον Πολύμναστος Κυρηναῖος, Ἀθήνησι δὲ ἦρχεν Καλλίας, ἐφ' οὗ τὴν ὑπατον ἀρχὴν ἐν Ῥώμῃ παρέλαβε Γάιος Ὁράτιος, καὶ Κόϊντος Μινούκιος. ὅτε τούτων Σαβῖνοι πάλιν στρατεύσαντες ὅτε Ῥωμαίοις, πολλὴν τῆς χώρας αὐτῶν ἐδήωσαν, καὶ ἦσαν οἱ φυγάδες ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀθρόοι, κρατεῖσθαι πάντα ὑπ' αὐτῶν τὰ μεταξὺ Κορυσομερείας τε καὶ Φιδηνῶν λέγοντες. Αἰχμοί τε οἱ νεωστὶ καταπολεμηθέντες, ἐν τοῖς ὅπλοις αὖθις ἦσαν· καὶ οἱ μὲν ἀκμαιότατοι αὐτῶν νυκτὸς ἐλάσαντες ὅτε Κορβίωνα πόλιν, ἣν ἐν ᾧ παρελ-

Minucius agrum ex Consulari Dictatore ex Q. Fabio Sabinis fractionibus

παρελθόντι ἐνιαυτῷ Ῥωμαίοις παρέδοσαν, τῷ τε φρουρεῖν τὴν ἐν αὐτῇ κοιμωμένην δυσὶν λόχοις κατέσφαξαν, πλὴν ὀλίγων οἱ ἔτυχον ἀφυστερηκότες· οἱ δὲ λοιποὶ μεγάλῃ ῥύμῃ ἐμβύσαντες ἐπὶ πόλιν Βιρτῶνα τῶν Λατίνων ἔθνους, ἐξ ἐφόδου προσλαμβάνοντας, καὶ ὅσα Ῥωμαίους οὐκ οἷόντε ἦσαν ἐργάσασθαι, ταῦτα δι' ὀργὴν τοῖς συμμάχοις αὐτῶν διέθεσαν· τοῖς μὲν ἐν ἥβῃ πάντας, πλὴν εἴ τινες διέφυγον δυσὶ δρόμοις τὸ πόλεως, ἀπέκτειναν, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας αὐτῶν, καὶ τὰ χρήματα τῶν ζωμάτων ἐσύλησαν τοσαῦτα, καὶ τῶν χρημάτων ὅσα δυνάμεις αὐτοῖς φέρειν ἦν, συσκευασάμενοι καὶ σπουδῇ, πρὶν ἀπαντᾶσθαι ἐπιβοηθήσαντας Λατίνους, ἀνέστρεψαν. Τούτων δὲ ἅμα σωαγγελλομένων ὑπό τε Λατίνων καὶ τῶν ἐκ τῆς Φερουρᾶς διασωθέντων, ἡ μὲν βουλὴ σφᾶς αὖθις ἐκπέμψαι ἐψηφίσατο, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἀμφοτέροις πορεύεσθαι· οἱ δὲ τὸν δεκέμβριον δήμαρχοι, πέμπτον ἔτος ἐπὶ τῇ αὐτῇ ὄντες ἐξουσίᾳ, ἐκώλυον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἐποίουν ἔτεσιν, ἐνισάμενοι τὰς στρατολογίας τῶν ὑπάτων, τὸν ἐντὸς τείχους πρῶτον ἀξιοῦντες καταλυθῆναι πόλεμον, ἀποδοθείσης τῷ δήμῳ τῆς περὶ τοῦ νόμου διαγνώσεως, ὃν ὑπὲρ τῆς ἰσηγορίας εἰσέφερον, ὅ τε δῆμος αὖθις συνελάμβανε πολλοὺς καὶ τῆς βουλῆς καὶ ἐπιφόνους διεξιόντας λόγους. ἐλθόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ οὔτε τῶν ὑπάτων ἐπομνύντων πρεσβευσάμενοί τε καὶ εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν τὸν νόμον, οὔτε τῶν δημάρχων συγχωρησάντων βαλομένων τὴν καταγραφὴν καὶ τὴν ἔξοδον τῆς στρατιᾶς γενέσθαι, λόγων τε πολλῶν καὶ κατηγοριῶν ἃς ἐποιοῦντο κατ' ἀλλήλων ἔν τε ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐπὶ τῆς βουλῆς μάτην διαλεγομένων, ἑτέρα τις εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τῶν δημάρχων ἐπὶ τῇ βουλῇ πολιτεία, καὶ προσκρουσαμένη τὸ συνέδριον, τὴν μὲν τότε κατέχουσαν φασὶν ἐφαύνειν, ἑτέρων δὲ πολλῶν καὶ μεγάλων ἐλπὶς ἦν πλεονεκτημάτων αἰτία τῷ δήμῳ. διηνέσμεν δὲ καὶ ταύτην τὴν διωμοσίαν ὃν τρόπον ὁ δῆμος ἔλαβε. Φερομένης καὶ διαρπαζομένης τῆς τε Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων γῆς, καὶ τῶν πολεμίων ὡς δι' ἐρημίας ἐλαυνόντων, κατ' ἐλπίδα τοῦ μηδεμίαν ἐπ' αὐτοὺς ἐξελθύσεσθαι δύναμιν, διὰ τὴν κατέχουσαν ἐν τῇ πόλει φάσιν, οἱ μὲν ὕπατοι τὴν βουλὴν συνήγαγον ὡς περὶ τῶν ὅλων ἕκαστον τοῦτο βουλευσόμενοι. ῥηθέντων δὲ πολλῶν λόγων πρῶτος ἐρωτηθεὶς γνώμην Λούκιος Κόϊντιος ὁ τὸ παρελθόντι ἐνιαυτῷ δικτάτωρ, ἀνὴρ οὐ μόνον τὰ πολέμια δεινότατος τῶν καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ δοκῶν εἶ φρονιμώτατος, γνώμην ἀπεφήνατο ἣ μάλιστα πειθὼ τοῖς τε δημάρχοις

superiore anno Romanis dedideranti) præsidium sopitum inuaserunt atque interfecerunt, exceptis paucis qui forte aberant. ceteri magno numero egressi, Ortonem Latini nominis oppidum primo impetu ceperũt, & iram quam in Romanos non poterant, effuderunt in socios, cædibus sæuiendo in omnes quotquot pubertatem attigissent; nisi siqui inter primam statim trepidationem elapsi essent: mulieres vero, pueros, & senes, captiuos abduxerunt; & conuasata propere, quantam ferre possent, præda, prius quam a Latinis populis succurreretur, in tutum se receperunt. Quæ cum vnâ tum a Latinis tum ab his qui e præsidio euaserant, in vrbem renuntiarentur, decreuit senatus emittendum esse cum copiis vtrumq; consulem. At Virginius cum collegis, iam quintum tribuni plebis refecti, delectus impediebant, quemadmodum annis superioribus; intestinum bellum prius finiri postulantes, & legem de æquando *ciuium* iure latam, ad populi cognitionem referri; plebe quoque multas cum illis inuidiosas voces in senatum iactante. Cumq; tempus extraheretur, & neque consules de lege ad populum referenda senatusconsultum vrgerent, neque tribuni vel educi vel conscribi copias sinerent, nil proficientibus orationibus & expostulationibus, quas alteri aduersus alteros tum in curia tum in comitio frequentes instituebant, tribuni senatum nouo instituto circumuenerunt, quod tum quidem seditionem in vrbe sopiit, sed in posterum multas & magnas plebi ad augendam potentiam occasiones præbuit. Hoc quoq; potentiæ incrementum vt plebi obtigerit, referre libet. Dum Romanorum æque ac sociorum agri popularentur, hoste omnia ceu deserta peruastante, nec quidquam metuẽte ne Romani cum exercitu occurrerent, quippe qui intestina seditione laborarent, consf. senatũ coegerãt, quasi extremũ hoc de rerũ summa cõsultaturi. Vbi cũ habitis aliquot orationib. ad sententias rogãdas ventũ esset, primus L. Quintius, qui superiore anno dictator fuerat, vir nõ belli solum verumetiam pacis artibus ætate sua clarissimus, dixit pro sentẽtia quod maxime tum tribunos

tum ceteros ciues mouit: actionem illam de lege cognoscenda, quandoquidem in præsenti aliæ res magis vrgeant, differēdam in tempus opportunius. bellum vero quod sit præ manibus, & tantum non in vrbem ipsam incumbat, propulsandū totis viribus, nec committēdum vt imperium maximis laboribus partum, turpiter amittatur per ignauiam. Quodsi plebis opera *ad id tuendum* impetrari nō possit, debere patricios vna cum clientibus, & siqui alii ciues ad pulcherrimum hoc pro patria certamen se sponte offerant, alacri animo in hostem pergere, inuocatis ad præmonstrandam belli viam diis vrbis custodibus. fore namq; vt e duobus iustissimis & honestissimis alterutrū consequantur, aut victoriam omnibus tum suis tum maiorum rebus gestis clariorē, aut in forti certamine mortem honestissimam. huic tam honesto periculo neque se defuturum, sed eque ac valentissimum quemque interfuturum prœlio; idemq; facturos omnes seniores, quibus libertas cordi sit ac bona fama. In hanc sententiam vbi a ceteris omnibus itum est, nec fuit qui contrarium diceret, concionē aduocarunt cōsules. Ad quam confluēte populo, vt rem nouam audituro, progressus in medium alter cōsul C. Horatius, conabatur persuadere plebi vt hanc quoq; expeditionē volens ac libens susciperet. ceterum tribunis reclamantibus, & plebe illis adhærente, rursum progressus cōsul, Rem egregiam, inquit, & mirificam feciſtis, Virgini, diuulsa a senatu plebe: &, quantum in vobis est, actum est de imperio ceterisque commodis quæ vel a maioribus accepimus, vel nostris laboribus nobis hucusque peperimus. nos tamen non sinemus hæc nobis eripi sine *sudore ac* puluere; sed sumptis armis vna cum aliis ciuibus, qui patriam cupiunt incolumem, ibimus cum bona spe in prœlium: &, siquis deus curat iusta & præclara certamina, & fortuna quæ hanc vrbem iam multos annos prouehit, nondum eam destituit, hostes superabimus. quodsi numen aliquod obstat, nec saluam rempubl. vult, non tamen propterea nos pium patriæ studium deponemus, sed omnium honestissimam pro ea mortem oppetemus. vos interim domi cum mulierculis manete generosi plebis præsides, nobis desertis vel potius proditis;

καὶ τοῖς δήμοις πολίτας, τὸ μὲν ὑπὲρ τοῦ νόμου διάγνωσιν οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι καλεπείγουσαν εἰς ἑτέρους ἀναβεβλέσθαι καιρούς ὁπότε τὰ ἑτέρωθι· τὸ δ' ἐν χερσὶν ὄντα, καὶ ὅσον οὔπω τῇ πόλει πλησιάζοντα πόλεμον ἅπασι προθυμίᾳ, καὶ μὴ προϊδοῦσι τὸ μὴ πολλῶν κληθεῖσαν ἡγεμονίαν πόνων αἰσχρῶς καὶ ἀνάνδρως ἀπολωλυῖαν. ἐὰν δὲ μὴ πείθηται ὁ δῆμος, τοῖς πατρικίοις ἅμα τοῖς πελάταις καθοπλισαμένοις, τῶν τε δήμων πολιτῶν προβαλεῖσθαι οἷς ἐκ θύσιον σωτηρίας τὸ καλλίστου τε πατρίδος ἀγῶνος, χωρεῖν προθύμως ὅπῃ τὸ πόλεμον, θεοῖς ὅσοι φυλάττουσι τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἡγεμόνας τε ὁδοῦ ποιησομένους. συμβήσεσθαι γὰρ αὐτοῖς δυοῖν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων θατέρου, ἢ νίκῃ ἐξενέγκασθαι πασῶν ὧν αὐτοί ποτε ἢ οἱ πατέρες ἐξιωθέντο λαμπροτάτῃ, ἢ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ καλῶν ὑψύχως ἀγωνιζομένοις ἀποθανεῖν. ταύτης μέντοι τῆς καλῆς πείρας οὔτε αὐτὸς ἀπολείψεσθαι ἔφη, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τοῖς κρατίστοις ἐρρωμένοις παρὼν ἀγωνίσεσθαι, οὔτε τῶν ἡλικιωτέρων οἷς ἔστιν ἐλευθερίας τε καὶ δόξης ἀγαθῆς λόγος. ὡς δὲ καὶ τοῖς δήμοις ἅπασι ταῦτα ἐδόκει, καὶ ἄθεὶς ἐπὶ πολὺ ὁ τοιαῦτα ἐρῶν, οἱ μὲν ὕπατοι τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συνεκάλουν. συνελθόντος δὲ ὡς ἐπὶ καινοῖς ἀκούσμασι, πρῶτος αὖ τὸν πολιν ὄχλου, παρελθὼν ἄτερος τῶν ὑπάτων Γάιος Ὁράτιος, ἐπειρᾶτο πείθειν τοὺς δημοτικοὺς ἐκόντας ὑπομένειν καὶ ταύτην τὴν στρατιάν. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν δημάρχων, καὶ τοῦ δήμου προσέχοντος αὐτοῖς τὸν νοῦν, παρελθὼν πάλιν ὁ ὕπατος εἶπε· Κοῦρε, θερμίνιε, καὶ θαυμαστὸν ἔργον ἐξεργάσασθε, ἀφαρπάσαντες ἀπὸ τῆς βουλῆς τὸν δῆμον· καὶ τὸ μὲν ἐφ' ὑμῖν εἰ μέρος, πρῶτα ἀπολωλέκαμεν, ὅσα τῶν προγόνων προβαλόντες, ἢ τοῖς ἑαυτῶν πόνοις κτησάμενοι καλέσομεν ἀγαθά. τὸ μὲν ἡμᾶς γε ἀκριβῶς μεθησόμεθα αὐτῶν, ἀλλὰ δύσμαχον τὰ ὅπλα μετὰ τῶν βουλομένων σώζεσθαι τὴν πατρίδα, χωρήσομεν ὅπῃ τὸν ἀγῶνα, ταῖς ἀγαθαῖς προβαλόμενοι τὰ ἔργων ἐλπίδας· καὶ εἴ τις ἄρα θεὸς ὄπισθεν ἕψεται τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις ἀγῶσιν, καὶ ἡ τὴν πόλιν τήνδε αὔξουσα ἐκ πολλοῦ χρόνου τύχη εἰ μήπω προλέλοιπεν αὐτήν, κρείττους τῶν ἐχθρῶν ἐσόμεθα· εἰ δέ τις ἄρα ἐνέσχηκε δαίμων, καὶ ἀναιδοῦται τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, ἀποτοι γε τό γε ἐν ἡμῖν ἄνοσον καὶ προθυμον ἀπολεῖται, ἀλλὰ τὸν ἀπόντων κράτιστον αἱρησόμεθα θάνατον πρὸ τῆς πατρίδος. ὑμεῖς δὲ αὖθ' ἡμῶντες οἰκουρεῖτε ἅμα ταῖς γυναιξίν, ὦ γυναῖοι καὶ καλοὶ προστάται τῆς πόλεως, ἐγκαταλιπόντες, μᾶλλον δ' προδόντες ἡμᾶς,

οἷς οὔτε

» οἷς οὔτε δὴ νικήσωμεν, ὁ βίος ὑμῖν ἔσται καλὸς, οὔτε
» δὴ ἄλλως χρήσηται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀσφαλής· εἰ μὴ ἆρα
» ἐκείνῃ τῇ ψυχρᾷ ἐλπίδι ἐπαίρεσθε, ὡς ἀμαφθαρέν-
» των τῶν πατρικίων, ὑμᾶς ἐάσουσιν οἱ πολέμιοι, ταύ-
» τῃ νομοθετοῦντες τὴν δυσγένειαν, καὶ συγχωρή-
» σουσιν ὑμῖν τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ
» τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πάντα τὰ δημόσια ἀγαθὰ ὅσα νῦν ἔ-
» χετε, καρπούσθαι, ὧν ὑμεῖς, ὅτε τὰ ἄριστα ἐφθείρατε,
» πολλῶν μὲν γῆν ἀπελέσθε, πολλὰς τε πόλεις ἐξαν-
» δραποδισάμενοι κατεσκάψατε, πολλὰ δ' ἂν μεγάλα, 10
» καὶ ὧδε νέου τοῦ πάντος αἰῶνος ἀφανισθησόμενα
» ἔργα καὶ μνημεῖα τῆς ἕδρας ἀνεῖσθε. ἀλλὰ τί
» ταῦτα τῷ δήμῳ ὀπτίλλομαι, ὃς οὐδέποτε πονηρὸς ἐκὼν
» ἐφάνετο, μᾶλλον ἢ οὐχ ὑμῖν, ὦ Οὐεργίνιε, τοῖς τὰ καλὰ
» πολιτευομένοις; ἡμῖν μὲν οὖν οἷς ἀνάγκη μηδὲν τοι-
» οῦτον φρονῆσαι, δέδοκται τε, καὶ οὐδὲν ἔστιν ὃ κωλύον,
» ἆραι τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα· ὑμῖν δ' οἷς
» ἐξαπαλιποῦσι καὶ προδιδοῦσι δ' ἔστιν ἥξει δίκη πα-
» ρὰ θεῶν οὐ μεμπτή· παρὰ θεῶν. ἐὰν ἆρα μὲν φύγητε
» τὴν παρὰ ἀνθρώπων κόλασιν, ἀλλ' οὐδὲ ταύτῃ 20
» μὲν φανεῖσθε. ἢ μή με δεδιέναι φήσετε· ἀλλ' εὖ ἴστε ὅτι οἱ καλοὶ, φίλιοι ἡμῖν ἐνθάδε τῆ πό-
» λεως φύλακες, ἐὰν χρείπω τὰ τῶν ἐχθρῶν φρονῆται,
» φρονήσουσιν ἃ προσῆκεν αὐτοῖς φρονεῖν. οὐ γὰρ ἥδη μὲν
» ποι βαρβάροις ἁλισκομένοις ἦλθε τῶν πολεμίων
» εἰς νοῦν ἦλθε, μήτε γυναικῶν αὐτοῖς παραχωρῆσαι,
» μήτε παίδων, μήτε πολιτῶν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἐμπορη-
» σαι, τὰ δ' ἁπασφάξαι· Ρωμαίοις δ' ἆρα, οἷς ἑτέρων
» ἄρχειν πάτριόν ἐστιν, οὐ παραξήσει ταῦτα πρὸς ἑαυ- 30
» τῶν φρονεῖν. οὐχ ὕστως ἀληθὴς ἔσομαι, ἀλλ' ἀφ' ὑμῶν τῶν
» ἐχθίστων ἀρξάμενοι, τότε χωρήσουσι πρὸς τὰ φίλια.
» πρὸς ταῦτα ὁρῶντες, ἐκκλησιάζετε, καὶ νόμους εἰσ-
» φέρετε χαλεπούς. ταῦτα μὲν πολλὰ τούτοις ὅμοια εἰπὼν,
» παρεσκεύασε τοὺς πρεσβυτάτους τῶν πατρικίων κλαί-
» ειν. οὓς ἰδόντες πολλοὶ τῶν δημοτικῶν, οὐδὲ αὐτοὶ κα-
» τέσχον τὰ δάκρυα ἐδυάσαντο. ἐνομίσθη δ' πολλῆς συμ-
» παθείας πρός τε τὰς ἡλικίας τῶν ἀνδρῶν καὶ πρὸς
» τὰς ἀξίας, μικρὸν ὑπισχὼν ὁ ὕπατος, Οὐκ αἰσχύνεσθε,
» ἔφησεν, ὦ πολῖται, οὐδὲ κατὰ γῆς δύεσθε, εἰ οἵδε οἱ γέ-
» νεσθε ὑμῶν τῶν νέων τὰ ὅπλα ἀνδήφουσι; ἀλλ' 40
» ἐπιτρέψετε ἀποφθαρῆναι τούτων ἡγουμένων, οἷς
» ἀεὶ πατέρας ἐκαλεῖτε; ὡς ἀθλιοι ὑμεῖς, καὶ οὐδὲ πολί-
» ται ταύτης ἄξιοι τῆς γῆς, ἣν ἔκλιφ οἱ τοιοῖς πατέρας ὑπὸ
» τῶν ὤμων ἐνέγκασθε, οἷς καὶ δι' ὅπλων καὶ δόρατος ὁδοὺς
» ἀσφαλεῖς θεοὶ παρέχουσι. ὡς δ' καλέμαθεν ὁ Οὐεργίνιος
ἀγόμενον τὸν δῆμον ὑπὸ τῶν λόγων, δεδοικὼς μὴ καὶ δὲ

quib. nec, si vicerimus, honeste; nec, si successu caruerimus, tuto licebit viuere. nisi forte frigida illa spe attollimini, fore vt exstinctis patriciis, vobis parcant hostes, & agnito hoc beneficio, vos patria, libertate, imperio, & ceteris omnib. bonis quib. nunc fruimini, frui sinant; quib. vos, cũ mente adhuc sana estis, multos agros ademistis, multasq; vrbes abductis ciuib. euertistis, totq; & tãta hostilitatis cõtra eos tropæa & monumenta statuistis, vt ne æternitas quidẽ omnis ea sit abolitura. Sed quid plebẽ hoc nomine increpo, quæ numquã sponte malitiosa fuit; ac nõ potius vos Virgini, qui hos prȩclaros mores in ciuitatem inuehitis? nos certe, quos celsos animos sumere cogit necessitas, semel decreuimus, nec est qđ nos impediturũ sit, pro patria dimicare: vos desertores & pditores reip. meritas diis vltorib. pœnas dabitis: ac, si forte hominũ pœnas effugeritis, deorũ tamẽ vindices manus effugere non poteritis. Nec territandi *tantum* gratia hęc a me dici existimetis. certo enim scitote, eos nostrũ qui relicti hic fuerint ad vrbis custodiã, si hostes victores fuerint, eã quæ ipsos deceat mentẽ habituros. nã cum barbaris quibusdam ab hoste victis in mentẽ venerit coniuges, liberos, & tecta victoris libidini subtrahere, ac potius hæc incendere, illos iugulare; putatis Romanos, quibus hereditariũ est aliis imperare, nõ idẽ de sese cõsulturos? nõ erunt adeo degeneres; sed facto a vobis inimicissimis initio, tum demũ manus cõuertent in carissimos. Huc versis oculis *atq; animis* cõciones habete, & nouas leges ferte. Hæc & multa his similia locutus, produxit seniores patrum flentes. quibus cõspectis, magna plebis pars nec ipsa sibi a lacrymis temperare potuit. itaq; vehemẽter motis affectib. ætate aq; dignitate virorum, consul post interpositum breue silentium: Non pudet vos Quirites, inquit, nec sub terram vos abditis, dum hi senes pro vobis iuuenibus arma sumere parant? poteritisne hos duces deserere, quos patres semper appellastis? o miseri, ac ne Quiritiũ quidẽ nomine digni aut hac patria, cuius cõditores parentes suos gestauerũt humeris, diis per armatos hostes & incẽdia tutam viã præbẽtibus. Tum Virginius, vt vidit flecti plebẽ his sermonibus, veritus ne vel se

inuito id bellum vna cũ patriciis ſuſciperet, progreſſus in medium; Neq; deſerimus vos, inquit, patres, neq; ꝓdimus; nec vos deſeruerimus, vt neq; antehac nos vlli expeditioni ſubtrahere cupiuimus; immo & viuere vobiſcũ volumus & pati quidquid Deo libuerit. Sed cum ſemper promptam vobis operã nauauerimus, mediocrẽ a vobis gratiã repoſcimus; vt quemadmodũ cõmunia pericula ex æquo vobiſcum ſuſtinemus, ita ẽt æquo vobiſcũ iure degamus, conſtitutis legib. libertatis cuſtodibus, quibus oẽs vtamur in poſterũ. quodſi hoc vobis diſplicet, neq; ciuib. veſtris hãc præſtare gratiam vultis, ſed capitale exiſtimatis plebi æquale ius cõcedere, deſinemus vobiſcũ contendere; atq; aliud a vobis petemus beneficiũ; quo impetrato, forſan non opus erit nouis legibus. Veremur aũt ne hoc quoq; nobis negetur; qđ *iamẽ* nullo ſenatus detrimẽto concedi poteſt, & plebi erit gratum atq; honorificũ. Ibi cũ dixiſſet cõſul, ſi tribuni actionem iſtã ſenatui permitterent, nullam eis iuſtam petitionem denegatũ iri, iuſſiſſetq; effari quid peterent; Virginius pauca prius cũ collegis collocutus, ait ſe apud ſenatum dicturũ. ac mox coacto a conſulib. ſenatu, ingreſſus, ſecũ priuilegia plebis deferẽs, petiit plebeii magiſtratus numerum duplicari, & poſthac quotannis pro quinq; tribunis creari decẽ. Id ceteri patres nihil reip. incõmodare cenſebant, ac ſine vlla refragatione concedi poſſe iudicabãt, preeunte ſententiã L. Quintio tum principem auctoritatẽ in ſenatu obtinente. Solus contradixit C. Claudius Appii filius, eius qui ſemper plebis poſtulatis, ſi iniqua eſſent, aduerſatus fuerat: qui tum in aliis actionib. publicis paterna veſtigia ſequebatur, tum in conſulatu ſuo impedierat ne tribunis in equites cõiurationis per calumniã inſimulatos permitteretur inquiſitio. Is breui oratione docebat, plebẽ duplicato magiſtratus numero, nec moderatiorem nec meliorem futuram, ſed dementiorem potius & inſolentiorem. futuros enim tribunos, non ſumpturos magiſtratum certis conditionibus, intra quas ſeſe continerẽt, ſed rurſus verba facturos de agris diuidundis & cõmunicandis honoribus, omnesque ex ordine ſcrutaturos

τὴν ἑαυτῶν γνώμην κοινωνὸν ποιήσεσθαι τῆς παρούσης βουλῆς. παρελθὼν εἶπεν· Ἡμεῖς οὔτε ἐγκαταλείπομεν, οὔτε προδίδομεν ὑμᾶς, ὦ πατέρες, οὐδὲ ἀπολιφθείναμεν ὑμῶν, ὥσπερ οὐδὲ πρότερον ἠξιώσαμεν οὐδεμιᾶς ἀπολιφθῆναι στρατιᾶς, ἀλλὰ καὶ ζῆν αἱρούμεθα σὺν ὑμῖν, καὶ πάσχειν ὅτι ἂν τῷ δαιμονίῳ δόκῃ μεθ' ὑμῶν. προθυμοι δὲ ὄντι καιρῷ πρὸς ὑμᾶς γεγενότες, ἀξιοῦμεν μετείας παρ' ὑμῶν τυχεῖν χάριτος, ὥσπερ τῶν κοινῶν κινδύνων ἰσομοιρεῖν ἠξιώκαμεν ὑμᾶς, οὕτω καὶ τῶν δικαίων τὸ ἴσον ἔχειν, νόμοις καταστησάμενοι φύλακας τῆς ἐλευθερίας, οἷς ἅπαντες ἀεὶ χρησόμεθα. εἰ δὲ προσίσεται τοῦτο ὑμῖν, καὶ σὺν ἀξιοῦτε τοῖς ἑαυτῶν πολίταις τοῦτο συγχωρῆσαι τῷ χάριν, ἀλλὰ θανάτῳ ζημιῶσαι τὸ μεταδοῦναι τοῦ δήμου τῆς ἰσηγορείας, οὐκέτι φιλονεικοῦμεν ὑμῖν· αἰτησόμεθα δὲ ἑτέραν παρ' ὑμῶν χάριν, ἧς τυχόντες, ἵνα σὺν καινὸν ἐπὶ δεκατέσσαρσιν νόμον εἰσέρχηται δὲ ἡμᾶς δύναμις, μή ποτε σὺν τούτοις τύχωμεν, ἐξ ἧς τῇ βουλῇ μὲν οὐδὲν ἔσται βλάβος, τοῦ δὲ δήμου μεγάλη τις ἐπανόρθωσις καὶ φιλανθρωπία. εἰπόντος δὲ τοῦ ὑπάτου ὅτι τοῦτο τὸ πολίτευμα τῇ βουλῇ συγχωρεῖν οὐκ ἔστιν ἄλλου ἀμφισβητήσοντος τῶν δεόντων, καὶ κελεύοντος λέγειν ὅτου δέονται, ὀλίγα διαλεχθεὶς τοῖς στρατηγοῖς ὁ Οὐεργίνιος, ὅτι τῆς βουλῆς ἔφη ἐρᾶν. καὶ μετὰ ταῦτα συναγαγόντων τὸ συνέδριον τῶν ὑπάτων, παρελθὼν τὰ δίκαια τοῦ δήμου πρὸς τὴν βουλὴν ἅπαντα εἰσενεγκάμενος, ἠτήσατο διπλασιαθῆναι τὴν ἀρχὴν τὴν προϊσταμένων τοῦ δήμου, καὶ ἀντὶ τῶν πέντε δημάρχων δέκα εἰς σύμπαντον ἕκαστον ἀποδεικνύναι. τοῦτο οἱ μὲν δημοι βλάβην οὐδεμίαν ᾤοντο τῷ κοινῷ φέρειν, ἀλλὰ δίδοναι καὶ μὴ ἀντιποιεῖσθαι παρήνουν, ἄρχοντος τῆς γνώμης Λευκίου Κοϊντίου, τοῦ τότε μέγιστον ἔχοντος ἐν τῇ βουλῇ κράτος. εἷς δὲ μόνος ἀντέλεγε Γάιος Κλαύδιος, υἱὸς Ἀππίου Κλαυδίου τοῦ καὶ πάντα χρόνον τοῖς εἰσηγήμασι τῶν δημοτικῶν, εἴ τινα μὴ νόμιμα ἴδοι, σύνηθες, διαδεδεγμένος τὰ πολιτεύματα τοῦ πατρός, καὶ ὅτε αὐτὸς εἶχε τὴν ὕπατον ἀρχήν, κωλύσας δοθῆναι τοῖς δημάρχοις τὴν κατ' ἔτος ἐπιτροπὴν ἐν τῇ συνωμοσίᾳ διαβεβλημένων ἐξέτασιν. καὶ μικρὸν διεξελθὼν λόγον, ἐδίδασκεν ὅτι μετειώτερος μὲν ὁ δῆμος οὐδὲ χρησότερος ἔσται, διπλασιαθείσης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, θρασύτερος δ' ἴσως καὶ βαρύτερος. οὐ γὰρ ὅτι ῥᾳδίοις τισὶ τοῖς παραλήψεσθαι τὴν ἀρχὴν τοῖς ὕστερον ἀποδειξθησομένοις, ὥστε μηδὲν ὅτι τοῖς καθεστηκόσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τῆς κληρουχίας αὖθις προσθήσειν λόγον, καὶ τὴν τῆς ἰσομοιρίας, καὶ πολλὰς ἐξῆς ζητήσειν ὁ πλέ-

ὅτι λέγοντες ἢ πράττοντες τὸ μὲν τῦ δήμου κράτος αὐξήσουσι, τὰς δὲ τῆς βουλῆς τιμὰς καταλύσουσι. καὶ σφόδρα ἐκίνησε τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος. ἔπειτα μετὰ τοῦτον ὁ Κοίντιος, διδάσκων ὅτι πρὸς τῆς βουλῆς ἐστὶ τὸ πολλοὺς εἶναι τῦ δήμου προστάτας. ἦττον γὰρ ὁμονοήσειν τοὺς πλείους τῶν ἐλαττόνων. μίαν τε βοήθειαν εἶναι τοῖς κινουμένοις, τὸν Ἄππιον Κλαύδιον τὸν Γαΐου πατέρα πρῶτον ἰδεῖν, ἐάν τι στασιάζῃ τὸ σῶμα, καὶ μὴ ἅπασι τὸ αὐτὸ δόξῃ. ἐδόκει τε δὴ ταῦτα, καὶ γέγραπται δόγμα βουλῆς, ἐξεῖναι τῷ δήμῳ δέκα δημάρχους καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀποδείκνυσθαι, τῶν τότε ὄντων ἐν ἀρχῇ μηδενός. τοῦτο τὸ πρόβουλευμα οἱ πρῶτοι τὸ δεργίνιον λαβόντες ἐξιώσεσθαι, καὶ κυρώσαντες τὸν ἐπ' αὐτῷ γραφέντα νόμον, δέκα δημάρχους εἰς τὸν ὑπιόντα ἐνιαυτὸν ἀπέδειξαν. παυσαμένης δὲ τῆς στάσεως καταγράψαντες τὰς δυνάμεις οἱ ὕπατοι, διεκληρώσαντο τὰς ἐξόδους· καὶ Μινυκίῳ μὲν οὖν ὁ κατὰ Σαβίνων πόλεμος ἐδόθη, Ὁρατίῳ δὲ ὁ κατ' Αἰκανῶν· καὶ κατὰ τοῦτο ἐξῆσαν ἀμφότεροι. Σαβῖνοι μὲν οὖν τὰς πόλεις πρὸ φυλακῆς ἔχοντες, ὑπῆντων ἀγομένων τε καὶ φερομένων ἀπάντων τῶν κατὰ τοὺς ἀγρούς. Αἰκανοὶ δὲ τὸ ἀνταγωνιστήσεσθαι Ῥωμαίοις δυνάμενοι ἀπέστησαν. ἀγωνισάμενοι δὲ λαμπρῶς, οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο τὴν Ῥωμαίων ὑπορρωθῆσαι δυνάμιν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν εἰς τὰς πόλεις ἀπελθεῖν, ἀποβαλόντες τὸ πολίχνιον ὑφ' οὗ τὸν ἀγῶνα ἐποιοῦντο. Ὁράτιος δὲ πεμφθεὶς τοὺς πολεμίους, καὶ πολλὰ τὴν χώρας αὐτῶν κακώσας, τό τε Κορβιῶνος τὰ τείχη καθελὼν, καὶ τὰς οἰκήσεις ἐκ θεμελίων ἀνέσπασε, ἀπῆγε τὴν δύναμιν ἐπ' οἴκου.

τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει Μάρκου Οὐαλερίου καὶ [Σποερίου] Οὐαλερίου τὴν ὑπατείαν ἐχόντων, στρατιὰ μὲν ὑπόπολις Οὐολσκία ἐξῆλθε Ῥωμαίων, πολιτικὰ δὲ πρόσχρουσματα τοῖς δημάρχοις πρὸς τοὺς ὑπάτους αὖθις ἦν πάλιν, ἐξ ὧν ἔσχον οἱ δήμαρχοι καταπαύσαντές τι τῆς ὑπατικῆς δυναστείας. τὸ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον ἐκκλησίας μόνον ἦσαν οἱ δήμαρχοι κύριοι, βουλὴν συναγαγεῖν ἢ γνώμην ἀναφέρειν οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς, ἀλλ' ἦν τῶν ὑπάτων τὸ γέρας. οἱ δὲ τότε δήμαρχοι πρῶτοι συγκαλεῖν ἐπεβάλοντο τὴν βουλήν, Ἰκιλλίου τὴν πεῖραν εἰσηγησαμένου, ὃς ἦγε μὲν τὸ ἀρχεῖον, δραστήριος δέ τις ἀνὴρ, καὶ Ῥωμαίοις εἰπεῖν οὐκ ἀδυνάτως. εἰσέφερε γάρ τι καὶ οὗτος πολίτευμα καινὸν, ἀξιῶν ἀπομερισθῆναι τοῖς δημόταις τόπον εἰς οἰκιῶν κατασκευὰς τὸν καλούμενον Αὐεντῖνον. ἔστι δὲ λόφος ὑψηλὸς ὀπτικῶς, οὐκ ἐλάττων ἢ δώδεκα σταδίων τὸν περίμετρον ἐμπεριεχόμενος τῇ πόλει· ὃς οὐχ ἅπας τότε ᾠκητο, ἀλλ' ἦν δημόσιός τε καὶ ὕλης ἀνάπλεως. τοῦτο δὲ

quibus tum dictis tum factis plebis potentiam proueherent, & senatus honores imminuerent. Nec parum eius oratio mouit magnam senatorum partem. Sed eos a sententia deduxit auctoritas Quintii, ostendentis in rem senatus esse augeri tribunorum numerum. minorem enim inter plures quam inter pauciores fore cõcordiam: vnum esse reip. remedium, quod Appius Claudius Caii pater primus viderit, si dissidium sit in eo collegio. Hac sententia probata S C factum est, licere plebi decem tribunos quotannis creare; sed neminem ex iis qui tunc magistratum gererent. Id S C Virginius & collegæ promulgarunt, & sancita super eo lege, decem tribunos in sequentem annum designarunt. Ita seditione composita, consules habito delectu prouincias sortiti sunt: Minucio Sabinum bellum obtigit, Horatio Æquicum. moxque in hostem perrexerunt ambo. Sabini intra oppida sese continentes, omnia per agros agi & ferri patiebantur: at Æqui mittebant qui hosti occurrerent. qui licet fortissime dimicarent, non potuerunt tamen Romanorum vires frangere, sed in oppida sua recedere sunt coacti, amisso illo oppidulo, cuius mœnib. pugnatum fuerat. Horatius *quoq;* hoste profligato, magnaq; agri parte peruastata, demum Corbionis tum mœnia tum priuata ædificia funditus euertit; atque ita reduxit exercitum.

x tribuni plebi ex S C concessi.

Anno sequenti M. Valerio, Sp. Virginio consl. nullum Romanis bellum externum fuit; sed domi contẽtiones recruduerunt inter tribunos & consules; qua conflictatione tribuni consulari potestati nonnihil detraxerunt. nam antea concionum dumtaxat ius penes tribunos erat: senatum conuocare aut sententiam dicere eis non licebat; sed consulum is honos fuit. huius anni tribuni primi senatum cõuocare aggressi sunt auctore Icilio, qui eius collegii princeps erat, vir gnauus & pollens Romana facundia. nam is quoq; ausus est aliquid nouare in rep. locũ plebi ad ædificãdum postulans, Auentinum collem. is collis modicæ altitudinis, intra mœnia situs, ambitu suo cõplectitur stadia nõ minus duodecim; nec totus tunc habitabatur, sed nemorosus erat & publicus. Hoc

A.V.C. 298. cõss. M. Valerio, Sp. Virginio, quies foris, turbæ domi.

institutum persequens tribunus, eius anni consules & senatum adiit, rogans vt senatus de lege ista consultaret & ad populum referret. quibus rem differentibus, misso apparitore iussit consules ad collegium sequi,& senatum conuocare. quem apparitorem cum vnus e lictoribus iussu *consulum* pepulisset, Icilius cum collegis indignatus, correptum lictorem abduxit, quasi de rupe *Tarpeia* deturbandum. nec consules, tametsi graui- 10 ter eam contumeliam ferentes, vim moliri aut hominem eripere potuerunt:tantum ceterorum tribunorum opem inuocabant. quod enim ex eius collegii sententia fit, nemini inhibere nec vetare licet, nisi alii tribuno.sed iam ante inter eos conuenerat,nequis priuato consilio nouum aliquod institutum inueheret, nisi idem toti collegio probaretur; nec vllus vlli actioni intercederet; sed quod plurium sententiis approbaretur, id ratum esset: & in hæc mox ab inito magistratu inter sacra coniurauerãt; sic maxime rati fore inuiolabilem suam auctoritatem,si dissidium e collegio tolleretur. Hanc ergo coniurationis legem secuti, consularis imperii stipatorem abduci iubebant, de communi collegarum sententia id fieri dictitantes. non tamen in ea perstiterunt ira, sed supplicium hominis condonauerunt senioribus patrum deprecantibus; veriti etiam rei inuidiam,quod primi morte mulctarent 30 hominem, qui magistratus iussa fecissent;& timentes ne per hanc occasionem ad extrema audenda patricii necessario se verterent. Post hoc factum coacto senatu, consules grauiter accusauerunt tribunos. Pro quibus respondit Icilius, excusans iram in lictorem,& sacratas leges *pro se* afferens,quę neque magistratui neque priuato concederent quidquam tribuno aduersari. Ad senatus conuocationem qđ attineret,ostendit se nihil 40 fecisse absurdi; multas & varias ad id probandum meditatus rationes. Dilutis his accusationis capitibus, mentionem legis intulit. Erat autem huiusmodi: Quæ priuati homines bono iure p ssa possiderent,ea manere penes suos dominos. Quæ vero per vim aut fraudem occupassent ædificiis, ea, restitutis ex arbitrorum sententia

πολίτευμα εἰσάγων ὁ δήμαρχος, τοῖς τότε ὑπάτοις καὶ τῇ βουλῇ παρῆν δεόμενος τὸν ἐν αὐτῷ γεγραμμένον νόμον παρὰ βουλεῦσαί τε καὶ εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν. ἀναβαινομένων δὲ καὶ παρελθόντων τῶν ὑπάτων τὸ χρέον, πέμψας τὸν ὑπηρέτην ὡς ἀΐδιος, ἐκέλευσεν ὅτι τῷ ἀρχίῳ ἀκολουθεῖν, καὶ τῷ βουλίῳ συγκαλῶν. ἐπεὶ δὲ τὸ ὑπηρέτην κελευσθεὶς τις τῶν ῥαβδούχων ἀπήλασεν, ἀγανακτήσας ὁ Ἰκίλλιος καὶ οἱ συνάρχοντες αὐτῷ, συνέλαβον τὸ ῥαβδοῦχον, καὶ ἀπήγαγον ὡς ῥίψοντες κατὰ τῆς πέτρας. οἱ δὲ ὕπατοι βιάσασθαι μὲν οὐ τὸ ἀγόμενον ἀφελέσθαι, καίτοι δυνατοὶ δοκοῦντες εἶναι, ἀδυνατοι ἦσαν· ἐπεκαλοῦντο δὲ τὴν ἐκ τῶν ἄλλων δημάρχων βοήθειαν. οὐδὲν γὰρ τῶν παρομνύων ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐμποδεῖν ἢ κωλῦσαι τῶν ἄλλων ἑνὶ ἔξεστιν, ἀλλ' ἑτέρου δημάρχου τοῦτο ἔστι τὸ κράτος. τοῖς γὰρ πᾶσιν ἰσοτίμως ταῦτα κατ' ἀρχὰς δεδογμένα, μήτε εἰσηγήσασθαί τινα καινὸν πολίτευμα μηδὲν ἐφ' ἑαυτῷ βεβαιόμενον, ἐὰν μὴ πᾶσι τὸ αὐτὸ δοκῇ, μήτε ἀναιρεθῆναί τινα τοῖς παροῦσι, ἀλλ' ὃ ἂν αἱ πλείους γνῶμαι δοκιμάσωσι, τοῦτο εἶναι κύριον. καὶ περὶ τούτων λύθεις ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν ἱερὰ τρισὶν, ὅρκους ἔδοσαν ἀλλήλοις· οὕτως οἰόμενοι μάλιστα τὸ τῆς δημαρχίας ἀκατάλυτον ἔσεσθαι κράτος, ἐὰν τὸ σφαλερὸν ἐξ αὐτῆς ἀναιρεθῇ. τοῦτο δὴ φυλάττοντες τὸ συνωμόσιον, εἶπον ἀπάγεσθαι τὸν φύλακα τῆς ἀρχῆς τῶν ὑπάτων, καινὸν ἀπόντων εἰ λέγοιεν τὴν γνώμην. οὐ μὴν διέμεινάν γε ὅτι τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ τοῖς πρεσβυτάτοις τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου παραγενομένοις τὸν ἄνδρα ἔφησαν, τόν τε φθόνον ὑφορώμενοι τοῦ πράγματος, ὅτι πρῶτοι ἔμελλον θανάτῳ ζημιῶσαι τὸν ἄνδρα τὸ κελευθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ποιήσαντα, καὶ δεδοικότες μὴ ἀπὸ ταύτης τῆς πρόφασεως εἰς ἀπόνοιαν ἀναγκασθῶσιν οἱ πατρίκιοι χαπέσθαι. μετὰ τοῦτο δὲ ἔργον συναχθείσης τῆς βουλῆς, οἱ μὲν ὕπατοι κατηγορίαν πολλὴν ἐποιήσαντο τῶν δημάρχων· παραλαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ Ἰκίλλιος, πρὸς τὸ εἰς τὸ ὑπηρέτην ὀργῆς ἀπελογεῖτο, τοῖς ἱεροῖς προφερόμενος νόμοις. ὅτε γὰρ ἄρχοντι, οὔτε ἰδιώτῃ συνεχωρήθη πρᾶξαι τοὐναντίον δημάρχῳ. ᾧ πρὸς τὸ συγκαλῶν τὸ βουλίῳ ἐδίδασκεν ὡς οὐδὲν εἴη πεποιηκὼς ἄτοπον, πολλοῖς καὶ πολυθαπεῖς εἰς ὕστερον παραδιδασκάλοις λόγοις. ὡς δὲ ἀπελύσατο ταύτας τὰς κατηγορίας, τὸ ὑπὲρ τὸν νόμου λόγον εἰσ- 4[illegible]6
ἔφερεν. ᾧ δὲ τοιόσδε· ὅσα μὲν ἰδιῶταί τινες εἶχον οὐκ δικαίου κλήσαντες, ταῦτα τοῖς κυρίοις κατέχειν· ὅσα ὑβριασμένοι τινὲς ἢ κλοπῇ λαβόντες ᾠκοδομήσαντο, κομιζομένους τὰς δαπάνας ἃς ἂν οἱ διαιτηταὶ γνῶσι,

aumata.

γνῶσι, τῷ δήμῳ τῶν ἀδιδόναι· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα μὴ ἦ δημόσια, χωρεῖς ὠνῆς τὸν δῆμον τῶν ἁλισκόντα διελέσθαι. ἐδίδασκέ τε ὅτι τοῦτο τὸ πολίτευμα εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συμφοίσει τῇ πόλει, μάλιστα δ' εἰς τὸ μὴ στασιάζειν ἔτι περὶ τῆς δημοσίας χώρας τοὺς πένητας, ὡς πατείχιοι κάλλιστον. ἀγαπήσειν γὰρ αὐτοὺς τῆς πόλεως λαχόντας μέρος, ὅπως μὴ τῆς χώρας οὐκ ἔξεστι, δίκῃ τοὺς ἐσφερεισμένους αὐτῶν, πολλοὺς ὄντας καὶ δυνατούς. τούτων ῥηθέντων ὑπ' αὐτοῦ λόγων, ὁ μὲν δημοτικὸς Γάιος Κλαύδιος ὡς μόνος, οἱ δὲ συγκαταλεγόντες, πολλοί. καὶ ἔδοξε διδόναι τῷ δήμῳ τὸν τόπον. μετὰ δὲ τοῦτο τῶν ἱερομαντέων τοὺς παρόντας, καὶ οἰωνοσκόπων, καὶ ἱεροποιῶν δυοῖν, καὶ ποιησαμένων τὰς νομίμους εὐχάς τε καὶ ἀρὰς, ἐν τῇ λοχίτιδι ἐκκλησίᾳ συναχθείσῃ ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ὁ νόμος ἐκυρώθη, ὃς ἔστιν ἐν στήλῃ χαλκῇ γεγραμμένος, ὡς ἀνέθεσαν ἐν τῷ Αὐεντίνῳ, κομίσαντες εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν. κυρωθέντος δὲ τοῦ νόμου, συνελθόντες οἱ δημοτικοὶ τά τε οἰκόπεδα διελάχοντο, καὶ κατῳκοδόμουν, ὅσον ἕκαστοι τόπον δυνηθεῖεν ἀπολαμβάνοντες. εἰσὶ δ' οἳ σὺν δυοὶ καὶ σὺν τρισὶ καὶ ἔτι πλείοσι συνιόντες οἰκίαν κατεσκεύαζον μίαν, ἑτέρων μὲν τὰ καλλίστα λαχόντων, ἑτέρων δὲ τὰ ὑστερα. ὁ μὲν οὖν ἐνιαυτὸς ἐκεῖνος εἰς τὰς κατασκευὰς τοιούτους ἐδαπανήθη.

ὁ δὲ μετὰ τοῦτον, ἐν ᾧ τὴν ὕπατον ἀρχὴν παρέλαβε Τίτος Ῥωμίλιος καὶ Γάιος Βεττούριος, δήμαρχοι δ' ἦσαν οἱ περὶ Λεύκιον Ἰκίλλιον ὃς δεύτερον ἀρχὴν ἔξης αἱρεθεὶς, οὐκ ἁπλοῦς, ἀλλὰ ποικίλους τοὺς ἐλίσσετο καὶ μεσοὺς μεγάλων πραγμάτων. ἥ τε γὰρ πολιτικὴ στάσις ἤδη μεμπράσθαι δοκοῦσα, ὑπὸ τῶν δημάρχων πάλιν ἀνεκινήθη, καὶ πόλεμοί τινες οὐκ ἀπροσδοκήτως ἀνέσησαν, οἱ καὶ τὸν μὲν οὐδὲν δεῖσθαι τὴν πόλιν ἠδυνήθησαν, ὀλίγου δ' ὠφέλησαν, τὸ στασιάζον ἀπελθεῖν ἐξ αὐτῆς. ἐγκύκλιον γὰρ δὴ τότε καὶ ἐν ἔθει ἦν ἤδη τῇ πόλει, πολεμουμένῃ μὲν ὁμονοεῖν, εἰρηνεύουσαν δὲ ἀναύτως στασιάζειν. τοῦτο συνιδόντες ἄπαντες οἱ τὰς ὑπάτους ἀρχὰς παραλαβόντες, κατ' ἀρὰς μὲν εἴ τις ἔξωθεν ἐπήρασε μὴ πόλεμος ἐλάμβανον· ἡσυχαζόντων δὲ τῶν ἀντιπάλων, αὐτοὶ κατεσκεύαζον ἐγκλήματα καὶ προφάσεις πολέμων, ἅτε ὁρῶντες ἀεὶ μὲν τοὺς πολέμους μεγάλως καὶ εὐδαίμονα γινομένην τὴν πόλιν· ἀεὶ δὲ τὰς στάσεις, ταπεινὸν καὶ ἀσθενῆ. οἷς ὁμοια γνόντες οἱ τότε ὕπατοι φρονῆσαι ἐξάγειν ὅτι τοὺς πολεμίους ἔκριναν, δεδοικότες μή τι ἀεὶ τὴν εἰρήνην ἄρξωνται τρέφειν ἀργοὶ καὶ πένητες ἄνθρωποι. τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἰδότες, ὅτι δεῖ προϊδέσθαι τὸν ὄχλον ὅτι τοὺς ἔξω πολέμους, δεῖ δὲ μὴ τοῦτο οὐκ ὀρθῶς. δέον γὰρ αὐτοὺς ὡς ἐν νοσούσῃ πόλει μετρίως χρῆσθαι τοῖς στρατολογίαις, ὅτι βίᾳ προσαναγκάζειν

impensis, addici populo. Cetera, quæ publica essent, sine pretio plebi diuidi. Id institutum tum ad alia multa reipublicę profuturum docebat, tum in primis ad compescendos inopes, nequas amplius turbas de agro publico, qui a patriciis detineretur, excitarent. nam contẽtos fore assignata intra vrbẽ portione, dum agri cõsortio per eos qui & multi & potentes illum sibi vsurpassent, excluderẽtur. Hæc dicenti multi assentiebant, solo refragante C. Claudio. tandẽ S C factum est vt plebi locus is daretur. Post hæc quum præsentibus pontificibus, auguribus, & duobus sacrificis, solennes ab eis preces & vota facta essent, centuriatis comitiis per consules indictis lex perlata est, quæ exstat in Auentino incisa in columna ærea. Sancita lege, plebeii areas eius soli diuiserunt sibi ad ædificia, occupantes quantum quisque poterat. interdum duo treve pluresve vnas ædes collatis impẽdiis exstruebant; aliis inferiores earũ partes, aliis superiores forte capientibus. atq; is annus totus in ędificationes absumptus est. Sequens annus consules habuit T. Romilium & C. Veturium; tribunos, L. Icilium cum collegis refectum; variis motibus & grauibus rebus memorabilis. nam & ciuilis seditio, quæ iam sopita videbatur, denuo a tribunis excitabatur; & externi hostes insurrexerunt, maiore ciuitatis bono quam incommodo; quod ea res ad eximendam seditionem faceret. Hic enim iam consueto circuitu in vrbe recurrebat mos, vt in bellis concors, in pace discors esset. Quo animaduerso, quotquot ad consulatum eueherentur, nihil magis quã externos motus optabant: & quoties foris pax esset, quærebant incusationes & bellorum occasiones; quippe qui viderent felicitatem vrbis externis bellis crescere, at intestinis seditionibus imminui atq; eneruari. Eodem consilio eius etiam anni consules exercitum in hostes educere statuerunt, metuentes ne durante pace turbas aliquas molirentur homines otiosi & inopes. Et recte quidem, quod populum externis bellis distinendum viderunt: sed in eo peccarunt, quod cum (vt in morbosa ciuitate) moderatos delectus habere deberent, militiam detrectantes vi

Auentinus mons plebi ad ædificandum concessus.

A.V.C. 299; T. Romilio, C. Veturio consl. turbæ domi, & foris bellum cum Æquis.

cogere instituebant, nec vel excusationem vllam admittebãt, vel vlli veniam dabant; sed legum pœnas tum corporibus tum bonis acerbe infligebant. Ex hoc illorũ rigore tribuni rursum cõmouendæ plebis occasionem sumpserunt; & aduocata concione, tũ alia aduersus consules vociferabãtur, tum in primis quod multos ciues tribunitiam potestatem implorantes, in carcerem abduci iussissent; seq; illos a militia liberare dictitabãt, quippe qui legitima potestate essent prædi-ti. cũq; *clamoribus* nihil se viderent proficere, sed maiore cõtentione delectus fieri, aggressi sunt factis obsistere Consulibus vero pro imperii maiestate resistentibus, irritatis cõtentione animis, interdum nõ tẽperabatur a manibus. aderat præsto consulibus iuuẽtus patricia, tribunis inops & ignauum vulgus. primo contentionis die consules tribunis longe superiores fuerunt: sequentibus vero, affluẽte ex agris maiore multitudine, tribuni rati se iã non impares, continue concionabantur, ostentantes suos apparitores sugillatos, & deposituros se magistratũ minitantes, si nullum sibi exspectãdum esset a plebe auxiliũ. Vbi cum & plebem indignantẽ viderent, cõsules citarunt ad populum, ad reddẽdam factorum rationẽ. qui cum obedire detrectarent, senatum adierũt, qui tum forte in curiam hac ipsa de caussa cõuenerat; ac rogarunt vt senatus nec se fœdissimam iniuriam passos, nec plebem adminiculo suo spoliatã, negligeret. narratisq; iniuriis a consulib. & ipsorum factione acceptis, demũ etiam contumeliis nõ modo potestati suæ, verum etiam corporibus illatis, postularunt alterutrum, vt consules aut, si negarẽt se quidquam in tribunorum corpora cõtra leges commisisse, *id* pro concione deierarent; aut si religio esset iurare, apud populum caussam dicerent. permissuros enim se tribubus hac de re calculum. Responderunt cõsules, iniuriarum a tribunis factum initiũ, qui pro sua pernicacia, consulum corpora contra leges violare aggressi essent, ac primum per apparitores & ædiles in carcerem duci iussissent eum magistratum cui rerum summa cõmissa esset; deinde ipsi cum plebis audacissimo quoque manus eis intentare non essent veriti. demonstrabantq; quid interesset inter ipsos magistratus:

τοὺς ἀπειθοῦντας ἐράπτοντο, οὔτε παραίτησιν ἔτε συγγνώμην οὐδενὶ διδόντες οὐδεμίαν, ἀλλὰ ταῖς ἐκ τῶν νόμων ζημίαις εἴς τε τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τὰς οὐσίας πικρῶς χρώμενοι. ταῦτα ποιούντων αὐτῶν, ἀφορμὴν αὖθις εἰλήφεσαν οἱ δήμαρχοι τοῦ δημαγωγεῖν τὰ πλήθη· καὶ συναγαγόντες ἐκκλησίαν, τά τε ἄλλα τῶν ὑπάτων καλεβόων, καὶ ὅτι πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἐκέλευσαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγειν τῷ δημάρχικῷ ἐξουσίαι [ὑπηκολούθουν· τό τε στρατολογίας ἀπολύειν ἔφασαν οἱ ἐκ τῶν νόμων ἐξουσίαν] ἔχοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινον, ἀλλ' ὑπισχνουμένους ἐπὶ ταῖς καταγραφαῖς ἐώρων γινομένας, ἔργοις κωλύειν ἐπεβάλλοντο. ἀμυνομένων δ' τῶν ὑπάτων τοῖς κράτει τὰ ἀρχῆς, ἐρεθισμοὶ ἦν ἐγίνοντο καὶ χεῖρῶν ὑποβολαί. συνηγωνίζετο δ' τοῖς μὲν ὑπάτοις ἡ τῶν πατρικίων νεότης, τοῖς δὲ δημάρχοις ὁ πένης καὶ ἄργὸς ὄχλος. ἐκείνῳ μὲν οὖν τὴν ἡμέραν παρὰ πολὺ κρείττους ἐγένοντο τῶν δημάρχων οἱ ὕπατοι. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρας πλείονος ὄχλου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἀγρῶν, δόξαντες οἱ δήμαρχοι πρόσφορον εἶναι χείρα ἀξιόμαχον, ἐκκλησίας τε συνεχεῖς ἐποιοῦντο, καὶ τοὺς ὑπηρέτας κακῶς διακειμένους ἐκ τῶν πληγῶν ἐπεδείκνυσαν, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔλεγον ἀποθήσεσθαι, εἰ μή τις αὐτοῖς ἔσται βοηθός. συναγωνιστῶν δ' αὐτοῖς πλήθους, ἐκάλουν τοὺς ὑπάτους εἰς τὸν δῆμον τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας. ὡς δ' οὐδὲν εἶχον αὐτοῖς ἐκεῖνοι τὸν νοῦν ὅπῃ τὸ βέλτιον παρῆσαν· ἔτυχον δὲ κατ' αὐτῶν τούτων συνεδρεύοντες καὶ παρελθόντες ἐδέοντο μήθ' αὑτοὺς αἰσχρὰ πεπονθότας ὑπ' αὐτῶν δεῖν, μήτε τὸν δῆμον ἀφαιρεθέντα τὸ ἐξ' αὐτοῦ βοηθὸν διεξιόντες ὅσα ἦσαν πεπονθότες ὑπὸ τῶν ὑπάτων, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς συνωμοσίας· οὐ μόνον δ' εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σώματα τοσοῦτον ἐξημαρτηκέναι. ἠξίουν τε δυοῖν θατέρου ποιεῖν τοὺς ὑπάτους· εἰ μὲν οὖν ἀρνοῖντο μηδὲν ὧν οἱ νόμοι κεκωλύκασιν, εἰς τὰ τῶν δημάρχων πλημμελῆσαι σώματα, τοῦτο χλιομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπομόσαι· εἰ δ' οὐχ ὑπομένουσι τὸν ὅρκον, ἥκειν εἰς τοὺς δημοσίους λόγον ὑφέξοντας. ἀναδοῦναι δὲ ὑπ' αὐτῶν τὰς φυλακὰς τῇ ψῆφον. οἱ δὲ ὑπατικοὶ πρὸς ταῦτα ἀπελογοῦντο, διδάσκοντες ὅτι τῆς ὑβρεως οἱ δήμαρχοι ἄρξαιεν, αὐθαδείᾳ χρησάμενοι, καὶ τολμήσαντες εἰς ὑπάτων σώματα τοιαῦτα ἐξαμαρτεῖν, ὃ μήτε πρότερον ὑπηρέτας τε καὶ ἀγοραίους ὑπατεύοντες ἄλλον εἰς τὸ δεσμωτήριον ἄρχοντας, οἷς ὁ πρύτανις ἀποδέδοται χρόνος· ἔπειτα αὖθις τολμήσαντες ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἱταμωτάτοις τῶν δημοτικῶν· τάς τε τε ἀρχὰς διδάσκοντες ὅσον ἀλλήλων διαφέρουσιν,

ἡ μὲν

ἢ μὴν ὑπαλικὴ ὁ τ̃ βασιλέων ἔχουσα κράτος, ἡ ὃ δη-
μαρχικὴ τ̃ βοηθείας ἕνεκα παρειλημμένη τ̃ καλιχυο-
μένων, ἢ τοσοῦτον δεῖν ἀξίαν τ̃ ὑπάτων τινὸς φῆφον
ἀναδιδόναι τοῖς ὄχλοις, ὥστε μηδὲ τ̃ δήμων παρι-
σίων τ̃ φαυλοτέρων ταύτην ἀποδεδόσθαι τ̃ ἐξουσίαν,
ἵνα ἡ βουλὴ μὴ ψηφίσηται. ἠπείλουν τε ὅτι αὐτοὶ ἐκεῖνοι ψῆ-
φον ἀναδῶσι τοῖς δημόταις, αὐτοὶ τὰ ὅπλα περιθήσον
τοῖς πατρικίοις. τοιούτων δ' ῥηθέντων λόγων δι' ὅλης
ἡμέρας, οὐδὲν ἐξηνέγκεν ἡ βουλὴ τέλος, ἵνα μήτε τ̃ τ̃
ὑπάτων ἀρχὴν μειώσαιτο, μήτε τ̃ τ̃ δημάρχων, ἐκά-
τερον ὁρῶσα μεγάλων κινδύνων ἄπιον ἐσόμενον. ἐπεὶ
δ' ἀκαρὲς ἦν ἀπηλλάχθαι οἱ δήμαρχοι, βουλὴν ἀδεμίαν
ἀγαγόμενοι, ἐσκόπουν αὖθις ὅ τι χρὴ ποιοῦντες εἰς τ̃ δῆμον
ἀφικόμενοι. οἱ μὲν οὖν ἐδόκει, καὶ μάλιστα τοῖς πα-
ροξυντέροις, ἀπιέναι πάλιν ἐκ τ̃ πόλεως τὰς δη-
μοτικὰς τὰ ὅπλα [ἀναλαμβάνοντας] εἰς τὸ ἱερὸν ὄρος,
ἔνθα καὶ τὸ πρῶτον ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ τ̃ πόλε-
μον ἐκεῖθεν ὁρμωμένους ποιεῖν πρὸς τοὺς πατρικίους, ἐ-
πειδὴ τὰς συνθήκας ἔλυσαν ἐκεῖνοι τὰς γνωμένας αὐ-
τοῖς πρὸς τ̃ δῆμον, καταλύοντες τ̃ δημαρχικὴν ἐξου-
σίαν ἐκ τ̃ φανεροῦ. τοῖς δ' πλείοσιν ἐδόκει μὴ παρα-
χωρεῖν τ̃ πόλεως, μηδὲ τὰ κοινὰ πρώτων ἐγκλήματα
ποιεῖν, ὑφ' ὧν ἰδίᾳ τινὲς εἰς τοὺς δημάρχους παρενό-
μηται, ἐὰν τὰ συγκεχωρημένα τοῖς νόμοις λαμβάνω-
σιν, οἱ κελεύουσιν ἢ ποινὴν ἢ τεθνάναι τοὺς ὑβρίσαντας
τὰ τ̃ δημάρχων σώματα. τοῖς δ' χρειοτέροις ἐδόκει
μᾶλλον τούτων ἐφαίνετο καλῶς ἔχειν, ὥστε τ̃ πόλιν ἐκλι-
πεῖν, ὥστε φόνου ἄκριτον ὀπίσω λαβεῖν, καὶ ταῦτα ὑπάτων, οἷς
ἡ μεγίστη ἐπέκειτο ἀρχὴ, ἀλλ' εἰς τοὺς συναγωνιζο-
μένους αὐτοῖς μεταφέρειν τ̃ ὀργὴν, καὶ τὰς ἐκ τ̃ν νό-
18 μων ζημίας παρ' ἐκείνων λαμβάνειν. εἰ μὲν οὖν ἐ-
κείνῃ τ̃ ἡμέρᾳ θυμῷ φερόμενοι δρᾶσαί τι οἱ δήμαρ-
χοι κατ' τ̃ν ὑπάτων ἢ τ̃ βουλῆς προήχθησαν, οὐδὲν ἂν
ἴσως ἐκώλυσον αὐτοὺς ὑφ' αὑτῆς ἀπολωλέναι τ̃ πό-
λιν. ἕτοιμοι πρῶτοι ἦσαν ὅπλα, καὶ τὸν
κατ' ἀλλήλων πόλεμον. νυνὶ δὲ ἀναβαλόμενοι τὰ
πράγματα, καὶ δόντες ἑαυτοῖς χρόνον εἰς ἀμείνω λο-
γισμὸν, αὐτῶν τε μετεωρότεροι ἐγένοντο, καὶ τὰς τ̃ν
πολλῶν ὀργὰς ἐπράϋναν. ἔπειτα τῇς ἑξῆς ἡμέρας τ̃
τρίτου ἀπ' ἐκείνης ἐσομένου ἀγορὰν προέπουλες,
ἐν ᾗ τὸν δῆμον συνάξοιεν, καὶ ζημίαν ἐπιβαλοῦσι τοῖς
ὑπάτοις ἀργυρικὴν, διέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν. ἐ-
πεὶ δὲ πλησίον ἦν ὁ χρόνος, ἀπέστησαν καὶ ταύτης
τῆς ἐπιβολῆς, δεήσει τ̃ν πρεσβυτάτων καὶ ἐλλογιμο-
τάτων τ̃ χάριν ἀναπτύσσοντες λέγοντες. καὶ μετὰ ταῦτα συ-
καλέσαντες τὸν δῆμον, ἔλεγον ὅτι τὰς μὲν εἰς ἑαυτοὺς ὕ-
βρεις ἀφήκασι, χαριζόμενοι πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀν-

consularem poteſtatem, obtinere regium imperium; tribunitiã, ideo receptam in ciuitatem, vt oppreſſis opitularetur: adeoque non licere tribunis, plebi de conſule aliquo calculum permittere, vt id ne in infimum quidem patricii ordinis eis ſine ſenatusconſulto liceat. minabanturque ſi illi plebem vocarẽt ad calculos, ſe ad arma vocaturos patricios. Per has altercationes die cõſumpta ſenatus nihil definiit, ne vel cõſulum vel tribunorum magiſtratũ minueret; quod vtrumq; non careret magno periculo. Itaque cum etiam a ſenatu re infecta dimiſſi eſſent tribuni, reuerſi ad populum conſultabant quid facto eſſet opus. Qui turbulentiſſimi erant, ſuadebant vt plebs ſumptis armis denuo ex vrbe in ſacrum montem ſecederet, vbi & prius caſtra habuerat; lectaq; hac belli ſede, in patricios graſſaretur, qui pactum cum plebe fœdus violaſſent, ſublata propalam poteſtate tribunicia. Id maiori parti diſplicuit, quod negarent culpam quam quidam priuatim in tribunos admiſiſſent, omnibus in vniuerſum imputandam eſſe, ſi conceſſæ legibus pœnæ perſoluerentur, tribuniciorum corporum violatoribus (vt lex iubet) morte vel exſilio mulctatis. Qui mitioris erant ingenii, ab vtriſq; diſſentiebant, & nec ſeceſſionẽ probabant, nec indemnatorum ſupplicium, præſertim conſulum, qui magiſtratus eſſet maximus: deflectendam eſſe iram potius in eorum adiutores, & de illis pœnas ſumẽdas quæ ſtatutę eſſent legibus. Quodſi illa die tribuni iræ inſtinctus ſecuti, aliquid in conſules aut ſenatũ moliri perrexiſſent, nihil vetuiſſet quin ea die ciuitas ſeipſam peſſumdediſſet: adeo omnes ad arma & bellũ ciuile parati erant. nunc quia re dilata, tẽpus ad maturius deliberandũ ſibi reliquerũt, & ipſi mitiores facti ſunt, & plebis iras lenierunt. paucis diebus poſt, indicta in trinundinũ die qua populus cõueniret, & cõſulibus pecuniaria irrogaretur mulcta, dimiſerunt concionẽ. ſed inſtante die iudicii, deſtiterunt etiã ab hoc ꝓpoſito; ſeniorũ & honoratiorum precib. hãc a ſe gratiã dari dictitãtes. Poſt hęc aduocato in concionẽ populo, dixerũt ſe iniurias ſibi ipſis illatas remiſiſſe, in gratiã multorũ & bonorũ viro-

rum, quorũ precibus refragari nefas fuisset: iniuriã vero plebi factam vlturos, ne malo exẽplo noceret. promulgaturos enim se legẽ de diuidundis agris per annos XXX iam extractam; tum eã quæ de æquando iure a proximis tribunis perferri nõ potuerit. Hęc cũ iureiurando polliciti, diem edixerunt qua populus cõueniret ad ferenda de legib. suffragia. quæ vbi aduenit, primũ agrariam legẽ protulerunt; & multa ipsi pro ea locuti, demũ surgere iusserunt etiã alios, siqui e plebe patrocinari legi vellent. Cumq; multi in mediũ processissent, cõmemoratisq; facinorib. in bello a se editis, rẽ indignam esse clamitarẽt, ex tot tantisq; agris bello partis nullam se accepisse portionẽ, sed eos qui amicitiis & opibus pollerẽt, publicorũ bonorum possessionem & fructus per vim sibi vsurpare; postularentq; vt nõ modo pericula pro publicis bonis sustinenda, verũ etiam emolumẽta & fructus inde redeuntes cũ plebe communicarentur; plebe libenter hæc audiente, nullus eã magis mouit quã L. Siccius cognomine Dentatus; qui enumeratis plurimis & maximis facinoribus, ita cõfirmauit plebem, vt ne audire quidẽ contradicentes sustineret. Erat autem admiranda specie, ætate quæ prudentia & animi vi pollet maxime, annos natus duo de sexaginta; & vt miles, nõ infacundus. Is progressus, ita locutus est ad populum: Ego Quirites, si singulatim percẽsere vellem mea facinora, dies me deficeret: quare ipsa tantũ capita verbis quã potero breuissimis referam. XL iam annis pro patria milito; XXX annis nũc militaribus, nunc aliis officiis præfui, modo cohortis, modo legionis dux, iam inde ex quo C. Aquilius, T. Siccius consl. a senatu cõtra Volscos missi sunt. eo bello erã adhuc miles gregarius, natus annos XXVII. cumque feruente prœlio acies nostra inclinaret, & cohortis ductore strato raperẽtur ab hoste signa, solus me periculo obieci; reiectisque hostibus, & seruatis cohortis nostræ signis, ab ordinum ductoribus perpetuam ignominiam, ipsa morte acerbiorem illis futuram, depuli: quod tum ceteri milites, tum ipsi ductores testati sunt, ornantes me corona aurea: testatus est etiam consul Siccius, qui me cohorti

δράσι δεομένοις, οἷς οὐκ ἦν ὅσιον ἀντιλέγειν· ὧν ὑπὸ ὁ δῆμος ἠδικεῖτο, κωλυταί τε καὶ μιμφεῖ ἔσεσθαι. τοσοῦτον γὰρ αὐξεῖς τὸν τε τῆς κληρουχίας νόμον ἔτη διακόσια παρῳκισμένον, καὶ τὸν τῆς ἰσονομίας, οὗ οἱ τοῦ αὐτῶν δήμαρχοι τοσοῦτοι θέντες οὐκ ἐπεψήφισαν. ταῦτα ὑποδόμενοι καὶ ὁμόσαντες, ἀπέδειξαν ἡμέρας ἐν αἷς ἀγορὰν ποιήσουσι τοῦ δήμου, καὶ ταῖς ψήφοις ἀναδώσουσι τοῖς νόμοις. ὑπισχνουμένου δὲ τοῦ χρόνου τοῦτον εἰσέφερον οἱ χωρονομικὸν νόμον· καὶ πολλοὶς αὐτοῖς διεξιόντες λόγους, ἐκάλουν εἴ τις τῷ νόμῳ συναγορεύειν βούλεται τῶν δημοτικῶν. πολλῶν δὲ παρεισιόντων, καὶ τὰς ἑαυτῶν στρατείας ἃς ἐν τοῖς πολέμοις ἀπεδείξαντο, στεφανουμένων, καὶ ἀγωνισαμένων ὅπου πολλὴ γῆ ἀφελόμενοι τοὺς πολεμίους, αὐτοῖς μὲν οὐδεμίαν εἰλήφασι μοῖραν, τοὺς δὲ χρήμασι καὶ φίλοις δυνατοῖς ἐσφελεσμένους ὁρῶσι τὰ κοινὰ, καὶ καρπουμένους οὐκ ἐκ βιαίᾳ, ἀξιούντων δὲ μὴ μόνον τοὺς κινδύνους εἶναι τῷ δήμῳ τοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν κοινοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἡδονάς τε καὶ ὠφελείας· καὶ δ' πλήθους ἀσμένως ἀκουόντος τοὺς λόγους, ὁ μάλιστα ἐπιῤῥώσας τὸν δῆμον, καὶ μηδὲ φωνὴν ὑποσμένην τῶν ἀντιλεγόντων ἀφαιρεσάμενος, ὦ Λεύκιος Σίκκιος Δενταῖος ἐπικαλούμενος, πολλὰς πάνυ καὶ μεγάλας ἑαυτοῦ στρατείας διεξελθών. ὦ δὲ ὀφθῆναί τε θαυμαστὸς ἀνὴρ, καὶ ἡλικίας ἐν τῷ κεφαλαίῳ, δυοῖν δέοντα ἑξήκοντα γεγενὼς ἔτη, καὶ φθεγξάμενος τὰ δέοντα ἰσχνὸς, εἰπεῖν τε ὡς τραχὺς τις οὐκ ἀδυνατος. ἔφη· "ὦ πάρελθών· Ἐγὼ, ὦ δημόται, καθ' ἕκαστον ἔργον τῶν ἐμοὶ πεστρατευμένων εἰ βουλοίμην λέγειν, ἐπιλείποι δ' ἂν με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος. αὐτὰ δὲ τὰ κεφάλαια ὀλίγα ἐλαχίστων, ὡς ἐμοὶ δυνάμις, ἐρῶ. τεσσαράκοντα ἔτος ἐστί μοι τοῦτο δὴ οὗ στρατεύομαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τελευτῶν δὲ οὗ στρατιωτικῆς καὶ εἴ τινος [ἑτέρας] ἡγεμονίας τυγχάνω, ὅτε μὲν πείρας ἡγούμενος, ὅτε δὲ ὅλου τάγματος, ἄρξαντος ἀπὸ ὑπάτων Γάϊε Ἀκυλλίε, καὶ Τίτου Σικκίε, οἷς ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ τὸν Οὐολούσκων πόλεμον. ἤμην γὰρ τότε ἐπιλελοχαγηκὼς ἑτέρῳ. ἐπεπόμην δ' ἔτι ὑπὸ λοχαγῶν. ἡνιόχουν δὲ μάχης καρτερᾶς καὶ ἔντιμος, καὶ τὸν μὲν ἡγεμόνος τῆς πείρας πεπτωκότος, τὰ δὲ σημεῖα κραταιούμενα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, μόνος ἐγὼ τὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων κίνδυνον ἀράμενος, τά τε σημεῖα διέσωσα τῆς πείρας, καὶ τοὺς πολεμίους ἀνέτρεψα, καὶ τὸ μὴ τρέπεσθαι ἐν αἰσχύνῃ τοὺς λοχαγοὺς ἀγωνίᾳ, δι' ὃν θανάτου κακίων ὁ λοιπὸς βίος δὴ αὐτοῖς ἐμοὶ, ἄπιστος ἡγοῦμαι φανερῶς, ὡς αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρυσῷ με ἀναδήσαντες στεφάνῳ. καὶ ὁ ὕπατος Σίκκιος ἐμαρτύρησεν, ἡγεμόνα τῆς

" τῆς ἀπείρας ἀποδείξας. ἑτέρου τ' πάλιν ἡμῖν ἀγῶνος
" ἐνεστάντος, ἐν ᾧ τόν τε στρατοπεδάρχην τὸν πάγκαλον
" ἡμῶν σωθῆναι πεποίηκεν, καὶ τ' ἀετὸν ἐκόμισεν τοῖς πολεμίοις
" μηδέποτε, τ' αὐτὸν ἔχοντα ὅλου τ' στρατόπεδου μαχόμε-
" νος ἀγωνισάμενος, τόν τε ἀετὸν ἀνεκομισάμην, καὶ τ'
" στρατοπεδάρχην ἔσωσα· ὃς ἐμοὶ τ' τότε βοηθείας χά-
" ριν ἀποδιδοὺς, τ' ἡγεμονίας τ' πάγκαλον ἀφῆκατό μοι,
" καὶ τ' ἀετὸν ἐδίδου· ἐγὼ δ' οὐκ ἔλαβον, οὐκ ἀξιῶν ᾧ τ'
" βίον ἐκαινισάμην, τούτου παρελέσθαι τὰς ὑμᾶς ἃς εἶ-
" χε, καὶ τὰς ὅτι τούτοις ἀφορμάς. ἐφ' οἷς ἀγα- 10
" θεὶς με ὁ ὕπατος, τὸ τοῦ πάγκαλον ἀπέδωκε τ'
" στρατοπεδαρχίαν, ἀπολωλεκότος ἐν τῇ μάχῃ τ' ἡγε-
" μόνα. ταῦτά ἐστιν, ὦ δημόται, τὰ φανερά μοι τὰ ἐς
" ἡγεμονίας πεπραγμένα γενναῖα ἔργα. ἐπεὶ δ' ὀνό-
" ματός τε ἤδη λαμπροῦ τυγχάνων φανερὸς ἦμην, ἀ-
" πορίας ὑπέμενον τὰς λοιποὺς ἀγῶνας, αἰδούμενος τὰς
" ὅτι τοῖς πρόσθεν ἔργοις ὑμᾶς καὶ χαρίτας ἀφανίσαι.
" καὶ διελέλεσα πάντα τ' μεταξὺ χρόνον στρατιώτης,
" καὶ ταλαιπωρῶν, καὶ οὐδένα κίνδυνον δεδιὼς οὐδὲ ὑ-
" ποληζόμενος· δεξ ὧν ἀπάντων ἀριστεῖα, καὶ σκῦλα, 20
" καὶ στεφάνους, καὶ τὰς δεκάδας ὑμᾶς τῶν δὴ τ' ὑπάτων ἔλα-
" βον. ἵνα δ' σωφρονῶν εἴπω, μάχας μὲν ἐν τοῖς πεπαρά-
" χθαι ἔτεσιν ἐν οἷς δεκαετῶ στρατιώτης, ἀμφὶ τὰς
" ἑκατὸν εἴκοσι μεμάχημαι· τραύματα δ' πέντε καὶ τε-
" τταρακοντα εἴληφα, καὶ πάντα ἐμπροσθία, κτ' νώτου
" δ' οὐδέν. καὶ τούτων δώδεκά ἐστιν ἃ σωθέν μοι λαβὸν ἐν
" ἡμέρᾳ μιᾷ, ὅτε Σαβῖνος Ἐρδώνιος τ' ἄκραν καὶ ὁ Κα-
" πιτώλιον καλεόμενον. ἀριστεῖα δ' ἐκ τ' ἀγώνων δέκε-
" πέντε μάν, τεσσαρεσκαίδεκα μὲν στεφάνους πολιτικούς,
" οἷς δεδέκασάν με οἱ σωθέντες ἐν τ' μάχαις ὑπ' ἐμοῦ, 30
" ἕξ δὲ πολιορκητικούς, πρῶτος ὅτι βας πολεμίων τεί-
" χεσι καὶ καταχών, ὀκτὼ δ' τὰς ἐκ τοιαύτης, οἷς ὑ-
" πὸ τ' αὐτοκρατόρων ἐτιμήθην· πρὸς δὲ τούτοις, ὀδοντή-
" κοντα μὲν καὶ ἕξ χρυσοῖς στρεπτοῖς παραυχενίοις, ἑ-
" ξήκοντα δ' περιδεραιόνια χρύσεα, δόρατα δ' ὀκτω-
" καίδεκα, φάλαρα δὲ ὀπίσημα πέντε πρὸς τοῖς εἴ-
" κοσιν, ὧν ἐνέα ἦσαν, οἷς μονομαχήσαι μοι ἡμῶν
" προκαλεσαμένοις ἐκ τοσάς ἐνίκησα. ταῦ-
" μὲν τοι Σίκκιος, ὦ πολῖται, ὁ τοσοῦ μὲν ἔτη στρατιω-
" τεύσας ὑπὲρ ὑμῶν, τοσαύτας δ' μάχας ἀγωνισάμε- 40
" νος, τοσούτοις δ' τετιμημένος ἀριστείοις, ὁ μηδένα κίν-
" δυνον ὑπομείνας πώποτε, μηδὲ ἀπειπάμενος, ἀλλ' [ἦν]
" ἐν στρατοπέδοις καὶ ἐν τειχομαχίαις, καὶ ἐν πεζοῖς, καὶ
" ἐν ἱππεῦσι, καὶ μετὰ πάντων, καὶ σὺν ὀλίγοις, καὶ μόνος,
" καὶ καταπεφραγμένος ὅλον τὸ σῶμα, ὁ συγκατακλησά-
" μενος τῇ πατρίδι πολλοῦ καὶ ἀγαθοῦ χώρου, τοῦτο μὲν,
" ἐπὶ Τυρρήνοις τε καὶ Σαβίνοις ἀφειλεσθε, τοῦτο δ', ἐπὶ

ducem præfecit. Alio rursum prœlio, quum tribuno qui legioni & castris præerat, prostrato, aquila in hostium potestatem veniret, pari modo pro tota legione certans, aquilam recepi, & tribunum seruaui: qui pro lata ope gratiam referens, tribunatum mihi cessit, & commisit aquilam: sed ego accipere nolui; indignum ratus, cui vitã donassem, ei honores & quas inde voluptates caperet, adimere. eo nomine cõsul me primæ legionis tribunum fecit, quæ eo prœlio duce orbata fuerat. Hæc sunt Quirites facinora quibus innotui & ad honores perueni. deinde iam clarus, reliquis omnib. certaminibus interfui, quod vererer ne honores & munera prioribus factis parta posterioribus abolerem: continuoque postea militaui, nullum laborem, nullum periculum curans: semperque donatus a consulibus spoliis, coronis, aliisque fortitudinis prẹmiis & honoribus, abii. & vt cõpendio dicam, his XL annis, quibus perpetuo militaui, centies & vicies dimicaui in acie, vulnera XLV accepi, aduersa omnia, nullum auersum: & ex iis vna die accepi XII, quando Herdonius Sabinus arcẽ occupauit & Capitolium. fortitudinis prẹmia e pugnis illis retuli XIIII coronas ciuicas; quibus me redimierũt ii qui in certamine seruati a me fuerant; tres murales, quod hostiũ muros scãdissem ac cepissem primus: octo ex acie reportaui, quibus me imperatores decorarunt. præterea torques aureos LXXXIII, armillas aureas LX, hastas *puras* XVIII, faleras insignes XXV; quarum nouem detractæ hostib. ad singulare certamen aliquos nostrum prouocãtibus; quos sponte sustinui & interfeci. Hic tamẽ ego Siccius, qui tot annos pro vobis Quirites militaui, tot prœliis pugnaui, tot præmiis honoratus sum; qui nullum periculum vmquam refugi aut detrectaui, sed tum in campestribus tum in muralibus pugnis, modo inter pedites modo inter equites, nũc cum omnibus nunc cum paucis, interdum solus, etiam toto corpore cõuulneratus, dimicaui, & vna cum aliis commilitonibus tam multos bonos agros populo Rom. adquisiui, partim Etruscis & Sabinis, partim

Æquis & Volscis atque Pometinis, partim aliis hostib. ademptos, neq; ipse quantulamcumq; ex eis portionē accepi, neq; vestrū quisquā Quirites, qui eorundē laborū fuistis socii: sed violētissimus quisq; & impudentissimus optimā eorum partē multis iā annis possidet; eisq; fruuntur, quū neq; dono a vobis acceperint, neque pretio emerint, neq; vllo alio titulo se iustos eorū possessores approbare possint. qui si in agrorū illorū acquisitione parib. nobiscum laborib. exantlatis, plus sibi vindicarēt, ne sic quidem æquū aut ciuile foret, a paucis vsurpari quæ sunt omniū communia: attamen habuissēt fortasse quendā rationis prætextū eorū auaritia. cum autē nullum possint memorare egregium ac virile facinus, cuius merito res nostras occupēt, & *insuper* ita impudentes sint, vt ne conuicti quidē dimittere illa velint, quis ferat? Sed age per deos, siquid hic mētior, ꝓdeat in medium aliquis e venerando illo grege, atq; ostēdat nobis ob quæ illustria & præclara facinora plus sibi q̄ mihi deberi censeat. num quia plurib. annis militauerit, plurib. prœliis decertauerit, plura vulnera acceperit, aut coronis, manubiis, spoliis, aliisq; victricib. ornamētis mihi præferendus sit, quibus hostium vires attenuatæ, at patria clarior facta sit atq; auctior. immo ostendat vel decimā partem eorū quæ ego vobis submonstraui. Sed istorum pleriq; ne multesimā quidem partē eorum quæ ego, ꝓferre possint. nonnulli vero se ne deterrimos quidē in plebe milites laborib. adæquasse vere asserere possunt: quippe quorū splendor non in armis, sed in verbis est; viresq; suas nō in hostes vertunt, sed in amicos; & vrbem se non cū aliis cōmunem sed sibi propriā habitare putant: quasi nō vna nobiscū a tyrannide liberati sint, sed nos in hereditatē a tyrannis acceperint: quorum vt alias maiores minoresq; cōtumelias dissimulem, nimirū notas omnibus, qualis est illud superbiæ, q, ne vocē quidem liberā pro patria vllū nostrum emittere sinunt, ac ne hiscere quidem? sed eū qui primus diuidendorū agrorum mentionē fecit, Sp. Cassium, tribus consulatib. & duobus triumphis clarum, rebus in bello fortiter gestis, & in rep. prudenter administratis adeo conspicuum, vt nemo illi ea ætate comparari posset; tantum inquam virum obiecto affectatæ tyrannidis crimine, falsis oppressērunt testimo-

Αἰκϕμῶν τε καὶ Βολούσκων καὶ Γαβιναίων κρατήσαν-
λες ἔχετε, καὶ ϕήλων καὶ σκύλων· καὶ οὐδὲ τὸ ἐλαχίστην ἔχω μοί-
ραν ἐξ αὐτῆς λαβών, οὐδὲ ὑμῶν, ὦ δημόται, τὰ ὅ-
μοια παλαιπωρησάντων, οὐδείς· οἱ δὲ βιαιότατοι τῶν ἐν
τῇ πόλει καὶ ἀναδέσασθαι τὸ καλλίστην καλέσασιν ἐξ αὐ-
τῆς, καὶ πολλὰ ἔτη κεκάρπων), ὅτε δωρεὰν παρ ὑμῶν
λαβόντες, ὅτε χρημάτων πριάμενοι, ὅτε φήλῳ δικαίᾳ
κτῆσιν οὐδεμίαν αὐτῆς ἀποδείξαι δυνάμενοι. καὶ εἰ
μηδὲν ἴσα τοῖς φήλοις ἡμῖν παλαιπωρήσαντες, ὅτε αὐτὴν
ἐκτώμεθα, πλέον ἠξίουν ἡμῶν ἔχειν, ὦ μὴ οὐδὲ οὕ-
τως ἴσον οὐδὲ πολιτικὸν, ὀλίγους σφέλεσθαι τὰ κοι-
νά· ἀ μὲν ἀλλ' εἰ ἐχέ τινα λόγον ἡ πλεονεξία τῶν αὖ-
θις πάντων· ὁπότε γε οὐδὲν ἔχοντες ἐπιδείξασθαι μέγα καὶ
νεανικὸν ἔργον, ἀλλ' ἃ τὰ ἡμέτερα βία καλέσαντες, ἀναι-
σχυντοῦσι, καὶ οὐδὲ ἐξελεγχόμενοι μεθίενται αὐτῶν, ὡς
δὴ ἀνάξιοι τοῦ; Διὸς, εἴ τι τούτων ἐγὼ ψεύδομαι, δίκαιόν τὶς ἡμῖν τῶν σεμνῶν τούτων παρελ-
θὼν, ἵνας ἐπιφανὴς καὶ καλὰς προσάξῃς προελόμενος
ἐμοῦ πλέον ἀξιοῖ· πότερον ἔτη πλείω στρατεύσαμέ-
νος, ἢ μάχας πλείους ἀγωνισάμενος, ἢ τραύματα
πλείω λαβών, ἢ στεφάνοις καὶ λαφύροις, καὶ σκύλοις, καὶ
τοῖς δήμοις ἐπινικίοις κόσμοις κατηβολήμενος, δι' ὧν
ἀθενέστεροι μὲν οἱ πολέμιοι γεγένασιν, ἐπιφανέστερα
δὲ καὶ μείζων ἡ πατρίς. μᾶλλον δ' ὃ δέκατον ἐπιδέ-
ξασθαι μέρος ὧν ἐγὼ ὑπέδειξα ὑμῖν. ἀλλὰ τούτων γε οἱ
πλείους ὀλίγῳ δεῖν πολλοῖς [ἔχουσιν] ἐπίσημοί καὶ μοί-
ραν τῆς ἐμῆς. ἔνιοι δ' ὀλίγῳ δεῖν τῷ φαυλοτάτῳ τῶν ἐκ τοῦ
δήμου φανῆναι τὰ ἴσα κεκτημένοι. ἀ γὰρ ἔστιν αὖ-
τοῖς ἐν τοῖς ὅπλοις ἡ λαμπρότης, ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις·
οὐδὲ κατὰ τοὺς ἐχθροὺς ὃ δυνάμενον, ἀλλὰ κατὰ τοὺς φίλους·
οὐδὲ ἡγεμόνας καινοὺς οἰκεῖν πόλιν, σφῶν δ' αὐτῶν ἰ-
δίαν, ὡσπερ ἀ σωκελθερωθέντες ἀπὸ τυραννίδος
ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ κλῆρον τοὺς τυράννων οὐδὲ
λαβόντες ἡμᾶς· οἵ γε τὰ μὲν δίκαια [ὅσα] ὑβρίζοντες ἡ-
μᾶς μικρὰ καὶ μείζω διαλελυῦσιν, ὡς ἀπόλεις ἐπίσα-
θε, σιωπῶ· ἀλλ' εἰς τοῦτο προελήλυθασιν ἀναι-
σχυντίας, ὥστε οὐδὲ φωνὴν ἀξιοῦσί τινα ἡμῶν ἀφιέναι
περὶ πατρίδος ἐλευθέρας, οὐδὲ ἀλγεῖν ὅσον σῶμα,
ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον εἰπόντα περὶ τῆς κληρουχίας
Σπόριον Κάσσιον, ὅτι μὲν ὑπαλείας κεκτημένον,
δυοὶ δ' ἐπιάμβοις λαμπρυνάμενον, τοσαύτην δ' ἐ-
νότητα περὶ τε τὰς στρατηγικὰς πράξεις, καὶ περὶ τὰ
πολιτικὰ βουλεύματα ἀποδειξάμενον, ὅσην οὐδεὶς τῶ
τότε ἡμεμένων, τοσοῦτον ἄνδρα τυραννίδι ἐπιχειρεῖν
ἀπατεώνων, καὶ ψευδέσι καταγωνισάμενοι μάρτυ-
σιν,

εἰαις,

» εἰας, δὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ὅτι φιλόπολις ἰῶ καὶ φι-
» λόδημος, ὥσανλες ἀπὸ τᾶ κρημνοῦ διέφθειραν. Γάϊον
» δ' Γενύκιον δήμαρχον ὄντα ἡμέτερον, ἔτει τὸ αὖθ' τᾶ-
» το πολίτευμα μᾶ ἔτος ἐνδέκατον ἀνενέωτο, καὶ τὰς
» ὑπ' αὐτοῦ βουλὰς ἐν τῷ ἱερῷ ἐνιαυτῷ καθέζησεν
» ὑπὸ δίκαν, ἀμελήσανλας τῶ ψηφισμάτων τᾶ βα-
» λῆς ἃ περὶ τῶ γεωμόρων ἔψηφίσαντο, ἐπεὶ φανερῶς
» οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἀνελεῖν, μιᾷ πρότερον ἡμέρᾳ τᾶς
» δίκας ἀφανῶς ἀνήρπασαν. ὥιγε δὴ τοι πολὺς ἐπέπεσε
» τοῖς μᾶ ταῦτα φόβος, καὶ οὐδεὶς ἔτι τὸ κινδυνεύ-
» μα τοῦτο ὑπέδυ, ἀλλὰ τριακοστὸν ἔτος τοῦτο δὴ ἀ-
» νεχόμεθα, ὥσπερ ὑπ τυραννίδι τινὶ τὰν ἐξουσίαν ἀπολω-
» λεκότες. ἐῶ τἄλλα· ἀλλ' οἱ νῦν ἄρχοντες ὑμῶν ὅτι
» τοῖς καλουμένοις τῶν δημοτικῶν ἠξίουν βοηθεῖν, οἷς
» ὑμεῖς ἱερεῖς καὶ ἀσύλους ἐποιήσατε τᾷ νόμῳ, τί δ' πε-
» πόνθασι τῶν δικῶν; ἆρ' οὐ τυπτόμενοι καὶ λακτιζόμε-
» νοι, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες ἀπηλάθησαν ἐκ
» τᾶς ἀγορᾶς; καὶ ὑμεῖς ταῦτα πάσχοντες ἀνέχεσθε, καὶ
» οὐ ζητεῖτε ὅπως παρ' αὐτῶν λήψεσθε δίκας; ἢ γοῦν
» ψήφοις, ἐν αἷς μόναις ἔστιν ὑμῖν ἀποδείξασθαι τὰν ἐ-
» λευθερίαν. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, ὦ δήμοται, φεύγημα λα-
» βόντες ἐλεύθερον, καὶ τὸν γεωμετρικὸν νόμον εἰσφερόν-
» των τῶν δημάρχων, ὑπικυρώσατε, μηδὲ φωνᾷ ἀ-
» ναρρόμβοι τῶν τὰ ἀναιδῆ ἀξιούντων. ὑμεῖς δὲ, ὦ
» δήμαρχοι, τᾶς παρακλήσεως μᾶ εἰς τοῦτο τὸ ἔργον ὑ δεῖ-
» σθε· καὶ γὰρ ἤρξατε αὐτό, καὶ οὐχ ὑπὸ καταπαρακλίνε-
» σθε, καλῶς ποιοῦντες. ἐὰν δὲ ἐκ τῶν νέων ἀναίδεια
» καὶ ἀναίδεια ὑμῖν ἐμποδὼν γένηται τὰς καταδίκας ἀ-
» ναβεπόντων ἢ τὰς ψήφους ἁρπαζόντων, ἢ ἄλλό τι πε-
» ρὶ τὴν ψηφοφορίαν ἀκοσμούντων, δείξατε αὐτοῖς ἰῶ ἐ-
» χὼ τὸ ἀρχεῖον ἰσχύν. καὶ ὅπᾳ [ὰ] τὰς ὑπάτους ἔξεστι
» πᾶσαν τὰν ἐξουσίας, τὰς ἰδιώτας οἷς πρὸς τὰ βίαια ὑ-
» πηρέτας ἐκεῖνοι χρῶνται, καταστήσαντες ὑπὸ δίκαν,
» ἀνάδοτε τῷ δήμῳ τὰς περὶ αὐτῶν ψήφους, ἀπασά-
» μενοι πρῶτα τοὺς ἱερεῖς νόμους βιάζεσθαι, καὶ καταλύειν
» ὑμῶν τὰν ἀρχάν. τοιαῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ μὲν πλῆ-
» θος ὅσον οἰκείως διετέθη πρὸς τοὺς λόγους, καὶ τοσαύ-
» τῳ ἀπεδείξατο ἀγανακτήσιν πρὸς τὸν ἀντίπαλον,
» ὥστε, ὅσον ἔφθη καὶ κατ' ἀρχάς, μηδὲ λόγον ἔτι βού-
» λεσθαι τὸν ἀντιλεγόντων ὑποδύεν. ὁ μὲν τοι δήμαρχος
Ἰκίλλιος ἀναστὰς, τὰ μὲν ἄλλα ἔφη πάντα ὀρθῶς εἰ-
πεῖν Σίκκιον, καὶ μακρὸν ἔπαινον ἔφερε τοῦ ἀνδρός· δεξῆλθε· τὸν
δὲ μὴ μεταδιδόναι λόγων τοῖς ἀντιλέξαι βουλομέ-
νοις, ὅτε δίκαιον ἀπέφαινεν, ὅτε πολιτικὸν, οὔτε καὶ
πρὸς νόμου τὰν ζητήσεως γινομένης, ὃς ἔμελλε χρεῖπο-
να ποιήσαι τᾷ δίκᾳ τᾶς βίας. ταύτᾳ γὰρ ἀφορμᾷ
χρήσεσθαι τὸν μηδὲν ἴσως καὶ δικαίως τοῖς πολλοῖς φεύ-

niis, & de rupe dederunt præcipitem, non ob aliud, nisi quia ciuitatis & plebis studiosus erat. tum C. Genucium tribunum nostrũ, quoniam x I annis póst idẽ institutũ renouabat, & proximi *ante suũ tribunatũ* anni consulibus, q̃ senatusconsultũ de diuidẽdis agris factum neglexissent, diẽ dixerat, quia aperte necare nõ poterant, clam pridie quam iudicium fieret, sustulerũt e medio. quę res adeo successores terruit, vt postea nemo non sibi caueret ab huiusmodi periculo; sed iã trigesimum annum hæc patimur, quasi sub tyrãnis amissa libertate. Omitto alia: hoc ipso tempore cũ magistratus vestri quibusdam plebeiis vim patientibus subuenire vellent, freti lege qua ipsos sacrosanctos & inuiolabiles feciſtis, quibus non affecti sunt iniuriis? pugnis petiti & calcibus, omniq; cõtumelia vexati, tandẽ foro eiecti sunt. & vos hæc fertis, neq; quæritis quomodo de istis pœna sumatur, *si non alia ratione*, saltem suffragiis; quib. solis potestis declarare vos liberos? Agite Quirites, vel nunc *saltem* ingenuos animos sumite, & legem agrariam, ferentibus tribunis, confirmate vestris calculis, ne auditis quidem dissuasoribus. Vos vero tribuni adhortatione opus nõ habetis; qui rẽ vltro aggressi, recte facitis quod nemini ceditis. Quodsi iuuenũ peruicacia & impudentia impedimẽto vobis sit, vrnasq; subuertat aut calculos eripiat, aliaue immodestia suffragia interturbet, declarate eis vim vestri collegii. & quia consulum potestatem inhibere nõ licet, priuatos, quos illi violentiæ ministros habent, in iudicium adducite, plebiq; de illis calculum permittite, hoc illis obiecto crimine, quod sacras leges vestrumq; magistratum violauerint. Grata fuit plebi hæc eius oratio, tantamque illi contra aduersarios indignationem mouit, vt multitudo (sicut initio dixi) dissuasores legis ne audire quidẽ vellet amplius. Sed Icilius tribunus assurgens, cetera dixit recte locutũ Siccium, multisq; laudibus ornauit hominẽ. quod vero dissuadere volentib. non permitteret dicendi copiã, nec iustũ esse, nec receptũ ciuitatis moribus, maxime cum de lege quæratur, qua ius contra violentiã muniatur. hac enim occasione eos q̃ nihil æqui nec iusti in plebẽ co-

gitarent, rursus tranquillitatem & vtilitatem publicã turbaturos. His dictis, iussit in crastinũ adesse qui vellẽt contra legẽ perorare; atq; ita concionem dimisit. Tum consules intra priuatos parietes cœtum patrũ habuerunt, eorum præcipue qui tunc fortitudine atq; opibus in vrbe florebant maxime: eosq; docuerũt *modis omnibus* legi obnitendũ; verbis primum; & si his nõ fleCteretur populus, factis etiam. iusseruntq; vt omnes mane in forum cõuenirent cũ amicis & clientibus quã quisq; posset plurimis: pars circa tribunal & in comitio consisterent, alii cateruatim diuersa fori loca occuparent, plebemq; dispescerẽt, ne in vnum coire posset. quod cõsilium vbi placuit, antequam clara illuxisset dies, pleraq; fori loca occupata erant a patriciis. Post hæc affuerũt tribuni & cõsules, iussiq; sunt per præconem *assurgere* qui contra legem vellent dicere. cumq; multi boni viri prodirent ad dicendum, nullius verba præ immodesto concionis tumultu exaudiri poterant. nam alii inhortando dicentibus addebant animũ, alii exsibilabant & obstrepebant. sed neq; adiuuantes, laudando; neq; obsistentes, tumultuando quidquã profecerunt. Ibi consulibus indignantibus & protestantibus a plebe initiũ violẽtiæ fieri, quæ neminẽ audire sustineret: responderunt tribuni iam quintum annum eadem se orationes audire, nulla vtilitate; ni rancidæ & protritæ altercationes placeant. ita diei magna parte absumpta, iamq; plebe poscẽte calculos, rẽ non amplius ferendã rati iuuenes patricii, plebeios in suas trib. secedere parãtes impediebant, & vrnas mittẽdis calculis destinatas ministris eripiebant: quas siqui dimittere nollẽt, nec e foro excedere, pulsati & verberati eiiciebãtur. cũq; tribuni vociferarentur, & in mediã aduersariorum turbam se intruderent, ipsis quidem cedebant, & quacumque se inferrent, tutum permittebant transitum: at reliquum vulgus, quod partim illos sequeretur, partim per alias atque alias fori partes incomposito tumultu ad eos confluueret, non admittebant: ita vt plebi nihil prodesset magistratus auxiliũ. tandẽq; vicerũt patricii, atq; impediuerũt ne lex ferretur; triũ familiarũ opa præcipua,

νοῶσας, τὴν ἐκφορὰν πάλιν καὶ διῃρέσεις τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως. ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὴν ὑπατείαν ἡμέρας ἀποδείξας τοῖς κατηγόροις τοῦ νόμου, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. οἱ δὲ ὕπατοι (ἦσαν γὰρ ἐκ γένους ἰδιωτικὴν σωφέδριον πατρικὴν τῶν ἀνδροκάτων τε καὶ μάλιστα ἐν τῇ πόλει τότε αὐξομένων, ἐδίδασκον αὐτοὺς ὡς κωλυτέος εἴη σφίσιν ὁ νόμος, λόγοις μὲν πρῶτον· ἐὰν δὲ μὴ πείθωσι τὸν δῆμον, ἔργοις. ἐκέλευον δὲ ἅπασιν ἥκειν ἕωθεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἅμα τοῖς ἑταίροις τε καὶ πελάταις, ὅσοις δυὼ ἕκαστοι πλείοσι δυνῶνται). ἔπειτα τὸν μὲν, πρὸ αὐτοῦ τὸ βῆμα καὶ τὸ ἐκκλησιαστήριον ἐσῳκοδομήσαν, τὸν δὲ κατὰ πολλὰ τῆς ἀγορᾶς μέρη συσφέναντας αὐτοῖς ἀφανῆναι, ὥστε διαλῆφθαι τὸ δημοτικὸν διεσπασμένον, καὶ κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν εἰς ἓν συνελθεῖν. ἐδόκει ταῦτα ποιήσασι καὶ πρὶν ἡμέραν λαμπρὰν γενέσθαι, τὰ πολλὰ τῆς ἀγορᾶς κατείχε τὸ τῶν πατρικίων. μετὰ ταῦτα οἵ τε δήμαρχοι καὶ οἱ ὕπατοι παρῆσαν· καὶ λέγειν ὁ κῆρυξ ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον τὸν νόμου κατηγορεῖν. πολλῶν δὲ καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν παρόντων, οὐδενὸς ἐξήκουσεν οὐδὲ ὁ λόγος ἐπὶ τὸ θορύβου τε καὶ τῆς ἀκοσμίας τῶν ἐκκλησιαζόντων. οἱ μὲν γὰρ, ἐπεκελεύοντό τε καὶ ἐπεθάρρυνον τοὺς λέγοντας, οἱ δὲ, ἐξέβαλλόν τε καὶ καθεῖργον. ἐκράτει δὲ οὔτε ὁ τῶν συλλαμβανόντων ἔπαινος, οὔτε ὁ τῶν ἀντιφερομένων θόρυβος. ἀγωνακτούντων δὲ τῶν ὑπάτων καὶ μαρτυρομένων ὅτι τῆς βίας ὁ δῆμος ἄρχει λόγου οὐκ ἀξιῶν ἐπιτρέπω, ἀπελογοῦντο οἱ δήμαρχοι πρὸς ταῦτα, ὅτι ἤδη πέμπτον ἔτος τὸν αὐτὸν ἀκούοντες λόγον, οὐδὲν ποιοῦσιν ἀγαθὸν, εἰ μὴ ἀξιοῦσιν ἐπιτρέπειν ἑώλους καὶ καθημαξευμένας ἀντιλογίας. ὡς δὲ τὸ πλῆθος τῆς ἡμέρας εἰς ταῦτα ἐδαπανήθη, καὶ ὁ δῆμος ἀπῄτει τὰς ψήφους, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἡγησάμενοι τὸ πρᾶγμα οἱ νεώτεροι τῶν πατρικίων, διῃρεθήσαν τε βουλομένοις καὶ φυλὰς τοῖς δημόταις ἐμποδὼν ἐγίνοντο, καὶ τὰ ἀγγεῖα τῶν ψήφων τοὺς ἔχοντας ἀφῃρέοντο, καὶ τῶν ἐπιτρεπόντων εἰς ταῦτα τοὺς μὴ βουλομένους ἀπιέναι τύπτοντές τε καὶ ὠθοῦντες ἐξέβαλλον· κρατούντων δὲ τῶν δημάρχων, καὶ εἰς μέσους αὐτοὺς ὠθουμένων, ἐκείνοις μὲν ὑπεχώρησαν, καὶ παρῆλθον ὅποι βούλοιντο χωρὶς ἀδεῶς, τὸν δὲ ἄλλον δῆμον [τό τε ἐπόμενον αὐτῶν, καὶ ὃ κατ' ἄλλα καὶ ἄλλα μέρη τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ θορύβῳ καὶ ἀταξίᾳ κινούμενον ἐπ' αὐτοῖς,] οὐ παρεῖσαν. ὥστε ἀνωφελὴς ἦν [τῷ δήμῳ] ἡ τῶν ἀρχόντων βοήθεια. τέλος δ' οὕτω ἐπεκράτησαν οἱ πατρίκιοι, καὶ οὐκ εἴασαν ὑπεκφυγεῖν τὸν νόμον. οἱ δὲ πρόθυμοι συλλαβέσθαι δόξαντες τοῖς ἐπάτοις, οὐ

πειθὴν

τεχῶν οἰκιῶν ἦσαν, Ποστούμιοι, καὶ Σεμπρώνιοι, καὶ τρίτοι Κλοίλιοι, γένους τε ἀξιώσει λαμπρότατοι, καὶ ἐταιρείαις μεγάλαις δυνάμενοι, πλούτῳ τε καὶ δόξῃ, καὶ τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις ὑπερφέροντες· καὶ τὸ μὴ κυρωθῆναι τὸν νόμον ὅτοι ὡμολογοῦντο αἴτιοι γενέσθαι. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ τῶν δεκαπενταβούλων οἱ δήμαρχοι τὸν ὑπερφέροντα τῶν δημοτικῶν, ἐσκόπουν ὅ τι χρήσονται τοῖς πράγμασι, καινὸν μὲν τοῦτο καὶ [τῶν δὲ] πάντων ὁμολογούμενον εἰληφότες, ὃ μὴ τοὺς ὑπάτους ἄγειν ὑπὲρ τοῦ δίκαιον, ἀλλὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτοῖς ἰδιώτας· ὧν κακουμένων ἔμελλε τοῖς πολλοῖς τῶν πολιτῶν ἐλάττονα ἔσεσθαι λόγον, ὥσπερ ὁ Σίκκιος ὑπελήφθη. πρὸς δὲ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τὰς αἰτίας ἀληθομένων, ὅσον εἰς χρῆσιν, καὶ πρὸς τὸ ὄνομα (ὃ δὴ σὺν) τῇ δίκῃ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ τιμήματος, πολὺν ἔσεσθαι τὸν μέγεθος, ὑπὲρ μελῆ ποιούμενοι ζήτησιν. οἱ μὲν οὖν χαλεπώτεροι τὰς φύσεις, ὑπὲρ τὸ μεῖζόν τε καὶ φοβερώτερον ἀπάντων τούτων τοῖς πράγμασι παρήνουν· οἱ δὲ ὑπιέστεροι, ξυμφανέστερον ὑπὲρ τὸ μετριώτερον καὶ φιλανθρωπότερον. ὁ δὲ τούτοις ἡγούμενος τῆς γνώμης, καὶ πείσας αὐτοὺς, καὶ Σίκκιος ὁ τὸν ἐν τῷ δήμῳ πρὸς τὰ κληρουχίας διηθῶν λόγους. ἔδοξε δὴ οὖν αὐτοῖς, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος τῶν πατρικίων ἐᾶσαι, Κλοιλίους τε, καὶ Ποστουμίους, καὶ Σεμπρωνίους ὑπὲρ τὸν δῆμον ἄγειν, ὧν ἔπρεσβευσαν ὑφέξοντας δίκας· ἐκάλυε δὲ αὐτοῖς, ὅπως τῶν ἱερῶν νόμων, οὓς περὶ τῶν δημάρχων ἐκύρωσεν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος, οὐδενὶ δεδωκότων ἐξουσίαν ἀναγκάζειν τοὺς δημάρχους ἐπομένους τι τῶν ἀβουλήτων, ὥσπερ τοὺς ἄλλους πολίτας, ἐκείνοις κωλυτῆρσιν αὐτοῖς, ἀγαγεῖν ἐκώλυσαν· ὑπὲρ τέλος τοῦ περὶ τοῦ νόμου διαγνώσεως. τίμημα δὲ ἐφάνη τῆς δίκης οὐσίας μήτε θανάτου, μήτε φυγῆς, μήτε ἄλλο ὑπὲρ φθόνον μηδέν, ἵνα μὴ τοῦτο αὐτοῖς γένηται σωτηρίας αἴτιον, ἀλλὰ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἱερᾶς εἶναι Δήμητρος· ὃ μετριώτατον ἐκλεξαμένοις τοῦ νόμου μέρος. ἐγένετο ταῦτα, καὶ παρῆν ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τῆς κατὰ τῶν ἀνδρῶν ἔδει συνελθεῖν δίκας. τοῖς δὲ ὑπάτοις καὶ τῶν ἄλλων πατρικίων τοῖς ἀδελφοῖσιν εἰς τὸ συνέδριον· ἔτυχον δὲ οἱ κράτιστοι ἀδελφιδεῖς· ἐδόκει συγχωρεῖν τοῖς δημάρχοις ὑπελεῖσαι τὰς δίκας, ἵνα μή τι μεῖζον κωλυθέντες ἐξεργάσωνται κακὸν, καὶ τοῖς δημόταις ὑπιέναι ἀγελαιομένοις, εἰς τὰ χρήματα τῶν ἀνδρῶν ἐκκεχυμένα τῷ χολῷ, ἵνα πραότεροι γένωνται τὸ λοιπὸν, λαβόντες ὁπόσην χρῶ τῶν ἐκείνων δίκαιον, ὅτε τε καὶ τῆς εἰς τὰ χρήματα ζημίας διόρθωτον ἐγγύσης τοῖς πεπονθόσι τὸ συμφορᾶς. ὅπερ καὶ συνέβη. ἀλόντων γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἑπτὰ τὰς δίκας, ὅ τε δῆμος ἀγελαιόμενος ἐπαύσατο, καὶ τοῖς δημάρχοις ἔδοκει τὰς ἀποδεδόσθαι μετρίως καὶ

quæ promptissimis animis adiuuerũt consules. hi erant Postumii, Sempronii; & tertii, Cloelii, generis claritate, clientelis, opibus, dignitate, ac rebus bello gestis præstantissimi; per quos omnium confessione stetit quo minus *plebiscito* sanciretur lex *agraria*. Postridie tribuni cum nobilissimis e plebe cõsultauerunt quomodo tractandum esset hoc negotium. vbi quum vno omnium cõsensu placuisset, non consulibus diem dicendã, sed priuatis qui suo illos ministerio adiuuissent: quia, vt Siccius monuerat, ciues horum pœnam nõ vsq; adeo curaturi erant: sollicite disquirebatur de accusandorum numero, criminis nomine, & in primis mulctę æstimatione. qui asperiori erant ingenio, exaggeranda censebant hæc omnia, ad terrorem incutiendum ceteris: contrà mitiores, ad mediocritatem & clementiam reuocabãt singula: cuius sententiæ Siccius fuit auctor, is qui pro concione legem agrariam suaserat. Placuit igitur, omissis patriciis ceteris, solos Cloelios, Postumios, ac Sẽpronios arcessere, ad reddendas coram populo factorum suorum rationes: crimini fore, quod contra sacratas leges, quas de tribunis S P Q R sanxerit, (quibus diserte cauebatur nequis tribunos inuitos cogeret) ipsi eos cohibuissent ne cognitionem de lege perferrent ad populum. mulcta vero placuit non mors, aut exsilium, aut aliud quidpiam inuidiosum, ne hac occasione absoluerẽtur; sed vt bona eorũ sacra essent Cereri: quæ omnium mitissima pœna lege præscribebatur. Factum est ita, & adfuit dies iudicii. Tum consules & ceteri patricii qui in senatu aderãt, (erant autem conuocati præstantissimi quique) censuerunt cedendũ esse tribunorũ impotentię, ne vetiti auderent peius aliquid: permittendumq; efferatę plebi vt bilem in illorum patrimonia effunderet, mulctatisq; pro arbitrio inimicis, posthac mansuetior & tractabilior fieret: præsertim cum pecuniarum iactura facilius sarciri posset. quod & contigit. cum enim deserto iudicio damnati essent, tum effera plebis ira conquieuit, tum tribunis aliqua ex parte satisfactum est,

constabilita eorũ potestate ciuiliter: & patricii damnatis bona sua reddiderunt, restituto his qui a plebe illa emerant, æquo pretio. atq; hic eius cõtentionis & periculi fuit exitus. Nõ multo post, tribunis legem rursus vrgentibus, repente allatus nuntius de hostium in Tusculanum agrum irruptione, conatus eorum plane impediuit. Tusculanis enim magna frequentia Romam cõfluentibus, & Æquos magnis copiis aduenisse dicentibus, direptisq; iam agris, oppidum quoq;, ni mature succurreretur, intra paucos dies captũ iri: senatus decreuit ambos cõsules ferre suppetias. qui cum indicto delectu, cunctos ciues ad arma vocassent, tribuni tũc quoq; renouata seditione, conati sunt impedire quo minus conscriberentur copiæ, neq; ex lege in ciues militiam detrectantes vindicaretur. sed frustra. conuocatis enim patribus, S C factũ est, vt patricii cum clientibus suis id bellum susciperent; & siqui alii ciues pro salute reip. se ad expeditionem istam sponte offerrent, iis pietatis iura essent integra: contra, his qui consules desererent, *irata essent numina*. eo S C pro concione recitato, multi etiam ex plebe sponte dederunt nomina; pars, ingenuo quodam pudore, ne deessent ciuitati quæ propter fidẽ erga Romanum imperium perpetuo ab hostibus infestaretur: inter quos erat etiam Siccius ille, qui pro concione in publici agri vsurpatores inuectus fuerat: & sequebatur eũ cohors octingenaria *emeritorum* militũ; qui etsi, vt ille quoque, per ætatis priuilegium a militandi necessitate liberati erant, tamen cum eum ob multa & magna merita honorarent, in bellum exeuntem deserere noluerunt: & hęc copiarum pars ceteros in hanc militiam proficiscentes, rei bellicæ peritia fortiq; in adeundis periculis audacia longe superabat. maior pars, senatorum precib. & gratia adducti, *exeuntes* sequebantur. nec deerant qui ob commoda quæ se in militia offerunt, ad subeunda quæcumq; pericula parati essent. breuique instructissimus exercitus & satis numerosus comparatus est. Quo cognito, hostes non exspectauerunt eius aduentum, sed receperunt se in sua. Hos consules

πολιτικὴ δυνάμις καὶ βοήθεια· τοῖς τε δυνάσταις τὰς οὐσίας οἱ πατρίκιοι τῶν ἁρπασθέντων ἐκ τοῦ δημοσίου τὸ ἴσης λυσάμενοι μισθῆς ἀπέδοσαν· καὶ τὰ μὲν καλούμενα ἐπίγραφα δημόσια, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκτηθέντων τοῖς προστάγμασιν αὐτῶν, διελέλυτο. μετὰ δὲ πολὺ δὲ πάλιν τῶν δημάρχων τὸν ὑπὲρ τοῦ νόμου εἰσφερόντων λόγον, ἀφνιδίως τὶς ἀγγελθεῖσα πολεμίων ἔφοδος ἐπὶ τὰ τοῦ Τυσκλάνων [πόλιν, αἰτία κωλύσεως ἐποχεῶσα ἐγένετο. τῶν γὰρ Τυσκλάνων] καὶ πλήθη εἰς τὰ Ῥωμαίων ἀφικνουμένων, καὶ λεγόντων ὅτι δυνάμει πολλῇ παρόσον Αἰκανοί, καὶ τὰ μὲν χώραν αὐτῶν ἤδη διηρπάκασι, τὴν δὲ πόλιν, ἐὰν μή τις βοήθειαν ταχεῖα ἐπιχωρήσῃ, φθάσουσιν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀφιγμένοι· ἡ μὲν οὖν βουλὴ τοὺς ὑπάτους αὐτοῖς ἐψηφίσατο βοηθεῖν ἀμφοτέροις· οἱ δὲ ὕπατοι στρατολογίαν ποιησάμενοι, ἐκάλουν τοὺς πολίτας ἀπαντᾶν ὅπλα ἔχοντας. ἐγένετο μὲν οὖν καὶ τότε σάσις, ἀναβαλλομένων τὴν καταγραφὴν τῶν δημάρχων, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ νόμου ἡμερείας διδόντων ποιεῖσθαι τῶν ἀπειθούντων. ἔπραξε δὲ οὐδέν. συνελθοῦσα γὰρ ἡ βουλή, γνώμην ἀπεδείξατο, τοὺς πατρικίους ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἐξιέναι σὺν τοῖς ἑαυτῶν πελάταις, τοῦ δὲ δήμου τῶν πολιτῶν τοῖς μὲν βουλομένοις μελέσθαι τῆς στρατιᾶς ὑπὲρ σωτηρίας τῆς πατρίδος γνωμένης, ὅσια εἶναι τὰ πρὸς θεούς, τοῖς δὲ ἐκκαλεῖσθαι τοὺς ὑπάτους τὰ ἐναντία. ὡς δὲ ἀνεγνώσθη τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἐν ἐκκλησίᾳ, πολλοὶ καὶ τοῦ δήμου τὸν ἀγῶνα ἐκείνης ὑπερέμειναν· οἱ μὲν ὑπισχνούμενοι, δι' αἰσχύνην, εἰ μηδὲν ὑπουργήσουσι πολὺ συμμάχων μᾶλλον τοῖς αὐτοῖς δύνοιαν ἀεί τι πρὸς τῶν ἐναντίων βλαπτομένῃ· ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Σίκκιος ἐκεῖνος ὁ κατηγορήσας ἐν τῷ δήμῳ τῶν στρατευσαμένων τὰ δημοσίαν γῆν, πεῖραν ἐπαγόμενος ὀκταχοσίων ἀνδρῶν, [οἱ] στρατεύεσθαι μὲν οὐκέτι ὤφειλον εἶχον, ὡς γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνος, οὐδὲ ἔπιπλον ὑπὸ τὰς ἀνάγκας τῶν νόμων· ἠμφίλλες δὲ τὸν ἄνδρα μᾶλλον πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας, ἀξιοῦντος ὅτι τὸν πόλεμον οὐκ ἐδικαίωσαν ἀπολείπεσθαι. καὶ ἦν τοῦτο ὃ μέρος τῆς ἐξελθούσης τότε δυνάμεως ἐμπειρίᾳ τε ἀγώνων, καὶ τῇ μᾶλλον τὰ δεινὰ ὑπομένειν, μακρῷ τοῦ δήμου ἀμείνον. οἱ δὲ πολλοὶ χαίρειν καὶ μᾶλλον τοῦ πρεσβυτάτων ὑπαχθέντες εἵποντο. ἦν δέ τι μέρος, οὐ τῶν ὠφελῶν ἕνεκα τῶν ἐν ταῖς στρατείαις γινομένων πρόντα κίνδυνον ἕτοιμον ἦν ὑπομένον. καὶ δι' ὀλίγου χρόνου δυνάμεις ἐξῆλθε πλήθη τε ἀποχρῶσα, καὶ μᾶλλον ἀσκουμένη χρωμένη λαμπρότατα. οἱ μὲν οὖν πολέμιοι προαισθόμενοι ὅτι μέλλουσιν ἐπ' αὐτοὺς ἐξάγειν Ῥωμαῖοι στρατιάν, ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. οἱ δ' ὕπατοι καὶ σου-

493

κτ' ασπουδὶ ἐλαύνοντες, καταλαμβάνουσιν ἐστρατοπεδευκότας αὐτοὺς πόλεως Αντίου πλησίον ἐν ὑψηλῷ καὶ ἀποτόμῳ χωρίῳ, καὶ τὴν μὲν τ' παρεμβολὴν τ' ἐκείνων ὑστερον τέως μὲν οὖν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ὑπέμενον ἀμφότεροι παρεμβολαῖς. ἔπειτα καταφρονήσαντες τῶν Ρωμαίων Αἰκανοὶ τ' [ἀ] τοτε ἐπιχειρήσεως, καὶ πλῆθος ἀκ ἰσχυρὸν εἰ" νομίσαντες, [ἀγοράς τε αὐτῶν ἐπιόντων ἐξιόντες, καὶ τοὺς ὅπῃ τας νομὰς ἀποστρεφομένους ἢ χόρτον, ἵππους] ἀνεκρούοντο, καὶ τοὺς ὑδρείαν καταβαίνουσιν αἰφνιδίως ἐπεπίπτοντο, τοτε καλεῖν τό τε εἰς μάχην πολλάκις αὐτούς. ταῦτα ὁρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἐδόκει μηκέτι διατείβειν τ' πόλεμον. ἐν δὲ ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἡ τοῦ πολεμεῖν ἐξουσία Ρωμιλίῳ τοτε ἦκουσα· καὶ ὁ δ' σύνθημα δίδοις, καὶ εἰς τάξιν καθίστας, ἀρξάν τε καὶ παύεσθαι μάχης τ' καιρὸν παμφύων ἐκεῖνος ἐν· ὃς ὅπῃ" τὰ σημεῖα ἐκέλευσεν ἀρθῆναι" τῆς μάχης, καὶ τοτε ἦλθ' ἐκ τοῦ χάρακος τ' στρατὸν, τοὺς μὲν ἄλλους ἔπαυσεν ἱππεῖς τε καὶ τοὺς πεζοὺς κτ' ασπίδας ἐν τοῖς ὅπισθεν ἑκάστοις τόποις· τ' δὲ Σίκκιον καλέσας λέγει· Ἡμεῖς μὲν, ὦ Σίκκιε, μαχούμεθα τοῖς πολεμίοις ἐνθάδε· σὺ δὲ, ἐν ὅσῳ μέλλομεν ἐπὶ τὴν τοτε δοκοῦμεν τὸν ἀγῶνα ἀμφότεροι, χώρᾳ τινὶ πλαγίαν ὁδὸν ἐκείνου ὅπῃ τοῦ ὄρους, ἔνθα ἡ τῶν πολεμίων ὅστις παρεμβολὴ, καὶ μάχου πίεσον τοτε τοὺς ἐν τῷ χάρακι, ἵν' ἡ τοτε τῷ φυγείῳ δείσαντες οἱ τοτε ἡμᾶς μαχόμενοι, καὶ βοηθεῖν τοτε θυμούμενοι, νῶτά τε δείξωσι" καὶ διακαταργασοι γένωνται, καθάπερ εἰκὸς ἐν διαχωρήσῃ τάχεια, καὶ εἰς μίαν ὁδὸν ἅπαντες βιαζόμενοι", ἡ μόνοις αὐτόθι τ' χάρακα ἀποδώσουσιν. οὔτε γὰρ ἡ φυλάττουσα αὐτὸν δύναμις ἀξιόμαχός ἐστιν, ὡς εἰκάσαι ἄν τις, ὅπῃ τῷ ἐρυμνῷ τοῦ τόπου δοκοῦσα εἶ" πρὸς ὃ ἀσφαλές· ἡ τε ἅμα σοι δύναμις ἀποχρῶσα γένοιτ' ἄν, ἄνδρες ὀκταχόσιοι πολλῶν ἀθλητὰ πολέμων, πρὸς τετραγμένους σκηνοφύλακας ἀτοτε δόκητοι τοτε πεσόντες, τῷ τολμηρῷ ἐλθν. καὶ ὁ Σίκκιος ἔφησεν· Ἀλλ' ἐγώ σε ἀπόντα μὲν ἕτοιμος ὑπηρέτην· τὸ μὲν τοι ἔργον οὐ ῥᾴδιον, ὡς τοτε σοι δοκεῖ. ὑψηλή τε γὰρ ἡ πέτρα καὶ ἀπότομος, ἐφ' ἧς ὁ χάραξ· ὁδόν τε εὐθεῖαν ὁρῶ φέρουσαν ἐς" αὐτ' ἔξω τ' μιᾶς, ᾗ καταβήσονται οἱ πολέμιοι τοτε ἡμᾶς· φυλακὴν μὲν οὖν τε εἰκὸς ἀξιόμαχον εἶ" ἐν αὐτῇ· καὶ ὀλίγη τε πόνου καὶ φαύλη τις ἔλαττύχη, πρὸς πολλῷ πλείονα ἢ τ' σοὶ ἐμοὶ δυνάμιν δυτέχειν οἵα ἐστίν· τό τε χωρίον αὐτὸ παρέξει τῇ φυλακῇ τὸ μὴ δηώσεσθαι ὑπ' ἀσφαλές. ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἀνάθου τ' γνώμην· ἢ πειρᾶ γὰρ ὑπασφαλής. εἰ δ' ὅπως ἔγνωσταί σοι δύο πλευρὰς

properato itinere prope Antium assecuti in excelso & præruptoquodam loco castra metatos, ipsi quoque non procul ab eis castra posuerunt: & aliquamdiu exercitus vterque intra sua se castra continuit. tandē Æqui contemptis Romanis, qui nō priores pugnam capesserēt, rati exiguas eorum esse copias, cōmeatus intercipiebant; [pabulatum diuertētes, equis immissis repellebant;] aquatū descendentes, subitis incursionibus adoriebantur; hostemq; sæpius ad pugnam prouocabant. Quo viso, consules nō trahendum diutius bellū existimarunt. erat iis diebus penes Romilium belli imperium: idemq; & tesseras dabat, & aciem instruebat, & pugnę tum ineundæ tum omittendæ tempus præscribebat. is efferri iussis signis, eductisque e vallo copiis, cum ceteros equites & pedites per cohortes idoneo quemq; loco disposuisset, accitum ad se Siccium ita allocutus est: Nos Sicci hic cū hoste dimicabimus. tu, interim dū acies vtraq; se ad prœlium expedit, per obliquam illam viā conscenso monte, castra hostium ibi aggredere: vt qui nobiscum conflictabuntur, amittendę munitionis metu, ad ferendam suis opem festinantes, terga vertant, & (vt in celere recessū solet fieri) in vnam se omnes viam intrudentes, facile a nobis possint confici: aut si māserint in vestigio, castra amittant. nec enim sat valido munita sunt præsidio, vt ex eo coniicere licet, quod in loci natura omnem posuere fiduciam; & cohors tua octingentis veteranis cōstans, si tabernaculorum custodes præter exspectationem turbatos adoriatur, facile illos ipsa audacia profligabit. Ad hæc Siccius: Equidem paratus sum quæuis iussa capessere: sed quod iubes, non tam facile est quam tibi videtur. nam & castra in excelso ac prærupto saxo sita sunt; nec aliam ad ea viam ferre video, præter eam vnā, per quā hostes contra nos descendent: nec dubium est quin iustum in eis relictū sit præsidium: ac licet id modicum sit & infrenuum, longe tamen maioribus quam meis copiis sustinendis par est: & locus ipse præsidiarios tutabitur. Quapropter mallem te mutare consilium: nam tentare periculosum est. quodsi omnino statuisti duobus locis

pugnare vno tempore, manum idoneam ſelectorũ virorũ adde quæ me ſequatur vna cum emeritis. nõ enim furtim, ſed aperta vi expugnandus eſt locus. Plura parantẽ dicere de ratione ſui conſilii, conſul interpellauit. Nõ multis verbis, inquit, opus eſt: ſed ſi imperata facere ſuſtines, i celeriter, nec pro me imperatorem age. ſin periculum refugis, vtar aliorum opera. tu vero qui cẽties vicies in acie dimicaſti, XL annos militaſti, conuulneratus toto corpore, quoniã vltro veniſti, abi ne viſo quidem hoſte, & pro telis linguam rurſus cõtra patricios acue. Vbi nunc ſunt multa illa fortitudinis præmia quę reportaſti, torques, armillæ, haſtæ, phaleræ, coronæ acceptæ a conſulibus, detracta ſingulari certamine victis ſpolia, ceteraque moleſta quę te nuper iactantem pertulimus? Hoc vnũ opus cũ vero coniunctum periculo, ſatis manifeſte oſtendit qualis ſis, opinione magis fortitudinem colẽs, quam re vera. Ibi Siccius motus cõuitio; Non ignoro, inquit, Romili, alterutrũ tibi propoſitum, vt aut viuus nihil efficiam, turpiſſimamq; timiditatis notam reportem; aut obſcure & miſere ab hoſtibus conciſus, inteream: quoniam me quoq; ex illorum numero eſſe oſtendi, qui liberos ſibi animos ſumendos exiſtimant. non enim me in dubium periculũ, ſed in mortẽ certam mittis. attamẽ hoc quoq; periculũ ſubibo, & dabo operã ne ignauus videar; aut capturus caſtra: aut, ſi ſpe fruſtrabor, moriturus fortiter. vos cõmilitones mihi teſtes apud reliquos ciues eritis, (ſi letum meum audieritis) virtutem me meam perdidiſſe, & magnam loquendi libertatẽ. Hoc reſponſo cõſuli dato, lacrymãs cõſalutauit omnes familiares; atq; ita cũ ſua cohorte, & ipſa mæſta lacrymanteq;, non aliter quam in mortẽ profectus eſt; cõmiſerante vniuerſo exercitu, quaſi ex octingentis iſtis viris neminẽ poſthac viſuro. At Siccius non ea via qua Romilius credidit, per latus mõtis duxit; ſed per ſaltũ quendam maximum. in quem cũ peruenĩſſet, greſſum figens, ſic ſuos allocutus eſt: Miſit nos dux, vt videtis, in exitium. putauit enim nos per obliquam illam viam ituros; per quam eundo, impoſſibile erat hoſtes fallere. ego vos ducam per aliam

μάχας ὃν ἐνὶ καιρῷ, δύναμιν ἀξιόχρεων τάξον ἀν-
δρῶν ὑπολέκτων ἀκολουθεῖν μοι σὺν τοῖς πρεσβύτε-
ροις. ἃ γὰρ κλέψοντες τόδε χωρίον, ἀλλὰ βίᾳ καὶ φα-
νερῶς ἐξαιρούμενοι δύνομαι. ἔτι δ' αὐτὰ βουλομέ-
νῳ λέγειν τὰ ἀκόλουθα, ὑπολαβὼν ὁ ὕπατος εἶπεν·
Οὐ πολλῶν δεῖ λόγων· ἀλλ' εἰ μὴ ὑπομένῃς πρά-
ξειν τὰ προσταττόμενα, χώρει ἀφ' ἁπάντων, καὶ μὴ πα-
ρεκστρατήγει· εἰ δὲ ἀφίσασαι καὶ ἀποδιδράσκεις τὸν κίν-
δυνον, ἑτέροις εἰς τὸ ἔργον χρήσομαι. σὺ δὲ ἐκ-
τὸν εἴκοσι μάχας ἀγωνισάμενος, καὶ τετραορέκοντα ἐ-
τη τραυματισάμενος, καὶ καταπεφωνημένος ὅλον τὸ σῶ-
μα, ὅπῃ ἐκὼν ἦλθες, ἄπιθι μήτε ὁμιλήσας πολε-
μίοις, μήτε ἰδὼν, καὶ αὐτὴ τὰ ὅπλων ἀκόντα πάλιν τὰς
λόγους οἷς χρῆσαι τῶν πατρικίων. πόσους ἐκεῖνα
σου τὰ πολλὰ ἀριστεῖα, στρεπτοί, καὶ τὰ φάλαρα, καὶ τὰ
δόρατα, καὶ τὰ φάλαρα, καὶ οἱ τῶν ὑπάτων στέφανοι, καὶ
τὰ ἐκ τῶν μονομαχιῶν λάφυρα, καὶ πᾶσα ἡ δηλητα-
ρύτης, ἣν τότε ἐφεκόμισά σου λέγοντος; ἐν ἑνὶ γὰρ δὴ
τῷδε τῷ ἔργῳ βασανιζόμενος, ἔνθα κίνδυνος ἦν ἀ-
ληθινὸς, ὀξυπάθητος οἷος ἦσθα, καὶ δόξῃ τὸ αἰδρεῖον ὑπε-
τηδύων, οὐκ ἀληθείᾳ. καὶ ὁ Σίκκιος δεξαναχθεὶς
ὑπὸ τοῖς ὀνείδεσιν· Οἶδα, φησὶν, ὦ Ῥωμίλιε, ὅτι δυοῖν
προκειταί σοι θάτερον, ἢ ζῶντα διεργάσασθαι καὶ ὃ
μηδὲν ἀποδοῦναι δόξαν αἰχμῆν ἀπενεγκάμενον δό-
λιας, ἢ κακῶς καὶ ἀδήλως καταπεπτωκότα τοῦ πο-
λεμίων ἀποθανεῖν, ὅπῃ καλῶ τις ἔδοξα εἶ τι ἀξι-
ωμάτων ἐλευθερία φρονῶν. ἃ γὰρ εἰς ἄδηλον, ἀλλ' εἰς
ἐγνωσμένον ἀποτέλῃς με θάνατον. πλὴν ὑπομενῶ
καὶ τοῦτο τὸ ἔργον, καὶ πειράσομαι φανεὶς ψυχῇ ἃ κα-
κὸς, ἢ κρατῆσαι τῶν χάρακος, ἢ μὴ τυχὼν τῆς ἐλπίδος,
δηλονότι ἀποθανεῖν. ὑμᾶς δὲ, ὦ συστράτιῶται, μάρτυ-
ρας ἀξιῶ γενέσθαι μοι τοὺς ἀμείνους πολίτας, ἐὰν
πύθησθε τὸν ἐμὸν μόρον, ὅτι με ἀπώλεσεν ἡ ἀρετὴ, καὶ
ἡ πολλὴ τῶν λόγων ἐλευθερία. Ταῦτα πρὸς τὸν
ὕπατον ἀποκρινάμενος καὶ δακρύσας, τάς τε συμπλο-
κὰς ἀποδυσάμενος, ἀπαστάμενος, ὥρμητο τοὺς ὀκτακοσίους ἀν-
δρας ἄγων κατηφῆς καὶ δεδακρυμένους, ὡς τὸν ὅπῃ θα-
νάτῳ προϊόμενους ὁδόν· καὶ ἡ ἀμὴ δὲ πᾶσα στρατιὰ
δι' οἴκτου τὸ πρᾶγμα ἔλαβεν, ὡς οὐκέτι ὀψομένους
τοὺς ἄνδρας. ὁ δὲ Σίκκιος ἑτέραν ἀποστραφεὶς, οὐκ εἰς
ὁ Ῥωμίλιος ὑπελάμβανε, τῷδε τινὶ λαθραίᾳ τῇ
ὀρείᾳ ἦλθ. ἔπειτα, εἰς γάρ τις δρυμὸς ὕλῃ βαθείᾳ
ἔχων· εἰς τοῦτον ἄγων τοὺς ἄνδρας, ἴσασι), καὶ φησιν· Ὑπὸ
μὲν τοῦ ἡγεμόνος ἀπεστάλμεθα, ὡς πρὸ ὀφθαλ-
μῶν ὁρᾶτε, ἀπο-
λούμενοι. ἐδόκει γὰρ ἡμᾶς τινὰ πλαγίαν χωρήσειν ὁ-
δὸν, εἰς ἀμήχανον ἀναβαίνοντας εἰς μὴ οὐχὶ φανερὸς
τοῖς πολεμίοις γενέσθαι. ἐγὼ δὲ ὑμᾶς ἄξω καὶ ἀδήλοις

τοῖς

» τοῖς ἐχθροῖς ὁδὸν, καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω βίβων ὅπι-
» λήψεσθαί τινων, αἳ κατ' κορυφὴν αὐξουσιν ἡμᾶς ὅπὶ τ'
» χάρακα· καὶ ἐλπίδας χρησὰς ἔχειε. Ταῦτα εἰπὼν
ἦγε δι' τ' δρυμοῦ· καὶ πολὺ ἥδη διῃθὼν τόπον, δύει-
σκε κατ' δαίμονα ἄνδρα ὄξ ἀγροῦ πόθεν ἀπίοντα· ὃν
τῆς νεωτάτοις συλλαβὼν κελεύσας, ἡγεμόνα ποιῆται
τῆς ὁδοῦ. κἀκεῖνος αὐλοῖς ἄγων πρὸς ὄρος τι πολλῷ
χρόνῳ καθίσησιν ὅπὶ τ' ὑπερκείμενον τῷ χάρακι
λόφον, ὅθεν ἡ παχεῖα καὶ ὅπὶ φορος ἐπ' αὐτὸν ὁδός. ἐν ᾧ
δ' ταῦτα ἐγίνετο χρόνῳ στυγῆς αἳ τε τ' Ῥωμαίων καὶ
Αἰκανῶν δυνάμεις ὁμόσε, καὶ καταστᾶσαι ἐμάχοντο,
πλήθει τε ἀλκώμασι ἴσαι καὶ ὁπλισμοῖς, καὶ τοῦ θυ-
μίαν παρεχόμεναι τ' αὐτίκα· καὶ διέμενον ὅπὶ πολὺ
χρόνον ἰσόρροποι, ὅτε μὲν ὅπι βαίνοντες ἀλλήλοις, ὅτε
δ' ὑποχωροῦντες, ἵπποις τε ἵπποισι, καὶ πεζοὶ πεζοῖς·
καὶ ἔπιπτον ὄξ ἑκατέρων ἄνδρες ὅπι φανεῖς. ἔπειτα κρί-
σιν λαμβάνει ὁ πόλεμος ὅπι λευῆ. ὁ γὰρ Σίκκιος καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ ὅπῃ πλησίον ἐγένοντο τ' παρεμβολῆς τ'
Αἰκανῶν, ἀφύλακτον μέρος ὁρῶσιν ἐκεῖνο τὸ μέρος τ' χά-
ρακος· ὅπι γὰρ θατέρα τὰ τοῦ τὰς μαχομένους ἐ-
γραμμένα μέρη, πᾶσα ἡ φυλακὴ θεν αὐτὸν δυνάμις
ἐξάπτει κατ' θεαν τ' ἀγῶνος· ἐπεισπεσόντες κατ' πολλὴν
ὑπάτειαν, κατ' κορυφῆς ἐγίνοντο τ' φυλάκων· ἔπειτα
ἀλαλάξαντες ἔθεον ἐπ' αὐλοῖς. οἱ δ', ὡς τὸ τ' παρ' �ελ-
πίδα δῆνος ἐκπαγέντες, καὶ τ' τοσούτους εἰ δόξαν-
τες, ἀλλὰ τ' ἕτερον ἧκειν ὕπατον ἄγοντα τ' σὺν αὐτῷ
δυνάμιν, ἐρρίπτουν ἔξω τ' χάρακος ἑαυτοὺς, σὺν δὲ τὰ
ὅπλα οἱ πολλοὶ φυλάξαντες. οἱ δὲ τοῦ τ' Σίκκιον
τὰς καταλαμβανομένους αὐτῶν φονεύοντες, καὶ τ'
χάρακος κρατήσαντες, ἐχώρουν ὅπι τὰς ἐν τῷ πε-
δίῳ. οἱ δ' Αἰκανοὶ τ' δρόμων τ' χάρακος ἀπό τε τῆς
φυγῆς καὶ τ' κραυγῆς τ' σφετέρων αἰσθόμενοι, καὶ μετ' ὀ
πολὺ κατ' νώτου σφίσι τὰς πολεμίους ὑπονοήσαντες ὁρῶν-
τες, σὺκέτι γνησίως σὺν ἀπεδείξαντο, ἀλλὰ θορυ-
βήσαντες τὰς τάξις, ἔσωζον ἑαυτοὺς ἀνὰ κατ' ἀνὰς
ὁδούς· ἔνθα ὁ πλείστος αὐτῶν ἐγένετο φόνος. ὀ γὰρ διέ-
σαντοι Ῥωμαῖοι μέχρι νυκτὸς διώκοντές τε καὶ κλεί-
ποντες ἀνασκολόπους. ὁ δὲ πλείστος τε αὐτῶν ὄχλος φθεί-
ρας, καὶ λαμπρότατα ἔργα ἀποδεξάμενος, Σίκ-
κιος ἦν· ὃς ὅπῃ τέλος ἐώρα τὰ τ' πολεμίων ἔχοντα,
σκότους ὄντος ἤδη, τὸν ἀπείρανα ἀγῶν' ὅπι τ' κεκλημένα
ὑπὸ σφῶν χάρακα ἀνέστρεφε, μεγάλης χαρᾶς καὶ
πολλοῦ μεστὸς ὢν αὐχήματος. οἵ τε σὺν αὐτὸν ἀθῶοί
τε καὶ ἀβλαβεῖς πάντες, ὀ μόνον σὺδὲν παθόντες ὧν
προσεδόκησαν, ἀλλὰ καὶ δόξαν ὅπι φανεστάτην ἀξενεγ-
κάμενοι, παλέρα καὶ σωτῆρα καὶ θεὸν, καὶ πάντα τὰ τι-
μιώτατα ὀνομάζοντες, ἀπλήστως εἶχον ἀσπασμῶν

illis non conſpicuam; & bona ſpes eſt inuenturũ me calles aliquos, qui nos ad caſtra perducãt in verticem. quare bono eſte animo. Hæc locutus, per ſaltum ducebat: cuius magnam partem emẽſus, forte fortuna virum nactus eſt ruſticum neſcio vnde venientem: quem per iuuenes comprehenſum, viæ ducem fecit. ille circum montem longis ambagibus ductos, tandẽ in adiacente caſtris tumulo ſtatuit; vnde cito & recta deſcẽdi ad caſtra poterat. Interea Romanorum & Æquorum acies cõcurrerant, certabantque fortiter, numero, armis, animis pares, diu neutro inclinãte victoria, ſed nunc his nũc illis aduerſos vrgentibus, tam peditib. quã equitibus: ceciderantq; ex vtraq; parte viri nobiles. tandẽ euidenti marte pugna decernitur. nã Sicciana cohors vbi prope caſtra Æquorũ peruenit, incuſtoditam eã valli partem offendit: totũ enim præſidium ad alterã partem pugnantibus obuerſam ſeſe cõuerterat, & prœlio ſpectando intẽtum erat. ibi Sicciani ſine vllo negotio irrumpentes, præſidiariorũ vertici imminebãt; moxq; ſublato clamore in eos incurrebant. quo inopinato caſu hoſtes cõſternati, nec opinati tam paucos eſſe, ſed adeſſe alterũ conſulem cũ ſuis copiis, proiecerunt ſe e caſtris, ne arma quidẽ retinentes pleriq;. Sicciani vero occidebant eos, quotquot ad manus venirent; & occupatis caſtris in campeſtrem deſcendebant aciẽ. tum Æqui, vbi e ſuorum clamore ac fuga capta eſſe caſtra ſenſerunt, nec multo póſt hoſtem a tergo inuadentẽ viderunt, nullũ amplius generoſum facinus ediderunt; ſed diuulſis ordinib. alii alia via ſaluti ſuæ conſuluerunt; nõ ſine clade maxima. herebãt enim tergo Romani, nec vſq; ad noctem occidere deſinebant quos aſſequerentur. ſed nullius inſignior opera fuit quam Siccii, nullus maiorẽ ſtragem edidit. qui vbi deuictũ hoſtem vidit, cum iam cõtenebraſſet, cohortem in capta a ſe caſtra reduxit, magno gaudio magnoq; ſpiritu plenus. militesq; cũ incolumes & integri euaſiſſent omnes, nõ ſolũ euitato imminẽti periculo, verumetiã parta maxima gloria, patrẽ eũ appellabant & ſeruatorẽ deũq;, necnõ aliis honorificẽtiſſimis nominibus; nec poterãt ſatiari mutuis

complexibus & ceteris gratulationis voluptatibus. atq; interim & reliquus Romanorum exercitus a persequendo reuersus, castra sua repetiit. Iamq; media nox erat, cum Siccio memori missum se in mortem a consulibus, in mentem venit laudē eis victoriæ prę-ripere. communicat cum suis consilium: quod vbi placere vidit, omnib. prudentiam atq; audentiam viri admirantibus, arma sumit & alios iubet sumere: ac primum quidquid in hostilibus castris esset hominum, equorum, ceterorumq; iumētorum, contrucidat; deinde incēdit tentoria frumento, vestimento, armis alioq; belli apparatu referta; adhæc præda quam hostes e Tusculano agro numerosam eo congesserant: omnibusq; igne absumptis, circa diluculum, nihil pręter arma ferens, abiit: emensusque viam propere, Romam peruenit. vt vero conspecti sunt homines armati iubilantes & festinātes, multo cruore fœdati, concursus factus est reduces videre audireq; res gestas cupientium. illi in forum vsq; progressi, tribunis omnia denarrarunt: qui coacta cōcione, iusserunt eos *eandem narrationem* coram toto populo repetere. cumq; maxima turba confluxisset, progressus in medium Siccius, victoriam indicauit, simulque rei gestæ modum; quodq; sua virtute octingentorumq; seniorum quos in mortē *certam* misissent consules, & castra Æquorum capta essent, & reliqui in fugam versi qui pugnabant in acie. postulabatq; vt nemini alteri pro victoria haberetur gratia: & postremo hæc addidit verba: Animas tantum & arma, nihil præterea, nec magnum nec paruum, e captis retulimus. His auditis populus ad miserationē & lacrymas flexus est, ætatem virorum & virtutem cōsiderans, & succensens iis qui talibus viris vrbem orbare voluerant. quæ res, vt Siccius iam ante præuiderat, publicum consulibus excitauit odium. nam ne senatus quidem eam tulit æquo animo, nec triumphū eis decernens, nec alios honores quibus fortia prœlia decorari solent. & Siccium plebs proximis comitiis tribunū designauit, honoremq; illi qui penes se erat contulit. atque hæc eo anno gesta sunt memorabilia. Post hos consulatū anno proximo inierūt

τε τὰς ἄνδρας, καὶ τὴν ἀνδρῶν φιλοφροσύνης ἡδονάς. ἐν ᾧ τούτῳ καὶ ἡ ἀνδρὴ τῶν Ῥωμαίων φάλαγξ ἀπὸ τῆς διώξεως ἀνέστρεφεν ὅπου τὰ ἑαυτῆς χάρακα. μέσαι τε ἦσαν νύκτες ἤδη, καὶ ὁ Σίκκιος μνησικακῶν τοῖς ὑπάτοις τὸν ὅπου τὸν θάνατον ἀποσολῆς, εἰς νοῦν βάλλεται τὴν δόξαν ἀφελέσθαι κατορθώματος. κοινωσάμενος οὖν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἦν εἶχε διάνοιαν, ὅπως πᾶσιν ὀρθῶς ἐφαίνετο, καὶ δόξεις ἴσως ὡς οὐκ ἐθαύμασε τὴν φρονήσεως καὶ τὴν τόλμης τὴν ἀνδρα, λαβὼν τὰ ὅπλα, καὶ τὰς ἀνδρὸς κελεύσας λαβεῖν, πρῶτον μὲν ἀνθρώπους ὅσους ἐν τῷ χάρακι καταλέλαβε τῶν Αἰκανῶν, καὶ ἵππους, καὶ τὰ ἀνδρὰ ὑποζύγια καταλέκτην ἔπειτα ὑφῆψε τὰς σκηνὰς ὅπλων τε καὶ σίτου καὶ ἐσθῆτος καὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον ὑποτηδείων γεμούσας, τῶν τε ἀνδρῶν χειμῶνι ὧν οὐκ τὴν Τυσκλάνων λείας ἐπήγοντο πολλῶν πόνου ὄντων. ὡς δ' ἄπαντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἠφάνισο, πρὸς τὸν ὄρθρον ἀπὴλθ φέρων οὐδὲν ὅτι μὴ τὰ ὅπλα. καὶ διανύσας ἀσφαλῆ τὴν ὁδὸν, εἰς Ῥώμην παρῆν. ὡς δ' ὤφθησαν ἄνθρωποι καθωπλισμένοι παιανίζοντές τε καὶ ἀσφαλῆ χωροῦντες ἅμιλλαν πολλῷ πεφυρμένοι, δρόμος ἐγένετο καὶ πολλὴ προθυμία τῶν βουλομένων ἰδεῖν τε αὐτοὺς καὶ τὰ πραχθέντα ἀκοῦσαι. οἱ δὲ μέχρις ἀγορᾶς ἐλθόντες, ἐδήλωσαν τοῖς δημάρχοις τὰ γνώμενα· κἀκεῖνοι συναγαγόντες ἐκκλησίαν, ἐκέλευσαν αὐτοὺς πρὸς πόλιν λέγειν. ὄχλου δὲ πολλοῦ συναθροισθέντος, παρῆλθεν ὁ Σίκκιος πρῶτον μὲν νίκην αὐτοῖς ἐδήλωσε, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀγῶνος διεφάνισε, καὶ ὅτι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀρετὴν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων ἑκατοντάδων ἀνδρῶν, οὓς ἀποθανουμένους ἀπέστειλαν οἱ ὕπατοι, ὅ τε χάραξ ὁ τῶν Αἰκανῶν ἑλήφθη, καὶ ἡ δυνάμις ἡ πρόσταξαμένη αὐτοῖς ἰωλκάσθη φυγεῖν. ἠξίου τε γὰρ αὐτοῖς μηδενὶ τῆς νίκης ἑτέρῳ χάριν εἰδέναι· καὶ τελευτῶν ἐπεφέρηκεν ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅτι τὰς ψυχὰς καὶ τὰ ὅπλα σώζοντες ἤκομεν· ἀνδρὸς δὲ οὐδὲν οὔτε μικρὸν οὔτε μεῖζον τῶν κεκρατημένων ἀξενεγκάμενοι. ὁ δὲ δῆμος ἀκούσας τῶν λόγων, εἰς οἶκτόν τε καὶ δάκρυα προὔπεσεν, ὁρῶν μὲν τὰς ἡλικίας τῶν ἀνδρῶν, ἐνθυμούμενος δὲ τὰς ἀρετὰς, ἀγανακτῶν δὲ καὶ νεμεσῶν τοῖς ὑποδεδεγμένοις βιάτων ἀνδρῶν ἐρημῶσαι τὴν πόλιν. ἐγεγόνει δ', ὡς προὔλαβεν ὁ Σίκκιος, μῖσος εἰς τοὺς ὑπάτους ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν. οὐδὲ γὰρ ἡ βουλὴ τὸ πρᾶγμα μετρίως ἤνεγκεν, ὅτε ἐψηφίσατο αὐτοῖς πομπεῖον θριάμβων, ὅτε ἀνδρὶ τῶν ἐπ' ἀγαθοῖς ἀγῶσι γινομένων. ἦν δὲ Σίκκιον ὁ δῆμος, ὅπερ καθῆκεν ὁ τῶν δεκαιρεσιῶν καιρὸς, δήμαρχον ἀπέδειξεν, ἧς κύριος ἴσως τιμῆς ἀποδιδοὺς. καὶ τὰ μὲν ὅπως φανέντα τότε πραχθέντων, διὰ δὲ ἴσως. ἐν ᾧ δὲ τῷ μὴ τοῖς τοὺς ὑπάτους ἔτη

Σπόριος

Σπόριος Ταρπήιος καὶ Αὖλος Τερμίνιος ὑπάτευον. οἱ δὲ δήμαρχοι λαμβάνοισι τὴν ἀρχήν· οἱ δέ τε δήμαρχοι τὰ μὲν ἄλλα θρασυνόμενοι τὸν δῆμον διετέλεσαν, καὶ ὅ τι περὶ τῶν δημάρχων δόγμα προεβούλευσαν, ὅπως πλέον μὴ σφίσιν ἐώρων τοῖς πατρικίοις γινόμενον ἢ τὸ κωλύειν, ἀλλὰ καὶ φθόνον, καὶ μῖσος, καὶ βλάβας ἰδίας καὶ συμφορὰς τοῖς προθυμοτάτοις ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζομένοις. μάλιστα δ' αὐτοὺς εἰς δέος ἤγαγεν ἡ τῶν ὑπάτων τὸν παρελθόντα ἐνιαυτὸν νεωστὶ γενομένη συμφορά, ὅτι ὑπὸ τοῦ δήμου παθόντων, οὐδεμίαν δὲ παρὰ τῆς βουλῆς βοήθειαν. Σίκκιος μὲν γὰρ ὁ τὸν Αἰκανῶν στρατὸν αὐτοῖς χαράξας ἀφέμενος, δήμαρχος τότε ἀποδειχθείς, ὡς πρῶτον ἔφην, τῇ προτεραίᾳ τῆς ἀρχῆς ἡμέρᾳ θύσας σωτήρια καὶ νόμον, πρὶν ὁποῦν ἄλλο ἀφ' ἑαυτοῦ θέσθαι τῶν χρεῶν, προσῆκεν ἐν ἐκκλησίᾳ Τίτον Ῥωμίλιον ἔχειν ἀπολογησόμενον ἀδικήμασι δημοσίοις δίκην ὑπὲρ δικαίῃ τῷ δήμῳ, χρόνον ἀποδείξας τὸν ἀγῶνος. Λεύκιος δὲ τότε ἀγορανομῶν, δήμαρχος ὑπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτει γεγονώς, τὸν ἕτερον τῶν πρισινῶν ὑπάτων Γάϊον Σεπούλιον εἰς ὁμοίαν δίκην προεκαλέσατο. πολλῆς δὲ γομένης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀγῶνος χρόνῳ σπουδῆς τε καὶ προθυμίας ἀμφοτέρων, οἱ μὲν ὑπατικοὶ πολλὰς ἐλπίδας εἶχον ὅπι τῇ βουλῇ, καὶ τὸ κινδυνεύσειν ἐν ἐλαφρῷ ἐποιοῦντο, ὑπισχνουμένων αὐτοῖς πρεσβυτέρων τε καὶ νέων οὐκ ἐάσειν τὸν ἀγῶνα ἐπιτελεσθῆναι. οἱ δὲ δήμαρχοι πάντα ἐν πολλῷ φυλαττόμενοι, καὶ οὔτε δείσας, οὔτε ἀπειλὰς, οὔτε κίνδυνον οὐδένα ὑπολογιζόμενοι, ὅπως καθῆκεν ὁ τοῦ ἀγῶνος χρόνος, ἐκάλουν τὸν δῆμον. ἐν δὲ παλαίτερον ἔτι συνερρυηκὼς ἐκ τῶν ἀγρῶν ὁ χερνήτης καὶ ἀθυρτὸς ὄχλος, καὶ προσνεμηθεὶς τῇ καθ' πόλιν, τῶν τε ἀγορᾶι ἐνέπλησε, καὶ τὰς φερουσας εἰς αὐτὴν γενοποιὰς. προτῃ μὲν οὖν εἰσῆλθεν ἡ κρίσις Ῥωμιλίου δίκη. καὶ παρῆσαν ὁ Σίκκιος τά τε ἄλλα καλὴν ἔρριν τοῦ ἀνδρὸς, ὅσα ὑπὲρ τῶν βίᾳ εἰς τὰς δημάρχους ἐδόξε δεδιέναι, καὶ τελευταῖον τὸν ὅπι βουλὴν διεξῆλθε τὸν ἐφ' ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι γεγονότα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ· καὶ παρείχετο ταύτης μάρτυρας τῶν στρατιωτῶν τοὺς ὅπι φανερωτάτους, ὃ δημοτικοὺς, ἀλλὰ πατρικίους· ἐν οἷς ἦν νεανίας οὐκ ἄφαντος ὅτε κρῖναι ἀξίωσιν, ὅτε κρῖναι τὸν οἰκείαν ἀρετὴν, καὶ τὰ πολέμια πάνυ ἀγαθός· Σπόριος Σερβίνιος ὄνομα αὐτῷ. οὗτος ἔφη, Μάρκον Ἰκίλλιον ἑνὸς τῶν ἐκ τῶν Σικκίου πατρὸς, ὡς συνηλικιώτην αὐτῷ καὶ φίλον, ἀπολυθῆναι τῆς ὀξύδου βουλῆς, ὡς ὅπι γαναῖον ὄντα μὴ δ' παθεῖν, Αὖλον Σερβίνιον τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν προσβυ-

Sp. Tarpeius, & A. Terminius: q̃ tum aliis obſequiis plebẽ delenierũt, tum SC de lege per tribunos ferenda fecerunt, cũ viderent patres impediendo nihil conſequi prẽter odium & inuidiam, & eos qui patrum cauſſam promptiſſimis animis agerent, priuatim male mulctari. Sed maxime illos terruit recens caſus ſuperioris anni conſulum, male a plebe exceptorum, nullo a ſenatu auxilio. Nã Siccius ille qui Æquorũ copias cum caſtris euerterat, tribunus tunc (vt dixi) deſignatus, ea ipſa die qua magiſtratum iniit, poſt peracta pro ſalute ſacra ſolennia, anteq̃ vllum aliud in rep. negotium tractaret, diem pro concione dixit T. Romilio, eumq; apud populũ publicæ iniuriæ cauſſam iuſſit dicere, præfinito iudicii tẽpore. & collegam eius C. Veturium eodẽ nomine arripuit L. *Halienus* ædilis, qui proximo anno tribunus fuerat. cũq; ante diem iudicii magna ſtudia & hortationes ambob. exhiberentur, conſulares fauore ſenatus freti, propemodũ contemnebant periculum, ſenioribus & iunioribus patriciis pollicẽtibus daturos ſe operam ne iudicium fieret. At tribuni omnia multo ante præcauentes, non precibus, nõ minis, non periculis mouebantur: ſed poſtq̃ dies dicta venit, cõuocauerunt populũ. & iã ante operariorũ & colonorũ turba ex agro in vrbẽ cõfluxerat: qua ad vrbanã multitudinẽ adiuncta, non ſolum forum oppletũ eſt, ſed ẽt ferentes in forũ vici. Prior reus actus eſt Romilius accuſante Siccio. obiiciebantur tũ alia q̃ in cõſulatu p̃ vim cõtra tribunos patrafſe videbatur, tum deniq; inſidiæ quas Siccio & cohorti eius, cum belli dux eſſet, ſtruxerat. teſtes citabantur viri qui fuerãt in ea expeditione nobiliſſimi, nõ plebeii, ſed patricii: & in his iuuenis tũ generis nobilitate, tũ ſua virtute ac bellica laude clarus, Sp. Virginius. is *pro teſtimonio* dixit: cũ M. Iciliũ, vnius e Siccii cohorte filiũ, vt æqualẽ & amicũ ſuũ, a pfectione illa liberare cuperet, quippe qui cum patre in prẽſens exitiũ emitteretur, atq; ab auũculo ſuo A. Virginio, qui in eadẽ expeditione legatus erat, obtinuiſſet vt is cõſules adiret, hãcq; ab ipſis gratiam

A.V.C. 300, Sp. Tarpeio, A. Terminio conſulibus, ſuperioris anni conſules mulcta ti, & legati legibus collegẽdis in Græciam miſſi.

97 ἐν τότε συγκαλούμενον, προσκαλάσας ἐλθεῖν ὅπι τοὺς ὑπάτους, ἀξιῶν σφίσι δοθῆναι ταύτην

peteret, consulibus id denegantibus, obortas sibi lacrymas amici sortẽ deflenti. iuuenem vero illũ cognito deprecatoris officio, venisse, impetrataque dicendi potestate, dixisse, se deprecatoribus magnas habere gratias; sed se non amplexurũ id beneficium, quo pietas erga propinquos adimeretur: & patrem tãto minus deserturum, quanto certiorẽ mortem peteret, vt cõpertum sit omnibus: sed iturum vna, defensurumq; *patrem* pro viribus, & eiusdem cum illis fortunæ futurum participem. Ad hoc iuuenis testimonium nemo nõ miseratus est sortem eorũ hominum. Vt vero ipsi quoq; Icilii citati, pater ac filius, de se ipsi testati sunt, maior plebeiorũ pars non amplius sibi a lacrymis temperare potuit. Romilius in caussæ suæ defensione, orationem habuit non demissam nec tempori accõmodatam, sed tumidam absolutaq; imperii potestate nimis confidentem. quo magis accẽdit iram populi. itaq; permisso plebi calculo, damnatus est omniũ tribuũ suffragiis. irrogabatur autem mulcta pecuniaria, assium *scilicet* decem milia. prudenti sane Siccii consilio, quo minus pro reo niterẽtur patricii, nec quidquam contra suffragia molirentur, cogitantes agi tantum de pecunia; & plebs facilius damnaret hominem cõsularem; quippe quem nec vita nec patria exueret. Damnato Romilio, post aliquot dies eũdem exitũ iudicii Veturius habuit. is quoq; pecunia mulctat⁹, assiũ XV M. Hæc considerantes præsentis anni consules, haud leuiter sibi timuerunt, caueruntq; ne idem ipsis post consulatum a plebe accideret. quare nihil dissimulantes, remp. aperte ad plebis fauorem administrare perrexerũt. primum itaq; centuriatis comitiis lex lata est; Licere omnibus magistratibus suæ potestatis læsæ reos mulctare. nã antea solis cõsulibus id licuerat. mulctæ tamen modus non mulctantium arbitrio relictus est, sed ab ipsis præfinitus; ne *scilicet* mulcta, quantumuis grandis, duos boues & triginta oues excederet. quæ lex diu seruata est apud Romanos. Deinde ad senatũ retulerunt de legib. quas tribuni in oẽs æque Romanos ferri, atque in perpe-

τὼ χάειν ἀντιλεγόντων ὑπάτων, ἑαυτὰς μὲν ἐπελθεῖν δάκρυα, τὼ συμφορᾶ τὸ ἑταίρου τοσαῦτα κλαομένω· τὸ δὲ νεανίαν ὑπὲρ οὗ τὰς δεήσεις ἐποιοῦντο, πεπυσμένον ταῦτα ἐλθεῖν, καὶ λόγον αἰτησάμενον, εἰπεῖν ὅτι τοῖς μὲν δεομένοις πολλὼ οἶδε χάειν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν ἀγαπήσαι τυχὼν χάριτος ἥτις αὐτὸ ἀφελήσαι τὸ πατρὸς τὸ ἥλιος βιοτεύοντος· νῦν δὲ ἀπολωφθεῖν τὸ πατρὸς, τόσῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ γε ἀποθανούμενος οἴχεται, καὶ πάντες τοῦτο ἴσασιν· ἀλλὰ σωτεξιὼν ἐπαμυνοῦντα ὅσα δυνατὸς), καὶ τὸ αὐτὸ ἐκείνων κοινωνὸς ἕξειν τύχης. ταῦτα δὲ μειρακίου μαρτυρήσαντος, σοβεῖς ἰὼν ὃς οὐκ ἔπαφέ τι τοῖς τὼ τύχω τὸ ἀνθρώπων. ὡς δὲ καὶ αὖθις κληθέντες ὅτι τὼ μαρτυρίαν παρῆλθον, ὅ τε πατὴρ Ἰκίλλιος καὶ ὁ μειράκιον, καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἔλεξαν, οὐκέτι καλέχειν τὰ δάκρυα οἱ πλείους ἐδυνάντο τῶν δημοτικῶν. ἀπολογηθέντος δὲ τὸ Ῥωμιλίου, καὶ διελθόντος λόγον οὔτε μετριοπαθῆ, οὔτε ἀρμόττοντα τοῖς καιροῖς, ἀλλ' ὑψηλὸν, καὶ ὅτι τῷ αὐτοπαθείᾳ τὸ ἀρχῆς μέγα φρονοῦντα, διπλασίως ἐπὶ ἐπερρώσθησαν εἰς τὼ κατ' αὐτὸ ὀργὼ οἱ πολῖται. καὶ ἡμόμνοι τὸ ψήφων κύριοι, καλέγωσαν ἀδικεῖν οὕτως, ὥστε πάσας ταῖς ψήφοις τὸ φυλῶν δηῶναι τὸ δῆμος. ἰὼ δὲ ὅ ἴμημα τῆς δίκης ἀργυρικὸν, ἀναίρεια μυρία. καὶ τοῦτο οὐκ ἄνω προνοίας ὁ Σίκκιος ποιῆσαί μοι δοκεῖ μοι νος, ἀλλ' ἵνα τοῖς τε πατρικίοις ἐλάττων ἡ πρὸς τὸ ἀνδρὸς κατηγορήσωσι, καὶ μηδὲν ἐξαμάρτωσι πρὸς τὼ ψηφοφορίαν, ἀναμνησθέντες ὅτι εἰς ἀργύριον ζημιώσει ὁ ἄλλος, καὶ εἰς οὐδὲν ἕτερον, καὶ τοῖς δημοτικοῖς ἡ πρὸς τὸ ἴμφεσις ὁρμὴ προθυμοτέρα, μήτε ψυχῆς ἄνδρα ἀναίτιον, μήτε πατρίδος ἀποστεροῦσα. Ῥωμιλίου δὲ καταδικασθέντος, καὶ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις καὶ δεκάτοις ἐάω. ἴμημα δὲ καὶ ἐκείνῳ ἐπενεχθῆναι τὸ ἀργυρικὸν, ἡμιόλιον δὲ τατέρου. ταῦτα δὲ λογιζομένοις τοῖς ἐν ἀρχῇ ὑπάτοις πολὺ παρέσχε δέος, καὶ τὸ μὴ ταῦτα παθεῖν ὑπὸ τὸ δήμου μετὰ τὸ ὑπαλείαν προθυμία. ὥστε οὐκέτι ἀποκρυπτόμενοι τὰς γνώμας, ἀλλὰ φανερῶς τὰ τὸ δήμου πολιτευόμενοι διελέλυσαν. τοιοῦτον μὲν οὖν ὅτι τὸ λοχίτιδος ἐκκλησίας νόμον ἐκύρωσαν, ἵνα ταῖς ἀρχαῖς πάσαις ἐξῇ τὰς ἀκοσμοῦσας ἢ παρανομοῦσας εἰς τὼ ἑαυτῶν ἐξουσίαν ζημιοῦν· τέως γὰρ οὐχ ἅπασιν ἐξῆν, ἀλλὰ τοῖς ὑπάτοις μόνοις. τὸ μὲντοι ἴμημα οὐκ ἐπ' αὐτοῖς ζημιοῦσιν ὁπόσον εἶ) δοκεῖ κατέλιπον, ἀλλ' αὐτοὶ τὸ ἀξίαν ὤεισαν, μέγιστον ἀποδείξαντες ὅρον ζημίας, δύο βόας καὶ τριάκοντα προβατα. καὶ οὗτος ὁ νόμος ἄχρι πολλοῦ διέμενεν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀκριβουμένος. ἔπειτα περὶ τὸν νόμον οὗ ἐπαύδαζον οἱ δήμαρχοι κοινοὺς ὅτι πᾶσι Ῥωμαίοις γραφὰς, καὶ εἰς ἅπαντα

πολλοῦ διέμενεν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀκριβουμένος.

πόντα τ' χρόνον ἀφαφυλαχθῆναι βυλόμενοι, ἀφ' ἁγνωσιν ἀπέδωκαν τῇ βυλῇ. ἐλέχθησαν μὲν τοῦτο πολλοί τε καὶ ἀπὸ τῶν κρατίστων ἀνδρῶν εἰς ἀμφότερα, καὶ ὃ κωλύσων καὶ ὃ συνεργήσων, φέροντες λόγους· ἐνίκα δὲ ἡ τὰ δημοτικώτερα τοῦ τῶν ὀλιγαρχικῶν εἰσάγουσα Τίτου Ῥωμιλίου γνώμη, τῷ δὲ τῶν ἀπόρων δόξαν τῶν τε πατρικίων καὶ τῶν δημοτικῶν ἠνώχλει. οἱ μὲν γὰρ, ὑπελάμβανον πόντα τὰ ἐναντία τοῖς δημοτικοῖς φρονήσειν τε καὶ λέξειν τ' ἄνδρα νεωστὶ τῷ ἐν τῷ δήμῳ δικαίῳ ἐνηωκότα. ὁ δὲ, ἀναστὰς, ὅπερ προσῆκεν αὐτὸν γνώμην ἐρωτηθέντα κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἀποκρίνασθαι· ἐᾷ δὲ ἐν τοῖς ἀφ' μέσου καθά τε ἀξιώσιν καὶ ἡλικίαν· ἔλεξεν· Ἃ μὲν ὑπὸ τοῦ δήμου πέπονθα, ὦ βυλή, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀδικῶν, ἀλλὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἕνεκα, φορτικὸς ἄν εἶναι ἔγωγε, ἂν εἰδόσιν ὑμῖν ἀκριβῶς λέγω· μνήμην δὲ αὐτῶν ποιοῦμαι τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα, ἵν' εἰδῆτε ὅτι οὐ κολακείας τοῦ δημοτικοῦ ὑπερβάλλων, ἐναντίος μοι ὄντος, ἀλλὰ διὰ τοῦ βελτίστου τὰ συμφέροντα ἐρῶ. θαυμάσῃ τε μηδεὶς εἰ πρότερόν τε πολλάκις, καὶ νῦν ἐναντίος ὑπάρχω ἐμαυτῷ, τῆς ἑτέρας προαιρέσεως γνώμονος· νῦν δ' ἐξαίφνης μεταβέβληκα. μηδὲ ὑπολάβητε δυοῖν θάτερον, ἢ τότε βεβουλεῦσθαί με κακῶς, ἢ νῦν ἀναλίσκειν τὰ δόξαντα ὀρθῶς. ἐγὼ γὰρ, ὦ βυλή, ὅσον μὲν χρόνον τὰ ὑμέτερα ἰσχυρὰ ἡγούμην, ὡς καὶ ἔχω, ἀριστοκρατίαν αὐξάνων, συνεφερόμην τοῖς δημοτικοῖς· ἐπεὶ δὲ τοῖς ἐμαυτοῦ φρονήμασι κακοῖς, μετὰ μεγάλων μισθῶν ἔμαθον ὅτι ἔλαττον ὑμῶν ὅτι τ' βυλόμενον τὸ δυνάμενον, καὶ πολλοὺς ἤδη τὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἀγῶνα αἱρουμένους συνεξέλιπε ἀναρπασθέντας ὑπὸ τοῦ δήμου, τοῖς ἀναγκαίοις εἴξαντες, οὐκ ἐθ' ὅμοια ἔγνωκα. ἐβουλόμην δ' ἂν μάλιστα μήτε ἐμαυτῷ συμβῆναι μήτε τῷ συναρχοντί μου ταῦτα ἐφ' οἷς ἄσμενος ἡμῖν συμπαθεῖτε. ὅπερ δὲ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς τέλος ἔχει, τὰ δὲ λοιπὰ ἔξεστιν ἐπανορθώσασθαι, τοῦ μὴ παθεῖν ταὐτὰ ἑτέροις προϊδέσθαι, καὶ χρὴ καθ' ἕνα ἕκαστον ἰδίᾳ τὰ παρόντα δεῖ πάντας ὑπολαμβάνειν. κράτιστα γὰρ οἰκεῖται πόλις ἡ προῒς τὰ πρόσφορα μεταρμοττομένη· καὶ συμβούλων ἄριστος, ὁ μὴ πρὸς τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἢ χάριν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἀποδεικνύμενος γνώμην· βουλεύονταί τε ὀρθῶς περὶ τῶν μελλόντων οἱ παράδειγμα ποιούμενοι τὰ γενόμενα τῶν ἐσομένων. ἡμῖν δὲ, ὦ βυλή, ὁσάκις ἐνέστη τις ἀμφισβήτησις καὶ φιλονεικία πρὸς τὸν δῆμον, ἀεί τι μειονεκτῆν δόξαντες, ἀνδρῶν ἐπιφανῶν θανάτοις τε καὶ ὕβρεσι καὶ ἐκβολαῖς ζημιωθῶμεν. κἀπὶ τί γένοιτ' ἂν ἀτύχημα πολὺ μεῖζον, ἢ τὰς κρίσεις τῶν ἀνδρῶν

tuum obseruari summopere cupiebant. Dictæ sunt variæ, & quidem a proceribus, in vtramq; partē sententiæ: sed vicit Romilii suffragiū, quod contra omnium tum patriciorū tum plebeiorum opinionē, populi magis quam optimatiū partib. fauit. cum enim omnes opinarentur ob recētem damnationis offensam, plebi & animo & voce vsquequaq; aduersaturū, ille, vbi ex ordine ad eum vētum est, (erat enim inter ætate dignitateque medios) assurgens, sic pro sententia locutus est: Quæ a plebe passus sum, P C, nō meo merito, sed quia in partes vestras fui propensior, si recensere vellem, equidē molestus vobis essem; cum accurate noueritis ea omnia: cogit tamen necessitas *aliquam* eorum mētionem facere, vt sciatis, quidquid dicturus sum, me non in gratiam plebis, quæ mihi infensa est, sed publicæ vtilitatis studio dicturum. Neq; miretur quispiā, me, cum & ante sæpe, & in consulatu, diuersum secutus sim, propositum, nunc derepēte mutasse animum: neq; existimate me vel tunc sinistrum cepisse consiliū, vel nunc parum recte mutare sententiam. Ego enim, P C, quamdiu partes vestras firmiores putaui, ita vt debui, steti pro optimatibus, nō magni plebē faciens. postquā aūt meo malo sum factus sapiētior, & magna mercede didici vobis esse plus consilii q̄ potentiæ, multosq; propugnatores vestros a plebe arreptos esse, vobis necessario dissimulātibus, (quod vtinā nec ego, nec meus collega, omniū vestrum cōmiseratione experti essemus) mutaui sententiā. & quoniā de nobis iam transactum est, restatq; prouidendū ne alii tractētur pari modo, oro & vniuersos & singulos vt cōmode statuamus de præsentibus. Optime enim cū ea ciuitate agitur, quæ sese reb. accōmodat: & optimus cōsultor est, qui nō ad priuatū odiū aut gratiā, sed ad publicā vtilitatē attēperat sua cōsilia. Nec aliūde melius cōsilia petūtur quæ in futurum prosint, quā a præteritarum rerum exēplis. Nostra certe P C hactenus ea fuit conditio, vt quotiescumq; cōtentio cū plebe incidit, semper inferiores discesserimus, mulctati virorum illustriū mortibus, iniuriis, exsiliis. Quid vero potest calamitosius ciuitati accidere, quā optimorum ciuiū

decisio? Quæ cum mihi in vobis non probẽtur, hortor vt eis parcatis, neq; vel huius anni magistratus euidenti obiiciatis periculo, ac postea in aduersis deseratis; vel aliũ quemquã, cuius etiã exiguus in rep. sit vsus. Quod vero suasionis meæ caput est, censeo legatos mittẽdos partim ad Græcas vrbes quæ sunt in Italia, partim Athenas; qui petant a Græcis leges optimas, & instituto nostro cõuenientissimas. Quibus reuersis consules ad senatum referant de legislatoribus eligendis, & quodnã eorum futurum sit imperiũ, quam ve diuturnum, deque cereris quæ ex rep. futura videbũtur. sublatisq; in posterum seditionibus, e quib. aliæ super alias exsistũt calamitates, neq; aliis de rebus amplius cum plebe cõtendamus, neq; in primis de legibus: quæ si nihil aliud, at saltẽ decentem maiestatis habent speciem.

Hæc effato Romilio vterq; cõsul accessit, multa in eandem sententiã locuti meditatis orationibus; ac mox senatus pars maxima: ita vt hæc sententia suffragiorũ numero vinceret. Iamq; scribẽdum erat senatusconsultum, cũ Siccius tribunus, qui Romilio diẽ dixerat, assurgens, prolixe hominem laudauit, quod mutata sententia, non tam priuatarum simultatum quam reipublicę rationem habuisset, candidoq; animo quod ex vsu futurum iudicasset, in medium protulisset. Quam viri sinceritatem, inquit, vt remunerem, mulctam illi condono, atq; iam nunc cum eo in gratiam redeo. nã bonitatis studio nos superat. Assenserunt & ceteri tribuni. Romilius tamen non sustinuit hãc gratiam accipere: sed laudata tribunorum voluntate, ait sese exsoluturum rem iudicatam: iam enim sacram esse; neq; ius aut fas futurum si dii eo fraudarentur qđ lex ipsis tribuisset. & fecit quod est pollicitus. S C facto & per plebiscitum confirmato, legati designati sunt qui a Græcis leges peterent, Sp. Postumius, Ser. Sulpicius, A. Mãlius. iis triremes ex ærario instructæ sunt, additusq; ceterus ornatus pro maiestate Rom. imperii. atq; *ita* annus exiit. LXXXII Olymp qua stadio vicit Lycus Thessalus e Larissa, principe Athenis Chærephane, exacto anno ab V C trecentesimo, P. Horatio, Sexto Quintilio consl. pesti-

A.V.C.301, olymp. 82, consl. P. Horatio, Sexto Quintilio, pestis sæuissima, etiã in vicinia.

πρεσβεύεσθαι; ἃ καὶ ταῦτα ὁ σιωδικῶν ὑμῖν ἐγὼ φείδεσθαι παραινῶ, καὶ μήτε τὰς νεῶν ἀρχὰς παραβαλόντας εἰς κίνδυνον προέσθαι, ἔπειτα ἐλαττωθέντας τοῖς δήμοις, μήτε τῶν ἀγώνων τινά, ἢ τι καὶ μικρὸν ὄφελος τῷ κοινῷ. κεφάλαιον δέ ἐστιν ὧν ὑμῖν παραινῶ, πρέσβεις ἑλέσθαι, τοὺς μὲν εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις τὰς ἐν Ἰταλίᾳ, τοὺς δ' εἰς Ἀθήνας· οἵτινες αἰτησάμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς κρατίστους νόμους καὶ μάλιστα τοῖς ἡμετέροις ἀρμόττοντας βίοις, οἴσουσι διαβουλίου ἀφικομένων δ' αὐτῶν, τοὺς τε ὑπάτους προσθεῖναι τῇ βουλῇ σκοπεῖν, τίνας ἑλέσθαι δεήσει νομοθέτας, καὶ ἥτινα ἔξοντας ἀρχάς, καὶ χρόνον ὅσον, καὶ τὰ ἄγη, ὅπως ἂν αὐτῇ φαίνηται συνοίσειν· σασιάζειν δὲ μηκέτι πρὸς τὸ δημοτικόν, μηδὲ ἄγη ἐπ' ἄγαις ἀναιρεῖσθαι συμφοράς, ἀγῶσί τε καὶ περὶ νόμων φιλονικοῦντας, οἷ κρεῖττόν ἐστι μηδὲν ἄγειν, τιμῶ γέ τοι δόξαν τὴν ἀξιώσεως ἕνεκεν ἀνωφελῆ. τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Ῥωμιλίου, οἵ τε ὕπατοι συνελαμβάνοντο τῆς γνώμης ἀμφότεροι, πολλὰ καὶ ἐκ παρασκευῆς συνειλεγμένα διεξιόντες, καὶ τῶν ἀγώνων βουλευτῶν συχνοί, καὶ ἐλάττους πλείους οἱ ταύτῃ προσπεσόμενοι τῇ γνώμῃ. μέλλοντος δὲ γράφειν τὸ προβούλευμα, ἀνίστησιν ὁ δήμαρχος Σίκκιος, ὁ τῷ Ῥωμιλίῳ προσθεὶς τὸ δίκαιον, πολὺν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς διῆλθε λόγον, ἐπαινῶν τὴν μεταβολὴν τῆς γνώμης, καὶ ὅτι μὴ τὰ ἴδια ἔρρωτο κρείττονα γίνεσθαι τῶν κοινῶν χρησίμων, ἀλλὰ ἀπὸ ὀρθῆς γνώμης τὰ συμφέροντα ἐπιδείξασθαι· ἀφ' ὧν, ἔφη, ταύτην αὐτῷ ἀποδίδωμι χάριν, καὶ χάριν ἀφίημι τῶν ἐγκλημάτων ὑπὲρ τῆς δίκης, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἀγαπάτομαι· νικᾷ γὰρ ἡμᾶς χρηστὸς ὤν. ὃ δ' αὖθ' οἱ ἄγοι δήμαρχοι παιδιὰς ὠμολόγουν. ὁ μὲν οὖν γε Ῥωμίλιος ὑπέμεινε ταύτην λαβεῖν τὴν χάριν· ἀλλ' ἐπαινέσας τοὺς δημάρχους τῆς προθυμίας, ἀποδώσειν ἔφη τὴν καταδίκην· ἱερὰ γὰρ ἤδη τῶν θεῶν εἶη· καὶ ὅτε δίκαια ὅτε ὅσια ποιῶν, ἀπιστεῖν τοὺς θεοὺς ἃ δίδωσιν αὐτοῖς νόμος· καὶ ἐποίησεν ὅπερ. γραφέντος δὲ τοῦ προβουλεύματος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικυρώσαντος τοῦ δήμου, πρέσβεις ἀπεδείχθησαν οἱ τοὺς παρ' Ἑλλήνων νόμους ληψόμενοι, Σπόριος Ποσθούμιος, καὶ Σερούιος Σουλπίκιος, καὶ Αὖλος Μαλλιος· οἷς τριήρεις τε παρεσκευάσθησαν ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ ἄλλος κόσμος εἰς ἀποδοχὴν τῆς ἡγεμονίας ἀπόχρεως. καὶ τὸ ἔτος ἐτελεύτα. ὅτε δὲ τὴν ὀγδοηκοστὴν καὶ δευτέραν ὀλυμπιάδος, ὧν ἐνίκα στάδιον Λύκος Θεσσαλὸς ἀπὸ Λαρίσσης, ἄρχοντος Ἀθήνησι Χαιρεφάνους, ἐτῶν τριακοσίων ἑκατὸν πληρουμένων ἀπὸ τῆς Ῥώμης συνοικισμοῦ, Ποπλίου Ὁρατίου καὶ Σέξτου Κοϊντιλίου δεδεγμένων τὴν ὕπατον ἀρχήν, λοιμικὴ

νόσος

νόσος εἰς τ̃ Ῥώμην καλέσκηψε, μείζη τ̃ ὀκ ὀ̃ πρεσ-
βέρου χρόνου μνημονευομένων· ὑφ' ἧς οἱ μὲν θεράποντες ὀλίγου ἐδέησαν ἄπαιδες ἀπολέσθαι, τ̃ ὄ̃ ὄντων πολιτῶν ἀμφὶ τὰς ἡμίσεις μάλιστα διεφθάρησαν, οὔτε τ̃ ἰατρῶν ἀρκούντων ἐπὶ βοηθεῖν τοῖς καμάτοις, οὔτε οἰκείων ἢ φίλων τὰ πολλὰ χρήματα ὑπηρετούντων. οἱ γὰρ ὅπη χωρεῖν τ̃ ἑτέρων βαλόμενοι νόσοις, ἁπτόμενοί τε καμάτων σωμ̃χ, καὶ συνδιατρίβοντες, τὰς αὐτὰς ἐκείνοις νόσους μετελάμβανον· ὥστε πολλὰς οἰκίας ἐξερημωθῆναι δι' ἀπορίαν τ̃ ὑπομενόντων. ἵν τε ὀκ ἐλάχιστον τ̃ κακῶν τῇ πόλει καὶ μὴ ταχέως λωφῆσαι τ̃ νόσον αἴτιον, ὅ τε περὶ τὰς ἐκβολὰς τ̃ νεκρῶν γινόμενον. κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπό τε ἀθυμίας καὶ ἀπορίας τ̃ περὶ τὰς ταφὰς ὑπὸ τῶν δείσαντες, ἔκαιόν τε καὶ γῇ παρεδίδοσαν τοὺς νεκρούς· τελευτῶντες δ', οἱ μὲν, ἀπὸ ὀλιγωρίας τ̃ καλοῦ, οἱ δ', τὰ ὑπὸ τῇ δόξα ὀκ ἔχοντες, πολλοὺς μὲν ἐν τοῖς ὑπονόμοις τ̃ ἀνωπτῶν φέροντες ἔρριπτον τ̃ ἀπογινομένων, πολλῷ δὲ ἔτι πλείους εἰς τ̃ ποταμὸν ἐνέβαλλον· ἀφ' ὧν τὰ μέγιστα ἐκακοῦτο, τοῖς τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς ἠϊόνας. ὀκκυμαινομένων γὰρ τ̃ σωμ̃χ, βαρεῖα καὶ δυσώδης προσέπιπτε καὶ τοῖς ἔτι ἐρρωμένοις ἡ τ̃ πνεύματος ἀποφορά, ταχείας ἔφερε τοῖς σώμασι τὰς ἑφάς· πίνεσθαί τε ὀκέτι χρηστὸν ὑπὸ ὀ̃ ὀκ ποταμοῦ χρημάτων ὕδωρ, τὰ μὲν, ἀτοπίᾳ τ̃ ὀσμῆς, τὰ δ', τ̃ πονηρὰς τὰς ἀναδόσεις ποιεῖν τ̃ ἑφῆς. καὶ ὐ μόνον ἐν τῇ πόλει τὰ δεινὰ ὑπ̃, ἀλλὰ καὶ ὅπῃ τ̃ ἀγρῶν. καὶ ὐχ ἧκιστα ὁ γεωργὸς ἐπόνησεν ὄχλος ἀναπιμπλάμενος, καὶ προσάτων καὶ τ̃ ἀνῶν τετραπόδων ἅμα διατρωμένων, τ̃ νόσου. ὅσον μὲν οὖν χρόνον τοῖς πολλοῖς ἐλπίδος τι ὑπ̃ν, καὶ τ̃ θεοῦ σοφίσιν ὅπῃ χωρήσοντος, ἅπαντες ὅπῃ τε θυσίας καὶ καθαρμοὺς ἐράπονδ· καὶ πολλὰ ἐνεωλείθη Ῥωμαίοις ὀκ ὄντα ἐν ἔθ τοῖς ἡμᾶς τ̃ θεῶν ὅπῃ τὰ δ' ὐμαῖα ὀκ ὐπρεπῆ. ἐπεὶ δὲ ὀδεμίαν αὐτῶν ὅπῃ προφὼ ἔγνω ὀκ τ̃ δαιμονίου γινομένῳ, οὐδὲ ἔλεον, καὶ τ̃ περὶ τὰ θεῖα λῃτουργίας ἀπέσχον. ἐν ταύτῃ τῇ συμφορᾷ τ̃ τε ὑπάτων ἄτερος ἀποθνήσκει, Σέξτος Κοιντίλιος, καὶ ὁ μ̃χ τ̃τον ἀποδειχθεὶς ὕπατος Σπόριος Φούριος, καὶ τ̃ δημάρχων τέτταρες, τ̃ ὧ βαλόντων πολλοὶ καὶ ἀγαθοί. ἐπεβαίνοντο μὲν οὖν ἐν τῇ νόσῳ τῆς πόλεως ὅσης, στρατὸν ἐξάγειν ἐπ' αὐτοὺς Αἰκανοί, καὶ διεπρεσβεύοντο πρὸς τὰ ἀνὰ ἔθνη ὅσα Ῥωμαίοις πολέμια ἦν, πρόφασιν καλοῦντες ὅπῃ τ̃ πόλεμον. ὁ μὲν ἔφθασάν γε προαλῶναι τ̃ δυνάμιν ἐκ τ̃ πόλεων. ἐπὶ γὰρ αὐτ̃ παρασκευαζομένων, ἡ αὐτὴ νόσος καλέσκηψεν εἰς τὰς πόλεις. διῆλθε δ' ὁ μόνον τ̃ Αἰκανῶν, ἀλλὰ καὶ τ̃ Βολούσκων καὶ τ̃ Σαβίνων μὲν, καὶ σφόδρα ἐκάκωσε τοὺς ἀνθρώπους.

lentia Romam inuasit quanta numquam antea: quæ seruitia absumpsit pene omnia, ciuiumq; circiter dimidium; nec medicis in tanta ægrotantium multitudine sufficientibus, nec domesticorum atq; amicorum ministeriis. nam qui aliis in lue succurrere conabantur, infecti cõtagio atq; assidua conuersatione, corripiebãtur eodem malo; ita vt multæ domus desolarentur ob curantium inopiam. nec minima calamitatis huius pestisque magis ac magis indies gliscẽtis caussa erat, quod proiiciebãtur defuncti. nã primum *communis naturæ* reuerẽtia, & suppetente copia rerũ ad funus necessariarum, cremabãt & humabant cadauera: deinde alii neglectu honestatis, alii præ inopia, multos e defunctis in angiportuum cloacas subterraneas, sed lõge plures in profluentem *Tiberim* proiiciebant. vnde maxima redundabat lues, tum per confragosas tum per meabiles ripę partes. nam eiectis ab vnda cadaueribus, grauis inde ac fœtidus ad valẽtes delatus halitus, cito eorum corpora inficiebat. nec aqua fluminis amplius erat potabilis; quia & tedioſum odorem spirabat, & vitiosum per venas alimentum diffundebat. Nec in vrbẽ tãtummodo malũ id sæuiit, verum per rura etiam: immo agreste vulgus nõ mediocriter id sensit, ouiũ & aliarũ quadrupedum, inter quas versabatur, contagio infectũ. Ergo quãdiu aliquid spei fuit in diis, totus populus se ad sacra lustrationesq; conuertit, multiq; noui & inusitati ritus tunc in vrbẽ introducti sunt, parũ congruẽtes deorum cultui. vbi vero animaduerterũt deos ista non respicere, nec tãgi misericordia, etiã diuini cultus ceremonias intermiserũt. Hac clade absumptus est alter cons. Sex. Quintilius, quiq; ipsi surrogatus est Sp. Furius; & quatuor ex tribunorũ collegio; senatores quoque multi ac boni. Ad hanc occasionem Æqui conati sunt bellum inferre populo Romano, p legatos sollicitantes in eius societatẽ alias gẽtes Romano nomini infensas. sed nihil tamen profecerunt. nam prius quam exercitum colligerẽt, inter ipsum apparatum belli, pestis eadem in ipsorum oppida incubuit, nõ Æquos solum peruagata, sed Volscos etiam & Sabinos, cũ maxima hominũ clade.

Quo malo agrorum cultura impedita, accessit insuper aliud, fames & annonæ caritas. His igitur consſ. propter pestilẽtiam nihil domi militiæve a Romanis gestum est, quod quidem historica narratione dignũ sit. Sequens annus consſ. habuit L. Menenium, P. Sestium; quo pestis tandem desiit. Tum vero ad agendas diis gratias publice peracta sacrificia, & ludi magnifici splendidissimis impẽsis facti: totaq; ciuitas erat in epulis, exegitque inter hilaritates cã hiemem. Initio deinde veris, multum multisq; ex locis cõportatum est frumentũ, partim ex ærario coemptũ, partim a priuatis inuectũ negotiatoribus. laborabat enim nõ mediocriter plebs commeatuum inopia, quod ager incultus iacuisset ob morbos & interitũ colonorum. Per idem tẽpus reuersi sunt legati, leges afferentes ab Athenis & Græcis Italiæ vrbibus: moxq; tribuni pl. adierunt consſ. postulantes vt ex S C legumlatores crearentur. qui cũ nescirẽt quomodo assiduis obnixisq; precib. obtundentes ablegarẽt, ægre ferentes istã importunitatem, nec volentes optimatium potentię officere, honesto prætextu rẽ distulerunt; instare comitiorũ tẽpus, designandosq; sibi prius esse cõsules: quod futurum esse perbreui. designatis vero consſ. vna cũ illis se relaturos ad senatũ de legumlatoribus. Quod cũ tribuni concederent, habitis solito maturius comitiis, consſ. designarũt Ap. Claudiũ & T. Genucium. deinde posita omni reipublicæ cura, quasi ad alios iã pertinente, nõ amplius mentem adhibebant tribunis, sed reliquũ consulatus tẽpus fallere cogitabant. & alter consſ. Menenius diuturno tenebatur morbo; nec deerãt qui dicerent eũ tristitia & animi mœrore tabescentem, inualitudine nõ facile potuisse liberari. Hac occasione vsus Sestius, quasi ipse dimidiata potestate nihil posset agere, tribunorũ preces eludebat, in nouos magistratus differẽs. Qui cum aliud agere nõ possent, ad Appium & collegã cõfugere cogebantur; etiamsi nondũ hi magistratum assumpserãt: eosq; nũc pro cõcione, nũc priuatim sollicitabãt. tandẽq; persuaserũt eis vt pro plebe facerẽt, proposita magnorũ honorũ ac potestatũ spe. Subierat

A.V.C. 302, consſ. L. Menenio & P. Sestio, annonæ caritas, rogatio de legumlatoribus.

οὐκ ὀλίγου χωρίου καὶ τῆς χώρας ἀλεώργητον ἀφεθῆναι, λιμὸν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ σωσάμενα. ὑπὸ μὲν τούτων τῶν ὑπάτων οὐδὲν ἐπράχθη Ῥωμαίοις ἀξιόλογον, οὔτε πολεμικὸν, οὔτε πολιτικὸν, εἰς ἱστορίας ἀφήγησιν ἐλθεῖν ἄξιον. εἰς δὲ τὸν ὕστερον ἔτος ὕπατοι μὲν ἀπεδείχθησαν Λεύκιος Μενήνιος, καὶ Πόπλιος Σήστιος· ἡ δὲ νόσος εἰς τέλος ἐλώφησε. καὶ μετὰ τοῦτο θυσίαι τε χαριστήριοι θεοῖς ἐπετελέσθησαν δημόσιαι, καὶ ἀγῶνες ὑπερφυεῖς λαμπρᾶς πομπῆς ὑπερχορηγούμενοι δαπάναις· ἐν δὲ παιδείαις τε καὶ θαλίαις ἡ πόλις ἦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ πᾶσιν ὁ χειμέριος χρόνος ἀμφὶ ταῦτα ἐδαπανήθη. ἀρχομένου δὲ ἔαρος σῖτός τε πολὺς καὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χωρίων, ὁ μὲν πλείων δημοσίᾳ σεσωνημένος, ὁ δέ τις καὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἐμπόρων κομιζόμενος. ἐκαμνε γὰρ οὐχ ἥκιστα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἐφῆς ὁ λαὸς, χέρσου τε γῆς ἀφειμένης διὰ τὰς νόσους καὶ τῶν ὀλεθρευσάντων τοὺς γεωργοῦντας. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ παρεγίνοντο ἀπό τε Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων οἱ πρέσβεις, φέροντες τοὺς νόμους. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ δήμαρχοι τοῖς ὑπάτοις, ἀξιοῦντες ἀποδεῖξαι τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς τοὺς νομοθέτας. οἱ δ', οὐκ ἔχοντες ὅτῳ μὴ αὐτοὺς ἀπαλλάξαιεν ἑτέρῳ πρόσκαιρον μόνους καὶ λιπαρουμένους, ἀξιόμενοι τὴν πρᾶγμα, καὶ οὐκ ἀξιοῦντες καταλῦσαι τὴν ἀριστοκρατίαν, πρόφασιν εὐπρεπῆ πρόβαλλοντο, λέγοντες ἐν χερσὶν εἶναι τὴν ἀρχαιρεσιῶν καιρὸν, καὶ δεῖν αὐτοὺς ὑπάτους πρῶτον ἀποδεῖξαι· ποιήσειν δὲ τοῦτο οὐκ εἰς μακράν. ἀποδειχθέντων δὲ τῶν ὑπάτων, μετ' ἐκείνων ἔλεγον διοίσειν τὴν συνεδρίαν τῶν νομοθετῶν ἀξιώσειν. συγχωρούντων δὲ τῶν δημάρχων, πρόθεσις ἀρχαιρεσίων πολλῷ πάχιον ἢ τοῖς πρόσθεν ἔθος ἦν, ὑπάτους ἀπέδειξαν Ἄππιον Κλαύδιον καὶ Τίτον Γενύκιον [Λεύκιον.] καὶ μετὰ τοῦτο τὰς ἀποθήκας τῶν κοινῶν φορτίδα, ὡς ἑτέροις ἤδη δέον αὐτῶν σκοπεῖν, οὐδὲν ἔτι τοῖς δημάρχοις προσῆκον, ἀλλὰ σχολὴν ἄγειν τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς ὑπαλείας διενοοῦντο. ἔτυχε δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν Μενήνιον ἀρρωστίᾳ τινὶ καλαλαβοῦσα χρόνιος. ἤδη δέ τινες ἔφασαν ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας ἐμπεσόντος ὑπὸ δυσὶ τηκεδόνα διαπάλακτον ἐργάσασθαι νόσον. ταύτῃ δὲ πολλῶν τὰ πρόσθεν ὁ Σήστιος, ὡς οὐδὲν οἷός τε ὢν πράττειν μόνος, ἀπεωθεῖτο τὰς τῶν δημάρχων δεήσεις, καὶ πρὸς τοὺς νέους ἄρχοντας ἤδη ἔρπεσθαι. οἱ δὲ, οὐκ ἔχοντες ὅ τι πράττοιεν ἕτερον, ὅπως τὸν ὑπὲρ τοῦ Ἄππιον ὕπατον ὀξυσίαν παρελπόντας ἰδιάζοντο καταφυγήν, τὰ μὲν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις δεόμενοι, τὰ δὲ καταμόνας ἐντυγχάνοντες. καὶ τέλος ὀξυργάσαντο τοὺς ἄνδρας, μεγάλας ἀπολείποντες ἐλπίδας αὐτοῖς, εἰ τὰ τῷ δήμου πράγματα ἔλθοιντο, λιμῆς καὶ δυναστείας. εἰσῆλθε γάρ τις

ἐπὶ τὴς τ' Ἀππίου ἐπιθυμίᾳ ξένιον ἀρχὴν τοιαύτην βαλέσθαι, καὶ νόμους καταστήσασθαι τῇ πατρίδι ὁμονοίας τε καὶ εἰρήνης, καὶ τ' μίαν ἅπασιν ἡγεῖσθαι τ' πόλιν ἀπεργάσαι τοῖς συμπολιτευομένοις. ὁ μὲν οὖν καὶ διέμεινέ γε χρηστὸς ἀρχῇ ἐπικοσμηθεὶς μεγάλῃ, ἀλλ' ἐξέπεσε τελευτῶν εἰς φιλαρχίαν ἀπαραχώρητον, καὶ τὸ μεγέθους ἐξουσίας ἀφανισθείς· καὶ ὀλίγου ἐδέησεν ἐπὶ τυραννίδα ἐλάσαι. περὶ ὧν καὶ τ' τ' οἰκεῖον ἀφελέξομαι καιρόν. τότε δὴ οὖν ἀπὸ τ' κρατίστου ταῦτα βουλευσάμενος καὶ τ' συναρχοντα πείσας, ὅπως πολλάκις αὐτὸν ἐπὶ τ' ἐκκλησίαν ἐκάλεσαν οἱ δήμαρχοι, παρῆλθων, πολλοὺς καὶ φιλανθρώπους διεξῆλθε λόγους. κεφάλαια δ' αὐτ' τ' δημηγορίας τοιάδε ἦν, ὅτι τ' μὲν ἀποδειχθῆναι τὰς νόμους, καὶ παύσασθαι ταράττοντας τὰς πολίτας καὶ τ' ἴσον, αὐτῷ τε καὶ τῷ συναρχοντι μᾶλλον δοκεῖ, καὶ ἀποφαίνονται γνώμην φανερόν· τ' δὲ ἀποδεῖξαι τὰς νομοθέτας αὐτοὶ μὲν ἀδημίαν ἔχουσιν ἐξουσίαν, οὔπω παρῆλθότες τ' ἀρχήν, τοῖς δὲ περὶ Μένιον ὑπάτοις οὐχ ὅπως ἐναντιώσονται προθύμοις τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ, ἀλλὰ καὶ συνεργήσουσι καὶ πολλὴν εἴσονται χάριν· ἐὰν δὲ ἀναδύωνται, σκῆψιν προβαλόμενοι τ' ἀρχήν, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς ἑτέρους ἀρχὰς ὑπατικὴν ἀρχὴν παρελθόντας ἀποδεικνύειν, ἡμεῖς ἤδη κεχειροτονημένων ὑπάτων, οὐδὲν ἐμποδὼν αὐτοῖς ὅ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος. ἐκεῖνος γὰρ ἀποφήσεσθαι τοῖς ἀπ' αὐτῶν αἱρεθησομένοις, ἐὰν καὶ τῇ βουλῇ ταῦτα δοκῇ. ἐπαινοῦντος δὲ τ' δήμου τ' προθυμίαν τ' ἀνδρῶν, καὶ πάντων κ' πλῆθος ὅτι ὁ συνέδριον ὠσαμένων, ἀναληφθεὶς ὁ Σήξιος τὴν βουλὴν συναγαγεῖν μόνος, ὅπερ ὁ Μενίνιος ἀδυνάτως ἔχων παρεῖναι διὰ τὴν νόσον, προὔθηκεν γὰρ τ' νόμων λέγειν. ἐλέχθησαν μὲν οὖν καὶ τότε πολλοὶ περὶ ἀμφοτέρων λόγοι, τ' τε παρανομούντων κ' νόμους πολιτεύεσθαι, καὶ τ' ἀξιούντων τὰς πατρίους φυλάττειν ἐθισμούς· σύνηγε δὲ ἡ τ' εἰς τ' νέωτα μελλόντων ὑπατεύειν γνώμη, ἣν Ἄππιος Κλαύδιος πρῶτος ἐρωτηθεὶς ἀπεφήνατο, ἄνδρας αἱρεθῆναι δέκα τὰς ὅτι φανεστάτους ἐκ τ' βουλῆς· τούτους δ' ἀρχὴν σύναυτον ἀφ' ἧς δὴ ἀποδειχθῶσιν ἡμέρας, ἔξουσίαν ἔχοντας πάντων τ' κ' τὴν πόλιν, ἣν εἶχον οἵ τε ὕπατοι, καὶ ἔτι πρότερον οἱ βασιλῆς, ἅς τε ἄλλας ἀρχὰς πάσας καταλελῦσθαι, ἕως ἂν ὕστερον ἀποδειχθῶσι κ' τοὺς νόμους· τά τε ἰδιωτικὰ συμβόλαια διαρθοῦν, καὶ τὰ δημόσια ἐπιτρέψαι. τοῦτο δὲ δόγμα λαβόντες οἱ δήμαρχοι πρῶτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀναγνόντες ἐν τῷ δήμῳ, πολλοῖς ἐπαίνοις τῆς βουλῆς καὶ τοῦ γνώμου τὴν Ἀππίου διεξῆλθον.

enim Appium noui magistratus desiderium, vt patriæ ferret leges pacis & concordiæ, suoq; exẽplo ceteros adduceret vt omnes vnã esse remp. existimarent. Non tamen permansit in officio viri boni, ornatus magistratu eximio; sed postremo incidit in ambitionem nefariã, corruptus potestatis magnitudine: vt minimũ abfuerit a tyrannide: qua de re suo loco dicetur commodius. Tunc vero bono consilio, persuaso item collega, sępius a tribunis in concionem vocatus accessit, ac plixe humaniterq; disseruit. Capita vero eius concionis fuerunt hæc: Vt leges ferãtur, seditionesq; de iuris æqualitate in ciuitate sopiantur, & sibi & collegæ, omnium maxime placere: neq; se dissimulare suam sententiam. creãdi vero legislatores nullam sibi esse potestatẽ, quando nondum magistratum inierint. Menenio vero atq; collegæ adeo se nõ aduersaturos, exsequentib. senatus voluntatem, vt etiam eos sint adiuturi, magnamq; gratiam habituri. qui si tergiuersentur, ac prætextu imperii, negẽt sibi licere alios cõsulari potestate magistratus designare, quod nos iam confirmati simus cõsules, se non obstaturos quo minus creent; libẽterq; cessuros aliis in suã vicem electis, modo id probetur etiã senatui. Ceterũ populo hanc voluntatẽ collaudante, cunctisq; cateruatim ad curiã properantibus, necesse habuit Sestius solus senatum cogere, (quoniã Meneniũs collega ꝓpter morbũ adesse nõ poterat) & referre de legibus. Ibi quoque multa in vtramq; partẽ dicta sunt, tũ ab iis qui legib. administrandã remp. censebãt, tũ ab iis qui patrias cõsuetudines retinendas arbitrabãtur. sed vicit recens creatorũ consulum sententia, quã dixit Ap. Claudius primo loco rogatus; eligendos decẽuiros e senatus primoribus: eorũ annuum esse imperiũ, ex eo die quo creati fuerint; & penes eos esse rerũ summã, vt *modo* penes consules, & olim penes reges. interim cessare omnes magistratus ceteros, donec rursum iuxta leges creati fuerint. eosq; decemuiros tum priuatas controuersias dirimere, tũ reip. tutelã administrare. Tribuni accepto hoc S C, in concionẽ prodierũt; eoq; publicè recitato, ꝓlixe tũ senatũ laudarũt, tũ sententię istius auctorẽ Appiũ.

deinde vbi comitiorũ tempus aduenit, tribuni cõuocata plebe, consules quoq; designatos adesse iusserunt, vt pollicita præstarent populo: atque hi progressi, consulatum eiurauerunt. Quos populus vehementer laudauit & admiratus est; & quia communib. suffragiis legumlatores creandi erãt, eos præ ceteris legit. atq; ita centuriatis comitiis creati sunt, App. Claudius & T. Genucius, (qui in sequentẽ annum designati consl. fuerant) cumq; his P. Sestius eius anni consul, & tres legati qui a Græcis leges attulerant, P. Postumius, Ser. Sulpicius, A. Mãlius; & vnus ex superioris anni cõsulibus, T. Romilius, qui accusante Siccio damnatus a plebe, post auctor popularis sententiæ fuerat: ex reliquo deinde senatu C. Iulius, T. Veturius, P. Horatius, cõsulares omnes: tribunorum vero, ædiliũ, quæstorum, & siqui erãt alii Romanis solẽnes magistratus, *ad tempus* antiquati sunt. Itaq; sequẽte anno decemuiri assumptis ciuitatis gubernaculis, talem reip. formã constituerunt. Penes vnũ illorum fasces erãt & reliqua cõsularis potestatis insignia. is senatũ conuocabat, decreta confirmabat, ceteraque prętoris munia exsequebatur. reliqui, ad minuendam potestatis inuidiã, non multum a priuatis differebant habitu. deinde alius in potestatẽ succedebat, seruatis vicibus: atq; ita annuũ imperium administrabatur, stato quodã dierũ numero. omnes aũt a mane pro tribunali cognoscebãt causas plebeias & publicas; tũ quotquot de subditis, sociis, aut dubia fide vrbi parentib. querelæ inciderent, singulas summa æquitate atq; iustitia diiudicabant: visaque est resp. eo anno a decemuiris q̃ optime administrari. Sed maxime laudabatur cura plebeiorum hominum, tenuiorumq; contra omnẽ *potentiorum* vim defensio: iactabaturq; a multis, nõ fore opus ciuitati aliis magistratibus; quod vnus prudẽti moderatoq; imperio administraret omnia; cuius auctor & princeps habebatur Appius; & laudem a populo ferebat totius decemuirorũ collegii. nã non ea solũ quę vna cum collegis sano consilio agebat, opinionem bonitatis ei conciliabant, sed multo magis ea quæ per se exercebat continue, salutãdo & ap-

A. V. C 302, decem anni, P. conss. temp. administrãt.

ἐπεὶ δ' καλεφάνεν ὁ τ̃ ἀρχαιρεσιῶν καιρὸς, ἐκκλησίαν ζωναγάγοντες οἱ δήμαρχοι, τούς τε ἀποδεδειγμένους ὑπάτους ἥκειν ἠξίουν ἐμπεδώσοντας ἃ δήμῳ ταῖς ὑποσχέσεις, καὶ ἐκεῖνοι παρῆσαν δεξιωσάμενοι τὰς ὑπαλείας. τότε ὁ δῆμος ἐπαινῶν τε καὶ θαυμάζων διελέλυτο, καὶ ὅπως τοὺς νομοθέτας ψηφοφορήσει ἔδοξε, τοιούτους εἵλετο τ̃ ἀνδρῶν· καὶ ἀπεδείχθησαν ἐν ἀρχαιρεσίαις ὑπὸ τ̃ λοχίτιδος ἐκκλησίας Ἄππιος μὲν Κλαύδιος, καὶ Τίτος [Λεύκιος] Γενούκιος, οὓς ἔδοξε τοὔτιον ἀρχὴν ἔτος· Ποπλιος δ' Σήστιος ὁ τ̃ ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ὑπατεύων, ἔτι τε οἱ κομίσαντες παρὰ τ̃ Ἑλλήνων τοὺς νόμους, Ποπλιος Ποστούμιος, καὶ Σερούιος Σουλπίκιος, καὶ Αὖλος Μάνλιος· εἷς δ' τ̃ ὑπατεύσαντων τ̃ παρῆσαν ἐνιαυτὸν, Τίτος Ῥωμίλιος ὁ τ̃ ἐν τῷ δήμῳ δίκην Σικκίου καταγνωσθεὶς ὑπὸ, ὅπερ γνώμης ἐδόκει ἀρχὴν δημοτικῆς· καὶ ἐκ τ̃ ἀνδρῶν βουλευτῶν Γάιος Ἰούλιος, καὶ Τίτος Οὐετούριος, καὶ Ποπλιος Ὁράτιος, ὑπατικοί· αἱ δ' τ̃ δημάρχων τε καὶ ἀγορανόμων καὶ ταμιῶν, καὶ εἴ τινες ἦσαν ἄλλαι πάτριοι Ῥωμαίοις ἀρχαὶ, καθεῖτο. ὡς δ' ἐξῆς ἔτος παρελαβόντες οἱ δέκα νομοθέται τὰ γράμματα, πολιτείας κόσμον οἷόνδε τινὰ κατίσαν· εἰς μὲν αὐτῶν τάς τε ῥάβδους καὶ τὰ λοιπὰ γράμματα τ̃ ὑπατικῆς εἶχεν ἐξουσίας, ὃς βουλὴν τε συνεκάλει, καὶ δόγματα ἐπεκύρου, καὶ τὰ ἄλλα ἔπραττεν ὅσα ἡγεμόνι προσῆκεν· οἱ δ' ἄλλοι, συνιέντες ὅτι τὸ δημοτικώτερον τ̃ ἐξουσίας ὀλιγωρίᾳ τινὶ διήλαττον ὀφθῆναι τ̃ πολλῶν· εἶτα αὖθις ἕτερος αὐτῶν ὅτι τ̃ ἐξουσίαν καθίσαιτο. καὶ τοῦτο ἐκ παντὸς μᾶλλον ἐφύλαττε παντάπασιν, ὅτι ἐνιαυτῷ τῶν ἡγεμονίαν παραλαμβανόντες εἰς συνεχείμασιν τινα ἡμερῶν ἀριθμὸν. ἅπαντες δ' ἐς ἑωθινὸν καθεζόμενοι δικ- 502
ήτων τὰ δημοσιακὰ συμβόλαια καὶ τὰ δημόσια, ὅπόσα τε πρὸς ὑπηκόους, καὶ συμμάχους, καὶ τὰς ἐπιδιαίτους ἀφορωμένους τ̃ πόλεως ἐγκλήματα τυγχάνοι ἠμόμενα, μ̃ πάσης ἀνασχοποῦντες ἐπιμελείας τε καὶ δικαιοσύνης. ἐδόκει τε ἄριστα τ̃ ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἡ Ῥωμαίων πόλις ὑπὸ τ̃ δεκαρχίας διοικηθῆναι. μάλιστα δ' αὐτῶν ἐπῃνέθη τὸ δημοτικὸν τρόπαιον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν τὸ βίαιον ὑπὲρ τῶν ἀδυνατωτέρων ἀντίταξις· ἐλέχθη τε ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς οὐδὲν ἔτι δέοιτο δήμου τὰ τ̃ ἀνδρῶν ἀρχεῖον τῇ πόλει, μιᾶς διοικούσης ἅπαντα ἡγεμονίας σώφρονος, ἧς ἀρχηγὸς Ἄππιος ἦν δόκει· καὶ τ̃ ὑπὲρ ὅλης τ̃ δεκαρχίας ἔπαινον ἐκεῖνος ἐφέρετο μάλιστα τ̃ δήμου. καὶ γὰρ μόνον ἀ μ̃ τ̃ ἀνδρῶν ἔπραττεν ἀπὸ τ̃ καλλίστου, χρηστότητος ἔφερεν αὐτῷ δόκησιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἃ κατ' ἰδίαν ὑπετιθεῖτο διελέλυτο, καλά τε ἀσπασμοὶ καὶ προσ-

ἀγορεύ-

ἀγαθούς φιλανθρώπους, καὶ ταῖς δίκαις τῶν πενήτων φιλοφρονουμένους. ὅτι οἱ δέκα ἄνδρες συγγράψαντες νόμους ἔκ τε τῶν Ἑλληνικῶν νόμων καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν, τοσούτους ἐν δέκα δέλτοις ὡς βελτίστους σκοπεῖν, πᾶσαν δεχόμενοι ἐπανόρθωσιν ἰδιωτῶν, καὶ τοῖς τῆς καινῆς βουλῆς ἀφέσησιν ἀπαδούντες τὰ γραφέντα. καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν ἐν καινῷ μετὰ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν συνεδρεύοντες, καὶ πρὸς ἀκριβεστάτῳ ποιούμενοι τὴν νομοθεσίαν ἐξέτασιν. ὅθεν δὲ ἀπογραφῶντος αὐτοῖς ἐφαίνετο τὰ γραφέντα ἔχειν, τοσοῦτον μὲν πρὸς τῇ βουλῇ συναναγόντες, οὐδενὸς ἐπεμεμφόμενοι τοῖς νόμοις, τοσοῦτόν μοι δοκεῖ αὐτῶν ἐκύρωσαν. ἔπειτα τὸν δῆμον ἐκάλεσαν ὅπως τὴν λοχάτην ἐκκλησίαν, ἱερομηνιῶν τε καὶ οἰωνιστῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἱερέων παρόντων, καὶ τὰ θεῖα, ὡς νόμος, ἐξηγησαμένων, ἀνέδωκαν τοῖς λοχαγοῖς τὰς ψήφους. ὅπως κυρώσαντος δὲ καὶ τοῦ δήμου τοὺς νόμους, στήλας χαλκᾶς ἐγγράψαντες αὐτοὺς, ἔφιξαν ἔστησαν ἐν ἀγορᾷ, τὴν ἐπιφανέστατον ἐκλεξάμενοι τόπον. καὶ ὅπως βεβαίως αὐτοῖς ὦσι ὁ λῃπόμενος τῆς ἀρχῆς χρόνος, συναναγόντες τοὺς βουλευτὰς, τοσοῦτον ἐπῆρε σκοπεῖν. πολλῶν γὰρ λεχθέντων, ἐνίκησεν ἡ γνώμη τοῦ παραινοῦντων δεκαρχίαν αὖθις ἀποδεῖξαι τῶν καινῶν κυρίαν. ἀτελὴς γὰρ ἡ νομοθεσία ἐφαίνετο, ὡς δι' ὀλίγου συντελεῖσα χρόνου, καὶ ὅπου τοῖς ἤδη κεκυρωμένοις, ἵνα ἔκθετοι τε καὶ ἄκυροι ἐν αὐτοῖς μένοιεν· ἐδόκει δὲ πᾶσι ἀρχῆς αὐτοκράτορος δεῖν. ὃ δὲ μάλιστα πεῖσαν αὐτοὺς τοσοῦτον τελέσθαι τὴν δεκαρχίαν, ἦν ἡ τῶν δημάρχων καταλύσις, ὃ πάντων μάλιστα ἐβούλοντο. ταῦτα μὲν ἐν καινῷ συνεδρίοις αὐτοῖς ἐδόκει· ἰδίᾳ δὲ οἱ τοσοῦτοι τοῦ συνεδρίου γνώμην ἐποιοῦντο μεγαλοπρεπῆ τὴν ἀρχὴν, δεδιότες μὴ παρακρουσθῶσί τινες δυνάσται τηλικαύτης ἐξουσίας λαβόμενοι, κακόν τι μέγα ἐξεργάσωνται. ἀγαπητῶς δὲ τοῦ δήμου τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ δεξαμένου, καὶ μετὰ πλείστης προθυμίας ὅπως ψηφισαμένου, αὐτοὶ μὲν οἱ δέκα ἄνδρες τοσοῦτον τῶν ἀρχαιρεσιῶν χρόνον, μετῆσαν δὲ τὴν ἀρχὴν οἱ ἐνιαυτοῖ τε καὶ πρεσβύτατοι τῶν πατρικίων. ἔνθα πολὺς λόγος πάντων ἐπαινούμενος ἦν ὁ τότε δεκάρχης ἡγεμών Ἄππιος, καὶ πᾶς ὁ δημοτικὸς ὄχλος ἐκεῖνον ὅπως τῆς ἀρχῆς ἠξίουν καλέσαι, ὡς οὐκ ἄλλου τινὸς ἄμεινον ἡγησαμένου. ὁ δὲ αἰτιᾶσθαι μὲν τοσοῦτον ἐποιεῖτο κατ' ἀρχάς, καὶ ἀπολύειν ἠξίου λειτουργίας ὀχληρᾶς καὶ ὀπισθόνου. τελευτῶν δὲ, ὡς ἐλιπάρουν αὐτὸν ἀπόλυσις, αὐτός τε ὑπέμενε μελέτην τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν συμπολιτευομένων τοὺς ἀρίστους παρεσκεύαζε, καὶ οὐχ ἥδεως τοῖς ἑαυτοῦ ἔχων ζῆλον τοῦ φθόνου, τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις συνηγω-

pellando comiter, aliisq; humanitatis officiis pauperes demerendo. Hi decemuiri leges tum ex Græcorũ iure, tũ e patriis consuetudinibus conscriptas, in decem tabulis proposuerunt cuilibet cognoscendas; ferentes admoneri se a priuatis hominibus, & scripta sic conformantes vt placerent omnibus: diuq; cũ optimis quibusq; in publico cõsederunt, & singulas leges ad exquisitissimũ examẽ reuocarũt. vbi vero visæ sunt sat recte habere, primũ senatu coacto, nemine amplius de vlla lege cõquerente, S C de eis fecerunt: deinde cõuocato ad centuriata comitia populo, pontificibus, auguribus, ceterisq; sacerdotib. præsentibus, & sacra de more præeuntibus, calculos dederũt centuriis. tum plebiscito quoq; cõfirmatas, & in æreas columnas incisas, vna serie ꝓposuerunt in loco fori maxime conspicuo. Et quoniã non multũ supererat de magistratu annuo, conuocatis patribus, retulerũt ad eos de comitiis. Inter varias sentẽtias vicit ea quæ cẽsebat rerum summã committendam iterũ decemuiris. videbatur enim aliquantũ deesse legum numero, propter breuitatẽ tẽporis quo perlatæ erant: & vt iã comprobarẽtur, tũ a volẽtibus tũ a nolentib. obseruarẽtur, opus esse *rursum* absoluto imperio. sed nihil magis in caussã fuit cur reficerentur decemuiri, quã tribunitię potestatis abrogatio; quæ maxime quęrebatur. atq; hæc publice consultantibus sentẽtia placuit. priuatim aũt senatus ꝓceres decreuerunt ambire eũ magistratũ; veriti ne si forte homines turbulenti tantã potestatẽ adipiscerentur, magnã aliquã cladẽ afferrẽt reip. Quod senatus placitũ cum plebs lubenter amplexa esset, ꝓmptissimoq; animo cõprobasset, decemuiri diem indixerunt comitiis; magistratũ vero petierũt honoratissimi & natu maximi e patrib. Ibi omniũ ore ad cælũ ferebatur decemuiratus dux & auctor Appius, tota plebe annitẽte vt in magistratu retineretur; q; non alius *e toto collegio* melius se in magistratu gessisset. Ille primũ ficte recusabat, missionẽ petẽs ab administratione ęque negotiosa atq; inuidiosa. tandẽ, velut omniũ precib. cedẽs, & ipse magistratũ ambire sustinuit, & cõpetitorum optimos quoq; criminãdo, quasi sibi parũ æquos præ inuidia, amicos suos aper-

Legum tabulæ x.

te adiuuabat. itaque rursum centuriatis comitiis decemuir factus est, & cum eo Q. Fabius Vibulanus, consulatu ter functus, vir inculpatus hactenus: e reliquis vero patriciis, ipsius *Appii* fauore creati sunt, M. Cornelius, M. Seruilius, L. Minucius, T. Antonius, Manius Rabuleius, viri non admodum clari: ex plebe vero Q. Petilius, Cæso Duellius, Sp. Oppius. quos *tres* Appius assumpsit, vt maiorem sibi cõciliaret plebis gratiam: æquum dicens, magistratus eius qui omnibus præesset, etiam plebẽ esse participem. In quibus omnib. cum summopere probaretur, & nõ reges tantum, sed eos etiam qui annuo imperio vrbi præfuerant, superare videretur, magistratum in annum sequentem rursum accepit. nec aliud sub eo decemuiratu Romæ actum est, quod quidem memoratu dignũ sit. Sequẽte igitur anno Ap. Claudius cum collegis decemuiratum consulari potestate iniit idibus Maiis; quæ inciderunt in plenilunium, vt tum menses obseruabãtur pro ratione lunari. Ante omnia fœdus clãdestinum inter ipsos iureiurando ictum est, nequis ex collegio vlla in re aduersaretur alteri; sed quod vnus eorũ probasset, idem & ceteri ratum haberent; totoq; vitæ spatio retinerent imperiũ, nec vllum alium ad reip. gubernacula admitterent, ipsiq; pari honore, pari potestate essent; senatusconsultis & plebiscitis non nisi raro, idq; necessario, vterentur; maximam rerum partem sue potestati vindicarent. Porro cum instaret dies quo magistratũ inituri erant, (est autẽ is dies Romanis sacer, summaque religione ducitur, nec quidquam iniucũdum eo die vel audire vel videre sustinent) post peracta diis sacra solennia, mane prodierunt omnes cum omnib. insigniis regiis. at populus vt vidit eos nõ amplius retinere popularem illũ & moderatum magistratus habitũ, nec per vices insignia regia sumere, statim ingẽti mœstitia correptus est. maxime autẽ terrebant secures additæ lictorum fascibus, qui duodeni præcedebant singulos, submouentes per vias pulsantesque multitudinem, quemadmodum olim sub regibus: qui mos confestim post eorũ eiectionẽ antiquatus fuerat a P. Valerio, viro populari, qui in re-

A.V.C. 304, iterũ creati decemuiri.

νίζετο φανερῶς. ἀποδείκνυται τε πάλιν ἐν ἀρχαιρεσίαις λοχίτου νομοθέτης ὁ δεύτερον· σὺν δὲ αὐτῷ Κόιντος μὲν Φάβιος ὁ καλούμενος Οὐιβολάνος, ὁ τρὶς ὑπατεύσας, ἀνὴρ ἀνεπίληπτος εἰς τόδε χρόνου γεγονὼς πᾶσαν ἀρετήν· ἐκ δὲ τῶν ἀλλων πατρικίων οὓς αὐτὸς ἠπατάζετο, [Μάρκος Κορνήλιος,] Μάρκος Σέργιος, καὶ Λεύκιος Μινούκιος, καὶ Τίτος Ἀντώνιος, καὶ Μάνιος Ῥαβουλήιος, ἀνδρες ἀφανεῖς· ἐκ δὲ τῶν δημοτικῶν, Κόιντος Γρατέλλιος, καὶ Καίσων Δυάλιος, καὶ Σπόριος Ὄππιος. προσεληφθησαν δὲ καὶ ὅτι προς τὸ Ἀππίου, κολακείας ἕνεκα τῶν δημοτικῶν, διδάσκοντος ὅτι δίκαιόν ἐστι μιᾶς ἀρχῆς κατὰ πάντων ἁπλῆς γενομένης, εἶναί τι καὶ τοῦ δήμου μέρος ἐν αὐτῇ. ἐδοκίμαζε δὲ ἐν ἅπασι τούτοις, καὶ δοκῶν κεφάλαιος εἶναι βασιλέων τε καὶ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἡγεμονευόντων τὴν πόλεως, προσλαμβάνει πάλιν τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ὑπόλοιπον ἐνιαυτόν. ταῦτα κατ' ἐκείνου ἐπράχθη τοῦ δεκαρχίαν Ῥωμαίων, ἀφ' ὧν δὲ ἔσθ' ὅτι καὶ λόγου ἄξιον. ἐν δὲ ᾧ κατόπιν ἔτει προσλαβόντες τὸν ἑπταλικὸν ἀξιοῦσιν οἱ σὺν Ἀππίῳ Κλαυδίῳ δέκα ἄνδρες, εἰδοῖς Μαΐαις· ἦγον δὲ τὰς μείους καὶ σελήνῃ, καὶ συνέπιπτεν εἰς ταὐτὰς εἰδοὺς ἡ πανσέληνος· πρῶτον μὲν ὅρκια τεμόντες ἀπόῤῥητα τῇ πλήθει, σφίσιν αὐτοῖς ἔθεντο πρὸς μηδενὸς ἀλλήλοις ἐναντιοῦσθαι, ὅτι δ' ἂν εἷς ἐξ αὐτῶν δικαιώσῃ, κύριον ἀπάντων εἶναι βίᾳ, καὶ μηδένα παρήσειν ἕτερον ὑπὲρ τὰ πρόσταγμα, ἰσότιμοί τε ἅπαντες ἔσεσθαι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔξειν δυναστείαν, βουλῆς μὲν ἢ δήμου ψηφίσμασι ἀσφαλῶς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δικαιώματα χρώμενοι, τὰ δὲ πλείω ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐξουσίας ποιούμενοι. εἰσάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ προσελθόντες αὐτοῖς ἔδει τὴν ἀρχὴν, τοῖς θεοῖς προθύσαντες ἀφ' ὧν νόμος· ἱερεῖον δὲ τούτου ἄγουσι Ῥωμαῖοι τὴν ἡμέραν, καὶ πάντες μάλιστα ὅτιοῦν μήτε ἀκοῦσαι μηδὲν ἀνδὸς ἐν αὐτῇ, μήτε ἰδεῖν· ἔωθεν δὲ θύουσι ἐξῆεσαν· οἱ δὲ καὶ τὰ προσήκοντα πάντα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἄπαντες ἐπαγόμενοι. ὁ δὲ δῆμος, ὡς ἔμαθεν αὐτοὺς οὐκέτι φυλάττοντας τὸ δημοτικὸν ἐκεῖνο καὶ μέτριον σχῆμα τῆς ἡγεμονίας, οὐδὲ προσμειδιῶντας τὰ προσήκοντα τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, πρότερον εἰς πολλὰ ἦλθε δυσθυμίαν καὶ κατήφειαν. ἐφόβουν δὲ οἱ περιπλεόμενοι τὰς δέσμας τῶν ῥάβδων πελέκεις, οὓς ἔφερον οἱ προηγούμενοι τῶν ἀνδρῶν ἑκάστου δώδεκα ὄντες, δυσχέλλοντες οὐ τὸ γενόμενον πλῆθος τὸ ὄχλον, ὃ ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐλύετο πρότερον. καὶ ἐλύθη γὰρ λύθις τὸ ἔθος τοῦτο μὴ τὸ ἀκόλουθον τῶν μοναρχῶν ὑπὸ ἀνδρὸς δημοτικοῦ Ποπλίου δόξαντος τὸ ἐκείνων ἄξιον

νων ἐξουσίαν μεγαλοδόντος. ᾧ πρώτης οἱ μετ' ἐκεῖνον ὑπατοι καλοῦ παραγμαλος δόξαν ἀρξαι τὰ ὅμοια παρηνίες, οὐκέτι τοῖς δέσμαις τ' ῥάβδων περιπτων τὰς πελέκεις, ὅτι μὴ κατ' ἰδίας τραλιὰς καὶ ἐπὶ τὰς δημοσίας ἐξόδους τ' πόλεως. πόλεμον γ' ἐξαγόντες ἐφόρειον, ἢ τῶν ὑπηκόων παράγματα ἐπισκεπτόμενοι, τότε καὶ τὰς πελέκεις τ' ῥάβδοις περιελάμβανον, ἵνα καὶ ὁ τ' ὄψεως φόβος ἐν ὡς κατ' ἐλάττονα ἢ δούλων γινόμενον, ἥκιστα φαίνηται τοῖς πολίταις ἐπαχθές. τοῦτο δὴ πᾶσι μὲν ὁμολογούμενοις ἅπασιν, ὁ τ' βασιλικῆς ἐξουσίας σημεῖον ἐλογίζετο εἶναι), πολὺ παρέξειν δέος, ὡς περ ἔφην, ἀπολωλεκέναι νομίζουσι τ' ἐλευθερίαν, καὶ δέκα βασιλέας αὖθις ἑνὸς ἐλομένοις. τοῦτον γ' τ' ἔτους καταπλήξαντες τὰς ὄχλους οἱ δέκα ἄνδρες, καὶ γνόντες ὅτι δεῖ φόβῳ τὸ λοιπὸν αὐτῶν ἄρχειν, ἑταιρείαν ἕκαστοι σωῆναι, ὁπλεγόμενοι τὰς θρασυτάτους τ' νέων, καὶ σοφίσαι αὐτοῖς ὁπωτηδοσάτους. τὸ μὲν οὖν ἐκ τ' ἀπόρων καὶ ταπεινῶν τοῖς τύχαις τὰς πλείους φανεῖσαι τυραννικῆς κολακείας ἐξουσίας, τὸ κοινὸν συμφέροντος ἀλλαξαμένους τὰς αὐτῶν ὠφελείας, ἔτε προσδόξον ἔτε ἀνέλπιστον ἦν· ὃ γ' καὶ ἐκ τ' πατρικίων ἐρρεθῆναι συχνοὺς ἔχοντας πλοῦτῳ καὶ ὁπὶ πλούτῳ καὶ ἐπ' εὐμενείᾳ μεγάλα φρονῆσαι, τὰς ὑπομείναντας συνεκταλύσαι τοῖς δεκαδάρχοις τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν, τοῦτο θαυμαστὸν ἅπασι δοκεῖ, οἱ πάσαις κολακείαις ἡδοναῖς ὁπόσαις πεφύκασιν ἀνθρώποις χαίρειν, κατ' πολλοὺς ἄρδην ἦρχον τ' πόλεως, βουλοὺς μὲν ἢ δήμου ἐν ὁδεμιᾷ μοίρᾳ πεμένοι, πρώτων γ' αὐτοὶ νομοθέται τε καὶ δικασταὶ γινόμενοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἀποκλινώτες τ' πολιτῶν, πολλοὺς γ' ἀφαιρούμενοι τὰς οὐσίας ἀδίκως, ἵνα γ' αὐτοῖς εὐπορεπῶς τὰ γινόμενα ἔχῃ, τὸ δίκαιον καὶ δίκαια ὅλα, ὡς δὴ σοὶ ᾧ δικαίῳ τὸ παρόμενα, δικαστήρια ἐφ' ἑκάστῳ χρήματι ἀποδίδοσ· ἧς γ' οἵ τε κατήγοροι ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐκ τ' συκοφαντούντων τ' τυραννίδα ἐπιπεμπόμενοι, καὶ δικαστήρια ἐκ τ' ἑτέρων ἀποδεκνύμενα, οἱ δικαιοῦντο ἀλλήλοις καταχαριζόμενοι τὰς δίκας. πολλὰ γ' τ' ἐγκλημάτων καὶ τὰ ἐλαχίστου ἄξια, ἐφ' ἑαυτῶν οἱ δέκα ἔκρινον. ὥστε ἀναγκάζοντο οἱ μειονεκτοῦντες ᾧ δικαίῳ, τὸ σεμνὸν ἑαυτοῖς τ' ἑταιρείας, ὅπερ ὁ ἀσφαλὲς ἐκ ἀνεῖν αὐτοῖς δοκεῖν ἔχειν. καὶ ἐλθόντος χρόνῳ πλέον ἢ ὑγιαίνοντος ὁ διεφθαρμένον καὶ νοσοῦν ἐν τῇ πόλει. ὥστε γὰρ ἠξίουν ἐντὸς τείχους μένειν οἷς τὰ παρόμενα κατὰ τ' δεκαδάρχων ἰδιαιρεῖ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἀνεχώρουν εἰς τὰς ἀγρούς, τ' τῶν ἀργαιρεσιῶν σκοποῦντες χρόνον, ὡς ἀποδησομένων τ' δέκα ἀνδρῶν τὰς διωρεσίας, ὅταν τ' ἐνιαύσιον ἐκπλέσωσι χρόνον, καὶ ἀποδέξοντων ἑτέρας ἀρχάς. οἱ γ' περὶ τ' Ἄππιον τὰς λοιποὺς συνεφάνιλες νόμους

giam poteſtatem ſucceſſerat. eumq; deinceps omnes inſecuti conſules, vt pulchri exẽpli auctorẽ, imitati ſunt, contenti faſcibus, nec addentes ſecures; (niſi in expeditionibus, aliisve profectionibus: quoties enim bellum externum gererent, aut res ſubditorum inuiſerent, ſecures quoq; faſcibus adiungebant) ne aſpectus terror, qui aduerſus hoſtes aut ſeruos adſciſci ſolet, tedium moueret ciuibus. Cum igitur omnes id conſpexiſſent, quod regiæ poteſtatis inſigne habebatur, magn⁹ omnes (vt dixi) metus inuaſit, actum eſſe de libertate opinantes, & pro vno rege decem ſe habituros. Ita perterrita multitudine, decemuiri ſtatuerunt eum terrorem in imperio deinceps retinere, ſtipantes ſe ſinguli manu audaciſſimorum ſibiq; cõiunctiſſimorum iuuenũ. Nec mirum ſi in humili tenuiq; fortuna nõ pauci inuenti ſunt qui adularentur tyrannicæ potentiæ, ſua commoda præferentes bono publico: ſed illud mirandum, fuiſſe etiã in patriciorum ordine nonnullos, & eos quidẽ genere atq; opib. eminentes, qui decẽuiros in opprimenda patriæ libertate adiuuare ſuſtinuerint; cum illi omnibus voluptatibus quib. capi humanũ genus ſolet, indulgentes, magna licentia exercerent imperium, S P Q Romanum pro nihilo habẽtes, omniũ ipſi legislatores & iudices, multos ciuiũ occidẽtes iniuſte, multos bonis exuentes. Vt autem iniuſta & atrocia eorũ facinora ſpecioſo iuſtitiæ velo tegerentur, ſingulis cauſſis ſua erant iudicia: erant vero & accuſatores ab illis ex ſuæ factionis hominibus ſubornati, & iudices e ſodaliũ numero creati: qui mutuas ſibi in iudiciis præſtabãt operas. nec patuca crimina, & quidem quæ maximi eſſent momẽti, decemuiri ſuæ cognitioni vindicabant. proinde qui nõ fidebant iuri ſuo, neceſſe habebant *iudicum* ſodalitiis ſe iungere: alioqui nõ erat ſpes victoriæ. Ita progreſſu tẽporis factum eſt vt plures in vrbe corrupti ac vitioſi eſſent quam ſani. qui enim decemuirorum licẽtia offendebantur, intra mœnia manere nolebant, ſed in prædia ſua ſecedebant, tempus comitiorum exſpectantes; quaſi exacto anno poteſtatem depoſituri eſſent decẽuiri, & creaturi magiſtratus alios. Sed Appius cum collegis ſuis, legib. quæ deerant, in duas

XII legum tabulæ.

tabulas ſcriptis, addidit eas decē prioribus: inter quas & hæc lex erat, ne patriciis cum plebeiis licita eſſent cōnubia: non ob aliam, vt ego interpretor, cauſſam, quam ne per mutua familiarum connubia atque affinitates coaleſceret inter ordines cōcordia. Vbi vero comitiorum tempus aduenit, valere iuſſis patriis conſuetudinibus, ſimul & nouis legibus, neq; ſenatus neque populi ſuffragiis exſpectatis, in magiſtratu permanſerunt. Poſt eum annum acta eſt Olympias LXXXIII, qua ſtadio vicit Criſo Himerenſis, principe Athenis Philiſco, cum Romæ conſularem poteſtatem obtinebat Appius Claudius, iam tertium annum̄ continue decemuiratu fungens; & ii quos anno præterito imperii collegas habuerat, iterum in eadem poteſtate manebant.

ἐν δέλτοις δυσὶ, καὶ "ταύτας ταῖς πρότερον ἐξενεχθείσαις προσέθηκαν· ἐν αἷς καὶ ὅδε ὁ νόμος ἐκεῖτο, μὴ ἐξεῖναι τοῖς πατρικίοις πρὸς τοὺς δημοτικοὺς ἐπιγαμίας συναφὰς, δι' ὃν ἕν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἕτερον, ἢ δι' μὴ συμβῆναι εἰς ὁμόνοιαν τὰ ἔθνη γάμων ἐπαλλαγὰς καὶ οἰκειοτήτων κοινωνίαν συνεκφαίνοντα. ὡς δὲ καὶ ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐπέστη χρόνος, πολλὰ χαίρων φέρουσιν τοῖς τε πατρίοις ἔθισμοῖς, καὶ τοῖς νεωστὶ συγγραφεῖσι νόμοις, οὔτε βουλῆς ψήφισμα ποιησάσης, οὔτε δήμου, διέμειναν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς. "μετὰ δὲ τοῦτον ἐνιαυτὸν ὀλυμπιὰς μὲν ἐκδοκτὴ καὶ τεσσαρακοστὴ, ἐνίκα στάδιον Κείσων Ἱμεραῖος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φιλίσκου, τῷ δὲ Ῥωμαϊκῷ ἐξουσίαν κατεῖχεν ἐν Ῥώμῃ Ἄππιος μὲν Κλαύδιος τρίτον ἔτος ἡγούμενος τῆς δεκαδαρχίας καὶ ὃ ἑξῆς· οἱ δ' σὺν αὐτῷ "παραμένοντα ἐνιαυτὸν ἄρξαντες, δεύτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἦσαν.

DIONYSII ALEXANDRI F. HALICARNASSENSIS, *Antiquitatum Romanarum liber vndecimus.*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ, Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας ὃ ἑνδέκατον βιβλίον.

A.V.C. 305, ſuperioris anni decemuiri, cū in magiſtratu permanerēt, ob immodicā tyrannidem imperio priuantur.

TERTIA vero & octogeſima Olympiade, qua ſtadio vicit Criſo Himerēſis, archonte Athenis Philiſco, Romani decemuiratum abrogant, cum reſp. triennium penes eum magiſtratum fuiſſet. Qua ratione vero eā poteſtatem poſt actas iam radices excidere ſint aggreſſi, & quorum ductu libertatē aſſeruerint, quasq; ob cauſſas, & quib. occaſionibus; re ab initio repetita, conabor percenſere. Talia enim cognoſcere, pulchrum atq; adeo neceſſarium eſſe iudico, tum omnib. in ſumma hominibus, tum iis maxime qui in philoſophicis contemplationibus & ciuilibus actionibus verſantur. nam plerisq; nō hoc ſolum ſufficit ex hiſtoria intelligere, quod (verbi gratia) Athenienſes & Lacedæmonii in bello contra Perſas, duobus prœliis naualibus & vno pedeſtri vicerūt, regemq; barbarum tricies centena milia ducentem debellarunt, cum ipſorum & ſociorum copiæ non excederent centum & decem milia: verum etiam loca in quibus res illæ geſtæ ſunt, ex hiſtoria perdiſcere cupiunt, cauſſasque audire, quarum interuentu tam admiranda tamque inopinata faci-

ΕΠΙ ὃ τὸ ὀγδοηκοστὴ καὶ τετάρτη ὀλυμπιάδος, ἐνίκα στάδιον Κείσων Ἱμεραῖος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φιλίσκου, καλαύσαντες Ῥωμαῖοι τὴν τῶν δέκα ἀρχὴν, ἔτη τρία τὴν κοινὴν ἐπιμελησάμενοι. ὧν ὃ τρόπον ἐπεχείρησε ἐρριζωμένην ἤδη τὴν δυναστείαν ἐξελεῖν, καὶ τίνων ἀνδρῶν ἠγεμονευόντων τὴν ἐλευθερίας, καὶ ἐξ ποίας αἰτίας καὶ προφάσεως, ἐξ ἀρχῆς ἀνάγκαῖον ποιήσομαι διηγεῖσθαι· ἀναγκαίας γὰρ ὑπολαμβάνων εἶ) καὶ καλὰς ταῖς τοιαύταις μαθήσεις ἅπασι μάλ', ὡς εἰπεῖν, ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ ὅσοι περὶ τὴν φιλόσοφον θεωρίαν, καὶ περὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις διατρίβουσι πραγμάτεις. τοῖς τε γὰρ πολλοῖς οὐκ ἀπαρκεῖ τοῦτο μόνον ἐκ τῆς ἱστορίας προσλαβεῖν, ὅτι τὸν Περσικὸν πόλεμον· ἵν' "ὅτι τοῦτον ποιήσωμαι τὸν λόγον· ἐνίκησαν Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι, δυσὶ ναυμαχίαις καὶ πεζομαχίᾳ μιᾷ καταγωνισάμενοι τὸν βάρβαρον τριακοσίας μυριάδας, αὐτοὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς συμμάχοις οὐ πλείους ὄντες ἑνδεκα μυριάδων· ἀλλὰ καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐγένοντο, βούλονται παρὰ τῆς ἱστορίας μαθεῖν, καὶ τὰς αἰτίας ἀκηκοῦσαι, δι' ἃς τὰ θαυμαστὰ καὶ παράδοξα ἔργα ἐπε-

γα ἐπελέλεκαν, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τῶν στρατοπέδων ἡγεμόνες τῶν τε βαρβαρικῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν, ἰσορῆσαι, καὶ μηδενὸς, ὡς εἰπεῖν, ἀνήκοοι γενέσθαι τῶν συντελεσθέντων περὶ τοὺς ἀγῶνας. ἥδεται γὰρ ἡ ψυχὴ πᾶσα τοῦ ἀνθρώπου καθάπερ ὑπό τινος ἡδονῆς τῶν λόγων ὅτι τὰ ἔργα, καὶ μὴ μόνον ἀκούειν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τὰ πραττόμενα ὁρᾶν. διὸ καὶ ὅταν πολιτικὰς ἀκούσωσι πράξεις, ἄρχεσθαι δὲ κεφάλαιον ἡγοῦνται καὶ τὸ εἰδέναι τῶν πραγμάτων μαθόντες, ὅτι συνεχώρησαν Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίοις, τεῖχη τε καθελεῖν τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ ναῦς παραδοῦναι, καὶ φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰσαγαγεῖν, καὶ αὐτὴν τὸ πατρίου δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν τῶν κοινῶν ἀποδεῖξαι κυρίαν, οὔτε πρὸς ἄλλους ἀγῶνα παράμενοι· ἀλλ' αὐτοὺς ἀξιοῦσι, καὶ τίνες ἦσαν οἳ καταισχύνουσαν τὴν πόλιν ἡττήσαι, δι' ἃς ταῦτα τὰ δεινὰ καὶ χαλεπὰ ὑπέμεινε, καὶ τίνες οἱ πεισανδρίδαι λόγοι, καὶ τίνων ῥηθέντων ἀνδρῶν, καὶ πρῶτα ὅσα προσκαλουθεῖ τοῖς πράγμασι, διδαχθῆναι. τοῖς δὲ πολιτικοῖς ἀνδράσιν, ἐν οἷς ἔγωγε πάντας καὶ τοὺς φιλοσόφους ὅσοι μὴ λόγων, ἀλλ' ἔργων καλῶν ἄσκησιν ἠσκήκασι τὴν φιλοσοφίαν, ὃ μὲν ἥδεται τῇ πολιτείᾳ θεωρίᾳ τῶν προσκαλουθούντων τοῖς πράγμασι, κινόν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπάρχει· χωρὶς γὰρ τῆς ἡδονῆς, προσγίνεται τὸ περὶ τοὺς ἀναλκάμους καιροὺς μεγάλα βλάπτειν τὰς πόλεις ἐκ τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας ὠφελεῖν, καὶ ἄγειν αὐτὰς ἐκ τοῦ ὅτι τὰ συμφέροντα ἀπὸ τοῦ λόγου. ῥᾴστα γὰρ οἱ ἄνθρωποι τά τε ὠφελοῦντα καὶ βλάπτοντα καταμανθάνουσιν, ὅταν ὅτι τοιαῦτα παραδείγματα ταῦτα πολλῶν ὁρῶσι, καὶ τοῖς ὅτι ταῦτα προσκαλοῦσιν αὐτοῖς φέρουσι μαρτυροῦσι, καὶ πολλὴν σοφίαν. ἀπὸ ταύτας δή μοι τὰς αἰτίας ἔδοξεν ἅπαντα ἀκριβῶς διηγεῖν τὰ γενόμενα περὶ τὴν καταλυσιν τῆς ὀλιγαρχίας, ὅσα δὴ καὶ λόγου τυχεῖν ἄξια ἡγούμεθα. ποιήσομαι δ' τὴν περὶ αὐτῶν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρξάμενος, ἃ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς αἴτια γενέσθαι μόνα τῆς ἐλευθερίας, λέγω δὴ τὸν περὶ τὸν παρθένον ἁμαρτηθέντων Ἄππιον, ἀφ' ἧς ἔρωτα· πρόφασις γὰρ αὕτη γε, καὶ τελευταία τῆς ὀργῆς τῶν δημοτῶν αἰτία, μυρίων δὲ ἄλλων προηγησαμένων· ἀλλ' ἀφ' ὧν ἤρξατο πρῶτον ἡ πόλις οὕτω δεκαρχίας ὑβρίζεσθαι, ταῦτα πρῶτον ἐρῶ, καὶ διέξιμι πάσας ἐφεξῆς τὰς ἐν τῇ τότε καταστάσῃ γενηθείσας παρανομίας. πρώτη μὲν οὖν δόξασα γενέσθαι τῆς δυναστείας μίσους πρόφασις, ὅτι συνύφηναν τὴν δευτέραν ἀρχὴν τῇ

nora sunt edita, quiq; tum barbarici tum Græcanici exercitus fuerint duces; neque (vt *breuiter* rem absoluam) quidquam eorum quę in prœliis peracta sunt, aurib. suis subtrahi. magna enim voluptate cuiusuis hominis animus perfunditur, quũ verbis ceu manu ad res deducitur, nec tãtum audit quæ dicuntur, verum etiã oculis cernit quæ geruntur. neq; satis habent, cum ciuiles actiones audiunt, ipsum caput & exitum rerum cognoscere, *vt* quod Atheniẽses Lacedæmonios siuerint vrbis suæ mœnia diruere, naues concidere, arci præsidium imponere, abolitaque populari reip. forma a maiorib. tradita, paucorum imperio rerum summam committere, ne prœlio quidem vllo cõtra eos tentato: sed statim edoceri cupiunt quibus necessitatibus vrbs constricta, duras istas atq; indignas conditiones subierit, quib. item rationũ momentis, & a quibus hominibus persuasa; & quæcumq; deniq; alia res comitantur, *exponi sibi volunt*. Politicis aũt hominibus (in quorum numero ego philosophos quoq; pono, eos *nimirũ* qui philosophiam nõ tam verborũ quam rerum honestarũ studio definiendã arbitrãtur) voluptas illa quam perfecta eorũ quæ res comitantur, cõtemplatio affert, cũ reliquo hominũ genere cõmunis est. Sed solet prẽter eam voluptatem etiã magna sæpenumero vtilitas ex eiusmodi rerum notitia ad resp. in tẽporum angustiis redundare; dum orationis ductus efficit vt sua sponte intelligãt quid expediat. facillime namq; homines quid prosit aut obsit animaduertunt, cũ multa multorũ exempla intuentur: & iis qui illa imitanda ꝓponunt, magnæ prudentiæ sapientiæq; testimoniũ perhibẽt. Has igitur ob caussas statui accurate omnia persequi quæ in huius paucorũ dominatus antiquatione contigerunt memoratu digna. In quorũ narratione nõ ab vltimis exordiar, e quibus solis pleriq; libertatis asserẽdę occasionem arreptã existimãt, a delicto scilicet Appii, quod virginis amore captus perpetrauit: (nã accessio hæc est, & vltima plebeiorum iræ caussa; quũ aliæ innumeræ *causse* præcesserint) sed ab iis iniuriis quas resp. primum e decemuiratu perpessa est, initium faciam, ac deinceps ordine denarrabo quotquot aliæ in isto rerum statu admissæ sunt iniquitates. Primum igitur illi paucorũ dominatui odiũ conflasse videtur, quod secũdi anni magistratũ cum priore

continuarũt, neglecto populo, & cõtempto senatu. deinde quod prẹstantissimos quosque, quibus institutum illorum non probaretur, atrocibus in eos confictis criminibus, partim vrbe pepulerunt, partim trucidarunt; submissisque ex factione sua accusatoribus, ipsi iudiciis istis præfuere: maxime vero, quod audacissimis quibusque iuuenum, quibus singuli se stipauerant, bona illorum qui in reip. administratione ipsis aduersarentur, agere ac ferre permiserunt. qui, tamquã belli vi capta ciuitate, non facultatib. solũ legitimos possessores exuerunt, verum etiã in vxores eorũ quæ forma præstarent, deliquerunt, & in filias eorundẽ nubiles libidinẽ exercuerũt: ac, siqui *eo nomine* indignarẽtur, eos haud secus ac mancipia verberibus mulctarunt; effeceruntq; vt quibus intolerabilia viderentur eorum facinora, relicta patria, cũ vxoribus & liberis in vicina emigrarent oppida. nam & Latini eos recipiebãt, quod cognati eis essent; & Hernici item, quod non ita pridem æquale ciuitatis ius a Romanis accepissent. quare, vt facile coniectare est, ad extremũ nulli in vrbe remanserunt, nisi quib. tyrannis placeret, nec vlla reip. cura esset. nã nec patricii manẽdum censebãt, (vt qui neq; abblandiri dominantibus vellent, neq; actionibus eorũ obsistere possent) nec qui senatorio ordini adscripti erant, & magistratib. adesse tenebantur: sed horum quoq; maior pars cum tota familia & instrumẽto omni, relictis ædibus vacuis, ruri degebant. qui vero paucorũ dominatui studebãt, iis clarissimorũ quorumq; exsilia grata erant; tũ aliis multis de caussis, tum quod libidinosissimis quibusque iuuenibus maior indies contumacia accresceret, ac ne aspectum quidem eorum ferre possent quos in petulantiæ suæ facinoribus reuereri cogerẽtur. Porro cum meliore sui parte orbata esset ciuitas, omnemq; amisissẹt libertatẽ, hostes qui ante bello superati fuerant, rati se optimam occasionem nactos, qua & iniurias sibi factas vlcisci, & amissa recuperare possent, quippe quod propter istum paucorum dominatũ langueret ciuitas, & neq; in concordiam coire, neque res amplius capessere valeret, comparatis reb. ad bellum necessariis, cum magnis copiis vrbẽ petũt. Eodemq; tẽpore Sabini facta in finitimũ agrũ irruptione, copiosa potiti præ-

Hostium incursiones.

πολέμου, δήμου τε ὑποδιδύντες, καὶ βουλῆς καταφρονήσαντες. ἔπειθ' ὅτι τοὺς γνησιωτάτους Ῥωμαίων, οἷς οὐ κατὰ γνώμην τὰ πεπραγμένα ὑπ' αὐτῶν ἦν, οὓς μὲν ἐξήλασαν ἐκ τῆς πόλεως, αἰτίας ὑποφέροντες ψευδεῖς καὶ δίκας· οὓς δὲ ἀπέκτειναν· κατηγορίας τε αὐτοῖς ὑποπέμποντες ἐκ τῶν ἰδίων ἑταίρων, καὶ τὰς δίκας ταύτας αὐτοὶ δικάζοντες· μάλιστα δ' ὅτι τοῖς θρασυτάτοις τῶν νέων, οἷς εἶχον ἕκαστοι τοὺς αὐτοὺς, ἐφῆκαν ἄγειν καὶ φέρειν τὰ τῶν ἀναιρεθέντων τῇ πολιτείᾳ. οἱ δ', ὥσπερ ἀλύσεως πολέμῳ κεκακωμένοις τῆς πατρίδος, οὐ τὰ χρήματα μόνον ἀφιεροῦντο τοὺς νόμῳ κτησαμένους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γαμετὰς αὐτῶν τὰς εὐμόρφους παρῄνουν, καὶ εἰς θυγατέρας ὑπογάμους καθύβριζον, καὶ πληγὰς τοῖς ἀναγκαζοῦσιν ὥσπερ ἀνδραποδοῖς ἐδίδοσαν· καὶ παρεσκεύαζον ὅσοις ἀφόρητα εἴη τὰ γινόμενα ἐδόκει, καταλιπόντας τὴν πατρίδα, γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ τέκνοις, εἰς τὰς πλησίον ἀποικίζεσθαι πόλεις, ὑποδεχομένων αὐτοὺς Λατίνων μέν, διὰ τὸ ἀγενεῖς· Ἑρνίκων δ', διὰ τὴν ἐναλλὰξ νομιζομένην αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων ἰσοπολιτείαν. ὥστ' ὀλίγου δεῖν ἐκ τῶν παρόντων αὐτοὶ καταλειφθῆναι οἱ φιλοτύραννοι, καὶ οἷς μηδεμία τῶν καινῶν φροντὶς ἦν. οὔτε γὰρ οἱ πατρίκιοι διέμενον ἐν τῇ πόλει, θεωροῦντες μὲν οὐκ ἀξιουμένους τοὺς ἡγεμόνας, ἀναιρεθέντας δ' ὑπὸ τῶν πεπραγμένων ἀδυνατοῦντες· οἵ τε καταγραφέντες εἰς τὸ βουλευτικὸν συνέδριον, οὓς ἐπῴκιζες ἔδει παρεῖναι τοῖς ἄρχουσι· ἀλλὰ καὶ τόπων οἱ πλείους ἀνῳκισμένοι πατρικίων, καὶ τὰς οἰκίας ἐρήμους ἀφέντες, ἐν τοῖς ἀγροῖς διέτριβον. τοῖς δὲ ὀλιγαρχικοῖς καθ' ἡδονὴν αἱ τῶν ὑποφανεσάτων ἀνδρῶν ἐγένοντο φυγαί, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἕνεκα, μάλιστα δὲ ὅτι τοῖς ἀκολάστοις τῶν νέων πολὺ τὸ αὐθάδες παρῃρεῖτο, μηδὲ ὄψει δυναμένοις ἰδεῖν οὓς ἔμελλον ἀσελγῶς παρόντες αἰσχυνεῖν. ἐρημουμένην τὸ κρεῖττονος μέρους τῆς πόλεως, καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸν ἀπολωλεκυίας, ἀφορμὴν κακίστην ὑποβαλόντες ἐκεῖνοι οἱ πολέμῳ κεκληδονισμένοι ὑπ' αὐτῆς, τάς τε ὕβρεις ἃς ὑβρίσθησαν ἀπολίσασθαι, καὶ τὰ ἀπολωλότα ἀναλαβεῖν, ὡς νοσούσης διὰ τὴν ὀλιγαρχίαν τὸ πόλεως, καὶ οὔτε συῆναι, ὅθ' ὁμονοῆσαι, ὅτε ἀπλακεῖν τι καινῶν ἐπιδιωκόμενοι, πεπραγμένοι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐλαύνουσιν ἐπ' αὐτὴν τραλλόμασι μεγάλοις. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Σαβῖνοι ἐμβαλόντες εἰς τὸ ὁμολέρμονα, καὶ πολλῆς λείας γενόμενοι ἐκπε-

τεῖς,

coire, neque res amplius capessere valeret, comparatis reb. ad bellum necessariis, cum magnis copiis vrbẽ petũt. Eodemq; tẽpore Sabini facta in finitimũ agrũ irruptione, copiosa potiti præ-

πεῖς, φόνον τε ἐργασάμενοι πολιὼ ὄχλου γεωργικοῦ πλήθους, ἐν Ἠρήτῳ καλεσραβόπεδόν εἶναι· διέχηκε δ' ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἡ πόλις αὕτη σάδια τεσσαράκοντα καὶ ἑκατόν, πλησίον ὄσα Τιβέρεως ποταμοῦ. Αἰκανοὶ δ' εἰς τὴν Τυσκλάνων χώραν ἐμβαλόντες, ὅμορον ὄντα σφίσι, καὶ πολλὰ δηώσαντες αὐτῆς, ἐν Ἀλγιδόνι πόλει πρὸς τὰ χάρακα. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ δέκα τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, τεταραγμένοι συνεκάλεσαν τὰς ἑταιρείας, καὶ μετὰ τοῦτο ὅ τι χρὴ ποιεῖν ἐσκόπουν. ὃ μὲν οὖν ὑπόρρητον ἀποφήνασθαι, καὶ μὴ πρὶν μάλιστα ἔως ἐπ' αὐτὴν ἔλθοιεν τὴν πόλιν αἱ τῶν πολεμίων δυνάμεις, ἅπασιν ἐδόκει. παρῆν δὲ αὐτοῖς πολλὴ ἀπορία, ποτέρως μάλιστα Ῥωμαίοις ἐπὶ τὰ ὅπλα ἀκλεές, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας τῇ πολιτείᾳ· ἔπειθ' ὁποίαν τινὰ δεῖσθαι τὴν καταγραφὴν τῶν στρατιωτῶν ποιήσασθαι, πότερον αὐθάδη καὶ μισοπόνηρον, οἵαν ἔθος ἦν ποιεῖσθαι τοῖς τε βασιλεῦσι καὶ τοῖς ὕπατοις· ἢ φιλάνθρωπον καὶ μέτριον. ἐδόκει τε αὐτοῖς οὔτ' ἐκεῖνο μικρᾶς ζητήσεως ἄξιον εἶναι, ἵν' ὁ κυρῶσον ἔσται τὴν περὶ τοῦ πολέμου γνώμην, καὶ τὴν στρατολογίαν ψηφισάμενον· πότερα ὁ συνέδριον τῆς βουλῆς, ἢ ὁ δημοτικὸν πλῆθος· ἢ τούτων μὲν ὁπότερον, ἐπεὶ δὶ ὑποψίας ἦν αὐτοῖς ἑκάτερον, αὐτοὶ δὲ σφίσιν αὐτοῖς οἱ δέκα. τέλος δ' οὖν πολλὰ βουλευσάμενοι, τῇ βουλῇ ἔγνωσαν συγκαλεῖν, καὶ ποιεῖν ὅπως τόν τε πόλεμον αὐτοῖς ἐκείνη ψηφίσηται, καὶ τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν ὁπηδέποτε ποιήσασθαι. εἰ γὰρ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου κυρωθείη τούτων ἑκάτερον, πρῶτον μὲν πειθεῖς ἔσεσθαι πολίτας ὑπελάμβανον, ἀνῶν τε καὶ τῆς δημαρχικῆς ἐξουσίας καταλυομένης, ἣ μόνη κατὰ νόμους ἐξὸν ἀναλίσκεσθαι τοῖς ὑπὸ τῶν δυναστῶν ὑπατευομένοις· ἔπειτα αὐτοί, εἴ τι δόξαν ὑπηρετοῦντες τῇ βουλῇ, καὶ τὰ κυρωθέντα ὑπὸ ἐκείνης πρᾴτοιντες, κατὰ νόμους ἀφληφέναι τὴν ἐξουσίαν τοῦ πολέμου. ταῦτα βουλευσάμενοι, καὶ διδασκαλήσαντες ὀλίγους τῶν ἰδίων ἑταίρων καὶ συγγενῶν τοὺς ἀγορεύσοντας ἐν τῷ συνεδρίῳ τὰς συμφερούσας αὐτοῖς γνώμας, καὶ τοῖς μὴ ταῦτα προαγορευομένοις ἀναλισομένοις, προῆλθον εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ διδαχθέντες τὸν κήρυκα, τοὺς βουλεύσοντας ἐξ ὀνόματος καλεῖν ἐκέλευον. ὑπήκουε δ' αὐτοῖς τῶν μετρίων οὐδείς. πολλάκις δὲ τοῦ κήρυκος βοῶντος, καὶ παρόντος οὐδενὸς, εἰ μὴ τῶν κολακευόντων τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐν οἷς ἦν ὁ κάκιστον τῆς ὀλιγαρχίας μέρος· οἱ μὲν τότε ὅλης τὴν ἀγορὰν ἐθαύμαζον, εἰ τοσοῦτοι μηδενὸς πώποτε συγκαλέσαντες τὴν βουλὴν, τότε πρῶτον ἔγνωσαν ὅτι καὶ συνέ-

da, post magnã agrestis multitudinis cædem, ad Eretum castra posuere. distat autem ab vrbe istud oppidum centum & quadraginta stadiis, non procul Tiberi situm. Æqui etiam, facta in Tusculanorũ agros sibi cõfines incursione, cũ magnam illorum partem populati essent, in Algido castra locant. Decemuiri, fama de aduentu hostium cõsternati, sodalitia sua conuocant, & cum iis quid facto opus sit consultant. Ibi cũ omnes in id cõsensissent, educendũ esse in hostes exercitum, neq; exspectandũ donec ad ipsam vrbem aduẽtassent hostiles copiæ, de eo primũ magnopere dubitabatur, an omnes ciues ad arma vocãdi essent, atq; illi etiã quib. exosa esset ista reip. administratio: deinde quanam ratione cõscribendi essent milites, rigidé ne ac seuere, vt reges & cõsules factitare cõsueuerant; an humaniter ac moderate. Sed neq; hoc leuẽ disquisitionem requirere videbatur, cuiusnã auctoritate confirmanda esset ista de bello gerendo sentẽtia, delectusq; decernendus, senatusne, an plebis; an neutrius horũ partis, quod vtriq; suspecti essent; sed ipsorum met decemuirorum. Tandẽ post longam deliberationem, statuerunt senatum conuocare, atque efficere vt is & bellum ipsis decerneret, & conscribendarum copiarum curam committeret, quorũ vtrumq; si senatus auctoritate decretum esset, primũ omnes sibi obtemperaturos opinabãtur; præsertim quod tribunitia potestas sublata esset, cui vni legib. concessum erat magistratuum iussis intercedere: deinde, etiamsi aliquatenus senatui subseruire viderentur, eiusq; decreta exsequi, *at saltem* belli gerendi potestatem legitime accepturos. His consiliis agitatis, subornatisque ex factione atque cognatione sua qui instituto ipsorum conferentes sententias in senatu dicerẽt, ac diuersum probantibus aduersarentur, in forum prodierunt, ac præconem senatores suo quemque nomine vocare iusserunt. Ibi quum ne ex mediocribus quidem vllus respondisset, & post longã præconis citationem nemo aduenisset, nisi ii qui paucorũ dominatui adularentur, in quib. erat pessima factionis illius pars: mirabãtur qui tunc in foro

Decemuiri senatu de externis bellis conuocato, prius intestinũ bellũ experiuntur.

erant, eos, cum hactenus nulla de re senatũ cõuocassent, nunc primũ agnoscere esse aliquẽ bo-

norum virorũ apud Romanos cõsessum, quos de republ. dispicere oporteret. Porro illi his visis, ex ædib. senatores in curiam cogere cœperunt. sed cum plerasq; domos vacuas relictas cognouissent, rem in diem posterum distulerunt. Interea missis per agros *ministris*, inde eos aduocabãt. Cumq; plena esset curia, progressus Appius, decemuiratus auctor & dux, renuntiauit ex duob. populis, Æquis & Sabinis, inferri vrbi bellũ; orationemq; magna cura meditatã habuit: cuius hic erat scopus, vt delectus militũ decerneretur, & q̃ celerrime educeretur exercitus; quippe q; tempus nullam moram cõcederet. Quæ cum peroraſſet, surgit L. Valerius cognomẽto Potitus, vir maiorũ claritate eminens. nam pater ei erat Valerius is qui Capitolium ab Herdonio Sabino occupatum, *strenua* expugnatione recuperauerat, atq; in ea pugna occubuerat: auus vero ei paternus erat Poplicola, is qui eiectis regibus, optimatũ imperio remp. asseruerat. Quẽ cũ prodeuntẽ animaduertisset Appius, suspicatus eũ aliquid e suo dicturũ genio; Nõ hic tuus, inquit, locus est Valeri, neque tibi nunc loqui fas est: sed postquam hi seniores atq; honoratiores sententiã dixerint, tunc & tu vocatus, dices quid tibi videatur. interim sede ac sile. Ibi Valerius, At non de his, inquit, dicturus assurrexi; sed de aliis maioribus magisq; necessariis: de quib. primũ senatum commonendum existimo. is vero ex his quæ dicentur, satis perspiciet, vtrum illa reip. sint magis necessaria ob quæ vos hunc consessum conuocastis, an ea quæ a me proponẽtur. Sed ne mihi dicendi potestatem adime, qui senator sum, ac Valerius, & de salute reip. disserere cupio. Quodsi vero cõsuetam aduersus omnes contumaciam seruaueris, quosnã tribunos implorabo? abolitum enim a vobis est vim patientium ciuium præsidium. Ac quonam malo leuius esse putandum est, quod cum sim Valerius Potitus, velut vnus ex infima multitudine, non fruor æquo iure, sed tribunitiæ potestatis ope indigeo? Verum enimuero quando eo magistratu orbati sumus, vos qui vna cũ isto illum quoque magistratum assumpsistis, ac rerum in ciuitate potimini, omnes appello. ac licet non ignorẽ me frustra id facere, tamẽ cunctis conspirationem vestram innotescere volui, quod confusa republica, vnũ omnes animum

δριον ἰὼν τι τῶνδε Ῥωμαίοις ἀγαθῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐδει τῶν κοινῶν σκοπεῖν. οἱ δὲ καὶ ταῦθ' ὁρῶντες, ἐπεχείρησαν μὴν ἐκ τῶν οἰκιῶν τὰς βουλὰς ἀγειν· πυθόμενοι δὲ τὰς πλείους ἐρήμους ἀφιέναι, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐβάλοντο. ἐν ᾧ τῷ μεταξὺ χρόνῳ πέμποντες ἐπὶ τὰς ἀγορὰς, ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἐκάλουν. πληρωθέντος δ' τοῦ συνεδρίου, προσελθὼν Ἄππιος ὁ τὴν δεκαρχίαν ἡγεμὼν, ἀπήγγελλεν ὅτι δι' ὀλίγου, ἀπό τε Αἰκανῶν καὶ Σαβίνων ἐπάγεται τῇ Ῥώμῃ πόλεμος· καὶ διεξῆλθε λόγον ἐκ πολλῆς συνειλεγμένον ἐπιμελείας· οὗ τέλος ἰὼν, ψηφίσασθαι πρῶτον καταγραφὴν, καὶ ἀκρίτους ποιῆσαι τὴν ἔξοδον, ὡς ἂν διδόντος ἀναστροφὴν τοῦ καιροῦ. Ταῦτα δ' αὐτὸς λέγοντος, ἀνίσταται Λούκιος Οὐαλέριος, ἐπώνυμίαν Ποτῖτος, ἀνὴρ μεγαλόφρων ἐπὶ τοῖς πρώτοις· πατὴρ μὲν γὰρ αὐτῷ Οὐαλέριος ἦν, ὁ τὸ Σαβῖνον Ἐρδώνιον ἐκπολιορκήσας καλέμενον Καπιτώλιον, καὶ τὸ μὲν φεύγειον ἀνακτησάμενος, αὐτὸς δ' ἐκ τῆς μάχης ἀποθανών· πάππος δ' πρὸς πατρὸς, Ποπλικόλας ὁ τὸν βασιλέας ἐκβαλών, καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν καταστησάμενος. παρίοντα δ' αὐτὸν ἔτι καταμαθὼν Ἄππιος, καὶ καθ' ἑαυτόν τι λέξειν ἐλπίσας· Οὐκ ἔστ' ὁ τόπος, εἶπεν, ὦ Οὐαλέριε, σὸς, οὐδὲ πρέπει σοι νῦν λέγειν· ἀλλ' ὅταν οἵδε οἱ πρεσβύτεροι καὶ « ἀμείνονές σε γνώμην ἀποφήσωσι, τότε καὶ σὺ κλη- « θεὶς, ἐρεῖς ὅ τι σοι δοκεῖ. ταῦτα δὲ σιώπα, καὶ κάθησο. Ἀλλ' « οὐ γὰρ τούτων, ἔφησεν ὁ Οὐαλέριος, ἀνέστην ἐρῶν, « ἀλλ' ὑπὲρ ἄλλων μειζόνων τε καὶ ἀναγκαιοτέρων, ὑ- « πὲρ ὧν οἴομαι δεῖν πρῶτον ἀκοῦσαι τὴν βουλήν. εἰ- « σὶν δὲ ἃ ὧν μὴ ἀκούσωσιν οὗτοι, πότερα ταῦτά ἐστιν « ἀναγκαιότερα τοῖς κοινοῖς, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς αὐτοὺς συ- « κεκλήκατε, ἢ τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεχθησόμενα. ἀλλὰ μή « με ἀποστέρῃ λόγου, βουλὴ τὴν ὅπα, καὶ δικαίου, « καὶ πρὸς εὐτυχίας τῆς πόλεως λέγειν βουλόμενον. ἐὰν « δ' φυλάττῃς τὴν σιωπὴν πρὸς ἅπαντας αὐθάδεια, « δημοτροπὴ μὲν ποίοις ὑπακαλέσομαι; καταλέλυται « γὰρ ἡ τῶν καλουμένων πολιτῶν βοήθεια ὑφ' ὑμῶν. « καίτοι εἶνος ἔλαττον τοῦτο κακόν, ὅτε δικαίως ὢν Γο- « τῖτος, ὡς εἷς τῶν ἐλαχίστων, οὐκ ἔχω τὶ ἴσον, ἀλλὰ δη- « μοτικῆς ἐξουσίας δέομαι; ἃ μὲν ἀλλ' ἐπεὶ τὴν ἀρ- « χῆς ἐκείνης ἀπεστερήμεθα, ὑμᾶς τοὺς ἅμα τοῦτο πα- « τρικιοὺς καὶ τὴν ἐκείνης ἐξουσίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ δυ- « ναστεύοντας τὴν πόλεως, ἀπόντας καλῶ· καὶ οὐκ ἀγνοῶ « μὲν ὅτι ἀφ' ὑπερηφανίας τοῦτο ποιῶ, φανεραὶ δὲ γνώσεσθαι « βουλόμενος ἅπασι τὴν σωφροσύνην ὑμῶν, ὅτι συ- « κεκλήκατε τὰ τῆς πόλεως, καὶ μίαν ἅπαντες γνώμην « ἔχετε.

ac licet non ignorẽ me frustra id facere, tamẽ cunctis conspirationem vestram innotescere volui, quod confusa republica, vnũ omnes animum

» ἔχειε· μᾶλλον δέ σε μόνον ὀπτικαλῶμαι, Φάβιε Βίβο-
» λάνε Κόιντε, τ' ὀπτὶ τ τειῶν ὑπαλείας κεσμύμμυον, εἰ
» τ' αὐτὸν νῦν ἔχῃς ἔτι. ἀλλ' ἀνίσαθι, κὴ βοήθη τοῖς καμ-
» νομένοις. εἰς σὲ γὰρ ἀποβλέπει τὸ συνέδριον. ὡς ὁ
μὲν ταῦτ' εἶπε Λεύκιος Οὐαλέριος, ὁ Φάβιος ἐκάθητο ὑπ'
αἰσχύνης, οὐδὲν ἀποκρινόμενος. Ἅππιος δ' ἅμα καὶ οἱ λοιποὶ
δέκα πρῶτοι ἀναπηδήσαντες, ἐκώλυον αὐτὸν λέγειν.
θορύβου δ' πολλοῦ καταχέντος τὸ συνέδριον, κὴ τῶν μὲν
πλείστων ἀγωνιώντων, τ δ' ἐκ τ ἑταιρείας, ὀρθῶς
λέγειν αὐτοῖς ἠξιούντων, ἀνίσατο Μάρκος Ὁράτιος, ὁ
Βαρβάτος ὀπτικληθείς, ἀπόγονος Ὁρατίου τ συνυπα-
τεύσαντος Ποπλίῳ Οὐαλερίῳ Ποπλικόλᾳ, μετ' ἐκεῖνο
ἐκβολεὺς τ βασιλέων· ἀνὴρ κὴ τὰ πολεμικὰ δραστὸς, κὴ
λέγειν οὐκ ἀδυνάτως, Οὐαλερίῳ δ' ἐκ παλαιοῦ φίλος·
» ὃς οὐκέτι κατασχὼν τ γλῶτταν, ἔφησε· Θᾶττον μὲ ἀνα-
» κάσεις, Ἅππιε, τοὺς χαλινοὺς διαρρῆξαι, οὐκέτι μέσι-
» άζοντες, ἀλλὰ τ Ταρκύνιον ἐκεῖνον ἐνδυόμενοι, οἵ γε
» οὐδὲ λόγου τυχεῖν ἐᾶτε τοὺς περὶ σωτηρίας τ κοινῶν
» βουλομένους λέγειν. πότερον ὑμῶν ἐξελήλυθεν ἐκ τ
» διανοίας, ὅτι σώζονται μὲν οἱ Οὐαλερίων ἀπόγονοι τ ἐξ-
» βασάντων τ τυραννίδα, λείπεται δ' ἡ διαδοχὴ τ Ὁρα-
» τίων οἰκίας, οἷς πάτριόν ἐστιν ὁμοῦ χωρεῖν τοῖς κατα-
» δουλουμένοις τ πατρίδα, κὴ μετ' τ δημόνων, καὶ μόνοις; ἢ
» τοσαύτῳ καλεγνώκατε κὴ ἡμῶν κὴ τ δημόνων Ῥωμαίων
» ἀναισθησίαν, ὥστ' ἀγαπήσειν, εἰ τις ἐᾷ ζῆν ἡμᾶς ὁ-
» πωσδήποτε, ἐκὼν ἐλευθερίας δ κὴ παῤῥησίας μήτε
» ἐρᾶν μήτε πεφάσθαι μηδέν; ἢ μεθύετε τῷ μεγέθει τ
» ἐξουσίας; ὑμεῖς Οὐαλερίῳ λόγον ἀφείλεσθε, ἢ τ δημόνων
» τινὸς βουλευτῶν, τίνες ὄντες, ἢ ποίαν ἀρχὴν ἔχοντες νό-
» μιμον; οὐχ εἰς ἑαυτὸν ἀπεδείξησθε τ κοινῶν πρεσ-
» βευτάς; ᾧ παρῆκεν ὁ τ ἀρχῆς ὑμῶν χρόνος; οὐκ
» ἰδιῶται τῶν νόμων γεγόνατε; ταῦτα εἰς τ δῆμον βου-
» λεύεσθε ἐξενεγκεῖν. τί γὰρ δὴ κὴ τὸ κωλύον ἐστὶ τ βου-
» λόμενον ἡμῶν τ ἐκκλησίαν συγκαλέσαι, καὶ τ ἐξουσίαν
» ὑμῶν, ἵν' ὧδε τοὺς νόμους ἔχητε, κατηγορῆσαι; ἀνάθεσθε
» τοῖς πολίταις ψῆφον ἐκὼν αὐτοῦ τούτου, πότερα δεῖ
» μεῖναι τὴν δεκαρχίαν ὑμῶν, ἢ τὰς πατρίους πάλιν ἀ-
» ποδείκνυσθαι ἀρχάς· κὴ εἰ τοῦτο μανεὶς ὁ δῆμος ἐκω-
» μῳδήσει, πάλιν τ αὐτὴν καθάσαι ἔχετε. κὴ εἰ κωλύετε
» λέγειν ὁπόσα βούλεταί τις λέγειν ἐκὼν τῆς πατρίδος,
» καὶ εἰ δίκαια ταῦτα δόξωσιν. ἄξιοι γὰρ αἰεὶ ἤμην καὶ
» ταῦτα καὶ ἔτι χείρονα πάσχειν, ἐφ' ὑμῖν γιγόμενοι, καὶ
» ῥυπαίνοντες αἰσχρῷ βίῳ τὰς ἑαυτῶν κὴ τῶν προγόνων

geratis. Immo vero te solum appello, Q. Fabi Vibulane, vt cũ tribus consulatibus exornatus fueris, *intelligamus* an eandẽ etiamnum mentem geras. Sed surge, ac vim patientib. succurre. ad te nam q; confessus hic respicit. Quæ cũ Valerius dixisset, Fabius præ pudore non ausus est assurgere, nec quidquã respondere. Interim Appius cum reliquis decemuiris exsiliens, eũ loqui vetuit. Vbi cum toto consessu magnus exortus esset tumultus, ac plerique omnes indignarentur, at factio illorum dictis eorum patrocinaretur, surgit M. Horatius cognomine Barbatus, eius Horatii nepos qui post eiectos ex vrbe reges, P. Valerii Poplicolæ collega in cõsulatu fuerat; vir & bello acer, & dicendi non imperitus, ac Valerii a priscis temporib. amicus. qui cum bilem diutius cohibere non posset, Citius, inquit, frenos me rumpere cogitis Appi, dum nullum amplius modũ seruatis, sed Tarquinium illũ induitis: quippe qui ne dicendi quidẽ copiam facitis iis qui de salute reip. verba facere cupiunt. An mẽti vestræ excidit, superstites adhuc esse Valeriorum illorũ qui tyrannidẽ ex vrbe expulerunt, nepotes, ac Horatiam familiam successores habere, quib. patrium sit cũ patriæ libertatis oppressoribus congredi, vel vna cũ aliis, vel *etiam* solis? An nos & Quirites ceteros eo ignauiæ deuenisse iudicatis, vt mõdo nobis vita qualiscumque cõcedatur, gratũ habituri simus, nec pro dictorum factorumq; libertate cõseruanda quidquã vel dicturi vel acturi? an potestatis amplitudo vos inebriauit? Vos dum Valerio aut alii cuipiã senatori dicẽdi potestatem adimitis, quinã estis *quæso*, aut quemnam legitimum magistratum geritis? annon annua vobis reip. administratio demãdata est? annon elapsum est imperii vestri tempus? annon priuati iam ex legum præscripto estis? De his ad populum referendis cogitate. nam quid est quod cuicũq; de nostro ordine obstare possit quominus concionem conuocet, ac magistratũ vestrũ, quẽ cõtra leges tenetis, accuset? Calculum ciuib. hac ipsa de re permittite, vtrũ manere decemuiratum vestrum velint, an patrios rursum creari magistratus. ac si forte populus insaniens hoc *iugum* subeat, iterum eundem statum obtinete: & si iusta hæc videantur, vetate quidquid aliquis pro patria dicere cogitat. digni enim simus qui & hæc & adhuc deteriora patiamur, si vestro imperio nos submittamus, turpiq; vita nostras & maiorũ virtutes

maculemus. Nondum orationem finierat, cum decemuiri eum magno clamore circumsistunt, tribunitiamque potestatem intentantes, minantur se de saxo *Tarpeio* eum deturbaturos, ni conticescat. Ad quas minas coortus est ex omnibus clamor, quasi libertas eorum violaretur: indignationeque ac tumultu plenus erat totus *patrum* consessus. Quocirca decēuiros statim pœnituit prohibitionis illius & cōminationis, vt senatū ea re viderūt irritatum. Itaq; progressus *in medium* Appius, tumultuantesq; precatus vt paulisper conticescerēt, post cōpositas istas turbas; Nemini vestrū, inquit, P C, dicēdi potestatem adimimus, qui quidem suo tempore verba faciat: sed eos qui *præ ceteris* eminent, & priusquam vocentur, exsurgunt, *dicere* prohibemus. ne igitur indignemini. nam Horatio, Valerio, & cuilibet alii, sententiam suo loco, iuxta veterem consuetudinem, dicere concedetur, dummodo de iis de quib. consultatum conueniistis, verba faciant, neq; extra *hos limites* euagētur. Si vero popularibus orationibus vos circumducant, seditionesq; in ciuitate ferant, nec *aliud* quidquam suis concionib. ad rem conferant, tunc nobis, Horati, permissū populi modum excedentes cohibere licet: quam potestatem tūc nobis dedit populus, cum & consulare nobis & tribunitium imperium decreuit. necdū magistratus huius tempus elapsum est, vt tibi quidem videtur. neq; n. in annum creati sumus, vel in aliud tēpus statum, sed quoad legumlatio omnib. numeris a nobis absoluta fuerit. Vbi aūt perfecerimus quæ animo *adhuc* agitamus, & reliquas leges ratas fecerimus, tunc deposito imperio, quibuslibet vestrū factorum nostrorū rationem reddere parati sumus. Interea nihil vel de consulari vel de tribunitia potestate deminuemus. *Nunc* vero de bello, quæ optima expeditissimaq; ppulsandorū hostiū sit ratio, sentētias ordine a vobis dici velim: primū quidē, vt cōsuetudinis ac decoris ratio postulat, a senioribus: deinde a mediis, postremo a iuniorib. His dictis, primū vocauit patruū suum C. Claudiū. Is surgens in hāc sententiā verba fecit: Quoniam me primum sententiā dicere vult Appius, P C, cognationis nimirū honore, vt par est; ac de bello aduersus Æquos & Sabinos dicendum mihi est quid sentiā, anteq̄ mentem meā aperiam, illud vos perpēdere velim, qua spe elati

ἀρεταί. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, οἱ δέκα δημοσίᾳ κεκραγότες, καὶ τὴν δημαρχικὴν ἐπφανσίοντες ἐξουσίαν, καὶ ῥίψειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες τῆς πέτρας, εἰ μὴ σιωπήσοι. ἐφ' ᾧ πάντες ἀνέκραγον, ὡς καλυομένην σφῶν τὴν ἐλευθερίαν· καὶ μεστὸν ἦν ἀγωνίας καὶ θορύβου τὸ συνέδριον. τοῖς μὲν δέκα μετέμελεν ἤδη τῆς τε κωλύσεως τοῦ λέγειν, καὶ τῆς ἀπειλῆς, ὡς προπεπτωκόσιν εἶδον ὑπὲρ τὰ πρόγραμμα τὴν βουλήν· ἔπειτα προελθὼν ἐξ αὐτῶν Ἄππιος, καὶ δεηθεὶς τῶν θορυβούντων, βραχὺν ὑπισχεῖν χρόνον, ὅπως καλέσηται τὸ παρακλητόμενον αὐτῶν, Οὐδέν, εἶπεν, ἀποτετρεῦμαι, ὦ ἄνδρες βουλευταί, λόγου, ὃς δὴ ἐν τῇ προσηκούσῃ καιρῷ λέγω· τοὺς δὲ ἐπιπολάζοντας, καὶ πρὶν ἢ κληθῆναι προεξαναστάντας, εἴργομεν. μηδὲν οὖν ἀγωνιάτε. καὶ γὰρ Ὁρατίῳ, καὶ Οὐαλερίῳ, καὶ παντὶ δήπου γνώμην ἀποφαίνειν ἐν τῷ ἑαυτοῦ τόπῳ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐθισμὸν καὶ κόσμον, ἀποδώσομεν, ἐάν γε περὶ ὧν βουλευσόμενοι συνελήλυθατε, περὶ τούτων λέγωσι, καὶ μηδὲν ἔξω. ἐὰν δὲ δημαγωγῶσιν ὑμᾶς, καὶ διαφασιάζωσι τὴν πόλιν, πρὸς μὴ περὶ ὃ πρᾶγμα δημηγορεῖν δεῖ, τότε τὴν ἐξουσίαν τὴν κωλύειν τοὺς ἀκοσμοῦντας, ὦ Μάρκε Ὁράτιε, δεδόκτε τοῦ δήμου λαβόντες ἔχομεν, ὅτε ἡμῖν καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων καὶ τοῖς τῶν δημάρχων ἀρχαῖς ἐψηφίσαντο· καὶ ὁ χρόνος αὐτῆς οὔπω παρελήλυθεν, ὥστε σοι δοκεῖ. οὐ γὰρ εἰς ἐνιαυτὸν ἀπεδείχθημεν, οὐδ' εἰς ἄλλον τινὰ χρόνον ᾑρεμένοι, ἀλλ' ἕως ἂν καταστώμεθα πᾶσαν τὴν νομοθεσίαν. συνελέσαντες οὖν ὅσα νοῦν ἔχομεν, καὶ κυρώσαντες τοὺς λοιποὺς νόμους, τότε ἀποθησόμεθα τὴν ἀρχὴν, καὶ λόγον τῶν πεπραγμένων τοῖς βουλομένοις ὑμῶν ὑφέξομεν. πρὸς δὲ τοῦτον ἐλαττώσομεν οὐδὲ τὴν ὑπαλικὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ τῆς δημαρχικῆς. περὶ δὲ τοῦ πολέμου, ἵνα χρὴ τρόπον ὡς τάχιστα καὶ κάλλιστα τοὺς ἐναντίους ἀμύνασθαι, γνώμας ἀξιῶ παρίοντας ὑμᾶς λέγειν, πρῶτον μέν, ὥσπερ ὅτι σύνηθες καὶ πρέπον ὑμῖν, τοὺς πρεσβυτέρους· ἔπειτα, τοὺς μέσους· τελευταίους δὲ, τοὺς νεωτάτους. Ταῦτα εἰπὼν, πρῶτον μὲν ἐκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ θεῖον, Γάϊον Κλαύδιον. ὁ δὲ, ἀναστὰς, τοιαύτην διέθετο δημηγορίαν· Ἐπειδή με πρῶτον γνώμην ἀποφαίνεσθαι ἀξιοῖ Ἄππιος, ὦ βουλή, ὑμῶν ὢν ὁμοεθνὴς καὶ συγγενὴς, ὥσπερ αὐτῷ πρόσηκεν, καὶ δεῖ με ἀφόβως περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Αἰκανοὺς καὶ Σαβίνους εἰπεῖν, πρὶν ἀποδείξασθαι τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν, ἐκεῖνο βουλόμενον ὑμᾶς ἐξεπίτηδες ἐλπίσαι,

Αἰκανοὶ

Sabinos dicendum mihi est quid sentiā, anteq̄ mentem meā aperiam, illud vos perpēdere velim, qua spe elati

» Αἰκθμοὶ τε καὶ Σαβῖνοι πόλεμον ἐπενεγκεῖν ἐτόλμησαν ἡ-
» μῖν, καὶ τὴν χώραν διαπορθῆσαι, οἱ τέως ἀγαπῶν-
» τες, καὶ τοῖς θεοῖς πολλὰ χάριν εἰδότες, εἴ τις αὐτοῖς εἴα
» τὰ ἑαυτῶν ἔχειν ἀσφαλῶς. ἐὰν γὰρ τοῦτο μάθητε, καὶ τὸ
» ἀπαλλαγὴν τοῦ πολέμου τοῦ παρόντος αὐτοῖς, ἥτις ἐς ἅπαν χρό-
» νον, μαθήσεσθε. ἐκεῖνοι γοῦν ἀκούσαντες ὅτι σεσαλευ-
» ται τὰ νοσεῖ τὸ πάθιον ἡμῶν πολίτευμα οὐκ πολλῷ, καὶ
» τοῖς παρεστηκόσι τὰ καινῶν ὅτε ὁ δῆμος δύνοις ἐστὶν, οὔ-
» τε οἱ πατρίκιοι· καὶ τὸ μάτην ἀκηκόασιν· τὸ γὰρ ἀληθὲς ἕ-
» τως ἔχει· τὰς δὲ αἰτίας ὑπισχνουμένοις ὑμῖν οὐδὲν δέο-
» μαι λέγειν· ὑπὲρ ἐλαβον εἴ τις ἔξωθεν ἡμᾶς καταλάβοι
» πόλεμος, ἅμα τοῖς ἐντὸς τείχους κακοῖς, καὶ δόξαι τὰς
» ἀρχαῖς δυνάμιν ἀξιάγειν τὴν παρεσκευασμένην τῆς
» γῆς, ὅτε τὰς πολίτας ὅτι τὸ στρατιωτικὸν ὅρκον ἀπόν-
» τας ἔξειν οὐκ προθυμίας, ὡς πρότερον, ἀπεργῶς ἔχα-
» κειμένοις παρὸς τὰς ἀρχάς· ὅτε τὰς ἡγεμόνας τοῦ οὐκ
» τῷ νόμῳ ὑμφείας χρήσεσθαι καὶ τῷ μὴ παθεῖ-
» νομένων, δεδοικότας μή τι μεῖζον ἐργάσωνται κακόν·
» τὰς γε ὑπακούσαντας, καὶ τὰ ὅπλα λαβόντας, ἢ κα-
» λαλείψειν τὰ σημεῖα, ἢ παθεῖν μένοντας ἐτελευτακόσιν
» ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ὧν οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἤλπισαν. ὅτε μὲν
» γὰρ ὁμονοοῦσα πόλις ἅπασαν πολέμου, καὶ ὁ αὐτὸς
» συμφέρον ἅπασι φαίνεται, τοῖς τε ἄρχουσι καὶ τοῖς ἀρ-
» χομένοις, μετὰ προθυμίας ἅπαντες ὅτι τὰ δυνατὰ χω-
» ροῦσι, καὶ ὅτε πόνου οὔτε κίνδυνον οὐδένα ὀκνοῦσιν. ὅ-
» τε δὲ νοσοῦσα ἐν αὐτῇ, πρὶν ἢ τὰ ἔνδον καθαρθῆναι,
» τοῖς ὑπαθείοις ὁμόσε χωρῆ πολέμοις, καὶ παρὰ τὴν
» μὴ πλήθη λογισμὸς, ὅτι οὐχ ὑπὲρ οἰκείων ἀγαθῶν
» κακοπαθοῦσιν, ἀλλ' ἵνα βεβαιότερον αὐτοῖς ἕτεροι ἄρ-
» χωσι· τοῖς δ' ἡγεμόσιν, ὅτι πολέμιον ἔχουσιν οὐχ ἧττον
» τὸ αὐτιπάλου τὸ οἰκεῖον, νοσεῖ τἄλλα, καὶ πᾶσα ἰσχὺς
» δυνάμις τὰ τοιαῦτα προθύματα καταγωνίσασθαι
» καὶ φθεῖραι. ταῦτά ἐστιν, ὦ βουλὴ, τὰ Σαβίνων τε καὶ Αἰ-
» κῶν ἐνθυμήματα, οἷς πεπιστευκότες ἐμβεβλήκα-
» σιν ἡμῖν εἰς τὴν χώραν. ἐὰν μὲν οὖν ἀγωνισάμενοι ὀρ-
» θῶς καταφρονῆσθαι παρὸς αὐτῶν ἐπαρθέντων, ὡς ἔχο-
» μεν ὀργῆς, δυνάμιν ἐξαγαγεῖν ἐπ' αὐτοὺς ψηφισώ-
» μεθα, δέδοικα μὴ ταῦθ' ἡμῖν ἃ προσέβαλον ἐκεῖνοι
» συμβῇ, μᾶλλον δὲ οἶδα συμβησόμενα. ἐὰν δὲ τὰ
» προσῆκα καὶ ἀναγκαῖα καταστησώμεθα· ταῦτα δ'
» ἐστὶν, ἥ τε ἀνομία τοῦ πλήθους, καὶ ὃ πᾶσι ταὐτὰ
» συμφέροντα φαίνεσθαι· ἐξελάσαντες μὲν οὖν τὸ πό-
» λεως τὸ νῦν ὑπερεχούσης ὕβρεως καὶ πλεονεξίας, ἀ-
» ποδύντες δὲ τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τῆς πολιτείας, πτήξαντες
» οἱ νῦν θρασεῖς, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψαντες ἐκ τῶν χε-

Æqui ac Sabini, bellum nobis inferre ausi sint, agrosq; nostros incursionib. populari; qui hactenus gratũ habuerunt ac p̃ magno deorũ beneficio reputarũt, si sua tuto possidere sinerentur. Id enim si cognoueritis, perspexeritis etiã quomodo bellũ aduersus eas gẽtes summoueri cõmodissime possit. Illi ergo postq̃ audiere concussam atq; ægrã esse nostrã rempublicã, atq; iis q̃ nunc rerũ potiuntur, nec plebẽ fauere nec patricios: (neq; vanus is rumor est; immo *nimis* verus: quę vero eius sint causſæ, cum perspectũ vobis sit, non opus est exponere) existimarunt si prẽter intestina mala, etiam externo aliquo bello tentaremur, ac magistratus ad regionis defensionẽ copias educere instituerẽt, neq; ciues omnes ad præstãdum sacramentũ vt ante prõptis animis accessuros, quippe qui magistratib. essent infensi; neque ipsos duces lege vsuros ad vindicandã emanentium contumaciam, metu maioris alicuius mali: atq; adeo siqui obtẽperarent & arma caperent, vel signa deserturos, vel mãsuros quidem, sed spõtanea ignauia rem male gesturos in prœlio. quæ illorũ spes nõ caret ratione. cũ enim concordib. animis arma sumit ciuitas, idemque omnes expedire censent, tũ magistratus tum subditi, omnes alacri animo se aduersis offerunt, neq; laborem vllum aut periculũ reformidant. cũ vero intestinis seditionib. laborãs, antequam illæ componãtur, externis hostib. occurrit, ac plebs quidẽ cogitat, sibi non pro suis opibus ærumnas esse perferendas, sed vt aliis firmius in se imperium astruat; duces vero reputant, non minus sibi domesticos quã externos hostes esse, languent cetera, & quæuis manus tales exercitus vincere ac delere potest. Hæc P C Sabinorum & Æquorum cogitata sunt; quorum fiducia in agros nostros irruperũt. Si ergo tam superbum illorum contemptũ indignati, in hoc iræ feruore copias aduersus illos educendas decernamus, vereor ne quod illi cogitarunt, nobis accidat: immo euenturũ probe scio. Sed si prima & maxime necessaria in integrum restituerimus, vt scilicet plebs ad decentem modestiam redigatur, idemque omnibus de *publica* vtilitate sit animus, exterminatis e ciuitate iniuriis & cupiditatib. quæ nunc inoleuerunt, & restituta pristina reip. forma, concidet ista hostium audacia, proiectisq; armis

breui ad nos veniẽt, vt & damna pensent, & de pace tractent: atq; *ita* nobis cõtinget vt, quod omniũ sanorũ votis merito expetitur, bellũ istud sine armis conficere liceat. His reputatis, arbitror nobis, quoniã turbulẽtus est domesticarũ rerum status, belli cõsilium in præsens omittendũ esse, ac de cõcordia decentiq; rerũ ordine faciendam cuilibet dicendi potestatem. neq; enim *hactenus* nobis licuit, antequã eo deuentũ esset vt ad belli cõsilium ab isto magistratu conuocaremur, *his de rebus* cõsultare, dum is rerũ in vrbe status est, ac cognoscere siquid eorũ quæ fiunt, minus recte gereretur. & maximã reprehensionem mereatur, siquis ista occasione neglecta, dẽ aliis in præsens verba facere velit: nec certo quis polliceri possit, si hęc occasio vt minus cõmoda dimittatur, nos aliã nacturos opportuniorem. siquis enim ex prẽteritis de futuris coniecturam facere velit, longum posthac interlabetur tẽpus antequã rursus ad capiendũ de rep. consilium cõueniamus. Itaq; rogo vos Appi, qui *nunc* reip. præestis, & publica ciuitatis cõmoda, non priuata emolumẽta vestra spectare debetis, siquid veri verbis liberiorib. neq; ad gratiã vestram accõmodatis dicã, ne mihi eo nomine infensi sitis; sed cogitetis me non ad probrũ aut contumeliã magistratus vestri verba facere, sed vt demonstrẽ quantis procellis agitetur respublica, & quanam rerũ emendatione, incolumitati suæ possit restitui. nam tum omnes quibus incolumis patriæ status curæ est, necesse habent de publicis cõmodis verba facere, tum in primis ego. ac primũ quidẽ honoris gratia, quia primus sententiã rogatus sum: esset aũt turpitudinis ac stultitiæ singularis, si, qui primus surgit, reticeret quæ omniũ prima emẽdationem desiderant. deinde, quia necesse est, me, cũ patruus sim Appii decemuiratus principis, & magnã voluptatem percipere cũ resp. bene ab illis administratur, & præ quibuscumque aliis mœrore affici, cũ administratur male. præterea, quia hoc in reip. administratione propositũ, a maiorib. in me deriuatũ sentio, vt publica commoda priuatis anteponã, nec vllius priuati periculi rationẽ habeam. quod vitæ institutum cum mihi proposuerim, haudquaquam sponte deseruerim, nec maiorum virtutes dedecorauerim. Porro hũc reip. statum vitiosum esse &

ρῶν, ἠξίουσιν ὡς ἡμᾶς ὀκ εἰς μακρὰν, ταῖς τε βλάβαις
ὠφελούμενοι, καὶ τοῖς ἀγαθῶν ἀφελεξόμενοι, ὑπάρ-
ξῃ τε ἡμῖν ὁ πάντες δὴ ἤξαντο οἱ νῦν ἔχοντες, χωρὶς
ὅπλων ἀφεπτολεμηκέναι τ τοῖς αὐθις πόλεμον.
ταῦτα δὴ λογισαμένους ἡμᾶς οἴομαι δεῖν τ μὴ πρ
τ πολέμου βουλὴν, ὅπῃ παρασχοδῶς ἡμῖν ἔχῃ τὰ ἐν-
τὸς τείχους, ἐᾶσαι κρῖ ὃ παρὸν, πρ ὁμονοίας ἢ καὶ
κόσμου πολιτικοῦ τοιοῦτον τι βουλομένῳ λέγειν. ὃ
γὰρ ἄξεγκλητόν ἡμῖν, πρὶν εἰς τοῦτο καταστῆσαι, τοῖς
πολέμοις ἐπὶ τῆσδε τ ἀρχῆς κληθεῖσι σκοπεῖν, τί
ἐν τῇ πόλει πραγμάτων ὕπως ἐχόντων, καὶ εἴ τι μὴ
καλῶς ἔχει τ γνωμῶν, ἀφεγνῶναι. πολλῆς γὰρ ἐ-
πιμελείας ἄξιος ἰῶ, εἴ τις ἐκεῖνον ἀφεὶς τ καιρὸν, ἐν
τούτῳ λέγειν πρ ἀλλῶν ἠξίου· ὃ δ' ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν
βεβαίως, ὅτι τοῦτον πρ βουλόμενοι τ καιρὸν ὡς οὐκ
ὀφειλόμενον, ἕτερον δυνησόμεθα τυχεῖν ὅταν δοκῇ.
εἰ γὰρ οὐκ τ γεγονότων τὰ μέλλοντα ἔστιν βάλεταί τις
εἰκάζειν, πολὺς ὁ μετ' τοῦτον ἔσται χρόνος, ἐν ᾧ τοῖς ὑ-
δενὸς τ κοινῶν σωφρονοῦμεν βουλευόμενοι. ἀξιῶ
ὑμᾶς, Ἄππιε, τὸν προεστηκότας τ πόλεως, καὶ ὃ
κοινὸν ἀπὸ τῶν συμφερόντων, ὑπὲρ ὃ ὑμῖν αὐτοῖς ἰδίᾳ
λυσιτελοῦν, ὀφείλοντας σκοπεῖν, ἐάν τι τ ἀληθῶν μετ'
παῤῥησίας, ἀλλὰ μὴ καθ' ἡδονὰς ταῖς ὑμετέραις λέγω,
μή μοι δόξῃ τοῦτο ἀπεχθάνεσθαι, ἐνθυμουμένοις ὅτι οὐκ
ὀρθὴ λοιδορίᾳ καὶ προπηλακισμῷ τῆς ἀρχῆς ὑμῶν
ποιήσομαι τοὺς λόγους, ἀλλ' ἵνα δείξας ἐν οἵῳ κλύδωνι
τὰ πράγματα σαλεύῃ τ πόλεως, τ σωτηρίαν ἐκ ἐ-
πανορθώσειν αὐτῶν, ἥτις ἔσται φανήσομαι. ἅπασι μὲν γὰρ
ἴσως, ὅσοις τῇ παρίδι μέλει τῶν καλῶς ἔχειν, ἀναγκαῖος
ἐστιν ὁ περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων λόγος, μάλιστα δ'
ἐμοί. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι γνώμης ἀρίστης ἠξίωμαι,
δόξῃ ὑμῖν· ἀφαιρεῖ δ' ἡ μορία πολλὴ πρῶτον ἀνα-
σάντα, μὴ ὄχ ἃ δεῖ πρῶτον ἐπανορθώσασθαι λέγειν. ἔ-
πειθ' ὅτι συμβέβηκεν ὄντι ἰδίῳ πρὸς παῖδας Ἀππίου
τοῦ προεστηκότος τ δεκαρχίας, ἥδεσθαί τε πάντως, ὁ-
τῶν μάλιστα δὴ τὰ κοινὰ πρ αὐτῶν ὑπερορᾶν,
καὶ αἰτιᾶσθαι πάντως ὁτουδήτινος μᾶλλον, ὅταν μὴ κα-
λῶς. πρὸς δ' τούτοις, ὅτι πολιτείας δόξαν δέδεγμαι προ-
αίρεσιν ὀκ προηρόνων, τὰ κοινὰ συμφέροντα πρὸ τ
οἰκείων λογίζεσθαι· ἵν' οὐκ αἰ προδοίμεν ἐκών. εἰ δέ
μοι ταύτην τὴν βίου προαίρεσιν, καὶ οὐκ αἰ καλαμύ-
ναμι ταῖς ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἀρεταῖς. πρὸ μὲν οὖν
τῆς καθεστώσης πολιτείας, ὅτι ποιηρῶς ἡμῖν ἔχει, καὶ

δυσχε-

» δὲ χεραίνοισιν ὀλίγου δεῖν πάντες αὐτῆ, μέγιστον ἡμῖν
» ἡρέθω τεκμήριον. πάντες οἱ τὰ κοινὰ διοικοῦντες, ὃ
» μόνον οὐδὲ ἀγνοεῖν ἔξεστιν ὑμῖν, ὅτι φεύγουσιν ἐκ τῆς
» πόλεως ὁσημέραι, καταλιπόντες τὰς πατρικὰς ἑστίας
» οἱ χρηστότατοι τῶν δημοτικῶν, οἱ μὲν εἰς τὰς πλησιοχώ-
» ρους πόλεις, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, μεταναστάντες
» τὰς οἰκήσεις, οἱ δὲ εἰς τοὺς πλησίον ἀπέχοντας τῆς πό-
» λεως ἀγρούς. καὶ οὐδὲ τῶν πατρικίων πολλοὶ τὰς κατ' ἄ-
» στυ ποιοῦνται διαιτήσεις, ὡς πρότερον, ἀλλὰ καὶ τού-
» των οἱ πλείους τὸν βίον ἔχουσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς. καὶ τί δεῖ
» περὶ τῶν ἀνδρῶν λέγειν, ὅτε καὶ τῶν βουλευτῶν ὀλίγοι μέν
» τινες καὶ συγγένειαν ἢ φιλίαν προσήκοντες ὑμῖν, ἔσω-
» θεν εἰσὶ τοῦ τείχους, οἱ δ' ἄνδρες τὴν ἐρημίαν πεφυγότε-
» ραν ἡγοῦνται τῆς πατρίδος; ὅτε γοῦν ἐδέησεν ὑμῖν κα-
» λέσαι τὴν βουλήν, ἐκ τῶν ἀγρῶν καθ' ἕνα καὶ συνῆλθον
» συνῆλθον, οἷς πάτριον ἦν, ἅμα ταῖς ἀρχαῖς καὶ
» φυλακὴν ἔχειν τῆς πατρίδος, καὶ μηδενὸς ἀπολείπεσθαι
» τῶν κοινῶν. ἆρ' οὖν τἀγαθὰ φεύγειν ἔσω λαμβάνε-
» ται δυσθέφους καταλιπεῖν τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἢ
» τὰ κακά; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τὰ κακά. καίτοι τίνος ἐ-
» λαττον οἴεσθ' εἶναι κακὸν πόλει, καὶ ταύτην τὴν Ῥωμαίων,
» ἢ πολλῶν οἰκείων δεῖ σωμάτων, εἰ μέλλει βεβαίως κα-
» θέξειν τὴν τῶν περιοίκων ἀρχήν, ὃ καταλείπεσθαι
» μὲν ἔσω τῶν δημοτικῶν, ἐρημοῦσθαι δὲ ἔσω τῶν πατρι-
» κίων, ὅτε πολέμου καταφόντος αὐτῶν, ὅτε νόσου λοι-
» μικῆς, ὅτ' ἀνδρὸς θηλάτου συμφορᾶς δεῖται; βού-
» λεσθε οὖν ἀκοῦσαι τίνες εἰσὶν αἱ βιαζόμεναι τοὺς ἀν-
» δρὰς καταλιπεῖν αἰτίαι ἱερὰ καὶ τάφους προγό-
» νων, καὶ ἔρημον ἐφέστια καὶ κλήσεις πατέρων, καὶ πα-
» τρικὴν ἡγεμονίαν λύειν καὶ πατρίδος; ἀνάλγητοτέραν
» τερ αἰτίας ταύτ' οὔτως ἔχει. ἐγὼ δὴ φράσω πρὸς ὑ-
» μᾶς, καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι. κατηγορίαν γίνου τῶν ἀρ-
» χόντων ὑμῶν, Ἄππιε, πολλαί, καὶ οὐδὲ πολλῶν· εἰ μὲν
» ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς, οὐδὲν δέομαι ζητεῖν ἐν τῷ παρόν-
» τι. γίνου δὲ οὖν ὅμως. οὐδὲν εἰπεῖν ἔχω τῶν ὑμετέρων
» ἑταίρων, οἰκείως τοῖς παροῦσιν ἔχοντα πράγμασιν. οἱ μὲν
» γε ἀγαθοὶ καὶ ὄντες ἀγαθῶν, οἷς προσῆκεν ἱεράσθαί τε
» καὶ ἄρχειν, καὶ τὰς δίκας καρποῦσθαι ὑμᾶς, ἃς οἱ πα-
» τέρες αὐτῶν ἐκαρποῦντο, ἀξιοῦντα τούτων ἀπελαυνό-
» μενοι δι' ὑμᾶς, τὰς προγονικὰς ἀξιώσεις ἀπολωλε-
» κότες. οἱ δὲ τὴν δεύτερα μέσου τάξιν ἔχοντες ἐν τῇ πόλει, καὶ
» τὰ ἀπράγμονα διώκοντες ἡσυχίαν, χρημάτων τε ἀ-
» δίκως ἁρπαγὰς ἐγκαλοῦσιν ὑμῖν, καὶ προπλακι-
» σμοὺς εἰς γαμετὰς ὀδυρόντα γυναῖκας, καὶ παρθενίας
» εἰς θυγατέρας ὑβριγάμους, καὶ δίκας ὕβρεως πολλὰς
» καὶ χαλεπάς. ὃ δὲ πενέστατον τῶν δημοτικῶν μέρος, ὅτε

ferme omnib. inuiſum, hoc præcipue documento cognoſcere eſt, quod omnes qui publica munera obeunt, (quod vnũ vobis ignorare non licet) quotidie ex vrbe profugiunt, relictis paternis laribus: tum ex plebeiis optimus quisq; , alius in vicina oppida cũ vxore ac liberis ſedẽ transfert, alius in remotiſſimos ab vrbe agros *ſecedit*. ac ne patricii quidẽ multi in vrbe commorantur, vt ante; ſed horum quoq; maior pars ruri degit. & quid de ceteris dicere attinet, cũ ex ſenatorio etiã ordine pauci, qui ſcilicet genere aut amicitia coniuncti vobis ſunt, intra muros mancãt; ceteri maiore ſolitudinis quã patriæ deſiderio teneantur? vtiq; cum ſenatus vobis cõuocandus eſſet, ex agris ſingulatim conuenere quib. velut hereditariũ erat vna cum magiſtratib. patriæ tutelã gerere, nec ab vllo reip. munere abeſſe. Vtrũ ergo putatis homines in deſertione patriæ fugere, bona, an mala? mala, vt ego quidẽ arbitror. atqui quodnam maius malũ exiſtimatis accidere poſſe ciuitati, & quidem Romanæ, quæ magna domeſticarũ copiarũ multitudine indiget, modo firmũ in finitimos retinere velit imperiũ; ſi tum a plebeiis tũ a patriciis derelinquatur, nec bello premente, nec peſtilentia, nec vlla alia calamitate fatali? Vultisne igitur audire quib. de cauſſis cogãtur homines ſacra & monumẽta maiorum, laresq; ac poſſeſſiones patrias deſolare, & quoduis ſolũ patrio magis neceſſariũ ducere? neq; enim hęc ſine cauſſa ita fiunt. Equidẽ id vobis dicam, nec quidquã celabo. Multę & a multis contra magiſtratũ veſtrum, Appi, querelæ proferuntur. quæ veræne ſint an falſæ, nõ opus eſt in præſentia diſquirere. ſed proferuntur tamen. atq; vt *ſummatim* dicã, nulla ciuitatis pars, excepta factione veſtra, ſe præſenti rerũ ſtatui aggregat. nam qui præſtantiores ſunt, & præſtantibus *maioribus* nati, cum ad ipſos pertineant ſacerdotia & magiſtratus, ceterorumque honorum fructus quos maiores illorum perceperunt, ægre ferunt ſe per vos ab illis depelli, auitisque dignitatibus priuari. qui vero medium in ciuitate gradum obtinent, relictisq; *publicis* negotiis quietum vitæ genus ſectantur, cum lacrymis queritantur de iniquis veſtris in bona rapinis, in vxores contumeliis, in filias nubiles libidinibus, aliisque multis ac grauibus iniuriis. at inopiſſima plebis pars, dum &

comitiorum & ſuffragiorũ iure fraudatur, nec vel in cõcionem vocatur, vel alĩus cuiuspiã ciuilis humanitatis particeps fit, ꝓpter hæc omnia vos odit, ac magiſtratũ veſtrum tyrannidẽ vocat. Quomodo ergo hæc corrigetis, vosq; his criminib. apud ciues liberabitis? id enim adhuc dicendũ reſtat. Si ex S C, populo cognoſcẽdum permittatis vtrũ malit cõſules, tribunos, ceterosq; magiſtratus patrios creare, an hanc reip. formã retinere. ſi enim omnes Romani paucorũ dominatum ꝓbent, vosq; eandẽ poteſtatẽ retinere velint, legitimũ, non vi vſurpatũ geretis magiſtratũ. at ſi conſules rurſum ceterosq; magiſtratus, vt ante, creare malint, lege magiſtratũ deponetis, nec in pares contra ipſorum voluntatẽ imperiũ geſſiſſe videbimini: id enim tyrãnicum eſt; cũ in optimatum imperio, nõ niſi volentib. ciuibus geratur magiſtratus. Eius vero inſtituti te auctorẽ eſſe oportere cenſeo, ſtabilitumq; a te paucorũ dominatũ, a te rurſus antiquari, Appi; qui vt dudum vſui, ita nũc oneri eſt. Quæ vero ad te redundatura ſint cõmoda, ſi mihi obſequens inuidioſum iſtud imperiũ depoſueris, audi *quaſo*. Si totum collegium veſtrum idẽ ſequatur propoſitũ, cuncti hos quoq; tuo exẽplo bonos viros eſſe factos opinabuntur. ſin vero de iniquo principatu decedere recuſent, tibi quidẽ gratias habebunt omnes, qui ſolus recte facere volueris; illos aũt vel nolentes, cũ dedecore & magno detrimẽto, poteſtate exuent. Quodſi vos clãdeſtino fœdere obſtrinxiſtis, fideique mutuæ deos teſtes ac vindices adhibuiſtis, (forſan enim & tale quidpiã a vobis factũ eſt) cogita fœdus illud, ſi ſeruetur, impiũ eſſe, vt contra patriã ac ciues initũ: ſi vero violetur, pium. dii enim ad honeſta & iuſta, nõ ad turpia & iniuſta pacta adhiberi amant. At ſi inimicorum metu imperiũ deponere verearis, ne forte tibi aliquod ab illis creetur periculum, factorumq; rationẽ reddere cogaris, perperam tibi metuis. neq; enim tam puſillanimus vel ingratus erit populus Romanus, vt benemeritis obliuioni traditis, *tantum* delictorũ tuorũ memor ſit futurus; ſed ſuperiorib. malis bona preſentia æquo examine opponet, atq; illis veniã, his vero laudem tribuet. Sed & eorũ quæ ante iſtũ paucorũ dominatũ multa ac præclara geſſiſti, memoriã plebi refricabis, ac

ἀρχαιρεσιῶν ἐπὶ κύριον γιγνόμενον, ὅτε ψηφοφοριῶν, οὔτ' εἰς ἐκκλησίαν καλούμενον, οὔτ' ἄλλης πολιτικῆς φιλανθρωπίας μεταλαμβάνον ὁδήμας, ἀφ' ὧν ταῦτα πάντ' ὑμᾶς μισεῖ, καὶ τυραννίδα καλῇ τὴν ἀρχὴν ὑμῶν. πῶς οὖν ἐπανορθώσεσθε ταῦτα, καὶ παύσεσθε δ' αἰτίας τοῖς πολίταις ὄντες; τοῦτο γὰρ ἔτ' ἐστὶν ὑπόλοιπον εἰπεῖν. εἰ τῷ βουλόμενα τῶν σῶν ἀρίστου ποιήσαντος, ἀποδίδωμι τῷ δήμῳ ἀφαγνῶναι πότερον αὐτῷ δοκεῖ, πάλιν ὑπάτους ἀποδεικνύναι, καὶ δημάρχους, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς τὰς πατρίους· ἢ μεμφόμενοι τῆς αὐτῆς πολιτείας. ἐάν τε γὰρ ἀγαπῶσι Ῥωμαῖοι πάντες ὀλιγαρχούμενοι, καὶ μεμφόμενοι ὑμᾶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ψηφίσωνται, κῦρ νόμον ἔξετε, καὶ οὐ βίᾳ τὴν ἀρχήν. ἐάν τε ὑπάτους πάλιν αἱρεθῆναι βουληθῶσι, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς, ὡς πρότερον, ἀποδώσεσθε νόμῳ τὴν ἐξουσίαν, καὶ οὐ δόξετε ἀκόντων ἄρχειν τῶν ἴσων· τοῦτο μὲν γὰρ τυραννικόν· ὃ δὲ παρ' ἑκόντων τὰς ἀρχὰς λαμβάνειν, ἀριστοκρατικόν. τὸ δὲ πολιτεύματος τούτου πρῶτον οἶμαι δεῖν ἄρξαι σε, καὶ παῦσαι τὸν ὑπάτου καταστῆσαν ὀλιγαρχίαν, Ἄππιε, λυσιτελῆ τε πόλει ἡμῖν γενόμενον, νῦν δ' ἐπαχθῆ. ἃ δ' ἐκ τῶν πειθοῦσί μοι, καὶ ἀποθέσθαι τὴν ὀπιφθόνου ἐξουσίαν ταύτην, κερδανεῖς, ἄκουσον. ἐὰν μὲν ὅλον ὑμῶν τὸ ἀρχεῖον ὑπὲρ τῆς αὐτῆς γνώμης πρεσβεύσῃ, μέγα σε πάντες ὑπολήψονται τῆς ἀρετῆς, καὶ τούτοις χαριοῦ· ἐὰν δ' ὅτοι φιλαρχοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνόμου δυναστείας, σοὶ μὲν ἀπόλεις εἴσονται τὴν χάριν, ὅτι μόνος ἐβουλήθης δίκαια ποιῆν· τὰς δὲ μὴ θέλουσας, σὺν αἰσχύνῃ καὶ μεγάλῃ βλάβῃ παύσουσι τὴν ἀρχῆς. ὁμολογίας δ' ἢ πίστεις ἀπορρήτους εἴ τινας ἀλλήλοις δεδώκασιν, θεοὺς ἐγγυητὰς ποιησάμενοι· τάχα γάρ τι καὶ δίδοτον ὑμῖν πέπρακται· φυλαττόμενος μὲν, ἀνόσιους εἶναι νόμιζε, ὡς κῦρ πολιτῶν καὶ πατρίδος· καταλυόμενος δ', ἀσεβεῖς· θεοὶ γὰρ ὑπὲρ καλῶν καὶ δικαίων συναλλάττεσθαι φιλοῦσιν ὁμολογίας, οὐκ ἐπ' αἰσχροῖς καὶ ἀδίκοις. εἰ δὲ δέοι φόβον ἐμβαλεῖν ὀκνοῦσι ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, μή σοι κίνδυνοί τινες ὦσι αὐτῶν ἐπαχθῶσι, καὶ δίκας ἀναλαβεῖν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων, οὐκ ὀρθῶς δέδοικας. οὐδὲ γὰρ οὕτω μικρόψυχος οὐδὲ ἀχάριστος ἔσται ὁ Ῥωμαίων δῆμος, ὥστε τῶν μὲν ἀμπλημάτων σου μεμνῆσθαι, τῶν δ' εὐεργεσιῶν ὑπιλεῖσθαι, ἀλλ' ἀντιπαρέξεται τὰ νῦν ἀγαθὰ τοῖς πάλαι κακοῖς, ἐκεῖνα μὲν ἡγήσεται συγγνώμης ἄξια, ταῦτα δ' ἐπαίνων. ὑπάρξει δέ σοι καὶ τῶν περὶ τὴν ὀλιγαρχίας ἔργων πολλῶν καὶ καλῶν ὄντων ὑπομιμνήσκειν τὸν δῆμον, καὶ τῶν ὑπ-

» ὑπὲρ ἐκείνων χάριν, εἰς βοήθειαν καὶ σωτηρίαν ἀπαι-
» τεῖν, ἀπολογίας τε χρῆσθαι πρὸς τὰ καλουμένα
» πολλαχῆ· τοῦτο μὲν, ὡς σὺ οὐκ αὐτὸς ἥμαρτες, ἀλλὰ τῶν
» ἀλλων τις, ἀγνοοῦντός σου τοῦτο δὲ, ὡς οὐχ ἑκὼν ἦν τα
» τ' πρόσποντα κωλύσων, ἰσότιμον ὄντα· τοῦτο δὲ, ὡς ἑ-
» τέρου τινὸς ἕνεκα χρησίμου χάριν ἐπιεικέσθης ἀβέ-
» βαιόν τι ὑπομεῖναι. πολὺς γὰρ ἂν εἴη λόγος, εἰ πάσας
» βουλόμενος ἐξαριθμεῖσθαι τὰς ἀπολογίας. ᾧ οἷς μη-
» δὲν ἀπολόγημα ὑπάρχει, μήτε δίκαιον, μήτε ὅπως ἔ-
» χει, ὁμολογοῦντες καὶ παραζύμενοι, τοῖς αὐτοῖς
» τὰς τῶν ἠδικημένων ὀργὰς, οἱ μὲν, εἰς ἀνοίαν ἡλικίας
» καταφύγοντες· οἱ δὲ, εἰς πονηρῶν ἀνθρώπων ὁμι-
» λίας· οἱ δὲ, εἰς μέγεθος ἀρχῆς· οἱ δὲ, εἰς τὸ ἀπρόσ-
» τας πλανῶσαν τὸς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς τύχω.
» ἐγώ σοι τῆς ἀρχῆς ἀποστάντι ὑπισχνοῦμαι πολλῶν ἀ-
» μνησίαν γενήσεσθαι τῶν ἡμαρτημένων, καὶ ἀμνηστίας
» τοῖς τε δήμου ὡς οὐ κακοῖς ἀναιρεθεῖσι. ἀλλὰ δέδοι-
» κα μὴ τοῖς φασὶ μὲν οὐκ ἀνήκης ὁ κίνδυνος ἢ τῶν μὴ
» παραχωρῆσαι τῆς ἀρχῆς· μυρίοις δ' ὧν ὑπῆρξε τυραν-
» νίδας ἀποστερῆσαι, μηδὲν δεινὸν ἀπὸ τῶν πολιτῶν
» παθεῖν· ἐὰν δὲ ἀνήκεις ὦσιν αἰτίαι, φιλοτιμία κενὴ τιμῶν
» εἰκόνα τοῦ καλοῦ τῆς δόξης διώκουσα, καὶ πόθος ἡδονῶν
» ὀλεθρίων, ἃς οἱ τυραννικοὶ φέρουσι βίοι. εἰ δὲ βούλῃ
» μὴ τὰ εἴδωλα καὶ τὰς σκιὰς τῶν ὑμῶν καὶ τῶν ἀνηκέων
» διώκειν, ἀλλ' αὐτὰς καρποῦσθαι τὰς ἀνήκεις ὑμᾶς, ἀ-
» πόδος τιμῶν ἀρίστοις ἀλίαν τῇ πατρίδι, καὶ ὑμᾶς λάμ-
» βανε τοῦ τε ἴσου, καὶ ζήλου τύχοις τοῦ τε ὑπερ-
» νομένων, καὶ κλέος ἀθάνατον ἀντὶ τοῦ θνητοῦ σώμα-
» τος καταλίπῃ τοῖς ἐγγόνοις. αὗται γὰρ εἰσι βέβαιοι καὶ
» ἀνήκεις ὑμῖν, καὶ ἀναφαίρετοι, ἀφελίας τε, καὶ ἀμετα-
» μέλητοι. τρέφε τὴν ψυχὴν, ὅπῃ τοῖς ἀγαθοῖς τὸ πατρί-
» δος ἡδόμενος, ὧν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα δόξης γεγενέναι,
» δικαστείαν βαρβάρων αὐτῆς ἀφελόμενος. ποίησαι δ' τῶν
» τῶν προγόνων παραδείγματα τὸς προγόνους, ἀναμνησθεὶς ὅτι
» τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οὐδεὶς ἐπεθύμησεν ἐξουσίας δε-
» σποτικῆς, οὐδὲ πᾶσι ἐπονειδίστοις τοῦ σώματος ἐδούλευ-
» σεν ἡδοναῖς. οἰκήτορι καὶ ζῶσιν αὐτοῖς ὑπῆρχε τι-
» μᾶσθαι, καὶ τελευτήσασιν, ὑπὸ τῶν ὑπερνομέ-
» νων ἐπαινεῖσθαι. μάρτυρσι γὰρ οὐδὲ πάντων αὐ-
» τοῖς, ὅτι τῆς ἀριστοκρατίας, ὑφ' ὑπερβαλοῦσα τὸς βα-
» σιλεῖς ἡμῶν ἡ πόλις καλεῖσθαι, βεβαιόταται φύλα-
» κες ἐγένοντο. καὶ μηδὲν τοῦ σεαυτοῦ λαμπροτέρων λό-
» γων τε καὶ πράξεων ὑπολαμβάνῃ. καλεῖ γὰρ αἱ προ-
» πάσου τοῦ πολιτικῶν ἔργων ὑποδέσεις ἐγένοντο, καὶ με-
» γάλας ὑπέθρεψαν ἡμῖν ἀρετῆς ἐλπίδας· ἃς ἀκού-
» λουθον καὶ τὰ λοιπὰ προσῆκέν σε ἀξιοῦσθαι. ἀναχώρει δὴ
» πάλιν εἰς τὸ σεαυτοῦ φύσιν, Ἄππιε τέκνον, καὶ γίνου

pro gratia illis debita auxiliũ salutemque reposces; & cõtra criminationes multis te modis tueri poteris: partim, quod nõ ipse deliqueris, sed ceterorũ aliquis, te ignorante: partim q, delinquentem, æquali honore præditum, cohibere nõ potueris: partim quod alius cuiuspiã boni gratia, aliquid contra voluntatem admittere coactus sis. plixa enim foret oratio, si omnes defensionis rationes enumerare vellẽ. Quibus vero nulla suppetit iusta vel æqua defensio, delictũ fatendo ac deprecando, offensorum iras mitigãt; atque alii ad ætatis amentiam confugiunt, alii ad prauorũ hominum consuetudines, alii ad imperii amplitudinẽ, alii ad fortunã quæ omnes hominũ cogitationes solet eludere. Equidẽ si imperiũ deponas, polliceor tibi, fore vt omniũ tuorum delictorum memoria sepeliatur, & quãtum in malis *licet*, honesta inter te & populum fiat gratiæ recõciliatio. At vereor ne non verus sit periculi prætext⁹ quo minus de magistratu decedas: (sexcentos.n. enumerare liceat, qui tyrãnide depositi, nihil mali a ciuibus passi sunt) sed *metuo ne* veræ causſæ sint inanis ambitio, solidæ gloriæ speciẽ affectãs; ac desideriũ pernicioſarum voluptatũ, quas affert vita tyrãnica. Quodsi non simulacra & vmbras honorũ ac gloriæ sectaris, sed verorũ honorum fructus quæris, redde patrię optimatium imperiũ, & a parib. honores accipe; vt posteritati exẽplo sis, & nepotib. pro mortali corpore immortalẽ gloriam relinquas. hi enim sunt veri, stabiles, iucundi, nec vmquã pœnitẽdi honores. Conuerte animũ, ac patriæ te cõmodis oblecta: quorum non minima pars tibi adscribetur, si grauẽ ei principatum dempseris. Exemplum horum a maioribus pete, atque animo agita, neminem ex illis dominatum appetisse, nec probrosis voluptatibus corporis seruiisse. quamobrem & in vita honorati fuerunt, & post mortẽ a posteritate laudantur. hoc enim omnes illis testimonium perhibẽt, eos optimatũ imperium, qđ post exactos reges ciuitas in rep. instituit, constantissime tutatos esse. Sed nec tuorũ dictorũ factorũq; splẽdidissimorũ obliuiscere. nã primũ tuũ in ciuilib. actionib. institutũ, præclarũ sane fuit, magnamq; virtutis spẽ in animis nostris fouit: cui & reliquas actiones tuas velim⁹ respõdere. Redi ergo ad ingeniũ tuũ, Appi fili, atq; in

reip.administratione tale institutũ sequere, qđ te non tyrannorũ sed optimatum imperio fauere ostendat. atq; eos fuge, qui dicta & facta sua ad gratiam tuã cõponunt; quorum consuetudine a studio probitatis rectaq; via seductus es. neq; enim rationi cõsentaneum est, vt, ꝑ quos aliquis e bono factus est malus, per eosdẽ rursus ex improbo fiat bonus. Hæc tibi iã sæpe aperire volui, solus cũ solo colloquẽs, & partim velut ignorantem docere, partim velut delinquentem monere; domumq; tuã adii nõ semel: sed pueri me tui ab ędib. repulerunt, nõ vacare te dictitantes, sed alia quædã agere magis necessaria. sed forsan non tuo iussu, verũ suopte iudicio mihi aditũ intercluserunt. quod vtinã ita sit. Res ergo ipsa coegit me corã senatu de iis de quib. *dudum* volui, tecũ colloqui, quoniã solus cũ solo nõ potui. semper aũt tẽpestiuius est, de honestis atq; vtilib. potius corã hominib. verba fieri, Appi, q̃ nusquam. Iã me tibi generis debita ꝓsoluisse, deos testor, quorum fana & aras communib. sacrificiis honoramus quotquot Appiæ gẽtis successores sumus; maiorumq; genios, quib. post deos, secundos honores & gratias vnâ persoluimus. supra omnes aũt hosce *testor* tellurem, quæ patrẽ tuum, fratrẽ meum complectitur, me tibi animũ vocemq; meã ad suggerenda q̃ optima cõsilia prętitisse. Itaq; ignorantiã tuam ꝓ virili mea corrigens, rogo ne malis medicêre mala; neq; dũ plura appetis, præsentia amittas; neq; vt paribus atq; adeo præstantiorib. imperes, te inferiorum deteriorumq; imperio regi patiaris. Plura & de plurib. tibi loqui nunc supersedeo. si enim Deus te ad saniora consilia ducit, hæc satis superq; dicta sunt: sin ad deteriora, frustra forent quæ dicenda restant. Habetis, patres cõscripti, & vos reip. antistites, sententiam meã tum de belli amolitione, tũ de intestinarum turbarũ emendatione. Quib. siquis meliora proferat, optima quæq; vincant. Hæc cũ perorasset Claudius, magnamq; senatui spẽ fecisset fore vt decẽuiri magistratũ deponerẽt, Appius nihil ad hæc respõdere voluit; sed e ceteris paucorũ dominatus assertorib. ꝓgressus *in mediũ* M. Cornelius; Nos, inquit, Claudi, de nostris cõmodis ipsi diſpiciem⁹, neq; tuo cõsilio quidq̃ indigemus. nã & ea ætate sumus quæ prudentia maxime valet, vt nihil

τῇ τοιαυτρέσῃ τῶν πολιτῶν μὴ τυραννικὸς, ἀλλ' ἀριστοκρατικὸς· καὶ φεύγετε τοὺς τοὺς ἡδονὴν ὁμιλοῦντας, δι' οὓς ἐξέβης τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ παρεπλάγχθης τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ. ἃ γὰρ ἔχει λόγον, ὑφ' ὧν ἂν γένηται τις ἐξ ἀγαθοῦ κακὸς, ὑπὸ τούτων πάλιν αὖτον ἐκ πονηροῦ χρηστόν". Ταῦτά σοι πολλάκις ἐβουλήθην ἐκθεῖναι, μόνος μόνῳ εἰς λόγους τοὺς ἀληθινοὺς, καὶ τὰ μὲν ὡς ἀγνοοῦντα διδάξαι, τὰ δὲ ὡς ἀμαρτάνοντα νουθετῆσαι· καὶ παρεγενόμην εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἄπαξ, ἀπήλασαν δέ με οἱ σοὶ παῖδες ἀπὸ "τῶν οἰκείων, οὐ σχολὴν ἄγειν σε λέγοντες, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὰ πρᾶξιν" ἀναγκαιοτέραν ἢ σέ. τάχα δ' ἂν οὐκ ἂν σοῦ κελεύσαντος οἱ παῖδες, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτῶν γόντες, διέκλεισάν με τῆς εἰσόδου. ἐβουλόμην οὕτω παλῆς ἔχειν. Ὃ πρᾶγμα δή με ἐδίδαξε τοῦτο ζηλεῦσαι τῶν συνεδρίων πρὸς σε πρὶν ὧν ἐβουλόμην, "ὅπως" μόνῳ πρὸς μόνον οὐκ ἐξενέγκοιτο. καιρὸν δὲ ἔχει πρώτιστε λέγεσθαι τὰ καλὰ ἐν συμφέροντα, παρ' ἀνθρώποις μᾶλλον, Ἄππιε, ἢ μηδαμῇ. Ἀποδεδωκὼς δέ σοι τὰ τῶν γονέων ὀφλήματα, μάρτυρόμαι θεοὺς, ὧν ἱερὰ καὶ βωμοὺς κοινὰς θυσίας γεγόναμεν οἱ τ' Ἀππίου γένους ἀφάδοχοι· καὶ προγόνων δαίμονας, οἷς μετὰ θεοὺς δευτέρας ὑμὰς, καὶ χάριτας ἀποδίδομεν κοινὰς· ὑπὲρ ἁπάντων δὴ τούτων, γῆ, ἣ καλέχθ τὸν σὸν μὲν πατέρα, ἐμὸν δὲ ἀδελφὸν, ὅτι σοι παρέχομαι ψυχήν τε καὶ φωνὴν τὴν ἐμαυτοῦ τὰ κράτιστα βουλευομένην. καὶ ἐπανορθῶν τὰς ἀγνοίας σου κατ' δύναμιν τὴν ἐμὴν, ἀξιῶ σε μὴ τοῖς κακοῖς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ, μηδὲ τὸ πλεόνων ὀρεγόμενον, καὶ τὰ παρόντα ἀπολέσαι, μηδ', ἵνα τὸ ἴσον τε καὶ κρεῖττόνων ἔχῃς, ὑπὸ τῶν ἡττόνων τε καὶ κακιόνων ἔχεσθαι. πολλὰ καὶ τοῖς πολλῶν ἔτι σοι λέγειν βουλόμενος, οἶκαδ. εἰ μὲν γὰρ ὅτι τὰ κρείττω βουλεύματα ὁ θεὸς ἄγει σε, καὶ ταῦτα πλείω τῶν ἐμῶν εἴρηκα· εἰ δ' ὅτι τὰ χείρω, σιγᾶν καὶ τὰ λοιπὰ ἐᾶν. ἔχεις, ὦ βουλὴ, καὶ ὑμεῖς οἱ προεστηκότες τῆς πόλεως, τὴν ἐμὴν γνώμην, καὶ περὶ τοῦ πολέμου τῆς καταλύσεως, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει θορύβων τῆς ἐπανορθώσεως. εἰ δέ τις ἕτερα τούτων κρείττω ἐρᾷ, τὰ βέλτιστα νικάτω. Τοιαῦτα εἰπόντος Κλαυδίου, καὶ πολλὴν ἐλπίδα τῶν συνεδρίων προσχόντος, ὡς ἀποθησομένων τοῦ δέκα τὴν ἀρχὴν, Ἄππιος μὲν πρὸς ταῦτα οὐδὲν ἠξίωσεν εἰπεῖν· ἐκ δὲ τῶν δήμων ὀλιγαρχικῶν προσῆλθον" Κορνήλιος Μάρκος, Ἡμεῖς μὲν, ἔφησεν, ὦ Κλαύδιε, περὶ τοῦ ἰδίων συμφερόντων αὐτοὶ ἀγανωσόμεθα, τῆς σῆς οὐδὲν δεόμενοι βουλῆς. καὶ γὰρ ἡλικίας ἐν τῇ φρονιμωτάτῃ ἐσμὲν, ὥστε μηδὲν τῶν ἀγα-

„ τῶν ἀμφεσβητούντων ἀγνοῶν· καὶ φίλων δ' οὐδενί ζομεν οἷς,
„ ἐάν τι δέῃ, συμβούλοις χρησόμεθα. παῦσαι δὴ τοῦ γή-
„ ρως ποιῶν ἄωρον, μηδὲ προσδοκήσῃς, δ δεομένοις συμ-
„ βουλῆς γνώμας ἀποδεκνύμενος. τῷ Ἀππίῳ δ' εἴ τι
„ βούλει παραινεῖν ἢ λοιδορεῖσθαι· τοῦτο γὰρ μηδέτερον· ὅταν
„ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ συνεδρίου, λοιδορήσῃ. νῦν δ' ὑμῖν τοῖς
„ πρὸς Αἰκανοὺς καὶ Σαβίνους πολέμου, περὶ οὗ κέκλη-
„ σαι γνώμην ἀποδεκνύμενος, ὅ τι σοι φαίνεται λέγε, καὶ
„ παῦσαι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος φλυαρῶν. μετὰ δὲ τα-
τον αὖ σιγὴν πάλιν ὁ Κλαύδιος κατηφὴς, καὶ μεστοὺς ἔ- 10
χων τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων, καὶ φησιν· Ἄππιος μὲν
„ οὐδὲν ἀποκρίσεως ἄξιον ἡγεῖταί με, βουλὴν τ' ἑαυτῷ θεῖον,
„ ἐναντίον ὑμῖν· ἀλλ' ὥσπερ τὴν οἰκίαν τὴν ἰδίαν ἀπέ-
„ κλεισέ μοι, καὶ τοῦτο τὸ συνέδριον ἄβατον ὥσπερ ἐφ' ἑ-
„ αυτῷ ποιεῖ· εἰ δ' ἐγὼ καλῶ λέγειν, καὶ ἐκ τῆς πόλεως
„ ἐξελαύνομαι. ὅθεν γὰρ αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δικαί-
„ μην ὁρᾶν, δίκαιον γεγόνατ' ἐμοὶ γενόντα, καὶ τυραν-
„ νικοὺς ἐζηλωκότα παρανομίαν· ἀλλ' ἀσκοῦντα μέ-
„ νος ἅπαντα τὰ ἐμά, καὶ τοὺς ἐμοὺς, εἰς Σαβίνους ἅπαμι,
„ πόλιν οἰκήσων Ῥήγιλλον, ἐξ ἧς ὁ πάππος ἡμῶν ἐστι, καὶ 20
„ μοῦνος τ' λοιπὸν ἐκεῖ χρόνον, ἕως δὴ οὗτοι κατέχωσι τὴν
„ καλὴν ταύτην ἀρχήν· ἐπειδὴν δ' οἷα μανθάνομαι,
„ περὶ τὴν δεκαρχίαν γνῶσι· γνῶσι δὲ οὐκ εἰς μα-
„ κρὰν· τότε παρέσομαι. καὶ τὰ μὲν πρὸς ἐμοῦ τοσαῦτα.
„ περὶ δὲ τοῦ πολέμου ταύτην ὑμῖν, ὦ βουλή, γνώμην
„ ἀποδείκνυμι, μηδὲν φιλοτιμεῖσθαι περὶ μηδενὸς πρά-
„ γματος, ἕως δὴ ἀποδειχθῶσιν οἱ ἀρχαί. ταῦτα εἰ-
πὼν, καὶ πολὺν οὐκ τοῦ συνεδρίου κινήσας ἔπαινον ὅτι ὧν
γναμψῶ καὶ φιλελευθερίᾳ τῇ γνώμης, ἐκάθισε. μετὰ δὲ 30
τοῦτον ἀναστὰς Λεύκιος Κοίντιος ὁ καλούμενος Κινκι-
νάτος, καὶ Τίτος Κοίντιος Καπιτωλῖνος, καὶ Λεύκιος
Λουκρήτιος, καὶ πάντες ἑξῆς οἱ πρεσβεύοντες τοῦ συνε-
δρίου, τῇ Κλαυδίου γνώμῃ προσετίθεντο. ἐφ' ᾧ δὴ πα-
σαχθέντες οἱ περὶ τὸν Ἄππιον, ἐβουλεύσαντο μηκέ-
τι καθ' ἡλικίαν καὶ βουλῆς ἀξίωσιν συμβούλους καλεῖν,
ἀλλὰ κατ' οἰκειότητα, καὶ τῶν προσῳκειωμένων ἐταιρείαν. καὶ
παρελθὼν Μάρκος Κορνήλιος, ἀνίησι Λεύκιον Κορ-
νήλιον τὸν ἀδελφὸν, ὃς Κοίντῳ [Φαβίῳ Βιβουλαίῳ συνυ-
πάτευσε τὸ τρίτον ὑπατεύοντι,] δραστήριον ἄνδρα, καὶ
πολιτικοῖς διεξιέναι λόγοις οὐκ ἀδυνάτον. οὗτος ἀναστὰς 40
„ ἔλεξε τοιάδε· Θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ οὗτος, ὦ βουλή, εἰ ταύ-
„ την ἔχοντες αἰθρωποι τὴν ἡλικίαν, οἱ πρὸ ἐμοῦ γνώμην
„ ἀποφαινάμενοι, καὶ πρεσβύτην ἀξιοῦντες τοῦ συνέ-
„ δρων, τὸ οὐκ τῶν πολιτικῶν πρὸς κρούσεως ἀπέχεσθαι
„ ἀδιάλακτον ἔχουσι πρὸς τοὺς προσηκότας τὴν πόλε-
„ ως, οἷς ἐγὼ, εἰ οἷόν τε ἦν, φυλάττειν, καὶ τοῖς νέοις

corum quæ *nosse* refert, ignoremus: neq; amici nobis desunt, quibus, si opus sit, vtamur consiliariis. Desine igitur senex rem intempestiuam agere, & sententias apud eos loqui qui *tuo* consilio non indigent. Quodsi Appiũ exhortari vis aut (quod verius est) cõuitiari, conuitiare vbi ex *hoc* consessu exieris. nunc vero de bello aduersus Æquos ac Sabinos, de quo sententiã rogatus es, quid tibi videatur dicito, atq; extra rem nugari desinito. Post hunc iterum surgit Claudius vultu mæsto, oculisq; lacrymarum plenis; &, Appius, inquit, ne responso quidẽ me patruum suum corã vobis dignatur, P C. sed vt domum mihi suã præcluserit, sic hunc quoq; cõsessum, quantũ in se est, inaccessum reddit. quodsi verum fatendum est, etiam ex vrbe pellor. nõ amplius n. rectis oculis intueri eum possim; cũ indignus sit maioribus, & tyrãnicas ęmuletur iniquitates: sed collecto omni instrumento meo & familia, in Sabinos cõcedam, & Regilli habitabo, vnde gens nostra ortum ducit; ac tãtisper ibi cõmorabor, donec hi præclarum hunc magistratum gerent. vbi aũt decemuiratui cuenerint quæ breui euentura auguror, tũc *iterum* adero. atq; hæc de me. De bello autem hęc mea P C est sententia, nihil vlla de re decernendum esse, antequã creentur magistratus. Hæc locutus, resedit, magnamq; sibi laudem apud senatum peperit ob generosam indolem & libertatis studiũ, quod in dicenda sententia satis declararat. Post hũc surrexit L. Quintius Cincinnatus, T. Quintius Capitolinus, L. Lucretius, & reliqui deinceps senatus proceres. qui cum omnes in Claudii sententiam irent, pertubati collegæ Appii, statuerunt nõ amplius ætatis ac dignationis rationem in colligendis sententiis sequi, sed coniunctionis & sodalitatis. Itaq; progressus M. Cornelius, surgere iubet L. Cornelium fratrem, qui Q. Fabio Vibulano in tertio consulatu collega fuerat; virum gnauũ, nec ciuilis facũdiæ imperitum. Is surgẽs, in hanc sententiam verba fecit: Mirum est, P C, eos qui ante me sententiam dixerunt, primasque in senatu sibi vindicant, cum tanta ætate sint, ob ciuiles offensas irreconciliabilem aduersus reipublicæ proceres simultatem gerere; cum eos, quantum fieri poterat, tueri deberent, candideque

cohortari iuuenes vt ſtrenua pro honeſtate certamina ſuſciperẽt, nec hoſtes ſed amicos ducerent eos, qui pro cõmuni ſalute ipſis aduerſantur. Sed lõge adhuc magis admirandũ eſt, qđ priuatas ſimultates ad publica ciuitatis negotia trahunt, & cũ aduerſariis ſuis interire malũt, q̃ cũ omnib amicis eſſe incolumes Quę, pcerũ noſtrorum amentia, modũ adeo excedit, vt propemodũ diuinitus mẽs eis erepta videatur. Dum. n. indigne ferunt ſe in ambiendo decemuiratu, quem nunc criminãtur, repulſam paſſos eſſe, atq; illos in comitiis apriores eſſe viſos, ꝑpetuum atq; irreconciliabile cum eis bellum gerunt, atq; eo dementiæ vel potius inſanię deueniũt, vt, modo hos apud vos traducant, totam ciuitatem ſubuertere non dubitent. qui dum vident & regionẽ noſtram ab hoſtibus deuaſtari, & ipſam fere vrbem ab iiſdem inuadi, (nã paruo a nobis interuallo abſunt) cum & iuniores ad certamen pro patria exhortari atq; inſtigare deberent, & ipſi omni promptitudine ac ſtudio, quantum quidẽ eius ætatis vires ferunt, opitulari, de ordinanda rep nunc vos cõſultare volũt, nouosque magiſtratus deſignare, & quidnis potius q̃ hoſtes peſſumdare. ac ne hoc quidẽ animaduertere poſſunt, ſententias ſuas, vel vota potius eſſe impoſſibilia. quod ita eſſe ſic perſpicite. primum tenatus cõſultum fiet de comitiis. deinde decemuiri, comitiis indictis in tertias abhinc nũdinas, patrum decreta ad populum referẽt. quomodo. n. aliquid eorũ quæ a populo decernũtur, vere ratum fiet, niſi fiat ex legum præſcripto? deinde cum trib. ſuffragia tulerint, noui magiſtratus, acceptis reip gubernaculis, ad vos de bello referent. Si vero per id tempus, a quo comitia tam longe adhuc abſunt, hoſtes ad vrbem appropinquent, & copias muris admoueant, quid faciemus, Claudi? Dicemus illis, ſcilicet, Exſpectate donec deſignauerimus al os magiſtratus. ſuaſit enim Claudius, ne vlla alia de re cõſultaremus, vel ad populũ referremus, neq; copias conſcriberemus, niſi magiſtratus ex animi ſententia ordinaſſemus. Abite igitur modo, atq; vbi audieritis cõſules ceteroſq; magiſtratus a ciuitate deſignatos eſſe, quæque ad

παραινῶν ἀπὸ τοῦ καλλίστου ποιεῖσθαι τοὺς ὑπὲρ τῶν κα-
λῶν ἀγῶνας, καὶ μὴ πολεμίους ἀλλὰ φίλους ἡγεῖσθαι
τοὺς περὶ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν ἀντιπάλους. πολλῷ δ'
ἔτι τούτου θαυμασιώτερόν ἐστιν, εἰ τὰς ἰδίας ἀπεχθείας
ὅπῃ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως πράγματα μεταφέρουσι,
καὶ σιωπᾶν δοκοῦσι τοῖς ἑαυτῶν ἐχθροῖς βουλομέ-
νοις, ἢ φθόνῳ μὴ πρότερον τῶν φίλων. ὑπερβολὴ
γὰρ ἀνοίας τούτοις, καὶ οὐ πόρρω παραβλαβείας πεποιή-
κασιν οἱ περὶ τῆς βουλῆς ἡμῶν. οὗτοι γὰρ ἀγνοα-
κλοῦντες ὅτι μείονας αὐτοὺς τῶν δέκα ἀρχῶν,
ἧς αὐτοὶ νῦν κατηγοροῦσιν, ἐνίκησαν, ἐν ἀρχαιρεσίαις
ὅπῃ τι δοκοῦσι φανέντες, ἀεὶ πολεμοῦσιν αὐτοῖς πόλε-
μον ἀδιάλλακτον, καὶ εἰς τοῦθ' ἥκουσιν ἀνηθείας, μᾶλ-
λον δὲ μανίας, ὥσθ' ἵνα τούτοις ἀμαυρώσωσι περὶ ὑ-
μᾶς, ὅλῃ ὑποπτύουσιν ἀναβέβηκα τὴν πατρίδα· οἱ
γε ὁρῶντες μὲν διάσατον τὴν χώραν ἡμῶν ὑπὸ τῶν
πολεμίων γιγνομένην, ὁρῶντες δ' ὅσον οὔπω καὶ ὅπῃ τὴν
πόλιν αὐτοῖς ἑλοῦσθαι· ὃ γὰρ ἀπὸ μέσου χωρίον οὐ
πολὺ ἀντὶ τοῦ παρακαλῶ καὶ παρορμᾷ τοὺς νέους ὅπῃ
τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, καὶ αὐτοὶ πάσῃ προ-
θυμίᾳ καὶ σπουδῇ βοηθεῖν, ὅσῃ χειρὶ ἐν τοῖς τηλικού-
τοις ὅτι ἰσχύς, περὶ πολιτείας κόσμου νῦν ἀξιοῦσιν ὑ-
μᾶς σκοπεῖν, καὶ ἱερὰς ἀρχὰς ἀποδεικνύναι, καὶ πότερα
μᾶλλον ἢ τοῖς ἐχθροῖς κακῶς ποιεῖν· καὶ ὅσῃ αὐτὸ τοῦτο
δύνανται σαφῶς ἰδεῖν, ὅτι γνώμας εἰς φέρουσι, μᾶλλον δ'
ὐχὰς ἀδυνάτους ἔχουσι. σκοπεῖτε γὰρ οὕτως· πρε-
βούλευμα γνώσεται τῆς βουλῆς ὑπὲρ ἀρχαιρε-
σιῶν· ἔπειτα ἐξοίσουσιν οἱ δέκα τὰ βουλευθέντα εἰς
τὸν δῆμον, ὀφείλοντες ἀγορᾶι τὴν ἀπὸ ταύτης τετάρτην.
πῶς γὰρ δὴ ἀληθῶς γνώσεται τι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου
ψηφιζομένων κύριον, ἐὰν μὴ κατὰ νόμους γένηται; ἔ-
πειθ' ὅταν αἱ φυλαὶ διενέγκωσι τὴν ψῆφον, τότε αἱ νέαι
παραλαβοῦται τὴν πόλιν ἀρχαί, καὶ προθήσουσιν
ὑμῖν ὑπὲρ πολέμου σκοπεῖν. ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ τῶν
ἀρχαιρεσιῶν χρόνοις τοσούτοις οὖσιν, ἐὰν ὅπῃ τὴν πό-
λιν ἡμῶν ἔλθωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ προσαγάγωσι τοῖς
τείχεσι, τί ποιήσομεν, Κλαύδιε; ἐροῦμεν αὐτοῖς ἐν Διά,
Μείνατ' ἕως δὴ ἀποδείξωμεν ἑτέρας ἀρχάς. Κλαύ-
διος γὰρ ἡμᾶς ἔπεισε, περὶ μηδενὸς ἄλλου πρᾶ-
γματος μήτε προβουλεύειν, μήτ' εἰς τὸν δῆμον
ἐκφέρειν, μήτε δυνάμεις καταγράφειν, ἐὰν μὴ
τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς καταστήσωμεν ὡς βουλόμεθα.
ἄπιτε οὖν, καὶ ὅταν ἀκούσητε ὑπάτους, καὶ τὰς ἄλ-
λας ἀρχὰς ἀποδειχθείσας ὑπὸ τῆς πόλεως, καὶ τὰ
πρὸς τὸν ἀγῶνα πάντα γεγενίσθαι ἡμῖν δέοντα, τότ'
ἥκετε περὶ διαλλαγῶν ποιησόμενοι τοῖς λόγοις, ὅπῃ

prœlũ neceſſaria ſunt, omnia a nobis cõparata, tunc venite ac de pace *nobiſcum* agite, quoniam

κακῶς

» κακῶς ἦρξαθε ἡμᾶς ποιεῖν, οὐδὲν πεπονθότες ὑφ' ἡ-
» μῶν· καὶ ὅσα ἡμᾶς ἐβλάψατε κατὰ τὰς ἐκβολὰς, εἰς χρη-
» μάτων λόγον ἄπαντα ἐκ δίκης ληψόμεθα. τὰ δὲ τῶν γε-
» ωργῶν ὅλεθρον οὐκ ἀπολογησόμεθα ὑμῖν, οὐδὲ εἰ πο-
» λεμίων ἐλεύθερα σώματα καὶ παρθενίας ἐπιφέρεσθε
» στρατιώτας, οὐδὲ ἀνδρὸς τῶν ἀνηκέστων οὐδέν. κἀκεῖνοι
» τοῦτα τοιοῦτον καλουμένων ἡμῶν μετειλήφασι, καὶ συγ-
» χωρήσαντες τῇ πόλιν νέας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι, καὶ τὰ
» πρὸς τὸν πόλεμον εὐτρεπῆ ποιήσασθαι, τότε ἥξουσιν
» ἱκετηρίας φέροντες ἀντὶ τῶν ὅπλων, καὶ προσδιδόντες
» ἡμῖν ἑαυτούς. ὡς πολλῆς μὲν εὐηθείας τούτων, οἷς ὅτι
» νοῦν ἔρχεται τοιαῦτα λῆρος· πολλῆς δ' ἀναισχυντίας ἡ-
» μᾶς, εἰ τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν οὐκ ἀγανακτοῦμεν,
» ἀλλ' ἐπορευόμεθα ἀκούειν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πολε-
» μίων, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος
» βουλευόμενοι. οὐκ ἀνελοῦμεν οὐκ μέσοι τοὺς φλυά-
» ρους; οὐ ταχεῖαν ψηφιούμεθα τῇ στρατευομένῃ χώ-
» ρᾳ τῷ βοηθεῖν; οὐ καθοπλιοῦμεν ἅπαξαν τὸν ἀ-
» κμὴν τῆς πόλεως; οὐκ ὅπως τὰς ἐκείνων πόλεις αὐτοὶ στρα-
» τευσόμεθα; ἀλλ' οἴκοι μενοῦμεν, καὶ τοῖς δέκα λοιδορού-
» μενοι, καὶ νέας ἀρχὰς καθιστάντες, καὶ περὶ κόσμου πο-
» λιτικοῦ σκοποῦντες, ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ, πρότ' ἐσόμεθα
» τοῖς πολεμίοις τὰ ἐν τῇ χώρᾳ γνέσθαι, καὶ τε-
» λευτῶντες ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσομεν καὶ
» καθαιρεθῆς τῆς πόλεως, ὡς ἐάσαντες τὸν πόλεμον
» τοῖς τείχεσι προσελθεῖν; οὐκ ἔστιν ὑγιαινόντων ἀνθρώ-
» πων τὰ τοιαῦτα βουλεύματα, ὦ πατέρες, οὐδὲ προ-
» νοίας πολιτικῆς τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν ἰδίων ἀπε-
» χθείαν ἡγουμένης ἀναγκαιότερα, ἀλλὰ φιλονικίας
» ἀχαίρου, καὶ δυσμενείας ἀβούλου, καὶ φθόνου κακοδαίμο-
» νος, ὃς οὐκ ἐᾷ τοῖς ἔχουσιν αὐτὸν ὠφελεῖν. ἀλλὰ τὰς
» μὲν τούτων φιλονικίας ἐάσατε χαίρειν· ἃ δ' ψηφισάμε-
» νοι τῇ πολλῇ σπουδῇ, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς προσήκοντα ἔσεσθε
» βεβουλευμένοι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς φοβερά, ἐγὼ πειράσο-
» μαι λέγειν. νῦν μὲν τοὺς Αἰκανοὺς καὶ Σαβίνους πο-
» λεμοῦντας ἐπικωλύσατε, καὶ τὰς δυνάμεις μὴ πλείους
» προθυμίας καὶ σπουδῆς καταχρήσασθε τὰς ἐπ' ἀμ-
» φοτέρους ἐξελθούσας. ὅταν δὲ τὰ τοῦ πολέμου τέλος
» ἡμῖν δὲ κράτιστον λάβῃ, καὶ ἀναστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν αἱ
» δυνάμεις, εἰρήνης γενομένης, τότε καὶ περὶ τοῦ κόσμου τοῦ
» πολιτείας σκοπεῖτε, καὶ λόγον ἀπαιτεῖτε τοὺς δέκα περὶ
» πάντων ὧν ὅτι τὴν ἀρχῆς ἔπραξαν· καὶ νέας ἀρχὰς
» ψηφοφορεῖτε, καὶ δικαστήρια καθίζετε, καὶ ὑμᾶτε τοὺς
» ἑκατέρων τούτων ἀξίους, ὅταν ἐφ' ὑμῖν γένηται τοῦ-
» τα ἀμφοτέρους· μανθάνετε ὅτι οὐ τοῖς πράγμασιν οἱ

priores damna nobis intuliſtis, nulla a nobis iniuria laceſſiti. quæque incurſionibus veſtris detrimenta nobis importaſtis, ea omnia pecuniis æſtimata, ex æquo pēſabitis. agricolarum vero cædes, & ſiquæ fœminæ liberæ petulantiā militū expertæ ſunt, aliave atrocia mala perpetrata, non cōputabimus. Ad quas inuitationes noſtras illi moderatius ſe gerēt, & poſtq̄ ciuitatē ſiuerint nouos magiſtratus creare, reſque bello neceſſarias adornare, tunc poſitis armis eorumq; loco verbenis ſumptis, ſupplicū ritu venient, ſeq; nobis dedēt. O inſignē tū in iſtis amētiam, quibus eiuſmodi deliria in mentem veniunt; tū in nobis ſtupiditatem, ſi eis talia dicentibus non indignamur, ſed aures præbemus; haud ſecus ac ſi de hoſtium, non de noſtra patriæque ſalute caperentur conſilia. Nō ſummouebimus nugatores iſtos? non celeres regioni cōtra prædonum rapinas decernemus ſuppetias? nō armabimus omne ciuitatis robur? non ipſi oppida illorum cum exercitu oppugnabimus; ſed domi deſidētes, decēuiris conuitiantes, nouos magiſtratus creantes, de ordinanda rep. cōſultantes, velut pacatis tēporibus, totam regionē ab hoſte occupari patiemur, admiſſisq; ad mœnia copiis hoſtilib. ad extremū de vrbis euerſione ciuiūque in ſeruitutē abductione periclitabimur? Talia conſilia, P C, nō ſunt ſanorum hominū, nec ciuilis prudētiæ; quæ publica cōmoda priuatis ſimultatib. potiora ducit; ſed intempeſtiuæ peruicaciæ, inconſultæ maleuolētiæ, miſeræq; inuidiæ, quæ nō patitur hoſpitū ſuorū animos ſapere. Sed valere iuſſa iſtorū peruicacia, deinceps exponere conabor quibus decretis tum reip. incolumitatē, tum vobis ipſis ſanorum conſiliorū laudem, tū hoſtib. *denig;* terrorē conciliare poſſitis. Nūc *ergo, ſi me auditis,* bellum aduerſus Æquos ac Sabinos decernite, copiasq; ſumma promptitudine ac ſtudio cōſcribite, quib. vtriq; hoſti occurratur. Vbi vero bellum quam optime confectum fuerit, reuerſisque in vrbem copiis pax reſtituta, tūc & de ordinānda republica conſultate, rationesque a decemuiris omnium eorum quæ in magiſtratu geſſerint, repoſcite; & nouos magiſtratus in comitiis create, ac iudicia conſtituite; cumque ambo illa poteſtati veſtræ reſtituta fuerint, pro ſuo quemque merito in vtroq; tractate. Interim hoc intelligite, non rebus

seruire tempora, sed rest̄poribus.
Hanc sent̄tiam cum dixisset Cornelius, *pleriq; oēs* qui post eū surrexerunt, paucis exceptis, eidē sunt assensi: alii, quod censerent id consilium necessarium esse, & præsenti tempori conueniens; alii, quod se submitterēt, & decēuiris adblandirētur, metu imperii. non minima. n. senatus pars potestatē illorum formidabat. Cū vero pleręq; sententię dictæ essent, & ii qui bellum decernebant, alteros numero longe superare viderentur, inter postremos vocarunt L. Valeriū. quem, cum statim ab initio quædā dicere parasset, a decēuiris prohibitum fuisse *supra* memoraui. Is ergo tunc surrexit, & talem orationē habuit: Videtis P C decemuirorū insidias, q & a principio, cum verba apud vos facere instituissem, non permiserunt, & nūc inter postremos dicendi copiā fecerunt: cogitantes, vt facile est coniicere, etiamsi ad Claudii sententiam accedā, nihil me in cōmune collaturum, cum ei pauci sint assensi: ac si *forte* diuersam a superioribus sentētiam dicā, licet optime moneam, nō nisi inanē centonē prolaturum. nā qui post me *ad sententias dicendas* surgent, sunt numeratu faciles. qui etiamsi mihi assentiantur oēs, quæ nā mihi fiet accessio, dū ne multesimā quidem partē eorum q Cornelii sententiam approbatūt, habiturus sum? Non tamē propterea meam vobis sententiam patefacere supersedebo. cum. n. omnia audieritis, penes vos erit amplecti optima. De decēuiris ergo, quo modo remp. administrēt, velim quæ optimus Claudius dixit, a me quoque dicta existimetis: nouosq; magistratus esse designādos, anteq̄ de bello decernatur. optimo n. cōsilio hæc ab illo dicta sunt. Quoniā vero Cornelius eam sententiā vt impossibilem explodere conatus est, quod ciuilium munium dispensatio multū tēporis absumptura sit, cū interim bellum vrgeat; & illudere aggressus est res quæ ludificationi aptæ non sunt, atq; ita plerosq; vestrū deceptos in partes suas pertraxit: ego docere aggrediar nō esse impossibilē Claudii sentētiam: (nam inutilem esse ne obtrectantium quidem vllus dicere ausus est) atque ostendam quomodo & regionem tueri possimus, & hostes infestare illam ausos vlcisci, & optimatum imperium patriæ restituere; atq; hæc simul efficere, si omnes in ciuitate adiuuent, nec quis q̄ aduersari velit.

χαιρὸν δουλεύοισιν, ἀλλὰ τοῖς χαιροῖς τὰ πράγματα. « Ταύτην ἀποδεξαμένου Κορνηλίου τὴν γνώμην, οἱ μετ' ἐκεῖνον ἀνισάριθμοι, χωρὶς ὀλίγων, τὴν αὐτὴν ἐγίνοντο προαιρέσεως· οἱ μὲν, ἀναγκαῖα, καὶ τῷ παρόντι καιρῷ πρεσήκοντα νομοθετοῦντες εἶναι· οἱ δὲ, ὑποκατακλινόμενοι, καὶ θεραπεύοντες τοὺς δέκα, τῷ φόβῳ τῆς ἀρχῆς. ἰσχὺν γάρ τινα καὶ κατεπήχησε τὴν ἐξουσίαν οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῶν συνέδρων. ὡς δ' αἱ πλείους γνῶμαι διηρεθρίσθησαν, καὶ τῶν δὲ πολὺ κρείττω ἐδόκουν οἱ τὸν πολέμον ὁπλιτεύοντες τῶν ἑτέρων, τόν τε Λούκιον Οὐαλέριον ἐν τοῖς ἑξάτοις ἐκάλουν, ὃν ἔφην ἐν ἀρχαῖς βουλόμενόν τι λέγειν, κεκωλῦσθαι πρὸς αὐτῶν. ὁ δ' ἀνέστη, τοιούτοις διεξῆλθε λόγοις· Τὸν μὲν ὁπλιτεύοντα βουλὴν τῶν δέκα ὁρᾶτε, ὦ πατέρες, οἱ κατ' ἀρχάς « τε οὐκ ἐπέτρεψαί μοι λέγειν, ὅτε περιηγούμην, « πρὸς ὑμᾶς, καὶ νῦν ἐν τοῖς ὑστάτοις ἀποδεδώκασι λό- « γον, ἀθυμηθέντες, ὅπερ εἰκὸς, ὅτι τῇ τε Κλαυδίου γνώ- « μῃ πρεσθέμενος, οὐδὲν ὠφελήσω τὸ κοινὸν, ὀλίγων « αὐτῇ συνῳρηκότων· ἑτέραν τε γνώμην αὖθις τὰς εἰ- « ρημένας αὐτοῖς ἀποφαινάμενος, καὶ τὰ κρείττω ὑπο- « θωμαι, δυσχερὴς ἐρραψῳδηκὼς ἔσομαι. Οὐαλέριοι « γάρ εἰσιν οἱ μετ' ἐμὲ ἀναρησόμενοι. ἃς ἐὰν ἀπόν- « τας ὁμογνώμονας λάβω, τί φήσεταί μοι πλέον, οὐδὲ « πολλοστὴν ἔξοντι μοῖραν τῶν Κορνηλίῳ συναγορευόν- « των; ἃ μὲν ἐγὼ ταῦθ' ὑφορώμενος, ὀκνήσω τὴν ἐμαυ- « τοῦ γνώμην εἰπεῖν. ὅταν γὰρ ἀκούσητε τὰ πρῶτα, ἐφ' « ὑμῖν ἔσται τὰ κρείττω ἑλέσθαι. πρὸς μὲν οὖν τῆς δεκαρ- « χίας, ὃν τρόπον ὁπλιτεύσαι τῶν κοινῶν, ὅσα Κλαύδιος « ὁ βέλτιστος εἶπε, καὶ ἐμοὶ νομίσατε εἰρῆσθαι, καὶ ὅτι δεῖ νέας « ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι, πρὶν ἢ τὸ περὶ τοῦ πολέμου γε- « νέσθαι ψήφισμα. καὶ γὰρ ταῦτα εἴρηται τῷ ἀνδρὶ κατὰ « βέλτιστον. ἐπεὶ δ' Κορνήλιος εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγων « ἐπέφρασε τὴν γνώμην, πολλοὺς τοὺς μεταξὺ χρόνους ἀ- « ποφαίνων τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἠμεσομένους, ἐν « χερσὶν ὄντος τοῦ πολέμου, καὶ χλευάζειν ἐπεχείρησε πρά- « γματα οὐκ ὀπτιτήδεια χλευασμῷ, οἷς ἐδόκησά « μενος ὑμᾶς τοῖς πολλοῖς ὤχετο φέρων· ἐγὼ δ' καὶ περὶ « τοῦ μὴ ἀδύνατον εἶναι τὴν Κλαυδίου γνώμην, ἀμφιλέ- « ξομαι πρὸς ὑμᾶς· ὡς μὲν γὰρ ἀσύμφορος, οὐδεὶς οὐ- « δὲ τῶν ἀναγνόντων αὐτὴν ἐτόλμησεν εἰπεῖν· καὶ διδάξω « πῶς ἂν ἥ τε χώρα δι' ἀσφαλείας ἦν οἰκοῖτο, καὶ δίκαιον δοῖ- « εν οἱ τολμήσαντες αὐτῷ κακῶς ποιεῖν, καὶ τὸ πά- « τριον ἀποκαθοίμεθα ἀριστοκρατίαν· καὶ ταῦτ' ἅμα « ἦν οἰκοῖτο, συναγωνιζομένων ἁπάντων τῶν ἐν τῇ πό- « λει, καὶ μηδενὸς τἀναντία πράττειν ἀξιοῦντος. «

Ciuilium munium dispensatio multū tēporis absumptura sit, cū interim bellum vrgeat; & illudere aggressus est res quæ ludificationi aptæ non sunt, atq; ita plerosq; vestrū deceptos in partes suas pertraxit: ego docere aggrediar nō esse impossibilē Claudii sentētiam: (nam inutilem esse ne obtrectantium quidem vllus dicere ausus est) atque ostendam quomodo & regionem tueri possimus, & hostes infestare illam ausos vlcisci, & optimatum imperium patriæ restituere; atq; hæc simul efficere, si omnes in ciuitate adiuuent, nec quis q̄ aduersari velit.

Sofian

» σοφίαν οὐδεμίαν ἀποδείκνυμι ὑμῖν, τὰ δὲ πεπραγμένα ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν παραδείγματα φέρω. ἔνθα γὰρ ἡ πεῖρα διδάσκει τὸ συμφέρον, τί δεῖ τοιαῦτα ἐκεῖ μεμνῆσθε ὅτι ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων ἐστίν, ὥσπερ νῦν, δυνάμεις ἐνέβαλον, αἱ μὲν εἰς τὴν ἡμετέραν γῆν, αἱ δὲ εἰς τὴν τῶν συμμάχων ἡμῶν, τὸν αὐτὸν ἀμφοτέραις χρόνον, Γαΐου Ναυτίου, καὶ Λουκίου Μινυκίου τῶν ὑπατείαν ἐχόντων, ἔνατον ἢ δέκατον ἔτος οἴμαι τοῦτί. τότε τίνων ἀποστάντων ὑμῶν νεότητα πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἐπ' ἀμφότερα τὰ ἔθνη, τῶν μὲν ἑτέρων τῶν ὑπάτων εἰς δυσχωρείας ἀναγκαζόντων κατακλῆσαι τὸ στρατόπεδον, πρᾶξαι μὲν οὐδὲν ἐξεγένετο, πολιορκεῖσθαι δὲ ἐν τῷ χάρακι, καὶ κινδυνεύειν αὐτοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἀλῶναι· Ναυτίῳ δὲ ἀντικαθημένῳ Σαβίνων, μάχας ἀναγκαίου μὲν τιθεμένου πρὸς τοὺς αὐτοὺς συνεχεῖς, καὶ μηθ' οἷόν τε εἶ) τοῖς κάμνουσι τῶν σφετέρων βοηθεῖν. μὲν τὲ ἐκ ἄδηλον ὅτι εἰ ἐν Αἰκανοῖς στρατιᾶς ἀναπαθείσης, ἀδύ ἡ Σαβίνοις πολεμοῦσα ἀντέξει, συνιόντων εἰς ταὐτὸ τῶν πολεμίων ἀμφοτέρων. τοιούτων δὴ κινδύνων τὴν πόλιν περιστάντων, ἢ δὲ τὸ ἐντὸς τείχους ὁμονοούντων, ἵνα βοήθειαν εὕρεθε ὑμεῖς; περὶ μέσας νύκτας εἰς τὸ βουλευτήριον συνιόντες· ὅπερ ὠνησεν ὁμολογουμένως πόλιν τὰ πράγματα, καὶ φερομένην τὴν πόλιν εἰς ἀτυχὲς πταῖσμα ὀρθωσεν· ἀρχὴν ἀποδείξατε μίαν ἀντὶ δυοῖν πολέμου καὶ εἰρήνης, ἅπασας τὰς ἀρχὰς καταλύσαντες ἀρχαὶ, καὶ πρὶν ἡμέραν γενέσθαι, δικτάτωρ ἀποδέδεικται Λεύκιος Κοίντιος ὁ βέλτιστος, ἀδύ ἐν τῇ πόλει τότε ὤν, ἀλλ' ἐν ᾧ ἀγρῷ. τὰ μὲν ταῦτα ἵστε δήπου τὸν ἀνδρὸς τὰ ἔργα, ὅτι καὶ δυνάμεις ἀξιοχρέους παρεσκευάσατο, καὶ τὸ κινδυνεῦον στρατόπεδον ἐρρύσατο, καὶ τοὺς πολεμίους ἐπεμφρήσατο, καὶ τὴν στρατηγὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον ἔλαβε· καὶ ταῦτα ἐν ἡμέραις τεσσαρεσκαίδεκα μόναις ἄπρακτα ἄγκυραξάμενος, καὶ εἴ τι καὶ ἄλλο τοιοῦτον ἐπιδιορθωσάμενος, ἀπέθετο τὰς ῥάβδους· καὶ τὸ κωλῦσον οὐδὲν ἐγένετο, νέαν ἀρχὴν ἐν ἡμέρᾳ κυρωθεῖσαν μιᾷ, βουλομένων ὑμῶν. ὅπερ δὴ τὸ παράδειγμα μεμνημένους ὑμᾶς οἴομαι δεῖν, ὅπως οὐδὲν ἄλλο ποιῆτε δυνάμενα, διχάτωρα ἑλέσθαι, πρὶν ἐντεῦθεν ἐξελθεῖν. ἐὰν γὰρ ἐκβαλώμεθα τοῦτον τὸν καιρὸν, οὐκέτι συναύξουσιν ἡμᾶς οἱ δέκα βουλευσομένους ἐφ' ὑμῖν δεινός. ἵνα δὲ καὶ κατὰ νόμους ἡ τῶν δικτάτωρος ἀναίρεσις γένηται, τὸν μεσοβασίλεον ἀρχὸν ἑλέσθε, τὸν ὑπατικὸν ἑκατέρων ἐκλέξαντες τῶν πολιτῶν· ὃ ποιοῦσιν συνήθες ἐστὶν ὑμῖν, ὅταν μήτε βασιλεὺς ἔχητε, μήτε ὑπάτους

qua in re nõ ſapientiã aliquam vobis oſtentabo, ſed veſtra ipſorum facta in exẽplum vobis afferam. vbi. n. experientia docet quid cõducat, quorſum opus eſt cõiectationibus? Meminiſtis ab iiſdẽ gentib. *olim*, vt nunc, irruptiones factas; alterã, in noſtros, alterã, in ſociorum noſtrorum agros; eodem vtramq; tẽpore, C. Nautio & L. Minucio conſulibus, anno abhinc, ni fallor, nono aut decimo. Ibi cum magnam fortemq; iuuentutis manũ aduerſus vtramq; gentẽ emiſiſſetis, alter cõſul, cum locorum difficultatibus exercitũ induere coactus eſſet, nihil efficere potuit; ſed intra vallũ obſeſſus, deficiente cõmeatu, propemodum captus eſt: Nautius vero, q. Sabinis ſe oppoſuerat, neceſſe habebat cõtinue cum iiſdem cõfligere, ac ne inter ſuos quidem laborãtibus ſuccurrere poterat. nec obſcurũ erat, ſi Minucii exercitus in Æquis captus fuiſſet, Nautiũ quoq; cũ ſuo nõ potuiſſe Sabinos oppugnare diutius, coniunctis amborum hoſtiũ copiis. Cũ ergo talia reip. inſtarẽt pericula, ac ne intra mœnia quidem eſſet concordia, quid reperiſtis auxilii? id quod omnium confeſſione toti rerum ſummę profuit, vrbemque calamitoſæ ruinę proximam erexit. circa mediam noctem conueniſtis in curia; ac deſignato magiſtratu penes quem vnum abſoluta eſſet belli & pacis poteſtas, abrogatis ceteris magiſtratibus omnibus, antequam dies illuxiſſet, dictator dictus eſt optimus ille L. Quintius, qui ne in vrbe quidem tunc erat, ſed ruri. a quo quæ exinde geſta ſint, noſtis. comparatis enim copiis idoneis, & periclitantem exercitum liberauit, & hoſtes vltus eſt, etiam duce illorum capto. hisque quatuordecim dumtaxat dierum ſpatio confectis omnibus, correctis etiam ſiquæ eſſent aliæ labes reipublicæ, faſces depoſuit. nec quidquam erat quod, cum *ita* velletis, nouum magiſtratum vno die a vobis creari ac confirmari vetaret. Id ergo vobis exemplum imitandum cenſeo, & (quoniam aliud non poſſumus) dictatorem dicendum antequam hinc exeatis. nam ſi hanc occaſionem dimittamus, nõ eſt quod putetis vos a decẽuiris ad vllam conſultationẽ amplius conuocatũ iri. Atq; vt legitima fiat dictatoris renũtiatio, interregnũ inſtituite, lecto ad eum magiſtratũ e ciuib. maxime idoneo. quod facere conſueuiſtis, quũ neq; reges habetis, neq; conſu-

les,neque alium magistratum legitimum; vt nunc quoque non habetis. his.n.*decem* viris elapsum est imperii tẽpus,& fasces eis lege adempti. Hæc sunt P C quæ facienda vobis censeo, & vtilia & possibilia. Ea vero sententia cuius auctor est Cornelius, aperte tendit ad subuertendũ inter vos optimatum imperium. Vbi. n. decemuiri hoc belli prætextu semel armis potiti fuerint, vereor ne illis cõtra nos vtantur. nã qui fasces deponere recusant, an arma deponẽt? His ergo reputatis, cauete illos homines, omnemq; illorum fraudem prospicite. melius.n. est prouidere quam pœnitere: & improbis non credere, cordatius est, quam vbi eis credideris, eosdem incusare.

Hanc sententiam cum dixisset Valerius, eamq; pleriq; oẽs (vt ex voce illorum coniicere facile erat) gratã haberent,& qui post eum surgebãt (erat enim iuniorum senatorum pars reliqua) hæc optima esse ducerent, postq̃ oẽs sententias suas dixerant,& cõsultationi finis imponẽdus erat, Valerius postulabat vt sententiarum diiudicatione a decemuiris proposita, denuo senatores omnes ordine rogarentur; multiq; patrum, sentẽtias paulo ante dictas retractare cupientes, istam eius petitionem approbabant; sed Cornelius, cuius consilium erat vt decẽuiris committeretur belli imperium, pro virili obstitit, rem iam iudicatã esse dicitans, ac legitime decisam, qđ suum quisq; dedisset suffragium. ideoq; dinumerari sentẽtias iussit, nec amplius noui quidquã inceptari. Hæc cum ab vtroque magna contentione magnoq; clamore vrgerentur, sciscitoq; in vtramq; partem senatu, Valeriana iuuarent qui reip. confusionem corrigi volebant; Cornelio autem patrocinarentur, qui peiores partes sequebãtur,& aliquid periculi e *rerum* mutatione metuebant: decẽuiri, arrepta ex senatus dissidio occasione rei pro arbitratu gerendæ, in Cornelii partes concedũt. moxq; ingressus ex eis Appius ait: Conuocauimus vos P C, vt de bello aduersus Æquos & Sabinos cognosceretis; factaq; cuilibet dicẽdi potestate, a primis vsq; ad nouissimos, suo quẽq; loco sententiã rogauimus. cũq; tres diuersas sententias dixerint, Claudius, Cornelius,& postremus Valerius, vos reliq sentẽtiis illis diiudica-

τοις, μήτε ἄλλων νόμιμον ἀρχὴν μηδεμίαν, ὥσ- «
περ νῦν οὐκ ἔχετε. τοῖς γὰρ ἀνδράσι τούτοις παρελήλυ- «
θεν ὁ τῆς ἀρχῆς χρόνος, καὶ ταῖς ῥάβδοις αὐτῶν ὁ νό- «
μος ἀφῄρηται. ταῦτ' ἔστιν ἃ παραινῶ πρᾶξαι, ὦ «
πατέρες, ὑμῖν, καὶ συμφέροντα καὶ δυνατά. ἐγὼ γὰρ Κορ- «
νήλιος εἰσηγεῖται γνώμην, κατάλυσις ὁμονοητικὴ «
τῆς ἀριστοκρατίας ὑμῶν ἐστιν. ἐὰν γὰρ ἅπαξ ὅπλων οἱ «
δέκα ἡμῶνται κύριοι, τῇδε τῇ προφάσει τὸν πόλεμον, «
δέδοικα μὴ καθ' ἡμῶν αὐτῶν χρήσωνται. οἱ γὰρ οὐκ «
ἀξιοῦντες ἀποθέσθαι τὰς ῥάβδους, ἢ που γε τὰ ὅπλα «
ἀποθήσονται; λογιζόμενοι δὴ ταῦτα, φυλάττεσθε «
τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἀπάτην αὐτῶν προβλέ- «
πετε. κρεῖττον γὰρ ἡ προνοία τῆς μεταμελείας· καὶ ὃ «
μὴ πίστευθὲν τοῖς πονηροῖς, ὕφεσνέστερον τὸ προπι- «
στεύσαντας κατηγορεῖν. ταύτην ἀποδεξαμένου τὴν
γνώμην δικαίου καὶ μετρίου τοῖς πλείοσιν, ὡς
οὐκ τῆς φωνῆς αὐτῶν εἰκάσαι ῥᾴδιον· ἐγώ, καὶ τῶν μετ'
ἐκεῖνον ἀνισταμένων· ἐγὼ δὲ αὖτε ὁ νέος τῆς βουλῆς μέ-
ρος ὃ λειπόμενον· ταῦτα ἠγουμένων κράτιστα εἶναι,
πλείω ὀλίγων, ἐπεὶ οἱ πρῶτοι ἀπεδείξαντο τὰς ἑαυ-
τῶν γνώμας, καὶ τέλος ἔδοξε τὰ βουλεύματα λαβεῖν,
δικαίους μὲν ἡξίουν δικαιοσύνην τοῖς δέκα προθεῖναι
τὰς γνώμας, αὖθις ἐξ ἀρχῆς πρώτους τοὺς βουλευτὰς
καλοῦντας, καὶ πολλοῖς τῶν συνέδρων δοκοῦσι βου-
λομένοις τὰς προτέρας ἀποφάσεις, ταῦτα λέγων πι-
θανὸς ἦν· Κορνήλιος ὁ συμβουλεύων τοῖς δέκα τὴν
ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαι τὸν πόλεμον, ἐπὶ δὲ καρτερὸν ἀ- 518
γῶνα μάχετο, κεκρίσθαι δὲ τὸ πρᾶγμα ἤδη λέγων, καὶ τέ-
λος ἔχειν νόμιμον, ἀπρύτων ἐψηφισμένων· ἠξίου τε δια-
σκεδάσειν τὰς γνώμας, καὶ μηδὲν ἔτι καινουργεῖν.
τούτων δὲ λεγομένων ὑφ' ἑκατέρων μετὰ πολλῆς φι-
λοτιμίας τε καὶ προθυμίας, καὶ τοῦ συνεδρίου διαστάν-
τος πρὸς ἑκάτερον, τῶν μὲν ἐπιδωροθώσασθαι τὴν
ἀκοσμίαν τοῦ πολιτεύματος βουλομένων, τῷ δα-
λείῳ συλλαμβανόντων· τῶν δὲ τὰ χείρω προαιρου-
μένων, καὶ ὅσοις κίνδυνός τις ὑπωπτεύετο ἐκ τῆς με-
ταβολῆς ἔσεσθαι, τῷ Κορνηλίῳ συναγωνιώντων, λα-
βόντες ἀφορμὴν οἱ δέκα τοῦ πρᾶγμα ὅ τι δόξειεν αὐ-
τοῖς, τοῦ συνεδρίου παρελθὼν τῇ Κορνηλίου προσπι-
θεὶς γνώμῃ. καὶ παρελθὼν εἰς ἐξ αὐτῶν Ἄππιος, ἔφη·
Περὶ μὲν τοὺς Αἰκανοὺς καὶ Σαβίνους πόλεμον συνε- «
καλέσαμεν ὑμᾶς, ὦ βουλή, διαγνωσομένους, καὶ λόγον «
ἀπεδώκαμεν ἅπασι τοῖς βουλομένοις, ἀπὸ τῶν πρώ- «
των ἄχρι τῶν νεωτάτων, ἐν τῷ προσήκοντι καλοῦν- «
τες ἕκαστον τόπῳ. τριῶν δὲ ἀποδειξαμένων γνώμας «
διαφόρους, Κλαυδίου τε καὶ Κορνηλίου καὶ δικαίου «
τελευταίου, διέγνωτε πρὸς αὐτῶν ὑμεῖς οἱ λοι- «
ποὶ,

» ποι, καὶ ὅσοι ἂν ἕκαστος ἀποφήνατο πρώτων ἀκουόν-
» των, ἢ προσετίθετο γνώμη. ἀπρώτων δὴ γενομένων
» τῶν νόμων, ὅπερ τοῖς πλείοσιν ὑμῶν Κορνήλιος ἔδοξεν
» τὰ κράτιστα ὑποθέσθαι, τοῦτον ἀποφαινόμεθα νι-
» κᾶν, καὶ τὴν ἀποδειχθεῖσαν ὑπὸ τούτου γνώμην
» γράψαντες ἀνοίσομεν. Οὐαλέριος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν
» ἑστῶτες, ὅταν αὖθις τύχωσιν ἐξουσίας ὑπατικῆς, δί-
» κας τὰς ἤδη τέλος ἐχούσας ἀναδίκους ποιεῖσθαι, ἐὰν
» αὐτοῖς φίλον ᾖ, καὶ βουλεύματα διεγνωσμένα ὑπὸ
» πρώτων ὑμῶν, ἄκυρα καθιστᾶσιν. Ταῦτ' εἰπὼν, 10
καὶ τὸν γραμματέα κελεύσας ἀναγνῶναι τὸ προ-
βούλευμα, ἐν ᾧ τὴν καταγραφὴν τῆς στρατοῦ, καὶ τὴν
ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου τοὺς δέκα προσκεκλῆσθαι ἐτέτα-
κτο, διέλυσε τὸν σύλλογον. μετὰ τοῦθ' οἱ μὲν τῆς ὀλι-
γαρχικῆς ἑταιρείας, βαρεῖς καὶ θρασεῖς προσῆσαν,
ὡς δὴ κρείττους τῶν ἑτέρων γενομένοις, καὶ ἀμπεπαυ-
μένοι μὴ σφῶν καταλυθῆναι τὴν δυναστείαν, ἐ-
πεφόβηντο ἅπαξ ὅπλων ἡττηθέντες κύριοι· οἱ δὲ τὰ βέλ-
τιστα τῷ κοινῷ φρονοῦντες, ἀνιαρῶς διακείμενοι καὶ
προφόβως, ὁπόσοις τῶν κοινῶν ἐπιμελήσονται κύ- 20
ριοι· καὶ διέσησαν εἰς μέρη πολλά, τῶν μὲν ἀμυνεσέ-
ρων τὰς φύσεις, ἅπαντα συγχωρεῖν τοῖς κρατοῦσιν ἀ-
ναγκαζομένων· τῶν δὲ ἧττον φοβεῶν, ἀφισαμένων
τὴν περὶ τῶν κοινῶν φροντίδος, καὶ τὸν ἀπραγμο-
ναβίον μεταρμοσαμένων· ὅσοις δὲ πολὺ δεινότατον
τοῖς ἄλλοις ἦν, ἰδίας ἑταιρείας κατασκευαζομένων,
καὶ συμφρονούντων ὅπως φυλακήν τε ἀλλήλων καὶ με-
τάμασάσθαι τῆς πολιτείας. Τούτων δὲ τῶν ἑταιρειῶν ἡγε-
μόνες ἦσαν οἱ πρῶτοι βουλόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ 30
τοῦτ' αἰτιᾶσθαι τῆς δεκαρχίας εἰπεῖν, Λεύκιος Οὐα-
λέριος, καὶ Μάρκος Ὁράτιος, φραξάμενοί τε τὰς οἰ-
κίας ὅπλοις, καὶ φυλακὴν θεραπόντων καὶ πελατῶν
καρτερὰν περὶ ἑαυτοὺς ἔχοντες, ὡς μήτε τι σφῶν βιάσ-
ασθαι μηδένα, μήτε σφῶν φανερῶς δῆλον καταγνω-
σθῆναι. ὅσοις δ' οὔτε θεραπεύειν τὸν τῶν κρατούντων
ἐξουσίαν βουλομένοις ἦν, οὔτε μηδενὸς ὑπερφέρεσθαι
τῶν κοινῶν, οὔτ' ἐν ἀπράκτῳ ζῆν ἡσυχίᾳ καλῶς
ἐδόκει, πολεμεῖν τε μὰ κράτος οὐ ῥᾴδιον, ἐπεὶ καθαι-
ρεθῆναι δυναστείαν τηλικαύτην ἐφαίνετο μόνον 40
εἶναι, καὶ ἔλιπον τὴν πόλιν. ἡγεμὼν δὲ τούτων μὲν ὑπὲρ ὅτου
φανὴς Γάϊος Κλαύδιος, ὁ τοῦ χρυσοφορητοῦ τῆς δε-
καρχίας Ἀππίου θεῖος, ἐμπεδῶν τὰς ὑποσχέσεις ἃς
ὅτε ὁ βουλὴς ἐποιήσατο πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν, ὅτε
519 αὐτὸν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἀξιῶν, οὐκ ἔπεισεν. ἠκο-
λούθει δ' αὐτῷ πολὺς μὲν ἑταίρων ὄχλος, πολὺς δὲ
πελατῶν. Τούτου δὲ ἀρξαμένου, καὶ ὁ ἄλλο πολι-
τικὸν πλῆθος οὐκέτι λάθρα, καὶ κατ' ὀλίγους,

tis, quam quiſq; approbaretis, cunctis audientibus pronuntiaſtis. Quoniam ergo legitime peractis omnibus, Cornelii cõſilium plerisq; veſtrum viſum eſt optimum, palmam ei tribuimus, & pronuntiatam ab illo ſententiam in tabulas referimus. Valerius autem, & qui ab eo ſtant, cum conſularem poteſtatem nanciſcentur, lites iam deciſas, ſi lubet, denuo in iudicium vocẽt, & conſilia a vobis omnibus approbata, faciant irrita. His dictis, ſcribam recitare iuſſit ſenatusconſultum, quo decemuiris delectus copiarũ & belli imperium demandabatur: atq; ita ſenatum dimiſit. Poſt hæc qui paucorum dominatui fauebant, magna cum audacia & ſtrepitu obambulabant, vt qui alteros ſuperaſſent, ſuũq; principatũ firmiſſime ſtabiliuiſſent, poſtquam ſemel armis potiti eſſent. Qui vero reip. quamoptime volebãt, mœſti ac timidi incedebãt, quaſi non amplius vllo in rep. munere potituri. ac mox ſe in multas partes ſciderunt. nam qui minus generoſa eſſent indole, victrici parti in omnib. cedere cogebantur. qui vero minus meticuloſi erant, depoſita reip. cura, ad quietum vitæ genus ſeſe applicabant. at qui generoſis erant animis, adſcitis ſibi ſuis ſodalibus, conſultabant quo modo & ſeipſos tueri, & reip. formam mutare poſſent. eorum ſodalitiorum duces erant, qui primi in ſenatu de decẽuiratus antiquatione diſſerere auſi erant, L. Valerius, & M. Horatius: qui & ædes armis ſepſerunt, & ſeipſos famulorum clientumq; valida manu ſtipatũt, adeo vt nec vi aliqua poſſent obrui, nec manifeſti timoris argui. At qui nec victorum potentiæ adblandiri vellent, nec plane vacare cura reipublicæ, nec quietam vitam degere, quoniam difficile atque adeo ſtultum eſſe videbatur, ad conuellẽdam tantam potentiam, belli vim experiri, vrbem deſeruerunt. eorum dux erat vir illuſtris, C. Claudius, patruus Appii decemuirorum principis: vt ſatisfaceret promiſſo quod Appio nepoti coram ſenatu fecerat, cum ei vt magiſtratum deponeret, perſuadere non poſſet. ac ſequebatur eum magna tum ſodalium, tum clientum multitudo. Sed & reliqua ciuiũ turba, cum *ſeceſsionis* initium ab illo factum eſſet, non amplius clam & paulatim,

ſed palam & cõfertim e patria exceſſere cum vxoribus ac liberis. Qua re offenſus Appius & collegæ, conati ſunt *primum* impedire, clauſis portis, & correptis nonnullis *e ſecedẽtium numero*. ſed poſtea, cum metuerent, ne illi, ſi detinerentur, vires experirẽtur, cõſultius eſſe rati aduerſarios ex vrbe ſecedere, quam in vrbe turbas dare, patefactis portis, omnibus qui vellẽt, abeundi poteſtatẽ dedere: ſed domos eorũ ac patrimonia, & quęcumq; alia ſecũ in exſiliũ aſportare non poterãt, velut militiæ deſertorũ, verbis quidẽ publico *ærario* addixerunt, ſed reuera ſuæ factionis hominibus, quaſi ea a populo emiſſent, donarunt. Hæc delicta ſuperiorib. addita, patriciorũ ac plebeiorum animos multo magis a decemuiratu abalienarunt. Etenim ſi præter ſupradicta nil deliquiſſent amplius, viderẽtur mihi diu in eadem poteſtate permanere potuiſſe. (nam ſeditio, qua potẽtia illorum alebatur, in vrbe adhuc durabat, multisque de cauſſis ac longo tempore augeſcebat, efficiebatq; vt alteri alterorum malis lætarentur: plebeii, quod viderẽt deiectos patriciorũ animos, nec vllam amplius reip. partem penes ſenatum eſſe; patricii vero, quod viderent plebem amiſiſſe libertatem, ac ne minimum quidem poſſe, ex quo decẽuiri tribunitiam poteſtatẽ illi ademerant) ſed cum magna arrogantia aduerſus vtramque partem vterentur, nec vel in vrbe vel in exercitu moderatos ſe præberent, coegerunt omnes concordiam colere, ac magiſtratũ ipſorum antiquare, arma nactos occaſione belli. Poſtrema vero illorum delicta, ob quæ a plebe exſtincti ſunt, (nã eam potiſſimũ contumelioſis iniuriis exaſperauerant) erant huiuſmodi. Cũ decretũ de bello confirmaſſent, conſcriptis propere copiis ac trifariam diuiſis, duo agmina in vrbe reliquerũt, ad tutandas res domeſticas: quib. pręerat Appius Claudius decẽuirorum princeps; & cum eo Sp. Oppius. cum tribus in Sabinos exiuerunt Q. Fabius, Q. Pœtelius, & Manius Rabuleius. cum reliquis quinque agminibus M. Cornelius, L. Minucius, M. Sergius, T. Antonius, & vltimus Cæſo Duellius, in bellum contra Æquos profecti ſunt. cui expeditioni ſe addiderant Latinorum & ceterorum

Decemuiri ciues magis ac magis offendunt.

Bellum foris, & remp. domi vt adminiſtrauerint.

ἀλλ' ἐκ τῆ φανεροῦ καὶ ἀθρόου ἐξέλιπε τὴν πατρίδα, τέκνα καὶ γυναῖκας ἐπαγόμενοι. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον, ἀγωνιακότες τοῖς νομιμοις, ἐπεβάλλοντο μὲν κωλύειν, πύλας τε ἀποκλείσαντες, καὶ ἀνδρῶν τινὰς σωματοφύλακας ἔπειτα· δέος γὰρ εἰσῆλθεν αὐτοῖς, μὴ τοὺς ἀλκιμωτάτους οἱ κωλυόμενοι βάπτωνται, καὶ λογισμὸς ὀρθὸς, ὡς κρεῖττον εἴη σφίσιν, ἐκποδὼν εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, ἢ μένοντας ἐνοχλεῖν· ἀνοίξαντες τὰς πύλας, ἀφῆκαν τοῖς θέλουσιν ἀπιέναι, οἰκίας δ' αὐτῶν καὶ κλήσεις, καὶ ὅσα ἄλλα ὑπελείπετο ἀδυνατα ὄντα ἐν φυγαῖς φέρεσθαι, λιποστρατίαν ἐπενεγκόντες, ἐδήμευσαν τῷ λόγῳ, ὃ δ' ἀληθὲς, τοῖς ἑαυτῶν ἑταίροις, ὡσανεὶ τῶν τοῦ δήμου πριαμένοις, ἐχαρίσαντο. Ταῦτα τὰ ἐγκλήματα προστεθέντα τοῖς πρόσθεν, πολλῷ δυσμενεστέρους ἐποίησε τοὺς τῶν δεκαρχίαν τοῖς πατρικίοις καὶ τὸν δημοτικόν. εἰ μὲν οὖν μηδὲν ἐπεξήμαρτον ἔτι τοὺς τοῖς εἰρημένοις, δοκῶσιν ἄν μοι πολιτῶν ὅτι τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἀφαμεῖναι χρόνον· ἡ γὰρ φυλάττουσα τὴν δυναστείαν αὐτῶν ἁπάσης, ἔτι διέμενεν ἐν τῇ πόλει, διὰ πολλὰς αἰτίας καὶ διὰ πολλῶν αὐξηθεῖσα χρόνων· δι' ὧν ἔχαιρον ἑκάτεροι τοῖς ἀλλήλων κακοῖς· οἱ μὲν δημοτικοὶ, τὸ φρόνημα τῶν πατρικίων ταπεινωμένον ὁρῶντες, καὶ τὴν βουλὴν σχεδὸν ἔτι τῶν κοινῶν οὐσαν κυρίαν· οἱ δὲ πατρίκιοι, τὴν ἐλευθερίαν ἀπολωλεκότα τὸν δῆμον, καὶ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔχοντα ἰσχύν, ἐξ οὗ τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν αὐτῶν οἱ δέκα ἀφείλοντο· αὐθαδεία δὲ πολλὴ πρὸς ἀμφω τὰ μέρη χρώμενοι, καὶ οὔτ' ὅπι στρατοπέδου μετειάζοντες, οὔτ' ἐν τῇ πόλει σωφρονοῦντες, ὁμονοῆσαι πάντας ἠνάγκασαν, καὶ καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ὅπλων λαβόντας κυρίως διὰ τὸν πόλεμον. Τὰ δὲ ἁμαρτήματα αὐτῶν τὰ τελευταῖα, καὶ δι' ἃ κατελύθησαν ὑπὸ τοῦ δήμου· τοῦτον γὰρ δὴ μάλιστα προσπολακίζοντες ἐζημείωσαν. Τάδε ἦν. ὅτε ὁ περὶ τοῦ πολέμου ψήφισμα ἐκύρωσαν, καταγράψαντες ἐν ταῖς τὰς δυνάμεις, καὶ τειχῆ νείμαντες, δύο μὲν τάγματα κατέλιπον ἐν τῇ πόλει, φυλακῆς τῶν ἐντὸς τείχους ἕνεκεν· ἡγεῖτο δ' τῶν δύο τούτων τάγματων τῶν Ἄππιος Κλαύδιος ὁ πρεσβυτὴς τῆ ὀλιγαρχίας, καὶ σὺν αὐτῷ Σπόριος Ὄππιος. τοῖς δὲ ἔχουσι ἐξῆν ὅτι Σαβίνους, Κόϊντος Φάβιος, καὶ Κόϊντος Πετίλιος, καὶ Μάνιος Ῥαβουλήϊος. πέντε δ' τὰ λοιπὰ τάγματα πρὸς ἄλλους ἔχοντες Μάρκος Κορνήλιος, καὶ Λεύκιος Μινύκιος, καὶ Μάρκος Σέργιος, καὶ Τίτος Ἀντώνιος, καὶ τελευταῖος Καίσων Δουέλλιος, ὅτι τὸν πρὸς Αἰκανοὺς πόλεμον ἀφίκοντο. Συνεστράτευετο δ' αὐτοῖς Λατίνων τε καὶ ἄλλων

λων συμμάχων ὁπτκουεικὴν, οὐκ ἔλαττον τῶ πολιτικοῦ πλήθους. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐχώρει κατὰ νοῦν, τοσαύτῳ μὲν οἰκείαν δύναμιν ἐπαγομένοις, τοσαύτῳ δὲ συμμαχίαν. οἱ γὰρ πολέμιοι καταφρονήσαντες αὐτῶν, ὅτι νεοσύλλεκτοι ἦσαν οἱ στρατιῶται, πλησίον ἀντεστρατοπεδεύσαντο, καὶ τὰς τε ἀγορὰς ἀγομένας ἀφηρέωντο, λοχῶντες τὰς ὁδοὺς, καὶ ὅπη νομὰς ἐξιοῦσιν ἐπελήλυθεν, καὶ εἴ πολεμίοις εἰς χεῖρας ἔλθοιεν ἱππεῦσι, καὶ πεζοὶ πεζοῖς, ὡς φάλαγγα μαχόμενοι, πανταχῆ πλέον ἔχοντες ἀπῆσαν, ἐπεληλακότων οὐκ ὀλίγων ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, καὶ οὔτε τοῖς ἡγεμόσι πειθομένων, οὔτε ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις βουλομένων. οἱ μὲν οὖν ὅπη Σαβίνοις στρατεύοντες, ἐν τοῖς ἐλάττοσι κακοῖς ὑφεωρῶντες, ἐκόντες ἔγνωσαν ἐκλιπεῖν τὰ χάρακα· καὶ ὡς περὶ μέσας νύκτας ἀναστήσαντες τὸν στρατὸν, ἀπῆγον ἐκ τῆς πολεμίας εἰς τὰ ἑαυτῶν, φυγῇ ὡς ἀπὸ πλησίαν ποιούμενοι τὴν ἀναζυξιν, ἕως ὅπη πόλιν Κορυτομέριαν, ἥ ἐστιν οὐ πόρρω τῆς Ῥώμης, ἀφίκοντο. οἱ δὲ ἐν Ἀλγιδῷ τὰ Αἰκανῶν χώρας στρατοπεδευκότες τὴν παρεμβολὴν, πολλὰς καὶ αὐτοὶ λαμβάνοντες ὡς ἀπὸ τῶν πολεμίων πληγὰς, καὶ ὡς ἀπὸ τῶν δεινῶν μᾶλλον ἀξιοῦντες, ὡς ἐπανορθωσόμενοι τὰς ἐλαττώσεις, οἴκτιστα πρᾶγματα ἔπαθον. ὡσάμενοι γὰρ ἐπ' αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, καὶ τῶν ὑποστάντας τῶν χάρακος καταβαλόντες, ἐπέβησαν τῶν ἐρυμνῶν· καὶ καταλαβόμενοι τὸ στρατόπεδον, ὀλίγους μὲν λίαν ἀμύνομένους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ πλείους ἐν τῷ διωγμῷ διέφθειραν. οἱ δὲ Αἰκανοὶ ἐκ τῆς φυγῆς, θαυμαλίαι τε οἱ πλείους, καὶ τὰ ὅπλα μικροῦ δεῖν πάντες ἀπολωλεκότες, εἰς πόλιν Τοῦσκλον ἀφικνοῦνται· σκηνὰς μὲν αὐτῶν, καὶ ὑποζύγια, καὶ χρήματα, καὶ θεράποντας, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ πολέμου παρασκευὴν οἱ πολέμιοι διήρπασαν. ὡς δὲ ἀπηγγέλη ταῦτα τοῖς ἐν τῇ πόλιν, ὅσοι μὴ πάνυ ἐχθροὶ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ οἱ τέως ἀποκρυπτόμενοι τὸ μίσος, φανερῶς ἐποιοῦντο ἑαυτοὺς τότε, χαίροντες ὅπη τῇ κακοπραγίᾳ τῶν στρατηγῶν· καὶ ὡς ἤδη καιρὸς ἐδόκει χεῖρα τῷ Ὁρατίῳ τε καὶ τῷ Οὐαλερίῳ, οἷς ἔφην ἡγεμόνας εἶναι τῶν ἀριστοκρατικῶν ἑταιρειῶν. οἱ δὲ τῷ Ἄππιοι τοῖς μὲν ὅπη τῆς στρατοπέδου σκευοφορίοις ὅπλα τε καὶ χρήματα, καὶ σῖτον, καὶ τἄλλα ὧν ἐδέοντο ἐπεχορήγουν, τά τε δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐκ πολλῆς ὑπεροψίας λαμβάνοντες, καὶ ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἀνδρῶν στρατολογήσαντες ἐξ ἁπάσης φυλῆς, τοὺς ὅπλα φέρειν δυναμένους ἀπέφηναν, ὥστ' ἐκπληρωθῆναι τοὺς λόχους τῶν τε ἐν τῇ πόλιν ὅπη μελῇ φυλακῇ ἐποιοῦντο, φρουρᾶς τοῖς ὅπη καιρωτάτοις καταλαμβανόμενοι τόποις, μή τι λάθωσι πραγμηνήσαντες οἱ μὴ ὅμοιοι ζηλωτῶν.

sociorum auxiliares copiæ, vrbanis non minores. sed licet tantam tum è ciuibus tum e sociis manum contraxissent, nihil tamen gesserũt ex animi sententia. nam hostes illos despicati, q̃ nouitios haberent milites, ex propinquo eis castra opposuerant; viisq; insessis commeatus intercipiebant, & pabulatum exeuntes adoriebãtur: ac siquando equites cum equitibus, & pedites cum peditibus congressi in acie pugnarent, hostes vbiq; superiores discedebant; quod non pauci data opera pugnarent ignauius, nec vel ducibus obedirent, vel cũ hoste confligere vellẽt. Qui ergo in Sabinis militabant, leuioribus malis castigati, castra sponte deserere statuerunt; ac nocte circiter media motis copiis, ex hostico in suum agrum se receperũt, regressu fugæ simili, donec peruenere Crustumeriam; quod oppidum non procul vrbe distat. Qui vero in Æquorum regione castra in Algido posuerant, cum & ipsi crebros ab hoste ictus accepissent, & *nihilominus* se aduersus mala obfirmarẽt, quasi clades reparaturi, miserandas perpessi sunt ærumnas. nam hostes, facto in eos impetu, & de vallo deiectis siqui obsisterent, transcensis tandem munitionibus castris potiti, paucos quosdam resistentes interemerunt, complures in fuga trucidarunt. qui vero euaserunt, magna ex parte vulnerati, ferme omnes amissis armis, Tusculum peruenere. tentoria, iumenta, pecunias, famulitia, & reliquum belli apparatum, hostis diripuit. Quæ cum in vrbem renuntiata essent, ii qui paucorum dominatui aduersabantur, & qui odium ante dissimulauerant, tũc animos suos patefecerũt, læti ducum cladibus: eratque iam valida manus circa Horatium & Valerium, quos se optimatium factioni duces præbuisse dixi. Appius vero cum suis, collegis in castra misit arma, pecunias, frumentum; ceteraque suppeditauit quibus indigerent, publicis pariter & priuatis magna cum superbia abreptis: habitoque per omnes tribus delectu, in locum eorũm qui perierant, submisit quotquot arma ferre possent, vt centuriæ *rursum* supplerentur: ac præsidiis per opportuniora vrbis loca dispositis, diligenter cauit ne Valerius cum suis clam quidquam moliretur.

tum collegis qui apud exercitus erãt, ſecreto mandauit vt ſibi aduerſantes e medio tollerent; ac clariores quidẽ, latenter perimerent; at quorũ minor haberetur ratio, eos aperte occiderẽt, ſemper intentato aliquo crimine, vt iuſte necati viderentur. quod & factũ eſt. nam alii prædatũ ab eis emiſſi, alii ad deducẽdos cõmeatus, alii ad alias quaſpiã neceſſitates bellicas ablegati, poſtq̃ e caſtris exierunt, nullibi amplius viſi ſunt. qui vero infimæ conditionis eſſent, quaſi aut fugæ auctores fuiſſent, aut hoſtibus arcana enũtiaſſent, aut ordines non ſeruaſſent, propalam, ad terrẽdos ceteros, interficiebantur. Ita duplex milites abſumebat exitium, dũ ii qui paucorũ dominatui fauebãt, in prœliis aduerſus hoſtes interibant; qui vero optimatiũ partibus ſtudebant, a ducibus tollebãtur. Sed & in vrbe multa talia ab Appii factione perpetrabãtur. ac ceterorũ quidẽ, licet non pauci occiderentur, minor a plebe habebatur ratio: ſed vnius viri inter plebeios illuſtris, plurimiſq; bellicę virtutis facinorib. conſpicui, crudelis & impia cædes, quę in alteris caſtris, quib. tres duces præerant, perpetrata fuerat, oẽs qui illic erant, ad defectionẽ incitauit. erat aũt is qui occiſus fuerat, Siccius; is q centũ & viginti prœliis dimicauit, atq; ex omnib. fortitudinis p̃mia reportauit: quem dixi, cum iam per ætatẽ a militia liberatus eſſet, ſe belli aduerſus Æquos ſponte addidiſſe ſociũ, cũ cohorte octingentorũ virorũ, qui licet & ipſi legitimæ militiæ numerum expleuiſſent, ducis tamẽ fauore expeditionem iſtam ſequebantur: cum quibus ille ab altero conſule ad hoſtiũ caſtra, velut in manifeſtum periculum (vt omnib. videbatur) ablegatus, & caſtris eſt potitus, & conſulib. totius victorię cauſſa fuit. Hunc virum, quod contra exercitus duces, quaſi ignauos ac belli imperitos, multos per ciuitatem ſermones ſpargeret, Appius cum ſuis e medio tollere properans, humaniter ad colloquia inuitabat, ac rogabat vt ſecum de rebus caſtrenſibus diſquireret, & quanam ratione ducũ delicta corrigi poſſent, ediſſereret. tandẽ ei perſuaſerunt vt ipſe in Cruſtumerina caſtra proficiſceretur, ſumpta legati poteſtate. eſt autem legati perſona apud Romanos omnium honoratiſſima ac ſacerrima, nec magiſtratus tantummodo poteſtatem ac vim habet, verum etiam inuiolabilem ſacerdotalis ordinis

ἐπέσκηπτόν τε δι' ἀπορρήτων τοῖς ὅπῃ τῶν στρατοπέδων σφι ἀρχοιεν, τοὺς ἀνταγωνιζομένους σφίσι ἀφανίζειν· τοὺς μὲν ὅπως φανεῖς, ἀδήλως· ὧν ὃ ἐλάττων ὁ λόγος ἦν, ἀπὸ τοῦ φανεροῦ, τοσοῦτος ἀεί τινας ὅπως φέρουσας, ἵνα δικαίως δόξωσιν ἀποθανεῖν. καὶ ἐγίνετο ταῦτα. οἱ μὲν γὰρ, ὅπως τοσοῦτοι ἀποστελλόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἱ δ', ἀγρανόμοι τῶν ἀπεμπόμενοι κομιζομένων· οἱ δ', ἄλλας τινὰς ὅπως τελέσαντες πολεμικὰς χρείας, ἔξω γιγνόμενοι τοῦ χάρακος, ἀδαμοῦ ἔτι ὤφθησαν. οἱ δὲ ταπεινότατοι, φυγῆς ἀρχὴν καὶ ληστρικὰς ἐνίστες, ἢ τὰ ἀπόρρητα τοῖς πολεμίοις ἀνέφερον, ἢ τάξιν μὴ φυλάττειν, ἐν τῷ φανερῷ καὶ ἁπλῆ ξέως ἔνεκεν τοῦ δικαίου, ἀπώλλυντο. ἐγίνετο δ' ἡ διχόθεν τῶν στρατιωτῶν ὀλεθρος, τῶν μὲν οἰκείων τῆς ὀλιγαρχίας, ἐν ταῖς τοῖς τοὺς πολεμίους συμπλοκαῖς ἀφανιζομένων· τῶν δὲ τῷ ἀριστοκρατικῷ πονηρευόντων καὶ βάσασιν, ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἀπολλυμένων. πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸ Ἄππιον ἐγίνετο. τῶν μὲν οὖν δήλων, καίπερ συχνῶν ἀναιρουμένων, ἐλάττων τοῖς πλήθεσι λόγος ἦν· ἑνὸς δ' ἀνδρὸς ὅπως φανεστάτου τῶν δημοτικῶν, καὶ πλείστας ἀρετὰς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις ἀποδεδειγμένου θάνατος ὠμὸς καὶ ἀνόσιος, ὅπως τελευτήσει ἐν στρατοπέδῳ τῶν περὶ τὸ Ἄππιον ἐγίνετο. τῶν μὲν οὖν δήλων, καίπερ συχνῶν ἀναιρουμένων, ἐλάττων τοῖς πλήθεσι λόγος ἦν· ἑνὸς δ' ἀνδρὸς ὅπως φανεστάτου τῶν δημοτικῶν, καὶ πλείστας ἀρετὰς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις ἀποδεδειγμένου θάνατος ὠμὸς καὶ ἀνόσιος, ὅπως τελευτήσει ἐν στρατοπέδῳ τῶν περὶ τὸν Ἄππιον ἐγίνετο. Σίκκιος, ὁ τὰς ἑκατὸν εἴκοσι μάχας ἀγωνισάμενος, καὶ ἐξ ἁπασῶν ἀριστεῖα λαβών, οὓς ἔφην ἀπολελυμένου ἤδη στρατείας, διὰ τὸν χρόνον, ἐκούσιον τοῦ πρὸς Αἰκανοὺς συνάρασθαι πολέμου, ἀπεῖραν ἀνδρῶν ὀκταισχιλίων ἐκπεπληρωκότων ἤδη τὰς κατὰ νόμον στρατείας, διὰ νοίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπαγόμενον· μεθ' ὧν ἀποσαλεὶς ὑπὸ θατέρου τῶν ὑπάτων, ὅπως ὁ στρατοπέδων τῶν πολεμίων, εἰς πρόδηλον ὀλεθρον, ὡς πᾶσιν ἐδόκει, ὅ τε χάραξ ἐκρύπτησε, καὶ τὸ ὁλοσχερεῖς νίκης αἴτιος ἐγένετο τοῖς ὑπάτοις. ὅτον τὸν ἄνδρα πολλοὶ ἐν τῇ πόλει διεξιόντα λόγοις κατὰ τῶν ὅπως στρατοπέδου στρατηγῶν, ὡς ἀνάνδρων τε καὶ ἀπείρων πολέμου, ἐκ ποδῶν ἀπευδοντες ποιῆσαι οἱ περὶ τὸν Ἄππιον, εἰς ὁμιλίας προὐκαλοῦντο φιλανθρώπους, καὶ σωφρονεστέρων σφίσιν ἠξίουν ὑπὲρ τῶν ὅπως στρατοπέδου, καὶ πῶς ἐπανορθωτέον τὰ τῶν στρατηγῶν ἁμαρτήματα, λέγων παρεκάλουν, καὶ τελευτῶντες ἔπεισαν ἐξελθεῖν ὅπως τὸν ἐν Κρουστομερείᾳ χάρακα αὐτῶν, ἐξουσίαν ἔχοντα πρεσβυτικῶν. ἔστι δὲ πρώτων τιμιώτατόν τε καὶ ἱερώτατον ὁ πρεσβυτὴς παρὰ Ῥωμαίοις, ἐξουσίαν μὲν ἄρχοντος ἔχων καὶ δυνάμιν, ἀσυλίαν δὲ καὶ σεβασμὸν

ἱερέως.

ἱερέως. ὡς δὲ ἀφίκετο, φιλοφρονουμένων αὐτὸν ἐκεῖ τῶν ἡγεμόνων, καὶ δεομένων συστρατηγεῖν μένοντα, καὶ ἵππους καὶ δωρεὰς τὰς μὲν διδόντων ἤδη, τὰς δ' ὑπισχνουμένων, ἐξαπατήσεις ἐπὶ δυσφόρων πονηρῶν, καὶ τῇ ζητείᾳ τῶν λόγων οὐ σωφρόνως ὡς ἐξ ὑποβουλῆς ἐχώρει, στρατιωτικὸς ἀνὴρ, καὶ τὸν τόπον ἄπλους, τά τε ἄλλα ἐπείθετο αὐτοῖς ὅσα συμφέρειν ὑπελάμβανε, καὶ πρῶτον ἀποδυτῶν παρηνῆ μετάγειν τὴν παρεμβολὴν εἰς τὴν πολεμίαν ἐκ τῆς σφετέρας· τάς τε βλάβας διεξιὼν τὰς τότε γενομένας, καὶ τὰς ὠφελείας ὑποπλογιζόμενος ὅσας ἔμελλον ἕξειν μεταστρατοπεδευσάμενοι. οἱ δ' ἀσμένως δέχεσθαι τὰς παραινέσεις σκηψάμενοι, Τί οὖν, ἔφασαν, ἐκ αὐτὸς ἡγεμὼν γίγνῃ τῆς ἀναζεύξεως, τόπον ὑποτιθέμενον πρόσκαιρον φάμενος; ἐμπειρίαν δὲ ἱκανὴν ἔχεις τῶν τόπων, διὰ τὰς πολλὰς στρατείας. λόχον δέ σοι δώσομεν ὑπερέκτων ἀνδρῶν νέων καὶ ζώνων, ἐξαλεσμένων ὁπλίσεις. σὶ δὲ ἵππος τε διὰ τὴν ἡλικίαν παρέσται, καὶ ὁπλισμὸς οἷος πλικύτοις πρέπων. ὑποδεξαμένου δὲ τὸ Σικκίου, καὶ φιλοτιμησαμένου ἑκατὸν ὑπερέκτους, οὐδενὰ χρόνον ὑποτρίλλες, ἐκ πέμποισιν αὐτὸν ἐπὶ νυκτὸς οὔσης, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας, ἐκ τῶν ἰδίων ἑταίρων τοὺς ἐπιφανεστάτους ὑπερεξαμένους· οἷς ἐπέσκηψαν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα, μεγάλοις μισθοῖς τῆς ἀνδροφονίας ὑποσχόμενοι. ἐπεὶ δὲ πολὺ προελθόντες ἀπὸ τοῦ χάρακος, εἰς χωρίον ἦλθον ὀφθὲν καὶ στενόπορον, καὶ χαλεπὸν ἵππῳ διεξελθεῖν, ὅτι μὴ βάδην ἀπίοντι, διὰ τὴν βαχύτητα τῶν ὀχθῶν, συνθήκας δόντες ἀλλήλοις, σῖφος ἐποίουν ὡς ἀναχωρήσοντες ἐπ' αὐτὸν ἀθρόοι. προελθόντων δὲ τῆς ὑπασπιστοῦ τοῦ Σικκίου, τὰ πολεμικὰ ἀγαθὸς, εἰκάσας τὴν διάνοιαν αὐτῶν, μιμητὴς γίνεται τῆς δεισιδαιμονίας. κἀκεῖνος ὡς ἔγνω καταπλαγόμενον αὐτὸν εἰς δυσχωρίας, ἔνθα οὐκ ἐῶν δυνατὸν ἀνὰ κράτος ἐλάσαι τὸν ἵππον, καθάλλεταί τε, καὶ στὰς ὑπὸ τὸν ὄχθον, ἵνα μὴ κυκλωθείη πρὸς αὐτῶν, τὴν ὑπασπιστὴν μόνον ἔχων, τοῖς ὑπὸν στᾶς ὑπέμενεν. ὁρμησάντων δὲ πολλῶν ὄντων ἐπ' αὐτὸν, ἀποκλείσας μὲν ἅμα τρεῖς πενταδέκα, βαυμαλίζει δὲ καὶ διπλασίους. ἐδόκει δ' ἂν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας διαφθεῖραι μαχόμενος, εἰ σωπήσαν ὁμόσε. οἱ δ' ἅρα συμφρονήσαντες ὡς ἀμαχόν τι εἴη κῆμα, καὶ οὐκ ἂν ἔλθοιεν αὐτὸν συστάδην, τὰ μὲν ἐκ χερὸς ἀπείχοντο μάχης, τροσωτέρω δ' ἀποστάντες, ἔβαλλον οἱ μὲν σαυνίοις, οἱ δὲ χερμάσιν, οἱ δὲ ξύλοις· τινὲς δὲ αὐτῶν προσελθόντες ἐκ τῶν πλαγίων τῶν ὀχθῶν, καὶ γυμνοῦντες κεφαλῆς, καὶ λυκίου ὑποφυγόντες ἄνωθεν πέτρας, ἕως ὑπὸ πλήθους τῶν ἐξεναντίας βαλλομένων, καὶ βάρους τῶν ἄνωθεν

veneratione. Eo cum peruenisset, benigne a ducibus exceptus, rogatusq; vt maneret belliq; gerēdi consors esset, quin & donis partim iā datis, partim promissis illectus, dum, vt homo militaris & ingenio simplex, non animaduertit eas verborū præstigias ad insidias esse comparatas, & in aliis quæ cōducere putabat, eis obsecutus est, & primum omnium castra in hosticum transferri suasit, cōmemoratis partim detrimentis quæ manētes acciperent, partim emolumētis quæ ex castrorum tralatione consecuturi essent. Illi, simulātes se lubentib. animis accipere ista viri monita, Quin igitur, inquiunt, ipse nobis in mouendis castris præis, atq; idoneum eis locū prospecularis? nā ob crebras expeditiones, magnam locorum peritiā habes. dabimus tibi lectorum expeditorūq; iuuenum centuriā armis instructam. tibi vero propter ætatem equus erit, & armatura dignitati respondens.

Quod munus cum Siccius in se reciperet, centumq; lectos velites sibi posceret, nulla interposita mora, eum multa adhuc nocte emittunt, & cum eo cētum milites, lectis e factione sua audentissimis quibusq;: quibus mandarant vt illum interimerent, magna cædis mercede proposita. Hi cum lōgius a castris in cliuosum angustūq; locum peruenissent, qui ob cliuorum asperitatem equo difficilis esset, ac nō nisi pedetentim peruadi posset, data inuicem tessera, conglobarunt sese, vt confertim eum inuasuri. Id cōsilium illorum coniectās Siccii armiger, vir bello fortis, indicium hero facit. Qui vbi videt se cōclusum locorum difficultatibus, per quas equus vi adigi nō possit, desilit: ac cōscenso cliuo, ne ab illis circumdetur, cum solo armigero impetum illorum sustinet. ibi cum omnes vna in illū irruerent, occidit circiter quindecim, & ad triginta vulnerat. atq;, vt videtur, ceteros etiam oēs peremisset, si cū eo congressi fuissent. sed illi vt cognouerunt eum cōminus deuinci non posse, nō amplius manu eum oppugnarunt: sed eminus stantes, alii verutis impetierunt, alii saxis manualibus, alii fustibus. quidam per obliquos cliuos ad superiora enixi, a vertice grandia in eum saxa deuoluerunt; donec tum a fronte missilium multitudine, tum a tergo ingruētium

Siccius decemuirum insidiis interficitur.

saxorum pondere obrutus interiit. Quo mortis genere sublato Siccio, cædis auctores in castra cum sauciis remearunt, ac rumorem dissemina-
52 runt oppressos se fuisse hostium insidiis, qui Siccium & ceteros quos primos habuerint obuios, trucidarint; seque post multa vulnera vix effugisse. Is rumor cunctis videbatur credibilis. Non tamen latuit facinus, licet in solitudine patratũ esset, nec vllius indicio proditum; a fato ipso & omnium humanarum actionũ inspectrice iustitia indubitatis argumentis euictũ. cum enim exercitus dignum iudicasset publico funere eximiisque supra ceteros honoribus, tum ob alia multa, tũ quod in senectute, per quã ætatem a bellicis laboribus erat liberatus, sponte se pro salute publica periculo exposuisset, statuunt contracta e tribus agminib. manu *idonea*, ad cadaueris inuestigationem exire, vt tuto & honorifice in castra deportetur. Quod cum duces permisissent, (metuebãt enim ne, si rei *tam* honestæ decentiq; obstitissent, aliquã insidiarum suspicionem præberent exercitui) illi sumptis armis exierunt. cumq; ad locum peruenissent, nec vllibi vel arbusta vidissent, vel cauos hiatus, vel vllum alium locum qualis struendis insidiis solet deligi, sed nudum euidentemque angusto aditu cliuum, statim suspicati sunt facinus. deinde vbi propius ad cadauera accessérunt, cum & Siccium ipsum & ceteros omnes inspoliatos iacere cognouissent, mirabantur quomodo hostes hostibus deuictis neque arma neque vestimenta detraxissent. tum perlustratis circumcirca omnibus, vt nec equorum nec hominum vllum vestigium inuenerunt, præter ea quę per viam apparebant, reputabant fieri non potuisse vt hostes in suos irruissent imperuestigabiles, quasi volucres, aut cælitus delapsi. Super hæc & reliqua omnia, cædis non ab hostibus, sed ab amicis perpetratæ maximum argumentum erat, quod nullum hostile cadauer inueniretur. non enim sine sanguine Siccium occubuisse censebant, virum & animo & robore inuictum; nec *item* armigerum eius, nec ceteros qui vna occubuerant; præsertim quia comminus pugnatum esset. cuius rei argumentum sumebatur e vulneribus. nam & Siccius ipse multos habe-

ὑπὸ καταπτώσεως, διέφθειραν αὐτόν. Σίκκιος μὲν δὴ τοιαύτης καταστροφῆς ἔτυχεν. οἱ δὲ θαυμάσαντες τὸν φόνον, ἦκον ὅτι ὁ στρατόπεδον ἀγνίας τοῖς θαυμασίοις, καὶ διέσπαρκαν λόγον ὡς ὑπὸ φανεὶς αὐτοῖς πολεμίων λόχος τόν τε Σίκκιον ἀπεκτείνασε, καὶ τοὺς ἀνδρας οὓς πρώτους ἐνέτυχον, αὐτοί τε πολλὰ θαύματα λαβόντες, μόλις αὐτοὺς ἀποφύγοιεν. καὶ ἐδόκουν ἅπασι πιστὰ λέγειν. οὐ μὴν ἔλαθεν αὐτῶν ὃ ἔργον, ἀλλὰ καίπερ ἐν ἐρημίᾳ τοῦ φόνου γενομένου, καὶ μηδένα μάρτυρα ἔχοντος, ὑπὸ τοῦ χρεὼν αὐτὸ καὶ τῆς ἅπαντα ὑπισκούσης τὰ θνητὰ πράγματα δίκης ἐξηλέγχθη τεκμηρίοις ἀναμφισβητήτοις. οἱ γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ταφῆς τε δημοσίας ἄξιον ἡγούμενοι τὸν ἄνδρα, καὶ ὑμᾶς τῶν τὰ ἄλλοις διαφόρως, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ ὅτι πρεσβύτης ὢν, καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας πολεμικῶν ἀγώνων ἀπολυόμενος, εἰς κίνδυνον ἑκούσιον ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος, ψηφίζονται συνελθόντες εἰς ἓν ἀπὸ τῶν τειχῶν τάφρων, ἀξιοῦν θεῖν ὅτι τάχιστα τὸν νεκρὸν τοῦ σώματος, ἵνα μὴ πολλῆς ἀσφαλείας τε καὶ ὑμῖν ὅτι τάχιστα παρεμβολὴν παρακομισθείη. συγχωρησάντων δὲ τῶν ἡγεμόνων διὰ βραχέως, μή τινα προφάσιν αὐτοῖς ὑποψίαν περὶ τοῦ πράγματος βουλῆς, καλῷ καὶ προσήκοντι ἔργῳ ἐπισπόμενοι, λαβόντες τὰ ὅπλα ἐξῆεσαν. ἐλθόντες δὲ ὅτι τὸν τόπον, ὡς εἶδόν τε οὐδαμοῦ οὔτε δρυμοὺς, οὔτε φάραγγας, οὔτε ἄλλο τι χωρίον, ἔνθα ὑποκρύπτειν ὅσοι λόχοις ἔθος, ἀλλὰ ψιλὸν καὶ προφανῆ καὶ εὐπόρευτον ὅλον, δι' ὑποψίας ἔλαβον μήτε τοῦ προσελθεῖν ἔπειτα τοῖς νεκροῖς προσελθόντες, ὡς εὗρον τόν τε Σίκκιον αὐτὸν ἀσκύλευτον ἐρριμμένον, καὶ τοὺς ἀνδρας ἀπράτους, ἐν θαύματι ἦν, εἰ πολέμιοι καταπεσόντες ἔρρωνται, μήτε ὅπλα προσείλοντο, μήτε ἐσθῆτα προσέδυν. διερευνώμενοί τε τὰ περίξ ἅπαντα, ὡς ὅτε σίδον ἵππων, ὅτ' ἴχνος ἀνθρώπων οὐδὲν εὕρισκον, ἔξω τῆς ὁδοῦ, πρᾶγμα ἀμήχανον ὑπελάμβανον εἶναι, πολεμίους ὑποφαίνεσθαι τοῖς σφετέροις ἀφανῶς, ὥσπερ πτηνούς τινας, ἢ ἀστεῖος. ὑπὸ ἅπαντα ὑπὸ ταῦτα, καὶ τὰ ἀνάγκαια. μέγιστον αὐτοῖς ἐφαίνετο τεκμήριον τοῦ μὴ πρὸς ἐχθρῶν, ἀλλ' ὑπὸ φίλων τὸν ἄνδρα ἀπολωλέναι, ὅτι μηδένα τῶν πολεμίων ὑπεθλῶν νεκρόν. ἀγνοεῖν γὰρ ἐδόκουν ἀποθανεῖν Σίκκιον, ἄνδρα καὶ ῥώμῃ καὶ ψυχῇ ἀνυπόστατον, οὐδὲ τῶν ὑπάντων εἷς, οὐδὲ τοῖς ἀνδρὸς τοὺς αὐτῷ πεσόντας, ἀνδρῶς τε καὶ οὐ χρεὼς γενομένης τῆς μάχης. ἐτεκμήραντο δὲ ταῦτα οὐ τραυμάτων. αὐτός τε γὰρ ὁ Σίκκιος πολλὰς εἰ-

χε πλη-

χε πλησὰς, τὰς μὲν ὑπὸ χερμάδων, τὰς δ' ὑπὸ σαυνίων, τὰς δ' ὑπὸ μαχαιρῶν, καὶ ὁ ὑπασπιστής· οἱ δ' ὑπ' ἐκείνων δυσπρηπμένοι πάντες μαχαιρῶν, ἢ χερμάδων, ἢ σαυνίων, βέλους δὲ οὐδεμιᾶς. ἀγωνίκτησις δὲ μετὰ τοῦτο ἐγένετο, καὶ πάντων βοὴ, καὶ πολὺς ὀδυρμός. ὡς δὲ κατωλοφύρατο τὰ συμφορὰν, ἀράμενοι καὶ κομίσαντες τὸν νεκρὸν ὅπῃ τ' ἄφακα, πολλὰ τῶν στρατηγῶν καὶ εὐδόκων, καὶ μάλιστα μὲν ἠξίουν κατὰ τὸν στρατιωτικὸν ἀποκλεῖναι νόμον τοὺς ἀνδροφόνους· εἰ δὲ μὴ, δικαστήριον αὐτοῖς ἀποδοῦναι παραχρῆμα. καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ κατηγορῆν μέλλοντες αὐτῶν. ὡς δὲ οὐδὲν αὐτῶν εἰσήκουον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ τοὺς τε ἄνδρας ἐπεκρύπτοντο, καὶ τὰς δίκας ἀνεβάλοντο, φήσαντες ἐν Ῥώμῃ λόγον ἀποδώσειν τοῖς βουλομένοις αὐτῶν κατηγορῆν, μαθόντες ὅτι τ' στρατηγῶν ὁ ἐπιβούλευμα ἦν, τὸν μὲν Σίκκιον ἐθαπτον, ἐκκομιδῇ τε ποιησάμενοι λαμπρᾷ τινὶ, καὶ πυρὰν νήσαντες ὑπερμεγέθη, καὶ τῶν ἀνὰ ἐπαρχόμενοι κατὰ δύναμιν, ὧν νόμος ἐστὶ τοῖς ἀνδράσιν ἀγαθοῖς εἰς τὸν τελευταῖον ἡμέρᾳ φέρεσθαι· τοὺς δὲ τὴν δεκαδαρχίαν ἠλλοτριωμένους ἀπῆσαν, καὶ γνώμην εἶχον ὡς ἀποστησόμενοι. ὁ μὲν δὴ περὶ Κορυμέρδαν καὶ Φιδηνᾶς στράτευμα, ἀφ' οὗ τὸν Σικκίου τὸν πρεσβύτου θάνατον, ἐξηρὸν τοῖς πρεσβευτικοῖς τῶν πραγμάτων ἦν. ὁ δ' ἐν Ἄλγιδῳ τῆς Αἰκανῶν χώρας καθιδρυμένον, καὶ ὁ ἐν τῇ πόλει πλῆθος ἄπαν, ἀφ' ὧν αἱ δι' ἔχθρας ἐξεπολεμώθησαν αἰτίας πρὸς αὐτούς. ἀνὴρ δὲ τῶν δημοτικῶν, Λεύκιος Δερκίνιος, οὐδενὸς χείρων τὰ πολεμικὰ, λόγου δὲ ἴσος ἡγεμονίαν ἔχων ἐν τοῖς πένθ' τάγμασιν ἐτάχθη, τοῖς ἐπ' Αἰκανοὺς στρατευσομένοις. τότῳ θυγάτηρ ἔτυχεν οὖσα καλλίστη τῶν ἐν Ῥώμῃ παρθένων, ὃ πατρῷον ὄνομα φέρουσα, ᾧ συνεμνήστευε Λεύκιος, εἷς ἐκ τῶν δεδημαρχηκότων, υἱὸς Ἰκιλίου τοῦ πρώτου καταστασιασθέντος τὴν δημαρχικὴν ἀξιοσίαν, καὶ πρώτου λαβόντος. ταύτην τὴν κόρην ὑπέγαμον οὖσαν ἤδη στασιάζοντος Ἄππιος Κλαύδιος ὁ τῆς δεκαρχίας ἡγεμὼν, ἀναγινώσκουσαν ἐν γραμματικῷ· ᾧ δὲ τὰ διδασκαλεῖα τῶν παίδων τότε ἦν τὴν ἀγορᾶν· ἐνθύς τε ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς παιδὸς ἑάλω, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἔξω τῶν φρενῶν ἐγίνετο, πολλάκις ἀναστρεφόμενος πρὸς τὴν παῖδα, ἤδη κεκαυμένος ὑπὸ τοῦ πάθους. ὡς δὲ οὐκ ἠδύνατο πρὸς γάμον αὐτὴν λαβεῖν, ἐκείνην τε ὁρῶν ἐγγεγυημένην ἑτέρῳ, καὶ αὐτὸς ἔχων γυναῖκα γαμετὴν· καὶ ἅμα ἐδὴ ἀξιῶν οὐ δημοτικοῦ γένους πρόσεσθαι γάμον,

bat ictus partim lapidibus manualibus, partim verutis, partim gladiis inflictos; itidemque armiger: at qui ab eis occisi fuerant, omnes gladiorum, lapidũ manualium, aut verutorum, nullius autem sagittæ vestigium vlla in parte præferebant. Post hæc magna omnium subsecuta indignatio, vociferatio, & comploratio. Vbi vero deplorata viri calamitate, sublatum cadauer in castra retulere, magna vociferatione duces inclamarũt, ac postularunt vt vel homicidæ sibi ad necem lege militari dederentur; vel extemplo daretur iudicium. multi enim erant qui eos accusare parati essent. Sed cum duces aures eis negarent, occultatisq; homicidis iudicium differrent, ac Romæ causſam dicturos responderent, siqui accusare vellent, vbi animaduerterunt ducum insidiis perpetratum esse facinus, Siccium sepeliuerunt, exequiis splendidissime celebratis, grandique rogo exstructo, ac ceteris pro virili persolutis, quibus in præstantes viros extremus honos conferri solet; mox omnium animi a decemuiratu alienati, de defectione cogitare cœperunt. Apud Crustumeriam igitur Fidenas exercitus ob Siccii legatum, eadem infensus erat iis qui rerum potiebantur. Qui vero Æquis in Algido oppositi erant, & tota multitudo vrbana, has ob causſas in eos exasperati sunt. Vir quidam ex plebeiis, L. Virginius, nullo bellicis virtutibus inferior, inter quinque agmina Æquis opposita, centuriæ cuidam dux præfectus erat. ei filia erat pulcherrima inter Romanas virgines, paternum nomen gerens; quam vnus e tribunorum collegio sibi desponderat, L. Icilius, eius Icilii filius, qui tribunitiam potestatem primus instituerat, & primus acceperat *ac gesserat*. Eam puellã iam nubilem Appius Claudius decemuirorũ princeps in ludo litterario legentem conspicatus, (erat autem tunc ludus litterarius in foro) & tunc statim puellæ forma captus est, & magis indies extra se abripiebatur, dum amore iam correptus, ludum multoties obire cogeretur. cum vero per connubium ea potiri non posset, quod & illam alteri desponsam videret, & ipse vxorem haberet; nec item e plebeio genere vxorem ducere vellet, tum pro-

App. Claudius insano Virginiæ amore captus, puella vi potiri nititur.

pter humiliorem eius conditionem, tum propter legem quam ipse in XII tabulas retulerat; puellam primū pecuniis corrumpere conatus est, semperque mulieres aliquas ad nutrices eius misit: (nam matre orbata erat puella) illisque & dedit multa, & datis maiora promisit. eis autē per quas nutrices sollicitabat, interdicebat ne indicarent quis puellæ amator esset, sed tantum dicerent esse aliquem qui & bene & male quibus vellet facere posset. Quas cum persuaderi nō posse videret, immo puellam diligentius quam ante custodiri, amore inflammatus, audaciorem rationem inire statuit. arcessito igitur vno e clientibus suis, M. Claudio, homine audace, & ad quæuis obsequia prompto, amorē ei patefacit; edoctumq; quid ab ipso fieri ac dici vellet, amandat cum impudentissimorum hominum manu satis magna. Is vbi ad ludum litterarium venit, virginem arripit, ac palam per forum ducere nititur. Sed cum exorto clamore magna cōfluxisset turba, cuius interuentu puellam non poterat ducere quo volebat, ad magistratum accurrit. sedebat autem tunc pro tribunali Appius solus, causas audiens, & ius petentibus reddens. vbi cum ille *causam* dicere pararet, magna indignatio magnusque clamor e circumstantium corona coortus est, cunctis postulantibus vt exspectaret donec cognati puellæ adessent. quod cum fieri iussisset Appius, paulo post adfuit & auunculus virginis P. Numitorius, adductis secum multis amicis & cognatis, vir inter plebeios spectabilis: nec multo post L. Icilius, cui puella a patre desponsa erat, valida plebeiorum iuuenum manu stipatus. qui cum ad tribunal peruenisset adhuc anhelans, sublimemque trahens spiritum, quærebat quisnam ausus esset ciuis filiam tangere, & quidnam sibi vellet. Ibi facto silentio, M. Claudius qui puellam arripuerat, talem orationem habuit: Nihil temeritatis aut violentiæ a me in puellam perpetratum est, Appi Claudi: sed cum herus eius sim, per leges eam assero. quo modo autem mea sit, audi. Est mihi ancilla paterna, quæ iam admodum longo tempore mihi seruit. ea cum esset grauida, Virginii vxor, ad quam familiariter itabat, ei persuasit, vt cum peperisset, infantem sibi daret. quib. promissis

"ὃν αὐτὸς ἐν ταῖς δώδεκα δέλτοις ἀνέγραψε, ὃ μὴν πρῶτον ἐπειράθη δι' ἀφθείρας χρήμασι τὴν κόρην, καὶ πρὸς ἐπεμψεν ἀεί τινας πρὸς τὰς τροφοὺς αὐτῆς γυναῖκας· ἦν γὰρ ὀρφανὴ μητρὸς ἡ παῖς· δίδους τε πολλὰ, καὶ ἔτι πλείονα τῶν διδομένων ὑπισχνούμενος. παρῃνεῖτο δὲ" τὰς πειρωμένας τὰς τροφοὺς, μὴ λέγειν τίς ὁ τῆς κόρης ἐρῶν, ἀλλ' ὅτι τῶν δυναμένων τὰς δίκας ποιεῖν οἷς βουληθείη, καὶ κακῶς. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν αὐτάς, ἀλλὰ καὶ φυλακῆς ἐπέκειτο τὴν κόρην κρείττονος ἢ πρότερον ἀξιουμένην, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, τὴν ἐπιμελεστέραν ἔγνω βαδίζειν ὁδόν. μεταπεμψάμενος δή τινα τῶν ἑαυτοῦ πελατῶν, Μάρκον Κλαύδιον, ἄνδρα τολμηρὸν, καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἕτοιμον, τό τε πάθος αὐτῷ διηγεῖται, καὶ διδάξας ὅσα ποιεῖν αὐτὸν ἐβούλετο καὶ λέγειν, ἀποστέλλει συχνοῖς τῶν ἀναιδεστάτων ἐπαγόμενον. ὁ δὲ προσελθὼν ὅπου διδασκάλου, ὅπου λαμβάνει τὴν παρθένου, καὶ φανερῶς ἄγειν ἐβούλετο δι' ἀγορᾶς. κραυγῆς δὲ γενομένης, καὶ πολλοῦ συνδραμόντος ὄχλου, κωλυόμενος ὅποι προήρητο τὴν κόρην ἄγειν, ὅπου τὴν ἀρχὴν προσῆκεν. ἐκάθητο δ' ὅπου τὸ βῆμα τῆς τηνικαῦτα μόνος Ἄππιος, χρηματίζων τε καὶ δικάζων τοῖς δεομένοις." Βουλομένου δὲ αὐτὸν λέγειν, κραυγή τε καὶ ἀθυμία ἦν ὅσον τὸ πρόσω τοῦ ὄχλου, πρώτων ἀξιούντων προσιέναι, ἕως δὴ ἐλθόντες οἱ συγγενεῖς τῆς κόρης· καὶ ὁ Ἄππιος οὕτως ἐκέλευσε ποιεῖν. ὡς δὲ ὀλίγος ὁ μεταξὺ χρόνος ἐγένετο, καὶ παρῆν ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος τῆς παρθένου Γάϊος Νομιτόριος, φίλους τε πολλοὺς ἐπαγόμενος, καὶ συγγενεῖς, οὐκ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἐμφανὴς, καὶ μετ' οὐ πολὺ Λεύκιος ὁ πρὸς τοῦ πατρὸς ἐπηγγελμένος τῇ κόρῃ, νεῖρα πρὸ αὐτὸν ἔχων νέων δημοτικῶν καρτερόν. ὡς δὲ τῷ βήματι προσῆλθεν ἀθυμήνων ἔτι, καὶ μετέωρος ὁ πνεύμα, λέγει· ἄξιόν τίς ἐστιν ὁ τολμήσας ἅψασθαι παιδὸς ἀστῆς, καὶ τί βουλόμενος. σιωπῆς δὲ γενομένης, Μάρκος Κλαύδιος ὁ τῆς παιδὸς ἐπιλαβόμενος, τοιοῦτον διεξῆλθε λόγον· Οὐδὲν οὔτε προπετὲς, οὔτε βίαιον πέπραχταί μοι" πρὸς τὴν κόρην, Ἄππιε Κλαύδιε· κύριος δ' αὐτὸς" ὢν, κατὰ τοὺς νόμους ἄγω. ὃν δὲ τρόπον ἐστὶν ἐμὴ, μάθε. ἔστι μοι θεράπαινα πατρικὴ, πολλοῖς πρόσθεν δουλεύουσα χρόνοις. ταύτην κύουσαν ἡ Βεργινίου γυνὴ ξυνήθη καὶ εἰσοδίαν οὖσαν ἔπεισεν, ἐὰν τέκῃ, δοῦναι τὸ παιδίον αὐτῇ. κἀκείνη φυλάττουσα τὰς" προσή-

» ὑποχέσεως, ἡνομήθη αὐτῇ ταύτης θυγατὸς, ἣ τὸν
» μὲν ἡμᾶς ἐσκήψατο νεκρὸν τεκεῖν, τῇ δὲ Νομιτορίᾳ
» δίδωσι τὸ παιδίον· ἡ δὲ λαβοῦσα, ὑποβαλέσθαι, καὶ
» θρέψαι, παίδων τε οὔτε ἀρρένων οὔτε θηλέων οὖσα
» μήτηρ. τοσοῦτον οὖν ἐλάνθανέ με ταῦτα· νῦν δὲ
» ἀφ' μιμύσεως ὑπογνοὺς, καὶ μάρτυρας ἔχων πολ-
» λοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ τὴν θεράπαιναν ἐξετάσεως, ὅπῃ
» τ' χρεὼν ἀπόντων καταφύγω νόμον, ὃς οὐ τῶν ὑ-
» ποβαλλομένων, ἀλλὰ τῶν μητέρων εἶ τὰ ἔκγονα
» δίκαιοῖ, ἐλευθέρων τε οὐσῶν, ἐλευθερα, δούλων δὲ, 10
» δοῦλα, τῶν αὐτοῖς ἐχόντα κυρίους, οἷς δὴ καὶ αἱ μητέ-
» ρες αὐτῶν ἔχωσι. χρῆ τοῦτον τὸν νόμον ἀξιοῦν τὴν θυγα-
» τέρα τῆς ἐμῆς θεραπαίνης ἄγειν, καὶ δίκας ὑπέ-
» χειν βουλόμενος· ἐὰν δὲ ἀντιποιῆταί τις, ἐγγυητὰς κα-
» ταστῆσαι ἀξιόχρεως, ἄξειν αὐτὴν ὅπῃ τὴν δίκην· εἰ
» δὲ παχεῖαν βούλεταί τις γνῶναι σφάγνωσιν, ἕτοι-
» μός ὅπῃ σου λέγειν τὴν δίκην αὐτίκα μάλα, καὶ μὴ
» διεγχυᾶν τὸ σῶμα, μήτ' ἀναβολὰς τῶν πραγμά-
» των ποιεῖσθαι. ὁπότεροι δ' ἂν οὗτοι βουληθῶσι
» τῶν αἱρέσεων ἑλέσθωσαν. Τοιαῦτα εἰπόντος Κλαυ- 20
δίου, καὶ πολλῶν προσθέντος δέησιν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν
ἐλαττωθῆναι τῶν ἀντιδίκων, ὅτι πελάτης ἦν, καὶ τα-
πεινὸς, ὀλιγαλαβῆ τὸν λόγον ὁ τῆς κόρης θεῖος, ὀλί-
γα, καὶ αὐτὰ τὰ πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰρῆσθαι προσή-
κοντα, εἶπε· πατέρα μὲν οὖν εἶ ὁ κόρης λέγων δεργί-
νιον ἐκ τῶν δημοσίων, ὃν ἀποδημεῖν στρατευόμε-
νον ὑπὲρ τῆς πόλεως· μητέρα δὲ γῆσθαι Νομιτο-
ρίαν, τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτῆς, σώφρονα καὶ ἀγαθὴν
γυναῖκα, ἣν οὐ πολλοῖς πρότερον ἐνιαυτοῖς ἀποθα-
νεῖν. βαρέσαν δὲ τὴν παρθένον ὡς ἐλευθέραν καὶ ἀξίαν 30
τροφῆς, ἁρμοσθῆναι κατὰ νόμον Ἰκιλίῳ, καὶ τέλος
δὴ ἐγγυηθέντα τὸν γάμον, εἰ μὴ ταῦτον ὁ πρὸς Αἰκθμοὺς
ἔσχε πόλεμος. ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ χρόνοις οὐκ ἐλαττό-
νων ἢ πενταεκαίδεκα διηλυθότων ἐτῶν, τοιοῦτον
ὑπερθρήσαντα πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν Κλαύδιον· ὑφ' ᾧ
γάμῳ ἡ παῖς ἔσχεν ὥραν, καὶ διαφέρειν τὸν ὄψιν
δοκεῖ, ἐρῶντα ἥκειν, δυσχωλαίνοντα συνηθαίτημα πλά-
σαντα, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἑαυτῆς γνώμης, ἀλλὰ καλεσκευα-
σμένον ὑπ' ἀνδρὸς ἁπάσας οἰομένου δεῖν τὰς ὑπερ-
θυμίας ἐκ παντὸς τρόπου χαρίζεσθαι. τὸν μὲν οὖν 40
δίκαιον αὐτὸν ἔφη τὸν πατέρα τῶν τῆς θυγατρὸς ἀπο-
λογήσεσθαι προσηκόντων ἀπὸ τῆς στρατείας· τὸν
δὲ τοῦ σώματος ἀντιποίησιν, ἵνα ἔξεστι γενέσθαι κατὰ
τοὺς νόμους, αὐτὸς ποιήσασθαι, θεῖος ὢν τῆς κόρης, καὶ
τὰ δίκαια ὑπερέχων· τοίνυν ἀξιῶν οὔτε ξένον, οὔτε ὃ

seruatis illa, cum hæc ei nata esset filia, apud nos simulauit se mortuum edidisse fœtum, ac Numitoriæ infantem dedit. quæ partum acceptũ suppositum, ac pro suo educauit; quũ nullam nec masculam nec fœmineam procrearet sobolem. Id me hactenus latuit. nunc vbi per indicia rem cognoui, testesq; multos ac fide dignos habeo, adhibita etiã in quæstionem ancilla, ad communem omnium legem confugio, quæ non supponentium, sed matrum esse natos iubet; ac si matres liberæ sint, eos liberos esse vult; si seruæ, seruos; & quidẽ eorundem dominorum, quibus matres eorum seruiunt. Per hanc legẽ, ancillæ meæ filiam abducẽdam mihi posco, paratus me iudicio submittere. quodsi quis sibi eam vindicet, idoneos eius iudicio sistendæ vades dabo. sin extemplo quis litẽ decidi mauult, paratus sum iamiam causam apud te dicere, nec interpositis pro ea fideiussoribus, rei dilationem quærere. quorum vtrum velint, iltis eligendi optionem facio. Hæc cum dixisset Claudius, additis assiduis precibus, ne sui quam aduersariorũ minor haberetur ratio, quod cliens & abiectus esset, puellę auunculus sumptis dicẽdi partibus, pauca & ea dumtaxat quæ apud magistratum dici attinebat, disseruit: patrem puellæ esse Virginium, plebeii ordinis virum; qui nũc peregre pro rep. militet: matrem vero fuisse Numitoriam, sororem suam, castam & probam fœminam; quæ ante annos non multos obierit. virginemque educatam vt liberam & ciuem decet, legitimo connubio iunctam esse Icilio; ac peractas iam fuisse nuptias, nisi eas bellum aduersus Æquos impedisset. cum vero interea temporis non minus quindecim elapsi sint anni, nihil tale aduersus ipsos dicere ausum Claudiũ: nunc postquã nubiles annos attigit & forma præstare videtur, amore captum venire, atque impudentem calumniam fingere, non ex suo ingenio, sed instructum ab homine qui omnibus suis cupiditatibus quocumque modo gratificandum arbitretur. Quod igitur ad litẽ attineat, patrem ipsum militia reuersum causam pro filia dicturum esse. corporis vero vindicationem quæ legibus debeatur, se sibi vsurpare, qui puellæ sit auunculus, & paratum subire iudicium. nec se peregrinũ *ac nouum* aliquid petere, nec quod

ceteris Quiritibus ius non concedat, etiamsi non omnib. hominibus; cum quis e libertate in seruitutem asseritur, ius eius esse nō penes eum qui libertatem adimit, sed penes eum qui tuetur, vsque ad litis cognitionem. aiebatq; eius iuris defensionē ad Appium pertinere multis de caussis: primum, quod eam legem inter ceteras in XII tabulas retulisset: deinde, q decemuirorum esset princeps: adhæc quod præter cōsularem potestatem, accepisset etiam tribunitiā, cuius precipuum munus sit infirmis & destitutis ciuibus succurrere. rogabatque vt virginem quæ ad ipsum confugisset, miseraretur, matre iampridem orbatam, nunc vero & patre destitutam; quæ non *modo* de auitorū bonorum amissione periclitetur, verum etiam de amissione mariti, patriæ, & (quod omnium humanorum bonorū maximum esse videatur) libertatis. Demum cum lamentatus esset cōtumeliam quæ puellæ subeunda esset, magnamque in circumstantium animis commiserationem excitasset, de litis *decidendæ* tempore sic verba fecit: Quoniam eam Claudius cito decerni vult, cum tamen intra quindecim annos de nulla conquestus sit iniuria, alius quispiam in eiusmodi discrimine, atrocem sibi iniuriam fieri quereretur, atque vt par est stomacharetur, & tunc *demum* caussam agere vellet, quū pace restituta & reuersis omnibus qui nunc in castris militant, testium, amicorum & iudicum copia datur vtrique illorum qui ius experiuntur; ciuiles & æquas caussas afferens, & in rep. Rom. vsitatas. sed nobis, inquit, nō opus est verbis, nec pace, nec amicorum ac iudicum turba; nec in destinata iudiciis tempora rem differimus: sed & in bello, & in amicorum inopia, & apud parum æquos iudices, & extemplo caussam agere parati sumus: tātum dumtaxat temporis spatium a te petimus Appi, quanto puellæ pater e castris *huc* aduenire possit, ad queritandam fortunā suam, caussamq; suopte marte defendendam. Quę cum Numitorius dixisset, & circumstās turba magno clamore significasset iusta esse illius postulata, Appius suspēsa paulisper responsione, Equidē, inquit, nō ignoro legē de fideiussione super iis qui in seruitutē asseruntur, latā; quæ non finit mancipiū vsq; ad litis cognitionē penes abripientem esse; nec legem fregerim quam ipse

μὴ τοῖς ἀνδράσι ἀποδίδῳ Ῥωμαίοις δίκαιον, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν αὐθεφποις, σώματος εἰς δουλείαν ἐξ ἐλευθερείας ἀγομένου, μὴ τὸν ἀφαιρούμενον τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὸν φυλάττοντα, κύριον εἶναι μέχρι δίκης. ἔφη τε διὰ πολλὰς αἰτίας προσήκειν ὦ Ἄππιε, φυλάττειν τοῦτο τὸ δίκαιον· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸν νόμον τοῦτον ἅμα τοῖς ἀνδράσι συνέταξας δώδεκα δέλτοις ἀναγράψαι· ἔπειθ', ὅτι τῆς δεκαρχίας ἡγεμών· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι μετὰ τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν δημαρχίαν προσλήφῃ, ἧς εἶναι κράτιστον ἔργον, τοῖς ἀδυνάτοις καὶ ἐρήμοις τῶν πολιτῶν βοηθεῖν. ἠξίου τε τὴν καταπεφευγυῖαν ἐπ' αὐτὸν ἐλεεινὴν παρθένον, μήτε μητρὸς ὀρφανὴν ἤδη πάλαι, πατρὸς δὲ ἔρημον ἐν ταύτῃ τότε χρόνῳ, κινδυνεύειν ἀποστερηθεῖσαν προγονικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνδρὸς, καὶ πατρίδος, καὶ πρώτων ὁμοῦ μέγιστον εἶναι δοκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, τῆς τε σώματος ἐλευθερείας. ἀνακλαυσαμένου τε τὴν ὕβριν εἰς ἐξ ἔμελλεν ἡ παῖς προδιδόσεσθαι, καὶ πολὺν ἐκ τῶν παρόντων κινήσας ἔλεον, πρὸς τὸν χρόνον τὴν δίκην ἔφη τελευτῶν· Ἐπειδὴ ταχείαν αὐτῆς βούλεται γενέσθαι τὴν κρίσιν ὁ Κλαύδιος, ὃν μηδὲν ἠδικῆσθαι φάσκων ἐν τοῖς πενταιδεκαέτεσιν, ἕτερος μὲν δή τις ὑπὲρ τὰ τριακοντούτων ἀγωνιζόμενος, δίκην πάσχειν ἔδοξε, καὶ ἡμᾶς χρὴ τὸ εἰκὸς, ὅταν εἰρήνην ἄγωμεν, καὶ πάντες ἐλθόντες οἱ νῦν ὄντες ἐπὶ στρατοπέδου, τότε τὴν δίκην ἀξιοῦν ἀπολογεῖσθαι, ὅτε καὶ μαρτύρων ἐπορία καὶ φίλων καὶ δικαστῶν ἀμφοτέροις ἔσται τοῖς δικαζομένοις, πολιτικὰ καὶ μέτρια πράγματα παρέχων, καὶ τὴν Ῥωμαίων σωθῆναι πολιτείαν· ἡμεῖς δ', ἔφη, λόγων οὐδὲν δεόμεθα, οὔτε εἰρήνης, οὔτε ὄχλου φίλων καὶ δικαστῶν, οὔτε εἰς τὰς δικασίμους χρόνους τὸ πρᾶγμα ἀναβαλούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ, καὶ ἐν ταραχῇ φίλων, καὶ οὐκ ἐν ἴσοις δικαστᾶς, καὶ παραχρῆμα ἐπιτελοῦμεν ἀπολογεῖσθαι, τοσοῦτον αἰτησάμενοι παρὰ σοῦ χρόνον, Ἄππιε, ὅσος ἰσθμὸς ἐστὶ τῆς πατρὸς τῆς χώρας ἀπὸ στρατοπέδου παραγενηθέντι, ἐφ' ἰδίας ἀποδύσασθαι τύχας, καὶ δι' ἑαυτοῦ τὴν δίκην ἀπολογήσασθαι. τοιαῦτα τοῦ Νομιτορίου λέξαντος, καὶ τοῦ περιεστηκότος ὄχλου μεγάλῃ βοῇ συμβοήσαντος ὡς δίκαια ἀξιοῖ, μικρὸν ὑπισχνεῖται χρόνον Ἄππιος· Ἐγὼ τὸν μὲν νόμον, εἶπεν, οὐκ ἀγνοῶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐγγυήσεως τῶν εἰς δουλείαν ἀγομένων κείμενον, ὃς οὐκ ἐᾷ παρὰ τοῖς ἀφαιρουμένοις εἶναι τὸ σῶμα, μέχρι δίκης, οὐδὲ καταλύσαιμι ἄν, ὃν αὐτὸς

ἔγραψα

ἔγραφα ἐκών· ἐκεῖνο μὴτοι δίκαιον ἡγοῦμαι, δυοῖν
ὄντων τῶν αὐτποιουμένων, κυρίου, καὶ πατρὸς, εἰ
μὴ ἀμφότεροι παρῆσαν, τὸν πατέρα κρατεῖν τ σώ-
ματος, μέχρι δίκης· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἄπεστι, τ κύ-
ριον ἀπαγαγεῖν, ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως δόντα, κατα-
στήσαι ὅπου τῷ ἀρχῷ, ὅταν ὁ πατὴρ αὐτῆς ἥκῃ.
ἥκει δὲ τῶν ἐγγυητῶν, καὶ τ ὑμήματος, καὶ
τ μηδὲν ὑμᾶς ἐλαττωθῆναι κατὰ τοῦτο δίκαιον,
πολλοῦ ποιήσομαι παρέναι, ὦ Νομιτόριε. νῦν δὲ πά-
σασθαι τοῦ κόρου. τοῦτο δὲ τέλος ἔσχεν τοῦ Ἀπ- 10
πίου, πολλὴ μὲν ὀδυρμὸς ἦν ἐπὶ τῇ παρθένῳ καὶ τῶν
κατὰ αὐτὴν γυναικῶν ἐγένετο κρότος, πολλὴ δ' κραυ-
γὴ καὶ ἀγανάκτησις ἐκ τοῦ παρεστηκότος ὄχλου ἐς
βῆμα. ὁ δὲ μέλλων ἄγεσθαι τοῦ κόρου Ἰκίλιος ἐμ-
φύεται αὐτῇ, καὶ φησιν· Οὐκ ἐμοῦ γε ζῶντος, Ἄπ-
πιε, τοῦτον ἀπάξεταί τις· ἀλλ' εἴ σοι δέδοκται τὸν
μὲν νόμον καταλύειν, τὰ δὲ δίκαια συγχέειν, καὶ τοῦ ἐ-
λευθερίαν ἡμῶν ἀφαιρεῖσθαι, μηκέτι τοῦ ὀνειδιζο-
μένου ὑμῖν τυραννίδα, ἀλλὰ τ ἐμὸν ἀποκόψας βά-
χηλον, τοῦτον τὲ ἀπαγαγεῖν ὅπου σοι δοκεῖ, καὶ τὰς 20
ἀλλὰς παρθένους καὶ γυναῖκας· ἵνα δὴ μάθωσιν ἤδη πο-
τὲ Ῥωμαῖοι δοῦλοι γεγονότες αὖτ' ἐλευθέρων, καὶ
μηδὲν ἔτι μεῖζον φρονῶσι τῆς τύχης. τί οὖν ἔτι μέλ-
λεις, ἀλλ' οὐ θύμον ἐκχεεῖς αἷμα κατὰ τῶν βήματος
ἐν τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς; ἴσθι μὴτοι σαφῶς, ὅ-
τι ἢ μεγάλων κακῶν ἀρξεῖ Ῥωμαίοις ὁ θάνατος οὗ-
μος, ἢ μεγάλων ἀγαθῶν. ἔτι δὲ αὐτοῦ βουλομένου
λέγειν, οἱ μὲν ῥαβδοῦχοι κελευσθέντες ὑπὸ τ ἀρχου-
σίας, δύσεργον αὖσιν ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ πειθαρχεῖν
τοῖς κεκριμένοις ἐκέλευον· ὁ δὲ Κλαύδιος ὅπλα βό- 30
μενος τῆς παιδὸς, ἀπάγειν ἐβούλετο, τοῦ θείου καὶ τοῦ
μητρῴου αὐτεχομένης. ἰδόντες δὲ πένθος ἐλεεινὸν οἱ
κατὰ τὸ βῆμα, πρότερον ἀνέκραγον ἅμα, καὶ παρ' ὀ-
λίγον ἠναγκάσθησαν τοῦ κρατοῦντος ἐξουσίαν, ὠθοῦν-
τας τοῖς βιαζομένοις ὁμόσε· ὥστε δείσαντα τοῦ ὁρ-
μὴν αὐτῶν τ Κλαύδιον, τοῦ κόρου τὲ ἄφεσιν, καὶ
ὑπὸ τὰς πόδας τοῦ στρατηγοῦ καταφυγεῖν. ὁ δὲ
Ἄππιος καταρχὰς μὲν εἰς πολλοῦ παρεκλοῦ καλέ-
526 σας, ἡγεμονικοὺς ἄνδρας ὁρᾶν, καὶ πολιοῦ ἡπορη-
κέναι ὅ τι χρὴ ποιεῖν· ἔπειτα τ Κλαύδιον καλέ- 40
σας ὅπου τὸ βῆμα, καὶ μικρὰ διαλεχθεὶς πρὸς αὐ-
τὸν ὡς ἔδοκεν, τοῖς τε παρεστῶσι διασημήνας ἡσυ-
χίαν παρασχεῖν, λέγει τοιάδε· Ἐγὼ μὲν ἀκριβέστε-
ρον μὲν ἐσκεμμένος, ἥκει τ διευθύνεσθαι δ' ὑμᾶς, ὅπῃ βε-
βουλευμένους ὑμᾶς πρὸς τ ἀπόφασιν ὁρῶ, παρίημι·
χρῆναι δὲ ὑμῖν βουλόμενος, πέπεικα τ ἐμαυτοῦ
πελάτου, ἐᾶσαι μὲν τοῖς συγγενέσι τῆς παρθένου,

volens ſcripſi: ſed illud tamẽ æquum cẽſeo, cum duo ſint qui puellam ſibi vindicent, herus, & pater, ſi ambo adeſſent, eam penes patrem eſſe vsq; ad cauſſæ cognitionem: ſed quoniam ille abeſt, herum eam abducere, datis idoneis vadibus ſiſtẽdæ magiſtratui, vbi pater eius redierit. De vadib. autem, *litis* æſtimatione, ac nequid vobis in cauſſæ cognitione decedat, ſolide vobis cauebo, Numitori. interim tu puellã trade. Sic deciſa per Appium lite, magnus ſuper virgine & comitantibus eam mulieribus exortus eſt planctus, magnusq; clamor & indignatio e turba quæ tribunal circumſtabat. & qui puellam ducturus erat, Icilius, eam complexus, Me viuo, inquit, nemo hanc abducet: ſed ſi decreuiſti leges violare, iura confundere, & libertatem nobis eripere, non amplius tyrannidẽ quæ vobis exprobratur, ſed meum mihi collum præcide, & hanc quo lubet abduci iube, itidemque ceteras virgines ac mulieres: vt tandem Romani cognoſcant ſeruos ſe factos ex liberis, nec ſupra fortunã ſuam efferãtur animis. Quid ergo cunctaris, nec ſanguinẽ meum ante tribunal in omniũ conſpectu effundis? Sed hoc tamen probe noris, necem meã Romanis vel magnorũ malorũ, vel magnorũ bonorũ cauſſam fore. Plura dicere parantem lictores iuſſu magiſtratus a tribunali ſummouerũt, & iudicatis acquieſcere iuſſerũt. atq; *interim* Claudius arrepta virgine, abducere eam volebat, auunculo & ſpõſo renitẽtibus. Sed circumfuſa tribunali turba, viſo tã miſerando luctu, omnis vna voce exclamauit; ſpretaq; obtinẽtis poteſtate, in vim parãtes irruit. ita vt Claudius reformidato illorũ impetu, & puellam dimitteret, & ad pedes prætoris confugeret. Appius primum ſummopere cõſternatus, vbi omnes exaſperatos vidit, diu anxius hęſitabat qd facto opus eſſet: demũ arceſſito ad tribunal Claudio, pauca prius ei vt videbatur, locutus, facto circumſtãtib. ſilentii indicio, in hanc ſententiã verba facit: Exquiſitius de interponendis vadib. decernere *nũc* ſuperſedeo, Quirites; quoniam vos ſentẽtia modo pronũtiata exaſperatos video. itaque vt vobis gratificer, perſuaſi clienti meo, vt virginis cognatos ſinat

vades interponere, donec pater eius aduenerit. Abducite igitur puellam, Numitori, eiusque in craſtinum ſiſtendæ ſponſionem facite. ſufficit enim vobis hoc tempus, vt & hodie Virginium per nuntium edocere, & cras trium quatuorve horarum ſpatio e caſtris huc adducere poſſitis.

Vbi cum illi plus temporis poſtularent, nullo amplius reſpõſo dato ſurrexit, ſellamque tolli iuſſit. Vt vero e foro perturbatus & præ amore inſaniens abiit, decreuit non amplius virginem cognatis permittere, ſed poſtquam ad vadimoniũ adducta eſſet, vi abducere, & tum ſeipſum maiore cuſtodia ſtipare, nequa a multitudine vis inferretur, tum tribunal ſodalium clientumque turba circumquaq; occupare. quod vt ſub honeſta iuris ſpecie fieret, prætextu deſerti a patre vadimonii, fidiſſimos equites cum litteris in caſtra miſit ad Antonium, eius agminis ducem ſub quo erat Virginius; ac rogauit vt eum in arcta cuſtodia detineret, ne audito filię negotio, clam e caſtris euaderet. Sed præuerterãt eum puellæ propinqui, Numitorii filius, & frater Icilii. nam ii ab ipſo ſtatim negotii initio, a ceteris emiſſi, vt erãt animoſi iuuenes, laxatis habenis, & ſcuticis inflictis, equos cõcitarant vehemẽtius; & confecto celerius itinere, rem omnem Virginio expoſuerant: isque vera apud Antonium cauſſa diſſimulata, fingẽs nuntiatum ſibi de propinqui neceſſarii morte, cuius exſequias & ſepulturam procurare lege teneretur, miſſionem impetrarat; & circa luminum accenſionem, cum adoleſcentibus alia via equos egerat, veritus nequi vel e caſtris vel ex vrbe inſequerentur. quod & contigit. nã Antonius acceptis litteris, circa primam potiſſimum vigiliam, equitum alam in eum emiſit: & alii ex vrbe emiſſi equites, per totam noctem obſeruabant ferentem e caſtris viam. Vt vero nuntiatum eſt Appio de inopinato Virginii aduentu, extra ſe raptus, cum magna caterua ad tribunal properat, & prodire iubet puellæ cognatos. Qui vt acceſſere, Claudius eadem rurſus oratione habita, Appium rogauit vt ei liti ſe præberet iudicem, nulla mora interpoſita: nam & indicem adeſſe, & teſtes; ipſam etiam ancillam

δοιῶαι διεξύπνιν, ἕως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐπιδημήσῃ. «
ἀπάγεσθε οὖν, ὦ Νομιτόριε, τὴν κόρην, καὶ τὴν ἐξ- «
γύην ὁμολογεῖτε περὶ αὐτῆς εἰς τὴν αὔριον ἡμέραν. «
ἐπέσχηκε γὰρ ὑμῖν ὁ χρόνος οὗτος ἀπαγγεῖλαί τε θερ- «
μίνῳ τήμερον, καὶ περὶ ἢ τετάρων ὡρῶν αὔριον «
ἐκ τοῦ χάρακος δοῦναι ἀγαγεῖν. πλείονα δ' αὐ- «
τῶν χρόνον αἰτουμένων, οὐδὲν ἔτι ἀποκρινάμενος ἀ-
νέστη, καὶ τὸν δίφρον ἐκέλευσεν αἴρειν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν
ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀδημονῶν καὶ μαινόμενος ὑπὸ τοῦ
πάθους, ἔγνω μηκέτι μεθεῖναι τῆς παρθένου τοῖς
συγγενέσιν, ἀλλ' ὅτε μὲν ἐπὶ τὸν ἐγγύην περιάγοιτο, με-
τὰ βίας αὐτὸν ἀπάγειν, ἑαυτῷ τε πλείονα φυλακὴν περιποιούμενος, ὡς μηδὲν ὑπὸ τοῦ ὄχλου βιάσθείη, καὶ τὰ πέριξ τοῦ βήματος ἑταίρων τε καὶ πελατῶν ὄχλῳ περικαθαλοῦν. ἵνα δὲ σὺν δίκῃ μόνῃ δίκη τοῦτο περάτῃ, περιφάσκῃ μὴ προδεδομένου ὑπὸ τοῦ ἐγγύου τοῦ παιδός, ὀπισθοφύλακας δοὺς τοῖς πιστοτάτοις ἱππεῦσιν, ἔπεμψεν ὑπὲρ τὸ χάρακα καὶ πρὸς Ἀντώνιον τὸν ἡγεμόνα τοῦ πάγματος, ὑφ' οὗ ἐν ὀθνείᾳ φυλακῇ, μὴ λάθῃ πυθόμενος τὰ περὶ τὸν γαλέρα, καὶ ἁμαρτὰς ἐκ τοῦ χάρακος. ἔφθασαν δὲ αὐτὸν οἱ τῇ κόρῃ προσήκοντες, Νομιτορίου τε υἱὸς, καὶ ἀδελφὸς Ἰκιλίου, περιαποσταλέντες ὑπὸ τῶν ἄγγελων, ἀρχομένης ἔτι τῆς καταστάσεως, νεανίαι λήματος πλήρους, ἀπὸ ῥώμης καὶ μάσεως ἐλαθεῖσι τοῖς ἵπποις πρότερον ἁμιλλησάντες τὴν ὁδὸν, καὶ τῷ Θερμινίῳ τὰ πεπραγμένα ἁμαυρώσαντες. ὁ δὲ τὴν μὲν ἀγγελίαν πρὸς Ἀντώνιον αἰτίαν ἀποκρυψάμενος, ἀναγκαίου δέ τινος συγγενοῦς σκηψάμενος πεπύσθαι θάνατον, οὗ τὴν ἐκκομιδήν τε καὶ ταφὴν αὐτὸν ἔδει ποιήσασθαι κατὰ τὸν νόμον, ἀφίεται· καὶ πρὸς λύχνων ἀφὰς ἤλαυνε μετὰ τῶν μισθαρνίων κατ' ἄλλας ὁδοὺς, διωγμὸν ἔκ τε τοῦ πραιτωρίου, καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως δεδοικώς· ὅπερ καὶ συνέβη. ὁ γὰρ Ἀντώνιος τοὺς ὑπηρέτας δεξάμενος πρώτιστα μάλιστα φυλακὴν, ἵλεω ἀπέφηνεν ἱππέων ἐπ' αὐτὸν, ἔκ τε τῆς πόλεως ἕτεροι πεμφθέντες ἱππεῖς δι' ὅλης νυκτὸς ἐφρέσθησαν τὴν ἀπὸ τραπέζου φέρουσαν ὁδόν. ὡς δ' ἀπίκετο πρὸς Ἀππίῳ τὴν τοῦ Θερμινίου ἐλθόντα πρὸς τὴν ὑπόληψιν, ἔξω τῶν φρενῶν ἠλύετο, παρὼν μὲν πολλοῦ σίφους ὑπὸ τὸ βῆμα, καὶ περιάγειν ἐκέλευσε τοὺς τῆς κόρης συγγενεῖς. παρελθόντων δὲ αὐτῶν, ὁ μὲν Κλαύδιος τὰ αὐτὰ πάλιν διεξελθὼν λόγῳ, ἠξίου τὸν Ἄππιον ἡγεῖσθαι δικαστὴν τοῦ πράγματος, μηδεμίαν ἀναβολὴν ποιησάμενον, τόν τε μιαιφονίαν παρόντα λέγων, καὶ τοὺς μάρτυρας, καὶ τὴν θεράπαιναν

αὐτὴν

αὐτὴν ἀδελφὴν· ἐφ' οἷς ἅπασι πολὺς ὁ περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἐγκλήματος λόγος ἦν, εἰ μὴ τοῦ ἴσου τοῖς ἄλλοις, ὡς πρότερον, ὅτι πενέστης ἦν αὐτός· καὶ ἀδόκητος, ἵνα μὴ τοῖς ἐλεεινότερα λέγουσιν, ἀλλὰ τοῖς δικαιότερα ἀξιοῦσι βοηθοῖ. ὁ δὲ τῆς κόρης πατὴρ, καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, ἀπελογοῦντο περὶ τῆς ὑποβολῆς, πολλὰ καὶ δίκαια καὶ ἀληθῆ λέγοντες, ὡς οὔτε αἰτίαν οὐδεμίαν εἶχεν ὑποβολῆς ἕλλογον ἡ Νομιτορίου μὲν ἀδελφὴ, Οὐεργινίῳ δὲ γυνὴ, παρθένος γαμηθεῖσα
127 νέῳ ἀνδρὶ, καὶ οὐ μετὰ πολλοὺς τοῦ γάμου τεκοῦσα χρόνους· οὔτ' εἰ μάλιστα ἐβούλετο ὄχλος ἀλλότριον εἰς τὸν ἴδιον οἶκον εἰσάγειν, δούλης ἀλλοτρίας ἀνελόμενος παιδίον μᾶλλον, ἢ οὐ γυναικὸς ἐλευθέρας καὶ ὄχλου ἢ φιλίαν αὐτῇ προσηκούσης, παρ' ἧς πιστῶς τε ἅμα καὶ βεβαίως ἔξει τὸ ληφθέν· ἐξουσίαν τε ἔχουσαν ὁποῖον ἐβούλετο λαβεῖν, ἄρρεν ἐλέσθαι παιδίον μᾶλλον ἢ θῆλυ. τεκοῦσαν μὲν γὰρ, ἀνάγκη τῶν τέκνων δεομένην, φέρειν καὶ θρέψειν ὅ τι δὴ ἡ φύσις ἐξενέγκῃ· ὑποβαλομένην δ', ὃ κρεῖττον δοκεῖ τῆς χείρονος εἰκὸς εἶναι λαβεῖν. πρός τε τὸν μιμυτὴν, καὶ τοὺς μάρτυρας οὓς ὁ Κλαύδιος πολλοὺς καὶ ἀξιοχρέους παρέξεσθαι, τὸν ἐκ τῶν εἰκότων παρείχοντο λόγον, ὡς οὐκ ἂν πολεμία Νομιτορία πρᾶγμα σιγῆς δέοντα, καὶ δι' ἑνὸς ὑπηρετηθῆναι προσώπου δυνάμενον, φανερῶς ἐπράξειε, καὶ μὴ μάρτυρων ἐλευθέρων, ἵν' ἐκβάσαν τὸ χρῆμα ἐκ τῶν κυρίων τῆς μητρὸς ἀφαιρεθείη. τόν τε χρόνον οὐ μικρὸν ἔλεγον εἰς τεκμήριον τοῦ μηδὲν ὑμᾶς λέγειν κατήγορον· οὔτε γὰρ τῷ μιμυτῇ, ὅτε τοὺς μάρτυρας καταγράφειν ἐν πενταετίᾳ ἔτεσιν ἀπόρρητον ὑποβολῇ, ἀλλ' ἔτι πρότερον εἰπεῖν. ἐξεταζόντες δὲ τὰς τῶν κατηγόρων πίστεις οὔτε ἀληθεῖς, ὅτε πιθανὰς, ἐνόμιζον παρεξετάζειν τούτοις ἀξιοῦν τὰς ἑαυτῶν, πολλὰς καὶ ἐκ τῶν ἀσήμους γυναῖκας ὀνομάζοντες, ἃς ἔφασαν εἰδέναι Νομιτορίαν ἐγκύμονα γιγνομένην, ἐκ τοῦ πρὸ τοῦ γαστέρα ὄγκου. χωρὶς δ' τούτων, τὰς ὅτι τοῦ τόκου καὶ τῆς λοχείας προσηκούσας, ἐξ ὧν οἱ συγγενεῖς, καὶ λικτόμενον τὸ παιδίον ἰδοῦσαι ἐπεδείκνυσαν, καὶ ἀνακρίνειν ἠξίουν. ὃ δὲ πάντων τεκμήριον ἦν προφανέστατον, ἔκ τε τῶν ἀνδρῶν πολλῶν καὶ γυναικῶν μαρτυρούμενον, οὐ μόνον ἐλευθέρων, ἀλλὰ καὶ δούλων, τοῦτ' ἔλεγον τελευτῶντες, ὅτι τοῦ γάλακτος οὐ μικρὸν ὀφθῆναι τὸ παιδίον· ἀμήχανον δὲ εἶναι, γάλακτος πληρωθῆναι μαστοὺς γυναικὶ μὴ τεκούσῃ. ταῦτά τε καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια παρεγραμμένων αὐτῶν ἐχρᾶτο, καὶ

in iudicium adductã. remq; indigniſſimam fore prætẽdebat, vt ante, ſi ſuper his omnibus, nõ eque atq; alii, iure potiretur, quod cliens eius eſſet: atque obteſtabatur, ne magis miſerationem concitantibus quam iuſta poſtulantib. opem ferret. Ibi puellæ pater & reliqui cognati, ad depellẽdam ſuppoſitionis calumniam, multas ac veras ſui iuris cauſſas afferebant; ſororem Numitorii, vxorem Virginii, non habuiſſe vllam probabilem ſuppoſitionis cauſſam; quippe quæ virgo iuueni marito nupſiſſet, nec multo poſt nuptias tẽpore peperiſſet. nec, ſi maxime voluiſſet gentem alienam in familiam ſuam introducere, alienę ancillæ infantem magis accepturam fuiſſe, quam fœminæ liberæ, genere ſibi aut amicitia iunctæ; a qua tuto accipere, fit miterq; acceptum retinere poſſet. Adhæc cum licuerit accipere vtrum liberet, maſculũ potius quam fæmellam ſibi delecturã fuiſſe. nam eam quæ pariat, neceſſitate coactam, boni cõſulere & educare quodcumque natura protulerit: eam vero quæ ſupponat, veriſimile eſſe potiorem ſexum deteriori præferre. Tum contra indicem & teſtes, quos Claudius ſe multos ac fide dignos prolaturum dictitabat, rationem e veriſimiliũ genere petitam afferebãt, Numitoriam rem quæ ſilentio opus haberet, & vnius perſonæ miniſterio poſſet effici, non fuiſſe facturam propalam & coram liberis teſtibus, vt ipſi puella educata a matris hero adimeretur. Tempus quoq; nõ leue præbere argumẽtum contra falſam accuſatoris calumniam. nec enim vel indicem vel teſtes ſuppoſitionem ſecretã fuiſſe ſeruaturos, ſed iam pridem enuntiaturos. Demum poſt eleuatas accuſatorũ probationes, vt nec veras nec probabiles; ſuas velut aduerſa lance ponderari iubebant; multasque non obſcuras matronas nominabant, quę ex ventris tumore Numitoriã fuiſſe grauidã nouiſſent. deinde præter has, eas etiã quæ iure cognationis in partu ac puerperii tẽpore ei adfuiſſent, infantẽq; partu editũ vidiſſent, exhibebat, atq; interrogari iubebat. Quod vero luculentiſſimũ argumentũ erat, multorumq; tum virorũ tum mulierũ, nõ ingenuorũ modo, ſed etiã ſeruorũ teſtimonio approbabatur, id poſtremũ afferebãt, materno lacte nutritũ fuiſſe infantẽ. fieri aũt nõ poſſe, vt mulieri quæ nõ peperiſſet, mammę implerẽtur lacte. Quum his multisq; cõſimilibus, validis ſane nec

vllam contradictionem admittentibus, sua cõprobassent, magnamq; in puellę calamitate commiserationem excitassent, ceteri omnes qui ista audiebant, tum formam miserabantur, quoties virginẽ intuerentur, (nam etiam in sordida veste, mæstaq; vultus deiectione, & pulchrorũ oculorũ effusione, omniũ oculos in se rapiebat. tanta in ea erat supra humanum morem venustas & gratia) tũ indignam fortunam lamentabãtur, quod e tantis bonis in tantas cõtumelias deuentura esset. subiitq; omniũ animos hęc cogitatio, si lex de libertate violaretur, nihil obstiturũ quo minus etiam suis ipsorum vxorib. ac filiabus eadẽ acciderent. Hęc igitur & multa his similia perpendentes & inter se colloquentes, flebant. Appius vero, vt qui nec natura esset sanæ mentis, & potestatis amplitudine corruptus, animo tumens, & intra viscera puellæ amore æstuans, nec defendentium verbis mouebatur, nec ipsius puellæ lacrymis flectebatur; præsentisq; multitudinis commiseratione offendebatur; quippe qui ipse, a victrice pulchritudine grauiorib. malis implicatus, maiorẽ cõmiserationem mereretur. His igitur ceu œstri stimulis agitatus, tum orationem impudentem habere non est veritus, e qua animaduertentibus facile erat perspicere, calumniã contra virginem ab ipso conflictam esse; tum facinus admittere ausus est crudele ac tyrannicum. Cum enim illis adhuc verba facientibus, quietẽ imperasset, & coorto silẽtio tota per forum multitudo cohibuisset impetũ, vt cognosceret quæ dicturus esset, sępius facie huc illuc conuersa, globisq; sodalium quib. forum interceperat, visu dinumeratis, demum in hãc sententiam verba fecit: Ego vero, Virgini, & vos qui cum eo adestis, non nunc primum hac de re audiui, sed iam pridem, antequam hunc magistratum cepi. quo autẽ modo cognouerim, exponã. Pater huius M. Claudii, cum e vita excederet, rogauit me vt filii sui, quem puerum relinqueret, tutelã susciperem: sunt enim clientes familiæ nostræ *iam inde* a maioribus. Eius tutelæ tempore, indicium ad me defertur de puella, Numitoriã eam a Claudii serua acceptam suppositam esse: reque explorata, sic esse comperi. Id ergo negotium meopte impulsu capessere, nõ putaui esse consentaneum: sed satius esse duxi, huic, cũ vir factus

οὐδένα λόγον ἀναίδιον δέξασθαι δυνάμενα, καὶ πολιὰ ἐν τῇ συμφορᾷ τῆς κόρης ἔλεον καταχεομένων, οἱ μὲν ἀμφὶ πρώτους ὅσοι ἐσηκήκοσαν τῶν λόγων, τῆς τε μορφῆς οἶκτον ἐλάμβανον, ὁπότε εἰς τὴν παρθένον ἴδοιεν· καὶ γὰρ ἐν ἐσθῆτι δούλῃ πενιχρᾷ, καὶ καλὴ φέρεσθαι ὁρῶσα, καὶ τὸ κάλλος τῶν ὀμμάτων ἐκτήκουσα, ἃς ἀπρώτων ἥρπαζεν ὄψεις· οὕτως ἐπώρασέ τις ὥρα καὶ χάρις ἰδίως· καὶ τὸ τῆς τύχης ἀνεκλαίοντο παράλογον, εἰς οἵας ὕβρεις καὶ προπηλακισμοὺς ἐλεύσοιτο, ἐξ οἵων ἀγαθῶν. εἰσῄει τε αὐτοὺς λογισμὸς, ὅτι τῶν περὶ τῆς ἐλευθερείας νόμου καταλυθέντος, οὐδὲν ἐᾷ τὸ κωλύον καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ θυγατέρας τὰ αὐτὰ ἐκείνῃ παθεῖν. Ταῦτά τε δὴ καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια ὑπολογιζόμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀναλαλοῦντες, ἔκλαιον. ὁ δὲ Ἄππιος, οἷα δὴ φύσιν τε ὑφ' ἡνιόχης αἰτίας, καὶ ὑπὸ μεγέθους ἐξουσίας διεφθαρμένος, οἰδῶν τε τὴν ψυχὴν, καὶ ζέων τὰ σπλάγχνα ἔρωτι τῆς παιδὸς, ὅτε τοῖς λόγοις τῶν ἀπολογουμένων προσέσχεν, ὅτε τοῖς δάκρυσιν αὐτῆς ἐπεκλᾶτο τὴν κόρης, τῷ τε συμπάσχειν τῶν παρόντων δι' ὀργῆς ἐλάμβανεν, ὡς αὐτὸς δὴ πλείονος ἄξιος ὢν ἐλέου, καὶ δυνάμενος ὑπὸ τῆς δεδουλωμένης αὐτὸν δυμορφίας πεποιθώς. ἔσχε δὴ ταῦτα πρῶτα οἴστρων, λόγον τε ὑπέμενεν εἰπεῖν αἰσχυνόμενον, ἐξ οὗ καταφανὴς ἐγένετο τοῖς ὑπονοοῦσιν, ὅτι τὸ συκοφάντημα τῆς κόρης αὐτὸς ἔπλασε, καὶ ἔργον ἐτόλμησε τυραννικὸν πρᾶξαι καὶ ὠμόν. ἐπὶ γὰρ αὐτῶν λεγόντων, ἡσυχίαν ἠνέσχετο κελεύσας, ὅπως σιωπή τε ἐγένετο, καὶ πᾶς ὁ τῆς ἀγορᾶς ὄχλος τὴν ὁρμὴν ἐλάμβανεν, ἐπιθυμίᾳ γνώσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθησομένων, πρὸς- 528
αχθεὶς, πολλάκις ὑπισχνέμενος τὸ πρόσωπον τῇδε κἀκείσε, καὶ τὰ σίφνια τῶν ἑταίρων οἷς διελήφθη τὴν ἀγορὰν, τοῖς ὄμμασι διαριθμησάμενος, τοιάδε εἶπεν· Ἐγὼ δὲ περὶ τῆσδε τῆς πράγματος, ὦ Ῥεργίνιε, καὶ ὑμεῖς οἱ σὺν τούτῳ παρόντες, οὐ νῦν πρῶτον ἀκήκοα, ἀλλὰ πάλαι· ἦν δ' ἔτι, πρὶν ἢ τήνδε τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν. οὐ βέβαιον δὲ ἔγνων, ἀνασύσασθε. ὁ πατὴρ Μάρκου Κλαυδίου τῆδε, τελευτῶν τὸν βίον, ἠξίωσέ με τὸν υἱὸν αὐτοῦ παῖδα καταλιπόμενον ὑπ' ἐμοῦ τραφῆναι· πελάται δ' εἰσὶ τῆς οἰκίας ἡμῶν ἐκ προγόνων. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῆς ὑπο- 40
βολιμαίας, μείωσις ἐγένετό μοι περὶ τὸ παιδὸς, ὡς ὑποβάλοιτο αὐτῷ Νομιτορία, λαβοῦσα παρὰ τῆς Κλαυδίας δούλης· καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζας, ἔμαθον ὅτως ἔχον. ἐφάπτεται μὲν οὖν ἐμαυτοῦ οὐ προσῆκέ μοι· βέλτιον δὲ ἡγησάμην τοῦτο τῷ ἐξουσίαν κατα-

» καταλιπεῖν, ὁπότε γένοιτο δικὴ, εἴτε βουληθείη τῷ παι-
» δίσκῳ ἀπάγειν, εἴτε διαλύσασθαι πρὸς τὸν γένον-
» τας αὐτῷ, χρημάτων, ἢ χαρισάμενος. ἐν δὲ τοῖς
» μεταξὺ χρόνοις, ἐγὼ μὴν εἰς τὰς πολιτικὰς πράξεις
» ἐκκλιθείς, οὐδὲν ἐπὶ τῷ Κλαυδίου πραγμάτων εἰ-
» χον ἐν φροντίδι. τάπερ δή, ὡς ἔοικε, τῷ ἰδίων ἐξεπάζοντι
» βίον καὶ περὶ τῆς παιδίσκης ἡ μείωσις ἀπεδόθη, καθά-
» περ ἐμοὶ πρότερον· καὶ οὐδὲν ἄδικον αἰτιοῦ, τῷ σὺ τὴν
» ἑαυτοῦ θεραπαίνης γενομένην ἀπάγειν βουλόμενος. εἰ
» μὲν οὖν ἀλλήλοις ἔπεισαν αὐτοί, καλῶς ἂν εἶχον· ἐπεὶ
» δὲ εἰς ἀμφισβήτησιν ἦλθε τὸ πρᾶγμα, μάρτυρά τε
» αὐτῷ ταῦτα, καὶ κρίνω εἶναι τὸν τῆς παιδίσκης κύριον.

ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσαν ὅσοι μὲν ἦσαν ἀκέραιοί τε, καὶ τῶν
τὰ δίκαια λεγόντων ἀδάκληοι, τὰς χεῖρας ἀνῆκαν
εἰς τὸν οὐρανόν, ἀνέκραγόν τε ὀδυρμῷ καὶ ἀγωνίᾳ με-
μιγμένῳ κραυγῇ· οἱ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας κόλακες, τὸν
ὑπερεθύμησάν τε καὶ θάρσος ἐμποιῆσαι δυναμένῃ
τοῖς κραδοῦσι φωνῇ. ἠρεθισμένης δὲ τῆς ἀγορᾶς, καὶ
πολυειδῶν γεμούσης λόγων τε καὶ παθῶν, σιωπήν τε
» μετὰ κελεύσας Ἄππιος ἔλεξεν· Εἰ μὴ παύσεσθε
» στασιάζοντες τὴν πόλιν, καὶ ἀντιστρατηγοῦντες ἡμῖν οἱ
» παρὰ τοῦ, καὶ μηδαμῇ χρήσιμοι, μήτε ἐν εἰρήνῃ,
» μήτε ἐν πολέμοις, ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης σωφρονιοῦντες
» εἴσεσθε. μὴ τούτοις οἴεσθε τοὺς ὑπὲρ τῶν Καπιτωλίου καὶ τῆς
» ἄκρας φρουροὺς ὑπὲρ τοῦ ἔξωθεν πολεμίους ἡμῖν πα-
» ρασκευάσαι μόνον, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἔνδον ἀνασκήπτειν
» νοις, καὶ πρῶτα σπεύσας τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐά-
» σω. γνώμην ἣν λαβόντες χρείττονα ἧς ἔχετε νῦν, ἄπιτε
» οἷς μή τι πρᾶγμα, καὶ πράττετε τὰ ἑαυτῶν, εἰ φρο-
» νεῖτε· σὺ δ' ἄγου τὴν παιδίσκην ἔχων, Κλαύδιε, μη-
» δένα δεδοικώς, δι' ἀγορᾶς· οἱ γὰρ Ἀππίου σε πρέπε-
» ψουσι δώδεκα πελέκεις. ὡς δ' ταῦτα εἶπεν, οἱ μὲν
δῆμοι γένοιντο, καὶ τὰ μέτωπα παίοντες, καὶ τὰ δάκρυα
κατέχειν οὐ δυνάμενοι, παρεχώρησαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς. ὁ
δὲ Κλαύδιος ἀπῆγε τὸν παῖδα τοῦ πατρὸς περιπε-
πλεγμένην καὶ καταφιλοῦσαν, καὶ τῇ ἡδίστῃ φωνῇ
ἀνακαλοῦσαν. ἐν τοιούτοις δὲ κακοῖς δεργίνιος ὢν, ἔρ-
γον εἰς νοῦν βαρὺ, παρὰ μὲν παλαίπωρον καὶ πικρὸν,
ἐλευθέρῳ δὲ ἀνδρὶ καὶ μεγαλόφρονι πρέπον. αἰτησά-
μενος γὰρ ἐξουσίαν ἀσπάσασθαι τὸν θυγατέρα τοῖς
τελευταίοις ἀσπασμοῖς ἐν ἐξουσίᾳ, καὶ διαλεχθῆ-
ναι μόνη μόνος ὁπόσα βούλεται, πρὶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς
αὐτὸν ἀπαχθῆναι, συγχωρήσαντος τοῦ στρατηγοῦ, καὶ
τῶν ἐχθρῶν μικρὸν ἀναχωρησάντων, ὑπολαβὼν

esset, liberum relinquere, mallet ne puellam asserere, an cum iis a quibus educaretur paciſci, eamque illis vel pretio tradere, vel donare. Interea tēporis mihi ciuilibus negotiis implicato, cura de Claudii rebus plane excidit. Ipſi vero fortunas ſuas rimanti, vt par eſt, indicium de puella defertur, vt antea mihi. ita vt nihil iniuſti poſtulet, dum ancillæ ſuæ natam aſſerere vult. Si ergo alter alterius rationibus pſuaſus ceſſiſſet, bene eſſet: quoniam vero in cōtrouerſiam res venit, ego & hoc teſtimoniū ei perhibeo, & puellæ dominum eum eſſe iudico.

His auditis, quotquot erant integris iudiciis, & iuſtę cauſſæ aduocati, ſublatis in cælum manibus, mixtum ploratu & indignatione clamorem ſuſtulerunt: at qui paucorum dominatui adulabātur, talem edidere vocem quæ victores inhortari atque animare poſſet. Ita concitato foro variiſque tum ſermonibus tum affectibus fluctuante, Appius imperato ſilentio: Ni deſieritis, inquit, ſeditiones per vrbem ſerere, atq; imperio noſtro, velut oppoſiti nobis imperatores, obſiſtere, turbulenti homines, quorum nullus vllibi vſus eſt, nec pacis nec belli temporibus; neceſſitate caſtigati cedetis. ne putetis præſidiarios illos Capitolio & arci impoſitos, tātum aduerſus externos hoſtes nobis comparatos eſſe, permiſſurosque vt vos intra mœnia deſidentes totum reip. ſtatum inficiatis. Quare meliorem quam nunc geritis mentem induite; & abite quibus nihil *hic* eſt negotii; veſtrasque res agite, ſi ſapitis. Tu vero, Claudi, puellam tibi habe, nec quemquam metuens, per forum abduc. nam Appii te duodecim ſecures deducent. Quæ cum dixiſſet, ceteri gementes & frontem ferientes, nec lacrymas cohibere valentes, e foro exceſſerunt. Claudius vero puellam abduxit, herentem in patris amplexibus, eumque deoſculantem, & ſuauiſſimis vocibus appellantem. In eiusmodi malis cōſtitutus Virginius, facinus animo agitat patri quidē calamitoſum atque acerbum, ſed ingenuo ac magnanimo viro dignū. cum enim poſtulaſſet vt per magiſtratum ſibi liceret filiam vltimis amplexibus ſalutare, & ſoli cum ſola colloqui quæ vellet, antequam e foro abduceretur, permittēte prætore, & paululū recedentib. aduerſariis, deficientē viribus,

defluentemq; ac prensantem sustentans, aliquantulum recreabat, & deosculans, lacrymarum riuos *e genis* abstergebat. deinde paululum progressus, cum ad officinam coquinariã appropinquasset, abreptũ e mensa cultrum filiæ per viscera adegit; hoc solũ effatus: Liberam te pudicamq; filia, ad maiores sub terrã demitto. viuenti enim neutrũ horũ licuisset per tyrannũ. Ibi coorto clamore, cum cruento cultro, cruentus & ipse toto corpore, (quippe quem filiæ trãsfossio sanguine respersérat) furibundus per vrbem discurrit, ciuesq; ad libertatem vocat. tandem per portas elapsus, equum qui paratus eum exspectabat, conscendit, atq; in castra contendit, Icilio & Numitorio (qui *duo* adolescẽtes eum e castris arcessierãt) tunc quoq; deducentibus. & sequebatur eos etiam alia plebeiorum turba nõ exigua: ita vt vniuersi essent circiter quadringẽti. Appius vero vt virginis casum cognouit, e sella exsilit, & Virginium insequi statuit, multa indecenter & dicens & faciẽs. Sed cum circumstantes amici monerent nequid delicti admitteret, *domũ* cunctis succensens abiit. Vix domũ peruenerat cum quidã e sodalib. nuntiant circum virginis cadauer stare Iciliũ spõsum & Numitorium auunculũ, cum ceteris sodalibus & cognatis, fandaq; & nefanda contra eum spargere, plebemq; ad libertatẽ vocare. Ibi ille, vt ira adhuc ęstuabat, lictores quosdam mittit, vociferãtesq; in carcerem abduci iubet, & cadauer e foro trãsferri: rem faciens amentissimã, temporibusq; illis minime conuenientem. cum enim deleniendus esset populus iusta de caussa irritatus, cedendumq; tunc tẽporis, postmodũ vero partim defensione, partim deprecatione, partim aliis officiis reconcilianda gratia, ille violentiorẽ rationem secutus, eos ad desperatã adegit audaciam. nec enim defunctæ cadauer trahi, aut illos in carcerem abduci patiebantur; sed se inuicem inclamantes, in vim parantes irruebant, pulsatosque ac verberatos e foro eiiciebant. ita vt Appius his auditis coactus fuerit cum sodalium & clientum manu in forum cõtendere, verberib. summoueri iussis siqui per vias obstarent. Quo eius cõsilio cognito, Valerius & Horatius,

Appius & amoris fructu priuatur, & aduersa experitur omnia, obstante Valerio & Horatio.

εἰς τ̃ ἐκλυομένω τε καὶ καταῤῥέοντα καὶ καίεσθαι,
τέως μὲν ἀνεκαλεῖτό τε καὶ καθεφίλκ, καὶ τὰς λιβάδας ἐξέματτε τ̃ν δακρύων· ἔπειτα κατ̃ μικρὸν ὑπάγων, ὡς ἐγγὺς ἦν ἐργαστηρίου μαγειικοῦ, μάχαιραν ἐξαρπάσας ἀπὸ τ̃ς τραπέζης, παῖ φησὶ τὴν θυγατέρα ἀγὼ τ̃ν ἀπολάψων, τοσοῦτον εἰπών· Ἐλευθέραν σὲ καὶ ἀνήμονα, τέκνον, ἀποστέλλω τοῖς καθ' ἡμῶν προγόνοις· ζώσῃ γὰ ταῦτα οὐκ ἐξῆν ἀμφοτέροις, ἀλλὰ τ̃ τύραννον. κραυγ̃ς δ' ἠμοιμένης, ἡμαιμένω ἔχων τὴν μάχαιραν, καὶ ὅπως δύναμενος αἵματος γεμοῦντος, ὁ προσέφυσεν αὐτὸν ἡ σφαγὴ τ̃ χέρης, ἔθει διὰ τ̃ς πόλεως ἐμμανὴς, ὅπῃ τὴν ἐλευθερίαν τ̃ς πολίτας καλῶν. διεκπαισάμενος δ' τὰς πύλας, ἀνέβη τ̃ ἵππον ὃς ἦν παρεσκευασμένος αὐτῷ, καὶ ξυνέτεινεν ὅπῃ τὸ στρατόπεδον, Ἰκιλίου τε καὶ Νομιτορείου, τ̃ν ἀγαπητῶν αὐτὸν ἐκ τ̃ χάρακος νεανίσκων, καὶ τότε συμπροσπεμπόντων. ἠκολούθει δ' αὐτ̃ς καὶ δ̃μος ὄχλος δημοτ̃ν οὐκ ὀλίγος· ὥστε τὸς σύμπαντας ἀμφὶ τεταρακοσίους γενέσθαι. ὁ δὲ Ἄππιος ὡς τὸ πρὸς τὴν χάριν ἐπέγνω πάθος, ἀναπηδ̃ τε ἀπὸ τ̃ δίφρου, καὶ διώκειν τ̃ Οὐεργίνιον ἐβούλετο, πολλὰ καὶ λέγων καὶ προφέρων ἄκοσμα. πεισάντων δ' αὐτὸν τ̃ν φίλων, καὶ μηδὲν ἁμαρτάνειν ἀξιούντων, ἀπῇ πρὸς ἀπόνοιαν ἀγωνιῶν. ἤδη δὲ αὐτ̃ κατ' οἰκίαν ὄντι προσαγγέλλουσι τ̃ν ἑταίρων τινὲς, ὅτι περὶ τὸ σ̃μα τ̃ς χάρης Ἰκίλιός τε ὁ κηδεστ̃ς, καὶ Νομιτόριος ὁ θεῖος, σὺν τοῖς δ̃μοις ἑταίρης τε καὶ συγγενέσιν ἑστῶτες, ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα κατ' αὐτ̃ λέγουσι, καὶ καλοῦσι τὸν δ̃μον ὅπῃ τὴν ἐλευθερίαν. ὁ δ' ὑπ' ὀργ̃ς ὡς εἶχε πέμπει τ̃ν ῥαβδούχων τινὰς, κελεύσας ἀπάγειν εἰς τὸ δεσμωτήριον τὸς κεκραγότας, καὶ τὸ σ̃μα μεταφέρειν ἐκ τ̃ς ἀγορ̃ς· ἀφεσταότων πρ̃γμα ποιῶν, καὶ τοῖς τότε καιροῖς ἥκιστα πρέπον. δέον γὰρ ἀποτρέπειν τ̃ ὄχλον δι' ὀργ̃ς εἰληφότα δικαίαν πρόφασιν, εἴξαντα δ' ἐν τῷ παραχρ̃μα χρόνῳ, ὕστερον τὰ μὲν ἀπολογούμενον, τὰ δὲ παραιτούμενον, τὰ δ' ἑτέραις τισὶν εὐεργεσίαις διαλαβόντα, ὅπῃ τὸ βιαιότερον ἐνεχθεὶς, εἰς ἀπόνοιαν ἐξέκλινεν αὐτὸς πρᾶξαι. οὐ γὰρ ἠνέσχοντο τ̃ προδόσθαι μόνων ἕλκειν τὴν νεκρὸν, ἢ τὸς ἄνδρας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγειν, ἀλλ' ἐμβοήσαντες ἑαυτοῖς σὺν ὠθισμῷ τε καὶ πληγῇ τ̃ν βιαζομένων, ἐξέβαλον αὐτοὺς ἐκ τ̃ς ἀγορ̃ς. ὥστε ἐξαγγελθὲν ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἄππιος ἅμα συνήθεσι ἑταίροις καὶ πελάταις εἰς τὴν ἀγορὰν παρῄει, πᾶν κελεύων καὶ ἀνείργειν ἐκ ποδῶν τὸς ἐν τοῖς γενεσίοις. πυθόμενοι δ' τὴν ἄφνοιαν αὐτ̃ τ̃ς ἐξόδου Δημέριός τε καὶ Ὀράτιος,

οἷς ἔφην

ρεῖς ἔφιω ἡγεμονικωτάτοις εἶ τῶν ἀντιποιουμένων τ ἐλευθερίας, πολλῷ μὲν ἀγαθὴν νεότητα τοῖς αὐτοῦ ἀναγκαίοις, ἱσαν δὲ καὶ νεκρῷ. καὶ ὅπως πλησίον αὐτῷ οἱ περὶ τ Ἄππιον ἐγίνοντο, πρῶτον μὲν εἰς λόγους ἐπαγθεῖς καὶ προπηλακισμοὺς κατ τ ὀξουσίας αὐτ ἐχώρουν, ἔπραττον καὶ τὰ ἔργα ὁμοια τοῖς λόγοις παρεῖχοντο, παρόντες τε καὶ ἀναδέποντες τὰς ὁμοσπλαγχνίας. ὁ δὲ Ἄππιος ἀδημονῶν ὅτι ὧν παρ ἐλπίδα τ κωλύσεως, καὶ οὐκ ἔχων ὅ τι χρήσοιτο τοῖς ἀνδράσι, τ ὀλεθριωτάτην ἔγνω βαδίζειν ὁδόν. ὡς γὰρ ἐπὶ τ πλήθους αὐτῷ σχεμένοντος οἰκείου, ἀναβὰς ὅπου τ Ἡφαίστου ἱερὸν, ἐκάλει τ δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ κατηγορεῖν ἐπειρᾶτο τ ἀνδρῶν παρανομίαν τε καὶ ὕβριν, ἐξουσίᾳ δημαρχικῇ καὶ ἐλπίδι κούφῃ ἐπαιρόμενος, ὅτι σωματοφυλακήσας ὁ δῆμος αὐτῷ παρήσει ῥίψαι τοὺς ἀνδρας κατ τ πέτρας. οἱ γὰρ περὶ τ Ὀνηέσιον, ἕτερον τόπον τῆς ἀγορᾶς καταλαβόμενοι, καὶ ὃ μῶμα τ παρθένων ἔντες ὅλην ὑπὸ πόνων ὀφθήσεσθαι ἔμελλεν, ἑτέραν σωτῆρον ἐκκλησίαν, καὶ πολλῷ ἐποιοῦντο τ τε Ἀππίου καὶ τ δημάρχων ὀλιγαρχῶν κατηγορίαν· ἔμελλέ τε, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, οὗ μὲν ὃ ἀξίωμα τ ἀνδρῶν, οὗ γὰρ ὁ τῆς χώρης ἔλεος, ἀφανὰ καὶ πέρα δεινῶν ἀφῆκε ὃ ἀτυχὲς κάλλος τ παθούσης, οὗ γὰρ αὐτὸς ὁ τ ἀρχαίας καταστάσεως πόθος εἰς ταύτην ἐκκλησίαν τῶν παλαιῶν, πλείους τ ἑτέρων σωάξειν· ὥστε ὀλίγους τινὰς ὑπολειφθῆναι περὶ τ Ἄππιον, αὐτοὺς δὴ τοὺς ὀλιγαρχικούς· ἐν οἷς ἦσαν τινὲς οὐκέτι τ ὀλιγαρχικῆς αὐτῶν ἀκροώμενοι, ἀφ᾽ πολλὰς προφάσεις, ἀλλ᾽ εἰ ἡμοῖτ᾽ ἰσχυρὰ τὰ τ ἐναντίων, ἀσμένοι χωρήσειν ἐπ᾽ ἐκείνους. ἐρημούμενον γ᾽ θεωρῶν ἑαυτὸν Ἄππιος, ἠναγκάσθη μεταγνῶναι, καὶ ἀπελθεῖν οὐκ τ ἀγορᾶς· ὁ καὶ μάλιστα ὤνησεν αὐτόν. ὑποδυομένου γὰρ ὑπὸ τ δημοτικοῦ πλήθους, καλὰς ἔπεσεν αὐτῷ τὰς δίκας. μετ τ τὸ ἐξουσίας ὅσης ἐβούλοντο ἰσχύοντες οἱ περὶ τ Ὀνηέσιον, ἐνεφορεῖτο τ κατ᾽ ὀλιγαρχίας λόγων, καὶ τὰς ἐπιδιαζούσας ὀξυδημαγωγίαν. ἔτι γὰρ μᾶλλον ὀξυλλοφίσαν τ πολιτικὴν ὄχλον οἱ τ κόρης συλλήψεις, κλίνας τε κομίσαντες εἰς τ ἀγοράν, καὶ τ δίφρον κόσμον τ ὑποπτάφιον οἷς ἐδιώκοντο πολυτελέστατον παρασκευάσαντες, καὶ τ ἐκφοράν· σώματος ἀφ᾽ τ ὑποφαινομένων τῆς πόλεως ποιησάμενοι γενομένων, ὅθεν ὑπὸ πλείστων ὀφθήσεσθαι ἔμελλον. ἐξεπήδων γὰρ ἐκ τ οἰκιῶν γυναῖκές τε καὶ παρθένοι ὃ πάθος ἀποδυρόμεναι, αἱ μὲν ἀνθη καὶ στεφάνους βάλλουσαι κατ τῆς κλίνης, αἱ δὲ τελαμῶνας ἢ μί-

quos supra dixi potissimos fuisse duces eorum qui libertatem assertã cuperent, cum magna & forti iuuenum manu, qua se stiparant, ante cadauer consistunt. cumque Appius cum suis appropinquasset, primum verbis infestis probrisq; licentiam illorum incessebant: deinde facta quoq; dictis similia edentes, cædebant ac prosternebant siqui congrederentur. Ibi Appius insperato isto obstaculo perturbatus, quum nullum contra aduersarios suppeteret adiumentum, præsentissimam exitii viã inire statuit. nam perinde ac si plebs etiamnũ eius partibus adhereret, in Vulcani fanum ascendebat; & aduocato in concionẽ populo, conabatur illos accusare iniuriose petulanterq; læsæ maiestatis: tribunitia nimirum potestate fretus, ac sperans populum secum indignaturum, & permissurum vt illos de saxo *Tarpeio* deiiceret. Sed Valerius cũ suis alia fori parte occupata, virginisque cadauere posito vbi ab omnibus posset cõspici, & ipsi concionem sibi cõuocarunt, prolixeq; Appiũ & ceteros decemuiros accusarunt. quã concionem, vt verisimile est, partim virorum dignitas, partim miseratio virginis, quæ atroci & plusquam atroci casu ob infelicem formam perierat, partim pristini status desiderium, altera longe frequentiorem reddidit: ita vt pauci apud Appium remanerent, ii nimirum qui paucorum dominatui studerent: atque inter hosipsos nonnulli parum æquas eorum dominatui præbebant aures, multasque ob caussas, si aduersæ factionis vires crescerent, in eorum partes concedere cupiebant. Appius vt se deseri vidit, coactus est mutata sententia ex foro discedere. quod ei maximopere profuit. nam si a plebe correptus fuisset, præclaras eis pœnas luisset. Post hæc Valerius cum suis potitus quanta vellet potestate, prolixe in illum paucorum dominatum inuehebatur, & siquorum animi adhuc hererent dubii, eos populari oratione in partes suas pertrahebat. Sed lõge adhuc magis multitudinis animos abalienabant puellæ propinqui, dum allata in forum lectica, ceteroq; funebri ornatu quã poterant sumptuosissime cõparato, cadauer per celeberrimas vrbis vias efferebant; vt exsequiæ spectari a plurimis possent. nam prosiliebãt ex ædibus tum mulieres tum virgines; casumq; lamentantes, aliæ flores & coronas in lectică cõiiciebant, aliæ fascias & vit-

tas, aliæ virginales e coma lusus, nonnullæ etiam defectos e crinium plexu concinnos. virilis quoq; sexus bona pars acceptis ex proxima quaq; officina aliis pretio, aliis precario, conuenientibus munusculis exsequias cõdecorabãt. ita vt funeris istius fama per totam vrbem celebraretur, omnesq; illum paucorum dominatũ antiquari cuperent. Sed qui isti dominatui fauebant, quod armati essent, magnum illis metum incutiebant: & Valerius cũ suis nolebat ciuili sanguine litem dirimere. Interea vero dum in his turbis erãt res vrbanæ, Virginius, quẽ dixi sua manu interemisse filiã, laxatis equo habenis, circa luminum accẽsionem in castra ad Algidum peruenit, eo habitu quo ex vrbe profugerat, toto scilicet corpore cruentatus, & cultrũ coquinarium manu tenens. Quo viso cum procubitores cõiectare non possent quid ei accidisset, pone sequebantur, vt magna atq; atrocia audituri. Ille aliquamdiu flẽs pergebat, obuiisq; vt sequerẽtur, signum dabat. procurrebant autem ex tentoriis quæ præteribat inter cœnandum omnes cõfertim, cum lucernis & facibus; atq; isto tumultu anxii, eũ circumquaq; sequebantur. Postquã vero in patentem castrorũ locum peruenit, stans sublimior, vt ab omnibus conspiceretur, denarrabat quibus inuolutus esset calamitatibus, testes citans eos qui ex vrbe secum aduenerant. Vt vero multos animaduertit lamentantes & lacrymantes, supplex rogabat ne se inultum sinerent, patriamq; in contumeliis desererent. Quę cũ dixisset, effecissetq; vt omnes magnopere audire cuperent, & in dicẽdo progredi iuberent: cœpit aliquanto confidentius paucorum dominatum carpere: ac primum narrauit decemuiros multis facultates suas ademisse, multorum corpora fœdis verberibus laceraſſe; permultos etiam coegisse ex patria profugere, licet nihil patrassent maleficii: quin & matronas violasse, nubilesq; virgines rapuisse, & ingenuis pueris probra intulisse: demũ cõmemoratis etiã ceteris eorum iniquitatib. & crudelitatibus, Atq; his probris, inquit, nos afficiunt qui neq; ex legis præscripto, neq; senatus decreto, aut populi pmissu magistratũ gerunt; (nã annuum eis po-

ρας, αἱ δὲ ἀθύρματα κόμης παρθενικὰ, καὶ πολλαὶ νέες καὶ πλοκάμων ἀποκειράμεναι βοστρύχους· ἄνδρες τε συχνοὶ λαμβάνοντες ἐκ τῶν πλησίον ἐργαστηρίων, τὰ μὲν ὠνῇ, τὰ δὲ χάριτι, συνεπεκόσμουν τοῖς τοιούτοις φόροις δωρήμασι τὴν ἐκκομιδήν. ὥστε πολὺν ἀνὰ τὴν πόλιν γενέσθαι τὸν κῆδος, καὶ τοιαύτην ἄπωθεν λαβεῖν τῆς τῶν ὀλιγαρχῶν καταλύσεως. ἀλλ' οἱ φρονοῦντες τὰ τῆς ὀλιγαρχίας, ὅπλα ἔχοντες, μέγα παρεῖχον αὐτοῖς δέος. οἵ τε πεὶ τὸν Ὀδηέριον οὐκ ἠξίουν ἅμαλλι πολιτικῷ τὸ νεῖκος διαιρεῖν. τὰ μὲν δὴ κατ' τὴν πόλιν ἐν τοιαύταις ἦν παραχαῖς. Βεργίνιος δὲ, ὃν ἔφην αὐτόχειρα γενέσθαι τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς, ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνων τὸν ἵππον, ἀφικνεῖται παρὰ λύχνων ἁφὰς ὅπου τὸν στρατὸν Ἀλγιδῷ κάρηνα, τοιοῦτος οἷος ἐκ τῆς πόλεως ἐξέδραμεν, ἅμαλλι πεφυρμένος ἅπας, καὶ τὴν μαχαιρικὴν μάχαιραν ἀφ' ἁρπῆς ἔχων. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ στρατῷ τῷ τραπέδου τὰς φυλακὰς φυλάττοντες, ἐν ἀπόρῳ τε ἦσαν ὅ τι πέποιηνται εἰκάσαι, καὶ παρηκολούθουν ὡς ἀκουσόμενοι μέγα στρατήγημα καὶ δεινόν. ὁ δὲ πέως μὲν ἐπορεύετο κλαίων, καὶ δεικνύμενον τοῖς ὁμόσε χωροῦσιν ἀκολουθεῖν. ἐξέφερον δὲ ἐκ τῶν σκηνῶν ἃς διεπορεύετο, μεταξὺ δειπνοῦντες ἄπωθεν ἀνδρες, φανοὺς ἔχοντες καὶ λαμπάδας, ἀγωνίας πλήρεις καὶ θορύβων· στρατευόμενοι στρατὸν αὐτὸν ἠκολούθουν. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν ἀναπεπταμένον τῷ τραπέδου τόπον ἦλθεν, ὅπου μελεώτου τὰς λύας, ὥσθ' ὑπὸ πάντων ὁρᾶσθαι, διηγεῖτο τὰς καταλαβούσας αὐτὸν συμφορὰς, μάρτυρας τῶν λόγων παρεχόμενος τοὺς σὺν αὐτῷ παρόντας ἐκ τῆς πόλεως. ὡς δὲ κατέμαθεν ὀλοφυρομένους τε πολλοὺς καὶ δακρύοντας, εἰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις αὐτῶν ἐτράπετο, μὴ περιιδεῖν μήτ' αὐτὸν ἀτιμώρητον γενόμενον, μήτε τὴν πατρίδα στρατηλατούμενον. λέγειν δὲ αὐτῷ ταῦτα πολὺ τὸ βουλόμενον ἐξ ἀπάντων ἀκούειν καὶ ὑπακουόμενον λέγειν ἐγίνετο. διηρτοι καὶ θρασύτερον ἤδη καθίστατο τῆς ὀλιγαρχίας. διεξιὼν δὲ ὡς πολλῶν μὲν ἀφείλοντο τὰς οὐσίας οἱ δέκα, πολλῶν δὲ πληγὰς ἐνέσαντο τὰ σώματα, παμπόλλοις δὲ φυγεῖν ἐπέβαλον ἐκ τῆς πατρίδος οὐδὲν ἀδικήσαντας, γυναικῶν δὲ ὕβρεις, καὶ παρθένων ὑπεγάμους ἁρπαγὰς, καὶ παίδων ἐλευθέρων στρατηλατισμοὺς, καὶ τὰς δίκας αὐτῶν παρανομίας τε καὶ ὠμότητας ἐκλογιζόμενος· καὶ ταῦτ', ἔφη, στρατηλατίζουσιν ἡμᾶς οἱ μήτε νόμῳ τῷ ὄντι ἐξουσίαν ἔχοντες, μήτε ψηφίσματι βουλῆς, ἢ δήμου συνάρημα λαβόντες· ὁ γὰρ ἐνιαύσιος ἀρχὴ τῆς ἀρ-

χῆς χρό-

» χῆς χρόνος, ὃν ἐγὼ αὐτοῖς ἀρξάντας, ἑτέροις παρα-
» δοῦναι τὰ κοινὰ, παρελήλυθεν· ἀλλ' οὐκ ἔτι βιαστοῦ
» τινος, πολλῷ δ' ἧττον καὶ μαλακίαν καταγνόντες
» ἡμῶν, ὥσπερ γυναικῶν. εἰσελθέτω δὴ λογισμὸς ἕκα-
» στον ὑμῶν ὧν τε αὐτὸς πέπονθε, καὶ ὧν οἶδεν ἑτέρους πα-
» θόντας· καὶ εἴ τις ὑμῶν δελεαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἡδοναῖς
» ἢ χάρισιν, ἃ πεφόβηται τὴν ὀλιγαρχίαν, σοὶ δέδοι-
» κε μὴ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἔλθοι πολίτης τὰ δυνατὰ μα-
» θὼν ὅτι τυράννοις σοὶ μὲν πιστὸν, ἀλλ' οὐκ εὔνοιάς οὐκ τῶν
» κρατούντων δίδονται πᾶσι χάριτες, καὶ πρῶτα τὰ ὅμοια τοῖς
» τοιούτοις, μεταγνώτω· καὶ μιᾷ διανοίᾳ χρησάμενοι πρῶ-
» τες, ἐλευθεροῦτε ἀπὸ τῶν τυράννων τὴν πατρίδα, ἣν ἥ
» θεῶν τε ἱερὰ ἵδρυται, καὶ θῆκαι προγόνων εἰσὶν, οἷς ὑ-
» μεῖς ἅμα τε μητρὶ θεοῖς, καὶ γηραιοῖ πατρὶ, θρέψα πολ-
» λὰ καὶ ἄξια τῶν πόνων ἀπαιτοῦντες, γυναῖκές τε καὶ
» νόμους ἐγγυηθεῖσαι, καὶ θυγατέρες ὑπάγαμοι φερνίδος
» ἀμοιβὰς δεόμεναι τοῖς ἔχουσι, καὶ γενεὰ παίδων ἀρρέ-
» νων, οἷς ὀφείλεται δίκαια φύσεως προγόνων. οἰκίας γὰρ
» δὴ καὶ κλῆσις καὶ χρήματα σοὶ πολλοῖς κεκτημένοις
» πόνοις ὑπὸ πατέρων καὶ ὑμῶν αὐτῶν σωπῶ· ὧν ὑμῖν
» οὐδὲν ἔξεστι βεβαίως ἔχειν, ἕως ἂν ὑπὸ τῶν δέκα τυ-
» ραννῆτε. οὔτε θρεφόντων, οὔτε γυναίων ὄντων ἀνδρῶ-
» πων, τὰ μὲν ἀλλότρια κτᾶσθαι δι' ἀνδραγαθίαν, τὰ
» δὲ οἰκεῖα προϊεμένους ἀπολύμενα διὰ μαλακίαν. ἀλλὰ
» πρὸς μὲν Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους καὶ Σαβίνους καὶ τοὺς
» πλησιόχθους ἄπαντας πολεμεῖν μακροὺς καὶ ἀδιαλείπτους
» πολέμους ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πρὸς δὲ τοὺς
» τῶνδε νόμον ἄρχοντας ὑμῶν μὴ θέλειν ἅπασι τὰ ὅ-
» πλα, ὑπὲρ ἀσφαλείας τε καὶ ἐλευθερίας. οὐκ ἀνα-
» λήψεσθε τὸ φρόνημα τῆς πατρίδος; οὐ τῶνδε ἡσθήσεται
» λογισμὸς ὑμῖν τῆς ἀρετῆς τῶν γενέων ἄξιος, οἳ διὰ
» μιᾶς γυναικὸς ὕβριν ὑφ' ἑνὸς τῶν Ταρκυνίου παίδων
» ὑβριζόντων, καὶ διὰ τὴν ξυμφορὰν ταύτην ἑαυτοῖς διά-
» φορον, ὑπερήμυναν· οὕτως ἠγανάκτησαν ὑπὲρ τοῦ πάθους, καὶ
» παρωξύνθησαν, καὶ κοινὴν ἀπόνοιαν ἠνέσαντο τὴν ὕ-
» βριν, ὥστε οὐ μόνον Ταρκύνιον ἐξέβαλον ἐκ τῆς πόλε-
» ως, ἀλλὰ καὶ τὸ βασιλικὸν πολίτευμα κατέλυσαν, καὶ
» τὸ λοιπὸν ἀπεῖπον, μηδένα Ῥωμαίων ἄρχειν διὰ βίᾳ
» τὴν ἀνυπεύθυνον ἀρχήν. αὐτοί τε τοῖς μετέπειτα ὁμό-
» σαντες ὅρκους, καὶ κατὰ τῶν ἐκγόνων ἀρὰς, ἐάν τι τῶνδε
» τούτων ποιῶσι, κατασεσάμενοι. ἔπειτ' ἐκεῖνοι μὲν ἑνὸς
» ὄκνου ἕνεκα ἀκολάστου μειρακίου τυραννικὴν ὕβριν
» εἰς ἓν σῶμα ἐλεύθερον γνωμένην· ὑμᾶς δ' ὑπομενεῖτε
» πολυκέφαλον τυραννίδα πάσῃ τῶνδε νομίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ

testatis tẽpus, quo exacto aliis remp. tradere debebãt, elapsum est) sed violentissima ratione *imperium sibi vsurpãt*: qua re magnæ timiditatis ac mollitiei nos arguunt, perinde ac mulieres. Itaq; vnusquisq; vestrum reputet secum quæ partim ipse perpessus sit, partim alios perpessos viderit. ac siquis vestrum deliciis aut obsequiis ab eis inescatus, nihil sibi timet a paucorum dominatu, nec veretur ne ad se quoq; progressũ temporis mala pertingant, cogitet nihil in tyrannis esse fidei, nec fauore a potentibus cõferri gratias; consideratisq; his & consimilibus aliis, mutet sententiam. Vnam omnes mentem induite, concordesq; a tyrannis liberate patriam; in qua & fana deorũ sunt, & monumenta maiorum, quos vos proxime secundum deos honoratis; & grandæui patres, multa & condigna educationis ac laborum præmia repoſcentes; vxoresq; legitimo ritu iunctæ; & filiæ nubiles, non exiguam parentibus curam afferentes; necnon masculæ proles, cui auitæ propagationis iura debẽtur. taceo domos, patrimonia, pecunias: quæ vt magno labore a patribus & vobis ipsis parta sunt, ita nihil eorum firmiter a vobis possideri poterit, dũ sub decemuirorum tyrannide fueritis. Nec cordatorum aut generosorum hominum est, aliena per fortitudinem acquirere, & *interim* domesticorum interitum per mollitiem negligere: atque aduersus Æquos, Volscos, Sabinos, finitimosq; omnes diuturna & perpetua bella pro imperio ac principatu gerere; nec contra eos qui præter leges vobis imperãt, arma pro incolumitate ac libertate velle sumere. Non resumetis animos patrios? nõ subibit vos maiorũ virtutib. digna cogitatio; qui ob vnius mulieris cõtumeliam, quæ a Sexto Tarquinio vim passa, ob probrũ istud manus sibi intulerat, rei indignitate adeo exacerbati sunt, vt cõmunem omniũ iniuriã esse rati, non modo Tarquinios ex vrbe eiecerint, sed etiam regium imperium antiquarint, atq; in posterum vetuerint nequis apud Romanos per totam vitam absolutum imperiũ gereret: & tũ ipsi se grauissimis iuramentis obstrinxerunt, tum nepotes etiam diris imprecationibus deuouerunt, siquid cõtra facerent. Ac cum illi vnius libidinosi adolescentis tyrannicã contumeliam vni ingenuo corpori illatam non tulerint, nos tolerabimus multorũ capitum tyrannidẽ, omne iniquitatis & nequitiæ genus

exercentẽ, ac magis ẽt exercituram, ſi nunc patiamini. Nõ mihi ſoli filia fuit pulchritudine præſtans aliis; quam aperte violare ac conſtuprare conatus eſt Appius: ſed veſtrum ẽt multi, alii filias, alii vxores, alii adoleſcentes habent elegãtes quib. quid obſtabit quo minus ab alio quopiam decẽ tyrãnorum, aut ab ipſo Appio, eadem inferantur probra? niſi forte deorũ aliquis vobis ſpondet, ſi hanc meam calamitatem inultam ſiueritis, nõ ad multos veſtrum progreſſura huiuſmodi mala, ſed in mea filia conquieturum tyrannicum amorem, a reliquis puerorum virginumq; corporibus ſibi temperaturum. Sed hoc tamẽ probe noueritis, magnæ fatuitatis ac vecordiæ eſſe, ſiquis hæc quæ cogito euentura neget. nam infinitæ ſunt tyrannorum cupiditates: nec mirum: quia nec lege coercentur, nec metu. Itaq; tum mea iniuria iuſtis modis vindicata, tũ comparato vobis ipſis aduerſus eadẽ mala tuto præſidio, tandẽ aliquando frena dirumpite, o miſeri; rectisq; oculis ad libertatem reſpicite. ob quam. n. aliã cauſſam grauius indignabimini, quã ob hanc, cum tyranni ciuium filias vt ſeruas abripiunt, & cum flagris ſponſas deducunt? ecquando liberos reſumetis ſpiritus, ſi hoc tẽpus dimittatis quo arma corporib. geritis? ¶ Nondum orationẽ finierat, cum multi acclamant, opemq; in vlciſcẽda iniuria pollicentur. moxq; cẽturiones nominatim vocant, ac rem vrgeri poſtulãt. nec deerant qui prodirent ac propalã auderẽt dicere, ſiqua affecti eſſent iniuria. Quibus cognitis, quinq; legionum duces, de quibus ſupra dixi, veriti nequis e multitudine in ſe fieret impetus, omnes in prætoriũ concurrerũt, & cum amicis deliberarunt an ſuæ factionis manu ſtipati, turbam componerent. vt vero audierunt eos ſe in tentoria recepiſſe, tumultumque ſedatum eſſe, ignorantes pleroſque centuriones ſtatuiſſe clandeſtina conſpiratione ſeceſſionem facere ad vindicãdam patriæ libertatem, decreuerunt, ſimulatque dies illuxiſſet, Virginium turbarum auctorem in cuſtodiam coniicere, & copias e caſtris in hoſtes educere, infeſtisque optimis eorum agris, regionem peruaſtare; de vrbanis autem negotiis ne ſuis quidem amplius permittendum curioſius inquirere; *ſed diſtinendos animos* partim *belli*

χεωμένων, καὶ ἔτι μᾶλλον χρησομένων, ἐὰν τῶν δυνά-
σθαι. οὐκ ἐμοὶ μόνῃ θυγάτηρ ἐλήφθη διαφέρουσα
τῶν ὁμοίων ἑτέρων, ὡς ἀπὸ τοῦ φανερῶς βιάζεσθαι καὶ πα-
ραχίζειν Ἄππιος ἐπεβάλετο, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν εἰσὶ πολ-
λαί, τοῖς μὲν, θυγατέρες, τοῖς δ' γαμεταί, τοῖς δ' νεανίαι
παῖδες ὑπηρετεῖς· οἷς τί κωλύσει παρὰ ἄλλου τινὸς τῶν
δέκα τυράννων, ἢ παρὰ αὐτοῦ Ἀππίου ταῦτα παθεῖν;
εἰ μή τις ἀρα θεῶν ἐστιν ἐγγυητὴς, ὡς ἐκείναις μὲν ταύ-
ταις συμφορὰς ἀπεμφήτους ἐάσηται, ὑφ' ὑμῶν πολ-
λοὺς ταὐτὰ καὶ ὅμοια δράσαι ἤξει, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐμῆς θυγα-
τρὸς ὁ τυραννικὸς ἔρως παρελθὼν στήσεται, καὶ παύσει τὰ
λοιπὰ σώματα παίδων τε καὶ παρθένων σωφρονήσας.
πολλῆς μέντοι μωρίας καὶ σκαιότητος ταῦτ' ἐστὶ καὶ
νοήματα ταῦτα ὡς οὐκ ἔστι, λέγειν. ἀόριστοι γὰρ αἱ τῶν
τυράννων ἐπιθυμίαι, καὶ εἰκὸς, οἷα δὴ μήτε νόμον ἔ-
χουσαι κωλύτην, μήτε φόβον. ἐμοὶ δ' δὴ παρόντες
ὑμφείαν δικάσαι, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἀσφάλειαν, ἵνα μὴ
ταὐτὰ πάθητε, τῶν δρασθέντων, διαρρήξατε ἤ-
δη ποτὲ τοὺς χαλινοὺς, ὦ ἄθλιοι· ἀναβλέψατε ὀρθοῖς
ὄμμασι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. ὅτι γάρ ἑτέρᾳ
προφάσει μᾶλλον ἀγωνιεῖσθε, ἢ ταύτῃ, ὅτε τὰς
τῶν πολιτῶν θυγατέρας ὡς δούλας ἁπάγουσιν οἱ τυ-
ραννοι, καὶ μάστιγων νυμφαγωγοῦσιν; ἐν ποίῳ δὲ
ἐλευθέρῳ φρονήματι ἀνδρὶ φέροιτο χαρᾷ, ὃ νεῶν παρέν-
των ἐν ᾧ τὰ ὅπλα πρὸς τοῖς σώμασιν ἔχετε; ἐπὶ δὲ
αὐτοῦ λέγοντος, ἀνεβόησαν οἱ πολλοὶ, συμφήσειν ὑπο-
μνούμενοι· καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν λόχων ἐξ ὀνόματος
ἐκάλουν, ἀξιοῦντες ἔργου ἔχεσθαι· καὶ ἐκ τοῦ φανε-
ροῦ πολλοὶ παρρησίαν ἐδάρρουν λέγειν εἴ τι δίκαιον ἦσαν
πεπονθότες. μαθόντες δὲ τὰ γινόμενα οἱ πέντε ἄνδρες,
οἷς ἔφην ἡγεῖσθαι τῶν τάγματων, δείσαντες μή τις
ἐπ' αὐτοὺς τῶν ὄχλων ὁρμὴ γένηται, συνέδραμον εἰς
τὸ στρατήγιον πρῶτοι, καὶ μετὰ τῶν φίλων ἐσκέψαντο εἴ
πως παύσουσι τὸν τάραχον, τὰ οἰκεῖα ὅπλα θερα-
πεύσαμενοι. ὡς δ' ἐπύθοντο ἀπελελυθότας εἰς τὰς
σκηνὰς, λήξαντά τε καὶ παυσάμενον τὸν θόρυβον, ἀ-
γνοοῦντες ὅτι τῶν ἑκατοντάρχων τοῖς πλείοσι δεδο-
γμένον ἦν, δι' ἀπορρήτων συνωμοσιῶν ἅπασιν
τοῦτο, καὶ συνελθοῦσιν τὴν πατρίδα, ἐκρι-
ναν, ἐπειδὴ ἡμέρα τάχιστα γένηται, τὸν μὲν ἐκτα-
σόντα τοὺς ὄχλους δεργίνιον συλλαβόντας ἐν τῇ
φυλακῇ, τὰς δὲ δυνάμεις ἀναστήσαντας ἐκ τοῦ χά-
ρακος, ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν κεκα-
κωμένην αὐτῶν τῆς χώρας ἐγκαθημένους δηοῦν· τοῦ
δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει τοιαπομένων μηδὲν τοῖς σφετέ-
ροις ἐπ' ἐξουσίας πολυπραγμονεῖν, τὰ μὲν ἀφ'

ne ſuis quidem amplius permittendum curioſius inquirere; *ſed diſtinendos animos* partim *belli*

τὰς

τὰς ὠφελείας, τὰ ὑ Δρὰ τὰς ἐσομένας ὑπ' αὐτῶν
ἐκπολεμήσεις ἀγῶνας. ἐγίνετο ὑ αὐτοῖς οὐδὲν τῶν ὑκ Δρα-
λογισμοῦ· οὐδὲ τ' Δεργίνιον εἴασθαι οἱ λοχαγοὶ καλέ-
σαντον εἰς τὸ πραίτωριον ἀπελθεῖν, ὑπως πλούσιος μή τι
παθοι δεινόν. ἀλλὰ τὴν Δραληφθεῖσαν λόγον, ὡς ἐπὶ
τὰς πολεμίους ἀγαγεῖν τὰς ὁπλίτας ἐβούλοντο, κατω-
» νείδιζον, λέγοντες, Ὡς καλῶς ἡμῶν ἐστρατηγήκατε καὶ
» τοσοῦτον, ἵνα τὴν νῦν λαβόντες ἐλπίδας ἀγαθυνθῶμεν
» ὑμῖν, οἵτινες ὅσιον οὔπω τοσοῦτον ἕτεροι Ῥωμαίων
» ἡγεμόνες, ἔκ τε αὐτῆς ἄστεως τῆς πόλεως στρατιὰν, καὶ ἀπὸ
» τῶν συμμάχων ἀγείραντες, οὔτε τινα νίκην ἢ βλάβην
» ἐποιήσατε τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἀνανδρίαν τε καὶ ἀπει-
» ρίαν ἀπεδείξατε, κακῶς στρατοπεδευσάμενοι, καὶ τὴν
» ἑαυτῶν χώραν ὡς ὑπὸ τῶν πολεμίων καταδηωθεῖ-
» σαν, πολιορκοῦντες καὶ ἀπορους ἡμᾶς ἐποιήσατε ἀπόντων
» ὅσοις κρατοῦντες τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων ἐνικῶ-
» μεν ταῖς μάχαις, ὅτε ὑμῶν κρείττους ἦσαν οἱ στρατηγοί·
» σκηνάς τε νῦν καθ' ἡμῶν ἁρπάσαι, καὶ σκευὰς καὶ ἀν-
» δράποδα καὶ ὅπλα καὶ χρήματα διηρπακότες, ἔχετε
τὰ ἡμέτερα. ὁ ὑ Δεργίνιος ὑπὸ τῆς ὀργῆς, καὶ ὑκ
τοῦ μηδὲν ἔτι δεδοικέναι τὰς ἡγεμόνας, αὐθαδέστερον
αὐτῶν καθήπτετο, λυμεῶνας καὶ ὀλέθρους τῆς πα-
τρίδος ἀποκαλῶν, καὶ παραινῶν τοῖς λοχαγοῖς ἅπασιν
ἁρπάσαι τὰ σημεῖα οἴκαδε ἀπάγειν τ' στρατιάν. ὀρ-
ρωδούντων δὲ ἔτι τ' πολλῶν τὰ ἱερὰ σημεῖα κινῆσαι, ἔπε-
σπετο τὰς ἡγεμόνας καὶ τὰς στρατηγὰς καταλιπεῖν, ὅτε
ὅσιον οὔτ' ἀσφαλὲς εἶναι νομιζόντων τοῖς πᾶσιν· ὅ τε
νῦν ὅρκος ὁ στρατιωτικὸς, ὃν ἀπόντων μάλιστα ἐμπε-
δοῦσι Ῥωμαῖοι τοῖς στρατηγοῖς, ἀκολουθεῖν κελεύει τὰς
στρατευομένους ὅποι ποτ' ἂν ἄγωσιν· ὁ τε νόμος ἀπο
κλείσιν ἔδωκε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξουσίαν τὰς ἀπειθοῦντας,
ἢ τὰ σημεῖα καταλιπόντας, ἀκρίτους. ταῦτα δὲ βλα-
βείας αὐτοὺς ἔχοντας ὁρῶν Δεργίνιος, ἐδίδασκεν ὅτι λέ-
λυκεν αὐτῶν τ' ὅρκον ὁ νόμος, ὅπου νόμῳ μὴ ἀποδει-
χθέντα δεῖ τ' στρατηγὸν ἀρχὴν τ' δυνάμεων, ἢ ὑ τ' δέκα
ἀνδρῶν ἐξουσία τῷ νόμος ἐῶν, ὑπερβαλλομένη τ' ἐνι-
αύσιον χρόνον, εἰς ὃν ἀπεδείχθη. ὃ ὑ τοῖς μὴ κτ' νόμον
ἄρχουσι ποιῶν ὃ κελεύομενον, οὐκ ἀπείθειαν εἶναι καὶ
ἀσέβειαν, ἀλλ' ἀνοιαν καὶ μανίαν. ταῦτα ἀκούσαντες,
ὀρθῶς λέγεσθαι ἡγούμενοι, καὶ ἀλλήλοις καὶ τοῖς ἀλλή-
λοις, καί τι καὶ θάρσος ὑκ ὀλίγον δαιμονίως λαβόντες, ἀφεῖντο
τὰ σημεῖα, καὶ τοσοῦτον ὑκ τ' χάρακος ἔμελλον ὑ, ὅσον
εἰκὸς ὑν ποικίλοις τε ἤθεσι, καὶ οὐχ ἅπασι τὰ κράτιστα
βουλευομένοις, ἔστιν ἅτινες οἱ μένοντες ἅμα τοῖς ὀλι-
γάρχαις καὶ στρατιῶται καὶ λοχαγοὶ, πλὴν οὐ πολλοί· ὅ

cõmodis, partim quotidianis pro ſua ipſorũ ſalute certaminibus. Sed nihil eorum quæ cogitarãt, efficere potuerũt. nec. n. centuriones Virginiũ, cum arceſſeretur, in prętoriũ abire ſiuerũt; veriti ne q̃d ei accideret mali. quin ẽt interceptum conſiliũ de educendo in hoſtẽ milite, huiuſmodi oratione perſtrinxerunt: Pręclaros ſane vos hactenus imperatores prębuiſtis; vt nunc ẽt *bona* ſpe concepta, vos ſequamur; q̃ cum partim ex ipſa vrbe, partim e ſociis tantũ conflaueritis exercitũ, quãtum nullus inter Romanos duces antehac vmq̃ contraxit, nec victoriam vllam reportaſtis, nec vllum hoſti damnum intuliſtis; ſed imperitiæ *dumtaxat* & ignauiæ ſpecimina exhibuiſtis, dũ & caſtra male poſuiſtis, & veſtra ipſorum regione vt hoſtili deuaſtata, mẽdicos nos atq; omniũ inopes effeciſtis. & quos antea armorũ vi in prœliis ſuperabamus, cum meliores q̃ vos nobis præerãt duces, ii & tropæa contra nos erigunt, & tentoriis, mãcipiis, armis pecuniisq; direptis, noſtra ſibi habẽt. Virginius aũt, partim ira incenſus, partim q̃ nihil amplius duces metueret, contumacius eos inceſſebat, peſtes atq; exitia patriæ appellans, omneſq; centuriones hortans vt ſublatis ſignis domum reducerẽt exercitum. ſed cum pleriq; adhuc verererentur ſacra ſigna mouere, ducumq; & imperatorum deſertionem nemo licitam nec tutã eſſe duceret: (nã militare iuramentũ, q̃d omniũ maxime imperatorib. ſeruãt Romani, militantes ſequi iubet quocumq; *imperatores* duxerint: lexq; ducib. poteſtatem dat indicta cauſſa interficiendi, ſiqui non obtemperent aut ſigna deſerant) Virginius illos hac religione teneri vidẽs, docet eos iureiurando per legem ſolutos eſſe, quia imperatorem qui præſit copiis, legitime creatum eſſe oporteat; decemuiri autẽ præter leges poteſtatem ſibi vſurpẽt, annuum ſcilicet tempus, in quod creati ſint, trãſgreſſi. iis autẽ qui non legitime præſint, imperata facere, non obediẽtiam & pietatem eſſe, ſed amẽtiam & inſaniam. Quibus auditis illi cum recte monere arbitrati, ſe inuicem cohortantur; additaq; ẽt diuinitus neſcio qua fiducia, ſigna tollũt, & e caſtris pergunt. ac licet (vt inter varia ingenia ſolet fieri, dum nõ omnes optima quæq; cogitant) procul dubio aliqui fuerint tũ milites tum centuriones, qui apud decẽuiros permanſerint; non fuit tamen tãtus

Milites Virginii impulſu deſertis decemuiris, in Auentinũ ſecedunt.

eorum numerus, sed alteris lõge minor. Illi ergo e castris egressi, cõtinuata per totum diẽ profectione, sub vesperam in vrbẽ intrarũt, nullo sui aduentus præmisso nuntio. quæ res nõ mediocres intra mœnia turbas cõcitauit, dum *omnibus* hostilẽ exercitum intrasse putãtibus, magnus clamor & incõposita discursatio tota vrbe coorta est. Non diu tamen eæ turbæ durarunt, ita vt inde aliquid mali exstiterit. dũ enim per vicos transibant, clamabant se & amicos esse, & bono reipublicæ aduenisse: nec a verbis discrepabant facta, cum ab omni abstinerent iniuria. & postquam in Auentinum peruenere, (est aũt is collis inter omnes qui Romæ ambitu continentur, castris locãdis maxime idoneus) ad Dianæ fanũ arma posuere. Postridie communito vallo, & rerum summa decem tribunis cõmissa, quorum princeps erat M. Oppius, conquieuerunt. Non multo post ex Fidenatibus quoq; castris, auxilio eis venerũt fortissimi trium agminum centuriones, magnam secum adducẽtes manum: qui cum iamdudum ab imperatorib. suis alienati essent, ex quo illi (vt supra narraui) Siccium legatum interemerant; nec tamen priores secessionem facere auderẽt, quod *altera* quinq; agmina in Algido decemuirorum partes tuerentur, cognita tunc illorũ secessione, id fortunæ beneficiũ gratis animis acceptarunt. præerãt autẽ his quoq; agminib. decẽ tribuni, quos in itinere duces sibi creauerant: inter quos eminebat Sextus Mãlius. Postq̃ vero cõiunxerunt vtrimq; copias, positis armis, viginti tribunis commiserũt quidq̃d ꝑ rep. dicendũ agendumve esset. Porro inter hos viginti, duos eminẽtissimos ceteris velut consules anteire voluerũt, M. Oppium, & Sex. Manliũ. ii constituto ex omnib. centurionib. senatu, cũ iis omnẽ rerũ administrationẽ cõmunicarunt. Cumque mens illorũ adhuc plerisq; incognita esset, Appius, vt qui se harũ turbarũ & malorũ inde secuturorũ auctorẽ esse nosset, nihil pu̯blicorũ negotiorum tractare amplius voluit, sed domi se continuit. At qui cum eo vrbi præfectus erat, Sp. Oppius, principio & ipse consternatus, quasi confestim manus illaturi essẽt inimici, atq; in hoc ipsum venissent, postquam cognouit eos nihil noui moliri, remisso metu, senatum in curiam conuocauit, singulos viritim

πλῆθος, ἀλλ' ἐλάττους ὡς ἀπὸ πολὺ τῶν ἑτέρων. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἐκ τῶν στρατοπέδου, δι' ὅλης ἡμέρας ὁπόσον βαδιζόντες, ἑσπέρας καταλαβούσης παρῆσαν εἰς τὴν πόλιν, οὐδενὸς ἐξαγγείλαντος αὐτῶν τὴν ἔφοδον· καὶ συνεπέσχον τοὺς ἔνδον οὐ μετρίως, πολέμιον οἰομένους στρατὸν εἰσεληλυθέναι· κραυγή τε καὶ δρόμος ἄπακτος διὰ τὴν πόλιν ἦν. οὐ μὴν ὁπόσον γε διέμεινεν ἡ ταραχὴ χρόνον, ὥστε κακόν τι γενέσθαι δι' αὐτήν. διεξιόντες γὰρ τοὺς γειτονικοὺς, ἐβόων ὅτι φίλοι τε εἰσι, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πόλεως εἰσεληλύθασι· καὶ τὰ ἔργα ὅμοια παρεῖχοντο τοῖς λόγοις, ἀδικουμένοις οὐδέν. ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὸν καλούμενον Αὐεντῖνον· ἔστι δὲ τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν τῇ Ῥώμῃ λόφων ἐπιτηδειότατος ἐνστρατοπεδεύεσθαι· ἵδρυτο δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν πάλαι) τὰ ὅπλα. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ κρατυνάμενοι τὸν χάρακα, καὶ χιλιάρχους δέκα τῶν ἑαυτῶν ἀποδείξαντες κυρίους, ὧν ἡγεμὼν ἦν Μάρκος Ὄππιος, ἔλυον ἐφ' ἡσυχίας. ἦκον δὲ αὐτοῖς ὁπόθεν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἀπὸ τῆς ἐν Φιδήνῃ στρατιᾶς οἱ κράτιστοι τῶν τειῶν στρατιωτῶν λοχαγοί, πολλὴν δύναμιν ἐπαγόμενοι, ἀλλοτείως μὲν ἐπὶ πάλαι δεδεγμένοις ὡσὰς τοὺς ἐκεῖ στρατηγούς, ἐξ οὗ Σίκκιον τὸν πρεσβευτὴν ἀπέκτειναν, ὥσπερ ἔφην· δεδοίκοτες δὲ ἀρχὴν τῆς ἀποστάσεως πρότερον, ὡς οἰκείων ὄντων τὴν δεκαδαρχίαν τῶν ἐν Ἀλγιδῷ πέντε στρατιῶν, τότε ὑπὸ τὴν ἐκείνων ἀπόστασιν ἐπέγνωσαν, ἀγαπητῶς δὲ συμβαὰν ἀπὸ τῆς τύχης δεξάμενοι. ἡγεμόνες δὲ καὶ τούτων τῶν στρατευμάτων ἦσαν δέκα χιλίαρχοι κατ' ὁδὸν ἀποδειχθέντες, ὧν ὑπερέβαλε Σέξτος Μάλιος ἀνήρ. ἐπεὶ δὲ συνέμιξαν ἀλλήλοις, θέμενοι τὰ ὅπλα, τοῖς εἴκοσι χιλιάρχοις ἐπέτρεψαν ἅπαντα· ἦν δὲ τῶν εἴκοσι τοὺς ὑπερφανεστάτους ἀπέδειξαν δύο πρεσβεύειν, Μάρκον Ὄππιον, καὶ Σέξτον Μάλιον. οὗτοι βουλευτήριον ἐξ ἁπάντων καταστησάμενοι τῶν λοχαγῶν, μετ' ἐκείνων ἅπαντα διετέλουν πραγματευόμενοι. ἀδήλου δ' ἔτι τοῖς πολλοῖς τὴν διάνοιαν αὐτῶν οὖσης, Ἄππιος μὲν, οἷα δὴ συνιδὼν ἑαυτῷ τῆς παρούσης ταραχῆς αἴτιος γεγονὼς, καὶ τῶν προσδοκωμένων δι' αὐτὸν ἔσεσθαι κακῶν, οὐκέτι τῶν κοινῶν οὐδὲν ἦξίου πράττειν, ἀλλὰ κατ' οἶκον ἔμενεν. ὁ δὲ συνάρχων αὐτῷ τεταγμένος ὑπὸ τῆς πόλεως Σπόριος Ὄππιος, διαταραχθεὶς κατ' ἀρχὰς ἀφ' αὐτὸς, ὡς αὐτίκα μάλα τῶν ἐχθρῶν σφίσιν ὑπισταμένων, καὶ ὑπὸ τούτων ἡκόντων, ὑπὸ κλέους οὐδὲν νεωτερίζοντας αὐτοὺς, ὑφέμενος δὲ δέος, ἐκάλει τὴν βουλὴν εἰς τὸ συνέδριον, οὐκ ἀπὸ οἰκιῶν κατ'

singulos viritim

κατ' ἄνδρα μεταπεμπόμενος. ἔπι ὦ αὐτῶν συλλεχθέντων, ἦκον ἐκ τῆς ἐν Φιδήνῃ στρατιᾶς ἡγεμόνες, ἀγωνιῶντες ὅπως τῷ καταλελύσθαι τοὺς χάρακας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀμφοτέροις, καὶ τῷ βουλῇ πείθοντες, ἀξίαν τοῦ παράγματος ὀργὴν κατ' αὐτῶν λάβοι. ἐπεὶ ὦ ἀγορεύειν γνώμην ἔκαστον ἔδει, Λεύκιος μὲν Κορνήλιος ἔφη δεῖν ἀπεῖναι τοὺς πατέρας ὅπως τὸν Ἀβεντῖνον αὐτημερὸν ὅπως τοὺς ἑαυτῶν χάρακας, καὶ τὰ κελεύσματα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὅπως τελοῖ, μηδενὸς ὄντας τῶν γεγενότων ὑπόδικους, πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως μόνων· τούτοις ὦ παρεῖναι δίκας τὰς στρατηγικάς. ἐὰν ὦ μὴ ποιῶσι ταῦτα, βουλεύειν περὶ αὐτῶν τὸ συνέδριον ὡς ἐκλελοιπότων τὴν τάξιν ἐφ' ᾗ ἐτάχθησαν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἠσθηκότων ὅρκον. Λεύκιος ὦ Οὐαλέριος-

ex ædibus accersens. Interea vero dum illi conuocantur, veniunt e Fidenatibus castris duces; & cum indignatione conquerētes, vtraq; castra a militibus deserta esse, senatui persuadere conantur vt grauiter illis irascatur. & quoniam sua cuiq; sentētia dicenda erat, L. Cornelius censuit oportere eos qui Auentinum occupassent, eo ipso die in sua quemq; castra reuerti, & imperatorū iussa exsequi; nec vllam facti culpam eis imputari, exceptis solis defectionis auctoribus; quibus imperatores irrogaturos esse pœnas. quod si non facerēt, senatum de illis decernere vt de ordinis a ducibus assignati, desertoribus, & militaris sacramenti violatoribus. at L. Valerius-

ἀλλ' ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων, οὓς ἐν ταῖς δώδεκα δέλτοις ἀναγεγραμμένους εὕρομεν, οὔτε μηδὲν ποιήσασθαι λόγον ἤρμοττεν, οὕτω σεμνῶν ὄντων, καὶ τοσαύτην ἐχόντων διαφορὰν πρός τε τὰς Ἑλληνικὰς νομοθεσίας, οὔτε περαιτέρω τοῦ δέοντος προβαίνειν, ἐκμηκύναντας τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν. οἱ ὦ μετὰ τὴν καταλυσιν τῆς δεκαδαρχίας τὴν ὕπατον ἀρχὴν πρῶτοι πρός τε τὸ δῆμον ἀκούσαντες ὅτι τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας, ὥσπερ ἔφην, Λεύκιος Οὐαλέριος Ποῖτος, καὶ Μάρκος Ὁράτιος Βαρβάτος, αὐτοί τε δημοτικοὶ τὰς φύσεις ὄντες, καὶ πρὸς τῶν προγόνων ταύτην διαδεδεγμένοι τὴν πολιτείαν, τὰς ὑποσχέσεις φυλάττοντες αἷς ἐποιήσαντο πρὸς τοὺς δημοτικούς, ὅτε ἀποθέσθαι τὰ ὅπλα συνέπεισαν αὐτούς, ὡς πολλὰ τὰ συμφέροντα τῷ δήμῳ πολιτεύσοντες, νόμους ἐκύρωσαν ἐν ἐκκλησίαις λοχίταις· διαχειροτονούντων μὲν τῶν πατρικίων, ἀγδουμένων ὦ ἀντιλέγειν· ἄλλως τέ τινας οἷς οὐ δέον μοι γράφειν, καὶ τὸν κελεύοντα τοῖς ὑπὸ τοῦ δήμου τεθεῖσιν ἐν ταῖς φυλετικαῖς ἐκκλησίαις νόμοις, ἅπασι κεῖσθαι Ῥωμαίοις ἐξ ἴσου, τὴν αὐτὴν ἔχοντας δύναμιν τοῖς ἐν ταῖς λοχίταις ἐκκλησίαις τεθησομένοις. ζημίαν δὲ προσέκειντο τοῖς καταλύουσιν ἢ παραβαίνουσι τὸν νόμον, ἐὰν ἁλῶσι, θάνατος καὶ δήμευσις τῆς οὐσίας. οὗτος ὁ νόμος ἐξέβαλε τὰς ἀμφισβητήσεις τῶν πατρικίων, αἷς ἐποιοῦντο πρὸς τοὺς δημοτικοὺς πρότερον, οὐκ ἀξιοῦντες τοῖς ὑπ' ἐκείνων τεθεῖσι νόμοις πειθαρχεῖν, οὐδ' ὅλως τὰ ἐν ταῖς φυλετικαῖς ἐκκλησίαις

Sed de legib. Romanis quas duodecim tabulis inscriptas reperimus, neq; nihil plane dicendum fuit, cum sint adeo graues, & a Græcanica legum latione tantopere differant; neq; vltra modum progrediendum, longiore de eis instituta narratione. Qui vero post abdicatum decemuiratū consulare imperium primi a populo accepere comitiis centuriatis, vt supra dixi, L. Valerius Potitus, & M. Horatius Barbatus, cum & ipsi natura populares essent, & a maioribus id institutum *velut hereditarium* accepissent; vt seruarent promissa quę plebeiis fecerant, cum eis persuaderent vt arma deponerent, se *scilicet* omnia plebis cōmoda in reip. administratione adiuturos; leges cēturiatis comitiis sanxerunt, (ægre ferentibus quidem patriciis, sed contradicere verentibus) tū alias, quas litteris mandare nō est necesse, tum eā quæ leges a populo tributis comitiis latas, omnibus Quiritibus ex æquo latas esse iubet, eandēq; vim habere quam illas quæ centuriatis comitiis ferrentur quam legem si quis abrogaret aut trāigrederetur, eū, si *criminis* conuictus esset, morte multari *iubebant*, & bona eius publicari. Ea lex sustulit illam patriciorum cum plebeiis contentionem, qua iam pridem recusabant legibus a plebe latis obedire; atq; adeo q̄ tributis comitiis

A.V.C. 306, consſ. L. Valerio, & M. Horatio, leges latæ.

ſancirentur, non eſſe pro cõmunibus totius vrbis decretis habenda, ſed plebeio tantum ordini peculiaria: quod vero centuriatis comitiis decerneretur, id & ſibi & ceteris ciuib. mandatum exiſtimabant. Dictum aũt antea quoq; in tributis comitiis plebeios & pauperes patriciis fuiſſe potiores: at comitiis centuriatis, patricii, tametſi ceteris lõge pauciores eſſent, ſuperabant plebeios. Ea lege a conſulibus ſancita, cum aliis quibuſdam (vt dixi) popularibus, tribuni pl. ſtatim, velut cõmodum tẽpus nacti ad perſequendas Appii & ſodaliũ iniurias, nomina eorũ deferenda cenſebant; nõ tamen oẽs vna in iudicium vocãdos, ne ſibi mutuas præſtarẽt operas; ſed ſingulatim: quod ea illos aggrediendi ratio videretur facilior. cumq; diſquirerẽt a quo commodius poſſent incipere, Appium primũ iudicio deſtinarunt; qui tũ ob alia delicta exoſus erat populo, tũ ob iniurias nuper in virginem admiſſas. Si. n. illũ *iudicio* ſuperaſſent, ceteros quoq; facile ſuperari poſſe arbitrabantur. quodſi a tenuiorib. inciperent, verebantur ne ciuium iræ aduerſus eminẽtiſſimos vltimis iudiciis remiſſiores fierent; quæ in prioribus iudiciis ſolent eſſe acriores: vt iã ſæpe contigit. Hoc conſilio approbato, & obſtrictis reis, Appii accuſationem Virginio ſine ſorte demãdarunt. Poſt hæc igitur Appius a Virginio ad populum defertur, ac pro concione accuſatur. qui cũ tempus ad cauſſæ defenſionem poſtulaſſet, nec vadimonium ei conceſſum eſſet, in carcerem abducitur. vbi cum ad tempus iudicii in cuſtodia detineretur, antequã deſtinata iudicio dies adueniſſet, in vinculis moritur, tribunorũ iuſſu, vt pleriq; opinabantur; vt vero ab iis ſpargebatur qui ea culpa vacare volebãt, ipſe ſe laqueo ſuſpenderat. Poſt eum ab alio tribuno P. Numitorio ad populum delatus Sp. Oppius, impetrata ſui defendendi copia, damnatur omnium ſuffragiis; & cuſtodiæ mandatus, eodem die necatur. reliqui decemuiri, antequam ad plebem deferrentur, exſilio ſe mulctarũt. bona vero tum interemptorum, tum profugorum, quæſtores vrbis retulerunt in ærarium. Accuſatus etiam M. Claudius, qui virginẽ vt ſeruam abducere aggreſſus fuerat, actore Icilio *deſponſatæ* ſponſo. is cum culpam in Appiũ tranſtuliſſet, cuius iuſſu delictũ admiſiſſet, capitis quidem

In decemuirorum iniurias vindicatur.

ὑπὲρ τῶν κυρωθέντων τῷ νόμῳ ὑπὸ τῶν ὑπάτων, σιωπῶσι δήμοις ἰσίν, ὥσπερ ἔφην, δημοτικοῖς, λυθεῖσοί δὴ μᾶλλον ἐκ τῆς ὑποτιθέμενον νομίζοντες ἐν ᾧ μάλιστα ἐμφρήσουσι τοῖς περὶ τὸν Ἄππιον, εἰσαγγελίας ᾤοντο δεῖν ποιήσασθαι κατ' αὐτῶν, οὐχ ἅμα πάντας ὑπάγοντες ὅτι τάχιστα, ἵνα μηδὲν ἀλλήλοις ὠφελῶσιν, ἀλλὰ καθ' ἕνα· ῥᾷον γὰρ οὕτως ὑπελάμβανον ἀμεταχείριστους ἕσεσθαι. σκοπούμενοι δ' ἀπὸ τίνος δ' ἄρξαιντο ὑποτιθέμενοι τὸν Ἄππιον πρῶτον ἔγνωσαν λυθῆναι, τὸν μὲν δήμου ἀδικημάτων ἕνεκα μισούμενον ὑπὸ τοῦ δήμου, τῶν νεωστὶ περὶ τὴν παρθένον γενομένων δεινῶν. ἐλύπουν μὲν γὰρ τοῦτον, λυπεροῦς δ' ἐδόκουν καὶ τοῖς δήμοις χαλεπήσειν· εἰ δ' ἀπὸ τῶν παροφλισκόντων ἄρξαιντο, μᾶλλον ἀκολάστους ὑπελάμβανον τὰς ὀργὰς τῶν πολιτῶν πρὸς τοὺς ὑποφανεστάτους καὶ τελευταίους κρινομένους ἔσεσθαι, σωφρονεστέρας οὔσας ὑπὸ τοῖς πρώτοις ἀγῶσιν· ὃ πολλάκις ἤδη συνέβη. ταῦτα βουλευσάμενοι, συνέσχον τοὺς ἄνδρας. Ἄππιον δ' Ὀργίνιον ἔταξαν αὐτοῖς κλῆσιν κατηγορεῖν. εἰσαγγείλαντος δὲ μετ' ἐκεῖνον τοῦτο εἰς τὸν δῆμον Ἄππιος ὑπὸ τοῦ Ὀργινίου κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αἰτεῖται χρόνον εἰς ἀπολογίαν. ἀπαχθεὶς δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἵνα φυλάττηται μέχρι δίκης· οὐ γὰρ ἐδόθη ἐγγύησις αὐτῷ· πρὶν ὑπὸ τῆς ἰδίας ὑπὸ δειχθεῖσαν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐν τοῖς δεσμοῖς ἀποθνήσκει, ὡς μὲν ἡ τῶν πολλῶν ὑπόληψις ἦν, ἐξ ὑπαγωγῆς τῶν δημάρχων· ὡς δ' οἱ τὴν αἰτίαν ἀπολύσασθαι βουλόμενοι διεφήμιζον, αὐτὸς ἑαυτὸν διαρτησάμενος βρόχῳ. μετ' ἐκεῖνον Σπόριος Ὄππιος εἰσαχθεὶς εἰς τὸν δῆμον ὑφ' ἑτέρου τῶν δημάρχων Ποπλίου Νομιτορίου, καὶ λυσιτελῶν ἀπολογίας, ἀπάσας ἀλίσκεται ταῖς ψήφοις, καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον, αὐθημερὸν ἀποθνήσκει. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν δέκα, πρὶν εἰσαγγελθῆναι, φυγὰς αὑτοὺς ἐζημίωσαν. τὰς δ' οὐσίας τῶν διηρημένων καὶ τῶν πεφευγότων οἱ ταμίαι τῆς πόλεως ἀνέλαβον εἰς τὸ δημόσιον. εἰσαγγέλλεται δὲ καὶ Μάρκος Κλαύδιος ὁ τὴν παρθένον ὑποκλεπτόμενος ὡς δούλην ἀπάγων, ὑπὸ δὲ μνηστῆρος αὐτῆς Ἰκιλίου· καὶ τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ὑποτάξαντα τὸν Δεκεμβρίου Ἄππιον ἀναφέρων, θανάτου μὲν ἀπολύεται,

10 20 30 40

In decemuirorum iniurias vindicatur.

ſponſo. is cum culpam in Appiũ tranſtuliſſet, cuius iuſſu delictũ admiſiſſet, capitis quidem

λύεται, φυγῇ ὑ αἰδίῳ ζημιῶται. τῶν δ᾽ ἄλλων τ ὑπηρετησάντων τι τῷ δήμῳ νόμον τοῖς ὀλιγάρχαις, οὐδεὶς ἔσχεν ἀγῶνα δημόσιον, ἀλλὰ πᾶσιν ἄδεια ἐδόθη. ὁ ὑ τότε δ πολίτευμα εἰσηγησάμενος ὢν Μάρκος Δουέλλιος ὁ δήμαρχος, ἀχθομένων ἤδη τ πολιτῶν, κ πολεμίων ἡδέως ἀκουόντων. ἐπεὶ ὑ αἱ κτ᾽ πόλιν ἐπαύσαντο ταραχαί, δόγμα κυροῦσιν, ἐξάγειν τ στρατὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀφ᾽ ἑαυτῶν. ἐπικρώσαντος δὲ τ δήμου τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ τ βουλῆς, ὁ μὲν ἕτερος τ ὑπάτων, τὸ ἡμίσεια ἔχων τ στρατοῦ μοῖραν, ἐξῆλθ᾽ ἐπί τε Αἰκανοὺς κ Βολούσκους· συνῆλθε γὰρ ἀμφοτέροις τὰ ἔθνη. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο τοὺς Αἰκανοὺς ἐκ τ παρόντων κατορθωμένους αὐχήματα ποιουμένους καὶ φρονήματος ἐς πολλὸν κατάφορον τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως παρόντας, ἐπὶ μᾶλλον ἐβούλετο ἐπᾶραι, καὶ θρασυτέρους ποιῆσαι, δόξαν ὡς ἥκιστα δηλῆσαι τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ὀρρωδῶν εἰς χεῖρας ἰέναι τοῖς αὐτοῖς, καὶ πρώτα δεδίττετο ἐποίει. χωρίον γὰρ εἰς στρατοπεδείαν ὑψηλὸν κ δυσπρόσιτον ἐξελέξατο, τάφρον τε βαθεῖαν περιεβάλετο, καὶ χάρακας ἤρτυεν ὑψηλούς. προκαλουμένων δὲ τῶν πολεμίων αὐτὸν εἰς μάχην πολλάκις, καὶ κακιζόντων τὴν ἀνανδρίαν, ἠνείχετο μένων ἐφ᾽ ἡσυχίας. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τὴν κρείττω τῶν πολεμίων δύναμιν ὄντα τὴν προνομὴν τῆς Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων γῆς ἐξεληλυθηκαν, ὧν δὲ τῷ χάρακι φυλακὴν οὔτε πολλὴν λιπομένην οὔτε ἀγαθήν, τοῦτον εἰ νομίσας τ καιρὸν ὄντα τῆς ἡδονῆς, ἐξῆγε κεκοσμημένην τὴν στρατιάν, καὶ παρέταξεν ὡς εἰς μάχην. οὐδενός τε ἀντεξιόντος, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἐπεῖχε, τῇ δὲ ἑξῆς ὄντα τ ἀποσκευὴν αὐτῶν ἤγεν, οὐ σφόδρα ὀχυρὰν οὖσαν. μαθόντες ὑ πολιορκούμενον τ χάρακα οἱ προεξεληλυθότες ὄντα τὰς προνομὰς τὸ ἄστεος, ἦκον, πλὴν οὐχ ἅμα, καὶ ὀλίγοι, ὡς ἕκαστοι εἶχον, ὅπη φαινόμενοι· οἵ τ᾽ ἐκ τ χάρακος, ἐπεὶ τοὺς σφετέρους προσιόντας ἐθάσαντο, θρασύτεροι γενόμενοι, ἐξῆλθον ἀθρόοι. κ γίγνεται μέγας ἀγών, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων πολύς· ἐν ᾧ νικήσαντες Ῥωμαῖοι, τούς τε συστάδην μαχομένους ἐτρέψαντο, κ τοὺς φεύγοντας ὄντα διώκοντες, οὓς μὲν ἀπέκτειναν, ὧς ὑ αἰχμαλώτους ἔλαβον. Δουέλλιος μὲν δὴ ταῦτα δρᾶσας ἀδεῶς ἤδη τ πολεμίων ὄντων ἐδήου. Μάρκος ὑ Ὁράτιος ὅπερ τ κτ᾽ Σαβίνων πόλεμον, ὅπερ τὰ κτ᾽ τὸν σὺν ἄρχοντα ἔγνω, προσαγαγὼν κ αὐτὸς ἐκ τ χάρακος τὰς δυνάμεις, ἀντεπῆλθε θᾶττον ὅλῃ δυνάμει πρὸς οὐκ ἐλάττους ἀριθμὸν τοῖς Σαβίνοις, καὶ τὰ πολέμια

absoluitur, sed perpetuo exsilio mulctatur. cæteris qui se paucorũ dominatui ad iniustũ aliquod facinus ministros præbuissent, nemo in publicũ iudicium vocatus est; sed data omnibus venia. cuius instituti auctor fuit M. Duellius tribunus plebis, cũ ciues iam ægrius ferrent, &, ne *ipsi quoq;* hostib. accenserentur, metuerent. Sedatis in vrbe turbis, senatusconsulto decernitur vt cõfestim in hostes educatur exercitus. quod postq̃ a plebe approbatũ est, cõsulum alter Valerius cũ dimidia exercitus parte profectus est in Æquos & Volscos, q̃ copias suas coniunxerãt. & quoniam sciebat Æquos superiorib. victoriis elatos esse, Romanasq; copias admodum contemnere, vt animos corũ magis ac magis efferret, atq; audaciores redderet, simulauit vereri cum illis congredi, ficteq; omnia formidinis indicia præbuit. nã & celsum adituq; difficilem castris locũ delegit, & fossa profunda valloq; excelso eadem circũmuniuit. quin & hoste aliquoties ad pugnam prouocãte atq; ignauiæ notam ingerente, patienter ac quiete se *intra vallum* continuit. demũ vt cognouit firmissimũ hostium robur in Hernicorum & Latinorũ agros prædatũ exisse, nec magnã validamve castris relictam esse custodiam, ratus id tempus opportunũ esse, copias instructis ordinib. eduxit, aciẽq; velut ad pugnam composuit. cũq; nemo prodederetur obuiã, eo die substitit: at postridie impedimentis illorũ, non admodũ munitis, copias admouit. Ibi qui ex oppido prædatum exierãt, vt vallũ suum obsideri cognouerunt, pedem retulerunt; sed non vna, neq; ordine, verum paulatim ac sparsim, vt fors ferebat, accurrerunt. quos cum approperãtes viderent qui intra vallum erant, audaciores facti, confertim exierũt. fitq; acre prœlium, & magna vtrimq; strages: sed victor Romanus exercitus, tum comminus pugnantes in fugam vertit; tum fugientes insequens, alios occidit, alios viuos capit. Quibus peractis Valerius iam tuto regionem hostium ppopulabatur. At M. Horatius, cui bellum aduersus Sabinos commissum erat, intellectis collegæ successibus, & ipse suas e castris eduxit copias, totisq; virib. ocius adortus est Sabinos, nec numero inferiores, & rei bellicæ peritia

Expeditio in Æquos & Volscos duce Valerio.

Bellum cũ Sabinis duce Horatio.

prestantissimos. qui superiorib. victoriis elati, animositatis atque audaciæ multa in cõflictu edidere specimina, tum in vniuersum omnes, tũ præsertim is qui ceteris præerat: erat. n. non solum bonus imperator, sed etiã bellator manu strenuus. vbi cum equites Romani maximam exhiberẽt promptitudinẽ, Horatius splendidissimam obtinuit victoriã; in qua multos hostium occidit, plures viuos cepit. castris quoq; desertis potitus est; in quibus prẽter hostiũ impedimenta, quorũ magnus erat numerus, reperit etiam vniuersam prædam, quam ex agro Romano abegerãt. permultos ẽt e suis, captiuos ibidẽ reperit, atq; liberauit. nã Sabini, Romanorum contẽptu, nihil huiusmodi emolumentorũ exportare maturauerant itaq; res hostiũ militibus vsurpãdas permisit, exemptis prius e spoliorum aceruo quæ diis cõsecraret: prædã vero iis restituit quib. adempta fuerat. His peractis Romam reduxit copias: eodẽq; tempore venit etiã Valerius. Amborum animis victoria sublatis, triũphi quoque luculenti spes erat. sed spei non respondit successus. cum enim extra vrbem in campo Martio castra posuissent, senatus contra eos coactus, & de rebus ab vtroque gestis edoctus, non permisit eis vt sacra ob victoriam fieri solita peragerent. aduersabantur autem eis tum alii multi propalam, tum in primis C. Claudius, patruus (vt dixi) Appii, eius qui paucorum dominatum introduxerat, & recens a tribunis necatus fuerat. ac primum quidem prætendebat leges, quarum latione senatus potentiam imminuissent, ceteraque instituta quę in rempublicam inuexissent: ad extremum commemorabat, eos decemuiros tribunis dedidisse, atque effecisse vt eorum alii necarentur, alii proscriberentur, præter iusiurandum & pacta. nam pacta quæ inter patricios & plebeios super sacris *nuper* firmata essent, ea cõditione inita fuisse, vt sepulta superiorum offensarũ memoria, tuta essent omnia. neq; Appiũ sua ipsius manu interisse, sed insidiose a tribunis, antequam caussam diceret, sublatum esse: ne re ad iudicium delata, vel dicẽdi copiam vel misericordiam impetraret: vt fieri fortasse potuisset si in iudiciũ vocatus vir ille generis dignitate præstãs, multisq; in remp. meritis clarus, iusiurandũ ac fidẽ imploraſſet, quibus freti homines in fœdera coeũt: ac præter liberos, cognatos, abiectumq; habitũ, alia etiam multa adhibuisset, quib. ad misericordiã multitudo flecti so-

ἐμπειροτάτους· ἀνεδείξαντο γὰρ φρονήματί τε καὶ τόλμαις
οὐ τῶν παρόντων κατορθωμάτων πολλῷ μείζους τὰς ἀντε-
χομένους, καὶ κοινῶς πάντες, καὶ ἰδίως ὁ τούτων ἡγη-
σάμενος· ὃν γὰρ ἀνὴρ μόνον στρατηγὸς ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ πολε-
μικὸς καὶ χειρὶ κρατύνων. καὶ τῶν ἱππέων μεγάλην παρο-
ρμίαν παρασχόμενος, νίκην ἀναρρήσαι λαμπροτάτην,
πολλοὺς μὲν ἀποκτείνας τῶν πολεμίων, πολλῷ δ' ἔτι
πλείονας αἰχμαλώτων λαβὼν καὶ σκηνάς· τά τε χρήματα
αὐτὸς ἐρήμας καταλήσας, ἐν ᾧ τιμή τε ἀποκυλίων τῶν πο-
λεμίων πολλὴν ὕβριν, καὶ τὴν λείαν ἅπασαν, ἣν ἐκ τῆς Ρω-
μαίων γῆς ἐληίσαντο· αἰχμαλώτους τε πάνυ πολλοὺς
τῶν σφετέρων λύτρα λαμβάνοντα. ἃ γὰρ ἔφθασαν ἀνα-
σκευασάμενοι τῆς ὠφελείας οἱ Σαβῖνοι, ἅπαντα κατα-
φέροντες. τὰ μὲν δὴ τῶν πολεμίων χρήματα τοῖς στρα- 51
τιώταις ὠφέλιμα ἐφῆκε ποιῆσαι, τὸν ἐξελόμενος ἐκ
τῆς λαφύρων ὅσα τοῖς θεοῖς καθιερώσθη· ἔμελλε τὴν λείαν
τοῖς ἀφαιρεθεῖσιν ἀποδώσειν. Ταῦτα διαπραξάμενος,
ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην τῷ στρατεύματι· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρό-
νον ὕπατος ἦν. ἐπεὶ τε ἀμφοτέροις μέγα φρονοῦσιν ὑπὲρ
τῆς νίκης καὶ ἐλπὶς ὑπεφαίνετο καταλῦσαι θεμένοις. οὐ
μὴν ἐχώρησέ γε αὐτοῖς κατ' ἐλπίδα τὸ ἔργον. σκανα-
θεῖσα γὰρ κατ' αὐτῶν ἡ βουλὴ καλεσαμένη τῶν
ἔξω τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Ἄρεως πεδίον, καὶ τὰ
παραθέντα ὑπ' ἀμφοτέρων μαθοῦσα, τὸν ὑπὲρ νίκης
ἐπέτρεψε ποιήσασθαι θυσίαν· πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἀναν-
τιρρητόντων αὐτοῖς οὐ τὸ φανερῶς, μάλιστα δὲ Κλαυδίου
Γαΐου θεῖος ὢν αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφην, Ἀππίῳ δὲ καταση-
μαινόμενος τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ νεωστὶ ὑπὸ τῶν δημάρχων ἀ-
ναιρεθέντι· τούς τε κυρωθέντας ὑπ' αὐτῶν νόμους παρα-
βαινομένους, δι' ὧν ἠλαττοῦτο τὸ τῆς βουλῆς κράτος, καὶ τἆλ-
λα πολλὰ βλάμματα ὅσα ἔτι πολλὰ βλαπτόμενοι διετέλεσ-
τελευταίαν δὴ τῶν δέκα ἀνδρῶν, ὃς παρέδωκε τοῖς
δημάρχοις, τὴν μὲν, ἀπώλεσαν, τὴν δ', δημόσιον, ὡς παρὰ
τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας, διεξιόντος· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν
ἱερῶν συνομολογηθέντα τοῖς πατρικίοις πρὸς τοὺς δη-
μοτικούς, ἐπ' ἀδείᾳ τε πάντων γραφέντα, καὶ ἀμνηστίᾳ τῶν
παρόντων· τόν τε Ἄππιον θανατον οὐκ αὐτοχειρία γε-
νέσθαι λέγοντος, ἀλλ' ὑπαιθρίως ὑπὸ τῶν δημάρχων πρὸ
δίκης, ἵνα μήτε λόγῳ τύχῃ κρινόμενος, μήτ' ἐλέους· ὡς εἰ
κατέσχεν ἔτι ἐν κρίσιν ὁ ἀνὴρ γνώσεως ἀξίαν παρεχόμενος, καὶ
πολλὰ δὴ κοινὰ πεποιηκὼς, ὅρκους τε καὶ πίστεις ὑπο-
δούς, οἷς οἱ ἄνθρωποι πιστεύοντες εἰς διαλλαγὰς συν-
ῆλθον, λέκτρα τε καὶ συνοικίαν, καὶ αὖθις ὁ παππίου χῆμα,
καὶ ἄλλα πολλὰ φέρων εἰς οἶκον ἐφεληλυθὼς ὁ πλη-

λος. Ταῦτα κατ' αὐτῶν ἐκχέαντος Κλαυδίου Γαΐου, καὶ αὐτῶν παρόντων, ἔδοξεν ἀγαπᾶν αὐτοῖς εἰ μὴ δώσουσι δίκας· θριάμβων δὲ καταγωγῆς, ἢ ἄλλων τοιούτων συγχωρήσεων οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἀξίους εἶναι τυγχάνειν. ἀποψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὸν θρίαμβον, ἀγανακτοῦντες οἱ περὶ τὸν Οὐαλέριον, καὶ δεινὰ ποιεῖν ὑπολαμβάνοντες ὑβρίζεσθαι, συνεκάλεσαν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος· καὶ πολλὰ τῆς βουλῆς κατηγορήσαντες, συναγορευσάντων αὐτοῖς τῶν δημάρχων, καὶ νόμον εἰσηγησαμένων, τῶν δὲ τοῦ δήμου λαμβανόντων τὴν καταγωγὴν τοῦ θριάμβου, τοῦτο Ῥωμαίων ἁπάντων ἔθος εἰσηγησάμενοι τὸ ἔθος. ἐκ δὲ τούτου πάλιν εἰς διαφορὰς καὶ ἐγκλήματα οἱ δημοτικοὶ καθίσαντο πρὸς τοὺς πατρικίους· παρώξυνον δὲ αὐτοῖς οἱ δήμαρχοι καθ' ἡμέραν ἐκκλησιάζοντες. ὧν δὲ μάλιστα ἐρεθίζοντες τοὺς πολλοὺς ἐπῆλθον, ὧν ἐκεῖνοι παρεσκεύασαν ἐκφορὰν γενέσθαι, φήμης τε ἀδεσπότοις, καὶ εἰκασμοῖς αὐξηθεῖσα οὐκ ὀλίγοις, ὡς καταλυσόντων τοὺς νόμους τῶν πατρικίων, οὓς ἐκύρωσαν οἱ περὶ Οὐαλέριον ὕπατοι· δόξα τε ἰσχυρὰ, καὶ οὐ πολὺ ἀπέχουσα πίστεως εἶναι, τοὺς πολλοὺς κατεῖχε. καὶ τὰ μὲν ὅπως τούτων πραχθέντα τοῖς ὑπάτοις ταῦτα ἦν. οἱ δὲ τὸν ἑξῆς ὑπατεύσαντες ἐνιαυτὸν, Λάρης Ἑρμίνιος, καὶ Τίτος Οὐεργίνιος· καὶ οἱ τούτων τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, Μάρκος Γε-

let. Talia cũ in eos effudisset Claudius,& qui cum eo erant, visum est *senatui*, eos debere cõtentos esse si nulla ipsis pœna irrogaretur; triumpho autem, aut aliis huiusmodi permissionibus, ne minima quidem ex parte dignos esse iudicandos. Negato per senatus decretum triumpho, Valerius cum collega indignatus, quasi graui affectus iniuria, populum in concionem aduocauit; prolixaq; in senatum accusatione instituta, patrocinãtibus tribunis plebis, legemq; inferentibus, triumphi deducendi potestatẽ a plebe accepit: primusque Romanorum omnium eam consuetudinem *inciuitatem* introduxit. Ex eo rursum plebeiis nata dissidia atq; expostulationes aduersus patricios. eosq; tribuni concitabant quotidianis concionibus. maxime autem multitudinis animos irritabat suspicio, quam tribuni rumoribus incerto auctore sparsis, multisq; *insuper* coniecturis, augebãt magisq; ac magis cõfirmabant, quasi patricii abrogare conarentur leges a Valerio & collega *nuper* sancitas; cuius rei opinio multitudinis animos tã valide occuparat, vt pene certo sic esse crederent. atque hæc quidem his consulibus gesta sunt. Anno sequente consules fuerunt Lar Herminius & T. Virginius. quibus in magistratu successerunt M. Ge-

Valerius & Horatius inuito senatu triumphant.

A.V.C.307, consl. Lar Herminius, T. Virginius.

A.V.C.308, cõsl. M. Geganius, C. Iulius.

A.V.C.309, cõsl. T. Quintio IIII, Agr. Furio, lis de agro inter Aricinos & Ardeates controuersiosa decisa.

μηδὲν δὲ αὐτῶν ἀποκρινομένων, ἀλλ' ἀγανακτούντων, παρῆλθεν αὖθις Κάτλιος· ὅπερ τὸ βῆμα, Ἔχετε, ἔφη, παραχεχωρημένον, ἄνδρες πολῖται, παρ' αὐτῶν τῶν ἀμφισβητούντων, ὅτι τὴν ἡμετέραν χώραν ἐαυτοῖς μηδὲν προσήκουσαν ἀντιποιεῖσθε· πρὸς ταῦτα ὁρῶντες, τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ψηφίσασθε. ταῦτα δὲ Κατλίου λέγοντος, αἰδὼς εἰσῆλθε τοὺς ὑπάτους, ἐνθυμουμένους ὡς ἔστε δίκαιον, ἔστε ἀνωφελὲς ἡ δίκη λήξει τέλος, ἂν τινα ἀμφισβητουμένου χώραν δικαστὴς αἱρεθεὶς ὁ Ῥωμαίων δῆμος, μηδέπω ἐξ αὐτοῦ ἀντιποιησάμενος, ἑαυτῷ προσδικάσῃ, τὴν ἀμφισβητοῦσαν ἀφελόμενος· καὶ πολλοὶ σφόδρα ἐλέχθησαν εἰς ἀποδοκὴν τοῦ πράγματος ὑπὸ τῶν ὑπάτων καὶ τῶν ἡρουμένων τὴν βουλὴν λόγοι διαφανεῖς. οἱ γὰρ ἀψηφότες τὰς ψήφους, πολλοῦ μωρίαν εἶναι λέγοντες, ἑτέρους πρὸ ὁρᾶν τὰ σφέτερα κατέχοντας, καὶ οὐκ ἀσεβὲς ἔξοισθαι τέλος ὑπολαμβάνοντες, ἐὰν Ἀρικινῶς ἢ Ἀρδεάτας κυρίους ἀποδείξωσι τῆς ἀμφισβητήτου γῆς, ὀμωμοκότες ὧν δὴ κύρωσιν αὐτὴν εἶναι,

quibus nihil respondẽtibus, sed indignãtibus, Scaptius iterum ad tribunal accessit, &, Habetis, inquit, pro confesso, Quirites, ab ipsis etiam controuersantibus, eos nostrum agrum, nihil ad se pertinentem, sibi vindicare. ad ea respiciẽtes, qđ ius ac iuramentũ postulat, decernite. Hæc dicente Scaptio, pudor incessit cõsules, dũ cogitabant, nec iustum nec decentẽ litis exitum fore, si populus Romanus, de ambiguo agro iudex captus, eũ controuersantib. adimeret, sibiq; adiudicaret, cum eum sibi numq̃ ante vindicarit. itaq; ad eam rẽ dissuadendam permulta tum a consulibus, tum a senatus proceribus facta sunt verba: sed frustra. nam qui calculos sumpserant, dicebãt esse magnæ fatuitatis, res suas aliis detinendas relinquere; nec piam litis decisionem fore arbitrabantur, si Aricinos aut Ardeates controuersiosi agri dominos pronuntiarent; quod iurassent, se, ad quos eum pertinere comperissent,

iis adiudicaturos: ac litigantibus succensebant, quod se, qui agro eo fraudati essent, iudices cepissent, ne posthac sibi suam possessionem repetere liceret, quam ipsi iurato iudicio aliis adiudicassent. Hæc ergo cũ indignatione commemorantes, iusserũt tertiam vrnam per singulas trib. pro populo Romano poni, in quã mitterentur suffragia. & omnib. suffragiis ambigui agri dominium adiudicatur populo Romano. atq; hæc his consulib. acta sunt. At M. Genucio & C. Curio consulibus, intestina iterũ dissidia exorta sunt, plebeiis postulantib. vt omnibus *ex æquo* Romanis cõsulatum capere liceret. (nã ante id tempus soli patricii eum magistratũ ambiebãt, & centuriatis comitiis cõsules creabantur) oẽsq; illius anni tribuni, vno consensu, excepto solo C. Furnio, legẽ de comitiis consularib. tulerunt, qua plebis cognitioni singulis annis permittebatur, a patriciisne an a plebeiis cõsulatũ ambiri vellet. Ea re indignatus ordo senatorius, quod potentiã suam cõuelli videret, potius extrema quęq; subeunda censuit, quam permittendum vt ea lex sanciretur. itaq; accẽsis animis, continue alteri alteros incusabant & oppugnabant, tum in priuatis cœtibus, tum in publicis totius ciuitatis conuẽtibus, patriciorum animis a toto plebeio ordine abalienatis. multęq; orationes partim in curia, partim in concionib. habitæ sunt ab iis qui optimatum imperiũ tuebantur. qui enim mitiores erant, plebeios eo putabant delinquere, quod nescirẽt quid conduceret reipublicæ. qui vero asperiores erant, id omne ex inuidia atq; insidiis sibi comparatis proficisci existimabant. Dum *his altercationibus* tempus inaniter teritur, socii missis in vrbem nũtiis significant magnã contra se ab Æquis & Volscis expeditionem parari; petuntque vt sibi, velut in belli calle sitis, confestim mittantur auxilia. Sed & Veiẽtes inter Etruscos defectionẽ parare dicebãtur. nec Ardeates amplius parêre volebant, irati adhuc ob agrum controuersum, quẽ populus Rom. cũ *litis* iudex captus esset, anno superiore sibi adiudicauerat. His cognitis senatus decernit vt conscribatur exercitus, atq; ambo cõsules educant copias. Sed senatusconsulto se opponunt legis suasores. licet enim tri-

A.V.C. 310, cõsl. M. Genucio, C. Curtio, centẽsimo de iure consulatus.

Τούτων ὑπερήνθησαν τοῖς τε δικαζομένοις ὀργὴν ἔχοντες, ὅτι τοὺς ἀποστερουμένους αὐτῆς, δικασὰς ἠξίωσαν λαβεῖν, ἵνα μηδ' ὕστερον ἐπὶ σφίσιν ἐγκύπτωσι τὴν ἑαυτῶν ἀναχωμίσασθαι κλῆσιν, ἰὼν αὖθις μηδ' ὅρκου δικάσαντες, ἑτέροις ἐπέγνωσαν εἶναι). Ταῦτα δὴ λογιζόμενοι, καὶ ἀγανακτοῦντες, τέλος ἐκέλευσαν καδίσκον τεθῆναι ὑπὲρ τῆς πόλεως Ῥωμαίων, καθ' ἑκάστην φυλήν, εἰς ὃν ἀποθήσουσι τὰς ψήφους· καὶ γέγραπται πάσαις ταῖς ψήφοις ὁ Ῥωμαίων δῆμος τὴν ἀμφιλόγου χώρας κύριος. Ταῦτα μὲν δὴ τούτων ἐπράχθη τῶν ὑπάτων. Μάρκου δ' Γενυκίου, καὶ Γαΐου Κοιντίου τῶν ἀρχῶν παραληφότων, αἱ πολιτικαὶ πάλιν ἀνέκαντο διαφοραί, τῶν δημοτικῶν ἀξιούντων ἅπασι Ῥωμαίοις ἐξεῖναι τῶν ὑπάτων ἀρχῶν λαμβάνειν· τέως γὰρ οἱ πατρίκιοι μόνοι μετῆσαν αὐτῶν, ἐν ταῖς λοχίτισιν ἐκκλησίαις ἀποδεκνύμενοι. νόμον τε συγγράψαντες ὑπὲρ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσιῶν εἰσέφερον οἱ τότε δημαρχοῦντες, ἐκτὸς ἑνὸς Γαΐου Φουρίου, πάντες οἱ λοιποὶ συμφρονήσαντες, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐποιοῦντο κύριον τῆς διαγνώσεως καθ' ἕνα ἕκαστον ἑαυτῶν, εἴτε πατρικίους βούλοιτο μετιέναι τὴν ὑπατείαν, εἴτε δημοτικούς. ἐφ' οἷς ἠγανάκτουν οἱ τῆς βουλῆς μετέχοντες σωφρόνως, καταλυομένην τὴν ἑαυτῶν δυναστείαν ὁρῶντες, καὶ πάντα ἀνατρεπόμενα ᾤοντο δεῖν πρότερον, ἢ τὸν νόμον κύριον ἐᾶσαι γενέσθαι· ὀργαί τε καὶ καθηγορίαι καὶ ἀντιπαράξεις ἐγίνοντο σωνεχεῖς, ἐν ἰδίοις τε συλλόγοις, καὶ ἐν ταῖς κοιναῖς ἀπάντων συνόδοις, τῶν πατρικίων πρὸς ἀπαλλαγὰς ἀλλοτριωμένων τοῖς δημοτικοῖς. καὶ λόγοι πολλοὶ μὲν ἐν τῷ συνεδρίῳ, πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὑπὸ τῶν προεστώτων τῆς ἀριστοκρατίας ἐλέγοντο· ὑπερχέοντι μὲν, ὑπὸ τῶν οἰομένων ἀγνοίᾳ τὸ συμφέρον τοῖς δημοτικοῖς· βαρύτεροι δ', ὑπὸ τῶν νομιζόντων ἐξ ὑπερβουλῆς καὶ φθόνου τὸ πρὸς αὐτοὺς δόγμα συγκεῖσθαι. ἐλθόντος δ' τοῦ χρόνου ἐφ' ὃν ἐκκενῆς, ἦκον εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν συμμάχων ἄγγελοι, λέγοντες ὅτι πολλὴ γραλιὰ μέλλοιεν ἐλαύνειν ἐπ' αὐτοὺς Αἰκανοί τε καὶ Βολοῦσκοι, διόμνυοι βοήθειαν ἀποστεῖλαι σφίσιν ἐφ' ἁλώσεσι, ὡς ἐν τείχει τοῦ πολέμου κειμένοις. ἐλέγοντο δ' καὶ Τυρρηνῶν οἱ καλούμενοι Διεντανοὶ πρόφασιν ἀζεσθαι πρὸς ἀπόστασιν· Ἀρδεάται τε αὖ ἔτι ἦσαν ὑπήκοοι, τὴν ἀμφιλόγου χώρας ὀργὴν ἔχοντες, ἐν ᾗ ὁ Ῥωμαίων δῆμος αἱρετὴς δικαστὴς, αὐτῷ πρόσθεν ἐδίκασεν ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ. Ταῦτα ἡ βουλὴ μαθοῦσα ψηφίζεται γραπτὰν καταγράφειν, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἀμφοτέροις ἐξάγειν δυνάμεις. ἀντέπραττον δ' τοῖς γνωσθεῖσιν αὐτῶν οἱ τὸν νόμον εἰσφέροντες· ἔχουσι δὲ ἐξουσίαν ἀντιᾶσαι

ἀναπῆσθαι δημάρχοις τοῖς ὑπάτοις· ἀφαιροῦντό τε τοὺς ἀγομένους ὑπ' αὐτῶν ὅπως τὸ στρατιωτικὸν ὅρκον, καὶ ζημίαν ὠδέμιαν ἐῶντες λαμβάνειν πλὴ τῶν ἀπειθούντων. πολλὰ γὰρ τῆς βουλῆς ἀξιούσης ἐν μιᾷ τῶν παρόντων ἡμέρᾳ τὴν φιλονεικίαν καταδυῆναι, ὅταν γε τέλος οἱ πόλεμοι λάβωσι, τότε προτεθεῖναι πρὸς τὴν ἀρχαιρεσιῶν νόμον, οἱ μὲν τοσοῦτον ἐδέησαν εἴξαι χαλεπότητι, ὥστε καὶ τῶν δημάρχων ἐναντιώσεσθαι τοῖς δόγμασι τῆς βουλῆς ἔλεγον, καὶ οὐδὲν ἐάσειν δόγμα πρὸς τοῦδε τοῦ κυρωθῆναι πρότερον ψηφίσματος, ἐὰν μὴ τὸν ὑπ' αὐτῶν προσφερόμενον προβουλεύσῃ νόμον. καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ συνεδρίῳ πρὸς τοὺς ὑπάτους ταῦτ' ἀπειλήσαντες προσῆλθον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίας ὅρκους οἵους εἰσὶ μέγιστοι ἐν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἑαυτῶν πίστεως διωμοσάμενοι, ἵνα μηδέτι τῶν ἐγνωσμένων αὐτοῖς πραθεῖσιν ἐξῇ καταλύειν. πρὸς δὲ τὰς ἀπειλὰς ταύτας ἐσκόπουν ὅ τι χρὴ ποιεῖν οἱ πρεσβύτατοί τε καὶ κορυφαιότατοι τῶν προεστηκότων τῆς ἀριστοκρατίας, συναγθέντες εἰς τὴν ἰδιωτικὴν σύλλογον ὑπὸ τῶν ὑπάτων αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς. Γάιος μὲν οὖν Κλαύδιος ἦκεν δημοτικὸς ὤν, καὶ τούτῳ δεδεγμένος ἐκ προγόνων τὴν αἵρεσιν τῆς πολιτείας, αὐθαδεστέραν γνώμην εἰσέφερε. μήτε ὑπαλείας, μήτε ἀνῆς ἀρχῆς τῷ δήμῳ προσχωρεῖν μηδεμιᾶς· τοὺς γὰρ τριβούνους προστάττειν ὅπλοις κωλύειν, ἐὰν μὴ πείθωνται τοῖς λόγοις, φάσκων μηδεμίαν ποιεῖσθαι μήτε ἰδιώτου, μήτε ἄρχοντος. ἅπασι γὰρ τοῖς ὅπλοις τοῖς πατρίοις χωρεῖν ἔδει, καὶ τὸν κόσμον τὸν πολεμικὸν ἀρχαῖον διαφθείρειν, ἀνυπεύθυνον καὶ πολεμίοις εἶναι τὸν πόλεως. Τίτος δὲ Κοίντιος οὐκ εἴα τῇ βίᾳ καθαιρεῖν τὸ ἀντιπαλον, οὐδὲ δι' ὅπλων καὶ αἵματος ἐμφυλίου χωρεῖν πρὸς τὸ δημοτικὸν, ἀνῆς τε καὶ δημάρχων σφίσιν ἀναιρεθησομένων, οὓς ἱερεῖς εἶναι καὶ πρεσβεῖς ἐνόμισαν οἱ πάλαι ἥρωας, θεοὺς καὶ δαίμονας ἐπιγνόντες ποιησάμενοι τὸ ὁμολογιῶν, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους κατ' ἐξωλείας αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκγόνων, ἐάν τι παραβαίνωσι τῶν συγκειμένων, καταμασάμενοι. ταύτῃ προσδεμένων τῇ γνώμῃ καὶ τῶν ἀνῆς τῶν παρακληθέντων εἰς τὸ συνέδριον, παρελαβὼν τὸν λόγον ὁ Κλαύδιος, Οὐκ ἀγνοῶ μὲν, ἔφησεν, ἡλίκων κρημνῶν καταβληθήσεται συμφορὰν ἅπασιν ἡμῖν, ἐὰν ὅπερ ἔφωμεν τῷ δήμῳ τοῦ νόμου ψῆφον λαβεῖν· οὐκ ἔχων δὲ ὅ τι χρὴ ποιεῖν, οὐδὲ δυνάμενος τοσούτοις οὖσιν ἀντιλέγειν, εἰκῇ τοῖς βουλήμασι τοῖς ὑμετέροις. δίκαιον γὰρ, ἀποφαίνεσθαι μὲν ἕκαστον ἃ δοκεῖ τῷ χρησίμῳ συνοίσειν, πείθεσθαι δὲ τοῖς ὑπὸ τῶν πλείονων κριθεῖσιν. ἐκεῖνο μέντοι παραινῶ

bunis obsistere consulibus. ac siqui a consulib. vi ad militare sacramentum adigantur, tribuni eos illis eripiunt, & impediunt ne vlla de imperium detrectantibus sumatur pœna. cumque senatus obnixe postularet vt deposita in præsens contentione, post finita bella, lex illa de comitiis proponeretur, tantum abfuit vt illi tempori cesserint, vt se ceteris quoq; in rebus senatusconsultis aduersaturos dixerint, nec permissuros vt vllum vlla de re decretum senatus ratum fieret, nisi prius lex quæ ab ipsis suaderetur, senatusconsulto approbaretur. nec eo solum deuenerunt vt in patrum conspectu consulibus ista minitarentur, verum etiam pro concione se iuramento quod apud eos est summum, per fidem suam obstrinxerũt, vt si vel maxime diuersum eis persuaderetur, nihil quidquam eorum quæ decreuissent, liceret rescindere. Ibi qui ætate atq; auctoritate eminebant inter eos qui optimatib. imperium asserebant, in priuatũ conciliũ a consulib. soli collecti, dispiciebãt qua ratione minis illis esset occurrendum. itaq; C. Claudius, qui minime fauebat plebi, idque institutum a maioribus velut hereditarium acceperat, rigidiorem sententiam dixit, nec consulatu nec vllo alio magistratu cedendum esse plebi. ac siqui contra facere aggrederẽtur, armis coercendos, si verbis flecti non possent: nec ea in re parcendum vel priuato, vel magistratui. omnes enim qui patrias cõsuetudines abolere conarentur, & vetustum reip. ordinem labefactare, alienos atque hostes esse reipubl. At T. Quintius non sinebat vi coercere aduersantes, neq; armis & ciuili sanguine grassari aduersus plebeios; præsertim quod tribuni plebis obstituri essent, quos maiores sacros ac sanctos esse voluerint, diisque ac geniis in fœderis testimonium adhibitis, grauissimo iuramẽto suis & nepotum suorum capitibus exitium imprecati sint, siquid conuentorũ transgrederẽtur. Cui cum assentirentur ẽt ceteri qui ad cõcilium istud accersiti erãt, Claudius resumptis dicendi partibus, Non ignoro, inquit, quantorũ malorũ seges nobis omnibus prouẽtura sit, si plebi de lege illa permittamus calculũ. Sed dum non habeo *dicere* quid facto opus sit, neq; tanto numero contradicere possum, volũtati vestræ cedo. nam par est vt quisq; dicat quidem quæ reip. profutura existimet; sed obsequatur iis quę maior pars cẽsuerit. Illud tamen vos,

vt difficilibus & coactis in rebus, monendos existimo, vt consulatu neque nunc neq; in posterum vllis cedatis, nisi patriciis; quibus solis eo cedi ius & fas est. quodsi necessitas vos cogit, vt nũc, cum ceteris quoq; ciuibus summam potestatem atq; imperiũ communicare, tribunos militares pro cõsulibus designate, quotcumq; volueritis. (nam mihi octo aut sex videntur suffecturi) atque inter hos non minor sit patriciorum quã plebeiorum numerus. id enim si facietis, neque consulatum in abiectos atque indignos conferetis, neque iniquos principatus vobis astruere videbimini, nullo cum plebeiis communicato magistratu. Quam sententiam cum collaudarẽt omnes, nec quisquam contradiceret, Audite, inquit, quæ vos etiam consules commonendos arbitror. Die indicta qua consilium illud & senatusconsultum cõfirmetur, dicendi potestatem facite siqui pro lege aut contra eam verba velint facere. Cumq; finitis orationibus ad sententiarum rogationem deuentum fuerit, neq; a me incipite, neq; a Quintio, neque ab vllo seniorum alio, sed a L. Valerio, senatorum omnium popularissimo. & post hunc ex Horatio quęrite siquid velit dicere. Postquam vero illorum sententias exploraueritis, tunc nos seniores sententiam rogabitis. Ibi ego contrariã tribunis sententiam dicã, & quidem summa cum libertate. id.n. reip. prodest. Tribunos vero militares instituere si vobis placet, instituti eius auctor sit T. Genucius. eum enim sententia illa maxime decet; minimaq; suspicionis occasio præbebitur, si frater tuus, Marce Genuci, sententiam illam dicat. Quæ cum & ipsa recte monuisse videretur, e concilio domũ abiere. tribunos vero metus incessit ne secreta ista virorum coitione magnum aliquod malum in plebis caput procusum esset, quia non palam sed in domo priuata consultassent, nec vllum plebis antistitem sui consilii participem esse voluissent. itaq; & ipsi mox coacto e populariss imis concilio, præsidia machinabantur aduersus insidias quas a patriciis sibi strui suspicabantur. Vt vero tẽpus affuit quo senatusconsultũ faciendum erat, consules conuocato senatu, cum concordiam decentemq; rerum ordinem prolixe commendassent omnibus, primas dicendi partes dederunt tribunis

ὑμῖν, ὡς ἐν χαλεποῖς καὶ ἀβουλήτοις πράγμασιν, ἐ-
χω, τ μὴ ὑπαλείας μήτε νῦν μήθ' ὕστερον πρόσχωρῆ
μηδενὶ, πλὴν τῶν πατρικίων, οἷς μόνοις ὅσιόν τε καὶ
θεμιτὸν τυγχάνει ὅταν ὑμᾶς εἰς ἀνάγκην καταλάβητε,
ὥσπερ νῦν, μεταδιδόναι καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις τ με-
γίστης ἐξουσίας τε καὶ ἀρχῆς, χιλιάρχοις τε ἀντὶ τῶν
ὑπάτων ἀποδείκνυτε, ἀριθμὸν αὐτῶν οἰόμενοι ὅσον
δή τινα· ἐμοὶ μὲν γὰρ ὀκτὼ ἢ ἓξ ἀποχρῆν ἂν δοκεῖ. ἐν
οἷς τούτοις τοῖς ἀνδράσι μὴ ἐλάττονος ἀριθμοῦ ἔσεσθαι
οἱ πατρίκιοι τῶν δημοτικῶν. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες, οὔ-
τε τὴν τῶν ὑπάτων ἀρχὴν εἰς ταπεινοὺς καὶ ἀνάξιους
καταβήσητε, οὔτε δυναστείας ἀδίκους ἑαυτοῖς κατα-
σκευάζειν δόξετε, μηδεμιᾶς ἀρχῆς μεταδιδόντες
τοῖς δημοτικοῖς. ἐπαινεσάντων δ' ἁπάντων τ γνώ-
μην, καὶ σθένους τὰ ἐναντία λέγοντος, Ἀκούσατε, ἔ-
φη, ἃ κἀγὼ τοῖς ὑπάτοις ὑμῖν ἔχω παραινῶ. ἡμέραν πρὸ-
πόλεις ἐν ᾗ τὸ βούλευμα ἐπικυρώσετε, καὶ τὰ κριθέντα
ὑπὸ τ βουλῆς, ἀπόδοτε τοῖς ἀπολογουμένοις ὑπὲρ
τ νόμου καὶ τοῖς κατηγοροῦσι· ῥηθέντων δ' τ λόγων, ὅταν
καθήκῃ τὰς γνώμας ἐρωτᾶν, μήτ' ἀπ' ἐμοῦ ἄρξα-
σθε, μήτε ἀπὸ Κοϊντίου τοῦδε, μήτε ἀπ' ἄλλου τ πρε-
σβυτέρων σθένους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φιλοδημοτάτου τ βου-
λευτῶν Λευκίου Οὐαλερίου καὶ μοῦτον ἀξιοῦτε ὁ-
σάπερ, εἴ τι βούλεται λέγειν. ὅταν δὲ τὰς παρ' ἐκείνων
γνώμας ἐξετάσητε, τότε τοὺς πρεσβυτέρους ἡμᾶς κε-
λεύσετε λέγειν. ἐγὼ μὲν οὖν τῇ ἐναντιουμένῃ γνώμῃ
τοῖς δημάρχοις ἀποδείξομαι, πᾶσαν παῤῥησίαν χρώμε-
νος· τοῦτο γὰρ τῷ κοινῷ συμφέρει. ὃ δ' ὠφελεῖ τῶν χιλιάρ-
χων πολίτευμα εἰ βουλομένοις ἐστὶν εἰσηγεῖσθαι, Τί-
τος Γενούκιος οὗτος προεπωδεσάτω γὰρ ἡ γνώμη, καὶ ὑπο-
φίαν ἥκιστα παρέξουσα ἡμῖν τοῦτ' ἄν, ἐὰν οὗτος αὐτῷ ὁ
σὸς ἀδελφός, ὦ Μάρκε Γενούκιε, λέγῃ. ἐδόκει καὶ
ταῦτα ὀρθῶς ἐπιτίθεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἀπῆσαν ἐκ τ
συλλόγου· τοῖς δ' δημάρχοις δέος ἐνέπιπτε περὶ τῷ
ἀπόῤῥητον τῶν ἀνδρῶν συνουσίαν, ὡς ὅπλα κατὰ τοῦ
τῷ δήμῳ μεγάλῳ νομιζόμενον, ὅπως κατ' οἰκίαν τε
συνήδρευσαν, καὶ οὐκ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλὰ καθέ-
να τῶν προεστηκότων τοῦ δήμου, κοινωνὸν τῶν βουλ-
μῆ παρέλαβον. καὶ μὴ τοῦτο συνέδριον αὖθις πάλιν
ἐκ τῶν φιλοδημοτάτων συναγαγόντες, ἀξιώματα
καὶ φυλακὰς ἀντεμηχανῶντο πρὸς τὰς ὑπὲρ βουλάς, ἃς
ἐκ τῶν πατρικίων ἔσεσθαι σφίσιν ὑπώπτευον. ὡς δὲ
καθῆκεν ὁ χρόνος ἐν ᾧ τὸ προβούλευμα ἔδει γνέ-
σθαι, συγκαλέσαντες οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν, καὶ πολλὰς
ὑπὲρ ὁμονοίας καὶ εὐκοσμίας ποιησάμενοι παρα-
κλήσεις, πρώτοις ἀπέδωκαν λέγειν τοῖς εἰσηγησαμένοις
δημάρχοις

δημάρχοις τ̃ νόμον. καὶ παρελθὼν εἰς αὐτ̃ Κάτων Κενσόλιος, ὡς μὲν δίκαιον ἢ συμφέρον τα εἰ τ̃ νόμον, οὐτ' ἐδίδασκεν, οὔτ' ἐμέμνητο· θαυμάζειν δ' ἔφη τ̃ ὑπάτων, ὅτι βεβουλευμένοι τὰ μὲν κεκριμένα ἤδη κ τ̃ σφᾶς αὐτοὺς ἃ δεῖ πράττειν, ὥσπερ ἀδοκίμαστον πρᾶγμα καὶ βουλῆς δεόμενον, εἰς τὸ συνέδριον ἐπεχείρησαν εἰσφέρειν, καὶ λόγον ἀπέδωκαν ὑπὲρ αὐτ̃ τοῖς παρεσκευασμένοις, εἰρωνείαν εἰσάγοντες ὅτε τ̃ ἑαυτῶν ἡλικίας ἀφῆκαν, ὅτε τὰ μεγέθη τ̃ ἀρχῆς παρεσήκουσεν. πονηρὰν τε ἀρχὰν ἔφη πολίτευμ κ αὐτοὺς εἰσάγειν, ἀπόῤῥητα βουλεύεια συνάγοντας ἐν ἰδίαις οἰκίαις, καὶ οὐδὲ ἄνδρας τοὺς βουλευτὰς εἰς ταῦτα παρακαλοῦντας, ἀλλὰ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς ὁπωσδήποτε φίλους. τῶν μὲν 37 οὖν ἄλλων συνέδρων τ̃ ἀπελαθέντων τ̃ καπνικιδίου βουλῆς ἧττον ἔφη θαυμάζειν· Μάρκου γ' Ὁρατίου, καὶ Λουκίου Οὐαλερίου, τ̃ καταλυσάντων τὴν ὀλιγαρχίαν ὑπατικῶν ἀνδρῶν, καὶ οὐδενὸς ἧττον ὑπατικείων τὰ κοινὰ βουλεύειν, τὴν ἀπαξίωσιν τ̃ εἰς τὸ συνέδριον παρακλήσεως ἐκπεπλῆχθαι, καὶ δεινὰ μὲν συμβεβηκέναι ὅτι τινὶ λόγῳ δικαίῳ, εἰκάζειν γ' ἂν μίαν αἰτίαν, ὅτι πονηρὰς καὶ ἀσυμφόρους γνώμας εἰσηγεῖσθαι μέλλοντες κ τ̃ δημοτικῶν, οὐκ ἐβούλοντο παρακαλεῖν εἰς ταῦτα τὰ συνέδρια τοὺς φιλοδημοτάτους, ἀγωνιῶντες δηλονότι, καὶ οὐ παρορμοῦντες οὐδὲν ἄδικον πολίτευμα κ τ̃ δήμου γενόμενον. τοιαῦτα τ̃ Κενσολίου μ κ πολλὰ μετριασμοῦ λέγοντος, καὶ τ̃ μὴ παρακληθέντων εἰς τὸ συνέδριον βουλευτ̃ πρὸς ὀργὴν δοξαζόντων τὸ πρᾶγμα, παρελθὼν ἄτερος τ̃ ὑπάτων Γενύκιος, ἀπολογεῖσθαι καὶ παραιτεῖσθαι τὰς ὀργὰς αὐτ̃ ἐπέφατο, διδάσκων ὅτι τοὺς μὲν φίλους παρακάλουεν, ἵνα κ τ̃ δήμου ἀφαιρεθέντος, ἀλλ' ἵνα μ κ τῶν δυσχερεστάτων βουλεύσαιντο μὴ πράττοντες ἀφ' ὁπλέρας δόξωσιν ἐλαττοῦν τῶν αἱρέσεων, πότερον ταχεῖαν ἀποδιδόντες τῇ βουλῇ τὴν περὶ τ̃ νόμου διάγνωσιν, ἢ χρονιωτέραν. Ὅσιον γ' καὶ δίκαιον οὐκ ἄλλης τινὸς χάριν αἰτίας μὴ παρακληθῆν εἰς τὸ συνέδριον, ἀλλ' ἵνα μή τις ὑποψία περὶ αὐτῶν παρ' ἀξίαν ᾖ τοῖς δημοτικοῖς ὡς μεταβεβληκότων τὴν προαίρεσιν τ̃ πολιτείας, ἐὰν ἄρα ὁπότ' τ̃ ἑτέρων γνώμῃ) γνώμης, τ̃ ἀξιώσεως ἀναβολὴν τ̃ περὶ τ̃ νόμου διάγνωσιν εἰς ἕτερον καιρὸν ὁπωσδήποτερον. ὅπῃ γ' ἅπασι 40 τοῖς παρακληθεῖσιν ἡ συμφέρει διάγνωσις ἀμείνων ἔδοξεν εἶ τ̃ βραδυτέρας, πράττειν ὡς ἐκείνοις ἔφαινε. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ θεοὺς ἐπομοσάμενος ἢ μὴν ταληθῆ λέξειν, καὶ τοὺς παρακληθέντας ὑπ τ̃ βουλευτ̃

legem suadentibus. E quib. *in medium* progressus C. Canuleius, de iure vel vtilitate legis nil docebat nec meminerat: sed mirari se cōsules aiebat, qui cum iam ante apud se ipsos consultassent ac decreuissent quid facto opus esset, quasi inexploratū & deliberatione egens negotium, ad senatū referre instituerent, ac de eo dicendi potestatem facerent, siquis vellet: quod dissimulationis exemplum neq; ætatem illorum decere, neq; imperii amplitudini conuenire. eosq; malis institutis aditum in remp. patefacere, qui secreta concilia in priuatis ædibus cogerent, neq; oēs senatores ad ea conuocarēt, sed suis tantum partib. aptissimos. ac quod ceteros senatores a domestico senatu excluserint, minus se mirari quod vero M. Horatiū, L. Valerium, eos qui paucorū dominatum aboleuerint, consularis ordinis viros, nec vlli secundos in capiēdis pro rep. consiliis, ad eam consultationem vocare dedignati sint, id se obstupescere, nec colligere posse quamnam iustam ob causſam *id factum sit*; vnam tamen eius rei causſam se coniicere, quod cum malas ac pernicioſas cōtra plebeios sententias ferre cōstituerint, ad cōcilium istud popularissimos accersere noluerint: quippe q̄ indignaturi fuissēt, nec passuri vt iniusti quidpiam aduersus plebē institueretur.

Talia cum Canuleius magna cum indignatione diceret, & senatores qui ad concilium illud non fuerant adhibiti, eo nomine stomacharentur, progressus consulum alter Genucius, factum excusare, irasq; illorum lenire conabatur; ac docebat, amicos ab ipsis fuisse adscitos, nō vt aliquid contra plebem molirentur, sed vt cum maxime necessariis consultarent qua ratione consequi possent vt e duabus istis optionibus neutri quidquam detraxisse viderentur, ociorne senatui de lege proponēda esset cognitio, an serior. Horatium vero & Valerium non aliam ob causſam ad concilium non fuisse adhibitos, quā ne aliquam suspicionē plebs immerēter aduersus eos cōciperet, quasi pristinū in rep. institutū mutassent, si forte alterā sentētiā amplexi essent, quę legis cognitionem in aliud tempus commodius differēdam suadeat. quādo aūt omnibus ad eam cōsultationē adhibitis compendiosior cognitio tardiore visa sit melior, se, vt illis visum sit, facere. Hæc cum dixisset, ac per deos iurasset se verum dicere, addidit, eos etiā qui ad cōsultationē assumpti

fuiſſent, omnẽ criminationis materiã diluturos eſſe, non verbis, ſed factis cũ. n. legis diſſuaſorib. pariter ac ſuaſoribꝫ. exponẽdum ſit quid ipſis iuſtum videatur, ſe primos ad ſententię dictionem accerſiturũ non natu maximos & honoratiſſimos ſenatorum, quib. auitæ cõſuetudines eum quoq; honorem tribuant; nec illos qui plebeiis ſuſpecti ſint, quaſi nihil boni pro ipſis vel dicant vel cogitent; ſed de iuniorib. ſenatoribus eos qui videantur eſſe populariſſimi. His promiſſis, & data cuilibet dicendi poteſtate, quum nemo prodiret qui vel pro lege vel contra illam verba faceret, iterũ progreſſus, Valerium primũ interrogat quid ex vſu reip. eſſe iudicet, quidq; ſenatui decernendum ſuadeat. Is ſurgens, primum lõgam de ſe ipſo ac de maiorib. ſuis narrationẽ inſtituit, eos bono publico plebis partes defendiſſe; enumerauitq; quotquot contrario inſtituto, *iam inde* ab initio, vrbi conciliata eſſent pericula; & demonſtrauit, omnibus iis qui plebi infenſi fuiſſent, plebis odiũ fuiſſe detrimẽtoſum; deinde prolixe populũ collaudauit, quaſi eo præcipuo auctore non libertas modo, verum ẽt principatus vrbi partus eſſet. His & ſimilib. aliis cõmemoratis, ad extremum dixit, nõ poſſe ciuitatem eſſe liberã, e qua tolleretur æqualitas: videriq; ſibi, iuſtã quidem legẽ eſſe, quæ omnib. Romanis conſulare imperium cõmune eſſe velit, q quidem inculpatam vitam egerint, & res iſto honore dignas geſſerint; ſed tempus eius cognitioni nõ eſſe commodũ, quum bellicis turbis agitetur reſpublica. ſuadebatque tribunis plebis, vt militum delectum haberi ſinerent, nec conſcriptarum copiarũ expeditionem impedirent: tum conſulibus, vt bello q̃ optime cõfecto, ante omnia ſenatuſconſultum de lege ad populum referrent. Hęc vero iam ab vtraq; parte & ſcripta eſſe, & cõfeſſa. Quam ſententiã cum pronuntiaſſet Valerius, & poſt eũ Horatius, (nã ſecundas dicendi partes huic tribuerãt cõſules) idem omnib. quotquot aderãt, accidit. nã qui legem abrogatam cupiebant, libenter audiebant cognitionem eius differri; ſed ęgre ferebant quod poſt bellũ de ea conſultandum eſſet: qui vero eam a ſenatu ratam haberi volebant, libenter audiebant

ἔφη πᾶσαν ἀπολύσασθαι αἰτίαν βουλεύσεως, οὐ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις. ὅταν γὰρ οἱ βουλόμενοι κατηγορῆν καὶ ἀπολογεῖσθαι τοῖς τοῦ νόμου, διεξέλθωσι τὰ δίκαια, τοιοῦτος ὅτις τῷ ἐρώτησιν τῆς γνώμης καταγνῷ οὐχὶ τῶν πρεσβυτάτων καὶ μιαιρῶν τῆς βουλῆς, οἷς ἐκ τῶν πατρίων ἐπιμῆν καὶ τοῦτ' ἀποδίδοσθαι τὰ γέρας, οὐδὲ τῶν δι' εὐτροφίας ὄντας τοῖς δημοτικοῖς, ὡς οὐδὲν ὑγιὲς αὐτῶν γενησόμενον οὔτε λέγοντας, οὔτε φρονοῦντας, ἀλλ' ἐκ τῶν νεωτέρων τοῖς δοκιμωτάτοις εἶναι φιλοδημοτάτοις. ὑποφόμενος ταῦτα, καὶ δοὺς ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις λέγειν, ὅπῃ οὔτε καλῶν ῥήσων οὔτε ἀπολογησόμενος οὐδεὶς ὑπὸ τοῦ νόμου παρῆν, παρελθὼν αὖθις ἐρωτᾷ τοιοῦτον δοκέειν τί τῷ κοινῷ συμφέρῃ, καὶ τί τοιοῦτον βουλεῦσαι τοῖς συνέδροις παραινῆσ. ὁ δ' ἀναστὰς, καὶ πολλοὺς διελθὼν ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ τῶν τοιούτων λόγους, ὡς ὅτι τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως τὸ δημοτικὸν μέρος τοιοῦτο ἐσαμένων, καὶ καταριθμησάμενος ἅπαντας ἐξ ἀρχῆς τοὺς καταγόντας τὴν πόλιν κινδύνους, ἐκ τῶν τοιαύτα πολιτευομένων, τοῖς τε ἀπεχθῶς ἐχηκόσι τοῖς δ' δημοτικὴν ἅπασιν, δηλοτελὲς γενόμενον ἀποδείξας τὸ μισόδημον· ἐπαίνους τε πολλοὺς τοῦ δήμου ποιησάμενος, ὡς αἰτιωτάτου τῇ πόλῃ γενομένου οὐ μόνον τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡγεμονίας· ἐπεὶ δ' ταῦτα καὶ τοιαῦτα τούτοις διεξῆλθε, τελευτῶν ἔφη μὴ δυνασθαι πόλιν ἐλευθέραν εἶναι, ἐξ ἧς δ' τις τὴν ἰσότητ' ἀνέλῃ· ἔφη τε δοκεῖν ἑαυτῷ τὸν μὲν νόμον δίκαιον εἶναι τὸν ἀξιοῦντα πᾶσι Ῥωμαίοις μετεῖναι τῆς ὑπατικῆς ἀρχῆς, τοῖς τε δὴ βίον ἀνεπίληπτον ἐσχηκόσι, καὶ τοιαῦτ' ἀποδεδειγμένοις τῆς ἡμῆς ταύτης ἀξίας· τὸ δ' καιρὸν οὐκ ἐπιτήδειον εἰς τοῦτ' αὐτὸ διαγνῶσιν, ἐν πολεμικαῖς ταραχαῖς τῆς πόλεως· συνεβούλευέ τε τοῖς μὲν δημάρχοις ἐᾶν τοῦτο καταγραφῆναι τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοῦτο 538
ἔξοδον μὴ κωλύειν τῶν καταγραφέντων· τοῖς τε ὑπάτοις, ὅταν τὸ κράτιστον τέλος ἐπιθῶσι τῷ πολέμῳ, τοιοῦτον ἀποδοῦναι τὸ τοῦ νόμου τοιοῦτο βούλευμα εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν. ταῦτα δ' γραφῆναί τε ἠξίου καὶ δημολογηθῆναι τοῖς ἀμφοτέροις. ταῦτα δὴ ξαμβάνων γνώμην ἐδίδου, καὶ μετὰ τοῦτον Οὐαλέριος· δεύτερον δὲ τοῦτο λόγον ἀπέδωκεν οἱ ὕπατοι· ταὐτὸ πάθος ἅπασι τοῖς παροῦσι συνέβη. οἱ μὲν δὴ ἀνελεῖν τὸν νόμον βουλόμενοι, τὴν ἀναβολὴν τοῦ περὶ αὐτοῦ διαγνώσεως ἀγαπητὸν ἡγούμενοι, τὸ μετὰ τὸν πόλεμον ἐπάναγκες δόξαι τοιοῦτο βουλεῦσαι περὶ αὐτοῦ, χαλεπῶς ἐπελέξαντο· οἱ δὲ κύριον τὸ τοῦ συνεδρίου κριθῆναι παραιτούμενοι, τὸ μὲν ὁμολογηθὲν

δίκαιον

δίκαιον εἶ) τ νόμον, ἀσμένως ἤκουον· ὃ ὑ εἰς ἑτέρους ἐκπίπτ ἐν χρόνους ὃ τοῦ βουλεύματος, τοῦτο ὀργιῶ ἐλάμβανον. θορύβου ὑ, ὡς εἰκὸς, ὄντι τῇ γνώμῃ ἐνομένου, ἀφ' ὃ μὴ πᾶσι τοῖς μέρεσιν αὐτῆς ἀρέσκειν ἀμφίλεκτος, παρελθὼν ὁ ὕπατος τρίτον ἠρώτα Γάϊον Κλαύδιον, ὃς ἐδόκει τῶν τοῦ ἐναντιουμένης τοῖς δημοτικοῖς αὐθαδέστατος εἶ) κ δυνατώτατος. ὃν ἐκ τοῦ θράσους διεξελθεῖν λέγειν κατ τῶν δημοτικῶν, περὶ ὅσα ἔδοξε πρὸ πόλεως ἐναντία τοῖς καλοῖς κ πατρίοις ἔθεσιν ὑπομιμνήσκων. κεφάλαιον μὲν εἰς ὁ καλέσκηπτε ἡ γνώμη, μηδεμίαν ἀποδιδόναι τῇ βουλῇ ἀφορμὴν ὑπὲρ τ νόμου τοῖς ὑπάτοις, μήτ' ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ, μήθ' ὕστερον, ὡς ὅτι καταλύσει τ ἀριστοκρατίας εἰσφερομένου, κ συνέχειν μέλλοντος ἅπαντα τ κόσμον τῆς πολιτείας. θορυβοῦντος ὑ τοῦ τὴν γνώμην ἔτι πλείονος θορύβου, τέταρτος ἀνίσα) κληθεὶς Τίτος Γενύκιος, ἀδελφὸς θατέρου τ ὑπάτων· ὃς ὀλίγα ἀφαλεχθεὶς ὑπὲρ τ καιρόντων καιρὸν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἀνάγκη τ χαλεπωτάτων θάτερον τούτῳ συμπεσεῖν, ἢ ἀφὲ τὰς πολιτικὰς ἔριδας κ φιλοτιμίας. ἐμοὶ μὲν τῶν ἐνόντων ποιῆσαι τοῦτο, ἢ τὸν ἔξωθεν ὅπλα φέροντας ἀποδέξασθαι βουλομένην, κακῶς τ οἰκεῖον κ πολιτικὸν ἀφελόντας πόλεμον ἔφησε· δυοῖν δ' ὄντων κακῶν, ὧν ἀνάγκη θάτερον ἀκόντας ὑπομεῖναι, ζοῦτ' αὖ δοκεῖν εἶ) λοιπὸν ἐλέσθαι, τὸ συγχωρῆσαι τῷ δήμῳ τὴν βουλὴν τοῦτο ἀποκάμνειν τι τ κόσμου τ πατρίου μᾶλλον πολιτείας, ἢ τοῖς ἀνθρώποις κ πολεμίοις καταγέλαστον ποιῆσαι τ πόλιν. ταῦτα εἰπὼν, τ δοκιμασθέντων ὑπὸ τ τοῦ ἀφανοῦς ἐν τῷ κατ' οἰκίαν σωφρονίσαι γνώμην εἰσέφερεν, ἣν εἰσηγήσατο Κλαύδιος, ὡς ἔφη, μὴ τ ὑπάτων χιλιάρχους ἀποδείξαι, μὴς μὲν ἐκ τ πατρικίων, μὴς δ' ἐκ τ δημοτικῶν, ἐξουσίαν ἔχοντας ὑπατικὴν· ὅταν δ' τελῶσιν ἔτη τ ἀρχήν, καὶ καθήκῃ νέας ἀρχὰς ἀποδείκνυσθαι, τ βουλὴν κ τ δήμου αὖθις σωφρονίζοντας ἀφανῶναι, πότερον ὑπάτους ἢ χιλιάρχους βούλονται τ ἀρχὴν. ὅτι δ' ἀμφὶ ἅπασι δόξη ψῆφον ἐπενέγκασι, ὅτ' εἶ) κύριον. ὅπως τελοῦσι δ' ὃ τοῦ βούλευμα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.

Τοιαύτη ἀποδεξαμένη τ γνώμην Γενυκίου, πολὺς δ' ἀπόντων ἔπαινος ἐγένετο· κ οἱ μετ' ἐκεῖνον ἀνίσαντες εἶ). γράφει δ' ὁ τοῦ βούλευμα ὑπὸ τ ὑπάτων, κ λαβόντες ἀπὸ μ πολλῆς χαρᾶς οἱ δήμαρχοι προῆλθον εἰς τ ἀγοράν. ἔνθα καθεσάντες ὃ πλῆθος εἰς τ ἐκκλησίαν,

eam nonnullorum cõfessione iustam censeri; sed irascebãtur cum senatusconsultum in aliud tempus extraheretur. Cum ergo, vt verisimile est, tumultum excitasset ea sententia, quod nõ omni ex parte probaretur vtrisq; progressus consul, tertium rogauit C. Claudium, qui in altera factione, eorum qui plebeiis aduersabantur, rigidissimus ac potẽtissimus esse videbatur is meditata aduersus plebeios oratione, cõmemorauit omnia quæ vnq; contra pulchras atq; auitas consuetudines *a plebe inuecta* viderẽtur: cuius orationis caput, ad quod eius sentẽtia tendebat, erat, ne vlla a consulibus de lege senatui proponeretur cognitio, neq; in præsens, neq; in posterũ; quippe quæ ad subuertendũ optimatum imperiũ ferretur, omnẽq; reip. ordinem cõfusura esset. Ad quam orationem cum adhuc maior tumultus exortus esset, quartus citante consule surgit T. Genucius, frater alterius cõsulis. is pauca primũ disseruit de tẽporib. in quæ incidisset respublica: aitq; necesse esse vt e duab. maximis difficultatib. alterutra reip. accidat, vt scilicet aut intestinis contentionib. atq; ambitionibus res hostiũ roboret, aut dum externos impetus auertere conatur, domesticum ac ciuile bellum male componat. cũ vero duo sint mala, & alterum horum vel inuitis subeundum sit, tolerabilius sibi videri, vt senatus plebem potius sinat aliquid de auitæ reip. decore detrahere, quã externis atque hostibus vrbem deridendam propinet. Deinde his finitis, protulit sententiã quę (vt dixi) a Claudio in domestico concilio pronũtiata, & ab omnibus qui illic aderant, approbata fuerat, vt *scilicet* pro consulibus ct ea rẽtur tribuni militares, tres ex patriciis, & totidẽ ex plebeiis, consulari potestate præditi: exactoq; horum imperio, & reuerso nouis magistratibus designandis tempore, senatus populusq; facta coitione iterum dispiceret, vtrum a consulib. an a tribunis militum capi magistratum vellet: & quod omniũ suffragiis approbatũ foret, id ratũ haberetur. fieri aũt senatusconsultũ quotannis. Eã Genucii sententiã oẽs magnis extulerũt laudibus; & qui post eũ surrexere, fere me oẽs id consilium optimũ esse concessere. itaq; senatusconsultum a consl. in tabulas refertur: moxq; tribuni pl. eo accepto, magno cũ gaudio in forũ prodiere; & aduocato in cõcionẽ populo,

post prolixam senatus laudationem, iusserunt plebeios, siqui vellent, cum patriciis ambire magistratū. Sed adeo leuis res est cupiditas ratione destituta, & adeo cito in alteram partem recidit, in primis autē vulgi *cupiditas*; vt quibus ante quantiuis erat in magistratus consortium venire, ac, nisi hoc eis a patriciis concessum fuisset, vel vrbē (vt ante) deseruissent, vel ipsi armis id sibi vindicassent, postquā eis concessum fuit postulatum, statim a cupiditate sua destiterint, & studia in alteram partem transtulerint. etenim cum multi ex plebeiis tribunatū ambiissent, magnoque studio petiissent, nullum *eorum* honore isto dignū iudicarūt; sed permisso sibi calculo, patricios eum magistratum ambientes, viros illustres, tribunos designarūt; A. Sempronium Atratinum, L. Atilium Lōgum, & T. Clœlium Siculum. qui primi proconsulare imperium ceperunt anno tertio quartæ & octogesimæ Olympiadis, archonte Athenis Diphilo. cūq; tantū tres & septuaginta dies eū magistratū gessissent, vltro more vetere deposuerunt, cum signa quædam diuinitus oblata vetuissent illos rēp. gerere. Qui cū magistratum abdicassent, senatus coiit & interreges creauit. Ii comitiis indictis, & permissa plebi cognitione, tribunosne an consules creare mallet, cum plebs patrias consuetudines retinendas iudicasset, permisērūt patriciis, q vellent, ambire consulare imperium. fiuntq; rursum e patriciis cōsules, L. Papirius Mugillanus, & L. Sempronius Atratinus, frater eius qui cum collegis tribunatum deposuerat. Hi duo magistratus apud Romanos vno eodemq; anno summū obtinuere imperium. sed non in omnibus Annalib. Romanis ambo reperiuntur; verum in quibusdam tribuni solum, in quibusdam consules; in paucis ambo; quibus nos non sine ratione assentimur; quippe qui nitamur testimoniis e sacris & reconditis libris desumptis. Sub horum igitur imperio nihil aliud, qđ quidem historia dignū sit, vel militię vel domi gestum est, nisi quod amicitiæ societatisq; fœdus cum Ardeatib. pactum est. ii enim omissa super *controuerso* agro expostulatione, per legatos a Romanis petierant, vt inter amicos sociosque populi Romani cooptarentur. quod fœdus a consulum collegio confirmatum est.

A.V.C. 311, pro consſ. creati sunt tribuni militares tres: qui cum vitio creati viderētur, denuo e patriciis facti consſ.

πολλοὶς διέθεντο τ βουλῆς ἐπαίνοις, καὶ τ δεηθῆναι τ ἀρχὴν ἐκέλευον τοῖς ἐθέλουσι τ δημοτικῶν, ἅμα τοῖς πατρικίοις. ὅτω δ' ἦρα καὶ φύσει τὸ πρᾶγμά ἐστιν ἡ ἐπιθυμία δίχα λόγου γινομένη, καὶ ταχὺ μεταπίπτον ἐπὶ θάτερα μέρη, μάλιστα δ' ἡ τ ὄχλου· ὡσθ' οἱ πρὶν πρώτως ποιούμενοι τέως τ ἀρχῆς μεταλαβεῖν, καὶ εἰ μὴ δοθείη σφίσι τοῦτ' αὐτοῖς ὑπὸ τ πατρικίων, ἢ καταλείψοντες τὴν πόλιν, ὡς πρότερον, ἢ σχὰ τ ὅπλων αὐτοὶ ληψόμενοι, ὅπερ τὸ συγχώρημα ἔλαβον, ἀπέστησε θᾶθις τ ἐπιθυμίας, καὶ τὰς παρασκευὰς ἐπὶ θάτερα μετέβαλον. πολλῶν γε δή τι δημοτικῶν πρεσβευόντων τ χιλιαρχίαν, καὶ κατεσκευασμένας ποιουμένων τὰς δεήσεις, οὐδένα τ λιμῆς ταύτης ἄξιον εἶδ' ὑπέλαβον· ἀλλὰ γνόμενοι τ ψήφων κύριοι, τοῖς ἐκ τ πατρικίων μετιοῦσιν αὐτὴν ἄνδρας ἐπιφανεῖς, χιλιάρχους ἀποδεικνύουσιν, Αὖλον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον, καὶ Λεύκιον Ἀτίλιον Λόγον, καὶ Τίτον Κλούσιον Σικελόν. ὅτοι παραλαμβάνουσι πρῶτοι τ ἀνθύπατον ἀρχὴν, ἔτ τ τρίτον ἐνιαυτὸν τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ πεντάτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Διφίλου. μεταστάντες δ' αὐτῆς ἑβδομήκοντα καὶ ἓξ μόνοι ἡμέρας, ἀποθέμενοι τ τὸν ἀρχαῖον ἐθισμὸν, ἐκούσιοι, προπέμψαντων τινῶν σημείων κωλυτηρίων αὐτοῖς τὸ πρᾶξαι τὰ κοινὰ νομιζόμενα. τούτων δ' τ ἐξουσίαν ἀφαιρουμένων, ἡ βουλὴ σύγκλητον, μεσοβασιλέα ἀποδείκνυσι. καὶ ἐκεῖνοι προθέντες ἀρχαιρεσίας, καὶ τῷ δήμῳ τ ἀγόρωσιν ἀποδόντες, εἴτε βούλεται χιλιάρχους, εἴτε ὑπάτους ἀποδείξαι, κρίναντος αὐτὸ μόνον ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐθισμοῖς, ἀπέδωκαν τοῖς βουλομένοις τῶν πατρικίων, μετεῖναι τὴν ὑπάτων ἀρχήν· καὶ γίνονται πάλιν ἐκ τ πατρικίων ὕπατοι, Λεύκιος Παπίριος Μουγιλλανός, καὶ Λεύκιος Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος, ἐκ τῶν ἀποθεμένων τὴν χιλιαρχίαν ἀδελφός. οὗτοι δύο ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτὸν ἦρξαι Ῥωμαίων οἷς τὸ μέγιστον ἔχουσι κράτος ἐνόμιζον. πλὴν οὐκ ἐν ἁπάσαις τ Ῥωμαϊκαῖς χρονογραφίαις ἀμφότεροι φαίνονται, ἀλλ' ἐν αἷς μὲν οἱ χιλίαρχοι μόνον, ἐν αἷς δ' οἱ ὕπατοι, ἐν οὐ πολλαῖς δ' ἀμφότεροι, αἷς ἡμεῖς οὐκ ἀδόκιμον λογισμῷ συγκατεθέμεθα, πίστει δούλεται δ' τ ἐκ τ ἱερῶν τε καὶ ἀποθέτων βίβλων μαρτυρίας. δηλοῖ μὲν οὖν οὐδὲν ὅτι τ τούτων ἀρχῆς οὔτε πόλεμον, οὔτε πολιτικὸν ἔργον ἰσοτίας ἄξιον ἐπράχθη, σιωπήσαι δ' πρὸς τ Ἀρδεατῶν πόλιν ἐνόμισαν περὶ φιλίας τε καὶ συμμαχίας· ἐπρεσβεύσαντο γάρ, ἀποτιθέμενοι τὰ περὶ τῆς χώρας ἐγκλήματα, προσκαλοῦντες φίλοι Ῥωμαίων εἶναι καὶ σύμμαχοι. ταύτας τὰς σιωπήσεις δ' τ ὑπάτων ἀρχεῖον ἐπεκύρωσε.

τῷ δὴ

τῷ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ πάλιν ὑπάτους ψηφισαμένου τὸ δήμου καταστάσεως, τοῦ δὲ λαμβάνοισι τὴν ὑπατον ἀρχὴν τῇ δισκαιδεκάτῃ τοῦ δεκεμβρίου μηνὸς, Μάρκος Γεγάνιος Μακερῖνος ὁ δεύτερον, καὶ Τίτος Κοίντιος Καπιτωλῖνος ὁ πέμπτον. οὗτοι διδάξαντες τὴν βουλὴν, ὅτι πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πράγματα διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ὑπάτων στρατείας ἠμεληκότα παρῆται, πάντων δ' ἀναγκαιότατον ὂν περὶ τὰς τιμήσεις τῶν βίων νόμιμον, ἐξ' ὧν ὅ τε ἀριθμὸς τῶν ἐφήβων τὸν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἐγινώσκετο, καὶ τῶν χρημάτων ὁ πλῆθος, ἀφ' ὧν ἑδόκει τὰς εἰς τὸν πόλεμον εἰσφορὰς ἕκαστον τελεῖν, τεσσαρεσκαιδεκάτης τιμήσεως οὔσης ἐπτακαίδεκα ἐτῶν γενομένης, ἀπὸ τῆς Λευκίου Κορνηλίου, καὶ Κοίντου Φαβίου ὑπατείας· ὥστε τοὺς μὲν χρησίους καὶ ὠφελίμους ἄνδρας ἐν τιμαῖς καὶ ἐν στρατείαις εἶναι, τοὺς δὲ ἀσελγεστάτους καὶ πονηροτάτους ἀτίμους καταλείπεσθαι, καὶ τόπον ἕτερον μεταλαμβάνειν, ἐν ᾧ περιέσεσθαι ζῶν αὐτοῖς ὡς προήρει.

Anno insequente, cum plebs iterum consules creari decreuisset, consulatum capiũt circa plenilunium (*i. idus*) decembris, M. Geganius Macerinus iterum, & T. Quintius Capitolinus quintum. Ii senatum docuerunt, cum alia multa propter continuas consulum expeditiones neglecta esse, tum institutum illud summe necessarium de fortunarum censu: e quo & numerus eorũ qui militari ætate essent, cognoscebatur, & opum magnitudo, pro cuius ratione vnumquemque ad bellicos sumptus contribuere oportebat. nam nullum censum intra septemdecim annos actum esse, a consulatu L. Cornelii & Q. Fabii. vnde factũ esse vt boni & frugi viri ad census atq; expeditiones vocati fuerint; at improbissimi & nequissimi quiq;, incensi remanserint, aliumq; locum ceperint, in quo eis pro libito viuere liceret.

A.V.C. 312, consſ. M. Geganio II, & T. Quintio V, census habitus.

EX DIONYSIO HALICARNASSEO EXCERPTA QUÆDAM DE LEGATIONIBUS.

ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ.

1 Olymp. 113 anno tertio, V.C. anno 427, conſſ. L. Cornelio Lentulo, & Q. Publilio Philone iterum; vt Glareanus tradit in Chronologia Liuiana; vt autē Sigonius, anno V.C. 426. Hiſtoria eſt apud Liu. lib. 8.

verum etiam quia Campanos amicos ſuos multis & magnis affeciſſent detrimētis. Senatus Romanus, cum Campani ſæpius indicarent & conquererētur de Neapolitanis, miſit qui eos rogarēt nequid Romani imperii ſubditis inferrēt iniuriæ, ſed quod ius poſtularet, darent reciperentq; & ſiqua inter eos extiſterent diſſidia, verbis, non armis litem componerent; ac porro pacem colerent cum omnibus Tyrrheni maris accolis, & neque ipſi aliquid Græcis indignum admitterent, neq; alios talia perpetrātes adiuuarent: in primis autem, ſi fieri poſſet, demeritis potentiorum animis, efficerēt vt vrbs a Samnitibus deſciſceret, ac populi Romani amicitiam amplecteretur. Acciderat aūt vt eodē tempore a Tarentinis quoq; legati ad Neapolitanos miſſi eſſent, viri illuſtres, & Neapolitanorum auiti hoſpites: nec non alii a Nolanis, populo finitimo & Græcæ gentis ſtudioſiſſimo; vt contrarium a Neapolitanis peterent, ne quos cum Romanis aut eorum ſubditis contractus inirent, nec a Samnitum amicitia diſcederēt. vnde ſi Romani belli occaſionē captarent, ne metuerent, nec vires eorum velut inuictas pertimeſcerēt; ſed conſtantes manerent, atque vt Græcos decet, bellum ſuſtinerent, freti tum ſuis ipſorum copiis, tum Samnitium auxiliis: ac ſi forte nauali quoque manu opus foret, nec domeſtica ſufficeret, affaturas ipſis a Tarentinis numeroſas fortesq; ſuppetias. Ibi coacto ſenatu, multisq; corā eo habitis orationib. partim a legatis, partim ab eorum aduocatis, variarunt ſenatorum ſententiæ; & elegantiſſimi quique in Romanorū partes inclinare viſi ſunt. Cum igitur eo die nullum ſenatuſcōſultum factum eſſet, ſed legationum cognitio in alium conſeſſum eſſet dilata, potentiſſimi Samnitum proceres frequentes Neapolim conuenere, ac reipubl. primoribus in partes ſuas pellectis, ſenatui ꝓſuaſere vt populo poteſtatē faceret eligendi quod ex vſu futurū videretur. mox in concionē progreſſi, primū ſui *in Neapolitanos* merita cōmemorarūt: deinde prolixe populum Romanū accuſarunt, vt infidū & fraudulentum. demū ſub finem orationis admirandas Neapolitanis promiſſiones fecerunt, ſi bello implicarentur: miſſuros ſe quātiſcumq; copiis opus foret

Ἀλλὰ καὶ διότι τοῖς φίλοις αὐτῶν Καμπάνοις, πολ- 295
λοῖς καὶ μεγάλοις ἐβλαπτον. ἡ δ' βουλὴ τῶν Ῥωμαίων,
Καμπάνων πολλάκις ἐμφανιζόντων καὶ ἀποδυρομένων [κατὰ] τῶν Νεαπολιτῶν, ἀπέστειλε τοὺς ἀξιώσοντας αὐτοὺς μηδὲν εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀδικεῖν· δικάσειν δὲ καὶ διδόναι τὰ δίκαια καὶ λαμ-
10 βάνειν· καὶ εἴ γε διαφέροιεν πρὸς ἀλλήλους, μὴ διὰ ὅπλων, ἀλλὰ διὰ λόγων σύμβολα ποιησαμένους πρὸς αὐτοὺς, καὶ τὸ λοιπὸν εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἅπαντας τοὺς περιοικοῦντας τὸν Τυρρηνικὸν πέλαγος· μήτε αὐτοὺς ἔργα πράττοντας τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς Ἕλλησι, μήτε τοῖς πράττουσι συνεργοῦντας· μηδὲ δ', εἰ δύναιντο, θεραπείας τῆς δυνατῆς ἀποσκευάσασθαι τὴν ἀπὸ Σαυνιτῶν τὴν πόλιν, σφίσι δ' αὐτοῖς ἡδέως φίλων. ἔτυχον δ' κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀφιγμένοι πρὸς τοὺς Νεαπολίτας πρέσβεις ὑπὸ Ταραντίνων ἀποσταλέντες, ἄνδρες
20 ἔνδοξοι, καὶ πρόξενοι δὲ ἡμῶν τῶν Νεαπολιτῶν· καὶ ἕτεροι 296
ὑπὸ Νωλανῶν ὁμόρων ὄντων. καὶ σφόδρα τοὺς Ἕλληνας ἀσπαζομένων, παράντικα τοὺς Νεαπολίτας ἀξιώσοντες, μήτε σύμβολα ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἢ τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, μήτε διαλύεσθαι τὰ πρὸς Σαυνίτας φιλίαν. ἐὰν δ' ταύτην ποιήσωνται Ῥωμαῖοι δὲ πόλεμον τὰ πρόφασιν, μὴ ὀρρωδεῖν, μηδ' ὡς ἀμαχόν τινα τὸν ἐκείνων αὐτοῖς καταπεπλῆχθαι· ἀλλὰ μάλα γενναίως, καὶ ὡς προσῆκεν
Ἕλλησι πολεμεῖν, τῇ τε οἰκείᾳ πιστεύοντας δυνάμει, καὶ τῇ παρὰ Σαυνιτῶν ἀφιζομένῃ βοηθείᾳ, ναυτικοῦ τε ἐκείνων
30 προσληψομένους ἔξω τῆς ἑαυτῶν, ὧν Ταραντῖνοι πέμψουσιν (ἐὰν ἄρα καὶ ταύτης δέωνται)) πολλῶν καὶ ἀγαθῶν.
σωαθείσης δ' βουλῆς, καὶ πολλῶν ῥηθέντων ἐν αὐτῇ λόγων, ὅς τε ἄμφω διεξῆλθον, καὶ οἱ συναγορεύοντες αὐτοῖς, διέσησε μὲν γνώμας τῶν συνέδρων· καὶ οἱ γε χρησάμενοι τὰς τῶν Ῥωμαίων ἔδοξαν φρονεῖν. ἐκείνην μὲν δὴν τὴν ἡμέραν οὐδὲν ἐξηνέχθη προβούλευμα· εἰς ἑτέραν δ' πάλιν ἔδραν ἀναβληθείσης τοῦ περὶ τῶν πρεσβέων σχολῆς, ἀφικόμενοι κατὰ πλῆθος εἰς τὴν Νεάπολιν Σαυνῖται οἱ δυνατώτατοι, καὶ τοὺς προεστηκότας τῶν κοινῶν θεραπείαις πολὺν οἱ-
40 κειωσάμενοι, πείθουσι τὴν βουλὴν ὅπως ὡς δήμῳ ποιήσωνται τὸ συμφέροντος αἵρεσιν. καὶ παρελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲν τὰς ἑαυτῶν εὐεργεσίας διεξίασι· ἔπειτα τὸ Ῥωμαίων πόλεως πολλὰ καὶ ἀνήκεστα, ὡς ἀπίστου καὶ δολίου. τελευτῶντος δὲ τὸν λόγου, θαυμαστὰς ἐποιοῦντο τοῖς Νεαπολίταις ὑποσχέσεις, ἐὰν εἰς τὸν πόλεμον καταστῶσι· γραπταί τε πέμψειν, ὅσης αὐ δέονται,

τ̃ φυλάξυς αὐτῶν τὰ τείχη, καὶ τ̃ ναυσὶν ὅπλα δόντας, καὶ τ̃ εἰρεσίαν ἅπασαν παρέξειν· ὑμῶν μόνον καταλιμπάνοντες τοῖς ἰδίοις στρατεύμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις ἅπασας τὰς εἰς πόλεμον δαπάνας ὑποχορηγοῦντες· ἀποστασμοῖς τε τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα, Κύμην τε ἀνασώσειν, ἣν δευτέραν ἡμέραν τοῦτον ἐξελάσαντες τὸς Κυμαίους, Καμπανοὶ καλέσουσι· καὶ συγκατάξειν ὅπως τὰ σφέτερα τὸς φεύγοντας ἐπὶ Κυμαίων, ὃς οἱ Νεαπολῖται τ̃ πατρίδος ἐκπεσόντας ὑπεδέξαντο, καὶ πάντων ἐποιήσαντο κοινωνὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν· χώσειν τε τοῦτον τοῖς Νεαπολίταις, ἐξ ἧς οἱ Καμπανοὶ καλέσουσι κώμας πόλιν. τ̃ δ' Νεαπολιτ̃, ὅσον μὲν ἐν μέρος ἔλαττον, καὶ τοῦτο πολλῶν δυναμένων ὁρᾶν τὰς καταλημψομένας τ̃ πόλιν ἐκ τ̃ πολέμου συμφορὰς, εἰρήνην ἄγειν ἠξίουν· ὁ δ' φιλόκαινον, καὶ τὰς ἐκ τ̃ παρεστώσης πλεονεξίας διώκων, ὅπως τ̃ πόλεμον συνελήμβανε· καταβοαί τε ἀλλήλων ἐγίνοντο, καὶ χερνιπσίαι· καὶ τοῦτο ἤδη ἰσχὺς εἰς λίθων βολάς· καὶ ξεληλυθότες ἐκ μάτης οἱ κακίους τῶν χρηστῶν· ὥστε τὸς πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ἀποστέλλειν ἀπήγειν. ἀφ' ὧν τούτων τὰς αἰτίας ἡ βουλὴ τ̃ Ῥωμαίων γράψαι ὅτι Νεαπολίτας ἀποστεῖλαι ἐβουλεύθη.

Ὅτι μαθόντες οἱ Ῥωμαῖοι Σαυνίτας γράψαι ἀξιοῦν, ὃ μὲν πρῶτον πρέσβεις ἔπεμψαν· οἱ δ' πρεσβεύσαντες ἐκ τ̃ βουλυμίας πρέσβεις, ἐλθόντες ὅπως τὸς πρεσβεύσας τῶν Σαυνιτῶν ἔλεξαν· Ἀδικεῖτε ἄνδρες Σαυνῖται παραβαίνοντες τὰς ὁμολογίας, ἃς ἐποιήσασθε πρὸς ἡμᾶς, ὀνόματι μὲν ὑποδυόμενοι συμμάχων, ἔργα δ' πολεμίων. πολλαῖς μὲν ἡττηθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων μάχαις, δεινὰ δ' μεγάλη καταλυσάμενοι τὸν πόλεμον· καὶ τυχόντες εἰρήνης, οἵας ἐβούλεσθε· τὰ δὲ τελευταῖα, φίλοι γενέσθαι τ̃ πόλεως ἡμῶν προθυμηθέντες, καὶ σύμμαχοι, καὶ τοῖς αὐτοῖς Ῥωμαίοις ὁμόσαντες ἔξειν ἐχθρὸς καὶ φίλους. ὧν ἁπάντων ὑπολαμβανόμενοι, καὶ παρ' οὐδὲν ἡγησάμενοι τὸς ὅρκους, ἐγκαταλείπετε μὲν ἡμᾶς, ἐν τοῖς πρὸς Λατίνους πολέμῳ καὶ πρὸς Βολούσκοις συστάντες, ὃς δι' ὑμᾶς ἐχθρὸς ἔχομεν, ὑμῖν βουλόμενοι δ' καθ' ἡμῶν αὐτοῖς συναραχθῆ πόλεμον· ἐν ᾧ τῷ παρόντι ἐπιπαυτῷ, Νεαπολίτας δεδιότας ἀναδέξασθαι τ̃ καθ' ἡμῶν πόλεμον, ἁπάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρώμενοι, παρορμήσατε, μᾶλλον δ' ἠναγκάσατε, καὶ τὰς δαπάνας ὑποχορηγεῖτε· καὶ τ̃ πόλιν δ' ἡμῶν αὐτὶ ἔχετε. νῦν δ' παρασκευάζεσθε στρατιὰν ἐκ πάντος ἐγείροντες πόνου, προφάσιν μὲν ἑτέραν ποιούμενοι, ὃ δ' δῆλοι, ὅτι τὴν ἡμετέρους εἰνωκότες ἄλλην ἀποίκους· καὶ ὅτι ταύτας τὰς

ad mœnium custodiam; classiarios quoq; milites ac totum remigiũ præbituros; nec suis tantum sumptib. eà missuros auxilia, sed ipsis quoq; insuper suppeditaturos omnes belli impẽsas. tum profligato Romanorũ exercitu Cumas recuperaturos: quas Cãpani duab. ætatib. ante, Cumanis expulsis, occupauerãt; sedibusq; suis restituturos Cumanorũ exsulũ reliquas, quos Neapolitani e patria exactos receperant, omniumq; suorum bonorũ participes fecerant: atq; agri *Cumani*, quem Campani vna cum oppido ceperant, partẽ Neapolitanis addituros. His auditis, qui inter Neapolitanos considerati erant, & calamitates vrbi e bello nascituras lõge prospicere poterant, pacem colendam censebant. at qui reb. nouis studebant, & quæstũ e bellicis turbis faciebant, belli partes fouebant: tanta animorũ contentione, vt a mutuis increpationibus ad manuum confertiones, & lapidũ iactus dissidiũ procederet. ad extremũ obtinuit pars deterior, vicitq; meliorẽ: ita vt Romanorum legati re infecta discesserint. Quibus de caussis senatus Romanus expeditionem aduersus Neapolitanos decreuit.

† Romani, cum Samnites exercitũ cogere cognouissent, legatos primũ miserunt. Lecti ergo e senatorio ordine viri idonei, & *in Samnium* profecti, coram Samnitum proceribus in hãc sententiam verba fecerunt: Iniuriam *nobis* facitis, Samnites, fœdusq; nobiscum initum violatis; dum nomen quidem sociorum præfertis, sed reipsa vos hostes declaratis. multis prœliis a populo Rom. superati, *demum* magnis precib. bellum diremistis; & quali voluistis pace impetrata, ad extremum amici ac socii nostræ reip. fieri cupiuistis, vosq; eosdem cum Romanis amicos & hostes habituros iurauistis. His omnib. obliuioni traditis & spreto iureiurando *primũ* nos deseruistis in bello contra Latinos, & in prœlio aduersus Volscos qui nobis propter vos inimici sunt, quod eos in bello cõtra vos suscepto noluerimus adiuuare: deinde anno prẽterito Neapolitanos bellum aduersus nos suscipere verentes, omni studio ac promptitudine instigastis, vel potius coegistis, sumptusq; *eam ad rem* suppeditatis, vrbemq; nostrã ipsi tenetis. nũcq; copias vndequaq; cõtrahitis, alio quidẽ prætextu; sed reuera in colonos nostros eas ducere statuistis; atq; ad idem

iniuriæ cõsortium Fundanos pellicitis, Formianosque, & alios quosdam, quib. nos æquale ciuitatis ius impertiuimus. Cũ igitur tam aperte tamq; impudenter amicitiæ societatisq; fœdus confundatis, populus Romanus prius legatos ad vos mittẽdos censuit, nec ante a factis auspicandum, quam verborum esset factum periculum. Quę vero a vobis postulamus, & quibus impetratis superiorũ offensarum iram expletam putabimus, hæc sunt. Primum postulamus vt auxilia Neapolitanis missa reuocetis: deinde, vt nullum aduersus colonos nostros emittatis exercitum; neq; subditos ad quodlibet fortunæ augendę studium instigetis. Quodsi delicta non cõmuni omnium vestrum cõsensu, sed priuato quorundam consilio commissa sunt, eos nobis puniẽdos dedatis. Hęc si impetrabimus, contenti erimus. sin impetrare nõ poterimus, deos ac genios, quos in fœdere iurauistis, attestamur; atq; in hoc fetiales nobiscum adduximus. Hæc cum *legatus* Romanus dixisset, Samnitum proceres, habito inter se consilio, tale dederunt respõsum: Quod serius ad bellũ cõtra Latinos auxilia nostra aduenerunt, non reip. culpa factũ est (nã suppetias vobis mitti decreueramus) sed partim ducum *culpa*, qui in cõparando exercitu plus consumpserunt tẽporis; partim vestra ipsorũ, qui pperantius certamẽ iniistis. vnde factũ vt tribus aut quatuor post prœliũ diebus suppetiæ a nobis missę aduenerint. Ad Neapolim vero quod attinet, in qua nostrorum quidam sunt, tantum abest vt aliquam vobis faciamus iniuriã, dum periclitantibus ad tutandã reip. salutẽ aliquid auxilii mittimus, vt ipsi nobis magnam a vobis iniuriam fieri arbitremur. nam vrbem hanc, cum qua nobis amicitia & societas est, non recens contracta, neque ex eo tempore quo vobiscum fœdus icimus, sed duabus ætatibus ante, ob multa & magna *erga nos* beneficia, vos, nulla iniuria lacessiti, in seruitutẽ redegistis. ac ne hoc ipso quidẽ facto tota Samnitum respublica vos læsit; sed, vt audimus, quidam priuati hospitii atq; amicitiæ iure, quo Neapolitanis deuincti sunt, suopte impulsũ opem eis ferũt: quidam ẽt, forsan ob fortunarũ tenuitatẽ. stipendii gratia. Nec opus nobis est vt subditos vestros sollicitemus. nam ẽt sine Fundanorũ & Formianorũ ope, ipsimet nobis tutandis sufficimus, siqua belli necessitate obruamur. Exercitum vero nobis comparamus, non vt colonis vestris sua adimamus, sed vt nostra tueamur. Ac vicissim a vobis postulamus, si, quod

ἀδίκοις πλεονεξίας, Φουνδάνοις τε καὶ Φορ- «
μιανοῖς, καὶ ἄλλοις τισί· οἷς ἡμᾶς ἰσοπολίτειας μετεδώ- «
καμεν. ὥστε εἰ φανερῶς καὶ ἀναισχύντως συγχέοιτε ὑ- «
μῶν τὰ τε τῆς φιλίας καὶ συμμαχίας ὅρκια, πρεσβείαν «
τε πρὸς ὑμᾶς ἔκριναν ἀποστεῖλαι πρῶτον, καὶ μὴ πρό- «
τερον ἄρξαι τῶν ἔργων, πρὶν ἢ πεῖσαι τοὺς λόγους. «
ἃ εἰ προσκαλούμεθα ὑμᾶς, καὶ ὧν τυγχάνετε νῦν ὅτι τοῖς «
παρ' ἡμῶν ὀργὴν ἀποπληρώσειν οἰόμεθα, ταῦτά ἐστι. «
πρῶτον μὲν ἀπάγειν ὑμᾶς ἀξιοῦμεν τὴν ἀποσταλεῖσαν «
Νεαπολίταις συμμαχίαν· ἔπειτα εἰ μηδεμίαν ἐκ- «
πέμπειν στρατιὰν καθ' ἡμῶν τοῖς ἀποίκοις τοῖς ἡμετέροις· μηδὲ τοῖς «
ὑπηκόοις ὅτι πάσας τὰς πλεονεξίας πρᾶξαι. εἰ δὲ «
μὴ πᾶσι δόξαιτε ταῦτα ὑμῖν, ἀλλ' ἔστιν οἳ τῶν «
ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν γνώμης, πρᾶξαι δοῦναι τοὺς ἄνδρας ἡμῖν «
ὅτι δίκαιον. τούτων τυγχάνειν, ἀρκούμεθα. μὴ τυγχάνειν δέ, «
θεοὺς καὶ δαίμονας, οὓς ἐν τοῖς σπονδαῖς ὠμόσατε, μάρτυ- «
ρόμεθα, καὶ τοὺς εἰρωσοδίκας ὅτι ἕτοιμοί ἐσμεν ἀγωνίζεσθαι, ἐλπίζο- «
μεν. Τοιαῦτα τοῦ Ῥωμαίων λέξαντος, βουλὴν σάμνιοι «
καθ' αὑτοὺς οἱ πρόβουλοι τῶν Σαυνιτῶν, τοιάδε ἐξή- «
νεγκαν ἀπόκρισιν· Τὸ μὲν ὀφείλειν τὸ ὅτι τοῖς Λατί- «
νων πόλεμον συμμαχίας, οὐ τὸ κοινὸν αἴτιον· ἐψηφισά- «
μεθα γὰρ ἀποσταλῆναι τὴν στρατιὰν ὑμῖν· οἱ δὲ τὴν ἡγεμονίαν «
ἔχοντες αὐτοί, πλείονα χρόνον ἀναλώσαντες ἐν τῇ πα- «
ρασκευῇ· καὶ ὑμᾶς αὖθις, θᾶττον ἐπειγόντες ὅτι τὸν ἀγῶ- «
να. τεισὶ γοῦν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις ὕστερον τῆς μάχης «
πεμφθέντες ὑφ' ἡμῶν ἀφίκοντο. τοῦτο δὲ τῶν Νεαπολιτῶν «
πόλεως, ἐν ᾗ τῶν ἡμετέρων τινές εἰσιν, ἧσσον δέομαι ἀδι- «
κεῖν ὑμᾶς, εἴ τινα τοῖς κινδυνεύουσι βοήθειαν εἰς σωτηρίαν «
κοινὴ παρεχόμεθα, ὥστε αὖθις δοκοῦμεν ὑφ' ὑμῶν ἀδικεῖ- «
σθαι μεγάλα. φίλων γὰρ ἡμῶν καὶ σύμμαχον ὄντα τὴν πόλιν «
ταύτην, οὐκ ἔναγχος, ἀλλ' ἀφ' οὗ τὰς πρὸς ὑμᾶς ἐποιη- «
σάμεθα ὁμολογίας, ἀνὰ δὲ χρόνον ἡμετέρα γνώμη πρότερον, δέχε- «
σθαι πολλὰς καὶ μεγάλας ἀνθρεσίας, ὅθεν ἀδικηθέντες ὑμεῖς «
καλεσδουλώσασθε. ἃ μὲν οὖν ἃ δὲ τούτων γε ὧν ἔρχῳ τὸ κοινὸν «
ὑμᾶς τῶν Σαυνιτῶν ἠδίκησεν· ἰδεῖν δέ τινες εἰσιν, ὡς πυν- «
θανόμεθα, καὶ φίλοι τῶν Νεαπολιτῶν, οἱ καθ' ἑαυτοὺς προαίρε- «
σιν τῇ πόλει βοηθοῦντες, καί τινες καὶ δι' ἀποικίαν ἴσως εἰσὶ «
μιαθοφόροι. φέρειν οὖν [καὶ ἄλλην] τὰς ὑπηκόους ὑμῶν ἄνευ δε- «
όμεθα." καὶ δὴ δοῦλοι Φουνδανῶν καὶ Φορμιανῶν ἐκέλευον βο- «
ηθεῖν αὐτοῖς ἐσμὲν, ἐὰν καταγωμεν εἰς ἀνάγκην πολέμου. «
ἢ οὖν παρασκευὴ στρατιᾶς ἡμῶν ἐστὶν οὐκ ὡς ἀφαιρησο- «
μένων τοὺς ὑμετέρους ἀποίκους τὰ ἴδια, ἀλλ' ὡς τὰ ἴδια «
ἐξόντων φυλακῆς. ἀντικαλοῦμέν τε ὑμᾶς, εἰ βού- «

λεσθε

» λεαθε τὰ δίκαια ποιῆν, ἐκχωρῆν Φρεγλλήνης, ἰὼ τοὲ
» πολλοῦ πολέμῳ κεκλησάντων ἡμῶν, ὅσαρ ὅτι νόμος
» κλήσεως δικαιότατος, ὑμεῖς οὐδενὶ δικαίῳ σφέλεισά-
» μενοι, δεύτερον ἔτος ἤδη κεκλέχετε. τούτων ἡμεῖς τυχόν-
» τες, οὐδὲν ἀποληφόμεθα ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦτα
τοὺς καλαβὼν τὸν λόγον ὁ τῶν Ῥωμαίων εἰρινοδίκης
» εἶπεν· Οὐδὲν ἔτι κωλύσον ἐστὶν ὕτω φανερῶς ἀνήρη-
» κότων ὑμῶν τὰ τῆς εἰρήνης ὅρκια, βουλεύεσθε τὸ
» Ῥωμαίων δῆμον αἰτιάσασθαι· πάντα γὰρ αὐτῷ πέ-
» τοφκται [τά τε] κατὰ τοὺς ἱερεῖς τε καὶ πατρίους νό-
» μους, τά τε πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια, καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώ-
» πους δίκαια. δικασταὶ δ' ὑπὲρ τῶν μελόντων ἐν ταῖς ὁμολο-
» γίαις, οἱ λαχόντες πολέμους ἐπισκοπῆν, ἔσονται θεοί.
μέλλων δ' ἀπιέναι, τῷ τε περιβολίῳ κατὰ κεφαλῆς εἵλ-
κυσεν, καὶ τὰς χεῖρας ἀναχὼν εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς ἔθος ἐστίν,
ἆρας ἐποιήσατο τοῖς θεοῖς· εἰ μὲν ἄδικα πάσχουσα ὑπὸ
Σαυνιτῶν ἡ Ῥωμαίων πόλις, καὶ μὴ δικαιωθεῖσα μετὰ λόγου
καὶ κρίσεως δίκελύσαι τὰς δίκαφοράς, ὅτι τὰ ἔργα χωρή-
σῃ, βουλάς τε ἀγαθὰς αὐτῇ θεοὺς καὶ δαίμονας ὅτι νοῦν
ἄριστον, καὶ τὰ πρᾶξις πᾶσι δίδοναι ὅτι τοῖς πολεμίοις δυ-
τυχεῖς. εἰ δ' αὐτή τι πλημμελοῦσα τὰ περὶ τὰ φιλίας ὅρ-
κια, τὰ πρόφασις κατασκευάζει τὰ ἔμπρας ὅκ ἀληθῆς, μήτε βουλὰς ὀρθοῦν αὐτοῖς, μήτε πράξις. ὡς
διελύθησαν ἐκ τοῦ συλλόγου, καὶ τὰ λεχθέντα ἐδήλωσαν ἑ-
κάτεροι τοῖς ἑαυτῶν πολίταις, τὰς ἐναντίας ἔχον ὑπὲρ ἀλ-
λήλων δόξας ἀμφότεροι· Σαυνῖται μὲν, βεβουλεύτερα
τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔσεσθαι νομίζοντες· ὡς γὰρ αὐτοῖς ἔθος ἐστὶ
ποιῆν, ὅτε μέλλοιεν ἀρχὴν πολέμου· Ῥωμαῖοι δὲ, ἐν ὀ-
λίγῳ τὸ Σαυνιτῶν πραλιαν ἤξειν ὅτι τὰς αὐτῶν ἐποίκους
Φρεγλλανοὺς οἰόμενοι. ἔπειτα αὐτοῖς τὰ εἰκότα παθεῖν
συνέβη. οἱ μὲν γὰρ, παρασκευαζόμενοι καὶ μέλλοντες,
ἀπώλεσε τὰς καιρὰς τῶν πράξεων· Ῥωμαῖοι δὲ, ἐν ἑ-
τοίμῳ πᾶσαν ἔχοντες παρασκευὴν, ἅμα τῇ πυθέσθαι
τὰς ἀποκρίσεις, τόν τε πόλεμον ἐψηφίσαντο, καὶ τὰς ὑ-
πάτους ἀπέστειλαν ἀμφοτέρους· καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς
πολεμίους τὴν ἔξοδον, ἥ τε νεωστὶ κατεγραφθεῖσα, καὶ ἡ
περὶ Βολτύσκους χειμάζουσα δυνάμις, ἣν εἶχε
Κορνήλιος, ἐντὸς ἦν τῶν Σαυνιτικῶν ὅρων.

γ Ὅτι ὁ Σαυνιτικὸς αὖθις ἀνερρίπισθη πόλεμος, ἀ-
πὸ τοιαύτης αἰτίας ἐξάρχοντος. μετὰ τὰς σπονδὰς, ἃς
ἐποιήσαντο πρὸς τὴν Ῥωμαίων πόλιν, οἱ Σαυνῖται,
χρόνον ὀλίγον ἐπισχόντες, ὅτι Λευκανοὶς ἐστράτευ-
σαν ὁμόρους ὄντας, ἐκ παλαιᾶς ἔνας ὁρμηθέντες ἔ-
χθρας. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσι πιστεύοντες οἱ Λευκανοὶ, τόν τε πόλεμον διέφερον·

iustum est, facere vultis, vt Fregellis excedatis; quas cũ iam pridem armis obtinuerimus, qui acquirẽdi modus est iustissimus, vos nullo iure occupatas, iam alterum annum vobis vsurpatis. Hæc si *a vobis* impetrauerimus, nulla nos iniuria affectos existimabimus. Post hæc fetialis Romanus, sumptis dicendi partibus, ait: Nihil amplius obstat, quin populus Romanus, dum vos pacis fœdus tam aperte sustuliſtis, de armis capiendis consultet. nam omnia præstitit quæ tum sacræ patriæque leges, tum deorum religio, tum iura humana postulant. vtri autem pactis steterint, dii, qui bellorum inspectionem sortiti sunt, diiudicabunt. Cumque abiturus esset, detracto capitis amiculo, & sublatis in cælum manibus, vt moris est, *hæc* a diis imprecatur: vt, si populus Romanus a Samnitibus iniuria affectus, quia verbis & iudicio dissidium dirimere non potuerit, ad manus veniat, dii geniiq; & bona consilia menti eius indant, & felices omnibus successus aduersus hostes largiantur. si vero ipse, fœdere amicitiæ aliqua in parte violato, non veras inimicitiarum causſas prætexat, ne vel consilia eius vel actiones fortunent. Vt vero dimisso concilio, vtrique suæ ciuitati quæ dicta essent retulere, contrarias de se inuicem opiniones ambo populi cõcepere. Samnites enim Romanorum expeditionem tardiorem fore opinabantur; quod hic eis in bello suscipiendo mos esset: Romani vero suspicabãtur Samnites breui cõtra Fregellanos colonos suos cum exercitu venturos. vnde vtrisque accidêre quæ *accidisse* consentaneum est. nam Samnites, dum se parabãt & cunctabantur, rei gerendę occasionem amiserunt. at Romani, cum in promptu haberent omnia, simulatq; resposum audierunt, & bellum decreuerunt, & ambos consules emiserunt; ac priusquã hostis de expeditione quidquam cognouisset, tum recens conscriptus exercitus, tum hibernantes in Volscis copiæ, quibus Cornelius præerat, in Samnitum fines penetrarunt.

III. Olymp. 110 anno tertio; V.C. anno 455, L. Cornelio Scipione, & Cn. Fulvio Centumalo consulibus.

Bellum Samniticum denuo huiusmodi occasione excitatum est. Post fœdus, quod cũ populo Rom. pepigerãt, Samnites, breui interlapso tẽpore, aduersus Lucanos, finitimã sibi gentẽ, arma sumpsere, vetere quadã simultate impulsi. Principio igitur Lucani, fidentes suis viribus, bellũ sustinuere.

sed cum ex omnibus præliis inferiores discederent, & multis iam locis amissis, de reliquo etiam territorio toto periclitarētur, coacti sunt ad populi Romani opem cōfugere. ac licet sibi cōscii essent, se prius fœdus, quo amicitiam & societatem cum Romanis firmauerant, fefellisse: non desperabant tamen se illis persuasuros, si ex vnaquaq; ciuitate nobilissimos pueros cum legatis mitterent obsides. qđ etiam contigit. cum enim legati venissent, & multis precibus institissent, senatus accipiendos esse obsides & iungendam cum Lucanis amicitiam decreuit, populusq; senatusc̄ōsultum approbauit. Pacto cum Lucanis per legatos fœdere, lecti a senatu viri ætate & honore præstantissimi, & ad cōmune Samnitū concilium legati missi, vt Samnitibus significarent Lucanos amicos ac socios esse populi Romani, rogarentq; vt tum ademptum Lucanis agrum restituerent, tum nihil amplius hostile in eos admitterēt; quod populus Romanus nō passurus esset, vt qui supplices ad ipsum confugissent, suis sedibus expellerentur. Samnites, auditis legatis, indignantes responderunt: primum, non ea conditione pacis fœdus initū esse, vt neminem priuatim vel amicum vel hostem liceret ducere, nisi populus Romanus iussisset. deinde, Romanos nō pridem Lucanos in amicitiam suam recepisse, sed recēs, cum iam Samnitum hostes essent: atq; *ita* nec iustum nec decentem soluendi fœderis prætextum quærere. Vbi cum Romani responderent, eos qui se subditos fore spopondissent, atque ea lege bellum diremissent, oportere in omnibus obedire iis qui imperium cepissent; ac nisi vltro imperata facerent, bellum eis minarentur: Samnites intolerabilem esse rati populi Romani superbiam, legatos extemplo abire iusserunt; factoq; decreto, res ad bellum necessarias, tum per totam regionem, tum per singula oppida, adornarunt. Aperta igitur Samnitici belli caussa, & cuius prætextus apud omnes speciosius vulgari poterat, erat Lucanorum, qui ad ipsos confugissent, protectio; quod communis ac patrius populo Romano mos esset, iniuriam patientibus atque ad opem ipsius confugientibus, succurrere. sed occulta caussa, & quæ magis eos amicitiam dirimere cogebat, erat Samnitum potentia,

A.V.C. 428. (vel secundū Sigonium 427) L. Papirio Mugillano Cursore, & C. Petilio Balbo tertium, consulibus.

ἐν ἁπάσαις ὑ μειονεκτοῦντες τᾶις μάχαις, καὶ πολλὰ 302
[μὴ] ἀπολωλεκότες ἤδη χωρία, κινδυνεύοντες ὑ καὶ
περὶ τῆς ἀρχῆς γῆς ἁπάσης, ὅτι τῷ Ῥωμαίων βοη-
θᾶν ἰωᾶ κάθησθαι καταφυγεῖν· σωφδότες μὴν ἑ-
αυτοῖς ἐψευσμένοις ἃ πρότερον ἐποιήσαντο πρὸς
αὐτοὺς ὁμολογίας, ἐν αἷς φιλίαν συνέθεντο καὶ συμμα-
χίαν, οὐκ ἀπογνόντες ὑ συμπείσθαι αὐτοὺς, ἐὰν δῶ ἀ-
πάσης τ πόλεως τοὺς ὅτι φανερώτατους παῖδας ὁμήρους
ἅμα τοῖς πρεσβυτάτοις ἀποστείλωσιν· ὅπερ καὶ συνέβη.
ἀφικομένων γὰρ τῶν πρέσβεων, καὶ πολλὰ δεομένων,
ἥ τε βουλὴ δέχεσθαι τὰ ὅμηρα ἔγνω, καὶ τῷ φιλίαν
πρὸς τοὺς Λευκανοὺς συνάψαι, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύ-
ρωσε τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ αὐτῆς. ἡμομένων ὑ τῶν
συμμαχῶν πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας ὑπὸ τῶν Λευ-
κανῶν ἄνδρας, οἱ πρεσβύτατοι Ῥωμαίων καὶ ἀμιώτα-
τοι πρὸς χρείαν ὄντες ὑπὸ τ βουλῆς, πρέσβεις ἀπεστά-
λησθαν ὅτι τῷ κοινῷ τῶν Σαυνιτῶν συμβουλὰν, δηλώ-
σοντες αὐτοῖς ὅτι φίλοι καὶ σύμμαχοι Ῥωμαίων εἰσὶ
Λευκανοὶ, καὶ ἃ τῷ τότε χώραν, ὧν ἔτυχον αὐτῶν ἀφη-
ρημένοι, πρᾶξαι καλέσοντες ἀποδιδόναι, καὶ μηδὲν ἔτι
πρὸς ἄτλλην ἔργων πολεμίων, ὡς οὐ πρεσβυομένης τῆς
Ῥωμαίων πόλεως τοῖς ἑαυτῆς ἱκέτας ἐξελαυνομένους
ὑπ τ σφετέρας. οἱ ὑ Σαυνῖται τ πρέσβεων ἀκού-
σαντες, ἠγμώκτευν τε καὶ ἀπελογοῦντο πρῶτον μὲν,
οὐκ ὅτι τούτῳ πεποιῆσθαι λέγοντες τὰς πρὸς τῆς εἰ-
ρήνης ὁμολογίας, ὅτι τ μηδένα μήτε φίλον ἴδιον ἠ-
γήσασθαι μήτε ἐχθρὸν, ἐὰν μὴ Ῥωμαῖοι κελεύσωσιν·
ἔπειθ' ὅτι Λευκανοῖς μὲ πρότερον ἐποιήσαντο Ῥωμαῖοι
φίλοις, ἀλλ' ἐναγχος πολεμίους ἤδη σφῶν ὄντας, πρό- 303
φασιν ὅτε δικαίαν ὅτε μὴ δικαίως καταστρεφόμενοι
ὑ καταλῦσαι τὰς σπονδάς. ἀποκρινομένων ὑ τῶν
Ῥωμαίων, ὅτι τοὺς ὑπηκόους ὁμολογήσαντας ἔσεσθαι,
καὶ ὅτι οὕτω ὦ δικαίως καταλυσαμένους τ πόλεμον,
ἀπολύσαι πείσεσθαι δ' οἷς παρληφόσι τῷ ἀρχῷ·
ἢ εἰ μὴ ποιήσοιτε τὰ κελευόμενα ἐκόντες, πολεμήσειν
αὐτοῖς ἀπέλυσιν· ἀφόρητον ἡγησάμενοι τὴν αὐθά-
δειαν τῆς πόλεως οἱ Σαυνῖται, τοῖς μὲν πρέσβεσι ἐκέ-
λευσαν ἀπαλλάττεσθαι θᾶττον ἢ δι' ἡμέρας· αὐτοὶ ὑ τὰ πρὸς
τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο, καὶ ἦν τε καὶ κατ' πόλεις διέρ-
πίζεσθαι· ἦ μὲν δὴ φανερὰ τ Σαυνιτικοῦ πολέμου
πρόφασις, καὶ πρὸς ἁπάντας δικαιοτάτη λέγεσθαι,
ἡ Λευκανοὺς ἐβούλετο βοήθεια τῶν καταφυγόντων ἐπ'
αὐτοὺς, ὡς κοινὸν δή τι τοῦτο καὶ πάτριον ἔθος τῇ Ῥω-
μαίων πόλει, τοῖς ἀδικουμένοις καὶ καταφεύγουσιν ἐπ'
αὐτῷ βοηθεῖν. ἡ δ' ἀφανὴς καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἀναγ-
κάζουσα προλύεσθαι φιλίαν, ἡ τ Σαυνιτῶν ἰσχύς,

πολλὴ

πολλή τε ἤδη γεγενῆσθαι καὶ ὅτι πλέον γενήσεσθαι νομιζομένη· Λευκανῶν τε κρατηθέντων, καὶ δι' αὐτοὺς τῶν περιοίκων, ἀκολουθήσειν ἔμελλε τὰ τε βαρβαρικὰ ἔθνη τὰ περιέχοντα τούτοις. αἵ τε δὴ σπονδαί, μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν πρέσβεων, λυθεῖσαι ἐλέλυντο, καὶ γραπταὶ δύο καὶ εἴκοσι ἐγράφοντο.

quæ & magna iam erat, & *in dies* maior ac maior futura videbatur: Lucanisque subactis, & per eos finitimis populis, secuturæ erant etiam barbaricæ gentes his contiguæ. Itaque & fœdus post legatorum reditum statim solutum est, & duo conscripti exercitus.

Ὅτι Ποστούμιος πρέσβεις ἐστάλη πρὸς Ταραντίνους· καί τινα αὐτῷ διεξιόντος, οὐχ ὅπως προσέσχον αὐτῷ τὴν διάνοιαν, ἢ λογισμοὺς ἐλάμβανον οἱ Ταραντῖνοι περὶ ὧν ἀφῆκεν, ἢ περὶ πόλεως κινδυνευούσης βουλευομένων· ἀλλ' εἴ τι μὴ κατὰ τὸ ἀκριβέστατον τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου χαρακτῆρα ἐπὶ αὐτῷ λεγοίτο, διατρεφόμενοι ἐγέλων, καὶ πρὸς τὰς ἀναστάσεις ἐβαμβύοντο, καὶ βαρβαρισμὸν ἀπεκάλουν, καὶ τελευτῶντες ἐξέβαλλον οὐκ ἀκροασάμενον. ἀπιόντων δ' αὐτῶν, εἷς τῶν ἐφεστηκότων ἐν τῇ παρόδῳ Ταραντίνων, Φιλωνίδης ὄνομα, ἀσελγὴς ἄνθρωπος, ὃς ἐκ τῆς οἰνοφλυγίας, ἣν ἀπὸ παιδὸς τὸν βίον ἐκέκτητο, προσηγορεύετο Κοτύλη· μέσος ὢν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς μέσης, ὡς ἐγγὺς ἦσαν οἱ πρέσβεις, ἀνασυρόμενος τὴν περιβολὴν, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν ὡς αἴσχιστον ὀφθῆναι, τὴν οὐ λέγεσθαι πρέπουσαν ἀκαθαρσίαν κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος τῶν πρέσβεων κατεσκέδασε. γέλωτος δὲ καταῤῥαγέντος ἐξ ὅλου τοῦ θεάτρου, καὶ συγκροτούντων τὰς χεῖρας τῶν ἀγερωχοτάτων, ἐμβλέψας εἰς τὸν Φιλωνίδην ὁ Ποστούμιος εἶπεν· Δεξόμεθα τὸν οἰωνὸν, ὦ ἀσελγέστατε ἄνθρωπε· ὅτι καὶ τὰ μὴ αἰτούμενα δίδοτε ἡμῖν. ἔπειτα εἰς τὸν ὄχλον ἐπιστραφεὶς, καὶ τὴν ὑβρισμένην ἐσθῆτα δείκνυς, ὡς ἔμαθεν ἔτι πλείονα γινόμενον ἐξ ἀπόντων γέλωτα, καὶ φωνὰς ἤκουεν εἰσὶν ἐπιχαιρόντων, καὶ τὴν ὕβριν ἐπαινούντων, Γελᾶτε, ἔφησεν, ἕως ἔξεστιν ὑμῖν, ἄνδρες Ταραντῖνοι, γελᾶτε. πολὺ γὰρ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον κλαύσετε. ἐκπικραινόντων δέ τινων τοῖς τοῦ ἀπόλλωνος· Καὶ ἵνα γε μᾶλλον, ἔφησεν, ἀγανακτήσητε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν λέγομεν· ὅτι πολλῷ τοῦ ἐσθῆτα ταύτην αἵματι ἐκπλυνεῖτε. Ταῦτα οἱ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις ὑβρισθέντες ὑπὸ τῶν Ταραντίνων ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, καὶ ταύτας τὰς φωνὰς ὑπειπόντες ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς πόλεως. ἅτε δὲ Αἰμιλίου Βαρβούλα ὑπάρχοντος, τοῦ ἀρχοῦ παρόντος, παρὰ οἷς οὗτος ὁ Ποστούμιος πεμφθέντες εἰς τὸ Τάραντα πρέσβεις, ἀπόκρισιν μὲν οὐδεμίαν φέροντες, ταῖς δ' ὕβρεσ ἃς ἦσαν ὑποκείμενοι πρὸς αὐτῶν, διεξιόντες, καὶ τοῦ ἐσθῆτα τοῦ Ποστουμίου, πίστιν τῶν λόγων παρεχόμενοι.

Cũ Postumius legatus ad Tarentinos missus esset, & quædã apud eos exponeret, Tarentini non modo non attenderunt animos, aut cogitationes ceperunt hominum cordatorum & de vrbe periclitante consultantium; verum etiam siquid ab eo diceretur quod non exactissimum Græci sermonis characterem referret, obseruabant ac ridebant: offendebanturque *eius ad dicendum* surrectionibus, & barbarum vocitabant, ac tandem e theatro eiiciebant. cumque abirent, vnus ex iis qui in transitu adstabant Tarentinis, nomine Philonides, homo scurrilis, qui a vinolentia, cui per totam vitam deditus fuerat, appellabatur Cotyla; hesterna ebrietate etiamnum distentus, vt appropinquarunt legati, sublato amiculo, & corpore ad obscœnissimum habitum composito, sordes nominatu indecoras sacro legati vestimento aspersit. vbi cum totum theatrum in risum erupisset, & petulantissimi quique manus complosissent, Postumius Philonidē intuitus; Accipiemus, inquit, omen, o scurra; quia datis nobis etiam ea quæ non petimus. Deinde ad multitudinem conuersus, vestē contumelia affectam ostendit. cumq; adhuc maiorem ex omnibus risum oriri cerneret, & voces quorundam illętantium petulantiamq; laudantium audiret: Ridete, inquit, Tarentini; ridete, dum licet. nam post hæc diu flebitis. Ad quas minas quum nõnulli exasperarentur; Et vt magis, inquit, stomachemini, etiam hoc vobis dicimus, vos hanc vestem multo sanguine elutu ros. His contumeliis Tarenti tum priuatim tum publice acceptis, hisque vocibus velut diuino instinctu editis, Romanorum legati ex vrbe abnauigarunt. Porro cum Æmilius cognomento Barbula magistratum recēs iniuisset, aduenit Postumius & qui cum eo legati Tarentum missi fuerant; nullum quidem responsum referentes, sed contumelias quibus a Tarentinis affecti essent, denarrantes, & ad faciendam verbis fidem, Postumii vestem exhibentes.

1111. Olymp. 124 anno tertio, V. C. anno 471. C. Fabricio Luscino, & Q. Æmilio Papo consl. quib. in consulatu succesſere L. Æmilius Barbula. & Q. Marcius Philippus.

Quæ cum magnã omnibus indignationẽ mouiſſent, Æmilius & collega coacto ſenatu, cõſultabant quid facto opus eſſet, a mane vſq; ad ſolis occaſum; idq; per aliquãmultos dies factitarunt. erat aũt diſquiſitio, nõ an pacis fœdus a Tarentinis violatum eſſet, (id n. apud oẽs confeſſum erat) ſed quãdo in eos emittendus eſſet exercitus. erãt n. qui ſuaderẽt ne id bellum tunc ſuſciperetur, dum Lucani & Brutii defeciſſent, & Samnitum numeroſa ac bellicoſa gens, atq; ad ipſas fores ſita Etruria, nondum ſubiugata eſſet; ſed poſtquam hæ gentes in poteſtatem redactæ forent, ſi nõ omnes, at eæ ſaltem quæ orienti eſſent expoſitæ, & prope Tarentum ſitæ. aliis cõtrarium expedire videbatur, ac ne minimum quidem temporis exſpectãdum eſſe, ſed bellum e veſtigio decernendum. & quia ſententiæ numerandæ erant, maior horum pars reperta eſt quam eorum qui bellũ in alia tempora differendum ſuadebant. & populus decretum ſenatus approbauit.

V. Olymp. 125 anno primo, V. C anno 473, P. Valerio Læuino, & Tib. Coruncanio conſſ.

Cum Pyrrhus Epirotarũ rex Romam verſus exercitum eduxiſſet, ſenatus legationẽ decreuit quæ a Pyrrho peteret vt captiuos liberaret, ſiue corpora corporib. mutare vellet, ſiue certum ſingulis pretium imponere. legatosq; deſignat, C. Fabricium, qui tertio anno ante cõſul, Samnites, Lucanos, & Brutios magnis prœliis ſuperauerat, Thuriosq; obſidione liberauerat; & Q. Æmilium, qui cum Fabricio conſulatum geſſerat, Etruſcoque bello dux copiis præfuerat; & P. Corneliũ, qui quarto anno ante conſul, totam Celtarum gẽtem, Senonas dictos, acerrimos Romanorum hoſtes, bello deuictos, omnes, quotquot iuuenili ætate eſſent, contrucidauerat. Hi cum ad Pyrrhum veniſſent, & quæ ad iſtud negotium faciebant diſſeruiſſent; fortunam *certis* coniecturis explorari non poſſe; bellorum mutationes eſſe celeres; nec futurorũ quidquam facile ab homine poſſe proſpici; optionem ei dabãt, pretiumne pro captiuis accipere mallet, an alia captiua corpora. Pyrrhus re cum amicis deliberata, hoc eis reſpõſum dedit: Rẽ indignã facitis, Romani, dũ non amicitiã mecum inire vultis, ſed bello captos recipere, vt illis ipſis corporib. ad bellũ cõtra me gerẽdũ vti poſſitis.

ἀγωνακλήσεως δὲ μεγάλης ἐξ ἁπάντων γνωμθείσης, συναγαγόντες τὴν βουλὴν οἱ περὶ τὸν Αἰμίλιον ὕπατοι, τί χρὴ ποιεῖν ἐσκόπουν, ἕωθεν ἀρξάμενοι μέχρι δύσεως ἡλίου, καὶ ζητοῦντ' ἐποίησαν ἐφ' ἡμέρας συχνάς. ἦν δὲ ἡ ζήτησις, οὐχ ὑπὲρ τοῦ λελύσθαι τὰ περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογίας ὑπὸ τῶν Ταραντίνων, (τοῦτο γὰρ ἅπαντες ὡμολόγουν) ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χρόνου τῆς ἀποταληθείσης ὑπ' αὐτῆς στρατιᾶς. ἦσαν γάρ τινες οἱ παραινοῦντες μήπω τοῦτον ἀναλαμβάνειν τὸν πόλεμον, ἕως Λευκανοί τε ἀφεῖηκαι καὶ Βρέττιοι, καὶ τῶν Σαυνιτῶν πολὺ καὶ φιλοπόλεμον ἔθνος, καὶ Τυρρηνία παρ' αὐτὰς οὖσα ταῖς θύραις, ἔτι ἀχείρωτος ἦν· ἀλλ' ὅταν ὑποχείρια γένηται ταῦτα τὰ ἔθνη, μάλιστα μὲν ἄφοβα, εἰ [δὲ] μή γε τὰ πρὸς ἀναγκαῖα, καὶ πλησίον τῶν Ταραντίνων κείμενα· τοῖς γὰρ ναυτικοῖς τούτοις ἐφαίνετο συμφέρειν, μηδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον ἀναμένειν, ἀλλ' ἐπιφιλίζειν τὸν πόλεμον ἤδη. καὶ ἐπεὶ τὰς γνώμας ἔδει ἀριθμεῖσθαι, πλείους ἐφάνησαν οὗτοι τῶν ἀναβάλλεσθαι τὸν πόλεμον εἰς ἑτέρους [χρόνους] παραινούντων· καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρωσε τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ.

Ὅτι Πύρρου τοῦ Ἠπειρώτου βασιλέως, ὅτε τὸν Ῥωμαίων στρατιὰν ἐξαγαγόντος, ἐβουλεύσατο πρεσβείας ἀποστεῖλαι τὰς ἀξιώσοντας Πύρρου ἀπολυσῶσαι σφίσι τοὺς αἰχμαλώτους, εἴτε ἀντιδόντα ἄλλα ἑτέρων σώματα, εἴτε ἀργύριον κατ' ἀνδραποδείσιντα· καὶ ἀποδείκνυσι πρέσβεις, Γάιον Φαβρίκιον, ὃς ἐνιαυτῷ τρίτῳ πρότερον ὑπάτευεν, Σαυνίταις καὶ Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις νίκησε μεγάλαις μάχαις, καὶ τὸν Θουρίων πολιορκίαν ἔλυσε· καὶ Κόϊντον Αἰμίλιον τὸν συναρξάντα τῷ Φαβρικίῳ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Τυρρηνικοῦ πολέμου σχόντα· καὶ Πόπλιον Κορνήλιον, ὃς ἐνιαυτῷ τετάρτῳ πρότερον ὑπάτευεν, Κελτῶν ἔθνος ὅλον, τοὺς καλουμένους Σένωνας, ἐχθίστους Ῥωμαίων ὄντας, πολεμῶν, ἀποκτείνας ἥδιστον καὶ κάλλιστα ἔλεγεν. οὗτοι πρὸς Πύρρον ἀφικόμενοι, καὶ παραλεξάμενοι ὅσα τῇ τοιαύτῃ χρείᾳ πρέποντα ἦν, ὡς ἀτέκμαρτον πρᾶγμα τύχη, καὶ ταχείαν τῶν πολέμων αἱ μεταβολαί· καὶ τῶν συμβησομένων οὐδὲν ἀνθρώποις ῥᾴδιον εἰδέναι· ἐπὶ ἐκείνῳ τῷ προαιρεῖσθαι ἐποίουν, εἴτε ἀργύριον ἀντὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐβούλετο λαβεῖν, εἴτε ἑτέρους αἰχμαλώτους. Πύρρος δὲ μετὰ τῶν φίλων βουλευσάμενος, ἀπεκρίνατο τάδε αὐτοῖς· Σχέτλιόν τι πρᾶγμα ποιεῖτε, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, φιλίαν μὲν οὐ βουλόμενοι συνάπτειν πρὸς ἐμέ, τοὺς δὲ ἀλόντας ἐν πολέμῳ ἀξιοῦντες ἀπολαβεῖν, ἵνα τοῖς αὐτοῖς τούτοις σώμασιν, εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ πόλεμον ἔχηλε χρῆσθε.

ἀλλ

» Ἀλλ' εἰ τἀ κράτιστα βουλεύεσθε περὶ ἐμοῦ, καὶ ὅ κοινῇ
» συμφέρον ἀμφοτέροις ἡμῖν σκοπεῖτε, ἀποστάμενοι τὸν
» πόλεμον τὸν πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς συμμάχους, ἀπο-
» λάβετε τοὺς ἰδίους παρ' ἐμοῦ, πολίτας τε καὶ
» συμμάχους ἅπαντας. ἀνδρῶν δ' οὐκ ἀπομείναμεν
» πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὑμῖν πρέψαι. Ταῦτα μὲν τῶν
» πρεσβυτῶν παρόντων ἔλεξεν· ἰδίᾳ δὲ τὸν Φαβρι-
» κίου ἀπολαβών· Ἐγώ σοι, φησὶν, ὦ Φαβρίκιε, πιθομένῳ
» μή σε κρατῆσον ἐν ἡγεμονίας πολέμων εἶναι, καὶ τῷ βίῳ
» δίκαιον καὶ σώφρονα, καὶ τὰς ἀνδρὰς ἁπάσας ἔχοντα ἐπι-
» τηδείας· πένητα δὲ τὸν τε ἄπορον, καὶ καθ' ἓν τὸ μέρος τοῦτο ἐλασ-
» σούμενον ὑπὸ τῆς τύχης· ὥστε μηδὲν ἄμεινον τῶν πενεστάτων
» βεβιωκότα ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν βίον διαγελᾶν. τοῦτο δὲ τὸ μέρος
» ἀναπληρῶσαι προθυμοῦμαι, ἕτοιμος εἰμὶ, δοῦναί σοι
» πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου τοσοῦτον, ὅσον κτησάμενος,
» ἅπαντας ὑπερβαλῇς πλούτῳ τοὺς μάλιστα δοκοῦντας
» Ῥωμαίων ὑπερφέρειν, καλὸν νομίσας κτῆμα, καὶ παρέ-
» χειν ἡγεμόνι, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀναξίως τῆς ἀρετῆς
» διὰ πενίαν περιπίπτοντας, ἀνεργεῖν, καὶ βασιλικῶν πλού-
» του τοῦτ' ἀνάθημα καὶ κατασκεύασμα λαμπρότατον.
» μαθὼν δ' ὁ πρὸς ἐμοῦ πρεσβευτὴς Φαβρίκιε, καὶ πᾶσαν
» ἀποδεδεγμένος αἰδῶ, μέτεχε τῶν παρ' ἡμῖν ὑπαρχόν-
» των ἀγαθῶν· ὡς ἐμοῦ μέλλοντος εἴσεσθαι καὶ μεγάλων
» σοι χρήσιν, καὶ μὰ Δί' οὐκ ἐλάττω, . . . καὶ ξένων
» τοὺς λαμπροτάτους εἶναι νόμιζε. ἐμοὶ δ' αὐτὶ τούτων, μήτε
» ἀδικίαν μήτε αἰσχρὰν πρᾶξιν ὑπομείνασι μηδεμίαν,
» ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς κρείττων ἔσῃ καὶ λαμπρότερος ἐν τῇ ἐ-
» αυτοῦ πατρίδι· καὶ πρῶτον μὲν ὅτι τὰς διανοίας (ὅσον
» δυνάμεις ἐν σοὶ) παρόρμησον τοῦ ἄρχειν οὐδὲ δίκαιον καὶ
» ἁδὲν τοῦ μείζονος φρονοῦσ βουλῶ, διδάσκων, ὡς ὅτι κα-
» κῶς τοῦ πόλεως ὑμῶν ἀφίσῃ, Ταραντίνοις καὶ τοῖς ἄλλοις
» Ἰταλιώταις ἐπορκοῦντος βοηθήσῃ, οἷς ὅτε ὅσιον ὅτε
» δίκαιον ἐστί μοι παρόντι μετὰ δυνάμεως, καὶ τοῦ πρόσ-
» θεν νενικηκότι μάχην, ἐγκαταλιπεῖν. καὶ πολλὰ καὶ
» ἀναλαβόντα πρόσωπα καὶ τὸν ἡμόνα τοῦ καιρὸν, ὅτι
» τοῦ ἰδίαν με ἀρχὴν μετακαλῇ· πίστις τε ὑπέχομαι πά-
» σας, ὁπόσαι βεβαιοῦσιν ἀνθρώπων ὁμολογίας, καὶ μόνῳ
» καὶ μετὰ τῶν ἄλλων πρεσβευτῶν σοὶ τοῦ οἴκαδε ἀναχωρήσειν
» εἶναι, Ῥωμαίοις ποιήσαντα φίλους· ἵνα θαρρῶν πρὸς
» τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας λέγῃς· εἰ δὲ πρὸ τοῦ βασιλείας ὀ-
» νομα ὑποπτόν ἐστιν, ὡς ἀπατηλὸν ἐν ὁμολογίαις, ἐξ
» ὧν ἕτεροι πρὸς ἐν ὅρκοις καὶ συνθήκαις τοιαῦτα νομίσαντες ἔδο-
» ξαν, ὅμοια καὶ σοὶ ἐμοῦ τεκμαιρομένοις· ἡγεμόνης δὲ τοῦ

Sed si optime rebus vestris cōsultum vultis, & quid in cōmune vtrisq; nostrum conferat dispicitis, composito bello quod mecum & cū sociis meis geritis, gratis a me accipite vestros tū ciues tum socios vniuersos. aliis conditionibus *tam* multos & præstantes viros vobis dimittere haud sustinuerim. Hęc cum in trium legatorum præsentia dixisset, seducto ad priuatū colloquium Fabricio; Te vero, Fabrici, inquit, audio optimum esse bellis gerendis ducem, iustamq; ac temperantem vitam degere, atq; in summa ceteris omnibus præditum esse virtutibus; sed diuitiis inopem, atq; ista tātum parte a fortuna destitutum: ita vt nihilo meliore sis vitæ conditione q̄ senatorum pauperrimus quisq;. Eam ergo *fortunæ* partem cum explere cupiam, paratus sum dare tibi argenti & auri tantam vim, quantæ possessione omnes qui apud Romanos plurimū opibus pollere vidētur, facile superare possis: pręclaras duciq; cōueniētissimas impensas esse ratus beneficia in viros pręstātes, qui per inopiam, indignam virtute vitā agunt, collata; atq; hæc regiæ opulentiæ donaria & munia esse splendidissima. Cum igitur animum voluntatemq; meam intelexeris, depositā omni verecūdia, bona quæ nobis suppetunt, participa quippe quod etiam magnas tibi *eo nomine* gratias habiturus sim, nec minores mehercle . . . . . hospitumq; honoratissimos esse iudica. Mihi vero ꝓhisce nulla vel iniusta vel turpia p̄stabis obsequia, sed talia q̄ te præstantiorē atq; honoratiorē in tua ipsius patria efficiāt. ac primū quidem, quātis potes viribus, ad fœdus ineundū instiga senatū, qui se hactenus difficilē p̄buit, nec quidq̄ moderatum animo agitauit. docebis. n. me malo reip. vestrę aduenisse, Tarentinisq; & ceteris Italis promisisse suppetias; quos nec iure vllo nec prætextu, quando cum copiis adsim, & primo prœlio victoriam reportauerim, destituere queā. ac permulta & necessaria hoc tēpore inciderunt negotia, quæ me in dicionem meam reuocāt. equidem quotcumq; rationibus fides humanis pactis solet adstrui, iis omnib. tibi spondebo, saluū & soli & cū ceteris legatis ad patrios lares futurum esse reditum, si Romanorū mihi amicitiā conciliaueris: vt *scilicet eo* confidentius apud ciues tuos verba facias. Quodsi aliqui suspectum habent regum nomē, vt fraudulentum in pactionibus; &, quoniam alios quosdam iuramenta & pacta contra leges fefellisse vident, ex illorum factis de me quoq; similem cōiecturam faciunt: post pacem

firmatam mecum proficiſcere, futurus omniũ meorum cõſiliorum conſcius, proximus poſt me in ducendo exercitu, regiæq; felicitatis conſors. nam & mihi, bono viro, fidoq; amico; & tibi, regia liberalitate regiiſque muniis opus eſt. Si ergo hæc in commune contulerimus, maxima bona alter ex altero percipiemus. His a Pyrrho peroratis, Fabricius ſuſpenſo pauliſper reſponſo, infit: De virtute qua vel in publicis negotiis, vel in priuata vita ſim præditus, nihil attinet me meopte impulſu dicere, quando *id* ex aliis audiuiſti: nec item de paupertate mea, eſſe mihi agellum admodum paruum, vilemq; domunculam; neq; mihi vel e multiplici fœnore, vel e mancipiorum laboribus victum ſuppetere. videris enim & hæc accurate ex aliis cognouiſſe. Quod vero exiſtimas, peius mecum quam cum aliis Romanis agi propter inopiam, nec e probitatis ſtudio maius aliquod ad me redũdare emolumentum, quia non ſim in diuitum numero; non recte iudicas, ſiue ex aliis audiuiſti, ſiue ipſe *ita* coniectas. nam ex eo quod nõ multa poſſideo, nihil miſeriæ vel ante vmquã ſenſi, vel etiamnum ſentio. Nec eſt quod conquerar de fortuna mea, vel in publicis vel in priuatis negotiis. nam cuius eam accuſem iniuriæ? an quod pulchrorum iſtorum ac præclarorum, quibus omnia generoſa ingenia ſummopere ſtudẽt, nihil a patria ob paupertatem impetrare potuerim; qui & ſummis imperiis fungor, & luculẽtiſſimas legationes obeo, & ſanctiſſimis ſacrorũ ceremoniis adhibeor; & cum ferẽdæ ſunt ſententiæ, de ſumme neceſſariis cõſulor. tũ iis locis quib. cõuenit, laudor ac color, nec vlli eorum qui plurimũ poſſunt, poſthabeor, haud ſecus ac publicũ conſummatę virtutis exẽplar. neq; ex meis facultatibus quidq̃ in hæc impẽdo, vt nec ceterorũ vllus. nec. n. vllius noſtrum fortunas grauat Romana reſpublica, vt alię nonnullę, in quib. publicæ opes exiguæ ſunt, at priuatæ copioſæ; ſed ipſa iis qui publica munia capeſſunt, omnia ſuppeditat quib. indigent, ſplendide magnificeq; ſumptus pbens: ita vt ad pclaros honores ac dignitates non minus pauperrimo cuiq; q̃ ditiſſimo pateat aditus; ſed oẽs Romani, qui quidem ob virtutẽ talibus honorib. digni ſunt, inter ſe ſint ęquales. Dum ergo, quod ad hęc attinet, mea pauperis conditio non deterior eſt q̃ eorũ qui multa poſſidẽt, cuiuſnã iniuriæ fortunam incuſauerim: an quod me vobis regibus non exæquarit; quib. tot tantiq; ſunt theſauri?

εἰρώνης, ἵλεως μετ' ἐμοῦ, σύμβουλός τε ἀποθύτων ἐσόμενος ἐμοὶ καὶ συστράτηγος, καὶ τῆς βασιλικῆς εὐτυχίας μέτοχος. ἐμοί τε γὰρ, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ φίλου δεῖ· σοί τε, χορηγίας βασιλικῆς καὶ σωμάτων βασιλικῶν. ἐὰν δὲ συνενέγκωμεν ταῦτ' εἰς τὸ κοινόν, τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν παρ' ἀλλήλων ἀποισόμεθα. παυσαμένου δ' αὐτοῦ, μικρὸν ὑποσχὼν ὁ Φαβρίκιος, εἶπε· Περὶ μὲν τῆς ἀρετῆς, ἥτις ἐστὶ περὶ ἡμᾶς, ἢ καθ' ἃς κοινὰς πράξεις, ἢ καθ' ἃ τὸν ἴδιον βίον, οὐδὲν ἐμὲ δεῖ ἐπ' ἐμαυτοῦ λέγειν, ὃ μὴ πέπυσαι παρ' ἑτέρων· ὅτι δὲ περὶ τῆς πενίας, ὅτι μοι μῆλόν μικρὸν ἐστὶ κομιδῇ, καὶ φαῦλον οἰκίδιον, καὶ ὅτι ἀπὸ δημοσμῶν, ἅτε ἀπ' ἀνδραπόδων ὁ βίος. φάμη γὰρ καὶ τοῦτων ἀκριβῶς ἀκηκοέναι παρ' ἑτέρων. περὶ δὲ τοῦ κακίου μὲ Ῥωμαίων τινὸς προσπεσεῖν δι' ἀπορίαν, καὶ μηδὲν εἶναί μοι πλέον ἀσκεῖν καλοκἀγαθίαν, ὅτι τῶν πλουσίων οὐκ εἰμί, κακῶς ὑπείληφας· εἴτε ἀκούσας τινὸς, εἴτε αὐτὸς εἰκάζων. ἐμοὶ γὰρ οὐδεμία πώποτε κακοδαιμονίας αἰσθησις, οὐδὲ πω μὴ πολλὰ κεκλῆσθαι, γέγονεν, οὐδ' ἔστιν· οὐδὲ ὠδυσάμην τὸ ἐμαυτοῦ τύχῃ, ὅτ' ἐν τοῖς κοινοῖς προσῆμασιν, οὔτ' ἐν τοῖς ἰδίοις. τί γὰρ καὶ παθὼν, εἰκαλοίμην ἂν αὐτῇ; πότερον, ὅτι μοι τῶν καλῶν καὶ προσημαχήτων, ἐφ' οἷς ἅπασα φύσις ἐσπούδακεν ὑμνῆς, οὐδενὸς ἐζημίωτο πρὸς τῆς πατρίδος μεταλαβεῖν δίκῃ πενίαν; ὃς ἄρχω τε τὰς μεγίστας ἀρχὰς, καὶ προσεύχομαι τὰς ὑπατείας ἀρχὰς, καὶ σεβασμίους, ἱερῶν [τε] πίστιν νόμων τὰς ἀγιωτάτους, καὶ γνώμην ἀγαθὴν ἀξιόπιστος, πρὸς τῶν ἀναγκαιοτάτων καλοῦμαι· ἐν ᾧ προσήκει μετώπῳ παινοῦμαί τε καὶ ζηλοῦμαι, καὶ οὐδενὸς δεύτερος εἰμὶ τῶν μέγιστα δυναμένων· καὶ πρόδηλα τοῖς ἄλλοις εἶναι δοκῶ καλοκἀγαθίας· οὐδὲν ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας εἰς ταῦτα δαπανῶν· ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδείς. οὐ γὰρ ἐνοχλεῖ τοῖς ἑκάστου βίοις ἡ πόλις ἡ Ῥωμαίων, ὥσπερ τινες ἕτεραι, ἐν αἷς ὁ κοινὸς μὲν πλοῦτος, ὀλίγος ἐστὶν· ὁ δὲ τῶν ἰδιωτῶν, πολύς· ἀλλ' αὐτὴ παρέχει τοῖς πόροις τὰ κοινὰ προσιοῦσιν ἄπορα, ὅσων δέονται, λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὑποθεῖσα χορηγίας· ὥστε μηδὲν ἀτιμότερον εἶναι τὸ πενέσθαι τοῦ πλουσιωτάτου κατὰ τιμὴν ἐπαξίωσιν τῶν καλῶν, ἀλλὰ πᾶσιν εἶναι Ῥωμαίοις, ὅσοι αὐτῶν ἅπτονται καλοκἀγαθίας τούτων ἄξιοι τῶν νόμων, ἀλλήλοις ἴσοις. ὁπότε γε πενόμενος οὐδὲν ἧττον τοῦτ' ἔλαττον ἔχω τῶν πολλὰ κεκτημένων, τί παθὼν ἂν καλῶς ἤρκα τῆς τύχης; ὅτι οὐχὶ ἴσους ὑμῖν ἐποίησε τοῖς βασιλεῦσιν, οἷς ὁ πολὺς θησαυρίζεται χρυσός;

ἀλλὰ

» ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς ἰδίοις, τοσοῦτον ἀπέχω κακοδαιμο-
» νίας, ὥστε ἐν ὀλίγοις πάνυ τῶν μακαρείων [ἐμαυτὸν] εἶναι
» δοκῶ. τὰς δὲ τῶν πλουσίων ἐξεπίζω, καὶ ὅτι τοῦτο
» μέγιστον φρονῶ· ὅτι τὰ μὲν ἀναγκαῖα, ὃ λυπρὸν ἀπο-
» χρῆν μοι γήδιον φιλεργοῦντι καὶ ταμιευομένῳ παρέχειν·
» τὰ δὲ ἔξω τῶν ἀναγκαίων, ἃ βιάζεται ζητεῖν ἡ φύσις· ἀλλὰ
» καὶ σοφὴ πᾶσα ἡδύσματα μοι, ἢν δεῖ ὁ λιμὸς σκεδάσῃ· καὶ ποτὸν
» ἅπαν γλυκύ, ὅτ' ἂν ἡ δίψα ποιήσῃ. καὶ ὕπνος μαλ-
» θακὸς, ὅταν ἡγήσηται κόπος· ἐσθής τε ἡ παρέχουσα
» μὴ ῥιγοῦν, αὐτάρκεσάτη· καὶ σκεῦός ὅ τι δεῖ ὑπηρεσά-
» τον, τῶν δυναμένων τὰς αὐτὰς παρέχειν χρείας, οἰκέσια-
» τον. ὥστε οὐδὲ κτᾶσθαι δίκαιος εἶμι τὰ τύχης καλήτορα. ἃ
» μοι τοιαύτην παρέχειν οὐσίαν, ὁποίαν ἡ φύσις ἐβούλετο
» ἔχειν· τῶν δὲ ὑπερβαινόντων, ἅττε πόθον ἐνέφυσεν, ἅττε
» ὑποψίαν ἔδωκεν, ἰᾷ Δί'. ἀλλ' οὐ πρέπει μοι τοῖς
» πλουσίοις ἐπαρχεῖν, οὐδὲ ἐκ περιουσίας ὀπτῆμαι ἐ-
» δωκέ μοι [ὁ] θεὸς ἔχειν, οὐδὲ μαντικῶν, ἃς ὠφέλουν
» ἂν τοὺς δεομένους, ἃ δὲ μὴ πολλά, ἅ ἐστιν ἐν ἐμοὶ, τού-
» των μεταδιδοὺς καὶ πόλει καὶ φίλοις, καὶ ἀφ' ὧν δυνάμην
» ποιῆν δίκαιος, ταῦτα τὰ κοινὰ τοῖς δεομένοις παρέχων,
» οὐκ ἂν ἡγησαίμην ἄπιστον ἐμαυτόν. ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ
» σὺ κρείττω νομίζῃς εἶναι, καὶ πολλῶν χρημάτων ἄπιστος εἶ
» κριτὴς. εἰ δὲ καὶ τὰ μάλιστα δεῖ τὰς ἐργασίας τῶν
» δεομένων τὰ πολλὰ κεκτῆσθαι χρήματα, μεγάλης
» καὶ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἄξιον, καὶ μακάριον τοῦτο
» ὑπῆρχεν, εἰ τοὺς πλουσιωτάτους, ὡς τοῖς βασιλεῦσιν
» ὑμῖν δοκεῖ· πότερος ἐμοῦ μᾶλλον ἐδεῖτο ἐργασίας κρείττων,
» ἀφ' ὧν σύ μοι τὸν μεταδίδως αἰτήσαις, ἢ ἀφ' ὧν αὐ-
» τὸς ἐκτησάμην καλῶς μᾶλλον; παρέχε γάρ
» μοι τὰ πολιτικὰ πράγματα χρηματισμοῦ ἀφορ-
» μὰς δικαίας, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, μάλι-
» στα δὲ ὅτε Σαυνίτας, καὶ Λευκανοὺς, καὶ Βρεττίους,
» στρατιὰν ἄγων ἐφ' ἑαυτῷ τετάρτῳ πρότερον ἐνιαυ-
» τῷ τὸν ὕπατον ἀρχὸν ἔχων· καὶ πολλὸν μὲν χώ-
» ρων ἐλεηλάτησα, πολλὰς δὲ μάχας τοὺς ἀντιπαξα-
» μένους ἐνίκησα· πολλὰς δὲ καὶ εὐδαίμονας πόλεις
» καὶ κράτος ἐξελὼν ἐξεπόρθησα, ἐξ ὧν τὸν στρα-
» τιὰν ἅπασαν ἐπλούτισα, καὶ τὰς εἰσφορὰς τοῖς ἰδιώ-
» ταις, ἃς εἰς τὸν πόλεμον προσῐώνεγκεν, ἀπέδω-
» κα, καὶ ὑ τάλαντα μετὰ τῶν ἀριάμβων εἰς τὸ παι-
» μεῖον εἰσῐώνεγκα. ἔπειτ' ἐκείνων τῶν ἀδρυκτήτων
» ἐξὸν μοι λαβεῖν ὁπόσα βουλοίμην, οὐ λαβὼν, ἀλ-
» λὰ καὶ τὸν ἐκ τοῦ δικαίου πλοῦτον ὑπερίδων, ἔνε-
» κα δόξης, ὡς Ὁαλέριος Ποπλικόλας ἐποίησε, καὶ

Ad priuatas vero fortunas quod attinet, tantum a materiæ sensu absum, vt quũ conditionem meã cum diuitib. comparo, in perexiguo illo beatorum numero me esse putem, eoq; nomine maximopere mihi placeã. nam quæ necessaria sunt, tenuis mihi agellus meus, si diligenter colã & recondam, abunde præbere potest: quæ vero necessaria nõ sunt, natura nõ cogit quærere; sed & cibus mihi omnis suauis est, quẽ fames parauit; & potus omnis dulcis, quẽ sitis acquisierit: & mollis somnus, quem præcesserit lassitudo: vestisq; abunde sufficit quæ me contra frigus tuetur: & inter instrumenta quæ eosdem explere vsus possunt, vilissima quæq; sunt mihi familiarissima. adeo vt neq; hac in parte fortunã iure accusare possim, quæ tãtam mihi suppeditauit substantiã quantã natura habere voluit: superfluorum vero neq; desiderium mihi ingenerauit, neq; copiã largita est, me hercule. At non suppetũt mihi tantæ copiæ vt diuitib. erogare queam: nec Deus mihi præcellentẽ vltra cetera scientiã contulit, aut diuinationẽ, quibus adiuuare indigentes possim: neq; alia multa. Verumtamen dum quę in me sunt, reip. & amicis impertio; & de quib. benefacere aliquib. possum, ea indigentib. facio cõmunia, haudquaq̃ me culpæ affinem duxerim. Hæc autẽ illa sunt quæ tu optima esse iudicas, & multis pecuniis emere paratus es. Ac si vel maxime ad subleuandã indigentium inopiam, amplarum opum possessio magno studio & contentione digna est, atq; ea beatitudo est, siquis sit ditissimus, vt vobis regibus videtur; vter mihi acquisitionis modus potior fuerit, an ex iis quibus a te nunc turpiter participor, an ex iis quæ ipse *mihi* ante honeste peperi? nam publica negotia iustas mihi quæstus occasiones præbuere, tum ante sæpenumero, tum in primis anno ab hinc tertio, quum consulare imperium gerens, cum exercitu aduersus Samnites, Lucanos & Brutios missus, hostium acie aliquammultis prœliis superata, multas regionis partes perpopulatus sum, multasq; & opulentas vrbes vi expugnatas deuastauisse quibus tum exercitum totum ditaui, tum priuatis ciuibus stipem, quã ad belli sumptus pro se quisq; contribuerant, reddidi, tũ quadringenta talenta cum triumphis in ærariũ intuli. & cũ ex illis bello partis, dũ liceret accipere quot & quãta vellẽ, non acceperim, sed ẽt iure oblatas opes neglexerim, gloria contentus, vt Valerius Poplicola fecit, &

alii præterea multi, per quos resp. nostra ad tantam amplitudinem peruênit: a te dona capiam, & potiores copias cum deterioribus commutabo? in illa enim acquisitione, non modo honestæ & iustæ, verum etiam iucũdę fruitionis inerat plurimum; ab hac autem hoc quoq; abest. nam fœneratitia sunt quæ ab aliis accipiũt homines, animã grauantia, tantisper dum reddantur; etiamsi aliquis ea speciosis nominibus ornans, beneficia vocet, aut dona, aut gratias. Age vero, si eo deueniam insaniæ, vt aurum capiam quod offers, idq; omnibus Romanis innotescat, & postea ii qui *absolutum* nec reddendis rationibus obnoxium magistratum gerunt, quos nos Censores nominamus, (quibus delegatum est vt omnium Romanorum vitas ac fortunas explorent, & a patriis consuetudinibus discedentes mulctent) me arcessant, & de acceptis muneribus rationẽ reddere iubeant in omnium præsentia:

ἀλλοι πλεῖστοι τοιοῦτοις συνοικοῦσι, δι' οὓς ἡ πόλις ἡμῶν τηλικαύτη γέγονε, ταῦτα τοίνυν σοῦ δέξομαι δωρεάς; καὶ ἀντὶ τῆς κρείττονος κτήσεως, ἀλλάξομαι τὴν χείρονα; ἐκείνη μὲν γε τῇ κτήσει, καὶ τὸ μετ' ἡδονῆς ποιεῖσθαι τὰς ἀπολαύσεις, τοιοῦτον καὶ δικαίως, πόθεν ἐμοί; ταύτης δὲ καὶ τοῦτ' ἄπεστι. δανείσματα γάρ ἐστιν ὅσα τοιοῦτα λαμβάνουσιν ἄνθρωποι παρ' ἑτέρων βαρυνόμενα τὴν ψυχὴν ἕως ἂν ἀποδοθῇ, κἂν ὀνόμασι καλοῖς αὐτὰ κοσμήσας τις, φιλανθρωπίαν καλῶν, καὶ δωρεάς, ἢ χάριτας. Φέρε, ἐὰν δὴ μανείς δέξωμαι χρυσὸν, ὃν δίδως μοι, καὶ τοῦθ' ἅπασι Ῥωμαίοις γνώριμον φανερόν· ἔπειθ' οἱ τὴν ἀνυπεύθυνον ἔχοντες ἀρχὴν, οὓς ἡμεῖς τιμητὰς καλοῦμεν, οἷς ἀποδέδοται τοὺς ἀπόντων Ῥωμαίων ἐξετάζειν βίους, καὶ τοὺς ἐκβαίνοντας ἐκ τῶν πατρίων ἐθῶν ζημιοῦν καλέσαντές με λόγον ἀποδοῦναι κελεύσωσι τῆς δωροδοκίας, ἀπόντων πάντων·

CHRONO-

CHRONOLOGIA SIVE TEMPORVM SVPPVTATIO IN XI DIONYSII HALICARNASSEI LIBROS ANTIQVITATVM ROMANARVM,

ab Troia capta ad trecentesimum duodecimum ab Vrbe condita annum; qua multi luculenti e mendosis codicibus sublati sunt errores, & auctor ipse Dionysius, simulq; Romana historia, multum accepit lucis: per HENRICVM GLAREANVM P.L. in inclyta Friburgensium Academia publicum professorem.

CLEMENTISSIMO CÆSARI FERDINANDO, BOEMIÆ HVNGARIÆQVE REGI, &c.

HENRICVS GLAREANVS S.D.P.

ANNVS *elapsus est, inuictissime rex, cũ in Frobeniana officina T. Liuii Decades cum aliquot libris recens inuentis excuderentur. Quapropter vt tam eminenti auctori, præter aliorum doctorum virorum multam ac egregie nauatam industriam, a nobis etiam aliquid lucis accederet, Chronologiam ab Vrbe condita ad finem vsq; Romanæ historiæ, quatenus comprehendit Liuius, adiici curauimus. In ea autem, vt absq; errore atq; mendis, quantum fieri posset, ad exemplar nostra manu descriptum excuderetur, cum vidissem summam adhibuisse curam Nicolaum Episcopium, Hieronymi Frobenii velut alterum Theseum, illectus sum vt in Dionysii historia idem facerem; sed altius repetitis annis, vt paulopost dicturi sumus. Neq; enim negligendum putaui, quod ab illo maxime cautum esse videbam; videlicet vt ratio temporum, qua sine omnis historia cæca est, optime cõstaret. Si enim historia testis est temporum, vt vere dixit Cicero, quid absurdius fieri potest, quam ita narrare historiã, vt quid prius, quid posterius gestum sit, ignores? perinde atq; vulgus narret fabulas. In hac igitur Dionysii historia initium a capta Troia sumptum est; quod Romani a Troianis oriundi creduntur per Æneam, Ascanium, ac deinde reges Albanos vsq; ad Romulum, qui Vrbis fuit cõditor. Fuere autem ab Troia capta ad Vrbem conditam anni 432. Qui numerus, ter ab ipso Dionysio proditus, corrupte legebatur in vulgatis codicibus. Nos autem collatis ex Chronicis Eusebii annis, ac varius comparatis locis, regũ Albanorum seriem maxime verisimilem ac summæ huic congruentem, diligenti adhibita ratione deduximus. Et ne nudæ essent semipaginæ, ex sacra historia, Iudæorum reges, qui in hæc inciderunt tempora, adiunximus: deinde etiam Medorum, Macedonum ac Persarum: vt multis daremus ansam diligentius inspiciendi Eusebii Chronica. Quodsi quem ea offendant, ac minime obtundi his lectorem oportuisse clamet, is sciat eo consilio a nobis institutа esse, vt Albanorum Romanorumq; regum series ab initio lectorem secundum Dionysii descriptionem ducat: alia autem ita adpicta, vt omitti facile queant. Quare lector ea ita existimet, perinde atq; vacua margine non adsint. Cuius rei euidens signum est, quod Eusebii supputationem in regibus Romanis, vbi maioris in hoc negotio auctoritatis viri Liuius atq; Dionysius vrgebant, omiserimus. Quod autem Hebræorum reges maluerimus quam vel Ægyptiorum, vel Lydorum, vel Atheniensium, hæc nostra tempora in caussa fuerunt, quibus multi Iudæorum historiam legunt absq; omni iudicio. Sed breuiter omnia eo direximus, vt lectoris vtilitas spectetur. Tandem ibi finiuimus Catalogum, vbi vndecimus liber, aliqua parte mutilus desinit. Ex Liuio reliqua sciri possunt. Nam ea adiungere quæ in auctore non erant, osteẽtationis suspicionem habebat; ideoq; a nobis omissa sunt. Consulum nomina ea posuimus, quæ apud hunc sunt auctorem; obiter tantum quæ apud alios reperiuntur, innuentes. Deus Opt. Max. tuis tam piis conatibus, felicissime rex, det gratiam in publicum Christiani orbis commodum. Friburgi Brisgoiæ, Anno a Christo nato* MDXXXII, *Nonis Februariis.*

CHRONOLOGIA, *siue Temporum supputatio, in* XI *Dionysii Halicarnassei libros Antiquitatum Romanarum, a Troia capta vsque ad octogesimam quintam Olympiada: continens primum,* XV *Reges Latinorum, post Æneæ in Italiam aduentum, septemque Romanorum: deinde Consules, Decemuiros, ac Tribunos militum Consulari potestate; adiectis Regibus Hebræorum, Judæ, ac Israel; item Medorum, Persarum ac Macedonum, qui in hæc tempora inciderunt: per* HENRICVM GLAREANVM *in inclyta Friburgensium Academia publicum professorem.*

Anni a Troiæ Capta.

TROIA CAPTA.

Troia capta est decem & septem dies ante solstitium.

1 PRIMVS *hic post captam Troiam annus incipit viginti dies post solstitium, quod octauo Calendas Quintileis siue Iulias est, auctore Plinio lib. 8, cap. 28. Dionysius ait octauo desinentis mensis Iunii: quod idem est, vt puto. Circiter autem æquinoctium auctumnale per Hellespontum in Thraciam profecti Troiani duce Æneæ, atque ibidem eam commorati hiemem, vt susciperent ex fuga reliquos, & appararent ad nauigationē necessaria. Quod vbi factum est, veris principio in Siciliam vsque nauigarunt: finitusque est primus annus.*

2 SECVNDO *anno in Sicilia per hiemem manserunt, condentes vrbeis Elymis. Deinde nauigabili facto mari, ex Sicilia soluentes, Tyrrhenum transmittunt mare, in Laurentem profecti agrum. Ibi icto cum rege Latino fœdere, & accepta agri quadam portione, Lauinium condere cœperunt.*

3 TERTIO *hoc anno ab exitu a Troia, Æneas solis Troianis imperat, ducta in matrimonium Lauinia Latini regis filia, vnde & Lauinium nomen habet.*

4 QVARTO *hoc anno Latinus rex pugna, qua aduersus Rutulos ac eorum ducem Turnum, ipse cum suis ac genero Æneæ Troianisq; stetit, occiditur, & regnum iure belli affinitatisq; ad Æneam [illegible] qui & suis & Latinis imperauit annis tribus.*

REGNVM LATINORVM.

ÆNEAS, primus Latinorum rex,

5 | 1 | post Latini soceri mortem

6 | 2 | regnauit annis tribus.

7 | 3 | *Septimo hoc anno, qui quartus erat (post Latini obitum) regni Æneæ, ipse in pugna ad Numicum amnem, qua aduersus Etruscos ac Mezentium eorum regem stetit, vltimum visus est: & sub finem septimi anni, eius filius Ascanius imperare cœpit; qui fuit Æneæ ex Creüsa filius, Lauiniæ priuignus. Ante Æneam Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia regnauerunt, ann. circiter* CL, *teste Eusebio.*

ASCANIVS,

Anni a'An.re. Tr. ca.	Latin.	*Latinorum Reges.*	*Iudices Hebræorum.*
8	1	ASCANIVS, secundus Latinorum	Samson omnium fortissimus.
9	2	rex, annis 38.	
10	3		
11	4		
12	5		
13	6	*Hectoris filii Ilium receperunt, expulsis*	
14	7	*Antenoris posteris, Helleno eis subsi-*	
15	8	*dium ferente.* Euseb.	
16	9		
17	10		
18	11		
19	12		
20	13		
21	14		
22	15		
23	16		
24	17		
25	18		
26	19		
27	20		
28	21	*Ascanius derelicto nouercæ suæ regno La-*	Heli sacerdos.
29	22	*uinii, Albam Longam condidit, & Sil-*	*In libris Regum hic 40 annis iudicasse*
30	23	*uium Posthumum fratrē suū, Æneæ ex La-*	*Israel dicitur; in Septuaginta autem*
31	24	*uinia filiū, summa pietate educauit.* Eus.	*interpretatione, 20: vt scribit Eusebius.*
32	25	*Hoc anno, qui est tricesimus a Lauinio cō-*	*ideoq; nos numeros omisimus.*
33	26	*dito, sed tricesimus secundus a Troia*	
34	27	*capta, Ascanius nouam cœpit con-*	
35	28	*dere vrbem, Longam Albam.* Dion.	
36	29		
37	30	*Ascanius Iulum Siluium procreauit;*	
38	31	*a quo familia Iuliorum orta est: pro-*	
39	32	*pter ætatem paruuli, quia necdum re-*	
40	33	*gendis ciuibus idoneus erat, Siluium*	
41	34	*Posthumum fratrem suum regni reli-*	
42	35	*quit heredem.* Euseb.	
43	36	*Amazones Ephesi templū succenderunt.*	
44	37		
45	38		
46	1	SILVIVS, tertius Latinorum rex,	*In Chronicis Eusebii hoc loco supersest an-*
47	2	annis 29.	*nus in Regibus Latinorum.*
48	3	*Hic Æneæ ex Lauinia filius, quia post*	
49	4	*mortem patris editus, rure fuerat e-*	
50	5	*ducatus, & Silui & Posthumi nomen*	
51	6	*accepit: a quo omnes Albanorum re-*	
52	7	*ges Silui vocati sunt.* Euseb.	
53	8		
54	9		

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebræorum.*
55	10		
56	11		
57	12		
58	13		
59	14		
60	15		
61	16		
62	17		
63	18		
64	19		
65	20		
66	21		
67	22		1 Saul, Hebræorum primus rex ex tri-
68	23		2 bu Beniamin, an. 40.
69	24		3
70	25		4
71	26		5
72	27		6
73	28		7
74	29		8
75	1	ÆNEAS SILVIVS, IIII Latinorum	9
76	2	rex, annis 31.	10
77	3	*Eusebius ait reperisse se in quibusdam hi-*	11
78	4	*storiis, quartum Latinũ Siluium regnas-*	12
79	5	*se, Laumiæ ac Melampodis filium, vte-*	13
80	6	*rinum fratrem postumi Siluii: quinto*	14
81	7	*vero loco, qui hic quarto ponitur, Æneã*	15
82	8	*Siluium postumi filium. Sed neminem*	16
83	9	*hoc secutum video. quapropter hic omit-*	17
84	10	*titur. Eurysthenes Aristodemi filius,*	18
85	11	*Proclis frater, apud Lacedæmonios re-*	19
86	12	*gnauit; a quo altera regia familia, de qua*	20
87	13	*Cleomenes, itẽ Leonidas, qui apud Ther-*	21
88	14	*mopylas Xerxis exercitum inuasit.*	22
89	15		23
90	16		24
91	17		25
92	18		26
93	19	*Codrus Melanthi filius.*	27
94	20		28
95	21		29
96	22		30
97	23		31
98	24		32
99	25		33
100	26		34
101	27		35

Anni a Tr. ca	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebræorum.*
102	28		36
103	29	*Amazonum ac Cimmeriorum incur-*	37
104	30	*sus in Asiam.*	38
105	31		39
106	1	LATINVS SILVIVS, V Latino-	40
107	2	rum rex, annis 50.	1 DAVID, I Hebræorum rex ex
108	3	*Dionysius huic dat annos 51: sed errore,*	2 tribu Iuda, an. 40.
109	4	*vt opinor, librariorum. Ego propter*	3
110	5	*summam omnium ter a Dionysio po-*	4
111	6	*sitam, 50 posui, vt etiam Eusebius.*	5 *Hebræorum pontifex Abiathar cla-*
112	7		6 *rus habetur.*
113	8		7
114	9		8
115	10		9
116	11		10 *Prophetabant Gad, Nathan &*
117	12		11 *Asaph.*
118	13		12
119	14		13
120	15		14
121	16		15
122	17		16
123	18		17
124	19		18
125	20		19
126	21		20
127	22	*Magnesia in Asia condita.*	21
128	23		22
129	24		23
130	25		24
131	26	*Cumæ in Italia conditæ.*	25
132	27		26
133	28		27
134	29	*Ephesus condita.*	28
135	30		29
136	31		30
137	32	*Carthago condita secundum quosdam.*	31
138	33		32
139	34		33
140	35		34
141	36		35
142	37		36
143	38		37
144	39		38
145	40		39
146	41		40
147	42		1 SOLOMON, II Hebræorum rex
148	43		2 de tribu Iuda, an 40.
149	44		3 *Hic Davidis fuit filius ex ea quæ fuit*
150	45		4 *Uriæ.*

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebræorum.*
151	46		5
152	47		6
153	48		7
154	49		8
55	50		9
		ALBA SILVIVS, VI Latinorum	
156	1	rex, annis 39.	10
157	2	*Eusebius ait hunc Æneæ Silvii fu-*	11 *Sadoch Hebræorum sacerdos.*
158	3	*isse filium.*	12
159	4		13
160	5		14
161	6		15
162	7		16
163	8		17
164	9		18
165	10		19
166	11		20
167	12		21
168	13		22
169	14		23
170	15		24
171	16		25
172	17		26
173	18		27
174	19		28
175	20		29
176	21		30
177	22		31
178	23		32
179	24		33
180	25		34
181	26		35
182	27		36
183	28		37
184	29		38
185	30		39
186	31		40

Post mortem Solomonis seditione orta in gente Iudæorum, ac regno bifariam diuiso, in Samar-
decem tribubus præfuit Hieroboam rex; in Hierusalem autem, duabus tribubus Roboam.

187	32		1 Roboam, Hebræorũ	1 Hieroboam, Hebra
188	33		2 Iudæ rex III, an-	2 orũ Israel rex I, a
189	34		3 nis 17.	3 nis 22.
190	35		4 *Hic Solomonis fuit*	4
191	36		5 *filius.*	5
192	37		6	6
193	38		7	7
194	39		8	8
195	1	CAPETVS SILVIVS, Lati-	9	9
196	2	norum rex VII, an. 26.	10	10

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebr. Iudæ.*	*Hebr. Israel.*
197	3	*Hunc Eusebius Atyn Siluium*	11	11
198	4	*vocat, vt Liuius: Ouid. Æpy-*	12	12
199	5	*tũ. Addit Eusebius, & Ægy-*	13	13
200	6	*ptũ dictũ, Albæq; (superioris*	14	14
201	7	*regis) filium fuisse, ac regnasse*	15	15
202	8 *	*an. 24. sed nos hoc loco Diony-*	16	16
203	9	*sium sequi maluimus.*	17	17
204	10	**Thraces Bithyniam occupant.*	1 Abia, IIII rex Iu-	18
205	11		2 dæ, an. 3.	19 *Hebræorum pontifex*
206	12		3	20 *max. Abimelech cla-*
207	13		1 Asa, v rex Iudæ, an-	21 *rus habetur.*
208	14		2 nis 41.	22
209	15		3	1 Nadab, II rex Israel,
210	16		4	2 annis 2.
211	17		5	1 Baasa, III rex Israel,
212	18		6	2 annis 24.
213	19		7	3
214	20		8	4
215	21		9	5
216	22		10	6
217	23		11	7
218	24		12	8
219	25	*In Eusebii Chronicis duo desunt anni ab Dionysii supputatio-*		
220	26	*ne quam hic sequimur.*		
		CAPYS SILVIVS, VIII		
221	1	Latinorum rex, an. 28.	13	9
222	2	*Hic superioris regis filius fuit,*	14	10
223	3	*auctore Eusebio.*	15	11
224	4		16	12
225	5		17	13
226	6		18	14
227	7		19	15
228	8		20	16
229	9		21	17
230	10		22	18
231	11		23	19
232	12		24	20
233	13		25	21
234	14		26	22
235	15		27	23
236	16		28	24
237	17		29	1 Hela, IIII rex Israel,
238	18		30	2 annis 2.
239	19		31	1 Amri, v rex Israel, an.
240	20		32	2 12.
241	21		33	3
242	22		34	4
243	23		35	5
244	24		36	6

Anni a Tr. ca	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebr. Iudæ.*	*Hebr. Israel.*
245	25		37	7
246	26		38	8
247	27		39	9
248	28		40	10
		CALPETVS SILVIVS,		
249	1	IX Latinorum rex, an. 13.	41	11
250	2	*Hic ab Eusebio vocatur Carpe-*	1 Iosaphat, VI rex Iu-	12
251	3	*tus Siluius, & superioris re-*	2 dæ, annis 25.	1 Achab, rex Israel VI,
252	4	*gis filius fuisse dicitur.*	3	2 annis 22.
253	5		4	3
254	6		5 *Apud Hebræos pro-*	4
255	7		6 *phetabant Abdias,*	5
256	8		7 *Iehu, Ozias, Miche-*	6
257	9		8 *as & Helias.*	7
258	10		9	8
259	11		10 *Falsi prophetæ erant*	9
260	12		11 *Sedechias, Eliazer.*	10
261	13		12	11
262	1	TIBERINVS SILVIVS,	13	12
263	2	Latinorum X rex, an. 8.	14	13
264	3	*Hic quoq; superioris regis filius*	15	14
265	4	*fuit; & ab eo fluuius appel-*	16	15
266	5	*latus est Tiberis, qui prius*	17	16
267	6	*Albula dicebatur.* Euseb.	18	17
268	7		19	18
269	8		20	19
270	1	AGRIPPA SILVIVS, La-	21	20
271	2	tinorum XI rex, an. 40.	22	21
272	3	*Et hic superioris regis filius*	23	22
273	4	*fuit. In annis autem secuti su-*	24	1 Ozias, VII rex Israel,
274	5	*mus Eusebium potius quam*	25	2 annis 2.
275	6	*Dionysium, ob regum Alba-*	1 Ioram, VII rex Iu-	1 Ioram, VIII rex Isra-
276	7	*norum summam de qua pau-*	2 dæ, annis 8.	2 el, annis 12.
277	8	*lo ante diximus. Idem Euseb.*	3	3
278	9	*addit, se in Latina historia*	4	4
279	10	*reperisse, Agrippa apud La-*	5	5
280	11	*tinos regnante Homerū poe-*	6	6
281	12	*tam in Græcia claruisse.*	7	7
282	13		8	8
283	14		1 Ochozias, VIII rex	9
			Iudæ, anno 1.	
284	15		1 Athalia, Iudæ regnū	10
			IX habuit an. 7.	
285	16		2 *Ionadab filius Rechab*	11
286	17		3 *clarus habetur.*	12
287	18		4 *Ioiade pontifex apud*	1 Iehu, nonus rex Isra-
288	19		5 *Hebræos clarissimus.*	2 el, annis 28.
289	20		6	3
290	21		7	4

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin.	*Latinorum.*	*Hebr. Iudæ.*	*Hebr. Israel.*
291	22		1 Ioas, decimus rex	5
292	23		2 Iudæ, annis 40.	6
293	24		3	7
294	25		4	8
295	26		5	9
296	27		6	10
297	28		7	11
298	29	*Lycurgus Lacedæmoniorum*	8	12
299	30	*legislator insignis habetur.*	9 *Zacharias Hebræo-*	13
300	31		10 *rum propheta oc-*	14
301	32		11 *cidutur.*	15
302	33		12	16
303	34		13	17
304	35		14	18
305	36		15	19
306	37		16	20
307	38		17	21
308	39		18	22
309	40		19	23
310	1	ALLADIVS SILVIVS,	20	24
311	2	Latinorum duodecimus	21	25
312	3	rex, an. 19.	22	26
313	4	*Hic superioris filius, varia ha-*	23	27
314	5	*bet apud scriptores nomina,*	24	28
315	6	*vt in annotationibus nostris*	25 *Helisæus propheta*	1 Ioachab, x rex Israel,
316	7	*diximus, ad pag. 57, v. 8. Ad-*	26 *moritur.*	2 annis 17.
317	8	*dit Eusebius, eum præsidium*	27	3
318	9	*Albanorum inter montes vbi*	28	4
319	10	*nunc Roma est, posuisse eumq;*	29	5
320	11	*filium fuisse Iulium, proauum*	30	6
321	12	*Iulii Proculi, qui cum Romulo*	31	7
322	13	*Romam commigrans, funda-*	32	8
323	14	*uit Iuliam gentem.*	33	9
324	15		34	10
325	16		35	11
326	17		36	12
327	18		37	13
328	19		38	14
329	1	AVENTINVS SILVIVS,	39	15
330	2	Latinorum XIII rex, an-	40	16
331	3	nis 37.	1 Amalias, XI rex Iu-	17
332	4	*Superioris regis hic fuit maior*	2 dæ, an. 29.	1 Ioas, XI rex Israel,
333	5	*filius, & in eo monte qui nunc*	3	2 annis 16.
334	6	*pars vrbis est, mortuus ac se-*	4	3
335	7	*pultus, æternum loco vocabu-*	5	4
336	8	*lum dedit.* Euseb.	6	5
337	9		7	6
338	10		8	7
339	11		9	8

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin.	Latin.	Medor.	Maced.	Heb. Iudæ.	Heb. Israel.
340	12				10	9
341	13				11	10
342	14				12	11
343	15				13	12
344	16				14	13
345	17				15	14
346	18	*Sardanapalus vltimus Assyriorum rex hic regnare*			16	15
347	19	*cœpit.*			17	16
348	20				18	1 Hieroboã,
349	21				19	2 XII rex Is.
350	22				20	3 an. 41.
351	23				21	4
352	24				22	5
353	25				23	6
354	26				24	7
355	27				25	8
356	28				26	9
357	29				27	10
358	30				28	11
359	31				29	12
360	32				1 Ozias, XII	13
361	33				2 rex Iud.	14
362	34				3 an. 52.	15
363	35				4	16
364	36				5	17
365	37	*Hoc anno destructum est Assyriorum imperium, ac in*			6	18
		Medos translatum per Arbacem: fuere tamen absq; tyrannide Medi vsque ad Deioc-				
		cem verum regem.				
366	1	PROCAS SILVIVS,	1	Arbaces liberis primum	7	19
367	2	XIIII Latin. rex,	2	Medis præfuit, an. 28.	8	20
368	3	annis 23.	3		9	21
369	4	*Hic fuit Auentini su-*	4		10	22
370	5	*perioris filius, teste*	5		11	23
371	6	*Enn.*	6		12	24
		Euander hoc loco Macedonum orditur regnum. Ceterum regum hæc nomina vsq; ad Perdiccam,				
		qui hic quartum obtinet locum, nescio-		Macedon.		*- quam vera habeantur.*
372	7		7	1 primus rex	13	25
373	8		8	2 Caranus,	14	26
374	9		9	3 an. 28.	15	27
375	10		10	4	16	28
			Prophetabant apud Hebræos, Osee, Amos, Esaias, & Ionas.			
376	11		11	5	17	29
377	12		12	6	18	30
378	13		13	7	19	31
379	14		14	8	20	32
380	15		15	9	21	33
381	16		16	10	22	34
382	17		17	11	23	35
383	18		18	12	24	36

Anni a Tr. ca.	An. re. Latin. *Latin.*	*Medor.*	*Maced.*	*Heb. Iudæ.*	*Heb. Israel.*
384	19	19	13	25	37
385	20	20	14	26	38
386	21	21	15	27	39
387	22	22	16	28	40
388	23	23	17	29	41
389	1 AMVLIVS SILVIVS, XV Latinorum rex, an. 44.	24	18	30	1 Zacharias, XIII rex Israel, mensibus 6. Sellum, XIIII rex Isr. diebus 28.

NVMITOR, *Procæ superioris regis filius maior, a fratre Amulio regno pulsus, in agro suo vixit. Filia eius, adimendi partus gratia, virgo Vestalis lecta: quæ cum vicesimo septimo patrui sui anno geminos edidisset infantes, iuxta legem, in terram viua defossa est. Verum paruulos prope ripam Tiberis expositos, Faustulus regii pastor armenti, ad Acciam Laurentiam vxorem suam detulit: quæ, propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, lupa a vicinis appellabatur. vnde ad nostram vsque memoriam meretricum cellulæ, lupanaria dicuntur. Pueri vero cum adoleuissent, collecta pastorum & latronum manu, interfectoque apud Albam Amulio, auum Numitorem in regnum restituunt. Hæc Eusebius in Chronicis. Legendum autem,* vicesimo septimo patrui sui anno: *quæ verba in omnibus, quæ nos vidimus, exemplaribus corrupta erant; sed ex Dionysio restituimus.*

Pro his 7 mensib. Eusebius supputat annũ: quod hac de causſa annotare placuit, ne nimis aliquãdo anxii simus, cũ videamus magnos viros nõ perpetuo adamussim hæc obseruasse.

390	2	25	19	31	1 Manahem,
391	3	26	20	32	2 XV rex Isr.
392	4	27	21	33	3 an. 10.
393	5	28	22	34	4
394	6	1 Medorũ secun-	23	35	5
395	7	2 dus rex Sosar-	24	36	6
396	8	3 mus, an. 30.	25	37	7
397	9	4	26	38	8
398	10	5	27	39	9
399	11	6	28	40	10
400	12	7	1 Macedonũ	41	1 Phaceia,
401	13	8	2 11 rex, Cœ	42	2 XVI rex Isr.
402	14	9	3 nus, an. 12.	43	3 rael, annis
403	15	10	4	44	4 10.
404	16	11	5	45	5 *lib. 4 Reg. c.*
405	17	12	6	46	6 *15, biennio*
406	18	13	7	47	7 *legitur. sed*
407	19	14	8	48	8 *numeri simi*
408	20	15	9	49	9 *litudo fefellit.*

OLYMPIAS PRIMA.

OLYMPIAS, spatium est quatuor annorum: quod puto apud Romanos vocari Lustrum; vt apud Horatium lib. 4 Carminum; *Fortuna lustro prospera tertio Belli secundos reddidit exitus.* Ab initio enim eius belli, quo primum Augustus cum Q. Pedio cons. fuit, ad finem bellorum ciuilium, fuerunt 12 anni: atque ita etiam exponit Acron. Non sum tamen nescius, Porphyrionem exponere 15 annos: & illud eiusdem Poetæ, *Cuius octauum trepidauit ætas Claudere lustrum,* pro quadraginta annis omnes exponere commentatores. Sed alius erit de his differendi locus. Fefellit autem quosdam hic loquendi modus apud Latinos; *Quinto quoque anno* Iegon

gymnicus totius Græciæ celebrabatur; item, *Quinto anno lustrum Romæ condebatur*: vt Olympiada spatium quinque annorum crediderint, atque adeo etiam scriptis prodiderint; non intelligentes, annum quo sequens Olympias incipit, quintum dici annum, qui tamen est primus sequentis Olympiados. Quatuor itaq; anni interiacent, exceptis his quibus luditur mẽsibus.

Olympiades.		Anni a Tr. ca	An. re. Latin.	*Latin.*	*Medorum.*	*Macedon.*	*Iudæ.*	*Israel.*
1	1	409	21	16	10	50	10	
	2	410	22	17	11	51	1 Phacee rex	
	3	411	23	18	12	52	2 XVII Isr.	
	4	412	24	19	1 Macedo-	1 Ioatham,	3 an. 20.	
2	1	413	25	20	2 num III	2 XIII rex	4	
	2	414	26	21	3 rex, Tyri-	3 Iud. an. 16.	5	
	3	415	27 *Romulus & Re-*	22	4 mas (*seu, vt*	4	6	
	4	416	28 *mus nascuntur*	23	5 *vet. Euseb.*	5	7	
3	1	417	29 *ex Ilia Siluia.*	24	6 *cod. habet,*	6	8	
	2	418	30	25	7 Trymmas)	7	9	
	3	419	31	26	8 annis 38.	8	10	
	4	420	32	27	9	9	11	
4	1	421	33	28	10	10	12	
	2	422	34	29	11	11	13	
	3	423	35	30	12	12	14	
	4	424	36	1 Medorum	13	13	15	
5	1	425	37	2 tertius rex	14	14	16	
	2	426	38	3 Medidus,	15	15	17	
	3	427	39	4 annis 40.	16	16	18	
	4	428	40	5	17	1 Achaz,	19	
6	1	429	41	6	18	2 rex XIIII	20	
	2	430	42	7	19	3 Iud. an. 16.	1 Oiee, XVIII	
	3	431	43	8	20	4	2 Isr. annis	
	4	432	44	9	21	5	3 9.	

VRBS CONDITA.

Anni Olympiadum. | *Anni ab Vrbe condita.* | *Anni regũ Romanorum.*

A Troia capta ad Vrbem conditam anni sunt 432, vt ter Dionysius admonet; sed ab Alba condita, anni 400. Romulus ac Remus fratres, nouã condentes vrbem Romam septima Olympiade, Numitori auo Albam reliquerunt. Ceterum orta seditione, in qua Remus cecidit, Romulo soli imperium relictum est. Scio esse qui sexta Olympiade Romam conditam dicant: sed nos hic Dionysium sequendum putamus.

				Romanorum.	*Medor.*	*Maced.*	*Iudæ.*	*Israel.*
7	1	1	1	ROMVLVS, 1	10	22	6	4
	2	2	2	Romanorũ rex,	11	23	7	5
	3	3	3	an. 37.	12	24	8	6
	4	4	4	*Consualibus ludis*	13	25	9	7
8	1	5	5	*Sabinæ raptæ an*	14	26	10	8
	2	6	6	*no ab Vrb. cõd. ter*	15	27	11	9
	3	7	7	*tio, vt ait Eusebi-*	16	28	12	Captiuitas
	4	8	8	*us: at Gellius apud*	17	29	13	*Israel, hoc est X*
9	1	9	9	*Dionysium anno 4*	18	30	14	*tribuum, a Se-*
	2	10	10	*scripsit. Bellum in*	19	31	15	*nacherib rege*
	3	11	11	*decum Antemna*	20	32	16	*Chaldæorum,*
	4	12	12	*tibus, Cæninẽsibus*	21	33	1 Ezechias,	*vel Salmanas-*

An.Olymp.	Anni V.C.	Anni R.R.	*Roman.*	*Medorum.*	*Macedon.*	*Iudæ.*	*Isr.capt.*
1	13	13	*ac Cruſtumiis or-*	22	34	2 XV rex	*ſar rege Aſſy-*
2	14	14	*tũ.quibus victis,*	23	35	3 Iud.an.29.	*riorum, vt le-*
3	15	15	*cũ Sabinis atroci-*	24	36	4 *Apud He-*	*gitur 4 Regum*
4	16	16	*us natũ;quo Tati*	25	37	5 *bræos pro-*	*17.Regnatum*
1	17	17	*us Sabinorum rex*	26	38	6 *phetabant*	*itaq; in Iſrael*
2	18	18	*Vrbem,capta pri-*	27	1 Macedo-	7 *Eſaias &*	*an.250.*
3	19	19	*mũ per proditionẽ*	28	2 num 1111	8 *Oſee.*	
4	20	20	*arce,inuaſit.Trib*	29	3 Perdicca,	9	
1	21	21	*autem annis bello*	30	4 annis 51.	10	
2	22	22	*cũ Romanis geſto.*	31	5	11	
3	23	23	*tandemq; pace fa-*	32	6	12	
4	24	24	*cta,per quinque*	33	7	13	
1	25	25	*poſtea annos cum*	34	8	14	
2	26	26	*Romulo imperium*	35	9	15	
3	27	27	*Romæ tenuit.*	36	10	16	

Ex Euſebii Chronico hæc addere viſum eſt: Roma Parilibus, qui nunc dies feſtus eſt, condita. Ob aſſiduam paupertatem, magna Romulo multitudo coniungitur. Romulus primus milites ſumpſit ex populo; & nobiliſſimos centum ſenes, ob ætatem, Senatores; ob ſimilitudinem curæ, Patres appellauit. templaque & muros Romanæ vrbis exſtruxit. Tarpeia clypeis Sabinorum obruta: vnde mons Tarpeius, in quo nunc Capitolium. Romani, Tatio Sabinorum rege regnante cum Romulo, a Curibus Quirites appellati.

4	28	28	37	11	17		
1	29	29	38	12	18		
2	30	30	39	13	19		
3	31	31	40	14	20		
4	32	32	1 Medorum	15	21		
1	33	33	2 1111 rex	16	22		
2	34	34	3 Cardiceas,	17	23		
3	35	35	4 annis 13.	18	24		
4	36	36	5	19	25		
1	37	37	6	20	26		

Romulus apud paludem capræ nuſquam comparuit, & perſuadente Iulio Proculo Quirini nomine apud ſuos conſecratus eſt. Euſebius.

2	38	1 Interregnum.	7	21	27		

Mortuo Romulo quinos dies Senatores Remp. rexerunt; atque ita vnus annus expletus: quod tempus Interregnum appellatum eſt. Hæc Euſebius; apud quem in plerisque codicibus hic annus adiectus eſt Romuli annis, quaſi 38 Romulus regnaſſet annos.

		NVMA POM-					
3	39	1 PILIVS, 11	8	22	28		
4	40	2 Rom.rex,an.43.	9	23	29		

Numa Pompilius duos menſes anno addidit, Ianuarium & Februarium; cum ante hunc decem tantum menſes apud Romanos fuiſſent, [adeo vt vltimus December diceretur.] Capitolium quoque [a fundamentis] ædificauit, & congiarium dedit aſſes ligneos & ſcortcos. nullum cum finitimis bellum geſſit. Euſeb.

1	41	3 *Nicomedia con-*	10	24	1 Manaſſes,		
2	42	4 *dita,quæ prius A-*	11	25	2 XVI rex		
3	43	5 *ſtacos: aut Euſeb.*	12	26	3 Iudæ,an.55		
4	44	6	13	27	4 *Manaſſes im*		

An.Olymp.	Anni V.C.	Anni R.R.	*Romanorum.*	*Medorum.*	*Macedon.*	*Hebr. Iudæ.*
18 1	45	7	*Tarentum a Partheniis, duce Phalantho*	1 Medorum v	28	5 *pius Esaiam interfecit, multaq;*
2	46	8		2 rex Deioces,	29	6
3	47	9	*conditum, & Corcyra a Corinthiis.*	3 annis 54.	30	7 *alia mala fecit.*
4	48	10		4	31	8
19 1	49	11		5	32	9
2	50	12		6	33	10
3	51	13		7	34	11
4	52	14		8	35	12
20 1	53	15		9	36	13
2	54	16		10	37	14
3	55	17		11	38	15
4	56	18		12	39	16
21 1	57	19		13	40	17
2	58	20		14	41	18
3	59	21		15	42	19
4	60	22		16	43	20
22 1	61	23	*In Sicilia Gela, in Pamphylia Phaselus condi-*	17	44	21
2	62	24		18	45	22
3	63	25	*tur.*	19	46	23
4	64	26		20	47	24
23 1	65	27		21	48	25
2	66	28		22	49	26
3	67	29		23	50	27
4	68	30	*Chalcedon condita.*	24	51	28
					Macedonum	
24 1	69	31		25	1 v Argæus,	29
2	70	32	*Cyzicus condita.*	26	2 an. 38.	30
3	71	33		27	3 *Herodotus*	31
4	72	34		28	4 *lib. 8, adfinem,* Ἀρχῶν	32
25 1	73	35		29	5	33
2	74	36		30	6 *vocat.*	34
3	75	37		31	7	35
4	76	38		32	8	36
26 1	77	39		33	9	37
2	78	40		34	10	38
3	79	41		35	11	39
4	80	42	*Hic in Eusebii supputatione desunt duo anni a Romana historia. Nos vero Livium*			
27 1	81	43	*& Dionysium hic potius secuti sumus auctores, tamquam ex proposito Romanam*			
			scribenteis historiam.			
2	82	1	TVLLVS HOSTI-	36	12	40
3	83	2	LIVS, III Roma-	37	13	41
4	84	3	norũ rex, annis 32.	38	14	42
28 1	85	4		39	15	43
2	86	5		40	16	44
3	87	6	*Tullus Hostilius post*	41	17	45
4	88	7	*longam pacem bella*	42	18	46
29 1	89	8	*reparauit; Albanos,*	43	19	47
2	90	9	*Veientes, Fidenates*	44	20	48
3	91	10	*vicit; & adiecto mon*	45	21	49

An.O-lymp.	Anni V.C.	Anni R R.	*Romanorum.*	*Medorum.*	*Macedon.*	*Hebr. Iudæ.*
4	92	11	*te Cælio vrbem am-*	46	22	50
30 1	93	12	*pliauit.* Euſeb.	47	23	51
2	94	13		48	24	52
3	95	14		49	25	53
4	96	15	*Cypſelus Corinth. tyr.*	50	26	54
31 1	97	16	*Byzantium condita*	51	27	55
			Alcmæon clarus ha			Amon. XVII rex
2	98	17	*betur.*	52	28	1 Iudæ, annis 12.
3	99	18		53	29	2 *4 Reg. 21, & 2*
4	100	19		54	30	3 *Paralip. 33, dici-*
				Medorum VI rex,		*tur regnaſſe an-*
32 1	101	20	*Lampſacus & A-*	1 Phraortes, an	31	4 *nis duobus, ſed*
2	102	21	*bdera condita.*	2 nis 24.	32	5 *facilis eſt lapſus*
3	103	22	*Phalaris apud Agr.*	3 *Herodotus ait*	33	6 *in numeris. nos*
4	104	23	*tyrann. exercet.*	4 *an. 22.*	34	7 *ſecuti ſumus hic*
33 1	105	24		5	35	8 *Euſebium, vt in*
2	106	25		6	36	9 *plerisq; aliis.*
3	107	26	*Selinûs condita in*	7	37	10
4	108	27	*Sicilia.*	8	38	11
34 1	109	28		9	1 Maced. VI.	12
2	110	29		10	2 Philippus.	1 Ioſias, XVIII rex
3	111	30	*Boryſthenes in Ponto*	11	3 an. 38.	2 Iudæ, ann. 32.
4	112	31	*condita.*	12	4	3 *4 Reg. 22, & 2*
35 1	113	32	*Terpander Muſicus.*	13	5	4 *Paralip. 34, di-*
			ANCVS MARCIVS,			*citur regnaſſe*
2	114	1	IIII Roman. rex,	14	6	5 *an. 31.*
3	115	2	an. 24.	15 *Thales Mileſius*	7	6 *Helchias Hebr.*
4	116	3	*Ancus Marcius, Nu-*	16 *his temporibus*	8	7 *pontifex max.*
36 1	117	4	*mæ ex filia nepos; A-*	17 *vixiſſe credi-*	9	8
2	118	5	*uentinum montem &*	18 *tur.*	10	9
3	119	6	*Ianiculũ vrbi addi-*	19	11	10 *Hieremias pro-*
4	120	7	*dit; & ſupra mare ſe*	20	12	11 *phetare orſus.*
37 1	121	8	*xtodecimo ab vrbe*	21	13	12 *Olda mulier pro-*
2	122	9	*militario Oſtiam con-*	22	14	13 *phetabat apud*
3	123	10	*didit ad extremũ mor*	23	15	14 *Hebræos.*
4	124	11	*boperut* Euſeb.	24	16	15
1	125	12	*Battus cõdidit Cyren*	1 Cyaxares, VII	17	16
2	126	13	*Sinope cond. in Ponto.*	2 Med. rex, an-	18	17 *Prophetabant*
3	127	14	*Periander Corinth.*	3 nis 32.	19	18 *Hieremias &*
4	128	15	*tyrannus.*	4	20	19 *Sophonias.*
39 1	129	16		5	21	20
2	13	17	*Epidamnus condita,*	6	22	21
3	131	18	*quæ poſtea Dyrrhi*	7	23	22
4	132	19	*chium.*	8	24	23
40 1	133	20	*Ancus Marcius O*	9	25	24
2	134	21	*ſtiam vrbem condidit.*	10	26	25
3	135	22		11	27	26
4	136	23		12	28	27
41 1	137	24	*Rurſus hic in Euſebii ſupputatione deeſt vnus annus a Romanæ hiſtoriæ annis.*			

An O lymp.	Anni V C.	Anni R.R.	*Romanorum.*	*Medorum.*	*Macedon.*	*Hebr. Iudæ.*
2	138	1	L. TARQVINIVS	13	29	28
3	139	2	PRISCVS, v Ro-	14	30	29
4	140	3	man. rex, annis 38.	15	31	30
42 1	141	4	*Tarquinius Priſcus*	16	32	31
2	142	5	*Capitolium exſtruxit,*	17	33	32
3	143	6	*circum ædificauit, ſe-*	18	34	1 Ioachaz, XIX
			natorum numerum auxit, ludos inſtituit, muros & cluacas æ-			rex Iudæ, men-
			dificauit: ad extremum ab Anci filiis occiſus eſt, regis eius cui			ſibus 3.
			ipſe ſucceſſerat. Euſeb.			

In ſerie Regum Iudæ Euſebius hoc loco tres menſes pro anno ſupputat; quamquam tertio hinc rege tres rurſus menſes huc accedunt. Id etiam ſuperius fecit in XIII *ac* XIIII *regibus Iſrael.*

4	144	7		19	35	1 Eliachim, q & Ioa-
43 1	145	8		20	36	2 chim, XX r. an. 11.
2	146	9		21	37	3 *Anno 3 Nabuch.*
3	147	10		22	38	4 *Iudæam cepit.*
4	148	11	*Pittacus Mitylenæus,*	23	1 Macedonū	5
44 1	149	12	*vnus e 7 ſapient.*	24	2 VII rex,	6
2	150	13		25	3 Europs, an.	7
3	151	14		26	4 26.	8 *In Babylone Dani-*
4	152	15		27	5	9 *el, Ananias, Aza-*
45 1	153	16		28	6	10 *rias, & Miſael, clari*
2	154	17	*Perinthus condita.*	29	7	11 *habentur.*
			Iechoniæ tres menſes veniunt in eos qui decimonono regi Iudæ ceſſerunt;			Ioachim, qui & Ie-
			videlicet ſex menſes pro anno: quod bis antea admonuimus.			chonias, XXI rex
						Iudæ, menſ. 3.
3	155	18	*Camerina vrbs cond.*	30	8	1 Sedechias, XXII
4	156	19	*Sappho & Alcæus*	31	9	2 rex Iudæ, an. 11.
46 1	157	20	*poetæ clari habentur.*	32	10	3
2	158	21		1 Medorum VIII,	11	4
3	159	22		2 Aſtyages, an-	12	5
4	160	23		3 nis 38.	13	6
47 1	161	24	*Solon Athenienſis.*	4 *Herodotus ait*	14	7
2	162	25		5 *ann. 35.*	15	8
3	163	26		6	16	9
4	164	27		7	17	10
48 1	165	28		8	18	11
2	166	29	*Thales Mileſius.*	9	19	1 Captiuitas Heb.
3	167	30		10	20	2 Iudę ſub Nabu-
4	168	31		11	21	3 chod. Chaldæ-
49 1	169	32		12	22	4 orum rege.
2	170	33		13	23	5
3	171	34		14	24	6
4	172	35		15	25	7 *In Babylone pro-*
50 1	173	36		16	26	8 *phetabant Dani-*
2	174	37		17	Macedonum	9 *el & Ezechiel.*
3	175	38	*Hic in Euſeb rurſus vnus deeſt annus.*		1 VIII rex,	
4	176	1	SERVIVS TVLLIVS,	18	2 Alcetas,	10
51 1	177	2	VI Roman. rex, an-	19	3 an. 20.	11
2	178	3	nis 44.	20	4	12

An. Olymp.	Anni V C.	Anni R. R.	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Macedon.*	*Hebr. capt.*
3	179	4	*Euseb. dat huc an. 34: Tarq*	21	5	13
4	180	5	*autem Superbo 35. Quos i-*	22	6	14
2 1	181	6	*gitur decem annos huic de-*	23	7	15
2	182	7	*traxit, Superbo adiecit, nt*	24	8	16
3	183	8	*hil officiens summæ nostræ.*	25	9	17
4	184	9	*nos Liuium ac Dionysium*	26	10	18
3 1	185	10	*secuti sumus.* Idem Eu-	27	11	19
2	186	11	sebius, *Seruius*, inquit,	28	12	20
3	187	12	*ancillæ, sed nobilis, captuæ*	29	13	21
4	188	13	*filius, tres montes vrbi ad*	30	14	22
4 1	189	14	*didit, Quirinalem, Vimi*	31	15	23
2	190	15	*nalem, & Esquilinum: fos-*	32	16	24
3	191	16	*sas circũ muros duxit, cen*	33	17	25
4	192	17	*sus Romanorum ciuũ pri-*	34 *Æsopus interimi*	18	26
5 1	193	18	*mus instituit: & ad extre-*	35 *tur a Delphis. Pi-*	19	27
2	194	19	*mum Tarq. Superbi generi*	36 *sistratus tyran-*	20	28
3	195	20	*sui, superioris regis filii, sce-*	37 *nus. Cræsus Ly*	21	29
4	196	21	*lere occisus est.*	38 *dorum rex.*	22	30

Cyrus Hebræorum captiuitate laxata, 50 ferme hominum milia regredi fecit in Iudæam; qui con-structo altari, templi fundamenta iecerunt. Sed cum a vicinis gentibus fabricatio impediretur, imper-fectum opus vsque ad Darium permansit, solo tantum altari consistente. Hæc Euseb.

5 1	197	22	1 Cyrus, 1 rex Per-	23		31
2	198	23	2 sarum, an. 30.	24		32
3	199	24	3 *Hic Cyrus Me-*	25		33
4	200	25	4 *dorum destru-*	26		34
7 1	201	26	5 *xit imperium.*	27		35
2	202	27	6	28		36
3	203	28	7	29		37 *Propheta-*
4	204	29	8	1 Macedonũ		38 *bat Aggæus*
3 1	205	30	9	2 IX rex, A-		39 *& Zacha-*
2	206	31	10	3 myntas, an.		40 *rias.*
3	207	32	11	4 50.		41
4	208	33	12	5		42
9 1	209	34 *Cræsus a Cyro captus est, &*	13	6		43
2	210	35 *Lydorum regnum destru-*	14	7		44
3	211	36 *ctum.*	15	8		45
4	212	37	16	9		46
10 1	213	38 *Theognis poeta agnoscitur.*	17	10		47
2	214	39	18	11		48
3	215	40	19	12		49
4	216	41	20	13		50
1 1	217	42	21	14		51
2	218	43	22	15		52
3	219	44	23	16		53
4	220	1 L. TARQVINIVS SVPER-	24	17		54
2 1	221	2 BVS, VII & vltimus Ro-	25	18		55
2	222	3 manorum rex, annis 25.	26	19		56
3	223	4	27	20		57

An.Olymp.	An. ab V cõ	Anni R R.	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Macedon.*	*Hebr.*	*Capt.*
4	224	5		28 *Tomyris Massa*	21		58
63 1	225	6	*Tarquinius Superbus socero*	29 *getarum regina*	22		59
2	226	7	*Seruio occiso, arripuit im-*	30 *Cyrũ interfecit.*	23		60
3	227	8	*perium. excogitauit vincu-*	1 Cambyses Per-	24		61
4	228	9	*la, taureas, fustes, latomi*	2 sarum rex an	25		62
64 1	229	10	*as, carceres, compedes, ca-*	3 nis 8.	26		63
2	230	11	*tenas, metalla, exsilia.*	4	27		64
3	231	12	*Vulscos, Gabios, Suessam*	5	28		65
4	232	13	*Pometiam subiecit: & cum*	6	29		66
65 1	233	14	*oppugnaret Ardeã, caussa*	7	30.		67
2	234	15	*Tarquinii tunioris, filii sui,*	8	31		68

qui Lucretiam corruperat, regno exclusus est. Hæc Eusebius; qui eum XXXV *annis regnasse scribit, vt supra in Seruio adnotaui.*

TERTIO *apud Persas regnarunt per septem menses duo fratres magi; pro quibus mensibus Herodotus supputat annum. Herodotus autem ad impletionem octaui anni, Cambysæ ait hos septem fuisse menses.*

3	235	16	1 Magi.	32		69
4	236	17	1 Darius, an. 36.	33		70
66 1	237	18	2	34		71

SECVNDO *anno Darii regis, templum in Hierosolymis exstruitur ab Zorobabel, consummaturque opus anno 20. Remissio quidem captiuitatis Iudæorum, & venia templi ædificandi, sub Cyro exordium habuit: sed consummatur templum sub Dario; quia vicinæ gentes assiduis incursibus ædificationem impediebant.*

2	238	19	3	35	
3	239	20	4	36	
4	240	21	5	37	
67 1	241	22	6	38	
2	242	23	7	39	
3	243	24	8	40	
4	244	25	9	41	

Regnatum est Romæ sub regibus ann. 244, auctoribus Liuio atque hoc nostro Dionysio. In Eusebii vero supputationibus desunt anni quatuor: quamquam ipse fatetur in tribus variatum annis apud auctores. At nos maluimus hos sequi, vt ex proposito Romanam scribenteis historiam, quemadmodum ante quoq; aliquoties testati sumus. Ceterum cum sequentia spatia vix pro Consulum nominibus, ac leuibus aliquot annotatiunculis sufficiant, omnia reliqua sepositimus: & Iudæorum captiuitas iam laxata finitaq; erat. defecerant etiam Lydorum Ægyptiorumque regna; hoc, sub Cambyse; illud, sub Cyro, omnia iam obtinentibus Persis. Quapropter non magnopere ad auctorem nostrum illustrandum pertinere visum est, latius ea persequi. Qui aũt omnino ea habere velit, apud Eusebium requirat licebit. Nos nunc ad Consules, vt apud hunc sunt auctorẽ, & ad Olympiadũ, annorumq; ab Vrbe condita numeros descendamus, pauca adiicientes ex Liuio, reliquisq; bonis auctoribus, pro communi studiosorum vtilitate.

CONSVLES.

An.Ol.	A.V.C.		
68 1	245,I	L. Iunius Brutus,	*Bruto suffectus est Sp. Lucretius Tricipitinus, & mox M Horatius Pulullius.*
		L. Tarquinius Collatinus.	*Collatino suffectus est P. Valerius Poplicola.*
2	246,II	P. Valerius Poplicola II,	*Censu Romæ agitato, inuenta sunt hominum* CXX *milia.* Euseb.
		T. Lucretius Tricipitinus.	
3	247,III	P. Valerius Poplicola III,	*Pro Horatio in omnibus Liuii codicibus habetur P. Lucretius quod nomen mihi suspectum est.*
		M Horatius Puluillus II.	

An. Olymp.	An. ab V. cōd.	Consules.	
4	248, IIII	Sp. Largius Rufus, T. Herminius.	*Horum conss. nomina apud Liuium omissa sunt; iniuria (vt puto) temporum.*
1	249, V	M. Valerius, P. Postumius Tubertus.	*Hunc M. Valerium noster hic auctor lib. 5 ait Poplicolæ fuisse fratrem.*
2	250, VI	P. Valerius Poplicola IIII, T. Lucretius Tricipitinus II.	
3	251, VII	P. Postumius Tubertus II, Agrippa Menenius Lanatus.	
4	252, VIII	Sp. Cassius Vicelinus, Opiter Virginius Tricostus.	
1	253, IX	Postumus Cominius, T. Largius.	*Nono anno post exactos reges noua dignitas est creata, dictator scilicet, & magister equitū, qui dictatori obsequeretur. Dictator primus Largius; magister equitum, Sp. Cassius fuit. Hæc Eusebius: sed Dionysius noster hoc factum tradit sub duodecimis consulibus.*
2	254, X	Ser. Sulpicius Camerinus, Manius Tullius Longus.	
3	255, XI	P. Veturius Geminus, T. Æbutius Elua.	*Liuius Cn. Vetusium vocat.*
4	256, XII	T. Largius Flauus, Q. Cloelius Siculus.	*Puto eum esse qui est anno 253. Idem in Cuspiniani libro cognominatur Rufus: idemq; primus omnium dictator dictus est.* *Hunc Clœlium etiā Voculam quidam cognominat.*
1	257, XIII	A. Sempronius Atratinus, M. Minucius Augurinus.	
2	258, XIIII	A. Postumius, T. Virginius.	*Cassiodorus C. Postumium vocat.* *Idem secundus dictator fuit.*
3	259, XV	Ap. Claudius Sabinus, P. Seruilius Priscus.	*Conuenit cum hoc annorum numero Plinius lib. 35, cap. 3.*
4	260, XVI	A. Virginius Montanus, T. Vetusius Geminus.	*Quidam Cælimontanum cognominant.* Tertius dictator M' Valerius. Secessio plebis in sacrum montem.
1	261, XVII	Postumus Cominius II, Sp. Cassius II.	Primi Tribuni pl.
2	262, XVIII	T. Geganius, P. Minucius.	
3	263, XIX	A. Sempronius Atratinus II, M. Minucius Augurinus II,	

An. O- lymp.	An. ab V cõd.	Consules.	
	4	264,XX	Q. Sulpicius Camerinus, Sp. Largius Flauus.	*Horum atq; sequentis anni consulum nomina omittit Liuii codex iniuria (vt opinor) temporum.*
73	1	265,XXI	C. Iulius, P. Pinarius Rufus.	*Hunc Iulium quidam Iulum, quidam Sulum, quidam Tullum cognominant.*
	2	266,XXII	Sp. Nautius, Sex. Furius.	Cn. Marcii Coriolani mors.
	3	267,XXIII	C. Aquilius, T. Sicinius.	
	4	268,XXIIII	Sp. Cassius III, Proculus Virginius.	
74	1	269,XXV	Q. Fabius, Ser. Cornelius.	
	2	270,XXVI	L. Æmilius Mamercus, Cæso Fabius.	*Hic Cæso Fabius Q. & M. Fabiorum frater fuit. Porro parens quoq; horum Cæso dicebatur.*
	3	271,XXVII	M. Fabius, L. Valerius.	*Hic Valerius lib. 8 apud hunc auctorem Poplicolæ frater dicitur, sed errore (vt puto) codicum.*
	4	272,XXVIII	Q. Fabius II, C. Iulius Tullus.	*Dubium sit ne ille qui anno 265.*
75	1	273,XXIX	Cæso Fabius II, Sp. Furius.	Hoc anno Xerxes rex Persarum in Græciam duxit exercitum.
	2	274,XXX	Cn. Manilius, M. Fabius II.	
	3	275,XXXI	Cæso Fabius III, T. Virginius.	
	4	276,XXXII	L. Æmilius Mamercus II, C. Seruilius.	
76	1	277,XXXIII	C. Horatius, T. Menenius.	*In Gellii cod. lib. 17, cap. vlt. M. Horatius legitur.* CCCVI Fabii cæsi. *Hic Agrippæ Menenii filius fuit.*
	2	278,XXXIIII	Sp. Seruilius, A. Virginius.	
	3	279,XXXV	P. Valerius Poplicola, C. Nautius.	*Hic Poplicolæ eius qui reges eiecit filius fuit.*
	4	280,XXXVI	A. Manlius Volso, L. Furius.	*Alii hunc C. vocant.*

An. Olymp.	An. ab V cõd.	*Consules.*	
		L. Æmilius Mamercus III,	
7 1	281, XXXVII	Iulius Vopiſcus.	
		P. Furius,	
2	282, XXXVIII	L. Pinarius.	
		T. Quintius Capitolinus,	
3	283, XXXIX	Ap. Claudius Sabinus.	*Hic primi Appii filius fuit.*
		L. Valerius II,	
4	284, XL	Tiberius Æmilius.	*In Dionyſii codicibus* Tiberius *legitur, in Liuio,* Titus. *Litera enim* T *in his ſæpe fefellit.*
		A. Virginius Nomentanus,	*Anno 260 Montanum quẽdam Virginium cognominat; alii Cælimontanũ vocant. vt plane putem id codicum errore factum eſſe.*
78 1	285, XLI	T. Numicius Priſcus.	
		T. Quintius Capitolinus II,	
2	286, XLII	Q. Seruilius Priſcus.	
		Tiberius Æmilius II,	
3	287, XLIII	Q. Fabius Vibulanus.	*Hic tertium poſtea fuit conſ. ac decemuir.*
		Sp. Poſtumius Albinus,	
4	288, XLIIII	Q. Seruilius Priſcus II.	
		T. Quintius Capitolinus III,	
79 1	289, XLV	Q. Fabius Vibulanus II.	
		A. Poſtumius Albus,	
2	290, XLVI	Sp. Furius Fuſcus.	
		L. Æbutius,	
3	291, XLVII	P. Seruilius Priſcus.	
		L. Lucretius,	
4	292, XLVIII	T. Veturius Geminus.	*Hũc Veturiũ quidam Geminum, quidam præterea Ligurinũ, duobus cognominibus vocant.*
		P. Volumnius,	
80 1	293, XLIX	Ser. Sulpicius Camerinus.	
		P. Valerius Poplicola II,	L. Quintius Cincinnatus Poplicolæ ſuffectus.
2	294, L	C. Claudius Sabinus.	Herdonius Capitolium occupat.
		Q. Fabius Vibulanus III,	
3	295, LI	L. Cornelius.	
		C. Nautius II,	Quartus Dictator L. Quintius Cincinnatus.
4	296, LII	L. Minucius.	*Liuius & Caſſiodorus non L. ſed C. vocant.*
		C. Horatius II,	*Caſſiodorus & Liuius M. Horatium nominant.*
81 1	297, LIII	Q. Minucius.	

An. Olymp.	An. ab V. cõd.	*Consules. Decemuiri.*	
2	298, LIIII	M. Valerius, Sp. Virginius.	
3	299, LV	T. Romilius, C. Veturius.	
4	300, LVI	Sp. Tarpeius, A. Termenius.	*Ita legitur in Dionysii codice. Alii* Aterniũ *legunt. At Plin. lib. 7, cap. 28, & Gell. lib. 2, cap. 21, Thermum appellant.*
82 1	301, LVII	P. Horatius, Sex. Quintilius.	*Liuius pro Horatio Curiatium vocat, sicut decemuirum vltimum primi ordinis. Alii hunc etiam Horatium Trigeminum, Decemuirum autem Puluillum cognominant.* Huic Quintilio suffectus est Sp. Furius.
2	302, LVIII	L. Menenius, P. Sestius.	*Horum conss. nomina in plerisq; Liui codicibus omissa erant. Quidam codices P. etiam pro L. habebant, ac pro P. Sestio P. Sextilium Capitolinum. At ex hoc nostro auctore* P. Sestius *legendum conuincitur; tametsi ipsius codex vna parte fallebat.*

Anno trecentesimo altero quam condita erat, (inquit Liuius) iterum mutatur forma ciuitatis, ab conss. ad decemuiros. Hæc ille. Atqui noster hic auctor P. Horatio & Sexto Quintilio trecẽtesimum expletum perhibet. hic igitur erat annus tertius. Sed soluitur, quod hic trecẽtesimus alter expletus intelligitur. Quamquam ipse Dionysius lib. 7, ab initio, paucorum annorum errorem venia dignum existimat. Quapropter cum nemine ea de re magnopere contẽderim, verisimiliora huius auctoris secutus. Sequatur porro quod quisq; velit, nullum piaculum commissurus, etiamsi contrarius nobis fuerit. quam gratiam ab optimo quoque lectore facile, vt speramus, nos quoque impetrabimus.

DECEMVIRI.

3	303, LIX	Ap. Claudius T. Genucius P. Sestius Sp. Postumius Ser. Sulpicius	A. Manlius T. Romilius C. Iulius T. Veturius P. Horatius.	*Quidam hunc Manliũ appellant.* *Liuius pro Horatio Curiatiũ habet.*
4	304, LX	Ap. Claudius II Q. Fabius Vibulanus M. Cornelius L. Minucius T. Antonius	M. Seruilius M' Rabuleius Q. Petilius Cæso Duillius Sp. Oppius.	*Liuius hunc M. Sergium vocat.* } *Tres vltimi plebeii.*
83 1	305,	*Multis argumentis ostendi potest, hoc anno per tyrannidem regnasse Decemuiros; quorum aliquot in altera Chronologia, quam in Liuium scripsimus, meminimus. Hic itaque in re manifesta solliciti esse noluimus.*		
2	306, LXI	*Conss.* L. Valerius Potitus, M. Horatius Barbatus.		*Hic Valerius eius filius fuit, qui aduersus Herdonium pugnans in Capitolio occisus est, Anno ab Vrbe cond. 294.* *Hic Horatius pronepos fuit eius qui cum Valerio Poplicola conss. fuit Anno ab Vrbe condita 247.*

A.O. p.	An. ab V.cõd.	*Consules. Tribuni militares. Consules.*
3	307, LXII	Sp.Herminius, T.Virginius.
4	308, LXIII	M.Geganius Macerinus, C.Iulius Tullus.
1	309, LXIIII	T.Quintius Capitolinus IIII, Agrippa Furius.
2	310, LXV	M.Genucius, C.Quintius.

TRIBVNI MIL. CONSV-LARI POTESTATE.

3	311, LXVI	A.Sempronius Atratinus, L.Atilius Longus, T.Clœlius Siculus.	*Conss.* L.Papirius Mugillanus, L.Sempronius Atratinus, A.Sempronii frater.
4	312, LXVII	M.Geganius Macerinus II, T.Quintius Capitolinus V.	Census.

Hactenus historia reliqua est. quæ desunt, vtinam breui in lucem prodeant. Nam non est mihi dubium alicubi latitare hunc auctorem apud doctos. Quodsi priuatum commodum publicæ vtilitati postbebitur, speramus propediem totum auctorem in sua loquentem lingua nos habituros. Certe Constantius Lascaris eum Græce allegat, recens auctor, & quidam alii nostra ætate: sed ambitio obstare videtur, quo minus in lucem veniat. quæ vtinam tam non sit diuturna, quam raro est felix. sed fiat voluntas omini Tu optime Princeps, hos nostros labores, nostramq; simplicitatem boni consulas. communis item vtilitatis ergô tantum opus suscepimus. Vale. Friburgi Brisgoæ, Anno a Christo nato DXXXII.

FINIS CHRONOLOGIÆ DIONYSIANÆ.

ORIGO GENTIS ROMANAE.

A IANO ET SATVRNO CONDITORIBVS, PER SVCCEDENTES SIBIMET REGES, VSQVE AD CONSVL-

tum decimum Constantii, digesta ex auctoribus Verrio Flacco † Antiate; (vt quidem idem Verrius maluit dicere quam Antia) tum ex annalibus Pontificum; dein Cnæo Egnatio Veratio, Fabio Pictore, Licinio † Macro, Varrone, Cæsare, Tuberone, atq; ex omni prisco-rum historia; proinde vt quisq; neotericorum asseuerauit; hoc est, & Liuius & Victor Afer.

SATVRNVS. *Æneid. VIII Versu 319.*

PRIMVS in Italiam creditur venisse SATVRNVS; vt etiã Maronis Musa testatur illis versibus; *Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo, Arma Iouis fugiens, & regnis exsul ademptus.* cet. Tanta aũt vsq; id tempus antiquorum hominum traditur fuisse simplicitas, vt venientes ad se aduenas, qui mores, consilio ac sapientia præditi, ad instruendam vitam, formandosq; mores aliquid conferrent, quod eorũ parentes atq; originem ignorabant; † Cælo & Terra editos non solum ipsi crederent, verumetiam posteris affirmarent; veluti hunc ipsum Saturnum, quem Cæli & Terræ filium esse dixerunt. Quod de IANVS. ita existimetur, certum tamen est priorem IANVM in Italiam deuenisse; ab eoq; postea venientem exceptum esse Saturnum. Vnde intelligendum est Virgilium quoq; non ignorationem veteris historiæ, sed suo more primum dixisse Saturnum, nõ ante quem nemo, sed principem: vt, *Troiæ qui primus ab oris:* cum proculdubio constet ante Æneam, priorem Antenorem in Italiam esse peruectum, eumq; non in ora litori proxima, sed in interioribus locis, id est Illyrios, vrbem Patauium condidisse; vt quidem idem Virgilius illis versibus ex persona Veneris, apud Iouem de ærumnis Æneæ sui conquerentis; *Antenor potuit mediis elapsus Achiuis Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus,* cet. Quare autem addiderit *tutus*, suo loco plenissime cautum in commẽtatione, quam hoc scribere cœpimus, cognita ex eo libro qui inscriptus DE ORIGINE PATAVINA. Itaque nunc *primus* ex ea quoque significatione est e qua lud in secundo Æneidos, de enumeratione eorũ qui equo Durio digrediebantur. Namque nominasset *Thessandrum, Sthenelum, Vlixem, Athamanta, Thoanta, Neoptolemum; intulit, primusq; Machaon.* de quo quæri potest, Quomodo potest primus dici post tantos supra dicti sunt? Verum intelligemus primum pro principe; vel quia is [ad perfectum] illis temporibus circa peritiam medicæ artis præcipuus fuisse traditur. Sed vt ad propositum reuertamur, ferunt Creusam Erechthei regis Athenienſium filiam speciosissimam, stupratam ab Apolline, enixam puerum, eumq; Delphos olim educandum esse missum: ipsam vero aperistarum rerum nescio, *Xipheo cuidam comiti *collocatam. Ex qua cum ille pater non posset exsistere, Delphos eum petiisse ad consulendum oraculum, quomodo pater fieri posset. cui illi deum respondisse, vt quem postero die obuiam haburisset, eum sibi adoptaret. itaq; suprafectum puerum, qui ex Apolline genitus erat, obuiam illi fuisse, eumq; adoptatum. cum adeuisset, non contentum patrio regno, cum magna classe in Italiam deuenisse, occupatoq; monte, vrbem ibidem constituisse, eamq; ex suo nomine Ianiculum cognominasse.

Tisandrum *Virg. §. 261. fort. redundat.*

*Xutho. *copulatam

Igitur Iano regnante apud indigenas rudes incultosq;, Saturnus regno profugus, cum Italiam venisset, benigne exceptus hospitio est: ibiq; haud procul a Ianiculo arcem suo nomine Saturniam constituit: isq; primus agriculturam edocuit, ferosq; homines, & rapto viuere assuetos, ad compositam vitam *eduxit. vnde Virgilius in octauo sic ait; **Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæq; tenebant, Gensque virũm truncis & duro robore nata: Quis neque mos, neque cultus erat; nec iungere tauros, Aut componere opes norant, aut parcere parto: Sed rami atque asper victu venatus alebat.* Omissoque Iano, qui nihil aliud quam ritum colendorum deorum religionesque induxerat, se Saturno maluit annectere: qui vitam moresque feris etiam tum mentibus insinuasse [dicitur, &] ad communem vtilitatem, vt supra diximus, disciplinam colendi ruris edocuit; vt quidem indicant illi versus; *Is genus indocile ac dispersum montibus altis Composuit, legesque dedit; Latiumque vocari Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.* Istum etiam vsum signandi æris, ac monetæ in formam incudiendæ ostendisse traditur: in qua ab vna parte caput eius imprimeretur; altera, nauis qua vectus illó erat. vnde hodieq; aleatores posito nu-

*f. traduxit. Versu 314. *Hæc loca.

*deest in m.s. Æneid. 8, §. 321.

5 opertoq;,optionem conluſoribus ponunt enuntiandi quid putent ſubeſſe, caput, aut na-
m:quod nunc vulgo corrumpentes † *nauiandi* dicunt. Ædes quoq; ſub cliuo Capitolino,in 4
o pecuniam conditam habebat, *Ærarium Saturni* hodieq; dicitur. Verum quia,vt ſupra
cimus,prior illuc Ianus aduenerat,cum eos poſt obitū diuinis honoribus cumulandos cen-
ſſent;in ſacris omnibus primum locum Iano detulerunt;vſq; eo vt etiam cū aliis diis ſacrifi-
im fit,dato ture in altaria, *Ianus* prior nominetur, cognomento quoq; addito *Pater*; ſecun-
um quod noſter cognomēto ſic intulit; *Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem.* ac ſub- *Æneid.8,*
idit; *Ianiculum huic; illi fuerat Saturnia nomen.* Eiq; (eo quod mire præteritorum memor, tum *verſu 357.*
am futuri) dixerit; - *rex arua Latinus & vrbes Iam ſenior longa placidas in pace regebat.* Quo *Æneid.7,*
gnante Troianos refert in Italiam deueniſſe. Quæritur quomodo Salluſtius dicat, *Cumq;* *verſu 45.*
ABORIGINES, *genus hominum agreſte, ſine legibus, ſine imperio liberum atq; ſolutum.* Quidam *initio Catil.*
tem tradunt terris diluuio coopertis,paſſim multos diuerſarum regionum in montibus,ad ABORIGI-
os confugerant,conſtitiſſe: ex quibus quoſdam ſedem quærentes,peruectos in Italiam, *Ab-* NES.
igines appellatos, † Græca ſcilicet appellatione, a cacuminibus montiū, *qui illi oræ faciunt. 5
volunt eos,quod errantes illó venerint,primo *Aberrigines*, poſt mutata vna littera, altera *ſ. quæ illi ora vocant.*
empta, *Aborigines* cognominatos. Eos aduenientes PICVS excepit,permiſſos viuere vt PICVS.
llent. Poſt Picum regnauit in Italia FAVNVS,quem a fando dictū volunt, quod is ſoleret FAVNVS.
tura præcinere verſibus,quos *Saturnios* dicimus:quod genus metri in vaticinatione Saturnia
imum proditum eſt. Sed *vrbem Saturnus,cum in Italiam veniſſet,condidiſſe traditur. Eiuſ *ſ.* verſus.
Ennius teſtis eſt,cum ait; † *Verſibus quos olim Fauni vatesq; canebant.* Hūc Faunum pleriq; 6
dem SILVANVM a ſiluis,†INVIVM DEVM;quidam etiā PANA,vel PAN eſſe dixerūt. SILVANVS.
tur regnante Fauno,ante annos circiter ſexaginta,quam Æneas in Italiam deferretur,†Ev- PAN.
NDER Arcas, Mercurii & Carmentis nymphæ filius, ſimul cum matre eodem venit. quam EVANDER.
iidam memoriæ prodiderunt,primo *Carmentim* dictam;poſt *Nicoſtraten*,de carminibus;eo Dion.24,30
od videlicet omnium litterarum peritiſſima,futurorumq; prudens,verſibus canere ſit ſoli- 7 8
adeo vt pleriq; velint,non tam ipſam a carmine Carmentam,quam carmina,a qua dicta eſ-
t,appellata. Huius admonitu tranſuectus in Italiam Euander, ob ſingularem eruditionem
q; ſciētiam litterarum,breui tempore in familiaritatem Fauni ſe inſinuauit: atq; ab eo hoſpi-
iter benigneq; exceptus,non paruum agri modum ad incolēdum accepit: quem ſuis comi-
us diſtribuit, exædificatis domiciliis in eo monte quem primo tum illi a Pallāte *Pallanteum*,
ſtea nos *Palatium* diximus. ibiq; Pani deo fanū dedicauit: quippe is familiaris Arcadiæ deus *al. Palati-
te etiam Marone qui ait: *Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.* Et item: *Pan etiam Ar- num.
dia mecum ſi iudice *certet.* Primus itaq; omnium Euander Italicos homines legere & ſcri- *Georg. 3,
re edocuit, litteris partim quas ipſe antea didicerat: idēq; fruges in Græcia primum inuētas verſu 392.
endit: ſerendiq; vſum edocuit: terræq; excolendæ gratia, primus boues in Italia iunxit. Eo *Eclog 4,
gnante, forte †RECARANVS quidā, Græcæ originis, ingētis corporis & magnarum virium 9 vbi certet
ſtor. quia erat forma & virtute ceteris antecellēs, HERCVLES appellatus, eodē venit. Cūq; RECARA-
menta eius circa flumē Albulā paſcerētur, *Cacus* Euandri ſeruus, nequitiæ verſutus, & præter NVS.
tera furaciſſimus, Recarani hoſpitis boues ſubripuit: ac nequod eſſet indiciū, auerſas in ſpe- HERCVLES.
cā attraxit. Cūq; Recaranus vicinis regionib. peragratis, ſcrutatisq; omnib. eiuſcemodi la- Dionyſ. 26,
bris, deſperaſſet inuenturū: vtcūq; æquo animo diſpendiū ferens, excedere liis finib. cōſtituet. At vero Euander, excellentiſſimæ iuſtitiæ vir, poſtq̄ rē vti acta erat, cōperit, ſeruū noxæ de- 42.
t, boues q; reſtitui fecit. Tū Recaranus ſub Auētino, *Inuentori patri* arā dedicauit, appellauitq;
aximam, & apud eam decimam ſui pecoris profanauit. Cūq; ante moris eſſet vti homines de-
mam fructuū regibus ſuis præſtarēt; æquius ſibi ait videri deos potius illo honore impartien-
os eſſe, quam reges. inde videlicet tractum, vt Herculi decimā profanari mos eſſet: ſecūdum *In Stich: &
uod Plautus, *in partem* inquit *Herculeanam*, id eſt decimam. Conſecrata igitur ara Maxima, *bi tamen le-
rofanataq; apud eam decima Recaranus, eo quod Carmentis inuitata ad id ſacrum non affu- *gitur* Detra-
ſet; ſanxit necui feminæ fas eſſet veſci ex eo quod eidem aræ ſacratum eſſet: atq; *ab ea re di- xi partem
ina feminę in totum remotæ. Hæc Caſſius lib. 1. At vero in libris Pontificalium traditur, Her- Hercul. &
ules Ioue atque Alcmena genitus, ſuperato Geruone, agens nobile armentum, cupidus eius *in Truculento Actu
eneris boues in Græcia inſtituendi, forte in ea loca veniſſe, & vbertate pabuli delectatus, vt 11.
x longo itinere homines ſui & pecora reficerentur, aliquamdiu ſedem ibi conſtituiſſe. Quæ *f. ob ea; vel,
um in valle, vbi nunc eſt Circus maximus, paſcerentur; neglecta cuſtodia, quod nemo crede- itaq; ab ea.
atur auſurus violare Herculis prędā, †latronem quendam regionis eiuſdē, magnitudine cor- 10
oris & virtute ceteris prędalentē, octo boues in ſpeluncā, quo minus furtū veſtigiis colligi poſ-
et, caudis abſtraxiſſe. Cūq; inde Hercules ꝓficiſcens, reliquū armentū, caſu ꝓter eandē ſpelū-
am ageret; forte quadā, incluſas boues tranſeuntib. admugiſſe, atq; ita furtū detectum. inter-

fectoque Caco, Euandrum, re comperta, hospiti obuiam iuisse, gratantem quod tanto malo
nes suos liberasset: compertoq; quibus parentibus ortus esset Hercules, rem ita vti erat gesta,
Faunum pertulisse: tum eum quoq; amicitiam Herculis cupidissime appetisse. quam opini
11 nem sequi † metuit noster Maro. Cum ergo Recaranus, siue Hercules, Patri inuentori ara
maximam consecrasset; duos ex Italia, quos eadē sacra certo ritu administranda edoceret, a
sciuit, Potitium & Pinarium. Sed eorum Potitio, qui prior venerat, ad comedenda exta adm
so; Pinarius, eo quod tardius venisset, posteriq; eius, submoti: vnde hodieq; seruatur: Nemi
*quid si Patritio? *Potitio Pinarię gentis in eis sacris vesci licet: eosq; alio vocabulo prius appellatos nonnulli v
12 lunt, post vero † Pinarios dictos ἀπὸ τοῦ πίνειν, quod videlicet ieiuni, ac per hoc esurientes ab
iusmodi sacrificiis discedant. Isq; mos permansit vsq; Appiū Claudium censorē, vt Potitiis s
cra faciētibus, vescentibusq; de eo boue quē immolauerant, postquam inde nihil reliquisset
Pinarii deinde admitterentur. verum postea Appius Claudius accepta pecunia Potitios ille
vt administrationem sacrorū Herculis seruos publicos edocerent, nec non etiam mulieres a
mitterēt. Quo facto, aiunt intra dies triginta omnem familiam Potitiorum, quæ prior in sac
f. rediisse. habebatur, exstinctam: atq; ita sacra penes Pinarios *resedisse, eosq; tam religione quam etia
pietate edoctos, mysteria eiusmodi fideliter custodisse. Post Faunū, Latino eius filio in Ita
ÆNEAS. regnante, ÆNEAS Ilio Achiuis prodito ab Antenore aliisq; principibus, cum præ se deos p
Dion. 35, 35. nates patremq; Anchisen humeris gestans, nec non & paruulum filium manu trahens, noc
excederet; orta luce cognitus ab hostibus, eo quod tāta onustus pietatis sarcina erat, nō mo
a nullo interpellatus, sed ēt a rege Agamemnone quo vellet ire permissus, Idam petit: ibiq; n
uibus fabricatis, cum multis diuersi sexus, oraculi ammonitu Italiam petit: vt docet Alexand
13 Ephesius lib. 1 belli Marsici. At vero † Lucatius non modo Antenorem, sed & iam ipsum Æ
neam proditorem patriæ fuisse tradit. cui cum a rege Agamemnone permissum esset ire q
vellet, & humeris suis, quod potissimum putaret, hoc ferret: nihil illum præter deos penates
14 patrē, duosq; paruulos filios, vt quidā tradunt, vt vero alii, vnū, † cui Iulo cognomen, poste
f. permisisse. Ascanio fuerit, secum extulisse. Qua pietate motos Achiuorū principes *remisisse vt reuerte
tur domum, atq; inde omnia secū quæ vellet, auferret. Itaq; eum magnis cū opibus, pluribus
sociis vtriusq; sexus, a Troia digressum, longo mari emenso per diuersas terrarū oras in Italia
*Æneam *Dion. Hal. & Steph.* deuenisse: ac primū Thraciam appulsum *Ænum ex suo nomine condidisse. Dein cognita I
lymestoris perfidia ex Polydori nece, inde digressum, peruectumq; ad insulam Delum: atq;
linc ab eo Lauiniam Anii sacerdotis Apollinis filiam in matrimonium adscitam, ex cuius n
mine *Lauinia litora* appellata. Postquā is multa maria permensus, appulsus sit ad Italiæ p
montorium, quod est in Baiano, circa Auerni lacum; ibiq; gubernatorem Misenum mor
absumtum, sepultum ab eo: ex cuius nomine vrbem Misenon appellatam, vt ēt scribit Cæ
Pontificalium lib. 1: qui tamen hunc Misenum non gubernatorem, sed tubicinem fuisse trac
Æneid. 6, versu 232. Inde non immerito vtramq; opinionem secutus Maro sic intulit; *At pius Æneas ingenti mole*
pulcrum Imponit, suaq; arma viro, remumq; tubamq;. Quamuis, auctore Homero, quidā asser
f. tum. tubæ vsum Troianis temporibus etiam *tunc ignoratum. Addunt præterea quidā, Ænea
in eo litore Euxini cuiusdam comitis matrem vltimo ætatis affectā, circa stagnū, quod est in
Misenon Auernūq; extulisse, atq; inde loco nomen inditū, qui ēt nunc *Euxinius sinus* dicit
cumq; comperisset ibidem Sibyllam mortalib. futura præcinere, in opido quod vocatur *Ci
barionis*, venisse eo sciscitatum de statu fortunarum suarum: aditisq; fatis, vetitū ne is cognita
in Italia sepeliret *Prochytam*, cognatione sibi cōiunctam, quam incolumem reliquerat. Et po
quam ad classem rediit, reperitq; mortuam, in insula proxima sepelisse; quæ nūc quoq; eode
est nomine, vt scribunt Vulcatius & Acilius Piso. Inde profectum peruenisse in eum locu
Virg. 7 Æn. initio. qui nunc *portus Caietæ* appellatur ex nomine nutricis eius quam ibidem amissam sepeliit.
vero Cæsar & Sempronius aiunt, Caietę cognomen fuisse, non nomen; ex eo scilicet inditu
pro, nauigationis lōgæ. quod eius consilio impulsuq; matres Troianæ tædio longi *nauigii, classem ibidem incend
Vide Virg. 5 Æneid. rint, Græca scilicet appellatione ἀπὸ τοῦ καίειν, quod est incendere. Inde ad eam Italiæ ora
quæ ab arbusto eiusdem generis, *Laurens* appellata est, Latino regnante, peruectum cum pat
Anchise, filioq; & ceteris suorum: nauibus egressum, in litore accubuisse, consumtoque qui
fuerat cibi, crustam etiam de farreis mēsis, quas sacratas secum habebat, comedisse. Tum A
chisa coniiciente illam esse miseriarum errorisq; finem; quippe meminerat, Venerem sibi a
f. sacratas quoque. quando prędixisse, cum in externo litore esurie compulsi, *sacratasq; mensas inuasissent, illu
condendę sedis fatalem locum fore: † scrofam etiam incientem; quam cum e naui produx
15 sent, vt eam immolarent, & se ministrorum manibus eripuisset; recordatum Æneam, quod
liquando ei responsum esset, vrbi cōdendę quadrupedem futuram ducē: tum simulacris de
rum Penatium prosecutum, atq; illum, vbi illa procubuit, enixaq; est porculos triginta; ibide

auspic·

iuſpicatum,*poſtquam *Lauinium* dixit: vt ſcribit Cæſar lib. 1,& Lucatius lib. 2. At vero Domi- *f. poſt que. vel, quã poſt.
:ius non orbes farreos, vt ſupra dictum eſt, ſed menſarum vice ſumendi cibi gratia, apium,
:uius maxima erat ibidem copia, fuiſſe ſubſtratum, quod ipſum conſumtis aliis eduliis eos
:omediſſe: ac poſt ſubinde intellexiſſe illas eſſe mẽſas, quas illos comeſturos prædictũ eſſet. Cũ
nterim immolata ſue in litore ſacrificium perageret, traditur forte aduertiſſe Argiuã claſſem,
n qua Vlixes erat: cumq; vereretur ne ab hoſte cognitus periculum ſubiret, itemq; rẽ diuinam
nterrumpere ſummum nefas duceret, caput velamẽto obduxiſſe, atq; ita pleno ritu ſacra per-
feciſſe: inde poſteris traditum morem ita ſacrificandi, vt ſcribit Marcus Octauius lib. 1. At vero
Domitius lib. 1, docet ſorte Apollinis Delphici monitum Æneam vt Italiam peteret, vbi duo
1 maria inueniſſet, prandiumq; cum menſis comeſſet, ibi vrbem vti conderet. Itaq; egreſſum in
agrum Laurentem, cum paululum e litore proceſſiſſet, peruenisse ad duo ſtagna aquæ ſalſæ,
vicina inter ſe: ibiq; cum ſe lauiſſet, ac refectum cibo, cum apium quoq;, quod tunc vice mẽſæ
ſubſtratum fuerat, conſumſiſſet, exiſtimantem procul dubio illa eſſe duo maria, quod in illis
ſtagnis aquæ marinæ ſpecies eſſet, menſasque, quæ erant ex ſtramine apii, comeſtas; vrbem in
:o loco condidiſſe, eamque, quod in ſtagno lauerit, *Lauinium* cognominaſſe. Tum deinde a LAVINIVM.
Latino rege Aboriginum, data ei, quæ incoleret, iugera quingẽta. At Cato in Origine generis
Romani ita docet; † ſuem triginta porculos peperiſſe in eo loco vbi nunc eſt Lauinium: cum- 16
que Æneas ibi vrbem condere conſtituiſſet, propterque agri ſterilitatem metueret; per quie-
:em ei viſa deorum Penatum ſimulacra, adhortantiũ vt perſeueraret in condenda vrbe quam
2(:œperat: nam poſt annos totidem, quot fœtus illius ſuis eſſent, Troianos in loca fertilia atq; v-
)eriorem agrum tranſmigraturos, & vrbem clariſſimi nominis in Italia condituros. Igitur La-
inum Aboriginum regem, cum ei nuntiatum eſſet, multitudinem aduenarum claſſe adue-
ctam, occupauiſſe agrum Laurentem, aduerſum ſubitos inopinatosque hoſtes incunctanter
ũas copias eduxiſſe. ac priuſquam ſignum dimicandi daret, animaduertiſſe Troianos milita-
iter inſtructos; cum ſui lapidibus ac ſudibus armati, tum etiam veſte aut pellibus, quæ eis inte-
gumento erant, ſiniſtris manib. inuolutis proceſſiſſent. itaq; ſuſpenſo certamine, per colloquiũ
nquiſito qui eſſent, quid ve peterent; vtpote qui in hoc conſilium auctoritate numinum coge-
)atur: namq; extis ac ſomniis ſæpe ammonitus erat, tutiorẽ ſe aduerſum hoſtes fore, ſi copias
ũas cum aduenis coniunxiſſet: cumq; cognouiſſet Æneam & Anchiſen bello *patrio pulſos, *f. patria.
3(:um ſimulacris deorum errantes ſedem quærere; amicitiam fœdere iniſſe, dato inuicem iure-
urando, vt communes quoq; hoſtes amicosve haberent. Itaq; cœptum a Troianis muniri lo-
:um; quem Æneas ex nomine vxoris ſuæ, Latini regis filiæ, quæ iam ante deſponſata Turno
Herdonio fuerat, *Lauinium* cognominauit. at vero † Amatam Latini regis vxorem, cum in- 17
ligne ferret, Lauiniam, repudiato Turno conſobrino ſuo, Troiano aduenæ collocatam; Tur-
ium ad arma concitauiſſe: eumque mox coacto Rutulorum exercitu, tetendiſſe in agrũ Lau-
:entem, & aduerſus eum Latinum pariter cum Ænea progreſſum, inter prœliantes circum-
ẽtum, occiſumq;. Nec tamẽ amiſſo ſocero Æneas Rutulis obſiſtere deſiit. namq; & Turnum
nteremit; [&] hoſtibus fuſis fugatisq; victor, Lauinium ſe cũ ſuis recepit, conſenſuq; omnium abeſt a m.f.
Latinorum rex declaratus eſt; vt ſcribit Lucatius lib. 3. Piſo quidem Turnum matruelẽ Ama-
4(æ fuiſſe tradit, interfectoq; Latino, mortem ipſam ſibimet conſciuiſſe. Igitur Æneam occiſo
Turno, rerum potitum, cum adhuc irarum memor Rutulos bello perſequi inſtituiſſet, illos
ibi ex Etruria auxilium † Mezentii regis Agyllæorum adſciuiſſe, ac implorauiſſe, pollicitos, ſi 18
victoria parta foret, omnia quæ Latinorum eſſent, Mezentio ceſſura. Tunc Æneam, quod co-
)iis inferior erat, multis rebus quæ neceſſario tuendæ erant, in vrbem comportatis, caſtra ſub
Lauinio collocaſſe: præpoſitoq; his filio Euryleone, ipſum, electo ad dimicandum tempore,
copias in aciem produxiſſe, † circa *Numici fluminis ſtagnum: vbi cum acerrime dimicare- 19
ur, ſubitis turbinibus infuſcato aere, repente cælo tantum imbrium effuſum, tonitrubus etiam *al. Numi-
conſecutis, flammarumq; fulgoribus, vt omniũ non oculi modo † prẽſtinguerentur, verum- cii.
:tiam mentes quoq; confuſæ eſſent: cumq; vniuerſos vtriuſq; partis dirimẽdi prœlia cupiditas 20
5(ineſſet, nihilominus in illa tẽpeſtatis ſubitæ confuſione interceptum Æneam, nuſquã deinde *f. inceſſet, i.
:omparuiſſe. Traditur autem, non prouiſo quod propinquus flumini eſſet, ripa depulſus, forte inceſſiſſet.
n fluuium deciſſe, atq; ita prœlium diremptum. Dein poſt, apertis fugatisq; nubibus cum
erena facies effulſiſſet, creditum eſt viuum eum cœlo abſumtum. Idemq; tamẽ poſt ab Aſca-
nio, & quibuſdam aliis viſus affirmatur ſuper Numici ripam, eo habitu armisq; quibus in prœ-
ium proceſſerat. Quæ res immortalitatis eius famam confirmauit. Itaq; illi eo loco templum 21
:õſecratum, appellariq; placuit † *Patrem Indigetem.* Dein filius eius ASCANIVS, idem qui ASCANIVS
EVRYLEO, omniũ Latinorũ iudicio rex appellatus. Igitur ſummã imperii Latinorũ adeptus EVRYLEO.
Aſcanius, cum cõtinuis prœliis Mezentiũ perſequi inſtituiſſet, filius eius Lauſus collẽ Lauiniæ

arcis occupauit. Cumq; id opidum circumfusis omnibus copiis regis teneretur, Latini legatos ad Mezentium miserunt sciscitatum, qua cõditione in deditionem eos accipere vellet. cumq; ille inter alia onerosa illud quoq; adiceret, vt omne vinum agri Latini aliquot annis sibi inferretur, consilio atq; auctoritate Ascanii placuit ob libertatem mori potius, quam illo modo seruitutem subire. Itaq; vino ex omni vindemia Ioui publice voto, consecratoque; Latini vrbe eruperunt; fusoq; præsidio, interfectoque Lauso, Mezentium fugam facere coegerunt. Is post-

22 ea per legatos amicitiam societatemque Latinorum impetrauit; vt docet † Lucius Cæsar lib.
*f. edidit. 1, itemq; Aulus Postumius in eo volumine quod de aduentu Æneæ conscripsit atq; *dedit. Igitur Latini Ascanium ob insignem virtutem non solum Ioue ortum crediderunt, sed etiam per diminutionem declinato paululum nomine, primo IOBVM, dein postea IVLVM appellarunt
*f. familia. a quo Iulia *filia manauit; vt scribunt Cęsar libro II, & Cato in Originibus. Interim Lauinia ab Æneа grauida relicta, metu, veluti insecuturi se Ascanii, in siluam profugit, ad magistrum
*al. Tyrrhenum. patrii pecoris, *Tyrrhum; ibiq; enixa est puerum, qui a loci qualitate Siluius est dictus. At vero
Dion. 56, 23. vulgus Latinorũ existimans clam ab Ascanio interfectam, magnã ei inuidiã conflauerat, vsq eo vt armis quoq; ei vim denuntiaret. Tũ Ascanius iureiurando se purgans, cum nihil apud eos proficeret, petita dilatione ad inquirendũ, iram præsentẽ vulgi aliquantulũ fregit: pollicitusq est, se ingentibus præmiis cumulaturum eũ qui sibi Lauiniam inuestigasset. mox recuperatam cum filio in vrbẽ Lauinium reduxit, dilexitq; honore materno. quæ res rursum ei magnũ fauorẽ populi cõciliauit, vt scribunt C. Cęsar, & Sex. Gellius in Origine gentis Romanę. At vero alii tradunt, q; cum Ascanius ab vniuerso populo ad restituendã Lauiniã cogeretur, iuraretq; se neq; interemisse, neq; scire vbi esset, Tyrrhum petito silentio in illa concionis frequẽtia professum indiciũ, si sibi, Lauiniæq;, pueroq; ex ea nato, fides incolumitatis daretur; tumq; eũ accepta fide Lauiniã in vrbem cũ filio reduxisse. Post hæc Ascanius cõpletis in Lauinio triginta annis, recordatus nouæ vrbis condendæ tẽpus aduenisse, ex numero porcorũ quos peperit sus alba, circũspectis diligenter finitimis regionibus, speculatus montẽ editum qui nunc, ab vrbe quæ in eo condita est, *Albanus* nuncupatur, ciuitatẽ communit: eãq; ex forma, quod ita

ALBA LONGA. longũ porrecta est, *Longam*: ex colore suis, *Albam* cognominauit. Cũq; illuc simulacra deorum Penatium transtulisset; postridie apud Lauiniũ apparuerunt: rursusq; relata Albã, appositis
*Ver. quæs. f. quatenus. custodibus nescio *quantis, se Lauiniũ in pristinã sedem identidẽ recepisse. Itaq; tertio nemo
Dion. 54 6. ausus est amouere ea, vt scriptũ est in Annali Pontificum IV lib. Cincii, & Cæsaris II, Tuber-
*f. decst plebi, [Vel, nobilibus] nis I. At Ascanius postq; excessisset e vita, inter Iulum filiũ eius, & Siluium Postumum, qui e
Dion. 56, 42. Lauinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio est: cũ dubitaretur an Æneę filiu-
SILVIVS, & reliqui reges Albani, Siluii cognominati. an nepos potior esset; permissa disceptatione eius rei *ab vniuersis rex SILVIVS declaratus est. Eiusdẽ posteri oẽs, cognomento Siluii, vsq; ad conditã Romã, Albę regnauerunt: vt est scriptum Annalium Pontificaliũ lib. 4. Igitur regnante Latino Siluio † coloniæ deductæ sunt Præneste, Tibur, Gabii, Tusculũ, Cora, Pometia, Locri, Crustumiũ, Cameria, *Ronillæ, ceteraq; oppida circũquaq;. Post eum regnauit *TIBERIVS SILVIVS, Siluii filius. Qui cũ aduersus fini-

23 timos bellũ inferẽtes copias eduxisset, inter prœliantes depulsus in Albulã flumẽ, deperiit, mi-
*f Ronillæ. *al. Tiberinus. randiq; nominis exstitit caussa: vt scribunt Lucius Cincius li. 1; Lucatius li. 3. Post eũ regnauit
Dion 57, 14 *AREMVLVS SILVIVS: qui tantę superbię non aduersum homines modo, sed ẽt deos fuisse
*alii Remulum appellant: Remulum Liuius: Dionysius Alladen, 57, 20. traditur; vt pdicaret se superiorẽ esse ipso Ioue; ac tonante cælo militibus imperaret, vt telis clypeos quatерẽt; dictaretq; clariorẽ sonũ se facere. qui tamen pstenti affectus est pœna. nã fulmine ictus, raptusq; turbine, in Albanũ lacum pcipitatus est; vt scriptũ est Annaliũ li. VI, & Epitomarũ Pisonis II Aufidius sane in Epitomis, & Domitius li. 1, non fulmine ictũ, sed terræmotu prolapsum, simul cũ eo regiã in Albanũ lacũ tradunt. Post illũ regnauit AVENTINVS SILVIVS; isq; finitimis bellũ inferẽtibus in dimicando circũuentus, ab hostibus pstratus est: ac sepultus circa radices montis, cui ex se nomẽ dedit: vt scribit Iulius Cæsar li. II. Post eũ SILVIVS PROCAS rex Albanorũ, duos filios Numitorẽ & Amuliũ æquis partibus heredes instituit. Tũ Amulius in vna parte regnũ tantũmodo, in altera totius patrimonii summã atq; oẽm paternorũ bonorũ substantiã posuit, fratriq; Numitori, q maior natu erat, optionẽ dedit, vt ex his, vtrũ malet, eligeret. Numitor cũ priuatũ omne cũ facultatib. regno pstituisset; Amulius regnũ obtinu-

24 Quod vt firmissime possideret, Numitoris † fratris sui filiũ in venando interimendũ curauit:
Dion. 62, 19. ẽt Rheam Siluiam, eius sororẽ, sacerdotem Vestę fieri iussit, simulato somnio quo ammonitus ab eadẽ dea esset, vt id fieret: cũ re vera ita faciundũ sibi existimaret; periculosum ducẽs, nequi ex ea nascеretur, qui auitas persequeretur iniurias; vt scribit Valerius Antias li. 1. At vero M. Octauius, & Licinius Macer, tradunt Amuliũ patruũ Rheæ sacerdotis, amore eius captũ, nubilo cælo obscuroq; aere, cũ primũ illucescere cœpisset, in vsũ sacrorũ aquã petẽti insidiatũ, in lucũ Martis cõpressisse eã: tũ exactis mensib. geminos editos. Qđ cũ cõperisset, celãdi facti gratia

sce-

celus concepti, † necari iussit sacerdotem, partum sibi exhiberi. tumq; Numitorem spe fu- 25
rorum, quod hi si adoleuissent, iniuriarum suarum quandoq; vltores futuri essent, alios pro
is subdidisse, illosque suos veros nepotes Faustulo pastorum magistro dedisse nutriendos. At
ero Fabius Pictor lib. 1, & Vennonius, solito institutoq; egressam virginē, in vsum sacrorum
quam petitum ex eo fonte qui erat in luco Martis, subito imbribus tonitribusq;, quæ cum illa
rant, dissectis, a Marte compressam, cōturbatamq;: mox recreatam consolatione dei, nomen
um indicantis, affirmantisq; ex ea natos dignos patre euasuros. Primum igitur Amulius rex,
t comperit Rheam Siluiam sacerdotem peperisse geminos, protinus imperauit deportari ad
quam profluētem, atq; eo abiici. Tum illi quibus id imperatū erat, † impositos alueo pueros, 26
irca radices montis Palatii in Tiberim, qui tum magnis imbribus stagnauerat, abiecerunt:
iusq; regionis subulcus Faustulus, speculatus exponentes, vt vidit relabente flumine alueum,
quo pueri erant, obhęsisse ad arborem fici, puerorumq; vagitu lupam excitam, quæ repente
xierat, primo lambitu eos detersisse, dein leuādorum vberum gratia mammas præbuisse: de-
cendit ac sustulit, nutriendosque † Accæ Larentiæ, vxori suæ, dedit: vt scribunt Ennius lib. 1, 27
& Cæsar 11. Addunt quidam Faustulo inspectāte, picum quoq; aduolasse, & ore pleno cibum
ueris ingessisse. inde videlicet lupum picumque Martiæ tutelæ esse. arborem quoque illam
Ruminalem dictam, circa quam pueri abiecti erant; quod eius sub vmbra pecus acquiescens, 28
meridie ruminare sit solitum. At vero Valerius tradit, pueros ex Rhea Siluia natos Amulium Dion. 71, 17.
egem Faustulo seruo necandos dedisse: sed eum a Numitore exoratum ne pueri necarentur,
Accæ Larentiæ amicæ suæ nutriēdos dedisse: quam mulierē, eo q, pretio corpus esset vulgare
olita, *Lupam* dictam. notum quippe ita appellari mulieres quæstum corpore facientes: vnde
& eiusmodi loci in quibus hæ constiterunt, *Lupanaria* dicta. Cum vero pueri liberalis disciplinæ
apaces facti essent, Gabiis Græcarum Latinarumque litterarum ediscendarum gratia com-
moratos; Numitore auo clam omnia subministrante. Itaque vt primum adoleuissent, Romu-
um indicio educatoris Faustuli comperto, qui sibi auus, quæ mater fuisset, quid ve de ea fa-
tum esset; cum armatis pastoribus Albam protinus perrexisse, interfectoque Amulio, Numi-
torem auum in regnum restitutum. *Romulum* autem a virium magnitudine appellatum: nam ROMVLVS
Græca lingua ῥώμη virtutem dici certum est; alterum vero *Remum* dictum, videlicet a tardi- & REMVS.
tate: quippe tales naturæ homines ab antiquis *Remores* dicti. Igitur actis quæ supra diximus,
de diuina facta eo in loco qui nunc *Lupercal* dicitur, ludibundi discurrērāt, pellibus hostiarum, Dion. 67, 11.
decursantes quosque sibimet, verberantes: vtque solemne sacrificium sibi posterisque id esset
nxerunt, separatimque suos appellauerunt, Remus *Fabios*; Romulus, *Quintilios*: quorum v-
umque nomen etiamnum in sacris manet. At vero lib. 11 Pontificalium proditur, missos ab
mulio, qui Remum pecorum pastorem attraherent, cum non auderent ei vim afferre, op-
portunum tempus sibi ad insidiandum nactos, quod tum Romulus aberat, genus lusus simu-
sse, quinam eorum, manibus post terga ligatis, lapidem quo lana pensitari solebat, mordicus
iblatum, quam longissime perferret. Tum Remum fiducia virium in Auentinum vsque se
erlaturum spopondisse: dein postquam vinciri se passus est, Albam abstractum. Quod post-
quam Romulus comperisset, coacta pastorum manu, † eaque in centenos homines distributa, 29
erticas manipulis fœni varie formatis in summo* iunctas, dedisse: quo facilius eo signo suum *f. vinctas.
uisque ducem sequeretur. vnde institutum vt postea milites qui eiusdem signi essent, *Manipularis* dicerentur. Itaque ab eo oppresso Amulio, fratrem vinculis liberatum, auum regno re-
stitutum. Cum igitur inter se Romulus & Remus de condenda vrbe tractarent, in qua ipsi Dion. 72, 31.
pariter regnarent, Romulusque locum qui sibi idoneus videretur, in monte Palatino designa-
set, *Romam* q; appellari vellet; contraque item Remus in alio colle qui aberat a Palatio mili-
us quinque, eundemq; locum ex suo nomine † *Remuriam* appellaret; neque ea inter eos fini- 30
etur contentio; auo Numitore arbitro adscito, placuit disceptatores eius controuersiæ im-
mortales deos sumere; ita vt vtri eorum priori secunda auspicia obuenissent, vrbem conderet;
amque ex suo nomine nuncuparet, atque in ea regni summam teneret. cumque auspicaretur
Romulus in Palatio, Remus in Auentino; sex vultures pariter volantes, a sinistra Remo prius
isos: tumque ab eo missos qui Romulo nuntiarent, sibi iam data auspicia, quibus condere vr-
em iuberetur: itaque maturaret ad se venire. Cumque ad eum Romulus venisset, quæsisset q;
quænam illa auspicia fuissent, dixissetque ille, sibi auspicanti sex vulturios simul apparuisse: At
go, inquit Romulus, iam tibi duodecim demonstrabo. ac repente duodecim vultures appa-
uisse, subsecuto cæli fulgore pariter tonitruque. tum Romulus, Quid, inquit, Reme affirmas
riora, cum præsentia intuearis? Remus postquam intellexit sese regno fraudatum: Multa, in-
quit, in hac vrbe temere sperata atque præsumpta, felicissime prouentura sunt. At vero Lici-
nius Macer lib. 1 docet, contentionis illius pernicioſum exitum fuisse. namq; ibidem obsisten-

tes Remum & Fauſtulum interfectos. Contra Egnatius lib. 1, in ea contentione non mod
Remum non eſſe occiſum, ſed etiam vlterius a Romulo vixiſſe tradit. Sed horum omnium o
pinionibus diuerſis repugnat noſtræ memoriæ proclamãs hiſtoria Liuiana, quæ teſtatur quo
51 auſpicato Romulus ex ſuo nomine Romam vocauit: cumq; muniret mœnibus, edixit, † n
quis vallum transſiliret: quod Remus irridens transſiliuit, & a Celere centurione rutro, ve
raſtro fertur occiſus.

IN COMMENT. DE ORIGINE VRBIS ROMÆ, ANDR. SCHOTTVS.

NON *dubito fore plerosq; qui hæc Aurelii Victoris eſſe negabunt, eius qui conciſe viros illuſtres; copioſius vero atque elegantius Auguſtos pertractauit. Stylus enim, non malus auctorum index, repugnare videtur. Quoniam tamen in vet. codice m. ſ. eidem tribuuntur, quod Aurelii nomen & ὑπογραφὴ, quam in Prolegomenis poſui, libelli titulum præcederet, eademq; manu ſcripta omnia eſſent, & ante hiſtoriam Auguſtam*, Secunda pars Aurelii Victoris: *fidem meam liberare volui, & integrum, vt repperi, Victorem repræſentare. Illud forte mouebit, quod initio T. Liuium vocet recentiorem; &*, noſtræ memoriæ proclamans hiſtoria, *inquit extremo. Atqui Conſtantii & Iuliani æqualis Victor; qui aliquot ſeculis a Liuio abſunt. Dein quem Victorem Afrum nominet quæro. an ſe ipſum, more Græcorum? vt Herodotus initio hiſtoriæ. Sed de his docti iudicabunt. Cuiuſcuius tamen eſt fragmentum, viſum eſt non indignum quod in manus hominum veniret, propter & vett. qui interciderũt, auctorum reliquias hic inſperſas, & Annalium Pontificum fragmenta: quæ omnia temporis iniuria deperdita quotidianis pene conuitiis efflagitãt homines eruditi. tum quia Virgilio illuſtrando erit. Quare cum illo, & cum Dionyſii Halicarn. & Liuii libro 1, diligens lector componet. Nihilo certe meliora ſunt quæ falſo Meſſallæ Coruini nomine circumferuntur de progenie Octauiani Auguſti, & Donati titulo, Vita Virgilii, Terẽtii, & de Comœdia Rhapſodiæ.*

1 Antiate] *P. Valerium forte intellegit; quem neſcio quamobrem* Antiam, *non* Antiatem *cognominari voluit. Meminit illius C. Plinius in Præfat. Nat. hiſtor. (tametſi Turneb. aliud ſubiiciat) Liuius, ceteri. nam de patria Verrii Flacci, Antiasne fuerit, mihi N.L.*

2 Marco Varrone] *Sic vetus lib. ſed ego* Licinio Macro *leg. putabam.*

3 Cælo & terra editos] *Qui illuſtre aliquod beneficium primo mortalium generi præſtitiſſent, vt Cererem repertis & frugibus & agricultura, ἀποθεώσει quadam homines illi conſecrarunt, cæloque donarunt: quod inde originem traxiſſe, & tamquam numina cælo delapſa mortalium bono, ſtulte crederent, eorumq; parentes ignorarent; au ex inopinato ipſi apparuiſſent: Tertull. Apologeti co. Sed ne aliorum ſcrinia compilare videar, leg Eraſmi Chiliadas, & Cæl. Rodig. lib. 20, cap. 28 Illud addam ex eodem Tertull. libro;* Saturnum *inquit*, quantum litteræ docent, neque Diodorus Græcus (*ſic enim leg. alii docuerunt, no.* Theodorus) aut Thallus; neque Caſſius Severus aut Corn. Nepos, neq; vllus commentator huiuſmodi Antiquitatum, aliud quam hominem promulgarunt. *Quod Minutius Felix in Octauio exſcripſit, & Lactantius lib. 1, ca 13 Diuinar. Inſtitut. vt in fragmentis Cornel. Nepotis diximus.*

4 Nauiandi dicunt] *Aut deeſt vox, au* nauiam *leg. qua de Feſtus Pompeius:* Nauia e vno ligno exſculpto, vt nauis, quo vtuntu alueo in vindemia. *Et Macrob. lib. 1 Saturn cap. 7, his gemina refert:* Ianus, *inquit*, cum Si turnum claſſe peruectum excepiſſet hoſp tio, & ab eo edoctus peritiam ruris, ferum i lum & rudem ante fruges cognitas victu in melius redegiſſet, regni eum ſocietate mi nerauit. Cum primus quoque æra ſignare ſeruauit & in hoc Saturni reuerentiam; quoniam ille naui fuerat aduectus, ex vr quidem parte ſui capitis effigies, ex altera ve ro nauis exprimeretur; quo Saturni memo riam etiam in poſteros propagaret. Æs ita fi iſſe ſignatum, hodieque intelligitur in ale luſu, cum pueri denarios in ſublime iactat tes, capita aut nauiam, luſu teſte vetuſtati exclamant. *Sic enim in m. ſ. quattuor integre l gi, non* nauim, *teſtantur Pithœi fratres doctiſ mi. Hodieq; in vſu eſt ille luſus: Galli vocant* iou a croix ou pile. *Ceterum de ſignato ære primu a Iano, vel (vt alii) a Saturno, Athenæus lib. 1 Plutarchus Problematis; Plinius lib. 33, cap. 3; O uid. 1 Faſtor. & Lactantius lib. 1 Diuinar. Inſti* De quadrante Ratito *M. Terent. Varro lib. 4 l. L. & Feſtus Pompeius.*

5 Græca ſcil. appellatione] ἀπὸ τοῦ ὄρεος *monte, quod montes ipſi incolerent. Dionyſ. Ha carn. lib. 1, (11, 23) Lege igitur*, quæ illi ὄρη vocã *vel*, qui illis oras faciunt.

6 Verſibu' quos olim] *Laudat Cicero h Enni*

…niana; ſcripſere alii rem, Verſibus, quos o- …) Fauni vatesq; canebant; Cum neq; Mu- …um ſcopulos quiſquam ſuperarat, Nec di- …ſtudioſus erat- *in Bruto, Oratore, & li. de Di- …natione; & Varro lib. 6 de l. Lat.*

7 *Quod ſequitur*, Inuium deum, *corruptum …* Inuum deum. *T. Liuius lib. 1*, Pana Ro- …ni poſt Inuum vocarunt. *& Seruius ad il- …l Virg. 6 Æn.* Pometios Caſtrumq; Inui, Bo- …nq; Coramque: Inuus, *inquit*, Latine ap- …llatur, Græce Πάν: item ἐφιάλτης Græce, …tine Incubus. Idem Faunus; item Fatuus …tuelis. Dicitur autē Inuus ab ineundo paſ- …cum omnibus animalibus; vnde & Incu- …s dicitur. *Male quoq; in vulg. Seruii exemplis …us pro* Inuus *excuſum.*

8 Euander Arcas] *Arcades ſe indigenas eſſe, …aduenas, gloriari ſolebant: eaq; cauſſa lunulas …alceis geſtabant, antiquitatis inſignia, quod ſe …Luna natos iactarēt, homines lunatici: Plut.* ἐν …οις. *Cicero pro Fundanio, quem Seruius in 2 …rg. teſtem aduocat:* Arcades ſe eſſe σεληνι- …ους aſſerunt. *& Apollonius lib. 4 Argonautic.* …. κάδεσοι ϗ σεληναίης ὑδέοντας. *Ouid. …iſt.* Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi) …magno tellus Arcade nomen habet. Hinc …f. Euander, *cet.*

…) Recaranus quidā] *De Carano Heraclida, …it poſteritate Herculis, Alexandri Macedonis …ere paterno, Liuius lib. 45: Plut. Alexādro, So- …lis 15 cap. Polyhiſtoris, Iuſtin. lib. 7, M. Velleius …erculus lib. 1: & Sudas. De Recarano vero nihil …uc compertum habeo.*

…o Latronem quendā] *Virg. 8 Æn. nunc ſe- …erū, nūc ſemihominē appellat; qui hic legēdus.*

…1 Quam opinionē ſequi metuit] *Metuo ne …Harpyiarum vngues hanc locum contamina- …rint, cum prius* maluit *legeretur: rectē. nam Vir- …gina lib. 8 Æn. verſu 193, cum iis quæ ex Anna- …lis Pontificum hic leguntur, gemina ſunt.*

2 Pinarios dictos] *Mirum vocis Potitiorum …orinem non attuliſſe. Dubitari enim poteſt an a …pendo, an a potando,* ἀπὸ τοῦ ποτίζειν, *dicti. Illa …a familia huic miniſtrare debebat. Vide Petr. …nium* Συμμίκτων *lib. 5: & de Appio Clau- …d. Liuium lib. 9: Val. Max. lib. 1, cap. 1: & Victorē …in rum de viris illuſtr. cap. 34.*

3 At vero Lucatius] *Puto* Lutatius *per t leg. …Nil tamen affirmo. Hoc tantum; videri corru- …pt n hoc nomen in Seruio, qui Liuium falſo citat …autorem proditæ patriæ ab Ænea & Antenore: …cui ille diſerte in iis qui vulgo exſtant libris af- …firmet, in neutrum vetuſto iure hoſpitii, & quia …pax, reddendæq; Helenæ ſemper auctores fuerāt, …ſe tum Ea enim librariorū audacia ſemper fuit, …vt quæ ipſi ignorarent, in notiora peruerterent, vt* Latium *in* Liuium; *quod de illo ne fando qui- …dem audiuiſſent.*

4 Cui Iulo cognomen] *Liuium & Virgil. ſecutus, eundem Aſcanium & Iulum fuiſſe dicit. Sic. n. Poeta:* Aſcaniuſq; puer, cui nunc cognomen Iulo. *Ouidius quoq; binominem vocat Aſcanium. Dionyſius tamen, Euſebius, alii, rectius Iulum Aſcanii filiū faciunt. Male Liuius Siluium Aſcanii filium appellat, cum eſſet Æneæ poſtuma proles, vt Virg. 6 Æn. ait, & Seruius. Infra tamen Victor, tamquam ſui oblitus, Iulum Aſcanii filium nominat.*

15 Scrofam incientē] *Sic emendaui pro*, partui vicinam. *in vet. cod.* intimētem. *vnde* enitentem *primo diuinaram. Sed Feſtus Pompeius li. de verb. ſign. 7 extremo, nos manu duxit.* GRAVIDA eſt, *inquit*, quæ iam grauatur cōceptu: PRÆGNANS, velut occupata in generādo quod conceperit: INCIENS, propinqua partui, quod incitatus ſit fetus eius.

16 Suem XXX porculos] *Libet elegās Caſſii fragmētum e Diomede 1 Grām. proferre.* GRVNDILES LARES a Grundio antiquo verbo dictos accepimus, quos Romulus cōſtituiſſe dicitur in honorem ſcrofæ quæ XXX pepererat porcos. Hoc ita eſſe affirmat Caſſius hiſtor. 2. Paſtorū vulgus ſine contentione conſentiendo præfecerāt æqualiter imperio Remum & Romulum, ita vt de regno pares inter ſe eſſent. mōſtrū fit ſus: parit porcos XXX. cui rei fecerunt Laribus grundiles. *Vide & Nonium Marcell.* Grundire.

17 Amatam Latini regis] *Sic & virgo Veſtalis a Pont. maximo capta appellari ſolet; quoniam quæ prima capta eſt, hoc nomine fuiſſe traditū eſt. Agellius lib. 1, cap. 12, Noct. Attic.*

18 Mezentii regis Agylleorum] *Liuius*: Ad Mezentium Etruſcorum regem confugiūt, qui Cære opulento tum opido imperitās, *cet. Vrbs enim eadē* Agylla *a Catone & Cęre, facta voce de* χαῖρε, *appellabatur, teſte Seruio in 8 Æn. qui hiſteriam narrat, vt & Strabo. Hinc* Cæritū tabulæ; *de quibus Agellius lib. 16, cap. 13: & Aſcon. in Diuinat. Vnde colligere eſt, aut aliter olim diphthongum* ai *pronuntiari ſolitam; aut non rectē hodie Græcæ linguæ pronuntiationem reſtitui, vt litteræ quæ ſcribuntur, eædem omnes clare diſtinctęq; efferantur: quod tamen probo. nō rectē enim* αι *cum ε ſono confunditur.*

19 Circa Numici flu.] Numicii *ſcrib. hic & poſt paullo videtur. Numicius enim a Plinio lib. 3, cap. 5, & Ouid. Metamorph. 14 fluuius ille vocatur: ab Halic.* ποταμὸς Νομίκιος, *(52, 16) cuius mediam ſyllabam* mi *Hor. Epiſt. 18, præter gramm. legem corripuit: quam alibi idem extendit;* Brundiſium Numicî melius via ducat, an Appî.

20 Preſtinguerentur] *Malo quam* perſtringerentur. *tametſi hanc vocem cum illa frequēter ſcioli cōmutarint. Proprietatis credo ignoratione exſulauit hactenus, nunc a varis in veterem poſſeſſionem ex Aſconio reſtituta. Lucret.* Præſtinxit ſtellas exortus vti ætherius Sol.

21 Patrem Indigetem] *Qui* Indigetes dii *dicantur, Seruius in 12 Æneid & Sex. Pompeius.*

22 Lucius Cæsar] *Post paullo* Caius Cæsar, *& inf.* Iulius *nominatur. quare vereor vt recte habeat scripta lectio, legēdumq; sit* Iulius Cæsar. *Certe proclivis error, traductis nonnihil litteris pene iisdem. Et vero C. Iulium Cæsarem Auguralium libros scripsisse, inter doctos conuenit, laudatos a Prisc. lib. 6 & 8 Grammat. Auspiciorum sextumdecimum, Macrob. 1 Saturn. citat; & Pontificalium libros auctor noster supra: quos, licet non nominet, perpetuo citari puto.*

23 Coloniæ deductæ] *qui* Prisci Latini *dicti sunt, inquit Liuius. De Præneste, & Pometia, dixi in Notis Illustrium.*

24 Fratris sui filium] Ægestum *Halicarn. (62,7) Plutarch.* Ænitum *in Parall. num. 69. Eutrop.* Sergestum *appellat: alii etiam* Lausum.

25 Necari sacerd. iussit] *Quidam viuā humi defossam aiunt, vt Vestales delinquentes solēt. Vide Plutarch. Problem 96.*

26 Impositos alueo pueros] *Liuius fluitante alueo expositos pueros dicit; quem pro nauigio rudi capit Giraldus. nam Plutar. in Romulo scapham vocat.*

27 Accæ Larentiæ] *In m.s. constanter* Acceleranti*æ. emendaui* Accæ Larentiæ, *transpositis litteris; quod propius abest a scripta lectione, quam quod in vulg. fere* Accæ Laurentiæ.

28 Ruminalem dictam] *Huius fici meminit Corn. Tacitus 13 Annali extremo. De Lupercali in Eusebii Chronicis leguntur.*

29 Eaq; in centenos hom.] *Contra Liui:* Non cum globo iuuenum, (nec enim erat vim apertam par) sed aliis alio itinere iussis certo tēpore ad regiā venire pastoribus.

30 Remuriā appellaret] *Ennius apud C. 1 de Diuinat.* Certabant vrbem Romam R. muramne vocarent: Omnis cura viris v. esset induperator.

31 Ne quis vallum transiliret] *Liuii verba sunt:* Vulgatior fama est, ludibrio fratris R. mum nouos transiluisse muros: inde abito Romulo interfectum. *quomodo melius, quam* transiliuisse, *Diomedes 1 Gramm. admonuit. Muros tamen non recte appellat; cum Tarquinius Priscus, primus vrbem muro lapideo exerit. nisi muri fundamentum & designationem aratro factam intellegas. Illud non prætermittendum, primum Virorum illustrium caput delica, in m.s. afuisse. sequebatur enim perpetua se,* Romulus asylum conuenis. *nam vulgata et illa de origine Vrbis, hinc concinnata.*

LEGES REGIÆ, ET LEGES DECEMVIRALES, IVSTI LIPSII OPERA studiose collectæ.

DE REGIIS LEGIBVS, ET QVI REGES quas tulerunt.

IVS *omne, Publicum aut Priuatum est. Publicum, Diuinum, aut Humanum. Diuinum, quod ad sacra & sacerdotes pertinet: Humanum, quod ad magistratus, & publicam ministrationem. Ex his Romulus rex, Humanum præcipue; Numa, Diuinum constituit. Et publico quidem iuri pauca aut reges ceteri aut Xviri addiderunt. Supererat priuatum, quod in Naturale, Gentium, & Ciuile tribuitur. Naturalius Romuli fere leges præferunt: Numa, Gentium addidit. Romulus de educatione liberorum, de matrimoniis, de parentum iure sanxit: Numa, de homicidiis, de bonæ fidei contractibus, de sepultura quædam tulit. Iuris Ciuilis præcipuus auctor Seruius Tullius, qui, auctore Dionysio, de Contractibus & Iniuriis quinquaginta leges rogauit: multa de fœnore, de nexis, ære alieno & alia quæ compluria in suas tabulas Xviri transtulerunt. Non alia ab hac origine iuris Aristotelis diuisio est Iustitiæ particularis in διανεμητικὸν, siue Distributiuam & ἀλλακτικὸν, siue Commutatiuam Priorem illam iustitiam Romulus maxime, & ex parte Numa: posteriorem, ceteri spectarunt. Romuli leges, quarum verba ipsa perierunt, sententiæ ex antiquis, præcipue Dionysio, colliguntur, sic concipi possunt:*

1 *Deos patrios colunto: externas superstitiones aut fabulas ne admiscento.*
2 *Ne quid inauspicato publice gerunto.*
3 *Nocturna sacrificia, peruigiliaq; amouentor.*
4 *Rex, sacrorum præses, legum custos esto: iudicia exerceto: belli imperium habeto.*
5 *Patres sacerdotia & magistratus capiunto: plebeis patroni sunto.*
6 *Populi suffragia sunto: magistratus creanto: leges sciscunto: pacem bellumq; iubento.*
7 *Mœnia sancta existimantor.*

8 *Vxor farreatione viro iuncta, in sacra & bona eius venito: ius deuortendi ne esto.*

9 *Si stuprum commisit, aliudve quid peccassit, maritus iudex & vindex esto: deque eo cum cognatis cognoscito.*

10 *Temetum mulier ne bibito.*

11 *Quod natum erit, parentes tollunto: monstrosos tamen partus se fraude exponi fas esto.*

12 *In liberos suprema patrum auctoritas esto: venumdare, occidere liceto.*

Verba ipsa legvm.

13 Si pater filiom ter uenumduit, filius a patre liber esto.

14 Sei puer parenteis uerberit, ast oloe plorassint, puer diueis parentum sacer esto: Sei nurus, sacra diueis parentum esto.

15 Patronus si clienti fraudem faxsit, sacer esto.

16 Duumuiri perduellionem iudicent: si a duumuiris prouocarit, prouocatione certato. Si uincent, caput obnubito, arbori infelici suspendito: uerberato uel intra pomoerium, vel extra pomoerium.

Nvmæ Pompilii leges.

Numa, ait Dionysius, Romuli leges firmauit, nouas ipse de ritibus & ministris sacrorum adiunxit. Curiones, Flamines, Augures, Vestales, Salios, Fetiales, Pontifices instituit. Legum aliquot verba hæc reperiuntur.

Dis ex imputata uite ne libanto.

Vino rogum ne respergito.

Pisceis quei squamosi nõ sunt, nei polluceto: squamosos omneis praeter scarum polluceto.

Quoius auspicio, classe procincta, opeima spolia capiuntur, Ioui Feretrio bouem caedito. Quei cepit, aeris ducenta darier oporteto.

Secunda spolia, in Martis aram in campo solitaurilia utra uoluerit caedito.

Tertia spolia Iano Quirino agnum marem caedito. centum qui ceperit ex aere dato.

Qui terminum exarassit, ipsus & boues sacrei sunto.

Si quis hominem liberom dolo sciens morti duit, paricida esto: si imprudens, tum in commune pro capite occisi & natis eius arietem offerto.

Pellex *aram Iunonis ne tagito: si tagit, Iunoni crinibus demissis agnum faeminã caedito. * al. eidem.

Sei hominem fulmin Iouis occisit, ne supra genua tollito.

Homo si fulmine occisus esit, ei iusta nulla fieri oporteto.

Sensa legvm ista.

Deis fruge & mola salsa supplicanto.

In contra tibus Fides seruator fidei numen omnes metuunto.

Si filius familias vxorem duxit, patri vendundi eius ne vltra ius esto.

Mulierem, si prægnas mortua fuat, nisi excisso partu, ne humato. qui secus faxit, quasi sspem animam peremerit, ita esto.

Tvlli Hostillii.

Nati trigemini, donicum puberes essunt, de publico aluntor.

De Xvirorvm legibvs, qvando et qvomodo scriptæ.

Regiæ leges partim scriptæ, partim inscriptæ, ad vsq; Tarquinii Superbi tempora valuerunt. Primus Seruius & Seruii leges oẽs abrogauit, & priorũ regum plerasq; contempsit, ad vim omnia referens & libidinẽ dominandi. Tarquinio vero pulso, a Bruto & Valerio Coss. *reuocatas iterum Seruianas aliasq; leges, Dionysius affirmat. Quasdam & ipsi* Coss. *& postea Tribuni addiderũt tuendæ libertatis, vt sunt Valeriæ, Sacratæ, Icilliæ leges. Sed hæ omnes ius publicum spectabant: & priuato iuri nulla facta accessio ante leges Xvirales. A. V. C. CCCXCII, promulgata a Tribunis lex Terentia est de Quinqueuiris, vt Liuius; vel Decemuiris, vt Dionysius, Legum Scrib. creandis. cuius lex plebi volenti fuit. Nam ad id tempus locorum* Coss. *ius dicebant: Consules autem ex patribus erant. Itaq; in dissensu ordinum, cum Patres occasione iuris præcipue vterentur ad premendam plebem; nec plebeio contra patricium ius vllum æquum esset: omnibus concionibus iactata & flagitata lex Terentia est. Restitere tamen septem annos ipsos, patres. Fracti demum cõcessere; missi; legati in Græciã ad Solonis inclytas leges aliarũq; ciuitatum instituta noscendos: addit Dionysius, etiam in Græcanicas Italiæ ciuitates. Biennium plus minus legati abfuerunt. reuersi sunt A. V. CCCI. statimq; plebs peruicit vt scribendarum legum initium fieret. Patres iuerunt vt Xuiri e patriciis tantum crearentur. Creati Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sextius, T. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Postumius; omnes consulares. Inierunt magistratum sine prouocatione A. V. CCCII: sineque anni propositæ decem tabulæ duæ*

reliquæ sequenti anno additæ. In Græcis interpretandis vsi opera sunt Hermodori Ephesii philosophi. Tabulas vocare placuit exemplo Atheniensium; qui Solonis leges dixerunt ἄξονας, tabulis ligneis incisas. quamuis istas æreas fuisse constet, dissentiente Pomponio. Perlatæ sunt comitiis centuriatis, fixæ in foro ad Curiam Hostiliam: manserūtque, quamuis post varia incendia vrbis, vltra Septimii Seueri Imp. tempora. De diuisione tabularum ex Fragmentis difficile iudicium est. Modo tamen & ordine scriptas fuisse, non est dubium. Leges Regiæ & Solonis, decem primas tabulas occupasse videntur: duæ postremæ, de sacris fuerunt: easq; a Faliscis petitas Seruius est auctor. Certe leges Regiæ ex I, II, & III tabula, a Festo citantur. Lex Romuli de vēdendis filiis a Dionysio in quarta ponitur. Fragmēta quæ supersunt, hæc sunt:

1 Iussus populi & suffragia sunto. Quodcumq. postremū populus iussit, id ius ratumq. esto.
2 Priuilegia ne irroganto.
3 De capite ciuis, nisi per maximum comitiatum, ne ferunto.
4 Forti sanatique idem ius esto.
5 *Qui hostem concitauerit, quive ciuem hosti tradiderit, quive cœtus nocturnos agitauerit, capital esto.*
6 *Sodalitates & collegia sunto: ast ne in publicas leges commodave peccanto.*
7 Qui fruges excantassit, Cereri sacer esto.
8 Qui frugem aratro quaesitam pauit secuitue, pubes Cereri sacrator: impubes, praetoris arbitratu uerberator, noxamue duplionemue praestato.
9 *Si in alieno pecus pauerit, acto esto.*
10 *Qui iniuria arbores alienas ceciderit, in singulas* XXV *æris luito.*
11 *Arboris impendentis ramos* XV *pedes a terra circumcidere ius esto.*
12 Paterfamilias uti legassit super pecunia tutelaue suae rei, ita ius esto.
13 Si intestatus moritur cui suus heres nec escit, agnatus proximus familiam habeto: si agnatus nec escit, gentiles familiam hercisciunto.
14 Si furiosus esse incipit, agnatorum gentiliumq. in eo pecuniaq. eius potestas esto.
15 Hominem mortuum, in urbe ne sepelito neue urito.
16 Hoc plus ne facito: rogum ascia ne polito.
17 Mulieres genas ne radunto, neue lessum funeris ergo habento.
18 Homini mortuo ne ossa legito, quo póst funus faciat; nisi belli peregreue mortuo.
19 Qui coronam parit, ipse pecuniaue eius, uirtutis causa arduitor.
20 Neue aurum addito.
21 Quoi auro dentes uincti esunt, ast im cum ollo sepelire urereue se fraude esto.
22 *Seruilis unctura tollitor, omnisq; circumpotatio.*
23 *Rogum bustumve nouum, propius* LX *pedes, alienas ædes ne adiicito.*
24 *Forum bustumve ne vsucapito.*
25 Si in ius uocet, atq. eat.
26 Si morbus aeuitasue uitium escit, qui in ius uocassit, iumentum dato: si uolet arceram, sternito.
27 Siquid horum fuit uitium iudici, arbitroue, reoue, dies diffeisus esto.
28 Si uis uocationi fuat, testamini: igitur em capito.
29 Si caluitur pedemue struit, manum endoiacito.
30 Siquei in iure manum conserunt, vtriq. superstitibus praesentibus uindicias sumuntō.
31 Si uindiciam falsam tulit, rei siue litis arbitros tres dato. eorum arbitrīs fructus duplio damnum deciditor.
32 Rem ubei pagunt, oranto. nei pagunt, ante meridiem in foro aut in comitio causam coiiciunto. post meridiem praesente ambobus litem addicito. sol occasus suprema tēpestas est.
33 AEris confessi, rebusq. iure iudicatis, triginta dies iusti sunto: postidea manus endoiecto esto: in ius ducito: nei iudicatum facit, aut quips endo iure em uindicit, secum ducito, uincito aut neruo aut compedibus quindecim pondo, ne maiore; aut si uolet, minore uincito. si uolet, suo uiuito: ni suo uiuit, qui em uinctum habebit, libras farris endo dies dato: si uolet, plus dato.
34 Tertiis nundinis partes secanto: si plus minusue secuerint, se fraude esto.
35 Assiduo uindex assiduus esto: proletario quiuis uolet uindex esto.
36 Qui se sierit testarier, libripensue fuerit, ni testimonium fariatur, improbus intestabilis esto.
37 Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obuagulatum ito.
38 *Qui falsum testimonium dixerit, saxo Tarpeio deiicitor.*
39 *Si iudex arbiterve ob rem iudicandam, pecuniam acceperit, capital esto.*
40 *Qui malum carmen incantassit, Cereri sacer esto.*
41 Qui iniuriam alteri faxit, XXV aeris poenae sunto.

42 Si is

Si quis carmen occentaſſit,actitaſſit,condidiſſit,quod alteri flagitium faxit,capital eſto.
Si membrum rupſit,ni cum eo pacit,talio eſto.
Si nox furtum faxit,& im aliquips occiſit,iure caeſus eſto.
Interdiu ſi ſe telo defenderit,iure caeſus eſto.
Si adorat furto quod nec manifeſtum erit,duplionem luito.
Furta per lancem liciumq. concepta,quaſi manifeſta uindicantor.
De furto paciſci liceto.
Tignom iunctom aedibus vineaeq. concapes ne ſoluito.
Furtiuae rei aeterna auctoritas eſto.
Vſus,auctoritas fundi,biennium eſto.
Aduerſus hoſtem aeterna auctoritas eſto.
Qui nexum faciet mancipiumque,uti lingua nuncupaſſit,ita ius eſto.
Vindiciæ ſecundum libertatem dantor.
Nequis unciario foenore plus exerceto.
Patricii cum plebeiis connubia ne iungunto.
Via in porrectum VIII *p. in amfractum* XVI *p. lata eſto.*
In finibus intra V *pedes uſucapio ne eſto.*

NOTÆ FRID. SYLBVRGII.

II *&* III *legis verba ſic leguntur apud Ciceronem lib. 3 De legibus*; Priuilegia ne inroganto. De c ite ciuis, niſi per maximum comitiatum, illosque quos cenſores in partibus populi locaſſi, ne ferunto. *Ant. Auguſtin. De legib. pag. 155, edit. Pariſ.*

VII *legis initium ſic citat Fulu. Vrſ. Not. pag. 20*; Qui alienas fruces excantaſit. *Idem addit ibi a & hoc fragmentum:* Neue alienam ſecetem pelexeris. *Eodem pertinet hoc fragm.* Qui ma li carmen incantaſit.

XII *legis verba ſic referuntur in Nouella* XXII; Vti legaſſit quisque de ſua re, ita ius eſto. *A p Cic. lib. 2 de Inuentione ſic*; Paterfamilias vti ſuper familia pecuniaque ſua legauerit, ita ius e ſi *Ant. Aug. 168 & 169.*

XIIII *legis initium, lib. 1 Rhetor. ad Herenn. ſic legitur*; Si furioſus exſiſtet: *vt teſtatur idem Ant. uguſt. pag. 161.*

XIX *legis verba ſic leguntur apud Plin. lib. 21, c. 3:* Qui coronam parit, ipſe pecuniave eius virtu s ergô arguitur.

XXVI *legis verba ſic leguntur apud Gell. lib. 20, c. 1*; Si morbus æuitasve vitium exſtitit, qui in it vocabit, iumentum dato. ſi nolet, arceram ne ſternito. *Ant. Aug. 182.*

XXXII *legis verba ſic leguntur apud Gell. lib. 17, c. 2*; Ante meridiem cauſam conicito, cum p orant ambo praeſentes. poſt meridiem praeſenti litem addicito. ſi ambo praeſentes, ſol oc ç as ſuprema tempeſtas eſto. *Ant. Aug. 182.*

XXXVI *legis verba Ant. Auguſtinus 196 ſic ſcribenda putat:* Qui ſe ſierit anteſtarier, libripens u fuerit, ni teſtimonium fateatur, improbus ciuis inteſtabilisq eſto.

In lege XLIII, Pacit *legitur etiam apud Gell. lib. 20, ca. 1. at ſupra, lege* XXXII, Rem vbi pagunt: *ibi emq; lib. 2 Rhet. ad Herenn.*

XLIIII *legis verba ſic leguntur apud Macrob. lib. 1 Saturn. c. 4*; Si nox furtum factum ſit, ſi it aliquis occiſit, iure caeſus eſto. *Ant. Aug. 176.*

L *lege: apud Gell. lib. 17, cap. 7, legis veteris Atiniæ hæc verba ſunt:* Quod ſubreptum erit, eius r aeterna auctoritas eſto. *Ant. Aug. 163.*

Hac appendice librum claudere ſtatueram, lector. Sed cum animaduerterem Fulnium Vrſinum in l tis ſuis ad Antonium Auguſtinum De Legibus & Senatuſconſultis, priſcas illas regum ac decemviro r n leges tum antiquiore tum pleniore ſtilo exaraſſe: viſum eſt eas quoq; ex Notis illius excerptas hic ad i re, cum aliis nonnullis legibus, ſenatusconſultis, plebiſcitis, ſanctionibus: quæ vel ad Dionyſii noſtri, vel a liorum eius temporis hiſtoricorum illuſtrationem conducere viderentur. In earũ exaratione dili g ter Vrſini veſtigia ſecuti ſumus: niſi quod pro grandioribus litteris minores adhibuimus, & omiſſis p ctis inter ſingulas voces priſco more interiectis, alias ſuo quasq; loco diſtinctiones poſuimus.

Porro vt de vetere ſcriptura hic pauca præmoneam, differt ea ab recentiore, quæ hodie in vſu eſt, vel q ntitate, vel qualitate, vel vtroque. Quantitas, in additione cernitur, vel detractione.

Additio, aut vocalis eſt, aut conſonantis. Vocalis additio, eſt in diphthongis ei *&* ou. *ſic enim* Hem ious *ſcripſere pro Idem ius. Sic* Leitem, Leimites, Meilitiae, Opeima, Inueito, *pro Li t s, Limites, Militiæ, Opima, Inuito. Sic* Eito, Deixi, Seierit, *pro Ito, Dixi, Sierit. Item* Quei, Si, Nei, *pro Qui, Si, Ni.* (Nei *tamen etiam pro Ne vſurparunt interdum, & quidem non raro)*

Sic Vtei, Vbei, Ibei, *pro Vti, Vbi, Ibi. Eandem diphthongum vsurparunt in genitiuis singularib. vt* Dolei malei, *pro Doli mali. Item in nominatiuis pluralibus: vt* Iei, Treuirei, Decumanei, *pro Treuiri, Decumani. Item in datiuis & ablatiuis pluralibus: vt* Ieis, Tertieis, Ricinieis, *pro Iis, Tert. Riciniis. Præterea in datiuis singularibus tertiæ declinationis: vt* Mortei, Clientei, *pro Morti, Cli. ti. item* Alterei, Sibei, *pro Alteri, Sibi. Et frequentissime in nominatiuis atque accusatiuis pluralib. vt* Omneis ceiueis, *pro Omnes ciues. O vero ad V adiectæ tum alia sunt exempla, tum hæc;* Ioi Iousta, Ioudicare, *pro Ius, Iusta, Iudicare. item* Souo, Louci, Doucito, *pro Suo, Luci, Ducito. In quibusdam vtramque diphthongum coniunxerunt: vt* Soueis, Ioudicei, *pro Suis, Iudici. In nu. nullis u geminum vsurparunt pro ou seu u: vt* Pluus, Secuus, *pro Plus, Secus. Sic* Comitiatuu, Arbiti tuu, *pro Comitiatu, Arbitratu. Interdum o post u interseruerunt: vt* Queicuomque, *pro Q. cumque. Consonantes quoque interseruerunt: vt* Quotiens, Quotienscuomque, *pro Quoti Quotiescumque. Sic* Exsigunto, Exsercere, *pro Exigunto, Exercere. Item* Quips, Aliqui *pro Quis, Aliquis. In* Iouxsta *vero pro Iuxta, gemina est insertio, vocalis o & consonantis s. quibusdam integram syllabam interseruere; vt in* Postidea, Indotestato, *pro Postea, Intestato. Eius neris etiam Ætas videri alicui possit. sed habet illud legitimam ab æuo derivationem: in Ætas ve quod post vsurpari cæpit, facta est contractio. Quibusdam a fronte consonantes adiecere: vt* St *pro Lis. Nonnullis in fine: vt* Ead, Tuod, Plebed, Frauded, *pro Ea, Tuo, Plebe, Fraude. Si verbis* Datod, Remouetod, Luitod, Sumitod, Estod, *pro Dato, Remoueto, Luito, Sumito, Esto.* Exsercetod *autem geminata est additio, semiuocalis s, & mutæ d. Sic in* Leibertated *additio est vo lis e, & consonantis d.*

Detractio & ipsa vocalis est, aut consonæ. Vocalis detractio est in monophthongis illis Fenus, I mina, *pro Fœnus, Fœmina. Sic* Heres *pro Hæres. quamquam eam vocem non ab hærendo, sed abl deductam malunt eruditiores. Detractio etiam quibusdam videtur esse in verbis istis,* Adicito, cito, Deicitor, Conicere, Subicere, *pro Adiicito, Eiicito, Deiicitor, Coniicere, Subiicere. Qu ita est, eadem ratione simplex* Icere *contractum erit ex Iacere. Sic certe* Dis *contractum ex Diis. E consonantibus etiam quæ nunc geminari solent, omittebant alteram: vt* Osa, Clase, *pro Ossa, C se. Item* Aceras, Conubia, *pro Acerras, Connubia:* Pelex, Tolito, Poluceto, *pro Pellex, T to, Polluceto.*

Qualitas in commutatione potissimum cernitur. Ea quoque vocalis est, aut consonantis. V lis, vt e pro i. Sic enim Leber, Addecito, *scripserunt pro Liber, Addicito. Item u pro i: vt* AE mata *pro Æstimata. Sic* Optumus *pro Optimus. Eadem ratione* Postumum *quoque pro Postim seu Postremum a veteribus dictum volunt eruditi: vt significet non tam eum qui post inhumatum trem est editus, quam eum qui postremus patri seu viuo seu mortuo natus est. Item u pro y: vt* AE ptus *pro Ægyptus. quemadmodum* Mus *quoque & Sus, & huius generis alia, sunt ex Græcis μῦς, Frequentius o pro u: vt* Totela, Porporea, *pro Tutela, Purpurea. Sic* Osocapitor *pro Vsucapitor. I* Soper, Quomque, *pro Super, Quumque. Sic in nominum finibus,* Patronos, Seruos, *pro Patron Seruus:* Vitiom, Manom, *pro Vitium, Manum. Necnon in verborum finibus;* Conferont, Mo tor, *pro Conferunt, Moritur. In nonnullis geminatur hæc mutatio: vt* Piacolom, Fortom, Fo tos, *pro Piaculum, Furtum, Furatus. In quibusdam hæc cum superiore coniungitur: vt* Leberc, *pro Liberum. Sic* AEdebos, Compedebos, Noctebos, Patrebos, Tibicinebos, Soperstetebos, *Ædibus, Compedibus, Noctibus, Patribus, Tibicinibus, Superstitibus. Interdum diphthongo OE OI pro V longo vsi sunt: vt* Oetier, Oesocapio, Oesorpatom, *pro Vti, Vsucapio, Vsurpatum. Sic* C ratores *pro Curatores. Oi pro V positum in* Oitier, Oitile, *& consimilibus. Sic* Moinicipium d. runt *pro Municipium. Consonantes quoq; non paucas inter se commutarunt. C pro G frequ in vsu fuit. Sic enim* Cenas *dixerunt pro Genas. Sic* Frucem, Lece, *pro Frugem, Lege. itidemque* l cere, Rocato, *pro Legere, Rogato. D pro L posuere, cum* Dingua *dixere pro Lingua. Sic* Fedet *pro Feretrio. F pro B vsurparunt sequente vau: vt* Af virod, *pro Ab viro. Q pro C, vt* Pequa *pro Pecunia. S pro R: vt* Asa, Nesuo, Casmen, *pro Ara, Neruo, Carmen. Sic in nominum fle nibus,* Maiose, Minose, Arboses, Plusa, *pro Maiore, Minore, Arbores, Plura. sic* Fœnose vncia *pro Fœnore vnciario. item in verborum flexionibus:* Arasit, Vocasit, Secuesit, *pro Ararit, Vocarit, cuerit. T pro D: vt* Quit *pro Quid. In compositis finalem præpositionis consonantem plerumq retinuerunt: vt* Conlegium, Inprobus, Adsignare, Adtribuere. *Interdum tamen etiam mutari ti; vt* Opsepito, Opturato, Optinere. *In quibusdam geminata est commutatio; altera, consonan altera, vocalis: vt* Rocom, Flacitiom, Prodicos, *pro Rogum, Flagitium, Prodigus. Sic* Acrom, cnom, Ticnom, *pro Agrum, Agnum, Tignum. Item* Fidios *pro Filius:* Ofuagolatom, *pro Obuallatum:* Poplicom *pro Publicum:* Quoi *pro Cui:* Ausom *pro Aurum. Sic* Capiumtor *pro Capiuntu In quibusdam duarum vocalium & vnius consonantis facta mutatio: vt* Centileom, Aruorsom Asuorsom, Plusebos, *pro Gentilium, Aduersum, Pluribus. In nonnullis gemina consonantis mut io est; vt* Arcuesit *pro Arguerit.*

Interd

Interdum quantitatis metaplasmos coniunxerunt, additionem scilicet & detractionem: vt Ioui
si, Iousit, *pro Iussus, Iussit. Sic* Poplei, Confesei, Demiseis, *pro Populi, Confessi, Demissi. Inter-*
dum ad quantitatis metaplasmum adiunxerunt metaplasmum qualitatis: vt cum vnum tribus
bus additione & commutatione transformarunt. Sic enim Deicundo, Addeictos, *Surpata pro*
Dicendo, Addictus. Sic Maxsumo, Proxsumos, Fousiosos, *pro Maximo, Proximus, Furiosus. His adde*
I do, Entera, Sopera, Continoeis, *pro In, Intra, Supra, Continuis: in quibus commutatio praecedit,*
additio sequitur. Detractionem quoq; & commutationem quandoque copularunt: idque commuta-
tione interdum sequente: vt Adecito, Poplos, Praesetebos, *pro Addicito, Populus, Praesentibus. Inter-*
dum praecedente: vt Sobicito *pro Subiicito. Sic* Olo *pro Illo. Item* Fasis *pro Farris. In quibusdam tri-*
patus est metaplasmus: vt Pupilei, praeseted, *pro Pupilli, Praesentibus.*

In nominum flexionibus praeter superiora notabilem mutationem habent Folminis, Ipsos, im, *pro*
Vlmen, Ipse, Eum. Sic Oloe *pro Illi.*

In verbis quoque varii praeter supradictos metaplasmi a veteribus facti sunt: vt in verbo substanti-
vo Esicit *&* Escunt, *pro Erit & Erunt. itemque* Siet, Sient, *pro Sit, Sint. & in futuro perfecto* Fuat *pro*
Fuerit. Eiusdem futuri perfecti magna in aliis quoque verbis est varietas: vt Vindicit, Verberit,
Iohibesit, Occisit, *pro Vindicarit, Verberarit, Prohibuerit, Occiderit. itē* Tagit *pro Tetigerit:* Pacit
pro Pacont, *pro Pepigerit & Pepigerint:* Faxsit, Rupsit. *pro Fecerit, Ruperit:* Paret, Cepet, *pro Pararit,*
Ceperit: Misеit, Viueit, *pro Miserit, Vixerit. Item* Duit, Adduit, Conduit, Transduit, *pro Dederit,*
Addiderit, Condiderit, Tradiderit. In passiua etiam forma Turbassitur *pro Turbatum fuerit:* Faria-
tur, Nancitor, *pro Fari velit, Nactus fuerit. Item* Darier, Leibarier, *pro Dari, Libari. Sic* Oetier *&*
Coitier *pro Vti.*

In coniunctis vocibus facta interdum separatio: vt En do, In do, In du *pro Endo, Indo, Indu.*
Indo testato *pro Intestato:* Endo ponito, Endo iacito, Endo manos iactio, *pro Imponito, Inicito*
Manus iniectio. Item Quei cuomque, *pro Quicumque; & consimilia. Contra interdum coniun-*
guntur quae alioqui separari solent: vt Statoleberom *pro Statu liberum.*

Haec sunt de quibus te praemonendum putaui, lector. quae cum memoria retineri minus facile pos-
sint, indicem alphabetico ordine in fine attexere libuit, & in eo tum superiorum nonnulla, tum alia quae
ad analogia his sunt, vel breuibus praeceptis comprehendi nequeunt, exponere. Interea tu ipsa legum verba
ex Vrsini editione deinceps cognosce.

LEGES NVMÆ POMPILI.

Hi numeri Lipsianæ editionis ordinem indicant.

Sei quid horum fuit unum ioudicei arbitroue reoue, dies diffensos estod. *Fuluius Vrsinus* 27 XII tab.
in hanc legem sic legendam putat: Sei quoi horum fuat uitiom, ioudicei, arbitroue, reoue, dies
diffensos estod.

Quoius auspicio classe procincta opeima spolia capiumtor, Iouei Fedetrio bouem caedi- 4
Quei cepet, aeris C C C darier oporteto.

Secunda spolia in du Martis asam en do campo Suouetaurilia, utra uolet, caedito. Quei
cepet, aeris C C darier oporteto.

Tertia spolia Iano Quirino acnom marem caedito. Quei cepet, aeris C darier oporte-
Quoius auspicio capta, dis piacolom dato.

Festus in Opima, *sic legit:* Cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Ioui Fe-
triо darier oporteat; & bouem caedito qui cepit aeris C C. Secunda spolia in campo Solitau-
ria, utra uolet, caedito. Tertia spolia Iano Quirino, agnum marem caedito. C qui cepit, ex ae-
dato.

Sei quis hominem leberom sciens dolo m. mortei dueit, paricida estod. Sei im inprudens 6
dolo malo occisit, pro kapite occeisei & nateis eius, en do contione arietem sobicito.

Sei hominem folminis occisit, im sopera genua nei tolito. Sei folmine occeisos escit, ei 8
iusta nulla fieri oporteto.

Pelex asam Iunonis nei tagito. Sei tagit, Iunoni crinebos demiseis acnom feminam cae- 7
to.

Sei quis terminom exarasit, ipsos boueisque sacrei sunto. 5

Sei quis aliuta faxsit, ipsos Iouei sacer estod.

Piscеis quei squamosei non sient, nei poluceto. Squamosos omneis praeter scarom po- 3
ceto.

Sarpta uinia nei siet, ex ead uinom dis leibarier nefas estod. 1

Vino rocom nei respercito. 2

LEGES SERVI TVLLI.

Sei puer parentem uerberit, aſt ole plorasit, puer deiueis parentom ſacer eſtod.

LEX TRIBVNICIA PRIMA.

Sei quis aliuta faxſit, cum pequnia familiaq. ſacer eſtod.
Sei quis im occiſit, paricida nec eſtod.

LEGES XII TABVLARVM:

DE IVRE PRIVATO.

1 Sei in ious uocat, nei eat ſtatim, encapito anteſtarier.
2 Sei caluitor, pedemue ſtruit, manom endo iacito.
3 Sei in ious vocato morbos aeuitasue uitiom eſcit, quei in ious uocaſit, iumentom date
Sei nolet, arceram nei ſternito.
4 Aeris confeſei reboſque ioure ioudicateis, XXX dies iouſtei ſunto. Poſtidea endo manc
iactio eſtod: indu ious edoucito. Nei ioudicatom facit, aut quips en do eo im ioure vindicit, ſ
com doucito, uincito aut neſuo, aut compedebos. XV pondo nei maioſe; aut ſei uolet, mino
uincito. Sei uolet, ſouo uiuito. Nei ſouo uiueit, quei im uinctom habebit, libras faris endo di
dato. ſei uolet, pluus dato. Endoteratim pacio eſtod. Nei cum eo pacit, LX dies vinctom hab
tod. En ieis diebos tertieis nondineis continoeis indu comitiom en do ioure im procitat
quanteiq. ſtlis aeſtumata ſiet, praedicato. poſtidea de kapite addictei poenas ſumitod: aut, ſ
uolet, trans Tiberim peregre uenom datod. Aſt ſei pluſebos addeictos ſiet, tertieis nondine
parteis ſecanto. Sei pluus minusue ſecueſint, ſe fraude eſtod.
5 Sei quei en do ioure manom conſeront, vtreique ſoperſtitebos praeſetebos uindicias ſi
munto.
6 Sei vecinei enter ſe iorgaſint, entera quinque pedeis oeſocapio nei eſtod. Praetor arbitr
treis dato: eorom arbitrio finiom controuerſias componito.
7 Quoi teſtimonium defuerit, is tertieis diebos ob portom ofuagolatom eito.
8 Ticnom iunctom aedebos viniaeque, *& concapet nei ſoluito. Quei olud iunxſit, duplic
ne luito. *al. concapes nei ſolu.
9 Quom nexom faciet mancipiomque, utei dingua nuncupaſit, ita ious eſtod.
10 Paterfamilias utei ſoper familia pequniaque ſoua legaſit, ita ious eſtod. *Vlpianus tit. 1
Inſt. hanc legem ſic citat:* Vti legaſit ſoper pequnia totelaue ſouae rei, ita ious eſto.
11 Patrei endo fidio vitae neciſque poteſtas eſtod: terq. im uenom darier ious eſtod. S
pater fidiom ter uenom duit, fidios a patre leber eſtod. *Sic in formula rogationis apud Gell. lib.
cap. 19:* Velitis iubeatis Quirites vtei L. Valerius L. Titio tam ioure legeq. filius ſiet, quam ſei e
eo patre matreq. familias natus eſſet; vteiq. ei vitae necisq. in du eum poteſtas ſiet, vtei patr
en do filio. Haec ita vtei deixi, ita vos Quirites rogo.
12 Aruorſom hoſtem aeterna auctoritas eſtod.
13 Sei quis fouſioſos ſiet, agnatorom centileomq. endo eo pequniaq. eius poteſtas eſtod.
14 Sei quis alienas arboſes iniouria ſecueſit, XXV aeris in du ſincolas poenae ſunto.
15 Quei alienas aedes frumenteiue aceruom iuxſta aedeis poſitom, ſciens d. m. uſit uſe
ritue, Praetoris arbitratuu uinctos uerberatoſque, icne necator. Aſt ſei imprudens ſe d. m. da
mnom duit, noxiam ſarcito, aut Praetoris arbitratuu virgeis caeſos, poenam luito.
16 Glandem quae de tuod in du alienom acrom cadit, ſe fraude lecere liceto. *Apud Vlpia
num Digeſt. lib. 43, tit. 27, ſic ait Prætor:* Glandem quæ ex illius agro in tuum cadit, quominus ill
tertio quoq. die legere auferre liceat, uim fieri ueto.
17 Quei nox frucem aratro quaeſitam, fortim pauefit ſecueſitue, ſei pobes ſiet, Cereri face
eſtod: impobes, Praetoris arbitratuu verberatos, noxiam duplione ſarcito.
18 Sei quadropes paupeſiem faxſit, quadropedis dominos noxſiam ſarcitod: aut quod noxſi
am nocuit, dare damnas eſtod. *Apud Iuſtin. Inſtit. lib. 4, tit 9, hæc adduntur iſti legi:* Si equu
calcitroſus calce percuſſerit, aut bos cornu petere ſolitus, cornu petierit.
19 Sei vir aut molier, alter alterei nontiom miſeit, deuortiom eſtod: molier res ſouas ſibei ha
beto: uir molierei claueis adimitod, exicitoque. *Hinc illæ repudiorum formulæ;* Tuas res tibi ha
beto; Tuas res tibi agito. *Item hæc ſponſaliorum renuntiatio,* Condicione tua non utor.
20 Molier, tertieis noctebos oeſorpatom eito. nei ita oeſorpaſit, afuirod oſocapitor.

21 Que

11 Quei rem de qua controuersia siet, in du sacrom dedicasit, duplione poenam luito.
12 Patrisfamilias quei en do testato moritor, quoique souos heres nec escit, agnatos proxsu 13
nos familiam pequniamq. habeto. *Auctor ad Herennium lib. 1, & Cic. lib. 1 De Inuent. hanc lem his verbis conceptam fuisse dicunt:* Si pater familias intestato moritur, familia pecuniaque eius agnatorum gentiliumque esto.
13 Leberto quei endotestato moritor, quoique suos heres nec escit, patronos heres estod.
14 Sei coheredes partem rerom singolei souam habere malont, familiae erciscundae arbitrom sumonto, eique ious arbitriomque rerum permittunto.
15 Sei quis prodicos siet, Praetor ei boneis soueis endoterdeicito; endoq. eo pequniaq. eius, gnatorom centileomque potestas estod. *Hinc apud Paulum lib. 5 Sentent. formula illa qua Praetores vtebantur:* Quando tu bona patria auitaque nequitia tua disperdis, liberosq. tuos ad egestatem perducis, ob eam rem tibi ea re commercioque interdico.
16 Sei quis dolei malei colpaeue suspectos endo totela siet, eius quei uolet nomen deferto. bei detolerit, sei dolei malei arcuesit, Praetor im cum flacitio remouetod. Ast sei toutor rem opilei foratos siet, duplione poenam luito.
17 Sei quis *iniuria alterei faxsit, XXV aeris poenae sunto. *al. iniuriam. 41
18 Sei membrom rupsit, nei cum eo pacit, talio estod. 43
19 Quei nox fortom faxsit, sei im aliquips occisit, ioure caesos estod. Sei louci fortom faxsit, 44 45
eloque se praehendier prohibesit, sei im aliquips occisit, ioure caesos estod. Ast sei louci fortom faxsit, neq. telo se praehendier prohibesit, sei leber siet, Praetor im uerberarier ioubetod; iq. quoi fortom faxsit, addecito. Sei seruos siet, virgeis caesos ex saxo deicitor. Sei impobes et, Praetoris arbitratuu uerberatos noxsiam sarcito.
Forta per lancem liciomque concepta, vtei manifesta uindicato. 47
20 Statoleberom uenom darier liceto; dum nei quid asuorsom eius statom fuat.

De ivre pvblico.

Rem ubei pacont, oranto. Nei pacont, ante medidiem en do comitio, aut en do foro cau- 32
m coniciunto. Post medidiem, praesetod ambobos, leitem adecito. Sol occasos, soprema impestas estod.
Asiduo uindex asiduos esto: proletario, quoi queiuis uolet, uindex estod. 35
Quei se seierit testarier, libripensue fuerit, nei testimoniom fariator, inprobos intestabe- 36
sque estod.
Sei patronos clientei fraudem faxsit, patronos clientis deiueis sacer estod. 15 L. Rom.
Nexso solutoque, Forctei Sanateiq. eidem ious estod. 4
Pequniam, quei nancitor, habeto. Sei quid pigneris nancitor, sibei habeto.
Seiquis occentasit, casmenue conduit, quod alterei flacitiom faxsit, kapital estod. 42
Quei perduelem concitasit, quei ue ceiuem perduelei transduit, kapital estod. 5
Preiuilegia nei irrocanto, nei ue de kapite ceiuis, nisei maxsumo comitiatuu, ferunto. *Apud Cic. lib. 3 De leg. ita legitur haec lex:* Priuilegia ne inroganto: De capite ciuis, nisi per maximum comitiatum, ollosque quos censores in partibus populi locassint, ne ferunto. *Ant. Aug. pag. 155.* 2.3
20 Patrebos cum plebed conubia nei sunto. 56
21 Iousus poplei sofraciaq. sunto. Quodcuomque postremom poplos iousit, id ious ratom- 1
ue estod.
22 Quei ioudex, queiue arbiter ioure datos, ob rem ioudicandam pequniam cepet, kapi- 39
al estod.
23 Quei falsom testimoniom dixserit, ex saxso deicitor. 38
24 Quei adorat lece, sei pluus petet quam ious siet, causa cadito.
25 Iouris iourandi ad strincendam fidem, maxsuma uis estod.
26 Quei calim endo vrbe nox coit coiuerit, kapital estod.
27 Vnciasio foenose neiquis pluus exsercetod. Seiquis aliuta faxsit, quadruplione poenam 55
iitod.
28 Sei quis ex leibertated in du seruitutem aseritor, Praetor secundum leibertatem uindicias atod. Quei uindicias tollit, sponsores ioudicio sistier datod.
29 Ambitos parietis, sestertios pes estod.

De ivre sacrorvm.

Praeco fonus endeicito. Dominos foneris, en ludeis accenso lictorebosque oetitor. En

do fonere tribos ricinieis, rica porporea, decemque tibicinebos, oetier liceto. Hoc pluus, nei facito.

2 Seruilis unctura, circompotatioque, quom fonus exsequiantor, uinei ue resperſio, nei fuat. Aceras sepolcreis, aut longas koronas, nei en do ponito.

3 Murinam mortuo nei endito.

4 Pluſa fonera unei nei facito: nei ue pluſeis lectos endo ferto.

5 Neiue auſom ădduito. Aſt quoi auſo denteis uinctei ſient, im cum olo ſepelire urereue, ſe fraude liceto.

6 Homini mortuo oſa nei lecito, quo poſt fonus faciat; exſtra quam ſeiquis foris meilitiæq.

7 Hominem mortuom endo urbe nei ſepelito, nei ue urito. (mortuos ſiet.

8 Rocom aſcia nei polito.

9 Rocom buſtomue nouom propius aedeis alienas LX pedeis inueito domino nei adicito: nei ue forom ſepolcrei buſtomue oeſocapito.

10 Quom fonus exfertor, nei encomitiato.

11 Molieres faciem nei carpunto; nei ue cenas radunto: leſom foneris nec habento. *Apud Cic. li. 2 Tuſc. quæſtiones citatur hæc lex:* Mulieres genas ne radũto, neue leſſum funeris ergô habento.

12 Honoratorum uirorum laudes en do contione memorantor; easq. naeniae ad tibicinem proſequuntor. *Apud Cicer. hæc lex ita legitur:* Honoratorum uirorum laudes in concione memorantor: easque etiam cantus ad tibicinem proſequuntor. *Ant. Aug. pag. 192.*

13 Quei koronam paret, ipſus pequniaeue eius uirtutisue diditor; ipſeique mortuo, parentalebos eius, quom entus poſitos eſt, quomque foris exfertor, impoſita ſe frauded eſtod. *Apud Plin. lib. 21, cap. 3, corrupte;* Qui coronam parit, ipſe pecuniaeue eius uirtutis ergô arguitur. *Fulvius Vrſ. intelligit hac lege ei qui coronam ludis adeptus eſſet, præter eos honores qui tribuebantur viuenti, cum eius nomen publice peractis ludis a præcone omnibus audientibus nuntiabatur, ſiue equo ſiue quadrigis victoriam adeptus eſſet, hoc etiam tributum fuiſſe, vt eidem mortuo virtute parta corona, ſine fraude imponeretur, non tantum ſeptem illis diebus quibus intus (i. domi) poſitus eſſet, ſed eo etiam die quo foris efferretur cum pompa & ornatu in forum ad roſtra. Si quis enim foris exſtinctus fuiſſet, domum ſuam referebatur, ibique ſeptem diebus erat, & calida abluebatur, & poſt vltimam conclamationem octauo incendebatur, nono ſepeliebatur: vnde* Nouendiales ludi, *& apud Horatium* Nouendiales diſſipare puluere, *vt Seruius tradit in Æneid. 5 & 6.*

Huc pertinet lex illa Ciceronis lib. 2 De legibus: Hos leto datos diuos habento, ſumptum in olos luctumque minuunto. *Ant. Aug. 189.*

Hactenus leges Regiæ & Decemuirales, ſeu Leges XII *tabularum. Sequuntur aliquot aliæ, cum Senatuſconſultis quibuſdam, Plebiſcitis, & Sanctionibus; quæ hiſtoriæ aliquid lucis afferre viſæ ſunt.*

Conſules & Prætores & Iudices eſſe aliquando appellatos, ex efficta hac Ciceronis lege conſtat: Regio imperio duo ſunto, hique præeundo, iudicando, conſulendo, PRAETORES, IVDICES, CONSVLES appellantor. *Ant. Aug. p. 67, & 177.*

Plebiſciti PLÆTORIANI, *cuius a Varrone & a Cenſorino mentio fit, quo M. Plætorius Prætoris iuriſdictionem conſtituit, verba ſunt hæc:* PRAETOR VRBANVS qui nunc eſt, quiq; poſthac fuerit, duos lictoreis apud ſe habeto; isq. ſupremum ad ſolis occaſum ius inter ciueis dicito. *Ant. Aug. p. 100. Fulvius Vrſ. in Notis ſuis, pag. 19 & 30, poſtremum legis huius membrum ſic legit:* Vſq. ad ſupremam, ad ſolem occaſum, ious inter ceiueis deicito.

Lex PAPIRIA. Quei quomque PRAETOR poſthac factus erit, quei inter ceiueis ious deicet, tresuiros capitaleis popolom rocato. ieiq. treuirei capitaleis, queicuomq. ex hace lege factei erunt, ſacramenta exſigunto, ioudicantoque, eodemq. ioure ſunto, utei ex legibus plebeiue ſciteis exſigere, ioudicareque, eſſeq. oportet. *Fulu. Vrſ. Not. pag. 29.*

Ad Cenſores ea pertinent quæ Cicero eleganter collegit: CENSORES populi aeuitates, ſoboles, familias, pecuniasq. cenſento; urbis templa, uias, aquas, aerarium, uectigalia tuentor, populiq. partes in tribus diſtribuunto: exin pecunias, aeuitates, ordines partiunto; equitum peditumq. prolem deſcribunto. *Ant. Aug. p. 12.*

Cicero libro tertio prioris partis legem ſimilem DVILIÆ DE TRIBVNIS PLEBIS *finxit:* Sanctiq. ſunto, neue plebem orbam Tribunis relinquunto. *Ant. Aug. p. 59.*

Ceteri MINORES MAGISTRATVS *appellantur; de quibus in edicto Conſulum, quo edicunt quis dies comitiis cẽturiatis futurus ſit:* Nequis magiſtratus minor de caelo ſeruaſſe uelit. *Ant. A. 21*

Ciceronis lex effecta eſt de legibus ferendis in hæc verba: Promulgata propoſita in aerario cognita agunto, nec plusquam de ſingulis rebus ſemel conſulunto. rem populum docento: doceri a magiſtratibus priuatisq. patiuntor. *Ant. Aug. p. 20.*

Lex Tulliana qua de intercęſſione agitur, hæc eſt: Vis in populo abeſto, par maiorq. poteſtas plu

valeto

leto. Aſt cui turba ſſitur in agẽdo, fraus auctoris eſto. Interceſſor rei malæ, ſalutaris ciuis eſto. Qui agent auſpicia ſeruanto; auguri publico parento. *Ant. Aug. p. 21.*

In epiſtolis M. Cœlii ad Ciceronem reperitur, legis de repetundis vnum & centeſimum caput fuiſſe: Quod eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratumq; eſto. *Ant. Aug. p. 81.*

Cicero lib. 3 de legibus hanc legem ſcripſit: Rei ſuæ ergô nequis legatus eſto. *Ant. Aug. p. 85.*

Idem Cic. in legibus quas veteri ſermone effinxit: Quique agẽt rem duelli, quique popularem, auſpicium præmonento. *Et alio loco:* Aſt quando duellum grauius, discordiæue ciuiũ eſcunt, quæſtor puli magiſter eſto. *Et lib. 2 ex Platone;* Aes atque ferrum, duelli inſtrumenta, non fani. *Ant. Auguſt. 163.*

AQVILIÆ LEGIS *verba Caius in libris ad edictum prouinciale refert. Capite primo ita cauetur:* Qui ſeruum ſeruamve alienum alienamve, quadrupedem vel pecudem iniuria occiderit, quanti id in eo anno plurimi fuit, tantum æs dare domino damnas eſto. *Ant. Auguſt. p. 39.*

Tertio capite ait lex Aquilia: Ceterarum rerum, præter hominem & pecudem occiſos, ſiquis alteri damnum faxit, quod vſſerit, fregerit, ruperit iniuria, quanti ea res erit in diebus triginta proximis, tantum æs domino dare damnas eſto. *Ant. Aug. p. 39.*

Apud declamatores non diſſimilis lex fingitur: Damni iniuria dati ſit actio. *Item;* Qui ſciens damnum dederit, reddat quadruplum; qui inſciens, ſimplum. *Ant. Auguſt. p. 39.*

Minima multa erat ouis vnius. Ea in hæc verba indicebatur: M. Terentio, quando citatus neq; reſpondit, neq; excuſatus eſt, ego ei vnum ouem multam dico. *Ant. Aug. p. 138.*

Capite ſeptimo legis IVLIÆ, *vt Vlp. lib 11 de adulteriis ſcribit, ita cauetur:* Nequis inter reos reliquerit eum qui tum ſine detrectatione reipublicæ cauſa aberit. *Ant. Aug. p. 71.*

Ipſius Iuliæ legis verba Paulus lib. 11 ad legem Iuliam & Papiam refert hæc: Qui libertinus duos duasue a ſe genitos natasve in ſua poteſtate habebit; præter eum qui artem ludicram fecerit, eiue operas ſuas vt cum beſtiis pugnaret locauerit: nequis eorum operas, doni, muneris, auidve quidquam, libertatis cauſa patrono, patronæ, liberisve eorum, de quibus iurauerit, vel omiſerit, obligatusve erit, dare, facere, præſtare debeto. *Ant. Aug. p. 75.*

Lege Iulia (inquit Paulus lib. 1) ita cauetur: Qui ſenator eſt, quive filius, neposve ex filio, proneposve ex filio nato, cuius eorum eſt, erit; nequis eorum ſponſam vxoremve ſciens dolo malo habeto libertinam, aut eam quæ ipſa, cuiusve pater materve artem ludicram facit, fecerit. neve ſenatoris filia, neptisve ex filio, proneptisve ex nepote filio nato nata, libertino, eive qui ipſe cuiusve pater materve artem ludicram facit, fecerit; ſponſa nuptave ſciẽs dolo malo eſto; neve quis eorum dolo malo ſciens ſponſam vxoremve eam habeto. *Ant. Aug. p. 76.*

Sic Quinctilianus ex Theatrali lege refert; Qui artem ludicram exercuerit, XIV ordinibus primis ne ſedeat. *Ant. Aug. p. 128.*

S.C. AVCTORITAS *L. V. Prid. Kal. Octobres in æde Apollinis ſcribendo adfuerunt L. Domitius Cn. F. Ahenobarbus, Q. Metellus Q. F. Pius Scipio, L. Villius L. F. Pontina Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Luceius C. F. Pupinia Hirrus, C. Scribonius C. F. Pup. Curio, L. Ateius L. F. Anienſi Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus Cos. V. de prouinciis conſularibus, D. E. R. I. C. vti L. Paulus, C. Marcellus Coss. cum magiſtratum inirent ad Kal. Martias, quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouinciis ad ſenatum referrent; neve quid prius ex ante diem Kal. Martii ad ſenatum referrent, neve quid coniunctim de ea re referretur a Coss. vtique eius rei cauſa per dies comitiales ſenatum haberent, S. Q. C. facerent: & cum de ea re ad ſenatum referretur a Coss. eorum qui in CCC iudicibus eſſent, ſex adducere liceret, ſiquid de ea re ad populum plebemve referri opus eſſet, ti Ser. Sulpicius, M. Marcellus Coss. Prætores, Tribuniq; pl. quibus eorum videretur, ad populum plebemve referrent. *Ant. Aug. p. 219.* *i. lecta vniuerſis.

S. C. A. prid. K. Octob. in æde Apollinis ſcribendo adfuerunt L. Domitius Cn. F. Ahenobarbus, Q. Metellus Q. F. Pius Scipio, L. Villius L. F. Pon. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribonius C. F. P. Curio, L. Ateius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus Cos. V. F. de prouinciis, D. E. R. I. C. Senatum exiſtimare, neminem eorum qui poteſtatem habent intercedendi, impediendi, moram adferre oportere, quominus de R. P. quãrimum ad ſenatum referri S. Q. C. fieri poſſit. Qui impedierit, eum ſenatum exiſtimare contra R. P. feciſſe. Si quis huic S. C. interceſſerit, ſenatui placere auctoritatem perſcribi, & de ea re ad ſenatum populumq; referri. *Huic S. C. interceßit C. Cælius,* L. Vicinius, vel Aſinius, P. Cornelius, C. Vibius Panſa.* *al. Licinianus.

Item ſenatui placere, auctoritatem perſcribi de militibus, qui in exercitu C. Cæſaris ſunt, qui eorum ſtipendia emerita, cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referri, vt eorum ratio habeatur, cauſæq; cognoſcantur. Si quis huic S. C. interceſſe-

rit,senatui placere auctoritatem perscribi,& de ea re ad S. P. Q. referri. *Huic S. C. intercessit C. Cælius, C. Pansa Tribuni plebis.*

Itemq; Senatui placere,in Ciliciam prouinciam,& in octo reliquas prouincias,quas Praetorii pro Praetore optinerent,eos qui praetores fuerunt, neq. in prouincia cum imperio fuerunt,quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro Praetore mitti oporteret,eos sortito in prouincias mitti placere Si ex eo numero,quos *S.C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non essent,qui in eas prouincias proficiscerentur: tum uti quodque conlegium primum Praetorum fuisset, neque in prouincias profecti essent, ita sorte in prouincias proficiscerentur. si ad numerum ii non essent,tum deinceps proximi cuiusque conlegii, qui praetores fuissent,neque in prouincias profecti essent,in sortem conicerentur,quoad is numerus effectus esset,quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Si quis huic S. C. interfuisset,auctoritas perscriberetur. *Huic S. C. intercessit C. Cælius, C. Pansa Tribuni plebis. Ant. Aug. p. 220.*

S C de mense Augusto: apud Macrob. Saturn. lib. 1, c. 13. Quom Imp. Caes. Augustus mense Sextili & primum consulatum inierit,& triumphos treis in urbem intulerit, & ex Ianiculo legiones deductae sequtaeq. sint eius auspicia ac fidem, & AEguptus hoc mense in potestatem P.R. redacta sit,finisque hoc mense belleis ciuilibus impositus sit,atque ob eas causas hic mensis huic imperio felicissimus sit ac fuerit,placere senatui vt mensis Augustus appelletur.

*i. verba fecerunt. Quod Q. AElius Tubero, Q. F. Max. Coss. *V. F. quosdã priuatos ex riuis publicis aquam ducere: Q. D. E. R. F. P. D. E. R. V. I. C. (*His autem notis significatur, Quid de ea re fieri placeret, de ea re uniuersi ita censuerunt*) necui priuato aquam ducere ex riuis publicis liceret: utiq. omnes i quibus aquæ ducendæ ius esset datum, ex castellis ducerent: animaduerterentque curatores aquarum quibus locis intra extraque urbem apte castella priuati facere possent, ex quibus aquam ducerent, quam ex castello *communem accepissent a curatoribus aquarum; necui eorum quibus aqua daretur publica, ius esset intra quinquaginta pedes eius castelli, ex quo aquã ducerent, laxiorem fistulam subicere quam quinariam. *Ant. Aug. p. 217, ex Frontino.*

Quintum senatusconsultum his verbis factum est: Quod Q. AElius Tubero, P. Fabius Max Coss. V. F. de riuis, specubus, fornicibusque Iuliae, Martiae, Appiae, Tepulae, Anionis reficiendis; Q. D. E. R. F. P. D. E R. I. C. ut cum ii riui, fornices, quos Aug. Caesar se refecturum impensa sua pollicitus senatui est, reficerentur: ex agris priuatorum terram, limum, lapidem, testam, harenam, ligna, ceteraque quibus ad eam rem opus esset, unde quaeque earum proxime sine iniuria priuatorum tolli, sumi, portari possint, uiri boni arbitratu aestimata darentur, tollerentur, sumerentur, exportarentur; & eas res omnes exportandas, earumque rerum reficiendarum causa, quotiens opus esset, per agros priuatorum, sine iniuria eorum, itinera, actus, paterent, darentur. *Ant. Aug. p. 217.*

Denique eodem tempore senatus censuit: Quod Q. AElius Tubero, P. Fabius Max. V. F. aquarum quae in urbem uenirent, itinera occupari monumentis & aedificiis, & arboribus conseri: Q. F. P. D. E. R. I. C. cum ad reficiendos riuos, specusque, per quae & opera publica corrumpuntur, placere circa fontes, & fornices, & muros, vtraque ex parte vacuos centenos quinos denos pedes patere; & circa riuos, qui sub terra essent, & specus intra urbem, & extra urbem continentia aedificia, utraque ex parte quinos pedes uacuos relinquisita ut neque monumentum in iis locis, neque aedificium post hoc tempus ponere, neque conserere arbores liceret. Siquæ nunc essent arbores intra id spatium, exstirparentur, praeterquam si quae villae continentes, & inclusae aedificiis essent. Siquis aduersus ea commiserit, in singulas res in denaria damnas esset; ex quibus pars dimidia praemium accusatori daretur cuius opera maxime conuictus esset, qui aduersus hoc S. C. commisisset; pars altera dimidia in aerarium redigeretur; deq. ea re iudicarent cognoscerentq. curatores aquarum. *Ant. Aug. p. 218.*

*Kaput legis III. LEX MAMILIA. *K. L. III. Quae colonia hac lege deducta, quodue moinicipium, praefectura, forum, conciliabolum, constitutum erit; quei ager intra fineis eorum erit; quei terminei in eo agro statutei erunt, quo in loco terminus non exstabit, in eo loco is quoius is ager erit, terminum restituendum coerato; utei quod recte factum esse uolet. Idq. magistratus, quei in ea colonia, moinicipio, praefectura, foro, conciliabolo, ioure deicundo præerit, facito utei fiat.

K. L. V. Quei hac lege coloniam deduxserit, moinicipium, praefecturam, forom, conciliabolum constituerit in eo agro quei ager intra fineis eius coloniae, moinicipI, fori, conciliaboli, praefecturae erit, leimites decumanei utei fiant, terminateiq. statuantur, coerato. queiq. fineis ita statuerit, sei fineis eorum sunt, dum nei extra agrum colonicum territoriumue fineis ducat; queiq. terminei hac lege statutei erũt, nei quis quem eorum eicito, neiue commoueto sciens d. m. Sei quis aduersus ea fecerit, is in terminos singolos, quos eiecerit locoue mouerit,

sciens

ens .m.H.S.xxv in poplicum corũ quorum intra fineis is ager erit,dare damnas esto:deq. ea coeritoris,quei hac lege erit,iourisdictio reciperatoromq. datio addictio esto. Quom coerator cle: non erit,tunc queiquomq. magistratus in ea colonia, moinicipio, præfectura, foro,conciab o,ioure deicundo præerit,eius magistratus de ea re iourisdictio ioudicisq. datio addictio to:i que eam rem is quei hac lege ioudicium dederit,testibus poplice duntaxat in res singolas,x no: iandi potestatem facito,ita utei e.r.p.f.s.u. & sei is unde ea pequnia petita erit, cõdemnatus it,e:n pequniam ab eo,deue boneis eius,primo quoq. die exigito : eiusq. pequniæ quod receum rit,partem dimidiam ei quoius unius opera maxume is condemnatus erit,partẽ dimidiam poicum redigito. Quo ex loco terminus aberit, seiquis in eum locum terminum restituere olet. ne fraude sua facere liceto;neiue quid quoi is ob eam rem hac lege dare damnas esto.

K. IV. Quei leimites decumanei hac lege deductei erunt;quę follę in eo agro erũt,quei ager ic le e datus adsignatus erit,nei quis eos leimites decumanos nei opsepito;neiue quid in ieis imoli m,neiue quid ibei positum habeto;neiue eos arato;neiue eas follas opturato,neiue quis seto,o minus suo itinere aqua ire fluere possit. Seiquis aduersus ea quid fecerit, in res singolas, ot: scuomq. fecerit, H.S. IIII coloneis moinicipibusq. eius in quorum agro id factum erit, re: mnas esto;pecuniaeque,quei uolet,hac lege petitio esto. *Fulu. Vrs. Not. pag. 30.*

L. X Qvinctia. Quicumq. post hanc legem rogatam riuos, specus, fornices, fistulas,cagella ubulos,lacus aquarum publicarum quæ ad urbem ducuntur, earumue quam , sciens dolo ale: orauerit, ruperit, forare rumpereue curauerit, peioremue fecerit, quominus ea aqua, eaim qua,in urbẽ Romam ire,cadere,flui,peruenire,duci possint,quoue minus in urbe Roma, in sædificiis quæ urbi continẽtia sunt,erunt,in hisq. hortis,prædis,locis,quorum hortorum, æc: rum,locorum dominis,possessoribusue aqua data,uel adtributa est,uel erit,ut saliat, distriat ,diuidatur,in castella,lacus immittatur,is P.R. c milia dare damnas esto. Et qui clam quid oru ita fecerit,id omne sarcire,reficere,restituere,ędificare,ponere,cælare & demoliri damnas to, ne dolo malo. atq. ita omnino, ut quicumq. curator aquarũ est,erit,aut si curator aquarum on t,uel erit,tum is Prętor qui inter ciues & peregrinos ius dicit,multam pignoribus cogito,coce eiq. curatori,aut si curator non erit,tum ei Praetori,eo nomine cogere,& coercere,multae ce læ siue pignoris capiendi ius potestasq. esto. Siquid eorum seruus fecerit, dominus eius itu milia populo det. Siquis circa riuos,specus,fornices,fistulas,tubulos,castella,lacus aquaim ublicarum,qua ad urbem Romam ducuntur, uel ducentur, terminatus steterit, nequis eo co: ost hanc legem rogatam quid opponit,molit,obsepit,figit,statuit,ponit,collocat, arat, serit; eu: n eum locum quid immittit,præterquam eorum faciendorum,reponendorum causa,præ:rq .m quod hac lege licebit,oportebit. Qui aduersus ea quid fecerit & aduersus ea repserit,ex ıllı: ausaq. omnium rerum omnibus esto damnas,uti esset esseq. oporteret, si is aduersus hanc ege riuum,specum rupisset forassetue[*quiq. specum forasset rupisset etue] quominus in eo loco asc e herbam,fœnum secare.sentes,vepres,capr ificos,curatores aquarum, qui nunc sunt,quiq. rui circa fontes,& fontium & murorum curam,riuos, & specus, terminatus, arbores, vites,ve-

res entes,*ripæ,maceriæ,salicta,harundineta,excidantur,tollantur,effodiantur,*excodicentur, *al. pilæ.
ti od recte factũ esse volet;eoq. nomine iis pignoris captio, multæ dictio coercitioq. esto idq. * al. exstirpentur.
s fraude sua facere ius potestasq. esto* quominus vites,arbores quæ villis,ædificiis,maceriis-
ei luse sint.maceriæ,quas curatores aquarum causa cognita,ne demolirentur,dominis permi-
eru t,quibus inscripta insculptaq. essent ipsorum qui permisissent curatorum nomina.hac lege
ih *abrogatur,quominus ex his fontibus, riuis, specubus, fornicibus aquam haurire sumere us * al. rogato in Not. ad fr. Sabini nihilũ rogatur.
qui ıscumq. curatores aquarum permiserũt,præterquam rota,calice,machina,hiceat;dum neq.
ut is,neque foramen nouum fiat; eius hac lege nihilum *rogatio. *Alia etiam lex ab eodem*
ro ino refertur in hæc verba: Nequis aquam oletato dolo malo,ubi publice salit.Si quis oletarit,se-
tei orum x milium multa esto. *Ant. Aug. p. 122.*

LEBISCITI Siliani *(quod duo Silii, Publius & Marcus, tribuni plebis, rogarunt) in Festi fram tis ex Iunio hæc referuntur verba:* Ex ponderibus publicis,quibus hac tempestate populus oetier qu solet uti coæquetur *sedulum:utei quadrantal uini octoginta pondo fiet: congius uini,decẽ *1 al. se dolom
.f t:sex sextarii,congius fiet uini:duodequinquaginta sextarii,quadrantal fiet uini ; sextarius ae- *2 al. vinario.
ur aequo cum *librario fiet:*sexdequinq. libræ in modio sient.Siquis magistratus aduersus hęc *3 al. sexde-
1. pondera.modioque,vasaque publica,modica,minora,maioraue faxit,iussitue re fieri,do *4 al. quę.
ar e adduit quod ea fiant,eum quis uolet magistratus *multaretur, dum minore *patri familias *5 al. multare.
ax ,liceto:siue quis *in sacrum iudicare uoluerit,liceto *Ant. Aug. p. 137.* *6 al. parte.
*im.

ANCTIO. Si quis huiusce legis ergò aduersus leges,rogationes,plebisue scita,senatusue con-
l fecit,fecerit,siue quod eum ex lege,rogatione,plebisue scito,S.ve C. facere oportebit,non fe-
ei ,huius legis ergo,id ei ne fraudi esto , neue quit ob eam rem populo dare debeto,neue cui de
a actio neue iudicatio esto,neue quis de ea re apud se agi sinito. *Ant. Aug. p. 125.*

Cic. lib. 3 ad Atticum omnia hæc in sanctione quadam abrogationis legis Clodiæ ita scripta refert: S in hac rogatione scriptum est quod per leges plebisue scita promulgare, abrogare, derogare, obrogare sine fraude sua non liceat, non licuerit; quodue ei qui promulgauit, abrogauit, derogauit, obrogauit, ob eam rem poenae multaeue sit, E.H.L.N.R. (*id est, eius hac lege nihilum rogatur*) *Augusti. p. 27.*

EXPLICATIO VOCVM QVÆ IN PRISCIS LEGIBVS SCRIPTVra vel vsurpatione a recentioribus discrepant.

Aceras, acerras, turibula.
Acnom, agnum.
Acrom, agrum.
Addeictos, addictus.
Adduit, addiderit.
Adduito, addito.
Adecito, addicito.
Adiicito, adiicito.
Adorat lece, agit lege.
AEdebos, ædibus.
AEstumata, æstimata.
AEuitas, ætas.
Afvirod, ab viro.
Aliquips, aliquis.
Aliuta, aliter.
Alterei, alteri.
Arboses, arbores.
Arcera, vehiculum arcuatum.
Arcuesit, arguerit.
Aruorsom, aduersum.
Ara, ara.
Asseritor, assertitur.
Assiduo, assiduo, ei qui in censu pro facultatum suarum modulo asses dat.
Asuorsom, aduersum.
Aurom, aurum.
Calim, clam.
Caluitor, decipit. In Gloss. legitur, Calpitur, ἐξαπατᾷ.
Casmen, carmen.
Cenas, genas.
Centieom, gentilium.
Cepet, ceperit.
Classe, classe Dorico κλᾶσις.
Coerato, curato.
Comitiatuu, comitiatu.
Compedebos, compedibus.
Condeit, condiderit.
Confesei, confessi.
Conciũto, cõciunto, agunto.
Conlegiom, collegium.
Continoeis, continuis.
Contione, concione.
Conubia, connubia.
Criuebos, criminibus.
Cuncque, cumque.
Damnas esto, damnatus esto,
Deicitor, dicitor. (teneatur.
Deicundo, dicendo.
Deiuies, diuis.
Demiseis, demissis.
Denontiandi, denuntiandi.
Detoleit, detulerit.
Deuortiom, diuortium.
Diuulgator, prædicator
Diffensos, diffusus.
Dingua, lingua.
Dis, dies.
Duelli, belli.
Duit, dederit.
Duplione, dupli datione.
Ead, ea.
Eidem ious, idem ius.
Eicito, eiicito.
Em, eum. En, in.
Encapito, incipito.
Encomitiato, in comitium ito.
Endo, seu En do, in, cum ablat.
Endoiacio iniicito.
Endo manos iactio, manus iniectio.
En do ponito, imponito.
Endoteratim, interim.
Endoterdeicito, interdicito.
Endoteslato, intestato.
Eicit, erit. Escunt, erunt.
Estod, esto.
Entera, intra.
Entos, intus.
Excodicentur, vna cũ codice (seu stirpe) suo euellantur.
Exfertor, effertur.
Exicito, eiicito.
Exsequiantor, exsequias peragunto.
Exiercerod, exerceto.
Fatiator, fati velit, & fidem approbare.
Fasis, faris, seu farris.
Faxit, fecerit.
Fedetrio, Feretrio.
Feminam, fœminam.
Fidos, filius.
Fiacitiom, flagitium.
Foenose, fœnore.
Folminis, fulmen. alii malunt Folmin Iouis.
Forates furatus.
Foretei, forti, valido, constanti in obedientia & fide.
Forom sepolcrei, vestibulum sepulcri.
Fortiom, furtum.
Fousios os, furiosus.
Frauded, fraude, mulcta.
Frugem, frugem.
Fuat, fuerit.
Ibei, ibi.
Ieue, igne.
Ieis, iis.
Im, eum.
Impobes, impubes seu impuber
In, eum.
In do testato, intestato.
Indu, seu In du, in, cum accus.
Inprobos, improbus.
Inuelto, inuito.
Ipsos, ipse.
Iorgasint, iurgarint.
Iouisir, iussit.
Iousus, iussus.
Irrogato, irrogato.
Kapital, capitalis, capitale.
Leberom, liberum.
Lece, lege. Lecito, legito.
Leibarier, libari.
Leibertated, libertate.
Leitem, litem.
Lesom, lessum; lugubrem eiulationem.
Leto datos, deletos, occisos.
Lictorebos, lictoribus.
Louci, luci, interdiu.
Luitod, luito.
Maiore, maiore.
Malont, malunt.
Maxume, maxime.
Meitiae, militia, in bello.
Minore, minore.
Mitet, mittet.
Moinicipium, municipium.
Molieres, mulieri.
Nancitor, nanciscitur, seu nactus fuerit.
Nei, ne. item, ni, nisi.
Nesuo, nefas.
Nisei, nisi.
Noctebos, noctibus.
Nondinei, nundinis.
Nontiom, nuntium.
Nox, noctu.
Noxtia, noxia.
Occasos, occasus, καλαδύς.
Occentasit, occentarit.
Occisit, occiderit.
Oesoucapio, vsucapio.
Osorpasit, vsurparit.
Oitier, vti, χρῆσθαι.
Ofuagulatom, obuagulatum, quintum cum conuitio.
Oitier, vti. Oitile, vtile.
Ole, ille
Oletaro, olidam facito.
Ollos, seu Olos, illos.
Oioe, illi.
Opsepito, obsepito.
Opturato, obturato.
Otanto, agunto.
Osa, ossa.
Osocapitor, vsucapitor.
Pacio, pactio, transactio.
Pacit, pegit, pepigerit, transegerit. Pacunt, pangunt, seu pepigerint.
Parentalebos, parentalibus.
Pareit, parierit.
Paricida, qui vel patrem vel sibi patrem occidit.
Patrebos, patribus, patriciis.
Pauelit, pauerit.
Paupesiem faxsit, pauperiem fecerit.
Pelex, pellex.
Piacolom, piaculum.
Pignoris, pignoris.
Plebed, plebe. Plebei, plebis.
Plusebos, pluribus. Pluseis, plures.
Pluus, plus.
Pobes, pubes, puber.
Poluceto, polluceto, libamina seu ἀπαρχὰς offerto.
Popilei, pupilli.
Poplei, populi.
Poplicom, publicum.
Poplos, populus.
Porporea, purpurea.
Portom, domum.
Post idea, postea.
Praesetebos, præsentibus. Praeseted, præsente, præsentibus.
Prodicos, prodigus.
Prohibesit, prohibuerit.
Proxsumos, proximus.
Quadruplione, quadru dation.
Quei cuomq., seu Quei que, quicumque.
Quips, quis.
Quit, quid, aliquid.
Quoi, cui. Quoius, cu
Quom, cum, quando.
Quotienscuomque, q cumque.
Reciperatorom, recepto
Ricinieis, riciniis; vesti quadrato.
Rocom, regum.
Rupsit, ruperit.
Sanatei, ad sanitatem (corporis scilicet vel anim ad obedientiam & fi uersio.
Seceiem, segetem.
Secuesint, secuerint.
Secuis, secus.
Sedolom, sine dolo ma
Sei, si.
Seerit, fierit, fuerit.
Sepolcreis, sepulcris.
Sestertios, sestertius, du mis.
Sibei, sibi.
Sient, sint.
Sincolas, singulas.
Singolei, singuli.
Sobicito, subiicito, subst
Sofracia, suffragia.
Sopera, supra.
Superstitebos, superstiti
Soptema, suprema, vltim
Soucis, suis.
Statoleberom, statu libe
Stis, lis.
Struncendam, stringend
Subicere, subiicere.
Suouetaurilia, sacrificium oue, tauroq; fieri soli
Tagit, tangit, tetigerit.
Teminater, termini.
Tibicinebos, tibicinibus
Tienom, tignum.
Tolito, tollito.
Touela, tutela.
Toutor, tutor.
Transduit, tradiderit.
Treuirei, treuiri, tres viri
Tribos, tribus.
Tuod, tuo.
Turbassitur, turbatum fu
Vbei, vbi.
Vecinei, vicini.
Venom darier, venumdar
Verberit, verberarit. (di
Vindicit, vindicarit.
Vinia, vinea.
Virtutis, virtus.
Viueir, viuet, vixerit.
Vnei, vni.
Vnciatio, vnciario.
Vocasit, vocarit.
Vtei, vti, sicuti.

IN DION S-

IN DIONYSII HALICARN.

ANTIQVITATES ROMANAS NOTÆ

FRID. SYLBVRGII.

PAg.1, versu 1, Inscriptionem agnoscit non modo Eusebius De præparatione Euangelica, pag. 483; & Stephanus Byzantius in Ἀρχίση, Αἴκαλον, Καύδιοι, Κωσσύντια, Νέπιες, Ῥαδεννα, Ταρρακίνη, Φερεντῖνοι, & alibi: sed etiam ipse Dionysius in præfatione, dum & nomen suum exprimit, pag. 7, v. 35: & ἀρχαιολογίαν hoc opus appellat, p. 4, v. 17. V. 37, sententiam hanc iisdem prope verbis extulit Aristot. Rhetor. ad Alexandrum, 211, 10 οἱ δὲ λόγοι, τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἔτι πάλαι εἰσὶν οἷον εἰκόνες.

P. 2, v. 3, πᾶς & ἀναγεγραμμένας, pro vulgatis τοὺς & ἀναγεγραμμένους, postulat ipse sensus, & agnoscit cũ Veneto codice, Lapi etiam versio; *quæ conscribuntur historia.* V. 24, post μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας, sequitur in exemplari hic titulus, Περὶ τῶν παλαιῶν ἀρχῶν: itidem; in Gelenii versione, *De priscis imperiis.* Sed cũ illum istũ nec Lapi versio agnoscat, nec ab auctore insertum esse verisimilis sit coniectura, ego tollendum censui. V. 40, ἀπὸ τῶν διαδόχων accipi potest 20 μετὰ τοὺς διαδόχους, post successores, postquam in eorum locum successerunt alii regnorum & prouinciarum administratores. alioqui legendum esset ὑστὸν, & πολλὰς ἡγεμονίας.

P. 3, v. 8, pro μὲν γὰρ Venetus codex habet μέν γε: quod & infra sæpius eadẽ significatione vsurpatur, apud Pausaniam quoq; aliquoties a me notatum. V. 28, Claudius Nero 11, & Calpurnius Piso, consules fuerunt anno ab vrbe condita 747. Sed Dionysii suppurationi duobus annis distat a Plinianam: quod in Chronologia nostra annotauimus. Glareanus. de Dionysii & Liuii dissensione meminit etiam Sigonius Emendationum libro 1, eo capite quod inscribitur, *Mea aduersus Henricum Glareanum in Liuiana annorum summa constituenda opinio defensa.* V. 39, Herodotus lib. 2, vbi de sacerdote Vulcani, qui Sethon Ægyptiis dicitur, verba facit, τριὰς γὰρ ἤδη ἀνδρῶν, inquit, ἑκατὸν ἐπὶ ἐστί. id est, vt Valla vertit, *Tres virorum progenies, centum sunt anni.* Et ante hæc verba, καὶ τοι τεσσεράκοντα μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ, δυώδεκα μέντοι γε ἔτεα: *Nempe trecenta progenies, idem quod decem annorum milia pollent.* Secundum quam supputationem, 33 anni, ac quatuor menses, in vnam ætatem venirent. Quare si hæc est septima ætas, duo enti anni iam elapsi sunt, & hæc septima viuitur ætas. Qui numerus mihi suspectus est: quippe qui vt minimum a secundo bello Punico censetur. Sed lectoris iudicio hęc relinquimus, paulo post eadem de re plura dicturi. Hæc Glareanus. tu vide etiam quæ infra notabuntur ad 120, 47. V. 46, Venetus codex pro χάφω habet participium χάφων.

P. 4, v. 16, Ven. cod. singulariter habet λιά. V. 26, idem Ven. cod. habet πίχλω ἄδικον. sed τύχῃ probat etiam Lapi versio; *casu quodam & fato iniusto.* V. 32, haud scio an hic notet Hieronymum Cardianum & Timæum Siculum, qui multa in Pyrrhi Epirotæ gratiam scripsere parum vere, vt tum Pausanias in Atticis testatur, 139: tum Dionysius ipse innuit infra, 6, 24: & 5, 28.

P. 5, v. 6, Ven. cod. ὠδισῇ. sed ὠδῆσῃ eadem signif. repetitur etiam pag. seq. v. 30. V. 10, idem Ven. cod. ὧν ἡλωμένων: minus congruenter. nostra lectio repetitur infra, 85, 36. V. 21, Lapum quoq; in suo codice habuisse γάδε, satis declarat versio. sed cum eam lectionem non ferãt sequentia, Gelenium nostrum sequi placuit, & pro γάδε reponere οἱ δέ. Camerarius retento γάδε, post σύμπαντες claudit periodum; & mox inter οἱ & ἔσεσθαι interiicit coniunctionem δέ. V. 37, ἀνέγραψε pro vulg. ἐνέγραψε repositũ ex Ven. cod. Seq. v. idem cod. Ven. cum præpos. habet, ἐπὶ κατὰ γάδε διαφόρους. sed nostra ellipsis vsitatior est, & infra repetitur 56, 4. V. 41, Ven. cod. Κίκκιος. sed Κίσκιος non a Lapi tantum versione agnoscitur, verum infra etiã repetitur aliquoties. Seq. v. idem Ven. cod. habet Φοινικικούς: quod etsi infra quoq; repetitur, 126, 33: tamen vulg. lectionem mutare nolui, quoniam & ipsa paulo post, 7, 11, repetitur; & ad Latinam vocem *Punicus* proxime accedit. V. 44, ἀνέγραψε hic quoque pro vulg. ἐνέγραψε repositum ex Ven. cod. vt paulo ante v. 37.

P. 6, v. 4, Ven. cod. πυχεῖν: & mox, τῶν γινομένων. V. 7, idem Ven. cod. ἐπιμένους. V. 9, pro φιλοπονώτατον Lapus legit φιλοπονώτατον, *laboriosissimum*: non absurde. V. 18, ἂς ferri potest, si e sequentibus subaudiatur in fin. verbum ἀποδοῶαι. alioqui legendum fuerit ὡς, vel ὅση, vt pag. præced. v. 4. V. 20, Ven. cod. διαπεύψας ἐν τῷ πῃ. Ex eodem codice seq. v. inserta est inclusa ὑπό. V. 32, idem cod. pro δηθῆναι habet πεφυκέναι: vt seq. pag. v. 4. Inclusa εἰς, quæ mox sequitur, addita est ex eodem Ven. cod. V. 34, hic rursus Plinianam suppurationem duobus sequitur annis, vt paulo ante admonuimus. Ceterũ quod hîc subiungit, *ac deinde tempus illud omne, quod est anni duo et viginti, vsq; ad hoc, Romæ commoratus*, videri poterat legendum *quatuor & viginti*. nam sex sunt Olympiades ab centesima octogesima septima olympiade ad centesimam nonagesimã tertiam, de qua paulo ante mentionem fecit. Verum id leuiculũ est, & multas accipit excusationes. Hæc Glareanus; cuius annotationi posteriori occasionem præbuit, quod Lapus in sua versione omiserat participium μεσούσης. vertit enim, *centesima octogesima septima Olympiade*; quum in Græco sit, ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς τῆς ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος μεσούσης: id est, *quum dimidia pars 187 olympiadis* (biennii scil.) *esset elapsa*: seu, *olympiadis 187 anno secundo*. V. 43, Ven. cod. pro ἃς habet ὅσα: & mox Ῥωμαίων, generio casu. Gelenii versio ibidem duplicem præpositionem exprimit, πρὸς αὐτῶν & πρὸ αὐτῶν. Lapus parum belle vertit; *alia vero ex historiis cunctorum sumens, quicumq; laud. atissimi Romanorũ scripsere*. V. 45, cum Ἀνίας fœmininam terminationem habeat, malim Ἀνίας vel Ἀνιάπης: quemadmodum Verrius Flaccus (initio libelli qui conscriptus est De origine gentis Romanæ) Antiatem se quam Antiam dicere maluit. vel perispomenos scribendũ Ἀνιᾶς, vt Νομᾶς, & similia. infra tamen hoc ipso accentu repetitur idem nomen, 86, 36. Ibidem si Αἰκίνιος malis, vno ν, quoniam Horatius correpta secunda canit, *Rectius vives Licini*, per me licet. Æliorum vero Gelliorũq; (inquit Glareanus) præter alios meminit etiã Cicero De claris oratoribus. Calpurnios puto Pisones, vt ex sequentibus certum est. Hæc ille.

P.7,v.1, Ven.cod. habet χαφᾶς pro χειροχαφίας. V.4, inclusa, addita sunt ex eodem Ven.cod. V.11, Camer. legit Φοινικικοῦ: itidemque supra, 4,15, ἐς Φοινικικοὺς πολέμους: quam scripturam non modo vetus codex illic habet, & vulgati libri repetunt infra, 126, 33: sed etymologia quoque confirmat: quia Carthaginenses vt a Phœnicibus ortum duxere, ita & ipsi Φοίνικες appellantur. verum quum in sequentibus etiam Φοινικὸς aliquoties vsurpetur, & ad Latinã vocem *Punicus* quam proxime accedat, a vulg. scriptura discedere nolui. V.11, pro vulg. ὀγδοηκοστῆς, quod Gelenius quoque secutus erat, reposui εἰκοστῆς, cum Lapo, Camerario, Xylandro, atque ipso Eusebio. eandemq; lectionem probat etiam Glareanus hoc scholio: Polybius (inquit) lib. 1 ait Romanos primum mare ingressos Olympiade centesima vicesima nona. Rursus igitur hæc Dionysii supputatio duob. annis discrepat a Polybio & Plinio, vt iam bis diximus. Hæc Glar. V.19, ἑκάσης pro vulg. ἕκαστος repositum ex Ven.cod. V.22, Ven.cod. ἐχ ὀπίσω. V.25, ἃς agnoscit etiam Lapi versio. si quis tamen εἵας malit, per me liberum erit. Seq. v. Ven. cod. παραμαπυσάμενοι. Ἀτθίδων vero quos auctores intelligat, incertum est. Philochoro Atthidis libros tribuit Eusebius in Chronico: & Pherecydem Atheniensem περὶ τῆς Ἀττικῆς ἀρχαιολογίας edidisse libros decem, Αὐτόχθονας inscriptos, auctor est Suidas. itidemque Pausanias Phocicis 32 3,15, Androtionis Ἀτθίδα συγγραφὴν citat. ipse vero Dionysius infra 50,24, Phanodemi Ἀττικὴν ἀρχαιολογίαν allegat. V.32, Ven. cod. ἀμφισμασιν: sicut Lapus quoque vertit; *in historicis certaminibus.* V.36, in exemplari post ἄρχομαι δὲ ἐνθάδε, legitur hic titulus, Ἀρχὴ τῆς ἱστορίας: *Initium historiæ*: quem ego cum Lapo prætermisi, nec ab auctore, sed ab alio quopiam insertum existimo. V. 46, Ven.cod σωμήρους.

P.8, v.3, pro Αἰεις, quod mox repetitur v.10, Strabo & Ptolemæus habent Λεῆες, penultima diphthongo. Sic Virg. Æn. 11, *Tum Lirim Pagasumq; super.* V.5, pro Ἀπεννίνων, quod infra etiam legitur 11,34; apud Strabonem inuenies Ἀπεννίνων, 256: itidemque nominandi casu Ἀπεννῖνα ὄρη apud eundem Strab. & Ptolemæum: nec non apud hunc ipsum auctorem nostrum infra, 182, 46. Dionysius Alexandrinus in sua Periegesi vocat Ἀπέννια: quod agnoscit etiam Stephanus Byzantius. V.9, Ὠσίας per ω scripsi cum eodem Stephano: & scripturam eam requirit Latina nominis etymologia: quam Strabo quoque luculenter his verbis exprimit, 242, τὰ δὴ Ὦσία ἐστὶν ὄπιθεν τῆς Ῥώμης: & clarius infra Dionysius noster 183,30. V.10, pro Μιντύρνα apud Stephanum Byz. est Μέντυρνα, cum gentili Μιντυρνάτης, ex Dionysii decimosexto. V.14, pro αὐτᾶις auctor aliud videtur scripsisse: incertum an συχναῖς. cum ea sane lectione facit quod Plin. refert lib. 3, cap. 5, de antiquo Latio; *Colonis sæpe mutatis tenuere alii aliis temporibus; Aborigines, Pelasgi, Arcades, Siculi, Aurunci, Rutuli.* Venetus cod. habet διὰ τᾶς αὐτᾶς. nec multo aliter Lapus vertit; *permanseruntq; in eis sedibus, nondum obscurati aliis, sed iisdem homines ipsi appellati nominibus.* Verum ea lectio videtur parum consentanea. V.19, Si tres ætates in singulos centenarios coniecerimus, vt ex Herodoto paulo ante ostendimus: deinde si Roma quadringentis triginta duobus annis rebus Iliacis posterior est, vt ipse auctor postea dicturus est, legendũ videtur hoc in loco non *sexdecim ætatibus*, sed *tredecim.* alioqui ex hac supputatione *ætas* apud Dionysium haberet annos 27. quod haud scio num quisquam ita ferrit. Certe ab initio Pompilii, ita vt Herodotus vsi pat ætatem hic noster auctor. Hæc Glareanus: tu de etiã quę infra ad illum ipsum locum notabunt 120,47. V.28, articulus τὸ abest a Ven.cod. V. Ven.cod. λαεόντες. V.34, Ven.cod. πειπαί. sed τε'πα gnoscit etiam Lapi versio; *tertiaq; a terra completur Alpes.* V.37, Lapi versio habet πεσοζωνιὰς: ex q suspicari licet duplicẽ in codicib. scripturam exsta πεσοπγόνους & πεσοπγωνὰς: quod posterius ad γωνὰς proxime accedit. V.43, Ven.cod. Λεοῤῥ γλιας: per ram, vt satis declarant sequentia. In eodem pro ς τοῖς legitur αὐτᾶς: non absurde. V.45, Henr Steph nus (lib.2, schediasmate 3) annotat se inter ceteras mendationes sui codicis margini post paternam e tionem ex cõiectura adscriptas, pro hoc quoq; δῆλα repetisse Λελέγων. quam scripturam hoc confirm argumento. nam vt Dionysius hoc loco Λελεγας pellatos tradit τοῖς αὐτόχθοσι καὶ μιγάδας, καὶ μηδέμιαν βεβαίως ὡς πατρίδα κατοικοῦντας, ita Eustathius ap Homerum Λέλεγας nominatos scribit δῆλα τὸ ζυμπε εἶναι ἢ μιγάδας, seu δῆλα τὸ ἐκ πολλῶν ζυμιγλῦσθαι ἐθνῶν. Sir liter idem Eust. ex Strabone refert, τοὺς Λελέγων πλούτους ζυγκαταμιχθῆναι Κίλιξι, καὶ ζυμμεῖναι δ' ὁμοι πίαν, quippe qui perinde vt Cilices essent ληστρικοί. idem Strabo lib. 13, testatur eos ἅμα τοῖς Καρσὶ σπα μένους, καταμεμιχθῆναι εἰς ὅλων τ' Ἑλλάδα. Attamen V quoq; codex habet δῆλέγων: vt etiam Lapus vertit; *queretur itaq; secundum hos, nihil differre Aborigi gentem ab eis quos ita vocabant prisci.* Porro vt Aborigines quibusdam dicti videntur quasi aber gines, ita in Origine gentis Romanæ iisdem pro verbis legimus: *Alii volunt eos, quod errantes ille nerint, primo Aberrigines; post, mutata una littera, tera adempta, Aborigines cognominatos.* Ad Lele vero etymologiam referri possunt quæ ibidẽ dei dem citantur ex Sallustio: *Cumq; his Aborigines, nus hominum agreste, sine legibus, sine imperio, libe atq; solutum.*

P.9, v.7, Ven.cod. τ' Ῥωμαϊκῶν: non male. V. ωῶν additum ex eodem cod. Ven. & infra repetit 49,16, 19:77,24. V.23, Vt sub oculos veniat h. genealogia, qua non aliud magis lectoris spectũ bat animum, in hunc ordinem digessimus:

Ægeus — Phoroneus
Lycaon — Niobe —— Iupiter
Deianira — Pelasgus
Lycaon alter
OEnotrus.

Hic clare app ret quomodo OEnotrus quintus sit ab Ægeo ac Ph roneo. Hæc Glareanus, cum Lapo scribens *Ægei* pro *Æzeus*: de quo nomine plura dicentur paul post. V.27, Apollodorus Lycaoni patrem quidei eundẽ tribuit quem Dionysius, Pelasgũ scilicet; sc matrem Melibœam; secundũ alios, Cyllenen nym pham. Ceterum quod subiicitur, (inquit Glar.) *dec & septem ætatib. ante Troiam obsessam*, rursus cõuin cit, ætatem lõge pauciores habere annos apud Dio nysium quã apud Herod. ni codices fallant. De OE notri vero in Italiã migratione meminit etiã Paus nias in Arcad. 238,14. V.42, Ven.cod. ἐκβιβάσαι. sed ἐκ βιβάσας agnoscit etiã Lapi versio; *populũ suũ deportã*

P.10, v.8, & οἰκήσεως retineri potest, & οἰκήσεως pr eodem reponi. V.12, de Æzeis nihil vspiam reper quare suspicari liceat pro Αἰζεῖς & Αἰζεοὶ scribendu esse Ἀζὼ & Ἀζῶες: vel Dorico more, Ἀζὰ & Ἀ ζᾶες. nam Pausanias & Stephanus Byz. tradunt A zanem fuisse Arcadis ex Eratone nympha filium, &

regio

regionem illi a patre assignatam, nominatam fuisse Azaniam, subditosq; Azanes. V.31, παλαιοπίροις pro vulg. παλαιοπίροις agnoscit cum Ven.codice, Lapi quoque versio; *conditores antiquissimos*. V.34, legendū vel Ξενοφάϊος, vel Ξειοφάϊω: Ionice vtrumque: sed illud, perittosyllaborum; hoc, isosyllaborum more. V.38, inclusa ἀν, addita est ex Ven.cod. V.23, Ἰταλήπης pro vulg. Ἰταλῆπης repositum ex eodem cod. Ven. V.45, idem Ven.cod. habet χόμιοι, omissa præpositione ἐν χόμῃ. V.46, τῶ Ἀθλωαίων agnoscit etiam Lapi versio: sed Gelenius maluit τὸ Ἀθλωαῖον. ferri vtraque lectio potest: cum itidem Suidas hunc Pherecydem Atheniensem fuisse tradat, ac decem libros scripsisse περὶ τῆς Ἀττικῆς ἀρχαιολογίας.

P.11, v.1, ὧδε infra quoque sic vsurpatur, 20, 25: & inuerso ordine, 22, 31. V.13, posterior hic Pherecydis locus erat mancus in vulg. ed. cuius expletio debetur Venetæ & Romanæ bibliothecæ. atq; adeo lectionem istam probant quæ supra narrātur, 9, 40. V.10, τε addita ex Ven.cod. Seq.v. ἠῶες pro vulg. γεγώνει repositum ex eodem cod. Ven. V.15, Κρηλικὸν agnoscit etiam Lapi versio; *Pelasgam quidē nationem & Cretensem*. V.22, Camer. pro vulg. ἔστιν ὧς reposuerat ἔστιν ἅ. ego cum Ven. cod. malui ἔστι ὦν. posses etiam legere ἔστιν ὅσιον. Porro vt mox sequitur, Aborigines dictos videri ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκήσεως, sic in ib. De origine gentis Romanæ legitur; *Quidā tradunt terris diluuio coopertis passim multos diuersarū regionū in montibus, ad quos confugerant, constitisse: ex quibus quosdam sedem quærentes, peruectos in Italiam, Aborigines appellatos; Græca scilicet appellatione, a cacuminibus montium; quæ illi ὄρη vocant*. Sed aræ etiam duæ nominis rationes expositæ supra, 8, 35, 2. V.24, quos Dionysius hic ὑποφακίους vocat, eos Plutarchus in πολιτικοῖς παραγγέλμασι nominat ὀβελίας: eodemq; modo Aristoph. in Vespis. Sic tertiā Atheniensium πάξιν, quam idem Plutarchus & scholiastes Aristophanis πέδιες appellant, Suidas nominat πέδιλα: idem παβάλιες Dionysii & Plutarchi, vocat παβάς. Ven.cod perpetā habet παβαλάς. V.33, Ven.cod. ἀφορισθείσης: melius. Seq.v. idem V.cod habet Ἀπιν: de qua scriptura supra quoq; dictum est, ad 8, 5. 35, cognomen hic præpositum est, vt cum alibi sępe, tum supra, 3, 31, Πίσωνα Κηπιώνιον. legitimus appellationis ordo iuxta Romanum morem est, *Marcus Terentius Varro*. Nota etiam Βάρδων per β hic scribi; in alibi, & quidem sæpius, scribatur per π. qđ scripturæ genus probāt quæ ipse auctor infra tradit (16, de Æolico digammate, seu v consonāte. Præterea hic citantur Varronis Ἀρχαιολογίαι, ita etiam apud Ionium Varronis Scenicæ origines; item Aborigines, περὶ ἀνθρώπων φύσεως, & libri De antiquitate humana. V.41, Nomina illa quam bene habeant, certo scire non potui. neq; enim ea sunt apud posteriores. Voluit etiam quosdam ex professo vetera tractantes: sed mirum silentium est de his omnibus. quod tamen mirum videri non debet. nam & Dionysii tempore hæc prisca erant; & nos etiā commentatiū non scribimus. Hæc Glareanus: quibus addam quæ mihi licuit inuestigare. Pro Τελεβόλα ergo legit apud Ptolemæum Τελεβόλα, apud Strabonē Τρηβέρα, apud Plin. *Trebula*, cum gentili Trebulani. quo modo etiā Fulvius Vrsinus testatur in veterib. inscriptionibus legi Trebulam, & Trebulanos Mutuscanos. Pro Οὐτόσκα vero, cum in Vaticano codice sit Συεσβόλα, vt refertur idē Vrsinus, haud leuis coniectura est, veriore lectionē esse Συεσσόλα, *Suessula*. Plinius sane lib. 3, c. Suessulanos & Trebulanos in Falerno agro collocat. Quin etiam cum idem Plinius aliquanto ante dicat, *haud procul adspectante monte Vesuuio*, suspicari aliquis possit, Vesuuium ibi a Plinio nominari Dionysii nostri Ceraunios montes. in Italia enim nullos mōtes Ceraunios agnoscit Plinius. Pro Σάϊν quoq;, vel (vt Ven.cod. habet) Σάνα, auctor fortasse scripsit Σοάϊα. Ptolemæus certe Σουάϊαν agnoscit, & Plinius Suanenses; vterq; prope Saturninos. Forsan etiam Μηφύλα, vel (vt idem Venetus habet) Μιφύλα, est Plinii Medullia. is enim loco iā citato, prisca Latii oppida recensens, *Crustumerium*, inquit, *Ameriola, Medullia, Cornicul ū, Saturnia, vbi nunc Roma est*. & Μεδυλλείας ac Μεδυλλίων crebra in sequentib. mētio est, at Meuaniā & Meuanienses idē Plin. l. 3, c. 14, Vmbrię tribuit: & mentio eiusdē oppidi etiā apud Statiū li. 3 Syluarū; vbi canit, - *nec si vacuet Mauania valles*.

P.12, v.2, nota hic Μηφύλης, quum pag. præced. v. 44, dicat τῆς Τελεβόλας, & infra lib. 6, τῆς Κοιεβόλας. quomodo etiam Diodorus Siculus dicit πολιὸν τὴν Ὑγέλας, & ἐκ Γέλας. atq; adeo Stephanus Byzantius diserte adnotat, a Γέλα genitiuum esse Γέλας: Γέλης vero vsurpari ab Ionibus. Sequens Ὀρσίνιον forsan est Strabonis & Ptolemæi Κορφίνιον. quodsi Μηφύλα esset Plinii Meuania, Ὀρσίνιον esset eiusdem Vrbinum: nā vt Meuanienses, ita etiā Vrbinates in Vmbria collocat. V.5, pro πάφροι Ven.cod. habet πάφροι: qđ agnoscit etiā Lapi versio; *& fossæ quadā veteris magnificētiæ*. V.9, pro Ἰσείας Lapus legit Ἰσίας, Gelenius Σιλαρίας. verū fortasse Ὑλησείας: quia Strabo Valeriam viā a Tiburе deducit, & in ea Latinas vrbes ponit Valeriā, Carseolos, Albam. De monte Coreto vel (vt Gelenius cū Lapo scribit) Corito, nihil inuenio. Pro Κορσύλα Ven.cod. habet Κέρσυλα. Plinius lib. 3, vt Meuaniēses & Vrbinates, ita etiā Carsulanos in Vmbria collocat: Carseolanos vero idē Æquiculanis tribuit, in quarta Italiæ regione. De Issa insula nihil meminit Plinius, nec alii: sed Maruuios tamen agnoscit idem in quarta regione Italiæ; in qua ponit etiā prædictos Corfinienses, Albenses, Carseolanos; item Reatinos, & Trebulanos. V.16, rectius forsan transposito verborum ordine, ὁδὸν πᾶσι λατ. vt Lapus quoq; vertit; *in Latinam viam eundo*. Pro Βαπία Gelenius cum Lapo Vatiam posuit. mihi de neutra quidquam cognoscere licuit. at Batum & Batinū flumina agnoscit Plinius: illud, non procul a Bruttio litore; at Batinū longius, in quinta Italiæ regione. V.18, Μαπλώη p vulg. Μαλώη (quod Lapi etiam versio habet) e Vaticano codice reponere libuit, qa terminationē habet paulo magis cōsentaneam. V.22, Ven.cod. ὑπὸ δρυός: parum conuenienter. V.25, in Lapi versione est; *Græci δρυοκολάπλω vocant. sive δρυοκολάπλω*. quorū posterius quū Glareano suspectū sit, pro eo mauult δενδροκολάπλω, vel cū Erasmo Roterodamo ἑρυοκολάπλω. V.28, vide infra 113, 4. V.36, pro Κοπυλία Ven.cod. habet Κοπυλιανοί. Latini leui mutatione Cutiliam & Cutilienses dicunt.

P.13, v.5, post ἑδεῖος δεύτερον in exemplari sequitur hic titulus, Δευτέρα τῶν Ἀβοριγίνων οἰκήσεις, *Secundæ Aboriginum sedes*. eum ego cum Lapo velut adulterinum prætermisi. V.17, li eundem verborum modū velimus, vt syntacticæ leges exigunt, pro ἐξιώσεγκεν reponendum fuerit ἐξιέγκει. eo enim modo præcedit λάβοιεν, & sequitur ὀπτήσαιτε. Similis historia de Samnitib. narratur a Strab. lib. quinto extremo, p. 272. V.43, aut tollendus articulus τῆς, aut distinctio transponenda post χῶρας. priori lectioni patrocinātur q infra legūtur, 21, 5: 34, 28. V.45, Antemnas, Tellenen, Ficolēses, & Corniculū oppidū agnoscit etiā Plinius:

at de Corniculis (siue Corniculanis) montibus nullam facit mentionem. Ficuleatum meminit Varro lib. 5 De lingua Latina: & viæ Ficulēsis, cui post Nomentanæ fuerit nomen, mentio est apud Liu. lib. 3. Sed quemadmodum hic Φικολνέους legimus, ita Sigonius apud Liuium mauult *Ficulnensi*. Apud Plinium quoq; ista est scripturæ diuersitas. nam bis apud eũ *Ficolenses* inuenio, lib. 3, c. 5 & 12; & semel *Ficulnea*, cap. 5. quanquã ibi quidam codices non Ficulneam habent, sed Ficanam.

P. 14, v. 1, pro Σικελιῶν Gelenius in sua versione posuerat *Siculetum*. Lapus vertit; *pars quædam vrbis, Siculiensis vocatur*. Infra, initio lib. 2, 77, 16, dicit, ἐν οἷς καὶ πόπωνα ἃ ὀνόματα Σικελικὰ λεγόμενα.

P. 15, v. 1, forsan rectius Κελάσω. nam Criasum quintum Argiuorum regem agnoscit Eusebii Chronicon. V. 13, Σπινῆτα Plinius vocat Spineticum ostium, & vrbem Spinam: Strabo quoq; vrbem Σπῖναν, & ciues Σπινήτας; Stephanus Σπινάτας, vt Βεμβινάτας. Idem Steph. Σπῖνον fluuium memorat. V. 36, pro πολισμάλια Lapus diuise legit πόλιν μαλίαν, vt indicat versio: *vrbemq; Vmbrorum quandam Matiam ceperunt*. ego, etsi Matinos & Mateolanos in secunda Italię regione ponit Plinius lib. 3, c. 11: tamen a vulg. lectione non puto discedendum. V. 45, pro ἀδειδυσμένῳ legit Turnebus Aduers. lib. 20, cap. vltimo, ὠδειδυσμένῳ: sicut videlicet supra, 13, 1, de hac ipsa insula dicit idem Dionysius noster, δίνῳ πῆς αὐτῷ ἄλλοτε κατ' ἄλλους ἔπεις πῆ πινύμαζε. sed vtraque scriptura retineri potest. nam vt Theophrast. in Problem. collect. dicit τὰ ὠμὰ ὠὰ ἃ ἀδειδιεῖται, 361, 7: ita Cassius (350, 12) ζυμωδειδυόμενον πῷ βολβῷ πὸ κολλύριον. atq; adeo apud Alex. Aphrod. 327, 22, vbi vulg. ed. habent τ' εἰσέφλον ὠδειδιεῖται παῦε, vet. cod. scribit πειδιεῖται παύτη.

P. 16, v. 2, pro Μάμιος, quod Lapus etiam habet, mauult Glareanus Μάμιος, seu Μόμμιος: vt intelligatur de L. Mummio, qui ob Corinthi euersionem & deuictos Achæos Achaici cognomen inuenit. Sed quid si verius sit Μάλλος, *Manlius*? Manlii mathematici meminit Plinius lib. 36, c. 10. V. 5, malim Σαπρίνον: vt supra 10, 10, ἐσπέριον Ἰτηλίαν. V. 8, Κρονίδη agnoscit etiam Stephanus in Ἀβοριγῖνες, & Lactantius De falsa relig. lib. 1. at Macrob. Saturn. lib. 1, c. 7, legit ἄδη. Libet ipsa Macrobii verba hic referre; quia Dionysii locum & confirmant & illustrant. *Nec illam* (inquit) *causſam quæ Saturnalibus assignatur ignoro, quod Pelasgi, sicut Varro memorat, quum sedibus suis pulsi, diuersas terras petissent, confluxerunt plerique Dodonam; & incerti quibus adhærerent locis, eiusmodi accepere responsum. Acceptaq; sorte, quum Latium post errores plurimos appulissent, in lacu Cutiliensium natam insulam deprehenderunt. amplissimus enim cæspes, siue ille cõtinẽs limus seu paludis fuit, coacta compage, virgultis & arboribus in siluæ licentiam comptus, tractãtibus per omne mare fluctibus vagabatur: ut fides ex hoc etiam Delo facta sit, quæ celsa montibus, vasta campis, tamen per maria migrabat. Hoc igitur miraculo deprehenso, has sibi sedes prædictas esse didicerunt: vastatisq; Sicilienſibus incolis, occupauere regionem, decima prædæ secundum responsum Apollini consecrata, erectis Diti sacello, & Saturno ara, cuius festum Saturnalia nominauerunt. Cumque diu humanis capitibus Ditem, & virorum victimis Saturnum placare sẽ crederent, propter oraculũ in quo erat,* Καὶ κεφαλὰς ἄδη, καὶ πῷ πατεῖ πέμπτε φῶτα: *Herculem ferunt postea cum Geryonis pecore per Italiam reuertentem suasisse illorum posteris, vt faustis sacrificiis infausta mutarent, inferentes Diti non hominum capita, sed oscilla ad humanam effigiem arte simulata; & aras Saturnias non mactando viros, sed accensis luminibus excolentes: quia non solum virum, sed & lumina φῶτα significant. Inde mos per Saturnalia missitandis cereis cepit.* V. 21, Dionysii opinio, Veliam scilicet antiqua consuetudine dictã pro Helia, sicut Γελέη pro Ἑλέη, confirmari potest etiã Plinii loco non absimili, qui lib. 3, c. 16, *Dein* (inquit) *Volane, quod ante Olane vocabatur*. eadem q; Æolici digammatis vsurpatio euidẽter perspicitur etiam in vulgaribus quibusdam & quotidiano vsu tritis vocabulis. nã vt *Velia* ex Ἕλια factũ, sic *Vesta* & *Vespera* ex Ἑστία & ἑσπέρα: & vt *Volane* ex *Olane*, sic *Vis*, *Ver*, *Vestis*, *Vinum*, e Græcis ἶς, ἦρ, ἑσθής, οἶνος. Vnde etiam manifestum est, quod Glareanus & Erasmus tradiderunt, Æolicum digamma eundem apud Græcos habuisse sonum quem apud Latinos v consonas, & apud nos Germanos W. V. 42, pro Καιρηπανοὺς apud Strab. legimus Καιρεπανὲς per ε in secunda syllaba: apud Steph. Byz. vtroq; modo. Priorem scripturã per η confirmat hic Virgilii versus Æn. 10, *Qui Cretę domo, qui sint Minonis in aruis*. De Καῖρε autẽ ex Χάιρε transnominato vide Strabonem & Stephanum. Sequentia oppida, Pisas, Saturniam, Alsium, agnoscit etiam Plinius. At pro Φασκένιον apud eundem Plinium est *Fescennia*. A Falerio (quod Strabo etiam, Ptolemæus & Stephanus Byz. agnoscunt) apud eundem sunt *Falerienses*.

P. 17, v. 19, exẽplar habet Αὐρωνίασις: quod agnoscit etiam Lapi versio; *Abronissos*. Sed Αὐρώσκους, siue Auruncos, Italiæ incolas, memorant præter Plinium etiam Glossaria: & vt Dionysius infra, lib. 6, narrat Seruilium de Auruncis obtinuisse victoriam, ita Liu. lib. 2, Auruncos ab eodem fusos refert. eosdemque Auruncos e Capitolinis etiam fragmentis citat Sigonius. V. 28, pro Ποπιλίας Lapus habet Πομπίας, idemq; sequitur Glareanus. apud Ptolemæum legitur Φόρος Ποπλίου, nõ sine mendo, vt arbitror. Forum Popilii agnoscit Plinius in octaua Italiæ regione, lib. 3, c. 15: & forsan pro *Foropopulienses* apud eundem Plinium cap. 5, eiusdem libri, legendum est *Foropopilienses*.

P. 18, v. 4, pro ἱερομένης legendum est ἱρωμένης, vel ἱερατευομένης. V. 8, pro Αὐσονίων paulo post dicit Αὐσόνων, v. 13. V. 21, σφατῶν agnoscit etiam Lapi versio; *exactos ab OEnotricis Vmbricisq;* (sic enim habet, non *Opicisq;*) *exercitibus*. Sed vereor ne repositio Σικελοὶ pro σφατῶν, sic legendus sit locus; βιαζόντας ὑπό τε Οἰνώτρων καὶ Ὀπικῶν, Σικελοὶ ἠγεμόνα σ' ἐποίκιος ποιησαμένους. & in versione Latina; *tantum dicit Siculos ab OEnotris & Opicis vi exactos esse, creatoque colonię duce Siculo, emigrasse*. id sane colligi potest ex eiusdem Antiochi loco qui supra citatur, 10, 41. V. 37, locus hic citatur ab Eusebio De præpar. Euang. lib. 4, c. 17: iisdem propemodum verbis. Diuersitates quæ sunt alicuius momenti, paucis adnotabo. V. 43, pro ἐκπύρε, Euseb. habet compos. ἐξεκπύρε.

P. 19, v. 35, pro δικαπύστως, Euseb. habet δικαπώστως. quod etsi æque vsitatum est, tamen nostrum retineri potest, quia infra quoque, 33, 8, legimus δικαπύστες χρημῶν. V. 39, ἐπαναστάσις habet Eusebii quoque editio, & repetitur seq. pag. v. 6. attamen fermo adleuerare ausim Dionysium scripsisse ἀπαναστάσεις, *migrationes, secessiones*: vt Lapus quoq; vertit. V. 45 pro ἀπελαυνόμενοι Lapus habet ἀπελαυνομένων: non absurde. Mox verbum ἐξηλείφθη legitur etiam apud Eusebium, sed interpretes videtur maluisse ἐξελείφθη, ab ἐλείπω

λιω. V.43, pro πρῶτοι Euseb. habet πρῶτον: & mox, οἱ πάντες μετασαίτες ἐξ Ἰταλίας. V.47, pro ὅσα ἔτη, E. habet ἐπὶ ἔτη. sed nostra lectio Eusebianæ posthabenda non est, præsertim cum infra repetatur, 2,27.

P.20, v.3, δῃλαδόντων agnoscit etiam Lapi versio; *occultas seditiones veriti.* alioqui existimarit aliis legendum esse δῃλαχόντων. V.6, ἐπαναστάσις legitur etiam pag. præced. v.39. sed procul dubio vetus vtrobiq; est ἀπαναστάσις, *secessiones*, vt Lapus quoque vertit: & ἀπανίσασθαι in hac emigrandi significatione supra vsurpatum aliquoties. V.8, τὰ πολέμια pro τὰ πολεμικά, in sequentibus vsurpatur plus quinquagies. V.24, Thucyd. locus exstat lib.4, pag.156, vbi pro istis, αἳ οἰκεῦσιν ἀνθρωποι δίγλωσσοι, plenius legitur, αἳ οἰκεῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων δίγλωσσων: & mox, καὶ πρὸς Χαλκιδικὸν ἐνὶ βραχύ, τὸ ὄρος. & rursum in eodem loci, Τυρσηνῶν οἰκησάντων. V.37, pro ἐπὶ rectius forsan legemus ὑπό. nisi forte significet *sub eo regnante*. cuiusmodi ambiguitas est etiam pag. 22, v. 22: & pag.18, 1. Achaiæ vero appellationem Pausanias non tam late in Achaicis extendit, 205, 20. Sed videtur hic Dionysius Romanum loquendi morem secutus: de quo idem Pausan. 222, 18, καλοῦσι γὰρ Ἕλληνες, ἀλλ' Ἀχαΐας ἡγεμόνα οἱ Ῥωμαῖοι· διὸ καὶ ἐγὼ Ἕλληνας δ' Ἀχαιῶν πάντα τὸ Ἑλληνικὸν προσηγόρευσα. alia Achaia est de qua supra, 14, 30. ea discriminis caussa solet appellari superior; Peloponnesiaca vero, inferior.

P.21, v.3, de Κοθωνία nihil inuenio: Lapus & Genius pro ea substituerunt Cortonam ex Ptolemæo & Plinio: quorum ille Κόρτωναν, hic Cortonenses memorat, vterq; in mediterraneis Tuscorum oppidis. Liuius lib.6, Cortuosam & Contenebram Etruscorum oppida vi capta diruta q; narrat. Stephanus Κρότωνας, & inter has Tyrrheniæ memorat opolin, de qua hic sermo est. V.5, in exemp. ἔπυχον distinctio est: quasi ἔπυχον hic positū sit pro composito ἐπέπυχον: sicut apud Paus. 18, 26, στρατὸς προσελθὼν (vel προσελαύνοντες) τὰ πολέμια ὁπόσοις ἐπύχοιεν. nanscendi videlicet significatione. sed nostra lectio multiplicior est, & ἔπυχον ἔχοντες periphrastice pro ἔχον sumpsimus. Idem paulo diuersis verbis narratur supra, 13, 43. V.20, in Μηϊονία & Μηίονες Ionicum vel e vernaculo idiomate, vel ex Ionico alicuius scriptore, Herodoto aliove, retinuit. Communis lingua Μαίονας & Μαιονίαν dicit. V.20, de Μαῖης pro vulg. Μάσνης repositio, dicetur paulo post. V.25, γηγυῆς pro vulg. γηγυσῶν repositum ex interpretibus. Gelenius enim Latine vertit *Terrigenæ*; Lapus autem retinuit Græcum *Gegenis*. Venetus cod. in trib. a nostro discrepat. primum enim pro Συλαπίεα Τύλις habet vnam vocem θρασύλις. deinde Ἀλίλη sine aspiratione scribit. tertio pro Ἀσίλη habet Ἀσίλη. nec multo diuersam lectionem habuit Lapi codex; vt versio eius indicat; *Cotyi vero ducenti Alicen filiam Thrassyli Gegenis filii, duos fuisse filios, Asiē & Atym.* V.28, Ven. cod. καταλαβεῖν, pro καταλαβεῖν. Lapus vertit *suscepisse*. sed conuenientius *accepisse*. V.32, Vatic. cod. habet Μαίνεω: vulg. libri Μάσνεω: itidemque paulo ante, v.22, Μάσνλω. quam posteriorem lectionem agnoscit etiam Lapi versio. ego Herodoti editiones sequi malui, apud quem hic locus exstat lib.1, pag.25: præsertim cum & Strabo lib.7, 344, Μαίλη visitatissimum in Phrygia virilis sexus nomen fuisse confirmet. Μαίνεω autem Ionice flexum vt Γύγεω, & infra Λινέεω (38, 46) & similia. In eodem Herodoti testimonio post ἔφηται desideratur coniunctio ὡς, & verbum γένηται post ἐκούσιος. Periphrastice quoque, Ἄνυς παῖδες οἱ ἐκ Τυρρηνῶν, dictum pro Ἄνυος παῖς ὁ Τυρρηνός. quod Gelenius non videtur animaduertisse. V.42, pro τὸ μὲν, & τὸ δὲ, opinor rectius legi posse τὸς μὲν, & τὸς δὲ, s. κλήρους.

P.22, v.22, ἐπ' ἐκείνων ferri potest: vt sub illorum imperio hæc mutatio facta intelligatur; sicut paulo post, v. 33, ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος. si quis tamen ἀπ' ἐκείνων malit cum Gelenio, non magnopere refragabor. aliis sane multis in locis ἐπὶ pro ὑπὸ manifeste posita est: nescio auctoris ne voluntate, an librariorum incuria. V.24, pro Τορύβη Lapi codex habuit Τοσίβη, vt indicat versio. Eadem scriptura est apud Annium Viterbiensem in Myrsili libello de bello Pelasgico, cap.4: vbi & ipse tradit a geminis Atyis filiis, Lydo & Torebo, Lydos & Torebos in Asia populos esse denominatos, in nullo penitus differētes nisi quadam prolatione, & quidem parua, vt Dores & Atticos. Apud Stephanum Byz. hæc gemino ρ scribuntur. Τόρρηβος, (inquit) πόλις Λυδίας, ὑπὸ Τορρήβου τοῦ Ἄτυος· τὸ ἐθνικὸν, Τορρήβιος· καὶ θηλυκὸν, Τορρηβίς. V.34, de Spinete seu Spino fluuio, & ostio Spinetico, dictum supra; ad 15, 13. Ἰονίῳ vero mox legendum esse, non Ἰωνικῷ, vt in exemplari est, perspicitur non tantum ex eiusdem pag.15 v.9; sed etiam ex pagina 9, v. 21 & 36. Seq. ver. ταῖς νῆας Ionice dictum est pro ταῖς ναυσῖ, vt supra, 15, 9.

P.23, v.3, barbaris hoc tum aliis accidisse, tum Persis & Parthis, adnotarat in suo codice Cuiacius. V.18, Herodoti locus exstat lib. 1, pag. 13. sed ibi pro Κροτωνιᾶται & οὐδὲ δῆμοις, legitur Κρηστωνιῆται & δαμοῖσι: necnon articulus οἱ præpositus est nominatiuis Κρηστωνιῆται & Πλακιληνοί. Ad οὐδαμοῖσι sane quod attinet, rectius illud est procul dubio quam οὐδὲ δῆμοις. Sed Κρηστωνιῆται Glareanus improbat; itideq; pro Κρηστῶνα legendum existimat Κρότωνα, quum Herodotus loco iam citato scribit, Πελασγῶν τῶν ἐπὶ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων. Κρότωνα certe Dionysius constanter hanc Italiæ vrbem vocat, itidemq; alii: & Κρηστὼν siue Κρηστώνη ciuitas est Thraciæ cū apud alios, tum apud ipsum met Herodotum.

P.24, v.11, post ἀσαφέστερον subaudiendum est Τύρσκους: qd per τ legitur etiā apud Stabonē, Ptolemæū, alios: ac belle huc quadrant Strabonis verba, 242, οἱ Τυρρηνοὶ πρὸς τοῖς Ῥωμαίοις Ἐτρούσκοι καὶ Τύρσκοι προσαγορεύονται: & hæc Plinii, lib. 3, c. 5, de Etruria loquentis; *Vmbros inde exegere antiquitus Pelasgi: hos Lydi, a quorum rege, Tyrrheni; mox a sacrificio ritu lingua Græcorum Thusci* (vel potius Θυσκόοι) *sunt cognominati.* Ibidē Θυσκόους habet etiā Lapus: alioqui malim syncopatū Θυσκόους: quippe quod ad Tuscorum appellationem accedit propius: præsertim quum per eandem syncopen apud Græcos Θυσπολίαι legatur pro Θυοσπολίαι siue Θυηπολίαι, & apud Latinos thus, factum ex Θύος. quinimmo in hoc ipso *thus* quidam aspiratione detrahunt, vt Tuscus sine aspiratione scribi in tabulis Capitolinis & veteribus libris testatur Sigonius. Dicuntur autem θυσκόοι siue Θυοσκόοι, vel a victimarum & suffimentorum incensione, a θύος & κάω: vel a victimarum & suffimentorum inter sacrificandum rimatione ac consideratione, a θύος & κοέω quod est νοέω. Simili modo Αἰθροσκόους olim accuratiore vocabulo nominatos fuisse Etruscos, non aspernanda est Iani Parrhasii coniectura. nam aeria quoq; templa fuerunt ab Etruscorum auguribus obseruata. V.14 pro *Rasena*, Annius Viterb. legit *Razenus*: & ab eo Razenos Beroso dici Tyrrhenos, asseuerat. Forsan & Rauenna nomen ab his Rasenis siue Razenis accepit; licet apud Strabonem quidam a Thessa-

lis conditam hanc vrbem velint. V.17, si διεδείξαντο malis, ita scilicet vt Latini *designare facinus*, per me licet. V.33, Καρμένταν est etiam apud Plutarch. in vita Romuli, & in Romanis quæstionibus: sed apud Virgilium & Ouid. *Carmentis*: itidemque in lib. De origine gentis Romanæ. V.42, pro Ἄρεος supra bis habuimus Ἄρεως, per ω: more Attico.

P.25, v.7, rectius κατὰ πεοίκ. V.11, vt Arcadicum Palantion pag. præced. v.28, vno λ scribitur, ita hic Romanum Παλλάντιον, & Euandri filius Πάλας. infra tamen, 31,7, gemino λ τὸ Παλλαντίῳ. quam posteriorem scripturam agnoscit Pausanias in Arcad. 273,17: vbi hanc ipsam historiam attingit. χρόνῳ ὕστερον (inquit) μεταθέσει τὸ ὄνομα, ἐν ἀναιρέσει γραμμάτων, τοῦ τε λ, καὶ τοῦ ν. itidemque Eustath. apud Dionys. geographum pag. 49, tradit, a Pallante Euandri filio denominatũ Παλλάντιον λόφον, atque inde regales domos a Romanis vocari Παλάτια, καθ' ὑφαίρεσιν ἀμυδρόλεκτον, τοῦ τε λ & τοῦ ν. Inuenitur & tertia scriptura, Παλλάτιον, penultima diphthõgo. nam vt Virg. dicit, Æn.7, *posuere in montibus vrbem Pallantis proaui de nomine Pallanteum*: sic in Origine gentis Romanæ legimus; *ædificatis domiciliis in eo monte, quem primo tum illi a Pallante Pallantêum, postea nos Palatium diximus.* V.18, pro Δωάς infra scribitur Λαύιας, 34,45. quæ diuersitas est etiam in Lapi versione. nam & ipsa Dynam hic habet, at infra Lauinam. V.19, ὅθεν manifeste hic posita est pro ἀπό: incertum ab ipsone auctore, an a librariis. V.31, vt hic Αὐεντίῳ scribitur per αυ, sic Αὐεντίων apud Steph. Byzantium, pro Auenione vrbe Gallicana. V.33, pro ἀπὸ τόπων aptius legi videtur τῶν ποιητῶν. nam ἀπὸ in ὑπὸ vertere, parum huc facit.

P.26, v.10, in exemplari est, τῇ Ἀθλωᾷ Πάλλαντι: errore manifesto. nostrã lectionem, τῷ Ἀθλωᾷ Πάλαντι, agnoscit vterque interpres, & requirit ipsa sententia. Seq. v. πῶς positum pro relatiuo ἕως, vt infra, 30,15: more Ionico. Pro ὥραν vero Lapus legit ἡμέραν: *donec* (inquit) *in cœlum ascenderet.* Sed ὥραν retinere non video quid vetet. V.13, vt hic ἐμφανίσας ἐν θυσίαις memorat Dionysius, ita *Sobrius victus* Romæ dictus fuit, quod in eo Mercurio non vino sed lacte supplicari soleret, teste Festo. V.30, Λυδοὶ fortasse sunt instrumenta musica a Lydis inuenta; a quibus ludos quoque denominasse Romanos, constans est auctorum sententia. at λυγὶ Hesychio sunt ὄργανα ἐν οἷς τὰ κολλώμενα ἐμβάλλεται, σφενδονητήρια ὄργανα. Camerarius legit αὐλοί: non absurde. V.44, pro παραπεσάμενοι δ' ἀγεωμετρίας ἀφεθῶσι, paulo post clarius dicit, ἄφεσιν τῆς γραπείας αἰτησάμενοι. V.47, in exemplari est, ὃς μὲν ἰῶν: ordine parum consentaneo.

P.27, v.19, pro Εὔξεινος Lapus habet Ennius: nõ absurde, meo quidem iudicio. Latinum enim, non Græcum poetam citari, indicant sequentia, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἰταλικῶν μυθογράφων V.32, Saturniam oppidum, & Saturninos ciues memorat Plinius: Saturnii autem collis mentio fit etiam in sequentibus, 30, 19. V.41, de Italo ex eodem Antiocho Syracusano supra citatus locus, 10,38. V.46, pro Νεπτίνῃ legit Glareanus Νεπσίνῃ: quod a Νέπσις formari, ὥσπερ τὴν Τρῳάδα εἰς σ, testantur Suid. & Stephanus Byzantius. Verum Nepet (ita enim Plinius vocat, Ptolemæus Νέπαι) paulo interius a litore est remotum, vt cum e geographorum descriptione tum e Mercatoris tabulis videre licet. Quare tutius est hanc scripturam retinere, vel cum Strabone scribere Ναπῖνον. Verba Strabonis, quia Dionysii locũ illustrant, adscribam: ἔστι δ' ὁδὸς μεταξὺ δυοῖν κόλπων, τοῦ τε Ἰσπωνιάτου, (ὃν δ' Ἀν-πόλος Ναπῖνον ἔρημε) καὶ τοῦ Σκυλλητικοῦ. Hæc ille b.6, p.283, ex quibus cognoscis, Napetinum sinum Hipponiate eundem esse. Idem Strabo Σκυλλητικὸν sinum Dionysii, vocat Σκυλλητικόν: oppidum i Σκυλλήτιον, suo tempore Σκυλάκιον appellatum tradens, lib.6, p.290. Σκυλήτιον vno λ scriptum apud Diodor. 332: apud Plinium vero gemino, *Scyletium*, lib.3, cap.10.

P.28, v.31, pro δήμως si aduerbium δήμως malis licet. V.37, pro nomin. μία γῆ, structurę videtur postulare accus. μίαν γῆν.

P.29, v.25, nisi βοτάνη nominandi casu legas, structura non constabit: & relatiuum ἣ in sequen postpositum, obscuritatis aliquid parit. alioqu legendum esset, ἣ ἄπαρος ὅση θέρεις ἐμπιτνᾷ.

P.30, v.4, Lapus inuerso lectionis ordine Græcis, Χρόνον Latinis tribuit. Sed quid si Κρόνον in re, Σάτυρον in posteriore membro scripsisse Dionysium nostrum dicamus? ad saturitatis certe appetionem alludit verbale πληρωτὴς in præcedent quamquam Κρόνιον quoq; ὡσεὶ τὸ κορεσθὲν dictun olunt Græcorum nonnulli; & Saturnum Latini luti saturum annis. V.6, Ven.cod. ὁπεπέρως, adi V.13, locus hic ab Eusebio citatur, De præpar angel. lib.4, c.17; e quo scripturæ diuersitatem inceps indicabimus. V.16, pro ἑαυτείων Eusel habet compos. περιεαυτείων: & mox ἀνδροφονῆσαν. se ἀνδροφόνους vera est lectio. pertinet enim hocadi uum ad præcedens substantiuum θυσίας: & sim structuræ ordo, soluto hyperbato, hic est; λέγεται τὰς ἀνδροφόνους θυσίας ὀφθῆναι τῷ Κρόνῳ τοῖς ἀρχαίοις. 20, pro ἀζομένων Eusebio habet ἀγιαζομένων. καθα eadem signif. legitur apud Lucian. & Pausan. iti infra 46,11, Æneas porcam cum suis porculis πο βόοις ἀγίζηοῖς. Mox pro εἴη legitur apud Euseb. seq. v. δέοις inseritur ante ἐυθύμιον. Eodem v.21, ὁ ἡλογησάσι Euseb. habet ἠλογηκέναι, referens ad Hercu quod Dionysius de priscis Romanis prædicat. Ic mox habet ἐπιμελούμενον. per ω, non per η. V.24, ἐρρῴωσθαι Euseb. habet commune ἐρρῶσθαι: & mox tice τῷ Τιβέριος, pro communi Τιβέριος: item ἐμβλέ pro ἐμβλέψειν: quæ exigui sunt momenti. V.29, ἕξις idem Euseb habet πάθεις: significanter. & n post μάχης ἐμοῦ inserit ἔτι. V.32, pro ἰδοῖς Euseb. bet εἰδοῖς, per ει: quæ scriptura cum alibi legitur, t apud Suid. in ει: atque adeo infra etiam aliquoties petitur. Idem Euseb. proparoxytonως habet δίχνιδα: & mox ἱρεῖα pro ἱερά. V.37, pro μορφαῖς idem Eus. habet εἰς μορφώ: & mox Attice Τιβέριος, vt p lo ante. Infra quoque Atticum Τιβέριος frequen vsurpatur; in his tamen prioribus libris commu Τιβέριος constanter retinetur. V.40, Oscilla ista Romani Ἀργείους vocarint, docet Plutarch. in Qu stion. Roman. pag. 485: ubi hanc ἱερὰν γέφυραν non nat ξυλίνην γέφυραν: Latini sublicium pontem voca De sacris his vide quem paulo supra, ad 16,8, ex M crobio citaui locum.

P.31, v.26, διαρπάσαι pro distineri vsurpatur etia infra, 37,9: & 73,44. si quis tamen διαπαύμενος mal fruatur suo iudicio. V.35, & ἐγκρύψῃ retineri pote & ἐγκρύψῃ pro eo substitui. V.37, in participio κακο γῶν paronomastice ὡς alludere videtur ad etymon Κάκου; denominatum innuens ἀπὸ τῶν κακουργημάτων.

P.32, v.9, ὅθεν ξενία retineri potest, vt mox ὅθεν φ λία. si quis tamen ὅθεν ξένια malit, non obstabo. V.2 in exemplari est ἐπάσας: errore manifesto. V.39, P narios ex euentu ὡσεὶ ἀ ποδείαν denominatos fuisse clarius indicat Plutarch. in Quæst. Rom. 497, his ver

bis

οις; ὅπ πῶ ἱδῶν αἱ σὲλ τὼ Καρμάνταν ὑσέρησαν. ὑσέρησε ὃ καὶ ὁ Πεταιέων γλῶσ. ὅσον εἰργόμενοι ἢ φοίνης ἐσωμένων τ̃ ἀγῶν, Τενιάδαι σεσηνοσεύθησαν. V. 42, si transpositio attitulo malis, τῆς ὁ ψῆφου παρσοίας ἕνεκα, non magnopere refragabor.

P. 33, v. 2, quoniam in his Dionysii reliquiis nulla hac de re fit mentio, ex Origine gentis Romanæ locum huc pertinentem adscribam: *Cum ergo Recaranus siue Hercules patri Inuentori aram Maximam consecrasset, duos ex Italia, quos eadem sacra certo ritu administranda edoceret, adsciuit; Potitium & Pinariũ. Sed eorum Potitio, qui prior venerat, ad comenda exta admisso, Pinarius, eo quod tardius venisset, posterisq; eius, submoti: unde hodieq; seruatur: ne cuiui patricio Pinaria gentis in eis sacris vesci licet: usq; alio vocabulo prius appellatos nonnulli volunt: est vero Pinarios dictos* ἀπὸ τ̃ πεινᾶν, *quod videlicet iuuni, ac per hoc esurientes, ab eiusmodi sacrificiis disdant. isq; mos permansit usq; Appium Claudiũ censorem, vt Potitiis sacra facientibus, vescentibusq; de boue quẽ immolauerant, postquam inde nihil reliquissent, Pinarii deinde admitterentur. Verum postea cp. Claudius acceptapecunia Potitios illexit, vt administrationem sacrorum Herculis, seruos publicos edocerent, nec non etiã mulieres admitterent. Quo facto aiunt intra dies triginta omnẽ familiam Potitiorum, qua prior in sacris habebatur, exstinctam; atq; sacra penes Pinarios resedisse, eosq; tam religione quam etiam pietate edoctos, mysteria eiusmodi fideliter custodisse.* V. 22, vsitatius λοιδωμένη.

P. 34, v. 7, Æschyli locus hic citatur etiam a Strabone lib. 4, 199, in historia de Campo saxoso: vbi pro ἰδὰ legitur σὰρ' οἶδα. Ibidẽ præter hos tres versus adduntur alii sex: pro quibus hic reponam ex Hygini Astronomico poetico quę perbelle huc faciũt. *Æthlius autẽ* (inquit) *in fabula quæ inscribitur* Προμηθεὺς λυόμενος, *ait esse Herculem non cum dracone ad cum Ligurib. depugnantẽ. dicit enim quo tempore Hercules a Geryone boues abduxerit, iter fecisse per Liguru fines: quos conatos ab eo pecus abducere, armis contulisse, & cõplures eorum sagittis confixisse. sed postquam Herculem tela defecerint, multitudine barorũ & inopia armorũ defessum, se ingeniculasse, multis iam vulnerib. acceptis: Iouem autem misertum filii, curasse vt circa eum magna lapidũ copia esset, quibus se Herculem defendisse, & hostes fugasse. ita Iouem similitudinem pugnantis inter sidera constituisse.* V. 28, pro ἕπροι supra in loco non absimili lectur ἔκασι, 13, 43. V. 32, vulg. ex. habent Πωεάας: item mq; Lapi versio. sed Τρῶας legendum esse cum Genio & Glareano, manifestum est tum ex præcedentib. 27, 8; tum ex sequentib. 49, 22. V. 45, pro Λαύια supra habuimus Δαύαν, 25, 18. quam diuersitatem apud interpretes etiã esse ibidẽ adnotaui. Alia Λαύια (sic Λαύνα) est a qua Lauinium accepit nomen, 48, 17.

P. 35, v. 16, syntaxeos ratio pro ἡ postulat ἥ, & in prædicati fine ἔχᾳ vel ἔχουσα πυλαίᾳ. aut hi nominatiui in accusatiuos sunt mutandi. V. 17, Πομπήιαν vocat quidam Latini *Pompeios*. Strabo Πομπαίαν habet, li. 6, p. 159; vbi post Neapolis mentionem subiicit, ἐχόμενοι ὄφρεῖον ὄντ' Ἡράκλειον: & mox, Ὅσοι δ' ἔχουσι καὶ τὸν, ὃν ἔφην Πομπαίαν. Sic Plin. lib. 3, cap. 5, *Litoreque hoc Neapolis, Chalcidensium & ipsa, Parthenope a tumulo Sirenis appellata: Herculanium, Pompeii haud procul aspectante monte Vesuuio.* vbi *Herculanium* Plinius & Strabo Ἡράκλειον appellat oppidum quod hic apud Dionysiũ Hercules ἐπώνυμον αὑτοῦ condidisse dicitur. Apud Liuiũ in fine libri 10 legitur *Herculaneum*. V. 28, magis proprie dixisset σπαπίας. nam Ammonius & Eustathius tradunt σπαπίαν expeditionem dici, σπαπαὶ vero exercitũ. sed crebro tamen confundi discrimen testantur iidem. V. 36, nota Λωρεντὸν per ω, non hic tantum, & in sequentib. aliquoties, sed etiã apud Steph. Byzantiũ. apud Strab. vero Λαύρεντον, 252. V. 38, pro ἐμβολαὶ (qd supra etiam habuimus, 8, 6) passim apud Ptolemæũ legitur ἐκβολαὶ, quum significat ostium per quod se fluuius ex alueo suo in mare exonerat. Ferri utraq; scriptura potest. nam ἐκβολαὶ dicuntur ratione continentis, e qua fit motus: ἐμβολαὶ vero, ratione maris, in quod fit impetus. cum qua posteriore scriptura facit hoc in Epitome Strab. εἰς ἣ αὐτὼ ἐμβάλλουσι λίμναι, de Permesso & Olmeo fl.

P. 36, v. 3, pro ἑκκαίδεκα Lapi versio habet *decem & septem*. nostri codicis numerus repetitur infra initio libri 2, 77, 44. Diuersitatem hanc annotauit etiam Glareanus, dubitans vtra scriptura sit verior. V. 14, διαφθόνπαι agnoscit etiam Lapus, qui vertit, *ob inuidiam tacitus est*. forsan quia Græci Troianis, eorumque posteris Romanis, veluti barbaris, parum bene voluerunt. Camerarius mauult διαφώνπαι, seu διαπεφώνπαι, *discrepanter expositus est*.

P. 37, v. 16, εἴ π πλεῖσον ἀξίωμα ἰῶ, mendosam habere scripturam videtur, vel certe structuram insolentem. simplicior est, εἴ π πλεῖσον ἀξίωμα εἶχε: & εἴ π πλείσω ἄξιον ἰῶ: item, εἴ τ πλεῖσον ἀξίωμα ἰῶ. at πλεῖσον ἀξίωμα ἰῶ, ellipticῶs pro πλεῖσον ἰῶ κ' τὸ ἀξίωμα, raro vsurpari existimo. V. 29, pro αὐτὴ rectius legeris αὖτε.

P. 38, v. 6, in exemplari est Σκαμανδρίων. & sic Gelenius quoque verterat; *cum ad eum venissent Scamandrii*. sed singulariter legendum esse Σκαμανδρίε, manifestum est ex Homero, qui Il ζ, v. 402, canit, Hectorem filium suũ appellasse Scamandrium, ceteros vero ciues Astyanactem. atq; ita Lapus quoq; vertit; *aduenienteque ad eum Scamandrio ceterisq; Hectoridis*. Ad historiam hanc pertinet quod Eusebii Chronicon tradit, XVIII post Troiam captã anno, Hectoris filios Ilium recepisse, expulsis Antenoris posteris; Heleno eis subsidium ferente. V. 7, ἀφειμένων pro vulg. ἀφιμένων repositum ex interpretum & ipsius sententiæ consensu. V. 15, Pallene hæc suspecta est Glareano. sed Παλλήνη in Thracia agnoscit etiam Steph. Byzantius, eamq; dicit esse χερρόνησον θρηϊκίην, Phlegram olim dictam. V. 33, κραναὸς dicit pro κραναοβλήτου. sic enim Anchises de se apud Virg. Æn. 2, *ex quo me diuûm pater atq; hominum rex Fulminis afflauit ventis & contigit igni.*

P. 39, v. 16, pro priore Καπύας opinor Dionysium scripsisse Καφύας seu Καφυάς: vt sensus sit, Arcadiæ oppidum quod posterioribus seculis Καφυὰς nominarunt, a primis conditoribus, Ænea & Troianis, dictum fuisse Καπυάς, voce a Capy Troiano deflexa. quo pertinent hæc Stephani, Καφύα, πόλις Ἀρκαδίας, ἀπὸ Κάπυος τ̃ παῖδος Ἀγχίσου. (Sed affert tamen idem Steph. & aliam nominis rationem, quam Pausanias sequitur, Caphyas Dorica consuetudine dictas a Cepheo Alei filio, Arcadiæ principe) Nisi forte Arcadico & Dorico more id oppidũ Καφύαι dicitur; Ionico autem & communi, Καπύαι: quoniam apud Strab. quoque lib. 3, p. 704, legimus, οἱ δὲ, σὺν Μεσσήνιαν τ̃ Ἀρκαδίας κτίσαι Καπύας, ἀπὸ Κάπυος ἥρωος τ̃ νομα τ̃ πόλισμα. V. 8, pro Ἀριέθω Lapus habet *Arietho*: sicut apud Hyginum quoq; in Poetico astronomico citatur Arethus Tegeates historiarum scriptor. sed neutrũ nomen mẽdo carere mihi quidem videtur.

Verior ſcriptura fortaſſis eſt Ἀελίθῳ vel Ἀρειθῶ, a contracto nominatiuo Ἀελίθοις, ſicut Πειρίθοις. Alius eſt Ἀρηίθοος Κορωνήτης apud Pauſaniam 245, 37: aliusitē Ariſtus Salaminius apud Strabonem & Athenęum. V. 23, in exemplari eſt ἐλεγίῳ, penultima monophthongo: quæ ſcriptura non eſt vſitata. V. 41, ab Αἰνεία (Æneæ auſpiciis in Thracia ædificato oppido) Stephanus tria citat gentilia, Αἰνειάτας, Αἰνιάδας, & Αἰνειείας: quemadmodum ex Liuio quoque Turnebus citat Æneatas. In Origine gentis Romanæ non Ænea legitur, ſed Ænus: *Ac primum Thraciam appulſum, Ænum ex ſuo nomine condidiſſe.*

P. 40, v. 3, pro Ἀνίς Lapus habet *Æneæ*, Αἰνείς: perperam, vt infra prolixius docebitur, ad 48, 18. Ibidem mox ante ὡσεὶ deeſt aduerb. ὅπι, ἕως, vel ſimile. V. 11, Κιναίθιον iſtud Strabo lib. 8, p. 415, prope Tænarum ponit, his verbis, Λακωνικῇ τῇ κατὰ Κιναίθιον τὸ Ταίναρον. At Κώαιθα oppidum eſt Arcadiæ mediterraneum, apud eundem Strabonem, Pauſaniam, Stephanum, Plinium, alios. V. 33, Διορύκτῳ nomen verterque interpres appellatiue reddidit *perfoſſum*: Gelenius tamen nominis rationem plenius expreſſit. Plinius Græcū retinere maluit; cuius verba pulchre hunc locum enarrant: quamobrem ea hîc adſcribam. Sic igitur ille, lib. 4, cap. 1, *Egreſſos ſinu Ambracio in Ionium, excipit Leucadium luus, promontorium Leucates: dein ſinus, ac Leucadia ipſa peninſula, quondam Neritis appellata, opere accolarū abſciſa a continenti, ac reddita ventorum flatu congerte harenæ accumulantium; qui locus vocatur* διόρυκτος, *ſtadiorum longitudine trium. oppidum in ea Leucas, quondam Neritum dictum.* Locum hunc annotarat etiam Glareanus. De Leucade ipſa vide & Strab. lib. 10, p. 516. V. 37, pro Δεξαμενοῦ in exemplari eſt δεξάμενος. ego ſequutus ſum interpretes & cod. Vaticanum. Stephanus, ſeu ὁ τὰ ἐθνικὰ γεάψας, Dexamenum hunc facit Μεσόλας παῖδα, Ambraciæ partem Δεξαμεναὶς ab eo denominatam ſcribens. Apud eundem in Ἀμβρακία, Ambrax memoratur filius Theſproti, Laocoontis nepos. & Apollodoro, lib. 2, Ἡρακλῆς εἰς Ὦλενον πρὸς Δεξάμενον ἦκε, κἀκεῖ κατῴκει. Iam Δεξαμενός ſcripſi oxytonως, vt Τισαμενός, & ſimilia; ad differentiam appellatiui. apud Steph. tamen & Apollod. legitur Δεξάμενος, eodem cum appellatiuo accentu.

P. 41, v. 10, ἀσαφεστέραν iſtam ὁμοιοσίαν portus ab Anchiſe olim denominati, putat Glareanus eſſe Κασσιόπην: quem portum Ptolemęus 207 proxime poſt Buthrotum Italiam verſus collocat. Steph. & Strabo Καστώπιον vocant. V. 18, ex σόλῳ Lapus fecit proprium nomen; *permanſerunt in Silo.* quæ lectio cum præcedentibus & ſequentibus Dionyſii verbis pugnat, vt etiam Glareanus viderat. vulgata ſcriptura confidenter poteſt retineri, donec afferatur ſincerior. V. 27, pro ἐγχώριον rectius fortaſſe legeris ἐλέγειον. innuunt hoc Ptolemæi verba, 149, Ἰαπυγία ἄκρα, ἡ καὶ Σαλεντίνη. Salentini promuntorii, & Salentini agri meminit etiam Plinius. V. 28, apud neminem auctorem memini hoc in loco *Minervæ promontorium*, aut *Veneris portum* poſitum. niſi quis, quæ lib. 6 Strabo de Iliacæ Palladis imagine refert, ad rem facere contendat. Nam in Picentinis Athenæū huc non pertinet: quippe Æneas fretum nondū tranſierat. Glareanus. V. 33, infra ὑπολιπόμενοι, aoriſtως, 44, 7. V. 44, Lapus habet *Craniſum.* ſed noſtrum Κειμισὸν agnoſcit etiam Suid. & Steph.

P. 42, v. 12 & 22, Αἰγέσου τοῦ Τρωὸς mentio eſt etiam apud Strabonem: & Αἰγέσαν Siciliæ, ſiue retracto accentu Αἴγεσαν, habent eiuſdem exemplaria; itidemq; Αἰγεσαῖα ὕδατα, & Αἰγεσαίων ἐμπορεῖον. At Stephanus Byz. Αἰγεσαίους, per αι, in Theſprotia ponit; Ἐγεσαίους per ε, in Sicilia: illos, ab Ægeſto duce; hos, ab Egeſto Troiano denominatos. quo modo apud Thucyd. quoque conſtanter legimus Ἔγεσαν & Ἐγεσαίους: & apud Plin. lib. 31, c. 6, *in Egeſta Siciliæ.* atque inde Segeſtam & Segeſtanos poſtea factos eſſe, ſatis arguūt hæc Ciceronis in Verrem; *Segeſta eſt oppidum peruetus in Sicilia, quod ab Ænea fugiente a Troia, atq; in hæc loca veniente, conditum eſſe demonſtrant.* Virgilius vrbem Aceſtam, conditorem Aceſten appellat, hiſtoriam iſtam fere iisdem cum Dionyſio verbis attingens in oratione Nautæ, lib. 5;

Eſt tibi Dardanius diuinæ ſtirpis Aceſtes.
Hunc cape conſiliis ſocium, & coniunge volentem.
Huic trade amiſſis ſuperant qui nauibus, & quos
Perteſum magni incepti rerumq; tuarum eſt,
Longæuosq; ſenes, ac feſſas æquore matres:
Et quidquid tecum inualidū metuensq; periclis
Deluge, & his habeant terris ſine mœnia feſſi.
Vrbem appellabunt permiſſo nomine Aceſtam.

V. 34, hîc *Elymi* ita ponit quaſi montis nomen intelligi velit. fortaſſe autem *Erycis* pro eo legendum: nam Elymorum vrbes Eryx & Egeſta, inquit Thucydides libro ſexto ab initio. & hoc ipſum Eryx montis etiam nomen eſt. V. 41, πρόσθεν mutandum ne in πρόσχυ, veriſimilis eſt coniectura.

P. 43, v. 1, Leucaſiam inſulam Plinius lib. 3, c. appellatam refert a Sirene ibi ſepulta. itidemq; Strabo initio libri 6. Sed apud Strabonem Λευκοσία ſcriptum, per ω; idque non eo tantum loco, ſed etiam lib. 2, p. 124: quod annotarat & Glareanus. V. pro duabus iſtis vocibus, καὶ ὀπωπχεῖ, vel tribus, Ven. cod. habet) καὶ ὀπὶ πύχη, annotat Henricus Stephanus in ſui codicis margine repoſitum eſſe Καὶ, ex coniectura; de qua dubitari non poſſe, quūiſ promuntorium a nutrice Æneæ nomen hocac piſſe tradat Dionyſius, ſicut & Virgilius in primi bri ſeptimi verſibus. Eadem Glareani fuit coniectura; quum Epitychis nomen apud alios non reperiatur. Eſt autem ſita Caieta inter Tarracinam ac Formias, vt idem Gl. annotauit. Libellus De origine gentis Romanæ, Caietæ portui aliam etiam nominis rationem tribuit, ex Cæſare ac Sempronio. mirum ἀπὸ τῆ καίειν, quod Troianę matres tedio longi nauigii, claſſem ibidem incenderint. priorem ro, ab Æneæ nutrice ibi ſepulta, affert ex Volcatio Acilio Piſone. V. 7, pro κατ' ὦπα, rectius forſan bemus κατ' ὦπα, *itidem vt præcedentibus.* V. 1 Λωρεντῷ ſupra, ad 35, 36. V. 24, Homeri locus e Il. υ: idemque diſcutitur etiam a Strab. lib. 13, p. quod Glar. quoque adnotarat. V. 35, Cuiacius uult, οὐκ ἀδωλάτον ὦ: ſine interrogatione. V. 37 ectius indicatiue, παράπλη. V. 40, inaim facta tr ſpoſ. πρὸ ὀπαφανεῖς μὴ πας τ.

P. 44, v. 5, Πάγλῃ pro vulg. παλῇ repoſui ex L quoniam ea lectio conſentit cum iis quæ ſupra rantur 39, 37. Seq. v. pro θυγατέρα vterque inter legit pluraliter θυγατέρας, *filias.* recte: quoniam thyllus quoque ſupra, 39, 24, teſtatur eum duas tas in Arcadiæ Neſo elocaſſe, Codonen & Ar emonen. Pauſanias tradit Æneam patrem in cadia ſepeliſſe in loco ab eodem denominato, 24 16. V. 19, de Λωρεντῷ dictum ſupra ad 35, 36. V. 4 de menſis abſumptis meminit etiam Virg. Æn. 7, *etiam menſas conſumimus, inquit Iulus.* vbi ita vocat adorea liba & cruſta. V. 46, πελίῳ legit eam

Ipus

Lapus, & vertit *tugurio.* ego, quum nulla alia huius vsurpationis afferantur exempla, opinabar legi posse ἀχεδὸν, *prope.* Plenius de his Erythris, siue de ἐρυθρᾷ Μαρπήσσῃ, Pausanias in Phocicis, 327, 34.

P.45, v.36, nota λυπρὸν οἴκησιν dici ἔνθα λυπηρὸν εἰς αὐτὴν βίον τελέοισι, vt paulo ante loquitur, v.26.

P.46, v.5, pro ὁππέρῳ malim aduerb. ὁππέρως. V. 8, ἑπέσαν legendum esse pro vulg. ἑπέρων, manifestum est ex pag. præced. v.43: nec non ex 53, 26, vbi narratur huius vaticinii expletio. V.25, conuenientius indicatiuum verbum κωλύσῃ. V.43, pro Λαλίνων vterque interpres legit Λαπίνῳ: quia Latinus supra nō Latinorum sed Aboriginum rex nominatur: nec Aborigines a Latinis sunt diuersi.

P.47, v.1, Ven.cod. habet ἐκώλυσιν, aoristῳs. Ex eodem addita sunt inclusa v. 3. V. 10, pro ϖροχὼν legendum esse ϖροχὸν, absolute videlicet, vt κελευσθὲν supra 32, 43; & δόξαν, 36, 45: annotarat etiam Guil. Canter. Nou. lect. lib. 3, c. 27, similem ibi e Plutarcho huius participii vsurpationē allegans. Eodē modo τῷ ϖροχὸν dicit Thucyd. p.38, & καλῶς ϖροχὸν 169, vt testatur Stephani Thesaurus. Camerarius quoq; sic in suo libro emendarat. αὖ vero cū participio absoluto vsurpatam, habes etiam infra 63, 13. V.29, ὠόμθα legendum esse pro vulg. ᾠμώμθα, ostendit vtriusque interpretis versio, & dictat ipsa sententia. V.32, interpretes mutilum hunc locum sic videntur egisse; διὸ ϖρὸς ἡκί ὑμᾶς μηδὲν δεινὸν (vel μήκιστον, vt infra 31, 30) βκλεῦσαι ϖερὶ ἡμῶν: sensu & structura consentanea. Canterus pro ἃ legit ἀξιῶμεν. quæ lectio tum lemum constabit, si ὥϖτε vertas in δεινὸν, μήκιστον, vel imile quid. V. 38, ϖρόσϖον aduerbialiter accipienlum: vel legendum ϖρόσϖου, vt in sequ. membro μέσου. V.43, aptius optatiuum ᾠμοιτο. V.47, pro ὧν mauult Camerarius ὑμῖν, *vobis.* recte.

P.48, v.17, Λαῦναν supra quoque habuimus, 34, 5; & in sequentibus aliquoties. quam cum Latini isyllabe Lauinam vocēt, & quadrisyllabe Lauiniā, eri potest vt Dionysius si non Λαυίναν, at saltē Λαύναν, scripserit; vt in Ταρκώιος & Κωΐλιος, pro *Tarquinius* & *Quintilius*, υ pro *ui* ponitur. Venetus certe odex infra, 51, 41, post πρὸ γάμου habet τῆς Λαυινίας. '.18, pro 'Αιλία Lapus supra (40, 3) habebat Αἰνέᾳ, *Æneæ*: hic idem habet *Selonii*. Sed Anium Deli regem, undemque Phœbi sacerdotem, agnoscit etiam Virgil. Æn.3, non procul ab initio. itemque lib. De orig. entis Rom. *atque illinc ab eo Lauiniam Anii sacerotis Apollinis filiam, in matrimonium adscitam; ex uius nomine Laurnia litora appellata.* V.31, ὑπερπίζειν videtur etiam Lapi codex habuisse. vertit eim *obruere.* ego suspicor veriorem scripturam esse ϖρρᾴνιζειν: eamq; secutus verti *aspergere.*

P.49, v.4, pro σωδιενεγκάμενοι rectius legemus ωενεγκάμενοι, vt supra 35, 25: & infra 111, 20. nam ωδιαφέρειν in belli societate vsurpare solet, vt 34, 37. 30, Καυκάσιον retinuerūt ambo interpretes: sed reius cum Glareano legemus Θαυμάσιον ex Pausaniæ rcadicis, 266, 20; vbi hunc Arcadiæ montem supra olottum fl. ponit. Eundem in Arcadia montem ɔnoscit Stephanus: at Καύκασον, in Asia. V.33, Ἴασος ostri Dionysii, Apollodoro est Ἰασίων, lib.3. V.36, :o Δείμας Camerarius legit Δύμας. Sed mirum alii videri potest, (inquit Glareanus) si Dardanus vis alteri filio regnū relinquere, cum altero in exsiim ire voluit: quippe qui paulo post in Asiam prodiscitur cum Iasio fratre ac Idæo filio. V.42, nota ινὸς fœm. gen. vsurpatum pro ἱκανή: sicut infra, ξυοις βαπίζαις, & consimilia.

P.50, v.3, nota hic fœminino fine ἐρήμινῆσος; & mox v.32, communi gen. ἔρημος γῆ. V.5, omnes alii a Samiis dictam volunt Σαμοθράκλω. sed Aristoteles in Samothraces politia, cum Dionysio sentit: quamuis a Sao, interposita m littera, Samum, cū prius Leucosia diceretur, dictam velit. Glarean. V.10, vt hic λειπόμενοι actiue vsurpatur, ita ὑπολιπόμενοι supra, 41, 33. sed vt verum fatear, malim aoristum λιπόμενοι, vt ὑπολιπόμενος 44, 9. V.13, in vulg. exempl. post ὀειγάμενος legitur ὡς: quod sustuli, vt superfluū. Locus desumptus esse videtur e scriptore Ionico. V.26, Ven.cod. habet ἐξυπταίας: at Lapi versio; *populo Exypteæ imperantem.* Gelenius maluit Αἰξωνέως, *Æxonensis.* ego veriorem scripturam esse puto Ξυπταίως; vel Ξυπταιωνέως; quod posterius agnoscit Suidas, Xypetęam Cecropidis pagum esse dicens, cuius ciuis nominetur Ξυπταιών. Stephanus Byz. pagum hunc nominat Ξυπέτην, & ciues Ξυπετιεῖς. Philochorus, eodē Steph. teste, Ξυπέωνα vocat pagum: a quo ciuis Ξυπεωνεύς, vt Ἐπεωνεύς ab Ἐπειός. Triplex igitur huius pagi appellatio est; Ξυπέτη, Ξυπταία, (siue Ξυπτία) & Ξυπτέωνος: triplex etiam gentile, Ξυπταιεύς, Ξυπταιών, (siue Ξυπτεών) & Ξυπτεωνεύς. atque ita pro *Æxonensis* in Latina versione reponi potest *Xypetaensis.* V.43, pro 'Ακαλίδης Lapus habet *Callanide.* 'Ακαλανδὶς vero nympha est apud Pausan. 331, 35. Apollodorus in vxoribus Dardanidarum a Dionysio nostro variat. nā Erichthonio coniugem tribuit Astyochen Simoentis filiam, Troi Callirroen Scamandri filiam, Assaraco Hieromnemen Simoentis filiam, Capyi Themidem Ili filiam.

P.51, v.5, pro ἔρους Lapus videtur legisse ἔαρος. vertit enim, *desinente iam vere.* quid si rectius ἐναρὸς? quoniam annū a solstitio æstivo auspicabantur Attici, vt docet in sequentibus. Cum Lapo sentit Camerarius. V.6, φθίνοντος μηνὸς dies ordine retrogrado numerari apud Græcos, nō modo scholiastes Aristophanis testatur, verū etiam Plutarchus manifeste in Alexādri morte indicat: ita scilicet vt apud Latinos. Glareanus ex hoc loco sic colligit: Ilium (inquit) captum octauo aut septimo idus Iunias: & plane Plinius octauo calendas Iulias numerat solstitiū: qui dies sacer est apud Christianos Ioanni Baptistæ. nunc anticipauit solstitiū duodecim plus minus diebus. Troia igitur capta septimo idus Iunias; Troiani per Hellespontum profecti in Thraciam circiter octauum calendas Octobres. tunc enim erat eo tempore æquinoctium auctumnale. principio inde veris soluentes ex Thracia, nauigationē conficiunt ad idus Iulias. nam illi sunt dies quibus annus finitur apud Athenienses. commorati autem in Sicilia secundam hyemem, ac deinde principio veris soluentes, media æstate Lauinium veniunt, secundum annum explentes a captione. Hæc ita Dionysius; sed *media æstate* dicit pro *fere media.* deerāt enim aliquot dies. Hactenus Glar. V.11, ὀπιδίξασθαι scribendum esse, & ϖρὸς, pro vulg. ὀπιδειξασθαι & ϖερὶ, manifestum est ex iis quæ supra narrauit auctor, 37, 37. eandemq; lectionem agnoscit hæc Lapi versio; *legationes accepisse a discedentibus.* Gelenius minus apte verterat; *per legatos egisse cū his qui defecerant.* nec enim Græci ad Troianos, sed contra Troiani ad Græcos miserunt caduceatores ad pacem impetrandam. V.41, Ven.cod. post πρὸ γάμου, habet τῆς Λαυινίας. quæ lectio Λαύνης nomen in superioribus suspectum mihi reddit. vt pro Λαύνα scribendū sit Λαυίνα, vel saltē Λαύνα.

P.52, v.6, Cam. mauult Μεζέντιος, vt apud Latinos scribitur, & infra 81, 17. V.13, pro ὃν potes etiā dan-

di casu legere ὦ, vt infra 57,15. V.15, ad inscriptionem istam pertinent hæc Liuii, initio lib.1, *Situs est, quemcumq; eum dici ius fasq; est, super Numicū flumen: Iouem indigetem appellant.* V.45, εἰ προϊδομένῳ malis, aoristo tempore, facile assentiar. V.46, φῶς ἄκαμον, seu (vt Lapus ad verbum interpr.) *lumē intempestiuum*, Glareanus accipit pro fulgure, quod in seq. libro a sinistris Ascanio cælitus emicuisse dicitur. Sed cum Gelenio non minus apte intelligere possumus ignes intempesta nocte præter solitum accensos.

P.53, v.12, Ven.cod. εἰς ἐξόδους ἀκ ἐχούσας φάεσγας ἐμπίπ. aliquanto obscurius. V.17, idem Ven.cod. ἐπύθετο, & ὁπόσος, pro vulg. ἤκουσε & ὅσος. V.23, μὴθ' addita ex Ven.cod. quam si nolis, pro ἀπῆλθε legendum erit ἀπήγαγε. est autem hæc brachylogia Attica. simplicior structura est, μετὰ δυνάμεως ὅσην εἶχε: vel, μὴθ' ὅσης εἶχε δυνάμεως. V.26, mācus est hic locus in vulg. libris: nos, quæ inclusa sunt, ex Ven.cod. inseruimus: quæ agnoscit etiam Lapi versio; *trigesimo deinde anno post constitutionem Lauinii, vrbem alteram, secundum oraculum Æneæ datum, condit Ascanius Æneæ filius; ac Laurentium aliorumq; Latinorum, quoscumq; melior habitatio delectauit, traducit in nouam vrbem, indito vrbi nomine Alba.* Supra quoq; 35,45, sic est; ⟨ μεταναστάντες ὑπὸ Λαυινίου κοινῇ μετὰ τῶν ὁπλιτικῶν, μείζονα παρεσκευασμένην πόλιν, ἣν Ἄλβαν ἐκάλεσαν. V.36, præposterus hic nominum ordo est, vt perspicitur ex initio libri tertii, vbi rex hic vsitato more nominatur Τύλλος Ὁστίλλιος. sed reperitur tamen etiam alibi hæc ἀναστροφή, & quidem non infrequenter. V.38, elegans paronomasia, siue ad etymon allusio, est in his verbis, τὸ πλῆθος, καθελοῦσα δ' μεγάπολιν, πόλις ἐπαιδεύσατο Ῥώμην. significat enim, vrbem Romam Albanæ ciuitatis filiam, sublata matre, ciues eius in suū gremium recepisse. V.47, ὁπόσα vsurpatum eo modo quo supra, 47,26, χῆτα ὁπόσα βούλεται. sic infra, 69,9.

P.54, v.3, ἀδιείρητον aduerbialiter accipiendum erit; vel cum Vaticano codice legendum ἀδιαιρέτους. V.7, longa παρενθήκη a se inuicem disiuncta sunt partic. κατασκευαζόντες, & nomen ναῦς. Præterea nota hic communem genitiuum νεῶς, & mox Atticū νεώ. Nota ibidem synonymos vsurpata tria ista, ἕδη, ἱδρύματα, βρέτη, pro simulacris seu statuis. V.29, Lapi versio habet πατρίοις pro πατρῴους: & mox ἑρκίοις pro ἑρκίους. priora duo ferri possunt ambo: vt supra, 46, 4, 11: forsan etiam posteriora, sicut videlicet ἵππος simul & ἵππιος ab ἵππις apud Pausan. & alios. V.33, non absurda videtur Gelenii lectio, ἃ κ' τὸ αὐτό. Sed quum negatiua ἃ absit a Ven. codice, ἀμῶς pro ὅμως repositio, non male sic legerimus: κινδυνεύσαι τὸ αὐτὸ πάντες ἀμῶς ἔπος λέγειν. quo modo Lapus vertit; *sequiturque omnes quodam modo idem dicere.* Cuiacius quoque ἀμῶς pro ὅμως in sui libri margine adscripserat. Iam quod attinet ad Græcas penatium interpretationes, priores duæ, παῤῥῶοι & γλυκύθυμοι, respiciunt eam etymologiam qua penates dictos volunt quasi penes nos natos: tertia, κτήσιοι, (quorum mentio repetitur infra lib.8) id spectat etymon quod penates penui conseruando & augendo præficit: postremæ duæ, μώχοι & ἕρκιοι, eam exprimunt nominis rationem, qua penates esse tradunt intimarum rerum, seu intimorum penetralium, custodes. Meminit harum etymologiarum etiam Cicero, lib. 2 De nat.deorum, his verbis; *Nec longe absunt ab hac vi* (custodiendarum rerum intimarum) *dii penates, siue a penu ducto nomine; (est enim omne quo vescuntur homines, penus) siue ab eo quod penitus insident: ex quo etiam Penetrales a poetis vocantur.* Meminit etiam Macrobius lib. Saturn. 3, c.4; vbi penates esse dicit per quos penitus spiramus, per quos habemus corpus, per quos rationem animi possidemus. vbi alia etiam de his diis vise. Ad primam etymologiam pertinet quod Virgil. dicit; *Dii patrii seruate domū, seruate nepotem:* & rursum, *patriique penates.* V.45, Carinas Glareanus ex Seruio fuisse scribit ædificia in carinarum modum facta intra templum Telluris. Landinus addit, Carinas viā sacram pertigisse, ac vinacula diui Petri in illis esse. In Ven. cod. mendose scriptū Καιειαίας. tu si Καείνας malis, retracto accētu, facile assentiar. V.47, Ὑπλαίας scripsi cū Ve.codice, & Gelenii versione. in vulg. libris est Ὑπλαΐης; mēdosius in Lapi versione *Hypelees*. Glareanus cū Erasmo reponit *Supellex*, quod lar custos esset supellectilis. at Cuiacius *Subuelia*.

P.55, v.2, Vatic.cod. habet Δέμας. Gabriel Philadelphius in exemplari Venetiis ad nos misso, margini adscripserat, αἰὴ τὸ Θέμις· τὸ δὴ αἰὴ τὸ θεσμαιῶς: nescio ex suóne ingenio, an ex Ven. cod. auctoritate. Cuiacius mauult Δειάπας: vt Gelenius quoq; verterat; *cum inscriptione* DENATES. ego in hac dissensione vulg. scripturam retinui. V.13, post Ἀεπῖνος repetendum ex superioribus verbum ἔχεσθαι. Lapus pro illo ipso Ἀεπῖνος habet Ἀρκῖνος, qui in Eusebii Chronico circa primam Olympiadem floruisse dicitur, patria Milesius, vir lib. faciendis clarissimus. V.26, pro κατασκευασάμενον legendum fortassis αἰασκευασάμενον, vel ζυσκευασάμενον. vt significet simulacra ista non tunc primum a Dardano fabricata, seconuasata, seu cum ceteris supellectilibus collecta. V.33, pro δόχῃ legendum fortassis δόχῳ: quia paul supra dicit ea Chryse a Pallade fuisse donata, v.12 structura simili dixit supra, 8,14, πολιτείας μεταδόσεως ἐν πολέμῳ κρατηθεῖσι: eodem verbalis & verbi regimine. V.38, pro συγγόνων opinor legendum ἐγγόνων seu ἐκγόνων: vt Lapus etiam vertit, *a nepotibus eius.*

P.56, v.23, pro Τυῤῥηνῷ Gelenius mauult Τύῤῥῳ vt apud Virg. est Æn. lib.7, *Tyrrhusq; pater, cui regi parent Armenta, & late custodia credita campi.* it demq; in Orig. gentis Rom. Lauinia in siluam proxfugisse dicitur ad magistrū patrii pecoris Tyrrhum. Si quis etiam pro ζυοφορβῶν malit συοφορβίων, seu ζυοφορβίων, vt infra, 65,43, non multum refragabor. quamquam & greges pariter & pastores gregarii possunt hoc loco intelligi. V.38, Lapus quoq; hanc lectionem secutus est. sed Gelenio magis assentior; qui post πάντων finita periodo, & post sequentē articulum πᾶσιν addita coniunctione δέ, sic legit; ἃ ὁ βασιλεὺς παρέλαβε. Cui ea sane lectione consentiunt ista Liuii, initio lib. *mansit Siluius postea omnib. cognomen, qui Albam gnarunt.* & hæc Chronici Eusebiani; *Siluius Posthumus, quia post mortem patris editus, rure fuerat educatus, & Siluii & Posthumi nomen accepit: a quo omnes Albanorum reges Siluii vocati sunt.*

P.57, v.1, Ἴλλιοι cum vtroq; interprete legendum esse pro vulgato Ἴλιοι, satis notum est ex vtriusq; linguæ historicis. V.7, obserua structurā istam, ἐνὶ πλειάκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε: & mox, ἐνὶς δέοντα πεντακοσίοις ἐτῶν ἐβασίλευσε: vtrobiq; subaudito substantiuo χρόνοις. Quoniam autem (inquit Glar.) regum Albanorum nomina vehementer variant apud scriptores, igitur ea sub oculos ponere, quemadmodū apud quatuor classicos leguntur, visum est operæ pretium. eximum enim fastidiū lectori. Sane haud scio an vlla alia res æque studiosorū turbet ingenium, atq; varia, pprium nominū nomenclatura. ideoq; optimos quosq; lectores oro, vt hunc nostrū laborē boni consulant.

	Liuius:	*Ouidius:*	*Dionysius:*		*Eusebius:*	
1	Æneas	Æneas	Æneas	7	Æneas	7
2	Ascanius	Ascanius	Ascanius	38	Ascanius	38
3	Syluius	Syluius	Syluius	29	Syluius Æneæ F.	29
4	Æneas Syluius		Æneas Syluius	31	Æneas Syluius	31
5	Latinus Syluius	Latinus	Latinus Syluius	51	Latinus Syluius	50
6	Alba S.	Alba	Albas S.	39	Alba Syluius	39
7	Atys S.	Epytus	Capetus S.	26	Syluius Athis siue Ægypt°	24
8	Capys S.	Capys	Capys S.	28	Capys Syluius	28
9	Capetus S.	Capetus	Calpetus S.	13	Calpetus Syluius	13
10	Tiberinus S.	Tiberinus	Tiberinus S.	8	Tiberinus Syluius	8
11	Agrippa S.	Remulus	Agrippa S.	33	Agrippa Syluius	40
12	Romulus S.	Acrota	Alladius S.	19	Remulus Syluius	19
13	Auentinus S.	Auentinus	Auentinus S.	37	Auentinus Syluius	37
14	Proca S.	Palatinus	Procas S.	23	Procas S.	23
15	Amulius S.	Amulius	Amulius S.	42	Amulius Syluius	44
			Summa 424.			Summa 430.

In Ouidio lib. 14 Metamorph. duorum regũ nomina desunt. quid in caussa sit, certum affirmare nõ ausim. reliqua quo sint discrimine, aperte patet. In ex enim primis regibus omnes conueniunt præter Ouid. qui Æneæ Syluii & Albæ nomina omisit in 14 Metamorph. At in 4 Fastorum Albæ meminit. Sed non constat sibi Ouidius his locis: ac in vtroq; mendam esse suspicor. In VII omnes dissentiunt: in VIII rursus omnes conueniunt: in VIIII bini. Capetus trioribus duabus syllabis breuibus Ouidio in Metamorph. & Liuio dicitur: at Dionysio atq; Eusebio adiectum primæ syllabæ, si codices non fallũt. In X strutsus concordia: in XI, pro Agrippa Ouid. in Metamorph. Remulũ posuit. In XII omnes dissentiunt. Sequentib. conueniunt; nisi q̃ in XIIII, Ouidius Metamorph. p Proca ponit Palatinum. In Anis apud Dionysium & Eusch. in quaternis ordinib. st discordia, in V, VII, XI, & vltimo. Sed hanc discordiam facile tollere poteramus per summã annorum Troia capta vsq; ad conditã Romam; si non & illa, ra Dionysio posita, variaret. Nam paulo post ita ictaurus est; *Sequenti anno regni Numitoris, trecentesimo autem & trigesimo secundo post Ilium captum.* Rursus postea de Catonis diligentia ita ait; Catonẽ colligere, Romæ constitutionem annis quadringẽtis triginta duob. rebus Iliacis posteriorem. Sequenti autem libro dicet; *anno quadringentesimo secundo*, &c. Sed vt breuiter dicam, medius numerus bene habet, primus autẽ centum errat annis; quod ex collectione annorum quib. Albæ regnatum est, facile conuincitur. Vltimus autẽ numerus omittit triginta: quod nõ faciunt priores duo. Quare vt finianus semel molestam hanc considerationem, si Latino Syluio demus 50 annos, Agrippæ 40, Amulio 44, vt Eusebius facit: deniq; septimo regi, quocunq; eandem nomine fuerit, demus 26, vt Dionysius habet, non 24, vt Eusebius, proueniet numerus 432, rursus rotundus, a Troia capta ad Vrbẽ conditam. Quod vt absq; auctore nõ temere feci, ita cum summa hac a Dionysio nominata melius cõgruet, vt studiosus lector facile iudicabit: & in Chronologia nostra, quã in hũc edidimus auctorẽ, eum secuti sumus ordinem. Hæc Glar. quibus addo, quatuor regum nomina in manuscripto Eusebii codice aliter legi quã in vulgatis editionibus. nam sextus rex in membranis dicitur *Albas Siluius*: & septimus, *Atis Siluius siue Ægyptus Siluius*: nonus, *Carpẽtus Siluius*: duodecimus, *Aremulus Siluius*. Præterea in manuscriptis Polyæni codd. gemino μ scribitur Ἀμύλιος: & Νεμίτωρ pro Νομίτωρ. Νεμίτωρ sane ad Græcũ idioma magis accedit; Νομίτωρ ad Latinum. V. 43, pro πρα-

κοσιοστῷ Lapus habet *trecentesimo*; sed mendose, vt in præced. euincit Glareanus.

P. 58, v. 1, Decennium hoc in loco quodnam sit, se adhuc quærere annotauit Glareanus: haud dubie vero intelligi publicam aliquam supputationem, vt Olympiadum. Vt ego igitur proferam quę mihi hac de re comperta sunt, Pausanias in Messenicis, 116, 10, de hoc decennali imperio sic narrat: Τοὺς ἀπὸ Μελάνθω, κληρωμένους ὃ Μεδοντίδας, κατ' ἀρχὰς μὲ ἀφείλοντο ὁ δῆμος τ ἐξουσίας τὸ πολύ, καὶ αἰπὰ βασιλείας μετέπεσεν ἐς ἀρχὼ ὑπὸ τῶν ὕστερον δὲ ἐπὶ Στησιαίου ἐτῶν δέκα ἑπάστου αὐτοῖς τ ἀρχῆς. itidemque 124, 23, huius ipsius Medontidarum δεκαετοῦς ἀρχῆς mentionem repetit. Pro Χαροπῶ vero, infra (61, 36) legitur Χάροπος. Adscribam & Velleii locum de Charope & decennali imperio non aspernandum: *Tum* (inquit) *Athenis perpetui archontes esse desierunt, quum fuisset vltimus Alcmæon; cœperuntq; in denos annos creari: quæ consuetudo in annos LXX mansit; ac deinde annuus cõmissa est magistratibus resp. Ex iis qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops; vltimus Eryx: ex annuis primus Creon.* Sic etiam Eusebii Chronicon in Olymp. VI anno III. V. 18, de classe a Troadibus incensa, meminit etiam supra, 42, 28: & Polyæn. lib. 7: necnon & Plutarch. De virt. mul. Sed Polyæni narratio in loci & personę primariæ nomine discrepat. V. 21, Σιγὸς a Σίγιον habet syncopen, vt Ἀνθὸς ab Ἄνθεα apud Stephanum: Θεμιστωνεῖς a Θεμιστώνιον, apud Pausaniam, 349, 16. V. 28, pro Λάπον Lapi versio habet *Latinius*. vbi Glareanus suspicatur vel *Latinus* legendum, vel *Lauinius*. metuere tamen ne locus non bene habeat. V. 44, pro vulg. Ξιωαγόρας posui Ξεναγόρας: præsertim quum ab Herodoto quoq; Ξεναγόρης quidã memoretur, 349. At Ζιωαγόρας foret vt Ἑρμαγόρας.

P. 59, v. 11, ἱερὰς δέλπις dicit, vt infra sub finem libri XI ἀπὸ Σίτκς β. Ἕλοις: de quibus ibi plura. V. 26, vterq; interpres Ῥωμύλον legit, nõ Ῥῶμον: haud scio an conuenientius. V. 28, & 29, Ianiculum est perquã vetustus locus, ac pars vrbis Romæ, vt Plin. testatur lib. 3 c. 5. quo in loco quidam libri habebant *Antipolis*; Hermolaus restituit *Æneipolis*. Dionysius noster vocat Ænean. Hæc Glar. V. 35, supra 36, 3, scribit Romam sedecim post captũ Ilium ætatibus esse conditam: itidemq; infra initio lib. 2.

P. 60, v. 2, articulus ἡ ante Ῥώμη tollendus videtur cum vtroque interprete. cohærent enim ista, παλαιὰ ἧς Ῥώμη. V. 27, De qua tabula locutus sit Polybius, nescire se scribit Glareanus. Ἀγχίσαι vero ab Æneæ patre denominatum oppidum, & Ἀγχισεῖς eius ciues, Stephanus quoque citat e Dionysii nostri lib. 1.

P.61,v.1, Glareanus legit, *anno tertio ante vrbem captam, lustrum secundum a populo Rom. factum.* eam lectionis rationem colligi e numeris ab auctore positis, 119, & 120, si verba diligenter perpendantur. Ibidem mox legendum videtur, ὑμῖν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δήμου χρυσίνου: vel potius omissa præpositione, πήμησιν τῶν τοῦ Ῥωμ. δ. χρυ. V.5, uterque interpres post εἰκοσῷ inserit καὶ ἑκατοστῷ: itidemq; Glareanus in præcedente scholio. arguunt idem sequentia. V.11, pro vulg. Εἰσάγει, quod interpretes etiam retinuerant, reposui Ἰσαγόρᾳ, ex eo loco quem Sigonius infra initio libri quinti restituit. De hac vero Dionysii nostri supputatione, & item de Liuiana, plura vide apud eundem Sigonium, Emendationum lib. 1, c. 1. V.21, Νομᾶς & hic, & infra, itidemq; apud Plutarchum, & in manuscr. Polyæni codd. per υ scribitur; quum tamen a Latinis poetis prior in hoc nomine syllaba corripiatur. Fit hoc Latinæ pronuntiationis, non quantitatis habita ratione, sicut etiam paulo post in Σύρφους. itidemque infra Λύπαν habemus, 71, 23: & supra Λυκρήκαλιον, 25, 39. nec non & αὐχουρας apud Plutarchum, & alia consimilia. Supra omisso υ dicit Ῥόπλοι & Νομήτωρ: quo modo & Suidas nō tantum Νμᾶς habet, sed etiam Νομᾶς. quin & infra Nomᾶ; legitur; itidemque Λοκόμων, Λοκρήλιος, & similia. V.24, quæ inclusa hic sunt, inserta sunt e Veneto codice. agnoscit eadem & Lapi versio; *Qui vero post eum regnauit Ancus Marcius, quatuor & viginti. Post Marcium, Tarquinius, Priscus vocatus, octo & triginta.* V.44, forsan rectius aduerb. διαφόρως.

P.62, v.8, πολοχίσας per ι recte hic scribi, patet ex 66,36: & manifestius ex 67,2. nam λοχῆσαι significat insidiis excipere, vt 66,37. V.23, Glareanus annotat pro πιπαιθοῖς legendum esse πεπακοντεπυῖς, testimonio plurimorum auctorum, atque adeo Dionysii nostri lib. 2, vbi de Vestalium virginum conditione verba facit, 127,23. Sic certe & Liuius; *fratris filia Rea Siluia per speciem honoris, cum Vestalē eam legisset, perpetua virginitate spem partus adimit.* V. 39, obserua πήμιος hic & ὄλεσσε pro eodem accepta. Sic Virg. in fine Georg. delubrum & lucum pro iisdem vel saltem pro affinibus vsurpasse creditur, vbi dicit; *Quattuor his aras alta ad delubra dearū Constitue, & sacrum iugulis demitte crnorem: Corporaque ipsa boum frondoso desere luco.* Varro sane apud Macrob. Saturn. lib. 3, c. 4, delubrum quibusdam esse tradit in quo præter ædem sit area assumpta deûm caussa, vt est in circo Flaminio Iouis statoris.

P.63, v.1, syllepsis est in participio καταχόντες, sed καταχθόνιοι. magis enim proprie vsurpasset in præcedentibus duobus membris δράσαντες, ποιήσαντες, aut simile quid. Si quis etiam καταχέσωσι malit, per me licet. Lapus sic vertit; *plurimi fabulantur eius genii fuisse, cuius locus erat, imaginem, cum multa alia huic casui diuina opera adhibentem, tum vero solis obscurationem subitam, & caliginem in aere.* V. 12, pro διεργημάτων opinabar legendum esse vel διηγημάτων vel παυεργημάτων. sed quum paulo infra vsurpet verbum ῥᾳδιεργεῖν, 64,3, non est mihi dubium quin hîc scripserit ῥᾳδιεργημ^χ. quę Camerarii quoq; sententia est. Lapus itidem vertit; *tanquam humanā fraudem in deos relatam.* paulo post dicit, ἀνθρωπείων μηχανημ^χ, 64,14. V.19, ante ἡρῶον (siue ἡρώων) deesse videntur hæc; ἐξ ἧς π. sic certe Lapus; *ex qua fabulare illud heroum genus esse ortum aiunt.*

P.64, v.2, ὁμοῦ π accipiendum pro ἐγγὺς seu σχεδόν. simplicior hæc esset structura, ἐγγὺς ἦν τοῦ κόλπου πέντε, *se proxime abesse a filia sua partu*; id est, breui parituram esse filiam suam: ideoque se doli suspicione breui liberatum iri. In altera etiam significatione ὁμῶς & ὁμῶς ὡς infra vsurpantur aliquoties, ea scilicet qua *prope* significat *circiter, ferme*: quo modo & apud Plutarch. in Cic. δισμύριον ὁμῶς ὡς σωνθρουσμένων.

P.65, v.7, ὠλήμην agnoscit etiam H. Stephanus Thesaurus, & confirmat ὠλημμύρα, 57,26, & alibi alioqui frequentius vno μ scribitur ὠλήμην. V.11 ἐκ τοῦ ὠθεῖ ἔχαλα excusari potest, quoniam itidem lexicis affertur, ὠθεῖ ἔχαλα νεμομένη τὸ πυρός. & si coniuncte hîc quoque ὠθεῖ ἔχαλα malis, accipiendum erit aduerbialiter, alioqui legendū esset, ἐκ τοῦ πόρρω ἐχάπη. V.11, κινύζεσθαι agnoscit etiam Suid. & Hesych. vsitatius tñ esse putatur κνυζᾶσθαι. Seq. v. malim sic legere λύκαιναν δέ τις ὀπφανίσα νεοπόκος, ἀπαρχῶσα πὰς μαστὸς ὑγιαλοῦς. insolens certe videtur πᾶς μαστὸς tribuere νεοπόκον. V.15, rectius fortasse καπάπλεω: vt feratur intellectum, οἱ παῖδες. vel scribendum καβάπλεα, vt νάπλεα apud Aristot. De anima, 45,13. Pro ἀμηχανῶν vero, v.19, Xyl. reponendum censet vel ἀμηχανῶν, vel ἀχανής. V.20, malim ὅσοις ἐδώκαβε πλείστης, vt Xen. Oecon. λαβόντες ὅπόσον δώδματα πλεῖστον, ἄγεσιν αὐτόν. Innitur tamen etiam ὡς ἐδώκαβε πλείστης, vt apud Lanos, *quam poterat plurimos.* V.23, ὠθεισάσαν accipiendum pro ὠθεπλεκομένην, seu ὠθεπλεκομένην, *complectentem.* vel legendum ὠθεέπουσαν, *tractantem.* 25, ὠθοξέσαν positum pro ὠθοήσαν, vt supra etiā (1. 40) vulg. exempl. pro σωήσαν habent σωίσαν. sic infra ὠθοέσαν & ἀμπεπξέσαν. sic item apud Alexand. Aphrod. probl. 62, lib. 1, διὰ τί μᾶλλον κλίμα καπέμενον. & probl. 71, lib. 2, πεπαγμένος ἐξίνσι. Eadē flexionis forma leguntur apud Pausaniam ἐσιάσι καπᾶσι, pro ἐσίασι & καπάσι, vt apud eum scriptorem adnotaui 394,30. V.28, χῆ accipiendum hîc pro διά, (vt supra 63,29) & διογίαν pro διόγον θόριζον. V. de hoc (inquit Glar.) superius dixisse videtur, vbi classe Euandri & Pane Arcadico deo verba facit, 38. V.46, vel ἠλείχετο legendum, cum Gelenio: ἐλείχε, cum Lapo.

P.66, v.19, rectius leui transpositione facta, ἐκ τῆς ἐκ τῆ Παλατίῳ πρὸς τὸ ἱππόδρ. χριφ. καὶ. quo modo Lapus verterat; *in angulo ex Palatio in circum. vertente.* V.27, pro Αὐεντῖνον (quod infra etiam reperitur, 71,17) supra vsurpauit Αὐεντῖνον seu Ἀβεντῖνον. apud Paus. Corinth. 55,28, Ἀρεμπῖνος βουνός: & m. v. 35, λόφῳ Ἀραυίῳ. V.41, in vulg. exempl. legitur Καιμιαῖ: pro quo mutata vna littera posui Καμιπαῖ. apud Stephanum Byz. legitur Καμίνη, oppidum in Sabinis: apud Plinium itidem *Canina*: & infra tum alibi sæpe, tum 101,7.

P.67, v.18, si pro aduerbio ὡς pronomen ὃς malis, per me licet. V.21, malim cum articulo, πὸ ὡς τὸν πάγμα. V.28, rectius fortasse δράσειεν, fut. temp.

P.68, v.17, quid hoc sit, Glareanus lectorem discere iubet. fortasse Faustuli familiā hic intelligi, at ita etiā Romulum Remumq;. Faustulus certe supra (65,43) dicitur ζυφορβίων βασιλικῶν ὀπαδήμενος: Romulusq; ac Remus ex Faustuli erant (vel saltem esse credebantur) familia. V.37, pro πίσιν Xyl. reponit πᾶν: non absurde. V.40, pro ὑποπτωθεὶς Lapi codex videtur habuisse ὑποπηδεῖς: quia vertit *suspicatus*. ferri tamen & nostra lectio potest, vt sit *imaginatus*. Cum Lapo sentit Camerarius.

P.69, v.11, forsan rectius καταχάμενος: eodem tempore quo εἰπών. V.24, Gelenius post ὅσα inseruit ὁ βόφων, *nutricius, Faustulus*: respiciens scilicet ad ea quæ auctor narrauit supra, 65,47. at Lapus φυλακος nomine accepit hîc τὸν βόσκοντα, seu τὸ βόφο

dum vertit, *quemadmodum a Faustulo audierat:* pag. præced. v. 37, κ' πύσιν τῶ βρέφους. V. 31, ὁ Φαυστύλος hic ab vtroq; interprete omittitur, vt non suo loco positum, neque huc quadrans. tu si pro eo legas ὁ Ῥωμύλος, belle habebit sensus. V. 34, Ven. cod. ὑπερχόμενον. V. 37, τὸ λειχόμενον habuit etiam Lapi codex, vt indicat versio; *quod dixerat.* sed rectius cū Sylenio legemus τὸ φρόμενον. nam & historiæ sententia illam lectionem requirit, & confirmant ea quæ paulo post sequuntur, ☪ ἡ τὸ βάλημα (seu βάλειμα) τῶ ἠφανδῶς ἀμφέρειν σκιδος ἐδὲν δεόμενον ἀπορρήτω φορᾶς.

P. 70, v. 3, vsitatius indic. mod. εἰ μὴ λέξει. V. 24, prist. ἀποδράσαι positum pro fut. ἀποδράσειν. V. 46, sitatius ἐκβεύσθη, cum σ.

P. 71, v. 20, Lapi codex habuit Λαρεντία, sine υ: etiam Plutarch. in Rom. 35, Ἄκκα Λαρεντία. Atheneus itidem Λαρώσιον vocat Laurentium. V. 24, ὁ αἱ vulg. exempl. habent ἡ αἱ. sed nostra lectio prior est, & simplicior. V. 44, mirum est quomodo διαρπαζόμενος ἀφῆκε τ βακόλων, dedi sibi postularit τ φορβέα. Lapus in priore membro generalius habet *pastores*, in posteriore specialius *subulcos.* V. 46, alim τόπως τοὺς αἰπολέντας, vel τοὺς αἰπολέντας.

P. 73, v. 3, inclusa, e Veneto codice inserta, agnoscit etiam Lapi versio; *est enim locus ad capiendam rem opportunus, collis haud procul Tiberi.* At Festus a Dionysio nostro dissentit, dum scribit; *Sed & locus in summo Auentino Remoria dicitur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auspicatus.* Dionysius in Auentinum & Remoriam dissita esse, aperte significat his verbis, Ῥώμῳ δὲ (scil. οἰωνιστέριον ἦν) πρὸς ἑσπέραν (scil. τῷ Παλατίῳ) λόφος, Αὐεντῖνος καλούμενος· ὡς δέ τινες εἶσιν, ἡ Ῥωμιεία. nisi forte duæ fuerūt Remoriæ sive Remuriæ. qd colligere aliquis possit ex iis quæ ad Festum præcedunt eum locum quem modo cito. *Remurinus ager* (inquit) *dictus, quia possessus a Remo. & habitatio Remi Remona.* Quo in loco *Remona* putarem legendum esse *Remoria*; ita apud Plutarchum in Romulo, p. 42, itidem inscripsissem, ἐν τῇ Ῥεμωνίᾳ θάψας τὸν Ῥῶμον. Sic idem Plut. 3. præced *Remonion* vocat priorem Festi Remoniam: Ῥῶμος δ' (scil. ἔκτισε) χωρίον τῶ Αὐεντίνου καρτερὸν, ὃ δι' ἴσου μὲ ὠνομάσθη Ρεμώνιον, νῦν δὲ Ρηγάνειον καλεῖται. In Stephani Gentilibus Ῥωμεία legitur, ac dicitur esse πλησίον Ῥώμης, cuius ciues nominentur Ῥωμεᾶται & Ῥωμεανοί. In Veneto etiam codice hoc loco Ῥωμαίαν scriptum Ῥωμαίαν: & mox τῶ Τιβέριος, more Attico. V. 28, ☪ ante ὁ φθόνος redundat. V. 37, ☪ legitur etiā supra 68, 34. sed magis Ionicum est: in communi lingua vsitatum est ἤρεπε, vt supra 70, 4. quis etiam paulo post, v. 40, pro πτώμενοι malit πτάμενοι, vt paulo ante, v. 34; non admodum reclamarim. sed legitur tamen similiter etiam apud Arist. De part. anim. 42, 15, ἀΐω πτῶνται εἰς ὕψος, *subuolitant altum.*

P. 74, v. 3, in πάτω antiptosis est. casus enim iste suspicit præcedens verbum εἰρημένον ἐῶ, non infinitum verbum ἄρχει, quod requirit accus. πόνον, iuxta regulam. V. 28, numerus hic exprimitur infra exactus, 78, 27. V. 42, σκαφίον interpretes hîc accipiunt pro σκαφεῖον, dum verterunt *rutrum.* non male nam vt rutrum ab eruenda terra dicitur, ita σκαφεῖον ab effodienda terra. & vt Plutarchus in Arato athleticis exercitiis σκαφίον tribuit, & Theocritus ὁ πάλων, ita rutrum tenentis inuenis est effigies in Capitolio ephebi, more Græcorum arenam ruentis exercitationis gratia, vt testatur Festus. Alioqui σκαφεῖον accipi etiam posset pro alueolo seu nauicula in qua calcem subactam murariis suggerunt. In Eusebii quoque Chronico, vbi vulg. ed. habent, *Remus rastro pastorali a Fabio Romuli duce occiditur*, membranæ scribunt *rutro.* in Origine gentis Romanæ vtraque lectio coniuncta est: *vallum Remus irridēs transiluit, & a Celere centurione rutro vel rastro fertur occisus.*

P. 75, v. 16, vt hic τ λεῶ dicit, ita supra (30, 8) χώραν ἔκπλεω πάσης εὐπορείας: & πλῶ ἔω legimus etiā alibi passim. si quis tamen malit τ λεών, vt v. 5, non refragabor. V. 19, pro παείλια Lapi etiam codex, vt vulgata exemplaria, habuit παφυπάλια, teste Glareano. ego παείλια reposui cum eodem Glareano, Xylandro, & Henr. Stephano. Plutarch. in Romulo, p. 42, παλίλια nominat. & *Palilia* cum Varrone agnoscit Festus, a Pale, dea pastorum: sed agnoscit idem & *Parilia*, sic dicta, quoniam pro partu pecoris eidem deæ sacra fiebant. ad quam posteriorē nominis scripturam & etymologiam pertinet quod hîc Dionysius noster memorat, eo festo a pastoribus & agricolis circa veris principium, χρισήμιον θυσίαν fieri ὑὲρ γονῆς τετραπόδων, pro fœtura seu fœcundo partu quadrupedum. Horum, sicut & rituum condendæ vrbis, est venustissima descriptio apud Ouid. 4 Fastorum, & Propertium lib. 4, elegia prima & quarta, inquit Xylander Annot. in Plut. Rom. Lege ibidem & Plutarchum. V. 43, superlatiua vsurpauit pro comparatiuis ἀρχαιότερον & ἑλληνικώτερον: cuius enallages exempla certiora in Grammaticis præceptionibus attuli.

P. 76, v. 2, Cuiacius mauult Σαμνίτας, vt non modo Latini scriptores appellant, sed etiam inter Græcos nonnulli; nominatim Diodorus Siculus lib. 16, 534: & l. 19, 726: Strabo lib. 4, 214: Ptolemæus lib. 2, 111; & lib. 3, 160. eandemque scripturam confirmat etiam alphabetica series apud Suidam. Sed nostra per αυ, propterea tamen reiicienda nō est; immo magis Græca est quam superior; vt satis declarant hæc Eustathii apud Dionysium Periegeten; μετὰ τοὺς Σιβαρίτας μέσοις χθόνα οἰκοῦσιν οἱ Σαυνῖται, οὓς ἔδει τῶ μ Σαμνίτας οἱ Ῥωμαῖοι λέγουσιν, ὡς καὶ ἡ γραφὴ τῶ Διοδώρου δηλοῖ. atq; adeo eam scripturā habet nō modo noster hic Dionysius, Plutarch. & Scylacis Caryandēsis codex manu exaratus; sed probat etiam alphabeticus ordo in Stephani Byzantii ἐθνικῶς. Reperitur & tertia scriptura, Σαννῖται, gemino ν, vt in Catone maiore Theodori Gazæ, & apud Strabonem libro quinto extremo. sed facile assentior Dauidi Hœschelio, qui superioribus auctoritatibus adductus, locum Strabonis de Samnitum triplici appellatione sic legendum arbitratur, 272: εἰκὸς ὃ ἔδει πρὸ καὶ Σαβέλλις αὐτοὺς ὑποκοισικῶς ἀπὸ τῶν γονέων προσαγορευθῶναι, Σαμνίτας ὃ ἀπ' ἄλλης αἰτίας, ὃς οἱ Ἕλληνες Σαυνίτας λέγουσι: vbi Xylandri etiam versio cum vulgatis editionibus Σαυνίτας habet pro Σαμνίτας, & Σαμνίτας pro Σαυνίτας: perperam, vt ex Eustathii loco paulo ante citato satis est perspicuum. V. 4, inclusa, ☪ Κελτῶν, absunt a Ven. cod. V. 7, manca est structura. sensus talem quampiam lectionem requirit; οὐς ὅτε φωνὰς οὔτε δίαιταν πλῶ αὐτῶ ἔχοντας, ἃς δὲ ☪ βία σύγκλυδας ἀναβεβαχθ. vbi etiā nota σύγκλυδας ἀπὸ τῶ συγκλύζεσθαι dictos, metaphorice, vt *colluuies* apud Latinos: at σωήλυδες sunt cōuenæ, vt ἐπήλυδες aduenæ. Ven. cod. pro ὃς habet ὧν: Vaticanus autem non solum ὧν, verū etiam mox βίους pro βίᾳ: non absurde. V. 16, hîc quoq; mutilus est locus. sensus tale quid postulat; μηδ' ὁποσῶν ἔτι ἔχειν. & sic Lapus, *neq; aliud instrumentum habeant conueniens cīi Græcis.* vbi ζυμβόλαιον vertit instrumentum, quum

verius sit commercium, negotium: interdum etiam conuentum, pactum. nisi fortasse legendum est σύμβολον, nota, vt 83, 32. Vatic. cod. habet μὴ ἧττ' ἀλλων, omissa π: at Ven. cum vulg. ed. hîc consentit. V. 17, ὡς ἀληθῆ εἶ), *vt verus sit*, pro ὡς ἀληθὴς ὄν, *quod verus sit*. Obserua ibidem ᾠκημένοι, pro οἰκοῦντες, vel σεσωκισμένοι, qui sedem & domicilium habent. V. 20, pro ὄντων malim ὄντες, vt in præcedente membro γιγνόμενοι. Nota ibidem ἀγχοιόπαυοι pro ἀγχοικόπαυοι, vel ἀγελιώπαυοι. V. 23, Æolicum idioma in Romana lingua dominari Glareanus se intelligere negat; cum Dorica pleraq; in versis dictionibus appareant. Sed cũ Dionysio faciunt quæ a Prisciano & aliis grammaticis in eandem sententiam sunt prodita. V. 33, Posset dicere quispiam, Romanos nunc ob ambitionem, ne videantur barbari, studere ciuilitati & moribus Græcis, cum eorum maiores aliter vixerint. id negat hoc loco Dionysius, ostendens nihil eos nunc magis quã ante ad virtutem niti; & creditum est ab omnibus. Glareanus.

P. 77, v. 9, Hoc obscure dictum est, neque ego plane intelligo: nisi quis dicat, mediũ litus designari totius eius lateris Italiæ, quod ad occasum est, marique Tyrrheno alluitur, a freto Siculo ad Alpes. Glareanus. V. 16, supra Σικελιὼν dictus est locus quidam in oppido Tiburtino, 14, 1. V. 34, conuenientior est ἀπὸ quam ὅτι, quia nulla hîc est imperii significatio. attamen & infra ὅτι pro ἀπὸ seu ὅθεν, similiter vsurpata legitur, 86, 34; ὅτοιμα ἔχον Κελέεσι, ὅτι τῆς ὀξύτητος τῶν ὑπηρεσιῶν. & supra quoq; hæc permutatio facta est plus duodecies. V. 44, idem hic numerus supra fuit, 36, 3: nec discrepat quod infra est, 59, 3 5; vbi priorem Romam vna fere ætate post Troiæ excidium conditam refert; & posteriorem, quindecim ætatibus post. V. 46, vt hîc legimus πίχα πρεσβεύοντες, sic apud Pausaniã, 19, 25, στοαῖς πρεσβευόντες. si quis tamen vtrobiq; malit πρεσβεύοντες, nõ repugnabo. nã sic infra dicit, 104, 33, χρακώμασι πρεσβευόντων.

P. 78, v. 14, Lapi etiam codex habuit hunc numerum, cccc11. sed legendum *anno quadringentesimo tricesimo secundo*, vt supra satis luculenter ostendimus ex diuersa locorũ comparatione: ait Glareanus. Quum ergo manifeste supra fuerit, διὰ καὶ τεσσαράκοντα & πρὸ ἑκατόν, (60, 17) non dubitaui reponere δευτέρῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πρὸ ἑκατοστοῦ: præsertim cum idem numerus iisdem verbis expressius sit etiam 57, 42. V. 44, alterutrum scripsit auctor; vel ἀνθρώπους & εὑρῆσθαι, vel ἀνθρώποις & εὑρέσθαι.

P. 79, v. 12, πολέμια pro πολεμικὰ, supra quoque notatum aliquoties: & infra (90, 19) Eusebius, qui totum istum locum citat lib. 2, cap. vltimo, itidẽ legit τὰ πολέμια ἀγαθά: & reperiuntur etiam in sequentibus alia multa huius generis exempla: cum πολέμιος alias pro hostili frequentius vsurpetur. V. 33, πόλεως hic positum pro πολιτείας. sic enim paulo ante loquitur, v. 18; & paulo post, v. 40.

P. 80, v. 1, ἐπ' ἐμοῦ hic quoq; positum pro ἀπ' ἐμοῦ, vt supra iam aliquoties. neque enim hic imperii vel temporis significatio aptum locum habet. V. 7, διδαχῆς pro vulg. διδοχῆς repositum e Vaticano codice. atque adeo sic legendum esse, manifestum est ex 78, 33. V. 13, obserua hic communis formæ comparatiuũ παλαιοτέρων, cum supra & infra aliquoties vsurpet Atticum παλαίτερος. quamquam id deduci potest etiam ab aduerbio πάλαι. V. 47, ante πρὸς πολὺ ἦκον, non inconcinne inseueris articulum τά; itidemque in seq. commate, ante πρὸς μισηθ. vt 81, 9.

P. 81, v. 21, sic etiam Virg. Æn. 9, de Ascanio Luinii obsesso: *Audiit, & cœli genitor de parte seren Intonuit læuum.* Xylander.

P. 82, v. 15, de πολέμια pro πολεμικὰ, modo dictu est, ad 79, 12. V. 18, malim καὶ τὰς κατὰ πολ. sic enim structura fit concinnior.

P. 83, v. 12, μᾶλλον vel ante δυναπεὶς ponendum, vel in μᾶ transformandum.

P. 84, v. 19, πατρικίους hîc dicit pro πάτρωνας, vt iam pag. seq. v. 12. V. 36, Xyland. l. πρεσφοείας: prorum apte. V. 44, verba legis huius sic citat Lipsius in Regiis legibus; *Patronus si clienti fraudem faxit sacer esto.*

P. 85, v. 27, legendum ἑξακοσίων καὶ ἑπτακοσίων. nam Gracchus occisus est anno ab Vrbe condita sexcentesimo viceſimo primo, vt ex catalogo cõss. & Fl patet. Glarean. & Sigon.

P. 86, v. 27, Lapus videtur legisse πρὸς τὰ κατεπείγοντα τῶν ἔργων ὑπηρέσια, dum vertit, *ad vrgentia rerum ministeria.* Sed ferri nostra scriptura potest: vt ὑπηρεσία sit idem quod ὑπηρεσίας ἕνεκα, sicut in præc membro loquitur. V. 33, membrum istud, ὃ κ ἰσῶ καπίσσω, videtur a Lapi codice abfuisse, quum missum sit in versione. parum certe quadrat ad p cedentia V. 34, hîc quoque ὅτι posita pro ἀπό: demque mox v. 37. quamquam ibi aliqua est im rii significatio. De Ἄνπας supra dictum, ad 6, 45. v. ambo interpretes videntur legisse ἔχοντες. sed ντας retinere nihil vetat. Ad Valerii opinionem Celere celerũ duce, referri possunt quæ supra rantur 74, 39. Vide quæ ibidem adnot.

P. 87, v. 28, pro ὁπλιτικὸν videtur legendum πλικὸν, cum Camerario. Lapus vertit *potestatem solutam.* Pro ἰσῶτα quoque si quis ἰσῶτα malit, magnopere refragabor. V. 40, potes etiam σφε legere. ἑκατοντάρχας dicit etiam supra, 86, 38: quamen diuersa declinationis forma ibidem vsu χιλιάρχους. vtriusque generis alia multa leguntur apud alios. V. 43, λογίζεσθαι retineri potest, pa scilicet positum pro *computari*, vt Lapus vertit. si λογίζεσθαι hîc legeremus, in sequenti membro tautologia. V. 47, pro δεκάρχαι legendum δεκάδαι, sicut scilicet decuriæ supra nominantur δεκάδες; 35) vel saltem δέκαρχοι, aut δεκάρχαι.

P. 88, v. 28, μιθόεσσον δυοῖν δρυμοῖν. Lapus vertit *Iermontium duorũ quercetorũ*: quasi μιθόεσσαν sit a *mons*, non ab ὅρος *finis, terminus, limes.* ad verbũ si *Inter finiũ duorum quercetorum*, id est locus in rum quercetorũ confinio situs. Gelenius vertit *duos lucos*: ex Liuii lib. 1, cuius hæc sunt verba; *lo qui nunc septus densis sentibus inter duos lucos est lum aperit.* Apud Varronem legitur etiam *Querquetulanum sacellum*: apud Nonium *Querquetulanæ viræ*, & *Querquetularia porta*: quam por Romæ sic dictam scribit, quia querquetũ intra uros vrbis iuxta se habuerit. sed an ista huc pertin dubitari potest.

P. 89, v. 1, κληρόχους ἐπέστελλεν ὅτι μέρη τινὰ τῆς infra luculentius explicat 103, 31; cum dicit Rolum Antemnas & Cęninam misisse colonos, cb. a ciuitatibus illis data fuerit tertia agri pars sort liuidunda. V. 8, pro vulg. δισχιλίων cum Camerio reposui τεισχιλίων, ex 74, 29: & 78, 27: præsertim cũ Lapi quoque versio eundem hic numerũ agnoscat; *non plures tribus pedutum milibus.* V. 33, Glareanus pro Ἰταλίᾳ legendum existimat *Gallia.* quamq m (inquit) nihil definio.

P. 90, v. 29, Eusebius, qui totum hunc locum ci-

tat

ra]e præpar. Euangel. lib. 2, cap. vltimo, legit, πῶς κρ]των ὥσπερ τῆς Ἑλλησι νομίμων: vt ὁμοίως πῶς κρατίστων ita]t positum hoc loco, sicut apud Paus. 29, 41, πάντως ὡσαύτως, *vt quiuis alius.* V. 31, pro κατ' αὐτῶν Eu]se habet ὥσπερ αὐτῶν: sed nostra lectio est significan]tio V. 33, Euseb. habet πῶς ἡμῶν: sed rectius omitti vi]tur articulus; quum itidem mox dicat ὡσ' ὡσφρώ]μεθα V. 35, Euseb. pro κράλυκα, & ὥσπερ ἀσπόνδας, habet κ]λυκα, & ὥσπερ ἀνάψας. V. 39, Euseb. cum arti]culo habet ὁ Κρόνος: quum tamen mox sine arti- 10 cu]lo sequatur Ζεύς. V. 44, Euseb. ἑορτὴ ἦν ἐλευθερία παρ' αὐ]τοῖς μεγαλόμορφον ἢ πένθιμος πλεῖται. V. 46, Euseb. pro ὧν]& ὅπλα πλεῖται, legit ἄνθρ]& ὅπλα πλοῦται.

P. 91, v. 1, Euseb. καὶ ὥσπερ Διον. π. articuli loco re]ponit a præpos. ex præcedenti membro. V. 2, Eu]seb. pro πῶς ἐμῶν habet τῶν ἡμῶν. sed male. Idem non h]abet comma istud, quod paulo post sequitur, ἀκά]θεκτα. sed agnoscit illud etiã Lapus: quamquam pa]rum apposite vertit *aggregationes*, quum significet ci]tationes, quas agyrtæ ad stipem colligendam in- 20 st]ebant. non male huc quadrant ista Eustathii a]pud Hom. 1430, 36, λέγεται ὁ κῦ Αἴλιον Διονύσιον Ἁλικαρ]νασσέα ἀγείρειν καὶ τὸ ὥσπερ εἶναι καὶ ὥσπερ ὅτι νίκη ἢ ἐπ' ῥωμῃ π. ῥ. V. 4, Eusebius habet βακχίας, sine diphthon]go sed vsitatior est nostri codicis scriptura. Idē mox p]ro ἱερεῖς, inserit genitiuum ἡμῶν. V. 10, Euseb. co]posite legit ἐπιπληθόντων. V. 13, pro vulg. δημο]σίων quod apud Eusebium quoque legitur, malui ad- 30 u]θημοσία: vt Lapus etiam vertit *publice*. Seq. v. E]seb. p fœmin. πολλῆς habet mascul. πολλοῖς, & ἐπῆς pro ἐπεισηγάγετο. Idem sequentia sic legit, πῆς κ]αὶ τὰ αὐτὰ νομίμοις μεθήρμοσεν, ἅπασαν ἐκδεδῶσα περιφέρειαν μ]ελῶ. Sed forsan Eusebius ipse scripsit νομίμοις, & π]ᾶσαν. Paulo post sane, vbi eiusdem codex habet, τῶ ὡς θεὰς ἱερὰ, ἱερὰς manifesto errore positum pro Ἰ]σις. V. 21, pro μηβαγυρτοῶντες Euseb. habet μιλα- 40 γ]υρτοῶντες: itidemque mox μιλαγυρτῶν pro μηβαγυρ]τῶν sed nostra lectio isti postponenda nō est, & con]firmatur hoc loco quem Eustath. ex nescio quo au]ctore citat apud Homerum, 1824, 10: Διονύσιος μη]τρῶν καὶ τυμπανιζόμενος, ἢ τύμπανον κρέων, οἰκεῖως τὸ βίον κ]ερέψ. vbi idem Eust. μηβαγυρτεῖν esse dicit τὸ μιτὰ π]αιῶν καὶ ὄνων πιέτων, ὥσπερ εἶναι, ὅπ τῇ μητρὶ ἀγείρειν ἐ]δ. μιλαγυρτεῖν vero est singulis mensibus circuire ac 50 ipem colligendam. Hesychius quoq; μιλαγύρ]τ gnoscit, vt Suidas μηβαγύρτῶν. V. 26, pro ἐνδεδυ]κὼς Eust. habet ἐνδεδυμένος. V. 17, Eust. post πῶ θεὸν inse]rit δὲ, ad intendendā negationem. V. 30, pro τύφον E]ust. habet μῦθον: & mox, ᾧ μηδὲν ὄζειν εὐωρεπίς. μῦθον sa]tis melius cum sequentibus conuenit quam τύφον. 60 se]τύφον pro vesania positum, ferre itidē possumus. V]. 3, pro δι' ἀνηγορείας Eust. habet δι' ἀγορεύω: quod par]tim huc facit. & mox ἀνθρωπίνων pro ἀνθρωπείων: qđ ma]xime iubet Regemorterus. V. 35, Eusebii codex ha]bet δείματα pro δείματα: quod siquis malit, pro ostē]tis accipiendum erit. V. 43, Euseb. habet γίνεται. vt]traque scriptura excusari potest. Eusebiana, respicit ne]utrum ἀγαθά: Dionysiana, masculinum μῦθοι: ea- 70 qu]e videtur esse verior. V. 46, Euseb. pro infinitis πα]ῦν & ἀπίχεσ, habet finita πάσχει & ἀπίχεται, reten]tis tamen infinito καταφρονεῖν. sed vel infinita vsque- 80 qu]e retinenda sunt, vel finita.

P. 92, v. 2, Euseb. pro ἀλλ' ὑπὸ, habet ἀλλὰ ὥσπ: eo- 90 dē]sensu. Idem mox pro ἀποτετμημένοις, (qui sibi ele]runt, ac velut desecuerunt de corpore philoso- 100 ple]) habet ἀσκῆσι. quarum lectionum vtraq; ferri po]test. V. 14, pro πῶ αὐτῶ non male legas πᾶ αὐτῶ. V]. 15, Lapum legisse αἱ καννηφόροι καὶ αἱ ἀρρηφόροι λεγό-

μεναι, satis indicat eius versio. Dicebantur autem Athenis ἀρρηφόροι, αἱ τὰ ἄρρητα μυστήρια ἐν κίσταις τῇ Ἀθηνᾷ φέρουσαι παρθένοι, virgines quæ arcana sacra Palladi ferebant in canistris, quasi ἀρρηφόροι, vt cum Harpocratione tradit Suidas. Vide & Paus. Attic. 25, 18. V. 42, videtur hic omissum esse vocabulū Latinum: vt αἱ sit præpositiuus articulus; & δὲ, sequentis vocabuli principium. *Damiatrix* Festo est sacerdos Damiæ, id est Bonæ deæ: & *Damium*, sacrificium quod in huius deæ honorem fiebat in operto. Lapus videtur legisse ὧδε, dum vertit, *sic appellata*. καννηφόρων meminit quidem Cicero, sed in furtis Verrinis in Sicilia commissis: *duo signa* (inquit) *non maxima, verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu; quæ manibus sublatis sacra quædam more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant: κανηφόροι ipsæ vocabantur.*

P. 93, v. 1, Lapus pro κάδμιλοι habet *Cadulii & Cadmichi*: Ven. cod. κάδμιλοι: de quibus nihil inuenio. Hesychiana ista, Κάδμειος, νέος, Paphiis: & Κάδμιλοι, κεφαλοβάθραι, quam huc quadrent, haud scio. Glareanus legit Κάδμοι & δαδοῦχοι, ex Strabonis lib. 10, apud quē p. 537, Acusilaus Argiuus ex Cabira & Vulcano Camillum esse natum refert; e Camillo tres Cabiros; e Cabiris, nymphas Cabirades. Plutarch. in Numa, 117, ex Iuba tradit, κάμιλλον dictum fuisse τὸν ὑπηρετοῦντα τῷ ἱερεῖ τοῦ Διὸς ἀμφιθαλῆ παῖδα, puerum patrimum & matrimum, qui sacerdoti Iouis ministrat: quo modo & Mercurium a Græcorum nonnullis κάμιλλον appellari, ἀπὸ τῆς διακονίας, a ministerio. Iisdem pene verbis Festus; *Flaminius camillus, puer dicebatur ingenuus patrimus & matrimus, qui flaminī diali ad sacrificia præministrabat. antiqui enim ministros camillos dicebant.* item in Cumera; *Sacrorum ministrum* κάμιλλον *appellabant.* quomodo etiam in Glossariis, *Camilla*, ἱέρεια. *Camillum* (inquit Scaliger) *intellexit Ouidius cum ait, Stat puer, & manibus lata canistra tenet.* V. 9, rectius forsan, ὀπωρῥόδας, vt cum alibi sæpe, tum 136, 45. V. 21, huc pertinent quæ Varro scribit lib. 4, De lingua Latina; *Curiæ duorum generum. nam & vbi curarent sacerdotes res diuinas; vt Curiæ veteres: & vbi senatus humanas; vt Curia Hostilia.* Itē aliquanto ante; *Curiones dicti a Curiis, qui fiunt, vt in his sacra faciant.* Sic Festus quoq; scribit Romulum in triginta curias diuisisse populum, vt in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasq; obseruaret. Idem postquam Curiam esse dixit vbi curas publicas gerebant, subiungit hæc de altero curiarum genere: *Calabra curia dicebatur, vbi tantum ratio sacrorum gerebatur.* & mox; *Curiales, eiusdem curiæ, vt tribules & municipes. Curiales flamines, curiarum sacerdotes. Curiales mensæ, in quibus immolabatur Iunoni, quæ Curiis est appellata.* & rursum; *Curionia sacra, quæ in curiis fiebant.* Pro καθωσιῶ vero rectius forsan legemus καθωσίαται. hanc enim καινὴν ἑσίαν infra (126, 12) tradit a Numa fuisse conditam, non a Romulo: vbi etiam de curiarum aris & focis. V. 24, pro φιλίπα maluit Gelenius φιδίπα: quorum hoc, apud Hesychium legitur; illud, apud Suidam: vtrumque sua serie. apud Plutarchum quoque Sympos. probl. 1270, inuenies φιλίπα, per λ: at 1241, φιδίπα, per δ. Idem in Lycurgo vtriusque scripturæ meminit, 84, indicata etiam vtriusque ratione. quare ipsa eius verba hîc subiiciam: τὰ δὲ ζυσίδια, Κρῆτες μέν, ἀνδρία· οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ, φιδίπα προσαγορεύουσιν· εἶτα ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων, αὐτὰ τὸ λπ δ λαμβάνοντες· εἶτα ὡς πρὸς ἐνέπλασαν καὶ φειδωλοποιεῖσθαι τῶν. Dionysii etiã nostri

verba quæ sequuntur, vtramque respiciunt etymologiam: dum pacis temporibus πλὼ φειδῶ spectari tradit, at belli temporibus πλὼ φιλίαν. Apud Athen. lib. 4, aliquoties diphthongos inuenies φειδῆται, & φειδῖπα, pag. 70. V. 38, Turnebus Aduersariorum libro 13, c. 17, legit & ipse ξυλίνοις: at mox, κεραμίοις pro κεραμίοις. Ad prius quod attinet, legimus itidem ξυλίνοις οἰκίαις apud Hesych. in ἀρπίς: & λίθινος ὑδρία apud Theophylact. 401: quin & apud hūc ipsum Dionysium nostrum, ἱκανὸς βόσκειν ἡῆ, 49, 42. Posterius vero legitur quidem etiam apud Dioscor. vt quum dicit κεραμία γάστρα, & κεραμία χύτρα. sed ea quoq; Budæus per ε scribere mauult in penultima, vt in Thesauro suo annotauit Henr. Steph. De fictilium vasorum vsu in sacris vide Brodæi Miscell. lib. 5, cap. 19.

P. 94, v. 38, Lapus videtur legisse δεξόμενοι, dum vertit *excipientes*. sed parum apte. requiritur enim contrariæ significationis participium, ἐξωσόμενοι, ἐκβεσόμενοι, vel simile. V. 47, forsan rectius legemus ζοῖς ἀφροδισιασμοῖς, vt Lapus etiam interpr. *venerios coitus*.

P. 95, v. 14, malim cum articulo, αὐτὰ τὰ ἔργα. V. 20, Farracia nusquā reperi apud Latinos, sed Confarreationem. ad quam vocem hîc alludere videtur particip. συλλαμβάνοντες, & nomē κοινωνία. Nam Confarreatio, erat nouorum coniugū, adhibito libo farreo, coniunctio: & contra Diffarreatio, coniugii per idem libum farreum dissolutio. Hinc Plinius lib. 18, c. 3, *Quin & in sacris nihil religiosius confarreationis vinculo erat; nouaque nupta farreum præferebant.* Cornel. Tacit. lib. 4, *Patricios confarreatis parentibus genitos.* & mox, *Omissa confarreandi assuetudine, aut inter paucos retenta.* Item Apuleius lib. 10 De asino aureo, *Talis mulieris publicius matrimonium confarreaturus.* Nō autem farre tantum vxor in viri manum conueniebat, sed etiam coemptione, & vsu, vt prolixe docet Brissonius in lib. De ritu nuptiarum. meminit etiam Boethius in Top. Cicer. Ibid. ὅτι τῆς κοινωνίας positum pro ἀπὸ τῆ κοινωνίας; vt Lapus etiam vertit, *a communione farris.* Iam ἱεροὶ γάμοι sunt vel sacerdotum nuptiæ, quibus confarreatio & diffarreatio peculiaris fuisse dicitur: vel nuptiæ factis ceremoniis confirmatæ. Sic Plin. in loco paulo ante citato, *In sacris nihil religiosius cōfarreationis vinculo.* V. 36, vt hîc singulariter dicit τὸ χαμηκόπες, ita in sequ. membro τὰ γυναικός; quum vtrobique antecedant pluralia, τὰς γυναῖκας, & ζοὺς ἀνδρας. subaudiendum ergo ἑκάστω, & ἕκαστον.

P. 96, v. 5, Lapus videtur legisse ἀνοίας, dum vertit *insaniæ*. V. 10, numerus hic, *intra DXX annos*, deficit a supputatione nostra de consl. Meminit huius diuortii Gellius lib. 4, c. 3: & Valer. Max. lib. 2, c. 1. qui ipsi tamen inter se de annorum numero minime conueniunt. Glar. V. 16, verba ista, πίκωνι ἕνεκα γυναικὶ μὴ συνοικεῖν, restringenda sunt ad vxorem dimissam. nam sensus est; se non amplius eius conditione vti posse, quia liberos suscipere cuperet, quib. illa pariendis non esset apta. sed possit etiam μὴ omitti, vt in his Gellii verbis, lib. 4, c. 3; *iurare a censoribus coactus erat, vxorem se liberorum quærendorū gratia habiturum.* V. 31, ἀρχεῖα in hac signif. pro chartophylacio publico, videtur & Suid. apud Xenoph. reperisse: & legitur apud Paus. 93, 13, pro prætoriis, seu basilicis magistratuum. sed Dorico more pro communi ἀρχεῖα, (vt λαῶν iidem dicunt πλὼ λεῖαν) a quo sunt etiam apud Latinos *archiua*. V. 43, εἴργειν Gelenius accipit hic pro εἰργνύειν. sed cum mox sequatur δέσμιον καθεῖρξεν, videtur accipiendum potius pro excludere domo; quod v. 35 dicit ἐξελάσαι δ' εἰκὸς ille apud Aristoph. in Nub. ἐξελῶ σ' ἐς κόρακας ἐκ οἰκίας.

P. 97, v. 12, pro ὑπὲρ ἀρετῆς, rectius forsan legemus ὑπ' ἀρετῆς, *præ virtute*. V. 30, legis huius meminit Vlpianus in titulis; *Sed filius quidem ter mancipatus, ter manumissus, sui iuris fit. id enim lex Tabularum iubet his verbis*; SI PATER FILIVM TER VENVMDVIT, FILIVS A PATRE LIBERO ESTO. Plura Sigonius De antiquo iure ciuiū R. lib. 1, c. 10. V. 34, legendum videtur νόμων, vt νόμφ.

P. 98, v. 2, si ἔπις malis, s. ὁ νόμος, non multum refragabor. V. 9, malim ὅτι κεφαλαίων, vt infra 1. 6. V. 26, pro καταλείπται rectius legemus καταλέλοιπε vel καταλελειπέναι, significatione actiua; vt pag. sequ. λαμπρὸν ἔργον ὑπεδεδεγμένοις itidem actiua signif. pro ὑπεδεδεγμένοις. V. 34, rectius Ven. cod. ἐπὶ προθύροις ἀπῆλ. V. 39, huc faciunt ista Macrob. Saturn. lib. 1, c. 16; *Nundinæ sunt paganorum, id est rustico more quibus conueniunt negotiis propriis vel mercibus exercendis.*

P. 100, v. 9, addenda hic videntur ista ex Eusebii Chronico; *& vna virginū pulcherrima cunctis in acclamatione rapientium Talassio duci Romuli attribuitur: vnde in nuptiarum solennitatibus Talassio vulgo clamitant: quod scilicet talis nupta sit quæ Talassum habere mereatur.* V. 32, σεισίχθων Neptunus Homerico more legitur etiam apud Gell. lib. 2, c. 28. vsitatissima sunt apud Homerum & ceteros poetas ἐνοσίχθων, & ἐνοσίγαιος. V. 36, ἱππίων fuit etiam in Lapicidarum, sed non minus apte legas ἵππων. V. 46, inter & πόλις deest interrogatiuum πῆ, vel relatiuum ὅθι.

P. 101, v. 7, constanter & hîc & in sequentibus exemplar habet Καινίη, & Καινῆται. sed Καινίνη & Καινῆται nō modo ad Latinam scripturā *Canina* & *Canini* accedunt propius, verum etiā in Stephani Ἔθνη leguntur sua ferme. atque adeo idem Steph. tradit. de vrbem in Sabinis, captam a Romulo. Est autem nomen gentili Καινῆται: cum regula postulet Καινῆται seu Καινινᾶται, vt Αἰγινῆται & Βεμβινᾶται: cuius scripturæ vestigium est apud Suidam, qui mutatam in ultima syllaba, αι in ε, scribit Κεινῆπες. Κρυστομέριον & Κρυστομείνους citat idem Steph. ex Dionysii nostri libro at infra 104, 4, neutro gen. Κρυστομέριον legitur, vt ad Plin. quoque, lib. 3, c. 5, Crustumerium, Cænin & Antemnæ, inter oppida e Latio deleta recensentur. Liuius lib. 1, *Crustumium* vocat, & *Crustuminos* postremum & Plinius agnoscit loco paulo antea dicato, quum scribit Veientem agrum a Crustumino & Fidenate dirimi a Tiberi. Sigonius quoq; in Scholiis Liuianis annotat, apud Liuiū lib. 2 legi *Crustomerium* & *Crustomeriā*, & inde *Crustomino* et syncopam dici pro *Crustomerinos*, quū Varro 4 De lingua Lat. integre dicat *Crustomerinam famosinem.* Αἰτωλικὰ vero proparoxytonos enuntiant more Μήθυμνα, Βίεννα, Ῥάδινα, & similia. V. 16, non minus congruenter legas πλείον δυναμένοις. Seq. λάχοι partitiue accipiendum. nam comparatiuum decendum esset ἔλαττον πῆ δήμων. V. 17, inter μὲ & ἔτα inferenda videtur δὴ, vt 104, 25. Seq. v. pro ὥφτων rectius cum Xylandro leges ἔφθησαν. Sic v. 37, Casterarius mauult ἀκλείστους, per ς: quod magis analogum est, & magis vsitatum. atque adeo sic infra est 17, 9. V. 47, ἀπίκων parum huc quadrat. sensus postulat ἀπθανόντων, vel simile quid. nisi malis ἀγόντων: quod suspicere videtur Lapi versio; *spolia bello capta.*

P. 102, v. 5, Gel. legit πατείοις, & refert ad ζοὺς

δ πατρίων ᾠδῶν (seu πατρίων ὕμνων) mentio etiam in-
2,130,13,in sermone de Saliis: & rursum 173,46.
12,nota κρατῆρσιν οἴνῳ κεκραμέναις fœminino genere:
t Latini quoq; crateram dicunt) quũ ab Homero,
atone, Plutarcho & aliis ponatur in genere masculino. V.23,vsitatius Καπιτωλίνῳ λόφῳ,vt tum supra aliquoties, tũ infra 104,32. V.26, nisi reciproce αὐτῆς as, & σώζεται actiue capias, neutro genere legendum erit ἔχον.

P.103,v.14, Lapus videtur legisse κτῆσιν, dum tit *possessiones*. recte. pro eodem namq; κλήρους dixit auctor v.35: & hoc ipsum vocabulum sic vsurpat am infra 133,27: 215,29, & alibi. κτίσις vero esset os condita. V.24, αὐτὸ θεὸν vsurpatũ hîc pro ὑπεῦθυν.

P.104,v.6, nescio an rectius præs. temp. διαγελῶσι. V.10, hîc quoq; ἐφ' ἑνὸς positum pro ἀφ' ἑνὸς, vt e. V.14, forsan rectius ἀπὸ τῆς Μεδυλλίνων, s. πόλεως. 22, Κυεῖς Sabinorum metropolis, & Κυεῖται, cum sesliuo Κυείπους, agnoscuntur etiam a Stephano. 9, Lapi etiam versio habet *Solonio*; Glareanus *Solo*- 20 o, sicut & *Solonates* Plin. lib. 3, c. 15.

P.105,v.13, pro Ἐσκύλινον rectius scribemus Ἐσκυ- v, vsitato in aliis permultis accẽtu. Esquilini mont neminit etiam Varro; necnon Esquilini luci, Esilinæ tribus, & Esquilinæ regionis. Esquilias vero quib. hæc deducta sunt, alii ab excubiis regis dicvolunt, alii ab eo quod excultæ a rege Tullio est. itaq; minus recte in Eusebiani Chronici mennis *Æscilinus* scribitur. V.15, pro αὐτῶ non maposueris ζώπυρω. Si etiam seq. v. malis ὁ Τυρρηνὸς, 30 08,5, facile assentiar. V.26, malim præmisso artlo τῷ ὀχυρωμάτι, vt seq. pag. v.7, ὅπου τῶν ὀχυροπάτων. 3, φάλια plerique lexicographi & scholiastę interpantur χαλινοὺς, *frena*; itidemque Plutarch. in Lyc 30, οἷον φάλιον ἐμβαλόμενοι αὐτῇ, *iniiciunt ei veluti frenum*. In ea vero signif. quæ huc quadrat, scribi solet ια: quæ Liuius vocat *armillas*. Sic certe apud Suid est de eadem Tarpeia, ex nescio quo auctore; α σφεντόνας ἀπὸ χρυσῆς ἐφέλλια τῇ χειρὶ, ἐπιθύμενοι τῷ ὁπλῷ. Paulo post pro δακτύλων rectius scribi δακτυλίων sententia ipsa dictat, tũ hęc Liuii verba confirmant; *quod Sabini aureas armillas magni ponderis habebant, pepigisse eam quod in sinistris manibus haberent*. δακτυλοις certe pro δακτυλίοις accipere, dura foret metonymia. V.37, rectius ὀπωπυμία, eodem casu quo præcedit ἔρως. ab vno enim hæc ambo dependent verbo communi, εἰσέρχεται.

P.106,v.19, omissa hîc præpos. σὺν, vel aduerb. ομ: cuius ellipseos exempla notata etiã apud Pausaniam. V.40, quos Dionysius hîc θυρεοὺς nominat, Liuius appellat *scuta*: quę proprietas aliis quoque in lo; obseruata est a Turnebo & Aldo Manutio. V. 4 pro τῶπο possis etiam legere ταὼπό.

P.107,v.20, malim πλεῖστα τῶν Ρωμ. ἀποσκευῶν.

P.108,v.14, & καταστῶσι retineri potest, & κατασταθῶσι pro eodem substitui. V.26, pro πεπαιγμένοις malim πεπαιγμένως, aduerbialiter, vt mox βάδην. Forsan etiam ὑποχωρεῖν scripsit auctor, non ἀποχωρεῖν.

P.109,v.10, ὑπολειπόντος habuit etiam Lapi codex, 60 vt dicat versio; *Sabinorum viris. iam deficientibus*. Sed sensus aliud requirit, ἀποκλείοντος, σφεικλείοντος, vel sim. aut cum Xylandro ante Σαβίνων inserendum ὑπὸ τινος: hoc sensu; *donec & ipse a Sabinis per latera tr. ctus, deficientibus viribus cecidit*. V.16, si asteriscus loco ponamus verbũ ἔσχεν, perfecta erit & structura & sententia; hoc modo, ὁ τῶν Ρωμύλου (ῥᾴων δὲ ἤδη πραύμασιν ἔσχεν) ὀκνοποιήσαντος ὡς ἔσχε πάθος, ἐγίνετο αὐ-

πὴρ. V.18, μέντοι pro μὴ δὲ sæpissime legitur etiã apud Pausaniam. V.22, pro τὸ puto rectius legi τῶ: vt regatur a substantiuo μηχανὴ. V.34, in προσμεταπέμπονται & προσμείωσι nota modũ subiunctiuum; quũ præcedat indic. ἀπίσουσιν: contra gramm. regulam, quæ postulat προσμεταπέμψονται & προσμειοῦσι. V.39, pro ζυμβάσεως syntactica norma postulat ζυμβάσεις: vt sit *congressus*. nisi malis, τὸ δ' ζυμβάσεως περὶ διαλύσεως: quod paulo infra dicit, ζυμβατείων λόγων.

P.110,v.10, ζοῖς χρόνοις παρελεύσθαι pro *occasiones rerum gerendarum eximere*, legitur etiam apud Demosth. Sed hîc pro παρεῖλον malit fortasse quispiam παρεῖλκον, *protrahebant*. In Lexicis sane παρέλκειν affertur pro *prorogare & prolatare diem*.

P.111,v.4, nota variationem, πρόπεσον τῶν τῆς βασιλέως γονάτων, quum supra dixerit προσπίπτουσι τοῖς ἀπάντων γόνασι, 110,39. Seq. v. πῶς pro ἕως positum, vt supra aliquoties. V.28, Lapus habet *Volesus*, vno σ: vt etiam Liu. lib. 2, *M. Valerium, Marci filium, Volesi nepotem*. vbi Sigonius pro *Volesi* legit *Voluси* ex Capitolinis lapidibus, & Festi libro 13, in *Optima lex*. *Volero* diuersum prænomen est apud eundẽ Liu. in consul. anni 354. V.33, post εἰλήφει deest nominatiui casus nomen ἡ πόλις, vel simile. Pro πατρικίων vero mox legendum fortasse πατέρων: vt sensus sit, veteres senatores dictos fuisse patres; nouitios vero, patricios. aut v.37 legendum, οὓς δ' αὐτοὶς ἐκάλεσαν πατρικίους: *quos & ipsos patricios vocauerunt*. cui lectioni faucet quæ infra narrantur 123,14. Lapi versio nihil hic a vulg. lectione differt.

P.112,v.6, pro π legendum videtur ἔπι vel ἤδη, expuncta seq. præpositione ἐν. V.9, πάντων agnoscit etiam Lapi versio; *ab omnibus*: at Gelenius legit τῶν πάλαι πατρίδων, *a veteribus patriis*. V.11, Ven. cod. καὶ πειάκοντα δ' πρεῖς. διὸ δὲ οἴεται εἰκ. Lapus nobiscũ; *quingentas & triginta, tribus demptis*. V.22, Ven. cod. Κύειον: minus recte. V.30, idem cod. Ven. pro δαίμονος habet θεῶ. Seq. v. Μόδιον Φαβίδιον habet idem cod. Venetus: itidemq; Lapi versio: quod nomen Glareanus se alibi legisse negat. Gelenius pro eo posuerat *Medium Fidium*: vt etiam in Lapi margine quidam annotauit; *Medium Fidium Latini vocant*. Sed nescio quam recte. nam in illa iurandi formula cum ab aliis, tum a Cicerone vsurpata, *medius fidius*, nõ duarum, sed trium vocum est copulatio, *me Dius Fidius*, sicut duarum in *mehercle*, & *mecastor*. simul etiam loquendi genus ellipticum. nam plenum est, Ita me Dius Fidius, Hercules, Castor, bene amet, iuuet, seruet. Si quis autem suspicari velit, Dionysium nõ satis consideratis Latinæ formulæ particulis, e prioribus duabus unam fecisse, videat quibus id rationib. fulciat. Vidẽtur sane quæ περὶ τῆ Πιστίᾳ Διὸς paulo post idem Dionysius noster commemorat, hanc coniecturam subuertere. V.36, pro vulg. Κυρεῖς malui cũ Veneto codice barytonum Κύρεις, quippe quod & Græcæ & Latinæ analogiæ sit magis consentaneum. Hesych. certe κύειν dictum refert Adonin, item iunceum textile, fiscellam, qualum. At, Κυρεῖς ciuitatem, referre queat aliquis ad singularem nominatiuum Κυρεύς. Quod si vtrobiq; Κύρις malis barytonως, non difficulter me in tuam sentẽtiam pertraxeris. Deum etiam a quo Cures esse denominatos refert auctor, innuit nõ modo Κυεῖνον, sed etiam Κύειν fuisse dictũ. Pertinent ad hunc locum ista Ouidii, lib. 2 Fast. *Siue quod hasta* QVIRIS *priscis est dicta Sabinis; Bellicus a telo venit in astra deus: Siue suo regi nomen posuere Quirites: Seu quia Romanis iunxerat ille Cures*. vbi tamen poeta ille Quirinũ vocat Romulum iã deo-

rum ordini aſcriptum, vt ſatis declarant verba quæ huic loco præmittit. nam cũ dixiſſet, *lux tertia dicta Quirino*, mox ſubiungit, *Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.* qua de re Dionyſius quoque noſter prolixius infra 124, 22. Porro in haſtæ ſignificatione ſcribitur apud Latinos non modo QVIRIS, vt in Ouidiano loco, ſed etiam CVRIS. Sic enim Feſtus; *Curis eſt Sabine haſta. vnde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, eſt dictus; & Romani a Quirino Quirites dicuntur.* Nota etiam Dionyſium hoc loco haſtã interpretari αἰχμώ.

P. 113, v. 1, Σάγκα pro vulg. Σάμα repoſui ex Ven. & Vat. codice, & Lapi verſione: itidẽq; ſeq. v. Σάγκων pro vulg. Σάμων. Ioannes Annius in Antiquitatibus Etruriæ ſcribit Saturnũ Sabina & Etruſca lingua dictum fuiſſe Sabatium, Latino vocabulo Sanctum: eiusq; filiũ fuiſſe Sabum, a quo denominati ſint Sabini & Sabelli. Apud eundẽ in Antiquitatum collectaneis Beroſus tradit, Sabatium Sagam, Semiramidis temporibus vixiſſe: ac XII Semiramidis anno regnaſſe cum Iano: XVII Semiramidis anno agriculturam docuiſſe, & aliquantulũ religionis: XXII Semiramidis anno, Sabum præfeciſſe Sabinis & Aboriginibus: ipſum iuxta Ianiculũ cum aliis Curetib. regionem coluiſſe, & ibi obiiſſe. Idem Annius e Catonianarum Originũ fragmentis hæc citat; *Sabum in Sabatia a Sabo conditum.* Citat etiam hæc Sillii, e lib. 8, *Ibant, & latipars Sanctum voce canebant, Auctorem gentis; pars laudes ore ferebãt Sabe tuas, qui de patrio cognomine primus Dixiſti populos magna dicione Sabinos.* quo in loco poeta quoq; ille innuit, Sancti cognomen fuiſſe Sabatium; atque inde filiũ ipſius Sabum Sabinæ genti nomen impoſuiſſe. Quæ cũ veri ſpeciẽ habeant, ita legendus erit hic Dionyſii locus, τὸ μὲν ὄνομα πρῶ Σαβίνων ἔθνη πᾶσιν ὁπὸ Σάβου τοῦ Σαγκα, δαίμονος ὁπηκόου: & mox, τὸν δὲ τοῦ Σάγκων ὑπὸ Ῥωμαίων Ῥίστιον καλεῖσθαι Δία. poſteriorẽ ſane huius loci ſententiã confirmãt q̃ infra repetuntur 257, 7; & hęc Varronis lib. 4 De lingua Lat. *Ælius Gallus Dium Fidiũ dicebat Diouis filium* Διόσκορον *Caſtorem; & putabat hũc eſſe Sãcum ab Sabina lingua, & Herculem a Graca.* Quo in loco Turnebus annotat, deum iſtum Sabinorum a Romanis Sanctũ vocari, a Sabinis ipſis Sancum. & quemadmodũ hîc nonnulli libri veteres habẽt *Sancus*, alii *Sangus*; ita in fragmento Catonis ſcribi, *Sangum* gentilem Sabi, pronuntiari a Sabinis; *Sanctum*, a Romanis: quæ ſcriptura infra exſtat 257, 7. Præterea, vt hîc Ælio Gallo Hercules Græcorum, eſt Sancus Sabinorum, ita etiam Verrio Herculem & Sancum eundem eſſe deum. Herculem autẽ *Sanctum* dici, a ſanciendo, Propertium oſtendere his verbis; *Hunc, quoniam manibus purgatũ vicerat orbem, Sic Sanctũ Tatiæ compoſuere Cures.* Ioſ. Scaliger reiectis prioribus duab. ſcripturis, *Sancum* retinet; quippe quam confirmet *Sanqualis porta*, ab eo deo dicta. Ouidius vero nõ modo Fidium & Sancũ, ſed etiam Semipatrem, eundem Sabinis deum fuiſſe, his verſib. docet, lib. 6 Faſtorum; *Quærebam nonas Sanco Fidióne referrem, An tibi Semipater: tunc mihi Sancus ait: Cuicũq; ex iſtis dederis, ego munus habebo. Nomina terna fero: ſic voluere Cures.* Sed eo in loco Scaliger mauult *Semo pater:* quia ſic Liuius lib. 8, *Bona Semoni Sanco cenſuerunt conſecranda:* attamen in veteri inſcriptione Reatina legi SEMIPATRI SANCO. Porro vt Sancus a ſanciẽdo, & Fidius a Fide, ita Πίσιος dictus ἀπὸ τῆς πίστεως, quia ſacramenti & fidei præſes credebatur: tutor, ſi religioſe ſeruaretur; vindex, ſi violaretur. Διὸς autem, ἀπὸ τοῦ Δία, vtpote Diouis filius. & quoniam Διὸς nomine aliquandò cælum, aliquando aerem ſignificabant, propterea Fidii tectum apud Romanos fuit perforatum, vt videretur diuum, id eſt cælum: ac negarunt quidam ſub tecto per Dium Fidium deierare oportere, vt teſtatur Varro lib. 4 De lingua Lat. V. 4, Teſtrina, ſiue (vt Ven. cod. habet) Τεσρῆια, ſuſpecta eſt etiã Glareano nec mihi de ea quidquã eſt compertũ. πῆι ſeq. v. additũ ex Ven. cod. V. 6, ῥ ἅμα videtur ſubſtituẽdum aliud aduerbiũ, ἀυτῶ, id eſt αὐτῆι, vel ſimile. Seq. v. Κωλίας habet etiã Lapus. Glareanus exiſtimat legendum Κοπλίας, ex lib. 1: quam lectionẽ ſecutus eſt Geleniu Attamen lib. 1, Aboriginũ metropolin a Sabinis c ptam, non Κοπλίας vocat, ſed Λίσαν, 12, 28. V. 10, Gel nius maluit ἀπιχίσις, dandi caſu. V. 18, Lycurgum r Eunomi ſed Labotæ patruum & tutorẽ facit Paul nias 82, 29: & Herod. lib. 1, p. 16. Eunomũ vero Pr tanidis filium facit idem Paul. 79, 13: 87, 34. V. 2 incluſa τῆ Ἰταλίας, abſunt a Ven. cod. ibidem mox Γ μαντῖνα Latini ſine ν vocãt *Pometina:* & Pometiem minit Plin lib. 3, cap. 5, vbi recenſet oppida Latii cl clara. Apud Liu. legitur etiã *in Pomptino*, per ſyncop

P. 114, v. 2, ſimili ſtructura Dioſcor. dicit τῆ ἐπαγμίναις τῶν ὑδάτων πμφόλιξι, *bullis quæ ex aquis exſiſtunt ſeu, ſuper aquis eminent.* V. 4, Μυκηνίδας πύλας deriminatas ἀφ' ἧ μυκᾶσθαι, agnoſcit etiam Varro lib De lingua Lat. his verbis; *in Palatio porta Mugionia a mugitu, quod ea pecus in bucita tum antiquũ oppi exigebant.* At Feſtus, *Mugionia porta Romæ dicta a Mugio quodã, qui eidẽ tuendæ præfuit.* V. 12, ſi p raliter malis ἔθνη, facile aſſentiar. Ibidẽ τῆ Κυρίτι Ἥρᾳ Feſtus vocat Curitim Iunonem. *Curitim Iunem* (inquit) *appellabant, quia eandẽ ferre haſtam tabant.* Legimus tamen etiam Curim apud eund paulo ante; vbi ſcribit; *Curiales menſæ, in quibus miolab. atur Iunoni, quæ Curis eſt appellata.*

P. 115, v. 14, pro ἀμβήσας rectius legemus μιμήσας: vt Lapus etiam vertit, *nihil contatus.* V. 32, forſan ctius ordine tranſpoſito, ὡς Ῥωμύλος τε ἐδίκ.

P. 116, v. 6, pro λιμῶ videtur Lapi codex habu λοιμῶ: quia vertit, *oppreſſis peſte Romanis.* atq; adeo eſt paulo poſt, v. 29, καθ' ὃν χρόνον ἔκαμνεν ἡ Ῥωμαίων ὑπὸ νόσου λοιμικῆς. Sed πέζειν tamen proprie fami buitur, vt etiam in Pauſan. notaui. V. 26, Καμήλας hîc per α, ſupra (114, 16) Καμειάν & Καμειάς p habuimus. Poſterior hæc ſcriptura, Latinis eſt vtior; prior illa, Græcis: ſicut ſcilicet iidẽ Latini Græ rum καμάραν dicunt cameram. Plin. lib. 3, c. 5, net gen. *Camerium* vocat: quo modo etiã apud Ptol 158, pro Καμδρῖνον fortaſſe legendum eſt Καμδρίον phanus ex Dionyſii Antiquit. Rom. citat Καμδρία Καμδρίνας: quã & ipſe dicit eſſe πλην Ἰταλικῶν, ἀλλ' ἀποίκους: verbis e ſupra citato Dionyſii loco (1143) deſumptis. Sed ibi pro ἀποίκους habes ἀποκλήρους; q alibi etiã vſurpat Dionyſius noſter. Καμδρίαν h et etiã Plut. Romulo, p. 59. V. 39, ῥ σφαλὰς magis p prie hîc legemus στρατείας, *expeditionis.* V. 45, in plari eſt Ἰοῖ, & in ſequentib. Ἰσπιτωῖοι: conſtantie re. pro quo cum in Veneto codice ſit Ὑπιτωῖοι, nõ bitaui hoc loco Ὑοῖ ſcribere, & in ſequentib. Ὑπτωῖοι: præſertim quia Ὑπτωῖοι in ſequẽtibus libris bra fit mentio. apud Plut. in Romulo, p. 60, integus ſcriptũ Ὑήϊοι: itidẽq; apud Strab. 249. Porro Veii, ſũ eſt oppidũ: Veientes & Veientani, oppidi eius cies. apud Plinium præterea eſt Veiensager. V. 47, areanus hanc comparationem miratur, ſi Athen. maior vrbs quã Veii fuerint, quũ lib. 4 veterẽ R nã Athenis comparet in Tullio. non tñ eſſe dubiũ

Io-

onysius comparationem fecerit ad vrbem Græ-
notam; quippe qui hæc non Latinis, sed suis scri-
t. Hæc ille. attamen Plutarch. quoque Veios μεγάλ-
πόλιν tenuisse scribit, p. 60: & rursum Dionysius
ster infra 140,46.

P. 117, v. 1, de Ὑπερηνοῖς dictum ad pag. præced.
25, nota ἀκμῆτα pro ἀκμῆτας seu ἄκμητοι. nã ἀκμή-
sic ab ἀκμὴ deducere vt κομήτας a κόμη, vereor vt
consentaneum. Seq. v. pro χρόνῳ forsan aptius le-
mus πόνῳ.

P. 118, v. 9, Lapi etiam codex pro ἀλῶν videtur ha-
isse ἀλλων; quia vertit, *aliisq; abstinerent.* sed veram
ctionem esse ἀλλὰ non modo Gelenius vidit, sed
notauit etiã Xylander in Plutarchi Romulo, cuius
rba omnem nobis dubitationem eximunt; τ' ἀλλὰ
παμὸν ἐκτάπης δίοπτησίων. Sed vicissim apud Plu-
ch. pro σπλεμάγιον (quod ipse interpretatur ἔπαλ-
μον) rectius ex nostro legemus σπλεμπάγιον. Apud
us. quoq; δήας pro δίας vitiose positum annotaui
3,27. V. 11, cum ὅμηρα hoc loco subaudiendum
ατα. at infra, v. 32, vbi ὁμήρους dicit, subintelligi po-
t masculinum παῖδας, aut simile. V. 18, pro ὅπλοις
supra dixit ἐπιμέλεσι, 114,27. vtrumq; significat di-
ione seu partitione facta attribuere. Seq. v. nota
ἔριος pro Τ. Εἰρεως: vt supra etiã aliquoties. V. 41,
στμώνος nihil aliud decisse videtur quã particip. δι-
ας, vel ὅπλοις, aut simile: vt Lap. quoq; vertit, *solus*
id iudicium exercens. priore phrasi vtitur etiam
siod. in celebri hoc versu, μήτε δίκλω δικάσης ἀρὶν
τοῖν μῶϑον ἀκοῦσης: posterior vero vsurpata ab ipso
ctore nostro v. 7.

P. 119, v. 3, Ρωμαίων pro vulgato ῥωμαλέων repositũ
Ven. & Rom. cod. vt Lapus etiã vertit, *a noxiis ci-*
ibus: appellatiue, non proprie capto hoc νεοπολιτῶν
mine. sensus enim est, ὑπὸ τῶν νέων τ' Ρώμης πολιτῶν.
3, diem hunc τ' ἔφπης τὸ πανήθυς ἐπώνυμον appella-
it Romani non fugã turbæ, vt Lapus & Gelenius
terant, sed *Poplifugia*. sic enim habet vetus Ca-
darium Romanũ, in quo dies iste statuitur quin-
Iulii, seu tertius ante nonas Iulias. Varro plenius
bet *Populifugia*: sed alias facti notat circumstan-
s. *Dies Populifugia* (inquit lib. 5 De lingua Lat.)
letur nominatus, quod eo die repente tumultu fu-
it populus. non multo enim post hic dies quam de-
sus Gallorũ ex vrbe: & qui tum sub vrbe populi, vt
culeates ac Fidenates, & finitimi alii, cõtra nos con-
arant. aliquot huius dici vestigia fugæ in sacris
barent. Et Macrob. *Cuius rei hoc argumentũ pro-*
t, q; postridie nonas Iulias re bene gesta, cum pridie
pulus a Tuscis in fugam versus sit, (vnde Populifu-
gi dicuntur) post victoriam certis sacrificiis fiat vi-
latio. Inclusa quæ sequuntur, debemus Vaticano
Sammarciano codici: eademq; agnoscit etiã Lapi
rsio; *Videntur autẽ non paruam præbere facultatẽ*
qui ex mortalibus deos faciunt, ea quæ diuinitus in
ceptione huius viri & in morte acciderunt. V. 13,
ta hic σύγκεισιν dici τ' σύλληψιν, conceptionem; &
ήνοιν, τ' σπάλων: eleganter, & significanter.

P. 120, v. 21, ἐξευρόντες respicit longe ante præce-
ntem nominatiuum βουλευσάμενοι, cum suo comi-
tu, πολὺ ἔγνωσαν. V. 25, βαρυτονεῖν accipiẽdum hic erit
περισπᾶσθαι, quia in circumflexione grauis tonus vl-
timum locum, & fere potissimã vim obtinet. vel re-
denda hæc sunt ad Latinam pronuntiationem, in
a prior hui⁹ nominis syllaba, acuto; posterior, gra-
accentu profertur. nam Græco accentu Νομᾶς di-
tur; Latino, Νόμας, vt Σύλλας, Ἄκυλας, & similia. V.
, his quatuor ἡγεμονίαις quidam apud Plutarchum in
vita Numæ, p. 109, addunt vnam: Πυθαγόραν μὲν ὀλίγῳ γε-
νέσθαι, & τ' Νομᾶ χρόνῳ ὁμοῦ τι πάντα ἡγεμονίας ἀπολειπόμενον. vn-
de Xylander colligit, tempus quod inter Numæ re-
gis initium, & aduentũ in Italiam Pythagoræ inter-
cidit, fuisse annorum circiter CL: vt ἡγεμονία triginta an-
norum intelligatur: quo modo non tantũ Homeri-
ci Nestoris tres illæ ἡγεμονίαι libro I Iliadis a Græcis in-
terpretib. exponuntur; atq; adeo ab ipso etiã Plutar-
cho in Catone Censorio, vbi de accusationibus eius
refert; sed etiam Diodorus Siculus prope finẽ libri
II huiusmodi τριακονταετῶς ἡγεμονίας meminit: & Hero-
dotus centum annos complexam hominis ætatem,
βροτῆς ἡγεμονίας appellauit: βραχύ τι παρεκτείνων τ' τριακοντα-
τῆ ἡγεμονίαν, vt ait Eustathius. Apud Dionysiũ vero (in-
quit idẽ Xylander) quid ἡγεμονία sit, non est facile affir-
mare: arbitror tamen annos eum 27, p eo intelligere.
nam profecto libri secundi initio Romam a La-
tinis conditam dicens decima sexta post Troiæ exci-
diũ ætate, (ἐκκαιδεκάτῃ ἡγεμονίᾳ) mox ait eam anno ab e-
uersoꝝ Ilio quadringentesimo trigesimo secundo ex-
structam esse. & sicut Metius Fufetius lib. 3 (146,23)
dicit Romam conditam esse tertia ante sua tempo-
ra ætate, ita ab Romulo vsq; ad Tullum Hostiliũ Fu-
fetii aduersarium, interfuerunt anni ter XXVII, id
est anni LXXXI. Nominis rationem hanc innuit esse
Plutarchus in lib. De defectu oraculorum, 739, q; in-
tra trigesimũ annum ἡγεμονίαν παρέχεται ἐξ αὑτῆς γεγενημέ-
νου ἡγεμόνας. Vt vero ad Pythagoram philosophum
redeamus, testatur etiam Cicero (lib. 2 De orat.) eum
permultis annis, duobus prope seculis, Numa poste-
riorẽ fuisse: & in præfatione quarti libri Tusc. quæst.
ait Pythagorã in Italia fuisse temporibus iisdem qui-
bus L. Brutus patriam liberauit. quod non dissentit
ab eo quod Pythagoram Liuius ait regnante Seruio
Tullio primum in Italiã venisse. Plin. lib. 2, cap. 8, *Lu-*
ciferi naturam, inquit, *Pythagoras Samius primus*
deprehendit, olympiade circiter quadragesima secun-
da, qui fuit vrbis Romæ annus centesimus quadra-
gesimus secundus. Eusebii Chronicon Pythago-
ram philosophum claruisse dicit Olympiadis LXIII
anno quarto; Tarquinii Superbi anno XXIII. In ma-
nuscripto eiusdẽ Chronici codice, claruisse dicitur
XXV anno Amyntæ Macedonum regis noni, & XIX
anno Tarquinii, Olympiadis LXII anno quarto.

P. 121, v. 5, si pro δὴ τι malis δή ἐπι, non multum re-
fragabor. V. 10, Μύσκελον vno λ scriptum habuit etiã
Lapi codex, & Suidas aliquoties: at Steph. in Συρακοῦ-
σαι, & Strabo 302, Μύσκελλον λ geminato. Contra Βύ-
κελλος apud Paus. 190,33, legitur λ duplici, & mox ver-
su sequ. Βύκελος λ simplici.

P. 122, v. 1, possis etiam legere πλευπᾶν, aduerbia-
liter. V. 3, pro φραπὰ magis proprie legemus φρα-
πίαν, *expeditionem.*

P. 123, v. 20, membrum istud, ἢ τ' αὐτὸ χάειν ἑκά-
τοις αὐπὶ διδακέναι, omisit vterq; interpres: & parũ sa-
ne huc facere videtur. vel saltẽ pro disiunctiua ἢ po-
nenda est copulatiua &; hoc sensu, *& se vicissim idem*
ipsis tribuisse beneficium, dũ scilicet Romanos colo-
nos in suas sedes receperũt, & ciuitatis ius eis imper-
tiuerunt. V. 29, κλυδὼν oxytonως legitur etiam apud
Hesychiũ: apud Suidam vero barytonως κλύδων. V.
38, pro Κυελίῳ supra dixit aliquoties Κυελίᾳ: sicut etiã
Latini non Quirinum sed Quirinalem hunc collem
nominant, voce a Quirino deflexa.

P. 124, v. 31, nota hîc ἄγγελε in aor. 2, vt supra 104,
6, particip. διαγγελόσης. V. 35, ἱερῶν agnouit etiam
Lapus, dũ vertit, *quot erant sacrorum ordines*: & repe-
titur infra 132,34: 135,16: 178,4. sed Gelen. maluerat

ἱερέων, *sacerdotum*. V.40, Ioseph. Scalig. Not. in Fest. Pomp. legit ἀπὸ τῆς φορήσεως πίλων τε καὶ στεμμάτων: sicut scilicet Plutarch. in Numa 117, ἀπὸ τῆς τῶν εἰκφανίων πίλων. at Turn. Aduers. lib. 29, c. 21, vulgatam lectionẽ retinet. ὅθεν certe pro ἀπὸ iam plus tricies habuimus: & πιλωτὰ substantiue apud alios etiam dicuntur τὰ πιλώματα, coactiliarii seu pileatii operis gestamina. Idem Scaliger mox pro φλάμια legit φλάμεα: atq; inde flamines denominatos censet: at Turnebus φιλάμια. quæ posterior lectio receptæ vocis etymologiæ magis respondet. Nam veteres grammatici (vt idem Scaliger annotauit) Flamines dictos aiunt quasi filamines; quod, cum ipsis sine apice, ac capite nudo, sub diuum prodire fas non esset, in æstu apicem pone regererent, & filo velati incederent. Quid sit autem *filum*, Liuius explicat, cum dicit filum lanæ velamen esse. Plut. in Numa 117, ὃς Φλάμινας denominatos ait ἀπὸ τῆς τῶν εἰκφανίων πίλων, οἷς τοὺς τῆς κεφαλῆς φορῦσι, πιλάμινας λίνας ὄντας. Porro desinebant isti flaminum pilei (vt eiusdem Scaligeri coniectanea in Varronem docent, & infra Dionysius noster, 129, 40) in conum; vnde *Apices* dicti. Summum autem fastigium vocabant *Tutulum*. addebatur virgula ex felici arbore, quæ in flaminibus dicebatur *Struppus*; in flaminicis, *Inarculum*. Totus apex filo laneo velabatur; quod dicebatur *Apiculum*: a quo putat quasi Filamines dictos Varro. Infra mentum pertinebant amenta, quæ pileum retinebant. ea dicuntur *Offendices*, quod se mutuo offenderent, & conuenirent. Solius tamen Flaminis Dialis pileum dicebatur *Albogalerus*. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, quæ dicebatur *Idulis*. Ita igitur πίλων siue πιλωτῶν nomine hîc cum Scaligero & Turnebo accipiemus ipsos flaminum apices, seu fastigiatos in conum galeros: per στεφάνω vero & στέμμα, laneum siue velamen siue filamentum, a quo Virg. Æn. lib. 6 *lanigeros apices* dicit. Turn. sane στεφώνας & στέμματα nô modo velamina interpretatur, sed etiam filamina & infulas. Sic enim Varro lib. 6 De lingua Lat. *Velamenta e lana quæ adduntur, infulæ*. Et Festus, *Infulæ sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes, & hostiæ, templaq; velabantur*. Et Glossaria itidem, *Infulæ*, στέμματα.

P. 125, v. 2, paroxytonon αὔγερας alludit ad Græcam originẽ, τὸ ἀγορεύω, vt ὑμαγόρας, ὑλαγόρας, & similia: quum Latina origo & flexio postulet αὔγερας, seu αὔγυρας, vt apud Plut. in Quæst. Rom. τοὺς ἐπ' οἰωνοῖς ἱρέων, οἷς αὔσπικας πρόπερον, αὔγυρας ὄνομα καλοῦσιν. V. 23, non inepte legeris, δι' ἄμφω ταῦτά φασι πολλ.

P. 126, v. 33, non minus recte leges Φοινικικόν: vt supra monui ad 5, 42.

P. 127, v. 1, sensus est, ὑπ' Αἰνείου φυλαχθεῖσαν, vt declarant sequentia, & supra 55, 42. V. 46, ἐντὸς agnouit etiam Lapus dum vertit, *intra muros*: itidemque Plut. Numa 122, ἐντὸς τῆς πόλεως: vbi hunc σηκὸν siue οἶκον καταγώγιον, esse dicit in terrę quodã supercilio quod a Romanis *Agger* nominetur: atque adeo rursum apud Dionysium nostrum infra sub finem lib. 8. Gelenius legerat ἐκτὸς, *extra muros*: nescio quas secutus rationes.

P. 128, v. 1, ὁδισήματος Lapus vertit *instituto*. videtur significare cippum, vel aliud simile quod supra sepulcro soleret statui, (ὅθι τὸ πάφος ἵσταται) cum aliqua inscriptione.

P. 129, v. 2, Τυκίαν siue Tuciam agnoscit etiam Lapus. apud Plinium gemino c legitur, libro 28, c. 2; *Exstat Tuccia Vestalis incesta precatio, qua usa aquã in cribro tulit, anno vrbis* DCIX. V. 15, pro ἐξειρυῦσαι legendum est forsan ἐξειλεῦσαι: vt scilicet Heraclitus hydrope laborans apud Diog. Laert. quærit a medicis, an sibi euacuatis intestinis possint πὺξ ἐξειλεῦσαι. itidemque apud Aristoph. quidam populi iubet lapides in sinu abditos ἐξειλεῦσαι. V. 25, qui Agonales Salii nominantur, a Varrone dicuntur gonenses, lib. 5 De lingua Lat. *In libris Saliorum quorum cognomen Agonensium. forsitan hic dies appellatur potius Agonium*. V. 36, apud Hesy. quoq; μίτρα inter cetera dicitur esse κεφαλῆς δέσις: sed frequentius in ea signif. scribitur μίτρα, vt apud Virg. quoque *habent redimicula mitræ*. eamq; scripturam mauult Camerarius & Aldus in epistola de Toga Romanorum, p. 13. Liuius non mitram, but eum, cingulũ, sed pectoris tegumen appellat. Sed iiciam ipsa Liuii verba, quia lucem Dionysio nostro afferunt: *Salios item duodecim Marti Gradiuo gut, tunicaq; picta insigne dedit, & super tunicam æneum pectori tegumen, cælestiaq; arma, quæ ancilia nominantur, ferre, ac per vrbem ire canentes carmina tripudiis solennique saltatu iussit*. Sequens πίλεινα· gitur etiam apud Etymologum: itidemq; apud Hesyb. πίλεινα λαμπρὰ, & πίλεια χρυσοῦφῆ: sed plerumque πίλενος appellatur, a Tebenno quodam Arc. huius vestimenti auctore, quasi πιλένειος ἐσθὴς, vt dicit Suidas. quamquam noster infra (195, 41) πίλ peregrinum in Græca lingua vocabulum esse almat. Ibidem mox duorum alterum, vel ϖειπρφύ, vel φοινικοπαρύφους, videtur redundare. nam idem gnificant. quos Polybius vocat λινοῖς ϖειπρφύρους χ νίσκους, eas Liuius lineas prætextas purpura tuni V. 45, pro ῥαβδοειδεῖ Lapus aliud legisse videtur, d vertit *scuti cuneati*, σφηνοειδεῖς. Nota ibidem ζώλι νας, cum frequentius in fœm. gen. ponatur hoc cabulum.

P. 130, v. 2, Strabo lib. 10, p. 530, quinq; Ct tum etymologias adducit. Κύρητας enim dictos vel ἀπὸ τῆς κουρᾶς, id est a tonsura, quod tonso sinc te, comam in occipite alerent: vel ab heroe quod; vel a Curio monte supra Pleuronem sito: vel qu κόροι fuerint, id est iuuenes; & hac ipsa ætate Iou ἐκτροφήσαι. nam Iouem puerum, iuuenes ipsi, al se perhibentur: qua de re Dionysius quoque not supra 122, 42. V. 14, sic & Plin. lib. 7, cap. 56, S tationem armatã *Curetes docuere; Pyrrhichen, Pyrrhus; vtramq; in Creta*. Infra lib. 7 extremo, de sal torum apparatu dicturus est copiosius.

P. 131, v. 3, pro Φειδύλεις legitur apud Suid. Φιλλεῖς; itidemque in Vit. Plut. 124, & 248. Manut quoque FETIALES affert e vet. libris & lapidib. Varro a fide & faciendo dictos tradit: quo allud videtur φιδιάλιοι apud eundem Plutarch. in Prob matis quæstione 62. Fetialium imago quędam su in Pelasgorum historia, 17, 5. V. 6, si malis ἱεράμ, a them. ἱεράζω, non refragabor. attamen & alter lectionem excusari posse, docebunt te notæ nost in Pausaniam 398, 37. V. 8, pro Ἐβικλῶν paulo ctius scribemus Ἐκικλῶν. Manutius p αι quoq; pri huius nominis syllabam apud Græcos scribi tes tur, ideoque Latine mauult *Æquicolos*; quo mo etiam apud Liu. scribitur eo in loco quem mox pferam. V. 29, nota hîc μαῖς pro ὑιὸς. V. 34, forsi legendum, ἐναποθανεῖν γε ὄντας. V. 38, pro τὰ δὲ malim π. V. 44, de Fetialium ὁπλομαχία insignis est Li locus, quem ad cognoscendas antiquitatis formu huc transcribere libuit. *Ius ab antiquo gente Æqicolis, quod nunc Fetiales habent, descripsit, quo res petuntur. Legatus vbi ad fines eorum venit vnde repetuntur, capite velato, (filum lanæ velamen est)*

Aui

Audi Iupiter, *inquit:* audite fines, *(cuiuscumque gentis sunt, nominat)* audiat fas. Ego sum publicus nuntius populi Romani: iuste pieq; legatus venio; verbisq; meis fides sit. *Peragit deinde postulata: inde Iouem testem facit:* Si ego iniuste impieque illos homines, illasque res dedier nuntio populi Romani nihi expoſco, tum patriæ compotē me numquam inas esse. *Hæc, quum fines supraſcandit; hæc quicumque ei primus vir obuius fuerit, hæc portam ingredi-ns; hæc forum ingreſſus, paucis verbis carminis con-ipiendiq; iurisiurādi mutatis, peragit. Si non dedunur quos expoſcit, diebus tribus & triginta (tot enim olennes sunt) peractis, bellum ita indicit:* Audi Iupier, & tu Iuno, Quirine; diique omnes cæleſtes, vosque terreſtres, vosq; inferni, audite: ego vos teſtor, opulum illum (*quicumque est nominat*) iniuſtum sse, neque ius perſoluere. Sed de iſtis rebus in paia maiores natu conſulemus, quo pacto ius notum adipiſcamur. Hæc & alia ibi Liuius. Vide & ell. lib. 16, cap. 4.

P. 132, v. 21, ſcripturam hanc in Lapi etiam coice fuiſſe, indicat hæc eius verſio; *redit iterum atq; erum, quousq; petitionem eorum recipit.* ſed opinor gendum, μέχρι τῆς τείτης αἰτήσεως: eamq; lectionem cutus ſum in verſione Latina. Ternarii certe nueri mentionem hîc deſiderari, ſatis indicant quæ quantur, & quæ paulo ante protuli ex Liuio.

P. 133, v. 37, verba legis huius ſic citat Lipſius in .De regiis legibus: *Si terminum exaraſſit, ipſius & ues ſacrei ſunto.*

P. 134, v. 1, poſt μνημεῖα ſeu μνημεῖον, inſerenda detur copulatiua καί. vt ſenſus ſit; hoc obſeruatum iſſe non modo vt priſci temporis monumentum, d etiam vt religioni a maioribus traditæ ſatisfieret. ſi forte aliud hîc ſubeſt mendum. V. 6, vt vulgaeditio hic deprauata eſt, ita etiam calamo exarati ri. nam Romanus habet, φυλάξειν ἀποτεάπου χάεις: netus, φυλάξειν ἀπ' ἄυτε οὗ χάειν. tu ſi pro noſtro αὐτὸ m Cantero malis αὐτοῖς, liberum tibi relinquimus. ſtræ certe lectioni fauet Lapi quoque verſio; *rem ām animaduertere cuius gratia terminos putarūt s vocandos.* V. 10, malim præmiſſo articulo οἱ περὶ-οι. V. 44, rectius, pcul dubio, θαπέρᾳ τ' ὀβελοδικαζομένων.

P. 135, v. 19, πᾶσιν ferri poteſt. ſi tamen partie malis πάντων, vt v. 41, θανάτων τ' ῥᾶσον, non reclabo. V. 31, poſt πᾶσιν deeſſe videtur ratiocinatiοὠῶ, δή, vel ſimilis.

P. 136, v. 30, ambo interpretes legerant Ερσιλίας, *rſiliæ filiam*: quū ea quæ hîc narrantur, non in fim Herſiliæ cōpetant, ſed in ipſam Herſiliam Herii filiam. quare Græci textus auctoritatem ſequi n dubitaui. V. 34, rectius forſan τὰς ἡγεμονίας, ſeu ἡγεμόνας.

P. 137, v. 2, hîc iterum comparatiuum pro ſuplatiuo poſitum. ſententia enim poſtulat ſuperl. καλοτερεπίσατον. V. 9, malim inſerto articulo, τοῖς κατ᾽. V. 24, ἁρμάτα retinuerat Gelenius, & e vocabulo ſignificari putarat quæ ad pacandam componendam remp. faciunt, ὡδὲ τὰ ἄρειν, τὰ ἁρμόν. cuius nominis cum nulla in lexicis ſit mentio, cruptū videtur ex ἔρμα & ἐρείσματα. quam ſcripturn ſecutus videtur Lapus dum vertit *opera*. Seq. v. ὀλίγα legendum fortaſſe μεγάλα, aut καλά. Lapus ua verſione præteriit. V. 29, in exemplari eſt Κλιος: vt Lapi etiam codex habuit vel Κοίλιος vel Καίλ. nam ipſe perpetuo ſcribit *Cælius*. Sed rectam ſcripturam eſſe Κλοίλιος ex eo colligit Glareanus, qđ ς ab hoc Cœlio paulo infra nominantur Κοίλιοι παῖφροι, (139, 23) infra lib. 8 incorrupte vocantur Κλοίλιοι. Sic apud Liuium libro 1 vulgatas editiones habuiſſe *Cuilia foſſa*: at lib. 2 rectius *Cluilia*. Hanc Glareani ſententiam confirmat non modo Plut. in Vita Coriolani 414, (qui & ipſe Κλοιλίας παῖφρας habet) ſed in primis quod apud Feſtum alphabetica ſerie legimus, *Cœliæ foſſa a Cœlio duce Albanorum dicta.* Ab eodem Cœlio denominatam eſſe Cœliam familiam putat idem Glareanus: at Feſtus appellatam a Cœlio (vel, vt quidam legendum cenſent Cloantho) Æneæ comite. Hoc etiam addendum, cum apud Liuium ſit *Cluilius*, forſan etiam diuiſe pronuntiatum fuiſſe Κλοίλιος.

P. 138, v. 3, ἑκάσης poſitum hic pro ἑκατέρας: ſic enim infra loquitur 145, 34: 151, 2: & 168, 31. V. 40, cum τοῖς Ρωμαίοις, ſubaudiendum πρέσβεις: vel legendum τοῖς Ρωμαίοις. V. 44, & optatiuum ὁμολογοῖ ferri poteſt, & indicatiuum ὁμολογεῖ admitti.

P. 139, v. 16, antichroniſmus hîc eſt. ſenſus enim poſtulat futuri temporis verba καθοπλίζων & ὀπκαλεσόμενος. In ſeq. periodo poſt αὐτοῖς deſideratur ἔτιμα, vel ſimile quid. V. 22, Liuius pro ſtadiis ponit miliaria. nam pro hisce Dionyſii, καταγράφοπεδένοι παπλαξάκοιπα σταδίοις τ' Ρώμης ἀπέχοντες, Liuius dicit, *castra ab vrbe haud plus quinq; milia passuum locant.* quod idem eſt. nam, vt Plutarchus in Gracchis teſtatur, 1535, τὸ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ. V. 34, perplexum ſtructuræ genus. nam vel diſtinguendū poſt λογισμοῖς, & ſingulariter legendum καπάμεμψις. vel enallage hic ſtatuenda: vt ſimplex ſtructura hæc ſit, εἰσὶν εἰς τοῖς λογισμοῖς κράπισά πε βουλεύματα, καὶ καπαμέμψις τῶν ἐν πόλ. vel, εἰσὶν εἰς τοῖς λογισμοῖς ὡς τὰ κράπισα ἐβουλεύσαντο, & καπεμέμφοντο τοῖς ἐν πόλ.

Pag. 140, v. 39, Φυφέπος rectius hic ſcribi quam *Suffetius* in vulgatis Liuii editionibus, prolixe docet Sigonius Emendationum lib. 1, cap. 53, ex manuſcriptorum codicum, Iani Parrhaſii, & Pomponii Læti teſtimonio.

P. 141, v. 43, ſi ἑπέρων malis, facile aſſentiar.

P. 142, v. 9, καὶ pro vulgato ὡς agnoſcit etiam Lapi verſio; & in tachygraphiæ compendiis facilis eſt harum particularum confuſio. καὶ vero pro εἶπα ponitur etiam ab aliis auctoribus. V. 21, ὑπεμείνοιπι habet ει aoriſti 1, & οι aoriſti 2: forſan quiā regulare aoriſtum 1 ὑπεμείναπε videtur paulo durius. cuius generis multa in ſuis Secretis grammaticis habet magiſter meus Stephanus.

P. 143, v. 6, πυθόμενος agnouit etiam Lapus, dum vertit, *cum audierim.* Gelenius videtur legiſſe πυθόμενος. V. 26, pro ἐγώ πε videtur aptius legi poſſe ἔγωγε. V. 34, vnum dumtaxat vocabulum hîc deeſſe, ἀπέσασιν, innuit etiam Lapi verſio. id autem potius quam aliud deſiderari, ſatis arguit paronomaſia, ἑμόνον ἀπόσασιν, ἀλλὰ καὶ ἐπασάσασιν. V. 41, θαπέρα dixit pro ἔπερα, id eſt διάφορα, ſeu παράλλα.

P. 144, v. 10, malim cum articulo, πᾶσιν τ' ἔθνεσιν. V. 16, pro φθαίοις malet fortaſſe quiſpiam φθείοις. ſed ſi hoc modo accipias, *non tam cito in medium protuleris, quin multas tibi gratias habeam*, non erit opus mutationem quærere. V. 31, forſan rectius οὐκ ἠξίωμεν, temp. præter.

P. 145, v. 25, ſi γε malis pro π, vt v. 33, per me licet. ſed obſtare videtur γε in præcedente commate.

P. 146, v. 40, pro ὠρμίσθη rectius legemus ὡρμήθη, vt ſupra cum alibi, tum 49, 12, 26. Mox vero πλοῦτον τῶν ἐπιςάκτων, *multeſima aſcititii generis pars*, idem eſt quod exigua pars, ſi cum magno aſcititiorum numero comparetur.

P.147,v.7,Si hic numerus, xviii, bene habet, tres ætates non conficient centum annos, ut tradit Herodotus; & vel auctor hic varie locutus de ætatibus, vel codex eius multis in locis falsus est, vt supra etiam admonuimus. Alba vero quadringentis ante conditam vrbem annis deducta est: Romulus autem regnauit annis septem ac triginta: deinde fuit interregnum vno anno. deinde Numa regnauit annos tres supra quadraginta: qui sunt octoginta vnus anni. Hæc igitur esset decima quinta ætas, non decima octaua, si Herodoti supputationem sequi voluerimus: inquit Glareanus. Quodsi ætas accipiatur annorum 27, vt supra expositum est, octodecim ætates conficient annos 486. V.12, vt hic καταρτηθῇ vsurpatur pro *composita fuerit*, sic Bud. ex Plutarcho affert φρενὸς καταρτυμένης, *mentis compositæ*.

P.148, v.40, si ποιήσωμεν malis indicatiue, facile assentiar.

P.149, v.12, pro ζωὶς legendum fortasse καὶ, vel καὶ τῶ δικαίῳ κεῖται: vt Lapus vertit, *apud vos competitores, eosdemq; iudices*. nisi fortasse verior lectio est, καὶ ὑ δικαίους κεῖται. aduersarii enim magis ex affectu quam ex iure litem decernunt, si iudicium eis permittatur. V.14, pro δικάσθαι sensus requirit potius δικάσαντον seu δικασὴν. V.22, aptius videtur indicatiuũ διαιρεῖται: nisi ante μὴ inferere vel subaudire malis αὖ.

P.150, v.10, malim singulari numero μέσῃ, cum vtroque interprete. V.36, Κοιρίλιοι constanter repetitur in sequentibus. quamobrem & Sigonius apud Liuium mauult *Curatios*; præsertim quum etiã manuscripti libri sic habeant, non *Curiatios*. Mox pro Σικιλίωιος vterque interpres legit Σικοίνιος vel Σικκώνιος, *Sequinius*. V.47, Gelenius maluit προσκαλεσάμενος.

P.151, v.3, malim καὶ geminata, & δὴ καὶ, vt alibi sæpissime. V.32, ὁμοιογνώμειαν Gelenius verterat *similitudinem generis*. sed γνώμειν hic significari, manifestum ex pag. præced. v.34.

P.152, v.4, hic quoque posita ὅθι pro ἀπό. V.8, βούλημα accipiendum hic pro γνώμη seu δόξαια, quibus duobus vocabulis vtitur paulo post, v.10 & 21: vel legendum βούλευμα, vt paulo ante, v.3. Ibidẽ mox & αὖπαλ retineri potest, & αὖτὸ pro eodem reponi. V.13, si αὐτῖς malis pro αὐτὸς, per me licet. V.22, inclusum παρὼν, ex Rom. & Veneto cod. additum, agnoscit etiam Lapi versio, *in vrbem rediit*. V.45, obserua hic Atticũ ἀνακωχὰς pro communi ἀνοχὰς, quod vsurpauit v.20.

P.153, v.6, inclusa, addita sunt ex Rom. & Ven. cod. in quibus Fuluius Vrsinus pro κακὼ coniicit legendum κακοῖ. sed ne sic quidem structuræ numerus expletur; nisi post μίασμα inferatur verbum ἀναδύεσθι, quo vtitur pag. præced. v.13. Lapus vertit; *sin autem cognationis inquinamentum veriti (non enim oportet timidi animi indicium apparere) alios potius extra genus vestrum vocandos censetis, neq; nos vllam vobis pugnæ necessitatem afferamus*. quasi legerit; εἰ ὃ τὸ ξυγγενὲς ὑπερποιμοι μίασμα (ἀ γὰρ δεῖλα δειλῆς ψυχῆς ἥλιτον φοβοῦμαι δεῖ) ἄλλους ἀγαὶ τοὺς ἔξω γένους κλητέον οἴεσθε, μηδὲμ. V.8, epanalepsis hîc est ob longius hyperbaton, mutato inchoatæ structuræ casu: quales apud Pausaniam notatæ sunt 487,23. V.11, exemplar habet infin. ἡγήσασθαι, nulla post τὼ παῤῥίδα distinctione posita. cuiusmodi scripturam in Lapi quoq; codice fuisse, indicat hæc eius versio; *neq; parũ vobis gratiæ habiturus, si vos recte decernentes, pluris patriam quam cognationem æstimare contigerit*. ἡγήσασθε autem malui quam futurum ἡγήσεσθε, quia eodem modo & tempore præcedit λάβοιτε.

P.154, v.44, καὶ superflua est, & recte abest; cod. Rom.

P.155, v.9, pro δρώμενα videtur legendum ὑφορώμενα, vt præced. versu dicit ὑποπτευόμενα. Lapus in sua versione præteriit; *erantq; plura veris ea quæ putabantur*.

P.156, v.4, προβολῆς siue obiectaminis nomine accipiendus erit ὁ θυρεὸς, vt mox appellat, v.7: vel legendum προβολὼ: vt significet, cum irruentem aduersarium subiisse, seu inferenti ictum aduersarii obrepsisse. V.10, si νῶτα malis, singulari numero facile patiar. sic sane infra est 165, 14.

P.158, v.13, aut οἰκίαν legendum cum interpretibus, aut cum vulgato οἰκίαν extrinsecus subaudiendum aliquod substantiuum, οἴκησιν, vel simile. V.44 pro καὶ aptius legemus δὲ, vt Lapus quoq; vertit.

P.159, v.4, inclusa ὑ addita ex Rom. cod. V.21 forsan rectius αὐτῇ, fœm. gen.

P.160, v.42, ante ὑποδηλοῦσθαι deesse videtur ὥς, vel simile quid.

P.161, v.27, Rom. & Ven. cod. εἰ μὴ, μὲ διδάσκει. sed Lapus quoque nobiscum; *ni me perdi vult*. Seq. v. inclusa & addita ex Ven. codice: Romanus habet, εἰ ὃ δέξη. V.47, si δὲ malis pro δὴ, per me licet.

P.162, v.13, si ἀχειρώτους malis, tuo iudicio frueris. V.19, suspectum est istud ὑποφωχα, & ὑποφοχα poeticum. Lapus vertit *inaccessa*. Seq. v. pro ὅ τι supra legitur ὅκ αὐτὴ, 147, 45. V.32, pro ἐκείνοις legendum videtur ἐῦ ποιεῖν. Sic certe Lapus; *beneficium accipientes a fortis, dare eis ipsi videbimur*.

P.163, v.7, nota ὑποδέξιὸν hîc dici quod paulo infra ὑψηλὸν appellat, v.23. V.16, superlatiuum comparatiue hic accipit etiam Lapi versio; *aspectu omnium experimentoq; terribilius*. Sed potes etiam sic vertere; *omnium quæ vlli vmquam viderunt aut experti sunt, terribilissimum*. V.19, pleonasmus hîc coniunctionis καὶ.

P.164, v.15, post ἔγνωκα desideratur coniunctio δὲ vel τὲ. V.23, ὅθι hoc etiam loco posita est pro ἀπὸ, vel ὅκ. V.37, rectius forsan τῶ Ἀλεανῦ, vel Ἀλεανῶν.

P.165, v.2, pro vulg. κυκλωσαμένους sententia requirit κυκλωσομένους, vel passiuum κυκλωθησομένους. κλωσομένοις autem passiua significatione sic vsurpatum intelliges vt διώξεσθαι supra, 156, 16. V.8, obserua κατακυκλεμένω sine σ, pro κατακυκλισμένω: quod est vsitatius. V.18, pro διωάμενοι aptius leges vel διώσαντας, vel διωησοίτας, aut διωασὶ ἕπεσθαι.

P.166, v.29, pro τὶ requiritur potius alia coniectio, γὲ, & τὲ, vel similis.

P.167, v.3, vel plurali numero legendum ὅθι πρήσσειν, aut Attice ὅθι χρήσειαν: vel præcedente εἰ inserto articulum τὸ versa, infinite scribẽdum ὅθι χρῆσθαι: quod est paulo durius. V.30, si mutato articulo malis ὅθι κίων, facile feram.

P.168, v.21, præsens παρεχόμεθα agnoscit etiam Lapi versio, *exhibemus*. sed quum præcedant aoristi, hîc quoq; legere queas παρεξόμεθα, cum Gelenio.

P.169, v.30, pro οἴκισα Lapi codex videtur habuisse αἶχισα, quia vertit *turpissime cum hostibus consentiendo*. atque ea sane scriptura est aptior. V.7, nota hîc ἀκυσίας ἀδίκας, cum paulo ante, v.38, ecclesiæ μὴ ἀκούσιον ἀδάγκλω.

P.170, v.11, rectius ἡμοίμεθα, vt mox ἡμοίμα. Sic v.25 pro σωτεδρίοις non male legeris σωτεδρίοι. V.32, quia sequitur præteriti temporis verbum, ἐπορθῶ, quod non ad stantem sed ad collapsam re pertinet.

ertinere videtur, ꝑpterea malet fortaſſe quiſpiam cundæ perſonæ pronomen ὑμῖν: vt tenuiorib. Alnis e publico Albanorum agro promitti portio telligatur. ſed quæ in ſequẽtibus hac ipſa de re itentur, (172,22) huic primę perſonę pronomini ἡμῖν, iod Lapus etiã agnouit, patrocinari videntur. itaq; ἑνοῦσθαι accipiendum pro μέχρι τῶν νεῶν γεγόνασι: vel lendum γίνονται, πλοῶσιν, aut ſimile quid. V.41, o Iuliis Liuius libro 1 habet Tullios. ſed Iulios in lbanis patriciis, & quidẽ ſacerdotii priuilegio cla- ios, recenſuit etiam ſupra, 56,47. Idem Liuius omiſ- Metiliis, quos Glareanus ſuſpectos habet, ꝑ Quin iis habet Quintios. quam lectionem ſequitur Ful- us Vrſinus in libro de famil. Romanis. Sigonius uinctios ſcribit, e Capitolinis & aliis marmoribus: demq; in manuſcriptis Diodori Siculi codicibus, gi affirmat Κόϊντος & Κοΐντος. Pro Μετιλίοις idẽ Vr- ius in eod. libro legit Μαικιλίοις, *Maetilios.*

P.171, v.23, pro εἰ δ', malim ἢ δή. Sic enim & tau- logia euitabitur, & plus aſſeuerationis orationi edet. de cuiusmodi loquendi genere dictũ apud uſan 406,56. Si quis tamen καὶ δ' malit, & ὡδὲ κεῖ, per me licebit.

P.172, v.26, ab Alba condita vſq; ad Romam con- am, ſunt anni quadringenti: ab Vrbe autem con- a vſq; ad Tullum, anni 81. Hęc igitur acta ſunt an- Tulli ſexto expleto. Glarean⁹. V.39, pro ἐπικτί- πης vterq; interpr. legerat ἀπολέσαντες, *multis in præ- amiſſis.* Sed ferri hæc lectio põt: vt ſignificet eos enue pugnaſſe, ac multos ex hoſtib. interemiſſe.

P.173, v.8, Φερωνίαν ſupra ſine diphthongo habui- is, 113,26: & quidem ἀπὸ τῆ φορήσεως denominatã. ntra Virgilius & Horatius primã in hoc nomine labam producunt: ac pulchre huc quadrat hemi- hium iſtud Virgil. Æn. 7, *viridi gaudens Feronia luco.* alludit enim ad τὸ φιλοστεφάνου nomen: & in lucis pioſa ſertis materia prouenit. Fanum eius prope xur locant iidem poetæ. Quod oppidum, Tara- a poſtea nominatum, cum ſatis longe abſit a Sa- nis, & alii in Faliſcis, quidam ad Soracte delubrum ſcribant, (ſub quo monte Strabo vrbem quoque roniam locat, cum Feroniæ deæ luco, lib. 5) ſuſpi- ur Glareanus, fieri potuiſſe vt hæc dea diuerſis in is, diuerſa habuerit fana, & quod tribuendum di- rſis erat, in vnam a plerisque ſit collatum. τῆ φιλοστε- ίᾳ & τῆ Τιβερείνῃ πεμένους mentio eſt etiã apud Steph. Τίβερις. Seruius apud Virg. Æn. 7, notat Feroniam e Iunonem virginem. V.33, malim ἐπ' ἀμήλοις, ac- ſ. caſu. V.35, pro Ἡρπὴν Lapi verſio habet *Hereo- m:* quod Glareano quoque ſuſpectum fuit. Apud cab. 251, legitur Ἥρπιν, accẽtu in prima: apud Steph. aſculino ſine Ἥρπος, cum gentili Ἡρπῖνος: quam & e dicit eſſe Σαβίνων πόλιν. Ereti mentio etiam apud rgilium, Liuium, Plinium. V.46, pro πατείοις in e- mplari erat πατεικίνης. ſed πατείης verã eſſe lectionẽ, tet ex 130,13: & 102,5: vel certe legendũ πατεικής.

P.174, v.24, pro συνωμοσίας Lapus habet *dire- u.* ſed male; quum idem ſignificet quod συνωμοσία, conſpirationis nexu cõiunctas, vt ſequens hiſto- ę ſeries edocet. V.47, pro hac κακόζηλον ὕλη apud ium inuenitur in plerisque exemplaribus *Mali- ſa*, in aliis *Malicia*, in nonnullis *Malicuſa*, vt an- tauit Glareanus. In vetuſtis Liuii codicibus Mali- ſam legi teſtatur Sigonius in Schol. Liu.

P.175, v.23, pro πολιμίων in exemplari erat πολέ- ν. ſed πολιμίων probat etiam Lapi verſio, & requi- ſenſus. V.33, Spuſium retineri poſſe cenſet Gla- anus, quia Liuius lib. 3 ex Fabio tradit, Furios olim Fuſios fuiſſe appellatos. Vecilium etiã retineri poſ- ſe, cum pro Sp. Caſſio Vicelino apud Cic. quidam co- dices habeant *Bicelinum*, per cognationem litterarum V & B. V.45, Μεδύλλειαν ſupra Μιδυλλίαν vocauit, 136,26. cuius generis cum alia apud Pauſaniam a me notata ſunt, tũ Ψυλλάγια & Ψυλλαγία. Eadem ſcripturæ diuerſitas in eodem vocabulo repetitur etiam in ſequentib. necnon in Κολλάτια, & conſimilibus.

P.176, v.7, ſi cum Lapo legamus δίχα τῶν προσθυ- μίαν, ſenſus & ſtructura cõſtabit melius. V.20, ſtru- cturæ conuenientius legeris παραφαγόντων. vel inſe- rendum αὐτόν. V.22, pro Μαρκίῳ ſcribendũ eſſe Μαρ- κίᾳ, monuerat etiam Xylander apud Plutarch. & res e Latinis hiſtoricis eſt ſatis nota. V.25, ὑποχαφόμενοι habuit etiam Lapi codex, qui vertit, *hæredes ſubſcri- ptos.* ὑποχαφεῖς ergo dici videtur ex eo, quod apud Romanos gentilitio nomini ſubiiciebatur nomen patris, interdũ etiam aui, vt C. Iulius, C.F.C.N. V.31, in exemplari eſt ὡς πῆς. ſed ὡς πῆς Lapi etiam codicem habuiſſe, innuunt hæc verſionis verba; *maximeque credituũ obſeruaſſe cum appareret tempus inſidiis ido- neum.* paulo ante dicit παντὸς μᾶλλον, v.26. V.33, ſi poſt αὐτοῖς inſeratur ,, parentheſis eſt enidentior. V.41, εἶ accipiendum pro compoſito ὀφεῖναι vel παρεῖναι: vt Lapus etiam vertit *adeſſe.*

P.177, v.6, ſi εὐνοίαις malis pro ἀνοίαις, facile aſ- ſentiar. V.9, triplex hic in vno eodemq; verſu men- dum erat, μικρὸν, ἠμαγμένον, φθόνοις, pro μιαρὸν, ἠμαγμέ- νον, φόνοις. eſt autem ἠμαγμένον, participium ab αἱμάσσω, *cruento.* V.18, de Marcii cognomento dicetur pau- lo infra ad 174,40. V.20, pro aduerbio καλῶς ma- lim nomen καλῶν: vt ſupra (80,35) in Romuli inau- guratione, σημεῖα ἐρεύνια φαμλῶν καλά: & rurſum in Numæ confirmatione, 122, 1, τῶ ἱερ. θεσκόπων ἄῤῥητα τὰ ὡδὲ τῆ δαίμονος σημεῖα ἐπιφημένων: itidemq; 136,45, in Tulli Hoſtilii creatione. V.44, & αὐτῶν retineri poteſt, & αὐτοῖς pro eodem ſubſtitui.

P.178, v.12, τῶν ἱερῶν habuit etiam Lapi codex. nam vertit, *omnium ſacrorum principatum habente.* poſſis etiam legere ἱερέων: vt periphraſis ſit τῆ ἀρχιερέως, *ſummi pontificis*, ſicut recte vertit Gelenius. Papirii nomen hic Glareano ſuſpectum eſt. nondũ tamen ſe inueniſſe fatetur quod ſubſtituat. nam C. Flauiũ, de quo Liuius lib. 9 ab Vrbe condita, ſub finem, non fuiſſe pontificem, vt de illo intelligi queat. V.34, deſideratur hic verbum ſubſtantiuum εἶ, poſt Ῥω- μαίους. V.38, incluſa, τῶν Λαπίνων, addita ex Ven. cod. V.40, quia nulla dũ vrbs hic nominata eſt, nec certũ eſt an hęc primaria tunc Latii ciuitas fuerit, veriſimi- le eſt auctorem ſcripſiſſe Πολιτωείῳ, vel Πολιτωείων τῆ πόλῃ: vt Lapus quoq; vertit, *caſtris ante vrbem Polito- rium poſitis.* Nomen huius vrbis integrum eſt apud Stephanum: ſed regis nomẽ corruptum, Μαρκιανὸς, pro Μαρκίου Ἄγκου. ſic enim Stephanũ ſcripſiſſe cre- do, non nude tantũ Μάρκιος, vt Xylander emẽdauit: quia Dionyſius quoq; noſter pag. præced. v.18, Marcio tribuit ἐπίκλησιν Ἄγκιος, cognomẽ Anci; contra La- tinorũ conſuetudinẽ, apud quos *Ancius* non cogno- men eſt, ſed prænomen, ſicut in ſequentibus etiam, cõſuetudinis huius recordatus, Ἄγκον Μάρκιον cõſtan- ter nominat, 184,4: 186,21: 204,30: 208,45: 211,39: 237,38. & moris huius diſerte meminit 185,43: fuiſſe ſcilicet bina Romanis nomina: alterũ, κοινὸν, cõmune; (qđ prænomen dicitur) alterũ, ζυγενικὸν & πατρωνυμικὸν, qđ genti proprium, a patre in filios tranſeat, ideoq; gentilitium nominetur, ſeu nomen familiæ. In eo- dem corrupto Μαρκιανοῦ vocabulo expreſſum eſt, quod pertinaci errore a librario fuerat omiſſum, nõ

tan-

tantum in huius Marcii, sed etiam infra in Marcii Coriolani historia. nam vterque hic Μάρκιος, detracte ι, in Μάρκον versus fuerat; quod prænomen est, non nomen. Porro subiiciam ipsa Stephani verba, ut in Aldina editione leguntur: Πολιτώειον, πόλις Λατίνων· ὧ ἰύρων (recte Xylander legit ἑλών) Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς, μετήγαγε εἰς Ῥώμην. vbi etiam nota μετήγαγε pro Dionysiano κατήγαγε: non absurde, sicut ipse quoq; Dionysius mox dicit, εἰς Ῥώμην μετῳκίσκει. Rursum Dionysii Πολιτωείους idem Steph. vocat Πολιτωπλωούς. malim ego medium scripturæ genus, Πολιτωείνους.

P. 179, v. 7, pro προσκαταπεναζόμενοι Lapus habet *muros concinnantes.* si mendo caret vox, significat eos se ad futurum bellum instruxisse, vt ego in Gelenii versione reposui. ipse verterat, *Medullium Romanam coloniam*, omisso illo participio. Siquis contendat legendum esse προσκαθιζόμενοι, sic locũ vertes; *ad Medullium, in qua Romanorum coloni erant; eaq; obsessa, & facto in muros vndequaque imp.* Sequens αἴρεσιν pro αἵρεσιν repetitur etiam in sequentibus aliquoties, v. 11, 18, & alibi. V. 17, pro Φιδηναίων Lapus legit Φικολιέων, *neq; multo post Ficulneam diruit.* non male forsan. nam vt hic Marcius post Tellenen cepisse dicitur πρὸ Φικολιέων πόλιν, ita supra (13, 45) Aborigines condidisse perhibentur Τελλωεῖς καὶ Φικολνέους, τοῖς πρὸς τοῖς Κορνίκλοις ὄρεσι. Gelenius Liuianos codices sequi maluit, in quibus Ancus *Tellenis Ficanaque captis, Politorium rursus bello repetit.* quamobrem & Sigonius hîc Φικλωαίων legit pro Φιδλωαίων, in Schol. Liuianis. Φιδλωαίων sane mentio huc non quadrat; quippe quorum defectio paulo post recensetur. *Ficana* & *Ficolenses* a Plinio lib. 3, c. 5, ponuntur in prima Italiæ regione: sed *Ficolenses* rursum etiam in quarta, cap. 12 eiusdem libri. Varro *Ficuleates* nominat: libro quinto De lingua Lat. *Et qui tum sub vrbe populi,* (inquit) *vt Ficuleates ac Fidenates, & finitimi alii, contra nos coniurarunt.*

P. 180, v. 30, malim transposito verborum ordine, ἐδήωσαν πρὸ αὐτῆς ἄμφορον. V. 40, rectius, ἔφορόν τε καὶ ἦγον, vt cum alibi sæpe, tum supra 172, 18. V. 47, pro ἔτι in exemplari erat ὅτι. sed ἔτι agnoscit etiã hæc Lapi versio; *restans enim cum Latinis vrbibus adhuc bellum.* Gelenius verterat, *Latini belli metu.* Sicui non satisfacit ἔτι, pro ὅτι χρὴ legat διότι. Verum aptius est ἔτι, quia Latinum bellum non tunc primum exortum est, sed iam aliquot annis continuatum, vt patet ex 178, 26.

P. 181, v. 24, pro Ἀλαῖς ambo interpretes cum Græco codice retinuerãt Ἄλλαις, *apud Allas:* de quo errore supra quoque dictum ad 118, 9. Paulo ante pro accus. ἑτέραν μάχῃ in exemplari est nomin. ἑτέρα μάχη, contra syntacticos canones. Emendationem nostrã confirmat quod infra repetitur, 186, 28, διτὰς πέντε πρὸς αὐτὰς μάχας. V. 34, ἀρχῇ videtur in Lapi etiam codice fuisse, qui vertit, *magnis viribus.* sed veriorem lectionem opinor esse, ὀργῇ, vel ὁρμῇ. Mox masculinum Βελίτροις secutus erat etiam Lapus: sed Latinos fœminino genere *Velitras* dicere monuerat etiam Glareanus. & sic infra est 373, 12.

P. 182, v. 3, magis proprie σπατίαν leges. V. 5, ἀθρόοις agnoscit etiam Lapi versio hæc; *nec abire congregatis.* Sed opinor Dionysium scripsisse ἀθρόους, id est ἀζημίους. Gelenius ad vtramque lectionem alluserat his verbis; *nec omnes abierunt incolumes.* V. 10, inclusa, ex Rom. & Ven. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *ceterum vicere Romani ob laborum tolerantiam, cui erant multo ante adsueti; præcellebant-que Sabinis multo.* Gelenius ex coniectura scripserat Romanos ob locorum peritiam superasse. V. 23, Ven. cod. Αὐεντῖνον: vt supra sæpe. Eundem porro Auentinum (inquit Glareanus) libro x ait duodecim stadia habere in ambitu. in altero igitur loco mendosa est. V. 24, Ven. ἀξιόμεσον: parum recte. Ne multo rectius idem cod. mox v. 26 Λαυρέντιος. V. 28 ἀγαθοῖς pro vulg. καλοῖς, recte habet idem cod. Ven. Seq. v. Ven. & Vat. cod. habent εἴρηται, præsenti tempore: & mox Ven. ἀμφοτέρᾳ, singulari numero. Lapus hoc comma transfert in finem periodi. sic enim vertit; *Segregabatur autem a colle Pallantio appellato, circa quem vrbs prima est cõdita, profunda & angusta valle, quum nunc vtroq; Roma complectatur.* Sed quoniam hanc transpositionem Græca verba ægre admittunt, præsertim nisi pro τῷ legas τῶν: propterea sic scripsisse auctor videri potest, ἀμφοτέρων τῶν ξυμπεπλεγμένων τῇ Ῥώμῃ λόφων, τῷ τε Καιλίῳ, καὶ τῷ καλουμένῳ Παλατίῳ. quam lectionem ego in Latina versione sequi malui, cum Gelenius vertisset, *a reliqua vbe Palatinoq; colle.* Porro vrbis primordia circum Palatinum collẽ fundata fuisse, supra docuit in Romulo, 72, 46: & 73, 21. Cælium vero montẽ a Tullo vrbi additum fuisse, initio libri tertii exposuit, 13, 20. nisi forte verius est quod secundo libro narrat, 113, 35: Romulum & Tatium statim post pacificationem amplificasse vrbem Romam, aliis duob. collibus ad priores duos adiectis, Quirino & Cælio: diuisis domiciliis Romulum Palatinum collem, que contiguum Cælium tenuisse; Tatium vero, Capitolium & montem Quirinum. Vide & 104, 30.

P. 183, v. 21, ante χαλεπὸς rectius cum Lapo iungeremus copulatiuam καί. vertit enim, *multus diris, ciliisq; ventis.* Ibidem rursum nota ὅτι pro ἀπό, in significatione locali. V. 24, in exemplari est ἔχων φόρτα. sed procul dubio vera est Gelenii lectio, πεντηκοντόρους, *nauis quæ tria hominum milia ferre que*. Lapi versio minus mendose habet *trichiliophora*.

P. 184, v. 14, Sigonius legit Ἡνιοχίδαι, in lib. De thenienſium temporibus. Mihi Lapi & Gelenii lectio verior est visa, Ἡνιοχίδου: vt sit patronymica forma deductum ab Ἡνίοχος. quod est frequentiss. 19, & pure Βακχαδῶν, & impure Βακχιδῶν legere possumus, vt docui apud Paus. 426, 26. V. 36, ποτὲ, *quando*, agnouit etiam Lapus. sed siquis malit πρὶν v. 23, non repugnabo. V. 40, pro Λυκόμορα supra habuimus Λοκόμωνα, 104, 40: 108, 4: 109, 6: vt ibi Ροπόλοις, Νομίτωρα, Νομαῖ, & consimilia.

P. 185, v. 10, si πάντα malis pro πάντη, per me licet. V. 17, potes & sic locum vertere; *ac sublime reuectum se aliquoties in gyrum per aerem librasset, & inde se in altiss. aeris reg. abscond.* vt ἐγκύκλιος αἰωρεῖται buatur aquilæ, ac significet librationem corporis in orbem factam: quæ talibus alitibus vsitata est. 24, forsan inserto post οἰωνοσκοπίας participio ἔχων, λαβοῦσα coniungendum cum sequentibus: vt in in Tulliæ facto, 241, 46.

P. 186, v. 5, magis proprie στρατίας, *expeditionibus.* V. 23, pro τῷ malim πρὸ, vt feratur ad χωῦ: sicut paulo infra ὅτι πρὸ Κρυστομηνῶν, v. 40. V. 26, non dubito quin legendum sit ἐκ τῶν πλησιοχώρων Λατίνων, cum Gelenio: vel ἐκ τῷ πλησιοχώρων & Λατίνων, vt apud Cic. in Lælio, *domum reductus a patribus conscriptis, a populo Romano, sociis, & Latinis:* pro, *& Latinis, populi Romani sociis.* V. 38, si ἐνεστρήσθη malis, vt in 188, 15, per me licet. V. 45, nota εἰσῆκε impersonaliter pro εἰσῆχθη ἢ ἀνάγκη, *fuit necesse:* seu (vt Lapus vertit) *opus fuit.* sed cum infra (190, 46) pro eo legatur

ἐξ σι, præcedente itidem ἐ μλὼ, & sequente genitiu ἐ μλὼ ἐδέησέ γε αὐτῷ τειχομαχίας: non absre suspicari a quis possit, hîc quoq; pro εἰςῆγε legendũ esse ἐδέησε.

P. 187, v. 8, *ἰδίαις* habuit etiam Lapi codex. nam v tit, *ipsos fuga propria multauit.* Sed ausim af- f nare auctorem scripsisse *αἰδίαις*, sicut infra (194, 1)post captas Fidenas, defectionis auctores alii ca- p: sunt truncati, alii *φυγαῖς ἐζημώθησαν αἰδίαις*. quare h lectionem in versione sequi non sum veritus. a *sidia φυγὴ* esset in qua singula dumtaxat capita, si- 10 n lomesticis aut propinquis, relegantur. Infra in s libus historiis non modo *αἰδίους φυγὰς* disiuncte t, 211, 13: sed etiam composite *ἀειφυγίαν*, 210, 3 V. 16, pro *ἐν αὐτῇς*, sensus postulat *ἐπ' αὐτὰς*, *in aduersus eos*; vt Lapus quoque vertit. Sic certe lo- q tur paulo infra, v. 43. V. 18, malim nominan- d su *αὐτὸ*, id est *αὐτὸ καθ' αὑτὸς*, *ipsi suo marte, suis c bus.* V. 20, Κολλατία & Κολλατῖνοι rectius gemi- n scribuntur, vt apud Virg. Æn. 6, *Hi Collatinas u onent montibus arces.* V. 28, post *ἐπιστῶτο* sub- 20 a iendum *οἱ Ῥωμαῖοι*. V. 43, rectius neutro gene- r *τὸ καλάμινον Κορνίκολον*.

P. 188, v. 4, malim Κορνικολανοὶ, vt apud Steph. Τυ- σ νοὶ, & alia consimilia. V. 7, in exemplari est *τὴν πωιχίαν*. pro quo ipse accentus arguit legend *τῇ πωιχίᾳ*. sic vice versa *αὐτῷ* paulo infra erat p *αὐτῶν*. cuiusmodi errata non pauca obseruaui a- p Pausaniam: *α* pro *αν*, *η* pro *ιω*, *ω* pro *ων*, & con- tr Errori occasionem præbuit, quod in his *ι* non 30 s scribebant veteres, sed ad latus apponebant. V. 30 *πόλεις ἀξιολόγους* agnoscit etiam Lapi versio; *vrbes h d aspernandas adiecerunt.* sed puto veriorem l onem esse *πόλις ἀξιόλογος*: quam etiam in inter- p tatione secutus sum. Pro Fidenatibus quoque Fi leates aliquis reponendos suspicetur, ex hoc Li- u talogo quo recenset oppida de priscis Latinis c a: *Ficulnea vetus, Cameria, Crustumerium, A- m a, Medullia, Nomentum.*

P. 189, v. 4, malet aliquis *ἐμβεβληκότας*, vt paulo p dicit *εἰς τὸν Ῥωμαίων γῆν ἐνέβαλον*. Sed similiter 40 fl inum quoque ostia non modo *ἐμβολαὶ* dicun- tu ab hoc ipso auctore nostro, vt 8, 6: sed etiam *ἐκ- β*, vt 183, 3, 9: diuerso scilicet motus respectu. V. 9, endosa est hæc oppidorum nomenclatura. pro *Ἄρπραι* & Ῥασαλῖνοι Lapus habet *Volaterrani, Ru- sel ni*: itidemque Gelenius. non male. nam a Pto- le xo quoque 156, inter ceteras Tusciæ mediter- ra as vrbes numerantur hæ Dionysii nostri, *Ἁρ- λα ραι*, Ῥασέλλαι, *Ἀρρήπον*, *Ζετυλώνιον*, *Κλύσιον*. sic apud Pl. lib. 3, cap. 5, *Rusellani, Aretini, Clusini, Vetu- 50 lo nses, Volaterrani.* V. 36, nota fut. 2 *ἀφαρπιτεῖν* pr primo *ἀναρπάζειν*, quod est vsitatius. vel potius sc endum *ἀφαρπιτεῖν*.

P. 190, v. 19, deest præpositio *ἐκ*.

P. 191, v. 24, alibi *μισθοῦσθαι* dicit; vsitatius. V. 33, & *ὕπαρον* retineri potest, & *πρόπαροι* admitti.

P. 192, v. 22, malet fortasse quispiam *αἱρεῖ*, quo ali passim vtitur. sed cum paulo ante (v. 3) itidem di rit, *τὰς προεμβολὰς αὐτῶν ἀμφοτέρας ἀεάμενος*, pro ἐλ , retineri poterit verbum *αἴρει*. V. 32, in exem- 60 pl i est *καπεπρώθησαν*: quod Gelenius secutus vertera *velis eminus sunt confecti.* Sed cum viderem Lapu vertisse *submergebantur*, non dubitaui ex eius co ce reponere *καπεπόθησαν*; quod historiæ circum- st tiis magis accommodatum est, & a Plutarcho fir li metaphora vsurpatum de vrbe quadam, *καπε- πό χασμάτων ὑποῤῥαγέντων*. V. 47, magis proprium re ias, *expeditionis.*

P. 193, v. 2, pro *τὰ ὅπλα* supra iam aliquoties dixit *τὸν χάρακα*, *vallum.* Lapus quoque vertit; *prope Fidenas castra locant.* V. 23, obserua hîc *ἀμφιμυ- ψάμενοι* pro *μεταμυψάμενοι*. V. 40, *ὡς* tollendum est, vel post *πλείω* ponenda distinctio commatica.

P. 194, v. 27, si *διελύθησαν* malis, tuo iudicio fruere. V. 43, forsan rectius *ἀποδοξ*. Et v. 46, *μὲν δὴ*, pro *μέντοι*.

P. 195, v. 29, vsitatius *ἀπαγγέλλειν* in hac signif. Sic v. 47, *σεαλὰ* positum pro *σεαπεία*, vt sæpe.

P. 196, v. 23, nota hîc *τῆς ῥάβδοις*, quum vsitatius fœminino genere dicatur *ταῖς ῥάβδοις*. Sic paulo post, v. 31, *ποικίλοις ἀγκυλίοις*, pro *ποικίλαις*. V. 35, pro *ὑπὸ* legendum videtur *ὑπὲρ* vel *πρὸ*: quarum præpositionum alteram Lapus etiam agnouit, dum vertit, *de imperio cum Romanis contenderet.*

P. 197, v. 21, rectius *ἐλόχησε*: nam *λοχᾶν* significat insidiis excipere: vt 196, 36: 197, 2. V. 32, inclusa ista, *ἐν τῷ χάρακι*, addita sunt e Ven. cod.

P. 198, v. 12, pro accusatiuo *πιὰ* Græca consuetudo postulat datiuum *πῖς*. vel retento accusatiuo *τὰς*, pro simplici *πολεμεῖν* legendum compositum *ἐκπολεμεῖν* aut *καταπολεμεῖν*, debellare, expugnare. Attamen infra quoque hoc ipsum verbum *πολεμεῖν* cum accusatiuo semel atq; iterum legitur: incertum auctorisne voluntate, an librariorum incuria. V. 18, pro *ἀμφὶ* legendum *ἐν ἀμφὶ*, s. *τῷ χάρακι*: vel aduerbialiter *ἀμφὶ*. priorem lectionem secutus videtur Lapus, dum vertit, *in eis*, s. castris. V. 39, supra peritosyllabos Ἄρουτα dicit, 187, 34: itidemq; alibi.

P. 199, v. 4, pro *ἀμφοτέρων* malim *ἀμφοτέρους*: vel aduerb. *ἀμφοτέρωθι* aut *ἀμφοτέρωθεν*: vt Lapus etiam vertit *vtrimque.* Sequ. v. pro *μὴ* aptius legemus *δὴ*, vel *πὶ*. V. 12, si *ἀμφοτέρων* malis eodem casu, facile assentiar. Sic v. 47, maluerit forsan aliquis *ὑπὲρ τ πόλεως*, *pro republ.*

P. 200, v. 11, Ποπλίῳ habuit etiam Lapi codex. Gelenius pro eo posuerat *Marci.* V. 21, malim *ὀχπεύεται*. V. 25, *μέγιστον* pro *ἀνυπέρβλητον μέγεθος*. Lapus quoque vertit *principatus magnitudo.* V. 38, Lapus pro *δοκάτων* legisse videtur *δονάκων*, dum vertit, *sub tabernaculis ligneis harundinibus aridis fultis.* Sed *δοκάτων* retinere possumus, si pro tabulis seu asseribus accipiamus; vel etiam pro perticis transuersis.

P. 201, v. 26, nota hic periphrasin verbi *χῶσαι*, nimirum *χοῦν ἐμφορῆσαι*. V. 35, *κατ' τὸν πείσανδρον αὐτὸν* dicit, pro *τῷ πείσωνι αὐτῷ μετὰ τῶν τῆς Ταρκυνίης ἐκβολῶν*.

P. 202, v. 15, *ἕλος* in Lapi etiam codice fuisse, indicat corruptum *plaudi*, in hac mutila loci huius versione; *& est quidem nunc altera in Dianæ antetemplo plaudi proxima.* Sed quum parum videatur consentaneum in Iouis Capitolini templo fuisse *ἕλος*, hoc est paludem, opinor scribendũ esse *ἕδος*, quæ vox in vetustis Glossariis exponitur *puluinarium, sacrarium.* Gelenius quoque verterat *delubrum.* V. 18, hic locus non multum abest ab Herodoti supputatione, qui treis ætates in centum annos coniicit. Quatuor autem & viginti ætates efficerent annos 800. Sed auctor quartam & vicesimam ait, videlicet intelligens illam nondum completam: quod poterat esse anno 15 aut 16 a natali Christi. quamquam lib. 1, annos vltimos historiæ suę septingentos & quadraginta quinq; facit annos ab Vrbe condita. Quamdiu autẽ postea vixerit, scire nõ possumus. Minus esset negotii hoc in loco, si legeret *tertiam iam & vicesimã generationem.* Verum nimis anxius videbor nasuto lectori. Glar. V. 23, Νέλιος in

Lapi codice fuisse, indicat & versio eius, & Glareani adnotationes; qui triplicem in huius nominis scriptura diuersitatem obseruauit. Nam pro Dionysii nostri *Neuio*, apud Liuium, Plinium & Valerium legi tradit *Nauium*; in quibusdam Liuii codicibus *Nauium*, per diphthongum. Deinde pro Dionysii nostri *Attio* apud Liuium, Plinium, & Valerium, esse *Accium* vel *Actium*. Tertio, quod prænomen a nostro dicitur, a Liuio & Plinio pro nomine gentilitio accipi, dum eum vocant *Accium Nauium*: apud Valerium vero legi, *Decius Accius Nauius*: vbi prænomen est *Decius*, seu *Decimus*: nomen, *Accius*; cognomen, *Nauius*. Locus apud Liuium est lib. 1: apud Plin. lib. 34, cap. 5: apud Valerium, lib. 1, c. 4. meminit etiam auctor De viris illustribus cap. 6: & prolixe Cicero lib. 1 De diuinatione. vbi cotis discissionem nouacula factam memorant. Sigonius pro *Neuius* mauult *Neus*; quod Valerio teste idem sit cũ *Gneus*, seu *Cneus*: veramq; huius vatis appellationem esse *Neus Attius*.

P. 203, v. 2, inclusa his signis [ ], addita sunt e Ven. cod. V. 9, nota hic σαφυλῶ dici quem bis paulo ante βόβρω nominauit. quo sensu & Martialis, lib. 11, *Nec toto dignam se botryone putat*. Similiter καλιαὶ præcedente versu dicit quam paulo ante καλιάδα vocauit, 202, 37. V. 23, quas Dionysius hic φυλὰς nominat, id est tribus, eas Liuius, Valerius, Plinius & alii vocant Centurias equitum. V. 43, legendum est fœminino genere δωπίδι, vt paulo post, 204, 1. vel δωπὴν neutraliter & substantiue accipiendum pro σφῖγμα δωπὴν, seu τ̃ δωπῶν.

P. 204, v. 8, pro τὸ ξυρὸν rectius legemus τὴν ξυρὸν, genere masculino, vt infra (v. 25) occurrit ὁ ξυρός. V. 25, γεγράφθαι agnoscit etiam Lapi versio; *sculpta esse*. verius forsan est πεπάφθαι, vel καπαρωρύχθαι: vt apud Cic. lib. 1 De diuin. *Cotem autem illam & nouaculã defossam in comitio, suprag; impositum puteal accepimus*. Ibidem falli Dionysium, vt hominem Græcum, adnotat Ios. Scaliger; qui *Puteal* idem putarit esse ac φρέαρ: cum Puteal non φρέαρ sit, sed πῶμα φρέατος, operculum putei, etiam teste iurisconsulto. V. 29, πρὸ πολεμίων agnoscit eadem Lapi versio; *bellicis operibus*. quo videlicet sensu aliquoties supra ἡγεμὼν τὰ πολέμια, & similia. Sed possemus etiam legere πρὸ πολέμου, *bellis*. V. 36, legendum videtur πολιτῶν, *ciuibus*. Lapus legit πολιτικῶν; *ac facillime a ciuilibus viris tradendi*.

P. 205, v. 7, κοινὰ in Lapi etiam codice fuisse, planum est ex his versionis verbis, *multa & communia*. Gelenius videtur maluisse καινά.

P. 206, v. 30, ἡμῖν reperit idem Lapus in suo codice, dum vertit, *duos filios paruulos*. Quam scripturam si auctor ipse nobis reliquit, secutus est alienam, non suam sententiam. nam infra, & in Tanaquilis oratione, & in sua disputatione, asserit pueros illos Tarquinii regis non ἡμῖν fuisse, sed ἡμετέροις: 209, 8, 29: 211, 20: 213, 19. nisi forte (inquit) natura nepotes, adoptione filii regis facti sunt.

P. 207, v. 13, βασιλέων, *regum*, agnoscit idem Lapus, & confirmat quod paulo post sequitur, v. 23, τῆς ἑστίας τῆς βασιλείου. atque adeo sic dicit etiam v. 38, τῇ παστάδι τῇ βασιλέων: & v. 18, πρὸς τοὺς βασιλεῖς: βασιλεῖς epicœno genere nominans regem & reginam. alioqui suspicari posset aliquis legendum esse βασιλείων, *regia*. V. 21, nota Ταρακυλίδα hic dici, (itidemque infra, 213, 10) quam supra (185, 22) Ταρακύλαν nominauit. Sic quam καλιὰν vocat 203, 7, pag. præced. v. 37 καλιάδα nominarat. V. 39, ὅπῃ agnoscit eiusdem Lapi versio; *super caput eius*. Gelenius malit ὑπό. V. 41, malim cum articulo, ἀφ' ἧς παστάδος, vt v. 38.

P. 208, v. 3, pro γραπᾶ magis proprie legerit γραπία, vt patet etiam ex sequentibus, ὡς ὅτι τοῖς ἐγράπευσε. Sic & paulo post γραπᾶς positum pro γραπίας, v. 8.

P. 209, v. 11, rectius forsan ἄρωιτο, quum eodem tempore sequatur ἀφωμίσωσι. mox sane βασιλέων perperam erat pro βασιλείων, *regia*; quam lectionem secutus est etiam Lapus, & requirit sententia. V. 17, pro ἀμοσία legendum erit vel αἰοσία, vel αἰοσίως: quod posterius est vsitatius. cum priori subaudiendum foret substantiuum, χρεί, μηχανῇ, vel simile.

P. 210, v. 7, nota ἰῶν hic vsurpari pro χαμερῶν, vt v. 36 loquitur. V. 12, ἀγγελομένῳ videtur etiam Lapus agnouisse, dum vertit *nuntiato*. malim ego præsenti tempore, ἀγγελλομένῳ, *si nuntiaretur*.

P. 211, v. 19, malim expressa persona, χρῆναι με ὑποπλάσεως. V. 46, Λαβίνοις legit etiam Lapus, & confirmant quæ auctor supra memorauit 179. Gelenius maluerat Σαβίνοις, ex 180, 36.

P. 212, v. 4, Gelenii versio & historiæ ratio legendi requirit huiusmodi; πρὶν ἢ ὅπῃ τῆς εἴκοσιν ἐπιλεύσειν Ἄγκος ἔτη, αὐτὸς δὲ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα πρὸς βασιλεύσας καπέχειν.

P. 213, v. 5, ante ἐφ' ἑαυτοῦ deesse videtur relatio ὅ; vel coniunctio τε in præced. membro post ἀ. Lapi versio pro articulo τῷ, qui parum hîc necessarius est, habet coniunctionem οὖν. V. 11, Gelenius pro γεμανίαν legit Γεγανίαν, *Geganiam*. Lapus neque quæ vestigia secutus vertit, *sed quandam aliam*. V. 14, γῶνεις pro γῶνησις notatum etiam apud Aristotelem. Sic ὑπὸ pro ὑπὸ, v. 43, tum apud Paniam obseruatum, tum apud hunc auctorem frustrum supra, 2, 40.

P. 214, v. 7, forsan ὅπου με ἐφθαλεῶν: vt infra, 5, 42, ὃν ἐγὼ ἡπίου ἐφθαλεῶν.

P. 215, v. 15, ξυμβαλόντων Lapus vertit *conferentium*. sed forsan aptius *contrahentium*: vt ξυμβολαὶ sunt contractus. ac videntur eo pertinere quæ infra de σωδηκικῶν νόμων ὁπωσοῦν tradit 218, 33. alii ξυμβαλέειν dicuntur etiam creditores pro *commodare, vtendum dare*.

P. 216, v. 2, pro ὀφείλοισι sensus postulat ξυμβαλοῦσι, vel simile quid: vt Lapus quoq; vertit *creditoribus*. & mox post ἕκαστος subaudiendum verbum ὀφείλει: idem vertit, *quid quisq; deberet*. V. 45, post ἐγκτήσεις non inepte cum Lapo inseremus participium ὄντας, *habentes*.

P. 217, v. 5, pro ξυμφορῶν supra habuimus εἰσφορῶν, 215, 16: itidemque infra 220, 22. sic etiam mox v. 7, malim ταῖς εἰσφοραῖς σωτηρίοις φέρειν, omissa σωῖ. Ibidem v. 6, malim τοῖς πολέμοις: vt intelligantur contributiones quæ ad bella gerenda solent fieri. V. 13, Syractica lex postulat βεβέλεωται ἢ σωμομωθῆσαι: vel ἐβέλεωτο ἢ σωμομωθῆσαι. V. 37, τε videtur hic tollenda, vel pro ea reponenda γε.

P. 218, v. 20, legendum videtur τοῖς ὅπῃ ἀγελαίοις ἅπασι: vel τοὺς ὅπῃ ἀγελαίους ἅπαντας. V. 40, Ἰσκιαν dicit quas Latini Esquilias vocant; mutata prima nominis littera, & flexionis fine. Sic paulo ante, v. 37, Ἰσκυλῖνον λόφον, & pag. seq. v. 21, Ἰσκυλίῳ φυλῇ appellat, quem Latini Esquilinum collem, & Esquilinam tribum: ab excolendo, vt Varroni placet. Ibi ero belle huc faciunt quæ de vrbis ambitu post Dionysii tẽpora scripsit Plin. lib. 3, c. 5, *Vrbem tris primum habentẽ Romulus reliquit, aut (ut plurimas tradebant) quat-*

tuor

edamus) quattuor. Mœnia eius collegere ambitu, peratoribus censoribusq; Vespasianis, anno conditæ CCCXXVIII, *pass.* XIIIMCC. *complexa montes septem, ipsa dividitur in regiones* XIIII; *compitalarum* CLXV: *eiusdem spatii mensura currente a miliario capite Romani fori statuto ad singulas portas, quæ nt hodie numero* XXXVII: *ita ut duodecim portæ semel numerentur, prætereanturq; ex veteribus septem, uæ esse desierunt. efficit passuum per directum* XXXMCCLXV: *ad extrema vero tectorum cum castris prætiis ab eodem miliario per vicos omnium viarum, ensura colligit paulo amplius* LXXM *passuum. quo uis altitudinem tectorum addat, dignam profecto timationē concipiat, fateaturq; nullius vrbis magnidinē in toto orbe potuisse ei comparari.* Reliquam liniani loci partem vide infra, ad 253, 35.

P. 219, v. 20, quæ Βαλωσάνη hic legitur, ab interetibus, atque adeo a Latinis scriptoribus Suburainominatur: de cuius etymo Varro & Festus. Auor fortasse Σαλωσάνλω scripsit; & positum a libras pro ζ: quæ commutatio in aliis quoq; alibi obtuata est. Ibidem Κολλατίνλω agnouit etiam Lapus: d Collinam Gelenius; quam Varro a collibus deominatam scribit lib. 4 De lingua Lat. De Ἰσκυλίῃ ro dictum pag. præced. Belle huc faciunt ista Fe; *Vrbanas tribus appellabant, in quas vrbs erat disrtita a Ser. Tullio rege, id est, Suburana, Palatina, Quilina, Collina.* V. 29, φυικὰς φυλὰς Gelenius rterat *tribus generales:* Lapus *generales sive origiles.* aptius Sigonius Emendationum lib. 1, cap. 37, *bus distinctas per gentes:* quippe quas Romulus, plicem gentium rationem secutus, fecerit: *Ramnensem*, in qua Romani erant, a se vocatam, in Patio: *Tatienses*, a Tatio, in Capitolio: *Luceres*, in qua liquus erat populus aduentitius, a luco, in quem nfugerant. quibus deinceps, vt quæque pars vrbis dita, ita assignata est. Sed quoniam (inquit idem gonius) aduentitius populus veterem iam tanm multitudine superabat, placuit Seruio populū banum in quatuor tribus coniicere; & qui Capilium Palatiumque, & quod inter Capitolium & latium est spatii incolerent, in *Palatinam* transtu; qui Suburam tenerēt, in *Suburanam*; qui Esquis, in *Esquilinam*; qui Viminalem Quirinalemque llem, in *Collinam.* Quare illud φυικῶν Dionysii non centurias pertinet, sed ad tribus a Romulo institas. Hæc Sigonius. V. 35, ϖερωπίους ἥρωας Lapus rtit *heroas propitios:* Gelenius *lares.* ego malui *geos compitalitios:* quum ϖερωπία vocet *compitalia.* l *lares compitalitios*, e loco Plinii paulo supra cita, v. 4. alioqui ϖερωπίους possis etiam reddere *vestilares*, vt Græci lexicographi exponunt ϖερπυλαίους. tautem facta syncope in huius vocabuli compoione, ex ϖερὶ & ὠπόν.

P. 220, v. 8, Lapi versio nihil hic discrepat a vulg. editione: nisi quod paulò ante, v. 6, pro αὐπὶς legit αὐπαί. sic enim locum reddidit: *Diuisit item regionem omnem (vt scribit Fabius) in sex & viginti partes; quas & ipsas Tribus vocat; addens etiam eis vrbanas quatuor, & triginta tribus vtrorumq;.* Sed concinnior erit sententia, si expuncta καὶ, post πεντάκοντα cum Sigonio inseramus πεπίκτω, vel simile aliquod verbum, id est, inquit; *cum viginti sex tribubus rusticis addidisset quattuor vrbanas, fecit triginta tribus ex ambabus.* In Bessarionis codice, vt idem Sigonius per epistolam mihi significauit, sequens locus sic legitur: ὡς ὁ Οὐεννώνιος ἱστόρηκεν, εἰς μίαν καὶ τριάκοντα φυλάς· ὥστε σὺν ταῖς ἐν τῇ πόλιν οὔσαις ἐκπεπληρῶσθαι ταῖς ἔπ τῷ εἰς ἡμᾶς ὑπαρχούσας τριάκοντα τῷ πέντε φυλαί. id est, *Vt autem Vennonius prodidit, in vnam & triginta tribus: ita vt cum vrbanis tribubus expletus fuerit* XXXV *tribuum numerus, qui etiamnum vsq; ad hæc nostra tempora permanet.* putatq; idem Sigonius, post sententiam Vennonii subiungi debere sententiam Catonis, hoc modo: Κάτων μέντοι, τῶν ἀξιοπιστότερος ὤν, οὐχ ὁμοίως τῶν μοιρῶν τὸ ἀριθμόν· ὅτι Τυλλίου πάσας γνῶσθαι λέγει. id est; *Cato vero, qui his* (id est Fabio & Vennonio) *locupletior est, harum numerum non distinguit: sub Tullio fuisse omnes ait.* Hæc ad me Sigonius. Lapi versio nihil quidem in ordine mutat, sed Bessarianam tamen lectionē agnoscit: sic; *Cato tamen horum sub Tullio omnes fuisse dicit. vt autem Venonius narrat, in unam & triginta tribus: ita vt cum vrbanis expletæ sint hæ, quæ adsunt adhuc, quinq; & triginta tribus: fide ipse dignior non segregat numerum.* Venonii autem meminit etiam Cicero lib. 1 De legibus, & epist. ad Attic. lib. 12. V. 26, obserua quam plene *tutelares deos* verterit θεοὺς ὀπισκόπους τε καὶ φύλακας τῆς πάγης; ab vtraque nimirum tuendi significatione.

P. 221, v. 21, pro Ἀργολικὰς, quod Lapi etiam versio agnoscit, exemplar habebat Ἀργυεικὰς; quod sonaret *argentatas*: sicut nimirum in Alexandri magni exercitu dicuntur fuisse quidam milites Ἀργυράσπιδες. sed procul dubio verius est Ἀργολικὰς. Mox κνήμας metonymice dictas obserua, vt item γώρακας: infra euidentius composita voce ϖελικνημίδας dicit, v. 45. Armatura ista his verbis exprimitur a Liuio, lib. 1; *Arma his imperata. galea, clypeus, ocreæ, lorica; omnia ex ære: hæc, vt tegumenta corporis essent; tela in hostem, hastaq; & gladius.* Idem *centurias* vocat Dionysii λόχους: & μοίρας reddit *classes.* Porro vt lector facilius hanc rem intelligat, (inquit Glareanus) vno typo sub oculos ponere volui & Liuii & huius auctoris descriptiones, vtens interea vocibus vsitatis apud historicos Romanos. *Census* vero dicebatur æstimatio rerum ac bonorum, secundum quam tributa soluebantur: quam alii patrimonium vocant. neque vmquam, quod sciam, veteres auctores pro annuo prouentu vsurparunt, vt nostra ætate quidam iurisperiti solent.

Classes	Census.	Peditum	Equitum	Arma
sex	100000 æris.	centuriæ LXXX	centuriæ XVIII. Fabrum II. *Has duas fabrū centurias Dionysius adiicit secundæ classi, Liuius primæ.*	omnia ex ære: Clypeus, galea, thorax, & ocreæ. Tela, Hasta & gladius.
I	10000 drachmæ. 1000 coronati. 100 minæ.			
II	75000 æris. 7500 drachmæ. 750 coronati. 75 minæ.	XX		Arma, Galea, scutum, ocreæ. Tela, Hasta & gladius.

III	ʃ0000 æris. ʃ000 drachmæ. ʃ00 coronati. ʃ0 minæ.	XX		Arma, Galea & ſcutum. Tela, Haſta & gladius.
IIII	2ʃ000 æris. 2ʃ00 drachmæ 2ʃ0 coronati. 2ʃ minæ.	XX	Tubicinum II. *Duas has centurias Dionyſius adiicit quarta claſſi, Liuius quintæ.*	Arma, Scutum, *Dionyſio.* Tela, Haſta & pilum, aut verutum, vt ait Liuius.
V	12ʃ00 æris. 12ʃ0 drachmæ. 12ʃ coronati. 12$\frac{1}{2}$ minæ.	XXX		Tela, Fundæ ac lapides miſſiles.
VI	Capite cenſorum 1; qui & proletarii, atque aſſidui, vt vocat Gellius.			

Dionyſius, vt auctor Græcus, minis ac drachmis ſupputat: Liuius autem aſſibus, qui ex ære erant. Quadrat autem vtriusque auctoris ratio cum Budæi ſupputationibus. ideoq; coronatorum æſtimationem huic ordini iniecimus, oppido aptam; vt huius quoque ſeculi æſtimationem pecuniarũ haberet lector. Mina autem vna, decem valet coronatis: vnus autẽ coronatus, decem drachmis. Drachmæ porro cũ denariis Romanis idem habent pondus. quare denis valent aſſibus. Eſt itaque hæc diuiſio per totum denaria. Et priorum quidem quatuor claſſium numerus in diminutionem habet centenarii quadrantes; at vltimæ, prioris dimidium, apud hunc auctorem, quem hic ſequimur; non etiam apud Liuium, vt in eum quoq; annotauimus. Hæc Glareanus.

P.222, v.2, καὶ vel otioſa eſt, vel ſubſtituta pro numerali nota γ, quæ ſignificat τείτη: hoc ſenſu, χώρα ἣ καὶ πάσης ὧν τότων ἧσσ λόχων ἐν ταῖς μάχαις τείτη, μετὰ τοὺς ἐφεξῆς τοῖς πρωμάχοις. V. 12, nota hic δώδεκα & ἡμίσους μυῶν, vt etiam v.38: ἡμίσους non ad fœmininum μυᾶ relato, ſed ad neutrum ſubintelligendum, μέρος. V. 39, pro vulgato ἀριθμῷ legendum vel ἀριθμῶ, vt nos edidimus: vel τ' ἀριθμὸν, vt ſupra 218, 34, πεντήκοντα τ' ἀριθμόν. V. 45, Lapus hanc periodum aliter legit, *Sicque claſſes antiquitus vocabant* καλέσας. nec male ſane iſtorum vocabulorum ſedes commutari poſſe videntur: hoc modo, καὶ πὰς κλήσας τὸ ἀρχαῖον ἐκάλουν καλέσας: ſiue Græco more pro vocationibus accipias πὰς κλήσας, ſiue Latine pro claſſibus. forſan etiã paulo ante pro ὀπικλήσας ſine præpoſitione legendũ κλήσας: vt ſignificet, e Dorica voce κλάσις factam eſſe Latinam *claſſes*. Verumtamen ἐπικλήσας in Lapi etiam codice fuiſſe, indicat hæc eius verſio; *Græcis eas cognominibus appellantes.* In Veneto cod. præcedens locus ſic legitur: καὶ πὰς κλάσας ἀρχαῖον ἐκάλουν καλέσας: id eſt, *& claſſes antiquitus vocabant* καλέσας, ſeu calationes.

P.223, v.3, incluſa, addita ſunt e Rom. & Ven. cod. repetunturq; infra 464, 32. V. 13, idem V. cod. habet, τὸ ὀπιθούμενον ἑκάστῳ πλῆθος ἐκέλευσε παρέχειν. vt πλῆθος ibi ſignificet ſummam: quod v. 19 διάφορον vocat. V. 36, μὴ parum huc facit, nec exprimitur in Lapi verſione, *abſolutis a tributis ob egeſtatem.*

P.224, v.11, καλαμένην agnoſcit etiam Lapi verſio; *de bello conſiſtente indicendoq;*. ſed ſenſus requirit vel κωλυομένην, vel καταλυομένην: quorum poſterius vſurpatur infra 392, 8: vbi itidem penes plebem fuiſſe dicit πόλεμον ἐξενεγκεῖν, ἢ τ' σωιεσῶτα καταλύσασθαι. V. 24, pro τειοὶ in exemplari eſt ῥῆς ἥ. noſtrum τειοὶ probauit non modo Gelenius, ſed ſecutus eſt etiam Lapus, ſo dum vertit, *hæ vero, tribus plures reliquis.* vbi etia nota inſeri a Lapo coniunctionem δὲ. Quodſiqu exiſtimet legendum eſſe πέσσαροι, quia, ſi quattu poſteriorum claſſium centuriæ in vnam ſumma conflentur, & cum primæ claſſis centuriis comp rentur, in prima 98, in ceteris quattuor 94 centur reperiuntur: cogitet ille, ad quattuor poſteriores ſumendam eſſe ſextam quoq; claſſem monadica quæ ſi accedat, poſteriores eſſe 95, easque vnatr de inferiores prima. Sed mox pro ἐπὶ καὶ ἑπτήκο forſan legendum ἐξ καὶ ἑπτήκοντα: quia ex hoc n mero duplicato exſiſtunt 192; qui numerus pat poſt exprimitur, & e 98 ac 94 conflatis colligitur.

P.225, v.16, pro ὅτις in exemplari legitur πῶ. ſ πὼς agnoſcit etiam Lapi verſio, *vt eoſdem habitu eſſet*; & requirit ſententiæ ac ſtructuræ cohærent repetendum enim hîc e primo periodi membro ποίᾳ. neque τὸ admittendum videtur, quia nec præc dentibus infinitiuis iunctus eſt is articulus. V.2 forſan rectius διεπάξατο. V. 32, pro ἑκάστοις opin legendum ἑκάστους λόχους. quomodo & Lapus trar tulit, *in ſuis quoſq; ordinibus*: ſeu centuriis.

P.226, v.5, Lapus poſt τάπις diſtinguit, & copul tiuam καὶ inſerit: *permittens eis ſimul cum ceteris bertatem, remq; ſuam cenſeri.* ego nihil deeſſe p riodo arbitror, ſed tantum ἐλευθείοις legendum e pro ἐλευθείαν: (confuſis librariorum incuria no illis quibus οις & αν extremis vocabulis ſuperſcri ſolent) & τάπις pro datiuo τάπις: hoc modo, ὅπῃ ἅμα τοῖς δήμοις ἅπασιν ἐλευθείοις καὶ τάπις ἡμῖσα τὰς οὐσίας. eaque lectio & expeditior eſt, & ipſi etia Gelenio probata. ἐλευθείοις autem pro liberis ſeu i genuis vſurpat etiam paulo poſt v.25. V.7, pc διπλοῦν in exemplari poſita eſt diſtinctio periodic & mox δὲ pro πῶ; nulla poſt ἢ diſtinctione colloc ta. quam ſcripturam, licet male cohærentem, ſec tus erat Gelenius. ſed noſtram probat & ſtructu lex, & hæc Lapi verſio; *in quibus manet adhuc co ſtitutum libertinorum quantumcumq; genus.* Vbi v des Lapum παθόμενοι paſſiua ſignificatione accepiſ cum actiue capere nihil vetet: ſicut infra 231, 38, κ παύεται τ' πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, deponit ſuſceptum eos bellum. V. 17, Lapus videtur inſeruiſſe co iunctionem ὅτι ante genitiuos iſtos πῶν πάνυ μακ είων, & mox pluraliter legiſſe αὐτοῖς. ſic enim vert *neq; facile ſit etiam in beatiſſimis dicere ad quod affutura ſit tempus.* ego pro ἐδὲ legendum puto ἐδ νί; vel ἐδὲ retento inſerendũ ἓν (vel etiam ἐδένι) pc μακαρίων. V. 25, nota ἐλευθείας pro ἐλευθέρους; quod hac ſignificatione vſitatius eſt, & mox ſequitur v.2

P.227,v.29, forsan rectius πόπις τὰς Ἑπ.

P.228,v.16, Lapus pro πίλοις legit ἀπίλας, dum vertit, *in has maculas.* in qua lectione pulchra paronomasia alluditur ad πίλους. vt dum scelerati occurrunt berti, non πίλοι occurrere videantur, sed ἀπίλοι. paulo infra sane (v.25) ῥύπις vocat eosdem, synonyma metaphora & metonymia. nam per πίλας pileati, per πίλας scelerum maculis contaminati homines significantur. V.34, rectius καταχάψοισι, ἀφήσουσι, & ἀκήσουσι: eo scilicet verbi modo quo præcedit v. 30 ἐπάπτοισι.

P.229,v.22, Apollodorus Amphictyonem Deucalionis filium facit, Hellenis fratrem natu maiorem. itidemq; Pausan. Phocic. 323, 14. Quare alios auctores secutus est Dionysius noster; vel Ἕλλωος nomen appellatiue accipiendum est. V. 37, pro μοπίῳ legitur in exemplari Ἐπιζηπίῳ: eamque lectionem secuti sunt ambo interpretes. Nostra scriptura non modo Herodotum auctorem habet, lib. 5, 38: (vbi prolixior exstat huius fani mentio) sed confirmatur etiam a Stephano. Idem Steph. Τελόνιστ etiam fœminino genere Τελονίαν dici tradit: quo genere legitur apud Plin. lib. 5, cap. 28. De hoc isto monuerat etiam Glareanus.

P.230, v. 20, exemplar habet κεχεμένους. sed κειμένους requirit sensus, & confirmat Lapi versio, *dispositos a prouidentia potiores eis iudicatos.* V.45, pro ἅπαντας verius legi οἰκίσαντας, ostendit etiam Lapi versio, *qui Romam condidere.*

P.231,v.39, Lapus, dum vertit *sine pœna*, legisse videtur ἀποίνως. quod tamen non est vsitatum.

P.232, v.4, loci huius eandem in Lapi codice scriptam fuisse, cognoscitur ex hac eius versione; *duo exstructis templis Fortunæ, quæ per omne vitæ tempus visus erat vti prospera, altero in foro boario, altero ad ripas Tiberis.* Gelenius post βοαρίᾳ, inserit, μαθλῶ ἐπωνόμασεν. Sed quid si non ἀγαθλῶ, siue *Bonæ*, legendum sit, verum *Obsequentem*; & mox ἰδ pro ἀὐδρίαν? Rosinus sane in Antiqu. Rom. ex Plutarcho & aliis Fortunę obsequentis ędem, & Forum Boarium statuit in octaua vrbis regione; & Primigeniæ fortunæ templum a Seruio conditum, in Capitolio, quod non longe a Tiberi remotum vrbis picturæ. V. 14, ἀδελφιδοῖς scribendum est pro ἀδελφοῖς, quod in exemplari legitur, planum est superioribus; vt viderat etiam Camerarius. V. 33 rectius ἀὐανδρίαν, *ignauiam.* V. 42, malim cum Sturlo, κακὴ πλὼ φύσιν.

P.233, v. 11, ἡμῖν habuit etiam Lapi codex, vt incat versio, *progenitoribus nostris.* nec repugnat auctoris narratio. sed quum mox dicat πᾶν πάππω σε, non ἡμῖν, verior est Gelenii sententia qui vertit *maiori vestro*, ὑμῖν. Si quis etiam in seq. posita post γένη distinctione, πᾶν εὐδαίμονες cum Κοειάθε coniungere malit, fruatur suo iudicio. Pro ἔπ certe non male reposueris ὅπῃ: vt sensus sit, ὅπῃ πολλαὶ γῆιαι. V. 33 excusari potest datiuus σοι: vt apud Pausaniam 45, 38. sed simplicior lectio est σε. V.47, malim δι' ἧς: vt Lapus quoque vertit, *per eam.*

P.234, v.4, excusari potest accusatiuus καμέ. sed magis ad præcedentia quadrat datiuus καμοί. V. 12, allicit ad Eteoclis illud apud Eurip. in Phœnissis, ἔστιν ἀδικεῖν χὴ, πεφυκότας πέρι Κάδμου ἀδικεῖν· τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν θεῶν. quod apud Cicer. lib. 3 Off. sic versum legitur; *Nam si violandum est ius, regnandi gratia Violandum est: aliis rebus pietatem colas.* Ibidem in fine sententiæ omissum est finitum verbum χὴ, ἔξεστι, simile.

P.235, v.1, conuenientius legemus μὴ ἃ πείσονται: vt & Lapus, *ne quid præuenirent patefieret.*

P.236, v.24, Lapus genitiuo casu legisse videtur γῆιος, *ex illo genere.* V.26, Gelenius legisse videtur, ἀλλ' ἔπ ιομίζων με ὀρφ. Lapum a nostri codicis scriptura non longe discessisse arguunt hæc versionis verba, *an me orbum putas puerum?* V. 37, pro δίκαια Lapus legit βίαια. vertit enim, *violenta agere.* sed ea lectio parum est consentanea.

P.237, v.19, si ὀπτικῆς scripsit auctor, subaudiendum reliquit substantiuum πρᾶσις, vel aliud simile. vel legendum ὀπτορικῆς, aut ὀπτορικίας: quo posteriore vtitur paulo ante, v. 2.

P.238, v.1, pro δοκόντων rectius legemus διδόντων: vt Lapus quoq; vertit, *regnum vero, eorũ potius, qui tradidissent.* V. 43, idem Lapus hîc aliam lectionem secutus est, hanc scilicet; ὃν προσῆκεν ἔδη μοι, τὸ δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, κἀκεῖ με κατηγορεῖν. sic enim vertit, *quem prædixisse oportebat vti populum in concionem aduocarem, ibiq; me accusare.* Sed nulla mutatione opus est, si parēthetic ῶς accipias quæ interiecta sunt inter λέγει & προσεπόντος. sic enim plana erit structura; γὰρ ἀθάδε σοι ταῦτα προσήκε λέγειν. προσπόντος δέ μοι τὸ δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, ἐκεῖ με κατηγορεῖν. quamquam structuræ lex potius dandi casu requirit, προσπόντι δὲ ἐμοί. V.46, obserua πρὸ σε, pro ἀντὶ σε, *pro te, tuo loco.*

P.239, v.6, πθαύμακα cum Rom. cod. legendum esse pro vulg. πὰ θαύμαζα, declarat etiam Lapi versio; *Vos autem patres miror.* V. 12, verius scribi existimo ἀπολωλότας & κεχεμένους. nisi forte hæc participia veram quidem scripturam habent, sed comitatum suum amiserunt. id sane innuit hęc Lapi versio; *caussa indicta perditos, aut priuatos esse patria, res ve suas amisisse, aut aliqua potitos alia calamitate, improbe condemnatos.* & similis eidem locus est infra in oratione Coriolani 372.. V.24, & πρᾶος ferri potest, & πράως admitti. V.37, pro futuro ἀπολογήσομαι ambo interpretes legerunt præteritum ἀπολελόγισμαι. nam Lapus quoque vertit, *de quibus sæpe me vobis excusaui.*

P.240, v.10, post ἔφησι desideratur coniunctio ὡς, vel similis alia. V.18, post Ταρκώνιος deest verbum ἔχει: vt & Lapus vertit, *siquid iusti haberet Tarquinius.* V.43, post ὅτι omissum est, καὶ οὐκ ἀξιοῦσι, seu καὶ ἀπαξιοῦσι, vel tale quidpiam. Sic certe Lapus; *tum haud dignante exsecrabile bellum cum filia generoq; gerere.* Pro ἅπιστον vero siquis malit ἄαστιστον, pro quo ἄασπονδον supra vsurpauit, fruatur suo iudicio. Supra, 235, 2, dicit, ἠναγκάκτῃ ὃ οὐχ ἥκιστα, εἰ συγατεὶ Θεσσαλοῖς πολεμεῖν ἀὐαγκαθήσεται.

P.242, v.18, si ἀπέλειψι malis, per me licet. Mox sane, v.25, rectius fœm. gen. legerimus τὰς ἡμούσας, vt v.15. V.26, pro ὄλβιος vterque interpres legit Κύριος. Sed Hartungus Centuriæ secundæ capite 8, censet ὄλβιον quoque retineri posse. quemadmodum enim Græci ὄλβιον dicunt τὸν εὐδαίμονα καὶ μακάριον, sic & Varro lib. 4 De lingua Latina tradit, Sabinos, cum Romanis ciues essent additi, vicum in quo consederint, a bono omine Cypriũ appellasse: quia *Cyprum* Sabine bonum. vt Dionysius noster significet, eum vicum quem Sabini olim bonum seu fortunatum nominarunt, a bono omine, post nefariũ Tulliæ facinus ibi perpetratum, Sceleratum fuisse dictum. Sed dissentit a Dionysio Varro. is enim ibidem vicos illos nõ eosdẽ sed propinquos facit. nam post absolutũ de Cyprio vico sermonẽ, *Prope hunc*, inquit, *vicus Sceleratus, dictus a Tullia Tarquinii Su*

perbi vxore; quod ibi cum iaceret pater occisus, supra eum vt mitteret carpentum mulio, iussit. Vbi etiam nota, carpentum a Dionysio ἁπήλω, mulionem ἁρεωκόμον verti: impium etiam, ἀσεβῆ. V.30, vterq; interpres legit ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα, vel πέντε δὲ καὶ πεντήκοντα. *quattuor & quadraginta*, inquit Lapus. quomodo & Tarquinius supra conqueritur (236,16) se πάρεδρον ἤδη καὶ πεντήκοντ' ἔτη a Tullio suis rebus fraudari. Tullius tamen & ipse, minus exquisite tempus notans, sibi tribuit imperii πέντε καὶ πεντήκοντα ἔτη χρόνον, 238,20. V.40, etsi per synthesin excusari potest ἀπεδείκνυον, malim tamen & hîc singulariter ἀπεδείκνυεν, & infra pluraliter ὠνόμαζον, v. 46. nam vt illud verbum ad senatum refertur, ita hoc ad interreges. Ibidem etiam secundum illud membrum, εἴτ' ἐκ τῶν πολιτῶν, *sive ex ciuibus*, tautologiam habere videtur, ideoque expungendum. V.44, in exemplari est ἀπεψήφισε, & ἀπεκύρωσε: vt & supra (224,10) idem exemplar habet, νόμους οἷς μὴ ἀπεκυρώσαν, τοὺς δ' ἀνελεῖν. ego Camerarium & vsitatam loquendi consuetudinem secutus, pro ἀπὸ in ea compositione subst itui ὑπό: quoniam ἀπὸ plerumq; in his & similibus priuatiuam significationem habet, abrogandi scilicet, & antiquandi. V. 46, malim optatiue, συμβαίνοι, aut ξυλλάβοι.

P.243, v.18, ὑπὲρ πόλιν dixit pro κατὰ πόλιν, *per vrbem*. eadem signif. alibi πρὸ & ἀνὰ vsurpat. V.38, mirum in exemplari βασιλικοῦ; quum grammaticæ regulæ postulent βασιλικῆς. forsan error est e scripturæ compendio natus. cuius generis alius locus supra notatus in δωρεᾶς & aliis consimilibus.

P.244, v.12, pro Ἡρακλέους Lapus posuit *Heracleo*, Gelenius *Heraclio*. Sigonius in lib. De Athenien siũ temporibus Herculem cũ nostro exemplari vocat. V.14. pro ὑπὲρ legitur in exẽplari ἀπὸ; error e satis manifesto. V.25, Lapus legit χρηματίσας, *dans responsa*. ego existimo post π omissum εἰρῆσθαι, vel simile quodpiam verbum. V.28, si προέτρεπεν retineamus, referendum erit ad stipatores; vt significet, stipatores, siquis regem adire voluisset, monuisse vt non nisi vocatus accederet. vel legendum ἐπέτρεπεν, vt referatur ad Tarquinium. sic sane Lapus, *volentium q; ad se ingredi neminem permittebat*. itidemq; Gelenius.

P.245, v.4, malim repetito articulo, καὶ τοὺς ἀπ' ἄλλων. V.6, vt temporum similitudo sit, legendum ἀπέκτειναν: vel retento ἀπέκτεινεν, mox scribendũ κατέχει. V.20, in exemplari est καταλλαξώτων: pro quo cum Gelenio καταλειξώτων legere non dubitaui. Lapus nescio quam lectionem secutus vertit, *qui Tullio aduersabantur*. V.38, rectius scribi puto ξυμβόλαια, vt pag. præced. v.32, τὰς περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ξυμβολαίων ὑποκρίσεις. & infra 278, 28, τοῖς περὶ τῶν συμβολαίων νόμοις.

P.246, v.3, conuenientius videtur masc ul. πᾶσι: vt referatur ad ciues. V.8, malim ξυγκαπόπτης: vel saltem ξυκαθειπτῆς σφᾶς εἰς ὁμιλ. V.15, Lapus legit πρὸς ἀυτὸν, *qui erant ei fidi*. sed ferri & hæc scriptura potest; vt referatur ad τὸ πλῆθος, *quotquot in populo essent fidi*. V.25, forsan rectius ὀφείλειν. V.38, malim compos. μένει, *tamen*. V.45, si nomen gentis huius est Mamilius, vt Dionysius & Festus scribũt, ergo Octauius prænomen est; quod alias Octauiæ gentis est nomen. Quia vero nusquam nomina loco prænominum vsurpata sunt, propterea suspicor *Octauo Mamilio* legendum esse: vt *Octauus* sit prænomen, perinde ac in viris *Quintus, Sextus, Decimus*; & in fœminis *Prima, Secunda, Tertia, Quarta, & Quinta*: auctore Varrone. Liuius etiam post, libro 3, L. Mamilio Tusculano datam ciuitatem scribit. Hæc Sigonius in Schol. Liuianis.

P.247, v.1, Lapus non absurde legit ἐν ὀλίγοις *inter paucos*. V.5, στρατίαν dixit pro στρατιὰ, *exercitum*. V.13, conuenientius ὑστέρᾳ, tempor præterito. V.16, Κοιλλη videtur etiam Stephanu agnouisse, dum e Dionysii nostri libro quarto tra dit Κοιλλαν esse πόλιν Λακίων: eiusque ciuem dici Κοιλλανόν. Gelenius maluit Κοιλόλλη: quam Κοιλλαν dem Steph. ex eodem Dionysio docet esse πόλιν Ἰτα λίας. Lapus nec Corillam nec Coriolam ei patriat tribuit, sed Ariciam, ex Liuio, qui libro 1 dicit, *Tur nius Herdonius ab Aricia*. V.18, in exemplari cor stanter scriptum Τύρδες, etiam in sequentibus. Te Turnum scripsit etiam Lapus ex Liuio. V.42, r ctius δίχα δυοῖν, vt παρελθών. Si etiam seq. v. cum artic lo malis κατὰ δίκαιον, vt v.33, non refragabor.

P.248, v.30, si οἷς retineamus, ellipticum est l quendi genus, pro καθ' ἅς. aut legendum est οἷς.

P.249, v.29, rectius videtur compos. ὑπεκκλώ: Lapus quoque, *qui insidias minime præsensisset*.

P.250, v.4, Ecetram & Ecetranos sine aspirati ne legi apud Liuium, testatur Glareanus. sed nos scripturam per χ agnoscit etiam Stephanus, dũp Ἐχέτλαν tradit Ἐχέτραν & Ἐχέτρανοὺς esse πόλιν Ἰτα & quidem ex decimo Dionysii nostri libro. In etiam repetitur hæc ipsa scriptura. V.18, vt hic Ζεὺς πάτριος per ρ legitur, ita etiam apud Theophil libro 1 contra Græcos: itidemque apud Ciceron & Lactantium *Latiaris Iupiter*, apud Symmach *Latiare concilium*, *Latiaris lingua*, *Latiaris fac dia*, & quidem in vet. membranis, vt testatur Fr Iuretus, & Franc. Modius Nouantiq. lect. epist. 4

P.251, v.36, accusatiuus μεταπεμψαμένους ex sari potest per infiniti modi verbum. ad præced tia tamen magis quadrat datiuus, μεταπεμψαμένοι

P.252, v.31, ταῖς αὐταῖς legit etiam Lapus, dum tit, *eisdẽ conditionibus*. ταῖς αὐταῖς ergo dicit pro προειρημέναις. nisi malis τούταις ταῖς: aut ταῖς αὐταῖς θήκαις αἷς πρόσθεν ὁ πάππος ἀυτῇ, vt supra 249,43. 36, inclusa, e Ven. cod. addita, agnoscit etiã Lapi sio, & postulat sententia. V.38, post ἤδη desid tur coniunctio δέ: Lapus habet coniunctionem

P.253, v.7, si pro αὐτὸς & καθεδέσθαι malis ἀυτὸ καταλάβειν, non multum refragabor. V.35, loc a hunc belle illustrant & confirmant ista Plinii, li c.5, *Clauditur ab oriente aggere Tarquinii Superbi, inter prima opere mirabili. namq; eum muris ci uit, qua maxime patebat aditu plano. ceteromu erat præcelsis muris, aut abruptis montibus; nisi q d exspatiantia tecta multas addidere vrbes*. V.45 nitiuus τῆς γῆς rectius ponetur vel post εἰςβολαὶ vel post ἐκφερόσης.

P,254, v.41, vsitatius in prosa ἐπ' ἀυτῷ. at τ' ἀυτῷ in his loquendi generibus poetarum est p prium.

P.255, v.19, inclusa, e Rom. & Ven. cod. ad a, agnoscit etiã Lapi versio; *superq; alias eminentes ca as frangens, in humum deiiciebat: docens ipsum c rtere spectatissimos ciuium perdere*. Sed vt hic a pi versione, ita a Ven. cod. abest verbum κολύειν cũ niunctione καί. & Rom. cod. compositè habet εἰρ πῆ. Polyænus in Tarquiniani facti narratione dit, τοῖς ὑψηλοτάτοις μίκωσιν ἀποκλάσας: Herodotus ver in Thrasybulei stratagematis historia, ἐκόλυε δὲ ὅκο νας ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντας τὸ δίγον· κολύων δὲ, ἔρριπ τὸ πλῆθος τὸ καλλιστον καὶ βαθύτατον διέφθειρε τοῦτο πιστ

P.256, v.4, Lapi quoque versio hanc lectio m agnoscit; *recognoscere se dicens*: & perspicua est n-

no-

entia, si post ὑπηκόσκειν subaudiamus relatiuum αὐτῷ. V.35, Lapus omittit participium καταψηφικότων. quod si mendo caret, significabit, *contra se pronuntiantibus*, vel ex tyranni suffragio. nam ἑαυτῷ καταψηφίζειν sonat calculum contra se ferre, ut infra 283,11.

P.257, v.10, rectius (opinor) τὰς ἡγουμένας, tempore præterito. Porro vt hic clypeo fœderis leges inscriptæ perhibentur, sic apud Pausaniam Eliacorum priore libro, 167,44, ὁ Ἰφίτου δίσκος πλὴν ἐπιχρείαν, ὧν ἐπὶ τῆς Ολυμπίοις ἐπαγγέλλουσιν οἱ Ηλεῖοι, ταύτῃ μὲν οὐκ ἐς εὐθὺ γεγραμμένῳ, ἀλλὰ ἐς κύκλου χῆμα τεθείσιν ὅτι τῷ δίσκῳ ἐχάραξαν. quæ ad orbis oram exarandi consuetudo, forsan in hoc etiam clypeo fuit obseruata. V.15, magis proprie leg. στρατιῶν, *expeditionū*, ut infra 260, 1. V.21, ἀνδιώμασι agnoscit etiam Lapi versio, *immensis magnisq; aggeribus*. Sed non dubium est quin legendum sit αἰθήμασι, ex 201,25, hoc sensu: *celsis substructionibus & magnis aggeribus complanauerat*. 229, pro παρόσης legendum potius πεσούσης, vel saltem παυσαμένης. Lapus vertit *descendente*, καθιούσης.

P.258, v.3, rectius, ni fallor, distinctione post ἢ ὑπὸ transposita, mox leges διδαχθεῖσιν, *edoctis*. V.5, Gelenius quoque, vt nos, accusatiuo casu legit ἀνῆς: quæ lectio est simplicior. Lapus, retento vltro nominatiuo ὑμεῖς, infinitum ἀποκρίνασθαι mutat in finitum ἀποκρίνασθε, seu ἀποκρίνεσθε, sublata interrogationis nota. sic enim vertit, *quidigitur vobis respondendum sit, moneo*. Belle porro ad huius loci illustrationem pertinent quæ Plin. refert lib. 28, c. 2: *Multi vero magnarum rerum fata & ostenta verbis mutari. Cum in Tarpeio fodientes delubro fundamenta, caput humanum inuenissent, missis ob id a senatu legatis, Etruriæ celeberrimus vates Olenus Cassus, præclarum id fortunatumq; cernens, interrogatione in suam gentem transferre tentauit; scipione Africanus determinata templi imagine in solo ante se: Hoc tu dicitis Romani; Hic templū Iouis optimi maximi futurum est? Hic caput inuenimus? constantissima annalium affirmatione, transiturum fuisse fatum in Etruriam, ni præmonitis a filio vatis legati Romanis respondissent*, Non plane hic, sed Romę inuenturos caput dicimus. V.26, in exemplari est χέον. sed ὃν cum supra fuit aliquoties, tum infra repetitur, 31,15. V.29, si σεσῆλθε malis, tuo iudicio fruere. V.39, pro δὲ substitui potest δή.

P.259, v.8, pro ἢ ἔτι malim δέ τι.

P.260, v.2, Lapus habet *Attilium*: Gelenius *Atium*. ex υ coniiciat aliquis legendum esse Ἀκίλιον, *Aquilium*. Gellius lib.1, c.19, hanc posteriorem historiam non attingit: nec item Lactant. libro 1, c.6: denique Seruius Æn.6, in hoc Virgilii, *Hic ego nunq; tuas sortes arcanaq; fata Dicta meę genti ponam*. Variasse autem in hac narratione auctores, annotauit etiam Glareanus. V.14, φαντασμάτων hic positum pro φασμάτων, *ostentorum*. V.21, Gelenius ἑβδομήκοντα legerat πεντήκοντα, *quinquaginta*. V.3 in Signiæ scriptura variatur. apud Steph. legitur Σίνα: apud Strabonē Σιγνία. Pro Σιγναία siquis malit Σίεια, vt paulo post Κολλάτια legitur pro Κολλατία, non repugnabo; cum istam terminationem in aliis plurimis obseruarim apud Pausaniam, & apud hūc non item.

P.261, v.19, vsitata structuræ lex postulat dativum πολλ. Sic mox v.26, conuenientiori ordine legimus, οἱ πεδὸν τὸ στρατόπεδον, κάμνοντες ὅτι τῇ πείνῃ τὸ πολ. V.9, pro ἀφ' legitur ὑφ' in exemplari. sed ἀφ' tum aliis probati exemplis potest, tum eo quod hac ipsa die supra legitur 187,41. V.41, aut hic ellipsis est præpositionis κατά: aut post ἡλικίαν omissum est participium ἔχοντα, vel simile. γε quoque superflua est, vel occultum in se mendum habet. Lapus vertit; *erat enim eiusdem ætatis cuius erant Tarquinii filii*. vt videatur legisse, ἦν γὰρ τῶν αὐτῶν ἡλ. Sed ea lectio videtur parum contentanea.

P.262, v.16, antecedens fœmininum postulat πόραν. πόρον si retineamus, referendum erit partim ad præcedentia, partim ad sequentia. Forsan etiam rectius προϊόν, optatiue. V.38, vulg. προείρηκε agnoscit etiam Lapi versio, *quæ prædixerat*. sed verius esse προήρηκε, patet ex v.16. V.45, rectius actiua forma προσαγορευόντων: vel deponenti, ἀποκαλουμένων.

P.263, v.6, pro ἀνέκαθεν videtur legendum potius αὖ ἥκειν: vt Lapus quoque vertit *intolerabilem*. ἀφόρητον sane infra dicit auctor, 273,40. V.28, vt hic pater filiam τεθείδηκε, ita supra 77,46, τέκνα τεθειλακότες καὶ πάτρῳ. paulo infra, 265,26, dicit τεθειλακὼν τὴν κεφαλήν. Vtriusque vsurpationis alibi quoq; leguntur exempla.

P.264, v.5, ἁλιτῶν accipiendum neutraliter: vel legendum ἁλιτόν τι, forma passiua. V.42, ἀγορᾶς suspectum fuit etiam Lapo. nam pro eo legit ὠδῖσι, *in partu*. verior est Gelenii coniectura, legendum esse ἀγυιᾶς. *viis*.

P.265, v.7. forsan rectius φιλήσουσι, fut. tempore: itidemq; in versione, *osculaturus esset*. V.11, Plinius Brutum non Italam sed Delphicam tellurem osculatum refert, sub finem lib.15. ibi enim de lauro verba faciēs, sic scribit; *quia spectatissima in monte Parnaso: ideoq; etiam grata Apollini, assuetis eo dona mittere iam & regibus Romanis, teste L. Bruto: fortassis etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset, lauriferam tellurem illā osculatus ex responso*.

P.266, v.2, Lapus quoque legit σῶμα, dum vertit, *ad os eius apposuisset*. sed non aspernanda est Gelenii sententia, qui maluit σῶμα. V.8, in Lapi etiam codice fuisse scripturam istam, indicat hæc eius versio; *inimicum ducere hac volentem*. Gelenius videtur legisse μετ' ἄπαλ, dum transtulerat, *amicos eorum pro hostibus habiturum*. Mihi non est dubium quin scribendum sit μὴ παῖπ. quam lectionem in versione sequi libuit. V.25, malim ἅπαντα τὰ ἡγούμενα, inserto articulo. quæ structura passim est obuia. V.38, post καπεχόμενοι videtur deesse tale quodpiam membrum, ὅπερ φόβῳ, aut simile aliud. vel pro ὅπερ legendum ὅθεν, hoc sensu, *ac ne largitionibus quidē seretineri patientur*. Lapus ambigue vertit, *neq; amplius largitionibus detenti*. V.45, in exemplari est καλλιείων: quod secutus Gelenius verterat, *sacrificorum princeps*: quasi legendum esset καλλιδέων. Sed vera scriptura est κλεείων, *celerum*; de quibus supra iam aliquoties facta mentio. Idem viderat Camerarius, & ante illum Lapus, qui recte vertit, *præfectus celerum*. Sic vero & Liu. sub finem libri 1, *præco ad tribunum celerum, in quo tum magistratu forte Brutus erat, populum aduocauit*.

P.267, v.33, in exemplari est καὶ γῶν, & mox ἡμῶν. καμὲ & ἡμᾶς ego ex Lapi versione reposui, *nouam nullam nobis puto constituendam esse in præsentia formam reip.* ac lectionem istam confirmant verba quæ sequuntur, μεθαρμόσασθαι, & μεταβολῆς πεῖρα. sed & infra 278,14, καινῆς πολιτείας mentio repetitur.

P.268, v.4, καὶ ante νῶν tollenda videtur. V.13, ἑνὸς post γνώμην inserui ex Lapi versione, *sententiam vnius rerum omnium dominam facere*. ac confirmāt hanc lectionē quæ mox sequuntur. V.26, in exem-

plari est χρυσοσημοις, allusione ad textorum σήμονας, vel σήμαλα, quæ Latini similiter vocant *stamina*. χρυσοσήμους, *auro distinctas*, positum ex auctoritate Camerarii: (sicut nimirum πλατύσημος ἐσθὴς ab aliis dicitur *vestis lato clauo*) & repetitur infra 314,8. Lapi versio vtramque scripturam agnoscit: nam hoc loco vertit *aurei staminis vestes*: infra, 314,8, *aurei claui veste*. V.31, rectius fortasse fut. δικάσουσι.

P.269, v.7, malim τὼπων ἕκαστον: vt Lapus quoq; vertit, *vnumquodq; horum*. V.18, malim compositè συναγαγών. V.25, cum subiunctiuum ἔξωσιν in vsu non sit, malim indicatiue ἔξουσι, & paulo ante οἰκήσομεν. cuius structuræ non rara sunt exempla, etiam apud hunc nostrum auctorem. V.37, rectius, μηδὲν ἀφαιρεμένους αὐτόν.

P.270, v.34, si καταχοι malis, optatiue, facile patiar.

P.271, v.7, in exemplari est ὑποδεξάμενοι: sed aptius est ὑποδεξάμενον: quod agnoscit etiam Lapi versio, *sententiam declarantes*. V.13, in exemplari est αὐτὰς, *ipsas*. sed verior scriptura est αὖ πάς. V.30, post ὡς inserenda negatiua ἐχ, vel μὴ post ἑαυτῶν: quo modo & Lapus vertit, *vt non a se patratorum*. V.33, in exemplari est πρὶν ἡμέεαν θῆναι. nostram scripturam habuit etiam Lapi codex, vt indicat versio, *priusquã pyræ macerata essent*. Monuit & Canterus de hac lectione, Nou. lect. lib.3, cap.27. V.37, exemplar habet ἐμποδὼν. quod quia minime huc facit, reposui ἐμπεδῶν, cum Lapi etiam versio hanc scripturam agnoscat, *arcanas* (potius *nefarias*) *seruans firmansq; pactiones*. atque inde infra est ἐμπέδωσις ὅρκων, 285,32.

P.272, v.1, Lapi versio pro χθῆς videtur maluisse vocabulum παφῆς: *consuetaq; ad sepulturam perficere*. Sed ferri vulgata lectio potest; nec male Gelenius vertit *inferias*: quippe quæ sepulcro inhumati solerent infundi. V.10, ἀφανισμοὶς agnoscit etiam Lapi versio; *euersiones exterminationesq;*. Ego veram scripturam esse puto ἀφαγισμούς: quam & Gelenius secutus vertit, *piacula & abominationes*. vt ἀφαγισμοὶ hoc loco sint non expiationes ipsæ, sed scelera expianda. V.13, πόθεν omittitur a Lapo. Gelenius pro eo posuit *minime*, quod apud Demosth. est πώμαλα. Sed mendo carere locum, arguit quod hæc ipsa interrogatio cum sua responsione repetitur infra 286,3: & 400,5. V.15, παπείους legendum esse pro vulg. παπεικίους, satis manifestum est. V.19, in exemplari est ἀπινέγκαντος. sed ἐπενέγκαιτο verius esse, declarat non modo ὀπωρῶσαι, quod sequitur; verum etiam huius phraseos repetitio, dum infra 275,46, similiter dicit ψῆφον ἐπενέγκαι: & mox 276,10, ψῆφον ὀπφέροιτες. cuius generis commutatio notata est etiam supra. V.31, Lapus etiam hanc scripturam agnoscit, dum vertit, *haud æquum censeo, quæ relicta sunt, calumniari*. vt sensus sit; si vnum Tarquinii factum legitimũ proferri possit, se cetera omnia quę neglecta sint, intacta sine reprehensione præteriturum. Gelenius verterat, *non recusabo notam calumniæ*. quod est, οὐκ ἀπαξιώσω ζυκοφαίτης ἀκούειν. V.34, in exemplari est ἀκκιόντων. sed ἀκόντων agnoscit etiam Lapus, *snuitis vobis*: vbi etiam obserua, illum in secunda persona legisse ὑμῶν. minus recte. sermo enim adhuc de patriciis, e quorum numero erat Brutus.

P.273, v.9, ἄξια videtur idem Lapus agnouisse, dum vertit, *quæcumq; seruis emptis digna sunt*. regula tamen postulat ἄξιον, sc. ὄν.

P.274, v.6, in exemplari est σὺ, casu nominatiuo: & mox καὶ pro πώ. ego reposui quod sensus & structuræ ratio postulare videbatur: præsertim cum Lapi versio eam lectionem confirmaret; *Et tibi quidem, quia vna passa es nocte tyrannidem, incontaminato per vim pudore priuata, suauior beatiorq; vita est mors*. V.24, Lapus hunc locum sic legisse videtur, αἰσχρόν τε ἡμᾶς Βολίσκων μὲν, καὶ Σαβίνων, καὶ ἄλλων μειόνων ἀρχὴν ἀξιοῦν, αὐτοὺς δὲ ἐλευθέρους ἐτέροις ὑπομένειν. sic enim locum vertit; *turpeq; est nos Volscorũ, Sabinorumq; & aliorum plurium principatum postulantes, seruire ipsos aliis sustinere*. Plenior & fortasse verior est hæc lectio; αἰσχρόν τε ἡμᾶς Βολίσκων μὲν, καὶ Σαβίνων, καὶ ἄλλων μειόνων ἀρχὴν ἀξιοῦντας κεκρατηκότας ἐλευθέρους, αὐτοὺς δὲ δουλεύοντας ἑτέροις ὑπομένειν. eam sane in versione sequi libuit. V.37, Ven. cod. ἄλλην ἀξιώσει πολυαρ. V.47 rectius εἰ ψηφίσαιτο, indicatiue.

P.275, v.22, verius esse videtur ὑμᾶς, vt non modo in seq. membro, sed etiam paulo ante, v.17, ἀμῶν ἡμῖν ὑμῖν. quæ lectio si placeat, in versione quoque mutata persona leges; *& vos seruent, & a vobis seruentur*. V.31, rectius forsan σωρεὺς ἐπιπλον, *vna irrepebant*: vt infra 295,10. Lapus vertit *collidebant*. Est autem obscurior hic locus, & sententia sic magis ad verbum potest exprimi; *in animos auditorum irrepsinuabant se vnâ cum metu quidam irarum impetu* (sic enim θυμοὺς hic accipiendum puto, a θύω quod de impetu fertur) *atq; hi quidẽ, animos attollebant aduersus odiosa improbitatis facinora, spreta securitate*; (id est, sine vllo periculorum metu) *illi vero*, (metus scilicet) *consideratione difficultatis, quæ esset in euertenda tyrannide, insidiarum* (seu aggrediendæ expugnationis) *feruorem retardabant*.

P.276, v.13, in exemplari est βασιλέα. malui ego cum vtroq; interprete μισοβασιλέα, *interregem*: præsertim cum infra, 277,45, iurent se βασιλέα τῆς Ῥωμαίων πόλεως μηκέτι κατασήσειν μηδένα: & ἡ ἐπιμέλεια τῶν χαρεσιῶν non penes regem, sed penes interregẽ fuerit. V.26, rectius ἀπαγγελλόντων, præs. tempore. V. in Ἐρμιλίους alluditur ad τὸ Ἐρμιλῶ & τὸ ἐρμιλεύειν: eademque scripturam non modo Lapus interdum secutus est, sed habent eam etiam Plutarchi editiones cum Latinæ linguæ ratio postulet Ἐρμίνιος. Herminium enim vocat Liuius, & ipse Dionysius nostri infra, lib. XI.

P.277, v.4, ὑπὸ tollenda videtur, vel mutanda in ἀπό. V.6, alibi ἐπ' οἴκου dicit, forma loquendi vsitatiore. V.27, locum hunc e Veneto codice ante me expleuit Carolus Sigonius Emendationum lib. cap.1. nec Romanus cod. quidquam ab eo discrepat nisi quod ἀειστρατείας diphthongos scribit, & omisso ἰνῶν post πεδιάρων, mox v.30 habet ὀπλισαμένων pro ὑπολισαμένων. Lapus pro ἀειστρατείας legit ὁλιτρχ in ceteris cum Ven. & Rom. cod. consentit. sic eum locum vertit; *gerente Athenis annuum magistratu Isagora. Paucorum autẽ principatu inito, primi quidem regium dominatum suscipientes consules, quatuor mensibus ad annum illum deficientibus, Lucius Brutus, & L. Tarq. Coll.* V.37, malim ζυγκασαντες τὴν δίκην, coniunctione in articulum versa.

P.278, v.9, Gelenius legit, πολεμικῆς τε καὶ πλουτικῆς: vt supra 260,8, vbi de Sibyllinorum oraculi custodibus sermo est. Sed vulg. lectionem confirmat quod de rege sacrorum supra narratur 269, V.17, malim, ἔκριναν τὸ τε δίος ἀφελ. V.22, κορώνας Lapus vertit *cornices*: parum apte. Gelenius interpretatur *furcas*. Sed cum Plutarchus in Quæst. Rom. furcam interpretetur σημεῖον, & ξύλον διπλοῦν ὀξέσι μάξας ὑφιεμένοις, propterea κορώνας accipere forsan possimus *uncos*, seu ligna adunco rostro, vt Græci etiam lexicographi interpretantur ξύλα ὀπισθαμπῆ. V.3, δικ-

(μώτας & φυλέτας agnouit etiam Lapus, dum vertit *populares & tribules.* ego existimo μ φυλέτας rectius legi χωρήτας, seu κωμήτας: vt supra in huius ipsius rei mentione (246,1) κωμητῶν, φρατειαστῶν, ἢ γητόνων σώων. quam coniecturam in versione sequi libuit. Vide & 219,34: 220,28. V.41, forsan rectius κακῶν πλεοιεξιῶν, eodem casu.

P.279,v.11, γλῶς agnoscit etiam Lapi versio; *peradens Tarquiniatũ generi.* Gel. maluit τὸ εὐγλυες: vt fra 295,20. V.37, vsitatius subiunct. καπηγορήσῃ.

P.280, v.13, pro σωσαιρεῖν Lapus videtur aliud iidpiam legisse, dũ vertit, *inimicis pares amicos fare*; & Gelenius, *nullum inter amicos & inimicos crimen facere:* cum significet *simul tollere vel subouere.* V.25, malim, νῦν δὲ τότε δεδωκέναι τυχ.

P.281,v.4, ἀποστερωμένοις legendum esse pro vulg. ὑστερέμενοι, clarum esse puto. V.8, Lapus pro ὧν τα scripsit ὧν ταῦτα: & post hoc ipsum inseruit participium ὄντων: vt pag. præced. v.13. vertit enim, *Talia dictibus consulibus.* V.22, pro ὃς ἀπολημψομένους sententiam postulat ὡς ἀπολήψεται, seu ὡς ἀπολήψονται. V.32, in ἱκέσιαν, quod Camerarius etiam notarat, est characteristica præsentis, & terminatio aoristi 1. verius scribemus εὑρίσκοιμι vel εὕροιεν. nam εὑρήσειν pertum esse censeo. V.40, pro τότε forsan rectius legemus τῷ πόπῳ. V.41, pro Γέλλιοι Sigonius in Schotti Liuianis reponit Σίπλιοι, non tantum ex Liuio, sed etiam ex Plutarcho; apud quem in Coriolano libri aphæresi Δίκαιοι legi pro Λακιναῖοι, restatur idẽ. 44, Ἀκυήλιοι constanter in sequentibus historiæ libris retinetur; cum verior scriptura sit Ἀκύλιοι. Varinus enim non *Aquelios* sed *Aquilios* vocant. imo Sigonius annotat, in Capitolinis monumentis obseruato ll scriptum esse *Aquillii.* V.46, coniunctionem τε nec Lapus agnoscit, nec sensus requirit.

P.282,v.18, Lapus videtur legisse διελέγοντο, *disserebant inter se.* sed διεφέροντο quoq; ferri potest: vt sit *contendebant, disceptabant*, alteris alteram partem quodammodo tuẽtibus, aut rei difficultates proponentibus. V.25, Ven.cod. τῶν δικαίων: nihil ad rem.

P.283,v.3, vel καὶ hîc cum Lapo tollenda est, vel cum sequentib. V.18, forsan rectius, ὅπερ ἢ φωνῆς αὐτῆς, ἢ εἰμαρμένης αὐτῆς χόμενος. V.21, αὐτὸν pro vulg. αὐτὸ agnoscit etiã Lapi versio, *dilectissimis q; appellationib. eum reuocantes.* itidemq; Collatinus supra 265, 16, καὶ συνεκαλεῖτο. V.31, ἔθη & νόμιμα cum Rom.cod. legendum esse pro vulg. αἱ ἐθνικαὶ νόμιμα, docet etiã Lapi versio; *consuetudines omnes seruans supplicium, & legitima omnia.* Venet.cod.eodem sensu habet, τὰ τὰ ἐμφύλια ἔθη & νόμιμα. Aristot. quoq; in lib. de virtut. & vit. 226, 16, copulat ἔθη & νόμια: & notat supra 244,14, ἔθη & νόμους, & alibi sæpe ἐθισμοὺς καὶ νόμους. V.33, pro αὐτοῖς Rom. cod habet αὐτῆς: Ven. rectius αὐτῆς, hoc verb. ordine, αὐτὸς ἅπασι πῆς γιν. παφών.

P.284,v.8, exemplar habet ἐπάγγ. sed ἀπάγειν & conuenientius est, & supra quoq; sic vsurpatum 283, 26. V.26, forsan rectius aor. ἀναδησέσθ. V.32, καὶ mineri hoc loco potest, in vehementię significatione *etiam inuito tibi eripio.* siquis tamen in seq. membro collocare malit ante σὺ, fruatur suo iudicio. sic et v.36, καὶ σὺ ἡ. V.38, nota ὀπτιτίλας pro ὀπτήσας.

P.285,v.5, pro πῶπο forsan rectius legeris ὧπό. Vbi, π superflua hîc est, vt vel Lapi versio indicat, *cum quidam conuenientes.* V.13, inclusa, ex Rom. & Ven.cod. addita, agnoscit etiã Lapi versio. sed Rom. cod. pluraliter habet περὶ τούτων; nulla sensus mutatione. V.24, supra 228,3, omissa πρὸς dicit ὧπας φέροντα παρ' αὐτῶν τὰ χρέα. quapropter & hic legere aliquis possit, πάντας πρὸς (seu παρ') ἀπάντων φρόμους τὰς χρήσεις. V.46, Ven.cod. pro αἱρήσεται habet δίκην.

P.286,v.4, inclusa & addita ex Ven.cod. Ibidem ex eodem cod. Ven. ἐξδόμασι repositũ pro vulg. ἐξοχάσης, quod actiua forma vsitatum non est. V.9, participium vsurpatum hic pro verbo indic. ἐξ π. V.24, interpres maluit ὅπῳ ποτέ. V.25, in exemplari erat & ὧν. veram scripturam καὶ ὧν secutus est etiam Lapus, *communes habuit ad consulem vtrumq; preces.* Supra simile erratum, 267,33. V.27, forsan rectius δημομαχεῖν, *cum populo pugnare*: vt δημομαχεῖν, & similia. V.41, legendũ videtur ὑπὲρ τ παιδός: vel sine præpositione, datiuo casu, τῇ παιδί: vt Lapus, *cum quo optime patriæ consuluisset.* V.45, pro περιθῶαι legendum vel περιθεῖναι, vel περιτιθῶαι, priorem scripturã sequitur Lapus; *& munus aliquod de publico adderet.*

P.287,v.12, aptius videtur fut. ὑποδεξομένοις, *iis qui te hospitio sunt excepturi.* V.33, est hic syllepsis casuum, vt apud Virg. *Remo cum fratre Quirinus iura dabunt.* vel singulariter legendũ ἀπέκτανεν & ἔλιμπανεν: aut retentis verbis pluralibus in antecedentib. plurali numero scribendum χρώμενοι.

P.288,v.25, pro πεφάνων scriptum in exemplari πεφανίδων: quod male huc quadrat, etiamsi tropice velimus accipere. Lapus quoq; nostram lectionem secutus est; *qui tyrannorum frutebantur bonis quantiscumq;.* V.28, ὡς & δὴ ante hæc in excusa ponit. V.35, pro δὲ malim δὴ, *nimirũ, videlicet.* V.41, forsan rectius ἐπιδὴ ἔμαθον, quamquã ϑ in epanalepsi & apodosi vacare non nego. V.43, διαβῶσα τῷ παμῷ, ratione præpositionis excusari potest. sed verbi regimen postulat accus. τ παμῶν: vt cum alibi sæpe: tũ infra 295,30: 298,29: 303,12: 306,7,24 44. V.45, & difficulter hic tolli potest. quare vel καπεφαζοπεδευσαν legendum, (aut media forma καπεφονπεδευσαντο) vel aliqua structuræ pars omissa est. V.46, pro Διὶ Lapus quoq; legit Ἰανῷ, *in prato Junio.* De Ὀεάτῃ vero, quod idem Lapus agnoscit, dubitat Glareanus. Gelenius legit Ἀρσίᾳ; quia Liuius & Val. Max. istam siluam vocant Arsiam. Plutarchi cod. in Poplicola, 184, habet Οὔρσιον ὄρος, & Αἰσέσιον λειμῶνα: scriptura magis suspecta. V.47, αἰχμόμενοι repetitur etiam infra 324,3. sed haud scio an verũ sit ἀιχόμενοι, seu ἀιχόμενοι.

P.289,v.22, rectius ἀποῤῥίπτῃ, præs. tẽpore: vt mox v.25, προκαλεῖται. V.28, coniunctio & in exemplari legitur ante τ ἀποβεπόντων: nescio qua ratione. V.38, pro ὅπῃ malim ὅποι. Lapus vtrumq; habet in sua versione, *sicq; illi corruentes.*

P.290,v.5, forsan rectius ἀπεπράπονθ, vel ἀιεσρέφατο. V.13, pro ἱκανὸν existimo rectius legi ἱκανοὺς: vt non feratur ad præcedens πολῖτας, sed ad sequens τὰς προλειπομένους. V.28, τότε pro vulg. τῶπο agnoscit etiã Lapi versio; *esse huius opus dicitur.* V.30 Plutarchus loco iam citato habet datiuum ἐ pro genitiuo ἐκ, forma loquendi vsitatiore & planiore φεαζοπανάς ἐπὶ πολείοις ἐν τῇ μάχῃ πεθήκασι Τυῤῥηνῶν ἢ Ῥωμαίων. itidemq; nostet infra (298,20) dicit, ἐπὶ πλείστῃ ἐλαττους γενήσεσθαι, *vno minuemini cive.* V.31, pro φωνῆ legitur in exemplari νυκτί: perperam, vt e præced. & sequentib. est manifestum. recte Lapus, *Hac voce elati dicunt Valerium.* V.34, genitiuus φεατῶ superfluus est; vt annotarat etiã Camerarius. nec agnoscit Lapi versio, *castris potiturum esse.* V.40, haud scio an ἀειστίας scribendũ sit pro ἀειστίοις: sicut supra 208,10, στρατίοις ἀειστίας ἐκοσμεῖτο: quod mox v.24 dicitur, πῆς ὁπλιτικῆς στρατίοις αἰεσλῆτο.

P.291,v.14, sententia postulat accus. πθημένους: itidemq; Lapi versio, *certamina enim sepulcralia sus-*

per glorioſis viris gymnica & equeſtria, edita a propinquis eorum narrant. V. 20, OEdipodas cum ſociis a Theſeo ſepultos eſſe tradit etiam Pauſanias in Atticis 37, 20. Polynicem apud Æſchylum inhumat Antigone, & breui epitaphio proſequitur chori pars, in fine τ ἐπὶ λ' ὅτι Θήβαις. Forſan ad alias, & aliorũ tragœdias hic reſpexit Dionyſius. V. 25, ℭ ante τ Βρύτ., otioſa eſt. Seq. v. τύτων refertur ad τὰ Μαραθώνια.

P. 292, v. 2, pro τ malim πά: vt ordo ſit, οἱ τὰ Ῥωμαίων ἐξητακότες ἀφέστατα, *qui res Romanorũ quam diligentiſſime excuſſerunt.* vel inſerto τὰ legendum, οἱ τὰ τῶν Ῥωμ. ἀφ. ἐξητ. Porro quod hîc Dionyſius tradit, nullos a priſco Bruto relictos fuiſſe liberos, Glareano quoq; videtur veriſimilius. quare Ciceronem, cum de claris oratorib. hunc Brutum Iuniorum principẽ facit, videri hoc in gratiam Bruti dixiſſe, quem vt numen coluit. V. 7, ſupra diphthongos πλήθυσι ſcriptũ, 83, 4: eo nimirum modo quo Ταρπία 105, 32: & in vetere quadã inſcriptione Romana, Α. Φουπίῳ Φόρῳ: cũ alias ſoluta diphthongo ρ ει in his & ſimilib. ſcribi ſoleat νι. Sequ. v. datiuus πῆς δημοπικῆς refertur ad verbum εἶα. aloqui verbũ infin. μελέναι, poſtulat accuſ. τὴς δημοπικάς. V. 23, exemplar minus recte habet πρὸς δὲς. V. 26, malim ἀπὸ τῶ λόφυ: vel ἀπὸ τύτυ τῶ λόφυ. attamen & Lapus, *ab eo loco collis.* V. 35, ſubſtantiuo ῥάδδοις præponendum eſſe fœmin. articulũ ταῖς, non πῖς, vt exemplar habet, ſatis arguit ſequens adiectiuũ μύναις. quapropter ſupra quoq;, 196, 23, librarios perperã πῖς ſcripſiſſe arbitror, deceptos ſcripturæ cõpendio. V. 40, legendũ ὕϊπνι πινά, vel τύτων ὑπνά. mox ſane perperam in exemplari erat ἀποκτίνη pro ἀποκτίνειν: errore nato e confuſ. ſcript. compend.

P. 293, v. 2, Lapi verſio δημότιω habet. ſed Latina compoſitio, *Poplicola*, poſtulat etiam Græcam vocẽ compoſitam. Δημοκόλη vero agnoſcit & Plutarch. 186: & δημοκόλις apud Strabonem ſunt Rhodii, lib. 14, p. 750. ſonat vox eum qui populi cura tangitur. V. 11, pro Συλκήλιον Gelenius ſcribit *Singuirium*, Σιγκύλιον. apud Plutarch. in Poplicola, 191, legitur Σιγλιλία. Lapus *Signiam* habet: de qua ſupra 260, 37. eamque ſcripturam mauult etiã Xylander apud Plutarch. V. 18, obſerua hic conſtanter Πορσῆνον dici quem Latini Porſenam appellant, & Plutarchus itidem Πορσίναν. apud Poly. ænum lib. 8, c. 8, quidam codices Πορσίναν habent, quidam Πορσιναῖ: quidam etiã Πορσώναν, p v. Inter poetas Latinos Claudianus cum Virgilio mediã huius nominis ſyllabam produxit; Silius & Martialis corripuerunt. V. 24, forſan rectius πρακλήτης. V. 38, ὁρμώμενος vſurpatur a Dionyſio in altera etiam proficiſcendi ſignificatione, qua pro ortum ducere ponitur. quam ſi hic malis, in verſione leges, *e Tuſculo oriundus*; vt 246, 47, Tuſculi eũ habitaſſe auctor narrat. vtriq; ſententiæ patrocinatur qd infra ſequit 339, 17. V. 43, ſi ἐθέλοντας malis, iſoſyllabos, nõ repugno.

P. 294, v. 8, malim ἀπέθηκαν: vt Lapus etiam vertit *repoſuerunt.* V. 33, forſan rectius ὑφ' ὧ: vt cum alibi, tũ infra in Rhetor. opuſc. ἐκφαπτύσαι ἑκάστης ὑπὸ τῷ οἰκείῳ ἡγεμόνι, ſub ſuo quẽq; duce. V. 35, ρ Λαρκιος inuenitur apud Liuiũ *Largius*, per g. Sigonius e vetuſtis codicib. mauult *Lartius*: vt deductũ ſit a prænomine *Lars.* Reperitur tñ Λαρκιος etiam apud Plut. in vita Coriolani 394, & infra paſſim. V. 39, malim πρόπρον: vt Lapus etiam vertit, *qui ſuperiore anno conſul fuerat.* vel, ὁ πῷ πρὸ τύτυ ὑπατεύσας ἔτι, vt infra 304, 6. V. 42, pro δὲ malim hoc loco μέν.

P. 295, v. 7, ἀβρόων excuſari poteſt. ſiquis tamen malit genitiuum ἀβρώων, per me licebit. Seq. v. πάλιν præteritur ab vtroq; interprete. forſan verius παῦν.

P. 296, v. 18, καθέλκεται agnoſcit etiam Lapi verſio *detrahitur.* quæ ſcriptura ſi auctoris eſt, referendi erit hoc verbũ ad τ πήρωσιν τ βάσεως: quia ſauciatus in coxa Horatius, pedes fere trahere cogebatur. ſed cũ Liuius vtatur verbo *deſiluit*, non abſurde aliquis exiſtimauerit legendũ eſſe καθθήκεται, vt apud Xenoph. ἀπ' ὄχρων καθθήκεσθ. V. 22, exẽp. habet ὁπ πῷ νῶ, *tunc.* ego νεῖν cum Xylandro ſcribere nõ dubitaui, cũ & ſenſu id verbũ poſtulet, & præter auctorem noſtrum ſic apud Thucyd. quoq; legatur ὅπως μένες νεῖν, & apud Arrianum τ νεῖν δαιμονίως. V. 42, forſan rectius ὧδε *hic.* V. 44, poſt ἀνὴρ inſerendus videtur gen. caſ. articulus τῶ. V. 46, in exemp. eſt Κόδρος: qd nomen Græcis eſt notius. *Cordus* legit vterq; interpres. Ibid. pro παρῶν legendũ potius παπίρων, vt & Lapus vertit, *vi ex claris parentibus.* ſic certe infra 412, 36, ἐκ ἀσήμων παπίρων, de C. Marcio Coriolano.

P. 297, v. 4, ὅσην pro vulg. ὅπ, agnoſcit etiam Lapi verſio, *vnde præſidium Romanum eiecerat.* V. 10 ἀγορῶν legendum eſſe pro vulg. ἀγρῶν, dicit ipſa ſententia. V. 47, forſan leg. μέγα πῷ ἀνάγκ.

P. 298, v. 9, in exemplari addita eſt negatiua μ poſt μοι. quam ſententia nõ patitur. quamobrẽ ea & Lapus omiſit; *ſi conatu me contingat excidere.* V. 32, genitiuum ὅπλων agnoſcit etiã Lapi verſio; *armor nihil manifeſtum habens.* malim ego accuſ. ſing. ὅπλ.

P. 299, v. 11, rectius ἀναγκαθῆς, ſubiunct. verbi modo. V. 20, omiſſa hîc eſt coniunctio; vel præpoſitiũ ℭ, ante καπροθώσαπι; vel poſtpoſitiua π, poſt hoc ipſum particip. Seq. v. ὑπαρχή pro fut. ὑπαρξῇ poſitũ celeritudinis gratia. V. 22, pro γυνητῆς ſupra dixit ſimil. 298, 11. quod Lapus etiam hic ſecutus eſt, vt magis conſentaneũ; *pro mortali corpore.* V. 23, in Lapi codice nullam hîc fuiſſe coniunctionẽ, indicat verſio, *deceptus cum ſim.* malim ego ψευδὴς ᾖ; vel, νῦν ψευδὴς: vt Gelenius quoq; vertit, *nunc ſpe fruſtratus.* V. 32, opinor compoſite legendum καταπεπαπῆσθαι quo aliquoties ſupra vſus eſt. V. 37, pro εἶχε videt conuenientius legi poſſe ἔχει.

P. 300, v. 1, pro εἰ ℭ haud ſcio an legendum εἰκῆ; idem ſit quod ἴσως, πάνυ. V. 6, Ven. cod. Ἄρρονα: pabelle. V. 11, incluſa, e Ven. & Rom. cod. addita, gnoſcit etiam Lapi verſio. V. 19, εὐπρεπῆς, *decens* pro vulg. εὐπρεπῆς *aptas*, agnoſcit etiam Lapus. V. rectius, καλλιῶ τ ἔχθρας λύσιν, mutato articuli caſu. 33, verius λοχήσαντες, *excipientes per inſidias.* λοχάω, in inſidiis collocare ſignificat, nihil ad præſentis hiſtoriæ mentem facit. Supra diligentius obſeruatum hoc verborum diſcrimen 66, 37: 67, 2.

P. 301, v. 35, forſan rectius πρώτων: vt ſit, *prin conſulibus.* V. 47, ſi ὑπὸ retineamus, ſubaudiendum erit πεμφθέντων: vel, ſi referamus ad præcedens ἀφ μείων, legendum ἀπὸ aut πρό.

P. 302, v. 2, rectius ἀπέδωκεν, vt cum alibi paſſim, infra 318, 23. Seq. v. ſubſtantiuum παραθήκην poſtul fœm. gen. ὁμηρευσασῶν, aut fut. tempore ὁμηρευσασ præſertim cum in ſequentib. fœmininũ genus conſtanter vſurpetur; & maſculi ſexus παῖδας eis dilauabãtur adfuiſſe, repugnat hiſtorię. V. 8, in exemplari eſt ἀπεδόμενοι: quod ſecutus Gelenius vertit *dum poſitis veſtibus ſe abluerent.* In qua lectione cum ſit hyſterologia, malui cum Camerario ἀπολούσω & Lapus vertit, *veſtesq; reſumerẽt.* V. 26, ante ζυγεῖν deſideratur particip. πρασσομένοις, aut aliud ſimile. V. 32, aptius πρασσομένοις, *aduenientibus.* V. in exempl. eſt ἀπωδίω: quod ſecutus Gel. verterat, *duciarum fœderis memor.* veram lect. ἀπωδίω agnoſcit etiam Lapi verſio *ſtudio:* & phraſis hæc repeti

in a

nfra 306,43:311,8. V.41, pro participio διεξελ- structure lex postulat verbum διεξῆλθεν: aut manus est locus.

P.303,v.1, exemplar habet προειπών: quod Lapus etiam secutus videtur dum vertit, *prædixit quoque.* sed nostra lectio simplicior est. V. 3, pro τυννήσοιτις exemplar habet τυρρλωίσοιτις: nihil ad rem. ostræ lectionis exemplum est apud Demosth. Phipp. 3, ἔρχοιτο καὶ τυραννήσοι τοῖς πᾶσι ζῶντας αὐτός. menum hoc animaduerterat etiam Camerarius. V. 11, ἰδίᾳ παρθένον, seu μίαν παρθένων, retinere nihil vetat. alit tamen fortasse aliquis Κλοιλίαν, vt v. 46. V. 22, ταπεπιδευκώς augmentum habet in medio: ea nitirum forma qua παιδοπεπίπται, ὀνομαποπεπίπται, & nsimilia. Infra regularius legitur ἐσεαπεπδευκότες: idemque supra καπεσεαζωπεδευκότας, 251, 33: 309, 5. .26, sententiæ conuenientius est plurale ἀϝασεαζωδεύσουσιν, vt Lapus quoque vertit, *cum decederent ex stili agro.* V. 28, ex hac Porsenæ erga Romanos agnificentia, quæ prolixius a Liuio exponitur, *Bo- Porsenæ* in prouerbium venisse, annotat Glareanus ex Erasmi Chiliadibus. V. 31, pro Τυρρλωῶν elenius legit Τυρρλωοῖς, cum Lapo, qui vertit, *adrsus Etruscos & Clusinorum regem.* sed possis etiã gere πρὸς Τυρρλωῶν τε καὶ Κλοισινῶν βασιλέα, transpoa copula. Supra, initio huius historiæ, 293, 18, it βασιλεῖς Κλοισιανῶν τῶν ἐν Τυρρλωίᾳ: at infra 304, , Πορσίνᾳ τῷ Τυρρλωῶν βασιλέως: itidemq; 398, 19, & tio lib. 7, 420, 37. Hoc etiam nota, pro Κλυσιανῶν, od supra habuimus, 293, 18, exemplar hic habe- Κλυσινῶν; ea nimirũ forma qua passim Δεικλωοὶ ad hunc legimus: quum analogia postulet Κλοισί-. apud Strab. lib. 5, 243, omisso ν legitur, Γορσωᾶς Κλυσίων βασιλεῦς.

P.304,v.16, pro Σπόριος fuit in Lapi codice Μαρ: in nostro exemplari vtrumque Σπόριος Μάρκος, lito nomine Λαρκίου. At verum prænomen hui Λαρκίου non Μάρκου esse, sed Σπόριον, annotarat am Glareanus: & confirmant quæ sequuntur, p. 5, 41. supra vterque horum in prælio cum Porse- dextro cornu præfuisse dicitur, 294, 35. Mirum o (inquit idem Glar.) in Liuio horum conss. noa in omnibus quę nos vmquam vidimus exemtribus omissa esse; iniuria haud dubie temporum, n auctoris negligentia. V. 18, obserua hic Ἄρρος Ἄρων, vt supra fuit 300, 6: & apud Plutarch. in plicola, 194. V. 23, ante μικρᾷ deesse videtur iunctio καὶ, vel similis. V. 32, pro αὐτῆς, cuius atio ad præcedens σελὰ paulo durior est, siquis lit αὐτοῦ, nõ refragabor. Mox sane, v. 45, pluralit οἰκίας legendum esse pro singulari οἰκίαν, dictat i sententia: errore nato e scripturæ compendio.

P.305,v.8, scribendum vel ἀπέδοσαν, vel ἀπέδωκε. V. 38, Camerarius mauult composite ἐμπροπολέμους: quod infra quoq; vsurpatur, cum contrario προπολέμους. attamen & vulgatam lectionem retinere possumus, cum supra itidem habuerimus ἐμπροπολέμων 290, 7: & ἀπείρων πολέμων, 274, 35. V. 43, tius forsan αὖτω: vt referatur ad τῷ Ῥώμῳ, non a onsulem. Lapus hunc accusatiuum cum sua prę- p omisit.

P.306,v.23, non male forsan legas, τὰς ἀκμὰς ἐμισώσας: quod in versione sequi libuit. V. 35, pro Πόμιος rectius legi Ὀδέμιος, patet tum e præcedenti is, tum e sequentibus, vt adnotauit etiam Glarean. quamobrem in versione quoque sic leges; *cui parat Valerius.* vel hoc ipsum Ποσόμιος hinc tolle lum est, & paulò post versu 39 collocãdum post ὕπατος. V. 41, πρεσβύτερον hic significat eum qui esset e seniorum centuria: vt supra 295, 14, 17: & clarius in classium descriptione, 221, 23, 25. Ibidem Λάρκιον scribendum esse pro vulg. Λύκιον, manifestum est ex 304, 16. V. 43, rectius ἀπὸ ῥυπῆρος, vt supra 276, 30; equo laxatis habenis in cursum effuso.

P.307,v.26, κλησιάδης per η legitur etiam apud Pollucem & Hesychium. apud Plutarchum vero in Poplicola, p. 195, κλεισιάδης, per ει: quo in loco easdẽ θύρας vocat αὐλείους: & vt αἱ αὔλειοι denominãtur παρὰ τὴν αὐλὴν, sic τὰς κλησιάδας παρὰ τὸ κλεισίον dictas significat: ἧς δὴ μέσην θυρῶν (inquit) εἴσω τῆς οἰκίας εἰς τὸ κλεισίον μόνοις ἐμβλέπειν, ἐκείνης μόνης τῆς οἰκίας ἐποίησαν ἐκπὸς ἀπάγεσθαι τὴν αὐλήν. & mox, προϊούσας δ' κλεισιάσιν εἰς τὸν στενωπόν. Glossaria αὐλὴ interpretantur atrium: & κλεισίον Ælius Dionys. apud Eustath. esse dicit θυρῶνα μέγαν, magnum & spatiosum atrium: vel, vt alii malunt, vestibulum. In κλησιάδης ergo Dorica scriptura est τὸ η pro ει. V. 37, si αὐτῆς vertas in αὐτοῦ, & posita ibi distinctione, referas ad verbum ἐξεπολέμωσε, nõ inconcinnum efficies sensum. V. 39, tollenda videtur præpos. πρός. vel legendum ἐξεπολέμωσε κοινῇ πάντας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Demosth. Olynth. 1 dicit, ὡς Ὀλυνθίοις ἐκπολεμῶσαι δεῖ Φιλίππῳ, *Olynthios excitandos esse ad bellum Philippo inferendum.* V. 41, pro ἀποσῶσαι legendum vel ἀποσῶναι, vel ἀποσήσας.

P.308,v.5, Ῥήγιλλον pro vulg. Ῥίγιον cum vtroq; interprete positum ex Liuio. apud Stephanum Ῥηγίλλος est pro hac ipsa Sabinorum ciuitate. Pro Τίτος vero idem Liuius habet Ἄππιος, *Appius*; vt infra 330, 7, & alibi persæpe. Sigonius ex vetustis libris mauult *Actius.* Idem Liuius hunc Claudium prius Clausum nominatum tradit: *Appius Clausus*, inquit, *cui postea Appio Claudio fuit Romæ cognomen.* V. 7, rectius πεντακισχιλίων. V. 12, post φιλοψυχίας desideratur ἕνεκα. V. 17, rectius cum articulo, τὰ δόξαντα τῆς βουλῆς. V. 25, εἴασεν hic accipiendum pro συνεχώρησεν seu ἔδωκεν. vel addendum infinitum verb. ἐλέσθαι, aut simile. V. 27, pro Πικεντίαν vterque interpres legit *Piculia.* Glareanus suspicatur legendum esse *Ficulea*, seu *Ficulnea*; quam Plin. numerat inter oppida e Latio deleta. *Pitulum* Strabo Hernicis tribuit, vt idem Glar. annotauit. V. 31, in exemplari est ἀμφοτέροις; quod nec cum præcedentibus nec cum sequentibus apte cohæret. ἀμφοπέροις agnoscit etiam Lapi versio; *vbi parata vtrisq; erant omnia.*

P.309,v.1, pro χώσῃ in exemplari scriptum χώρᾳ: quod nihil huc facit. quid vero πάφρᾳ χῶσις sit, declarat mox v. 42, quum dicit, ἀνεπίμπλασαν ὕλης τὰς τάφρας. V. 8, in exemp. est λοχίσαντας, per ι: male, vt supra quoq; annotatum ad 300, 33. idem declarat seq. pag. v. 13, πῆς δὲ τῶ Φιδήνης λοχῶσι. V. 14, βουλευσάμενος opinor scribẽdum βουλομένοις, vel saltẽ βουλευσαμένοις. Infra sane 342, 12, dicit, ὅσοις γὰρ τῶ βουλομένοις ὁ πόλεμος: itidemque alibi sæpe. V. 23, Glareanus intelligendum hîc putat fratrem cõsulis M. Valerium, prioris anni consulem. Seq. v. malim ἀπαγελ. vt cum alibi sæpe, tum supra 302, 3. V. 41, in exemplari est ἐκπὸς. sed ἐκπὸς requirit historiæ sensus, & probat hæc Lapi versio, *intra vallum dormientium.* V. 45, infra quoq; legitur hoc vocabulum. siquis tamen diuise malit ἧς πέρι ξυμφορᾶς, non refragabor. Seq. v. pro αὐτοῦς siquis malit aduerb. αὐτῆ vel αὐτῇ, per me licebit.

P.310,v.34, pro αἰτίους aptius legemus ἀξίους: qd Lapi quoque versio agnoscit; *dignosq; esse dicentes.* V. 42, pro ἧς πολεμίων non inepte legeris ἧ πολεμία; vt Lapus etiam vertit, *ex hostili agro.* quo genere loquendi cum alibi vtitur, tum supra 303, 26.

P.311,v.6, malim cum articulo τὴν πόλιν. V.38, κρατῆσον retinere possumus. siquis tamen κρατῆν malit, fruatur suo iudicio.

P.312,v.3, inclusa addita sunt e Ven. & Rom. codice. sed genit. αὐτῶν abest a Ven. codice; nec agnoscit illum Lapi versio; *nam ut victores iam, sine ea labore capturi Sabini Romam, si nollent illi imperata facere, concederet Tarquiniis reditum, iubebant etiam sibi eos cedere principatu.*

P.313,v.45, ὁν superflua hic videri potest.

P.314,v.1, aduerbium ὅπως fuit etiam in Lapi cod. nam vertit, *euastes sic ab euentu dicebatur.* malim ego pronomen οὕτω, vt paulo post, v.3. Porro ἐκ τῆς ξυμβεβηκυίας, seu ex re, propterea τὸ εὐάσασθαι θρίαμβον dictum intelligo, quia vt in Græcorum bacchanalibus Libero, ita in hoc triumphi genere primũ Deo victoriæ auctori, deinde etiam imperatori, acclamabatur εὐοῖ, seu εὐαί. quod cum εὐάζειν dicant Græci, & Latini itidem *euari*, (vnde Virg. Æn.6, *euantes orgia circum Ducebat Phrygias*) significat Dionysius Latinos istiusmodi εὐασμοὺς appellasse primum *euationes*, seruatis Græcę originis vestigiis: deinde corrupta & obscurata origine, ouationem; facta scilicet ὁδὸς ex εὐάσ. Notandum etiam, pro εὐάσης, quod barytonως hic legitur, alibi oxytonως reperiri εὐασής: vt in Epigramm. εὐασᾶις σωφρόσυνος: ea nimirum forma qua σθλῆψις, συεσις, & similia. De ouatione ipsa prolixius differit Sigonius Cõment. in Fast. & triumph. Rom. V.9, in exemplari ante κομεῖται legitur ἤ. quæ particula ferri non potest, nisi δηλὰ præmisso, legatur ἀλλ' ἤ. potest etiam omissa ἤ legi, δηλὰ κομεῖται, vel κομᾶται δέ. Lapus vertit; *nec ornatur trabea; qui peculiaris est consulũ ducumq; amictus.* Sed ctius Gelenius: ita vt πάβεννος hic non sit trabea, sed toga prætexta, seu (vt supra nominat 268,31) λευκὴ ἐσθὴς ὠβεπόρφυρος, toga candida purpureo [illegible] quare sic fortasse legendus locus; ἀ τῶν πολιτῶν ἐχρυσόπημον ἀμφιέννυται στολὴν, δηλὰ δ' λευκὴν ὠβεπόρφυρον κομεῖται (aut φορεῖται) πάβεννον. V.10, in exemplari est φρόϊτημα pro φόρημα: & mox itidem φρονήσας pro φορέσας: errore manifesto. de quo monuit etiã Paulus Leopard. Emend. lib.9, c.19. V.13, redundat duorũ alterum, ὠδρὶ, vel Ποσκμίῳ. V.16, ῥ πολλοὺς forsan cõuenientius legemus πολλῶ. V.46, pro ζητῶν Lapus legit ζῶν: *vitam viuens.* sed defendi tamen & ζητῶν potest.

P.315,v.1, in exemplari est μικρὸν: contra leges syntacticas, quæ postulant μικρῶν, vel μικρᾷ; vel simile quidpiam. sic certe Lapus; *qui paucis indiget.* V.5, forsan leg. αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἐκκ. vel breuius, τὰ εἰς τὸν ἐκκ. vel, αὐτὰ τὰ εἰς τὸν ἐκκ. (. ὀπτηλιτόμενα. V.21, forsan rectius ἐκεσμίθη. V.26, pro *Viscelinus* legitur in Cuspiniani libro *Viscellinus*: quam scripturam probat Sigonius. Glareanus mauult *Vicelinus.* apud Cic. in Lælio est *Becillinus*, vt iidẽ annotarunt. Seq. v. ῥ Τεικάσιος (quod aliquo modo ad Virginiorũ etymon alludit) legitur apud Sigoniũ, Glareanum, & alios, *Tricostus.* V.35, αἱαβδομένῳ legendũ esse pro ἀναλαβομένῳ, quod in exẽplari est, res ipsa docet, & confirmat Lapi versio; *reuiciente eos ad senatum Cassio.* V.39, μύρια, *decem milia*, agnoscit etiam Lapus. Gelenius posuerat tantũ mille narium numerum, χίλια. V.42, Καμδριναίων ter hoc loco repetitur: quũ verior scriptura sit Καμδρίνων. nam Καμδρία & Καμαερῖνοι sunt Italiæ ciuitas; vt præter nostrum & alios testatur etiã Stephanus: at Καμδρίνα & Καμδρινᾶῖοι, sunt Siciliæ.

P.316,v.3, rectius πάσας: vt feratur ad datiuum ἰδέαις, non ad genitiuum πόλεως. V.9, καταβδόμενος agnoscit etiam Lapi versio, *per scalas deiectis.* sed rectius forsan καταλαβόμενος, *captis:* aut ὑφηβδόμενος, *semperatis.* vt κλιμαξὶ sit idem quod κλιμάκων πρὸς δόσι, *admotis scalis.* Infra sane 322,8, sic dicit πρὸς ἑρυμνὰς καταλαβέσθαι πόπις. V.16, Lapus sine diphthongo habet *Niceas*, Νικέας. quid si verius Νικίας? V.18, Ποσθμος cum vulg. exempl. agnoscit etiam Glareanus, quasi gentile nomen. sed legendum esse Πόσθμος, idque prænomen esse, docet Sigonius in Schol. Liuianis. Obserua etiã Κομλώιος, vt Ἐμλώιος, per η: quum non Latini tantum hæc per ι scribãt, sed infra quoq; manifesta huius scripturæ exstent vestigia. Cognomen huic Postumo Cominio tribuitur Auruncus, in Cuspiniani libro. V.40, nota ἐκδικήμασι ῥ ἀδικήμασι. V.44, κοινὸν agnoscit etiã Lapi versio; *peccatũ fieret cõmune.* sed non absurde maluerit quispiã κοιμόν.

P.317,v.18, de Καμδριναίων supra dictum ad 315, 42. V.30, forsan melius repetito articulo, τῆς βελομένοις. V.43, Lapus legit ἀγρῶν; *ex agris adducti.* idẽq; probat Camerarius. Attamen vulgatæ lectioni, & Gelenio, patrocinari videtur quod v.40 præcedit, πύλας τε εὐθὺς ἐκλείσαντες. nisi forte consulũ iussu portis patefactis per lictores ex agris in vrbẽ pertractos intelligere aliquis malit. V.44, in exemplari est Σρεινίν: errore manifesto: sicut etiam paulo ante Πεσθμος pro Πόσθμος: prænominibus in nomina versis.

P.318,v.4, deest hîc verbum finitum. Lapus legit ἤρξαντο: *cœperunt tamquam hostibus uti his viris.*

P.319,v.19, in exemplari est μέρους, genitiuo casu. sed rectius μέρος, vt in sequenti etiam commate ac sic Lapus quoq; vertit, *pars plebis multa.* nõ tamen alteram scripturam plane damno. V.27, forsan rectius σωιόντες εἰς λόγ.

P.320,v.4, Tarquiniorum nomen hîc Glareano suspectum est, etsi in sequentib. etiam repetitur 322,47. fatetur tamẽ se nec certas habere causſas cur id submoueat, nec aliud quod in eius locum substituat. V.8, forsan rectius ἐπαγγλῶσαι. id sane verbum est vsitatius. V.30, superflua hic est ῳ, & ab Lapo etiam omissa in versione; *quæ visa erant senatoribus respondit.* V.32, vulgatum ὀπόσοι πες agnoscit etiã Lapus; *nuntiate aduenientes ad Latinorum ciuitatem* possis etiam reddere *obeuntes.* sed simplicior lectio est Veneti cod. ἀπόντες: & aptius præsens ἀπαγγέλλει. V.34, Rom. cod. habet Ταρκωνίτας. quod cum Ioniam formã habeat, malim vel Ταρκωνιάτας, vel Ταρκωίτας, vt supra 279,11. Stephanus non modo Ταρκωίτας agnoscit ab hac Etruriæ Ταρκωία, sed etiam Ταρκωίους & Ταρκωιεῖς. V.35, πεζάνων legendũ esse præter Ven. cod. & Lapeæ versionis consensum, dictat ipsa sententia. supra similiter fuit πρβλωίσιοι πες pro πεζανησιωτες, 303,3. V.39, ῥ κειμένῳ, quod in exemplari est, legendum esse κειρομένῳ, viderat etiam Camerarius, & probat Lapi versio, *agrum vastari videns.* V.41, κελευσθὶς excusari potest: vt sit *aliud cuiusquã principis aut populi iussũ:* quod Romano omniũ maxime detrectasse, clarius infra repetitum 395,25: 448,36: 509,31. Lapus videtur maluisse infin. κελευσθῶναι: vt ordo sit, ὑφ' τῶ μὴ κελευσθῶναι προάγειν μηδὲν ὧν μὴ βόλεται: *vt eorum quæ nolebat nihil agere iuberetur.* Pro seq. ὑμῶν Ven. cod. habet ὑμᾶς. V.42, δέχεσθε habet Vatic. cod. sed conuenientius esse videtur infin. δέχεσθαι, vt supra 318,43. Forsan etiam rectius λύειν quam λύσαι.

P.321,v.1, μηδὲν e Rom. cod. additum, agnoscit etiam Lapi versio; *nihil amplius differatis.* Ven. cod. habet μηδέν. V.9, ἀδηλόγιστον etsi excusari posse videtur velut deriuatum ab αἰδηλογίζομαι, aut componitur ex α priuatiuo & δήλιος: mihi tamen non est dubium

)am quin verior sit Rom.& Ven.cod.scriptura. id- iam vertit, *oppugnatione absistens.* V.36, pro μόλις, que illam sequi non dubitaui. V. 11, ἀκολουθῶν quod suspicione non caret, Lapus legit μόναις. vertit rum hic necessarium videtur. Pro sequ. ἐτρέπετ- enim; *quibus solis fidentes.* Gelenius legit μάλιστα, *maxime.* μόναις repetitur infra 327,37. V.43, pro ἕτοιμον :n. cod. habet imperf. ἐτρέπετο. V.16, in exem- Lapus videtur legisse ὅμοιον: dum vertit, *consentaneum promissis.* Supra sane isto loquendi genere jari est ἀσπασμόν: quod secutus Gelenius verterat, vsus est 320,27.

am miserabile esset vnumquemque necessariis suis P.325, v.20, pro ὑπομιμνησκόμενος reponendum est vel *ectibus vltimum* vale *dicere.* sed conuenientior fœm.adiect. ὑπομνησκόμεναις, vel aduerb. ὑπομνησκόμενος. V. iptura est ἀποπασμούς: quam in Lapi etiam codice 38, pro ἐπ' ἐκείνων legendum ἐπ' ἐκείνῳ, vt 375, 11: sse declarant hæc versionis verba, *in anulsione ne-* 414,20: vel saltē ἐπ' ἐκείνῳ. Ibidem infinitum verbū *ariorum suorum.* eandem probat etiam Came- προσάπτειν aptiorem locū habet vel in principio huius ius. Sequenti v. ὁρμῶ pro vulg. ἥκω cum Rom. commatis, vel in fine: ἅπαντα ὅσα αὐ προσαιροῖτο προσάπτειν. Ven. cod. agnoscit etiam Lapi versio; *impetum ad* P.326, v.6, nota hîc ἀποπνυδειν pro dissuadere: *na sumerent.* V.34, οἷα potest excusari. Lapus cuius contrarium ὑποπνύδειν supra 318,40. V.17, italiter neutro genere legit οἷα, *qualia euenire so-* pro ὧν rectius cum Lapo legemus ὧνπερ: *qui has* *let.* V.38, perperam in exemplari est ὀλίγοις. & *sponsiones scripserunt.* V.19, corruptissima hic est ux pro δεῖν nō male forsan reposueris participium Latinorum oppidorum nomenclatura. Pro Βοϊδγα- olutum δέον. Infinitum tamen δεῖν agnoscit etiam νῶν Lapus legit Βωλανῶν, *Bolanorū*: sicut Plinius quo- i versio; *tamquam breui opus esse existimans isti* que lib. 3, cap. 5, in Latinorum oppidorum catalo- *us demonstratione.* V.47, pro vulg. αὐήκοοι, istru- go Bubetanis subiungit *Bolanos.* Gelenius maluit ræ ex postulat singulare αὐήκους: sensus tamen & Βοϊλλανῶν, vna tantū littera mutata. nam Βοίλλαι quo- tale potest excusare. que & Βοϊλλανοὶ Stephano sunt πόλις Λατίνων, ex octa- P.322, v.11, pro προσμένειν non absurde repone- uo Dionysii nostri libro. Βκεϊεντανῶν cum scribi opi- ἀναμένειν, aut προσμενεῖν. V.21, ante ἥκειν subau- nor, vt passim Πωμεντίνους dicit quos Latini *Pometi-* dendum αἰτεῖν, αἰτεῖσθαι, vel simile quid. V.33, *nos* vocant. Pro Κόρνων vterque interpres legit Κο- ὑπόπεδον agnoscit etiam Lapi versio; *adducensque* ρανῶν. nam Plin. quoque *Coranos* cum Aricia & Bo- *eos in campum aderat.* Gelenius omiserat, quo- uillis in prima Italiæ regione collocat. Pro Κορυεν- nō ab præcedenti narratione videtur discrepare, v. τανῶν Ven.cod.habet Βαρυεντανῶν: itidemq; Lapi ver- V.45, ἦγον absolute hic vsurpatū pro neutro ἦκον. sio *Varientanorum.* Glareanus legit *Forentanorum,* P.323, v.1, μύεια δραχμαὶ faciunt pecunia Ro- sicut Plinius in prima Italiæ regione, aliquanto post ma (inquit Glareanus) centena milia æris, vt sæ- Coranos, ponit *Forentanos* & *Gabinos.* Gelenius pe est apud Liuium. erat enim hoc pretium con- maluit Κορνεντανῶν, *Cornetanorum.* Plin. ibidem Cor- sit tum publice omnibus coniurationum indici- niculum, Cusuetanos & Coriolanos in Latinorum bus. Apud Sallustium tamen centum sestertia dan- oppidorum catalogo ponit. Pro Λαεσλίων rectius tur in Catilina. sed fortasse mutatis tum tempori- cum Veneto cod.legemus Λαυρεντίνων, vt Lapus quo- bus etiam pretium auctum. V.4, & ταῦτα retineri que vertit *Laurentum.* supra 320, 5, itidem scripsit possit, & ταὐτὰ pro eodē reponi. V.6, in exempla- Tarquinios coniurationis indices fuisse ἐκ Λαυρέντε ri: μεταναστῆσαι κελεύσαντες. sed veriorē scripturam πόλεως. Pro Λανίων Ven. cod. habet Λανιτίων: Lapus μεταναστῶσαι κελεύσαντες, docet etiam Lapi versio, *Lanuuiatarum*, Gelenius *Lanuuinorū.* quos si lu- *de grare iubentes e foro qui ad concionem conue-* beat sequi, scribendum Λανσίνων, seu Λανεβίνων. Pto- *nerant.* V.10, posses etiam legere ἐνόχους τοῖς ἀ- lemæus sane Λανέβιον inter mediterranea Latii oppi- πᾶσι V.13, pro ταῦτα malim ταὐτα, *eadem.* V.15, da recenset, 159. Stephanus Λαοσώπιον & Λαυττίνους nec absurde tansposito articulo legeris, ἅπαν ἐξαιρε- ex Dionysii nostri quinto citat pro Latinorum me- σίως πόλεως τὸ παρεσχῶδες. V.23, pro δεῖ non est du- tropoli; non sine mendo. nam Latii metropolis *La-* bium quin rectius legatur ἐπί: vt Lapus etiam ver- *uinium* vocatur omnium vnanimi consensu. Atta- tit *procurantibus diuina sacrificia.* V.27, ἐπώνυ- men & seq. Λαβίνιον ac Λαβινιάτας agnoscit idē Steph. μοι θῶες sunt ludi vrbis nomine dicti, seu vrbis no- & *Lauinios* Plinius in primæ regionis catalogo post mi gerentes. sed ambiguum vrbani an Romani ap Gabinos. Pro Μωρεανῶν vterq; interpr. legit Νωρβα- pellati fuerint. Romanos certe ludos, peculiariter dictos, inter ludos sacros recensēt Ioannis Rosini Index Romanarum antiq. V. 34, in Lapi versione *Elealas* est pro Ἐλεάδας. sed veram scriptu- ram esse Ἔλβας, *Elua*, seu *Helua*, annotauit etiam Glareanus. Idem pro Πόπλιος etiam reponen- du docet Τίτος, ex Plinio, & sequenti auctoris no- stri libro: vbi (342, 32) dictator sibi assumpsisse ma- trum equitum dicitur Τίτον Αἰβύπιον Ἔλβαν. Idem trac- etiam Sigonius in suis Commentariis. V. 40 gendum προσκαθήμενος: vel datiuus τῇ πόλει con ngendus cum sequentibus.

324, v.3, αἰχμόμαχος legitur etiam supra 288, 47. d haud scio an verius sit ἀιχώμαλος, quo alibi sæp titur. V.16, malet fortassis aliquis καταληφόμενο ed προλαληφόμενος habet in se maiorem facili- tatis gnificationem. V.22, in exemplari est φλάβιον situ scilicet nomine pro cognomine: vt supra non ia pro prænominibus substituta semel atque iter notaui. V.33, ἀφισάμενος ab ἀφίημι non est v atum. quare malim ἀφισάμενος, vt Lapus et-

Νωρβανῶν, *Norbanorū*: sicut Plin. quoq; *Norben* & *Norba-* *nos* in Latinorum oppidorū numero in prima regio- ne ponit; & ipse Dionysius infra 428, 32, Νώρβαν etiā dicit πόλιν τῶν Λατίνων ἔθνους ἐκ ὑπάρχειν. Πραινεστον & Πραι- νεστινους iidem Ptolemæus & Stephanus cū Plinio La- tinis oppidis annumerant. Παιδανοὺς rectius sine di- phthongo cū Ven.cod.scribemus Πεδανούς, nō modo quia sic *Pedanos* legimus apud Plin. in Latinorū op- pidorum catalogo: sed etiā quia scripturā hanc con- firmat alphabetica series apud Steph. q Πέδαν & Πε- δανὸς dicit esse vrbem Ausonicam. Pro Κορκετυλανῶν habet Lapus *Corcotulanos* cum Ven.cod. Glareanus *Querquetulanos* legit ex Plinio. In quibus talis fere mutatio est quali Corcyra insula ab Atticis nomina- tur Κέρκυρα. si ergo magis ad Latinam etymologiam reducere nomen velis, erunt Κερκετυλανοί. *Satricum* Latinis vrbib. annumerat etiā Plin. Σατρίαν & Σατρια- νὸς p ciuitate Italica e Dionysio nostro citat Steph. A *Scaptia* Plinii, Σκαπτίνων rectius scribes q Σκαπτωίων;

quod habet tamen etiam Ven.cod. Τελλωίους idem Plin. *Tellinos* vocat. Τύσκλον & Τυσκλανοὺς cum nostro agnoscit etiam Stephanus: Ptolemæus Τύσκλον, more Latino. Pro Τελκίνων Ven.cod. paulo rectius habet Τελεείνων: verius Lapus *Tolerinorum*: at Gelenius *Trebianorum*. *Tolerinos* in Latinis oppidis ponit Plinius: vt Stephanus quoque Τολέριον & Τολεείνους. Τρήβαν Ptolemæus inter mediterranea oppida Latii: *Trebanos* & *Trebulanos* Plinius in prima Italiæ regione. ita pro Τελκίνων cum Lapo scribes Τολεείνων, cum Gelenio Τρηβανῶν. Βελίβανοὺς Plinius appellat *Veliternos*: Stephanus Βέλιτραν & Βελίβανοὺς. Porro in hoc Latinorum oppidorum catalogo Latini alphabeti seriem, vt apud Plinium, non Græci obseruatam esse, annotauit etiam Glareanus; qui propterea Lapum reprehendit quod hanc rationem in *Volanis, Varientanis,* & *Corcotulanis*, non animaduerterit. Libet nunc e Pliniano Latinorum oppidorum catalogo, quæ huc pertinent subiungere, *Satricum, Scaptia, Tellene, Corniculum, Norbe, Bubetani, Bolani, Cusuetani, Coriolani, Pedani, Querquetulani, Tolerienses.* & aliquanto ante; *Aricia, Bouillæ, Capitulum, Corani, Ferentinates, Forentani, Gabini, Lauinii, Norbani, Nomentani, Præneſtini, Setini, Signini, Tellini, Trebulani, Trebani, Tuſculani, Veliterni.* item ex Ptolemæo; Λατίνων πόλις μεσόγειοι, Τιβὴρ, Πραίνεστον, Τύσκλον, Ἀρικία, Ἄρδεα, Νώμεντον, Τρήβα, Λαυίνιον, Φρέντιον, Σητία. Cum vero hîc 24 enumerentur Latinorum oppida, & plebeius Brutus infra lib. 6 (398,28: 399,20) dicat adfuisse triginta, cõsiderandum monet Glareanus, num sint aliquot omissa nomina; vt fere fieri solet. V. 42, αὐτὰς tollendũ videtur, aut mutandum in nominatiũ αὐτοί.

P. 327, v. 27, forsan conuenientius καπέχον. V. 31, concinniori structura sic legeris, πρὸς Ῥωμαίους μὲ σπονδὰς γεγονέναι λέγοντες ἐ πρὸ πολλῶ, πρὸς δ' Ταρκυινίους συγγένειαν εἶ) σφίσι καὶ φιλ. ἐκ πολλοῦ. V. 35, exempl. habet σωαιρεμένους: perperam. legendum enim vel σωαιρομένους, vel fut. temp. σωαιρεμένους, a barytono them. ζωαίρω.

P. 328, v. 5, exemplar habet καταλήψιν, *occupaturos esse.* sed καταλείψειν requirunt sequentia, v. 32; & probat Lapi versio, *vrbem relicturos se.* V. 15, pro μεγήλων legendum vel μεγάλα, vel μεγάλως, aduerb. V. 20, Lapus pro ἀδελφὸς legit ἀδελφῶ. sic enim vertit; *Marcus filius M. Valerii, vnius eorum qui tyrannidẽ dissoluerunt, Publii, ob beniuolentiam in plebem Poplicolæ cognominati, fratris* quam lectionem secutus erat etiam Gelenius. Ferri tamen nostri codicis scriptura videtur posse, quum nondum de morte M. Valerii, fratris P. Valerii Poplicolæ, facta sit mentio, & hic ipse octauo ante hunc anno, consulatum gesserit, 305, 14. Infra non Μάρκος, sed Μάιος prænomine dicitur, 371, 11: 384, 47: 394, 46: 400, 21: 459, 23. A Veneto codice abest hoc ipsum ἀδελφὸς, cum prænomine Ποπλίου: sed parum recte. V. 44, τὴ superfluum videtur. V. 46, pro σκοπῖν & ἀσφαλὲς legitur in exemplari δοκεῖν & ἀσαφές. perperam. veram lectionem secutus est etiam Lapus; *ac tunc quidem quod deceret, considerare debere omnes, cum res in tuto essent.*

P. 329, v. 7, pro αὐτὰ legendum videtur ἄνδρα, vel αὐτὸν: vel saltem ἀυτῷ. Lapus legit αὖθις, *neque rursus introductorem ipsum popularem appellante.* V. 10, διαφόρων legẽdum esse pro vulg. διαφορῶν, docet mox versus 34: necnon & præced. p. v. 15. V. 18, ὅπ, *quod,* agnoscit etiam Lapus: Gelenius legit ὅτε, *quando.* V. 21, in exemplari est Σαναπωίων, a them. in έω. quod cum vsitatum non sit nec analogum, reposui Σαναπώντων, vt supra 313, 15.

P. 330, v. 15, σπατίας pro vulg. σπαθιὰς repositur ex Vat. cod. V. 19, inclusa, e Ven. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *multæ quoq; esse dicens fatu. tatis, volentes ipsos hoc instituto deteriori parti grati cari, despicere meliorem; publicantesq; aliena ini stissimis ciuium, ab his qui ea iuste possederint, aufe re.* V. 39, malim transposito articulo, διομίνης τῆς φορμῆς: vel, τῆ ἀφορμῆς διομένης.

P. 331, v. 2, opinor veram scripturam esse παιὼλ θροι, vel saltem παιόλεθροι: quarum priorem alphabtica series probat apud Hesych. & Suid. V. 15, pi γινομένους forsan legendum γινόμενα ὁρωμένους. Lap vertit, *ea multis si fiãt communia, peccare promptu* V. 20, forsan ἰσχυρὰς καὶ μεγάλας fœm. gen. V. 29, non satis aptum hic locum habet. an pro δὲ ἀνδρὸς legendum sit παῖδρὸς, iudicent alii. Lapi sane versio lam coniunctionem non agnoscit; *animo homi proportionem aliquam ad senatum habente, corpor ad populum.* V. 44, magis proprie σπατίας. S v. compositum ὑπελάμβανον politum pro simp ἐλάμβανον.

P. 332, v. 8, rectius σπατιῶν, *expeditionum.* V. ὧ vnde & quomodo huc irrepserit, non video pro ἔφη accipere, videtur paulo insolentius. Pa post etiam, v. 33, comma istud, πρὸς τὸ δοκοῦ ἐκ περάτην, non satis quadrat ad relatiuum ἃ; quoda net ad sententiã. attamen illud & Lapi versio ag scit; *præterquam quæ eis videantur, exigere.* V. forsan rectius καιδωνεύσωσι, fut. temp. V. 41, pr καὶ non male forsan legeris ἢ ἐπ. Lapus quoqu militer vertit; *& sacrificiis anniuersariis.* Hist vero hæc supra exposita est prolixius 134, 33.

P. 333, v. 4, ante κράπτα non inepte inserueri ticulum τῆς. V. 30, ἐξῆλθε ferri potest, & a G nio quoque approbatum est. sed concinnius ἐξ quod secutus Lapus vertit; *sed non tamen seditio sustulit ex vrbe omnem.* V. 38, forsan leg. τῶν γμάτων ὑπαρχόντων.

P. 334, v. 7, si post ὑπ' αὐτῶν distinguamus, n ante, plana est sententia. alioqui si hæc ad seque referenda essent, legendum foret ἀπ' αὐτῶν: vt il ligeretur prouocatio ab illo magistratu ad pop I. Mox τὸν δῆμον et si excusari potest, vt intelligatur is qui a magistratu ad supplicium pertrahitur, pro care seu implorare populũ ad causæ suæ cogn nem, tamen non absurde legeris τῷ δήμῳ: eo mo quo supra 292, 43, hac ipsa de re dicit, ἐξεῖναι τῷ τὸ προκαλεῖσθαι τὴ ἀρχὼ ὅπῃ τῷ δήμῳ κρίσιν: & infra 38 μεταφέρῃ τὰς κρίσεις ἀπὸ τῶν πατρικίων ὅπῃ τὸν δῆμον. Ver Max. dicit, *Prouocare iudicium ad populum;* (eo m plane modo quo Dionysius noster infra, 448 4, προκαλεῖσθαι τὰς κρίσεις ὅπῃ τὸν δῆμον) Cicero absolute, *Quum ad senatum prouocasset.* V. 17, forsa rectius καταλύοι, optatiue.

P. 335, v. 13, Lapus pro φυλάξαι legit φυλάξας: *per quam* (inquit) *vtroque consulum in honore custodito, ex illis ipsis magis idoneum ad imperan inuenerunt.* V. 20, rectius cum articulo, τὴ ἐπ, vt v. 30, 31, 46. V. 22, pro ζυμφέροντα conuenie ius forsan legerimus ζυμφορώτατα. Est autem in lga istius periodi longa & perplexa redditione hic do; ἔφη αὐτῷ δοκεῖν, τὸν ἕτερον τῶν πρὸ ὑπάτων, ἐλέσθαι Ῥω λιὰ ὃν ὑπολαμβάνῃ κράπτα καὶ ζυμφορώτατα τῇ πόλει πο θησόμενον.

P. 336, v. 3, pro ἑκατέρων rectius legemus ἑκάτερ V. 32, inclusa, e Veneto & Rom. cod. inserta, ag scit iam

e im Lapi versio; *quandoquidem magnitudo potes-is quam habet dictator, minime declaratur nomi-n tyrannis enim electa est dictatoria potestas.* V.38, p ἄειον, quod in exemplari est, legendum esse ἀόε-, dictat ipsa sententia, & confirmat Lapi versio, *n in tempus infinitum.* Supra idem loquendi ge-i 268, 36. V.40, & πόσον retineri potest, & ποσὸν a nitti.

P.337, v.1, πατείους cum Camerario legendum e pro πατεικίνς, & mox (v.3) παξίων pro πατεικίων, s clarum est. V.4, δικαςπόλων mentio est apud m.ll.α, vbi de sceptro loquens ait; ὧν παλάμης φο-ρ δικαςπόλοι, οἵπε Θέμιτας Πρὸς Διὸς εἰρύαται. & Od.λ, conuiuiis, ἃς ἐποίκε δικαςπόλον ἄνδρ' ἀγερωχήν. alterius o Θεμιτοπόλοι nullum exemplum ex eodem affert. V. 16 & 19, pro ἔπι & ἰωαγκάζοντο puto legendum οἵπε ἰωάγκαζον. siquis etiam malit οἵπε καιροὶ οἱ πολ-ι ἰσχυσῶπες, (vt sc. οἱ non plane tollatur, sed tantum p lponatur) libenter assentiar. Sic certe Lapus q oque; *tempusq; ipsum, multa afferens noua, non p clara institutorum, sed conuenientia occupantib. s sibus, coegerat eligere.* redditio enim periodi hu-i est in verbo ἠναγκάζοντο.

P.338, v.5, pro ὀχλοωῦ ἔν τινι videtur aptius legi p se ἐνόχλησίν τινι. Attamen in Lapi etiam codice fu-n ὀχλοωῦ ἔν τινι, indicat versio; *ita vt molestũ in ali-q garrulitas q, in parvis leuibusq; appareat.* V.9, si ec lectio retineatur, ἀποδεχθήσεται actiue accipi-e um erit pro ἀποδέξεται: vt sensus sit; *quæ nec phi-l phus aliquis ignorare studuerit, & politicus liben-r cceptabit.* Gelenius veriorem lectionẽ secutus c hanc; ἃ ὅςις αὖ σπουδάσῃε μὴ ἀγνοεῖν, φιλόσοφος & πο-λ ὶς αὖ ἠν ἀποδεχθήσεται. Lapus mixtam ex his dua-b lectionem secutus est; *quas res studeret quisque n ignorare philosophus, virq; ciuilis declarabitur.* P is etiam sic reddere; *quæ si philosophus cognosce-r uduerit, reddetur* e theoretico *politicus.* vt καὶ h loco habeat vim redditiuam: & manentib. præ-c ntibus, ἀποδεχθήσεται vertatur in ἀποδεχθήσεται. V 3, Glareanus pro ἑβδομηκοςῶ legendum putat μ ἀποδέσαν ἑβδομηκοςῶ, *vndeseptuagesimam*: quia S Cassius supra 315, 26, consul fuisse dicitur pro-x o ante LXX olympiadem anno. Sed excusari h lectio potest; quoniam vltimus olympiadis cu-iu annus, sequenti quam præcedenti olympiadi e proximior: præsertim si κζ' accipiamus pro ϖρὶ, c a. V.27, pro ϖρῶπες legit ϖρῶπεν etiam Lapus, *q mprimum statuit.* ϖρῶπες sane ferri non potest; n intelligatur ϖρῶπες ἁπάντων ἀνὴρ δικαιπάτωρ. nam p ni censum reuocarunt secundi conss. Valerius & L retius, supra 293, 6. V. 28, κζ' φυλὰς agnoscit e m Lapi versio; *censumq; suum curiatim omnes fe-c .* alioqui legi posset etiam κζ' καφύλας, *per singula c ta*, ciuium scilicet, qui familiam haberent. V. 4 aptius αὖτη, *hæc.*

P.339, v.30, ἀλῆεις agnoscit etiam Lapus: dum v t it, *simul omnes.* alioqui suspicari posset quispiã, le ndum esse ἀθῴους, *incolumes & impunitos.*

P.340, v.10, cum ἅπασι subaudiendum e præ-ce enti membro αἱ ἐλπίδες, *omnes spes.* V.21, pro p eteriori σωέσηπι forsan legendum σωέσθαι. V.23, C nerarius mauult diuise, πολὺ ἔργον, vt infra 347, 1. Si & Lapus, *multæ operæ esset.* V.27, in exemplari el ὐαγκαίων ἢ ζυμφρόντων: errore manifesto. aduerbi ὐαγκαίως ἢ ζυμφερόντως agnoscit etiam Lapi ver-sio *necessario vel vtiliter.*

P.341, v.20, ὅπεικισάπις agnoscit etiam Lapi ver-sio *clementissimis.* sed haud scio an conuenientius sit εὐηλικίδαις, *nobilibus.* V.40, perperam in exemplari est καθίδρυσθαι, præsentis temporis fine. Seq. v. ὑφ' ἅ, agnoscit etiam Lapi versio; *sub qua igneas primitias immolabant.* sed ἐφ' ἅ legendũ esse, *super qua*; dictat ipsa sententia; & clarius perspicitur ex iis quæ libro 1 narrantur, 30, 17. Initio etiam huius periodi distinguendum est post ϖρῶτα, vel neutro genere legendum πρὸ ϖρῶτα: hoc sensu; *Ante vero, sitam ibi fuisse dicunt aram ab Hercule exstructam*: quo fere modo Lapus quoque vertit. V.46, exemplar hic habet Ποσθμιον Καμίνον: supra 316, 18, Ποσθμιος Κομήνιος. sed vera nominis scriptura est Πόσθμος Κομίνιος, vt ibidem ex Sigonio docui. alioqui si verum esset Postumii nomen, pro Καμίνιος legendum esset Αλβῖνος: quod Postumiæ gentis cognomen frequenter apud historicos occurrit. Sed verisimilior est altera scriptura, Πόσθμιος Κομίνιος: vt sensus sit; fundationem templi inscriptam fuisse T. Largio dictatura nuper functo; & dedicationem eiusdem a senatu tributam fuisse Postumo Cominio, qui eiusdem Largii collega fuit in consulatu anni c c L I I I, 316, 18.

P.342, v.24, forsan rectius ὑπμιείζοντες: vel ἐναπομιείζοντες. V.47, quid si verius τὰ ϖρῳεχέσατα?

P.343, v.7, pro vulg. σωαρκμίων recte substitutum esse σωαρκμέων, ostendunt tum alia passim obuia, tum supra 274, 38, ἄσμενοι σωαρσῶται τῷ πλέμῳ. Eadem commutatio notata supra ad 327, 35. V. 12, exemplar habet Ρηγιδῆν. sed Ρηγίλλη scribendum esse, patet e Latinis scriptoribus, qui *Regillum lacum* vocant. V.45, πολλὰ ὄντα agnoscit etiam Lapi versio; *ne domestica, quamquam multa, consumere cogerentur.* videtur tamen vel negatiue legendum, ἃ πολλὰ ὄντα: vel sensus est, *ne maxima ex parte de suis, non de hostium bonis cogerentur victitare.*

P.344, v.12, λόφῳ notarat etiam Camerarius: pro quo cum πάφῳ reponi cõmode nequeat, sensus erit; *priusquam sese prater collem natura munitum, vallo etiam circummunirent.* quam sententiam Lapus quoq; secutus est. V.32, ἀπορίαν agnoscit etiam Lapi versio; *oppositorum ducum penuria.* Sed cum ἡ ἀπορία non tam ducib. quã toti exercitui tribuẽda sit, videri possit legendũ esse ἀπῳρίαν, vt pag. præc. v. vlt.

P.345, v.1, vterque interpres pro ἀειςερὸν hic legit δεξιὸν, & contra ἀειςιερὸν pro δεξιὸν v.3. nam vt Gelenius, ita & Lapus vertit; *Romani exercitus dextrũ cornu tenebat magister equitũ T. Æbutius.* ego vero non cornuum Romanorum, sed Latinorum ducum commutationẽ hîc factam existimo, & locũ sic legendum puto; τῆς δ' Ρωμαίων ϛρατιᾶς τὸ μὲ ἀειςερὸν κέ-ρας εἶχεν ὁ ἱππάρχης Τίτος Αἰβούτιος, ἀνὴρ ὠς Οκταβίῳ Μαμι-λίῳ τὸ δὲ δεξιὸν, Τίτος Οιργίνιος ὁ ὕπατος, Σέξτῳ Ταρκυνίῳ ϛάσιν ἀνδρὶ ἐναντίαν ἐπέχων. id est, *Romanorum vero sinistrũ cornu tenebat magister equitum T. Æbutius, oppositus Octauio Mamilio; dextrũ autẽ T. Virginius consul, ex aduerso Sex. Tarquinii.* hæc enim lectio congruit non tantũ cum iis quę præc. pag. narrãtur, v.44, sed etiam cum iis quæ infra sequuntur 349, 25: & 350, 27. V.2, siquis malit nomen ἀνατίος, vt in sequentib. ἐπέχων, poterit se Lapi etiã versione tueri; *oppositus Sexto Tarquinio.* V.10, Gelenius omisso τεὶς, legit χίλιοι. Lapus vero etiam præcedenti numero aliquid demit. sic enim vertit; *ab Romanis quidem erant peditum circiter viginti quatuor milia, trecentis demptis; equitesq; mille.*

P.346, v.6, Glareanus pro δὲ legit δέ: vt sit, *Deinde si.* quia aliter auctoris ordo ternarius constare nõ poterit. vt e trib. Romanorũ ϖλειονεκτήμασι primũ sit, mutua inter ipsos fides; secũdũ, defẽsionis necessitas;

non paruum incitamẽtum fortitudinis: tertio, quod præter ſpem minora hoſtibus erant auxilia quam Romani metuerant. V. 19, ἀπαράπαπε agnoſcit etiam Lapi verſio; *ex vrbe extraxiſtis.* vt ſit; auulſos abieciſtis velut infectum membrum. alioqui maluerit forſan aliquis ἀπηλάσατε, *abegiſtis.* V. 21, forſan rectius φήσαμε, opt. verbi modo. V. 23, forſan rectius ἡμῖν, vt mox v. 27. V. 33, στρατηγίαι habuit etiam Lapi codex, qui vertit, *deſpicientes imperatorum ducatum.* ſubaudiendum ergo epitheton ἀπίστε. vel legendum ἀστρατηγησίας, ex 343, 47. V. 43, ἐδήλωσην referendũ ad τὸ πλῆθος: vel pluraliter legendum ἐδήλωσαν. V. 44, præſens ἀγωνιζόμενον ſecutus eſt etiam Lapus; *pro tyrannis certans.* Gelenius maluit futurum ἀγωνισόμενον.

P. 347, v. 15, πράγματα, pro vulg. πραγμάτων, agnoſcit etiam Lapi verſio; *res victorum.* Eadem mox agnoſcit etiam τοιαύτας; *ex talibus calamitatibus.* ſed Gelenius maluit τοσαύτας, vt ſcil. in ſequenti membro eſt τηλικαύτας. V. 22, ſi pro articulo ἡ ſubſtituatur præpoſ. ἐν, ſatis conſtabit ſententia. V. 27, exemplar habet ἡμῖν, *nobis.* ego ὑμῶν cum Gel. malui. V. 35, Lapus videtur legiſſe σῶσαι καὶ ζῆν ἀσφαλῶς, dum vertit, *ſeruari tuteq; viuere.* Sed σῶσαι καὶ νικᾶν confirmat quod itidem 349, 4, legitur, πῶς τε ἔφησθαι ἐν τῷ νικήσειν αὐτόν. Ibidem mox in Lapi etiam codice mutilum fuiſſe hunc locum, indicat verſio; *ſeruari tuteq; viuere, agendo aliquid gereroſi quoq;, & patiendo.* Sed veram eſſe lectionem quam ſecutus eſt Gelenius, εἰ δὲ μή, *ſin minus*; mihi non eſt dubium. ſupra 339, 4, dicit εἰ δὲ μήγε. V. 41, poſſis etiã legere, ἔπι καρτήσηται. itidemq; ſeq. pag. v. 2, ἔπι πρεσβήσω.

P. 348, v. 3, Lapus videtur ſuſtuliſſe καὶ, dum vertit; *adeo ſufficientem, vt nihilo neceſſariorum indigeat.* Gelenius retenta καὶ legit πλήσω. V. 39, procul dubio legendum, ὁπλισμοῖς τε καὶ τάξεις.

P. 349, v. 24, ἑκατέρας agnoſcit etiam Lapi verſio; *duces vero vtriusq; cornu.* Gelenius legit ἑτέρας, *parte alia.* Supra initio huius prælii, Mamilium Latini exercitus dextrum cornu tenuiſſe ſcribit, Æbutium Romani ſiniſtrum, 344, 45: 345, 1. nec locum eos mutaſſe hucusq; ſignificauit. itaque facile intelligi poteſt, in altero aciei cornu, dextro ſcilicet Latinorum & læuo Romanorum, hunc conflictum eſſe factum. V. 38, exempl. habet ἦσαν, pluraliter: ſtructura duriore. V. 42, Poplicolæ fratrem intelligit; qui nono ante anno conſul fuit, cum P. Poſtumio Tuberto. Liuius nihil adiicit epitheti. vt neſcias de patre ne an de filio intelligi voluerit. nam vndecimo poſt conſulatum anno Liuius ait dictatorem factum patrem M. Valerium, Poplicolæ fratrem: atq; idem Dionyſius. hîc vero ait occiſum. Locus meo iudicio inexplicabilis. Glar. V. 45, pro πάθηματος in hac ſignificatione frequentius vſurpat πάθεσμα, vt cum alibi, tum 352, 34.

P. 350, v. 1, ab initio ſeptimi libri P. Valerius Poplicolæ filius in Siciliam mittitur; hîc occiditur. quapropter & hic locus ſuſpectus. niſi quis dicat Poplicolæ duos fuiſſe filios Publios. V. 6, poſt ὡσάμενοι perperam e præcedentibus repetitum erat comma iſtud, πῶς ὑπακούσεσθαι αἰσθήσεται. quod viderant etiã interpretes. Ibidem mox ἀθρόον excuſari poteſt, ſi accipiatur pro aduerbio ἀθρόως. alioqui conuenientius ἀθρόων. V. 9, hoc eodem latere T. Æbutius pulſus erat, & Valerii ei ſuccedentes occiſi. at ſuperius in aciei ordinatione erratum eſt, auctoris (vt puto) lapſu memoriæ, qui T. Æbutium magiſtrum equitum Sexto Tarquinio opponit, Titum autem Virginium Mamilio: at deinde in pugna concurrentes facit Æbutium & Octauium Mamilium. Quidam putat omnem errorem tolli, ſiquis in acierum inſtructione in Romano exercitu ſiniſtrum ac dextrũ inuertat. Sed id ſequentes loci non admittunt. Glar. 13, in exemplari eſt Γερμανίου, bis: ſed perperam pro aſpiratione poſito. nam & Liuius Titum Herminium vocat, & noſter ſupra 276, 41: 294, 36: 300, 17. V. 15, exemplar habet αὐτὸς, idq; præcedentibus, non ſequentibus annexum. ſed αὐτὸς requirit ſententia; quam ſecuti ſunt interpretes. V. 23, forſan rectius ὡς ἐπὶ Μ. V. 33, malim βεβηλόμενος, pro tempore.

P. 351, v. 4, articulus potius ante μάχης quam ante πλῆθος ponendus videtur, hoc modo, πλῆθος λαῶν τὴν μάχης. V. 13, in exemplari eſt κοινὸν. ſed καὶ agnoſcit etiam Lapi verſio; *ſiquid eſſet ab exercitu noui, diſcere poſtulantibus.* V. 33, exemplar noſtrum ſcil. gen. habet τὸ δημόσιον ἵππον: quod in hac ſignificatione non eſt.

P. 352, v. 12, αὐτὸς ferri poteſt, ſi referatur ad finitum verbum προσῆλθον. alioqui aptius eſt αὐτῶν ad προσαγγέλλειν referre malis.

P. 353, v. 1, datiuum ὅτῳ Ρωμαίοις, referendum erit ad propinquius ἀξιόμαχον. alioqui ſi ad πέμψαι reſpiciamus, ſenſus poſtulat accuſ. ὅτους Ρωμαίους. V. 7, ſi προσθεῖναι malis, per me licet. V. 19, coniunctionem καὶ agnoſcit etiam Lapus in hoc membro: ſed in ſequentibus participium προσαχθέντες vertit inſuetum προσηχθησαν. malim ego manentibus cetera, hanc coniunctionem ponere ante participium ἐσαχθέντες. quod ſi fiat, expedita eſt & ſtructura & ſententiæ ratio. V. 23, alludere videtur ad illud Æthiopici regis apud Herodotum libro 3, p. 1, qui exploratoribus Perſicis ſub legationis prætextu miſſis reſpondet, δολερὸς μὲ πὶς αὐθρώπους ἔῃ, δολιεῖ ἐς αὐτὸν τὰ εἰμαθε: ſignificans, vt purpuræ colorem: & Perſarum verba eſſe doloſa. V. 38, tollendum eſt coniunctio τε: vel ne quid decedat numero, ἔλαττον vertendum in ἐλάσσω. V. 41, προσήγαγον excuſari poteſt. interpretes tamen maluerunt προσηγαγον. *duxit.*

P. 354, v. 6, poſterius μήτε, & prius, non habet vnius modi verba. quodſi ad ἕκαστα reſpiciamus, ſyntactica lex hîc poſtulat, μήτε τῆς ἄλλοις ἐχθροῖς πρόσαι. V. 14, αὐτῷ pro vulg. αὐτῶν & ſenſus poſtulat & ſtructura. V. 42, in exemplari eſt πρῴλιακόν: pro quo Gelenius poſuerat *Latinum.* Sed πολιτικὸν legendum eſſe, arguit etiam Lapi verſio, *tyrannico repulſo dolo:* pro quo infra (358, 9) dicit, ὁ πρὸς τοὺς πολίτους ἐς πόλεμος. & ſupra eadem commutatio notata eſt quoties.

P. 355, v. 16, aptius eſt præteriti temporis participium γνομένων. V. 26, παρελθὸν πὶ αὐτῷ agnoſcit etiam Lapi verſio; *ſuperiori anno.* verum non proximus annus ſuperior intelligendus eſt, ſed annus ab hinc tertius, 336, 15. V. 30, εὐμενὲς agnoſcit eadem Lapi verſio; *benigne moderateq; ferre.* ſed hoc ſcio an verius ſit εὐηθῶς.

P. 356, v. 13, ſimplicior & vſitatior ordo eſt, ὡς δηούσας; vel, ὅσας κατ' κράτος ἀνάσας πόλις: præpoſito licet relatiuo.

P. 357, v. 16, pro vulgato ζημιώσαιτο ſtructura lex poſtulat accuſatiuum ζημιώσαιτας, vt in præced. membro ἀναχωμένους. vel antiptoſis hic ſtatuenda propter tot accuſatiuorum concurſum, vitãdæ ambiguitatis gratia. V. 20, ſi πὶ diſtrahatur, ita πὶ

m πλῆθος coniungatur, & π in principio commatis natur post πᾶν, sensus erit planior, hoc modo; τῶ πολομένων ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς πολέμοις Ῥωμαίων τὸ πλῆθος ν τῶν ἀναμήσας. V. 30, pro coniunct. οὖν rectius bstitueris verbum ἴων. V. 37, Lapus pro αὐτὰ legit πὶ; *quæ & ipsi facturi eratis.* V. 38, pro ἐπ' αὐτὰς em Lapus legit ἐφ' ἡμᾶς: *quas sæpe cogitastis in nos auas vias.* alioqui legendũ foret ἐπ' αὐτὸ, s. τὸ τὰ ἐχαήμας δρᾶν. V. 39, accus. λογιζομένους referendum ad finit. verbum προσελέσθαι: cum alioqui antecedens omen postulet genit. λογιζομένων. Infra similis enallge est 391, 1. Sed sunt præterea etiam personæ in ic oratione commutatæ, & finita verba cum infin. nfusa.

P. 358, v. 1, possumus etiam nominandi casũ gere ἀνυχήσαντες. V. 6, cum triginta fuerint Latie ciuitates, vel pluraliter legendum πᾶσι πόλεων, vel πόλεως ἑκάστοι, aut ἁπάσης τ πόλεως, vt supra 326, 3. 10, vsitatius πασαι σα καμδεκέτης, seu πεπλασα καμδεκέτης. 14, mutato accentu legimus πολυετεῖ πολέμῳ. V. 15, ρ' ἐχθροῖς coniungit Gelenius cum adiect. ἐλεφόν. oqui si cum verbo construeres, sensus esset; *senemque miserabilem, idq; apud inimicos, trahens.* id t, *in hostili solo.* V. 30, forsan rectius σωθησαμένας, vt ox eadem signif. σωθημάτων dicit v. 46, & σωθήναν. 42. V. 32, Ϲ epitaticõs accipienda pro *etiam:* lplane tollenda. V. 38, vel ὁμοίως legendum vitur, vel κοιναί.

P. 359, v. 2, verius fortasse συρράξις, aut ζυμμίξεις. fra composite χθροκρασίαν dicit 391, 27. V. 4, ἦχε utraliter hic accipiendum pro ἴω, vt apud Paulam vsurpatur aliquoties. V. 8, rectius ἀχαιρεν, aut ἀφχαιρεσιδι: vt error sit e scripturæ compen o natus. V. 16, si σραῖαι hic malis, itidemq; mox 25, per me licet.

P. 360, v. 6, forsan rectius περὶ αὐτὰ, *delinquentiis in rebus.* V. 16, πλέονι pro vulg. πλεῖον postustructuræ lex, & probat Lapi versio; *maiori apparatura.* V. 21, vel δεδιξόμιδα legendum videtur, l subiunctiue δεδιξώμιδα. V. 30, forsan rectius im articulo, σωαχθεὶν τὸ σωέδριον, expuncta sequenκαί. V. 42, exemplar habet σραῖωπικῶς: quod huc on quadrat. σασιωϊκῶς agnoscit etiam Lapi versio; *ditiose adeo ciuitatem administrantes.* V. 46, lendum videtur πολεμεῖσθαι: vel, inuerso verborum dine, ἐπεδὴ ἡ ἦρχο Ϲ πολεμεῖδς, δέον αὐτὶ πολεμεῖν. V. 7, in exemplari est masculino fine ικητείους. sed emininum ικητείας cum alibi sæpe vsurpat, tum 54, 47.

P. 361, v. 19, pro βελιύεδαι rectius legemus βόδαι: vt Lapus etiam vertit, *maxime cupere.* V. 30, missum hic verbum χρὴ, δεῖ, vel simile.

P. 362, v. 5, superfluus hîc est prior articulus τά. : vt mox dicit πρὸς τὰ χρία δελωθέντες, sic infra 363, 5, ἀπάγειν πρὸς μηδὲν ζυμβόλαιον: posita vtrobiq; πρὸς το δι', *propter.* quod clarissime perspicitur ex 386, 1, 355; vbi vtraque præpositio eadem signif. vsurpatur. Omissum quoque hîc verbum ἐξωρμησαν, ἐξραμον, vel simile. quod a Lapi etiam codice abfuisindicat versio; *sicq; ex domibus redacti in seruitum ob pecunias creditas, comosi & catenas habentes dicas que plurimi, nemine eis audente opem ferre.* .19, accusatiuus μηδένα excusari potest ratione verinfiniti: vt infra 363, 44, πᾶς τῶν οἰκίας μηδένα ἐξναι κατέχειν. alioqui significationis respectu vsitatior st datiuus μηδενί. Ibidem πρὸς ἴδιον χρέος significat otius *ob privatum debitum.* quare sic in versione gere poteris; *nemini creditorum licere vllius ciuis corpus ob privatum debitum* in neruum *abducere.* de quo præpositionis huius vsu dictum etiam paulo ante. V. 22, ἀπῆναι excusari potest vt paulo post (v. 33) παρῆσαν εἰς τὼ ἀγορά. alioqui vsitatius in hac signif. ἀπέναι. V. 39, ἄπαν si tollas, melius constabit sententia.

P. 363, v. 20, aptius ἀποκρύσωνται, ἀπώσωνται, vel simile quid. V. 27, superflua hîc est coniunctio καί. V. 43, pro κατ' αὐτὼν Lapi versio habet *per se.* Gelenius legit μετ' ἄπαν. quod paulo supra (v. 33) dixit, ἠξις σωάγεσθαι τ σεσπείας ἄπαν.

P. 364, v. 11, supra pro Πωμεντίνων χωρίον dicit Ῥωμαντῖνον πδίον, tum alibi, tum 297, 25. attamen & Lapus vertit, *circa Pomptinum agrum.* V. 35, locus hic non est satis integer. paulo melior videtur hæc lectio; χρήματά τε θαυμαστὰ ὅσα, χρυσὸς Ϲ ἄργυρος Ϲ ἐαθὴς, ὥσωρ αὖ πόλεως τῆς κραλίστης δήλόσης, παῦ πολλά. ζῶτα πῖς σραπώτας ἐφιεὶς ὁ Σερείλ. vel minori mutatione, χρήματά τε καὶ ὅσα χρυσὸς Ϲ ἄργυρος καὶ ἐαθὴς, ὥστωρ αὖ πόλεως τ κρατίστης δήλόσης, παῦ πολλὰ, πῖς σεραλιώτας ταῦτα ἐφιεὶς ὁ Σερείλιος. cui lectioni fauet similis locus infra lib. 10, 648, 8. V. 37, Rom. cod. κρατόσης, *rerum potentis, principis.* sed vulg. lectio huic postponenda non est. V. 39, Ven. cod. habet, καὶ μηδὲν εἰς τὸ δ. vbi nota etiam diuersitatem modi in verbis ὠφεληθεῖν, & ἀναφέρωσι. V. 41, Rom. cod. ὅδι πλὼ ἀρχαίτω πόλιν Σύεσσαν Πωμεντινῶν. Strabo quoque lib. 5, p. 254, sic ait, πλὼ Σύεσσαν τ μεγίσην τῶν Ὀλσκων. & paulo ante, τῶν Ὀλσκων τ Πωμεντίων ἐπίμον πδίον, ὅμορον τῖς Λατίνοις. Steph. Byz. Σύεσσαν vocat. V. 43, Rom. cod. ζῶτλω τ ἄλλων ὑαφέχειν. sed pcul dubio verius αὖτη, *hac.*

P. 365, v. 10, forsan rectius, οἱ πρὸς δέμενοι σφίσι: hoc sensu; *vt qui se illis adiunxissent*, (amicos scilicet & socios) hoc exemplo moniti *cauerent ne fidem datis obsidibus confirmatam violarent.* V. 42, pro ἔπ aptius legemus ἤδη. Lapus eam particulam præteriit. Idem Lapus futuro tempore legit ποιησόμενοι, *facturi nocte incipiente impostura.* sed mutatione non opus esse, satis perspicitur e sequentibus historiæ partibus.

P. 366, v. 2, malim cum articulo, κῆ πλὼ πόλιν, vt mox v. 19. V. 5, Camerarius mauult αὐτικέλευστος, cum σ: sicut etiam pro ἐκελεύθη supra 70, 46, fi equentius dicitur ἐκελεύσθη. V. 27, Ἀργύχθον constanter hîc prima syllaba monophthongo scribitur: sed rectius Αὐρώϊκων: cuius scripturæ vestigia supra indicata in 17, 19. Iidem esse videntur quos Strabonis exemplaria vocant Ἀργυρόσκους, lib. 5, p. 254. V. 46, Strabo lib. 5, ait Ariciam ab vrbe distare stadiis 160: Acron autem in quintam Horatii Satyram, decem milia passuum. Glareanus.

P. 367, v. 10, rectius Ἄλβον, vt Sigonius tradit e fastis Siculis. *Albus* enim & *Albinus* Postumiæ familiæ cognomen fuit. V. 23, pro πρὸ rectius legemus ὅδι: vt & Lapus, *fugientes ad vallum.* V. 37, pro Ὀετύλιος Γέμινος exemplar habet Ὀέμιος Γεμίνιος. perperam. Pro Μοντανὸς etiam, quod Lapus quoque secutus est, mauult Sigonius Καλιμφονταινὸς, e Fastis Siculis, & Liuio. qua de re infra quoque, ad 394, 14. V. 40, pro Σπσικεάτης supra fuit Τισικεάτης, in fine libri quinti, & initio sexti. in Ven. minus recte est Πισικεάτης.

P. 368, v. 2, ἀπδιεπάγειν suspectum est verbum. nec magis consentanea est hæc Rom. cod. scriptura; ἀπδιαχόντων πᾶν ὑπ' ἐκείνης ψηφιζομένων. Infra 371, 43, hac ipsa de re dicit, μηδὲν ὃ ὅδι πλος ἀχόντων πᾶν ὁμολογηθέντων. vnde suspicari aliquis possit hîc legendum, μηδὲν ἢ ὅδι πλος ἀχόντων πᾶν ὑαφ' ἐκείνης ψηφιζομένων. Lapus

maluit ἀθετημάτων, *irritis factis quæ ipsi decreuerant.* Sed possis etiam legere ἀναβαλομένων, seu ὑπαρελκομένων, *dilatis & protractis.* Seq. v. Rom. cod. habet, ⊕ κατ' ὀλίγους ζυλλεγ. V. 6, καθεζόμενοι pro vulg. καπηχόμενοι (quod ambiguam scripturam habet) repositum ex Rom. cod. Ex eodem mox inserta est inclusa καί. Idem ibidem aoristos habet βοηθησαιτε. V. 7, idem R. cod. pro τὴν ὅλην σωμφυτῶν, habet τὴ σωώμονν: & v. 9 ἐδήλωτε pro ἐδηλῶτε. V. 10, Camerarius pro ἀπολογίαν rectius legit γραπλογίαν: vt & Lapus vertit, *ad danda nomina ciuitatis.* Ibidem claudenda videtur periodus, & inserenda γὰρ post σωαρπάσαι: aut plenius legendum, τὴν γὰρ ὑπάτων σωαρπάσαι ζυνὰ τὴν ἐκ τῶ ἡ.κ. V. 17, Ven. cod. τῇ ζυσάσει: minus vsitate. V. 18, suspectum est hic κατασκευῆς vocabulum, vel ob ipsam tautologiam. forsan aptius ἐπίτασιν, aut ὀδύνησιν. Lapus vertit; *apparatus quoq; hostium maiorem quandam accessionem assumpserunt.* V. 20, Ven. βουλομένων: parum conuenienter. V. 21, malim Ρωμαίοις, ad vitandum tot genitiuorum concursum. ac facile potuit error nasci ex non obseruato scripturæ compendio. V. 27, forsan πλιορκῖν. V. 33, καὶ superflua est hoc loco.

P. 369, v. 3, si αἱρόμενοι retinere velimus, legendum videtur πολιτευόμεθα: vel, si πολιτεύμεθα placeat, legendum αἱρησόμεν aut αἱρησόμεθα. V. 11, Lapus quoque cum vulg. exempl. agnoscit secundæ personæ pronomen ὑμῖν, *vobis.* sed verius esse ἡμῖν, satis declarant sequentia. V. 19, pro βουλευθέντες legendum fortasse βουληθέντες: vt Lapus etiam vertit, *volentes potius hostem suo cum malo perdere.* V. 31, inclusa π addita est ex Rom. & Ven. cod. Sed parum hæc insertio confert ad loci emendationem. Lapus vertit; *& pugnantes vt haberemus relinqueremusq; posteris.* ego ita verti perinde ac si scriptum fuisset, κοινῇ ὃ ἀγωνιόμεθα (seu κοινῇ τε ἀγωνιζόμενοι πρεσσόμεθα) τὰ κτήματα αὐτοῖ τε καταοχεῖν, καὶ τῖς ἐξ ἡμῶν γνωμένοις καταλιπεῖν.

P. 370, v. 7, pro ἐφ' ὑμῶν Lapus videtur legisse ὑπὲρ ἡμῶν, dum vertit *pro salute nostra.* possis etiam legere μεθ' ἡμῶν, *nobiscum.* V. 31, inclusa, e Rom. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *sine enim liberam vocem meam quisq; vestrum generositatem velit appellare, siue arrogantiam, nullo vmquã absistam tempore, donec viuam, eo quod mihi iam visum est pulchrum.* alioqui transposita ⊕ legendum esset, ⊕ ὅπου αὖ ζῶ χρόνου, ὑδέ ποτε εἰς ἄξω χρεία. V. 35, Lapus legit διαφθορὰ, dum vertit, *omne vitium & corruptio.* sed ferri etiam nostra lectio potest. V. 37, rectius sine articulo, ἀπὸ φρονίμω νικός. V. 45, pro ἀνεύθυνον supra dicit αὐτυπεύθυνον, tum alibi, tum 333, 44.

P. 371, v. 5, inclusa, e Rom. & Ven. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *victi vero sunt a iunioribus.* V. 10, περιστασίας agnoscit eadem Lapi versio; *obtinere patrocinium.* sed haud scio an verius sit δικαστασίας: vt sensus sit; *quippe qui solus seditionem compescere* (seu comprimere) *posse videretur.* Sequ. v. Lapi codex pro Μάνιον videtur habuisse Μάρκον, vt supra 328, 17: & 349, 35. vnde Glareanus, Hic M. Valerius, inquit, supra (349, 35) in pugna ad Regillum lacum occiditur, tertio ab hoc anno: hîc fit dictator. Quidã excusant Poplicolæ duos fuisse fratres Marci prænomine. sed hæc coniectura est incerta. Alii L. Valerium forsitan legendum putant, qui etiã Poplicolæ frater ab hoc auctore dicitur lib. 8. Sed hic hactenus non fuit consul: & frequẽter consulares creabantur in dictatores. quamquam haud sum nescius hoc non perpetuo seruatum esse, itaq; hunc locum supra inexplicabilem asserui. Hæc ille. V. 17, περὶ πολέμιος retinuit Gelenius. malim ego περιελέμενος, vt supra 342, 30, ἐπαφίχω ἑαυτῷ περιειλεπ. V. 22, magis proprie περιπίαι, *expeditiones.* V. 28, Lapus videtur legisse δικοῦσί πε ⊕ ὄσι. nam vertit, *qui omnium populariſſimi videntur & sunt.* V. 42, pro πλεμιους & ὑπιχημένων malim πολεμους & ὑποσχημένους: vt & Lapus vertit, *ad bella, & pollicentem.* itidemq; v. 44 ἄρρητα. sic enim structura fiet & cõcinnior & planior. Siquis etiam fut. temp. malit διαπεραξεῖσθαι, libenter assentiar.

P. 372, v. 8, comparatiuum pro superlatiuo positum; κακυργοτέρα pro κακυργοτάτη. V. 23, posti ὡς videtur deesse aduerbium σασιαστικῶς, ἐχθρῶς, vel simile supra sane 360, 42, dicit ἐχθρῶς ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους. Lapus vertit, *sed vt pugnantes vos inter vos despicientes* ὡς πρὸς ἀλλήλους μαχομένων. Seq. v. si ἡμῶν malis, non refragabor. V. 30, malim πολιτῶν Ρωμαίων: vt idem Lapus vertit, *ciuis Romani.* V. 32, potes etiam fut. temp. legere ἀφαιρεσομένοις. V. 43, ἕκαστος positum hic pro ἑκάτερος: quæ commutatio supra quoque notata est, ad 138, 3.

P. 373, v. 14, Lapus legisse videtur, μιᾶ πρὸ παντὸς κμῆ βουληθέντων ἀμφοτέρων, *vna vtrisq; acie dimicare volentibus* de bello. V. 20, concinnius singulari κορυφῆς. Siquis etiam ὑπαχαρίσης malit paulo ante, pro me licet. V. 42, rectius ἐπ' αὐτὸν, singulariter. vel extrinsecus subaudiendum τοῖς πρέσβεσι: quo numero mox itidem dicit, πρὸ οἰκίας αὐτῶν. vel potius legendum συσπέψαντες ἑαυτοὺς νέοι, vt infra 430, 13. alioquin nim συσπέψαντες neutraliter vsurpatum fuerit pro ζυσπραφὰς ποιήσαντες, *facto globo.* Lapus etiam alias hic diuersitates secutus est. dum enim sic vertit locum, *qui antea obuiabant sententiæ, conuertentes se, iuuenes ac violenti, superiores esq; multitudine, tunc quoq; aduersabantur:* satis aperte indicat se ita legisse, ἀ οἵτωρ πρότερον ἰωάνποιοῦν τὴν γνώμη, ζυσπέψαντες ἑαυτοὺς, ⊕ β. Existimarit etiam fortasse aliquis, legendum ἑταίρων pro ἑτέρων, sed ea mutatione non videtur esse opus; quum etiã pag. seq. v. 20 eadem scriptura reperiatur. Siquis vero contendat v. 47 legendum, δὴ προκλήσει τῶν δικαστείων, vt perstringatur lex Valeria de prouocatione a patriciorum consistoriis ad plebis iudicium, (de qua supra 292, 43: & infra 385, 2) fruatur suo iudicio.

P. 374, v. 22, pro ἔρωτας Camerarius legit ἐρρωτο. Lapus vertit, *plus quam res poscunt.* V. 25, Henricus Stephanus Schediasmatum libro 2, cap. 4, minũ vere annotat, Dionysium, qui multa in Thucydidem præsertim quod ad ἐρμηνείαν attinet, reprehenderit hic tamen phrasin eius imitatum esse. nam vt Thucydides lib. 1 in concione Corcyræorum dicit, πρέσβεις ἡ δοκοῦσα ἡμῖν πρότερον ⊘φροσύνη, νῦν ἀβουλία ⊕ ἀσθένεια φαινομένη: ita hic Dionysium nostrum, πρέσβεις δοκοῦσα ἡμῖν τὸ κοινῇ πρότερον, ἰδία πρὸς ἑκάτερον μέρος ἀπηχθημένα φερομένη. vbi fortasse pro φερομένη ex Thucydide legendum est φαινομένη, & ἰδία pro ἰδίᾳ. Quin & Græca sic possis reddere; *& res eo deuênit vt quæ penes nos esse videtur procuratio reipublicæ, priuata esse cuiusvtraq; parte simultas videatur.* Infra etiã vtitur hoc loquendi genere, 453, 44. V. 31, in exempl. perperam positum est aduerbium μὴ, pro pronomine μοι, quod agnoscit etiã Lapi versio, *id mihi fatendũ erit.* V. 33, legendum videtur νῦν δ' ἐπειδὴ: vel ἐπειδὴ δ', ⊕ ἐπειδ': vt Lapus, *post quã vero.* V. 43, Lapi quoq; exemplum dicem hîc non fuisse satis integrum, ostendunt hæc versionis verba; *prohibente siue non prohibẽte eo: præterque legem egisse dimittente me senatu aduersãte*

exe-

ircitum. paulo concinnior videtur huiusmodi ſ ructura; τὰς τ̃ πολιτ̃ν οὐσίας δημεύειν ἀξιῶν ἐκείνης κρατούσ-, ωδ̃ ἀναγκάζειν π, γραπτὰς ὑμᾶς, ἐναντιωμένων τ̃ βουλευτ̃ν, ἀπεκρίνω. Romanum ſane cod. habere γραπτὰς π ὑμᾶς, tatur Fuluius Vrſinus. Idem codex eodem teſte x v. 46 habet, ἐν τ̃ πολεμίᾳ ἔτι καὶ νῦν καταρτιῶντας σ-, *in hoſtico adhuc detinere, nec quidquã proficere*; ſ, detinere otioſos, detinere ſine vllo rerũ ſucceſſu.

P. 375, v. 10, rectius ὁρῶ π. V. 20, nota ἐκ pro ἀπό. 22, ἰδ̃ν notarat in ſuo codice Camerarius: Gele- 10 is prorſus omiſerat: agnoſcit tamen & Lapi ver- ſ, *erant enim adhuc ſacrarũ legionum domini.* forſ- a ergo πάνυ τα hîc dicuntur ἱερὰ, quoniam adhuc ſ ramento tenebantur. Seq. v. Lapum pluraliter l iſſe κώμοι ἦσαν, manifeſtum eſt ex verſione iam ci- t i. V. 32, pro βέλτ rectius legemus βελτίστ, vt tũ a id Latinos hiſtoricos eſt, tũ infra 410, 20: 442, 21.

P. 376, v. 7, vt hîc ἀνακλαυσμὸς legitur pro αἰακλαυ- θ :, ſic αἰαβασμὸς obſeruaui apud Pauſan. 471, 2, pro ἀ βαθμός. V. 37, οἰκείοις πλάταις ſine copula agno- 20 ſ etiam Lapi verſio; *cum propriis quisq; clientelis.* (enius maluit οἰκείοις τ̃ πλάταις.

P. 377, v. 2, poſt μετειώπα deeſt coniunctio, δέ; v nihi quidem videtur. Lapus tamen maluit inſe- r ε δή: *moderatiſſimi enim, & qui præſentem maxi- n decerent fortunam.* V. 31, forſan rectius αἰαβέ- ι: vt ſupra eſt αἰαβ π πόλεως, 370, 36.

P. 378, v. 10, π videtur ſuperflua eſſe; aut ſaltem i mutanda. Senſus eſt; (inquit Glareanus) ipſi qui c lis auxilii indigerent, facerent perinde atque ſi 30 a uc domini eſſent; quod experturi eſſent, exituri a erſus hoſtes; quib. nullo pacto pares eſſent futu- r V. 39, pro Πόσιμον Κομίνιον exemplar hic rurſum (upra 316, 18; & 341, 46) habet Ποσίμιον Καμίνιον. n idoſe. V. 41, pro ἑβδόμης cum vtroq; interprete k ndum eſt δευτέρας: præſertim cum apud Diodo- r i quoq; in 77 Olympiade horum conſulum nul- l : mentio. incipit autem Diodorus a 76 olympia- d onſules Romanos recenſere. Infra quoq; 417, 4 recte numerus hic exprimitur, LXXII. 40

P. 379, v. 13, ſiquis maluit ἡμῖν, *nobis*, per me li- c it. V. 17, nota hic δήλως pro δηλοτέως. Seq. v. μᾶλ- λ ς pro vulg. μέλλοντας requirit ſtructura & ſenſus. V), pro αὐπῖς legendum eſſe αὖπις, mihi non eſt dub- b m: eo ſcilicet loquendi genere quo 381, 6, dicit, τ ὐλαβὲς ἕτερον ἤδη τ̃ κινδυνεύειν. Confirmat & La- p erſio; *propugnatricem eis de imperio.* V. 41, ve- ri procul dubio, ἐκεῖ διαμιμένων. vt διανομένων huc ir pſerit ex v. 39.

P. 380, v. 1, pro ἡμῖν legendum videtur ἡμ̃ν, id el φ' ἡμῖν, *a nobis.* V. 8, vulg. ἄπορον etſi aliquo mo- d xcuſari poteſt, vt ſignificet agrũ e quo nihil pro- u it: non dubito tamen quin vera ſit lectio quam ſe tus eſt etiã Gelenius, ἄσπορον. ad eam certe allu- di Lapi verſio hæc; *incultum agrum relinquentes.* V 8, opinor legendum eſſe ἀποχωροῦντες. in ἀποχωροῦντας ἔ ν & maior eſt mutatio, & inſolentius loquendi ge us. V. 27, forſan φοβεῖ π, vt ſeq. v. φοβήσ. Sic v. 36 magis analogum eſt αὐτομένων.

P. 381, v. 12, Lapus videtur legiſſe φωλόπ, ma- 60 ſc gen. dum vertit; *nec per deos illi quidem cines in- an imi.* Gelen. maluit, καὶ μὰ Δί', ὡς αὐπί γε νομίζουσιν, ὐχ ωλόπ. V. 21, ὅπ agnoſcit etiam Lapi verſio; *co luctaturus omnino.* Gelen. maluit πάντ, vt v. 9: non ab rde. V. 32, καὶ agnoſcit illa ipſa Lapi verſio; *& de ta, & damnationes*: itidemq; Gelenii verſio; *vide et as alienum & mulctationes, ac huiusmodi ma- la, benter quocumq; ſecum translaturam.* At cum in eiusmodi migrationibus iſta incõmoda non aſportari alio ſoleant, ſed illorum effugiendorum gratia, ſedes alibi quæri, ideo pro ὅ cenſeo legendum κατά; qua prępoſ. pro διά frequenter vtitur, cum alibi, tum 63, 29: 65, 28. Infra pro eodem dicit, πρὸς τὰ χρέα, & διὰ τὰ χρέα, 386, 31, 35. V. 36, nota hic μηδέ, & in ſeq. comm. μήπ. quæ commutatio alibi etiam occurrit. V. 44, nota ὁπόκλωος, quaſi in contubernium noſtrũ admiſſus. Lapus nec Latine nec ſignificanter vertit *tentorialis turba.* alibi ἔπαυλις pro eodem dicitur.

P. 382, v. 20, nota hic ἡμᾶς ὁπλιταμίους abſolute poſita pro ἡμ̃ν ὁπλιταμίοις: vt infra 387, 17, ὡς δὴ ἀ- κίνδυνον αὐπῖς τὸ ἔργον ἐσόμενον. V. 28, ὑμ̃ν agnoſcit etiam Lapi verſio: ſed pro φθαίοι legit aliud; *neq; enim per partes proprias coaleſceret, cum tempore amiſſum.* ego retento φθαίοι pro ὃ exiſtimo legendum ὅπω: *ſic enim mature ſingularum partium exſcidio tandem vniuerſum reip. corpus peſſum dabitur.* V. 41, Gelenius maluit ὑμῖν, *vobis.*

P. 383, v. 7, forſan rectius, τάττ δὲ π (vel δ' ἔπ) θαυ- μασιώτ. V. 21, ὑμ̃ν redundat, vt exegema. V. 24, in exẽplari eſt σωτηρόφπ. quod ſecutus Gelenius ver- terat; *cum quib. diuturnam habuiſtis conſuetudinẽ.* Sed verior ſcriptura eſt σωτηρόφπ: vt Lapus etiam vertit; *quibuscum educati eſtis.* atque inde σωτ φίας dicit infra 398, 31. V. 37, ſi δὴ malis pro ὃ, per me licet.

P. 384, v. 1, pro μ̃ aptius legas δημ̃ως, vel tale quid- piam. Lapus vertit; *mala patiens plebs*; κακοπαθ̃ν ὁ δ̃μος. V. 6, aor. ποιήσασθαι poſitum hîc pro fut. ποιή- σεσθαι. V. 11, rectius forſan ἐν ἡμῖν, cum præpoſitio- ne: vt Lapus quoque vertit, *in nobis ipſis.* V. 34, re- ctius, αὖθρα πρ̃ν ἀεισ. V. 39, poſt αὖθρες omiſſa erat coniunctio δέ: quam agnoſcit etiam Lapi verſio; *viri vero ſinceri.* Ibidem mox conuenientius legeris ἑτέρᾳ, numero ſingulari. V. 41, omiſſa eſt prohi- bitiua μή, vel negatiua οὐ. quod indicat etiã Lapi ver- ſio; *quemadmodum non eſſent incluſi muris.*

P. 385, v. 21, pro πρὸς rectius fortaſſe legemus περί: quo modo Philoſtr. dicit περὶ αὐπ̃ς φαίνεται, *in eis apparet.* vel legendum πρὸς πῶ κρίσιν. V. 34, legen- dum videtur περιαπλαῦσαι: vel maiori mutatione, ἐξεγχύπο δήο ἢ περιαπλαῦσαι: quod genus loquendi v- ſurpat paulo poſt. Seq. v. opinor legendum διὰ πῶ ὑπ̃ (vel περὶ) πρ̃ν πολλ̃ν ἀπουσ τ̃ν.

P. 386, v. 7, ſi præſ. temp. διδόμενα malis, per me licet. Quodſi etiam v. 20 malis ἄλλ', vt ſit ex δήο, non multum refragabor.

P. 387, v. 7, forſan legendum διαβληθέν: vel ſaltem transpoſitis compoſitionis partibus, κατὰ διαβληθέν. V. 25, ἐφ' ὑμ̃ν ἐχόμενοι, eſſet *ſub veſtro imperio.* ſed fortaſſe legendum ὑφ' ὑμ̃ν: vel in prima perſona, ὑφ' ἡμ̃ν. Seq. etiam v. pro πὶ παρόπας legendum potius τὰ παρόντα: qd̃ loquendi genus eſt vſitatiſſimũ. V. 44, pro vulg. π repoſui π. tu ſi γε malis, tuo iudicio fruere.

P. 388, v. 3, excuſari poteſt φανερ̃ς ἰ̃ πλέμιος. ſi- quis tamen aduerbialiter malit φανερῶς ἰ̃ πολέμιος, fa- cile aſſentiar. V. 6, interpretes videntur legiſſe, ὅ ὅπ αὖ δήο αὖπ̃ δοκῇ. ſic certe Lapus; *& quod cum q; aliud videtur, eig; videbitur quodammodo: primum q; faciet poſtulatorũ, æqui eam honoris eſſe.* V. 8, forſan εἰς δημοκρατίαν ἢ πόλιν τελεισθ π: vel, εἰς δημοκρατίαν τελε- σθ. nam τελεισθ π neutral. vſurpari nõ ſolet. V. 13, rectius forſan, δήμῳ πενεπίδ πλουτοφόγ. alioqui appo- ſitiue legendũ eſſet, δήμ, πενέπ πλουτοφόγ. Attamen & Lapus; *nunc multorum capitũ tyrannidi plebi ipſi- met tradatis.* ὑμᾶς quoq; ſeq. v. cõuenientius eſt quã vulg. ἡμᾶς, *nos.* V. 17, pro αἴξαπις malet fortaſſe quiſ- piam accuſatiuũ αἴξαντας: vel optatiuũ αἴξαιπ, aut in-

finitiuum εἶξαι: vt Lapus vertit; *tamquam aliud nunc vobis agere nihil liceat, nisi prater voluntatem cedere.* V. 36, hos γαμόρους Herod. Sicula seu Dorica forma γαμόρης nominat, pag. 275, his verbis; Τοὺς γαμόρης καλεομένους παῦ Συρηκοσίων, ἐκπεσόντας ὑπό τε τῶ δήμου καὶ παῦ σφετέρων δούλων, καλεομένων Κυλλυρίων, (rectius Κθμικωείων, vt est apud Suidam, & in Aldinis Prouerbiorū collectaneis) ὁ Γέλων καταλαχὼν ἐκ Καμαρίνης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ τούτους. vbi etiam nota δούλους vocari, quos noster hîc πελάτας nominat. Ibid. mox, rectius forsan ἐπ' ἐκείνοις: vel singulariter, ἐπ' ἐκείνῳ. paulo post dicit ἀγανακτῆν παρὰ παῦ γεγονότων.

P. 389, v. 4, forsan melius plurali numero ὑπὸ καλύβαις: vt Lapus quoque vertit, *sub tentoriis:* & rectius Gelenius, *sub tuguriis.* Seq. v. rectius δωνησομένη, nominatiuo casu. nisi forte malis verbū δωνήσεται. nam genit. δωνησομένης in vulg. ed. consistere nequit. V. 16, κακῶς pro vulg. καλῶς agnoscit etiam Lapi versio, *male turpiterq; perdendam.* V. 19, concinnior videtur hæc transpositio, καὶ τὰ πίεζε ἡμῶν ἔθνη ἅπαντα. V. 24, pro αὐτὸ rectius legerimus αὐτῷ, s. τῷ δήμῳ. V. 30, Lapi codex pro ἠγησώμεθα videtur habuisse αἰτησώμεθα: *quibus ne optantes quidem maius aliquid a diis poscemus.* recte.

P. 390, v. 4, aptius præteritum aorist. παρασχόμενοι: & mox σφαπίας, *expeditiones.* V. 7, post ἵνα inserenda est coniunctio δὲ, cum Lapo; *vt autē prompta sit ad certamina.* vel sublata post πρεῖον distinctione, sic legendum; καὶ τὸ δημοτικοῦ τὸ πρεῖον ἵνα πρόθυμον ᾖ πρὸς τὰς ἀγῶνας, ἄφεσιν αὐτῷ χρισώμεθα παῦ χρεῶν. V. 30 *rum cedere.* in eandem sententiam supra 320, 41 16, conuenientius præteritum aoristum γνωμένης. Porro quod sequ. v. dicit, proximo censu inuentas fuisse x III myriadas, ad alium censum videtur esse referendum quam ad eum qui a primo dictatore T. Largio institutus fuit 338, 33. is ergo hîc intelligendus quem Sigonius coniicit in annum ab v. c. CCLX: quo tamen ille censa fuisse refert ciuium capita amplius CX milia. V. 24, αὐτὸ agnoscit etiam Lapi versio; *neque id vos quodammodo cogitastis.* malim ego αὐτί: vt sit, *neq; vos ipsi adhuc animaduertistis, neq; consultorum quisquam monet.* V. 30, πρὸς αὐτοὺς σφάλλονται accipere poterimus pro *in seipsas corruunt:* vt ex Apollonio citatur, πίπτουσα πρὸς σφίσι, pro *cadentia in se.* Sic infra 419, 45, de barbarico exercitu, πρὸς ἑαυτῷ σφαλείς, *in seipsum corruens*; seu, *ipse se incondita sua mole labefaciens.* V. 39, forsan rectius singulariter τοῦτ', *hoc.*

P. 391, v. 1, accus. ἐξεπάσαντας refer. ad verbum infinitiuum: vt supra 357, 39. V. 14, Lapus pro ταῖς πλείοσι γνώμαις εἶχεν posuit, *pluribus adhærerent.* Si mendo scriptura caret, εἶχεν erit idem quod εἶχον: (vt scilicet εἶδεν etiam inuenitur pro εἶδον) ac εἶχεν γνώμας, insistere sententiis, sequi sententias. V. 34, pro ζῶντα forsan legendum ἐνταῦθα, *hîc.* Lapus legit αὐτούς: *de salute ipsos præsertim publica consultantes.* V. 41, forsan rectius, ὑμῖν ὁμιλῆσαι πρὸς θεούς.

P. 392, v. 5, rectius ἡμῖν, *nobis*, quam vulg. ὑμῖν *vobis.*

P. 393, v. 2, singulare ὁρῶ μὲ agnoscit etiam Lapi versio; *Video, inquit, Patres.* V. 28, forsan rectius ἀφίεσθαι, *absoluere, liberare.* V. 35, Virgilius hunc Æneæ socium, quem auctor noster vocat Ναύπον, appellat Ναύτην: Æneid. 5, his verbis; *Tum senior Nautes, vnum Tritonia Pallas Quem docuit, multaque insignem reddidit arte, Hæc responsa dabat.* Glareanus.

P. 394, v. 9, in hac legatorum decade tres omissi sunt: duo consulares, Τίτος Λαρκιος Φλαῦος, & Μάνιος Θυλλιος Μαρκελλος: tertius, nondum consula functus, Σπόριος Ναύπος. quorum illi duo præpo possunt cæteris; Nautius vero, propter ætatis & d gnitatis inferiorem gradum, in finem reiici. Def ctum hunc in Lapi versione animaduertit etiā Gl reanus; qui Valerium post Largium & Menenium tertio loco ponit, vt etiam Gelenius. Præterea a te Ποστόμιος (v. 11) omissum est prænomen Πόπλι In Æbutii cognomine (v. 12) pro Φλάβιος Glarean ponit Ἕλβας, vt supra 342, 32: & mox in Postum cognomine pro Βάλβος (vel potius Ἄλβος) veretur forte reponendum sit cognomen *Regillensis.* Sig nius vero Postumium istum prænomine Publiu cognomine Album, agnomine Regillensem voc a victoria scilicet ad Regillum lacum parta: de q supra 343, 12. Præterea idem Sigonius in Virgi notatione, sublata distinctione post Αὔλα ὑὸς, drui ista καὶ Νωμεντανὸς (quæ Lapi etiam versio agnosc contrahit, & mutat in Καιλιμωντανός: pro quo sup fuit Μοντανὸς, 367, 36.

P. 395, v. 4, pro καπῖναι, quod & seq. pag. repe tur v. 31, frequentius vsurpatur καπέναι. V. 18, φ ζηλότες pro vulg. αἰδεσθέντες agnoscit etiam Lapi ve sio, *reiicientes.* hoc ipsum membrū sic magis ad v bum conuerteris; *non amplius exspectata senatus liberatione, nec rebus in longum tempus aut adu sariorum inuidiam reiectis*, seu *dilatis.* V. 25, C lenius legit, ἀδὲν πῖς δυπάλοις εἴκειν. sed minori mu tione legeris, ἀδενὶ τῶ αὐπάλων εἴκειν, *nulli aduersar* infra, 509, 31: 518, 43.

P. 396, v. 4, conuenientius infin. ὀπτρέπειν. 18, Lapus hæc paulo aliter videtur legisse, dum v tit; *& simul idem se cum omnibus, siqua est peri tatio, potius sustinere:* καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων μεθῆ. V. καπῖναι pro καπέναι notatū etiam paulo ante. V. pro ὑποκρινόμενος legendū videtur ὑποκίνομαι, vel ὑ κρινόμαι, vt Lapus vertit, *respondebo ei vera quæ su*

P. 397, v. 7, post ἰδία non male inseruerit c iunctionem τε. V. 12, χρέον supra etiam semel in emplari occurrit. sed verius atq; vsitatius est χρ V. 15, malim leui transpositione facta, αὐτὶ πρὸς κακοῖ γνώμενοι. V. 28, cum διεπίλεσαν subaudiendi οἱ πρέσβεις: aut mutata persona legēdum διεπλέσαμ V. 35, in exemplari est πεαπικῶν. sed Lapum qu aduerbium πεαπικῶς agnouisse, declarat versio; *tyrannice educunt potestates.* V. 36, hæc Suessæ pugnatio supra in Tarquinii Superbi historia est posita, 250, 38. vnde patet qui reges hic intellige di sint. V. 38, genitiuus βασιλέων ratione partit nis excusari potest. Lapus videtur maluisse accus βασιλέας, dum vertit, *omnes reges.* Sunt autem procli huiusmodi lapsus in scripturæ compendiis.

P. 398, v. 11, siquis malit neutrum plurale οἷα, cile assentiar. Sic v. 16, malet forsan aliquis δυνησόμεθα, quoniam eodem tempore mox sequitur πωσάμεθα & διεσώσαμεν. sed occurrit tamen & ali hæc temporum mutatio, atque adeo pag. præcec 25. V. 30, forsan rectius plurale ὀπτεθεωμένους. V. rectius πολλὰ ὦ πάμ. V. 41, comma istud, ὑπὲρ ὑμῶν τῶ ἑαυτῶν πρεσβύτων, appositiue seu declaratiue cipiendum erit: aut subaudiendum participium: quod, ὠφελησόμενοι, vel aliud simile. V. 45, καὶ ὑπὸ ἀναλώσασθέ μοι, pendet e præcedenti verbo ἀκούσα: vt Lapus etiam vertit, *& vt mihi aduersemini.* Si simplicior & expeditior est structura, si ὅπως exp cto legamus ἀναλώσασθε, vt pag. præced. v. 25.

P. 399, v. 3, ὡς, si mendo caret, anastrophen l-

et: cum ordo poſtulet, ὡς ἐχθρὸν ἡγούμενοι ἅπαν τὸ ϖρεῖ-
όμενον ἐλευθερίας. At ſi π pro eodē ὡς reponas, nullo
ietaplaſmo erit opus. Lapus pro eo legiſſe videtur
ἴσως. nam vertit, *inimicaq; forſan omnia exiſtiman*
s quæ libertatē amplecteretur. ſed ἴσως in hac ſignif.
arum huc videtur facere. V. 7, ᾤηθε accipiendum
mpore præterito perfecto: aut imperfecto temp.
gendum ᾤετο. V. 24, rectius forſan δεομένους, ma-
ulino genere: vt feratur ad ipſos Latinos, non ad
rbes. nam alioqui erit tautologia. V. 34, in Grę-
ſhic ambiguitas eſt; ſed nihil officiens, ad vtram-
umq; partem referatur. ſic enim verba ſonant; *Vi-*
returq;, vt numquam antea, ſi nos voluiſſemus, op-
rtuniſſima obtigiſſe occaſio, vel conuellendi veſtrū
perium, vel reddendi in poſterum moderatius. V.
3, vel ϖρὸς ὑμᾶς legendum, vel ϖρὸς ὑμεῖς accipien-
um pro, *veſtri reſpectu.* Quodſi etiam finita poſt
σκέμμεν interrogatione, reſponſionis ſubiectio-
em incipere velis a ſequ. participio ἡγησάμενος, non
ultum refragabor.

P. 400, v. 15, Gelen. maluit ὑμῖν, *vobis.* V. 19,
ſt ϕοπείας ellipſis eſt cauſſalis particulæ ἕνεκα. V.
, ſi malis τῇ ἀπάτῃ, aut plur. ταῖς ἀπάταις, per me li-
t. V. 29, pro ἀπέχεσθε aptius fortaſſe legeris ἀπί-
θε vel ἀπόχεσθε.

P. 401, v. 30, pro ϖαρωσάμενοι ſenſus requirit a-
d. Lapus vertit, *quæſita ab his per iusiurandum fi-*
tu ſi verius eſſe putes παροισόμενοι, (id eſt ϖροσελη-
οι) tuo iudicio fruere.

P. 402, v. 8, deeſſe videtur ὃ poſt ἀπολαμϐάνομεν.
: v. 13, poſt σώμασι deeſſe videtur ϵ: & mox parti-
ium κτησῖσα poſt πόνων. V. 38, pro Ἰλίᾳ vterq; in-
pres legit Ἄλϐας: recte, vt patet ex 72, 31. Seq. v.
ἡμῶν pro ἀφ' ἡμῶν poſitum. quæ præpoſitionum
nmutatio ſupra etiam aliquoties obſeruata eſt.
41, rectius forſan ἐκείνων, ſc. ϖῶν ἐξ Ἄλϐας σωσάντων.
44, ἐλεεινὸν, ſubaudito aduerbio μᾶλλον, poſitum pro
mparatiuo ἐλεεινότερον. V. 46, magis proprie le-
ισραπείας.

P. 403, v. 2, rectius λυπηραὶ: vt feratur non ad prę-
lens ſubſtantiuum βίοι, ſed ad ſequens ἀποικίαν. vt
ous etiam vertit; *neque deis inuidioſam, neque ho-*
nibus moleſtam, neque vlli terræ grauem deduci-
s coloniam. V. 7, nota φυλαῖς pro φύλοις ſeu ἔθνεσι:
Lapus quoq; vertit, *deceptis gentibus.* V. 25, pro
ους legendum ἕκαστον, vel pluraliter ἑκάστους. Seq. v.
καλεῖν accipiendum pro *inclamabat.* ſupra 374,
dicit, ἀνακλαυσάμενος ἡ μέλισσα καταλήϕθαι σφᾶς
ὑπὸ: & infra 408, 32, ταῖς ἀμφοῖν ἀπικλαύσασθε πύλαις.
7, ſi retineamus ἦ, ſtructuræ lex pro χρησάμενος po-
ſtulat ἐχρήσατο: ſin χρησάμενος malimus, pro ἦ ponen-
um αὐτῇ. vel paulo maiori mutatione legendum,
ὠμαστία ἡ καλυμένης δικαπωρίας κράσπεδα πάντων αἰθρώ-
ων χρησάμενος.

P. 404, v. 13, pro vulg. θάτερον ſenſus poſtulat θατ-
ον: vt etiam Lapus vertit, *erat tamen multo minor*
s hac quam altera. V. 23, forſan rectius διὰ τοῦτο
propter hoc. V. 30, accuſ. δεδεμένους cum ſequen-
us referendum ad verbū infinitum: vt ſupra 357,
3 391, 1. V. 47, pro ϕοπρίας vſitatius dicitur ϕοπ-
ρίου, communis generis fine, vt ſupra 381, 13.

P. 405, v. 3, accuſ. μηδένα vtrique interpreti co-
æ verſionis occaſionem præbuit. Gelenius ver-
ıt, *vt nemo ſe moueret veſtigio:* Lapus, *vt nemini*
e locum mutare placuiſſet ſolitudine. Sed rectius
in Camerario legemus ᾐδεῖν, ſtructura & ſenſu fa-
ci: vt tum apud alios, tum apud Philonem legitur,
ϕ τῶ φύσεως πεισοὶ διὰγάπησαν, *animam a natura tri-*
bus differentem. V. 5, ſi βυλήμαϲι hîc pro βυλεύμαϲι
malis, non refragabor. Lapus vertit, *ad ſenſus au-*
dientium. V. 10, Lapus pro ὑπὸ τῶ ὑπάτῳ legit ὑπ'
ὐτῶ. vertit enim; *fuerunt autem ab eo dicta huius-*
modi. recte. nec enim hoc anno conſul fuit Mene-
nius. Simile erratum infra, 415, 41, in eiusdem Me-
nenii mentione. V. 17, Græca ſic magis ad verbū
expreſſeris; *cuius negotii plenam poteſtatem accepi-*
mus. Itaq; nihil nūc de iure nobis dicendum exiſtima-
mus; quod Iunius hic prolixa oratione fecit. V. 20,
in exempl. eſt ἐκμηκώων. ſed verius noſtrum ἐκμη-
κώων, non a nomine Ἰάπος dependens, ſed a verbo
οἰόμεθα δῆν. V. 34, ἴδια agnoſcit etiam Lapi verſio,
rem ſuam condemnationibus tradiderint. Sed aptius
cum Gelenio legemus ἴδιοι, *proprii, mancipati.* vt οἱ
καταδικασάμενοι ſint qui vicerunt iudicio, creditores
ſcilicet, ſeu fœneratores, οἱ δανείσαντες. V. 45, rectius,
ἅπαντ' δή, vel ἅπαντ' ἐωῦ ἤδη.

P. 406, v. 18, Lapi codicem eandem hîc cum no-
ſtro ſcripturam habuiſſe, arguit verſio; *Et hanc fidē*
ſiue accipitis, ſiue paucis permittitis ſenatus ducibus
de omni ſenatu dari vobis iusiurandum, ſiue vultis
ſenatus conſulto aſcriptos iurare omnes per ſacra. Nec
Rom. cod. quidquā hic diſcrepat, niſi quod cū arti-
culo habet τῇ πίστι. Quodſi pro primo εἴπ legeremus
δή, οὖν, vel ſimile quidpiam, ſtructura & ſenſus eſſet
paulo concinnior. V. 34, pro διαμένειν Lapus legit
δεῖσθαι ſeu δεήσεσθαι, dum vertit, *eget enim, nec vmquā*
egere deſinet. Quodſi pro καὶ legatur εἰ, ferri διαμένειν
poterit; hoc ſenſu, *ſi modo durare, nec vmquam in-*
terire velit. ſed loquendi genus efficietur durius.
V. 44, Rom. cod. habet ἀγνωνήπως: idemque agnouiſ-
ſe videtur Lapus, dū vertit *cautiones inauditas*, quaſi
numquam factas. ſed rectius forſan ἀσφαλείας ἀλει-
ϕαίους, vt mox πίστεις ἀπίστους.

P. 407, v. 2, in exemplari tranſpoſitæ ſunt per-
ſonæ, ἡμᾶς ϖερὶ ὑμᾶς. veriorem lectionem ſecutus eſt
etiam Lapus; *ne ſitis vmquam in nos mali.* V. 6, pro
εἴ π rectius forſan legemus εἴ γε. vel tollenda καί. La-
pus vertit; *Sig; propter neceſſitatem fidei ſpeig;, con-*
tractus correctionis publicæ potiantur, cetera credi-
mus vobis futura bona. vnde patet eandem in ipſius
quam in noſtro codice ſcripturam fuiſſe. nec Vene-
tum cod. hic quidquam diſcrepare, teſtatur Phila-
delphius. Gelenius ſenſum elicuit non ineptum. V.
29, verior eſt Rom. cod. ſcriptura; τὸ ϑ' τόμα, ὅπ φθέγ-
γεται· ἡ δὲ κεφαλή, ὅπ καὶ ὁρᾷ ϵ ἀκούϵ, καὶ ταὶ ἀλλας αἰσθήσις
ϖροσελαϐοῦσα (rectius Ven. ϖροσελαϐοῦσα) πάσας ἔχϵ, δι' ὧν σ.
itidemq; Lapus vertit; *os, quod loquatur; caput, quod*
videat & audiat, ceterosque comprehendens ſenſus
omnes habeat, per quos ſeruatur totum. Ac veriſimi-
lem hanc lectionem facit ordo auctoris, qui a pedi-
bus, manibus, humeris, & ore, inferiorib. membris,
ad ipſam corporis arcem aſcendit. belleq; huc qua-
drāt Macrobiana iſta in Somn. Scip. lib. 1, c. 6, *Et quia*
ſenſus, eorumque miniſteria, natura in capite velut in
arce collocauit, ſeptem foraminibus ſenſuum celebrā-
tur officia, id eſt, oris; ac deinde oculorum, narium,
& aurium, binis. Gelenio quoque ſcrupulum inie-
cerat iſta tranſpoſitio. quare omiſſis iſtis, καὶ ταὶς ἀλ-
λας αἰσθήσις ϖροσελαϐοῦν πάσας ἔχϵ, δι' ὧν σώζεται τὸ ϖρᾶγμα,
eorum loco poſuerat quod ori magis conuenire vi-
deretur, *alimentorumq; ſapores diſcernere.* Quodſi
exemplar ſequi omnino velis, nulla eius ſententiæ
alia videtur eſſe ratio, quam quod os ſenſuum ſit in-
terpres. V. 32, pro ϖρᾶγμα rectius legemus σῶμα,
vel cum Lapo πᾶν. V. 36, ϵ ante ϖρᾶγμα vel epitaticōs
accipienda, vel potius expungenda; ſicut eam nec

Lapi versio agnoscit; *officias & turbes, rem intolerabilem cogens.*

P. 408, v. 16, post τ̃ πολλῶν desideratur nom. γαμήρ. V. 23, vel ἐκβληθέντες legendum; vel ante ὡς δήπου inserenda cop. καὶ. V. 36, nota hîc ἀπῖναι pro ἀπέναι: vt supra bis habuimus καπῖναι pro καπέναι. V. 43, ἅπαντα χρόνον agnoscit etiam Lapi versio; *timere tamen omne se tempus dicens.* Gelenius maluit μέλλοντα seu ὀπόντα: non absurde. Idem Lapus sine distinctione legit, εἰ πύχοι τοῦτ' ἐπὶ γενόμενον τῷ δήμῳ μνησικακεῖν: vt μνησικακεῖν feratur non ad participium ὀπηχρήσοντας, sed ad verbum πύχοι: *si accideret vt hæc gesta populo obiicerent:* vel potius, *si accideret vt ob hanc secessionem memores in populum iras effunderent.*

P. 409, v. 4, forsan rectius δεήσειν: itidemq; v. 2 ἐλλείψειν: eo scilicet verbi modo quo pag. præced. v. 45 dicit εἴη. Sic v. 28, rectius ἔχομεν, indicatiuo verbi modo. aut mutata coniunctione legendum καὶ γὰρ ἔχωμεν. V. 33, si παύτα malis, per me licet. V. 38, pro τοῦς δέοντων supra dicit ἀποδόντων 392, 2: & infra δόντων, 451, 35.

P. 410, v. 8, in exemplari est Σικίλιος: errore nato e celeberrimæ insulæ vocabulo. Liuius Ικίλιον vocat, sine σ: cuius scripturæ vestigia sunt etiam paulo post in corrupto Ισσίλιος, v. 22. V. 15, rectius Φηπόλης, per η in prima syllaba: quam scripturam non Latini modo sequuntur, sed etiam Suidas inter Græcos lexicographos. nisi forte malis Φιδήλης. de vtraque scriptura prolixius supra dictum, ad 131, 3. V. 22, pro Ἰουσίλλιον Ῥιγανὸν ambo interpretes legunt Ἰκίλιον Ῥῆγαν, *Icilium Rugam:* sed Lapus Caii prænomen cum Græco codice retinet, Gelenius vero Spurium vocat ex præcedentibus, vbi L. Iunio legationis collegæ adduntur M. Decius, & Sp. Icilius. Porro in primorum tribunorum nominibus (inquit Glareanus) non prorsus conueniunt Liuius atque Dionysius. Liuius duos primũ creatos ait, C. Licinium, ac L. Albinum; hos autem, tres sibi collegas creasse: in his Sicinium fuisse, seditionis auctorem; de alteris duobus qui fuerint, minus conuenire. At Dionysius L. Iunium Brutum, C. Sicinium Bellutum primos; deinde C. & P. Licinios, & C. Icilium Rugam. Hæc Glareanus. Similiter Sigonius; Primos duos creatos Liuius C. Licinium & L. Albinum vocat: Pedianus L. Sicinium L. F. Bellutum, L. Iunium C. F. Paterculum: Dionysius C. Sicinium Bellutum, L. Iunium Brutum: Plutarchus in Poplicola, Iunium Brutum, & Sicinium Bellutum: Suidas in voce Δήμαρχοι, Sicinium & Brutum. Ex tribus reliquis, vnum Sicinium nominat Liuius: de reliquis parum ait cõuenire. Dionysius autem eos C. & P. Licinios, & C. Icilium Rugam vocat. Hæc Sigonius. V. 23, nota hîc ἡμέρα πεμπτη πρὸ τριῶν εἰδῶν δεκεμβρίων, pro eo qd Latini modo plenius dicunt Quarto die ante Idus Decembres: modo contractius, Quarto Idus Decembres. vt βιῶν hic quodammodo superfluum esse videatur. Sic certe in quibusdam Calendariis Græcis inuenimus πρὸ ἡ νωνῶν, πρὸ η εἰδῶν, πρὸ καλανδῶν ιθ: in descriptione Ianuarii, & similiter in ceteris mensibus. V. 26, vt supra notatum καλῶς pro καχῶς, ita hic contra in exemplari est καχῶς pro καλῶς. sed veram lectionem agnoscit etiã Lapi versio, *pulchre se habere.* V. 32, forsan leg. ὁ ὃ νόμος ὅδ' ἐστὶν ὅδε: vt infra 431, 45. vel sublata distinctione, & ὅδ' ἐστὶν in ἔπ verso, e duobus commatib. vnum faciendum, sic; ᾧ χαίρεται πρὸς αὐτὸ καὶ πῶν σωφρονούντων ὅδε ὁ νόμος ἔπ. vbi tamen si ἔπ omittere malis, per me licebit. Porro pertinent huc quæ Brissonius De formulis lib. 2, p. 155, annotat e Liuii lib. 3; *Ipsis quoq; Tribunis, vt sacrosancti viderentur, relatis quibusdam ex magno interuallo ceremoniis, renouarunt: & cùm religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt; sanciendo,* VT QVI TRIBVNIS PL. ÆDILIBVS, IVDICIBVS, DECEMVIRIS NOCVISSET, EIVS CAPVT Iovi SACRVM ESSET; FAMILIA AD ÆDEM Cereris, Liberi, Liberæq. VENVM IRET. Similiter hoc legis caput, quod habẽt Scaligeri Notæ in Festum; QVEI. ALITER. FAXIT. CVM. PECVNIA. FAMILIAQVE. SACER. ESTO. SEI. QVIS. EM. OCCISIT. PARICEIDA. NEC. ESTO. quod idẽ erat, SE. FRVDE. SVA. LICETO: &, SINE. CAPITALI. NOXA. ESTO: &, IVRE. CAESVS. ESTO. V. 33, alibi passim cum articulo, ἕνα τῷ πολλῶν.

P. 411, v. 33, pro ἔπεμψε requiritur aliud verbum in retinendi significatione, aut simili. Lapus vertit *partim accipit collectarũ virium.* V. 35, hîc quoq Ποστούμιος est in exemplari pro Πόστουμος: posito nomine pro prænomine. quã de re supra etiam monuie: Sigonio. Plutarch. in vita Marcii Coriolani 394, sine prænomine vocat Κομίνιον. V. 38, exemplar habet Λογγέλαν: itidemque mox seq. pag. v. 5, Λογγέλαι nostram scripturam probat Liuius, & sequuntu ambo interpretes, qui *Longulam* vocant; Λογγόλαι

P. 412, v. 1, vt hic ἐγκαταλειφθέντα per ει scriptum ita pag. seq. v. 22. sed siquis vtrobique malit ἐγκαταληφθέντα, a verbo ἐγκαταλαμβάνω, per me licet: quoniam alibi quoq; hoc participium vsurpat auctor. V. 4, Lapus & Gelenius legunt Πολυεία, *Polustia:* Sigonius in Schol. Liu. *Pollustia.* ego Xylandrum sequi malui, qui exigua mutatione facta legit, καλεῖται μὲν Πολῦσκα, ὄβρισμα δ' ἐστὶν ὑπὸ τῶν Λογγόλας ἀπηχθ. atq; inde infra sunt Πολυσκανοὶ 509, 12: vbi de hoc oppidocentur plura. V. 9, pro αὐθημερινὸν sæpius reperit αὐθημερὸν, vt cum alibi, tum 423, 29. V. 27, not hic Κοιλολαΐους, & mox Κοιλολαΐοι, barytonως: vt etiam apud Plutarch. 394: cum Stephanus ὀxytonως Κοιλολανοὺς dici tradat vt Μυρλεανούς, & similia. V. 3 ambo interpretes pro Γαΐος posuerunt *Cnæus,* e vulgaribus Liuii editionibus. sed Γάϊον prænominatet Plutarchus in huius ipsius Marcii Coriolani vit quare nil mutare visum est. V. 39, exemplar hu loco Μάρκιος perperam habet pro Λαρκιος. nam Μαρκιος, hîc miles tantum est; Λαρκιος autem, dux: quc interpretes quoq; animaduerterant. V. 46, in exemplari scriptum ὠέκοι αν, & addita ibidem hæc, λοιπὸν, καὶ τοῦς πρὸ πόλιν ἔφυγον. quæ cum inepte huc sequentibus inculcata essent, ego cum Lapo sustu sic enim vertit Lapus hunc locum; *Deinde autem superuenientibus pluribus, inclinabant per declui Quod videns Marcius, cum paucis perstitit.* Egot men suspicor auctorem aliud scripsisse pro οἴκοι Gelenius verterat; *impulsi per declinia, cedentes castra refugiebant reliqui:* ex Plutarcho, 394, v Coriolani ἐκεράπω, & κατὰ δίωκον εἰς τὰ χάρακα Ῥωμαί Infra similiter dicit ἐγκλίνοντες ἔφευγον κατὰ τῶ τοιχ 494, 14.

P. 413, v. 22, de ἐγκαταλιφθέντων dictum ad pr. ced. pag. v. 1. V. 25, forsan rectius, Μάρκιος ὁ τῶν ὑπάτους τοὺς πολεμίους, & λαμπρ. V. 28, malim cu articulo, τῷ δευτέρῳ ἀγῶνι, τῷ συσ. V. 45, rectius Π τουμος, vt dictum ad 411, 35.

P. 414, v. 1, rectius sine præpositione ὑπὸ, sin pliciter legemus χωροῦντες, vt & pag. præced. v. 1 τοῦ φεύγειν μᾶλλον ἐχόμ. V. 9, & αὐτὸς retineri p teat, & αὐτὸς pro eodem substitui. V. 17, pro σφα ἀειπίοις supra 208, 10, & alibi, rectius habuimus

φαί

φοις ἀειστίας. Infra 420, 14, diuise legitur, ὥστε ἀειστον, ὅτῳ χρὴ τὸ πρέσβυ ἀποδοῦναι στέφανον, εἰς πολλὰ καὶ πανέειν. Eosdem vocat ὅπλικίους στεφάνους 467, 3. V. 2, pro αἱ ἐπαγωνιούτων malet fortasse quispiam σωεπαγωνιούτων. sed ferri potest & hæc lectio: quoniam aliquoq; σὺν cum participio iuncta reperitur. V. 38, pro ὅσα rectius legemus ὅσαι, vel ὅσοι. V. 40, hic quoque, & paulo ante, v. 15, Πόστμιος perperam scriptum pro Πόστουμος. error natus esse videtur e sequenti dictoris nomine, Αὖλος Ποστμίος, v. 47. quomodo alibi quoq; prænomina & nomina sæpe cõfusa obseruaui.

P. 415, v. 7, in exemplari est καιναί. sed veriorem lectionem καιναὶ agnoscit etiam Lapi versio, *nouæ fœdera*. V. 19, pro κοινὸν aptius fortasse legemus κοινῇ, vt κοινῶς, vt pag. præced. v. 4. Sic v. 29, fortasse reponendum, τῆς καλαμείνης Λαλίνης ἑορτῆς: vel τῆς τῶν καλαμείων τινων ἑορτῶν. V. 31, historia hæc supra est exposita 450, 13. sed nulla ibi de victis Etruscis mentio. attamen & Lapi codex hanc scripturam habuit, vt declarat versio; *quo tempore Etruscos vicere*. V. 41, 3. ὑπάτων agnoscit etiam Lapi versio; *alter consulum*. sed cum huius anni consules sint Sp. Cassius, & P. Cominius, non dubitaui cum Gelenio & Glareano scribere, τῶ ὑπατικῶν εἷς, *vnus e consularibus*. quam emonuit etiam Sigon. in consul. anni CCL. Supra 4 , 10, in huius ipsius Menenii mentione, perperam itidem cod. habent ὑπὸ τῶ ὑπάτω, pro ὑπ' αὐτοῦ.

P. 416, v. 13, si αὖπι ad tribunos referatur, sensus est quem expressimus in versione: sin ad plebeios referre malis, vertere poteris, *quantum ipsis libuisse*. V. 30, pro πάντων rectius forsan legemus πολιτῶν. V. 2, rectius ἀπ' αὐτοῦ: vt & Lapus; *de eis clarissimũ triumphum reduxit*. vel legendum esset ἐπ' αὐτοῦ, seu ὅτ' ἀτῶ, s. πρωτικήσαντι.

417, v. 7, in exemplari est καμβίου. sed legendum est Μακερίνου, docet Sigonius e Fastis Siculis & Cuspiniis. V. 15, Lapus pro εὐχερέστεροι maluit ἐυχυέστεροι, dicit vertit *generosiores*. Sed retineri potest hæc scriptura: vt εὐχερέστεροι sint οἱ ὑπερώτεροι, qui minori negotio itam sustentant. V. 24, forsan rectius κακακομεν: vt non ad πὼ χώραν referatur, sed ad τοὺς γεωργούς. Ibidem ἀφορμὼν nominat quæ alibi ὁπηδία. quod vocabulum agnoscit etiam Lapi versio; *nec occasionem naesset*. V. 29, Superiori libro (350, 1) in pugna ad Regillum lacum ait auctor hic noster P. ac M. Valerios Poplicolæ filios, vna cum patruo M. Valerio mortuos. Videndum igitur lectori vt loci ii conordent. sunt enim oppido suspecti. Glareanus.

P. 418, v. 18, μετὰ agnoscit etiam Lapi versio; *post aetatem reuersi sunt in Italiam*. Gelenius, cum temporis spatium videatur iusto longius extrahi, mittit κατὰ. V. 38, in exemplari est αὐτῶν: quod agnoscit etiam Lapi versio; *qui ab eis vocabatur Mollius*. ad veram scripturam ἀσῶν habet Suidas in Αεισώνη. quod ante me animaduertit Paulus Leopard. Emendat. lib. 1, cap. 16. κλῆσιν, quod sequitur, habet idem Suidas: positum pro composito ὀνόκλησιν seu ἐπωνυμίαν.

P. 419, v. 3, pro ᾧ conuenientius hîc leges π: vt sit ὅ τι μόνον. nisi potius eam plane malis tollere. V. Vmbros Ptolemæi tabulæ longe disiungunt a Daniis: viciniores eis in ora ista ponũt Ferentanos, Pelignos, Marucinos; & ab altero latere, Peucetios.

P. 420, v. 3, pro καὶ τι sensus omnino postulat ἔτι, ἢ ἔτι adeo. V. 38, vt hic Ἄρρον dicit, ita supra nominativi casu fuit Ἄρρος 304, 18. at 300, 6, vocat Ἄρουτα, vt & Latini *Aruntem*.

P. 421, v. 1, ὅπι ξυμμαχίαν accus. casu repetitur etiam paulo post, v. 7, & 17. sed scribi etiam potest ὅπι ξυμμαχία, *opis ferendæ gratia*, vt alibi sæpe. sic ὅπι τῆ οἰκειωσία 427, 1. ὅπι ἀμφεία 473, 37. V. 15, magis proprie σπατιάς, *expeditionis*. V. 24, dat. νυκτὶ positum in exemplari post ὁδὸν: intricato structuræ ordine.

P. 422, v. 3, syntactica norma pro ξυμβαίη postulat subiunct. συμβῆ, vel ξυμβαίῃ. V. 8, in exemplari est ἀπαγγελλομένων: quod in promittendi significatione vsurpari non solet. Eodem errore aliquoties ἀπεκύρωσε pro ἐπεκύρωσε: & similia. V. 16, Gelen. maluit ἐπαγαγεῖν, *secum adducebat*. V. 18, κεκοσμημένος videtur in Lapi etiam codice fuisse, dum vertit, *comitatus nauibus*. malim ego cum Gelenio κεκοσμημένας solere autem victrices naues coronari, aliisq; modis exornari, satis notum est. quo modo etiã falces in triumphis coronari solitos supra docuit auctor 365, 30. V. 47, pro οἱ legitur in exemplari ὑοί. quod secutus Gelenius verterat; *Etrusci captiui iuuenes*. Sed veriorem lectionem οἱ agnoscit Lapi versio; *in quibus erant etiam captiui Etrusci*.

P. 423, v. 14, forsan rectius καταπίσην: vt feratur ad verbum ὑπισχνέομαι. quæ lectio si placeat, sic locum verteris; *haec vero ambo se procuraturum polliebatur, si absolutum sibi decerneretur imperium, donec rempacasset; popularemq; rempformã instituturum*. V. 26, Gelenius pro πολεμιωνῆ obturat legit πλειμίων: sicut scilicet mox sequitur καὶ ἐαυτῶν. V. 32, pro ἅπαντας rectius legemus ἁπανταχῆ: vt Lapus etiam vertit; *tamquam arma non omnia demonstrantes deis*. Gelenius retento ἅπαντας verterat; *quasi non omnes indicassent arma diis debita*. V. 40, alterum horum redundare videtur, μακρῷ, vel πολλῷ.

P. 424, v. 13, ἀπείναι pro ἀπίναι notatum etiam supra 408, 36.

P. 426, v. 7, qui hoc loco dicuntur σφάκελοι a Thucyd. & aliis sine σ nominantur φάκελοι, & infra 642, 41, φακίολοι: Latinis itidem *fasces & fasciculi*. σφάκελος sane vno λ longe diuersas significationes habet: nec de σφάκελλος vlla mentio est apud Græcos lexicographos, Hesychium, Suidam, Etymologum, Eustath. V. 18, si τῶπο in πῆπε vertas, idq; in præcedens comma transferas, structura & sententia constabũt melius. V. 20, εὐεσίαν non reperio apud lexicographos. in superiorib. aliquoties neut. gen. habuimus ἐφέσιον, qd Glossaria interpretantur *domicilium*. Lapus vertit *ad tyrannicam domum*. ita vt suspecta hic sit prior compositionis pars; & vel ἐφέσιον legendum, vel ἐσίαν.

P. 427, v. 16, in exemplari est δι' ἀπαγγελῆς. sed veram scripturam διαποστολῆς agnoscit etiã Lapi versio; *legationum missionib. inter se arcanis*. διαπτέλλειν vero ita dicitur vt διαφέρειν, & consimilia. V. 23, 24, 25, inclusa, e Rom. cod. inserta, agnoscit etiam Lapi versio, & postulat ipsa sententia. V. 28, pro βελτερα exemplar ter habet βέντερα. sed βέλτερα scribendum esse cum interpretibus, manifestum est ex iis quę auctor supra retulit 181, 35: 373, 12. Stephanus Βέλτερα scribit, per β. V. 37, pro ὐδὲν Ven. cod. habet νδὲν, *nihil*.

P. 428, v. 5, pro ἐχθρὸν non inepte legeris ἐλεγετο. V. 30, εὐπρεπὴς agnoscit Gelenius; Lapus præterit. siquis aptius legi putet εὐπρεπὴς, fruatur suo iudicio. sed quid si legas, εὐπρεπεῖ ἀνάγκη καταληφθείς? V. 42, pro Σικίνιος, quod hic exemplar habet, supra 410, 8, idem habet Σικίλιος. vera scriptura est Ἰκίλιος. *Sicinius* alius est, vt cum e superioribus est manifestum, tum e sequentibus: atque adeo idem ille Sicinius non tribunus hoc anno fuit, sed ædilis; vt e v. 47 satis euidenter perspicitur. attamen & Lapus sic legerat; *Spurius Sicinius*: & repetitur hoc ipsum

erratum infra 431,24. at 505,22, aliquanto rectius scriptum Ἰκίλιος, aspirate.

P.429,v.26, πῷ σωεδρίῳ accipiendum pro ὑπὸ τῆ ζωεδρίᾳ. vel legendum ἐν πῷ σωεδρίῳ.

P.430,v.9, maior temporum similitudo erit, si legas κρῖναί τε καὶ ψηφίσασθαι: vel κρίνειν τε καὶ ψηφίζεσθ. V.44, rectius φερῶν ποιῆσιν, neutro gen. vt seq.p.v.2.

P.431,v.2, deesse videtur copulatiua καὶ ante μετειωτέραν; & in præced. commate τε post πᾶσι. Lapus omissis istis duobus, ποιήσειν φανερὸν, sic vertit; *Etenim hoc vobis polliceor, me horum superbiam moderatiorem esse redditurum*. V.24, hic quoque pro Σικίνιος legendum est Ἰκίλιος, vt paulo ante monui, ad 428,42. V.37, exemplar pro εἰ μὴ habet disiunctiuam ἤ. sed veram lectionem εἰ μὴ agnoscit etiam Lapi versio; *tollite quam dedistis potestatem; nisi ei securitatem fir maturi estis.*

P.432,v.12, αἰτιῶνται ἐπιτείνεσθαι in ea contendendi significatione qua pro obsistere ponitur, rarum est. quare non absurde forsan aliquis maluerit ἀντιπαρατάττεσθαι: translatione a militarib. agminibus, quorum alterum se opponit alteri. V.17, rectius ἁρπάζειν, præs. temp. V.30, rectius ὑπαγόμεναι, fœm. genere; vt in præced. pariter & seq. V.43, positum hîc superlatiuum εὐπορώτατα pro comparatiuo εὐπορώτερα. cuiusmodi commutationes alibi quoq; obseruatæ sunt. V.45, legere possis etiam ἐκ τῶν πολεμίων, vel ἐκ τῆς πολεμίας. V.46, magis propr. σκεπτία, *expeditio.*

P.433,v.18, redundare videtur prius ἂ. si tamen bene memini, videor mihi apud Pausaniam quoq; inuenisse hanc ipsam duplicationem ἃ μετ' ἃ πολύ. V.21, si malis præteritum ἀπιστερῆσαι, non refragabor. V.24, rectius αἰαλρέψαι, vt supra 370,36, αἱαιρῆται πόλεως. V.32, melius cum articulo legeris τῆς πολήτους. V.43, nota ἐν Σικελίᾳ, pro εἰς Σικελίαν, vt supra locutus est 417,30.

P.434,v.35, clientum frequentiam Gelenius refert ad Marcii sodales. sed referenda potius est ad Marcium ipsum. itaque locum sic vertes; *iamq; circa se habebat magna nobilium iuuenum e primo cen su sodalitia, & amplas clientelas, quas ei* (vt fortissimo & felicissimo duci) *militiæ commoda conciliauerant*. V.41, & ἀφορᾶν ferri potest, & ἀφορᾶν admitti.

P.435,v.8, in exemplari est καινῶ: quod secutus etiam Lapus vertit, *communem constituens magistratum.* Sed sine omni controuersia cum Gelenio legendum est καινῶ. δημαρχία enim & nouus est magistratus, & plebi (vt ipsum nomen arguit) peculiaris. V.24, rectius (opinor) legerimus, πάππου δεδαφέρῃ; nom. casu. V.31, ἔτη pro vulg. ὅτι repositum e Rom.cod. Seq. etiam versu cum Lapo malui ὑμῖν, in secunda persona; quam cum exempl. ἡμῖν, in prima. V.33, pro inclusa δὲ, quę in exempl. omissa est, Rom. cod. habet δή. Lapus nobiscum; *sed & multis jam & sæpe accidit.* V.34, pro καταπᾶσι Ven. habet καταπίπτουσι: contra morem. V.44, manca hic est structura & sententia, etiam in Ven.cod. Videtur cum Gelenio legendum esse; ἐκ δ' ἄρχοντες ἀδικεῖν, δικαίους ἄρχοντας ἀμωμήτους. quo loquendi genere vtitur etiam seq. pag. v.17. Infra 445,21, dicit, ἔστι ἄρχοντας πολέμου, ἔστι ἀμωμήτους. sic 488,33, αὖ δ' ἄρξηται, ἀμωμήτως. Lapus hanc periodum valde contraxit, hoc modo; *discant quod non repugnantes magistratus frangunt ipsi conventiones. sed qui eas fregerint punientes, insontes erunt apud deos.* Rom cod. in præced. pro ὁμολογίας habet ζωμοσίας: sed aptius foret σωθήκας.

P.436,v.29, nota hic diuerso flexionis fine, ἀπανίους καὶ ἀμίας: quum analogia postulet vel ἀπανίῃ & ἀμίους, vel ἀπανίας & ἀμίας. V.44, post πολλὰ deesse videtur relatiuum ἅ. Seq. v. si pro datiuo ᾧ repones accus. ὅ, structura erit concinnior.

P.437,v.11, Rom.cod. pro φιλοτιμώτατοι habet φρονιμώτατοι: itidemque Lapus; *locupletissimi & prudentissimi.* Inclusa quæ mox sequuntur, ex eodē Rom cod. addita, agnoscit eadem Lapi versio; *agre ferentes plebis impudentias.* Idem Lapus mox v.15, pro πρόπον aliud legit, dum vertit, *neq; sectam neq; diuitias vltra modum æstimantes.* magis aptum esse videtur κρότον, *plausum*, ex iis sc. qui sententiæ & factionis sunt eiusdem. paulo ante sane his opponuntur οἱ πολυσιώτατοί τε καὶ φιλοτιμότατοι. τύφον minus huc quadrat. V.44, pro ἐκκαλέμενοι alibi dicit ὅπως καλέμενοι vsitatius.

P.438,v.11, pro Τίτος ambo interpretes legunt Λεύκιος, *Lucius:* & mox Ἰκίλιος pro Ἰκκίλλιος. Sup non multum absimili errore legitur Γάϊος Ἰσσίλ Ῥιγανὸς, 410,22. Verum nomen hic esse credit Σπόριος Ἰκίλιος Ῥήγας. Bruti vero prænomen *Luci* cum supra memoratum aliquoties, tum infra reptitur 444,41. V.33, ἀφορέροις accipiendum pro ἀφερόντως: vt Lapus quoque vertit *afferentes.* qua signif. repetitur infra 441,46.

P.439,v.17, pro γε aptius legeris τε.

P.440,v.9, Rom.cod. ῥᾷον αἰρήσοιτο. V.11, pro vulg. ὡς, & seq. v. ὅτι pro vulg. ὅσα, cum Rom Ven.cod. probat etiā Lapi versio; *obtrectanti ea quorum fides ventura & in incerto adhuc exsistens, custodia est ne aliquid patiaris mali, sed prætextu iniuste agas.* Forsan etiam μὴ in fine huius periodi negatiue accipiendum: vt sensus sit; istiusmodi non tueri ab incommodis, sed tantum speciē quadam iustitiæ prætendere; id est, efficere ne iniuste videaris agere. V.22, forsan rectius διέδωκον, preterito aoristo. Sic v.28, conuenientius ποιοῦσι. V.37, αἰαιρέψαι ferri hoc loco potest; quia de one, non de statu sermo est.

P.441,v.21, præcedentis interrogationis tenor postulat, ἐκ ἀναγκαίως τε, καὶ δεινὰ φαίνεται πάσχοντες, inclusa καὶ, addita ex Rom.cod. At v.32, inclusa μὴ, ab eodem abest: parum apte. Ex eodem, v. 33, φρονοῦντας repositum pro vulg. φρονοῦσιν. Eadem distigia secuta est Lapi quoq; versio; *& qui consulunt vestram potentiā præter legem augeri non sinere, ne ista in commune commodum sentientes declarent.* V.42, pro futuro χρησόμεθα (quod Ven.quoq; cod. habet) aptius reposueris præteritum ἐχρησάμεθα. Lapus quoque vertit, *quibus vsi sumus.* V.46, o participio αἰαλκαζόμενοι structura postulat verbi αἰαγκαζόμεθα. nec parum lucis accesserit, si v.44 expungatur relatiuum ὧν.

P.442,v.16, pro εἶτε rectius legerimus ἤτοι V. 36, si δὴ malis pro δὲ, per me licet.

P.443,v.9, infra mutato ord. σὺ δὲ ἄρα ἐκ. 452,25. V.46, non male generio casu legeri ἀπολωλομένων.

P.444,v.6, forsan rectius ὁπόταν ὄχλον, vt ii q. membro αὐθάδης ὁρμαί. V.7, in exemplari est κολασιν. sed veram lectionem ἐκολάκευσεν cum vtriue interprete agnouit etiam Camerarius. & κολάκευ idem hic est quod pag. præced. v.16, ὑποθωπεύειν V. 24, inclusum ἔθος, e Rom. & Ven. additum, agnoscit etiam Lapi versio; *vnde eis mos est deiicere.* pro κατελείφθη aptius legemus κατελήφθη, vel κατ αὐθη: vt Lapus vertit, *desiere vero.* V.46, σωαγωνίζ patrocinandi & iuuandi significationem hoc co

abet. quare sic etiam locum verteris; *monet ne concedat, nec calidum ac iniquum inceptum tueatur & iuuet.* intelligit autem eorum conatus, qui (v. 10) πλὴν τοῦ θυμὸν εἶχον ἐν χερσὶν αὐτὸν διαφθεῖραι τόμω. quos idem & ceteri tribuni & in primis Sicinius iuuisse atque instigasse dicuntur.

P. 445, v. 14, ὑπαλλακὸν agnoscit etiam Lapi versio; *tentem defensionis consularem secundum leges.* Sed im Marcius consulatū nōdum sit adeptus, & si vel axime consulatu functus esset, parum id huc face- videatur, nō absurde cum Gelenio legemus ὑπόπον, ὑπαίπον, ὑπεύθυνον, vel simile quid. ὀπίδιον & ὑπίον sic vsurpat infra 463, 10, 15. V. 17, κρείττους e om. cod. additum. quod si post βιαίοις collocetur, rior erit sentētia. sic certe Lapus, *ostēdamus quod neros potius quam violentis volumus meliores esse lentib. nos ciuibus.* V. 31, Camerarius expuncto git προσήσομεν: vt paulo ante (v. 7) προσδῆται τῷ ἀνδρὶ ῶν, ὀλίσαντα χρόνον ὅσον δή ἐστιν. Infra (487, 34) signif. ulum diuersa dicit, λόγον πεποίηνται πρὸς τὰς. id enim nificat, *nulli amplius facta dicendi copia.* magis . efacit 496, 31. V. 37, ante ὅπως μελησόμεθα empha- s caussa inserendū videtur ἡμῶς, *nos*: præsertim cū r contemptū in præcedēte cōmate dicat ὑμῖν pro ὑπάτοις. V. 42, pro λυσιτελεῖς conuenientius lege- ις ὑπηλεῖς, id est vili pretio parabiles. rectius etiam ἀσπασίας accusatiuū.

P. 446, v. 11, καθέξειν hic violentā subducēdi signi- ationē habet: vt Lapus etiā vertit *ceperant.* V. 17, ὑπὲρ superfluū est hoc loco: vt eiusdem Lapi versio et; *habitoq; delectu robustorū.* V. 38, rectius εὑρήσω, terito plusquāperf. Si quis etiā seq. v. malit δίδωσι futuro tēpore, per me licet. V. 45, & ἀναλώσις re- eri potest, & ἀναλώσω pro eodem substitui.

P. 447, v. 17, Λευκίου agnoscit etiā Lapi versio, quæ ium sub hoc prænomine intelligit. Sed non im- banda videtur Gelenii sententia, qui mauult Δεκ quoniam scilicet Brutus nondum solo Lucii præ- nine notatus est, & Decii mentio facta non mo- supra 410, 7; sed etiam infra 453, 17: 457, 10: 3, 19: 459, 16: 467, 35: 505, 23. V. 27, καθαιρεῖν decidere vsurpatur etiā supra, 445, 10. Ibidem smutatis nominū sedib. & casib. legendū, συλλῶν ὑπὲρ τοῦ δημάρχου, ὡς περὶ ἠξιώσατε ὑπάτου, τὸ προβ. γ. enim lectionem requirunt tum antecedētia, v. tum sequentia, v. 33. quamquā Lapus quoq; vulg. tionē secutus vertit; *concedentib. aūt consulib. se- nsu consultū fieri; quemadmodū postulabāt tribuni.*

448, v. 6, pro ἀπηλλάξατε verius legemus ἀπηλά- : vt Lapus quoque vertit, *reges expulistis.* V. 25, ifius hīc verborum ordo. simplicior & clarior est; τὴν μὲν ἰδιωτῶν οὐσιῶν, εἰς τὸ μέσον ἐκπῦν συμβαίνει προσ- φέρουσις, κοινὰν εἶναι δεῖ τὸν ὅπως ἂν δῆμον προσκλησιν. quam ructuram secutus est etiam Lapus; nisi quod προσ- φέρουσις transfert in membrū sequens. sic enim ver- t *quod priuatis si lædi eos accidat, oportet firmam e de iudiciis ad populum prouocationem.* V. 35, d. τῷ non præcedentia respicit; sed regitur a seq. p ticipio προσχρώμενοι. V. 42, superflua hīc est co- patiua καί.

P. 449, v. 7, post ἢ deesse videtur cōiunctio ἢν, εἰ, v similis. Lapus vertit, *Et quis est vestrum tam fa- tus?* V. 11, analogia postulat ἀφελεῖσθε, proparoxy- nos. si quis malit ἀφελεῖσθε, mutatur verbi modus. S. v. ἐλευθερίαν pro vulg. ἐλευθερίας postulant & præ- & sequentia. V. 25, rectius ὁ θυμούμενος: vt fera- ad singul. nominatiuum πᾶς, non ad plurale ge- nitiuum ὑμῶν. quo modo & Lapus vertit *cogitans.* V. 37, inclusa ὡς abest a Rom. cod. Ex eodem addi- tum est sequens membrum inclusum; quod agno- scit etiam Lapi versio; *vel si ea necessaria, neq; aliter fieri recipiēda sine etiam ex ratiocinatione sint facta, rectum commodumq; spectāte ciuitatis, quid succen- setis iam factis?* V. 41, rectius συγχωρῆσαι, vel συγχω- ρεῖν. V. 44, verbum verbo sic melius expresseris; *ideoq; cedendum illis est, vt pacta maneant firma.* La- pus obscurius vertit; *quibus quidem venit necessitas vt seruetis conuentiones factas.*

P. 450, v. 3, Ven. cod. habet ζῶντ' ὄντ': & seq. v. ὥσπερ εἰδότας ἅπ. quæ lectio aliquo modo ferri potest. Ferri potest etiam Romani cod. scriptura, καὶ τὰ συμφέροντα πολλὴ ἀνάγκη ποιεῖν ὑμᾶς, μεμνημένους τ. ὅρκ. omissis scili- cet istis ἃ καὶ, & ζῶντα ὄντ. Vulgata lectio plana & ex- pedita erit, si expungatur ζῶντα. Si quis etiam expun- gere velit sequēs comma, ὡς πρὸς εἰδότας ἅπαντας, vel- ut e v. 11 perperam huc pertractum, fruatur suo iu- dicio. Lapus ex eo commate duo tantum verba re- tinet, πρὸς εἰδότας: eaque in postremum membrum transfert. sic enim locum vertit: *ac quod iusta igi- tur postulemus & vtilia, quæ vos valde necesse est fa- cere, iusiurandi memores, nō video quid oporteat plu- ra apud scientes dicentem molestiam vobis afferre.* sic ergo legit locum: ἀλλ' ὅπως μὴ δίκαια αἰτῶμεν καὶ τὰ συμφέροντα, ἃ καὶ πολλὴ ἀνάγκη ποιεῖν ὑμᾶς, μεμνημένους τοῦ ὅρκου, οὐκ οἶδ' ὅπως δεῖ πλείω πρὸς εἰδότας λέγοντα ἐνοχλεῖν. V. 7, εἰξάντας, pro vulg. εἴξαντας e Rom. & Ven. cod. repositum, agnoscit etiam Lapi versio: itidemque pag. præced. v. 35 legitur, τῇ αἰσχύνῃ εἰξαντες. V. 34, ἐν hoc loco posita pro ὅτι, *ob, propter.* V. 36, ἀχρηστίας agnoscit etiam Lapi versio; *ob incommoditatem.* sed verior lectio est ἀχρημοσύνας, vt supra fuit in ora- tione Marcii 436, 29: vnde hæc a Decio repeti- ta sunt.

P. 451, v. 5, vel negatiua hīc omissa est, vel aliud verbum pro προσελεῖσθαι substituendum. Lapus ver- tit; *aut perditum iri omnem plebeiam multitudinem, aut patriciorum genus.* V. 10, τὰς ἀγορὰς *fora*, agno- scit etiam Lapi versio. nec esse videtur ratio cur quis ἀγορὰς malit; cum plura in vrbe rerum venalium fo- ra fuerint. V. 15, vel δίδωσι legendum, vel δίδωσθε. V. 17, forsan rectius πρὸς ἑαυτὸν, vt supra 438, 7. V. 22, rectius ὅπως τοῦτο: vt supra 409, 22, τὸ γε ἐφ' ἡμῖν εἶναι μέρος. V. 23, pro ἀσυλαρχίας legendum videtur ἀσύλου ἀρχῆς. nam insolens est illa compositio; & ἄσυλον ἀρχὴν diuise vocat non modo supra, sed etiam in- fra 455, 7. Lapus quoque sic vertit; *nomen inuiola- bilis magistratus.* V. 31, pro ἄρα sensus postulat ἆρ' οὐκ, *annon.* Seq. etiam versu legendum esse ὑμπέ- ας, in secunda persona, satis est manifestum. V. 39, rectius, σωιλώσεις τὴν πόλιν. V. 42, melius, ἔπως οὐκ, vt in præcedenti membro. V. 46, Lapus ante σεαυτὸν inserit verbum φέρε, *refer te.* Gelenius eā vo- cem transfert in sequens membrum, πόησον ἤδη ποτὲ σεαυτὸν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὅμοιον. Retineri suo loco pos- set vocabulum, sine vlla vllius verbi additione, si in præced. pro neutrali καθεὰς substitueretur actiuum καθεὲς βάσας.

P. 452, v. 25, Gelenius legit ὅπως ποιοῦσιν. sed vul- gatam lectionem retinere nihil vetat; *consules & se- natum, tanta vrbis præsides.* V. 36, idem Gelenius maluit, αἰσθάνεσθαι τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεμον ἐψηφίσασθε.

P. 453, v. 3, θιγγάνοντες agnoscit etiā Lapi versio; *animātes ipsum.* sed verius esse videtur θιγγάνοντες, *palpātes*: pro quo alibi dicit ὑποθωπεύοντες, *demulcētes,*

& abblandientes, 443, 16. V. 12, malim cum articulo τ̃ χρόνον, vt in præced. comm. πλὴν πίεζαν. V. 17, pro Δεκίᾳ Lapus habet Λευκίᾳ, vt supra 447, 17; & infra 467, 35. Sed verius non ẽ esse puto Δεκίᾳ; quod in his locis prætulit etiam Gelenius. V. 20, solum πρεσβύταις agnoscit etiam Lapi versio; *primum quidem, quo maximi consularium.* sed cum sequatur, οἱ δ' ἄλλοι ὑποδιέστεροι κατ' ἄμφω τοῦτα, non absre cum Gel. legemus, οἱ πρεσβύταις & ἐνδεμόταπι τ̃ ὑπατικῶν, vt cum alibi, tum 461, 24: 537, 13: 538, 42: 734, 5. V. 33, Lapus videtur legisse εὐξάμενον, vel, vt paulo post sequitur, ἠὐχόμενος; (v. 41) *supplicq; Deum rogauit.* V. 35, nota hic, ὡς ἔσπευδεν πλὴν καθόδου, pro ὡς ἔσαι ἡ καθοδος. V. 42, δόξαν agnoscit etiam Lapi versio; *visum est.* Gelenius maluit δοξαι: vt dependeat ab initiali orationis verbo ἔδοξε λέγειν. Ibidem mox idem Lapus diuise legit ἐπὶ δὴ, *post quam igitur.* malo ego cum Gelenio ἐπὶ δὲ, vel ἐπιδὴ δέ.

P. 454, v. 4, rectius πρεσβεύσομαι, singul. numero. V. 30, Lapus quoque hanc lectionem sequitur, *cognouerant plures vestrum.* Gelenius nõ absurde mauult καὶ ἔγνωσαν. V. 32, ὤφελον, si mẽdo caret, significabit *debuissent.* pro ὀφείλωσι vero sententia requirit contrarium ἐπιτρέψωσι, seu ἀκυρώσωσι: vt indicat etiam Lapi versio; *quod numquam vtile futurum esset irritas facere leges de fide constitutas.* V. 43, exemplar habet δημοκρατίαν. sed δημοκρατίαν agnoscit etiam Lapi versio; *populare statum.* error ergo natus e scripturæ compendio.

P. 455, v. 2, forsan legẽdum, ὅσα ὑμῖν ἐνδέβηκε, πρεσβεύοντες: vt Lapus quoque vertit; *& quæcumque euenere vobis per aduentum.* aut vertendum; *progressu temporis euenerunt.* Verbo aũt ἐνδαίνειν in hac eueniendi significat. vtitur etiam paulo post, v. 19. V. 7, Rom. cod. habet ὑμῖν, *v bis.* Post hæc ipsum pronomen deest verbum πρὸς ὠφέλειαν ἐκβήσεται, vel aliud simile. Lapus vertit; *sed vt a timentibus vim suam accepit.* V. 10, Ven pro καίπερ habet παίπες: *omnes super extis iurastis.* Seq. v. sensus postulat ἀπογόνων, ὀπιγόνων, ἐκγόνων, seu ἐγγόνων, (vt supra 450, 1) *nepotibus, posteris.* nam πρεσγόνων mentio huc non facit. Lapi versio non habet commation illud; *stantes super exta iurastis.* V. 20, Gelenius πωλήσας accipit pro βουλήσας, seu βουλύσας sed in vsitata etiam conuentionum significatione capere nihil vetat: vt Lapus quoque vertit, *vestras pactiones.* V. 30, κῆ τὸ παρὸν si hoc loco retineatur, significabit ἔτι. Gelenius in sequens membrum trãsferre maluit. ititdẽq; Lapus; *& de multis quæ peregit reminiscimini; maxime vero in præsentia Marcum h.* V. 31, φιλοπόλεμον agnoscit etiã Lapi versio; *virũ bellicosum.* sed verius fortasse φιλόπολιν, vt supra 437, 13, & 442, 3, de hoc ipso Marcio. V. 40, si quis malit ἔσχε, *comparastis*, fruatur suo iudicio.

P. 456, v. 12, pro πρὸ ὑμᾶς non absurde cum Lapo legerimus πρὸ ὑμῶν, *a vobis.* V. 26, pro ὅταν rectius fortasse legemus ὅσα ἄν: vt Lapus quoque vertit; *sed quæ vos ante consulueritis.* V. 27, malet forsan aliquis πολὺ ἔπη. sed πολὺς retineri posse, manifestum est ex 444, 16; vbi itidem legitur πολὺ ἐμπεύσας. sic alibi πολὺς ἐρρι. 428, 43. V. 39, pro πῃ legitur in exẽplari πι. sed πῃ agnoscit etiam Lapi versio; *neq; esse tunc concessorũ quidquam non seruandum.* V. 44, pro πρεσβέται melius cum Camerario legemus ὀπτῆρες: vt Lapus etiam vertit *permittere.* V. 46, rectius ἀμβότη, subiunctiuo verbi modo. Sequens participium ἀπατηθεὶς agnoscit etiã Lapi versio, *exoratus.* sed videndum ne verius sit ἀπατηθείς, *deceptus.*

P. 457, v. 26, si post κελευσεως sequeretur genitiuus τῆς ἀδικουμένων, aut similis alius, structura esset concinnior. sic certe Lapus; *auxilii violatorum, vimque prohibendi gratia.* V. 38, αὐτὸ videtur etiam Lapus agnouisse; *neque quando periclitentur.* malim ego αὐτοῖς: vel saltem αὐτὸ πᾶν, subaudita præpos. περὶ, πρὸ, vel simili. V. 46, nota hic πρὸς ἀνδρὸς dici pro κατ' ἀνδρὰς, vt infra loquitur 460, 39: 466, 4. Si quis ibidem malit χαρίσασθαι αὐτῷ, facile patiar.

P. 458, v. 44, πολιτικῶν agnoscit etiam Lapi versio, *in ciuilibus deditionibus.* malim ego cum Gelenio πολιτῶν. ὧν vero paulo post elliptica brachylogia vsurpatũ pro τούτων ἃ, vt alibi sæpe. V. 47, pro relatiuo οἱ Lapi versio habet articulũ οἱ, & in seq. post πολέμου plenioris coli notã figit; hoc nimirũ sensu: *nec externa prudentia hominis iuuenis decernendũ nobis putamus quid in rem nostrã sit, qui vsq; ad hoc ætatis multa tum prospera tum aduersa experti sumus bella.*

P. 459, v. 2, πολέμων omiserat Gelenius, dum verterat, *qui vsque ad hoc ætatis longa malorum bonorumque experientia doctiores euasimus.* Sed quia cõtinet argumentum a maiori ad minus, placuit illud cum Lapo retinere. Sequens ἐπὶ agnoscit etiam Lapi versio; sed in seq. inserit verbum διδοίκαμεν, vt simile. sic enim locum vertit; *neque minas quibus vientes nos terretis, nõ nunc primum a vobis inducta, sed iam sæpius & a multis vibratas, timemus; sed tradentes eas solita mãsuetudini, nequaquam attoniti remus.* alioqui legendum esset ταῖς πειλαῖς: hoc sensu; *& minas quibus nos terretis, non nunc primum vobis, sed iam ante sæpe & a multis* vestrum *nobis intentatas, pro cõsueta lenitate nostra feremus impauid* V. 4, rectius ἐπαναπαύσας, a verbo ἐπαναπαύειν. V. 1 μὴ redundat hoc loco, vt manifestum est ex sequentibus. quamobrem & Lapi versio eam particulam omittit; *siqne in necessitatem nos concludetis omnibus undecumq; auxilia contrahendi.* Sic v. 20, rectius legis ἀλλὰ μέχρι, expuncta particula ἤ. nisi forte ἀλλὰ positum velis pro ἀλλὰ μόνον. V. 21, pro ἐλθὼν antecedentia & sequentia postulant optatiuum ἔλθοι. V. 23, in exẽplari est Μαμίλιος Φάβιος. sed Μάιος & λέριος in superioribus plus decies nominauit; semper atque iterum etiam Μάρκιος. quod prænomen cum vtriusque interpretis versio vbique retinuisset, mihi Græci codicis fidem sequi libuit. V. 30, καὶ, eleganter aptam, hoc loco expressit etiam Lapi versio; *qui putarent esse idem vtile & commune.* V. 32 δῆμος aptius in præced. commate ponetur, sic; εἰ γὰρ ὁ πρὸ δικης ὁ δῆμος, ὡς ὥρα ἀξιοῖ, κύριος. V. 41, pro πλὴν ἃ πλὴν maluit etiam Lapus τούτων πλέον. nam vertit; *reddens hanc gratiam senatui.* V. 46, pro γνῶναι vsurpat infra δέχεσθαι 466, 13.

P. 460, v. 2, si ante σωτηρίας ἡ. πλὴν, adderetur præpositio εἰς aut πρὸς, vel saltẽ legeretur μικρὰν, structura foret paulo concinnior. Lapus plura subaudiui *collaturos enim non parum periclitanti, neque parum ad salutem ipsos momenti fore.* V. 6, malim πρὸς πόλεμον aduerb. V. 8, Lapus ante χρηστὸν repetit coniunctionem καὶ, *prauitatem q; perosam, & frugalem.* alioquin possemus idipsum vocabulũ sine copula post μέτριον collocare; aut suo loco relictum vertere in τ̃ χρηστῶν. V. 18, vel comma quodpiã omissum est; vel expuncta δὲ legendũ μὴν τιθεὶς: vt Lapus quoq; vertit; *ne vires faceret.* V. 36, liquis ἐξυφανεῖν malit, per me licet. V. 42, pro προσηκόντα Lapus legit πῆς προσηκόσης, vel τῶν προσηκόντων, *contraria cõuenientibus.* V. 46, pro τῶν nõ inepte legeris πάντων. Lapus hæc in sua versione præteriit. Seq. τὸ omisit Lapus. sed retinere nihil vetat, si accipiamus pro *etiam.*

P. 461,

P.461,v.8, in exemplari est ὑπ'. sed ὑπὸ agnoscit etiam Lapi versio; *ab ea quæ sapit.* V.25, malim cum articulo, ἡ βυλή. V.37, possis etiam legere ἐν ἑαυτῷ. V.39, σωαγιεῖν agnoscit etiam Lapi versio, *respirare.*

P.462,v.10, si fut.temp.malis ὅπως ποιήσουσιν, facile fam. V.38, superuacua est hic καί: & pro σωεπέγχ equens ἡδυπάθειαν postulat σωεπέγκαι, vel σωεπέσκαι: catiuo scilicet verbi modo. Seq.v. ἵνα π agnoscit im Lapi versio; *& vt decretum scribentes sciatis.* 10 r lim ego cum Gelenio, ἵνα δὲ ὑμεῖς ποιῆτε τὸ δεδογ. γε. V.43, pro ἐφ' ᾧ malim ἐφ' ὧν: vt mox (v.45) sequitur, ὅπως λόγοις δίκαιον ὑφέξειν: & seq. pag. v.9, ὅπως τοῦτο κρίμα τῇ ἀληθείᾳ.

P.463,v.2, in exemplari est ἡπόσαν. sed ἡπάσαντο n Camerarius tantum reponit, sed probat etiam Lapi versio, *insimulabant.* V.38, pro ὡς non male posueris articulum ὁ. V.46, rectius καθ' αὑτάς, *quaq; seorsim*, vt infra 468,47. Seq.v. pro κατ' ἀ ὲς vterque interpres maluit κατ' ἄνδρας, *viritim*: 20 v.65,25, dicit κῆν φυλάς, *tributim.* Sed forsan legendum κατ' ἀνδρὸς πατρικίου, *contra patricii ordinis hominem*, vt colligitur ex 469,36: & 485,22.

P.464,v.7, ἔσῃ accipiendum hic pro composito κα σῃ seu καπεσάθη. vel legendum ἔπῃ. V.10, pro σημ alibi dicit σημαίαις. V.20, μαχομένων agnoscit etiam Lapi versio, *subsequenti acie pugnantium.* vt sit et ellipsis sit præpositionis κῆν. siquis vero ταυτο μ malit, ad vitandam tautologiam, fruatur suo iu cio. V.28, pro οἷα structuræ lex postulat ὅμοια: 30 vi ulo ante (v.21) dicit, ὁπλισμὸν ὃ τ' αὐτὸν ἐχόντων τῆς σ πασάτας. vel si οἷα retinere malis, pro τῆς reponēdu erit οἱ. V.41, si γραπῶτας retineamus post τῆς ὁπ παλάθη, addendum erit participiū aliquod e præce ntibus, πεζοκειμένους, σωταξομένους, aut aliud huiu odi. vel legemus, γραπέας πᾶσαν ἐλευθέροι τ' ὁπ κατ ῆν, *liberi erant ab expeditionibus quæ ex delectu fie nt.* id est, non cogebantur dare nomina in conscri tione militum, sed pro arbitrio vel militabant, vo lomi remanebant. de his ipsis sane supra dixit, 40 (2 ,40) ἅπαντας εἰς ἕνα σωτάξας λόχον, γραπέας π ἀπέλυ καὶ πάσης εἰς φορᾶς ἐπίπεσε ἀπελεῖς. quo pertinent et n quæ ab Appio repetuntur 331,47. V.44, τῆ πρώτων λόχων dicit pro τ' πρώτης συμμορείας, *primæ classis*: vt paulo ante, v.14. V.47, ἐπὰ Φ ὀνεικόντα re titur etiam seq. pag.v.4. sed verior scriptura est ὁκ καὶ ὀνεικόντα, vt sequitur non multo post, (465, 16 & colligitur ex principio huius narrationis, (464, 17 ubi primę classi tribuit octuaginta centurias pedi im, & octodecim equitum: (vt supra quoq; 222, 50 33 quæ summa est centuriarum 98. quare Lapus et n vertit, *octo & nonaginta ordines.*

P.465,v.1, pro ἐξ Φ ὀνεικόντα vterque interpres le πε π καὶ ὀνεικόσια, *quinq; & nonaginta.* recte. cu enim secunda classis constet centuriis 22, tertia 3. quarta rursum 22, quinta 30, & sexta 1, non po st maior ex his numeris elici summa quā 95. qua de supra quoque ad 224,32. V.2, pro μὴ in exempl est μετά: quod videtur etiam Lapi versio agnosce *si vero aliquid inter eos differret.* V.21, φυλετικοὶ 60 ag scit etiam Lapi versio, *tribules*: cum ad sequens ἐπ Φ magis quadret ψιλοὶ, *leuis armaturæ milites.*

P.466,v.16, πάρεσιν hic nō tantum intellectum rel cit, sed etiam sequentia, αὐδρῆς πελακόσιοι. V.21, pro πῆκε Lapus legit ἐπῆκε, *addidit.* sed possumus eti n ὑπῆκε retinere pro *subiecit*, seu *suggessit admonitionis loco.* V.25, malim cum articulo τὼ δίκαιω vt supra 445,32, & 463,32.

P.467,v.20, ante coniunctionem ὡς subaudiendum cum vtroque interprete participium ἐρωτῶν, ἐρώμενος, vel aliud simile. V.21, vt hic dicit σωζειν ὁπ τῶν πολεμίων, sic aliquanto post (v.46) τὰ ὁπ τῶν πολεμίων λάφυρα. potest tamen & πολέμων legi, quia mox sequitur ἐν εἰρήνῃ. V.23, malim cum articulo, ἐκ τῆς πόλεως. V.25, δὲ in apodosi & epanalepsi obseruatum etiam apud Pausaniam. sed frequentem ibi vsum habet etiam δή.

P.468,v.18, pro δημοτικῶ. legendum potius δημοσίων, subaudita præpos. ἀπὸ vel ἐκ: vt Lapus quoq; vertit; *de publicis beneficus est pecuniis.*

P.469,v.7, pro π rectius legeris ῦ, *aliquid.* V. 15, magis proprie γραπέαι, *expeditiones.* quas mox ἐξόδους appellat v.18. V.18, malet fortan aliquis πεθυμόπροι. sed ei cogitandum est, Marcium hoc suo facto prius ciuium genus πεθυμοπτικὸν reddere voluisse; posterius vero, φρονιμώτερον.

P.470,v.13, rectius μέγα π καὶ θαυμαστὸν ἐφάνετο: vt Lapus quoque vertit, *magnum quiddam & admirabile.* V.30, non male legeris πεθυμῶν, vt Latini quoque dicunt *ad remp. accedere*: & Dionys. noster παρελθεῖν, 458,27. πεθυμῶν tamen agnoscit etiam Lapi versio; *recto animo in rep. procedens.* V.32, tribus hic facit XXI: at supra ex Venonio XXXI, 220,10. V.41, ἀμπῶν excusari potest. siquis tamen κώπης malit, vt feratur ad fœm. antecedens ταῦτα, fruatur suo iudicio.

P.471,v.19, ἐπαγγέλλειν in denuntiandi ac deferendi significatione legitur etiam alibi. malet tamen fortassis aliquis ἀπαγγέλλειν, vt infra 473,5, ἐκ ἀπήγγειλε πεθὶ τῶν βυλῶν τὰ κελευσθέντα. V.43, αἰσθέσθαι agnoscit etiam Lapi versio; *stolida gloriatione.*

P.472,v.6, concinnior erit structura, si pro ἰδὼν ponatur particip. ἰδών. V.15, in exemplari est ὑπὸ καλος. sed veram lectionem ὑπάγκαλος animaduertit post vtrumque interpretem etiam Cuiacius, & Paulus Leopardus Emend. lib.1, cap.13. Suidas in huius loci citatione habet ὑπαγκάλιος: sed sine auctoris nomine. Infra sine compositione dicit, τὸν νεώτερον εἶχεν ὅπλα ἡ ἀσκάλης 513,27. Seq.v. Lapus distinguit post ἀδὲν, & ὅτε φιλοφρονησάμενος cōiungit cum sequentibus. sic enim vertit; *aliud vero nihil; neq; cura habens quibus vtendum esset in exilio.* Sed cum id loquendi genus sit paulo insolentius, verior mihi videtur Gelenii sententia, retenta vulgata distinctione, post ὅτε φιλοφρονησάμενος deesse commation hoc, ὅτε λαῶν, vel aliud simile. V.22, pro Σέργιος Lapi versio habet *Seruius.* sed verum prænomen esse Σπόριος, & cognomen Φλαῶος, non Φλαύιος, agnouit ante Gelenium & Sigonium etiā Glareanus. Sp. Largius cum Tito Herminio primum consul fuit supra 304, 16, anno liberatæ vrbis quarto. Porro huius atque sequentis anni consules (inquit Glar.) omittit Liuii codex: temporum, vt puto, iniuria. V.23, δίγμάτων excusari aliquo modo potest: vt exprimere videatur Latinam vocem *Ostenta.* sed assentior potius Camerario, qui mauult δειμάτων, vt Lapus etiam vertit, *ex metu a numinibus.* & seq.pag. itidem dicit ὀθείας Φ δειμᾶ μισᾶ, v.11. V.38, post πᾶσι desideratur ἐδόκει, ἐφάνετο, vel aliud huiusmodi verbum. V. 40, Liuius gentilicia forma habet Λατίνιος, *Titus Latinius.*

P.473,v.10, nisi λαβεῖν pro *cœpisse* accipiamus, superfluum est vel hoc ipsum verbum, vel præcedens ἔχειν. vtitur autem vtraque illa phrasi alibi perspæpe. V.24, aptius forsan καταπάσεως, *contentionis.* Lapus nescio quid secutus vertit, *sine vltima extermina-*

tione. V. 34, προαγόμενος agnoscit etiam Lapi versio, *productus.* sed verior lectio est προηγούμενος, vt paulo post, v. 41, & pag. præced. v. 45: & rursum in fine huius narrationis, 480, 18. Porro miraculum hoc narrat non modo Liuius, sed etiam Cicero lib. 1 De diuinatione, cuius verba hic ascribere libet. *Cum bello Latino* (inquit) *ludi votiui maximi primum fierent, ciuitas ad arma repente est excitata. itaque ludis intermissis instauratiui constituti sunt. Qui antequam fierent, cumq; iam populus cõsedisset, seruus per circum cum virgis caederetur, furcam ferens ductus est. Exin cuidam rustico Romano dormienti visus est venire qui diceret, præsultorem sibi non placuisse ludis: idq; ab eodem iussum esse eum senatui nuntiare: illum non ausum. iterum esse idem iussum, & monitum, ni vim suam experiri vellet: ne tum quidem esse ausum. exin filium eius esse mortuum. eandem in somnis admonitionem fuisse tertiam. tum illum etiam debilem factum rem ad amicos detulisse: quorum de sententia lecticula in curiam esse delatum: cumq; senatui somnium enarrauisset, pedibus suis saluum reuertisse. itaq; somnio comprobato a senatu, ludos illos iterum instauratos memoria proditum est.* Macrob. Saturnal. lib. 1, cap. 11, eandem recenset historiam, sed in vrbis anno & rustici nomine dissentit. *Anno* (inquit) *post Romam conditam* CCCCLXXIIII, *Atronius quidam Maximus seruum suum verberatum patibuloq; constrictum ante spectaculi commissionem per circum egit. ob hanc caussam indignatus Iupiter, Annio cuidã per quietem imperauit vt senatui nuntiaret, non sibi placuisse plenum crudelitatis admissum. Quo dissimulante, filium ipsius mors repentina consumpsit: ac post secundam denuntiationem, ob eandem negligentiam, ipse quoq; in subitam corporis debilitatem solutus est. Sic demum ex consilio amicorum lectica delatus, senatui retulit: & vix consummato sermone, sine mora recuperata bona valetudine, curia pedibus egressus est. Ex senatus itaq; consulto, & Meuia lege, ad propitiandum Iouem, additus est illis Circensibus dies, isq; instauratitius dictus est, non a patibuli (vt quidam putant) Graco nomine, ἀπὸ τῆ σταυρῆ, sed a redintegratione, vt Varroni placet; qui Instaurare ait esse instar nouare.* V. 44, ξύλον hoc Cicero & Liuius speciali vocabulo furcã nominant. Ciceronis verba iam citaui. addam & Liuiana; *Mane seruum quidam paterfamilias, nondum commisso spectaculo, sub furca cæsum medio egerat circo. Cœpti inde ludi, velut ea res nihil ad religionem pertinuisset.* Plutarch. in Quæstionibus Romanis, quæstione 70, furcam dicit esse δίπλοῦν ξύλον ὃ ταῖς ἁμάξαις ὑφίστασιν, alio nomine στέλεμα dictum. Macrobius loco iam citato patibulũ vocat.

P. 474, v. 12, locus quem hic respicit, exstat supra in fine lib. 1, p. 76, v. 37. V. 24, pro ἀεὶ rectius fortasse substitueris articulum τῆ. V. 18, in exemplari est μιωμάτων. sed veram lectionem μιωμάτων agnoscit etiam Lapi versio; *metu iracundiæ numinum.* V. 31, ὠργιασμένοις confirmari potest eo quod infra legitur 510, 35. si quis tamen ὀργιασμοῖς malit, per me licet. V. 37, προέπιεν pro ὑπεδέχθην seu κιλεύθην vsurpatum etiam ab Aristotele Magn. Moral. lib. 1, 29, 1, 5. Infra δέχθην dicit noster, 504, 7. V. 44, a deuicto Perseo, quando ex Macedoniæ regno prouincia est facta, ad Dionysii ætatem, anni sunt centũ sexaginta, plus minus. Quare videat lector quomodo septima hæc ætas esse potuerit. fortassis autem a secundo bello Punico numerat. habebant enim etiã tum quædam in Græcia Romani. Glareanus. V. 45, exemplar habet ἀυπ. sed plurale ἀυπῆ sequitur etiã Lapi versio, *ab eis.*

P. 475, v. 3, pro εἴπ Lapus videtur legisse εἶπε, dum vertit; *etiam per illam absonam opinionem.* V. 45, pro Ἀκάνθος vterq; interpres habebat Νέανθος. sed Acanthum hunc agnoscit etiam Pausanias Eliacῶν priore, 155, 2.

P. 476, v. 3, comparatiui hæc & superlatiui copulatio a librariis forsan est profecta, non obseruate scripturę compendio. Lapus comparatiuis vsus est in sua versione, *fide dignior ipse & antiquior.* malim ego superlatiua, vt paulo ante de Fabio habuimus (475, 10) παλαιότατος γὸ ἀνὴρ τῆ Ῥωμαϊκὰ σωτεξαμένων. V. 6, versus hic desumptus est ex Il. ϕ. vbi ordine verborum pauliſper commutato sic vulgo legitur, Ζωγρίῳ ἠδ' ἄεσα τὼ γε βάτην εἰς μέσσον ἐόντε. V. 9, hi versus desumpti sunt ex Odyss. σ, vt annotarat etiam Glareanus. V. 15, tertius Homeri locus petitus est ex eodem Odysseę lib. σ. vbi pro μνησῆρες in secundo versu vulgati codices habent δρησῆρες. V. 18, articulus οἱ vt tollendus videtur, vel cum Ῥωμαῖοι coniungendus. V. 26, Camerarius pro κέρκωπες mauult κρέκωπες: quod est longe vsitatius. V. 34, tria hîc in exemplari sunt errata: priora duo, leuiuscula; tertium vero, grauiusculum. primum enim χωείων habet pro χορῶν: deinde ἀὐεδίδου pro ἀπεδίδου: tertio, εἰς δὲ ὁ φορῶν, pro εἰδοφορῶν. primum, ex ipso argumento satis perspicitur. secundum, e sequentib. deprehenditur, vbi dicit, (477, 1) ἡγεμόνας τ' ὀρχήσεως, τοὺς ἀνδιδόντας τοῖς ἀλλοις & περικαθέρχομένους. atq; inde apud alios sunt ἔνδεσις, ἐνδέσιμον, & similia. Tertium, & ipsum e sequentibus agnoscitur, vbi dicit, (477, 29) οἱ τῆ Σατυρικῶν χοροὶ, τῆ Ἑλληνικῶν εἰδοφορουμένης Σικίννου: hoc est imitantes, referentes, repræsentantes. atq; ita etiam in Lapi codice fuisse, indicat huius loci versio; *ductabant autem singulos choros viri singuli, tradentes primi aliis saltationis modum, repræsentantes bellicos & vehementes motus.* Gelenius pro duo & ipse viderat: sed nõ animaduerterat tertium nam retento εἰς δὲ ὁ φορῶν, quod tamen ad præcedentia partũ quadrat, sic verterat; *vnus item militare concitatos præcinens modulos, rythmis plerumq; pyrricheis.* V. 38, pro ἐνόπλοις Lapi codex habuisse videtur compositum ἐνόπλιος: (vt 477, 16) nam versus *enoplia saltatio.* Glareanus huic loco hoc appendit scholion; Plin. lib. 7, c. 56, *Saltationem,* inquit, *artem Curetes docuere, Pyrrichen Pyrrhus: vtramq; Creta.* vbi videtur separare, quas hic auctor easdem facit, ἐνόπλιον ὄρχησιν, & πυρρίχιον. Hæc Glar. V. 42, παλαίτατον rectius comparatiue legemus παλαίτερον pro αὐτῶ in exemplari est αὐτῆ, errore manifesto. indicat etiam Lapi versio; *siue adhuc antiquius (patribus eã instituentibus.* sic 478, 30, dicit, τῆ ἑορτῶ τῶν καλαθισπαμένων. V. 46, versus Homerici qui sequuntur de saltationib. desumpti sunt ex Il. σ, vt annot. Gl.

P. 477, v. 3, forsan rectius καθίσησι. V. 5, τῶ hoc loco est superflua. versus autẽ hos ex Il. σ desumptos esse, modo adnotatũ est. V. 20, pro simplici ἄγειν in exemplari est compositum εἰσάγειν: vt infra 479, 5, dicit, χρηστόμυθος εἰσάγεται τοῖς ἥρωσι. V. 32, apud Suid. quoq; & Pollucem legitur χορταῖος: sed apud Hesych. oxytonos χορτὸς vtrumq; pro δασὺς & μαλακὸς χιτὼν, οἷος τὸ στιλβωτῶν. Et inde apud eundem Hesych. Sileni epitheton est παχύβαμος & χορταμοβάμων, quod hispida & villosa tunica amictus incederet. χορταῖος subſtantiue, χόρτος adiectiue potest accipi: vtrumq; a χόρτος. vt propriæ sit vestis graminea: quemadmodum e foliis quoq; arborum muſco, ſtuppa, & huiusmodi aliis, conficiebant velamenta bacchanalia. *Scortea* in vet. gloſſ. iis

:xponitur διφθερῶν: id est διφθέρινος χιτών, tunica pellicea, tunica e pellibus. V. 44, παροχουμένοις agnoscit etiam Lapi versio; *cum caullosis dictis praetersalantes.* ego veriorem lectionem esse puto παροχουμένοις, *praeuehentibus.* nam in curribus eos saltasse non est verisimile. eandem lectionem expressit etiam Gelenius: & confirmant quæ Erasmus tradit in prouerb. *De plaustro loqui.* V. 45, in exēplari est ἤδον. sed aptiorem lectionē εἶδον agnoscit Lapi versio, *vidi etiam.* siquis malit ἦγον, *ducebant*, fruatur suo iudicio.

P. 478, v. 18, Herodotus libro 2 refert hos deos ab Ægyptiis accepisse Græcos. Apollonii interpres nos esse ait; Iouem, Apollinem, Mercurium, Neptunum, Martem, Vulcanum: Iunonem, Dianam, Palladem, Cererem, Venerem, & Vestam. Heroas, & ex hominib. Semideos, non oportet huic misceri numero; neq; horum deorum parentes, vt satis eleganter hic docet auctor. Glareanus. V. 20, inclusa, in Rom. & Ven. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *Saturni & Rheae; ad hæc Themidis, & Latonæ, & Parcarum, & Memoriæ, omniumq; aliorum quorumcumq; sunt delubra templaq; apud Græcos: & eorum quos fuisse postea fabulantur, ex quo Iupiter imperium suscepit, Proserp.* V. 38, post ἔφης deest coniunctio δέ. V. 44, σφαγίδας pro vulg. σφαγίδας agnoscit etiam Lapus, qui Græcum vocabulum in sua versione retinuit. sunt autem σφαγίδες, (seu σφαγίδες μάχαιραι) gladioli seu cultri mactandis pecudibus apti: ἀπὸ τὸ σφάζειν seu σφάττειν, vt κοπίδες ἀπὸ τὸ κόπτειν. Iã vero et Dionys. noster dicit ὑπλίκισαι τὰς σφαγίδας, ita Virg. Georg. 3, *Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri.*

P. 479, v. 2, pro ἀγιαζομένων malim ἀγιζομένων: vt paulo post sequitur, v. 16, ζώπας ἀλφίζοις δέουσι καθαγίσπας ὅθι πρὸ βωμῶν. vel etiam ἀγνιζομένων. nam & ἀγίζειν & ἀγνίζειν affertur pro *adolere.* Lapus vertit *aduersum urificata.* V. 6, versus Homericus de ablutione manuum, & molæ salsæ insperſione, petitus est ex Il. α, vt annotarat etiam Glar. V. 9, hic versus, & quinq; insequentes, desumpti sunt ex Odyss. ξ. quod idem Glar. annotauit. V. 11, ante ὡς (sicut etiam paulo post, v. 16, post τ' βωμῶν) repetendum est verbum εἰσάγει, ex præced. v. 5. V. 12, pro ἀπαρχόμενος vulgata Homeri exemplaria habent ἀναρχόμενος: quod participium agnoscit etiam Eustath. & interpretatur ἀναπίνας. agnoscit idipsum & Dionysius noster in lib. De compositione seu collocatione verborũ, pag. 10: vbi non modo citat πλῆξεν ἀναχόμενος, sed adlita etiam interpretatione subiungit, πρότερον δὲ ἤπτετο ὑπαπατείναντας ὅθι τῶ πλῆξαι. V. 25, βαρβάροις καμόντας videtur etiam Lapi codex habuisse: quia eodem verborum ordine vertit; *barbaros etiam aliquos.* malim vsitatiori ordine καὶ βαρβάρους τινάς. V. 39, quia membrum hoc verbo suo caret, forsan legendum est ὡς παρ' Ἕλλησι. V. 40, pro παράωρος apud Homerum est πρήορος: vt Il. π, vbi Sarpedon occidit Pedasum Achillis equum: & in eodem libro antea, vbi Patroclus armatur. item Il. ψ, in primo certamine. Hæc Glar. Eustath. pag. 700, πρήορον deriuat ἀπὸ τῶ πρήθειρω τὸ πρήθιζευγνύω: vt sit ὁ πρεζευγμένος, ἤγουν ὁ ἐγγὺς τῶν ζυγῶν seu (vt comicus loquitur) τῶν ζυγῶν. eundemq; a posteriorib. appellatum ait πράστορον, & a Sophocle στρῶον. Idem pag. 1319, tradit hos πρήορους equos non stricte nec firmiter ad currum alligari solitos, sicut ὑπὸ ζυγόν, sed ἀφέδρους πρήθειρε ἤπι πρήθιζευγνύναι. E quib. duob. locis si quis pro συνεζεύχθαι apud Dionysium nostrum reponere velit παρεζεύχθαι, fruatur suo iudicio. παραωρεῖς vero & πρήθειρες eiusdem hoc loco significationis sunt. Sunt qui eundem esse putent τ' στεφόρον. *Helciarius* vero appellatur, qui applicato ad pectus helcio, currum onusve trahit, vel solus, vel cum aliis. V. 42, in exemplari est παρεμβιβηκότων. sed veram lectionem παρεμβεβηκότων agnoscit etiam Lapi versio; *vectorum in curribus.* Si verbum verbo velimus reddere, παρεμβεβηκότες sunt qui præter aurigas conscenderunt in currum, seu qui præter vel iuxta aurigas insident curribus: vel, vt paulo post loquitur, (v. 44) οἱ παροχούμενοι τοῖς ἡνιόχοις, qui aurigis ad latus assidentes, iisdem vehuntur curribus: eandem ob rem πρήθειρε & (metri causſa) παραιβάτας a poetis dicti. quia vero isti ipsi sub finem equestris cursus, e currib. desiliebant, & pedestri cursu inter se decertabãt, vocati sunt etiam ἀποβάτας, quasi descensores seu desultores. Idem ferme τ' ἀναβατῶν genus est apud Paus. in Eliacis, 155, 35. hoc tantum interest, quod hic πρήθειρε seu ἀποβάτας desiliunt e curribus; ἀναβάτας vero apud Pausaniam ex equis. V. 43, ἵππων agnoscit etiam Lapi versio; *equitum æmulationes.* Gelenius maluit ἵππων.

P. 480, v. 1, post ἀποβάτας desideratur verbum ὀνομάζουσι, προσαγορεύουσι, καλοῦσι, vel aliud simile. V. 4, primum certamẽ apud Homerum in Il. ψ, est equitum; nihil ad athletas. Secũdum autem, πυγμαχίας, hoc est cæstuum pugnæ. Tertium, παλαισμοπώνης id est luctæ. Quartum vero ὠκυπώδης, id est velocitatis Glar. V. 8, in exempl. est ἀπδείκνυθ, sing. numero; sensu obscurato. V. 18, Lapi quoq; codicem hic mendosum fuisse, indicat claudа versio; *ob hoc innouatum putans a deo dici non pulchrum præsultatorem.* Gelen. verterat; *nouitatem hanc auersatus, quod eum præsultatorem a deo significatum interpretaretur.* ego posui quod textui & sensui magis respondere videretur. Rom. cod. habet πρὸς τὸ προαχθὲν ἀναπωλούμενος: cum sensus requirat potius πρὸς τὸ προαχθὲν νεοχμῶδες. V. 20, forsan rectius τ' ὀ καλῶς ἀπαρχ. V. 39, Ἰκμὶς omittit Lapi versio. Gelenius pro eo posuerat *Tullus*: quod & Camerario placuit. Sigonius e Cuspinianis fastis Iulũ, e Siculis Sulum affert. Iulum cũ ipse probet, ego quoq; amplecti non dubitaui; præsertim cũ alio in loco doceat Iulum esse cognomen Iuliorum. V. 44, δεῖν otiosum hic est, ideoq; rectius expũgetur.

P. 481, v. 18, repetẽda hîc præpositio ἐξ: vel distinctio collocanda post δυνατῶ, non post πλῆξαι. V. 20, in exemplari est Ἄλιος. ego malui Ἄπιος, quod Sigonius affert e veterib. Liuii codicibus, & infra diserte expressum 5. 7, 5. pro eodem semel apud Dionysium in vulg. exemp. legitur Τύλλος Ἀπίδιος, (535, 24) apud Plutarch. in Coriolano Τύλλος Ἀμφίδιος, & initio vitæ Ciceronis Τύλλιος Ἄππιος, vt annotauit idem Sigonius apud eundem Liuium. nec improbanda videtur eiusdem Sigonii sententia, prænomen huius esse *Tullum*; nomen gentis, *Attium*, vt in Tullo Hostilio.

P. 482, v. 9, post ἐπύγχανον deest coniunctio δέ: vel ἐπί: vt Lapus vertit; *erat enim eo tempore.* V. 21, hoc Marcii consilium e Dionysio nostro citat Plutarch. in Coriolano 425. V. 39 pro ἀρχῆ: aptius legemus ἑορτῆς: vt Lapus quoq; vertit; *ludorũ tempus.* Gel. verterat; *post quam consulatũ inierant Iulius & Pinarius.*

P. 483, v. 14, pro προσελθεῖ: forsan rectius legemus παρελθεῖν: (vt infra 493, 24. παρεσχεθη προῶπις εἰς τ' πολιν: & p. præced. v. 42, παρὼν ὅθι τ' θεαι) vel συνελθεῖν, vt Lapus vertit, *ad spectaculũ conuenire.* V. 21, ἀπείαι pro ἀπείναι supra quoq; notatũ aliquoties. simplici paulo inferius vtitur, v. 43, εἰς μίαν ἀγορὰν παίζειαι. V. 23, pro Καπύλω vterq; interpres habet *Capenã.* a Capy, Capuave, an Capenis lucis, (quorum Virgilius meminit Æneid. 7) an aliunde deductum sit nomen,

non satis certum est. Capenates vero in Etruria ponit Plin. lib. 3, cap. 5. V. 43, παύπας pro vulg. παύπης agnoscit etiam Lapi versio; *vt in vnum forum irent Volsci omnes.* V. 47, pro Ἐχετρέ Stephanus paroxytonως habet Ἐχέβα, vt etiam Ἐχέτλα. itidemq; infra est 509, 9. sed forsan auctor hîc scripsit πρὸ Ἐχεβανῶν πόλιν.

P. 484, v. 21, forsan leg. παύτων μάλιστα. V. 35, rectius forsan aoristum καθιδρυσάμενοι. nisi malis vertere, *vt instituerent.* Lapus vertit *constituentes.* Seq. v. pro πρὶν idem legit δέ: *non multo autem ante.* V. 44, simplicior ordo est, ἄξιος πολλῶν ἕνεκα ἐπαινεῖσθαι: vel, πολλῶν ἕνεκα ἐπαινεῖσθαι ἄξιος.

P. 485, v. 4, pro ἅπασι conuenientius legemus ἅπαντας, accusatiuo casu. vel retento datiuo ἅπασι pro ἔχειν reponendum esset aliud verbum, φυλάττειν, vel simile. V. 28, Xylander annotationibus in Plutarchum, 261, pro δυσὶ mauult πεισί. Sed retinere δυσὶ cum vtroq; interprete nil vetat; cum supra (469, 34) scribat Marcium a nouem tribubus absolutum fuisse, ab vndecim damnatum: atque ita, si duo tantum accessissent suffragia, legitime potuisse dimitti. Sed & infra hic ipse τῶν δυεῖν numerus repetitur, 498, 20. V. 43, rectius sine articulo, χάειν πε μεγάλῳ: vel retento articulo, pro μεγάλῳ substituendum superl. μεγίστῳ.

P. 486, v. 16, conuenientius fortasse πολεμίων, *hostium.* Sic v. 35, pro λυπηρὰ aptius legemus λυφρά, vt supra 45, 36. Lapus vertit, *ager paucus & asper.* V. 36, post ἀφελόμενοι deest καρπούσι, καρπωσάμενοι, vel aliud verbum simile.

P. 487, v. 22, forsan leg. πρὸ ἔργῳ, vt præcedit ὑποπτεύεσθαι λόγοις. V. 24, pro τὰρ non absurde legeris γοῦν, vel δὲ καὶ: vt & Lapus vertit; *meaq; aderit etiam promptitudo.* V. 39, cum ἁπάσῃ subaudiendum ex præcedentibus πόλει: vt Lapus quoq; vertit, *in omni vrbe.* alioqui non minus apte legeris ἅπασι. Ibidem mox παραχόσε vsurpatum pro παραχρῆ.

P. 488, v. 20, antichronismus hîc est. sensus postulat ἀπητεῖτε, & ἠδικεῖσθε. V. 35, in exemplari est ἀνασχησόμεν. quo retento, Gelenius verterat; *nos vero lacessitos & posteriores.* Sed veram lectionem ἀποθησόμεν agnoscit etiam Lapi versio; *nos posterius deponemus.* V. 39, exemplar habet ὑπὸ θεοῖς, præmissa hypodiastole. quam lectionem secutus Gelenius, verterat; *decernitur deos iubere vt bellum populo Rom. inferant.* Sed veriorem lectionem τῷ ἔθνει, confirmat Lapi versio; *de communi gentis consensu decreuerunt aduersus Romanos bellum.* Sic Liuius; *Imperatores ad id bellum de omnium populorum sententia lecti Attius Tullius, & Cn. Marcius exsul Romanus.*

P. 489, v. 23, pro μηδὲν aptius leges μηδέ. Sic & Lapus; *ita vt non possent eas reficere.* Si quis ibidem generalius malit αὖθις, per me licet. vt scilicet non ad villas tantummodo feratur ea vox, sed etiam ad reliquum instrumentum rusticum.

P. 490, v. 3, vt hic coniunctiui modi verbum tribuatum est particulæ ὅπως, ita supra 483, 35. vide & quæ supra notaui ad 269, 25. V. 10, malim στρατιὰν συλλεκτῶν: vt scilicet mox sequitur ἠγεμόσιν ἀπείροις πολέμων. atque ita & Lapus vertit; *exercitu nuper collecto.* V. 22, magis proprie στρατιαὶ, vt mox v. 26, & 30.

P. 491, v. 10, hic quoque magis proprie legemus στρατιαὶ, vt mox v. 27, & 41. V. 18, ὡς hoc in loco redundat.

P. 492, v. 1, αὐτῷ ferri potest, si referatur ad τὰ οἰκεῖα. alioqui si ad consules referre velis, legendum fuerit αὐτῶν, vt 490, 1. V. 2, sensus est, καὶ ἐκ τῶν οἰκείων χρημάτων τὸ πλ. V. 15, ἀπρέπτους agnoscit etiam Lapi versio; *non auertentes.* alioqui admitti etiam posset ὑπερέπιπτε.: quamquam minori emphasi. V. 23, magis proprie στρατείαν. V. 30, ταῖς ἐν χεροὶ Gelenius verterat *demessas.* ego ταῖς ἐν χεροὶ καρποῖς intelligo fruges in quib. demetendis, colligendis, & terendis, agricolæ adhuc essent occupati: quib. opponit ταῖς συγκεκομισμέναις, fruges iam comportatas in granaria. Sic infra 496, 22, περιτιθεμένων ἐν χεροὶν ὅπλα dicit qui militum manib. strenue vrgeretur.

P. 493, v. 13, rectius cum articulo. εἰς τὸν πόλεμον, vt v. 46, πρὸς τὰ ἀγρία: vbi etiam pro παρασκευασάμενοι habes pass. παρεσκευασμένοι. V. 22, commation istud, ὅτι τὰς πύλας, in exemplari positum est ante participium παραλαβών: intricato verborum ordine ac sensu. V. 24, ὑφιεμένους agnoscit etiam Lapi versio; *subsistens portis.* tu si ἐφιεμένους malis, non refragabor. V. 28, pro πολλοὶ sensus requirit λοιποὶ, *reliqui.* V. 38, πάντας agnoscit etiam Lapi versio; *ea victores omnes vna die efferre.* sed non minus apte legere queas πάντα, *omnia.* V. 40, rectius ὅτι τῶν ὑποζυγίων: vt Lapus quoque vertit, *super iumentis.* nisi forte ὑπὸ τῶν ὑποζυγίων accipere velis pro *per iumenta planstris adiuncta.*

P. 494, v. 14, pro ἐκκλίναντες malim ἐγκλίναντες, vt cum alibi sæpe, tum supra 413, 2. V. 33, forsan conuenientius legemus, καὶ αὐτὴ τῶν Λατ. ἡ πόλις; *erat autem & hoc Latini nominis oppidum.* V. 34, καὶ ἄλλη videtur etiam in Lapi codice fuisse, qui vertit, *sicut altera.* sed rectius procul dubio αἱ ἄλλαι, *cetera.* nam aliquoties supra dixit Albam triginta Latinorum oppidorum fuisse matrem. V. 37, εἰκαπεπευασμένον videtur etiam Lapi codex habuisse: nam vertit; *murum habentes exstructum.* Gelenius maluit εὖ κατεσκευασμένον. V. 41, vel ἀπήρξαν legendum, vel ἀπήραξαν: illud, ab ἀφαρπάζω; hoc, ab ἁρπάζω: cui cognatum est συρράπτην v. 3, & ὑπερράπτην v. 22. idem eratum infra quoq; admissum 551, 24. V. 42, malim ἠδὲ τὰ ἑλάχ.

P. 495, v. 2, in exemplari est Πελανῶν: vt Lapi etiam versio habet, *venit ad Pelanorum vrbem.* sed veram scripturam esse Πεδανῶν, perspicuum est non tantum ex hoc nostro auctore (326, 22: 500, 25) ac Plinio; sed etiam ex Stephano, apud quem ordine alphabetico ante Πηδιεὺς legitur Πέδα, cum gentili Πεδανός: quod oppidum esse dicit Ausonicum. Apud Liuium legitur *Pedum*, & *Pedo*, neutro genere. Seq. v. post συμπαγώσιν desideratur participium ἔχων: vt indicat etiam Lapi versio; *instructum habens exercitum.* V. 26, Βωλανὸς seu Βωλανὸς (vt Rom. cod. habet) agnoscit etiam Lapi versio; *exercitum admouit Bolas.* Sed procul dubio verior est Gelenii coniectura, qui legit Βοΐλλας: præsertim quum a Stephano quoque Βοΐλλαι, cum gentili Βοϊλλανός, citetur e Dionysii nostri libro 8, pro Latini nominis oppido: & Βοϊλλανῶν mentio fuit supra quoque in Latinorum oppidorum catalogo, 326, 19. Eadem Glareani & Sigonii est sententia. quam confirmat quod apud Plutarchum exstat paulo integrius, vna tantum littera mutilatum, Βόλλα, p. 413: vbi hoc oppidum Roma distare dicitur non amplius centum stadiis. Sequentia e Rom. codice emendata sunt. exemplar pro ὀλίγας, ἡγουμένας, πόλεσιν, habet ὀλίγῳ, ἡγεμόσιν, πόλεμον: nullo plane sensu. Sed idem Rom. cod. pro τῶν Λαλίνων γήρους habet τῶν Λαλίνων ἔθνους: exiguo sensus discrimine. V. 29, malim πε transposita, τῷ πε ἐρύμασι πεποιθότων ἐχυρῷ ὄντι, καὶ τῷ πλ. V. 32, pro ὑπὸ βα-

λοῦσι

ὅτι rectius legemus ὅπη ἐθέλοιεν, vt pag. præced. v. 40: quo modo Lapus quoq; vertit; *qui primi muros inderent*) vel saltem ὑφ' ὅτῳ τύχοι. V. 35, pro Βωλλαίοι legendum esse Βοϊλλαιοὶ, docui paulo ante. Glareanus quoque vel Βοϊλλανοὶ legendum censet; vel Ἀβολανοί: nia Bolam & Bolanos iã ante captos memorauit, 33, 43: & Plin. lib. 3, cap. 5, inter priscos Latini nominis populos præter Bolanos recensetetiam Abonos. Ibidem mox planiore verborum ordine leris, τὰς πύλας αὐοίγοιτες ἐξέθεον ἀθρ. V. 37, rectius ἐσαν ὑφισαμένοις, vt v. 45.

P. 496, v. 9, pro ἔφην legendum esse πρέπον, & ox ἀπογόνοις pro προγόνοις, ostendit etiam Lapi versio; *esse potius omnia omnino grauia sustinẽda, quam nepotes suos* Romanos *sidem rel nquendam.* V. 15, ctius πρεσβεύσειν: eodem scilicet tempore quo seitur ἀπεσταλκέναι. V. 17, pro αὐτῶν legendum potius τῆ, vel αὐτῆς. V. 31, προσθῆναι supra quoque in simili loquendi genere legitur 445, 31. sed alibi frequentius προσθεῖναι. V. 33, π vel expungenda vider, vel in μ mutanda. V. 35, pro ἑκάστῳ aptius legas πᾶσι, vel αὐτό. V. 44, pro σταδίους πλέον ἑξακοσίους Liuius bet *quinque milia passuum.* recte. nã mile vnum, cit octo stadia, vt testatur Plutarch. in Gracchis, 35. V. 46, malim cum articulo, ταῖς καθ' ἡμῶν.

P. 497, v. 4, quia πίνη priuatis ædibus tribui nõ sonit, Lapus legit ταῖς πύλαις, *super parietes adium.* sed oculdubio legendum ταῖς πύλαις, *super tectis*: vt in 1582, 32, vbi similis trepidatio exponitur: & rurn 641, 7. V. 14, si βουλεύσεσθαι malis, fut. tempo-, per me licet. V. 26, si πλεῖσι legamus, ἀκουέσθαι cipiendum erit actiue, cum Lapo; *vnde multi auuri erant quæ dicerentur.* at si legas πλεῖσα, vel πᾶσα, ἀκουέσθαι vt voce, ita & significatione passiua terit accipi. V. 46, lectionem hanc agnoscit etn Lapus, dum vertit; *& renuntiantes quibus conionibus postulemus te cum plebe inimicitiam depoe.* Gelenius per hypallagen verterat, *acceptur q, ssimi cõditiones pacis, quas velis renũtiari populo.*

P. 498, v. 11, deest hic coniunctio δὲ post ἀποτυχόν- V. 31, Lapus pro καὶ non absurde legit εἰ: *non le iudicas si eodem modo odisse oportere putas.*

P. 499, v. 1, idem Lapus pro ἀφαιρέσεις legit ἀναιρέ*euersione.* quasi ἀναιρέσεις δίκας δοῦναι sit euerti atque leri, ad persoluendas pœnas. verius forsan ἀμίλλας, *mpe, nimirum. scilicet.* V. 14, malim σὺν αὐτοῖς, alibi quoque loquitur. V. 20, Lapus pro partisio φιλοφρονοῦμεν legit verbum φιλοφρονοῦμην. sic enim rtit; *quæ vero tibi ob benuolentiam proponere horatissimi intendimus pellicerig, reconciliato cũ pa-a.* possis etiam sic vertere; *quæ vero pro nostra erte benenolentia, & erga remp. studio, nos honorasimi* ciuitatis proceres *te monere instituimus, tibiq, llicemur si cum patria in gratiã redeas, hæc sunt.* quentia idẽ Lapus sic vertit; *quæ in re licet tibi mame, & quod tibi aspirat numen moderari, & fortuparce vti.* Sed videtur ὧν ᾧ accipiẽdum potius pro ἅσῳ χρόνῳ: & mox ὅπη vertenda in ἔπη; hoc sensu; *Dũ aximæ tibi vires suppetunt, & Deus adhuc fauet, ademus tram moderari, & fortuna vti parcius.* V. 60 , vsitatius αὖθις μάλα.

P. 500, v. 6, σοι, in præced. membro positum, hic peruacuum est. V. 16, lectionem hanc agnoscit iam Lapi versio; *aliarumque sociarum vrbis colonarum.* Gelenius maluit interiecta copula legere, ἄλλων συμμάχων τε καὶ ἀποίκων πόλεως. Seq. v. cum γου subaudiendum vel nomen χρόνῳ, vel verbum ν. V. 22, δι' οὗ agnoscit etiã Lapi versio, *per quos.* sed non minus apte legas δι' ὧν, vt paulo infra, v. 32. potest tamen & illa retineri lectio, quia similiter infra legitur δι' ὧν ἔπος, 507, 1. V. 24, vide hic rursus quomodo Ætatem (seu γλωτταν) accipiat. hic enim erat annus ab vrbe condita 266. Quodsi centum anni explent tres ætates, deerunt hic aliquot mensesa fine octauæ ætatis quod nihil impedit. Glareanus. V. 46, Lapi quoq; codicem cum nostro hic consensisse, indicat eius versio; *si non succedat eis, laduntur.* sed magis consentanea est Gelenii sententia, p st vel ante βλάπτοιτο deesse negatiuum nomen οὐδέν, vel extenuatiuum μικρά. μέν γε autẽ pro μὲν δή supra quoque obseruatum aliquoties, & apud Pausaniam frequentissime.

P. 501, v. 5, pro ἔπ exemplar habet ὄπ. quod parum huc facit: nisi pro comparatiuo πλείω legas superlatiue πλεῖστα. Lapus præterita ea particula vertit, *habuit plura.* V. 9, pro καὶ aptius legas ὡς, vel ἐπ. quæ commutatio apud Paulaniam quoque a me annotata est 410, 56. vt error natus sit e scripturæ compendio. V. 11, alludere videtur ad Euripid. istud, Ὡς ὅπῃ ἀνδρῶν εἷς ἅπαντ' εὐδαιμονεῖ: quod iisdẽ fere verbis Nicostratus dicit, Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. V. 41, παθὼν agnoscit etiam Lapi versio; *aut esse vltima malorum omnium patienda.* sed sententia videtur aliud verbum requirere, δοκῶν, νομίζων, vel simile. nisi forte hunc sensum esse velis; *& spretis illis, extremaia subeunda sunt mala?* Seq. v. pro ἔπ non absurde legeris ἔσχ.

P. 502, v. 31, rectius cum Camerario legemus πῇ σεαυτὸν παρεῖδε. V. 43, Gelenius pro ἀγαθοῖς maluit αἰσχροῖς.

P. 503, v. 26, vt hic legitur ἀριστεῖοις αἰεδούμην στεφάνοις, ita supra 414, 17, de hocipso Marcio, στεφάνοις αὐτὸν ἀριστείοις αἰέδωκεν. quæ scriptura cum ibi quoq; mihi esset suspecta, existimabã rectius legi posse ἀριστείας, vt 208, 10: quo modo & Lapus vtrobique vertit *corona fortitudinis.* Sed cum hic sequatur, πολίτων σωφρόνων τε, & πολέμιοι ἀποκτείνας, Gelenius hic maluit ἀστῶν: vt intelligatur corona ciuica; quam OB CIVIS SERVATOS dari solitã, notum est ex historiis & vetustis inscriptionibus. V. 32, ὀλίγος habuit etiam Lapi codex, vt indicat versio; *cum paucis.* Gelenius maluit πρεσβεῖς. Infra Siccius in simili historia dicit, & μετὰ πάντων, & σὺν ὀλίγοις, *& cum omnibus & cum paucis*, 663, 44. V. 38, malim transposito vocum ord. εἰ καὶ μὴ πᾶσι. Seq. v. στρατηγὸς agnoscit etiã Lapi versio; *dux aut centurio.* at Gelenius maluit στρατιώτης: quia quæ hic dicuntur a Marcio, in gnauum militem potius quam in ducem competere videbãtur. & Marcius in eo bello στρατιώτης potius seu λοχαγὸς fuit quam στρατηγός. Sed esto hic suum cuique iudicium.

P. 505, v. 6, legendum opinor, πολλῷ μοι ἥδιον κατ. μαν. V. 20, δι' ἐκείνου hic dicit vt supra 500, 22, δι' οὗ: pro δι' ἐκείνου, & δι' ὧν. Similiter δι' ὧν ἔπος infra 507, 1. V. 12, comma istud, ὑπὲρ ὧν ἐχθρὸς ἦν, Gelenius Attica brachylogia vsurpatum putat pro ὑπὲρ πάντων οἷς ἐχθρὸς ἦν. sed accipiendum potius simpliciter, atq; ita vertendus locus; *Vos enim, in quorum gratiam his* (s. Volscis) *inimicus eram, ex. m.* Seq. etiam versu μὲ in με versa, rectius legeris, ἀφέλεσθέ με παίδα πάμα: vt infra 517, 24: vbi breuis est huius orationis repetitio. V. 27, in exemplari diuise scriptum πάλιν προδοσία. sed nostra scriptura est vsitatior & cõuenientior, vt in παλιμπροδότης, & similibus. Mox in seq. periodo negatiuam οὐκ agnoscit etiam Lapi versio, *quis non vtique me laudaret?* videtur tamen potius expungenda.

P.507, v.1, διὰ τοὺς ἥρωας dicit vt supra διοὺς 500, 22: cum frequētius in hac significatione præpositio ista regat genitiuum. V.8, ἐγκαταλείπω legendū esse pro vulg. ἐγκαταλείπω, ostendit sequens aoristum ἔσῳδῶ: & infra itidem hæc ita copulantur 514, 9. V.22, pro ἀυτῶν aptius fortasse legas αὐτὴν, s. τὴν νόμην. Sequens etiam ἀυτῷ etsi potest aliquomodo excusari, ac referri ad τὴν νίμην, aptius tamen legas αὐτῆς, s. πῆς νομοθεσίας. Est porro non absimilis loco huic, Ciceronis iste in oratione pro Milone; *Est enim hæc non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; nō instituti, sed imbuti sumus.* V.31, post ἐπάρχται desideratur ὧπα, οὕτως, vel tale quid. V.46, pro ωῶ rectius leg. αὖ.

P.508, v.7, pro ὀπαδείοις aptius leges ἐπαγῆοις, cum Gelenio. Lapus vertit *haud conuenienter.* V. 12, nota hic indicatiua ποιήσονται & μεταδώσουσι, cum præcedat subiunctiuum ἀποδιδῶσι. V. 16, exemplar habet κ' τ' τὸν: perperam. nostram lectionem e Ven. cod. desumptam probat etiam Lapi versio; *& eodem modo.* V. 19, Ven. cod. κρίσις: nihil ad rem. V. 21, Ven. & Rom. cod. hab. ἐκ αἰ ἀγκῶνοι: concinnius. V. 22, δὴ pro vulg. δὲ reposita ex eodem Rom. cod. Idem c. mox præsenti tempore habet μεδωνύουσι. Seq. versu finita post ἀγαθῶν periodo, locus contra exemplarium consensum, structura & sensu paulo expeditiore sic legendus videtur: τὰ π ἄθλα ὀπαδείκνυτι αὐτοῖς τὰ τῆς ἀλλοτρίας γλιχομένοις γινόμενα, ἐαὶ μὴ καταρῶσι & μὴ ὀπαύχωσι. Lapus sic vertit; *in quo etiam in periculum de propriis omnibus veniunt: discriminaq; eis ostendite, non feliciter quidem sed infeliciter agentibus euenientia alieni agri cupidis.* V.25, idem Lapus legit ποσπάθετε, *adite:* vt etiam Gelenius. Si ποσπάθετε retinere libeat, interpretandum erit *proponite, ob oculos ponite.* Pro βελομένοις sane seq. v. conuenientius legemus βελομένους, accusatiuo casu. sic enim vtriusque membri verbo infinito seruire poterit, ἀφαιρεθῶναι & ὀπαδεῖν. V.28, possis etiam legere ποσὶ τοῦτο, vt alibi passim ποσὶ τούτοις. Ibidem mox Rom. cod. rectius hab. αἴχισα παχύσας. V. 33, δὲ addita ex eodem Rom. cod. Seq. v. idem R. cod. pro ὑφ' habet ποδὶ, nullo sensus discrimine. Ex eodem ibidem ἀυαιρήσονται repositum pro vulg. αἰαιρήσῃ. Lapus videtur legisse αἰαιρῆσι. sic enim vertit; *quibus cum liceat iusta facere, & in grane nihil incidere, periculum de vltimis suscipiunt, cupientes ipsi alienis inhærere.* V. 46, idem Lapus legit πιπισμένος, *credens:* & seq. v. ὡς ὁ Μινύκιος δημηγορῶν ἔφησεν, *vt Minucius concionans dixerat:* 500, 16. sed retineri tamē & nostra lectio potest cum Gelenio.

P.509, v.2, disiunctiuam ἢ omittit etiam Lapus. V.4, in exemplari est Λογγάδι. sed Λογγόλα agnoscit etiam Lapus, & facta eiusdem Longulæ mentio non tantum supra, 411, 38; sed etiam a Liuio, in hoc ipso captarum vrbium catalogo, qui exponetur paulo post. V.8, sensus expuncto ἀυτοῖ, & inserto participio quod deest, talem lectionem poscit; Τὰς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ἐκκομίζας ὠφελείας. V.11, pro Κεῖναν Lapus habet Κοῖναν, *Cotiam.* quæ cum etiam Glareano suspecta sit, Gelenius maluit Σητίαν, *Setiam:* quia Σητίων supra mentio facta est in Latinarum vrbium catalogo 326, 23. Liuius *Trebiam* habet. V. 14, Αλβιήτας, *Albietas*, agnoscit etiā Lapi versio. qui cum Glareano suspecti sint, Gelenius reposuit *Albiolanos.* Sed quid si Λαβινιάτας legamus? vt significet, Lauinium hac expeditione captū esse, cuius oppugnatio superiori expeditione omissa fuerat, 496, 15. Liuius sane *Albiolam* hic nullam, sed *Lauinium* recenset. Mox pro Μοιγιλαίους vterque interpres reposuit *Mugilanos.* de quibus cum & Glareanus dubitet, haud scio an legendum sit Γαιπλιανούς, seu Γαιπλίνους ex Liuio. Sed libet tandem Liuianum hic catalogum inserere, vt eo commodius cum nostro cōferri queat: *Inde in Latinam viam transuersis tramitibus transgressus, Satricum, Longulam, Polusca, Corioles, nouella hæc Romanis oppida ademit: inde Lauinium recepit. tunc deinceps Corbionem, Vitelsam, Trebiam, Labicos, Pedum cepit. postremū ad vrbem a Pedo ducit: & ad fossas Cluilias quinq; ab vrbe milia passuum castris positis, populatur inde agrum Romanum.* Sigonius etsi *Vitelia* bis apud Liuium inueniatur, etiam in veteribus libris, mauult tamē *Vitellam:* quod Βίτελλαν & Βιτελλίνους Italiæ oppidum esse tradat Stephanus. *Trebiam* vero posteriorib. tēporibus dictam fuisse *Trebulam*, testatur apud Virgilium Seruius. Plin. lib. 3, cap. 5, in catalogo populorum qui ex antiquo Latio interierunt, præter ceteros recensēt etiam hos qui apud Dionysium nostrum vel euidentibus vel obscuris vestigiis leguntur; *Abolanos, Bolanos, Coriolanos, Lauinienses, Longulanos, Pedanos, Pullustinos, Tolerienses, Vimitellarios, Vitellenses.* Sed nequid dissimulem, vulgo apud eum legitur *Latinienses*, & *Vicellenses. Pullustinos* autem procul dubio vocat quos Dionysius noster *Polusca nos.* inter quam Plinii *Pullustiam*, & Dionysii *Poluscam*, mediam scripturam habet quæ vulgo apud Liuium legitur *Pollustia.* V. 15, Κοριολανούς, *Coriolanos*, agnoscit hic etiam Lapi versio. sed quia Coriolanos iam supra in deditionem acceptos docui 495, 13, non improbanda videtur Gelenii sententia legendum esse Κοραυούς: præsertim cum etiam Suprius, 326, 19, in Latinarum ciuitatum catalogo facta sit Coranorum mentio, licet vno elemento mutilata. V.20, in exemplari est Τυσκανούς. sed veram scripturam esse puto Τυσκλανούς: vt Lapus quoque vertit *quæ tur Tusculum.* V. 33, conuenientius σωφρονοῦσι: eo scilicet casu quo mox sequitur σωφρονοῦσι.

P.510, v.11, vsitatius εἰ μὴ ποιήσουσιν, indicatiuo vero modo. V.20, in exemplari est ἐξαιρημένου. cuius cum nulla proferantur exempla, non dubitaui cum Camerario reponere ἐναιρημένων. Seq. v. in exemplari omissa est disiunctiua ἢ: quam agnoscit etiam Lapi versio, *aut auspiciis.* V. 34, exemplar habet ἀρέτης οἰκείας. sed verā lectionem ἀρεταὶ οἰκείαι, agnoscit etiā Lapi versio; *per virtutes proprias dignitatē habentes.* V.35, post αὐτῆς deest participiū φέροντας. quod Lapi etiā codice abfuisse perplexa versio indicat. V. 37, rectius singulariter τὸ χάεσκα, vt pag. seq. v. 33. error ex eo videtur natus, quod ν finale in calamo exaratis libris dextro cornu ε finale refert. V. 39, si αὐτὴν legamus, repetendū ex antecedentib. est infinitum verbum λέγειν. vel legendum αὐτῆς. V. 44, conuenientius singulare αὐτὸν: vt Lapus quoque vertit; *& deinceps secum disputare.*

P.511, v.1, magis propr. φραπίας, *expeditionis, militiæ.* V.39, pro στρεαὶ infra dicit στρῶαι, 516, 15: quo in hac signif. vsitatius est. σκληραὶ vocat 513, 43.

P.512, v.30, rectius datiuo casu legemus Ῥωμαίῳ: & seq. v. αὐταῖ. Historia vero quæ hic attingitur prolixius supra exposita est 110, 10.

P.513, v.8, forsan rectius ἀναλαιμέας: de qua cōmutatione supra quoque dictum est. V.17, Gelenius maluit ὑμῶν. Lapus nobiscum; *digne nobis & nostro genere.* Seq. v. alludere videtur ad istud Sophocleī Aia-

Ai Aiacis; Ὦ παῖ ἥβιος πατρὸς εὐτυχέστερος, Τὰ δ' ἄλλ' ὅμοιος· ἥβιοι αὖ κ κακοί. Sic & Virg. Æn. 12, *Discite puer virtutem ex me, verumq; laborem; Fortunam ex aliis.* V. 3, in exemplari est ὑπερφρονεῖς. sed contrarium ἀποκρυφθεὶς agnoscit etiam Lapi versio, *auersus.* & præpositionum harum cōmutatio supra etiam aliquoties annotata.

P. 514, v. 41, cum διεπλεῖν e præced. commate subaudiendum participium λεχθέντες. V. 43, pro ἄμφω vterq; interpres legit contrarium, μιᾷ: vt paulo ante dicit ἐπαγόμενοι τὰ παιδία: nec multo post, ἅμα πᾶσιν, v. 47. Eodem versu 47, singulare αὐτῇ agnoscit etiam Lapi versio; *cum filiis eius.* sed admittit poteſt etiam plurale αὐταῖς.

P. 515, v. 15, lectionem hāc agnoscit eadem Lapi versio; *quod præclara & quæ futura erant præuidens.* sed rectius cum Gelenio expuncta καὶ legemus, τὰ πάντα ἥβησόμενα πρ. V. 32, pro συχνοὶ σωρηδὸν Lapus posuit *multi simul.* Gelenius σωρηδὸν prætermisso in vtroq; membro expressi. Sed verius forsan ad sequentia referetur: vt legamus; καὶ σωρηδὸν ἐπαίροις καὶ δείπνοις: vel, σωρηδόν τ' ἐπαίροις καὶ δείπνοις. V. 44, conuenientius τῆ μὴ ἐν ἀόρ. genitiuo scilicet χρόνῳ.

P. 516, v. 10, ἥβης hic a Gelenio pro sexu accipitur. sed possumus etiam coniuncta vtraque signif. vtere; *erga sexum & cognationem.* quo faciūt quæ de curia dicuntur infra, 523, 24. V. 29, Lapus quoque post ἀνδρὸς inserit πρό: *nullius enim impii indigebat.* V. 33, sensus est; πρὸς ἀπόκρισιν τῆς ὄχλοις ἐν καλῷ ἐνηχούμενος. sicut Lapus quoque vertit; *pulchrum esse in conspectu multitudinis respondere.* vt πιοῦσι idem sit quod ἡδέως ἔσεσθαι.

P. 517, v. 18, ὑπεμίναμεν pro vulg. ἐπιμείναμεν, agnoscit non modo Gelenius, sed etiam Lapus; *sustinuimus, vt a nobis postulabant, venire ad te.* V. 30, ἀνθρώπους desideratur coniunctio δὲ. vel potius quæ in seq. commate post Ῥωμαίοις est posita, hīc ἀνθρώπους collocanda est. V. 37, supra cum præcedit, φιλοχωροῦντες ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ, 508, 35. V. 39, agnoscit etiam Lapi versio; *quia bello captas habuerat res Volscorum.* Gelenius maluit, ὅσα πολέμῳ λαβὼν ἔχοιτο Οὐολούσκων. vt iouis autē modo legeris, recte indicatiue legeris ἔχοιτο quā subiunctiue ἔχοι.

P. 518, v. 16, ἐποίει agnoscit eadem Lapi versio; *aram fecit.* Gelenius maluit præsens ποιεῖ. V. 21, τῶν εὐεργεσιῶν rectius hoc loco leges παρεσκευῶν: vt 513. præced. v. 39, dicit, τῶν καθισάμενος πρὸς ὀπτῆρας τοὺς τῶν πεπλευκότων καὶ λοχαγῶν, καὶ τῶν ἀγῶνα ἐάσας παρεῖναι τὸν βουλόμενον. Lapus maluit εὐεργεσιῶν, *laudatio circumstantium.* V. 37, forsan rectius aor. ποιησάμενος. Seq. etiam v. pro πύτῳ rectius fortasse legerimus πύτων: quamquam infra id ipsum loquendi genus repetitur, 593, 43.

P. 519, v. 2, desideratur hic coniunctio δὲ, vt indicet etiam Lapi versio; *Si vero eos tu doceas.*

P. 520, v. 3, post χρησάμενοι subaudiendum e præced. τούτῳ πρὸς γνώμῃ ἔχει: vel desideratur ἐπιφάνημα aut aliud verbum simile. V. 7 deest accusatiuus πόλιν: vt & Lapi versio docet; *te tuæ patriæ succensere.* V. 24, aptius transposito verborum ordine, τὰ δεινὰ παθοῦσι. V. 30, legendum κτησάμενοι καὶ τοῦτο: vel, κτησαμένη καὶ τοῦτο πόλις: vt Lapus vertit; *quas res tot multis laboribus ciuitas obtinuit.* V. 38, inserta, ex Rom. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *certa deūm sacra habentes, viros senes, & eos deorum cultiones pratendentes.* vbi σύμμικτα ἔχοντας idem est quod alibi ἱκετείας πεφυτόνους, *præferentes ramos oleaginos laneo filamento obuolutos* sic enim Sophoclis scholiastes στέμμα interpretatur τὸ περιελιγμένον ἔριον τῷ κλῶνι. Huiusmodi autem ramum supplices gestare solitos, cum aliunde patet, tum ex hoc Ii. α, quo Dionysius noster hīc videtur alludere; Σπέρμα τ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος Χρυσέῳ καὶ σκήπτρῳ. Supra fine horum στεμμάτων mentione dixerat, ἀνὴρ τὰ σύμβολα φέροντας, καὶ τὰς ἱερὰς ἀμπεχομένους ἐσθῆτας, 510, 36.

P. 521, v. 12, distinctionem hanc agnoscit etiam Lapi versio; *recte igitur feceris & te dicentia, tu quoque patria dimittens obiecta.* Sed non absurde post αὐτῇ distinxeris; hoc sensu; *recte igitur feceris, & e tua pariter ac patria ipsius dignitate. si culpam ei remiseris, pœnit.* V. 40, Lapus legit ὑπεμίμνησε, seu ὑπομνήσει: *operum etiam vtilium recordare, vt omittam legem.* sed verius fortasse ὑπομνησθείς, *recordatus.*

P. 522, v. 1, in exemplari bis γηροβόσκους. sed verior scriptura est γηροβοσκούς, oxytonως: vt supra γηροβοσκοὺς χρείας 518, 14: & ἀγηρατίσει τὸν γηροβοσκὸν 513, 30. eodemque accentu efferuntur & alia huiusmodi composita, αἰγιβοσκός, ὑοβοσκός, χοιροβοσκός, χιονοβοσκός, παμβοσκός, πρωτοβοσκές, πολυβοσκός, & similia. V. 12, ἐξ ὧν, agnoscit etiam Lapi versio; *ex ciuilibus tuis officiis.* sed verior esse videtur lectio quam Gelenius secutus est, ἐξ οὗ. cui patrocinatur redditiuum πᾶσι. V. 15, post κἀμοῦ deesse videtur ἐν μεταξύ, vt innuit Lapi versio, *intuens in media ciuili seditione positum.* nisi forte omissum velis substant. σκοπῶν: *cum viderem te seditiosorum ciuium furori velut scopum expositum*; seu, *cum viderem ciuium seditionem in te velut scopum collineare.*

P. 523, v. 28, pro αἴσιον aptius legeris ὅσιον. Lapus vertit, *æquum licitumque est.* Sequ. etiam v. rectius fortasse περιχωλιεῦσαι: vt supra soluta compositione dicit, πρὸς τῆς ἑαυτοῦ γόνασι κυλιομένῃ, 511, 40. V. 36, in exemplari est ἀλήθειαν: quod agnoscit etiam Lapi versio, *veritatem aspectus.* sed sensus postulat ἀήθειαν, *insolitam nouitatem.* quod animaduerterat etiam Gelenius. Seq. v. αἰαλόμενος, pro vulg. αἰελόμενος, agnoscit etiam Lapi versio; *desiliens e sella.*

P. 525, v. 3, pro ἐκ τῶν ὀπτωμένων sensus postulat εἰς τοὺς ὀπτωμένους: vel, πρὸς τῆς ὀπτωμένης. sic certe & Lapus; *scriptura publica memoriam æternam apud posteros perlaturam.* V. 10, χωρὶς agnoscit etiam Lapi versio. cui aduerbio vt locus esset, præteritum ἐπισώθη vertit in futurum ποιήσειν. sic enim vertit; *in quo facerent pro vrbe lustrationes seorsim ipsæ.* Sed vera procul dubio est Gelenii sententia, retento præteriti temporis verbo ἐπισώθη, pro aduerbio χωρὶς reponēdum esse nomen χωλῷ. cui lectioni patrocinatur quod apud Valer. Max. legimus, lib. 1 cap. 8; *Fortunæ etiam muliebris simulacrum; quod est via Latina ad quartum miliarium, eo tempore cum ade sua consecratum, quo Coriolanum ab excidio vrbis materna preces repulerunt.* vt intelligamus, Coriolanum primo accessu castra posuisse ad fossas Cluilias, quinque ab vrbe milibus: secundo, propius admouisse copias; & eo in loco postea matronas Fortunæ muliebri templum & aram ædificare voluisse; quæ posteritati testarentur, victum ibi matronarum intercessione Marcium. V. 13, clare hic docet quid sit πέμενος, nimirū area sacra, a profano agro recisa, muroq; aut alio sepimento inclusa, cū ædē, ara, & aliis ad cultum diuinū pertinentib. In vet. Gloss. exponitur *templū, fanū.* nō absurde for-

taſſis;cum augures quoq; templum vocarint locum cõceptis verbis definitum, e quo auiũ geſtus ſpecularentur.& Cicero pro domo ſua dicit, curiã eſſe ſedẽ ac templũ publici conſilii. Sic non displicet quod in iisdem gloſſis *Fanum* exponitur ἱερόν. nam Feſtus quoq; *fanum* a fando denominatũ tradit,quod fando cõſecretur; ſeu,quia pontifex in eius dedicatione certa verba fatur. Præterea vt idẽ Feſtus *delubrum* eſſe dicit fuſtem delibratũ, hoc eſt decorticatũ, quẽ pro deo venerata ſit antiquitas: ita in eisdem gloſſis *delubrum* Græce redditur ξόανον, καδίδρυμα, ἀνάθημα: ξόανον inquam,quod a ξέω deductũ,ſignificat proprie ligneum ſimulacrum radendo poliendoq; factum, vt Pauſanias multis in locis indicat. & vt hic in gloſſis iſtis ξόανον & καδίδρυμα pro eodem ponuntur,ſic Dionyſius noſter hoc Fortunæ muliebris delubrum primo ξόανον vocat, 526, 43; deinde mox v. 8, ἀφίδρυμα, *ſtatuam:* ἀπὸ τοῦ ἱδρύειν, a ſtatuendo. Denique vt Feſtus tradit veteres fuſtem delibratũ pro deo veneratos eſſe,ſic apud Pauſan. 257, 2, legimus, τὰ δὲ ἀγάλματα ὅτι τανῦν ξύλα, *ſimulacra ſunt e ligno procero:*& rurſum, πρόσωπα δὲ σφισι καὶ χεῖρες ἄκραι καὶ πόδες, εἰσὶ Παρίου λίθου. Si ergo gloſſarum iſtarum & Feſti auctoritatem ſequi volumus,vt fortaſſe debemus, πήμενος erit *templum*, ſeu *tempulum:* ναὸς, *ædes*, a νάω ſeu ναίω, *habito:* ἱερὸν, *fanum:* ξόανον, *delubrum:* ἀφίδρυμα, καδίδρυμα, ſeu ἵδρυμα, *ſtatua:* εἰκὼν, *ſimulacrum, effigies.* & ſic accipi poteſt delubri vocabulum in hoc Virgilii Æn. 2, *Nos delubra adeũm velamus fronde per vrbem.* at quum idem Æn. 4 dicit, *Principio delubra adeunt, pacemque per aras Exquirunt:* & Georg. 3, *iamnunc ſolennes ducere pompas Ad delubra iuuat, cæſosq; videre iuuencos,* non tam pro ligneis ſimulacris quam pro ſacris ædibus & areis accipere poſſumus. Simili ambiguitate legimus Georg. 4, *Quattuor his aras alta ad delubra dearum Conſtitue, & ſacrum iugulis demitte cruorem.* In fine 8 Æn. delubrum a templo diuerſum facit, vbi canit; *votũ immortale ſacrabat, Maxima tercentum totam delubra per vrbem. Lætitia ludisq; viæ plauſuq; fremebant: Omnib. in templis matrum chorus, omnibus aris: Ante aras terram cæſi ſtrauere iuuenci.* Quo in loco *delubra* pro ſacris ædibus, *templa* pro ſacris areis & lucis accipere, nõ video quid vetet: præſertim cũ lib. 2 dicat, *Hic primũ ex alto delubri culmine telis Noſtrorũ obruimur.* ibi enim aperte hoc nomine ſignificatur *ædes ſacra.* Attamen πήμενος quoq; *delubri* appellatione apud Latinos interdũ ſignificatur; vt perſpicuum eſt non tantum e Virgilianis teſtimoniis, ſed etiam ex eo Plinii loco quem ſupra citaui ad 258, 20; *in Tarpeio fodientes delubro fundamenta,* ἐν τῷ Ταρπείῳ πεμένῃ θεμελίους ὀρύττοντες. Sed de his fortaſſe nimis multa. V. 17, pro αὖταν ſiquis malit αὖπαν, per me licebit. ſed ſimilem tamen pronominis ἕπος vſurpationem videor apud Pauſaniam quoque obſeruaſſe:& pag. ſeq. v. 5, iteratur hæc ipſa commutatio. V. 30, δημοσικῶν pro δημοσίων ſupra quoque ſemel notaſſe memini. V. 31, Quintilis ſeptimus dies nonæ ſunt, non pridie nonas. quare ſuſpicor legẽdum *ſexto* pro *ſeptimo.* Glareanus. V. 40, οὐχ ἅπαξ καὶ δίς agnoſcit etiam Lapi verſio, *non ſemel & bis.* verior lectio eſt οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ δίς: vt non tantum e ſequentibus eſt manifeſtũ, ſed etiam e Plutarcho, qui pag. 422 dicit, ὥσπερ καὶ δὶς γεγένηται φωνὴ μυθολογοῦσι. necnon ex Valerio Max. qui loco iam ante citato, lib. 1, cap. 8, ſcribit, *non ſemel, ſed bis locutum conſtitit.*

P. 526, v. 5, αὖταν rurſum hic vſurpatũ pro αὖπαν, vt paulo ante monui, ad præced. pag. v. 17. V. 12, Latina huius vocis verba refert Valerius loco iã ante citato: quem totũ hic adſcribam: *Fortunæ etiã muliebris ſimulacrũ,* (inquit) *quod eſt via Latina ad quartum miliariũ, eo tempore cum ædes ſua conſecratiũ, qui Coriolanum ab excidio vrbis materna preces repulerunt, non ſemel, ſed bis locutũ conſtitit, his pene verbis* RITE ME MATRONÆ VIDISTIS, RITEQVE DEDICASTIS. Vbi etiã nota VIDISTIS, quod nec Dionyſius noſter habet, nec Plutarchus. ſic enim Plutarchus hanc vocem Græce reddit, p. 422; Θεοφιλεῖ μὲν δημῷ γυναῖκες δεδώκατε. Præterea nota ſingula vocis huius interpretamenta: RITE, ὁσίῳ πόλεως νόμῳ, ſeu θεοφιλεῖ δήμῳ: MATRONÆ, γυναῖκες γαμεταί: DEDICASTIS, δεδώκατε. V. 24, δήλας agnoſcit etiam Lapi verſio; *alia decreuit ſacrificia.* Gelenius prætermiſſo eo nomine verterat; *decreuit annua ſacra ceterum que cultum ex pontificum ſententia.* ſed docere vult auctor, ſenatum præter ea quæ ante iſtam ὀπφαλίαν decreuerat, poſt auditam deæ vocem noua & ſplendidiora ex pontificum præſcripto inſtituenda cenſuiſſe. V. 27, locũ hunc forſan transpoſitis cõmatibus ſic rectius legerimus; μήτε χήρας προσφέρειν γυναῖκας, μήτε στεφάνους ὅπως δήτηναι ὅσαι δευτέρων ἐπεφάθησαν γάμων vt ſignificet, nec viduis licuiſſe ſacra deæ offerre; nec eas quæ ſecũdas expertæ eſſent nuptias, adimponendas deę coronas fuiſſe admiſſas. Gelenio ſane placuit hæc lectio. Lapus aũt retento cõmatum ordine, pro χήρας legit χεῖρας. ſic enim vertit; *ne coronas ſimulacris imponant, nec manus ei afferant mulieres quæcum ſecundum expertæ ſunt connubium.* V. 39, ſi aor. πολιπόμενος malis, non refragabor.

P. 527, v. 5, Lapus genitiuo caſu legit αὐτῶν, vel a τῆς, ſ. τῆς ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπομιμάσης νεότητος. nam vertit, *ras eius.* Si retineas datiuum αὐτῷ, ſignificabit idem quod κατ' αὐτῆ, ſ. τῆ Μαρκίᾳ, *aduerſus eam.* V. 12, rectius datiuo caſu, τῇ περὶ αὐτὴν ἐπιμελείᾳ: ſicut Lapus quoque vertit, *occidendum eum factioni ſuæ tradiret.* vt pro ι ad latus adſcripto, per librariorum incuriam poſitum ſit γ. Rom. cod. habet, παράγοντα τὸν περὶ αὐτὴν ἑταιρείαν, *ſeducentem ſuæ factionis homines.* V. 14, lectio hæc e Romano cod. deſumpta eſt: vulgatis exemplarib. omiſſo ψευδῆ, poſterioris commatis verba hoc ordine collocata ſunt; πεκμαιρόμενοι ἀληθῆ, καὶ ὑγιηρεμένοις εἰκάζοντα ὑγιηρόμενα. Romanicæ lectionem ſecutus eſt etiam Lapus; *arguensque veris falſa, ac coniectans non facienda faciendis.* Sic rectius fortaſſe retenta vulgari poſterioris commatis lectione, ſic verteris; *e veris falſa inferens argumenta, & e non futuris futura* vafris *coniecturis colligens.* hæc enim ſententia melius calumniatorum mores exprimit. V. 18, locus ad quem nos hic remittit, exſtat non procul ab initio huius libri, 49 15, 29. Seq. v. Rom. cod. habet ὃν βούλοιτο, *quem vellet* concinnius. V. 23, idem Rom. cod. habet αὐτῷ, *illi* latiue, non reciproce. V. 33, aptius ſingulare προδότου *proditoris.* V. 38, ἀπ' ἀλλήλων γινομένων excuſſi poteſt: eo ſcilicet modo quo apud Alciphr. χώνη κυνὶ καὶ ἐπάλληλος φερομένη. alioqui ſenſus poſtularet κατ' ἀλλήλων; *quæ ab altero aduerſus alterum ſuſcipiebatur.* V. 47, rectius cum Lapo legemus παρελθών, (eſt ἀναβαί) *aſcendensque pulpitum:* ſicut infra de Craſſio, 537, 45. Gelenius retento προελθὼν verterat, *progreſſusq; ad tribunal.*

P. 528, v. 3, rectius παῦαν, vel παῦσαν. V. 6, φαγοῦσι agnoſcit etiã Lapi verſio; *deinde* FERI IACE *amantes. ferociſſimi illorũ circũſiſtunt eũ.* ſtructura men poſtulat potius genitiuũ abſolutũ, φαγόντων, ἐπὶ τῷ τ Τύλλου. V. 16, magis ἀπρεπείας, *expeditionis.*

21, vulg. exempl. habent εὐπρεπισάμης: structura minus concinna. V.31, verbum verbo sic melius reddideris; *ceterisque omnibus primitiis persolutis, quæ regibus atq; exercitui ducib. superrogo ab hominibus deferri solent*: eo scilicet ritu qui supra expositus est 478,41: 479,14. V.39, obserua hic τῶν καθ' ἡμᾶς, pro τῶν καθ' αὑτὸν, seu τῶν ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ἡλικίαν. itidemque infra 556,45.

P.529, v.18, simplicius φυλακὴν τῶν νόμων. Sequenti etiam versu rectius l. ἀπειθέστατος, *persuaderi & flecti nescia, inexorabilis*. nã πειθαρχεῖν est persuadendo flectere & permouere: interdum etiã falsa persuasione decipere. nec video si ad ἄσπονδος πόλεμος, ἄσπονδον ῥῆγος, & similia respiciamus, quam hic vim habeat præpositio πρός. V.14, cum αὐτῇ subaudiendum e præcedentibus, *cuniculoribus*. Sensus & simplicior structura est; ἀλλὰ μόνοι ἐλλείπουσι τῷ μυρίῳ, ἀλλὰ καὶ ὑπερβεβήκασι, τοῖς ἄλλοις πᾶσι πρωτεύουσι πλείστοις.

P.530, v.3, mira traiectio. nam ἑνὶ non ad proximum ἀπαλλαγῇ, sed ad remotius χρόνῳ referendum e V.30, pro ὧν sensus requirit aliud; οὗ ἕνεκα, vel ἕνα: aut tale quidpiam. Lapus vertit; *castra super duobus collibus posuerant vterq; consulum seorsum, in munitissimis locis considentes*. V.32, pro γε minus a: in exemplari est π. Fo s in etiam plenius legendum, ἐμοὶ δὲ δόξασαί γε ἐδίδου ὅπ μείζονα ὅπ ἐλάττονα. quo loquendi genere tum alibi vtitur, tum supra 506,24. Item mox pro αἱ πρῶται ψῆφαι vsitatius leges αἱ ἐσχάται ψῆφαι: vt ag. seq. v. 29 dicit, ἀπήγγελλαν αἱ σχάται ψῆφοι οἱ πρέσβεις. V.41, legendum videtur χρῆσθαι γέλωτα: vel μὴ χρῆσθαι γέλωτος. Infra 533,28, dicit αὐτοκέλευστοι.

531, v.7, & ἀπείρους retinere possumus, & ἀπείρους admittere, vt infra 561,45: 566,11. V.17, *Sicinius* legitur etiam apud Cassiodorum, teste Sigonio & Gelenio & Lapo magis placuit *Sicinius*, vt est apud Liuium. Cognomina horum ex Fastis Siculis & vspinianis, sunt *Tuscus* & *Sabinus*: vt idẽ Sigonius prodidit. V.18, conuenientius præteritum perfectum παρειλήφασι. Seq. v. exemplar pluraliter habet ἐψηφίσατο. sed singulare & magis analogum est & paulo post repetitur v.40. V.32, αἰτῶν τὴν ἀγορὰν habet etiã Lapi versio; *dicere solutas esse*. Gelenius videtur malisse αἰτῶν τὴν. V.46, ἀπὸ hic posita pro ὑπό. forsan a librariis, nõ ab auctore. cuiusmodi commutatio & supra notata aliquoties.

532, v.3, rectius vel σημαίας legemus, vel σημείοις: supra 464,10. V.4, αἰφνίδιον aduerbialiter hic accipiendum; vel legendum αἰφνιδίους. V.17, in exemplari est ὑψηλοῖς. quod secutus Gelenius verterat, *eminus primum missilibus consanciantes se inuicem*. Seueram lectionem οἱ ψιλοὶ, agnoscit etiam Lapi versio; *primum ferentarii in culis sagittisque & lapidibus perfundas prælium committentes, multaque inde in vulnera inferentes*. Seq. v. si coniunctio καὶ in ordinem ab hinc comma transferatur, ante πρόσω structura erit concinnior. V.22, pro ἐνθύμως paulo infra dicit ἐκθύμως, v. 36: quod posterius agnoscunt Hesych. & Suidas, exponentes πρόθυμως, κεχαρισμένως. V.40, forsan rectius νικῶσι γε: vel νικῶσι δή. V. , malim Ῥωμαίων: vt præcedit, τὸ δεξιὸν τῶν Ἑρμοκρατείων.

533, v.9, μέρος agnoscit & Lapi versio; *etiã partem alteram*. alioqui maluerit quispiam κέρας. V. 19 nsus pro ὅπῃ hic postulat ὅπου. Lapus vt ὅπῃ tueret, vim verbis fecit; *reuocauitq; multos euntes ad munitam castra milites*. ὅπου vero in simili loquendi genere vsurpata pag. seq. v. 17. V. 20, rectius βαδίσαντες est temp. V.30, vel tollenda καὶ, vel distinguendum post χῶρος. V.43, omissum hic verbum διεφυγον, διέφθαρ, διεσκεδάσθησαν, vel simile quodpiam aliud. Lapus vertit; *per alias currebant vias*. aliquanto post dicit, ὡς ἐσκεδασμένους ἀνὰ τὰς ὁδούς, 545. Seq. v. malim οἱ ἐκπεμφθ.

P.534, v.10, ante μέρος desideratur participium ἀναλαβὼν, vel aliud simile. V.12, exemplar hic, & seq. pag. v.24, habet Ἄτιδιος: bis. de qua scriptura initio huius libri dictum est. Verum nomen Ἄτιλιος ibidem indicatum. V.46, crurum ἀγκῶνας hic intelligere nil vetat, *poplites* scilicet; vt ἀγκὼν ποδὸς in Glossariis exponitur *poples*. lin brachii ἀγκῶνα malis, vertes *brachia & cubitos*.

P.535, v.1, rectius ἀπικόμενον, vt mox v. 3 ἐμβάλωμεν. V.3, κρᾶτος agnoscit etiam Lapi versio; *de firmissimo gradu decesserunt*. V.13 rectius ἀπαξ, vt infra 550,47: 567,47, & alibi. V.45, post θριάμβους deest verbum καθέξει. Seq. v. pro ἀπιδὼν legendum vel ἀπιδεῖν, vel ἀπιδὰν. Pro ὥσαν vero, supra εὐάσθη habuimus 313,46. vbi cum Latinam vocem e Græca detortam dicat, suspicor vtrob q; legendum esse ἔσεσθαι. id enim & detortum est e Græco, & ad Latinum ouationis nomen accedit propius. V.47, post διδηλώσας deest coniunctio δὲ.

P.536, v.4, pro Πόπλιος legendum esse Πρόκλος, viderunt ambo interpretes, & Sigonius tum ex alio auctoris loco, (525,34: 606,46) tum e manuscripto Diodori codice confirmat. Cassii autem consulatus primus incidit in annum vrbis CCLII, 515,26. secundus, in annum vrbis CCLXI, 378,39. V.20, conuenientius futurum αἰακτήσεσθαι: & mox v.21, plusquamperfectum καπηφυκέναι. V.57 hanc lectionem in Lapi etiam codice fuisse, ostendit versio; *pecuniam militib. viritim ad emenda obsonia mensium, & cibaria in mensem afferre*. Vbi si μιῶν mẽdo caret, cum Lapo accipiendum erit pro μισθὸς ἑκάστου, seu χρῆμα μιῶν: quod & μιωνιαῖον vocant, id est menstruum stipendium. Gelenius indefinite verterat, *in stipendium aliquot mensium*. Sed fieri potest vt numerale nomen sit omissum. Infra certe lib. 9, Veientib. deuictis ab Æmilio imperantur χρήματα εἰς ὀψωνασμὸν ἐξ μιῶν, 575,46: & rursum a Manlio ἀργύριον εἰς ὀψωνασμὸν ἐνιαυτῶν, 594,23: itidemque a Fabio Æquis imperatur ἀργύριον εἰς ὀψωνασμὸν ἐξαμήνου, 616,16.

P.537, v.2, ambo interpretes pro μέγιστον legerant δεύτερον, *secundum*. ego, cum sequatur, ὡς τὰ μέγιστα τῶν ἐπὶ τῶν κεχρωσμένων, μέγιστον retineri posse censui: præsertim cum hæc maximi triumphi postulatio inuidiam ei cõflauerit. qui si minori, vel mediocri contentus fuisset, minori se inuidia grauauisset. V.25, cum ἀρχὴν subaudiendum e præced. commate μόνον: vel legendum ἀρχῇ ὦ. V.34, Lapus legit πρόσω πῶν, *nemini prædicens*. Si πρόσω πῶν omnino retinere velis, significabit *nemine compellato, re cum nemine communicata*. V.43, post πᾶσιν deest participium βουλόμενος, vel simile. Lapus vertit, *has sibi gentes proprias parare cogitans*.

P.538, v.44, ἔχαλε agnoscit etiam Lapi versio; *vltimaque alteri in alteros iactantes opprobria*. Siquis tamen αἴσχιστα malit, non multum reclamauero.

P.539, v.5, in exemplari est ἑκατέρων. veram lectionem ἑκατέρῳ cum Rom. cod. agnoscit etiam Lapi versio; *& erat caterua vtrique*. V.12, ἔπιπτα pro vulg. ἐπί cum eodem Rom. cod. probat eadem Lapi versio; *posteaq; paris momenti fuit*. V.24, ἐκπίσαι ferri potest, & ad τὴν ὕβριν referri. Lapus cũ Rom. cod. pluraliter legit ἐκπίσαντο, *quæ multis ipsi bellis quæsissent*. V.35, Rom. cod. pluraliter αὐτούς, *ipsos*, V.39,

ἕνεκα e Rom. cod. additum agnoscit etiam Lapi versio; *quam se ille comprehendere lege dicebat potentiæ pauperum causſa.* Sequentem vero periodum satis perplexe reddidit; *& vt, siquis vellet aliquando data eis auferre, prohiberent.* Gelenius pro duabus istis periodis vnam, ex sua magis quam ex auctoris sententia substituerat, hanc scilicet: *aiebat enim se lege cauturum vt agri solis assignentur pauperibus: satiusque esse*, &c. Mihi hoc videtur dicere Cassius, se sua lege Latinos & Hernicos in agri consortiũ propterea admisisse, vt pauperes illorũ populorum societate munirentur, & siqui iam concessa, olim eis eripere vellent, inopes haberent quorum ope ius suum tuerentur: atq; ita & præsenti plebis inopiæ adhibitum a se remedium, & futuræ aduersariorum iniuriæ obiectum impedimentum.

P. 540, v. 5, pro participio λαβόντας structuræ lex hîc postulat infinitum verbum λαβεῖν, vt in præced. membro διαμεμηθῶσι. vel periphrastice legendum λαβόντας ἔχειν.

P. 541, v. 10, præsens ὑπαρχῇ agnoscit etiam Lapi versio; *a pauperib. haberetur.* sed sensus requirit potius fut. ὑπαρξῇ, vt pag. seq. v. 26. V. 24, pro structura & sensus postulat πλὴν ὅ, seu πλὴν ὃ λοιπὸν, vt Gelenius maluit. Lapus quoque vertit; *partemque aliquam in quinquennium locari.* V. 25, malim πρόσοδον: vt mox v. 44 dicit, πολλὰς οἵσουσι πρόσοδους, *multos prouentus.* V. 40, Lapi quoque codicem hic non satis integrum fuisse, declarant hæc versionis verba; *quanta esset in his differentia, si vnusquisq. pauperum agellum aliquem non magnum accipiens, in vicinos etiam turbulentos incideret. neq; enim ipse ad colendum eum futurus esset sufficiens ob paupertatem, neq; rursus conductorem aliquem nisi vicinum inuenire.* nam etiamsi mutato verbi modo & tempore, cum Lapo pro ἔχειν legamus ἕξει, tamẽ ne sic quidem structura cõstabit. sed si ἔχων cum Rom. cod. scribamus, & seq. ὃ expungamus, planam efficiemus & structuram & sententiam: hoc modo; ὡς εἰς μὲν ἕκαστος τῶν πενήτων, ἡδίονι ἂν μέγα λαβὼν, ᾧ, εἰ τύχοι, γείτονας ὀχληροὺς ἔχων, ὅπου αὐτῷ ἱκανὸς ἔσαι τὸν γεωργεῖν δι' ὀλιγείαν, ὅπου τὸ μ. eã certe lectionem secutus est Gelenius; nõ sine iudicio. Possis etiam ὅσον τὸ διάφορον accipere pro, *quantum sit agri publici pretium*; si sc. indiuisus, vel in latifundia distributus, elocetur. nam sæpe διάφορον hac significatione vsurpat.

P. 542, v. 1, omissum hic εἰσφέρειν: vt Lapi quoque versio indicat; *quam in ærarium ex propriis domibus inferre.* Sequentia idem minus expedite vertit; *exhaurienda cuiusq; vita, & in contribuendis pecuniis magis vtiq; grauanda.* Gelenius sic; *quãe suis promptuariis penuria nonnumquam laborantibus. fore et iam vt minus grauentur contribuenda pecunia.* Ibidem cũ Rom. codice rectius legemus ἔσαν, præs. tempore. Nec seq. v. dubito quin pro ὅπ legendum sit ἔπ. V. 15, malim δοκεῖ, præs. temp. V. 30, superl. εὐπρεπεστάτων agnoscit etiam Lapi versio; *lucrosiora decentissimis præponere.* sed conuenientius compar. εὐπρεπέστερον.

P. 543, v. 1, pro ὅπ rectius cum Gel. legemus ἔπ. V. 6, rectius ἀφ' ἡμῶν: vt supra in tribuni oratione, 540, 11, ἀξιῶν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶς διαιρεμένην τὰ κοινά. & sic etiam Lapus; *ne ciuibus quidem permitteret sortiri partem.* Rom. cod. habet, ἢ πρὸς κοινῶν καὶ ἡμετέρων ἀδὲν ἡμῖν εὐλογεῖ μέρος λαμβάνειν, *an de communibus & nostris nullam nobis portionem accipere concederet.* Seq. v. Lapus vertit; *sortitionem se inter nos non prohibere.* vbi si τὸ καθ' ἡμᾶς μέρος absolute accipere velis pro, *quod ad nos attineat*, accus. casu legendum erit τὰ κληροχίαν. at si periphrastice accipiamus pro τοὺς ἡμῶν δημότας, vt v. 28 loquitur, nulla mutatione opus erit. V. 15, Lapi quoque versio hanc lectionem agnoscit *fient enim difficiliores spe fraudati, & promissa non ferentes, quam qui solutione non potiuntur.* Sed possis genitiuum τῶν μὴ πυγχανόντων etiam partitiue accipere: vt sensus sit; inter eos qui cupiditis frustrãtur, grauius commoueri eos qui & spe sua & promissis sit factis eluduntur. Gelenius non incommodam elicuit sententiam: perinde ac si ita scriptum esset; χαλεπώτεροι γὰρ αὖ τῶν μὴ πυγχανόντων καὶ τὰς ἐλπίδας ψευδέντων ἀπαντήσαν οἱ τὰ ὁμολογηθ. μὴ κομιζόμενοι. Rom. cod. habet ὑποπίσαν: nihil ad rem. V. 32, post καὶ ἔμαι omissa est in exemplari distinctio: itidemque in Lapi codice; vt ostendit intricata versio; *siue quẽ admodum vultis diuidere viros eius finitores.* Sed recte Gelenius mendum perspexit, & planum faciunt sequentia. V. 38, post φρονιμώτερον legitur in exemplari Lapi contra structuræ & sententiæ rationem.

P. 544, v. 25, ἀδελφὸς agnoscit etiam Lapi versio; *frater eius qui exegit reges.* Sed Glareanus mauult, *fratre* (Marco scilicet Valerio) *nepos*: ἀδελφιδοῦς, vt ἀδελφόπαις. itidemque Gelenius. & planũ hoc ipsi est ex iis quæ sequuntur infra 553, 39. V. 36, in exemplari est præsens ὑποχή. sed sententia requirit præteritum ἀπῆλθε: vt Lapus quoque vertit *sufficiebat.* 38, exemplar habet ὑπατείαν: errore manifesto. Lapus vertit; *quam petebant ciuil tatem.* vt videatur legisse πολιτείαν: sicut & Cuiacius. sed veriorem lectionem esse ἰσοπολιτείαν, perspicuum est ex ipsius Cicerois oratione 538, 8: vbi dicit, τὴν ἰσοπολιτείας μεταδοῦναι. idemque ex Cassii edicto 540, 37. V. 39, magis propriæ σπουδαίαν, *expeditio.* Siquis etiam pro antecedente uerbio κοινὴν malit nomen κοινὴ, non multum refragabor. V. 41, pro ἔχειν vsitatius est circumflexum χεῖν. Supra 539, 28, dicit, οἷς ἀγαπητὸν ἦν, πολέμῳ μὲν χρῆσι, τὰ μὴ πρὸς ἑαυτῶν ἀφαιρεθῆναι χώρας.

P. 546, v. 1, forsan rectius διαβαίνω, præs. tempore: mox sequitur σωτῆρας. V. 19, post τοὺς ἀδικοῦντας desideratur ἡμᾶς. Lapus vertit; *in ladentes rem p. filio* legisse videatur, εἰς τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς πόλιν ἡμᾶς. V. 32, tertium nunc occurrunt hi datiui, τῆς ἐφιστίοις στεφάνοις: non sine mendi suspicione. nam legendum videtur vel ἐφιστίας, vel ἀστίοις siue ἀστῶις. vt intelligatur de corona fortitudinis, vel corona ciuica. Seq. error v. legendum fortassis ἐγκαλῶν. V. 40, in exemplari est Καρρίνας: perperam; vt tum ex aliis aliorum ineptiis perspicitur, tum ex hoc loco Virgilii Æn. 8, *simq; armenta videbãt Romanoq; foro & lautis considere Carinis.* V. 44, ad hoc Dionysii argumentum respõderi posset quod est apud Liuium, *patrem in cognita domi causſa verberasse ac necasse, peculium q; filii Cereri consecrauisse: signum inde factum esse & inscriptum, ex Cassia familia datum.* Sed libet et eam quoq; narrationem breuiter a Liuio cõtextam hic subiungere; *Inuento apud quosdam (rdq; prout fidem est) a quæstoribus Cæsone Fabio & L. Valerio diem dictam per duellionis; damnatumq; populi licio, diruntas publice ædes ea est area ante Telluris ẽde. Ceterum siue illud domesticum, siue publicum fuit iudicium, damnatur Ser Cornelio, Q Fabio consulibus.* Eam narrationem sequitur & Val. Max. lib. 6, c. 3, vbi etiam addit; *interempto domũ superiecit, vt pœna in quoque strage puniretur.* item, *In solo autem ædem Telluris fecit.* Sic Cic. pro domo sua; *Sp. Cassii domus ob eandem causſam euersa, atq; in eodem loco ad bona posita Telluris.*

P. 547.

P.547, v.6, malim συγκαπάθημαι: vt pag. præced. v.5 dicit, πρὸς τὸν ἕτερον ἄγει συγκαθῆσιν. V.16, forsan rectius δι' scilicet. V.23, vt supra ter notatum ἀμελεῖν pro ἀπέναι, & semel κατεῖναι pro καθέναι: ita hoc loco μιτεῖναι positum pro μιθέναι: incertum librariorum ne incuria, an auctoris volũtate. infra sane (549, 1.) vsitatius est μιθέναι πλοῦτον πατέρων. V.39, rectius forte negatiua legeris ὅπου μὴ κῆρυκας: vt cum alibi tum 541, 42: 554, 32. Lapus quoque vertit, *præquam per fœminas*. V.37, obtenta hic πρὸ Ἑλλήνων, (vt etiam paulo ante, v.31) pro πρὸ Ἑλλησιν, *apud Græcos*. Porro Aristot. quoque Rhet. lib. 1 & 2 docet, inimicorum liberos, etiam infontes, apud Græcos occidi solitos: & pro ea consuetudine citat illud, Ἕκτορος ὃς πατέρα κτείνας πάϊδας καθέλειν. Sic & Achilles Homericus Il. σ, Δώδεκα δὲ πρῶτα παρὲξ δὲ πυρὴς ἀποδειροτόμησα Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σὲν ἀκαμαντοχολωθείς.

P.548, v.11, nota hic in epanalepsi factam structuræ mutationem, non pertexta structura inchoatam, cuius generis exempla notata etiam apud Pausaniam. vel potius v.9 post παραθόμενοι desideratur verbum ἐξάγειν, ἐξαποστέλλειν, vel aliud quodpiam simile. v.17, magis proprie στρατίαν legeris, id est *expeditionem*. V.27, in exemplari est Ὑπερταιῶν. pro quo restitui Ὑπερταιῶν, ex vtroque interprete. nec enim de Hyperantanis hîc cogitandum videtur.

P.549, v.35, Gel. maluit μέρος, nom. casu.

P.550, v.11, tertium hoc ἔπι in exemplari omissum est. sed & membrorũ ratio id postulat, & clausula ista, ἔπι διὰ τοῦτα πάντα. si enim duas tantum fuisse causas attulisset, non opus fuisset ea clausula. Lapus quoque versio istam particulam ibi agnoscit; *siue ob iræ irritati prioris cladis sine pugna acceptæ, siue ex suis viribus sane multis de se ipsi magnifice sententes*. Gelenius, vt exemplaris vestigia exprimeret, extremo membro vim fecerat. sic enim verterat; *siue ad abolendam superiore anno acceptam ignominiam inducti copiarum suarum multitudine; siue vtique hac causa moti*. Forsan etiam omissa est præpos. διὰ; vt plena structura sit, ἢ τ' διὰ τὰς ἑαυτ. sicut pus quoq; vertit *siue ex suis viribus*. V.29, in exemplari est παρακαλυμένων. minus recte: vt indicat etiam Lapi versio; *prouocantibus ad pugnam*. Forsan ἀμυνάντων ex præcedente cõmate transferendum est, & ante hoc ipsum participium collocandum. itidemque in versione legendum; *cum hostes in campum prodirent, & subinde Romanos ad pugnam prouocarent*. V.41, τὸ ἀπαλαίπωρον, si mendo caret, significabit animum nullas ærumnas sentientem, seu animũ ærumnis frangi nescium. quodsi παλαίπωρον malis, erit vt pag. præced. v.47, κακόπαθον αἱρουμένων βίον. quo etiam v. rectius fortasse διὰ πολλοῦ, s. χρόνου.

P.551, v.2, pro ἐξώστων forsan legendum ὑπηξώστων, aut ἀναστάντων. V.19, pro πρὸς conuenientius legeris διὰ, vel παρά. V.21, rectius καὶ ὁ Ῥωμαῖος: vel, καὶ παρὰ: vt & Lapus vertit; *nam & hi quoque*. V.4, vel ὑπερράχθεντων legendum, vt mox καθερράγης, v. 7: vel ἀπερράχθεντων, vt infra 553, 17. de quo errore pra quoque monui, ad 494, 41. V.34, supra bis ibinimus Λογγέλαι: hic multo mendosius in exemplari est Λοεγγοέλαι: cum vera scriptura sit Λογγόλαν, vt Lapus quoque cum Liuio vocat Longulam. V.41, rique interpreti suspectum fuit hoc comma. Gelenius verterat; *vt cognouerunt deserta castra, proelio occupauerunt ea*. at Lapus; *vbi cognouere relicta esse ab hostibus castra, procedentes, spoliantesq; hostium mortuos*. V.45, nota hîc Ἀνδίαν fœm. gene; cum alibi neutrali fine cum Latinis dicat Ἄνδιον: quod agnoscit etiam Stephanus.

P.552, v.4, vel desideratur hic verbum ἰὼν post αὖ, vel ἀῦ pro eodem substituta est. quo modo supra dixit, 539, 28, οἷς ἀγαπητὸν ἰὼν τὸ μὴ τῶν ἑαυτῶν ἀφαιρεθῆναι χώραν. V.16, τὰ ἐπεισεσωρώματα ferri potest, vt supra 309, 45; & infra 575, 20. malet tamẽ fortasse quispiam τὰ πρὸ ἐξεσωρώματα: quia pag. seq. v.10 dicit, πρὸ τοῦ σωρώματος. V.19, κυκλώσαντες agnoscit etiam Lapi versio: sed non dubito quin cũ Gelenio legendum sit πυκνώσαντες, vt cum alibi sæpe, tũ pag. seq. v.8.

P.553, v.6, forsan rectius τῷ πλήθει. Sic v.9, melius accus. casu legeris, παρέντες αὐτοὺς αἰσχύνας. V.15, exemplar μέλος habet pro βέλος: errore nato e similitudine litterarum μ & υ. Mox sublato π, rectius commaticam distinctionem ponemus ante πεπληγμένων. sic certe Lapus; *neque missile vllum in cassum prorsus ferebatur, compressis arctiore loco multis. deturbanturq; tandem ex colle amissis pluribus*. V.31, rectius forsan ἐπ' αὐτοῖς: Lapus vertit, *quãdo nec volentes imperium ipsi petierant*. V.34, lectionem hanc agnoscit etiam Lapi versio; *quibus mãdari eum magistratum iusserat*. sed προαγγέλλειν signif. potius *ambire*: vnde οἱ συμπροαγγέλλοντες, *cõpetitores*, infra 681, 45. rectius ergo verteris, *& magistratũ ambire iusserat*. V.38, hic *Valerius* (inquit Glareanus) paulo ante in hoc libro *Poplicola frater* dicebatur; hic vero *Marci filius*; haud dubie eius Marci qui fuit frater Poplicolæ, ac consul anno quinto post electos reges. Poplicolæ autem pater *Volesius* erat, auctore Liuio, nõ *Marcus*. quare superius de huius quæstura legendum, *Lucius Valerius Poplicolæ nepos*. Hæc Glareanus, respiciens ad 544, 25; vbi Græcus quoq; codex ἀδελφὸς habet pro ἀδελφιδοῦς seu ἀδελφόπαις, vt ibidem annotaui. V.45, omissum hic παρεῖναι, vel aliud verbum simile: vt indicat etiam Lapi versio; *qua adesse oportebat*.

P.554, v.7, pro Μάνιος Lapi versio habet *Manilius*: Gelenio magis placuit *Mænius*. V.18, forsan ἐνταῦθα in sequentis membri finem reiecto sic legendus hic locus; προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐν τῷ προκαμίῳ πεδίῳ τοῖς στρατηγικοῖς δίφροις ἔθηκαν, καὶ τὸν στρατιωτικὸν ἐπίκλην καθῆλον ἐνταῦθα. itidemque in versione; *ex vrbe egressi, sellas imperatorias in adiacente campo posuerunt, ibique militum delectum instituerunt*. alioqui ἐν pro εἰς vsurpata esset, & postremum comma suo aduerbio careret. V.37, dicere vult, ciuilis belli inter Cæsarem & Pompeium, quod maximum ferme omnium fuit, præter multas alias maximã fuisse causam tribunorum plebis expulsionem ab vrbe. Glar. V.39, Lapi codex hîc videtur habuisse, μείζων τῆς δόξης ἦν. sic enim vertit; *mouens causa super multas alias, maiorque visa esse & sufficiens ad distinguendam vrbem, hæc fuit*. V.42, κῆρυξ hîc otiosa est. vel καπήλους absolute positum pro τὰ στρατόπεδα καπήλων, (vt seq. v. loquitur) seu τῶν ἀρχόντων καπήλων. Lapi versio κῆρυξ non agnoscit; *ab obtinente tunc Italiam duce*. V.46, ἢ παῖ ἄγει secuti erãt ambo interpretes. nam vt Lapus, *magistratui plebis qui omnia ducit*, sic etiã Gelenius verterat, *magistratui plebis potentissimo*. at ego affirmare ausim Dionysium scripsisse ἀρχῇ δήμου παναγεῖ. nam ea lectio & aptior est, & consentit cum iis quæ auctor de tribunitia potestate in superioribus narrauit. supra certe 410, 28, non solum dicit, συνεβούλευε τοῖς δημόταις ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἀποδεῖξαι τὴν ἀρχήν, sed etiam paulo post (411, 1) hoc ipsum παναγὲς epitheton magistratui illi tribuit, dum ait, τὰ τῆ δημάρχων σώματα ἱερὰ εἶη καὶ παναγῆ: itidemq; infra 731, 32. Sic non modo Liuius lib. 3, tribunos sacrosanctos habitos

tradit, sed idem testãtur etiam hæc legis verba apud Cic. lib. 3 De legibus: *Quodq; u prohibessint, quodq; plebem rogassint, ratum esto: sanctiq; sunto.*

P. 555, v. 4, rectius forsan ὅτι πῶ πραδλογίαν. V. 26, lectionem hanc agnoscit etiam Lapi versio; *semper q; e vnie e apud eos dem erat.* sed magis cõsentanea est G. l. mi lectio, οὐκ ἀεὶ, vt satis declarant sequentia.

P. 556, v. 12, nota hîc ὡς ἐργάδεσθαι, pro ὡς εἰργάσατο: vt supra 453, 35, ὡς ἔπαδαν pro ὡς ἔσαν vel legendum, μηδὲν ἠδίκησεν ἐργάσασθαι, vt infra 561, 13. V. 22, χολᾶδαι e Rom. cod. additũ agnoscit etiam L pus; sed sequentem negatiuam ϗ ante κωλύοντας, non agnoscit; quia tautologiæ speciem parit. sic enim locũ vertit; *deorum quosdam, qui legitimos honores ferunt, ratos esse.* V. 27, Lapi versio habet *Propinia*: Rom. cod. Προπιμία. Glareanus ex Liuio reponit *Oppia.*

P. 557, v. 2, vt hic διϊσχύκασι legitur, ita supra 535, 43, scilicet ad e præteriti perfecti augmentum assumpto. infra vtrumque repetitur 596, 41, 43. V. 28, vterque interpres singulariter legit, ἀποδείκνυται πρὸς αὐτῶν μεσοβασιλεύς, *creatur ab eis interrex.* & sequentia eandem lectionem requirere videntur. Sed excusari tamen & hæc scriptura potest, quia supra eod. in numero dicit auctor, μεσοβασιλεῖς ἑλέδαι ὑπὸ τῆς προσδούλου πόλεως τοὺς ἡμιμάχους ἄνδρας: & breui post hũc interregem creatur alius, si non a senatu, tamen non sine senatus consensu. ita vt structura sit sylleptica. & similis locus infra 570, 42. V. 33, in exemplari est παῖδας ἡφους καὶ τὰ ἡμίμαλα ἀϗαδούς: mendose καὶ pro χ' posita, vt indicat etiam Lapi versio; *tradensq; secundum census calculos.* supra 465, 14, dicit πῶ ἀπὸ τῆς ἡμιμαχ' ἀπογραφῆς. V. 35 Lapi versio habet, *C. Iulium cognomine Tullum*: perperam, pro *C. Iulium cognomine Iulum*, Γάϊον Ἴουλιον ὀνόματι Ἴουλον. qua de re supra initio libri octaui, 480, 39. V. 41, forsan leg. διαπεφαμένους: vt apud Aristot. Eth. 9, 165, 22, διατί ομοίως τὰ καλὰ πᾶσι φαίνεται. *enitentibus*: quod aliquanto ante (v. 6) est, ἀποδάζει τὰ δίκαια πᾶσιν. P. 558, v. 4, forsan δίκας αἰτεῖν, vt v. 14 dicuntur ἀδεῖν τὸ δικαίωμα πᾶσιν. Præterea vt temporum similitudo fit, mox ἡφιζομένους legendum, vel præcedente v. ἀϗαδαλουμένης. V. 8, pro corrupto Ὀρούς Lapus & Gelenius e vulgatis Liuii editionibus posuerant *Artonam*. ego cum Sigonio *Ortonam* malui; quod eam scripturam habebant vetera Liuii exemplaria, & Graeci nominis mirum cum eadem consentiat. Plin. lib. 3, c. 12. *Ortonam* in quarta Italiæ regione ponit; at *Hortanum* lib. 3, c. 5, in Etruria. A Ptolemæo Plinii Ortona perittosyllabo fine Ὄρτων dicitur, lib. 3, pag. 150. sicut etiam e fragmentis quæ deducuntur esse Catonis Originum, Sigonius citat; *In Pelignis Cursellã, Orton, & Sulmo.* eo nimirum modo quo apud Græcos & perittosyllabo fine Ἑρμῶν legitur, & isosyllabo Ἑρμώνη: itidemq; Γόρτυν & Γόρτυνα. sic masculino genere Γηρυών & Γηρυόνης, ἰκτὶν & ἰκτῖνος: & alia de quibus apud Pausaniam. *Artenam* autem vnam (inquit Sigonius) in Volsco agro statuit Liuius, alteram Cæretum fuisse ait libro 4 extremo. Infra quoque corruptum est huius oppidi nomen, 653, 4. V. 23, post πόλεμον deest ἔσεδαι, vel aliud verbum simile. V. 25, πραϗωτῶν agnoscit etiam Lapi versio; *sermones hi similitum.* Sed quid si verius πασιωτῶν, vel πασιαστῶν? V. 29, Lapus vertit, *haud procul Veiis.* vt legisse videatur ϗ Οὐειανῶν πόλεως, vt infra legitur 562, 36: 573, 12. sed reperitur tamen & hoc loquendi genus 572, 4, subaudito scilicet gentili Οὐει. τῶν.

P. 559, v. 13, nisi πόλος legamus pro ἕως, structura pendebit. sic certe Lapus; *postremo alteri alteris persuasere.* πόλος autem pro πέλευταῖον, *tandem*, tum h noster vsurpat, 554, 28; tum Aristoteles frequenti sime. V. 29, magis proprie στρατείας, *expeditionis.* V. 34, ὅτι Τυρρωνίας ἄξιοπα sic dictum hoc loco, vti fine præced. libri ἀπῆγον ἐπ' οἶκον. pag. seq. v. 28, cur accus. dicit, ἐξήγε ὅτι Τυρρωνίους. Vtrumq; structuræ ge nus repetitur infra 574, 23, 46. V. 36, pro Σικίλιος quod in sequentibus etiam bis repetitur, Rom. cod habet Σικίνιος: Lapi versio *Licinius*, e vulgatis editio nibus Liuii. Gelenius detracto ϗ legit Ἰκίλιος: de qu scriptura dictum etiam in superioribus aliquoties sic & Sigonius. & ipse Liuius lib. 4; *Auctores fuisse tam liberi populo suffragii scribio accipio, ex familia infestissima patribus, tres in eum annum tribunos plebis creatos.* V. 39, Lapus videtur legisse, ἐπ' αὖ δὲ πολεμίων, dum vertit; *aut ex iis quæ adue sus hostes.* le verior fortasse lectio, ὑδὲ συγχωρήσαι ἐπ' ἔπη τῶν πολίων ὅπη τῶν χ' πόλιν. πολέμια vero pro πολεμικὰ frequẽtissim vsurpatum etiã supra. V. 45, inclusum δημοχω ac ditum e Rom. cod. Seq. v. ὅπ superfluum est; at per enallagen infinitum ei vertũ tributum est pr finito: quod de ὡς quoq; paulo ante monui ad 556, Præterea intricata est hæc sententia, & tautologi speciem habet. attamen nec Lapi versio quidquar a nostra lectione alienũ ind cat. sic enim habet; *d cens, eum qui prohibebat, eratq; senatusconsultis in pedimento, sacrum esse, potestatemq; ex lege habente adue sandi, & quibuscumque impedimento esset, e prohibendi.* Gelenius paulo liberius verterat; *pot statem enim illam intercessoriam sacrosanctam & l gib. confirmatam, nõ posse nisi suismet dissolui viribu*

P. 560, v. 11, Rom. cod. habet Σικινιον: itidemqu v. 23: de qua scriptura modo dictum est. V. 14, r ctius superl. ἀϗαδέσαδον. V. 16, vulg. exempl. βο λοιπὸ, plur. numero: minus conuenienter. V. 1 vel ϗουαιλιον legendum, vel πάναλία. V. 22, vulg. e empl. δοκῶν: mẽdose, nostrum δοκῶν eam syntaxe rationem habet qua v. 43, ὅσα δέοι. quæ si minus pl ceat, indicatiue legendum δοκῶ. V. 31, magis prop στρατείαν, *expeditionis*: itidemque v. 37. V. 34, incl sa præ addita ex Rom. cod. V. 36, vulg. exempl. ἐπ δικωρηκὼν. nostram & Rom. cod. scripturã agnosc etiam L pi versio; *vbi tempus elapsum est subdit militiæ.* V. 38, ὅπ addita ex eodem cod. Rom.

P. 561, v. 5, pro οἷα si quis ἐϗ malit, per me lice mox tamẽ hoc ipsum relatiuum repetitur v. 5. E dem v. 5, nota βλαδῆς ἄξια, pro, *in clade reputanda*: v βλαδῆς αἶπα, vt infra 565, 38. V. 15, στραϗοπδίαν exc sari potest, si a στραϗοπδοι deriuetur. infra diphthor gos habemus στραπεδίαις, 564, 6, a verbo στραπεδεύεσδαι. itidemque supra aliquoties. Ibidem mo Rom. cod. habet, ὅπ χρήσαιτο ὁ αὐτοκράτωρ ἀναχρεῦσαι, μίαν ἐμβοήσαιτο. Sed conuenientius retent vulgari scriptura legemus, μίαν ἐμβόησιν. Lapi quoque hoc ipsum ἐμβοήσαιτο probauit; sed præce dens membrum ad imperatorẽ restrinxit, hoc mo do; ὅπ χρήσαιτο ὁ αὐτοκράτωρ ἀναχρεῦσαι, μίαν ἐμβόησιν. sic enim vertit; *aggresso autẽ imperatore quidam pronuntiare, exclamantes alte multi vituperabant ducem.* V. 26, nota hic ἀναπάσας pro *minarum intentationes*, seu (vt Lapus vertit) *ingentes commina tiones.* V. 46, ὁ παῖς omisit vterque interpres, v suspectum. quod si mendo caret, significabit *omnibus modis, totis viribus.* sed verius fortassis ὁκ ποδὸς, *vestigio.*

P. 562, v. 9, vulg. exempl. ὡς δημοκρατοῦντες: nihil a rem. Rom. cod. ὡς δὴ κρατοῦντες τῆς χώρας ϗ πολίμω Sed verius fortasse ὡς ἤδη κρατοῦντες, retenta in cete

ris vul

ri vulgata lectione. V.11, Lapus & Gel. leg. Γναῖος M. vt est apud Liuiū, Diodorum, & Cassiodorum. V. 4, πλεῖστον redundat. V. 19, in exemplari est ἃ- nè nominandi casu: mendose, vt arguit etiam Lapi v sio; *colentes collegarum eius quosdam.* V. 28, pro π à positum in exemplari aduerbium παύτη, errore fa manifesto, vt indicant sequentia. recte Lapus; *se non eo tamen usi sunt omni.* V. 41, in exempla- ri riptum πνεσάς, oxytonως. rectius supra 84, 10, πνέ ; quo accentu tum alibi quoque, tum apud He- sy 1. legitur. dicuntur autem ὧδε τὸ πένεσθαι, vt ἐργά- π ἐπλάτας ὧδε τὸ ἐργάζεσθ καὶ πλάζειν: quorum ope- r. rure colendo vel aliis laboribus vterentur.

P. 563, v. 12, forsan rectius αἰέβεψε, vt supra 498, 3 V. 34, ὁ δὴ otiosa hic sunt & superflua. V. 43, si Ouid. Metamorph. 4, de Cadmo; *exit Conditor o e sua; tamquam fortuna locorum, Non sua se pre- m et.*

P. 564, v. 1, vsitatius χρεών, per ω, contra neutra- li nis regulam. V. 10, alibi πλειονεκτεῖν & μειονικτεῖν ci genitiuo construit, ratione comparationis. V 2, πρὸς αὐτῶν accipiēdum pro πρὸ αὐτῶν, *ex eorum ca ris.* vel legendum πρὸς αὐτις, *ad Romanorum ca- ſt* nisi quis omissa præpositione, genitiuum αὐτῶν cu sequente superlatiuo coniungere malit. V. 31, ἃ agnoscit etiam Lapi versio; *honori consulis ad- m antes.* sed aptius forsan ὀργῆς. V. 34, pro ᾧ rectius le mus δή: vt Lapus quoque; *volentes igitur.*

P. 565, v. 30, ἀδελφθέντα agnoscit etiam Lapi ver- si *relicta recuperare.* at si ἀδελφθέντα legas, sensus ei *prætermissa & neglecta compensare.* V. 33, Ge- le us maluit εἴθ' οὕως ἐχετε, *atq; vtinam haberetis.* La- p nostram scripturam secutus vertit, *siqne parem h retis omnes de vtilibus cogitationem.* minus apte le ris εἴ γ' οὕως, *si modo.* V. 36, in exemplari est δή. nc iscum facit Lapi versio, *Sed timemus.* V. 38, cc ienientius neutrum plurale αἴπια. Sic v. 44, ad se ens φάσμοι melius quadrat μαντῖαι quam μαν- τ infra 589, 28.

P. 566, v. 2, & ἡμῶν retineri potest, & ὑμῶν substitui. V. τὸ δὴ præteriit Lapi versio, *frater meus, castra et- n hostium capere.* Gelenius pro eo posuit, *cui suc-* ce Forsan legendum ἀδελφὸ ὃ ἐμοῦ πυδί, *fratre meo* qu ic coram adstat. nam ei prælio Cęsonem inter- fu e, gentilique suo prostrato cum fratre succurris- se tet ex seq. 568, 24. minus apte legas καὶ δὴ καὶ V , rectius δέον αὐτοῖς, accus. casu, vt declarat sequens pa icip. ἐνθυμουμένους.

P. 567, v. 4, nota ἐν δὲ διοῖν. nam αἰδρῶν καὶ μαχομέ- ω icit pro αἰδρείως μαχομένων, *viriliter pugnantium.* V. 6, in exemplari est προσίρχεται, sed veriorem scri- pt am προείρχεται agnoscit etiā Lapi versio, *progre- di r ex multitudine.* V. 17, rectius cum Lapo, ἀ- ὴρ πολλὰς μὲ ὅλος, *vir plebeius quidem totus.* vel ὅλος pl e omittendum cum Gelenio. V. 26, ὅθεν πύπις ag oscit etiam Lapi versio; *postea sic dixit.*

P. 568, v. 13, nota ὑφ' ἁπὸς pro ὑφ' ἑνός. Seq. v. in ēplari est ὧν: quod nihil huc facit. ὧν agnos- ci tiam Lapus; *perrumpebatur igitur hic Rom. ex.* V. 5, rectius πρεσβευτὴς, vt pag. seq. v. 34, Σίκκιος ὁ πρεσβευτὴς καὶ αὐτοκράτωρ: & infra 571, 17. vbi etiam nc , duplicem *legati* significationem duplici voca- bu Græco expressam. quamquam Lapus in poste- ric loco vertit, *Legatus & pro prætore.* Idem πρε- σβεύω vocabulum in sequentibus etiam hac signif. v- sur itur aliquoties. V. 25, ὅθεν agnoscit etiam La- pi rsio, *contendit ad eam aciem*: (quasi legendum sit, ἢ πρὸ αὐτῆ φάλαγγα, vt infra 614, 8) ego cum Ge- lenio ὅθεν expungēdam arbitror, vel reponendā πρὸ. V. 36, rectius πρόσπορον, aduerb. V. 45, δὲ agnoscit etiam Lapi versio, *suntq; coacti Fabii.* sed nō min- us apte cum Gelenio legeris δή.

P. 569, v. 5, ἀπὸ hic posita pro ὑπό. cuius generis commutatio supra etiam aliquoties obseruata est; incertum ab auctore an a librariis profecta. V. 22, ad præcedens κατέχον magis quadrat aor. ἠνάλκασαν. V. 34, datiuum τῇ μάχῃ agnoscit etiam Lapi versio, *tota die in acie fatigati.* sententia tamen & structura potius nominatiuum postulant, ἡ μάχη. Ibidem pro Σίκκιος, quod in sequentibus aliquoties repetitur, v- terq; interpres maluit *Sicinius*, vt est in vulgatis Li- uii editionibus. quæ diuersitas supra etiam annotata in huius Siccii consulatu, 531, 17. V. 47, in exem- plari est ἀπισώσαθ. sed sententia requirit ἀπώσαθ, vt Lapus etiam vertit, *malum hoc depulit.* recte infra 579, 2: 583, 8.

P. 570, v. 7, χιλίων καὶ δισκοσίων referenda ad præce- dens ἀκμή. vel nom. casu leg. χίλιοι & δισκόσιοι. V. 12, pro στρατηγοῦ legendum potius αὐτοστρατήγου, vt supra 568, 17. quo modo etiam Lapus vertit, *bis consu- lis legati.* V. 35, pro δεμισὸν (quod apud Hesych. quo- que legitur pro δίκαιον) Camerarius manuit δεμπόν. V. 37, exemplar habet σημείας, quod in seq. etiam le- gitur aliquoties: quamquam minus recte. V. 46, pro ὧδε τῷ rectius leg. πῶδε χωλῷ.

P. 571, v. 2, rectius πολεμήσων, vt pag. præced. v. 30, αὐτεπεξῆλθε μαχεσόμενος. V. 35, alterutrum redundat, ὡς, vel ὅπ. Siquis etiam seq. v. malit κινδυνεύοισι, præs. tempore, per me licet.

P. 572, v. 4, πλησίον δὲ πόλεως, agnoscit etiam Lapi versio, *prope vrbem posuere*: subaudito sc. genitiuo Διενταιῶν: vt etiam supra in fine libri v 111, 558, 29. V. 16, in exemplari est ἡ φθάξαντες: contra structuræ rationem. nostram lectionem οὐκ ἔφθασαν, secuta est etiam Lapi versio; *nec præuenerant discedente eo ite- rum reuertentes.* V. 17, rectius ὑπὸ σημαίαις, vt 555, 5: 577, 34: 578, 2, & alibi. V. 29, forsan rectius ἀ- πιθὸν: hoc sensu; *itaq; Veientanus miles, priusquam Romana copia coirent & centuriarentur, in sua se re- cepit.* Ibidem mox rectius cum artic. δὲ βουλῆς. V. 31, πολεμεῖν supra quoq; cum accus. habuimus; structu- ra parum vsitata. V. 36, magis proprie στρατίας, *ex- peditiones.* V. 39, ἑκουσίων ferri potest, vt in sequen- tibus dicit ἑκόντες ὑπομένειν. siquis tamen malit aduer- bium ἑκουσίως, puto id ei concedi posse. Lapus vertit, *quasi non volentibus vtique aliquibus excubare pro omnibus.* Nota ibidem πρὸ κεῖσθαι ἀπάντων, *pro omnib. se opponere periculo.*

P. 573, v. 6, structuræ lex pro εἵλκυσε postulat νικήσας: vt Lapum etiam legisse indicat versio, *& qui vicit Etruscos prælio.* V. 9, in exemplari est πεντακόσιοι. sed vera lectio est τειακόσιοι: vt non modo apud Liu. *Sex & ccc milites, omnes patricii, omnes vnius gētis*: sed etiam infra 580 bis, v. 19 & 38. V. 17, ὅθεν pro ὑπὸ supra plus tricies habuimus, in similibus loquendi generibus. V. 32, πρόπολος δὲ χώρας Lapus quoque vertit *castellanos regionis.* Supra in Numæ historia, 135, 9, πρόπολος τῶν ἀγρῶν vocat qui obeunt agros & obseruant diligenter ne an secus colantur. possunt hic intelligi agrorum Cremerensis castelli nō mo- do inspectores & curatores, sed etiam defensores, fines eorum cōtra hostiles incursus obeuntes, vt in- fra 618, 30, πρόπολος δὲ σφετέρας γῆς, vocat consulē cū exercitu fines obeuntē & ab hostili vi defendētem.

P. 574, v. 1, in exemplari est Σρῆκα: idemque no- men in sequentibus bis repetitur: sed perperam, vt

Sigonius nō tantum ex Liuio & Cassiodoro, verum etiam e fragmentis Capitolinis euincit. Idem mendum animaduerterant etiam interpretes. V.3, in exēplari est Λευκανοὶ pro Αἰκανοί. qui error ex sequentibus satis clare perspicitur. vt de geographicis rationibus nihil dicam. Seq. v. idem exēplar habet præsens ἐμβάλλουσι. sed futurum ἐμβαλοῦσιν agnoscit etiam Lapi versio, *in regionem irrupturos*. V. 19, rectius κατὰ πάντων, *a Roma contra totam Etruscam gentē manans*. Sic v. 32, pro π conuenientius legerimus δὲ. V. 46, vt hic ὅτι Τυρρωνίας habemus, & paulo ante ὅτι Τυρρωνούς, v. 23, ita & supra 559, 34.

P. 575, v. 32, ὑπαγόμενον leg. vel cū Gel. παραγόμενον, vel cū Lapo ἐπαγόμενον, *secum ducens*, vt infra, 577, 33, ὀλίγους ἐπαγόμενοι πλάτας ὅτι τὰ ἱερά. V. 41, verbū ἀποστεῖλαι rectius collocabimus vel initio huius versus ante πρὸς ὑπαρ, vel in fine membri post διαλεξομένους.

P. 576, v. 21, pro ἄγειν exemplar habet αὐτῶν: euidenti errore. Lapus videtur legisse compos. ἐξάγειν, *decreuerunt vt in Volscos copias educeret, auxilii collegæ gratia*. V. 30, καὶ redundat hoc loco. V. 32, hic quoque καὶ vim habet exiguam. V. 41, Diodorus cum Caio Horatio consulem ponit T. Minucium; mendose, pro *Menenium*, vt Sigonius docet ex Liuio, Cassiodoro, & lapide Capitolino. Apud eundem etiam Diodorum Ὠρέστης per ω scriptum est, non per ο, vt hic. Seq. v. pro Σκάμανδρος apud eundem Diodorum est Σκαμανδρίους, pag. 266. qua forma apud Herodotum legitur & Μαιάνδριος & Μαιάνδριος (non tamen de eodem) vt 131 & 135, Μαιάνδρος Μαιανδρίου, ſ. υἱός. Præterea in olympionica quidē consentiunt Dionysius & Diodorus: nam vterque Scamandrium LXXVI olympiade vicisse refert: sed quos Dionysius hîc olympiade LXXVI consulatum iniisse scribit, eos Diodorus ponit in sequenti olympiade LXXVII. quæ diuersitas continuatur etiam in seq. olymp. V. 47, magis ꝓprie σπεῖρα, *expeditiones*.

P. 577, v. 18, forsan rectius Φαβωνα αὐτοῖς ὅπλα πάντων. V. 21, in exemplari est ἄγων. sed cum sequatur ἐξήγαγε, aptius visum est ἔχων: præsertim cum id Lapi etiam versio agnoscat, *duas habes legiones Horatius*. V. 35, pro τὴ malim δὲ. V. 46, pro σαπιζόμενοι legendum videtur σκαζόμενοι: vt Lapus quoque vertit *pilis & lanceis in eos intenti*.

P. 578, v. 16, in exemplari est ἀπείρας: quod secutus Gelenius verterat, *inuitatæ successibus cohortes continue procederent vlterius*. sed verior lectio est πείρας, *conatibus*, seu *ausis*. quo modo etiam Lapus vertit, *ob crebros successus assidue exeuntibus*. V. 21, πρὸ λόγω in exemplari coniungitur cum sequentibus: vt Gelenius etiam verterat, *illectabant eo modo*. sed rectius ad præcedētia refertur: sicut Lapus vertit, *propellentes pastū simulate*. perinde ac si dixisset auctor, πρὸ λόγω μὲν ὅτιν μιὰν ἀποστέλλοιτες, πρὸ ἔργω δ' ὧδε τὰς ὠφελείας διελάζοντες. Idem loquēdi genus vsurpauit etiam pag. præced. v. 11. V. 41, pro δὴ Gel. maluit ἤδη, *iam*. V. 45, rectius ἀλλήλοις, dandi casu, vt tum alibi tum 275, 17. Seq. v. si π malis pro π, facile patiar. sensus enim erit, χωλεῖον ἢ ἀσφ.

P. 579, v. 3, post ὁμοίως desideratur participium χωροῦντας, (vt v. 41) vel simile. Sic certe Lapus, *repellentes q; hos obuios Fabii*. Ibid. φάλαγγα agnoscit eadem Lapi versio; *replentes cadaueribus phalangem*. Gelenius omiserat; *tandem ingenti strage edita, superstites euaserunt in arduum quendam tumulum*. verior lectio mihi visa est φάραγγα, *vallem*, seu *conuallem*. nā ex narratione perspicuum est hoc prælū commissum esse inter nemorosum saltum & collem. V. 7, articulus οἱ in exemplari omissus. V. 31, μεσάντιον rum huc facit. legendum vel μεσσάντιον, vt infra, 58, 36, & alibi: vel (quod visitatius est) πρόσω ἦν: vt Lapus etiam vertit, *eminus iacientes lanceas*. pag. seq. v. 2 dicit ἀποστάντες. V. 39, in exemplari est βέλη: errore satis manifesto. V. 44, forsan inserta δὲ leg. καὶ οἱ π εἰκυλίοντες δὲ: vel, οἱ δὲ καὶ περικυλίοντες.

P. 580, v. 1, ἀδειλίας agnoscit etiam Lapi versio *impauidi*. siquis tamen ἀμαλίον itare, ac de Etruscis intelligere, sicut præcedens ἐκπλήσσομαι, nō mutum a vero abetrabit. V. 10, vel articulus τὴν requirendus videtur ante συγχύσεων, vel præcedens π expungenda. V. 14, δὲ omissa in exemplari. sed agnoscit eam Lapi versio, *habentur autem in scripturis*. V. 37, nota hîc ὑπολείπειν pro καταλείπειν. Lapus preteriti temporis verbo reddidit, *relicti sunt*. Seq. rectius fortasse, ὧν τάγε ἀδυώτα.

P. 581, v. 3, in exemplari est λοιπόν. quod quia substantiue pro λείψανον vsurpari non soler, malui pone masculinum λοιπός: vt Lapus etiam vertit, *quod nus ille solus fuerit reliquus Fabiorum generis*. V. ἐνέβησαν pro vulg. ἐνέβησαν agnoscit eadem Lapi versio, *verticem ascenderunt*.

P. 582, v. 1, vterque interpres actiue maluit ἀναστῆσαι. nam vt Lapus vertit *remouere exercitum*, Gelenius, *castra mouere*. sed videtur auctor de industria hoc verbum neutrum vsurpasse, ad maiorem Menenii reprehensionem, qui exercitum in tutorem locum transire non sit passus: vt in seq. (v. 3) dicit eum nec ipsum recte sapuisse, nec bene monitibus obtemperare voluisse. V. 11, vterq; interpres hic a verbis auctoris longius discessit. Lapus vertit; *erāt enim instructi supra depressio. em loci, in ruinam multum pronum*. Gelenius sic *quodin gū pater et Romana acies*. ego accessi paulo prop & cōiuncte cum Rom. cod. scripsi ἐμπλώσας. Quid ro sit ὅτι βάθος πάλιν, docet Ælianus, quum scilicet profunditatem seu latitudinem instruitur acies. citur autem βάθος, τὸ κατὰ πλάτος τοῦ μετώπου παῦ μέρος τῆς λαγγος, μέχρι τῶν ἐσχάτων, tota ea phalangis pars quæ a go frontis vsque ad tergi ductores pertingit. V. exemplar habet σημαίας per η. nostrum σημαίαι petitum e Rom. cod. quod aliis quoque in locis quidem malim. V. 32, στέγοι poetis magis quā prosæ scriptoribus vsitatum est. quare πέγοι, cum Rom. cod. malui, sicut mox v. 35 πεζῇ. V. 34, exemplar hab. ὡς νυκτὶ σκότος: mendose. nostram lectionem Rom. cod. petitam, agnoscit etiam Lapi versio. *noctem & tenebras*. Seq. v. πρώτων τὸ πλῆθος refer dū ad λαμπάδων, subaudito aduerbio ὅπως. Rom. cod. habet, πρῶτον τὸ πλῆθος ἐπιφῶν τὸ ὁρᾶν: itidemque Lapi versio; *lumina quoque per faces & a tectis tantanabatur multitudo facere*. sed ea lectio parum a est. V. 39, οὕω posita hic pro αὖ: quod supra quique semel monui.

P. 583, v. 11, καὶ redundat hoc loco. cuius generis pleonasmi sacræ scripturæ in redditionibus additum familiares sunt. V. 13, conuersio æstiua ectauo calend. Sextiles, in Iunio, non in Iulio, vt lapis lib. 1 dictum est, ad 51, 6. quare hunc locum nbene habere puto. Glareanus. Infra, 737, 3, Gelenium & Quintium iniisse consulatum ait τῇ δηχμηνὶ τῇ δεκεμβρίᾳ μιᾷ. vnde suspicari possit aliqui egendum hic, πρὸ τῶν χαμαίους μάλιστα βοπαὶ, δεκεμβρίου μιᾶς. *ferme circa solstitium hibernum, mēse decembri*: sicut etiam primi tribuni plebis (410, 24) magistratum iniisse dicuntur πρὸ τῶν εἰδῶν δεκεμβρίων, *quarto die ante idus decembres*. Decemuiri au m magistra-

magistratũ inierunt idibus Maiis, 682,21. V.15, amo interpretes pro Σερόιος legunt Σπόριος, vt est apud Liuium & Cassiodorum. Diodorus Caium prænomine vocat hũc Seruiliũ, & cognomine Σβάκπν, pag. 69. V.17, vulg. τ agnoscit etiam Lapi versio, *abiussi intra muros erant discussum.* ego τ cum Rom.c. habui; e quo additus etiã articulus τῶ. vel leg. τὰ ἀπὸ ἐχθρῶς, i. δηλ. nã intestinæ turbæ ac miseriæ grauiores & perniciosiores erant bello externo. vnde cõsul ib. stile videtur iram illã a ciuib. in hostes vertere, eduboq; numeroso exercitu, reliquæ vrbanæ multitudinis inopiã subleuare. Ibid. in exemplari est ἀπόκ. eram lectionẽ ἀποκ cum Rom c. agnoscit etiã Lapi versio, *nequaquã enim facta in regione sementi.* V. ad præced. genit. γυναικῶν, παιδίων, οἰκετῶν, ἐμπόρων. μικρῶν, & seq. πλήθους, melius quadrat neutrũ singul. βραχύ. V.39, post πύλῳ desiderat σωτῆρι, vel aliud ver im simile. V.41, Rom.c. habet, τόπος ὃ σωτηρ Exeom mox pro corrupto ὥςπ reposituũ πίμπτωι: quod rbũ infra quoq; de iisdẽ legatis vsurpatum 585,30. pra initio lib.7, in simili narratione leguntur δέκατον & ἀποστέλλει, 417,27,30. V.45, ἁμιλῶ, e Rom.c. ditũ, agnoscit etiam Lapi versio; *pretio modũ imnentes sufficientem.* Gel. hoc commation omiserat.

P.584, v.2, Lapus legit ἐπειδὴ δ, *postquã enim.* V. ὁ post ἰδόντες inserta ex eadẽ Lapi versione, *videnautem paratos eos.* V.44, nota dittimil. temp. ὑποφρυσι, & ἐμάχοντο: cum regula postulet ὑποφρέφωσι μάχονται, vel ὑποέφρεφον & ἐμάχοντο.

P.585, v.1, Lapus vertit, *non ignaue sed infeliciter rsorum maior trucidata est.* vt legisse videatur, ἐξωνῶς, ἀλλ' ἀπηχῶς. V.32, si malis neutrum παίπα, nia, per me licet. V.40, pro Κοϊντιλίς vterq; interes legit Κωνσιδίς: vt apud Liuium etiam est, *Q. Consius & T. Genucius, auctores legis agrariæ, T. Menediem dicunt.* V.46, malim ὤφλειν: vnde seq. pag. 2, τὸ σύμπαν ὄφλημα.

P.586, v.4, rectius θανάτῳ, codẽ scilicet casu quo ox sequitur ἐκβίασμα πος: eademq; structura nõ mulpost repetitur v.30. V.10, ἀφυὲς parum huc quat: nec multo magis ἀβαφυές. Lapus vertit, *nimia e & grauis.* V.10, etiã Liuius damnatum Menei duobus milib. æris scripsit. Talentum autẽ 60 li svalebat. Cum igitur as ac libra idem sint, diuide 00 per 60, habebis talenta 33, actrientem talenti, ceſt libras viginti. Quare hunc locũ corruptũ puterrore vel librariorũ, vel interpretis. Porro 2000 snostro ære faciunt coronatos 20. Hæc Glareasin Lapi versionẽ annotauit, cuius codex a nostro disensit, vt indicat versio, *talentorum sedecim in duus aris fieret.* V.15, & αὖπαι retineri potest, & αὖdmitti. V.18, ὀπωδηλαῖς agnoscit Lapi quoq; ver, *statuto etiã horum numero futuris postea a magi* aub. *in priuatos insidiis.* Sed verior lectio ὀπωδολαῖς, *ogationibus*, seu *mulctæ impositionib.* vt Glareanus oq; in eũ Lapeæ versionis locũ annotauit, se non elligere quid sibi hoc vocabulo velit Lapus, nisi rulẽtas intelligat. Gelenius non infeliciter sensum ressit. V.32, aptius ἀπηχῆς, *abstinentia.* V.36, Lapi quoq; legit *Seruius Seruilius*, vt sup. 583,15. Gel. Liuio & Cassiodoro Spuriũ prænominat: Diodor 269, vocat Caium Seruiliũ Structum. V.41, in emplari est ἀδικήματα, contra syntaxeos legem. vera lectionem ἀδικήματος agnoscit etiam Lapi versi, *non delicti illi quidem.* V.45, ἀθρόον aduerbialiti accipiendum: vel leg. ἀθρόων.

P.587, v.2, Rom.c. habet τῶ gen. casu. Idem seq. v. tius, ἐλευθερίαν π ἀπόλυσις, & ἡγεμονίαν καταλύεσθαι.

V.4, Lapus hic addidit τότων π: *huiusque causſam fore hæc certamina probabiliter existimabant.* V.35, Gel. post ἀποθανεῖν addit ὅπω: Lapi codex pro μᾶλλον videtur habuisse ἀκρίτῳ nam sic vertit, *mihi enim mori melius est inuidicato, quã potito causſæ dictione.* V.38, inclusa & abest a Rom.c. Seq.v. in exemplari distinctio est post ἄδηλόν ὅτι, & ὅτι pro ἔτι posita. a nostra lectione nõ dissentit Lapi versio; *& in eo, in quo siquid vos læsi incertũ est, irã gratificates.* Gelenius verterat, *si etiamnũ incerti criminis reum per irã necaueritis.*

P.588, v.13, vel reciproce legendum μᾶθ' αὖπαν, vel simplicius μετ' ἐμὲ, vt cũ Rom. c. habet etiã Lapi versio. Seq.v. inclusum παρέδωκα additũ ex eodem cod. Rom. V.15, εἰσᾶς defendi aliquo modo potest; vt referatur ad antecedens singulare νόπι: sicut Lapus etiam vertit, *in quos quidã eam detecerant.* Si tamen aliquis malit neutrũ ἅ, vt pag. seq. v.18, ἐφ' οἷς, nequaquam repugnabo. Ibid. Rom. cod. habet καπίδιλον, præt. imperf. V.16, vel cum Rom.cod. legendum πίνος οὖν ἀδικήματος: vel ἵνα τὸν ἀδικήματα, vt apud Chrysost. ἁμαρτίας ὑπεύθυνον. V.18, εὐπιχῶς agnoscit non modo Geleni versio, sed etiam hæc Lapi; *militibus aliquib. feliciter dimicantibus.* sensus tamen contrarium potius videtur requirere, ἀπηχῶς.

P.589, v.17, ὀπικαλεῖν pro ἐγκαλεῖν supra quoq; semel habuimus. V.33, βασάμενος agnoscit etiam Lapi versio; *videor vi captum a nunciones hostiũ aggressus esse.* pro supino igitur accipiendũ id participium; vel legendũ βάσαντος. V.42, respicit hic ad Aquillii factũ, quod supra expositũ est 533,4. Sequentia exempla, magis e Persica & Græca, quã e Latina historia petita videntur. V.44, forsan rectius εὖ ψυχον, vt 564,25.

P.590, v.7, inter ἔργα & ἀθυμήματα nulla in exẽplari est copula. Lapus cã ante ἔσα sublatã, hic ponere maluit. sic.n. vertit; *quæ cũq; audacia opera aliaq; cogitationes ducũ.* V.32, σπουδὴν hîc vocat qđ in seq. mẽbro ὀπιθυμίας dicit, *cupiditates*: quæ studiorũ sunt incitamẽta. Lapus quoq; sic vertit, *studio vestro abstinere.*

P.591, v.13, Lapus legit, ἐν ὀρθῷ παρέχουσα ὑμῖν τὴν πόλιν, *in recto vobis exhibens ciuitatem.* sed conuenientior mihi quidẽ videtur lectio, ἐν ὀρθῇ παρέχουσα ὑμῖν τῇ πόλει δίκῃ: vel, & ὀρθῶ παρέχει & ὑμῖν τὴν πόλιν. ad quam posteriorem lectionem respexit Gelenius. V.22, si ἀγλυῖ malis, geminato νν, non repugnabo.

P.592, v.23, omittã hic præpositio πρεί: (quo loquendi genere tũ alibi sæpe vtitur, tum inf. 614,26) vel mutato casu legendũ μίσης νυκτός. Lapus vertit, *de media nocte.* V.37, tropica hic locutio est: vel legendum τῷ ἱππίων: vt Lapus quoq;, *deprehensi ab equitibus.* V.43, post πλὴν ἐπ' ἐκείνους, subaud. particip. ἐπιτιθεμένων, vel aliud simile.

P.593, v.8, forsan rectius ἔφυγον: eodẽ scil. tempore quo mox sequitur ἐσκιδάσθησαν. V.22, pro χώρας aptius legeris πόλεως: vt Lapus quoq; vertit, *propiusq; vrbem accedens.* Seq.v. in exẽplari est προσκαλεῖται: minus cõgruenter. V.36, ἀπειρία agnoscit etiam Lapi versio; *nõ inopia cõsilii.* alioqui maluerit aliquis ἀπειρίᾳ, *imperitia rei militaris.* V.43, sup. quoq; (518,38) habuimus hoc loquendi genus, πρὶ μιᾷ ξὺν πύτῳ χρόνῳ. in quo si τότων malis, per me licet.

P.594, v.10, supra geminato λ scriptũ Μάλιος, 562, 11, & alibi. Latini *Manliũ* vocant. V.25, Gel. legit ἀποστελεῖν ὑποχωμένους. sed depẽdet potius hoc verbũ ἀποστέλλει a præced. participio κελεύσαντος. ideoq; Latina ad hãc lectionẽ sic cõformari possũt; *Mãlius imperauit vt vnius anni stipendiũ, & cibaria in duos mẽses, exercitui darẽt: his q; repræsentatis Romã legatos mitterent qui cũ senatu de pace agerent.* quod idẽ fere de Fabio

narratur inf. 616, 17. V.40, malim cum articulo τὰ χήματα. V.43, pro Μάμερκος supra fuit Μαμέρκου υἱὸς, in primo huius Æmilii cōsulatu, 549.39. Sigonius etiam *Mamercinos* cognominatos fuisse Æmilios, e veterum scriptis docet. Ibid. in exemplari est Τέλιος. Sed *Iulium* cognomento *Iulum* probat etiam Sigonius, ex idoneis auctorib. V.45, pro Δάπις legitur apud Diodorum Δαίδης, p. 269: & quidem cū iis consulibus qui quarto ante hos anno magistratū gesserunt, Tito Minucio Rufo, & C. Horatio Puluillo. v- na enim olympiade a Dionysio nostro discrepat Diodorus, vt supra etiā monui. hos certe consules, L. Æmilium Mamercum, & Vopiscum Iulium Iulum, ponit in seq. Olympiade LXXVIII, pag. 275.

P. 595, v. 3, in exēplari est στρατιωτῶν: ad quod alludebat etiā Gelenii versio, *militaris multitudo quietis impatiēs*. sed verior lectio est στρατιῶν, *expeditionum*: vt Lapus quoq; vertit, *vbi cessauit a militia multitudo*. V.19, pro Λευκίῳ aptius reposueris Φουρίῳ: vel in præcedenti quoq; mēbro pro Μοσίῳ legendum Αὐλῳ. vt cōiungantur vel nomina, vel prænomina. V.29, pro ἀκμῇ rectius fortasse legerimus ἀρχῇ. V.33, in exemplari est ἦχθ, & paulo post (v.36) πεφιπών. sed verā lectionē ἦκεν, & πεφεῖπεν, agnoscit etiā Lapi versio, *cohortatusq; omnes iudicio adesse iussit*. cuiusmodi locutio infra etiā est, 610, 21, 28. Gel. verterat, *& populum hortatus ad iudicium*. V. 34, nota ἐμμένειν & καταγορεῖν, pro fut. ἐμμενεῖν & καταγορήσειν: ad declarandam certitudinē & constantiam. V.45, ambigua est locutio. Lapus pridianū tempus intellexit: *die enim vna tantum eliqua ante iudicium*. Gel. ipsum iudicii diem: *nam ipso iudicii die*, inquit. ego ambiguitatē retinere malui. quamquā infra (665, 8) satis aperte declarat, vno ante iudicium die id factum fuisse.

P. 596, v. 18, magis proprie στρατείας: itidemque mox v. 22. V.27, τῇ ῥαδδοῖς tropice dictū, p τῆς ῥαδδούχοις, vt mox loquitur v.30. quamobrem Lapus quoq; vertit *lictoribus*. itidemq; ἵππων supra vsurpatum pro ἱππέων, 592, 37. Alioqui soluta hypallage legendum foret, ἀλλ' ἄγων τῇ ῥαδδοῖς πάππον. V.29, vel generaliter hic παμία vocabulum accipit: vel ad eos παμίας respicit qui tribunis collegæ erant additi, olim tribunorum administri & iudices, pōst ædiles appellati, 411, 19. V.43, etiamsi post κληρωχίας inseras τοῖς, ἕξεις, ἀμφισβήτησις, vel simile aliquod nomē: tamen ne sic quidem structura cōstabit, nisi μείζον & δῆλα vertas in μείζονα & δηλαδή. Sed minore mutatione, nec minus apto sensū sic locū legeris; ἀφεισήκει τι ὁ ἀφεὶς τὴ κληρωχίας εἰς ἕτερον μείζονα, τὴ ὑπὲρ τὸ κόσμε τὴ πολιτείας ἀγῶνα: atq; *hac de agris diuidendis concertatio transiit in aliam longe grauiorem, de forma scilicet & statu reipublicæ, seu de administratione reip.* Lapi quoque codicem hic deprauatum fuisse, ostendit perplexa eius versio; *translataq; est de sortitione agri seditio ex hoc inornatu ciuilitatis in alterum certamen maius.*

P. 597, v 4, pro παρ' αὐτῆ Lapus habet *de eis*: quasi legerit ἀφεὶ vel ὑπὲρ. sed aptius cū Gelenio legemus κατ' αὐτῶν: vt satis arguunt sequentia. V.31, Vrbiniā vocat etiā Lapus. sed haud scio an verius nomē sit Orbilia. V.46, hic quoq; Τέλιον habet exēplar, vt sup. 594, 43: mendose scilicet pro Ἰούλιον. Ibid. si ὅπε malis, p ὅπη, per me licet. Seq. etiā versu, tū spositō verborū ordine, nō male sic legeris; ἀποδιχθεὶς ὑπὸ τὴ πενήτων τὸ δήμου πρεσβύτης, *plebis antistes ab inopum turba creatus.*

P. 598, v. 10, φαβιακῶς repetitur etiā paulo post, cum primitiuo φαβία: pro quib. supra φεβία & φεβιακὸς habuimus aliquoties. Sed hāc quoq; scripturam veram esse, ostēdunt apud Hesychium φάβαι & φαβίαι, vtrumq; expositum συσήματα, σωτάγματα. nec absurde referri hæc possunt ad verbum φημί: vt sint cœtus in quib. verba fiunt de republ. Orus tamen apud Etymologum ἀφ' ἁπὸ τοὺς πατέρας denominatas mauult, ἀφ' ἁπὴ τὸ π. Ibid. mox in exēplari est κυρέπω: pro quo v- terq; interpres legit κυρεάπω: vel, vt infra repetitur, κυρεᾶπν, 603, 7. at Glareanus κιντυρεάπω legendum asserit. Legendū (inquit) *Centuriatam*, vt sequentia luculenter ostēdunt. Hic locus aliquādo me strenue torsit: quippe qui nō ausus erā mutare quod corruptū erat. At ex lib. 7 superius, vbi de Coriolano suffragia feruntur, (463, 44) clare patet hunc locū nor bene habuisse. Vide etiā Gellū lib. 15, cap. 27. quamquam satis obscure ea tradit. Verū hæc tamen adiuuant; etiamsi tributa ac curiata comitia apud eū nor sint clare distincta. Sane nec Liuius nec Dionysiu ea distinxere, quod sciā. At ab centuriatis satis luculenter hic separat auctor, tributa vocans *tribulē*. nil & hoc quoq; sit interpretis licentia factū. Hæc Glar V.18, forsan rectius οἰωνῶν, vt v.16: vel οἰωνοσκοπίων. V 22, ᾧπα agnoscit etiā Lapi versio, *hac nollent*. Siqui malit ᾧπα, facile feram. V.44, ἐχομένης, si mēdo cā ret, accipiendum hic in adhibēdi significatione. La pus in hærendi significatione accepisse videtur, dui vertit, *& violentiæ secutæ in suffragiis*. sed longe vi riorem esse puto lectionem Gelenii, ἐσομένης.

P. 599, v. 6, verior esse lectio videtur, ἐφ' αἷς οἱ αὖθι πι: & mox itidē cū articulo, τὸ πελυτατῶν. sic certe Lapus, *ad quas*. V. 18, Lapus coniunctionē ἐπειδὴ tran fert in secundū memb: ū, & in tertio pro eadē subs tuit καὶ: *vbi vero requieuit hoc malū, cū esset in exi magistratus Publius, neq; legē in reliquo tempore pr mulgare posset*. Sed expeditius, ceteris intactis, in pr ced. cōmate pro ὧν legemus ὧν. V.19, in exēplari ἀρχαιρεσιῶν: quod cū seq. participio neutro consiste nō potest; vt & v.31. V.34, in exēplari & hic & in a quot seq. paginis pro Κοῖπος cōstanter scriptū Κόιν sed veræ scripturæ tū apud Latinos scriptores ma festa exstant argumēta, tum eiusdem vestigiū est mendoso nomine Κάπος apud Diodorū 276. V.3 malet forsan aliquis δῆλα τὰς ἔξω στρατείας. V.41, in ex plari est σωοικεῖσι. veriorem lectionē διοικεῖσι agnos cetiā Lapi versio, *administrantib. rempub.* V.46, ἐ posita hic pro ἐν. V. 47, κῇ agnoscit etiā Lapi vers *per requiem*. alioqui existimarit fortasse quispiā v riorem lectionem esse μετὰ, *post sepita bella exter*

P. 600, v. 12, δήμαρχοι pro vulg. δήμαρχον, desump e Rom. c. V.18, in exēplari est δῆπκρεῖας: quod agn scit etiā Lapi versio, *agri in plebe, auxilioq; esse*. sed pr cul dubio vera lectio est δῆπκρῖας, vt Gelenius qu que vertit *decerni*: quod seq. v. est δῆπφηφίζεας. P κατ' αὐτὸ, eodem v. 19, idē Lapus legit κῇ ᾧπα: *eod modo per tribules decerni*. V. 23, pro αἱρεθῇ siquis m lit cōpositum ἐξαιρεθῇ, vel etiā ἀφεθῇ, ab αἴρω, per me cebit. Seq. v. nō minus apte accusatiuo casu leges βυλομένους: vt non feratur ad proximum verbū ἐδίο, sed ad remotius καλεῖν. Sic certe Lapus quoq; *volet vocari ad arma, quicumq; saluam esse vellet patriā remp.* V. 39, Gel. maluit, παρῆσαν οἱ καπηλορήσοντες. sed: retinere nihil vetat, hoc sensu; *prodierūt in medi velut dissuasuri legem*.

P. 601, v. 14, in exēplari est κῇ τὰ ἐκείνης. sed verā ctionē κατ' αὐτὰ ἐκείνης, cōfirmat etiā Lapi versio; *qui aduersus illam ipsam vsi erant*. V. 23, rectius ἀπ' ἐ πῶν, *ex sepsis*, id est, e suo ipsorū corpore. sic enim pra in postulatione huius magistratus, dicit ἐξ ὑμ 409, 7: & rursum 411, 12, ἐκ τῆ δημοτικῶν. V. genitiuum ἀγρίων agnoscit etiā Lapi versio. sed no

iudic

:dicio rectius aberit. Pro αἰχίστων quoque Gelenius
gisse videtur ἐχάτων. V.27, pro inclusis, e Rom.
od. repositis, perperam exemplar habet, ἃ πάλιν ὡς
ἐσπερ. Lapus videtur legisse, οἷς ἀεὶ θανάτου καὶ φυ-
γὴ πόλις τὸ ἀσέβημα ἐδόκει (vel potius εἰώθει) κρίνειν. sic e-
m locum vertit; *in certamina turpium discrimi-*
um constituere quos eis videatur patriciorum: sicq;
ducia legitima, per quæ ciuitas videbatur prius de
orte diq; exsilio iudicare, transferentes a tribu pu-
ssima ad sordidissimam. V.29, ππὶ pro vulg. ὁπὶ re-
ositum ex eodem cod. Rom. V.34, inclusa, ex co-
m cod. inserta, agnoscit etiam Lapi versio; *tum et-*
m cum regibus tyrannisq; vrbs subesset.

P.602, v.2, distinctionē ante χαείτων agnoscit ea-
m Lapi versio. quam quā vel hæc ipsa vox, vel præ-
dens ἀγαθῶν, sine vllo sensus detrimēto, abesse pos-
mihi quidem videtur: vt etiam Gelenius eam præ-
iit. V.8, Gel ἄφελεσιν accipit pro ἀφέλιμον ὄσιν. sed
san negatiue legendum ἀνάφελεσιν. Seq. etiā versu
lim ἐξ αὐτῆς, f. ἀπ' δημοχαρῶν ἐξουσίας. V.20, forsan re-
us, ὑδὲν τῶν τάπις ἐναντιωμένων λελείψομαι. Lapus omisit
itiuū τάπων, vt satis declarat versio; *nihil relinquā*
aduersantib. V.29, magis ꝓprie φραπίαις, vt Rom.
d. habet. V.30, ἀπὸ agnoscit etiā Lapi versio, *ve-*
ri ab hoc. quod vt Glareano suspectum fuit, ita ego
oq; nō inepte legi posse existimarim, ἀφ' ἁπάντων.
ulari tamen & relatiuū aliquo modo potest. V.
, ἑαυτο pro vulg. ἑαυτῶ subtitutum e Rom. cod.
P.603, v.3, in exēplari est τῶ π: itidemq; paulo post
ltero mēbro (v.5) ⊙ τῶ. Lapus vtrobiq; vertit, *& vt:*
d ex secundo vtriusq; membri cōmate petitum
e Gelenius admodū breuiter locū sic verterat; *le-*
g super a plebe latas, de iudicandis quibuscumq; pa-
tiis, & de suffragiis a curiatis ad curiata comitia
translatis. noltræ emendationi patrocinatur etiam
Rom. cod. V.6, pro ἔπ exēplar habet ἔχε. vtrumq;
oscit Lapi versio; *non amplius secundum ordines*
h uerit. sed mihi verbū ἔχε hic nullo modo feren-
viſum est. V.47, rectius forsan μεθιπεσθαι.

P.604, v.44, ππροπέρους pro vulg. ἐμπροπερῆς agno-
scum Rom. cod. etiā Lapi versio, *mitigatores.* Ge-
lenius vulg. lect onem periphrasi adiumerat; *exper-*
tia sapientiores factos. V.46, malim addita con-
it. τῶν πίδιον. ἴσως.

P.605, v.3, rectius cū Gelenio legemus τῆ σωτηρία:
quo infra 641, 14, dicit τῶ συμφέροντι τῆ πόλεως. V.
9, ὁ ὑπὲρ non inepte, meo quidem iudicio, repositue-
ris ὑπό: (vt infra 631, 17) pro qua præpos. in præ-
cedentib. membris vsurpata ἐξ & ἕνεκα.

P.606, v.2, magis proprie leges φραπία, *expeditio*
ne V.6, inclusa, e Rom. cod. addita, agnoscit etiam
Lapi versio; *alii signa proiicientes, alii aciem deseren-*
tes; ideo sic legendum esse arguunt sequentia, v.
36 ꝓ τῶν λιπόντων τὰς τάξις, ἢ τρεψαμένων τὰς σημαίας. De-
clarant idē quæ ab Appio repetuntur infra 609, 27.
Gelenius tamen, omisso altero membro verterat,
centuriones & antesignani, quidā etiam desertis signis
in stra se receperunt. V.10, forsan rectius ἀπβά-
σει vt Lapus quoq; vertit *desistissent.* V.17, pro π-
ὸ δικὰ infra legitur τῶν τὰ δίκα, 643, 3; itidemq; a-
lib V.27, ἀριστοβιωτῶν nomine intelligi hoc loco pos-
sunt veterani milites, vt inf. 618, 35: vel ἀριστοβιωτῶν legi
pos t; vt significet, legatos seu ꝓpretores pro illis
interc essisse. V.35, in exēplari est δωδικάδες. sed δικά-
δες ὁ modo vterq; interpres legit, dū vertit *decimus*
quis; sed confirmant etiā hæc Liuiana, *centuriones*
duj cariosq; qui reliquerant ordines, virgis cæsos se-
cum rerenssit: cetera multitudo sorte decimus quisq;
ad supplicium lecti. & hinc passim apud aliōs etiā his-
toricos est *legionum decimatio*: itidemq; apud Poly-
bium ἐκ δικάδος ἄγειν ὁπὶ θανάτου, & apud Xiphilinum
δεκαπεύειν: quod Brodæus quoque annotarat Mi-
scell. lib. 1, cap. 9. Sic apud Plutarch. etiam in Numa,
vbi vulgo legitur μίχρι τῶν δώδεκα, Xylander reponit
δέκα. V.37, alibi σημαίας: & quidem frequentius. V.
40, hic rursum exemplar habet ἀχαριτιῶν: quod fœ-
minini, non neutrius est generis.

P.607, v.7, post παμίας in exēplari est coniunctio
π: loco plane alieno. quæ si vertatur in articulum τῆ,
& præponatur præcedenti dativo βασιλεία, belle ha-
bebit structura, vt pag. seq. v.10, ὁ τῆ τυραννίδι ὁπηχρῶν.
V.12, αἱρέμενος politū hic pro οἰκειέμενος seu ἐπαιρόμε-
νος: significatione (vt ego quidē puto) rarissima. Rom.
cod. habet ἀναιρέμενος. Lapus vertit *attrahens.* V.14,
in exemplari est ἀσεθήσειν. veram lectionē ἀσεθήσειν a-
gnoscit etiā Lapi versio, *propositurus in senatu.* V.32,
in exēplari est τῶ νόμω. sed τῶ structutā & sententiam
multo euidentiorē efficit. V.41, χημῶν agnoscit et-
iam Lapi versio; *ex alienis pecunus.* sed cū sequatur,
ἀμισθὶ ἐργάζονται, non dubito quin verior scriptura sit
κτημῶν: cuiusmodi cōmutatio infra quoq; ex Rom.
cod. annotata ad 616, 36. alioqui latius explicanda
esset χρημῶν significatio; quia scilicet prædiorū quoq;
maximus in victu parando vsus est. atq; ita Gelenius
quoq; paulo generalius verterat; *ex mercenariis o-*
peris se alunt.

P.608, v.11, in exēplari post ὕπαθες periodica est
distinctio, & mox commatica post καλαί. sed nostra
distinctio structurę cōuenientior est. & Latina sic ad
eā conformari possunt: *docens, nec senatus voluntatē*
fuisse vt diuerteretur publica; (nā si voluisset, iampridē
id fecisse) sed deliberandū id distulisse in tempus aliud,
quo facilius tunc sopiretur sedatio, quā excitarat cōsul
affectans tyrannidē, & post ea meritis eo nomine pœnis
affectus: nec primos post id S C consl. negotio finē impo-
suisse. V.12, pro ὕπαθοι cōuenientius legemus ὑπατίαν.
V.16, αὐτῆ pro vulg. αὐτοῖς; repositū e Rom. cod. V.18,
idē cod. habet τάπις ὁμόσε:: itidemq; Lapi versio; *hos*
agri diuisores creare. at Gel. *ius finiendorū agrorū ha-*
buerint. mihi verior scriptura videtur esse, τοὺς δέκα
γεωμόρους, vt inf. 665, 7. quos χωρεμόμους vocat 662, 9. V.
20, inclusa ὧν abest a Rom. cod. V.31, idē Rom. c. hab.
ἐπὶ δὲ: in exēplari perperam est ἔπ' ἰπατὰ δὲ. V.36, idem
Rom. c. trāspositio articulo habet, ἔπ τὸ μικρὸν τῆ δίκῃ
ἔπ τῶ δημοσίων. V.42, χρήσθω pro vulg. χρήσθαι agnoscit
cū eodē Rom. cod. Lapi quoq; versio; *sint enim vobis*
argumento horū opera. alioqui legendū esset χρήσεται.

P.609, v.8, articulus οἱ additus e Rom. cod. Nota
vero ibidē ὁπισκλωσι, pro σύσκλωσι, vt Lapus quoq; ver-
tit *contubernales.* ὁπισκλωσι proprie sunt qui tentoriū
& sedes suas ad nos contulerunt. V.22, si ἢν pro ἔᾳ
malis, (vt v.43) per me licebit. V.31, πάθος in meliorē
partem accipiendū hic pro χαρά: vt Lapus quoq; ver
tit, *ex aduersis hostiū, lætitiam.* Gel. paulo recesserat
lōgius; *quasi ageretur de mea gloria, non de securitate*
incolumitateq; patriæ. V.35, vulg. καθασφαγῆς agnoscit
etiā Lapi vers. *occidionis.* sed melius ad τῆς πόλις mihi
quidē quadrare visa est Rom. c. lectio, καθασκαφῆς, *e-*
uersionis. nisi πόλις metonymicōς accipiamus, pro ci-
uib. seu populis, cū Gelenio. V.39, Gel. hic a Græci te-
xtus mēte discesserat; *cuius partē, quā isti sibi post ul-*
lāt, hostis occupat. aptius Lapus; *cuius, quantū in ipsis*
fuit, hostes sunt domini. Simile loquēdi genus tū alibi,
tū sup. 601, 17. V.41, exēplar habet συγγένειαν: nihil ad
rem. veriorem lectionē δυσγένειαν, probat Lapi versio,
genus improbū. Rom. quoq; codex δυσγένειαν agnoscit:

ſed ſequentia ordine paulum mutato ſic legit; ὀλίγος ὁδὶ πρὸς καλῶν ὁ λόγος. V.44, videtur hic reſpexiſſe ad locum illum Thucydidis, quẽ in epiſtola ad Ammæum notat; πλημμ μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀσφάλεια φιλέταιρος ὀνομάζοιτ' μέλλησις δὲ εὐπρεπὴς· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα τοῦ ἀνάνδρου· καὶ τὸ εἰς ἅπαξ σωφρονεῖν, ὅτῳ παρέργον.

P.610, v.2, Gelenius hic aliam lectionem quæſierat; *malitia, verſutia, habetur pro ſapientia; quemadmodum ſimplices & in nullo bono propoſito conſtantes, tractabiles habentur & dociles.* ſed τὸ παιδαργοσοφὸν coniunctę potius accipiendum pro ἡ παιδαργοσοφία, *verſutia, vafrities, calliditas.* nec in ſequentibus alia lectione opus eſt. melius Lapus; *malignitas, & verſuti ſapientia, & ad omnia procacitas, ac neminimeliorum obtemperare.* ſane ἁπαμὸς πρὸς πάντα eſt qui temere ad quiduis audendum aggreditur: & εὐπιθὴς μηδενὸς ἧσσον κρατῆσόν σου πέφυκεν, qui facile ſibi perſuaderi patitur, vt nihil capeſſat eorum quæ ſunt meliora. V.46, in exẽplari eſt μὲ δή. ſed μέν τοι agnoſcit etiam Lapi verſio; *ſimularunt vero neceſſarii.* V.47, πρὸς ἐνεχθέντας agnoſcit eadem Lapi verſio; *allato vero in forum corpore.* & ſupra vſurpatũ eſt hoc ipſum verbum in ſimili caſu, 596, 2. Si quis tamen cum Gelenio malit πρὸς ἐνεχθέντας, fruatur ſuo iudicio.

P.611, v.45, apud Diodorum diphthongus ſcriptum Θεαγενείδης, vt Ἡρακλείδης 275. V.46, Νωμεντανὸς habuimus etiã ſupra, & retinuit Lapus; necnon Cuſpinianus in Faſtis. Gelenius cum Faſtis Siculis maluit *Calimontanum*: qua de re ſupra quoque ex Sigonio, ad 394,9. Pro Νομίκιος vero apud Diodorum 278 eſt Μινύκιος: quum *Numicium* agnoſcant etiam Liuius & Caſſiodorus, teſte Sigonio.

P.612, v.2, Rom. cod. habet πρεπολεων. ſed πρεπολιω agnoſcit etiam Lapi verſio. *ſuburbanum quoddam.* & Pollux lib.9 ſcribit, ἐν δὲ πόλεσι πρόαστείοις καὶ τὰ πρεπόλια εἴη ἄν. Verum mihi πρεπόλια non *ſuburbia* vertere libuit; quod ea vox minus huc quadrare videatur; ſed *circumfuſa vrbi caſtella:* quo ſenſu infra legimus, (614,21) ὀκτὼ πρὸς πέλεξ χωρίον ἀφ' ὑψηλὰ μακρὰ ὄντων. Seq.v.ambo interpretes legiſſe videntur, ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων καταλειφθέν, *a Romanis relictum.* Gelenius ſic locum verterat; *incendium ſuburbani cuiusdam caſtelli, agreſtium fuga deſerti, conſpectum eſt*, omiſſis reliquis circumſtantiis. V.32, ἑάλω, e Rom.cod. inſertum, agnoſcit etiam Lapus, & requirit ſenſus. V.42, exemplar habet νέοις οἴκοις. ſed verã lectionem νεωσοίκους agnouit vterque interpres, dum vertit *naualia.* ego malui *nauium receptacula*, in quibus ceu domiciliis ſingulæ, binæve, aut ternę, ſeparatam ſtationem habent. Non multum abſimilis error notatus apud Pauſaniam paginæ 1 v.18. V.46, malim κοινὴ στρατεία, *communis expeditio:* ſubaudito ſcilicet e præcedentib. verbo ἐπεφέρετο.

P.613, v.2, exemplar hic rurſus habet Κοίντου pro Κοΐντος, omiſſo prænomine Τίτου. Veram lectionem expreſſe refert Diodoti editio, pag.279: ſed in alterius conſulis cognomine, Σέξτου habet eadem pro Πείσωνος. V.6, rectius ἀπαγγελθῶσι, vel προαγγελθῶσι, vt infra 644,45. Rectius etiam mox στρατιαν ſcribemus, & v.16 στρατία: quoniam expeditio his locis ſignificatur, non exercitus. V.15, βαρέως ferri poteſt, ſubaudita præpoſ. σύν. malet tamen aliquis fortaſſe βαρεῖς *graues, onuſti.* V.40, pro ᾧ poſſes etiam aduerbialiter legere ᾗ, id eſt ὅπου, *vbi.* Lapus videtur legiſſe, ὁ μάλιστα ἔκαμνεν, dum vertit, *quod maxime laborabat.*

P.614, v.11, ἑτέρων agnoſcit etiam Lapi verſio, *ne alteris virtute cederẽt.* alioqui maluerit fortaſſe quispiam ἑταίρων, id eſt συμμαχιωτῶν: vt infra 622,31. V.31, conſentiunt interpretes hoc loco. nam & Lapus vertit, *exſpectans diem, ac circiter horã tertiam.* forſan quod ea hora maior in forum confluit frequentia. ſic enim Græca ſonãt; *exſpectauitq; donec luceſceret, atq; ea diei hora appeteret, qua forum ſolet eſſe frequentiſſimum.* V.38, in exemplari eſt ἐκ: quam particulam Camerarius in ſuo codice expunxerat ego cum vtroque interprete in καὶ mutare malui nam Lapus quoque vertit, *horum ferocia furibundaque innaſione.*

P.615, v.17, pro τυχόντες requiritur potius σωφρόνως vel aliud eiusdem ſignificationis. V.24, recte hic tandem exemplar habet Κοΐντῳ: mox tamen ad errorem redit. V.35, ſupra Κρεμέραν dixit 573,1; 577,10: 581,7, & alibi. Seq.v.leg. potius, τῆς ἐκ τῶν πλαστῶν. V.40, diſtinctio in exemplari ante βουλομένη collocata, ſtructuram & ſententiam ita perturbarat, vt Gel. commatum transpoſitione vſus ſic hoc modo; θεραπεῦσαί τε καὶ ἀνδραδεῖν τοὺς πένητας βουλομένη, δόγμα ἐπικύρωσι δῆμον εἶναι ὕστερα μοῖραν αὐτοῖς. ſed in hac noſtra lectione nihil trãspoſitione opus eſt. V.41, ἀγαθὸν nihil huc facit. legendum forſan ἀγαπητὸν, ſeu ἀρεστὸν, vt Lapus vertit *grata.* Gelenius verterat, *id admodum expetendum viſum eſt plerisque plebeiis*, quaſi legerit αἱρετὸν. vbi etiam nota τοῖς πολλοῖς, pro δημωδικοῖς, ſeu τῷ πλήθει. Rom. cod. hab. οὐκ ἀγαθὸν πᾶσι ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς: perperam.

P.616, v.1, articulus ὁ additus e Rom.cod. V nota hic rurſus Ἀγύλλαν fœm.genere, vt ſupra 551, cum frequentius neutrali fine vſu petur Ἄστυ, ti ab hoc ipſo auctore noſtro paſſim, tum apud Strabonem, Ptolemæum, & nominatim apud Stephanum Byzantium; qui Ἄντιζαν ab hoc oppido diuſam facit. Rom.etiam cod. Ἄγυλλον habet. V.6, ἐπὶ τὰς propr. στρατιὰς, *expeditio.* V.8, εἰς manifeſte vſurpata pro ἐν. V.26, leg. προαγγελθῆ: vel ante ἐξαγγελθῆναι inſerendum nomin. caſus nomẽ, ἡ βουλή, ſimile. V.30, duplex hic in exemplari erratum: Λαβῖνιος pro Ἀλβῖνιος, & Κοΐπος pro Κοΐντος. V.36, vbi ed. habet χρήματα, vt ſup.607,4: ego κτήματα cũ Rom. cod. malui. V.44, rectius συλλωρεῖν, præſ. temp.

P.617, v.17, & αὐτὸν retineri poteſt, & αὐτῶν eodem ſubſtitui. V.41, non conſentiunt hic interpretes. nã Lapus retento appellatiuo nomine, tacuit proprium; *in Capitol.no colle.* at Gelenius proprio retento, mutarat appellatiuum; *in luco Bell.* Ego repoſuerã *in Quirinali colle:* quoniam ipſe Dionyſius ſupra (112,21) tradit Ἐνυάλιον a Sabinis & Romanis appellari Quirinum: vbi itidem τῷ Πιστίᾳ Δίκῃ mentio; ſed nihil de templo eius additur. Verũm recordarer, Quirinalem collem ab auctore noſtro ſupra vocari Κυρίνιον ὄχθον, 113,42, non aſperner dam putaui coniecturã Ioſephi Scaligeri, qui οὐρινάλιον λόφον hic interpretatur *collem Martialem*: atque ex hoc ipſo Dionyſii loco pro *Mutialis* apud Varronẽ reponit *Martialis.* Verba Varronis, ex Argeorum ſacris hæc ſunt, lib.4 De lingua Latina; *collis Mutialis quinticepſos apud ædem Dei Fidii in delubro bi ædituumus habere ſolet.* Lapus ſuæ lectionis rationem ſumpſiſſe videtur ex eo quod ſupra narrauit Dionyſius, templum Capitolini Iouis a Tarquinio inchoatum (259,1) tertio ab inde conſulatu abſolutũ dedicatumque, 304,5. V.44, forſan rectius ἐπ' αὐτοῦ, *ſub eius imperio, eo regnante*, vt mox v.46. ſeq. v. poſt πάτρα deſideratur coniunctio δὲ, δὴ, vel ſimilia. Ibid. mox lectionem vulgatam agnoſcit etiam Lapi verſio, *inſcriptionem eius ſumpſit.* & confir

im

em quod ſupra habuimus aliquanto plenius, 304, τῷ πρώτῳ ἱερωσιν ἀυτῷ & τῷ ὄπιγεραφῷ ἔλαβεν Μαρκος Ὀ-πος. ſignificat enim hîc, Poſtumio ex S C hoc honoris datum, vt tẽplo inſcriberet, ędem cã Poſtumio ſule ex S C dedicatam eſſe. Gelenius ſic verterat; *S C id fecit Poſtumus, vt teſtatur ædis inſcriptio.*

P. 618, v. 2, hic quoq; exemplar recte habet Κοῖν-ς: ſed perperam mox in Fabii cognomine Ιυλαιὲς ο Σιβυλανός: eodem prope modo quo in ſuperio-ous libris aliquoties ſcriptum Ἰοι & Ἰεπανοὶ, pro Σιὶ Σίεντανοί: librariorum magis quam auctoris cul-. veræ ſcripturæ euidentius veſtigiũ eſt apud Dio-rum 280, nimirum Σβυλανὸς, omiſſo tãtum ἰ. V. , & redundat hoc loco.

P. 619, v. 7, Ἄλβον agnoſcit etiam fragmentum Ca-tolinum, in quo (teſte Sigonio) legitur, *Spurius ſtumius Albus Regillenſis.* Supra Sp. Poſtumius gnominatur *Albinus* 616, 30. Pro Σβέϊον vero re-ius Σπέλιον legi, tradit idem Sigonius, & confirmat iodori editio pag. 282. (ſed erratum ibi in cogno-entis conſulum; & pro *Regulus* ac *Mediolanus*, tibendum *Regillanus* & *Medullinus*) Seruii tamen ænomen in ſeq. etiam huic ipſi Furio tribuitur, v. 2. V. 19, in exempl. eſt ἀξιοχρέω. ego Atticum ac ntum malui. V. 34, vterque interpres legit ἐκ Φ ονίκων: (vt infra 626, 2) & conſentanea eſt hæc le-io tum præcedentibus, tum ſequentib. Rom. cod. ibet, εἰς τὸν Ἐρυίκων, *traductis in Hernicum agrum ptis.*

P. 620, v. 18, vt hic ἡμέρα διεπέφωσκε, ſic apud Lu-m euang. cap. 23, σάββατον ἐπέφωσκε: & Matth. 28, ἐπιφωσκούσῃ. Seq v. rectius ἐθελονταὶ, *voluntarios.* .21, Lapi verſio non agnoſcit verbũ ἔμειον: & mox o ἁλωσόμενοι legit ἁλωσομένῳ: *hoc autem ſuſpicantes Equi, ac priusquam Romanis aduenirent auxilium, ſtra eorum aggredi cogitãtes, tamquam vi & mul-udine capiendi, exuere.* non male. neq; enim vel ωσόμενοι actiua ſignificatione vſurpari ſolet, vel ἔ-νον aptein ἔμελλον mutari poteſt. V. 27, incluſa, e om. cod. addita ſunt. ſed pro πρόσθεν aptius fortaſſe gerimus πρόσω, *arcu.* V. 42, κατ' μέσον non agnoſcit ipi verſio; *equites autem eorum decurrentes, a tergo omanos circumueniunt.* V. 46, ἀπολιφθέντες legen-im eſſe, non ἀπολειφθέντες, vt in exemplari, arguit et-m Lapi verſio, *a ſuis ſegregati.*

P. 621, v. 9, exemplar habet δὴ τούτων. ſed δῆθ' le-endum eſſe, vt paulo ante, v. 1, declarat etiam La-i verſio, *tamquam per hoc.* V. 14, exemplar habet ς πόλεμον χεῖρας. ſed πολεμίων agnoſcit eadem Lapi ver-o, *in hoſtium manus veniendi.* V. 37, malim nom. ἀσῦ μένοντες. V. 39, ἐπέρα δώαμις agnoſcit etiam La-i verſio; *altera manus.*

P. 622, v. 12, ad μὲ (v. 8 præmiſſam) melius qua-rat δὲ quam τε, vt indicant etiam antitheta, ὀλίγοι & ὅλοις. Sic v. 14, pro αὖτις non male nom. caſu le-as αὐτοί. V. 21, μεθέμενοι pro vulg. θέμενοι poſitum e om. cod. Lapus paulo maiori mutatione facta le-it, φυλάσσειν ὑπολελειμμένοι, vt infra 625, 9, 18. ſic e-im vertit; *& qui relicti erant ad impedimentorum uſtodiam, abeuntes, tendunt ad proximos montes.* Ge-enius vtramque lectionem expreſſit. V. 26, in ex-mplari perperam eſt Σβυίλιος pro Σερίλιος. Pro *Seruii* utem prænomine *Spurium* legi apud alios auctо-es, paulo ante monui, ad 619, 8.

P. 623, v. 1, pro Αἰβυλίῳ exemplar habet Φαβίῳ: & ιοχ Σερυίῳ pro Σερυιλίῳ. in ſequentibus tamen recte trumque nominat cum Liuio & aliis. V. 3, exem-lar habet κατ' πολέμου. mihi πολέμοις viſum eſt conue-nientius. V. 14, ſi δὲ pro τε malis, non refragabor. Lapi verſio neutram coniunctionem expreſſit; *po-ſtremo quorum minima haberetur ratio.* V. 35, in exemplari eſt ὅς: ego ὡς e Lapi verſione repoſui, *vt qui paulum adhuc ſpiraret.* tu ſi κἀμὶ malis, non mul-tum refragabor.

P. 624, v. 4, Τυσκλαίων barytonως ſupra quoque habuimus; itidemque Κοιολαίοις 412, 27: & Ἐχβάνων infra 647, 28: quum analogia requirat Τυσκλανῶν, vt non modo Stephanus habet, ſed apud hũc ipſum oſtendunt Αἰκανοὶ, Σιεντανοὶ, & ſimilia. attamen & in-fra hic accentus conſtanter retinetur aliquam mul-tis in locis. V. 18, in exemplari diſtinctio poſita eſt ante μάλιστα, & omiſſus articulus τὸ ante δὲ βάθος. no-ſtram lectionem ſenſus & lex ſtructuræ poſtulat. V. 21, aptius fortaſſe ὅ: vt feratur non ad remotius, πλαμών; ſed ad propinquius, ῥεῦμα. quod innuit etiam Lapi verſio. V. 24, in exemplari perperam eſt Ἐκ-κωλίων, & Κολίμμων. vera prioris portæ ſcriptura eſt ſupra 218, 37: poſterioris, 583, 10. V. 26, rectius, ἢ βεαχυτάτη, ſ. ὄϊν. vt Lapus quoq; vertit, *lata, vbi mi-nimum, plus quam centum pedes.* V. 40, ſupra μιῷ βασιλεῖς dicit multis in locis: quod Lapus quoque ſe-cutus vertit, *interreges creantes comitiorum cauſſa.* ἀνθυπάτοις, eſſent *proreges*, vt αἱ ἀνθύπατοι *proconſules*, αἱ ἀντιστράτηγοι, *proprætores.* Seq. v. poſt ἀρχαιρεσιῶν deeſſe ἕνεκα, indicat vtriusque interpretis verſio. V. 43, in exemplari conſtanter hic ſcriptum Λοκρῖπος, per ῖ: ſemel etiam Λεκρῖπος: & mox Γεμῖνον pro Γέμινοι. ſed Λοκρήπος per η ſupra multis in locis fuit, & repetitur infra 633, 8. *Geminum* vero agnoſcunt Liuius, Caſſiodorus, Faſti Cuſpiniani. V. 47, Τίτε agnoſcit etiam Lapi verſio, *Sexto Tito:* Gelenius maluit Τιλίε. infra, 627, 38, hoc factũ tribuere videtur C. Terentio. niſi forte abſentibus conſulibus tentauit C. Terentius, quod ante illorum profectionem molitus erat Sextus Titius.

P. 625, v. 8, magis propr. στρατείας, *expeditionis.* V. 10, pro Φάβιος vterque interpres legit Φαβίους: ex Li-uio. Infra quoque Fabius cum tertia copiarum par-te vrbi præficitur in expeditione amborum conſu-lum, 648, 37. V. 38, forsan rectius τοῖς πολεμίοις, vt tum alibi tum 606, 4. V. 41, exemplar plurali numero habet κύπων. mihi ſingulare κύπου melius hic ſonare viſum eſt. & ſic vertit etiam Lapus; *nec armorum ſtrepitum ſuſtinentes.* V. 43, Gelenius ma-luit καταθλιβέντας aut καταπιεζέντας: dum verterat, *ob-tererẽtur compreſſione mutua.* V. 47, exemplar Ἐρ-νίκοι habet pro Ουλσκων. Gele nius omiſſo eo mem-bro verterat, *Æquorum proceres.* ambo contra fidem hiſtoriæ: quod Lapus quoq; vidit. Æquos au-tem & Volſcos coniunctis animis ac virib. hoc bel-lum geſſiſſe, manifeſtum eſt ex ſuperiorib. 623, 23.

P. 626, v. 11, in exemplari pro δὲ ſcriptum τε: mi-nus recte. Seq. v. πόλεως pro vulg. πόλιν e Rom. cod. poſitum. Sed poſſit etiam πάλιν legi: vt ſignificet eos nunc iterum Tuſculum vsque peruenille. nam ante quoq; in Tuſculanum agrum excurſiones ab eis fa-ctas ſupra narrauit 624, 4. V. 15, vulgatam ſcriptu-ram agnoſcit etiam Lapi perplexa verſio; *a via Ro-mana verſus declinarunt: in vrbis autem ad quã pri-mum venerant regione conſidẽtes, eam partem quam in priore incurſu intactam reliquerant, populabãtur.* Nec Romanus cod. hîc quidquã discrepat, niſi quod pro ἐν τῇ habet ὅτι τῇ. Mihi locus vitioſa repetitione corruptus videtur; vt vera lectio ſit hæc; ἦν δὲ ἐν τῇ προτέρᾳ εἰσβολῇ παρέλιπον χώραν, εἴκα δεζόμενοι ἐδήουν. V. 33, vter que interpres legiſſe videtur, οἱ δὲ λοιπὶ φυγόν-

τε, ων ᾽μ. V.42, pro παμεῖα Lapus generalius posuit πεῤ. ego ita verti ac si scriptum esset πμα. σμεῖα minus huc facit.

P.627, v.5, in exemplari pro initio huius libri positum est eius argumentum: quem errorem vterq; interpres vidit. Id argumentum hic adscribere libet, nequid interuertisse videar. sic igitur habet argumentum istud: ἡ δεκάτη βίβλος τῆ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας, ὧν συνεγράψατο Διονύσιος Ἀλικαρνασεὺς Ἀλικαρνασεύς, περιέχουσα τὰ κατὰ τοὺς Ῥωμαίων ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπὶ ἔτη ἐνδοκοσιν ὀλυμπιάδος ἕνης, καὶ ἀπὸ τῶν ἄπων Πομπίλιος Βολκμίου, ᾧ Πομπίλιος (varius Σερουίου in sequentibus, itidemque apud Liuium & alios) Σερουίου. χρόνος δὲ τῶν βίβλων (Lapus perperam βουλῆς, a senatu) δυοκαιδεκαετίας, ἐπὶ δυσὶ δέοντι. Eius si versionem desideres, & ipsam subiungere non recusabo: *Decimus liber Antiquitatum Romanarum, quas conscripsit Dionysius Alexandri filius Halicarnasseus, continet res a Romanis gestas a prima octogesima Olympiadis anno, a consulatu* scilicet *P. Valerii & Seruii Sulpicii. Tempus rerum quæ hoc libro exponuntur, est annorum* XII. Seq. v. pro Τορύμβας apud Diodorum est Τορύλλας 282. Seq. v. pro Φερσικλέους idem Diodorus 281 habet Φερσικλείδου. Pausanias quoque Φερσικλείδου inter archontas Athenienses agnoscit, sed olympiade CII. V.11, perperam in exemplari Σερουίλιος pro Σερουίου. V. 30, ἐπιδεικνυμένων agnoscit etiam Lapi versio, quæ Græcis perplexis multo est perplexior: *horum vero multa ostendentibus procuratoribus magistratuum optimatium. consequentia erant ad magistratus.* sed forsan legendum ἀποδεικνυμένων. vt significet magistratus optimation (seu optimitatis ratione habita) designatos fuisse: id est, optimos quosq; ad publicos magistratus fuisse adhibitos. Sed & genit. τῶν ἀρχόντων incertum est possessiuene an partitiue ab auctore sit positus. Si possessiue, sic verbum verbo reddideris; *atque horum pleraque procuratores* (seu administros) *magistratuum, qui optimatim designabantur, ad imperium comitabantur.* Si partitiue, sic vertere poteris; *atque horum pleraque magistratus* reip. negotia *procurantes, qui optimatim designabantur, ad imperium comitabantur:* id est, optimates ad reip. gubernacula admotos, vna cum magistratu, iuris quoque reddendi munus maiori ex parte comitabatur. Ad priorem sententiam accedit hoc Cuiacii scholion; *huic q. ub. mandassent iurisdictionem.* intelligit enim, magistratus habuisse procuratores seu vicarios, ad quos maiorem iuris dicendi partem relegarent: vt infra decemuiri 683, 32: & supra tribuni pl. 411, 19. Gelenius in sua versione coniecturam secutus videtur. V.34. hîc q. loquetur verbum verbo sic expresseris; *at promiscuum vulgus, negotiationib. & agriculturæ intentum, quod non nisi post aliquot dierum interuallum in vrbem ad fora (seu nundinas) descenderet, imperitum adhuc erat,* s. rerum talium. V.38, Liuius Caium Terentillum Arsam vocat; vnde & lex Terentilla, ad decemuiros vsq; agitata magno Romæ tumultu. quare lector videat quid sequendum. Hæc Glareanus. V. 42, παρέλθη pro vulg. παρελύθη repositum e cod. Rom. Seq. v. rectius δημόχοι, pluraliter, vt supra 600, 12; & infra 653, 17.

P.628, v.8, si δίγματα legas, allusio erit ad Latina vocabula *ostentum & portentum*. Gelenius vtrumque expressit. V.13, ἐγίνοντο agnoscit etiam Lapi versio, *tremores continui ficbant:* cum syntaxeos ratio postulet participium γιγνόμενοι, vt in præcedentib. & sequentib. V. 17, rectius (opinor) ἥδιόν τε καὶ μᾶλλον, vt paulo post, v. 21, ἐλάττω τε καὶ μείζω. Ibid. mox in exemplari est ἀδί. sed ἃ δὲ requirit & sensus, & probat vterque interpres; itidemque cod. Rom. V.2. πίστεων pro vulg. πίστεων repositum ex eodem cod. R. V.35, possis etiam ἀποβέβηκε legere, vt v.38, ἀποβαίνοις. V. 45, si pro infinitiuo εἴκειν indicatiue legamus εἴκει, vt in seq. membro παύσεται, structura constabit paulo melius. Lapus retẽto infinitiuo εἴκειν, mutationem quæsiuit in participio ἀρξάμενον; *& quem admodum ab aliquibus incipiendum esset cedere alteris.* alioqui legendum foret εἴκειν δίκης.

P.629, v.6, δρᾶν, e Rom. cod. additum, agnoscit etiam Lapi versio; *aut inutile se agere dicebant.* V.10 si ἤθη malis, facile assentiar. V.21, numerale δίς notarat in suo libro Camerarius, vt suspectum. Xylander sui codicis margini adscripserat, Liuium pro decem, quinque viros nominare. Seq. v. concinnius leg. πρισβυτάτης τε καὶ φρονιμωτάτης. Itidemque v.32, πρισβύτας τε καὶ νέους. V. 46, alludere videtur ad id quod Aristot. Rhet. lib. 1, cap. vltimo dicit, ὁ νόμος σωθήκη πόλεως ἐστιν: & in proœmio Rheror. ad Alexandr. ὁ νόμος ἐστὶν λόγος ἀφορισμένος καθ᾽ ὁμολογίαν κοινῶν πόλεως, μηνύων πῶς δεῖ πράττειν ἕκαστα. Gelenius paulo generaliu verterat, *leges enim communes totius ciuitatis esse debere, non partis alicuius.*

P.630, v.4, in exemplari est πίας, & mox νόμων. se πίαν & νόμων agnoscit etiam Lapi versio; *& quã habetis vos illationis legum aut euersionis potestatem?* V.14, φερεβαί agnoscit etiã Lapi versio, *curiæ.* & fu eadem vox supra quoque 598, 14. Gelenius tame hic reposuerat *centuriæ*, κεχι. quod Glareano quoq probari, ibidem adnotaui. V.18, tropice ἀρχῆς hi positum pro ἀρχαιρεσίας, *in magistratus vestri electione* seu *creatione.*

P.631, v.35, in exẽplari est πλημελεῖν: violata & structura & sententia. quod Xylander quoq; notarat.

P.632, v.25, inclusa δὲ vel tollenda est cum Rom. codice, vel in γὰρ mutanda. V.35, idem Rom. cod. habet, ὡσαὶ παῤῥησίαι καὶ πίστεις ὑβεισαγεν. Seq. v. Lapus legit ἐς ἡμᾶς: *verbum liberum vnus nostrum dixit.* Rom. cod. habet εἰς τὸν εἶπεν: Gelenius aliquãto plenius l. εἰς τὸν εἶπεν ὁ ἀδελφός. V.41, inclusum ἐμὲ additum ex Lapi versione, *me iterum atque iterum sæpe riebat.*

P.633, v.2, particulam μὲ post νεκρὸν repetitam, expunxi cum Xylandro & cod. Rom. V.12, magi propr. σρατείας. V.26, post πῶς subaudiendum δεῖ vel illud ipsum in huius locum substitutum est. V. 41, ex huius prædicti cultura Quintius infra ad consulatum accitur, 644, 12.

P.634, v.17, nota hic prænomen nomini postpositum: cuius generis exempla supra quoque obseruata sunt, & infra 639, 14. V. 30, σωτήριον augmẽto hic caret, vt ἐξανάλωσεν 402, 16: ἀπαναλώκεσαν 594, 10 καταναλῶσ 584, 43; & huius generis alia. V. 41, τούτων agnoscit etiam Lapi versio; *his prouideat passuris iniqua.* Gelenius maluit ἡμῖν. possemus etiam legere προῤῥηθὲν ἡμῖν: vel, minori mutatione, προῤῥηθὲν ἡμῖν.

P.635, v.19, vel ἐδήλωσαν positum pro ἐδήλωσεν, ve τὰ προσαγγελλόμενα pro τοῖς ὀπτωλαῖς; vt 638, 23. V.41 in exemplari est αὐτὸν. sed verius αὐτὰ, vt Lapus quoque vertit, *illa*: vel saltim αὐτὶ.

P.636, v.1, idem structuræ genus supra, 634, 41 alioqui maluerit fortasse quispiam προῤῥηθὲν ἃ ἢν γενομένων, vt v.47, ὑπερῥηθὲν ἔργον ὕπωμόσα. Infra quoque notata ellipsis particulæ ἃ, ad 649, 27. V.7, notæ aor. pro fut. διαπροσέξεσθαι. V. 11, μετρίας pro vulg. μέτριον postulat structuræ lex, & probat Lapi versio *nec ea modica.* Seq. v. exemplar habet ὑμετέρων, in

secunda

sequenda persona. ego interpretes sequi malui. V. 23 post τῶν πειήτων deest verbum συνίστασι, vel simile aliud. V. 38, pro μιμνούντων legendum vel μιμνομένων vt pag. seq. v. 6: vel μιμυμένων, vt Lapus, *inquisitionē e indiciis.* μιμνητῶν minus aptum videtur. V. 40, exemplar habet πάσας. tu si ἀνάγκη nolis, reponere poteris ἀναγκαῖον. Lapus, *necesse est.*

P. 637, v. 5, nota hic αὖ cum verbo subiunctiuo; itidemque paulo infra, v. 17. cum alioqui in hac significatione optatiuus verbi modus tribui illi soleat, vt in alibi tum 656, 17: 674, 7. V. 18, pro καθ' ἡμᾶς Lapus legit ἐν ἡμῖν: *iis qui similia in vobis nolunt.* Sententia videntur hanc lectionem requirere; πῆς τὰ ὅμοια μεθ' ἡμῶν ἀξιοῦσιν ὁ τοιοῦτος ἔχοντες τὸ νοῦν, *iis qui idem nobiscum postulant, non obsequentes.* Gelenius vertens *laudatis istos a nobis semper dissentientes, qui nos hostes pro ciuitatis hostibus.* V. 35, huius quoque loci emendatio debetur Romano codici. in vulgatis illis perperam est, ἔχοντας αἰτίας, ὅτως αὖ ἐπαίνου.

P. 638, v. 6, forsan rectius βούλευμα. *consilium.* V. 21 in exemplari est ἀξιώσῃ. sed ἀξιῶσι legēdum esse, vt ἐξιώσωσι, declarat etiam Lapi versio; *quæcumque illi postularent.* V. 20, particulam μὴ non agnoscit Lapi versio. *qui exhibent ei securitatem.* ideo vel tollitur est, vel in ὧν mutari. Xylander retento μὴ pro αὖ reposuerat αὖπῆς: vt Gelenius quoq; verterat, *quumque se eis opponeret.* V. 27, in exemplari est δὲ ν. sed veram lectionem αἰτῶμεν agnoscit etiam Lapi versio; *ac petamus potestatē inquirendi.* V. 40, ὑφ' ἓν legendum esse pro vulg. ἐφάνη, satis perspicuum est ex continuatæ metaphoræ verbo ἐπέκειτο. Vt, epitheton εὐαγεστάτων omiserat in sua versione Gelenius: Lapus vero parum apte vertit, *facile capi ces equites.* nam εὐαγεῖς hic sunt non tam agiles, quam sacrisancti & religiosi. cuius epitheti ratio petitur est ex historia quæ supra narratur 351, 29. Siquis εὐζωνεστάτων malit, vt sit, *contra nobilissimos equites*, seu, *contra nobilissimum equitum ordinem*, fruatur suo iudicio.

P. 639, v. 6, genitiuo τῶν δὲ πάλαι præmissa est in exemplari præpositio πρὸ. quam abesse hinc debere, satis manifestant hæc supra a tribunis vsurpata verba, 635, 36, ὑβρίζειν τε καὶ σωφρονεῖν τοῖς ἔξωθεν ὑπιστελλομένοις τὰ ὀφθαλμιῶντα. Lapi quoq; versio eā præpositionem non agnoscit, *in urbe indicia qualia sunt.* V. 14, hic quoque postpositum nomini prænomen. supra multis in locis Καίσωνα Κοΐντον vocat, vsitato nominum ordine. V. 18, malet fortasse aliquis πρεκύπτουσιν, *ampliant*, vt infra 676, 1. V. 32, in exemplari est αὖ πάλαι structura & sensus requirūt vel αὖ πρῶ, vel (vt cum vtroque interprete reposui) αὖπῆς: s. πρῶ δήμῳ, seu πῆς δικαίως. Sequens etiam ἀ otiosum hic est.

P. 640, v. 11, exemplar habet συγκρατήσας. nihil adeo. id enim continendi & conseruandi significatio m habet. συγκροτῆσαι autem in hac significatione tum supra vsurpatum 425, 21, tum in sequentib. alioties. V. 21, Καρμενλίνας pro vulg. Κερμενλίνας cum Rom. cod. agnoscit etiam Lapi versio, *Carmentales.* vt intelligatur porta quæ ex Vaticano monte, in qua Carmentæ templum est trans Tiberim, in Capitolium ducit. Eadem & Scelerata dicta est, quod Fabios Cremeram aduersus Etruscos cum suis illac egressos, non restituerit patriæ.

P. 641, v. 8, ἑλκυσθέντας agnoscit etiam Lapi versio, *ex aduentibus.* sed non minus apte legeris ἐπελευσομένους. V. 21, ἡμῖν agnoscit etiam Lapi versio, *concedat nobis.* & patrocinari huic lectioni videtur sequens verbum σωτηρευθῆναι. sed aptius secūdæ personæ pronomen ὑμῖν, *vobis*, vt initio huius orationis, v. 19. idemq; confirmant promissa Valerii, seq. pag. v. 1. V. 34, forsan rectius σωθείητε, optatiuo verbi modo.

P. 642, v. 4, προσθῆναι agnoscit etiam Lapi versio, *vt plebi apponerent cognitionem de lege.* sed conuenientius videtur προθῆναι, *proponere.* infra sane, vbi exemplar habet προσθήσειν, (656, 46) idem vertit *proposituros.* itidemque 662, 2. V. 16, pro ὅτι & σημεῖας rectius scribemus ὑπὸ & σημείας, vt 555, 5: qua de re supra quoque, ad 572, 17. Latina etiam sic magis ad Græca conformaueris; *Sequenti die centuriones* suis quique ordinib. *attribuebantur, & sacris signis præficiebantur, confluente & agr. mult.* V. 23, in exemplari est μεγάλη: relatum scilicet ad nominatiuum ὑποψία. sed genitiuum μεγάλης probat etiam Lapi versio; *magnorum motuum suspicio.* V. 30, οἷς agnoscit eadem Lapi versio; *quos maxime timebāt.* Gelenius maluit ὅ. V. 45, ἐχώρουν additum e Rom. cod.

P. 643, v. 1, Lapus videtur legisse πλοβόλων, dum vertit, *plenamq; petris dimissis superne.* eam lectionem ego quoq; secutus sum. Gelenius verterat, *telis non irritis in confertos cadentibus.* V. 31, rectius forsan αἰεράρπιζον. V. 36, opinor scribendum vel χαιρηπελοῦς, vt supra multis in locis, & infra 678, 7: vel εὐχαιρηπελοῦς.

P. 644, v. 3, Rom. cod. habet Καίσωνα Κοΐλιον. perperam. Lapus sic legit; Λεύκιον Κοΐντον Κικιννάτον, οὗ πάππον Καίσωνα Κοΐντον εἰς ἀγ. θ. sic enim vertit; *L. Quintium Cincinnatum, cuius filium Cæsonem Quintium in discr. mort.* recte. nā congruit hæc lectio cū iis quæ supra narrata sunt 63, 33. V. 31, in exemplari est οἷοί πῆσαν. veram lectionem οἷοι πότε ἦσαν, agnoscit etiam Lapi versio, *quales erant tunc Romanæ vrbi præsidentes.* V. 43, concinnius l. Ρωμαίους ἅπαντας. Seq. v. magis propr. στρατείαν, *expeditionem.*

P. 645, v. 6, rectius fut. χρήσεσθαι, vt v. 47. Seq. v. ἱερῶν agnoscit etiā Lapi versio, *e templis.* Gelenius tamen maluerat *ex ærario.* V. 15, magis propr. στρατείας, *expeditionis.* V. 23, *inclusa* π, addita e Rom. cod. V. 25, in exemplari est παρεῖχεν: structura plane luxata. nostrum παρέχων probat etiā Lapi versio; *seq. aditu facilem, & mitem, & humanum adius venientibus exhibens.* V. 33, pro ἐξ ἀρχῆς legendum videtur τὰ ἀρχῆς. Seq. etiam v. pro πῶ rectius leges πῇ, nom. casu, vt v. 32, ζῶντα τὰ ἔργα. Quodsi etiam mox διδομένῳ malis, præs. tempore, facile assentiar.

P. 646, v. 5, hic quoq; Fabii cognomen vitiosum est in exemplari; nempe Διοβδιανὸς: quum vera scriptura sit Δίβολανὸς. V. 13, nota hic rursum αἵρεσι pro αἱρῆσαι: vt Lapus quoque vertit, *capere.* sic infra 648, 8. V. 25, exemplar habet, αἰπεσφαλίν τε: minus conuenienter. V. 28, magis propr. στρατείας, *expeditionis.* itidemque v. 39. V. 46, cum πῶ Τυσκλαίων subaudiendum est substantiuum πολίσματι, ἀγρῷ, vel aliud huiusmodi. aut legendum πῶ Τύσκλῳ: vt Lapus, *ad obtinentes Tusculum Æquos.* Ibidem mox ἦγε pro vulg. εἶχε repositum ex Rom. cod. idemq; verbum similiter vsurpatum etiam pag. seq. v. 28.

P. 647, v. 13, Ἀλγιδόνα videtur ferri posse, vt Ἀγηδόνα, Καρχηδόνα, & cōsimilia. sed rectius forsan Ἀλγιδόν, recisa finali α: vt apud Strab. lib. 5, p. 259, κατέσχον ὅτι Ἀλγιδὸν πολίχνιον. præsertim cum infra quoque sic apud hunc nostrū legatur ὁ Αλγιδῶ 705, 19: 724, 25: & πρὸς Ἀλγιδῶ 720, 15. Apud Stephanū Byzantium paroxytonως scriptum Ἀλγίδος, etiam in Aldina editione. sed dum gentile in ιος ita inde formari scribit vt Τενέδιος a Τένεδος, & Ἀκάδιος ab Ἄκαδος, haud

scio an proparoxytonως scribi velit "Αλγιδος. V.23,in exemplari transmutata est participiorum sedes, hoc modo; οἱ δὲ ἑρπάσαντες ὅπλα χρόνῳ πᾶσι, καὶ πρὸς ἀλκὴν βαπίσαν αἰσχακότες. Lapi versio habet hysterologiam; *alii vero incipientes ad vim conuerti, & exsurgentes.* nostra & Gelenii lectio quin vera sit, mihi sane non est dubium. V.26, in exempl.pro articulo τὰ est coniunctio καί.quam si malis,accipienda erit pro *etiam*,hoc sensu; *permissis militi inter cetera emolumenta etiam captiuis corporibus,exceptis Tusculanis.* V.30,inclusa ἐν addita e Rom.cod. V.40,pro πρὸς ὃν Ἀντίῳ exemplar habet ἐωὰν πόν. qua lectione retenta Gelenius verterat; *alia parte alter consul Cornelius Volscos offendit exspectantes se in finibus.* Nostram lectionem probat etiam Lapi versio; *aduersus eos qui erant Antii Romanos & Volscos.* atque ita legendum esse perspicuum est ex præced.pag.v.29. Rom.quoque codex veræ lectionis habet vestigia, πρ Αντίας.

P.648,v.8, nota hic rursum αἵρῃ pro αἱρεῖ. V.28, rectius plur. ἀναλαβόντες. V.42,vulg. Δωρὶς legitur etiam in Rom.codice: itidemque in Lapi versione, *usq; ad vrbem Dynam venientes.* Gelenius *Eretum* pro eo reposuerat;quia Liuius scribit Nautium educto cõtra Sabinos altero exercitu, castra ad Eretum posuisse. Sed procul dubio vera est Fuluii Vrsini cõiectura,legendum esse Φιδήνης. nã Fidenas in populi Rom. dicionem retractas fuisse, supra narrauit auctor in consulatu T. Largii, 3 2 4,27: easdemque XL stadiis ab vrbe distitisse, exposuit etiam in Romulo, 1 1 6, 2. quare Vrsinum in versione sequi non dubitaui: præsertim cum idem e seq. etiam manifestum sit, 6 5 2, 45.

P.649,v.2, Γαΐτης & Κοίλιος cõstanter in sequentibus repetuntur; cũ apud Liuium sit *Gracchus Cœlius*,magno veterum librorum consensu, vt testatur Sigonius. Supra quoq; Κοίλιον aliquoties habuimus pro Κλοίλιον: & Κοιλίας πάρρους pro Κλοιλίας. Apud Liuium vero nonnulli codices habent *Cluilium*, vt etiam *Fossas Cluilias.* V.27, post ἰδίων ellipsis est nominis π, vt etiam pag. seq. v.33: & supra 636, 1. V. 31, si λαλεῖτε indicatiuo verbi modo accipere malis, sic reddenda erit clausula; *non ad me de hisce, sed ad fagum hanc verba facitis.* id est, non magis moueor istis verbis vetustis quã hæc fagus. Sed imperatiuum modum probant etiam Liuiana ista, *eos Æquorum imperator quæ mandata habeant ab senatu Romano, ad quercum iubet dicere. se alia interim acturum.* vbi etiam nota quercum a Liuio dici quam fagum Dionysius appellat. De eadem hac iubricit idem Liuius; *quercus ingens arbor prætorio imminebat; cuius vmbra opaca sedes erat.* V.34,in exemplari est ὀργῆς: perperam. tu si singulare ὀργῆ nolis, (vt tũ alibi,tum 4 5 1,43) reponere poteris plurale ὀργάς. sed singulare probat etiam Lapi versio; *iræ indulgentes.* V.36, & ἱερεῖς retineri potest,& ἱερούς reponi. nam & sacræ personæ fuerunt, & sacro munere per totam vitam functi sunt, 131, 2. In versione igitur sic legere poteris; *cum iis qui fetiales appellantur, sacri ordinis viris.* V.47, rectius σπονδιάν, sing.num.

P.650, v. 8, τὸ αὐτὸν agnoscit etiam Lapi versio, *in idem vallum.* sed rectius cum Gelenio legemus τὸν αὐτῶν, *in sua castra.* V.15, in exemplari est αἰαγκαιόπαλον. veriorem scripturam ἀκμαιόπαλον probat etiam Lapi versio; *eligens quod roboris in exercitu suo erat.* V.33, nota ellipsin nominis ἄ post ἔργον. V. 36, plurale ἵππους agnoscit etiam Lapi versio; *equos phaleris ornatos.* alioqui conuenientius videtur singulare ἵππον. V.39, rectius ἀνεργεῖς, vt supra 268,26, & alibi. V.47, κατὰ πόλιν sine articulo supra quoq; vsurpatum aliquoties. sed cum mox sequatur ἐκ ἀγρῶν, hic quoque non male cum articulo legeris πατὰ τὴν πόλιν. reperitur tamen etiam in vet.quodam monumento similis plane structura; σπανιῶν κατὰ τὴν πόλιν ὅτι τῶν ξένων, *prætoris vrbani & prouincialis.* itidem infra 705,33,45.

P.651, v. 5, Lapus videtur legisse ἀναλαβών, du vertit, *assumens T. Quintium.* sed nostrum καλέσαν ἐών, mutare non est necesse. aptum enim sensum ficit, vt e versione perspicitur. Gelenius sic verter *& adiunctis sibi T. Quintii copiis, qui data opera gnius iter faciendo dictatorem exspectabat.* Ibidem mox rursus prænomẽ est postpositum. vsitatior do est, Τίτον Κοΐντιον. V.29, rectius διαξόμενοι, v *ba facturi.* Sic v.34, conuenientius fut. χειπάσα V.41, προήκατο positum pro ἀπήγαγον.

P.652,v.20, νόμῳ agnoscit etiam Lapi versio; *est eo quantum lex dabat vsus.* alioqui maluerit fa tasse aliquis πατὰ τὸ χρόνῳ, *toto imperii tempore.*

P.653,v.4, Βιρτῶνα agnoscit etiam Lati versio pud Liuiũ quoq; vulgati libri hanc vrbẽ vocãt *H tanam*, manuscripti *Hortonam.* ex qua diuersit Sigonius conicit, vbique *Ortonam* legendum e vel *Ortonem*, si Dionysium sequamur & fragme sub Catonis nomine publicata, in quib. ita legit *In Pelignis Cursellum, Orton, & Sulmo.* Apud Pl vtrumque legitur, Ortona & Hortanum. sed H tanum in Etruria ponit, lib. 3, c.5: Ortonam in Fr tanis, lib.3, c.12. Strabo quoque & Ptolemæus agn scunt "Ορτωνα: & ille quidem cum Plinio "Ορτωνα se dicit Φρεντανῶν ὄπιθεν, lib. 5, p.264: Ptolemæus ro cum fragmentis Catonianis "Ορτωνα tribuit P gnis, Frentanorum vicinis, lib.3, p.150. Supra qu corruptũ est huius oppidi nomen, 558,8: sed ibi tium est integrum; hic, finis. V.6, Ῥωμαίους leg dum esse,accus. casu, non datiuo, (vt in exem pl. satis perspicuum est e seq.membro. V.7, exemp habet αὐτούς. nostrum αὐτῶν probat etiam Lapi v sio; *socios eorum.* V.15, forsan rectius ἐκπέμπειν, pr tempore; vt seq. v. ἐκπρεύεσθαι. V. 24, vterque terpres legit διεξιών: vt participium hoc nõ ad tri nos, sed ad plebem referatur. nam vt Gelenius, & Lapus vertit, *inuidiosos iactans sermones:* cum G ca sic sonent; *& plebs eos adiuuabat, multa & in diosa in senatum verba effundentes.*

P.654, v. 8, exemplar habet πλείους. sed πλεί cum vtroque interprete legẽdum esse, sensus di & confirmant sequentia. V.12, forsan rectius σ πιπαμένους, vt v.9 ἀναλαβόντας. V.26, magis prop σπατείαν, *expeditionem.*

P.655, v. 1, in exemplari est ἡμῶν, prima per na: perperam. Lapus vt pleonasticum prætermisi V.9, ad præcedens μὲ melius quadrat δ quam π. 27, duplex hic mendum est; in πολιτῶν, & in τὰ δί. p priore sensus requirit πόλεων, vel οἰκιῶν: posterius rõ mutandum in πεδ', ſ. παῖδας καὶ γυναῖκας. In pos riori, sincera est Lapi versio, (itidemq; Rom.cod at non item in priori; *nec vxoribus eis cedere, nec liis, nec ciuibus; sed alios incremare, alios occidere.* C lenius verterat, *noluerint cõiuges & liberos in eorum potestatem venire, sed potius has incenderint, illos gulauerint.* V. 42, ὡς agnoscit etiam Lapi vers *quam miseri.* Gelenius maluit ὦ. non absurde. Sc v. χῆς metonymicῶς non tantum significat χώρας, t etiam πόλεων, Lauinii scilicet, Albæ, Romæ.

P.656,v.2, in exẽplari est aoristũ ἐγκαπέλιπεν. pr sens ἐγκαπολείπομεν probat sequẽs ἀποδίδομεν, & agn scit I.

it Lapi versio; *non relinquimus.* V.5, magis proprie στρατίας, *expeditionis.* V.26, Græca sunt hic ambigua. im si πρὸς τὸν ἔνλω ad præcedentia referas, sensus ; *allegato seu prolato quidquid plebi iuris esset ad- rsus senatū.* si ad sequentia, sic vertere poteris; *pro- is apud senatum omnibus plebis iuribus seu priuile- s.* V.39, si ἐν retineamus, deest infinitum εἶ ante δημοκράτων. vel legendum πρὸ ὅτου συναμοσία δημοκρά- ων. Lapus vertit, *aduersus equites insimulatos con- rationis.* Historia vero quā respicit, supra fuit, 615, .. V.46, πρεσβήσην supra quoq; fuit in simili loquē genere, 642, 24. sed πρεσβήσην probat hic etiā Lapi rsio; *sermonem rursum propositurus.*

P.657, v.6, rectius πρὸς πλείους, *plures.* V.8, rectius φίλιον, *collegium*; vt v.40: & supra 560, 6: vbi hoc i- im Appii consilium exponitur. V.11, Gelenius nō ad eum annum restrinxerat, sed ad omnes in- quentes extenderat. sic enim verterat; *modo ne- is reficeretur qui proximo anno eundem magistra- ngessisset.* Nostra versio, vt Græca verba, ambi- guiem habet: itidemque verba Liuii; *id modo excep- e, ne postea eosdem tribunos inberent.* V.30, Virgi- prænomen, Σπέριος, agnoscit cū Rom. c. etiā Lapi sio, & probat Liuius, Cassiodorus, Diodorus, alii. μι, Ῥωμαίοις non agnoscit Lapi versio; *nec ad dicen- minualidus.* Gelenius legit Ῥωμαίως, seu Ῥωμαϊστί.

P.658, v.2, rectius, ἐπ' αὐτῷ: vt Lapus quoq; vertit; oscriptam legem.* V.20, hic quoq; locus e Rom. c. emēdatus est. in vulg. lib. sic legitur; ὅπως δὲ αἱ ους γνῶμαι δοκιμάσωσι: sententia plane imperfecta. V. forsan rectius ἀφῆκαν, *dimiserunt.* V.38, Cuiacius adnot. sacratas leges dici quibus tribuni sacro- ecti sint. Exposita vero hæc lex supra 410, 29. V. idem Cuiac. hic adnotat; *Mala fidei ædificatori diimpensas.*

P.659, v.11, particulam π agnoscit etiam Lapi sio; *postea q, pontificib. præsentibus.* sed articulus ost ἱεροφαντῶν positus, vel plane tollendus videtur, ante π ponendus. Rom. codex nec coniunctio- π agnoscit, nec articulum τ. Infra in simili loco (1,14) legitur ἱερομνημόνων τε. V.20, huius quoque emēdatio debetur Rom. codici. in vulg. sic legi- σπὼ δύο θ' ῥῆς: & mox σωιόντες pro σωιόντες. Ex eo- cod. seq. versu λαχανόπων repositum pro vulg. χανόπων. V.25, vterq; interpres cum Liuianis edi- ibus scribit *Romulius*: Sigonius cum Dionysio, odoro, & Capitolinis tabulis, mauult *Romilius.* a- eun tem tamen Diodorum prioris quoque scri- turæ sunt vestigia, quamquam corrupta, Ρωμώλος, 3,300. Seq. v. exemplar inter Λεύκιον & Ἰούλιον bet copulatiuam καὶ perperam: vt docet etiā La- ersio; *qui cum Lucio Icilio electi erant iterum.* 31, vel παρέσον inferendum ante ὠφέλησαν: vel le- ndum, ὃ μικρὰ ἂν ὠφέλησαν.

P.660, v.1, Lapus videtur legisse, ὅπῃ ὕτα παραίτησιν δόωσι, *neq, vllā admittentes excusationem.* sed reti- ritamen & hæc lectio potest, vt supra, 631, 42; hoc nirum sensu; *neq, excusandi potestatem, neque ve- m vlli dantes.* V.9, inclusa, e Rom. cod. addita, a- oscit etiam Lapi versio Sed pro φραδολογίας aptius tasse legeris σπατίας. Gelenius sic locum verterat; *od multos tribunitia potestate functos in carcerem ecisusserint.* quasi nihil defuisset, sed tantum ἔχοντες iccus. ἔχοντας vertendū esset. V.11, καταχαφαὶ pro vulg. χαφαὶ repositum ex eodē cod. R. V.28, si αὐτοῦ ineamus, reciproce accipiendum erit pro ἑαυτῶν: vt Lpus vertit, *ereptum plebi auxilium.* secus, cum R. cl. legendum αὐτῶν, s. τῷ δημοχόων. V.37, rectius πὺς δημοκικοὺς, vt v.45, & alibi passim.

P.661, v.3, in exemplari est ἤ, *aut.* sed ἢ probat v- terq; interpres, & requirit ipsa sententia. V.6, vulg. ὧν agnoscit etiam Lapi versio; *quem non senatus ante decernat.* sed procul dubio verius nostrum ὦν. V. 15, ἀπῆναι pro ἀπίναι notatū etiam supra aliquoties. V.16, inclusum particip. αἰαλαμβαίοντας, e Rom. cod. additum, agnoscit vterq; interpres, & postulat sententia. V.23, nota παρῳώμησαν pro παρῳόμησαν: more Attico, vt ἀπήλασαν, δικόνησαν, & similia. Seq. v. Rom. cod. habet, ἀλλὰ τὰ συγκεχωρημένα πῖς νόμοις λαμβάνειν, *sed legib. concessa accipere.* V.25, πιεῖν agnoscit etiam Lapi versio, *satisfacere.* sed verior Gelenii lectio, φυγεῖν, *exsulare.* quam pœnam Cæso Quintius luit sup. 633, 37. eademq; irrogatur infra tribunorū violatoribus, 667, 31. V.47, vsitatius ἀφείκασι, per ει.

P.662, v.2, sincerior lectio est, πρεσβήσην δ' αὖ πῖς πὶ περὶ τὸ κληρυχίας νόμον: vt Lapus quoq; vertit; *proposituros enim se eis legem de diuisione agrorum.* nam verbum πρεσβεῖναι mox repetitur v.5; & præpositio περὶ inserta est proxime sequenti membro: ac κληρυχίας pro vulg. ἐκκλησίας agnoscit etiā Rom. codex: repetiturq; item inf. 667, 21. V.23, Sicciū hunc ab aliis Sicinium dici, docebo paulo post. V.28, forsan rectius, καθ' ἓν ἕκαστον πῶν ἐμοὶ παρεσκευάσθαι ἔργον. V.31, ἐμοὶ pro vulg. ἐμὴ repositū e Rom. c. V.33, de hoc, & sequentib. annorum numeris, monebitur iā mox. V.34, inclusum ἐπέρας, e Rom. c. additū, agnoscit etiam Lapi versio; *ex quo militari, siue quis alius, ducatu potior.* V.36, vt hic Σικκίος legitur, ita etiā supra 531, 17, & sequentib. aliquot paginis. itidemq; apud Cassiodorū est, *T. Siccius & C. Aquilius.* vnde nō absre suspicetur aliquis, recte vtrobiq; cōsulis nomen scriptū esse: at paulo ante pro plebeio *Siccio* reponendū esse *Sicinium*: vt apud Valeriū Max. lib. 3 c. 2, & Gelliū lib. 2 cap. 11, ille ipse vnanimi cōsensu *L. Sicinius Dentatus* nominatur. Apud Liuiū primo *Sicinius*, deinde *Siccius* appellatur idem ille Dentatus: sicut apud Plin. quoq;, lib. 7, c. 28, alii codices Siciniū habent, alii Siccium. de qua diuersitate monuit etiā Glareanus. Siquis aūt vulg. lectionē retinere malit, & idē vtriusq; familiæ nomē fuisse iudicet, eo tueri opinionē suam poterit, quod aliis etiā plebeiis cōmunia cū patriciis fuere nomina; vt Iuniis, Virginiis, Genuciis, Claudiis: forsan quia patriciorū fuerunt clientes, & a patriciis in familiæ suæ consortiū assumpti. Idem Glareanus annorū quoq; numeros suspectos hoc loco habet: A Caio Aquillio (inquit) & T. Sicinio, anni sunt triginta duo; atq; adeo hic tricesimus tertius. quare deest huic numero aliquid. legendū igitur, *Tricesimus autem secūdus.* Item paulo post (v.37) pro *Septem & viginti*, legendum meo quidē iudicio, *Sex & viginti*: vt ad duo de sexaginta respondeant annos. Hæc Glareanus; qui miratur Liuii silentium de hoc Sicinio, siue (vt paulo post apud eundem Liuium in decemuirorum historia legitur) Siccio.

P.663, v.10, ἀγαθῆς pro vulg. ἀγαθοῖς repositum e Rom. c. alioqui si quis ἀγαθῆς retinere vellet, pro sequēti με datiuo casu legendū esset μοι: hoc sensu; *ob quæ merita cōsul mihi prima legionis tribunatū dedit.* V.31, quia Lapus πολιορκητικοὺς vertit *obsidionales*, propterea Glareanus legendum putat, *vnam obsidionalem, tresq, murales.* Sic certe Plinius lib. 7, cap. 28, de hoc Sicinio; *numerosissima fortitudinis suffragia habet; centies vicies prœliatus, octies ex pronocatione victor,* XLV *cicatricibus aduerso corpore insignis, nulla in tergo. item spolia cepit* XXXIIII: *donatus hastis puris duodeuiginti, phaleris* XXV, *torquibus tri-*

bus & LXXX, armillis CLX: coronis XVI; ciuicis XIIII; aureis VIII; muralibus III; obsidionali una: fisco aris, X captiuis, & XX simul bubus: imperatores IX, ipsius maxime opera triumphãtes, secutus. Sed libet etiam Valerii verba, de hac ipsa Sicinii fortitudine triumphali stilo exarata, adscribere: *Centies & vigesies in aciem descendisse tradunt, eo robore animi atq; corporis vtentem, vt maiorem semper victoria partem traxisse videretur. sex & XXX spolia ex hoste retulisse; quorum in numero octo fuisse, cum quibus inspectante vtroq; exercitu ex prouocatione dimicasset: quatuordecim ciues ex media morte raptos seruasse, quinq; & XL vulnera pectore excepisse, tergo cicatricib. vacuo: nouem triumphales imperatorum currus secutum, totius ciuitatis oculos in se numerosa donorũ pompa conuertentem. præferebantur enim aureæ coronæ octo, ciuicæ XIIII, murales tres, obsidionalis vna, torques CLXXXIII, armillæ CLX, hastæ XVIII. phaleræ XXV; ornamenta etiam legioni, nedũ militi satis multa.* Sic Gellius lib. 2, c. 11, *pugnasse in hostem dicitur centũ & XX prœliis; cicatricem auersam nullã, aduersas quinque & quadraginta tulisse. coronis esse donatũ aureis octo, obsidionali vna, muralib. tribus, ciuicis quatuordecim; torquibus trib. & octoginta, armillis plus centum sexaginta, hastis duodeuiginti. phaleris ite donatus est quinquies vicies que. populi militaria dona habuit multiuga, in his prouocatoria plerag;. triumphauit cũ imperatorib suis triumphos nouem.* Hæc de Sicinio siue Romano Achille auctores illi: quæ collationis gratia hic adscribenda existimaui. V. 8, in exemplari est ϖϱοκαλεσαμένους, & ἑκατοίους. nostrã lectionem probat etiã Lapi versio, & cod. Rom. V. 42, inclusum ὡῶ abest a Rom. codice. Lapus videtur legisse ἀλλὰ ϖ ἂν ϖϱᾶξαι. vel, ἀλλ' ἔν τε παρ. *sed & in acie.* V. 44, in clausula ista καὶ μόνης, desideratur participium ἀγωνισάμενος, vel simile aliud. Rom. cod. habet, καὶ μόνους ὧν, ὁ καὶ ϖϱέπ. Similis locus infra 689, 23.

P. 664, v. 2, ἐλαχίστῳ, pro vulg. ἐξ αὐτῆς, cum Rom. c. agnoscit etiã Lapi versio; *ne minimam quidẽ partem habeo.* Gel. legit, ϰαὶ ἀϖ' αὐτῆς ἵνα ἔχω μοῖραν. Seq. v. exemplar habet ὑμῖν, dandi casu. nostri ὑμῶν agnoscit etiã Rom cod. V. 26, inclusum ἔχοιεν, e Rom. c. insertum, agnoscit etiã Lapi versio; *haberent inferẽdam.* Idem Rom. c. habet ϖϱοσεῖχε δή. sed aptius nostrũ ἐπῆγεν ἐγκαθ, vel ϖϱοσένεγκαθαι. V. 31, Rom. c. κοινῷ δὴ πόλει: *nec cõmunem esse vrbem putant, sed suã ipsorum propriam.* Seq. v. Lapus legit σωτελευτϱωθείσῃ: *tamquam ea non a nobis simul cũ illis liberata tyrannide.* Gel. retento σωτελευτϱωθέντες, (quia melius cõgruit cum sequenti ϖϱαλαβόντες) pro ὑφ' ἡμῶν legit μθ' ἡμῶν. Ibid. Rom. cod. habet, ὑπὸ τῶν τυϱαννίδος: parum conuenienter. V. 33, Rom. cod. habet χϱ' κληϱονομίαν. Seq. v. inclusum ὅσα, insertum ex eodem cod. Rom. V. 36, idem Rom. cod. h. παϱελήλυθασι.

P. 665, v. 3, ὅπ, quod in exempl. legitur ante ἐπὶ, ex Rom. cod. auctoritate sublatum est. V. 7. cõgruentius sing. ἐψηφίσατο, ſ. ἡ βουλή. V. 19, ταῖς γεωῖ ψήφοις referendum ad præcedentia, subaudito tali quopiam commatio. εἰ μὴ δήῳ ὑπὸ θάτω: vt in versione expressi. aut inchoata hic noua periodo, & colo post πλὼ ἐ- λευθϱείαν posito, hæc exstruenda sententia; *Saltem igitur calculis, quibus solis libertatem vestram declarare potestis, nunc tandem Quirites, sumptis animis liberis, legem agrariã. tribunis ferentibus. sancite.* Sed tunc expungẽda fuerit ϖ ante τ γεωμοϱικὸν νόμον: structura duriore. V. 26, Rom. c. ὑϖοκλίνειν. V. 28, idem cod. habet ἢ ϖαὶ καλὰ δίκας ϖαῤῥησιάζεσθαι: vt Lapi quoque versio; *iudicia euertentium.* quæ scriptura si mendo caret, καλὰ δίκαι erunt vnæ in quas cõdemnantes calculi mittuntur. Sed procul dubio vera scriptura est ϖϱὸς καδίσκους quam Gelenius quoq; secutus verterat *vrnas & calculos scripientium.* seq. certe pag. v. 36, dicit auctor, ϖὰ ἀγϱεῖα τ ψήφων ϖϱὸς ἐχόντας ἀφῃϱέθη. & suffragiorum καδίσκοι per tribus, memorantur etiã inf. 730, 6. V. 31, negatiuam ἀ, agnoscit cum Rom. cod. Lapi etiam versio, & postulat sententia.

P. 666, v. 5, forsan rectius σωιδϱίου ϖαϱβικία ϛ. V. 13, in exemplari est δηλεῖφθαι, (a them. δηλείϖω) quod & insolentius est, & minus aptum. V. 41, Rom. c. habet τῶ ϖ, pro τῶ δί. Ex eodẽ inserta sunt quę hoc ipso versu & sequentib. inclusa sunt his signis [ ]

P. 667, v. 2, vltimum nomen (inquit Glareanus) suspectũ mihi est: nectamen certũ habeo quod reponam. Cœlius consul fuit anno ab Vrbe condita 256: Cœlius nullus; Sempronius vnus hactenus anno ab V. C. 257, & 263: Postumii multi. Quicquid veritas habeat, non definio. Fabios reponere, prohibet clades ad Cremeram; Quintios, Cæso exsul; Valerios, popularis fauor; Appios contra, fœuitia in plebem; Seruilios atq; alios quosuis cuiq; liberum sit æstimare. mihi locus plane suspectus vilus est. Hęc ille. Rom. cod. habet Κοίλιοι, *Cœlii*: itidẽq; Lapi versio. V. 8, inclusam ϖϱᾶξαι, e Rom. c. additã, agnoscit etiam Lapi versio; *ab omnib. approbatam.* V. 9, ὅπ vsurpatur etiã paulo post in loco non multũ absimili, v. 24, sed vsitatior est ὑπὸ, vt mox v. 13, & supra 630, 47, & alibi sæpe. V. 37, exemplar habet ϖϱοσιϕθῖσι, a quod alludit etiã Gelenii versio: *consules & reliqui patriciorum familiæ quæ frequẽtes in senatu aderant.* Lapus videtur maluisse ϖαϱελθὸσι seu ϖϱοσγενόσι: *senatũ conuenientibus.* nostrum ϖϱοσληφθῖσι e Rom. cod. desumptũ est, in quo sic legitur hoc membrum: Ϛ πῶς ϖϱοσληφθῆναι εἰς τὸ σωέδριον τῶν ϖατϱικίων, *& patricios in consilium adhibitis.*

P. 668, v. 2, si comma istud ἐκ τῶ δημοσίου ad sequentia referatur, sensus erit; *& patricii damnatis bona sua restituerunt, aquo pretio ab illis qui emerant publico ærario redempta.* V. 8, inclusa, e Rom. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio; *nuntiata subita hostium ad vrbẽ Tusculum inuasio, abundans causa prohibitionis fuit. aduenientib. enim Romam Tusculanis multis, ac dicentibus.* Gelenius verterat; *interuenit nuntius de hostib. per Tusculanum agrum Romam magno agmine properãtibus; vnum Tusculanum moram itineri Æquorum facere; non diu facturum nisi mature succurratur oppidanis laborantibus.* V. 23, magis propr. ϛϱατείας, *expeditionis.* V. 24, sensus videtur esse; & siquis e ceteris ciuibus se ad expeditionẽ pro salute patriæ susceptam vellẽt addere socios, iis salua essent pietatis iura: contra, ii qui cõsules deserererent, pro impiis & exsecratis haberentur, id est, religionis & communionis publicæ cõsortio excluderentur: vt supra 356, 15: & 645, 1. V. 29, & συμμάχων legi potest, & συμμάχω. Lapus eam vocem in sua versione nõ expressit. V. 33, relatiuũ οἵ, e Rom. additũ, agnoscit etiã Lapi versio; *qui supra militare ætatẽ erant.* V. 36, in exemplari est ἐξιόντας. sed singulare ἐξιόντες agnoscit cũ R. c. eadem Lapi versio; *hanc iustũ esse censuerunt, exeuntẽ ipsum ad bellũ deferre.*

P. 669, v. 6, inclusam ἀ, e Rom. c. inferrã agnoscit eadem L. versio; *quod non se prius inuasissent.* quæ non addatur, referẽda hæc erunt ad Æquos; *quod ipsi priores hostem aggressi essent.* Nostræ & Romanæ lectioni similis locus est apud Aristot. Analyt. post. lib. 2, c. 14 extremo; ἢ ϖὰ ϖάθη ἢ ϖεϱὶ ϖὰ τύχας, Ϛ ἢ μὴ ὑϖομονὴ ἀπμαζομένων. itidẽq; Probl. 38, sect. 19, αἱ γδ ϖο- τῆς

ἢ ὠμαπες ὃ χ' φύσιν τάξεως, κινήσεις εἰσί. Seq. v. ex eo- de Rom. cod. νομίσαπες scriptum pro vulg. οἰόμενοι. Ex eodem inserta sunt quæ mox vtroque inclusio- nis gno continentur. Locus similis infra 705, 8.

V. exemplar ante ἢ μάχης habet ὁκ. sed eã præpositio- ne historiæ sensus non fert: nisi forte verbo præ- ig ur, ac pro simplici ἀρθῶσι compositè legatur ἐξ- ρθῶσι vel ἐπαρθῶσι: vt Lapus vertit. *signa pugnæ at- ol ussit.* V. 28, hunc membrorũ ordinem agno- cit tiam Lapi versio; *ostendant terga, inoperosique* 10 *vt consentaneum est in recessu celeri, & in vnam coactis viã.* mihi non est dubiũ quin legitimus hic sit; νῶπαί π δλίζωσι, ☾, καθάπερ εἰκὸς ὃτ' αἰ ἀχωρήσι ἐς μίαν ὁδὸν ἅπαντες βιαζόμενοι, εὐκατέργαστοι γίνωνται. ordinem in versione sequi malui. Gelenius erat; *aut (quod fore credimus) metu ne sua castra* 20 *petitur, trepide se per viarum angustias recipien- bis facilior em victoriam præbeant.* V. 40, in exemplari est ☾ώπον. sed αὐτὴν agnoscit etiã Lapi ver- rentem ad id viam. & sic est etiam infra 671, 9. 570, v. 3, rectius πόλι π χωρίον: vt paulo post (v. 19) ψ ἴεργω. Seq. v. rectius forsan ἐξαρθέντες, vel ἐξε- ς, futuro tempore; vt præcedit κλέψοντες. V. 23, ῶπα deest pronomẽ με. Si verbũ verbo reddas, n est; *aut viuum me conficias, & in nihilum re- , aspersa turpissima timiditatis infamia.* Lapus tit; *aut viuentẽ me frustrando, nihilque ipsum uendo, opinionem subire turpissimã timiditatis.* Ge n. aliquanto liberius; *vt aut viuo mihi partam* 30 *madimas, & ignauiæ notã inuras turpissimam, ut isero & obscuro exitio me perdas obiectũ hostib.* Pol etiã sic legere; ἢ ζῶν τά με ὐδὲν δι' ἀπροφάξας, ☾ ἀπο- ῶ ὸξαν αἰσχίστην ἀπιστικ. δειλίας: *aut viuus nihil efficiã, latoq; periculo, turpissimã timiditatis infamiã em.* V. 24, ἀπιστιγκάμενον pro vulg. ἐνεγκάμενον tum e Rom. c. V. 27, ἐλεύθερα pro vulg. ἐλευθέ- noscit cũ eodẽ codice, Lapi quoq; versio; *sentire* Camerarius in suo libro scripserat ἐλευθέρως.

P 71, v. 36, minus apte in exemplari est αὐτὲ. V. 8, tius cum articulo, τοὺς ἀλισκομένους, vt v. 29 τοὺς ἁλισκομένους. V. 47, rectius Rom. cod. ἀπλή- ν τῶν πρὸς ἀλλήλους οἱ αὐθρες ἀπατεμῶν, καὶ ἡδονῆς τ ἡμῶν φιλοφρονήσεων. alioqui sic etiam legere pos- ; ἐπὶ τὰ ὑμοιότατα ὀνομάζοντες τ αὐθρα, ἀπλήστους ἔχον ῶν π ☾ τῶν ἡμῶν φιλοφρονήσεων ἡδονάς.

P 72, v. 7, post ὁρίζως desideratur λέγειν, vel aliud erl m simile. V. 39, Rom. cod. pro aduerb. ὡς ha- et latiuum ὅ, *quod.* V. 41, Lapus quoque hanc est nem agnoscit; *neque enim eam rem moderate na stulit.* malim ego cum Gelenio, ὐδὲ γὰρ ἡβυ- πὲ. Seq. v. Rom. c. h. πομπὼν ἢ θρίαμβον, *pompam nt umphum.*

P 73, v. 1, in Plinii & Gellii codicibus *A. Thermus* egi r. Liuius *A. Aternium* vocat, atque ita etiam liu quit Glareanus. De Tarpeii collega (inquit Si- on s in Fast. cõment.) non satis cõstat. Liuius eum oc *A. Æternium*; itemq; Plinius lib. 7, c. 27: Dio- ysi Αὖλον Τερμίλιον; Gellius lib. 2, c. 11, *A. Thermũ*; Dio ysius Αὖλον Ἀτέρμον Φουρίνιον: Cassiodorus, & So- nu n manuscriptis libris cap. 6, *A. Aterium.* ego Cass dorũ secutus sum. est enim Ateria gẽs notior uã teræ quas alii produnt. Ei cognomen alii *Fon- n* adiiciũt. Hæc Sigonius, qui in scholiis Liuia- is a otat, vetustos libros Liuianos habere *Tercis- ium* Brissonius quoq; ex lapide Capitolino *Ate- um* nauult. V. 3, Lapi versio non agnoscit præpos. ẽi: *m institutũ tribunorum decreuerunt.* Gelenii ersi respicit legẽ a tribunis rogatã, 627, 19: 629, 19. de qua etiã 674, 47, dicit, τὸ νόμον τοῖς ἐπὶ τοῦ δάζον οἱ δημό- ποι κοινοὶ ὅτι πᾶσι Ρωμαίοις γραφῶσι. Malet forsan aliquis περὶ τὸ δημαρχίων αἰτημ^τ, *de tribunitiis postulatis* sed verior fortasse lectio est περὶ τὸ ἀρχῶν; *tũ legem de magistratib. ad senatum retulerunt:* vt scilicet omnibus magistratib. liceret eos mulctare, qui immodeste aut præter leges aduersus suã potestatẽ egissent. hanc enim legẽ pag. seq. v. 39, d. citat ab his consulibus centuriatis comitiis sancitam fuisse. Siquis περὶ τ δικάζων malit, opinionis suæ argumẽtum sumere poterit ex 629, 20: vbi tribuni legẽ rogant de creandis ad legum conscriptionẽ decemuiris. V. 19, vterq; interpres legit, Λεύκιος ὁ Ἀλιήνος, ὁ πὲ ἀγοραν μῶν. nã vt Gelenius, ita etiam Lapus vertit; *Lucium q; Halienum tunc ædilis*: quia scilicet apud Liuiũ ita est; *Veturio ab Lucio Halieno ædili plebis dies dicta.* Sed pro Liuii *Halieno* rectius fortasse *Icilium* legemus: quia L. Icilium superiori anno tribunũ fuisse supra docuit auctor, (659, 26: 665, 41) eumdemque vehementissime cum Romilio & collega eius Veturio contendisse.

P. 674, v. 6, forsan rectius ἀγαπήσις, vt seq. v. ἀπολφθήν. V. 10, melius, πῆς αὐτῆς ἐκείνοις κοινωνὸς ἔσαι τύχης. V. 23, Liuius Romulium damnatum ait decem milibus æris; Veturium, xv milibus. Vnde etiam intelligis recte apud Dionysium mox v. 33 scriptum esse ἡμόλιον δαπάρ. quod tamen non abs re mireris. nam consentaneum erat, Romilio, qui se maiori cõtentione tribunis opposuit, grauiorem mulctam fuisse impositam; Veturio autẽ, qui in his cõflictationibus pene κεφὸν πεύσωπον inducitur, irrogatum fuisse τὸ ἥμισυ, dimidium, v scilicet milia. V. 44, Brissonius Select. ex Iure Antiq. lib. 1, c. 3, legendum censet, δύο πρόβατα καὶ πεπάκοντα βόας: quia Gellius lib. 11, c. 1, scribit, mulctam quæ appellatur suprema, (id est summa & maxima) institutã in singulos dies, duarum ouium, triginta boum; pro copia scilicet boum, proque ouium penuria. & Plin. lib. 28, cap. 3, cum dixisset, multationem non nisi ouium boumque impendio dictã fuisse; subiungit; *Cautum quippe est ne bouem prius quam ouem nominaret qui indiceret mulctam.* Vtrique lectioni fauere videntur ista Pompeii Festi; *Ouibus duabus multabãtur apud antiquos in minoribus criminibus; in maioribus autem,* [triginta] *bubus: nec vltra hunc numerum excedebat multatio.* Nisi potius ibi ex hoc Dionysii loco legendum; *In maioribus autem, ouibus duabus, & triginta bubus:* præsertim cum idem Festus in verbo *Peculatus,* doceat, ante æs aut argentum signatum, grauissimam ob delicta pœnã fuisse duarũ ouium & triginta boum. Dionysius quoq; noster supra (586, 15) scribit, cũ Menenii multatio visa esset inuidiosior; populum, ad mitigandã pœnæ inuidiam, τῆς χρημαϊκὰς ζημίας μεταλλαξεῖν εἰς πρόβατων ἐκλύσματα ☾ βοῶν, πάξαντας ☾ τὸν ἀριθμὸν τῆς ὕστερον ἐσομέναις ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς ἰδιώτας ὀφειλομένης. erat autem multa Menenio irrogata, assium duo milia. Eadem de re Antonius Augustinus in lege Tarpeia & Ateria De multis, pag. 138. Ab eodem ibidem, itidemque a Brissonio loco iam indicato, citatur hæc minimæ multæ formula; *M. Terentio, quando citatus neque respondit, neq; excusatus est, ego vnum ouem multam dico*: ex Gellii lib. 11, cap. 1.

P. 675, v. 2, rectius forsan μὲ δή. V. 11, in exẽplari est ἑαυτῆς: & mox pluraliter ἑαυτῆ: euidẽte vtrobiq; errore. V. 28, βελομένη agnoscit etiã Gelenii versio. sed verius videtur esse βελομένης: qđ Lapus secutus, vertit, *minorẽ esse voluntate vestra potentiã.* clarius; *minus vos posse quã velitis*: seu, *vires & facultatem vestram*

non respondere voluntati. Quodsi etiam seq. v. ἀεκαμίνοις malis, facile patiar. V. 35, ζώτα pro vulgato ζῶτα agnoscit etiam Lapi versio; *ne alii eadem patiantur.* V. 45, fortasse rectius, ζανάπις π ζ ὕβρεσι καὶ ὑπερολαῖς ζημιωθεῖσαι: datiuo scilicet casu, vt cum alibi passim, tum infra 726, 41: 727, 1.

P. 676, v. 1, Lapus vertit; *quib. ego vt parcatis moneo*: Gelenius, *& hæc vobis parcens consulo.* V. 16, εὐφρεπῆ pro vulg. εὐβρεπῆ agnoscit etiam Lapi versio; *apparentiam postulationis decentem.* V. 25, forsan rectius κρείττονα ἠγεῖσθαι τ. V. 39, in exemplari perperam est Σερυίλιος pro Σέρυιος: nomẽ scilicet pro prænomine. *Postumiũ* vero (vt adnotat Glareanus) Liuius cognominat *Albũ*; cum in anterioribus consulatibus Sp. Postumius *Albinus* sit cognominatus, anno 288: sed A. Postumius *Albus* anno 290. nisi quis & in his errorem putet. Deinde qui hic *Seruius Sulpicius* dicitur, apud Liuium *Publius* habetur. fuit autem Seruius Sulpicius cõsul anno 293: Publius vero, qui apud Liuium nominatur, nusquã; quod sciã. Porro *A. Manlius* ab vtroque ponitur: & anno 280 A. Manlius apud Dionysium cõsul fuit: Liuio autem *G. Manlius.* Quodsi hi legati omnes cõsulares fuere, vt verisimile est, Dionysii codex vtrimq; melius Liuii codice habebit, & *Seruius Sulpicius*, & *A. Manlius.* Hæc Glareanus. V. 45, chronologi statuunt hunc annum vrbis CCCI. sed CCC cum Dionysio mauult Xylander: qua de re alibi.

P. 677, v. 13, post μὲ desideratur τὰ. Pro vulg. ἀπορείας reponendum esse contrarium εὐπορείας, & sensus docet, & confirmat Lapi versio; *copia opportunorum ad sepulturam.* V. 20, nota hic ἀκταὶ & ἠιόνας poni vt diuersa. nam ἀκταὶ sunt ripæ salebrosæ, seu litora saxis imperuia: ἠιόνες vero ripę meabiles, seu litora peruia, vt sunt arenosa: ab inus. them. εἴωθε πρεύομαι, vt tradit Etymologus. quomodo Ammonius quoque ἀκταὶ dicit esse saxosa litora, ψάμμους vero arenosa. In vet. lexico ἀκτὴ redditur *ora*: αἰγιαλὸς, *litus.* Gelenius neglecto isto discrimine verterat, *ad ripas*: Lapus, *ad ripas rupesq;.* V. 28, pro ζ, quam agnoscit eadem Lapi versio, rectius fortasse reposuerimus ὁπ. nisi forte omissa ibi hæc commatia; ἵππων π καὶ βοῶν, ζ ποιβ. V. 30, pro κἀκ legendum ὡς, vel ὡς ἂν: vt indicat eadem L. versio; *tamquam deo laturo sibi auxilium.* V. 37, pro Κοΐντιλιος perperam in exemplari est Κοΐνθιος. V. 43, προαγαγεῖν legendum esse pro vulg. προσαγαγεῖν, docet etiam Lapi versio; *educentes.*

P. 678, v. 2, post μὲ inserenda videtur οὖν. V. 6, *Menenium* hunc Liuius non *Lucium* prænomine vocat, sed *Caium*: at Diodorus, Cassiodorus, & Festus, *Titum*, vt adn. Sigonius; qui Menenium istum putat esse filium T. Menenii consulis anno 276, fratrem L. Menenii qui consul erit anno 313. Pro Σήστιος vero, quod constanter in sequentibus repetitur, & apud Diodorum quoque legitur p. 300, exemplar habet Σίκκιος: Liuius vero & Lapis Capitolinus, *Sextius*: itidemque Cassiodorus. *Sestii* autem, (vt apud Liuium adnotat Sigonius) patricii; *Sextii*, plebeii fuerunt: ex quibus is exstitit, qui primus e plebe consulatum cepit. V. 25, δέον positum hoc loco pro infin. δεῖν. vel subaud. infin. τῆ). V. 31, Λεύκιον hoc loco non agnoscit nec Gelenius nec Lapus: neq; ferri potest, cum sit prænomen: requiritur autẽ hic non prænomen, sed cognomen: quod tamen frequentius a Dionysio omittitur. Sigonius cum Cuspiniano cognominat Augurinum. V. 34, forsan rectius προσεῖχον: vt infra 716, 18 alibi plenius dicit προσέχειν τὸ νοῦν. V. 37, genitiuum ἐμπούσης agnoscit etiam Lapi versio; *præ marore deiectione que animi accidente homini.* Sed procul dubio conuenientior accusandi casus, ἐμπεσοῦσαν. Gelenius verterat; *erat valetudinarius, vt quidam putabant tabescens præ moerore animi.* V. 46, verius ἐπὶ τοῖς, vt alibi persæpe.

P. 679, v. 14, τοὺς νόμους agnoscit etiam Lapi versio, *edi leges.* sed verius fortasse τοὺς νομοθέτας, *designari legumlatores.* V. 16, pro vulg. παντως legendum vel παντων, vt Lapus quoque vertit, *omnium maxime*; vel πάντες, vt infra 681, 29, & alibi. V. 41, superlatiuum πρεσβύτατοι, positũ hoc loco pro compar. πρεσβύτεροι.

P. 680, v. 9, Λεύκιος hic quoque tollendum est, vt supra 678, 31. V. 12, pro Πόπλιος supra fuit Σπόριος 676, 38: itidemque apud Liuium. Pro Σέρυιος vero iterum in exemplari erat Σερυίλιος: errore manifesto. V. 13, intelligendus hîc non proximus annus superior, sed annus ante hũc quintus: eo enim anno consulatum gessit T. Romilius cum C. Veturio, 659. V. 17, pro *Horatio* apud Liuium est *Curiatio.* Porro quod statim subiungit, *Consulares omnes*; dubium ad tresne vltimos tantum, an ad decem referẽdum; vt Glareanus adnotauit. V. 19, in exemplari est μείων, barytonως: qui accentus & regulæ aduersa, & ambiguitatis aliquid parit. quin & fine ε, πρ frequentius appellantur, vt cum alibi, tum inf. 7 42. V. 23, πεφάνθαι agnoscit etiam Lapi versio *liqua consularis potestatis officia.* Sed conuenienti opinor, cum Gelenio legemus πεφάσθαι, vt in sequentibus, 682, 36, 40. V. 29, πεφασμένης videtur aperiens eadẽ L. versio; sed paulo post generio casu legit πεφαλαμβανόντων. sic enim locum vertit; *fieri hæc commutatio ex consuetudine. suscipientib. eius catum in præfinitum quẽdam dierum numerum.* Gelenius videtur maluisse πεφασθῆς. V. 32, Lapus quoque transposita π legit ὁπόσα πρὸς τοὺς νικῶντας: & q *cumq;.* V. 41, vulgatam lectionem agnoscit etiam Lapi versio; *non amplius opus esse vrbi plebis præ aliis veteribus.* Sed vel cum Gelenio tollendæ tres istæ voces: vel mutato ordine legendum τῷ πλήθει. vt sensus sit; non amplius ad tuendas res populi, ciuitati opus futurum ceteris magistratib.

P. 681, v. 16, pro λοχαγῆς Lapus quoque multis λόχοις: *dederunt centuriis suffragia.* V. 42, si illis futurum ἠκποιμένοις, sensus est; *quasi haud alium opiam melius ei magistratui præfuturus esset.*

P. 682, v. 3, præpostere in exemplari est Ἰσβοσθ. V. 6, ante M. Seruilium cum vtroque interpretem Seruii M. Cornelium; ex Liuio & Diodoro. sed 8 ofter auctor infra ciusdẽ Cornelii meminit alioties, 696, 43: 697, 37: 704, 44. Idem Liuius pro *M. Seruilio* habet *M. Sergium*: itemq; noster inf. 4, 45: at Diodorus Γάϊον Σέργιον. Rursum pro Σουλπίλιος, (quod apud Diodorum quoque ac Liuium est, & infra 704, 43) perperam in exemplari scriptum Ραβούλιος, omisso ν. Pro Πετίλλιος vero, seu (vt inf. 4, 42) Πετίλιος, apud Liuium in vulg. ed. est *Petili*, in vet. libris *Pœtilius*; in Capitolinis tabulis *Pœtu* quam scripturã mauult Sigonius. apud Diodorum mendose legitur Πόπλιος. Pro Δυάλιος infra 706 script. Δυέλιος: cum verius sit Δυέλλιος, vel (vt Sig apud Liuium mauult) Δυίλλιος, *Duillius.* Pro Ἄππιος autem in exemplari est Ἄσπιος, errore lapidenti. Sed libet istorum decemuirorum nomina Liuio huc transcribere: *Creati cum eo* (Appio) *M. Cornelius Maluginensis, M. Sergius, L. Min. Q. Fabius Vibulanus, Q. Petilius, T. Antonius Merenda, Caso Duellius, Sp. Oppius Cornicen, M. Rabuleius.* V. 13, forsan rectius ἀποδίκων. cuius odi

cor nu-

commutatio supra quoque notata 627,30. V.21, pro vulg. μέσας legendum esse μαῖας cum vtroq; interprete, satis docent hæc Liuii; *ad idus Maias rem perduxere. idus tū Maiæ solennes ineundis magistratibus erant.* V.25, nomin. ἀπωπες respicit non sequens infin. ἠκίσθαι, sed anteced. finit. ἐπεπ. Nota veroidipsum ἔσπεπ pro comp. σωέσπεπ. V.36, rectius forsan, ἕως δὲ εὐθὺς ἐξήεσαν οἵδε, & τὰ ἀθρόα π. nisi fore retenta vulgata scriptura, commation illud ἕως δὲ εὐθὺς ἐξήεσαν, ad totum populum Romanum referendum est; sequens vero membrum dumtaxat ad deemuiros restringendum. Lapus vertit; *mane exierunt, adducentes statim omnia regiæ potestatis insignia.* V.40, ἀθρόπεπον tollendum est, vel legendum ἐς τὸ ἀθρόπεπον: *nec per vices, vt ante, regia insignia sumere*: supra 680,29.

P.683, v.4, magis proprie παῖ ὀραπίας. V.23, nota hic δεκαδέαρχος: itidemque mox non modo δεκάρχων, v.43; sed etiam δεκαδαρχίας, pag. seq. v.15, & ibi: cum & in præcedentibus & in sequentib. δεκαρχίαν dicat. Similiter etiam v.25, nota κολακεύοντες ἡδονιὰς, pro δουλεύοντες: vt Lapus quoque vertit, *omnibus indulgentes voluptatibus.* V.35, pro vulg. ἱρῶν reponēdum esse ἑταίρων, docet etiam Lapi versio; *ex sodalibus*: & cōfirmat quod infra planius restituit, 686,6.

P.684, v.1, in exemplari est ζώπας, dandi casu: erperam. V.10, Cuiacius hanc periodum facit iniam libri XI. sed mutatione non opus esse, perspicuum est e simili repetitione supra 206,16: 277,6: 40,40. At si versū seq. cum articulo malis τῶν πρὸ τῶν ἀνδρῶν, facile assentiar. V.38, forsan rectius ἵνα ἀθρόον π. vt pag. seq. v.34.

P.686, v.5, in exemplari est, καπηλόρων τε αὐτῆς, ὑπήμπ. Sed nostram lectionem & Xylāder probat, confirmant quæ in præcedentis libri fine leguntur, 683,33. atq; adeo eam secutus est etiam Lapus; *immittentes eis accusatores ex amicis suis.* V.9, siquis in præpos. malit ἐν τῇ πολιτείᾳ, per me licet. sed deindi & hęc lectio potest eo exemplo quod sequen- paginæ v.14 legitur, ἀπηχθανομένους τῇ πολιτείᾳ. V. , procul dubio legēdum τὸ συγγενές: vt Lapus quoevertit, *ob cognationē*. eandemq; lectionem connant tum alia multa in superioribus, tum Postui ad Latinos oratio, 357,40. Seq. etiam v. rectius talle δεδομένῳ, *datam*. V.34, conuenientius ἐρημένης, vt mox v.36 ἀπολωλεκέναι. V.37, forsan reus ἐκείνῳ, *illam*.

P.687, v.2, exemplar mendose habet ῥηγῶ. nolectio e Liuio petita est: cuius hæc verba sunt; *epto ad Eretum agmine, castra locant.* & Ἤρητον in nis cum Strabone agnoscit etiam Stephanus. 5, Xylander manulc ἐν Ἀλγιδῷ ὄρ. Liuius certe sic bit: *Æqui alia ex parte castra in Algido locant.* ue adeo noster infra 720,15, ait, ὅπῃ τ ἐς Ἀλγιδ χάρακα. itidemq; 709,25: 724,25, ἐν Ἀλγιδῷ. V. , pro μεσοπόνηρον Lapus quoque *seueram* habet. V. pro vulg. ζῶντα eundem quoque Lapum ζῶντα lge, declarat versio; *qui non sentirent eadem.* V.41, ἀπείρων non de fortunæ sed animi conditione intigas, sensus erit; *cum e moderatis* (id est moderatis & honestatis studiosis) *nullus respondisset.*

.688, v.13, in exemplari est χαλέπιος, continuatiam in sequentibus errore. V.37, ὅπῃ, *quando*, oscit etiam Lapus: & confirmat similis locus in 593,11. si tamen ὅπῃ malis, tuo iudicio fruere.

.689, v.1, nota hic prænomen postremo loco tum. Cognominis vero princeps littera in superioribus est non β, sed ν. quæ scriptura Latinæ pronuntiationi magis respondet. Sed potes ibidē Græca sic etiam reddere; *Immo vero te solum appello Q. Fabi Vibulane, tribus illis consulatibus insignem; si modo eundem adhuc geris animum.* V.10, in exemplari est Ὀρήγιος: errore manifesto. V.15, in eodem exemplari pro μι perperam scripta μέν. Lapus vero etiam verbi tempore ac numero mutato legisse videtur αἰαλάζει: *Citius, inquit, cogitis me frenos rumpere.* V.23, in exemplari hæc duo membra sine interrogationis nota leguntur: quasi ἢ disiunctiue hic accipienda sit. sed interrogatiue legit etiam Lapus. V.27, rectius ἀφάξην: eodē scilicet tempore quo præcedit ἐρεῖν. Forsan etiam seq. v. rectius fut. ἀφελεῖσθε; & in versione, *adimere conamini.* Lapi versio ambiguam lectionem habet; *an vos potentia magnitudo inebriat ad auferendam Valerio dicendi potestatem?* V.32, periodus hæc in exemplari interrogationis notam habet: quæ mihi parum huc facere visa est. Lapi versio eam periodum totam prætermisit. V.39, coniunctionem εἰ ante κωλύει, non agnoscit Lapus: idemque in sequentibus etiam, transposita δέ, e duabus periodis vnam facit. sic enim locum vertit: *prohibeteque quacumq; velit aliquis pro patria dicere. Si enim iusta ista videbūtur, digni vtiq; erimus, & hæc et maiora adhuc pati.* Ego, intacta posteriore periodo, priorem dumtaxat, membrorum commutatione sic emendandam opinor: καὶ εἰ δίκαια ζῶντα δοξοιεν, κωλύει τε λέγειν ὁπόσα βούλεταί τις λέγειν ὑπὲρ τοῦ πατρίδος. Potest tamen & hæc lectio admitti, & quidem minori cum mutatione; καὶ κωλύει τε λέγειν ὁπόσα βούλεταί τις λέγειν ὑπὲρ τοῦ πατρίδος, εἰ δίκαια ζῶντα δοξοιεν: expuncta scilicet priore εἰ, & posteriore καί.

P.690, v.1, ἀθρεέσαντας regulare quidē est. sed cum vsitatum non sit, vereor ne auctor scripserit ἀθρεήσαντας. V.21, ἤδη hic otiosum est: nisi subaudiatur participium συμφέροντα: vt sit, τὰ μὴ πρὸς τὸ πρᾶγμα συμφέροντα ἤδη.

P.691, v.7, non minus apte ἡμῖν legeris, dandi casu; vt pag. seq. v.6, & 44. V.15, in exemplari est ἴξιν, a them. ἴχω: nihil ad rem. V.19, pro μ aptius fortasse legemus π vel δέ. V.27, πολέμοις agnoscit etiam Lapi versio; *campestribus occurrit bellis.* sed procul dubio legendum πολεμίοις.

P.692, v.2, haud scio an rectius legeris οἰσόμενοι, vel λυσόμενοι. Lapus vertit *restituentes prædam.* V.9, non minus aptum καπισήσαιτο, indic. verbi modo. Lapus obscuram hanc periodum breuius vertit, hoc modo; *non enim licuit nobis, priusquam de bello vocaremur ab hoc magistratu, de rebus ciuilibus, si quid eorum quæ fiunt, non recte habeat, cognoscere.* V.14, pro vulg. αὐτῶν vel δῆθεν cum Lapo reponendum est; qui vertit, *nunc dicere de aliis postulet*: vel negatiue legendum, ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ ἠξίου. V.20, structuræ lex postulat τὸ κοινὸν ἁπάντων συμφέρον, vt v.39, τὰ κοινὰ συμφέροντα: vel τὸ κοινῇ ἅπασι συμφέρον, vt v.30, ἢ δὲ κοινὴ συμφερόντων. quæ lectio si placeat, sic vertes; *communem omnium vtilitatem, non priuata vestra commoda.* V.31, rectius ἀρχήν, præl. temp. V.35, leg. videtur ἡδεταί τε πάντων μάλιστα, ὅταν εὖ πάσχ. & in seq. membro, ἀνιᾶται πάντες ὅπου δή τινος μᾶλλον. V.38, post ὅπῃ subaudiendū demonstr. pronomen ζώπλῳ: vt inf. 742,43. V.41, paulo expeditior structuræ erit ratio, si transpositis membris legamus, εἰ δέ μοι ζώπλῳ τῷ βίᾳ προαίρεσιν· ὡ οὐκ ἂν προδοίην ἑκών· ὃ ἂν δὴ καταχ.

P.693, v.1, non minus aptum ὑμῖν, *vobis*. V.3, ὅπ vel tollenda videtur, vel initio periodi ponenda ante πάντες. V.5, addita coniunctione legendum οἵ π,

vel καὶ οἱ. χαριέστατοι autem, quod agnoscit etiam Lapi versio, *elegantissimi plebeiorum*, tum supra quoq; sic vsurpatum aliquoties, tum infra 738, 33. V. 11, ὅπῃ pro vulg. ὅπᾳ agnoscit etiam Lapi versio; *quãdo etiam senatorum pauci.* Seq. v. ὑμῖν pro vulg. ἡμῖν agnoscit eadem versio; *coniuncti vobis.* V. 35, ante εἰπῖν deesse videtur ὡς. Lapus minus recte vertit: *nihil dicam de sodalibus vestris, qui ad præsentia se accommodant.* Seq. v. si οἰκείως ἔχειν accipias pro ἡδέως ἔχειν, in versione leges, *præsentem rerũ statum probat.* V. 40, si transposita distinctione, δι' ὑμᾶς cum seq. coniungere malis, per me licet. itidemque in versione; *ag referunt se ab illis depelli, auitis q; dignitatibus per vos priuari.*

P. 694, v. 8, πιήσαντες pro vulg. πιήσοντες probat etiam Lapi versio; *si facto senatusconsulto reddatis pop.* V. 21, conuenientius fœm. gen. γνωμένῃ: vt feratur non ad Appium, sed ad institutam ab eo ὁλιτορχίαν.

P. 695, v. 14, si proprietatem verbi πλανᾶν exactius expressam velis, in versione leges, *quæ omnes hominum cogitationes in errorem solet impellere.* V. 19, si cum Lapo pro οὗ reponamus ᾧ seu γοῦ, & in sequenti membro pro ἐὰν substituamus articulum αἱ, belle constabit structura & sensus. vt scilicet hæc omnia dependeant ab initiali verbo δέδοικα. V. 24, malim σκιαί: tametsi σκολίας agnoscit etiam Lapi versio; *tenebras honorum.* Sequens εὐηθῶν agnoscit idem Lapus, dum vertit, *atque fatuitatum*, seu vanitatum. ego conuenientius esse puto εὐκλεῶν: vel singulari numero τῆς εὐκλείας. V. 30, grammaticæ regulæ postulãt χαλέσαντα: quod agnoscit etiam Lapi versio, *gratiosiq;*. V. 42, pro μηδὲν rectius legeris μηδέ. V. 45, perperam in exemplari est ὑπέρεψαν. Ibidem mox conuenientius esse videtur plurale ἀκόλουθα. nã ἀκόλουθον pro ἀκολουθοῦντα accipere, videtur paulo durius.

P. 696, v. 6, post χρηστὸν deest verbum γνήσεσθαι seu γνέσθαι. V. 11, verius τῆς οἰκίας: vt Lapus quoq; vertit, *ex ædibus.* Seq. v. post πρεσβήτην deest relatiuum ἅτε. vel legendum πρεσβήτην ἁτεκμόρεα. V. 24, pro δὴ rectius legemus δέ. V. 43, nota hic quoq; præ- nomen posteriore loco positum.

P. 697, v. 4, γώμας ἀποδεικνύμενος accepi pro γνωμολογῶν. tu si idem esse velis quod mox γώμαν ἀποδεικνύμενος v. 8, in versione scribas, *sententiam apud eos dicere.* V. 12, malim ὦ βουλή, vt mox v. 25, 41, & alibi sæpe. V. 14, forsan rectius ὅσον τε ἐφ' ἑαυτῷ. nisi forte ὡς τε pro ὅσον τε sic vsurpatum velis, vt supra ὡς pro ὅση, 662, 31. V. 20, pro Ῥήγιλλον exemplar hoc loco habet ἰνείλιον: supra paulo melius ῥίγιλλον, 308, 4. ego Ῥήγιλλον vtrobique scribere non dubitaui; quia vt apud Liuium & alios *Regillum* est, ita etiã apud Steph. Byz. Ῥηγίλλος, πόλις Σαβίνων. V. 30, exemplar in vtroq; commate habet Κόϊντος; prænomine pro nomine per errorem supposito. Pro Κικυνάτης vero supra fuit Κικυνάτης 630, 32: 650, 29: scriptura magis Græca. V. 32, δίκα post προπύοιτες sustuli cũ Xylandro & Glareano. V. 38, inclusa, e Rom. cod. addita, agnoscit etiam Lapi versio. V. 45, verbum ἔχουσι hoc loco omissum erat, & perperam in præcedentib. positum ante οἱ περὶ ἐμοῦ. Seq. v. Lapus pro εἰ videtur legisse ἤ, dum vertit, *quantum fieri potuit.*

P. 698, v. 3, αἱ πάλαι agnoscit eadem Lapi versio; *de communibus bonis amulos.* V. 8, si pro τάπις τοῦτο legas, aut τοσοῦτο, paulo melius constabit structura. Lapus vertit; *excessum quoque quendam facientes dementiæ.* V. 16, in exemplari perperam scriptum μεταιάσατον. V. 20, αὐτὶ legendum esse, non αὐτῇ, vt in exemplari est, docet etiã Lapi versio; *ipsis quoque omni promptitudine ac studio, quantum viris talium patiuntur, patriæ opem ferentib.* V. 33, mendosum est παραιτοῦνται. Lapus vertit; *tunc senatũ noui magistratus conuocabunt*: quasi legerit, συγκαλέσουσι τὸν βουλήν. sed non minus apte legeris προσκαλοῦνται.

P. 699, v. 2, ἀκόλουθα hic dicuntur respectu agẽtium: alibi εἰσόλουθα vocantur, vtroque respectu. V. 17, in exemplari est ὑπονοθευομένη: nihil ad rem. nostrum προνομευομένη tum alibi supra fuit, tum 376, 19: itidemque infra προνομαὶ, 705, 7: 706, 6. V. 37, exemplar habet ἀμφοτέρας: parum congruenter. nostram lectionem confirmat quod Valerius infra dicit, ἐπ' ἀμφότερα τὰ ἔθνη, 701, 10. V. 41, in exemplari est πῆς, datiuo casu: contra structuræ morem.

P. 700, v. 10, rursum hic γλυκέως exemplar habet pro βαρέως. V. 15, nota hic ὅταν pro ἔτι. Sic v. 27, ὅσοι pro ἔσαι. V. 36, pro vulg. χλευασμῶν structuræ lex postulat vel χλευασμῷ, vt reposui; vel pluraliter χλευασμοῖς, vt Lapus vertit, *haud opportunas irrisionibus.* Seq. v. congruentius fortasse ὑμῖν πὺς πωμί. & mox δὴ pro δέ. V. 43, Lapus videtur legisse, ταῦτ' αὖ γένοιτο: vertit enim, *& hæc fiant.* sed mutatione non videtur esse opus.

P. 701, v. 1, rectius opinor ὄπιθεν. V. 7, nota hic Λευκίου morẽ Latino. Μινυκίου vero ibidẽ pro Γενυκίου reposui ex Lapo, Liuio, & ipso auctore nostro, sup. 648, 28. V. 15, legendum vel ἀνακαθημένῳ Σαβίνοις, vt Lapus quoque vertit, *considenti aduersus Sabinos*: vel ἀνακαθημένων Σαβίνων. Seq. v. verbum verbo sic magis expresseris; *ac ne poterat quidẽ laboranti suorum parti succurrere*: vt ambiguum sit collegæne copias respexerit, an suas. V. 28, supra quoque bis notata hæc structura: cum vsitatior sit, Σαβίνοις πολεμοῦσα, datiuo casu. V. 38, potes etiam in prima persona ἡμᾶς legere, vt mox v. 41. V. 45, in exemplari est μασιλεῖς: quod agnoscit etiam Lapi versio; *neq; interreges.* mihi βασιλεῖς visum est magis consentaneũ.

P. 702, v. 17, ὧν pro vulg. εἶν reponendũ esse, docet etiam Lapi versio; *facile erat.* Seq. v. αὖτ' nisi aduerbialiter accipiatur pro *ibi*, non video qui ferri possit. Lapus videtur legisse αὐτὸ, dum vertit; *erat enim pars senatus ea iuuenum reliqua.* V. 20, rectius ἐπιδή. V. 23, conuenientius fortasse τῷ γωμῷ. V. 43, πρώτων agnoscit etiam Lapi versio; *a primis vsq; ad nouissimos.* alioqui conuenientius videri posset πρεσβυτάτων: *a senioribus vsque ad iuniores.* V. 47 forsan conuenientius τά. alioqui si ex præced. repetatur subst. γώμας, erit tautologia.

P. 703, v. 1, si expungas πρὶν ὤν, sententia erit eui dentior. Lapus certe nec præcedens ὡς agnoscit, neque hoc πρὶν ὤν. sic enim locum vertit; *iudicastis de eis vos reliqui, declarauitq; vnusquisque, audientibus omnibus, cui sententiæ accederet.* V. 4, aorist. hic positum pro præs. ἀποφαίνομεν. V. 20, ante ἑδρίους deest videtur ὡς, *velut.* V. 33, forsan leg. μήτ' ἔπι: quia propter sequens μηδὲν otiosum est. Seq. v. male forsan aliquis δηλίας, generio casu. sed hanc quoque structuram ferri posse, ostendit quod supra legitur 689, 24, ποσαυτῶν ἡμῶν κατηγώκατε δηλίαν: & infra 703, πολλῶ δηλίαν ἢ μαλακίαν καταγνόντες ἡμῶν. V. 37, congruentius καλὸν ἐδόκει.

P. 704, v. 3, rectius aorist. ἐπεδείξοντο, vt v. 9, & sed V. 17, pro οὗ non male fortasse reposueris τῷ: seq. v. δοκῶεν pro δοκῶσιν. V. 21, πολλῶν χρόνων agnoscit etiam Lapi versio; *per multa aucta tempora.* cum in exemplari sit χρόνον, admitti potest etiam altera lectio, πολλῶ χρόνον. V. 37, existimarit forsan liquis legendum δικαχῆ, vt singulis decemuiris si-

gu

gu πάμαλα assignata intelligantur: vel δηχῆ, quia pa copiarum ad vrbis custodiam retenta fuit, pars in ostes emissa. Sed nulla mutatione opus est. nam sig ficat auctor, e decem agminibus seu decem legi ibus trifariam diuisis, duas remansisse in vrbe, tre n Sabinos exiisse, quinq; reliquas aduersus Æqui. V. 41, in exemplari perperam est Ἄστιος: cu Oppium agnoscat etiam Liuius, & noster infra. De eteris decemuiris supra dictum ad 682,6.

705, v. 19, rursum hic in exemplari est αἰχιδῶ. V. , in exempl. pro μὴ perperam est ἐφ. V. 41, ὑ- ἰας agnoscit etiã Lapi versio; *multa cum superbia sapientes.* alioqui suspicetur aliquis verius esse ὑ- πν ς: vt sensus sit, eos publica pariter & priuata magn cautione capessisse. Quodsi ὁκ pro ὅξα accipias, ter is est; *publicis pariter & priuatis sus q deq habi publicis pariter & priuatis plane contemptis.* V. 45 iota hic iterum χ' πόλιν sine articulo: at v. 33 cum ar ulo χ' τὴν πόλιν. cuiusmodi variatio notata etiam su 650,47.

706, v. 25, Lapi versio pro Siccio habet Sicinium hîc & in sequentibus. qua de re supra quoque m ui, ad 662,36. V. 30, in exemplari pluraliter scr tum αὐπις: errore manifesto: vt patet ex 668,35.

707, v. 1, forsan rectius transposito articulo, τ ἐκ μόνων. Sic v. 5, opinor rectius legi posse πὼ γε αν: vt regatur a participio σωεισδώς. V. 7, pro ἐπε ν non inepte legeris ὑπ ἐκ το: vt sit, *tum de aliis eo onebat quæ conducere putaret.* V. 17, melius for sse εὐζώνῳ ἐσαλμένων ὁπλίσι: & in versione, *dabi- m ibi lectorum iuuenum centuriam, expedita in- str tam armaturam.* V. 28, verius ὀπόθι, vel αὐτόπ. na in cliui ascensu hæc facta esse, satis declarant sequ tia. V. 46, forsan auctor scripsit πάτρως, vt supr 743,21.

708, v. 4, forsan rectius διέπειρον, vt præcedit ἦ- ν. V. 16, siquis forte malit πρεσβευτής, ex 706,43, in ve one legat, *tum ob alia multa, tum quod legatus ess c per ætatem a bellicis laboribus liberatus.* sed vide rtamen vulg. lectio retineri posse. V. 24, vel to ndum videtur βελῆς, vel legendum ὀπηδελῆς. Lapi ne versio id non agnoscit; *ne quam exhiberent de uspicionem.* V. 43, perperam in exemplari est ἐν πῶν: quod Xylander quoq; viderat.

709, v. 13, forsan rectius ἀπικρύψαν. Sic v. 18 rei us ἀπαρχόμενοι: hoc sensu, *de ceteris quæ in bonoru virorum vltimum honorem conferri lex iubet, pr ia quisque facultate primitias intulerunt.* V. 21, nc hic rursum δεκαδαρχίαν, & mox v. 37 δεκαρχίας: vt mq; in eadem (decemuiratus scilicet) significatic e. V. 24, πρεσβευτῦ legendum esse pro vulg. πρυτάτυ, ostendit etiam Lapi versio; *propter Siccii legi i mortem.* V. 25, rursum hîc in exemplari erat αἰ ῷ. V. 34, Lapi versio pro Icilio Sicinium habet. qu n scripturã confirmare videntur quæ supra narrati sunt 410,19. Sed fuit tamen e primorum tribunc im numero etiam C. Icilius Ruga, vt eo ipso in lo ab auctore nostro exponitur v. 22. Cum vero ex ill empore XLV anni effluxerint, non abs re fortas suspicetur aliquis, pro ὑὸς legendum esse ὑωιὸς: vt Icilii Rugæ non filius hic intelligatur, sed e filio ne os. aut hunc Icilium sponsum adolescentiæ annc onge excessisse necesse est. V. 44, in exemplari ἐγξυνημένλω, sine augmento. sed cum & mox ἐγγεγυ ένος repetatur, (710,31) & paulo ante ἐνεγγυήσατο pr esserit, (v. 33) vtrobique cum augmento syllabico õ dubitaui cũ Xylandro ἐγξυνημένλω reponere.

710, v. 1, mancus est locus, vt indicat etiam Lapi versio; *ob despicientiam conditionis eius, præterque legem quam ipse in* XII *tabulis scripserat.* vt tale quidpiam desit, ὅξα τ τὼ τῆς τύχης τα πνότητα, ἃ ὅξα τ νόμων. V. 6, in exemplari est πῆς πρωμένοις: quod genus non congruit ad præced. γυωᾶκας. V. 23, Lapus legit βελομέν δὴ: *volente itaq; eo dicere.* V. 27, καὶ cum Lapo tollenda videtur, vel verbo παρλῶ postponenda. V. 29, Νομπόπιος & hic & in seq. constanter per ο scribitur: cum Latina consuetudo potius ω postulet. V. 31, Cuiacius pro Λεύκιος mauult Ἰκίλιος. attamẽ & pag. præced. v. 28, solo prænomine idem Icilius sic nominatur Λεύκιος. V. 37, rectius κώλος σὺ αὐτῆς ὤν: attamen & Lapus vertit; *sed dominus ex lege duco.*

P. 711, v. 4, π superuacua est hoc loco. V. 19, pro προσλέγειν Lapus habet *afferre.* Ibidem conuenientius videtur singul. ὁππέραν. V. 42, non minus apte leg. σραπᾶς, *exercitu.*

P. 712, v. 2, respicere videtur hanc XII tabularum legẽ; SEI QVIS EX LEIBERTATED INDV SERVITVTEM ASERITOR, PRAETOR SECVNDVM LEIBERTATEM VINDICIAS DATOD. QVEI VINDICIAS TOLLIT, SPONSORES IOVDICIO SISTIER DATOD. V. 15, πάντων rectius post δοκεῖ posueris, vel post ἀγαθῶν.

P. 713, v. 7, ζημίας nomine siue litis æstimationem siue mulctam intelligamus, parum videtur interesse. V. 9, rectius προβάδες, vt supra 695,26, ὑπόδος: retento scilicet in syncopatis eodem accentu qui est in integris ὑπόδυσι, προβάδοσι, & consimilibus. V. 11, pro ὑπ legendum forsan προβά: hoc sensu; *magnus a virgine ploratus, & a comitantibus eam mulieribus planctus est editus.* sicut infra quoque, 716, 19, Appium nihil virginis lacrymis flexum fuisse refert. V. 20, post ἀπαγαγεῖν deest κέλευε, vel simile quodpiã verbum. V. 29, rectius singul. αὐτὴν, *ipsum.* V. 32, vel ἀμπεχομένων legendum, eo sensu qui expressus est in versione: vel αἰπεχομένλω, vt significet, *auunculo & sponso herentem:* sicut infra 717,35, idẽ Claudius eandem abducit πὶ πατρὶ περιπλεγμένλω, *patri circumfusam, effusam in patris amplexus.*

P. 714, v. 10, forsan rectius μεδιεσθαι. Sequ. v. ὅπ τὼ ἐγγύλω προάγεσθαι ita dictum vt mox 17 ὅπ τὼ ἐγγύλω προβαγίνεσθ. V. 18, ἃ parum hic necessaria est. V. 30, exemplar habet σκιφάμενος: nihil ad rem. V. 43, in exemplari est ἀυπ: parum apte.

P. 715, v. 2, rectius (opinor) πύξεται: singulari numero. V. 13, Xylander negatiuam ὐ putat expungendam. V. 16, in exemplari est ὁπίαν: quasi relatiuum respiciat antecedẽs ἐξουσιαν, non sequens παγδίον. V. 21, post παρέξεσθαι deest ἔφη, vel simile quid. Pro ἀξιοχρέους vero supra (711,15: 713,5) est ἀξιόχρεως, more Attico. V. 31, post πίστις desiderari videtur ὡς, *velut.* V. 37, nota hic singularia, ἐπιδεικνύ & ἠξίε, cum v. 31, præcedant pluralia. ἐπιδεικνύ autem positum pro παρείχετο, *præbebat*, s. Virginius.

P. 716, v. 3, nota hic σωϋκκουν pro σωῆκαν, *audierunt & intellexerunt.* V. 28, τ ὁρμὴν ἐλάμβανε potest etiam accipi ρ προσώρμα, seu μὴ ὁρμὴν προσ πεχ. quod si malis, in versione leges, *tota per forum multitudo accurrisset.* V. 43, ante ἐμαυτῦ deest præpositio δι', ἀπ', aut similis alia. vel legendum ἀυτ.

P. 717, v. 10, possumus etiam singulariter legere ἔχειν. V. 19, π rectius expungetur. V. 25, rectius (opinor) παρεσκευάσθαι, *comparatos esse.*

P. 718, v. 1, vel expungenda est præpositio εἰς: vel legendum εἰς γλῦ, *in terram.* Lapi sane versio prepositionem illam non agnoscit. V. 8, conuenientius χ' γῆς, *sub terra conditis.* V. 13, siquis δικπσάμενος

malit, per me licet. Sed in vulg. scriptura non elabendi tantum significatio inest, verum etiam obstantes cedendi: vt Liuius quoque narrat Virginium ferro, quacumque iret, viã feciſſe, donec ad portam perrexiſſet. V. 39, rectius ὑπεδυόμενον, vt cum alibi sæpe, tum infra 722, 4.

P. 719, v. 2, vsitatius in hoc loquendi genere ἔχοντες, vt supra 703, 33: 710, 32. V. 8, κολάσεως agnoscit etiam Lapi versio; *ex ea prater spem punitione.* Sed non dubito quin vera lectio sit κολύσεως. V. 22, articulus τῆς rectius expungetur, vel initio commatis ponetur ante δεινά. V. 29, post χωρήσειν deest participium μέλλοντες, aut verbum ἔμελλον. V. 31, nota ὑπεδυόμενος pro εἰ αὖτῳ χεῖρες ἐπιβλήθοιεν. simplicius esset ὑπολαβόμενος, si id passiua significatione vsitatum esset. V. 33, in exemplari est ἑαυτῷ, reciproce. quod vt cõsisteret, Xylander hypodiastolen posuerat ante ὑπὸ δημοτικοῦ πλήθους, non post. nostram lectionem probat etiam Lapi versio; *nam missus in potestatem plebeiorum, pulchras eis persoluisset pœnas.* Sed vtrocumque modo legas, deest αὖ ante verbum ἔπειτα: quod idem Xyl. adnotarat.

P. 720, v. 7, pro λαβεῖν Vat. cod. habet compos. καταλαβεῖν. Ibidem mox ὁλοχῶν scribendum esse pro vulg. ὁλιγαρχῶν, tum res ipsa docet, tum confirmat præced. p. v. 20. V. 9, οἵπ, quod e Vaticano cod. repositum est pro corrupto αἱπῖ, agnoscit etiam Lapi versio. V. 25, forsan rectius περιεχόμενοί π, *eiq; circumfusi.*

P. 721, v. 13, Sic apud Cic. lib. 2 De leg. *Hos leto datos, diuos habento.* V. 19, κτησίππα notarat etiam Camerarius: quia scilicet magis analogũ est κτήσιππα. V. 43, in vulg. exempl. omissum hic est commation istud, ὑμεῖς δὲ ὑπομενεῖπε: & in fine periodi post αἰάχηθι, scriptũ καὶ ὑπομενεῖπε: luxata structura & sensu.

P. 722, v. 4, pro πολλαῖ conuenientius legemus πολλοῖς, *multis.* Sic v. 24, simplicius τ ναῶ: vt feratur ad proxime præced. καιρόν.

P. 723, v. 3, non male cum Lapo post ὑδὲ inseruerис τὸν. V. 14, structura paulo melior, ὡς πλὴν ὅσοι πολεμίων καταδηώσαιτες. nec multo aliter Lapus; *regionemq; vestram tamquam hostes populantes.* V. 16, Lapi quoque codicem corruptum hic fuisse, indicat perplexa loci versio; *de quib. item hostes omnes, quoscumq; antea prœlio vicimus, cum duces nobis meliores aderant, nunc & trophæa in opprobrium nostrum erigunt.* Sententia paulo cõstabit melius si ὅσοις vertatur in οὔπω, & post στρατηγοὶ collocetur hypodiastole. V. 30, post ἄγεσιν subaudiendum οἱ στρατηγοί.

P. 724, v. 17, pro vulg. Ἄππιος hîc quoq; cum Cuiacio & Xylandro reposui Ὄππιος ex Liuio. V. 24, malim πρότεροι, *priores.* V. 29, Μάλιος supra quoque fuit 594, 10: sed frequentius Μάλλιος, λ geminato. V. 42, hic quoq; pro Ὄππιος in exemplari est Ἄππιος, vt supra aliquoties, & infra: errore manifesto. *Appius* enim prænomen est, & quidem eius qui omnibus his turbis occasionem præbuit.

P. 725, v. 2, malim cum articulo, ἦκεν οἱ ὀκτ. V. 7, ἀπῖ αι pro ἀπέναι supra quoque notatum aliquoties. V. 8, rectius Ἀκυλλῖνον, vt pag. præced. v. 12. V. 15, nota hic ἀπιθεῖν ὅρκον sine præpos. vt infra in fragm. 741, 21, πλημμελῆσαι πὰ θεῖ ὁ φιλίας ὅρκια. V. 20, mentionem hanc de legibus Romanis, quoniam manca est, Lapus in sua versione prætermisit. V. 23, si διαφοραὶ pro excellentia hic accipere malis, Latina sic leges, *& Græcanica legum lationi tantopere antecellat.* V. 34, pores etiam sic reddere; *& omnem reip. administrationem ad plebis commoda relaturos.* V. 41, forsan rectius προκείμενα, *propositæ erant.*

P. 726, v. 35, rectius διεφημίζον. Seq. v. rursum Ἄππιος pro Ὄππιος mendose scriptum erat. V. 44, rectius ὑπεδυόμενος, *aggressus*, vt cum alibi sæpe, tũ 724. qua de re supra quoque monui ad 718, 39.

P. 727, v. 6, προσδοκώντων agnoscit etiam Lapi versio; *& se hostes fieri exspectantibus.* alioqui suspicari aliquis posset verius esse δοκούντων. V. 15, possis etiam legere προϊόντας. Si παρόντας retinere malis, verborum sensus est, *in magnum contemptum Romanarum copiarum aduenisse.* id est, ideo aduenisse, vt ostenderent se Romanas vires plane contemnere. Sed προϊόντας seu προελθόντας videtur esse magis consentaneum. V. 42, deest hîc articulus ὁ, & in fine commatis post πάλιμβι, participium ἀποπαλεὶς, ἀποπεφθεὶς, vel simile; vt declarat etiam Lapi versio.

P. 728, v. 9, forsan rectius αὐτῶν, *eorum.* V. 21 nota hic rursus post positum esse prænomen: itemque seq. pag. v. 1. V. 35. ἱερῶν agnoscit etiã Lapi versio; *per sacra firmata essent.* idemque loquendi genus etiam supra fuit 455, 10. V. 39, si inter & εἰ interseratur εἰκὼς, (seu εἰκὸς ἐμῷ γλυκέϊ) structura sensus constabunt melius. Lapi quoq; codicẽ mancum hic fuisse, declarat versio; *vt vir in periculo constitutus, dignitate generis insignis.*

P. 729, v. 2, legendum videtur καὶ ἅμ' παρόντων: vel ἅμ' αὐτῷ παρόντων. Lapus vertit; *etiam astantibus sum est.* V. 9, ambiguum est participium εἰσηγουμένων. nam & pro *introducentib.* & pro *allegantib.* potest accipi. V. 11, at qui lib. 6 (365, 30) de Sertio consule contrarium habetur: quem triumphum duxisse inuito senatu, comitatumque ab omni populo, donec in Capitolium ascenderit, votaque persoluerit, hic auctor scripsit. Liuius lib. 2 non nominit de Seruilii triumpho quidquam, horũ aut meminit. Hæc Glareanus. V. 23, in exemplari: Ἐρσίνιος: sed *Herminium* præter Liuium, Cassiodor, fastos Siculos, agnoscit etiam Diodorus 301. Eidem Herminium vulgata Liuii exemplaria præmine vocant *Spurium.* sed *Lartem Herminium* cat etiam Valerius in prænominibus, teste Sigon: & Λαεῖνος Ἑρμίνιος apud Diodorum, apud Cassiorum vero *L. Herminius*, habent eiusdem scripti manifesta vestigia. quamobrem idem Sigonius nõ dubitat quin *Lar Herminius* apud Liuium pro *Herminius* reponendum sit. In sequentib. Lapi quoque defecit codex Græcus, vetustate, vt quitur, corrosus. Itaque vt breue huius defectus supplementum ex Liuio hic inferam, Herminii & Viginii consulatu, domi ac foris otium fuit. itidemq; seq nis anni consules, M. Geganius & C. Iulius, (vel ipud Diodorum est, L. Iulius) plebem decreto adllum Volscorum & Æquorum delectu sustinen rem ab seditionibus continuere. Tertio deinde no, quo consulatum gessere T. Quinctius & Agpa Furius, Æquis Volscisque, qui ad mœnia ipsa mæ populabundi venerant, fusis, triumphus na consulib. ipsis postulatus est, nec ab senatu eis datus. Ager, de quo inter Aricinos & Ardeates erat trouersia, testimonio P. Scaptii a tribubus populo Romano adiudicatus est. reliquum anni quiet ab vrbanis motib. & ab externis mansit. Eius historiæ fragmentum in auctore nostro deinceps sequit. V. 30, pro Κάτλιος, quod paulo post repetitur, a Liuium est *Scaptius*: quam scripturam ego quo cum Lapo sequi volui. V. 38, rectius subiunctum προσδικάσῃ, vt v. 44 & 45. V. 43, pro vulg. ἑπτὰς legendum esse ἑπτὰς, declarat etiam Lapi versio

gligere alios ſua occupantes. V.45, in exemplari ſcriptum Αεικαιὲς. ego Αεικλωοὶς reponere non dubitaui; quia eam ſcripturam tum exemplar noſtrum ſupra aliquoties habet, tum agnoſcit etiam Stephanus Byzantius. V.45, exemplar habet ἀμφιςβήτω. ſed legendū vel ἀμφιςβητήτε, vel ἀμφιςβητησίμε, vt Xyl. quoque adnotarat.

P.730, v.1, ſiquis malit τέτοις ὁπικρίνῃ, (vt mox v. 5 ſequitur, ἐπέρεις ἐπέγνωσαν, & v.43, αὐτῷ προεξεδίκασεν) per me licet. ſed defendi tamen & vulgata ſcriptura poteſt, ratione poſſeſſionis. quamquam, vt verū fatear, rectius hic legeris τέτων ὁπικρίνῃ τῇ): & v.5, ἐπέροις ἐπέγνωσαν: translato ſcilicet poſſeſſiuo τῇ). V.11, in exemplari eſt Μαγκία: quod ſecutus eſt etiam Lapus. Sed Γενυκία legendum eſſe, perſpicitur nō tantum ex Liuio, Caſſiodoro, Diodoro, faſtis Siculis, ſed ex ipſo etiam auctore noſtro, qui Genucium in ſequentib. aliquoties nominat. At pro C. Quintio vulgata Liuii exemplaria habent *P. Curiatium*; Caſſiodorus, *T. Curiatium.* ſed *Curtium* legendum eſſe, docet Sigonius ex Varrone & faſtis Siculis. quo modo Diodorus quoque in hunc annum conſſ. comparat Μάρκον Γενύκιον & Ἀγρίππαν Κέρβιον Χίλωνα. eamque ipſam ſcripturam agnoſcit apud Diodorū Pomponius Lætus & Ioannes Cuſpinianus, vt idem Sig. adnotauit.

P.731, v.7, οἱ ὃ in ſimili redditione pro οἵδε ſeu οὗτοι, obſeruaui etiam apud Pauſaniam. V.10, malim τὸν αὐτῶν εἰςφερόμενον, vt Lapus quoq; vertit, *quæ ab ipſis inferebatur.* εἰςφέρεσθαι autem in hac ſignif. vſurpatum paulo ante, initio huius conſulatus, 730, 17. V.14, ſtructuræ lex poſtulat διαμώζοντο: cuius ſcripturæ veſtigia ſunt in augmento ω. quamquā infra quoque & κατωμοσάμενοι ſcriptum in exemplari, v.36; & πωμοσάμενος 733, 43. ſed rectius hæc poſteriora duo per ο ſcribi, arguunt apud Suidam ἀπομόσαι, καθομόσαι, πομοσάμενος. in verbalibus tamē ω obtinuit, vt declarant apud eundem Suidam διώμοσία, διωμοσία: διώμοτες, ἐπώμοτες. quam mutationem in compoſitione admittunt etiam alia quædam ab ο inchoata, vt ὄνομα, ὄνυξ, ὁδοί. Tale eſt etiam αἰπολφὴς, αἰπόλυπος, αἰπόροπος, προεςώιμος: item προεςήλυπος, ἔπηλις, ἐπήλις, & cōſimilia, quæ breuem in compoſitione vertunt in longam. Ibid. nox μηδὶ ἓν vſurpatum pro μηδέν. μηδ' ἓπ minus huc quadrat. Seq. etiam verſu πεφεῖσι poſitum pro compoſ. μεταπεφεῖσι. V.32, ἱεροὺς legendum eſſe pro vulg. ἱερᾶς, tum ex aliis locis manifeſtum eſt, tum ex 410, 19. Seq. v. nota enallagen perſonæ in ἡμῶν, diſcriminis cauſſa factam, vt ſupra quoque 679, 24.

P.732, v.12, nota modum diuerſum in καταδῆσαι, & δοῦναι. V.18, ante ἀπόδοσι deeſt vel nomen λόγον, vel verbum λέγειν, vt v.46. V.21, perperam in exemplari eſt Κοΐντε. intelligendus autem T. Quinctius, cuius paulo ante facta mentio, 731, 29. V.26, poſt ἐγὼ μὲ deſiderari videtur πίνω, ἓν, vel ſimilis cōiunctio. V.29, legendum puto, εἰ βουλομένοις ὑμῖν εἰςηγεῖσθαι, εἰςηγείσθω Τ. Γενύκιος ὅπως. V.36, ſiquis malit ἓν δῆμον, generio caſu, per me licet. inf. certe in fragm. ic eſt, 745, 30, ὅτι κακῶν τῆς πόλεως ὑμᾶς ἀφῖγμαι.

P.733, v.1, rectius Γάϊος Καρουήϊος, vt apud Liuium: quem in verſione cum Lapo ſequi non dubitaui. V.6, ante διαπροξάμενοι videtur deeſſe ἓν, vel ſimile quidpiam. V.32, rectius δοξειεν, indicatiuo verbi modo. V.38, rectius τῆ ἑτέρᾳ: vt Lapus quoque vertit; *ſi fuiſſent alterius ſententiæ.* V.41, ſcripturam hanc agnoſcit etiam Lapi verſio; *compendioſior cognitio viſa eſt melior.* quæ ſi auctoris eſt, dicuntur hæc a cōſule ad mitigandam tribunorum indignationem, qui ſenatusconſultum totis viribus vrgebant. nam quod ad patriciorum mentem attinet, requiritur potius inuerſus verborum ordo; ἡ βεβαιοτέρα διάγνωσις ἀμείνων ἔδοξεν εἶναι τῆ τῶν σωζομωπέρας. quia plerisque in ea factione, cognitio legis iſtius in ſeros annos proroganda videbatur, vel potius plane repudianda: vt perſpicuum eſt ex ſequentibus. V.43, in exemplari eſt ἐπωμοσάμενος per ω: itidemq; κατωμοσάμενοι ſupra 731, 36; de qua ſcriptura dixi paulo ante.

P.734, v.1, conuenientius futurum διαλύσεσθαι: vt Lapus quoq; vertit, *omnē eſſe diluturos criminationem.* V.4, pro ἐρώτησιν ſenſus requirit potius ἀγόρευσιν, ἀπόφασιν, vel ſimile quid. Ibidem καταξίν poſitum pro fut. καταξῖν. V.21, ſtructuræ ratio poſtulat ἀποδείξας. attamen & Lapi verſio vulgatum ἀποδίξασι repræſentat; *atque dicens eis omnibus qui ſe inimico erga plebeios habuiſſent, fuiſſe inutile demonſtraſſe in plebem odium.* V.25, δὲ in redditione notatum etiam alibi. alioqui mallet fortaſſe quiſpiam ἐπειδή. V.29, pro π aptius legemus κ. Seq. verſu ἀποδεδειγμένοις in ſimili loquēdi genere habuimus etiam ſupra, 452, 8: at 99, 25, pro eodem vſurpatum ὑποδεδειγμένοις: quod eſt paulo vſitatius. V.31, αὖτε legendum eſſe pro vulg. ἑαυτῶ, oſtendit etiam Lapi verſio; *tempus autem cognitionis legis.* V.35, ad præcedens μὲ, melius hic congruit δὲ quam πε. V.38, ſi χαφῶσι & διομολογήσωσι præſenti tempore accipere malis, ſic vertere locum poteris; *atque hæc ſcribi iam volebat, & ab vtraque parte approbari.* ſic certe Lapus; *hæc ſcribi iam volebat, & vtrosq; conſentire.* V.42, παρῆσι agnoſcit etiā Lapi verſio; *omnes aſtantes.* alioqui admitti poſſet etiam παρῆσι, *omnibus qui ad ſententiam dicendam prodibant.* V.46, procul dubio legendum ἀποδίξαντο: vt Lapus quoq; vertit; *grauiter accipiebant.*

P.735, v.3, & ὅτῳ retineri poteſt, & ὡς τῷ admitti. At v.5 rectius maſculino gen. leges πείσαν, vt v.17 πάρτες αἱῖσαται. V.10, poſt ἐθισμοῖς ſenſus requirere videtur τῷ δήμῳ πεπραγμένα. attamē & Lapi verſio vulgatam lectionē agnoſcit; *quæ cum q; vmquā pulchris patriiſq; conſuetudinibus contraria viſa ſunt.* V.23, dat. βουλομένῃ ferri poteſt, ſi referatur ad τῷ τὴν συμπεσεῖν. alioqui accuſ. caſu legendum eſſet βουλομένω.

P.736, v.9, αὐτὰ agnoſcit etiam Lapi verſio; *aut armis ipſi aſſumpturi.* ſiquis αὐτὸ malit, vt τὸν v.7, fruatur ſuo iudicio. V.17, pro corrupto Λιύσκα, quod in exemplari eſt, cum Lapo & Sigonio repoſui Λόγλον. *Longum* enim Atiliorum fuiſſe cognomen, tradit Sigonius. fuit tamen etiam cognomen Semproniorum, vt idem alibi docet. Pro ſequente Κλύσιον Diodorus habet Κοΐντον, Liuii vulg. exēplaria *Cæcilium*, vt Cuſpinianus quoq; adnotauit. ſed quidam manu ſcripti libri Liuiani habent *Celium.* Cæcilium reiicit Sigonius, quia Cæcilia gens plebeia fuit; hic vero tribunus militaris e patriciorum ordine creatus dicitur. *Cœlium* autem cum Lapo mauult, quia T. Cœlius Siculus paulo poſt a Liuio commemoratur triumuir coloniæ deducendæ. V.18, Si Roma cōdita eſt anno primo ſeptimæ Olympiados, vt lib. 1 hic auctor ſcriplit, erit hic annus ab vrbe cōdita trecenteſimus vndecimus; qui tamen apud Liuiū lib. 4 vocatur trecenſimus decimus: ſed expletus opinor, quemadmodum decemuirorum apud eundem annus trecenteſimus alter dicitur, cum reip. forma iterum mutata fuerat, decemuirorum poteſtate introducta, qui erat trecenteſimus tertius: expletus vero erat trecenſimus alter. Accedit ad hoc, quod paulo poſt dictum eſt, conſſ. L. Cornelio & Q. Fabio, tertium cenſum habitum, ac deinde nullum intra de-

cem & septem annos ad Geganium iterũ, & Quintium Capitolinum quintum consl. qui annorũ numerus recte habet ad nostram supputationem. Hęc Glareanus. V. 20, possis etiam legere καταχόμενος δὲ αὐτῷ. V. 28, plurale ἀπέδωκαν agnoscit etiam Lapi versio; *permiserunt*. vt feratur ad interreges, non ad plebem. Seq. v. rectius μιλίναι, vt paulo ante dixit μιλιόνας, v. 15. V. 31, in exemplari est Μινύκιος Παπίριος: perperam. Λεύκιον Παπίριον præter Liuium, agnoscit etiam Cicero & Cassiodorus. V. 36, pro φαίνοιτας supra legitur φέροιτας 577, 28. V. 39. ἀποθήκας βίβλους vocat libros qui in sacris aut publicis scriniis repositi asseruarentur: eosdem fortasse cum ἱεροῖς δέλτοις supra, 59, 11. Pulchre huc faciunt Liuiana ista; cõsules eos illo anno fuisse, qui neq; in annalib. priscis, neq; in libris magistratuũ inuenitur. at Licinium Mactum auctorem esse, & in fœdere Ardeatino, & in linteis libris ad Monetæ inuentos. Eiusdem generis esse videntur *Annales pontificum*, qui citantur in lib. De origine gentis Romanæ. citantur ibidẽ etiam Cæsaris & aliorum *libri Pontificalium*. V. 41, πολέμου pro πολεμικὸν, supra quoq; notatum aliquoties.

P. 737, v. 9, rectius esse videtur singulare ἐξ ἧς: vt Lapus quoq; vertit, *ex quo*. Porro Lapi quoq; codices ambos hic defecisse, & fragmentorũ transpositionẽ eandem cũ vulgatis habuisse, declarat admoniciuncula quã in versionis fine adiecit; hæc; Est conuersum, sanctissime pater, id omne quod in ambob. tuis codicib. Græcis repertũ est. tumq; aulus in hac vltima libri parte, præter meã consuetudinem, aliquid; haud equidẽ addens, aut detrahens; sed in fragmentis cõfuse scriptis & præposterе in ambobus codicibus, mutans ordinẽ; non auctoris equidem hũc esse errorem putans, sed librariorũ. nam cum decemuiratum statim primi cõsules sequãtur L Valerius Potitus, & M. Horatius Barbatus; quod cũ ex aliis historicis, tũ ex hoc ipso, & in hac parte videri potest; horum gestis præponi ãt librarii Græci alia póst gesta, (729, 29) atq; duo nõ cohærenti inter se fragmenta in vnũ contulerant. quod ego aduertens, (neque enim difficile animaduersu fuit) volui auctori ipsi hãc quam poteram opem paruulam apud Latinos ferre. quod & ipsum fuisset (puto) pudori mihi, ni fecissem; nec visus essem tã perspicuam rem vidisse. Hæc Lapus. Ordo autem fragmentorum qui fuerit tum in Lapi codicibus, tũ in vulgatis exemplaribus, videre licet ex paginarũ numeris interiori editionis nostræ margini appositis.

P. 738, v. 1, fragmenta hæc Dionysiana cũ Polybii, Dionis, Appiani, & Diodori fragmẽtis, a Fulvio Vrsino ante nos edita sunt, cum eiusdem Vrsini Notis doctissimis; quas hic deinceps subiungam; sed ita vt etiã meas quasdam adnotatiũculas illis interseram. inter quas vt discrimẽ teneatur, Vrsini Notis in fine suum nomen apponã; meis nullum signũ adiciam. Vt igitur ad rem accedã, in cod. manusc. Iulii Pacii, iurisconsulti & philosophi clarissimi, alius his ὑλογραφῆς præfixus est titulus, hic scilicet; Περὶ πρέσβεων (rectius πρεσβειῶν) Ρωμαίων πρὸς ἔθνικους, ἐκ τ χρονικῆς Ιωάννου ἐπιτομῆς. quasi non e Dionysii Archæologia, sed e Ioannis Antiocheni Chronico, hæc Legationũ collectanea sint excerpta. Sed Dionysio ea tribuit eiusdem codicis πρώτη generalis: in qua hoc πρῶτη πρεσβειῶν πτῦχος contextum esse dicitur ἐκ τ ἐκπεπταμένων χρονικῶν· α, Π. βασιλικὰ καὶ μαγίστρου· β, Γεωργίου μοναχοῦ χρονικῆς· γ, Ιωάννου Αντιοχέως· δ. Διονυσίου Αλικαρνασέως Ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας· ε, 5, Πολυβίου Μεγαλοπολίτου, καὶ Ἀππιανοῦ. & Dionysiana dictio ex his ipsis collectaneis satis euidenter elucet. vt ex Dionysio desumpta esse non sit dubium. In eodem Pacii libro post titulum supra expositum, subiiciuntur hæc; Ὅτι ὅτε Λεύκιος Ποστούμιος Γαῖος Κλαυδίος ὑπάτων, Ταραντῖνοι μὲν ἐπίκλησιν ὄντες Ἑλλήνων, οἰκοῦσι δὲ καὶ Ἰταλίαν τὰ ἐσχατα, Ρωμαῖοι πλημμελῆσαι ἔγνωσαν, ὅτι δὴ πρεσβευταὶ σφῶν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἀπάντων αἰσχρῶν ὑβρίσθησαν λόγοις τε θέρμοις ἀχθέσι τε ἐπιβουλικοῖς, Ποστούμιός τε τῶν ἀρχηγῶν ἦν τότε. Sed ea neq; huius loci sunt, & præterea in consulũ nominatione habent vitiũ, vt infra ex Vrsini Notis intelliges ad 743, 22. V. 4, deest fragmẽti principium, in quo belli Palæpolitani (vt videtur) origo referebatur. De eo sic Liuius lib. 8: *Palæpolis fuit haud procul inde vbi nunc Neapolis sita est: duabus vrbibus populus idem habitabat: Cumis erat oriundi: Cumani Chalcide Euboica originem iactitabant, classe, qua aduecti ab domo fuerant, multũ prædam maris eius quod accolũt, potiti. primum insulas Ænariam & Pithecussas egressi, deinde in continentem ausi sedes transferre. Hæc ciuitas, cũ fama virium tum Samnitium infida aduersus Romanos fide esset ex recenti facta, siue pestilentia, qua Romanam vrbem eo anno iactatam nuntiabant fides, multa hostilia aduersus Romanos agentium Campanũ Falernumq; incolentes ferme. Igitur L. Cornelio Lentulo, Q. Publilio Philone II cons. fetialibus Palæpolim ad res repetendas missis, cũ eloquium esset Græcis, gete lingua magis tenuia quam fortis ferox responsum, ex auctoritate patrum, populus Palæpolitanus belli fieri iussit.* Ex his autẽ Liui verbis corrigitur locus Strabonis in lib. 5: qui vt legi debet correctus, ipsa Liuii verba vicissim illustrat: μετὰ δὲ Δικαιάρχειαν δὴ Νεάπολις Κυμαίων ἔτερον ἦν Χαλκιδῆς ἐπῴκησαν, καὶ Παιπισσαίων λιμὴν καὶ Αἰναρείων. ἔστι δὲ Νεάπολις ἐκλήθη δέ ποτε. mẽdose enim Αἰναρείων in vulgatis Strabonis editionib. scriptum est pro Αἰναρείων. eamq; scripturã secuti interpretes male *Athenienſium* pro *Ænarien ſium* verterunt. nos aũt eius loci correctionẽ Liuianæ recenti lectioni debemus. Vrſ. V. 7, aduerbium κ deest in exẽplari. videtur tamẽ ad sensum necessario requiri. Vrſ. Ibid. ἀπίστως reposuimus pro ἀπασθαι, quod est in manuscripto, vt videtur, mendose Vrſ. V. 10, forsan cõuenientius εἰ πόλεφ. V. 11, σύμβολα pro contractib. repetitur etiã paulo post, v. 23 & in superiorib. quoq; sic vsurpatũ 245, 8. sed frequentius pro eodẽ vsurpatur συμβόλαια, tum alibi passim 679, 43: 680, 32. V. 12. ἐς hic otiosa est: ut versi praced. legendum πιὼν ἐξ. V. 14, male in exẽplari legebatur πεμψαντες ἐπικλῆν. Vrſ. V. 15, rectius πεμπτέον dandi casu: & mox fut. temp. προξενευσόμενα, vt v. ἀξιώσοντας. intelligendũ enim hoc participium de legatis Romanis, nõ de Neapolitanis ciuib. V. 28, P. cii cod. habet πεπιθότας: verior scriptura est πεπιόντας *fretos*. Seq. v. in vtroq; manuscripto corrupte legitur ἀφανιζομένην. nostram scripturam confirmant Liuiana verba ex eodem libro; *Itaq; cum a Tarento & a Samnitibus fama esset noua auxilia ventura.* Vrſ. V. 32, pro ὃ Pacii codex rectius habet ἐφ' ὧ. Malim et ibidem cum articulo τ βασιλῆς. Seq. v. αἱ πρεσβεῖαι tripice positum pro οἱ πρέσβεις. V. 42, malim διεξῆσαν, vt supra multis in locis. Seq. v. in vtroque codice scriptum est ἀπίτους καὶ δολίους: parum congruenter. V. 44, supra sæpe habuimus πλευτῶντες τὸ λόγῳ: vt 64, 1: 738, 44. Seq. v. in exemplari scriptum πρὸς Νεαπολίτας. Vrſ.

P. 739, v. 2, si mendo caret locus, καταγέλλειν in arbiendi significatione accipiendum fuerit, hoc sensu; *non tantum suis copiis fauorem eorum ambientes.* Sed cum ea lectio sit durior, potius legendum videri, οὐ μόνον πῖς ἰδίοις πλήσι σραπύσασθαι καταγέλλοντες. vel, καταγέλλοντες

πγέλοντες πῖς ἰδίοις, παῖς ἑαυτῶν δαπαίαις σραπύεσ. Seq. vn vtroque cod. scriptum κἀκείνους: contra reg. synt. V. 11, sensus tale quidpiam postulat, ἐξ ἧς οἱ μπανοὶ, ὅτε κατέχοιτ πὼ πόλιν αὐτῶν, ἀφείλοντο. V. 14, Icii cod. h. σωελαμβαιον, pluraliter, vt v.14 ἠξίουν. 20, sic legendum esse docent hæc Liuiana in eodem libro; *Ex auctoritate patrum populus Palæpolitanus bellum fieri iussit.* Vsf. V. 22, Liuius lib. 8, *Ab eo quoq; cōsule exiguam spem pacis cum Samnitib. esse, maior fit senatus. Publilius, duo milia Nolanorū mitium, & quattuor Samnitium, magis Nolanis cognatus, quam voluntate Græcorū, recepta Palæpoli, militat Romam: compertum Cornelius, delectum inde ma magistratibus, vniuersum Samnitū erectum; vicinos populos, Priuernate, Fundanum q; & Formianum, haud ambigue sollicitari. ob hæc cū legatos tui placuisset prius ad Samnites, quā bellū fieret, repetitum redderetur a Samnitib ferox.* sic enim videtur legendus Liuii locus ex fide vetustissimi exemplaris. τ. V. 24, forsan rectius ἐκ τῶ βκλευτῶν, seu πὸ βκλευτῶν: vel ἐκ τῶ βκλεύμαζος. V. 34, Pacii cod. ὀπλαδόμενοι: gruentius. Seq. etiam versū cōuenientius aotist. επλίπτ. & mox, ἐν τῷ πρὸς Λαβίνους πολέμῳ & πρὸς Φορκανοὺς σεσαίπτ: vel saltem συσαίπας: (vt colligitur ex Sanitum respōso, 740, 20) & v. 37, καθ ὑμῶν, in secunda persona. V. 39, malet forsan aliquis αὐαδείξασθ. sed δείξω in simili loquendi genere vsurpatum etiam ora, 179, 41: 399, 5. V. 42, opinor αὐτὶ pro αὐτῶν gendum esse. Vsf. Seq. v. rectius fortasse ἀχείροιτες, rentes: vt paulo ante, v. 22: & supra 723, 11. P. 740, v. 5, ἔκμιαν positum hoc loco pro ἔκριεν ἡ βκ ὁ δῆμος πῆ Ρωμαίων. V. 7, forsan rectius πρόκλη, vt supra tum alibi, tum 699, 7. vel πρόσκλημα, vt supra 736, 44: & infra 742, 20. V. 24, in vulgatis exemplaribus scriptum ἐπηχθίπες, in Pacii libro ὀπηχθίπες & ἐπαχθίπες: perperam. V. 38, comma istud & ἀγῶ, abest ab vtroq; codice manuscripto: sed Vrsino sic legendū videtur. alioqui pro φέρ scribendum foret ἀφαιρεῖν, πρεσβεύειν δὲ ἔφασαν: vel renendum aliud verbum quod pelliciendi & sollidandi significationē habeat; vt innuunt sequētia, & cedentia, 740, 1. V. 39, αἴτε Φουσδανῶν & Φορμιανῶν καὶ βοηθεῖν αὐτῖς ἐσμέν: vt Liuius loco iā citato; *Nec ndanum Formianum ve a se sollicitatos: quippe memet pœnitere se virtū suarum, si bellū placeat.* Vrs. V. , in exēplari est δ φυλακᾶς: mihi placet vt legatur φυλακῆς. Vrs. Ibid. αἰ πκαλέμθα positū pro αἰ πρόκλημθα, seu αἰ πρόσκλημθα, aut αὐτὰς ὑμθα. P. 741, v. 1, Pacii cod. hab. Φλυγέλλης: & mox ὧν ἐν πλῶ: mendose. Liuius loco iam citato; *Ceterum posse dissimulare, ægre pati ciuitatē Samnitū, quod Fregellas, ex Volscis captas dirutasq; ab se, restituerit Romanus populus.* De Fregellana colonia paulo sua ita scribit idē Liuius; *Fregellas (Signinorū is ager, inde Volscorū fuerat) colonia deducta.* Sed pro *Siminorum*, omnino *Sidicinorū* (vt correxit Sigonius, tet repugnāte libro vetustissimo) videtur legēdum ipsa locorū descriptione. Vt aūt hanc correctionē chemēter probē, facit Stephani locus, cuius verba nt fere ex Liuio translata, Φρέγελλα, πόλις Ἰταλίας, ἣ πὸ Ὀπικῶν, ἔπφα Ὀσκάσκων ἐγλύετο. Notū est autem ex Festi auctoritate, *Opicos* & *Oscos* eosdē esse; Sidicinosq; inter Oscos Campaniæ vetustos populos numerari a Strab. lib. 5: cuius sunt hęc; πὸ δὲ Τέανον τὸ καλούμενον Σιδικινῶν, ἐφ' ἑξῆς κεῖμενον, ἐκ τῶ ὄπικὸν ἔτι δηλονότι, διόπ πρὸς Σιδικινῶν ὄζιν ἔπι ἡ Ὀσκοι, Καμπανῶν ἔθνος ἐλεοντες. Vrs. V. 2, pro ὅσῳ rectius legemus ὅς ἂν, *qui.* ς, malim ἡδικηκῶς, tēpore præterito. V. 8, sententia talē quampiam lectionē requirit, βκλεύεσθ τ Ρωμαίων δήμων σπάσασθαι: vt αἰ πάσασθαι sit σωθῆναι: vel αμωύασθαι. Apud Liuiū, lib. 1, fetialis, post negata sibi ab hoste postulata, hāc vsurpat formulā; *Audi Iupiter, & tu Iuno, Quirine, diuq; omnes cœlestes; vosq; terrestres, vosq; inferni audite: Ego vos testor, populum illū* (quicumq; est, nominat) *iniustū esse, neq; ius persoluere. Sed de istis reb. in patria maiores natu consulemus quo pacto ius nostrum adipiscamur.* Et qui primus sententiā rogatur, in hæc verba ibidem respondet; *Puro pioq; duello quærendas* (sc. res populo Quiritium debitas) *censeo, itaq; consentio conscisco q.* V. 10, inclusa, πάπ, absunt a manuscripto Pacii. recte: hoc nimirū sensū; *omnia enim ex sacrarū & patriarum legum præscripto præstitit quæ iū diuinatum humana iura postulant.* V. 14, κῆ κεφαλῆς ἑλκωσαι significare videtur *e capite detrahere*, vt κῆ πέτραι ῥίψαι, *e saxo deiicere*: & inf. κατάγεσθαι πὼ σβεδόλω, 743, 20. Sed huic sententiæ refragari videtur hęc Liuiana, lib. 1; *Legatus vbi ad fines eorum venit vindices repetuntur, capite velato, (filum lanæ velamen est) Audi Iupiter, inquit, & dite fines.* vnde suspicetur aliquis κῆ κεφαλῆς ἑλκωσι, hoc loco significare *caput obduxit.* qui eadmodum infra in Orig. gentis Rom. 775, 7, ab Æneā posteris hic sacrificādi mos traditus esse fertur, vt in sacris peragendis caput velamēto obducerent. V. 16, pro ἀφᾶς in manuscripto mendose legebatur ἀφᾶς: & κατέχοιτε pro κυρόιτες. Vrsinus. Liuiana imprecationis formula, cum aliis nonnullis solennibus, supra annotata est ad 131, 44. V. 20, vterq; cod. manuscr. habet, πρόξενον πᾶσι διδόναι πῖς πολεμίοις εὐτυχεῖν: corrupte. nos Vrsini editionem secuti sumus, qui in textu accusandi casū scripsit τοὺς πολεμίους: in Notis vero, πῖς πολεμίοις, casū datiuo. & clarior foret ea ipsa lectio, si addita præpositione legeremus πρόξενος ἐν πᾶσι, *successus in omnibus.* V. 21, nota hic πλημμελεῖν cū solo accusatiuo sine præpositione: vt supra 725, 15, & τὸ σπαλιωπικὸν ἠπειρωτικῶν ὄρκον. V. 30, in m. s. perperam est ὅτι τ' αὐτῖς. Vrsinus mauult ἔτι τ' αὐτές. V. 37, Pacii cod. χμιελίζσα. Ad sequentia Vrsinus adnotat hæc Liuii; *Cornelius altero exercitu Samnitibus, si qua se mouerent, oppositus.* V. 38, Pacii cod. Σαυνιτῶν ὅρων: vt supra ἐν Λαβίνοις ὅροις 617, 38. V. 43, Pacii cod. ὁρμηθέντας, accus. casū: perperam. V. 45, vel deest cōma quodpiam, vel sine π legendum τ πόλεων δὲ ἐρ.

P. 742, v. 2, inclusa μ̄ addita e Pacii cod. V. 4, De Lucanis fœdere in amicitiā populi Romani primū acceptis, meminit Liuius lib. 8 *Lucani* (inquit) *atque Apuli, quib. gentibus nihil ad eā diem cum Romano populo fuerat, in fidem venerunt, arma virosq; ad bellum pollicētes. fœdere ergo in amicitiam accepti.* Fuit is annus vrbis CDXXVII, L. Papirio Mugillano, C. Pœtelio Libone Visolo III consule. Vrs. V. 7, in exemplari pro συμπίσιν scriptum est συμπασῶν, vt videtur, corrupte. De Lucanis vero in populi Rom. amicitiam iterum receptis, ita scribit Liuius lib. 10; *Principio huius anni* (qui fuit vrbis CDLV, L. Cornelio Scipione, Cn. Fuluio Maximo Centumalo conss.) *oratores Lucanorum ad nouos conss. venerūt questum, quia conditionib. perlicere se nequiuerint ad societatem armorū, Samnites infesto exercitu ingressos fines suos vastare, belloque ad bellum cogere; Lucano populo satis superq; erratum quondam, nunc ita obstinatos animos esse, vt omnia ferre ac pati tolerabilius ducāt, quam vt vmquam post ea nomen Romanum violent: orare patres, vt & Lucanos in fidem accipiant, & vim atq; iniuriā ab se Samnitium arceant: se, quamquam bello cum Samnitibus suscepto, necessaria iam facta*

aduersus Romanos fides sit, tamẽ obsides dare paratos esse. Breuis consultatio senatus fuit; ad vnum omnes iungendum fœdus cum Lucanis, resq; repetendas ab Samnitib. censent. Benigne resposum Lucanis, ictumq; fœdus: feciales missi qui Samnitẽ decedere agro sociorum, ac deducere exercitum finib. Lucanis suberent. Quib. obuiã missi a Samnitib. qui denuntiarẽt si quod adissent in Samnio concilio, haud inuiolatos abituros. Hac postquã audita sunt Romæ, bellum Samnitib. & patres censuerunt, & populus iussit. Vrs. V.7, vel expuncto articulo legendum ἐξ ἁπάσης πόλεως, *ex vnaquaq; ciuitate*: vel mutato numero, ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων, *ex omnib. ciuitatibus*: vt mox v.39, κοινῇ πασῶν τῶν πόλεων ὑβρισθείσας. V.19, rectius πλὴν τῆς χώρας. expuncta syllaba τῆ. nam temporale aduerb. πάλαι nihil huc facit. V.21, pro ἔργων malo cum Vrsino ἔργον. V.24, Pacii cod. h. ἀπηλογοῦντο: eo scilicet modo quo ἀπήλαυσαν & consimilia, in quib. ad syllabicũ augmentum accedit etiã temporale. V.34, vterq; cod. m.s. habet ἔπασχ. quod etsi aliquo modo ferri potest, tamen nõ est dubium quin cõuenientius sit ἔσασχ. Vrs. V.34, rectius cum Pacii cod. legemus πείσασχ, tempore præsenti. Seq. v. malim πυνθάνοιτο. nam εἰ cum subiunctiui modi verbis cõstrui nõ solet. V.44, vterq; cod. m.s. habet τοὺς ἀδικουμένους ⊕ καταφεύγοντας. quæ structura cũ Græca non sit, ego Vrsinũ sequi nihil plane dubitaui. V.46, plenior lectio est, πλὴν τοῦς Σαυνίταις ἀγαλύειν φιλίαν.

P.743, v.1, Pacii liber m.s. habet ὀλίγῳ πλέον, & in marg. ὀλίγῳ πλεῖον: at Vrsini codex, ὀλίγῳ πλείω. mihi verior lectio videtur esse, ἔτι πλείων, *adhuc maior*. V.3, pro πάλαι malim ⊕ πά. V.7, legatos Romanos pulsatos fuisse a Tarẽtinis, & præter alias grauissimas iniurias acceptas, vnum etiam vtrina respersum fuisse, scribit Valerius Maximus lib.2, cap.2: Liuius in Epitoma lib.12: Florus lib.1, c.18: Orosius lib.4, c.1: Appianus & Dio in fragmentis; & Zonaras ex Dione. Vrs. V.13, αἰασάσεις intelligo surrectiones ad dicendũ. siquis malit ἀνατάσεις, vt vel χερῶν vel φωνῆς ἀνατάσεις intelligãtur, per me licet. manũ aũt in oratoriis actionib extendi tolere interdũ, & vocẽ intendi, satis notum est. at minarũ intentationes hic ea voce accipere, (vt sup. 561, 26) nõ videtur cõsentaneum. V.14, Pacii cod. pluraliter habet βαρβαρικάς: minus cõgruenter. V.15, in vtroq; cod. m.s. legitur πλευτῶν: ex quo cũ Vrsino πλευτῶνος feci. quod si minus placeat, scribendũ erit τὸ πλευταῖον: vt idẽ Vrs. adn. V.17, pro ὑπὸ malim ἀπό. V.20, in exẽplari est αἰαζολώ: corrupte. ἀθελολῆς voce supra quoq; vsus est Dionysius in secundo fragmento, (741, 14) cũ inquit, πλὴν τῶν ἀθελολῶ χρὴ καθεῖναι ἐλκυστ. Vrs. V.22, vt Dionysius hic dicit, τὴν λέχλαν περιπεσεῖν καθαρσίαν, ita Florus, *per obscenam turpemq; dictu contumeliam*: vt videatur ad verbũ e Dionysio transtulisse. Vrs. Pro ἱερᾶς ἐδῶνος, quod mox sequitur, πίσσινα legitur apud Ioannẽ in fragmento Chronicorũ, cuius exstat hoc principiũ; Ὅτι ὅτι Λευκίου Ποστουμίου ⊕ Γαΐου Κλαυδίου ὑπάτων, Ταραντίνοις μὲν ἀποίκοις ὄσιν Ἑλλήνων, οἰκοῦσι δὲ Ἰταλίας τὰ ἕρακα, Ῥωμαῖοι πολεμεῖν ἔγνωσαν, ὅτι δὴ πρεσβευταὶ σφῶν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἁπάντων αὐθρώπων νόμον, λόγοις τε ⊕ ἔργοις ἀχθέντες ἐπεῖδρισαν, Ποστουμίου τοῦ καὶ ἀρχήσαντος τὸ πίσσινα. Sed consulũ nomina apud Ioannem mẽdosa sunt. nõ enim L. Postumio, C. Claudio, (quorũ consulatus ne memoria quidẽ exstat) sed L. Æmilio Barbula, & Q. Marcio Philippo consl. bellũ contra Tarentinos susceptũ est. quod cũ ex aliis cõstat, tum ex ipso Dionysio, cuius in hoc fragmẽto verba sunt, (v. 40) ἐπὶ τῆς Αἰμιλίου Βαρβούλα ὀλυκλησιν τὸν ἐνιαυτὸν παρεληφότες, παρὰ τῶν οἱ σὺν τῷ Ποστουμίῳ πεμφθέντες εἰς τὸ Ταραντίνων πρέσβεις. Ex iis aũt, quæ supra adduximus, Ioannis verbis, colligere etiã possumus, Postumiũ, qui hoc anno legatus Romanus a Tarẽtinis pulsatus dicitur, priori anno, C. Fabricio, Q. Æmilio consl. præfectũ classi fuisse cũ P. Cornelio, eo quẽ duumuirum nauali a Tarẽtinis occisum scribit Liuius in Epitoma lib.1: de qua quidẽ iniuria, legatus a senatu, vt quereretur ad Tarẽtinos missus, vrina respersus fuit. id enim e quod dicit Liuius, legatos pulsatos fuisse. valet enim *pulsatos*, nõ (vt amicus meus, homo doctissimus, existimauit) percussos & verberatos; sed violatos, & interpretatur Seruius, fractis fœderib. læsos, Virgil versum explicãs, qui est in lib.12, *Pulsatos referens infecto fœdere diuos*. Vsus est autẽ Liuius hoc verbo eadem significatione in Epitoma lib.51, cũ inquit, legatos popul. Romani ab Achæis pulsatos fuisse. quã cõtumeliam exprimẽs Cicero in oratione pro Lege Manilia, Corinthum euersam dixit, quod legati appellati fuerint superbius. Vrs. V.26, forsan rectius præs. temp. δίχεσθα, *accipimus*. V.39, non minus apte leg. ἀποστέρησαι τῆς, vt sup. 374, 7. V.40, Pacii lib. habet Βαρβόλα, & seq. v. Ποστωμίῳ omisso υ. quæ scriptura, si Latinã syllabarũ quantitatẽ spectemus, est longe cõuenientior: sicut etiã Νομαὶ, Νομίτωρα, Λεκόμων Σπόλιον, Λικμήνιον, & huius generis alia supra habimus. V.44, procul dubio legẽdum ὑπεισμένοι. nam ὑποισμένοι vix vsquã inueniri puto. Seq. v. Pacii liber iterum monophthongos habet Ποστωμιῳ: recte.

P.744, v.7, in vulg. exempl. est ὁμολογῶ: error ambiguo. nostrũ ὡμολογω e Pacii libro desumptus est. Seq. v. pro ὑπ' αὐτῶν rectius legemus ὑπ' αὐτῶν, ἐπ' αὐτούς. V.12, in exẽplari pro ἀχίωπος mẽdose scriptũ ἀχώρητος. Referuntur aũt huc illa ex Epitoma 13; *Res præterea cõtra Etruscos, Lucanos, & Bruttios & Samnites prospere gestas cõtinet*. Vrs. V.14, incl. ὁ, e Pacii libro addita, supra quoq; in simil. lib. loquendi generib. vsurpata frequentissime. V.18, idẽ P. liber cõpos. habet ὀλιγεθμοῖς: quod & ipsum supra surpatũ aliquoties. V.20, καμὲ addit ũ ex eodẽ P. libro. V.22, malim pluraliter Ἡμᾶς ἀπῆν, *Epirotarum*. In Pacii libro margini rubrica hoc adscriptũ est Stratagemation, ζήτει ἐν τῷ περὶ στρατηγημάτων. In Polyæni tamen Stratagematis, quæ hic videntur intelligi, nullum Pyrrhi stratagema est quod ad præsentẽ historiã faciat, præter hoc in quo Pyrrhus non victor, vt hic, sed victus inducitur. Πύρρος ἡττηθεὶς ὑπὸ Ῥωμαίων, πρὸς ἐλέφαντας ἔλεγε, δεῖν Ἀνίβιον παρεσβευσάμενος περὶ συμμαχίας, ἀπρακτον, ὡς ἐπ' ἀξιοῖς παρεσβευταῖς πανοπλίαν πρὸς ἅπαντας ἀχλὴν, ὡς Ἀπήρους μεγάλη δυνάμει βοηθήσαν ὑπὸ ἔρχεται. ὡς ὁ Ταραντῖνος, ⊕ ὅσοι Σικελῶν ⊕ Ἰταλῶν σύμμαχοι, τὸ Πύρρου παλιπτῶν βυλόμενοι, συνέμιξαν ἐλπίδι τὸ Ἀνίβου συμμαχ. Porro hæc e posterioribus Dionysii libris deprompta esse, ex eo colligitur, quod, cũ Dionysius in præfatione (7, 10) dicat se historiã suam deduxisse vsq; ad primum bellũ Punicum, quod incidit in annum vrbis CCCCLXXXVIII, Pyrrhi victoria quæ in hoc fragmento narratur, quindecim annis bello Punico prior est, & clades Pyrrhi, cuius Polyænus memini, decẽ dumtaxat annis idem bellũ antecessit. V. ἐβυλεύσαθ ita hîc vsurpatũ, vt ἔκριναν supra 740, 5: ὁ ἐβυλεύσαθ ἡ Ῥωμαίων βυλὴ ⊕ ὁ δῆμος. vel legendũ, ἡ βυλὴ πρεσβευτὰς ἀπέστελε. V.24 Pacii cod. Πύρρον, accus. casu non male. V.25, in vulg. exempl. est ἀναλλαξόμενος: errore ambiguo. si enim ἀναδιδαξάμενον cũ Pacii libro nolis, (quo tamẽ supra quoq; vsus est auctor, I, 2) legi potest ἀναλλαξάμενον. V.28, Videtur huc pertinere Liuiana illa ex Epitoma lib.12; *Samnites decerunt: aduersus eos, & Lucanos, & Bruttios, & Etruscos, aliquot prœliis a complurib. ducib. bene pugnatum est.* Vrs.

ſſt. Vrſ. V.30, C. Fabriciũ a Thuriis ſtatua donatum, quod eos obſidione exemiſſet, tradit Plinius; apud quẽ tamen *Thurini* pro *Thurii* ſcriptũ eſt. eius verba ſunt ex lib.34, cap.4; *Publice autem ab exteris posita eſt Romæ C. Æliotr. pl. lege perlata in Steniũ Staſilhũ Lucanũ, qui Thurios bis infeſtauerat: obid Æliũ Thurii ſtatua & corona aurea donauerunt. Iidem poſtea Fabriciũ donauere ſtatua, liberati obſidione.* Ex eo vero quod mox ſequitur, Κόϊντον Αἰμίλιον τὸ σωτῆρ. πῶ Φ. apparet, Q. Æmilio Papo Etruriã prouinciã; C. Fabricio Samnites obuenille; de quib. triumphauit. fuerunt aũt conſſ. C. Fabricius & Q. Æmilius anno V. C. CDLXXI. Vrſ. V.31, in vtroq; cod. m. ſ. legitur Φαυεκίω: ſcriptura minus cõſentanea. V.32, De hac P. Cornelii Dolabellæ victoria ex Gallis Senonib. ita ſcribit Florus; *Poſt aliquot annos omnes reliquias Gallorũ in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella deleuit; ne quis exſtaret in ea gente qui incendium a ſe Romanã vrbem gloriaretur.* & Eutropius; *interiectis aliquot annis iterũ ſe Gallorum copiæ contra Romanos Tuſcis Samnitibusq; iunxerunt. ſed cũ Romã tenderent, a P. Cornelio Dolabella conſ. deletæ ſunt.* Fuit aũt conſul P. Cornelius Dolabella cũ Cn. Domitio Caluino, anno V. C. CDLXX. Vrſ. V.34, in manuſc. exempl. mendoſe eſt ὅλκ, gen. caſu. reſtrinenda vero ea vox ad iſtã Galliæ gentem ſolã, nõ ad alliarum gentẽ vniuerſam; vt manifeſtũ eſt ex Eutopii & Flori verbis modo citatis. Ibid. mox Pacii cod. h. χίωνας: Vrſini liber m. ſ. νέωνας: mendoſe vterq; το Σένωνας. V.35, in iisdem m. ſ. codicib. pro πολεμῶν gitur πόλεων. quod ferri nõ poteſt niſi addatur ἁπάν: vt ſignificet Senones Romanis omniũ populo minfenſiſſimos fuiſſe hoſtes. Sed non minus apte utato vocabuli numero legeris, ἐχθίστους Ρωμαίων ὄντ πόλεως, *populo Romano infenſiſſimos.* V.38, Pacii cod. pro πολέμων habet πόλεων: parũ apte. ῥᾳθυμῇ vero, od mox ibidẽ ſequitur, retinere nihil vetat. ſiquis mẽ ῥᾳθυμῇ malit, fruatur ſuo iudicio. V.41, in vtroe exempl. m. ſ. pro ὧν ſcriptũ eſt αὐτῶν: perperam. rtinent aũt huc illa Ennii apud Ciceronẽ lib.1 De ficiis; *Nec mi aurum poſco, nec mi pretiũ dederitis. ec cauponantes bellum, ſed belligerantes, Ferro, non ro vitã cernamus vtriq;, Voſne velit, an me regnahera; quid ve ferat fors, Virtute experiamur. & hoc ul accipe dictum; Quorũ virtuti belli fortuna pecit, Eorundẽ libertati me parcere certũ eſt: Dono, cite; doque, volentibus cum magnis diis.* Vrſ. P.745, v.1, malim βλέφαρα, *vultus.* V.9, τι poſt πωομαι, cũ deeſſet in exẽplari, Vrſinus inſerendum ſuit. Pacii codex pronomẽ hoc habet initio periodi in eo pro vulg. ἐγὼ ὁ, legitur ἐγώ τις. alioqui non pte leg. οἱ δέ, φησὶν, ὦ Φαβρίκιε, πωθ. κρ. V.10, δήμους, p lg. ὅλους e Pacii cod. repoſitũ. alioqui legendũ foret λον. Seq. v. pro π malim δέ. Ibid. mox vel ἐλαττούor legendũ, vel ἠλαττωμένον. V.12, μηδὲν ἄμεινον lendum videtur, cũ in m. ſ. exemplari ſit μηδένα. Vrſ. 21, ſi δὴ malis pro ὃ, facile aſſentiar. V.22, in vulg. empl. eſt μίπαχε: in Pacii libro μήπαχε: corrupte vbiq;. nã vel μίπιχε nobiscũ legendum, vel μιπάχες. 23, pro ἔπαθε vterq; manuſcriptus liber habet ἔπε. In ſequentib. deſunt nõnulla verba; quæ diuinare nõ licet. itaq; punctis locũ notauimus. Vrſ. V.29, κ δώσειν in exẽplari mẽdoſe legebatur. Vrſ. V.32, ulim οὓς, accuſ. caſu: vt nõ a præced. verbo regatur, lla ſequenti. V.34, in vtroq; m. ſ. libro eſt νενικηκόσι. cod quãuis ad vocẽ Ταραντίνοις referri poſſit, magis t nẽ placet νενικηκώς: vt referatur ad Pyrrhum. Vrſ. 39, Vrſinus ſuſpicatur aliquid vitii in eſſe verbo ἔᾳ. quod ſi mendo caret, poſitũ eſt pro fut. ἔσεσθαι. Ibid. mox Vrſini m. ſ. liber habet, Ρωμαῖοι ποιήσαντα φίλοι: Pacii codex, Ρωμαῖοι ποιήσαμπο φίλοι: perperã vterq;. verior lectio eſt, Ρωμαίους ποιήσασθαι φίλους, dãdi caſu: vt reſpondeat præced. dat. μόνῳ. V.40, Pacii cod. habet λέγης εἰδὴ. Vrſinus quoq; adnotauit, corrupta hæc fuiſſe in ſuo exẽplari: & λέγῃς ſine dubio legendũ. Forſan etiam ibid. aliquis pro τὰ βασιλείας malet τῶν βασιλέων: quia mox v. 42 ſequitur ἕτεροί τινες, ſ. βασιλεῖς. V.43, vulg. exempl. hab. πκμαιρόμενοι: Pacii liber πκμαιρόμενος. verum eſſe noſtrũ πκμαιρομένοις, ſatis arguit præced. dat. τινί.

P.746, v.9, ἐπ' ἐμαυτῇ poſitũ hic pro ἀπ' ἐμαυτῆ: cuius generis exẽpla in ſuperioribus quoq; (ni fallor) habuimus. V.10, de Fabricii parſimonia videndus Plinius lib.33, c.12. Vrſ. V.13, forſan rectius ἀφὶ πύτων: vel ſimpliciter τῶτο, *hoc*, ſine præpoſ. V.18, forſan leg. ὧδε τὸ, vt v.42 ὧδε τῶτο, pro δι' τῶτ. vel gen. caſu παρὰ τῦ, id eſt ἐκ τῦ. V.23, minus recte in m. ſ. eſt ἐξελήλυθε. Vrſ. V.25, Vrſinus hunc locũ ſic legendum putat; καὶ προσβεύοντας ὑπὲρ φανερὰς προσβείας καὶ σεβασμίους, ἱερῶν πιστεύομαι τὰς ἀγιωτάτας ἱεροσυλίας. Sed cũ in vtroq; cod. m. ſ. ſit ἱερῶν πιστεύομαι τοῖς ἁγιωτάτοις, ſine coniunctione τι, & ſine ἱεροσυλίας verbo, ego locum vnius dumtaxat litteræ deletione ſic corrigendũ arbitror; καὶ προσβεύοντας ὑπὲρ φανερὰς προσβείας, καὶ σεβασμοὺς τῶν ἱερῶν πιστεύομαι τοῖς ἁγιωτάτοις. V.37, hunc quoq; locum exigua mutatione ſic legendũ opinor; καὶ γνώμην ἀγορεύειν ἀξιώμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, καλλίμαχός εἰμι ὡς μεσσήνιος μὲ πόπω, ἐπαινῶ μάλ τε καὶ ζηλῶ μαι. id eſt, *cum q; de reb. ſumme neceſſariis mea petitur ſententia, rogor eo quo me rogari conuenit loco, laudor q; ac color.* fuiſſe aũt certum in ſententiatũ rogatione ordinẽ, tum ex aliis locis cognoſcere eſt, tum ex 668, 22: 690, 12: 702, 42: 734, 4. V.39, ἐπαξίωσιν repoſitũ e Pacii libro. ſed ferri poteſt etiã vulg. ἀπαξίωσιν, quo ſupra quoq; vſus eſt auctor 335, 6. V.41, male in exemplari eſt ἀλλήλους ἴσους. Vrſ. V.43, Pacii liber habet ὑχ ὑμῖν ἐποίησε. ſicut Vrſ. quoq; adnot. vocẽ ἴσους in ſuo exemplari deſuiſſe; quæ tamẽ videatur neceſſaria. malim ego ſingul. num. οὐχ ἵππον ὑμῖν ἐποίησε. Poſſes etiam legere, οὐχ ὑμῖν ἐξίσωσε τῆς β.

P.747, v.2, ἐμαυτ e Pacii libro additũ. Seq. v. mihi quoq; cũ Vrſino magis placet ὅτι τότῳ, quã quod in m. ſ. eſt, ὅτι τῶτο. V.7, Vrſino videtur legendũ; ἢ αὖ τ λιμὸν σκεδάσῃ. ſed vna tantũ littera mutata legere poſſumus, λῶ αὖ ὁ λιμὸς σκεδάσῃ: vt in ſeq. mẽbro, ὅτ' αὖ ἡ δίψα πορίσῃ: ſecundũ prouerbiũ, famẽ & ſitim optimũ eſſe cibi ac potus condimentũ. V.9, in exẽplari eſt ΩΔΑΧΟΥΣ, errore ambiguo. ego præſens malui quam aor. ΩΔΑΞΟΥΣ. V.12, in δίκαιος εἶ, ellipſis eſt finiti verbi δοκῶ, νομίζω, aut ſimilis. alioqui leg. δίκαιον εἶ, vel δίκαιός εἰμι. V.15, in Vrſini exẽplari eſt, τοῖς πλησίοις: in Pacii libro, τοὺς πλησίους. forſan vera ſcriptura eſt τῆς πλησίον, id eſt τῆς δεομένοις, *proximo indigenti*, vt ſacræ loquuntur litteræ. V.17, incluſus articulus ὁ, abeſt a Pacii cod. V.18, pro αὖ τοὺς in vtroq; cod. m. ſ. eſt vnicum verbum, αὐτούς: ſed non recte, vt videtur. Vrſ. Ibid. mox ſi poſt δίκαια πολλὰ ponatur punctũ imperfectæ periodi, & pro ἃ δεῖν inſerta cõiunctione legatur ἃ δ' εἶν, belle conſtabit ſententia: vt in præcedentib. ſit obiectio quædam; & in ſequentib. reſponſio. Seq. v. Pacii cod. aoriſtos habet μιτάσοις. V.20, rectius expuncto articulo leges ζῶπα κοινὰ τ. δ. π. Seq. v. αἶπον accipiendũ pro ἐπαίσιον, culpæ affinem, reprehẽſioni obnoxiũ. V.22, nõ video quid velit verbũ αἶπος: niſi pro eo πεῤῥύμους vel tale quid reponamus: inquit Vrſinus. exigua mutatione legere queas ἔπιμος, ex 745, 14. V.23, ſi pro δὴ legamus δὲ, & ſeq. v. τὸ pro

ν, & rursum v. 26 enclitic ῶς εἶναί πως, (id est εἶναί νιας) satis plana erit structura. Vrsinus sane in suo libro huius lectionis vestigia fuisse indicat, dum in eo sic scriptũ esse adnotat; εἰ ὃ δὴ καὶ τὰ μάλιστα δεῖ πᾶς εὑρησείας τ̃ δεομένων τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι πρόχειμαζα: & mox, μακάριον τὸ πις ὑπῆρχεν. In Pacii quoque libro πρόχειμαζα pro χήμαζα scriptũ est; omisso υ post δεομένων. In eodem pro μακάριον τὸ π legitur μακαριωτάπις. quod si in μακαριώτατον vertas, erit aliquãto tolerabilius. V. 39, in vtroque m. s. exemplari est καλῶν: quod etsi nõ prorsus displicet, magis tamẽ placet καλῶς: vt respõdeat præcedenti aduerbio αἰσχρῶς. Vrs. V. 32, post μάλιστα ὃ desideratur temporale aduerb. ὅτε, *cùm*. Seq. v. legendum videtur πείτω πρότερον ἐναυτῷ, ex historia, & ex superiore loco, in quo est, (744, 28) ἐναυτῷ πείτῳ πρότερον ὑπατεύων, Σαυνίτας & Λευκανοὺς & Βρεττίους ἐνίκησε μεγάλαις μάχαις. Vrs. V. 37, Pacii liber habet ἐξελὼν ἐπόρθησα. quod ni placeat, legere poteris ἑλὼν ἐξεπόρθησα. V. 40, Pac. lib. hab. ταμεῖον: melius. Porro ex hoc Dionysii loco, quo Fabricius dicit se ν πάλαντα μετὰ τῆ θριάμβων εἰς τὸ ταμεῖον εἰσενέγκαι, satis manifeste apparet, in supplendo Capitolino fragmento, quod est ante triumphum Q. Marcii consulis, feliciorem Panuinii coniecturam fuisse, qui C. Fabricium, ad quem sine dubio pertinet illud fragmentũ, de Samnitibus, Lucaneis, Bruttieisq; triumphasse scripsit; quã ea fuerit qua ductus Sigonius de Etruscis Galleisque eum egisse triumphum affirmauit: hic quidem, Polybii secutus auctoritatem; ille vero, Liuianæ Epitomæ testimonium. quod apud eos qui Romanos triumphos post Sigonium & Panuinium ediderunt, non fuit tanti, vt Polybianis monumentis præferendum putarint. itaq; ipsi quoq; C. Fabricium C. F. Luscinũ cons. ann. CDLXXI, de Etruscis Galleisq; triumphasse tradiderunt. Sed in tantis historiæ Romanæ tenebris doctissimos etiã viros offendisse aliquando, nõ est mirandum. ad quorũ manus si Dionysii fragmentũ, quod nobis videre licuit, peruenisset, satis ex eo intellexissent, C. Fabricio, Q. Æmilio cõss. creatis, Æmilio Etruriam prouinciam, Fabricio Samnites bello persequendos obuenisse: sed de Etruscis Æmilium, rebus aliquoties prospere gestis, non tamen triumphasse: Fabricium vero, Samnitibus, Lucaneis, Bruttieisq; bello sæpius superatis, agro vastato, vrbibus captis, argenti talentis in ærarium populi Romani quadringentis relatis, præda militibus auctis, stipendio plebi, quod in bellum contulerat, reddito, insignem hunc, qui in Capitolino lapide desideratur, egisse triumphum. Vrs. V. 41, malim δεκκπτων, per ι. Seq. v. in vulg. exempl est βελόμων: errore ambiguo. nostrũ βιλοιμῶν e Pacii cod. repositum.

P. 748, v. 1, redundat alterutrũ, πρεῖσυ, vel συχνὰ & cum dicat πρὸς τύπις, videntur post Valerium Poplicolam deesse aliorum Romanorum nomina, qui gloriæ quam opum studiosiores fuerint. Seq. v. Pacii cod. cum vulg. exempl. habet δέξωμαι, subiũctiuo verbi modo. V. 3, in man. scr. exemplari mendose scriptum ἀλλήξομαι. Vrs. V. 5, rectius πρὸς τύ, dat. casu. Seq. v. Pacii liber habet πασίν: minus conuenienter. πρόσω durius est. V. 8, rectius βαρυῶν: neutro gen. V. 10, pro καλῶν, sensus postulat καλ seu καλοῖν. V. 17, deest finis orationis Fabricii Pyrrhum regem. Vrs.

NOTÆ AD PRIORVM LIBRORVM VERSIONEM LATINAM.

Quum Gelenii versionem cum Græco exemplari cõferre cœpissem, minorem in ea recognoscenda libertatem mihi vsurpandam arbitrabar. Itaq;, vt ante in Pausania, eos dumtaxat locos mutandos putabam, in quib. manifestum esset vitium; eos vero qui ambigue, obscure, aut minus apte versi esse viderentur, seorsim in Notarum libello attingendos arbitrabar. Sed cum in collationis progressu annotationum molem augeri cernerem, ac metuerem ne lector earum multitudine offenderetur, aliam iniui rationem, & quæ in versione mutationem requirere videbantur, libere mutaui: siquid vero incideret, in quo vel Gelenii vel Lapi versio lectoris iudicio permittenda videretur, aut meæ reddenda ratio, id annotationib. ad Græcum textum conscriptis, inserui: vt vna eademq; notarum serie vterq; textus explanaretur. Quæ igitur in priorum duorum librorũ versione annotaui, ea seorsim hic exhibeo: quæ in reliquis deinceps animaduerti, cũ Græcis notis coniunxi. Tu lector vtramq; opellam nostram pro tua humanitate æqui bonique consule.

Pag. 3, *v.* 2, Illustrissima igitur superiorũ temporum imperia, quæ ex historiis accepimus, tantis opibus viguerunt, & *tanto temporis spatio* interierunt.

P. 4, v. 8, ne, qui ad omnium reprehensionem sunt procliues, antequam eorum quæ sum expositurus, quidquam audiuerint, me taxent, quod, quum vrbs hæc nostro solum tempore celebre nomen adepta sit, & ab obscuris, humilibus, & historica scriptione indignis, erecta primordiis, ante paucas ætates ad illustre gloriæ fastigium peruenerit, ex quo scilicet confectis bellis Punicis, Macedonicum imperiũ conuulsit; dum præclarum aliquod rerum ab ea stratarum argumẽtum mihi sumere liceret, ad antiquitates & origines eius pertractandas, in quibus nihil est splendoris, *magis* inclinarim.

P. 5, *v.* 9, omnibus enim hæc naturæ lex est communis, quam nullum abolebit tempus, ut potiores imperent inferioribus. *V.* 35, in tractatu De Epigonis: dein Tim. *Epigoni autem qui ad Etr fuerint, declarat Eusebu Chronicõ, in sexto anno Menesthei, decimi Athenienſium regis; his verbis*; Interfectorum posteri, qui vocabantur Epigoni, aduersus Thebas bellum mouerunt.

P 6, *v.* 24, memor institutionis, seu disciplinæ *est, quod mea & linguæ & historiæ Romanæ cognitione hausi: vt plenius in sequ. declarat*) & cet. beif. *Ac fuisse se tunc nõ puerili sed adulta iam ætate, cõstitui, dum scribit se toto eo tempore quo Roma fuit, comparasse quæ ad Romanam historiam conducerent*

V. 32, e ceteris scriptoribus, quos paulo ante historiæ nonnulla subtraxisse memoraui; dũ multa ea a me scribuntur, apud illos non inuenient, me ex tempore fingere suspicabuntur, & vólent ecc.

P. 7, *v.* 9, quippe quæ difficulter, nec nisi magno negotio inueniri potuerint. *V.* 31, nec Chronicis *siue Annalibus* similem, quales ediderunt qui Attícos scripserunt commẽtarios: sunt enim illa vrismodi, & cito audientes offendunt: sed erit quid in ex quauis specie, tum ea quæ in agendo, tum ea quæ in contemplando versatur, mixtum: vt satisf.

&,

.8, *v.*37, gentemque per se fuisse prædicant. *V* videtur ergo iuxta horum opinionem Aborigines gens nihil differre ab iis qui a veterib. dicebantur eleges. nam extorribus & conuenis, nec vllam veram veluti patriam cõstanter incolentibus, hanc plumque appellationem indebant.

.9, *v.*8 *a fine, Lapus vertit*, supra vertices Iapygiæ: *minus perspicue. ἄκρα autem hoc loco substantiam habere significationẽ promontorii, manifestum est* x 41, 26.

.10, *v.*26, *Lapus*, a verticibus Iapygiæ: *minus bene.*

.8 *a fine*, proprium principatum quærens, gente diremerit. *E quib. verbis non satis liquet, in Italiæ parte proprium sibi principatum constituerit, an fa one sua in Siciliam tralata, ibi cum suis regnare ca rit. Vide infra*, 18, 19.

.12, *v.* 22, *Gr.* ad trecentesimũ Tiora: *itidẽq; Lapu* Quadragesimũ *cur Gelenius reposuerit, ignoro.*

.13, *v.*29, bonis auibus, *seu faustis auspiciis*, dedi ntes abituros.

.17, *v.*18, *al.* hostias delibare solita; *vel* immolare.

.17, *v.*12 *a fine*, nullo ordine fiebant migratic es; sed (vt coniectare promptum est) perinde ac si tro & diris abigeretur. *malo enim & hic & paulo ἔπαπάσασις pro ἐπανάστασις legere*; *quẽadmodum L. us quoque secessionem vtrobique vertit. infra μετ ασιν vocat*, 21, 33.

21, *v.*17, habitant enim & illi super ligneis statum bus, in altum more turriũ euectis: quæ vocant μό ια. *V.* 41, narrat Tyrrhenũ Atyis filiũ, Manis 30 item; Mæonum q; in Italiam migrationem non fu volũtariam. *id est*; *Tyrrhenum cum Mæonum m. nõ sponte sed coactum in Italiam commigrasse.*

23, *v.*7, ac cum alibi quoque populorum confa fuerint appellationes, contigisse idem non minu alicis gentibus. *V.* 16, cum igitur vitæ sedes mu rint istæ gentes, credo eis nominum quoque mu tionem accidisse.

24, *v.*7, vel a turribus in quibus habitarint; vel ap ropriæ, *cui paruerint.*

26, *v.*5, area Victoriæ consecrata: *seu*, agri portio amputata & Victoriæ dicata. *nam τέμενος refert & deo consecratam aream significat: & ἐξιλάσκ, exp ere.* *V.* 14 *a fine*, & his sibi hospitum suorum stu a conciliasse: *ad verbum*, & propter hæc ab iis a qu us excepti fuerant, multã sui curam impetrasse.

31, *v.*32, ac licet vestigiorum consideratione di abatur, putat tamẽ nihilominus inuestigari locu posse. *Vide & Liu. lib.* 1. *V.* 43, mugitu *soci* quæ foris erant respõderunt, & liquida voce furtiu um arguerunt.

32, *v.*20, *ad verbum*, præuenire cunctos homine olens, prim. *V.* 26, sacra auspicaretur. *V.* 47 Potitiis sacra auspicantibus, adolendaque deb tibus; Pinariis extorum participatione exclusis & in omnibus quæ ab vtrisq; de more peragenda lent, secundas honoris partes capientib. eam f. *V.* 7, *Gr.* pueri. *Sed Liuius quoque seruos publicos vo it, lib.* 1. *V. vltimo*, & quale (*id est quam iratu*) se numen in ea sacrificorum mutatione exhibu it. *Sed libet Luianis verbis historiam referre. ut o lib.* 1, Forte ita euenit, *inquit*, vt Potitii ad tempu præsto essent, iisque extra apponerentur; Pinarii tis adesis ad ceteram venirent dapem. inde institum mansit, donec Pinarium genus fuit, ne extis lennibus vescerentur. Potitii ab Euandro edoc ntistites sacri eius per multas ætates fuerãt, done radito seruis publicis solenni familiæ ministerio, genus omne Potitiorum interiit. *Vide & Valer. Max. lib.* 1, *c.* 1.

*P.*33, *v.*32, qui ante sine fide, sine vllis contractib. fuerant inter se conuersati. *seu*, ita vt neutri alteris fiderent, neutri cum neutris contraherent.

*P.*36, *v.*17, inuidiose narratum. (*sunt enim qui Æneam prodita patria in Italiam perfugisse narrẽt*) *vel*, non eodem modo narratum. *sunt enim qui legunt* διαφώνητα.

*P.*39, *v.*31, *malim*, geminasque in Nesida natas Nuptui Codonen Anthemonenq; locat. *vt inf.* 44, 6.

*P.*40, *v.*10 *a fine*, *τῶν μεγάλων accipiendum hic est masculino genere pro* Magnorum deorum: *de quibus Turnebus Aduers. lib.* 15, *c.* 21. *De magnis vero deabus tum alii, tum Pausanias aliquam multis in locis.*

*P.*42, *v.*15 *a fine*; *Lapus*, in Elymi vertice. *Sed haud scio an verius sit* Erycis.

*P.*44, *v.*3 *a fine*; *Lapus*, Idæ tugurio. *sed fortasse legendum* ἕδδυ Ἴδης, prope *montem* Idam.

*P.*48, *v.*3 *a fine*, percipiendæ vtilitatis mutuę. *seu*, cupierunt alteri alteris vti & frui, meritisque remunerari merita.

*P.*51, *v.* 8, *ad verbum*, superflui autem erant annum illum explentes post solstitium dies viginti, *vt etiã Lapus vertit.* *V.*9 *a fine*, *si pro* elocantem *malis* affinem, *per me licet.* πᾶσι θέλουσι κνδεύμοις *ibidem mox significat peregrinos affinitate sibi iungere: & Turnus, propter Amatam cognatam suam, Lat. no erat affinis.*

*P.*54, *v.*3 *a fine*, supra modum obscurum, nec magnum structura. *locus* vernacula gentis lingua dicitur Hypelæes, *vel* (*vt Erasmus legendum existimauit*) Supellex. *Cuiacius legit* Subuelia.

*P.*59, *v.*13, ex antiquis narrationibus quæ in sacris libris asseruantur. *Infra sub finem lib.* x 1. ἀποδέκτας βίβλους *nominat. In lib. De origine gentis Rom. citantur Annales pontificum.*

*P.*60, *v. penult. Gr.* multi autem e censoriis familiis sunt viri illustres a quibus asseruantur.

*P.*61, *v.*7, ita vt Gallica irruptio, quam altero post censum anno factã inuenimus, facta sit expletis iam c x x annis.

*P.*63, *v.*15, velut humana facinora in deos relata: *id est*, *facinora ab hominibus commissa*, *& adtegendam turpitudinem*, *diis attributa.*

*P.*72, *v.*30, *proillis*, non pauci etiam ex optimatibus nobiles, *potest hæc quoq; Græci textus afferri expositio*; bona etiam pars erat quam optimo consilio migrationem suscipere constabat.

*P.*76, *v.*28, hunc solum ex tot admixtionib. fructũ percipientes, quod non in omnib. vocibus recte loquuntur. *id est*, *e tanta aduenarum diuersitate hoc dumtaxat incommodũ percipientes, quod eorum commercio purior maiorum sermo, corruptus est*; *& licet bonam veteris integritatis partem e barbarorum consortio amiserint, attamen non plane barbarum sermonem asciuerunt, sed e Græca lingua multos adhuc retinent Æolismos.*

*P.*84, *v.*9 *a fine*, *al.* cum inimicis examinari, *seu ad quæstionem vocari.* sed infra similiter, ἐν ἀρχαῖς τοῖς μεγίσταις ἐξεταζόμενος, qui censetur in summis magistratibus, seu in summis magistr. operam suam probat.

*P.*91, *v.*28, *Gelenius τύπτις hic accipit proplanctibus. sed non reiicienda videtur Lapi versio*; figuras annectentes pectoribus: *quia mox sequitur* πτιλωτὰ ἐνδύσκως στολὴ. *vt sensus sit, in his Idæ matris orgiis variegatas stolas indui solitas, & pectori nescio quas circumponi effigies: sicut hodieq; in orgiis quibusdam fit. Vide & not. Græc. ad* 129, 36.

P. 93, *v.* 12 *a fine*, *al.* offasque polentarias in canistr. *V.* 6 *a fine*, *Turnebus vertit*, capedinibus & vrnulis fictilibus, *Aduers. lib.* 20, *cap.* 20.

P. 95, *v.* 21, in manum viri conueniret, *vt Cicero, Vlpianus, & ceteri iurisconsulti loquuntur. V.* 24, *pro* farracia *legendum fortasse* confarreationem, *vt pluribus exponitur in Not. Græc. V.* 36, quoniam igitur vxores in sacratissimi & primi cibi communionem, multasque fortunas, ad maritos veniebant, coniunctio ista nomen a farris communione accepit; adeoque necessario indissolubilis familiaritatis nexu *eos* copulauit, vt connubium nulla res dissueret.

P. 123, *v.* 14 *a fine*, Porro cũ totam ciuium multitudinem velut organum aliquod ad concordem publicæ vtilitatis cõsiderationem informasset; postea vrbis ambitum adiecto colle Quirinali amplexus esset, (nõdum enim munitus erat *iste collis*) alia res instituta attigit.

P. 124, *v.* 9 *a fine*, *Turn. vertit*, quos de gestatione apicum & infulari cũ, quas nũc quoq; ferunt, filamina vocantes, sic appellant. *Cetera in Not. Gr.*

INDEX VERBORVM ET FORMVLARVM QVÆ IN DIONYSII HALIC. ANTIQVITATIB. Rom. visæ sunt memorabiliores.

Α

ἀβασάνιστον ἀπολιπεῖν 60,28
ἀβασανίστως 11,27. 418,13
ἀβασίλευτον εἶδος 61,20
ἄβατον, *adytum* 56,3. *idem* ἄδυτον 55,39
ἀβέβαιος ἡ τύχη 355,36
Αβεντίνος, *pro* Ασεντῖνος 725,8
ἀβίωτος βίος 485,33
Ἀβοριγίνεων κοτύλη 16,6
ἀβούλητοι ἀνάγκαι 58,33. 403,8. 435,33 ἀβουλήτοις συμφοραῖς 337,20 τῶν ἀβουλήτων ἁ ἀποσωμένων 667,28
ἄβυθος διεμένισα 699,30
ἀβροδιαίζειν ἔθος 575,30
ἄβυσσος λίμνη 12,39
βδὶ πᾶ πάντων ἀγαθῶ 590,31. 608,33
ἄγαμαι, *suspicio* 90,4 ἀγάμενοι τὰς λόγους 487,32 ἀγάμενοι τὰ ἄνδρα τὴν γυναῖκα 414,30
ἀγαπᾶν, *gratum habere*, *contentum esse* 80,24 ἀγαπᾶ τυχὼν 454,34 ἀγαπήσαντα ἀφεθέντες τῶν χειῶν 387,23 ἀγαπᾶν ὅπως ἀν ἥδιστα 120,2 ἀγαπᾶν εἰ 171,1 ἀγαπᾶν εἰ 517,38 ἀγαπητῶς ἀκούσαντες 734,44 ἀγαπητῶς δέχεσθαι 145,24. 174,26. 605,23. 614,30 ἀγαπητῶς λαμβάνειν 581,28
ἀγὴ ἔλλεται παρῶσα 612,1
ἄγελη 456,13
ἄγειν τε καὶ φέρειν 307,14 ἄγειν τὰ ἑαυτῶν καὶ φέροντας 172,18 ἄγειν ἐπὶ τὸν δῆμον 667,9 ἄγειν ὅπως τὸν δῆμον, *in populi iudicium citare* 667,24 ἄγειν τὸν ἀρχὸν, *imp. gerere*, 216,18 ἄγεσθαι, *in matrimon. ducere* 184,39. 713,14
ἀγείρειν δωρεὰς πολλαχοῦ 635,8 ἀγείρειν χρήματα 288,37. 739,22. 723,11
ἀγέλαις ἵππων καὶ βοῶν 623,6
ἀγλυὴς, *degener* 188,12. 591,22. 655,30 ἀγλυὲς ποιεῖν τὸν δῆμον 610,35
ἀγλώττως *pro* ἀβέβαιος 406,44
ἀγλωττέστεροι τὰς φύσεις 703,21
ἀγνωμοσύνη 91,4
ἀγέωχος *petulans* 94,41. 632,32
ἀγοράνομος 29,29. 678,1
ἀγοράζεσθαι, *pro* ἀγίζεσθαι, *adoleri* 479,2
ἁγνισμοὶ καὶ θυσίαι 17,8. 26,21
ἀγίζειν, *adolere* 46,11. 207,15
ἱερὸν ἄγιον, *fanum sacrosanctũ* 173,6
ἁγιστεύειν τὰ ἱερουργίαν, *sacrum perageré* 32,31 ἁγιστευόμενος βωμός 33,6 ἐπ' ἀγκάλης ἔχειν 513,27 εἰς ἀγκάλας ἐμβαλεῖν. 210,35
ἀγκύλαι, *popl. velcub.* 534,46
ἀγκὼν θαλάσσης 183,29
ἀγνεύειν ἀπὸ κακίας π. 528,44 ἀγνεῖαι καὶ θρησκεῖαι 124,16
ἀγνὸν ὕδωρ 62,37 ἀγνὴ γάμων κόρη 17,15. 35,1. 62,24
ἁγνίσαι, *expiare* 31,42. 159,35 ἁγνισμὸν ποιεῖν, *expiare* 160,3
ἀγνώμων αὐτάδικος 239,4
ἄγνως, *ignotus* 156,44 ἀγνωσία, *obscuritas* 83,32
ἀγορὰ, *mercatus* 98,39. 99,36 ἀγοραὶ, *nundinæ* 463,19 ἀγορὰ, *cõmeatus* 116,5. 427,7 ἀγορᾶς δέοντες 98,39 ἀγορὰ, *forum*, *locus mercatus* 612,32 ἀγορὰ, *concilium* 247,10 ἀγοραὶ κοιναὶ, *communia concilia* 317,3 ἀγορὰν ποιεῖσθαι, *concilium cogere* 104,20. 307,33. 318,22 ἀγορᾶς συναχθείσης 326,5 εἰς ἀγορὰν συνελθεῖν, 188,46 ἀγορὰν ποιεῖσθαι, *concionem conuocare* 78,32. 662,7
ἀγορανόμοι *iudẽfere qui* Ædiles 411,25 ἀγορανομεῖν 673,19 ἀγορανομία, *ædilitas* 292,9 ἀγορανομικὴ ἐξουσία 415,37. 438,10
ἄγος πέσθαι, *piaculo ducere* 13,36 ἄγος μιάσματος ἔνοχος 410,47 τὸ ἄγος ἀφανίσασθαι 128,40
ἄγρα, *captura*, *præda* 569,24
ἀγραυλίαι *in expedit.* 374,45
ἄγραφοι νόμοι 681,4
ἀγειαίνειν *cum dat.* 65,26 ἀγειαίνουσαν ὀργὴν πρὸς ἀγῶν 520,33 ἀγειαίνεσθαι πρὸς 384,27
ἀγελᾶσαι 596,42 ἠγελωμένος, *exasperatus* 713,39
ἀχαιοῖοι *Athen.* 83,14
ἀχαιόπαιδοι * 76,20
ἀχλόφοροι ἡ τύχη 226,17. 355,36
χλόφοροι ἀγαθοὶ τύχαι 345
ἀχλύη, *suspendium*, *strangulatio* 140,1. 272,2. 595,47
ἀχλὺς ἀλλήλων 23,4 ἀχλὺς πίπτει 256,27. 647,43 ἀχλὺς πίπτει 294,3 ἀχλὺς Φιδίλιος 1
ἀχλυόεσσα 532
ἀχλωμαλοι πλέθη Θαλλισμοῖς 67
ἀχλωμάλως ἀχθίζεσθαι 109 173,27. 534,38
ἀχθαὶ, *educatio* 42
ἀχθόμενον γίνεσθαι 328,27. 333,
ἀχθὼ *pro* ἀγαπᾶν 615,45 ἀχθὼ μέσιον ἔχειν, *causam apud populum agere* 72
ἀχθηδόνιαι, *certamina* 476, πλήρεις, *anxii* 72
ἀχθόσιμα καλὸν 606,12 ἀχθόσιμα *lites* 45
ὀν ἀχθοσιμῶ εἶδ) 36
ἀδαμάντινοι δεσμοὶ 45
ἀδελφὰ δίκαια εἶναι 72,40 ἀδελφὸν ὄνομα 55
ἀδελφοκτόνος συμφ. 15
ἄδενδρος χῆ 4
ἄδεσθαι Θύμασιν 53
ἄδεσμος φυλακὴ 7
ἀδέσποτοι τῆμαι 72
ἀδήλως, *pro* ἀκλεῶς 67
ἀδημονεῖν 45,46. *idem* ἀμηχανεῖν *idem* 25 ἀδημονεῖν ὅπως 202,4 37. 719,8
ἀδήωτος χῆ 49
ἀδιαίρετος πόλις 14
ἀδιάλακτος πόλεμος 698,13 ἀδιάλακτος ἀπέχθεια 697,45 ἀδιάλυτοι μῖτοι 357,17.
ἀδιαλλάκτως ἔχειν πρὸς 383,38 42, 11. 521,1
ἀδιάλυτος φιλία 3
ἀδιάπαυστος πόλις 14
ἀδιορθώτως ἀδικεῖν 3
ἀδόκητος 197,22. 524,42. 548, τὸ ἀδόκητον 56
ἀδοκίμαστα, *inexplorata* 147 733,5
ἄδολος ἄφεσις 14

ἄδουλος, ἄπορος 513,37
Ἀδριατικὴ θάλαττα 3,1.113,11
εἰς τὸ ἀδωϊάζειν ἀπάγειν 700,32
ἀδωϊάτως ἔχω διαλ. 358,32
ἔδυπα in templ. 54,36 idem χωείον ἄδαζον ibid. 9
ἀφυλία ζημιοῦν 210,19.245,14.547, 34 ἀφυλίαν λῦσαι 499,33
ἐζευκτῶν ἵππων δρόμος 475,37.479,29
ἔζηλος 127,31.202,30
ἐζήμιον εἶ) 347,44 ἀζήμιος ἀφεῖναι 356,36 ἀζήμιον μαθεῖναι 383,20
ἐζόμενα πυεῖ 30,20
ἔζυγα δάμαλιν 32,19,30
Ἑάλως τῶν τ' φύσ. ἔρι. 13,4
Ἑβδόμῳ 33,23. 164,8. 387,43. 636,36
θεοὶ φιλεόφιαι 128,14
θεράπυδον διαπελεῖν 158,37
θῦ εἰς θεοὺς ἀπημῦχ, pro ἀσεβημάτων 231,32
ἄθλον πιλεῖν 31,5
ἆθλα ἀρετῆς φέρεσθαι 503,19
θλήματα τεῖα 480,5
θληταὶ πολλῶν πολέμων 669,35
θρόα φυγὴ 350,36 ἀθρόον adverb. 586,45 ἀθρόον μαθεῖσαν, in totum summouere 591,2
θύμαλα κόμης 720,1
θυπογίνεσθαι 499,12
θῶας ἁβλαβεῖς 671,43. sic 292,40. 373,22. 636,15
ἰόμος γῆ 29,23
ἰδεῖς πῶ μητέρα 503,11 αἰδέσεις δοῦναι τῷ ἔργῳ 413,5
ἰῶ καὶ εὐλάβειαν ἀποδέσθαι ἅπαξ 396, 3 αἰδᾶ ἱκετῶν ποιεῖσθαι 458,36
αἰδώς, pudicitia 274,7 αἰδώς, τὰ αἰδῶα 67,16
αἴριος αἰεῖται ὁ πόπις 546,38
καιοὶ, Æqui. pop. 368,20, & al.
αἴνας ἁ πρεσπυλ. 402,23 σὺν αἰνίαις ἁ βασιλεῦσι ἀποδαιεῖν 346,14
αἰνίσασθαι μάχῃ 180,25
μάχῃν 134,4. 177,10
ιοφύρτοις χερσὶ 274,32
πόλια ἁ ποίμνια 623,7
ῆν pro αἱρεῖν 179,9,11,18. 192,3, 22. 646,13. 648,8 αἵροισι τ' χάεακα 582,18 ἅρπαντες πῖς ἐπαίροις 416,9 ἁρπᾶ τῶν ἵππων, desc. 351,9 αἴρεσθαι, tollere, act. sign. 117,22 αἴρεται, tollit, prostratum sc. 568,30 αἴρονται, tollant e medio 209,11 ἁρπάζ πόλιν, toll. excid. 359,24 ἁρπάσαι, suscipere 574,15. 566,22 ἁρπάσαι ἁδρᾶ, impetrare 385,29 αἴρεται νίκᾳ, vict. reportat 193,31
εἶν χ' κράτος 495,5 αἱρεῖσ ὕπνον 364,47
εσις, institutum 731,21
μ, αἷς δὲ- 736,36
σθαι, sentire 456,30
αἴσθησις ἐγγύεθ πῖς τ. 302,37. 612,24
ιον pro ὅσιον 523,28
υμῆται, αἱρετοὶ ἄνες τύραννοι, vt Romæ dictatores 336,35
δι' αἰχμῆς ἔχειν 73,32 δι' αἰχμῆς λαμβάνειν 452,28. 581,37 ὑπ' αἰχμῆς κρατεῖσθαι, pudore retineri 329,43 αἰχμῆναι τ' πόλεως, propugnacula ciuitatis 332,12
αἰχμηρομένως λαμβάνειν 455,5
αἰτήματα μέτεια 395,14
αἰτία, caussa, nomine 503,22 δι' αἰτίας ἔχειν 491,1 ἐν αἰτίᾳ ἔχειν, incusare 548,4 οἱ ἐν αἰτίαις, rei 132,18 ὑπὸ ταῖς αἰτίαις ἄγεσθαι 667,13
αἴτιοι τ' ἀποστάσεως 116,36 αἰτιωτάτη γλυμένη 136,34
αἰφνίδιος ἔφοδος 625,19 τὸ αἰφνίδιον τ' παρουσίας 316,4 αἰφνίδιον, adverb. 532,4
αἰφνιδίως 311,4.398,12
αἰχμὴ, hasta 112,39
αἰχμώμαλος 288,47.324,3. alibi αἰχμάμαλος pro eodem.
αἰχμοφόροι, hastati 86,40
αἰωνίῳ αἰχμῇ 662,44
αἰὼν ἐγκύκλιος 184,17
αἰωρεῖσθαι 298,8. 522,19
ἄκαμπτον φῶς 52,46
ἀκαρῆ χρόνον λύθεῖν 291,46 ἐν ἀκαριαίῳ διαλιπ. 538,22
ἀκατάσχετος πόλεμος 47,6
ἀκατάλυτον κράτος 658,24
ἀκαταπλήκτως 46,31. 366,43. 459,5
ἀκατασάτῃ τ' πολ. ἔσης 398,10 ἐν ἀκαταστασίαις εἶ) 365,37
ἀκέραιος incol. 252,13. 593,27 ἀκέραιοι, integri, in iudiciis & factionib. 384,39.420,16.717, 13
ἀκερδές 347,43
ἄκλαυστος 172,9.646,12 ἄκλαυτος pro ἄκλαυστος 101,37
ἀκμάζων τὰ πολέμια πρᾶξιν 118,22 ὑπὸ τῶν ἀκμῶν τῆσιτος 175,42
ἀκμῆτες 174,1. 532,27,37 ἀκμῆται, pro ἀκμῆτες 117,25 ἀκμήτων δώματα 572,1
ἀκοινώνητα φρονεῖν πρὸς- 403,17 τὰ ἀκόλαθα τόποις 401,16
ἀκονᾶν λόγοις 670,13
ἀκονῆς ἁ δίκα πόνε 143,10.411,46
ἄκος, remedium 145,20
ἀκούσιον ἀνάγκῳ 169,38 & mox v. 47 ἀκουσίας ἀνάγκας
ἤκουσεν τ' ἀνδρα τόνδε ὀνομαζόμενα 599, 33
εἰς ἁπάντων ἀκοὴν 283,9
ἀκούσματα ἁδράδεξα 470,46. 635,26. 654,23
ἄκρα, promuntorium 41,26. arx 532,3 ἄκρα βάρβαρος. plane barb. 76,21
ἀκραιφνὴς, integer, recens 156,13.352, 26. 531,7. 532,34
ἀκρατῆ χρῶν ποιεῖν 30,24
ἀκρατὸς ὀργή 524,23. 576,33 ἀκρατὸς χολή 443,43
ἀκρατῶς ἀγωνίζεσθαι 164,40
ἀκριβὲς, certum, expl. 635,22
ἀκριβολογεῖσθαι πρὸς- 122,47. 144, 35. 395,27. 400,47
ἀκριβοῦν ἁμάρτημα 24,12 ἀκριβῶσαι τέχνῃ τινά 202,24
ἀκριβῶς ἀποκτεῖναι 385,20
ἀκροᾶσθαι, auscult. cl. 282,26 ἀκροώμενοι Ῥωμαίων, obedientes R. 141, 11. 680,34. 719,27
ἀκροβολισμοὶ καὶ ψιλῶν συμπλοκαὶ 574, 44. 618,22 ἀκροβολισμοὺς ποιεῖσθαι 189,25
ἀκροδρύια λαφύρων 101,47
ἀκροστιχίδες in Sibyll. or. 260,32
ἀκταὶ ἁ πίονες 677,20
Ἀκύλλιος, Aquilius 531,16
ἄκυρον ποιεῖν τ' πρεσβείας, regiminis iure priuare 440,36
ἀκυροῦν, irritum facere 131,41. 401,25
ἀκύρωσις τ' καταδίκης 496,27
ἀκωλύτως 282,42
ἀλάζων πλυτέλεια 93,46
Ἅλαι, Salinæ 118,9. 181,24
ἀλαλάξαντες μάχῃ 311,17 ἀλαλάξαντες ὁμόσε ἔθεον 348,37. 532,17
ἀλαλαγμὸς, rei aggressi ad clas signum 319,43 ἀλαλαγμὸς inacierum congr. 419,35. 568,4
ἀλάστωρ παιδός 502,16
τ' Ἄλβας 54,23. 172,8. 175,14 ἐν Ἄλβᾳ 125,19 ἡ Ἀλβανὴ, s. χώρα 138,4
Ἀλβῆται, ciu. Lat. 509,14
ἀλγηδόνες δειναὶ 473,24
Ἀλγιδόνι πόλι, Algido 687,6 Ἀλγιδόνα πόλιν 647,13 ἐν Ἀλγιδῷ 705,19. 709,25 πρὸς Ἀλγιδῷ 720,15
ἀλεξήματα, remedia 428,9. 732,40 ἀλεξήματα κακῶν 602,8
ἀλεξητήρια, remedia 21,38
τὰς ἀληθείας λέγειν 70,3 μετὰ πάσης ἀληθείας εἰρημένα, verissime dicta 633,16
ἀληθεύειν, verum esse 254,29.262, 35
ἀλῆται, errones, vagi 47,18. 408,23. 617,15
ἁλίμενοι αἰγιαλοί 183,1
ἅλις ἔχω τούτων 80,2
ἁλίσκεσθαι, damnari 581,17 ἁλοὺς ὀδῷ θανάτῳ 546,6 ἁλῶναι, capietur 564,3
ἁλιτήριος ζωϊκός 502,16
ἁλκή, defensio 582,32 πρὸς ἁλκὴν ῥέπεσθαι 114,8.192,19. 569,46. 647,23. 704,6
ἄλκιμον ἔθνος 538,12 ἄλκιμος τὰ πολεμικά 247,17
ἀλλ' ὅ γὰρ 529,5
ἀλλάττεσθαι, permutare 683,19 ἀλλαξαμένων αἰῶ- 640,42
ἅλλεσθαι ἁ πηδᾶν, salire 130,4
ἀλληλοκτόνος 53,15. 94,37
ἀλληλοφονία 230,15
ἀλληλοφονίαν ἅπαντι 330,46
ἀλλοεθνὴς πόλεμος 135,25. 280,44. 376,34. 634,9

ἀμόδι πυ 563,26
ἀμοι ἐπ' ἀμοις πόλ. 356,39
ἀμοτείους αἰτίας 470,31 ἀλλόβια πῆς πυρ. ὁδὶ, *abalienata sunt a tyrannis* 266,37
ἀμοτείως δέκαιμένος τῆ- 376,31
ἀμοτείως ἔχοντες πρὸς- 308,11
ἀμῶς δὲ ἔ 517,35. 567,36 ἀμῶς ἔχειν πρὸς- *pro* ἀμοτείως ἔχειν 379,17
ἀμοχῶ, *negligere* 30,21
ἀμοιαὶ ρόπαλφ 31,38
ἀλαρχὴς ἑαθὴς 102,2
ἀλαρχὰς ἑαθῆτας 650,39
ἀλαρχίδες, *vest. purp.* 196,32. *eadem* πορφυρᾶς ἑαθῆτες 195,37: & 196,20
Ἄλπις 8,35 Ἀλπίων ὀρῶν 33,44
ἀλύσεις καὶ πέδας ἔχοντες 362,6,45
ἀμφίτων μάζαι 93,39
ἄλωνες, *areæ* 288,10. 492,29
ἀλώμενον, *vagans* 123,27
ἅμα ἡμέρᾳ 412,40. 164,25 ἅμα τῇ κινήσει 417,14 ἅμα πῆς ἑπαμένους, *una cum reis* 72,2. *sic* 43,17
ἀμαξιῶσι λίθοι 200,18
ἁμάρτημα, *peccatum* 103,17. 432,26 ἁμάρτημα μείζονα 581,36
ἁμάρτημ τῶ δήμου 133,9
ἁμάρτυρα συμβόλαια 134,22,41
ἀμαυρόπρωρα σκάφη 231,1
ἀμαχητὶ, *sine pugna* 144,29. 198,22. 344,30
ἄμαχος, *inexpugnabilis* 566,41. 707,41. 708,26
ἀμείβεσθαι, *pro* βιῶναι 202,31 ἀμείβεσθαι, *compensare* 47,24 ἀμείβεσθαι ὑμᾶς εὐεργεσίαις 374,13
ἀμειψις, *permutatio* 29,36. 463,22
ἀμείβας ἀποδοῦναι καλαί 397,23 ἀπολέσειν 214,28 ἀπολαμβάνειν 216,42
ἀμείλικτος 522,33. 601,3 ἀμείλικτος πρὸς- 283,25
ἀμέλεια πολλαχοῦναι 205,11. 368,41
ἀμεταμέλητος ἀν πῆς κριθ. 542,9
ἀμεταμέλητος, *non pœnitendus* 103,17. 695,30
ἀμετάστρεπτὶ ἀπαγέφειν 354,9
ἀμηχανὴς *pro* ἀχανὴς 65,19
ἀμήχανον, *impossibile* 43,38
ἀμηχανία καπῖχε τ. 159,14
ἄμιλλαι ἱππικαὶ 479,31
ἀμιλλῶνται δρόμον σταδιαῖον 480,1
ἀμνημόνευτον παρελθεῖν 199,35
ἀμνησία *promittitur* 288,20
ἄμοιρος οἰκίας 137,19 ὑμῶν 25,24
ἀμοχθὶ παρειλημφώς 107,20
ἀμπέχεσθαι χλανιδίοις λ. 424,32 ἀμπεχόμενοι πυθέννας 351,36
ἀμπεχόνη 268,26
ἀμυῦναι ἑαυτῷ 363,14. 375,9. *sic* 458,21. 459,13 ἀμυῦν ἀλλήλους 578,46 ἀμυνόμενα καὶ ὑμφερέζ, *ulcisci & punire* 497,37 ἀμύνεσθαι ὑπὲρ- 187,46
ἀμυντήρια ὅπλα 313,5. 535,1
ἀμφὶ, *circiter* 73,5. 310,18. 315,30 ἀμφὶ πυὶ ἡμέρᾳς διεφθάρησ 677,4 ἀμφὶ θυσίαν 479,3 ἀμφὶ ζωῦτα ἦσαν 642,14
εἰ ἀμφ' αὐτὸν 37,11. 574,28
ἀμφιασμὸς μάζας 530,17
ἀμφιάσματα, *vest.* 195,40
ἀμφιβόλους γραφὰς ἔχειν 457,13
ἀμφιέσαι λόγοις χρηστοῖς πυπερὰ βουλεύματα 353,23 ἠμφιεσμένος ἀλυργίδα 102,2. *sic* 361,31 ἠμφιεσμένος πυθ. ῥύχοι 517,5
ἀμφιθαλεῖς παῖδες. *patrimi & matrimi pueri* 92,30. 130,47
ἀμφιθάλασσοι ἀστόλφ. 246,24
ἀμφιλαφεῖς ὕλαι 88,29
ἀμφίλογος, *controuersus* 56,39. 173, 28. 730,9,42 ἀμφίλογος πρὸς- 541,22 ἀμφίλογον, *controuersia* 66,25. 134,42 ἀμφιλογία ἐγλύεσθαι· 558,19
ἀμφίοις μάζασι 270,11
ἀμφίπολοι, *sacerdotes* 40,44 ἀμφίπολοι τῆς Ἑστίας 200,4. *eadem* θυηπόλοι *ibid.* 1
ἀμφισβητήσιμος ζῆ 149,16. 729,45
ἄν potentialis *cum verbo indicatiuo* 249,4 εὐκ ἄν *cum subiunct.* 637,5,17 ἄν *cum infinitiuo v.* 469,29. 595,29 *cum participio* 414,24. 487,17 *cum participio absoluto* 47,10. 63,13
ἀνάγκαις *per vim, totis viribus.* 167,11. 190,24. 703,38. 707,34
ἀνὰ πᾶν ἔτος 32,31. 348,34 ἀνὰ τὸ πλαμόν 297,34 ἀνὰ χρόνον, *post* 16,44. 100,47
ἀναβλῶναι, *insugg. asc.* 465,31 ἀναβλῶναι ὁ δῆμος ἀπολυσ. 528,3 αἰεὶ ἐν τῷ ἴσῳ πῦν 718,14
ἀναβλύειν, *reprimere* 634,27. ἀναβλύζεσθαι τὸ παρόν πακμόν 164,18
ἀναβολὴν ποιεῖσθαι μηδ. 714,46 ἀναβολὴν ἔλαβεν ἡ δίκη 633,24 ἀναβολῆς τυχεῖν, *differri* 624,45
ἀναβιβάζειν 61,14. 581,33 ἀναβιβάζονται πὺς μύστας 322,40
ἀναβλασταίνειν ἐκ- 602,9
ἀναβλέψαι πρὸς ὀρθῆς ὄμμασι πρὸς- 722,19
ἀναβοήσας ἐξαπ. ἐγέν. 567,14
ἀναγγέλλειν πῆς σφετέρους 413,35 ἀναγγέλλειν πόλεμον 139,15. *idem* πρεσβεύειν πόλ. 138,41
ἀναγκαῖα βοῆς 450,36,47 ἐν ἀναγκαίοις ἀσχολίαις εἶ 138,28 πὺς ἀναγκαιοτάτους πῶν φίλων 161,16
ἀναγκαιότης, *necessitudo* 169,23
ἀναγκαιότητες συγγενικαὶ, *cognationis necessitudines* 85,3
ἀναγκαιότητα δικαιοσύνης 135,1
ἀναγκαιότης 541,11
ἀναγκοφορουῶτες τὰ δεινά 643,13
ἀναγνωσθέντων, *recitatis* 143,20
ἀναγνώσματα ἱστορικά 7,32
ἀναγρεύειν αὐτὸν δικτάτωρα 336,13
ἀναγραφαὶ, *comment.* 418,8
ἀναδασμὸς γῆς 423,10. 608,21
ἀναδεῖξαι πόλεμον πρὸς- 179,41. 399,5. 739,39
ἀναδέχεσθαι, *exspectare* 153,21 ἀναδέχεσθαι τὴν δίκην δικάσαι 301,40
ἀναδιδάσκειν τὸ δῆμον 443,39
ἀναδιδόναι, *scaturire* 351,11 ἀναδοῦναι γράμματα, *reddere litteras* 634, 34. 638,23 ἀναδοῦναι ψῆφον πῆς π. 681,16. 689,35
ἀνάδικον δίκην ποιεῖν 703,8
ἀνάδοσις τῆς βοφῆς 677,25
ἀνάδοχοι, *sponsores* 406,7
ἀναδύεσθαι, *detrect.* 318,11. 679,21
ἀνάζευξιν ποιεῖν 705,17
ἀναζωπυρεῖν 459,29. 550,4. 554,6
ἀναθαρρεῖν ἐκ- 155,42
ἀναθαρρύνειν τὸ κάμνον 366,15 ἀναθαρσύνειν τὸ δεδιός 369,35
ἀνάθημα 41,5. 745,20
ἀνάδουναι τῷ γράμμῳ 669,46
ἀναιμωδὶ 381,4
ἀναίνομαι, *renuo* 79,46. 681,43 οὐκ ἀναιδόμενος ἀρχὰς 641,41 ἀναινόμενοι τὰ δίδομενα 644,35
ἀναιρεῖν: *quare* ἀνελεῖν.
ἀνακαλεῖσθαι ἡδίστας πρεσβηρείας 422, 23 ἀνακαλεῖζ πὺς ὅρκους 601,12. 617,17 ἀνακαλούμενοι *pro* ἀνακαλούμενοι, *deplo. antes* 513,8
ἀνακαλύπτειν, *eligere* 152,7
ἀνακαταδιδόμενος, *repetitio* 76,35
ἀνακτᾶν τὸ πλῆθος 615,36
ἀνακλαίειν μόρον τ. 157,42 ἀνακλαύσασθαι τὰς αὐτῶν πύχας 472,1. 621 12. 712,17. 716,18
ἀνακλαυσόμενοι πρὸς ἀλλήλους 591,20
ἀνακλαυσμὸς- 376,
ἀνακληθὸν σημαίνειν 533,1
ἀνακομιδὴ, *reditus* 43,33. 745,3
ἀνακομίζεσθαι, *recuperare* 161,4
ἀνακόπτειν 183,2
ἀνακτᾶσθαι, *recreare* 107,46. 551,3
ἀνακωχὰς ποιεῖν 152,45. *idem* ἀνοχὰς ποιεῖν *ibid. v.* 20
ἀνακωχεύειν, *repellere* 574,1
ἀναλαμβάνειν, *refouere, refocil.* 123, 31. 137,18. 172,24 ἀναλαβεῖν, *reparare* 489,23 ἀναλαβεῖν ἑαυτὸν ἐκ- *recoll. se* 109,19. 451, 18. 516,46 ἀναλαβεῖν ἐξ ἀρχῆς *altius repetere* 684,32 ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα 654,33 ἀνελάβοντο μεταβολῆς, *mutationem arripiebant* 640,3
ἀνάγνωσίας ἔργον 357,1
ἀναγνῶσθαι, *perlegere* 75,2
ἀναγνώμμασιν ὑπολοῖς πρεσλαμβάνειν 20, 25
ἀναγνῶσθαι ἐκ βίβρᾳ 523,
ἀναλῦσθαι εἰς- 475,18. 541,26 ἀνάλωται 454,21. *Sic* ἀπανέξα καταν-
ἀνάλωμα 416,19. 745,17 ἀνάλωμα *pro* ἀναλήμματα 257,2
ἀνάλυσαζ ἔργον αἰσχρὸν καλῷ ἀγῶνι 60, 16. *sic* 377,10
ἀνάλωτα πείχη 79,1
ἀναμφότερον εἶ, *pro* οὐχ ἁμφότερον 25, 11

αἱαμαχεῖσθαι τὰ σφάλματα 117,36
αἱάμεσος αἵματος 718,10
αἱαμεῖν, *metiri* 60,19
αἱέμνησεν ἕκαστον τῶν κακ. 403,25
αἱαμὶξ μαχόμενοι 348,40
αἱαμφίβολος νίκη 193,31
αἱαμφίλεκτος 249,25. 321,27. 601, 34
αἱαμφιλόγως κατέχειν 181,26
αἱαμφισβήτητα τεκμήρ. 707,12
ἀνάνδρως φεύγειν 648,3
ἐναντιόμενος, *renouans* 216,10
ἐναπήψας ἐκ μέθης 238,38
ἐναπλήσαι πόνους 215,8. 521,44
ἐναξίως τῆ ἀρετῆς πεφάνειν 745,18
ἐναξιοπαθεῖν 216,47
ἐνάπαυλα πολέμου 526,41. 645,16 ἀνάπαυλαι πόνων 90,28 ἀνάπαυλαι κακῶν 549,45
ἀναπαύσῃ διδόναι τὸ σῶμα 582,42 ἀνάπαυσιν λαμβάνειν 246,35
ἀναπέμπειν ὅθεν τ. βλ. 536,43
ἀναπέμπλασθαι αὐθαδείας 524,11
ἀνάπλεως δέους 473,31 ὕλης 657,45 πληγῶν 467,19 ἀνάπλεω, *neutrogen.* 362,1
ἀναπλεῖσθαι, *nauib. asc.* 183,7
ἀναπλεῖν ἐκ τῶ δέους 583,11
ἀναπολεῖσθαι, *conputari* 61,32
ἀναπολόγητος 452,47
ἀναπρεσβεύειν, *recuperare* 293,27 ἀναπρεσβεύεσθαι ὠμωείας 360,7 ἀναπρεσβεύσασθαι δίκας ὑπὲρ- 403,11 ἀνάπρεσβεις τῶν δανείων 341,16. 405, 28 τῶν δίκης 497,38 τῶν ὠμωείας 627,13 τῶν σωμάτων 360,2
ἀναπρήθη, *pro* ἐπρήσθη 186,38
ἀναπτάσαι τὰς χεῖρας 408,26 ἀναπεπλαμένοι τύλαι 426,15 ἀναπεπλαμένοι τόποι 641,4
ἀναπλέρωσθαι ταῖς γνώμαις 379,42
ἀναπνεῦσαι αὖ πνεύματος πῦρ 48,26
ἀναπτύσσειν, *amplecti* 406,40
ἀναπράσασθαι, *emed. toll.* 140,45. 665,9 ἀνηρπάσθαι, *abreptum esse* 118,29. 455,46
ἀναρρήσεις, *renuntiatio* 335,31. 336, 22. 701,42 ἀναῤῥήσεις, *pradicatio* 480,9
ἀναῤῥιπίζειν 48,29. 429,39
ἀναῤῥίπτειν χρήμ. 241,27 ἀναῤῥίπτειν κίνδυνον 189,36. 515,45 ἀναῤῥίψαι κύβον ὑπὲρ- 162,12
ἀναῤῥύεσθαι τῆς ἥπιας 313,12 *idem* ἐπανορθῶσαι 311,47. & ἀνόρθ.
ἀνασπᾶσθαι, *suspendere* 726,35
ἀναρχία, *cum magistratus nullus est* 524,42 ἀναρχία & τὰ σοις *inturbaincomposita* 389,10 ἀναρχίαι *exempl. singul.* 561,28
ἀναστεῖλαι τὸ πλῆθος 548,19
ἀνάστασις τῶν ἀποσταθέντων 388,44
ἀνασκαφὲν, *refossum* 107,16
ἀνασκευάσασθαι ἐκ- 536,11. 572, 7. 647,35
ἀνασκέψασθαι, *inspic.* 354,31
ἀνασκοπὴς σφαλερά 531,11
ἀνασκολοπίζεσθαι 317,43
ἀνασκοπεῖν, *cognosc. dijud.* 680,35
ἀνασπασὸς ἐκ- 34,35
ἀνασπέλλειν, *reprimere. summou.* 296, 1. 587,16. 682,44 ἀνασπέλλειν ἀπὸ- 306,19
ἀνασπέρειν ἐλαίᾳ 32,8
ἀνασπασθοπεδύειν ἐκ πολ. 303,26
ἀνασπρέφειν τὴν πάξιν 440,37 ἀνασπρέψαι, *pro* ἀνασβ. 377,31
ἀνασπροφὴν ποιεῖσθαι, *morari* 646, 37 ἀνασπροφὴν αὐτῆς δοὺς ἑδέμιαν 648,4. 688,22 ἀνασπροφὴν λαμβάνειν, *curam capessere* 584,1 εἰς ἀνασπροφὴν δημοσίαν ἄγεσθαι 178,11
ἀνασύρεσθαι τὴν πελτολὴν 743,20
ἐκ ἀναστὸν πεφάγμα 52,34
ἀνασώζεσθαι ἐκ βοπῆς 190,25
ἀνατάσσις, *mina* 561,26
ἀναπθέναι, *dedicare* 102,29 *idem* καθιερωῦν *ibid.* 26 ἀναθεῖναι, *committere* 350,3 ἀναθέσθαι τὴν γνώμην, *mutare seu retractare sent.* 540,25. *sic* 525,47. 675,23 ἀναθέσθαι τὰ συγχωρηθ. 543,11 ἀναθέσθαι τὰς ἑορτὰς, *instaurare ludos* 472,46
ἀναβέπειν, *deiicere* 719,7
ἀναβέψαι *euert.* 698,15. *sic* 591, 12. 624,31 ἀνεβάπτειν *pro* ἀπεβ. 606,10
ἀναβοπὴ 370,36. 601,18
ἀναφανδὸν, *propalam, aperte* 73,47. 293,42. 375,19. 434,33. 619,11
ἀναφανήσεται, *exsistet* 505,22
ἀναφαίρεῖς 95,37. 238,7. 542,24
ἀναφέρειν, *superiorem esse* 613,33 ἀναφέρειν τὸ πόνον, *perf. l.* 651,17 ἀναφέρειν ὅθεν τὴν βλ. 87,32. 169, 39 ἀνοίσειν τῷ σωτῆρι, *rel. ad sen.* 678,27 ἀνοίσειν, *ferecoll.* 263,29
ἀναχαιτίζειν 289,38
ἀναπέχωσαι 108,42
ἀναψύχειν, *respirare* 569,24
ἀνδραγαθῆσαι 421,45
ἐν ἀνδραποδῶν λόγῳ πεφθῆναι 188,13 ἀνδραποδωδῶς παρέχειν ἑαυτόν 451,6
εἰς ἄνδρας ἐγγεγράφεσθαι 220,41
ἀνδρείκελα εἴδωλα 30,25
ἀνδρηλατεῖν 458,22
ἀνδροφόνοι θυσίαι 30,17
ἀνδρῶδες φρόνημα 424,24
ἀνδρῶνος θύρα 282,17
ἀνέζυοι ἀφροδισιασμοί 94,46
ἀνέθιστος, *non receptus more* 132,42
ἀνείκαστος *pro* ἀνήκεστος 263,6
ἀνείλεν, *respondit, orac.* 19,33. 265,6
ἀνεῖπεν ὁ κῆρυξ 363,42
ἀνείργειν τὴν ἀκοσμίαν 391,47 ἐς ἐπιόντας 411,42 ἐκ- 630,29. 718,45 ἀπο- 174,8. 713,29
ἀνεῖς φοροι τῶν εἰς τὰ ἱρ. - 294,14
ἐκ ἀνεκπτεῖ) Ρωμαίοις 332,27
ἀνέλεγκτον ἐᾶσαι 608,34
ἀνελοῦμεν ἐκ μέσου 699,16 ἀνελέσθαι, *tollere ad sepult.* 189,46
ἀνέμβατος χώρη 3,17
ἀνεξέτασον πεφαλαπεῖν 580,18
ἀνέξοδος 53,13. 194,45
ἀνέορτον γίνεσθαι 499,11
ἀνεπίληπτος τὸ βίου 124,26. 340,7 ἀνεπίληπτος βίος 504,16. 734,29 ἀνεπίληπτος ἐξουσία 87,28
ἀνερρίπτουν *pro* ἀνερρίπιζον 643,31
ἀνεσακόπες, *surrex.* 647,23
ἄνευ *pro* ἅμα 514,43
ἀνεύθυνος *pro* ἀνυπεύθ. 370,45
ἀνεύρυσις σώματος 708,20
ἀνέχον τὰ ξιφη 171,20. 579,24 ἀναχεῖν, *exstare* 207,16 πρὶν ἀναχεῖν τὸ ἅλιον 138,33 ἀνέχεσθαι, *sustentari* 191,40 ἀνάχεσθαι μὴ 484,23. 718,39
ἀνεψιὰ, *patruelis* 64,33
ἀνήβων εἰς φορὰ 220,35
ἀνήκεστος συμφορὰ 175,40
ἀνήκοοι γίνεσθαι τῶ- 321,47. 685,3 ἀνήκοον, *inobedientia* 368,47
ἀνήμερος 33,23. 34,17
ἀνιλύους πόνος 344,20
ἀνθεῖν ἀνδράσιν 13,35 ἀνθεῖν πεζὸς πέχλω 204,42
ἀνθέλκεσθαι ὑπὸ- 171,47
Ἀνθηφόρος, *Feronia* 173,9
ἄνθρωποι, *viri* 63,31 ἡ ἀνθρωπία φύσις 163,46. 164,3. 207,24 ἀνθρώπινον σῶμα 382,34. 407,21
ἀνθύπατος, *procons.* 574,31 ἀνθύπατος ἐξουσία 574,29. 736,18
ἀνιαρῶς φέρειν 185,6. 703,19
ἀνιάτως ἔχειν 454,3
ἀνίδρυτος, *instabilis* 12,47
ἀνιερῶσαι, *consecrare* 415,30 ἀνιέρωσις ναῶ 304,7
ἐκ ἀνίεσαν διώκοντες 671,36. *sic* 215, 39 ἀνέντες ἱερὸν τὸ πόπον 411,7. ἀνειμένας πύλας 640,21
Ἀνίλωσες ποταμὸς 161,11. *Eundem* Ανίπα *vocat* 191,36,45. 197,2, 42. 305,45. 375,37
ἄνιτος πόπος 86,47
ἀνίσατας πόλ. *exoritur* 161,44
ἀνισχύσης σελώνης 310,2
ἀνισχυρος πόλις 253,41
ἀνομοθέπτων δίκαιον 448,31
ἀνόνητος ἀγαθῶν βίος 518,16. 523,10. 529,28 ἀνόνητος πόνων χάρις 400, 41
ἄνοπλοι, *inermes* 67,19. 552,13
ἀνοχαὶ τὸ πολέμου 536,39. 594,34 ἀνοχας ποιεῖν μετὰ- 174,40 ἀνοχὰς & διαλύσεις πρὸς τοὺς ἐχθρὸς ποιεῖν 181,2
ἀντάραι πρὸς- 378,12
ἀντεγκαλεῖν 531,39
Ἀντέμνης πόλεως 208,17
ἀντεξάγειν τὴν δύναμιν 532,15
ἀντεπιξήεσαν 552,33
ἀντεπιχείρησις 572,19
ἀντέχειν τοῖς δεινοῖς 350,28 ἀντέχεσθαι *cum accus.* 283,18
ἀνὰ παντὸς ἀγαθῶ πάσθαι 652,28
ἀνάβασιλεῖς, *interreges* 624,40
ἀνάβολεῖν, *suppl.* 172,13. 283,20 ἀνάβολῶν ἕκασον 336,9 τῶ πόμας ἀνάβολᾶμεν καὶ δέσματα 409,11
ἀνάγραφὴ, *exscriptio* 260,29

ἀὐτόχαρος 174,22. 537,12
αὐτοδιψάπεσθαι 71,2. 744,25,42
αὐτοδιπάζειν 368,2
αὐτοκαθιστάναι, *restituere* 349,27. 495,41 αὐτοκαθισταθῆναι 101, 19
αὐτοκαλεῖσθαι, *vicissim petere* 740,43
αὐτοκαλλάπεσθαι αὐτ- 237,30
αὐτοκαταστευάσαι 4,39
αὐτοκαταχραπεδεύειν ὀδὸν- 550,27
αὐτοκρις, *ex aduerso* 165,16 *aperte* 434,19 *diserte* 327,20. 595, 21
αὐτολαμβάνεσθαι αὐτῶν, *eos arripere* 362,7
αὐτολέγεται πρὸς ἡαπέρα 540,18
αὐτομαχήσας λόγον 527,37
αὐτοματαίως 155,14
αὐτομαπάπεσθαι 165,23
αὐτομωκᾶσθαι 31,34
Ἄνλια, *opp. Volsc.* 304,25. 551,45. 616,3 *Idem frequentius* Ἄνπον 343,3. 433,16. 481,14. 669,2
Ἀνλιατῶν πόλις 343,8
εἰς αὐτοπαλαχωρεῖν 349,20
αὐτοπροσταχραπεδεύσεν ἡμῖν 499,42
αὐτοπροστάξεις 359,1
αὐτοπροστεταμένοι 432,12
αὐτοπαρεξεταζειν 147,37. 715,32
αὐτοπροσχεῖν 651,39
αὐτιπιεῖσθαι, *vindicare* 711,14 αὐτιπιεῖσθαι ἀρετῆς 151,21 αὐτιποιεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τ ἡγεμονίας 148, 17
αὐτιπόισις, *vindicia* 711,43
αὐτιπόλεμοι, *hoſt.* 560,46. *Idem* αὐτιπολέμιοι 346,38. 349,3
αὐτιπολιτευομένων φθόνος 140,22
αὐτιπαράπλην καὶ ὁμοχλεῖν 407,36 αὐτιπαράπλην λόγοις καὶ ἔργοις 456,45 αὐτιπαράξις ἐγίνοντο 730,25
αὐτιπαρεπίνειν ἰατρείας 495,8
αὐτισράτηγοι 344,32
αὐτισρατηγοῦντες ἡμῖν 717,21
ἀνλισραζοπεδεύεσθαι 613,20
ἀντέσρεψαν *pro* ἀντέσρ. 530,32
ἀντίσροφος τύχη 109,16
ἀντίταξις ὑπὲρ τ ἀδ. *infirmiorum protectio* 680,39
ἀνλιπεχῶν φθόνος 204,44
ἀνλιπαῖν τῖς ἵπποις 537,19
ἀνλιπωρεῖσθαι 501,30
ἀνλιφιλοτιμεῖσθαι ταὐανλία 486,23 ἀνλιφιλοτιμεῖσθαι πρὸς- 416,24
ἀντλεῖν κινδύνους μεγ. 398,8
ἀνύεσθαι, *perfici* 72,35
ἀνυπεύθυνος ἀρχή 187,33. 721,39. 748,12 ἀνυπεύθυνος ἐξουσία 462, 5 ἀνυπεύθυνος ὢν αὐτοπροαίρετος 333,43
ἀνύποιος μανία 429,34
ἀνυποτομίας, *pro* ἀνυποτμήτως 380,36. 601,8
ἀνυποτάκτως πὼ ῥώμῃ 708,43
ἀνώνυμοι, *ignobiles* 338,3
παὶ ἀξίας *pretia* 301,6 κῦ πὼ ἀξίαν, *pro mer.* 185,9 παρ' ἀξίαν, *praeter merit.* 733,37
ἄξιος ὑμῆς τυχεῖν 392,19
ἀξιῶμεν ὑμᾶς μίαν ἡμῖν δοῦναι δωρεάν 217,44. 517,19
ἀξιολογούμενα 64,7
ἀξιονικότερος 217,45
ἀξιόχρεως φρυρά 116,37. 641,36 ἀξιόχρεῳ φυλακῇ 619,19 ἀξιόχρεων μῖραν 411,36 ἀξιόχρεως ἐγγυηταί 711,15. 713,5 ἀξιοχρέῳ δυνάμει 569,7. 701,30 ἀξιοχρέῳ φυλακῇ 427,43 ἀξιοχρέοις δυνάμεσι 288,39 ἀξιοχρέοις χαραφαῖς 546,10. 580,15 ἀξιοχρέοις μισθοφόραις 715,21
οἱ ἐν ἀξιώμασι 438,17
ἀξίωσις, *dignitas* 120,27. 693,40
ἄξονος πόλις 81,3
ἀοιδίμως 4,9. 126,37
Ἄορνος, *Auernus* 426,2
ἀόχλητος διαγωγή 7,31
ἀπαίρειν, *demigrare* 184,13 ἀπῆρας ἐκ- 517,12 ἀπαίρειν εἰς- 35,20
ἄπαις ὀκτὼ καὶ ἄρρενος 59,20
ἀπαλλαγή, *discessus* 303,30,35 ἀπαλλαγὴ τ βίυ 263,24 τ πολέμυ 142, 19 πῶ κακῶν 13,25 ἀπαλλαγῆς τυχεῖν 594,31
ἀπαλλάπειν, *summouere* 483,16 ἀπαλλάπειν, *amandare* 678,21 ἀπαλλάπειν τ βίυ πὼ χωλαῖκα 234, 8 ἀπαλλάξαι μετ ἀρχ. 239,7 ἀπαλλάπεσθαι εἰς χάσκα 107,44 ὅπῃ τὰ οἰκ. 300,39
ἀπαναλῶσθαι, *absumi* 555,29 ἀπαναλώνυσαι 594,20 ἀπανάλωσε 245, 45
ἀπανασομῶ, *aperire* 180,16
ἀπαίῤῥωπα καὶ ὠμά 403,42
ἀπανισαίνει τ σραπὸν 318,47 ἀπανασῆναι, *demigrare, seu emigr.* 8,1. 72, 23. 432,32
ἀπαντᾶ πῶδε γώμ. 236,47 ἀπλώτηται *pro* ἀπλώτησε 280,22. 409, 31. 462,35. 506,33. 518,14 ἀπλωτῆσαι, *occurrisse* 346,23
ἀπαξίωσις τ ἀρχῆς 335,6
ἀπαραίπητος ὀργή 96,7. ἀπαραίπητοι ὑμφορ. 246,13. 428,29 ἀπαραίπητος ἐργάζ 499,15 ἀπαραιπήτως ἔχειν πρὸς- 581,20
ἀπαράλλακτος ὁμοιότης 130,34
ἀπαράπτως δικαιοσύνη 529,19
ἀπαρασκεύαστος 315,45
ἀπαράσκευος 162,10. 489,6
ἀπαράπην, *decutere* 255,10. 494, 41 ἀπαράπονται τ λόφυ 553,17 ἀπαραχθέντες ὑπὸ 551,24 ἀπηραχθαι πῶ κεφαλῇ 38,44
ἀπαραχώρητος, *inconcess.* 679,6 τ ἀπαραχώρητον τ ἐξουσίας, *non decedere de magistratu* 645,42
οὐκ ἀπαρέσκει 146,4
ἀπαριθμεῖν, *denum.* 216,4. 586,29
ἀπαρκεῖ, *sufficit* 684,37
ἄπαρσις, *discessus* 35,31. 194,5 ἄπαρσιν ἐκεῖθεν ποιήμενος 58,33. 211,28
ἀπάρχειν τ ὀρχησῶν, *praesulem esse* 480, 20 ἀπάρχεσθαι πῶ ἐμπύρων 32,39 ἀπαρχαὶ *in sacrificiis* 478,45 *in funere* 709,18 *frugales apud Rom.* 95,28
ἀπάσῃ ἀσυδῇ 359,20
ἀπατηλός 473,2. 745,41
ἀπαυλισθῶσι τ πόλεως 554,31
ἄπαυσος πόλεμος 455,1
ἀπείθεια, *inobedientia* 598,3 ἀπειθεία διεχρῶντο 606,18 ἀπέχθειαν ἀδιάλλακτον ἔχοισι πρὸς- 697,44
ἀπειθεῖν τῷ πατρί 96,34. 597,46
ἐκ ἀπεικώς 137,42
ἀπεῖναι *pro* ἀπέναι 362,22. 408,36. 424,13. 661,15. 725,7
ἀπεῖπε, *interdixit* 510,43. 721,38
ἀπειπάμενοι πὼ ἐξουσίαν, *magistratum abdicantes* 736,24
ἀπείργειν, *abercere* 62,2
ἀπειρηκόσι τῖς καιρῖς 575,34
τὸ ἀπειροπόλεμον 510,16
ἄπειρος πολέμυ 487,19. 490,11
ἀπλαδὴς ἀγαθοῦ παντὸς 486,4. 586,27
ἀπλεύσροι 227,5
ἀπεμπολεῖν, *vendere* 468,3. *sic* 259 26. 434,8. ἀπεμπολησία, *venum datus* 97,29 *idem* πραθὶς *ibid.* 26
Ἀπεννῖνα ὄρη 8,5. 11,34 Ἀπέννα ὄρη 182,46
ἀπερμέλεμνοι, *neglig.* 338
ἀπερίσκεπτοι *Comm.* 348,
ἀπερισκέπως καὶ ῥαθ. 211,21. 37 21
πῶ ἀπορριμμένων ὡς 567,
ἀπευθυνῆν πρὸς- 60,22. 681
ἀπέχειν, *abesse, dist.* 582,45 ἀπέξει, *abstinebit me, seu prohibebi* 454,16 ἀπέχεται τῶ χειρὸς τ ἡμ σωμ 451,
ἀπεχθάνεσθαί μοι 692,24 ἀπεχθὴς, *infensus* 247,20 ἀπεχθὴς θεοῖς 57 ἀπέχθεια πρὸς 374,26. 697, ἀπεχθῶς διακεῖσθαι πρὸς- 441, 691,15 ἀπεχθῶς ἔχειν πρὸς- 7, 20
ἀπιθανῖται ταῖς δεήσεσι 678,40 ἀπ- σαῖται δεινόν 569,
ἀπιλλάξαι *pro* ἀπελάσαι 42
ἀπιλών, *carpentum* 242,15. 262
ἀπιρισμένως, *perfecte* 70
ἀπισεῖσθαι ἄξιος 76
ἄπλοια 39,34. 4
ἁπλῶς, *in summa* 40
ὑπὸ *pro* ὑπὸ 213,43. 569,5 πὸ βελῦσι, *optimo animo, opt. c* 62,33 ὑπὸ τῶ βελῦσι 432 451,38. 675,18 ὑπὸ τῶ κρ 124,9. 470,11,30. 637 ὑπὸ παντὸς τῶ βελῦσι, *optimo mo* 140,20. 221,6. 468,39 ὑπὸ παντὸς βελῦσι ηὐόμενος 16, ἀπ' ὀρθῆς γνώμης 676,26 ὑπρο νίμως 370,37 ὑπὸ τῶ φανερῶ, *pa aperte* 210,26. 706,4. 722 ὑπὸ παντὸς ῶπτε 386,25 *Si formulae in* ἐκ. ὑπὸ τύχης ὑιὸς 66, 11 ὑπὸ σόματος ἀκούειν 14,22
ὑπάσιν ποιεῖσθαι 4,25
ὑπάπαι

πεδάται *in lud. circ.* 480,1
ἀπολέπεις σε 689,4
ἀπομίζεσθαι 183,27
ἀπονόμενοι, *deced.* 220,41
ἀπονοις ἀπάσης ἐλπίδ. 350,31 ἀπονοις πᾶσαν βοήθειαν 517,2 ἀπογνωσθῆναι πᾶσα ἐλπὶς 290,8
ἀπόγνωσις 140,23. 290,16. 580,1
ἀπογράφεσθαι, *nomen dare* 315,47
ἀπογραφόμενοι πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τὰ ὀνόματα 642,11
ἡ ἀπογραφαὶ, *nomina* 216,2
ἀπάσασθαι τ' αὐτῶν 16,19
ἀποδασμῷ ζημιᾶς 141,3. 168,40
ἀποδεικνύναι ὅτι τῷ ἀρχῷ 630, 14. 650,28 ἀποδείκνυς ὅτι τῷ ἀρχῷ ὁ πεῖσον 618,4 ἀποδειχθεῖσα ἀγορὰ, *indicta comitia* 527,47 ἀποδείξαι ὑγιῆ 210,2 ἀποδείκνυσθαι γνώμαν, *sententiam dicere* 542,8, 4 ἀποδείκνυσθαι εὔνοιαν 374,19 ἀποδείξασθαι ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀρετὴν 374, 2. 535,7 ἀποδεδειγμένος πρᾶξις καλὰς 734.30. & 452,8. *Eadem signif.* δηλοῦν.
ἀποδειλιᾶν 476,14
ἡ ἀποδέοντες ἀλλήλων 189,33 δυεῖν μιλάδων ἀποδέοντες ἕξ) δίμοιροι 419,16 ὑπολὺ ἀποδέη πεντηκονταετὴς ἕξ) 233,25
ἀποδέχεσθαι, *exspectare* 300,22
ἀποδημεῖ σπανιούμενος 711,26
ἀποδεδαι, *tribui, adscribi* 589,8 ἀποδοῦναι, *reddere. efficere* 431,3. 564,39. 670,24 ἀποδοῦναι λόγον, *dicendi copiam facere* 318,23
ἀποδρᾶναι, *subterfug.* 670,8
ἀποβιῶναι τὸ σῶμα 475,43
ἀποδύεσθαι 266,24. 719,43
ἀποζεύγνυσθαι ἀπὸ- σθαι 472,9
ἀποθνῆσκειν 308,41. 513,9
ἀποκεφαλίσαι 204,17. 248,31. 607,4
ἀποκρίσις τῶν βρεφῶν 70,46
ἀποκρύπτεσθαι 374,7
ἀποκρύφοι βίβλοι 736,39
ἀποκρούειν, *desringere* 255,19
ἀποκωλύειν 13,37
ἀποκωμῴδησας ἑαυτὸν τ- 283,39
ἀποκαταβαίνειν, *descend.* 575,9
ἀποκαταστῆσαι, *restituere* 41,22. 191, 10. 434,31. 547,31 ἀποκατάστασις εἰς, *restit.* 307,17
ἀποκατάστασις τοῦ σώματος 633,33
ἀποκεῖρεσθαι ἀρετὴν 581,19
ἀποκεῖσθαι παθεῖν- 283,32
ἀποκλυσθῆναι π. τὰς δλω. 189,24
ἀποκλῶσθαι τὰς τύχας 408,35
ἀποκομίζειν, *adducere* 67,7
ἀποκόπτεσθαι τὰς αὐχένας 194,18
ἀπόκρισις *pro* ἀπόφασις 107,9
ἀποκρύεσθαι, *repellere* 36,32
ἀπόκρυφ' ἀμενος μηδὲν, *nil cel.* 235,16. *sic* 674,36. 705,34. 714,29
ἀποκλινύειν 528,7 ἀποκλινῶσαι 88, 10. 96,45. 683,29 ἀποκλινύτω 410,35
ἀπόκλισις 39,16. 43,46
ἀποκυῆσαι, *párere* 56,29
ἀπολαμβάνων ἑκάστοις χωρὶς 604,41
ἀπολαυθάνεσθαι τῆς ἀλγ. 246,38
ἀπολαχεῖν μέρος 21,45
ἀπολείπεσθαι, *relinquere* 616,5 ἀπολείφθη πίρας ὁδὲμαῖς 495,45 ἀπολείπεσθαι τῶν σημείων 375,24 ἀπολιφθῆναι τ' μάχης 413,30 τ' σρατίας 363, 47. 421,15. 646,39
ἀπόλειψις, *desertio* 95,11
ἀπόλεμος ἡσυχία 135,27. 178,3 ἀπόλεμοι ἡγεμόνες 482,4
ἀπολιπυῖα φρονεῖν πρὸς- 403,17
ἀπολιχμᾶν, *ablambere* 65,15
ἀπολογίσασθαι δίκῃ 301,46. 426,41. 544,32 ἀπολογησόμενος ζῶντα 403, 34 ἀπελογήσασθαι ὅτι- 498,13 ἀπολογεῖσθαι πρὸς- 484,17. 715,6 ἀπολογοῦμαι τοῦ πρὸς ζῶντα 660,39. 666, 28
ἐκεῖνα μοι ἀπολογία ἰῶ 374,31
ἀπολόγημα ἔχειν 451,44. 695,9
ἀπολογίαν αὐτῆς δοῦναι 284,3
ἀπολυφύρεσθαι 380,35
ἀπολύειν τ' αἰτίας 159,22. 591,25 φόνῳ 159,15,28 θανάτῳ 424,11 ἀπολύειν ὁμολογίας 129,7. 386,24,44. 734,1 ἀπολύειν *pro* ἀπολύεσθαι 681, 44 ἀπολυθῶναι τ' ἐξόδου 673,45 ἀπελελυμένος σρατίας 706,26
ἀπολυθῶναι τοὺς αἰχμ. *captivos dimittere* 744,24
ἀπομανθάνειν, *dediscere* 75,46
ἀπομάχεσθαι, *se defend.* 261,21. *sic* 188, 5. 494,39 ἀπομάχεσθαι, *refragari* 702,28 ἀπομάχεσθαι, *detrect.* 452, 32 ἀπομαχόμενος μὴ λαβεῖν, *detrectans accipere* 121,32. *sic* 604,5
ἀπομειλίσσεσθαι, *mitigare* 30,22
ἀπομελέτειν 172,23. 616,35
ἀπομνημονεύειν, *memorare* 80,8
ἀπομόσαι 660,36
ἀπονίπτειν ἀπὸ λιθάδ. 351,10
πρὸς ἀπόνοιαν βίπτειν 359,44
ἀπόπλους 51,18
ἐν ἀπόπλῳ, *l. conspic.* 117,7. 352,13
ἄπρος ἰῶ ἡ σωτηρία 252,4 ἐν ἀπόρῳ ἦσαν, *nequibant* 720,19
ἀπόρως εἶχον συμβαίνειν 352,18
ἐν ἀπορίᾳ χήμασος 53,19
ἀπορέμενος, *hæsitans* 69,42 ἀπορεῖσθαι, *egere* 215,30
ἀπρράξας ἀπὸ τῶν λ. 344,11. 494,41
ἀπρράγησαν ἐλπίδ. ἅπασαι 340,10
ἀπρρήτος, *infandus* 265,21. 363,15. 483,32 ἀπρρήτοις βυλαῖς, *secr. conf.* 233,4 ἀπρρήτα βυλευτήρια 733, 11 ἀπρρήτα ποιήσασθαι 161,27 ἀπρρήτων φυλάττειν 320,18 ἀπρρήτων ἰῶ, *vetitum erat* 491,31
ἀποσαλεύειν 446,11
ἀποσείεσθαι τ' δπλασίαν 289,38
ἀποσκευή, *impedimenta* 41,43. 248, 39. 727,29 ἀποσκευὴ ἔχων βαρεῖαν, *impedimentis onustus* 593, 28 ἀποσκευαὶ ἔσκητο ἐν- 613,24
ἀποσκευάσασθαι, *imped. asp.* 582,20
ἀποσκήπτειν εἰς- 429,25. 461,4. 604,17 ἀποσκήπτειν τῷ ὀργῷ εἰς- 383,10
ἀποσκίδναται τῆς σρατ. 339,22
ἀποσκιρτᾶν τ' ἀγέλης 28,6
ἀποσκοπεῖν τὸ ἴδιον ἀσφ. 396,24
ἀποσασιοὺς πρὸς ἀναγκ. 321,17
ἀποσασιάζειν τ' πόλεμον 326,6
ἀποσασία & ἀπόσασις *pro eodem* 428, 11,47 ἀποσασις, *demigratio* 563, 21
ὁ πατρὸς ἀποσάτης 254,37
ἀποσαυρώσαι πόλιν 496,15
ἀποσερῶν τοὺς φιλους 676,34
ἀποσολὴ, *emissio* 104,20. 531,26
ἀποσολὴ ὅτι τ' θάνατον 672,5
ἀπόσολος, *de colonis* 616,1
ἀποσομωθεὶς πρὸς ἀκμὴν 352,25. 579, 36
ἀποσρέψαι *pro* ἀποβ. 628,35 ἀπέσραπαι ἡμᾶς 512,47
ἀποσροφὴ, *refugium* 95,35 ἀποσροφὴ πρὸς κακῶν 584,4
ἀποσφάγιον, *ingul.* 70,42. 422,40
ἀποσραφεύειν καὶ ἀποσαυροῦν 565, 9
ἀποσραφεύειν & πειρᾶσθαι κακοῦν 647, 47
ἀποσροφεύσις 566,42
ἀποσπένδειν *pro* ὑποσπένδειν 678,46
ἀποσιχίζειν αὐτούς 564,22
ἀποσέμνειν γῆν τοῖς κληρ. 325,45 ἀποσετμημένος μέρος 92,4
ἀπόσολος 624,15. 405,28
ἀποσρίβεσθαι πρὸς πρᾶγμα. 180,16
ἀποσροπὴ τῶν πρεσβευμάτων 729,40 ἀποσροπαὶ. *piacula* 272,9
ἀποσρόπαιοι θυσίαι 320,14 ἀποσρόπαιοι θεοὶ 628,38
ἀποσροφὴν ἔχειν 439,20
ἀποσυχία. *frustratio* 524,23. 610,17
ἀποφαίνειν, *affirmare* 111,44 ἀποφαίνεσθαι γνώμην 543,45. 605,4
ἀπόφασις, *sententia dictio* 224, 21. 318,25. 702,25. 713,45
ἀπόφασιν δοῦναι 488,14
ἀποφέρειν τὸν χόλον ἐκ- 458,4
ἀποφεύγειν τὴν ἐξέτασιν 637,4. 708,7 ἀποφυγὼν δίκην, *absolutus* 593,16
ἀποφθαρεῖναι ἀπὸ τ. π. 332,15
ἀποφορὰ πνεύματος βαρ. 677,22
ἀποφορτίζεσθαι, *exonerari* 183,27
ἀποφρὰς ἡμέρα 581,22
ἀποχεῖν, *sufficere* 101,25 *idem* ἀποχεῖσθαι 159,29 ἀπέχειν, *sufficiebat* 16,29. ἀποχέσει, *satis possunt* 76, 17
ἀπόχεσις 47,44
ἀποψηφίσασθαι αὐτοῦ 468,25
ἀπραγμόνων πολιτεία 178,25
ἄπρακτος ἡσυχία 703,37. *sic* 139, 39. 109,37 ἄπρακτοι διέτρεψαν 418,25
ἀπρονλεύτοι νόμοι 455,15. 605,12. 629,46 ἀπρονλεύτου ἀφεῖσαι 267,13
ἀπρόσδυμος 342,8. 564,27
ἀπρονοήτως ὅπῳ. 190,17
ἀπλῶς νεοπλοί 261,8

ἀπλεσθαι τ᾽ ἀληθείας, *verisim.* 577,30
ἀπλεσθαι τραξεως 506,35. 691,22
ἀπώλια, *enecatio* 728,33
ἀπώσασθαι φίλων δέησιν 466,18
ἆρά γε, *num* 265,18. 272,12
ἀραχνήν λίθος 67,5
Ἀργία ☞ Βλακία 135,17
Ἀργυρικὴ ζημία 661,42. ἀργυρικὸν νόμισμα 84,34. 674,23,33
Ἀργυρώνητοι δοῦλοι 84,8. 217,11. 273,9
Ἄρδην φθείρειας 116,30
Ἄρειον πεδίον, *camp. Mart.* 464,9. 728,23
Ἀρέσκεσθαι, *probare* 453,31 Ἀρέσασθαι, *placare* 74,46
Ἀρεσκήλοι θυσίαι, *placamina* 54,16
Ἄρεος, *pro* Ἄρεως 24,42. 62,37. 78,20
ἀριθμὸν ἐλάττους 727,45
Ἀρίκια, *Aricia, opp. L.* 366,46. 421,22
Ἀρικινοὶ, *Aricini* 304,19. 317,10,30. 326,9,32. 420,23,41
Ἀριστεῖα τ᾽ μάχης 150,21 Ἀριστεῖα λαβεῖν ἐν ταῖς μάχαις 351,41
Ἀριστεῖα λαβεῖν ἐκ- 361,37. 503,30
ἀριστείας στεφάνοις κοσμεῖσθαι 208,10
Ἀριστεῖοις στεφάνοις ἀναδῆσαι 414,17. 503,26 ἀριστείοις στεφάνοις κοσμ. 290,40. 546,27
ἀριστίνδην ἀποδείκνυσθαι 627,30
Ἀριστοκρατία, *seu* ἡ παρὰ κρατίστων ἡγεμονία, *non est* ὁλιτρχία 387,5 Ἀριστοκρατία ἐκ μοναρχίας 277,28
Ἀριστοκρατικοὶ 391,6
ἀριστοκρατικὴ πολιτεία 420,19
Ἀριστοκρατῆσθαι 389,18
Ἄριστον αἱρεῖσθαι, *prandium capere* 44,33
Ἀρκεῖσθαι, *contentum esse* 414,27
ἄρματα *pro* ἔργα *seu* τρόπαια 137,24
Ἁρμάπος δίφρος 313,44
Ἁρμοδιώταιν, *conuen.* 30,10
Ἁρμὸς θύρας, *commiss. i.* 282,27
Ἁρμοσαὶ, *magistr. Lacon.* 337,27
Ἁρμόττομαι, *conu. m.* 270,30. *sic* 109, 42. 480, 15. 515,43 ἥρμοττεν, *conueniebat, dec.* 725,22 Ἁρμόττων καιρὸς 554,5 Ἁρμόσαι, *accommodare se* 208,27 Ἁρμόττειν τοῖς βίοις 94,33 Ἁρμοσθῆναι, *connubio iunctam esse* 711,31
Ἀρόντας, *Aruns* 198,39. 289,18 *Idem* Ἄρρος, & Ἄρων.
Ἄρυραι πόνες 28,45. 29,3
ἁρπαγαὶ ξιφῶν 540,39
ἡρπασμένος 138,9
Ἄρρος, *Aruns* 304,18. 420,38 *Idem* Ἄρων, & Ἀρόντας.
ἀρρισίας ἀφείδω 372,30
ἀρρώστως διακεῖσθαι 427,12
ἁρπαξ ἀπὸ *sus Spendi ex* 130,20
ἁρπῶς, *modo* 592,34
Ἀρχαῖα *pro* ἀρχεῖα, *archiua* 96,31
Ἀρχαϊκὸς τῷ κατασκ. 242,5. *sic* 40, 43. 476,23 Ἀρχαϊκὰ γράμματα 257,10 Ἀρχαϊκὴ ἱερουργία 479,41
Ἀρχαιολογία, *parum splendoris habere videtur* 4,17
Ἀρχαιολογουμένη ἱστορία 60,16
Ἀρχαιρεσίαι νόμμοι τινες 630,16 *sic* 235,32. 434,23 ἀρχαιρεσίας ποιῆσθαι 736,26 Ἀρχαιρεσίας ποιεῖσθαι 553,37 εἰς ἀρχαιρεσίας συνάγειν 184,8 ἀρχαιρεσιῶν ἡμέρα 378,33. 643,44 Ἀρχαιρεσιῶν ἡμέραν ποιεῖσθ. 292,23. *sic* 218,20 Ἀρχαιρεσιῶν καιρὸς 472,20. 553,23 ἐν Ἀρχαιρεσίαις 276,9
Ἀρχαιρέσια ποιεῖσθαι 678,29 Ἀρχαιρεσίων ὀπισαίτων 549,16. 597,14 Ἀρχαιρεσίων καθηκόντων 606,40 ἀρχαιρεσίων πλεσθέντων 410,25. 599,31 ☞ Ἀρχαιρέσια διαλύειν 557,6
Ἀρχαιρεσιάζειν 87,26. 276,17. 557,7
Ἀρχεῖον, *magistratus* 600,16. 603,28 Ἀρχεῖα *magistratus* 595,25. 680,41 Ἀρχῖον, *collegium* 428,42. 444,18. 736,46 Ἀρχεῖον ἱερὸν, *sacrum collegium* 131,7 *idem* σύνημα *ibid.* 3,12
Ἀρχέτυπον 56,4
Ἀρχὴ, *magistratus, seu persona magistratum gerens* 292,44. 710,21 οἱ ἐν ἀρχῇ, *qui in magistratu sunt* 674,34 ἀρχὴ *pro* ἑορτή 482,39 τῷ ἀρχῷ ποιεῖσθαι ἀπὸ- 90,20
Ἀρχῷ, *omnino, plane* 443,25 τῷ ἀρχῷ, *omnino* 467,28 ἐν ἀρχαῖς, *initio* 700,11 *ide mox v.* 14 κατ᾽ ἀρχαί.
ἀρχηγὸς τ᾽ διχοστασίας 405,26. *sic* 206, 14. 373,45 ἀρχηγὸς δυσσίου ἔργου 527,46
ἀρχῆθεν, *ab initio* 23,26. 50,47. 164,8 ἀρχῆθεν, *prorsus* 607,42
τὸ ἀρχικὸν ἔχειν 334,47
ἀρχὶ, *magistr. Thess.* 337,26
ἄρχειν *pro* ἀρχεῖον 657,8
ἄρχειν ἀπὸ πιος, *oriundum esse* 8,31 ἀρχὴν γενῆ γλυέσεως, *ortus auctorem esse* 8,36 ἄρχομαι διηγησόμενος 72,10 ἀρχόμενος εἶπον, *initio dixi* 398,47
ἀρωγοὺς ὑπακαλέσασθαι 164,14. 413,46
Ἄρων, *Aruns* 184,40. 260,46 *Idem* Ἀρόντας & Ἄρρος.
ἀσεβὴς στενωπὸς 242,28
ἀσεβεῖν τ᾽ ὅρκον 725,15
ἀσελγῆ ποιοῦντες 686,34
ἀσινεῖς ἔμειναν 489,25
ἀσκεῖν τὰ δίκαια 345,23
ἄσκοπον βέλος 553,16
ἀσκύλευτος 350,2. 708,31
ἄσμενον ἐγλυέπο, *gratum fuit* 416,13. 428,15 ἀσμένοις ἐγλυέπο τοῖς πλείοις πι- 463,12
ἀσμένως δέχεσθαι 516,32. 735,1
ἀσπαρὴν, *intra* 437,27
ἀσπασμοὺς τοῖς ἐχάτοις ποιεῖσθαι 209,26
ἀσπασότερον ἐλευθερίας 279,
ἄσπετος πόλεμος 143,30. 540
ἀσπίδες Ἀργολικαὶ 221,
τὸ ἀσπούδαστον τῷ πῶ ἀρχῷ 336
ἀσσάρια, *asses* 586,11. 674,
ἀσάθμητον ἡ τύχη 226,
ἀσείακτος ☞ ἀπειρία 283,
ἀσὸν πιεῖσθαι 185,8. 227,21 ἀσῶν ποιῆσθαι 185,3 ἀσῇ παρθένῳ 71
35. 711,30
ἀστρατηγησίας ἔργα 589,38 *ibid. v.* 1 *dicit* ἀπειρίαν τ᾽ στρατηγεῖν.
ἄσυλον ἱερὸν 230,22 ἄσυλος ἀρ 455,7. 665,15
ἀσυλία ἱερέως 706,
ἀσυλαρχης, *pro* ἀσύλου ἀρχῆς 451,2
ἀσωσημάκωι ὁμιλίαι 33,28. 330,3
τὸ ἀσφαλὲς παρέχειν 630,4
ἠσφαλισμένος ἀδαμαντίνοις δεσμ 450,18. *sic* 603,22
ἀσχημονεῖται εἰς πατέρας 96,
ἀσχημοσύνη θανάτου 262,
ἄσχολοι 83,
ἐν ἀσχολίαις εἶ) 138,
ἀσχολεῖσθαι 257,
ἄτα, *noxa* 529,
ἀτάκτως ἀπόπτις 561,45. 566,
ἀταλαίπωρον ἐν τοῖς πόνοις 550,41 ἀ λαίπωρον ποιεῖ- 234,
ἀτάρβητος στρατὸς 34
ἄτι, *tamquam, quippe* 659,
ἄτιγκτος ὄψις 283,37 ἄτιγκτος ☞ ρός 516,
ἀτέκμαρτον ἀνθρώποις 583,39 ἀτέκμ τος ἡ τύχη 357,43. 744,
ἀτελὴς τῶ ἔργου 527,
ἀτιμῆ εἶ), *non flecti* 336,9 ἀτιμέσι ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν εἰς- 157,24 τὰ νὲς τ᾽ ὄψεως 283,
ἄτιμ αἰδοῦς φυλακῆς 515,41 ἄτιμ λου καὶ ἀπάτης 394,21 ἄτιμ ῶ 583,34 ἐκ ἄτιμ αἰτίας 146,1 223,29. 484,20. 693,31
Ἀτθίδες, *libri de rebus Atticis* 7,
αἰμάζεσθαι ὑπὸ- 335
ἄτιμος, *incensus* 737,
ἀτιμώρητον ἀφεῖσθαι 495
ἄτιος, *inhonorus* 38,
ἀτειβεῖς ὁδοὶ 425,46. 344,6 ἀτ βεῖς ἀγῶνιον 189,
ἄτρωτος καρδία 511,39. 513,
ἀτυχεῖν, *frustrari* 231,37. 640,
Αὐέντινον ὄρος 66,28. 71,17 Αὐεντ λόφος 73,23. 104,32 Αὐεντ *Auentinus coll.* 657,
αὐθάδεια *nominatur a nonnullis* μότης 609,
αὐθαίρετος τυραννὶς 334
αὐθημερὸν, *eodem die* 156,39. 725
αὐθημερινὸν *pro* αὐθημερὸν 412
αὐθιγλυεῖς, *indigenae* 383,23. 544,
αὐθιγλυὲς ἔθνος 7,40. 21,9 αὐ γλυὲς γάμα 12,
αὐλαὶ, *villae* 380,9. 489,
αὐλια βουφορβῶν 77,
αὐλίζεσθαι ἐν- 495,21 αὐλίζεσθαι ρὶ- 24

- 244,20
εὐκοιβεαχεῖς 476,24
αὐ, pro αὖλων 182,34
αὐλητενός 419.39
αὖξ ⊕ πὼ πόλιν 654,37
Αὐίων, pro Αὐσόνιων 18,8
αὐ ὸς ⊕ μιστόπολις 94,16
αὖ δροι διεφθάρησαν 82,3.465,41
αὐ κίας exemplum singulare 314, 5
αὐ χδήμαλα 582,27.711,17
αὐ νώμων ἐπανόρθ. 337,23
αὐ ραφοι ὁπλαὶ 282,5.285, 5
πὶ πθι, praesens 608,35
κὺ έλευστος 533,28.605,40
ὑπκέλευπε δύϖαμις 366,5
αὐ φάτων ἀρχή 160,47 αὐτοκράτορων αὖ βούληται 333,43 αὐτοάπορας εἰρὼνης τε καὶ πολέμου σραγὸς 175,31 αὐτοκεφάτωρ σύλευος 56,25
ὑτοκεφαλευκὴ ἑαδὴς 528,22
αὐ ιατα pro αὐτόματοι 44,22
ὑτομαδισμὸς 4,26
αὐ ωλίαι σωσεχεῖς 380,23
κα' ἑαυτὰς, ipsa per se 101,24
πῷ χράκι, cum τρ. castr. 673, 2 αὐτὰ ⊕ αἰαλικμόταβα λέγει, pro ἰναβα ἀναγκ. 161,30 sic αὐτὰ ⊕ εσήκοντα 711,24
ὐ μένειν, ibi manere 118,16
αὐ φοι πλοῖαί 66,18
αὐ ηρὸς βίος 646,4.652,31 αὐτορ ς δίαιτα 66,17
αὐ χένιος βωμὸς 32,19.200,17 αὐχένβλα πιήματα 102,7
αὐ λεία 101, 40.102,27.421, 5
αὐ λῶνες Ἰταλίας 8,31
αὐ λα, gloria, seu gloriandi materia 499,38 αὔχημα αὐόηον 471, 3.537,23 αὔχημα ὑαφήφανον 451, 5 αὐχήματος μεγάλου ἐμπίμπλαται 492,39 σωὐπλῷ τῷ ὐχήλα 189,47
ὰς ἀὖ ωγίνεται .204,46
ἀ σμοὶ pro ἀφαγισμοὶ, piacula 72,10
ἀ ης πόπις 522,44
ἀὐ ὧς ὁπλιδόναι 329,40
ἀφικέ, discesserat 648,41 ἀφεστήκει, stabat 618,27
ἀ εῖται, adimet 674 5
ἄ ιν πρατείας αἰτεῖσθαι 27,11 ἄφειν χειῶν χρίσασθαι 390,8 ἀφέ ις carceres in circo 414,46
ἄ ι ⊕ κοιναὶ μίξ ις 94,35
ἄ ουμα statua 92,44.526,8
ἀ ασι pro ἀφείκασι 661,47 ἀφέ ειοι τῷ ἔργων, interm. op. 446,31 φῆκαν τῷ ἐγκλημ. 323,14 ἀ εῖ ζ τῷ χειῶ 341,19.547,11,16 φιμένης ἅπαν ⊕ διοικεῖν 342,27
ἀ σοφῶς ἔχλος 91,44
ἄ ις, reditus 422,7 aduentus 481, 2.507,12.533,37 ἄ ιξ εἰσύ- μας 447,36
ἀ ιππύ ισεὺς - 166,35
ἀ οσῶσαι ἀπὸ τῆ ὅπλ. 518,47 ἀποσῶσαι τὸ βίου 586,32
ἀ ορᾶξ 184,15
ἀ όρ ῶς 52,32.631,37
ἀ οιεία χαρπῶν 21,35.439,12
ἀ ορμαὶ πρὸς ⊕ πρ. 233,35
ἀ ορελίζηῶι πόλις 195,22
ἀ οσιᾶσθαι, expiare 115,42.131,43 ἀφοσιώσασθαι τὰς ὀβολ. 271,29
ἀ οσίωσις, expiatio 115,13
ἀ ρύσηῶι πόλις 195,22
ἀφυὲς ⊕ βαρύ 586,10
ἄφυκ ος 143,9.204,37.289,34
ἀ ύλακ ος αὐ ηφώπους 583,39 ἀφύλακ ῶι πρὸς αὐτὰς ἐσμὲν, ab eis nobis non cauemus 144,26
ἀφυστεροῶπες 653,3
ἀ αλι ώτ ις ἵ ππις 622,16
ἀ ανὴς ῶ ἔκασος 473,32
ἀ ρ. σεῖν καλῶν ἔργων 466,10
ἀ ιδεῶπε αὐ ύοπις 440,6 ἀ ηδεῶπέ μοι 238,41 ἄ ηδαι τῷ πάθη 63, 5 ἄ ηδαι ὁδῶι- 137,30.576,26
ἀ ηδία παρέ ηγ 572,22
ἀ ηφόρα ἰατρ ζία 72,30.554,25
ἀ ημαλία 436,9
ἄ ιχι θεμιλίων 167,17
ἀψμαχίαι, rixae 66,31.189,29 ἀψμαχίαι λόγοι ⊕ ἔργοι 368,8.598, 30 ἀψμαχίαι ἄκαιροι 306,22 ἀψμάχως ἐμοῦ ἐμνήθη 386,21
ἄωρος 213,12.637,22.697,3

B

Βαβωράνη, Suburana 219,20
βάδλω 108,27.190,23
ὁδὶ βάδες πάλιν 582,11
βάθρον, scabellum 242,22 βάθρα collocandis statuis 45,7 ἐκ βάθρων ἀναιρεῖσθαι 480,44. sic 507, 45.610,5
βεβικότις ἐπ' εὐπ χίας μεγάλης 395,37. 519,39
βακχῖα, bacchationes 91,4
ἐβδόμῳ ὸ εἰς πλὼ ύστ. differ. 688,5
βαρβαρος πόλις 5,18.25,7 τ βαρβαρονῷ πην 419,36
βεκάωσοι τέχναι 98,20.382,12.583,27
βάψας εἰς πλευράς 289,35
βδρ ᾶς, grauatus
βάρημα, pondus 643,11
βαρωμένοι ὑπὸ καμάτου 622,38 βαρωμένων, grauius ferre 220,5 βαρωμένεσθαι πενίαν 644,33
βαρύπης, insolentia 631,41 βαρυπῆτα 239,20
βαρ ονεῖν 120,25
βασανίζεσθαι τῷ ἔργῳ 670,19
βασίλ ογλῶς 66,13
βάσεως πήρωσις, claud. 296,40 πὼ βάσιν βλάπ ι 296,16
βάσκαν ος ἐ ενὴς 602,12 βάσκανοι ⊕ μισόχρησοι 467,30
Βαπα, op. Aborig. 12,17
βέβαιος πὼ γνώμλω 283,43 βεβαίους ἀλλήλοις φίλ. 345,45 βέβαιος οἴκησις 14,16 βέβαιος φιλία 170, 16.488,7 βεβαίου εἰρὼνης 141, 7 βεβαίου συμμαχίας 161,26 βεβαίους ὁμολογίας 154,29.509,45 βέβαια τηρεῖν τὰ συγκ. 449,45 οὐκ ἰῶ αὐτῷ βέβαιον ὄν, non constabat ei certo quód 177,35 βεβαιοῶ ὑπόληψίν να 261,43 βεβαιοῦτι δίκης εἴ) τας καὶ ὑμῶν δ ᾶβολας 441,29 βεβαιοῦσι αὐτοῖς τὰς ἐξουσίας 196,12.214,31 βεβαιωτὴς, confirmator 9,17.19, 28
βέλος de fulmine 563,32 ἀπὸς βέλους γίνεσθαι 164,32
χῦ τὸ βέλπεσι εἴρηται, optime dictum est 700,31 ἀπὸ τὸ βελπέσυ, opt. animo 520,7. plura quare in ἀπό.
βιασμὸς, violatio virg. 63,7,21
Βιβολάνε, pro Βιβολαίε 689,1
τὸν βίον ἀ αξᾶ ἔχειν, ruri degere 693, 10 διὰ ᾶ βίου 327,47 βίοι, vitae genera 98,29 βίωι, vitae sedes 58, 34.170,35 οἱ βίοι, vitae subsidia, opes 221,15 ἐκ τῷ βίων ἐκπίπ ειν, fortunis suis exui 33,12
βιοτεύειν ἐπρωθῆ πε 371,36
Βιρτὼν pro Ὄρτων 653,4
ἐβιοπνόη- 274,13
βλάβαι τ πόλεως, noxae ciuitatis, malicones 332,13
βλαβᾶ γ ᾶσα, οὐδὲν 656,19. & mox v. 30, βλάβλω ἀδεμίαι φέρειν.
βλακία ⊕ ἀργία 135,17
βλακεύειν καὶ ἀποδειλιᾶν 589,43
βλάπ ειν μεγάλα 487,29 βλάπ ειν ἑαυτὸς ὅσα πολεμίους 369,34 βλάπεσθαι εἰς χρήμ. 449,29
βλάσφημον ὄνομα 601,37
βλῆμα, iactus 643,11
βοῦδες, foem. gen. 533 35
βοήθα παντὸς κακῶ 340,9 βοήθα τ χώρας, defensio regionis 425,33. sic 304,11
βοϊκὰ ζεύγη 554,25.573,31
Βολαὶ pro Βοΐλλαι 495,25
βόσρυχοι πλοκάμων 720,2
βοσρυχίζεσθαι 424,29
βοτὰ & βοσκήματα 578,35,42
βοτῆρες, pastores 78,1
βότρις, vua 202,40
βουδυτεῖν 478,37
βουκόλια, boum armenta 578,20
βουκολίζῆ 29,24 πόα 31,7
τὸ βουλευτικὸν τῷ χερίνων σωέδριον, Senatus 86,24.347,26
βουλὼ ὑφ' ὑμῶν καθισαῖναι, senatum aliqua de re habere 369,22 βουλῶ πεῖδα. πεῖ, consuliare 102, 35
βούλημα pro βούλευμα 638,6 βούλημα σὸ 81,46
βουλομένοις ἡμῖν λῶ 399,35 ὅτῳ βουλομένῳ λῶ. 598,28 τὸ βουλόμενον, voluntas 437,5.565,21. 720,35

βουπέρ᾽ ἐλθοι, *versus* 115,27
βουστάσ., *boumstab.* 66,28
βότομον, *carex, herba* 13,2
βεβοῦναι, *tribuere* 363,37.372,28
βοχὶς ἔρρει ὁ ποταμὸς 306,12 βοχὶα ἁμὴ, *exig. pret.* 433,46
βρέτη, *statuæ* 26,20.54,13
Βρέττ.οι, *Bruttii pop.* 744,10
βυκάνης φωνὴ 83,31
βυκανισαὶ 223,5.464,33
βύσσινον φάρος 38,34
Βωλανοὶ *pro* Βοϊλανοὶ 494,35
βωμοὶς ἐχείροπες ὑψηλούς: *de strue ex fasciculis congesta* 642,42
βωμολοχία 610,2

Γ

Γαίαξ, *pro* ἄναξ 16,27. *sic* Γαὴρ, *pro* αἰὴρ 16,27 Γβέλη, *pro* Ἑλένη 16,26 Γοῖκος, *pro* οἶκος 16,27
Γάβιοι, *opp. Lat.* 252,47 Γάβιοι, *pro* Γαβῖνοι 253,10. *& in seq. constanter.* ἐν Γαβίοις πόλ. 279,2
Γδγαπα, *Gallia* 554,43
Γδγαλικὸς πόλ. *Gall. bell.* 546,25
γδ *pleonast.* 609,9 ἀλλ᾽ ἐγδ- 614,44
γαμεταὶ γυναῖκες, *matronæ* 526,12
γάμοι ἱερεῖ πένες 95,19
γε *in ironia* 506,26 γέ τι, *saltem* 385,9.442,11 γέ τοι, *tamen* 409,30
γεγωνεῖν 31,35
γεγωνὸν φωνὴν φθέγξ. 526,10 γεγωνοτέρᾳ φωνῇ 295,46
γεμίσαντες σκάφας ὄφης 297,33
γέμουσαι ἄγρις 274,33
γηγαχαι, *Aborigines* 8,37
γηγενεᾶ ἄρρεν, *proles masc.* 88,9 γηγενεὰν ἔχειν, *prolem hab.* 95,44. *sic* γηγενεὰν ἐξαὐτῶ καταλείπειν 119,20. 136,1. 292,1 γηγενεὰς τὰς ἑαυτῶν, *natos nostros* 406,8.512,19 ὑπὲ τῆς ἡμετέρας γηγενᾶς, *nostra ætate* 151,33 γηγενᾶ τεῖτη περὶ τούτης 146,23
γηγενέθλιοι θεοὶ, *Penates* 54,30
γηγενεσις τέκνων, *act. sign.* 213,14
γηγενικαὶ φυλαὶ 219,29
γηγενὴς κῦ χείρα 422,11.728,25 γηγενὴς τῇ κῦ χείρα περαξαι 150,26
γῆγος καταλιπεῖν, *prolem relinquere* 184,44 γῆγος, *sexus* 220,37
γέφα, *munia* 87,6,16.447,5
γεραίρειν θυσίαις καὶ ᾠδαῖς 24,44.160,11.220,28.696,21
γεραίτεροι, *seniores* 19,22.373,1
γεραίταροι 361,1
γέρεα ἱερεᾶ, *sacerdotia* 38,47
γερηφορίαι 84,37
γέροντες *priscis dicebantur* οἱ πρεσβύταται & ἄριστοι 86,13
γερουσία *senatus unde dictus* 86,8
γέρρα, *crates obsid.* 412,24
γεωμόροι *Syracus.* 88,36 γεωμόροι, *agri diuis.* 665,7
γεωμετικὸς νόμος 665,22 *idem* χωρογομικὸς νόμος 662,9
γεωργεῖν ἀγρεοῖς 408,2
ὁ γεωργὸς ὄχλος 677,27
γήϊστον, μέγα 541,39.746,11
γεγηθὼς ὀπώνιχ. 167,25
γήλοφος, *tumulus terr.* 551,34
γήμασθαι, *nubsisse* 58,41
γηραὸς, *senex* 287,19
ὑπὸ γήρως μέμφασθαι 135,42
γεμάσκειν ἀν- 458,28
γηροβοσκὸς 513,30.518,14.522,1
γίνεσθαι ἐν- *incidere in* 501,34 γίνεσθαι περὶ, *occupari* 180,7 γηγόμενον, *cum esset* 398,3
γινώσκειν περὶ- *sentire seu statuere de* 484,16. 459,45 *idem* διαγινῶναι 466,13 ἔγνωσαι Ϙι, *decreuisti* 669,47 ἐγνωσμένος θαι. *certam.* 670,28
γλίχεως διαβέφεως 607,41
γλιχόμενος μέντοι 103,16 γλιχόμενοι τὸ οἰκαδε ὁδοῦ 585,15
γλουτῶν πατέρου 296,14
γλώσσης ἤτοι διαλέκτου χαρακτὴρ 23,22, 33
γνώμης ἀρχὴν 123,12 γνώμην ἀποδείκνυσθαι, *sententiam dicere* 484,28. 524,47 γνώμην διδόναι. *sent. dic.* 600,24 γνώμην ἔχον ἐλθεῖν, *animum induxerunt ire* 515,41. *sic* 231,24 γνώμην εἶχον ὡς ἀποσησόμενοι 709,21 γνώμην ἐπιοῦσα, *decr.* 681,31. *sic* 536,15. 615, 21 γνώμη χρησάμενοι τῶ ἱερείας, *sacerdotis suasu* 526,27 γνώμη χρησάμενοι μιᾷ, *vnanimi consensu* 400,16 *sic* 275,22. 458,13 κοινῇ γνώμη χρησάμενοι, *vno consensu* 371,8 ἀπὸ γνώμης ὀρθῆς 676,26 κῦ γνώμην χωρεῖν 557,43 οὐ κῦ γνώμην ἦν, *nõ probabatur* 686,3
γνωμιδὸν πωδάνεσθαι 514,39
γνωσιμαχεῖν 192,39.559,12
γνῶτια λόγων 707,5
γοναὶ παίδων, *proles* 721,16 γονὰς αὐτῶν, *natos* 90,39
γόνος, *fœtus, proles* 64,1. *sic* 35,33 γόνῳ, *natiuitate* 213,22
γραμματεῖα, *tabulæ* 221,14
γραμματικὸς, *litterator* 709,8
Γραῖχος *pro* Γραῖκος 649,2
γραφαὶ, *scripta, comment.* 75,28.580, 14
γεγραμμένον, *cũ scriptum sit* 317,1
ἐγγεγραμμένα φυλακὴ 426,21
γυμνάσια περὶ βόλου μέρη 493,21
γραιὰ συὶς 160,14

Δ

Δ *olim pro* Π 55,3
δαίμων, *pro* θεὸς 30,2 ὁ δαίμων, *fortuna, fors* 275,19. 642,25 δαίμονα ἑαυτῶ καθορᾶν 243,29 τὸν αὐτὸν δαίμονα φέρειν 232,40 κῦ δαίμονα, *diuinitus, seu forte f.* 202,45.526,20 δαίμονες. *genii* 122, 16.124,22 δαίμονες ὀπιχώριοι, *dii indigetes* 24,44 δαιμονίῳ πνεύματι κατάσχεσθαι 24,5 δαιμόνιον γένος 25,25 ὁ δαιμόνιος χορὸς 164.10 δαιμόνια σημεῖα 1437 δαιμόνιοι φωναὶ 290,27 τὸν δαιμονίᾳ πεῖσαι 151,1
δεδακρυμένος, *lacrymans* 403,3
δάκτυλοι *pro* δακτύλιοι 105,
ὁ δάμαλις, *vitulus* 28,1
δανείσμα ἔχειν- 521,19 δανείσμα ποιεῖν 215.1
δανιστικὴ, *fœneratores* 403,
δαπάνη, *absumptio* 339,5 τῶ δαπάνῳ ἀναδέξασθαι, *sumptus in se recipere* 416,
δαψιλὴς ἅπασι 28,30 δαψιλὴς *cum fin. v.* 29
ὄ *pro* γε, *saltem* 532,40 ὄ δὴ 381, 400,13.498,35.499,1 δὲ π ὅ ἔπ 121
τὸ δεδιὸς, *metus* 369,
δεδίηται μὲ 387,
δεῖσιν ποιήσομαι τῶ ὑῆς 514,4 δεῖ ποιεῖσθαι χαῖ- 517,
δεῖν *pro* δέον 321,39 τὸν παντὸς δεῖσθαι τῆ, *omnino fidem imperii non poterit* 471,1 ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἀπολέσθαι 677,3 μικρῶ παίτες 705,
δείματα δαιμόνια 472,23.62
δειδομεν πόλεμον 366,39 δείσαντες τῷ φρουρ. 669,26 *sic* 249,28 δοικεσαν μὴ γίνεσθαι 63
δείλαιοι, *miseri* 40
περὶ δείλῃ ὀψίαν 17.
δεῖμα φέρειν 290,26 δεῖμα περὶ τὸ μ 257,1 δείματα, *terricula, pares* 320,14 δείματα *pro* δείμ 628,8
Δημάπος Ζδς 41
δηνὰ ϖῶρα δηιῶν πεποιῆσθαι 45
δηιοπαθεῖν 280
δηΐος σπουδάζειν περὶ- 385,
δεκάδες, *decuriæ, denæ curiarũ p tes* 82,
δεκάδαρχοι, *decemuiri* 683,23, at 82.26, *decuriones interpretatur* δεκαδάρχας.
δεκαδαρχία, *decemuiratus* 684, 700,21.724,24.725,26. *eodem sæp. vs* δεκαρχία.
δεκαπία *Athen. princ.* 58,1.61,
δέκαρχοι, *decuriones* 85,
δεκαρχία *decemuirale imperium interregno* 119,41 δεκαρχία, cemuiratus 680,37,43.681, 28,40.697,23.700,27.7 30 δεκαρχία & δεκαδαρχία *eodem, decemiratus sc.* 709,21
δεκασμὸς ἀργυρίου 539,14. *sic* 469, 549,19 δεκασμοὶ & δωροδοκ. 34
δεκάπευσις, *decimatio* 19,35.38
εἰς δέκατον χεάφειν 167,33. αἱ δώδεκα Τι, *XII tab.* 684,1.725,20 Τι ἱεραὶ 591
ΔΕΝΑΣ, PENATES 52
δένδρεσι, *pro* δένδροις 18,40.25,6 δενδρῆτις γῆ 26

δεῖσ

διὰς ἀφ᾽ἑαυτοῦδεῖν 452,44
δι᾽ἕδρας, dextram tangere 516,12, 21. sic δεξιώσονται τὴν ἡμέρα 353,5
δεξιοῦσθαι κρότῳ, plausu excipere 422,25
δ᾽ὁμαι χάριν 725,37 δ᾽δὲν δέομαι λέγειν, non opus habeo dicere 691, 10 δεόμενοι τῶν πολιτ- pet. 467,10
δ᾽ pro δεῖν 678,25 δέον αὐτῆς- 566, 37
δ᾽ σρίσιν εἶδ) 355,39 δέος δ᾽δὲν ἔχων φεῖ- 260,47
δεσμὸν, fascis 195,46
δεσμον κατέχειν 96.44
δεσποτικὴ ἐξουσία 695,35
δημέροι αἰσχαί 152,21,46
δοκεῖ τὸ πιεῖν 152,41 θεὸς ὀργὴν δέξασθαι 733,27
δ᾽ demum 247,3 δὴ, scilicet 719, 26 δὴ pro δὲ 696,24 τε δὴ 610, 41. ᾧ δὴ quare supra in δέ.
δαμοσθενοὶ ἴδια κέρδη φέρεσκευάζονται 355,4
δημαγωγεῖν τὰ πλῆθη 660,5.690,20
δημαγωγία 469,21
δημαρχια, tribunatus 658,23 δημάρχιας κράτος, trib. pot. 340,20
δημεύσεις ἀχρεοῦς 379.47
δήμευσις τῶν ὑποχόντων 210,19. 211,13. sic 288,24.725,43
δημοκηδὴς, seu Poplicola, unde cognominatus Valerius 293,2
δημοκλακες 387,10
δημοκόπος 329,7.362,28
δημοκοπία 387,9.429,24
δημόνιον 479,18
τὸ δημόσιον ἀναφέρειν in aerarium referre 648,9 δημοσίους pro δημοσιευτὰς 660,37
δημοσιεύειν τὸ σῶμα 71,21
δημοσιωθέντα, publicata 542,36
δημοτελὴς 134,35.426,17
δημότης ὄχλος 278,26
δημοτικὴ, plebeii 83,5 (30
δημοτικὸς pro δημόσιος 468,18.55, δημῶ τῷ ὅμορον 101,31. 376,44
δήπου, scilicet 233,39
δι᾽βίου, per totam vitam 187 34
δι᾽ὐλαβείας, timide 434,18 δι᾽κενῆς, manifer 346,29. 6-9,12 οὐ δι᾽μακρῶ 254,35 ὁ δι᾽μέσου, intermedius 480.7.648.43.698, 18. sic ἡ δι᾽μέσου τάξις, medius ordo 693,41 δι᾽πάχους, celeriter 362,39.536,40.646,46 δι᾽ἀπορρήτων εἰπεῖν secreto dicere, clanculum d. 482,41 δι᾽αθυμίας γίνεσθαι 399,39 δι᾽αἰσχύνης ὦ, pudorierat 453,24 δι᾽αἰσχύνης ἔχειν, vereri 473,9.476,1.553,24 δι᾽αἰσχύνης ἔχειν αἰτήσασθαι 361,19 δι᾽αἰσχύνης λαμβάνειν 416, 15. 467,16,27 δι᾽αἰτίας εἶδ), accusari, incusari 56,33.501,26. 374,27 δι᾽αἰτίας ἔχειν, culpare 148,36.452,18 δι᾽ἀσθενείας γίνεσθαι, tutum reddi 700,41 δι᾽ελπίδος ἔχειν 584,21 δι᾽ὐλαβείας λαβεῖν 286.19 δι᾽ὐλαβείας ἔχειν, vereri 365,10.434,26.635,26 δι᾽ὐλαβείας εἶχον ἀλλήλ. 306,7 δι᾽ὐνοίας ἔχειν 526,42 δι᾽μέσου γίνεσθαι, impedire 451,4 δι᾽οἴκτου λαβεῖν, miserari 670,9 δι᾽ὄκνου λαμβάνειν, reformidare 153,9 δι᾽ὁλιγωρείας ποιεῖσθαι 385,5 δι᾽ὀργῆς τινα γίνεσθαι, iratus alicui 529,14 δι᾽ὀργῆς ἔχειν 203,28. 403,45. 428,4 δι᾽ὀργῆς λαμβάνειν 590,29.718,34 δι᾽ὀργῆς φέρειν 198,7 δι᾽ὑποψίας λαμβάνειν 537,14 δι᾽ὑποψίας ἔχειν 432,13 δι᾽ὑποψίας γίνεσθαι 489, 28 δι᾽ὑποψίας ὄντες 734,7 δι᾽φυλακῆς ἔχειν, observare 220,31 δι᾽φυλακῆς ἔχειν, seruare 474,26 δι᾽φυλακῆς ἔχειν, tueri 491,33.611, 40.642,21 δι᾽φυλακῆς καὶ φροντίδος ποιεῖσθαι, curare ac tueri 213, 35 δι᾽χρὸς ἔχειν 720,17 δι᾽ὠφελείας ἄγεσθαι 446,13 δι᾽ἐκεῖνον, per illum 505,20
διβάδραι 309,21
διβολῶσαι τὸ ποταμὸν 288,43
ἃ διβεβαίωσθαι ὑπ᾽αὐτῶν 439,38
διβεβαιοῦσθαι, affirmare 106,24
διγνώμης τ᾽φήμ. 104,6
διγνωμονῶν ὑπ᾽ὐ ὑπὸ- 340,13
διγνώναι φεῖ- 466,13
τῶν διγνώσιν ὑποδοῦναι τῇ βουλῇ 196,17 διγνώσις, cauff. cogn. 470, 12
διγορεύειν, iubet 64,23 διηγορεύθησαν αἱ γνῶμαι 7008
διζεάψωνομον, l. praefcr. 410,11
διδακύσαι 644,25
οἱ διδικαζόμενοι, litig. 134,44
εἰς διδικασίαν καλεῖν 238,36 διδικασίαν γνωμῶν φεῖναι 702,22
διδοχος οἰκίας λαμβεῖν 393,34
διδρᾶναι, euadere 276,25
διδόσεις distractio 281,24 διάθεσις, dispensatio 434,4
διδυσπλεῖσθαι pe fringi 579 38
διαρεῖν τὰ δίκαια, respondere de iure 627,9 διαιρεῖσθαι, interpretari 563,31. sic διελέσθαι 258,9,26 διηρικεν ἡμᾶς ἀπ᾽ἀλλήλων 402,3
διαίρειν, transfretare 9,15.28,7 41, 12 διαίρειν τὸ σῶμα, hiscere 664, 38
διαιταν ἔχειν ἐν ταῖς ἀγοραῖς 424,15 δ.ἔ.ὑπὸ σκιαῖς 424,33 δ.ἔ.φοίνικι 127, 20 διαιταν ποιεῖσθαι 31,17 διαίτης τ᾽ἐν Ρώμη 341,30 δίαιται atria, coenacula 582,34 διαίται, arbitrium 135,30
διαιτᾶν τὰ ἐκκλ 457,39 διήτων τὰ συμβόλαια 680,31 διαιτήσειν αὐτὸς τὰς πρὸς ἀσσυρίους διαλλαγὰς, se futurum illis reconciliationis arbitros 3-7,23 κατὰ δίκαια διαιτᾶς, non recte iudicas 498,31 διαιτᾶσθαι μεταξὺ τῶν deg. 264,30
διαιτηταὶ, arbitri 374,16.658, 47
διακαρπεῖν 21,39
διακαπβλησθέν 387,7
διακαπχνὰ φεύγματα 218,10 διακαπχνὰ κοινὰ 541.29. sic 179, 22 διακαπχνὸν- 450,37
ὅπη διακμείοις καὶ ῥηπῆς, certis conditionibus 588,21
διακενῆς, frustra 688,43
διακλεῖσαι τὰς ἐξόδους 549,9 διακλεῖσαι τ᾽ἰδοῦ 622,28.696,14
διακλέψαι τ᾽χρόνον 678,34
διάκουσαι πάντων 317,32
διακρατεῖν πῶ κεκλῶ 66,30 διακρατῆσθαι ὑπὸ ξύλ. 183,40
διακρίνειν ἀπὸ- 338,35.387,28 διακρίνειν, dirim. 109,31.645,22
διακρούσασθαι, differre 138,29 recusare 297,28 eludere 643,43 διακρούσασθαι τὰς ὀπὰς 300,8
διαλαγχάνειν 184,41.605,35
διαλαλοῶπες φεῖς ἀλλήλ 716,14.384, 29
διαληφθὶς λόγος 723,5
διαλιπὼν ὁλίγας ἡμέρας 422,30
διάλικτος ἡ γλῶσσα pro eodem 23,22, 33 sic 6,37.131,4
μηδὲν διαλλάξαι ἑρκμίας 405,3 διάλλαττόντολίγωλι 680,27. sic διαλλαττομένων φωναί 23,17 διαλλάξαι φεῖς, reconcil 585,47 διαλλαττόμενοι πῶ ἔχθραν 456,38 διαλλάττεσθαι, permittere 71,5
διαλλαγὰς ποιεῖσθαι φεῖς- 285,2
διάλλαγμα, discrimen 469.32
διάλλακτὴν, conciliator 135,30
διάλλακτικῶν λόγων ἐδέησεν 300, 30. Idem συμβατικὸς ἔχ.
διαλογίζομαι, animo agito 163,1.391, 10 διαλογίζεσθαι, disputo 637,26 διαλογισμὸς, cogitatio 422.30 τὰ ἐν διαλογισμῷ, cogitata 723,2
διαλύειν τὰς βλάβας, damna persolvere 181,38 διαλύειν τὰς ἀξίας pers. pret. 301,9 διαλύσασθαι τὰ χρέα 215.11.332,5 διαλύσασθαι τ᾽κρὸς αὐτοὺς πόλ. 517,35 διαλύσασθαι φεῖς- in gratiam redire cum- 466,13
διαμαιτύρασθαι orac. conf. 55.27 διαμαιτύρεσθαι εἰ- 204,1 διαμαιτύρεσθαι φεῖ- 201,41 διαμαιτύρεσθαι ὑπὲρ- 292,6
διαμείβειν οἰκήσεις 17.23 διαμεῖψαι τῶ τάσιν 54,13 διαμείβειν τῶ ἀνθρῶ φύσιν 321.5 διαμείβεσθαι τὰς αἰχμὰς 330,36.433,39 διαμείβεσθαι ζῶσις δανεισὰς δοῦ α σώματα ὑπὲρ ἐλευθέρων 333,19 διαμείβεσθαι, mut. praest. op. 683,36
διαμενῆπαντες ἀδέν 600,13
διαμένειν ὅπη τῶν ἐγκωσιν. 370,26
διαμηχανήσασθαι πολλά 21,37
διαμιλλᾶσθαι φεῖ τῶν ἴσων 399,19
διαμεμῆσθαι τὰς εὐεργεσίας 214,18
διαμῆνῆν φεῖν. 278,25
διαναπαύεσθαι 364,46
διανήχεσθαι, tranare 28,8.296,19
διανισον, excitat 207,45 διανασῆσαι, erigere 349,45 διαναστῆσαι φεῖς-

603,26 τὴν διάνοιαν παραλαχθὰν 270,25 διανοίᾳ χρησάμενοι μᾶ 721,11
διανοούμενος pro διανεύμ. 379,41
διαντλεῖν βίον κακόν 502,29 διαντλῶν γῆρας εὐ. 358,16
διαπανυχασμοὶ ἐν ἱεροῖς 91,4
διαπεφωὼς χρόιᾳ 293,44
διάπτοαν ἀλλήλων λαβόντ. 289,5
διαπέμψαζ,arcessere 193,23
διαῤῥαγῆναι τ ποταμόν 306,44
διαῤῥοιζεῖς σωνίῳ 621,26
διαπίπτ τὸ βούλευμα 169,12
διαπεισαντις 312,12
διαπλεμεῖν τ πρὸς αὐτὰς πόλ. 692,4
διαπόντιος ἀρχή 475,8 διαπόντια ἀγαθά 183,34.330,37 ἡ διαπόντιος, transmarina orbis pars 76,30
διαπορουῦτες εἰ- 439,1
διαπρθῖ πόλις συμμ. 520,29
διαπεστλαι ἐπιῤῥῆπτει 427,16
διαπραγματεύεσθαι,moliri 204,33
διαπρασις σίτου 439,47
διαπραξάσθαι,perpetrare 217,17 διαπραγματεύσασθαι ὡμά 403,42 διαπραξῆται,pass.sign. 481,8
διαπρεσβεύεσθαι πρὸς- 189,1
διαρεῖμεῖν τοῖς στρατιώτας 289,43
διαρκέσαι ὅπῃ πλὺ 407,42 διαρκὴς ὅπῃ πλύ 382,36 διαρκὴς πρὸς- 89,44.226,45
διαῤῥεόμεναι ἔφοροι 200,33
διαῤῥήδην ἀπεῖπον 292,37
διαρτᾶσθαι,distineri 31,26.37,9 διηρτημένος ὑπ' αὐτοῦ 73,44
διαβλεύειν 575,7
διαβαφεῖν,indicare.expon. 167,23. 515,22.619,11.650,20
διαβαφλωίσαι,indicare 714,28
διασημαίνας τ ὀῤῥωδοῦντα,timentis hominis irridicula edens 299,14
διασκέπτεσθαι,perlustr. 283,5
διάστεψις κρίσις 224,13
διασασιάζειν τὴν πόλιν 441,14.690,20 διασασιάζειν πρὸς- 399,26.408,7
διασῶσαι τὸ σῶμα 418,24
διαπαρέσθαι 444,36
διατάχεις 688,11
διαταχέων 66,46.68,6.73,30
διατίνειν,durare 20,42 διατίνεσθαι, enniti,cont. 517,41.639,27
διατρεῖν ἔθος 547,15
διαθέσθαι,testamentum cond. 95,42. διαθέσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις 209,23 διέθετο λόγους ὑπὲρ- 404,42 διαθέμενος κατηγορίαν πολλὰ τοῖς φονευθ. 423,3.466,43 διαθεῖναι αὐτοῖς τὰ ὅμοια 651,40
διαθέσθαι 424,21
διαθίεν τ πόλεμον,ter.b. 669,12
διατριβή,mora 489,2 διατριβὰς ποιεῖσθαι,commorari 693,9
διαυγάσης τ ἡμέρας 316,1
διαφαίνειν εὐσταφὲς ἦμα 264,16
διαφανέσθαι ἄνδρες 510,33
διαφιέναι 400,35.414,41
διαφέρειν σφίσι,sua interesse 542,39. sic 258,12.292,13 τὰ διαφέροντα ἡμῖν μικρά ἐστι,non parum nostra interest 450,5.697,1 διαφέρειν τ πόλεμον 107,21,42.741,45 διαφέρειν τὰς ψήφους ὑπὲρ- 121,45.610, 22 διαφέρειν πρὸς- disicept. 437,39 διαφέρεσθαι,dissentire 64,27.111, 42 διαφέρεσθαι,disceptare 282,18. sic 150,3 οἱ διαφερόμενοι,disceptantes 729,31
διαφύλαττειν αὐτόν 256,21.655,19
διαφημίζειν 726,35
διαφθεῖραι χρήμασι 710,2
διεφθόρηται 36,14
διαφορὰ πρὸς,dissid.c. 254,14
διάφορος Μαμιλίῳ,a Mamilio dissidens 247.19 διάφοροι,aduersarii 355,37.387,44.430,42 τὸ διάφορον,pars aduersa 369,20. idẽ αὖ πάλιν τὸ διάφορον ibid.18. sic 594,47 τὰ διάφορα,controuersia 440,3 τὸ διάφορον,quod interest 541,38 διάφορον,pecunia,tributũ,pret. 385, 39.416,25.245,43 πρὸς μικροῦ διαφόρου πολεμεῖν 329,10,33 διαφόρου εἰλίγου πρίασθαι μικρὰ 328,15 διαφόρου πολλοῦ μικρὰ ὠνεῖσθαι 432,18 διάφερος ῥώμη,prost.rob. 643,24
διαφυλάττεται ὁ ὅμος 674,46
διαφωνία ἐς ὁμοφ. 23,29.76,9
διαχεῖν τὰ βουλεύματα,dissip. 141,40
διεχρῶντο ἀπραξίᾳ 606,18
δίγλωττος ἄνθρωπος 20,24
διδασκαλεῖα 424,34.709,42
δίδυμα βρέφη 64,10
διεζωσμένοι τὰ σώματα χειμῶ 426, 45.711,18 διεζωσμένοις χιτῶσι 633,28
διεζυμένοις τ σώμασι 713,44 διεζυμένοι δοῦναι 714,1
διελθεῖν,dispersi 666,13
διειδέναι,dispersi 26,48 154,24
διῄστασαν,dissidebant 557,3
διεκπαισάμενος τὰς πόλ. 718,13
διεκπονεῖσθαι πρὸς τὰ 584,46
διενοχλεῖν πρὸς- 284,17
διέξειμι,percenseo 685,41.sic 7,17 διεξιέναι pro διεξιέναι 738,42 διεξιόντες ἐπὶ τοὺς στενωπούς 724,9 διεξιὼν διὰ-
διεξεργάζεσθαι,confic. 369,8 (255,9
διεξοδος,transitus 313,33 διεξόδους, expeditio 16,30
διεπφώσκει 620,18
διερῥωδημένος θυρεῷ 156,7 διέρρηξε τὸν λόχμον ἄχει- 568,41
διερευνῶμενοι τὰς ὁδοὺς 577,34.sic 166, 20.255,40
διῄρηλύθεσαν,praterierant 194,27
διερωτᾶσθαι τὰς γν. 224,47
διεσπουδασμένας 5,35
διετήσιος 12,42.26,6
διευτυχεῖν 156,36
διευφημίζον,pro διεφήμιζον 726,35
διεχθρεύεσθαι 266,10
διῆσαν ὑπὸ- 576,39 διασῶσαι τὴν πόλιν 554,40 διέσωσε pro simpl. ἔσωσε 204, 21 διασάντας ὑπὸ τῶν ἑτέρων 113,20 διαστάς,dissidebat 557,3.596,42. 604,32
δικάζειν τοῖς ὄχλοις 516,31 δικάζεσθαι ius experiri 114,45.138,21 δικαζόμενοι,iudicio discept. 730
ὅπῃ δικαιοδοσίαν ἥκειν 645,2
δικαιολογίαν φέρειν 497,46 δικαιολογίας χωμένης 302
δίκαιός ἐστιν ἀποθανεῖν 457,42.sic 210 26.214,18.238,16 δίκαιος ἀπολωλεέναι 271,1
τὸ δίκαιον,ius 445,25.627,27 τὰ δίκαια τῆ δήμῳ,plebis iura seu privilegia 656,26 τ δικαίων ὅπῃ τυχόν,ius suum consequi 330,28 τὰ δίκαια διωρεῖν,de iure respondere 627,29 τὰ δίκαια λέξαι,ius dicere causſam suam agere 448,19 τὰ δίκαια ἀφέξομεν ὑμῶν 649,28 ὅσοι συγκεκριμένοις ἦσαν δικαίοις,certis cõditionib. 188,41 ὅπῃ οὕτω σωθέντα τῷ δικαίῳ,120,10 ἐπὶ τῆ δικαίᾳ,iure 630,10.632,7 σὺν τῷ δικαίῳ iure 683,3
δικαιοῦν,iustũ censere 146,10, δικαιώματα τ ἀρχῆς παρέχειν,imperii iura aliegare 146,2
δικαίωσις,iuris pratext. 73,47 δικαίωσις,ius 430,15 πρὸς δικαίωσιν ποιεῖσθαι 507,35 δικαίωσις ἀνθρωπίνη
δικάσιμοι χρόνοι 712,31 (146,2
δικασπόλοι,reges 337,
δικασήεια καθίσαι τοῖς ὑπατικοῖς 172, 321,19
δίκη ὑπάρχειν 610,19. idem ὑπὸ δίκῃ ἄγειν 559,3.633,10 ὑπὸ δίκῃ εἶναι 630,47 ὑπὸ δίκῃ καθίστασθαι 666,33 ὅπῃ τῷ δίκῃ ἄγειν 595,25 δικαιωθεὶς ἐπάγειν 457,37 δίκῃ ἐπιθεῖναι 595,19 δίκῃ πρεσθῆναι τ αὐτοῖ 445,7 δίκας αὐτοῖς πρεῖσθ 210,16 δίκας λαγχάνειν 84,24 τὰ δίκῃ ἐπιτιθεῖν 463,32. 595,30 667,36 idem τὴν δίκῃ σωπλεῖ 445,32.667,39 δίκας ἐρήμο ἐκλείπειν 217,18 δίκας ἀλόντις, damnati 84,33 δίκαις ἁλόντις 405,34 δίκας αὐτοῖς ἐπιτίθησι 118,6 δίκας πέχειν 84,25 δίκας τοῖς θεοῖς ἀνημεμπτὰς 144,40 σὺν δίκῃ,iure 430
ποταμῶ δίκῃ ἢ πυρίς 599,15 (1
δικαιοσύνη 336,33.403,37.eadem δικαιόπωρος ἀρχή 340,11,18 δικαιοπωρεία 359,
δικαιώματοφαί 594,24. 575,4
δικαιρίαν λαμβάνειν 544,4
δινεύειν,in saltat. 477,2
διόδους παρέχειν διὰ- 326,34.sic 305,3
διοιδοῦσα πόλις 604,31 (579,2
διοικίζεσθαι 369,11
διοικισμὸς τ πόλεως 403,3
διολέσαι κέφα 209,36.401,4
διόμνυσθαι,deierare 262,35.284,3
διομόσασθαι χ- 257,5.731,14 διομοσάμενος ὅρκοις ἰσχυροῖς πρὸς- 645,46
διομολογεῖσθαι, polliceri 363,39 διομολογεῖσθαι, transig. 111,2 διομολογηθῆναι πρὸς ἀμφοτέρων,confessum esse apud vir. 734,39
διονομαδὶς,celebratus 296,45

ζητῆσαι καὶ θεῖναι 480,10
ἑπτὰς Πανδάδου 127,5 διοπτὴς πέλτη 130,22 eadem διόπομπος ibidem 25. sic 708,38
ζῷῦ δυ, corrigere 405,29 idem ἐπανορθοῦσθαι ibid. 39
διόρθωσις 356,28.456,42
ἑκάσιαν τ' αὐτόπρον 174,42
ἑλᾶς μάχαις ἐπικῶ 588,10
ἑλόκρας ἔχοντες 426,6
ἑμὰ τῶν ἄλλων, semotis ceteris 105, 43.110,12 δίχα ὀθνείας, sine rel. cerem. 605,26 ἡμῖν δίχα, sine nobis 402,5
ἑνδὸν duobus e locis 688,8
ἑξαμιαῖς ἡμέραις 30,32 τῇ δίχα μιᾷ δι τ' ἀμιῶς 737,3
ἑξουσία, dissidium 539,45, & al.
ἐπὶ πέζεσθαι 579,17 δίψᾳ κάμιειν 571,45
ἐπὶ sequi 69,34 διώκοισιν ἐκείνους δίκας, iudicio illos persequ. 457, 36 διώκεσθαι, incitari 73.47 διώξεως, passiv. signif. 156,16
ἐρύκειν τὸ πίκος 180,13
ἐσσα δ' βουλῆς 394,16 δόγμα ἐκφέρειν, decern. 576,5
ἐτήλιος, Duellius 727,4
εἰς παῖδας 39,25
εἶν, puto 184,31.418,45 δόξαν, cum visum esset 36,45.73,10. 120,31 δεδογμένον ὑμῖν ἐν 170,5
εἰκοσις, opinio 163,11.268,21
εἴλου ψυχῆς ἄξιος 171,36
εἰσπράξειν κτλ. 143,9 αἴ κεν δόλου & ἀπάτης 488,3
ἐξα ἀγαθὴ, bona existim. 654 19
ἐξοικοπία κενή 228,8
ἐξαπελεῖν 615,41
ἐπὶ δόρυ πωλεῖσθαι 227,26
ἐπικτία 34,38.373,33.402,21. 652,23
ἐρυάλιον ἔχειν 227,28
ἐρύκτια 488,39.747,41
ἐστὴρ dator 30,3
ἐσυλῶσθαι act. signif. 386,35. sic δεδυλωμένος 716,21
εὐρυοδῖται 36,18
ἑαμαϊκὴ ἀπορία 71,1
ἑδρακόπες, facinoris patratores 115, 30.211,1 ἑγώμια, pro ὑφορώμ. 155,9
ἑαπέται, fugitini 75,30
ἑασμὸν ποιεῖσθαι, aufugere 615,19
ἑασήλος δύρ 24,43.334,36
ῥάπτεσθαι, corripere 579,43
ῥυμοὶ βαθεῖς 311,14.670,42
ῥυσοκολάπτης, picus 12,24
ἰυδάϊος pro Δυέλλιος 682,9
ἰδεῖν, fœm. gen. 341,33.361,36.419, 16
ἰδέσθαι κτλ γῆς 655,39 δεδυκότος ἡλίου 166,24
ἰδυνάμιον, facultas 437,6.664,30
ἐπαρείας μεγάλα δυνάμιοι 667,3
ἰδύναμις αὐτῆς ἰών, poterant 653,11
δυνάμιν ἔχον. poterant 582,21 κτλ δυνάμιν πιὼ ἐμιὼ 696,27
δυναστεύων τ' πόλεως 688,42
δυνατὸς χρήμασι 99.24.308,4 δυνατὴ χρήμασι & φίλοις 662,15 δυνατὴν αὐτὴν ποιέσθαι 203,39 ἐν δυνατῷ σφίσιν ἰῶν 169,38
Δυὼν, pro Φιδιών 648,42
δυσάρεστος 98,15.564,45
δυσαναχετῶν δουλεύειν 164,7 δυσαναχέτων πιὼ παρησίαν αὐτ 596,22. sic 437,34 δυσαναχέτων τοῖς κακοῖς 379,47 δυσαναχέτων ὅτι τοῖς 397,45.444,8.565 9.623, 45
δυσαπλέκτος 292,5.474,21
δυσαπόδρακτος νόσος 678,38
δύσβατος λόφος 343,14.650,3
δυσγλῶσσα, generis obscuritas 645,27
δυσδέατος 130,33
δυσείκαστος τόπου φύσις 25,41
δυσεξέλεκτα φάρμακα 140,14
δυσεύρετος πλῆθος 220,24
δυσημερῆν κτλ μάχῃ 46,22
δυσκάθαρτοι ῥύποι 228,26
δυσκατηφὴς ἰσχύς 142,18.360,19
δυσκολογίνεσθαι περ. 500,2
δυσκρίτος αἵρεσις 267,29
δυσσκήπτος 377,30.441,36
δυσπολέμητος ἰχύς 162.16
δυσπόριστος 29,32
δύσποτμοι τύχαι 14,14
δυσποτμία, infortunium 587,23
δυσπρεσίτιος πόλις 253,42
δυσπρόμαχον πέλος 233,41
δύσλωον πάθος 356,42
διαφημίαι & κατηρείαι 378,24
διχεραίαι πες τὸ στρῶμα 337,10 δις χεραίοισί μιν 239,35.693,1 δις χεραίοις ὄτι 629,15
εἰς διχωρίας καθελεῖσαι 701,11.707, 32
δαμάπον, cubiculum 209,15.262,7
δωρεὰν δίδοναι, donare 206,47 δωρεὰν λαβεῖν, gratis accip. 664,6
δωρεῖσθαι πολλῇ χάρᾳ 32,25
δαιτυμονικός 528,46
δωροδοκηθεὶς χρήμασι 254,45
δωροδοκίας λόγον ἀπόδ. 748,16

E

ἐὼ πε cum dupl. m. verb. 341,23
ἔαρος ἀρχομένου 196,12
ἑαυτ pro σεαυτ 745,28,40 ὑφ' ἑαυτῶν γνώμες, suopte iudicio 696,13
Ἔβικλοι pro Αἰκικλοι, Æquicola 131,8
ἔγγιστα, nuperrime 390,16.434,23
ἔγγονον pro ἔκγονον, progen. 11,14 ἔγγονα, nati 341,25 ἔγγονοι, nepotes 45,38.370,11 ἔκγονοι, posteri 181, 23.450,1.512,29,36 ἔγγονοι, nepotes, posteri 695.29
ἐγγραφόμενοι ταῖς συωμ. 326,16
ἐγγραφὴ ἐς τὰ ἀρχῖα 96,31
ἔγγραφοι νόμοι 133,21
ἐγγύλου ὁμολογεῖν πρὸ- 714,2 ὅτι πιὼ ἐγγύλου πρὸχάνεσθαι 714,17 ὅτι πιὼ ἐγγύλου πρὸάγεσθαι 714,11
ἐγγυητὴς ἐγγύησε τῶ- 88,31.499,39 ἐγγυητὰς ἔδωκα θεοῖς 507,11.517, 27. ἐγγυητὰς δοῦναι τ' ἀφίξ. 633,26
ἐγγυητὰς καθίστασθαι ἀξιόχρ. 711,14. 713,5 ἐγγυητὰς ποιεῖσθαι 231,32
ἔγγυα ἔχειν πρὸ- 515,4
ἐγγυήσαι θυγατέρα 208,33 ἐνεγγύησε θυγατέρας 150,37 ἐγγυᾶσθαι, spondere, polliceri 78,40.372,25 οἷς ἐνεγγυήσατο 209,32 ἐνεγγυήσατο, sibi despõd. 709,33 ἐγγεγυημένος πιὼ κόρῳ 710,31 ἐγγεγυημένη ἑπρῳ 709,44
ἐγγὶς ἐπὶ φ' 145,47
ἐγειρὰν pro ἀγείρειν 739,43. sic ἐγειρὰν βοὴν 162,13
ἐγκαθέζεσθαι ἐν- 619,23
ἐγκάθηται ὑμῖν φθόνος 407,14 ἐγκαθημένοις δηοῦ 722,44
ἐγκαθίζει λόχος ἐν- 578,28
ἐγκαθίσας φρουρεῖν 615,29
ἐγκαταληφθεὶς 342,46
ἐγκαταλείπειν ὀρφανοὺς 214,14. sic 369, 36 ἐγκαταλιπὼν πιὼ ἐρημίαι αὐτῆς 516,24 ἐγκαταλιπεῖν & πεδοῦναι 514.8 ἐγκαταλιπεῖν τοῖς δμῶσι 676, 3 ἐγκαταλελοίπασι defer. 346,32 ἐγκαταλείφθη τῷ χάρακι 615,10 ἐγκαταλειφθὲν τῷ χάρ. 575,26. sic 582,
ἐγκαταμιγνύειν τοῖς λόχ. 342,21 (41
ἐγκαταχῶσαι, obruere 580,4
ἐγκείσεται ὑμῖν βαρύς 388,25.437,4
ἐγκελεύεσθαι τοῖς στρατίοις 156,22
ἐγκέλευσοι, iussi 218,12
ἐγκλημα ποιεῖσθαι, caussari 577,9
ἐγκλίσοισι τὰ νῶτα 584,34 ἐγκλίνειν εἰς φυγὴν 622,20 ἐγκλίνην ὅτι ἀπέρυ μέρος 426,42 ἐγκλίνην ὑπὸ- 320, (38
ἐγκοσμηθεὶς ἀρχῇ μεγάλῃ 679,5
ἔγκοτε ἔχειν ὑδὲν 176,4 κτλ τὸ ἔγκοτον τ' 564,10
ἐγκρατὴς ἡδονῆς βίος 85,14 ἐγκρατεῖς γαμετοῦ 98,29 ἐγκρατὴ γένεσθαι potiri 101.46
ἐγκρατὲς, firmiter 244,38 ἐγκρατῶς κατέχειν 255,15.256,44.298, 16 ἐγκρατῶς ἄρχειν 334,41
ἐγκύκλιον ἰὼ τῇ πόλι 659,32
ἐγκωλιάδι, εἰς πολ. ἀφ. 717,5
ἐγκώμια ποιεῖν 35,2
ἐγκυμονοῦσα, gravida 206,46 τὸ ἐγκυμονούμενον, fœtus 56,28
ἔγκυοι γυναῖκες 580,40
ἐγκυρῆσαι διαχρίσιος 194,45
ἔγκωμιον, laus 515,14
ἐγχαράγματα καλά 275,20 ἐγχάραγμα παρὰ ὁμοῖ 457,6 ἐγχαράγματος ἀπέσχ. 204,16
ἐγχειρίδιον, gladii 555,45
ἔγχωροι, indigenæ 44,22
ἑδη θεῶν, statuæ deorum 54,7 eadem ἱδρύματα & βρέτη ibid. 9 & 13. sic 38,11.45,5.46.15
ἕδρα, confessus, consuli. 738,36 ἕδρας λαμβάνειν 73,26
ἑδώδες πολλῶν ἀγρίνεον 107,31
ἑκατόκακος 564,27 ἑκατοκακεῖν ἐν- (606,1
ἑκατόσιος συμπλεῖ 41,13
ἑκατοὶς & νόμοις 272,15
ἔθνη, gentes, seu familiæ 684.5 ἔθνη, de hominum generib. in una eademq; civ. 407,47.408,6

ἐν ἔθει ὧν τῇ πόλ 659,33 ἐν ἔθει ὄντα 677,32 ἔθη καὶ νόμιμα 462,8. 474,15 ἔθη & νόμοις 244,14
εἰ *cum subiunct. modi verbo* 292, 29 εἴγε δή, *siquidem* 211,44 εἰ ὄμήγε 359,38. 391,11. 465,17. 636,35 εἰ δὴ, *si modo* 267,42
εἰάναμεν, *siuimus* 146,45
εἶδεπ, *vidistis* 565,24 ἰδὼν ὁπόσαμαι 479,21
εἰδοὶ, *idus* 351,30. 410,24
εἰδοφορεῖν *repraes.* 476,35. 477,30
εἴδωλα & φάσματα, *spectra* 351,22. *sic* 62,46. 63,1. 472,3 εἰδώλων μορφαὶ παντοῖαι 628,13 εἴδωλα, *simulacra* 30,25. 48,43 εἴδωλα καὶ σκιαὶ ψυχῆς 695,24
εἶει δή, *sit ita* 540,6
εἰκάσας πρὸ δίκαιον αὐτῷ 707,31
εἰκάζεσθαι, *assimilari* 22,42 εἰκασθεὶς εἰς σιλλωνόν 477,31
εἰκασμῷ πεκμαίρεσθαι 507,39 εἰκασμοῖς χρῆσθαι πρὸ- 395,11
εἰκασὶς κακός 462,39
κῆ τὸν εἰκότα λογισμόν, *ex verisimili coniectura* 424,5. 569,40
εἰκόνες θεῶν 478,12
Εἰλείθυια, *Iuno Lucina* 220,43
εἴργειν, *excludere* 96,43 *arcere, prohib.* 690,15 εἴργειν τῆς διαβάσεως 295,26
εἰρεσία, *remiges* 739,2
εἶρεπ *pro* ἤρετο 68,34. 73,37
εἰρμοδίκαι, *fetiales* 131,5. 410,15. 740, 17. 741,6
εἰρκτὴ ἄδηλος 64,28
εἰρωνεία, *dissimulatio* 733,8. 236, 29
εἰς *pro* ἐν 276,41. 616,8 εἰς *pro* πρὸς 289,33 εἰς τέλος, *pertinaciter* 430, 46 εἰς τέλος, *tandem, in totum* 678,7. 563,13
εἰσαγγελλειν εἰς τὸν δῆμον, *deferre ad populum seu accusare* 544,30. *sic* 466,35
εἰσαγγελίας πιεῖν κῆ- 726,12
εἰσαγήοχεν 632,2 εἰσῆγε, *pro* ἐδήσε 186,45
εἰσακοντίζειν λόγχας 534,44
εἰσήκουον αὐτῷ οὐδέν 709,12
εἰσβολὰς ποιεῖσθαι 231,17
εἰσβαίνειν τὸ ἴππον 350,17
εἰσέρχεται αὐτοῖς γέλως 394,34 εἰσελθόντα λογισμὸς ἕκαστον 721,4
εἰσηγεῖσθαι γνώμην 702,6
εἰσηγήματα, *instituta* 656,35
εἰσιέναι εἰς τὰ πρόσω μαθ, *resadire, seu capessere* 140,19 εἰσῇσι πλείους λογισμοὶ 290,17 εἰσῇσι αἰδὼς τοῖς ὑπ. 729,35 εἰσιόντες ὕπαθοι, *futuri conss.* 543,35. 544,11
εἰσόδιον ἐστὶ *itur ad* 710,43
εἰσπίπτει αὐτοῖς λογισμός 216,20
εἰσπροπέμπων τοὺς Σαβίνους ἀρχὴν, *Sabinis imperium vindicans* 640,5
εἰσπροπέμψαι δίκας πρὸς- 499,7
εἰσπρόξεις χρεῶν 333,25
εἰσῳκίσθαι τοὺς βίους 217,6
εἰσφέρειν ὁμοίως 455,16
εἰσφοραὶ χρημάτων 215,16. 220, 22
εἰωθυῖα ἐδωδή 427,11
ἐκ *pro* ἀπὸ, *ab* 375,20 ἐκ *pro* μετὰ- 587,28 ἐκ τοῦ ἀδοκήτου 197,22. 382,18 ἐκ τοῦ ἀπελπίσου 622,2 ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου 109,18. 548, 40 ἐκ τοῦ ἀναγκαίου, *necessario* 589,44 ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, *tuto* 107, 21 ἐκ τοῦ ἀσφαλεστέρου, *tutius* 13, 42 ἐκ τοῦ βιαίου, *vi* 662,17. 703, 33 ἐκ τοῦ δικαίου, *iure* 235,30. 699, 3 (*sic* ὁ ἐκ τοῦ δικαίου, *iuste partus* 747,43) ἐκ τοῦ δικαιοτάτου, *iustissime* 445,36 ἐκ τοῦ πεπαῤῥησιασμένου, *confidenter* 460,36 ἐκ τοῦ ῥᾴστου, *facillime* 204,35 ἐκ τοῦ πεφανωμένου, *palam* 187,15 ἐκ τοῦ φανεροῦ, *aperte* 209,42. 648,42, & *alibi.* ἐκ τοῦ φανεροῦ *palam* 722, 28, & *alibi saepissime.* ἐκ πολλῆς ὑπομελείας, *admodum accurate* 466,43 ἐκ πολλῆ ὑποψίας λαμβάνειν 705,41 ἐκ προνοίας καὶ βουλῆς 429,4. 451,42 ἐκ δικαίου, *iuste* 238,18 ἐκ βιαίου ῥήσεως, *violento modo* 162,17 ἐκ παντὸς ῥήσεως, *omnibus modis* 64, 7. 384,13. 459,37 ἐκ παντὸς, *omnibus modis* 213,15. 468,34. *Similes formulae in* ἀπό. ἐκ ποδὸς ἕπεσθαι 101,35. 182,14
ἑκατοντάρχαι 86,38. 87,42 ἑκατοντάρχοι *centuriones* 722,37. *idem* ἡγεμόνες τῶν λόχων 722,27
ἐκβαίνειν τοῖς ὅροις 440,47 ἐκβαίνειν ἐκ- 355,42. 461,7 ἐκβέβηκεν εἰς δέον 456,34 ἐκβαίνειν πρὸς γνώμην 501,17
ἐκβασμὸν, *eruptionem fac.* 189,4
ἐκβαρβαροῦσθαι 474,43
ἐκβιβάζειν 640,19
ἐκβολαὶ, *eruptiones hostium* 699,2 ἐκβολαὶ πολεμίων 183,3,9. *Eadem* ἐμβ.
ἔκγονοι, *nati, proles* 13,35 *pro eodem* τὰ ἔκγονα 146,25. 711,9. *sic* ἔκγονον ἄρρεν 59,20
ἔκγονοι, *nepotes, posteri* 721,40
ἐκδέχεσθαι, *exspectare* 233,37. 283, 13. 445,29 ἐκδέχεσθαι εἰ- 462,47
ἐκδημαγωγεῖν τὸ πλῆθος 420,27 ἐκδημαγωγούμενος ὑπὸ 236,35
ἐκδιαιτᾶσθαι τῆς πολιτείας 337,3
ἐκδιδόναι, *se exonerare* 77,10 ἐκδοῦναι χαλεπῶς πρὸ- 474,14
ἐκδικήματα *pro* ἀδικ. 316,40
ἐκδοῦναι ὅπως ὑμωμοσία πραδοθῆναι 458, 30. 501,36
ἐκεῖνος *pro* αὐτός 73,2
ἐκεχειρία & πανηγύρις 90,27 ἐκεχειρία πολέμου καὶ ἀνοχαὶ πρὸς ἀλλήλους 482,10 ἐκεχειρίας ἔτι πᾶσι 250, 17 ἐκεχειρίαι *fest. temp.* 475,23
ἐκκρόλα 550,35 ἐκκρόλοις χρῆσθαι μάχαις 643,7
ἐκκωφῶσαι & καθοσιῶσαι 134,28
ἐκκλησιαστὴς φιλανθρωπίας 339,29
ἐκκλησιῶται ταῖς ἀγοραῖς 424,4
ἐκθυμοῦσθαι ἀγορίζεσθαι 117,12. 532, 552,26. 618,15
ἐκκαλεῖσθαι, *invocare* 437,4
ἐκκαῦσαι τὸ δεινὸν 429,21 ἐκκαῦσαι τοῖς θυμοῖς 444,5
ἐκκλησία, *comitia* 463,44 ἐκκλησία τῶν δικαστηρίων 373,5
ἐκκλησιάζειν πρὸ- 273
ἐκκλησιαστήριον, *comitium* 2, 29. 666,11
ἐκκολυμβᾶν εἰς χῶ 296,1
ἐκκομιδὴν ποιεῖσθαι, *exsequiari* 71, 17
ἐκκοπὴν χωρίου 554,1
ἐκκυμαίνεσθαι, *a fluct. eiici* 677,5
ἐκλαμπρύνεσθαι, *inclarescere* 72
ἐκλείπειν χρῆσις 476,27 ἐκλείπειν. *fungi* 238,4 ἔκλειψις, *omissio* 338,21 ἔκλειψις, *intermissio* 439,14 ἔκλειψις, *desertus* 3, 11. 570,18
ἐκλιμνάζω 49,1
ἐκλιπαρητὸς, *exoratus* 424,4
ἐκλογίζεσθαι, *enumerare* 720,4
ἐκλύσασθαι κακοῦ 68,47. *sic* 595,9 ἐκλελυμένα ἤθη 97,1
ἐκμιδρυτρεῖν 442,4
ἐκμαίνειν, *extergere* 567,44. 713,3
ἐκμηκυνέσθαι εἰς ἄπειρον 217,7
ἐκνομή, *pastio* 39
οἷς ἐκνόμιον, *qui volebant* 619
ἐκπαγλόμενοι πρὸ ὄψιν 34
ἐκπαυθῆναι τῆς ἀρχῆς 65
ἐκπεφαίνεσθαι πρὸς- 743,34 κφανὴς ὀπὶ- 24,1
ἔκπλεω, *accus. casu* 38
ἐκπληροῦν τὰς κῆ νόμον γραφὰς 729
ἐκπλήρωσις τῶν ὀπθυμ. 407,8
ἐκπλήττειν 396,4
ἐκπόδος ἀκολουθεῖν 582,38. 615,8 ἐκ 156,21 ἐκποδὼν, *euestigio* 117
ἐκπολεμῶσαι τὰς πόλις 137,32 ἐκπολεμῶσαι πῖς παιδικοῖς τὸ δημοῦ 641,42 ἐκπολεμοῦσθαι πρὸς- 33, 31. 550,9 ἐξεπολεμώθη πρὸς τοῖς 709,23. *Legitur etiam* ἐκπολεμεῖσθαι πρὸς- 574,10. *sed* ἐκ
ἐκπολιορκῆσαι τῇ χρῷ. 561,3
ἐκπομπὴ κληρούχων 374,7
ἐκποιεῖσθαι τὰ ὀπτήδεια 407,6
ἐκπορεῖσθαι δωρεαῖς 575,5
ἔκπυσις *pro* ἐκβολή 212,4
ἐκρήγνυσθαι, *erumpere* 724
ἔκστασιν δοῦναι 326,15 ἔκστασιν παρὰ 131,35
ἐκστρατεύεσθαι πρὸ τ. πυλῶν 626,14 ἐξεστρατευμένοι 101,0
ἐκτάσειν τὰς δυνάμεις 344,43. 52, 31
ἐξέτεινεν πολλὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις 24, 11
ἐκτεινομένῃ 613,2
ἐκτήκειν τὰ ὄμματα 716
ἐκτιμᾶν, *summe honor.* 121,39 κτιμᾶν, *aestimare* 437,6
ἐκτίσαι χρήματα 17,9

ἔκλυσις ζημίας 432,2
ἐκλίσματα §86,5. 676,28 ἐκλίσματα βοῶν §86,16
κθέσθαι, *exponere, indic.* 696,7
κβοπος ἡλίκως 85,9
ἐκπόπως ἀχθόμενοι 312,3
κρέπεσθαι πὼ ἀρχῶ, *ced. imp.* 603,43 ἐκρέπεσθαι τὰ δεινά 347,24. *sic* 283,28
κφαίνειν τ̀ λόγον 460,36
κφανέσταθαι ἀποδειν. 427,20
κφέρειν, *proferre* §37,11 ἐκφέρειν δημόσιον 482,24 ἐκφέρειν εἰς τ̀ δῆμον, *referre ad pop.* §09,28.698,28, 40.734,38 ἐκφέρειν τινὰ 297,47 ἐξοίσειν δόξαν πονηράν §01,42
κφορὰ *funebris* 127,44
κχέαι πὼ χολῶ 667,42 ἐκχεῖσθαι τοῖς δάκρυσι 403,26 ἐξεχεῖτο ἀπάντων δάκρυα 408,33
λασις, *irruptio* 311,2.350,19 ἔλασις ὀδῶσας 308,37
λαφροθέντες δαιμονίοις ὠσὶ χόλοις 18,32
λαττῶσθαι, *detrimentum pati* 383,17
ἐλαττῶσθαι πρὸς πὼ δίκῃ 713,8
ἐλαττώματα, *detrimenta* 188,25
ἐλάττωμα κτ̀ τ̀ ὄψιν, *oculi vitium* 295,16
ἐλαττώσεις, *detrim. clad.* 705,22
λαθεῖς φυγῇ αἰδῖῳ 480,46
ἐλαφρῶ ποιεῖσθαι, *floccifacere* 673,25
λεγεῖον, *carm. eleg.* 39,23
ἐπόλις μηχαναί 624,36
ευθεραίζειν 368,47
ευθεροσυμία 396,36
ευθερουῶ ἀπὸ- 664,32.721,12
ευσις, *ritio* 194,24
εφανίνιος θρόνος 195,35. 196,22
λία, *Velia, loc. R.* 292,21
ινύειν ἔργων, *vacare ab opere* 26,18
ίδειν *in acie* 413,38
λὰς πόλις 5,18 Ἑλλάδι φωνῇ, *Gr. lingua* 27,3.76,12 Ἑλλάδα γλῶτταν 270,2 Ἑλλάδα παιδείαν μαθεῖν 71,31
λείπειν ὑνός 165,46
πὶ ἐλπίδες ἐκπληροῦ §55,6
λλιπὶς ἰσοεία 5,24
ἐλλιπὲς ἐκπληροῦ §53,43
πίδας εἶχον ὅπὶ πῷ 301,42. 673,24. ἐλπίδας λαβόντες 723,8 κατ' ἐλπίδα τ̀ πρεσεί. 647,32
ἐλπίσαντες, *opinati* §72,17.688,21
βαπεύειν πῷ χωρίῳ 63,6
βατὸς, *pervius* 65,17
βοήσαντες ἑαυτοῖς 718,41
βολὴ, *ostium fl.* 8,6 ἐμβολαὶ, *ostium fl.* 35,38. 118,10. *Id.* ἐκβ. ἔμβολα, *rostra, in foro Romano* 74,16. 97,3
βύθιοι κρωϊδὶς 25,45. 351,11
βυκανῶντες κέρασι βοείοις 83,29
πιδοῶ ὁμολογίας 271,37 ἐμπιδῶν τὰς ὑποχέσεις 703,42 ἐμπιδοῦσιν ὅρκων, *ferv. iur.* 723,28
ἐμπέδωσις ἔρκων 285,32
ἐμπεριεχόμενος τῇ πόλει 657,46 ἐμπεριεχόμενοι ἐν- 724,13
ἔμπειροι πολέμων §31,17.583,14
ἐμπειροπόλεμος 352,28
ἔμπειρα κυήματα 19,3
ἐμπίπλαται αὐθαδείας 382,42
ἔμπλεως ἡδονῆς 29,11
ἐμποδὼν ἴσασι ἡμῖν 430,32
ἐμπολίζειν 77,40
ἔμπονον καὶ φερέπονον 182,11
ἐμπορεύεσθαι, *importare* 408,4 ἐμπορεύεσθαι, *negotiari* §85,31
ἐμπόρια μισύγια 433,38
ἐμπορπᾶσθαι 129,36
ἐμπρεπέσταται δώματα 663,25
ἐμπύρια θυσίαι κατήρχοντο δῖαι ζέας 95, 26. *quare* ἔμπυια.
ἐμφανῆ ἔργα §65,45
ἐμφορεῖσθαι λόγων κτ̀- 719,34
ἐμφρεσθῆναι 183,15
ἔμφρων ἡμέων 481,4
ἐμφύλιοι διχοστασίαι 82,5.340,3 ἐμφύλιον ἄγος 274,33
ἐμφύσαι, *ingenerare* 747,14 ἐμφύεσθαι, *innasci* 328,22 ἐμφύεται αὐτῆς, *complect. e.* 713,14 ἔμφυσι ἀρχαί 203,10
ἔμψυχον *pro* εὔψυχον §89,44
ἐν *pro* εἰς §9,38. 433,43. 662,44 ἐν αὐτῆς, *pro* ἐπ' αὐτούς 187,16 ἐν αἰτίαις ἔχειν, *culp.* 227,22 ἐν αἰχμῇ θέσθαι §34,23 ἐν ἀρεπῆς μοίρα ὑθέναι §28,43 ἐν δωματῷ ἰῷ §29,6 ἐν φρονιδὶ εἶχον 717,6 ἐν χρῶν νόμῳ ἀποκτ. §28,14 ἐν ἀρχαῖς, *initio* 349,2 ἐν μέρει, *per vices* 268 40
ἐνάγειν τ̀ πόλεμον, *belli auctorem esse* 101,30 ἐνήγαγε αὐτοὺς ψηφίζεσθαι 428,2 ἐνάγεσθαι πρὸς δίκῃ 114, 44
ἐναγεῖς κολάσαι 159,8
ἐναγισμοὶ *defunct.* 128,2
ἔναγχος, *recens, nuper* 158,29.169, 25 ἔναγχος τὸ χρόνῳ 400,13.452, 17
ἐναγώνιος ἰδέα 7,28 ἐναγώνιος ὄρχησις 477,24 ἐναγώνιος πρεσβεία 604, 1 ἐναγώνια πάθη 155,6
ἐνδηγὴ ὀνομζ^κ 23,14
ἐνανιωθῆσαι, *act. sign.* 48,39
ἐναπφλεῖν *pro* ἐπαπφλ. 320,8
ἐναρχὲς μίνυμα 122,15
ἐναρμόσποντες σφενδόναις 642,40
ἐναρχόμενοι γλυφᾶν 350,46
ἔναυλα ἰῶ ἔπ 564,29
ἐναυλίσασθαι 127,22
πρεσθυμίας ἐνδεᾶς ἔχοντας 364,17
ἐνδεικνυσθαι ἄπασιν φιλοφροσύνῃ 102, 10.306,33 ἐνδεικνυσθαι εὔνοιαν §02,19
ἔνδημοι πόλεμοι §49,45
ἐνδημεῖν, *in urbe esse* 320,24
ἐνδιάτημα ἄχαεν 29,9
ἐνδιαμένειν §30,3
ἐνδιδόναι ὀρχήσεως σχήματα πῖς δήμοις 476, 34.477,19 ἐνδοῶναι, *prodere* 38,46 ἀδοῶναι, *cedere* §32,46 ἐνδοῶναι μαλακὸν ὑδὲν 283,41.488, 27 ἐνδοῶναι μηδὲν πρεσ- 283,22 ἐνδοὶς οἴκτῳ §45,37
ἐνδοιάζεσθαι ἔπι ὑδέν 617,26. *sic* 266, 14 ἐνδοιαζόμενον πρᾶγμα 465,8 ἐνδοιάστως ἔχειν πρὸς- 161,5. 380, 1 ἐνδοιάστως ἀκροᾶσθαι 680,33
ἐνδυόμενοι τὰ ὅπλα §92,34
ἐιέδρας 606,9 ἐνέδρας κατέχεσθαι §73,42
ἕνεκα *omissum* 400,9
ἐνεργὸς ἰῶ πρὲι ζῶντα 253,35 ἐνεργὸς γῆ, *terra qua colitur* 29,21
ἐνεχυράζειν 363,45
ἐνῆν, *licebat* 491,47. 683,40 ὡς ἐνῆν μάλιστα 428,43 ἐνόντα, *quae licet* 449,1
ἔνθα, *ubi* 603,15
ἐνθάπτεσθαι 315,15
ἔνθιος ἄφνω γίνεται 112,28
ἐνθύμημα, *inuentum* 432,8 ἐνθυμήματα, *cogitata* §90,7.691,34
ἐνθύμιον, *cogitatum* 30,21
ἐνθύμως ἀγωνιζεσθαι §32,22
ὡς ἔνι μάλιστα 434,13
ἐνιαύσιος ἀρχή 119,47. 177,24 ἐνιαύσιοι ἀναγραφαί 234,30 ἐνιαύσιοι πράγματεῖαι, *annales* 213,21 ἐνιαυσίων ἱστορία 220,39
ἐνιαυσιαῖοι αὐοχαί 339,33 ἐνιαυσιαῖοι ἄρχοντες 337,35
ἐνιδρυόμενος, *act. signif.* 33,29 ἐνιδρυσάμενοι πόλις 229,35
ἐνίστασθαι, *obsistere* 103,7. 320,16 ἐνίστασθαι πρὸς- 498,9 ἐνίστασθαι πόλεμον κτ̀- §06,39
ἐνόδια ὅπλα 249,35
ἐνοίκησις 77,17
ἐνοικουρῆσαι φρυκτοί 342,44
ἐνόπλιοι ἀρχήσεις 173,44. 477,16 ἐνόπλιοι μολπαί 288,3
ἔνορκον ψῆφον ὅπὶ φέρειν 451,36
ἐνορμίσασθαι ἀγαθῆς 45,24
ἔιοχοι ταῖς αἰτίαις 180,4. *at* ἔιοχοι τ̀ αἰτίας 323,10, *suspectum.*
ἐνστὴν πλαγίοις τ. ἱππ. 306,46 ἐνστῆναι τοῖς πολεμίοις §75,6. 614,1
ἔνασπονδος πόλις 131,29. 293,42 ἔνασπονδοι καὶ φίλοι §31,21
ἐνσραβεπιδεύεσθαι 724,14
ἐντάφιοι κόσμοι 128,1
ἐντείνειν πλαγάς 84,8
ἐντιχίσαι 182,22
ἐντειχοιοικήσεις 21,12
ἐντετικυῖα ἀπαλόψυχοις φρονπῖς §18,15 ἐντετικὸς ὅπὶ ταῖς ψυχ. 396,14
ἔνυμος παφή 115,39
ἐντόποι πόλεμοι §50,5
ἐνβέπεσθαι φίλοις ἄνδρας §20,36 ἐνβαπῖς μηδὲς λιτὰς §26,45 ὰκ ἐνβαπέντες πὼ ἀνθρωπίνῳ νέμασιν 169, 27
ἐντελέσται πλαγάς 451,20
ἐνβυφᾶτε ἡμῶν 395,39
Ἐνυάλιος, *Quirinus* 112,21 Ἐνυαλίου ναός 114,10 Ἐνυάλιος λόφος 617,41

ἀνύπνιος ὄψις 46,3
ἐξ *pro* ἀπὸ, *ab* 554,4 ἐξ ὑπηκόου τ δημόχων 726,33 ἐξ ἀπροσδοκήτου 626,10 ἐξ ἑτοίμου, *prompte* 329,46 ἐξ ἴσου, *aequaliter* 332, 22 ἐξ ἑωθινοῦ, *amane* 73,14
ἐξάγιστος, *exsecratus* 271,38. 288, 12. 410,37 ἐξάγιστον ποιεῖν ἀρᾶς, *diris denouere* 12,34
ἐξαγειῶσαι, *exasp.* 704,35
ἐξαγορίμους πάφρους 246,22
ἐξαμάτησιν ταὶς λύπαις 404,11
ἔξαιμος, *exsanguis* 108,30.568,20
ἐξαίρειν εἰς ὑπφ. 156,38 ἐξαίρειν ὑπὲ μεῖζον 483,40
ἐξαιρεῖσθαι παρὰ χαὶς ψυχῆς 91,35 ἐξελοιῦντες π φρόνιμον 552,35 ἐξαιρεθέντες, *expugn.* 579,11
ἐξαίρετον λαμβάνειν 206,46 ἐξαίρετον ποιεῖσθαι 379,45 μηδὲν ἐξαίρετον ἀφεῖσθαι 499,6
ἐξαίσιος θόρυβος 391,5 κραυγὴ 218, 9 κῆμος 444,24 ἐξαίσιον βοῦμα 570,41
ἐξαιτεῖσθαι παρὰ- 418,30
ἐξακινῆσαι, *sarcire* 66,23 ἐξακεσίμελοι θυσίαι 320,15 ἐξακεσίμελοι θεοί 628,38
ἐξακοιλίζειν 312 40
ἐξάκουστος ὑπὸ ὁ λόγος 666,21
ἐξαλεῖψαι τὰ ψύσ. δίκ. 521,24
ἐξάνδρωσαν, *abal.* 719,36
ἐξαμβλῶσαι 18,47
ἐξαναλῶσαι 402,16.550,35 ἐξανδρῶσθαι 572,36 ἐξανηλωμένος δαπ. 358,36
ἐξανδρίζεσθαι 424,29
ἐξανιστάναι, *eiicere* 49,14 ἐξανασῆναι, *expulsos esse* 18,17
ἐξαπάτη, *fraus* 106,41.482,21
ἐξαπιναίως παρῆλθα 352,29
ἐξαπορεῖσθαι ὑρχυείᾳ 432,18
ἐξαπλοῦσθαι τὸ πλέμε 361,9 ἐξαφθέντες ὑπ' ὀργῆς 306,10
ἐξαριθμεῖσθαι, *enumerare* 267,16. 383,13
ἐξαρνεῖσθαι τὰ ὁμόμα πάντα 630,21
ἔξαρτος ὑπὸ ὁ δεινός 443,22
ἐξαρπάζεσθαι ὑπὸ τ β. 718,5
ἐξαρτύσαι, *instruere* 312,18 ἐξηρτυμένη στρατιά 324,27
ἐξαρχὴν μολπῆς 477,23
ἐξαρχῆς, *abinitio* 702,23 οἱ ἐξαρχῆς *pristini* 736,28
ἐξέγερσις *a somno* 202,35
ἐξειπεῖν, *enuntiare* 114,11
ἐξείργεσθαι 38,47.66,35
ἐξελαθεὶς ὑπὸ τ βασ. 497,32
ἐξελέγχειν ψεύδεσθαι 171,40
ἐξελευθερικὸν φῦλον 226,8
ἐξελίξας ὑπὸ λόγοις 535,12
ἐξεμπολῆσαι τ φόρον 184,21
ἐξεναντίας βαδίζοντα 707,47
ἐξερᾶσαι τὸ ὕδωρ 129,15
ἐξεραζεσθαι *precib expugn.* 678,45
ἐξερεύγεται, *exoneratur* 8,8
ἐξερημοῦν ἱερὰ παρῶα 145,46
ἐξερμηνεύειν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν 54,28.526,11
ἐξεταζειν τὸ μέγεθος 219,3 ἐξεταζειν ἤθεσι, *met. m.* 226,15 ἐξεταζειν παρὰ τὰ νῦν 158,8.583,18 ἐξετάζεσθαι, *compertri* 208,37.239, 29 ἐξετάζεσθαι ὑπὸ πολέμοις, *operam suam probare, seu spectandum se prabere* 213,1 *Sic mox*, αὐτὸς ἐν πῆς στρατιᾶς γυμνασιν ἐξεταζόμενος. ἐξεταζόμενος ἐν ὁπλίταις ταῖς μεγίσταις 96, 47 ἐξεταζόμενος ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἔργοις 591,36 ἐξετάζεσθαι μετὰ τῶν ἐχθρῶν 84,41 μετὰ πάντων ἐξετάζεσθαι 590,13
ἐξέτασιν ποιεῖσθαι τῶν ἀμ. 238,34
ἐξεταστὰς Ⓒ κολασταί 127,39
ἐξευρεθεὶς 69,19
ἐξέχεσθαι μηδὸς, *harere* 65,24
ἐξηπατῆσθαι τῶν δήπουθεν 392,26.391, 24
ἐξιλάσασθαι εὐχαῖς 521,9
ἐξεσθαι, *cedere* 175,26. *idem* παρεχωρεῖν *ibid.* 20
ἐξισῶσαι τ βλάβας ταὶς ὠφελείας 307, 47
ἔξιτηλος 146 21.530,19
ἔξοδος τ χώρας 21,42 ἐπ' ἐξόδῳ τ ὰρχῆς ἦν, *magistratus eius exibat* 599,17 ἔξοδος, *expeditio* 503, 24.734,35 ἔξοδον ποιεῖσθαι 531,14
ἐξοικίζειν πόλις ἐλας 340,21 ἐξοικίζεσθαι εἰς- *emigrare* 686,18
ἐξολέσαι τὰ αὐτόπ. 369,18
ἐξόμνυται τὴν ἐπαπάτην 336,14
ἐξομοῦσθαι αὐτοῖς χ'- 185,45
ἐξομολόγησις, *confessio* 404,12
ἐξουσμὸς, *electatio* 287,11
ἐξουσία, *magistratus* 713,28
ἐξουσιάζει ἐν ἀτίμοις 601,7
ἐξωθεῖσθαι τ ταξέως 307,5 ἐξωθεῖσθαι τῆς τάπεως 313,18
ἐξωλείας αὐτῶν 731,34. *sic* ἄπαξ λ.
ἐξωμόμενος χήμασι 234,4
ἐπαγγελτὰ *pro* ἀπαγγ. 195,29 309, 24. 316,26. 613,6 ἐπαγγελθείς, *mandatus* 649,20
ἐπάγειν Ⓒ ἐπάγεσθαι, *ambo signif. act.* 500,33.36 *Sic* ἐπάγεσθαι, *secum ducere* 211,10. 704 2 ἐπαγθῆσθαι, *act. sign.* 388,32 ἐπαγωγοὶ ὑπὲ δίκλω 457,37
ἐπαγωγαὶ, *impressiones* 534,33
ἐπαγωγὰ εἰς τὸ αὐξάνεσθαι 345,13. *sic* 348,27. 519,9. 567,7. 575,38
ἐπαγωγὸς ὑπὲ- 495,44 ἐπαγωγὰ πρὸς ὑπόκ. 195,8
ἐπαινεῖν, *probare, accept.* 594,27
ἐπαίρειν εἰς εὐπλοίαν 165,25
ἐπαίρεσι, *rei* 72,2 *Idem* ἐπαίρεσι
ἐπακτὸς ἐξωθεν ἀνὴρ 120,19
ἐπαλιφεύεσθαι 47,47
ἐπάλληλοι χάμων 684,5
ἐπάλληλοι γίνονται 527,38
ἐπάξεις μισαλλόπλ. 276,32
ἐπανάγειν, *reuerti* 213,25. 480,16
ἐπάναγκες ἔθ' σρίσι- 734,45.580,25 ἐπάναγκες, *necessario* 686,27
ἐπανδρῶσαι, *absumere* 72,17. *Idem* ἀπα
ἐπανατείνειν, *intentare* 690,2
ἐπανάστασις, *insurrectio* 143,34. 261,17 ἐπανάστασις *pro* ἀποστάσις, *secessio* 19,39.20,6
ἐπανατείνεσθαι ἀπειλαῖς 378,18.459,4
ἐπανήθισι τὴν ὀπὴ θυμ. 541,35
ἐπανάστατος αὐτῷ 424,46
ἐπανορθῶσαι τ οἶκον χήμασι 372,35 ἐπανορθῶσαι τὴν πενίαν πλούτῳ δικαίῳ 652,25 ἐπανορθῶσαι τὴν ἥβαν 194,28. 311,47 ἐπανορθούμενοι ταὶς ἐλπίσις 705,22. *pro Compensare* 191,13
ἐπανόρθωσις ἀπορείας 401,9
ἐπανορθωτὴς τῶν κάμοντες 534,25
ἐπαξίωσις τῶν καλῶν 746,35
ἔπαρχος τ πόλεως 273,25
ἐπαυλίζεσθαι, *in tentorio agere* 81,37 80,30
ἐπεὶ, *quoniam* 665,3 ἐπεὶ δὲ *pro* ἐπῆλθ 702,2
ἐπεὶδὰν τάχιστα, *cum primum* 722,4
ἐπεὶδὴ, *quoniam* 584,22 ἐπεὶδὴ τάχιστα, *cum primum* 32,16. 283, 3, *&* *al.*
ἐπείγεσθαι, *vrgeri* 162,11 ἐπείγεσθαι ὑπὸ- 180,3
ἐπέκεινα τῆς πτ. 183,34. 192,
ἐπιβεσις *assultus* 155,1
ἐπιβαμβρτεῖν 103,1
ἐπιβίωσιν ἄχρι τέλους 459,3
ἐπιβουλεύειν ἔργῳ 3742
ἐπερωτᾶν, *interrogare* 19,3
ἐπέρχεσθαι, *obire* 541,15 ἐπελθόντα τῷ, *absol.* 202,4
ἐπέτροι θυσίαι 130,2
ἔπηλυν ἔχειν 146,4
ἐπήλυδες, *aduenae* 205,1
ὑπὲ *pro* ὑπὸ 86,34,37.95,21.11 15,17. 112 37,39. 130,43.18 1. 207,6, *bis.* 219,19,45.27 5.411,4 533,19. *&* *alibi* ἐ ἐμὲ *pro* ἀπ' ἐμὲ 80,1 ἐφ' ἡμῶν, *nobis* 402,39 ἐφ' ἑνὸς, *abui* 104 10 ἐφ' ἧς *pro* ἀφ' ἧς 182, ὑπὲ *pro* μετὰ, *cum* 562,21 ὑ *pro* ὑπὸ 572,27 ἐφ' ἑαυτῶν βουλεύεσθαι 334 33 ὑπὲ τῶ δήμε ἔστ κρίσις, *tua sit cum esto penes pop* 432,5 ὑπὲ σου, *apud te, magis* 711 17 ὑπὲ σφῶν, *apud se* 12 15 ἐπ' ἐξουσίας, *coram magistr tu* 717,41 ἐπ' ἐμαυτῶ, *mea spo te* 746,9 ἐφ' ἑαυτῶν, *per se* 63 28 ἐπ' οἴκου, *domum* 41,16.11 25. 193,7. (*pro eodem* οἴκαδε, *id dem* 35) 326,1 ἐπ' οἴκου, *sua quisq; domum* 175,43 (*sed* *peritur etiam cum accus.* ἐπ' κον 277,6.307,15) ὑπὲ τῶ σε ὑπόδου, *in castra* 45,47 ὑπὲ τῶ αἱρέπως γλύπται τ αὐτῆς, *idem si proponat institutum* 694,24 πὶ κιφαλαίων εἰπεῖν 124,6 ὑπὲ ἐμπύρων ὁμόσαι 154,27 ὑπὲ τῶν δωῶν 299,30. 641,20. *qua* *&* πέμα

ἐπ' ἀγαθῷ τ πόλεως 724,10 ἐπὶ τῷ παίτων ἀγαθῷ 601,47 ἐπὶ τῷ συμφέροντι συμφέρουλα 435,47. *sic* 245, 22 ἐπὶ κακῷ τ πόλεως ἀφῖγμαι 745, 30 ἐπ' ἀδεινὶ χρησῷ ἡγούμενον, *nullo bono consilio factum* 544,34 ἐφ' οἷς δικαίοις, *quib. cond.* 195,16 ἐπὶ ῥητοῖς, *certis cond.* 195,11 ἐπὶ ῥητοῖς ὡσὶ ⊕ διωρισμένοις 641,17. *sic* 337,6 ἐπὶ τούτοις χαριεῖσθαι, ἐφ' ᾧ τε, *ea conditione vt* - 645, 15 ἐπὶ τούτῳ - ἐπὶ τῷ - *ea conditione vt* - 742,25 ἐπὶ πίστεις, *talib. freti* 566,21 ἐφ' ἡμῖν ὑπαρχα, *in nobis situm est* 380,13. *sic* 700, 26 ἐφ' ἡμῖν γιγνόμενον, *cum in nobis positum esset* 398,4 ἐπὶ τοῖς δημόταις ὢν, *penes plebẽ erat* 430, 9 (*Sic* ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ, *quantum in se est* 697,14 τὸ ἐφ' ὑμῖν εἶ) μέρος 654,30 τὸ γοῦν ἐφ' ὑμῖν 395, 42) ἐπὶ τῷ δήμῳ ποιεῖν ἁ, *populi arbitrio permittere* 216,22. 738, 40 ἐπ' ἐκείνῳ ποιήσασθαι βέλοιο λαβεῖν 414,20. 744,40 ἐπ' ἐμοὶ πεποίηκασι τὰ πάντα 506,21 ἐφ' ἑαυτῷ ποιεῖν, *sibi vind.* 119,47 ἐφ' ἑαυτῷ βούλεσθαι, *suo arbitratu moliri* 658,18 ἐπὶ τοῖς πολεμίοις γίνεσθαι 67,30 ἐφ' ὑμῖν ἡγεῖσθαι 396,45. 689,42. (*pro eodem* ὑπὸ 517,1) ἐφ' ὑμῖν ἡγεῖσθαι δικασταῖς, *vestrum subire iudicium* 448,29 ἐπὶ τῇ πόλει, *in vrbe* 599,46 ἐπ' αὐτοῖς ἐπίκεται, *eis incumbit* 407,25. *sic mox v.* 29 ἐπ' αὐτοῖς κεῖται. ἐπὶ τοῖς πέτραις, *super m.* 612,7 ἐπὶ τοῖς πέτροις, *adu. p.* 583,37 ἐπ' ἐκείνοις *post illos* 464,28 ἐπὶ τούτῳ, *post hunc* 596,32 ἐπὶ τούτοις, *post ea* 567,26 ἐπὶ πᾶσιν, *post omnes* 223,6

ἐπὶ νομαῖς ἐξιέναι 297,12 ἐπὶ δόρυ πρέσβεις 190,13 ἐπὶ τὰ χείρω λαμβάνειν 91,45 ἐπὶ τάδε τῶ τιβ. *cis* 118, 19 ἐπ' οἴκου, *domum* 277,6. 307, 15. *Idem frequentius* ἐπ' οἶκον, *vt paulo ante est expositum.*

ἐπαίρειν τὸ πέτρος 494,40. 643,21. 733,16 ἐπίδηξ τ ἐρυμνῦ 705,25 ἐπιδεᾶς ἁπλοῦς 262,42 ἐπιβαὶ Ἰταλίας 41,29 ἐπιβαίνειν παῤῥώας ναῦς 346,20. *Item cum dat.* ἐπιβαίνοντας τῷ χῷ. 620,33 ἐπίβη πέτροι 631,30. 663,31 ἐπιβαίνειν τοῖς πρέσταυρ. 535,15. 620,25 ἐπιβαίνοντες ἀλλήλοις 671,14 ἐπιβάσει τὸ πέτρος 495,32 *pro* ἐπιβαίνοιεν, *vt* 494,40, *& alibi.* ἐπιβάλλειν, *ingruere* 33,40 ἐπιβαλόντες ὕλαις 365,45 τὸ ἐπιβαλλον, *competens portio* 215,20. *Sic* τὸ ἐπιβαλλον λαχος 542,27. τὸ ἐπιβαλλον ἑκάστῳ μέρος 223,13,19. 544,8 τῶν ἐπιβαλλόντων μοῖραν λαβεῖν, *debitã portionem acc.* 332,10 ἐπιβάλλομαι, *apprehendor, manus mitto, iniic.* 719,31 *item aggredior, conor: vt* ἐπιβαλόμενοι κινεῖν ἁ 360, 14 ἐπιβάλοιντο ἀρπάζειν 432,17. *sic* 403,40. 593,42. 722,4 ἐπιβαλόμενος μεγάλοις 296,47 τὸ ἐπιβαλλόμενον μέρος 170,12 ἐπιβαρεῖαθαι, *aggrau.* 215,17. 542,3 ἐπιβασία χέρσου 309,1 ἐπιβάται, *class. mil.* 739,1 ἐπιβάλες 535,19 ἐπιβοῶντες καὶ ἐπιβοώμενοι 533,31 ἐπιβοώμενος πίστις 728,41 ἐπιβουλεῦν τοῖς σφετ. 189,29 ἐπιβολαὶ χρῶν ἐγίνοντο 660,14. *sic* 444, 30 ἐπιβολαὶ, *conatus* 586,47 ἐπιβολαὶ, *mulctatio irreg.* 586,18. 661,44 ἐπιβουλεύειν *cum infin.* 62,4 ἐπιβούλευμα, *insidiæ, seu facinus per insidias patratum* 709,16 ἐπιβουλὴν σπᾶσθαι κῦ- 176,29 ἐπιβούλου αἱρέσεως 356,40 ἐπιβούλως, *per insid.* 728,38 ἐπιβούλως διαχεῖσθαι πρὸς- 319,34 ἐπίγαμος κόρη 709,36 ἐπιγαμίαν σώζεσθαι πρὸς- 684,3 ἐπιγαμίας οἰκιοῦσθαι 599,20 ἐπιγιγνόμενος σφίσιν 197,23 ἐπιγινώσκειν, *agnoscere* 256,4 ἐπιγῶναι, *animaduert.* 213,47 ἐπιγῶναι, *cognoscere, cert. f.* 711,6. 718,20. 724, 26 ἐπιγῶναι, *adiudicare* 730,5 ἐπιγράφειν, *attribuere* 455,22 ἐπιδεῖν κραδῶσι τ πόλ. 560,17 ἐπιδεῖν δήμῳ βουλείας 390,13 ἐπιδειξάμενος ἀρετὰς τοιαύτας 503,43. *Eadem signif.* ἀποδειξ. ἐπίδειξις, *ostentatio* 102,17 ἐπιδέξιος δημηγορεία 600,42 ἐπιδιαιρεῖν ταῖς φαλάγγας 118,18. *idem* ἐπιμερίζειν 114,27. *sic* ἐπιδιελεῖν ταῖς φαλάγγας 172,20 ἐπιδοῦναι τὸ σῶμα τῇ πατρίδι 152,34 ἐπιδικαιῶσαι 466,40 ἐπίδικος 463,10 ἐπιδιφέροι πέτραι 98,19 ἐπίδοσιν λαμβάνειν εἰς- 529,4 ἐπιδρομὴ, *incursio hostil.* 314,15 ἐξ ἐπιδρομῆς ἑλεῖν 58,4 ἐπικεῖς ἔφερεν αἰτίας 595,28 ἐπείκεια *legem interdum aut iusiurandum violat* 285,23 ἐπικῶς, *clementer* 177,5. ὑψηλὸς ἐπικῶς, *leniter seu mediocriter altus* 182,23. 260,43. 292,20. 614,42. 657,45 ἐπιθαλάττιος πολιχνη 612,32 ἐπιθεναίοι 444,25 ἐπιθορρώσειν τ λέγοντα 666,23 ἐπίθεσις & ἐπιχείρησις *pro eodẽ* 319, 38,40 ἐπίθεσιν ποιήσασθαι 282,8 ἐπιθεσιάζειν δι' οἰωνῶν αἰσίων 80,27 ἐπιθεσίαν αὐτῷ τ βασιλείαν, *regnũ ei addicere* 177,8 ἐπιθεσίασαν *pro* ἀπόθεσαν. 743,39 ἐπίθετος, *adiectitius* 203,25 *affectatus, simulatus* 264,19. 265,39. 270,38 ἐπιθορυβεῖν, *fremitu approbare* 371, ἐπιθύειν 33,4 (3.404,39 ἐπιθυσιάζειν 25,1 ἐπικαθημένη λόφον, *in colle sita* 11,43 ἐπίκαιροι τόποι 571,32. 705,46 ἐπίκαιος φρύαια 179,38 ἐπίκαιος χωρεῖα 319,44. 578,28 ἐπικαλεῖσθαι, *appellor* 689,1 ἐπικαλεῖας τινὶ ἐξ ἀνθρώπων ἐπικυρεῖαν 361,33 ἐπικαλεῖν *pro* ἐγκαλ. 546,28. 589,17 ἐπικαρπίαι αἰγὸς ἠχῆς 195,40 ἐπικαταδραμόντες ὀκ- 579,14 ἐπικαταφέρεσθαι, *immitti* 643,1. 708, 1 ἐπικαταῤῥαγείς, *immissus* 643,20 ἐπικαταστάθην 31,41 ἐπικαταστάθην 156,32. 262,28 ἐπικαταψύσεσθαι 138,10 ἐπικατέχειν, *detinere* 617,19 ἐπικατηγόρησις 53,33 ἐπικαταῤῥῶσαι 347,41 ἐπικείμενον σφαίοις 157,13,31 ἐπικελεύεσθαι, *inhortari* 413,4 τὸ ἐπικελευόμενον, *iussio* 720,36 ἐπικέλευσις, *inhort.* 107,36. 550,32 ἐπικερασθῶσι συμμυρίαις 23,7 ἐπικερδομεῖσθαι 68,26. 362,45 ἐπίκηρον σπέρμα 529,8 ἐπικηρυκεύεσθαι πρὸς- 616,13 ἐπικηρυκεύσασθαι πρὸς- 297,39 ἐπικλᾶσις ⊕ εἴκειν 382,43 ἐπικλᾶσις ἅς ἁ, *flecti* 64,30. 716,19 ἐπικλασθῶσι τὰς γνώμας 466,17 ἐπίκληρος τῇ ἀρχῇ 56,44 ἐπίκλησις δῆμος 381,43 ἐπίκλητον ἄγειν, *arcessere* 135,38 ἐπικλύζειν, *inundare* 33,30 ἐπικλῦσαι, *affluere, abundare* 354,40 ἐπικουρείαι παρέχειν 362,42 ἐπικουρείας τ σωαρχοντας ἕνεκα, *ad op. coll. fer.* 576,21. *sic* 621,47 τὸ ἐπικουρικὸν, *auxil. cop.* 562,27 ἐπικρατεῖν τῷ πολέμῳ 341,35 ἐπικρατῆσαντες πλήθει τ ἑτέρων 373,43. 374,20 ἐπικρέμαται αὐτοῖς δεινόν 639,32 ἐπικρίνειν, *adiudicare* 730,1 ἐπικρίσεις πρὸς συμβ. 244,32 ἐπικτήσασθαι, *acquir.* 45,37 ἐπικτήσεις 609,5 ἐπίκτητος τέχνη 203,16 ἐπικωμῶσι τῷ γνώμῳ 487,35 ἐπικωμῶσαι τὰ δόξαντα τῷ πλήθει 121,47 νόμοις 87,26 πόλεμον 131,32 ἐπικωμῶσαι, ψῆφον ἐπενέγκαντας 411,10 ἐπικωμάζειν & ἐπιψηφίζεσθαι *pro eodẽ* 600,18 ἐπίκοποι νῆες 183,22 ἐπιλαμβάνεσθαι τῷ ἔργου ἡνίκα 430,18 ἐπιλαβεῖν ἡνίκα 307,5. *sic* 117,13 νυκτὸς ἐπιλαβόσης 189,38 ἐπιλαμβόμενοι τ ἀνδρός 438,12 ἐπιλαμβόμενος τῶ σώματος 604,9 ἐπιλελειμμένος ἰχνῶν μεγ. 243,15 ἐπιλαμπρῦναι ὑμᾶς 372,3. 606,13 ἐπιλέγεσθαι τ ἀριθμὸν 31,22 ἐπιλέγεσθαι ὅσα - 528,11 ἐπιλέξασθαι, *deligere* 86,3, 29 ἐπιλέξαντο *pro* ἀπολέξ. 734,46 ἐπιλείποι σὲ μὲ ὁ χρόνος 662,29 ἐπίλεκτοι ἱππεῖς 164,41 ἐπίλεκτοι ἄνδρες 612,22 ἐπίλεκτος ἀκμὴ 352,7 ἐπίληπτος ἐξουσία 87,28

ἐπιλογίζεσθαι, *perpend.* 151,31. 266, 40
ἐπιλογισμοί, *comput.* 60,29
ἐπιμαρτύρεσθαι, *protest.* 466,42 ἐπιμαρτυρόμενος θεοὺς, *deos attestans* 409,43. 649,36. *sic* 132,14
ἐπίμαχα πλ. μέρη 253,32 ἐπίμαχοι λαγόνες 571,31 ἐπίμαχον χωρίον 624,23
ἐπιμὴς τῶν ἀναλισκόντων 135,4 οἷς ἐπιμὴς ἐγχύσω 220,18
ἐπιμιξία τῆ πόλεως παρέλαβον 237, 24
ἐπιμίκτης τῶν κοινῶν 210,5
ἐπίμομφον φέρειν 148,5
ἐπιμένειν ἐπὶ τῆ αὐτῆς γνώμης 387,39
ἐπιμερίζειν ταῖς φερνῶν 114,27
ἐπιμηχανώμενοι πάντα 627,47
ἐπιξενία βαρβάρων 75,45. 184,35
ἐπίνειον 612,32
ἐπινίκιος & ἐπιπομπὸς πομπὴ, *triumphus* 102,15 ἐπινίκιον πομπὴν ἀριάμβου καταγῆν 181,18 ἐπινίκιοι κῶμοι 664,22 ἐπινίκιοι στέφανοι 157,13. 467,3 ἐπινίκια θύειν 158,32 ἐπινικίων μοῖραν ἀποφέρειν 167,30
ἐπιξενωθῆς Μόργιλι 10,41
ἐπίπονοι ἀγῶνες 201,3
ἐπιπέμπειν δεῖμα τοῖς- 502,27
ἐπίπλων σωρηδὸν 281,24
ἐπιπολάζειν, *eminere* 690,14 ἐπιπολασμὸς τῶν ὑπὲρ τῶν 391, 26
ἐπιπρεπεῖς 724,2
ἐπιπροσθεύειν 112,4 ἐπιπροσθεύειν τοῖς ἐμαυτοῦ ἔργοις 384,1
ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν 603,40
ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν 348,2
ἐπιῤῥαίνειν καρπὸς Δ. 478,40
ἐπιῤῥάπτειν τὰς πύλας 494,22 ἐπιῤῥάξας αὐτοῖς τὸν ἵππον 165,29 ἐπιῤῥάπτειν τοῖς κατόπιν 534,43
ἐπιῤῥοθεῖν, *adstrepere* 404,47
ἐπιῤῥῶσαι τὸν τοῦθ. 493,7 ἐπιῤῥώσθη εἰς τοῦτο 468,35. *sic* 674,19
ἐπισείειν τὸ δῆμον 370,26
ἐπισημαίνειν, *obsignare* 256,3 ἐπισημαίνειν τινὶ, *conspectui alicuius se offerre* 73,33. 74,3 ἐπισημαίνειν βοῇ μεγάλῃ 487,33 ἐπισημασίας γιγνομένης αὖπω μεγάλης 539,47 ἐπισημασίας τυχεῖν 396,11
ἐπισκιάζεσθαι ἐκ- 432,46
ἐπισκιασμοὶ εἰσάγειν 142,15 ἐπισκιασμὸν λαμβ. ἐκ- 541,47
ἐπίσκεψις εἰ- *speculatio* 105,28 ἐπισκέψις *augurales* 203,19
ἐπισκευάζειν, *reficere* 621,17
ἐπισκευὴ, *refectio* 200,34
ἐπίσκιος ὄχλος 381,44
ἐπισκήπτειν, *mandare* 208,35. 706, 1. 707,23 ἐπισκήπτειν τοῖς τῶν κοιν. 209,24 ἐπισκήπτειν θεοῖς, *per deos obtestari* 636,29
ἐπίσκοπος, *inspector* 135,9
ἐπισπᾶσθαι, *attrahere* 31,18 ἐπισπάσασθαι φθόνον 365,35
ἐπισπεύδειν τὸν πόλεμον, *urgere bellum, seu suad.* 318,40
ἐπίστασις *idem quod* ἐπίθεσις, *aggressio* 365,42,40
ἐπιστέλλειν, *mandare, iub.* 465,32. 510, 39. *sic* ἐπιστεῖλαι 295,44. 513,36 ἐπιστείλας *pro* ἐπιστάς 284,38
ἐπίσημα *sepulcrale* 128,1
ἐπίστολας ἀναδοθῆναι 638,23
ἐπίστρατεία 531,22
ἐπίστρατεύσαντας τῆ πόλει 625,3
ἐπίστρατεύειν ἑτέροις 380,7
ἐπιστρέφειν *absolute pro Conuertere se* 442,46. 540,15 ἐπιστρέφεσθαι τὰ κοινῶν, *cur.* 703,36 ἀδὲν ἐπιστρέφεσθαι τὰ αὐ. 157,10. ἀδὲν ἐπιστραφεὶς εἰ- 97,18
ἐπιστρεφισέρας γινομένας 660,11
ἐπιστρεφῶς διαλογίζεσθαι 508,18 ἐπιστρεφῶς καθάπτεσθαι 443,36
ἐπιστροφὴ αὐτῶν ἐκ τῶ δαιμονίω γέγονεν ἀδεμία, *nihil ea curauit numen* 677,34
ἐπισωρεύειν, *annectere* 126,46
ἐπισυῤῥεῖν ὄμνι 254,30
ἐπισφιγγεῖς καιροὶ 321,35 ἐπισφιγγὴς πεῖρα 69,47
ἐπιταγὴ, *iniunctio* 223,9 ἐπιταγὴ πατέρων 302,17 ἐπιταγαὶ, *iussa* 133,3. 297,41
ἐπιτάγματα βαρέα 327,6. *sic* 247,6. 336,20 ἐξ ἐπιτάγματος πιεῖν 509, 32
ἐπιταλαιπωρεῖν 593,5
ἐπιταράττειν τοὺς λογισμ. 283,44 ἐπιτάραχθεὶς τὴν διάνοιαν 165,5 ἐπιτάραχθέντες τὴν γνώμ. 117,33. 258,34
ἐπιτάττεσθαί τι 109,47
ἐπιτέφριοι λόγοι *a quib. inuenti, & rectius usurpati, Latinisne an Græcis* 291,5 ἐπιτέφριοι ἀγῶνες 291, 14
ἐπιτείχειν, *accelerare* 626,9
ἐπιτειχίσαι, *munire contra* 168,19
ἐπιτείμισμα κατὰ τὸ πόλ. 182,33. 294,7
ἐπιτελεῖν πράξεις πολ. 200,15 ἐπιτελέσαι τὰς δίκας 667,39 *idem* συντελέσαι *ibid.* 36
ἐπιτελήσεσθαι 161,28. 184,30 ἐπιτελῆ ἡμῖν γέγονε 374,34 ἐπιτελῆ κρίσιν λαμβάνειν 671,17
ἐπιτέμνειν, *incidere* 204,11
ἐπιτεχνᾶσθαι δόλῳ ἐπ' ἄλλῳ 356,39 ἐπιτεχνᾶσθαι πάσας πίρας 254,8
ἐπιτήδειος *fœm. gen.* 5,11 ἐπιτήδειος εἰς- 734,31 ἐπιτήδειοι *pro* ἐπαίδιοι 508,7 οἱ ἐπιτήδειοι αὐτῶν, *necess. amici* 281,28. 556,16 ἐπιτήδεια, *res ad vict. necess.* 556, 9, *& al.*
εἰς ἐπιτηδεύσεις ἀχθέντα 133,22
ἐπίτιμοι πολῖται 330,14
ἐπιτιμία πολίτου 372,30 ἐπιτιμίαν ἀπολωλεκός 235,35
ἐπίτομος ὁδὸς, *compend.* 54,45
ἐπιτραγῳδεῖσθαι εἰς- 102,20
ἐπιτρέπειν, *indulgere* 675,18 καθαφροσύνῃ ἐπιτρέπειν, *negligere* 286,36
ἐπιτραπῆναι, *commissa sant* 411, 23 ἐπιτραπήσεται 470,38
ἐπιτρέφειν τέκνα ἔτεσι 522,1 ἐπιτρέφεσθαι αὖπω 424,6
ἐπιτρέπεσθαι 228,22
ἐπίτροπος, *tutor, cur.* 213,32 ἐπιτροπεύειν ὀρφανοῖς 716,38 ἐπιτροπεύειν τὰ δημόσια 679,44 ἐπιτροπεύειν τὴν πόλιν 120,7 ἐπιτροπεύειν τὴν πόλιως 315,22 ἐπιτροπεύειν ὑπὸ- 210,10. *sic* 88,18
ἐπιτροπία, *tutela* 716,39
ἐπιτροπὰν λαβεῖν 237,2
ἐπιτροπικὴ *s.* διαστασία 237,19
ἐπιτυχὴς, *fortunatus* 490,29
ἐπιτυχία τῶν μαντευμ. 203,2
οἱ ἐπιτυχόντες, *vulgares* 597,47
ἐπιφαίνεσθαι καὶ βοηθῆσαν 128,3
ἐπιφάνεια θεῶν, *cum manifestis dometis præsentiam suam declarant* 128,10. 129,18. 207,3
ἐπιφάνεια τῶν δαιμόνων 351,20
ἐπιφάνειαν ποιεῖσθαι 291,46 ἐπιφανείας ἐπὶ μήκιστον ποιεῖσθαι 43. 38
ἐπιφέρειν, *in colloquio* 430,32 ἐπιφέρειν, *crim. impon.* 704,12
ἐπιφέρεσθαι πῖς πολεμ. 584,
ἐπιφθονος τόπος 292,
ἐπιφθονουμένη πόλις 599,
ἐπιφορὰ, *impetus* 713,
ἐπιφορωνῆς χάριν 158,
ἡ ἐπίφορος ἐπ' αὐτὴν ὁδὸς 671,9 ἐπιφόρῳ αὐτῶν ποιεῖσθαι 642,
ἐπιχειρεῖν τὸ ἔργον 162,39 ἐπιχειρεῖν μισ. 203,38 ἐπιχειρήσαι ἀμφοτέροις 481
ἐπιχειρητὸς ἐστιν 233,
ἐπιχρησθῆναι τοῖς θεσπ. 315,11. 731
ἐπιχρησμῶσαι λαμπρᾶς δαπάνας 67
ἐπιχώριον ἔθνος 24,1 ἐπιχώριαι φαὶ 184,18. 31
ἐπιχωριάζειν ὕβρεις 691
ἐπιψηφίζειν δίκῃ 56,42 νόμων 4
ἐπιψηφίσασθαι ἡ βουλὴ τοῦτο 402
ἐπομβρία, *diluuium* 55,17. *sic* κατακλυσμὸς 458
ἐπιμοσάμενος ἢ μὴ- 73
ἐποικίδιος φυὴ 609
ἐποπτεύειν, *inspectare* 217
ἐπορέγεσθαι, *appetere* 3
ἐποχὴ σίτων 580
ἐπτακαιδέκατον ἔτος 39
ἐπὶν μὲν τῶν γυναικῶν ποιεῖν 1,3
ἐραστμὸς κατ' ἄνδρα 416
ἐρῶντες δυναστείας 31
ἐραστὴς ποιητ. πολιτ. 36
ἐργάζεσθαι θάλασσαν τῷ αὐτῷ, *transire idem mare* 184,25 ἐργάσεται, *colitur* 554
ἐργάτης τῶν ἀγαθῶν 1
ἐρείπειν, *diruere* 61
ἐρευναι ἐποιεῖτο τῶν οἰκιῶν 423,3 *sic* 63,28
ἐρήμη νῆσος 50,3: *& mox v.* 3 ἐρημος γῆ. ἐρήμους ἀφῶσι δίκας 21

ἐρήμους ταὶς δίκας ἀλόντες 667,46
ἐρημίαν ποιεῖν τὸ αὐτ. 638,37
ἐρημωθῆναι τὸ κρείττ. μέρ. 686,34
ἑστιοι θεοί, *Penates* 54,31
ἑσταὶ ὕφαλα 42,19
ἑρνικες, *sive* Ἑρνικες, *Hernici, pop.* 250,5. 372,13, *& alibi.*
ἑράπην, *insuere* 260,4
ἑύκειν τοὶς ὀπίονας 551,34
εὐμα πολέμιν 16,34 ἐρύματα τῆ χάρακος 551,11
εὐμοὶ τόποι 319,41. 669,32 ἐρύματὰ χωεία 34,18
εὐχομαι λέξων 137,26
εὐς ἠβυεαῖς τέκνων 607,42 ἔρως τῆ νικᾶν 621,15, ἔρωτα ἔχην ἀδυωάτων 500,3
ἑσπέριος Ἰταλία 10,23
ἑστία παῤῥώα 513,21 ἑστία θεσπεσιακή 93,18. *& mox v.* 20 ἑστία κοινὴ τῆ φεσβιῶν: *pro foco, seu atrio epulari. quidã aulam vertunt.* ἑστία κοινὴ τῆ πόλεως 125,18,25,39
ἑστιάδες παρθένοι, *Vestales virgines* 125,7
ἑστασις ὀχλικὴ 122,21 ἑστάσι ὑποδέχεσθαι 32,23. 158,22 ἑστίασιν ποεῖσθαι 291,1 ἑστιασιν αὐτοὶς ὠρίσθειναι 122,22 ἑστίασις κοινὴ, *commune penuarium* 408,18
εὐπέλον, *cœnaculum seu atrium epulatorium* 93,18
ἑσχάτας, *vltimas vices* 621,45 τὰ ἔσχατα παθεῖν 357,36
ἑταῖραι, *lupæ, meretrices* 71,25
ἑταιρεία, *sodalitium, factio* 376,10. 213,27. *sic plur.* ἑταιρεῖαι 205,14. 687,8. 689,9. 705,38 ἑταιρείαν σωτῆρον 683,15
ἑταιρεία *quod*ᵍ *pro* ἑταιρεία *inuenitur* 398,30, *& alibi. Sic* ἑταιρεία μεγάλη 434,34 ἑταιρείας σωάγειν 234, 42. 235,10 ἑταιρείαις μεγάλα δυτάμενοι 667,3
ἑαυτοῦ ἑαυτῆ 570,8. 577,24
ἑαυτοῦ μᾶλλον 563,23
ἑαυτοὶ, ὅπλα τὰ ὅπλα 661,35 ἑπίμηνοι νεότης 360,18
ἑτῶν παρελθόντα 370,18. *Compos. hinc* διετεῖς ἀσυνδαὶ 482,11 ἑξαετεῖς ἀσχαὶ 194,26. 192,42 δεκαετὴς πόλεμος 47,17. *Sic* τριετῆ χρόνον 193,39 τριαετῆ χρόνον 201, 31, πενταετῆ χρόνον 541,24. ὀκταετῆ χρόνον 57,14 διακονταετῆ χρόνον 127, 23. 128,35 πεντηκονταετεῖ χρόνῳ 238,20. *Item barytonos,* ὀνεακαιδεκαέτης χρόνος 457,16. *Sic* ἑπτακαιδεκαέτης 212,38. 662,38. *Compos. derivatum* πενταετηρικὰ 120,26
ἔχοντες χειμῶ 438,18 πλεῖσα ὑμᾶς εὖ ποιήσαντα 271,43
ἑωσάτων ἱστοπίων 638,42
εὐδρία, *felix virilis sexus prouentus* 13,22
εὐφρεῖν πᾶσι, *probare omnia* 735,4
ἡ κοινὴ εὐαρέσκησις 681,6
εὐαείλμωσι, *paucis* 700,21
εὐάσης θρίαμβος, *ouatio* 313,46. 314,6. *pro eodem corrupte* ὥα 535,47. *magis ad Latinum vocabulum accedit* ὥασις, *deflexũ e Græco* εὔα σις: *mutata prima tantũ syllaba.*
εὐβοῶς χωεα 16,35. 45,33
τὰ εὐγλυὲς κατάγην ἀπὸ εὐγλυῶς πάχειν 295,20 454,15
εὐγνωμόνων λόγοι, ἀρχὴν 143,4 εὐγνωμονεῖν 636,42
εὐδάπανα καὶ λιτά 93,41
εὐδιδάκτοι εἶ) 240,43. 521,7
εὐδιόρθωτος συμφορά 667,44
εὐδοκεῖν, *probare* 106,5 εὐδοκῶ τῆ ἀνδρ. αἱρέσι 542,32
εὐδόκησις, *approbatio, conf.* 557,34 χῦ πολλὼ εὐδόκησιν, *magno applausu* 150,18
εὐδοξεῖν ἐν πατείδι 502,4
εὐεσία, *pro* ἑσία 426,20
εὐεπεία γίνεται 354,34. *sic* 411,16. 585,32
εὔζωνος σραλιά 179,43. 188,21 εὔζωνος νεότης 197,3. 572,9 εὐζώῳ ὁπλίσι ἑσαλμένοι 707,17
εὐηθῶν *pro* εὐκλείας 695,24
εὔθυπος εἰς- 10,4. 29,31. 560,47
εὐθωῦσθαι ἀγέλαι 29,27
εὐθωάγην, *in iudicium vocare* 726,17 εὐθωάας ἔργων ἀπαιτεῖν 443,29
εὐθὺς ὀπῶν, *simulatq; inuasit* 494,35 ἔωθεν εὐθὺς, *statim a prima luce* 495,6. 682,36
εὐκαρδίως φέρην τὼ σ. 283,42
εὐκατέρασον γίνεσθαι 156,11
εὐκλεεῖς καὶ ζηλωτοί 348,23
εὔκλεα 291,44. 522,42. 533,22
εὐκλεια φύσεως 151,26
εὐκταῖος καιρὸς 379,43 ἐκ εὐκταίαι συμφοραί 402,1
δι εὐλαβείας λαμβάην 561,26. *plura in* δι.
εὔληπλος πόλις 182,42
εὐλογία, *laudum prædicatio* 530,7
εὐλόγιστος 4,5. 220,25 εὐλογίστως φέρειν, *mod. f.* 225,14
εὐμεταχείριστος 485,11. 726,15
εὔνοιαν ἀποδείκνυσθαι 514,12 δι εὐνοίας ἔχην 486,10 εὐνοία τῆ πατρικίων, *ob benenol. erga patr.* 378,27 δι᾽ τὼ εὔνοιαν τῆ συγκ. *ob benenol. erga cogn.* 282,32
εὐνομεῖσθαι 268,17
εὔορκα ψηφίζεσθαι 729,34
εὐόρνιθες οἰωνοί, *felicia auspicia* 133,13
εὐπαῖδαι *Athen.* 83,12. 601,30
χῦ πολλὼ εὐπέτειαν, *magna facilitate* 671,22
εὐπιθὴς, *obsequens, obed.* 222,30. 600, 4. 687,28. τὸ εὐπιθὲς 610,4
εὔπορος ἰῶ, *facile erat* 650,1
εὐπορῆσαι, *comparare* 536,38
εὐφεμεῖν λέγεσθαι 742,41
εὐφεσκηνόροις ἀσπασμοῖς 186,12
εὐφεύσοδος λόφος 201,23 εὐφεύσοδον ἑαυτὴν παρέχων 645,23
εὐφεσωπίαν ἔχην 147,36
εὕρεμα ἀρχαῖον 291,9. *Idem* εὕρημα *per n* 196,7
εὑρέσιος Ζεύς, *Iupiter Inuentor* 31,43
εὔελπις εἰς ὑποδοχὼ ὕδατος 200,47
εὖρος, *latitudo* 200,45. 624,18
εὐρώεσθαι ὅτι πολύ 183,11
εὖσαι 479,14
εὐσαθοῦσιν οἱ βίοι 94,23 εὐσαθεῖν ταῖς διανοίαις 380,29
εὐξαμένης ὁπλισμός 464,31
εὐσεβὼς ὁπλισμοῖς 515,33. 647,5
εὐσήμων φάσις 420,47
εὐπελεῖς ὁπλισμοῖς 139,28
εὐπλμία φεὸς τὰ πολ. 176,8 εὐπλμίαν παῖζην ἐνδεῖκν. 306,32
εὐβεπεῖς φεὸς τὰ ἀξ. 584,16 εὐβεπῆ χέρονεν ἡμῖν τὰ φεὸς τὰ ἀγῶνια 698,45
εὐβεπίζειν τὰς διανάμεις 139,20 εὐβεπίζεσθαι τὰ εἰς μάχ. 354,11
εὐφήμοις οἰωνοῖς φεσπέμπην 13,23
εὐχαεισηείοις 643,36: *pro* χαεισηείοις.
εὐχρέστεροι, *ditiores* 417,15
εὐχῆς ἄξιος, *optabilis* 309,30 εὐχῆς μείζονα ἀγαθὰ 518,13 μεῖζ᾽ πλῆς εὐχῆς δέχεσθαι 390,20 κατ᾽ εὐχὼ δέχεσθαι 362,42 κατ᾽ εὐχὼ λαμβάην 352,42. 659,35 κατ᾽ εὐχὼ εἶ) 266,28 εὐχὼ ἀποδιδόναι 201,20. 202,41
εὐξάμεν᾽ ἄν, *optarim* 609,8 εὐχέμεθα φεσγόνοις οἷς αὐτὶς, *gloriamur iisdem progenitoribus* 147,21
εὔχεσα εἰς τ᾽ πόλ. 222,20
εὔψυχος 495,44. 564,25 εὐψύχως ἀγωνιζόμενοι 654,15
εὔωνοι ἀγοραὶ 445,41
ἐφεδρεῖαι 613,31
ἔφεσιν διδόναι, *permittere* 385,23
ἐφέσια, *domicilia, lares* 19,40 ἐφέσια, *familia & instrumentum domesticum* 54,26 ἐφέσια & κλήρους ἔχην 616,34 ἐφέσια παῤῥώα 145,33, 47. 402,11. 607,38 ἐν τοὶς ἐφεσίοις, *domi* 578,8 ἐφέσια ἐξερημωθῆ 693,29 αὐτοὶς ἐφεσίοις μιτασπάσ ἐφήμερος βροφή 513,38 (308,7
ἐφῆκεν ἐπ᾽ αὐτοὺς 364,23 ἐφέντες ὀργῆ, *ira indulg.* 399,41. *Idem* ὄπρέπ.
ὡς ἐφικτὸν 105,47
ἐφισαύαι τοὶς ἔργοις, *præf.* 75,16 ἐπίσησεν ἐφ᾽ αὐταὶ, *præfecit* 209,13 ἐφίσας τὼ δικαίαν ὀπὶ- 229,8 ὀπισῆσαι αἰάγκλω 13,19 ὀπισῆσαι, *reprimere* 368,43 ὀπισῆσαι τ᾽ λόγον, *sispendere orationis cursum* 211,15 οἱ ἐφεσηκότες τοὶς ἱεροῖς 220,36 ἐφεστῶτες τοὶς φεσμάχοις, *stantes post propugn.* 222,2
ἐξ ἐφόδου αἱρεῖν 166,3. 290,4 αὐτῆ ἐφόδῳ βεβλόμενοι πὶς πολεμίες 139, 31 τῆ φεσότη ἐφόδῳ 348,43
ἐχέγλους φρενεσί 104,34
ὡς εἶχεν αὐτοῦ τὰ φεσίγματα ἀπόρως 315, 10 ὅπως ἔχοι τὰς γνώμας 460,3 ὅπως ἔχοι τις φεσαιρέσεως 344,30 ὡς εἶχεν ὀργῆς 496,41 καλῶς ὑμῖν ἔχη φείδας 632,17. *sic* 145,27 ἀξιολόγοις ἔχοντες χωργοῖς ἐργασίας

§41,43 εὐδιόρθωτον ἔχ τοῖς πεποιῆσθαι ἃ συμφέρει 667,45 ἐξοίσει χεῖσθαι 432,33 ἔχις δ' ἡ σύριγξ 70,7 ἔχεσθαι ἔρχου 482,23 οἱ ἐχόμενοι, *contigui* 28,2 ἐχόμενα βοφῆς, *quae in cubos verti possunt* §84,4 Ἐχβατὰ, *opp. Volsc.* 483,47 Ἐχβατοὶ 250,4 Ἐχβατῶν πόλις 647,28 ἐχυρὸς λόφος 306,6 φρέαια ἐχυρά 188,43. 342,42 τὰ ἐχυρώτατα τῆς Ἴδης 37,21 ἕως ἐωθινὸν φυλακὴν 192,8 ἕωλοι λόγοι, *ranc. serm.* 666,31 ἑῴα Ἰταλίας 10,20 ἕως Θράκης 39,8. *Sic* ἕως Ἀρκαδίας *ib.* 12 ἕως τοῦ λόφου 367,23 ἕως τῆς καρδίας ὠθεῖ 263,26 ἕως ἐγγύτων 370, 11 ἕως οὗ καθῆκεν 393,1 ἕως *cum verbo infinit.* 328,37 ἕως *pro* τέλος, *tandem* §59,13

Z

ζάλην καὶ σκότον 176,35
ζέα, *far* 95,21
ζέων τὰ ἀπαλάγχνα 716,17
ζεύξομεν δύο ἅρματα 275,5
ζεύγματα τοῦ ὄρους, *pontes* §90,1
Ζεὺς ὁ καταχθόνιος, *Dis* 84,45
ζηλώματα τυραννικά 461,11
ζημίας ὀφλόντες 84,34
ζημιοῦν θανάτῳ ἢ φυγῇ 440,44. 658,31 ζημιοῦν εἰς χρήματα 187, 31. 292,42. §54,20 ζημιωθῆναι θανάτου 675,46: *susp.*
ζῆν πρὸς αὐτὰ τὰ ἀναγκ. §86,8 ζῆν πρὸς ἀνδρὸς τρόπον 95,35 ζῶντες τῇ πατρὶ, *ad patris praescriptum viventes* 153,29
ζῆτε, *vivite* 403,16
ζήτησιν παιόμενοι ὑπομελῆ 667,16
ζυγὸς *Jugum, quid* 159,47 ζυγὸν ὑποδῦναι 647,9
ζώπυρα χθονός 16,46. 36,6
ζωπύρες χαλκοῦ 476,30

H

ἦμαι, *in iuramento* 221,6. 406,21. 410,42. 595,34. 733,43
ἦπου γε, *an, utrum* 702,10
μᾶλλον ἢ πολὺ ἦν- §86,37
ἡδονὴν ἀπολωλέναι 310,34. 356,15
ἡδέσθαι παρ' ὀδίν, *nihil d.* 473,1. 713,34 ὁ ἡγούμενος τῆς γνώμης, *auctor sententiae* 667,20
ἡγεμὼν τοῦ ἔθνους, *auctor generis* 393, 34 ἡγεμὼν τοῦ ἔθνους, *de principe gentis ciuitate* 364,44 ἡγεμὼν τῆς πόλεως, *pro* ἔπαρχος, *praefectus urbis* 351,17 ἡγεμόνες καὶ ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί §70,13 ἡγεμονικώτατοι, *praec. d.* 719,1
ἧκ ἡδέως πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν, *parum sibi fauere* 681,46
ἤδη *pro* δή 405,45 ἤδη ποτὲ, *tandem aliq.* 442,13. 456,30. 713,21. 722,19
καθ' ἡδονὰς τὰς ὑμετέρας λέγω, *ad gratiã vestram verba facio* 692,23 τὰ πρὸς ἡδονὴν ἅπαν §05,21. *sic* 436,46
ἡδὺ θεοὶ μένουσι, *caelites manent* 96,30
ἡδύνες καὶ ἀκταί 677,20. 232,4
ἡλίσιος, *brutius* 263,46 ἡλίσιος ἢ σκαιός 449,7
κτῆμα αὐτῷ ἡλικίαν 607,6. *qu.* κτῆ.
ἡμερήσιον διάστημα ὁδοῦ 11,37
ἡμέρον πάθος λαβεῖν δόξαι 503,12 ἡμέρα ψυχῆς §12,13
ἥμιλυ, *eram* 153,3. 662,37. *Idem* ἰῶ.
ἡμέρα τελῶσα 246,21
ἡμιθανεῖς, *semimort.* 414,3. *Idem* ἡμιθνὴς 156,32. 209,16. §55,39
ἡμιόλιον θατέρου 674,33
ἡμίσεις 222,12,38
ἡμιτέλεστον πόλισμα 48,13
ἡμιτελὴς νίκη 108,17
ἡμφιεσμένος, *amictus* §16,12
ἰῶ *pro* ἤμιλυ, *eram* 214,43. 502,43. §04,5. 675,20. 692,13
ἰωεῖχεν, *pro* ἀνεῖχ. 727,22
ἰώνιας ἀποδίδοσθαι πῖς- 444,14
ἰῆρέμα καταυλίων 306,5
ἡσίοις κοσμεῖσθαι 44,10
ἥρωες καὶ δαίμονες 393,15
ἡσυχίαν ἄγειν ἔχειν, *silere* 713,43
ἠσθησθῆς §51,19 ἠπάτησθαι τὸ ἀνέπαλιν 384,13 ἠπηθῆτε τῶν δεήσεων 399, 43. *Idem* ἐξηπ.
ἠυλίσαντο 585,5
ἠυρεπίζοντα, *se instr.* 104,26 ἠυρέπισεν §28,21
Ἡφαιστεῖον, *aedes Vulc.* 431,20

Θ

θαλασσοκράτορες ἐγένοντο 10,1
ἐν θαλείαις καὶ εὐπαθ. §24,45
θαλίαι 477,4 ἐν θαλίαις ἰῶν 678,10
θαμινὰ, *crebro, subinde* 66,28. 107, 35. 135,10. 432,41. 443,45
θανατῶντες 171,22
θανατηφόρος 155,30. 159,27
θάσσους ἐμπεσεῖσθαι 717,17
θᾶττον ἢ βάδην 311,13. 613,21
ἐν θαύμαι ἠγρέσθαι, *mirari* 207,20. *sic* ἐν θαύμαι ἦσαν 708,32
θαυμάζειν, *spectare* 477,7
κτῆσθαι, *spectandi gr.* 671,22. *qu.* κτῆ.
θήκαις συμφορεῖ §98,46. 693,26
θασμοῖς κάτοχοι 472,29
θῖος νόμος 164,9. θῖος χόλος §56,19. 636,26 ἡ θία νέμεσις 140,21 ἡ θία θεσπιοία 140,5. 150,30 κτῆ θίαν θεσπιοίαν 152,29
θῖος πρὸς πατρὸς, *patruus* 692,34 θῖος πρὸς μητρὸς, *auunculus* 710,28
θεμίλιοι 12,4. 202,1
θέμις, *f. dict., ius est* §54,31
θεμιστὸν, *iustum* §70,35
θεμιστοπόλοι βασιλῆες 337,5
θεμπὸν §23,29. 732,4 ἐθέμπην αὐτῆς 323,20
θεοὺς καὶ δαίμονας 164,14. 207,12
θεοβλαβὴς 212,22. 450,44. *Et* 348,5 θεοβλάβεια 248,16. 282,4 θεοβλαβεία ἐλαύνεσθαι, *diris agitari* 19,39
θεολογικὴ πραγματεία *Varr.* 260,33
θεόπεμπτος ὄρνις 12,24 θεόπεμπτα ἔδη §5,41 θεόπεμπτα σημεῖα 124,47. 312,36. 736,22
θεοποιεῖν τὰ θνητά 119,11
θεοπρέπες, *oraculi consultor* 19,3
θεοπρέπον, *orac.* 15,47. 16,15. 424,
θεοφιλεστάτη πόλις 275,1
θεοφορήσας 91,
θεοφορῆσις νύμφη 24,32
θεραπία, *famulitium* 70. 37. 613,1 *sic* οἰκετικὴ θεραπία §83,2
θεραπύω τινὰ ζῶν 135,14 θεραπύομαι, *act. signif.* §05,2
θερείας μεσούσης §1,2
θερμόμους πόα 78,
θεσπῳδὸς, *Carmentis nympha* 24,3
θεσπῳδεῖν 12,2
θέσφατα 44,44. 640,21 θέσφατα, *signa diuinitus edita* 209,
θῆκαι, *conditoria mort.* 363,1
θηλυδρίας ἐγχρίεσθαι πῆς ὤν 418,4
θησαυρὸς, *arcarium* 220,4
θησαυρίζεσθαι, *recondi* 746,4
θῆτες *apud Athenienses qui Clien apud Romanos* 84,
θητεύω, *mercede seruire* 215,2
θητεῖα θεῶν παρ' ἀνθρώποις 90,
τὸ θητικὸν τοῦ δήμου 137,4. 333,3
θιγθαλασσία 183,1
πεθλιμμένοι βίοι §42,
πεθνάναι, *occidi* 84,4
ὁ θνητὸς *pro* οἱ ἄνθρωποι 25,
θορυβεῖν, *turbare* §98,42 *intumu conicere* 6:4,
Θράκιον ἔθνος 38,1
θρηνῶν ἐπαύσατο 403,3
θρησκεύειν τὰ κτῆ. ὁμοῦ 127,24 οἱ θρησκευόμενοι τοὺς θεοὺς 93,10. *ibidem* Τυρρηνοὶ τοῖς θεοῖς *ibid.* 7: *Et* θεραπεύειν τοὺς θεοὺς 92,8 θρησκεύειν, *religiose peragi* 62,2
θρησκεῖαι καὶ καθαρμοὶ 124,1
θριαμβεύς, βοπωφόρος πομπή 173,4
θροῦς πολὺς ἐπέπεσε τῇ βουλῇ 384,29 θρῶν ἐφ' ἑκάστῳ πολύς 404,1
θυηπόλοι παρθένοι 125,9,20 θυηπόλοι Ἐνείας 200,1. *eadem* ἀμφιτρίονες
θυηπολεῖν 127,2
θυηπολίαι ἀρχαῖαι 476,29 θυηπολιῶν τρόπος 17,
θύμα, *victima* 84,4
θυμὸς εἰσέρχεται, *ira incessit* 106,4
θυμῷ φέρεσθαι 661,3
θυμοῦσθαι χεῖν 286,2
Θυοσκόοι *olim qui póst* haruspices *mox* Tusci 24,1
θύρα, *ostium* 183,3
θυραυλεῖν §72,3
θυρεοὶ, *scuta* 106,40. 221,34 θυρεῶν πρόβλημα 295,4
θωπεύω τινὰ ἡγ. 686,2

I

ἰαμβεῖα, *versiambici* 10,26. 38,
ἰαμβίζειν 477,4
Ἰανίκουλον 136,7. *Idem* Ἰάνικλον §7 24, *Et alibi.*
ἴασιν ζητεῖν 602,
Ἰβηνία, *Hispania* 33,
ἰγνύας ξίφει διαιρεῖν 367,2
ἰδέα κακῶν πᾶσα 401,4
κατ' ἰδίαν, *privatim* 680,4
ἰδιάζει

ἰδιόξενοι, *priuati hosp.* 71,32. 740,35
ἰδιώτης βίος 234,5. 280,43
ἰδιωλικὸς σύλλογος 731,18 ἰδιωλικὸν σωτήριον 666,4
ἰδὶ, *pro* εἰδοὶ, *Idus* 30,32
ἱδρύεσθαι ἱερὰ, *fana statuere* 25,36. 40,7,32. *sic* ἱδρύεσθαι ναοὺς 124, 14 ἵδρυται, *consedit* 77,39. ἱδρυσις 160 6. *Reperitur etiam cum* ν, ἱδρυνθη 182,31: *itidemq;* ἱδρυνθὲν 603,15
ἱδρύματα, *statuae,* ἑδη 54,9
ἵδρυσις τῶ ἱερῶ, *fani adificatio* 125, 15,29 ἱδρύσεις, *aedicula* 90,23
ἱερᾶσθαι, *sacerd. fungi* 83,38. 693, 37 ἱερᾶται αὐτῆς 91,17
ἱερατεία μαγίκη 132,35 τὴν ἱερατείαν παραλαμβάνειν 133,13
ἱερία Ἑστία 62,21
ἱερὸς ὅρκος, *sacramentum* 555,5, & *alii* ἱερὰ & ἄσυλος ἀρχή 410,29 ἱεραὶ & ἀπόκτοι βίβλοι 736,39 ἱερῶν ἐξηγηταὶ, *pontif.* 200,9. 597,19 ἱερῶν ὀπίσκοποι, *pontif.* 597,38 ἐπὶ τῶ ἱερῶν ὀμνύειν, *quare in πόμα.*
ἱεροδιδάσκαλοι *pontifices* 133,7
ἱερομνήμονες *pontif.* 525,15. 681,14
ἱερονόμοι, *pontifices* 133,7
ἱεροποιοὶ, *sacrifici* 33,1 ἱεροποιοὶ νεανίσκοι 67,19 ἱεροποιοὶ παρθένοι 597,30
ἱεροσκόπος, *aruspex* 93,5
ἱερόσυλων *poena* 133,40
ἱερουργία Ἑλληνικὴ 32,35 ἱερουργίας ὀπτελεῖν 127,18 ἱερουργίας σωτελεῖν 199,47
ἱεροφάνται, *pontifices* 133,8. 183,43
ἱεροφύλακες, *pontifices* 133,8 ἱεροφυλάκιον, *sacrarium* 129,26
ἴεται, *vadit* 604,12 ἴεται εἰς μέσους 350, 32. *Item aspir.* ἵεται ἐπὶ τὰς πύλας, *ruit* 493,22 ἵεντο ἐπ' αὐτούς 311,17
ἰθὺ, ἀπόκριναι 504,41. 506,32
ἱκανὸς *fœm gen.* 49,42 ἱκανός εἰμι, *possum* 125,45 ἱκανὸς φρονεῖν τὰ δέοντα 198,42 ἱκανῶσαι τοῖς ἑαυτῶ 134,7
ἱκασία, *supplicatio* 514,45. 535,31
ἱκεσία γυναικῶν 511,6
ἱκετεία & λιτὰι 520,45 ἱκετείας φαλαμβάνειν 187,19. 360,47. 651, 28 ἱκετείας & στέμματα παρέχεσθαι 354,47 ἱκετείας ποεσπίνειν 16,9 ἱκετείας φέρουτες 325,11. 575,36. 594,21
ἱκέτης τὸ ὑδρὸς γίνεται 481,20
ἱκέτης γίνομαί σοι 263,5
ἱκόμενοι χρόνοι 53,40
ἰκρίων ἀνωρεῖν 200,38
ἱλαρὰ ψυχὴ ἔχειν ἐπὶ- 522,9 λεως ἔχειν, *propitios esse* 410,45
ἱλαὶ ἱππίων, *turmæ eq.* 190,9 ἵλη ἱππίων λαῶν 302,38 ἵλη ἱππίων ἄγειν 350,13
Ἴλιος, *Ion. pro* Ἴλιον 38,45 Ἰλιεῖς, *Ilienses* 36,26
ἵνα ἦσαν, *ut essent* 609,8 ἵνα πιήσουσι 345,32
Ἰόνιος, *f.* πόντος 15,9,21. *plena structura supra* 9,21,35. & *inf.* 22,35
ἱππαρχὶς, *eq. mag.* 338,11. 651,2 ἱππαρχεῖν 425,19
ἱππασία σωτήριος 650,24
ἱππάσιμον χωρίον 367,12. 575,8
ἱππαφέτης φαλισθαὶ 201,11
ἱππόδρομος, *circus* 65,36. 66,19
Ἱπποκράτεια, *Consualia* 26,16 ἱπποκρατεῖν 181,15
ἱππομαχῆσαι 86,46
ἱππηφορβὸς γῆ 29,24
ἱππεία πλατύεσθαι 641,22
Ἰσκυλία, *Esquiliæ* 218,40. *Inde* Ἰσκυλῖνος, *Esquilinus* 218,37. 219, 21
ἴσος δικαστὴς, *æquus iud.* 457,45. 712, 33 ἴσον αὐτὸν φυλάττειν 391,12 τὸ ἴσον ἔχειν, *æquo iure potiri* 688,38 ἐπὶ τῆς ἴσης γίνεσθαι 123,18 ἐν ἴσῳ τῆς ἐρρωμένοις, *æque ac valentes* 654,17
ἰσόθεοι ἄνδρες 6,7 ἰσόθεοι ψυχαὶ 35,19
ἰσοκόρυφοι πόλις 145,39
ἰσόμοιρος παισὶ γυνή 95,45 ἰσομοιρεῖν ἡμῖν κακῶν 392,20. 656,9 ἰσομοιρία τύχης 439,32 κακῶν 433,3
ἰσονομίας νόμος 662,4
ἰσοπολῖται 544,6 ἰσοπολιτείαν δοῦναι 542,16 ἰσοπολιτείας μεταδοῦναι 225,46. 538,8 ἰσοπολιτείας μετέχειν 540,37
ἰσόπυρος δύναμις 268,21
ἰσοπύρανος ἀρχή 334,18
ἰσόψυφοι καὶ ὁμόψηφοι 465,24. 111,14 ἰσοψηφία *absolutreum* 469,35
ἵσταμι, *statuere, decernere,* 536,46 στῶναι μετὰ τῆς γυναικὸς 456,33. στῆσονται σὺν ἡμῖν 459,10 στῶναι παρὰ τὰ δεινά 587,2 στῶναι πρὸ τὰ δεινά 606,17 στάντες ἐπὶ τῆς βουλῆς, *in senatum introd.* 619,10. *Idem* καταστάντες.
ἰσοτίας ἄξια 183,46 εἰς ἰσοτίας ἀφῆγησιν ἐλθεῖν ἄξιον 678,4
ἰσορρήματα μωϊκά 122,47
ἴσως καὶ δικαίως κρίνειν 645,22 μηδὲν ἴσως καὶ δικαίως τῆς πολλοῖς φρονεῖν 665,47
Ἰταλίωτης *pro* Ἰταλοὶ *seu* Ἰταλιῶται 10, 43
ἰταμὸς πρὸς πάντα 610,3 ἰταμῶς ὁδὸν βέπεσθαι 595,17 ἰταμωτέραν ὁδὸν πορεύεσθαι 634,25. 710,11
ἰταμῶς ἐπιβαίνειν 620,25
ἰτέον, *eundum* 143,40
ἰτέα, *liba, crusta* 44,36
ἴτυς ἀσπίδος 579,38
ἴχουσι *pro* ἔχουσι 628,26 ἴχειν ἔρωτα, *capi amore* 31,13
ἴχυσιν ὀδὰφυγεῖν 325,27
ἰχυρότης *pro* ἐχυρότης 198,11

K

καδίσκοι, *urnæ suffrag.* 730,6
κάδωλοι, *seu* κάδουλοι 93,1
καθαλίζειν, *adolere* 479,1,16
καθαιρεῖν, *decidere, decernere* 445, 10. 447,27 καθαιρεῶντες τὴν ἀρχ. *consuls.* 584,19
καθάλλεσθαι, *desilire* 707,33
καθαμαξεύμενα, *ἁπαξ λεγ.* 666,31
καθαρτήρια θυσία 597,26
καθέδρα, *sedes, in augur.* 80,40 καθέδρα ἄπρακτος, *desid.* 139,40
καθείργειν, *concludere* 343,27 καθεῖρξαι ἀφαιεῖ 64,36 καθείργνυσθαι τὸ δύπτ. 731,29
καθήκει ὁ χρόνος, *adu.* 80,30
καθῆσθαι, *sede* 688,25
καθιδρύειν, *collocare* 182,38 καθιδρύεσθαι, *construere* 125,40 καθιδρύεσθαι, *considere* 9,42 καθιδρῦσθαι ἐν 1,21. 191,43 καθιδρυμένου ἐν- 709,26 καθιδρύθη, *consedit* 104,12. *Plura in simpl. ἱδρ.*
καθικνεῖσθαι πώγωνα βαθύν 361,32
καθιερεύειν, *mactare* 481,37
καθιερῶσαι, *dedicare* 102,26. 125,36
καθιστᾶναι τὰ πεδία 166,23 καθίστασις 566,43
καθιστᾶσιν ὑπάτους 324,22 καθιστάναι βασιλέα 277,47 καθιστάναι ἀρχάς 287,24 καθεστᾶσιν ἀρέσβεις 301, 32 καθεστῶσα ἐπὶ τῆ ἀρχῆ, *sistere coram magistratu* 713,5 καθεστῶτες ὑπὸ τῆ βουλῆ, *in senatu introducti* 487,47. 594,29 καθεστήσασθαι εἰς τοῦτο, *eo deuenerũt* 692, 9 καθεστῆναι ἡμῖν εἰς πόλεμον 500, 37 καθεστῶτος τῆ φορ. *sedato* 645, 19 ἐν καλῶ καθίστασθαι, *pulchrum ducere* 474,42
καθομολογεῖσθαι, *desponderi* 157,6
καθοσιοῦν, *consecrare* 134,29. 515, 9. *sic* καθοσιοῦσθαι 93,19
καθόσον ἐκάσῳ ὡς ἰσχὺς καὶ δύναμις ἦν καθύβριζον εἰς- 686,14 (413,17
καθυφηλὸν χωρίον 109,26
καὶ γὰρ εἰ, *etsi enim* 409,27 καὶ δὴ καὶ 546,42 καίπερ- ὅμως 447,43 καίτοι, *etsi: postpos.* 183,21 καίτοι *pro* καὶ δή 420,3
Καῖνα, *Canina, opp.* 282,23. *Unde* Καινῖται, *pro* Καινῆται 101,39. 102,27,44
καινοτομεῖν εἰς αὐτὰ 474,27 καινοτομεῖς 429,24
καινουργεῖν τι 587,3. 702,30
Καίρητα, *Care* 193,44 Καιρητανῶν πόλις 16,42 τὸ παρέσπερον Ἄγυλλα 193,42
κάμηλοι πλοῖαι 156,5. 349,30
καπίζειν, *ignauiæ arg.* 156,23
κακοδαιμονεῖν 148,28
κακόοις πρὸς δήμῳ 637,45
κακόπαθος βίος 549,47 κακοπαθείας ἀπρήκτους 593,6 κακοπαθεῖν ὑπὲρ- 273,31. 691,29
κακουργεῖν κατὰ δρομὰς 179,44 κακουργοῦντες τὴν χώραν ὁδεύειν 376,22 κακούργημα 374,32
κακούργων ὕλη, *silua malitiosa* 174,47
κάκωσις, *mala tractatio* 95,11
κάλαμη, *stipula* 288,17
κάλαμοι, *culmi* 288,11

καλάνδαι, *calendæ* 525,27
καλαύροψ, *pedum* 31,41
καλεῖν, *calare* 222,44 κάλεθρον, *cala, vocа* 263,12 καλεῖν ὀλὴ τύχας εὐκτ. 402,2
καλιὰ ἠρώων 203,7. *eadem* καλιαὶ 202,37.219,35: & 46,12
καλινδεῖσθαι ἐν κακοῖς 274,13
καλλιλογεῖν 505,36
καλύβαι, *tuguria* 389,4
καλύβιον 646,3
καλυπῆρες, *tegulæ* 413,17
καμπὰς πλάτη 246,30
Καμπρῖνοι 116,27.188,42. (*Idem* Καμπεῖνοι 114,16: *itidemq;* Καμπεῖα *ibid.* 29) *Sic* Καμπρῖνος, *Camerinus* 627,12, & *alibi, in Sulpicii cognomine.*
κάματοι, *morbi* 677,5
καματηρὸς, *defessus* 27,11 καματηρὰ σώματα, *ægr.* 677,7
Καμπεναῖοι *pro* Καμπεῖοι 315,44. 316,3.317,18. *Idem* Καμπρῖνοι.
καὶ εἰ μή - 388,27
καννηφόροι *virg.* 17,14.92,40
πρὸς κανόνα ἐρᾶζ 200,19 κανόνες, *conti* 130,20
κάπηλον βίον ἔχειν 583,28
Καπιτώλιος λόφος, *pro* Καπιτωλῖνος λόφ. 102,23. *Sic* Καπιτώλιε Ζεῦ 393, 14.472,43.511,7
Καπυΐη πύλη 483,23
κατασκοπῶν, *exspectans* 593,38
καρδία, *animus* 506,22.511,40
Καρῖνα, *Carinæ, loc. R.* 160,5
Καρμεντίναι πύλαι 640,21. *Eadem* Καρμεντίδες πύλαι 25,30
καρτεῖσθαι βαύμασι 155,29
καρτασίνη ἐσθὴς 128,41
καρτοῦν ἵνα χώραν 179,23 καρτεῖν ἵσας ὑμᾶς 111,14,27 καρτώσασθαι ὠφέλειαν ἐκ- 502,20
καρτερὸς ἀγών 194,13 καρτερὸς τῆ αὐτῆ γνώμης, *mētis sua compos* 177, 38 καρτερὸς παθῶν 283,45 καρτερὸς τὸ πόδα 156,17 καρτερὰ χεὶρ, *pro* κρατ. 254,33 ἐκ τοῦ καρτεροῦ, *vi* 592,43 πρὸ τοῦ καρτεροῦ, *vi, seu tot. virib.* 595,41. 702,27 καρτερία τῆ γνώμης 472,5 καρτερία πρὸς τ. πόνους 98,12 καρτερία κρείττους 294,43 τὸ καρτερικὸν, *tolerantia* 579,47 καρτερῶς ἐπίστασθαι 289,29 καρτερῶς ἀπέχεσθαι 574,41
πρὸ ἰώτης, *atergo* 165,14.197,17. 252,1 πρὸ ἰώτων 156,10
πρὸ δαίμονα, *forte fortuna* 8,39. 15,43. 263,42.671,5 πρὸ δαίμονα, *diuinitus* 176,46 πρὸ τὰ ἀναγκαῖον, *necessitate* 487,12 πρὸ τὸ δέον, *congruenter* 241,47.276,4 πρὸ τὸ δίκαιον, *iure* 247,33 πρὸ τὸ καρτερὸν, *valide* 203,26 πρὸ κράτος, *vi* 186,33 πρὸ σπουδῆ, *festinanter* 182.6. 265,22.409,36. 472,17. 619,10 πρὸ τάχος 370, 45. 646,24 πρὸ φιλοτιμίαν, *amice* 24,45 κατ' ἀλήθειαν, *vere* 264,34 πρὸ τάδε, *hoc modo* 563,31 πρὸ κλῆρον, *iure hered.* 664,33 καθ' ὁμολογίαν, *expacto* 179,19.647,8 πρὸ δυνάμεως τῶν ἐμῶν 214,17. 217,42 τὰ καθ' ἑαυτοὺς, *quod ad se attineat* 453,9. (*item, quantum in se sit* 679,25. *at* τὰ καθ' ἑαυτοὺς, *negotiũ suum, causſam suam* 674,14) τὸ καθ' ἡμᾶς μέρος 543,7.601,17 τὸ πρὸ τόπους ἕξ) μέρος 609,40 καθ' ἕνα, *singulatim* 299,43. *sic* καθ' ἕνα ἕκαστον 396,22 καθ' ἕνα διεσκεδασμένοι 571,21. (*at* καθ' ἕνα γρύεσθαι, *in unum coniungi* 37,21. 66,45. 486,21. 569,37. *sic* καθ' ἓν αἱρεῖς γρύομεναι 101,26 καθ' ἓν ἅπαντες ἐγρύοντο 425,22)
καθ' ἑταιρείας 598,38 πρὸ λόχους, *centuriatim* 276,21. 577,35 κατ' ἴλας & λόχους 475,33 πρὸ συσροφὰς 548,3 πρὸ πλῆθος, *frequens numero* 422,35,39 πρὸ κεφάλὴ, *in singula capita* 220,32.245,46 πρὸ σφᾶς βουλεύεσθαι, *inter se consultare* 481,47 πρὸ πόλιν, *in vrbe* 559, 39 κατ' οἶκον ὅ τις 282,42 πρὸ πολέμους τε & εἰρήνην 383,25 πρὸ τῶν ἔχειν 285,4 καθ' ἡδονὴν τῶ 278,38 κατ' ὄνομα Νομᾶς 120,24
πρὸ τὸ παρόν 218,35.257,47.267,34. 594,1 καθ' ἕκαστον ἔτος 526,25 καθ' ἡλικίαν, *sua ætate* 528,39.556, 45 πρὸ τοῦ πρόσθεν πρόσοψιν, *primo aspectu* 156,42
πρὸ *cum accus.* Propter 63,29 65, 28. *sic* κατ' ἀνάγκην, *spectandi gratia* 482,17. 552,13. 671,22 πρὸ τὸ συγγενές, *ob cognat.* 485,36
καταβάντες ἀπὸ τοῦ ἵππου 534,25 κατιδὼν ἀπὸ τοῦ βιάζεσθαι 456,19
καταβαίνειν, *dependere* 84,32
καταβεβλῆσθαι ὠνῆσθαι 108,30.296,12.579,39
καταβιβάζειν, *deducere* 7,10.166,7 καταβιβάζειν ἀπὸ - 533,18.534,27
καταβλάπτειν τὴν γῆν 180,1 εἴ τι κατέβλαψαν 191,12. 312,13
καταβοὴ χεῖρας πολλῆ 373,44.428,36 τὸ κατάγιον, *inf. ad. pars* 659,21
καταγέλαστον ποιεῖν 735,28
καταγηραιὰ σώματα 36,46
κατανεύσας, *consensit* 59,45
κατέγνωσαν σφῶν αὐτῶν 428,24 καταγνῶναι τὸ ἀνδρὸς ἢ δίκην 587,7 καταγνωσθῆναι δειλίαν 703,34
καταγνώσεις, *damnationes* 638,34 καταγνώσεις αὐτοῦ ἀκύρους ποιῆσαι 405, 36
καταγεάφειν εἰς φεάβρας 103,37
καταγεαφὴ τῆς χώρας 537,41
καταγωγαὶ, *receptac.* 39,39.42,27.78,1
καταγνωνίζεσθαι τὴν ἀλήθ. 205,23
καταδῆσαι, *obligare* 606,20
καταδεδησῶτα χώρα 723,14
καταδιαιρεῖν εἰς- 223,11
καταδίκη, *iudicatum* 333,26 καταδίκης ἀκύρωσις 496,27 τὴν κατα-
δίκην ἀποδοῦναι 676,33 τὴν κατὰ δίκην ἀπαρνεῖσθαι 586,29
καταδίκους *pro* καδίσκους 665,28
καταδόξαντες ὀλίγους εἶ) 364,16
καταδοξάσαντες ὑπ' ἀλλήλων ὠφελεῖσθαι 349,2
καταδουλῶσθαι τὰς πόλεις 387,11 καταδουλούμενοι τὴν πατρίδα 689,22
καταδρομὰς τῆς χώρας ἐποιοῦντο 468,9, 43.489,31 καταδρομὴ, *incursio* 248,23 καταδρομὴν αὐτῆ πόλιν ἐποιήσαντο 444,15
κατεζωσμένος 129,36
καταθεῖν, *incursare* 425,23
καταθύσαι δεκάτας 19,13
καταγκίζεσθαι βασανίσις 206,13
καταίρειν εἰς λιμένα 43,3
καταιχμώσαντες συγ. 158,
κατακλεῖσαι τὸ ἔγκλημα εἰς μίαν ἀπα 463,4 κατακλασθεὶς εἰς πλιορκίαν ἀμηχανίαν 398,24 κατακλεισθῆναι εἰ δεινὰς ἀνάγκας 396,5.403,8 κα τακεκλεισμένος *sine* σ 165,
κατακληροῦχειν, *distribuere* 231,46. *Inter se diuidere* 103,32.293,2
κατάκοπος ἐξ ὁδοῦ 364,1
κατακράτος, *vi* 188,37.686,1
κατακριμάτων ἀφέσεις 388,
κατακωλιειν, *desoluere* 707,4
καταλαμβάνειν ἐκ πολλῶν, *deprehedere seu coll.* 316,47 καταλάμβανειν καιρὸς, *appetit, id est aduenit* 68 καταλαμβάνεσθαι, *occupare* 571,
καταλέγειν, *deligere* 100,10 καταλέγραμμα 411,28 καταλογεῖς, *delectu* 92,36 κατάλειμμένη δώμας 411,
καταλιπόντων αὐτοῖς τὰ μικρὰ 622,3 καταλιπόμενα, *pass. signif.* 517,1
καταλευσθῆς 115,3
κατάλογοι, *delectus mil.* 103,39.464,
καταλύσις, *antiquatio* 685,33 καταλύσις, *dimersorium* 249,27. *Ide* καταλογ
καταμφορεῖν 84,40. 171,1
κατάμεμψις, *incusatio* 139,35 κατάμεμψις ἀλλήλων ἐγρύετο 376,1
καταπίμπλειν ὅλη τὸ σρ. 410,1
καταμίσγειν πρὸς - 246,1
καταμμῶσθαι 477,3
καταμισθοδοτεῖν 235,3
καταμισθοφορεῖν ξ. σρ. 226,4
καταναλῶσαι 361,42. *Si* καταναλῶσ 44,38.584,4. *Sedi peritur etiam cũ augmento* κα τανηλώνετο 643,39.650,
κατανέμεσθαι, *depascere* 66 29.541,1 κατανέμεσθαι τὴν γῆν τῆς - *distr.* 616,
κατασφίζεσθαι τὰ δημόσια 217,
καταπήγειν, *defigere* 159,4
καταπόνησαν 192,3
κατὰ πλεῦν πλεῦν 65,1
κατὰ πλεξόμενοι, *territuri* 621,9 κα τὰ πλαγὶς αὐτοῦ τὸ θράσος 614,3
κατὰ πλεξιν αὐτῆς ὑπομεῖναι 122,2
κατὰ πολεμεῖν τὰ ἀγύμναλα 524,22 κα τὰ πολεμηθῆς, *debell.* 378,4
κατὰ ποτεῖσθαι ὑπὸ - 535,2
κατὰ πρᾶσθαι ἰδίαν ἀσφάλειαν 393,2
κατὰ πρεσβεύσαντες τὴν παρῆσ. 370,2

καπηλεύειν 455,7 καπηλικῶς τὴν ἐξουσίαν 700,7
καρδίαν, *irrigare* 78,3
καρεθμεῖν ἐν τοῖς πρόσθεν 135,34
καρράθυμεῖσθαι, *negligi* 178,13
καρράκται τῶν πυλῶν 535,20
καρράξαι, *deturb.* 614,47 καθαρράξαντες ἐξ οὐρανοῦ 551,27 καταρράξεις ἐκ 480,43. 743,24
καρρᾶξαι τὸ θράσος, *audaciam deponere* 171,41
καρρεῖς 155,31
καρτύεσθαι, *componi* 147,12
καρχαί 189,24. 344,30
καρχᾶσθαι θυμῷ 177,12 καπάρχεσθαι κριθαῖς, *immolare hordeo* 95,23
κασσαθῶσαι, *concuti* 624,30
κασημώσασθαι, *obsign.* 285,15
κασκέπτεσθαι, *explorare* 353,12,34
κασκευᾶσαι 491,7 κασκευασμένος, *instructus, suborn.* 411,38
κασκεύασμα, *structura* 167,18. 170,27. 172,16. 200,24. 745,20
κασκλωσῶ ἐκ- 482,43
κασκήψαι ὄσες ἐξ αἰθρίας ζόφου 118,26
κατασκήψαι τούτοις 164,12 κατέσκηψεν εἰς τοῦτο τὸ τέλος 191,17. *sic* 141,47 εἰς ὃ κατέσκηπτεν, *quod petebat* 735,11
κατοπή, *speculatio* 533,45
ἐσκόπησεν ὅπῃ. ἄνδρας 477,41 κατασκόπησιν κατασυδαίας κινήσεις 477,35
κατασυδασμένος, *citus* 263,18 κατασυδασμένη ὁρμή. 477,24 κατασυδασμένως πιεῖσθαι τὰς δεήσεις, *magno studio petere* 736,12
κάτασις, *iudicii constitutio, causae ingressus* 714,25
κατλῆν τὰς ῥάβδους 516,4
κατειλίζειν 49,31
κατέφλη δάφνη 102,3
κατηρατηκεῖν τοῖς πολ. 166,39 κατηρατήκησεν αὐτῷ 216,29
κατηρατημένος ὑπὸ- 165,22. 197,24
κατηρᾶσθαι πεύσεσθαι 191,35. 174,47.
κατηρεφεῖς εἰς- 521,4. 529,26
καταφροῆς τυχεῖν ἀξ. 418,45. 434,39
κατασφάλη 88,46
κατάχθος δαιμονίῳ πνεύματι 24,37
κάτασις ὀρθρων 473,24
κατοστεῖν εἰς- 199,42. 342,21
κατάχες 350,11
κατήκεσθαι *pro* συγκαθῆσθ. 547,6
κατραυματίσαι 494,4
κατατείβειν ὅλως τῷ ἡμ. 335,46 κατατείβειν πολλὰς ἡμέρας 180,4
κατανεῖσθαι πρὸς- 91,22
καταφαίνεσθαι, *videri* 470,16 καταφανῆσθαι 361,35
καταφανὴς γενέσθαι πρὸ θυμ. 235,12
καταφανῶς, *manifeste* 203,47
καταφέρειν τὸ ἴσον 245,44 καπεντεχθείς, *diversatus* 261,31
καταφεύγειν ὅπῃ- 599,7 καταπεφεύγασιν ὅπῃ- 357,41 καταφυγεῖν εἰς τὸ χῶρ. 618,43
καταφθορὰ τῆς χώρας 436,40. 439,15
καταφορὰ ἡλίου 109,30. 290,9. 430,16
καταχαρίζεσθαι τοῖς- 365,20. 468,14
καταχόμενος οἴκου π. 587,24
καταχθόνιοι θεοί 84,48
καταχορηγεῖν ὕσει τὰ ἑαυτοῦ 205,15
καταχεῖσθαι, *obruatorium* 640,41
καθεχρῆσθέμοι 487,27
κατάχρυσος εἰκών 243,47
καταχωρίζειν εἰς- 184,39. 338,36 καταχωρίζειν εἰς ὀθόνας, *in literas referre* 282,19. *sic* 5,32 καταχωρίσαι ἐν- 2,9. 418,6 *idē mox* δεῖσαι *v.* 14
καπεψευσμένος, *mentitus, confictus, falsus* 483,8
καταψηφίζεσθαι τῷ δίκῃ 545,42 καταψηφικὸς ἑαυτῷ 283,11
καπεδήσατο 44,41
κατεῖναι *pro* καθιέναι 395,4. 396,31
καπέργειν, *concludere* 109,21 κατειργεσθαι, *coerceri* 331,15 κατείργεσθαι ὑπ' αἰάσης 342,8 κατείργεσθαι ὅρκοις 375,23
καπευφημεῖσθαι ὑπὸ πάντων 154,20
καπέχεσθαι *in vict. cad.* 478,41
κατέχειν ἐν τάξει τῷ φάλαγξι 189,44 κατέχειν λόγοις 233,2 κατασχεῖν, *cohibere* 96,37 κατέχειν εἰς, *appellare in* 35,36 καταχεῖν, *appulisse* 22,17
καπηγορεῖσθαι ἐφ' ἑνός 112,26
καπηγόρημα, *crim.* 386,47. 695,2
καπρεφὴς λασίῳ δρυμῷ 25,43
καπαχύνειν, *deprimere* 391,12 καπαχύνεσθαι, *vi opprimi* 306,18. 409,9
Κάτλιος, *pro* Σκάπλιος 729,30
καδύρεσθαι, *deplor.* 243,29
καδικίδιος ὄχλος 582,33. 583,23 καδικίδιος βουλή 733,14. 735,30
καδικίζειν εἰς- 34,38
κάπικοι, *pro* καδικίδιοι, *domest.* 69,11
κατωκοδόμωσε 659,18
καδλοφύρεσθαι τῷ ἑαυτοῦ τύχῃ 255,30 πολλὰ καδλοφυρόμενος ἑαυτὸν 287,2 καπωλοφύρατο τῷ συμφορᾷ 709,6
καδνομάζεσθαι, *dicari, nuncupari* 13,32 (*idem* καθιερῶσθαι *ibidem* 20,37) 85,1
καπόπιν τούτων 552,19 τῇ καπόπιν νυκτί 243,33
καπόπιαι καὶ διερευνηταί 246,6
καδοπιεῦσαι τὰ ἐν πόλει 617,21 καπόπιευσε τῷ χωρίων φύσιν 651,7
Κάτωι *pro* Γάϊος 733,1
καυχήσασθαι, *gloriari* 503,38
κείμεναι γνῶμαι, *sententiae dictae* 453,24
κείρειν καὶ λεηλατεῖν χώραν 193,28 κεῖραι καὶ λωβᾶσθαι 536,14
κεκρυφδίοις τὰς πλεκαμίδας αἰαδεῖν 424,30
τὸ κειλειόμενον πιεῖν 723,38 κελευσθὲν αὐτῆς, *absol.* 32,43. *Repetitum* Καὶ ἐκελεύθη 70,46, *sine c. Vnde* κέλευμα, *iussum* 88,1
Κελτοί, *Galli* 60,34, *& alibi.*
Κεπιόλιος, *pro* Καιπιόλιος 733,2
σὺν κειναῖς χερσὶν ἀφῖχθαι 422,7
κενοσπουδία 394,34
τὰ κέντρα πρὸς ἑδλήνην ἵππου 190,13
κερᾶμις *pro* κεραμεύς 93,39
Κραύνια ὄρη, *Vesuuius mons* 11,44
κραύνιος, *passiue* 38,33
ἃ κερδανεῖς ἐκ τῶ- 694,23
κερδαλεώτερα 542,29
κέρδος αὐτὰς πιεῖσθαι & ὠφέλειαν 515,47
κέρκην *pro* κέρκη 476,26
κέρπιμος ὄρχησις 477,27,39
Κεπία, *pro* Σηπία 509,11
κεφδαί, *capita* 258,46 κῆ κεφδῇ ἕκαστος 296,33 ὅπῃ κεφαλῇ ὠθεῖσθαι, *praecipitanter agere* 445,20
κεφδαιότερον γνώμης ἰῷ 356,19 ὅπῃ κεφδαίῳ δίδῃσιν 98,9. *rectius* ὅπῃ κεφδαίων 124,6
κεφδαιώδης ὑποτραφῆ δηλοῖ 131,27
κεφδαιωδῶς διοξῆθεῖν 418,46
κηδεία & σεβήμια 169,39 κηδείας οἰκέτης 51,35 κηδείας σωτῆρα 49,5 κηδεία, *funeratio* 158,15 κηδείας τυχεῖν, *funerari* 416,11
κηδεμόνων δεομένη 237,13
κηδεστής, *affinis* 51,41 κηδεστῶ πιεῖσθαι, *affinem sibi adsciscere* 208,32 κηδεστῶ λαβεῖν 236,45 κηδεστής, *de genero* 205,26 κηδεστὴς *pro* μνηστήρ 718,26
κήδεσθαι νηπίων 214,5 κήδεσθαι & μηδός 503,4 κηδομένων ἔρημος 158,19
κηδεύειν, *elocare* 44,6 κηδεύειν ἐπήλοις, *peregrinos affinitate sibi iungere* 51,42 κηδεύειν, *funerare* 611,38
κήδη, *funera* 315,25. 720,6
κηλεῖν καὶ κατάδειν 233,46
κῆρες καὶ ἄται 529,10 κῆρες σύμφυλοι 79,41. 340,38
κηρύκια σιδηρᾶ 54,35
Κικιννάτης, *Cincinnatus* 630,32. 650,29
κινδυνεύουσι δυοῖν θάτερον 600,7 κινδύνευμα δεινόν 524,26 κινδύνευμα ὑποφεύγειν 396,18. 605,40
κίνδυνον ὑπὲρ ψυχ. βεβλῆσθαι 209,28 κίνδυνον βέβληκεν- 249,13 κινδυνωδῶς δημεύσαι 421,21
κινήσης, *motus, turbae* 599,46
Κικιννάτης *pro* Κικιννάτις 697,30
Κιρκαία, *Circeii, opp.* 260,40. 490,32 *cuius cives* Κιρκαῖοι 490,25
κλαυσὶ & ἀδεῖσθαι τοῖς 573,3
κλαυσιάδες 53,45. *Ead.* κλησιάδες.
κλέος μέγιστον 148,2 κλέος ἀρετῆς ἀθάνατον 512,35. *sic* 135,38
κλέπτειν τῷ ἀρχῷ 216,26 κλέπτειν τὰς ἐξόδους 573,46

κλῆρος, *portio sorte data* 543,30
κληρῦχος ζῆν 543,29
κληρῦχον τῶν ζίλιῶ 325,46. 595, 30 κληρυχῆν τὰ ἡμέτερα 542,17
κλῆτος, *olim* καλέστς 222,4
κλησιάδες ὗραι 307,26. *Ead.* καλσιάδες.
κλίμα μεσημβρινόν 8,10
κλίνειν ταῖς ῥάβδοις 523,20
κλίνη, *lectica* 528,25
κλινίδια, *lecticulae* 472,39. 623,36
κλινοπετὴς ζῶ 570,42
κλοιοῖς δεθέντες 402,23
κλοπῆ ληφθῆναι δοκοῦντ. 105,29
κλοπαῖος, *furtivus* 130,30
Κλοισπανοὶ *pro* Κλοισῖνοι 293,18. *Idem* Κλυσίωοι 303,32
κλύδωνες μεγάλοι 358,31 ἐν κλύδωνι ζαλεύειν 520,1. 692,26. *Item* ἐν κλυδῶνι ζαλεύεσθαι 123,29
Κλύσιος *pro* Κλοίλιος 736,17
κνῆμαι, *pro* ἐγκνημίδες, *ocreae* 221, 22
κυλιόμενα βρέφη, *vag.* 65,11
Κορτωνία, *seu Cortona, olim Croton* 21,3
Κοίλιος *pro* Κλοίλιος 649,2
κοιμίσαι τὸν θάνατον 596,8
κοινῇ ζ καθ' ἕκαστον 329,45
τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων 320,33 τὸ κοινὸν αὐτῶν, *remp.* 517,27
κοινοπαθῆ πολιτεύματα 33,26
κοινότης, *ambiguitas* 106,17
κοινωνοὶ κινδύνων 333,35
Κοϊντία ὁδὸς 11,41
Κοιντίλιος μὴν, *Quintilis* 525,31
κοίτη, *lectus, cub.* 595,45. 592,33
κολακεύειν ἡδοναῖς, *indulgere voluptat.* 683,25 κολακεύειν τὸν ὀλιτορχαν 687,42
κόλασις *pro* κόλισις 719,8
Κολλατίνη *pro* Κολλίνη 219,20
κολωνὶαι πρῶδες 367,12
κομίσαι, *adducere* 70,19 κομίζεσθαι, *recuperare* 179,16 κομίσασθαι τὰ αὐτῶν 280,34 κομιδῶναι Ταρκυνίου ζῖς πελέκεις, *allatas esse Tarquinio secures* 196,9
κομῶντες δρῦλοι 362,6
κοπετὸς, *planctus* 90,45. 713,12
κόρη δάμαλος 709,36
Κόρνλα, *opp. Lat.* 247,16
Κορίολα, *Corioli, opp. L.* 412,17 τῆς Κορίολας 412,40 Κορολαίους 480,45. *sic* Κορολαίοι 412,27,42, *& alibi. Sed reperitur etiã oxytonως* Κορολανοί 503, 40: *itidẽ*, Κορολανῶν πόλις 495, 13: *accentu magis analogo.*
Κορκετολανοὶ, *Querquetulani, pop. Latii* 326,22
Κόρνικλα ὄρη 13,46 Κορνικολανοὶ. Κορνικόλανοι 188,5: *rectius* Κορνικολανοί
Κόρονοι, *seu Corani, pop. Lat.* 326,19
Κορβύλα, *op. Abor.* 12,10
κορυβαντιασμοὶ 91,3
Κορνενταναὶ, *pro* Κορνενταναῖ, *Cornetani, pop. Latii* 326,19
κόρυμβος, κορυφὴ 581,31
κορυφαιότατοι τῶν πρώτων. 731,17 ὁ κορυφαιότατος τ δεκαρχ. 703,41
κορυφὴ φοίνικος, *cac. p.* 261,7 ἐπὶ κορυφῆς ἐγένοντο τῶν φυλάκων, *vertici imminebant* 671,23
κορῶναι *cum fascib. praferuntur alteri consuli* 278,22
κοσμεῖσθαι ὅπλοις 506,23 κοσμεῖσθαι, *pro* παρασκευάζεσθαι 221,39 κεκοσμημένη φαλαγξ, *ordin. instruct.* 727,27
κοσμῶν πρὸ αὐτὸν ποιῆσαι 644,18
κότος πάγιος εἰς- 607,2
Κουλία, *op. Aborig.* 15,43 Κουλία, *op. Aborig.* 12,36
Κοτυΐαι, *pro* Κουλίαι, *Cutiliae, opp. Aborig. in Reatino* 113,7
Κούρητες *unde dicti* 130,2 κουρῆσμός 130,36
κουφισμὸς ψηφοφορία 603,7
κοῦφον ζ κόφλον 92,27
κούφη ἐλπὶς 584,21 κουφοπράγματα αὐτῆς ποιοῦντες τὰς συμφοράς 503,5 ἡ κουφότης τῶν ἀνθρ. 431,9
κραδαίνεσθαι δόξῃ πρεσβυτ. 635,16
κρατεῖν τῶν ἐγχειρήματος, *perficere inceptum* 298,4 κρατῶν τ φρενὸς, *compos mentis* 426,24 κραπύμενος ὑπὸ τῶν πάθους 709,42 κρατεῖσθαι ὑπὸ τ νόμου, *lege teneri* 608,24 κραπυμένους ζῖς ὅρκοις 645,5
κρατῆσαι μίαν σῆσαι 451,11 κρατῆρες οἴνῳ κεκραμένοι 102,12: *pro* κεκραμένοι.
κράπιστος, *firmiss.* 535,3 ἀπὸ τῶν κραπίστου 590,30. 698,1. *plura in* ἀπό.
κράπος ὅπλων 79,8
κραπιώσεως κατασκευαῖς 294,4 κραπύναι φυλακὴν 344,26 κεκραπύναται τ χῆρακα 352,44. 367,2 κεκραπύναι τὴν ἀρχὴν 243,23. 250,30 κεκραπύνεται τὴν τυραννίδα τοῖσι φυλαξῆς 423,34 κεκραπύνεσθαι, *tueri se* 74,5 κραπύνεσθαι, *niti* 205,7. 457, 10. 527,41
κρείπους τῶν ἐχθρῶν ἐσμὲν, *superiores er.* 654,39. *sic* 628,35
Κρέμερα, τὰ 615,35. *Eadem* Κρεμέρα 573,17. 577,10. 581,7
κριμιώδη χρεία 373,24
κριμοὶδες ἐμβύθιοι 25,45
κριπὶς καταβληθήσεται συμφορῶν μεγάλων 731,39 κριπίδες *gradus* 241, 28. 511,13
κρησφύγετα κατασκ. 220,14
κεῖναι τὰ πεπραγμένα ὀξέια μάχη 344, 28 κείνειν, *decernere, statuere* 659,42 ἔκρινεν ἀποστεῖλαι 740,5 κρίνεσθαι τυραννίδι, *accusare tyrannidis* 553,40. *sic* 589,38
κρίσις τῶν πολέμου ταλαιπουμένη τῇδε καὶ τῇδε 592,47
Κρόνος ζ Χρόνος, *Saturnus* 30,5 Κρόνια, *Saturnalia* 219,43 Κρόνιος λόφος, *Saturnius collis* 27,3, 16,32. *Idem* Σατόρνιος ὄχθος 35,22
κρότῳ δεξιοῦσθαι 422,25 μετὰ κρότου ζ ὕμνου. 240,29
Κρυσομήρια 652,44. 705,18. 706,42 709,22. *Eadem* Κρυσομήρια 101 7. 383,12. & Κρυσομήριον 104,4 *In civium quog, appellatione triplex est diversitas:* Κρουσομήριοι 103,46 Κρυσομήριοι 186,41,4 Κρυσομήριοι 116,
κρυπάμβα, *celemus* 209,4
κρύφα διολέσαι 209,36. *sic* 492,
κτησάμενος πολέμῳ 247,35 κτησις, *acquisitus* 654,5 κτησάντα *pro* κτ θέντα 721,1
κτήματα, *praedia* 616,3
κτιωσοφία 177,4
κτήσιοι θεοὶ, *penates* 54,30. 513,2
κτήσις, *praedia* 489,25. 495,21 κτήσ ων ζῶντι δύο 175,1
κτῆσμα, πόλισμα 48,1
κωδιοκτῆρες 477,2
κωδαίνειν 72,38. 102,
κωΐσκεσθαι, *concipere* 212,13 κώου *gravida* 710,4
κωκλῶσαι *pro* πυκλῶσαι 552,1
κωκλάδες, *act. sign.* 164,47. 57 14. 568,27 κωκλωσόμενοι, *pa sign.* 165,2
κώκλωσις τῶν πολεμίων 163,23. 169,1
κωλίσεσθαι πρὸς ζῖς αὐτὸ γόνασι 511,
κωλίσκαι ὀφρύκιναι 93,4
Κυλλιωὶς νύμφη 50
Κύμη Καμπανὶς 304,26. 358,19 K μὴ Ἰτδιωῖτις, *Cumae, opp. in Opi* 418,27. 419,1. *Eius cives* Κυμα
κυρβασίαι, *apices* 129,4
Κυρίνιος λόφος, *Quirinalis collis* 10 15. *Idem* Κυρίνιος ὄχθος 113,4 & Κυρῖνος λόφος 123,
κύριος αὐτὸς, *sui iuris* 97,27. 519,32 κ ρίας ἑαυτῶν ἦν), ἑαυτὸ πε- 341,22 κύρ τ ἰδίας γνώμης, *qui sui est arbitr* 153,16 κύριος ζωτηρίας 55,41 κ ειον γίνεσθαι, *potiri* 101,34. 256,2 κύριον κριθῆναι, *rat. hab.* 734,4 κύρια εἶναι), *rata esse* 286,7 ἡ κυρ τῶν ἡμερῶν 392,28 κυρία πραξ ἡμίσεα 73,2
Κυρὶς, *oppidum Sab.* 104, Κύρις *apud Sabinos & oppidum est, & hastas significat* 11 36,39. 113,11
Κυρῖται, *Cures* 104,24. 120,
Κυρινῶν πόλις, *Cures* 112,16. 31 30 Κυρῖται, *Quirites, a Curib Tatii patria, denominantur Romani universi* 111,1
κωκυτὸς ὀξὺς 523,
κώλυμα ζ ἐμπόδιον) 427,44 κωλύμ ταγῶνται δῆλοι 566,
κωλυταὶ τ συμφ. ἐγένοντο 528,1
κωλυτήρια τῶν πραπομένων 736,
κωμάζειν σὺν ἑταίροις 632,
κωμῳδοχαὶ, *vic. praef.* 219,3
κωμηδὸν οἰκεῖν 7,
κωμῆται, *vicani* 66,41. 68,5. 21 24 κωμηδὸν σώζεσθαι 246
κωπὸς ζ λάλος 394,3

Λ

Λαβῖνον, *Lavinium, opp.* 115,23 C

ῆες Λαβινιᾶται 114,33. *Idem* Λαβίνιον 48,24, *& alibi.*
χὼν ὀπτημεσήρας φύσ. 564,43 λέλοχεν, *sortita est* 159,36. 275,16
χόνορος 164,31. 581,26 λαχόνας στεναπόρους 129,45: *pro* στεναπόρας.
ὸν κέρας 290,2
κπζιν, *calcib. impet.* 632,39
ὁμενοι τηλικαύτης ἐξουσίας 681,34
ελαμπρᾶν ἡμέραν ἠγωνίσατο 561,41. *sic* 167,12, *& alibi.*
λαμπρῶς ἠγωνίσατο 583,11
ένιοι, *pro* Λατῖνοι *seu* Λαντεῖνοι, *pop. Latii* 326,20
ραπῖνοι, *pro* Λαυρεντῖνοι, *pop. Latii* 326,20
ράξ λιθίνη 260,20
ρος, *Lar, (seu Lars) praenomen* 293,18. 729,22
τιος δρυμός 25,43
Λατίνοις ὅροις 617,38
ζομεῖν 273,10
ρεύειν δίζω 137,18
λαρεία, *famulatus* 84,10
ῶτα, *Lavina* 34,45. 48,17. *& in seq.*
ρεντον, *Laurentum, opp. L.* 320,5
ρυσα *& λεία pro eodem* 468,9,15
λαφύρων καὶ λείας ἦσαν μέρος λαγχάνων 415,18
ρυροπώλιον 612,38
ος, *portio sorte data* 19,15,26. 539,32. 542,27
ρδὲ, *scilicet* 158,27. *Idem* λέγεται 685,36 ἔφη πλέον 329,41
λεγες *a veterib. qui dicti* 8,45
λασίας ποιεῖται συνεχῶς 468,44
ωνία βοτάνη 29,24
πεσθαι, *vinci, superari* 611,37 ἡρέτη λαφόμενος ἀθενὸς 455,32. *sic* 151, 25 πλὴν λαφόμενοι τ πλεμίων 197, 13 λαφόμενοι, *act. sign.* 50,10
τραλίαν ὀπτέρην 704,11
πλακπωλωμωλεῖα 172,5. 606,26
ίυρροὶ τῶν Ἑλλήνων 93,7. 132,40. *iidem* Θεσπιεῖς τῶν Ἑλλήνων 92,8 λῆξις τῶν ἱερῶν 525,17
λῆξις τὰ καθήκοντα 92,35
ίτημα, *ministerium, munus* 63, 13. 523,29. 371,47
λῆξις, *ritus, ceremonia* 24,10 λῆξις τὰ θεῖα δημοτελῆ 510, 31. 677,35 λῆξις, *munus, functio* 681,44 λῆξις πλεμική 278,
ύκιος, *pro* Δέκιος 447,17 (9
εώ, *populi* 72,21 τ λεώ, *pro* τὸν λεών, *populum* 75,16
ίαντα καὶ παυσάμενον 722,36
ίζεσθαι τὸν ὅμορον 174,31 λῆσθαι ἐκ- 728,11
μα τ θεσθυμία 350,5. 620,37 λήματος πλήρης 714,25
ρικὸς πόλεμος 137,41 ληρικὴ ἔφοδος 425,23. 558,6
άδες αὐτόμαται 44,22. 351,10 λιβάδας δακρύων ἐκμ. 718,2
γυπτὴ, *sc.* χώρα 10,29
ίννιοι 410,21, *& alibi.*
λιπαρεῖν, *assiduũ esse* 109,34 λιπαρεῖν, *precari* 202,10 λιπαρῶν τοῖς δωμαῖοις 307,18 λιπαρεῖν πολλὰ 446,4 λιπαρεῖν ἀεὶ 280,27 λιπαρῶν μὴ λαβεῖν 336,1
λιπαρήσας, *preces* 68,30
λιτὰς πιεῖσθαι ἀεὶ 525,10 λιτὰς ὀπτικαλεῖσθαι 567,46 λιτὰς ἱκετηρίους ὑφίσθαι 521,2
λιτανεύειν εὐχαῖς 270,9
λιτανείας ποιεῖσθαι 263,21 λιτανείαις πδραιτεῖσθαι 231,36 λιτανείαις ἀεὶς ἕδεσι πῶν 597,25. 599,6
λιποδίαπον 113,32
λιτειᾶον βάρος 586,12
λιχενεύειν τὰ δημόσια 541,1
λοιδᾶς ἔχειν ἐπῖς 349,9
Λογγίλα, *Longula, opp. Volsc.* 411,38
τ Λογγίλας 412,5
λογιώτατοι ὕδρες 6,41 λογιώτατοι συγχαφέων 291,13
λογισμὸς, *supputatio* 61,36
λόγος ἀπόδηξις 355,24 λόγου δόσεως τοῖς δεομένοις 451,35 ὁ λόγος ἀλλ' ἔρχεται εἰσὶν αἱ δίδμαχαί 409,12 μέχρι λόγου τοιαῦτα 389,41 ἀχθομένων τῷ λόγῳ, *simulata agrestium specie* 206,1
λόγος, *pro* μῦθος, *fabula* 407,16
λόγον ἔχειν, εὔλογον εἶναι 347,14 λόγον ἐποιεῖτο τὸ βίᾳ 470,9 εἰς χρημάτων λόγον, *si pecuniarium pretium spectetur* 303,29 ἐν αὐθραπόδων λόγῳ ποιήσασθαι 357,29 ὀνόμασι καπέχειν λόγῳ 192,45
λογοχάφος, *fab. scriptor* 59,10
λοιμικὴ νόσος 116,29
εἰς τ λοιπὸν 676,29
Λουκόμων, *Lucumo* 104, 40. *Idem* Λυκόμων 184,40
Λουκρὸς ἐξ Ὀποεσσῶν 316,17
Λεύκιος *pro* Λεύκιος 701,7
λοχαγὸς, ὁ λόχων ἡγεμών 596,18 λοχαγοὶ *seu* θεραπίαρχοι, *curiones* 82,34
λοχῆσαι, *insidere* 577,37 λοχῶντες ἐν τοῖς ὄρεσι 141,24 λοχῶντες τὰς ὁδοὺς 705,7 λοχῆσαι τὰ μεσάκια 66,37
λοχῆσαι *pro* λοχίσαι 197,21
λοχεία, *puerperium* 715,36
λοχίσαι, *in insid. colloc.* 117,18 λελοχισμένον χωρίον 67,2 λοχιαθῶαι, *centuriari* 572,28
λοχῖτις ἐκκλησία, *centuriata comitia* 224,20. 464,2,6. 549,31
λόχος *seu* θεάρα, *curia* 82,31 λόχος, *centuria* 221,20, *& in seq.* λόχος, *insidiae* 577,41. 578,28 λόχον ὑποκαθίσαι 612,21 λόχους ἑλκαθίζειν ὕλαις 198,2
λυδὶ, *instr. musica* 26,30
λύειν τὴν πόλιν τ θεαχῆς 328,11 λύσασθαι τ ἴσης ψυχῆς, *aequo pretio redimere* 668,3 λύεσθαι, *persoluere* 84,35
Λυκαῖον, *Lupercal, mons* 25,40. 67,15
Λύκαια θύειν 67,11
Λυκόμων, *quare* Λοκόμων.
λυμεῶνας τ ὀλέθρους τ παῖδος 723,22. *sic* 437,28
λύμη τ ἐξαρταμὴ ἀχρῶν 623,45 λύμαι ἀνήκιστοι 529,26
λυπηεὰ γῆ, *pro* λυπρά 486,35
λυπρὸν χήδιον 747,4
λισπελεῖς *pro* εὐπελεῖς 445,42
λύσασα τ θεοβλάβεια 531,3
λύβα καταβεβήκην 84,31 λύβα καταπθέναι 227,40 ἄνευ λυβῶν ἀφιέναι 118,15. 191,9
λύπα τ δήμων κατεῖχεν 362,9
λῶβαι ἀνήλειες 363,18 λώβαις ἐφάταις δαχρῆσθαι 389,32
λωβήσασθαι πυρὶ τ σιδήρῳ 499,9
λωβεμένη *pro* λωβωμένη 33,22
Λωσεγῖται, *Laurentum, op.* 35,36
λωφήσειν τὸν πόνον 428,35 λωφήσαιτος τὸ δεινὸ 598,6. 599,17. *sic* 391,30

M

μαγειικὸν ἐργαστήριον, *coquina, seu macellum* 718,4
μαινάδες, *bacchae* 157,10
μακηγορεῖν 59,8
ὁ ἐξὸ μακρῶν 614,22 μακρῷ κράπους 63,8 μακρῷ πολλῷ 423,40
μαλακία, *animi mollities* 564,25
μαλακίζεσθαι 240,36
μάλακες *unde cognominatus Aristodemus Cumanus* 418,38 μαλακὸς εἰς ὀργὴν 418,42 μαλακὸν εἶδος ναι μηδὲν τοῖς ἀτρέπτοις 334,42
Μάλιος, *Manlius* 594,10. 724,29. *Idem* Μάλλιος 562,11, *& alibi.*
μάλιστα μὲν εἰ δὲ μήγε 391,9,33. 425, 43 τὰ μάλιστα, *maxime* 747,23
Μάλλιος: *quare* Μάλιος.
μᾶλλον *cum compar.* 311,9 μᾶλλον *inter duo compar.* 456,31. 459,36. 460,26, *& alibi passim.* μᾶλλον ἢ οὐ 655,14. 715,13 μᾶλλον δ, *immo* 637,39
μαλλωτοὶ χιτῶνες 477,31
μανδρεύματα, *stabula* 66,38
μανθάνουσιν τὰ μὴ δεινὰ δεδιότες, *norint se timere quae timenda non sunt* 346,39
μαντεῖον, *oraculum: de loco* 264,46
μαντεύεσθαι τὰς φύσεις 273,24 μαντεύεσθαι ἐκείνων τῶν τά 152,14 μαντευόμενοι *cum infin.* 634,38 μαντεύομαι *cum fut. infin.* 275,19
μαραινθῶσιν αἱ ὀργαί 445,46
μαρτυρῶσι τὸ 632,9. *sic* οἷς ἐφετμὰ ὑμῖν ἐμμαρτύρουν ἅπαντες 199,41 ἐμπαρίαν μοι μαρτυροῦσιν 486,28
μαρτυρόμενος θεούς 454,47
μαρτύριον τ ἀρετ 160,13
μαστεύειν ἀνὰ τὴν χώραν 31,25
μάστευσις 45,28
μασοῖς ἐπέχειν τ. παῖδ. 71,1
μάχεσθαι αὐτοὺς πθεται 181,24. 669,25
μαχεσόμενοι 151,14. 193, 47. 197,11. 489,44. 490,7, *& alibi. Sic aor.* μαχησάμενοι 324,17 μαχώμεθα, *pugnabimus* 669,21
μαχηταὶ ἄνδρες 79,16. 196,36
μέγα ποιεῖν τῷ λόγῳ 519,27
μεγάλα, *magnopere* 487,29

μεγάλαυχα φρονήματα 499,28
μεγαληγορεῖν 397,18
μεγαλοφρονεῖν 550,12
Μεδύλλια, *Medullia, opp.* 175,45. 179,5,15. *Eadem* Μεδυλλία 136,26
μεθαρμόσασθαι πολ. κόσμον 267,36. 158, 47 μεθαρμόσεσθαι βίον ἀφεφ. 703, 25 μεθαρμόσεσθαι πρὸς- 675,38
μεθερμηνεύειν ἑλληνικῷ ὀνόματι 130,1
μεθιδρύσασθαι, *transmigr.* 381,34
μεθίεσθαι αὐτῆς τῆς γῆς 17,34 μεθήσεσθαι αὐτῷ τῆ ἀπ. 73,45 μεθιέσθαι *pro* μεθιέσθαι 714,10 μεθεῖναι φέρεσθαι, *sinere ferri* 192,9
μεθίστασθαι ἐκ- *seced. ex* 409,17
μεθοδεύειν τέχνας 98,23
μεθόριον δυοῖν δρυμοῖν 88,28
μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν ἐξουσ. 689,27 μεθύσκεσθαι ταῖς ἐξουσίαις 268,42
μειλίχιοι καὶ εὐμενεῖς εἶπε 393,25
μετοχετεῖον ἐν- 448,8 μετοχετεῖν τῷ ἑτέρων 123,16 μετοχετεῖν τὰ δικαίων 395,36 μετοχετεύοντες τῷ δικαίῳ 683,39
μετῶσαι θώρακα 221,43
μεταμώδης φιλοψυχία 631,17
μεταγείμων ἑορτή 90,45
μεταδωνοῖ τῶν ἱερῶν 54,25
μεθίσαι, *membr. concid.* 478,45
μέλλησιν καὶ ἀναβολὴν ὑπιδέχ. 635,38
μελησμός, *cunctatio* 431,44
μέμνησθαι σεαυτὸ ἐξ ὧν ἔφης 497,43
μέμφεσθαι τοῖς νόμοις 681,12 οὐ μεμπτὸς ὑπαρχων 103,10 οὐ μεμπτὸς θεοῖς 424,45 οὐ μεμπτὴ δίκη 547,27. 655,19
μὴ *pro* με 506,13 μέν γε *pro* μὴν δὲ 232,25. 360,17. 500,44. 693, 36. 748,4
μέν τοι *pro* μὴ δή 675,2
μένων ἐφ' ἑνὸς τόπου 628,12 μένειν ὑπὸ τῶν ἐγνωσμένων 384,38 μένειν ὑπὸ τῆς ὀργῆς 499,46. 604,45 μένειν ἐπὶ τοῖς καθεστῶσι 656,45 μένειν ὑπὸ τοῖς παρ. 314,32 μένειν ὑπὸ τούτῳ 399,2
μενεπτόνεφ' ἡσυχίας 439,3
μένος καὶ θάρσος προσθεῖσαι 590,3
ἐν μέρει, *vicissim* 430,2. *Idem* ἐν τῷ μέρει 506,5 ἐν εὐεργεσίας μέρει λαμβάνειν 447,39 εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη λεχθέντων πολλῶν 594,32
ὁ διὰ μέσου, *medius: quare in* διά.
μεσοβασιλὰς, *interrex* 120,31. *sic plur.* μεσοβασιλεῖς 184,7. 736,25, *& alibi.*
μεσοβασίλειος ἀρχὴ, *interregnũ* 119, 26. 136,23. 177,16. 701,43
μεσολαβεῖν τὸν λόγον 431,47
μεσόεσσα *pro* μεσόεσσα 191,24
μεσόντος ἡμέρας 205,41
μεσόχθων, *mediterraneus* 39,14. *alibi* μεσόγειος.
μεσὴ βοσκημένη χώρα 647,34 μεσὴ ξένων ἡ πόλις 540,33 μεσὴ φορύβου πόλις 561,39 μεσὰ πολέμου πάντα 641, 9 μεσὸς βαμμένη 414,2 μεσὸς φρονήμασι 491,3
μετὰ μαρτύρων, *coram testibus* 134,20 μετὰ πάσης δηλήσεως εἰρῆται, *verissime dicta sunt* 591,15
μεταγινώσκω δέειν 370, 23. 719,30
μεταγνώστης, *pœnitentes* 377,12
μεταίχμιον ποιεῖν 154,23
μετάκειται τὸ ἔθος 87,33
μετανεύειν ὑπονόμους 246,29
μεταμαθεῖν τὰ κρείττω 475,5
μεταμβόμενος ὅπη- 549,17
μετανάσαι 21,17
μετανάστασις, *transmigr.* 21,33. 287, 11 μετανάστασις, *mutatio* 703,27
μετανίσασθαι παροικίαν 104,10 μετανίσασθαι πρὸς- 381,23
μεταξὺ δεῖπνου ὥρας, *inter cœnandum* 720,23 τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ 518, 38. 593,43
μετάπεμπτον γίνεσθαι 38,3
μεταπίπτειν ὅπη θάτερον 736,4
μεταποιεῖσθαι τῶν ἴσων 389,20 μεταποιεῖσθαι ἐλευθερίας 407,39 μεταποιεῖσθαι ἀρετῆ 411,40 μεταποιεῖσθαι τὰ ἐλπίδων τῶν ἐκ- 399,26
μεταπορεύεσθαι, *ambire, pet.* 681,32
τὰ μετάρσια ἐξεπάζειν 563,26
μεταρρυθμίζεσθαι τὸν οἶκον 211,26
μετάστασις, *submotio* 282,25
μεταστραπεδεύειν ὅπη- 46,14 μεταστραπεδεύεσθαι ἐν- 619,43
μεταπίθεσθαι ὡς- 175,47 μεταθέσθαι πρὸς τοὺς ἐξ. 398,4 μεταθέσθαι τὴν οἴκησιν 432,32 μεταθέσθαι τὰ βουλεύμ. 320,21 μεταθέσθαι τὴν αἵρεσιν 335,7 μεταθήσεσθαι *pro* μεθήσεσθαι 603,46
μετεῖναι *pro* μετέναι 547,23. 736,29
μετέναι τοῦ δίκαιον 531,37
μετοικεΐζειν 360,14
τὰ μετέωρα τῆς πόλεως 582,30. 641,3
μετέωρον πίπτειν χρή. 251,33 ἀπὸ τοῦ μετεώρου 292,28 ἐκ τοῦ μετεώρου 647, 6 ὅπη τὰ μετέωρα βαρύνει 643,8 μετέωρος τὸ πνεῦμα 710,34 μετέωροι φῆμαι, *leues & incerti rumores* 635,23
μετειάσαι, *moderatũ se prabere* 280, 4 μετειάζειν πρὸς- 388,20. 497,38
μετειοπαθὴς 529,14
μέτειοι τοῖς θυμήμασι τῶν βίων, *mediocris census ciues* 328,13 οἱ μέτειοι, *æqui arbitri* 588,39 μέτειον ἑαυτὸν παρέχειν ἐν- 379,31 μετείους θυμοειδεῖς 359,43
μέχρι παντὸς ἀνέχειν 188,9 μέχρι τότε ἕως 207,43
μὴ αἰσχυνθῆτε αὐτῶν 397,25. 406,25 μὴ αἰσχύνεσθε αὐτῶν 404,35 μὴ οὐ παίειν 368,15 ἀμήχανον μὴ οὐχὶ γενέσθαι 670,46 μὴ ἀλῶναι 469,29
μηδὲν *pro* μηδὲν 731,14
τὸ μηδὲν ποιεῖν, *in nihilum redigere* 506,13. *Idem* τὸ μηδὲν ἀποδοῦναι 670,24 τὸ μηδὲν ἐπιοῦσα 517,13
Μηίονες, *pro* Μαίονες 21,33
Μηϊονία, *Maonia, reg.* 21,20
μηλόβοτον αἰνέειν 89,1 μηλόβοτον ποιεῖν 520,27 μηλόβοτον εἶδος 395,43
μιαιμάτων δαιμονίων δεῖμα 13,24 474,28 μιαίματα τῷδε θεῷ 159,
μιαιφονεῖν ἀλλήλους 151,43. 458,2
μιγάδες ἄνθρωποι 8,4
μικρὸν ὕστερον 297,1 μικροῦ δεήσας εἰπ
μικρόθυμος 694,40 (304,2
μικροπολῖται 500,2
μίμημα πομπαδίου 127,
μισάλληλος βίος 330,
μισητά 609,4
μιαιφονεῖν τὰ ἀφροδίσια 71,2
μισθοῦ ἐργάζεσθαι 607,
μισθῶσαι χρημάτων πολλ. 416,
μίσθωσις, *elocatio* 541,2
μισοδημόται 449,3
μισοπόνηρος, *seuerus* 687,16. 158,
μίτραι χάλκεαι 129,36 μίτραις *decor. turfunus* 719,4
μνῆμα *pro* εἰκόνες 528,1
μνημόσυνον, *monumentum* 403
μνησικάκου ὀργῆς 231,3 μνησικακεῖν ἐχθροῖς 170,22 μνησικακεῖν ἀλλήλοις πρὸς μισθενός 144, μνησικακεῖν πρὸς- 520,6,1
Μογιλλανός, *Mugilanus* 736, Μογιλλανοί, *ciu. Lat.* 509,1
μοῖραι, *partes, in ciuitate* 82,23 ὀνα δραπόδου μοῖρα θέλῃς 597,8 μοῖρ θανάτου πλησίον οὖσης 642,9 μοῖρ τῷ ὀφλομένῳ δέχεσθαι, *fato cõc dere, mori* 451,12 μοῖραν τῷ φλομένῳ ἐκπληροῦ 140,25 π ἑαυτῶ μοῖραν ἐκπεπλήρωκε 6,3.20 22
μόναρχος, *monarcha* 336,15 μοναρχου *vocabulum Brutus e Rep. rep. exterminat* 268,1
μοναρχικὴ ἐξουσία 537,29. *Eade*
μόναρχος ἐξουσία 461,1
μοναρχούμενοι 627,2
κῆ μόνας λαβών 284,1
μονογώμονες τῶν- 335,2
μονόσολος ἀφίκετο 33,3
μόνως ἂν οὕτως 370,16. 595,2
μόρος, *interitus, mors* 53,17. 68,3 157,24,42. 407,44 μόρον οἴκτ ἀπολέσθαι 297,46. 346,13 μόρ λελησθότι διαχρίσασθαι 166,4
μορφαὶ θεῶν 90,2
μόσιμ

ὀσιωτες, *turres ligneæ* 21,16
ὀσχεύεσθαι, *pullulare* 453,14
ὀυζικόλακες 424,35
ὑδροις δεδεῖπτες 402,23
ὑθοσκάφοι 11,10
Ὑκαινίδες πύλαι 114,5
μώσος, *seu* τὸ ἄγος 115,43.271,24
μωδρὸν πάθος 242,27
ὑχοι θεοὶ, *Penates* 54,30
ωρεανοὶ, *pro* Νωρβανοὶ, *pop. Latii* 326,21

N

ἰμα, *fluentum* 12,38,42 νάματα & ποταμοὶ 622,40 νᾶμα, *de lacu* 108,36
πος τὸ, & νάπη ἡ 65,32.68,38. *idē* χῶρος ὕλη βαθεῖα σωπρεφὴς 65,30
ῦς, *accus. plur.* 183,5
υλοχεῖδες ἐν- 35,16
υτηρήσιμος ὕλη 29,30
υσιαφάως πετ. 183,18
υσὶθμιν Τρωϊκὸν 39,2
υπλία, *nauigatio* 41,12
υικὸν ἔργον, *virile fac.* 664,14
απολῖται 738,7
φοὶ, *recentes* 494,45
ν, *natare* 117,32.165,45
νχίζοισι, *nouale scind.* 644,14
ροις ἐπίπεσαν πολλοὶ 622,12 ὁ νεκρὸς & θυγατρὸς 158,14
ώσαν, *succensere* 672,38
νεμεσητὸν θεοῖς ἔργον 547,25
ιστις ἡ παρ' αὐθρ. 164,11 ἡ θεία νέμεσις 140,21. *idem* χόλος δαιμόνιος *ibidem* 7.
ς ἀρχὰς ἀποδεικν. 700,29.735,35
ν, *nuper* 100,17
ηὑτων δορατί 67,17
ἔλυσοι πόλις 485,37
πολῖται, *nouitii ciues* 119,3
ασιὰς πλάπῆν 261,7
πύλλεκτοι, *nouitii* 510,16.705,5
νεοσύλλεκτος σφαγὰ 490,10.625,35
σφαγὲς σῶμα 241,12
πκος λύκαινα 65,13
χμῶσαι, *innouare* 76,10.337,17
ἑλα, *naualia* 422,43
ν, *templum* 11,46 τῶ νεῶ 54,10
εὼς, *nauis* 45,6
ἰσικοι 612,42
νέωτα, *vere nouo* 104,26 εἰς τὸν νέωτα 679,36
ὶπροι, *nouitii* 120,8
ὶπρεισαί 338,25
ὶπροποιεῖν 399,3
ις, *sonice proναῦς, naues* 22,36
ςνύμφη 11,3
πα τέκνα 392,28
ποινὶ πεθναίαι, *impune occidi*, 84,46. 334,10.441,20
ταπες πυραὶ ὑφαμμ. 709,18
ιδήλοι θυσίαι 26,13
ημα ἀμφίλογον 173,29 ὅτι νικήματα κοινῶς γιγνώσκω 167,25
ιπτέον λαμβάνειν 40,26 νικητέα θῦσαι τῆς θ. 352,3
ιμᾶς, *Numa, prænom.* 120,24
ιευϊκὸν πλῆθος 72,6
νομιζόμενα ἱερὰ, *solennia sacra* 13,23. 73,16
Νομίκιος, *Numicius* 611,47
νόμιμα Ἑλληνικά 31,47
νόμον καθεστῶσαι 227,8
νομοθεσίας ἐξέτασις 681,9
νόννα, *nona mensis* 617,41
νοσερὰ χωρία 429,13
τοῖς νοσοποιοῖς ἐξῆγεῖν 557,18
νουδετῆσαι, *castigare* 383,14
νουμηνία, *calendæ* 525,27
νοῦ πρὸς δῆμον ἔχειν 526,17 εἰς νοῦν βάλλεσθαι, *animum inducere* 36,42. 672,5.717,38 εἰς νοῦν λαμβάνειν 491,14 ὅτι εἰς νοῦν ἄγειν 741,19 ὅτι νοῦν ἦλθε 589,40 κατ' νοῦν χωρεῖν 584,18 ἀκατ' νοῦν 318,10
νυκτὸς, *noctu* 621,41 μέσαι νύκτες ἦσαν 309,33.620,9.672,3 πρὸ μέσας νύκτας 584,11, & *al.*
νυμφαγωγῶν μετὰ μαζῶν 722,22
νύπῃ & παίειν βαρ. 261,12
νῶτα δείξαι 669,27 κατ' νώτου & φρατ. 190,10.626,26

Ξ

ξαίνειν, *virgis cædere* 99,10 ξαίνειν μάστιξι 171,42.573,46 ξαίνειν ῥάβδοις 596,24
ξεῖνοι ἀρχὴ, *nouus magistr.* 679,1
ξεινοκλαπῶπες 89,23
ξενία, *hospitium* 32,9
ξενίζειν πάσῃ φιλοφροσύνῃ 138,27 ξενίζεσθαι πρός τινι 273,33
ξενοκλονίας χρῆσθαι 33,23
ξόανον ἀνασῆσαι 525,25 ξόανα ἔτικτεν 40,28 ξοάνων ἱδρύσεις 90,23
ξυλίζεσθαι, *lignari* 198,13
ξυλισμὸς, *lignatio* 309,18
ξυλοφεακὸς γέγονεα 191,40.295,42. 624,22

O

ὀβελίσκοι, *verucula* 312,41
ὀδυρεσθαι, *queri* 609,10 ὀδύρεσθαι πρὸ αὐτῶ πύχω 746,19.609,4
ὄζεσθαι, *olere, halare* 628,27
ὀθνεῖα βρέφη, *alieni inf.* 71,6 ὀθνείοις πρὸ οἰκείοις προδεδειγμασι 453,12 ὀθνείοις πρὸ ἐμφυλίοις πολέμοις 509, 37. *sic* 7,13.378,11. *iidem* δημοθνεῖς π. 376,34
οἷα δὴ, *quare in* οἷος.
οἰδῶν πρὸ ψυχρῶ 716,16
οἰκημένοι πρὸς Πόντον 76,18
οἰκεῖον ἔχειν, *famil. hab.* 137,5 οἰκεῖον αὐτῷ ποιῆσαι 199,37
οἰκέτης ἀδάμαστος 95,33
οἰκελικὸς ὄχλος 176,14.312,24
οἰκησιν ἔχειν ἐν- 137,22 τὰς οἰκήσεις μεταπήγεσθαι 693,7
οἰκήτορας ἤλασε 21,2
οἰκίδιον φαῦλον 746,11
εἰς μικρὸν οἰκιῶν σωάγεσθαι 148,31
οἶκοι, *domum* 593,29
οἰκόπεδα, *adif. area* 659,18
οἰκουρία μικρὸς 156,43
οἰκοφθορία 18,38
οἰκπεζομένῳ ξωεπάθουν 632,16 (7
οἰκπρμαγα πρὸ συμπαθῆ γλυκὺ πρὸς- 514,
οἴκλισα πάχλν 705,22
οἰκῶς εἰσήκ 427,37 οἰκῶν κινεῖν ἐξ- 210, 37
οἶμαι 542,17. & *mox incontracte* οἴομαι, *v.* 42, & 44
οἰνόφυλες ζῆ 29,18
οἴομαι 51,10.169,43.268,25,33. *vtitur tamen & contracto* οἶμαι. ἄκαδε. *putastis* 399,7
οἷος μηδὲν ἂν ψύσασθαι 124,27 οἷος πῖς ἀνιαροῖς ἀντέχειν 516,15 οἷς πόνος. *simulante* 218,8
οἷα δὴ, *velut, tamquam* 362,38. 716,15 οἷα δὴ, *quippe* 332,2. 722,15
οἰσρεῖν 716,23
οἶσροι ἐρωτικοὶ 94,37
οἰχήσαντα καταλιπόντα 217,47
οἰωνιστήριον, *auguraculum* 73,21
οἰωνοῖς χρῆσθαι, *aues consulere* 552,46 οἰωνοῖς μαντευόμενοι 80,41 οἰωνοῖς αἰσίοις φυλάττειν 73,17 δι' οἰωνῶν λαμβάνειν. *prominoso habere* 127,32 πρὸς οἰωνοῦ λαμβάνειν ἀγαθοῦ, *faustī ominis loco habere* 150,41
οἰωνομαντεῖς *consulantur* 201,41. 204,43
οἰωνομαντικὴ ὄψις. 201,26
οἰωνοπόλοι, *augures* 202,5
οἰωνοσκοπία Τυρρηνική 184,23
οἰωνοσκοπικὴ τέχνη 203,15
ὀκνηρῶς ἔχειν 189,24
ὀκτάπλεθρος πρὸ πόλεως. 259,6
ὄλβιος στεφανός 242,26
ὀλιγαρχία 719,20.720,7.723,44. 727,2
ὀλιγαρχία *non est* ἡ τῶν κρατίστων ἡγεμονία 387,5
ὀλιγαρχικοὶ, *paucorum dominatus studiosi* 686,30 ὀλιγαρχικοὶ, & ὀλιγαρχικὴ 719,26 οἱ ὀλιγαρχικώτεροι 434,11
ὀλιγαρχούμενοι 694,12
ὀλίγου, *fere, vel breui* 500,17.567, 44 ὀλίγου δεῖν πάντες 342,10. *sic* 385,26.623,8
ὀλιγωρεῖα πρὸς δουῶαι 635,28
ὀλιγωρῆσθαι ὅτι πρὸ φύσιν 98,19
ὀλκάδες μεγάλαι 183,9
ὁλόκληρος, *integer animo & corpore* 135,40 ὁλόκληρον & ἀπαθῆ ἀπαναίρεσθαι πρὸ δώκμων 560,37
ὀλολυγὴ, *ululatus* 45,8
ὁλοχερὴς μάχη 198,6 ὁλοχερὴς φόνος 175, 38 ὁλοχερὴς πάρεσις 446,5 ὁλοχερὲς πέλος ἔλαβεν 198,30 & ὁλοχερῶς νίκης αἶπος 706,33
ὀλυμπάσι 475,44.479,30
ὁμαιχμία, *συμμαχία* 174,38.398,31
Ὀμβρικοὶ, *Vmbri* 15,31
ὄμηρα, *f. σώματα* 118,11 ὄμηρα λαμβάνειν 168,35 ὄμηρα ἔχειν 275,6 ὁμηρεῖαι πίνων 48,10 εἰς ὁμηρείαν δουῶαι 34,47 ὁμηρῶν πίστις 365,10 ὁμηρεύειν, *obsidē esse* 59,17.301,34
ὁμιλεῖν πολέμῳ 532,26 ὁμιλῆσαι πολεμίοις, *cum hoste congr.* 670,12
ὁμιλητὴς Δ ός 122,40

ὁμιλία πρὸς τοὺς δαίμονας, *conuersatio cum gentis* 122,16 εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ σωθῆναι, *cum eo coire* 207,27 ὁμιλία ἡ πρὸς γυν. 94,32
ὅμιλος πυκνικός 65,29
ὠμοσμένος, *iuratus* 649,12
ὁμόγλωσσα & ὁμοδίαιτα ἔθνη 76,7
ὁμόγνιοι θεοί 357,43
ὁμογνώμονας ἔχειν 442,38 ὁμογνώμονας λαβεῖν ἅπαντας 700,23 ὁμογνωμονεῖν 391,34
ὁμοδίαιτον ἔθνος 24,3.76,7
ὁμόδουλοι τοῖς - 402,20
ὁμοθυμαδόν 372,18.435,29
ὁμοιοχθία 151,32
ὁμοιότης πρὸς - 644,39
ὁμολογεῖν, *consentire* 58,21 ὁμολογεῖν ἀλλήλοις κτλ πρὸ φωνῶ 23,36 οὐχ ὁμολογεῖ αὐτοῖς τὰ πα 112,5 ὁμολογεῖν, *promittere, spond.* 181,40 ὡμολόγησαν ἀποστελεῖν 189,7 ὁμολογούμενα ζῶντα λαμβάνοντες 121,28 ὁμολογούμενος *congruens* 382,47 ὁμολογούμενα τῇ σκηνῇ ἔργα 163,25 ὡμολογημένος, *confessus* 734,47 ὁμολογηθεῖς *promissus* 374,33 ὁμολογηθέντα πρὸς - *pacta cum* 577,5 ὁμολογουμένως 701,23 ὁμολογίαι, *pacta, cond.* 199,31
ὁμόπαροι 220,32
ὁμορέσης αὐτοῖς γῆς 531,23
ὁμοῦ, *simul, seu In summa* 379,11 ὁμοῦ χωρεῖν τοῖς π. 705,12, & *alibi. sic* ομου τοῖς βιαζομένοις ὠθῆναι 713,
ὁμόσκιοι 44,41.398,37 (35
ὁμοτέρμονες 7,47.13,9 ὁμοτέρμονα χωῦ 686,44 ὁμοτέρμονες ἀρχοί 316,32 ὁμοτέρμονες οἰκήσεις 21,5
ὁμοτροπία 232,18
χωναιξὶ ὁμοῦ καὶ πέπνοις 188,14 ὁμοῦ, *prope, circiter* 163,39.340,12. 426,36 ὁμοῦ πρ, *prope, propemodum, circiter* 64,2.3 58,13.530,18
ὁμοφροσύνη 230,14
ὁμοφωνία, & ὅμαρ. 23,28
ὁμωνυμία, *nominum similitudo* 94, 32
ὅμως *in fine commatis* 565,29. *sic* ἐπῶ δ' οὖν ὅμως 283,3.693,33
ὁπόσα, *omnia* 346,31
ὄνανται *fruebantur* 18,31
ὄπησις ἵππων ὁδρομία 643,6
ὀνόματος ἀξιωθῆναι μεγάλου 640,6 εἰς ὄνομα πρεσβῆλθον 229,10 κατ' ὄνομα, *nominatim* 567,10 μετ' ὀνομαστῶν καλῶν προάγειν 62,27
ὀξέως, *celeriter* 163,32
ὀξὺς τὴν γνώμην πρὸς ἰδεῖν 394,28 ὀξὺς κρημὸς 269,32 ὀξύρρυμα 624,20
ὅπως *pro* ὥστε 735,3
ὁπλῖται πόλεις 289,37
ὁπλοφύλακες 551,7
Ὁπίτιος, *Opiter* 315,27
τὰ ὅπλα ἱδρύεσθαι, *pro* τὰ χράνα πήγεσθαι, *seu* στρατοπεδεύεσθαι 193,3.311,24. 549,6.571,25.581,31 ἐνόπλοις ᾗ 446,19.531,41
ὅπλα νεῶν 612,40
ὁπλοποιοὶ & πέλτονες 222,19
ὁπλοφόροι, *stipatores* 70,25
ὁπλῖται ἄπλα 331,5 ὁπλιαδήποτε τύχη 131, 1. *sic* 1,31
ὁπόσα, *instar* 1?,13 ὁπόσῳ γοῦν, *quātamcumq.* 667,43
ὅπου, & ὅπου γε, *quum* 4,31.236,41
ὅπως ἂν διαλυσώμεθα, *quomodo dirimamus* 144,44 ὅπως ποτὲ, *quomodocumq.* 272,37 ὁπωσδήποτε 370,39.456,39
ὀφθαλμός, *oculi* 516,13
ὀργὰς. ſ. γῆ 29,25.66,29
ὀργὴ ὀπτρέπειν 451,43.465,43 ὀργὴ φέρειν 192,42 ὀργὴν ἔχειν τοῖς *irasc.* 730,1,42 δι' ὀργῆς ἔχειν 610, 16 δι' ὀργῆς λαμβάνειν 524,23. 716,20 πρὸς ὀργὴν λαμβάνειν 735,2. *idem* πρὸς ὀργὴν δέχεσθαι 153,9.395,32.733,27 ὀργαῖς χαρίζεσθαι, *irae indulgere* 587,39 τὰ ὀργῆς χείρους 428,36
ὄργια & πλεταί 50,19
ὀργιάζειν θεοῖς 56,10 ὀργιάζεσθαι ὑπ' ἀνδρῶν 92,33 ὀργιαζομένων θεῶν σύμβολα 510,35. *sic* οἱ ὠργιασμένοι τῶν θεῶν 474,31
ὀρεωκάμος, *mulio* 242,16
ὄρθιοι σκοπαί 643,5
ὀρθοπεπεῖν τοῖς φθόγγοις 76,25
ὀρθὰς καταλείπειν καπ. 303,26 ὀρθὸν ἕδος, *stare* 17,23 ὀρθὸν ἱδρυμένην 170, 27 ὀρθὴ πλεῖ ἡ πόλις 94,22 κατ' ὀρθὸν χωρεῖ ἀπ. 506,42 ὀρθοῖς ἵπποις ἀσαβλ. 722,19
ὀρθῆς ἁπάσης τῆς βουλῆς οὔσης 393,32
ὀρθὸς καὶ μετέωρος ὅτι τῇ πεσσδεκάδι 610,44 ὀρθὸς καὶ πρεῖφοβος ὅτι - ὀρθότειχες φόβαι 477,34 (538,24
βολὰς ὀρθοῦν αὐτοῖς 741,23
ὑπ' αὐτὸν τὸ ὄρεσφον 647,15
Ὀρθώσιος Ζεύς, *Iupiter Stator* 114,4
ὀρθιγάμειος οἱ ἔχαν 50,13
ὀρθὰ ἡμίονων ζυγὴ 515,28
ὄρια, *fines* 362,35
ὄριος Ζεύς 133,29 ὄριοι θεοί 133,33,44
ὁρισαὶ δημοσίας γῆς 542,31
ὅρκια ποιεῖσθαι πρὸς - 51,12.303,19 ὅρκια τέμνειν 277,42
ὅρκοις ἕκαστον αὐτὸν καταλαβών 164,12
ὁρμᾶν ὑπὸ τὰ ὅπλα 171,19 ὥρμησε διὰ λήθης 8. 353,43.216,16 ὡρμηκότες διαλύσασθαι πρὸς σέσιν 409,45 ὁρμηθέντες, *impulsi* 741,43 ὥρμησε εἰς τὸν πόλεμον 364,4 ὡρμημένοι πρὸς πόλεμον 189,34.191,46 ὥρμησε ἀποπλέσαι πρὸς ἄνδρ. 64,7 ὡρμημένος καταλῦσαι 266,31 ὁρμῶμεν, *erupt. fac.* 582,47.616,40 ὁρμηθέντες ἐκ τ ἑαυτῶν 366,44 ὁρμωμένους ἐκεῖθεν 661,18 ὥρμηται, *profectum seu ortum est* 49,12,26 ὁρμώμενος ἐκ Τύσκλου 293,38: *sensu ambig.*
ὁρμὴ πρὸς θυμοπέσα 674,29 πρὸς ὁρμὴν λαμβάνειν 716,28 ὁρμὴν ὅτι τὰ ὅπλα λαβ. 321,17
ὁρμητήριον, *belli sedes* 179,4 ὁρμητήριον πολέμου 193,8.342,45
ὁρμίσας τὰς ναῦς 421,43 ὁρμίζεσθαι, *appellere* 41,37.421,22
ὅρμος θεινός 41,30
ὁρνιθεύεσθαι, *aues consulere* 218,43
ὀρνιθοσκόποι, *auspices* 81,40
Ὀρτὶς *pro* Ὀρτωνία 558,8
ὀρφανῶν πλοκαὶ 202,36 ὀρφανῶν πλοῦ δίκλω 308,18 ὀρφανεύσει τὸν πόλεμον 389,44
ὀρφανὰ παιδία 209,27 ὀρφανὴ μητρὸς κόρη 710,4 ὀρφανὸν πίκων ἔθηκε 69,7
ὀρχησταὶ *saltatores* 130,6 ὀρχηστὴς ἡγούμενος *praesultator* 472,45
ὀρχηστῆρες κοῦροι 477,5
ὅς, ἥ 241,16 ὃς ἐάν, *quicumq.* 79,44 οἷς μὲν, - οἷς δὲ - 114,39.288,41. 571,15
ὅσιος πρὸς θεούς 214,13 ὅσα ὀρχὴ, *legit. mag.* 335,25 ὅσια & δίκαια ἐργάσαι 227,40 οὔτε δίκαια, ἐπ' ὅσια 676,34 ὅσιοι & Σίμωνος & ſα 84,39 ὅσιοι ὦν, *licitum erat* 84 45 ἐχ ὅσιον σφίσιν 337,28 ἐχὸ σου αὐτοῖς ὄν 297,28 τὰ ὅσια πο 138,45 ὁσίων μωρ, *rite* 526,1
τ ὁσίας ἕνεκα, *religionis ergo* 81,3 134.2.269,3
ὁσίως & δικαίως 128,24 ὁσίως καὶ δικαίη 554,4
ὁσιώσις, *expiatio* 75,
ὁσημοδώματος 5,4.485,41 ὅση δώμ μοις ὧν ὑμῖν 635,29 ὅση ασυδὴ κ δώματος ἐκ σω πάρεστι 402,27 ὅ δώματος οἱ οἱ 745,29 ὅσην ἐφ' ἑα τοῖς, *q. in sef.* 317,12 ὅσοι πλεῖς ἐδώσατο 174,44 ὅσοις ἐδώσαθ πε τοις 193,11. *sic* 181,6 ὅσους εἰδέναι 121,28 ὁ ὅσω, *interim* 669,22 ὅσα ἔτη, *quotannis* 25,2
ὅταν, *cum, quia* 446,46 ὅταν πρὸς ἡρ μῶ 700,1
ὅπερ *pro* ὅπου 688,
ὅπι, *pleonast. initio or.* 672,3
ὅπη μὴ, *nisi* 2,45.541,42.554,3 μηδένὸπη μὴ 616,25 ἄλλη ὅπη μὴ ὅπλα 672,1
ὅτου *pro* ὅπου 59,15 ὅτου δὴ πους 69. 37 ὁτῳδὴ, *cuicumq.* 13,
ὁσιότεια, *religio, superstitio* 30,27 ὁσιότεια & δαιμόνων μεσά 473,11 ὁσιότεια νὸς ἐπλήθη 597,16 ὁσιότεια πασ 510,22
ὁσιεύεσθαι, *religioni habere, reformidare* 91.29.581,24.611,26.68 ϝ, *seu digamma Æolicū* 16,26 (3
ϝδε - γε, *omisso verbo* φήσω 458,25 μετ' ϝ πολύ 433,18.597,21 ϝ μῶντις ἐκεῖτι χωρ. 647,44 ἡ ϝ πε ἐπιχείρησις 669,
ϝμὲν δὴ γε, *nō tamen* 373,22.416 ϝμὲν γε, *non tamen* 254,12.59 43. *sic* ϝμὲν ἅπαντ γε 333,2
Ϝαῖα ἑστία, *Volaterra* 189
ϝδαιμόνιος 271,39.419,
ϝδαιμῶν τ γραφῆς 22,1

ἢ-ὅπ 358,43 ὅλ' ὅπω 330,31 ὅλ' οὕτω 174,6. 520,6 ὅλ' ὁποτέραν, *neutram* 733,32
οὔτε μείζον οὔτε ἐλάττων 191,47 ὀδὲ ὅπε μεῖζον ὅπε ἔλαττον 346,15. 517,9 ὀδὲν οὔτε μικρὸν οὔτε μεῖζον 672,34 ὀδὲν ἧττον 594,1
ὀζηρῶς 508,30
Οὐλβα, *op.* 427,28. *fide* Οὐλβα 373, 12. 427,39 428,31. *Etrusciues* Οὐλβανοὶ, *Veliterni* 326,24. 534, 11
Οὐιργίνιος, *Virginius: paſſim obuium.*
Οὐισσόλα, *Sueſſula, op. alter.* 11,43
Οὔπε μείζων οὔπε ἔλαττον ἀδικηθείς 506, 24. *Plura in* οὐδείς.
Οὐειεντανοὶ, Οὐειὲτες *ſeu* Οὐειεντανοὶ 117, 34 Οὐεῖοι, *Veii* 116,41
οὐλή, *mola ſalſa* 95,24 οὖλως (*vel potius* οὐλαῖς, *vt apud Euſtath. & Heſych. eſt*) χῆναι, *immol.* 479,6
οὐρίτας ἀνελέσθαι 479,7
οὗτος, *pro* ὁ ἐμός 713,26
οὗτος *pro* οὗ 507,46 οὗτος *pro* τοῦ *ſeu* τοῦτο 695,19 οἱ οὗτος 579,3. 649, 19 ὅλ' αὖ βούλησθε οὕτω 505,44
Οὐολοῦσκοι, *Volſci* 181,31. 483,33. *& alibi. Sed reperitur etiam* Οὐολούσκοι 372,19. 379,44. 400,15. 482, 32
Οὐολούσκιος, *Volſcius, trib. pl.* 632,18
οὐρομήκης χώρα 521,23
οὐρον πνεῦμα 41,42. 192,8 οὖριος πνεῦμα τύχῃ 506,40
οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον 216,45
Οὐρ. Ρο. Ϙ. αὐτοὶ 626,2 Οὐτυλὶ Τυτελλίων, *omiſſo* τ 649,24
οὕτως 698,26. *& alibi.*
οὔτως - ἀλλὰ - 158,11. 650,42 οὐχ οὕτως - ἀλλὰ Ϙ 89,41. 492,15 οὐχ οὕτως - ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον 387,43 οὐχ οὕτως ἀλλ' οὐδὲ 53,9. 185,5 οὐχ οὕτω - ἀλλὰ Ϙ - 442,30 οὐχ ὅτι - ἀλλ' οὐδὲ - 90,33. 447,7. 500,14 ὀχλέγιμι - ὡς ἀπὸ δὲ 451,14 οὐχὶ μὲν οὐχὶ δὲ 507,31
ὀφλὰς σπλάγχνου μ. 233,18 ὀφείλεται ἅπασι πάντα τὰ δίκαια παθεῖν 103,3 ὀφείλεται πᾶσιν ἀποδοῦναι 348,25 πολλῶν ὀφείλοντες αἰχμῶν 205,30. *ſic* ὄφλε, *pro* ὤφλ. *damn.* 585,46
ὄχεσθαι αὐτὸς τὸ πλῆθος οὐδὲν 642,47
ὀχυρὸν τοῦτον ὄφρος τῷ κοινῷ 676,5
ὀχυρώματα 220,14
ὀχυρὸν χωρίον 707,26
ὀχυρὰ χωρία 367,27
ὀχυρὰ λῃστρικὰ 681,44
ὀχυρὸς, *frequens* 122,21
Ϙ. μεσ. 169,7
ὀχυρότατος τεῖχος 188,2
ὀχυρῶσαι τὰς πόλεις 536,10 ὀχυρῶσαι τὰ στρατόπεδα 562,47
ὀλίγον ποτε, *tandem aliq.* 155,15 ὀλίγον τε ὥρας 551,24
ὀλιγωρίας 247,42. (*idem* χρονισμὸς *ibid.* 7) 740,20
ὀλιγωρίζειν ὀκ πάνυ δή. 223,39
ὀλοφυρασμοὶ τῶν στρατευομένων 541,26. *ſic* 536,36. 594,24. 616,16 ὀλοφυρασμοὺς δέχεσθαι 289,44

Π

παθαίνεσθαι ἄγχιστα βόρου 206,5
παθήματα, *clades* 252,41 πάθηματα παιδεύματα 507,3
πάθος *clades* 494,8 πάθος, *voluptas* 609,31
παιᾶνες *in laetos nuntio* 524,41 παιᾶνιζειν ὅτι τῇ νίκῃ 551,46. *ſic* 156,24. 533,24
παιανισμὸς 107,37
Παιδανοὶ, *pro* Πιδανοὶ, *Pedani, pop. Latii* 326,22
παῖδας ποιεῖν, *lib. procr.* 580,32
παιδεύματα, *documenta* 519,10
παίζων ἐς βαχίονος 534,46 παίζων εἰς τὸ μέτωπον 596,30
πάλαι, *iamdudum* 69,13 ἔπι πάλαι, *iam pridem* 712,13 ἔπι πάλαι, *iamdudum* 724,21 ἔπι Ϙ πάλαι 271,26
πάλαιοι, *veterani mil.* 290,7 ὀκ πάλαι ὢν φίλος 689,14
τὸ πάλαιον, *olim* 230,42
παλαίτερον ἔπι 196,3. 293,34. 476, 42. 527,8. 542,19. 565,23. 673, 31. 716,34
παλαιὸς πύξ 80,4
παλαιστοδοσία 165,21. 166,12. *vſitatius* πάλαι στοδοσία 506,27
παλαίστρας μάχη 535,16. 551,14
παλαίω μετὰ βάκω 340,12
παλαιῶν ὀδηγῶν 568,40 παλαιῶν βουλαί 620, παλαιὰ ἐξήρτυσαι ἀκτῇ 479,19 (27
παμπληθία 38,35
πάμφορος γῆ 29,2
πανάγιαι ἀρχαί 554,45. 601,24 ἱεροὶ Ϙ πανάγιοι 731,32
πανδημεὶ 178,43. 446,21
πανδημεύεσθαι 253,1
πανήγυρεις, *feſta celebritas, ſeu concentus ſolennis* 99,34. 173,13
πανηγυρισμοὶ 475,22
πανικὰ *Faunorum* 290,25
παντὸς μᾶλλον 642,30. 681,29 τῷ παντὶ κάκιον, *omni ex parte peius* 381,38
πανοικίᾳ μεταναίεσθαι 104,10
πανοικεσία ἀπαναστάσεις 432,32. 686,28
πανοίκιος ἀπόλυται 57,27
πανσπερμία ἐξιέναι 154,17 πανσπερμία ἐξέρχεσθαι 141,14. 378,12
παντελὴς ῥοπή 190,21. 313,22
παντελῶς χωρεῖν 232,22
πανωλεθροὶ ἀπόλοιντο 82,2 πανώλεθρα διαφθαρ. 163,14. 331,2
παῤῥησία τῆς βουλῆς ὁμολογηθεῖν, *pro* ὑπὸ 374,33 παῤῥησίᾳ, *cũ accuſ. propter* 79,3. *ſic* παῤῥησιάζεσθαι ἕτερον, *nullam aliam ob cauſſam* 379,21. 560,41
παῤῥησίᾳ τῷ ἰδίαν ἀρετὴν, *ſua virtute* 672,27 παῤῥησίᾳ τοὺς ἄλλους, *prae ceteris* 132,3 παῤῥησίᾳ σοῦ δίκαιον τοῦτο ἦν, *vt quiuis alius* 385,2,29 παῤῥησίᾳ τοῖς κινδύνοις, *inter pericula ſeu in periculis* 433,2 ἡ παῤῥησία τὰ δίκαια εὐτολμία 668,39 παῤῥησίαν ἔκαστα 286,11 παῤῥησίᾳ κεδονελθεῖν 451,30 παῤῥησίᾳ πολὺ, *multo, longe* 182,12. 642,46 παῤῥησίᾳ πολὺ κρατεῖν 700, 9 παῤῥησίᾳ ἑαυτὸν, *pro* παῤῥησίᾳ ἐαυτὸν 451,17
παῤῥησίᾳ τινὶ ὑπολῆψιν, *praeter opinionem* 714,40
παῤῥησιάζεσθαι τοῖς μαλακοῖς 589,24
παῤῥησίασται *in ind. circ.* 479,45
παῤῥησιαστὴς 376,38
παῤῥησιάω, *denuntiare* 644,45 παρρησιάω, *ambire magiſtr.* 553,34. 736,1,11 *itidem* οἱ συμπαραγγέλλοντες, *competitores* 681,45
παῤῥήσιον ἐξιέναι δοῦναι 561,33 ἀφ' ἑνὸς παῤῥησιάζεσθαι ἀτιμίαν 364,23
παῤῥήσιον, *in iudicium adducere* 445, 44 παῤῥήσιον μαρτυρεῖν 631,6 παρρησίας ἔχθρα 301,30
παῤῥησιάσασθαι, *intereſſe* 528,16
πάσσαδες, *pro* παῤῥάδες 713,9 παῤῥαδοῦναι λόγον 631,6 παῤῥαδοῦναι ἀμελείας καὶ λήθης 401,2 παῤῥαδοῦναι ὅτι ὑμαρία 473,38
παῤῥάδοσις ὅτι θανάτου 445,4
παῤῥαδεχὰς πατ. φυλ. 239,26
παῤῥαζευγνύειν, *adiung.* 259,47
παῤῥαζώννυσθαι, *accingi* 119,42
παῤῥαθαῤῥύνειν 494,10. 495,4. 533,1
παῤῥαθήγειν, *irritare* 483,37. 527,6
παρεῖλον τὸ χρέον 110,10 *pro* παρεῖλκον.
παρατεῖσθαι ταῖς ὀργαῖς 443,3 παραζυμενοί σε τῆς ὑμωμοσίας 452,22
παραίτησιν ἢ συγχώρησιν ὑδεμίαν ὅτι δέχεται 631,42 παραίτησιν ἔπι συγχωρήσεως ὑδενὶ διδόντες ὑδεμίαν 660,1
παραιωρεῖσθαι 479,39
παῤῥακαθῆσθαι, *addere* 260,10
παῤῥακαλεῖν, *petere* 736,44. 742,0
παῤῥακέλευμα, *innitamentum* 347,25 ἐξ ἑνὸς παῤῥακελεύματος 376,36
παῤῥακέλευσις, *iuſſio* 67,7
παῤῥακινδυνεύειν, *audere* 126,41 παρακινδυνεύουσα μάχη 588,29
παῤῥακινδύνευσις 46,32
παῤῥακλεῖν τὰ 427,44
παῤῥάκλησις, *petitio* 623,32 παρακλησις ἵνα μὴ - 715,3 παρακλῆσαι, *aduocati* 717,14
παῤῥακλητικὸς ὁμονοίας 230,10 παρακλητικὰ σωφροσύνης 134,47 τὸ παρακλητικὸν τῆς ὀργῆς 596,36 παῤῥακλητικὰ τῆς μάχης 348,36 παῤῥακλητικὰ τῆς πολέμου σημαίης 222,22
παρακούσματα 580,17
παῤῥακροτεῖν 453,4
παῤῥακφύσασθαι τὸ σημεῖον 258,39 παῤῥακρωδῶντες 170,9
παῤῥαλαβεῖν ὄκ, *cognoſc.* 684,37
παράληψις, *aſſumptio* 644,20
ἡ παράλιος, *ſ. γῆ* 3,9 παράλιοι, *Athen.* 11, πάραλλάξειν *praeterire* 67,2 (25
παῤῥαμάξ 130,12. 278,24. 680,29
παραλελογίσμεθα, *deceptiſumus* 374, 36
παῤῥαλύσασθαι *pro* ἀποκρύσασθαι, *propulſare* 363,20
παῤῥαμβεῖν τὸ βίᾳ 473,21 παῤῥαμβεῖσθαι, *negligi* 216,10 παῤῥημμένος 537,35
παῤῥαμυθεῖσθαι ταῖς φίλου συμφ. 517,15 πολλὰ παῤῥαμυθεῖσθαι, *prolixe conſolari* 158,40

παραιώσια, *solatia* 78,45 παραμύθια ἢ ἐρημίας 513,16 παραμύθιον ἢ συμφ. 286,46
παριωόμοιω 686,13 παριωόμοσαι εἰς- 661,23
ἐκ παρανομίας 680,29
τὸ παράπαν 443,15
παραπέμπειν, *deducere* 121,44
παρέπεσεν, *accidit* 375,7
παρεπλάγχθης ἢ ὀρθῆς ὁδοῦ 696,4
παραπλησίων, *prope* 343,11
παραρρήγνυται τὸ κέρας 164,39. 535, 10 παραρρήγνυται ἡ φάλαγξ 190, 7. 350,9. 568,14
παράσημα ἢ ἀρχῆς, *insignia* 241,2. 516,9. 682,36,40
παρασκευάζειν, *efficere ut* 686,15 παρασκευάζομαι καταλιπεῖν, *paro deserere* 376,5 παρασκευάσαι παράξων 236,36 παρασκευάσαι κωλύειν 285,4. 470,29 παρεσκευασμένοις μάχεσθαι 419,35 παρεσκευασμένοι *act. signif.* 493,45 παρασκευὴ τ. πολέμου 705,32 ἢ παρασκευῆς δέουσης 190,30 ὁκ παρασκευῆς συγκείμενος λόγος 676,19
παρασπίζειν 155,35
παραστάται, *protectores* 86,42. 87,3
παρασυνδεῖν δεξιάς 452,44 παρασυνδεῖν ὁμηρικῶν πίστις 365,11 παρασυνδεῖν εἰς- 131,30 παρασυνδεμένος, *contra fœderis pacta violatus* 403,7
παρατάττω καταλιπ. 93,30
παρασήμαλα θείῳ καινοῖς 511,12
παρασρατηγεῖν 670,7
παρεσκαδοπεδευκότες τῷ χ. 621,15
παράταξις, *contentio* 556,38 παράταξις, *in caussa actione* 463,35
παρατίθεσθαι, *commendare* 472,14 παραθέσθαι, *reponere, recond.* 583, 45
παραβέπτηνε ἔξω τὸ δήμοις τὸν λόγον 398, 46 (*re* 22,25
παραφέρειν, *proferre* 441,46 *differ-*
παραφυλάττειν τὰς ἐξόδους 556,8
παραχωρήσαι αὐτοῖς ἢ ἀγορᾶς 430,45. 661,21 παρακεχωρημένος, *concessus* 729,31
παραψύχειν, *pro* παραψήχειν 453,3
παρεῖναι πρὸς αὐτὸν 514,2 παρεῖναι τῇ ζητήσει, *interesse* 637,43 παρὸν, *cũ liceret* 154,43. 529,35
παρίστασθαι 426,8
παρέκβασις, *digressio* 43,15
παροξύνειν δὲ- 614,8
παρέχειν, *protrahere, diff.* 320,29. 643,35 παρέκτεινε, *superu. esse* 224,43
παρακτεινόμενα, *extracta, dilata* 608,1. 645,21
παρεμβεβηκὸς ἅρμα 535,33. 479,42
παρεμβεβηκὸς ὅπλον 626,39
παρεμβολή, *castra m.* 352,14
παρεμβολή, *castra* 174,9. 180,8. 182,7. 563,38 παρεμβολὴν ποιεῖσθαι 308,32 παρεμβολὴν ὀχυρῶσαι 581, 34 παρεμβολὰς ἄγεσθαι 375,29 παρεμβολὰς βεῖς θέμενος 198,37 τὰς παρεμβολὰς λύσαντες 199,16
παρέρχεσθαι διελθεῖν 36,15
παρέρχεσθαι εἰς- *intrat* 493,24 παρέρχεσθαι εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχάς. *acced. ad remp.* 458,27 παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα 537,45
πάρεσις, *dimissio* 446,5
παρέχειν εἰς τὸ κοινόν 407,28 πάρεχεσθαι, *proferre in med.* 715,44 πάρεχεσθαι, *prabui* 696,25 παρασχὸν, *cum liceat* 47,10
παρημμελημένως 427,13
παρήορος ἵππος 479,40
παρεῖναι σκοπεῖν 292,13 παριέναι τ καιρὸν 395,43 παρέντες τὸν νῦν καιρὸν 722,24 παρεὶς ἀπ. εἰρωνείαν 603, 44 παρεῖναι τῷ ἁμαρτάδα ἀζήμ. 103,12 παρεῖναι εἴσω, *intromit.* 316, 7 παρῆσαι *permittet, sinet* 719,15 παρῆσαν βωμοῖς πρεσβύται 177,11 παρέντες αὐτοῖς ἀναβλῶσαι 553,9 παρέχως τὸ σῶμα 45,46 παρεῖναι, *prateriri* 123,25
παρεὶν *pro* προσῆκον 688,20,7
παρεῖσταταί μοι, *in mentem mihi venit* 500,7 οἷς παρῆσταται δόξα ὠκ ἀληθὴς 484,19. *sic* 655,29. 122,30 παρέστι Ῥωμαίοις αὐτῷ πάντα 121,37 παρέστι δέος ἅπασι 460,16. *sic* 163, 41 πάρεστι θάρσος 312,32. *sic* παρῆσαν, *in ment. ven.* 604,38 παρεστήσαθαι, *statuere iuxta se* 345, 18 παρεστήσαθαι, *subigere* 104,1 παρεστῶναι, *dedere se* 564,23
πάρμας ἔχοντες 130,41
παροιμιάζεσθαι, *proverbio iactari* 129,
παρῴχηκε, *prateriit* 689,31 (102
παρὸν, *cum liceret: qu.* παρεῖναι.
παρορμᾶν, *incitare* 492,16 παρορμῆσαι ἐπὶ, *instig. ad* 496,36. 698,19. 745,29
παρορχεῖσθαι, *pro* πάροχ. 477,44
παροχεῖσθαι τῷ ἰωιόχῳ 479,44
παροχαὶ, *impensa, seu prabitio rerum ad opus necessariarum* 416,21
παρώσαντες τόπον 72,42 παρώσασθαι, *reiucere, repell.* 513,28
πᾶσιν παῤῥησίαν χώμενος, *summa dicẽdi libert. utens* 732,27 μετὰ πάσης ὀπωκείας *aquissime* 680,35
πασυδεὶ διαφθαρῆναι 313,28. 569,30. *Reperitur etiam sine diphthõgo* πασυδί 44,1. 531,8
πασὰς τῶν βασιλέων 207,38 πασὰς ὠκ ἀγορᾶς 160,14 πασάδας ἐχειρώσαντο 246, 31 πασάσιν ὑποστέγοις πρεσβεύειν 246,25 πασάδων ἐρέπια 57,29
πάσχειν τι πρὸς, *affici* 460,10. 561,25. 674,11 παθεῖν πρὸς ἄλλ 722,6
πάταγος, *strep. arm.* 289,42. 309,11
πατέρες ἐγγραφοι, *P C* 86,14 πατέρων ἰῶν ὠκ ἀσήμων 412,36
πατρικαὶ ἑστίαι 693,4 πατρικὴ ὑσία 184, 35 πατρικὸς πλοῦτος 185,1 πατρικὴ θεράπαινα 710,41 πατρικὸν στωμύλιον 666,5
πατρίκιοι, *pro Patroni* 84,19. 85,12 πάτριος γλῶσσα 411,5. 28,13 πατρίοις θυσίαις 25,47. 176,18
πατρῳαδόδος ὑσία 314,44
πατρωνία, *patronatus* 84,13. 85,7
πατρῷοι θεοί 46,11. *iidem* πάτριοι θεοί *ibidem* 4 πατρῷοι θεοί, *Penates* 54, 29 πατρῴαν ἀρχὴν 21,28. 22,21
πάτταλον τῷ κεφαλῷ αἴρεσι 154,21
παυθλῶαι, *sine* σ 238,16. *sic* πεπαῦσθαι 428,1
παῦλαν πολέμου δέχεσθαι ὑδεμίαν 364, 47 παῦλαν αὐτῇ ἔφρον τ κακῶν 597,
πεδιὰς, *campi* 305,47 (27
πεζικὴ φάλαγξ 344,22
πείθεσθαι, *obedire* 175,16 πεπιθότες *freti* 188,2
πείρα βαλαβεῖν, *exp. acc.* 590,8 πεῖραι, *conatus, ausa* 578,11
πεῖρασόμενος ἢ πόλεως 412,26 πειρώμενοι τοῖς βοφοῖς *sollicitantes, tentantes* 710,
πειρατήριον, *nauis pirat.* 446,1
πελάγιος φόρησις 113,2
πέλαιοι δήμιδες 134,4. 250,27 πελαγους εἰςφέρειν 219,37. π. ἐπὶ τὸ πρ φέρ. 207,1
Πελασγιῶτις, *Hæmonia seu Thessal pars, ab Pelasgo denominata* 14,
πελάτας ἐπάγεσθαι 572,45 πελατῶν *clientum officia* 84,2
τὸ πελατικὸν αὐτῷ 581,1
πενέσται *Thessalorum* 84,10 πενέσ ἐπαγόμενοι 562,
πενέσται τῷ πολιτῶν 484,3
πένθιμος ἑορτή 90,
πενταετία 543,
πενταπλάσιοι τῷ πολεμίων 614,
πεντηκονθήμερος περιθεσμία 119,
πεντηκονταετίας ἀπέχων 236,
πεπρότερον γίνεσθαι, *mit. f.* 604,
πέπλοι ποικίλοι 157,1
περᾶν τὸ δέον τῆς 347,43. 357,12. 38 25. 437,15. 480,15 περᾶν τὸ μὴ 360,9 περᾶν τὸ μέτρον 449,8 περᾶν ὧν 450,9. 632,23. 719,
περαίνειν ὑδέν 101,19. 564,22. 660,
περαιτέρω προσελθεῖν 544,14 περαιτέρ δέον τῆς 725,25 περαιτέρω, *ampl* 96,36
τὸ πέρας τῆς προαιμ. *r. exitus* 685,9 ρας ἐπέθηκαν ὑδέν 470,20 πέρας ἐ νεπ ὑδέν 527,42. 540,38. 604, πέρας ἔσαι κακῶν 429,15 πέ *tandem* 371
περὶ ἁπάντων, *supra omnes* 375, περὶ παντὸς θέλειν, *præ omnibus pere* 384,35 περὶ παντὸς ποιεῖ 294,5. 295,37. 459,13 περὶ π λὸν ποιεῖσθαι 452,18 περὶ πολλ *magnopere cupitur* 488,1 ὧν, *pro* αὐτῶν 617
περὶ ὕδασι 618,22 περὶ τῆς σκύλ 190,36 περὶ τὰς θύρας 426, περὶ τῆς σώματος ἔχειν 722,25 τῆς βεβαίοσι 105,34. 106,5 τῆς ἄκροις 312,44 περὶ τῆς αὐτ μενε 555,26 περὶ αὐτῷ σφᾶς 390,30. 419,45

περὶ δι

περὶ δύσιν ἡλίου 533,23 περὶ δίκλιν ὀψίαν 364,13 περὶ λύχνων ἁφάς 426,7. 714,33. 720,14 περὶ μέσας νύκτας 561,30. 614,27 περὶ τὸ ὄρθρον ὦ 515,25 περὶ τὰ δεινὰ εἶναι 606,17. at 643,3 περὶ τὰ δεινά, & alibi sæpe. καὶ περὶ ἡμᾶς γιγνόμενοι 397,15 χρησὸς περὶ ἡμᾶς ἀνὴρ 400,24
περιαγγέλλειν εἰς τὰ ἐγχ. 99,35
περιαγίσαι καθ. ὑδ. 478,39
περιάρασθαι 296,32
περιάφοσις τῶν χοείων 75,13
περιαυχένιοι σφενδόναι 663,34
περιβεβλῆσθαι ἀλλήλοις τὼ χεῖρε 406,41 περιεβλήθη ἀλλήλοις, complecti se mutuo 154,40 περιεβλήθη τείχει & τάφρῳ 182,35. sic 36,8. 77,46 περιεβλήθη, irretire 639,19 περιβαλόντες αἰπὰ ψιλὰ δεῖ 491,3 περιβεβλῆσθαι πόλιν 35,47 περιβεβλῆσθαι κέρδη μεγάλα 184,24
περιβόητοι περιφάσεις 347,40 περιβόητος αἰὰ- 419,9
περιβολαὶ, amplexus 502,34 ὑπὸ τὴν περιβολαῖς, sub vestibus 167,42. 176,39
περίβολον πορφ. 195,37
περίβολοι πλουσιανδρίων 12,16
περιβολοὶ ἀβεσχόνια χρύσεα 663,35
περιβύσαι, exuere 708,34
περιδεῖται ἁμαρτανόντας 675,30 περιϊδεῖν δεῖ ἃ παθοῦσαν 263,7 μὴ περιϊδεῖν ἀποθανεῖν 128,37
περιεῖναι, superare 384,14. 437,19 περιεῖναι τῆς δικαίας 317,25 περίεισι, supersunt 41,6. sic περίεστιν ἡμῖν ὁ πατὴρ 153,20 περιὼν, superstes 398,18. 643,32 τὰ περιόντα σώζειν 489,36 περίεσαι μοι τὸ ἀρχὴν, consequar imperium 216,24
περίεστι, supervacuum est 602,8
περιέρξαντες σέμμασι 12,41
περιελαύνειν, abigere 578,24,42
περιέπτην, benetract. 59,19
περίεργα 65,10
περιέχοντες τὸ στρατόπεδον 364,30 περιέχεσθαι ἀριστοκρατίας 386,47 περιέχεσθαι δημοτείων 508,21. 517,43
περίζωμα πορφυροῦν ἔχων 644,14
περιήσαι εἰς δῆμον τὴν αἰτίαν 138,16 περιήσαι τὰ θεάματα εἰς δημοκρ. 454,43. sic 461,36 περιεστάντες αὐτὸν πανταχ. 577,44 περιεστήκει Θουλύσιος τὸ δεινὸν πάντοθεν 535,4 περιέστανται, ὑπὸ περίστανται 690,1 περιεστηκεραμένη 374,25 περιεστήκασιν ὑμῶν αἱ χάριτες εἰς φθόνους 453,44 περιεστήκει εἰς μεῖζ. ἀγ. 596,43 περιεστήκει, licebat 581,44
περικαταγὴς λόφος 534,21
περικαταῤῥῆξαι τὴν ἐδάφη 596,24
περικλώμενος ὄρεσι 650,2
περικλυσὸς ὀκ πεδαμὸς 288,16
περικωλύειν, accidere 591,4
περικόπτειν τὰς ὑσίας 248,14 περικόπτειν ἱερὰς 669,8 περικόπτεσθαι, amputari 676,1
περικυλίειν εἰς πηγὴν 579,44
περιλαμβάνειν χεροὶ κόμασι 104,33 περιειλαβεῖν, complecti 523,39. 539,38
περιλαβὼν, amplexus 516,17
περιμάχητα 340,32
ἡ περίμετρος, ambitus 182,24
περιναίεσθαι 12,47
περὶξ αὐτὸ 200,46
περίοικοι 486,36
τὸ περιοφωμένους γινόμενον, non passuros fieri 733,24
περιορᾶν τὰ γινόμενα 468,46 περιορᾶν εἰς accus. & cum genit. 536,11,17
περιοφισμὸς τῆς χώρας 543,23
περιουσία, copia, ab. 1,31. 389,8. 516, 32 περιουσία χρόνου, satis longum temporis spatium 381,15
περιουσιάζειν δυνατεία 399,15
περιπετὴς π. κιτδ. 89,40
περιπετείας παραδόξους λαβόντα 160, 24
περιπεσεῖν εἰς αὐτὸς 204,34 περιπεσεῖν ἐν αἰχμῇ 662,43
περιπλέκειν, amplecti 523,33
περιπόλια 612,2
περίπολοι ἀγρῶν 135,9 περίπολοι τῆς γῆς 179,35. 573,32. 618,30
περιπόρφυρος ἑαυτὸς 268,31. 644,22 περιπορφυροῦν πήδεννα 129,36
περιῤῥεόμενος αἵματι 241,33
περιῤῥυὲς λίμνη 12,11
περιῤῥῶγες 116,47. 573,13
περισκοπεῖν, destinare 639,18
περισπάσαι, abstrahere 489,13. 659, 44 περισπᾶν, distinere 599,37
περισταροῦν 104,37
περισωσώματα 309,45. 535,15. 552,16. 575,20
περιστέφανοῦν τὸν ὄχλον 171,19 τὰ πέριξ 582,29 τὸ χάρακα 533,38. 569,28
περιστολὴ funebris 158,15
περισφαγὴ πεύκας αὐτῷ 364,44
περισχοινίσαι 463,45
περισωρεύθῶσαι 107,2
περιταφρεύειν καὶ περιχαρακοῦν 650,10 περιταφρεύσαι ψιλῷ χάρακι 651,20
περιτείχισμα 643,22
περιτειχισμὸς 324,1
περιτεῖναι τὰ ὅπλα, armare 661,7
περίτομος λόφος 292,20
ὀκ περιτροπῆς 278,23
περιτρέπειν αὐτὴν τὸ φρόνιμον, eximia est prudentia 149,1
περιτυγχάνειν, incid. in- 632,31
περιφανὴς ὄχθος 708,28 περιφανῆ τεθῶσαι 270,14 περιφανὴς γένηται ἡ ἡμωρ. 473,39 περιφανὲς τεκμήριον 715,39 περιφανῆ γίνεσθαι, inclarescere 31,36
περίφοβοι ὄντες ὅπλ- 429,23
περιφρονεῖν τὰ δαιμόνια, d. contemn. 57, 21. sic 431,9. 675,26
περιχαρακῶσαι 172,40
περιωθεῖσθαι, vinci 437,25
περονῆσαι βεαχίονα 349,32
πέρος ὑπερμεγέθης 643,21
πεῤῥοβόλων αἰῶσιν ὀπλ. 643,1
πεῤῥώδης λόφος 534,20
πέρσι, superiori anno 370,25. 468,9 εἰ περσινοὶ ὕπαγοι 673,20
πηδᾶν, salire 130,4
πημαίνειν, ladere 29,44
πηδαιὸς τῆς πύλοις 363,5 πηδαιὸς ὦν ταῦτα λέγων 702,25 πηδαιώτατος λόγῳ δήμων οἰκιώσασθαι 600,41
πικρὸς ὦν θεὸς- 545,42
πίλησαι ταῖς λόχαις 614,46. idem πυκνῶσαι ibid. 37 πιλεῖσθαι ἐν βεαχεῖ χωείῳ 553,16
πῖλος, pileus 184,17 πῖλοι, pileati 228,26
πιλωτὰ, pilei 124,41
πινακίσκοι κεράμοι 93,38
Πισᾶτις γῆ 27,16
πιστύσαι τες, freti 323,46. 550,8 οὐ πιστύεσθαι λέγων 65,21
πίστις ἀκριβὴς & ἀναμφίλεκτος, arg. c. & irrefr. 315,2 πίστις ἔχειν ἔχεσθαι 745, 36 πίστις φέρειν περὶ- 466,36
Πίστιος Ζεὺς, Jupiter Fidius, seu Dius Fidius 113,2 Idem Sancus 257, 7 Πιστὸς Διὸς ἱερεύς 617,39
πιστὶ σύμμαχοι 345,46 τὸ πιστὸν, fides 71,7 τὸ πιστὸν δοῦναι δι' ὅρκων 299, 35 τὸ πιστὸν παρέχειν 302,18. 393,46 τὸ πιστὸν ἔχεσθαι τῶ μηδὲν ἔπι νεωτερεῖσαι 118,11 πιστὸν ἔθ). fidem mereri 347,4 τὸ πιστὸν, fiducia 313,8 πιστώσασθαι, confirmare 371,46
πίσυνοι, freti 553,7
πλαγία ὁδὸς 584,38
πλαγὶς, vagus, erro 8,43. 279,19. πλαγκτὰ βίον ἔχειν 43,41 πλανῆται καὶ ἀνέστιοι 146,39
πλανῶσα ἐλπὶς 640,31
κάπυσα πλεύσας ναῦς 421,12
πλεῖσα ὅσα, plurima 133,21
πλέον ἔχοι τῆς ἀπήεσαν, superiores discedebant 705,10 τὶ πλέον μοι γένηται; 700,23 τὶ πλέον ἡμῶν ἔσαι ἐκ- 328,25. sic 273,16 πλέον μοι ἔσαι ὐδὲν 587,33 μηδὲν εἶναί μοι πλέον ἀσκοῶν π, nihil emolumenti me percip. 746,15 πλέον ὐδέν μοι γένεται ἐκ- 673,4
πλεοναίζειν ὀν- 1,9
πλεονέκτης περὶ χρημ. 385,38
πλεονεκτεῖν τοὶς πολεμίοις 564,10
πλεονεκτήματα & ἐλαττώματα 188, 25 πλεονεκτήματα δωρεῖσθαι 224, 1 πλεονεκτήματα μεγάλα παρέχειν 344,19
πλεονεξία, maius commodum 601,21
πλέω, plura 552,29
πλήθιοι, plebeii 292,7
πλαγὰς λαβὼν μάσιξι 361,45
πλήθειν, redundare 44,26
πληθὶς ἄπαγα 82,22. sic alibi.
πληθυόσης ἀγορᾶς 614,31 πληθύων ὕδασι 306,13 πληθύοντα ὅπλων 626,13
πληθύοντες τῶ νεῶ 526,19 πληθύειν νάμασι 113,45
πλημμελὲς & δρᾶν 336,30
πλήμμη τὸ ποταμὸ 65,7
πλημμύραν λαμβάνειν 57,26

πλὴν εἰ μὴ, *nisi* 268,27
πλήρωμα ἀξιόμαχον 380,20 πληρώματα ναυϊκά 25,4
πλησιόχωροι πόλις 100,23.148,33
πλησίστιοι, *velis* 197,25
πλοκάμων βόστρυχοι 720,2 πλοκαμίδων κεκρύφαλοι 424,30
πλουσίως καρποῖς ὠιένας 354,38 πλούσιος ἐξενεγκεῖν 54,1
πλυθίσαι χήμασι πολλοῖς 496,3
πλωίμων ῥυομένων 51,23
πολιὸν ὕψος 12,47
πόθεν; πολλάκις δεῖ 286,3.400,5 πόθεν γε; 456,41
ἐπὶ πᾶσι τὰ δίδοτε 727,17 ἐν καλῷ ποιεῖσθαι, *pulchrum ducere* 516,33 ἐν πολυτίμων ποιεῖσθαι μέρα 600,26
ποικίματα χάλκεα 65,38
ποίησις, *adoptio* 213,23
ποικίλοις ἀλυρζίσι 196,31
πολεμεῖν *cum accus.* 304,20.701,19 πολεμεῖν *pro* πολιορκ. 368,27
πολέμοις *pro* πολεμίοις 691,27. εἰς πόλεμον ἡμῶν καταστῆσαι, *bellum contra nos suscip.* 167,45
τὸ πολεμικὸν σημαίνειν 568,4 τὰ πολεμικὰ πράττειν 529,1 τὰ πολεμικὰ ἀγαθός 707,31
πολέμου ἔργον, *res bellica* 736,41. *sic* τὰ πολέμια ἔργα δήλωσις 104,40. *Saepius absolute* τὰ πολέμια, *res bellicae* 5,17.20,8.63,8.534,35. *Sic* τὰ πολέμια ἀγαθοί 90,19.150,33.151,6.152,16.352,32.423,40.673,43 τὰ πολέμια ἄριστοι 107,30 τὰ πολέμια ἄχθιμος 99,19.104,29.567,19 τὰ πολέμια γυναῖος 198,42.651,3 τὰ πολέμια δεινοί 181,47.492,45 τὰ πολέμια δεινότατος 653,45 τὰ πολέμια ἐμπειρότατος 727,45 τὰ πολέμια ὁ κακός 651,15 τὰ πολέμια κράτιστος 442,3.591,28 τὰ πολέμια λαμπρὸς ἀνήρ 109,7.112,33.421,3.458,33.596,17. *Sic* τὰ πολέμια ἀσκεῖν 79,12 τὰ πολέμια πράττειν 118,22 τὰ πολέμια παρασκευάζεσθαι 487,42 τὰ πολέμια θύειν, *bellica sacra peragere* 144,22. *Sic denique* κατὰ τὰ πολέμια, *in reb. bellicis* 469,8. *Item in altera signif.* τὰ πολέμια, *hostes* 376,19.531,3.572,26.613,25
πολεμιστὴς ἀνήρ 491,1
πολεμιστήρια ὅπλα 17,3.563,12 πολεμιστήριον χῆμα 367,33
Πολιὰς Ἀθηνᾶ 393,36
πολίζεσθαι σπου- 24,23
πολιορκεῖν τὸ φρούριον 577,12 πολιορκούμενοι, *obsidendi* 510,46
πολιορκητικοὶ στέφανοι 663,31
πολιορκία τῆς πόλεως 186,29
πόλεως χῆμα, *forma reip.* 79,33 *idem* πολιτείας χῆμα *ibid.* 18 & 40 κατὰ πόλιν, *in urbe* 446,29 οἱ κατὰ τὴν πόλιν, *oppidani, urbani* 705,33. & *mox v.* 45, οἱ κατὰ πόλιν, *omisso articulo, ut* 650,47.673,32 τὰ κατὰ τὴν πόλιν, *urbana* 679,40
πολισμάπα 15,36
πολισμὸς τῆ Λαυινίᾳ 48,24
πολιτείας ἀγωγή 177,41 πολιτείας μεταδοσις ὑμῖν 287,35
πολιτεύειν ἐν Ῥώμῃ 111,19 πολιτεύεσθαι, *in ciu. deg.* 279,44 πολιτευόμενοι τὰ τῆ δήμῳ, *remp. ad plebis gratiam administr.* 674,37 πολιτεύεσθαι πάντα τὰ συμφέροντα τῷ δήμῳ 725,34 οἱ τὰ καλὰ πολιτευόμενοι, *belli reip. administratores* 655,14
τὸ πολίτευμα, *reip. admin.* 702,34.731,27
πολιτικοὶ, *oppidani* 132,11 τὸ πολιτικὸν πλῆθος 703,47.705,1 πολιτικὴ δυνάμις, *urbana copia* 250,35.536,6 πολιτικὸν σῶμα, *pro* πολίτευμα 362,20 πολιτικαὶ οἰκονομίαι 700,34 πολιτικοὶ στέφανοι, *civica corona* 663,29
πολίσβες 514,33
Πολιτώειον & Πολιτῶειοι 178,45
πολίχναι μικραί 188,43
πολλοστὸν, *multoties* 576,31
πολὺς ὢν τῷ σκοπεῖν 444,40 πολὺς ὢν τῷ ἀπλῷ λόγῳ 64,11 πολὺς ὢν ταῖς κατασ. 539,2 πολὺς ὢν ἀπλῶν 262,33 πολὺς ὢν ἑαυτῷ ὁλοφυρόμενος 460,29 πολὺς ἐμπνεύσας, *magno spiritu* 444,16 πολὺς ἐπὶ αὐθαδείας 456,27 πολὺς ὅπως ἀναιδόμενος ἐσφ- 522,16 πολὺς ὅπως πράξας ὀφθ. 522,24 πολὺς ἔρρει κατὰ τὴν δημ. 630,36. *Item pass. signif.* πολὺς ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενος ὢν 681,39
πολὺ ἔργον δὴ εἶη 475,23. *Idem composite* 340,24
πολλῷ γε καὶ δεῖ 272,13.286,4.400,5 πολὺ μᾶλλον ἢ πρ. 387,46 πολὺ πλείων 490,47 πολὺ ἐλάττους 428,22
οἱ πολλοί, *plebs* 429,3, & *al. s.*
πολυαίδρια 12,6
πολυαρκὴς χώρα 28,46
πολύβοτος γῆ 29,9
πολύγριος φύσις 29,41
πολύεργον δὴ εἶναι λέγειν 340,24. *Idem diuise* 475,23
πολυετεῖς πράγματα 418,3
πολυκέφαλος τυραννὶς 721,44
πολυκλῶστα πόλις 281,36 πολυκλῶστος δυνάμις 390,29
πολύπλοκος οἴκησις 14,15
πολυπραγμονεῖν εἰ- 226,29 πολυπραγμονεῖν περὶ- 722,46
Πολυσκαιοί 509,12
πολυχρεία 229,14.573,17
πολυχρήματοι βασιλ. 315,20
πολυωφελὴς γῆ 29,2
πομπαὶ *Romanorum* 130,38 πομπὴν ἐλλιπῶν 475,26 πομπὴ θριάμβων 672,42
πομπεύειν 127,43.228,13 πομπεύειν δι' ἀγορᾶς 556,31
πομπευταί 477,42
Πομπηία, *Pompeii, op.* 55,17
πονηρεύματα 406,26
πονηροκρατεῖσθαι 505,2
πονηροκρατούμενοι φοβούμενοι 485,2
Ποντήφικος, *Pontificius* 562,17
πόπανα, *liba* 93,39
Πόπλιος, Publius: *praenomen passim obuiũ. Pro eodem semel* Πέπλιος *scriptum* 263,35
πόρον εὑρεῖν 378,23 πόρος εὑρεῖν ἐν ἀπόροις 444,44 σωτηρίας ὁδὸν πορὸν εὑρεῖν 190,39
πορίζεσθαι δικαίας πρόφ. 486,31
Πορσῖνος, *Porsena* 293,18, & *in seq.*
Ποσειδῶν Ἰώπιος 26,15 Ποσειδῶνος ἰσθμίχθων, *Consus* 100,32
Ποσειδωνία, *Paestum* 59,43
Ποσειδωνιάτης, *Paestanus* 611,44
ποταμηγὸν σκάφαι 116,6.117,47.183,27.427,5. *Eadem* ποταμηγὰ σκάφη 183,7
ποτανὸς *pro* ποῖος 7,6.263,9.273,20
ποτὶ σὲ χρόνῳ 721,8
πότερος ἐξ αὐτῶν 335,4
πότερα, *utrum* 687,2
ἐν πότοις εἶ) 426,1
Πότπλιος: *quare* Πόπλιος.
Πυτέλλιος *pro* Ποιτέλιος 682,9. *Pro eodem* Πυτέλιος 704,4
πρόσχημα *pro* πρόφασιν 680,2
μετὰ πολλῆς πραγματείας, *magno negotio* 179,2
πραγματεύεσθαι, *moliri* 540,30 πραγματευσις ἀ πολλὰ, *parum negotii facile* 648,7 πραγματεύεσθαι ἀ 233,38
Πραίνεστον, *Praeneste* 252,4
Πραινεστῖνοι, *Praenestini* 532,
πρασσεῖς, *decline* 163,7 κατὰ πραφιύγην 494,15.495,36 κατὰ πρᾶξιν ὠθούμενοι 412,46.551,1
πρᾶξιν, *moliri* 434,33 πράξιν ἐν τῇ ἐξουσίαν 463,6 πράξασθαι μὲν τῇ ἡγεμονίαν 605,41 πράξιν ἐπὶ ὑμαρείαν 722,16 πράξειν ὅπως παύσονται 483,35. *sic* 269,2 πράξιν τὰ δίκαια ἑτέροις, *aliis in praescribere* 474,37: *pro* πράξιν, 504,7 τὰ κράτιστα πράξιν, *prosperafortuna uti* 256,
πρᾶος καὶ φαιδρὸν 529,
πρεσβεύειν, *aetate antecellere* 56,
πρεσβεύειν ἡλικίᾳ τῶν ἄλλων 83
πρεσβευτὴς, *legatus, vicarius* 65 22
πρεσβευτικὴ ἐξουσία 706,
πρεσβύται, *veterani* 606,
πρεσβύτατος, *Priscus* 30
πρεσπεσόντας τῇ τύχῃ 377,2. *sic* 143,
πρίν, *potius quã* 621,14 ὁ πρίν, *prius, superior* 533
πρὸ ὀμμάτων εἶ) 564,29 πρὸ ποδὸς τῆς πόλεως ὄντα, *id est*, πρὸ σωσεν πόρω 593,
προάγειν *prodire* 714,42 προαγόμενος, *pro* προηγούμενος 473,
προαγωνίζεσθαι τῶν φιλ. 221,28 προαγωνιζόμενοι τῶν ἄλλων 613,
προα-

προαίρεσις pro αἵρεσις, electio 216,23 προαίρεσις, institutum 733,38 ἐκ προαιρέσεως πονηρᾶς 468,38 ὅτι τοῦ αὐτῆς προαιρέσεως εἶη, eadem esse animo 218,15 προαιρέσεως ἐγγίνεσθαι τοῦ αὐτοῦ 700,3 προαιρέσεως τοῦ ἑτέρου ἡγούμενος 675,21 προαίρεσιν ἔχειν δίκης εἶναι 608,7 προαιτιᾶται τὸν Μάρκιον 414,8 προαιτιᾶσθαι προλιπεῖν 151,14 προάστειον suburbium 528,27 προβάλλειν, reicere 546,33. sic προβέβληται τὸ ἔθος, repud. 228,18 προβεβλῆσθαι, praedere 679,22.728, προβεβλῆσθαι αἰτίαν 595,15 προβεβλημένοι ἀγαθοὶ τῇ ἐργασίᾳ ἐλπίδας 654,15 προβάτων δίκαι 426,25 προβαπτίσασθαι 29,7 προβιβάζειν 3,14 προβλέπειν, cauete 702,12 πρόβλημα, tutamen 296,5 προβολή, munimen 156,4 πρόβολον, pro πρόβ. 643,1 πρόβουλοι, consules 270,3.277,33 πρόβουλοι, consules, praetores, antistites 24,33 προβούλων συνέδριον 110,42 ἐβδομήκοντα προβούλων Λακίων 326,17 ἑβδομήκοντα προβούλων Σαυνιτῶν 739,25 προβουλεύειν, senatus consultum facere 497, προβουλεύειν τῷ βουλῇ 27-,16.734,45 προβούλευμα, S. C. 301,22 πρόγονος, Priscus 244,38 προγονικὴ ἀρχή 236,2 προγονικὴ δόξα 3,37 προγονικὴ ἑστία 145,47.171,5 πρόδηλον ἡμέραν- 553,44 προδήλους θανάτους 552,5 προδόται Λακώνων 247,29.317,4 προδεδομένων, prosp. bis 634,41 προϊδεῖν τὰς γινομένας, prospicere quae ruuntur 636,1 προοιδέω, proderat 515,15.428,7 προαμένους πῶς ἔφοδον 52,45 προοιδόντων τὸ κράτιστον 449,35 προεῖπεν, proloqui 394,29 προεῖπεν, exit 246,3 προεῖπεν ἡμέραν, dicere 527,42. sic 461,12 προεῖπον δεχαιρεσίας 736,25 προεῖπε περὶ αὐτῆς τῆ πόλ. b. indix. 138,41.488,39 προεκάθηντο τὴν πόλεως 139,5 προεκαθίσαι 101,28.690,14 προκαλεῖσθαι 543,21 προκατηγορία 139,32.669,6 προκειμένων pro παρελθεῖν 483,14.527,47 προκοπία, prostitutum tempus 119, 1.288,22.405,33 προκαλεῖσθαι, praedicere 101,4.261,3 προκεῖσθαι 73,15.80,32 προκεῖται προθυμίας 656,7. sic 497,45 προελθεῖν, prodibant 189,41. sic αἰτεῖσθαι 1.45 προϊὸν, proventus 541,25 προεδρίων 422,17.433,47. προϊέναι 745,4 προΐεται πρᾶγμα 7,38 προΐεσθαι, tueri, iuuare 34,17 προϊκικὸς pro παρικικ. 8,21 προϊέσθαι δίκαια, praetendere iura 146, προϊδεῖσθαι 329,5 (11 προκαθήμενοι, procub 572,16 προκαθήμενοι Τυρρίωνος 574,17 προκαλεῖσθαι de foren. si prouocatione, seu appellatione 292,43 προκαλούμενοι ὅτι δίκαιον 451,4 προκαλεῖσθαι ὅτι τῶν δίκαιων ἐξήνωσιν τὸ δίκαιον 334, 7 προκαλεῖσθαι τὰς κρίσεις ὅτι τὸ δίκαιον 448,13 προκάλυμμα ἀπάτης 400,11 προκαλύεσθαι τὰ ἔχθη 144,13. 326, 12 προκαταλύσασθαι τὸ πόλ. 517,28 προκαταρχέσθαι τὸ ὀργ. 477,- προκατασκέψασθαι, prospec. 707,14 προκεῖσθαι ἀπαίτων, pro omn. b. se opponere periculo 572,39 προκελευσμαῖοι ῥ. θαοί 476,36 προκηρύττειν, per praeconem edicere 180,23 προκηρύξας σιωπᾶν 283, 13.634,39 προκινδυνεύσας ὑπὲρ- 159,20 πρόκλησις ὅτι τὸ δίκαιον 448,27 πρόκλησις εἰς τὸ δίκαιον ὅτι δίκη 469,37 τὰς προκλήσεις δέχεσθαι 144,34.579,28 Πόπλιος, pro Πρόκλος 536,4: utrumque praenomen. προκυλίεσθαι τῷ ξοάνῳ 511,5 προκυλιόμενος ἑκάστου 362,15 προκύπτειν 265,12 προλαβεῖν, animo pracip. 672,39 προλέγειν, demuntiare, indicere 639,23 προλέλοιπεν, deseruit 654,37 προλοχίσαι χωρίον 62,8.66,36 πρόμαχοι, antesignani 86,42.221, 40.606,6,31 προμάχων διαφθαρέντων 622,19 προμηχανᾶσθαι 37,3.428,8 προνοεῖν δικαίᾳ 87,11 προνομίαι τῶν πόλεων 151,2 φιλῶ μᾶλλον ἢ δίκης προνομίαις 163,5 ὑπὲρ προνομίων τῆς ἰδίας ψυχῆς 568,33 προνοεῖσθαι ἵνα μ- 87,13 πρόοιαν πιεῖν τοῦ κιξ. 225,43. sic 538, 30: & 384,6: ubi mox προνοεῖν pro eodem. πρόνοιαν τοῦ ἑαυτοῦ ψυχῆς ἀδεμίαν τιθέμενος 313,14 πρόνοιαν ἔχειν τοῦ κοινοῦ 538,16 ἡ τοῦ δημωδικοῦ πρόνοια, plebis cura, passiue 680,38 ὅπῃ προθυμοῖ ἐξιέναι 705,7 προνομεύειν 175,42 προνομεῦσαι πῶς τὸ πολεμίων 489,3. sic 364,12.376,19 προνομεύειν πρὸς συμμάχους 605,32 προνομεύσῃ ἡ χώρα 373,15 προνώποι ἥρωες 219,35 προνώπια, compitalia 219,39 πρόξενοι Νεαπολιτῶν 738,20 προξενῆσαι & μηχανᾶσθαι 487,22. sic 276,36.379,23 πρόπαππος, proauus 59,27 προπαθῶν εὖ 374,30 πρόπατωρ, auus 59,28 προπέμπειν, deducere 127,45.321,2 προπηλακιζεῖς εἰς τὸ σῶμα 660,32 προπηλακισμοὶ εἰς παρθ. 239,15 προπιστεύειν 702,14 προπλεμεῖν τῆς πόλεως 221,37 τῆς γῆς 691,13 τῆς ἀρχῆς 379,29 προπλοῖ εἰσὶ 62,32. cadē ἱερεῖα ib. 21 προρρίζους ἐξορύττειν 435,30 προρρίζους ἀνελεῖν 426,29.507,44.512,9 προρρίζως ἀπόλυται 424,46.458,42 πρὸς pro ὑπὸ, ab 5,22.8,13.203,8. 206,12.335,35.342,42.412, 22. sic πρὸς ἑνὸς ἄρχεσθαι, ab uno regi 388,12.609,24 πρὸς ὑμᾶς ὑμῶμενοι 395,8 πρὸς αὐτῶν κωλύεσθαι 666,15.700,12 πρὸς ἐλευθερίαν πρόθυμος 348,19.396,35 πρὸς ἐκείνων λαβεῖν 483,11 πρὸς ἅπαντα ὀμολογῶ 643,18 πρὸς τῆ βουλῆς ὄντες, ex re senatus est 657,4 πρὸς cum genit. contra 457,46 πρὸς πάντα, praedimnes 671,24 πρὸς αὐτὸς, cū eis 199,30. & alibi sepissime. τὰ πρὸς ἡμᾶς ὄντα 218, 44 πρὸς φιλίαν, amice 47,11,45 πρὸς βίαν, ui 47,46 πρὸς ὀργὴν, irato animo 47,29 πρὸς ὀργὴν ἢ ὕβριν λαμβάνειν 576,19 πρὸς τοῦτο, pro πρὸς τούτῳ, praterea 508,28 πρὸς, propter 235,35. sic πρὸς τὰ χρέα, ob debita 215,12.328,27. 333,16.362,5.386,31. pro quo mox διὰ χρέος, v. 35 προσαγανακτεῖν 650,43 προσαγγέλλειν πῶς τινι 514,36.718,25 προσάγειν πρεσβεῖς, legatos admittere 645,19 προσάγειν, aduentare 496,47 προσάγειν τῷ πεζῷ, admoenia accedere 490,36 προσάγειν copias admouere 698,36 προσαγωγὸς ὀπὴ θυμιᾶν 98,20 προσαναγκάζειν 429,21.471,8 προσαναγκάζειν βίᾳ 659,47 προσανακλαίεσθαι πῶν συμφ. 674,2 προσαναβέχειν 45,20 προσαναφέρειν τῇ βουλῇ 384,20 προσαπαλλαίειν 385,34 προσάπτειν τοῖς δώδεκα 90,37.439,23 προσεκτᾶσθαι, annectere 171,44 προσεβοήθει τινὶ 37,12 προσβολαὶ ἐποιήσαντο π. 198,9. sic 251, 2.412,41.493,47 προσεγγαφοι πολῖται 118,35. iidem ib. ἐπίσαχθέντες. προσδέχεσθαι καιρόν 270,42 προσδικάζειν ἑαυτῷ 729,38.730,43 προσεῖκαλεῖν 452,33 προσεμφερὴς, assimilis 13,3 προσελθῶν & παρελθῶν, progressus ad dicendum 688,7,20 προσεπαίειος 11,18.20,34 προσέρασθαι 342,47 προσεπαμείσασθαι πρὸς- 461,39 ὁ προσεῖχε ἀνὴρ τῷ νῷ 373,40 ὁ προσεῖχε πρὸς λόγους 716,18 προσήβαι κῦροι 130,40.475,30 προσηγορία λόγων ἀκεπεύειν 429,28 προσηγορικὸν ὄνομα, pranomen 185, 44.198,43 προσήκορος, familiaris 56,25 προσήκων pro προσεῖχον 678,34 οὐ προσήκων μοι, absol. 484,25 προσήκοντες ὑμῖν, coniuncti uobis 693, 12 προσήκουσα, propinqua, cognata 514.47.515,7

προσηκόντως ἔχειν 158,12
προσὸν pro πρόσωθεν 579,31
προσήκοντον ποιεῖσθαι, obnoxium sibi facere 386,37
προσήκης μοῖραν ἐπέχειν 331,47
προσίεναι πρὸς τὰ κοινά 746,36 προσιέσα τοῖς ἱεροῖς 200,11 προσιεῖ pro προσήεσαν, accedebant 65,25
προσίππευν 564,10
προσίστασθαι, offendere 7,27.656,12
προσκαθίζεσθαι πόλει 178,39.181,35
προσκαθημένοις καὶ λιπαροῦσιν, assiduis precib. instant. 678,21
προσκαλεῖσθαι pro προσκαλεῖσθαι, petere 740,7
προσκαταχαράξαντο χαλκαῖ 490,23 προσκαταχαραξάντες βύλ. 111,42
προσκατάλογον 111,35.199,46.375,5
προσκείται, obrigit 593,34 προσκείμενοι τῇ ὠφελείᾳ, praedae intenti 413,23 προσεκέκλοπτο λιπαροῦντες 121,33
προσκρούσματα πολιτικά 657,32.697,44 πρόσκρουσμα πρὸς- 229,44. 230,27.565,36
προσκωλύεσθαι ὑπὸ γόνασι 523,29
προσκωλισμοὶ ἀχήμονες 591,21
προσλέγειν 711,19
προσλιπαίνειν 288,18
προσμαθόντες παρ' ἑτ. 476,19
προσνικᾶν τὴν πεζὴν ἐπέρᾳ 109,31.353,17
προσμιχανᾶσθαι 446,6
προσνέμειν, attribuere 72,37.605,37 προσνέμειν ἑαυτοὺς ταῖς ἑταιρείαις, adiungere se sodal. 683,39 προσνέμων ἑαυτὸν τῇ κρείττονι μοίρᾳ 539,12. Sic προσνέμασθαι, adiũgere se 673,32
προσοικοδομεῖσθαι 65,35
προσομορῶσαι αὐτοῖς 189,16
προσορμίσασθαι 43,6
μετὰ προσοχῆς ἀκούειν 407,17
πρόσοψις κατὰ πλευρικήν 99,8
προσπαιδεῖς, adhuol. 261,9
προσπίπτειν τοῖς γόνασι 110,39 προσπίπτει τοῖς πολεμίοις 366,6
προσποίημα, simulatio 264,22.353,31 ἐν προσποιήματι φίλων 639,34
προσποίησις φιλίας 205,36
προσποιητὸς καὶ πεπλασμένος 460,33. 715,1
προσπολεμηθῆναι ῥᾴδιος 435,31
προσπλάσσειν λίθου 65,10
προσπτύνδειν οἶνον 479,2
προστασία τῆς πόλεως 83,14 προστασία τῆς Ἑλλάδος 89,31
προστιθέναι τῇ πόλει 137,19
προστίθεσθαι γνώμῃ τινὸς 391,21 προστεθειμένοι τῷ Μαρκίῳ, qui se dediderant M. 496,19 προσθεῖναι λόγον, dicendi copiam facere: (quod alibi προσθεῖναι) 409,38.487,34. 656,46. Sic προσθεῖναι γνώμην εἰς τὸ δῆμον, pro προσθεῖναι 496,31. itidemque 642,4.662,2. Sic item προσθεῖναι χρόνον, prosinire tempus 445,31 προσθεῖναι δίκας 725,12. Quare & προσθῆναι.
τὸ προσπεσὸν, quod in mentem venit 417,38 καὶ τὸ προσπεσὸν, prout in mentem venit 418,13
προσφέρεσθαι πρὸς ἐπ. 163,9 προσφέρεσθαι πρὸς πολεμίους 164,38 προσφέρεσθαι ἀπρεπῶς, cum eo agere 456,15 ὅπως ἐκέκλετο πάσαις προσφωνήσει 191,3
πρόσφορος cum dat. 72,31
προσφύσαι, aspergere 718,11
προσχωρῆσαι τῇ κρείττονι μοίρᾳ 391,9. sic 190,46
προσψηφίζεσθαι 396,41
πρόσω ἀπ' ἀλλήλων 375,29 ὑπὲρ πρόσω τῆς Ῥώμης 375,38 ὑπὲρ πρόσω τῆς στρατοπέδου 614,41 ὑπὲρ πρόσω τόκου 45, 12.63,35
προσωτέρω χωρεῖν 134,43 τὰ προσωτέρω, remotiora 59,36 προσωτάτω ἀπάγειν 42,7
πρόσωθεν ὁρᾶν, e long. c. 582,36 πρόσωθεν ἀρξάμενος, rem altius repetere 484,39
προσωφελεῖν 367,14.599,8
προτείνειν, proponere 394,38.452,13. Idem προτείνεσθαι 401,8 προτείνεσθαι, promitt. poll. 636,16
προτείχισμα 52,41.620,26
προτερεῖν priorem esse 60,1
πρότερον ἢ, potius quam 455,43.610, 37.730,24
προθεῖναι ἡμέραν 562,14 προθεῖναι δυοῖν δικῶν 445,7,31. sic 676, 23. προθέντες δίκην 597,34 προθεῖτο στρατολογίαν 596,12 προθεῖναι τοῖς ἐπιτάποις λόγον 333,23. sic 629,37 προθεῖναι λόγον πρὸς- 531, 18 προθεῖναι γνώμῃ 541,10
προβρέπειν, propellere 296,1 προβρέπειν pro ὁπλίζ. 456,44
προβροπάδην ἐλαύνειν 351,2 προβροπάδην φεύγειν 165,40.364,27.625,41
προβλαβὲς, cogit. praecep. 691,38
προλέγειν 634,11
προνοούμενος ὅπως- 504,25
πρόπειρον τῶν βασ. γεν. 111,4
πρόπηλάκισαν 375,8
προῦπος αἱ πρὸς πολεμίους 413,25
προῦπος ὄλεθρος 165,8.421,18.590,11
προῦργου γίνεσθαι 216,28.629,14
προῦχειν τῷ Μαρκίῳ 438,14
προῦχον ἀξιώσει 403,35 ἀρετῇ 448,43 ἡλικίᾳ 497,44 προῦχοντες εὐδελίσκοις 312,42
προχειροτονεῖν, elegerunt 120,22
πρόφαντος ὄλεθρος 429,13
προφανῶς, aperte 344,26
προφερόμενος ὁμοίως 658,38
προφῆται, interpretes 133,2
προχειρίζεσθαι, deligere 259,46.377,39
πρόχοι, gutturnia 93,44
προχωρεῖν κατὰ γνώμην 493,2
πρῶτον γένος, primarii genus 112,20
πρωτόγονοι, Aborigines 8,37 πρωτόγονοι, primigeni 88,20
πρωτόπλαστα μάμμων 234,15
πρωτοστάται 464,21
πρωτότοκοι γονεῖς, primi partus proles 150,40
πταῖσμα, clades 305,23.593,38
πτήσσειν 456,17
πτῶμα, casus, ruina 581,39 πτῶμα pro πταῖσμα, clades 349,45 πτῶμα, cadauer 242,21.718,2
πυγμὴ καὶ πάλη 476,9 πυγμαῖς παίειν- 596,3
πυκνοῖς τοῖς λίχοις ἐμβοᾶν 532,3 πυκνώσουσι τοὺς λόχους 553,8.614,3
idem πλῆσαι 614,4
πύλις, portula 105,41.106,2
πίπτουσι παρ' ἑπέρων 746,1
πυρὶ δοῦναι, incendere 364,40.619,
πυρρηδὸν ἐξωθεῖν 367,2
πυρροῦσθαι, efferri, extolli 609,4
πυρκαϊαί, rogi 75,
πυροῦσθαι 582,35.642,4
πυρσοὶ intrepid. nocturna 582,3
πύτις 68,3
Πωμεντῖνα πεδία 113,25 Πωμεντῖνα χαλεῖον, Pometinus campus 364,

P

ῥαβδοῖς, pro ταῖς ῥ. 196,
ῥαβδοῦχοι, lictores 211,10.338,
ῥαβδοφόρος, lictor 195,
ἐκ τοῦ ῥᾴστου, facillime 589
ῥαδιεργεῖν 62
ῥαδιεργήματα 63,
ῥαΐσαι, melius hab. 211,6.623,
ῥαχίας πελαγίους 183,
ῥάχις ἑπτάμηνος 311,23 ῥάχις ὀρθὴ καὶ ξυρά 343
ῥαψῳδεῖν δῃμενῆς 700
Ῥεατῖνοι, Reate, op. Abor. 11,39.1
Ῥεατίνη γῆ 11,
ῥεῖθρον παμμεγὲς 191
ῥεῖν, innehi, incessere, 630,36
ἔῤῥει κατ' ἀβυλῆς 428
ῥητὰ & ἄῤῥητα λέγειν 718,28 ῥητὰ μέραν θεῖναι 456,20.544
ὅλη ῥητῆς δικαίους, certis condicionib. & legib. 63
ῥιγοῦν, frigere 747
ἐῤῥιζωμένη δυναστεία 684
ῥιπίδες, flabella 424
ῥιπίζειν εἰκῆ τὰ καλά 227
τὸ ῥόδινον τοῦ ὕπνου αἰσχεῖν 348
ῥοπὴ, incl. in acie 350
Ῥόπτλοι, Rutuli, pop. 46,22.327
ῥοῖς ὀξὺς 296,21 κατ' ῥοῦν φέρεσθαι 190
Ῥυσαλῖνοι, Rusellani 185
ῥύμασι παρέλκεσθαι 183
ῥύμην τοῦ φόβου 28
ῥυπαίνειν, maculare 68
ῥύσασθαι ἐκ- 333,18.51
ῥύσια κατέχειν 302,36.41
ῥύσις, fluxus
ῥυπῶσι μακροῖς 171,45 ῥυπῶσι κεχρίμενος 479,38 ἀπὸ ῥυπῶσι ἐλαύνειν 276,30 ἀπὸ ῥυπῶσι & μαλακίαις ἐλάσας 714,26.720,13. at ἀπὸ ῥυπῶσι ἐλαύνειν 306,43, suspect. m. Eadem signif. ἀφεμένων τῶν πόνων 35
Ῥωμύλεια, Remuria 73,
ἔῤῥωμαι πρὸς ὀργήν 38

Σ

σαθρὸν & ἰῶν τοῦ πολ. 70
σαλεύειν ἐπ' ἄκρῳ 183,27 ἀκλινὴς 692,27 ὠκλινῶν 63
σαλεῦσ

ζλων λόχος 222,21
σανίδ; σφύνα, *tabula querna, seu asseres,* σανίδες, *inscr.* 178,9. 245,38 σανίδες, *tabulæ, asseres, in publicis pōtis structæ.* 5,43 σανίδες, *fides* 296,7
σαρδών, *Sardinia* 89,35
σάτυρος ἆρα 16,5 Σατύρνιος ὄχθος 35,22.
σεμνὸς Κρότιος λόφος 27,3,16,32
σεμνοὶ χοροί 478,1
σεφενδόνα, *quintæ classis tela* 222, 1.464,35 σωνία, *tela* ἐκηβόλα 550, σωνίοις Ϛ λόγχαις βαλὴ. 553,14. 7,45.707,43 σωνίων βολαῖς 532, *Gelenius* σωνίων *generalius ver-* *Iacnlũ, ex Hesychio, vt puto; qui* *onit* ἀκόντιον βαρβαρικόν. *Verrius* *Festus hastæ genus fuisse aiunt, dũ* *mnitum genti nomen impositum* *dũt propter genus hastarum quæ* *ia appellant Græci. Ego non ma-* *Verutum reddi posse arbitror. nã* *Dionysius noster* σωνία *quintæ* *si tribuit, ita Livius quartæ ha-* *n & verutum. & belle veruto* *enit quod Dionysius noster* 621, *dicit,* σωνίῳ δίκην προιθυσίας, *veruto* *nsfixus. Præterea vt Verrius &* *us Samnites* ἀπὸ τῶν σωνίων *de-* *minatos scribunt, ita de Etruscis* *eid. lib. 7 legimus, Pila manu* *sq; gerũt in bella dolones; Et te* *pugnant mucrone, verunque Sa-* *nabi enim Sabellum veru poeta* *minat Verutum Samniticum,* *ion: vt Georg. 2, Marsos pubemq; Sellam dicit pro Iuventutem Sa-* *nticam.*
σῶν οἱ ὅροι 741,38
σῶφ εἰδέαι 292,13 τὸ σῶφες εἰπεῖν 2 ,8
σῶν ἕνεκα 53,31
σῶρός 192,14
σῶπον 55,30
σωσίσματα 24,10 σεβάσματα περὶ τὰ S 278,8
σεασμὸς θεῶν 499,10 σεβασμοὺς θεῶν περ. *in suppl. legat.* 520,39 σεβασμιωτὰς, *venerab.* 403,38
σεασμα 134,38
σεβ παρ. θεοὺς 91,11. *sic* 125,24. 1 ,31 σέβειν θυσίαις 55,31 σέβειν πατέρας 96,22
σεβασμὸς 479,38
σεισίχθων Ποσειδῶν, *Consius* 100,32
σεκουλις, *Sequinius* 150,38
σελας 312,46 σέλαα ἐνύρ. φερόμενα 6 ,11 σέλαα λαμπάδων 533,27
σελεῖς βαρεῖς 400,18
σερβίους *Servius* 394,32. *Hæc scriptura incit vt pro* Σερβίους, *quod passim* *o antur retinetur, malim retra* *ctuccentu* Σέρβιος: *itidemq;* Οκτάβιος Οκτάβιος: *vt scilicet* β *in his* *no vocalis, sed consonantis vicem* *ex eat, sicut in* Λαβίνιον, Αβεντῖνος, *& sim. lib.*
σηκὸς, *cella dei* 112,29 σηκοὶ ᾠδάλ- 259,16 σηκὸς ὑπόγαιος 127,47
σῆμα, *onumentum* 243,31 *idem* μνῆμα *ibidem* 38
σημαῖα, *signa milit.* 533,6 ὑπὸ ταῖς σημαίαις καταχάφεσθαι 555,5 ᾠδὰ ταῖς ἰδίαις σημαίαις μένειν 352,11 ταῖς σημαίαις ἐποθεῖναι 570,37
σημαίνειν τὸ πολεμικὸν 550,32
σημεῖαι *pro* σημαῖαι 532,3 σημεῖαι *& σημεῖα pro eodem* 606,6,32,37. *Sic* ὑπὸ σημείαις τάττεσθαι 577,34.578,2 ὑπὸ σημείαις εἶναι 572,27 ἀπὸ σημείων ἀφεῖντες 572,9. *Sed vereor ne his in locis pro αι perperam a librariis substituta sit ει. Romanus certe codex* 528,14, *vbi vulgata exemplaria* σημείας *habent, per αι scriptum habet* σημαίας: *quod nos ibidem sequi maluimus.*
σημεῖα πολέμου τεθῆναι 548,12 σημεῖα τῆς μάχης αἴρειν 532,14 σημεῖα ἤρθη τῆς μάχης 344,41. 413,38 σημεῖα τῶν λόχων 533,3. *Sæpe sine adiectione* σημεῖα *dicit simpliciter, sicut Latini quoq; Signa: vt* ὑπὸ σημείοις πεπάχθαι 288,34: ὅπλων Ϛ σημείων κύκλοι 375, 31. *Sic* τὰ σημεῖα θράμβιος 723,24 τὰ σημεῖα καταλείπειν 197,18.723,32 τῶν σημείων ἀπολύσαι 576,35 ἀπολείπεσθαι τῶν σημείων 375,24. σημαῖαι *&* σημεῖα *pro eodem* 400,31,35 σημεῖα, *sigilla epist.* 283,6
σημειοῦν, *obsignare* 255,42
σημειοφόροι, *signiferi* 533,4
σήπειν τὰ τῆς πολ. τεράγμ. 717,27
σιαγόνας μιαλλεύειν 246,29
Σιβύλλειοι λόγοι 27,33
σιγὴ τεράπων 450,22
Σιγναία, *Signia, col.* 260,37. *Rectius* Σίγνεια 324,14
Σικελικὸν ἔθνος 7,47 Σικελικὰ *Italiæ loca* 77,16
Σικελιὼν, *locus in Tiburtinorum vrbe* 14,1
σῖτα τεσσερεσκαίδεκα 46,1 σῖτα μίτελα λαμβ. 246,26
σιλικοὶ καρποὶ 439,13 σιλικὴ δωρεὰ 538, 35
σιτεῖσθαι τὰ κοινὰ 537,33
σιτηρὸν ὁλκάδες 434,2
σιτοδεία 361,42. 428,10.439,10
σιτοδοσία 452,17
σιτόπορος ὁδὸς 255,18
σιτωνία 427,1
σιωπῇ ἀπόπτες 510,12
σκαιὸς καὶ πικρὸς 284,32 μωρίας Ϛ σκαιότητος 722,13
Σκαπλωΐνοι, *pro* Σκαπλωοὶ *seu* Σκαπῖνοι, *Scaptini, pop. Latii* 326,23
σκαφίον, *seu* σκαφεῖον, *rutrũ seu rastrum* 74,42
σκάφεσι Ϛ σκάφαις 183,7,28
σκεπάζεσθαι ὅπλοις 155,19
σκεπασίεια ὅπλα 105,38. 106,16. 555, 42. *Eadem absolute* σκεπασίεια 295, 33 σκεπασίεια τῶν ὅπλων 567,44
σκευαὶ, *habitus* 476,29.478,14
σκεύη, *instrumenta* 554,26
σκευοφόρα, *sarcinæ* 248,43.249,36
σκευωρεῖσθαι, *moliri* 281,26
σκιωθῆναι, *tent. fig.* 115,3
σκιωφύλακες 669,35
σκήπτεσθαι, *sing. sim.* 270,38.610,47
σκήπτωνι ἀνθρώπειον 255,10
σκήψις, *prætexitus, causif.* 643,38 σκῆψιν τεθησόμενοι τῷ ἀρχῷ 679,22
σκίρτημα, *saltus* 130,7
σκόλοπες, *valli* 190,37
σκοπαὶ, *speculæ* 578,30 σκοπαὶ ὄρθιοι, *scopuli ard.* 643,5 ὅθι σκοπαὶ ἀποστέλλ. 548,42
σκοπεῖν, *exspectare* 683,45
σκόπελοι 27,40
σκοποὶ, *speculatores, expl.* 342,40. 426, 5 σκοποὺς τάττειν ἐν- 491,43
σκοταία νύξ 481,14
σκολία *pro* σκιά 695,24
σκόπος, *s. ὄντως* 561,44 ἐν σκότῳ 582,34
σκυλεύειν τοὺς νεκρούς 562,6
σκυλοφόρος Ζεύς, *Feretrius Iupiter* 102, 30
σκυτάλη παίειν 478,43. 479,10
Ϛβαρὸν βάρος, *fastus* 395,32 Ϛβαροὶ καὶ θρασεῖς τεθεικέναι 703,15 Ϛβαρῶς ὑπολήψεσθαι 388,30
σὸς πόθος, *tui desiderium* 501,47
σπάνιον σῶμα 242,13. *Idem* ἀσπάνιον.
τῇ σπάνει τῶν ὑπηκόων 198,11: *pro* σπάνῃ.
σπανίζουσι τῶν αἰχμαλώτων 324,30 ἐσπάνισε καρπῶν 439,17
σπάνιος ἡλίωσις 150,35 σπάνιοι ἀγροὶ 436,29
σπαργῶσα πρὸς μαστούς 65,13
σπᾶται τὸ ξιφίδιον, *stringit gl.* 289,47
κῦ σπείρας τάττειν 669,19 κῦ σπείρας καὶ λόχους συμβάλλειν 550,34 κῦ σπείρας μάχεσθαι 532,21
σπένδεσθαι τὸν πόλεμον 594,33 σπένδεσθαι τοῖς πολεμίοις 651,30 σπένδεσθαι περὶ 576,10 τὰ σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ᾠδαχθῶν 94,6
σπεύδοντες ἐκποδὼν πιεῖν 706,37. *sic* 68, 19: *pro* studere, *operam dare.*
σπερμολόγος ἄνθρωπος 743,17
σπιλῶσαι, *maculare* 563,13
σπινθὴρ, *scintilla* 128,44
ἐσπλαγχνευμένων ἤδη τῶν ἱερῶν 32,43
σπονδοφόροι, *fetiales* 17,7
σποράδες οἰκοῦσι 7,45
σπόρμος χῆ 354,29
σπουδάζειν ὅθι ὕνι 486,17 πλείστα σπουδάζας ὑπὲρ αὐτῆς, *qui summo studio eius causſam egerat* 497,29. *sic* 496,32 σπουδάσαι ὅπως ἀχθῇ 642,6 τῶν πεσπουδάζεν ὡς 495,18
σπουδαῖα περὶ αὐτὸ γιγνόμενα 271,47 σπουδαῖα τύχη, *bona fort.* 589,8 σπουδαῖα χωρία 79,29 σπουδαῖον πίνεσθαι 18,45: *pro* χρηστὸν πίνεσθαι 677,23
σπουδὴ, *studium. favor* 272,23 σπουδὴ, *conatus* 590,32 σπουδὴν ποιεῖσθαι ῥέφειν 65,42
σπουδῇ, *festinanter* 69,21.578,8. *sic* σπουδῇ χωροῦντες 672,19. *Idem* καὶ σπουδῇ 362,33:587,15, *& alibi, vt videbis in* κῦ.
σταδιαῖος δρόμος 480,1
σταδίους πέλαρας 43,14. *sic* 11,42, *& alibi. Ite neutro g.* σταδία εἴκοσι 364,14

σαθρὸς βυθός 57,29
σάσις, *erectio* 303,46 σάσις, *factio* 391,12 σάσις, *factionum partes* 123,22
σασιάζεσθαι *pro* σχάζ. 577,46
σασωσθέντι 491,14
σασιωτικῶς πολιτεύεσθαι 360,42
σεσωρωμα 553,10
σιγαναὶ νίκησις 21,12
ἀπὸ τῆς σειρᾶν βάλλειν 413,16
σείρα χωνὴ 96,17
σέλλη ἀποικίαν 123,11 σέλλη πόλεμον ἐπὶ πολέμῳ 522,10 ἑσαλμένους ὁπλίσι κύφη 309,8 ἑσαλμένος ὁπλίσι εὐζ. 707,17
σέμμαθα, *infula* 124,41. 127,28 σέμμαθα *in vertice gestabant Vestales virgines* 556,31 σέμμαθα θεῶν *in supplici legationis ritu* 520,38 σέμμασι καὶ λιτανείαις παραίτεῖσθαι 231,36
σένειν, *gemere* 241,32. 717,33
σενόπρον χωρίον 707,27
σενοχωρημένη ὄχλος ἀγορά 392,29 εἰς σενοχωρίας ἐλάσαι ἄγειν 361,39
σεινωπὸς, *vicus* 242,26 σεινωπί, *comitia* 219,45 σενώτερος 129,45
σέργειν τῷ πύλῳ 217,37 σέργειν ὅπη πῖς παρῆσι 216,19
στερεὰ καὶ ἄβροπς καρδία 511,39
στέρεσθαι οὐσίας 221,11
στέρρος ὁ ἀπέκπος 516,15. *sic* 158,19 στέρρος τῷ ὀξίονται 403,25
στεφανηφόροι, *flamines* 124,39
στρηνοσεῖν 158,28
ἐστεμμένος τ. ψ. ὁπλ. 225,31
σῦλαι ἀνὰ πᾶσαφοι 174,22
σίβοι ἵππων 708,35
σίφος ἀνδρῶν ἔξακοσ. 367,16 σίφος καρτερόν 391,19. 493,25 σῖφος νέων πλὴν καὶ καρτ. 604,14 σίφη πλ. καρτερά 310,4 σῖφος ἐπίουσι 707,29
σῖχὶν πλείσι γώμας 391,14
σίχος κύον ὠν τειπλοῖς 259,15
σοιχηδὸν πεφυκότα δένδρα 52,20 σοιχηδὸν πρεύεσθαι 130,41. 351,34
σολαὶ πλεμικαί 351,6
ἐξ ἑνὸς σόματος, *uno ore* 275,36 σόματα Πάδου, *ostia P.* 15,12
σόμια, *ostia fluu.* 419,23
σχάζεσθαι τ εὐταξίας, *spectare decorum* 143,8 σχάζεσθαι τῶ βυλήματος τῆς ἀκουόντων 405,5
σφαπία *pro* σφαλά 247,5. 490,22. 491,10. *Sic* σφαπίαν ἐξάγειν 359,16,25
σφαπύεσθαι γὰρ τ παιδείας 662,32 σφαπύεσθαι πλείσιν οἰκείοις 359,47 ἐσφαπυμένος πάθος ταὶ σφαπίας 361,35
τὰ σφαπύματα, *exerc.* 174,46
σφαπύσιμος ἡλικία 198,31. 312,24
σφατηγῖν πολέμυ 178,27. 247,1 καλῶς ἐσφατηγικῶς τὸ πολέμυ 160,46. *Item* σφατηγῆσαι πολέμυς 545,46 σφατηγῆσαι *pro* καλασφατ. 299,32 σφατήγημα, & σφατηγικὴ ἀγχίνοια 192,1,3 σφατηγήματα & πλάσματα 169,19
σφατηγίας ἄπιος 343,47
σφατηγικὴ σκηνὴ 139,46 σφατηγικὸν βῆμα, *tribunal praetorium* 516,35
σφατήγιον, *praetorium* 289,36. 563,11, 33. 565,5. 722,33. 723,4
σφατηλάτης κράπιστος 33,17. 334,41
σφαλιὰ *pro* σφαπία, *expeditio* 116,39. 122,3. 186,5. 195,47. 257,15. 469, 15. 492,23. 528,16. 544,39. 576,
σφαλιωτικὸς ὅρκος 359,30 (47, & *alibi.*
σφαλογεῖν ἀκ- 705,42
σφαλογία 375,5 σφαλογίαν ψηφίζεσθαι 687,21 σφαλογίαν πεσθῆντες 596,17 τ σφαλογίας ἀπολύειν 660,9
σφαλοπεδάρχης τ πάγμαλος, *tribunus legionis* 663,2,6
σφαλοπεδαρχία τῶ πάγμ. 663,12
σφαλοπεδεία *pro castris pariter & castrorum metatione* 191,44. 302,35. 364,14. 564,6. 592,28. 649,47. 727,18. *Inuenitur etiã sine diphth.* σφαλοπιδία 561,15
σφαλοπιδευκός 303,22: *pro* ἐσφαλοπιδευκός. *Sic enim* ἐσφαλοπιδεύκη 192,7. & ἐσφαλοπιδευκόπες 52,47. 252,16. 343, 12,19. 364,11. 419,16. 561,8 σφαλοπιδεύεσθαι χωεύς 308,38
σφελᾶν, *torquere* 426,28
σφεπτοὶ πδειαι χένοι, *torques* 663,34
σφέφειν τῷ ψυχῷ 695,31
χῦ σφοφὰς δέλεγεσθαι 300,37. *pro quo alibi passim* χῦ σφοφά.
ἐσφωμέοι ἀνὰ πὼ ὁδὸν 585,15
συνὶς, *columella, pila* 160,14,17
σὼ *omissa* 46,29. 54,25. 106,19. 117, 6. 142. 179,43. 308,7. 362,35. 477, 42. 673,12 σὺν ἰατρείας ἐξελθεῖν 181, 37 σὺν θεοῖς, *deo iuuante* 163,28. 167, 46 σὺν ἀγαθαῖς τύχαις, *bonis auib.* 184, 31 σὺν ὀσείαις, *religiosis ritib.* 602,1 σὺν τῷ δικαίῳ, *iure* 301,4 σὺν ἀδικὶ δικαίῳ, *nullo iure* 538,33 σὺν δίκῃ, *iuste, iure* 470,13. 498,21. 587,36 σὼ τῷ ἀσφαλεῖ, *tuto* 600,22 σὺν τάχι, *cito* 605,33 σὺν χρόνῳ, *progr. temp.* 476, 20 σὺν χρόνῳ, *tandem* 108,41 σὺν χρόνῳ, *per otium* 494,30
συγίειῆ τ ἑαυτῆ 193,17. *sic* 115,19
συγενικὰ ἀναγκαιότητες 85,3 συγενικὰ ἱερωσύαι 92,10 συγενικὰ ἱερά 125,23 συγενικὸν ὄνομα, *gentilitium nomen* 185,44. 198,44
συγινώσκοισιν ἑαυτοῖς κεκραπημένοις, *agnoscunt se victi.* 195,13 σωφρονοῦντες ἑαυτοῖς κακῶς βυλευσάμενοι, (*vel potius* βυλευσαμένους) 117,34 συγγνώστες ἀδικεῖν, *agnito delicto* 231,35 συγνῶναι, *cognoscere* 209,5 συγνώσκων ἑαυτῷ τ ταραχῆς αἰτίῳ γεγονότι, *conscius s.* 724,38 σωφρονῶ ἡγεμὼς βασιλῆς, *assensus est & accepit regnum* 121,35
συγνώμονα γίνεσθαι, *gnosc.* 13,27. *sic* 47, 35. 240,42 συγνώμονες πῖς ἀνθρ. εἰσί σύγγονοι, *pro* ἔγγονοι 55,38 (521,6
συγγεγραφῆς καὶ πιπταί 127,9
συγκαθίεπες εἰς- 246,8
συγκαθίζειν εἰς αἱρέσεις ὑπηκοῆς, *condescend. ad aq. c.* 384,23
συγκακουργῆσαι 63,38. 372,6
πρὸς συγκατάθεσιν ἄγειν 546,36
συγκαλακομίζειν 427,5
συγκαπακτησάμενοι ἡμῶν τῷ ἀρχῷ 383,20. *sic* 47,29. 208,13. 330,3
συγκαπαλέγειν, *assentiri* 659,10
συγκαπαλλαγῶναι, *conciliari* 79
συγκαπασκευάζειν αὐπῖς δυνάμιν 363
συγκαπασκευάσασα τ ἡγεμονίαν αὐπῆς 2, 2. *sic* 423,45
συγκαπανεῦσαι, *assentiri* 100,22. 733
συγκαποικίσαπες αὐπῖς 310
συγκαρδυῶ ἡμῖν τῷ- 407
συγκείμενος χρόνος, *stat. t.* 75,2 συγκείμενα, *conuenta, pacta* 4
συγκεραύνυπαι φιλία 346,4 συγκερ
Συγκήσιοι, *praesid. mun.* 293,11 (685
συγκινδυνεύειν 399
συγκλαδεὶς εἰς νύκπα ὁ χρόνος 59
συγκληρουμεῖν τῷ χρημ. 233
ὁ συγκληρωθεὶς δαίμων 1
σύγκλυδες, *colluuies* 76,8. 382
συγκομιδῆς ὥραν ἔχειν 2
συγκόπτεσθαι τὸ πνεῦμα 311
σύγκρισις καὶ διάκρισις, *ortus & inter seu conceptio & mors* 11
συγκροτεῖν τὰς χεῖρας 743,24 συγκ χεῖρα μ. 425,21. 640,11 συγ τημείων δυνάμις 6
συγκρύψαι, *celare* 28
συγκωμάσαι τὰ ᾠδικὰ τῶ δαιμονίῳ 32
συγκώμιον δαιμόνιον
συγχέας τὰ δίκαια 713,17 συγκεχύκ τ πόλεως 688,44 συγχέαι παίπ 16
συγχωρῆμαί νόμῳ, *lege mihi conce* 386,42
συγχώρημα ὠμόν 97,19 τὸ συγχ ἐλαβον 302,6. 411,17
συκοφαντεῖν ᾠδεῖ- 44
συκοφάντημα πλάσαι 711,37. 7
συλᾶν 49
συνάδεσθέμει αὐτῆ 161,29 συλλο νοι τῶ ἔργυ
συμφερομένοι εἰς τ σωτηρ. 63
σύλληψις τῆς σωσμος τῆς
συλλογὴ καρπῶν 2.
συλλογισμὸς, *computatio*
σύλλογοι συμάχων 247,31 σύλλογος λύ 150,12. 246
συμβαίνειν τῇ ἑτέρᾳ τῆς σάσεων, *cum tra factione se coniungere* 123,2 συμβήσονται ᾠδὲς ἡμᾶς ὅπη τῷ *nobisc.* 638,35. *sic* 131,15. 379, & 146,6
συμβάλλειν, *contrahere* 364,2 οἱ συμ πες, *contrahentes, negotiantes* 134,23. 215,15 οἱ συμβάλλοπες, *debitores* 328,1 οἱ συμβεβληκότες πῶν *creditores ipsorum* 332,18. 454,27 οἱ συμβάλλοντες τὰ χρέα, *debitores* 3
σύμβασις φίλων, *conciliatio* 519,4 συμβάσεις, *conuentiones* 401,33 σεις διαπᾶν 327,23 συμβάσεις ποιεῖ μιβίας 199,28 συμβάσεων ἐπαί θοί 40,
συμβατηρίων λόγων ἀρχήν 110,14. συμβατηρίοις ὑπ' αὐτῷ φέροι τῶν 279,23 δι' συμβατηρίων λόγων τᾶν
συμβολὴν ἔχειν, *coniicere posse* συμβολαὶ πιθῶν, *confluentes* 192. 30 συμβολαὶ *conflictus*
συμβόλαιον, *contractus* 363,46

...ἀγωνόμοι 278,28 συμβολαίων *duo genera* 134,19 συμβόλαια ἰδιωτικὰ τὰ δημόσια 679,43. 680,32 συμβολαίων ...ωλικῶν κρίσις 415,20 τὰ συμβόλαια ...κλῦσαι, *credita persoluere* 333,13 ...υμβολαίων ἀποστρεῖσθαι 330,29 τῶν ...βολαίων ἀφεῖσθαι 370,16
...ύμβολον, *nota* 83,32 δι' ἀμφὶ συμβόλων, *per ...gna* 141,24 σύμβολα τῆς ἀρχῆς, *insignia* 213,45 σύμβολα ἐξουσίας 269, ... σύμβολα τῆς ἡγεμονίας 195,33. 338, ... σύμβολα τῶν θεῶν, *signa vel insignia* 90,23. 510,36 σύμβολα *pro* ...βολαία 245,38 σύμβολα πιεῖσθαι ...ὸς- 738,11,23
...ύμβουλοι, *consules* 270,2. *alibi passim* ... *consiliarii vsurp.*
...υμπορεῖν ὧνι 206,2
...υμμαχία, *auxiliares cop.* 705,4. *sic* συμμαχίαν ἀποστέλλειν 648,25. *quare* & χείρ. ...ιτ μαχική, *s.* δύναμις 193,19
...υμπεῖσθαι νυκτί 425,32
...υμπολεμιώτατοι, *congred. ebauturin ...le* 419,38
...υμπορία, *classes* 12.1,36. 222,41 464, ... συμμορία & τάξις *peditum* 475, ... συμμορεῖαι ἀγευθεῖς 219,32 συμμορίαι τῶν ἱερῶν, *sacrorum minerum ...es* 124,36. 133,26 συμμορίαι ...ί natu 384,30
...υμπροθύμως ἔχειν πρὸς- 514,7
...υμφέρεσθαι παρέχειν π. 517,11 συμφ... μετέχειν ὠφελε- 514,8
...υμφορὰ ἔβλαβεν 383,24
...υμφυγεῖν 229,40
...υμφυγόντες, *competitores* 611,45
...υμφορὰ ἐνῆν ὅπη- 460,47
...υμφορὰν ὧνι 632,15
...υμφορὰ ἀλλήλοις 559,13. 743,7
...υμπίπτειν, *contingere* 502,25
...υμπίπτειν ἐς ἐμπείρων, *conflict.* 139,37 συμπίπτειν ἀλλήλαις ψιλαῖς 563,3. *sic* 705,11
...υμπέδειν, *compedire* 30,23
...υμπεδᾶσθαι 25,40. 57,32 συμπεπ... ἐστὶ ἐν τῷ βιβλίῳ 126,14
...υμπολῖται, *ciues in eadem rep. de...ges* 437,21
...υμπολεῖν ἀργύριον 542,2
...υμπρᾶξαι ὧνι τοῦ- 261,2.1
...υμπέμπειν 129,11. 528,28. 718,17
...υμφορεῖς τὸ κοινὸν 746,5 συμφόρεας, *incu...ere in* 449,23 συμφόρεσθαι *pro dim...co ferre* 46,39. 104,18 συμφέρεσθαι ...ος- 308,45 συμφέρεσθαι, *consen...ire* 106,10. 111,47. (*idem* συμφωνεῖν 11,41) 196,2 συμφέρεσθαι ταῖς ...γναις 392,3 συμφέρω, *proderat* 60,17
...υμφέρειν τῷ δήμῳ συμφέρον 168,39 ὅπῃ τῷ ...σφόρῳ συμφέρον 254,24 ὅπῃ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως 241,44
συμφόρους τῷ κοινῷ 340,28
...υμφιλίαν ἀδιάφθαρτον ἔσεσθαι 384,40
...υμφιλίαν ὧνι 121,12
...υμφορὰ *pro* εἰσφορά 217,5
...υμφορῶντες, *congerentes* 642,41
...υμφόρητος πόλις 147,11
...υμφορητὸς, *congestitius* 260,22
...υμφρονεῖν, *cogitare* 284,5. *animaduertere* 49,42. 707,40. *consentire* 730,18 *conspirare* 114,35. 261,16. 408,34. 703,27
συμφωνεῖν, *consentire* 111,41 συμφωνεῖσθαι ὑπὸ- 60,35
συ: *quare ab initio compositorum.*
συαγαγεῖν τὴν ἡμῶν 632,11
συαγωγὴ ἀκτῆσις 451,32
συαγγέλλεσθαι 653,13
συαγεῖν, *colligi, in comput.* 212,8 συνῆκεν, *coaeluerant* 174,45
συαγχαυλεῖν 31,38
συαγχνῶμον 97,40
συαγχνίζεσθαι στι εἰς τοῦτο 210,31
συαγωνεῖν, *conspirare* 461,39
συαιρεῖν *pro* συναιρεῖν 499,14
συαίρεσθαι μέγαν πόλεμον 327,35 συναειρόμενοι τὰ ὅπλα 433,12 συναιρόμενοι τὸ ἔργον 469,13 συναείρεσθαι τὸν πόλεμον 360,37. *sic* 274,39. 415,11 συναιρόμενοι σφίσι τὸν πόλεμον 343,7. *sic* 7,47. 38,17. 559,27,30 συμπεραίνεσθαι ὑμῖν τὸν πόλεμον 400,25 συναφέρεσθαι τὸ ἀφ' ὑμῶν 399,40
συμπίνουσιν τῶν λόγων, *and.* 716,3
συμπλοκὴ γάμου 49,1
συμβόλαιον, *contractus* 134,41 συμβολαμάτων διαφορᾶξις 360,2 τὰ συμβολαιόμενα δ' ἔφυγον, *credita persoluere* 358,46. *Idem* συμβόλαια.
συμβολακὸς νόμος 218,33
συμβάλλειν, *credere* 358,42
συναντήσεις, *obuiationes* 262,45
συναπλοεῖσθαι τῷ ὕδατι 459,44
συναπλῆναι, *appropinquare* 56,35 συναπλῆναι θαλάττῃ 183,12 συναπλοισιν ἀλλήλαις 201,6 συναπλοισι μάχῃ 306,10 φιλίαν συναψαι πρὸς ἐμέ 744,45 συνήπλοντο αὐτοῖς τὸν κινδυνον 361,12: *ea signif. qua* συναίρεσθαι τὸ πολεμεῖν 372,40, & *alibi.* συνήπλουν, *congruebant* 628,7
συναράττειν πυξίσσοις 289,31 συναράπλην λίθοις 528,7
συναρμόπλην αἴθρα εἰς χωμᾶκα 94,42
συναρπάζεσθαι ὅπῃ ὑμωείαις, *rapi ad poenas* 171,17
συναρχων, *collega* 115,17. 287,24
συνασκήσις χρόνοι 133,23
συναφανίζεσθαι 1,19
συναφὲς σέλας 582,35
συνδιατᾶσθαι, *vna degere* 677,8
συνδιδυμᾶσθαι, *pro* συνδιαζᾶσθαι, *contractus* 358,30
συνδιαφυμήναθαι 19,2
συνδιαφέρειν *pro* συμφέρειν 49,4 συνδιαφέρειν πόλεμον 16,38. 34,37. 42,15 συνδιενεγκόντες ὑμῖν πολέμιος πλοιοῖς 448,33. *sic* 106,35
συνδιαφθαρεὶς τῷ σώματι τὰς φρένας 177,39
συνδικάζειν 302,1
συνδικφνύμων 675,1
συνδοκεῖ ἀμφοτέροις 540,18. *sic* 88,15 ἃ συνδοκωῶντα ἐμοὶ πεπόνθατε 374,35
σύνδυο καὶ σύνδεες 659,20
συνεγγίζειν ταῖς πύλαις 184,30
συνεγλεσθαι 406,9
συνέγγυς τῶν ἀγρεᾶς 315,14 συνέγγυς ἀλλήλαιν ἐγγύοντο 516,11. *sic* 154,39. 164,32 τὰ συνέγγυς χωρία 37,35 οἱ συνέγγυς πόλεις 583,42
συνεδρεύειν ὑπὲρ- *consult.* 247,11 συνεδρεύειν μέλλει 681,8 συνέδρευον, *consultabant* 634,30: *sine augmento. sed reperitur etiam cū augm.* συνεδρεύειν 732,37 τὰ συνεδρευόμενα, *consultationes* 638,46
συνεθίζεσθαι τὸν δῆμον ἄρχεσθαι 331,34
συνεῖδον, *conspicati sunt* 438,7 συνεῖδεν, *cognouit* 140,35 συνεῖδον τὰ τῶν πολεμίων 312,29. *sic* 430,5. 698,25 ἃ συνοίσδε τῷ μέλλοντι 632,19 συνοίδασιν αὐτοῖς κακῶς βεβουλευμένοις 377,9 συνειδότες ἑαυτοῖς ἐψευσμένοις 742,4 συνειδήσας ἀδίκου καθαρός 519,22
συνεπάμεναι, *vno conf.* 315,22 συνεπάμενοι τὰς ἄκρας καταλαβέσθαι 317,37
συνεπικῆται αὐτῷ, *patrocin.* 700,19
συνεπέπεσε τοῖς φεύγ. 413,11
συνεπιτρέψαι ἡμῖν ὑμοφρίας τυχεῖν 636,33
συνεπιφέροντες αὐτῷ τὸν νόμον 598,20 συνεπενεγκεῖν, *contributum* 416,25
συνεκδίδεσθαι θυγατέρας 84,30
συνελευθερῶσαι τὴν πόλιν 329,36 συνελευθερῶσαι ἀπὸ τυρ. 398,40
συνεξελοῦν τὰ φρέατα 642,36
συνεξαπατᾶν 372,4
συνεξευρεῖν αὐτῷ 202,38
συνεξιέναι τῷ πλήθει 643,2
συνεπαινεῖν αὐτοῖς 397,47
συνεπιβουλεῦσαι ἡμῖν 169,46
συνεπιδιδόναι 152,11
συνεπικοσμεῖν 720,4
συνεπιπάσθαι, *act. sig.* 41,13
συνεπιμένειν ἡμῖν 169,3
συνερανοῖς τὸ πυρανν. 426,32. 468,18 συνερανίζειν τοῦτο λαβεῖν- 271,24
συνερανεῖν τοῖς πρ *adiuu. f.* 738,15 συνήρανον αὐτοῖς εἰς- 444,11 συνερανίζεσθαι, *adiuuari* 582,11
συνεστιᾶσθαι 93,17
συνεστιάσεις κοιναί 250,19
συνεπὶς φρονεῖν τὰ πελ. 208,25
συνευδοκεῖν 234,38
συνέχειν, *retinere apud se* 525,42 συνέχεσθαι κακοῖς 583,41
συνηδέσθαι τῇ νίκῃ 102,10 συνηδόμενος Τύλλῳ 167,25
συνήθεις, σοι ποιεῖν τοῦτο 236,34
συνήθεια, *consuetudo, mos* 516,7
συνηλικιώτης, *aequalis* 673,45
συνθήκας δόντες ἀλλήλοις 707,28
σύνθημα διδόναι 669,14 σύνθημα αἴρειν 99,46 σύνθημα τῆς ἐφόδου 192,28
συνίεμαι, *animaduertimus* 80,22 μορφὴν αὐτοῦ & φωνὴν συνίσην 289,22
συνίζειν, *coibant* 241,8: *pro* συνιέναι.
συνιέσθαι πῖς ὑδρᾶσι 92,32
συνεισφορεῖν 219,40
συνισαίνειν, *contrahere in vnum* 546,1 συνισαίνεσθαι ἐπ' ἐμοὶ, *in me concitantes* 387,45 συνισαίνειν, *comprimere* 367,19 συνισαίνεσθαι πῖς φεύγουσι 494,9 συνίσησι διδασκάλῳ, *commend.* 203,12 συνισαμένους ἐπ' αὐτῷ 239,45: & συνιεσκόπες ἐπ' ἐμέ *ib.* 8. *Sic* συσαίτας ἐπ' αὐτῷ 118,44: & συσαίτες ἐπ' αὐτοῖ

484,32 συσπάντες ὅπῃ τῆς ὑπάτης 637,11
συνίσορες & συνερχοί 227,47 συνίστερα βεβουλευμένος πιεῖσθαι 160,46
σύνομος 31,33.71,37
σύνοος, *cogitabundus* 262,47
σύνοδος, *conuentus solennis* 220,32
συνοικίζειν, *condere* 55,37
συνοικισμὸς τῆς Ρώμης 676,46
σύνοικον γίνεσθαι τινί 14,8
συνοικουρῆσαι μετ' ἐμοῦ 517,17
συνολοφύρεσθαι 545,39
συνομύμενοι ἀποκτεῖναί με 216,44
συνομοιοῦσθαι ῥόπῳ παντί 208,28
συνομολογηθ. τῆς παρ. πρὸς τοὺς δ. 728,35. *sic*
συνοπάζεσθαι, *comitari* 38,36 (111,11
σύνοπτος, *conspicuus* 582,45
συνουσία, *concilium, cœt.* 732,35
ἐν συνόψει ὠφθῆναι 373,8
σύνταγμα, *pro* τάγμα, *legio* 663,4
συντέτακται 366,22: *pro* συντέτακται.
σύνταξις, *classis* 221,26
συντεκμήρασθαι, *coniicere* 38,29
συντίνειν εἰς χεῖρας 366,8 συντίνειν εἰς τὰ ὄρη 180,42
συντελεῖν πῶς κρίσιν 446,34 συντελεῖν εἰς φορὰς 223,26 συντελεῖν εἰς φάβρας 170,39
συντέλεια, *consummatio* 225,36.547,20 εἰς συντέλειαν ἐξεργάσασθαι 304,5 *sic* 259,5 συντέλειαν λαβεῖν 201,36.415,5 συντέλειαν ἔχειν 196,34
συντεμὼν εἶπον 148,41
συντόμως διήγησις 733,41
συντόνως ἐπὶ πᾶσαν χρῆσθαι 650,24. *sic* 343,11 διὰ παντὸς ὁδὸν ποιεῖσθαι 647,15
συνφρέχειν & συνᾴδειν τοῖς- 635,36
σύνφορος θεῷ 26,9
συνφροσύνη 398,31
συντυγχάνουσιν ἀλλήλοις 366,46 συντυχεῖν, *conuenire* 257,44
συντυχία, *casus* 105,27 συντυχίαι αἰσθήσεως, *cas. insp.* 278,46 συντυχία, *fort. cond.* 226,15
συύπατος αὐτὸς 538,40.600,46 συυπατεύειν 287,25
συύφηναν πρὸ δ. τῆς συν. 685,44 συύφαντας τῇ ἄσει ἡ χώρα 219,6
τὸ συωμόσιον φυλάττειν 658,25
συωνεῖσθαι εἶπον 583,42 συωνητὶς δημοσία 678,13
συωρίδος ζεῦξις 479,38
συοφοροί 56,24.66,12
συρράπτοισιν ἀλλήλοις 550,36 συρράξαντες τοῖς πολεμίοις 313,7
συρρύηκως ἐκ- 583,23
συσκευάζειν, *machinari* 177,1 συσκευάζειν πυραμίδα 546,12
συσκοτάζειν ἤδη 414,11
συσπάσαι καὶ ἐκ χερῶν μάχ. 579,30
συστῆλαι τὰς ὀπιθυμίας 443,35 συστέλλεσθαι, *animo contrahi* 547,43
σύστημα, *collegium* 131,3,12 (*idem* ἀρχεῖον *ibid.* 7,18) 203,20
συστρέψαντες ἑαυτοὺς 373,41.430,13.597,1.666,13 συστρέφεσθαι, *conglob. se* 455,36.491,15 συστραφέντες ἀθρόοι 368,11.596,35
κατὰ συστροφάς 99,45.358,47.621,22 κατὰ συστροφὰς & ἑταιρείας 428,37.482,26
συφορβία 65,43.68,15
συχνὴ χώρα, *pro* πολλή 50,28
σφαγή, *iugulatio* 718,11 σφαγὴ, *iugulum colli* 155,39
σφάγια, *victimæ* 257,5.505,38 σφάγιον χρῆσθαι πρὸς μάχης 142,38 σφαγίων καλῶν γνωμ. 272,22. *sic* 140,39
σφαγίδες μαγειρικαί 115,27
σφάκελοι, *pro* φάκελοι, *fasciculi* 426,7
σφαλερὸς κίνδυνος 150,4 σφαλερὸς αἱρεῖσθαι 510,19
σφάλλεσθαι γνώμῃ 393,46 (
σφάλην, *iugulare* 85,36.638,19
σφενδονῆται, *funditores* 332,42
σφετερίζεσθαι τὰ ἀλλότρια 330,44 ἐσφετερισμένους τὰ κοινά 662,16.659,7
ἐσφιγμένος 476,30
σχεδίαι ξύλων 192,4 ὅπῃ σχεδίας διαβαίνειν 584,12
σχεδιάζειν, *extempore fingere* 6,28
σχέδιον, *tugurium* 44,46: *susp.*
σχετλιάσας πολλὰ 374,1
σχετλιασμὸς, *indignatio* 715,2 μετὰ πολλῆς σχετλιασμοῦ 733,25
ὦ σχέτλιοι 722,19 σχέτλιον πρᾶγμα ποιεῖν 744,43 σχέτλια πάσχειν 320,11 δεινὰ καὶ σχέτλια ὑπέμεινε 685,16
σχήματα πένθιμα 380,32
σχολὴν ἔχειν βυφᾶν 461,31
σχολὴ, *per otium* 622,4 σχολῇ προσβαίνειν 622,38
σώματα συνάγειν: *de militantium corporibus* 220,23. *alibi etiam de mancipiis, & quidem frequentissime.*
σῶς ἀφικέσθαι 35,14.41,15
σωτήριος γνώμης εἰσηγεῖσθαι 381,13. *minus recte* σωτηρίας γνώμης 404,47 σωτήρια θύειν 673,14
σώφρων, *prud. & mod.* 352,30 εἰς τὸ σῶφρον ἄγειν 96,38 σωφρονικὰ πολιπεύματα 33,25 σωφρονεῖν πρὸς παρθένους 722,12

T

τὰ μὲν - τὰ δὲ - *partim* 402,32.677,24
τάγματα, *legiones* 372,41, & *al.*
τἀκεῖ, τἀκεῖθεν 48,12. *Sic* τἀκείνων 471,28.609,33 (315,39
τακτὸν ἀργύριον, *certa pecuniæ summa* 345,40 (
ταλαιπωρεῖν ὑπὸ θαύματος 570,41 ταλαιπωρεῖν ὑπὸ- *tia* 324,4
τὸ ταλαίπωρον, *ærumnarum tolerantia*
ταλαντεύεσθαι νίκαις & ἥτταις 570,11 ταλαντεύεσθαι τῇδε & τῇδε 592,46
τἀληθὲς λέγειν 697,15
ταμίας αὐτὸς ἑαυτῷ γίνεται 596,29
ταμιεῖον, *ærarium* 541,46.572,35
ταμιεύειν τὸ καιρόν 669,16 ταμιεύεσθαι, *recondere* 747,5 ταμιεύεσθαι τὸ ὕδωρ, *dispens.* 53,46 ταμιεύεσθαι τὸ χαίρειν 455,5 ταμιεύεσθαι τὸν καιρόν 69,15.156,26 ταμιεύεσθαι πῶς εὐτυχίαν 569,20 ταμιεύεσθαι πῶς τύχῃ 53,21.355,27.499,23 ταμιεύεσθαι ταῖς τύχαις 519,7 ταμιευτικὴ ἐξουσία 544,26
Ταναχυλὶς, *Tanaquil* 207,21.213,10.216,35.234,25. *Eadem* Τανακύλα 185,22
τἀνθάδε, τὰ ἐνθ. 638,46
τάξις μέση 379,4 ταῖς τάξεις λύειν 165,42
ταξίαρχοι & λοχαγοί, *tribuni & cent.* 169,45. *Pro eodem* ταξίαρχοι καὶ λοχαγοὶ 167,22,36.309,27.566,17
ταπεινοῦν τὰς τύχας 438,20.683,17
πρὸς τὰ ταπεινά, *humilis conditionis* 640,
ταπεινοῦσθαι, *animo deiici* 327,
τὰ πάνυ νικᾶν χρεών 476,
τάραγμα δαιμόνιον 522,
ταραχικοὶ, *turbulenti* 338,
Τάρας, *Tarentum* 744,
ταραχώδης, *pauide* 69,35 ταραχὴν ἔχειν 69
Ταρκυνίται, *Tarquinienses, pop. Etruriæ* 231,15.275
ταρσοὶ, *alarum pinnæ* 261
ἐν ταρσοῖς καὶ βαθρ. 273
τάττειν ἑαυτὸν σὺν 518,17 ἐν ᾧ τάττομαι 487,25 τάττειν ὅπῃ τὸ ἔργον 13 τὰ δίκαια τάττειν τῆς ἥττης 507 ὑπὸ λοχαγῶν τάττεσθαι, *gregarium* 662,38 ταχθέντες ὅπῃ τύχοιεν 18 τάττεσθαι μετὰ τῶν ἐχθρῶν 518,3 τεθαι πρὸς δυοῖν, *de duab. dici* 11:
ταὼς, *idq.* 693,21 ταὼς *pro* 505,29
εἰς ταὐτὸ ἥκειν, *conuenire* 516,8 ἐν γίνεσθαι 57
ταφὰς ποιεῖσθαι τῶν ν. 551,44.57
ἐν τάχει 704,37. *plura in* ὡς & πρίν.
τε δή 339,9.657,9. *quare* & δή.
τέγη τῶν οἰκιῶν 58
ταχύπορον γίνεσθαι 384,41 ταχύπορες ἑαυτὰ ποιῆσθαι 380,8 ταχύπορες μέσους 3,45.584,7 ταχύπορες ἦσαν
τειχομαχίαις αἱρεῖν 35
τειχοφυλακεῖν 22,8
τεκμαίρεσθαι τοῖς λόγοις 745,43 τεκμαίρεσθαι τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσι 45 507,42 τεκμαιρόμενος δηλόσ. 527,14
τέκμαρσιν ποιεῖν ἐκ- 475,7 τεκμαίνευρεῖν
τεκμήριον ἢ σημεῖον
τεκμηριοῦν, *coniecturam & argumentum præbere* 476,3 τεκμηριοῦσθαι, *argumentis confirmare* 7,8. 149,2 τεκμηριοῦσθαι τοῖς ἀρχ 130,16
τέκνον, *de filio adulto* 511,36.
τεκταίνεται κλίμακας
τελαμὼν, *lacinia, fascia* 128,42 τελαμῶνες ἀργύρεοι
τελεταὶ θεῶν 55,17 τελεταὶ ἀπόρρητοι
τελευτῇ ἑκουσίῳ χήσασθαι, *voluntario ante interire*
τελευτᾶν, *finire, exire* 536,3 τελευτᾶν λόγου 538,18 τελευτῶν τὰ δημόσια 642,1. *at* τελευτῶντες τὸ λόγου *susp. haberi potest.* τελευτῶν, *idem* 2,31. *Sic* τελευτῶσα *ibid.* 43, *bi. item* τελευτῶντες 561,5, *bi frequentiss.*
τέλματα λίμνης 12,12 τέλματα ἰλυώδη *cunæ cœnosæ*
τέλος ὅπῃ θεῖται 526,44.608,12 τέλος ἄγειν, *ad finem perducere* 667,29 ὅπῃ τέλος ἀχθῇ τὰ δόξ 6 τέλος λαβεῖν, *finiri* 608,8. τέλος ἐκφέρειν, *decidere, decernere* 10. 559,28.713,10. *Sic*

ὁέρειν τῇ καταγωγείᾳ 444,17 τέλος ἐξήνεγκεν ὑδέν 661,9 τέλος ἐκφέρειν εὐσεβές, *ie decidere* 729,44 τέλος, *ad extremum, tand.* 552,28.643,14.678, 15.687,24 τέλος δὲ οὖν, *tandem tamen* 666,45 εἰς τέλος, *in totũ* 523,23 *i* ἐν τέλει, *honorati, magistratus* 83, 15.85,29 τελῶν κοινῶν ἀπλεῖς 294, 13 τέλη *in acie* 536 χῖ τέλη τάττειν, *ro censu & dign.* 225,30.102,6 χῖ τέλη ἐξαί. τῶν δωύ. 532,16 τέλεσιν ἴδιοις, *sumptu prop.* 223,39.433,47. 72,46. *sic* τέλεσιν οἰκείοις σραπύεσθαι 59,45

πος, *area sacra, seu lucus* 62,39. (*idẽ* ρὸν ἄλσος *ibid.* 37: *sicut etiam* 290,21 & 23, τέμενος & δρυμὸς *synonymos* *surpantur*) 82,41.525,13 τέμενος ζεὺς, *aream sacram decidere* 26,5 μένη Θηβαῖοι 124,12 τέμνος, *pro* ναὸς, *dis sacra* 126,35.202,4 μνίσαι ἱερόν 202,21 πὶ ας ποδῶν ὑποκόπην 367,28 πρ *portentum* 419,17 πέρας ὑπόν 257,27 πε εία, *præstigiæ* 468,28 πε ύμαθε, *superstit.* 91,6 πε σκόπει 207,26.257,39.313,1 πρὸ α μυθικὴ 91,16 πτόλ παὶ πυδρόμου 414,45 πόρ ις, *termini* 133,36 πασ σκοντα ετῆς αἰσχρᾶ 594,35 πασ ις καὶ δέκα ἡμέραις 701,33 πτω ις καὶ δέκα ἔτεσ 426,36 πρε ιμδεκαέτης 358,10 πτχ α μοισικῆς 26,32 πτχ ἡ πολεμικῶν ἔργων 104,43 πτω ro ἔως 26,11.30,15.111,5 πτδε ἡ πορφυροῖ 129,36 πτδεννα πορ ς ας φοινικαπάρυφοι, *trabeæ* 351,37 τ ενος, *toga, vox peregrina* 195,41. πλη τοι, *tantæ ætatis h.* 698,21 (314,9 ἡδ *udnam?* 73,41 ὐ *missum* 649,27.650,33 Τ.βέρ ος & Τιβέρι 183,35,41, & *in alio ut aliis priorum librorum locis. S! reperitur etiam Attico more* Τέρεως πόταμὸς 572,24.633,41. 60,14

Τιβύρ πόλις, *Tibur* 305,45 τδαι προγίνεσθαι 667,42 τέμ ι ἀναλκαιότερον, *magis necessarium esse statuentes* 470,27 ἔλαττον πί θεσθαι, *postponere* 459,31 ἐν τῷ ἀπῷ τ θαι τὰ αἰσχρὰ πα τοῖς αἰτίοις 497,39 θεμ ἐν αἰθρὸς μοῖρα 486,8 γνώμῃ Sent, *sent. dic.* 679,47 ἔδοντο σφίσιν αὐτοῖς, *pro* συνέθεντο, *pacti sunt* 682, 2 τέθηται *pro* τέθεικε 336,7 μπο τε ἀπωλείαν 445,33 ὑμήσαντες αὐ θανάτῳ 469,30. *sic* 586,5.656, 1. *Item cum gen.* θανάτου ὑμησαμένοι ὠ δίκῃ 631,1. *ititidem* 645,45. 51,30 ὑμήσασθαι πρὸς ἀργύριον, *pecunia æstimare* 174,19.221,5 ὑμ ιᾶς ἑαυτ, *seipsum multare* 288, 2

μὴν τὴν μεί. *m. pr. p.* 259,32 ἐν ὑμεῖς ῖν *inserere* 737,15

ήμημα, *mulcta, vel litis æstimatio* 713, 7. *sic* 674,23,32 τίμημα δίκης 545, 44 τίμημα ἀργυρικὸν ἔχουσαι δίκαι, *lites pecuniæ æstimatæ* 84,34 ὑμήματα ἀνδρῶν, *census* 328,13 ἀπὸ ὑμήματος τὸ ὀπισθόδομον εἰσφέρειν 215,19

ὑμηταὶ, *censores* 748,13

ὑμητικὰ γράμματα 225,40 τιμητικὰ ὑπομνήματα 60,43: *tab. Censoriæ.*

τίμιος βασιλεῖ, *carus r.* 186,8 τίμιος τοῖς δημοτικοῖς, *carus pl.* 292,47. *sic* 286, 20 τίμιον αὐτὸν ὀδὸν τύπις εἶχον 630,39

ὑμίας αὐτοῖς τὰς ἀγορὰς ποιεῖν, *care vendere* 434,14

ὑμωρῆσαθαι βίαια βιαίοις 116,1 ὑμφήσαμοι 263,7 τεὶμωρῆσθαι, *punisse* 423,4

ὑμωρίαν δοῦναι 470,28 ὑμωρίαι εἰς τὸ σῶμα 360,11

τὸ γε ἐφ' ἡμῖν ἔ) μέρος, *quantum in nobis est* 409,22.451,22 τὸ γε ὀδὲ τῶν (*rectius* τούτω) ἔ) μέρος 451,22 τὸ γὸν ἐφ' ἑαυτοῖς μέρος 566,14. *plura in* ὀδὲ.

τοιγάρτοι, *idcirco, initio periodi* 202,12. 443,44

τοιχωρυχία 227,45

τόλμῳ *pro* τόλμαν 241,11 τέλμαν *vero* *tum alibi dicit, tum* 434,26

ὀδὲ τῶν τομίων ταύτες ὤμοσαν 277,43.455, 10. *Alibi* ὀδὲ τ ἱερῶν 728,35. & ὀδὲ τῶν ἐμπύρων 154,27. *item* ὀδὲ θεῶν 299,30.641,20

εἰς τεθνηκότος τόπον ὑποδείξαι ἕτερον 643,40

τοπικαὶ ἰσοτεία 474,19 τοπικαὶ φυλαί

τσοῦτοι, *tam pauci* 671,25 (219,30

τόσῳ ᾧ μᾶλλον ὅσῳ γε 674,8

τοῦ, *pro* οὗ 503,13

τοὔλαττον, *minimum* 211,31

τοὐμὸν αἷμα 713,24 τοὐμὸν ἔσαι τεθύμον, *operamea parata erit* 487,24

τουμφανὲς, τὸ ἐμφ. 68,41. *sic* 639,8: & 210,3,42

τοὔπίσω 367,39

τοῦργον, τὸ ἔργον 65,21.417,37.438,13

τοῦσκλον 705,30. *sapius* Τύσκλον.

τραγῳδίαν ὀδηθεῖναι τοῖς τραύμασι τραγοποιητὴν 394,40

τραγῳδοποιὸς 10,16.38,23

τραυματίζειν 707,38

τραχυόεις τρὸς- 500,9.527,2

τρέχειν τ ὑπὲρ ψυχῆς ἀγῶνα 454,9

τρικοντόρια 127,27

τριὴ τῇ χρόνῳ 101,22.105,24 χρόνου δεῖν Θ τριβῆς 496,14

Τρεβόλα, *Trebula, op. Abor.* 11,41 τῆς Τρεβόλας 11,43

ἐν τρίβῳ πολέμῳ κεῖσθαι 368,22.730,39

τρίγωνα, *instrum. mus.* 26,30

Τρίδυμος πύλη 25,32.31,44

τρίκαρποι ἄρουραι 29,14

Τριλκῖνοι, *pro* Τολερῖνοι, *pop. Latii* 326,

τρίπωλα ἅρματα 479,34 (24

τρισάδιον μῆκος 26,47

τρίστεγοι οἰκίαι 201,2

τριστοιχοφόρος ναῦς 183,24

τριτὺς *seu* φυλὴ, *tribus* 82,30

τριτύαρχοι, *tribuni, trib. præf.* 82,32

τρίφυλος πόλις 219,22

τριχομεῖν 479,7

τροπὴ *in prælio* 295,5 τροπὴν αὖθις ἐργάσασθαι μεγάλην 548,40 τροπαὶ πολέμων, τυχίαι 744,38 τροπαὶ, *mutat. in corp. hum.* 677,23

τροπαῖος Ζεύς, *Feretrius Iupiter* 102,29

τροπαιοφόρος πομπὴ, *triumphus* 102,15. 173,2 (*idem* θριαμβος 173,4) 194, 39.290,45

ἐκ παντὸς τρόπου 711,40 ἐκ τοῦ βιαιοτάτου τρόπου, *violentissima ratione* 721,2

οἴκτιστον τρόπον, *miserrime* 190,38

τροπωσάμενοι αὐτοὺς 114,23

τροφαὶ, *educatio* 273,22.275,4

τροφεῖα ἀπαιτεῖν 721,14 τροφείων χρῆται ἀπαιτεῖν 348,16

τρυχπάθημα 513,6.516,12.517,6

τρυχοῦσθαι, *atteri* 450,35

Τρωϊάδες πόλις 42,19

τυγχάνειν σκοπῶ 296,11 πέτυχε λόγου 314, τυμπανιστῶν λόχος 222,21 (26

τυπεύς, *plus ictus* 263,27

τύποις ἀρχαϊκοῖς τοῖς ἤθεσι 91,21: *mox ibidẽ v.* 26, ποικίλῳ ἐνδεδυκὼς στολῇ.

τυραννήσαντες τῆς πόλιν 303,3 τυραννεῖσθαι 601,34.721,21

Τυρρηνοὶ Πελασγοὶ 20,32 Τυρρηνὶς χώρη 211,36 Τυρρηνίδες πόλεις 193,30. *sic* 23,

τύρσεις, *turres* 21,11.24,5 (13

Τύσκλον, *Tusculum* 246,47 Τύσκλου πόλεως 626,11.649,4. *Eius cives* Τυσκλαῖοι 624,4.649,16. *sic* Τυσκλάνων πόλις 646,10.668,8. *apud Steph. vero* Τυσκλανὸς, *ultima acuta.*

τυφῶσθαι 381,5

τύχη, *vita conditio* 427,25 χῖ θείαν τύχην 66,1. *alibi* χῖ δαίμονα.

τυχηρὰ πάθη 472,37

πῦ, *interrog. pro* ποῦ 636,45

τῷ χείρε 205,45

τωθασμὸς, *illusio* 204,4

τωθαστικὴ ὄρχησις 477,28

Υ

ὑβρίζειν εἰς τὸ δημοτικόν 215,34

ὕβρισμα 566,44

ὑβριστὴν σραπὸν καθῆ. 535,40

ὑγιῆ 478,37: *pro* ὑγιᾶ. *Sic* ὑγιῆ πάσης νόσου 588,14 ὑγιὴς ἐκ βαυμ. γένηται 210, 6 ὑδὲν ὑγιές 327,15, & *alibi.*

ὑδρεύεσθαι, *aquari* 306,11

πρὸς ὑδρείαν καταβ. 669,9

υἱοὶ, *pro* γαμβροὶ, *generi* 210,7

υἱωνοὶ, *nepotes ex filio* 211,20

Ὑλλῆος, *Silvius* 56,31

ὑλοτομεῖν 246,26

ὕμνοι πάτριοι 173,46

ὑμνοῦντες ὡς ἥρωα 296,25

ὑπάγειν ὀδὲ πῶ δίκῃ 726,13 ὑπαχθεὶς εἰς δίκην 581,16.585,39 ὑπάγεσθαι, *recedere* 66,46

ὑπάγκλος πᾶς 472,15

ἡ ὕπαιθρος, *sc.* γῆ 536,7 εἰς ὕπαιθρον πεδάγειν 338,45 ὕπαιθροι πόλεμοι 358,26. *Idem* ὑπαίθριοι πόλεμοι 247,4.585,33

ὑπάτιος 170,45.463,15 ὑπάτιον ἀνάγειν 138,25 ὑπάτια Θ ἐχθρά 498,32

ὑπακούειν, *obed. obs.* 231,7.402,3

ὑπανεδύοντο πῶ ἔξοδον 428,25

ὑπαναχωρήσεις, *recessus* 155,14

ὕπαρξις, *opes* 423,44

ὑπαρχόντων τῶν ἱερῶν, *ortus maioribus* 125, 27
ὑπασπισταί, *armigeri* 154,39. 707,30
ὕπατοι *unde dicti consſ.* 270,4 ὕπατον, τὸ ὑπέρτατον & ἄκρον 270,7 ἡ ὕπατος ἀρχή, *consul.* 316,18 ὑπάτης ἀρχὰς ἐπιφανεστάτης 659,35
ὑπατικὴ ἀρχὴ 367,35 ὑπατικὸς *pro* ὑποδίκους *vel* ὑπάτους 445,14
ὑπεῖδετο, *suspicabatur* 504,34
ὑπεκδύω, *declinare* 359,5
Ὑπελαίαις, *loc. Romæ* 54,47
ὑπὲρ *pro* αὐτῆ, *vice* 553,41 ὑπὲρ *pro* ὑπό 605,9 ὑπὲρ ἧς *de qua* 46,9: *& alibi saepiſſ.* ὑπὲρ ὑμῶν ἔοι, *pro vobis facit, in rem veſtram eſt* 409,25 ὑπὲρ ἅπαντα ἄλλα τοῦτο 332,26
ὑπερηφάνη 482,37
ὑπεραίρειν πλήθει 373,4
ὑπεράκμιοι, *Athen.* 11,25
ὑπεραύθρωπος χάρις 716,7
ὑπεραυξήσειν τὴν ἀφορμὴν 624,28
ὑπεραπιοῦσιν τὴν Μάρκ. 438,18
ὑπέραυχα 162,19. 520,42
ὑπερβαλέσθαι τὸν καιρόν 692,15. 701,39
ὑπερβοεῖς κόρη 34,46
ὑπεργαλόμενος ἀφούραν 644,12
ὑπερδέξιοι, σκοπαί 578,29 ὑπερδέξιοι τόποι 581,40 ὑπερδέξιος & ὑψηλὸς *pro eodem* 163,7,23 *Sic* ἐξ ὑπερδεξίων 569, 33. *Reperitur etiam* ἐξ ὑπερδεξοῦ 551, 2: *&* ἐξ ὑπερδεξιῶν 533, 19: *retento accentu ſimplicis* δεξιός.
ὑπερεῖδεν τὴν παρεῖσαν 402,47 ὑπερίδειν εὐημούντων 157,3. 501,40
ὑπερείσματα σανίδων 296 20
ὑπερήλικες 222,7
οἱ ὑπερήμεροι, *qui præfinitum ſolutioni diem excedunt* 359,39 ὑπερήμερος τῇ προθεσμίᾳ 405,32
ὑπερήφανος *ſeu Superbus, unde cognom. Targ.* 244,35
ὑπερηφανεῖ & ἀπράγμονι 383,35
ὑπερθρύπτει φλόγας 75,6
ὑπερπηδᾶν & βαφεῖς 384,21
ὑπερπίπτειν χρῆσθαι, *ſuperbe tractare* 845
ὑπερόψεσθαι φίλους ἀδικουμ. 319,1
ὑπερόριος πόλεμος 80,2 ὑπερόριος σφαλὰ 432,42
ὑπεροψία τῶν κακῶν πάσχειν 443,44 ἐν πολλῇ ὑπεροψίᾳ ἦσαν τοῦ καλοῦ 429,10
ὑπερπετὴς φάλαγξ 568,13
ὑπέρπυροι ἀπαρχαί 100,28. 352,4
ὑπερφέρεσθαι, *ſuperare* 192,32
ὑπερφέρεις Ζεύς, *Feretrius Iupiter* 102, 32
ὑπέρχεσθαι, *ſubmittere ſe* 452,3 ὑπέρχεταί μοι 505,41
τὰ ὑπερῷα, *ſumma ad. pars* 659,22 ὑπερῷοι σταί 201,5
ὑπεύθυνον εἶ 60,30 ὑπεύθυνον ποιεῖν τὸ σῶμα 452.46 ὑπεύθυνος ἀδικήμασι 588,
ὑπήκοον ὦ, *obediebat* 433,4 (16
ὑπηρέται, *miniſtri publici* 83,28
ὑπὸ *pro* ἀπὸ 277,4 ὑπὸ *pro* ὀπὶ 617, 44 ὑπὸ σκοπιᾶς 32,19 ὑπὸ σκόπιος, *pertenebr.* 636,25 ὑπὸ βαύματι παλαιπωρεῖν 570,41 ὑπὸ τῶν πολεμίων ζήσεσθαι 517,1. (*pro eodem* ὀπὶ, *vt ſuo loco expoſitum eſt*) ὑπὸ ζυγὸν διαπρεύσασθαι 651,45 ὑπὸ πόδα χωρεῖν 295,34 οἱ ὑπὸ χεῖρας 443,42
ὑποβεβῶσα τὰ αὐχήματος 519,12. *idem* καὶ 6. ὑποβεβηκυῖα ζάξις *ſequens ordo*
ὑποδιδόναι, *ſupponere fœt.* 711,3 (464,20
ὑποδολιμαῖος & νόθος 236,24
ὑποδρύχιος οἴκησις 89,46
ὑπογραφόμενον γῆς 176,25
ὑποδεέστερος, *inferior* 22,14
ὑποδείξας ἃ δεῖ πρᾶξαι. 494,11
ὑποδιλοῦν 397,1. *ſic* 73,6
ὑπόδικοι Ῥωμαίοις πρὸς 178,34 ὑποδίκους μηδενὸς ὄντας 725,10
ὑποδυόμενοι συμμάχων ὀνόματι, *ſocionum nomen præferentes* 739,27
ὑπιζωσμένος τὴν αἰδῶ 67,16
ὑπόθεσις, *argumentum, ſcriptionis materia* 3,44 ὑπόθεσις, *conſil. inſtit.* 638,
ὑποθῆκαι θεῶν 122,9 (3,6
ὑποθωπεύειν τὸν δῆμον 443,16
ὑποισμένοι *pro* ὑβρισμένοι 743.44
ὑποκαθήμενοι ἔνδεν 717,26 ὑπικαθῆσθαι τὸν χωρ. ἐχυροῖς 373,19
ὑποκαθίζειν, *ſubſidere* 708,27 ὑποκάθισις λόχου 612,21
ὑποκαθυπεῖσθαι, *cedere* 630,11. 634,23. 665,26. 700,5 ὑποκαθυπόμθα αὐτῆ τὰ ἀξιούσεως 160,22 ὑποκατακλίνοι ταὶ ὑμῖν τὰ ἀξιούσεως 395,26 ὑποκατακλίνομαί τι τῇ γνώμῃ 387,44
ὑποκρινξάμενος σιωπῇ 604,6
ὑποκλίνεσθαι χρήσει 542,10
ὑπολιπῆναι *ſuccedere* 367,28
ὑποσκωρεῖσθαι *pro* ὄπισ. 93,9
ὑπολαμβάνειν *præſentire* 460,5
ὑπολείπεσθαι *act ſig.* 41,33. 42.24 ὑπολείφθη φυλάττειν τὰ οἰκεῖα 625,9,18 ὑπολείπεσθαι, *intermitti* 480,16
ὑπολιμπάνειν. 18,45
ὑπολιπὴς, *reliquus* 72,34
ὑπολογίζεσθαι 485,45. 699,4
ὑπομβρότερος 137,31
ὑπομένειν, *remanere* 693,12
ὑπομνηματισμοί 6,31
ὑπομονή, *remanſio* 35,29
ὑπόνοιαν λαμβάνειν 548,23
ὑπόνομοι τῆς στιωπῶν, *cloacæ compitorum* 677,17. *ſic* 200,20 ὑπονόμοις ὀρυκτοῖς, *cunic. ag.* 180,8
ὑπονομεύειν πρὸς πόλεμον 162,4
ὑποσσεῖαν, *recedere* 57,28
ὑποπέμπειν· *ſubmitt.* 532,38 ὑποπέμπειν, *ſubornare* 683.35. 686,6
ὑποπαύσασθαι ἀπιθεῖν 533,22. 615,25
ὑπόστεγοι καθέδραι 200,37
ὑποστρατηγός 746,2
ἐξ ὑποστροφῆς 107,33
ὑποσύρειν τὸν χαφλὸν 6,26
ὑποχέσεσι δώρων 316,22
ὑποταγὴ τῶν ἔθνος 199,29 ὑποταγῆς βαρείας ἀπηλλάχθην 162,35
ὑποτείνοντες αὐτῆς ἐλπίδας χρήσας 281,34
ὑπέτεινεν ὑποχέσεις 245,23 ὑπέτεινον ἡμῶν δωρεαί 398,5
ὑποτελεῖν μηδέν 648,24
ὑποτελεῖς, *tributarii* 544,43. *Iidem* ὑποτελεῖς φόρων 252,30
ὑποπέδιναι, *ſuppeditare* 746,37 ὑποδέδεζ

Θι, *monere te* 499,19 ὑποπέπαυται κράπτα 487,34 ὑποδέδαι πάχη ποιεῖ
ὑποζωπῆσαι, *ſuſpicari* 415,13 (309,27,3
ὑποβέφθαι 273,26. 695,4
ὑποτυπωτικὸς, *pro* ὑποζωπητικὸς 68,4
ὑποτυχεῖν, *reſpond.* 409,4 430,
ὕπτιος ἔχθρα 168,27 ὕπτιος & ἀδύνατος
ὑποφαίνειν 300,25 (469,2
ὑποχείριοι ἔχειν 168,3
ὑποχρέους, *obæratos* 216,
ὑποχωρήσεις, *regreſſ.* 534,3
ἐν ὑποψίαις ἔχειν 254,43 δι' ὑποψίας & φυλακῆς ἔχοντες ἀλλήλους 635,17 δι' ὑποψίαν αὐτοῖς 687,
ὑπώρεια 8
ὑσπληξ *in circo* 201,1
ὑστὶ, *pila* 312,
ὑστεραία, *ſ. ἡμέρα* 688
ὑστερεῖν, *poſteriorem eſſe* 59,35.60,
ὑστερίζειν, *tardius venire* 67,22.187,
ὑφαίνειν τὸν δόλον 638,
ὑφάπτειν, *ſuccendere* 47
ὑφεῖναι τὰς ὀργῆς 442,6 ὑφεῖναι τῷ φρονήματος ἐδέν 452,3 ὑφεῖσθαι τῆς στάσεως 54 ὑφιέμενοι τὴν χώρας, *loco cedentes* 5 46 ὑφιέμενος τοῦ δέους 724
ὑφιστάντες αὐτῆς φόβον 448,41 ὑποσ. *ſiunt.* 419,32 ὑπ. σιωπᾶν σὺν *infin.* 57.
ὑφορᾶσθαι θεῶν ἐμισιν 103,6.70
ὑψαυχεῖν. & μεγαλαυχερῶν 452
ὑψηλὸς λόγος, *ſuperba or.* 674

Φ

φαεδρύνειν σπεύδειν τὰ καλά 602
φαίνῃ, δοκεῖς, *videris* 746
φακιόλοις φρυγίοις συμφ. 64
ἐν φάλαγγι τάττειν 225,31 πρὸς φάλαγμάχεσθαι 70
φάλαγγίται & ψιλοί 22
φάλαρα ὀδόντων 663,36 φαλάρους κα
Φαλίσκων χωρία 29,18 (30.
ἐκ τοῦ φανεροῦ 425,29. *plura in* ἐκ
φανεροῦσθαι, *clarum efficere* 66
φανοὺς & λαμπάδας 720
φαντάσματα, *oſtenta* 260,16: *pro*
φάραγγες βαθεῖαι 182,32. 367
φάρμακα, *venena* 140, 1,14 φάρμ
διαχρήσασθαι 271
φαρμακεῖαι, *veneficia* 2,
Φασκένιον *ſeu Feſcenia, cpp. Abor.*
φάσμα, *viſum, oſtentum* 312,37 φάσ
τὰ τῶν θεῶν, *deorum ſpectra* 351. *eadem ibidem mox* εἴδωλα.
κατὰ φατρίαν, *curiatim* 598,14 φατ
φρησσοια 598,10: *curiata cen*
Eadem φρατρ.
φαῦλοι & πανηροί 452,11 φαῦλος 519,8 φαυλότεροι, *inferiores* 6
φέγγη λαμπήρων 30.39
φεισάμενοι μηδενὸς 167,19 φεισάμενοι νὲς βλασφήμου ὀνόματος 6 φειδὼ τῶν παίδων ἔχειν 546,32 φειδεμίαν ποιεῖσθαι 731,25 (37
φενακίζουσιν ἡμᾶς 203.46 πφενακίφερε, *age* 407,38 φέρε πρὸς θεῶν 589,32 φέρε πρὸς Διός 664,1 φέρ δή 485,46 φέρε εἰπεῖν 239,19 φέρ εἰς μέσον 233,3 δηλῶς φέρειν 20 φοπῆρας φέρειν 215,18 μεβίως φέρ 32 εὖ φέρεσθαι, *pro* εὖ πρᾶξαι 1

ἐρεὰς *actiua sign.* 680,44
ινον, *Ferentinum* 175,29.188,45
ὶς ὀδὸν τρέχειν 55,15
φόνη, *Feronia dea* 173,10. *Eadem* Φερωνία 173,8
ῆς: *quare* φιλοδήλ.
ω, *recuso* 460,22 φεύγων δίκαιον, *reum agi* 457,35. *prat. perf.* πεφευγάσι 533, 7. *sic plusquamperf.* ἐπεφεύγεσαν 115, 4. *& particip.* πεφευγότες τὸ δίκαιον 39,2. *Sed reperitur etiam* πέφυγας, *fugisti* 238,45, *sine ε.*
ής ἀγαθὴ τύχ. 524,18 φῆμαι, *rumores* 634,28 φῆμαι ἀδέσποτοι, *inc. rum.* 29,17 φήμας λέγειν, *rum. sp.* 216,31
φ λέγοντες 641,18
ης: *quare* φιλοδήλ.
εἰς, *prauentus* 361,7
ς, *Theſſalia ſeu Hæmonia pars* ὸς, *inuidens* 376,30 (14,30
ῦτες αὐτῆ τ δόξης 538,7.566,5
, *de peſte* 427,22.597,41 φθόρος ἀπὸ τοῦ τολιτ 350,40
χῶν, *Fidenates* 116,2, *& alibi paſſ.* *Idem* Φιδηνᾶται 131,14 Φιδηνᾶοι *pro* Φιδηνᾶοι 179,17
οι, *Ficulnenſes, pop.* 13,46
λαχώεια 29,19
πα, *humanitatis officia, benefic* 537,18
φιλοφροσύναι, *dona* 748,9
ι *ambitio* 73,7.679,6
λει *erumq, accidit* 601,44
ου εὐθέρου τ γνώμης 697,29
ῶτες Σωφρ. ζ 330,17.747,5
λια χάσαι, *in amic. rec.* 524,8
ιοι ἄπυμα 561,37 τὰ φίλια, *amici* 6 ,31 ἐν φιλία, σῆ 606,24. *At* ρίλιον τῷ βουλῇ 432,12, *legitur* φι 703,9
ίπ *Lacedæmoniorũ & Cretenſium* λικοὶ 557,36 (93,24
ος τῶν καλῶν 6,17
φιλ ιον 739,15
ιον: πῖσῃ, *lubeat* 703,9
λοιμεν ὑμῖν 656,15
ιστ ίσαι 507,27
ιστ ιος, *Feronia* 173,9
λότ ιδολος 442,16 φιλότης ἀλλήλων 41 εἰς φιλότητα σωάγαγ 538,8 φιλ ἐ σωάπλην τρὸς 100,23 φιλότ τὸ βέβαιον ὑπαρξιν αὐτῆς 488,7
λοῦ, *u* τρὸς τὰ ἔργα 328,22
ρῆται αὐτοῖς 42,21
αὶ πιήτων φιλοφροσύναι, *humanitas erg paup.* 681,2
λοχ ἐν ὄρεσι 11,24 φιλοχωρεῖν λόφῳ 27, 15 φιλοχωρεῖν τοῖς παβάοις 145,32 φιλοχ εῖν τοῖς; διλοτείοις 517,37. *Itē cũ pr.* φιλ ρεῖν ἐν δημόβιοις 508,35 φιλοχωρεῖν ἐν τ 328,6 φιλοχωρεῖν ὀδὸν τῇ δωδεκά 94,26 φιλοχωρέμεν μένην 402,13
λοχ κραπίδαι 21,36
λόγ ετiales 410,15.649,36. *Iidem* φετ ς 131,3. *sed rectius* φιπδήγες, *vt* ωρ *riuolus* 74,36 (*apud Suid.* ἐρεθ ὑπὸ δίψης 622,41 φλεγόμενος ὑπὸ τ ἄτους 710,10
ὰμ ὁ τειχος 477,35
ει ν, *fame terret* 380,27 ὁ πιφό-βητας τὴν ὁλιτρχίαν 721,7
φοβερὸν ποιεῖν, *efficere formidabile* 440,
φοινικεοι χιτῶνες 476,30 (42
Φοινικοὶ πόλεμοι, *Punica bella* 4,15.5,42. 7,11.126,33. *magis analogos* Φοινικικὸς πόλεμος 475,20
φοινικοπάρυφοι τήβεννα περφύρας, *trabea* 351
φοινικὰ ἔρρα 445,17 (36. *sic* 129,36
φορβάδες ἵπποι 578,21
φορεῖα, *vehicula* 515,29
φορίματα ἱερά 132,3
φόρτος *merces import.* 184,21,26.433, 41. *Sic* φόρτοι ἐμπορικοί 612,36
φορτικὰ καὶ ὀδιφόρτα 196,29
φοάζει τῇ βουλῇ ταῦτα 321,3 φοάζουσιν αὐτοῖς τὸν μάχιμον ὡς ἐχθίστο 351,14
φοάσις τ δίκης, *causſæ dictio* 72,2
φοάτρα *ſeu* λόχος, *curia* 82,30 κῆ φοάτρας, *per curias* 218,22 *Eadem* φοατρίαι 185,40.410,16. *Item* φάτραι *&* φοατριακὴ ἑστία 93,17 (φατρίαι 598,14
φοατριάρχοι *ſeu* λοχαγοὶ, *curiones* 82,34
φοατειασῶν σωϊδ., *curial. num conuen.* 246,1. *Idem* φοατειῆς 124,38
φοατεικὴ ἐκκλησία, *pro* φοατριακὴ, *curiata comitia* 224,13,20
φοαξάμενοι τὰς πόλις 361,10 φοαξάμενοι ὅπλοις τ. οἰκ. 703,31
Φρέζελλα, *Fregella, opp. S.* 741,1
φρεπήρης αἰήρ 270,25.716,15
φρενοβλάβεια 284,14
φρονοῦντες τῷ κοινῷ τὰ βέλτιστα 703,19
φρυρεῖν τὰς ἐξόδους 376,11
φρούριον, *præſidium* 573,14, *& al.*
φρυάττεσθαι 434,37
φρυκτωΐας τάττειν ἐν- 491,43
Φρυξ αἰήρ Σ χιὼν Φρυγία 91,19
φυγὰς ἐλαθεῖς ἐκ τ π. 545,45. *sic* 85,37
φυλάδας τ παῖδας ποιεῖν, *e patria in exſil. eiicere* 195,20 φυλάδες πύλαι 37,13
φυλαδικὴ τύχη 603,12 τὸ φυλαδικὸν, *profugi* 390,19
φυγὰς αἰδίους ζημιῶσαι 194,19, *& al.*
μία φυλακὴ Σ τροφοια ὀδὸς 170,10 ὀλίγῳ φυλακῆς ἔλαν, *tueri* 439,26 ἐν φυλακῇ ἔχειν, *munire* 622,11
φυλάττειν, *tueri* 697,46 τῷ πίστιν φυλάττειν τοῖς δανείσασι, *fidem ſeru. cr.* 216,1 φυλάττειν τὰς ὑποχέσεις 710,44 φυλάττειν κώεια 456,39 φυλάττειν εἰς- 532,38 φυλάττειν ἵνα μηδὲν γλύπται, *cau.* 316,43
φύλαρχοι, *tribuni, ſeu tribuum præfecti, tribuum magiſtri* 82,32.219,32
φυλέται, *tribules* 598,19 φυλέται *pro* χωρῆται 278,33
φυλετικοὶ, *tribules* 465,21 φυλετικὴ ἐκκλησία, *tributa comitia* 463,44. 464,1.598,11,17
φυλὴ *ſeu* τειτὺς, *tribus* 82,30 φυλαὶ *pro* φῦλα, *gentes* 403,7
πεφυκὼς τρὸς αὐτὰ εὖ 528,42 οἱ ἄριστα πεφυκότες, *cl. riſſimis natalib. orti* 150,
φύρδιν Σ ἀναμῖξ 530,42 (45
πεφυρμένοι ἐμάχοντο 366,12
φύσις *ſexus* 623,21
φωνὴν ῥῆξαι 256,16
φωσφόρος ἥρα, *Juno Lucina* 220,44

X

χαλεπαίνειν τοῖς τρεσ. 326,4 χαλεπαίνειν τοῖς γνωμένοις 449,40
χαλεπὸς ὀργὴν 499,15 χαλεπὸς εἰς ὀργὴν ἐχθρὸς 601,2
χάγεπῶς φέρειν ὀδὸν- 188,16
τ χαλκὸν λαβεῖν 231,23 τοὺς χαλκοὺς ἀφαρῆν- χαλκεύειν ὅπλα 490,24 (ξαι 396,34
χαλκοτύποι, *ararii* 246,32.464,24
τ χάρακα πήγνυσθαι, *caſtra met.* 343,13. 364,15.575,2
χαρακτηρισμὸς ἵππου ἀρίστου 23,22,33
χαρίστεροι, *leniores, mitiores* 661,26 οἱ χαριέστατοι τῶν δημοκῶν 693,5
χαρίζεσθαί τινι, *in re ven.* 262,18 κεχαρισμένος, *gratus* 201,44
χάριν ὑμῖν τ 565,31 τίς ὀδὸν ἡ σὴ χρὶς ἡμῖν; *quam nobis refers gratiam* 407, 33 χρὴν ἦδεσαν 342,18 χάριν αἰαπθέναι, *gratificari* 661,45
χάριτας διδόναι, *gratias referre* 195,19 τὰς χάριτας κομίζεσθαι 227,11 τὰς χάριτας τρεσφρόμενος 285,44 φέρονται παῤ αὐτῶν τὰς χάριτας 228,3 χάριτες, *dona, benef.* 748,10 χάριτιν ὑπαχθεὶς 304,42
χάριν, *gratuito* 720,4 χάριτας λαβεῖν, *gratis acc.* 215,26
σὴν χάριν, *tua gratia* 508,39 χάριν ἱερῶν 115,29 δίκης χάριν αἱ πᾶσαι 733,35 χάριν τοῦ μὴ φανῆναι 118,47
χθρισήριοι ἀμοιβαὶ 6,18 χθρισήριοι θυσίαι 44,33.75,20.102,34.323,24.678, 7 χθρισήριοι θυσίαι ὀδὸν- 415,27 χθρισήριος θυσίας ἀποδοῦναι 420,11 χθρισηείος θυσίας ποιεῖσθαι 492,42
χθρισήεια θεοῖς ἀποδοῦναι 13,22.411,9
χαεισήεια τ ἀγώνων ἀποδοῦναι 414,17
χμάζειν, *hibernare* 645,11.741,37
ὁ χμάεος χρόνος 678,10 χμῆρι ἔπεις ὥρας 389,4 χμάεοι Σοπαὶ 26,2 χμάεος ὕδασι ὑδῆ 198,14 χμᾶρις σρόδρα χμουμένης 176,35
χμῶνι χρῆσθαι κῆ θαλάτῃ, *tempeſt. in mari exp.* 418,15
χρῶν συμμαχίαι, (*pro* συμμιξίαι *ſeu* συμμίξεις) *conflictus* 359,2. *eadem* χροκρασίαι 391,27.739,17 εἰς χῖρας ἰέναι τοῖς π. 606,5. *ſic* 490,8.533,8 εἰς χῖρας αὐτῷ χωρεῖν 296,2 ἐκ χρὸς μάχεσθαι, *comminus p.* 707,42.708,45 ἐκ χρὸς νόμῳ διαπαλαίειν 362,8 ἐκ χρῶν νόμῳ διαφθεῖραι 444,11.495,46 ἢ ἐκ χρὸς δίκη 633,18 ὑπὸ χεῖρα γίνεσθαι 355,33 κῆ χεῖρα γλυναῖοι 422,11 ἐκ χρὸς ἐῆ, *manib. tractari, præ manibus eſſe* 492,30.496,23.554,13 ἐκ χρὸν ὄντα ἔπι 617,24 τ ἐκ χρὸν ὄντα πόλεμον χοίσφαφα 283,7 (654,3.700,35
χρεώκης, *manſuetus* 65,27
χροκρασίαι 391,27.739,17
χροκρατία, *manuum vi* 540,30
χροπλῆθες λίθοις 296,8 χειροπλῆθη ξύλα
χειροποίητος ἰδέᾳ 642,45 (312,40
χρόποτος ὑπὸ χυτοῦ 624,25
χειροτέχναι, *opifices* 173,14.222,23.569, 10 χειροτέχναι πολεμικῶν ἔργων 464,25
χειροτέχνῃ βίον ἔχειν 583,29
χειρώσασθαι πολέμῳ 113,8 κεχειρωμένος *act.*
χειρωνάκτης 380,21 (*ſign.* 537,3
χερμάσι βάλλειν 579,32.707,43 χερμάδων βολαὶ 620,27 (673,31
χερῆται, *operarii* 426,8 χερήτης ὄχλος

χερνίπλεσθαι 478,39.479,5
χερρόνησος, *de Peloponneso* 20,39
χέρσος γῆ 607,36 χέρσου τῆς γῆς ἀφιμένης 678,15
χθιζὴ μίθη, *heſt. ebr.* 743,19
χιλίαρχοι & λοχαγοὶ, *tribuni & centuriones* 343,21. 567,39 χιλίαρχοι, *tribuni militares conſulari poteſtate* 735, 32.736,15
χιλιαρχία, *tribunatus* 736,12,33
χιλὸν ἵππις σωάγειν 198,14 ὅπῃ χιλὸν ἐκπορεύεσθαι 581,43
χλανιδία λεπτά 424,32
χλευάζειν, *ludificari* 700,35
χλευασμῷ ὑπῆδθα 700,36
χοαὶ ἐναύσιοι 107,11
χοῖροι, *porcelli* 46,7
τῷ χολῷ ὁ καλαχρώ 689,15
χόλοι ἀμείλικτον φυλ. 522,33 χόλος θεῶν 458, 3 θεῖος χόλος 636,26 δαιμόνιος χόλος 140,7.164,10.597,19 χόλοις δαιμονίοις ἐλασθ. 18,32
χολᾶσθαι, *irasci* 556,22
χόρευμα & σκίρτημα 130,7
χορηγία βασιλικὴ 746,4 χορηγίαι πολεμικαί 223,15
χορτᾶροι, *ſcortea* 477,32
χρεία, *negotium* 282,41.261,31.744, 37 χρεία σφαλωπικὴ 39,5 χρεῖαι δημόσιαι 246,34 χρείας πολεμικὰς ὑπῆπελέσθαι 706,8. *at* χρείας παρέχεσθαι ἴσας, *par. vt. pr.* 407,20
χρέος λαβεῖν 361,40 χρέα ὀφείλοντες 215, 6 χρέα διαλῦσαι 328,1 χρεῶν ἄφεσις 328,4 χρεῶν ἀποκοπαί 330,10. 370, 33.388,3
χρεοκοπία 331,40.370,36
τὸ χρεὼν, *fatum* 140,24.261,14.275,19 εἰς τὸ χρεὼν μετέπεσε, *in fata cõceſſit* 196, 19 τὸ χρεὼν πεπεμένην 564,1 ὑπὸ τῆ χρεών 708,10
χρεωφλέται 358,39
χρῆναι, *oportere* 144.7.269,34.352,40. 446,43 ἐχρῆν, *oportebat* 584,5. *idem minus recte* ἔχρην 544,41
χρήζην ἀδίκων 488,18 χρήζην ἀκμήτων 387,43
χρῆμα, *res, negotium* 458,45 χρῆμα θαυμαστὸν 470,14 χρῆμα θεῖον 32,5 βόστρυος ἄπιστον χρῆμα 203,7 χρῆμα βοσκημάτων ὀλίγον 489,19 χρῆμα πολὺ, *grandis pecuniæ vis* 416,15 χρήματα, *pro* κτήματα 607,41 χρηματικὴ δωρεά 85,13 χρηματικαὶ ζημίαι 586,15
χρηματίζων καὶ δικάζων τοῖς 710,22 χρηματίσασθαι ἀπὸ 97,24 χρηματίζεσθαι ἀπὸ παντὸς βίπτε 386,26. *ſic* 227,45 χρηματισθεὶς *pretio acc.* 717,3
χρηματισμὸς, *quæſtus* 140,9.314,41. 747,30 χρηματισμὸς ἄδικος 385,38
χρηματοῦποιοι τέχναι 83,43
χρησίμη 514,22
χρησμῳδὸς 44,47
ἐχρῆτο, *vtebatur* 230,43.316,3 ὅπῃκοῖς αὐτοῖς χρήσασθαι καὶ μυρίοις, *tract.* 187,5 χρησόμενοι τῷ θεῷ, *dei oraculum conſulturi* 41,2
χρηστὸν πίνεσθαι, *potabile* 677,23
χρηστότητος αὐτῷ ἔφερε δόκησιν 680,46
χρονιζόμενοι σωωμοσίαι 141,45
χρονικαὶ, *ſ. χρεαφαί* 7,25
χρόνιοι κατήχθησαν 418,16
χρονισμὸς, *mora* 247,27
χρονογραφίαι, *annales* 418,6 χρονογραφίαι Ἑλληνικαί 7,1 χρονογραφίαι Εὐαποδώρου 60,19
χρόνῳ ὕστερον 576,46 σὺν χρόνῳ 186,33 ἐν χρόνῳ, *olim* 293,12
χρυσόσημος ἀμπεχόνη 268,26 πορφύρα 195,36 στολὴ 314,8
χρυσοφορεῖν 196,31
χρυσοχάλινοι ἵπποι 535,44
χρῶτας ὑγιεῖς καταδήσαιτο 606,21
χωμάτων ἀμίμα 52,19
χῶσαι, *ſeu* χοῦν ἐμφορ- 201,26
χώρα, *locus, ſtatio* 550,45 χώραν καὶ τάξιν ἔχειν 161,19 χώραν πρὸ ἑκάστου ἔχειν 331,46
χωρεῖν, *capere, locum dare* 513,20 ἐχώρα δρόμῳ, *curric. ibat* 413,32 χωρεῖν εἰς αὐτόπτας 313,20 χωρεῖν ἐπ' αὐτοὺς 309,12 χωρεῖν ὅπῃ τὰ δηλά 691,24 χωρεῖν ἀλλήλοις ἐξ μάχης 151,35-152,1 χωρεῖν δι' ὅπλων ὁδοῦς, *armis graſſari aduerſus-* 731,30
χωρῆται, *ruſtici* 220,22. *Idem* χωρεῖται 68,16. *illud, vt* κωμῆται: *hoc, vt* πολῖται, *& ſimilia.*
χωρὶς, *præter, vltra* 685,24 χωρὶς ἢ, *præterquam* 646,19 χωρὶς ὠνῆς 659,2
χωρεῖται: *quare* χωρῆται.
χωρονομικὸς: *quare* χωμαρχικός.
χῶρος *pro* χώρα 28,42 χάρος, *locus* 534,
χωρίδες χελῶναι 624,35 (19

Ψ

ψάμμα *pro* ψέλλια 105,33
ψαλιδωπὸς, *fornicatus* 201,11
ψέλλια, *armillæ* 670,15
ψευδόμαρτυρ ἀποδεῖξαι 203,33
ψευδοπάρθενος 157,45
ψηφοφορεῖν τοὺς νομοθέτας 680,4
ψηφοφορίαν ποιεῖσθαι 553,30 ψηφοφορίας ὑπερκρατεῖν 224,16
ψηφοφόρος ἐκκλησία 463,47
ἐψήφισαι, *decreuit* 488,45. *ſic* ἐψήφισαν ὑμῶν καθοδον 395,5. & *mox v.* 19, ταῦτα τῆ βουλῆς ἐπεψηφισμένης.
ψῆφον αἰσθιδόναι 661,3 ψῆφον ὑπενεγκεῖν 276,10 ψῆφον ἀναιρεῖσθαι ὑπενεγκεῖν 84,40
ψηφοφορεῖται περὶ ἀρχάς 699,43
ψηφοφορία 464,43,47
ψιλῶν κατατρομαί 139,37
ψιλωθέντων τῶν ἄκρων 533,9. *ſic* ἐψιλωμένων τῶν ἄκρων 313,23 ψιλοῦσθαι τὰ συμμαχίας 164,39
ψοφοδεὴς αὐλὴ 234,1
ταῖς ψυχαῖς ἔχοντες πονηραῖς, *male animati, animis deiecti* 311,3
ψυχορραγεῖν 263,30.289,4

Ω

ὦ πολλῆς εὐηθείας 699,1
ὤα, *ouatio: quare in* εὐάσης.
ᾠδαὶ, *Latinis carmina* 24,
ᾠδεῖον γένος 64
ὤζεν, *olebat, halabat* 628,
ᾤηθε, *putaſtis* 399
ὠθεῖται ἐπ' αὐτὸν, *ruit* 155,37 ὠθεῖσθαι τὴν πόλιν 494,21 ὠσαμένους εἰς μίσους 74
ὠθισμοὶ σωμάτων 444,30.604,
Ὠκεανῖτις θάλασσα 3,
ὠμοθετεῖσθαι 479,
ὠμοδικοῦσι 597,
ὠμὸς τὸν τρόπον 380,
ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν κοινῶν χρημάτων 433,
ὠνὴν ποιεῖσθαι 215,27 ὠνῆ λαμβάνειν 72
ὠνῆς ἄπερ 583.
ὠνητὸν ἦν, *emptum erat* 433,46 ὠνητὸν λαμβάνειν 538,36 ὠνητὸς χρημάτων 91
ὤνια ἦν πλείστα 436
ὥρα ἔτους, *æſtate* 55
ὡς *trium commatum initio repetit* 439,39 ὡς μάθοιεν, *vt diſcerent*, 31. *ſic* ὡς μηδὲν βιαθεῖν 714,13 ὑπήκουσα ὑπέδοτο τῆς 143,38 ὡς ἂν ἐξεθείη 120,20. *Item cum ſubiun* μὴ τέκῃ 62,22 ὥστε μηκέτι πολεμεῖν 144,45 *Cum indic. etiã. pro nam:* ὡς μήποτ' ὤφελον 522,23. *Interlit. ſign.* ὡς γε οὖν οἶδα 441,4 ἐμὴ δόξα φέρει 88,43 ὡς ἐμὲ δυνάμει 154,15 ὡς ἐμοὶ δύναμις 662,3 δύναμις ἑκάστῳ 422,4 ὡς δύναμαι 503,7 ὡς μάλιστα ἐδύναντο 46 ὡς ἐμοὶ δόξαι 491,47 ὡς μάλιστα ἐδόκει 106,45 ὡς εἶχον δυνάμεως 11.533,30 ὡς εἶχε τάχους 109,16 18.197,4,43 ὡς εἶχον ἑκάστου 3 ὡς εἶχον ὀργῆς & ἔθους 626,3 4 ὡς ἔθους γίνεται 620,17 ὡς *cumprimum* 322,34 ὡς μάλιστα 1. *Item* ὡς *pro* ὅπ 180,2 ὡς *quam* 489,46 ὡς, *tam* 499, *vtique* 723,7 ὡς ὡς, *ne ſic* 643,20 ὡς δὴ 374,39 ὡς ὅτι 35. *Denig. in locali ſignif. pro* ὡς *vt* ὡς αὐτοὺς, *ad eos* 37,23. *alibi ſæpe.*
ὡσανεὶ, *perinde ac ſi* 7
ὡσεὶ, *veluti* 4
ὡς περ *pro* ὅσπερ 69
ὡσπεραὶ 12,45.
ὥστε *cum indic.* 698,14. *cum ſubi* 144,45
Ὦστια, *Oſtia, opp.* 8
ὠφέλειαν ποιεῖσθαι, *in commodum* ver*tere* 728,15. *Idem* κέρδος
ὠφελεῖν μεγάλα 47
ὠφελεῖσθαι, *in commodum ſuum re* 647,26 ὅσα ὠφεληθησόμεθα *cip. c.*
ὠφελήματα παρέχειν 4

IN DIONYSII HALICARNASSEI ANTIQVITATES ROMANAS INDEX RERVM ET verborum notatu digniorum.

In hoc Indice prior quisq; numerus paginam, posterior versum denotat; idq; Græci textus, non Latini: sed ita vt facilis a Græcis ad Latina e regione opposita sit transitus. Ad propria Latinæ gentis nomina quod attinet, quia plura vnus idemq; gessit nomina, minimum bina, interdum terna, nonnumquam quaterna, prænomen scilicet, nomen gentilitium, cognomen, & agnomen: memineris tibi non e prænomine, sed ex nomine gentilitio vnumquemq; Latinum & Romanum quærendum esse: exempli causa, A. Virginium, non in A, sed in V. In gentilitiorũ vero serie, non temporis, sed prænominum habita est ratio: verbi gratia, in Valeriis non Volesonec Publio primus datus est locus, a quib. ceteri sunt orti; sed secundum prænominum seriem præmissus est Lucius Valerius, & deinceps M' Valerius, M. Valerius, P. Valerius, Volesus Valerius. itidemq; in aliis. E synonymis quoque ad synonyma & affinia tibi quandoque transeundum memineris: vt, (verbi caussa) si quid in Imagine non inuenias, id in Simulacro aut Statua quæras: itidemq; in aliis. Prænomina vero, de quib. modo dictum est, alia in frequenti fuerunt vsu: vt Appius, Aulus, Caius, Cnæus, Lucius, Manius, Marcus, Postumus, Publius, Quintus, Seruius, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus. *Alia rarius vsurpata sunt: vt* Agrippa, Ancus, Aruns, Cæso, Gracchus, Lar, (*seu* Lars) Metius, Neuius, (*pro* Cneus) Numa, Octauus, Opiter, Pompo, Proculus, Tullus, Turnus, Volesus, Vopiscus. *e quorum numero quatuor apud recentiores pro cognominibus vsurpata sunt;* Agrippa, Gracchus, Proclus, Vopiscus. Appius *vero in Claudiorum familia pene ipso nomine fuit vsitatius; præsertim in decemuiri appellatione. Cognomina & Agnomina, quoniã apud hunc auctorem rariora sunt, pleraq; suo loco sunt notata. De his te præmonendum putauimus lector. Tu studium & laborem nostrum publicæ vtilitatis gratia susceptum, æqui bonique consule.*

A

)errigines 8,43.773,15
)origines, indigena gens 8,30 e Græcia oriundi 9, 1.49,13 ab OEnotris oriundi 75,34.77,18 OEnotrorum Arcadicorum pars 103, 41 a Lelegum gente quibusdam nil differre videntur 8,44 vnde nomẽ sortiti 8,35,41: & 11, 23.773,14
Aborigines Siculis sedes suas adimũt 7, 42.49,13.77,27 Vmbros & Siculos e sedibus suis expellunt 13,6 Reatinum agrum tenent 112,19 sub Latino rege Latini dici cœperũt 8,16 Aboriginum oppida 11,30
. stemia sacra 26,13.
. usu in vitiũ vertuntur optima quęque 140,36
. ilis, Eumedis filia 50,43
. inthus Lacedæmonius, primus nudo corpore stadium decurrit 475,45
. irnanes remunerantur a Romanis 41, 20
. a Larentia, Faustuli vxor 777, 14,20. Vide & Laurentia.
. ceptat legatus quæ non petenti dantur 743,26
. lamatione voluntatem suam significat populus 275,23 Acclamatione, precantur dicta perorantis 487,33. 540, 12 Acclamatio ad ducis exhortationes 567,14
. ommodare se fortunæ & morib. quibuscumque 208,27
. usandi materia inimico nõ deest 505, 18 Accusatio sortito fit 726,26 Accusationis dolosæ insigne exemplum 49,13.255,34.632,19. Accusator, iudex, & pœnę arbiter idem esse non debet 445,12.456,21
Actæ in pompis 478,10
Actorides, archon Ath. 305,13
Æacus, Neptuni & Lariſſæ filius 14,25
Æqui in Ponto plane degenerarũt a Græcis 76,18
Achaia, ab Achęis dicta Peloponnesus 20, 10 Achaia, Hæmoniæ seu Thessaliæ pars, ab Achęo denominata 14,30 Illa inferior ab aliis dicitur; hæc, superior, ditione situs.
Achilles naues amittit tres 42, 18 in Patrocli funere ludos celebrat 291,16 Achillis sepultura 38,42 Achillis clypeus a Vulcano fabricatus 476,47
Acies militaris descriptio 289, 8. sic 294, 28.344,43 Aciei vltimum locum tenet infimi census turba 331,46
Acilius Piso, histor. 774, 45. 775,39 Acilii Pisonis Epitomarum lib. II, 776, 44. A Dionysio citatur Calpurnius Piso.
Acquisitionis modi duo 175, 19 Acquisitionis modus iustissimus, bellum 741,3
Actiones posteriores non debent degenerare a prioribus 382,46. 665,17 Actionum humanarũ felicitas & infelicitas ex earundem euentu iudicatur 588,44.
Actium, op. 40,34,39
Acuere linguam contra 670,13
Adamantina vincula 450,17
Adies, seu Asies, Cotyis f. 21,26
Adiutores consulum in iudicium vocantur, quia consules ipsi non possunt 667,10
Admurmuratio in dictorum approbatione 404,39
Adolere 479,1,16
Adolescentis apud plebẽ defensio 631,12
Adoptiui filii 213,23
Aduersarius iniquus nec prolixa nec breui oratione flectitur 239,4
Adulatione inflantur stultorũ animi 333,5
L. Æbutius consul 623,1. peste moritur 623,33
T. Æbutius Elua consul 323,34. magister equitum assumitur ab A. Postumio dictatore 342,32 Latinis commeatus intercludit 344,1 Romani exercitus sinistrum cornu tuetur 345,1 in duello cum Mamilio vulneratus, ex equo defluit 349,25.
de Ædificiorum iure lex tribunicia 658, 44
Ædiles, *οἱ ἀγορανόμοι* 411,21 vnde dicti; quib. olim nominibus appellati; & quibus muneribus functi 411, 19 feriarum adornãdarum curam a senatu accipiunt 415,37 regiis insignibus a senatu ornantur 415,38 Marcium tribunorum iussu arripientes, a patriciis repelluntur 438,10. 444,25 Ædiles tributis comitiis creari sancit Volero tribunus 600,15 Ædilium & tribunorum comitia, tributis suffragiis peraguntur 605,24 Ædilium lęsioęque grauis atq; tribunorum 444,18
Æmilitas, plebeius magistratus 292,9 Ædilitate fungitur qui superiore anno tribunus fuerat 673,19
Ægesta op. Sicil. 42,22 ab aliis Egesta dicitur, & Segesta.
Ægestus Troianus in Sicilia quo casu natus 41,46 in Siciliam profugit 41,41. 42,17
Ægestus, Lauinienſis sacerdotii princeps 54,27
Ægestus Numitoris filius 62,7
Ælii, historici 6,45 Ælius Tubero Remum captum vt narret 77,9 Tuberonis Annalium Pontificalium lib. I, 776, 30
Æmiliæ Vestalis ad Vestam precatio, & e periculo liberatio 128,30
L. Æmilius, Mamerci filius, patrum iussu consulatũ ambit 549, 28, 39 in Volscos proficiscitur 550, 24 probrosæ cladis pudore in castris manet 553, 23
L. Æmilius II consul 574, 1 in Etruriam cũ exercitu proficiscitur 574, 23 Veientes fundit & fugat 574, 46 ob triumphum negatum senatui irascitur 576,25 L. Æmilius Mamercus, III consul. 594, 42 de agri publici diuisione quam sententiã dixerit 607, 21
L. Æmilius Barbula consul 743, 40
Q. Æmilius apud Pyrrhum legatione fungitur 744,30
Tib. Æmilius cons. 606, 41 in Sabinos proficiscitur 611,30 Tib. Æmilius II consul 615, 32 Sabinos perpopulatur 616,8
Æmulanda potiss. quæ 229,19 Æmulatio ordinum in rep. 148,38
Ænea, op. Thraciæ, ab Ænea conditum 39,41. Pro eodem Ænus 774,29
Æneatarum migratio 40,1
Ænea, op. Latii, ab Ænea denominatum, póst Ianiculum 59,29
Æneas, Anchisę & Veneris filius 50, 46 Æneę progenitores 50,33 Æneas quibus conditionibus discessum ab Achiuis impetrarit 37,40 patriã cur prodiderit 38,38 ex Asia in Italiam profugit 402,36. 774,17 cum Troianis

in Italiam appellit 35,35. 774,17 vbi in Italiam exſcenderit 41,29 Æneæ in Italiam aduẽtus varie a ſcriptoribus refertur 36,12 Æneam in Italiam veniſſe quidam negant 43,16 Æneam ex Italia in Phrygiam rediiſſe quidam aſſerunt 43,20 (Æneas alius 43,17) Æneas ſacra in Italiam ſecum importat 127,3 ſacra in Italiam quę importauerit 56,7 icto cum Latino fœdere, & debellatis Rutulis, condit Lauinium 48, 10 Latino ſuccedit 51,34 e Molottis in Italiã cum Vlyſſe appulſus, Romam condidiſſe dicitur 58,16 in prœlio interceptus 52,11. 775,50

Æneę ſacellum 42,35 heroicum monumentum 40,42 epitaphium 52,14 filiæ in Arcadia elocatæ 39,24. 44,6 filii quattuor 58,11. 59,13 Æneę filii Romulus & Remus 59,13

Æneas alius 43,17

Æneas Siluius, Lat. rex 57,7

Ænus, op. Thracię, ab Æneа conditũ 774, 29 Dionyſius Æneam vocat 39,41

ſine Æqualitate ciuitas libera eſſe nequit 734,26

Æquicolarum fetiales 131,8

Æqui Latinorum fines incurſant 368,23. domãtur 373,17 Volſcis ſe aduerſum Rom. addunt ſocios 492,6 Æqui & Volſci in expeditione aduerſum Romanos, ipſi in ſe mutuo arma vertunt 530,35 Æqui in Latinorũ agros incurſiones faciunt 557,44 Ortonam capiunt 558,8 a K. Fabio intra mœnia cõpelluntur 571,4 cum Volſcis fœdus contra Rom. ineunt 574,3 a Ser. Furio procoſ. profligantur & peruaſtantur 574,36 Æqui & Volſci a Latinis profligãtur 593,44 Æqui peruaſtãtur a T. Quintio 605,41 peruaſtantur a Valerio 611,17 Antiatum præſidio excedunt 615,25 fœderis leges quas a Roman. acceperint 616,23 fœdus violant 616,32 per incuſtoditas vias Romanũ agrum incurſant 618,25 intra mœnia compulſi peruaſtantur a Fabio 618,44 clade accepta domum ſe recipiũt 622, 32 cum Volſcis cõtra Rom. fœdus iniciunt peſtis temp. 623,23 cum Volſcis profligãtur 626,30 excedunt Tuſculo 647,7 pacem quibus conditionib. a pop. Rom. acceperint 648,20 fœdus iterum violant 648,44 a Romanis ſub iugum miſſi, Corbionem vna cum duce ſuo dedunt 651,30 arma reſumunt 652,45 ab Horatio intra mœnia ſua compelluntur 657,21 Tuſculanos iterum infeſtant 668,11 caſtris ſimul & victoria exuuntur 671,31 peſtis tempore Romanos adoriri cogitantes, & ipſi a peſte infeſtantur 677, 41 denuo in Tuſculanum agrum irruptionem faciunt 687,4 a Valerio profligantur 727,38

Æquitas neceſſaria in conciliãda ciuium beneuolentia 437,20

Ærarium, θησαυρός 220,43 Ærariũ publicum, τὸ δημόσιον ταμιεῖον 541,46 in ærarium a Fabricio illata cccc talenta 747,40

Ærarium Saturni 773,3

Ærea arma 221,21 ærea ſimulacra 48,43

Ærumnis aſſueti populi, plerumque externis bellis ceſſantibus, inteſtina inter ſe ſuſcipiunt 549,46

Æſculapius, ex ſemonum numero 478,28 Æſculapii inſula 288,15

Æſchyli e Prometheo ſoluto locus de Herculis cum Liguribus pugna 34,1

Æſopeo filo contexta fabula 405,7

Ætatis anno xx virilis toga ſumebatur Cumis 424,40 Ætatis anno xx ſociorum auxiliis præficitur Seruius 208, 11 ætatis annus xxx rebus capeſſendis maturus 236,6 ætatis anno xxx rẽp. capeſſere ſinunt leges 211,32 ætatis anno xlv ciuis liberabatur ab externa militia 221,35

Ætatis anni prudẽtiſſimi qui 120,25. 233, 26 ætas ſenilis, impoſturæ expers 371, 33 ætatib. duabus, aut trib. a veritate aberrare, nõ ignoſcitur hiſtorico 418,4

Æther ſublimis 522,47

Ætoli olim Curetes 14,35

Æzéi regnum & poſteritas 9,23,26

Æzéi, populus, póſt Lycaones & Oenotri tranſnominati 10,12. iidẽ opinor qui aliis Azanes.

Affectatio ridicula 394,34

Affectibus humanis abripi 516,17

Affinitatibus coniunguntur gentiũ & familiarum ordines diuerſi 684,5 Affinitate potentum procerum, fulcitur imperium 246,43

Afflatu diuino inſtinctę mulieres 472,29

Agatharchus Olympion. 244,11

Agathylli Arcadis diſtichon de Æneæ filiab. 39,22 Agathyllus de Roma quę ſcripſerit 58,12

Agonales Salii 129,25

Agri triferi 29,14 agri portione mulctarii 141,3 agri dimidio mulctãtur Fidenates totes rebelles 325,45 ager bello captus, egenis ciuibus & ſocius diſtribuitur 615,41 ager Tarquiniorum eiectorũ in egenos ciues diuiditur 287,45 Agrum Romanũ vt diuiſerit Romulus 82,39 agrum Romanum vt diuiſerit Numa Pompilius 135,7 ager Romanus in quot partes tributus a Ser. Tullio 220,5 ager publicus quibus debeatur 215,24 agri publici partem Numa diuiſit in pauperes 123,31 ager publicus a Ser. Tullio diuiditur in exſortes ciues 216,5. 218,31 agri publici diuiſio ſuadetur & vrgetur a Sp. Caſſio 537,35. 538,31,46 agri publici participes fieri Latinos & Hernicos vult idem Caſſius 537,40 ager publ. iam olim partus, an locis poſtmodũ aſcitis communicandus? 539,24 agri publici definitio, & determinati partim vẽditio, partim elocatio 541,19. 543,23. 544,3 agri publici diuiſio vrgetur a trib. pl. 554,9 agri publici definitio & diuiſio vrgetur ab Icilio trib. 559,41 agri publici diuiſio iterũ vrgetur a trib. & pl. 595,4. & rurſum 606,43 ab Appio impeditur 610,16 iterũ vrgetur a trib. & a ſenatu ex parte conceditur 615,37 agrorũ diuiſionẽ tyrannidis affectatores ſolent polliceri 423,10

Ager e publico donatur Mucio, quantũ ſc. vno die vno boũ iugo circũarare poſſet 303,41 agri e publico tantũ datur Horatio, quantũ vno boũ iugo vno die circumarare poſſet 296,31

Ager controuerſus neutri litigantium, ſed ipſi iudici obuenit 729,37 ex agris locatitiis certa fructuum portio penditur 616,36

Agraria lex diſcutitur 539,1 vltra xxx annum extracta 662,3 ad populũ refertur a trib. 662,9 impeditur 666,46. rurſus impeditur 668,6 agrariũ negotium quib. cauſſationib. extractũ a cõſſ. 595,10 Agratia contentio in grauiorẽ cõcertationẽ trãſit 596,43 agrariũ negotiũ a Caſſio primũ inuectũ 607,8 Agrariæ legis auctor Sp. Caſſius 664,39

Agreſtes in vrbẽ confluũt ad iudiciũ 673, 31 belli & famis tẽpore in vrbem confluunt 583,23

Agreſtes & feri homines 772,43

Agricolæ belli tẽpore in caſtella ſe recipiunt 572,14 agricolę diligẽtes, laudati ignaui, vituperati & mulctati 135,12

Agricultura Italis primũ a Saturno, deinde ab Euãdro plenius tradita 772,43. 773,34 agriculturæ & militiæ ſtudia cõiungit Romulus 98,26 agriculturę ac pecuarię ſtudiũ Rom. cõmendatur ab Anco Marcio 177,45. 178,15

Agrippa, prænomen Menenii.

Agylla ſub Pelaſgis dicta quæ poſt ſub Etruſcis Cære 16,42. 193,43

Agyllæi pop. Etrurię 775,42

Aiacis & Vlyſſis lucta 476,5

Aius Locutius 290,23. Viſe Faunus.

Alabaſtra vnguent. 424,38

Alba Longa, ab Æneadis conditur 35,46. 172,25. 776,27 Albæ Longę conditor, ſitus, fortuna 53,30 Alba Longa vnde dicta 776,27 Alba, xxx Latinorũ oppidorũ mater, a Romanis deſtruit, & ciues Romam transferũtur 172,25 ex Alba quę coloniæ deductæ 776,39

Albana gens e quib. pop. conflata 78,4

Albanorũ regũ catalogus 57,5 Albani poſt Numitoris obitũ annuis dictatorib. regum loco vſi 337,32 Albanorum & Romanorũ fœdus ſub Romulo 138,18 Albanũ bellũ, eiuſque cauſſa, dux, exitus 137,27 Albani patricii Romã tranſlati 170,41

Albanus ager fertilis 29,18 Albanum vinum 54,4 Albanus lacus 776,26,43 in Albano monte feriæ Latinæ 554,34

Albas Siluius, Lat. rex 57,9

Albinus; Poſtumii cogn. 616,30 Pro eod. Albus 367,10

Albula fl. 773,38 a Tiberio rege trãſnominatur Tiberis 57,17. 776,38.

Albus Poſtumii cogn. 367,10. Pro eod Albinus 616,30

Alcæus poeta proſcrib. 336,4

Alcyone, ſacerdos Argiua 18,.

Aleatorum luſus, nauia 772,53. 778,3

Alexander Epheſ. li. Belli Marſici 774,2

ad Algidũ caſtra Æquorũ & Volſcorum 647,13. 687,6 ad Algidum male mulctantur Romani 705,19

ex Alienis cõiectura facienda de propriis 248,22 aliena non appetenda 487, alienorũ appetẽtes, male pleruq; mulctantur 508,21

Alienigenas cognatis æquari, par non eſt 537,15

Alimentum vnius diei 296,

Alladius, rex Albæ 57,2

Alpes, montes 8,

Alſium, Aboriginum opp. 16,.

Aluntium, op. Sicil. 41,

Amata, Latini vxor 51,39. 775,

Ambitio inanis, ſolidę glorię ſpeciem affectat 695,21 ambitioſæ cõtention in ſeditiones abeunt 420,22

Ambrax, ex Ambraciæ 40,

Ambracius ſinus 40,

Amicus vſu & officiis cognoſcitur 507, amici inimicorum delicta luere nõ debent 497,40 amici cum inimicis repellendi nõ ſunt 280,13 amicorũ pœnas condonandæ ſunt offenſionis 280,12 amici hoſtilia machinãtes leratiſſimi 168,11

Amicitia firma eſſe non poteſt cum quem oderis 145,13 amicitia inſolubilis coaleſcit in cõmunib. piculis 34 amicitiæ inter gentes ſociatæ conubiis 99,22. 100,22. 684,5 amicitia iuriis dirimitur 507,26

Amiterna, Sabinorum op. 12,29. 113,

Amor inſanus in homine potente 709

Amphictyonis inſtituta 229

Amphictyonicum concilium 229

Amphictyonicæ leges 229

Amphitheatralis porticus 2

Ami

Amulius Siluius regnum vt acquisierit & stabilierit 776,48 fratrem Numitorem successione prorsus fraudare nititur 62,1. XLII annos Albæ regnauit 57,35 occiditur 70,42. 777,42
Amyntor, Phrastoris f. 22,35
Anactorium, op. Acarn. 41,21
Anaxilaus reprehensor 1,12
Anchisa, opp. ab Anchisē denominatum 59,28
Anchisensium tabula 60,27
Anchises, Capyis filius, Æneæ pater 50,45
Anchisę monumentum 52,17 Anchisę portus 41,10
Anchises archon Athen. 480,38
ancilia Saliorū, & inter hęc ancile cælitus demissum 130,20
ancus, prænomē Marcii regis 177,18 prænomē Publicii Corani, Latinorū ducis 175,32. Nomina ipsa suo loco posita.
anima non subiiciēda corporis imperio 331,32 animam pro patria profundere 299,22 animarum post hanc vitā conditio 522,43 animę defunctorū pro viuentib. apud deos intercedūt 523,3 animę si post hanc vitam intereunt, miseri sunt qui nullos virtutum suarum fructus perceperunt 529,43
Animus purus in corpore puro 128,36 animus cū corpore vitiatus labe 177, 39 animus, si verbis ceu manu ad rerū cognitionē deducatur, magna voluptate perfunditur 685,4 animū adhibite molumenti spes 328,23
io, fluuius 161,11 non procul a Sacro monte præterfluit 375,37 Anienis fl. cursus, & virtus 305,45 Anienis & Tiberis confluentia 191,36
ius, Deli rex 40,3. 48,18 Apollinis Delii sacerdos 774,31
nales Græcanici 7,1 Annales de Aruntis Tarquinii morte quę referant 234, 30 Annales qua occasione in Siciliæ tyranno errarint 418,6 Annales Pisoniis 213,21. 220,38 Annales Pontificū pluribus auctoribus conscripti 776, 10 Annalium Pontificalium liber III 776,35 Annalium liber VI 776,43
nibalicum bellum 89,39,23
nona, σύνταξία 411,16 Annonæ curatores ædiles 411,16 de Annonę venditione S C 445,47 Annonæ caritas oto dictatoris mitigatur 354,27 Annonæ caritas magna proximo post secessionem anno 417,9 Annonæ caritas non senatui sed plebi adscribitur 39,10 Annonæ caritas a tribunis adscribitur patriciis 583,27 Annonam fame diripere conantur inopes 583, 5 Annonæ copia non semper concordiam in ciuitate tuetur 433,32. Quære Frument.
A is paucis aberrare, ignoscitur in prima historia 418,2
nnui magistratus 119,47 Annuū imperiū Athenis quoq; vt Romæ 611,45
Amna, Siculis olim ab OEnotris seu boriginib. erepta 103,40 Romanorum colonia facta 103,33
ntemnatum conditores 13,45 Amnates capiūtur a Romulo 101,43 arquiniis contra Romanos opem run 293,38
An norante Æneam in Italiam appulit 72,21
ntenoridarum proditio 36,20
An signanorum ob amissa signa pœna 9,45. 606,31
Anemone, Æneæ filia 39,25
Anis Vlyssis filius, Antii conditor 58,46
Anzenes, archon Athen. 418,1
Antonius historicus 5,33: perperam forte pro Antiochus 10,29
Antiochus Xenophanis f. Syracusan⁹ hist. 10,29. Eiusdē loc⁹ ex libris de Italia 10, 33 narratio de Italo, Italiæ rege 27,42 narratio de Siculorum ex Italia in Siciliā transmigratione 18,18 locus de Siculo e Roma profugo 59,40
Antistius Petro, Sex. Tarquinii dolo necatur 255,34
Antium, primaria Volscorum vrbs 481, 14. 612,28 ad Antiū castra Æq. 669,2 Antiates fœdus cum Tarquinio Superbo faciunt 250,5 Aricinis opem ferunt 304,25 Latinis auxilia mittunt contra Rom. 343,3 Coriolanis auxilia mittunt 412,27 Siculos legatos dimittere coguntur 446,10 Antiatum nauale capitur cū aliquot nauibus & instrumento nautico 612,39 Antiates & Æquorū præsidiarii Quintio se dedunt 615,24 in Antiatem agrum coloni deducuntur a triumuiris 615,41 Antiatum exsules cum Æquis in Latinorum agros incursant 616,39 Antiates ad defectionē spectant 619, 11 Antiates, tum indigenæ, tum coloni Romani, deficiunt 646,29 vi capiuntur 648,8
T. Antonius decemvir 682,7. 704,45. 714,19
Apennini montes 8,5. 11,34. 182,46
Apices saliorum, κυρβασίαι 129,39
Apiolana Tarquinio Prisco expugnantur 186,19
Apium, mensarum vice substratum 44, 34. 775,2,14
Apophthegma Valerii 292,28
Appellationibus suauissimis consalutare 422,23 Appellationibus suauiss. non flectit animus rigidus 283,20 Appellatio seu prouocatio forensis 292,43
Appetendo maiora, præsentia sæpe amittimus 696,29
Appius, Sabinum prænomē Claudiorum & Herdoniorum.
Approbatio sententiæ fiebat admurmuratione 404,39. item & acclamatione 487,33. 540,22
Aqua sacrificiis adhibetur pura 62,38 Aqua infecta, potu nocet 677,23 Aquę calidæ 29,38 Aquæ ductus, vna e magnificētissimis Romæ structuris 200, 26. de Aquæductibus Senatusconsulta 790,791
Aquatores infestantur 618,22. 669,9
Aquila Tarquinio pileum de capite rapit, & apte reponit 184,15 Aquilarum nidus a vulturum agmine disturbatus 261,6 Aquilarum augurium 75, 4 Aquila legionis ex hoste recepta 663,5
C. Aquilius consul 531,16. 662,36 fortissime deuincit Hernicos 532,47 de Hernicis ouat 535,46
C. Aquilii narratio de cloacarum expurgatione 200,30
L. & M. Aquilii, e coniuratorum numero 281,41 arcessuntur 283,46. 285,18
M. Aquilii, (seu Attilii) supplicium 260,2
Aquilia lex 789,10
Ara subterranea 100,26,33. Ara Maxima 33,5 Ara maxima Inuentori patri ab Hercule dedicata 773,43. 774, 4 Aræ ad iusiurandum & fœdus erectæ 111,22
Aratinus (seu Arctinus) poeta vetustiss. 55, 13. 56,1
Aratoris habitus 644,14
Arbiter Porsena capitur controuersiæ cū Tarquiniis 301,28 arbitri in ædificatione malæ fidei 658,47
Arca lapidea seruandis oraculis Sibyllinis 260,20
Arcades προσέλωοι 779,17 montanis gaudent 11,24 ob diluuium e Peloponneso emigrant 55,18. 49,38 primi Græcorum in Italiam traiiciunt 9,20 cum Euandro quæ in Italiam intulerint scitamenta 26,28 quem primum habitandi locum in Italia ceperint 36, 5 Arcadum numen antiquiss. & honoratiss. Pan 25,36
Arcadia, olim Lycaonia 77,24 Arcadiæ rex primus Atlas 49,29 Arcadiæ diluuium 49,38. 55,17
Arcana suo tempori seruanda 482,22 Arcana multis concredita non diu reticentur 169,44. 176,47
Arces: quære in Arx.
Archedemides, archon Athen. 618,1
Archestratides, arch. Ath. 206,35
Arctinus, poeta vetustiss. 55, 13. 56,1
Ardeas, Vlyssis filius, Ardeæ op. conditor 58,46
Ardeatæ, pop. Latii 326,18 Ardeatum fetiales 131,10 Ardeates a Tarquinio Superbo oppugnantur 261,19 inducias faciunt cum Romanis 277,5,36 controuerso agro excidūt 729,45 ob agrum amissum a Romanis desciscunt 730,41 in amicitiam & societatē populi Rom. recipiuntur 736,42
Aremulus Siluius, (al. Remulus; Dionysio Allades) rex Albæ, impiæ superbiæ pœn. l. 776,40
Aretini, pop. Etruriæ 189,9
Argei in Tiberim proiiciuntur 30,40
Argenti minæ quinque, militibus viritim e præda datæ 397,42 Argenti tantum donatur Marcio e pręda, quantum ipse ferre posset 414,21
Argos Achaicum 14,17
Argiuorū seditio 471,37 Argiuarum sacerdotum Commentarii 58,14 Argiuæ Iunonis sacra 17,12
Argolici clypei 17,4
Arietes in oppugn. mur. 316,2. 412,24 Arietibus discutiuntur portæ 648,5
Aricia c x stadiis Roma distat 366,46 ab Etruscis oppugnatur 304,19
Aricini, pop. Latii 326,19 auxilia a Cumanis petunt 420,33 Romanos accusant in foro Ferentino 317,10. 326,9,26 Aricini & Ardeates controuerso agro excidunt 729,45
Aristocrates Aristodemi pater 418,37
Aristocratia non Romæ tantum, sed etiam in vicinis populis 389,19
Aristodemus, Aristocratis filius, cur Mollis cognominatus 418,36 qua occasione & qua via tyrannidem Cumis inuaserit, quomodo eā gesserit, & quomodo in ea defunctus sit 418,43 fortissimam patriæ operā nauat in profligandis hostib. barbaris 420,8 plebis studium sibi cōciliat modis omnibus 420 25 suppetiis Ariciæ ferendis præficitur 304,29. 421,2. clarissima victoria potitur 421,32. optimatibus Cumanis interemptis, tyrānidem sibi adstruit 422,40 tyrannidem vt gesserit 424,1 Tarquinium exsulem hospitio excipit, & mox defunctum sepelit 358, 19 in summa securitate oppugnatur ab exsulibus 424,44 cum tota cognatione stirpitus exciditur 426,26
Aristoteles philosophus de Romæ conditoribus & tempore quę scripserit 58,22
Arithoi Arcadica 39,18
Arma prisci Latii 775,25 arma pro censu imperata 221,20. 464,21 armis decoris instruitur Sab. iuuentus 312,20 arma fulmine partim fœdantur, partim plane absumuntur 563,12 armorum collisione ac strepitu territatur hostis 533, 39. 625,41 arma hosti tradere Rom. miles renuit, potius occūbere mauult

620,46 armorum acerui plaustris in vrbem inuecti 354,19 arma Cumanis quo vaframento ademerit Aristodemus 423,24 arma diis consecrantur 423,24 armorum meditatione tollit tyrānus 424,27 armis repetere sua licet, si verbis impetrari nequeant 487,3 armis deciduntur quæ verbis non possunt 149,22
Armatura leuis 309,8
Armigeri dimicaturorum 154,39
Armiger hero suo fidelem præstat operam 707,30
Armillæ aureæ 663,35
Arsius heros, seu Oratus 288,47
Artemisiana pugna 291,22
Artes quas populo Rom. commendarit Romulus, quas ; seruis & hos; itibus reliquerit 98,20
Aruns Demarati f. 184,40
Aruns Porsenæ Etruscorum regis filius, prudens patri consilium dat 300,6 a patre cum parte copiarum ad Ariciam sibi subiugandam mittitur 420,38 in Ariciæ oppugnatione occumbit 304,18.421,35
Aruspex, ἱεροσκόπος 93,6
Arx Capitolio contigua 640,23 Arces vrbis 532,3 Arcibus & mœnibus tutandis adhibentur emeriti 562,35
As, qualis & quantus nummus 586,11
Asium decē milib multatur T. Romilius; Veturius, collega eius, xv 674,23
Ascanius, Æneæ & Creusæ filius 172,25 relicto regno Dalcylitico Hectoris in paternum imperium restituit 38,35. 44,4 Ascanius Eurydeo Æneæ patri in regno Lat. succedit 52,23.775,56 (regnum cum Romulo & Remo, fratribus suis, diuidit 59,22) cæleſti signo contra Mezentii vim animatur 81,15 Lauiniam nouercā sollicite perquirit 776,15 Albam condit 53,27. 172,25.776,23
Ascanius lacus 38,3
Ascendere ad dicend. caus. 528,3
Asies, seu Adies, Cotyis f. 21,26
Assaracus, Trois filius 50,43
Assertor corporis asserti sponsionem facere tenetur 711,14
Assyriorum imperium 2,24
Astyllus Syracusius, olympionica 544,16
Astylus Crotoniates, olymp. 480,37
Asylum a Romulo apertum 88,31.173,23 Asylum publicum 230,22
A. Aterius consul 673,1
Athenarum ambitus 219,12.624,14 Athenienſium εὐπατρίδαι & ἀγροῖκοι 83,9 Athenienſium θῆτες 84,9 Athenienses debita pauperibus remiserunt Solonis suasu 329,1 Athenienses reprehensi ob exterorum exclusionem 89,21 Athenienses & Lacedæmonii quātis copiis Persas profligarint 684, 39 Athenienses quam diu & quam late imperarint 3,8 Lacedæmoniis vt se submiserint 685,10 imperio exuti 89,30 ab Athenienſibus leges petunt Romani 678,17
Athenienſis reip. gloria 148,1 Athenienſis resp. annuo imperio administratur 268,39
Athenæum, loc. Ital. 41,28
Athletarum genera duo, eorumque certamina 475,38 Athletarum certamina tria apud veteres, cursus, lucta, pugilatus 480,4 Athletæ, pudendis tantum præcinctis, cetera nudi certabant 475,39
L. Atilius Longus, tribunus militaris pro consule 736,17
M. Atilii (siue Aquilii) supplicium 260,2
Atlas, primus Arcadiæ rex, eiusque posteritas 49,28 Atlantis in regno successores 49,37
Atra dies cladis Fabianæ 581,22
Atratus habitus in luctu 530,16 Atratus habitus in mœrore 262,43
Atratinus, Sempronii cognomen 341,9. 532,6.736,16,32
Attestari deos 403,9
Attica temporum ratio 51,7
Neuius Attius (Festo Attius Nauius) augur 202,23 clam tollitur e medio 204,40
Tullus Attius, Volscæ gentis princeps 481,20 Marcium supplicem benigne excipit, & rebus gerendis socium adsciscit 481,39 Volscos aduersum Romanos concitat 483,27 belli dux creatus a Volscis, in Latinorum agros incursionem facit 489,13 Marcio externæ militiæ imperium concedit, ipse domesticæ præest 490,29 popularium suorum iras in Marcium exacuit 527,5 socios populi Rom. infestat 534,12 manu promptus, sed corpus ducendis minus idoneus 535,24 in prœlio interficitur 535,28
Atys maiores & posteri 21,26,32: & 22,19
Auaritiæ limites præfigendi 134,7 Auaritia in seruitutem agit, & ad turpia cogit homines 314,43
Audaces & pugnaces fieri solent homines in extremis periculorum necessitatibus 355,38 Audacia ducum quorundam facta in magnis bellorum periculis 589,41
Audienda & altera pars 396,1
ad auditorum sensus collineare 405,5 audientium strepitus & silentium, indicant quo animo dicentis verba excipiantur 587,41
Auentinus Siluius, rex Albæ 57,30.776,45
Auentinus collis, seu Auentinus mons 25, 31.66,28 ab Auentino rege denominatus 57,30.776,45 Palatino contiguus 73,23 munitur a Romulo 104,32 vrbi additur ab Anco Marcio 182,23 populo ad ædificandum cōceditur 659, 16 occupatur a decemuirūm defertoribus 724,12 omnium in vrbe collium castris locandis aptissimus 724,12 collium maximus 230,34 Auentini collis altitudo & ambitus 182,23. 657, 44 in Auentino templum Dianæ 659, 16 Auentinum & Palatinum inter situs Circus maximus 200,36
Auerni lacus 774,33 Auerno adiacens mons 426,2
Auerruncis diis sacra fiunt 628,38
Auerruncatoria sacrificia 320,15
Ausidii Epitomæ 776,44
Augures, οἰωνοπόλοι: eorumque munus 125,2 Augures mercede publica conducti in magistr. creatione 81,40 consuluntur 201,41 consuluntur super Sibyllinorum oraculorū emptione 259,36 cum pontificibus regem sacrorum designant 278,6 adhibentur ad legum confirmationem 659,12 681,14 Augurum clarissimus Neuius Attius 202,23
Augurales locorum diuisiones 202, 45 Auguralis artis magistri 203,14
Auguraliū libri C. Iulii Cæsaris 780,7
Augurinus, Minucii cognom. 433,28
Augustus Cæsar ciuilia bella sopit 6,33
Aurigarum certamina 475,36
Aurunci, pop. Italiæ 17,19 gens procera, robusta, ferino aspectu, bellicosa 367,6 Campaniæ optimos campos tenent 366,27 Echetranos agros a Romanis deposcunt 366,29 a Seruilio deuincuntur 367,20
Ausones, Iapygum armis pulsi, migrant in Siciliam 18,8
Ausonia, Italia 28,25
Ausonius sinus post Tyrrhenus transnominatur 9,47
Auspicato res arduæ capessuntur 298,29 Auspicio dirimitur controuersia 73,17. 777,48 Auspiciis sedes & statio quæ optima 80,40 Auspiciorum religio contempta in ambiendis magistratibus 81,35

B

Babylonii muri 229,11
Babyloniæ præstantia 28,42
Bacchanalia Athen. 480,10
Bacchiadarum genus 184,19
Bacchi casus 91,1 Baccho templum ex voto ædificat Postumius dictator 354, 26 Bacchi ædes dedicatur 414,44
Bacillo terræ partes circumscribunt coniectores 258,14 Baculo ligneo excauato auream virgam inserit Brutus, & Apollini donat 265,2
Balteus ærei 476,30
Barba promissa 361,32
Barbatus, Horatii cognomen 689,11
Barbaries quibus potissimum in rebus sita 76,16
Barbita in lud. votiuis 476,26
Barbula, cognom. Æmilii 743,40
Batea, Teucri filia, Dardani vxor secunda 50,36: & 40,18
Batia, op. Aborig. 12,17
Beatitudo vulgo in amplissimis opib. ponitur 747,26 honestate metiēda, non voluptate 315,17 Beatitudinis humanæ exemplū 135,32. Quære & Felicitas.
Bebrycum auxilia seru. 44,2
Bellatorem fieri cogit necessitas 178,22
Bellandi modus ciuilis & priscus qualis fuerit 175,35
Bella præ cunctis actionibus curæ sunt Deo 482,7 Bellum quæ fitu habetur a nonnullis 140,9 nonnisi iusta & pia de caussa suscipiendum 486,31 Belli iniusti auctores Deo exosi 459,8 Bello repetere sua licet, si verbis impetrari nequeant 487,4 Belli prætextus non deest populo imperium affectanti 599,42 Belli lex communis est, vt aperto marte fiat inuasio 143,37 Bellum illatum, iure propulsatur 47,9 Bellum requirit pecuniarum copiam 389,8 ad Bellum feliciter gerendum opus est bono duce 390,26 Bella sine pugna, aut saltem sine minimo copiarum detrimento conficienda 339,4 Belli reliquiæ omnes exstirpandæ, vt stabilis fiat pax 144,46
Belli imperium penes regem 87,17 Belli imperium per vices administrat a conss. 669,13 de Bello cognoscebat populus 87,27 Bellorum occasione sæpe vltro captabant consules 659,3 Bellū paci cur sæpe præoptarint conss. Rom. 590,41 Bella augebant rem Rom. 659,39
Bella pessima quæ 339,6 Bellum ciuile, pessimum 401,44 Bellis externis pacatis exoritur seditio domestica 358,26 Bellis externis compositis recrudescunt intestina 585,33 Bella intestina plerumque exoriuntur cum externa cessant 549,45 Bella externa excitantur vbi ab intestinis est periculum 550,4 Bellis externis sopiuntur intestina 359,5,13 Bella externa cum intestinis collata, vtilia videtur 583, Belli denuntiatio 139,6,15 Belli signa canētes 222,22 Belli signū dare 55 32 Belli signum tubis datur 568,4
Belli calle siti 368,22.730,39
Bellorum inspectores dii 741,13 Bel-
lorū

orum mutationes celeres 744,38
Bellorū præmia pecuniæ 223,30 Belli ure parta, honestissimo & iustissimo enentur titulo 369,28.488,23.741,3
Bellica sacra 144,22 Bellicatū rerum lescriptio accurate a quibusdam perexitur; at ciuilium non item 471,13
B efactorū ꝓdicatio & coronatio 480,9
eneficentia conciliantur etiam hostim animi 339,15,32
eneficiorum vis 304,43 beneficium ecipiendo conferre videri 162,32 beeficium priuatum cum reip. incomodo non acceptandum 452,38 beeficium quo pietas erga propinquos limitur, non acceptatur 674,6 beneia in pauperes insigni virtute prædis collata, impensæ honorificentissimæ 745,18 beneficia hominum quancumque, officia parentib. naturæ ledebita, non possiunt adimere 521,22
neficiorum memoria non est sepeda vna cum benefactorum corporis 214,28 beneficiis suis debitas grasaliis depoſcere 214,40
alligatus proditor raptatur & dispitur 171,14
garitorum certamina 475,37.479,28
ine & pice referta vasa ardētia, funin hostem torquentur 642,39
um forum 33,5 in Boarie foro temim Fortunæ 232,4
illigata mancip. 402,23
i, pop. Latii 326,19. Bola a Marcio pugnatur 493,43 a Marcio vi capta, epta, incensa 494,30
& præclara omnia, Deo adscriben69,13 bonis omnibus admistę no fatales 340,37
ia an expullis tyrānis reddēda 280, bonorum publicatio 88,17. 288,23
ii viri quibus post obitum fruantur utum præmiis 530,6
itatis numeris omnibus absolutus no 529,8
mugitu se produnt 31,35. 773,58
ius, mare & femina, sub aratrū iun, Iulius vbi fundatę ducitur 75, boues duo, oues xxx, supremia mul· 674,45
g, Albę colonia 776,36 Bouillę prium Latii oppidū, a Marcio capit 495,26 Bouillani, pop. Latii 326,19
avnà cum armis amputata 534,45
a Fabricio superati 744,29.747,32
rbem recepti 76,3
, cur cognominatus L Iunius 63,45 Bruti nomen vsurpat sibi Iunius plebeii generis homo 394,33
ti posteriores an primi nepotes fuit 292,7. Cetera in Iuniis.
ni, pop. Latii 326,19
s conuocari plebs cur soleret 83,31
natorum centuria 223,5. 464,32
tum, portus Epiri 40,46

C

s vouentur decimæ 19,13
rtū & interitus 31,11.34,16.773,38
rum aceruos accumulant Fabii 735 cadauerū aceruis impediuntur tores 579,21 de cadauere legati gna concertatio 349,47 ante cadera locantur castra post prælium 84 cadaueta cæsorum in vrbē deportur e prælio in vicinia depugnato 5,21 cadauer præstantis viri inhonotum abiici non sinit populus, licet ici 611,9 cadaueris propinquorū destitutii inhumatio 158,17 cadaue m crematio 313,34 cadauera in vri & inhumari omnia nequeunt 14 cadauerum acerui plaustris rtātur in pestil. 623,13 cadauera in morientiū nimia multitudine proiiciuntur in fluuium 623,14 cadauerū proiectio in peste, nocētissima 677,12
L. Cæcilii Metelli triumphus, feruor in seruandis Vestæ sacris, & statua in Capitolio 126,36
Cædes indicta causſa non est licita 159,6 cædes astuta 205,37 cædes etiam in solitudine patrata detegitur 708,9 cędis expiatio 115,42 cædis inuoluntariæ expiatio 159,34 cæde purus habebatur qui sacrum hominem interfecisset 334,10. 410,38
L. Cædicius trib. pl. Seruilium consularem accusat 586,40. 587,11
Cælebs, ἄγαμος 96,30
Cælius mons a Cælio Etrusco dictus 104, 12 monti Palatino contiguus 113,40 vrbi additur a Romulo & Tatio 113,37 vrbis mœnibus includitur a Tullo Hostilio 137,20
Cælo & Terra editos putarunt prisci quorum originem ignorarent 772,15
Cælus exsectus 90,37
Cænina, op. Lat. 66,41 Siculis olim ab Œnotris seu Aborigimibus erepta 1. 3, 40 capitur a Romulo 101,32 Romanorum colonia facta 103 32
Cære, olim Agylla 16,42.779,37 a Tarquinio oppugn. 193,42 Cęretani cum Veientibus contra Romanos conspirant 231,14,44
Cæsar: quære Iulius.
Cæso, prænomen, quęre in Fabiis, Quintiis, & alibi.
Caieta Troiana 774,47 Caietæ portus 43,6 Caietę portus vnde dictus 774,46
Cala, κάλαμ 222,45
Calamitates domesticæ postponūtur publicæ felicitati 158,24
Calculi permittendi ius, penes consules 557,9 Calculos eripere populo 665,29 Calculi vña cum vrnis eripiuntur plebi 666,36. Plura in Suffrag.
Calendę, νεμηνία 525,27
Calliades, arch. Athen. 559,19
Callias, Agathoclis historicus, de Roma quæ scripserit 58,38
Callias, archon Athen. 418,1.652,39
Calliroe, Oceani f. 21,23
Calliroe, Scamandri f. 50,41
Calliſtrati historia de Samothracia, & de Penatibus 55,10
Callithea, Chorœi filia 21,26
Calpetus Siluius, rex Alb. 57,13
Calpurnius Piso cons. 3,31
Calpurnii, historici 6,46 Calpurnius Piso de Iliæ gemellis quę scripserit 64,44 L. Piso censorius, de Tarpeiæ proditione quę scripserit 105,36.106,12,37.107, 8 L. Piso Frugi quid de Tarquinii Prisci posteritate scripserit in Annalibus 213,20 L. Piso Annalium lib. I, quomodo ciuium numerum, sexum, ætatęq; a Tullio explorata scripserit 220,38 in Origine Gentis Romanę citatur Acilius Piso 774,45.775,39.776,44
Calumniæ vt diluendæ 243,7 calumniæ factis diluendæ, non verbis tantū 286, 30 calumniæ factis comprobandæ non sunt 520,21
Cameria, ab Albanis condita 114,29.776 36 fit colonia Rom. 114,29 Sex. Tarquinii hortatu deficit a Rom. 307,40 capitur & subuertitur 316,10
Camerini dedunt se Tarquinio 188,42 Camerini Tarquiniis electis contra Romanos opem ferunt 293,38 Camerini exsules, Romanos in foro Ferētino accusant 317,18
Camerinus Sulpiciorum cognomen 317,45.394,13.472,22.627,12
Camilli, κάδωλοι 93,3
Cāpaniæ fides dubia 380,1 Campani Cumanis exsulib. suppetias ferūt 425,17 Cumas occupant 739,7 de Neapolitanis apud senatum conqueruntur 738,6 Campani campi 17,17 Campani campi fertiliss. 29,14 Campani campi feracissima pars Cumana regio 419,11
Campestria exercitia 288,3
Campus Martius, comitiorum locus 276, 17 campus Martius creandis magistratibus dicatus 287,23 in campo Martio consules reduces cum exercitu castra locant 728,22 (Plura in Mars) Campi vrbi adiacentes 641,5
Canistris offer. primit. 479,1
Cannentis clades 89,47
C. Canuleius trib. pl. in senatu expostulat de lege super iure consulatus 733,2
Capena porta 483,23
Capetus, rex Alb. 57,11
Capillitium promissum 361,32.362,6
Capitolium a Tiberi vix stadio distat 640 16 Capitolio subiectus campus complanatur 113,42 Capitolii porta sacra, semper patet 640,20 Capitolio contigua arx 640,23 Capitolium & arx præsidio munitur in obsidionis peric. 497,5 Capitolium & arx præsidio munitur in bell. tumult. 717,24 Capitolium a plebe & tribunis occupatur in seditione 604,32
Capitolinus collis, olim Saturnius dictus 27,1. 77,42. olim etiam Tarpeius dictus 201,46. post, ab inuento ibi capite denominatur 258,45 a Romulo munitur 104,32 sub Capitolino cliuo Ærarium Saturni 773,2 in Capitolini collis vertice templum Iouis Feretrii 102,23 Capitolini templi structura a Tarquinio Prisco inchoata, continuatur a Tarquinio Superbo 259,1 Capitolinum templum absoluitur, & a M. Horatio dedicatur 304,5 Capitolini templi longitudo & latitudo 259,6 Capitolinum templum quando & a quo incensum 260,22 Capitolinum templum post incendium nihil fere mutatum 259,11
Capitolinus, cogn. Quintii 599,34, & al.
de Capris disceptatio 206,4
Captæ ciuitatis desperata in extremis audacia 655,25
Captiuorum VI milia 354,22 captiua corpora militi concedūtur in prædam 647,26 captiuis decem donatur Marcius ob prędare nauatam operam 414 19 captiui venduntur 549,12 captiui sub hasta venduntur 612,37 captiuorum detentio 192,45 captiuorum permutatio 652,1 captiui vel pretio vel permutatione liberantur 744,25,41 sine pretio dimittuntur a Porsena 303, 21 captiui e vulneribus curati, sine pretio benignissime dimittuntur 339,28 captiuorum honorifica dimissio 361, 24 captiuos libertate donat tyrannidis affectator, vt iis machinationum vtatur sociis 422,16
in Captiuitatem abducuntur mulieres pueri, senes, occiso ciuium robore 653, 10 Quære & Ciuitas.
Capua, vrbs Campaniæ 425,16 a Capy denominata 59,27
Capita, κεφαλαί 258,46
caput recens occisi hominis, e terra effossum 257 30 caput obnuptum veste 204,24 capite velato peraguntur sacra 775,7 capitis velamen detrahit fetialis 741,14 capita ducum & procerum cæsorum, hastis præfixa, hosti ad terrorem ostentantur 252, 20. 580,6. 621,7 Capita præcipua coniuratorum prima petuntur 726,21

in Capitis periculo nemini negatur cauſſæ dictio 633,22. in Capitali iudicio quæ fieri a reis ſoleãt 610,42 Capitis damnati de Tarpeio ſaxo deturbabantur 546,6
Capite cenſi 222,40
Caput aut nauem, luſus 773,1. 778,32
Capyæ, ſeu Caphyæ, op. Arcad. a Capy Troiano denominatum 39,16
Capys Troian⁹ 39,27 Aſſaraci fili⁹ 50,44
Capys Siluius, rex Alb. 57,12
Carbaſina lacinia, puris Veſtalis virginis precibus accenditur 128,41
Carcer occultus 64,28 carcerib. fractis vincti ſoluũtur, & ſocii aſciſcũtur 422, 45. 425,25 carceres fornicati 201,11
Carinæ, locus Romę 54, 45. 160,5. 546,40
Caritate premẽda plebis improbitas 436, 35. Plura in Annona.
Carmenta, ſeu Carmẽtis, vnde dicta 773, 24,26 Græce θεσπιῳδὸς dici poſſet: ſed viſitatiori nomine θέμις dicitur 24,31, 34 alio nomine Nicoſtrata dicta 773, 24 ad ſacrum inuitata, non adeſt 773 48 Carmenti quotãnis ſacra fiunt ſub Capitolio 25,29
Carmentalis porta 25,30. 640,21
Carmina, Græcis ᾠδαί 24,35 carmina extemporalia in triũphis 102,7. 477,45
Carnis fruſtula niuis in morem depluentia 628,19
Carpentum per patris cadauer agit Tullia 242,23 Carpento Romam vehitur Lucretia 262,41
Carthago & Roma ſimul conditæ 60,10 Carth. imperium denuo affectat 89.37 Carthaginenſes mari eiecti 3,35 Carthaginenſium ſacrificia 30,15
Sp. Caruilius vxorẽ dimittit primus 96,14
Caſeus in ſacrific. 250,25
Caſſander, rex Maced. 39,46
Caſſius hiſtor. lib. 1, de ſacris Herculeanis quæ retulerit 773,50
Sp. Caſſius Vicelinus conſul, de Sabinis triumphat 315,26 magiſter equitum aſſumitur a T. Largio dictatore 338,12 copiarum partem a dictatore accipit 338,40 de Latinorum defectione caſtiganda durius pronuntiat 356,33. 357, 21 Sp. Caſſius II conſul 378,39 vrbanarum rerũ curã ſortitur 411,32 ædem Cereris, Liberi, & Liberæ dedicat 414, 42 Sp. Caſſius, III conſ. 536,5 ambitioſiore triumphi vſurpatione, & liberaliore Hernicorum tractatione, ſenatum a ſe alienat 537,2 res ab ſe geſtas pro concione denarrat 537,45 legem agrariam vi perferre nititur 540,30 tyrannidis accuſatur 544,28 capitis damnatur a populo 545,45 an a patre accuſatus & necatus 546,13 cura patriciis e medio ſublatus 664,40 Caſſii domus diruta, & bona confiſcata 546, 37 Caſſii filii ob patris delicta nec patria, nec bonis, nec honoribus mulctati 547,9 Caſſii damnationis plebẽ pœnitet 549,17
Caſtores, (ſeu Dioſcuri) ex ſemonum numero 478,29 Caſtorum forma & ætas 350,45. 351,5 Caſtorum apparitionis multa Romæ monumenta; ædes ſcilicet, fons, ſacra, & ludi annui 351,24
Caſtra firmiſſimo loco ponuntur 618,12 727,18 foſſa & vallo muniuntur 581, 33 in commodiorem locum trãſlata, foſſa & vallo muniuntur 619,43 inepte collocata 581,25 poſt pugnam locantur ante cæſorum cadauera 585,4 in hoſticum transferri ſuadet Siccius 707,8 incuſtodita 309,39 Caſtra Roman. capta 705,25 qua ratione a Fabio recepta 569,36 deſeruntur a milite Rom. 582,19 Caſtra hoſtium cum omnibus impedimentis incendit Siccius 672,12 Caſtra incẽdere diſcedentes Etruſci ſolent 303,25 Caſtrorũ cura legatis committitur a conſule in vrbem euocato 650,22 Caſtrorum portæ 364,22. 535,20 Caſtrorum portis apertis emittitur miles in hoſtẽ 620,30
Caſus humani omnes, a pleriſque fortunę tribuuntur 472,37 caſus alieni, documento nobis ſunt 507,3. 610,13
Catenatus in triumpho ducitur hoſtium imperator cum illuſtriſſ. quoq; 652,17
Cathus pro Scaptius 729,30
Cato: quære in Porcius.
Caucaſius (vel potius Thaumaſius) mons Arcadiæ 49,30
Cauponam exercere non licebat ciui Romano 583,28
Cauſſæ dictio, φράσις τῆς δίκης 72,2 cauſſæ defẽſio nulli negatur 170,44 cauſſam dicens aſcendit 528,3 cauſſarum expoſitio fidem facit 470,47
Celebritates & feſta a Rõ. inſtituta 90,27
Celer, fabricæ præfectus 74,39 centurio Romuli 778,5 Celerum denominatio & munus 86,33 (celeres, οἱ ἕτοιμοι καὶ ταχεῖς ἐπὶ τὰ ἔργα 86,35) Celerum tribuni, eorundemque munia 124,43 Celerũ præfectura Bruto commiſſa a Tarquinio 266,45 Celerum præfecturam deponit Brutus 269,16
Celtæ Saturno humanis victimis litãt 30, 16. Quære & Galli
Cenſorum officium 228,27,31. 748,13. 788,47 Cenſores cloacas expurgandas & reparandas locant 200,33 qua conditione Caruilio vxoris dimiſſionẽ permiſerint 96,16
Cenſorii Commentarii, ſeu Cenſorum tabulæ 60,43. 225,40
Cenſus populi Rom. 61,1 a Tullio vt inſtitutus 221,5 cur inſtitutus 737,9,15 Cenſus maximi ordo, centuriæ, arma; itidemque deinceps ceterarum quinq; claſſium 221,18. 464,16 Cenſus primi (i. primo acti) numerus 225,39 Cenſus in vſum reuocatus a conſſ. 293, 6 eo cenſu inuenta CXXXM, ibid. 10. Cenſus ſub primo dictatore T. Largio 338,28 Cenſus, in quo reperta CXXX milia ciuiũ 390,17 Cenſus ab V.C. 261, quo reperta ciuium C & X milia 416,28 Cenſus, in quo reperta militaris ætatis pl⁹ C & XM 583,25 Cẽſus, in quo reperti paulo plures C & III milib. 594,38 Cenſus poſt XVII annum redintegratus 737,12 Cenſus & militię euitandę gratia multi locum mutabant 737,17 Cenſus neglecti pœna 221,10. 338,32
Cẽturię claſſium, CXCIII 222,46 Centuriæ CXCIII, in ſex claſſes tributæ 464,13 Centuriæ iuniorum & ſeniorum in qualibet claſſe 221,23, & deinceps. Centuria ſexta raro vocabatur ad ſuffragia 224,37 Centurię cuique ſuus erat ſpectãdorum ludorum locus 200,40
Cẽturiata comitia 224,20. 464,6. 465,14 quid a tributis comitiis differant 598, 12. 726,5 Centuriatorũ comitiorum indictio 286,7 Cẽturiata comitia conſulibus creandis indicuntur ab interrege 557,33 Centuriatorũ comitiorum ſuffragia erant penes nobiliores 549,31 in Centuriatis comitiis patricii ſuperabant plebeios 726,7 Centuriati comitiatus decreta ſola olim a patriciis rata habebantur 726,3
Centurionum electio 222,28 Centuriones ſacris ſignis præficiuntur 642,16
Cephalo Gergithius 39,10 de Romę conditorib. & tempore quę ſcripſerit 58,5
Ceremoniæ inſolitæ in peſte 677,32
Ceres Triptolemo agriculturam tradit 10,17 Cereris ędes & ſacra 26,12 Cereri templum ex voto ædificat Poſtumius dictator 354,26 Cereris ædes a Poſtumio dictatore vota, dedicatur a Sp. Caſſio 414,43 Cereri ærea ſigna erecta 546,42 Cereri ſacrabantur bona eorum qui tribuno vim intuliſſent 410,37 Cereri ſacra eſſe iubentur bona eorum qui tribunitiæ poteſtati obſtitiſſent 667,33
Cereales fructus inſpergere victimę capiti 478,40
Cernua ſaltatio 477,21
Certamina equorum & virorum 99,3. 100,29 certamina gymnica & equeſtria in illuſtrium virorum funere 291 13 certantium ſpectatio, ſpectatore ad certamen inuitat 155,22
Chęrephanes, archon Athen. 676,4.
Chæronenſis clades 89,3
Chalcidenſium colonia in Opicis, Cum. 419,2
Chares, Archon Athen. 594,4
Charondæ lex de liberis 96,3
Charops, archon Athen. 57,47. 61,36
Chirographo & ſigillo agnoſcitur epiſtola 283,
Choræi filia Callithea 21,2
Chronographia Eratoſthenis accurata 60,21
Chryſe, Palantis filia, Dardani vxor 434. 50,34 quamnam Dardano a Minerua dotem attulerit 55,14
Ciborum genus omne tentatur in fame 427,9 Cibi condimentum, fames 747,7
Cimbarionis oppidum 774,
Cinæthion, promuntorium Peloponneſi a Cinætho Æneæ ſocio ibi ſepulto denominatum 40,11
Cincinnatus, cognomen L. Quintii 632. 650,29. 697,30
L. Cincius hiſtoricus 5,41 quando Romam conditam ſcripſerit 60,12 Iliæ gemellis quæ ſcripſerit 64 de Tarpeiæ proditione quid ſcripſerit 105,32. 106,23 L. Cincius lib. I 739 Cincii liber IIII Pontificalis 776,30
Cincti certabant priſci heroes 47
Circe Solis filia vbi habitarit 260,4
Circes ex Vlyſſe filius Telegonus 246,46
Circeii a quo & vbi cõditi, vnde item nominati 260,44 Circeii Marci dedunt 490,22
Circenſes ludi 100
Circitores, περίπολοι 179,35. 573, 618,30
Circumarare bobus 296,32 Circumarare vno boum iugo 303,44
Circus, ἱππόδρομος 65,36. 66,19 Circus maximus 100,27. 773,54 Circus maximus a quo adornatus, vbi, & quo modo 200,35 in Circi maximi ædes Cereris, Liberi, & Liberæ 414
Citatio reorum 21
Cithariſtæ in lud. vot. 476,25. 478,
Ciues Romanos vt diuiſerit Romulus 45 Ciuium numerum, ſexum, ętatem vt explorarit Ser. Tullius 220,33 Ciuium numerũ vt auxerit Tullius 42 Ciuium ius æquari vult Tullus 215,32 Ciues communia iura quæ habeant 448,45 Ciuem verberare, non licitum 597,9 Ciuis indicta cauſſa non diperleges nequit 445,23 Ciuis ad manum iniicere non licet 710,35 Ciuis Rom. cauponam aut manuariam artem exercere non poterat 58 Ciues vrbẽ ſub tyrannis deſerunt 4 1 Ciuis ſeruator coronatur 503,
Cl

Ciuilis facundia 247,17 Ciuilis facūdiæ copiam sibi comparat qui ad imperium aspirat 420,26 in ciuilib. motibus & seditionibus orationes quoq; ex vtraque parte habitæ commemorandæ sunt historico 471,18 Ciuilis belli causſa potiſſima 554,37
(iras homini singulari ſimilis eſt 331,29 Ciuitas ſimilis corpori humano 407,17 Ciuitati quæ potiſſimum pectanda 78,36.79, 6. Ciuitatum potentia quibus in rebus conſiſtat 148, 9 Ciuitates quibus ſtudiis ampliores & fortunatiores efficiantur 123,41 Ciuitates quibus conſeruentur & ampliceſtur 79,6 Ciuitatum felicitatis tres auſſę pręcipuæ, religio, iuſtitia & moderatio, ac fortitudo bellica 90,6 Ciuitas ad rerū mutationes accommodare ſe debet 675,38
1 Ciuitate varia ſunt hominū genera 07,47 in Ciuitate populoſa multi eteriora ſequuntur 281,36 Ciuitatis atti deteriori ita gratificandū, vt interim ratio habeatur potioris 330,20 uitatis morbida pars non ſempecienda 382,37 Ciuitas optimorū ciuiū nputatione grauiſſime læditur 675, 7 Ciuitatū cōcordia 230,11 Ciuitatis ōcordia quib. reb. foueatur 79,10 Citates duas in vna facere 409,22 Citatis diſtractionem ſequūtur multa ala 402,30 Ciuitas inteſtinis ſeditiob. laborans, facile excidi poteſt 359, Ciuitates magis a potentiorib. quā nuiorib. ſubuertūtur 330,25 Ciuitadeploratæ remediū dictatura 340, Ciuitates captæ vt tractandæ 88,46 uitatū captarū iuuentus an occidiooccidenda 88,46 in Ciuitatib. mulādis moderati erāt Romani 310,26 uitas quæque ſuum olim regem habat 336,46
uitatem vt diuiſerit Romulus 82,22 uitatis ius facilene an difficulter cū teris communicandum 89,22 Ciuis communicatio plus gloriæ habet am dedecoris 147,43 Ciuitatis ius mittitur exulē rebellē capienti vel etimēti 256,9 Ciuitatis iure donacōmunia ſunt, quæ poſt aſcitionis us cō unctis vtrib. parta ſunt 544,6
Cl s cladi addenda nō eſt 606,28 Clapudore conſul in caſtris manet 553, Cladis nomine accuſatur dux 585, 586,36 Cladē ſua culpa factā morte imat T. Menenius 586,30 Clades erſtitib. auget interdū animū 621, Quære & Fortuna.
Cl or militaris, hoſti terrorem incutit 5,40 Clamore barbarico prœlium re 419,35. Viſe & Vociferatio.
Cl s, κλῆσις 222, 42 Claſſes centuriaſex, pro cēſus ratione a Seruio Tulli diſtinctæ, ſuo cuiq; ordine & armis gnatis 221,18. 464,14 Claſſes in nitiis ordine a prœcone citantur ad enda de futuris conſſ. ſuffragia 643, Claſſis vltimæ arma & locus 332,1
Cla itas Horatio ad cōſulatum & militēs pfecturas aditū prœcludit 296,40
Cla ia gens, e Regillo (Sabino oppido) cunda 697,20 Claudia trib. 308,29
App Claudius Sabinus, debitorū remiſſ ne ſeditionē ex vrbe tolli negat 330, pp. Claudius Sabinus conſul 359,11 collega diſſidet 359,46 inopum rafugit 362,11. cū collega ob pauū patrocinium expoſtulat 362,28 Vlſcorum c c c obſides ob gētis perfā ſecuri percutit 365,9. collegæ in mpho impetrando obſtat 365,16 domeſticis & externis turbis ſedād quam ſententiam dixerit 370,18 a Valerio plebis oſor, & paucorum dominatus fautor appellatur 385,45 magnifice de ſe ſenſit 386,9. ad Valerii criminationes reſpondet 386,15 de plebe reducenda quam ſententiam dixerit 393,2 ſecceſſorum poſtulatis refragatur 409,40 a C. Marcio laudatur 435,27. 484,44 diſſuadet ſenatuſconſultum de patriciis populi iudicio ſubmittendis 453,28 Caſſio in re agraria aduerſat 538,43 de lege agraria quæ verba fecerit 540,43 a prudentia & conſtantia laudatur 542,6 de frangenda tribunorum potentia quod dederit conſilium 559,44. 657,7 App. Claudii filius conſulatum ambire iubetur a patrib. 556,43 App. Claudius, Appii filius, abſens & inuitus creatur conſ. 599,26 App. Claudius violentam contra tribunorum machinationes dicit ſententiam 600,23 aſpera & ſuperba increpatione plebē grauiſſime exacerbat 601,1 a C. Lectorio trib. pl. grauiter reprehēditur 603,8 in bello Volſco magnā expetitur militiis contumaciā 605,46 rigide in milites cōtumaces animaduertit 606,30 App. Claudius de agri publici diuiſione quā ſententiā dixerit 608,4 a trib. pl. in populi iudiciū vocatur 610,19. moritur 610,46
App. Claudius, C. Claudii ex fratre nepos 692,34 conſul deſignatur 678,31 noui magiſtratus deſiderio incenditur 679,1 decemuiros legibus ferundis creari ſuadet 679,36 pro conſule creatur decemuir 680,8 totius decemuiratus laudes ſolus reportat 680,43 681,40 iterū creatur decemuir, ſuæ factionis hominib. ſibi adſcitis 682,2 tertium annum in decemuiratu permanet 684,14 ad ſenatum de bello refert 688,7 turbas in ſenatu componit 690,9 ad patrui monita nil reſpondet 696,41 ſenatus diſſidiū vt pro ſe & ſuis deciderit 702,40 cum Sp. Oppio & duabus legionibus vrbis præſidio relictus 704,40 Virginiæ inſano amore capitur 709,37 Virginię cauſſam quomodo iudicarit 712,41 amore magis ac magis exæſtuat 716, 15 violentam de Virginia pronuntiat ſententiā 717,20 & amoris fructu priuatur, & aduerſa experitur omnia 718, 19 domi ſe continet 724,37 in vinculis moritur 726,27 an ſeipſe ſtrangularit 728,37
App. Claudius cenſor Potitios pecunia corrumpit 774,12
C. Claudius, Appii filius 656,34 Appii decemuiri patruus 692,34 quod in rep. inſtitutum a maioribus acceperit 692, 39. patris inſtitutum ſequitur 656,34 C. Claudius Sabinus conſ. 634,7 plebi innato & a maiorib. propagato odio infenſus 634,17 de Virginii tribuni poſtulatis quæ verba fecerit 637,31 ſine plebis auxilio in hoſtes tendendū ſuadet 641,28 ante mœnia excubias agit 642,19 tribunorū numerū duplicari diſſuadet 656,34 ad Appiū & decemuiros quæ verba in ſenatu fecerit 690, 39 poſt Appii ſilentiū quæ verba ad ſenatū fecerit 697,10 vrbe relicta in Sabinos cōcedit 703,41 L. Valerio & M. Horatio triumphum petentib. obſiſtit 728,26 plebi nec conſulatu nec alio magiſtratu cedendū iudicat 731,19 vtile ſenatui & cōſſ. dat cōſiliū 731,38 tribunis & plebi acriter refragatur 735,6
M. Claudius, Appii Claudii cliens, homo impudenter audax 710,13 Virginiæ a ſe arreptæ rationē reddit 710,36 Virginiā vi abducere conatur 713,30 perpetuo exſilio mulctatur 726,43
T. Claudius cum ſuis Romam e Sabinis migrat 308,5
Claudius Nero II conſ. 3,30
Clementia potius quam violentia ſuperādi aduerſarū 445,27 Clemētia vtitur interdū etiā tyrannus 256,41 Clemētia non ſemper vtilis 179,20 Clemētia lex interdum aut iuſiurandum violatur 285,23
Cleonidas Thebanus 184,13
Clientes patronū ſibi quemcumq; legere poterant 84,1 clientū officia 84,29 clientū & patronorū in ſtudio & fide cōcertatio 85,8 clientes & ſodales patronū ex vrbe ſecedentē ſequūtur 703, 45 cliens moriens patrono cōmendat tutelam filii 716,37 cliens patroni ſui nomen gerens 710,13 clientes patronos ſuos & heros expellunt 388,36
Clientelæ iura 84,39 clientelæ numeroſæ laudi & honori erant illuſtribus familiis 85,5
Cloacæ, vna e magnificentiſſimis vrbis ſtructuris 200,27 Cloacarum foſſio a Tarquinio Priſco inchoata 200,20 Cloacarum expurgatio & refectio a cēſſ. locata M talētis 200,34 in Cloacas coniecta cadauera peſtilentia, peſtis ſæuitiā exaſperant 677,17
Cloelio duce, obſides aufugiunt 302,10 Cloelia equo phalerato donat 303,26 Cloelię donatur ius æneę ſtatuę 303,46
Cloeliæ foſſæ 139,23 ad Cloelias foſſas caſtra ponit Marcius 496,45. Apud Liuiū quędam exempl. habent *Cluiliæ*
Cloelius (ſeu Cluilius) Albanos in Romanos concitat 137,29 ſubita & occulta morte exſtinguitur 139,47
Cloelii, Alba Romam tranſlati 170,43 Cloelii agrariæ legis lationem impediūt 667,2. eoq; nomine a plebe multantur 667,23
Gracchus Cloelius Æquorum imperator 649,2. ſuperbum & ignominioſum legatis Romanis reſponſum dat 649, 19. callide Rom. copias circumuenit 649,42 vincitur 651,19. catenatus in triumpho ducitur 652,16
Q. Cloelius Siculus conſul, ob morum lenitatē reb domeſticis adminiſtrandis præficitur 324,23.334,45 eiurato conſulatu Largiū velut interrex dictatorē dicit 336,13 copiarum partem a dictatore accipit 338,39 prædatorium Latinorum globum capit 339,24
T. Cloelius Siculus, tribunus militaris pro conſule 736,17
Cluilius: vide Cloelius.
Cluſini, pop. Etruriæ 189,9
Cluſius, pro Cluilius 736,17
Clymene Oceani filia 14,38
Clypei Argolici 17,4.221,21 Clypeus Achillis 476,47 Clypei telis confixi 555, 42 Clypeorū ora pfracta 579,37 Clypeus ligne⁹, bouis immolati corio inductus, & fœderis leges inſcript⁹ 237,8
Clytodora Laomedontis f. 50,44
Coacta, parum firma 519,5
Cocles vnde cognominatus Horatius 295,15
Codone, Æneæ filia 39,25
Cœlius pro Cloelius 649,2
Cœnarum primitiæ litantur ſuper foco regio 207,15 Cœna a genio familiari ex tēpore adornata magnifice 122,17
Cognatio honeſtati & virtuti an præferenda 153,42 Cognatis non nimis patrocinādū 287,2 Cognatio virtute interdū æſtimatur, non propagine 581,4
Cognationis præſides dii 357,43
Cognomen nomine interdū notius 418, 39 cognomen e caſu aduerſo 295,15
Cognomē e moribus 244,34. 418,39.

743,19 Cognomen ab vrbe expugnata 414,33
Cohors quingenaria 620,39 cohortes sexingenarię 626,14 cohors octingenaria 668,32 cohortes validissimas collegæ auxilio mittit K.Fabius 553,1 per cohortes & cēturias cōfligitur 550,34
Collatia a Tarquinio expugnata præsidium & dictatorem accipit 187,20
Collatini cognomē vnde acceperit Egerius & posteri 261,38 De Collatino Bruti collega dicetur in Tarquiniis.
Collegæ habenda ratio 286,40 Collega collegæ fideliter patrocinat 591,25.
e Colle in planitiem ædes transfert Valerius 292,27 colliū maximus Auentinus 230,34
Collina tribus 219,20 Collina porta 127 46.624,25 ad Collinā portā profligati Etrusci 583,10 Collini Salii 129, 26
Colloquiū inter ædilē & consulē 430, 27
Coloni e locatitiis agris certā fructuum partem pendunt 616,36 Coloni militiam detrectantes vt castigati 554,22 Coloni heros suos expellunt 388,36 Colonorū in captas vrbes emissio 89, 1 103,31 Coloni in agros e Volscis captos missi 373,34.374,47 Coloni Velitras peste euacuatas missi 427,40 Coloni sorte ducti migrare coguntur 428,27 Colonis Romanis tertia agri pars datur in assign. vrb. 103,31
Coloniarum veterum ritus 13,10 Coloniis sui assignabātur principes 260, 45 Colonia a triumuiris deducitur 615, 43 Colonię in morbosa loca cur missę, & quomodo 439,25 in Coloniam ablegabatur sæpe ciuitatis fex 228,36
Coloniæ conditoribus suis reuerentiā eam debent quā liberi parētibus 143,1 Colonia nonnumquam imperat metropoli 147, 27 Coloniæ quibus reb. conseruentur & quibus dissipentur 79, 23 Coloniæ Albanæ 776,35
Colūnę, cū inscriptione, virtutis ad posteritatē testes 136, 40 Colūnæ incisum fœdus 118, 14 Columna fœdus inscripta, ponitur in templo 174,22 Columnis æreis incisæ leges 659,15.681,17 ante Columnas æreas quernis tabulis incidebātur leges & similia 178,8 Columnarum ordo triplex 259,15
Comam alere more virginum 424,28
Post. Cominius consul 316,18 Saturni tēplū in cliuo Capitolino ex S C dedicat 341,46 Post. Cominius 11 conf. 378,39 in Volscos proficiscitur 411,35 clemēter deuictos tractat 414,40 vnus e legatis ad Marcium missis 497,21
Comitia legitima quæ 630, 13 Comitia legitima, in quæ ex vnaquaq; gentis ciuitate mittuntur consiliarii 527, 27 Comitia curiata & centuriata 224,13, 20 Comitiorum tributorum & centuriatorum differentia 598,12.726, 5 Comitia in quibus pro censu ferebantur suffragia 465, 14 Comitiorum ratio mutata 225, 21 Comitia impediuntur a trib. pl. 557,6 Comitiorum caussa creatus interdum dictator 557,16 Comitia solito maturius indicta 678,29 Comitiorū ad creādos magistratus locus 276,17
Commeatibus insidiantur hostes 618,22
Cōmunes esse debent laborū fructus, vt labores fuere cōes 662,18 Communicanda cum indigentibus ea quæ Deus nobis largitus est 747,20
Compita, *κεντροί* 219,45 Compitalium geniorum sacella, & sacra 219,35 Compitaliū sacrorum tempus & solemnitas 219,43
Complexus mutui 154,40
Composita e multis, plerumq; aliqua sui parte vitiosa sunt 382,32
Conatus honestos felix euentus sequitur 275,20
Conceptio e spectro 207,33
Concessa non irritanda 456,39 concessis priuari grauius quam speratis frustrari 331,22 concessa per vim, non diu durant 509,47
Concilia secreta in priuatis ædibus, suspecta 733,11
Conciliari dissidentes solent cōmunis periculi metu 500,13 cōciliatio partium sępe fit externa necessitate 143,4 conciliationis modi duo, & vter ex iis honestior 143,46 conciliationes coactę, parum firmę 519, 4
Concionis locus 114,1.270,19 cōciones habebantur ad Vulcani 392,32.431,21. 719,11 concio a pręconib. vicatim aduocatur 239,46.270,17.322,37 concionis cōuocandę ius penes solū magistratum 266, 41 cōcionis conuocandę ius penes consules 557,8 e concione excedere Appiū consulem iubet tribunus pl. 604,2 pro concione verba facere nō licebat priuato 286,25 concio concioni opposita 719,18 concionū ius restitutū populo post exp. Tarq. 278,34
Concordię cōmendatio 230,10 concordia in bellis summe necessaria 691,22. concordes ciuitatis vires, & sibi tutandis, & hostib. arcendis sufficiunt 369,4 ad concordiam adigit commune periculū 704,30. 500,13 concordia inter plures difficilior quā inter paucos 657, 6 concordia ciuitatis facile a quouis turbari potest 440,10
Cōdemnationis mulcta irrita fit 405,36
Confarreatio 95,20 a farris cōmunione denominata 95, 31
Confessę res, nō habent opus probatione 478,7
Conflictus p cohortes & cēturias 550,34
Confluētes, *οἱ κατὰ δυοῖν ποταμοῖν τὸν Τεύμεσσον* 192,24
Coniectorū interrogationes, & linearum in terra descriptiones 258, 5,14
Coniectura humana, omnia assequi non potest 455,21 coniecturę fallaces 589, 29 coniecturis opus nō est vbi experiētia docet quid ex vsu sit 701,3 coniecturę vafrę 527,15
Coniugum dissimiles mores 232,17. 233, 45 coniugū par sceleratum 234, 40 coniugum diręptio per casus aduersos 472,9
Connubium scelestū 234,16,35 connubiorum leges quales ab aliis, & quæ a Romulo latæ 94,31.95,17 in connubiis spondetur ignis & aquæ communio 100,12 connubia patriciis cū plebeiis interdicta 684,3. 709,46 cōnubiis sociantur gentes & famil. 49,1.99, 20.100,22. Quære & Affin.
Coniuratio cōtra remp. pro restit. tyr. 281, 37 coniuratio seruorum contra remp. 317,36 coniuratio contra optimates, ex ingenuis pariter & seruis 319,30 cōiuratio multorum capitū cito patefit 169,44.176,47. sic 141,45 coniurationis falsum indiciū a tribunis defertur ad senatum 635, 41 coniurationis inquisitionem sibi deposcūt trib. pl. 636, 39 coniurati trucidantur 323,9
Conscientia terret 481,8 cōscientiæ malę furiæ 320,8 conscientiæ puritas viro bono vnice spectanda 519,22
Q. Consdius trib. pl. 585,40
Consilia de futuris, petenda ex præteritis 675,41 consilia nō ab ira, sed a ratione petēda 377,7.379,22 consilia non ad proprios affectus, sed ad publ. cōmoda referēda 675,39 consilia humana Dei arbitrio posita 525, 46 consilia bona a Deo sunt 696,33 consiliorum arcanorum dux Consus 99,30. 100, cōsilia mala bonis verbis velare 353, consilia nefaria a diuina prouidentia deteguntur 635,32 consilii & fortunę omnes partes in se recipere, nemo sibi tinet 588,25 ad consilia recta præstare animum & vocem 696,26
Consistorium castrense 516
Conspiratio decemuirorum 682,
Constantia in propos. 370,30. 387, 454,16. 542,9 constantiæ in bus aduersis exemplum singula 472,1
Consualia, quære post Consus.
Consuetudines immotæ, non mouer 387,40 consuetudines patriæ tudæ 731,27. sic 679,35 consuetudi patriæ referuntur in legum tabul 681,4
Cōsules, *σύμβουλοι* seu *πρόβουλοι* 270,1. 33. iidē & *ὕπατοι* 270,4. & alibi pas Iidē prætores & Iudices appellati 36 Consules primi designati L. Iu Brutus, & L. Tarquini Collatini 46.276,20 Consules, regia potes prædicti 391,10.788,37 regia insi partim retinuere, partim deposu 268,24. & 196,27.338,22.683 concionis conuocandæ & calculi mittendi ius habēt 557,8 ius dicel vt olim reges 627,26 semper for lum malebant quā domi pacem 6 sortiuntur munia seu prouincias 31. 550,21.536,9.555,7.594,12 vrbem in campo Martio delectu habent 554,16 belli imperium per administr. 669, 13 Consul e castr mum reuocatur ad prosp. reip. 6 Consul rebus domi procuratis stra redit ad exercitum 650,30 suli pacis cum hoste faciendæ a permittitur a senatu 536,45. Cōsules ex hostico reuerti, cum castra in campo Martio figunt, spectandum ab senatu respon triumpho 728, 23 Consul proc copias e prouincia reuocatas d 576,35 Consules successuros sib sules designāt 616,28 Consulii lio interempto sufficitur alius 6 Consules ambo peste exstincti Consulis vnius actiones nec leg habentur, nec ratæ 643,41 Co sens & inuitus creatur Ap. Cl Appii f. 599, 28 Consul a priuatur imperio 652,10
Consul in factionū contētione se prębere debet 391,12 consule triciorū & plebeiorum cōflicta se intrudunt 444,32 imperio iectū volunt quidquid in vrbe e foro profugiūt 596,39 a plebe santur 597, 4 ad tribunorū col citātur ab Icilio trib. pl. 658,5 bunis altercantur 658,35 ad dam tribunorum potentiā, alios eo collegio familiares sibi faci Consulem in carcerem abducibe tribuni 604,7 Consul cum trib. lata magistratus sui dignitate e lat 604,26 Consules a tribunis p puli iudicium citantur 660,24 sules cum in iudiciū pertrahi fint, adiutores eorum arripiun 29. 667, 10 Consules rempu ad plebis fauorem adminis cipiunt 673, 2. 674,37 priuatum domi suæ senatum 731,18

de consi

de Cõsulum creatione plebs cum patriciis contendit; suæ factionis magistratũ vtriq; vrgentes 556,39 Consulum alter e plebis fautoribus; alter ex optimatum factione legitur 557,36. 559,14. pro consulib. creati decemuiri 680,18 Consules rursum post decemuiros a populo centuriatis comitiis creati 725,26 pro Consulib. creati tribuni militares 736,18 Consules iterum pro tribunis mil. creantur 736,30
Consulum ministri a plebeiis pulsantur 368,13 Consulum vestis 314,9
Consulum ornamẽta post electos reges 196,27.268,24.338,22.682,47
Consularis ob rem in consulatu male gestam a tribunis in iudicium vocatur 585,37. 586,36 Consulatu functus Cassius in iudicium vocatur a quæstorib. ob affect. tyr. 544,28 Consulares a trib. pl. in iudicium vocantur ob neglectã rem agrariam 595,18 Consulares cur pecunia mulctati a tribunis, non capite 674,24 Consulares sententiam rogabantur pro ætatis discrimine 392,47 Consularium natu & honore præcipuus, patrib. hæsitantibus vtile consilium promit 335,11
Consularis potestas limitata 269,34
Consularis potestatis insignia moderatur P. Valerius Poplicola, ad leuandam inuidiam 338,22.682,47 Consularis potestatis obseruatores & moderatores senatores 461,23 Consulari potestati denuo subtrahitur quidpiam a trib.pl. 657,34 Consularis potestas multæ irrogandæ, transfertur etiam in alios magistratus 674,41 Consularis dignitatis magna olim reuerentia 444,34 Consularia munia per menses 600,1 Consulari habitu atque insignib. ornatur Quintius in agro suo arans 644,22
Consulatus initus Sextili mense circa solstitium æstiuum 583,14. (sed forsan Decembri mense, circa solstitium hibernum, vt 737,3) Consulatus kal. Septembr. initur, solito maturius 378,44 Consulatus initur idib. Decembr. 737,3 Consulatus ambientib. datur, non recusantibus 553,32 Consulatus non ambientib. sed detrectantib. impositus in plebis secessione, ab iis plebeiis qui remanserant 378,35 Consulatus, ante solis patriciis peculiaris, affectatur etiã a plebeiis 730,13 Consulatus iure plebeiis cedendum negat Laudius 732,2 Cõsulatus ius omnib. æquo communicãdum censet Valerius, qui quidem eo digni sint 734,8 Consulatus olim solis patriciis patebat; post plebeiis quoque communicatus 292,9 in Consulatu retineri detrectat Quintius 645,34 Consulatus eiuratur 336,14 Consulatum eiurat consul vulnerib. æger 570,39
Cõsulatu abrogato dictatura instituitur 333,41.334,22. sic 342,28.371,8. 380,27. pro consulatu institutus demuiratus 680,18. pro consulatu institutus tribunatus militaris 736,15
Consulto opus est antequam incipias 7,11
Consus, Neptunus terræ quassator 100,
Consualia, Ἱππικράλια, festum 26,17. 30,25
Contagium in peste serpit 677,7
Contemnere hostem, non est tutum 1,20 Contemptus hostium, temerarius & periculosus 555,15. sic 306,3 312,32 Contemptus in hoste augetur magno ipsius malo 311,12
Contentio vitium pernicios̃imum 391,40
Continẽtes homines quæ vitę genera efficiant 98,29
Continentia veterum 85,14 Continentiæ in coaceruandis opib exemplum singulare 416,8.&314,42.747,43
Contractuum genera, & conuentorum fides 134,19 Contractuum correctio 407,7 Contractuum priuatorũ decisio intra x dies 415,20 Contractib. sublatis respublicæ cõsistere nequeunt 330,34
Contradicere legi volentib. non præcludenda dicendi copia 665,43
Contributiones bellicæ post copiosam prædam reddebantur ciuib. 747,38
Controuersiæ a tempore deciduntur 457,15 Controuersiarum materna compositio, laude digna 401,32
Conuentiones coactæ, parum stabiles 401,32
Conuentus Latinæ gentis procerũ 247,9 Conuentus solennes ad peragenda sacra 278,32 Conuentus publici vetantur a tyranno 245,47
Conuitiorum vis 289,22,26 Conuitiari alteri qui audet, sua ipse probra audire exspectet 387,32
Cora, opp. Latii 175,33. Albæ colonia 776,36
Corani, pop. Latii 326,19 Marcio se dedunt 509,15
Corbio, præfid. Romanorum, occupatur a Latinis 342,43 dedit se Marcio 495,7 Romanis deditur ab Æquis 651,46 ab Æquis rursum opprimitur 652,47 ab Horatio euertitur 657,28
Corcyræorum seditio 471,36
Cordus Mucij cognomen 296,46
Coretus mons 12,9
Corilla, seu Coriola, opp. Lat. 247,16
Corioli, Volscorũ velut metropolis 412,17 a Post. Cominio capti 412,17 Coriolani Marcio se dedunt 495,13. Coriolani cognomen vnde inuenerit C. Marcius 414,33
L. Cornelius consul 646,5 Antium expugnat 647,39 quam de decemuirorum postulatis sententiam dixerit 697,37 de secessorib. quam sententiam dixerit 725,7
L. Cornelius Samnitum fines inuadit 741,38
L. Cornelius Sylla crudelitate immodica dictaturæ odium conflauit 340,15
M. Cornelius X vir 682,6 ad C. Claudii monita quid responderit 696,43 L. fratrem ad dicendam sententiam citat 697,37 cum quatuor collegis aduersus Æquos proficiscitur 704,44
P. Cornelius consul 744,32 legatione apud Pyrrhum fungitur 744,32
Ser. Cornelius cons. 544,18 Veientib. inducias dat 548,27
Cornetani, pop. Latii 326,19
Corniculum, opp Latij 206,40 a Tarquinio expugnatum diripitur & crematur 187,43
Corniculani montes 13,46
Cornibus bubulis (seu bucinis) conuocari solebat plebs Romana 83,39
Corona aurea 195,34.196,20 Corona aurea donatur a Romanis Porsena 303,37 Corona aurea ob signa ex hoste recepta 662,46 Corona ciuica 503,26.663,29 Coronæ murales 663,31 Coronis victricibus ornari 157,13.208,24.414,16.420,14 Corona fortitudinis ornari 208,10 Coronis decorantur fortes pugnatores 575,24 Coronatus victorem excipit populus 593,30 Coronari in luctu nefas 570,37
Corporis pars vitiosa non semper amputatur 382,34 Corporibus pauperum cum vtamur, cur non vicissim eis de opibus nostris largiamur? 330,1 Corpus suum certaminib. pro rep. consecrare 454,12 Corpora & animas pro patria offerre periculis 329,40 Corpus controuersum penes quem esse debeat vsque ad litis decisionem 713,3
Corrumpere pecuniis 710,2
Cortona, olim Croton 21,3
Coticula diffinditur nouacula 204,8
Cotyis maiores & posteri 21,23
Cotyla, cognomen Philonidis e perpetua virolentia 743,18 De Aborigiñ Cotyla vise Curilia.
Crateres ærei 41,5 Crateris & mensis excipitur victor exercitus 290,42
Craterẽ ciuilis sãguinis statuere 411,11
Credendum improbis non est 702,14
Cremera castellum ad Cremeram fluuiũ cõtra Veientes a Romanis exstruitur 573,17 ab Etrusc. is capitur 581,7
Crementium phalanx 93,26
Creticus chorus 477,9
Creusa, Erechthei f. 772,33 Creusa Priami uxor, Æneæ uxor 172,26
Criasii filius Macar 15,1
Cribro inani aqua hauritur 129,14
Crimen grauissimum apud Rom. proditio 547,18 Criminis limites non excedendi in accusatione 466,34 Criminis informatio 463,4 Criminum diluendorum exempl. 631,12 Criminalium caussarum cognitio refertur ad populum 286,7
Criminandi materia inimico nõ deest 505,28
Crimisus fl. Sicil. 41,44
Criso Himeræus, olympionica 684,12,26
Cristæ & pinnæ in galeis 476,33
Croto a quo & quando condita 121,9 Vmbris adimitur a Pelasgis 16,32.20,44.22,36 nomen & habitatores mutat, Cortona dicta 21,21
Crotoniatarum lingua 23,18,25
Crusæi, pop. Thraciæ 38,16.39,38
Crusta farrea 774,52
Crustumeria, seu Crustumerium, non procul Roma dissita 705,18 Albana colonia 104,4.776,36 Romanorum colonia facta 104,3 a Sabinis oppugnatur 368,25 iterum a Sabinis infestatur 652,44
Crustumerini Romanis commeatus mittunt 116,6 dedunt se Tarquinio 186,41
Crustumerina castra 706,42
Crustumium, (seu Crustumerium) Albæ colonia 776,36
Culeo bubulo insutus paricida in mare abiicitur 260,4
Culignæ testaceæ 93,43
Cultri coquinarii 115,27 super cultro quo se trãsfoderat Lucretia, iurat Brutus cum sociis 266,1,14. Vide & Gladius & Iurare.
Cultus diuini ceremonias nulla gens facile mutat 474,25
Cumæ, vrbs Græca in Opicis ab Eretriẽsib. & Chalcidensib. cõdita 419,1. vrbs Campaniæ 358,19 opum & potentiæ nomine per Italiam celebris 419,8 ab Etruscis, Vmbris, Daunis, & aliis barbaris oppugnata, ferme se dedere di 419,1 optimatib. interemptis, tyrannide opprimitur ab Aristodemo 423

36 Cumis legati Romani ab exſulib. Romanis arripiuntur 418, 27 Cumis priſtina reipubl. forma reſtituitur 426,35 Cumæ a Campanis occupatæ 739, 5
Cumani in Campania Aricinis auxilia mittunt 304,25 Cumani exſules aduerſus Ariſtodemum arma ſumunt 425,16 Cumana a Cãpanis eiecti, recipiuntur a Neapolitanis 739,8
Cumani portus 422,19
Cunctatio in non cunctanti periculo, intempeſtiua eſt 381,18.637,22
Cuniculis foſſis Fidenæ capiuntur 180,8
Cupiditas quæ non regitur ratione, leuis & inconſtans eſt; præſertim in vulgo 736,4 Cupiditates vulgi immoderatæ, ſtatim a principio compeſcendæ 331,19 Cupiditates immodicæ, grauia accerſunt pericula 537,24 Cupiditates amentium, inexplebiles ſunt 331, 10 Cupiditatum expletio, pernicioſa eſt 262,40 Cupiditatum expletio, magis ac magis eas accẽdit 608,40 Cupiditatib. aſſuefacta ingenia, difficulter a conſuetis exercitiis auocantur 550,1
ratiorum Albanorum mater, & cõſo-
Cubrini 150,36.151,37 Curatiorum trigeminorum ſpolia 160, 15 Curatii, Alba Romam tranſlati 170,42 Apud Liuiũ ſcr. Curiat. in qđ Sigon. nõ placet.
Curatores dantur male ſanis 270,26
Cures (Sab. oppidum) a quo conditæ 112, 36.113, 11
Curetes, pop. 14,34 Curetum orgia 92, 47 Curetum ſacrifici quales geſtarint peltas 129,46 Curetes Græcorum iidem qui Latinorum Salii 130,1 Curetes Iouem puerum educarunt 122, 42 pyrrichẽ inuenîſſe crediti 476,42 Cureticæ ſaltationes Romanis familiariſſimæ 130,36
Curia vna duarum ciuitatum 145,33
Curiæ, φράτρια ſeu λόχοι, minores ciuitatis partes 82,27. Eædẽ φρατρίαι 410,18 Curiæ duum generum 93,21 an a matronis Sabinis denominatæ 112,2 in decurias diuiſæ 82,35 vt ſenatores, ita & celeres deligebant 86, 30 Curiæ xxx calculos ferunt de teſtituendis Tarquinio bonis 281,15 per Curias tributa plebs, annuos magiſtratus creat 410,16 Curiarum antiſtites ac ſacerdotes 126, 6 Curiarum focus communis 93,20
Curialis focus 93,17 Curialis focus in qualibet curia 126,6 Curiales mẽſæ 114,12
Curiales, φρατριεῖς 124,38 Curialium ſacrificia 126,5
Curiata cõmitia 224,13.630,14 quid a tributis differant 598,12.726,5 Curiata ſuffragia plebi a ſenatu permiſſa pro centuriatis 603,7
Curiatii: vide Curatii.
Curiones, λοχαγοὶ ſeu φρατρίαρχοι, curiarum præfecti 82,34 Curiones, curiarum ſacerdotes 124,37
Curioſæ inquiſitionis reprehenſio 54,40 Curioſitas in myſteriis arcanis reprimenda 127,13
Curis, Sabine haſta eſt 112,39
Curitis Iunonis (ſeu Iunonis Quiritiæ) menſæ 114,12
e Curru ſacro delapſus conſul moritur 323,29
Curſula, opp. Abor. 12,10. incertũ Carſulâne an Carſeoli, an aliud quodpiam oppidum.
Curſus certamen 40,26.480,4 Curſus Æneæ & Ven. 40,28
Curtius lacus 108,43
C. Curtius conſul 730,11
Metius Curtius Sabinorum fortiſſimus propugnator 108,8 Romæ domicilium figit 111,29
Cuſtodia libera 70,29 Cuſtodia tyranni 244,18 Cuſtodia triplici ſe munit tyrannus 423,34 Cuſtodia vinõ & ſomno ſepulta occiditur 426,21 Cuſtodia corporis optima quæ 300,11
Cutilia, ſeu Cutiliæ, op. Aborig. 12,36.15, 45 Cutiliæ, Aborig. oppidum in Reatino agro, occupatur a Sabinis 113,7
Cutilienſis lacus & inſula 12,37.15,46
Cyllene mons a nympha Cyllene denominatus 11,3
Cyprius vicus 160,5.242,26
Cypſelus, tyrannus Corinthi 184,29
Cythera, inſ. 40,6

D

D olim pro P 55,3
Dæmonum genus quale 63,17 Dæmones futiales 320,16. Quære & Genius
Daicles Meſenius 57.47
Damaſias, archon Athen. 177,25
Damaſtes Sigenſis de Romæ conditorib. & tempore quæ ſcripſerit 58,21
Damna aliena multis plus voluptatis afferunt quam propria commoda 542, 41
Damnatorum bona confiſcantur 726, 41
Dandes: quære Dates.
Dardanus, Iouis ex Electra filius 49,32 colonĩa deducit in Aſiam 50, 12 Dardanum opp. in Troade condit 50, 20 ſedes & ſacra e Samothracia in Phrygiam transfert 55,19,35 ſacratu vrbem ſuam ſecum transportat 127,2 Dardani parentes & liberi 40,17 Dardani ex Chryſe filii, Idæus & Dimas 49,33 Dardani ex ſecunda vxore, Batea, poſteritas 50,34
Dardanus, ſeu Dardanum, opp. Troadis in Phrygia 36,35.49,24 Dardano excedunt ciues 37,23
Daſcylitis regio 38,2
Dates Argiuus, olympionica 594.45 Pro eodem apud Diodorum eſt Dandes, 269
Daunii Cumas inuadunt 419,5 Dauniorum rura 29,17
Debitorum corpora in neruum abducuntur 319,23 ob Debita in neruum abduci ciuem vetat Tullius 215,12 ob Debita nexi 333,16 ob Debita nexi ſua ipſorum bona fœneratoribus colere cogebantur 402,8 ob debita in ſeruitutem abducitur miles emeritus cum duob. filiis 361,43
Debita an pauperib. remittenda 328, 13 Debita quibus remitti poſſint 390, 8 Debitorum remiſſionem improbis ciuib. negat Appius 370,33.388,3 Debita remittuntur publice in opib. omnibus 405,31 Debitorum remiſſionem polliceri ſolent tyrannidis affectatores 423,11 Debitorum remiſſione an ſeditio e rep. tollatur 330,10
Decantari & prædicari 530,20
Decembr. calendis ara & ſacra Fortunæ muliebri facta, in memoriam exoratæ eo die a matronis Marcii 525,25 IIII idus Decembres creati primi tribuni plebis, itidemque deinceps ceteri 410, 24 idib. Decembr. conſulatus initur 737,3
Decemuiri finiendo & diſpenſando agro publico 544.3 de Decemuiris legum ſcribendarum creandis lex ad populum fertur a tribunis 629,20 Decemuiros quib. conditionib. creari ſuaſerit Appius 679,38 Decemuiri legib. ferendis creantur, abolitis interim ce-
teris magiſtratibus 680,6 Decemuiri quando creati, & leges vt conſcripſerint 97,43 quomodo remp. primo anno adminiſtrarint 680,21 quem imperii terminum acceperint 690, 27 iterum rerum ſummæ præficiuntur 681,23.682,2 inter ſe conſpirant 682,23 e patriciis quoq; non pauces nec obſcuros ſui dominatus nanciſcũtur fautores 683,21 licentius dominantur 683,26 iudicia qualia exercuerint 683,32 tertium annum in magiſtratu permanent 684,15 quib. reb. imperium ſuum & patriciis & plebeiis exoſum fecerint 685,43 ob quæ crimina male audierint 693,32 tribunitiam poteſtatem intentant refraganti Horatio 690,1 grauiſſime incuſantur a Virginio 720,38 deſeruntur a ſuis militibus 723, 41 partim morte, partim exſilio pœnas luunt 726,40
Decẽuiratus ambitur ab honoratiſſ. & natu max. patrib. 681,38 2d Decẽuiratum e plebe quoque allecti tres coll. 682,9 Decemuiratus tertio anno abrogatus 684,28
Decemuirale imperium in interregno 119,41
Decimæ prouẽtuum vouentur diis 19,13 Decimæ fructuũ olim regib. dabantur 773,45 Decima pecoris ab Hercule ad aram maximam profanatur 773, 44 Decima diis potius quã regib. ab Hercule adiudicata 773,45 Decimas Delphos mittunt Pelaſgi 15, 22. 16,7 Decimæ ſpoliorum ab Hercule dis perſoluũtur 35,14.773,44 e Decimis prædæ templũ Ioui ædificatur 251,21
Decimatio contumacis exercitus 606,34
Decipi faciles qui 281,32
M. Decius cum Icilio & Bruto ad fidem plebi a ſenatu accipiendam mittitur 410,7 permiſſa conſulib. ſenatuſconſulti poteſtate, quæ viciſſim a ſenatu petierit 447,17,33 iuuenilis arrogãtiæ & imperitiæ arguitur ab App. Claudio 458,44 quæ contra Marcium ad plebem verba fecerit 467,35 a Marcio perſtringitur 505,23
Decollatio 99,11.648,15
Decorum tum demum ſpectãdum cum res in tuto ſunt 328,46 Decorum ſecuritati præponendũ non eſt 377,32
Decuriæ, δεκάδες 82,35
Decurio, δεκάδαρχος 82,26
Dedecus morte acerbius 662,44
Dedere ciuem inimicis an par ſit 458,30 Dedi malorum auctor ſæpe ſolet vrgente periculo 501,36 Deditio ſontium 131,37
a Deditiis Seruilius accipit cibaria, veſtes, obſides 361,3 Deditiis a victore imperatur veſtis & cibaria in mentem 490,41 Deditiis imperantur pecuniæ & cibaria 536,35. 594,23 Deditiis imperantur pecuniæ & frumentum 495,11.575,45 Deditiis imperantur pecuniæ, cibaria, veſtes. 616,15 Deditiis a belli incommodis diligenter cauet Marcius 495,18
Dedicatio templi 304,7
Defenſio cauſæ nemini negatur 280, 1 Defenſio reis datur 284,3 Defenſionis meditandæ tempus datur in trinundinum 463,18 Defenſionis rationes plures 695,2 Defenſio cum deprecatione 497,46 Defenſio adoleſcentis in populi iudicio 631,12 Defenſio non refugienda, ne in falſo quidẽ crimine 460,2
Defectionem captarum vrbium Ro-
man

ıani impediebant missis colonis 10,30 Defectio crebrior castiga-onem meretur 356,27 Defectio-is auctores vt mulctati 231,43.310, 7.325,37 Defectionis auctores vir-is cæsi decollantur 648,15 Defe-tionis auctores ducum arbitrio per-mittuntur 725,11

Dossio viuorum corporum 127,42

Danira, Lycaonis filia, Lycaonem po-steriorem e Pelasgo parit 9,26.11,2

Datores tyrannorum 244,40

Delectus militū a Ser. Tullio vt institu-us 223,8 Delectus ex omnibus tri-ub. 705,42 Delectus militum in ampo Martio 554,17 sub signis fie-at 548,12 a regib. & consulib. seue-e fiebat 687,15 in morbosa ciuita-e moderate vigendus 519,47 ni-is superbe habetur a consl. 596,13 mpedituri a trib. pleb. 653,19.731,2 n Delectu militum, plebeii fortunis uctu transferebantur in equestrem rdinem 375,5

Delicta corrigenda magis sunt quam re-rehendenda 453,46

Delphicum oraculum consulitur a Tar-quinio 264,36. Delphos mittuntur lectimæ 15,22.16,7

Demagoræ sententia de Romæ condi-orib. & tempore 58,12

Demaratus Corinthius 184,19 De-maratus moriens Lucumonem ex as-e relinquit heredem 184,46

Democratia, pessima reipubl. forma 387, 4 si modum excedat, dictatoris im-perio corrigitur 461,16

Demetrius, cognomen L. Siccii, seu Sici-nii 662,23

Deprecationis exemplum 442,1 De-precationis argumenta 695,10 De-precationes & supplicationes, a diis ipsis institutæ 520,47 Deprecato-um multitudo, & dignitas, non repu-lianda 466,18 Deprecantib. amicis argiendum aliquid in offensionib. 280,12 Deprecari pro se neminem vult Appius 610,38

Desertio stationis vel ordinis, capitalis 546,30. & 172,5 de Desertoribus a-pud senatum conqueruntur duces 725,3

Desiderio expleto, mutari animus solet 333,37

Desperati sua secum pessumdare malūt, quam hosti concedere 655,25

Deucalion, Promethei f. 14,37

Deus omnium bonorum auctor 169,13 humanarum actionum inspector 217, 38 omnib. actionib. adest; in primis vero bellis 482,6 honorari & coli ab hominib. gaudet 525,37. bonorum dator & custos est hominib. 123,43 cultorib. suis ampla reddit præmia 345,22 cultores suos in periculis im-mensis non deserit 128,10 bonis pro-pitius, improbis infensus 128,22 clemens est, & supplicibus benigne ignoscit 521,6 fauorem suum evi-dentib. documentis ostendit 427, 19 fœderum testis ac sponsor adhibe-tur 449,45 iustis tantum & honestis pactis adhiberi vult 694,35 iniusto bello inuatis, cælitus contra barbaros opem fert 420,3 gnauos iuuat, non ignauos 345,36

Dei prouidentia caras sibi vrbes & ho-mines tuetur 320,1 nefaria hominū consilia detegit 635,31 a Dei prou-identia dependet omnis hominū for-tuna 140,5 Dei fauor, omnib. auxi-liis potior 500,20 Dei fauor secun-dat omnes hominum res 90,8 Dei fauorem nobis cōciliat pia rerum ag-gressio 131,25 Dei auxilium votis, sacrificiis & precib. implorant pugna-turi 567,46

de Deo religiose loquendum & sen-tiendum 90,35.91,47.527,41 a Dei cultu auspicanda rerum adminis-tratio 90,21 in Dei volūtate acquiescere 454,14 Deo iuuante rem gerere 489, 5 Deo adimenda non sunt quæ lex ei tribuit 676,35 Dei contemptus pu-nitus 57,21 Dei contēptus morbis e-pidemiis & aliis calamitatib. vindica-tur 177,33 Dei monita negligens, grauiter punitur 473,7,16 Dei & re-ligionis contemptus inolescit magno reip. malo 82,11 Dei ira summopere cauenda 522,38 Dei ira portentis sig-nificatur 556,19 Dei ira immittun-tur subitæ mortes & consimiles pœnæ 140,7

Dii cum humanam figuram induunt, forma & statura se exhibent longe au-gustiore 350,45 Diis consecrata lo-ca conuenientia 30,9 Diis humana facinora an tribuēda 63,12 Deorum contubernio adscripti semones 478, 28 in Deorum numerum qua de causa relati homines illustres 119,11 Dii vetustiores pariter & recentiores in votiuis ludis traducebantur 478,19 Deorum simulacra in pompis tradu-cebantur cum inuentis suis & elogiis 478,12 Deorum signa in sacris lega-tionib. præferri solita 510,36 Dii bellorū inspectores 741,13 Deo-rum magnorum simulacra & sacra 56,9 Deorum magnorum sacellum 40,40

Diis geniti post hanc vitam vbi degant 523,1 Deorum ministri Romæ plu-rimi, iique claritate præstantes ceteris 510,32

Deūm matri fanum & sacra instituit Idæus 50,18

Dexamenus, Herculis f. 40,37

Dextra mundi pars quæ 80,47

Dextra supplici porrigitur 481,38

Dexteritatis vis 600,42

Dianæ fanum Ephesi 229,37 Dianæ Ephesiæ statuæ 92,44 Dianæ tēplum a Tatio structum 114,10 Dianæ tem-plum in Auentino 182,28.230,33.619, 16.724,14

Dicere pauca, multa facere 271,17 Di-cere quib. non licet quæ libet, iis nec facere 431,33 Dicendi potestatem si-bi eripi conqueritur senator 688, 32 Dicendi potestas suo cuique loco conceditur 690,12,16

Dicta hominum non expendenda, sed facta 442,8 Dicta factis confirma-re 567,31. Vise & Verba.

Dictæus mons Cretæ 122,40

Dictator vnde dictus 336,17 idem fere qui apud Græcos olim αἰσυμνήτης 336, 35 qualis esse debeat 334,36 quando creari soleat, qua auctoritate, & quā-diu 462,4 in summo reipubl. discri-mine dici solitus 701,25 comitio-rum caussa creatur interdum 557,16 Dictator primus dictaturam quomo-do gesserit 338,11 Dictatoris primi exemplum imitati deinceps ceteri vs-que ad Syllam 339,39 Dictator quis-que magistrum equitum sibi assum-psit 338,15 Dictator eiurata dictatu-ra, indictis comitiis, consules cum col-lega creat 359,7 Dictator II A. Po-stumius in bello Latino 342,28 Dic-tator tertius, M. Valerius, a consl. dici-tur 371,8 Dictator quartus L. Quin-tius Cincinnatus 650,27 Dictatoris ornatus 650,37 Dictatores annui a-pud Albanos loco regum 337,35

Dictatura quid 336,15 electitia quæ-dam tyrannis est 336,33 Dictaturæ e-tymologia 336,17 Dictaturæ nomen ab Albanis desumptum 337,32 Dicta-turæ exemplum a Græcis tractum 336,34.337,31 Dictaturæ amplitudo non exprimitur ipso vocabulo 336, 32 Dictatura quas ob caussas intro-ducta 334,1 vnicum est deplorati sta-tus remedium, & vltima in extremis periculis spes 340,9 Valeriæ legis o-pem plebi adimit 385,18 Dictaturæ tempus semestre 333,45.334,27 Dic-tatura ante semestre expletum depo-nitur a Quintio 652,19 Dictaturæ plurimum sacræ ac venerandæ maie-statis addidit T. Largius 403,37 Dic-tatura per Syllæ crudelitatem in o-dium venit, & tyrannis esse comperta est 340,14,18

Diem dicere 456,20.463,32.527,42. 544,30 Dies atra & nefasta 581,22

Dignitatis gradus eminens, impostura expers 371,34

Digressionis exemplum 418,46

Dilatio in multis & tuta est & vtilis 543, 41 Quære & Mora.

Diluuium in Arcadia 49,38.55,17

Dimas (seu Dymas) Dardani f. 49,36 rex Arcad. 49,45

Diognetus, arch. Ath. 378,43

Dionysius senior Syracusis tyrannidem quando inuaserit 417,44

Dionysius Chalcidensis de Romæ con-ditorib. quæ prodiderit 58,47

Dionysius Alexādri filius, Halicarnassen-sis 7,35 quando in Italiam venerit, & quib. adminiculis historiam conscri-bere aggressus sit 6,32 ciuilis belli tempore Romæ vixit 554,37 Diony-sii historia quale argumentum tractet 338,2 Dionysii comment. de Roma-norum republica 76,37 Dionysii li-ber de Romana temporum ratione ad Græcam dirigenda 60,22

Dioryctus isthmus 40,33

Diphilus, arch. Athen. 336,20

Dis, seu Pluto, Ζεὺς ὁ καταχθόνιος 84, 45

Disci fictiles 93,38

Disciplina Græcanica 71,33 Disciplinæ libetales tolluntur a tyranno 424, 16

Discors exercitus facillime vinci potest 691,31 Discordia frangit potentissi-mas quasque conspirationes 657,8 Discordias in ciuitatib. quæ excitent 330,45

Discursatio per vrbem 582,31

Dissidentes animi, communis periculi metu conciliari solent 500,13 Dissi-dia summouenda e republ. 676,13 Dissidium partium, reigerendæ occa-sionem præbet hostib. 704,20 Dissi-dium fictum 254,14

Dissimulatio in temp. n. 209,41

Diuertunt in sacra & publica loca qui priuatis hospitiis carent 482,43

Diues qui paucis indiget 315,1 Ditiori-bus maius publicarum ærumnarum onus sustinendum 223,33 Diuitum onera vt leuierit Seruius Tullius 223, 46

Diuitiæ iustissimæ ex agricultura 135, 19

Diuinationis genera omnia penes au-gures 125,3 Diuinatricis artis pars non minima, recta interrogatio 258,5

Dius Fidius, Sancus 113,2 Dii Fidii tem-plum dedicatur 617,39. Quære Fi-dius, & Iupiter.

Doctrina: quære Eruditio.
Dodonæum oraculum 12,21
Dolo vti quando licitum 209,41 sine Dolo malo 394,21
Dominatum e priscis Rom. nemo appetiuit 695,35
Dominius historicus de mensis comestis quæ retulerit 775,1,9 Domitius lib. I, 776,44
Domus vna a pluribus ædificatur & habitatur 659,20 Domus cuius valuæ foras in viam publicam reuoluuntur 307,26 Domum e colle in planitiem transfert Valerius 292,27 Domicilium in aliam tribum transferre non licebat 219,24
Dona, petacia sunt 422,1 Dona fœneratitia cum sint, grauant animum donec reddantur 748,7 Dona spontanea, gratiora & stabiliora sunt quam coacta 590,35 Donum toti reipubl. datum, an pretio singulis ciuib. recte diuendatur 538,35 Donum frumentarium magnificum 538,35 Donia accepti ratio reposcitur 748,16
Donaria communi sumptu 229,42
Dorienſium migratio & commune cõcilium 229,34
Dotis restitutio 95,11
Drachmæ argenti XM 323,2
Drepana, promont. Sicil. 41,40
Ducentus: quare post Dux.
Cæso Duellius Xvir 682,9. 704,46
M. Duellius trib. pl. 727,4
Duellum pro patriæ imperio principes maxime decet 149,38,47 Duello nouies vicit Siccius 663,37
Duilia lex 788,51
Duodecim dii 478,18
Duitties nimia, illaud. 520,42
Durius equus 36,18. 772,28
Dux bonus requiritur ad bellum feliciter gerendum 390,27 Duces in duellum pro corpris coire maxime decet 149,38,47 Dux & bene & male gestæ rei causſa iudicatur 501,18 ob rem male gestam vocatur in iudicium 585,37. 586,36 ob rem male gestam populi iudicio damnatur 585,41 an ob cladem mulctandus 587,8 Duci magna & grauis mulcta est sperata frumenti gloria 588,37 Dux multi exoſus rerum feliciter rem gerit 606,12 Dux nec precib. nec minis apud malignum militem quidquam potest 561,24 Dux e præda capit quantum libet 747,42 Ducis domestica tutamina, munia 490,19 Duces posteriorum ætatum arrogantiores 325,27 Ducum delicta an imputanda rebus publicis 144,38 Ducum inferiæ 528,31 Ducem verbis agere, cuiusmodi est 589,30
de Ducatu contendentes socii, armis litem dirimunt 530,39
Dymas: quære Dimas.
Dyna Euandri filia 25,18. eadem Launa 34,45. Sed verius esse nomen putatur Lauina.
Dyna, pro Fidenæ 648,42

E

Ebrii, petulantes & iniur. 632,34
Ebutius: quære Æbutius.
Echetra, Volscæ gentis clarissimum oppidum, & optimo loco situm 647,28
Echetra, Volscæ gentis curia 483,47
Echetram deportatur præda e Romanis capta 503,9 Apud Liuium sine aspir. legitur Ecetra.
Echetrani fœdus cum Tarquinio faciunt 250,4 Echetranos agros a Romanis sibi deposcunt Aurũci 366,29 Echetranus ager a Fabio peruastatur 647,28
Echinades insulæ 41,23
Edicta, διαγραφαὶ δικαίων τε καὶ ἀδίκων 336,21
Educatio mala 273,22. 275,4 Educatione molli iuuenes animos corrumpit tyrannus 424,24
Effœminare molli educatione 424,24
Egeria nympha Numæ Pompilio familiaris 122,9
Egeni, ἄπορoι καὶ πάωχοί 187,39: tamquam ab egendo: cum potius ab egerendo sit facta derivatio.
Egerii cognomen vnde impositum Arunti Tarquinio 187,38 Egerius contra Fidenas mittitur 193,17 Egerii posteritas 261,34
Egestas in morib. improbi vulgi, non in fortunis 609,13 Egestas improba, nullis quãuis magnificis largitionib. expleri potest 609,14
Egnatius lib. I de Romuli & Remi controuersia quæ scripserit 778,1
Elatus muliebris 523,35
Eiurare magistratum 336,14
Electra Atlantis filia 40,17 Iasum & Dardanum ex Ioue parit 49,32
Electra, Latini filia 59,5
Elephanti CXXXVIII in triumpho Metelli de Pœnis 126,39
Elidenses Herculis socii 27,5. Quære Epéi.
Elocatio agri in quinquennium 541,24. Vide & 616,36 Elocatio bellicorum sumptuum 541,27
Elogium publicum 525,3
Eloquentia: quære Facundia.
Elua, Æbutii cognom. 342,32
Elyma, opp. Siciliæ 42,22
Elymus Troianus, regio genere natus 42,41 in Siciliam profugit 41,41.42 17
Elymi vertex 42,34. forsan Erycis.
Elymi, pop. Siciliæ 42,40 ab Oenotris pulsi migrant in Siciliam 18,6
Emathionis filius Romus 59,3
Emeriti, præmiis tuendis adhibentur 511,1 Emeritorum cohors ducem suum vltro in bellum sequitur 668,33
Eminentia Deo exosa 499,26
Ennius lib. I 777,14 Ennii hendecasyllabi de Faunorum & veterum vatum versibus 773,20 Ennii versus de Romuli & Remi contentione 780,10. quære & Euxenus.
Enses acuit miles 567,44. Vide & Glad.
Enyalius, Quirinus, deus bellicus 112,21. Plura in Græco Ind.
Epéi Elidenses, Herculis in Hisp. & Ital. exped. socii 27,5,14. 34.31 sedes in Italia figunt 49,21. 77,42
Epigoni Heronymi Cardiani 5,28
Epitelides Lacon 206,35
Epitomæ Aufidii 776,44 Epitomarum Pisonis lib. II 776,43
Epulum victoriale 291,1 Epulum, sacrificium, coronæ, in publica lætitia, & domestico luctu 158,28
Equites, aciei cornua tuentur 289,10 peditib. laborantib. succurrunt 651,18 in saxoso & confragoso tumulo, pedestri pugna fortissimam operam nauant 534,24. sic 367,16 missis equis pedestrem pugnam capessunt 575,9. 614,2 peditib. mixti pugnant more barbarico 419,36 in seditione vrb. vicina foro loca iubẽtur insidere 322,10 Equitum habitu in prœlio Romanos adiuuant Castores 350,45 Equitũ magistrum vnusquisque dictator sibi assumpsit 338,15
in Equitum vitas inquiritur a cẽsorib. 228,31 Equites coniurationis aduersus plebem accusantur a trib. pl. 635,4 Equitum põpa magnifica idib. Quintilib. 351,29 Equitum filii, equestrem pompam votiuis ludis ducunt 475,31
Equester ordo sacer. 638,42 Equestris ordinis census, centuriæ, & centuriones 222,33 Equestri ordini addu CCCC e plebe fortunis aucti 375,4
Equestria certamina 100,29 Equestria certamina ludis votiuis 475,37 479,31
Equitatus trifariam in acie diuisus 344,47
Equus legato datur ob ætatem 707,18 Equo bellatore, imperatoriis insignib. exornato, donatur Marcius ob præclare nauatã operam 414,20 Equorum concursus vehemens 289,30 Equi publici 351,35 Equi aurei a frenis in curru triumphali 535,44 Equorum & mulorum festum 26,18 Equus funalis 479,38
Eratosthenis Chronographia accurata 60,21
Etrusciensium colonia in Opicis, Cumæ 419,2
Eretum, oppid. Sab. 194,22. 208,9. 312,27 prope Tiberim CXI stadiis Romã dissitũ 687,2 CVII stadiis Roma distat 173,35 ad Eretum victi Sabini: Tarquinio Superbo 251,26 ad Eretum castra Sab. 687,2
Erichthonius, Dardani f. 40,19 Erichthonii parentes, posteri, & felicitas 50,38
Erinnyum veneratio 134,27
Errones, πλάνητες 8,4
Eruditio principio commendat homines litteratos 773,28. quæ doctrina commendabilis 135,34
Erythæa insula 31,4. 77,37
Erythræ, Aulæ locus 260,27 opp. Phrygiæ 44,45
Esquilinus collis 205,13 vbi a Tullio additus & exaltatus 218,37 Esquilinæ tribus 219,21 Esquilina porta 624,24
Etruria & Tuscia eadem quæ Tyrrhenia 23,8 Etruria fertilis 218 terra atque potentibus a 203,14 Etruriæ ducatus seu ciuitates XII 399,13 577,1 Etruriæ ciuitates nobiliss. a Tarquinienses & Veientes 398,13
Etrusci & Tusci idem qui Tyrrheni 24,8 Etrusci molles in victu 105,35 sumptuosi & delicati tum domi tum militiæ 575,30 Latinis auxilia pollicentur contra Romanos 189,6 Sabinis opem ferunt contra Rom. 191,34 debellantur a Tarquinio 192,42 debellãtur a Ser. Tullio 231,3 ad Aricià cæsi, humanissime tractantur a Rom. 304,36 Romanis pariter & Latinis auxilia in Latino bello negant 327,30 Veientib. auxilia contra Rom. decernunt in publ. comitiis 559,24. 562,40 castris exuuntur 570,18 Veientes a pace cum Romanis inita abducunt 577,2 Ianiculum occupant 582,46 Ianiculo deserto Veios se post cladem recipiunt 585,6
Etruscorum reges quib. imperii insignib. vsi fuerint 195,33 Etruscarum vrbium Romæ proxima Veii 585,9
Etrusci ex Ionio sinu a Gallis expulsi, Cumas inuadunt 419,3 Etrusci in vrbem recepti 762 Etruscus vicus Romæ 305,2 Etrusca lingua diuersa a Romana 289,33

Euan-

ander Areas, Mercurii & Carmentis nymphæ filius, coloniã in Italiam ex Arcadia ducit 24,30.773,23 quando in Italiam venerit 773,22 vbi cum Arcadib. suis consederit 65,39 75,37.77, 32 in Italiam quæ fortamenta intulerit 26,28. 773,33 iusti obseruantissimus 773, 42 Herculi diuinos honores defert 32,12 Euandro annua sacra fiunt in colle Auentino 25, 26,31 Euandri filia Dyna, seu Lauina 25,18.34,45
Exitus prospicere, difficile 744,39 ex euentu iudicari solet de actionum felicitate & infelicitate 589,2
Exæi sacrificium 479,12
Eipus excipiendis aquis 200,47
Eybates Atheniensis, olympionices 57,1
Ascanius, Æneæ filius, II Latiorum rex 52, 23.775,45,57
Esthetus Herculi varies labores imponit 31,3
Ennius (seu Ennii) poetæ sententia de Sarnio colle 27,19
Eurinius sinus, ab Euxino Æneę socio dictus 774,40
Exactio in singula capita 245,46
Exagerare factum 483,40
Excessus & defectus in virtutib. æque nocent 529,24
Excubias ante mœnia agit alter consul in bis peric. interest. 642,20
Excubitores 720,18
Exempla aliorum, docet quid facto opus 685,28 Exempla pœnarum absterrent 107,16 Exempla suppeditat historiæ 322,2
Exercitus trifariam diuiditur a senatu & 531,40.625,8 Exercitus tertia vis sibi præsidio relinquitur 646, Exercitum in plures partes diuidere non semper tutum 189,20 Exercitum intra mœnia diuertari non licet Marcius 495,21 Exercitus ne quidem partis amittendæ, si fieri potest 531,12 Exercitus numero sua sibi multitudine officit 390, 2 Exercitus magni sæpe a paruis victi 347,2 Exercitus maximus ab equo cæsus 419,33 Exercitus magnus interdum a parua superatur 5,1 Exercitus e tironib. conflatus, ad conflictum fugit 625,25 Exercitus dimitti senatus inssu non potest consl. 375,21
Exitialis lauso necessario fortissimus 569, 4
Expediti milites 179,43 Expediti iuuenes 197,3
Experti, difficile est insueto 382,14
Experientia verbis omnibus potior 1. ,45 Experientia magistra rei 4 11
Expiatio per flammas 75,6 Expiatio casu inuoluntariæ 159,35 Expiatio casus Tatianæ 115,42 Expiationes lustrationes publicæ & priuatæ in pestilentia 597,26.599,6
Explorators sub legatorum prætextu missi 355,4. Quære & Specul.
Exporre prolem qualemnam licuerit 88
Exsecrum frumentum 288,10
Exsequiæ funebres lege iunctæ sunt necessiis 714,31 Exsequiarum mos solemnis 243,20 Exsequiæ variis musculis condecorantur 720,5 Exsequiæ splendidæ in funere Virginiæ 19,39. Vise & Funus.
Exsules filii fari cassus apud hospites expetor 484,22 Exsulem rebellem capiens aut interimens, quib. honoratus præmiis 256,9 Exsulib. Tarquinianis reditus decernitur 288,19
Exsilium perpetuum 187,8. 194,19 277,40. 480,46 Exsilio perpetuo & bonorum proscriptione mulctare 210,19. 211,13 Exsilium & paupertas docent artes 20,12
Extorum limatio ante prælium 140,39. 142,38. 144,22 super Extis iurare 277,43.455,10
Exterorum incolatus non improbandus 89,22
Externa relinquuntur cum periclitantur domestica 625,23
Extra rem euagari 690,19
Extraordinarii milites 222,16
ad Extrema redacti homines desperatam audaciam induunt 355,37

F

F, digamma Æolicum, seu V consonans, olim vocabulis a vocali incipientib. præponebatur 16,23
Fabii, Remi factio 777,32
Fabii operam dant reip. offerunt, idque suis sumptibus 572,42 Fabiæ gentis CCCCVI virtus Fabii iam proficiscũtur 573,8 Fabii consulatib. septem continuis functi 580, 43 e Fabus CCCVI annis tantum puer superstes fuerit 580,19 Fabius qui CCC&VI ictus superstes fuisse dicitur, cuius filius fuerit, & quæ opinionis eius vulgo fuerit caussa 580,44 de Fabiorum clade duplex narratio 577,28 Fabianæ cladis luctus 581,21
Cæso Fabius, Q. Fabii frater, Cæsonis filius 544, 23.549,40. in quæstura Cassium tyrannidis accusat 544,23 patrum iussu consulatum ambit 549, 26 consulatum init 549,40 sociis populi Rom. suppetias fert 550, 23 Æmilio collegæ suppetias mittit 552, 41 Kæso Fabius, II consul 559, 15 immerito gentium expertus mihi eum in bello Etrusco 560,30 fortitudinis præmio decoratur 570,23 K. Fabius, III consul 570,45 in Æquos proficiscitur 571,2. collegę fert suppetias 571,34 gentiles suos cum exercitu in Etruriã sequitur 573,10 proconsul ad gentiles suos in Etruriam proficiscitur 574,24
M. Fabius, Kæi. Filius, Kæsonis frater 553, 38.568,21. consul fit 553,38 focus tutandis mittitur 555,8 M. Fabius II consul 562,12 ad milites quæ verba fecerit 565,18 cum Cæsone fratre succurrit Q. Fabio 568,21 castris ab hoste captis succurrit 569,26 triũphum recusat, & magistratu se abdicat 570,33 cum gentilib. & clientib. aduersus Veios proficiscitur 573.5
Q. Fabius historicus 5,41 Fabius Maximus, hist. 6,44 Q. Fabius, Romanorum scriptorum antiquissimus & accuratiss. 475,9
Q. Fabius Pictor de Iliæ gemellis quæ narret 64,43 Fabius Pictor lib. I, de Romuli & Remi ortu quę scripsit. 777, 4 Fabius & Cincius de Tarpeiæ proditione quæ scripserint 105,32. 106, 22.107,3 Fabius agrum Romanum in XXVI partes a Tullio tributum refert 220,6 Fabii sententia de Tarquinii Prisci filiis refellitur 211,16 Fabius an recte L. Tarquinium Collatinum Egerii filium fecerit 261,34 Q. Fabius de Romani cultus ceremoniis quæ tradiderit 475,9 Fabii indiligẽtia in temporum exquisitione 234, 20
Q. Fabius consul 544,17 in Æquos & Volscos cũ exerc. proficisc. 548,31
Q. Fabius, K. filius, II consul 557, 36 in pugna occumbit 568,16
Q. Fabius consul 615,33 senatus permittit Æquis pacis leges dat 616,20 legatione ad Æquos fungitur 617,1
Q. Fabius Vibulanus II cõsul 618,3 Æquos rebellat 618,9 Q. Fabius Vibulanus III consul 646,4 contra Æquos proficiscitur 646,45 Q. Fabius Vibulanus vrbi præfectus cum tertia copiarum parte 648,37 Minucio periclitanti auxilia mittit, & alterum consulem Nautium e Sabinis euocat ad prospic. reip. 650,13 Q. Fabius Vibulanus XVII 682,3 ad L. Valerii compellationẽ cõticescit 689, 5 cum duob. collegis in Sabinos proficisc. 704,42
C. Fabricius consul 744, 27. 747,33 quas victorias in consulatu retulerit 744,28. CCCC talenta cum triumphis in ærarium infert 747,40 legatione apud Pyrrhum fungitur 744, 27 ad Pyrrhi petitiones quid respondent 749,7
Fabrûm centuriæ II 222, 19.223,3.464, 24
Fabulæ an omnes dijs & geniis gratæ 207,12 Fabulæ Græcanicæ quorsum conducant 91,31 Fabulæ ob rerum similitudinem multum movent auditorum animos 405.7 Fabularum antiquarum collector Satyrus 55, 11 Fabulæ de membrorum corporis inter se dissidio 407,16
Faces in nocturna trepidatione incensæ per vrbem & sing. domos 581,24
Faciendi quam patiendi maior hominib. cura est 289,31
Facinora priora non sunt obscurãda posteriorib. 663,17.& 382,46
Facta hominum expendenda, non dicta 442,8 Facta dictis respondere debent 320,26.442,44
Factio factionis infortunio illætatur 704,22
Facundia 394,29. Facundia ciuilis 247, 17.420,26 Facundia militaris 662, 27
Fago legatos loqui iubet Æquorum imperator 649,31. Liuius quercum dicit.
Falces lignatoriæ 205,40
Falerium, op. Aboriginum 16,44. 17, 12
Falernus ager fertilis 29,18
Fama prænuntia: quære Rumor.
Fames, cibi condimentum 747,7 Fames ex fermente per hostes impedita 583,22 Fames post pestem 678,2 Fames, res inexpugnabilis 324,47 radices & herbas esitare cogit 432, 19 ob insueta alimenta, afficit corpora 427, 10 ad dedit. nem cogit 594,20 Fame laborantes, diuitum penuaria diripere conantur 583, 33 Fame laborantes contelari difficile 583,30 Fames, miserrimum mortis genus 407,44.450,43 Famis remedia 21,37 Famis tempore virtni Romanos adire inuitant 432, 27
Far, ζέα 95,21 pro antiquissima fruge habitum a Rom. 95,25 in mensis deorum 93,39
Farrea farina imbuere 478,47. 479, 16 Farrei orbes 775,2
Farracia, seu Confarreatio 95, 20

Faronia nunc quæ olim Feronia 113, 29.
Fascib. occultati enses 426,7 Fasces & secures 99,8 Fascis virgarum cum securi ab vnoquoq; lictore præfertur regi 195,46.196,23 Fasces & secures singulis mensib. permutant consules 278,20 Fascib. solis domi, securib. foris vti Valerius instituit 292,35 Fasces submittere 523,20 Fasces submitti solēt cum minor magistratus a maiore cōuenitur 516,3 Fasces in triumpho coronantur 365,30
Fasciis & vittis condecoratur funus 719, 44
Fastus puerilis 395,34
Fatum ineluctabile 261,14 Fatum loci mutatione vitari non potest 563, 47
ad Fatalem exitum properant homines incauti 289,28 Fatales euentus æquo animo accipiendi 153,37
Fatuus fatuelis 779,12
Fatuitatis simulatio in periculo, prudentia est 264,20
Faunus, Martis nepos, Aboriginum rex 24,42.34,29 Italiæ rex 773,17 Herculis amicitiam appetit 774,3. vxorem ab Hercule accipit 35,3 vnde dictus 773,17 aliis nominib. dictus Siluanus, Inuus, Pan 773,20.779,12 vocum & visionū insolitarum auctor 290,24 Fauni indigenæ 772,45
Fauor hominum parum valet, nisi accedat etiam Dei fauor 177,5
Faustulus, regii pecoris magister 65,44. 777,3 Faustuli ortus & conditio 71, 12 Faustulus Romulum & Remum expositos tollit, & educat 777,11 Romulum de fortuna sua edocet 67,41 capitur 69,29 Faustuli interitus & sepulcrum 74,9,16
Februario mense celebrantur Lupercalia 26,1
Felicitas actionum ex euentu iudicatur 588,44 Felicitas virtute, non fortuna metienda 85,15 honestate metienda, non voluptatib. 90,12 in calamitate publica luctuosa est 161,37 Felicitate non nimium efferendus animus 355,30 Felicitas nimia, plerumq; animos effert, & tandem in ruinam præcipitat 537,22 Felicitates omnes comitatur inuidia 355,31
Ferentinum, Latinæ gentis curia 175,29. 188,45. 247,9 Ferentinis comitiis consultatur de bello aduersus pop. Roman. 316,24.318,13. 326,5
Feretrius Iupiter 102,28. Plura vide in Iup.
Feriæ Latinæ 250,24 Feriæ votiuæ 475, 18 Feriæ hostili incursu interruptæ, duplo maiori sumptu instaurātur 366, 24 Feriarum cura demandatur ædilibus 415,35
Ferina pugn. rabies 579,42
Feronia dea vnde dicta 113,26 Feroniæ templum, festum, & nomina Græca 173,8
Fescennia, seu φασκίνιον, opp. Aborigi-num 16,45
Fessi in extremum agmen se recipiunt 532,29
Festum, insidiis struendis aptum 426,16 Festum panegyricum 173,12 Festa atrata & lugubria Romanis nulla 90, 44
Fetiales, σπονδοφόροι, apud veteres Pelasgos & Aborig. 17,7 Fetiales, εἰρηνοδίκαι 131,3.410,15 Fetialium munia 131,28 Fetiales fœdus inter Romanos & Latinos renouāt 358,9 fœdus inter S. P. Q. Romanum feceſſionis tempore faciunt 410,15 mittuntur ad Æquos 617,27 ad legationes assumuntur 740,17 cum secunda legatione mittuntur ad Æq. imperatorem 649,36 quo ritu & qua formula res repetiuerint 132,1 Fetialis Romanus quibus verbis & quo ritu bellum Samnitibus indixerit 741,6
Ficana, seu Ficulea, ab Anco Marcio diruitur 179,17
Ficulnensium conditores 13,46
Ficus sacra 204,23. Quære & Rumi-nalis.
Fidenæ, ab Albanis olim conditæ 116, 23 XL stadiis Roma dissitæ 116,2. 167,10. 648,42 a Romulo colonia Romana factæ 116,23 a Tullo Hostilio oppugnantur 160,27 a Tullo Hostilio capiuntur 172,34 capiuntur ab Anco Marcio 180,20 capiuntur a Tarquinio Prisco 194,14 Sex. Tarquinii hortatu deficiunt a Rom. 307, 40. recipiuntur 310,20 a Sabinis infestantur 652,45 ad Fidenas victi Sabini 252,15
Fidenates & Veientes conspirant contra Romanos 140,46 Tarquinio Pr. se dedunt 188,41 Fidenates exsules, Romanos in Ferentino foro accusant 317,18 Fidenates ascitis a Tarquinio Sup. auxiliis, in colonos Romanos & legatos iniurii 317,46 obsidentur 318,20 prœlio victi denuo obsidentur 324,6 Largio se dedunt 325, 20 Fidenatia castra deseruntur 724, 19
Fides narrationib. adhiberi non solet nisi rerum causſę exponantur 470,27
Fides a principib. contemni solet 401, 32.745,41 nō tollenda ex hominum societate 387,41 e ciuitate tollenda non est 332,40 concordiam inter homines tuetur 363,19 Fide mutua in prœliis maxime opus est 345,43 Fidei & virtutis habenda ratio, etiam in periculis 524,26 Fides quib. rationib. in conuentis & pactis dari ac firmari soleat 406,1.745,36 Fidem securitatis accipere 483,4 Fides incolumitatis indici datur 776,22 bona sua Fide polliceri, maximum apud Rom. sacramentum 567,34 per Fidem suam iurare, iuramentum maximum 731,13
Fidei obseruatio religiosa 134,39 Fidei publicæ templum & religio a Numa instituta 134,33 Fidei templum & sacra anniuersaria 332,40
Fidius Iupiter Sancus a Romanis dicitur 257,7 Fidii Iouis ædes 257,7 Fidii Iouis templum dedicatur 617,39
Figmento miles interdum animatur, & hostis terretur 613,46
Filius quamdiu & quomodo patri obstrictus 96,28 Filius patria potestate quando liberatus fuerit 98,3 Filium ter vendere patri licebat 97,18 Filii a parentibus e rostris detracti, quidam etiam necati 97,5,11 Filiis viuo patre non sunt bona propria 546,47 Filii causſam apud populum agit pater 631,11 Filii delicta patrem bonis suis non priuant 547,4 Filii parentum delicta non luunt 547,16 Filii ob parentum delicta non excluduntur ab honorib. 547,23 Filiis fortunam meliorem precatur infelix pater 513,18
Filia patris nomen gerit 709,33 Filiam occidere pater mauult quam tyrannicæ libidini permittere 718,4 Filia deuorat matrem 172,25
Filialis obseruātiæ exemplum 153,16,28
Finis considerandus ante rei aggressionem 501,15
Fines præsidio tueri 572,32
Finitores agrorum 541,15. 543,23. 544,3
Fistulæ pastorales 26,31
Flagris ante vltimum supplicium cædun-tur seditionis auctores 180,24 Flagris cæditur proditor ante vltimum supplicium 171,42
Flamea, seu Flamina 124,41
Flamines, στεφανηφόροι 124,40
Flammas transilire 75,6 Flamma e pilorum veruculis emicans 312,45
M. Flauoleius, egregio facinore commilitonib. præit 567,17 Fortitudini præmio decoratur 570,28
Flauus, Largii cognomen 324,22.472, 22
Floribus conspergi 154,21 Florib. & coronis condecoratur Virginiæ funus 719,43
Florea amicula 477,3
Florida oratio 474
Fluuiorum symptomata 183,16 Fluu retrogrado meatu fluentes, quid portenderint 419,20
Focus publicus vrbis 125,18, 25,39 Focū vrbis publicum vbi Numa exstruxerit 126,12 Focus curialis 93, Focus curiarum communis 93,2 Focus regius, & sacra super eo fieri lita 207,13 Focus fulmine euerl 563,22
Fœciales: quære Fetiales.
Fœdus inter Achiuos & profugos Tro nos 37,40 inter Troianos aduer & Latinum 48,3 inter Sabinos Romanos 111,12 Fœderis soci leges 616,22.648,21 Fœderis c Latinis renouati formula 415,6, Fœderis leges clypeo inscriptæ 25 Fœdus columnis inciſum 118,14 F dus columnę inciſum in templo er tur 174,22
Fœderis læsi auctores læsæ parti de bantur 131,36 Fœdus morte pr cipis dissoluitur 248,1
Fœminæ cur a sacris Herculeis rem 773,50 decorum nonnumqu negligunt 157,3
Fœneratorum in exigendo dacita inclementia 319,23. 358,38 neratorum immanitas 402,7 neratori ius in libera corpora nor tur, sed tantum in bona 215,13 Fo ratori nexus ius est in bona, no corpora 333,11
Fontes sua sponte aperti
Fores ædium vt aper. 307
Formiani a Samnitib. sollicitati
Formicati carceres
Fortes iuuat Deus 34
Fortitudo an sola funebres laudes creatur 291,34 a quibusdam in nominatur 609,45 Fortitudi exemplum singulare, vno eodem vrbē hostilē cepisse, & auxilia eis profligasse 503,39 Fortitudinis mia 347,46 Fortitudinis pr promirtūtur strenue pugnaturis 11 Fortitudinis præmia post vic tribuuntur strenuis pugnatorib. 1.414,16.593,13 Fortitudinis co & alia præmia tribuūtur strenuis g 575,24 Fortitudinis præmia c & fortitudinis corona decorari 8,10,24. Vise & Præmia.
Fortuiti casus, coniectura & car humana declinari nequeunt 39
Fortuna instabilis 226,16.481, vsquequaque fauet homini

ō ſener exſpectat cunctationes ho-
minu 233,39 humanas mentes in
rrore impellit 695,14 certis con-
ectur explorari nequit 744,38 For-
unæ n credendum 355,34 Fortu-
una e fac.aggr. 298,27 Fortuna
rēdu moderate 53,21.355,27. 519,
7 Fo na vtendum parce 499,23
Fortu bonæ quæ adſcribi actiones
oleat quæ item malæ 589,5 Fortu-
na pr eritas an mores emolliat 76,
28 F una aduerſa generoſo animo
feren 519,8. 520,11 Fortunæ an
redde la ſit ratio belli ducibus 588,
) F unæ vtriuſq. ſocietas, animis
conie gendis aptiſſima 433,2 For-
tunæ ilibet ſe accommodare 208,
2
Fortu templa duo a Ser. Tullio ex-
ſtruc 132,2 Fortunæ templum exu-
ſtum 43,45 Fortunæ muliebris tē-
plum a,ſtatua,ſacra 525,8 Fortunæ
mul is ſacerdotes 526,30
i ſtu 126,15 Forum in Capitolina
plani 113,46 Forum in quo iudicia
& co ones habentur, a Tarquinio
Pri dornatum 200,14 Forum
Julie m turbis 392,29 Forum Boa-
rium 5
Foru Popilium 17,28
uerg habitus ſponſo 157,41
gelli Rom. occupatę 741,1 Fregel-
lani, manorum coloni 741,30
fra pere 689,16
nter rire; in triſti nuntio 634,36.
17,
ctus onis ſeminibus boni; e malis
mali 31,45
gali ſpriſcæ exemplar inſigne 314,
14. 5,7.747,5
ges tiquiſſimæ Græcis & Latinis
ræ ,22 Frugum primitiæ 93,40.
54,
mei m ſingulis menſib. e publico
ulit tebatur 228,4 Frumenta
emi um emittuntur legati in Etru-
riam ampaniam, Siciliam 417,27
rur ta publicis pecuniis in vicinia
nes ntur famis tempore 583,42 de
rut nti a Gelone donati diſpenſa-
on ontrouerſia ſenatorum 434,3.
39 Frumenti a Gelone donati,
p lo diuenditi, pretium empto-
b. ddi vult Caſſius 538,35 Fru-
mei m exſecratum 288,10
ius ſfetius, Cluilii ſucceſſor in Alba-
ori imperio 140,29 Tullū Ho-
ſtili ad pacem inuitat 142,11 Me-
F tii proditio 161,4 pœna 171,
o
a n turna 198,17 Fuga paucos ſer-
at 7,5 Fugæ pœna 348,5 Fuga
m ta 494,15 Fuga ſimulata deci-
tu oſtis 311,13. 550,46 Fuga ſi-
mul a hoſtis in anguſtias pertrahitur.
45 2
ag ntib. multum prodeſt locorum
cti 313,31 Fugentium tergo hæ-
n ictor, vnā in vrbem irrumpit
13
oi per cælum diſcurrentes 628,11
ulſ a ſiniſtris, felix ſignum 80,38.
Fulgura ſubita oppugnationē
ſi dent 611,24
ii vis, conſideratio, & interpreta-
) 3,11,27 Fulmine tacta do-
u 7,24.176,16 Fulmina, tonitrua,
l s, in barbaros hoſtes immiſſa
c Fulminū imitatio funeſta 57,22
I iem inferiorem accipere detre-
at olero 596,20 publico munere
n ntibus ſumptus præbentur ex
a) 746,35

Fundæ, quintæ claſſis tela 222,16 Fun-
da vibrare lapides 532,18 Fundarum
minimus in bellis vſus 332,3
Funditorum ſocietas non nimium care
emenda 332,42
Fundani a Samnit. ſollicitati 740,1
Funiculis diſtinguere 463,45
Funeris elatio nocturna 243,27 Fune-
ris elatio per forum 243,20 Funus
per celeberrimas vrbis vias effertur
719,39 Funus triumphale 528,21
Funeris ſumptus Poplicolæ defuncto
præbet ſenatus 315,12 Funere publi-
cis impenſis facto honoratur Agr. Me-
nenius 415,45 Funere publico ho-
noratur legatus 707,13 in Funerib.
diutius chori ſatyrici 478,1
Funebris ornatus 719,38,43 Fune-
bres ludi 291,13 Funebres orationes
in præſtantium virorum exſequiis 611,
4 Funebres orationes a quib. inuen-
tæ, & rectius vſurpatæ 291,5 Fune-
bria iuſta negātur filiæ degeneri 158,
15 Funerales leges 787,55
ſub Furca cæſus ſeruus 473,44
Furiæ vltrices 523,16 Furiæ ſcelerum
machinatores ad ea prodenda terrifi-
cis cruciatib. adigūt 320,8 Furiarum
tormenta 502,28.507,5 Furiis ma-
ctare matrem 521,33
L. Furius conſul 594,10 L. Furius, trium-
vir 615,44
P. Furius conſul 597,15 P. Furius fratris
ſui legatus in prælio occumbit 620,
36
Q. Furius (ſeu Fabius) vibis præſidio re-
linquitur 625,10
Ser. Furius proconſ. Æquos debellat 574,
50 Ser. Furius (al. Spur. Furius) conſul
619,8 contra Æquos proficiſcitur
619,32 vulneratur 621,26
Sext. Furius conſul 491,41
Sp. Furius conſul 559,16 Æquos perpo-
pulatur 560,27
Sp. Furius cōſul, peſte exſtinguitur 677,
38
C. Furnius trib. pl. 730,18
Furor diuinitus in ſociales copias im-
miſſus 531,3
Fuſtib. interfici 606,33
Futurorum certa notitia nemini a Deo
data 501,10 Futura proſpicere qua-
lia ſint, non ita licet vt præterita 589,
27 Futura præſagiis colliguntur, &
cōiecturis 589,28 de Futuris cōiectu-
ra peti ſolet ex præteritis 456,5.507,
42 de Futuris conſilium capiendum
ex præteritis 675,42

G

Gabii, Albæ colonia 776,36. opp. Lat.
71,30.326,20 Gabii, opp. Latinum
in via Prænestina, magnum olim &
potens 252,47 Gabiis inſtituuntur
Romulus & Remus 71,30.777,23
Gabii a Tarquinio capti benigne
præter ſpem tractantur 256, 36 Ga-
bios confugit Tarquinius exſul 276,
47
Galeæ æreæ in ſalt. 476,32. itē in Rom.
milit. 221,21
Galli Etruſcos ex Ionio ſinu pellunt 419,
4 Romam quo tempore ceperint
60,34. 61,6 in vrbem recepti 76,
4
Geganii, Alba Romam tranſlati 170,
42
L. Geganius, T. Geganii conſulis frater,
cum P. Valerio ad frumenta coemen-
da in Siciliam mittitur 417,30. re-
uertitur 433,43
M. Geganius conſul 729,24 M. Ge-
ganius Macerinus II conſul 737,4
T. Geganius Macerinus conſul 417,7
Gegania, Tarquinii coniux 213,11
Gellii fratres, e coniuratorum numero
281,41
Gellii, hiſtorici 6,46 Cn. Gellii ſenten-
tia de raptus tempore 100,16 Gel-
lius fetialium collegium quo exem-
plo inſtitutum prodiderit 131,10 Cn. Gel-
lius de Numæ liberis quæ prodiderit
memoriæ 136,3 Gellii narratio de
Tarquinii in vrbem aduentu 211,40
Gellius Tarquinium Superbum in vl-
timo cum Romanis prœlio ex equo
pugnaſſe, inconſiderate ſcripſit 349,
13 Gellius in temporum examine
negligens 417,36 Sex. Gellii lib.
de Origine gentis Romanæ 776,
19
Gelon Dinomenis filius, Hippocrati fra-
tri in tyrannide ſuccedit 417,33 Ge-
lo magnificum donum frumentа-
rium mittit populo Rom. 433, 47.
538,34
Geminus, Veturii cognomen 367,37.
624,43
Genii familiares hominibus 122, 16.
124,22 Genius cuique homini ſuus
135, 43 Genius familiatis Numæ
cœnam magnificam ex tēpore ador-
nat 122,17
Gentium & populorum vicinitas efficit
vt ſæpe nomina eorum confundan-
tur 23,2 Viſe & Affinitas, Familia, Po-
pulus.
Gentilitium nomen 185,44. 198,44
Gentilitia ſacra 696,21. viſe & Sa-
cra.
ad Genua ſupplicis ritu prouolui 511, 29,
40.523,29 Genua tangere in ſuppl.
514,28 Genua nullius tangere vult
Appius, potius mori 610,37
Cn. Genucius trib. pl. rem agrariam to-
tis virib. vrget 595,6. pridie quam res
agraria decidenda eſſet, domi ſuæ in
lecto mortuus reperitur 595,45. Idem
diuerſo prænomine *Caius* dicitur, &
patriciorū inſidiis clam e medio ſub-
latus affirmatur 665,3. At 585,41,
T. Genucius trib. pleb. Titum Me-
nenium ob rem male geſtam in po-
puli iudicium vocaſſe legitur. Apud
Liuium vnum huius tribuni prænо-
men eſt, *Titus*, non *Cnaus*, nec *Ca-
ius*.
M. Genucius conſul 730,10 pro ſe-
natu ad tribuni plebis expoſtulationes
quæ reſponderit 733,28
T. Genucius, M. Genucii frater 732,30
conſul deſignatur 678,31 pro con-
ſule creatur decemuir 680,9 de tri-
bunorum poſtulatis quam dixerit ſen-
tentiam 735,17. De T. Genucio tri-
buno pl. dictum paulo ante in Cn. Ge-
nucio.
Genere duro natus 603,37
Gergithius 39,10
Geryonis boues abigit Hercules 31, 4.
34,4.773,51
Gladii hoſte cædendo patim retuſi, par-
tim plane fracti 555,45.579,36 Gla-
dii equeſtres longiores 534, 45 Gla-
dii aurei ex argenteis faſciis depen-
dentes in ſaltat. 477, 18 Gladius
ſub veſte abſcond. 289,47 Gladio
arrecto iurare 567,33. Plura in Enſis
& Iurare.
Glanis, Campaniæ fl. retrogrado meatu
fluit 419,21
Gloriam immortalem pro mortali cor-
pore ſibi parere 298,11. 299,22
Gloriam immortalem poſteris pro
mortali corpore relinquere 695,28

C. Gracchus in tribunatu turbat reipubl. concordiã 85,34. Eſt Gracchus etiam prænomen Cloelii: de quo ſuo loco dictum.
Græci qua re differant a barbaris 76,15 Græcorum primi in Italiam migrarũt Arcades 9,20,30 Græcorum ſecunda in Italiam colonia 14,6. tertia 24,26. quarta 26,41. quinta 35,35. Græcæ ciuitates omnes ſuos ſingulæ reges habebant 336,46 Græcorum imperiorum cum Romano collatio 3,5 Græci reprehenſi ob exterorum hoſpitum exterminationẽ 89,18 a Græcis leges petunt Romani 676,38.678,17 Græcanicæ vrbes in Italia 678,17 Græcanicæ fabulæ 91,31
Gratia pro condonatis debitis, præclarus theſaurus 332,20 ad Gratiam loquẽtes, fugiendi 696,2
Gratantur reduces 422,20 Gratulatio e periculo ſeruatorum 671,47
Grauidæ dira peſte grauiter infeſtantur 597,23
Grundiles lares 779,19
Gymnaſium iuuentutis 288,3 Gymnaſia tollit tyrannus 424,26
Gymnici ludi 475,40

H

Habitus lugubris ceu pœna geſtatur 518,11
Hæmonia olim quæ nunc Theſſalia 14, 24.49,18.77,19
Halie, Tulli terrigenæ f. 21,25
Halitus virioſus inficit 677,22
Haſtæ donantur militi ob fortiter nauatam operam 663,35 ſub Haſta vendi 227,26
Hectoridæ reſtituuntur in paternũ imperium 287
Hegeſippi hiſtoria de Pallene 39,10
Helenus cum Troianis Dodonæ conſedit 41,3
Hellanici Leſbii narratio de duab. coloniis Italicis in Siciliam deductis 18,3 narratio de Tyrrhenis 22,27 narratio de Italiæ nomine 28,4 Hellanici Troica; & narratio de Æneæ fuga ſeu exſilio 38.19
Heniochides, archon Ath. 184,14
Herachus, ſeu Hercules, archon Athen. 244,12
Herculaneum, op. 35,15
Hercules Iouis & Alcmenæ filius 773,50 dux optimus, & regnorum per orbem reformator iuſtiſſ. 33,18 Ilium capit 27,9 Hiſpania deuicta in Italiã cum exercitu venit 26,42 (in Italiam ex Hiſpania cum armento aduenit 773, 50) gloriam in Italia quibus reb. ſibi pepererit 34, 40 immania Saturni ſacra humaniore ritu temperat 30,17 Saturno arã & ſacra inſtituit 341,40 ara & diuinis honoribus ornatur ab Euandro 32,18 Potitiis & Pinariis ſacra tradit 32,35 in Pelopis funere ludos celebrat 291,17 de Hercule quę narrantur, alia fabulis, alia veritati ſimilia 30,28 Herculis ſtratagema 34,33 Herculis ſocii ſedes in Italia figunt 77,36 Herculis filii in Italia; Pallas ex Euandri filia; Latinus ex puella Hyperborea 34,42 Herculis ex Omphale filius Tyrrhenus 22,6 Herculis aræ & areæ frequentes per Italiam 33,11 Herculis ſacra a Potitiis prophanata 774,13 Herculis columnæ 3.19
Herculeana pars Plauto quæ ſit 773,
Hercules, arch Athen. 244,12 (47
App. Herdonius Capitolium occupat 640,3 fortiter dimicãs obtruitur 643,23
Turnus Herdonius, Æneæ competitor 775,33 Turnus a Latino deficit 51,40 interit 51,46
Turnus Herdonius Coriolanus Tarquinio Superbo refragatur 247,18
Tarquinii dolis circumuentus occiditur 249,29
Heres ex aſſe 184,47 Hereditaria ſucceſſio 238,3
Lar Herminius, conſul 729,22
T. Herminius legatus in caſtris relinquitur a Tarquinio 276,41 Herminius & Horatius inducias cum Ardeatib. faciunt 277,4 T. Herminius, vnus e Rom. copiarum ducib. 294,35. exercitum ſe recipientem protegit 295,13 commeatus aduehit 297,31 T. Herminius conſul 304,17 T. Herminius legatus, milites a tergo fugientes ſiſtit 350,13 Mamilium ſternit, & dum cadauer eius ſpoliat, confoditur 350,25
Hernici, propinqua Romanis gens 538, 12 fœdus cum Tarquinio Superbo faciunt 250,1 Latinis & Romanis auxilia petentib. ſuſpectum reſponſum dant 327,14 Latinis contra Rom. auxilia promittunt 344.38 Volſcis contra Rom. opem ferũt, 372,13 Romanis res ſuas repetentib. ſuperbe reſpõdent 531 30 caſtris noctu deſertis fugiunt 533,26 pacem a Rom. petunt 536,29 a Caſſio iisdem conditionib. in amicitiam & fœdus recipiuntur quib. Latini 537,11 a Caſſio in publici agri conſortium admittendi cenſentur 537,42.539,37 duplum auxiliorum Romanis mittunt 562,26 cõtra Æquorum & Volſcorum incurſiones auxilia petunt 623,29 ab hoſtib. intra mœnia compelluntur 623,44 auxilia petunt contra Æquos & Volſcos 646,33
Herodoti narratio de Tyrrheni profectione in Italiam 21,32 Herodoti locus de Crotoniatarum & affinium gẽtium lingua 23,19
Heroum genus quale 63,19 Heroum caſa 202,37
Heroicum monumentum 52,14
Herſilia Sabina, muliebris legationis ad populares ſuos auctor & princeps 110, 16,45 Herſilii filia, Hoſtilii vxor, muliebris legationis auctor 136,30
Heſperia (ſeu Heſperia tellus) Græcis dicitur quæ Latinis Italia 28,25 39,26
Heſtiotis regio 14,41
Hetruſci & Hetruria: quære in E.
Hieronymi Cardiani tractatus de Epigonis 5,27 Hieronymi Cardiani hiſtoria non plane fidelis 6,24
Hipparchus, archon Athen. 341,12
Hippomedon, magiſter equitum in bello Cumano aduerſus barbaros, Ariſtodemi competitor 420,18 Hippomedõtis filii aduerſus Ariſtodemum arma ſumunt 425,18
Hiſpani in vrbem recepti 76,4
Hiſtoria communis 291,11 Hiſtoriæ vtiles quæ 337,45 Hiſtoria non exitus tantum rerum, ſed etiam cauſſas & modos actionum conſiliaq; narrare debet, & conſimil. circumſt. 321,44 Hiſtoriæ regionum, non tantum indigenarum relationibus, ſed aliis etiam teſtimoniis niti debent 474,19 Hiſtoriæ inopinatæ, niſi rationib. ſuis cõfirmentur, fidẽ nõ inueniunt 470,46 in Hiſtoria priſca & multorum annorum, temporis ratio exacte vſquequaque notari vix poteſt 418,3
Hiſtoricorum exordia 1,6 Hiſtorico ſpectanda quæ 6,14 Hiſtoric im- ligẽtum officium, merita, lau s 6 44.685,29 Hiſtoricis men ran non tantum res geſtę inſigni rum, ſed etiam virtutes & vit
Homerus Ilium captum vt refe. de gymnicis certaminib. quæ rit 476,2 athletarum certa prodit 480,6 de ſacrificio quæ prodiderit 479,4 de ſali priſcisque tradiderit 476,46 rici reges 86,20 Homerus cat δικασπόλως & θεμιστοπόλο Homeri locus de Æneadarur 43,24
Homini nihil non exſpectandu
Honeſtas non verbis colenda, ſ 452,41
Honores veri qui 695,30 Ho magiſtratus quibus debeantu Honores ſublimiores demũ quoq; conceſſi 292,10 Hon trectatio inter duos collegas n 335,45 Honorem inuitus capi tius 650,43.644,34 Hon non debet cui vita eſt ſeruat Honor vltimus, funebris 709
Hora diei tertia
Horatiorum trigeminorũ mate ſobrini 150,36.151,36
C. Horatius conſul 576,41 in proficiſcitur 577,21 e Volſcis riclitanti fert ſuppetias 583,2
C. Horatius conſul 652,40 quit cum tribunis & plebe egerit nendam ab eis belli ſocietate 24 Æquos debellat 657,18
M. Horatius trigeminus 295,21 cidii crim ine liberatu & expia 28 ad Albam diruendam ab 167,13 Albam diruit 172,7
M. Horatius, legatus in caſtris re tur a Tarquinio 276,42 Sp. L ſurrogatur in conſulatu 292, Horatius II conſul 293,17 ſuum obſidem Etruſco mittit Capitolinum templum dedica
M. Horatius Barbatus, M. nepos ſenatu aduerſus Appium verba 689,10 M. Horatius & L. V contra decemuiros conſpirant M. Horatius cum ſuis Appioſ nit 718,47 M Horatius Barba ſul creatur 725,29 in Sabinos copias 727,41 de tribunorum latis quam dixerit ſententiam
P. Horatius Cocles vnde cognom 295,15 quib. natalib. ortus, & virtutib. præditus 295,18 ſolu ſcos in ponte ſuſtinet 295,35 armis ad ſuos enatat 296,19 honorib. a ciu. affectus 296,24
P. Horatius conſul 676,46 fit Xvi 17
Horatiæ familiæ proprium munus 21
Horatia pila
Horati herois lucus
Hordeum pro fruge antiquiſſima habitum 95,22 Hordeo imn 95,23
Hortationis paternæ exemplum 696,20
Hoſpites pulſi a Græcis 89,23 Hoſ exceptio ludis ſolennib. 475,2 ſpitem e captiuorum numeroſi ligit Marcius 414,29.504,3 I tũ beneficentia patriæ deſideric ponitur 304,43 Hoſpes hoſpit ſentis vxorem violat 273,33 He ſuſpecti ex vrbe excedere iube 483,34
Hoſtilius, Medullinus

illus Hostilius, Romanorum rex tertius, quibus natalibus ortus 136,25 quamdiu imperarit 61,23 in republ. quæ gesserit 137,2 ex voto agonales seu collinos salios instituit 129,28. 173,39 bello quæ gesserit 137,24 quo stratagemate Albanos in rebus repetendis præuerterit 138,23 triumphat de Albanis 159,1 triumphat de Fidenatibus 173,2 triumphat de Sabinis 174,12 in Cælio monte habitauit 137,22 Tulli Hostilii obitus,& laudes 176,7 Tullo Hostilio interitum quæ attulerint 177,35
Hostis,vsu & factis cognoscitur 507,17
Hostes occulti apertis scelestiores 168,
Hostium vires debilitandæ 339,3
Hostibus proscriptis an bona restitui debeant 280,37
Humanæ sobolis decimæ diis gratæ 19,
6 humanæ naturę limites nō transcendendi 280,7
Humanitatis & benignitatis exemplum ingulare 339,29
Hyperbolides,archon Athen. 417,41
Hymni patrii in deos 102,6. 130,13 Hymni Romanorum in Romuli & Remi doloscentiam 66,10

I

Iaculatio inuis instar depluentia 579,32
Ianiculum a quo cognominatum 772,
olim Ænea dictum 59,29 Ianiculitus,& conditor 183,34 Ianiculum stadiis ab vrbe distitum 572,24 aniculo cōspicitur Roma venientis ex Etruria 184,14 Ianiculum, m. præsidium , a Porsena capitur 4,2,20 ab Etruscis occupatur 582, deseritur ab Etruscis 585,6
Ianus prior Saturno in Italia regnauit 2,18 Saturnum hospitio & regni sortio excipit 778,19 in sacris cur or quam Saturnus nominatus 773, cur Pater cognominatus 773,6 ni Curatii ara 159,37
Iapygiæ promontorium Salentinum ,26
Iasius Iouis ex Electra filius 49,32 fulmi- perit 50,12
C. Icilius Ruga,a plebe creatur tribunus ,21. 709,34
L. Icilius, II tribun. pl. 659,26 in Siccii tentia de lege agratia quæ improbata fuit 665, 41 L. Icilius ædilis pl. C. Furio diem ad populum dicit 673, Sunt qui erratum hic putent in prænomine,& mendose Lucium pro Gaio suppositum.
L. Icilius C. F. L. Virginii filiam sibi desponsam 709,33 Virginiæ sponsæ suæ eripit fert 710,31 Virginiā sponsam acerrime protegit 713,14 Appium Claudium iniuste infectatur 718,26 M. Claudium apud populum accusat 726,43 Icilii sponsi frater 714,24
M. Icilius, Sp. Virginii æqualis & sodalis 44
Sp. Icilius cum Decio & Bruto ad fidem a senatu accipiendā mittitur 410,7 Sp. Icilius, tribunus pl. cū senatu exposcit de annonæ caritate & colonis in morbosa loca missis 428,42 in sena iam pro cōcione inuehitur 431,24 Icilium populo persuadet de tribuni coercionantis iure 431,40 Sp. Icilius Ruga,ædilis pl. 438,11 tribunorum in Marcium arripere conans, a patre is reprimitur 438,11 a Marcio pertringitur 505,22 Sp. Icilius consulatus in copiarum conscriptione frustra obsistit 559,35 Icilius trib. pl. nouo statuto tribunorum & plebis potestā adauget 657,39 facti sui rationes senatui reddit,& legē de ædificiorum iure proponit 658,37
Icilii, pater & filius, testimonium contra Romilium dicunt 674,14
Ictus in sublime illati,inualidi 643,8
Idææ deæ sacra 91,17
Idæus, Dardani f. 49,36 in Idæis montibus sedes collocat 50,16
in Idus incidit plenilunium 682,22
Ieiunium in luctu publ. 158,37
Ignis sponte accensus 48,25 Ignis e pueri capite refulgens 207,39 Ignis e pilorum veruculis emicans quid portend. 312,45 ex Igni exsistens penis 207,16 Ignis incendia per cælum 628,11
Ignis immortalis custodes virgines 30,35 Ignis sacri cura cur virginibus demandata 126,23 Ignis sacer cur Vestæ dedicatus 126,25 Ignis sacri exstinctio cur Romanis maxime formidabilis 128,5 Ignis sacri post exstinctionem procuratio 128,8
Igni cedunt omnia; & omnia abeodem igni consumuntur 313,3 Ignis & aquæ communio spondetur in connubio 100,12 Igni & aqua interdicere 217,19 Igni & aqua interdicitur Tatii percussoribus 115,43
Ilia, Numitoris filia 62,19 in Vestalium collegium allegitur 62,21. comprimitur 62,39. gemellos parit 64,10. punitur 64,27 Eadem Rhea Siluia.
Ilium ab Hercule captum 27,9. Vise & Troia.
Illusiones satyricæ 477,39
Imagines interfectorum e sacris locis tollit Aristodemus,& suas earum loco reponit 423,41
Imbri subito impeditur oppugnationis consilium 611,23
Imitationes ludicræ 477,36
Immolare hordeo 95,23
Immolatio 478,41. 479,6 Immolationes apud Romanos frugales 95,28
Immunitas pauperum 225,13 Immunitas pauperibus in bello decernitur 294,12
Imparatos adoriri 489,6
Impedimenta deponuntur loco tuto 622,4 Impedimenta interdum a ducibus exusta, vt miles alia ex hoste quærere cogeretur 590,4
in Imperare volentibus quæ requirantur 148,42 Imperare & parére nouit bonus magistratus 239,43 Imperare paribus & præstantioribus qui volunt, sæpe deteriorum reguntur imperio 696,30
Imperator renuntiatur a militibus dux egregius 561,16 Imperatorem legitime creatum esse oportet 723,35 Imperatoris prud. officium 339,1 Imperatorum priscorum ingenia non erant arrogantia, sed modesta 325,25 Imperatorum vestis 314,10 Imperatorius habitus 528,22
Imperia & magistratus quibus debeantur 148,6 Imperio inhabiles qui 236, 17 Imperium certo temporis spatio limitandum in lib. rep. 268,36 Imperium in inuitos vsurpare, tyrannicum est 694,17 Imperium contra leges vsurpantibus non debetur obedientia 723,38 Imperium beneficiis magis quam suppliciis stabilitur 356,6 Imperii habenæ stringendæ interdum 334,41 Imperium deponitur ob signa diuinitus edita 736,21
Imperium alii obnoxium respuit Fufetius 161,2 Imperium absolutum nemini post electos reges per totam vitam concessum 721,39 Imperium deterioris nemo ex potioribus nisi coactus fert 147,3 Imperiorum priscorum cū Romano collatio 2,24 Vise Magistratus, Potestates.
Impius Dei contemptus punitur 57, 21 Impietatis in parentes exemplum singulare 241,46. 242,13 Impietatis obstinatio, pertinaci numinis offensione grauiores sibi pœnas accersit 526,1
ab Improbo ingenio nihil boni aut humani exspectandum 248,17 Improbis non credendum 702,14
Impunitas promissa exsulib. 288,20
Inachus fl. Oceani filius 20,30
Inauguratio regum apud Romanos 80,35. 81,28
Inciens scrofa 779,16
Incolumitas decoro præponenda 377,32
Incredulitas hominum diuino miraculo ad fidem adducitur 526,19
Incubus, ἐφιάλτης 779,11
Incursio breui temporis spatio maxima & grauissima 572,20
Indici coniurationis incolumitas promittitur 282,36 Index securitatis fidem cum iuramento a magistratu accipit 483,4 Indici fides incolumitatis datur 776,22 Index coniurationis magnis remuneratur præmiis 287, 34 Indicib. coniurationis quæ data præmia 322,47
Indicta caussa nemo interimendus 633, 22 Indicta caussa ciuem occidi non finit lex Valeria 385,20
Indigetū numero additur Æneas 775,56
Inducię 152,20,45 Inducię paucorum dierum ad sepeliendos cęsos,& curandos saucios 614,17
Indulgentia paterna 432,25
Inedia & mœrore se conficit Menenius 586,31
Inferi dii 410,46 Inferis diis deuota corpora 84,48
Inferiæ, χοαί 107,11. 272,1 Inferię in ducis funere 528,30
Infulas in vertice gestabant Vestales virgines 556,31
Infulati rami in supplici legatione 520,38
Ingenita disciplinarum semina præceptis mire excoluntur 203,10
Ingenui a seruis qua re differant 226, 13 Ingenuum verberare, non licet 597,8
Inimicus vsu & factis cognoscitur 507 17 Inimicis irasci, virile 486,9 cum Inimicis interire malle, quam cum amicis saluum esse 698,6 Inimicos excedere satius est, quam manentes dare turbas 704,8
Inimicitiæ beneficiis & officiis dirimuntur 507,27 Inimicitiæ priuatæ publicis commodis postponēdæ 676,25
Initia & prima consilia cuiusque rei examinanda 638,2 Initia cuiusque rei pia & iusta esse debent 601,43
Iniugem vitulum Herculi mactat Euander 32,19,30
Iniuria læsus,natura simultatem cum eo gerit qui læsit 488,8 Iniuriæ publicæ crimen intendere 673,17
Innocentes & nocentes non sunt eodem habendi loco 497,39
Inobedientiæ exemplum insigne 561,25 Inobedientiæ militaris pœna 723,31
Inopia cōmiseratione potius quam odio digna 330,5
Inquilini manuarias artes exercebant 583,28
Inquisitores tyrannorum 246,7 Inquisitionis curā sibi deposcunt quos contingit periculum 636,40
Inscriptiones antiquæ 41,6

Inſidiæ clandeſtinæ apertis bellis ſceleſtiores 143,36.168,8 Inſidiarum euitandarum ratio 300,11 Inſidiarum pœna 249,38 Inſidias nefarias Deus impedit 302,30
Inſpectrix humanarum actionum Iuſtitia 707,11
Inſtauratitii ludi 480,23
Inſtituta bona abuſu vertuntur in vitium 228,21 Inſtituta aliorum reprehendere quib. liceat 148,23
Inſtrumenta viliſſima, familiariſſima 747,10.
Inſula e frumenti aceruis nata 288,15 Inſula fluitans 15,44.16,6
Inter duos lucos 88,28
Interreges creabantur cum rex aut alius magiſtratus legitimus non erat 701, 43 Interreges in conſulum alterius interitu, alterius inualetudine 570, 42 Interreges comitiorum cauſſa creati, cum peſte exſtincti eſſent ambo conſules 624,40 Interreges ex natu maximis & honoratiſſimis creatur, qui reip. de optimis magiſtratib. proſpiciant in plebis & patrum diſſenſione 557,23 Interreges comitiorum cauſſa creati 736,25 Interregũ munus 120,31.242,40.269,17. 272,17
Interregnum poſt Romuli obitum quale fuerit, & quamdiu 119,25 Interregnum poſt Tulli Hoſtilii obitum 177, 16 Interregni tempore magiſtratus ceteri ſilent 557,29 Interregni certum tempus 557,31
Interrogatio recta, diuinatricis artis non minima pars 258,5
Inteſtinæ turbæ poſt bella foris pacata 358,26 Inteſtinæ ſeditiones omnes poſt pacata bella externa 599,47 Inteſtina ſeditio externo bello anſam præbet 640,32
Inuentori patti aram dedicat Hercules 773.43.774,4. Viſe & Iupiter.
Inuidia, inquieta 581,45 vitiuti aduerſari ſolet 520,10.522,21 hoſpites ſuos dementat 699 30 Inuidiæ inueteratæ radices exſtirpatu difficiles 356,37 Inuidia declinanda 504,1 Inuidiam e ciuitate quo exemplo tollendam oſtenderit Menenius 407,13 Inuidi hominis exemplum 137,30 Inuidioſa inſignia regii imperii minuuntur 268,24
Inuitis extorquenda non ſunt quæ a volentibus impetrari poſſunt 600,31 Inuitos detinere tutum non eſt 704,6
Inuoluntaria facta merentur veniã 47,12
Inuus deus vnde dictus 779,10 Inuus, idem qui Faunus 77: 21.779,11
Iobus, a Ioue declinatum nomen. pro tranſinuatum in Iulum 776,10
Ionum migratio & commune concilium 229,32
Ira maleſuada 377,7.379,22 iudicare recte non ſolet 519,44 ſeponenda in rectis conſiliis 383,27 Ira & timor nonnumquam concurrunt in adm. aff. 275,31 Ira præſtantib. magis eſt moderanda quam inferiorib. 377,16 Iras immortales in mortali corpore gerere non decet 280,8 521,10 Ira ſupplici deprecatione mitigatur, etiam in diuino numine 521,1 Ira in vltimorũ ſuppliciis deferueſcit 726,21 Iram premere 62,17
Irritata, ſuperbia exaſperari ſolent, obſequiis vero deleniri 384,25
Iri & Vlyſſis pugilatio 476,8
Iſagoras, archon Athen. 61,11.277,27
Iſchomachus Cretoniata, olymp. vict. 277,26.305,12.
Iſſa, inſula 12,11
Italus, Oinotrici generis 28,4 Italus, Italiæ rex, bonus & ſapiens princeps 27,42 Itali filius Siculus 18,15 Italo ſuccedit Morges 59,45
Itali ab Italo rege nominati qui olim Oenotri dicti 10,39
Italia, ab Italo denominata 27, 41 Italia pro Vitalia dicta 28,16 Græcis Heſperia & Auſonia dicitur 28,24 olim Saturnia nominata 15,8 cur olim Saturnia dicta 27,33. 28,26 Saturnone prius an Iano habitata 772, 10,20 Saturno ſacra cur credita 30,1 regionum omnium præſtantiſſima 28,39 Italiæ laus 29,3 Italiæ definitio 8,33 Italiæ fines olim qui 59, 42 Italiæ orientalis pars quæ, & quæ occidentalis 10,20 in Italia Græcanicæ vrbes 678,17 Italiæ defectio a Romanis 89,38
Iucunda non præferenda vtilibus 393,22
Iudex rem controuerſam adiudicare debet ei ad quem illam pertinere cognouerit 729, 46 Iudex agrum controuerſum qua lege ſibi adiudicarit 729,37 Iudicum copia datur pacis temporibus 712,27
Iudicium de externis rebus fieri ſolet e domeſticis; parum probe 283,1 Iudicium rectum ira vacare debet 519,44 Iudicium nulli negatur 280,1 Iudicium ſibi dari poſcunt milites 709,10 Iudicia plebi cõmunicanda quæ 462, 20 Iudicium plebeiis in optimates an concedendum 470,3 Iudicia capitalia plebs a patribus ad ſe tranſtulit 601,26.603,3 Iudicii capitalis poteſtas quando plebi permiſſa 159,27 in Iudicium populi vocatur Caſſius 544,31 in Iudicium populi vocantur a tribuno cõſulares ob neglectam rem agrariam 595,20 de Iudiciis populi lex a Valerio lata, examinatur 457,9 Iudicium populi penes plebeios eſſe oportet, non penes optimatium factionem 465,27 Iudicium omnium improbatiſſimum, eſt iudicium plebis 485,21 Iudicium in cauſſa propria 485,15 Iudicia corrupta ſub decemuiris 683,32 Iudicia iurata 729,44,46 Iudiciis deſtinata tempora 712 31 Iudicia expeditionis tẽpore differuntur 446, 18 Iudicia diu intermiſſa reſtituit Quintius 645,20 Iudicii deſerti pœna 211,12
Iudicata res, ſacra 676,33 Iudicata reſcinduntur 405,36 Iudicatorum remiſſio 388,4
Iugum, ζυγὸς, quid 159,47 ſub Iugum mittere 159,42 ſub Iugum miſſi Æqui 651,45
Iulus, ſeu Aſcanius, Æneæ f. 774,25 Iulus ex Iobo declinatum nomen 776,10 Iulo Aſcanii filio ſacerdotium pro regno datur 56,44
Iulus, Iulii cognomen 480,39
Iuliæ gentis auctor & claritas 57,1 Iulia familia ab Iulo denominata 776,11 Iulii, Alba Romam tranſlati 170,41 Iuliæ legis capita 789,20
Iulius Proculus ab Aſcanio oriundus, de Romulo quæ retulerit 124,24
C. Iulius Cæſar tribunos pl. a Pompeio expulſos, poteſtati ſuæ reſtituit 554,45. Cæſar Pontificalũ libro 1,774.34,37. 775,1.776,7 Cæſar Pontificalium lib. II, 776,11,30 C. Iulius Cæſar lib. II, 776,45.777,15 C. Iulius Cæſar de Lauinia & Siluio quæ ſcripſerit 776,19 C. Iulius Cæſar ſcripſit etiam Auguralium ſeu Auſpiciorum libros 780,7
C. Iulius Iulus conſ. 480,39. C. Iulius conſul 557,35 C. Iulius Xvir 680,17
Vop. Iulius conſul 594,43
Iunia prata 288,46
L. Iunius, M. Iunii e Tarquinia filius 264, 7 Bruti cognomen vnde habuerit 26. 45 Collatinum, Lucretium, & ceteros, ad vlciſcendas Tarquiniorum iniurias exhortatur 265,30 cum Collatino deſignatur conſul 269,46.276 20.277,31. item 60,39 ſeuerus in puniendis filiis & cet. coniuratis 283,13 284,7 remoto Collatino Valerium ſibi collegam adſciſcit 287 24 ab Aruntе Tarquinio in ſingulari certamine occiditur 289,34 cum pompa in vrbem relatus funeratur, & publice laudatur 290,37 nullos reliquit liberos 292,1 quo modo, & quamdiu matronis Rom. luctus fuerit 315,2
Iunii poſteriores an primi nepotes ſint 292,7
L. Iunius, homo plebeii generis, Bruti cognomen ſibi vſurpat 394,31 plebi cauſſam agit 394,36.396,10 plequam ſecuritatem a ſenatu petie 408,39.409,6 cum Icilio & Dec ad fidem plebi a ſenatu accipie dam mittitur 410,6 tribunus plel creatur 410,19 plebi ſuadet vt tribunos ſacroſſanctos atque inuiolatos ficiãt 410,28 L. Iunius Brutus æd plebis 428,45.438,10 tribunis legẽ ſuadet de tribuni concionantis 431,17 Marcium tribunorum mã to arripere iuſſus, a patriciis repelli 438,10 Sicinium hæſitantem co lio iuuat 444
M. Iunius, vnus ex Æneæ ſociorum poris 26
Titus & Tib. Iunii, Bruti conſ. filii, ec iuratorum numero 281,39. pœdant 28
Iunii nonis dedicatum Dii Fidii templ 617,41
Iunonis templum 41,34 Iunonis tẽplum apud Falerienſes 17,11 Iunc & Mineruæ fana in Capitolini Ic æde 259,18 Iunonis Quiritiæ me 114,12 Iunonis Sororum inſpẽcta 159,36 Iuno Lucina, Ἡραφόρος 220,44. Alio nomine Γαμήλ Græcis dicitur, ibid.
Iupiter Saturnum imperio exuit 90 Iouis fanũ 16,3 Ioui, Iunoni & Mi uę templum commune ædificare i pit Tarquinius Priſcus 201,19 Iup Capitolinus ludos ſibi inſtaurari i 472,43 Iupiter Feretrius vnde di 102,28 Iouis Feretrii templum 1 23 Iouis Fauni, ſeu Δίὸς Δαματήρ, a ſacra 411,6 Iouis Fidii (ſeu Dii F templum dedicatur 617,39 Iou uentoris (ſeu Patris Inuentoris) 31,43 Iouis Latiaris ſacra 554,34 uis Statoris templum 114,4 Iu Terminalis 133,30 Iouis & Tel filius Manes
Iurare per ſacra 145,15. 410,42.41 Iurare per ſacra, ſe conſtanter re tis viribus vſurum 595, 34 Ir ſuper ardentes victimas 154,26 Iurare arrecto gladio, militaris ſuetudo 567,33. ſic 266 Iuramento obſtringere 164,22 Iurandum diis teſtibus dare & acc in pactis & conuentis 406,15 menti religio ſumma 375,25 mentum maximum 603,45 Iuramtum maximum, per bonam ſua fidem 567,34.731,13 Iuramentum ſuper extis 277,42. ſic 154,26. Iuramentum ſuper cultro per Mam & ceteros deos 266,4,14 Iuramentum ili

tum militare 645,1. Plura in Sacramentum. Iuramentū temerarium & impium 560,14
ratæ ſententiæ 447,25
ria via 12,9. incertum Salaria, Valeria, an alia.
s & fas, ὅσιον καὶ θέμις 84,39 Ius vbi exſulat, ſuccedit diſcordia & ſeditio 449,14 a Iure in omnib. tū priuatis tum publicis controuerſiis auſpicandum 397,8 Ius in poſtulatis 448,5 Ius præferre quæſtui 98,11 Ius manu exigere 369,17 Ius experiri vbi ſolerent læſi 138,21
Iuris ratio apud veteres Rom. ante legum promulgationē quæ fuerit 627,21 Iuris diuiſio 780,33 Iuris cura penes regem 87,10 Iuris peritia penes patricios olim erat 627,33 Ius æquale plebeiis & patriciis 448,32,45 Leges de iure publico, priuato, & iure ſacrorum 786,787
I à cōſulum detrectātes, virgis iubentur cædi 596,14
I itia omnium actionum humanarū ſpectrix 708,11 Iuſtitia exceſſu pariter & defectu noxia 529,23 Iuſtitia imma & exactiſſima nocet 529,9,42
I nes non putabant ſe ſapientiores ſeibus 453,24 Iuniorum immoderatia reprimitur 391,41
iuentutis coercitio 96,37 Iuuentus era in coloniam vt emitti ſolita ;,10
I ntas cedere non vult 202,10 Iuntatis ærarium 220,47

L

L eani, pop. Latii 326,21 Labicani, banorum coloni, a Marcio vi capti 4,32
L r, condimentum ſomni 747,9 Lores quibus communes ſunt, iiſdem laborum fructus 662,18
La ſacrificio 250,26 Lacte impleri ammæ nequeunt niſi in parientib. 5,42
La dæmonii coloniam ducunt in Sabis 113,17 primi nudo corpore certe inſtituerūt in ludis Olymp. 475,. mulieres incuſtoditas reliquerint 95,1 reprehenſi ob exterorum cluſionem 89,19 Athenis potiti 5,10 qua re potentiam ſibi pepererint 268,15 quam diu & quam la imperarint 312 Græciæ imperio a re priuati ſint 89,36
cedæmoniorum regnū quale 337,7
cedæmoniorum reges quantū iu habuerint 87,23 Lacedæmonio nreges ſtipati iuuenib. 86,47 Ladæmoniorum philitia 93,23 Ladæmoniorum lex de militibus & acolis 98,36 Viſe & Sparta.
La mæ inter dicendum 567,8 Lacryme in hortatione 460,32 Lacrymę i concione 403,26.408,33
Lac n armatus tranat Curtius 111,29
Læ naturaliter cum eo qui lęſit, ſimultatem gerit 488,8.497,35
Lae us, Menenii cognomen 310,46
Lae as acuit miles 567,44 Lanceæ ſe ilari 534,44.550,35 Lanceæ bre inſaltationib. 476,31
Lan ini, pop. Latii 326,20
Lao on, fabula Sophocl. 38,24 Laocontidis oblatum prodigium 38,28
Lap mordicus ſublatus, per luſum confertur ad c.v.ſp. 777,36 Lapidib. a natimilites 775,25 Lapidum ia ſis in ſedit. 604,17. ſic 430,19 Lapidibus inſons obruitur Antiſtius Petro 256,17
Lar, ὁ κατ' οἰκίαν ἥρως 207,33 Lares & genii familiares 513,21
Lar, ſeu Lars, prænomen 293,18.729,22
Largitionibus corrumpitur plebs 539,14 Largitionibus vulgi animos ineſcant qui principatum affectant 420,30
Sp. Largius, vnus e Rom. copiarum ducib. 294,35 exercitum ſe recipientē protegit 295,13 commeatus aduehit 297 31 Sp. Largius conſul 304,16 Sp. Largius conſularis, cum equitum agmine Valerio fert ſuppetias 306,41 Sp. Largius T. Largii dictatoris frater, vbi præf. 338,42 Sp. Largius Flauus, II conſul 472,22 Sp. Largius, vnus e legatis ad Marcium miſſis 497,21 Sp. Largius, vbi præfectus, proximos agros tuetur 531,46 Sp. Largius interrex 557,32 bellum Veientanum ſuadet 558,26
T. Largius conſul 316,19 T. Largius Flauus conſul 324,22 modeſtiæ & clementiæ ſtudioſus 325,28,40 quo ingenio & quib. virtutib. præditus 334,45 dictaturam ſumere recuſat 336,9 dictator a Cloelio dicitur 336,13 in dictatura quæ & quomodo geſſerit 338,11 humanitate ac beneficentia Latinos ſuperat 339,29 Saturnalis ædis inſcriptionē accipit 341,44 de Latinis in gratiam recipiendis quam dixerit ſententiam 355,25 de domeſticis & externis turbis pacandis quam ſententiam dixerit 368,34.370,13 vrbis cuſtodiæ præficitur 373,2 apud plebem profugam quæ verba fecerit 403,36 T. Largius, Poſtumi Cominii legatus, Coriolos expugnat 412,30
Lariſſæ duæ 17,21 Lariſſa Theſſaliæ 676,44
Latiaris Iouis ſacra 250,18
Latifundia colonis vtiliora 541,42
T. Latinius ſomnium de ludis inſtauratitiis ſenatui exponit 472,40
Latinus, Herculis ex hyperborea puella filius 34,46. 35,33 Fauni filius cur putatus 35,5 Aboriginum regnum accipit, & in Æneam transfert 35,7 (Latinus, Fauni filius, rex Italiæ 774,16) in prœlio interit 51,46
Latinus S. luius, Lat. rex 57,9
Latini ſub Latino dici cœperunt qui olim Aborigines nominabantur 8,17 Latini a Latino rege tranſnominati Aborigines & Troiani aduenæ 35,44.49,8 Latini a Latino rege denominantur indigenæ & aduenæ in Latio 78,10 Latini Romanis Albanæ & Latinæ gentis imperium negant 175,9 de bello aduerſus Rom. ſuſcipiendo conſultant 175,30 debellantur ab Anco Marcio 178,26 debellantur a L. Tarquinio Pr. 186,21 in amicitiam & ſocietatem recipiuntur a Tarquinio 191,14 a Romanis deficiunt inſtinctu Octaui Mamilii 316,19 fœdus inter ſe contra Romanos ineunt 326,10 a finitimis populis auxilia per legatos aduerſus Romanos petūt 327,13 ad pacem & amicitiam benigne inuitantur a T. Largio dictatore 339,10 Latini multi ob procerum conſpirationem relictis patriis ad Rom. confugiunt 342,15 Latini e prœlio fugiunt vniuerſi 350,36 poſtremo cum Romanis bello grauiter icti 350,39. 355,8 ſupplices pacem petunt 354,45 in amicitiam & fœdus recipiuntur 358,7 Volſcos ſe contra pop. Rom. ſollicitantes, vinctos Romam ducunt, eoque nomine honorificentiſſima captiuorum dimiſſione a ſenatu remunerantur 361,14 ad impetrandum ciuitatis ius Romanis obſequentiſſimi 390,19 cum Latinis renouatur fœdus 415,6 a Volſcis infeſtantur 489,13 petitis a ſenatu auxiliis, impetrant poteſtatem creandi ducis, & copiarum pro arbitratu emittendarum 491,27 infeſtantur a C. Marcio Coriolano 493,9 a Caſſio in publici agri conſortium admittendi cenſentur 537,40.539,37 auxilia contra Æquos ab ſenatu petunt 559,21 duplum auxiliorum Romanis mittunt 562,26 Æquos & Volſcos profligant 593,43 contra Antiatum & Æquorum incurſiones auxilia a ſenatu petunt 616,43 contra Æquorum & Volſcorum incurſiones auxilia petunt 623,19
Latinorum ſtratagema 52,37 Latinorum ciuitates XXX 390,19.398,28.399,20. (at 326,18, enumerātur tantū XX III) Latinę gentis curia & comitia Ferentini 175,29.188,45 Latinę gentis publicum aſylum & curia Romæ 230,23 Latinæ feriæ 250,24 Latinæ feriæ in monte Albano pro totius Latinæ gentis ſalute 554,33 Latinis feriis, a Tarquinio inſtitutis, altera dies addita ob vrbem tyrānide liberatam; tertia, ob plebis reditum 415,29
Latina via 12,17 Latinorum camporum maximus Pometinus 260,41
Latium, Opicæ regionis locus 58,28 vnde dictum 772,51
Latrociniorū pœna exig. 118,39.316,40
Laudatio matronarum publico monumento ad poſteritatem tranſmiſſa 525,3 Laudationes funebres 291,10
Lauina, ſeu Lauinia, Anii filia 48,17.774 31 Lauina Euandri filia 34,45 Lauina ſeu Lauinia, Latini filia 48,17.775,34 Turno reiecto, Æneę vxor datur a Latino 49,2.775,34 in ſiluam profugit ad Tyrrhum 56,28.776,11. cum Siluio f. e ſiluis Lauinium reducitur 56,35 776.17
Lauiniū Latii metropolis 287,18 Romæ & totius Latii metropolis, ſeu mater 496,5.520,22 vnde cognominatum 48,15.775,15 penatum deorum iuſſu ab Ænea & Troianis conditur 35,41.496,5.775,19 quādo cōditū 51,1,27 a Marcio obſidetur 496,5 a Marcio capitur 509,14 Lauinii patriis diis prorep. ſacrificabant Romani reges 115,23
Lauinia litora vnde dicta 774,32
Lauiniates, pop. Latii 326,20
Albanorum & Romanorum progenitores 147,32 agri legatorumq; violatorum pœnas a Rom. poſcunt 115,8
Lauiniatum forum 48,42
Laureæ in triumpho 102,3 Laurea in ouatione 314,11
Laurentia, ſeu Acca Larentia 71,20 Romulum mæſtū conſolatur 74,23
Laurentum, op. Italiæ 43,11.44,19 op. Aboriginum 51,25 Laurenti opp. ſitus 35,36
Laurentini, pop. Latii 326,20
Laurens ager 775,11
Lauretum, Auentini montis pars 182,26
Lauſus, Mezentii filius 52,44.775,58 interficitur 776,6
Lectica portari 472,29 Lectica attrata 270,11 Lectica funebris a lectiſſ. iuuenibus effertur 528,25
Lectoribus vtilia quæ 337,45
C. Lectorius tribus pl. Appio Claudio

consuli pro plebe respondet 602,25 manu aggreditur Appium 604,12
Legati e senioribus & honoratioribus deliguntur 742,15 magistratus sui dignitatem tueri solent 510, 4 Legati senatus decem ad plebem profugam 394,7 Legati e consularibus quinque ad Marcium missi 497,20.& iterum decem 509,40. Legatos & politici & sacri ordinis reiicit Marcius 510, 4. 520,34 Legatis in Græciam iuris triremes & ceterus apparatus pro reip.maiestate datur ex ærario 676,40
Legati eiiciuntur 318,6 intercipiuntur 446,8 Legati R. frumentatum emissi, arripiuntur pro speculatoribus 418,21 Legati Romani Cumas ad frumenta coemenda missi, arripiuntur ibi ab exsulibus Tarquinianis 418, 26. aufugiunt 426,29 Legati R. ad fagum ablegantur ab Æquorum imperatore 649,31 Legati R. sacra vestis nefandis sordibus a scurra conspurcatur 743,22 Legati ad defectionem sollicitantes, vincti traduntur summo magistratui 361,14 Legatorum corpora sacra violare nefas 302,44 Legatorum violatio piacularis 115,12 in Legatos ira effundenda non est, sed in eos qui miserunt 353,47 Legatorum violatio a fetialibus cognoscebatur 131,38
Legatus, πρεσβυτὴς καὶ ἀντισράτηγος 568,16.571,17 persona honoratissima & sacerrima 706,44 Legatus in magistri equitum vulnerati locum succedit 349.35 Legatus alter a tergo fugientes sistere iubetur 350,12 Legatus consuli salutare dat consilium 568,16 exercitui in prædas dispersо contra hostem fert suppetias 571,17 Legatus frater fratris 620,36 Legatis cura castrorum committitur a consule in vrbem euocato 650, 22
Legationibus prius quam bello agebant Romani 740,4 in Legationem mittuntur spectatissimi quique 487, 36 Legationis prætextu emissi speculatores 353,35
Legiones sacræ 375,22 Legio sexaginta centuriarum, seu sex milium 567,21 Legiones quaternillenariæ 372,42 Legionibus quatuor, additi equites circiter MCC 570,6 Legionum additamentum infimi census ubi 331, 47 Legiones dimittere consulibus non licebat iniussu senatus 375,21 Legionis aquila 663,3. legionis primæ tribunatus 663,11
Leleges expellunt Pelasgos 14,34
Leolapideus 74,14
Leostratus, archon Athen. 137,2. 544,17
Lesbus insula 14,46
Lethæus campus 522,46
Leucas op. Acarnaniæ 40,30 Acarnanibus donatur 41,20
Leucasia insula 43,1
Leuctrica clades 89,26
Leuis armaturæ centuriæ XXX 464,37
Lex commune totius ciuitatis, non partis alicuius, conuentum est 629,47 Leges iudiciorum regula 229,4 Leges omnibus ex æquo imponendæ 215,37 Legum præscriptio non recusanda reipubl. 676,15 Leges vbi exsulant, exsulat etiam concordia 449, 14 Leges humanæ diuinis præferendæ non sunt 164,9 Leges in Italiam intulit Euander 26,33 Lex senatus examini primum subiicienda, tum ad populum referenda 602,17.605,12 Legum latio plebi non permittitur, nisi prius de illis a senatu consultatū sit 629,45 Legis cognitio in trinundinum proponitur 598,32 Lex suadere & dissuadere volentibus pro concione proponitur 662, 10 Legis dissuasoribus non negatur dicendi copia 665,43 Legis dissuasores a præcone ad dicendum prodire iubentur 666,19 Legis sanciendæ & irritandæ ius penes plebem 601,5: & 87,26 Lex incōsulto senatu a plebe lata 431,41.455,15 Leges tributis comitiis latę, exequantur legibus centuriato comitiatu latis 725,38 Leges centuriatis comitiis latæ, solæ a patriciis olim ratæ habebantur 726,3
Leges a Romulo latæ 94,11.780,47 Leges Numæ Pompilii 781,15.785, 30 Leges neglectæ in vsum reuocantur a Tullio 216,10 Leges Seruii Tullii 218,32.786,1 Leges tollit Tarquinius Superbus 245,35
Lex de connubio 95,17 Lex de iure patris in filios 96,41 Lex de filii venditione 98,2 Lex de trigeminis 160,21 Lex de supposititiis 711,9 Lex de proditoribus & desertoribus 172,5 Lex de iis qui e libertate in seruitutem asseruntur 712, 2. 41 Lex Valeria duplex 292,37 Lex de ædificiorum iure 658,44 Lex de ædificando Auentino centuriatis comitiis sancitur, adhibitis pontificibus, auguribus, sacrificis: & in æneam columnā inciditur 659,11 Lex sacra de iure tribuni plebis 658,38. 667,25.788,50 (sacra vero seu sacrata dicebatur, quia tribunorum magistratum sacrū sanctum & inuiolabilē esse iubebat 410, 32) Lex de tribuni concionantis iure 431,45 Lex de tribunorum comitiis 598,8. 600,15 Lex de decemuiris creandis a tribunis ad plebem fertur 629,20
Leges in sacris libris quædam continebantur, sed paucæ 627,32 Legum & iuris cognitio penes patricios erat 627,33 Leges & iura in temp. introducere primus aggressus est C. Terentius trib.pl. 627,37 Legibus conscribendis decemuiros a plebe designari postulant tribuni 629,24 Leges a Græcis per legatos petunt Romani 676,38 Legūlatores centuriatis comitiis creantur 680,6 Leges, antequam in tabulas referantur, publico bonorum virorum examini subiiciuntur 681,8 Legum tabulæ decem, e Græcorum legibus & patriis consuetudinibus collectæ, centuriatisque comitiis, in pontificum, augurum & totius sacerdotum collegii præsentia confirmatæ, in eminentissimo fori loco erigūtur 681,4,17 Legum tabulæ duæ ad superiores x additæ 684, 1 Legum tabulæ duodecim a decemuiris conscriptæ & in foro propositæ 97,41 Leges XII tabularum grauissimę 725,20. Earundem fragmenta 782,786,787,788
Legum tutela commissa magistratibus 337,12 Legum & iuris custodia penes regem 87,9 Legum transgressiones pœnarum terrore coercendæ 462,25
Libaminum vasa 93,42
Libera ciuitas non est e qua tollitur æqualitas 734,26
Libere eloqui 396,36 Libere dicenda sententia in publ.negotiis 732,28 Libere loqui oportet eos quibus reip. salus cordi est 692,29 Libere loqui, periculosum est 454,7 Liberior sermo sæpe perdit h. 670,33
Liberæ quæ et Proserpina.
Liberalia Athen. 480,10
Liberatio e mortis periculo, donum amplissimum 652,8
Liberos non cupiunt inopes, aut minus bene educant 607,43 Liberis operam dare coguntur qui per ætatem poterant 580,24 Liberis quæ debeantur a parentibus 721,16 Liberorum educandorum lex a Romulo lata 88,8 Liberi educandi vt dignum est maioribus 513,17 Liberis in proditionis crimine non parcit Brutus 283,14 Liberi quamdiu & quomodo parentibus obstricti 96,28,41 Liberi egregii, magnum Dei donum 153,46
Libertatis desiderium omnibus innatum 274,45.356,5 Libertas omnibus bonis humanis potior 712,17 patria est expulsis 402,31 sæpe amittitur 226,20 Libertas propria potius vindicanda quam alienum imperium 162,2 Libertatis vindicatio mortiferenda 263,34 Libertatis studium in nullis mirandum aut damnandum 355,47 Libertas reip.consistit in æquato ciuium iure 267,2
Libertis ciuitatem donari suasit Tullus 226,1.227,9
Libidinis illicitæ pœna 50,13 pro Libidine viuere, pernicioſum, & publice priuatim 33
Libitinæ Veneris ærarium 220.
Libri sacri 59,11.627,32 Libri sacri & conditi 736,
Licinius Macer, hist. 6,45 Licinius Macer de Siluiæ compressione quæ scripserit 776,56 Licinius Macer de Romuli & Remi contentione scripsit. 777,57 Licinius de Tatii de quæ retulerit 115,28 quo tempore Tarquinium Priscum in vrbem missse scripserit 211,41 de ouatione quid scripserit 314,3 Tarquinii Superbum vltimo contra Romanos prœlio ex equo pugnasse, inconsiderate scripsit 349,13 dictatoris nomen ab Albanis desumptum tradit 32 in temporum examine negens 41
Licinii Crassi clades in Parthia
C. & P. Licinii, a plebe creantur trib. 410,21
Lictor, ῥαβδοφόρος, cum virgarum & securi præibat regi 195,46.196. refractarium virgis cædere iubet 596,23 consulem contra tribunorum ministrum tuetur 604,10 lictores consulum iussu tubam turbant autem summouent 444,33 Lictores XII 99,9 Lictores duodenis securibus & fascibus, singulis decuriis anteeunt 682,43 Lictores consulum iussa facientem tribunum de Tarpeio saxo deiicere instituunt 69
Ligurum sedes 9,2 ex Italia in Siciliam emigratio 18,14 Ligures Herculis transitu prohibent 33,43 in vrbem recepti 3
Ligusticū bellum cum Hercule
Limites decumani 790,44.7
Linearum descriptio auguralis 2
Linguarum similitudo & diuersitas populis 23,33 Linguæ characterum nō exacte obseruātes ridentur 7
Liris fl. origo & ostium
Lista, metrop. Aborig. 2
Lites grauiores penes regem 87,11 Lites cito decidit Romulus, alias p

alias per alios 98,46 Lites quales sibi reseruarit Tullius, quales aliis iudicibus demandarit 228,45 Lites & causſæ nundinarum tempore discẽptabantur 463,23
itterarum Græcarum vſum in Italiam intulit Euander 26,28.773,33 Litteris antiquis inſcriptus tripus 1⁰,4 Litteris priſcis inſcriptus clypeus 257,9 Litteris Græcis vetuſtis inſcripta columna in Dianæ 230,42 Littera ſcriptorem prodit 282,5. 285,15 Litteræ fictitiæ 255,44 Litteræ fictæ abignoto homine redduntur tribunis pl. 634,33 Litterarum indicia, chirographum & ſigillum 283,7
tteratus ludus in foro 709.39
ɔcatio agri publici in quinquennium 541,24. 543,26. Viſe & 616,36
ıcri olim Leleges 14,35 Locri, Albę colonia 776,36
ıcus ſublimis, inuidioſus 292,19 Locus in prœlio aſſignatus, religioſe tuendus 566,47 Loci mutatio fatalem cladem non auertit 563,43 Locorum peritia fugientes multum adiuuat 313,31
ngula, Volſcorum oppidum, capitur a Poſtumo Cominio 411,38 capitur a Marcio 509,4 ad Longulam caſtra Rom. exerc. 551,34
ngus, cognomen Atilii 736,17 cognomen Tullii 317,46
quax & blandus 394,30
ɔania Samnitibus vicinis ſuis bello infeſtantur 741,42 denuo a Rom. in amicitiam recipiuntur 742,12 a Fabricio ſuperati 744,29. 747,32
ɔatius de Ænea quæ referat 774,22
Lucatius lib. II 775,1 Lucatius lib. III 775,39 Lucatius lib. IIII 776,39. Sunt qui *Lutatius* malint. Sed verius fortaſſe nomen eſt *Vulcatius*; cuius mentio fit 774,45
Lucinæ ærarium 220,43
Lucius e Lucumone trãſnominatur Tarquinius 185,46
Lucretia violatur a Sex. Tarquinio 262,6 ipſa ſe interimit 263,24 Lucretiæ laudatio 273,39
Lucretius conſul 624,43 Æquos debellat 625,26 de Æquis triumphat 526,39 L. Lucretius de decemuirorum poſtulatis quam dixerit ſententiam 697,31
Lucretius (Lucretiæ pater) vrbis præfectus in Tarquinii abſentia 273,28 interrex poſt electos reges 269,44. 276,15 pro Collatino intercedit in concione 286,20 in conſulatu moritur 292,24
Lucretius, Valerii III conſulis collega 293,5 T. Lucretius, conſularis, vnus e pop. Rom. ducibus 294,38 ſaucius refertur e prœlio 295,1 T. Lucretius III conſul cum P. Valerio Poplicola 307,31 Valerio collegæ ſuccurrit 310,9
Lucrũ honeſtati nõ anteponẽdũ 542,29
Luctatores præcincti 476,5 Luctatorum certamina 480,4
Luctus ob domeſticos & neceſſarios 530,14 Luctus publicus inſignium virorum idem qui propinquiſſ. neceſſ. 15,24 Luctus publicus ęque ac priuatus ob cædem Marcii 530,13 Luctus expers fere nulla Latinæ gentis domus in vltimo bello Latino 355,8 Lugubres panni 513,6. 516,12 Lugubris habitus, pœnæ inſtar 518,11
Lucumo, Etruſcum nomen 184,40 a Tarquinio in Latinũ LVCIVS transmutatur 185,46 Lucumo Etruſcus Romulo fert ſuppetias 104,40. 105,16. 108,4 occumbit 109,6
Luco cuique ſuus præerat genius 290,23
Ludi & certamina publ. 229,40 Ludi, ſeu certamina poſt pompam fieri ſolita 479,27 Ludi poſt detectam & exſtinctam coniurationem 323,25 Ludi hoſtili incurſu interturbati duplo maiore ſumptu inſtaurantur 366,23 Ludi ſacri, & vrbis nomine dicti 323,27 Ludi votiui quando & quantis impẽſis facti 475,18 Ludi inſtauratiui 480,23 Iouis voce inſtaurari iubẽtur 472,46 Ludi funebres 291,13
Ludiones, & ludi, a Lydis inuentoribus denominati 130,43 Ludiones, Saliorum imago quædam, & quid inter vtroſque ſit diſcriminis 130,44
circa Luminum accenſionẽ, veſperi 714,33. 720,14
Lunæ templum 114,8
Lunari figura porticus 201,7
Lupa infantulis vbera præbens 65,12,37. 777,12
Lupæ, meretrices 71,23. 777,21
Lupanaria, meretr. cellæ 777,22
Lupercal, Λυκαῖον ſeu Λύκαιον, mons 25,39. 67,15. 777,30 Lupercalia, feſtũ Arcadicũ in honorẽ Panis 67,11. 777,30
Lupus & aquila ignem ſponte accenſum fouent 48,26 Lupus in tutela Martis cur 777,16
Luſtrare aqua pura 478,40 Luſtratio publica poſt ciuium proditorum interemptionem 323,18 Luſtratio ſeu expiatio vrbis poſt bellum inteſtinum 643,36 Luſtratio & conſpiratio poſt electos reges 277,41 Luſtratio exercitus 225,32 Luſtratio exercitus poſt bellum cum exſulibus & Latinis 354,18 Luſtratio exercitus ante expeditionem 613,8
Luſtrum 225,38
Luſus ſatyrici & ſcurriles in triumphis 477,39
Lycaones duo 9,22,27. & 11,2 Lycaonis filii XXII 9,32
Lycaones a Lycaone denominantur populi qui ante Æzéi, & poſt Oenotri dicti 10,13
Lycaonia olim q̃ nunc Arcadia 77,24
Lycurgus Eunomi tutor ſeueriores Lacedæmoniis leges imponit 113,18 an leges ſuas ab Apolline acceperit 122,45 philitia mutuatus a Cretẽſib. 93,25
Lycus Theſſalus, olympionica 676,43
Lydi maiores & poſteri 21,27. 22,20
Lydi, ludorum inuentores 130,43 Lydorum reges quo habitu vſi 195,37
Lydia, a Lydo rege dicta 21,29. 22,24
Lyræ eburneæ ſeptichordes 476,25

M

Macar Criaſii filius 15,1
Macedonia a Romanis ſubiugata 3,37
Macedonicum imperium 2,34
Macerinus, Geganii cogn. 417,7. 737,4
Machaõ primus a Virgilio qua ſignificatione dictus 77⁰,30
Mactationis ritus 478,41. 479,10
C. Mænius trib. pl. vt eluſus a conſſ. 554,7
Magiſtratus in libera rep. qualis eſſe debeat 276,6 Magiſtratus & dignitates quibus debeantur 148,6 Magiſtratus optimis quibuſque dabantur 627,30 Magiſtratuum creatio legitima quæ 630,13 Magiſtratus Romæ non niſi auſpicato creabantur olim 81,28 Magiſtratuũ creandorũ ius penes populum 87,26 Magiſtratuum ambiendorum ius permittitur etiam plebeiis 469,44 Magiſtratum iniuſſu pop. Romani gerere capitale 292,37 Magiſtratus inuitis ciuibus non retinendus 286,27 Magiſtratu decedendum exacto legitimo tempore 645,46 Magiſtratus deponitur ob ſigna diuinitus edita 736,21
Magiſtratus, elapſo imperii tempore præfinito, priuatus fit 689,32
Magiſtratibus nouis non ſunt imponenda odioſa nomina 336,25 Magiſtratus annui 119,47. 268,38 Magiſtratus annui apud Albanos poſt exſtinctam ſtirpem regiam, dictatores appellati 337,35 Magiſtratus annuos & priuatos ciues certis legum finibus includi volunt tribuni 629,27 Magiſtratus ſacroſanctus & inuiolabilis 410,29 Magiſtratus ſacroſancti nec vlli obnoxii 601,24 Magiſtratus cum libera & plena cõſiliorum factorumq; poteſtate, dictatura 333,42. 336,15 Magiſtratus ceteri interregni tempore ſilent 557,29 Magiſtratus omnes ſub decemuirorum imperio antiquati 680,19. Magiſtratus minores 788,53
Magiſtratus minor maiori faſces & ſecures ſubmittit 516,5 Magiſtratus ſummi vno eodemq; anno duo fuerũt Romæ, conſules & tribuni militares 736,34
Magiſtratibus legum & reip. tutela cõmiſſa 337,12 Magiſtratus, ſi ſceleratorum piacula impunita dimittat, diras vltrices in ſe conuertit 159,18 Magiſtratibus omnib. permittitur, eos qui immodeſte aut contra leges aduerſus ſuã poteſtatẽ egiſſent, multare 674,39
Magiſtratus honor, nõ tollit patriam poteſtatem 96,47 Magiſtratus iuſtefactorũ ſtudio ſubditis præire debet 239,29 Magiſtratus veteres ſuis ipſorum manib. opus faciebant, & in frugi paupertate ſæpe oblatos honores recuſabant 644,32 Magiſtratuũ concordia, multorum reip. bonorum cauſſa eſt 543,43 Magiſtratus iuſſa exſequentem miniſtrum punire, inuidioſum 658,31
Magnanima ingenia a deprecationibus & lacrymis abhorrent 443,11
Magnorum deorum orgia 92,47
Maiorum geniis proximi ſecundũ deos habebantur honores 696,22. 721,14 Maiorum indigenarũ longa ſeries an ſola nobilitet 148,8 Maiorum virtutes non dedecorandæ 692,42
id. Maiæ ſacræ ac religioſæ 682,33 idibus Maiis Saturnalia 30 31 idibus Maiis magiſtratũ ineunt decemuiri 682,21
Mala bonis admiſta 529,10 bono aliquo temperantur a Deo 307,47 ſapientiores nos reddunt 675,27 Malũ minus præopt. 584,8 Mala pro malis non reddenda 353,45 malis medicanda non ſunt 696,28 non differenda, ſed in totum profligan da 144,47 Malorum incrementa impedienda 36 Malorum extremum remediũ, delictorum expiatio, & diuini numinis placatio 599,6
Maledicta grauiter exaſperant animum 289,22
Mali bonis leges vbi ferunt, præſentiſſima imminet pernicies 630,3 Malorum conſuetudine peiores indies ſimus 696,5 Malorum improbitas bonis imitanda non eſt 353,45
Malitioſa ſilua 174,47
Mamercus, prænomen Æmilii 549,39 Mamercus, Æmilii cognomen 594,43. Iidem Æmilii alibi cognominantur Mamercini.

L.Mamilius cum Tusculanis suis,Romanis fert suppetias 642,34
Octauus Mamilius a Tarquinio gener adsciscitur 246,45 ab aliis Tarquinii gener,ab aliis e genero nepos esse dicitur 343,16 proceritate & robore fuit insignis 350,23 cum Latinorum auxiliis Tarquinio socero cõtra Rom. opem fert 293,37 Rom. agr.populatur 297,7 cum Tarquinio repudiatur ab Etruscis 302,47 latrociniis infestat Romanos 304,13 Latinos a Rom. societate abstrahit 316,20 in Romanos inuehitur in comitiis Latinis 317,22.326,8 clandestinas in vrbe seditiones machinatur 319,13 cum Sex. Tarquinio Latinarum copiarum aduersus Romanos imperator dicitur 326,26.343,16 cum Sex.Tarquinio expeditionem aduersus vrbem molitur 339,17 Latini exercitus dextrum cornu tuetur 344,45. cum Æbutio ex prouocatione dimicat 349,25. ab Herminio interimitur 350,23
L.Mamius,seu Manlius 16,2
Mamurius opifex 130,31
Mancipiorum dura tractatio 361,45. 362,6 Mancipiorum more vendi 188, 13 Mancipiorum manumissio 227, 33 Plura in Serui.
Manes,Iouis & Telluris filius 21,22,32
Manipulus fœni,pro signo est 777,40 Manipulares vnde dicti 777,41 Manipularem qui deserit,seipsum prodit hostibus 567,2
Manius,prænomen 682,8,&alibi.
Manlii Torquati erga filium seueritas 97,15 Manlius filium ob desertionem præsidii necat 546,25
A.Manlius consul 594,10.de Veientib. ouat 594,36 cum collega in iudicium vocatur a trib.pl.ob neglectam rem agrariam 595,19 A.Manlius legatus in Græciam ad leg.collig.mittitur 676, 38 fit decemuir 680,13
C.Manlius,consul 562,11 C.Manlii tentorium & equus optimus fulmine tacta 563,10 C.Manlius cum suis pedestri prœlio Veientes reprimit 568,9 iaculo icitur 568,40 occũbit 569,14
Sex.Manlius, fecessorũ dux 724,28,33
Manibus in cælum sublatis Deus inuocatur 741,15.& 265,16 Manibus in cælum sublatis Deus iniquæ sententiæ testis & vltor imploratur 717,15 Manuum ablutio ante sacrificium 478, 39.479,5 Manus vnâ cum armis defensorus abscisæ 535,1
Manuarias artes factitabant inquilini, non ciues 583,27
Manubiarum ostentatio 480,11
Manumissorum examen 228,30
Marathonia pugna 291,24
Ancus Marcius Numæ Pompilii ex filia nepos 136,4.176,22.177,27 an Tullo Hostilio interitus auctor fuerit 176, 22,44. rex creatur 177,18 a pacis studio ad bella pertrahitur 178,20.in rep. quæ gesserit 182,21 quamdiu imperarit 61,24.184,1. Anci Marcii obitus, & filii 184,2
Marciorum (i.Anci Marcii filiorum) criminatio 217,24 Marcii exsilio perpetuo & bonorum proscript. mulctantur 211,11
C.Marcius qualib. parentibus ortus, quibus virtutibus præditus, quam gnauam in Coriolanis expugnandis operam præstiterit 412,36 Coriolis captis in Antiatum quoque expugnatione præclaram nauat operam 413,28 ob frugalitatem & modestiam admirationi est 414,30 Coriolanus cognominatur, ob fortissime nauatam in Coriolorum expugnatione operam 414,33 aduersus Antiates militem educit 433,10 ob repulsam in petitione consulatus, plebi infensus 434,20 annonam plebi quam carissime vendendam suadet 434,16 grauiter in tribunos inuehitur 437,35 ab ædilibus tribunorum iussu arreptus, defenditur a patriciis 438,14 plebi cõmendatur a Minucio cons. 442,3 superba oratione apud plebem vtitur 443,21 a patriciis contra tribunorum & plebis impetum defenditur 444, 26 a tribunis in populi iudicium vocatur 446,34.448,18 grauiter a Decio tribuno apud senatum accusatur 450,21 laudatur ab Appio 455,30. 458,31 plebis iudicio permittendus in senatu quæ dixerit 462,32. 463,8 in populi iudiciũ citatur 463,18 tyrannidis crimen vt diluerit apud populum 467,1 spolia ex Antiatibus capta cur militibus largitus sit 468,37 damnatur,duobus tantum calculis 469, 34.485,28.498,20 exsilii mulctam immoto animo fert 472,1 in exsiliũ abiturus, quæ ad matrem & vxorem verba fecerit 513,9 ad vlciscendas populi Rom. iniurias,ad Volscos transit 480,45 a Tullo Attio, Volscæ gentis principe viro, benigne excipitur, & reb.gerendis socius adsciscitur 481, 39 in Volscorum comitiis quæ verba fecerit 484,12 a Volscis honoratur senatoria dignitate,& ambiẽdorũ magistratuũ iure 487,38 belli dux creatus a Volscis,in Rom.agrum incursiones facit 489,15 in plebeiorum bona desæuiri iubet, patriciorum bonis parci 489,27 accepto externæ militiæ imperio Romanorum socios infestat 490,31 a Volscis prædicatur 492, 44 Latinos & socios populi Rom. infestat 493,9 vrbem cum exercitu petit 496,41 ad Minucii orationem quę responderit 502,39 resa se gestas & vitæ institutum breuiter exponit 503, 23 de senatu grauiter conqueritur 504,30 quib. beneficiis & honorib. a Volscis affectus fuerit 506,15 quib. conditionibus pacem Romanis obtulerit 508,10. 517,31 iterum Latinos infestat 509,3 denuo e Latio ad vrbem ducit 509,17 secundæ Romanorum legationi quæ responsa dederit,& quæ tertiæ 510,5,40 matrem & vxorem legatione pro patria fungentes vt exceperit 516,1 ad matris petitiones quæ responderit 517,21 maternis precibus victus, consultat cum ea quid facto opus sit 523,45 copias e Rom. agro domum reducit 526,35 a Tullo Attio traducitur 527,5 a Tulli factione indicta causa interficitur 528,7 triumphali funere decoratur 528,21 a Romanis pariter & Volscis lugetur, & sempiterna memoria colitur 530,9 vitia quæ in se habuerit 529,11 quibus virtutibus præditus fuerit 528,39 bonæ famæ studiosissimus fuit 524,18
Marini dii 30,12
Mars & Quirinus an idem numen, incertum est 112,23 Martis oraculum 12,19 Martis templum vetustum 11,46 Martis templum extra vrbem 351,38 Martis lucus 62,37. 776,58 Marti sacer campus 288,1 Marti in campo Martio litabatur suouetaurilibus 225,35 in Martio campo comitia habentur centuriata 464, 9 in Martio campo conscribuntur copiæ 554,16 (Vise & Campus)
in Martiali colle tẽplũ Dii Fidii 617,41
Marsi,in vrbem recepti 76,2
Marsicum bellum 260,18.547,21
Maruuium,op.Abor. 12,14
Matri filius quot & quanta debeat 521, 18 Matri in filium debetur imperium 523,25 Matre superiorem locum obtinere prætor veretur 516,37 Mater filio turpia non suadet 518,30 Mater ad filii genua suppiex prouoluitur 523,29 Maternæ preces violentæ 521,33 Matris osculatio,ambiguo sensu 265,7
Matiena Tiora,op. 12,18
Matroa modulamina 91,23
Matronis Romanis & Latinis permittitur in patriam suam reuerti relictis maritis 341,22 Matronis an legatio ad Marcium concedenda, deliberatur 514,38 Matronis honor oblegationem feliciter peractam decernitur 525,2 Matronæ, præsertim grauidæ,grauiter a pestilentia infestantur 597,22 Matronæ quomodo & quãdiu propinquos, & item alios insignes in rep.viros, luxerint 315,21. Vise & Mulieres.
Medici ægris in peste nõ sufficiunt 677,
Medimni Siculi 433,4
Medorum imperium 2,2
Medullia, ab Albanis olim condita, fi Romana colonia 136,26 recuperatu ab Anco Marcio 175,45.179,1
Medullini sponte se Romulo & reip Rom.adiungunt 104,14 a Romanis ad Sabinos deficiunt 367,4
Mefula,op.Aborig. 11,4
Melas sinus 49,4
Memphiticæ pyramides 229,1
Menecratis Xanthii de Æneæ proditic ne locus 38,3
Agrip.Menenius Lanatus, C.filius 39 10 consul 310,46 Postumio col legæ opem fert 311,35 triumphat d Sabinis 313,43 ætate & prudenti præstans,& medius inter partes diffic 379,1 de plebe reducenda quam d xerit sententiam 379,6 ab Ap Claudio refutatur 388,23 de pleb reducenda quam iterum sententiat dixerit 392,41 Agr.Menenius C.I legationis ad plebem princeps 394,1 qua oratione pleb m profugam pe mouerit 404,40 ad plebis post lata quid responderit 409,19. pleb suadet mittendos qui fidem ab senat accipiant 410,14. legem plebi de cr andis magistratibus plebeiis cond 410,10 moritur, & ob paupertatei a senatu sepelitur fun. magnif. 415,4 Menenii liberos plebs donat stipe vir tim collecta 416,27 Agr. Menen filius Titus 585,4
L. Menenius consul 678,6 mærore morbo contabescit 678,3
T.Menenius,Agrippæ filius, consul 57 41.585,46 expeditionem in Etruria parat lentius 577,23 bellum Etr scum nec prudenter gerit,nec felicit 581,9 ob rem in Etruria male gestan populi iudicio damnatur 585,42 c cladis mulctam ipse se inedia & mo rore conficit 586,3
Menippe,Penéi filia 22,3
Mentem bonam filio irato mater a di precatur 523,17 Mentem meliore Deus dat 566,2
Mensæ ligneæ archaicæ in sacris deoru ædibus 93,37 Mensæ ex apii stram ne 775,

ne 775,14 Menſæ comeduntur 44, 41.774,52.775,2
enſes pro ratione lunari 682,21
ercatus tempus 463,22
ercetrix, Lupa 71,23.777,21
eſſiorum rura 29,16
tuli Alba Romam tranſlati 170,42
tius, prænomen Curtii, Fuferii, & aliorum, quæ cum ſuis Nominibus
tropolis ſalus, cordi eſt coloniis 459, 13 Metropolis in coloniam non concitanda 140,8 Metropoli an perpetuum in colonias imperii ius ſit 147, 13 Metropolis a colonia deſtruitur 172,31 Metropolis fidem erga coloniam deſerere non ſuſtinet 496,10
tus pœnarum maximopere abſterret a delictis 99,4. 470,28 Metu ſimulato decipitur hoſtis 727,16 Metui in imperio volunt decemuiri 583,14 quæ metuuntur, exoſa ſunt ere omnia 356,10 Metuere & laudare vnum eundemque non ſolemus 458,10
zentius Agyllæorum rex 775,42 Mezentius, Etruriæ rex, cum Rutulis Æneam oppugnat 52,6 in anguſtias edactus pacem cum Latinis facit 53, 6.776,6
gratio peregrinatio quædam eſt 287, 0 Migratio famis tempore 432,33
eſiorum ſeditio 471,37
ites ſub ſignis conſcribebantur 548, 2 Miles ſigmento animatur 613, ,6 Miles victor crateris & menſis xcipitur 290,42 pro Militum omnium ſalute ne Deus quidem duci ondet 588,20
Milites a ducibus iudicium ſibi dari oſcunt 709,10 Milites ſæpe duum incuſatione ſuam ignauiam tegere conantur 587,21 Milites raptis gnis deſertiſque ducibus e caſtris ſedunt 375,30. ſic 723,41 Militum diuerſus ducem inobedientia & proruia inſignis 561,24. 606,1 Mites immorigeros & deſertores indita cauſſa occidere duci licitũ 723,31 Militis dedititii ſub iugũ miſſio 159, 13 Milite externo exhauritur æraium 226,47 Miles veteranus ob s alienum in ſeruitutẽ abductus 361, 1 Militis facinora egregia 662,30
Militaris facundia 662,27
Militare foris ſolebant vſque ad annum etatis XLV 221,35 Militabant ſuis mptibus veteres Romani 223,38
Militans puer 208,3
Militiæ & agriculturæ ſtudia coniungit Romulus 98,26 Militiæ deſertores ro hoſtibus habentur 646,39. militiæ deſertores pro impiis & exſecratis iab. 668,23. militiam ſubterfugientes vel in corpore vel in bonis mulctantur 548,17.554,19
Miltiades, archon Athen. 419,1
Minas quinas argenti e præda miles accipit 251,20
Minerua, pyrrichen inueniſſe creditur 476,39 Mineruæ templum vet. 12,7 Mineruæ veſtibulum 202,14 Mineruæ & Iunonis fana in Capitolini Iouis ede 259,19 Mineruæ Vrbicæ ſacerdos 393,86
Miniſtrorum ſummotio, clandeſtini coloquii argumentum 282,25 Miniſtrum magiſtratus iuſſa exſequentem ounire, inuidioſum 658,31 Miniſtris magiſtratus illata contumelia, in iſum magiſtratum recidit 444,21 Miniſtro publico manus qui intulilſet, id Tarpeiæ rupis ſupplicium damnabatur 596,47
Minos Cretenſis an Ioui familiaris fuerit 122,38
Minturnæ fluuius 8,10
L. Minucius conſul 648,28 L. Minucius X vir 682,7. 704,44
M. Minucius conſul 341,9 M. Minucius Augurinus II conſ. 433,28 ſenatum apud plebem defendit, & pro Marcio intercedit 439,9 de ſenatus conſulto plebis ſcito præmittendo cum tribunis agit 446,42 pro Marcio ad plebem quæ verba fecerit 465,31 ad tribunos pro Marcio quæ verba fecerit 466,32 quæ verba in legatione ad Marcium fecerit 497,28
P. Minucius conſul 417,7
Q. Minucius conſul 652,40 in Sabinos proficiſcitur 657,17
Miſeni portus 43,4.419,12
Miſenum oppidum, a Miſeno Æneæ comite denominatum 774,33
Miſerabilis habitus, fletus, preces, animũ magis afficiunt quam terrores bellici 380,32 Miſerabiles diſcernendi ab improbis 404,6
Miſerari honoratorum hominum caſus 460,10 Miſerationis mouendæ rationes 728,44
Miſericordia intempeſtiua interdũ nocet 287,2
Mitylenæi Pittacum contra Alcæum creant dictatorem 336,40
Moderatione conſeruatur reſp. in ſeditionum periculis 377, 22.382,29 Moderatione erga victos vtẽdũ 103,5
Modius Fabidius 112,30
Mœnia ſectis lapidibus primus exſtruxit Tarquinius 200,17 ante Mœnia excubias agit alter conſul in peric. inteſt. 642,20
Mœrore & inedia ſe conficit Menenius 586,31
Mola ſalſa in ſacrif. 478,40.479,6
Mollis vnde cognominatus Ariſtodemus 418,38
Monarcha Romæ primus (poſt exactos reges) T. Largius dictator 336,15
Monarchiam quæ vitia comitentur, & q tomodo corrig. 268,1 Monarchia in tyrannidem degenerans, a paucis optimatib. in ordinem cogitur 461,9
Monendi tum alii, tum in primis propinqui 696,20
Monita potius coram hominibus proferenda, quam nuſquam 696,18 Monita non aſpern. 581,38 Monita apud exæcatos fruſtra fiunt 696,34
Monetæ inuentor 772,52
Monomachia Aruntis Tarquinii & Bruti 289,30 Mamilii & Æbutii 349,28
Monſtroſos part° exponere licebat 88,12
Montanus, ſeu Cælimontanus, cognomen Virginii 367,36
Monumenta vni pluribus in locis poſita 43,43.44,10 Monumento publico inciſa laudatio 525,3
Mora periculoſa 401,43 Mora in multis vacat periculo 543,41
Morbi inſoliti animi & corporis, ex Dei contemptu 177,33 in Morboſa loca emiſſa colonia 429, 13 Morboſa ciuitatis pars ſanam inficit 609,18
Mores ſæculi ſui reprehendit Appius 609, 43 e Morib. ſuis coniecturam facere de alienis 388,24 Morib. metiendi hon. 226,15 Morib. quibuſlibet ſe accommodare 208,28
Morges Italo ſuccedit 59,45 Morgetes a Morgete rege nominati qui ante Itali, & olim Oenotri 10,40
Mors non ſemper ſecundum naturam accidit, ſed incerta eſt 233,40 Mortis ſubitæ & occultæ exemplum 139,47. 473,13.595,46. (Mors repentina, iræti numinis indicium 473,14) Mors, ſublato ex oculis defuncti corpore 52, 11.118,27.204,40 Mors vitæ indecoræ præoptanda 153,38 Mortis turpitudo Lucretiæ pudicitiam expugnat 262,37 Mors glorioſa ſolis bonis obtingit 348,26
Mortem celerem ſibi optat Lucretia ſe interfectura 263,24 Mortem ipſe ſibi cõſciſcit Appius Claudius 610,46
Morti deſtinatorum ornatus 154,37 pro Morientibus nummus inferebatur in ærarium Libitinæ 220,44
Mortuo præſtantur officia quæ viuo in neceſſ. præſtari non potuerant 528, 18 Mortuam vxorem alloquitur & deoſculatur Collatinus 265,26 Mortuus lectica in forum affertur 270,11. 719,37 mortui tribuni cadauer in forum affertur 596,2. Sic Appii mortui cadauer in forum affertur & funebri oratione decoratur 611,1
Mos malus non introducendus 331,4,25
Moſynœci, Aſiæ pop. 21,14
Mor° indecẽtes edere cogit dolor 474,2
Mucia prata 303,45
C. Mucius Cordus, homo cordatus 296, 46 ſenatui conſilium ſuum aperit 296,43. cordato facinore Porſenam percellit 298,40 quib. præmiis a ciuitate remuneratus 303,38
Mugilani, ciuitas Lat. 509,14
Mugillanus, cognom. Papirii 736,38
Mugitus terræ 628,12
Mugonia porta 114,5
Mulæ hera ſua æquiores 242,15
Mulctæ controuerſia populi iudicio dirimitur 432,4 Mulctæ pecuniariæ verſæ in pecuarias 586,15 Mulcta pecuniaria cur irrogata conſularibus, non capitalis 674,24 Multa ſuprema boues II, oues XXX 674,44 Mulcta, vt res ſacra, non recipitur a mulctato 676,33 Mulcta exſoluta redire ad publ. munia licitum 586,27 Mulctæ vades 432,1
Mulier diſparet 259, 45 Mulieres tegularum iactu hoſtes inceſſunt 413,16 Mulieres in ignotorum virorum cœtum venire dedecet 515,43 Mulieres ſolutis crinib. ad delubra deorum confugiunt 497,6 Mulieres in obſidionis periculo ſupplices ad deorum ſimulacra confugiunt 511,3 Mulierum eiulatus ingens 514,22 Mulieres vocantur Romani milites 564,14 Muliebris modeſtiæ curatores 95,3 Muliebris audaciæ exemplum 515,40 Muliebres morbi viris non prodendi 63,30 Muliebria pati 418,40
Mundi eſſentia tota mixta 63,16 Mundi ſiniſtra & dextra quæ 80, 47
Munitus natura 624,16 Munitiſſima quæq; loca in inteſtino periculo præſidiis occup. 642,26 Muniti loci occupatio ãntimoris indicium 343,26
Munus: quære Functio.
Murmur in cõcione 404,10 Murmure & ſtrepitu dicentem impedire 543,22
Murorum ſcanſoribus promittũtur munera 495,32. murorum ſcanſorib. quę præmia data 663,31
Muralis pugnæ inſtrum. 412,24
Muſicam inſtrumentalem in Italiam intulit Euander 26,29
Mutatio, res facilis 381,7 appetitur ab omnib. 380,6 Mutationi obnoxia omnia 499,24 Mutationes varias affert tempus 461,34 Mutationes repentinæ coniunctæ cum turbul. confuſ. 398,11

Myscelus Crotonis conditor 121,10
Myrsili Lesbii narratio de Pelasgorum calamitate in Italia 19,17 narratio de Pelasgis seu Tyrrhenis 22,38
Myrus, archon Athen. 316,17
Mysteria silentio teg. 298,14 religiose custodienda 774,16 Mysteriorum ritus arcani 91,4

N

Nais, nympha 50,45
Nanas, Teutamidis f. 22,33
Napetinus sinus 27,46
Narrationes, nisi rerum causse afferantur, fide carent 470,46
pro Nascentibus nummus inferebatur in ærarium Lucinæ 220,44
Natos educare omnes, tenentur ex lege parentes 580,25. 715,18 Nati, ad parentes pertinent, & eiusdem cum illis conditionis sunt, ingenui aut serui 711,9 Nati e bonis, non semper boni; nec mali e malis 547,35
Natiuitatis raræ exemplum 150,40
Natura paucis contenta 747,6,14 Naturæ humanæ limites non excedendi 499,29
Nauale diruitur 612,42
Nauia lusoria 778,16
Nauis nummo impressa 772,53 Naues longæ 612,40
Nauius, quære Attius
Nautius (seu Nautes) vnus ex Æneæ sociis, Nautiæ gentis progenitor 393,35
Nautia gens Palladii custodiam a Naute progenitore suo accepit 393,37
C. Nautius consul 586,34 Volscos peruastat 593,34. 594,1 C. Nautius II consul 648,27 e Sabinis euocatus domi reip. prospicit 650,19 victor e Sabinis redit 652,34
Sp. Nautius, maiorum nobilitate & suis virtutibus clarus 393,33 de plebe reducenda quam pro iunioribus sententiam dixerit 393,41 Sp. Nautius consul 491,40
Neapolitani Cumanos exsules recipiunt 739,8 vetere amicitia Samnitib. iuncti 740,27 variis eodem tempore legationibus sollicitantur 738,18 Neapolitanis bellum infertur a pop. Rom. 739,21
Necessariis contenta est natura 747,6
Necessitas metuitur ab omni hominum genere 564,46 humanas vires superat 328,44 domat etiam contumacissima ingenia 389,36 docet quid expediat 329,22 sæpe dissidentes partes conciliat 143,4 animum addit 501,3 Necessitati cedere 449,35 Necessitatis vi cedunt ipsi etiam dii 382,39
Nefasta dies clad. Fab. 581,22
Negare impudenter non licet in re manifesta 283,11
Negotiationes 330,37
Nemesis & Erinnyes 134,26 Nemesin vltricem experiri 506,46
Neoptolemus cum suis arcem Ilii capit 37,10 dimittit Hectoridas 38,8
Neptunus terræ quassator 100,32 Neptuni festiuitas 99,34 Neptuni Equestris area & ludi 26,15 Neptuno an ara subterranea dicata 100,39
Nesos, locus Arcadiæ 39,14,24
Nexus ius in bona 333,11
Nice, Pallantis Lycaonidæ filia 26,5
Nicias Locrus ex Opunte 316,17
Nicodemus, archon Athen. 549,41
Niobe Phoronei filia, prima omnium mortalium fœminarum, Iouis concubitus experta 14,21 Pelasgum e Ioue parit 9,25
Nobilitas humana consistit in sola virtute 148,10 Nobilitas generis minimum ad tritauum referenda 249,6
Nolani Neapolitanos a Romanorum amicitia dehortantur 738,21
Nomen speciosum rei nefariæ prætendere 505,37 Nomina rerum plerique solummodo spectant 268,6 Nomina inuidiosa vitanda in nouis magistratib. instituendis 336,25 Nomina inuidiosa sæpe efficiunt vt res aboleantur 387,6 Nominum mutatio in populis 23,14 Nominum mutatio etiam in Græcis locorum appellationib. 28,19 Nominum Romanorum ratio ea est, vt præter cōmune siue appellatiuum, (hoc est prænomen) impositum sit etiam gentilitium seu a paterna stirpe desumptum nomen 185,44. 198,44. 202,22. 207,5. Sic Nomen appellatiuum, *Seruius*, a conditione inditum; propriū & gentilitium, *Tullius*, a patre acceptum 207,5. Nomen filiæ idem cum paterno 709,33 Nomen clientis idem quod patroni 710,13 Nominum similitudo 394,32 Nominum homonymia cognominibus distinguebatur 244,38. Fuisse autem nonnullis plebeiis familiis eadem cum patriciis nomina, perspicuum est ex Claudiis, Iuniis, Sicciis; nec non Genuciis & Virginiis. cuius rei hæc videtur esse caussa, quod non pauci e plebeiis virtute præstantes viri, patriciorum ordini fuerunt adscripti, (287,41) & clientib. quoque familiæ ac nominis ius interdum communicatum a patronis 710,13
Nomen dare duci 642,11 Nomen dare nulli licebat nisi in sua tribu 219,25 Nomine citare 384,46. 428,46 Nomine suo a duce inclamatur fortissimus quisque 533,1. 567,10
Nomentum, Albanorum colonia 116,24 Nomentani pop. Lat. 326,21 Tarquinio se dedunt 187,12
Nomentanus, seu Cælimontanus, Virginii cognomen 611,46. Pro eodem Montanus 367,36
Norbani, pop. Latii 326,21 Norbam missi coloni Romani 428,32
Nouatores vt deceperit Sulpicius 321,25
Nouercale nomen inuisum 56,23
Nouicii patricii 111,37 Nouicii senatores 120,8
Nox fugientibus amica 307,5 Nox illunis opportuna adoriendis hostibus 52,40 Nocte illuni fallitur hostis 297,34
Nocturnæ insidiæ 308,47 Nocturna inuasio 290,32 Nocturna trepidatio 582,26
Noxæ fatales omnibus bonis admistæ 529,10
Nudo corpore certare primi Lacedæmonii instituerunt 475,43 Nudare corpus in certamine totum, pudori olim erat 476,1
Nugari extra rem 697,9
T. Numicius Priscus, consul 611,47 Antiatem agrum perpopulatur 612,27
Numicius fluuius 52,16 Numici fl. stagnum 775,46. A Dionysio Νομίκιος dicitur, quattuor syllabis: itidemque a Plinio. Liuiana editio tribus syllabis Numicum habet. Apud Horatiū scriptura est ambigua.
Numitor priuatas patris opes regno præfert 776,51 Numitorem successione fraudare conatur Amulius 62,1 Numitor quo machinamento Amulium vltus sit 71,39 Albanum imperium recuperat 57,41. 72,11 Romuli & Remi controuersiam vt diremerit 73,10. 777,47 Numitoris filius Ægestus 62,7 Numitoris filia Ilia, seu Rhea Siluia 62,19
P. Numitorius Virginiæ nepti vindicias petit 710,28 in Appium grauissime inuehitur 718,26 P. Numitorius tribunus pl. accusat Sp. Oppiū Xvirum 726,37.
Numitoria, Virginiæ mater 711,27
Nummi ærei 586,11 Nummi diuersi illatione discernitur sexus & ætas inciuium numero 220,33
Nundinæ quomodo & quas ad res institutæ 463,19 Nundinis nona quæque dies assignata 98,40
Nuptiæ sacræ quæ 95,19 Nuptiæ in homicidio 271,35
Nuptialis ornatus 207,29
bis Nuptæ a Fortunæ muliebris sacerdotio excluse 526,29
Nutrices in nobil. famil. 157,11 Nutrix infantem suam linguā docet 289,34
Nymphis sacrata prata & loca virentia 30,12

O

Obærati inclinant ad res nouas 319,20. Vise Debitores.
Obedientia non debetur iis qui præter leges imperium sibi vsurpant 723,38
Obligantur integræ corporis partes velut sauciæ 606,20
Obseruationibus collatis portenta interpretantur sacrorū interpretes 556,2
Obsides Etrusco dantur a Romanis 301 14 Obsides Romanæ aufugiunt 302,3 Obsidum corpora sacra violare nefas 302,44 Obsidibus potio est ciuitatis honestæ fides 303,10 Obsidum vice detinentur captiui 192,4 Obsides ob gentis perfidiam capite plectuntur 365,8 Obsides cum legati Romam mittuntur a Lucanis, ad impetrandam contra Samnites societatem 742,
Obsidionalia instrumēta 180,12. 412,2.
Occidere ciuem indicta caussa lex vetat 445,24
Octisia Corniculana, Seruii Tullii mater 206,42
M. Octauius lib. 1, de Ænea sacrificant quæ scripsit 775,8 de Siluiæ compressione quæ scripserit 776,55. De Octauio Mamilio dictum in M.
Oculi lacrymatione tabidi 516,1
Odimus a quibus lædimur 507,2
Odium & amicitia stabile consortium non habent 145,1
Oeniadæ restituuntur 41,2
Oenotria regio 10,
Oenotri ortus, & in Italiam profecti 9,22,31,44
Oenotri, populus, olim Æzéi & Lycaones dicti 10,10. Italiam olim tenuere 10,37. 11,7 quæ Italiæ loca tenuerint, & vnde Aborigines dicti sint 1. 20. 77,18 ex Arcadia in Italiam Oenotro duce profecti 77,2.
Officinæ in foro 200,1
Oleaginis ramis coronare 32,
Olea coronati equ. 351,3
Oligarchia, si modum excedat, plebi prudentia corrigitur 461,1
Olympiades triginta, faciūt annos CX 61,9 Olympias VII 57,46. 60,2C 78,15 Olymp. XII 60,13 Olymp XV 475,44 Olymp. XVI 120,3 Olymp. XVII 121,11 Olymp. XXVI 136,47 Olymp. XXXV 177,23 Olymp. XLI 184,12 Olymp. L 12 4. 206,34 Olymp. LXI 244,1 Olymp. LXIIII 418,47 Olymp LXVIII 61,12. 277,25 Olymp LXIX 305,11 Olymp. LXX 316,1 Olymp

Olympias LXXI 341,10 Olymp. LXXII 367,39.378,41. 417,40 Olymp. LXXIII 480,36 Olymp. LXXIIII 544,15 Olymp. LXXV 559,18 Olymp. LXXVI 576,41 Olymp. LXXVII 594,43 Olymp. LXXVIII 611,43 Olymp. LXXVIIII 617,47 Olymp. LXXX 627,7 Olymp. LXXXI 652,37 Olymp. LXXXII 676,42 Olymp. LXXXIII 684,11,25 Olymp. LXXXIIII 736,19 Olymp. XCIII 417,47 Olymp. XCVIII 60, 37 Olymp. CXXVIII 7,12 Olymp. CXXXVII 96,11 Olymp. CLXXIII 260,21 Olymp. CLXXXVIII 6,34 Olymp. CXCIII 3,32
nphale Lyda 22,7
eribus publicis distinendum otiosum & improbum vulgus 246,19
es publicæ in quibusdam ciuitatibus exiguæ; at priuatæ, amplæ 746,34
Opes ampliores non petendæ quã natura requirit 747,13 Opes etiam iustæ spernuntur a Quintio 652,25
hrynium, op. Troadis 36,26. deritur 37,27
icaregio 58,27
Opicus portus 43,3
ici Siculos expellunt 18,21 Opici in tbem R. recepti 76,1
fices bellicorum instrumentorum 64,25
mia, Vestalis virgo, ob stuprum plitur 556,27
nio, etiam vana, plurimum in bellis el ad terrendos vel ad confirmandos nimos valet 163,10
s: quære Rhea.
Oppius, fecessorum dux 724,17,33
Oppius, decemuir 682,10 cum Appio Claudio vrbis præsidio relinquitur 04,41 senatum conuocat 724,42 amnatus, in vinculis necatur 726,36
imatum regimen quãdo & quomodo in Rom. remp. introductum 277, 8 Optimatum regimen quibus virtutibus Quintius plausibile reddidet 645,26 Optimatum regimen clientum, mercenariorum, & opificum præsidio parum tutum est in seditionum periculis 380,22 Optimatum regimen plebi concedit iudiciorum testatem, ius itẽ senatus, magistratum, sacerdotiorum 469,42 Optimatum regimen summo studio a prius defensum 695,40 Optimatium potentia legum latione imminui vitetur 678,22 Optimates in populi iudicium vocari an expediat 470,3 Optimatium factio interimitur Cumis 22,40. Vide & Patricii.
Oraculum consulitur de pestis insolitæ ussis & remediis 264,36 Oraculum Clasgis datum 16,5 Oraculum Dardano datum 55,29
Orio, animi imago 1,38 Orationes in controuersiis habitæ cur a Dionysio sertæ sint historiæ 471,10 Orationes contrariæ quoque momenta exndendæ 396,1 Orationes funebres 10,5
ratio Romanorũ ad Romulum coniæ ducem 80,10 consulum ad setores tumultuantes 391,33 consun ad Volscorum postulata 488,14 bunorum ad consulem; excusatoria petitoria 656,2 legatorum Rom. Samnitũ proceres 739,25 Samnin ad Romanorum postulata 740, fetialis Romani ad Cluilium dictarem Albanum 138,46 Oratiuncula mipili, ad consl. & ad commilito-s 567,26
Oratio Æneæ ad Latinum 47,15: & Latini ad eandem responsio 47,39 Ap. Claudii de domesticis & externis turbis sedãdis 370,18 Appii Claudii cõtra M' Valerium 386,15 App. Claudii de plebe reducẽda 393,2 Ap. Claudii contra senatusconsultum de patriciis populi iudicio submittendis 453,32 Appii Claudii contra tribunorum postulata 601,46 Appii Claudii decemuiri ad tumultuantes in curia patres 690, 11 Appii Claudii super Virginiæ negotio 712,41 713,43.716,32.717,20 C. Claudii contra Virginii tribuni postulata 637,31 C. Claudii ad senatum de Appii obstinatione 697,11 C. Claudii ad senatum & consl. de plebis postul. 731,38 M. Claudii ad Appium decemuirum de arrepta a se Virginia 710,37 Cloelii Æquorum imperatoris ad Rom. legatos 649,21 L. Cornelii pro decemuirorum postulatis 697, 41 M. Cornelii ad C. Claudii monita 696,43 M. Decii tribuni pl. ad senatũ 447,33 M. Decii tribuni ad plebẽ contra C. Marcium 467,38 M. Fabii ad milites 565,18 Metii Fufetii ad Tullũ Hostiliũ & Romanos 142,11 Fuffetii ad Hostilium de committendis trigeminis 151,2 Fufetii ad duces Albanos de proditione 161,24 Horatii patris ad filios trigeminos: & trigeminorum ad eandem responsio 153,28,36 Horatiæ ad fratrem superstitẽ; & fratris ad eandem responsio 157,25 C. Horatii ad tribunos & plebem; expostulatoria 654,28 M. Horatii Barbati ad Appium & cet. decemuiros 689,15 Tulli Hostilii ad Metium Fufetium & Albanos 144,18 Tul. Hostilii ad Fufetium, pro asserendo Romanis imperio 147, 18 Tul. Hostilii ad Horatios trigeminos 152,26: & Horatiorũ ad eandẽ responsio 153,14 Tul. Hostilii ad exercitũ de Fufetii proditione 167,43 decadẽ ad Albanos 169,41.171,22 Icilii ad Ap. Claudiũ pro Virginia spõsa 713,15 L. Iunii Bruti ad socios 266,18.267,6,32 Bruti ad pop. de instituẽda rep. 270,21.276,3 Bruti cõtra Collatinũ coll. suũ 284,43 L. Iunii Bruti plebeii, pro plebe contra patricios 396,13 T. Largii de domesticis & externis turbis pacandis 368,36. 370,13 C. Lectorii trib. pl. contra criminationes App. 603,9 C. Marcii, de annona plebi quã carissl. vendenda & cõpescenda eius insolẽtia 434,47 Marcii in Volscorũ conc. 484,15 Marcii ad Minucii postulata, prep. 502,39 Marcii ad matrẽ & cet. matr. Rõ. 517,21 Agr. Menenii de pl. reducenda 379,7 Menenii ad profugã plebẽ 405,11 Menenii ad Bruti postul. 409,20 M. Minucii ad pl. pro senatu & C. Marcio 439,9 Minucii ad trib. pl. 446,42 Minucii ad Marciũ in castris 497,30 C. Mucii ad senatũ de suo proposito 298,1 Mucii capti ad Porsenam regẽ 299,16,37 P. Numitorii ad App. Claudiũ decemuirum pro Virginia nepte sua 712,20 Numitoris ad Remũ 68,42 A. Postumii dictatoris ad milites cũ Latinis decertaturos 345,19 T. Romilii ad L. Siccium emeritæ cohortis ducẽ 669,20 670,6 T. Romilii de legumlatione a trib. postulata 675,13 Romuli ad ciues de instituenda rep. 78,33 Romuli ad raptas, de populariũ iniuriis, earundemq; in ipsarum gratiam cõdonatione 103,1 Ser. Seruilii ad populum, pro reb. a se gestis 587,29 L. Siccii Dentati pro lege agraria 662,27 L. Siccii Dentati ad Romilium consl. 669,37. 670,22 Sicinii Belluti ad consulum legatos 375,41 Sicinii ad plebẽ, de patriciorum studio in defendendo Marcio 445,15 Ser. Sulpicii ad Latinorum legatos 320,32 Tanaquilis ad Ser. Tullium 209,20 Tarquinii Prisci ad legatos Etruscorum 195,17 Tarquinii Superbi ad Ser. Tullium pro assertione imperii 235,18: & Tullii ad eãdem responsio 236,39 Seruii Tullii ad plebem, pro Tarquinii nepotibus, contra Marcios 214,4 Tullii ad populum, pro assertione imperii contra factionem Marcianam 216,39 Tulliæ minoris ad Tarquinium, pro mutatione connubii 232,47.233,7 L. Valerii Potiti, ad reprehensionem App. Claudii 688,25 L. Valerii Potiti contra decemuirorum postulata 700,13 M' Valerii ad plebeios, pro armis contra hostes sumendis 371,24 M' Valerii ad plebẽ, de senatus iniuriis 374,9 M. Valerii ad plebem profugam 395,3 M. Valerii ad senatum, de remittendis inopi turbæ debitis 328,20 Valeriæ ad matronarum cœtum 511,26 Valeriæ ad Veturiam Marcii matrem 512,3 Veturiæ ad Valeriæ & cet. matron. petitionem 512,42 Veturiæ ad Marcium filiũ pro populo Romano 516,47 Veturiæ ad Marcium filium pro patria 518,22 A. Virginii trib. pleb. contra ac. Quintium, in populi iud. 631,38 A. Virginii tribuni, de coniuratione aduersus plebem 635,21 Publ. Virginii de domesticis & externis turbis sedãdis 370, 2 M. Volscii tribuni pl. de Cæs. Quintii facinoribus; calumniosa 632,32
Orati herois lucus 288,47
Orbilia, Vestalis, stupri pœnas lei. 557,31
Orchomenus, oppid. Arcad. 39,13
Ordines supplere 532,37 Ordines etiam in persequendis hostibus seruandi 551, 4 Ordinum ductor inferiorem functionem accipere & gregarius miles scribi detrectat 596,19 Ordinum desertorum pœna 606,30 extra Ordinem militantes 222,16
Orientalis plaga, auspiciis optima 80,42. 81,10
Ortona, Latini nominis oppidum, ab Æquis opprimitur 558,8. 653,4
Oruinium, oppidum Aborigin. 12,2. incertum Corfiniũne an Vibinum, an aliud.
Oscilla ad humanam effigiem arte simulata 30,25
Osculo valedicitur 154,2
Ossium reliquiæ colligũtur & inhumantur 528,35
Ostentum: ignis e pilorum veruculis emicans 312,44 Ostenta varia 472, 23. 628,8 Ostentorum interpretatio 207,21
Ostia, oppidum 8,9 a quo condita, & vnde dicta 183,30
Otium improbis & egenis mala suggerit consilia 246,18
Otiosa & inops turba bellis occupanda 659,43
Ouatio, detorta a Græcorum εὐάσμῳ 313,46 a maiore triumpho vt differat 515,47 triumphus est pedester 594,37 Ouantis ornatus qui 314,8
Oues XXX, boues II, suprema mulcta 674,45

P

Pacta & conuẽta quib. rationib. firmari soleant 406,1 Pactorũ trãsgressores diris deuouẽtur 449,47 pacta coacta nõ sunt durabilia 401,32.509,47 pacta contra patriã inita, impia sunt, nec seruanda 694,33

Padi ostia 15,12
Pædagogæ 424,36
Pæstum, ποσειδωνία 59,43
Pagi in agro Romano; eorundemq; magistri 135,8. 220,14,18
Paganalia, fest. fol. 220,30
Palantiũ, oppid. Arcad. 24,28.49,20 Palantiũ in Latio, denominatũ a Palãtio Arcadico 77,35 Palantiũ colonia mittitur ab Æneadis & Latinis 36,4 Palantium ab Albanis muro & fossa cingitur 77,45 Palantium munire cupit Romulus 72,46 circa Palantium locata prima vrbis primordia 182,30 Palantii vertex 65,5. Idem Palatium; & Virgilio Pallantèum.
Palas, seu Pallas, Herculis filius e Dyna Euandri filia 25,16.34,44 Palas, seu Pallas, Lycaonis filius 26,7
Palatium, op. Aborig. 11,38 Palatiũ, olim Pallantiũ seu Pallantèum 25,12. 773,31 Palatii mœnia 104,29 Palatium & Cælius mons, Romuli ædes 113,40 Palatium & Capitoliũ inter vicus Etruscus 304,47
Palatinus mons cum vicinis collib. a Romulo munitur 104,29 Palatini montis radices alluit Tiberis 777,10 Palatina tribus 219,20 Palatinæ domus 307,23 Palatini Salii 129,25
Palinurus portus 42,45
Palladium, & magnorum deorum sacra, Chrysæ dotis loco dantur a Minerua 55,10 Palladia duo, & vtrum in Italiam ab Æneia importatum 55,44.56,2. 127,5 Palladium ab Æneia asportatum asseruatur a Vestalibus 56,11 Palladii custodia penes Nautiam gentẽ 393,37
Pallantium, seu Palantium, vnde denominatum 25,11 Pallantèum, post Palatium dictum 773,30
Pallas, Herculis ex Lauina Euandride filius 34,44. moritur 35,6
Pallene, inf. Thraciæ 38,15.39,37
Pamphylium mare 3,11
Pan, Arcadib. antiquissimus & honoratiss. deus 25,36 Arcadię familiaris deus 773,31 idẽ qui Faunus 773,21.779, 11 ex seminonum numero 478,29 Panis antrum 65,31 Panis fanum in Pallanteo 773,31 Panis sacra 67,12 Panis Lycæi sacra 25,36 Pani sacrati montes & saltus 30,11
Panici terrores, Fauni opus 290,25
Panathenæorum tempus 129,31
Panegyres publicæ 229,40 Panegyris Latinæ gentis & sociorum 250,14
Papauera eminẽtiora bacillo decutit Tarquinius S. 255,8
C. Papirius summus pontifex 178,12
L. Papirius Mugillanus, cons. 736,31
M' Papirius, primus rex sacrorum 278,11
Papiria lex 788,42
Parci inimicorum propinquis nõ solet in extremis peric. 502,7
Parentib. quot & quãta debeantur a liberis 521,18 Parẽtes benigni stolido puerorum fastui indulgent 395,34
Paricidii pœna 260,3
Parilia, fest. 75,19
Parmæ ludionum 130,41
Parmenides Pæstan', olympionica 611,44
Parnasii incolę 14,36
Parthica clades 82,8
Partus terminus mulieri est annus ætatis 1 212,14 Partus custoditio 63,35 Partus monstrosi 472,26
Patauium ab Antenore conditum 772,23
Pater filii caussam apud populũ agit 631, 11 Patri quantum ius concessum in filium 96,22 Pater in filii tum corpus tum bona potestatem habet 547,1 Patrum in filiorum delictis puniendis rigor 546,28 Patrem in expeditione deserere filius non vult 674,7 Patrem humeris suis per arma & ignem extulit Æneas 655,43 Patris delicta nõ recidunt in filios 547,16
Paterna indulgentia & cura 432,25
Patres conscripti, πατέρες ἐγγραφοι, senatores 86,14 Patres conscripti, εἰκαλαγραφέντες ἐιστὸ βουλικὸν σωνέδριον 686 26 Patres cur dicti senatores 83,6,19. 84,22 Patres qua pietate plebi colendi sint 655,42
Patriæ nos debemus 502,37 Patria propugnanda etiam cum dii destituere videntur 654,40 Patria quę putãda 486, 20 Patria ob commoda diligitur 507, 28 Patria quas ob causas deseratur 693 19,28 Patrię ignoscendum 520,6 Patriæ oppugnatio 506,38
Patricii dicti qui a patribus (i. senatorib.) orti essent 83,20 Patriciorum officia 83,37.84,19 Patricii legum & iuris cognitioni studebant 627,33 Patricii cõuocari vt soliti 83,26 Patriciorum (vel potius Patrum) numerus duplicatur, centum nouicius ad priores centũ adscriptis 111,34 in Patriciorũ ordinem cooptari qui soliti 199,41.208,30 Patriciorũ & senatorũ numero adscribitur L. Tarquinius Prisc. 181,30 Patriciis adscribitur T. Claudius Sabinus 308 24 Patriciorũ ordini adscribũtur centum e plebeiis præcipui viri 287,41
Patricii cum clientib. suis arma pro republ. soli capiũt in secessione plebis 376 37 Patricii cum clientib. suis expeditionem in Antiates suscipiunt 433,7 Patricii ob permissam plebi iudicii potestatẽ succensent Valerio 471,44 superbiæ fastusq, & simulationis perpetuæ accusãtur a plebeiis 378,5 a tribunis accusantur quasi semper aduersus inopes aliquid machinẽtur 583,37 an populi iudicio perire ssi 457,29 an plebis iudicio permittẽdi 460,39.462,20 470,3 plebis iudicio subiecti nõ sunt, nisi S C permittat 661,4 Patricium indicta causa a tribunorũ ministris arripi non sinit ordo patricius 438,13 Patricii plebis iudicio quãdo primũ permissi 463,47. 469,37 Patricii plebeiis concedunt iudiciorũ potestatẽ cius item senatus, magistratuũ, sacerdotiorũ 469, 42 Patricius a plebis iudicio prouocat ad senatũ 443,26 Patricii quoq; non pauci nec obscuri, decemuirorũ dominatui se addiderunt socios 683,21 Patriciis cõnubia cum plebeiis interdicta 684,3 Patriciorum mores reprehenduntur ab Appio 609,43 Vide & Optimates.
Patrimi & matrimi pueri 92,20
Patro Thurius Æneã comitatur 41,14
Patroni erant non plebeiorum modo, sed etiã coloniarum & sociatũ vrbiũ 85,17
Patronatus, πατρωνία, pauperũ & abiectorũ tutela 84,13 Patronatus officia & iura 84,18,39.787,32
Patrocinia clientum, per manus posteris tradita 85,7
Pauperibus prospicit Ser. Tullius 215,16. 216,8 pauperib. datur immunitas 225, 13 pauperes si corpora sua bellicis periculis offerãt pro patria, satis est 294, 16 pauperes diuitib æquales in capessendis honorib. 746,38 pauperes a tyrãno tantundẽ tributi inferre cogũntur quatũ diuites 245,43 de pauperum inopia subleuanda 359,37 pauperibus an remittenda debita 328,13 pauperũ fides in bellis parũ tuta, beneficiis demerenda 294,10 pauperes proni ad res nouas 319,20 per vrbẽ tumultuantur 362,3.368,3 ob dilatam agrorum diuisionem, consulũ imperium detrectant 553,47 in pauperis senatoris liberos munificentia honorifica 416,27
Paupertas & egestas, animi generositatẽ frangunt 215,30 paupertas plerumq; degenerare cogit 416,28 cum diuitiis vbiq; gerit inimicitias 382,25 equib. caussis exsistat 332,6 paupertas quæ miseranda sit, & quomodo 332,4 paupertas iusta non grauabat veteres 644, 33 paupertatis honoratę exemplum in Valerio Poplicola 315,4: in Agr. Menenio 416,1. 586,9 paupertatẽ iustis opib. corrigere Quintius renuit 652, 25 itidemq; Fabricius 747,43 paupertatem pro hereditate a parentib. accipere 586,9
Pax æqua laudatur, modo ne fiat cum detrim. reip. 576,10 pax quęuis quocumque bello potior 519,3 pax supplicũ ritu petitur a natu maximis & honoratiss. ciuib. 594,21 pacis conditiones ad senatũ referri solent a conss. 576,19
Peccata non continuanda, sed corrigẽda 456,46 Peccata agnoscere & corrigere quos pudet, in pudenda pericula incidunt 581,37 Peccata enormia impunita relinquere, idẽ est quod nulla mediocria delicta dignari venia 357,8
Pectus plenum cicatricibus vulnerũ 467, 18 Pectus in mœrore plangere 157,21 472,7. 513,24
Pecuniarũ gratia ęrumnas subimus cũct 223,31. De pecuniaria mulcta supra dictum est in M.
Pecus in peste inficit 677,28 pecus ecastellis pastum eductum, inuaditur 297 12 pecudum mactatio in principũ 8 ducũ inferiis 528,31 pecoris regimagister 776,13
Pecuariæ studium 177,4
Pedani, pop. Latii 326,22 a Marcio vicapti 495,2.500,25
ad Pedes prætoris confugit actor irruente multitudine 713,37
Peditum filii pedestrem pompam ducebant ludis votiuis 475,32. Vide Eq.
Pelargi cur dicti Pelasgi 22,4
Pelasgus, Iouis e Niobe Phoronide filius Pelasgicę gẽtis auctor 9,25.14,19 Lycaonem posteriorẽ e Dei mira procreat 9,27.11,1 Pelasgi, Pelasgorum coditoris, progenies 22,31 Pelasgus, Neptuni & Lariss æ filius 14,26
Pelasgi ab Argiuis oriundi, e Thessalia Italiam profecti 75,35.77,19 Pelasgorum progenitor, prima patria, error & fortuna varia 14,19,11,38 Pelasgi Tyrrheni idem a quibusdam pop. putati 20,20 Pelasgi, a Myrsilo Lesb dicũtur Tyrrheni 19,19 Pelasgi quando & vbi Tyrrheni dici cœperint 28 Pelasgos & Tyrrhenos non fuisse vnã eandemq gentem 22,46 Pel. admittuntur ab Aboriginibus 14,6. 18 decimas Delphos mittũt 15,23 Cortone occupata Tyrrhenia condunt 34 post breuẽ in Italia fortunã, dem exagitantur 18,27 Pelasgorum orda in Italia deleta 20,46 Pel. gentis reliquiæ in Italia 24,19
Pelasgica gens e Tyrrhenis qui oli Lemnum & Athenas tenuerunt 27 Pelasgicus mutus Athenis 22,
Pellib. muniti milites 775,25 Pellib. hastiarum verberantur occursantes Lupercalibus 777,30
Pelopi funebres ludos celebrat Hercules 291,17
Peloponnesii principes primi, Æacus: Phoroneus 9,24
Peloponnesii ex Herculis comi-

vbi conſederint in Italia 75,39.77,36
Peloponneſii quemnam primũ in Italia locum habitandi ceperint 36,5
Ita Thracia 129,44
Inates & lares familiares 513,21 Græcis θεοὶ πατρῷοι, γενέθλιοι, κτήσιοι, μύχιοι, ἕρκιοι 54,27 Penatium deorum ſimulacra in Italiam ab Æneа import. 774,58 Penates Æneã per ſomnum monent de condendo Lauinio 775,19 Penatium ſimulacra ſua ſponte bis Lauinium ex Albano templo remeant 776,27: & 54,13 Penatum forma & habitus 54,34,44
P uria expugnantur qui armis capi neueunt 198,11
P liſciſſio in luctu 472,7. Viſe & Veſt.
P ectus omni ex parte nemo 529,8
P gami mœnia 36,28
P culum ſubire virtute ac fide incolumi 24,26 pericula communia, arctiſſimam concilĩat amicitiam 346,5 pericula extrema addunt animum 501,4 periculis magnis emendę ſunt res manæ 588,26 in periculis non deſerendi etiam infimi 676,3
Pe ria occulta, puniuntur a diis; notora, a magiſtratu 285,35
Pe e quantis copiis Græciam inuaſerint 34,38,41 Perſarum reges quo habiti vſi 195,38 Perſarum imperium 2,30
Pe qui hoſtem longius, non ſatis tutum 4,28
Pe adendi vis, a Deo eſt 511,42
Pe caces animi, aduerſatiorum precib. lureſcunt 110,6
ruicacia in omnibus 384.13
Pe ẽtia, in pecudes magis quam homi graſſans 472,31 Peſtis in matros, præſertim grauidas, fœtiens 597, Peſtis rapidiſſima per totam Itan, ſed præcipue in vrbe 598,47 Pe apecoribus & agreſtibus in vrbem umbit atrociſſima 623,4 Peſtilent longe fœtiſſima 677,1 Peſtis habit orum decimam tantũ partem Vel is relinquit 427,29 Peſtis Æquos lum Romanis peſte laborantibus i rre parantes, & ipſos inuadit 677, de peſtis inſolitæ cauſſis & remec conſulitur oracului Delphicum 24,38 in peſte præter ſolennes expiaes, adhibentur etiam noui ad placdum numen ritus 677,32 in Peſtis ema fœuitia negligitur numinis us 677,35 poſt Peſtẽ fames 678,2
Pet ab aliis non opus eſt quod leges cedunt 447,38
Peu ius Lycaonis f. cum OEnotro fratin Italiam traiicit 9,36
P cetiorũ ſedes & conditor 9,43. 11,8
Phæ n, archon Athen. 576,43
Phalæ inſignes 663,36 Phaleratus eq s dictatoris 650,37
Phai demi Atticæ antiquitates, & narrat e Dardani migratione 50,24
Her tæ Arcades, Herculis in Italica & H. expedit. ſocii 27,4.34,32 ſedes in alia collocant 49,22
Her dis Athenienſis locus ex Originũ lib s, de OEnotris 10,47
Phi lerea 41,34
Phili s, archon Athen. 684,13,27
Phili Syracuſani narratio de Ligurum exilia in Sicilią trãſmigratione 18,10
Philo des Tarentinus, cognomẽto Cotyl hefaria ſcurrilitate legati Romani vel m conſpurcat 743,17
Philo ophia non appellanda quę deos negat 28,14 Philoſophia non tam verbo m, quam rerum honeſtarum ſtudio definienda eſt 685,21 Philoſophia inr a 287,29
Phorõneiregnum & poſteritas 9,23
Phoronis, Hellanici liber 22,30
Phraſicles, archon Athen. 627,9
Phraſtor, Pelaſgi f. 22,32
Phrygica & Troicagens, cur prouna eademque habitæ 23,4
Phrygia orgia 91,27 Phrygia ſacra 50,20
Phthius, Neptuni & Lariſſæ filius 14,25
Phthiotidis conditor, ibid.30
Piacula abolenda 159,8 ne in magiſtratu quidem ferenda 205,17
Piaculares flammæ 75,6
Picentia, ſeu Piculia, vel potius Ficulnea 308,27
Picus, auis, δρυοκολάπτης 12,24 pueris cibum ingerit 777,15
Picus, Italiæ rex, Aborigines ſedem quærentes excipit 773,15
Pietas & iuſtitia, magiſtratui in primis cordi eſſe debent 123,42 Pietas & iuſtitia, amplis a Deo remunerantur prę-miis 4,24.345,22 Pietati tutum iter per medios hoſtes 774,19,26 Pietatis argumentum, felix rerum ſucceſſus 506,37 Pietas erga cognationem & ſexum 516,10 Pietas erga propinquos, propriẽ ſalutianteferenda 674,7 Pietatis erga patrem exemplum illuſtre 655,43. 674,7. 774,19,26
Pila (columna) συλὶς 160,18
Pila, qualia tela 312,39
Pileus Tarquinio de capite rapitur ab aquila, & reponitur 184,16 Pilei in conum faſtigiati 129,40 Pileatorũ magna cateruain funeris elatione 228,11
Pili ex hoſtiæ capite deſecti, in ignem iniiciebantur 479,7
Pinarii ob ſeriorem aduentum a ſacro epulo excluſi 32,39.774,7 ἀσκηπανῶν dicti 774,9
L. Pinarius conſul 597,15
P. Pinarius Rufus, conſul 480,39 P. Pinarius, vnus e legatis ad Marcium emiſſis 497,22
Pinaria, Publii filia, in Veſtali ſacerdotio corrupta 200,10
Piſa, Aborig. op. 16,43
Piſo hiſtoricus: quære Acilius & Calpurnius.
Pittacus a Mitylenæis contra Alcæum dictator legitur 336,41 Pittaci lex de liberis 96,32
Pice ardẽte referta vaſa, fundis in hoſtem immittuntur 642,39
Placianorum lingua 23,20,24
Plætorianum plebiſcitum 788,36
Plangere pectus 157,21.472,7 Planctus pectoris in mœr. 513,24
Plataicum prœlium 291,23
e Plauſtro illudere 477,42 Plauſtris exportantur mortuorum acerui 623,13
Plauſus in victoria 422,25 Plauſus ob ſcurrile fac. 743,24
Plauto Herculeana pars quæ ſit 773,47
Plebs, ciuitatis corpus eſt; ſenatus & reliquus magiſtratus, caput & anima 148, 12.331,30 Plebs conſtituendæ reip. arbitrium ſenatui permittit 119,47 magna ex parte ruri degebat 463,27 communia cum patriciis quæ habeat 448,32,45 iura ſeu priuilegia quę iam a principio hab. 462,12 bellũ ſciſcit 625,5 conſules creat 378,37 ſine ſenatuſcõſulto nihil decernere poteſt 447, 6 aduerſus potentiorum inſolentiam protegitur a Ser. Tullio 215,34 incõtrouerſiis aduerſus patricios munitur lege Valeria 292,36.448,9 Plebis cognitioni defertur capitalis cauſſæ controuerſia 286,7 Plebs iudicium in optimates exercere an debeat 470,3. 485,21 Plebi de patriciis an permittendus calculus 460,39 Plebi ne in infimos quidem patricios permitti a tribunis poteſt calculus, niſi SC permittatur 661,4 Plebs iudicia quę vindicare ſibi poſſit 462,20 Plebs quando capitalis iudicii poteſtatem nacta 159,27.469,40 Plebs etiam ad publica negotia admittenda eſt 460,46. 462,14 Plebis quoq; partẽ aliquam ad eum magiſtratum qui rerum ſummæ præſit, aſſumendam eſſe Appius Claudius decemuir 682,12 Plebs in reip. adminiſtr. ſi inſoleſcat, dictatoris auctoritate cõpeſcitur 461,16
Plebs ad expeditionẽ vocata, non obedit 362,44:368,3 ex vrbe profugit in montem ſacrum 376,14 improbitatis nomine perſtringitur 404,1 quo tempore a patriciis receſſerit, & quando in vrbem redierit 417,11,18 reuocatur per decẽ legatos conſulares, cum plena pacificãdi poteſtate miſſos 394, 7 a plurimis & maximis erga remp. meritis commendatur a Bruto plebeio 397,21 quibus conditionib. in amicitiam & fœdus recepta 457,23 præter cetera poſtulata, petit etiam annuos magiſtratus a ſenatu 409,7. primos tribunos creat quinque 410,18 denuo ſuccenſet patribus ob annonæ penuriam, & colonos in morboſa loca miſſos 428,1 ſenatuſconſulta rata habere non vult 432,11 grauiſſime accuſatur a C. Marcio Coriol. 435,1 modeſta & graui oratione reprehenditur a Minucio cõſ. 440,6 a Marcio reiicitur, prouocato ad ſenatum iudicio 443,26 cum tribunis ſuis de Marcio aduerſus patricios concertat 444,28 cauſſarum legib. ſibi permiſſarum iudicium poſtulat 449,9 grauiter perſtringitur ab Appio Claudio 453,41 iudicii poteſtatem nanciſcitur in quoſcumque ciues 159,27.469,40 viribus & animo augetur 471,42 relictis comitiis ecãpo Martio abit, cum ex optimatium factione cõſules a ſenatu deſignati eſſent 549,30 de conſulum creatione cum patribus contendit 556,39.559,8 Menenium a ſe damnatum dolet 586, 23 grauiter a Seruilio reprehenditur 590,23 ſuperbis conſulum actionib. denuo irritatur 596,10 in conſules irruit 596,39 audito Appii nomine, e campo Martio abit 599,32 aſpere ac ſuperbe ab App. Claudio increpatur 601,2 a Lectorio contra App. Claudiũ defenditur 602,28 cum tribunis Capitolium in ſeditione occupat 604,32 grauiter ab Appio perſtringit 609,23 noua acceſſione potẽtiam ſuam auget 653,36 decem tribunos in ſingulos annos a ſenatu impetrat 657,10 denuo cum patriciis contendit 729,13 conſulatum ſuo etiã ordini poſtulat 730,13 laudatur a Valerio 734,23 nanciſcitur ius ſenatus, magiſtratuũ, ſacerdotiorũ 469,43: & 292,7 in contentionibus cum patriciorum ordine ſemper obtinuit 675,44
Plebis munia 87,25 plebis priuilegia vetera 224,7: 392,9 plebi priuilegia ſua reſtituta poſt electam tyrannidem Tarq. 278,35 plebis magiſtratꝰ plures eſſe, an reip. obſit 657,6 plebi nonnihil indulgendum 529,30 plebi roganti indulgendum, nõ extorquenti 607, 24 plebi potius aliquid iuris cõcedendum, quã reſp. hoſtibus exponẽda 735, 26 plebis odium & impugnatio nullis vmquam profuit 734,20 plebis fauorem captarunt omnes reges 199,37 plebis iniurias tribuni ſuis iniuriis an-

referunt 662,1
Plebs imperitia laborat plurimũ 388, 27 tyrannus est multorũ capitũ 388, 13 humilibus insultat, superbis se submittit 391,2 Plebis cupiditates leues & inconstantes 736,4,11 Plebi in rebus iniquis non cedendum 387,42 Plebis iudicium omnium iudiciorum improbatissimum 485,21 Plebs extera an domesticæ præoptanda 381,34 Plebem inopem vt pacarit & refouerit Numa 123,31 Vise & Popul.
Plebeii, seu δημοτικοί, a Romulo qui nominati 83,4 Plebeiorũ officia 83,40 Plebeiorum cura patriciis commendata 83,47
Plebeii ad expeditionem vocati non obediunt 362,44.368,3 raptis signis, e castris secedunt in montem sacrum 375,30 Plebeiis ædilitates olim & tribunatus permissi; postremo etiã cõsulatus concessi 292,7.469,43
Plebiscita ante senatusconsultum fieri nõ poterant 447,2 Plebiscita sine senatusconsulto non habentur rata 629,45 Plebiscita tributis comitiis sanciri instituit Volero trib.pl. 600,17 Plebiscitum Silianum 791,46 Plebiscitum Plætorianum 788,37
Pleiades, Atlantides 49,32
Plenilunium in idus incidit 682,22
Plus & minus, in omnib. ciuitatibus dissident 382,28
Pœnæ arbiter 445,12.456,22 Pœnæ arbitrium penes eum cui facta est iniuria 68,23 Pœnæ legum in morbosa ciuitate non exigendæ seuerius 660,3 Pœnarum modus pro delicti magnitudine 99,1 Pœnis rigidioribus opus est ad coercendam liberorum inobed. 96,39 Pœna mitigat offensũ animum 667,43 Pœnis iniquis grauiter succenset Deus 472,35 Pœnarum remissio 383,9
Pœnitentia, prouidẽtię qua re parsit 435, 37 Pœnitentia sufficiens quæ 205,35
Poeta vetustiss. Aratinus, seu Arctinus 55,13
Q. Pœtelius decemuir 682,9.704,42
Politicum philosophum quæ reddãt 338, 9 Politicis historiarum cognitio vtilis & necessaria 685,19,25 Politicis historiarum circumstantiæ cognitu necessariæ 322,1 Politici, monitis instructi 519,10
Politoriũ, Latii oppidũ, expugnat & diruit ab Anco Marcio 178,40 Politorinis habitãdi locus datur in Auẽtino 182,36
Pollicitationes vanæ 324,42
Polusca, (seu Polustia) Volscorũ oppidũ, a Post. Commio capitur 412,4 capitur a Marcio 509,12
Polybius historicus 5,33 non plane accuratus 6,24 Polybius Megalopolitanus minus accurate Romæ conditæ tempus enuntiauit 60,24 Polybii Megalopolitæ sententia de Palatii appellatione 25,15
Polymestoris perfidia 774,29
Polymnastus Cyrenæus 652,38
Pometia, Albæ colonia 776,36
Pometini campi 113,25 Pometinus campus, omnium Latinorum camporum maximus 260,40 in Pometinũ campum frumẽtatum emittuntur legati Romani 417,27.418,20 Pometinorũ caput Suessa debellatur a Tarquinio Superbo 250,38
Põpæ circẽses & theatrales 130,38 Pompa equestris & pedestris ludorũ votiuorũ tẽpore magnificẽtissima 475,26
Pompeii, oppidum 35,17
Pompeius tacite innuitur 547,19.554,42
Numa Pompilius, Pompõnis filius, Curibus oriundus, ad regn. Rom. arcessitur 120,35 an Pythagoræ Samii discipulus fuerit 120,43 Pythagoræ discipulus fuisse cur creditus a nonnullis 121, 18 quamdiu regnarit 61,21 remp. vt ordinarit 123,30 cultũ deorũ vt exauxerit 124,8 vt agrũ diuiserit, & populũ ad diligẽs agriculturę studiũ excitauerit 135,7 Fidenates vt retraxerit ad officiũ 131,13 Numę sapiẽtia 120,29 politica instituta 133,19 lex de iure patris in filio vendẽdo 98,1 obitus, sepultura, posteri 135,44 felicitas 135,32 Numa an cum nympha seu musa familiaritatem habuerit 122,31
Pompo Pompilius, Sabinus 120,23
M. Pomponius & C. Papirius consl. 96,13
Pons sacer, seu sublicius 30,59 Pons sacer, eiusq; curatores pontifices 183,42
Pons ligneus seu sublicius 295,42.624, 22 a quo primũ Tiberi impositus 183, 39 pontificum curæ demandatus 132, 37.183,42 ab vrbe reciditur 295,41 Pons ligneus scaphis & ratibus fultus 191,40 Pontis incensio callida 192,11 Pontes a ducib. post traductas copias interdum rupti 590,1
Pontifices, summum Romæ sacerdotium 30,34 Græcis ἱεροδιδάσκαλοι, ἱερονόμοι, ἱεροφύλακες, ἱεροφάνται 133,7 vnde dicti 132,37 Pontificum munia & priuilegia 132,35 Põtifices & augures regem sacrorum creant 278 5 cum augurib. & toto sacerdotũ collegio, legatione pro rep. funguntur apud Marciũ; sed frustra 510,29 cum toto sacerdotũ collegio adhibentur ad legũ cõfirmationem 681,14: & 659,11 de portentis & signis consuluntur 597,19 de vestali corrupta quæstionem habent 597,30
Pontificis in defuncti locũ subrogandi ius penes pontificũ collegium 133,10 summus Pontifex, ἱεροφάντης ὁ τῶν ἁπάντων τῶν ἱερῶν (seu ἱερέων) ἡγεμονίαν ἔχων 178,12
Pontificũ tabulæ seu cõmentarii 525, 40 Pontificum annales a plurib. auctoribus scripti 776,30 Pontificalium libri de Herculis in Italiam aduentu quã trad. 773,50 Pontificalium liber II 777,33 Pontificalium liber IIII 776,35. Vise & C. Iulius Cęsar.
Tib. Pontificius trib.pl. consulibus in delectu habendo frustra obsistit 562,17
Poplicola, seu δημοκλὴς, vnde cognominatus P. Valerius 293,1.328,19
Poplifugia, ὄχλου φυγὴ, seu πλήθους τροπή 119,9
Populus per præcones vicatim in concionẽ accitur 239,46 Populi iudicio permittitur cõtrouersia de mulcta 432,5. populi iudicio permittitur capitalis caussæ cõtrouersia 286,7 in Populi iudicium vocatur Cassius 544,31 Populi iudicio submitti optimates an expediat 470,3 Populi iudicium penes plebeios esse oportet 465,27 populi iudicium, omnium iudiciorum improbatissimum 485,21 Populi regimẽ, pessima reipubl. forma 387,4 Popularis regiminis promissione tyrannis inuaditur 423,14 Populus victorem vt excipere solitus post insign. victoriam 593,29. Vise & Plebs.
Populorum vicinitas, efficit vt sæpe diuersi vno eodemq; nomine appellẽtur 23,2
Populosa vt fiat ciuitas 226,43 Populosissima ciuitas Roma 89,16
Porca ex immolantium manibus effugit 45,12. triginta porculos parit 775,17 cum suis porculis ab Æneа diis immolatur 46,10
Porcius Cato, historicus 6,44 Porcii Catonis libri De Italicarum vrbium originib. 9,7. 11,13 Porcius Cato in Origine Romani generis de Lauinio quæ narrarit 775,16.776,11 M. Porcius Cato de Iliæ gemellis quæ scripserit 64,44 Porcius Cato diligens antiquę historiæ collector, quando Romã cõditã scripserit 60,14 Cato de tribub. a Tullio institutis quid scripserit 220,8
Lars Porsena, rex Etruriæ, cũ Tarquiniis Romanos oppugnat 293,18 de pace cum Rom. agit 301 9 litis inter Tarquinios & Romanos arbiter constituitur 301,28 Tarquiniis repudiatis magnifice cum Rom. agit 303,2 quib. honoratiis a Romanis remuneratus 303, 36 filium Aruntem cum copiatũ parte ad Ariciam sibi subiugandam mittit 420,37
Porta Capena 483,23 Carmẽtalis 25,30 Mugonia 114,5 sacra in Capitolio semper patẽs 640,20 Trigemina 25 32,31,44 Portas secedentib. claudi Appius decemuir 704.4
Portentum: amnes retrogradis fluente aquis 419,17. Prodigiũ subterraneum 257,27 Portentis significatur ira numinis ob Vestalis virginis stuprũ 55(18 de Portentis varia iudicia homin 472,34 Portenta deferuntur ad vat & pontifices 597,18 Portẽta interpretãtur põtifices seu sacrorũ interprete collatis inter se obseruationib. 556,
Porticus simplici tecto 201,13 Portic triplici tecto 201,2
Portionẽ exiguam accipere tutius qua maiani spe lactari 539,41
Possessio communis, potior est quã e qua portio in diuisione assignata 5 36 Possessiones legitimis armis belli iure partæ, i. stissimæ & honestissimæ 369,28.488,23.741,3 Possessiones non legitimæ 608,28 Possessiones vi aut furtim inuasę, cẽsen illegitimę 658,44 Possessiones sacr quib. sacrific. dus tiũt 170,33 Possessionum termini 133,27.134,7
Postulata grãdia, vt pacti cõditiones viantur honestiores 394,38
A. Postumius cõs. 342,2 dictator dic a Virginio collega suo 342,29 Lat occumbit 343,9 Rom. exercitus m aciẽ tuetur 345,5 ad exercit. verb cit 345,19 bello Latino ædẽ Ceren bero, & Liberæ vouet 414,46 del nis triũphat, & vota diis persoluit 18 dictatura ciurata cũ collega cõ designat 359,7 A. Postumius Albi equitatu pedester cõtra Aurunco tissime dimicat 367,10 vnus eleg ad pl. profug. 394,13 A. Postum tatoris votũ, Latino bello factũ, soluit senatus: & quidem magnifi sime 475,15
A. Postumius Albus consul 619,7 Ilio collegę suppetias ferens, cum prę rio hostium globo confligit 621,
A. Postumius de aduentu Æneę vol conscripsit 776,8
P. Postumius Tubertus, consul cu Valerio 305,15 cum pedestatu fu rit Valerio 307,2 P. Postumiu bertus II consul 310,45 præcipi iudicia turpem cladem accipit 311 ad delendã superioris clad. ignom. am fortiss. dimicat 313,11 de Sabini uat 313,45 cui nõ triumpho petitus 4,3 Postumius Tubertus, vnus eleg ad plebem profug. 394,11
Sp. Postumius Albinus cons. 616, dedicat templum Dii Fidii 617,40 ega

tus in Græciam ad leg. collig. mittitur 676,38 fit decemuir 680,12
Flumii agrariæ legis lationem impediant 667,1. eoque nomine a plebe mulctantur 667,23
Flumius legatus cõtumelioſe a Tarentinis tractatur 743,7
Frentum beneficia non conferuntur fauore 721,9 Potentiores an in populi iudicium vocari expediat 470,3
Frſtates abuſu vertũtur in tyrannidem 40,31 Poteſtatis abuſu, antiquata ſunt regna & imperia 337,7 Poteſtates ſine nel cum iureiurando & exſecrationibus antiquatæ diis approbãtibus, non eſtituendæ 337,28 Poteſtatis diuiſio, renum magiſtratibus iniicit 268,18. Viſe Imperium, Magiſtratus.
Fitiis & Pinariis ſacra tradit Hercules 2,35 Potitiorum familia cur extincta 774,14
Fitus, Valerii cognomen 688,14
Fcoſenatores ſuo quemque nomine in enatum citat 687,39 Præcones populum vicatim in concionem aduocant 39,46. 270,17. 322,37 Præcones viatim edicunt 483,21 Præco claſſes ordine citat ad ferenda ſuffragia 643,47 gis diſſuaſores ad dicendum produc abet 666,19
Fda peropima e Sueſſa capta 251,19. 397 .0 Præda numeroſa de Sabinis reportata 313,38 Præda copioſiſſima ex Etruſcis 575,29 Præda ex hoſte capta, opulo addicta legibus 467,46 Præ æpars debetur fiſco publico 365,19 Præda quę in ærarium relata, quę item militi conceſſa 648,8 Præda a quęſtoib. vẽditur, & pecunia in ærariũ inferr 549,12 e Prædę decimis ſacrificia idiq; dius peraguntur, & templa ædificantur 254,23 415,4 Præda per cẽturias diuiditur inter milites 652,4 Prędę minutis honoratur fortiſſ. quiq; punator 414,22 Prædę æqualis portio atur Latinis ſociis 415,18 e Præda duc accipere licebat quãtum libebat 747 .2 e Præda extra ſortem ſibi eximit ex captiuam mul. 206,46 Præda militib. tota conceditur 364,38. 611,29. Viſe & Spolia.
Fdatores quotidianis prædę illecebris apiuntur 578,24
Prædonum globus fortiſſime dimicãs 122,8
Ffectus vibis 85,44 Præfecturæ militares minores, tribunatus & centuriatus 567,39
Fmia fortitudinis ambiuntur a multis 50,21 Præmia fortitudinis poſt victoiam tribuuntur iis qui fortiſſime in rœlio nauarũt operam 352,1. 570,22. 93,19 Præmia plurima & luculentiſſima ab vno milite reportata 663,28 epræmiorum primitus contentio, ſeitionem in rep. ſerit 420,14
Fneſte, Albæ colonia 776,35
Præneſtini, pop. Latii 326,22
Præneſtina via 252,46
Fnomẽ, προσηγορικὸν ὄνομα 185,44. 198,43
Fpagia, fallacia 589,29
Fſidium, hoſtilitatis indicium 522,10 rafidia belli omnibus quod ſtuenda 39,26 Præſidium ædificari malunt abii, quam inermes diſcedere in prætentiſſimo vitæ periculo 579,28. 580,8 ręſidii deſertio capitalis 546,28 Prędium pugnæ ſpectandę intentum, abduerſariis opprimitur 671,22
Fſtantes, lenitate ſuperare debent inriores 377,16
Fſtigiis verborum decipi 707,5
Fſultor chori 476,34. 477,19 Præſultator haud bellus 472,45. 474,3
Prætermiſſa compenſare 565,30
Prætexta candida, veſtis conſularis 268,31
Prætorem legitime creatum eſſe oportet 723,35 Prætoris officiũ 788,36, & ſeq. Viſe & Imperator.
Precatio Brutt ad deos 265,17 Precatio ad deos ſub finem orationis 275,14. 393,14. 459,19. 523,16
Preces adhibẽtur vbi verbis nihil amplius proficitur 393,25 Preces amicorum non repudiandæ 466,18 Preces bonorum virorum reiici nefas 662,1 Preces & vota in confirmatione legis de ædificando Auentino 659,13 Precibus & ſacrificiis deorum ira placatur 521,8
Primipilus, legionis dux, ſeraginta centurionum præfectus 567,24
Primitiæ decerpebantur ex omnibus hoſtiæ membris & viſcerib. 478,45. 479 14 Primitiarũ illatio in ducis defuncti crematione 709,19
Primus, idem ac princeps 772,31
Principiis obſtandum 388,39
Priſcus, πρωτεύς, Tarquinii cognomen 244,37 Priſcus, Numicii cognomen 611,47 Priſci Latini 361 Priſci homines dius cari 351,45
Probra etiam mutis ingeniis pudorem afferunt 564,44 probra in alium qui iacit, probra viciſſim exſpectet 387,32
Procas Siluius, rex Albæ 57,34. 776,47
Prochyta inſula 43,5. 774,43
Proci virginum apud Latinos pictas geſtabant tunicas 157,18
Proclus, prænomen 525,34. 606,46
Proconſulare imperium 736,18 Proconſulari poteſtate ornatus K. Fabius in Etruriam proficiſc. 574,29 Proconſul conſuli ſuppetias mittitur 620,14
Procubitores ſeu excub. 720,18
Prodigium: quære Portentum.
Proditio, grauiſſimum apud Romanos crimen 547,18 Proditionis crimen quibus argumentis intenterur 308,13 Proditionis etiã ſuſpicioni occurrendum mature 286,36 proditionis lex 84,43 Proditorum pœna 172,5 Proditoris ducis ſupplicium 171,42
Profanis non aperiuntur omnia myſteria 56,14
Profugis ægre habetur fides 389,16
Progenitoribus in nepotes imperium dedit natura 146,18,24
Proles, ad parentes pertinet, & eiuſdem cum illis conditionis eſt 711,9 prolem occidere nefas 13,35 prolis educandæ & exponendæ lex 88,8
Prometheus ſolutus, Æſchyli tragœdia 34,2
Promiſſis ęgrius fruſtramur quam ſperatis 543,15 promiſſa præſtare fatis vetamur interdum 642,8
Prompta obſequia 487,24
Propoſiti tenax 370,26. 387,38. 542,9 propoſitum tueri non ſemper licet 384,38
Propugnatores exercitus, ſeu Antęſignani 221,28
Proſcribere bona 210,19. 211,13. 288,23
Proſcriptorum bona in ærarium referuntur 726,41
Proſerpinæ (ſeu Liberæ) templum ex voto dedicat Poſtumius dictator 354,26
Proſerpinæ ædes dedicatur 414,44
Protectoria arma 555,42
Prouidere melius quam pœnitere 702,13 Prouidentiæ diuinæ exemplum ſingulare 150,30. Viſe & Deus.
Prouinciarum adminiſtratio 790,3
Prouocatio ad certamen ſingulare 289, 25: 349,28 Prouocatus a prouocato interimitur 289,25
Prouocatio a patriciorum conſiſtoriis ad populi iudicũ ex lege Valeria 292, 43. 334,3. 385,23. 448,13. 596,26 Prouocationis ad populum impeditæ pœna depoſcitur a conſ. 597,5 Prouocatio a plebis iudicio ad iudiciũ ſenatus 443,26
Prudentia longo rerum vſu acquiritur 501,13
Prytanea Græcorum 93,20 Prytanea apud Græcos ſacra ſunt, & a ſummis magiſtratibus curantur 126,8
Publica lætitia præponitur luctui domeſtico 158,29 Publico munere fungentib. ſumptus prębẽtur ex ęrario 746,35 Publica bona, omnium communia eſſe debent, nõ paucorum 607,31 publica dilargiri amicis, non licet 468,18 Publica plebi dilargiri, tyrannidis primus gradus 537,33 Publicis abliguriendis non eſt aſſuefaciendus populus 541,1. 608,14 Publicorum vſurpatores grauiter perſtringuntur 664,11
Publicatio bonorum 288,23. 325,43
Publicola: quære Poplicola.
Pudor ad officium faciendum reuocat 413,5 Pudor loqui prohibet 689,6 Pudor & timor in neceſſitate deponenda 396,3
Pueri & puellæ ſacris miniſtrantes 92,30 Puer militans 208,3
Pueriles educatio per tyrannos corrũpitur 424,27
Pugilum certamina 480,4
Pugna barbarica 419,36 Pugna promiſcua equitũ & peditum 366,12 530,42 Pugnę ardor deſperatus 313,14 Pugna omnium maxima quæ fuerit 570,2 Pugna cæleſtibus ſignis impedita 611, 21 Pugnæ CXX vnius militis 663,23 Pugnæ ſigna proferre 344. 41. 532,14 Pugnæ tempus & modus, in arbitrio imperatoris 669,15 Pugnæ tempus & locus, perito duci dilig. obſeru. 581,44 Pugnæ deſcriptio accur. 471,14
Pugnaturi, deos votis, ſacrificiis & precibus inuocant 567,46 Pugnant fortius qui ſua tuentur, quam qui aliena inuadunt 500,42
Pugnator fortis, duci ſuo curæ eſſe debet 413,46 Pugna fortis pauciores abſumit quam fuga 567,4
Pugnis in faciem cædere 596,31
Pulchra & pręclara, ab omnibus generoſis ingeniis experuntur 746,22
Pulla veſtis in luctu 291,2
Pulli implumes 261,8
Punici belli primi tempus 7,11 Punicum bellum primum ob Siciliam 126,33
Pupilli regii 235,47 Pupillus ingratus 236,41
Purpura in triumpho 102,2 Purpura auro intertexta, & purpura variegata 175,36. 196,20 Purpura auro intertexta conſulari poteſtati adimitur 268,26 Purpuratus ſcriba pro rege interficitur 289,37
Puteal, φρέαρ 204,26: cum potius ſit τὸ φρέατος πῶμα, putei operculum: ſicut in Gloſſis quoq; exponitur πῶμα φρέατος.
Putellius: vide Pœtelius.
Pyrgion, archon Athen. 60,36
Pyrricha, ſeu Saltatio armata, vetus inuentum 476,39
Pyrrhus, Epirotarum rex, bellum Romanis infert 744,22 Romanorum legatis, captiuorum liberationem petentibus, quid reſponderit 744,42 Fabricium quib. verbis ſollicitarit 745,7
Pythagoras Laco, olympionica 120,39
Pythagoras Samius quo tẽpore in Italia philoſophiã docuerit 120,47. 121,4

Pythica oracula 39,30

Q

Quadrigæ triumphales 102,4 Quadrigas æreas Vulcano dedicat Romulus 116,41
Quadrigariorum certamina 475,37. 479,28
Quærenda & scisciranda non sunt quę lex vetat 54,41
Quæstores, castrensia bona vendunt 303, 30 prædam & spolia bello capta vendunt 468,2 prædam vendũt, & pecuniam in ærarium inferunt 549,12 captiuos ac reliquam prędam vendunt, & pecunias referunt in ærarium 648,10 damnatorũ bona referunt in ærarium 726,42 Menenii funerãdi curam ab senatu accipiunt 416,19 cõcionis conuocandæ potestatem habent 544,27 Cassium tyrannidis reũ agunt 544,26 Cassium populi iudicio damnatum de Tarpeio saxo præcipitant 546,3
Quęstura fungitur vir cõsularis 650,17
Quæstus licitus 314,41 Quæstus excæcat 578,27
Querquetulani, pop. Latii 326,22
Quintilis mensis dies VII, seu pridie nonas Quintiles 525,31 idibus Quintilibus pompa equestris magnifica 351,29
Quintilii, Alba Romam translati 170,42 Quintilii, Romuli factio 777,32
Q. Quintilius (seu Considius) trib.pl. T. Menenium accusat 585,40
Sex. Quintilius consul 676,47 peste extinguitur 677,37
Quintia via 11,41 Lex Quintia 791.17
Cæso Quintius, L. Quintii Cincinnati filius, plebeiis in perferẽda lege strenue se opponit, tum dictis tum factis 630, 31 a tribunis apud populum accusatur 631,1 in exsilium abit 633,33 K. Quintius inique damnatus 639,14
C. Quintius (seu Curtius) consul 730,11
L. Quintius Cincinnatus 630,32. 650,29 697,30 Kæsonis filii causam apud populum agit 631,11 plerisque bonis suis ad soluendã pro filio Kæsone mulctam venumdatis, in transtiberinum rusculum secedit 633,37 e rusculo suo ad consulatum accersitur 644,3 tribunorũ machinationes vt compescuerit 644,40 quibus virtutibus consulatum suum toti ciuitati plausibilem effecerit 645,20 in consulatu retineri non vult 645,33 L. Quintius Cincinnatus e rusculo suo ad dictaturam accersitur 650,29 de Æquis triumphat 652,11 dictatura deposita, & recusata senatus liberalitate, in prædiolum suum redit 652,30 aduersus tribunorũ machinationes quam sententiam dixerit 653,44 tribunorum numerum sine reipubl. detrimento duplicari posse censet 656,33. 657,4 de decemuirorum postulatis quam dixerit sententiam 697,30
T. Quintius Capitolinus, consul 599,34 ab Appio collega dissentit 600,1,27 leni oratione populũ emollit 600,40 collegæ sui & tribunorum contentionẽ dirimit 604,19,41 Æquos perpopulatur 605,37 T. Quintius Capitolinus III consul 613,2 Æquos & Volscos debellat 613,17 de Volscis & Æquis triumphat 615,30 coloniam deducit in agrum Antiatem 615,43 T. Quintius Capitolinus, III consul 618,2 fines contra hostium incursiones tuetur 618,7 proconsul Ser. Furio suppetias mittitur 620,12 quæstor Minucio ab hoste circumuẽto fert suppetias 650, 17 de decemuirorũ postulatis quã dixerit sententiam 697,31 de plebis postulatis quam dixerit sententiam 731, 29 (T. Quintius Capitolinus, IIII cõsul 729,29) T. Quintius Capitolinus, V consul 737,4
Quirinus, Ἐνυάλιος, deus bellicus 112,21
Quirinus cognominat⁹ Romulus post excessum e vita mortali 124,22,33 Quirini templum 114,10
Quirinalis collis 105,15 vrbi additur a Romulo & Tatio 113,36 vrbis ambitu includitur a Numa 123,38
Quirites, a Curibus denominantur Romani vniuersi 111,19

R

C. Rabuleius cõtentionem agratiã inter consules altercãtes vt diremerit 539,45
M⁹ Rabuleius decemuir 682,8.704,43
Radices & herbas esitare cogit fames 432,19
Rapta repetuntur 617,9
Raptus virginum 99,42 vetus & honorificus 100,5 Raptarũ numerus 100, 9 Raptus quando, & quã ob causam factus 100,14,20 Raptis condonatur populariũ suorum rebellio 102,45
Rara minus offendunt 268,29
Rasena, Tyrrhenorum dux 24,20
Rata non habentur quæ nõ fiunt rite nec legitime 698,31
Ratibus traicitur Tiberis 584,12 Ratitus quadrans 778,41
Reatini Listanos profugos excipiũt 12,31 Reatinus ager 11.34 Reatinus ager, Aboriginum domicilium 112,18
Recaranus pastor, cur Hercules nominatus 773.36
Receptui canere 533,18
Reditus publici 543,27
Reduces gratulatione excipiũtur 422,20
Regillum, oppidum Sabinum, Claudiæ gentis patria 308,4. 697,20
Regillus lacus 343,12
Regiones præstantes 28,41 Regio optima quę 29,1 Regio amica quę 486,12
Regnum inuidiosum est & plenum molestiis 237,28 recusatur a Numa 121, 31 an hereditarium 237,40 Regni ius penes collatores 238,1 Regna veterum, certis conditionibus adstricta 337,6 Regna tollere coacti sunt veteres ob nimiam regentum licentiam 337,10
Regressus fugæ similis 705,17
Religionis obseruantiores prisci sæculi homines 510,22 Religio Græca Latina minus pura 90,30
Remissio offensarum, sine dolo fieri debet 144,2,9
Remores, tardi homines 777,29
Remuria, ῥωμορία 73,2,24 Remuriam Remus a se denominari vult vrbem condendam 777,46 Remuria ab Ennio dicit quę ab aliis Remuria 780,11
Remo nomen imponit Faustulus 66,10 Remus vnde dictus 777,28 astu capitur 67,8. 777,34 vinculis exsoluitur 69,4 Remi interitus & sepulcrum 74,18,42
Reprehendere facta, cuiusuis est 589,23 Reprehendere aliorum instituta quibus liceat 148,23
Reprehensionibus in delicto contristare, cuiusuis est 453,45 Reprehensionis cum exhortatione coniunctæ graue exemplum 565,18 Reprehensionis maternæ exemplum 520,6. itẽ 695,32
Res temporibus seruiunt, non tempora rebus 700,1 Res bonæ cum tractantur, verbis malis temperandum 406,39 Res præclaras capessere, difficile est, & paucorum 589,24 Res magnæ magnis emendæ periculis 588,26
Responsio eadem constanter seruatur in coniectorum interrogationib. 258,35
Reip. forma triplex 79,38 Respubl. eregum & optimatum potestate mista 484,30 Resp. e democratia & oligarchia mista, omniũ optima 461,3 Reipubl. forma optima censetur in qua libertatis & dicendi ius æquum 627, 18 Reipubl. forma optima, quæ pacipariter & bello est accommodata 82, 20. de reip. forma post electos reges consultatio 267,15 Reip. ordo non cõfundendus 387,19 Reip. forma pristina tuenda 731,27 Reip. forma ad rerum mutationes accommodari debet 675,38 Reip. salus & prosperitas bonis principibus curæ est 272,38 Reip. administratio in dditiores translata a Ser. Tullio 224,2 Rempubl. cæ pessere sinunt leges anno ætatis XXX 211,33 Rempubl. tractantibus sumptus prębentur ex ęrario 746,35 Reip administratio, priuata quædã cum plebeiis & optimatib simultas est 374,25
Reticula crinium 424,3c
Retinere inuitos, tutum non est 704,7
Reus interpositis mulctę vadibus, vlq; ad iudicii diem dimittitur 633,28 Reisii capitis iudicio aderant liberi, propinqui, sodales, & alii amici, cum lamenti deprecantes 545,38
Rex qualis esse debeat 82,15 Rex optimus qui olim habitus 337,2 Rex qualis legi solitus 120,13 Rex legitime creatus fuerit 136,44. 242,37. 272, Rex Romæ non nisi auspicato creab. tur 81,28 Rex & humanis & diuin suffragiis confirmandus erat 177,8. Romulus rex a diis pariter & homin bus designatus 82,14 Rex e prædatra sortem sibi capit mulierẽ capt. 46 Reges e suis reditib. sacra diis pe agebãt 137,7,16
Reges veteres quales: quales itẽ recen tiores 86,17 Regum priscorũ scop 272,38 Regum veterũ modestia 19 16. regis moderati exemplum 239,
Regũ iudicata pro lege erant 627,
Regis munia 87,6 regum peculiu 137,15 Regũ ager ab Hostilio in pa peres diuiditur 137,5
Regis mors celatur 209,40. regu & ducum inferiæ 528,31 Reges dece pro vno 683,12 Regibus sociis R mani mittunt sceptra & diadema ad confirmationem imperii 196,1
Regum promissa suspecta 745,40
Regium imperiũ ceteris rerump. fo mis præfertur a Romanis 80,10. Ser. Tullio minuitur 228,43 e Ro rep. excluditur 268,11. 277,45 quat diu Romæ durarit 277,7,19 Rep potestas annuo temporis spatio lit tatur 276,7 Regii imperii commc vt in lib. rep. percipi queant 268,
Regiæ potestatis nomen ne plan Rom. rep. tolleretur, institutus fuit sacrorũ 269,1. 278,4 Regiæ potes tis illegitima vsurpatio 213,38 Re infignia Etruscorum & Romanorũ 195.33. 196,20. 650,40. 683,10 Re infignia minuuntur in consulari ingistratu 268,22 Regiæ virtutes, p dentia, fortitudo, constantia 176,8
Rex sacrorum, eiusque munia & priu gia 269,4. 278,10 Rex sacrorũ mus Manius Papirius 278,11
Rheæ (seu Opis) & Saturni festum ariuersarium 173,40 Opis templu 114,9
Rhea, Numitoris filia 62,20 Rh Siluia, Numitoris filia, Vestæ sacer s, in M.

i Martis luco compressa gemellos arit, Romulum & Remum 776,53
Cne, Cyllenia nympha 50,7
Ditatis exemplum 158,19 Rigor in tuto insignis 283,14 Rigor nimius, audatus 520,42
Os ob scutrile facinus 743,23
Cis & ceremonias cultus diuini nulla tio facile mutat, nisi coacta 474,25
Ci funebres 271,34 Rogus grandis Siccii exsequiis 709,18 Rogo imittuntur inferiæ 528,31
Ca, mulier Troiana, vbi Romanæ men fecisse creditur 58,18,40
Oæ tres 59,37 Roma, Albanorum tonia, quando & a quibus codita 57, .60,7.61,42.78,13 a Romo Æneç inchoata, posta Romulo & Remo edificata 59,32 a Romulo conditi nomen accipit 36,10.777,45.778, Romam non esse conditam a barbaris 230,45 Romæ conditores Græci fuisse, non barbaros 474,9.479, Roma a multis Græcis vrbs Tyrna nominata 23,12 vbi sita 77,7 drata 75,10. 125,38 ampliatur a mulo & Tatio 113,35 ampliatur a ma 123,38 ampliatur a Tullo Hoo 137,19 Romæ ambitus a Ser. lio duobus collibus auctus, nō prout vlterius 218,41 Romæ amplitudine suburbiis quanta 219,3 Romæ situs, & munimenta per circuitum 6.,13 Roma in quattuor partes, seu quattuor tribus locales, distinguitur a S Tullio, Palatinam scilicet, Suburam ,Collinam, & Esquilinam 219,18 Romanæ vrbis structuræ magnificentiæ tres, viarum stratura, aquæductus, cloacæ 200,23 Romæ colles sem 218,42 Romæ areæ patentes multæ 641,4 Romæ adiacentes campi 641,5 Roma, qua flumine alitur, immunita 295,9 Roma venientibus ex Etruria conspicitur primū ex niculo 184,14.582,45
Romæ habitatores prisci 7,37 Roma ex bus populis conflata 75,33.76,1 a Romulo vt aucta 88,7 quibus reb. auctis ciuium numero & imperii amplidine 148,14 virtute an fortuna more ad tantam amplitudinem perueerit 89,45 perpetuo numinis fauore seruata e periculis 319,47 singulari Dei beneuolentia seruatur contra insidias hostium 427,19 deorum benevolentiam perpetuo experta 500, 21 eos cur propitios habuerit 131,25 libertatis fundamentū quod habuerit 884. libertatis beneficiū Bruto potissimum debet 264,1 dignitatis suæ obseruantissima, etiam in max. periculis 9,23.510,4 id vnice semper spectarit, nequid alieno iussu vel metu facere videretur 320,41.509,32 nihil vnquam coacta indulsisse videri voluit 8,43 aduersariis nihil cedere solita 95,25 hostes plures vno eodemque tempore diuersis in locis quare sustinere & superare potuerit 89,33. necessitate non semel cessit 329,17 in bellis comitiis, in pace discors 659,33 Roma discordis vires, aliarum ciuitatum concordibus viribus potiores 372,16 Romanorum concordia quamdiu firma permanserit 85,24 Roma rempublicā tractantibus sumptus præbet 745
Romulus, humanissima & communissima ciuitas 75,33 erga peregrinos quā hospitia 185,7 refugium omnium gentium sedes quærentium 383,22 oratione implorantibus semper subuenire solita 742,43 omnium gentium populosissima 89,16 Romæ ciuium, mulierum & puerorum; seruorum item, negotiatorum, & opificum inquilinorum, CCCC & XLM 183,25 Vide & Census. Primorum colonorum numerus qui Romulum ex Alba secuti sunt, expressus 78,25:& 89,7 Romanæ reip. incrementa, singulari Dei prouidentiæ adscribenda 282,2 Romana resp. primum e regum & optimatum regimine mixta 484,29 in Romana republ. præcipue admiratione dignum, quod dissidia fraterne composuerunt partes dissidentes 471, 21
Roma accusatur ab Aricia in concilio Latino 326,31 a finitimis populis auxilia contra Latinos per legatos suos petit; frustra 327,11 a Gallis quando capta 60,34 Romæ conditæ annos a Dionysio expresse nominatos vide in Vrbs; vbi & alia huc pertinentia
Romani sub Romulo dici cœperunt qui ante Latini, & olim Aborigines vocabantur 8,18 Romanæ gentis progenitores 49,11 Romani ciues inter se æquales 746,39 Romanorum ciuium pars famis tempore in viciniam emigrat 432,32. sic in decemuirorū tyrannide 703,47
Romanus miles strenuus & laborum tolerans 182,10 Romanorum militum numerus sub mortem Romuli 89,9
Romani reges quamdiu quisque imperauerint 61,17 Romanum imperium cetera omnia longe superauit 2, 19.& 3,17
Romana religio Græcanica purior 90,30.91,40 Romana lingua qualis 76,20 Romanæ historiæ auctores 5, 27.& 6,42
T. Romilius consul 659,25 L. Siccio quæ iussa dederit 669,20. durius incessit Siccium 670,5 a Siccio defertur ad populum 673,16 damnatur omnibus tribuum calculis 674,22 de legum latione quam sententiam in senatu dixerit 675,6 multam a tribunis sibi remissam non acceptat 676,31 fit decemuir 680,14
Romuli, Æneæ f. 39,2.58,12.59,13 Rom. & Remus, Æneæ ex filia nepotes 59, 14 Romulus Æneæ filius, vrbes condit, easq; partim a maioribus, partim a se denominat 59,27 Romuli ac Remi ortus & educatio 64,10.66,4.70, 46.71,29.78,17 Romulus, ab Ænea septimus decimus 36,11. a Faustulo nomē accipit 66,10 vnde dictus 777, 27 fratrem captū liberare satagit 69, 5. cum fratre de condenda vrbe tractat, parum concordibus animis 72, 37.777,43 post funestam victoriam Palantium munit 74,30 Romam a se denominat 78,24 de republ. apud ciues disserit 78,33 cælestibus signis regno inauguratur 80,35 rex creatur a populo 81,27 regnum quando inierit 61,34. quantum colonorū numerum ad Romam condendā ex Alba secum eduxerit, & quantum ciuiū numerum reliquerit moriens 78,25.89,7 vrbem vt auxerit 88,7 remp. vt instituerit 82,20 plebeiorum vitam vt excoluerit 98,9 leges quas tulerit 94,11. 780,44 cū Tatio remp. gerit 113,34 deorum cultum vt instituerit 90,20 bella quæ gesserit 99,20 triūphat de Cæninatibus & Antemnatibus 102,1 grauiter vulneratur 108,47. iterum triumphat, de Fidenatibus 116,40:& tertium, de Veientibus 118,2 statuam sibi cum rerum suarum elogio collocat 116,42 an Vestæ templum & sacerdotes instituerit 125,36 quot annis vixerit, & quot regnarit 119,21:& 61,18 vbi habitarit 113,39 in consiliis prudens fuit & magnificus 102,40 Romuli obitus 118,22 Romuli casa 66,20 Romulo Quirino ędes & alternis annis sacrificium instituitur a Numa 124,21
Romus, Æneæ f. 58,9.59,13 Romus Ascanii f. 59,1 Romus Ematbionis f. 59,1 Romus Itali filius 59,4 Romus Vlyssis f. 58,45 Romus & Romulus, Latini regis filii 58,43
Romillæ, (vel potius Bouillæ) Albæ colonia 776,36
Rostra, ἐμβολα, in foro Romano 74,16. 97,3 e rostris detracti a patribus filii 97,5
Rufus, Pinarii cognomen 480,39
Ruminalis ficus 777,17:& 204,23
Rumor aduentum præuertit 394,24. 524,39 Rumores in vulgo varii 634, 47 Rumores etiam vani, terrorem aut spem sæpe afferunt 163,10 Rumores confinguntur a tribunis 634,28
Rupes Tarpeia: quære in T.
Rusellani, pop. Etruriæ 189,10
Rusticano habitu submissi occisores 205, 39.206,1
Rutuli bellum cum Latino gerunt 46, 22 denuo a Latino deficiunt 51,38 Æneam oppugnant 52,4 Romanis & Latinis se controuersiarum arbitros offerunt 327,19

S

Sabini a Sabo denominati qui olim Vmbri 112,46 a Spartanis oriundi 113, 30 aurum olim gestabant & mollius viuebant, vt Etrusci 105,35 Aborigi num metropolim Listam capiunt 12, 29 Cutilias in Reatino agro inuadunt 113,5 Tatio duce Romanis bellum inferunt 104,15 quibus conditionibus cum Romulo fœdus pepigerint 111,12 debellantur a Tullo Hostilio 173,5 fracto fœdere iterum debellantur ab Hostilio 174,26 debellantur ab Anco Marcio 180,28.181,42 Latinis opem contra Romanos pollicentur 189,3 debellantur a Tarquinio Prisco 191,19:& iterum 196,35 debellantur a Tarquinio Superbo 250,31. debellantur a cons. Rom. 305,22:& iterum 307, 32. insignem cladem accipiunt 310, 17 tertium Romanos infestant 310, 47 leui victoria elati Romanis insultant 312,3 supplices pacem impetrant 315.33 feriarū tempore Romanos adoriuntur 365,41 denuo bellum Romanis mouent 367,41 Volscis contra Rom. opem ferunt 372,13. coeunt 373,12. Veientibus contra Romanos opem ferunt 592.2 a Valerio opprimūtur 592,28 a Valerio peruastantur 593,26 seditionis tēpore in agrum Rom. irruunt 611,14. ab Æmilio oppugnantur 611,30 ab vtroque consule peruastantur 612,47 a Q. Seruilio peruastantur 613,8 Fidenas vsque excurrunt 648,41 denuo in agrum Romanum excurrunt 652,41 finitimos sibi Romanorum agros iterum incursant 686,43 ab Horatio profligantur 728,6 de principatu cum Romanis perpetuo decertarunt 399,17
Sabinarū & aliarū raptę 99,42 Sabinarū matronarū ad populares suos pro ma-

ritis legatio 110,30 Sabinarum in legatione quãtus fuerit numerus 112,10
Sabinorum rura 29,17 Sabini agri ſpatium 113,11
Sabus, Sanci filius, Sabinæ gentis conditor 113,1
Sacer mons 375,39. 661,16 in Monte ſacro aram ſtatuit plebs, & ſacrificia diis peragit 411,2
Sacra via 111,23. 114,6. 303,47 Sacrorum locorum curatores, Ædiles 411,21 in ſacris & publicis locis ſedem figũt qui priuatis hoſpitiis carẽt 482,43 Sacrorum munerum claſſes octo, & leges eiſdem a Numa præſcriptæ 124, 35 Sacratum litium cognitio penes pontifices 132,39
Sacra corpora, id eſt Exſecrata, & diris deuota 84,47 Sacri homines impune occidebantur 410,38. Sic Sacra bona, ſeu diis deuota 410,37
Sacræ leges dicebantur, quæ tribunorum corpora & tribunitiam poteſtatem ſacra ſancta & inuiolata eſſe iubebant 658,38: & 410,32: 788,50 contra Sacras leges violari 665,35 Sacratum legum violatores mulctãtur 667, 25. Liuius Sacratas leges dicit; non de his tantum, ſed etiam de aliis quarum transgreſſores diis ſacri ſeu exſecrati ac diris deuoti eſſe iuberentur: vt lib. 46, Sub idem fere tempus Ligures lege ſacrata coacto exercitu, nocte improuiſo caſtra proconſulis aggreſſi ſunt.
Sacra duûm generum 125,21 Sacra gentilitia 696,21: & 92,10. (Viſe & Sacrificia) Sacra abſtemia 26,13 Sacrorum ritus Græci 341,41 ad Sacra accedere & immolare non licebat ante expiationem effuſi ciuium ſanguinis 323,20 Sacra ſi impure tractarentur, iraſcebantur numina 597,21,32 Sacra hoſtili incurſu interturbata duplo maiore ſumptu inſtaurantur 366, 23 Sacra velato capite cur peragi ſolita 775,7 Sacrorum principatus penes regem 87,7 Sacrorum communium principatus in feriis Latinis penes Romanos 250,29 Sacra exotica non admiſit Roma publice 91,12
Sacra conſulere 552,46 Sacrorum interpretes 200,9. Pontifices hoc nomine ſolet innuere. Sacrorum cõmentarii a Numa conſcripti 124,35. 178,4 Sacrorum rex 269,4. 278,10 Sacrorũ rex primus Manius Papirius 278,11
Sacerdotes Romæ plurimi, iique claritate præſtantes ceteris 510,32 Sacerdotes & reliqui deorũ miniſtri, a quibus lecti, & quomodo confirmati fuerint 93,7 Sacerdotes & deorum miniſtros quot inſtituerit Romulus 92,8 Sacerdotum priuilegia 92,26 Sacerdotum collegium adhibetur ad legum confirmationem 681,15. ſic 659,12 Sacerdotes a ſenatu populoque Rom. miſſi, reiiciuntur a Marcio 520,37
Sacerdotiũ regno tutius & quietius 56, 45 Sacerdotia quibus debita 693,37 Sacerdotia quib. dederit Romulus 92, 21 Sacerdotia plebeiis quoq; cõmunicantur 469,45 Sacerdotia gentilicia 92,10: & 696,21 Sacerdotia venalia 92,18
Sacramentum, iuramentum militare, ὁ ἱερὸς ὅρκος, & ὁ στρατιωτικὸς ὅρκος 359,30: 555,5: 601,12: 645,1: 723,28 Sacramentum militare omnium religioſiſſime obſeruatur 723,28 Sacramento obſtricti, ſigna deſerere nõ audebãt 375,23. Signa vero ſacra & ſancta fuiſſe habita, paulo poſt ſuo loco docebit.
Sacrificii adhibentur ad confirmationem legis de ædificando Auentino 659,12 ſic 681,15
Sacrificia communia 250,17 Sacrificia collectitia 250,25 Sacrificiorum ritus qui 478,39. 479,3 Sacrificiorum apud Romanos frugalitas 93,33 Sacrificia ſolennia per vrbem & agros 278,31 Sacrificium ante magiſtratus initionem 682,33 Sacrificia ad agendas diis gratias 323,24. 415,27. 492,42 Sacrificia poſt victoriam, ad agendas Deo gratias 158,34. 535,35 Sacrificia pro gratiarũ actione poſt peſtem 678,7 Sacrificia gentium ſeu familiarum propria, per quos belli tẽpore poſſint peragi 578,4,10 Sacrificia Fabiæ gentis 577,31. Viſe & Sacra.
Sacrilegorum pœna 133,40
Sacroſanctus & inuiolabilis magiſtratus 410,29,47. 455,7 Sacroſancta corpora tribunorum 411,1
Salaminia pugna 291,22
Salentinum, promontorium Iapygiæ 41,27
Salii, Græcis κούρητες 130,1 Salii a Numa inſtituti 129,22 Saliorum numerus ab Hoſtilio duplicatur ex voto 173,43 Saliorum duo genera 129,24 Saliorum ornatus 129,35 Saliorum peltæ ſeu ancilia 130,19 Saliorum feſtum & ſacra 129,30 Saliorum hymni 130,13
Salinæ ad Tiberim 118,9 Salinæ Veientanæ 181,24
Salire, ἅλλεσθαι καὶ πηδᾶν 130,5
Salitores ſeu Saltatores, ὀρχησταὶ, a ſaliis denominati 130,8
Saltatores, ὀρχησταὶ 130,6 Saltatorũ habitus 476,29 Saltatorum chori tres 476,21
Saltationes armatæ 173,44 Saltatio armata vetus inuentum 476,39. 477,17 Saltatio armata a quib. primũ inuenta 130,14 Saltationes victoriales 476,41 Saltatio ſcurrilis & ludicra 477,27,39
Salꝰ inexſpectata, arcte deuincit animos 256,46 Salus propria non magis ſpectanda quam publica vtilitas 454,10 Salus propria præferenda fortunis alienis 300,16 pro Salute rem diuinam facere 673,14
Salutaria magis neceſſaria quam decora 377,34
Salluſtii locus de Aboriginibus 773,10
Salutantes non reſalutat mæſta Lucretia 262,44
Samnites Neapolitanos magnis promiſſis a Romanorum amicitia dehortantur 738,38 ad Romanorum poſtulata quid reſponderint 740,19 Lucanis bellum inferunt 741,41 ad Romanorũ de Lucanis poſtulata quid reſpõderint 742,23 legatis Romanis illico excedere iuſſis ad bellũ ſe parant 742, 37 Samnitum potentia Romanis formidata 742,46 Samnites a Fabricio ſuperati 744,28. 747,32 Samnites in vrbem recepti 76,2
Samniticum bellum quibus ex cauſſis redintegratum 741,39
Samon, Mercurii f. 50,6
Samothrace, inſula, vnde dicta 50,5
Samothraces quos deos maxime venerentur 56,10 Samothracum orgia 55,22 Samothracia ſacra in Italiam tralata 126,47
Sanctionis formula 791,54. 792,1
Sancus, idem qui Iupiter Fidius, ſeu Dius Fidius, πίστιος Ζεύς 113,2. 257,7
Sanguinis ciuilis effuſio luſtratione expiatur 323,19 Sanguine cognato ſe polluere 151,43. 153,5. 154,45 Sanguine patriæ manus hoſtium perfundere 519,41
Sapientia humana refertur a quibuſdam ad deorum monita 122,8
Sardiniæ defectio 89,35
Sariſſæ in certam. equ. 289,35
Sarmentorum faſces in celſam ſtruem congeſti, accenduntur ad inflammandam arcem ab hoſte captam 642,41
Satellitium tyrann. 244,1
Satio tempeſtiua conficitur omnis ante brumam 417,20 ſationis initium ſub æquinoctium auctumnale 417 13 ſationis impeditio annonæ caritatem inducit 583,18
Satricani, pop. Latii 326,22 Satricum Marcio vi capitur 509,6
Saturitatẽ comitatur petulantia 433,34
Saturnia, Aboriginum opp. 16,43 Saturno cond. 772,43 Saturniæ colonia mittitur ab Æneadis & Latinis 36,4
Saturnia olim cur dicta fuerit Italia 33.28,26
Saturnius collis in Elide 27,16 Saturnius collis in Latio 75,41 Saturni collis olim, qui poſt Capitolinus dictus eſt 27,2,32. & 35,22. & 77,4 ab Albanis muro & foſſa cingitur 77,45
Saturnus, κρόνος καὶ χρόνος 30,3 Saturnus, quaſi ſaturans bonis 30,3 Saturnus natos deuorans 90,39 Saturnus, homo fuit 778,5 regnauit Italia 28,28 an primus in Italia regnarit 772,10,20,41
Saturni inuenta 772,43. 778,28 Saturni ara & ſacra 30,18 ara ad radices Capitolii ab Hercule & ſociis ſacta 27,23. 341,40 templum in Saturno templum in Capitolino uo dedicatur, annuumque feſtum ſacrificiũ inſtituitur 341,37 Saturni ærarium 773,3 Saturni feſtum annuum 173,40 Saturno litatum humanis victimis 30,14
Saturnaliorum tempus 21
Saturnium ſeculum 28,30 Saturnia cinatio 773,18 Saturnii verſus 77
Satyrus, antiquarum fabularum ctor 55,11
Satyrorum habitus 47
Satyrici luſus & ſaltationes a quibuſ uenta 478,3 Satytici & ſcurriles luſus in triumphis 477,39
Satyriſtarum chori 477,29. 47
Saxa prægrandia in Siccium deſupe miſſa 707,47 Saxea hominis du 513,10
Scalas admouere muris 316,2 lis admotis muri tranſcendu 647,4
Scamandri filia Calliroe 41
Scamandrius, Hectoris f. 36
Scamandrius Mitylenæus, olympic 576,42
Scaphæ fluuiales 116,5. 147
Scaptini, pop. Latii 33
Scaptius agrum controuerſum ad lum Romanum pertinere con 729,30
Scelera ni puniantur, Dei ira prou 159,8,18
Scelerati ad aras & ſacra deûm cedunt impune 177,9 Scelera furiæ 502,27 Sceleratus vicus 28
Sceptrum eburneum 196,21 Sce aquilam habens in vertice, regi ſigne 195,35 Sceptro donatur a Ma nis Porſena 303,36 Sceptra & ade mata regibus amicis mittuntu Ro manis 196,11 Sceptra conſulil gantur 268,25

con

Sch litteraria in foro 709,39
Scot æ, χορῖαι 477,32
Scri re non licet quæ audire & videre f non eſt 54,39
Sipta adulatoria 4,35
Scri ciuitatis legit coniuratorum Inte- ri 283,8. 284,1 Scribæ caſtrenſis n nus 289,42 Scriba purpuratus p rege interficitur 289,42
Scri inciens 774,55
Scu litas nefaria 743,17
Scu pro clypeis imperata ſecundi cen- f claſſi 221,34 Scuti vmbone re- ſ lere 295,47 Scutum veruto tranſ- i tur 621,26 Scutum virgatum :),45
Scy inus ſinus 27,48
Sec io prima 375,30. ſecunda 723,41
Sec es & faſces a XII lictorib. præfe- ; itur Romulo 99,8 Secures XII ; eferuntur conſulib. 268,32 Se- es & faſces ſingulis menſib. per- itant conſules 278,20 Secures ibus adimit Valerius, ac ſecures fo- : in bello vel apud ſubditos, faſces mi vſurpari inſtituit 292,31. 683,3 cures cum faſcib. præferri ſibi iubet tator 338,19 Secures XXIIII totidem faſcib. præfer. dictatori),38 Secures deponi ſolent cum nor magiſtratus a maiore conue- ur 516,2 Secures duodecim an Etruſcis ſumptæ, & quando 195,43 curi percutere 283,34
Se itatis maior quam decori habenda io 377,32 Securitati priuatæ dum nſulitur, publica negligitur 393,24. 6,23 Securitatis fides cum iura- nto datur indici 483,4 in Secu- ate ſumma ingruit periculum 260, '. 424,43
Se n mutabant nonnulli ad cenſum e- tandum 737,17
Se ia tecta 200,37 Sedilia lapidea lignea 201,4
Se io, præſentiſſima ciuitatum peſtis 49,6 e ciuitate tollitur, ſi cauſſæ il- is ſummoueantur 405,24 Seditio- m & defectionum auctores vt pu- iri ſoliti 180,24
Se tes diripiuntur ab hoſte 618,47 in- nduntur 594,6
Se e imperatoriæ ſeu prætoriæ 554,18 ella eburnea 195,35. 196,22 Sella e- urnea Porſenæ dono mittitur 303, 6 Sella eburnea conſulib. in cauſſis iiudicandis relinquitur 268,30 Sel- i curulis 313,44 Sella in tribunali rætorio 516,36 Sellam e tribunali pauimentum deferri iubet Marcius matre conuentus 516,36. 523,20
S ina malorum iacere 409,43
S ientis: quære Satio.
S idea natura 63,16 Semideorum a- imæ poſt exceſſum ex hac vita, in eorum conſortium cooptatæ 478,26
S ineces in terram defluunt 585,18 em ineces tolluntur, de quib. ſalutis pes eſt 551,43
S iones, ἡμίθεοι 478,26
S Sempronius Atratinus conſul 341, 3 vrbi præficitur a Poſtumio dicta- ore 342,37 A. Sempronius Atra- inus, II conſul 433,28 emerito- um dux 532,6 de lege agratia uam dixerit ſententiam 542,5 A. empronius Atratinus, interrex 557, 9 A. Sempronius Atratinus, tribu- us militaris pro conſule 736,16
S Sempronius hiſtoricus 9,9: & 11,13: & 774,47
S Sempronius Atratinus, conſul 736, 32
Sempronii agratiæ legis lationem impe- diunt 667, 1. eoq; nomine a plebe multantur 667,23
Senaculum vnum duarũ rerump. 145,33
Senatus, γερουσία, vnde dictus 86,8 Senatus eſt anima ciuitatis 331,30 Senatus ciuitatis, eſt velut corporis humani venter 408,20 Senatus munia 87,18 Senatus priuilegia 392,7 Senatus peculiaria quæ habeat, quę item cum plebe communia 448,42 Senatus potentia, validum telum ad deiiciendam plebis inſolentiam 360,21 Senatus, ex optimatib. conſtatus 408, 6 Senatus c patrum inſtituitur a Romulo 85,40. centum aliis nouiciis patrib. augetur, poſt receptos in vrbem Sabinos 111,34. cẽtum aliis augetur a Tarquinio Priſco; ita vt pro CC eſſent ſenatores CCC 199,42. mutatur a Tarquinio Superbo 245,15 poſt reges exactos, præcipuis e plebe in patriciorum ordinem cooptatis, iterum ſuppletur ad CCC patrum numerum 287,42: 461,23: 466,16. a Sylla conflatur e quibuſcumq; 340,19. Senatus, obſeruator eſt & moderator conſularis poteſtatis 461,23. idem viciſſim obſeruatore indiget populo 461, 26
Senatus & populi conuocatio penes regem 87,14 Senatus noctu conuocatur a Tullo Hoſtilio 166,36 intempeſta nocte in curiam cogitur a conſ. 620,10. 701,22 vititim conuocatur a cõſſ. in arduo negotio 483,9. a præcone ſuo cuiuſque ſenatoris nomine conuocatur 687,40. ex agro in curiam conuocatur 688,6. lecticis in curiam deportatur peſtis tempore 623, 36 Senatum conuocare aggreſſi ſunt etiã tribuni; cũ ante penes ſolos conſſ. ea poteſtas eſſet 657,36 Senatum ſibi cõuocari petit Mucius præclarum auſurus facinus 297,47 Senatus priuatus a conſſ. habetur 666,4. 731,18 Senatus ſecretus, a conſſ. intra priuatos parietes habitus, taxatur a tribuno pl. 733,11
Senatus poſt Romuli obitum in interregno diſſidium; itidemque plebis 123,8 Senatus in creando poſt Romulum rege diſſenſio 120,5 magno clamore diſſentit in turbis inteſtinis 429, 42 plebiſcita approbare non vult 432,11 populo Marcium reuocare volenti cur aſſentiri noluerit 496,32 grauiter a Seruilio contra plebem defenditur 590,44 plus vult quam poteſt 675,28 diſſenſione ſua decemuitis occaſionem præbet rei pro arbitratu gerẽdæ 702,39. quarta ſui parte minuitur in peſtilentia 623,15 Senatus ius communicatur etiam plebeiis 469,43
Senatus proceres 334,34 Senatus primores primi ſententias dicunt 406, 11 Senatus princeps, idemque vrbis præfectus 85,43. 86,6
Senatores iuniores in patrum cœtu non ſolebant dicere ſententias, ſed in conſularium ſuffragia diſcedebant 453, 23 Senatores ſeniores a iunioribus numero & vi vincuntur 371,5 Senatorum iuniorum immodeſtia cohibetur 391,46 Senatores iuniores immodeſtiæ crimen diluunt 393,42 Senatorum natu maximi & honoratiſſimi, Latinæ expeditionis ſocii 345, 18. 347,26 in Senatorum vitas inquiritur a cenſorib. 228,32
Senatuſconſulta non ſunt lex perpetua, ſed inſtitutum in vnum dumtaxat annum 595,13. ſic annui ſenatusconſulti mentio fit 735,39 Senatusconſultum nõ requiritur vbi lex in promptu eſt 448,21 Senatusconſultum ſcribitur 462,40 ad populum refertur, etiuſque calculo permittitur 87,35: 509,28 Senatusconſultum a conſſ. conſcriptum, ad plebem refertur a tribunis pleb. 735,43 Senatusconſultum a plebe approbatur 676,36 Senatuſconſulta plebis ſcitis præmittũtur 447,2
Senatusconſultum de coniuratis & eorum indicib. 322,46. SC de dictatore in conſulum locum ſubrogãdo 334,23. SC de re agraria 544,2. SC de expeditionis deſertoribus 668, 26. ſic alibi alia. Viſe & 789,790,791
Senes priſcis dicebantur viri ætate ac virtute præſtantes 86,13 Senes monitis, conſiliis, & promptitudine compenſant quod corporis viribus præſtare nequeunt 698,21
Seniores & honoratiores primi ſententias rogantur 734,5 Senioribus habendus honos a iuniorib. 391,37
Senones Galli a P. Cornelio Scipione exciſi 744,34
Sententiæ dicendæ prærogatiua 123,12 Sententiæ quo ordine a conſulib. rogatæ fuerint 453,20. 690,36. 702, 43. 734,4 Sententias rogantur primi omnium ſenatus proceres 406,12 Sententiam conſulares rogantur pro ætatis diſcrimine 392,47 Sententiam vltimi rogantur iuniores 393,32 ad Sententiam dicendam ſuo quiſque nomine citatur 384,46 Sententiam dicere ſuo cuique loco conceſſum eſt 690,16 Sententiarum rogandarum mos a decemuiris inuentitur 697,35 Sententias vt in iudiciis, ſic in ſenatu iuratas dici poſtulant tribuni pl. 447, 25 Sententiam qui primus rogatur, reticere non debet quæ præ ceteris emendationem requirunt 692,32 Sententias dinumerari iubet Cornelius, nec nouam retexi telam 702,30. ſic Sententiæ nunciantur 744,18 Sententiæ diiudicantur 702,47 Sententia optima obtinere debet 696,38 Sẽtentiarum maior pars obtinet 731,44 Sententia quæ obtinuiſſet, ſcripto mãdabatur 703,6
Sententiam ætate ſua ſapientiorem dicit Aruns Porſenæ regis filius 300, 10 Sententiam mutare tempus & res ſæpe cogunt 675,23
Septem aquæ, loc. 12,16
Septem pagi Romulo tradũtur a Veientibus 118,9 Etruſco ex pacto reſtituuntur 301,10 Romanis a Porſena redduntur 305,9
Septembr. kalend. conſulatus initur contra morem 378,44 a Septembr. kalend. exorſa peſtis, fere totum annum graſſatur 623,19
Septemtrionalia meridianis altiora 81, 12
Sepultura defunctorum, cognatis lege iniuncta eſt 714,31 Sepultura virtuti reſpondens 416,23 Sepulturæ locum & ſumptus Poplicolæ ſenatus præbet e publico 315,12,20
Sepulcrum velut ſacratium 315,15. Sepulcra vni plurib. in locis condita 44, 10. 43,43 Sepulcris maiorum excluditur degener ſoboles 158,13
Sepulcrales honores 128,1
Sequinius Albanus 150,40
Serenitas maxima e ſubita & horr. tempeſtate 611,26
M. Sergius XVir 682,7. 704,45

Sermonis characterem non exacte obseruantes ridentur 743,12
SERO melius quam NVMQVAM 565,31
Seruilii, Alba Romam translati 170,42
C. Seruilius consul 574,1 parum feliciter rem in Volscis gerit 574,39
P. Seruilius Priscus, consul 359,12 a collega Claudio dissidet 359,33 inopum rabiem lenit 362,14 in Appium collegam turbarum caussam transfert 362,30 plebeios ad expeditionis societatem permouet 363,4 Volscos deuincit 364,31 inuito senatu ouat 364,27 Sabinos feriarum tempore irruentes profligat 366,4 Aurunços deuincit 366,45
P. Seruilius Priscus, consul 623,2 semimortuus senatum conuocat 623,34 peste moritur 624,11
Q. Seruilius magister equitum assumitur a M' Valerio dictatore 371,18
Q. Seruilius Priscus, consul 613,3 Sabinos perpopulatur 613,9 Q. Seruilius Priscus, II consul 616,31 Latinis fert suppetias 617,38
Ser. Seruilius consul 583,15 Etruscos audacia quam felicitate maiore persequitur 584,29 ob rẽ infeliciter gestã a trib. vocatur in populi iudiciũ 586, 36 qua defensione ad populum vsus 587,29 omnib. tribuum calculis absoluitur 591,43 Valerii in Veienti bello legatus, primas fortitudinis reportat 593,15
Seruius, ΔοῦΛιος, prænomen a conditione inditum 207,8 De Seruio Tullio dicetur in T.
Serui trib. modis parabantur 227,24 ad bellicos etiam labores adhibebantur 390,3 Seruorum ministerio vtebantur in sacris compitalib. 219,40. 47 Serui Compitalium tẽpore omni seruitutis nexu liberabantur 220 1 Seruis libertas potius danda quam plebi dominatus 390,1 Serui in bellorum periculis libertate donantur 459,16 Serui quib. modis libertatem adipiscerentur 227,38 Seruus semel venditus, & postea manumissus, sui iuris est 97,26 Seruis manumissis ciuitatis ius dari suasit Tullius 226.1
Seruis corruptis hero struũtur insidiæ 248,39. 255,42 Seruorum conspiratio contra remp. 317,37 Seruorum aduersus optimates conspiratio 319,31 Seruus sub furca cæsus ante ludorum pompam, haud bellus prosultator Deo visus 473,37
Seruitiorum ærumnæ 402,8 Seruitiorum transfugia 297,19
in Seruitutem qui asseritur, penes vindicantem est vsq; ad litis decisionem 712,2, 41
P. Sestius consul 678,6 e consule fit decemuir 680,10
Setini, pop. Latii 326,23 Setia a Marcio capitur 509,11
Seueritatis & rigiditatis priscæ exẽplum 158,6 Seueritatis & rigiditatis Romanæ exempla Græcis incredibilia 282, 46 Seueritas & tyrannicus rigor non vbiq; adhib. 321,7 Seueritas immodica, noxia 660,1 Seueritatis nimiæ pœna 547,26
Sextili mense, circa solstitium, consulatus initus a Serulio & Virginio 583,13
Sextius. quære Sestius.
Sibylla fatidica 774,41 Sibyllæ oracula 39,30 Sibyllæ Erythrææ orac. 44,45
Sibyllina oracula 27,33. 200,8 Tarquinio offeruntur 259,26 quorum curæ commissa 259,47 quam diligenter asseruata fuerint, & quando inspecta 260,12 inspiciuntur in magno annonæ metu 354,31 de bello externo pariter & intestino præmonent 628,29. 634,11. Sibyllina oracula post primorum exustionem, variis ex locis collecta, adulterata; & qua nota dignosci queant 260, 25 Sibyllinorum oraculorum custodes quæ habuerint priuilegia 260,7
Sicanorum regio 41,45 Sicania a Sicanis populo Hispanico dicta quæ ante Trinacria, post Sicilia 17,42
L. Siccius Dentatus quæ pro lege agraria ad plebem verba fecerit 662,23 moderari mulctam suadet 667,21 cum emeritorũ cohorte octingenaria consules in bellum sequitur 668,30 ad Romilii iussa quæ responderit 669, 37. 670,21 captis Æquorum castris, acie quoque eosdem fundit ac fugat 671,28 cõsulum iniuriam vt vltus sit 672,4 a plebe ad tribunatum euehitur 672,44 Romilio diem ad populum dicit 673,11 cum Romilio in gratiam redit 676,22 legatus in Crustumerina castra mittitur 706, 42 decemuirũm insidiis perimitur 708,1 splendidissimis exsequiis ab exercitu sepelitur 709,16 Ab aliis nominatur L. Sicinius Dentatus.
T. Siccius consul 531,16. 662,36 fortissime Volscos superat 534,9 de Volscis triumphat 535,38 T. Siccius legatus, Fabio de castris recipiendis vtile dat consilium 509,34 fortitudinis præmio decoratur 570,25 suis laborantib. succurrit 571,17
Sicilia a Siculis (Italica gente) denominata, quæ ante Sicania & Trinacria 18,1 in Sicilia oppidatim dominabantur tyranni 417,32 in Siciliam frumentatum missi legati Rom. 417, 30,39 Siciliam circumnauigare coguntur legati Romani 418,16 Siciliæ defectio 89,34
C. Sicinius Bellutus (homo malus, inglorius, turbulentus) plebeii ordinis milites ad defectionem concitat 375,31. 442,22.32 consulum legatis quæ responsa dederit 375, 41 concione aduocata secundæ legationi dicendi copiam facit 394,44 plebeiis respondendi potestatem facit 395,46 Largii oratione irritatus, grauius in patricios inuehitur 404,18 C. Sicinius Bellutus a plebe creatur tribunus 410,19 Sicinius ædilis pleb. 428,45 Sicinius iterum tribunus 442,27 ad tribunatum euectus ob odium aduersus optimates 442,22 accibe Marcium incessit 442,47 plebem in Marcianam factionem concitat 444,13 Bruti monitis ab incepto auocatur 444, 42 Marcio diem ad populum dicit 446,26 consulum postulatis refragatur 447,14 neglecta consulum & senatus deprecatione, plebi de Marcio permittit calculum 466,27
Sicinne, saltatio Græca 477,30. 478,2
Siculi qualis gens, & quæ Italiæ loca tenuerint 77,13 Siculi a Siculo rege nominati qui ante Morgetes, Itali, & Oenotri 10,41 Romam olim incoluerunt 7,37 ab Aborigimb. & Pelasgis expelluntur 7,47 ab Aboriginibus exagitãtur 13,39 ex Italia in Sicaniam transmigrant 17,30,39 Siculi legati ab Antiatib. intercepti, Romanorum armis vindicantur 446,8
Sicula Italiæ loca 77,16 Siculum fretum tempestosum 41,38 Siculæ seditiones 471,37
Siculus, Itali filius, Ligurum coloniam i Italiam ducit 18,15 Siculus, rex Ausonum 18,9 Siculus, Roma profugus ad Morgetem diuertit 59,46
Siculus, cognomen Cloelii 324,23.731 17
Sigillum efficium in litt. 255,4
Signa diuinitus edita 142,37 Signa diuinitus petuntur in angustiis 81,2. Signum Æneæ oblatũ in ædificatione Lauinii 48,25 Signis cælestib. re inauguratur apud Romanos 80,3 Signa diuinitus edita magistratum creatum indicant 736,22 Signa cælestia mutato loco vna transferuntur 563,38 Signa cælestia quæ optim 81,8 Signorum diuinitus editorum interpretes 124,46 Signorum cælestium peritissimi interpretes Etrusci 563,26 Signorum interpretationem aliquando sibiipsis vsurpant coniectores 258,38
Signa ordinum, seu centuriarum 533, Signa pugnæ proferre 344,41.532,1. Signa bellica proferuntur in militum conscriptione 548,12 sacra signa referuntur e templis in delectu militum 645,7 sub suis quique signis profitebantur nomina 555,5 sacris signis præficiuntur centuriones 642,16 sub Signis & ducib. continetur miles 288 34 sub Signis suis manet miles 352 11 sacra Signa mouere cur vereantur milites 723,25 Signa deserere non licebat nisi sacramento solutis 375,2. Signa non minus sacra habebantur quam deorum simulacra 375,34 a Signis & sacramento liberare militem reducem 576,35 Signa reponit redux imperator 570,37
Signa signiferis erepta in hostes ab imperatore coniiciuntur, vt eo magis ardor militis accendatur 533,4. 589 42 Signa eripiuntur Rom. militi 582 14 Signa cohortis ex hoste recipiuntur a Siccio 662,42 Signa ex hoste ni reciperentur, grauis proposita pœna 533,6 Signorum amissorum pœna 606,31 Signorum desertores indicta caussa occidere duci licitum 723 32
sub Signis & in armis inuitos detinere 400,31 Signa per contumaciam ab antesignanis abiiciuntur 606,6. sactis signis raptis, castrisque desertis, plebeii secedunt in montem sacrum 375,33. 601,10 Signis raptis e castris iterum secedit miles sub decemuiris 723,42 Signis desertis fugiunt Sabini 197,18 Signa hostib prodere 609, 28
Signifer qui signa ex hoste non recepisset, probrosa morte afficiebatur 589, 45. 606,31
Signia Tarquinii colonia 260,37 a Sex. Tarquinio fruſtra oppugnatur 324, 14
Silentium concioni indicere 467,37 Silentium indicit prætor 716,27 Silentium in concione tantum quantum in solitudine 405,3 Silentium, attentionis indicium 587,41
Silentium in insidiis 309,35 Silentii fides cum iureiurando datur 233,5 Vide & Fides.
Silenus historicus 533
Silenorum habitus 477,31
Silianum plebis scitum 791,18
Siluanus, idem qui Faunus 773,21
Siluius, postumus Æneæ filius, a siluis denominatus, velut Ἀλβάνιος 56, 29,36. 776,13 a Latinis rex declaratur 56, 18. 776,33

Siluii a Siluio postumo Æneæ filio, cognominati omnes Albani reges 56, 37.776,34
Simplicitas priscorum hominũ 772,13
Simulacra deorum in pompis 478,12 Simulacra penatium sua sponte in pristinam sedem remeant 54,13.776, 27 ad Simulacra deûm supplices procumbunt matronæ 511,5. Vide & Statua.
Simulata recõciliatio 205,36 Simulato transfugio capiuntur Gabii 254,14
Sinistra mundi pars quæ 80,47
Sinquirium, seu Signia, præsidio munitur 293,11
Sitis, condimentum potus 747,8
Sobria sacra 26,13
Socii populi Romani, tenebantur Romanis auxilia mittere in bellis 648,26 Socii nec ducem creare, nec copias pro arbitratu educere poterant 491, 30 Sociorum copiæ domesticis pares in bello Etrusco 570,8. 574,33 Sociis communia quæ post initam societatem parta sunt 542,25.544,6 in Socios iram effundunt qui in pop Romanum non possunt 653,7
Sodalis pro sodali deprecatur 673,45 Sodalitiis & factione plurimum posse 667,3
Solis templum 114,8 Soli sacer fons 44,29 ad Solis occasum vsque protracta senatus consultatio 744,4
Solitaurilia 225,33. Ea Dionysius facta scribit tauro, ariete, hirco: at Festus, tauro, ariete, verre: ex eo dicta, quod omnes ex victimæ solidi integrique sint corporis: quia Sollum Osce totum & solidum significet. Alii malunt Suouetaurilia; quod Sue, oue, tauroque fierent ista sacra. In Glossis quoque veteribus Solitaurilia suæ serie legimus: sed vitium est in expositione, quæ leui mutatione sic corrigenda videtur e Festo, θυσία ἐκ συὸς, κριοῦ καὶ ταύρου: repositio scilicet ἐκ συὸς pro mendoso ἑκτός
Solonis suasu debita pauperibus remittunt Athenienses 329,5 Solonis lex de liberis 96,32
Solonium, op. Etruriæ 104,39
Solstitium æstiuum 583,13 Solstitium hibernum 26,2
Somni condimentum labor 747,9 in Somnis oblata spectra & monita 46, 2,44
Somnia narrare 473,10 Somnia non omnia vana 473,1 Somniorum visa terribilia 320,7
Sontes ad pœnas deposcuntur 316,40
Sophoclis ex Inacho locus de Tyrrhenis Pelasgis 20,28 e Laocoonte locus de Æneæ fuga 38,23 ex Triptolemo locus de Œnotria 10,16
Sordidus habitus in luctu publico 511,26
Soror in sororis interemptæ thalamum inducitur 271,36 Sororum inspectricis Iunonis ara 159,36 Sororicidium 158,5 Sororium tigillum 160,9
Sparta, Dorici generis ciuitas, & reliquis Græcis & progenitorib. suis imperat 147,28. Plura in Lacedæmon.
Spectaculorum locus 200,38
Spectatorum habitu velati insidiatores 366,20
Spectrum de ludis instaurandis monet Latinium in somnis 472,43. 473,3 Spectrorum insolitæ facies 472,24 Spectra mutatis subinde formis per aerem se ostentantia 628,13 Spectra, Fauni opus 290,26 cũ Spectro coit fœmina 207,31
Speculatores tyran. 246,6
Speratis frustrari leuius quam concessis priuari 331,22
Spes, præclarorum facinorum dux 348, 13 Spes emolumenti, ad periculorũ societatem inuitat 399,26 Spes ultima, perfert extrema quæque 324,46 Spes decipere solet animos 422,13 Spes fallax 640,31 Spei fanum 583,7
Sphærus Lacedæmonius, olympionices 177,23
Spicas eminentiores defringit Thrasybulus Milesius 255,12
Spina, opp. 15,20
Spines fl. 22,35 Spineticum Padi ostium 15,13,28
Splendori & gloriæ plerumque aduersatur indignatio diuina, aut humana inuidia 522,21 Splender quorundam non in armis, sed in verbis 664,29
Spolia ex hoste capta, populo addicta legibus 467,46 Spolia lectissima in vibem deferuntur; reliqua militibus per centurias diuiduntur 652,3 Spolia per quæstores venumdantur 648, 11 Spolia diuiduntur militi 593,11 Spoliorum æqualis portio datur Latinis sociis 415,18 e Spoliis donaria diis eximuntur, & ornamenta victricis vrbis 493,34. 728,16 Spoliorum primitiæ dijs consecratæ 101,47. 102,37 Spoliis hostilibus ornantur templa & fora 492,42 Spoliorum ostentatio 480, 11 Spolia in funere prælata 528, 24. Vide & Præda.
Sponsionem facere 714,2 Sponsio non conceditur in grauioribus criminibus 726,30 Sponsores deos dare 517,27 Vide & Vad.
Sponsus sponsę periclitanti succurrit 710, 31 Sponsorum habitus 157,18 Sponsa viricida 271,36
Spusius, pro Spurius, prænomen 175,33
Statio militi assignata, domus, agri, & patriæ loco ei esse debet 566,47. locus in præsidio assignatus, religiose tuendus est 566,47 Stationis desertæ pœna 725,14
Statio æstiua nauium 41,30
T. Statius trib. pl. Seruilium consulem accusat 586,40
Stator Iupiter, ὀρθώσιος ζεύς 114,4
Statua ænea honorari 204,20 Statua ænea erigitur Neuio auguri ad perp. memor. 204,21 Statuæ æneæ ius datur Cloeliæ 303,47 Statua ænea armata 296,29 Statua lignea incendio superstes 243,46 Statuæ sua sponte in pristinum locum remeant 54,13. 776,27. Statua bis locuta 525,40. 526,8. Vide & Simulacra.
Sterilis vxor dimissa 96,17
Stesicrates Crotoniates, olympionica 367,40. Pro eodem Tisicrates 340, 43.341,11
Stili genera 7,22,28
Stipendia olim priuata 223,38 Stipendia militum e publici agri prouentibus 541,26,45
Stoliditatis simulatio in vitæ periculo 270,29
Stratagema Aristodemi Cumani 423,17 Gracchi Cloelii, Æquorum imperatoris 649,42 Cumanorum exsulum, duplex 425,34.426,2 Tulli Hostilii 138,17: & 165,4 Anci Marcii 180,8 C. Marcii 482,21.489,27.494,15 Mucii 299,32 T. Quintii 613,45 Romuli 117,16 Sabinorum 311,10 Tanaquilis, politicum 209,40 Tarquinii Prisci 192,3.197,20 Tarquinii Superbi aduersus Sabinos 251,39 Tarquinii patris & filii in capiendis Gabiis 254,11 Volscorum 551,1
Strenuitatis exempl. singulare 503,39
Studia publica quanta sunt, talia etiam priuata 331,6
Stulti adulatione efferuntur, minis comprimuntur 333,5 aduersus humiles superbiunt superbis se submittunt 391,2
Stuprum matronæ 96,1
Sua tueri iustius quam hostilia vastare 625,25 Sua defendentes fortius puguant quam qui aliena inuadunt 500, 43 Sua repetere armis licet, si verbis impetrari nequeant 487,3
Subditi imperium tenentibus per omnia tenentur obedire 742,32
Subligacula coriacea 67,17 Subligaria e pell. hirc. 477,34 Subligacula in gymn. lud. 475,40 Subligaculo indutus arator 644,14
Subiectorum vestigia in aquis apparentia 57,29
Sub-oliuis, locus Romæ 54,47
Subscriptiones 406,9,21
Subsidia in tesserum locum substituuntur 613,30
Suburana tribus 219,20
Successionis ius vbi 237,40 Successionis controuersiæ lites vt deciderit pop. Albanus 56,42
Successus felices, pietatis argumentum 506,37 Successuum felicitas nemini a Deo continuatur 501,11
Sudibus armati milites 775,25
Suessa Pometia, Volscæ gentis caput 364 41 debellatur a Tarquinio Superbo 250,38. capitur a Seruilio 364,41 Suessanæ prædæ copiositas 397,36 Suessani exsules Gabios ad bellum Tarquinio inferendum sollicitãt 253,6
Suessula, quære Vesbola.
Sufetius: quære Fufetius.
Suffitu excipitur victor 593,21
Suffragia vt tulerit populus 87,30 nundinarum tempore feruntur 463,25 per tribus feruntur 666,35. sic Suffragiorum vrnæ per tribus ponuntur 730,8 Suffragia pro classium censu feruntur in centur. comitiis 557,33 in Suffragiis consistit tota vis reip. 436, 13 in Suffragiis ferendis nequa immodestia fit aut tui bæ, prospiciendum consulibus & tribunis 605,15 Suffragiorum pluralitas vincit 445,9: 447, 26 Suffragiis æquatis reus absoluitur 469,35
Suffragia iurata 451,36.453,28 Suffragiorum ius æquari volunt tribuni 465,24 Suffragiis interesse patricios non vult tribunus 598,38 Suffragiorum latio interturbatur a patriciis 666 36 Suffragiorum interturbatores multantur 665,29
Q. Sulpicius Camerinus consul 472,21
Q. Sulpicius, vnus e legatis ad Marcium missis 497,22
Ser. Sulpicius Camerinus consul 317,45. quanta prudentia vsus in deprehend. coniur. 321,3 post collegæ mortem solus consulatus tempus explet 323, 32 de recipiendis in gratiam Latinis quam sententiam dixerit 356,23
Ser. Sulpicius Camerinus, consul 627,11
Ser. Sulpicius legatus in Græciã mittitur 676,38 fit Xvir 680,12
Suna, seu Suana, opp. Aborig. 11,46
Suouetaurilia: quære Solitaurilia
Superbus, ὑπερφίαλος seu ὑπερήφανος, vnde cognominatus Tarquinius 61,30 244,35 Superba Deo exosa 499,26 Superbis & tumidis resistit Deus 103,7 Superbis actionib. plebs irritatur 596, 10 Superba capi vt possint 161,19 Superbia ex opum & imperii amplitudine 293,31 Superbia res pessumdat

382,30 in ruinam præcipitat 537,23 neceſſitate domatur 389,36 Superbia impia meritis a Deo pœnis afficitur 776,40
Supplementum copiarum mittere 553, 43.555,6.705,44
Supplex deprecatio 231,36 Supplex pacis petitio 190,47 Supplex liberorum ad pedes depoſitio 511,29 ſic Supplicum inſignia ad dictatoris pedes ponuntur 355,21
Supplices miſerari 481,24 Supplici hoſti, depoſitis armis, parcitur in bello 493,30.535,31 Supplices etiã Deus acceptat, nõ tantum homines, quamuis grauiter læſi 520,46 Supplices, dijs facti 515,10 Supplices in campis hoſpitum ſedes figunt 617,16 Supplicum reſpectus maximus Romæ habitus 458,36 Supplicum preces aſpernari, deorum pariter & hominum indignationem mouet 521,2
Supplicatio matronarum in delubro Capitolino 511,5 Supplicationes ad puluinaria & aras deorum in dira peſtilentia 597,25 599,6
Suppoſititij fœtus, non ad eos pertinent qui ſuppoſuerunt, ſed ad matres quæ genuerunt; & eiuſdem cum illis ſunt conditionis 711,9
Suppoſitus partus ſine confitatio 715,6
Surgere quã dicendum 688,27 Surgere ante finitam orationem, improbantis eſt iudicium 543,21
Suſpicari de omnibus ſolemus quę a pluribus nobis acciderunt 371,40 Suſpecti ſemper qui ſemel deſeruerũt in periculo 505,40 Suſpiciones ſiniſtras diluit vita anteacta 637,36
Syllæ dominatus crudelis 340,19 Syllani proſcriptio 547,22
Syracuſis gamori oppreſſi 388,35

T

Tabes e mœrore nimio 678,37
Tabulis quotis mandebantur leges antequam æneæ omnes reperte eſſent 178,9 Tabulæ legum æreæ 68.,17 Tabulæ ſacrorum in foro propoſitæ 178,6 Tabulæ legum ſummotæ a Tarquinio Superbo 245,38
Tallus Tyrannus, Sabinus 111,28
Tanaquil, Tarquinii Priſci vxor auguralis ſcientiæ peritia 184,22 oſtentorum interpretandorum peritiſſima 207,21 Tanaquilis prudentia 207, 12 erga Ser. Tullũ ſtudia 209,4 an Ar. Tarquinium ſepeliuerit 234,25
Tarditas ſenum inſimulatur 565,29
Tarentini Neapolitanos a Romanorum amicitia dehortantur 738,19,30 legatos Romanos petulanter & contumelioſe tractant 743,9 Tarentinis opem fert Pyrrhus 745,31
Tarpeiæ proditio 105,32 obitus 106,47 ſepulcrum & annuæ inferiæ 107,9
Tarpeius collis poſt Capitolinus dictus ab inuento ibi capite 201,46. 258,45 Tarpeia rupes, foro imminens, capite damnatorum ſupplicium 546,4.& 444,24 de Tarpeia rupe deiiciuntur refractarii 690,3. ad rupis Tarpeiæ ſuppliciũ depoſcitur qui minus is publicis manº inferre auſus eſſet 596,47
Sp. Tarpeius conſul 673 1
Tarquinii, magna & opulenta Etruriæ ciuitas 184 36
Tarquinienſes cum Veientib contra Romanos conſpirant 231,15,45 pro Tarquinio S. intercedũt 279,11 Tarquiniis reditũ armis moliũtur 288,38
Tarquiniorum genus ab Hercule 233,12
Aruns Tarquinius Collatiæ dictator imponitur, atq; inde Collatini nomẽ ſibi & poſteritati inuenit 187,34 Etruſc. auxiliorũ dux in bello Sabino 198,39
Aruns Tarquinius, Tarquinii Priſci nepos, Superbi frater natu minor, minorem Tulliam vxorem ducit 232,21. ab vxore & fratre tollitur 234,19.271,22 an Priſci filius fuerit, & a Tanaquile ſepultus 234,24
Aruns Tarquinius, Superbi filius, coloniam deducit 260,46 Aruns & Titus Tarquinii, Superbi filii, ad oraculum Delphicum mittuntur 264,36
Aruns Tarquinius, Superbi filiorum forma & robore præſtantiſſimus, a Bruto ad ſingulare certamen prouocato interimitur 289,18
Tarquinius prænomine mutato Lucius pro Lucumone dicitur, gentilitium vero nomen capita patria ſua Tarquinius 185,46 quibus maioribus ortus, & quomodo ad imperium peruenerit 184,15 quando Romam venerit 211, 35 equitum dux in bello Latino 179, 39 equitũ dux in bello Sabino 180,36 equitũ dux, ob fortiſſime nauatã operam in bello Veienti, præter ceteros honores, patriciorũ quoq; & ſenatorũ numero adſcribitur 181,28 quib. virtutib. regis & totius reip. fauorẽ promeruerit 186,2 Rom. rex creatur 184,9 bella quæ geſſerit 186,18 triumphat de Latinis 191,17 triumphat de Etruſcis 194.38 triumphat de Sabinis 199,17 ſine patrum & plebis cõſenſu oblata ornamenta geſtare non vult 196,16 in rep. quæ geſſerit 199, 34 in augẽdo tribuum ſeu centuriarũ numero impeditur ab Nœuio augure 203,23 doloſe occiditur 204,30 Tarquinii funus, & monumẽtũ 213.30 L. Tarquinius Priſcus quamdiu regnarit 61,26 quam vxorem habuerit, & quanta ætate 211,36 212.9 an plures vxores habuerit quã Tanaquilem 213, 10 an filios poſt ſe reliquerit 211,18
L. Tarquinius Superbus, an Tarquinii Priſci filius fuerit 212,17 Tulliam maiorem ducit 232,18 minorẽ Tulliam ducit ſublata maiore 234,36 quando & quomodo potitus imperio 244,8. Superbi cognomen vnde nactus 61,30.244,35 imperiũ vt adminiſtrarit 244 39 Latinæ gentis principatum quo aſtu ſibi pepererit 247,9 fœdifragorũ amicitia ſibi conciliata, feriias Latinas inſtituit 250,1 bella quæ geſſerit 250;30 domi quæ egerit 257, 14 quib. prodigiis de regni amiſſione præmonitus fuerit 261,3 grauiſſimorum ſceleru inſimulatur 271,20 vrbe ſimul & caſtris excluditur 276,46 cũ filiis & poſt. perp. exſilio mulctatur 269,10.276,1.277,40 quãdo expulſus 212,44 in exſilio varias reditus machinas tentat 279,1 obſides & conſ. in Etruſcorum caſtra reuertẽtes intercipere conatur 302,22. a Porſena repudiatur 302,47 Latinos cõtra Romanos concitat 317,14. 326,8 clandeſtinas in vrbe ſeditiones machinatur 319, 13 an in vltimo cũ Romanis prœlio ex equo pugnarit 349, 15. quamdiu regnarit 61,30 orb. & decrepitus e Latio in Campaniam excedit, Cumiſque in exſilio moritur 358,12
L. Tarquinius Collatinus an Egerii filius fuerit 261,33 e caſtris reuertens luctu plenam domum inuenit 263,43 cum Bruto deſignatur conſul 269,47.276, 20.277,31 conſulatu ſe abdicat, & Lauinium concedit 287,4 etiam in exſilio patriæ fauit 520,14
L. Tarquinius, magiſter equitum ſub dictatura T. Quintii Cincinnati 651,8
P. & M. Tarquinii Laurentinates, præcipua coniurationis capita, terribilis furiarum cruciatib. ad prodendum facinus adiguntur 320,4 Tarquinii coniurationis iudicibus quæ data præmia 322,47
Sex. Tarquinius, Superbi filius, patri Gabiorum capiendorum callidum conſilium aperit 254,10 Gabijs rex a patre imponitur 257,12 Lucretiæ vim infert 262,2. pro patre bellum cum Rom. in exſilio gerit 294,29.297,6 a Sabinis dux creatur contra Romanos 307,36 Fidenatib. obſeſſis mittit auxil. a 323,43 Signiã fruſtra oppugnat 324,14 L. tuarũ copiarũ cõtra Rom. dux 326,26.343,18 cum Mamilio expeditionem aduerſus vrbem molitur 339,17 Latini exercitus ſiniſtrum cornu tuetur 344,44 occidit 350,27
T. Tarquinius, Superbi filius, Signia coloniam ducit 260,47 T & Sex. Tarquinius propter bellum cum Rom. gerunt 294,29.297,6 L. Tarquinius Latini exercitũ mediã aciẽ tuetur 344, 46 ſaucius efferture e prœlio 349,12
Tarquiniorum bona publicantur 287, 43.288,8 Tarquinii armis reditum moliuntur 288,38
Tarquiniani exſules e Latio exterminantur 358,5 alii Cumis in Campaniam, alii alio ſe recipiunt 358,43
Tarquinia Serui Tulli vxor, ſubita & incerta morte ſublata 243,33 a Tarquinio Superbo ſtrangulata 271,45
Tarquinia L. Iunii Bruti mater 264,7
T. Tatius, Curium rex, Sabinorum aduerſus Romanos dux 104,23. poſt pacem factam Romæ domicilium figit 111,25 cum Romulo Romæ regnat 113,35 in quo vrbis loco domicilium fixerit 113.41 quas ædes & aras quib. numinib. conſtituerit 114 8 T. Tati obitus 114,33 ſepultura & anniuerſariæ 115,38
Taurus vnus pro pluribus populis immolatur 250, 27. Viſe & Solitaurilia. Taurus æneus 307,25
Tecta æquum occupãtur in oppugnationis metu 582,32 Tecta a tenibus & muris hoſtes occupantur ad arcendos incurſus hoſtium 641,7
Tegularum iactu mulieres vrbem defendunt 413,17
Tela cum fulgore ardent a quid portendant 313,5 Telorum multitudine obrui 643,27
Telegonus Circes ex Vlyſſe filius 240 46
Telephi filius Tydeus 22 10
Tellenæ opp. Latij 179 10
Tellenij, ſeu Tellenenſes, pop. Latij 326 23 Tellenenſiũ ornamenta 13.45 Tellenenſes oppido capto Romã traſlata ferunturab Anco Marcio 179,10. in Auentino collocantur 182 36
Telluris ædes 546,38 Tellurem teſtari 696,24
Temerarius hoſtium contemptus, periculoſus 555.15
Temperantia & modeſtia a multis habentur pro ſtoliditate 609 46
Tempeſtas ſubito exorta, oppugnationis cõſilium diſſuadet 611,23 Tempeſtate repellitur hoſtis 551,27
Templum triplex 259,16 Templum figura propemodum quadrata 259.6 Templum Latinis & ſocijs commune 250,8 Templa communib ſumptib. a gentib. exſtructa 229 35 Templũ e manubijs exſtructũ 415,3 Templis & ſacris æ lib parcitur in vrbium euerſionibus 167 19 170 28
Tempus multa innouat 337,17 Tempe vno

multa immutat 543,42 omnes iu-
controuersias dirimit 457,15 abo-
omnia 80,3 Tempus & experien-
documenta rerum præbent 453,
Temporum exacta notatio sæpe
glecta a Roman. scriptoribus 417,

Te bræ e serenitate derepente ortę 62,
.118,26 Tenebræ fugientib. ami-
307,8
Te are, periculosum 669,46
Te orium fulmine tactum 563,12 Ten-
ria cum impedimentis interdum a
cib. incensa, vt miles alia ex hoste
ærere cogeretur 590, 4
C. rentius trib.pl. primus leges & iura
rēp. introducere aggressus 627,38
Te ntii Varronis Antiquitates siue O-
gines 11,35 Terentius Varro de sa-
rdotibus a Romulo institutis quæ
odat in Antiq. 92,13 de curiarum
pellationibus quæ scripserit 112,5
Sibyllinis oraculis quæ scripserit in
ris Rerum diuinarum 260,32
Ar rmenius (seu Aterius) consul 673,1
Te nini, τέρμονες 133,36 de Terminan-
s possessionibus lex Numæ 133,27.
m 790, 48 Termini sublati aut
ansiati pœna 133,37 Termini, vt dii,
crificiis honorantur 134,2 Termi-
is cedere non vult 202,9
erminales dii 133,33
erminalia, fest. 133,34
Te arius concertantium numerus, o-
nium conuenientiss. 150,9
Te a omniū mater 265,12 Terræ mu-
tus & tremores 628,12 Terræ filii
ui 772,16
Te eram dare 669,14
Te ari deos, genios, tellurem 696,20
Te is personam induit qui accusatoris
on potest 632,26
Te rina, seu Testruna, opp. Sab. 113,4
Te tudines ad fossarum congestionem
24,35
Te icer, rex Troadis, Dardano sedes in
Troade concedit 50,22
Te icris olim quæ nunc Troas, Phrygiæ
egio 50,23
Te itamides, Amyntoris f. 22,33
Te argelion, mensis 51,6
Te aumasius, mons Arc. 49,30
Te eagenides, archon Ath. 611,45
Te ebani Lacedæmonis imperium adi-
munt 3, 15 imperio & libertate pri-
uati 89,29 reprehensi ob exterorum
exclusionem 89,20
Te emis & Nemesis 134,26 Themis, La-
tinis Carmentis 24,31
Te emistocles, archon Athen. 367,37
Te eologia Romana præfertur Græcæ
91,39
Te eophrastus in Comm. De regno quos
αὐτυμήτας vocet 336,36
Te eopompus reprehensor 1,13
Te eseus Oedipodas in funere laudat 291,
20
Te hessalia olim Hæmonia dicta 14,24.
49,18.77,30
Thessalorum πενίαι 84,10
Te hessalonicæ ædificatio 39,47
Te hessander, pro Tisander 772,29
Te hrasybulus Milesius eminentiores spi-
cas defringit 255,12
Te hronus eburneus 195,35
Te hucydidis narratio de Siculorū ex Italia
in Siciliā transmigratione 18,22 Thu-
cydidis locus de gente Pelasga 20,22
Te hurii obsidione liberati 744,30
Te hus, Thusci: quære infra in TV.
Te iberinus, rex Alb. 57,14. Idem Tibe-
rius Siluius 776,37
Te iberis fl. origo & ostium 8,3.77,9 ori-
go, cursus, ostium 182,45 latitudo, p
funditas, fluxus, pons 624,17 Tibe-
ris & Anienis confluentia 191,36 Tibe-
ris Fidenas prælabitur 117, 28 apud
Fidenas concitatus & tortuosus fluit
165, 47 quantas naues & quousq. fe-
rat 183,18 a Tiberino submerso de-
nominatus, cum olim Albula diceretur 57,17.776,38
Tiberius Siluius, Albæ rex 776,37. Dio-
nysio Tiberinus est 57,14
Tibicines antiqui moris tibias breues in-
flantes 476,23.478,8
Tibur, Albę colonia 776,36 Tibur præ-
terfluit Anio 305,45
Tiburtini, pop. Latii 326,23 Tiburti-
norum conditores 13,47
Tigillum sororium 160,9
Timæi Siculi historiæ 5,29 Timæi Sicu-
li historia non plane fidelis 6,24 Ti-
mæi narratio de Penatū forma & ha-
bitu 54,34 Timæi sententia de Ro-
mæ conditæ tempore 60,8
Timiditatis & ignauiæ notati duces 531,
13 Timor & pudor in necessitate de-
ponenda 396,3,23
Tiora, op. Aborig. 12,18
Tironum exercitus ante conflictum fu-
git 625,25
Tisicrates Crotoniata, olympionices 341,
11.378,42. Pro eodem Stesicrates 367,
40
Sex. Titius trib.pleb. 624,47
Toga auro intertexta 314,8 Togæ Ro-
manæ figura 195,40
Tolerantia longo vsu confirmatur 324,4
Tolerini a Marcio vi capti 493,11.500,25
Tonitrua aspera oppugnationis consi-
lium dissuadent 611,24 Tonitruum
æmulatio funesta 57,23.776,41
Torebi, Mæoniæ populus, a Torebo Ar-
yis filio denominati 22,24
Tormentis exprimitur confessio 206,13
Torques aurei 663,34
Torrens obuia quæque rapiens 456,7
Torymbas Thessalus, olymp. 627,8
Trabeæ, τήβωνες πορφύραι φοινικοπέρυ-
φοι 351,37 qualis vestis 129,36
Tragica larua reb. nonnumquam affin-
genda 394,40
Tragici poetæ populo in fabulis suis
adulantur 291,19
Transfugæ vincti Romam perducuntur
358, 4 Transfugio simulato capiun-
tur Gabii 254,14. sic a transfuga si-
mulato eluditur Aristodemus 425,35
Trebula, op. Abor. 11,41
Tremores terræ 628,13
Treuiri capitales 788,43
Triarii, quales milites, & quando vocari
soliti 290,6.552,19 castrorum custo-
diæ relicti 569,9
Tribunal prætorium 516,35 e Tribunali
prætor decidit lites 645, 23 Tribu-
nal in foro 666,11
Tribuni, tribuū præfecti, seu tribuū ma-
gistri, τριτύαρχοι seu φύλαρχοι 82,33
Tribuni celerum, eorundemq; munia 86,
38.124,43
Tribuni militum viginti, fecessorib. in A-
uentino præsunt 724,30
Tribuni militares pro consulibus de-
signati 735, 32. 736,15 Tribuni mili-
tares proconsulare imperium depo-
nunt 736,21
Tribuni plebis primi qui fuerint; quot
item, & quo tempore creati 410,22
Tribuni sacrosancti & inuiolabiles, ex
lege 410,29,47.435,16.731,32 Tribu-
nos cogi sacratæ leges prohibent 667,
27 Tribuno cōcionante, patricio nec
interesse nec interturbare licet 430,
29.431,45 Tribuno intercedere non
nisi tribunus potest 658,14 Tribuni
per leges intercedere possunt ceteroru
magistratuū iussis 687,30 consul.
obsistere possunt 731,1 extra vrbē nihil
habent potestatis 554,28,36 extra vr-
bem pernoctare non possunt, nisi fe-
riis Latinis 554,31
Tribuni plebis comitiū (seu concionis
locum) sibi vindicant 430,7 potesta-
ti suæ vindicant quidquid a plebe iudi-
cari & decerni soleat 430,9 cum sena-
tu expostulant de annonæ caritate &
colonis in morbosa loca missis 428,
42 cum consulib. altercantur 432,10
in senatum vocantur 437,26 in Marci
grauiter inuehuntur 437,27 in ar-
ripiendo Marcio reprimuntur a patri-
ciis 438,13 patricios grauiter apud popu
accusant 438,30 a consule apud
populū reprehenduntur 441,12 a se-
natorib. postulant vt iurati sententias
dicant 447,20 in senatum admissi
magno reip. malo 454,44 adstruunt
sibi potestatem accusandi quosuis pa-
tricios 463,6 tributa comitia pro cē-
turiatis habent in causa Marcii 463,
44.465,18 in populi iudicium citare
incipiunt quoscumque ciues 469,39
cū senatu se Cassio in re agraria op-
ponunt 539,13 proditionis insimulan-
tur a pauperibus 554,2 delectū exer-
citus impedientes vt elusi a conss. 554,
8 comitia pro sua potestate impediūt
557,5 plebem in annonæ caritate ad-
uersum patricios concitant 583,35 cō-
sulares ob rem in consulatu infeliciter
gestam vocāt in populi iudicium 585,
37.586,36 alterum annum in magi-
stratu permanent 599,22 consulem in
carcerem abduci iubent 604,7 cum
consule altercantur 604,25 agrarium
negotium rursus vrgent 606,43 le-
gum præscriptionem vrgent 627,18
in senatum admittuntur ad consulta-
tionem de salute reipublicæ 628,40
Cæs. Quintiū falsis criminib. ex vrbe
pellunt 633,35 Cęsonis Quintii expul-
sione nihil proficiunt 633,46 dolū de
cōiuratione cudūt 634,25 tertiū an-
num in magistratu manent 645,38
quartum annum in magistratu per-
manent 648,31 magistratu in quin-
tum annum continuato, delectus fie-
ri prohibent antequam de legib. S.C.
fiat 653,17 senatum quoque conuo-
care aggressi; cum ante penes solos
consules ea potestas esset 657,36 in-
ter se conspirant 658,22 senatorum
precib. lictoris supplicium condonant
658,28 X tribuni pro V in singulos
annos plebi a senatu conceduntur
657,10 intestina dissidia rursum ex-
citant 659,18 plebem in patricios
concitant 660,19 de consulib. apud
senatum conqueruntur 660,26 iram
moderantur 661,32 in agrariæ le-
gis latione quo machinamento im-
pediti fuerint 666,39 in agraria lege
perferenda iterum impediuntur 668,
6 quatuor peste exstincti tribuni 677,
38 legum latores a consulibus ex S C
petunt 678,19. decemuiris institu-
tis abrogantur 680,18 decemuiros
ad plebem deferunt 726,10 plebem
rursus in patricios concitant 729,14.
730,12 legem inferunt de iure con-
sulatus 730,17 ex vrbe expulsi, ad Cę-
sarem in Galliam confugiunt, & ipsius
ope suæ potestati restituuntur 554,41
multos bonos improbe spoliarunt vita
470,7
Tribuni vt boni viri sint enitendum
est 470,37 in Tribunorum collegio

dissidium quæri suadet Appius,prudẽti consilio 559,45 Tribunorum aliquorum fauorem a conss. quæri suadet App Claudius 660,4 Tribunorum potentia eneruari non potest nisi excitato inter eos dissidio 560,6. 562,20. 657,7

Tribunitia audacia grauiter taxatur ab App. Claudio 456,16 Tribunorum comitia carpuntur vt illegitima 630,13. Tribunorum & Ædilium comitia e curiatis transferuntur in tributa comitia 598,19.600,15.605,24 Tribunorum administri, collegæ, & iudices olim dicti, qui postea Ædiles nominati 411,14,19 Tribunorum ministri si lædantur, ipsi tribuni censentur lædi 444,21

Tribunatus, sacrosanctus 554, 45 non temere permittendus quibusuis 470, 37 acerbe ab App. Claudio perstringitur 601,41: & 456,16 a Lectorio contra App. Claudium defenditur 603,19,31 de Tribunitiæ potestatis iure lex sacra 658,38: & 410,32 Tribunitiæ potestatis violatę mulcta 667, 31 Tribunorum violatores morte vel exsilio mulctari lex iubet 661,25 Tribunitiam potestatem arctissime contrahit Sylla 340,20

Tribus, φυλὰς seu τριττῦς, maiores ciuitatis partes, tertia scilicet 82,27 in denas curias diuisæ 82, 24 Tribuum numerum augere vetatur Tarquinius 203,23 Tribus Romæ quatuor facit Tullius, locales pro gentilibus 219,22, 30 Tribus rusticas Tullius fecit XXVI; vrbanas, IIII, 220,7 Tribus XXI 469,33 Tribus suffragia ferunt de reb. ad populum relatis 698,32 per Tribus vrnæ suffragiorum ponuntur 730,7

Tribuum præfecti 219,32

Tributa comitia quid a curiatis differant 598,12,17 in Tributis comitiis plebs superior erat patriciis 726,5 Tributa comitia pro centuriatis, in caussa C. Marcii 463,44 Tributa comitia cur pro centuriatis habita 465,18 Tributo iudicio damnatur T. Menenius ob rem in Etruria male gestam 585, 45 Tributis comitiis tribunos, ædiles, & plebiscita confirmari instituit Volero 600, 18

Tributorum collatio pro censu cuique imponitur a Seruio Tullio 215, 16. 223,9 Tributa pro census discrimine, tollit Tarquinius 245,41 Tributa militaria pro cuiusque censu reuocantur in vsum 293,7 remittuntur pauperib. in bello 294,14 ciuib. ẽpda copiosa restituuntur 313,39.747,38

Tributarii fiunt deuicti 252,30

Tricastus, seu Tricostus, Virginii cognomen 315,27

Trifera atua 29,14

Trigariorum certamen 479,34

Trigemini e duab. sororibus 150,40

Trigeminorum pugna 155,1 Trigemini ex publico aluntur 160,21

Trigemina porta 25,32.31,44

Trinacria insula, a triquetra forma; póst Sicania, & tandem Sicilia 17,42

Trinũdino ad populũ refertur de reb. ad remp. pertinentib. 698,29 in Trinũdinum indicitur populo conuentus ad iudicium 661,40 in Trinundinum a tribunis proponitur legis cognitio 598,32. 629,30 Trinundinum ad defensionem meditandam 463,18

Triopii templum Apollinis 229,37

Triptolemus agriculturam a Cerere accipit 10,18

Tripus cum antiquis litteris 16,3

Triremium præfectura etiam penes tenuiores 421,13

Tritauus 249,6

Triumphus, θρίαμβος, ἐπινίκιος καὶ προπαιφόροςπομπή 102,17 Triumphus duplex, maior & minor; & quod inter eos discrimen 313,43 Triumphus duplex, equester & pedester 626,42 Triumphus maior vt deductus; vt itẽ minor 535,41 Triumphus pedester 594,37 Triumphi ornamenta 537,7 in Triumpho catenatus ducitur hostium imperator, & illustriss. quiq. 652, 17 Triumphis misti satyrici & scurriles ludi 477,38 in Triumpho vota & spolia persoluuntur Ioui Capitolino 365, 33 post Triumphum rerum gestarum ratio redditur 537,46 Triumphus Romuli 102,1 Triũphus regius post deuictos hostes Valerio consuli decernitur a senatu 290,41 Triũphus in victoria funesta non conceditur 585,27 in fratris & collegæ amissione recusatur a Fabio 570,34 a quibusdam ductus etiam in luctu domestico 158,28 a Cassio vsurpatur ambitiosus 537,2 Æmilio negatur ob arrogãtiam in pac. cond. 576,18 a populo contra senatus voluntatem conceditur Seruilio 365,27 a populo cõtra senatus voluntatem datur Valerio & Horatio 729,10 Triumphi recentiorum Romanorum quales 102,18

Triumphalia ornamenta 196,30

Triumphali veste donatur a Romanis Porsena 303,37 Triumphale funus 528,21

Triumuiri coloniæ deducendæ a senatu additi 428,13.615,43

Troes a Troe denominati 50,42

Troia vt capta 36,18 quando capta 51,4

Troia locus Italiæ 43,13

Troiani a Græcis orti 49,25 in Herculis comitatu 27,8.34,32. 49,22 quãdo cũ Ænea excesserint e patria 51,14 quib. conditionib. discessum ab Achiuis impetrarint 37, 40 cum Ænea in Italiam veniunt 35,35

Troianæ fœminæ naues incendunt 58,19,35

Troianæ gentis reliquiæ apud Rom. 72,26. Inter ceteros Iulii & Nautii.

Troica & Phrygica gens cur pro vna eademque habitæ 23,3

Tros, Erichthonii f. 50,42

Tubertus Postumii cognomen 305,15

Tubæ dant signum pugnę 348,37.568,4

Tubicinum centuria 222,21.223,4. 464,33

Tucia, Vestalis virgo, cribro aquam gerit 129,22

Tullius Corniculanus 206,42

M. Tullius Longus consul 317,45. Fidenas obsidet 318,14 in triũphali põpa e sacro curru delapsus moritur 323,26

Ser. Tullius, prudentia & fortitudine spectatus vir, Latinorum auxiliorum dux in bello Sabino 198,43 quib. natalib. ortus, & quib. actionib tum regis tum totius ciuitatis fauorem promeritus 206,36. 208,1 ob virtutes suas in patriciorum ordinem adsciscitur 208,30 ad regnum vt peruenerit 208,21 imperiũ sibi vt vel inuitis patrib. asseuerit 213,47. 216,30 curiatũ suffragiis inuito senatu rex creatur 218,23 quib. beneficiis populum sibi deuinxerit 216,1 in rep. quæ instituerit 216,5.218, 30 bello quæ gesserit 231,3 a Tarquinio Superbo & filia exagitatur 232,8 occiditur 242,12 cur patriciorum opera sublatus e medio 243,10 cur solennib. exsequiis priuatus 243,20 quamdiu regnarit 61,28 dius caru fuit 243,42 omnium regum modestissimus 239,22 rex populariss. 228 40 domicilium habuit in Esquilino colle 218,39 Ser. Tullii leges 218,3 786,1

Tulliæ impium consilium 241,40

Tullus terrigena 21,2

Tullus prænomẽ Hostilii & aliorum suo loco positum.

Tumulus in fuga occupatur 571,21

Tumulo excelso conditur Marcii corpus 528,36

Tunicæ puniceæ 476,30 Tunica purpurea auro intertexta 195,36 Tunicæ talares variæ 424,31 Tunicas pictas gestabant virginum proci 157,18 Tunicæ villosæ 477,31 Tunicæ singulis militibus binæ dantur a deditiis 616,15

Turibula in pompis 478,10 Turis suffitu victorem excipit populus 593,30

Turnus, Herdonii prænomẽ, quære in H.

Turres, τύρσεις 21,11. & 24,5

Tusci, olim integriore vocabulo Θυσκόι dicti 24,8. Vide Etrusci & Tyrrheni.

Tusculum, Albę colonia 776,36 Tusculum, Latini generis oppidum, c stadiis Roma dissitum 646,10 ab Æquis capitur & diripitur 646,10 ejectis Æquis iterum restituitur suis ciuibus 647,10

Tusculani, pop. Latii 326,24 Aricini opem ferũt 304,25 sine pretio dimittuntur a Largio dict. 339,30 incursantur ab Æquis 624,4 Romanos in Capitolio recuperando prompte & strenue iuuant 642,32 denuo ab Æquis incursantur 649,4: & rursum 668,8. 687,5

Tusculana arx munitissima, & ita excelsa vt Roma inde sit cõspicua 647,2

Tusculana via 509,20

Tuta cõsilia dum captamus, sæpe rerum gerendarum occasiones amittimus 343,32

Tutela pupilli patrono committitur a cliente moriente 716,37

Tutorum bonorum officium 235,46

Tutelares dii 220,26.393,14

Tympanorũ pulsatio in sacris deæ Phrygiæ 91,23

Tympanistarum centuria 222,21

Tyranni infidi 721,9 Tyrannorum cupiditates infinitæ 722, 14 Tyranni diuitib. & optimatib. insidiantur 184, 31 non plebem oppugnant, sed cũ plebe optimates adoriuntur 485,17 clementia interdum vtuntur 256,41 Tyranni exemplum 244,12 Tyrannus triplici custodia munitus 423,34 Tyranni singulorum oppidorum 417,32

Tyrannorũ soboles, mali catuli 273,21

Tyrannorum proles apud Græcos vel morte vel exsilio tollitur 547,32 Tyrannis expulsis bona restituenda sint, nec ne 280,37 Tyrẽnorum bona publicantur 287,43.332,9

Tyrannicum est, imperium in inuitos sibi vsurpare 694,18

Tyrannis e quali imperio 268,38 Tyrannidi viam quæ muniãt 537,30 Tyrannis e vulgo exorti solet 462,3. 467,24 Tyrannis omnis e plebis adulatione nascitur 387,10 Tyrannis omnis a debitorum remissione, agrorum diuisione, & popularis regiminis promissione, sumit exordium 423, 10 Tyrannidis affectatores plebem aduersus optimates concitant 397,35 Tyrannis semper aliquos fautores in rep. inuenit 278,40

yrannis plebem adoriens, paulatim liquam etiam ciuitatē inuadit 453, 4 Tyrannis multorum capitum, tolerabilis 721, 44 Tyrannis opuli, æque intolerabilis atq; vnius minis 435,23 Tyrannidis nomen pulo Romano inuisissimum 545, Tyrannidis crimen vt diluerit arcius 467, 22 Tyrannidē mul- uto depoſuere 695,19
yrannis ſpontanea 334,1 Tyran- di ſimilem magiſtratum quando, r, & quamdiu introduxerit ſenatus om. 334,18 Tyrannicam poteſta- m in vſum reuocare nonnumquam us fuit 337,24
Tyrhenus, Tyrrhenorum dux, qua pa- a & quib. maiorib. ortus 21,17. ,6
Tyrheni, indigenæ an aduenæ, & vnde minati 21,7. & 23,38. & 24,5 Tyr- eni a Græcis appellati Latini, Vm- i, Auſones, & alii Italiæ populi 23,9 rrheni a Latinis Tuſci & Etruſci minantur, ſua lingua Razenui 24, Tyrrheni & Pelaſgi pro eodem pulo cenſentur a quibuſdam 20, ,27 Tyrrhenos & Pelaſgos non ſſe vnam eandemq; gentē 22,46 rrhenus ſinus, Auſonius olim di- s 10,1 Tyrrheni maris accolæ 3,13
Ty ienia a Græcis olim appellabatur lia 20,32
Ty us, regii pecoris magiſter 776, Pro eodem Tyrrhenus eſt apud onyſium 56,23. ſed Tyrrhum a- oſcit etiam Virgilius.

V

V,ſ F, digamma Æolicum, præponeba- olim vocabulis a vocali incipien- s 16,26
Va iones a Rom. inſtitutæ 90,28
Va mulctæ 633,28 a Vadib. mul- pro reo exigitur 633,31
Vadimonii deſertio 714,17 Vadi- nio deſerto aufugiunt legati Ro- ni 426,45 Vadimonii deſerti na 633,30. 667,46
Va tranſitur fluu. 306,14
L.V erius, Poplicolæ nepos, in quæſtura Caſſium tyrannidis accuſat 544, L. Valerius, M. filius, conſul 553, Volſcum bellum perſequitur 555, L. Valerius II conſul 606,41 em ob Caſſium ſibi infenſam de- ire nititur 607,4 Æquos debel- 611,13
L.V erius Potitus, P. filius, Poplicolæ ne- ab Appio ſententiam dicere pro- etur 688,13 de decemuirorum ulatis quam dixerit ſententiam 0,10 cum Horatio cōtra decem- s conſpirat 703,30 cum Hora- pponit ſe Appio 718,47 L. Va- s Potitus conſul creatur 725,28 citum in Æquos & Volſcos educit 7,9 iniuſſu ſenatus triumphat cū ega Horatio 729,6 de tribuno- postulatis quam dixerit ſenten- 734,13
L.V rius Potitus, & T. Manlius Capi- ius conſſ. 61,3
M'V erius de pauperum motu compe- ſe do quam dixerit ſententiam 359, M' Valerius, Poplicolæ frater, dic- or dicitur 371,11 plebem ad ex- tionis ſocietatem permouet 371, de Sabinis triumphat 373,29 in os e Volſcis captos colonos mittit 33. vanis promiſſis a ſenatu eludi- tur 373,40. 400,21 de ſenatus iniu- riis apud plebem conqueritur 374,8 M' Valerius, Poplicolę frater, de plebe reducenda quā dixerit ſentētiam 384, 47 apud profugam plebē quæ verba fecerit 394,46 plebis poſtulata ad ſenatum refert 409,35 in Mar- cii cauſſa quid ſenatui & ipſi Marcio ſuaſerit 459,23
M. Valerius, Poplicolæ frater, vnus e Ro- man. copiarum ducib. 294,37 ſaucius refertur e prœlio 295,1 M. Valerius, Poplicolæ frater, conſul cum P. Poſtu- mio 305,14 cum Poſtumio de Sa- binis triumphat, & inſigni domo a ſe- natu honoratur 307,20 M. Vale- rius, vir conſularis, legatus Latinas ci- uitates obit, & pœnas de latrociniis poſcit 316,30. pro Rom. reſpondet 317,25 M. Valerius, (forsan rectius M' Valerius, vt 359,35) Poplicolę fra- ter, pauperib. debita condonanda ſua- det 328,17 M. Valerius legatus, Æ- butio vulnerato ſuccedit 349,35. oc- cumbit 349,42
M. Valerius conſul 657,30
P. Valerius, Sabini generis vir, vnus e li- bertatis Romanæ aſſertoribus 263, 35. 287,25 coniurationis ſocios arri- pit 282,34 in Collatini locum ſur- rogatur a Bruto 287,25 triumphat 290,41. Brutum collegam funerat 291,2 dominatus affectati ſuſpicio- nem quib. inſtitutis aboleuerit 292, 19 Poplicolæ cognomen vnde inue- nerit 293,1. 328,19 inuidioſiora regiæ poteſtatis inſignia conſulatui detrahit 338,22. 682,47 P. Valerius Poplí- cola II conſul 293,4 P. Valerius III conſul 293,15 filiam ſuam obſi- dem Etruſco mittit 301,36 P. Vale- rius Poplicola IIII conſul 307,29 P. Valerii Poplicolæ mors, virtutes & res geſtæ, frugalitas & cōtinentia ſin- gularis, funus, monumentum, luctus 314,19. P. Valerius multarum virtu- tum nomine laudandus 287,27. in primis ob frugal. & contin. 747,44
P. & M. Valerii, Poplicolæ filii, patruum propugnant 350,1. occumbunt, i- bid. 7
P. Valerius, Poplicolæ filius, frumenta coemptum mittitur in Siciliam cum L. Geganio 417,29 reuertitur 433,43
P. Valerius Poplicola conſul 586,34 ex- ercitum in Etruriam ducit 591, 47 triumphat de Sabinis & Etruſcis 593, 32 de componenda tribunorum & conſulis lite quam ſententiam dixerit 605,4
P. Valerius Poplicola conſ. 634,7 quib. verbis & collegam paearit, & plebem ad arma capeſſenda permouerit 641, 40 ſaxo immiſſo interimitur 643,21
P. Valerius Poplicola L. Valerii Potiti pater 688,15
Voleſus Valerius 111,28
Valerii, plebis adulatores, & malorum in- ſtitutorum auctores 373,44 Vale- ria familia ſemper plebi ſtuduit 734, 17 e Valeria gente magiſtratus, gra- ti fuerunt plebi 371,25 Valeriorum monumentum ſepulcrale 315,15
Valeria, Poplicolæ ſoror, ſalutare conſi- lium matronis & toti reip. in obſidio- nis periculo ſuggerit 511,10 quæ ver- ba ad Veturiam Marcii matrem fece- rit 512,2 Fortunæ muliebris ſacerdos creatur 525,20
Valeria lex de prouocatione ad populi iudicium 334,3. 448,11 Valeria lex duplex 292,37 a Claudio examina- tur 457,9 dictaturæ vi eneruatur 385,19
Valerius Antias hiſt. 6,45 Valerius An- tias lib. 1, de Rea Siluia quę ſcripſ. 776, 55. 777,18 de Celerum appellatione quæ tradiderit 86,36
Vallis anguſta, iniqua pugnantium mul- titudini 419,39
Vallum tranſilire, vetitum 778,5 Val- lum duplex 191,37 Vallo caſtrenſi aliquot locis diuulſo miles in hoſtem emittitur 553,12
Vates Etruſci maiorem ceteris cæleſtium ſignorum cognitionem habent 563, 25 Vati fallere non licet 258,9
Vaticinia ex animi commotione, & præcellenti mentis acumine 374,7
Vaticinia variis in locis edita 472,28
Vatia, ſeu Batia, op. Abor. 12,17
Spuſius Vecilius Lauiniàs, vnus e Latinæ gentis ducib. 175,33
Vecte ferire 478,43. 479,10
Vehicula muliebr. 515,29
Veii, munitiſſ. opp. 593,25 inter Etruſcas vrbes Romanis proximum 585,9 E- truſcæ gentis aduerſus Rom. propu- gnaculum 574,17 Veiorum ſitus & magnitudo 116,45
Veientes quib. conditionib. pacem a Romulo impetrarint 118,7 cum Fi- denatib. conſpirant contra Romanos 140,46 caſtris ab Hoſtilio exuuntur 166,2 debellantur ab Anco Marcio 181,6 domantur a Tarquinio 193, 35 debellantur a Ser. Tullio 231,10, 45 Tarquiniis expulſis reditum armis moliuntur 288,39 a Romanis ſu- perantur 289,46 inducias a Corne- lio impetrant 548,29 ob incurſio- nes in agrum Rom. armis coercentur 558,29 auxilia ab Etruſcis cognatis ſuis aduerſus Rom. impetrant 559,27 562,40 Romanos diſpalatos adoriū- tur 571,9 ad Tiberim vſque excur- runt 572,24 auxilia ab Etruſcis con- tra Rom. impetrant 574,11 Etruſco- rum & Sabinorum ſocietate freti, de- nuo contra Rom. arma ſumunt 592, 1 inducias a pop. Rom. impetrant in annos XL 594,34 defectionem pa- rant 730,40
Velia, locus Romæ 292,21 Velia, olim Helia 16,21
Velitum centuriæ 464,37 Velitum arma & confl. 532,17
Velitationes 139,37. 563,2. 618,22
Velitationib. bellum ducere 574,44
Velitrę, Volſcorum oppidum, Anco Mar- cio ſe dedit 181,35. capitur a Virginio conſ. 373,12. peſtilentia exinani- tum, colonos Roma accerſit 427,28
Veliterni, pop. Latii, deſciſcunt a Rom. 326,24
Veliternus ager 534,11
Venalium pretia 446,2
Venumdari 221,12
Venonius, ſeu Vennonius, de tribubus a Tullio inſtitutis quid ſcripſerit 220,10 de Romuli & Remi ortu quæ ſcripſe- rit 777,4
Venter humanus an iure inceſſatur ma- ledictis 408,15
Venus Anchiſæ futura prædicit 774,53 Veneris templum 39,40 templum in Zacyntho 40,24 templum in por- tu Anchiſæ 41,11 Veneris Æneadis templum apud Leucadios 40,33: & apud Actienſes 40,39 Veneris Æ- neadis ara in Elymi (ſeu Erycis) vertí- ce 42,33 Veneris Libitinæ ærarium 220,45
Veneris portus 41,31
Venuſtas & gratia etiam in ſordidato ha- bitu elucet 716,7

Ver ſacrum, ſeu ſacra iuuentus, in coloniam vt amandari ſolita 13,10.77,20
Verba, animi notæ 1,38 Verba rei cuiuſq; initium 431,33 Verba ceu manus ad rerum cognitionem deducunt 685,5 Verba dicentis multum adiuuantur vitæ integritate 591,35 Verbis prius agebant Romani quam ad arma deuenirent 740,5 Verbis bonis mala conſilia velare 353,24 Verbis malis temperandum cum res bonæ ſunt præ manibus 406,39 ob verba inania non abolenda ſunt factorum merita 466,9
Veritas, initium ſapientiæ 1,22 non opprimitur 205,23 Veritas tacita ſubornatæ opinioni tandem præualet 62,12 Veritatis inquiſitionem refugiũt qui male ſibi conſciũt 637,4
Verubus & cultris conficitur Tatius 115,27
Veſbola, ſeu Sueſſula, op. Abor. 11,43
Veſta, tellus eſt 126,26 Veſta virginibus ſuis citra culpam periclitantibus quam præſentem opem tulerit 128,10 Veſtæ cur ſacratus ignis 126,25 Veſtæ ſacra quib. cognita 126,30 Veſtæ ſacerdotes e nobiliſſ. familiis 62,32 Veſtæ templum 114,9 Veſtæ templum a quo primum exſtructum 125,8 Veſtæ templum vbi ſitum 125,39.126,12 in Veſtæ templo quænam aſſeruentur ſacra, & cur a virginibus 126,19,30.127,10 in Veſtæ templo pernoctare nulli maſculo fas 127,22 ad Veſtæ ædem fons 351,11
Veſtales virgines, ἑστιάδες παρθένοι, a quo primum inſtitutæ 125,8 Veſtales quot a Numa, & quot a ſequentib. regib. inſtitutæ 127,15. Veſtales duæ ad priores quatuor additæ a Tarquinio Priſco 199,45 Veſtales quæ ſacra cuſtodiant 56,11.126,19.127,10 quamdiu virginitatem ſeruarint 62,23.127,23 Veſtales exacto legitimo virginitatis tempore nuptæ 127,30 Veſtales virgines infulatæ 556,30
Veſtalium munus 62,34 honores 127,36. pœna, ſi vitiũ admiſiſſent 64,20.127,38 Veſtalium corruptarum pœnę a quo conſtitutæ 200,5 Veſtalis virgo ſtupri conuicta ſolennes pœnas luit 597,31 Veſtalis virginis ſtuprum variis portentis ſignificatum, a pontificib. ſolenni pœna expiatur 556,26 Veſtalis virginis corruptores ſub furca virgis cæſi occiduntur 556,33.597,37
Veſtigiis auerſis furtum celatur 31,18.773,39
Veſtis ſufficit quæ tuetur a frigore 747,9 Veſtes ſacræ 510,36 Veſtis ſordida in mær. 216,33 Veſtis mutatur in negotio capitali 610,42 Veſtis ſciſſio, & pectoris plãctus in graui dolore 157,20.472,7 Veſtis ſacra per contumeliam conſpurcata, ſanguine eluenda 743,36
Veterani milites 552,20 caſtrorum cuſtodiæ relinquuntur 618,35
Vetuloniatæ, pop. Etr. 189,10
C. Veturius conſul 659,25 a L. Icilio defertur ad plebem 673,21 damnatur a populo 674,32
P. Veturius conſul 323,34
T. Veturius Geminus, conſul 367,37 contra Æquos proficiſcitur 372,46
T. Veturius Geminus, conſul 624,43 de Volſcis ouat 626,40 fit Xvir 680,17
Veturia, Marcii mater, ad Valerię orationem quid reſponderit 512,42 a Marcio filio vt excepta 516,1 ad Marciũ quæ verba pro patria fecerit 516,46 Marcium filium qua oratione permouerit 518,20
Via ſacra 111,23. 114,6.303,47 Viæ manu factæ 642,45 Viarum ſtratura, vna e magnificentiſſimis Romæ ſtructuris 200,26 Viam exitioſam inſiſtere 320,21
Vibulanus, Fabii cognomen 618,3
Vicinorum bonorum exẽplum 432,28
Victima quo ritu cæſa 478,39 per Victimas iuratur 257,5.& 154,26
Victor poſt inſignem victoriã vt exceptus a populo 593,30 Victor plauſu & magna gratulatione excipitur 422,20 Victor exercitus crateris & mẽſis excipitur 290,42.593,31 non niſi victorem ſe domum rediturum iurat miles 567,35 Victor victi bona ſibi vindicat 517,41 Victores plerumq; comitatur ſuperbia 388,26
Victoriam in ſe vno ſuiſq; manib. ponit ſtrenuiſſimus quiſq; miles 349,4.555,36.618,16 Victoria non numero, ſed virtute paritur 346,47 Victoriam vna cũ vita amittit Valerius 643,22 in Victoria funeſta nec populus feriandum aut lugendum cenſet, nec ſenatus triumphãdum 585,24 Victoriæ ſacer lacus 12,40 Victoriæ tempulum 26,5
Victi populi mulcta 315,37 Victi tractandi moderatius 103,5 Victi ex inopinato victores adoriuntur 572,8
Vicus Etruſcus 305,2
Vicorum magiſtri 219,32
Vidua in iiſdem manens larib. 522,3 Viduæ a Fortunæ muliebris ſacerdotio remotæ 526,28
Villæ incenduntur 489,23
Viminalis collis vrbi additus a Ser. Tullio 218,36
Vindex Cæninenſis, proditionis ſocios indicat 282,24
Vindiciæ ad propinquos pertinent 711,43 Vindicias nepti petit auunculus 710,39
Vinum agri Latini ab Aſcanio vouetur Ioui 776,5 Vina Italiæ nobiliſſima Falernum & Albanum 54,4 Vinum affundebatur ſuccenſis hoſtiæ primitiis 479,2 Vini muſi crateris excipitur miles victor 593,31.& 290,42 Vinum bibiſſe, mulieri capitale, & cur 96,2
Virgam auream baculo ligneo inſertam Apollini donat Brutus 265,3
Virgarum faſces alteri conſuli, alteri fecures præferebantur per menſium vices 278,21 Virgis cædi iubentur qui nomina in delectu dare detrectarent 596,14,24 Virgis cæſi mox ſecuri percutiuntur ſontes in prod. crim. 283,33 Virgis cæduntur & mox decollantur defectionis auctores 648,15 Virgis cæditur Veſtalis, deinde nocatur 64,21
Virgilius Saturnum cur primum dixerit 772,19
Virgines in fl. lauant 302,4 coronatæ ſaltabant 477,17 Virginib. cur demandata ſacri ignis cura 126,23
Virgineum decorum 156,43
A. Virginius Montanus (ſeu Cælimontanus) conſul 367,36 contra Volſcos proficiſcitur 372,47 A. Virginius Cælimontanus, vnus e legatis ad plebem profugam 394,14
A. Virginius conſul 583,15 Seruilio collegæ ſuccurrit 584,36 Seruilio collegæ fideliter patrocinatur in iudic. 591,25
A. Virginius Cælimontanus, conſul 611,46 Æquos perpopulatur 612,19
A. Virginius triumvir 615,44 A. Virginius legatus in bello Æquico 673,47
A. Virginius trib. pl. legum præſcriptionẽ a C. Terentio introductã vrgere pergit 627,43 L. Quintio ad defenſionẽ filii quæ apud populum reſponderit 631,36 de ficta coniuratione quæ verba ad ſenatum fecerit 635,21 ſenatum & conſules traducit apud populũ 639,37 cum collegis ſuis quartum annum in tribunatu permanet 648,30 quintum tribunus, delectus impedit & ſenatus conſultum de legib. vrget 653,17
L. Virginius centurio 709,29 periclitãti filiæ ſuccurrit 714,29. filiam ferro ab Appii violentia vindicat 718,4 interempta filia in caſtra ſe proripit 718,13 grauiſſime de decemuirorum tyrannide conqueritur apud milites 720,38 milites ad defectionem ſollicitat 723,20 L. Virginius trib. p. App. Claudium in populi iudicium vocat 726,26
Op. Virginius Tricaſtus conſul 315,2 Cameriam capit 316,10
Procl. Virginius conſul 536,4.606,4 Fortunæ muliebris templum dedic. 525,34 Caſſio collegæ in reagrar obſiſtit 538,41
P. (vel potius Proclus) Virginius conſ 536,4
P. Virginius de domeſticis & extern turbis pacandis quam ſententiam c xerit 370,2
Sp. Virginius conſul 657,
Sp. Virginius contra T. Romilium ſtimonium dicit 673,43
T. Virginius conſul 342,3 A. Poſtum collegam ſuum dictatorem dicit 3 30 cum ſuis copiis firma contra La nos caſtra capit 343,36 Romani ex citus dextrum cornu tuetur 345,3
T. Virginius conſul 570,
T. Virginius conſul 729,
Virginia ab App. Claudio adamatur 7 37 a patre occiditur 718,4 ſplen diſſimis exſequiis effertur 719,37
Virilem togam ſumentes, nummum ferebant in ærarium Iuuentatis 2 47 Virilis toga Cumis ſumeba anno ætatis xx 424,40
Virilis membri ſpecies e flammis ſiſtens 207,16
Virtutes, medietates ſunt, nõ extrem tes 529,21 Virtus, non condi ſpectatur in conferendis dignitat 198,43 Virtus ſtultitia offuſcanda eſt 369,30 inuidiæ obnoxia eſt 5 10 poſt obitum quib. fruatur præ 530,6 Virtutum laudatio in fu 291,10 Virtutis teſtimonia pub 160,11 Virtutes omnes vnum ho nis ingenium capere nõ poteſt 52
Vis vi repellitur 116,1. 444,38 Vis lienda non eſt vbi benignis verbis petrari poteſt quod cupimus 60
Vi capi quæ nequeunt, dolo ag dienda 162,19
Viſiones inopinatæ, difficulter fide ueniunt 526,14 Viſiones inſol Fauni opus 290,26 Viſa inſolita uini numinis iram portendũt 55
Vita humana e paruo momento de det 522,18 Vita priuatorum hc num, attemperat ſe ad publica ci tis ſtudia 331,6 Vita & mores gnium virorum, non prætereun rerum geſtarum hiſtoria 314,31
tę integritas, verbis dicentis magi glit

it pondus 591,35
n fructus Ioui consecratur 52,35
ii ro virtutib. habentur a nonnullis 61,1
u s, δάμαλις 28,14
ri non decet eos quos Deus ipse pu- ni 427,37
V oiusta, tyrannidis iniquitates con- eritur 424,45. Vltionem Deo cō ittere 403,10 Vltio diuina effugi ac potest, etiamsi hominum vindi- te anus euadamus 655,19
in isis exceptare 408,26
ssi & Diomedes Palladium rapiunt 55,1 Vlysses cum Ænea in Italiam a gat 58,16 Vlyssis e Circe filii 58,45
nb æ & flabella 424,36
ob rum sedes 21,47 Vmbrorū op- pio n primariū Croto 20,44 Vin- bri Pelasgis inuaduntur 15,31. 16,30 Cu asinuadunt 419,5 mutato no- m Sabini dicti 112,46. Vmbri in rb nrecepti 76,3
Vr icæ gentis historicus Zenodotus Tr enius 112,42
ati ntes in carcerem abduci iubet pl s 718,31
ate æ, ciuitas Etr. 189,9
ole se suis ipsius manib. tribunum i. st estat contra consulum duritiem 5,6. qualib. natalib. ortus, & cui tri- bat pl. factus 597,45 legem ad po- pli fert de tribunorū comitiis 598, 8 c n duob. collegis tribunatum ite- rum ipetrat 599,18 legem de tribu- nti imitis iterum viget 600,12
ici ellātur ab Anco Marcio 181,31
Vol rum duo populi fœdus cū Tar- quin S. faciunt 250,3. ceteri ab eo- dem rquinio debellantur 252,36
Gab s ad bellum Tarquinio infe- re id n sollicitant 253,14 Romanis cont Latinos auxilia negant 327,23
Latt contra Rom. auxilia promit- tant 4,36 Latinis suppetias veni- unt ę p ælium 352 7. exploratores sub tatorū prætextu ad Rom. mit- tunt 3,4 supplices veniam depre- cant 360,46 a Seruilio deuincun- tur 3 .31 ccc obsidibus ob perfi- diam nulctantur 365,7 adempta a Rom nis repetunt 368,30 colonos ex os admittere cogūtur 373,34. 4, defectionis a Romanis post bella Latinū primi auctores 399,33
sube ntur a Post. Cominio 411,38
tum mis tempore Romanis insidi- antu esse a Deo coercentur 427,15
ex vi per vnam portam omnes ex- ire ubentur 483,21 per legatos sua a Romanis repetunt 487,36,46 Rom nis bellum indicunt, eiusq; du- ces ci nt Tullum Attium & C. Mar- cium 38,39 armis & exercitiis Ro- manæ militiæ a Marcio assuefiunt 534.35. 550,43 quibus conditionib. pacem Romanis obtulerint 508,10. 517,32. in expeditione aduersum Ro- manos suscepta, manus in Æquos so- cios suos vertunt 530,35. pacē a Rom. petunt 536,14 a Q. Fabio vincuntur 549,9 Romanos simulata fuga deci- piunt 550,46. cū Æquis denuo fœ- dus contra Rom. ineunt 574,2 Seru- ulio fortiter resistunt 574,41 a Nau- tio cons. peruastantur 594,3 castris exuuntur 615,9 cum Æquis contra Rom. conspirant pestis temp. 623,24 intra mœnia compelluntur 625,45 a Valerio profligantur 727,38
M. Volscius trib. pl. Cassi. Quintiū capitis accusat 632,18 falsum cōtra K. Quin- tium dixit testimonium 633,35
P. Volumnius consul 627,11
Volumnia, C. Marcii vxor 511,47 vt ex- cepta a Marcio 516,21
Vopiscus, prænomen 594,43
Vota & preces in confirmatione legis de ædificādo Auētine 659,13 Vota pon- dus habent apud Deum 173,47 Vo- tum persoluere 201,20. 202,41 Vo ta diis reddit victor 354,26. 422,31 Votum aui persoluit nepos 257,17
Vox in malis inexpectatis præcluditur 256,16 Voce signum dat multitudo suæ voluntatis 712,39 Voces incerto auctore editæ 472,25 Voces inopi- natæ, difficulter fidem inueniunt 526, 14 Voces insolitæ, diuini numinis iram portendunt 556,19 Voces & vi- siones insolitæ, Faunu opus 290,27
Vrbes vbi olim & quomodo condi solitæ 10,6 Vrbium circumaratio 75,13 Vrbium captarum imagines præ- feruntur in triumphali funere 528,24
Vrbis præfectus in regis absentia 273, 28 Vrbi præfectus proximos agros tuetur 531,46 Vrbis præfectus de præ- lio scisciatur 351,17 Vrbis præfectus cōsulum alteri ab hoste circumuento mittit auxilia, alterum domum vocat ad prospiciendum reip. 650,14 Vrbis custodia, seu præsidium 338,42. 342,37 Vrbis custodiæ relinquuntur emeriti & seruitia 312,25. De vrbis mœnibus dictum in M.
Vrbis portione contenti sunt qui agri consortio excluduntur 659,6 Vrbe ex- cedere in consulum dissidio iubentur qui domicilium in ea non haberent 540,35 Vrbs in decemuirorum ty- rannide deseritur a ciuibus 703,47
Vrbis conditæ annus I, 8,19 annus CCXLIIII, 277,20. annus CCIX, 367,38 annus CCLXX, 549,38 annus CCC, 676,45. ceteri non expressi sunt ab auctore: sed facile ex annuorum magistratuum serie possunt colligi. Vise & Roma.
Vrbinia, vestalis, stupri pœnas luit 597,31
Vrnæ suffragiorum 730,8 Vrnas calcu- lorum euertere 665,28 Vrnę cum cal- culis plebi eripiuntur 666,36
Vscelinus, seu Vitcelinus, cognomen Sp. Cassii 315,26
Vsura grandi ciuiū corpora sibi obsti in- gere 385,40
Vsurpatores publicarum possessionum, ad magistr. defer. 608,28
Vsus legitimus res quasque commendat; abusus, exosas reddit 340,35
Vua ingenti magnitud. 203,6
Vulcani cū Ocrisia coitus 207,32 Vul- cano quadrigas æreas dedicat Romu- lus 116,41 Vulcani templum 114,2, 10 ad Vulcani, conciones habeti solitę 392,31. 431,21. 719,11
Vulcatius historicus 774,45
Vulnera XLV, omnia aduersa 663,24 Vulnera simulat miles 606,20
Vulnerati & fessi in extremum a- gmen se recipiunt 532,29 Vulnerati per vias ab equitatu insequente occi- duntur 585,13
Vulpes cauda madefacta ignem extin- guere conatur 48,30
Vulturū in auspicio 777,53 Vultures sex Remo se offerūt 73,33: duodecim Romulo 73,40 Vulturum agmen, a- quilarum nidum disturbat 261,9
Vulturnus, Cāpaniæ fl. retrogrado mea- tu fluit 419,20
Vultus alieno dolore mæsti 591,37
Vxor, γυνὴ γαμετή 95,17 Vxoris mode- stæ ius 95,37 Vxor sacro ritu nupta, in omnium bonorum & sacrorū com- munionem cum marito coit 95,17. 98,4 Vxores ducere cogebantur qui per ætatem possent 580,24 Vxorem primus dimisit Sp. Caruilius ob ster- litatem, non sine magna populi inuidia 96,14
Vxoriorum delictorum cognitio & pœna 95,45

X

Xanthi Lydii narratio de Lydo 22,12
Xenagoras de Romæ conditoribus quæ scripserit 58,44
Xenophon Corinthius, olympionica 617,47
Xerxes Græciam cum exercitu inuasit Olymp. LXXV 559,19
Xipheus, seu Xuthus 772,35
Xypetæa, pag. Atticus 50,26

Z

Zacynthus, Dardani filius, insulā sui no- minis condit 40,20
Zacynthiorum ludi 40,24
Zenodotus Trœzenius, Vmbricæ gentis historicus, de Curium ortu quæ retu- lerit 112,41

FINIS.

CORRIGENDA.

Pag. 50, Latini textus versu 33, pro Æxonensis *rectius leges* Xypetæensis. *P. 66, L. t. v. 18 a fine, pr* is pugnæ seminibus, *reponere poteris* hac altercatione, *vel* rixa. *P. 140, v. 2, scribe* ἔχων, *per* ω. *P.* o, *L. t. v. 11, pro* alas *non minus apte leges* turmas. *P. 270, v. 4, scribe* Ἑλλώων, *per* η. *P. 306, L. t. v. 16 a* e, *pro* Postumius *repone* Valerius. *P. 333, L. t. v. 10, scr.* duæ diuersiss. s. *& v. penult.* gubernaculares rent. *P. 398, v. vlt. scr.* ἀναλώσεσι. *P. 404, v. 5, post* παρασκευασμένον, *pro hypodiastole pone punctum perfectæ periodi, suspensum scilicet. P. 476, L. t. v. 10, scribe,* Vlyssis pugilationem exponit. *nam* πυγμ *lucta est, sed pugilatio seu pugilatus. P. 493, in margine ante* Socios *adde* Marcius. *P. 529, L. t. pro* mediocritates *repone* medietates. *P. 662, L. t. v. 6, pro* proximis *scribe* superioribus. *P. 696, v. 30, potes etiam sic legere,* quibus proximos secundum deos honores & gr. *P. 705, L. t. v. 9, pro* pabu *repone* prædatum. *Pagina 713, vitium habet in prima numeri sui nota, 6 scilicet pro 7. P. 72. v. 16, rectius sic leges,* vt de stationis a ducibus assignatæ desertoribus. *P. 745, v. 36, post* μεγαλεῖ *pon ctum perfectæ periodi.*

In Notarum libello pag. 20, v. 56, post atque adeo rursum, *adde,* sic est. *P. 24, v. 2, scr.* detr *P. 29, v. 23, post* λέγω *pone punctum semiperf. periodi, suspensum scilicet. Ibid. v. 37, pro* 372, *repone* 5 *P. 37, v. 8, pro plur.* ἀποσπασμοὶ *scribe singul.* ἀποσπασμόν. *P. 55, v. 56, ante* V. 12, *adde,* P. 506.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙ-
ΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΤΟΜΟΣ Β',
ΟΤΑ ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΙ-
ΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΩΝ.

DIONYSII HALICAR-
NASSEI TOMVS II, RHETO-
RICOS EIVS ET CRITICOS LIBROS
CONTINENS; DVOBVS TRACTATIBVS
nusquam ante vulgatis auctus.

Addita ſex tractatuum verſio Latina, multis in locis emendata. Additus item Notarum libellus, in quo præter variæ ſcripturæ indicationem, plurima loca partim emendantur, partim illuſtrantur. Additus denique duplex rerum & verborum INDEX, Latinus & Græcus.

Catalogus ſingulorum tractatuum, tam eorum qui exſtant, quam eorum qui adhuc deſiderantur, decima huius primi ternionis pagina exponitur; AVCTORES vero qui tum in textu, tum in Annotationibus citantur, auerſa pagina recenſentur.

Opera & ſtudio Friderici Sylburgii Veterenſis.

FRANCOFVRDI
Apud heredes Andreæ Wecheli,
MDLXXXVI.
Cum S. Cæſ. Maieſtatis priuilegio ad ſexennium.

CATALOGVS AVCTORVM QVI A DIONYSIO in hoc altero tomo citantur.

POETAE.

Epici.

Antimachus Colophonius.
Empedocles physicus.
Homerus.
Panyasis.

Tragici.

Æschylus.
Euripides.
Sophocles.

Comici.

Aristophanes.
Cratinus.
Eupolis.
Menander.

Lyrici seu Melici.

Alcæus.
Anacreon.
Bacchylides.
Philoxenus.
Pindarus.
Sappho.
Simonides.
Stesichorus.
Telestes.
Timotheus.

HISTORICI.

Acusilaus Argiuus.
Amelesagoras (seu Melesagoras) Chalcedon.
Antilogus: vel potius Antiochus Syracusanus.
Aristeas Proconnesius.
Cadmus Milesius.
Callimachus, polyhistor & rhetor.
Charon Lampsacenus.
Cratippus.
Ctesias Cnidius.
Damastes Sigensis.
Deiochus Proconnesius.
Demetrius Calantianus; seu (vt apud Suid. est) Callantianus.
Demoeles Phigalensis.
Demus Magnesius, polyhistor.
Duris.
Ephorus.
Eudemus Parius.
Eugæon Samius.
Hecatæus Milesius.
Hegesias Magnes.
Hellanicus Lesbius.
Heraclides.
Hermippus.
Herodotus.
Hieronymus Cardianus.
Historiæ cõmunis auctores.
Nicostratus.
Philistus.
Philochorus histor. Attic.
Phylarchus, seu Philarchus.
Polybius.
Saon.
Theopompus.
Thucydides.
Xanthus Lydus.
Xenomedes Chius.
Xenophon Socraticus.

ORATORES & RHETORES.

Æschines.
Alcidamas.
Anaximenes.
Andocides.
Antipho Rhamnusius.
Aphareus Isocr. f.
Aristocles.
Artamenes.
Asiani oratores.
Cæcilius rhetor.
Callicrates.
Cephisodorus, Isocratis auditor.
Critias.
Demetrius Phalet.
Democlides.
Demosthenes.
Dinarchus.
Gorgias Leontinus.
Hippodamas.
Hyperides.
Isæus.
Isocrates.
Licymnius.
Lycurgus.
Lysias.
Menesæchmus.
Molon.
Naucrates Isocraticus.
Pergamẽses grammatici, Aristarchus & Crates.
Philagrius.
Philistus, seu Philiscus.
Polus.
Polycrates Athen.
Rhetoricarum siue Oratoriarum tabularum auctores.
Rhodiaci rhetores.
Sosigenes.
Theodectes.
Theodorus Byzantius.
Thrasymachus Chalcedon.
Timæus.
Zoilus.

PHILOSOPHI.

Aristoteles.
Aristoxenus musicus.
Chrysippus Stoicus.
Democritus.
Hieronymus.
Philonicus dialecticus.
Plato.
Theodectes.
Theophrastus.
Timæus.
Xenophon.

Quo vero quisq; loco citetur, Index Latinus prolixe cõmonstrat.

AVCTORES QVORVM OPE SYLBVRGIVS IN Notis suis vsus est.

GRAECI.

Æschines.
Ammonius grammat.
Aristophanes.
Aristoteles.
Athenæus.
Demosthenes.
Dinarchus.
Diodorus Siculus.
Euripides.
Eustathius.
Herodotus.
Hesychius.
Homerus.
Ioannes grammaticus.
Isæus.
Isocrates.
Lysias.
Pindarus.
Plato.
Sappho.
Stephanus Byz.
Strabo.
Suidas.
Thucydides.

LATINI.

Q. Curtius.
M. Fabius Quintilianus.
Marius Victorinus.
C. Plinius.
M. Tullius Cicero.

RECENTIORES.

Aldus Manutius.
M. Antonius Antimachu
M. Antonius Muretus.
Carolus Sigonius.
Dauid Hœschelius.
Fuluius Vrsinus.
Guilielmus Morellius.
Guilielmus Xylander.
Henricus Stephanus.
Hieronymus Donzellini
Hieronymus Wolfius.
Ioachimus Camerarius.
Ioannes Brodæus.
Lollinus Cretensis.
Paulus Leopardus.
Petrus Victorius.
Pompilius Amasæus.
Stanislaus Iouius.
Theodorus Canterus.

GENEROSO ET MAGNIFICO V.

ANDREAE DVDITHIO

AB HOREHOWIZA, DOMINO SMIGLÆ,

S. Cæs. Maiest. Consiliario et Oratori,

Fridericus Sylburgius S. & F. P.

QVAE superiore panegyri catalogum ederem eorum librorum quos in hoc altero tomo daturus essem, in mentem venit eius fabulae quae de adolescentibus cauponam sine pecunia ingressis vulgo narratur. quemadmodum enim illi, cum symbolas hospiti contribuere non possent, pollicebantur quidem se in vicinam siluam exituros, confectoq; ibi quem vidissent immani vrso, amplissime satisfacturos; sed venatũ egressi, tantum abfuit vt vrsum ceperint, vt contra ipsi a bellua interempti fuerint: ita ego quoque i illa promissione mea verebar ne conatu frustratus, in audaciae pariter ac vanitatis crimẽ incurrerem: praesertim cum eorum quae pollicebar, bona pars multis parasangis adhuc mihi abesset, & consequendi spes se parũ certa ostenderet. Non tamen desperandum arbitrabar; sed potius collectis omnibus tum animi tum corporis viribus, rem alacriter aggrediendam, Deoq; opt. maximo, qui honestos conatus prosperare soleret, commendandum exitum. Itaq; paulo post mercatum, cum ad pensum redirent operae, quidquid id Dionysianorum opusculorum conquirere potueram, in eum ordinem qui aptissimus esse videbatur, digessi; ita vt Stephani exemplo a Rhetoricis inciperem, & Criticis his subiungerem. Admota operi manu, tãto ardore processit negotium, vt omnia illa: quae ante diuersis in locis, diuersis temporibus, forma etiam diuersa, in lucem fuerint edita, fere intra sextam hebdomadem expedirentur. Quae cum ad finem properarent, necdum aduenirent ea sine quibus hic tomus non emittendus videbatur, meus ille meus, de quo ante dixi, magis ac magis augeri cœpit. Etsi enim de exspectatione mihi facta nihil plane dubitabam; tamẽ cum tempus laberetur, & nuntij subinde leuiores minarẽtur moras, spe paululum vacillante, aliam mihi rationem ineundam iudicabã. Sicut igitur figulo Horatiano, cum amphora cœpisset institui, rota currente urceus exit: ita putabam mihi quoq; annitendum, vt si forte Dionysium non possem, saltem alium non minus desideratum scriptorem pro illo ederem. Simulatq; ergo Dionysii libris, quos nanciscí potueram, extrema fuit manus imposita, ad Aristotelem reuerti; & Politica cum Oeconomicis, quorum iamdudum a nobis poscuntur exemplaria, in manus sumpsi. Sex tantum supererant folia, cum praeter opinionẽ, velut ἐπὸ μηχανῆς, aduenium ea quae ad perficiendum Dionysium desiderabantur; tui scilicet delices, DVDITHI; quos ante aliquot menses nobis promiseras, sed fatalibus impedimentis prohibitus, citius mittere non potueras. Quibus euolutis, vt comperio te pollicitis plura & maiora nobis impertisse, quatuor scilicet tractatus iam ante publicatos, & duos nondum vulgatos, intermisso Aristotele, confestim ad Dionysiũ redii: ac ilico mihi Achate meo, Moyse Quadrato, quãta celeritate potui, partim ea quae expressa iam erant, cõtuli; partim ea quae prelo erant mandanda, exscripsi. Quae dum satis feliciter succedunt, & de opere mature absoluẽdo bona spes est, ecce nouũ se offert impedimentum. primum enim Achates ille meus inualetudine obruitur: octiduo post ipse quoque febri corripior. Ibi omen illud, de quo modó dixi, acrius mentem subit, timorisque stimulos magis exacuit. Sed vt ante, ita tunc quoque in extrema spei lucta,

Deus se iterum ἀπὸ μηχανῆς benignum exhibet, viribusq; nostris paululum corroboratis, animos ad reliquias operis persequendas rursus accendit; efficitq; vt id tandem ad exitum perducamus. Quæ iccirco tibi narro, vir amplissime, vt & ipse & alij tecum videãt, quam difficile sit promissis se exsoluere, in iis præsertim rebus quæ non sunt nostri arbitrii. cum enim Ancæo calicem iam manu tenẽti, nec quidquam amplius obstare cẽsenti quominus vineæ suæ fructum degustaret, nihilominus πολλὰ μεταξὺ πέσοι κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου: multo magis in illis quæ longissimo locorum interuallo a nobis sunt remota, variisque fortunæ casibus discludi a nobis possunt, incerta sunt consilia & promissa nostra. Nec ego tunc me nexibus illis induissem, nisi quædam vt id facerem necessitas coegisset. cuius vinculis cum tãdem per te D. THOMAM liberatus, me tibi arctius adstrictum vt sentio, ita libens profiteor. Porro vt his omissis, breuiter tibi exponã quid in hac editione præstiterim, vel potius præstare conatus sim, primũ id operam dedi, vt quæ Stephanus vterq;, Robertus pater, & Henricus filius, demum etiã P. Victorius edidissent, quam fidelissime & diligentissime repræsentarem. Deinde, quoniam a doctissimis hominib. nõ pauca ad huius tomi emendationem annotata comperiebam, ea quoq; diligenter huc conferre studui. Quidquid ergo Victorius, Muretus, Brodæus, Leopardus, Stephanus, Canterus, in Variarum lectionum & Emendationum libris notarant, diligenter excerpsi. E Camerarii item, Xylandri & Wolfii libris, quæ amici nobis suggesserant, eodẽ adhibui. Siquid etiam ex interpretum versionib. coniectura deprehenderem, & ipsum cum superiorib. coniunxi. Auctorũ loca quæ multa passim citantur, sicubi suspecta essent, ad fontes ipsos, quantum per otium licuit, reuocaui. Præ ceteris vero diligenter consului Atticorum oratorum volumẽ ab Aldo & Stephano editum; Wolfii Isocratem ac Demosthenem; Stephani Herodotum, Thucydidem, Platonem. Hisq; auxiliis adiutus si manifestæ occurrerent mendæ, correctionis libertate vti non sum veritus: si qua vero dubia vel suspecta se offerrent loca, seorsum in Notarum libro vel meas vel alienas de illis coniecturas exposui; in quo etiam plerarumq; omnium emẽdationum rationem reddidi, atq; alia quæ ad Græci textus expolitionem facerent, adieci. Scriptum codicem initio vnum dumtaxat habui, eius libelli quo τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες exponuntur; quẽ Bononia Pompilius Amasæus ad nos miserat. Postea quatuor alios tractatus calamo exaratos e tua bibliotheca nactus sum; de Isæo scilicet, de Dinarcho, de Demosthene, an is ex Aristotelis præceptionibus artem oratoriam didicerit; & de Platonis elocutione. Demum etiam sextus accessit, quo λέξεως nouem priora capita continentur. Sed cum serius adueniissent, non licuit mihi editionem nostram cum omnibus conferre, & emendationes diuersitatesq; inde adnotatas in Notarum libellum iã magna ex parte confectum, inserere. Seorsum igitur hæc breui post tempore dabo, cum primi tomi spicilegio, & huius secundi (ni amicorum me pollicitationes fallent) auctario. In postremis duob. libris, qui nunc primum tuo beneficio in lucem exeunt, vbi me vulgatæ Thucydidis, Platonis, Isocratis, Demosthenis, & aliorum qui citantur auctorum editiones, & interpretum versiones destituebant, coniecturis plerumq; ac diuinationib. agendum fuit: non in textu; nisi euidens esset librariorum alucinatio; sed in notationibus. non enim nimium licentiæ in textum mihi vsurpare volui: tutius in Notis coniectationum pericula subiri posse censui. Præ ceteris autem postremus mihi tractatus multum exhibuit negotii, qui non tãtum e mendosiore codice, sed ab indoctiore etiam librario exscriptus erat. Ad versiones quod attinet, non fuit mihi tantum otii vt cum Græco textu eas cõferre potuissem. quapropter admodum pauca in illis ad marginem notaui: nonnulla etiam in Notarum libello attigi. In tua versione nihil fere

mihi

nihi licere volui. satis esse videbatur, quæ tu ipse vel in contextu mutasses, vel ad ora dieciſſes, lectoribus exhibere. Ad extremum, quoniam Index cuiusq; libri breuis quædam ſynopſis eſt, & in multis eiusdem interpres, exiſtimaui, vt in ſuperiore, ita in hoc etiam tomo, geminum addendum eſſe Inuentarium, Græcum & Latinum. Quin & præcipua cuiusq; libri capita, quanta breuitate ac perſpicuitate fieri poſſet, verbis e textu deſumptis, margini apponenda iudicaui. Hæc ſunt, DVDITHI amliſſime, quæ in hoc tomo præſtiti, vel potius tentaui. In quibus conficiendis cum & reui temporis ſpatio ſim vſus, & multa inſuper expertus aduerſa, ſpero te doctosque nnes, in iis quæ oculos & animum meum fugerint, facile mihi daturos veniam: præertim quia, vt ipſius Dionyſii verbis vtar, Θεᾶς μία αὐτάρκης αὐθεφπε φύσις, οὔτ' ἐν ῥγοις, οὔτ' ἐν ἔργοις, ἀναμάρτητος εἶ). καλῶς ὃ, ἡ πλῆξα μὴ ὑπιτυχόυσα, ἐλάχιςα ὃ ἁμαρτοῦσα. Sub tui vero nominis patrocinio cur hæc in lucem exire voluerim, graues iuſtæ fuerunt cauſſæ. Cũ enim is τῶν φίλτων ſit nexus, vt iunctis manibus capiant reddantq; viciſſim; tu vero maximam huius tomi partem in veteribus chartis nobis & r nos reipubl. communicaueris, nonne ingratus fuiſſem, ſi ad alium potius quam ad iſtius beneficii gloriam redundare voluiſſem? Deinde quia tali ad hoc negotium trono erat opus, qui & rem probe intelligeret, & auctoritate ſua eandem tueri ſſet, quemnam te inuenire potuiſſem aptiorem? Vt enim vno verbo dicam quod res ea es tum doctrinæ præſtantia, tum rerum experientia, vt & doctiſſimi quiq; iucium tuum admirentur, & potentiſſimi monarchæ conſiliis tuis gaudeant: quippe i, vt apud Thucydidem Pericles, Θεῶνος ἥτιον εἶ γνωναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα. Præterea cũ vnum e præcipuis huius tomi tractatib. ante aliquot annos verten, eundemq; nunc recognitum cũ Græco textu per nos inuulgaris, ad quemnã iuſtius m illius ipſius, tum ceterorum patrociniũ pertineret? Ac vt maior huius tomi pars e ibliotheca tua promanauit, ita te quoq; magis quam alium ſibi patronum depoſcit. leretur hoc etiã ipſius auctoris dignitas: cuius, vt ipſe noſti, tanta eſt præſtantia, vt eo ſilere q̃ pauca diſſerere præſtet. Hoc tamen reticere hic nõ poſſum, ſiquis ſolidam ſi vel oratorum veterum vel hiſtoricorum γνῶσιν καὶ χρῆσιν ſine huius ductu cõparare retur, eum, vt Horatianum æmulatorem Pindari, ceratis ope dædalea niti pennis, treo daturum nomina ponto. nam ſiue τὸν ἀγωνιστικὸν ſiue τὸν λεκτικὸν τόπον ſpectenus, tam in hiſtoricis quam in oratorib. adeo accurate ab illo examinantur omnia, vt x quidpiã cogitari poſsit exquiſitius. cumq; in λεκτικῇ ἰδέᾳ tres ſint præcipuæ compoſitionis formæ, luculenter docet quid tum in ſublimis dictionis norma Thucydide, tum in tenuis auctore Lyſia deſideretur: tum quib. obſeruationib. medium dicendi genus a Thraſymacho inchoatum, & a Platone atq; Iſocrate expolitum, Demoſthenes manum ita conſummauerit, vt omnib. & ante & poſt ſe perfectæ eloquẽtiæ palmam peripuerit. Taceo hic alia quæ ceteris auctorib. tum in poeſi, tum in hiſtoria, tum in re oratoria, plurimum lucis afferunt. Dinarchi ſane vita, & alter tractatus de Demoſthene, ad Atticam hiſtoriam conducunt plurimum. Tu ergo, generoſe DVDITHI, hunc tanti viri tomum, a te magna ex parte profectum, a me vero pro meæ tenuitatis modulo diligenter expolitum, in tutelam tuam accipe; & vt cœpiſti, nos in aris reipubl. communicandis gnauiter adiuuare perge. Quod vt luculentius præſtare poſſis, proſperam tibi valetudinem, & felices rerum ſucceſſus, ab vnico bonorum omnium fonte, Deo opt. maximo, ardenti animo precor. Francofurdi Non. Septemb. ANNO D L X X X V I.

FRID. SYLBVRGIVS LECTORI S.

DE hoc Dionysii tomo quę moneri oportuit, pleraq; iam in præfatione ad nob liss. & amplisſ. Dudithium sunt expositа. quapropter ea hic repetere nō est n ceſſe. Ea ergo dumtaxat hic referam quæ commodum ibi locum non hab bant. Primum, cifræ quæ exteriori margini sunt appositæ, remittunt te a paginas exemplarium quibus in hac editione sumus vsi. Eorum primum e quod a Roberto Stephano cum priore Dionysii tomo Lutetiæ est editum, anno 1547. a terum, quod ab Henr. Stephano in eadem vrbe anno 1554, in lucem est emissum. tertiun quod e Medicea bibliotheca Petri Victorii opera prolatum, Lugduni Ioannis Torneſii t pis exaratum est. In postremis duob. libris, qui nunc primum e Dudithii bibliotheca in p blicum prodeunt, scriptorum codicum paginas in margine notandas censuimus. quod c consilio a nobis factum est, vt siqui forte de fide nostra dubitarent, illarum cifrarum indic ad codices quos secuti sumus, possent recurrere. De manuscriptis libris quos ad nostra editionem a nobis adhibitos iam ante dixi, nihil hic repetam. hoc tantum addam, in postr mo tractatu, qui est περὶ τῆς λεκτικῆς τοῦ Δημοσθένους δεινότητος, præter exēplar a Dudithio su peditatum, habuisse me breues quasdam schedas, quas e Lollini Cretensis bibliotheca Hi ronymus Donzellinus Venetiis ad nos miserit: sed eas pleriſq; in locis & mācas, & ita decu tatas, vt archetypi essent quædā ἀπορίαι. Quæ signis his [ ] inclusa reperies, ea memin ris vel a nostro exemplari, vel ab eo quod ad nostrum contulimus, abesse. ab vtro autem a sint, in Notarum libello exponitur. Ad ordinem quod attinet, ceteris tractatibus sat co ueniens assignatus est locus: posteriores vero cum serius aduenissent, non quam debebar sed quam poterāt, sedem accepere. Quod necessitatis erratum vt corrigeretur, in catalog qui quinta ab hinc pagina sequitur, singuli eo ordine quo & poni & legi debent, sunt dig sti. In Thucydidis charactere, hoc te Dudithius scire voluit, vbi prolixiora citantur loc Vallæ versionem a se retentam fuisse: tum quod sibi tunc festinandum esset, tum quod V la satis laudabilem in sua versione præstitisset operam. Præfationes vero, quas suæ qu que editioni præmisit, partim suo loco, partim in hoc ternione posuimus: ne quis, si factu id non fuisset, sui laboris laude se a nobis fraudatum quereretur. De his te monēdum d ximus, lector. Tu ea æqui boniq; consule, & ad cetera pro viribus nobis animo, lingua, m nibus faue. Vale.

ΕΡΡΙΚΟΣ Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΩ

Οδέπω Σέλευκος τοῦ μεγάλου τῶν Κυπρίων βασιλέως τοὺς τῶν Ἐνετῶν προσεδρεύτης, οὔπω ἀπῆν.

ΠΕΛΟΝ τοῦτό γε, καὶ ἀφικόμενος ἐνταῦθα, ὦ φίλη μούσαις κ φωνή, ἐκπεμπόμενα βιβλία ἅπαντα τοῦτο λίνος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ φίλων· ὃν ἐγ τέως μὲν ἡγούμην μείζους ποιεῖσθαι τοὺς ὑποσχέσεις ὧν ἤμελλεν ἀπαρτελ νεῖν· ἢ παρ' αὐτὸ καὶ μείζω τῶν ἐπαγγελιῶν δεξάμενος, ἐκεῖνον μὲν τ ἀπο δῆς ἄγαμαι, ἐμαυτὸν δὲ πολλοῦ ἀκρισίας καταγινώσκω. ἐν γοῦν τοῖς ἀπ οἷς ἐπεμψεν, ὧν καὶ ταῦτα τὰ τοῦ Διονυσίου συγγράμματα, ὅσῳ καλλί τοσούτῳ χαλεπώτερα διείσκεσθαι ὄντα, ὁμολόγως νὴ Δία τῇ παροιμίᾳ. κάπει ἔχ μὲν αὐτὰ Ἐρρῖκος ὁ Σκριμβος, ἀνὴρ ἀφ' ἃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πρυτοῦς ἐπαίνου κρείττων, ἀφ' ὧν δὲ τοῦτο ἀπο δοῦναι ἐθέλει τοῖς ἐσημέραι περὶ τοὺς τῶν παλαιῶν βιβλίων συλλεγομένους ποιεῖται, καὶ ἐν τῷ τῶν μουσ πρυτανείῳ δέχεσθαι ἄξιος· ἀλλὰ γραφικῶν ἀμύητος γέγονα ἃ ἔχει Διονυσίου ἀπόγραφ πολλαχοῦ οὕτω ἐν ἐμοὶ, εἰ καὶ οὐ χ ὅλως ἀναμύητον ὄν, πολλῷ γε ἀκριβέστερον γραφέν, ταῦ τὰ συντάγματα ἐν ἀφανεῖ κεῖσθαι ὑπὸ πλείω χρόνον οὐκ εἰάσαι· πᾶσι μὲν τοῖς φιλομαθῶς χρῆσι χρήσεσθαι οἰόμενος, ἐκείνοις δὲ μάλιστα οἱ ξένοις καὶ πολυδόξοις χαίρουσιν ἀκούσμα τί γὰρ τῶν πρώτων ἔχει τις πολυδοξότερον εἰπεῖν, ἢ ὃ τοῦ Διὸς τῶν φιλοσόφων Πλάτωνος δι μαῖ καθάπτεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ αὐτὸς ἑαυτοῦ κρείττων εἶ νομίζει; λέγω δὲ ἐν τῷ ἀφρι κτῆσι, ὃν πρώτως ὑπερεκπεπλημμένοι, κανόνα ἑαυτοῖς πασῶν τ ἐν τῷ λόγῳ ἀρετῶν πε

πίθεσθ

πθενται, μηδ' ὅπως ἐλεύθερων δ' ἄθλων νομίζοισιν; εἰ δ' καὶ αὐτὸς παρανόμων ἁλίσκε) καὶ δίκῃ ὀφλισκάνῃ, ἵνα τοῦτ' τῶν ἀνδρῶν συγγραφέων ἔχωμεν αἰ Ἀθήναιαι; ἢ γὰρ αἰ καὶ παθοῦσιν τ' ἀρχομένων, αὐτὸ τὸ βασιλέως ἥδη πολεμουμένου; οὐ γὰρ αἰ καταπολεμουμένου τοσοῦτον μείναμι εἰπεῖν· οὐχ ὅτῳ μᾶλλον· εἰ γε τοσοῦτος ἐστὶν τ' Ὁμηρικὸν ἔχει. ἀνὰ τοὺς τῶν θεῶν, βούλῃ καὶ σωφρονοῦντί τι τῷ Ὁμηρικῷ, Ὀδυσσεῦ βέλτιστε, καὶ τῷ φιλαλήθη τοσοῦτος φασιζομένῳ καὶ αὐτοὶ τ' ἀλήθειαν ἀπατᾶσωμεν, τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς χρώμενοι; ἀλλ' τοῦτ' ἔν, οἶμαι, κωλύει παρισάζεσθαι, αὐτὴν τ' ἀλήθειαν ἀργυραμοιβικῶς ἐξετάζειν προῄρημαι. λέξω οὖν τὰ δοκοῦντά μοι, τοῦτο προφέρων, ἵνα ἐὰν μὲν ὀρθῶς εἰρηκέναι δόξω, σοι συνδικάζειν με νομίζῃς· ἐὰν δὲ μή, τοῖς μου λόγοις, ἀνδρὸς εἰ) τοσαῦτα παίζειν προῃρημένου. ἄκουσον δή μου τ' Διονύσιον τῶν ὑπερῃμασι, καθάπερ βέλεσί μου, αὐτιποξδύοντος. εἰ μὲν γὰρ ὁ Πλάτων, ὅτε εἰς τοσοῦτον ἤγαγεν ἐξαίρειν τὸν λόγον, ὥστε καὶ διὰ γραμμὴν ποιεῖν τὰ πλήθη, τοῦτο ποιῶν τοσοῦτος ἑαυτοῦ οὐκ ἀπέθανεν, τῷ αὐτὸ ἁμαθίαν καὶ ἀκρισίαν εἰκότως ἂν τις ἀναθεῖναι· εἰ δὲ οὐ μόνον ἀμαθάνεται, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖ, πῶς οὐ φανερὸν ὅτι τοῦτο ἐξεπίτηδες ἐποίησεν; οὐκοῦν λανθάνειν ἑαυτὸν βούλοιτο. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. πῶς γάρ; ὃς καὶ κατ' ὀπτικήδευμα εἰς τοσοῦτον ὕψος ἐγείρει τὸν λόγον, ὡς ὅτῳ εἰδῇ χαίρων; ἤτοι οὖν τοῦτο οὐχ ἁμάρτημά ἐστιν, ἢ ἁμάρτημά γε ἑκούσιον. ἀλλ' εἰ μὲν ἁμάρτημα ὅλως οὐκ ἔστι, τί σε ἐχρῆν τοιούτου καταδέχεσθαι ἀνδρός; εἰ δ' ἑκούσιον εἰ) φῂς ἁμάρτημα, ὅρα ὦ Διονύσιε, μὴ βουλόμενος εἰ) δοξορθωτὴς, λάθῃς σαυτὸν παραδοξορθωτὴς γιγόμενος. καὶ δὴ τῶν πολιτῶν καὶ ἴσα λόγοις πείσας αἰ, ὅτῳ καὶ σὺ εἰ) τ' ἄνδρα, ὥστε καὶ σὲ πεισαμπεῖν ἁμαρτάνειν; ἀλλ' ἔρρῃ ἴσως, ἀμαθάνει) μὲν ἑαυτῷ ἁμαρτάνοντος ὁ ἀνὴρ, καὶ μάλα αἰ φυλάξασθαι βούλοιτο· ἀλλ' οὐ δύναται· τοῦτο γὰρ αὖ ἐμφυτόν ἐστι. καὶ πῶς ὦ βέλτιστε φυλάξασθαί τις τὸν τόπον βούλεται, ᾧ ἐμφιλοχωρῇ; ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι ἡ μεγαλόνοια τοῦ ἀνδρὸς εἰς μεγαλοφωνίαν αὐτὸν προκαλῆται. εἰ δοῦναι τινὶ ἁρμονίαν σιτφνάμενος, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ Τιμόθεος, δύθεως καὶ χαλάσαι βούλει), τί ἄτοπον ποιῇς; ἢ τί προσδοκᾶτοῦτο; ἴσως ἂν τόδε τις εἰπὼν οὐχ ἁμάρτήσεται, ὅτι προσῆκεν ἡμᾶς πρὸς τοῦ Πλάτωνος ὡς δαιμονίου ἀνδρὸς θαυμάζομένους, ὅτῳ γε μὴν ἔχειν, ὅτι τοῦδεν ἄτοπον ἐν τούτοις ἐκεῖνος ποιῇ, μᾶλλον δ' ἄτοποί εἰσιν οἱ σμικρολογεῖσθαι τὰ θεῖα προεργάζεσθαι βουλόμενοι, πρὸς τὸν αὐθέκαστον λογισμὸν αὐτὰ ἀναφέροντες. εἰ δὲ νυμφόληπτος, ὡς αὐτὸς λέγει, γιγόμενος, ἀλλοκότου τινὸς καὶ ξένου ἡμῖν δοκοῦντα τοῖς χαμαὶ ἑρπύζουσι φλέγεται, τί θαυμαστόν; ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ καὶ ὁ Πομπήιος τοιοῦτος ἀνὴρ ὦ Διονυσίῳ, οἷα δὲ τὰ τοιαῦτα, εἰ καὶ μὴ τις καὶ δοκῶ, δεδιὼς ὄντι, προσχωρῶν τ' κρίσεως οὐκ ἠξιώθη, συγγνώμην σε ἔχειν ἐμαυτῷ παραιτήσομαι, βουλόμενος εἰδέναι τοσοῦτος ἐπὶ καὶ αὐτὸς λέγειν. βέλτιον οὖν σε, ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον, ἄπιστα οὐ τοῦτ' τούτων ἐποιησάμην λόγον, ἃ σοι δοκῶ, ἀλλὰ παιδιᾶς εἰ) νομίζειν.

Καὶ τοῦτ' μὲν τούτων δῆλα. ἴσως δ' ἔστιν τοῦτ' ἐπιστόμιον, σοφώτατε Ὀδυσσεῦ, τῷ Διονυσίῳ θαυμάζειν, πῶς εἰς τοσοῦτο τόλμης προῆλθεν, ὥστε καὶ τὰ μεγάλα Πλάτωνος ὑπολαβέσθαι. ἐγὼ δ' ἔχων ἀπολογεῖσθαι, βέλτιον ἡγοῦμαι αὐτὸν ἑαυτῷ συνήθεσιν προσδοκᾶσθαι. ἀσχημόνεστατος γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, τὰς τῶν πολλῶν ἀμαθίας ἐξηνέσθαι δυναμένης τοῦτ' ἀπολήψεως τοσοῦτο, ὡς αὐθαδόσους τινὰς καὶ δημαγώγους οἴεσθαι, καὶ ὅτι ἔνιοι ἴσως πολλοῦ αὐτῷ ἀκρισίαν, ἢ καὶ ἄνοιαν ἐκλέσουσιν, εἰ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει τῇ τοῦ τοὺς λόγους θαρρῶν, τὰς τῶν ἀνδρῶν χαρακτῆρας ἐξετάζειν ἐπεχείρησεν. Οὐδὲν δ' χείρων ἴσως, καθάπερ εἰς μέσον προβεβλῆσθαι, ὅτῳ αὐτῷ ἀμαλέγεσθαι· Εἰπέ μοι πρὸς τῶν θεῶν ὦ φίλτατε Διονύσιε, τί παθὼν σὺ ὅτῳ θερμῷ ἐπεχείρησας ἔργῳ, ὥστε οὐκ ἀρχεσθῶναι τῇ τοῦ Θουκυδίδου καταδρομῇ, καὶ ἀνδρῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δαιμονίου Πλάτωνος καθάψασθαι, ὃς τοῖς ἀνδράσιν αὐτὶ κανόνος ἐστίν; ἆρα νομίζων ἥπτᾶσθαί σου ἐκείνων τῇ ἐν τοῖς λόγοις δυνότητι; τούτοις μὲν ἢ τούτοις γε πλησίοις ἔχοι τις ἂν αὐτῷ λόγοις προσενεγκεῖν. ἃ δ' ὅσα ἐστὶν ἀκοῦσαι ἢ πρὸς τούτους ἀποκρίνεται ἐν τῷ πρὸς τ' Κόϊντον Τυβέρωνα ὑπομνηματισμῷ, τῷ περὶ τ' Θουκυδίδου. μετ' δὲ ἀνδρὸς πολλὰ, τελευτῶν τάδε φησίν· "Ἐν ἔτι λείπεταί μοι μέρος ἀπολογιῶν δεόμενον, ὀπίθονον μὲν τι κατηγόρημα, καὶ τοῖς πολλοῖς κεχαρισμένον, ῥᾳδίως δ' ἐξελεγξθῆναι δυνησόμενον, ὡς οὐκ ἔστιν ὑγιές. "οὐ γὰρ εἰ τῇ δυνάμει λίαν ἐθαύμασα Θουκυδίδου τε καὶ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὃ θεωρητικὸν αὐτῶν ἀπο-

» λωλέκαμεν. Οὐδὲ γὰρ τὰς Ἀπέλλου καὶ Ζεύξιδος καὶ Πρωτογένους καὶ τῶν ἀνδρῶν γραφέων τῶν δι
» ονομαστῶν τέχνας, οἱ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔχοντες ἐκείνοις ἀρεταῖς, κρίνειν κεκώλυκεν. Οὐδὲ τὰ Φε
» δίου καὶ Πολυκλείτου καὶ Μύρωνος ἔργα οἱ μὴ τηλικοῦτοι δημιουργοί. ἐγὼ γὰρ λέγειν ὅτι πολλὰ
» ἔργων οὐχ ἥττων τοῦ τεχνίτου κριτὴς ὁ ἰδιώτης, τῶν τε διὰ ἀφελείας ἀλέγου καὶ τοῖς πάθεσι κε
» παλαιοῦ μύων· καὶ ὅτι πᾶσα τέχνη τούτων γοργάζεται τὴν κριτικήν, καὶ ἀπὸ τούτων λαμ
βάνει τὴν ἀρχήν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Διονύσιος. ἴσως δ' ἂν ὁ τοῦ Ἰσοκράτους εἰς ἀπολογίαν σὺ
ἀπεκρίνατο ἂν τις τοιάδε. ἐρωτηθεὶς γὰρ ἐκεῖνος, διὰ ποίαν αἰτίαν, τὸν ἀνδρεῖον διδάσκων λ
» γον, αὐτὸς σιωπᾷ, ἔφη, Καὶ γὰρ ἡ ἀκόνη, αὐτὴ μὲν οὐ τέμνει, τοῦ δ' ξίφη ὀξέα ποιεῖ. Καὶ τοίνυν
τούτου δεκτέον οἶμαι τὰ ῥηθέντα, τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν. ἔστι δ' καὶ τι ἀνδρὸς τοιούτου ἐπὶ τῷ Διονυσίῳ, μέμ
φεσθαι λίαν ἄξιον εἶναι δοκοῦντι. ποῖον δ' ἐστὶν ἐκεῖνο; ὅτι τὸν μὲν Θουκυδίδου ἐν πᾶσιν ἀληθοῦ
τοιαῦτα μιμεῖσθαι φησὶν, ὃς τὴν ἑαυτοῦ ἱστορίαν ψεύδη πολλὰ ἐγκαταμίξαντος, τὸν Ἡρόδοτον·
Θουκυδίδου τοιαῦτα ἐν τῇ τῶν ὑποθέσεων ἐκλογῇ. Φέρε δή, εἰ πρῶτος Ἡροδότου μιμητὴς
ἐγένετο εἶναι, τοιαῦτα λίαν ἀν' ἀληθῆς ἱστορία εὑρέθη; εἰ δ' ἄρα ἔτω λαμπρὰ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Θου
κυδίδου ὡς περ ἡ τοῦ Ἡροδότου, αὐτὰ τὰ πράγματα αἴτια· ἄνδρ μνήμην τοιαύτην ἐπι
φῆνον ἔδει, εἰ μὴ τι ἄπορον χρόνον ἐν ἀφανεῖ κεῖσθαι ἤμελλε. Νῦν δ' τῶν τοῦ Ἡροδότου μύθων ὄφελ
εἰς οὐκ ἂν εἰκότως αὐτὸν θαυμάζοι, ὡς αἰσχίω μεγάλῳ καὶ ὄνειδος τοῖς ἱστορικοῖς τοσοῦ
τον φάρμακον, διὰ τὴν ἑαυτοῦ μυθολογίαν; Καὶ τοῦτον δ' ἄξιον εἰς ἀπολογίαν τὰ τοῦ Διονυ
σίου ῥήματα τοιαῦτα, ἃ ἔγραψεν ἐν τῇ τοσαυτῃ περὶ γραμματείας. εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐδεὶς μυθο
δες ὁ Θουκυδίδης τῇ ἱστορίᾳ τοσοῦτον, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ ζητείαν τῶν πολλῶν ἐξέβεσε τ
γραφῶν, ὡς οἱ τοῦ αὐτοῦ πρῶτοι ἐποίησε, τούτοις ὀλίγῳ ὕστερον ὑπολέγει τάδε· Ταῦτα δ' εἰ
τοσοῦτον ὑπολαμβάνω ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἔχων συγνώμην εἰ καὶ τῶν μ
θικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἀφέλειας ἐν ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις
κοινὴ κατὰ τόπους καὶ κατὰ πόλεις ἰδία μνήμαί τινες ἐσώζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὡς περ ἔφ
αὖ δ' ἐμοὶ ἐχρῆν μὲν οἱ παῖδες τοῦδε πατέρων, ὅτι μελὲς ἐποιοῦντο τοῦδε διδάσκειν τοῖς ἀκούουσι
τὰς βελτίους αὐτοῖς εἰς τὸ κοινὸν ἀφέρειν, ὅπως ἄξιον συγγράφειν ὡς τοῦδε τὸν δεχα
ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπιχωρίοις
τοπικὰς ἀναγραφάς· Θουκυδίδη δ' τῷ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἔστιν οὖν ἀπὸ τούτων καταμαθεῖν ὅτι κ
Ἡρόδοτος οἷόν τε συγγνώμης τυγχάνει, τοὺς τοῦ αὐτοῦ μιμησαμένους, καὶ τῇ ἐκείνων χρησαμέ
δέξοιτο. καὶ τούτοις δ' ἐγὼ κατ' ὀλίγον ἀρκεθήσομαι. νῦν δ' σὸν ἔστιν, ὦ βέλτιστε Ὀδε
τοῦτον γράμμιον ἀποφαίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Διονύσιος ὁ κριτικὸς ἐπονομασθ
κλέους αὖ σοι τὰ ἑαυτοῦ ἀναθεῖη, ἅτε δὴ πρώτων αὐθεφτῶν ἀληθοποιὰ διαφέροντι, καὶ ὃ κριτικὸν
ὀξύτατον ἔχοντι. ἔρρωσο. Ὃ δείγματα πολλὰ καὶ ἐγὼ, ὅτε οἷόν τοῦδέ σοι, καθεώρακα, καὶ σὺ νῦν καθ' ἕκ
στον τοῖς τοῦδε σε πρόσθεν τοσούτοις ἀφέρειν εἴωθας. Ἀλλὰ γὰρ τί δεῖ μηκύνειν τὸν λό
γον, τοῦτο πᾶσιν ὁμολογουμένων διαλεγόμενον; ἐνταῦθα οὖν καταπαύσω τὸν ὑπόλοι
δορμον καὶ ἐγὼ συγγνώμης τυγχάνειν τοῦδέ σου, εἰ αὐτὴ πολλῶν καὶ μεγάλων ὧν σοι ὑποφείλ
ὀλίγα μικρὰ καὶ μικρὰ πέμπω σοι. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ἄπορος, ἀλλ' ἡ τῶν ἐμῶν τοσούτων πονηρὰ κατα
σασις. ὅπῃ δὲ τὰ τοιαῦτα σοὶ ἔσται ὡς βελτίω, ὡς ἔστι βελτίω. Ἔρρωσο, καὶ μεμνῆ
πῶν διατελεῖ.

Ex epistola Henrici Stephani ad Petrvm Victorium patricium Florentinum.

Meum quidem erat consilium, Petre Victori, hæc Dionysii opuscula tantisper meis scriniis clusa seruare, dum ceteros eiusdem auctoris eiusdemq; argumenti libellos nondum vulgatos (eum e præsertim qui ad Q. Ælium Tuberonem scriptus est) illis addere, omnesq; vna edere possem. Sed quum rerum in modum deprauati essent, expectandaq; mihi foret alia exemplaria: hæc interim, amicorum consilium meo anteponens, edenda censui: tum vt iis, quibus debeo, morem gererem: tum vt his leuis, quasi patefacta via, vnusquisque ad cetera veniret paratior.

PETRVS VICTORIVS PETROANtonio Thebalducio Jacominio S.

AMAVI ego te semper, postquam in disciplinam meam te tradidisti, ob ingenium bonum, ac suauitatem morum singularem. id quod notum tibi esse arbitror. mihi quidē certe sæpe perspectum fuit, quæ sit voluntas tua & obseruantia erga me; quantoq; amore ac studio incubueris in ea quæ, fretus humanitate tua, tibi mandaui, seruiesque laudi atque honori meo. Quare nunc, cum desiderio non paruo teneret, vtilitatis aliorum caussa, peruulgandi quædam scripta Græcorum veterum auctorum, neque hic facile id explere possem, confugi ad te, rogauique : videres, si in ista tellure, in qua floret Græca lingua, & eruditio, aliquis esset ui curam hanc susciperet. Inuenisti autem istic subito doctum & diligentem ominem, qui pollicitus est, se libenter hoc facturum. Mitto igitur ad te imum vitas duas nobilium oratorum, quas scripsit Dionysius ille Halicarsseus, adhibita multa cura: id est Isęi, qui Demosthenem erudiuit; & Dinarchi, magni & ipsius nominis oratoris, laudatique valde in genere illo dicendi ui ac vehementi. Quæ vitæ plenæ sunt magnæ variæque doctrinæ; in quibus accurate disputatur de notis dicendi. Nam Dinarchi vita continet in se infinitam historiam, & exquisitam memoriam Atticorum oratorum. Quam sint autem vtiles vitæ ipsorum scriptæ a Dionysio, & quam magnos fructus ferant studiosis eloquentiæ; poterat etiam antea intelligi ex iis quæ ferant iam editæ, Lysiæ, & Isocratis. nam refertæ manifesto illæ sunt pluribus præceptis artis. Non has autem tantum, sed Demosthenis quoque & aliorum præclarorum oratorum vitas litteris hic mandauit; quæ vetustate abiissæ sunt. Ne igitur hæ quoque perirent, quæ in vno tantum vetusto exemplari apud nos leguntur, vt accepi a doctis viris, & veteris memoriæ amatoribus, concedente optimo Principe, & cupido iuuandi studia litterarum, edidi has volui. Dabis igitur operam, amice optime, & mei amantissime, vt fideliter imprimantur. Vale. Florentia Kal. Decembr. CIↃ IↃ LXXX.

IN DIONYSII HAL. TOM. II

Altero Dionysii Hal. tomo continentur:

RHETORICA:

1, Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, De verborum compositione seu collocatione; vel (ut quidam malunt) De orationis structura, pag. 1, v.

2, Τέχνη, Ars Rhetorica; seu Rhetoricæ Præceptiones: quarum hæc sunt capita: I, Περὶ τῶν πανηγυρικῶν, Panegyricarum orationum præcepta, 33, 3. II, Μέθοδος γαμηλίων, Nuptialium orationum præcepta, 34, 30. III, Μέθοδος γενεθλιακῶν, Natalitiarum orationum præcepta, 36, 16. IIII, Μέθοδος ἐπιθαλαμίων, Epithalamiorum scribendorum præcepta, 37, 9. V, Μέθοδος προσφωνηματικῶν, Compellatoriarum orationum præcepta: (quomodo scilicet prætor a principe aut republ. missus, compellãdus sit & excipiendus) 37, 40. VI, Μέθοδος ἐπιταφίων, Funebrium orationum præcepta, 3, 16. VII, Προτρεπτικὸς ἀθλητῶν, Quomodo athletæ in solennib. ludis exhortandi sint, 41, 7. VIII, Περὶ ἐσχηματισμένων, πρῶτον, De figurata oratione, tractatus prior, 43, 33. IX, Περὶ ἐσχηματισμένων, δεύτερον, De figurata oratione, tractatus posterior, 51, 15. X, Περὶ τῶν ἐν μελέτῃ πλημμελημάτων, De delictis quæ in meditandis orationibus committuntur, 60, 27. (), Περὶ τῆς ἐν μελέτῃ ἀτεχνίας, Meditationis artificium quibus rebus violet, 51, 26. Caput hoc potius cum præcedente coniungẽdum est; vt prolix in Notationibus declaratum est ad 64, 22) XII, Περὶ λόγων ἐξετάσεως, orationum seu scriptorum examinatione, 64, 35.

CRITICA:

3, Τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες, Quibus veluti notis veterum scriptorum quisq; gnosci possit; quidq; in singulis imitandum sit, aut fugiendum, 68, 11. De iisdẽ ex M. Fabio Quintiliano, 72, 7: & ex M. Tullio Cicerone 7

4, Περὶ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων ὑπομνηματισμοὶ πρὸς Ἄμμαῖον, Cõmentarii ad Ammæum de Atticis scriptoribus. Eorum prima pars, (vt ipse auctor dicit 81, 45) est Περὶ τῶν πρεσβυτέρων, De veteribus oratoribus Atticis: LYSIA scilicet, 82, 1: ISOCRATE, 94, 1: & ISÆO, 104, 1. Altera pars fuit de recentioribus oratoribus Atticis, Demosthene, Hyperide, Æschine; de satis luculenter declarat epilogus de Isæo, 112, 10. Sed eius partis vnus tantum liber exstat, isq; initio mutilatus, Περὶ Δημοσθένους, seu Περὶ τῆς Δημοσθένους λεκτικῆς δυνάμεως, De Demosthene, seu, De Demosthenis in dicendo vi admiranda, 164, 1. Eiusdem Appendix est tractatus de DINARCHO, 112, 13. Tertia pars, de Historicis & ceteris scriptoribus Atticis, promittitur quidem 81, 41: sed an perscripta fuerit, admodũ incertũ est

5, Epistola ad Ammæum, qua refutat eos qui asseuerabant Demosthenem artem Rhetoricam ex Aristotele didicisse; orationibusq; suis ad præceptiones illius cõformatis, omniũ oratorum præstantissimũ euasisse, 12,

6, Epistola ad Pompeium de Platone; qua exponit quid in eius philosophia dictione, & quamobrem improbarit, 125, 29. Eius Appendix est de HISTORICIS, qui præ ceteris imitatione digni sint; videlicet HERODOTO, THVCYDIDE, XENOPHONTE, PHILISTO, THEOPOMPO 1286

7, Περὶ τῆς Θουκυδίδου χαρακτῆρος, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς συγγραφέως ἰδιωμάτων, πρὸς Κόιντον Αἴλιον

Αἴλιον Τυβέρωνα: De Thucydidis charactere ac reliquis eius proprietatibus, ad Q. Ælium Tuberonem, 137,1.

8, Περὶ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων γραφὴ ὀπτομετέρα πρὸς Ἀμμαῖον, De Thucydidis proprietatibus tractatus compendiosior, ad Ammæum, 132,32.

Desiderantur igitur

1, De Lysia tractatus alter, 86,25:104,18: quo de Lysiani & Isæani characteris similitudine, deq; internoscendis eorum orationibus agitur.

2, Περὶ τῶν σχημάτων Δημοσθένους δεινότητος, De Demosthenis in rerum tractatione admirãdo acumine ac vi: quem librum pollicetur in fine illius qui est περὶ τῆς λεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος, 198,3. incertum an idem cũ eo quem promittit 120,37:137,21:183,43:197,31. Non multum diuersi argumenti fuisse videtur is quem a se conscriptum testatur 119,6. 9

3, In secunda parte de Atticis scriptoribus, in qua de recentioribus oratorib. Atticis disseruit, desiderãtur libri duo; alter, de Hyperide; alter, de Æschine, 81,43:112,10.

4, Eorundem commẽtariorum de Atticis scriptoribus desideratur pars tertia, quæ est de Historicis, & ceteris, 81,39,41: ac nominatim de Thucydide 132,41: de Platone, 127,9. quamquam locus qui de Platone illic citatur, exstat in eo libello quem περὶ τῆς λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητος inscripsi, 166,3.

5, De imitatione ad Demetrium libri tres: quorum primo de ipsa imitatione disquiritur: secundo, quinam imitandi sint tum poetæ & philosophi, tum historici & oratores: tertio, quomodo imitatio fieri debeat, 128,37: 137,4. Eorum librorum siue ἐκλογὴ siue ὀπτομὴ censeri potest libellus is quo τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες exponuntur, 68,11.

6, Περὶ ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, De electione verborum, promittit librum Echecrati, 1,31.

7, Πρὸς τοὺς τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν ἀδίκως καταβεβλημένους, Aduersus eos qui Politicam philosophiam inique perstringunt, librum a se editũ testatur, 137,40

Tractatus in Latinum sermonem conuersi, sunt hi:

1. Rhetoricarum præceptionũ capita quatuor: I, De oratione Panegyrica, 199,1. II, De oratione Nuptiali, 201,30. III, De oratione Natalitia, 204,1. IIII, De Epithalamiis, 205,17: *M. Antonio Antimacho interpr.*

2. Elogia de præcipuis linguæ Græcæ auctoribus: *a Stanislao Ilouio Polono latinitate donata*, 206,19.

3, Iudicium de Isocrate; *Hieronymo Wolfio interprete*, 211,1.

4 Epistola ad Ammæum, qua refutantur ii qui asseuerabant Demosthenem Rhetoricam ex Aristotele didicisse; orationibusque suis ad præceptiones illius conformatis, omnium oratorum præstantissimum euasisse: *Hieronymo Wolfio interprete*, 223,1.

5, Epistola ad Cn. Pompeium de Platone; in qua Dionysius exponit quid in eius philosophi dictione, & quamobrem improbauerit, 229,17.

Eius epistolæ Appendix est de HISTORICIS, qui præ ceteris i-

mitatione digni sint: videlicet Herodoto, Thucydide, Xenophonte Philisto, Theopompo: *Stanislao Flouio interprete*, 233,22.

6, De Thucydidis historia iudicium, ad Q. Ælium Tuberonem: *Andr. Dudithio interprete*, 241,12.

Ab ordine iam exposito Flouius interpres paululum discesserat. Nam posteriorem partem epistolæ ad Cn. Pompeium, qua scilicet de præcipuis historicis tractat Dionysius, a priori plane seiunxerat, eiq; peculiarem titulum inscripserat, hunc; DIONYSII HALICARNASSEI EXCELLENTISSIMORVM HISTORICORVM COMPARATIO: adiectisque duobus libellis de Historica facultate, altero a se, altero a Francisco Robortello aliquot annis ante conscripto, tractatus hosce cum altero Dionysii libro, quo de præcipuis linguæ Græcæ auctoribus disseritur, Ioanni Tencinio Comiti dedicarat; alteram autem Epistolæ partem, qua de Platone agit Dionysius, Cælio Secūdo inscripserat. Quæ separatio quia non tantum a Stephani editione, verum etiam a vetere Dudithii codice dissentit, atq; adeo ab ipsa etiam Dionysiani textus cohærētia discrepat, ego veterem auctoris ipsius ordinem, non Flouii institutū sequendum existimaui. Fuit tamen suum Flouio ea in re, vt arbitror, consilium. quamobrem illud silentio præterire nolui: vt quibus illud magis placeret, sine vllo impedimento nostro id facere possent. Quibus vt etiam plenius satisfieret, præfationes Flouii hoc locō subiungere voluimus.

Ex præfatione Flouii ad Joannem Tencinium Comitem.

Accipies igitur, Comes illustrissime, Dionysii Halicarnassei libellum De ratione tractandæ historiæ, & comparatione excellentium auctorum; e Græco in Latinum a nobis conuersum, & in tuo nomine propalam editum. quem, vt spero, libenter accipies, & studiose leges; non eo solum quod a nobis profectus fuerit, qui amore incredibilium tuarum virtutum mirabiliter incendimur; sed etiam quod doctrinam historiæ contineat; cuius præcepta non minus quam exempla ipsa tibi grata & iucunda semper fuerunt. Vale Comes illustrissime. III Id. Iun. MDLVI. Lutetia.

Posterior Flouii Præfatio.

Stanislaus Flouius Cælio Secundo Curioni, præceptori suo, S.

Nonnulla opuscula Dionysii Halicarnassei, iucundiss. præceptor, latinitate donauramus. eam vero Epistolam, in qua de stylo Platonis disserit, cum propter summam difficultatem, tum propter rei grauitatem, aliis vertendam reliqueramus. Verum precibus Roberti Stephani, viri mihi amicissimi, adductus, tandem eam quoque Latinam feci, ac tuo nomine emisi: non vt nomen tuum illustraretur; (nulla enim est vrbs in Italia, nulla Gallia, nulla in Germania, in qua non sit nomen tuum multum & celebratum) sed vt intelligeres, me in eo totum esse, quomodo & tibi & tuis probare possim, te nec hominem ingratum deuinxisse, nec beneficia perperam collocasse. Vale præceptor humanissime.

Ad Latini textus marginem exteriorem quæ appositæ sunt cifræ, Græci textus paginas indicant: vt facilius Græca cum Latinis conferri possint. Notationes autem quæ in margine visuntur, pleræq; omnes a Sylburgio sunt additæ. quæ in Isocrate leguntur, Wolfii sunt: quæ in Thucydidis κρίσι, maiori ex parte sunt Dudithii, exceptis iis quibus præcipua libri capita exponuntur.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ, ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ὀνομάτων.

Ὧ ἐγὼ τοι, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι, καθάπερ ἡ παρ' Ὁμήρῳ φησὶν Ἑλένη ξείνιζουσα τὸν Τηλέμαχον· τοιγάρτοι ἡμέραν ἄγουσι ταύτην ἡδέως ἐπὶ πλείονας εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν, ἡδίστην καὶ λιμιωτάτην ἑορτῶν ἐμοί. πλοῦτον οὔτε χρυσοῦ δημιούργημα πέμπω σοι τῶν ἐμῶν, ὡς ἐκείνη ἔφη δίδοῦσα ὃ μειρακίῳ τὸν πέπλον· ὅτε εἰς γάμου μοῖραν ἥκειν, καὶ γαμετῆς χαρίεν ἄθυρτον· ἀλλὰ ποίημα μὲν καὶ γύμνασμα παιδείας καὶ ψυχῆς τῆς ἐμῆς, κτῆμα δέ σοι τὸ αὐτὸ καὶ χρῆμα τοῖς ἁπάσας ἐν τῷ βίῳ χρείας ὁπόσαι γίνονται διὰ λόγων, ὠφέλιμον, δυναμενότατον ἁπάντων χρημάτων· εἴ τι καὶ ἐγὼ τυγχάνω τῶν δεόντων φρενῶν· ἅπασι μὲν ὁμοίως τοῖς ἀσκοῦσι τὰς πολιτικὰς λόγους, ἐπεὶ ποτ' ἂν ἡλικία τε καὶ ἕξις τυγχάνωσιν ὄντες· μάλιστα δὲ τοῖς μειρακίοις τε καὶ νεωστὶ τῶν παιδευμάτων ἀπηρυμένοις ὑμῖν, ὦ Ῥοῦφε Μελίτη, παῖδες ἀγαθοί, καὶ μοι λιμιωτάτου φίλων. ἐπεὶ δὲ οὐσῶν ἀσκήσεως περὶ πολλὰς ὡς εἰπεῖν τοῖς λόγοις, τῆς περὶ τὰ νοήματα, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα· ὧν ἡ μέν, τῶν πραγματικῶν τόπου μᾶλλον ἐφάπτεσθαι δόξει· ἡ δέ, τῶν λεκτικῶν· καὶ πολλῶν ὅσοι τῶν λέγειν δυνάμενοι σχολάζουσι, περὶ ἀμφοτέρας τὰς θεωρίας τῶν λόγων ἀσπουδάζοντων ἐξ ἴσου, ἡ μὲν ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ὑπὸ τούτοις φερόμενον ἡμᾶς ὑπεῖδεν, βεβαιοτέρα ὄντι καὶ χαλεπὴ νέοις, μᾶλλον δὲ, ἀδυνάτους εἰς ἀγῶνα καὶ μειρακίων πεσεῖν ἡλικίαν· ἀκμαζούσης γὰρ ἤδη σωφρόνως ὄντι, καὶ πολιᾶς κατηρτυμένης λικίας ἡ τούτων γνῶσίς ὄντι οἰκειοτέρα, πολλῇ μὲν ἰσοτιμίᾳ λόγων τε καὶ ἔργων, πολλῇ δὲ πλείονι συμφορᾷ παθῶν οἰκείων τε καὶ δημοσίων σωματικῶν ἡμῖν. τὸ δὲ περὶ τὰς λέξεις φιλοπόνημα φιλοκάλων, καὶ ταῖς θεαταῖς περιφυὲς σωφρονεῖν οὐκ ἦττον ἡλικίας. ἐπιόντι γὰρ ἅπασι νέοις τὴν τῆς ἑρμηνείας ὡραϊσμόν, δήγορις μανίας καὶ ὥσπερ ἐνθουσιῶδές τι ὄντι τοῦτον λαμβάνουσα ὁρμάς· οἷς πολλῆς πάνυ καὶ ἐμφρονος δεῖ τῆς προστασίας τε καὶ ἀγωγῆς, εἰ μέλλουσι μὴ τὸ οὗ ἕνεκα περὶ ἀκαιρίαν ἢ λῶν ἁμαρτεῖν ἔπος ἐλεγκτὸν λέγειν, μηδὲ εἰκῇ σωφρονεῖν τε καὶ προστυγχάνειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ σκοπεῖν τε χρήσεσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ ἡνιαίων ὀνομάτων, καὶ συνθέσεως ταῦτα κοσμήσειν μεμιγμένον ἔχουσιν τῷ σημνῷ τὸ ἡδύ. εἰς δὲ τοῦτο τὸ μέρος, ὃ δεῖ πρῶτον νέοις ἀσκεῖσθαι, συμβαλέσθαι σοι μέρος εἰς τὴν ἔρωσιν τὸν περὶ συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, τῶν πραγματείαν οὐκ ὀλίγοις μὲν ἔτεσι τοῖς ἀρχαίοις ἐπιδειξάντων ἡ διηκριβωκότων συνέγραψαν τέχνας, σπανίως δὲ ἀκριβῶς σπανίως δὲ ἀπηρτισμένοις μέρεσι τῆς θεωρίας ὠφέλησαν, ὡς ἐγὼ πειρῶμαι. ἐὰν δὲ ἐγγένηταί μοι ὁρμὴ, καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων ἑτέραν ἐξοίσω σοι γραφήν, ἵνα τὸν λεκτικὸν τόπον τελείως ἐξηρτισμένον ἔχῃς. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο μὲν οὖν τὴν πραγματείαν εἰς νέωτα πάλιν ὥρας ταύτας προσδέχου, θεῶν μοίρας φυλαττόντων ἀσφαλῆ τε καὶ ἀνόσους, εἰ δή ποτε ἡμῖν ἄρα τούτου πέπρωται βεβαίως ἔχειν. νῦν γὰρ ὡς ὁ δαιμόνιος ἔοικε τῆς πραγματείας, προσδέχου. κεφάλαια τῆς πραγματείας ἐστὶν, ἃ προκείται μοι δεῖξαι, ταῦτα· τίς τέ ἐστιν ἡ τῆς συνθέσεως φύσις, καὶ ἵνα τὰ κεφάλαια.

ἰσχὺν ἔχῃ, καὶ τίνων σοφάζεται, καὶ πῶς αὐτῶν τυγχάνῃ, καὶ τίνες αἱ γνωρικώταται αὐτῆς εἰσι διαφοραὶ, καὶ τίς ἑκάστης χαρακτὴρ, καὶ ποίαν κρατίστην αὐτῶν πείσομαι· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, τί ποτ' ὄντι τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο, καὶ δύγλωσσον καὶ μιγιχρὸν ἐν ταῖς ἀκοαῖς, ὃ πέφυκε τῇ συνθέσει τῆς πεζῆς λέξεως παρακολουθεῖν, ποιητικῆς τε κατασκευῆς τὸν ἀπόπτον ἐκμιμουμένης λόγον, καὶ σφόδρα ἐν τῇ μιμήσει καθορθούσης αὐτῷ τὸ κράτος· καὶ διὰ ποίας δή ποτε διττηδεύσεως γίνοιτο ἑκάτερον αὐτῶν. διαπορῶ μὲν δή πινά ἐστιν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ὑφ' ὧν μέλλω λέγειν.

συνθέσεως ὁρισμὸς, καὶ μέρη.

Ἡ σύνθεσίς ἐστιν, ὡς καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα, ποιά τις θέσις παρὰ δήπου τὰ τοῦ λόγου μόρια· ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα τινες τῆς λέξεως καλοῦσι. ταῦτα δὲ Θεοδέκτης μὲν καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφήσαντες τοὺς χρόνους, ἄχρι περ εἰς ἐμὲ διῆκαν, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους τοσαῦτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γνώριμοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες, ἕως τεττάρων ἐπεκράτησαν, χωρίζοντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα. εἶθ' οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνοματικῶν, πέντε ἀπεφήναντο τὰ τοσαῦτα μέρη. ἕτεροι δὲ καὶ τὰς αὐτωνυμίας ἀπέζευξαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἓξ οἱ στοιχεῖα τοῦτο ἐποίησαν. οἱ δὲ καὶ τὰ ὑπερρήματα διέλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. οἱ δὲ καὶ ἑπτὰς καὶ εἰκάδας εἰσάγοντες λέξεις, πολλὰ τὰ τοσαῦτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν· ὑφ' ὧν οὐ μικρὸς διῄρηται λόγος. πλὴν ἤγε τῶν τοσούτων, εἴτε τῶν πέντε καὶ τεττάρων, εἴθ' ὅσων δή ποτε ὄντων μερῶν πλοκὴ καὶ σύθεσις, τὰ λεγόμενα ποιεῖ κῶλα. ἔπειθ' ἡ τούτων ἁρμονία, τὰς καλουμένας συμπληροῖ περιόδους· αὗται δέ, τὸν σύμπαντα τελοῦσι λόγον.

συνθέσεως ἔργον.

ἔστι δὴ τῆς συνθέσεως ἔργα, οἰκείως ἕξειν τάττε ὀνόματα παρὰ δήπου, καὶ τοῖς κώλοις ἀποδιδοῦναι τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν, καὶ ταῖς περιόδοις ἁρμόσαι αὐτὸν ὅλον τὸν λόγον. δύο τέχναι δέ μοι φαίνονται τὸν λεκτικὸν τόπον θεωρημένῃ κατανοοῦντι τὴν τάξιν· ἡ εἰς τὰ ὀνόματα συλλογὴ, καὶ προσφυῶς τὰ τάττειν κατὰ φύσιν· ἡδονῇ καὶ πειθοῖ καὶ κράτει ἐν λόγοις οὐκ ὀλίγῳ κρείττω ἐκείνης ἔχει. καὶ μηδείς μ' ἡσυχῇ προδοξάσῃ, εἰ πολλαῖς καὶ μεγάλαις οὔσαις θεωρημάτων περὶ τὴν συλλογὴν, ὑφ' ὧν πολὺς ἐγένετο φιλοσόφοις τε καὶ ῥητορικοῖς ἀνδράσι λόγος, ἡ συνθέσεις δευτέραν ἔσπευσαν τῇ τάξει, καὶ λόγων οὐδὲ πολλοῦ δεῖ τὴν ἴσην ἐκείνῃ τυγχάνουσαν, τοσαύτην ἐμοὶ ἔχει καὶ δυνάμιν, ὥστε περιεῖναι πάντων τὰ ἐκείνης ἔργων καὶ κρατεῖν· ἐνθυμούμενος ὅτι καὶ αἱ περὶ τὰ ὀνόματα ἐπιμελεῖς ὅσαι διαφόρους ὕλας λαμβάνουσαι, συμφορητὸν ἐκ τούτων ποιοῦσι τὸ τέλος, ὡς οἰκοδομικῆς τε καὶ τεκτονικὴ, καὶ ποικιλικὴ, καὶ ὅσαι ταῖς τοιαύταις εἰσὶν ὁμόλογοι, αἱ συνθετικαὶ δυνάμεις, τῇ μὲν τάξει δεύτεραι τῶν ἐκλεκτικῶν εἰσι, τῇ δὲ δυνάμει πρότεραι. ὥστ' εἰ καὶ τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ συμβέβηκεν, ἐκ ἄπορον ἡγήσεσθαι. ὅθεν ὁ κωλύει καὶ πῇ τὸ θαρρεῖν τὸ προκείμενον, μήτι δοξωμὲν ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν τὰ ἀμφισβήτησιν ἐχόντων λόγων. ἔστι τοίνυν πᾶσα λέξις, ἢ συμφωνοῦμεν ταῖς ποιήσεσι, καὶ μὲν, ἔμμετρος· ἡ δὲ, ἄμετρος· ὧν ἑκατέρα, καλῆς μὲν ἁρμονίας ἴσχυσα, καλὸν οἴδ' ὅτι ποιεῖ τὸ μέτρον καὶ τὸν λόγον· ἀνεπιτήδειος δὲ καὶ ὡς ἔτυχε ῥιπτουμένη, πρόσαπόλλυσι καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ χρήσιμον. πολλοὶ γοῦν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, φιλόσοφοί τε καὶ ῥήτορες, λέξεις πρέπουσας τοῖς ὑποκειμένοις ἐκλέξαντες ἐπιμελῶς, ἁρμονίαν δὲ αὐταῖς προσθέντες εἰκαίαν τινὰ καὶ ἄμουσον, τοῦτο μόνον ἀπέλαυσαν ἐκείνου τοῦ πόνου. ἕτεροι δὲ, δύο καταφρονήσαντες καὶ ταπεινὰ λαβόντες ὑποκείμενα, συνθέντες ἁπτὰ ἡδέως καὶ προσφυῶς, πολλῷ τῷ ἀφροδισίῳ τῷ λόγῳ προσεδήκαν. καὶ οὐδὲν δυσλογόν τι πεποιήκασιν ἡ σύνθεσις πρὸς τὰ ὀνόματα. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος διανοίας ὅστις χρῆσις, εἰ μή τις αὐτῇ κόσμον ἀποδώσῃ καλῆς ὀνομασίας, ὅτου καὶ ἕνεκα οὐδὲν ὅστις προσφυρτὸν λέξιν εὑρεῖν καταφανῆ καὶ καλλιρρήμονα, εἰ μὴ καὶ κόσμον αὐτῇ τῆς ἁρμονίας τὸν προσήκοντα προσθήσῃ. ἵνα δὲ μὴ δόξω, φασὶν, ἀναπόδεικτα λέγειν, δέξ ὧν ἐπιδείξω χρήσιμον ἔτι καὶ τελεώτερον ἄσκημα τῆς συνθέσεως τὸν συνθέσιν, ἔργῳ πειράσομαι δεικνύναι, ἐμμέτρων τε καὶ πεζῶν λόγων ἀπαρχὰς ὀλίγας προσχειρισάμενος. λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μὲν, Ὅμηρος· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος.

ἀπόχρη

ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν εἰκάσαι. ἔστι δὲ παρ' Ὁμήρῳ μὲν ὁ περὶ τῆς συβώτη καταγόμενος Ὀδυσεὺς περὶ τὴν ἐωθινὴν ὥραν ἀκροαλίζεσθαι μέλλων, ὡς τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν· ἔπειτα ὁ Τηλέμαχος αὐτοῖς ὑποφαινόμενος ἐκ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποδημίας· περιγραμμάτια λιτὰ καὶ βιωτικὰ ἁρμόττοντα ὑπέρθυ. ποῦ δέ ἐστιν ἡ τῆς ἑρμηνείας ἀρετή, ἀλλὰ ποιήματα δηλώσει περιειλεγμένα αὐτά. Τὼ δὴ αὖτ' ἐν κλισίῃ, Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβός, Ἔντυον ἄμειον ἀμὴ νοῖ κειαμένω πῦρ, Ἐκπεμπάν τε νομῆας ἀμ' ἠγεμόνεσσι σύεσσι. Τηλέμαχον δὲ περίσαινον κύνες ὑλακόμοροι, Οὐδ' ὑλάουν περσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσεὺς Σαίνοντάς τε κύνας, ἦλθε δὲ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν. Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα· Εὔμαι, ἦ μάλα τίς τοι ἐλθοῦσεται ἐνδὸς ἑταῖρος, Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος, ἐπεὶ κύνες οὐκ ὑλάουσιν, Ἀλλὰ περισαίνουσι. ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω. Οὔπω πω εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς Ἔστη ἐπὶ προθύροισι. τὰ φῶτ' ἀνόρουσε συβώτης. Ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα τοῖς ἐπονῆστο, Κιρνὰς αἰθοπα οἶνον. ὁ δ' ἀντίος ἦλθεν ἄνακτος· Κύσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά, Χεῖράς τ' ἀμφοτέρας· θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ. Ταῦθ' ὅτι μὲν ἐπαγὲς καὶ κηλητὰς ἀκάς, ποιηταὶ τε καὶ τῶν πόλυ ἡδίστων σοφιστῶν ἥπιοι μοῖραν ἔχοι, πόλυτες μὲν οἱδ' ὅτι μαρτυρήσαιεν. ποῦ δὲ καὶ αὐτῶν ἐστιν ἡ πειθώ, καὶ σχεδὸν τί τοιαῦτά ἐστι; πότερον σχεδὸν τὸν ὀνομάτων, ἢ σχεδὸν τὴν συνθέσιν; σοφοὶ μὲν εἰ τοι σχεδὸν τὴν ἐκλογήν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. Σχεδὸν γὰρ τῶν ἀτελεστάτων τε καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων πέπλεκται πᾶσα ἡ λέξις, οἷς μὲν καὶ γεωργὸς, καὶ θαλαττουργὸς, καὶ χειροτέχνης, καὶ πᾶς ὁ μηδεμίαν ὥραν τὴν λέγειν μὲν ποιούμενος, ἐξ ἑτοίμου λαβὼν ἐχρήσατο. λυθέντος γοῦν τοῦ μέτρου, φαῦλα φανήσεται τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἄζηλα. οὔτε γὰρ μεταφοραί τινες ἐν αὐτοῖς ἀνήκουσι ἔνθεσιν, οὔτε ἀναλογαί, οὔτε καταχρήσεις, οὔτε μὴν ἐμφατικὴ σχεδὸν ἁρμονία, σχεδὲ δὴ γλῶτταί τινες, οὔτε ξένα ἢ πεποιημένα ὀνόματα. τί οὖν λείπεται μὴ ἐκ τῆς συνθέσεως σχεδὸν κάλλους τῆς ἁρμονίας αἰτιᾶσθαι; τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ τῆς ποιητικῆς μυρία, ὡς δὴ οἶσθ' ὅτι πολῖται ἴσασιν. ἐμοὶ δὲ ὑπομνήσεως ἕνεκα λεχθῆναι ἀρκεῖ ταῦτα μόνα εἰρῆσθαι. Φέρε δὴ μεταβῶμεν καὶ ὅπῃ τὴν πεζὴν ἁρμονίαν, καὶ σκοπῶμεν εἰ καὶ κείνῃ τὸ αὐτὸ συμβέβηκε πάθος, ὥστε περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματά τε καὶ ὀνόματα σωθαρθέντα καλῶς, μεγάλας γίνεσθαι τὰς χάριτας. ἔστι δὴ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βασιλεύς τις Λυδῶν, ὃν ἐκεῖνος Κανδαύλην [καλεῖ, Μυρσίλον δὲ καλοῦσι] φησὶν ὑπ' Ἑλλήνων, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐρασθέντα, ἐπιθυμῆσαί τινα τῶν ἑταίρων αὐτοῦ γυμνὴν τὴν ἀνθρωπον ἰδεῖν· ὁ δὲ, ἀπομαχόμενος μὴ δυνασθῆναι· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν, ὑπομένων τε καὶ θεώμενος αὐτὴν ἔλαθεν. ὃ δὲ πρᾶγμα οὐχ ὅτι σεμνὸν ἢ καλλιλογεῖσθαι ὑπετίθετο, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ ὑποκίνδυνον, καὶ τὸ αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὸ καλὸν ἐχθυτέρα· ἀλλ' εἴρηται σφόδρα δεξιῶς, καὶ κρᾶτιστον γέγονεν ἀκουσθῆναι λεγόμενον, ἢ ὀφθῆναι γινόμενον. ἵνα δὲ μή τις ὑπολάβῃ τὸ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς αἰτίαν τῇ λέξει, μεταθεὶς αὐτῆς τὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ Αἰδίδα γλῶτταν, καὶ σοφὸν μέν τις ἐπεργασάμενος, ὅπως ἐξοίσει τὸν σχεδιασμόν· Γύναι, ἔγωγέ σε δοκῶ πείθεσθαί μοι λέγοντι [τὰ] περὶ τὸ εἶδος τὸ γυναικός· " ὦτα μὲν τυγχάνει μοι θέσθαι ὑπὸ κόμῃ ἐπισοτέρα ὀφθαλμῷ· ποίᾳ ὅπως ἐκείνῳ θεάσῃ γυμνόν. " ὁ δὲ, [μέγα] ἀναβοήσας εἶπεν· Δέσποτα, ἵνα λέγῃς λόγον ὑγιᾶ, κελεύων με δέεσθαι " τὸν ἐμὸν θεάσασθαι γυμνόν; ἅμα δὲ χιτῶνι σχεδυομένῳ σωμα δύεται καὶ τὸν αἰδῶ γυνή. " πάλαι γὰρ καλὰ ἀνθρώποις ἐξεύρηται ἐξ ὧν μανθάνειν δεῖ· ἐν οἷς ἓν τόδε ἐστὶν, ὁρᾶν ἵνα τὰ " ἑαυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνῳ πασῶν γυναικῶν εἶναι καλλίστην, καὶ σοῦ δέομαι μὴ χρῆζειν ἀνόμου. " ὁ μὲν δὴ λέγων ταῦτα, ἀπεμάχετο· ὁ δ', ἠμείβετο τοῖσδε· Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ φοβοῦ " μήτ' ἐμὲ, ὡς πειρώμενός σου λόγον λέγω τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τι σοὶ δόξῃ " αὐτῆς γλύπτην βλάβος. ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι ὅπως, ὥστε μηδὲ μαθεῖν αὐτὴν ὀφθεῖ- " σαν ὑπό σου. ἀγαγὼν γάρ σε εἰς τὸ οἴκημα ἐν ᾧ κοιμώμεθα, ὅπισθεν τῆς ἀνοιγομένης θύρας " στήσω· μετὰ δὲ ἐμὲ εἰσελθοῦσα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κλίτος. κεῖται δὲ ἐγγὺς τῆς εἰσόδου " θρόνος· ὅπου τὸν τῶν ἱματίων καθ' ἓν ἕκαστον σκεῦος θήσει· καὶ καθ' ἡσυχίαν πολλὰ παρέ- " σται σοι θεάσασθαι. ὅταν δ' ἀπὸ τοῦ θρόνου πορεύηται ὅπῃ πρὸς τὸν κοῖτον, κατ' νώτου τε αὐτῆς "

» ἡδὺ, σοὶ μελέτω ὃ ἐνίδοθεν, ὅπως μή σε ὄψε) ἀπιόντα λάθῃ θυρῶν. ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ
» ἠδύνατο λάθα φυγεῖν, ἕτοιμος ἐπὶ ποσὶν ταῦτα. οὐκ ἀν ἔχοι τις οὐδὲ ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὅτι ὃ
ἀξίωμα καὶ ἡ σεμνότης τῶν ὀνομάτων ὑμοῖον πεποίηκε τῷ φράσιν. ἀνεπιτήδευτα γὰρ ὄντα καὶ
» ἀνέλεκτα, οἷα φύσις τέθηκε σύμβολα τοῖς πράγμασιν. οὐδὲ γὰρ ἁρμοπενέστερον χρεὼν ἦν
7 χρήσασθαι ἑτέροις. ἀνάγκη δή που, ὅταν τοῖς κυριωτάτοις τε καὶ πρεσβυτάτοις ὀνόμασιν
οἰκεῖα τὰ νοήματα, μηδὲν σεμνότερον εἶ) ἢ οἷά ἐστιν. ὅτι γὰρ οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ἐστι σεμνὸν, οὐδὲ
ἀξιῶσαι, ὁ βουλόμενος εἴσε), μεταθεὶς οὐδὲν ὅτι μὴ τὴν ἁρμονίαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦτο
τὸ ἀνδρὶ ποιοῦντα ἐστὶν, ἐξ ὧν ἄν τις τεκμήραιτο ὅτι οὐκ ἐν τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων ἡ πειθὼ
τῆς ἑρμηνείας ἐστὶν, ἀλλ' ἐν τῇ συζυγίᾳ ἐστίν. καὶ πρὸς μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα. ἵνα δὲ πολὺ
σωθέσεως λόγος λύσις καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ἢ τὸ ἡδύ. μᾶλλον ἄμεθ) ὅσην ἔχει ῥώμην ἡ συνθετικὴ δύναμις ἔν τε ποιήμασι καὶ λόγοις, λήψομαί τινας 10
δ' ἔχειν δοκούσας λέξεις, ὧν τὰς ἁρμονίας μεταθεὶς, ἄλλοῖα φαίνεσθαι ποιῶν καὶ τὰ μέρη, καὶ
τοὺς λόγους. λαμβανέσθω ὃ πρῶτον ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν ταυτί· Αλλ' ἔμεν ὥστε πάλαντα
» χερὶ ἔπτης ἀλαθὴς, Ἥτε σταθμὸν ἔχουσα, καὶ εἰείλιον ἀμφὶς ἀέλκει, Ἰσάζουσ', ἵνα πα-
» σιν ἀέλκεα μοῖραν ἄρῃ). τοῦτο δὲ μέρος ἡρωϊκόν ἐστιν, ἑξάποδι, τέλεον, κατὰ πόδα δάκτυλον
βαρύμετρον. ἐγὼ δὴ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων τούτων μετακινήσας τὴν σύνθεσιν, τοῖς αὐτοῖς σίχοις
ἀντὶ μὲν ἑξαμέτρων ποιῶ τετραμέτρους, ἀντὶ δὲ ἡρωϊκῶν πρεσῳδικούς, τὸν τρόπον τοῦτον·
» Ἀλλ' ἔμεν ὥστε πάλαντα χερὶ ἔπτης ἀλαθὴς, Ἥτ' εἰείλιον ἀμφὶς καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀέλκει
» Ἰσάζουσ', ἵν' ἀέλκεα παρὰν ἄρηται μιαθόν. ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ σποράδια ταυτί· Ἐνθ' οἱ μὲν ἐπ' ἄκρας πυρᾶς νέκυες
» ἔκειντο Γῆς ὑπὸ ξείνης, ὀρφανὰ τείχεα προλιπόντες Ἑλλάδος ἱερῆς, καὶ μυχὸν ἑστίης πατρῴης,
» Ἠέλιόν τ' ἐρατεινὸν, καὶ καλὸν ἠλίου πρόσωπον. δυσαίμιον δ' αὖ ἔπι πολλὰς ἰδέας μέτρων καὶ
σχηματισμοὺς εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐμπιπτούσας σίχον ὑπιδέχεσθαι, ὃ δὲ αὖθ' καὶ τοῖς ἀνδρείοις ὀλίγου δεῖν
πᾶσι συμβεβηκὸς μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς ἀποφαίνειν, ὥστε τῆς μὲν ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τῆς
αὐτῆς μενούσης, τῆς δὲ συνθέσεως μόνης μάλιστα μεσούσης, τά τε μέρα μεταῤῥυθμίζεσθαι,
καὶ συμμεταπίπτειν αὐτοῖς τὰ σχήματα, τὰ χρώματα, τὰ ἤθη, τὰ πάθη, τὸ ὅλον τῶν ποιημάτων 30
ἀξίωσιν. ἀλλ' ἀναληφθήσομαι πλείονων ἅπτεσθαι θεωρημάτων, ὧν ἔνια ὀλίγοις πόνου δεῖ γνώ-
ειμα. ὑπὸ πολλῶν δὲ ἴσως, καὶ οὐχ ἥκιστα ὑπὸ τῶν τοιούτων, καλῶς ἂν ἔχοι τὰ Εὐριπίδεια
» ταῦτα ἐπενεγκεῖν· Μή μοι λεπτῶν διήγαιε μύθων, Ψυχή. τί σοι τὰ φρενὸς; εἰ μὴ Μηδὲ
8 » σιμωτέσθαι παρ' ἐμοίοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω μοι δοκῶ καὶ τὸ παρόν. ὅτι δὲ καὶ ἡ πεζὴ
λέξις ὃ αὐτὸ δύναται παθεῖν τῇ ἐμμέτρῳ, ὄντων μὲν ὀνομάτων, ἀλλαττομένης δὲ τῆς συνθέ-
σεως, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. λήψομαι δὲ ἐκ τῆς Ἡροδότου λέξεως τὴν ἀρχὴν
τῆς ἱστορίας, ἐπεὶ καὶ γνώριμός ἐστι τοῖς πολλοῖς, μεταθεὶς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἁρμονίας
» μόνον. Κροῖσος μὲν Λυδὸς μὲν ἦν υἱὸς, παῖς δὲ Ἀλυάττου, τύραννος δὲ ἐθνῶν τῶν ἐντὸς Ἅλυος
» ποταμοῦ· ὃς, ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας, μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων ἔξίησι πρὸς βορέαν
» ἄνεμον εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον. μεταθήσομαι τῆς λέξεως ταύτης τὴν ἁρμονίαν, 40
καὶ ἔσται μοι οὐκέτι ἐπαγωγικὸν τὸ πλάσμα, οὐδὲ ἡσυχικὸν, ἀλλ' ὀρθὸν μᾶλλον καὶ ἀναγώνιον· Κροῖσος μὲν υἱὸς ἦν Ἀλυάττου, ἔθνος δὲ Λυδὸς, τύραννος δὲ τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων, μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον ἐκδίδωσι πρὸς βορέαν ἄνεμον. οὗτος ὁ χαρακτὴρ ἀπέχει πολὺ
» δόξαν τῶν Θουκυδίδου τούτων· Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον.
» προσοικοῦσι δὲ αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. πάλιν ἀλλάξας
τὴν αὐτὴν λέξιν, ἑτέραν αὐτῇ μορφὴν ἀποδώσω, τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀλυάττου μὲν υἱὸς ἦν
Κροῖσος

Κρῆσος, ἡμῖος δὲ Λυδὸς, τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ τύραννος ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας
ῥέων, Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων μεταξὺ τοῖς βορέαν ἔξωσιν ἀνέμοις εἰς τὸν καλούμενον
πόντον Εὔξεινον. Ἡ ησιακὴν δ' ἡῆμα τοῦτο τῆς συνθέσεως, μικρόκομψον, ἀγλῶς, μαλθακήν.
τούτων γὰρ τῶν λήρων ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, διαῦτα γράφων· Ἐξ ἀγαθῆς ἑορτῆς ἀγαθὸν «
ἄγγελμα ἀγγέλλω· ἀπὸ Μαγνησίας εἰμὶ τῆς μεγάλης Σιπυλάς. ὑγρὰ μικρὰ εἰς Θηβαίων «
ὕδωρ ἔπιπτεν ὁ Διόνυσος. ἡδὺς μὲν γάρ ἐστι, ποιῆς δὲ μέγεσθαι. ἄλις ἔστω τῶν ἀδολεσχημά- «
των. ἱκανῶς γὰρ οἶμαι πεποιηκέναι φανερὸν ὃ προὔκειτό μοι, ὅτι μείζονα ἰσχὺν ἔχει τῆς ἁρμονίας ἡ μιζονεικὴ ἰσχὺς ἐκλογῆς ἡ συνθέσεως. καί μοι δοκεῖ πρὸς τοῖς ἄνω μὲν ἁμάρτημα εἰκάσαι αὐτὸν τὴν Ὁμηρικὴν Ἀδύσσειαν. ἐκείνη τε γὰρ τὸν Ὀδυσσέα τὸν αὐτὸν οἵοντε πολλοῖς φανέσθαι, τοτὲ μὲν ῥυσὸν καὶ μικρὸν καὶ ἀγρεῖον, πτωχῷ λυγαλέῳ ἐοικότα, ἠδὲ γέροντι, τοτὲ δὲ τῇ αὐτῇ ῥάβδῳ πάλιν ἐφαπλωθέντα, μείζονά τ' εἶναι δόξαι, καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι. καλὸν δὲ κἀρηΐφιλος Οὐλάμας ἦκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας. αὐτήν γε, τὰ αὐτὰ λαμβάνουσα ὀνόματα, τοτὲ μὲν ἄμορφα καὶ πλατέα καὶ πεζὰ καὶ ταπεινὰ ποιῆς φανέσθαι τὰ νοήματα, τοτὲ δὲ ὑψηλὰ καὶ πλούσια καὶ ἁδρὰ καὶ καλά. καὶ τούτῳ μάλιστα διαλλάττει ποιητής τε ποιητοῦ, καὶ ῥήτωρ ῥήτορος, τῷ συνηθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα. τοῖς μὲν οὖν ἀρχαίοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι πολλὴ ὑπόδυσις ἐπ' αὐτὸ παρ' ὃ καὶ καλά ἐστιν αὐτῶν τὰ μέρη καὶ τὰ μέλη, καὶ οἱ λόγοι· τοῖς δὲ μεταγλυκέσι σχεδὸν πλὴν ὀλίγων· ἐφ' ᾧ δ' ὕστερον πολυτάπασιν ἠμύνθη· καὶ σχεδὸν ὥρα δεῖν ἀναλαμβάνειν αὖθ' εἰ, σχεδὸν συμβήσεταί τι τῷ καλλει τῶν λόγων. διηρτημένας δὲ διαύτας συντάξεις κατέλιπον, οἷας σχεδὸν ἐπὶ τοσοῦτον μέχρι κορωνίδος διελθεῖν. Φύλαρχον λέγω καὶ Δοῦριν καὶ Πολύβιον, καὶ Σάωνα, καὶ τὸν Καλαλιανὸν Δημήτριον, Ἱερώνυμόν τε καὶ Ἀντίλοχον, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Ἡγησίαν Μάγνητα, καὶ ἄλλους μυρίους· ὧν ἀπόντων τὰ ὀνόματα εἰ βουλοίμην λέγειν, ὀπιλείψει με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος. καὶ δεῖ τούτους θαυμάζειν, ὅπου γε καὶ οἱ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ τὰς ἀμείνους ἁπάντων ἐκφέροντες τέχνας, οὕτως εἰσὶν ἄθλιοι περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ὥστε αἰσθάνεσθαι καὶ λέγειν; ἀπόχρη δὲ λεκτικῷ χρήσασθαι τῷ λόγῳ Χρυσίππου τοῦ στωικοῦ. θαυμαστέρω γὰρ οὐκ ἂν εἴη παραβαίνω. τούτου γὰρ οὔτε ἄμεινον σχεδὸν τὰς ἁρμονικὰς τέχνας ἠκρίβωσεν, οὔτε χείρονι ἁρμονίᾳ συνταξεῖ τὰς ἐξενεγκεῖν λόγους τῶν ὀνόματος καὶ δόξης ἀξιωθέντων. καίτοι ἀσυνδέτῳ γέ τινες παρεσκεύασαν αὐτῷ καὶ σχεδὸν τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἀναλκέστατον εἰς τὸν λόγον, καὶ τέχνας ἄνας ἐπέγραψαν ὑπὲρ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν. ἀλλὰ πολύ τι μᾶλλον πάντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν, καὶ σχεδὸν οἷα περ εἶδος τι πυ- 3
γῆς τὸ ποιοῦν ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν σύνθεσιν. ἐγὼ δ' οὖν ὅτε διέγνων συντάττεσθαι ταύτην ὑποθέσεσιν, ἐζήτουν εἴ τι τοῖς παρέτρεψεν εἴρηται περὶ αὐτῆς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς σοᾶς φιλοσόφοις, εἰδὼς τοὺς ἄνδρας οὐ μικρὰν φερομένους τοῦ λεκτικοῦ τόπου πεποιημένους. δεῖ γὰρ αὐτοῖς ταλήθη μαρτυρεῖν. ὑδαμῆ δ' οὐδέν ὑπὸ σχεδὸν οὐδενὸς οὕτω τῶν ὀνόματος ἀξιωμένων ὅτε μεῖζον ὅτε ἔλαττον συναρμὸν εἰς ἓν ἐγὼ παρήρημαι παραγματείαν· ἃς δὲ Χρύσιππος καταλέλοιπε συντάξεις δύο, ὑπογραφὴν ἐχούσας περὶ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν, ῥητορικὴν θεωρίαν ἐχούσας, ἀλλὰ διαλεκτικήν, ὡς ἴσασιν οἱ τὰς βίβλους ἀνεγνωκότες, ὑπὲρ ἀξιωμάτων συντάξεως, ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν, καὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων, ἀναπεπλεγμένων τε καὶ μεταπιπτόντων, καὶ ἀμφιβόλων, καὶ ἄλλων τινῶν τοιουτοτρόπων, σχεδὸν οὐδεμίαν οὔτε χρείαν οὔτ' ὠφέλειαν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις συμβαλλομένων, εἰς γοῦν ἡδυτῆτα καὶ κάλλος ἑρμηνείας, ὧν δεῖ σχεδάζεσθαι τὴν σύνθεσιν· ταύτης μὲν τῆς παραγματείας ἀπέσχον· ἐσκόπουν δὲ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ σκοπούμενος, εἴ τινα δυνατὸν εὑρεῖν φυσικὴν ἀφορμὴν, ὅθεν πάντος παράγματος καὶ πάσης ζητήσεως αὐτὴν δοκεῖ κρατεῖσθαι εἰκὸς καὶ ἀρχή. ἀναλαμβάνων δ' ἐμαυτῷ θεωρημάτων, καὶ δόξας ἰδεῖν τὸ παράγμα χωρεῖν, ὡς ἔμαθον ἑτέρωσέ ποι ταύτην ἄγουσαν ἐμὲ τὴν ὁδὸν, οὐχ ὅποι προὐθέμην, καὶ ἀναλαμβάνειν ἐπ' ἐλθεῖν, ἀπέσχον. κωλύει δὲ σχεδὸν ἴσως καὶ ἐκείνης ἅψασθαι τῆς θεωρίας, καὶ τὰς αἰτίας εἰπεῖν, δι' ἃς ἐξέλιπον αὐτὴν, ἵνα μή με δόξῃ τις ἀγνοίᾳ παρελθεῖν αὐτὴν, ἀλλὰ μὴ παραιρεσῇ. ἐδόκει δή μοι τῇ φύσει μάλιστα ἡμᾶς ἑπομένους οὕτω δεῖν ἁρμόττειν τὰ μόρια τοῦ λόγου, ὡς ἐκείνη βούλεται. αὐτίκα τὰ ὀνόματα ἡγούμην πάντων

κρείττω τὰ μόρια τοῦ λόγου πᾶς ἁρμοστέον.

περὶ τῶν ῥημάτων· τὰ μὲν γὰρ, τῷ ὑπὸ ἀνάγκης δηλοῦν· τὰ δὲ, ὃ συμβεβηκός· περότερον δὲ εἰ
" τῇ φύσει τὸ ὑπὸ ἀνάγκης τῶν συμβεβηκότων· ὡς τὰ ὁμηρικὰ ἔχει· Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύ-
" τροπον. καὶ, Μῆνιν ἄειδε θεά. καὶ, Ἥλιος δ' ἀπόρουσε λιπών. καὶ τὰ τοιαῦτα πλήσια τούτοις. ἡγεῖται μὲν γὰρ ἐν τούτοις τὰ ὀνόματα, ἕπεται δὲ τὰ ῥήματα. πιθανὸς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς ἔδοξεν εἶναί μοι. ἕτερα γοῦν τοιαῦτ' ἀν' εὕροις παραδείγματα τοῖς αὐτοῖς ποιητῇ κείμενα ἀναιτίως συντεταγμένα, ἢ ταῦτα συντέτακται, καλά τε ὄντα ἦπον καὶ πιθανά. πῶς
" οὖν ἔστι ταῦτα; Κλυθί μευ ἀργυρότοξε Διὸς τέκος, Ἄζυτόνδε· καὶ, Ἔστετε νῦν μοι μοῦ-
" σαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. καὶ, Μῆνιν παλλὰς σεῖο θεοῖς ὀπιτέλεσσον Ἀχιλλεῦ. ἐν γὰρ τούτοις ἡγεῖται μὲν ῥήματα, ἕπονται δὲ τὰ ὀνόματα· καὶ οὐδεὶς ἂν αἰτιάσαιτο τῷ συντάξιν αὐτῶν ὡς ἀνδῆ. ἔτι δὲ περὶ τούτοις ἄμεινον ἐδόκουν εἶναι) τὰ ῥήματα περότερα τάττειν I
τῶν ὀπιῤῥημάτων· ὅτι μὲν περότερόν ἐστι τῇ φύσει τὸ ποιοῦν ἢ πάσχον τῶν συνεδρευόντων αὐτοῖς, ἔστω λέγω, καὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ τῶν παραπλησίων, ἃ δὴ καὶ καλοῦμεν ὀπιῤῥήματα·
" παραδείγμασι χρώμενος τούτοις· Τύπτει δ' ὀπισθοφάλαγγα τῶν ὃ γόνος ὄρνυτ' ἀρωγῆς. Ἦ-
" κιπτε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δ' ψυχὴν ἐκάπυσεν. Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρός. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ὕστερα τέτακται τῶν ῥημάτων τὰ ὀπιῤῥήματα. καὶ τοῦτο πιθανὸν μὲν ὡς ἔστω, οὐκ ἀληθὲς δ' ὡς οὐδὲ ἐκεῖνο. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα παρὰ τῷ ποιητῇ ἀναιτίως ἢ ἐκεῖνα
" εἴρηται· Βοῦν δὲ πέτοιται ἐπ' ἀὐτμένα εἰαμενοῖσι. Σήμερον ἄνδρα φάσθε μοι τοῦτον Εἰ-
" λείθυια Ἐκφανῆ. ἀρ' οὖν χείρω τι ἐργάζεται τὰ ποιήματα, ὑστεραχθέντων ἀεὶ τῶν ὀπιῤῥήμασι τῶν ῥημάτων; ἔτι καὶ τάδε ὠόμην δεῖν μὴ παρέργως φυλάττειν, ὅπως τὰ περότερα
" τοῖς χρόνοις, καὶ τῇ τάξει περότερα λαμβάνηται· οἷά ἐστι ταῦτα· Αὖ ἔρυσαν μὲν πεζοί, καὶ
" ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν. καὶ, Λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' οἰστός. καὶ, Σφᾶ-
" ρας ἔπειτ' ἐρύσατ' ἀμφιπόλου βασιλείης. Ἀμφιπόλου μὲν ἄμμορτε, βαθείῃ δ' ἔμβα-
" λε δίνῃ. νὴ Δία, φαίη τις ἄν· ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ οὐχ οὕτω συντεταγμένα ποιήματα, οὐδὲν
" ἧττον ἢ ταῦτα καλά. Πλῆξεν δυσαόρους ῥίζῃ δρυός, ἣν λίπε χειών· περότερον γὰρ δήπου
" τὸ ἐπιματεύσασθαί ἐστι τοῦ πλῆξαι. καὶ ἔτι, Ἦλασεν ἄλλοθι πάσας, πέλεκυς δ' ἀπέσχε τένοντας Αὐχενίους. περότερον γάρ δή που περήκει τῷ μήκει τὸν πέλεκυν ἐμβαλεῖν εἰς τοὺς τένοντας τοῦ αὐχένος, ὃ ἔπειτα αὐτοῦ πλησίον. εἰ δὲ τοῖς τοιούτοις καὶ ἠξίουν τὰ μὲν ὀνόματα προτάττειν τῶν ὀπιθέτων· τὰ δὲ περιττὰ, τῶν ὀνοματικῶν· ταῖς δὲ ἀντωνυμίαις, τῶν περιττῶν· ἔν τε τοῖς ῥήμασι φυλάττειν, ἵνα τὰ ὀρθὰ τῶν ἐκκεκλιμένων ἦται, καὶ τὰ παρεμφατικὰ τῶν ἀπαρεμφάτων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. πότερα δ' ταῦτα διεσάλευσεν ἡ πεῖρα, καὶ τὸ μηδενὸς ἄξια ἀπέφηνε. ὅτε μὲν γὰρ οὐκ ἐκ τούτων ἐγίνετο καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἡδεῖα ἡ σύνθεσις καὶ καλή, τότε δ' οὐκ ἐκ τῶν μὴ τοιούτων, ἀλλ' ἀναιτίων. Διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας τῆς θεωρίας ἀπέσχον. ἐμνήσθην δ' αὐτῶν καὶ νῦν, οὐχ ὡς σπουδῆς ἀξίων· καὶ τὰς Δαιδαλικὰς παρεθέμην τέχνας, οὐχ ὡς ἀναγκαίας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς δοκῶν ἔχῃ τι αὐτὰς χρήσιμον εἰς τὴν παροῦσαν θεωρίαν, ἐκ πολλοῦ ποιητὰς εἰδέναι, θηρεύοντας τὰς ὀπιχαρακτῆρας τῶν χαρακτήρων ὁμοιότητά τινα ἐχούσας, καὶ τῇ δόξῃ τῶν συνταξαμένων αὐτάς. ἐπεύχομαι δ' ὅπως τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσιν ἀφ' ἧς εἰς ταῦτα ἐξέβην, ὀπτὴ πολλὴ περιοῦσα τοῖς ἀρχαίοις ἐν καὶ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι, φιλοσόφοις τε καὶ ῥήτορσι τῆς ἰδέας τῆς, καὶ οὔτε τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν, οὔτε τὰ κῶλα τοῖς κώλοις, οὔτε τὰς περιόδους ἀνήκεστα εἰκῇ ξυνάπτῃ· ὡς τὸ δεῖν· τέχνη δέ ἐστιν ἐν παρ' αὐτοῖς καὶ θεωρήματα, οἷς χρώμενοι συνεπλέξαν ἄν· τίνα δ' ἐν τὰ θεωρήματα ταῦτα. πειράσομαι διδάσκειν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, ὅσα μοι δυνάμις ἐγένετο συνεξευρεῖν· οὐχ ἁπλᾶ τὰ λέγων, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα. δοκεῖ μοι τῆς συνθετικῆς ὀπισήμης τρία εἶναι εἴδη· ἓν μὲν, ἰδεῖν τί μέλος ἁρμοπόμενον, πέφυκε καλὸν καὶ ἡδεῖαν ἀνθηφαλῆ συνθεῖναι· ἕτερον δ', γνῶναι τῶν ἁρμοπόντων μελῶν τοῖς ἀνθρώποις, πῶς ἂν ἕκαστον χαμαιλαθὲς, χρείττοια φαίνεσθαι ποιήσῃ τὴν ἁρμονίαν· τρίτον δ', ἵνα δεῖται μετασκευῆς τῶν λαμβανομένων, ἀφαιρέσεως λέγω καὶ προσθήκης καὶ ἀλλοιώσεως, γνῶναί τε πῶς, καὶ πρὸς τὴν μέλουσαν χρείαν οἰκείως ἐξεργάσασθαι. τί δὲ τούτων ἕκαστον δύναται, σαφέστερον ἐρῶ, χρησάμενος εἰκόσι τῶν δημιουργῶν τεχνῶν
τῆς συνθετικῆς ὀπισήμης ἔργα βία.
τοῖς ἀρχαίοις πολλὴ ὠφρόνια τῆς συνθέσεως.
ποιήσῃ τὴν ἁρμονίαν· τρίτον δ', ἵνα δεῖται μετασκευῆς τῶν λαμβανομένων, ἀφαιρέσεως λέγω καὶ προσθήκης καὶ ἀλλοιώσεως, γνῶναί τε πῶς, καὶ πρὸς τὴν μέλουσαν χρείαν οἰκείως ἐξεργάσασθαι. τί δὲ τούτων ἕκαστον δύναται, σαφέστερον ἐρῶ, χρησάμενος εἰκόσι τῶν δημιουργῶν τεχνῶν
II
πᾶσιν,

πῖπν, ἀδ᾽ ὅτ᾽ ἔστι· ἔστι· οἰκοδομικὴ λέγω καὶ ναυτικὴν, καὶ τὴν τῶν πλοίων. ὁ τε γὰρ οἰκοδόμος, ὅταν ποιῆται τὴν ὕλην ἐξ ἧς μέλλει καταβάλλειν τὴν οἰκίαν, λίθους, καὶ ξύλα, καὶ κέραμον, καὶ τἄλλα τούτων (ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῶν πλοίων ἢ ὁ τῶν ἔργων, τίνα ταῦτα προαιρεῖται ὁ μῦθος, ποίῳ δεῖ λίθῳ τε καὶ ξύλῳ καὶ πηλίνῳ ποίων ἁρμόσαι λίθους ἢ ξύλον ἢ πήλινον· ἔπειτα, πῶς τῶν ἁρμοζομένων ἕκαστον καὶ ὅπῃ ποίας πλευρὰς ἑδρᾶσαι καὶ τίνων, εἰ τὸ διέδρου ἐστὶν, ἀποκρύψαι καὶ ἀφεῖναι, καὶ αὐτὸ τοῦτο διέδρου ποιῆσαι. ὁ τε ναυπηγὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα προαιρεῖται δή. πολλὰ πλησιάζει μοι δεῖν ποιεῖν καὶ τοὺς μύθους ὡσαύτως τοῖς τοῦ λόγου μέρεσι. πρῶτον μὲν, σκοπεῖν ποῖόν τι ὄνομα ἢ ῥῆμα ἢ τῶν ἀνόνων τι μορίων ποίῳ συντεθὲν ποιεῖ ὅπῃ τι δεῖσθαι ἔστ᾽ ἂν κείμενον, καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον. ἔπειτα δὲ καὶ πότερα μετὰ πότερα τῶν λοιπῶν μορίων ἕκαστον πέφυκεν ἁρμοσθῆναι καὶ
1 ἀκοάς· ἔπειτα δ᾽ ἀκριβῶς πῶς σχηματιστέον τὸ ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα ἢ τῶν ἀνόνων ὁτιδήποτε, χρειῶδες ἱδρῦσθαι καὶ πότερον εἰκὼς ἢ πληθυντικῶς λαμβανόμενα, χρεῖττω λήψεται συζυγίαν· καὶ πότερον κατὰ τὸν ὀρθὸν ἀκροφώνημα πᾶσιν, ἢ κατὰ τῶν πλαγίων πτώσεις· καὶ εἴ τινα πέφυκεν ἐξαίρετα ἀπεικῶς γίνεσθαι, θηλυκὰ, ἢ ἀπὸ θηλυκῶν ἀρσενικὰ, ἢ οὐδέτερα, ἀπὸ τούτων πῶς ἂν ἄμεινον σχηματίσειεν, καὶ πότερα τὰ τοιαῦτα ὅπῃ ἡ τῶν ῥημάτων, πότερα χρεῖττόν ἐστι λαμβάνειν ὄνομα, τὰ ὑρῆα, ἢ τὰ ὕπια· καὶ κατὰ ποίας ἐγκλίσεις ἀκροφώνημα, ἃς δή τινες πτώσεις ῥημάτων καλοῦσι· κατὰ ποῖα δ᾽ ἔδραν λήψεται· καὶ ποίας παρεμφαίνοντα διαφορὰς χρόνων, εἰ μή τινα τοῖς ῥήμασιν ἀνάγκη παρακολουθεῖν πέφυκε. τὰ δ᾽ αὐτὰ ταῦτα καὶ ὅπῃ τῶν ἀνόνων τὸ λόγου μέρος ὁ Πλάκτεον, ἵνα μὴ καθ᾽ ἓν ἕκαστον λέγω. ὅπῃ δ᾽ τύποις τὰ ληφθέντα διακρίνειν, εἴ τι δεῖ μεταπλάττειν ὄνομα ἢ ῥῆμα, ὡς ἂν εὐαρμοστότερόν τε καὶ εὐεδρότερον γένοιτο. τοῦτο δὲ στοιχεῖον
2 ἐν μὲν ποιητικῇ διαφιλεστέρου ἐστὶν, ἐν δὲ λόγοις πεζοῖς εὐαρμοστότερον γίνεταί τε, καὶ ἐν τούτοις ἐφ᾽ ὁπόσον ἂν ἐγχωρῇ. ὁ τε γὰρ λέγων, Εἰς τοῦτο ἀγῶνα, ὡς ἐστὶ τὴν αὐτὴν μοῖραν γράμμα, τὸ ζωῆς ἔσχατον ὄνομος. ἅπτον γὰρ ἂν, Εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, εἰπεῖν. καὶ πάλιν ὁ λέγων, Καπυὸν Νεοπτόλεμον τὸν Ἀχιλλέως, τῇ ὠθήσει παρήνυξε τὸ ῥῆμα. ὁ γὰρ Ἰδὼν, ἀπέχρη. ὁ τε γράφων, Μήτ᾽ ἰδίας ἕδρας μηδεμιᾶς ἕνεκ᾽ εἶκειν, ταῖς συμφοραῖς ἡλάττωκε μέρεια τὸ λόγου καὶ ὠδάκρυσε πάντα τὰ γράμματα. καὶ ὁ μὲν Ἐποίησεν, ἀντὶ τοῦ Ἐποίησε λέγων· καὶ Ἀφαιρήσομαι, ἀντὶ τοῦ Ἀφαιρεθήσομαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὁ δὲ Χαρεφῶντα ἐκάλεσα λέγων ὁ δὲ Φιλοχαρῆσαι λέγων ὁ δὲ Λελύσεται λέγων ὁ Λυθήσεται, καὶ τὰ ἑξῆς τούτοις πάντα, μεταποιῶν τὰς λέξεις, ἵνα αὐτῷ ἁρμοδιώτεραι καὶ κάλλιον καὶ ὀφειλόμενα γένοιντο. μία δὲ ἡ θεωρία τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἡ περὶ αὐτὰ τὰ σεσημασμένα μέρη καὶ στοιχεῖα τοῦ λόγου καὶ
3 ξεως· ἔστι γὰρ ὡσαύτως καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἔφαμεν, ἡ περὶ τὰ καλούμενα κῶλα, ποικιλώτερα τε δεικνύουσα μακρότητός τε καὶ μείζονος· ὑπὲρ ἧς αὐτίκα δὴ πειράσομαι λέγειν ὡς ἔχω γνώμης. ἃ δὲ ταῦτα ἁρμόσαι σεσημασμένα δεῖ, ὡς οἰκεῖα φαίνεσθαι καὶ φίλα· καὶ σχηματίσαι ὡς ἂν εὐδόκιμα γένοιτο, σεσκαπανημένα τε εἴ που τι δέοι, μειώσεως καὶ πλεοναστικῶν, καὶ εἴ δή τινα ἀνόνων κατακολουθεῖν δέοιτο τὰ κῶλα. τούτων δὲ ἕκαστον ἡ περὶ αὐτὰ διδασκεῖ. πολλάκις γοῦν μὲν ὁ κῶλον τοῦτο σεσημάνθαι, ἢ ὅπῃ τοῦτο τεθὲν, εὐσημίαν τινὰ ἐμφαίνει καὶ σεμνότητα· ἕτερα δέ τινα συζυγίαν λαβόν, ἀφελῆ φαίνεται καὶ ἄσημνα. ὁ δὲ λέγω, σαφέστερον ἔσται, εἴ τις αὐτὸ ὅπῃ σαφὲς παράδειγμα ἴδοι. ἔστι δή τις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ λέξις ἐν τῇ Πλαταιέων ἀπομνημονεύσει τοῦ μέρους ἀφειδῶς συγκειμένη καὶ μεστὴ πάθους, ἥδε· Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὁμόσε ἐλπὶς, δέος οὐδὲν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. φέρε δή τις λύσας τὴν συζυγίαν ταύτην, μεταρμόσας τὰ κῶλα οὕτως· Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δέος οὐδὲν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε, καὶ ὁμόσε ἐλπὶς. ἆρ᾽ ἐπὶ ἴσης τοῦτο τὸ σῶμα τῶν κώλων, ἢ οὐ τὴν αὐτὴν χάριν, ἢ οὐ τὸ αὐτὸ πάθος; σκέψεις ἂν εἰ σοι τι δοκεῖ εἰς τὸν Δημοσθένους λέξιν ταύτην, Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ δίδοσθαι ὁμολογῶν ἔνοχοι εἶναι, τούτων μᾶλλον ἀποδοῦναι, τῶν δικαίων μνησθέντα γραφῆναι· εἰ λύσας τις, καὶ μεταλλὼν τὰ κῶλα τοῦτον τὸν τρόπον εἰρηκώς, Ὁμολογῶν οὖν ἔνοχος εἶναι τὸ λαβεῖν τὰ δίδοσθαι, τῶν δικαίων μνησθέντα γραφῆναι· ἀλλ᾽ ὁμοίως ἔστιν δικανικὴ καὶ φρυκτώλη; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. ἡ μὲν δὴ περὶ τὰ ἁρμόζοντα τῶν κώλων θεωρία τοιαύτη· ἡ δὲ περὶ τὸν σχηματισμὸν ποταπή; σκοπῶμεν ἐκ τοῦ τῆς ἐκφορᾶς τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἂν φαινόμενοι

τῶν κώλων ἁρμογὴ, ἡ δευτέρα τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης θεωρία.

τῶν κώλων καὶ λέξεων σχηματισμός.

λέγομεν, τὰ δὲ ὡς ἁρμοττόντως, τὰ δ' ὡς πιθανόμενοι, τὰ δ' ὡς ἀγόμενοι, τὰ δ' ὡς ὑποπίπτοντες, τὰ δ' ὡς ὑποδιεγόμενοι, τὰ δὲ ἁπλῶς πως σημαλίζοντες· οἷς ἀκολούθως καὶ τῷ λέξιν πειρώμεθα σημαλίζειν. πολλοὶ δ' ἤδη που σημασιμοὶ καὶ τῆς λέξεώς εἰσιν, ὥσπερ καὶ τῆς ἁρμονίας· οὓς οὐκ οἷόν τε κεφαλαιωδῶς ἐκλαβεῖν· ἴσως δὲ καὶ ἄπειροι, ἐξ ὧν πολὺς ὁ λόγος, καὶ βαθεῖα ἡ θεωρία. οὐδὲ τὸ αὐλεῖν δυνάμενον ποιεῖν τὸ αὐλεῖν κῶλον οὕτω σημαίνειν, ἢ οὕτως. ἐρεῖ δ' ὅτι παραδείγματος. εἰ τοῦτον ἐξεύρηκε τὸν τρόπον ὁ Δημοσθένης τῷ λέξιν ταύτῃ, Ταῦτα εἰπὼν ἔγραψα, γράψας δ' ἐπροσθέμην, προσθέμενος δ' ἔπεισα
» Θηβαίους, ἆρ' οὕτως ἂν συνέκειτο χαριέντως, ὡς νῦν σύκειται; Καὶ σὺκ εἶπον μὴν ταῦτα,
» σὺκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα μὴν, σὺκ ἐπροσθέμην δέ· οὐδ' ἐπροσθέμην μὴν, σὺκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους. πολὺς ἂν εἴη μοι λόγος, εἰ περὶ πάντων βουλοίμην λέγειν τῶν σημασιμαλούντων ὅσους τὰ κῶλα ὑπιδέχεται. ἀπόχρη δ' εἰσαγωγῆς ἕνεκα τοσαῦτα εἰρῆσθαι. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε καὶ μεταπλάττειν τὰς κώλων ἐνίοτε δέχεται τῶν κώλων μεταπλάττουσιν. ἀνάγκας ὡς πρὸς τὸν νοῦν, ποτὲ δ' ἀφαιρέσεις ἀτελῆ ποιούσας τὴν διάνοιαν· ἃς σὺκ ἄν τις ἐλέγοι ποιοῦσι ποιηταί τε καὶ συγγραφεῖς, ἢ τῆς ἁρμονίας, ἵν' ἡδεῖα καὶ καλὴ γένοιτο· πολὺ ὀλίγου δεῖν εἰπεῖν λόγου. τίς γὰρ σὺκ ἂν ὁμολογήσαι τάδε τὴν λέξιν, ὡς ὁ Δημοσθένης
» εἴρηκε, πρεσβείαν πλεονάζειν σὺκ ἀνάγκαις τῆς ἁρμονίας ἕνεκα; Ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ λη-
» φθείην, ταῦτα πρᾶττων καὶ κατασκευαζόμενος, σὸς ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βοηθῇ, μηδὲ
» τοξεύῃ. βραχύτερον τὸ δέοντος οὖν καὶ οὐχ ἡδὺ ἀκουσθῆναι, τῇ πρεσβείᾳ ταύτῃ γεγένηται χαριέστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ Πλατωνικοῦ ἐκείνου περιόδου, ὡς ἂν παρ' ὑπαρχὼ ὁ ἀνὴρ
» γράφῃ, τίς σὺκ ἂν φαίη πεδαπληρώμαλι λέξεως σὺκ ἀνάγκῃ πρεσβεύεσθαι; Ἔργων
» γὰρ δὴ πραττόντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος γίνεται τοῖς πράξασι πρὸς τῶν ἀκουσάντων. πρὸς σὲν ἀνάγκην λέγεται, ἀλλ' ἵνα ὁ τελευταῖον κῶλον ᾖ, Τοῖς
» πράξασι, παρισόν τε καὶ ἐφάμιλλον τοῖς πρὸ αὐτοῦ γένηται. Τί δὲ δὴ τὸ παρ' Αἰσχίνῃ λεγό-
13 » μενον τοῦτί; Ἐπὶ σεμνῶν καλῆς, ὅτι τοῖς νόμοις καλῆς, ὅτι τῇ δημοκρατίαν καλῆς. πότερον ἐν τοῖς, πάνυ ἐπαμυνόμενον, οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἔχεται; ὁ γὰρ οἷόν τε ἦν κῶλῳ πρεσβεῦσαι τοῖδε τὸν τρόπον, Ἐπὶ σεμνῶν καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίαν καλῆς, τοῦτο εἰς τρία διῄρηται, τῆς αὐτῆς λέξεως, οὐ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα, τοῦ δὲ ἡδίω ποιῆσαι τὴν ἁρμονίαν, πολλάκις τεθρίσιος, καὶ πρεσβεύσεσι πάσης τῷ λόγῳ. τῆς μὲν δὴ πρεσβείας ἡ γίνεται τοῖς κώλοις, οὗτος ὁ τρόπος· τῆς δὲ ἀφαιρέσεως τίς; ὅταν τῶν ἀναγκαίων τι λέγεσθαι, λυπεῖν μέλλῃ, καὶ βλαχλῆ τὴν ἀκρόασιν, ἀφαιρεῖ δὲ χαριεστέραν ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν· οἷά περ ἐστὶν
» ἐν τοῖς μέτροις τὰ Σοφοκλέα ταυτί· Μύω τε καὶ δέδορκα, καὶξαίρεσαμαι, Πλέον φυ-
» λάσσων αὐτὸς, ἢ φυλασσόμενος. ἐν ταῦτα γὰρ ὁ δεύτερος στίχος σὺκ δυοῖν σύκειται κώλοιν. τελεία γὰρ ἂν ἡ λέξις ἐκ οὕτως ἐξειργάσατο, Πλέον φυλάσσων αὐτὸς ἑτέρους, ἢ φυλασσόμενος ὑφ' ἑτέρων· τὸ δὲ μέσον ἠδύνατο, καὶ σὺκ ἂν ἔχεν ἐκ τοιοῦ χάριν ἔχῃ. ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς
» λόγοις τὰ τοιαῦτα· Ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ἁπάντων κατηγορῶ πάντας ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀτέλειαν
» τῶν ἀδίκων ἐστὶν, εὖσο. μεμείωται γὰρ καὶ ταῦτα τῶν δυοῖν κώλοιν ἑκάτερον· αὐτοτελῆ δ' ἂν ἐκ, εἰ ταῦτα οὕτως ἐξειργάσατο· Ἐγὼ δ' ὅτι μὲν τινῶν κατηγορῶ ὡς σὺκ ὑπενδείων ἔχειν τὴν ἀτέλειαν, πάντας ἀφαιρεθῆναι καὶ τοὺς δικαίως αὐτῆς τυγχάνοντας, τῶν ἀδίκων ἐστὶν, εὖσο· ἀλλ' σὺκ ἐδόκει τῷ Δημοσθένει πλείονα ποιεῖσθαι λόγον τῆς ἀκριβείας τῶν κώλων, ἢ τῆς ῥυθμίας. ταῦτα δ' εἰρήσθω μοι περὶ τῶν καλουμένων περιόδων. καὶ γὰρ ταύ- 4
ταις χρὴ ταῖς λεγομεναις συμμέτροις καὶ ταῖς ταύταις ἐπομένοις, οἰκείως συναρμόττειν, ὅταν ἐν ταῖς περιόδοις προσῇκῃ τὸν λόγον σκιφέρειν. οὐ γὰρ πάντα γε ἐμπεριόδου χρήσιμον. καὶ αὖθ' δὲ ταῦτο τὸ θεώρημα τῆς συνθετικῆς ὑπιστήμης ἴδιον, ποτὲ δεῖ χρῆσθαι περιόδοις, καὶ μέχρι πόσου, καὶ πότε μή. διωρισμένων δή μοι τούτων, ἀκόλουθον ἂν εἴη τὸ λέγειν, ἥντινα ἐστὶν ὧν δεῖ σοφίζεσθαι τὸν βουλόμενον συνιδέναι τῇ λέξιν δὴ, καὶ ἀφ' ἑνῶν θεωρημάτων τυγχάνοι τῆς ἂν ὧν βούλεται. δοκεῖ δέ μοι δύο ταῦτα εἶναι τελικώτατα, ὧν ἐφίεσθαι δεῖ τοὺς συνιδέναι δὴ μέρη τε καὶ λόγους, ἥ τε ἡδονὴ καὶ τὸ καλόν. ἀμφότερα γὰρ ὑπιζήτει ταῦτα ἡ ἀκοὴ, ὁμοίον τι

Τίνων σοφίζεσθαι τῷ τὴν λέξιν εὖ συνιδεῖν βουλομένῳ.

πάσχουσα

τάχουσα τῇ ὀσφῦ. καὶ γὰρ ἐκεῖνα πλάσματα, καὶ γραφαὶ, καὶ γλυφαὶ, καὶ ὅσα δημιουργήματα χθονὸς ἀνθρωπίνων ὁρῶσα, ὅταν εἰσίκῃ τὸ ἡδὺ σὺν αὐτοῖς καὶ τὸ καλὸν, ἔρχεται, καὶ ὧδέν ἐστι ποθεῖ. καὶ μὴ τοῦτό μοι δόξῃ τις, εἰ δύο ποιῶ τέλη, καὶ χωρίζω τὸ καλὸν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς· μηδὲ ἄτοπον εἴ τινι νομίσῃ, εἰ τινὰ ἡγοῦμαι λέξιν ἡδέως μὲν συγκεῖσθαι, μὴ καλῶς δέ· ἢ καλῶς μέν, οὐ μὴν καὶ ἡδέως· φέρε γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦτο, καὶ οὐδὲν ἀξιοῦ καινόν. ἡ δέ τοι Ἡροδότου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, καλῶς μὲν σύγκειται ἡ Δία, εἴπερ τινὲς ἄλλαι, ἀλλ' οὐ μὴν ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, ἀλλ' οὐ καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἐγὼ λέγω τὸ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ οὐδὲ τούτοις καλῶς. ἡ τοῦ Ἡροδότου σωφροσύνη, ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖά ἐστι καὶ καλή. ἐξ ὧν δὲ οἴομαι δεῖν ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν λέξιν εἶναι, τέτταρά ἐστι τὰ κυριώτατα ταῦτα καὶ κράτιστα, μέλος, καὶ ῥυθμὸς, καὶ μεταβολὴ, καὶ τὸ οὐδαμοῦ τοῖς τοιούτοις πρέπον. ταῦτα μὲν τὸ μὲν τῷ ἀκούειν, τὸ δὲ τῷ ὁρᾶν, καὶ τῷ χαίρειν, καὶ τῷ ὑσμίαν, καὶ τῷ γλυκύτητα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ τὸ καλὸν, τῷ μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ βάρος, καὶ τῷ σεμνολογίαν, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ταῦτά μοι δοκεῖ κυριώτατα εἶναι, καὶ ὥσπερεὶ κεφάλαια τῶν λόγων ἑκατέρῳ. ὧν μὲν οὖν σοφάζονται πολλοὶ οἱ ποιηταὶ μέρος ἢ μέρος, ἢ τὸ λεγόμενον λέξιν, ταῦτ' ἐστί· καὶ οὐκ οἶδα εἴ τι οὐδὲ ταῦτ' ἕτερον. οἱ δὲ τελεώτατοι ἐν ἑκατέρῳ τε καὶ ἐν ἀμφοτέροις, πολλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες. οὐδὲ δεῖγμα δὲ ἀμφοῖν καθ' ἕκαστον φέρειν ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἐχωρεῖ, ἵνα μὴ καὶ ταῦτα καταπείσω τὸν λόγον· καὶ ἅμα εἰ λεχθείη καὶ εἴποι τις αὐτῷ καθήκει, καὶ δεῖσθαι που μαρτυρίων, ἕτερος αὖ τοῖς ἔργοις ἐπιδεικτικώτερος, ὅταν τοῖς χαρακτῆρας τῶν ἁρμονιῶν ἐπογράφω. νῦν δὲ ταῦτα εἰρῆσθαι σοὶ αὐτῷ ἀπόχρη. ἐπιθύμει δὲ πάλιν ὅπῃ τὰς διαιρέσεις, ἃς ἐποιησάμην τῆς θ' ἡδείας καὶ τῆς καλῆς, ἵνα μοι καθ' ὁδὸν, ὡς φασι, χωρῇ ὁ λόγος. ἔφην τοῖς ἀκοαῖς ἥδεσθαι πρώτοις μὲν τοῖς μέλεσιν, ἔπειτα τοῖς ῥυθμοῖς, τρίτον ταῖς μεταβολαῖς· ὅπῃ τούτοις ἀκοαῖς ἡδεῖα εἶναι. ἔστι, τῷ πρέποντι. ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, τὴν πεῖραν αὐτὴν παρέξομαι μάρτυρα, ἐν ᾗ οὐχ ἥδεται μόνον τοῖς κοινοῖς πάθεσιν ὁμολογουμένοις. ἧς γάρ ἐστιν ὃς οὐχὶ τοῦτο μὲν ταύτης τῆς μελῳδίας ἄγεται καὶ χαίρεται, ὑφ' ἑτέρας δέ τινος οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον; καὶ τοῦτο μὲν τῶν ῥυθμῶν οἰκειοῦται, τοῦτο δὲ τούτων διέχεται; ἢ δὴ ἔγωγε καὶ ἐν τοῖς πολυανθρωποτάτοις θεάτροις, ἃ συμπληροῖ πάντοθεν πάντας καὶ ἄμουσος ὄχλος, ἔδοξα καταμαθεῖν ὡς φυσική τίς ἐστιν ἀπάντων ἡμῶν οἰκειότης πρὸς εὐμέλειάν τε καὶ εὐρυθμίαν, κἀπειδὴ τὰ ἀγαθοὶ φόρτα εὐδοκιμοῦντα ἰδὼν θορυβηθέντα τοῦτο τὸ πλῆθος, ὅτι μίαν χορδὴν ἀσύμφωνον ἤκουσε, καὶ ἔφθειρε τὸ μέλος· καὶ αὐλητοῦ, ἐπὶ τῆς ἄκρας ἕξεως χρώμενον τοῖς ὀργάνοις, καὶ αὖ τοῦτο πάλιν, ὅτι ἀσυμφώνως ἐμπνεύσας ἢ μὴ πιέσας τὸ στόμα, θρυλιγμὸν ἢ τοιοῦτόν τι καὶ ἐκμέλειαν ἤνεγκε. καίτοι εἴ τις κελεύσειε τὸν ἰδιώτην τούτων τι ὧν ἐνεκάλει τοῖς τεχνίταις ὡς ἡμαρτηκόσιν, αὐτὸν ποιῆσαι λαβόντα τὰ ὄργανα, οὐκ ἂν δύναιτο. τί δή ποτε; ὅτι τοῦτο μέν, ἐπιστήμης ἐστὶν, ἧς οὐ πάντες μετειλήφαμεν· ἐκεῖνο δὲ, πάντων ὃ πᾶσιν ἀπέδωκεν ἡ φύσις. ὃ δὲ αὖ καὶ ὅπῃ τῶν ῥυθμῶν γινόμενον, ἐθαυμάσαμεν ἅμα πάντας ἀγχινοίᾳ τοιαύτας καὶ διαφερούσας, ὅτε τις ἢ κρούσειν, ἢ κίνησιν, ἢ φωνὴν ἐν ἀσυμβέτοις ποιήσαιτο χρόνοις καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ἀφανίσειεν. καὶ οὐχὶ τὰ μὲν εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα ἡδονῆς μεστά ἐστι, καὶ πάντες ἐπ' αὐτῷ κηλούμεθα· αἱ μεταβολαὶ δὲ, καὶ τὸ πρέπον, οὐκ ἔχουσι τὸ αὐτὸ ᾠδῇ καὶ χαίρειν, οὐδ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἀκούονται· ἀλλὰ κἀκεῖνα πάνυ κηλεῖ πάντας καὶ θρύπτεται, καὶ εἰς πολλὴν ὄχλησιν ἀγαπᾶται μάρτυρα. ἧς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε; δεικνύωμεν δὲ ὅτι καὶ τῆς ὀργανικῆς μούσης, καὶ τῆς ἐν ᾠδαῖς ποιητείας, καὶ τῆς ἐν ὀρχήσει χαρίεις ἐν ἅπασι διάνοια κρύπτεται, μεταβολὰς δὲ μὴ ποιησαμένης εὐκαίρους, ἢ τοῦ πρέποντος ἀποπλανηθείσης, βαρὺς μὲν ὁ κόρος, ἀηδὲς δὲ ὃ μὴ τοῖς ἐπιτηδείοις ἁρμόττει εἶναι. καὶ οὐκ ἀλλοτρία κέχρημαι τοῦ παραδείγματος εἰκόνι. μουσικὴ γάρ τις ἐστὶ καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ μᾶλλόν τι τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις,

ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν λέξιν εἶναι ποιεῖ. 14

οὐχὶ ὧ ποιῶ. καὶ γὰ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξις, καὶ ῥυθμὸν, καὶ μεταβολὴν καὶ τοπον. ὥστε καὶ ὅπῃ ταύτης ἡ ἀκοὴ ἅπτεται μᾶλ τοῖς μέλεσιν, ἄγεται δὲ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀπαλλεπ
15 δὲ ταῖς μεταβολαῖς, πόθεν δ' ὅπῃ πόντων τὸ οἰκεῖον· ἡ δὲ ἁρμονικὴ κῆ τὸ μᾶλλον καὶ ἧπο ἁρμόττα μᾶλ οὖν μέλος ἐνὶ μέρῃ ἁρμονίᾳ ὧ λεγομένῳ ἁρμὸ πέντε, ὡς ἔγγισα, κ ὅτε ὑπολείπεται πέρα τῶν τειῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ὅπῃ τὸ ὀξύ, ὅτε μένεται τὸ χωρίου τόπ πλῆθον ὅπῃ τὸ βαρύ· οὐ μᾶν ἅπασά γε ἡ λέξις ἡ καθ' ἓν μόριον λόγου ταπομένη ὅπῃ τ βαρείας, ἡ δὲ ἐπ' ἀμφοῖν· τῶν δὲ ἀμφοτέρας ταῖς τάσις ἐχουσῶν αἱ μᾶν, κῆ μίαν συλλα δὲν σωφθαρμένον ἔχουσι ὧ ὀξῆ τὸ βαρύ, ἃς δὴ φθειροσυλλάβους καλοῦμεν· αἱ δ', ἐν ἑτέρ τε καὶ ἑτέρῳ χωρὶς ἑκάτερον ἐφ' ἑαυτῆ τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν· καὶ ταῖς μᾶν δισυλλάβο δὲν τὸ ἁρμὸ μέσον χωρίον βαρύτητος καὶ ὀξύτητος, ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, οἷαί ποτ' ἂν ὦσι
10 ἡ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς βαρείαις ἔνεστιν. ἡ δὲ ὀρχηστικὴ τε καὶ ᾠδικὴ μοῦσα, ἁρμ σημασίᾳ χρῆται πλείοσιν, οὐ τῷ ἁρμὸ πέντε μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τῆ ἁρμὸ πασῶν ἀρξαμένη, κ ὃ ἁρμὸ πέντε μιμῆσθαι, καὶ τὸ ἁρμὸ τεσσάρων, καὶ τὸ ἁρμόττον, καὶ τὸ ἡμιτόνιον· ὡς δέ τινες οἴονῦ, κ τῶν διέσεων αἰσθητῶν. ταῖς γὰ λέξις τοῖς μέλεσιν ὑποτάττειν ἀξιοῖ, καὶ ὑ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν, ὁ ἐξ ἀνάγκης πολλαὶ δ' ἦλθον, καὶ μάλισα τῶν Εὐριπίδου μελῶν, ἃ πεποίηκε τῶν Ἠλέκτρ
» λέγουσαν ἐν Ὀρέσῃ πρὸς τὸν χορόν· Σίγα σίγα, λευκὸν ἴχνος ἀρβύλης Τιθεῖτε, μὴ κτ
» πεῖτε. Ἄποπροβάτ' ἐκεῖσ', ἀπόπροθι κοίτας. ἐν γὰ δὴ τούτοις τὸ, Σίγα σίγα λευκ ἐφ' ἑνὸς φθόγγου μελῳδεῖται, καί τοι τῶν τειῶν λέξεων ἑκάστη βαρείας τὲ τάσις ἔχῃ καὶ ὀξείας καὶ τὸ Ἀρβύλης, ὅπῃ μέσῃ συλλαβῇ τῶν τειῶν ὁμότονον ἔχῃ, ἀμηχάνου ὄντος ἐν ὄνομα δ λαβεῖν ὀξείας. καὶ τῷ Τιθεῖτε, βαρυτέρα μᾶν ἡ πρώτη γίνεται, δύο δ' ἐπ' αὐτῶν ὀξύτονοί καὶ ὁμόφωνοι· τῷ Κτυπεῖτε, ὁ πρωτασμὸς ἐφανίσαι· μιᾷ γὰ αἱ δύο συλλαβαὶ λέγονται τ σῇ. καὶ ὃ, Ἀποπροβαλὲ, ὑ λαμβανῇ τῶν τῆς μέσης συλλαβῆς πρόσῳδίαν ὀξεῖαν, ἀλλ' ὁ τῶν τεταρτῶν συλλαβῶν καταβέβηκεν ἡ τάσις τῆς τείτης. ὃ δ' αὖθ γίνεται καὶ πρὸς ῥυθμούς. ἡ μᾶν γὰρ πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὔτε ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χ νους, οὐδὲ μεταλήψεσιν· ἀλλ' οἷας παρείληφε τῇ φύσῃ ταῖς συλλαβαῖς, ταῖς γε μακραῖς καὶ β βεαχείαις, τοιαύτας φυλάττῃ. ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ, μεταβολήσεσιν αὐταῖς μεῖσσαι καὶ αὔξο σαι, ὥστε πολλάκις εἰς τἀναντία μεταχωρῆν. ὑ γὰ ταῖς συλλαβαῖς ἀπαθέσι τοῖς χρόνο ἀλλὰ τοῖς χρόνοις ταῖς συλλαβαί. δεδῃγμένης δὴ τῆς ἁρμονίας, ἣ ἁρμονικὴ μουσικὴ λο κῆς, λοιπὸν δ' εἴη καὶ ἐκεῖνα λέγειν, ὅτι τὸ μᾶν τῆς φωνῆς μέλος, λέγω δὲ ὑ τῆς ᾠδικῆς, ἀλλὰ τ ψιλῆς, καὶ ἡδέως ἁρμοττῇ τῷ ἀκοῷ, εὔμελὲς λέγομ' ἂν, ἀλλ' οὐκ ἔμμελές· ἡ δ' ἐν χρόνοις τῶν μορίων συμμετρίαζουσα τὸ μελικὸν ῥῆμα, εὔρυθμος, ἀλλ' οὐκ ἔρυθμος. πῇ ἁρμονίαις ἀλλήλων, ταῦτα κῆ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ. νῦν δὲ τὰ ἀκόλουθα ἀποδῶ

πολιτικὴ λέξις πῶς τῇ σωθῆναι τὴν ἀκρόασιν ἡδεῖᾳ.

πειρώμεθα, πῶς ἂν γένοιτο λέξις πολιτικὴ τοῦδε τοῦ σώζεσιν, ἡδυύουσα τοῦ ἀκροάσιν, κ τά τε τὰ μέλη τῶν φθόγγων, καὶ κῆ ταῖς συμμετρίαις τῶν ῥυθμῶν καὶ κῆ ταῖς ποικιλίαις τῶν μέλ βολῶν, καὶ κῆ ὃ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις, ὅπῃ ταῦτα ὑπεξέμολε τὰ κεφάλαια. ὃ ἅπαντα πέφυκε τὰ μέρη τῆς λέξεως ὁμοίως ἁρμόττειν τῇ ἀκοῇ, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ὁρατικ ἁθησιν τὰ ὁρατὰ πάντα, οὐδὲ τοῦ γευστικοῦ τὰ γευστὰ, οὐδὲ ταῖς ἁφαῖς αἰσθήσῃς τὰ κινοῦν
16 ἑκάστην· ἀλλὰ καὶ γλυκαίνουσί τινες αὐτοῦ ἦχοι καὶ πικραίνουσι, καὶ βαρύνουσι καὶ λεαίνουσι, πολλὰ δὴ πάθη ποιοῦσι τοῦ ἀκροατοῦ. αἰτία δὲ ἥ τε τῶν γραμμάτων φύσις ἐξ ὧν ἡ φω σωνὴ ἔστηκε, πολλαὶ καὶ ἁρμονίαις ἔχουσα δυνάμεις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν πλοκὴ πάντοθεν πα γραμματιζομένη. τοιαύτην δὴ δύναμιν ἐχόντων τῶν τῆς λέξεως μορίων, ὅπῃ μεταθεῖ τοῦ ἑκάστου φύσιν οὐχ οἵ τε, λείπεται τῇ μίξῃ καὶ κράσῃ καὶ τοῦδαθέσῃ συκρύπτειν τοῦ τοῦδε κωλυθοῦσαν αὐτῶν ἰσιν ἀποπίαν, βαρέσι λέγονται, καὶ σκληροῖς μαλακὰ, καὶ κακοφθόνοις εὔφωνα, καὶ δισεκφορήσις εὐπρόφορα, καὶ βεαχέσι μακρὰ, καὶ πάλιν τἀναντία ἑκάστοις σωπτέον, καὶ μήτε ὀλιγοσύλλαβα πολλὰ ἐξῆς λαμβάνοντα· κόπτεται γὰ ἡ ἀκρόασις μήτε πολυσύλλαβα πλείω τῶν ἱκανῶν, μηδὲ δὴ ὁμοιότονα παρ' ὁμοιοτόνοις, μηδ' ὁμοιχρόνα παρ' ὁμοιοχρόνοις. χρὴ δὲ καὶ ταῖς πλώσῃς τῶν ὀνομαστικῶν ταχὺ μεταλαμβάνε

μηκυν

μηκυνόμθυαι γὰρ ἔξω τῶ μετρίου, πόθυ προσίσανται τὰς ἀκοάς· καὶ τὸ ὁμοιότηλα δχε-
λύφ, συνεχῶς ὀνομάτων ζιναῶν ἐξῆς λιθεμθύων πολλῶν ῥημάτων, καὶ τῶν ἀγῶνων μεραῶν, τὸν
κόρον φυλαπόμθυοι· χήμασί τε μὴ ζοῖς αὐζοῖς ἀλαμθύφ, ἀλλὰ ζαμιὰ μεζαβάλλφ, καὶ
ζόποις μὴ ζοῖς αὐζοῖς ἐπεισφέρφ, ἀλλὰ ποικίλλφ· μηδὲ δὴ ἀρχεαθαι πολλάκις ἀπὸ τῶν
αὐτῶν, μηδὲ λήγφ εἰς τὰ αὐτὰ, ὑπερτείνοντα τὸν ἑκατέρου κόρον. καὶ μηδεὶς οἰηθῆ με
καθάπαξ ταῦτα παραγγέλλφ, ὡς ἡδοιῆς ἅπαξ ἀλλὰ πόθυτος ἐσόμθυα, ἢ ζοῦ ἀναγκαίου ὀχλήσεως·
οὐκ οὕτως δυόητός εἰμι· οἶδα γὰρ ἐξ ἀμφοῖν γινομθύῳ πολλάκις ἡδονὴν, ζοτὲ μὲν ἐκ τῶν
δυομοίων, ζοτὲ δὲ ἐκ τῶ ὁμογλυῶν· ἀλλ' ὅπὶ πόθυτων οἶομαι δεῖν τὸ κόρον ὁρᾶν· ζοῦτο γὰρ ἡδοιῆς καὶ "
ἀνδίας κράλιστον μέζον. κόρος δὲ ἔστε ῥήτωρ ἀδεὶς, ἔστε φιλόσοφος εἰς τόδε χρόνου τι χῶρον ἥκει- "
σεν· ἀδὲ ὅσπερ ποθ τος ἐπεχείρησε ποθὲ αὐτοῦ γράφφ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, οὐδ' ὅ τι λόγου ἄξιον
ἔγραψε. οὐδὲ ἔχφ φύσιν ὃ πρᾶγμα εἰς καθολικὴν καὶ ἐνλεχόλινα παθείληψιν πεσεῖν. οὐδ' "
ὅλως ὑπολήμη θηρατός ἐστιν ὁ κόρος, ἀλλὰ δόξη. ταύτῳ ὃ οἱ μὲν ὑπὸ πολλῶν καὶ πολλάκις "
γυμνάζοντες, ἄμεινον τῶν ἀγῶνα ὑπείσχυσιν· οἱ δὲ ἀνάσκητον ἀφέντες, ἀσθενέστερον καὶ
ὥσπερ ἀπὸ τύχης. ἵνα δὲ καὶ ποθὲ τῶν ἀγῶνα εἴπω, ταῦτ' οἶομαι χρῆναι φυλάπφ ἐν τῇ
ποιήσει τὸν μέλλοντα ἀγωνίσφ τῶ ἀκοῶ ἡδέως· τὰ ἄρμελῆ καὶ ἄρυθμα καὶ ἄφωνα
ὀνόματα, ὑφ' ὧν γλυκαίνεταί τε καὶ μαλάπεται, καὶ ὃ ὅλον οἰκείως ἁρμόπεται ἡ αἴσθησις,
ταῦτα ἀλλήλοις συναρμόπφ, ἢ τὰ μὴ τοιαύτῳ ἔχοντα φύσιν ἐγκαταπλέκειν τε καὶ συμ-
φαίνφ τοῖς δυναμθύοις αὐτῶ χαλθύφ, ὥστε ὑπὸ τῆς ἐκείνων χάριτος ὑπισχνεῖσθαι
τῶ τούτων ἀνδίαν· οἷόν τι ποιοῦσιν οἱ Φρύνιμοι στρατηλάται τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν.
καὶ γὰρ ἐκεῖνοι συγκρύπτουσι τοῖς ἰσχυροῖς τὰ ἀσθενῆ, καὶ ἐν αὐτοῖς οὐδὲν τῆς δυνάμεως
μέρος ἄχρηστον. διαναπαύφ τε καὶ ταυτότητά φημι δεῖν, μεταβολὰς εὐκαίρους εἰσφέ-
ρωντα. καὶ γὰρ ἡ μεταβολὴ πόθυτος ἔργου χρῆμα ἡδύ. τελευταῖον δὲ, ὃ δὴ καὶ πόθυτων ἐστὶ "
σοφώτατον, οἰκείαν ἀποδιδόναι τοῖς ὑποκειμθύοις καὶ πρέπουσαν ἁρμονίαν. δεῖσθαι δ'
οὐδὲν οἶομαι δεῖν, ἔστε ὄνομα, οὔτε ῥῆμα· οὔτ' ὀπιτέταπαι μὴ σὺ αἰσχύνη λέγεαθαι.
οὐδὲν γὰρ οὕτω ταπεινὸν, ἢ ῥυπαρὸν, ἢ μιαρὸν, ἢ ἀνῶν ζινα δυσχέρειαν ἔχον ἔσεαθαί φημι λό-
γου μόριον, ᾧ σημαίνεταί τι σῶμα ἢ πρᾶγμα, ὃ μηδεμίαν ἕξφ χώραν ὀπιτηδείαν ἐν λό-
γοις. παρακελεύομαι δὲ ἐν τῇ συνθέσφ πιστεύοντας ἀνδρείως πόθυ καὶ τεταρρηκότως
τὰ ἐκφέρφ, Ὁμήρῳ τε παραδείγματι χρωθύους, παρ' ᾧ καὶ τὰ ἀτελέσταπα κείται 17
τῶν ὁμοίων· καὶ Δημοσθένει, καὶ Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς ἀγῶσι, ὧν ὀλίγον ὕστερον μνηθήσομαι, καθ'
ὃ τι ἀν ἁρμόπῃ ποθὲ ἑκάστου. ταῦτά μοι ποθὲ τῆς ἡδείας εἰρήαθω συνθέσεως, ὀλίγα μὲν
ὑπὲρ πολλῶν θεωρημέν· ἱκανὰ δὲ, ὡς κεφάλαια, εἶεν. καλὴ ὃ ἁρμονία πῶς γίνοιτ' ἄν, εἴ τις καλὴ πῶς γίνεται ἡ τῶν
γνοιτο, ἢ ἐκ ποίων θεωρημάτων, ἐκ ἀγῶνος πῶς μὰ Δία φαίνοιτ' ἄν, ἐκ ἂν ἀγῶνων ζινῶν, ἢ ἐκ λέξεως καὶ
ὥσπερ ἡδεῖα. τὰ γὰρ αὐτὰ ποιητικὰ ἀμφοῖν, μέλος ἀγωνίας, ῥυθμὸς αὐξιωματικῆς, μεταβολὴ τῶν καλῶν
ἐναλλαφερπὴς, ὃ πᾶσι τύποις πρέπον ἁρμονίαν. ὡσπερ γὰρ ἡδεῖά τις ἡ λέξις, οὕτω
γυναῖά τις ἑτέρα· καὶ ῥυθμὸς ὥσπερ γλαφυρός τις, οὕτω καὶ σεμνὸς ἕτερος· καὶ ὃ μεταβάλλφ
ὥσπερ χάριν ἔχφ τινὰ, οὕτω καὶ πιθανόν. ὃ δ' ἂν δὴ πρέπον εἰ μὴ ἅπαν καλὸν ἕξφ μέρος, σχολὴ
ἂν ἀγῶνος. ἐξ ἁπάντων δή φημι τούτων ὑπιτάτην δεῖν ὃ καλὸν ἐν ἁρμονίᾳ λέξεως,
ἐξ ὧν ὥσπερ καὶ ὃ ἡδύ. αἰτία δὲ καὶ ταῦτα, ἥ τε τῶν γραμμάτων φύσις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν δυνά-
μις, ἐξ ὧν πλέκεται τὰ ὀνόματα. ταῦτα γὰρ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὥσπερ ὑπεκρύμμα.
ρχαὶ μὲν οὖν εἰσι τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ἐναρθρου φωνῆς, αἷς μηκέτι δεχόμθυαι διαίρεσιν, ἃς κα- φωνῆς στοι-
λοῦμθυ στοιχεῖα καὶ γράμματα· γράμματα μὲν, ὅτι γραμμαῖς πῃ σημαίνεται· στοιχεῖα δὲ, ὅτι χεῖα τὰ
πᾶσα φωνὴ τὸν ἦχον ἐκ τούτων λαμβάφ πρῶτον, καὶ τὸν διχόλισιν εἰς ταῦτα ποιῆται τε- γράμματα.
λευταίαν. τῶν δὲ στοιχείων τε καὶ γραμμάτων ἡ μία πόθυτων φύσις, διαφορὰ δὲ αὐτῶ. πρό- γραμμάτων
τερα μὲν, ὡς Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς ἀποφαίνεται, καθ' ἃ μὲν τὰ μὲν, φωνὰς ἀποτελῇ, τὰ δὲ, ψόφους· φύσις διάφο-
φωνὰς μὲν, τὰ λεγόμθυα φωνήεντα· ψόφους δὲ, τὰ λοιπὰ πόθυτα. διάτερα δ', καθ' ἃ τῶν φω- ρος.
νήεντων ἃ μὲν καθ' ἑαυτὰ ψόφους ὁποίους δή τινας ἀποτελῇ πέφυκε, "ἐρίζον, ἢ συριγμὸν, ἢ
ἀποπνυσμὸν, ἢ τοιούτων τινῶν ἤχων δηλωτικά· ἃ δέ ἐστιν ἁπάσης ἁρμονίας φωνῆς

καὶ φόφου, καὶ ὄχ οἷά τε ἦν εἶναι καθ' ἑαυτὰ, ταῦτα μὲν ἄφωνα ἐκάλεσαν, θάτερα δὲ, ἡμίφωνα. οἱ δὲ τειχῆ νείμαντες τὰς τροφὰς τε καὶ στοιχειώδεις φωνὰς δυνάμεις, φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν, ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὰ φωνεῖται, καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ· ἡμίφωνα δὲ, ὅσα μετὰ μὲν τῶν φωνηέντων χρήσιμον ἀναφέρεται, καθ' ἑαυτὰ δὲ χεῖρον ἢ οὐκ αὐτοτελῆ· ἄφωνα δὲ, ὅσα οὔτε τὰς τελείας, οὔτε τὰς ἡμιτελείας φωνὰς ἔχει καθ' ἑαυτὰ, μεθ' ἑτέρων δὲ φωνεῖται. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ὅσος ἐστὶν, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν ἀκριβῶς· ἐπεὶ πολλοὶ παρέσχηκαν τοῖς τοῦ ἡμῶν ἀποδεῖαν τὸ πρᾶγμα. οἱ μὲν γὰρ, ὡς ἔφησαν εἶναι) τελειοφθόγγους τὰ πρῶτα τῆς φωνῆς στοιχεῖα, καλεσκευάσθαι δὲ τὰ λοιπὰ ἐκ τούτων· οἱ δὲ, καὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων, οἷς χρώμεθα νῦν, πλείω. ἡμεῖς μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων θεωρία, γραμματικῆς τε καὶ μετεωρικῆς, εἰ βούλεταί τις, καὶ φιλοσοφίας οἰκειοτέρα. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη μήτε ἐλάττοις τοῦ κεῖ, μήτε πλείοις ὑποτεθειμένοις διαιρεῖσθαι τὰς τῆς φωνῆς ἀρχὰς, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ λέγειν, τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῶν φωνηέντων ποιησαμένους. ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν ζ'· δύο μὲν, μακρὰ, τό τε η καὶ ὦ· τρία δὲ, δίχρονα, τό τε α καὶ ῐ καὶ ῠ, ἃ καὶ συλλαβὴν ἀναπληροῦσι, καὶ συμφέλλει)· ἃ οἱ μὲν δίχρονα, ὡς καὶ ἔφην, οἱ δὲ μεταπωλικὰ καλοῦσιν. ἀναφωνεῖται δὲ ταῦτα πρῶτα τῆς ἀρτηρίας συνεχούσης τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ στόμαλος ἁπλῶς ἀκμαλιαθέντος, τῆς τε γλώττης ὑπὸ τῶν ἀκμαλιζομένων, ἀλλ' ἠρεμούσης. πλείω δὲ μὲν μακρὰ, καὶ τῶν δισχρόνων ὅσα μακρὰς λέγεται, τρισμικρὸν λαμβάνει καὶ διέσεκεν τὸν αὐλὸν τὸ πνεῦμαλος· τὰ δὲ βραχέα καὶ βραχέως λεγόμενα, ἐξ ἀποκοπῆς τε καὶ μιᾶς πληγῆς πνεύμαλος, καὶ τῆς ἀρτηρίας ὀλίγῃ βραχὺ κινήσεως ἀναφέρεται. τούτων δὲ κατέσχε μὲν ὅσι καὶ φωνεῖν ἠδύνησεν ἀπίελα τὰ τε μακρὰ, καὶ τῶν δισχρόνων ὅσα μηκύνει) χρόνῳ ἀναφορᾶς, ὅτι πολλοῦ ἥκειται χρόνου, καὶ τὸ πνεύμαλος ὑπὸ καλαπλῆσαι τοσοῦτον· χείρω δὲ τὰ βραχέα, καὶ τὰ βραχέως λεγόμενα, ὅτι μικροφωνά τέ ἐστι καὶ ἀσαδονίζοντα ἦχον. αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν εὐφωνότατον τὸ α, ὅταν ἐκλείπηται· λέγεται γὰρ δυοῖν μοίραιν τὸ στόμαλος ὀπίσω πλῆσαν, καὶ τὸ πνεύμαλος δυοῖν φερομένοιν πρὸς τὸν οὐρανόν. δεύτερον δὲ τὸ η, ὀλίγῳ κάτω πρὸς τὸν βάσιν τῆς γλώττης ἐρείδοντα τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' οὐκ ἴσον, καὶ μετρίως δυοῖν μοίραιν. τρίτον δὲ τὸ ω. προσκύλεται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ στόμα, καὶ πρὸς εἴσω τὰ χείλη, τῷ τε πλήθει τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ ἀκροσόμιον ποιοῦσαν. ἔστι δ' ἧττον τούτου τὸ υ. πρὸς γὰρ αὐτὰ τὰ χείλη συστολῆς γινομένης ἀξιολόγου, πίπτει, καὶ γενόμενον ὀκτάπλῃ ὁ ἦχος. ἔχουσι δὲ πάντων τὸ ι. πρὸς τοῖς ὀδοῦσι γὰρ ἡ κρότησις τοῦ πνεύμαλος γίνεται, μικρὸν δυοῖν μοίραιν τοῦ στόματος, καὶ οὐκ ὀπίσω μᾶλλον ἢ τριῶν τῶν χιλέων τὸν ἦχον. τῶν δὲ βραχέων δεύτερον μὲν ὑπῆρχεν, ἧττον δὲ διεστηκὸς τὸ ο. διίστησι γὰρ τὸ στόμα κρότησι θατέρου, τῷ δὲ πλησίον λαμβάνῃ πρὸς τὸν ἀρτηρίαν μᾶλλον. φωνηέντων μὲν οὖν γραμμάτων αὕτη φύσις· ἡμιφώνων δὲ τοιάδε· ὀκτὼ γάρ τινες ἀριθμοί εἰσιν αὐτῶν, πέντε μὲν ὄντι ἁπλᾶ, τό τε λ, καὶ τὸ μ, καὶ τὸ ν, καὶ τὸ ρ, καὶ τὸ σ· τρία δὲ διπλᾶ, τό τε ζ, καὶ τὸ ξ, καὶ τὸ ψ. διπλᾶ δὲ λέγονται αὐτὰ, ἅτοι ἀπὸ τῶν συνθέτων εἴη), τὸ μὲν ζ ἀπὸ τοῦ σ καὶ δ, τὸ δὲ ξ ἀπὸ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ ἀπὸ τοῦ π καὶ σ, συνεφθαρμένων ἀλλήλοις καὶ ἰδίαν φωνὴν λαμβανόντων· ἢ ἀπὸ τῶν χώραν ἐπέχειν δυοῖν γραμμάτων ἐν ταῖς συλλαβαῖς τοῦ λαμβανόμενα. ἐκάστου δὴ τούτων κρεῖττον μὲν ὅτι τὰ διπλᾶ τῶν ἁπλῶν· ὅπερ μείζονά ἐστι τῶν ἑτέρων, καὶ μᾶλλον ἐγίζειν δοκεῖ τοῖς τελείοις· ἧττον δὲ τὰ ἁπλᾶ, ἀπὸ τῶν εἰς βραχυτέρους αὐτῶν τόπους συνάγεσθαι τὸν ἦχον. ἀναφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον τοιόνδε δή τινα τρόπον· τὸ μὲν λ, τῆς γλώττης πρὸς τὸν οὐρανὸν δυσαρμόστου, καὶ τῆς ἀρτηρίας συνεχούσης τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ μ, τοῦ μὲν στόματος τοῖς χείλεσι πιεσθέντος ὀλίγῳ τι ῥωθώνων μειζόνων. τὸ δὲ ν, τῆς γλώττης τῷ φορᾷ τὸ πνεύμαλος ἀποκλῄουσης, καὶ μεταφερούσης ὑπὸ τοὺς ῥωθώνας τὸν ἦχον. τὸ δὲ ρ, τῆς γλώττης ἄκρας ἀπορραπιζούσης τὸ πνεῦμα, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐγούσης τῶν ὀδόντων δυσαρμόστου. τὸ δὲ σ, τῆς μὲν γλώττης πρὸς δυσαρμόστου δύο πρὸς τὸν οὐρανὸν, τὸ δὲ πνεύμαλος ἀπὸ μέσου αὐτῆς φερομένου, καὶ πρὸς τοὺς ὀδόντας λεπτὸν καὶ σεσοβημένον ἐξωθούμενον τὸ σύριγμα. τρία δὲ τὰ λοιπὰ ἡμίφωνα μικτὸν λαμβάνῃ τὸν φόφον, ἐξ ἑνὸς μὲν τῶν ἡμιφώνων τὸ σ, τριῶν δὲ ἀφώνων, τό τε κ καὶ τὸ δ, καὶ τὸ π. δύοι γραμματισμοὶ γραμμάτων ἡμιφώνων. δυνατὸν δ' ἦν ὁμοίως κινεῖν τὸν ἀκολουθοῦντα ἀπόφασιν. ἡδυνάμην γὰρ

φωνήεντα.

ἡμίφωνα.

18

γλυκύτατον· βαρύτατον δὲ ῥ, καὶ ἔστι τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον· μέσως δὲ πως ἁρμόττοντα τὰ λοιπὰ τῶν ῥωθώνων ζωγρούμενα, τό τε μ καὶ τὸ ι, κεκλασμένως ἀποτελούμενα τοῖς ἤχοις. ἄγαν δὲ καὶ ἀνδρώδεις ὄντας, καὶ πλεονάσαντας, σφόδρα λυπεῖ. θηλυδρίοις γὰρ καὶ δούλοις μᾶλλον ἢ λογικῆς ἐφάπτεσθαι δοκεῖ φωνῆς ὁ συριγμός. τῶν γοῦν παλαιῶν ἀσαίνως ἐχόντων τοὺς ἀνθρώπους καὶ πεφυλαγμένως. εἰσὶ γὰρ οἱ ἀσίγμους ᾠδὰς ὅλας ἐποίουν. δηλοῖ δὲ ὅτι Πίνδαρος, ἐν οἷς φησὶ· Πρὶν μὲν ἔκειτο φορμίσκων φωνήεντα δίκραμ- «
βων, καὶ ὁ σὰν κίβδαλον, ἀνθρώποις. τοιαῦτα δὲ τῶν ἀνόμων γραμμάτων, ἃ δὴ διπλᾶ κα- «
λοῦσι, τὸ ζ μᾶλλον ἁρμόττει τοῖς ἀκούουσι τῶν ἑτέρων. τὸ μὲν γὰρ ξ, ἐκ τοῦ κ· τὸ δὲ ψ, ἐκ τοῦ π 19
καὶ τοῦ συριγμὸν ἀποδίδωσι, φιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων. τοῦτο δ' ἴσως ἐν τῷ πνεύματι δασυνόμενον,
καὶ ἔστι τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον. καὶ τοιοῦτον μὲν τῶν ἡμιφώνων ἐστὶ τὰ. τῶν δὲ καλου- ἄφωνα.
μένων ἀφώνων ἐνίοτε ὄντων τοῖα μὲν ὅτι ψιλά, τοῖα δὲ δασέα, τοῖα δὲ μεταξὺ τούτων. ψιλὰ
μὲν τό τε κ, καὶ τὸ π, καὶ τὸ τ· δασέα δὲ τό τε χ, καὶ τὸ φ, καὶ τὸ θ· κοινὰ δὲ ἀμφοῖν, τό τε γ, καὶ τὸ β,
καὶ τὸ δ. ἐκφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον ὧδε πως τοιόνδε· τοῖα μὲν, ἀπὸ τῶν χειλέων ἄκρων, τό π καὶ
τὸ φ καὶ τὸ β, ὅταν τοῦ στόματος πιεσθέντος, τὸ προσβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ
τὸν δεσμὸν αὐτοῦ. καὶ ψιλὸν μὲν ἔστιν αὐτῶν τὸ π, δασὺ δὲ τὸ φ, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ β. τοῦτο μὲν γὰρ
ψιλώτερόν ἐστι, τοῦτο δὲ δασύτερον. μία μὲν αὕτη συζυγία τοιῶν γραμμάτων ἀφώνων ὁμοίῳ
σχήματι λεγομένων, ψιλότητι δὲ καὶ δασύτητι διαφερόντων. τοῖα δὲ δεύτερα λέγεται, τῆς
γλώττης ἄκρᾳ τῷ στόματι προσερειδομένης κατὰ τοὺς μετεωροτέρους ὀδόντας, ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ
πνεύματος ὑποῤῥαπτιζομένης, καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ διὰ τοὺς ὀδόντας ἀποδιδούσης, τό τε κατὰ τὸ θ
καὶ τὸ δ. διαλλάττει δὲ κατὰ ταῦτα δασύτητι καὶ ψιλότητι. ψιλὸν μὲν γάρ ἐστιν αὖ τὸ τ, δασὺ
δὲ τὸ θ, μέσον δὲ καὶ τούτοιν τὸ δ. αὕτη δευτέρα συζυγία γραμμάτων ἀφώνων. τοῖα δὲ
τὰ λοιπὰ τῶν ἀφώνων λέγεται μὲν, τῆς γλώττης ἀνισαμένης κατὰ τὸ ἡδαιὸν ἐπὶς τὸ φάρυγος,
καὶ τῆς ἀρτηρίας ὑπηχούσης τῷ πνεύματι, τό τε κ καὶ τὸ χ καὶ τὸ γ, δέδεικται ταῦτα διαφέροντα τῷ
ἡμᾶς ἀνήλους, πλὴν ὅτι τὸ μὲν κ ψιλῶς λέγεται, τὸ δὲ χ δασέως, τὸ δὲ γ μετρίως καὶ με-
ταξὺ τούτων. κεφάλαια μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα τῷ πνεύματι πολλῷ λέγεται· δεύτερα δὲ, ὅσα μέσῳ·
κινεῖται δὲ, ὅσα ψιλῷ. ταῦτα μὲν δὴ τὰ ἑαυτῶν δυνάμεις ἔχοντα μόνα· τὰ δὲ δασέα, καὶ τὰ τοῦ
πνεύματος προσδεόμενα· ὥστε εἶναι τοῦτο τελεώτατα εἰ) ἐκεῖνα. ὅσα δὴ τῶν γραμμάτων συ- συλλαβῶν
στόντων τε ὄντων καὶ δυνάμεις διαφούσας ἐχόντων, αἱ καλούμεναι γίνονται) συλλαβαί. τούτων δὲ φύσις διάφορος.
εἰσὶ μακραὶ μὲν, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ τῶν φωνηέντων τῶν μακρῶν, ἢ τῶν διχρόνων ὅταν
μακρῶς ἐκφέρηται, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς μακρὸν ἢ μακρῶς λεγόμενον γράμμα, εἴτουν τῶν φ-
ωνέων ἢ ἀφώνων· βραχεῖαι δὲ, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ βραχέος φωνήεντος ἢ βραχέως λεγ-
ομένου, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς ταῦτα. μήκους δὲ καὶ βραχύτητος συλλαβῶν μία φύσις,
ἀλλὰ καὶ μακροτέραι τινὲς εἰσὶ τῶν μακρῶν, καὶ βραχύτεραι τῶν βραχέων. ἔστι δὲ τοῦτο φα-
νερὸν ὅτι τῶν ῥυθμάτων. ὁμολογεῖται δὴ βραχεῖαν εἶναι) συλλαβὴν, ἐν ᾗ ποιᾷ φωνῆεν
βραχὺ γράμμα ὃ ο, ὡς λέγε) Ὀδός. ταύτῃ προστεθήτω ἓν γράμμα τῶν ἡμιφώνων ὃ ρ,
καὶ γενέσθω Ῥόδος, μία μὲν ἔτι βραχεῖα ἡ συλλαβὴ, πλὴν οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἐξαίνακα τῇ ἐξελ-
λιπούσῃ ἀκαρεῖ τῇδε τῷ προστέραν. ἐπὶ προστεθήτω ταύτῃ τῶν ἀφώνων γραμμάτων ὃ τ,
καὶ γενέσθω Τρόπος, μείζων αὕτη τῶν προτέρων ἑκατέρα συλλαβὴ, καὶ ἔτι βραχεῖα μία. τρίτον
δὲ τι γράμμα τῇ αὐτῇ συλλαβῇ προστεθήτω ὃ σ, καὶ γενέσθω Σβόφος· τοιαύτη αὕτη προσθή-
κης ἀκούσης μακροτέρα γένηται τῆς βραχυτάτης, μία δὲ ἔτι βραχεῖα. οὕτω τέσσα-
ρια αὗται βραχειῶν συλλαβῶν διαφορὰν τὸ μονόχρονον ἔχουσαι αἴσθησιν, τῆς προσλαμβανομέ-
νης. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ὅτι τῆς μακρᾶς. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ η γινομένη συλλαβὴ, μακρὰ τὴν
φύσιν οὖσα, τεττάρων γραμμάτων προσθήκας παραδεξαμένη, τοιῶν προστακτικῶν, εἰς ὃ
ἐστὶ στακτικόν, καθ' ὧν λέγηται Σπλήν, μείζων μὲν ὅτι τοῦ λέγοντος εἰ) τὰ προστέρας ἐκείνης 20
τὴν μονογράμματον. μείζων μὲν δὴ αὖ πάλιν, καθ' ἓν ἕκαστον τῶν προστεθέντων γραμμάτων,
ὅσα τὸ πλῆθος προσλαμβάνειν ἀκούσας ἀκαθεξίας δύ' ἔχει. αἰτία δ' ἡτις ἐστὶ τοῦ μήτε τὰς μακρὰς ἐκ-
βαίνειν τὴν ἑαυτῶν φύσιν μέχρι γραμμάτων ἑπτὰ μηκυνομένας, μήτε τὰς βραχείας εἰς ἓν ἀπὸ

πολλῶν γραμμάτων συζεύξεως ἐκπίπτειν τῆς βραχύτητος, ἀλλὰ καὶ ἐκείνας ἐν διπλασίῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι τῶν βραχέων, καὶ ταύτας ἐν ἡμίσει τῶν μακρῶν, οὐκ ἀναλόγως ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. Ἀρκεῖ γὰρ, ὅσον εἰς τὸν παρόντα ὑποθέσιν ἥρμοττεν, εἰρῆσθαι ὅτι διαιρεθείσης καὶ βραχεῖα συλλαβὴ βραχείας, καὶ μακρὰ μακρᾶς, καὶ ὅτε τὰ αὐτὰ ἔχει δύναμιν ὅτε ἐν λόγοις ψιλοῖς, ὅτ' ἐν ποιήμασιν ἢ μέλεσι σχῆμα ῥυθμῶν ἢ μέτρων καταμετρούμενοι πᾶσα βραχεῖα, καὶ πᾶσα μακρά. τοιοῦτον μὲν δὴ θεώρημα τῶν ἐν τῇ συλλαβῇς παθῶν, ἕτερον δὲ τοιόνδε· τῶν γραμμάτων πολλὰς ἐχόντων διαφορὰς οὐ μόνον τοῦτο τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὰς ἠχούς, ὑφ' ὧν ὀλίγῳ τοιοῦτον εἴρηκα, πᾶσα ἀνάγκη τὰς ἐκ τούτων συνισταμένας συλλαβὰς, ἢ σχέσει τούτων πλεκομένας, ἅμα τὴν τε ἰδίαν ἑκάστου σώζειν δύναμιν, καὶ τὴν κοινὴν ἀπάντων, ἢ γίνεσθαι διὰ τὸ κράσεώς τε καὶ τὸ τοιαύτης αὐτῶν· ἐξ ὧν μαλακή τε φωνὴ γίνεται καὶ σκληρὰ, καὶ λεῖα καὶ τραχεῖα, γλυκαίνουσά τε τὴν ἀκοὴν καὶ πικραίνουσα, καὶ σύρουσα καὶ σχετλιάζουσα, καὶ πᾶσαν τὴν ἀκοὴν καταδουλοῦσθαι διάθεσιν φυσικήν· αὗται δ' εἰσὶ μυριάδες τὸ πλῆθος ὅσαι. Ταῦτα δὴ καταμαθόντες οἱ τεχνικώτατοι ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, τὰ μὲν αὐλοῖς τε καταδουλοῦσθαι ὀνόματα, συμπλέκοντες ὑπιτιδείως ἀλλήλοις τὰ γράμματα, καὶ τὰς συλλαβὰς δὲ οἰκείως, οἷς δὴ βούλονται διαθέσεσι πάθεσι, ποικίλως φιλοτεχνοῦσιν, ὡς ποιᾷ πολλάκις Ὅμηρος· ὅπου μὲν γὰρ ὑπενόμενον ἀγριότητα τῇ παρεκτάσει τῶν συλλαβῶν
» τὸν ἄπαυστον ἐμφαίνειν βουλόμενος ἦν· Ἱππόνες βοόωσιν ἐρυτηρύμης ἀλὸς ἔξω. ἐπὶ δὲ τοῦ τυφλουμένου Κύκλωπος, τό τε τοῦ δηγηδόνος μέγεθος, καὶ τὸν δασὺ τῶν χαρῶν βραδείαν ἐρεύνην τοῦ
» ἔσω πλαγίου θύρας· Κύκλωψ δὲ σειάχων τε καὶ ὠδίων ὀδύνῃσι, Χερσὶ ψηλαφόων. καὶ δηγοῦ
» που δέπας ἐνδείξασθαι βουλόμενος πολλοῦ καὶ κατεσπουδασμένου, Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ
» πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων Γεραιοκυλινδόμενος παῖς Διὸς ἀγλαόχοιο. μυεία ὅστις ὑρᾷ παρ' αὐτῷ τοιαῦτα, χροιᾶς μῆκος, ἢ σώματος μέγεθος, ἢ πάθους ὑπερβολὴν, ἢ στάσεως ἠρεμίαν ἢ τῶν θαπλησίων τι δηλοῦντα παρ' οὐδὲν ἄτοπος ἕτερον, ἢ τὰς τῶν συλλαβῶν καταδουλὰς καὶ δηλα τούτοις ἀναβίωσις εἰργασμένα εἰς βραχύτητα, καὶ τάχος, καὶ σπουδὴν, καὶ τὰ τούτοις ὁμοιοπαθῆ
» ὡς ἔχει ταυτί· Ἀμβλύδωρον γόωσα μετ' ὀμφῆσιν ἔφατο. καὶ, Ἠνίοχον δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ
» ἴδον ἀκάματον πῦρ. ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δηλοῦται συνεχὴς, καὶ ὁ τῆς φωνῆς ἄπακτον· ἐφ' ὧν δὲ ἡ τῆς διανοίας ἔκπασις, καὶ ὁ τοῦ δείγματος ἀποσβεσθέντος. ποιᾷ δὲ τούτων ἑκάτερον ἡ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων ἐλάττωσις. καὶ αὐτοί τε δὴ καταδουλάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, τοῖς χρῆμα ὁρῶντες, οἰκεῖα καὶ δηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα, ὡς τὰ ἐφεξῆς· πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἔμπροσθεν λαμβάνουσιν, ὡς ἐκεῖνοι κατε-
» σκεύασαν, ὅσα μιμητικώτατα τῶν γραμμάτων ὄντα, ὡς ἔχει ταυτί· Ῥοιζεῖ δὲ μέγα κῦμα
» ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο· Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο· Αἰγιδοῦχε μεγάλῳ βρέμε-
» ται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Σκέπει τ' οἰγῶν τε ῥοῖζον, καὶ δοῦπον ἀκόντων. μεγάλη τούτων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις, ἡ ποικίλα μιμητικοὺς ἡμᾶς καὶ θελητὰς τῶν οἰκείων, οἷς δηλοῦται τὰ πράγματα, κατά τινας ἀλόγους καὶ κινητικὰς ἀρχὰς ὁμοιότητας· ὑφ' ὧν ἐδιδάχθημεν ταύρων τε μυκήματα λέγειν, καὶ χρεμετισμοὺς ἵππων, καὶ φρυαγμοὺς θαλάσσης· τοῦς τε βορέου καὶ πάταγον ἀνέμων, καὶ συριγμὸν κάλων, καὶ ἀηδῆ τούτοις ὅμοια παμπληθῆ, τὰ μὲν φωνῆς μιμητικὰ, τὰ δὲ μορφῆς, τὰ δὲ ἔργου, τὰ δὲ πάθους, τὰ δὲ κινήσεως, τὰ δὲ ἠρεμίας, τὰ δὲ ἀηδῆ χρήματος ὁτιδήποτε, ὡς ὧν εἴρηται πολλὰ τοῖς πρόσθεν. τὰ κατ' ἰσχὺν δὲ νέμων, ὡς πρόσφορον τοῖς ὑπὸ ἐτυμολογίας εἰσάγειν λόγοις, Γλάπτωνι τῷ Σωκρατικῷ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἀηδῶς, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Κρατύλῳ. τί δὴ τὸ κεφάλαιόν ἐστί μοι τοῦ λόγου; ὅτι τοῦτο μὲν τὰς τῶν γραμμάτων συμπλοκὰς ἡ τῶν συλλαβῶν ἡδεῖα σύνθεσις ποικίλη, τοῦτο δὲ τῶν συλλαβῶν σύνθεσις ἡ τῶν ὀνομάτων φύσει πολυτρόπου, τοῦτο δὲ τὰς τῶν ὀνομάτων ἁρμονίας πολύμορφος ὁ λόγος γίνεται. ὥστε πολλὴ ἀνάγκη καλὸν μὲν εἶναι λέξιν, ἐν ᾗ καλά ἐστιν ὀνόματα, καλὸν δὲ ὄνομα συλλαβάς τε καὶ γράμματα καλὰ ἔχειν, ἡδεῖάν τε καὶ ἁρμονίαν ἐκ τῶν ἡδυόντων τὰ ἀκοὴν γίνεσθαι· καὶ τοῦτο μὲν πλῆσιον, ὀνόματος τε καὶ συλλαβῶν καὶ γραμμάτων τὰς τε χρείας ἐν τούτοις διαφορὰς, καθ' ἃς δηλοῦνται τά τε ἤθη, καὶ τὰ πάθη, καὶ αἱ διαθέσεις, καὶ τὰ ἔργα

ὀνόματα οἰκεῖα καὶ δηλωτικά.

καλὴ λέξις πῶς γίνεται.

πρόσ-

προσώπων, καὶ τὰ σὺνεδρεύοντα τούτοις, ἀπὸ τῆς προσφόης καταστολῆς τῶν γραμμάτων γίνεσθαι διαφορά. χρήσομαι δ' ὀλίγοις δείγμασι τοῦ λόγου τοῦδε, τῆς σαφηνείας ἕνεκα· τὰ γὰρ μεγάλα, πολλὰ ὄντα, ὅπῃ σεαυτοῦ συμβαλόμενος εὑρήσεις. ὁ δὴ πολυφωνότατος ἁπάντων τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, ὅταν μὲν ὥραν ὄψεως εὐμόρφου καὶ κάλλος ἡδονῆς ἐπαγωγὸν ὑποδείξασθαι βούληται, τῶν τε φωνηέντων τοῖς κρείττοσι χρήσεται, καὶ τῶν ἡμιφώνων τοῖς μαλακωτάτοις, καταπυκνώσει τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβάς, οὐδὲ συγκόψει τοὺς ἤχους, ἀλλ' ἁπαλῶς ἀλλήλοις τὰ διαφορα, ὡραΐσας δέ πνα ποιήσει τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμάτων καὶ ῥέουσαν εὐτόνως καὶ τῆς ἀκοῆς, ὡς ἔχει τάδε· Ἦ καὶ ἴεν εἰς ἁλὸς ἀμφιρύτης πολυβενθέος, Ἀρτέμιδι
ἐλαφηβόλῳ, ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ. καὶ, Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος ἐνὶ μεγάροισι, Φοίνικες
ὁ ἔρνος ἀναβλάστησεν ἐνόησα. καὶ, Καὶ Χλόην εἶδον περικαλλέα, τὴν ποτε Νηλεὺς Γῆμεν
ἀγὰ κάλλος, ἐπεὶ πρεμνιὰ ἔδνα. ὅταν δ' οἰκτρὰν, ἢ φοβερὰν ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰσάγῃ,
τε φωνηέντων καὶ τὰ κρείττω φήσει, ἀλλὰ τῶν φοφοδῶν, ἢ ἀφώνων τὰ δυσεκφορώτατα λήψεται,
καταπυκνώσει τούτοις τὰς συλλαβάς· οἷά ἐστι ταῦτί· Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φαίη κεκα-
ρμένος ἄλμῃ. Τῇ δ' ὅπῃ μὲν Γοργὼ λοσυρῶπις ἐστεφάνωτο, Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ 22
ῖμός τε φόβος τε. ποταμῶν δέ γε σύῤῥυσιν εἰς χοεῖον ἓν, καὶ πάντων ὑδάτων ἀναμισγομένων ἐκμιμήσασθαι τῇ λέξει βουλόμενος, οὐκ ἐπὶ λείας συλλαβὰς, ἀλλ' ἰγμοὺς καὶ ἀντιτύπους φήσει· Ὡς δ' ὅτε χειμάῤῥοοι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες, Εἰς μισγάγειαν συμμιγέντ' ὄμβριμον ὕδωρ. βιαζόμενον δέ πνα τοῖς εὐαγίοις ῥεύμασι ποταμοῦ μὴ τῶν ὁμοίων, καὶ τὰ μὲν ἀντέχοντα, τὰ δὲ ὑποφερόμενον εἰσάγων, ἀναπαύσεις τε ποιήσει συλλαβῶν, καὶ ἀναβολὰς χρόνων, καὶ ἀνίσους εἰρμοὺς γραμμάτων· Δεινὸν δ' ἀμφ' Ἀχιλῆα κυκώμενον ἐκ ποταμοῖο κῦμα, Ὣς δ' ὑπὸ πέτρας ἀνθεφόντων, φόβον τε καὶ μόρον οἰκεῖον εἰδέτην ἀμφοτέρω, ὅτι τῶν ἀπεσταλμένων τε καὶ κακοφωνοτάτων χρονικῶν γραμμάτων, ἀθρόαν λειάνων τὴν καταστολήν, οὐδὲ ἡμῶν· Συνὶ δὲ δύω μοῖρας, ὥστε σκύλακας, ποτὶ γαίῃ Κόπτ· ἐκ δ' ἐγκέφαλος γαμάρρεε, δδύε δ' ἅπαν γαῖαν. πολὺ δὲ ἔργον εἰπὲν λέγειν, εἰ πάντων τῶν παραδείγματα βουλόμενον φέρειν κατὰ τὸν τόπον τόνδε, ὧν ἀνὴρ ἅπας ἐπαΐσεται. ὥστε ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις, ὅπῃ τὰ ἑξῆς μεταβήσομαι. φημὶ δ' τὸν βουλόμενον ἐργάσασθαι λέξιν καλὴν ἐν τῷ ζωπυρήσαι τὰς φωνὰς, ὅσα καλλιλογίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἢ σεμνότητα προσεπιλήψεται ὀνόματα, εἰς τοῦτο ἀναγκάζειν. εἴρηται δέ πνα περὶ τούτων καὶ Θεοφράστῳ τῷ φιλοσόφῳ κοινότερον ἐν τοῖς περὶ λέξεως· εἶτα οἷς τινα ὀνόματα φύσει καλά· παραδείγματος ἕνεκα, ὧν σκληρυνομένων, καλὰ οἴεται καὶ μεγαλοπρεπῆ γίνεσθαι τῇ φράσει· καὶ αὖθις ἕτερα μικρὰ καὶ ταπεινά, ὧν ἔστε ποίημα χρηστὸν ἔσεσθαι φησιν, ἔστε λόγον. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ταῦτα τῷ ἀνδρὶ εἴρηται. εἰ μὴν οὕτω ἐχόντων ἔχοι τὰ μόρια τῆς λέξεως, ὑφ' ὧν μηνύεσθαι τὸ προσῆκον, δυφωνά τε καὶ καλλιῤῥήμονα, μανίας ἔργον ζητεῖν τὰ χείρω· εἰ δὲ ἀδύνατον εἴη τοῦτο, ὥσπερ ὅπῃ πολλῶν ἔχει, τῇ πλοκῇ καὶ μίξει καὶ παραθέσει πειρατέον ἀφαιρεῖν τὰ τῶν χειρόνων φύσιν. ὅπερ Ὅμηρος εἴωθεν ὅπῃ πολλῶν ποιεῖν. εἰ γάρ τις ἔροιτο ὁπλιτικοῦ τῶν ποιητῶν ῥήτορων, τίνα σεμνότητα ἢ καλλιλογίαν ταῦτα ἔχει τὰ ὀνόματα, ἃ τὰς Βοιωτίας κεῖται πόλιν, Ὑρία, καὶ Μυκαλησσοῦ, καὶ Γραῖα, καὶ Ἐτεωνοῦ, καὶ Σκῶλος, καὶ Θίσβη, καὶ Ὀλιζῶνος, καὶ Ἔρυθρας, καὶ τἄλλα ἑξῆς ὧν ὁ ποιητὴς μέμνηται, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι. ἀλλ' οὐτος αὐτὰ καλῶς ἐκεῖνος συνύφανεν, καὶ παραπληρώμασιν εὐφώνοις διείληφεν, ὥστε μεγαλοπρεπέστατα φαίνεσθαι τούτων ὀνόματα· Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήιτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Πενθίλεώς τε, Κλονίος τε· Οἵθ' Ὑρίην ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν, Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολυκνήμους τ' Ἐτεωνόν, Θέσπειαν, Γραῖάν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν· Οἵτ' ἀμφ' Ἄρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἔρυθρας· Οἵτ' Ἐλεῶν' 23
εἶχον, ἠδ' Ὑλὴν καὶ Πετεῶνα, Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' εὐκτίμενον πτολίεθρον. ἐν
εἰσὶ λέγων οὐκ οἴομαι πλείονων δεῖν παραδείγματος· ἅπας ἐστὶν ὁ κατάλογος αὐτῶν τοῦτος, καὶ πολλὰ ἀνύσας. ἐν οἷς ἀναπαυθεὶς ὀνόματα λαμβάνειν ἃ καλὰ τῇ φύσει, ἐ-

τέρεις αὐτὰ κοσμῆ καλοῖς, καὶ λύῃ τὴν ἐκείνων δυσχέρειαν τῇ τούτων εὐμορφίᾳ. καὶ τοῖς μὲ
Ἀριθμῷ καὶ ῥυθμῷ ἀρι.. τούτων ἄλις. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἕπεται μικρὰ μοῖρα ἐχθ τῆς ἀξιωματικῆς καὶ με
γαλοπρεποῖς σεμνότητος, ἵνα μή μέ τις εἰκῇ δόξῃ λέγειν, ῥυθμοῖς καὶ μέρα μουσικῆς οἰκεί
ότητος εἰς ἃ ῥυθμικὴν ὕλ' ἔμμελῆ εἰσάγοντα Δάφνεκτον, ἀποδώσω καὶ τὸν τούτων
λόγον. ἔχῃ δὲ οὕτως· πρῶτον ὅλον καὶ ῥῆμα καὶ ὀνόματος μέσον λέξεως, ὃ καὶ μὴ μονοσύλλαβ
Δισύλλαβοι πόδες. ὄντων, ἐν ῥυθμῷ τινι λέγεται· ὃ δ' αὐτὸ καλῶ πόδα καὶ ῥυθμόν. δισυλλάβων μὲν οὖν λε
ξεως διαφοραὶ δ΄. ἢ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ἔστι βραχέων, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων μακρῶν, ἢ
μὲν βραχείας, τῆς δὲ μακρᾶς. τὸ δὲ τέλειον τούτου τοῦ ῥυθμοῦ διπλοῦς ὁ τύπος· ὁ μὲν ἷς, ἀπὸ
βραχείας, καὶ λήγων εἰς μακράν· ὁ δὲ, ἀπὸ μακρᾶς, καὶ λήγων εἰς βραχεῖαν. ὁ μὲν οὖν βρα
χυσύλλαβος, Ἡγεμών τε καὶ Πυρρίχιος καλεῖται, καὶ οὔτε μεγαλοπρεπὴς ἐστὶν, ὅτε σεμνό- 10
" τητος μέτεστιν· ῥῆμα δ' αὐτοῦ τοιόνδε· Λέγε δὴ σὺ κἠπόδα νεόλυτα μέλεα. ὁ δὲ ἀμφοτέρας τὰς συλλα
βὰς μακρὰς ἔχων, κέκληται μὲν Σπονδεῖος, ἀξίωμα δὲ ἔχῃ μέγα καὶ σεμνότητα πολλήν·
" ὧδε δ' ἔχει ὁ αὐτοῦ τόδε· Ποίαν δήθ' ὁρμάσω, ταύτην ἢ κείναν, κείναν ἢ ταύτην; ὁ δὲ
ἐκ βραχείας τε καὶ μακρᾶς συγκείμενος, ἐὰν μὲν τὴν ἡγεμονίαν λάβῃ βραχεῖαν, Ἴαμβος
καλεῖται, καὶ ὄντως ἔστιν ὁκ ἀληθής· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἄρχῃ, Τροχαῖος, καὶ ἔστι μαλακώτε
" ρος θατέρου καὶ ἀληθέστερος. ὧδε δ' ἔχει ὁ τοῦ τροχαίου τοιόνδε· Ἐπεὶ φολὴ πάρεστι, πᾶς Μενοι
" τίου. τὸ δ' ἑτέρου· Θυμέ, θύμ' ἀμηχάνοισι κήδεσι κυκώμενε. δισυλλάβων μὲν δὴ μοῖραι
Τρισύλλαβοι πόδες. λέξεως διαφοραί τε καὶ ῥυθμοὶ καὶ σχήματα τοσαῦτα. τρισυλλάβων δ' ἕτερα πλείω τῶν
εἰρημένων, καὶ ποικιλωτέραν ἔχοι ἂν θεωρίαν. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἁπασῶν βραχέων Δυνεστὼς, καὶ
" λεύκολος δὲ ὑπό τινων Χορεὺς, τρίβραχυς ποιεῖ· ὃ ὧδε δήλωμα τοιόνδε· Βερμίε, δρεσπο 20
" φόρε, ἐνυάλιε, πολεμοκέλαδε. ταπεινός τε καὶ ἄσημός ἐστι καὶ ἀληθὴς, καὶ σπάνιον μὲν ἐξ αὐ
τοῦ ἠκούετο ἡνιοχῶν. ὁ δὲ ἐξ ἁπασῶν μακρῶν, Μολοσσὸν ὃ αὐτὸν οἱ μετρικοὶ καλοῦσιν, ὑψηλός τ
" καὶ ἀξιωματικός ἐστι καὶ διαβεβηκὼς ὡς ἐπὶ πολύ. ὧδε δήλωμα ὃ αὐτοῦ τόδε· Ὦ Ζεῦς
" Λήδας κάλλιστοι σωτῆρες. ὁ δὲ ἐκ μακρᾶς καὶ δυοῖν βραχέοιν, μέσην μὲν λαβὼν τὴν μακρὰν
ἑκατέραν τῶν βραχέων, Ἀμφίβραχυς ὠνόμασται, καὶ ὑποφορὰν τοῦ ἀρχαίου ἐστὶ ῥυθμοῦ
" ἀλλὰ διακέκλασταί τε καὶ πολὺ τὸ θῆλυ καὶ ἀληθὲς ἔχει. οἷά ἐστι ταυτί· Ἴακχε διθύραμβε
" σὺ τῶνδε χοραγέ. ὁ δὲ περιλαμβάνων τὰς δύο βραχείας, Ἀνάπαιστος μὲν καλεῖται, σεμνό
τητα δὲ ἔχει πολλήν· καὶ ἔνθα δεῖ μέγεθος παρεῖναι τοῖς πράγμασιν, ἢ πάθος, ὑποπιπτόντος
" περιλαμβάνεσθαι. τούτου δὲ ῥῆμα τοιόνδε· Βαρύ μοι κεφαλῆς ὑπέκρυφον ἔχει. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς
μακρᾶς ἀρχόμενος, λήγων εἰς τὰς βραχείας, Δακτυλικὸς μὲν καλεῖται, πάνυ δὲ ὀλίγον σεμνὸς
καὶ εἰς κάλλος ἁρμονίας ἀξιολογώτατος, καὶ τὸ γε ἡρωικὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τ
" πολύ. ὧδε δήλωμα δὲ αὐτοῦ τόδε· Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσι πέλασσεν. ὁ
μὲν τοιγαροῦν ῥυθμικοὶ τούτου τοῦ ποδὸς τὴν μακρὰν βραχυτέραν εἶναί φασι τῆς τελείας· οὐκ ἔχοντες
24 δὲ εἰπεῖν πόσῳ, καλοῦσιν αὐτὴν ὀλίγον. ἕτερον δὲ ἀμφίτροφόν ἐστι τούτῳ ῥυθμὸν, ὃς ἀπὸ τῆς
βραχείας ἄρξάμενος ὑπὸ τὸ ὀλίγον τοῦτον τελευτᾷ, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν ἀναπαίστων, Κύ-
" κλον καλοῦσι, ὧδε δήλωμα αὐτοῦ φέροντες τοιόνδε· Κέχυται πόλις ὑψίπυλος χθών. ὧδε
ὧν ἄν ἕτερος εἴη λόγος. πλὴν ἀμφοτεροῖν γε τῶν πάνυ καλῶν οἱ ῥυθμοί. εἰ δὲ λείπει τρι
συλλάβων ῥυθμῶν ὄγδοος, ὁ συνέχει μὲν οὐ δύο μακρᾶν καὶ βραχείας, τρία δὲ ἔχει σχήμα
τα· μέσης μὲν γὰρ γενομένης τῆς βραχείας, ἄκρων ὄντων τῶν μακρῶν, Κρητικὸς τελεῖται, καὶ ἔστιν οὐκ
" ἀληθής. τοῦτο δὲ ὄγδοον αὐτοῦ τοιόνδε· Οἱ δὲ ἐπείγοντο πλωτὰς ἀπὸ νήσους χαλκεμβόλους. ὁ
ἐὰν δὲ τὴν ἀρχὴν αἱ δύο μακραὶ καταλάβωσι, τὸν τελευτῶντα βραχεῖα, οἷά ἐστι ταυτί· Σοὶ, Φοῖβε
" Μῶσαί τε, συμβαλοῦσθαι· ἀνδρῶδες ὂν πρὸς τὸ σχῆμα, καὶ εἰς σεμνολογίαν ὑποπῖπτόν. ὃ δὲ
αὐτὸ συμβήσεται καὶ ἡ βραχεῖα πρώτη τεθῆναι τῶν μακρῶν. καὶ γὰρ οὕτως ὁ ῥυθμὸς ἀξίωμα ἔχει καὶ
" μέγεθος. ὧδε δήλωμα ὃ αὐτοῦ τόδε· Ἰὼ ἀκτὰν, ἰὼ ὕλαν δράμω; ποῖ πορεύθω; τούτοις ἀμ-
φοτέροις ὀνόματα κεῖται ῥυθμοῖς ὑπὸ τῶν μετρικῶν, Βακχεῖος μὲν τῷ πρώτερον, θατέρῳ
δὲ Ὑποβάκχιος. ὅτοι δώδεκα ῥυθμοί τε καὶ πόδες εἰσὶν οἱ πρῶτοι καταμεξιῶντες ἅπασαν
" ἔμμελῆ τε καὶ ἄμελῆ λέξιν, ἐξ ὧν γίνονται στίχοι τε καὶ κῶλα. οἱ γὰρ ὀλίγοι ῥυθμοὶ καὶ πόδες

πάντες

πολύτες ἐκ τούτων εἰσὶ συνθετοι. ἁπλοῦς ὁ ῥυθμὸς ἢ ποὺς, ὅτ' ἐλάττων ὅλη δυοῖν συλλαβαῖν, ὅτε μείζων τριῶν. καὶ τοῦτο μὴ τῶν ἐκ οἶδα ὅπη δεῖ πλείω λέγειν· ὧν ἕνεκα νῦν ὑπηρξάμην ταῦτα προθέσθαι· ἐν γὰρ δὴ τῷ σκοπῷ γέ μοι προὔκειτο ῥυθμῶν τε καὶ μετρικῶν ἁπάντων θεωρημάτων, ἀλλὰ τὸ δυσχερὲς ἕνεκα. ταῦτά ἐστιν, ὅτι περὶ τῶν ἡρωϊκῶν καὶ ἀξιωματικῶν καὶ μέγεθος ἐχόντων ῥυθμῶν, ἀξιωματικὴ μὲν σύνθεσις καὶ βεβαία καὶ μεγαλοπρεπὴς· περὶ δὲ τῶν ἀληθῶν καὶ ταπεινῶν, ἀμεγέθης καὶ ἄσεμνος, ἐάν τε καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι τούτων λαμβάνωνται τῶν ῥυθμῶν, ἐάν τε ἀλλήλοις κατὰ τὰς ὁμοζυγίας συμπλέκωνται. εἰ μὲν οὖν ἐσχε δύναμις ἐξ ἁπάντων τῶν κατὰ λέξιν ῥυθμῶν σύνθεσιν τὴν λέξιν, ἔχοι δὴ ἡμῖν κατὰ λόγον· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη μίσγειν τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας, ὡς ὅπου πολλῶν γίνεται· τὰ γὰρ ὀνόματα ἔκειται τοῖς πράγμασιν ὡς ἔτυχεν· οἰκονομεῖν αὐτὰ χρὴ φιλοτέχνως, καὶ σκοπεῖν τὴν χρείαν τῆς συνθέσεως τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τε καὶ πολλοὶ τὴν αὐτὴν ἔσχον. οὐδὲ γὰρ ἀπολαύεται ῥυθμὸς οὐδεὶς ἐκ τῆς ἀμέτρου λέξεως, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐμμέτρου. μαρτύρια δὲ ὧν εἴρηκα ποιήσασθαι λοιπόν, ἵνα μοι καὶ πίστιν ὁ λόγος λάβῃ. ἔστι δ' ὀλίγα πρὸς πολλά. φέρε δή, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν ἀξιωματικῶς τε συγκεῖσθαι καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν Θουκυδίδου λέξιν τὴν ἐν τῷ ὑπαφίῳ ταύτῃ; Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα ἤδη εἰρημένων, ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ὅπου τοῖς ἐκ [τῶν] πολέμων ἀπολωλόσι ἀγορεύεται αὐτόν. τί οὖν ἐστιν ὃ πεποίηκε ταύτῃ μεγαλοπρεπῆ τὴν σύνθεσιν; ὃ ἐκ τούτων συγκεῖται ῥυθμῶν ταῦτα κῶλα. βραχὺς μὲν γὰρ οἱ τὸ πρῶτον προσηγορευμένοι κῶλον σπονδεῖοι πόδες εἰσίν· ὁ δὲ τέταρτος, δυάσημος· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον, αὖθις σπονδεῖος· ἔπειτα, χορειακός· ἄπονται ἀξιωματικοί. καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ κῶλον ἔχει ταῦτα ὅτι σεμνόν· τὸ δὲ ἑξῆς τοῦτο, Ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὅτι δύο μὲν ἔχει τοὺς πρώτους πόδας ἰσοδυναμοῦντας, χορειακὸν δὲ τὸ τέλειον, εἶτ' αὖθις ἰσοβακχείους δύο, καὶ συλλαβὴν, ὑφ' ἧς τελεύτησε τὸ κῶλον. ὥστ' εἰκότως σεμνὸν ὅλη καὶ τοῦτο, ἐκ τῶν ἀγωνιαιοτάτων τε καὶ καλλίστων ῥυθμῶν συγκείμενον. τὸ δὲ δὴ τρίτον κῶλον, Ὡς καλὸν ὅπου τοῖς ἐκ τῶν πολέμων ἀπολωλόσι ἀγορεύεται αὐτόν, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ χορειακοῦ ποδὸς, δεύτερον δὲ λαμβάνει τὸν ἀνάπαιστον, καὶ τρίτον σπονδεῖον, καὶ τέταρτον αὖθις ἀνάπαιστον, εἶτα δύο τοὺς ἑξῆς δακτύλους, καὶ σπονδείους δύο τοὺς τελευταίους, εἶτα καταληξιν. ἀγωνιᾷ δὴ καὶ τοῦτο τοὺς πόδας γέγονε. τὰ πλεῖστα δέ ὅλη τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ ὀλίγα μὴ ἄττων ἔχοντα. ὥστε εἰκότως ὑψηλὸς εἶναι δοκεῖ καὶ καλλιεπὴς, καὶ ἀγωνιᾷ, ὡς ἐκλέγων τοὺς ῥυθμούς. τὴν δὲ Πλατωνικὴν λέξιν ταύτῃ πῃ ποτὲ ἀνήρ κοσμηθεῖσαν, ἄττων ἀξιωματικὴν εἶναι φαίη τις ἂν καλῶς, εἰ μὴ ὡς συγκεῖσθαι μάλιστα τῶν καλλίστων τε καὶ ἀξιολογωτάτων ῥυθμῶν; ἔστι γὰρ δὴ τῶν πάνυ φανερῶν καὶ θαυμασίων, ἣν χρῆσθαι ὁ ἀνὴρ τὴν τοῦ Ἐπιταφίου ἀρχήν· Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ πρόσφορα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυγχάνοντες, ῥυθμοῦνται τὴν εἱμαρμένην πορείαν. ἐν τούτοις δύο μὲν ὅλη ἃ συμπληροῖ τὴν περίοδον κῶλα· ῥυθμοὶ δὲ οἱ ταῦτα μάλα λαμβάνοντες, οἵδε. βακχεῖος μὲν ὁ πρῶτος· ἀνήγαγε γὰρ δή πως ὡς ἴαμβον ἀξιώσαι μ' ἂν ἔγωγε τὸ κῶλον τοῦτ' ῥυθμίζειν, ἐνθυμούμενος ὅτι οὐκ ὀπτοῖς χαλκοῖς καὶ ταχεῖς, ἀλλ' ἀναβεβληκόσι καὶ βραδέσι τοῖς οἰκιζομένοις προσῆκεν ἀποδίδοσθαι τοὺς χρόνους. σπονδεῖος δὲ ἕτερος· ὁ δὲ ἑξῆς, δάκτυλος, διαφθορὰν τὴν σπονδειοφῆς. εἶτα μετὰ τοῦτον σπονδεῖος· ὁ δὲ ἑξῆς, μᾶλλον χορειακὸς ἢ ἀνάπαιστος· ἔπειθ', ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, σπονδεῖος· ὁ δὲ τελευταῖος, ἰσοβάκχειος· εἰ δὲ βούλεταί τις, ἀνάπαιστος· εἶτα καταληξις. τούτων τῶν ῥυθμῶν οὐδεὶς ταπεινὸς, οὐδεὶς ἀληθής. τὸ δὲ ἑξῆς κῶλον, Ὧν τυγχάνοντες, ῥυθμοῦνται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, δύο μὲν εἰσὶν οἱ πρῶτοι πόδες χορειακοὶ, σπονδεῖοι δὲ οἱ μετὰ τούτους δύο· μεθ' οὓς αὖθις χορειακὸς, ἔπειτα τελευταῖος ἰσοβάκχειος. ἀνάγκη δὴ τὸ ἐξ ἁπάντων συγκείμενον καλῶν ῥυθμῶν, καλὸν εἶναι λόγον. μυρία δ' ἂν ταῦτά ὅλη καὶ τοῦ Πλάτωνος. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐμμελής τε καὶ εὐρυθμίαν σπουδεῖν δαιμονιώτατος. καὶ εἴ γε δεῖ νῦν ἐκλέξαι τὰ ὀνόματα, ὡς σπουδεῖναι πρέπει, Καὶ νύ κεν ἢ παρέλασσε τὸν Δημοσθένους κάλλος ἑρμηνείας εἶπεκεν, ἢ ἀμφήριστον ἔθηκε. νῦν δὲ δὴ πρὸς μὲν τὸ ἐκλογὴν ὅλη τὰ ὀνόματα, καὶ μάλιστα ἐν οἷς αὖ τὸν ὑψηλὸν καὶ πρέπει τὸν καὶ ἐκκαπάσκουσιν διώκει φέρεσιν, ὑπὲρ ὧν ἑτέρωθί μοι δηλοῦται· σαφέστερον δὲ

ῥυθμῶν διάφορα.

ζωλίθησι τὰ ὀνόματα, καὶ ἡδέως, καὶ καλῶς νὴ Δία· καὶ οὐκ αἴ τις αὐτὸν ἔχοι κτᾶται τοῦτο μέμφασθαι δ' μέρος. εἰὸς ἔτι πρὸς ταῦτα λέξιν, ᾧ τὰ ἀριστεῖα τῶν λόγοις δ' φιότητος καταδίδωμι. ὅρος γὰρ δ' ἡ λις ὅστις ἐκλεγῆς τε ὀνομάτων καὶ κάλλους συνθέσεως ὁ Δημοσθένης. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς φανοῦ λέγω, τίς μὴν ὅστιν ἀ τῆ πρώτῳ τῶν ἑξοδον συμπληροῖ κῶλα· οἱ δ' κτῆ ζωῦ-
" τα καλαμεζωῦντες οἵδε εἰσὶν οἱ ῥυθμοί. Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὔχεσθαι
" πᾶσι καὶ πάσας. ἄρχῃ δ' τῶδε τῷ κώλῳ βακχεῖος ῥυθμὸς, ἔπειθ' ἔπεται σπονδεῖος, εἶτα ἀνά-
" παιστος, καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερος σπονδεῖος, εἶθ' ἑξῆς κρητικοὶ δύο, σπονδεῖος δὲ ὁ τελευταῖος. τῷ δὲ
" δευτέρῳ κώλῳ τῷδε, Οὗτοι μὲν ἱερεῖα ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, πρῶτος μὲν ὑποβακχεύς ὅστι ποις, εἶτα βακχεῖος, εἰ δὲ βούλεταί τις, δάκτυλος· ἔπειτα κρητικός· μεθ' οὓς εἰσι δύο σπονδεῖοι πόδες, οἱ καλοῦνται παίωνες· οἷς ἕπεται μολοσσὸς ἢ βακχεῖος· ἐγ- 1
χωρεῖ γὰρ ἑκατέρως· αὐτὸν διαιρεῖ· τελευταῖος δὲ ὁ σπονδεῖος. τῷ δὲ τρίτου κώλου τῷ,
26 " Τοσαύτῳ ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, πρῶτοι μὲν ὑποβακχεῖοι δύο, ἔπειτα κρητικὸς, ᾧ σωπᾶται σπονδεῖος· εἶτ' αὖθις βακχεῖος ἢ κρητικὸς, καὶ ὁ τελευταῖος πάλιν κρητικὸς, εἶτα καταληξις. Τί οὖν ἐκώλυε καλῶ ἁρμονίαν εἶναι λέξεως, ἐν ᾗ μήτε πυρρίχιός ὅστι ποις, μήτε ἰαμβικὸς, μήτε ἀμφίβραχυς, μήτε τῶν χορείων ἢ τῶν ἐναλίων μηδείς; καὶ ἐγὼ λέγω τοῦτο ὅτι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐκέχρηταί ποτε καὶ τοῖς ἀγωνιστικοῖς ῥυθμοῖς· κέχρηται γάρ· ἀλλ' οὐ συνεκφύσαν αὐτοῖς καὶ συνυφάγκασι βαλαβόντες τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας. οἷς δὲ μὴ ἐχρῆτο τοιούτοις τούτου μέρεσι, οἱ μὲν παπειὰς, οἱ δὲ κατακεκλασμένας, οἱ δ' ἀγῶνα τινὰ ἀρχαιότερον ἢ ἀμορφίαν ἐχούσας ἐξωνείσθαι τὰς γραφάς. ὧν ὅστι πρῶτός τε καὶ τελευταῖος καὶ μέσος ὁ Μάγνης σοφιστὴς Ἡγησίας, ὑφ' οὗ, μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἀλλοις θεοὺς ἀπόρως, οὐκ εἰδ' ὅ τι χρὴ λέγειν, πότερον τοσαύτη περὶ αὐτὸν ἦν δυναμθησία καὶ παχύτης, ὥστε μὴ συνορᾶν οἵπινές εἰσιν εὔλυσις ἢ ἀλυεῖς ῥυθμοὶ, ἢ τοσαύτη θεοβλάβεια καὶ διαφθορὰ τῶν φρενῶν, ὥστε εἰδότα τοὺς κρείττους, ἔπειτα αἱρεῖσθαι τοὺς χείρους; ὃ καὶ μάλ-
" λον πείθομαι. ἀγνοίας μὲν γάρ ὅστι καὶ ὃ κατορθοῦν πολλαχοῦ· πονηρίας δ', ὃ μηδέποτε. ἐν γοῦν ταῖς τοσαύταις γραφαῖς αἷς καταλέλοιπεν ὁ ἀνὴρ, μίαν οὐκ ἂν εὕροι τις σελίδα συνειμένην εὐτυχῶς· ἔοικε δὲ ταῦτα ὑπολαβεῖν ἐκείνων κρείττω, καὶ μετὰ σπουδῆς αὐτὰ ποιεῖν, εἰς ἃ δι' ἀνάγκην ἂν τις ἐμπεσὼν ἐν λόγῳ ἀεδίῳ δι' ἀγνοίας ἕθετο φόρημα ἔχων ἀνήρ. ἐρῶ δὲ καὶ τοῦτον λέξιν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἵνα σοι γένηται δῆλον ἐξ αἰτιολογήσεως, ὅσον μὲν ἀξιοῖ ἔχειν τὸ εὔλυτες ἐν ῥυθμοῖς, ὅσον δ' ἀγνοεῖ τὸ ἀλυές. Τί δὲ ὁ λειμβανὶς τοῦτο πάθημα ὁ σοφιστής; δοκεῖ δέ· Ἀλέξανδρος πολιορκῶν Γάζαν, χωρίον τι τῆς Συρίας πάνυ ἐχυρὸν, βαυμαλίας τε γενόμενος τῆ περιβολῇ, καὶ τὸ χωρίον αἱρήσειν φρονήματος. ὁ δὲ ὑπὸ ὀργῆς τῆς τ' ἐκπαλαιφθείσης ἀποστάσεως πάλαι, ὑπερβάλλας τοῖς Μακεδόσι τὸν εὐτυχοῦντα κτείνει, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβών, ἄνδρα ἐν ἀξιώματι καὶ τύχης καὶ εἴδους, ἐξ ἁρματείων διφρεύσαν δήσας κελεύσας ζῶντα, καὶ τοῖς ἵπποις ἐλαύνων αὐτὰ κράτος, ἐν τῇ πόλιν τῶν ὁλῇ διαφθείρας ἔθνον. οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν δ' ὁτέρα πάθη, οὐδὲ ὄψις φοβερωτέρας. πῶς δὴ ταῦτα ἡρμήνευκεν ὁ σοφιστὴς, ἄξιον ἰδεῖν, πότερον σεμνῶς καὶ ὑψηλῶς, ἢ ταπεινῶς καὶ
" καταγλάως· Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔχων τὸ σώμαγμα τοιοῦτο, καὶ πως ἐβεβλήκει τῶν πο-
" λεμίων τοῖς ἀρίστοις ἀπόντα εἰκότων. τοῦτο γὰρ ἔγνωσαν, κατιδόντες ἵππους, σωεκδρομὴν καὶ ὁ πλῆ-
" θος. ἡ μὲν οὖν ἐλπὶς αὕτη ζωέδραμεν εἰς τὸ πολμᾶν, ὥστε Ἀλέξανδρον μηδέποτε κινδυ-
" νεύσαι τοιοῦτον ἕτερον ἔτως. ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων, εἰς γόνατα συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τῶν Ἀλεξάν-
" δρῳ τῶν ἱκετείας ἕνεκα τοιοῦτον ἄξαι. τοιοῦτος δ' ἐγένετο μικρὸν ὑπνώδης ὁ ξίφος ὑπέλαμπτος ὑπὸ
" τὰ περόνια τῶν θώρακος, ὥστε γλυφθαι καὶ τὴν πλησίον σάρκα τούτῳ· ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτὸς
" ἀπώλεσε, τῆς κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ· τὸν δ' ἀνήνυτον ὀργὴ τοιοῦτος ἐποίησε. ἕ-
" τερον δ' ἑκάστου τὸν ἔλεον ἐξέκρουσεν ἡ τολμήσαντος ἀπόνοια, τῶν μὲν ἰδιωτῶν, τῶν δ' ἀκου-
" σάντων· ὥστε ἑξακισχιλίους ὑπὸ τοῦ σάλπιγγα ἐκείνου τῶν βαρβάρων καταξηπῆναι. τὸν
" μὲν τοι βασιλέα αὐτὸν ἀνήγαγον ζῶντα Λεωνάτος καὶ Φίλωτας. ἰδὼν δὲ πολὺ σῶμα, καὶ μέ-
" γεθος, ὡς ἐλευρώτατον· μέλας δ' ἦν καὶ ὁ χρῶμα· μισήσας ἐφ' οἷς ἐβεβλήκει, καὶ τὸ εἶδος,

ἐκέλευσε

ἐκέλευσε δ' ἀπὸ τῶν ποδῶν χαλκῷ ἀλλήλοις διείρασας ἔλκειν κύκλῳ γυμνόν. πιλούμε-
νος δὲ κακοῖς πολλὰς βαχύτητας ἔκραζεν. αὐτὸ δ' ἐγὼ ὁ λέγω, ὃ σεμνάγειν δύθεφτος. 27
ἐπέτεμε μὲν γὰρ ὁ πόνος, βαρβάροις δ' ἐοικὼς δεσπότῃ, καὶ ἐκέλευεν· ἡμᾶς δὲ ὁ συλλογισμὸς
ποιεῖ· τὸ γὰρ καὶ ὃ κύτος τ' ἀσφρὸς, ἐπέφαινε βαρυλώτιον ζῷον ἕτερον ἀδρόν. ὁ μὲν οὖν
ὄχλος ἐπέταξε, φαδιωτικὴν ὑβρεν ὑβρίζων εἰσεξῆκε καὶ ὧν ἔστιν σκαιὸν ἔδρον. Ἀρά γε
μοιάζωτά ἐστι τοῖς Ὁμηρικοῖς ἐκεῖνος, ἐν οἷς Ἀχιλλεύς ἐστιν ἀγκιζόμενος Ἕκτορα μετὰ τὸν
τελευτῶντα; καίτοι γε πάσης ἐκείνου ἔλαττον. εἰς ἀναίσθητον γὰρ σῶμα ἡ ὕβρις. ἀλλ' ὅμως ἄξιον
ἐστιν ἰδεῖν πόσῳ διενήνοχεν ὁ ποιητὴς τοῦ σοφιστοῦ. Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀφίκετο μήδετο
ἔργα· Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέρσασε τένοντας, Ἐς σφυρὸν ἐκ πέρνης, βοέους δ' ἐξῆπερ ἱμάντας·
Ἐκ δίφροιο δ' ἕδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν. Ἐς δίφρον δ' ἀνα-
βάς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας, Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. Τοῦ
δ' ἐλελιζομένοις κονίσαλος· ἀμφὶ δ' ἅρματα Κυάνεαι πίπλαντο, κάρη δ' ἄπαν ἐν κονίῃσι
κέχυτο πάρος ἐνέμειν· τότε δὲ Ζεὺς δῖς ἐμόγεεσι Δῶκεν ἀφίσασθαι ἐῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὡς τοῦ μὲν κεκίνητο κάρη ἄπαν· ἡ δὲ νέον μήτηρ Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὼ ἔρριψε κα-
λύπτρω Τηλόσε, κώκυσε δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα· Ὤιμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ
κλῆς, ἀμφὶ δὲ λαοὶ Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατ' ἄστυ. Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔπειτα
καλλίστιον, ὡς εἰ ἅπασα Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης. ὅτῳ δ' ὑλακὰς ἅμα
ἡ δῖος πάσῃ λέξαι προσήκει ὧν ἀνδράσι φθέγμα καὶ νοῦν ἐχόντων. Ὡς δὲ ὁ Μά-
νης εἴρηκεν, ὡς ὑπὸ γυναικῶν ἢ κατεαγότων ἀνθρώπων λέγοιτ' ἄν, καὶ οὐδὲ τούτων μετ'
ἐπουδῆς, ἀλλ' ὅπῃ χλιδασμῷ καὶ καταθήλωσι. διὰ οὖν αἴτιον ἐκείνων μὲν τῶν ποιημάτων τῆς ἀ-
νοίας, τούτων δ' τῶν φλυαρημάτων τῆς ἐμπειρότητος; ἢ τῶν ῥυθμῶν διαφορὰ μάλιστα,
καὶ μὴ μόνη. οὐ γὰρ ἐκείνοις μὲν γε, οὐδὲ εἷς στίχος ἄσημος, οὐδ' ἀδόκιμος· οὐ τοῖς δὲ, οὐδεμία
ἑξόδου ἥπτις ἀ λυπήσῃ. εἰρηκὼς δ' καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν ὅσον δυνάμιν ἔχουσιν, ὅπῃ τὰ
πράγματα μεταβήσομεν. ἰδὼ δέ μοι τρίτον θεώρημα τῶν ποιούντων τὸν καλὸν ἁρμο-
νίαν, ἢ μεταβολή· λέγω δ' ἀ τὸν οὐ τῶν χρηστῶν ὅπῃ τὰ χείρω· πρῶτον γὰρ ὕπηρξε. οὐδέ γε μεταβολαῖς
ἀ οὐ τῶν χρείττονων ὅπῃ τὰ κρείττω· ἀλλὰ τί ἐν τοῖς ὁμοφώνοις ποικιλίαν. κάρτα γὰρ ἔχει ἡ ποικιλία τὴν σώφρονιν
καλὰ πρῶτα, ὥσπερ καὶ τὰ ἡδέα, μένοντα ἐν τῇ ταυτότητι· ποικιλόμενα δ', ἐν ταῖς μετα- πῶς δεῖ.
βολαῖς ὡς ἀεὶ καινὰ μένει. ἐν τοῖς μὲν οὖν τὰ μέρη καὶ τὰ μέλη γράφουσιν οὐχ ἅπαντα ἔξεστι
μεταβάλλειν, ἢ ἔχ ἅπασιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον βούλονται αὐλικά· τοῖς μὲν ἐποποιοῖς μέτρον οὐκ
ἔστι μεταβάλλειν, ἀλλ' ἀνάγκη πρῶτος εἶναι τοῖς στίχοις ἑξάμετρος· οὐδέ γε ῥυθμὸν, ἀλλὰ τοῖς
τὸ μάκρος ἀρχαίοις συλλαβῆς χρῆσονται, καὶ οὐδὲ τούτοις ἅπασι· τοῖς δὲ τὰ μέλη γρά-
φουσι, τὸ μὲν τῶν τροφῶν τε καὶ ἀντιστρόφων οὐχ οἷόν τε ἀλλάξαι μέλος, ἀλλ' ἐάν τε ἐναρμο-
νίους, ἐάν τε χρωματιστὰς, ἐάν τε διατόνοις ἁρμόττωνται μελῳδίας, ἐν πάσαις δεῖ τὰς τροφὰς 28
καὶ ἀντιστρόφους ταὐτὰς ἀγωνιᾶς φυλάττειν. οὐδέ γε τοῖς περιέχουσας ὅλας ταὐτὰς τροφὰς ῥυ-
θμοὺς, καὶ ἀντιστροφὰς, ἀλλὰ δεῖ καὶ τούτοις τοὺς αὐτοὺς διαμένειν. περὶ δὲ τὰς καλουμένας ἐπῳ-
δὰς ἀμφοτέρως κινδυνεύουσι ἔξεσι, τό τε μέλος, καὶ τὸν ῥυθμόν· τὰ τε κῶλα ἐξ ὧν ἑκάστη συνέ-
στηκε περιόδους, ὅπῃ πολλῆς ἐξουσίας δέδοται αὐτοῖς ποικίλως διαιρεῖν, ἄλλοτε ἄλλα μεγέθη καὶ
σχήματα αὐτῆς περιτιθέντας, ἕως ἂν ἀπαρίσωσι τὸν τροφόν· ἔπειτα πάλιν δεῖ τὰ αὐτὰ μέ-
τρα καὶ κῶλα ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι μελοποιοὶ, λέγω δὲ Ἀλκαῖόν τε καὶ Σαπφὼ, μικρὰς
τοιαύτας τροφὰς· ὥστε ἐν ὀλίγοις τοῖς κώλοις ἃ πολλὰς εἰσῆγον τὰς μεταβολὰς, ἐπῳδοῖς τε
τοῦτο ἐχρῶντο ὀλίγοις· οἱ δὲ περὶ Στησίχορόν τε καὶ Πίνδαρον, μείζοις ἐρασθέντες τὰς
περιόδους, εἰς πολλὰ μέρη καὶ κῶλα διείδμαν αὐτὰς, οὐκ ἀπ' οὐδενὸς ἢ τῆς μεταβολῆς ἕ-
νεκα. οἱ δέ γε διθυραμβοποιοὶ καὶ τοῖς ῥήσεις μετέβαλον, Δωρίοις τε καὶ Φρυγίοις, καὶ Λυ-
δοῖς ἐν τῷ ἁρμονίᾳ ποιοῦντες, καὶ τὰς μελῳδίας ἐξήλλαττον, τοτὲ μὲν ἐναρμονίοις ποι-
οῦντες, τοτὲ δ' χρωματιστὰς, τοτὲ δὲ διατόνους· καὶ τοῖς ῥυθμοῖς κατ' πολλὰ δὴ ἐνεξουσιά-
ζοντες διετέλουν· οἱ γε δὴ κατ' Φιλόξενον καὶ Τιμόθεον καὶ Τελέσην· ἐπεὶ τοῦτό γε τοῖς ἀρχαίοις
τεταγμένος ἦν ὁ διθύραμβος. ἡ δὲ πεζὴ λέξις ἅπασαν ἐλευθερίαν ἔχει καὶ ἄδειαν ποικίλλειν

λέξις κραδίσιν πῆς.

ταῖς μεταβολαῖς τῶν σωθέσιν ὅπως ἐθέλεται. καὶ ἔστι λέξις κραδίση πασῶν, ἥ τις αὖ ἔχοι πλείστας ἀναπαύλας τε καὶ μεταβολὰς ἁρμονίας, ὅταν ζυτὶ μὴν ἐν τροδίῳ λέγηται, τοτὲ δ' ἔξω τροδίου· καὶ ἥδε μὴν ἡ τροδιοδος ἐκ πλόνων πλέκηται κώλων, ἥδε δ' ἐξ ἐλαττόνων· αὐτῶν δὲ τῶν κώλων τὸ μὴν, βραχύτερον ἢ, τὸ δ', μακρότερον· καὶ τὸ μὴν αὐτῶν, ῥηρότερον, τὸ δ', βραδύτερον, τὸ δ', ἀκριβέστερον· ῥυθμοί τε ἀῆδοι καὶ σχήματα πρωτοῖα, καὶ πάσης φωνῆς αἱ καλούμεναι τροσῳδίαι ἀμφίφορει, κλέπτουσαι τὴν ποικιλίαν τῶν λόγων. ἔχει δέ τινα χάριν ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὸ ὕστερον συνηκείμενον ὥστε μὴ συνηκεῖσθαι δοκεῖν. ὑπὸ πολλῶν δ' οἶμαι δεῖν λέγων εἰς τοῦτο τὸ μέρος. ὅτι γὰρ ἥδιόν τε καὶ κάλλιον ἐν λόγοις ἡ μεταβολὴ, πρῶτος εἰδέναι πειθόμην. τοῦτο δὲ τὸ σχῆμα ὃ αὐτὸ ποιεῖν πάσῃ μὴν τῇ Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δ' τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δ' τὴν Δημοσθένους. ἁμήχανον γὰρ ἄρξῃ τούτων ἑτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι, καὶ ποικιλίαις ἀρμονιῶν, καὶ σχήμασι πολυσχιδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὲ, τὸν μὲν, ὡς ἐν ἰσοείαι σχηματισμῷ· τὸν δ', ὡς ἐν σχολίων χάριτι· τὸν δὲ, ὡς ἐν λόγων ἀγωνίων χρείᾳ. ἀλλ' ἄρχῃ Ἰσοκράτης καὶ τῶν ἐκείνῳ γνωρίμων αἵρεσις ὁμοία ταύταις ἰών· ἀλλὰ καίτοι ἡδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πολλὰ συνθέντες οἱ ἄνδρες ἔτι, τοῖς μὲν τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν ποικιλίαν ἐν πόνῳ ἀτυχοῦσιν, ἀλλ' ἔστι παρ' αὐτοῖς εἰς τροδιοδου κύκλος, ὁμοιδὴς σχημάτων τάξις, συμπλοκὴ φωνήεντων ἡ αὐτὴ· ἀλλὰ πολλὰ τοιαῦτα κόπτοντα τὴν ἀκρόασιν. ἐγὼ δὲ ἀποδέχομαι τὴν αἵρεσιν ἐκείνην καὶ τοῦτο τὸ μέρος. καὶ αὖτῳ μὴν ἴσως τῷ Ἰσοκράτει πολλαὶ χάριτες ἐπήνθουν ταύτην ὑποκρύπτουσαι τὴν ἀμορφίαν. τροδὲ ὃ τοῖς μετ' ἐκεῖνον, ἀπ' ἐλαττόνων τῶν μήων καλοῦ θωμίου τροδιφανέστερον ἢ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. εἰς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος ὁ τροδὲ τοῦ πρέποντος. ὡς γὰρ τοῖς μήοις σχήμασιν ἅπασι, παρῆναι δεῖ τὸ πρέπον· καὶ εἴ τι μήῳ ἔργον ἀτυχοῦντα τοῦτο τὸ μέρος, εἰ καὶ μὴ τὸ πρῶτος, τὸ κρατίστου γε ἀτυχεῖ. τροδὲ μὴν οὖν ὅλης τῆς ἰδέας ταύτης οὐκ ἔστιν ὁ καιρὸς ἀνασκοπεῖν· βαθεῖα γὰρ ἡ ἐς αὐτὴν καὶ πολλῶν πρῶτον δεομένη λόγων
29 θεωρία. ὅσα δ' εἰς τοῦτο συντείνει τὸ μέρος ὑπὲρ ὧν τυγχάνω ποιούμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ καὶ τὰ πρῶτα μηδὲ τὰ πλεῖστα, ὅσα γε οἷόν ἐγχωρεῖ, λεγέσθω. ὁμολογουμένως δὴ τροδὲ πᾶσιν ὁ πρέπον ἐστὶ τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμόζον τροσώποις τε καὶ τροάγμασιν, ὥσπερ ἡ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων, ἡ μὲν ἧς ἂν εἴη πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, ἡ δὲ ἀνάρμοστος, ὅταν δὴ πως καὶ σύνθεσις. τροδὲ τοῦτο καταλαμβάνειν τὴν διάνοιαν. ὃ δ' λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ὁμοίας σύνθεσιν χρώμεθα ὀργιζόμενοι καὶ χαίροντες, οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι καὶ φοβούμενοι, οὐδ' ἐν μήῳ τινὶ πάθει ἢ κακῷ ὄντες, ὥσπερ ὅταν ἐνθυμώμεθα, καὶ μηδὲν ἡμᾶς ὀλιγωρεῖτε μηδὲ τροδαλυτῆ. δείγματος ἢ τροδειγμάτων ἕνεκα ταῦτα εἴρηκα ὀλίγα τροπολλῶν, ἐπεὶ μυρία ὅσα τις αὖτα εἰπεῖν ἔχοι, τὰς ἰδέας ἁπάσας ἐκλογίζεσθαι βουλόμενος· πρέποντος. ἓν δ', ὃ τροσεχρήσαμεν ἔχω καὶ κινόπατον εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦτο ἐρῶ. οἱ ἀνδρεῖοι ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει τῆς ψυχῆς ὄντες, ὅταν ἀπαγγέλλωσι τὰ τροάγματα οἷς αὖ τροσήκουσι τύχωσιν, οὐκ ὁμοίᾳ χρῶνται ζωῇ τροὶ πρώτων, ἀλλὰ μιμηλικοί γίνονται τῶν ἀπαγγελλομένων, καὶ ἐν τῷ συντιθέναι τὰ ὀνόματα οὐδὲν ὑπιτενδύοντες, ἀλλὰ φυσικῶς ὅπῃ τοῦτο ἀγόμενοι. ταῦτα δ' τροσκατηγορήματα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ποιητήν τε καὶ ῥήτορα μιμητικὸν εἶναι τῶν τροαγμάτων ὑπὲρ ὧν ἂν τοῖς λόγοις ἐκφέρῃ, μὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν. ὁ ποιητὴν εἴωθεν ὁ δαιμονιώτατος Ὅμηρος, καὶ τοροσμέσον ἔχων ἓν, καὶ ῥυθμοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ὅμως ἀεί τι χαινηργῶν ἐν τούτοις καὶ φιλοτεχνῶν· ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ τροάγματα, ἢ λεγόμενα ὁρᾶν. ἐρῶ δ' ὀλίγα, εἷς ἂν ἵνα δύναιτο τροδειγμασι χρῆσθαι ὑπὲ πολλῶν. ἀπαγγείλων οὖν τοῖς ἑταίροις Ὀδυσσεὺς τὸν ἑαυτοῦ πλάνον, καὶ τὴν εἰς ᾅδου καταβασιν εἰπών, τὰς ὄψεις τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀποδίδωσιν. ἐν δ' τούτοις καὶ τὰ τροὶ τὸν Σίσυφον διηγεῖται πάθη, ὧ φασι τοὶ καταχθονίους θεοὺς ὄρον πεποιῆσθαι τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀπαλλαγῆς, ὅταν ὑπὲρ ὄχθου τινὸς ἀνακυλίσῃ πέτρον τινά· τοῦτο δὲ ἁμήχανον εἶναι, καταπίπτοντος, ὅταν εἰς ἄκρον ἔλθῃ, πάλιν τὸ πέτρου. τοῦτον οὖν δηλώσας ταῦτα μιμητικῶς, καὶ κατ' αὐτὸν τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ἄξιον ἰδεῖν. Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατερὸν ἄλγε' ἔχοντα, Λᾶαν βασταζόντα πελώριον ἀμφοτέρῃσι

Ἠπ

Ἤτοι ὁ μὲν σκιερὸπόμφος χερσίν τε ποσίν τε, Λᾶαν ἀνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. ἀτὰρ ἡ συν-
θεσις ἐστιν ἡ δηλοῦσα τὸ γινομένων ἕκαστον, ὃ ἐστὶ τὸ πέδου, τῷ ὁπόποιον ἐκ τῆς κίνη-
σιν, τὸν διερφδόμενον τοῖς κώλοις, τὸ ἀναβαίνοντα πρὸς τὸν ὄχθον, τῷ μόγις ἀνωδουμένῳ
πέδαν. ὁσάκις αὖ δηλῶσαι εἴποι τις ταὐτὰ ἢ γέγονε τούτων ἕκαστον· ἡ γὰρ εἰκὴ ὁσάκις ἀπὸ ταὐτο-
μάτου. πρῶτον μὲν τοῖς δυσὶ στίχοις ἐν οἷς ἀνάκειται τῷ πέδαν, ἔξω δυοῖν ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς
λέξεως μόρια πάντα ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα ἢ μονοσύλλαβα. ἔπειτα ἡμισυ πλείοις εἰσὶν αἱ
μακραὶ συλλαβαὶ τὸ βραχέων ἐν ἑκατέρῳ τῶν στίχων. ἔπειτ' ἄπασαν διαβεβήκασιν αἱ τῶν ὀνο-
μάτων ἁρμονίαι διαβάσεις δυμετρέτους, καὶ διεσπάκασι πολὺ ἀπαθῶς ἢ τῶν φωνηέντων
συνεκφωνουμένων, ἢ τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων συναπομόρων, ῥυθμοῖς τε καὶ δακτύλοις,
καὶ ἀοριδείοις τοῖς μηκίστοις, καὶ πλείστην ἔχουσι διάβασιν, ἅπαντα σύγκειται. τὰ δὲ τούτων ἕ-
κατον δυνάμεις; αἱ μὲν μονοσύλλαβοί τε καὶ δισύλλαβοι λέξεις, πολλοὺς μεταξὺ χρόνους ἀνήκ-
λων ἀπολείπουσαι, ὃ χρόνιον ἐμιμήσαντο τὸ ἔργου· αἱ δὲ μακραὶ συλλαβαι. σημειωμούς
ἔχουσι καὶ ἐκβάσματα, τὴν αἰτιατικὴν, καὶ ὃ βαρύ, καὶ τὸ μόγις· ὃ δὲ μεταξὺ τῶν ὀνο-
μάτων ψόφημα, καὶ ἡ τῶν βραχυόντων γραμμάτων ἀπόθεσις, τὰ διαλείμματα τῆς ἐνερ-
γείας, ἐποχάς τε καὶ βάρους μέγεθος. οἱ ῥυθμοὶ δ' ἐν μήκει θεωρούμενοι, τὴν ἔκτασιν τῶν με-
λῶν καὶ τὴν ἀναλυσμὸν τῶν κωλίοιος, καὶ τὴν τοῦ πέδου ἔρεισιν. καὶ ὅτι ταῦτα ἁ φύσεως ἐστιν αὐ-
τοματίζουσης ἔργα, ἀλλὰ τέχνης μιμήσασθαι τὰ γινόμενα πειρωμένης, τὰ τότοις ἐξῆς λε-
γόμενα δηλοῖ. τὸν γὰρ ἀπὸ κορυφῆς ὑπιστρέφοντα πάλιν καὶ κατακυλιόμενον πέδον, ὃ τὸν αὐ-
τοῖς ἁρμοῦσάμενον ἔχοντα, ἀλλ' ὑπεταχώας τε καὶ συστρέψας τὴν σύνθεσιν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ
αὐτῷ σχήματι, ἀλλ' ὅτε μὲν ἄκρον ἀναβαίνων, ὑπολείπεται τοῦτο, τότ' ἀπιστρέ-
φασκε κατα ἴς· Αὖθις ἔπειτα πέδοιδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής. ἐκὶ συνακατακυλί-
ται τὰ βάρη τῆς πέδας ἡ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις, μᾶλλον ὃ ἔφασκε τὸ τοῦ λίθου φορὰν
ὃ τῆς ἀπαγγελίας τάχος; ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ διὰ τί ἐκεῖνο πάλιν αἰτία; καὶ γὰρ ταύτῃ ἄξιον
ἐστιν· ὁ τὴν καταφορὰν δηλῶν τοῦ πέδου στίχος, μονοσύλλαβον μὲν οὐδεμίαν, δισυλλά-
βους δ' δύο μόνας ἔχων λέξεις. τοῦτο οὐκ ἐᾷ πρῶτον διεσπάσθαι τοῖς χρόνοις, ἀλλ' ὑπετα-
μνε. ἔπειτ' ἐπτακαίδεκα συλλαβῶν ὄντων ἐν τῷ στίχῳ, δέκα μὲν εἰσὶ βραχεῖαι συλλαβαὶ,
ἑπτὰ δ' μόναι μακραὶ, καὶ οὐδὲ αὐταὶ τέλεοι. ἀνάγκη οὖν κατεσπάσθαι καὶ συστέλλεσθαι
τὴν φορὰν τῇ βραχύτητι τῶν συλλαβῶν ἐφελκομένην. ἔτι πρὸς τούτοις οὐδὲ ὄνομα ἀπὸ ὀνό-
ματος ἀξιόλογον εἴληφε διάσασιν. ὅτε γὰρ φωνήεντι φωνῆεν, οὔτε ἡμίφωνον ἡμίφωνον ἢ ἄφω-
νον ἢ ἄφωνον διαχωρίζει πέφυκε καὶ διεστάλθαι τὰς ἁρμονίας, οὐδέν ἐστιν ὑπόλοιπον. ὁ δὲ
ἀριθμὸς ἀθανὴ μὴ διηρτημένων τῶν λέξεων, ἀλλὰ συνολισθαίνουσιν ἀνήλαις καὶ συγκαταφέ-
ρεται, καὶ ἔστι πως μία ἐξ ἁπασῶν ἡ ἁρμονία τῶν ἁρμονιῶν ἀκριβεστάτη. ὁ δ' μάλιστα τῶν
ἄλλων θαυμαζόμενος ῥυθμὸς οὐδεὶς τῶν μακρῶν, οἱ φύσιν ἔχοντες πίπτειν εἰς μέσον ἡρῶον, ὅτε
μὴ δάκτυλος, οὔτε βακχεῖος, ἐγκαταμέμικται τῷ στίχῳ, πλὴν ὅπου τῆς τελευτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι
πόδες, εἰσὶ δάκτυλοι, καὶ οὗτοί γε διαδεδιωγμένας ἔχοντες τὰς ἀγόγους, ὥστε μὴ πολὺ διαφέ-
ρειν ἑνὸς τῶν ἑξαμέτρων. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐστὶν, δύσχολον καὶ ἀνεπιφερῆ καὶ καταῤῥέον-
τα εἶναι τῷ φθόγγῳ ἐκ τοιούτων συγκεκροτημένῳ ῥυθμῶν. πολλάκις δὲ ἔχει τοιαῦτα δεῖξαι
ῥυθμὰ ἀπολελειμμένα· ἐμοὶ δ' ἀποχρῶν ἐδόκει ταῦτ', ἵνα ἐξηλύσῃ μοι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνῶν εἰ-
ναι. ὧν μὲν οὖν δεῖ σχολάζεσθαι τοῖς μέλεσιν ἐκ καλῶ καὶ ἡδέως ποιήσειν σύνθεσιν ἔν τε ποιη-
τικῇ καὶ λόγοις ἀμέτροις, ταῦτα κατ' ἐμὲ δόξαν ἐστὶ, τὰ μὲν οὖν κεκινόταλα καὶ κεκλισα. ὅσα
δὲ οὐκ οἶδά τε ἐγὼ, ἐλάττω τε ὄντα τούτων, καὶ ἀμυδρότερα, καὶ ὅσα πλῆθος διεξοδικὰ γραφῆς,
ταῦτ' ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν γυμνασίαις ἐπιδείξομαί σοι, καὶ πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ποιητῶν
καὶ συγγραφέων καὶ ῥητόρων μάρτυσιν χρήσομαι. ἐγὼ δὲ τὰ καταλειπόμενα ὑπὲρ ὑπε-
ρημένων, καὶ σοὶ δοκεῖ ἦττον ἀναγκαῖα εἰρῆσθαι, ταῦτ' ἔτι προσθεὶς τῷ λόγῳ, παύσομαι, λύσας
τὴν διαφορὰν τῆς συνθέσεως, καὶ τὴν ἑκάστης χαρακτῆρ ὡς ὑπὸ τὸ πολὺ, τῶν τε προφέρο-
ντων ἐν αὐταῖς μνημονεύων, καὶ δείγματα ἑκάστου προθεὶς. ὅταν δὲ ταῦτα λάβῃ μοι τέ-
λος, τότε καὶ ἐκεῖνα διανεμήσω, τὰ προδὲ πολλοῖς ἀπερεύμενα· ἃ ποτ' ἐστὶν ὁ ποιῆ τῶν

πεζῷ λέξιν ὁμοίαν ποιήμαλι φαίνεσθαι, μιμούσαν ἐν τῷ τὰ λόγου σχήματι, τῷ δὲ ποιητικὴν φέρειν ἐμφερῆ τῷ πεζῷ λόγῳ, φυλάττουσαν τ' ποιητικὴν σεμνότητα. ἡδὺ γὰρ οἱ κράτιστα διαλεχθέντες ἢ ποιήσαντες, ταῦτα ἔχουσιν ἐν τῇ λέξει τὰ ἀγαθά. πειρατέον δὴ καὶ περὶ τούτων ἃ φρονῶ λέγειν. ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ πρέποντος. ἐγὼ τῆς συνθέσεως εἰδικὰς μὲν πολλὰς διαφορὰς σφόδρα εἶναι οὐκ οἶμαι, κατὰ οὐδὲν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν δυναμένας, οὔτε εἰς λογισμὸν ἀκριβῆ. οἶμαι δὲ ἴδιον ἡμῶν ἑκάστῳ χαρακτῆρα, ὥσπερ ὄψεως, οὕτω καὶ συνθέσεως ὄνομα προσκεῖσθαι, ἃ φαύλως προσδείγματι χρώμενος ζωγραφίᾳ. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τὰ αὐτὰ φάρμακα λαμβάνοντες ἅπαντες οἱ τὰ ζῶα γράφοντες, οὐδὲν ἐοικότα ποιοῦσιν ἀλλήλοις τὰ μιμήματα, τὸν αὐτὸν τύπον ἐν ποιητικῇ τε διαλέκτῳ καὶ τῇ ἀδῇ ἁπάσῃ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμενοι πάντες, οὐχ ὁμοίως αὐτὰ συντίθεμεν. τὰς μὲν οὖν ἁπλοῦς αὐτῆς διαφορὰς ταύτας εἶναι πείθομαι τὰς τρεῖς, αἷς ὁ ἁρμόνιος ὀνόματα θήσεται τὰ οἰκεῖα, ἐπιδιδοὺς τοῖς τε χαρακτῆρας αὐτῶν, καὶ τὰς διαφορὰς ἀκούσῃ. ἐγὼ μέντοι κυρίοις ὀνόμασιν οὐκ ἔχων αὐτὰς προσαγορεῦσαι, ὡς ἀκατονόμαστους, μεταφορικοῖς ὀνόμασι καλῶ, τῷ μὲν αὐστηράν, τῷ δ' γλαφυρὰν ἢ ἁδρὰν, τῷ δ' εἰρτῷ κοινῷ." ἵν' ὅπως ποτε γίνεσθαι φαίην ἂν ἔγωγε, ἀπορῶ, καὶ δίχα μοι νοεῖν ἀρέσκειαν εἰπεῖν, εἴτε κατὰ τῷ τέρμονι τῶν ἄκρων ἑκατέρας, εἴτε κατὰ μίξιν· ἁπλοῦν δὲ ῥᾴδιον εἰκάσαι τὸ σαφές. μή ποτ' οὖν κρεῖττον ἢ λέγειν ὅτι κατὰ τῷ αἴσθησιν τε καὶ τῷ ἐπίτασιν τῶν ἑκάτων ὅρων, οἱ διὰ μέσου γίνονται πολλοὶ πάνυ ὄντες. ἁπλοῦν γὰρ ὥσπερ ἐν μουσικῇ τὸ ἴσον ἀπέχει τῆς νεάτης καὶ ὑπάτης ἡ μέση, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν λόγοις ὁ μέσος ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀφέστηκεν· ἀλλ' ἔστι τῶν ἐν πλάτει θεωρουμένων, ὡς ἀληθῆ τε καὶ φορὸς καὶ ἁδρὰ πολλά. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐστὶ καιρὸς ἁρμόττων τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ· λεκτέον δ' ὡς ὑποθέμενον, περὶ τῶν χαρακτήρων οὐκ ἄπαντ' ἂ εἰπεῖν ἔχοιμι· μακρὸν γὰρ ἂν οἶμαι πάνυ δεήσειν λόγων· ἀλλ' αὐτὰ τὰ φανερώτατα. τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς ἁρμονίας τοιόσδε τις ὁ χαρακτήρ· ἐρείδεσθαι βούλεται τὰ ὀνόματα ἀσφαλῶς, καὶ κάσεις λαμβάνειν ἰσχυράς· ὥστε ἐκ προφανείας ἕκαστον ὄνομα ὁρᾶσθαι· ἀπέχειν τε ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διὰ κάσεις ἀξιολόγους αἰσθητοῖς χρόνοις διῃρημένα· βαρείαις τε χρῆσθαι πολλαχοῦ καὶ αἰτιτύποις ταῖς συμβολαῖς, οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, οἵαις γίνονται τῶν λογάδην συντεθειμένων ἐν οἰκοδομίαις λίθων αἱ μήτε ὑγρόνιοι μήτε σφενδόνας κάσεις, ἀργαὶ δέ τινες καὶ αὐθαίρετοι· μεγάλοις τε καὶ διαβεβηκόσιν εἰς πλάτος ὀνόμασιν ὡς τὰ πολλὰ μηκύνεσθαι φιλεῖ. τὸ γὰρ ἐκ βραχείας συλλαβῆς σύνεσθαι, πολέμιον αὐτῇ, πλὴν εἴ ποτε ἀνάγκη βιάζοιτο. ἐν μὲν δὴ τοῖς ὀνόμασι ταῦτα πειρᾶται διώκειν, καὶ τούτων ἕνεκα· ἐν δὲ τοῖς κώλοις ταῦτά τε οὐχ ἥττον ἐπιτηδεύει, καὶ τοῖς ῥυθμοῖς τοῖς ἀξιωματικοῖς καὶ τοῖς μεγαλοπρεπέσι κέκλεται, καὶ οὔτε παίζειν βούλεται τὰ κῶλα ἀλλήλοις ἔτι, οὔτε παρόμοια, οὔτε ἀναγκαῖα δουλεύοντα ἀκολουθίᾳ, ἀλλ' ἐλευθέρᾳ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἐλεύθερα. φύσει τ' ἐοικέναι μᾶλλον αὐτὰ βούλεται, ἢ τέχνῃ, καὶ κατὰ πάθος λέγεσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἦθος. περιόδοις δὲ σπουδέναι συναρτίζουσα τὸν νοῦν τὰ πολλὰ μὲν οὔτε βούλεται· εἰ δέ ποτε αὐθαιμάτως ὑπὸ τούτου κατενεχθείη, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐμφαίνειν ἐθέλει καὶ ἀφελές· οὔτε προσθήκας ποιεῖν ὀνομάτων, ἵνα ὁ κύκλος ἐκπληρωθῇ, μηδὲν ὠφελούσας τὸν νοῦν κατὰ τὸν ῥυθμὸν, οὐδ' ὅπως αἱ κάσεις αὐτῶν ἡδύνουσί τινες ἢ γλαφυραί, ἀπουδεῖν ἔχουσα· οὐδ' ἵνα τῷ πνεύματι τῶν λεγόντων ὦσιν αὐτάρκεις συμμεθύμιαι μὰ Δία. οὐδὲ δὴ πινὰ προσαγορεύσεως τοιαύτην ὑπιτηδεύει, οὐδὲ ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἁρμονίας, κατὰ ταῦτα δὲ πολλοῖς ὑπεροπτικὴ τῆς ἀκολουθίας, ἥκιστα αἰσθητικὴ, μεγαλόφρων, αὐθέκαστος, ἀκόμψευτος, τὸν ἀρχαϊσμὸν καὶ τὸ πῖνον ἔχουσα κάλλος. ταύτης δὲ τῆς ἁρμονίας πολλοὶ μὲν ἐγένοντο ζηλωταὶ κατά τε ποίησιν καὶ ἱστορίαν καὶ λόγους πολιτικούς, διαφέροντες δὲ τῶν ἄλλων, ἐν μὲν ἐπικῇ ποιήσει ὅ τε Κολοφώνιος Ἀντίμαχος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός· ἐν δὲ μελοποιΐᾳ, Πίνδαρος· ἐν δὲ τραγῳδίᾳ, Αἰσχύλος· ἐν δὲ ἱστορίᾳ, Θουκυδίδης· ἐν δὲ πολιτικοῖς λόγοις, Ἀντιφῶν. ἐνταῦθα ἡ μὲν σύνθεσις ἀπαιτεῖ πολλὰ διαφέροντα τῶν εἰρημένων ἑκάστου διαδείγματα, καὶ ἴσως οὐκ ἀ-

σωνθέσεως διαφοραὶ τρεῖς.

αὐστηρᾶς ἁρμονίας χαρακτήρ.

ὐκ ἀὖ ἀπὸ τῆς ὁ λόγος ἐγίνετο, πολλοῖς ὥσπερ ἄνθεσι ποικιλλόμενος ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὑπερμεγέθη μὲν φανήσεσθαι τὸ σύνταγμα, καὶ σχολικὸν μᾶλλον ἢ τοῦ πανηγυρικοῦ. ἃ μὲν δὴ ἀνέλεκτα τοῦ ἁπτεῖν τὰ ῥηθέντα ἅρμοττεν, ὡς δὴ φανερὰ καὶ ἀδόμητα μαρτυρίας. ἔδοξε δέ πως ὁ μέτειον μφοῖν λαβεῖν, καὶ μήτε πλεονάσαι τὸ καιρόν, μήτε βλιττεῖν τῆς πίστεως. τοῦτο δὴ πειρασόμεθα εἰπόντες, δείγματα λαβὼν ὀλίγα τοῦδε τῶν ὑπὲρ φανερᾶτων ἀνδρῶν. ποιητῶν μὲν οὖν Πίνδαρος ἀρκέσει τοῦδε κληθεὶς, συγγραφέων δ' Θουκυδίδης. καίτοι γε ὅτι ποιηταὶ τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας. ἀρχέτω δὲ Πίνδαρος, καὶ τοῦτο διθύραμβός τις, οὗ ὅστις ἀρχή· Δεῦτ' ὦ «
ἐγὼ ὀλύμπιοι, ὅπῃ τε κλυτὰν πέμπετε χάριν θεοί· πολύβατον οἵτ' ἄφετος ὀμφαλὸν ἀμ- «
πα ἐν τῇ ἱερᾶς Ἀθάνας οἰκίᾳστε, πανδαίδαλόν τ' ἀκρὸν ἀγοραί· ἰοδέτων λάβετε στε- «
φάνων τῶν ἁπαρθένων λιβαί. ὄμμιν τέ μοι σὺν ἀγλαΐᾳ ἵδετε, πορθμεύοντες ἀοιδᾶς «
ὑπερον ὅπᾳ κιασθέντα θεὸν, ὃν Βρόμιον, ὃν Ἐριβόαν βροτοὶ καλέομεν· χόρον ὑπάτων τε πα- «
ρὰ μέλπομεν, γυναικῶν τε Καδμείαν Σεμέλαν. ἐν Ἀργείᾳ Νεμέᾳ μαίνιν ἁ λαιθάλᾳ φοί- «
νισσ' ἔρνος, ὁπότ' οἰκτρὸν ἀμπνοᾶν θαλάμου, δύο μοῖραν ἐπαίωσιν ἔαρ φυτᾷ νεκτάρεα. τότε δὴ λέ- «
ων, τότε ἐπ' ἄμβροτον χέρσον ἐρατὰ ἴων φόβα, ῥόδα τε κόμαισι μίγνυσθον. ὑμνῆτε ὁμοῦ μέ- «
νων σὺν αὐλοῖς· ὑμνῆτε Σεμέλαν ἐλικάμπυκα χορεί. ταῦθ' ὅπερ μάλ' ἐστὶν ἰσχυρὰ καὶ σι- «
φὰ καὶ ἀξιωματικὰ, καὶ πολὺ τὸ αὐστηρὸν ἔχει, ἁρμονίᾳ τε λύπους καὶ πικραίνει τὰς ἀκοὰς
τείως, δυσκέκληται τε τοῖς χρόνοις, καὶ δεδιβέβηκεν ὅπῃ τὸ πολὺ ταῖς ἁρμονίαις, καὶ ὅτε
ιτεικὸν δὴ τοῦτο καὶ γλαφυρὸν ὅπῃ δείκνυται κάλλος, ἀλλὰ τὸ ἀρχαϊκὸν ἐκεῖνο καὶ τὸ αὐστη-
ἁπάντων δὴ οἶδ' ὅτι μαρτυρήσαιεν οἱ μετέχειν ἀξιοῦντες τοῦδε λόγου. ὅτι δὲ καλῶς
λυσθέντα ὅπῃ τηδοῦσι τοιαῦτα γέγονεν· ἃ γὰρ δοῦλα γε τέχνης καὶ λόγου λιτὸς, αὐθαδιαζόμενα
τύχῃ χρησάμενα τοῦδε εἴληφε τὸν χαρακτῆρα· ἐγὼ πειράσομαι δεικνύειν. ὁ μὲν οὖν τοῦ
πολὺ κῶλον ἐκ τεττάρων σύγκειται λέξεως μορίων, ῥήματος καὶ σου δέσμου, καὶ δυοῖν ὀνομα-
τικῶν. ὁ μὲν οὖν ῥῆμα καὶ ὁ σύνδεσμος ἁπλοϊκῆς κεφαλαίου, ὀλίγα ἀπὸ τῆς πεποίηκε τὴν
ἁρμονίαν. ὁ δὲ ὀνομαστικὸς τοῦ συνδέσμου συνηθέμενον, ὅπερ τέτυχεν ἀξιολόγως τὴν
ἁρμονίαν. ὁ δὲ, Ἐπὶ τε κλυτὰν, δύπτυπόν τε καὶ ὀκτάβυπετὲς, τὸ μὲν συνδέσμου λῆξιτος εἰς ἡ-
μίφωνον στοιχεῖον ὂν, τὸ δὲ ὀνομαστικοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀφώνων 33
καὶ ἀσύμφικτα ἐν τῇ ῥύσει ταῦτα τὰ στοιχεῖα καὶ ἀκόλλητα. ὁ δὲ πέφυκε κατὰ μίαν συλλα-
βὴν τὸ καὶ ὀνομαστὲς ὂν. ὥστε οὐδὲ συλλαβὴν δύο τὰ μόρια γιόμενα συνάπτῃ τὸν ἦ-
χον, ἀλλὰ δύάγκη σιωπήν τινα γίνεσθαι μέσην ἀμφοῖν τὴν διαλείπουσαν ἑκατέρου τῶν γραμμά-
των δυνάμεις. ὁ μὲν δὴ ὀνομαστικὸς κῶλον ὕστερον βαχεύεται τῇ θέσει. κῶλα δέ μοι δέξαι νῦν
ἃ μὴ οἷς Ἀριστοφάνης ἢ τῶν ἀλλων τις μετρικῶν διεχώρισε τὰς ᾠδὰς, ἀλλ' οἷς ἡ φύσις
ἐποίησε διαιρεῖν τὸν λόγον, καὶ ῥητόρων παῖδες τὰς περιόδους διαιροῦσι. ὁ δὴ τοῦτο τοῦδε κεί-
μενον κῶλον, ὃ, Ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν, βέβηκέ τε ἀπὸ βραχέος ἐπὶ μακρὸν, καὶ
ἐπὶ μακροῦ βραχύν· ἔστι γὰρ αὐτοῦ στοιχεῖον ἐν μὲν φωνήεντος. ὃ ε, καὶ τοῦδε κεῖται ἑτέρῳ φωνήεντι τῷ ι. εἰς τοῦτο δὲ ἔληξε ὁ πρὸ αὐτοῦ· ἃ δὲ
συλλείφεται δὲ οὐδὲ ταῦτα ἀλλήλοις, οὐδὲ προσλάπεται κατὰ μίαν συλλαβὴν ὁ ι τῷ ε· σιω-
πὴ δή τις ἡ μεταξὺ ἀμφοῖν χρόνος διερείδουσα τῶν μορίων ἑκάτερον, καὶ τὴν βάσιν ἀποδοῦσα
ἑαυτοῖς ἀσφαλῆ. ἐν δὲ τῇ κατὰ μέρος ξυνθέσει τῶν κώλων, οἷς μὲν, Ἐπί τε, συνδέσμοις, ἀφ' ὧν
ἄρχεται ὁ κῶλον, εἴτε ἄρα προθέσιν αὐτῶν δεῖ ὁ ἡγούμενον καλεῖν, ὁ προσηνεικὼν ὅπ-
ον μόριον, Κλυτὰν, ἀντίτυπον πεποίηκε καὶ βαχεῖαν τὴν συνθεσιν. κατά τι δή ποτε βέ-
λτιον μὲν εἰ βραχεῖα ἡ προτιθεμένη συλλαβὴ τὸ Κλυτὰν· μακροτέρα δέ ὅστις ἡ βραχείας, ἐξ
ἀνάγκης τε καὶ ἡμιφώνου καὶ φωνήεντος ξυνεστῶσα. ὁ δὲ μὴ εἰλικρινῶς αὐτῆς βραχὺν, καὶ ἅμα ὁ
τῇ κράσει τῶν γραμμάτων διαφέρων, ἀναβολήν τε ποιεῖ καὶ ἔκπτωσιν τῆς ἁρμονίας. εἰ
γὰρ οὖν ὁ κῶλος ἀφέλοι τῆς συλλαβῆς, καὶ ποιήσειεν, Ἐπί τε λυτὰν λυθήσεται καὶ ὁ βραδὺς καὶ ὁ
βαρὺς τῆς ἁρμονίας. πάλιν τοῦ Κλυτὰν προσηνεικῶς, τὸ Πέμπετε ῥηματικὸν ὅπτικείμενον,
ὃ ἔχει σωφρονοῦσι μὲν βραχέως τὴν ἦχον, ἀλλ' ἀνάγκη σπειρόλιον ὂν, καὶ πρεπτένος ἰκμὰς
τοῦ, ἀκουσόν γίνεσθαι τὸ π. ἃ γὰρ ὑποπτικὸν τοῦ ν τὸ π. τοῦτο ὁ ἄμικος ὁ τοῦ ῥήματος

ρημαπισμὸς, ὅτε κ᾽ τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδὲ τῷ αὐτῷ ζήπῳ τῶν γραμμάτων ἐκφέρε
ἑκάτερον, τὸ π ἢ ὃ ν. τῷ μὲν γὰ, ὡὲὶ τὸν ὑρανόν τε ἦ ἦχος, καὶ τῆς γλώσσης ἄκροις ζ
ὀδοῦσι πεφσανισαμένης, ἢ τῷ πνεύματος ἀφ᾽ ὧν ῥωθώνων μειζομένου· τῷ δὲ π, μύσα
τός τε τῷ στόματος, ἢ οὐδὲν τῆς γλώσσης ἐνεργούσης, τῷ τε πνεύματος κ᾽ τ᾽ ἀνοιξιν τῶν χε
λῶν τ᾽ ψόφον λαμβάνοντος ἀληθῆ, ὡς δὴ καὶ πρότερον εἴρηταί μοι. ἐν δὴ τῷ μεταλαμ
βάνειν τὸ στόμα ῥημαῖσμὸν ἕτερον ἐξ ἑτέρου, μήτε συρίττειν μήτε παύρμοιον, ἐμπεδιλαμβο
νεταί τις χρόνος, δι᾽ ὃ σωίσταται ὁ λγος ἢ ὑπερτείνης τῆς ἁρμονίας, ἢ ἅμα οὐδὲ ἡ πεφηνυμέν
τῶ Πέμπτε συλλαβὴ μαλακὴν ἔχει τὸν ἦχον, ἀλλ᾽ ὑποδαχμοῖ τὴν ἀκοὴν ἄρχουσά τε ὁ
ἀφώνε, ἢ λήγουσα εἰς ἡμίφωνον. τῷ τε Χάειν ὁ Θεοὶ πεδαχείμενον, δυσκόπλ᾽ τ᾽ ἦχον,
ποιεῖ τὸν διεσμὸν ἀξιόλογον τῶν μοείων· τῷ μὲν, εἰς ἡμίφωνον λήγοις, τῷ ν· τῷ ὃ, ἄφω
" νον ἔχοντος ἠρυσμένου, ὁ θ. οὐδενὸς δὲ πέφυκε πεστάπεσις τῶν ἀφώνων τὰ ἡμίφωνα.
" τὰ οἷς ὑπιφέρεται τεῖον κῶλον ζυτί· Πολύβατον οἵτ᾽ ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν τ᾽ ἱερᾶς Δ
ἀθώας οἰκήσετε. ἐν ζῶ τῷ τε Ὀμφαλὸν, εἰς ὃ ν λήγοντι, ὁ Θυόεντα πεδαχείμενον, ἀπὸ
θ ἀρχόμενον, ὁμοίαν ἀποδίδωσιν δυσπτυπίαν τῇ πεότερον· καὶ τῷ Θυόεντα, εἰς φωνῆεν ὃ
λήγοντι, ἐπεζευγμένον ὃ᾽ Ἐν ταῖς ἱεραῖς, ἀπὸ φωνήεντος τῆ ε λαμβάνον τὴν ἀρχὴν, διέστα
34 κε τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὸν ἦχον οὐκ ὀλίγῳ. ζύτοις ἐκεῖνα ἕπεται, Παυδαίδαλόν τ᾽ ἀ
" κλεᾶ ἀοιδαί. ζαχεῖα κεὐζῶ κ᾽ δυσπτυπος ἡ συζυγία. ἡμιφώνῳ γὰρ ἄφωνον συνάπτει
γράμμα, τῷ ν ὃ τ. καὶ Δ βέβηκεν ἀξιόλογον Δ ᾶσιν ἡ μεταξὺ τῆ τε πεφηνυμέν
τῆ Παυδαίδαλον, καὶ τῆς συνδυοφῆς τῆς ὑπισωαπομένης αὐτῷ. μακραὶ γὰρ εἰσιν ἀμφ
τέραι· μείζων ὁ οὐκ ὀλίγῳ τῆς συμμετείας ἡ ζυναλείφεται τὰς δύο συλλαβὰς, ἐξ ἀφω
τε καὶ δυοῖν ζυνεχῶς φωνήεντων. εἰ χρεῶν λις ἀφέλοις αὐτῆς ὃ τ, καὶ᾽ ποιήσῃ, Παυδαίδα
λον ὐκλεᾶ ἀοιδαὶ, εἰς ὃ δίκαιον ἐλθοῦσα μέτρον, ὑπερτεφέραν ποιήσῃ τὴν ἁρμονίαν.
" μοια ζύτοις ὅσ᾽ κἀκεῖνα, Ἰοδέτων λάβετε σεφανων. πεδάκειται δύο ἡμίφωνα ἀλλήλοις, ὃ
" καὶ τὸ λ, φυσικὴν οὐκ ἔχοντα συζυγίαν, ᾧ μὴ κ᾽ τοῖς ὁμοίοις ῥημαϊσμοῖς τῶ στόματος ἐκφ
ρεσθαι· καὶ τὰ ὑπὸ ζύτοις λεγόμενα μηκύνεταί τε ταῖς συλλαβαῖς καὶ διέσηκε ταῖς ἁρμονίαις
" ὑπὸ πολύ· Στεφανων τ᾽ ἐαφιδρέπτων. μακραὶ γὰ κ᾽ δύο συζκρούοντα συλλαβαὶ ὃ δίκαι
ον ὑπεραίρουσαν μέτρον· ἥ τε λήγουσα τῶ Στεφανων μοεῖσα, δυσὶ πεδιλαμβάνουσα ἡμιφώνοι
φωνῆεν γράμμα φύσει μακρὸν, καὶ ἡ ζυναπτομένη ταύτῃ τοιὸε μηκυνθεῖσα γράμμασιν, ἀ
φώνῳ καὶ φωνήεντι μακρῶς λεγομένῳ καὶ ἡμιφώνῳ. διεσμός τε οὕτω γέγονε τοῖς μήκεσι τῶν
συλλαβῶν, καὶ δυσπτυπία τῇ πεδαθέσει τῶν γραμμάτων, οὐκ ἔχοντος ὅ τ σωφδὸν τῷ ν πε
ῆχον, ὡς καὶ πεότερον εἴρηκα. πεδάκειται δὲ καὶ τῷ Λοιβαὶ, εἰς ὃ ν λήγοντι, ἀπὸ τῶ δ ἀρ
" χόμενον ἄφωνον, ὃ, Διόθεν τέ μ᾽ κ᾽ ᾧ, Σιὼ ἀγλαΐα, εἰς ὃ ι λήγοντι, τὸ, Ἴδετε πορδήτε
ἀοιδαῖς, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶ ι. πολλάκις δὴ δέοι τοιαῦτα, ὅλιον τὸν ᾠδικὸν σκοπῶν. ἵνα
" δὲ καὶ πεὶ τ᾽ λοιπῶν εἰπεῖν ἐπέσταταί μοι χρόνος, Πινδάρου μὲν δὴ ἕνεκα· Θουκυδίδ᾽ ὃ λαμ
" βανέσθω λέξις ἡ οὐκ τῶ πεσοιμίου ἥδε· Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶ
" Πελοποννησίων κ᾽ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πεὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθιστα
" μένου, κ᾽ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι κ᾽ ἀξιολογώτατον τῶν πεσγενημένων, τεκμαιρόμενο
" [τε] ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι πᾶσαν παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ ὁ δῆλο Ἑλλήνων
" ὁρῶν ξυνιστάμενον πεὸς ἑκατέρους, ὃ μὲν εὐθὺς, ὃ ᾽ κ᾽ Δ ανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη με
" γίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο κ᾽ μέρει τινὶ τ᾽ βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν κ᾽ ὑπὲρ πλείστων ἀνθρώ
" πων. τὰ γὰρ πεὸ αὐτ᾽, κ᾽ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν Δ ὰ χρόνοις πλῆθος ἀδύ
" νατα ἦν· οὐκ ὄντα τεκμηρίων ὧν ὑπὲρ μακρότατον σκοπουμένοι τισὶ πιστεύσαμεν, ὅ μεγάλα
" νομίζω γενέσθαι, ὅτε κ᾽ τοῖς πολέμοις, ὅτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη
" ὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μετανασάσεις τε ὖσαι τὰ πεότερα, κ᾽ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὰ
" ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορείας οὐκ οὔσης,
" οὐδὲ ὑπομιμνήσκοντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, ὅτε κ᾽ γῇ, ὅτε δ᾽ ἀθαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ ἑαυτῶν
" ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, κ᾽ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον οἱ

ὁπότ

ὁπότε τὶς ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἀλλος ἀφαιρήσεται, τῆς καθ' ἡμέραν ἀναλωμάτων
ζωφῆς πομπαχοῦ δὴ ἡδύσματοι ὀπτᾶσθαι, καὶ χαλεπῶς ἀνίσαιτο. αὖτη πάλιν ἡ λέξις ὅτι
μὴ ὁσὶ ἔχει λείας οὐδὲ συνεξεσμένας ἀκριβῶς τὰς ἁρμονίας, οὐδ' ὅτιν δύεπτὴς, καὶ λειηδό-
τως ὀλισθαίνουσα τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ πολὺ ὃ ἀντίτυπον καὶ βαχὺ καὶ τραχὺ καὶ τρυφιὸν ἐμφαίνει, καὶ ὅτι
πομπικῆς μὴ ἢ θεατρικῆς οὐδὲ κατ' μικρὸν ἐφάπτεται χάριτος, ἀρχαϊκὴν δέ τι καὶ αὐθα-
δες ὀπιδείκνυται κάλλος, ὡς τοὺς εἰδότας ὁμοίως τοῖς ἀπαιδεύτοις ἀπόντας, οὐδὲν δέομαι
λέγειν, ἀλλως τε καὶ αὐτὸ τοῦτό γε τὸ συγγραφέως ὁμολογήσαντος, ὅτι εἰς μὲν ἀκρόασιν ἥττων
ὀπιτέρπης ἡ γραφή ἐστι, κτῆμα δὲ εἰσαεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς ὃ παραυτίκα ἀκούειν σύγ-
κειται. ἵνα δὲ ἐστὶ τὰ θεωρήματα οἷς χρησάμενος ἀνὴρ ἔτως ὑπνὴ καὶ αὐστηρὰν πεποίηκε τὴν
ἁρμονίαν, δι' ὀλίγων σημανῶ. ῥᾴον γὰρ ἐστι μικρὰ μεγάλων εἰ δεῖγματα τοῖς μὴ χαλεπῶς
ἐπὶ τὸ ὁμοίου τε καὶ ἀκολούθου μεταβαίνουσι θεωρεῖαν. αὐλικὰ ἐν ἀρχῇ ᾧ Ἀθηναῖος
προσηγορεύκει, τὸ Ξυνέχραυε ῥῆμα ἐφαρμοττόμενον, διίστησιν ἀξιολόγως τὴν ἁρμονίαν. ὁ γὰρ
προτάττεται ὃ σ τῷ ξ κατ' συνεκφορὰν τ' ἐν μιᾷ συλλαβῇ γινομένῳ. δεῖ δὲ τὸ σ σιωπῇ
καλληφθέντος, τότε ἀκουσόν γίνεσθαι ὃ ξ. τοῦτο δὲ βαχύτητα ἐργάζεται καὶ ἀντιτυπίαν τὸ
ἄθος. ἔπειθ' αἱ μετ' οὗτο γινόμεναι συλλαβαὶ τὸν ἦχον, τό τε ν καὶ τὸ τ, καὶ τὸ π καὶ ὃ κ,
ῥάκις ἐξῆς ἀλλήλαις προσκείμεναι, χαράττουσιν ὑμὰς ἀκοὰς, καὶ ἁμαυλύ-
σιν ἀξιολόγως τὰς ἁρμονίας, ὅταν φῇ, Τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. "
ὅτων γὰρ τῶν μορίων τῆς λέξεως οὐδὲν ὅ τι ἀκὶ καλληφθῶναι δεῖ καὶ πιεσθῆναι προ-
ερον ὑπὸ τὸ στόματος, πρὸς τὸ τελευταῖον γράμμα, ἵνα ὃ σωζόμενον αὐτῷ βαρὺ καὶ
βαρὺ τ' ἑαυτῷ λάβῃ δύναμιν. ἔτι προς τούτοις ἡ τῶν φωνήεντων προσθήκη, ἡ κατ' τὸν
τελευταῖον τοῦ κώλου τοῦδε γινομένη ἐν τῷ, Καὶ Ἀθηναίων, ἁμα κέκρουκε ὃ συνεχὲς τῆς
ἁρμονίας, καὶ διέσακε πολὺ ἀφθητὸν τὸν μεταξὺ λαμβάνεσθαι χρόνον. ἀκέρασοί τε γὰρ αἱ φω-
νήεντα τοῦ τε ι, καὶ τοῦ α, καὶ ἀποκόπτουσαν τὸν ἦχον". αὖθις ἐν τῇ δευτέρᾳ προειόδῳ προηγέ-
σθων κώλων τοιῶν, Ἀρξάμενος ὑψηλοῦ καθισαμένου, μετείως ἁρμόσας ὁ ἀνὴρ, ὡς αὐ βέ-
βηκόν τε καὶ μάλιστα φαίνοιτο, καὶ μαλακόν· ὃ μετ' οὗτο πάλιν ἀποβαχύνει καὶ ἁμα ἀπ'
ἁμα χαλάσμασι τῶν ἁρμονιῶν, Καὶ ἐλπίσας μέγα τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον
τῶν προγεγενημένων. τεία γὰρ διήλοις ἐξῆς ὑπὸ μακρὸν προσκείται τὰ φωνήεντα συ-
νεχῶς ἐργαζόμενα καὶ ἀναπτάς, ἡ οὐκ ἐαλῶσα τῶν ἀκρόασιν ἑνὸς κώλου συνεχοῦς φαντα-
σίαν λαμβάνειν· ἡ τε προειόδος αὐτῷ λήγουσα εἰς τὸ, Τῶν προγεγενημένων, οὐκ ἔχει τὴν βάσιν
μέγαμμον καὶ προφερῆ, ἀλλ' ἀκρυφός τις φαίνεται καὶ ἀκαταστροφος, ὥσπερ μέρος οὖσα τῆ
δευτέρας, ἀλλ' οὐχὶ τῆς προτης τέλος. ὃ δ' αὐτὸ πέπονθε καὶ ἡ τρίτη προειόδος. καὶ γὰρ ἐκεί-
νης προέχει φόος ὅτι καὶ αἰέδρασος ἡ βάσις τελευταῖον ἔχουσα μόριον, Τὸ ὃ καὶ ὑγρούμενον,
ποδὰς ἅμα προέχουσα καὶ αὐτὴ φωνήεντων τε πρὸς φωνήεντα ἀντιτυπίας, καὶ ἡμιφώνων
πρὸς ἡμίφωνα. ἅπερ ἐργάζεται τὰ μὴ συμφυᾶ τῇ φύσει καὶ βαχύτητας. ἵνα ὃ σύμπαντων
εἴπω, δώδεκά που προειόδων ὑπῶν αἷς παρεθέμην, εἴ τις αὐτὰς συμμέτρως μερίζοι πρὸς τὸ
σύνολον μα, κώλων ὃ τῶν ἐμπροειλαμβανομένων ἐν αὐταῖς οὐκ ἐλαττόνων ἢ τεσσάρων, τὰ μὲν
ἁπλᾶς συλλειμμένα καὶ ζευγνυμένα ταῖς ἁρμονίαις οὐκ ἂν ὕροι τις ἕξ ἢ ἑπτὰ τὰ πλήθη τὰ
κώλων, φωνήεντων ὃ συμβολὰς ἐν ταῖς δώδεκα προειόδοις ὀλίγου δεῖν τεσσάρων, ἡμιφώνων
τε καὶ φώνων ἀντιτύπων καὶ πικρῶν καὶ διεκφόρων προβολάς· ἐξ ὧν αἱ τε ἁρμονίαι καὶ τὰ
πολὺ εἰσαθίσματα τῇ λέξει γέγονε τοσαῦτα τὸ πλῆθος, ὥστε ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον αὐτῆς
μόριον εἶναι τῶν τοιούτων. πολλὴ ὃ ἡ τῶν κώλων ἀσυμμετρία πρὸς ἀλλα, καὶ ἡ τῶν προειό-
δων ἀνωμαλία, καὶ ἡ τῶν σχηματισμῶν καινότης, καὶ τὸ τῆς ἀκολουθίας ἐπιφορτικὸν, καὶ τὰ ἀλλα
τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀκμαζούσης τε καὶ αὐστηρᾶς ἐπεξεργασίας ὄντα ἁρμονίας. ἄπτεται
γὰρ ἐπὶ ξιένας πάλιν ὑπὸ τῶν προειόδων, καὶ καταδαπανᾷ εἰς τοῦτο τὸ χρόνου, οὐκ ἀναγ-
καῖον μέρος. Ἡ ὃ γλαφυρὰ καὶ αἰθηρὰ σύνθεσις, ἣν δευτέραν ἐθέμην τῇ τάξει, χαρακτῆρα τοῦ
μὲν τοιόνδε ἔχει· ὃ ζητεῖ καθ' ἕκαστον ὄνομα σὺν φανείας ὁρᾶσθαι, οὐδὲ ἐν ἕδρᾳ συνθέσεως
τὸ πεπλατυσμένον πλατείᾳ τε καὶ ἀσφαλεῖ, οὐδὲ μακροῖς τοῖς μεταξὺ αὐτῶν χρόνοις, οὐδὲ χαρακτήρ.

γλαφυρὰς καὶ αἰθηρὰς

ὅλως δ' βεαδὺ ϗ σαθηρὸν τοῦτο φίλον αὐτῇ, ἀλλὰ ϗ κινδυναι βούλεται τὴν ὀνομασίαν, καὶ
φέρεσθαι καὶ θάττεσα χ' τῶν ἑτέρων ὀνομ' ϗ ὀχεῖσθαι τ' ἀηδηλυγίαν λαμβάνοντα βάσιν,
ὥσπερ τὰ ῥέοντα νάματα ϗ μηδέποτε ἀζεμοώτα· σωφλῆφθαί τε ἀηδήλοις ἀξιοῖ ϗ σϋνυ-
φαίθαι τὰ μόρια τῆς λέξεως ὅθεν ἀποτελοῦντα εἰς δύναμιν. τοῦτο δ' ποιοῦσιν αἱ τῶν ἁρ-
μονιῶν ἀκρίβεαι, χρόνον αἰσθητὸν οὐδένα τὸν μεταξὺ τῶν ὀνομάτων λαμβάνουσαι· ἔοικέ τε
χ' τοῦτο δ' μέρος δ' ντείοις ὑφαῖς, ἢ γραφαῖς σωεφθαρμένα τὰ φωτεινὰ τοῖς σκιερῆς ἐ-
χούσαις· δ' φωνά τε βούλεται εἶ) πρῶτα ὀνόματα ϗ λέξα, ϗ μαλακά, καὶ παρθενωπά.
χαρείσας δ' συλλαβᾶς καὶ ἀντιτύποις ἀπέρεισται που· δ' δὲ φράσει πρῶ καὶ ωδρακεκιν-
δυνευμένον, ϗ δι' δλαβείας ἔχει. ἐ μόνον δὲ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν ὑπτιδείως σωηρ-
μόσθαι βούλεται καὶ ζωνέξέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα τοῖς κώλοις ζωυφαίθαι, καὶ πρῶτα
εἰς ωδὸν τελυτᾶν, κώλου τε μῆκος, δ μὴ βραχύτερον ἔσαι μηδὲ μεῖζον τῶ με-
τείου, καὶ ωδὸν χρόνον ἕ πνεῦμα τέλεον ἀνδρὸς κρατήσει· ἀωδὸν δὲ λέξιν, ἢ ωδὸ-
δον ἀκώλιστον, ἢ κῶλον ἀσύμμετρον, οὐκ ἂν ἐναριθμήσειεν ἐργάσαθαι. χρῆται δὲ καὶ ῥυθμῷ
ϗ τοῖς μηκίστοις, ἀλλὰ τοῖς μέσοις τε καὶ βραχυτέροις. ϗ τῶν ωδῶν τὰς τελυτὰς ἀρύ-
θμους εἶ) βούλεται καὶ βεβηκυίας, ὡς ἀπὸ στάθμης· ἐναντία ποιοῦσα ἐν ταῖς τούτων ἁρμογαῖ
ἢ ταῖς τῶν ὀνομάτων· ἐκεῖνα μὲν γὰρ ζωνδεῖσθ, ταύτας δ' διίστησι, καὶ ὥσπερ ἐκ ωδεῖσθαι
βούλεται φανερὰς εἶ). σημασί τε ϗ τοῖς ἀρχαιοπρεπεστάτοις, ϗ δ' ὅσοις ἢ σεμνότητος πῆς, ἢ βά
ρεος, ἢ πίνος ωδέσεσιν, ἀλλὰ τοῖς δυφερεστέροις καὶ μαλακτοῖς ὡς τὰ πολλὰ χρῆσθαι φιλεῖ· ἐν οἷ
πολὺ δ' ἀπατηλότατοι καὶ θεατρικόν. ἵνα δὲ κοινότερον εἴπω, τέναιλιον ἔχει σχῆμα τῆ ωδε
τέρα χ' μέλισα. ὑπὸ ὧν οὐδὲν δέομαι πάλιν λέγειν. ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη καὶ τοὺς ἐν αὐ
τῇ ωεφιλοσοφηκότας καταειθμήσασθαι. ἐποποιῶν μὲν οὖν ἔγωγε μάλισα νομίζω τουτοὶ τ
χαρακτῆρα ἐπεξεργάσασθαι Ἡσίοδον· μελοποιῶν δὲ, Σαπφὼ, καὶ μ' αὐτὸν Ἀνακρέοντ
τε καὶ Σιμωνίδην· χορωδοποιῶν δὲ, μόνον Εὐριπίδην· συνεφαφέων δὲ ἀκριβῶς μὲν οὐδέ
να, μᾶλλον δ' τῶν πολλῶν Ἔφορόν τε ϗ Θεόπομπον, ῥητόρων τε Ἰσοκράτην. θήσω δ' κ
ταῦτα ωδείγματα τῆς ἁρμονίας, ποιητῶν μὲν ωεχειρισάμενος Σαπφὼ, ῥητόρων δ'
» σοκράτην. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τ μελοποιοῦ. Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφρόδιτα, παῖ Διὸς δολ
» πλόκε· λίσσομά σε, μή μ' ἄσαισι μηδ' ἀνίαισι δάμνα πότνια θυμόν· ἀλλὰ τῆδ' ἔλθε πο
» κατ' ἔρωτα· ταῖς ἐμαῖς αὐδαῖς ἀίοις, πρὸς πολλάκ' ἔκλυες· πατρὸς δ' δόμον λιποῦσα χρύσιον, ἅρ
» θες ἅρμα ζωύξασα. καλοὶ δέ σ' ἆγον ὠκέες στρουθοὶ, περύγας μεμαῶτες πυκνὰ δινέ
37 » τες ἀπ' ὠράνω, αἰθέρος διὰ μέσω· αἶψα δ' ἵκοντο. τὺ δ', ὦ μάκαιρα, μειδιάσα
» ἀθανάτῳ ωροσώπῳ, ἤρε' ὅτι δ' ἰῶ δ πέπονθα, κὠτι δοῦ μοι καλοῖμι, κὠτι μ' ἐμῷ μάλι
» θελω γενέσθ μαινόλα θυμῷ. τίνα δ' αὖτε πίθωμάι σαγήνευσαν φιλότητός σ' ὦ Σαπφ
» δίκην. καὶ γὰρ, αἰ φεύγει, ταχέως διώξει· αἰ δ' δῶρα μὴ δέχεται, ἀλλὰ δώσει· αἰ δ' μὴ φι
» ταχέως φιλήσει, κὠτι μ' θέλεις, ἐθέλοιμι. καὶ νοῶ χαλεπῶ λῦσον ἐκ μεριμνᾶν. ὅσα δ'
» τελέσαι θυμὸς ἱμείρει, τέλεσον. σὺ δ' αὐτὰ σύμμαχος ἔασο. ταύτης τ λέξεως ἡ δύναμις
ἡ χάρις ἐν τῇ ζωφελείᾳ καὶ ληθότητι γέγονε τῶν ἁρμονιῶν. ωροσκείται γὰρ ἀηδήλοις τὰ ὀνόμα
τα καὶ σϋνύφανται κατά τινας οἰκειότητας καὶ συζυγίας φυσικὰς τῶν γραμμάτων. τὰ γὰρ φω
νήεντα τοῖς ἀφώνοις τε ϗ ἡμιφώνοις ζωαπτεται μικρὸν δεῖν δ' ὅλης τῆς ὠδῆς ὅλα ωεριφέ
ρεσθαί τε καὶ ζωσπάσεσθαι· ἡμιφώνων δ' ωρὸς ἡμίφωνα, ϗ φωνηέντων ωρὸς ἀήθλα σ
πλώσεις, αἱ σμικρολόγους τοὺς ἤχους, ὀλίγας πρός εἰσιν. ἔγωγ' οὖν ὅλῳ τῷ ὠδῷ δύνα
μιν, πέντε ἢ ἓξ ἴσως λέγειν ἐν τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι καὶ ῥήμασι, καὶ τοῖς ἀηδέσι μορίοις·
μιφώνων τε γραμμάτων συμπλοκὰς τῶν μὴ πεφυκότων ἀηδήλοις κεράννυσθ, ϗ οὐδὲ βέ
βαιος δπὶ πολὺ σχυούσας τῷ δύεπειαν δύσκω. φωνηέντων δ' ωροσθέσεις τὰς μὲν ἐν τοῖς
κώλοις αὐτοῖς γινομένας, ἐπ' ἐλάτοις ἢ τοσαύτας· τὰς δ' ζωαπούσας τὰ κῶλα ἀηδήλοις·
λίγω δὲ νὶ τούτων πλείονας. εἰκότως δ' ἠγένετο ἡ λέξις δύσις τὶς καὶ μαλακὴ, τῆς ἁρμο
τῶν ὀνομάτων μηδὲν ἀποκυμαλιζούσης τὸν ἦχον. ἔλεγον δ' δὺ καὶ τὰ λοιπὰ τ ζωθέσεως ζ
τῆς ἰδιώματα, καὶ ἀπεδείκνυον δπὶ τῶν παραδείγμάτων τοιαῦτα ὄντα οἷα ἐγὼ φημι, εἰ μὴ

μα·ος

μακρὸς ἔμιμεν ὁ λόγος γλυπτεσθαι, καὶ ταυτολογίας τινὰ δόξαν παρέχειν. ἐξέσται γὰρ σι
πρὸς ἕκαστον τῶν ἐξηριθμημένων ἐμοὶ καὶ τὰ προειρημένα ἐπιφέρειν δ' ἀναγκαῖον
ἔσται, ὅπου λέγεσθαί τε καὶ σκοπεῖν ὅπου προσήκοντα καὶ πολλοῦ δεῖ καλὰ καὶ ἁρμό-
ττοντα. ἐμοὶ δ' οὐκ ἐξ ὑπαρχῆς τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δεῦρο μέσον ἀρχαίου τὸς ἃ βούλομαι τοῖς δυνησο-
μένοις παρακολουθῆσαι. εἰσὶ δέ τινες οἳ πειρῶνται λέξιν ἀνδρὸς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένην
ἀναγκαίως τὰ ῥήτορος, ἰσοκρατείους τὰ ῥήτορας, οὓς ἐγὼ μάλιστα πάντων οἶμαι τῶν πεζῇ τῇ λέξει χρη-
σαμένων, οὕτω τὴν ἀκριβεστάτην τῆς ἁρμονίας. ἔστι δὲ ἡ λέξις οὐκ ἀθρόα λιχνὴ δὲ· Πολλοὺς ὑ- «
μῶν οἶμαι θαυμάζειν ἴσως τινὰ πάλαι μοι ἔχοντα περὶ φύσεως τὴν πρόοδον ἐποιησάμην, «
ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἡ σφαλερὰς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστώτων, «
ἀλλ' ἃ πλείους μὲν πεῖρᾶς ἢ μαθήσεως κεκτημένους, εἰρωνεύεσθαι καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγνο- «
οῦσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης, ἔτι δὲ συμμάχοις ἐχούσης πολλοῖς μὲν τοῖς ἑτοίμοις ἀ- «
μῦναι, ἢν τι δέῃ, βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλείοις τοῖς τὰς συντάξεις ἐπιτελοῦσιν καὶ τὸ πρᾶ- «
γμα πολεμοῦν ποιοῦσιν· ὧν ὑπαρχόντων, ἡμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν, ὡς πόρρω τῶν «
κινδύνων ὄντας, τοὺς δ' ἐναντίους τοῖς ἡμετέροις τοῖς πράγμασιν δεδιέναι, καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτη- «
ρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τοῦτο προσδοκῶντες καὶ τῆς ἐμῆς πραγματείας κατα- «
φρονήσετε, καὶ πάσαν ἐλπίσετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει καταπλήσειν. ἐγὼ δ' ἀλλὰ «
ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἀρίστας πραττούσας, κάκιστα βου- « 37
λευομένας· καὶ τὰς μάλιστα θαρρούσας, εἰς πλείους κινδύνους καθισταμένας. αἴτιον δ' τούτων «
ἐστίν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ παραγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ «
συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις αἰσία, καὶ μετ' αὐτὴν « 38
εὐλάβεια, ταῖς δ' ἀνδρείαις καὶ ταῖς ταπεινότησι φροντὶς καὶ πολλὴ μετριότης. ὥστε χαλε- «
πὸν εἰπεῖν, πότερον ἀμείνω δυναστείαν, πότεραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μειζόνων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλι- «
πεῖν. ἴδοιμεν γὰρ ἂν οὐκ μὲν ἀφανεστέρας εἰς δοκήσεις, ὅπου τὸ βέλτιον ὡς ὅπου τὸ πολὺ τὰς «
πράξεις ὑποδιδούσας· οὐκ δὲ τῆς κρείττονος φανερωτέρας, ὅπου τὸ χεῖρον εὐθυμείας μεταπίπτειν. «
τοῦθ' ὅτι συνείληπταί τε καὶ συνέχεται, καὶ ἃ καθ' ἕν ἕκαστον ὄνομα οὐ ἕδρα πίστεως καὶ
βεβαιότητος ἐν μακροῖς τοῖς μεταξὺ χρόνοις διείργεται καὶ διαβέβηκεν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν κινήσει τε ὄντα φαίνεται καὶ φορᾷ καὶ ῥύσει συνεχεῖ, φαίη τε αὐτῶν εἶναι μα-
χὴ καὶ πόλεμος αἰωνίως συνάπτουσα τὴν λέξιν ἁρμονίαν, ὃ ἐγὼ λέγειν ὅτι, μάρτυρος τῆς ἀκοῆς
ἄνθρωπος. ὅτι δ' οὐκ ἀλλαχόθι τούτων ἐστὶν αἴτια ἢ τὰ προειρημένα ἐν ἐμοῦ πρὸς τῆς ἀγωγῆς
ταύτης τῶν λόγων, ῥᾴδιον ἰδεῖν. φωνήεντων μὲν γὰρ αὐτοτυπίαν οὐκ ἄν τις εὕροι μείζω, ἐν
οἷς παρεθέμην ἀριθμοῖς, οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, πλείω εἴ τι με διαλέληθεν· ἡ-
μιφώνων δὲ καὶ ἀφώνων ὀλίγας, καὶ οὐ πάνυ σκαφεῖς οὐδὲ συνεχεῖς. ταῦτα δὲ τῆς εὐεπείας αἴ-
τια τῇ λέξει γίνεται, καὶ ἡ τῶν κώλων συμμετρία πρὸς ἄλληλα, τῶν τε περιόδων ὁ κύκλος ἔχων
περιφανὲς καὶ εὔγραμμον, καὶ τεταμιευμένον ἄκραις ταῖς συμμετρίαις· ὑφ' ἁπάντα δὲ
ταῦτα οἱ σχηματισμοὶ οἱ πολλοὶ καὶ νεαρὸν ἔχοντες. εἰσὶ γὰρ ἀντίθετοι, καὶ παρόμοιοι, καὶ παρίσοι,
καὶ προσπλήσιοι τούτοις. ἐξ ὧν ἡ πάντων εὐκρὰς ἁρμονία ἀποτελεῖται, οὐκ ἀναλκῆ εἶναί
μοι δοκῶ μηκύνων, καὶ τὰ λοιπὰ διεξιών. ἱκανῶς γὰρ εἴρηται καὶ περὶ ταύτης τῆς θέσεως ὅσα γε
ἦν ποιεῖν. Ἡ δὲ τρίτη τε καὶ μέση τῶν εἰρημένων δυοῖν ἁρμονιῶν, ἣν κοινὴν καλῶ, ἀσφαλῆ κοινῆς εἴτε
τε καὶ κρείττονος ὀνόματος, σῆμα μὲν ἴδιον οὐδὲν ἔχει, κεκέρασται δὲ πως ἐξ ἐκείνων μέσης συν-
μετρίως, καί ἐστιν οὐκ ἐκλογὴ τῶν ἑκατέρᾳ κρατίστων. αὕτη δοκεῖ μοι τὰ πρωτεῖα ὑπο- θέσεως χα-
τείνει φέρεσθαι, ὅπερ μεσότητι μὲν ὅτι μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετὴ καὶ βίων, καὶ ἔργων, καὶ τεχνῶν, ὡς ρακτήρ.
Ἀριστοτέλει δοκεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι κατ' ἐκεῖνον τὴν αἵρεσιν φιλοσοφοῦσιν. ὁρᾶται δέ, ὥσπερ
ἔφην καὶ πρότερον, οὐ κατ' ἀπαρίθμησιν, ἀλλ' ἐν πλάτει, καὶ τὰς ἰδίας πολλὰς ἔχει διαφοράς·
οὐ χρησάμενοι αὐτῇ, οὐ τὰ αὐτὰ πάντες, οὐδ' ὁμοίως ἐπετήδευσαν, ἀλλ' οἱ μὲν ταῦτα
μᾶλλον, οἱ δ' ἑκεῖνα ἐπέτεινάν τε καὶ ἀνῆκαν, ἄλλος ἄλλοι τὰ αὐτὰ, καὶ πάντες ἐλλιμένιοι τοῦ λόγου
ἦσαν καὶ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων. κορυφὴ μὲν οὖν ἁπάντων καὶ σκοπὸς, ἐξ οὗ πως πάν-
τες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρῆναι, δικαίως ἂν Ὅμηρος λέγοιτο. πᾶς γὰρ

αὐτῷ τόπος ἕ τις ἂν ἅψηται, ταῖς τε αὐστηραῖς καὶ ταῖς γλαφυραῖς ἁρμονίαις εἰς ἄκρον ἁρμονίαν ποικίλλεται. τῶν δ' ἀνδρῶν ὅσοι τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ μεσότητα ἐπετήδευσαν, ὕστερον μὲν ἐκλῦσαι μακρῷ παρ' Ὅμηρον ἐξεταζόμενοι φαίνοιντ' ἄν· καθ' ἑαυτοὺς δὲ εἰ θεωρήσῃ τις αὐτούς, ἀξιοζήλωτοι· μυθοποιῶν μὲν, Στησίχορός τε καὶ Ἀλκαῖος· μελῳδοποιῶν δὲ, Σοφοκλῆς· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος· ῥητόρων δὲ, Δημοσθένης· φιλοσόφων δὲ, κατ' ἐμὲ δόξαν, Δημόκριτός τε, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης. τούτων γὰρ ἑτέρους ὑψηλοτέρους ἁμήχανον ἄμεινον κεφάσασθαι τοῖς λόγοις. καὶ τοῖς μὲν τῶν χαρακτήρων τούτων ἱκανά. τὰ δὲ δείγματα τούτων οὐκ οἰόμεθα δεῖν φέρειν, φανερῶν πάνυ ὄντων, καὶ οὐδὲν δεομένων λόγου. εἰ δέ πῃ δοκεῖ καὶ πόνῳ πολλῷ τούτων καὶ φαντασίας μεγάλης ἄξια εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ τῷ τὸν Δημοσθένειον· ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τοὺς ἐξακολουθοῦντας αὐτοῖς καταφρονητὰς ἐπαίνους, καὶ τὸ καρπὸν τῶν ἀπόντων ὡς γλυκὺν, ὑπαθείας ἡγήσεται τοὺς πόνους. Ἐπικουρείων δὲ χορὸν, οἷς οὐδὲν μέλει τούτων, παραιτούμεθα· ὃ γὰρ οὐκ ὄπι πόνου τὸ γράφον ὄντος, ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ φιλοζωοῦσι τὸ πυκνὰ μεταπίπτοντος κεντρεῖον, πολλῆς ἀργείας ἐστὶ καὶ σκαιότητος ἀληθοφάρμακον. τούτων δή μοι τέλος ἐχόντων, ἐκφανές σε οἰόμεθα ποιεῖν ἐπὶ ἀκοῦσαι, πῶς γράφει λέξις ἁμέσως ὁμοία καλῷ ποιήματι ἢ μέλει, καὶ πῶς ποίημά γε ἢ μέλος πέζῃ λέξει καλῇ οὐδὲν πλέον. ἄρξομαι δ' πρῶτον ἀπὸ ψιλῆς λέξεως, εἶτα τῶν ἀνδρῶν τὸν ἐπιφανέστατον, ὃν ἐν τοῖς μάλιστα οἰόμεθα τῷ ποιητικὴν ἐκμεμαθηκέναι, βουλόμενος μὲν καὶ πλείους, οὐκ ἔχων δ' ἀφθονον ἐφ' ἅπασι. φέρε δή, ἵνα οὐκ αὖ ὁμολογήσαι τοῖς καλλίστοις ἐοικέναι ποιήμασί τε καὶ μέλεσι τοὺς Δημοσθένους λόγους, καὶ μάλιστα τάς τε κατὰ Φιλίππου δημηγορίας, τούς τε δικανικοὺς ἀγῶνας τοὺς δημοσίους; ὧν ἐξ ἑνὸς ἀρχέσει τὸ προοίμιον τυχόν· Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἔνεκ' ἧκειν Αἰσχίνην κατηγορήσοντα τουτουί, μήτε μικρὸν ὁρῶν τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τὸ πρῶτον προάγειν εἰς ἀπέχθειαν· ἀλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ὀρθῶς λογίζομαι καὶ σκοπῶ, περὶ τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ προαρπασθείσας ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς. περὶ τούτου τοίνυν ὅστις μοι ἅπασα συμβουλή. πειρατέον δὲ καὶ περὶ τούτων λέγειν ἃ φρονῶ. μυρίοις μὲν οὖν ἔοικεν ἤδη ταῦτα, καὶ οὐκ εἰς πολλοὺς οἷά τε ὄντι ἐκφέρεσθαι. ὥστ' οὐκ ἂν εἴην φορτικὸς, εἰ προκαλοίμην εἰς ἐμὲ ὅστις ἥκειν ὑπὲρ τὰς τελευτὰς τοῦ λόγου, δύρας δ' ὑπιδέσθαι λέγοιμι τὴν ἀκοὰς τῶν βεβήλων. εἰς γλοιὸν γὰρ ἔνιοι λαμβάνουσι τὰ συμβαίνοντα δι' ἀπειρίαν, καὶ ἵνα μὲν οὐδὲν ἄτοπον πάσχουσιν. ἃ δ' οὖν βούλομαι λέγω, τοιάδε ὅστι· Πᾶσα λέξις ἢ δίχα μέτρου εἰρημένη, ποιητικὴν μοῦσαν ἢ μιμικὴν χάριν ἢ δύναμιν προσλαβοῦσα, καὶ χωρὶς τῶν συνθέσεων αὐτῶν ἐπεὶ καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων μέγα τι δύναται, καὶ ἔστι τις ὀνομασία ποιητικὴ, γλωττημάτων τε καὶ ξένων καὶ ἐπικῶν, καὶ πεποιημένων, οἷς ἡδύνεται ποίησις, εἰς κόσμον ἐκκαθημένων τῆς ἐμμέτρου λέξεως. ὁ ποιοῦσιν δῆλοί τε πολλοὶ καὶ οὐχ ἥκιστα Πλάτων. ἃ δὴ λέγω περὶ τῆς ἐκλογῆς. ἀλλ' ἀφείσθω καὶ ὃ παρὸν ἡμῖν περὶ ταῦτα σκέψις· περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῆς ἐγὼ ἡ θεωρία τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς ὀνόμασι καὶ τετριμμένοις καὶ ἥκιστα ποιητικοῖς ἃς ποιητικὰς χάριτας ὑπιδέχηται ῥυθμός. ὅσῳ οὖν ἔφην, ἃ δύναται ψιλὴ λέξις ὁμοία γίνεσθαι τῇ ἐμμέτρῳ καὶ ἐμμελεῖ, ἐὰν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἵνας ἐκκαταμεμιγμένους ἀδήλως. ἃ μήποτε προσήκει γε ἔμμετρον καὶ ἐρρύθμου αὐτὸν εἶναι δοκεῖν· ποίημα γὰρ οὕτως ἔσται καὶ μέλος, ἐκβήσεταί τε ἁπλῶς τὸν αὐτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ' ἄρυθμον αὐτὸν ἀπόχρη καὶ ἄμετρον φαίνεσθαι μόνον. ὅταν γὰρ αὖ εἰς ποιητικὴν μὲν, ἃ μὲν ποίημά γε· καὶ ἐμμελῆς μὲν, ἃ μέλος δέ. ὅτις δ' ἐστὶν ἡ τούτων διαφορὰ, πάνυ ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἡ μὲν ὁμοία τοῖς μέτροις καὶ τεταγμένοις σώζουσα ῥυθμοὺς, καὶ στίχον ἢ περίοδον ἢ τροφὴν διὰ τῶν αὐτῶν σχημάτων φαινομένη, κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ὑπὸ τῶν ἐξῆς στίχον, ἢ περίοδον, ἢ τροφὴν χωρίζουσα, καὶ τοῦτο μέχρι πολλοῦ ποιοῦσα, ἔρρυθμός ἐστι καὶ ἔμμετρος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρου καὶ μέλους· ἡ δὲ πεπλανημένα μέτρα καὶ ἀτάκτοις ῥυθμοῖς ἐμπερειλαμβάνουσα, καὶ μήτε ἀκολουθίαν ἐμφαίνουσα αὐτῶν, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτε ἀντιστροφὴν, ῥυθμὸς μὲν ἔστιν, ὑπὸ δὲ διαφόροις ῥυθμοῖς· οὐκ ἔρρυθμος δὲ, ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτό. τοιαύτῃ εἶ δὴ φημι

ἐρρυθμος καὶ ἔμμετρος λέξις· μέτρον καὶ μέλος.

λέξις ἁμέσως ὁμοία καλῷ ποιήματι ἢ μέλει ὁμοία γράφεται.

39

40

φημι πᾶς λέξιν ἐμμελῆ ἢ τὴς ἐμφανίζ ὃ ποιητικὸν καὶ μελικόν· ἢ δὲ καὶ τ' Δημοσθένη κεχρῆσθαί φημι. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστι, καὶ σαφὲς ἐγὼ ποιήσω, λαβὼν μὴν αὖ ἐκ τῆς λειποτέλους μαρτυρίας τὴν πίστιν. εἰρηται γὰρ τῷ φιλοσόφῳ τά τε ἀνὰ αὐτὴν τῆς λέξεως τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ τ' ῥητορικῶν τεχνῶν, οἵαν αὐτὴν εἶναι προσήκει, καὶ δὴ καὶ αὖ τῆς ἁρυθμίας ἐξ ὧν ἂν συνίσταιτο γένοιτο· ἐν ᾗ τοὺς ὁπωστιοῦν φοτάπους ἀνομάζ ῥυθμοὺς, καὶ πῇ χρήσιμος ἕκαστος αὐτῶν καταφαίνεται, καὶ λέξεις τινὰς ἐμβαλεῖν τισι, αἳ πιστοῦνται βεβαιοῦν τὸν λόγον. χωρὶς δὲ τῆς λειποτέλους μαρτυρίας, ὅτι αἰσχρόν ἐστι ἐμβάλλειν τινὰς τῇ πεζῇ λέξῃ ῥυθμοὺς, εἰ μήποι ὃ ποιητικὸν ἐπιδείξειν αὐτῇ κάλλος, ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς γνώσεται. αὐλικὰ ὁ χ' Ἀριστοφάνους λόγος, ὃν καὶ μικρῷ πρότερον ἐμνήσθην, ἄρχεται μὲν ἀπὸ κωμικοῦ στίχου τετραμέτρου δι' ἀναπαίστων τ' ῥυθμῶν ἐκτεινομένου. λείπεται δ' ποδὶ τὸ τελεῖν, παρ' ὃ καὶ λέληθεν· Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁμοίως με. τοῦτον γὰρ εἰ προσλάβοι ὃ μέτρον πόδα, ἤτοι κατ' ἀρχάς, ἢ μέσα, ἢ ὑπὸ τελευτῆς, τέλεον ἔσται τετράμετρον ἀναπαιστικὸν, ὃ καλοῦσί τινες Ἀριστοφάνειον· Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με παρρησίαν ἴσον δὲ τῷ, Λέξω δίκαια ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διήκειτο. ἄλλα τὶς ἐρεῖ πρὸς ταῦτα, ὅτι οὐκ ἐξ ὑπερτιθεμένου τοῦτο, ἀλλ' ἐκ ταὐτομάτου ἐγένετο. πολλὰ γὰρ οὐδαμοῦ μέτρα ἡ φύσις. ἔστω τοῦτο δεκτέον εἶναι. ἀλλὰ καὶ ὃ σύνθεσις ἐστὶν οὕτω κῶλον, εἰ μεταλύσειέ τις αὐτὸ τ' δευτέραν ἐνθυμοῖτο φύσιν, ἢ πεποίηκεν αὐτὸ ἄσημον, ὑπὸ σύνθεσιν ἀπλοῦν τῷ τετράκωλον, πεντάμετρον ἐλεγεῖον ἔσται συνιστάμενον ἀκριβῶς οὕτω, Μήτ' ἀστὰς ἔρωτας μηδεμιᾶς ἕνεκα· ὅμοιον τούτοις, Κοῦραι Ἑλικωνίδες ἴστε ἀοιδήν. ἐὰν καὶ τόδ' ἔτι κῶλον τὸν αὐτὸν προσλάβωμεν αὐτομαλισμὸν αὐτοῦ γενόμενον, ἀλλ' ἐνὸς τοῦ μεταξὺ κώλου συνειμένου λεκτικῶς, τοῦ, Ἥκειν Ἀριστοκράτης καλῶν ῥήσοντα τοῦτον, ὃ συμπλεκόμενον τούτῳ πάλιν κῶλον ἐκ δυοῖν συνέστηκε μέρων· Μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἀμάρτημα, ἑτοίμως ἔχοντος ὑπὸ τούτῳ. τοιγάρτοι Σαπφικὸν τι ὑπὸ ταλάμιον τοῦτ', Οὐ δ' ἑτέρα ἰὼ παῖς. ὦ γαμβρέ. τοιαῦτα καὶ τοῦ κωμικοῦ τετραμέτρου, λεγομένου ὑπ' Ἀριστοφάνους τοῦδε, Οὔτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἰῶ δοκῶ, καὶ σοφιστὴν νομίσω. τοὺς τε τελευταίους πόδας βλέπε, καὶ τὴν καταληξιν ἐμβλητὸν, σωφρονεῖν τοῦτον τὸν τρόπον, Οὐ γὰρ ἑτέρα ἰὼ παῖς, ὦ γαμβρὲ, τοιαῦτα, καὶ σοφιστὴν νενόμικα· ὥστε διαφορὰ τοῦ, Μήτε μικρὸν ὁρᾶντα τι καὶ φαῦλον ἀμάρτημα, ἑτοίμως ἔχοντος ὑπὸ τοῦτο. ὃ δὲ ἀκόλουθον ἐστὶν ἰαμβικῷ τελείῳ τὸν ἕκτον ἀφηρημένῳ πόδα, Περάσῃ ἐμαυτὸν εἰς ἀπειρίαν. τέλεον γὰρ ἔσται προσλαβὸν πόδα καὶ γνώμενον τοιοῦτον, Περάσῃ ἐμαυτὸν εἰς ἀπειρίαν τινά. παρίδωμεν ἔτι καὶ ταῦτα ὡς οὐκ ἐξ ὑπερτιθεμένου, ἀλλ' αὐτομαπῶ γνώμενα· τί οὖν βούλεται πάλιν ὃ προσεχὲς τούτῳ κῶλον; ἰαμβικὸν γὰρ ὅτι καὶ τοῦτο τετράμετρον ὀρθόν, Ἀλλ' εἰ μὲν ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι· τοῦ Ἄρα σωτῆρος μακρὰν 41
κυβανόντος τ' προτέραν συλλαβώ· καὶ ἔτι γε, νὴ Δία, μέσου παρεκπεσόντος τοῦ, Καὶ σχεδὸν ὑφ' ἓν δὴ τὸ μέτρον ὑποκατακλιθὲν φαίνεται. τὸ δ' ὑπὸ τούτῳ λαμβανόμενον κῶλον ἐξ ἀπάντων σύγκειται ῥυθμῶν, καὶ προσάγει μέχρι ποδῶν ὀκτώ, ὃ αὖθ' ἑξῆς ἔχουσιν, Περὶ τοῦ Χερρόνησον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ προέσθαι δίκαιον· ὅμοιον τῷ παρ' Εὐριπίδῃ, Βασιλεῦ χώρας τ' πολυβότου Κιασοῦ, πεδίον πυκί, Ἁρμυγῆ. καὶ ὃ μετὰ τοῦτο πάλιν κεῖται μόνον δ' αὖτε κώλου μέρος τούτῳ, Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὖτ', ἰαμβικὸν τετράμετρον ὀρθὸν καὶ τρίτον λῆμμα. ἐγένετο δ' ἂν τέλεον ὕστερον, Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὖτ' ἐν μέρει. ταῦτ' ἔστω μοι εἰρημένα ἐπὶ τοσοῦτον· ἐπιδείξω δὲ καὶ ὑπερτιθέμενα, ὅτω ποικίλα καὶ πολλά ἐστιν· ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ. καὶ γὰρ τὰ ἑξῆς, τούτοις ὅμοια ὄντα ὀρθῶς ἐστι, πολλαχοῦ καὶ πολλαπλῶς. δυάμεσα μέτρα τε καὶ ῥυθμῶν. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτον προλάβῃ τις μόνον οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν λόγον, ἑτέρου πάλιν ἄψομαι τοῦ πρὸς ἁρμόττουσαν δαιμονίως δοκησίτου, τοῦ προῆ Κηφισοῦντος, ὃν ἐγὼ κράτιστον ἀποφαίνομαι πάντων λόγων. ὁρῶ δὲ καὶ τούτῳ μετὰ τοῦ προσαγορεύσειν τ' Ἀθηναίων δήτορα τὰ κρητικὸν ῥυθμὸν, εἴτε ἄρα παιανά τις βούλεται αὐτὸν καλεῖν· διαφορὰ γὰρ οὐδεὶς τοῦ οὐκ πείθεσθαι τοῖς εἰρημένοις χρόνοις· οὐκ αὐθαδέστατα μὰ Δία, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπερτεθυμένως

" δι' ὅλου τῦ κώλου πλεκόμενον τῦτον, Τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. ἆ τοιοῦτος μὲν-
" τοι κἀκεῖνός ἐστιν ὁ ῥυθμός; Κρησίοις ἐν ῥυθμοῖς παῖδα μέλψω, μῦ. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ἔξω γὰρ
τῦ τελευταίου ποδὸς, τά γε ἄλλα ἐν πᾶσιν ἴσα ὤεισται. καὶ τῦτο εἰ βούλεταί τις ἀκριβέστερον, ἀλλὰ
καὶ τὸ σωζόμενον τῦτο κῶλον ἰαμβικόν ἐστιν ὀρθὸν συλλαβῇ τῦ τελείου δέον, ἵνα καὶ τοῦ
" ἄσημον φύηται τὸ μέσον· ἐπεὶ μιᾶς γε συλλαβῆς ὡς τετρίσης, τέλειον ἔσται, Ὅσην εὔνοιαν
" ἔχων ἐγὼ Δημοσθένης. καίπειτα ὁ παιάν, ἢ ὁ κρητικὸς σὺν ὀξεῖ παιᾶνος ἢ ἑξάρυθμος ἐν τοῖς
" ἑξῆς τῦτοις, Τῇ πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαῦτα ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τοῦτο τὸν ἀγῶνα.
τῦτό γ' οὖν ἔοικεν, ὅτι μὴ καταχεκλωμένους ἔχει δύο πόδας ἐν ἀρχαῖς, οὐ γοῦν τὰ ἄλλα
" πάντα τοῦ Δημοσθένους Βακχυλίδη, Οὐχ ἕδρας ἔργον, οὐδὲ ἀμβολᾶς· ἀλλὰ χρυσαοίδος Ἰτω-
" νίας καὶ παρ' Ὑδαΐδαλον ναὸν ἐλθοῦσας, ἀβρόν τι δεῖξαι. ὑφορῶμαί τινα τοῖς τοῦτο κα-
ταδρομεῖν ἀνθρώπων, τῆς μὲν ἐγκυκλίου παιδείας ἀπείρων, τὸ δὲ ἀγεννὲς τῆς ῥητορικῆς
μέρος ὁδοῦ τε καὶ τέχνης χρεὼν ὅπη τι δοκοῦντων. τοῖς οἷς ἀναγκαῖον ἀπολογήσασθαι, μὴ δό-
ξωμεν ἔρημον ἀφεῖναι τὸν ἀγῶνα. ἐροῦσι δὴ τοῦτο, ὁ Δημοσθένης οὐκ οὕτως ἄθλιος ἦν, ὡσθ'
ὅταν γράφῃ τοῖς λόγοις, μέτρα καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ πλάττοντες, ἁρμόττειν ἐπειρᾶτο τῦτοις τοῖς τύποις τὰ κῶλα, στρέφων δύω καὶ κάτω τὰ ὀνόματα, καὶ διαφυλάττων
τὰ μήκη καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων, καὶ τὰς ἐκλίσεις τῶν ῥημάτων, καὶ
πάντα τὰ συμβεβηκότα τοῖς μορίοις τοῦ λόγου πολυτρόπως; ἠλίθιος μέν τ' ἂν εἴη εἰς
τοσαύτην σκαιωρίαν καὶ φλυαρίαν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ ἑαυτὸν διδούς. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τῦτοις
παραπλήσια κωμῳδοῦντας αὐτοὺς καταχλευάζοντας, ἃ χαλεπῶς ἄν τις ἀπαρνήσαιτο
42 τοιαῦτα εἰπών· τοῦτον μέν, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον ἦν, εἰ τοσαύτης ἠξιωμένος ἀνὴρ, ὅσης οὐδεὶς τῶν
τότε ἑωμακότων ὑπὸ δριμύτητι λόγων, ἔργα συγγραφόμενος ἀγώνια, καὶ δίδοις αὐτὸν
ὑπολύειν τοῦ πάντα βασανίζοντι φθόνῳ καὶ χρόνῳ, μηδὲν εἰκῇ μήτε τοῦτο παραλαμβάνῃ, μήτ' ὄνομα· πολλοῦ δ' ἄμφοιν ἔχει τότων τοίνυν, τῆς τε ἐν τοῖς νοήμασιν οἰ-
κονομίας, καὶ τῆς ἁρμονίας τῆς περὶ τὰ ὀνόματα, ἅπερ τε καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων ἡ γρα-
φαῖς, ἀλλὰ γλυφαῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας σκιαγράφων λόγοις· λέγω δὲ Ἰσοκράτους καὶ
Πλάτωνος τῶν σοφιστῶν. ὁ μὲν γὰρ, τὸν παιηγυρικὸν λόγον, ὡς οἱ τὸν ἐλάχιστον χρόνον γρά-
φοντες ἀποφαίνουσιν, οἱ ἔτεσι δέκα συνετάξατο. ὁ δὲ Πλάτων, τοῖς ἑαυτῦ Δημόλοις κτενί-
ζων καὶ βοστρυχίζων, καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων, ἃ διέλιπεν ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη. πᾶσι
γὰρ δή που τοῖς φιλολόγοις γνώριμα τὰ περὶ τῆς φιλοποιίας ταύτης ἀνδρὸς ἱστορούμενα, τά τε ἄλλα
καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὸν δέλτον, ὃν τελευτήσαντος αὐτοῦ λέγουσιν εὑρεθῆναι, ποικίλως μετα-
" κειμένου, τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας ἔχουσαν τῇδε· Κατέβαν χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ
" Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος. τί οὖν ἦν ἄτοπον, εἰ καὶ Δημοσθένης φεύγειν τὴν ὑφωνίας τε καὶ ἐμμε-
λείας ἐφρόντισε, καὶ τὸ μηδὲν εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως πεῖναι μήτε ὄνομα μήτε σύνθημα; πολύ τε δὴ
μᾶλλον ἐμοὶ δοκεῖ προσήκειν αὐτῷ κατασκευάζοντι λόγους πολιτικοὺς, μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ
δυνάμεως ἀγώνια, μηδενὸς τῶν ἐλαχίστων ὀλιγωρῆσαι, ἢ ζωγράφων τε καὶ τορευτῶν παισὶν, οἳ
ὕλῃ φθαρτῇ χάριν δυσχερείας καὶ πόνους ἀποδεχομένοις, περὶ τὰ φλέβια καὶ τὰ πίλα καὶ τὸν
χνοῦν καὶ τὰς τοιαύτας μικρολογίας, καταστείβειν τῆς τέχνης τὸ ἀκριβέστατον. τότοις δὴ τοῖς λό-
γοις χρώμενος δοκεῖ μοι τὰ οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἀξιοῦν, καὶ ἐπὶ ἐκεῖνα εἰπών, ὅτι μειρακίοις
μὲν οὔτα καὶ νεωστὶ μαθήμασιν ἀπόμνυον αὐτὸν, σὺν ἄλλοις πάντα περισκοπεῖν ὅσα δυνατὰ ἦν εἰς ὑπεροχὴν δυσθέρπτως ἐλθεῖν· ὑπὸ δὲ ἡ χρόνιος ἄσκησις ἰσχὺν πολλὴν λαβοῦ-
σα, τύποις τισὶν ἐν τῇ Δημοσθένους πάντως τοῦ μεθεπομένου καὶ σφραγῖδας ἐνεποίησεν, ἐκ τοῦ
ῥᾴστου τε καὶ ἀπὸ τῆς ἕξεως αὐτὰ ἤδη ποιεῖν. οἷόν τι γοῦν καὶ τοῖς ἀνθρώποις τέχναις, ὧν ἐνέργειά τις
ἡ ποίησις ὅ τέλος. αὐτίκα οἱ κιθαρίζειν τε καὶ φάλλειν καὶ αὐλεῖν ἄκρως εἰδότες, ὅταν κρούσεως
ἀκούσωσιν ἀσυνήθους, ἃ πολλὰ παραλαμβάνοντες ἀπαιθμοῦσιν αὐτὴν λύγους ὑπὸ τῶν ὀργά-
νων, ἀλλὰ καὶ νοήσαι, μαθόντες δέ γε χρόνῳ πολλῷ καὶ ποιῷ τοῖς δυνάμεις τῶν φθόγγων
ἀναμβάνουσι, καὶ σὺν λύγοις αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν ἕξει τοῦ δρᾶν τὰ προσπελλόμενα ἦσαν.
ὀψὲ δέ ποτε καὶ ὅτε ἡ πολλὴ ἄσκησις αὐτῶν τὸ ἔθος κατέστησεν εἰς φύσιν, τότε τῶν ἔργων
ἐλάττω

ἐθέλοντο ὑπυτυχεῖς. καὶ δι δεῖ τοῦτ' τῶν ὀνομάτων λέγειν; ὁ γὰρ ἅπαντες ἴσμεν, ἀπέχεσθαι καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἁμαρτίαν τὸν φυλαττειν. δι δ' ἔστι τοῦτο; τὰ γράμματα ὅταν παιδευώμεθα, τοῦτον μὲν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκμανθάνομεν, ἔπειτα τύπους τούτοις καὶ τὰς δυνάμεις· εἶθ' οὕτω τὰς συλλαβὰς καὶ τὰ ἐν τούτοις πάθη· καὶ μετὰ τοῦτο ἤδη τὰς λέξεις καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐταῖς, ἐκτάσεις τε λέγω καὶ συστολὰς καὶ τροπαίας, καὶ τὰ τοιαῦτα πλήσια τύπος· ὅταν δὲ μὴ τούτων ὑπομνήμασι λάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν καὶ συλλαβεῖν, καὶ βραδέως ὁ τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος ἀξιόλογος προσελθών, τύποις ἰσχυροῖς αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσῃ, τότε ἀπὸ τοῦ ῥάστου δρῶμεν αὐτά, καὶ πολὺ ὅ τι ἂν ὑπιδῷ τις βιβλίον, ἀπταίστως διερχόμεθα ἕξει τε καὶ τάχει ἀπίστῳ. διοῦτον δὴ καὶ περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ περὶ τὴν εὐέπειαν τῶν κώλων ὑπολαμπέον γίνεσθαι τοῖς ἀθληταῖς τοῦ ἔργου· 43
τοῖς δὲ τούτου ἀπείροις, ἢ ἀτειβέσιν ἔργου τοιούτου, θαυμάζειν καὶ ἀπιστεῖν εἰ τι κεχρωσμένως ὑφ' ἑτέρου γίνεσθαι φαίη τέχνης, οὐκ ἄλογον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰωθότας χλευάζειν τὰ προσγελάματα τῶν τεχνῶν, ταῦτα εἰρήσθω. περὶ δὲ τῆς ἐμμέτρου καὶ ἐμμέλους συνθέσεως τῆς ἐγγυσης πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πεζὴν λέξιν, διαυτά τινα λεκτέον ἔχω· ὡς πρώτη μέν ἐστιν αἰτία καὶ ζητοῦσι τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ὑπὲρ τῆς ἀμέτρου ποιητικῆς, ἡ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἁρμονή· δευτέρα δέ, ἡ τῶν κώλων σύνθεσις· τρίτη δέ, ἡ τῶν περιόδων ἐμμετρία. τὸν δὲ βιβλίμνον ἐν τούτῳ τῷ μέρει καθορῶν τὰ τῆς λέξεως μόρια, δεῖ πολυειδῶς τρέφειν τε καὶ συναρμόττειν, καὶ τὰ κῶλα ἐν ἁρμοττούσαις ποιεῖν συμμέτρως, μὴ συναπαρίζοντα τοῖς στίχοις, ἀλλὰ ἁρμόττοντα τὸ μέτρον, ἄνισά τε ποιεῖν αὐτὰ καὶ ἀνόμοια· πολλάκις δὲ καὶ εἰς κόμματα συνάγειν βραχύτερα κώλων, ἃς τε περιόδους μήτε ἰσομερεῖς, μήτε ὁμοιοκόμους ταῖς γραφαῖς περιόδους ἀνήκοις ἐργάζεσθαι. ἔστιγα γὰρ φαίνεται λόγοις ὁ τοιοῦτος ῥυθμοὶς καὶ τὰ μέτρα πεπλανημένον. τοῖς μὲν οὖν τὰ ἔπη καὶ τοὺς ἰάμβους καὶ τὰ ἀνάπαιστα καὶ ὁμοιοσχήματα μέτρα καθαρμόττουσιν οὐκ ἔξεστι πολλοῖς ἁμαλαμβάνειν μέτροις ἢ ῥυθμοῖς ταῖς ποιήσεσι, ἀλλ' ἀνάγκη μένειν ἀεὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ. τοῖς δὲ μελοποιοῖς ἔξεστι πολλὰ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς εἰς μίαν ἐμβαλεῖν περίοδον. ὥστ' οἱ μὲν τὰ μονόμετρα σωρεύοντες, ὅταν διαλείπωσι τοὺς στίχους, τοῖς κώλοις ἁμαλαμβάνοντες ἀνάγκη ἀνάγκῃ, ὅταν χέωσι καὶ ἀφαίρωσι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου· καὶ ὅταν τὰς περιόδους μεγέθει τε καὶ σχήματι ποικίλας ποιῶσιν, εἰς λήθην ἐμβάλλουσι τοῦ μέτρου. οἱ δὲ μελοποιοί, συμμέτροις τὰς τροφὰς ἐργαζόμενοι, καὶ τῶν κώλων ἑκάστου πάλιν αὖθις ὄντων καὶ ἀνομοίων ἀνάγκαις, ἀνομοίους τε καὶ ἀνίσους ποιούμενοι τὰς διαιρέσεις, διὰ ἄμφω ταῦτα οὐκ ἐῶντες ἡμᾶς ὁμοίαν ἀπόλαυσιν λαβεῖν ῥυθμοῦ, πολλὴν τὴν πρὸς τοὺς λόγους ὁμοιότητα κατασκευάζουσιν ἐν τοῖς μέλεσιν. ἔνεστί τε καὶ ξενικῶν καὶ ξένων καὶ γλωττηματικῶν καὶ τῶν ἀγνώτων τῶν ποιητικῶν ὀνομάτων μετόντων ἐν τοῖς ποιήμασι, μηδὲν ἧττον αὐτὰ φαίνεσθαι λόγῳ πρέποντα. μηδεὶς δὲ ὑπολαμβανέτω με ἀγνοεῖν ὅτι κακία ποιήματος ἡ καλουμένη λογοειδία ἔχει τινὰς εἰ· μηδὲ καταγινωσκέτω μου ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἄρα ἐγὼ κακίαν τινὰ ἐν ἀρεταῖς τάττω ποιημάτων, ἢ λόγων· ὡς δὲ ἀξιῶ διαιρῶ καὶ τούτοις τὰ πρέποντα ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων, ἀκούσας μαθέτω. ἐγὼ τὸν λόγον τὸν μὲν, ἰδιώτην ὑπάρχοντα ὅτι, τὸν ἀπολελοιπότα τοῦτον λέγω καὶ φυλάττον· τὸν δὲ, πολιτικὸν, ἐν ᾧ πολὺ τὸ κατεσκευασμένον ὅσον καὶ ἔντεχνον· ὃ τι μὲν ἂν τῶν ποιητῶν ὁμοίον δύνωμαι τῷ φυλάττοντι καὶ ἀπολείποντι, ζήλου τε καὶ σπουδῆς ὑπὲρ τοῦ ἀξίου αὐτὸ τίθεμαι· ὅ τι δ' ἂν ᾧ κατεσκευασμένῳ καὶ ἐντέχνῳ, ζήλου καὶ σπουδῆς ὑπὲρ τοῦ ἀξίου ἀποδοκιμάζειν οἶμαι. εἰ μὲν οὖν διαφορᾶς τῶν λόγων ἑκάτερος ἐτύγχανεν, ἀκόλουθον ἴσως ἂν καὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῖς εἶναι διαφορὰς οἶμαι καλεῖν ἑκάτερον. ὅπου δ' ὁ τε σπουδαῖος καὶ ὁ μηδενὸς ἄξιος καλεῖται λόγος, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις τὰ μὲν ἐοικότα τῷ καλῷ λόγῳ ποιήματα, καλὰ ἡγούμενος, τὰ δὲ τοῦ μοχθηροῦ, πονηρά, σοφὲν ἀπὸ τῆς τοῦ λόγου ὁμοιότητος ταραττόμενος. κωλύσει γὰρ σοφὲν ἡ τῆς ὀνομασίας ὁμοιότης καὶ διαφόρων ταπεινῶν πραγμάτων, τὴν ἑκατέρου φύσιν ὁρᾶν. καὶ περὶ τούτων μὲν λέγω. ὧν δὲ προθύμως τὰ παραδείγματα δεῖς, αὐτοῦ κατακλείσω τὸν λόγον. οὐκ μὲν οὖν τῆς ὑπικῆς ποιήσεως ταῦτα ἀπόχρη· Αὐταρ ὅγ' οὐκ ἀμύμονος πρόσεστι δηρίαν ἀ- " 44

" παρπόν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο κῶλον. ἕτερον δὲ, Χῶρον ἀν' ὑλήεντα- ἔλαττόν τε τῶ πρώ-
" τερου καὶ δίχα τέμνον τὸν στίχον. τρίτον δὲ τουτί, -δι' ἄκριας- ἔλαττον κῶλον κομμά-
" τιον. -ἢ οἱ Ἀθηνῶν Γέφυραδε δῖον ὑφορβόν- ἐξ ἡμιστίχων δύο συνκείμενον, καὶ τοῖς πρώ-
" τεροις οὐδὲν ἐοικός. ἔπειτα τὸ τελευταῖον, -ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα Κήδετο οἰκήων, ὃς κτήσατο
" δῖος Ὀδυσσεύς· ἀτελῆ μὲν ποιοῦσι τὸν τρίτον στίχον, τῷ δὲ τετάρτου τῇ πρώτης δήκῃ τιὼ ἀ-
" κρίβειαν ἀφηρημένον. ἔπειτ' αὖθις, Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ πρώτην βῦρ' ἤμυον, -ὑ σπασεκβέ-
" χον οὐδὲ τοῦτο τῷ στίχῳ. -ἔνθά οἱ αὐλὴ Ὑψηλὴ δέδμητο.- δύσιον καὶ τοῦτο τῷ πρώτερῳ.
καὶ ἔπειτα ὁ ἐξῆς νοῦς ἀπερίοδος ἐν κώλοις τε καὶ κόμμασι λεγόμενος. ὁπόταν γὰρ, -πρὸς ἑσπέρῳ
" ἐπὶ χώρῳ-, πάλιν ἐποίσῃ, Καλή τε μεγάλη τε-, βραχύτερον κῶλον κομμάτιον. εἶτα- πρὸς-
δρομος- ὄνομα καθ' ἑαυτὸ νοοῦν τινα ἔχον. εἶθ' ἑξῆς τὰ ἀνῆκα τῷ τόπον. πῶς γὰρ ι
" δεῖ μηκύνειν τὸν λόγον; ἐκ γὰρ τῆς ποιήσεως τῆς ἰαμβικῆς τὰ Εὐριπίδου ταυτί· Ὦ γαῖα
" πατρὶς, ὡς Πέλοψ οἰκίζεται, Χαῖρ'- τὸ πρῶτον ἄχρι τούτου κῶλον. -ὅσιε πέζον" δισχί-
" μερων Ἀρκάδων Ἐμβαλὼν ὁδῷ· -τὸ δεύτερον μέχρι τῆδε. -ἔνθεν ὄχημα γῆρος· τοῦτο τρίτον.
" τὰ μὲν πρώτερα, μείζονα" στίχου· τοῦτο δὲ, ἔλαττον. Ἄυγη γὰρ Ἀλέου πᾶς με τῷ Τι-
" ρυνθίῳ Τίκτει λαθραίως Ἡρακλῆ. μετὰ τοῦτο, ξυνοικοῦσ' ὄρος Παρθένιον. τοῦτ' ἔστερον αὖ-
" τῶν στίχῳ συμμεξον ἄμυον. εἶτ' αὖθις ἕτερον στίχου τε ἔλαττον καὶ στίχου μεῖζον, -ἔνθα μη-
" τὲρ ὠδίνων ἐμοὶ Ἔλυσεν Εἰλείθυια- καὶ τὰ ἑξῆς τούτοις πρόσπλησια. ἐκ δὲ τῆς με-
λικῆς τὰ Σιμωνίδεια ταῦτα. γέγραπται γὰρ τῇ Δρασολαΐδι οὐχ ὧν Ἀεισοφάνης ἢ ἄλλος τὶς κα-
τεσκεύασε κώλων, ἀλλ' ὧν ὁ πέζος λόγος ἀπαιτεῖ. προσέσχε γὰρ μέλος, καὶ ἀναγίνωσκε ταῦ-
τα τῇ Δρασολαΐδι, καὶ δῆλόν ὅτι λήσεταί σε ὁ ῥυθμὸς τῆς ᾠδῆς, καὶ οὐχ ἑξῆς συμβαλεῖ οὔτε 2
τροφίῳ, ὅτε ἀντιτροφίῳ, ὅτ' ἐπῳδόν· ἀλλὰ φαίνεταί σοι λόγος ὥτῳσι διεξόδῳ. ἔστι γὰρ ἡ Δρὰ
" πελάτιδος φερομένη Δρυάδι, ταῖς ἑαυτῆς ἀποδυομένη τύχαις· Ὅτε λάρνακι ἐν δαιδαλέᾳ
" δύεμος βρέμει πνέων· κινηθεῖσα δὲ λίμνα δείμασι ἔρεπεν, ὅτ' ἀδιάντοισι παρειαῖς. ἀμφί τε
" Περσεφόνᾳ φίλαν χέρα, εἰπέν τε, ὦ τέκνον, οἷ ἔχω πόνον. σὺ δ' αὖτε γαλαθηνῷ ἴκτει
" κνώσεις ἐν ἀτερπεῖ δώματι, χαλκεοκόλπῳ δὲ, νυκιλαμπεῖ, κυανείῳ τε δινέφῳ. τὺ δ'
" ἀυτηέαν ὕαρδε τεὰν κόμην βαθεῖαν παείονες κύμαθος ἀκ ἀγέγλις, ἀδ' ἀύεμου φόβῳ ἴων. πορ-
" φυρέᾳ κείμενος ἐν χλαινίδι πρόσωπον καλόν. εἰ δέ τοι δῖον τό γε δῖον ἰών, καὶ κεν ἐμᾶς ῥηιδίως
" λεπτὸν ὑπεῖχες ἄας. κέλομαι, λύδε βρέφος, λύδέτω ὁ πόντος, λύδέτω ἀμείλιχον κακόν. ματαιο-
" βλία δέ τις φανείη, Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο· ὅτι δὴ θαρσαλέοις ἔπος ἄχρηστα τευχόφι δίκας μοι.
Ταῦτα ὅστι τὰ ὅμοια τοῖς καλοῖς λόγοις μέλη καὶ μέλη, ὧν ταῦτας γενόμενα ταῖς αἰτίας αὐτὸ
" πρόσπαι σοι. τῶν ἑξῆς δῶρον ἡμέτερον, ὦ Ῥοῦφε, πολλῶν ἀντάξιον ἀνδρῶν, εἰ βουληθείης ἐν
ταῖς χερσί τε αὐτὰ σὺν ἐχῶς, ὥσπερ ἡ ἐμὸς τῶν πάνυ χρησίμων, ἔχειν, καὶ συνασκεῖν αὐτοῖς
" καθ' ἡμέραν γυμνασίαις. ἀ γὰρ αὐτάρκη τὰ πρόσθεν μέλη τῶν τεχνῶν ὅστι δίκαιος ἀνταγω-
" νιστὰς ποιῆσαι τοῖς βουλομένοις δίχα μελέτης τε καὶ γυμνασίας. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ποιεῖν καὶ κα-
" κοπαθεῖν κείμενα ἢ ἀσυνδέτοις τὰ πρόσθεν μέλη καὶ λόγου ἄξια, ἢ φαῦλα καὶ ἄχρηστα.

ΔΙΟ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΤΕΧΝΗ.

Περὶ τῶν πανηγυρικῶν. α

Ἀνήγυρις ἄρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν εἰς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ βίῳ μεριζόντων ἀλλήλοις ἀδικίαν καὶ πόνων, ὡς που ὁ Πλάτων φησὶν, οἰκτειρόντων τὸ θνητῶν γένος. ἀνήγυρις δὲ ἐστὶν ἀνδρῶν σοφῶν, κατεσκευασμένη ἐστὶν ἀπὸ πόλεων καιρῷ καιρῷ δόγματι, εἰς τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν τῶν παρόντων. συντέλεια δ' ἡ εἰς τὰς πανηγύρεις ἀλλήλων, τὰ μὲν τῶν πλουσίων, δαπάνημα χρημάτων· τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, κόσμος τοῖς τὰ πανηγυρικὰ, καὶ τῶν ὑποτιθεμένων ἀνδρεία. οἱ δὲ ἀθληταὶ τῇ ῥώμῃ τῶν σωμάτων κοσμοῦσι τὰ πανήγυρις, καὶ ὅσοι γε δὴ Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος ἁπτόμενοι, τῇ μουσικῇ τῇ παρ' ἑαυτῶν. αἰδρεῖ δὴ τοῖς λόγοις ἐπιστήσασθαι, καὶ συμπλέκειν τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀνατεθραμμένοις τούτοις, πρέπει δὴ, οἶμαι, τοῖς τοιούτοις λόγοις κοσμεῖν τὰ πανήγυρις, τέχνῃ μεπόνθαι τὸν λόγον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι κατὰ γνώμην. Φέρε οὖν εἰς τοῦτο, ὦ Ἐχέκρατες, λέγωμεν ὅτι, ὡσπερ ὁδοῦ τινος ἀστιβοῦς τοῖς πολλοῖς ἡγεμόνες γενόμενοι, ἰοῦμεν πάλαι τοῦ τῶν πατέρων τῆς ἡμεδαπῆς σοφίας τοῦ λαβόντες ἔχομεν· ἐκεῖνοι δὲ, καὶ οἱ ἐπὶ τούτων ἀνώτεροι, παρ' Ἑρμοῦ τε καὶ Μουσῶν λαβόντες ἔφασαν, ἄμεινον ἢ ὁ Ἀσκραῖος ποιμὴν ποίησιν τοῦ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν τῷ Ἑλικῶνι. ἴδη οὖν σὺ τέχνῃ ἅτοσι μεπιὼν τοῖς λόγοις· θεὸς μέν γε που πάντως πάσης ἥστινοσοῦν πανηγύ- ὑποθέσεις.
ρεως ἡγεμὼν καὶ ἐπώνυμος· οἷος Ὀλυμπίων μὲν, Ὀλύμπιος Ζεύς· τὰ δ' ἐν Πυθοῖ, Ἀπόλλων. ἀρχὴ μὲν δὴ τοῦ λόγου τοῦδε, τὸν θεὸν, ὅστις ποτ' ἂν ᾖ, ἔπαινος ἡμῖν γενέσθω, ὡσπερ τοῦ σωτηρίου " 1
τιθηνὸς τοῦ λόγου. ἐπαινέσῃ δ', ἀπὸ τῶν τοιούτων τὸν θεὸν· εἰ μὲν Ζεύς, ὅτι " 2
βασιλεὺς θεῶν, ὅτι τῶν ὅλων δημιουργός· εἰ δὲ Ἀπόλλων, ὅτι μουσικῆς εὑρετὴς, ὅτι ὁ αὐτὸς ἥλιος δ' πάντων πᾶσιν ἀγαθῶν αἴτιος· εἰ δ' Ἡρακλῆς, ὅτι Διὸς, καὶ ἃ παρέσχε τῷ βίῳ. καὶ σχεδὸν ὁ τόπος συμπληρωθήσεται ἐξ ὧν ἕκαστος ἢ εὗρεν, ἢ παρέσχε τοῖς ἀνθρώποις. ἐν δεήσει δ' ταῦτα, ὡς μὴ τοῦ ὑποντος ὁ λόγος ὁ τοῦ ἄγων μείζων γίνοιτο. ἐφεξῆς δ' ὑποτείνει χρὴ τὸν ἔπαινον 3
τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἡ πανήγυρις· τοῦ θέσεως αὐτῆς, τοῦ γενέσεως· ἐν ᾧ, τίς ὁ κτίσης, θεὸς ἢ ἥρως, καὶ εἴ τι ἔχεις τοῦ αὐτοῦ εἰπεῖν· εἴ τι πέπρακται τῇ πόλει ἢ ἐν πολέμοις, ἢ ἐπ' εἰρήνης. δηλώσει δ' καὶ τοῦ μεγέθους λέγων, εἰ μεγάλη ἢ σμικρά, ὅτι καλλίφθογγος φαίνεται, ὅτι εἰ καὶ σμικρά, ἀλλὰ δυνάμει ἰσοῦται ταῖς μεγάλαις· ὅσα τοῦ κόσμου, οἷς ἱεροῖς, ἢ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, δημοσίων ἰδιοθεμάτων, ἰδιωτικῶν, ὡς που καὶ Ἡρόδοτος πεντέρροφα καὶ ἑξέρροφά φησιν εἶναι ἐν Βαβυλῶνι· ἀλλὰ ποταμὸς ἢ μέγας, ἢ καθαρὸς, ἢ συμβάλλόμενος τοῖς ἐνοικοῦσι τὴν χώραν. εἰ δὲ καὶ μῦθος εἴη λεγόμενος ἐις τοῦ τῆς πόλεως, οὕτω μὲν ἂν καὶ πολλὴν γλυκύτητα ἔχοι ὁ λόγος. λεκτέον δ' ὅπως τούτοις καὶ τοῦ αὐτοῦ τὸν ἀγῶνος, τίς ἀρχὴ καὶ κατάστασις αὐτοῦ, ἢ ἐφ' οἷς ἔθεσιν ἐτέθη· εἴ τε μῦθός τις εἴη, ἢ τι ἄλλο ἀρχαῖον. ἐν τούτῳ δ' ἡδύμυθος, μὴ ἁπλῶς παρέλθῃς τὸν τόπον, ἀλλὰ διαβλῆν καὶ τοῦς τοῖς ἄλλοις ἀγῶσιν. τοῦτο δ' ἐπορήσεις ἐκ λόγων, εἰς 46
ἀπὸ καιρῶν διαβολῆν· εἰ μὲν τοῦς ἔαρ ἄγοιτο, ὅτι ἐν τῷ συμμέτρῳ τοῦς ἑκάτερα· εἰ δὲ ἐν χειμῶνι, ὅτι ἐν ᾧ ἐρρωμενέστατα καὶ ἀνδρικώτατα, ὡς δεῖ τοιοῦτοις, καιρῷ· εἰ δ' ἐν θέρει, ὅτι τοῦς ἄσκησιν καὶ θεωρίαν τῶν θεωμένων κατεσκεύασται, καὶ ὅτι ἔλεγχος τῆς προαιρέσεως, καὶ μὴ ὄντων ἀθλητῶν, οἷς θεωμένοις ἀγωνίζεται. ἔχοις δ' ἂν καὶ τὸ φθινόπωρον ἐπαινεῖν, καὶ ὅτι ἀπὸ συγκομιδῆς τῶν καρπῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ ἡδὺ ἀναπαύεσθαι τοῖς ἀνθρώποις τῶν πόνων. σκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὸν τόπον τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος δεῖ· εἰ μὲν μουσικὸς καὶ γυμνικὸς εἴη, ὅτι τελεώτατος ὁ ἀγών, καὶ ἀνενδεῶς κεκραμένος καὶ ῥώμῃ σωμάτων, καὶ καλλιφωνίᾳ, καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι τῆς μουσικῆς· εἰ δὲ γυμνικὸς, ὅτι τῶν μουσικὴν ὡς ἀκηλιώσουσαν

τὴν ψυχὴν παρητήσατο, τὴν δὲ ῥώμην τῶν σωμάτων παρέλαβε· καὶ ὅτι ὁ ζῆλος τῆς ἀγωνίας χρήσιμος πρὸς τὴν ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς πολέμοις. μὴ παρέργως δὲ μηδὲ αὐτὸν τὸν στέφανον παρέλθῃς ὅστις εἴη· οὐδὲ γὰρ ἐν τούτῳ ῥᾳθύμως ἀπορήσῃς ἐπαίνου. τὴν μὲν δρῦν, ὅτι ἱερὰ Διός, καὶ ὅτι ἡ πρώτη καὶ πρεσβυτάτη σοφὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι οὐκ ἄφωνος, ἀλλὰ καὶ ἐφθέγξατό ποτε ἐν Δωδώνῃ. εἰ δὲ ἐλαία, ὅτι ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ὅτι ἄπονος πόνων, καὶ ὅτι τὰ σῖτα ἀπὸ τούτου τοῦ φυτοῦ ἀνέδησαν οἱ παλαιοί, καὶ ὅτι τῆς νίκης τοῦτο σύμβολον ὁ φυτόν, καὶ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ τούτῳ πρώτῳ ἐστέφατο νικήσασα τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ὅτι οἰκειότατον τοῖς ἀγωνιζομένοις· τὰ γὰρ γυμνάσια ἅλς τοῦ ἐλαίου δέδοται· καὶ ὅτι σωναγωνίζεται πρὸς τὸν λόγον, διὸ οὗ πανηγύρεις κοσμοῦνται. καὶ τὴν δάφνην ὁ ἔρως, ὅτι καὶ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ μαντικὸν ὁ φυτόν. εἰ ὁ βούλει καὶ τὸ μῦθον ἐφάπτεσθαι τοῦ περὶ τῆς δάφνης, οὐδὲ τοῦτό σοι ἄπορον εἴη ἂν εἰρημένον. ὁμοίως ὁ καὶ ἕτερον εἰ ἐπεῖν, οἷς οἱ καρποὶ Δημητριακοί, ἢ πίστεως. ἀπορήσεις δέ που καὶ περὶ τούτων ἐκάστου. οὐκ ἔξω δὲ φιλοτιμίας οὐδὲ τὸ παραβαλεῖν τὸν στέφανον πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν. ὁ δέ σοι τοῦ ποιητοῦ λόγου οἱονεὶ κηλητὴς ἐπήδησε τοῦ βασιλέως ἔπαινος, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἀγωνοθέτης ποιητῶν ἀγώνων, ὁ τὸν εἰρωνεύων πρυτανεύων, διὸ καὶ τοὺς ἀγῶνας ὅπως τελεῖν οἷόν τε. ἥδη δέ τινες καὶ τοὺς Διαπλέοντας τοὺς ἀγῶνας ἐπῄνεσαν, εἰ ἄρα εἰσὶ δοξοί τινες οὗτοι, ὅτι καὶ ἐν ἡμῖν πρότερον ἠκούσθησαν χρήσιμοι, καὶ ἐν τούτοις ὅτι φιλοτιμώτατοι. εἰ δὲ μὴ ἡμᾶ ἔχῃς πρεσβύτερα, ὅτι ἀρχὴ τῆς φιλοτιμίας τὸ περὶ τὸν πατέρα· μείζων καὶ βιαιοτάτη. ἡ ὁ λέξις. ξις ἡμῖν μὲν, τὴν τῶν ἑκάστων φύσιν ἢ βούλησιν. εἰ ὁ δὴ κρατεῖν χρὴ τῷ ἐμοὶ γνώμῃ, ἃ μονόδοπον ταύτῃ συμβουλεύσαιμ' ἂν εἶ), ἀλλὰ ποικίλων καὶ μεμιγμένων, καὶ τὰ μὲν τῇ ἀφελείᾳ προσήκοντα, τὰ ὁ ἐν ἀντιθέτοις τε καὶ παρισώσεσιν Ἰσοκράτους, τὰ ὁ διηρημένοις. ταύτῃ γὰρ τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τῆς ἡμέρας πόδα χρῆναι ἡγεμόνα τε καὶ χορηγὸν εἶναι μετρίοις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ ἐν τοῖς πλείοσι· εἰ μή τις πρὸς εἶδος χράφειν τι προῄρητο. ἑκάστης δὲ ἰδέας ἔοικεν ἡ ὕλη τὴν ἁρμονίαν. δεῖ ὁ τοῖς νοήμασιν ἁρμόττουσαν καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἁρμόζειν· οἷα τὰ μὲν ἀφηγηματικὰ καὶ μύθου τινὸς ἐχόμενα, ἀφελῶς προφέρεσθαι· ὅσα ὁ περὶ βασιλέων ἢ θεῶν, σεμνῶς· ὅσα ὁ περὶ πολιτειῶν καὶ συνκρίσεων, πολιτικῶς. εἰ μή ἄρα τις πρὸς τὴν ἀξίαν τινὰ ἰδέαν λόγου ἅλς ποιητῶν παρέχοιτο. ὅπου δ' ἁπλικώτερον δὲ προφερόμενον καὶ δημοτερπέστερον.

47 β

Μέθοδος γαμηλίων.

ΕΜοὶ μὲν οὖν τερπνὸν, αὐτὸν παρόντα καὶ συνχορεύοντα καὶ ἀναβακχεύοντα μεθ' ὑμῶν τῆς φίλης ἐμοὶ κεφαλῆς, ὑμνῆσαί τε καὶ ὑμνῆσαι μικρὸν ὕστερον ὅπως τελεσθησόμενον γάμον, καὶ ἅδειν γε τὸν ὑμέναιον τὸν ὅπως τοῖς γάμοις πρέποντα λέγεσθαι. ἐπεὶ ὁ ἔοικε δεσμός τις οὗτος ὁ πρὸς τοῖς λόγοις καὶ τῇ παιδεύσει τῇ παρούσῃ, διαιρεῖ ἡμᾶς τοῖς σώμασι καὶ τοῖς τόποις ἀπ' ἀλλήλων· μὴ γὰρ δὴ ταῖς ψυχαῖς τε καὶ διαθέσεσι, καὶ ἐννοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς χωρισθείημέν ποτε· ἀλλ' οὖν ἔστω σοι ὥσπερ τι δῶρον παρ' ἐμοῦ εἰς συντελεῖν τε τὸν κόσμον τῶν γάμων, ὃ μηδὲ τῶν περὶ τούτων εἰωθότων λέγεσθαι μηδὲ αὐτῶν ἀπείρως ἔχειν, εἴτ' οὖν αὐτὸς καὶ πρὸς σεαυτὸν φυλάττειν βούλοιο, εἴτε καὶ ἑτέρῳ τινὶ τοῦτον οἷς ἔρανόν τινα εἰς χάριν συνοίσοντα φέρειν. τάχα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἥδη ποτὲ καὶ δηλότε προσανεκρούσω ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων, ὁπηνίκα χρεμιδὴ νέος ὢν παρ' ἐμοὶ τὴν πρώτην ὁδὸν τῶν ῥητορικῶν μετῄεις, τά τε δηλα γράφων καὶ συγγράφων γυμνάσματά τε καὶ ἀσκήματα τῆς ῥητορικῆς, καὶ δὴ καὶ τὰς θέσεις οὕτω λεγομένας, καὶ τούτων τὰ εἰς τὸν περὶ αὐτὸ τὸ γάμου λόγον συντείνοντα, καὶ τὴν προοίμιον τὴν εἰς αὐτά. πρόχειρα γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτο πρὸ ὑπόθεσις. πάντων τοῖς νεωτέροις εἰς γράφειν, Εἰ γαμητέον. ὃ πόρρω ὁ οὐδὲ νῦν ὁ ὑφ' ἡμῶν προχειριζόμενος λόγος τῆς περὶ τὰς τοιαύτας ἰδέας τῶν λόγων θήρας, ἀμελὴς γέ τοι οὐδὲ τούτοις οἷσπερ που καὶ ἐν ταῖς θέσεσιν ἀπὸ θεῶν, καὶ ὅτι ὅτοι οἱ λύσαντες καὶ δείξαντες τοῖς γάμοις τοῖς ἀνθρώ-

ἀνθρώποις· Ζεὺς γὰρ καὶ Ἥρα, ἄνθρωποι ζευγνύντες τε καὶ συνδυάζοντες, οὕτω τοι ὁ μὲν καὶ πατὴρ καλεῖται πάντων, ἡ δ', ζυγία, ἀπὸ τῆς ζεύγνυσθαι τὰ ἄρρενι. καὶ ἀπὸ τούτων τῶν θεῶν καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν χορὸς παρῆλθεν εἰς τὸν βίον τῶν ὀπιφημισθέντων τοῖς γάμοις, γαμηλίων τε καὶ ὑμεναίων οὕτως ὀνομαζομένων· καὶ ὅτι ὁ γάμος αἴτιος τῆς τε ὀνομασθῆναι τούτοις τοῖς θεοῖς καὶ τιμᾶσθαι. δῶρα γὰρ τῶν γάμων οὐδὲ δὴ αἱ τιμαὶ τούτων παρῆλθον εἰς ἀνθρώπους. ἐφεξῆς ἐπάγω χρὴ τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον, καὶ ὅτι τοῦτο αὐτῆς ἔργον, τὸ γηνᾶν τε καὶ κυίσκειν· καὶ ὅτι διῆλθε διὰ πάντων τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ ζώων καὶ φυτῶν. εἶτα τῇ διαφορᾷ ἐπάξομεν τῆς ἐν τοῖς ἀνθρώποις μίξεως καὶ κοινωνίας, ὅτι τὰ μὲν, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μίγνυται· ὁ δ' ἄνθρωπος, τάξιν τινὰ καὶ νόμον εὗρε τοῦ γάμου, οὐκ ἀγεληδὸν
1 δίκην θηρίων ὀπιδρέπων μίγνυσθαι, ἀλλὰ σύμμιξιν καὶ κοινωνίαν δυοῖν τοῖν περισσοτάτοιν
εἰς ἅπαντα τὸν βίον μεμηχανημένος· ἐν ᾧ, ὅτι τὸ μὲν θηριώδες καὶ πεπλανημένου βίου ἀ-
πηλλάγησαν, βίον δ' ἥμερον καὶ τεταγμένον ἔχον διὰ τὸν γάμου· καὶ ὅτι θνητὸν ὄν γε τὸ ἀνθρώπειον, ἐκ τῆς μίξεως καὶ κοινωνίας τοῦ γάμου ἀθάνατον γέγονεν ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν ὀπιγινομένων, ὥσπερ φῶς ἀναπτόμενον καὶ διαμένον καὶ τοῖς ὀπιγινομένοις, τῇ ἡμέρᾳ τὸ ἀνθρώπου, καὶ μήποτε ἀποσβεννύμενον. καὶ τὸν τοῦτον αἴτιος εἶναι δικαίως ἕρανον κάλλιστον ὑ χρημάτων οὐδὲ κτημάτων τινῶν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τῶν γάμων. εἶτα ἐξετάσομεν ὀπὶ τούτοις ὅσα περιγίνεται τοῖς γεγαμηκόσι· πρῶτον μὲν εἰς δόξαν, ὅτι ἐνδοξότεροι, τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἀρετῆς λύουσι ἀπὸ τῶν γάμων ἀρχόμενοι καρποῦσθαι, τὴν σωφροσύνην. ὁ γὰρ γάμος, λύσις καὶ σωφροσύνης δόξαν παρέλιπεν τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι τῆς μὲν ἀπάντων μίξεως
2 ἀπηλλάχθαι, πρὸς δὲ μίαν ἀφορᾶν μόνην τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος γυναῖκα. ἐκ δὲ τούτου καὶ ἐλευ- 48
θερώτερος δύασθαι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ πιστότερος δοκεῖν, καὶ δυνατώτερος περὶ τὰς αὐτὰς πατρίδας ἐν πόλει, διὰ τὸ ὥσπερ ὅμηρα δεδωκέναι ταῖς πατρίσι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, δι' οὓς δύασθαι καὶ μᾶλλον εἰς τὰς συμβουλίας προσλαμβάνεσθαι. καὶ πρὸς λύπας τε καὶ δυσχερῆ τὰ ἐν τῷ βίῳ γάμος χρησιμώτατος, καὶ φορτικώτερα ταῦτα παραμυθούμενος, ὥσπερ φορτίῳ μεταδιδόντων ἡμῖν ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ τῶν δυσχερῶν, καὶ τῆς κοινωνίας παρηγορούντων. ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὰ ἡδέα δύασθαι τερπνότερα φαίνεσθαι, μὴ αὐτῶν ἐφ' ἑαυτῶν διαφαινομένων, ἀλλὰ ἑτέρων καὶ διὰ συμπαρηγορίζοντας καὶ διὰ συνδιαφαινομένους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, καὶ διὰ φίλους συνεργούς. καὶ ἑορταὶ δὲ καὶ πανηγύρεις διὰ τοῦτο τερπναί, ὅτι ἐν πολλοῖς γίνονται. δύασθαι δὲ ἐκ τούτων καὶ τὰς συγγενείας αὐξάνεσθαι. καὶ ὅτι ἐκ τούτου πρῶτον μὲν συνοικίαι ἐγένοντο, εἶτα καὶ κῶμαι, εἶτα καὶ πόλεις. ἐκ δὲ τῶν ὀπιγαμιῶν καὶ ἡ γνῶσις πλείων, καὶ ἡ συγγένεια εὐφορεῖοις. ἤδη πρέπει θετέον καὶ μνηστέον καὶ ἐνδόξων γάμων ἢ ἀρχαίων, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτων ἀγαθὰ ἐγένετο τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς ἡ ἀποβολὴ τῶν δυσχερῶν διὰ γάμου· οἷον ὅτι Μενέλεως ἀθάνατος ἐγένετο διὰ τὸν γάμον τῆς Ἑλένης, καὶ ὁ Πηλεὺς διὰ τὸν τῆς Θέτιδος· καὶ ὁ Ἄδμητος διὰ τὴν Ἄλκηστιν τὸν ἐκ τῆς εἱμαρμένης θάνατον διέφυγε. ἐπειδὴ δὲ ἱκανῶς περὶ τούτων διέλθῃς, δυχῇ χρηστέον ἀγαθῶν μὲν αἴτησιν ἐχούσῃ περὶ τῶν γάμων καὶ τῆς παιδοποιΐας, ἀποβολὴν δὲ τῶν κακῶν. εἶτα διατυπωτέον λόγῳ, οἷς προσαφωνοῦντα ὁποῖος δή ὁ βίος ὁ μετὰ παίδων γίνοιτο, ὅτι τερπνότατος χορὸς παίδων εἰ γένοιτο ὁρᾶσθαι, καὶ ὅτι ζῷον πινὰ ἐξ ἀρχῆς διανεάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀναβάσκειν σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν. ἐν τούτῳ δὲ ἀνάγκη καὶ ἀναμιμνήσκειν ὧν ποτε καὶ αὐτὸς ἐν νεότητι ἐποίησεν.
ὁ ἡδεῖα καὶ ἡ μνήμη τῶν ἐν παισὶν ἡμῖν πεπραγμένων, καὶ ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστι ὃ ποιεῖ ἐξ ἀρχῆς πάλιν βεβιωκέναι. εἰ δὲ εἰκόνα τις ὁρᾷ ἑαυτοῦ ἄψυχον ἥδεται, ὅταν καὶ μὴ ἄψυχον ταύτην ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον, μηδὲ μίαν, ἀλλὰ πολλάς, ἂν ὕστερον τύχῃ. ἀπαντητέον δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα ἰσοδυνάμων τινῶν μνημονεύοντα ὅσοι ἀπὸ παίδων δυστυχεῖς, ὅσοι κακῶν ἀποδεσπάσαντο, οἷς τῷ Αἴσχυλος περὶ τοῦ Αἰνείου. δεῖ δὲ μηδὲ τὰ πρόσωπα τῶν γαμούντων τε καὶ γαμουμένων παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπαίνους λέγειν. ποτὲ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ χρηστέον ᾧ τύπῳ τούτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ὀπὶ τέλει. ἐὰν μὲν οὖν πόλις ἔνδοξος ᾖ, ἐν ἀρχῇ· ἐὰν δὲ ἥπιος, ἐπιφανείᾳ καὶ ἀπὸ πάσι λεκτέον. ὁ δὲ ἔπαινος ἅπερ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἔξω, καὶ τόποι οἱ αὐτοί, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὁ ἀπὸ

τῦ ῥήτορος, ὁ ἀπὸ τ φύσεως, ὁ ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς, ϗ ὅτι ἴσοι ϗ ὅμοιοι ϗ βέβαιοι ἀμφότεροι, ϗ ἐκ τούτων πατέρων ϗ πρεπατόρων· ϗ εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς παιδείας, ὅτι ἐκ πολλοῦ προεσφειωμένοι ὑπὸ τῦ τόπου· εἰ δὲ ἐκ διαφόρων, ὅτι ϗ ὑπὸ θεῶν σωμήθησαν εἰς τὼ κοινωνίαν. εἰ δὲ δὴ ἐκ τῦ αὐτῦ ῥήτορος εἰσὶν, ὅτι αὔξησις ϗ οἰκειότης συγγενείας μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον γέγονε, ϗ δεσμὸς βεβαιότερος ϗ ἰσχυρότερος. ὅταν ὁ ἀπὸ διαφόρων ὑποτυπωθέντων, ὁ μὲν ἀπὸ ῥητορείας, ὁ δ ἀπὸ παιδείας, ϗ ἁρμονία αὐτὴ διέξιη, τὸ εἰς ἑαυτὸν σοφίαν τε ϗ ἀνδρείαν τελεῖν, ϗ οἵους εἰκὸς τοὺς ἀπὸ τούτων ῥηθῆναι. εἰ δ ἀὐτὸς εἶης ὁ γαμῶν ὁ τ λόγον διαθέμενος, πρὸς αὐτὸ τοῦτο προοιμιαστέον γεγενέντος, ὡς πρέπω ϗ σοὶ ποιητέον, ὅτι εἰ ϗ οἱ ἔρασταὶ τὰ αὐτῶν παιδικὰ ἐπαινοῦσιν, πολὺ δὴ που μᾶλλον αὐ-
49 τῶ πρέπει τὸν γάμον ἐπαινεῖν, ἢ τὰ ἑαυτῦ παιδικά· ϗ ὅτι τῶ λόγῳ ϗ τῇ παιδείᾳ ϗ ἐκ τούτω χρηστέον, ὥσπερ ἤδη προοιμιαζομένων, ϗ προκαταμαντευομένων πρὸς τῶν παίδων, ὅτι
λέξις. ϗ αὐτοῖς εἰκὸς διαφέρειν πρὸς παιδείαν γενέσθαι. λέξει δ χρηστέον ἀφελεῖ μᾶλλον, ἐγγὺς Ξενοφῶντός τε ϗ Νικοστράτω βαίνοντα, ὀλιγαχοῦ δὲ ἐξαίροντα τὸν λόγον εἰς σεμνότητα, εἴ πω τὰ ἐννοήματα ἀναγκάζοι.

γ

Μέθοδος ῥητορικῶν.

Ὁ Χόμηρος δέ σοι τούτου ὁ ὅπη ταῖς ῥήσεσι τῶν παίδων λεγόμενος λόγος· γάμῳ γάρ που ῥήσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν. οὗ ϗ αὐτὸν τελεῖν χρὴ τοῦτον τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως τῆς ἑκάστου, ἡ ἡμέρα ἐφ ἧς ἐλήλυθε, ἀναγκαῖόν που ὀλίγα ἄττα ϗ περὶ τῆς ἡμέρας εἰπεῖν, 2
οἷς ἐγκωμιάζοντα τὸ πρεπὸν, εἰ ἄρα ἴδιόν τι ἔχει πρὸς ταύτας ἡμέρας ἡμέρας ὑποσημαινόμενον. εἰ μὲν τῇ νουμηνίᾳ, ὅτι ἀρχὴ τῦ μηνός·
" ἀρχὴ γ κεφάτισον, ϗ ἐξ ἀρχῆς τὰ πρῶτα· ϗ ὅτι ἥμισυ τῦ παντὸς, ἢ τὸ πρῶ, πρὸς τὸν Πλάτωνα· εἰ γ ἑβδόμη ἢ ἕκτη, ὅτι ἱεραὶ εἶσι θεοῖς, ϗ ὅτι κοινωνία πρὸς τὸ κρεῖττον πρὸς τὸ τῆς ῥήσεως. ἔχοις δ' ἂν ϗ περὶ τῆς ἑνάτης λέγειν, ὅτι ἱερὰ τῦ ἡλίου, ϗ ὅτι εἰκὸς ὑποσημον τῦ τοιοῦτον ῥηθῆναι, τάχα γ ϗ ἐργελικὸν πρὸς τὼ τῦ ἡλίου φύσιν. εἰ δὲ πεντεκαιδεκάτη εἴη, ὅτι ϗ αὐτὴ τῆς Ἀθηνᾶς, ϗ ὅτι τέλος ἐν τούτῳ ὁ κύκλος, ϗ εἰκὸς ἀνενδεῆ τὼ τοιαύτω εἶναι ῥήσιν τῦ ἀνδρός. ὁμοίως γ εἰ ϗ μήν τις ἡμέρα, ἢ τῇ ἀρχῇ, ἢ τῷ τέλει προσβιάζοντας ϗ τὸ πρεπὸν θεωρεῖν, οὕτω πειρᾶσθαι τὸν ἔπαινον ποιεῖσθαι. ὅτι γ τῇ ἡμέρᾳ τὸν καιρὸν ὑποθεωρεῖν ἀναγκαῖον, οἱοίπερ ἂν ὦσι· ϗ τὸ καιρεῖν τὸ μὲν πρὸς τὼ ὥραν, 3
οἷς ἐν χειμῶνι, ἢ ἐν ἦρι, ἢ ἐν θέρει, ἢ ἐν τοῖς ἑτέροις μέρεσι τοῦ ἔτους, ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς τὰ ἀγῶνος ἐπαίνοις ἐπεσημαινόμεθα τὰς ἰδιότητας τῶν καιρῶν, τῷ μὲν τὸ ἀνάρρυσον, τῷ γ τὸ φαιδρὸν ἀπονέμοντας, ϗ ᾧ ἥρῳ τὸ πεπληρῶσθαι πρὸς τὼ χεῖμα τῶν ἀγαθῶν, ϗ τῷ λοιπῷ δὲ τὸ ἐν ἀνέσει ϗ ἀναπαύλῃ τῶν ἔργων ῥηθῆναι. ὑποσημαίνεσθαι γ ϗ τὰ συμβεβηκότα ἐνίοτε τοῖς καιροῖς· οἷς εἰ ἐν ἑορτῇ τις γένοιτο, οἷς ἐν Διονυσίοις, ἢ ἐν μυστηρίοις, ἢ ἐν πομπαῖς ἴσιν. ἄπορα γὰρ ταῦτα ἀφορμὰς παρέξει σοι εἰς τὸν ἔπαινον. ἀπὸ δὲ τούτω ἰτέον ϗ ὅπη τοῖς τόποις ἐν οἷς τις γένοιτο. πρῶτον μὲν, ἀπὸ τῦ προϋπάρχοντος τὸ ἔθνος, Ἀσίαν, Εὐρώπην· ϗ τούτου αὖ πάλιν, Ἑλληνικὸν ἢ βαρβαρικόν· ἢ σοφίαν, ἢ ἀνδρίαν τῦ ἔθνους, ἢ τι τοιοῦτον ὑποσημαινόμενον. εἶτα ὅπη τὸ προϋπάρχον· πῆς ἡ πόλις, ϗ ἡ μητρόπολις αὐτῶν. ἐγκωμίου ἡ πόλις μητροπόλεως τῇ τιμῇ τῇ μεγάλῃ, πολυανθρωπος, δύφορος πρὸς ἀν- 40
δρῶν ἀρετὰς, ἢ ἄν τι ἕτερον ἀνδράγαθημα τ πόλεως. ἔπειτα τὰ μὲν προϋπάρχοντα ἐν τῇ πόλει· ποίας τινὸς οἰκίας, ὅτι ἀφανοῦς, ὅτι οὐκ ἀδόξου, τοίων τινῶν προγόνων ϗ πατέρων, ϗ ἔπαινον ἐν βραχεῖ τούτων ἀπὸ τῶν προσόντων. μετὰ ταῦτα δὲ ϗ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν ἔπαινον ἰέναι τῦ ἐγκωμιαζομένου, ϗ ὃ ἡ ῥήθεισις· ποίας τινὸς φύσεως κατὰ σῶμα, κατὰ ψυχήν· εἰ μέγας ὅστις, κατὰ τὸν Αἴαντα· εἰ καλὸς ϗ ἀνδρεῖος, κατὰ τὸν Ἀχιλλέα· ϗ εἰ βουλεύσει, ἢ δίκαιος, ἢ σώφρων εἴη, τὰ ἁρμόζοντα πρὸς τὸν Νέστορα, τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Ἀριστείδην, τὸν Φωκίωνα· εἰ χρηστὸς, ὅτι φιλοξένης μετὰ τῦ φρόνου, ϗ ὅτι ὀξὺς ἐνθυμηθῆναι· ϗ ἂν ἡ

χὴν ἢ μικρὸς, ὅτι μείζων τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν, καὶ τὸν Τυδέα, καὶ τὸν Κόνωνα. οἷός τις 50
ἦν περὶ τὸν βίον, εἰ φιλόκαλος, εἰ φιλοστέπτης· οἷος πρὸς τοὺς ἰδιώτας, πρὸς τὴν πόλιν, καὶ
τὰς φιλοτιμίας τὰς πρὸς τὴν πόλιν· καὶ εἰ ὑπερήμενος ἦν ὑπὸ βόλος εἴη, οἷ ἰατικῆς, ἢ ῥητο-
ρικῆς, ἢ φιλοσοφίας, θετικῶς ἐπάγοντα τὸν ἐν τούτοις ἔπαινον, εἰς ὅσα τούτων ἕκαστον χρήσιμον·
ὕστερον δὲ καὶ ἀμφιλαβὴς ὁ λόγος ἡμῖν ἐγένετο, ποῖός ἐστιν ἐν τῷ παρεῖναι, καὶ ποῖον
εἰκὸς ἔσεσθαι εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον. ἐν τούτῳ δὲ ἡμῶμαι, οὐκ ἀπὸ ζήτου δὴ ποιοῦμαι καὶ
δυχόμενοι τοῖς μὲν δικαίοις καὶ τοῖς ἡμετέροις περὶ τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ τῆς ἀμείνω δ' παρηκολουθότος
ἡμέρας τούτου, καὶ πολλὰς περιόδους χρόνων τελέσαντα, εἰς λιπαρῆ καὶ εὔδαιμον γῆρας παρελθεῖν.

Μέθοδος ὑπιθαλαμίων. δ.

Ρὸ δὲ τοῦ περὶ τῆς ἡμέσεως λόγου· μικρῷ γάρ με παρῆλθεν ὑπὸ τοῦ θο-
ρύβου καὶ τῆς ταραχῆς τῆς περὶ τὴν ἔξοδον· ὁ ὑπὸ τῷ θαλάμῳ λεγόμενος
λόγος· ἐγόμενος δέ τοι μάλιστα καὶ ἀκόλουθος εἴη τοῖς ἀμίκτοις τῶν λόγων
χεδόν, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν τῷ γαμικῷ, πλὴν τῷ χρόνῳ διαφέρων, ὑπὸ
τελελεσμένοις τοῖς γάμοις λεγόμενος σοῦ· οὐ μὴν τοῖς γε ἀλλοις ἀπάδων
τοῦ περιφρημένου, καὶ ὥσπερ ἀντὶ ὑμεναίων ἐπᾳδόμενος τοῖς γάμοις ἐστίν.
" εἰ μὴν οὖν καὶ τοῦδε Σαπφοῖ τῆς ἰδέας ταύτης τοῦδε δείγματα, ὑπιθαλάμιος οὕτως " ὑπι-
γεγραμμένας ταῖς ᾠδαῖς· ἀλλ' ὑπ' ἄχη αὐτὴ μεταχείρησις ποιήσεώς τε καὶ πεζοῦ λόγου,
ἀλλ' ὥσπερ τοῖς μέλεσι, οὕτωσὶ δὴ καὶ τοῖς ἀνονόμασι διενήνοχε ταῦτα, τοῦτον δὴ μοι δοκεῖ τὸν ἔθ-
πον καὶ τοῦτον τὸν λόγον προσφόρως μεταχειίσασθαι, εἰ ἐν μὴν τῷ προοιμίῳ ἀθρόως αὐτὸ
τοῦτο ὑπισημήνοιο, ὅτι οἱ μὲν ἀλλοι τὸν ὑμέναιον ἄδουσιν, ἡμεῖς δὲ αὐτὶ τοῦ ὑμεναίου τὸν λόγον,
οὐχ ὑπὸ αὐλοῖς, ἢ πηκτίσιν, ἢ ἐν Δία καλλιφωνία ἢ ἐν ἰαύτῃ, ἀλλ' ἐπαίνοις καὶ ὕμνοις τῶν
ἐγαμηκότων. εἶτα ὑπὶ τούτοις ἐπάγειν ὅτι ἀναγκαῖος ὁ γάμος ἀνθρώποις γε ὅτι σωτηρία
δὲ τοῦ γένους· καὶ ὅσα ἀγαθὰ εἰς γάμον. εἶτα μεταβῆσαι ὑπὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνοίντων εἰς
τὸν γάμον, οἵτινές τινες ἦσαν· ἐν ᾧ περὶ γένους ἐρᾶς αὐτῶν καὶ ζηφῆς, καὶ περὶ κάλλους σωμάτων καὶ
ἡλικίας· ὅσα ἐκ τύχης αὐτοῖς προέκειτο· καὶ περὶ ὑπιτηδευμάτων, ὅτι σπουδὴν ἔχον περὶ
τὸν γάμον καὶ τὴν σύζυξιν αὐτῶν· ὅπως διαφέρονται ὑπὸ τῷ γάμῳ οἱ οἰκεῖοι, οἱ ἀλλότριοι, ἡ
πόλις αὐτὴ δημοσίᾳ· ὅτι πᾶσι διὰ σπουδῆς ὁ γάμος ἐστί· καὶ ὁ γάμος ἔοικε πομπῇ τινὶ, καὶ
ἐκκλησίᾳ, καὶ δημοτελεῖ ἑορτῇ τῆς πόλεως. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς γαμικοῖς ἠξιοῦμεν πρὸς τοῖς
ἀλλοις ὑπισκοπεῖν, εἰ, εἰ ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, εἰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἡμους, οὕτωσὶ δὲ μηδὲ ἐν τούτῳ
δεῖν δὲ φαῦλον ποιεῖσθαι τὸ μέρος τοῦ λόγου τούτου. ὑπὶ δὲ τοῖς ἐπαίνοις καὶ τοῖς ἐγκωμίοις καὶ
ὁποτέρα τις ἔσω τοῖς γαμοῦσι πρὸς τὸ σπουδάζειν περὶ ἀλλήλους καὶ ὁμονοεῖν ὅτι μάλιστα, καὶ
τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμονοίας καὶ φιλίας ἀνάγκη συμβαίνειν, ἀπὸ τοῦ καθόλου ὑπὶ τὸ
μερικὸν ἄγοντα τὸν λόγον· ὅτι ὁμόνοια πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἡγεῖται τῶν ἀγαθῶν, μάλιστα δὲ τοῖς "
γεγαμηκόσι. καὶ εἰς τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Ὁμήρου παραλειπτέον ἐνδοξάζοντα χρήσει χρώμενον, ὅτι οὐδὲν
κρεῖττον ἀγαθὸν Ἢ ὅταν ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· ἵνα μὴ ἐκ τούτου "
τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρὰ, ἵνα δὴ ἡδέα τοῖς φίλοις. ὑπὶ τέλει δὲ καὶ ἀνάπαυσιν ἔχειν, ὅπως ὅτι τάχιστα
τοιάδες γένοιντο, ὡς καὶ τούτων ὑπιδεῖν γάμους, καὶ ἆσαι τὸν ὑμέναιον, καὶ ὑποθέσιν ἔχειν αὖθις 51
ἄλλων λόγων.

Μέθοδος προσφωνηματικῶν. ε.

Ωκράτης μὲν ὁ σὸς ἑταῖρος καὶ ἐμὸς, ὦ Ἑρμόκρατες, εἴ ποτέ τι, φησὶ
χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ παραινέσει τῇ πρὸς
τὸν Ἰσοκράτην, καὶ τὴν φιλοσοφησιγείαν· ὅπερ ὅτι ὁ προσφωνῶν τοὺς
ἀπαντῶντας, ὡς αὐτὸς φησιν. εἰ δὲ καὶ ἰδίᾳ χρὴ προσεῖναι ἕκαστον τοῦτο ποιεῖν,
ὅπως καὶ τοὺς ἰδιώτας ὡς ὅτι μάλιστα οἰκειοτέρως καὶ ἀνθρωπικώτερος ἔχῃ
πρὸς ἡμᾶς προσδιαλέγεσθαι ἐκ τῆς τοιαύτης φιλοσοφησιγείας·

πολλῷ δή που ἀναγκαιότερον τὸ προοίμιον, καὶ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς προσφωνήσεως, εἰ προὸς
τοὺς ἐν τέλει καὶ ἐν ἀρχαῖς γεγονότας ἀφ' ἡμῶν γίνοιτο, καὶ μάλιστά γε δὴ τοὺς ἑκάστοτε ἐκ βασι-
λέων εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις τὰς ἡμετέρας παραγινομένους, ὅπως καὶ αὐτοὶς δῆλα τοιοῦτος τρόπος,
καὶ προὸς ἡμᾶς, καὶ προὸς τὰς αὐτῶν πατρίδας οἰκειότερος ἁρμόσειεν ἂν προσφθέγγεσθαι μᾶλλον.
ἀμέλει γέ τοι καὶ τὸ προοίμιον ἥδη ἐπιχωριάζει ὑπὸ πάσι, καὶ καθάπερ τὶς θεσμὸς καὶ νό-
μος διελήλυθε διὰ πόλεων, ὡς αὐλοὺς ἅμα τε τῇ προφητῇ τῶν πυλῶν, ὡς ἄν εἴποι τὶς, εἰσόδῳ
προσφωνεῖν τούτοις δημοσίᾳ τὰς πόλεις ὑφ' ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀρίστων καὶ τῶν παιδείαν, ὥσπερ δη-
μοσίᾳ τινὶ φωνῇ καὶ κοινῷ προσαγορεύματι προσαγορεύοντος. φέρε οὖν εἴ πως μοὶ τί καὶ περὶ τού-
των τῶν λόγων, ὅπως μὴ καὶ οὗτος ἄρρητα καὶ ῥᾴστα μεταχειρίζοιμεθα. καθόλου μὲν ὁ τρόπος αὐ-
τῶν τοιοῦτος, ὡς σύστασίν τινα ἔχειν τῆς αὐτῶν πατρίδος πρὸς τοὺς ἀρίστους μέλλοντας. δεῖ δὲ οὐκ 11
αὐτὸ τοῦτο μόνον προαγορεύειν ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν ἐν τῷ τοιῷδε ὀλιγώρως ἔχειν.
ἀρχὴ οὖν ἐμοὶ δοκεῖ ἀναγκαιοτάτη μὲν αὐτὴ γίνεσθαι περὶ αὐτοῦ τε εἰπεῖν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ προ-
αιρέσεως, καὶ διό τι προχειρίσασθαι οὐκ πόνων ὑπὲρ τὸν λόγον, καὶ ὅτι ἀναγκαία αὐτῷ ἡ ἐπό-
δοσις τοῦ λόγου. ἐχέτω δὲ ἐν τούτῳ καὶ θεραπείαν τινὰ τῶν ἀρίστων, ὡς ἀποδεχομένου τοὺς
τοιούτους ἄνδρας, καὶ οἷον αὐτοῦ χεῖρα ὀρέγοντος, ὥσπερ καὶ ἑτοιμότερον ὑπήκουσε· καὶ ὅτι ἐμοὶ μὲν
καὶ ἀκούειν τοῦτο βούλεται παρ' αὐτοῦ, πολὺ δὲ ἔτι σπουδαιότερον τῇ ὄψει αὐτῇ πέφυκεν ἀτεχνῶς,
οἷον ἐκ τοῦ προσώπου καὶ τῆς φαιδρότητος, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ, τοῦ ἤθους καὶ τῆς προὸς ταῦ-
τα δεξιότητος φανερῶν γινομένων. ἔτι δὲ προσκαταστησάμενον τὸν λόγον, ἐξῆς ἰτέον ὑπὲ
τὸ ἐγκώμιον τοῦ βασιλέως, ἐν βραχεῖ τοῦτο ποιησάμενον, ὅτι οὐδὲ ὁ σύμπας χρόνος ἐξαρκέ-
σαι προὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ἑτέρου καιροῦ, οὐ τοῦ παρόντος. καλλικλείας δὲ τὸ ἐγκώμιον εἰς τοῦτο, 2
ὅτι ἓν τῶν τῶν καλῶν τῶν βασιλέως καὶ τοῦτο, τὸ τοιοῦτον ἄνδρα ὑπολεξάμενον καταπέμψαι
ὑπὲ τὸ αὐτὸ ἔθνος ὑπόρρω βαίνοντα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. καὶ ἐνθένδε ἀρκέσει τὸ ἐγ-
κώμιον τοῦ ἡγουμένου. χρήσῃ δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς λόγοις, ἀπὸ γένους, ἀπὸ φύ-
σεως, ἀπὸ ἀναθρεφῆς, εἰ μὴ φανερὰ εἴη, καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς διεξιόντα· εἰ δὲ ἄδηλα, καὶ τὸ
πιθανὸν προσάγοντα, ὅτι ἀνάγκη τῶν τηλικούτων καὶ τοιούτων κατηξιωμένον, ὑπὲρ ἡλικίαν, οὔτε φύ-
σει, οὔτε ἀναθρεφῇ λείπεσθαί τινων, ἀλλὰ διὰ ταῦτα προσηκειῶσθαι· τὰ γε μὴν φανερὰ
ἀκριβέστερον ἐπισημαινόμενον, οἷς, ἐν νέᾳ ἡλικίᾳ τοιοῦτος, τί χρὴ προσδοκᾶν εἰς τὸν μέλλοντα
52 χρόνον; καὶ ὅτι νέος μὲν τὴν ἡλικίαν, πρεσβύτερος δὲ τὴν φρόνησιν. εἰ γὰρ πρεσβύτης, ὅτι ἐν
πολλοῖς δοκοῦσι πεῖσαι ἑαυτὸν τῆς ἀρετῆς, εἰκότως καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπιστεύθη· καὶ ὅτι καὶ
τοῦτο τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς αὐτὸν, ὃ ἐν τῷ γήρᾳ ἀκμάζειν. εἰ γὰρ δή τις σεμνότης τὶς προσεῖπε 3
τὸ πρόσωπον, μηδὲ τοῦτο παρέργως προσδεχέσθω. εἰ φιλολόγος εἴη, ἐγκώμιον παιδείας, καὶ ὅτι
οἱ πεπαιδευμένοι μάλιστα ἄξιοι ἀρχῆς καὶ τοιαύτης ἡγεμονίας. καὶ εἴ γε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκλέλε-
κται εἴη πεπαιδευμένος, τοῖς ἀρίστοις τῶν Ῥωμαίων προσβαλέσθω· εἴ τε τὴν Ἑλληνικὴν, τοῖς τῶν
Ἑλλήνων. διὰ τοῦτο δὲ καὶ δίκαιος, καὶ σώφρων, καὶ πρὸς τὰς δίκας ἀκριβής. προσδεικνύσθω δὲ
καὶ ὅτι τούτῳ χρηστέον προσώποις, τῷ Αἰσχίνῃ, τῷ Θεμιστοκλεῖ ἐφαρμόζοντα, καὶ προσβε-
βαιούμενα, καὶ τούτων ἀμείνω ἀποφαίνοντα. ἐὰν δὲ ἔχωμεν καὶ πράξεις τινὰς αὐτοῦ προσγεγεν-
μένας, καὶ ἀρχὰς προσηρημένας λέγειν ἢ ἐν στρατείαις, ἢ ἐν διοικήσεσιν, καὶ ταύτας προσδιδό-
ναι. ἐὰν δὲ καὶ τιμὰς ἔχωμεν αὐτῷ πατέρων ἠρημένας λέγειν, καὶ τούτων χρὴ μνημονεύειν. καὶ
ἐνθένδε προτρέπειν καὶ προκαλεῖσθαι προὸς εὔνοιαν τῆς πόλεως, ὑπισημαινόμενον ὅτι χρηστὴν
ἐλπίδα περὶ τούτου ἔχοιεν. φανερὸν γάρ τοι ἀπὸ τοῦ οὕτως ἀποδέξασθαι τὴν πόλιν, ἀπὸ τοῦ 4
φιλανθρώπως καὶ εὐπροσηγόρως ἅπασι προσενεχθῆναι καὶ ὁμιλῆσαι, ὅτι εἰκότως τοῦτο
ἐποίησεν. τοιαύτη γὰρ ἡ πόλις, οἷα ἀμείβεσθαι τοὺς εὖ πεποιηκότας ἑαυτῆς. καὶ ἐνθένδε
ὁ ἔπαινος ὁ περὶ τῆς πόλεως, ἐὰν λέγῃς περὶ χώρας αὐτῆς, περὶ δυνάμεως τῆς ἐν ταῖς
προσόδοις, περὶ παιδείας τῶν ἐποικούντων, περὶ χώρας τῆς ὑποτελοῦς ἀφ' ἧς ἡ προσ-
οδος, εἰ μὲν πολλὴ εἴη, εἰς ἰσχὺν τῆς πόλεως ἀναφέροντα· εἰ δὲ ὀλίγη, ὅτι ἀρκεῖται καὶ ταύτῃ.
ὅπου γὰρ οὐ οἰκιστὴν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἐάν τε θεὸς, ἐάν τε ἥρως εἴη, εἴτ' οὖν τῶν ἀρχαίων τὶς,
εἴτ' οὖν τῶν ἐναγχος γεγονότων βασιλέων. εἰ οὖν καὶ μύθους τινὰς ἐγκοσμοῦντας τῇ
πόλει,

πόλε, μηδὲ ζώντους ἀθαλιπεῖν. μὴ ζῶντα περὶ μεγέθους τῆς πόλεως, περὶ κάλλους, περὶ θέσεως, εἴ τε ἠπειρωτικὴ εἴη, εἴτε ἐπιθαλαττίδιος, ἢ νησιῶτις. καὶ εἰ λιμας λιμὰς ἔχοιμι περὶ βασιλέων. μηδὲ ζώντας ἀθαλιπεῖν· καὶ εἰ περάξεις λιμὰς περιγεγενημένας, ἢ παλαιὰς, ἢ νέας, ἢ εἰ λιμὰς περιυπαρξάσας παρ' ἡμῖν περὶς ζοὺς ἄρχοντας ζοὺς περιγεγενημένους. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις μεμίμημαι ἡ περιήγησις περὶς δύναμιν τῆς πόλεως· δεῖν γὰρ ζοὺς ἀγαθοὺς ἄρχοντας ταῖς ζοιαύταις πόλεσι παρ' ἑαυτῶν δύναμις περιτιθέναι. ὅπῃ δὲ τὰ τέλη, δύνηθησόμεθα λέγειν περὶ τῶν βασιλέων, καὶ λέγειν αὐτῶν τῶν ἄρχοντος. καὶ λέγειν ἡμῶν δὲ αὐτῶν πάλιν μνησθησόμεθα, εἰ μὴ τῶν ἀρχομένων εἴημεν, ὅπι ἀπὸ ζοιούτου ἡμεῖς λιμένος καὶ δόξης πεύξομεθα· εἰ δὲ τῶν ἤδη περιδοκιμηκότων καὶ περιφανῶν δύναμις περὶ αὐτῶν, εἰ πάντες ὁ μὴ φυλαξῆσεσθαι μόνον ὅπῃ τούτων τιμὴ δόξαν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἀμείνω περὶς ὁ λοιπὸν ἔσεσθαι. ἀπαγγελία δὲ πρέπει δὴ μάλιστα μεμιγμένη τῷ ζοιούτῳ λόγῳ, σύντομος μὴ σιωπηραμένη, σύντομος δὲ διηρημένη, τῆς ἐν τοῖς μύθοις ἀφελεστέρα. ὁ δὲ σαφὴς τῆς ἑρμηνείας διὰ ὅλου τοῦ λόγου μάλιστα ἐν ἀσυνδέτῳ ἔστω τῷ λέγοντι. καθόλου ὁ περὶ τῶν πανηγυρικῶν λόγος ὧδέ πως περαίνοιτο ἄν.

Μέθοδος ἐπιταφίων. ς 53

Τὰ μὲν δὴ ὧδε τούτων ἀπείρως ἔχειν τόν γε δὴ ὁδῷ ἰόντι καὶ ἐπιτήμη μείζονα λόγους χρή. ἀπόκρυφα μὲν γὰρ τὰ ζοιαῦτα· ἀναγκαῖα δὲ ἄνθρωποις γε ὄσι, καὶ παρελθοῦσιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἀνθρώπῳ γὰρ νομίζω, κἂν τὸν τοῦ Καλαίχρου τῶν τῶν πειάκοντα, βέβαιον μὲν οὐδέν, μὴ ὅτι καὶ ὃ φαύλη νομιοῦμαι, καὶ ζῶντι, εἰ μὴ οἷόν τε ἐκτὸς αὐτῆς βαίνειν. ὅπῃ δ' ζίνων ἀμφοῖν δύο λόγοι μεμηχανῶσι), ὁ μὲν κοινὸς περὶς πόλιν ἅπασαν καὶ δῆμον, ὁ ὅπῃ ζοῖς ἐν πολέμῳ πεσοῦσιν· ἰδίᾳ ὁ καθ' ἕκαστον περὶς αὐτοῖν, οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἐν εἰρήνῃ συμπίπτειν ἀνάγκη, ἐν διαφορᾶς ἡλικίας ἑκάστῳ τῆς τελευτῆς συμπεσούσης. ὄνομά γε μὲν ἀμφοῖν ἓν καὶ ὁ αὐτὸς, ἐπιτάφιος οὕτως ὀνομαζόμενος. παραδείγματα αὐτῶν ἔστι που καὶ παρὰ ζοῖς ἀρχαίοις, τὸ μὲν κοινὸν καὶ πολιτικὸν παρά γε τῷ τὸ Ὑπέρα, καὶ παρὰ τῷ τὸ Ἀείσωνος· Λυσίας τε καὶ Γοργίδης καὶ ὁ Παναιτὸς, καὶ ὁ τὸ Σωκράτους ἑταῖρος Ναυκράτης, πολλὰς ἡμῖν ζοιαύτας ἰδέας παρέχοντο. οὐκ ἀπορήσομεν δὲ οὐδὲ τῶν περὶς ἕκαστον· ἐπεί τοι καὶ τὰ ποιήματα μεσὰ ζούτων, οἱ ἐπικήδειοι ὕστως ὀνομαζόμενοι, θρηνώδεί τε ὡσαύτως ἔχοντος. πολύς τε καταλογάδην ὅστις ζιούτων λόγων, ἔν τε ζοῖς παλαιοῖς καὶ ζοῖς ὀλίγον τι περὶ ἡμῶν γνωριζομένοις. λήξομαι δ' οὐδὲ νῦν, ἔστ' ἂν γένος ἀνθρώπων καὶ ὃ χρεὼν ἐπικαπιῶν ᾖ. μείζοιμι δὲ ἂν αὐτοῖν ἑκάτερον τὸν ζόπον τοῦτον. συνελόντι μὲν οὖν, ἐπιτάφιος, ἔπαινός ὅστι τῶν καταριθμουμένων. εἰ δὲ ζοῦτο, δῆλόν που ὡς καὶ ἀπὸ τ' αὐτῶν τόπων λεπτέον ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ ἐγκώμια, ἀπὸ γένους, ἤθους, φύσεως, ἀγωγῆς, περιόδου. ἄρχει μὲν οὖν γένος τ' αὐτοῦ ἰτέον. οἷον περὶ παιδείας λέγοντα, ὅτι μεγάλη καὶ ἔνδοξος, καὶ ἀρχαία, καὶ εἰ τύχοι αὐτὴ περὶ σοῦ παρελθοῦσα εἰς ἀνθρώπους, οἷα καὶ Πλάτων περὶ τ' Ἀθηνῶν διέξεισιν· εἰ δ' μικρὰ, ὅτι δι' ἐκείνους ἤδη καὶ τ' ἀρετοῦ ἐπὶ τούτων καὶ δόξαν ἔνδοξος καὶ αὐτὴ ἐγένετο, οἷον ἡ Σαλαμὶς διὰ τὸν Αἴαντα ἢ τοῦ ἀρετοῦ τῶν ναυμαχησάντων, καὶ ἡ Αἴγινα διὰ τοὺς Αἰακόν. ἢ εἴπερ βέλτιον περὶ αὐτῶν ἔχοιμι λέγειν θρηνοῦντα, ὡς περ θείαν τοῦ Σαλαμῖνα εἶπεν ὁ Πύθος. ὅτι ἐκ θεοῦ ἐκλιθη· ὡς περ Ἰωνία, Βυζάντιον, ἢ εἰ δή τις ἑτέρα πόλις ἦν. ὅπῃ μὲν οὖν τ' ἐν πολέμοις πεσόντων καὶ ὅπι δαψιλεύεται ὁ πολὺς περὶ τῆς πατρίδος λόγος. ἰτέον οὖν ὅπῃ ζοῖς περιγόνους, εἰ οἱ περόγονοι μὴ ἐπίλυδες, ἀλλ' αὐτόχθονες· καὶ εἰ ἐπίλυδες, ἀλλὰ κείσε τοῦ ἀρίστην γῆν λαβόντες, ἢ τύχη· καὶ ὅτι ἢ ἐκ τῶ Δωρικοῦ γένους, ὅπερ δυνατώτατον· ἢ ἐκ τῶ Ἰωνικοῦ, ὅπερ σεφώτατον, καὶ ὅτι Ἕλλωνες. εἰ δὲ ὅπῃ τινος ἀνελείας λόγος γοιτο, ὅτι παῖδες ἀγαθοῦ, καὶ περιόντων, καὶ ἐν βεκχεῖ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν τὸ ἔπαινον, ὁποῖοι δικαιοσύνας, ὁποῖοι ἰδίας, ὁποῖοι ἐν λόγοις, ὁποῖοι ἐν βίῳ, καὶ εἴ τι ἐν ἔργοις ἢ ἐν περάξεσιν, ἢ ἵνα ζοῦτα, ἢ ποιότης τῶ περσώπου παρέχοι ἐκ τῆς φύσεως, ὅτι ἀφυὴς εἰς πάντα. κοινὸς δὲ ὁ

Τιοδτος. ἐν δὲ τῇ ἀγωγῇ νομόμενοι, ὅπῃ μὲν τῶν κοινῶν τιὼ πολιτείαν ληψόμεθα, ὅτι ἡ δημοκρατία, ἢ ἀριστοκρατία· ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τιὼ ἀνεψιφιὼ, καὶ τιὼ παιδείαν, καὶ τὰ ὅπῃ τηδεύματα· ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς πραξεσιν, ὁ μὲν κοινὸς ἔξῃ τὰ πρὸ πολέμου ἔργα, καὶ ὅπως ἐτελεύτησαν, ὥσπερ ἀμέλῃ ὁ Πλάτων γε, καὶ ὁ Θουκυδίδης· καὶ τοῖς δήμοις εἴρηται. ὁπότερον
§4 δὲ περὶ ἑνὸς λόγου λέγομεν, περὶ τῆς ἀρετῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον, οἷ περὶ ἀνδρίας, περὶ δικαιοσύνης, περὶ σοφίας, ὁποῖος περὶ τιὼ πόλιν· ἐν τούτοις ὁποῖος ἰδία περὶ ἕκαστα, ὁποῖος περὶ φίλους, ὁποῖος περὶ ἐχθρούς· καὶ ἔτι προσδιεξιόντων, οἷος περὶ σωφροσύνης, οἷος περὶ γονέας, οἷος ἐν πρεσβείαις ὅπῃ ἕνα ἦρξεν. μετὰ ταῦτα δὲ ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς ὅπῃ τὸ προσφερὲς μεταδιωκόμεθα, προσφέροντες ὅπῃ τὰ ὅμοια τοῖς ἀντολεμοῦσιν. καὶ πολὺς ὁ τόπος ἐνθένδε. εἶτα οὕτως ὅπῃ τὸ προσφυὲς τῶν πατέρων, ὅσοι τε ἔτι παιδοποιεῖσθαι ἱκανοί, ὅσοι τε ἔξω τῆς ὥρας ταύτης· καὶ εἴρηται 1
ταῦτα καὶ πρὸς τὸν Θουκυδίδην. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τὸ μὲν προσφερὲς οὐδέποτε μὲν οὐδὲ ὅλως προσλαμβάνομεν, ἀφ' ὧν τάχα δὴ, εἰ τύχοι, παῖδας εἰς τοὺς κατοιχομένους· ἐνίοτε δὲ ὅπῃ βραχὺ, πλὴν ὅπῃ τοῖς πόνου ἐνδόξοις· ἐν ταύτῃ γὰρ οὐδὲν κωλύει καὶ ὅπῃ πλέον χρῆσθαι τῷ εἴδει· οἷον ὅπῃ ἄρχοντός τινος καὶ τοιούτου προσώπου ὅπῃ πάθος γένοιτο, ἀναγκαῖον προσκεκλῦσθαι τοῖς παισὶ μιμεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν τοκέας, καὶ ὅπῃ τὰ ὅμοια εὐσεβεῖν. ἀναγκαιότερον δὲ ὁ προσμυθητικὸς προσμυθουμένων ἡμῖν τοὺς προσήκοντας. δεῖ δὲ εἰδέναι καὶ τιὼ μεθοδον τοῦ προσμυθητικοῦ. ὁ γὰρ ἀρίστων οὐδὲ ἀποθανόντας. οὐ γὰρ δὴ προσμυθούμεθα τοὺς ἀντολεμοῦντας, ἀλλὰ μεῖζον τὸ πένθος προσκυάζομεν· καὶ ὁ δόξῃ ἐξ τῶν κατοιχομένων ἔπαινος, ἀλλὰ ὀλοφυρμὸς, ὡς τὰ δυσπαθέστατα παθόντων. πειρᾶσθαι δὲ ἐν τῷ προσμυθεῖσθαι καὶ ἐνδιδόναι τοῦ πάθους τοῖς ἀντολεμοῦσιν, καὶ μὴ ἀντιτείνειν 2
εὐθύς· ῥᾷον γὰρ ἐπαξόμεθα. ἅμα δὲ καὶ ἔπαινον ἕξῃ ὁ λόγος, εἰ λέγοιμεν ὅτι ὁ ῥᾴδιον ὅπῃ τοῖς τοιούτοις ῥᾷον φέρειν. ὅπῃ δὲ οἱ ἐν πολέμῳ τελευτήσαντες ὁμοίως τοῖς ἡλικίας, ὅθεν ἀπὸ τούτων ἕξομεν εἰς προσμυθίαν ὅπῃ χρῆν, πλὴν ὅτι ἐνδόξως ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος." καὶ οὕτως καὶ ὅτι ταχὺς καὶ ἀναθητος ὁ τοιοῦτος θάνατος, καὶ ἐκτὸς βασάνων καὶ τῶν κακῶν τῶν ἐκ τῆς νόσου· ὅτι δημοσίας ταφῆς ἔλαχεν· ζηλωτὸν δὲ τοῦτο καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα· καὶ ἀθάνατος αὐτῶν ἡ δόξα. ὅπῃ δὲ τοῖς καθ' ἕκαστον καὶ ἀπὸ τῶν ἡλικιῶν πολλὰς ἀφορμὰς παρέξῃ ὁ λόγος εἰς προσμυθίαν· εἰ μὲν τις ἄφιλος τελευτήσαι καὶ ἀνύπαρκτος, ὅτι μακαρίως αὐτῷ ἡ τελευτὴ συνέβη. εἰ δέ τις νόσῳ καὶ πολιῷ γήρᾳ νοσήσας, ὅτι ἡμαγῶς ἐνεκαρτέρησεν ἐν τῇ νόσῳ ἢ εἴ τις ἐν πολέμῳ, ὅτι ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενος· ἢ εἴ τις ἐν πρεσβείᾳ, ὅτι ὑπὲρ
" τῆς πόλεως· καὶ ᾗ ἐν ἀποδημίᾳ, ὅτι ὅθεν διεπόρευε· μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ εἶμος, ἐπὶ τὸ Ἀιδωνεύς, εἰς ᾅδου φέρουσα. εἰ δέ πις ἐν τῇ πατρίδι, ὅτι ἐν τῇ φιλτάτῃ, καὶ τῇ ἡναμμένῃ
" καὶ τοῖς οἰκειοτάτοις πᾶσιν. ἀπὸ ἡλικίας, εἰ μὲν νέος ὢν τοῦτο πάθοι, ὅτι θεοφιλής· τοὺς γὰρ
" τοιούτους φιλοῦσιν οἱ θεοί· καὶ ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν πολλοὺς ἀνήρπασαν, οἷον τὸν Γανυμήδην, τὸν Τιθωνὸν, τὸν Ἀχιλλέα, μὴ βουλόμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς κακοῖς τοῖς ἐν τῇ γῇ κυλινδεῖσθαι, ἢ πολλῷ χρόνον ἐγκατορωρύχθαι τῷ ψυχρῷ ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ ἐν ταφῷ, ἢ ἐν δεσμωτη-
" ρίῳ, μηδὲ δουλεύειν δεσπόταις κακοῖς, ἀλλὰ ἐλευθεροῦν· καὶ μακάριοι φύγοντες τὰ
" ἀλγεινὰ τοῦ βίου, καὶ τὰ πάθη τὰ συμπίπτοντα τοῖς ἀνθρώποις, μυρία ταῦτα οἷα καὶ ἄπειρα, ὀφθαλμῶν πηρώσεις, ποδῶν, ἑτέρου μέρους τοῦ σώματος, καὶ ὅλη τοῦ ὅλου ἡ νόσος ἀλγεινοτάτη. εἰ δὲ μέσην τιὼ ἡλικίαν, ὅτι ἀνακμάζας τῷ βίῳ, καὶ ἐν ᾧ δεῖγμα τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ παρέσχε· καὶ ὅτι ποθούμενος, οὐκ ἀνδὴς ἤδη καὶ ὃ γῆρας νομόμενος ἀπῆλθε τοῦ βίου, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ. εἰ δὲ ἐν γήρᾳ τις τελευτήσειεν, ὅλη εἰς πᾶσαν ἀπόλαυσιν
55 τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν συνεμείωθη αὐτῷ ὁ χρόνος. ἐν τούτῳ προσπέναι ἀναγκαῖον, ὁπόσα ἐπιμηκύρεσι ἱερπνὰ, ὅσα ἐν γάμοις, παιδοποιίαις, ὁμιλίαις προσὰ τ' πατρίδος. ταῦτα γὰρ ἡ πλεῖων τοῦ χρόνου παρέχειν εἴωθεν. καὶ ὅτι λιπαρὲν γῆρας κατὰ τὸν Νέστορα ἐβίωσεν, ὃς τότε ἕνεκεν ἐνδιέτριψεν, ἵνα προσάδημα γένηται τοῖς δήμοις· καὶ μάλιστα εἰ ἔνδοξον εἴη τὸ προσθεν ὅπῃ τέλος δὲ περὶ ψυχῆς ἀναγκαῖον εἰπεῖν ὅτι ἀθάνατος, καὶ ὅτι τοὺς τοιούτους ἐν θεοῖς οἴκας ἀμείνων εἰκὸς ἀπαλλάττειν. ἀρχὰς δὲ ἐνίοτε αὖθ' παρέξῃ τὸ προσθεν ἰδίας καὶ μὴ κοινὰ

ἢ

οἷς εἰ ἀπὸ λόγου εἴη, ὅτι ἀκόλουθον τοῖς λόγοις δύφημεῖν αὐτόν. ἢ εἰ ἄρ' ὅτι ἑτέρωις αὐτός τι ζιοῦτον εἰρηκὼς εἴη, ὅτι τὸν αὐτὸν ἔραιον καὶ τότῳ ἀποδοτέον· ἢ ὅ τι ποτ' ἀν ἡ ἰδιότης τῆ τοιοσώπου παρέχῃ. ἡ δὲ ἀπαγγελία ποικίλη, ἐν μὲν τοῖς ἀγωνικοῖς, σωεσταλμένη· ἐν δὲ τοῖς ἐνδόξοις καὶ μέγεθος ἔχουσιν, οἷς ὅσα περὶ ψυχῆς, διηρμένη καὶ μέγεθος ἔχουσα καὶ ἐγκαταβαίνουσα τῆς τῶ Πλάτωνος.

Περὶ δεσποτικὸς ἀθλητῆς. ζ

Ἀκόλουθος ἂν εἴη καὶ, ὡς εἴποις, σωαφὴς, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ ὁ ἐν ταύταις ταῖς πανηγύρεσι λεγόμενος λόγος, οὐκ εἰς αὐτὸν μέντοι τὸν πανηγυρεῖν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνταγωνισὰς τοὺς ἐν τῇ πανηγύρει, καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς ἀθλητὰς δή που ὁ περὶ δεσποτικὸς οὗτος λεγόμενος. σκεπτέον οὖν περὶ τοῦτον λύθυς ὅστις ποτὲ ὁ ἀγών, ὡς ἔγωγε οἶδα καὶ Ὀλυμπιάσι καὶ ἐπ' ἐμοῦ τοῦτο γεγυμνάσθαι, καὶ Πυθοῖ, καὶ ἀλλοθι πολλαχοῦ εἰσι· νικᾶν μὲν γὰρ ἴσως πολίτης, ὧν ἢ καὶ αὐτὸς τὰ περὶ τὸν ἀγῶνά τις. ἐγὼ δὲ ἤδη καὶ τὸν ἀγωνοθέτην εἶδον ἀγωνιοῦντα τότου τοῦ λόγου γεγυμνασμένον. τὰς γὰρ ἀρχὰς ἴσως που καὶ ἐνίοθι ἐνίοις οὐκ ἀπὸ καιροῦ ποιήσεται. εἰ μὲν πολίτης εἴη, ὅτι καὶ αὐτὸς πεισθεὶς τοῖς ἀγωνοθέταις καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως νόμων, εἰς τὸν ἀγῶνα ἀφῆκεν ἑαυτὸν, καὶ παρεβάλετο κινδυνεύων οὐχ ἧττον ὄντι ἐργώδει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ, σώματος· ὁ δὲ, ψυχῆς. χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀγῶνες οἱ τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος. ὅτι μὲν γὰρ τῆς ἀγωνίας τῶν πραγμάτων καὶ φανερὰ ἡ νίκη καὶ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἅπαν ἐναργεστάτη τῶν ἀγαθητέων. ἔτι δὲ βεβαιοτέρα ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῷ τότῳ κρείττων τοῦ περὶ τῶν ἀγώνων φόβος· ἡ δὲ κρίσις οὐκ ἔστι, ἀλλ' ὅτι πολλοῖς· καὶ οὐκ ὀφθαλμοῖς κρίνουσιν, ἀλλὰ γνώμῃ, ἐν ᾗ πολλὰ τὰ ἀντιπαιοῦντα, ἄγνοια, καὶ φιλοτιμία, καὶ φθόνος. ἐφ' ἅπασι γὰ τὸ μὴ βέλεσθαι τοῖς ἀκούουσιν μείονα εἶναι τὰ ἐπαινούμενα τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου. τότοις δὲ ὑποδεέστερον κἀκεῖνο ἀναγκαῖον, ὃ δέλεαρ ὡς ἀντικείμενον οὐκ τῆς τοῦ περσώπου ποιότητος, εἰ μὴ καταφρονητέον λόγου τοῖς θλησταῖς ὅτι ἐν ἔργοις δοκοῦσι. λόγος γὰρ εἰς πάντα ὑπότηδος, καὶ περὶς πᾶν ὑπερρώννυσιν· τῶ καὶ ὅτι πολέμου καὶ ὅτι τοῦ παντὸς δέονται στρατιῶται τοῦ περὶ τῶν στρατηγῶν λόγου καὶ τῆς περσώπης, καὶ αὐτοὶ αὐτῶν ἐρρωμενέστεροι ἐγίνοντο. μάλιστα δὲ οἱ ἀθληταὶ δέονται ἀπὸ τοῦ λόγου περσώπης καὶ ὑπεκλύσεως, ὄντες μὲν καὶ αὐτοὶ Ἑρμοῦ τε καὶ Ἡρακλέους μαθηταὶ καὶ ζηλωταί· ὧν ὁ μὲν, εὑρετὴς τοῦ λόγου, ἢ αὐτόχρημα λόγος· ὁ δὲ, σὺν τῇ Ἀθηνᾷ πολλαχοῦ κατώρθωσε τὰ ὑπερβάντα· ἢ οὐ καὶ ἀπὸ λόγου εἴη ἡ νοῦς τε καὶ λόγος; καὶ ὁσημέραι δὲ ὅτι ταῖς γυμνασίαις ἑκάστοτε τοιούτοις τοῖς ὑπεκλυομένοις ἔρχονται αὐτοῖς. εἶτα διαφορὰν ἐρεῖς, ὅσῳ κρείττων οὗτος ὧν ἐκείνων, εἰδέναι καὶ ταῦτα· ὅτι ὁ μὲν, οὐκ τῶν ὑπατυχόντων· οὗτος δὲ, ἀπὸ τῶν δεδοκιμασμένων καὶ βίῳ καὶ λόγῳ καὶ δόξῃ· καὶ ἐκεῖνος μὲν, ἔφηβοι· οὗτος δὲ, νόμῳ πόλεως, καὶ δόγματι ἀρχόντων· κἀκεῖνος, δι' οὓς ὑπεβόησις γίνεται, μηδὲν τῶν ἡκόντων διαφέρων· οὗτος δὲ, μετὰ ἐπαίνων καὶ ἀποδείξεων τοιούτων κλῆσις· εἰ ἀκόλουθον τοῖς περὶ τὸ σώματος καλὸν ἀσυνδάσοισι, καὶ περὶ τὸ καλὸν τὸ ὑπὲρ τὴν ψυχὴν ἀσυνδάσαι, καὶ μᾶλλον, ὅσῳ διαφορώτερον ψυχὴ σώματος, εἰ μὴ καὶ αὐτοῖς πρωῶ ζῶσι, ἀλλὰ τοῖς ἀσκήσασι πειθομένοις· ὅσῳ οὐδὲ διεγέρσεως ἔχει, οὐδὲ πόνου, ἀνάγκης τε ὑπὲρ συμφέροντι τῶν πειθέντων τῆς πειθοῦς γινομένης. ὡσπερ γὰρ καὶ ἐν στρατοπέδῳ οἱ γινόμενοι, περὶ τῶν στρατηγῶν λόγοις ἀκούσαντες, μάλιστα φιλοτιμοῦνται περὶ τὴν νίκην, ὅταν καὶ οἱ ὑπὲρ τοῖς ἀγῶσι περὶ τοὺς λόγους οἰκείως ἀναδέξάμενοι· μάλιστα γὰρ ὀρέγονται τοῦ περιγενέσθαι. καὶ ὅτι τοῖς ἐπαγγελλομένοις τὴν ἰσχνείαν τοῦ σώματος περσήκει καὶ ἀλγεινὸν ἐν ὕπνῳ. εἰ δή που τις καὶ τοι τῆς ἀπὸ τούτων δόξης ἀδήλου τυγχάνουσης, ὅμως ἐφίεται ὕπνου ἀνάγκης μηδὲ ἀναίσκης οὔσης, πόσῳ μᾶλλον τοῖς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρεσκευασμένοις καὶ περὶ αὐτὸ δεδωκόσι ἑαυτοὺς, καὶ τότε ἕνεκεν ὑπὲρ τοσούτου τοῖς γυμνασίοις ἐγκαμπύλους, καὶ ὑπαλθαίνοντας ἑαυτὸς ἁρπαίνοντας πειθομένους φαίνεσθαι τῷ ὑπὲρ τοῦτο ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τοῦ περσεχεῖσθαι; εἰ δὲ δή τις καὶ ἀγωνοθέτης εἴη ὁ λέγων, περὶς τότοις, ἢ περὶ ἀπόντων ἄντων ἁρμόσει εἰπεῖν, ὅτι διαλιθεὶς τὸν ἀγῶνα οὐκ ὠκείωσεν ἀγωνίσην καὶ ἐπ' αὐτὸν καταξῆσαι,

καὶ ὑποδῦναι τῇ τ' ἀκμαιοτάτῃ καιρῷ, εἰς ἃ δ' ἀγῶνος καὶ τὸ ἔνδοξον καὶ μέγαν καὶ θεοπρεπῆ
τοῖς ἑλλησι, πολλῷ δή που μᾶλλον ἀναλαμβάνοντες καὶ κληρονομεῖν μέλλοντες τῆς
τοῦ ἀγῶνος δόξης. τῷ δὲ ξένῳ καὶ τόπῳ δοκοῦσι λέγειν, ὅτι θεοσήκων αὐτῷ ὁ λόγος δικαίως
τιμᾶν ὅπλοις καὶ τιμᾶν μετοικίσαι τῆς θεᾶς. οἱ γὰρ τῆς θεᾶς μεταδόντες, καὶ τοῦ λόγου τοῦ περὶ
αὐτῆς μεταδοῦναι· δικαίως τε καὶ ὅπως τῶν ἐνδοξοτέρων τιμᾶν προσήκειν ἡγεῖσθαι. καὶ ὅτι γένοιτο
πολίτης οὐχ ὁ ἐγγεγραμμένος μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ δίκαιος τῇ πόλει, καὶ περὶ τὰ καλὰ
μόνοι τὰ τῆς πόλεως σπουδάζων· εἰ δὲ δή καὶ μὴ πολίτης ὢν ἐπείθη τοῖς ὅπλα ταῖσι καθεῖναι
ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα, πολλῷ δή που μᾶλλον τοῖς ἀθληταῖς σπουδαστέον περὶ αὐτὸν τοῖς, ὡς δὴ
εἴποι τις, πολίταις τοῦ ἀγῶνος ὄντι. τούτων δὲ τῶν ἀφορμῶν τὰ μὲν ἄλλα δίκαιος καὶ εἰς τὸν προ-
ρητικὸν λόγον ἁρμόζοιεν, τοιούτων προσώπων προηγορευόντων, καὶ τοιούτων ποιητῶν ἐμπεφι-
λημένων. τοιαύτης δὲ προκαλέσεως γενομένης, ὑποβλητέον καὶ τὸν περὶ τῶν προη-
γόρεων καθόλου λόγον ἔπαινον ἔχοντα τῶν προκαθεζομένων, ὅτι τῶν πολέμων καὶ τῶν
πρὸς ἀλλήλους διαφόρων καταπαύσαντες τὰς πόλεις, σωτῆρες, ὥσπερ εἰς μίαν πόλιν, τὸν
πανέλληνα πάντων, ὡς κοινῇ σωθέντας ὑμᾶς καὶ ἑορτάζειν, λήθην ἀπάντων τῶν πρόσθεν
ποιουμένους· καὶ ταῦτα οὐ πέπρηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ θαύματος καὶ ἀκροάματος μείζω ὅπλα μει-
ζίοις προτέθεικε, οὐκ εἰς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν· ἀφεὶς μὲν τῶν μουσι-
κῶν ἀκροαμάτων παιδεύοντες ἡμᾶς, ἀφεὶς δὲ τῶν γυμνικῶν σωφρονοῦντες εἰς τοὺς πολέμους.
καλὸν μὲν οὖν καὶ τοῖς ὅπλοις ἡμῶν σπουδάζειν περὶ τὸν θεὸν, πολὺ δὲ κάλλιον τοῖς ἀγωνιζομέ-
νοις αὐτοῖς. τοῖς μὲν γὰρ προσκαιρος ἡ τέρψις, τοῖς δὲ ἀγήρατος ἡ δόξα· καὶ προσδοκᾶν μὲν
γίνεται ἑκάτερα τούτων ὑφημεῖσθαι καὶ δακτυλοδεικτεῖσθαι ἀφ' ἑνὸς μιᾶς προσώπου καὶ νίκης, ἀφ'
μιᾶς πόλεως ἡδύμενον, ἀλλὰ μᾶλλον ἁπάσης τῆς οἰκουμένης. ἕκαστος γὰρ τῶν παρόντων τὴν
57 ἀρετὴν ἀποδεχόμενος τῇ ὑποκρίσει, ὡς πολίτην αὑτῷ προσοικειοῦται. ὃ τοῦ Ὁμήρου δή τόπου,
" ἐρχόμενον δ' ἀνὰ τὴν πανήγυριν θεὸν ὡς εἰσορῶσιν, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ μὴ τὴν πανήγυριν ὅποι
αὐτὸν ἴδωσι μόνον. καὶ ἀγωνιζομένῳ ταῦτα καθ' ἕκαστον ἀγῶνα παραμένουσι τὸν
βίον σύμπαντα οἱ καρποὶ ἀπὸ τῆς νίκης, τὴν προσοῦσαν τῷ βίῳ ἄφθονοι παρέχοντες. μὴ δὲ
τὴν τελευτὴν ἡ μνήμη ἀπὸ τῶν ἀνδριάντων καὶ τῶν εἰκόνων, εἰς ὃ ἀνάγραπτοι ἔχει τὴν δό-
ξαν, οὐκ ἐν ταῖς μνήμαις σωζομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων συμπαραμένουσαν ἀπαύστῳ χρόνῳ. εἶτα ὅπλα τούτοις προσάξῃς καὶ τὸν περὶ τῆς πόλεως λόγον, ὅπ
καὶ ἀφ' ἑνὸς πόλιν αὐτὴν σπουδαστέον περὶ τὸν ἀγῶνα. σύμμετρος δὲ γένοιτο ὁ ἔπαινος, ὅπῃ
ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου προκειται. ἀφορμαὶ δὲ εἰς τοῦτο ἔσονται δή που ἱκαναὶ αἱ προειρημέναι ἐν ταῖς
περὶ τῶν πανηγυρικοῦ λόγου μεθόδοις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πανηγύρεως ἐρεῖς
ἐφεξῆς, καὶ πόθεν ἤρξατο, καὶ τίς ὁ καταρξάς, καὶ τίνων θεῶν ἀπάγεται, καὶ τίς ὁ ἐπώνυμος
αὐτῆς· καὶ ἔπαινος ἀφ' ἑκατέρων ἀφ' ἑκάστων τῶν ἐκεῖ προδεδειγμένων.
ἀναλαβὸν δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένα καὶ συλλογισμὸν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς ἀνῆκοντας ἀγῶνας. ἡ δὲ σύλληψις
ἔσται καὶ ἀπὸ τόπου τοῦ ἀγῶνος, οἷον, ἀπὸ χρόνου, ὅτι ἀρχαιότατος ἢ νέος, ὅτι ὅσοι τῷ χρόνῳ
προήκει, τοσούτων τὴν δόξαν προσέχει· καὶ ὅτι εἰκὸς προσπαύσασθαι, ὅτι, πολλῷ πρεσβυτέρους ἔσται λαβὼν τὸν χρόνον· εἰ θεὸς εἴη ὁ ἐπώνυμος, τὰ προσόντα τῷ θεῷ· ἢ τῶν ἡρώων τις,
ὁμοίως τὰς προσήκουσας· εἰ ἔπαθλος, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν τότε θέ-
σεως ἠξιώθη. ἔτι καὶ τὴν πόλιν προβαλεῖς πρὸς τὰς δίκας, ἀπὸ μεγέθους, ἀπὸ κάλλους, ἀπὸ
οἰκισμοῦ, ἀπὸ οἰκειώματος. εἴρηται δὲ καὶ ταῦτα ἤδη. τούτων δὲ ῥηθέντων, οἰκειοπαθὲς δὴ ἔπε-
σθαι ὁ περὶ τοὺς ἀθλητὰς λόγος καὶ τὸ Θουκυδίδειον. περὶ ταύτης οὖν πόλεως καὶ πατρίου
ἀγῶνος, πολλοὶ μὲν καὶ ἄνδρες καὶ πάλαι ἐφιλοτιμήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν νικηφόρεσι γενέσθαι.
ὅπῃ δὲ διέφερε τὰ πρόσωπα, τὰ μὲν ἔνδοξα, τὰ δὲ ἧττον, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ σεφάνων πολλαί,
τὰ δὲ καὶ τοῦτο ἀγχρίμνα, πειρασόμεθα ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ πρόσφορα προσ-
βάλλεσθαι· οἷς τὰς μὲν πολλοὺς ἔχοντας σεφάνους, ὅτι καλὸν μὴ ὅπως καταιχύνη τύπος, ἀλλὰ
καὶ προστιθῆται καὶ πλείους ἀποφῶσαι. συνάγεται γὰρ τοῖς σεφάνοις καὶ ἡ δόξα. τὰς δὲ ὀλίγους,
ὅτι δεῖ μὴ τοῖς ἀρκεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ βεβαιοῦσθαι τούτους, ὅτι καὶ μετὰ τῆς δημοσίας, καὶ προ-

καὶ τῷ

καὶ τῷ ἐπαγωνίζεσθαι καὶ τοῖς λαβεῖν ἑτέρους· τὸν δεύτερον τοῦτον ἀξιοῦσθαι· ἀρχὴ δέ τις ἥμισυ παντός· καὶ τοῖς ἡττημένοις τοῖς τε θεοῖς καὶ δυνάμεσι, ἵνα μὴ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἀλλὰ τύχῃ μᾶλλον δοκῶσι τῇ ἥττῃ κεχρῆσθαι. εἶτα συνωφρύς τὸν μὲν χ τὸ ἀγαθὸν, τὸν δὲ χ τὸ καλὸν, ὅτι τοῖς μὲν πολλοὺς ἔχουσι καὶ τοῖς νικῶσιν οὐκ ἔστι τὸ ἡττηθῆναι τῶν μὴ πώποτε νενικηκότων, τοῖς δὲ δεῖλοις εἶδωλον, καὶ τοῦτο ἐπισφαλὲς εἰς δόξαν· λέγει ἔχειν τὸν νενικηκότας κρατῆσαι, καὶ δι' ἑνὸς σφαίρᾳ τοῖς λαβεῖν τιμὴν τούτων δόξαν. εἶτα πειρᾶται δύναμιν, δι' ἃ ὅπῃ τὸ ἀμφισβητεῖσθαί τινες δέπονται τῷ ἀγαθῷ καὶ ἀδόξῳ, ὅτι ἀγαθὸν χρημάτων τοῖς θέσθαι τὴν νίκην, χ ἀμφότερα τὰ τοῖς σώμασι τὸ ἀγαθοῖς τοῖς ἀπαθέσι, καὶ χ τὸ τῶν διδόντων καὶ χ τῶν λαμβανόντων, ὅτι οἱ μὲν χρήματα δυτὶ δόξης διαλλάττονται· ὧν ᾧ, οἷα μὲν τὰ χρήματα, οἷα δὲ ἡ δόξα· τὰ μὲν, τοῖς χαίρουσι, ἡ δὲ, ἀγαθαίνει· καὶ τὰ μὲν, τύχῃ, καὶ χρόνος, καὶ πόλεμος ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ, ἀναφαίρετος· ἐστὶ τοῦτων· καὶ τὰ μὲν ζῶντα ἀφανίζῃ, ἡ δὲ μετὰ τὸν τελευτὴν ζηλωτοὺς ἀποφαίνῃ· καὶ τὰ μὲν ἀπὸ κακίας ἀφανίζεται, ἡ δ' ἀπὸ ἀρετῆς καὶ ἀνδραγαθίας. ἔπειτα καὶ οἱ δόκιμοι τῶν μὲν δοκεῖν νενικηκέναι, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐοίκασι τὸν νικῆσαι· καὶ ὅτι ἃ δόξαι κτῶνται, ἀλλ' ἀφαιροῦσι. ὃ γὰρ μὴ μετ' ἀληθείας κρατῆσαι, τοῖς ἀφαιροῦσι μᾶλλον τῶν κρατήσαντι, ἡ δόξαν. καὶ ὅτι εἰ καὶ λαμβάνουσιν τὸν δίκαιοι, ἀλλ' ἑαυτοῖς σώζουσι· καὶ τοῖς δὲ τοῖς δικαίοις μὴ δοκοῦσι κρατεῖν, τοῖς δὲ ἑαυτοῖς ἥττωνται. καὶ ὅτι σοὶ ἡδονὴ ὅπῃ τῆς τοιαύτης νίκης. καὶ ὅτι ὁ τῆς ἀφανοῦς ἔλεγχος ἀεὶ συμπάρεστιν αὐτοῖς τῆς ἐπιφανοῦς νίκης. καὶ ὅτι χείρους τῶν τοιούτων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὸν δικαίους ποιοῦσιν, οὗτοι δὲ καὶ ἑαυτούς· καὶ ὅμοιοι τοῖς πόρνοις εἰσὶν, ὅπῃ τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν λαμβάνοντες· ἐκεῖνοι μὲν ἴσως καὶ δι' ἡλικίαν ἐξαπατηθέντες, ὅταν δὲ δι' αἰσχροκέρδειαν ἑαυτοὺς ἐκδιδῶσι. εἶτα ὅτι σοὶ δὲ λαμβάνουσι· ῥᾳδίως γὰρ ὁρῶνται, καὶ ἐκ τῶν σωμάτων, καὶ ἐκ τῶν γυμνασίων, καὶ ἐκ τῶν προεγκριθέντων ἀγώνων. ὧν ᾧ, ἵνα τὰ ὅπῃ τούτοις, μάστιγες, ὕβρεις, αἰκίαι σωμάτων, ἃ δούλων καὶ οὐκ ἐλευθέρων· ὃ δὲ τοῖς θεατῆς βλασφημεῖσθαι, δυτὶ τὸ ἐπαινεῖσθαι, κρατεῖσθαι, στεφανοῦσθαι· οὐκοῦν οὐδὲ χ ζημία χ ὃ ἐκδοῆσθαι καὶ ἐκ τῶν σαφῶν καὶ ἀγώνων. μέγιστον δὲ, ἐπ' ἐλευθερίᾳ φθορὰ σώζεται, εἰς ἃς τῶν δούλων τιμωρίας ἀφιέρωσαν αὐτοὺς ἐμπίπτοντας· καὶ δὴ μὴν δούλων αἰσθάνοιτό τινα τῶν ἀγωνιζομένων εἶ), κατηγορίαν αὐτὸ καὶ ὡς δυναζίᾳ τὸ ἀγῶνος ἐκκείμενον· αὐτοὺς δὲ, ἃς τοῦ τῶν ἀθλητῶν φήφους τῆς ἐλευθερίας λαμβάνοιτας, τὸν τῆς δουλείας οἴκοθεν αὐτὸν φέρῃ. ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ χρωμένους δυναζάμενοι καὶ τῶν ἀρχαίων μνημονεύῃ, καὶ τοῦδε εἰ μάτα φέρῃ· ὅσοι εἰδοξοι, οἱ μὲν, ὅτι ἀήττητοι, οἱ δ', ὅτι πλείσας νίκας ἤραντο, οἱ δὲ, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγας, ἀλλὰ τὰς ἐνδοξοτάτας, καὶ ὅτι πάσας τοῦτο, καὶ ὅτι ἀπὸ σοφροσύνης, ἀπὸ εὐκρατείας, ἀπὸ ἀσκήσεως τοιοῦτοι ἐγένοντο· καὶ ὅτι αὐτοῖς τοιοῦτο συνέβη, ὅτι πολλοὶ καὶ ἰσόθεοι ἐνομίσθησαν, οἱ δὲ καὶ ὡς θεοὶ τιμῶνται καὶ τῶν πάλαι.

Περὶ ἐγκαυματισμένων τοῦτον. η

Γῶιας ἐγκαυματισμένους πανταπασιν οὐ φασιν εἶναί τινες, ἀλλὰ μέρη μὲν ἀγώνων ἐγκαυθῆναι συνομολογοῦσι· τὸ δὲ ὅλας ἐστάσεις ἐκ τούτου τοῦ τρόπου τῶν λόγων φαίνεσθαι, οὐκ οἷόν τε εἶναί φασι. μὴ γὰρ δυνατὸν εἶ) μὴ σαφῶς ἀκούοντας τοὺς ἀκροωμένους συνιέναι τοῦτο ὃ λόγος ἐστίν· οὔτε τοὺς παλαιοὺς κεχρῆσθαι τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων καὶ τῶν ἀγώνων. ἡμεῖς ᾧ, καὶ ὅσοι τρόποι τῶν ἐγκαυματισμένων ἀγώνων φεύγομεν, καὶ τῆς μεταχρήσεως αὐτοῦ τοῦ μέθοδον δηλώσομεν, αὐτοῖς τοῖς παλαιοῖς, οἳ οὐ φασί τινες κεχρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῶν λόγων, μαρτυρόμενοι. ἔστι γὰρ τῶν καλουμένων ἐγκαυμάτων εἴδη τρία· τὸ μὲν ὅτι ἐγκαυμα λέγειν μὴ ἃ βούλεται, δεόμενοι ᾗ δυσπεπείας, ἡ δι' αἰσχύνην τῶν πρεσβυτάτων πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἡ δι' ἀσφάλειαν πρὸς τοὺς ἀκούοντας. καὶ τούτῳ μὲν τῷ εἴδει οὐκ ἀντιλέγουσιν οἱ ῥήτορες, ἀλλὰ καλοῦσιν αὐτὸ χρῶμα. τοὺς γὰρ ὑπερβατοὺς λόγους οὐκ οἶδα ὁπόθεν ὁρμηθέντες οὕτως ὀνομάζουσιν, ὅτῳ ἡ πρὸς πατρίδα τὴν Ἁλικαρνασσέων, ἡ

εἴδη τρία.

χρῶμα.

πρὸς ἀρίστεα, ἢ πρὸς στρατηγὸν, ἢ πρὸς ἀρχιτέκτονα, ἢ πρὸς ὅλην πόλιν. ὃ δὲ τρίτον κῶλον ἐστὶ πλασίως ἕτερα μὲν λέγον, ἕτερα δ' ἐργαζόμενον ἐν λόγοις. τρίτον κῶλόν ἐστι, ὃ, οἷς λέγει τὰ ἐναντία πρὸς ἄλληλα πρὸς ἀλλήλους μεταβαίνομεν. τὸ μὲν οὖν καλυμμένου ὑπὸ τῶν πολλῶν χρώματος, ὅτε ἀποκεκρυμμένη ὅτε καλεπὴ μέθοδος. ὑπεικεία γὰρ προσιεμένη τοῖς λόγοις, καὶ ὃ ὑποστέλλεσθαι τὴν παρρησίαν, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ αἰσθέσθαι ποιεῖσθαι, καὶ ὃ ὁμολογεῖν μὴ βούλεσθαι τολμηρῶς, μηδὲ ἀποκεκαλυμμένως λέγειν, ἡ μέθοδός ἐστι τῶν τοιούτων λόγων. μείζων δὲ καὶ βαρυτάτη ἐν τούτοις τοῖς λόγοις μέθοδος, ὃ ἑτέρας αἰτίας ὑποβλέπεσθαι δυσήμονας πρὸ τῶν λυποιούντων λόγων. οἱ μὲν ἕτερα μὲν λέγοντες, ἕτερα δὲ βουλόμενοι, ἵνα μεθόδῳ χρῶνται; πρὸς εἰρηνικοὺς μὲν γὰρ ἕτερα κεφάλαια τοῖς ἀκροωμένοις· ἃ μὲν βούλονται πεῖσαι, τοῖς πρὸς πολεμίους συνκαταβάλλουσι, καὶ ἔστιν ἵνα διπλοῦν ἀγῶνα ἀγωνίζονται. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ κοινὸν πρὸς εἰρηνικοὺς, τέχνῃ δέ, ἃ τὴν χρείαν ἔχουσιν. ὁ δὲ οἷς λέγει τὰ ἐναντία βουλόμενος λόγος ἀκοῦσαι, ὅτῳ ἀποπίπτοντα φαίνεται τοῖς ἀκούουσι· καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τὸ κοινότατον δὴ φαίνεται, τέχνη ῥητορικὴ ἅπασα, τὰ ἐναντία λέγειν. ἵνα ὁ λόγος; βραχὺς καὶ σαφής. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τῶν ἀγώνων ὠφέλειαν ἔχει τὸ μὴ δοκεῖν ἐναντία λέγειν, ὅτῳ ἐνταῦθα κέρδος αἱ ἐναντιώσεις ἔχουσι· τὸ δὲ δὴ ἐναντία λέγειν, ζημίαν καὶ πόνον. δικαιώσει γὰρ οἷς λέγει τις τὰ ἐναντία· οἷς γὰρ βούλεται, δυσὶ λόγων πεῖσαι, τὰ ἐναντία πρᾶξαι. δυσὶ δὲ ἃ βούλεται καὶ ἐργάζηται, ἐναντία οἷς λέγει πεῖσαι δόξει. μέθοδος δ' τούτων τίς; ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσι τὰς πρότασις τὰς οἰκείας ἀθετῆσαι δεῖ, τὰς δὲ τοῦ ἀντιδίκου ἁρμοσάς, καὶ τὰ μὲν παρ' αὐτοῦ ὠφελοῦντα πρεσβεύεσθαι, τὰ δὲ πρὸς τοῦ ἐναντιουμένου διεξαγωνίσασθαι· αὕτη μία μέθοδος. δευτέρα δ', ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσιν ὑπερφόρια λέγειν, ἃ οἷς δυσὶ καὶ ὁ ἀντίδικος χρήσαιτο, ὅτῳ ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν ἀγώνων τοιαῦτα λέγειν δεῖ, οἷς καὶ ὁ ἀντιλέγων χρήσεται. οἱ μὲν οὖν κωλιώτατοι τῶν τρόπων τῶν ἐκπαλαισμένων λόγων οὗτοι. ἤρτηνται δ' τοῦτον τὸν τρόπον καλεῖν ἄτοπα αὐτὰ δοκοῦντα λέγεσθαι ἑτέρῳ προσώπῳ ἑτέραν ὑπόθεσιν διοικεῖσθαι τὸν ἐναντιοῦσθαι δοκοῦντα τῷ λόγῳ, βοηθεῖν τῷ ἔργῳ, προκαταβαλόντος τὸ πρᾶγμα τὴν χρείαν ὃ ἐν ἑνὶ λόγῳ ὑπερβαίνεσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παρρησίαν εἰς ἕτερον καιρόν. τούτων δεῖ καὶ τὰ παραδείγματα λαβεῖν ἐκ τῶν βιβλίων. ληψόμεθα δὲ παρὰ Δημοσθένους, Θουκυδίδου, Ξενοφῶντος, Πλάτωνος, Εὐριπίδου, τῆς κωμῳδίας, Ὁμήρου, ἀπὸ πασῶν ἰδεῶν τῆς ῥητορικῆς, συμβουλευτικῆς, δικανικῆς, πανηγυρικῆς. μεμνῆσθαι χρὴ ὅτι τῇ μεθόδῳ καὶ τῶν ἡμιτόνων τῶν ἐναντία βουλομένων οἷς λέγουσιν ἀγωνιζομένοις, εἴ τις πορεύηται, ὡς ἔφαμεν, διὰ ἐναντιώσεως, μέγας κίνδυνος προέσεσι τοῦ μὴ φωραθῆναι ὑπὸ τῶν ἀκουόντων, ὅτι τεχνάζει τῆς ἐναντιώσεως εἰς δόξαν ἐμπεσεῖν. εἰ γὰρ σφαλερὸν ἡ τέχνη, συμβήσεται φιλονεικοῦντας ἀποποιεῖσθαι λέγειν, συζώπυρον τῷ ῥήτορι, ὃ καὶ βούλεται ταῦτα ψηφίσασθαι. φοβούμεθα οὖν καὶ ὅπως τὴν διὰ ἐναντιώσεως λόγου μεταχειριζόμενος τὸν διὰ ἐναντιώσεως λόγον. Δημοσθένης τοίνυν ὁ ῥήτωρ, ἵνα προεῖπον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σχήματος, καὶ τὴν χρείαν δείξωμεν παρ' αὐτῷ δηλονότι, ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου διηγούμενος λόγῳ, ὃν συνεβούλευεν Ἀθηναίοις πρὸς Θηβαίους, οὐκ ἁπλοῦν, ἀλλά τινα τεχνικὸν, ὧδέ πως λέγει, καὶ ὅτι τῷ λόγῳ τὸ ὄνομα ἐπάγει τῆς τέχνης· Ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσεσθαι τῷ πράγματι παραινῶ, τοῦτο πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν. μὴ δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν· αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν, ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἑξακοσίοις, ἡμῶν δ' ἀμείνονα ἢ ἐκείνοι, καὶ τὸ μέλλον προορωμένων, ἵν' ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἀβλαβῶς ἡμῖν διακεκριμένοι, καὶ μετὰ σχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν. ὁρᾶς καὶ ὃ ἔργον τῆς διοικήσεως, καὶ ὃ ὄνομα ὑπιφερόμενον τῷ ἔργῳ, τὸ σχῆμα. ὁ αὐτὸς τοίνυν Δημοσθένης ἐν μὲν τῷ περὶ τῆς πρεσβείας· ἀπὸ δικανικοῦ λόγου ἀρξόμενος· δικάζει πρεσβείαν, δικάζει καταβάλλει, δι' ὅλης τῆς βιβλίου διοικούμενος διοίκησίν τινα τοιαύτην· κεφάλαιά ἐστιν, ἅπερ ἀθετεῖ ὀλίγα τῷ Δημοσθένει, ἐὰν ἀπ' αὐτῶν προτείνηται, ἐλέγχεται. ταῦτα ἵνα πιθανὰ ποιήσῃ, ἕτερα μὲν προτείνει, λαβὼν δὲ τὸν ἀκρατῆ τῶν προσέχοντα τοῖς προβαθεῖσι, συμπλέκει τὰς πίστεις τῶν ἀθετουμένων τοῖς προτεινομένοις.

59

ὁ δι' ἐναντιώσεως λόγος πῶς μιξαχείσιος.

60

δήμοις. οἷς, ἵνα ὁ λόγος ἔχῃ τὸ ἀδίκημα, ἔρρει δὴ εἰκότως ὁ Αἰσχίνης τὸν Δημοσθένει, ἀφελὼν
τῆς πρεσβείας τὴν κατηγορίαν; καὶ τοι τὰ πεπραγμένα πάντα ἐν τῇ πρεσβείᾳ
πέπρακται· ὃ φησιν ὁ Αἰσχίνης ἐν τῇ ἀπολογίᾳ· ἡ δὲ δευτέρα ἀπαίτησιν ὅρκων εἶχε μόνων.
μὴν οὖν δηλητὴς αἰτία τοῦ μὴ κατηγορεῖν, ἐκείνη· ἐπῄνεσεν ὁ Δημοσθένης τὰ ἐν τῇ πρεσβείᾳ
πρεσβείᾳ πάντα πεπραγμένα, καὶ ψηφίσματα ἔγραψε, καλέσας ὅτι δεῖπνον εἰς τὸ πρυτα-
νεῖον τοῖς πρέσβεσι. αὕτη μὴν οὖν ἡ ἀληθὴς αἰτία ὅτι τοῦ μὴ ἐγκαλεῖν ἐν τῇ πρώτῃ πρεσβείᾳ.
ἀλλὰ μὴν αἰτίαν ἐκφεύγειν δεδεμένος ἔχει τῆς πρώτης πρεσβείας. δεῖ οὖν αὐτὸν ἐφάπτε-
σθαι καὶ τῆς πρώτης. κατηγορεῖν οὖν ἅμα τῆς πρώτης πρεσβείας, οὐ κατηγορεῖ, δεῖ δὲ
πρὸς πρόφασιν. τίς οὖν ἡ πρόφασις; φησὶν ἠγνοηκέναι τὸν Αἰσχίνην πεπραχότα αὐτὸν ἐν
τῇ πρώτῃ πρεσβείᾳ. τοῦτο ὅτωσὶ μὴν πρὸς ἐρώτησιν τὴν παρ' Αἰσχίνου ἐν παραιτήσεως
σχήματι λεγόμενον, ἀσθενὲς καὶ γελοῖόν ἐστιν. δεῖν δὲ οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν ὁ Δημοσθένης, ὅταν ἔφα-
σκεν, ἑτέρου πρόφασιν τοῦτο συγκατασκευάζει. φησὶ γὰρ ἀποδείξειν τὸν Αἰσχίνην αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ
ἐληλεγμένον, ὅτι δῶρα εἴληφε· καὶ διέξεισι λόγους οὓς εἶπε πρότερον κατὰ Φιλίππου· εἶτα φησιν
αὐτὸν πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτευσάμενον, ὕστερον μεταβεβλῆσθαι, οὐκ ἀδίκως μεταβαλόμενο-
ν, εἰ μὴ δώροις πεισθεὶς τοῦτο ἐποίει. ταῦτα τὰ ἀποδείξειν ὑπισχνούμενος, συγκατασκευάζει ὅ,
τι εἰκότως ἔλαβέ με δῶρα λαβὼν ὅτι τῆς ἑτέρας πρεσβείας. ἅμιλλαν γὰρ αὐτὸν ἔχοντα εἶναι, τοῦ
πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτεύεσθαι. αὕτη μὴν ἡ συμπλοκὴ τοῦ ἑτέρα συγκατασκευάζειν
τέρα πρότεινόμενα. ποίᾳ δὲ αὖ πῶς, ἀκούσωμεν τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. φησὶ γὰρ ὧδε· Βού- «
λομαι δὲ περὶ πάντων ὧν μέλλω λέγειν, μνημονεύοντας ὑμᾶς" οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς, ὑπο- «
λαμβάνουσιν εἰς ἓν τάξιν αὐτὸν ἔταξεν Αἰσχίνης ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ πρῶτον, καὶ λίνας λόγους κατὰ Φι- «
λίππου δημηγορεῖν ᾤετο δεῖν· ἵν' εἰδῆτε ὅτι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ πεπραγμένοις καὶ δεδημηγορημένοις «
ἀρχήν," μάλιστα ἐξελεγχθήσεται δῶρα ἔχων. ἔστι τοίνυν ὁ πρῶτος Ἀθηναίων ἀγαθόμενος «
Φιλίππου, ὡς τότε δημηγορῶν ἔφη, διαβαλλόντα τοῖς Ἕλλησι καὶ ἀφανίζοντά τινας τῶν ἐν «
Ἀρκαδίᾳ πρεσβευσαμένων, καὶ ἔχων Ἰφανδρον τὸν Νεοπολέμου" δωροδοκήσαντα, πρεσβεύσαντα μὲν τῇ «
πόλει, πρεσβεύσαντα δὲ τοῦ δήμου πρὸς τούτων, καὶ πείσας ὑμᾶς πάντα χρόνον πρέσβεις πέμψαι τοῖς «
κατέχουσι τοὺς βαλβιζομένους πρὸς τὸν πρὸς Φίλιππον πόλεμον, καὶ ἀπαγγέλλοντα μετ' «
ἐκεῖθ' ἥκων ἐξ Ἀρκαδίας, τὰς καλὰς ἐκείνους καὶ μακρὰς λόγους ἐν τοῖς μυρίοις ἐν τῇ Μεγα- «
λοπόλει, πρὸς Ἱερώνυμον τὸν ὑπὲρ Φιλίππου λέγοντα, ὑπὲρ ὑμῶν ἔφη δεδημηγορηκέναι· καὶ « 61
ἐξιὼν ἠλίκα τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, ἀνὰ τὰς ἰδίας ἀδικήσει μόνον πατρίδας οἱ δωροδοκοῦντες καὶ «
ῥήματα λαμβάνοντες ὑπὲρ Φιλίππου. ὅπου τοίνυν ταῦτα πολιτευομένου τότου τότε, καὶ «
τοῦτο τὸ δεῖγμα ἐξενίσαντος πρὸς αὐτὸν, τοὺς πρὸς τῆς εἰρήνης πρέσβεις πέμπειν ὡς Φίλιππον «
πείσαντες ὑπὸ Αἰσχίνου καὶ Νεοπολέμου," καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλόντων ὑμῖν «
ταῦτα, ἃ τῶν πρέσβεων τούτων εἷς καὶ οὗτος, οὐχ ὡς τῶν ἀποδωσομένων τὰ ὑμέτερα, «
ἀλλ' ὡς τῶν πεπιστευκότων τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ' ὡς τῶν φυλαξόντων τοὺς ὅρκους. ἅμα γὰρ τοὺς «
πρεσβυτικοὺς λόγους καὶ τὴν πρὸς Φίλιππον ἀπέχθειαν, ταύτην εἰκότως πρὸς αὐτοῦ πάντες «
ἔχετε τὴν δόξαν. αὕτη μὴν ἡ μέθοδος τοῦ κατασκευάσαι· ἤδη γὰρ τὸν δῆμον συνεπαπάσα- «
τὸ ὡς συνεξηπατημένον ἑαυτῷ ὁ Δημοσθένης. εἶτ' ἐπήγαγε τῆς τέχνης τὸ δεύτερον. Πρεσβεύ- «
σαντοίνυν ἐμοὶ μετὰ ταῦτα συνετάττετο κοινῇ πρεσβεύειν, καὶ ὅπως τὸν μισθὸν καὶ λίαν ἀναγκαῖ- «
ον ἐξαίρετον ἡμῖν ἀμφοτέροις τὸν Φιλοκράτην, πολλὰ παρεκελεύσατο, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἐπα- «
40 γγεῖλαι ἀπὸ τῆς πρώτης πρεσβείας. ἐμὲ μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, διέφθαρμένος καὶ πεπραγὼς «
αὐτὸν, ἐλαύθανεν. ὡς θαυμαστή γε ἡ τέχνη, πρώτους αὐτοὺς ἐξηπατημένους ἀπέδειξεν. ἐπήγαγε
δ' αὖθις, ὃ μάλ', Ὡς ὑμεῖς ἐξηπατεῖσθε, κἀγώ, ἅμα μέσου τοῦ πρὸς Φιλοκράτους εἰπόν, «
ὅτος ἐφ' αὐτὸν ἤγαγε τὴν αἰτίαν, ἁπλότητος πρόφασιν βλέπων τὴν πονηρίαν τῆς κα- «
κασκευῆς ᾧ λέγω, Ἐμὲ μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, διέφθαρμένος καὶ πεπραγὼς ἑαυτὸν, ἐλαύθανεν, «
ἀλλὰ μὴ φαίνῃ, Κἀμέ, ἵνα μὴ δοκῇ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα οἰκείας διοικήσεως ἐξεργάσθαι. ὅτου
μὲν ἕτερα πρότεινον, ἕτερα καταστευάζει ὁ Δημοσθένης. καὶ ἐξῆς τὸ αὖθ' ποιεῖ ἐν τῷ λό-
γῳ, καὶ πάλιν ἐξῆς, καὶ ἄχρι τέλους τοῦ πρώτου ἀγῶνος. τοῦτο μὲν σοι δικανικῶν λόγων

τὸ πρᾶγμα, λόγων ἐγκωμιαστικῶν ἕτερα προτεινόντων, ἕτερα κατασκευάζοντα συμβουλευτικῶν δὲ πάλιν αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τῶν συμμορειῶν, δι' ὅλου τοῦ αὐτοῦ τέχνου ἐξεργάζεται. ἔχει δὲ οὕτως· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὡρμήκασι μὲν πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν, διαῦτα τῶν ῥητόρων συμβουλευόντων, καὶ ἐπαιρόντων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἐπαίρειν τοὺς προγόνους, καὶ μεμνῆσθαι τῶν πεπραγμένων πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔργων· πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα ὀκνοῦσι πολεμεῖν. ὁ δὲ Δημοσθένης αὐτὰ τὰ ἐναντία, παρὸ μὲν τὸν βασιλέα πολεμεῖν αὐτοῖς οὐ βούλεται, παρὸς δὲ τὸν Φίλιππον βούλεται. ὁρᾷς, δύο ποδὸς ἐναντίας ἀλλήλαις; πῶς οὖν τοῦτο ποιεῖ; διπλῷ γὰρ τῷ σχήματι χρῆται· παρὸς μὲν τὸν βασιλέα οὐ φησι μὴ δεῖν πολεμεῖν, ἀλλὰ μηδέπω πολεμεῖν. εἰ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευε μὴ πολεμεῖν οὐκ ἂν αὐτῷ παρεσκεύασε τὸν νοῦν, ὡρμηκότας πρὸς τὸν πόλεμον. ὁ δὲ, φησὶ μὲν πολεμεῖν δεῖν, ἐνδείκνυται δὲ αὐτοῖς ὁ βούλεται· παρέτεινε δὲ αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι, ἵνα ἀσφαλέστερος καὶ δικαιότερος ὁ πόλεμος ᾖ αὐτοῖς, τέχνῃ τοῦτο ποιῶν. οἶδε γὰρ ὅτι ἡ ἀναβολὴ ἐκλύσει τὴν ὁρμήν. καὶ λύθεις γὰρ

» μὴ ὁ παρεσκευασμένος, κλέπτων τὸ δοκεῖν σπουδάρχην βασιλῆσι, φησὶν, Ἐγὼ νομίζω καινοὺς ἐξευρεῖν

» ἀπόντων τῶν [ὄντων] Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα παραινέσαιμι ἂν μᾶλλον

» τῶν ἀνδρῶν ὑμῖν πόλεμον παρὸς αὐτὸν ἄραθαι. οὕτω μὲν ἐπέχει τὴν ὁρμήν, τῇ αὐτῇ τέχνῃ Θουκυδίδης ὁ χρώμενος. καὶ γὰρ τῷ Θουκυδίδῃ Ἀρχίδαμος, ὃν φησιν ὁ Θουκυδίδης σοφὸν εἶναι, καὶ σώφρονα, ὅτε ἐώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Πελοποννησίους ὁρμημένους

62 παρὸς τὸ πολεμεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, οὐχὶ μὴ πολεμεῖν κελεύει· ἤδει γὰρ οὐ πεισθησόμενος· ἀλλὰ μηδέπω τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ παρέτεινε παρασκευάζεσθαι. οὕτω μὲν γὰρ, ὥσπερ ἐφαρμόσας ἐμποδίζει τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ὁ Δημοσθένης ὁμοίως τῷ Θουκυδίδῃ. διδάσκει δὲ παρεμβάλλειν τὸ λόγου τὸν τόπον· ἧς παρασκευασθείσης, εὐπρεπὴς ἡ πρὸς Φίλιππον. καὶ ὅτως ἑκάτερος λόγος τεχνικῶς παρῄνεται τῷ Δημοσθένει, τῷ βασιλέα μὲν μηδέπω πολεμεῖν, τὸν δὲ ὅπλα βασιλέα παρασκευὴν ἔχειν χρῆσθαι πρὸς Φίλιππον. ὅτω μὲν δι' ὅλου τοῦ λόγου τὸ συμβουλευτικὸν ἕτερα παρῄνεται, καὶ ἕτερα κατασκευάζεται, καὶ ποδὸς ποσὶ συμπλέκεται. ἔχεις δύο ταῦτα παραδείγματα ἀγώνων, ἑτέρων παρῃνημένων, ἑτέρων συγκατασκευαζομένων, τὸ μὲν, δικανικοῦ εἴδους, τὸ δὲ, συμβουλευτικοῦ. ἐπεὶ μέντοι συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἐμνήσθημεν, λάβε καὶ παρὰ Πλάτωνος παραδείγματα ἀγώνων πλέκεσθαι συμπεπλεγμένων, καὶ ἑτέρου μὲν ἀπὸ πάντων μερῶν τῆς ῥητορικῆς συγκειμένου. ἡ Σωκράτους ἀπολογία, τῷ μὲν παρέτασιν ἔχει, ὡς τὸ ὑπόγραμμα δηλοῖ, ἀπολογίαν, ἔστι δὲ καὶ Ἀθηναίων κατηγορία, εἰ τοιοῦτον ἄνδρα εἰς δίκην ἐποίησαν. καὶ κεφάλαια τῆς κατηγορίας παρὰ ὑπόκειται τῆς ἀπολογίας. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι ἀπελογοῦντο, Ἀθηναίων κατηγόρει. δύο μὲν οὖν αὐτοῖς συμπλοκαί. εἶτα δὲ, ὁ λόγος ὅτι Σωκράτης ἐκώμιον, καὶ τὸ ἐπιφερὲς τοῦ λόγου ἐπεσκίασε παρὰ μικρὸν τῆς ἀπολογίας. εἶτα αὖτη συμπλοκή. καὶ γεγόνασι δύο μὲν δικανικαὶ ποδὸς σπουδαί, ἡ ἀπολογία καὶ ἡ κατηγορία· μία δὲ ἐγκωμιαστική, ὁ ἔπαινος ὁ Σωκράτους. μετάρτη συμπλοκή· ἔστι μείζων ποδὸς τῷ Πλάτωνι, ἔνθα συμβουλευτικῆς ἰδέας δύναμιν, φιλόσοφον δὲ τὴν θεωρίαν. ἔστι γὰρ τὸ βιβλίον παράγγελμα, ὁποῖον δεῖ τὸν φιλόσοφον. τοῦτο, ὡς μὲν ἐν ῥητορικῇ, συμβουλευτικὴ ἰδέα· ὡς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ, δόγμα παραδιδόμενον· ποιοῦσιν γὰρ δεῖ τὸν φιλόσοφον, οἷος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ φαίνεται Σωκράτης. ταύτῃ τῇ χρήσει τῶν τεττάρων ποδῶν ζηλώσας ὁ Δημοσθένης, ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου τὴν μίμησιν ἐξήνεγκε. καὶ γὰρ ἀπολογίαν ἔχει παρ' ὧν κατηγορεῖται, καὶ κατηγορίαν ἐλέγχοντος τὰς πονηρίας καὶ τῶν κακῶν αἰτίας, καὶ φανερῶς ἐγκώμιον ἀφανεστάτου ἐφ' οἷς ἄξιός ἐστι τοῦ στεφάνου, καὶ τὸ δόγμα ὡς ἐν λόγῳ δικανικῷ καὶ πολιτικῷ, οἷον δεῖ) τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ σύμβουλον ἀγαθὸν δεῖ. λέγει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ σαφῶς ταῦτα καὶ τοιαῦτα περὶ τὴν Αἰσχίνου τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ πολίτου. ταῦτα μὲν δὴ οἱ ποδὸς Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος. ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης δύο ποδὸς συμπλέκει, ἐν τῷ ὑπογραφομένῳ Ἐπιταφίῳ. τῆς μὲν γὰρ ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ἐστὶν ὁ ὑπιταφιος, συμπλέκει δὲ ἰδέα συμβουλευτική. ἃ γὰρ μᾶλλον ἐπαινῆς τοὺς τεθνεῶτας, ἢ τοὺς ζῶντας ὑπὲρ τοῦ

πολέμου

πόλεμον πρᾶγμα ἡγῆσῃ. τοῦτο μὲν τοι ἀναγκαίως ποιῇ. ὁ γὰρ λέγων ὅτι τὸν ὁπλίτην Πεισικλῆς, ἀνὴρ τῶν πολέμου ἄπειρος. ἔπι μὲν τοι τειῶν ὄντων κεφαλαίων τὸ ὁπλίτην, ἐπαίνου, ψιλοῦ, πρᾶγμα τίας, ὃ ἐν τῷ κεφαλαίων ἐμπίπτει, τὸν ψιλῶν· ἡ γὰρ συμφέρει τῷ συμβουλεύοντι ὧδε τῇ πόλει ὁ ψιλός, ὡς φησιν αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης λέγων ὧδε· Διόπερ καὶ τὰς τῶνδε " πῶν ἐκείας ὅσοι πάρεσμεν, οὐκ ὀλίγου μᾶλλον, ἢ πρᾶγμα τήσομεν. ποιῇ δὲ τοῦτο ἀναγκαίως· " ὅπως ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου τοῦ λόγου ποιῆται· ὡς εἰ ἐψιλώσε τοὺς πρότους ἀποθανοῦσας, ἀγύμνους δὲ ἐποίησε τοὺς μέλλοντας πολεμεῖ. αὕτη μὲν δὴ τοῦ διπλοῦς ἐπιστάσεως ἡ χρεία. πῶς δὲ μίξεται καὶ κατασκευάς, καὶ πῶς μίξας αὐτὸς ὁμολογῇ, φέρε θεασώμεθα. ἡ γὰρ κεφάλαιος ὅστις ἡ τέχνη 63
τοῦ ῥήματος ἐν τοῖς λόγοις. κεφάλαιον ὅστι τοῦ ἐγκωμίου, ὁ τοῦ ψόγος λόγος. οἱ οὖν πρέποντες εἰς τοὺς πολέμους, καὶ τοῦ πρότων ἔργα διεξιόντες, παρορμῶσι τοὺς ἀκούοντας. ὅταν συμπεράνεσεν ὁ παινος καὶ ψόγος εἰς τὸ συμβουλεύω. πάλιν οὖν κεφάλαιόν ὅστιν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἡ πρᾶξις, ὃ παρεξετάζειν τοὺς ἐπαίνους ἑτέροις τοῖς ἀδοκίμοσιν. ἀλλὰ μὲν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις, ὅτι ῥᾴδιος ὁ πόλεμός ὅστιν, οὐκ τοῦ πρᾶξαι καὶ τοῦ οἰκείων τοῖς τοῦ ναντίων ἐπιδείκνυται. ῥώμυος οὖν ὧ τοῦ πρᾶξαι λόγῳ, καὶ ὃ ἐγκώμιον ὁμοῦ καὶ τῷ συμβουλεύω παρῆν. τοῦτο γὰρ πέρας μὲν ἀποδείξειν ἀρχόμυος δὲ λόγου. ὅπου τέλος δὲ βεβαιόμυος, ὅπου καὶ ἀνανδάπτει τοῦ ἀξιν κεφαλαίων, καὶ δείκνυσιν ὅτι πρεσβύτερον ἐῶ ὃ ῥήτορι ὃ τοῦ συμβουλῆς δὲ ἐγκωμιαστικοῦ λόγου. ἐγὼ δὲ ὧδε· " Ἀπὸ οἵας τε ὁπλιτοδύσεως ἦλθον ἐπ' αὐτά, καὶ ἔφην ἐξ ὧν μεγάλα ἐβούλετο, " ὥστα δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ὅπι τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ὅτι τε τοῦ παρόντι οὐκ ἂν " πρεπῆ λεχθῆναι δεῖν αὐτά, καὶ τὸν πόντα ὅμιλον, καὶ ἀστῶν, καὶ ξένων, σύμφορον εἶ ἐπακοῦσαι " ὅτ. ταῦτα μὲν ἐπ' ἀρχῇ· πρεπίοτος ὁ δὲ λόγου, ἀποδείξας καὶ κεφάλας, ἐπάγει λέγων· Καὶ ἐμήκυνα τὰ πρὸς τὸ πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμυος, μὴ πρὸς ἴσου ἡμῖν εἶ τὸ ἀγῶνα, καὶ " ὧνδε μηδὲν ὑπάρχῃ, " καὶ τῶν βουλομαι ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς. " ὃ δ', Ἐπί τε ὧ παρόντι οὐκ ἂν ἀρεπῆ λεχθῆναι αὐτά, τὸ ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ὅστιν. Ὃ γὰρ κε- " φάλαιον ἐγκωμίου τόδε. Καὶ τὸν πόντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, σύμφορον εἶ ἐπακοῦσαι αὐτ, " συμβουλευτικῆς ἰδέας ὅστ. κυριώτατον γὰρ ἐν συμβουλῇ κεφάλαιον ὃ συμφέρον." Διδασκα- " λίαν ποιούμυος μὴ πρὸς ἴσου ἡμῖν εἶ τὸν ἀγῶνα, καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχῃ, τῆς συμβου- " λῆς ἀποδεῖξιν ἔχῃ. Ὃ δὲ, Τῶν βουλομαι ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστὰς, " ἐγκωμίου δείκνυσι τῷ ἰσχυρῶ· τῶν δὲ κεφάλαιον αὐτ, ὃ Ἅμα δηλοῖ. Ταῦτά σοι καὶ τοῦ Θουκυ- " δίδου. Ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς ἐν ὅλῳ δράματι λόγον ἐσχηματισμένον παρῆκε, ἐν τῇ ἐλανίππῃ τῇ σοφῇ· κἀκεῖ ὃ ὃ κεφάλαιον διπλοῦν, ὃ μὲν, αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ· ὃ ὃ, τοῦ προσεκεί- νου τοῦ προσώπου τῆς Μελανίππης. συλλέγονεν Ἀναξαγόρα ὁ Εὐριπίδης· δόγμα δὲ ἐστὶν Ἀναξαγόρου, ὃ, Ὅμοιος πάντα χρήματα. μεθ' ταῦτα συλλεγόμυος Σωκράτει, καὶ χρείττονος " τοῦ μεταχεῖν, ἀξιώσας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸν Ἀναξαγόρου λόγον μνήμης ἐν τοῖς δράμα- " σι, δεήσαντος αὐτὸ τὸ δόγμα ἐν τῇ Μελανίππῃ τῇ σοφῇ. ἡ χρεῖα τοῦ λόγου αὐτοῦ ἀνήκει " πρὸς τὸν διδάσκαλον δύναιαν. φησὶ γὰρ ἡ Μελανίππη, Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μη- " τρός ἔρα. ὁ μὲν Εὐριπίδου χημαλισμὸς οὗτ. ὁ ὃ τ Μελανίππης, Τίς τὰ παιδία ἐξέθηκεν " ἐς τὰ τῶν παρθένων βυθόρβια; ὁ ὃ πατὴρ, οἰόμυος εἶ τοῦτο τέρας, γνώμῃ ποιεῖται κατακαῦσαι " τὰ παιδία· ἡ ὃ, σῶσαι βουλομένη τὰ τέκνα, ὅτι μηδὲν ὅστι τὸ τέρας, φιλοσοφεῖ. καὶ ὅταν τὴν ἐμὴν χρείαν διοικεῖται ἐν παραινέσεως χήματι φιλοσοφοῦσα. ἡ δέ γε κωμῳδία ὅτι πο- 40
λεύεται ἐν τοῖς δράμασι καὶ φιλοσοφεῖ, ἢ πρὸς τὸν Κρατῖνον καὶ Ἀριστοφάνη καὶ Εὔπολιν, οἷ δεῖ λέγειν; ἡ γὰρ τοι κωμῳδία αὐτὴ, ὃ γλοιὸν πρᾶγμα μὴν, φιλοσοφεῖ. Ξενοφῶν ὃ ὁ καλὸς, ὃς ἐν τῇ Παιδείᾳ βουλόμυος τοῖς ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν ὁμοσκύλους ποιῆσαι τοῖς ὁμοίοις, καὶ πάλιν βουλόμυος κοινὸν ἀγῶνα ἀρετῆς τοῖς ἄριστα φρονοῦσαμένοις πρᾶξαι, τοῖς δημοτίμοις προκεκλημένος ἐν Κύρου λόγῳ, ὡς αὐτοῖς χαριζόμυος, καὶ τοῖς δημοτικοῖς, ὡς 64
ἑκόντων πρᾶξαι μένος· ἐν ἑκατέρῳ τῶν λόγῳ παρεῖπε λέγειν· ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει ἐκκλησιάζουσι μὲν οἱ φρονοῦντα ὡς ὁπὶ βασιλέα ὁ πόλος ὅστι, καὶ οὐκ ἐπὶ ἕπεσθαι Κύρῳ βούλον). ὁ ὃ Κλέαρχος ἐν τοῖς φρονοῦσιν δημηγορεῖ, ὑποκρινόμυος μὲν ἕψεσθαι τοῖς φρονοῦσιν πόντα χόσε,

ἐν ᾧ λόγῳ καταστκευάζων ὃ ἀναγκαῖον εἶ) μῦθον, μιμούμενος τὸν Ὁμήρου Φοίνικα. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν ταῖς λιταῖς παρατείνεται τοῖς ἐποθέσιν τῶν λόγων τῶ Ἀχιλλέως, ὡς ἀδυνατὸν αὐτῷ μῦθον, ὃν ἐκεῖνος ἀπεῖπε, λλὰ πάντως ἐφόμενος τῷ Ἀχιλλ. ταῖς αἰτίαις λέγων δι' ἃς οὐκ ἂν ἀπολφθείη τῶ Ἀχιλλέως, ὅτι χρὴ μῦθον τὸν Ἀχιλλέα, καταστκευάζ· τῷ μὲν δοκεῖν δι' ἃς παρεφάσις ἀ μετεῖον αὐτῷ, ἔργῳ δὲ ἁπαντῶν ταῖς χάρισας εἰς τὸν Ἀχιλλέα κατέθετο, φρένας καὶ παλάσας, Ἀγαμέμνονι δὲ χάριν φέρων τῷ λόγῳ. καὶ ὅτι ταῦτα Φοινιξ μῦθος, ὃ κῆμα τῶν λόγων ἐποιήσατο, αὐτὸς Ἀχιλλεὺς ἐπεκδιδάσκ· ὥσπερ Ὁμήρῳ ἔθος· καὶ ὅσις μῦθος μετεχείσατο ὃ εἶδος τοῦτο παρ' Ὁμήρου μαθών, τοῦτο ποιῶ, ὃ ἐν ταῖς τῶν ἀποκρινομένων ῥήσεσι, τῶν παρόντων ταῖς τέχνας διδάσκ. λέγ τοίνυν ὁ
» Ἀχιλλεύς, Μή μοι σύγχ θυμὸν ὀδυρόμενος κ ἀχεύων, Ἀτρείδη ἥρωϊ φέρων χάριν· ὅθεν ὡς τῷ τέχνῳ ὁ μαθητὴς τοῦ διδασκάλου ἀπεκάλυψε, δῆλος ὅτι σωπῶν ὡς πάντα εἰς χάριν Ἀγαμέμνονος λέγεται, καὶ ὅτι τὸν θυμὸν μαλάξαι τὸν Ἀχιλλέως. εἶτα ὅπως χάριτας αὐτῷ κατελογίσατο ὁ Φοίνιξ, ἵνα μὴ δοκοίη ἀχάριστος εἶ) κ αὐτὸς, πλαγίως ἀπολύεται
» τῷ αἰτίαν· Ἴσον ἐμοὶ βασίλευε, κ ἥμισυ μείρεσθω μοῖρ. ταῦτα μὲν παραδείγματα, ἕτερα παρεισίοντος τοῦ ῥήτορος. ἐποκείπε) δ' ἡμῖν ὁ λόγος ὁ πρὸς τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων οἷς βάλονται· ὅπερ ἐστὶ ὁ λόγος ὃ τελεώτατον κῆμά ἐστι· παρατεῖναι δείξωμεν παρὰ Ὁμήρῳ, κ δύο κήματα ἐποθώμεθα. ἰοῦ δὲ τάδε, ὃ δοκεῖν τὰ αὐτὰ λέγοντα, ἑτέραν ἐποθέσιν παραίνῳ, κ δοκεῖν ἀναλισκόμενον, ὡς ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τὰς τ' ἐγκαλισμένων ἀγώνων κατασκευὰς ποιησάμενον, μεταβολῇ ὃ κῆμα παραδοῦναι. τούτων τοίνυν τὰ παραδείγματα τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰλιάδος, ὅτε κατέχουσι ὃ Ἑλληνικὸν ὅ τε Ὀδυσεὺς κ Νέστωρ, δοκοῦσι μὲν ἀμ-
» φότεροι εἰς τοῦ αὐτοῦ ἐποθέσιν λέγειν, ἀ μόνον γε, λλὰ κ τὰ αὐτὰ λέγειν. Ὥστε γὰρ ἡ παῖ-
» δες νεαροὶ χῆραί τε γυναῖκες Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἰκόνδε νέεσθαι. ταῦτα μὲν Ὀδυσεύς·
» ὁ δέ γε Νέστωρ, Ὦ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγορᾶσθε Νηπιάχοις, οἷς ἄ τε μέλῃ πο-
» λεμήια ἔργα; πάλιν Ὀδυσεύς, Οὐ δέ τοι ἐκτελέουσιν ἐποχεῖν ἰῶκ ὑπέρβιον, Ἐν-
» θάδε ἔπι τειχήεντες ἀπ' Ἄργεος ἱππιοβότοιο. εἶτα ὁ Νέστωρ, Ἐν πυκὶ δὴ βουλῇ τε γένοιτο, μήδεά τ' ἀνδρῶν; κ πάλιν Ὀδυσεὺς τοῦ Κάλχαντος μαντείαν λέγ, κ ὃ τέρας ὃ πρὸς
» τὸν δράκοντα, κ τὰ τῆς στρουθοῦ τέκνα. ὁ δέ γε Νέστωρ, Φημὶ γὰρ οὖν κατομβῦσαι ἐπαρημένα Κρονίωνα. κ λέγ τὰ ἀέναα σημεῖα, κ ταῖς δεξιὰς ἀστραπάς. ὅθεν κ παρέχητο τοῖς πολλοῖς ζήτησις, πότερος ἀμείνων ὁ ῥήτωρ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, Ὀδυσεὺς ἢ Νέστωρ, κ μαρτύρονται
65 γε τὸν Ὅμηρον ἑκάτεροι λέγοντα, ὡς τὸν μὲν Ὀδυσέα ἐπῄνεσεν ὃ πλῆθος, τὸν δὲ Νέστορα ὁ
» Ἀγαμέμνων· οἱ μὲν, Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσῆος θείοιο· ὁ δὲ εἰπών, Τοιοῦτοι δέκα μοι
» συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. κ δῆλον πολλοῦ φλυαρίαν πρὸς τοῦ παραβολοῦ τῶν λόγων φλυαροῦσι." τόδε ἰοῦ ἄρα τέχνη. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέχουσι τοῦ ταὐτὰ λέγειν, ὥστ' οὐδὲ εἰς τοῦ αὐτοῦ ἐποθέσιν λέγουσι. σόφισμα δὲ τοῦτό ἐστι καὶ πάλαισμα τῶν ἀκουόντων. Τί τοῦτο ὃ σόφισμα; ὁ μὲν Ὀδυσεὺς καταμεῖν βάλεται τοὺς Ἕλληνας ὠμηστὰς μόνους ἀπείναι· ὁ δὲ Νέστωρ, κατεσκληκότας ἐποθὼ τοῦ Ὀδυσέως κ μόνους, ἐκστρατεῦσαι βούλεται κ' πέντε ἑκάστους ἐποθῶ οἰκείῳ ἡγεμόνι· καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ τῶν λόγων ἐπόθεσις ἃ κ ἦκεν τῷ Ὀδυσεῖ· χρήσιος γὰρ
» ἂν ἰῶ πεπεισμένοις ἔπι Ἀλεξάνδρους. Ἀλλὰ τίς ἡ ἐποθέσις τοῦ Νέστορος; Κεῖν' ἄνδρας
» κ' φῦλα, κ' φρήτρας, Ἀγάμεμνον, Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις. καὶ ταῦτα τούτοις ἐφεξῆς εἰρημένα. Διὰ τοῦτο κ πάνυ ἀρέσκει τῷ Ἀγαμέμνονι ὁ λόγος ὁ Νέστορος. ὁ γὰρ Νέστωρ, ὃ μάλιστα βούλεται ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦτο παραίνῳ. βούλεται δὲ ἐκστρατεῦσαι τοὺς
» Ἕλληνας· διὸ κ τῶν ἀπείρων πεποίηται, Ἀλλ' ἄγετ', ἀγέν πως θωρήξομεν ὑμᾶς Ἀχαιῶν. Διὰ τοῦτο ἐπαινεῖ τὸν Νέστορα, βουλόμενος πάντα τοὺς ἡγεμόνας κ τὸν δῆμον τῶν στρατιωτῶν
» ὁμοίως ὁμογνώμονας αὐτῷ γενέσθαι, λέγων, Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. ἔνθα δὴ κ θαμυθούμενος τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀδικουμένους, ὁμολογίαν ἤδη
» ποιεῖται τοῦ ἀμπτήματος, ἐπάγων τάδε τὰ ἔπη· Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλῆς τε μαχησάμεθ' εἵνε-
» κα κούρης Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν, ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων. Εἰ δέ ποτ' ἐς γε μίαν βουλεύσομεν,

οὐκέτ'

οὐκέτ' ἔπειτα Τρωσὶν μάχλησις κακὸν ἔσεται, ὅσ' ἠδαμόν. αὕτη οὖν ἡ τέχνη· ὅπως κατε-
σκηπτόμενος ὁρᾷ τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, μέλλῃ δὲ ἕτερον ἐπάξειν λόγον τὸν τοῦ, πῶς
δεῖ φράζεσθαι ἑκάστους, ἀρχὴ τοῦ πεπεικέναι τῶν ἤδη λόγων παρῄρηται, ἵνα δοξαμβάνων τοῦ ἀκροατὴς
ἀνεπηνέσαι, λάθῃ ἐπαγαγὼν τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν. τοῦτο μὲν οὖν τὸ παράδειγμα τοῦ τὰ αὐτὰ δικαιοῦντα
ἑτέρῳ λέγοντα ἕτερα ἀγωνίζεσθαι. ὁ δὲ Διομήδης τί ποτ' αὐτῷ βούλεται, ἀθυμοῦντι τῷ
Ἀγαμέμνονι λοιδορούμενος; ἀκάιρως μὲν πῆς οἰκείᾳ καὶ ἀσυμφώνως τῇ αὐτοῦ γνώμῃ καὶ ἀνακο-
λούθως τῇ τοῦ παρασκευῇ θεραπεία, Ἀτρείδη, σοὶ μὲν τὰ μαχήσομαι ἀφειδέοντι, Ἠδὲ μέτις
ἐστὶν ἀνάξ ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χαλωπὸς. ὃ μὲν παρασκευὴ ἀνδρὸς παράκλησις, τὸ μέλλουσαν παῤῥησίαν
ὡς ὑπὲρ συμφέροντι γνησιωτάτῳ παραμυθουμένου· ἃ δὲ ὑπὸ φέρει, Ἀλκὴν μὲν μοι παρέσχετον
ἀνείδισας ἐν Δαναοῖσι, Φάς ἔμμεν ἀπόλεμον καὶ ἀνήκιδα. ταῦτα δὲ πάντα Ἴασ' Ἀργείων ἡ
μὲν νέοι ἠδὲ γέροντες. Σοὶ δὲ ἀγαθὸν ἐδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω· Σκήπτρῳ μέν τοι 66
δῶκε τελεσσῆσαι παρὲξ πάντων· Ἀλκὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. πῶς οὖν ταῦ-
τα δὴ ἀνήκλητος σιωπάσεται, ἀτυχοῦντι μνησικακεῖν τῷ Ἀγαμέμνονι τὸν Διομήδη, καὶ ὅτε μὲν
ὠνείδισε, παρὼν ἐνέκειτο, καὶ τῷ καλεπαίνοντι Μενελάῳ ὑπελιμπάνετο; Τέτλα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δὲ
ὑπιπείθεο μύθῳ· Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν· εἰ γὰρ δὲ ἀπομνημονεύει;
εἰ γάρ τις φαίη ἀγαθὸς ἀνὴρ εὐεπιτεύκεναι τὸν Διομήδη ταῦτα ποιῆσαι, ἀποφαίνει τὸν ἄνδρα ἀπαίδευ-
τον, οὐ μετρίως τῇ ἀτυχίᾳ χρώμενον. Ἀλλὰ τί ταῦτα δεῖ; αὐτὴ ἡ κατηγορία Ἀγαμέμνονος
μείζων τοῦ τὸν Διομήδους, τοῦ βασιλέως σωτηρία δεῖ. βούλεται γὰρ αὐτῷ καὶ καταχεῖν
τοὺς Ἕλληνας, ἐν τοῦ ποιῆσαι τῆς πρὸς αὐτὸν ὀργῆς καὶ παῤῥησίας, ἀναμνῆσαι παρών, καὶ ὡς
μάνακτι εἰκότως ὁ Ἀγαμέμνων τοῖς Ἕλλησι πειθήσεσθαι ἀπόλλυσι, ὅτου πρὸς αὐτὸν
παῤῥησιάζεται, ὑπὲρ ὧν φέρων τὰς λοιδορίας τῷ ἐνέχεσθαι ὑπὸ τοῦ. Δαιμόνι, ὅτου μάλα
λπεαι ἥκας Ἀχαιοὺς Ἀπολέμους τ' ἔμμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις; καὶ ὅσα ἐξῆς ὑπολέ-
γει τὸν Ἀγαμέμνονα κελεύων εἰ βούλεται ἀποπλεῖν, οἷς δὲ Ἕλλησι οὐκ ἀνασχέσθαι ἀπελ-
θεῖν φάσκων· ὑπὲρ τελευτὴ δὲ νεανικῶς πάνυ ἐπαπειλεῖ, εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ Φθιῆνδε νέεσθε· Νῶι γ', 67
ἐπεὶ Σθενέλου, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ Ἰλίου αὖρωμεν· σὺν γὰρ Θεῷ εἰλήλουθμεν. τοῦτο
δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ κατηγορῆσαι σωφρόνως, ἐγκαλυπτομένῳ τῷ λόγῳ χρώμενον. ὁ δὲ
Νέστωρ, ἀναδεξάμενος τὸν λόγον παρὰ τοῦ Διομήδους, ἵνα ποιῇ θεασώμεθα, καὶ τὸν λόγων τὴν τέχνην
ἐξετάσωμεν· πρότερον τὴν ἀπορίαν, ἣν ἁπλῶς ἡ λεγόμενος ὁ λόγος, καταμαθόντες. ἐπαινεῖ
μὲν γὰρ τὸν Διομήδους τῶν εἰρημένων· ἐπαινέσας δὲ οὐ φησι πάντα ἐκτελέσαι τὸν λόγον, καὶ
ὅμως ἐκτελέσαι τὰ ῥητέα, τὴν ἡλικίαν αἰτιᾶται. ὑπισχνεῖται δὲ αὐτὸς ἐρεῖν καὶ πάντα διεξελθεῖν
ὕστερα· εἶτα μακρὰ προοιμιασάμενος καὶ ἐπαινέσας λόγοις μὲν ἃς θαυμασοὺς ὡς ἐρεῖν,
οἷς μὲν φύλακας ἐκπέμπει ὅπου τὴν φυλακήν, τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι συμβουλεύει δαῖτα
παρασκευάζειν τοῖς ἥρωσι· κἀκεῖ φησι πολλῶν λεγόντων τὰ μὲν τοῦ ἄριστα λέγοντος αἱρήσε-
σθαι τὸν Ἀγαμέμνονα. Ταῦτα οὕτως μὲν ἀκριβῶς ἀποπάντησιν· ἀλλ' εἰδέναι χρὴ ὅτι Νέστωρ
οὐ τὸν αὐτὸν σχηματίζει, καὶ δέχεται μὲν τὰ μὲν τοῦ Διομήδους εἰρημένα, οὐχ ἧττον γνώμῃ Διομή-
δους εἶπεν, ἀλλ' ὡς αὐτῷ συμφέρει πρὸς τὸν λόγον. ὁ γὰρ Διομήδης, χαριζόμενος τῷ Ἀγα-
μέμνονι, ἐπέπληξεν αὐτῷ· ὁ δὲ ἐπῄνεσεν αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν, ὡς καλῶς αὐτὸν λοιδορησάμενον
τῷ Ἀγαμέμνονι. Τί οὖν τοῦτο βούλεται; παρασκευάσαι βούλεται τὸν Ἀγαμέμνονα ἐκείνου-
μένον τὸν Ἀχιλλέα, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέχεται τοῦ νεανίσκου τὴν εἰς τὸν βασιλέα παῤῥησίαν.
μετὰ τοῦτο τέλος ἴσχει μύθων, φησίν· Ἦμὲν καὶ νέος ἐσσι, ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις Ἀρ- 67
ηϊ ὁμηλικίην γὰρ ἂν ἐμοὶ καὶ πλείονας υἱεῖς), Ἐξείπω καὶ πάντα· δίκη-
ξιν- τήρ καὶ τὰ ὀνόματα· ὃ γὰρ Ἐξείπω, ὥσπερ ἀπορρήτου λόγου ἐξαγόρευσιν ἔχει.
δὲ κέλεις μοι Μῦθον ἀτιμήσαι, ὃν τε χρεῖον Ἀγαμέμνων. εἶτα πάλιν ἐπάγει τὸ σχῆμα,
ἀ διὰ καινοῦ δόγματος καθαπτόμενος τοῦ Ἀγαμέμνονος· Ἄφρηκτον, ἀδήμιστον, ἀνέστιόν 68
ὃν ἐκεῖνος, Ὃς πολέμου ἔρατον δημίου ἀχρύεντος. εἶτα δείξας τῷ Ἀγαμέμνονι τὸν
ἀρχαῖον τοῦ λόγου, ὃ μὲν ἀποκαλύπτει τὸν λόγον καὶ σαφῶς ἐλέγχει αὐτὸν παρίησιν· ἀπο-
πίπτει δὲ τοῖς νεωτέροις, ὡς δὴ μὴ αἰσχύνοιτο ὁ Ἀγαμέμνων ἐκείνων ἀκουόντων ἐλεγχό-

μθος· Ἀλλ' ἴτοι νεῶ μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ, Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυ-
" λακτῆρες δὲ ἕκαστοι Λεξάσθων περὶ τάφρον ὀρυκτεῦ τείχεος ἐκτός. εἶτα ἀποπέμψας
" τοὺς νέους, ἰδίαν σπουδὴν περὶ τοῦ παῤῥησίαν αὐτῷ μηχανᾶται φέρων· Κούρησιν μὲν
" ταῦτ' ὀπιτέλλομαι· αὐτὰρ ἔπειτα, Ἀγείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ βασιλεύτερος ἐσσί.
" Δαίνυ δαῖτα γέροντι· ἔοικέ τοι ἤ τι ἀρέσσει. Πολλῶν δ' ἀγορευόντων τὴν πεῖσαι, ὅς κεν
" ἀρίστην Βουλὴν βουλεύσῃ· εἶτα ἀναδεδρόμενος, ὡς εἰς τόπον ἐραὸν πάλιν, ἐπαμύνεσθε
" ταῖς, καὶ τὰς ἀνάγκας τὴν ἐκέλευσαν δεῖν τὸν Ἀχιλλέα, ἐπάγει βιαίως περὶ τὸν Ἀγαμέ-
" μνονα λέγων· -μάλα δὲ χρεὼ πολλὰς Ἀχαιοὺς Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δὴ οἱ ἐγγύθι
" νηῶν Καίουσι πυρὰ πολλά. τίς δ' τάδε γνήσεται; καὶ ἐπάγει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκεῖσε,
" ὡς ἀνάγκαι εἰς ἀναβολὰς δέον αὐτὴν, ἀλλ' ἤδη γνῶναι· Νὺξ δὴ ἤδη· καὶ ἀμφιβρότης ἁρ- 1
" τὸν, καὶ τάχα. Ταῦτα εἰπὼν ἐν κοινῷ· ἐπειδὰν δὲ καθ' αὐτοὺς οἱ γέροντες γένωνται, ὥς-
περ ἀποδείξας καὶ οὐ δεόμενος μακρὰν λόγων, ἀποκαλύπτει τὸ χρῆμα φανερὰς λέγων,
" Οὐ γάρ τις νόον ἀνὴρ ἀμείνονα τῶνδε νοήσει, Οἷον ἐγὼ νοέω ἠνὶ πάλαι, ἠδὲ ἔπι καὶ
" νῦν· Ἐξέτι τοῦ ὅτε δῃώσεις Βρισηίδα καλὴν Χωομένου Ἀχιλῆος ἕνεκα κλισίηθεν ἀπού-
" ρας, Οὔ τι κατὰ μῆτιν ἐμέο γε νόον. μάλα γάρ τι ἔγωγε Πολλὰ ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ
" σῷ μεγαλήτορι θυμῷ Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν, Ἠτίμησας. ἑλὼν
" γὰρ ἔχεις γέρας- εἶτα ἐπάγει, -ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν Φραζώμεθ' ὡς κέν μιν ἀρεσσάμενοι
" πεπίθοιμεν Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσί τε μειλιχίοισιν. καὶ πείθεται τούτοις ὁ Ἀγαμέ-
68 μνων. οὗτός σοι ὁ τρόπος τοῦ καὶ ὡς ἀναβοηθόμενον ἔρχου, ἤδη λέγειν τὸν ἐσκευαδισμένον λόγον.
Ἐναντία βου-λεύεται τοῖς λεγομένοις. ἐπομένως δὲ ἐπιμελητέον ὅτι τὸν ὕστερον λόγον τὸν περὶ τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων, καὶ τὰ ἐναντία
βουλομένων οἷς λέγουσι. Τούτου δέ ἐστιν τοῦ λόγου παράδειγμα ὁ τοῦ Ὁμήρου ὅστις Ἀγαμέ-
μνων, ἐν τῇ ἀποπείρᾳ τῶν Ἑλλήνων ὁ εἶδος τῶν λόγων ἡμῖν παραδοὺς, καὶ περὶ τὸν μὲν
" περὶ εἰρήνας τοῦ ὕστερον· Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν. Πρῶτα δ'
" ἐγὼ ἔπεσιν πειρήσομαι, ἠδὲ κελεύω ὅστις, Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκληῖσι κελεύσω· Ὑμεῖς
" δ' ἀνὰ δῆθεν ἀνὰ ἐρητύων ἐπέεσσιν· ἐπάγει τοῦ τέχνου, ἐν τῇ δημηγορίᾳ ἀδενὲς παρα-
σχὼν παρεῖναι, καὶ λαβὰς ἀβουλοσίας δοὺς τῷ βουλομένῳ ἐναντιοῦσθαι, καὶ τρεφόμενα
" λέγων. ἴδωμεν δὲ αὐτὰ τὰ ἔπη· Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ Σχέ-
" τλιος· ὃς πρίν μοί γε ἐπήρκεσε καὶ κατένευσεν Ἴλιον ἐκπέρσαι τ' εὐτείχεον, ἀπονέεσθαι.
ἔχοι τὸ εὐτειπεῖν παρὰ τὸν Ἀγαμέμνονα· εἰ ἔνευσε καὶ κατένευσεν, ὅπερ ὅστι μέ-
" γιστον σημεῖον τοῦ ἀψευδεῖν τὸν Δία, ὡς αὐτὸς ὁ Ζεὺς ὁ Ὁμήρου λέγει· Εἰδ' ἄγε τοι κεφαλῇ
" κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς· Τοῦτο γὰρ ἔξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον Τέ-
" κμωρ· οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν, Οὐδ' ἀτελεύτητόν γ' ὅ τι κεν κεφαλῇ
κατανεύσω· εἰ ἔνευσε ὁ Ζεὺς ἐπαρήγει τοι, καὶ κατένευσεν, πῶς ἀξιοῖς ἀποπλεῖν; εἶτα πά-
" λιν ἐπάγει· Νεῶν δὲ κακὸν ἀπάτερθε βουλεύσατο, καὶ με κελεύει Δυσκλέα Ἄργος ἰκέ-
" σθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσε λαόν· πάλιν ἀνυπαίτιον διδοὺς ἐν τῷ δυσκλέα· δικαίως γὰρ ἄν
τις ἀντείποι πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐ χρὴ αἰσχρῶς ἀπαλλάττεσθαι. εἶτα ἐξῆς λέγει, Οὕτω που
" Διὶ μέλλει ἐπιμήδεα φίλοισι- τὸν φωνὸν αὐτὸν, ὅτι σοφισμοῦ ἔχει, ὃν ἀποφαίνει τα-
" φῆναι. εἶτα ἐφεξῆς, Ὅς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα, Ἠδὲ ἔτι καὶ λύσει·
πάλιν εἴποι τις ἂν πρὸς αὐτὸν, εἰ ἔνευσε κατέλυσε πόλεις, καταλύσει· πιστευτέον τῷ
Διΐ, καὶ μνευτέον. Τὸ δὲ ἐφεξῆς θαυμασίως τρεφόμενόν ἐστιν, ᾧ χρῆται καὶ ὁ Δυσπλέων.ο
" Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ὅστις καὶ ἐπιπολήσι πυθέσθαι· Μή οὕτω τοιόσδε τοσόσδε τε λαὸν Ἀ-
" χαιῶν Ἀφρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι. αὐτὸ γὰρ τοῦτο τὸ αἰσχρὸν, ὁ μὲν
ἀξιῶν παρεῖναι, καὶ ταῦτα αὐτὰ Ὀδυσεὺς λέγει. Τὸ δὲ τέλος τῶν λόγων, ἰσχυρῶς ἐναν-
" τία βουλόμενόν ἐστιν οἷς λέγει· Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αἴ ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες, Φεύγωμεν
" σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. Τὸ γὰρ αἰσχρὸν τοῦ ὀνόματος κατέχει μᾶλλον, ἢ ἀποπέμπει
τοὺς Ἕλληνας. Τούτῳ γέ τοι τῷ ὀνόματι χρῆται Ἥρα πρὸς τὴν Ἀθηναῖν χρῆται, τούτῳ ἡ Ἀθηνᾶ
69 πρὸς τὸν Ὀδυσέα, τούτῳ Ὀδυσεὺς πρὸς ὅλον πλῆθος, χρῆται ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τὸν Ἀχιλλέα
τούτῳ

τούτῳ χέχρηται, ἢ ὅλως Ὅμηρος πάντα χοῦ τῆς φυγῆς ὄνομα ἐπ' αἰχμοῦ καὶ δηλίας τάττει. ὕπου μὲν δὴ καὶ σύνδεσμα καὶ ἄρθρα παρέλιπε, καὶ τρεφόμενα, καὶ σκαιὰ λέγει. λοιπὸς δὲ ἡμῖν ὅστις λόγος τὸ λανθάνειν ἡ τέχνη. Τί οὖν ἡ τέχνη; ἡ τοῦ ἤθους παράθεσις. ὡς γὰρ ἀρτιάζων τοῖς λόγοις ποιῆται, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ μέμφεσθαι τὸν Δία καὶ βλασφημεῖν εἰς τὸν θεόν· ὕπως ἔκλεψε τὸν ἀκριατόν. οἱ γὰρ ἀκούοντες οἴονται αὐτὸν ὑπὸ ἀκρασίας οὐκ ἀκριβῆ λόγῳ χρώμενον, ἀλλὰ πάθει ταῦτα διεξιέναι. αὕτη καὶ τὸν σχηματίζοντα τὸν σχηματισμὸν τοῦτον τὸ λαθεῖν ἡ μέθοδος. ἔχει οὖν συμπλοκὴν πίστεως, ἥτορ μείζων σχημάτων μέγεθος, ἄτορ δὲ εἴπες εἰς ἁπλοῦν ὑποθῆσαι, τὰ αὐτὰ λέγοντα ὅτι τῶν πλαγίων λόγων τὸ σχῆμα παράκειται, συγκατασκευάζοντα τὸν οἰκεῖον ἀγῶνα τῷ χοινῷ, ὡς ἔμαθες τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Πλάτωνος, δύσκολα λέγειν, τρεφομένοις χρῆσθαι λόγοις ἐν ποιήσει πάθους· καὶ ὅλως εἰδέναι χρὴ ὅτι τὰ σχήματα οὐχὶ ποιήματά ἐστιν ὀνομάτων, ἀμφιβολίαι λεγόμενα, ἀλλὰ ἀγῶνες ὅλοι τέχνης τῆς συμπλοκῆς διοικουμένης. ἡ μὲν γὰρ αἵρεσις ἁπλῆ τῶν σχημάτων· ἡ δὲ κατασκευὴ τῶν κεφαλαίων ἑκάστων, ὡς δι' ἁπλοῦν πορευομένη, τοῖς πλαγίοις περαίνει λόγοις. λανθάνει ἡ τέχνη.

Περὶ ἐσχηματισμένων δεύτερον. θ

Ὁλμῳδίλινες λέγει ὅτι οὐκ ἔστιν ἐσχηματισμένη ἰδέα λόγων. δεῖ γὰρ ἁπλῶς λέγειν ἢ μὴ λέγειν. καὶ γὰρ οὐδὲν πλέον τοῦ καθ' ὑπόνοιαν λέγει. εἰ γὰρ συνίησιν ὁ ἀκούων, ἐξ ἴσου καθέστηκε τῷ φανερῶς ἀκούοντι· εἰ μὴ συνίησι, πλέον οὐδὲν τοῦ λέγοντος. ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὅτι οὐσιῶδες ὀρθῶς λέγειν ὁ λέγων μὴ εἰ) ἐσχηματισμένους λόγους, ὥστε οὐναιλίων οὐδεὶς λόγος ἀσχημάτιστος, οὐδὲ ἁπλοῦς λόγος οὐδείς. καὶ δὴ ἀπὸ τῶν συνεζόφων καὶ συνηθῶν ἀρχώμεθα. τὸ περιαγρυπνῶ δύο σχήματος οὐ γίγνεται· ὁ μὲν, φιλοφρόνως περιαγρυπνῶ· ὁ δὲ, αὐθημόνως· ὁ δὲ, σκώπτων· ὁ δὲ, ἱλαρῶς· ὁ δὲ, ὡς θαυμάζων. αἱ κλήσεις εἰς ἴδια δεῖπνα σχηματισμοῦ δέονται. ὁ γὰρ πάντας ὁμοίως ἵλεως καλῶν, ἀλλὰ ἑκάστῳ τῷ πρέπουσαν κλῆσιν προστίθησιν. αἱ τῶν δανεισμάτων ἀπαιτήσεις, οὐ πρὸς πάντας ὁμοίαι, ἀλλ' ὑπερπειθεῖς καὶ διοικήσεως· καὶ αἱ μὲν, εἰσὶ θρασύτεραι· αἱ δὲ, μετριώτεραι· αἱ δὲ, ἀνῆκε προφάσεως ἔχονται. " ἵνα βεβαίως εἴπω, οἷς ὁ τῆς εἰρωνείας χῆμα, ἐσχηματισμένου λόγου σημεῖόν ἐστι. εἰσάγομεν δὲ καὶ ἀγῶνας ὅλους ἐσχηματισμένους, καὶ λόγους δημηγορικοὺς ἐσχηματισμένους, καὶ ἐνθυμηματικὰς ἰδέας, καὶ ἀποφαινόμεθα τῶν σχημάτων τὰ εἴδη. ἔστι δὲ ταῦτα· ἤτοι λέγειν μὲν βούλεται, ὑπερπῶς δὲ λέγει· ἢ ἕτερα πρὸς τεινόντων, ἕτερα διοικεῖται· ἢ τὰ ἐναντία πρὸς τεινόντων, τὰ ἐναντία διοικεῖται. τούτων τὰ παραδείγματα καὶ " ἡ διδασκαλία, "Ὅμηρος πάντα παραδίδωσι." τὸν λέγοντα ζητεῖν ὑπερπῶς λέγειν δεικνύσιν ὅτι τῆς Ἰειδος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος μαχητοιῶντος πρὸς τὸν Δία· παραινεῖ αὐτῷ ἡ "Ιρις ὑπερπέστερον λέγειν, ἵν' ἀκινδυνότερος λόγος ᾖ· καὶ ταύτῃ παραινοῦσα ἐν τῇ παῤῥησίᾳ, τῆς παραινέσεως ὁ ὑπερπὴς διοικεῖ· ὥστε καὶ παράγελμά ἐστι, καὶ ἡ τέχνη παραδιδομένη. Οὕτω γὰρ δή τοι γαμήσαι κυανοχαίτα, Τόνφερω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε κραταιόν τε. "Ἤ περ μεταστρέψας· ταῦτα καὶ παραινεῖ ὁ ὑπερπὴς διδάσκουσα. ποιεῖ δὲ αὐτὴ αὐτὸ πῶς; μὴ γὰρ ἐπαινῶν θεραπεύει αὐτὸν, ἵνα δυάσηται τῆς παῤῥησίας, καὶ τῷ ἀπειλεῖν αὐτῷ ἐπάγει ὀνόματι εἰπεῖν λέγουσα, Διὶ μῦθον. ὁ δὲ β, ἕτερα λέγων καὶ ἕτερα διοικούμενος, ὁ λόγος ὅστις τῆς Θέτιδος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, λέγοις εἰ) γ. τα, ἕτερα διοικεῖται. καλῶν, ὑπὲρ μή τις τὸ σχῆμα γνῷ. παραμυθουμένη γὰρ τὸν υἱὸν ἐπὶ τῷ Πατρόκλου θανάτῳ λέγει· ἀγαθὸν δὲ γυναικὶ περ ἐν φιλότητι Μίσγεσθαι. τίς δ' εἰπὲ ταύτης τῆς παραινέσεως ὑπερπεστέρα πρὸς μῆδος; ἀλλὰ ὡς μητρικῶς παραμυθουμένη ὑπαμίπεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι οὐ χρὴ αὐτὸν ζυφᾶν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι χρὴ τῆς πρεστέρας χάριτος τῆς πρὸς τὸν Ἰσπίδα, ὅτι ἐπήμυνεν αὐτῷ ὁ Ζεύς, καὶ ἵνα ἀπολάβῃ, δι' ἃ πεποίηκεν οἱ Ἀχαιοί. ἵν' οὖν μὴ ὀνειδίζοι, τοῦτο ὡς λύπης παραμυθίαν πρεστείουσα ὃ καὶ σωφρονιστὴν παύσασθαι τῆς μανίας τῷ δύνασθαι ἐποίησατο. Διαφέρειν δὲ εἶδος τοῦτο δηλοῖ ὁ Διομήδους λόγος πρὸς

Ἀγαμέμνονα, ὅτε Ἀγαμέμνων ἀπόπειραν ποιῆται τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀρίστων, ὃ δεύτερον
» κελεύων φεύγειν· Ἀξείδη, σοὶ τοῦτο μαχήσομαι ἀφραδέοντι, Ἠθέμις ἐστὶν δῆμον ἀγο-
» ρῆι· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς. Ἀλκὴν μύθοισι τοῦτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι, Φὰς ἔμμεν ἀπόλε-
» μον καὶ δειλήν. Ταῦτα δὲ πάντα Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες. Σοὶ δὲ βρέντις
» ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω· Σκήπτρῳ μύθοισι δῶκε βεβιμῆσθαι περὶ πάντων, Ἀλκὴν δ'
» οὔ τοι δῶκεν, ὃ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. Δαιμόνι', ὄφρα που μάλα ἔλπεαι ὧδε Ἀχαιῶν Ἀπο-
» λλέμους τ' ἔμμεναι καὶ δειλήν, ὡς ἀγορεύεις; Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται ὥστε νέεσθαι,
» Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδός, νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης Ἑσᾶσ', αἵ τοι ἔποντο Μυκηνήθεν μάλα πολλαί·
» Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ Εἰσόκε καὶ Τροίην σκεπέρσομεν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ
» Φευγέμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν, Νῶι δ', ἐγὼ Σθενέλός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε 1.
» τέκμωρ Ἰλίου αὖρωμεν. σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν. Ὧδε ὁ λόγος αὖ μᾶλλον ἕτερον διοικῆται ἢ λέ-
γῃ, πάντα πάσιν ἄτοπος ἐστὶ καὶ ἀμήμων. Ὃ γὰρ ἐν κακοῖς ὑπαπτήσεσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ λοιδορεῖσθαι,
ἀπρεπέστερον· καὶ ἔοικέ πως ὁ Διομήδης ὁμολογεῖν ὅτι δυσπρεπῶς ἔχῃται ὧν λέγω· παροιμι-
άζεσθαι γοῦν παρατίθεμαι μῦθος, καὶ ἀποπώτατον παράγμα λέγει· ὅτε μὲν αὖτ' ὠνείδιζεν ὁ Ἀγαμέ-
» μνων, ἀνέσχετο δυσπρεπῶς, καὶ τῷ Σθενέλῳ ἀποκρινομένῳ ἐπείμησε· Τέτλα σιωπῇ ἦσο, ἐμῷ δ'
» ὑπιπείθεο μύθῳ. Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν Ὀτρυνοῦντι μάχεσθαι ἐυκνή-
71 μιδας Ἀχαιούς. τὸν δ' ἀναμιμνήσκεσθαι καὶ μνησικακεῖν. εἰ δέ τις φαίη, ὅτῳ δ' ἐπείσευεν, θαρρῆσαι,
τοσούτῳ μᾶλλον ὑβριστικώτερος φαίνεσθαι, εἰ τῇ τύχῃ ἐνδυφᾶ. Ἀλλ' εἰδέναι χρὴ ὅτι αὖται αἱ λοι-
δορίαι αἱ πρὸς Ἀγαμέμνονα, χρυσὸς ἐὼν τῷ Ἀγαμέμνονι. ἐν γὰρ θυμῷ τὸ ἀγωνιστὲν
πρὸς αὐτὸν, σωματοῦται· καὶ βουλόμενος παραινέσαι τοῖς Ἀχαιοῖσι μένειν καὶ μὴ ἀπαλλάττεσθαι, »
οὐκ ἐν θυμῷ παραινέσεως λέγει), ἀλλ' ἐν ὀργῇ τῇ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα σχήματι, καὶ
ἐτόλμησε τοιαύτῃ γνώμῃ καταθέσθαι εἰς μέσον. ἤδη γὰρ ἡ λοιδορία ὅτι τοῦτο ἔρχεται· Δαι-
» μόνι', ὄφρα που μάλα ἔλπεαι ὧδε Ἀχαιῶν Ἀπολέμους τ' ἔμμεναι καὶ δειλήν, ὡς ἀγορεύεις;
ἃ γὰρ ἔδει συμβουλεύοντα πείθειν μύθῳ, ταῦτα λέγει ὡς ἀγωνιστῶν, εἰ ἄξιοι μύθῳ αὐτοῖς ὡς
φυγόντας· προτείνεται γὰρ εἴθ' ἡ ὑπόπτασις, ὅ, Σὺ πορεύου, καὶ οἱ ἄλλοι μενοῦσιν· ἃ γὰρ ἄξιοι συμ-
βουλεύειν μύθῳ, ἀλλ' ὡς πεπεισμένων ἐλέγετο· εἶτα φοβούμενος μὴ ἐνδῶσι, καὶ αὐτοῖς συλλω-
γ, τὰ ἐναντία οἷς λέγει διοι- κεῖσθαι. ρεῖ φεύγειν. ταῦτ' ὁ χειμαλισμός ἐστι τὰ ἄλλα λέγοντα, ἄλλα διοικεῖν. Ὃ δὲ τὰ ἐναντία οἷς λέγει
διοικεῖσθαι, ἐν τῇ ἀναξιοπαθεστάτῃ ἐστὶ δημηγορίᾳ τῇ Ἀγαμέμνονος. καὶ τηρητέον ὅτι ἐν κινδύνοις
οἱ χειμαλισμοὶ εἰσίασιν. ὁ γὰρ Ἀγαμέμνων ἄπορως ἔχει ἐκστρατεῦσαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ
» πρόφασιν αὐτὸς τ' ἀπορίαν· Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν. Πρῶτα δ' ἐγὼ ο
» ἔπεσιν πειρήσομαι, ἠθέμις ἐστί, Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήισι κελεύω· Ὑμεῖς δ' ἄλλοθε
» ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν. καὶ τὰ μὲν πρόφασις ἡ αἰτία φανερὰ τῷ συνέχοντι, ὅτι ὅτῳ ὁ Ἀχιλλεὺς
ἐφέσχεν τοῦ Ἕλληνικοῦ, καὶ ὁ συστρατεύεσθαι· ἐν δὲ πρόφασις ἡ αἰτία τοῦ στρατεύματος· ζητεῖ πῶς ἂν
δίκα Ἀχιλλέως ἐξέλθοιεν. καὶ οἵδε τοὺς Ἕλληνας ὀργιζομένους ἐπ' Ἀχιλλεῖ, καὶ φοβεῖται μὴ ἅμα
» ἂν κελεύσῃ, ὃ καὶ ὑπακούσωσιν, τοῦτο ὄντος· Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν
» καὶ δή, Πρῶτα δ' ἐγὼν ἔπεσσιν πειρήσομαι, ἠθέμις ἐστί, Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήισι κε-
λεύω. καὶ εἰκὸς ἦν ἐπιφθονῆσαι ἡμῖν, ὅτι ὑπὸ τυφλωθεὶς τῆς αἱρέσεως Ἀγαμέμνων, ἀλλ' ἀπορη-
θεὶς κινδυνεύειν ἠπείληται, καὶ ἀτυχῶς ἔχῃται τοῦ λόγου· ὥρμησαν γὰρ εἰς τὰς πατρίδας
ἀγνοοῦντες ὅτι Ἀγαμέμνονος τέχνη αὕτη ἐστί, ὃ ὥρμησαν αὐτούς. οὐ γὰρ οἴεται τῇ ἀπορίᾳ τοῦ λόγου
» καθέξειν αὐτούς. ἀλλὰ τίς ἡ τέχνη; ὅτῳ ἀγωνιστοῦσιν ὑπὸ Ἀχιλλέως, οὐκ ἐνδείκνυται
τὸ ἀγωνιστήσειν, ἕως ἂν χρεία ᾖ τῆς ὁδοῦ, βούλεται αὐτοῖς ἀπορρῆξαι τὸν θυμὸν, καὶ φανερὸς
γενέσθαι ὀργιζομένους, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καταφρονοῦντας. τοῦτο οἱ καὶ γίνεται. φαίνονται ἑτοίμε
ἀπόντες εἰς τὰς πατρίδας· Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Νέστωρ κατέχουσιν αὐτούς. Ταῦτα οὖν ὁ Ἀγα
μέμνων ἀποπειρώμενος, φανερῶς τὸ σήματος τῶν διδασκαλίαν παραβύει. τὰ γὰρ ἐναντία ἃ
βούλεται λέγει. ἔστι δὲ ἡ μέθοδος τούτων τῶν λόγων θαυμασία τις καὶ ἄτοπος. τὰς γὰρ
ῥητορικοῦ λό- γου κακίας. λόγοις ῥητορικοῖς κακίας, τούτους αὕτη ἡ ἰδέα ἀρετὰς ἀναφαίνει. εἰσὶ δὲ κακίαι λόγων ῥητορι-
κῶν, τό τε ὑδιάλυτον λέγειν, καὶ ὃ ἀντίστροφα· ὧν ὃ μὲν, ἀσθενείας· ὃ δὲ, καὶ κινδύνου. ἐ

ἀμε-

ἀμφοτέρων πορεύεσθαι ὁ Ἀγαμέμνων εἰκότως. ὥσπερ γὰρ, ὅταν μὴ ἃ βούλεται λέγῃ, ἀνάγκη αὐτὸν ὑπεναντίοις ἔπεσι χρῆσθαι, ὅτ' οὐ σφαλούσοις, ἅτινα ὅταν τις ὧν λέγῃ τὰ ἐναντία βούληται, ἀνάγκη αὐτῷ τὴν κακίαν τὴν ἐκ τῶν λόγων, ἀρετὴν ἐκείνου ποιήσασθαι· εἰ δὲ μή, συμβήσεται αὐτῷ ἐναντιώσῃ πρὸς ἑπόμενον, ἀλλ' ἐπὶ πεῖσαι ὃ οὐκ ἃ βούλεται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ οἱ μελετῶντες ἴασιν. ὅταν γάρ τις παρέλθῃ τὴν βουλὴν ἀξιῶν ἀποφαίνειν, ὅσοις αὐτὸν ἀποφαίνειν βούλεται, ἀλλὰ τὰ ἐναντία βούλεται ὧν λέγει· καὶ οἱ τὰ δῶρα παρὰ τῶν φίλων ἀπαγορεύοντες, βουλόμενοι δέξασθαι, λέγουσι μὲν τὰ ἐναντία, φαίνονται δὲ τὰ ἐναντία. δεῖ οὖν ἡμᾶς διδάξαι, πῶς μὲν λέγῃ διάλυτα καὶ φερόμενα· ὃ δὲ μέγιστον, πῶς ἔλαθε τοῦτο ποιῶν· ἐπεὶ συμβήσεται, ἂν κατάφωρος ἡ τέχνη γίνηται, καὶ τὸν ἀκούοντα δυσπειθῆ ποιεῖν καὶ δυσμήχανον πείθειν, παρὰ ποιούμενον πείθεσθαι καὶ συγχωρεῖν. ὅτι μὲν οὖν διάλυτα λέγῃ, ἐκεῖνο σημεῖον· -ὃς εὐδιάλυτα λέγων.

πεῖν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον, ἀπονέεσθαι. εἰ δ' οἵδε ὑπέσχετο καὶ κατένευσε, παυέμεν ἐτεόν. Νῦν δ' κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει Δηϊφόβου Ἄρηος ἰκέσθαι· πάλιν δ' ἀπολωβὸν ἔχει. ὁ γὰρ δεῖ δηϊφόβου ἀπέναι. ταῦτα μὲν διάλυτα· ἐκεῖνα δὲ, φανερῶς φερόμενα· Αἰσχρὸν γάρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, Μὴ ὄφρα φερόμενα λέγων.
τοῖοί δε τοσσοί δε τε λαοὶ Ἀχαιῶν Ἄρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. ταῦτα φανερῶς λέγων.
ὁ δ' ἀπολέων ἐρύ, Αἰσχρὸν γάρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. πῶς οὖν διοικεῖ; ὅτι μὲν γὰρ διάλυτα λέγῃ καὶ φερόμενα, δῆλον· καὶ ἔλοι μᾶλλον, ἂν ἐπεξίῃ τις τὴν τέχνην τῶν ἐπῶν, εὑρήσει. ἀνὰ μὲν γὰρ τὴν τέχνην τῶν τοιούτων; πάθους ἐναντιολογίαν τοῦ λόγου, ἵνα δοκῇ ἐναντίου λύπης φέρεσθαι αὐτῷ ὁ λόγος, μὴ ἐξ ὑποβολῆς διοικεῖσθαι. Διὰ τοῦτο Ἀγαμέμνονος ἀπὸ σκηνιασμοῦ ἤρξατο, Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ Σκήπτιος· ὁ οὖν τῷ Διὶ οὕτω προσφερόμενος, καὶ βλασφημῶν, δῆλός ἐστι ἐναντίου λύπης καὶ ἀσύμφωνα αὐτῷ λέγων. πάθους οὖν προσβολὴ, ἐναντίη γίνεται διοικήσεως τεχνικῆς. τοιοῦτο μὲν ὅτι ὃ ῥῆμα, ὃ τὰ ἐναντία λέγειν οἷς βούλεται.
ἐστὶ δὲ καὶ τέταρτον ῥῆμα βαθύτατον, ὃ δι' ἄλλων πορευόμενον, καὶ πάντελῶς ἐπ' ἀλλήλοις ἐναντίως τὸν λόγον ποιούμενον, ἀλλ' οὖν φαίνεται. καὶ τοῦτο Ὅμηρος ὃ παράδειγμα ἔδωκεν, καὶ ἔλαθε τοὺς πολλούς. ὅτι γὰρ τῇ ἀποπείρᾳ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵνα πύσηται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἱ κατέχοντες ὃ Ἑλληνικὸν εἰσι Ὀδυσεὺς καὶ Νέστωρ. καὶ θαυμαστὸν μέν γε ἐν τῷ λόγῳ; ἔστι διπλοῦν ὃ θαυμαστόν· ἔοικεν ὁ Νέστωρ μηδὲν ἴδιον λέγειν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγειν τῷ Ὀδυσσεῖ, ὥσπερ μεταλαμβάνειν τὰ διδασκόμενα καὶ ἀπονέμει αὐτῷ ἔπαινον ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς κρατοῦντι τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς βουλαῖς· ὃ δὴ ἐστιν ἀποπώτατον. καὶ λέγουσιν οἱ διδάσκοντες, ὅτι ὅπως ἐπήνεσε τὸν Ὀδυσσέα ὃ πλῆθος, ἵνα μὴ λυποῖτο ὁ γέρων, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν γέροντα, ὡς παῖδα παιδαρίων ἐν διδασκαλείῳ ὑπομιμνῄσκοντες, καὶ παραμυθίαν τὸ διδασκάλου ἀπονέμοντος, ἵνα μὴ κλαίῃ τὰ παιδία. ἀλλ' ἡ τέχνη λύει; ὅλως ἡ αὐτὴ ἐναντίωσις τῶν λόγων οὐκ ἔστιν Ὀδυσεῖ καὶ Νέστορι. ἔφησε δ' ἄν τις, καὶ πῶς ἐχ ἡ αὐτὴ ἐναντίωσις; τὰ αὐτὰ γὰρ λέγουσι. τοῦτο ἡ τέχνη ἡ Νέστορος, ὅτι τὰ αὐτὰ λέγων, οὐκ εἰς τὸν αὐτὸν ἐναντίωσιν λέγει. ἀλλ' ἡ τέχνη τίς; ὅπως μέλλῃ χαλεπὴν ἐναντίωσιν πείθειν, παρεύσεται διὰ τῆς πεπεισμένης ἐναντιώσεως. πεπεισμένοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ Ὀδυσσέως μῦθον, καὶ ἐώσειαν αὐτὸν τὸν ὅπως τιμήσουσι καὶ τὸν παραμυθίαν. ἀλλ' ἔχει χαλεπωτέραν ἐναντίωσιν ὁ γέρων. παρεύσεται οὖν διὰ ὧν ἔπεισεν Ὀδυσσεύς, καὶ τὰ αὐτὰ λέγει Ὀδυσσεῖ· Ὥστε γὰρ ἠὲ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες, Ἀλλήλοισιν ἀδύρηται οἶκόνδε νέεσθαι. Ὀδυσσεύς. τὰ αὐτὰ ὁ γέρων· Ὦ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἠὲ γυναιξὶν Νηπιάχοις;- Πῆ δὴ σωτηρίαν τε καὶ ὁρκια βήσεται ἡμῖν; Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γεγάασι, μήδεά τ' ἀνδρῶν. Ἦ μάλα δή σε λύει -- ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ Πᾶσιν ἐλεύσσειν νόστιμον ἦμαρ, μεθέπεσθαι βοτοῖσι. λέγει ἐκεῖνος σημεῖον μανίας τῶν περὶ τὸν Κάλχαντα· ὅτι, τὰ τῆς ἀφροσύνης. ὥσπερ τῶν αὐτῶν παρεύονται. τί οὖν ἐστι τὸ θαλλάττον; διδάσκει τὸ θαλλάττον τῆς ἐναντιώσεως τὸ ἐπαίειν ἡ διαίρεσις. ἐπήνεσαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ πλῆθος ὃ μῦθον τὸν Ὀδυσσέως· πειθόμενοι μύθοισιν· καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ὀδυσσέως λαμπρόν. Τοῖσι δ' ἄρ' πόλεμος γλυκίων γένετ', ἢ νέεσθαι Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. γέρων δηλονότι ἐναντίωσιν ἔχει. ὅπως δὲ πεπεισμένοι εἰσὶν οἱ Ἕλληνες μύθῳ, ζητεῖ αὖθις ἐκ τρα-

72

73

1 εὐδιάλυτα λέγων.

2 φερόμενα λέγων.

δι' ἄλλων πορευόμενον, ἄλλο πράγνειν.

ἰδοῦσαι. ὡσὲν γὰρ ἕφλος τῆς μάχης δύο τὰ ζητούμενα· ὅπερ μάλιστα ὑποθέσεώς ἐστι καὶ ζήτησις τὸ
» Ἀγαμέμνονος· Ἀλλ' ἄγετ' ἀμφὶ κέν πως θωρήξομεν ὑμᾶς Ἀχαιῶν· πῶς δύο τὸ Ἀχιλλέως
» ἐκφράζουσιν. ἔστιν οὖν τὸ Νέστορος ἡ ὑπόθεσις· Κεῖν' ἄνδρας χρὴ φῦλα, χρὴ φρήτρας, Ἀ-
» γάμεμνον, Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις. Εἰ δέ κεν ὡς ἔρξῃς, καὶ τοὶ πείθοιτο
» Ἀχαιοί, Γνώσῃ ἔπειθ' ὅς θ' ἡγεμόνων κακὸς, ὅς τε λαῶν, Ἠδ' ὅς κ' ἐάῳλος ἕηται. χρὴ σφέας γὰ
μαχέσσαι). αὕτη ἡ ὑπόθεσίς ἐστιν ἧς χειραγωγὸν ἔχει ὁ Ἀγαμέμνων· αὕτη ἡ ὁπτικὴ δυσωπὸς ὑπόθεσις
» τῶν λόγων τῷ Νέστορι· ὡς ἂν παρέργῳ δὲ αὐτὸν ἔρριψεν. Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο
σῇσιν· ὡς οὐδὲ σοὶ μῆκος ἐμῷ λόγῳ ποσὶν ἴθυνε· καὶ γὰρ ὥσπερ τέλος τῆς δημηγορίας τὸ πεπεικέναι χρεία
δημηγορίας ἀναγκαιοτέρα. ὅθεν τοῦτο Ἀγαμέμνων τυχὼν ὧν ἐβούλετο, ἐπαινῶ τὸν γέροντα· Ἦ
» μὰν αὖτ' ἀγορῆς νίκας, γέρον, ὕας Ἀχαιῶν. Αἴθ' ὡς Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον, Τοιῶ-
» τοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. Τῷ κε τάχ' ἁμὸν πτολίεθρον ἀνάκτου Πριάμοιο ἀνὰ χεῖρας ἔλοι·
» σὺν δ' ἡμετέρῃσιν ἀλόσσαιτο περθομένη. ὅπερ δὲ αὐτὸν ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Νέστορος, ὃ ἐκφρα-
74 ἰδοῦσαι, καὶ ὅπερ τοῦτο ἐπαινῶ, χαμαιζήλου ὁ Ἀγαμέμνων ὡς τυχὼν ὧν ἐβούλετο. Τίς ὁ ἔλεγχος, καὶ τίς ἡ
ἀπόδειξις; Φοβούμενος μὴ ἀπειθῇ ὁ Νέστωρ, καὶ βοηθεῖ αὐτῷ ὅσα δύναται. Τί οὖν ἐστὶ τὸ μὴ ποιοῦν
πειθῶ τὸν Νέστορα; ὀργὴ γὰρ Ἀχιλλέως τοῦ Ἑλλήνων. τὸ δαμυθεῖται τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ὁ Ἀγα-
μέμνων ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι, καὶ μέμνηται τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα μαλάξῃ αὐτοῦ τὸν θυμὸν ἐπ' αὐτῷ.
» ἐπεὶ τί βάλλεαι; Ὁ δ' Ἀλλά μοι αἰτίοχος Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν, Ὅς με μετ' ἀρητῆσιν ἔεισ-
» δας καὶ νείκεα βάλῃς. Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλῆός τε μαχεσσάμεθ' εἵνεκα κούρης Ἀνδρυβίοις ἐπέεσσιν·
» ἐγὼ δ' ἦρξα χαλεπαίνων. Εἰ δέ ποτ' ἐς γε μίαν βουλὴν ἁλεώμεθα, οὐκέτ' ἔπειτα Τρωσὶν ἀναβλήσεις
» κακὸν ἔσσεται οὐδ' ἠβαιόν. ἐποίησεν αὐτοῖς οἰκτεῖραι, εἰ ὁμολογεῖ τὸ ἁμάρτημα, καὶ ἀπεπλήρωσεν
αὐτῶν τὸν θυμόν. εἶτα σωαγορεύσας τῷ γέροντι καὶ τὸ δαμυθησάμενος, ἀφεὶς ταῦτα, ὅπερ τὸ
» οἰκειότατον ἔρχεται, ὅπερ τὴν βασιλέα· Νῦν δ' ἔρχεο· ὅπερ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα. Ταῦ-
» τα κελεύσας ἐπάγει, φησὶ, καὶ τίνα ἀπειλεῖ, ἐὰν δέ τις χωρίζηται· Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπονόσφι
» μάχης ἐθέλοντα νοήσω Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, ἢ οἱ ἕπεσθαι Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν
» κύνας ἠδ' οἰωνούς. ὥστε ἄρχει ἀπὸ ἐπαίνου σωαγορεύων τῷ Νέστορι· ἔπειτα παραμυθεῖται
τὸν θυμὸν, ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι· εἶτα κελεύει καὶ ἀπειλεῖ βασιλικῶς. αὕτη οὖν ἡ τέχνη τίς ἐστι;
ὅ, ἐπ' ἀνῆκε ὑποθέσεως πεπεικέναι παρέτεινον, ὅπερ τέλος ὡς πάρεργον ἔρριψεν· ὅπερ οἰκειοτέ-
ραν ὑπόθεσιν. Ταύτην τὴν τέχνην τίς ἐμιμήσατο, καὶ τίς ἐξηνήσατο; Πλάτων. ἐν κώμῳ
λέγει ἐν τῷ Συμποσίῳ Ἀλκιβιάδης Σωκράτει. ὅπερ τέλος τὸ ἐγκωμίου λέγει πρὸς
» Ἀγάθωνα ὁ Ἀλκιβιάδης· Ὄρα δίκαιον, ὦ Ἀγάθων, μὴ πάθῃς ὅπερ οἱ πολλοί. ὁ γὰρ ζ
» Σωκράτης οὗτος πρὸς ποίησιν ἐρωτικὴν εἶ). εἶτα ἐρώμενος ἀναφαίνεται. μὴ οὖν καὶ σὺ τὸ αὐτὸ
» πάθῃς, ὅπερ καὶ πολῦται πεπόνθασι. ἔτυχε δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐρῶν τοῦ Ἀγάθωνος, καὶ ἐβούλετο
ὑπὸ μηδενὸς ἀνῆκτον ἐρᾶσθαι. καὶ ὅπερ τέλος ἔρριψε τὸν παραίτησιν τὸν πρὸς Ἀγάθωνα, ὡς
» ὅπερ τοῦ ἐγκωμίου λέγων. αὐτὸς ἐξηγεῖται ὁ Σωκράτης τὸ τέχνον· Νήφει μοι δοκεῖς, ὦ Ἀλκι-
» βιάδη· δοκεῖ γὰρ μεθύειν ὁ Ἀλκιβιάδης· ἀλλὰ πῶς κομψῶς γε, φησὶ, τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα πρὸ-
» βέβληκας, εἰ μὴ εἶπες. καὶ πάντα ταῦτα εἰρηκὰς ὑπὲρ τοῦ δεδοικέναι ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα, ἵνα ἐγὼ
» μάν σου ἐρῶ καὶ μηδενὸς ἀνῆκτος. καὶ γὰρ ἐποίησας αὐτὸ, φησὶν, ὡς δοκεῖ, ὅπερ τέλος αὐτὸ εἰπὼν, ὡς οὐχ
» ἕνεκα τούτου πάντα τὰ ἀνῆκτα εἰρηκώς. Ἀλλ' οὐκ ἔλαθες, ἀνὰ τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα τοῦτο ἀνε-
φάνη. ὅταν γὰρ τοι γένηται ἡ τέχνη καὶ ὡδαδίδος). πειρασόμεθα οὖν δεῖξαι μὴ τὰ Ὁμηρικὰ καὶ
ὡδὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ ἐν δημηγορίαις, καὶ ἐν δίκαις, καὶ ἐν πομπηγυρικοῖς λόγοις, καὶ ἐν διαλόγοις 4
τὸ αὐτὸ εἶδος γινόμενον. πρότερον δὲ καὶ ἄλλο εἶδος εἰδῶμεν λόγων ἐγκαταμισμένων. διπλοῦν
τὸ τῆς παῤῥησίας ἀσφαλὲς πρὸς τοὺς ἀκούοντας. τοῦτο· ὃ μὲν, πρὸς τὴν τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι παῤῥησίαν, εἶδος ἔχειν τὸ λεχθησομένων ἀσφαλῶς
πρὸς ἀνακρουομένου· ὃ λυπηρὸν τοῖς ἀκούσμασιν· τὸ δ', ἐν διηγήσει πρὸς σώπων ὑπαλλαγῆς, ὁ
δεῖ τῶν πρὸς ἑτέρους ἑτέρως· καὶ ἔχει ὃ ἀσφαλὲς ἐν τῷ μὴ εἶναι ὅπλα πλήττειν αὐτοῖς ἀμαλέγε-
σθαι, ἀλλ' ἀκουόντων αὐτῶν, ἑτέρους ταῦτα λέγειν ἃ τούτοις πρέπει. Τί ποτ' οὖν ὅτι ἑκάτε-
ρον τὸ εἶδος; ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέστη, καὶ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα ὁ μάντις, ἐν ἀρχῇ τῆς Ἰλιάδος, ἐλέγχοντες
τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅπερ τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος αὐτὸς παρέχει. ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς, ἐν συμβόλαι

ομαπι

ζήματι ὀφλίζῃ τὴν αἰτίαν τῷ Ἀγαμέμνονι τῶν κακῶν, ὡς ἀπόρως διακείμενος, καὶ ζητῶν
τὴν αἰτίαν, καὶ ἀφορμὴν ποιήσασθαι τῆς παῤῥησίας τὸν μάντιν· ὁ δὲ μάντις, ἀντιποιῶν τῷ Ἀ-
χιλλεῖ τῆς ἀρωγῆς ὧν ὑπέδυνεν. ὁ Ἀχιλλεύς, ζητῶν τὰς αἰτίας, παρεδιοικεῖται ὃ φαίνεσθαι μέ-
λεσθαι τὴν αἰτίαν τῶν δεινῶν. ἴδωμεν οὖν τοὺς ἑκατέρων λόγους, πῶς ἔχουσι δι' ἀλλήλων, καὶ πῶς
ὁ μὲν παρεπὲς ἔχουσιν, οἱ μὲν τὸ Ἀχιλλέως ἀναβάτην ζητήσεως, οἱ δὲ τὸ μάντεως, ἀσφαλείᾳ
παρὰ τῆς ἀποκρίσεως· Ἀλεξάνδρου, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἷον Ἀχαιοὺς ἀπονοσφίσῃ, εἰ
κεν θανάτου γε φύγοιμεν· Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός γε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. Ἀλλ' ἄγε δὴ τινα
μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι· Ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον
ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων· Εἴτ' ἀρ' ὅγ' εὐχωλῆς ὑπερμενέφ), εἴθ' ἑκατόμβης· Αἴ κέν πως
ἀρνῶν κνίσης αἰγῶν τε τελείων Βούλῃ) ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.- Ἤτοι ὅγ' ὡς εἰ-
πὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο· μέχρι τούτου Ἀχιλλέως λόγοι ἔχουσι ὑπαγορεύοντος εἰς Ἀγαμέμνονα, καὶ
παρεσκευάντος ἐκείνῳ, ὃν δὲ ζήματι ζητήσεως καὶ ἀπορίας τῆς περὶ τὴν αἰτίας ὃ ἀσφαλὲς παρεδι-
οικεῖται. ἡ δὲ ἔνδοξις τῶν εἰς Ἀγαμέμνονα λέγεται ταῦτα, παρὸν μὲν, ὃ παρὸς Ἀγα-
μέμνονα ποιεῖται τοὺς λόγους, μὴ ἀμφίβολον· Ἀλεξάνδρου, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας· ὡς
ἀληθῶς αὐτὸν δεῖ ὃ ἀξίωμα, καὶ τὸν κοινὸν λόγον παρὸς ἐκεῖνον ἀποδιδόμενος, τὴν ἀσφάλειαν
ἔχει τῶν παρεσκευάσματος. εἶτα ἑξῆς ἐπάγει, Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός γε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. "
αἴτιος τῶν πολέμων Ἀγαμέμνων ὅτι, σωφρονῶν τοὺς Ἕλληνας. σωφρονεῖ καὶ τὸν λοιμὸν τῶν πο-
λέμων, καὶ φησιν αὐτὸν αἴτιον γεγονέναι. τί γὰρ ἡ μνήμη τῶν πολέμων ὠφελεῖ, εἰ μὴ ἐβούλετο ἀμφο-
τέρων αἴτιον ἀποφαίνων τὸν αὐτόν; εἶτα ὕστερον ἔδοξεν ὅτι αὐτὸς αἴτιός ἐστιν ὃ χρεὼν ἀφῶς εἰπεῖν,
ὅτι ζήτησιν ἦλθεν· Ἀλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' "
ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν· Ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων. ἡ παρεσκήκη τῶν τόσσον, "
δηλοῖ ὅτι τὰς αἰτίας τῆς ὀργῆς ἃς ὑποδοὺς ὁ Ἀχιλλεύς, ὃ πιστεύσας ἀκόων, ἀλλ' αἰτίαν μείζονα
παρεμβύει· Εἴτ' ἀρ' ὅγ' εὐχωλῆς ὑπερμενέφ), εἴθ' ἑκατόμβης. ἐνδέχε) τὸν Ἀπόλλωνα ἔτι ἔχειν "
εὐχωλῆς καὶ ἑκατόμβης τόσον χολωθῆναι. ὅταν μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς διοικεῖται τὸν λόγον. ὁ δὲ μάντις,
λαβόμενος τῆς ἀφορμῆς, αὐτοῖς τοῖς Ἀχιλλέως λόγοις χρῆται εἰς διαστολὴν τῆς δεῖξαι τῷ Ἀ-
γαμέμνονι, πρὶν φανερῶς εἰπεῖν· καὶ γὰρ αὐτῷ ἀφορμὴ τῶν λόγων ὁ Τόσσον. λέγει γὰρ, Οὔτ' "
ἀρ' ὅγ' εὐχωλῆς ὑπερμενέφεται, οὔθ' ἑκατόμβης. καὶ πρότερον παρεδιοικεῖται τὴν ἀσφάλειαν· " 76
Ὦ Ἀχιλεῦ κέλεαί με Διὶ φίλε μυθήσασθαι Μήνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο ἄνακτος. "
Τοὶ γὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ὄμοσσον, Ἢ μάν μοι παρέφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν. "
ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ἐστὶν ὅτι τῷ βασιλεῖ παρεσκευάσθαι. εἶτα τῷ παροιμίᾳ τούτῳ ἐπάγει·
Ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων Ἀργείων κρατέει, καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί. "
εἶτα γνωμολογεῖ· Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ. εἶτα τὴν τέχνην τῆς ὀργῆς " 87
παύει· Εἰ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ, Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα "
τελέσσῃ, Ἐν φρεσὶν ᾗσιν. σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις. καὶ ἤδη ἔδοξεν ὅτι Ἀγαμέμνων τῶ- "
των ἀπάντων αἴτιος, μηδέπω εἰπών. καὶ διὰ τοῦτο ἐπάγει, ἀντιποιούμενα λέγων ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ
παρορμῶν αὐτόν· Θαρσήσας μάλα εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ τι οἶσθα. Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλ- "
λωνα Διὶ φίλον, ὅστε σύ, Κάλχαν, Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνῃς, Οὔ τις "
μευ ζωοῦ καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει Συμ- "
φύτων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς, Ὅς νῦν πολλὸν ἀρίστος ἐπὶ στρατὸν εὔχεται " 40
εἶναι). Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ἤυδα μάντις ἀμύμων. ὁμολογεῖ ὁ ποιητὴς, τῶν λόγων τὴν
ποίκισιν. μία μὲν αὕτη διαπρέπεια ἐγκαλλωπισμένων λόγων, ὃ, δι' αἰνιγμάτων λέγειν ἃ φρονῇ
ς, καὶ ὃ, τῇ διαστολῇ καὶ τῇ μελλήσει τῶν λόγων εἰπεῖν, πρὶν εἰπεῖν, τῷ παροιμίᾳ ὃ
ἕλλον δείκνυσθαι λυπηρόν. ἡ δευτέρα δὲ λέξις ἐλέγχεται ἐκείνῳ εἰ) τὴν μέθοδον, ὃ, ἑτέρῃς ἑτέροις διαλεγόμενον, ἑτέρων καταπλεόντων.
διαλεγόμενον ἑτέρων καταπλεόντων, ὃ ἀσφαλὲς τῷ μὴ παρεσκευάσθαι, τῇ ὑπαλλαγῇ τῷ παρ-
όπου ἐνδεικνύμενον. καὶ οὗτο Ὁμήρεος ἔδοξεν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ὁ γὰρ Ὀδυσσεὺς, πρὶν
παραγαγεῖν τοὺς ὄχλους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα δημηγορήσῃ παρεῖς τῆς μονῆς, ὅτε τὴν ἀπό-
στασιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐποήσατο, οἷς λέγει· Ὄφελον μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχεῖν,

" Τόνδ' ἀγήνοις ἐπέεσιν ἠρητύσασκε πρέπων·
" Δαιμόνι', ἤ σε ἔοικε, κακὴν ὡς, δηϊοάασθαι·
" Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο, καὶ ἀνῄοις ἵδρυε λαοῖς. Οὐ γάρ πω σάφα οἶδ' οἷος νόος Ἀτρεΐδαο·
" Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν. Ἐν βουλῇ δ' ἤ πάντες ἀκούσαμεν οἷ ἔφ-
" πε· Μή τι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν. Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασι-
77 " λῆος. Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι· φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς. Ὃν δ' αὖ δήμου ἄϋδρα ἴδοι βοόων-
" τά τ' ἐφόβησε, Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ. Τοὺς τοιαῦτα τοῖς ὑπὲρ μήσεσι
σωάγει καὶ τοῖς βασιλεῦσι. ὁ μὲν δὴ ἐντυχὼν τοῖς βιβλίοις, οἵεται, ὅσαπερ καὶ προεῖρηκεν Ὅμη-
ρος, τοῦτο ποιεῖν, αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι φιλοφρόνως διαλέγεσθαι, τοῖς δὲ δήμοις πικρότερον
καὶ σφοδρότερον. ὁ δὲ ποιεῖ Ὀδυσεὺς Ὁμήρου, σαφὲς ὁρᾷς. ἃ γὰρ ἐβούλετο καθάπαξ παθεῖν τοὺς
βασιλέων, τῷ δήμῳ διελέγετο· ἃ δ' ἐβούλετο ὑπὲρ μῆσαι τῷ δήμῳ, τοῖς βασιλεῦσι διελέγε- 1
" το. ἢ εἰπάτω μοι τις, τί ἔδοξε τοὺς Ὀδυσσεῖ τοῖς δημόταις λέγειν; Οὐ μὴν πάντες βασι-
" λεύεσθαι ἐθέλουσιν Ἀχαιοί. Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, Εἷς βασιλεύς·
" ἢ τί ἔδοξε τοῖς βασιλεῦσιν ὑπὲρ μῶν τα λέγειν; Ἐν βουλῇ δ' ἤ πάντες ἀκούσαμεν οἷ ἔφτε.
" Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν. Ταῦτα δὲ ὁ τοῖς δημόταις λέγει, ἀλλὰ τοῖς
βασιλεῦσι ἀναμιμνήσκει. γέγονεν οὖν ὁ λόγος πρὸς ἑκατέρους ἑκατέρους κοινός. καὶ τὸν ἐξή-
" γησιν ἐπάγει Ὁμήρου τῶν ἐγκαλουμένων τότων λόγων δι' ὀνόματος ἑνός, ὃ δὲ ὁρῶσιν οἱ
" ἀναγινώσκοντες, Ὅμηρος δὲ οὕτω φιλανθρωπίας ἀξιοῖ, Ὡς οὔτε κοιρανέων δίεπε
πρατόν· τί ἐστὶ τὸ Κοιρανέων; ὡς κοίρανος ἀλεγεινός; ὁ δή που· ἀλλὰ πρατήγημα τῶν
λόγων ἅπτως ὀνομάζων, καὶ ἐξήγημα τοῦ πρατηγήματος, καὶ τοῦ, Κοιρανέων δίεπε πρατόν. ἡ γὰρ
παραδείγματα ἐκ τῶν πρὸ διοίκησις ἐστὶ τέχνη ἐν τῷ ὀνόμασι λεγομένη. ἴωμεν οὖν ἐπὶ τὰ πρὸ τοῦ παραδείγματα. 2
συγγρ. Δημοσθένης διδάσκει ἡμᾶς ὑπερπόνως ἀναλέγεσθαι ἃ βούλεταί τις· καὶ οἶδε τοῦ πράγματος τὸ
α, τὸ εὐπερ- ὄνομα. λέγει δὲ ἐν τῷ περὶ στεφάνου ὧδε τῇ λέξει· " Ἐπειδὰν δὲ ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς
πῶς ἀναλέ- Θήβας, πῶς χρήσεσθαι τῷ πράγματι παραινῶ, τοῦτο μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. εἶτα
γεσθαι. " ἐπάγει ὥσπερ διδάσκαλος παραδιδοὺς μαθητῇ τὸν διοίκησιν· Μὴ δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν·
" ἀσχολοῦνται γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ἐκείνοις, ἂν κελεύωσιν· ὡς ἐκείνων μὲν ὄν-
" των ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν δὲ ἀμείνον ἢ ἐκείνων ὃ μέλλον προσορωμένων· ἵνα, ἂν μὲν δέχωνται
" ταῦτα καὶ πειθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὑμῶν διοικούμενοι, καὶ μεθ' ἡμέτερος ἀξίου τῆς πό-
" λεως ταῦτα πράξωμεν· ἂν δ' ἄρα μὴ τύχῃ, ἐκεῖνοι μὲν, ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, ἂν τι ἄξιον μέμ-
β, ἢ ἕτερα λέγειν τα, ἕτε- ψωσιν· ἡμεῖς δὲ, μηδὲν αἰσχρὸν μηδὲ κακὸν ὀφθείημεν πεπεισμένοι. τὸ δὲ ἕτερα λέγειν καὶ
ρα διοικεῖσθαι. ἕτερα διοικεῖσθαι δείκνυσι καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Δημοσθένης ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς, " ἔν γε Περὶ 3
συμμορίων· ὑπὲρ ἃ φορμὸν λόγων· ὅσπερ λόγος εἰκότως ἂν καὶ δικαίως ὑπὲρ ἁπάντων τοῦ Περὶ τῶν
βασιλικῶν, ἐν τῷ, πρῶτος καὶ μόνος πάντας ἀναστῆσαι. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐναντιοῦται μὲν τῇ
Ἀθηναίων γνώμῃ, ὁρμηκότων αὐτῶν πολεμεῖν βασιλεῖ, καὶ μία μὲν διοίκησις τοῦ λόγου ἐστὶ,
τὸ, βουλόμενον τὸν ῥήτορα μὴ πολεμεῖν αὐτοῖς βασιλεῖ· κλέπτει δὲ τὴν δόξαν, " τὸ συμβουλεύειν
βασιλεῖ μήπω πολεμεῖν, καὶ αὕτη ἡ τέχνη ἐστὶ τοῦ, ἃ βούλεταί τις λέγειν ὑπερπόνως. ποιεῖ δὲ τοῦτο
" οὕτως· " Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα· ὃ μὲν γὰρ ταῦ-
" τα παραινέσαμ' ἂν μόνοις " τῶν ἀγώνων ὑμῖν πόλεμον πρὸς αὐτὸν " συμφέρειν. καὶ ἔτι ἡ τέχνη βα-
" θυτέρα, τὸν κωλύοντα πολεμεῖν ἐπαγγέλλεσθαι πρὸς δυνάμεως πολεμήσοντα. τοῦτο μὲν κλέ-
78 πτοντός ἐστι τὸν ἐναντίωσιν τοῦ πολέμου. μιμεῖται γὰρ ἐνταῦθα τὸν Ἀρχίδαμον τοῦ Θουκυδίδου.
καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος, ὅπως ἐώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους ὁρμηκότας πρὸς τὸν πό- 4
λεμον, ἐβούλετο δὲ αὐτοὺς κωλῦσαι πολεμεῖν, ὃ μὲν μὴ πολεμεῖν λέγει ἁπλῶς· οὐ γὰρ πείσοντα· συμβουλεύων δὲ τὸ μήπω πολεμεῖν, ὃ μὴ πολεμεῖν λέγει. μία μὲν αὕτη διοίκησις ἐν τῷ
λόγῳ. δευτέρα δὲ ἐκείνη, ᾧ μὲν βούλονται πολεμεῖν, ἁπλῶς βούλεται πολεμεῖν ὁ Δημοσθέ-
νης· ᾧ δὲ οὐκ ἐθέλουσι πολεμεῖν, τούτῳ κελεύει πολεμεῖν. καὶ γίνεται διπλοῦς λόγος ἐγκαλυμέ-
νος. βασιλεῖ μὲν γὰρ αὐτοῖς ἁπλῶς βούλεται πολεμεῖν, ᾧ πάνυ βούλονται· Φιλίππῳ δὲ αὖ ἐθέλουσι πολεμεῖν,
ᾧ ἁπλῶς βούλονται. τίνα δὲ διοίκησιν ἐποιήσατο; ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως τοῦ πεῖσαι μὴ πολεμεῖν ᾧ
βούλονται, καὶ πολεμεῖν ᾧ μὴ βούλονται, συμβουλεύει πολεμεῖν βασιλεῖ, ἀλλὰ μήπω, πρᾶ-
σκειν ἀνά-

κωλύεσθαι δὲ τοὺς αὐτόν. ὁ μὲν οὖν Μηδέπω, τῷ ὁρμῷ τῷ ὅτι βασιλέα κωλύσ· συμβολὴ δὲ τῆς διδασκαλίας, λύσειν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον ἐργάζεται). καὶ ἡ αὐτὴ ἡ τέχνη ὅτι, λάβε αὐτὸν Δημοσθένει ὁμολογοῦντα· Εἰ μὲν τίνων ἕτερός τις ἰσχύ- « τος δυνάμεως, ὥσπερ τοῖς βαρβάροις οἷόν τε ἦν ἀμύνασθαι, ἕτερος δέ τις ὥσπερ τοῖς Ἕλλησιν, εἰκό- « τως ἂν φανερὸν πᾶσιν ὑπῆρχεν ἀντιλαμβανόμενα τοῦ ἐκείνου ἀντιπαλοῦντος· εἰ δὲ πάσης διδασκαλίας « ἐστὶ τέχνος ὁ αὐτὸς τρόπος, τοῖς ἐχθροῖς ἀμύνασθαι δυνάσθαι, τοῖς ὅσοι συμμάχοις βοηθεῖν, καὶ « ταῦτ' ὑπάρχοντα ἀγαθὰ σώζειν, ἵνα τοῖς ὁμολογημένοις ἐχθροῖς ἔχητε, δῆλοι ζητοῦμεν· ἀλλὰ « διδασκαλίαν μὲν τοῖς τοῦτοις, ἀμύνωμεθα δὲ κἀκείνοι, ἂν ἡμᾶς πείσῃ. καὶ ἀληθὴς « ὁ ἀπόρρητον τοῦτο τῆς γνώμης μύστης ἐν ἀνθρώποις λόγος· Ὁρᾶτε δ' ἡμᾶς Φιλίππου μὲν κατα- « φρονοῦντας, βασιλέα δὲ ὡς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν φοβερὸν ὄντες. εἰ δὲ τῷ μὲν πολεμεῖν ἀφελήσομεν, « τῷ δὲ οὐκ ἀξιώσομεν, τοῖς τίνας διαταξόμεθα; Ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης ἐν ὅλοις λόγοις « ποικίσεως ἄημα φαύλης ἐν ὅλῳ δράματι, ἐν μέρει τινὶ ἄημα διοικοῦντα. ἐν τῷ Αἰόλῳ ὁ Μακαρέως ἐστὶν ὁμιλήσας τῇ ἀδελφῇ καὶ λανθάνων, καὶ συμβουλεύων τῷ πατρὶ τὰς ἀδελφὰς τοῖς ἀδελφοῖς" συνοικῆσαι, ἵνα τὸ οἰκεῖον διοικήσηται. καὶ οὕτως ἐχρημάτισεν ὁ λόγος καιρίᾳ γνώμῃ καὶ συμβουλῇ. ἡ Μελανίππη σοφή, τὸ δράμα Εὐριπίδου, ἐπιγέγραπται μὲν Σοφή, ὅτι φιλόσοφος, καὶ δοκεῖ τοῦτο διαύτης μηδεὶς ἐστιν, ἵνα μὴ ἀπίθανος ἡ ἡ φιλοσοφία. ἔχει δὲ διπλοῦν ἦθος, ὁ μὲν, τὸ ποιητοῦ· ὁ δὲ, τὸ προσώπου τὸ ἐν τῷ δράματι, τῆς Μελανίππης. ὁ μὲν τὸ ποιητοῦ, τοιόνδε· ὁ δὲ τὸ προσώπου, τοιόνδε· Ἀναξαγόρᾳ προσεφοίτησεν Εὐριπίδης· Ἀναξαγόρου ὁ λόγος ἐστὶν, ὅτι πάντα ἐν πᾶσιν· εἶτα ὕστερον διεχρίθη. μετὰ ταῦτα ὡμίλησε καὶ « Σωκράτει, καὶ ὅτι ὁ ἀπορώτερον ἦγε τὸν λόγον. ὁμολογεῖ οὖν τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀρχαίαν ἐκ τῆς Μελανίππης· Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα, Ὡς ὑραιός τε « γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία. ὅτω μὲν ὁ ποιητὴς σχηματίζῃ τὸ αὐτό· ἡ δὲ Μελανίππη ἐπαιδεύθη « μὲν ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, γέγονε δὲ ταύτῃ παιδία· ἐξέθηκε δὲ αὐτὰ εἰς τὰ τῆς παιδοφθορίας. ὁ δὲ πατὴρ ἦν εἶπεν οὐκ βοὸς εἶ), καὶ ὡς τέρας βάλεται καὶ κατακαῦσαι. βοηθοῦσα αὐτῇ ἡ Μελανίππη ἀποφαίνεται πειρᾶται ὅτι τέρας οὐδέν ἐστιν. οὕτω τὸ δράμα ὅλον ἐσχημάτισται· καὶ ἅμα διδάσκει ἡμᾶς Εὐριπίδης ὅτι τὸν σχηματίζοντα ἐκλυπάτω δεῖ εἶ) τὸ λῦσαι τὸ σχῆμα μετὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ σχήματος. ἀνειργομένη γὰρ πάσας αἰτίας τοῦ σῶσαι τὰ παιδία, λέγει, Εἰ « δὲ παρθένος φανεῖσα ἔκθετα ἔθηκε τὰ παιδία, καὶ φοβουμένη τὸν πατέρα, σὺ φόνον δράσεις; ὥστε « 79
καὶ τὸ αὐτῆς πρᾶγμα λέγει ἐν σχήματι συμβουλῆς. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Παιανιεὺς Ἰσοκράτους τοῦ τοῦτον τὸν βιβλίον ἐστὶ, καὶ ὁ Φίλιππος Ἰσοκράτους, καὶ ὁ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως. ἐν γὰρ τοῖς τρισὶ τούτοις βιβλίοις ἐγκώμια διέρχεται, τὸ μὲν, Ἀθηναίων· τὸ δὲ, Φιλίππου· τὸ δὲ, ἐξ ἀμφοτέρων. Ἀλλὰ τοῖς μὲν Ἀθηναίων ἐγκωμίοις, καὶ τοῖς Φιλίππου, συμβουλεύει τοσοῦτος, τὸ δύσφορον τὸ ἐγκώμιον ἐπεσχημάτισται, καὶ πεποίηται ὥσπερ παρεργον συμβουλῆς τὸ ἐγκώμιον· τὸ δ' ἐστὶν ἔργον τῶν ἐγκωμίων· παρεργον δὲ ἡ συμβουλή· αὐτῷ δὲ ἔδοκεν ἐπαινεῖν ἀφορμὴν, ἐν ἀνάγκῃ ἀπολογίας τοῖς κατηγορημένοις. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ Περὶ τοῦ στεφάνου ἐπεσχημάτισται. ἐγκώμιον αὐτὸ ἠθέλησε γράψαι, καὶ τὴν ἀπολογίαν ἐπεθεάζατο. τοῦτο καὶ Πλάτων πεποίηκεν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ Σωκράτους, ἐγκώμιον βουλόμενος γράψαι ἐν ἀπολογίας σχήματι. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος ἐπὶ Σωκράτους, ἐγκώμιον Σωκράτους" περαίνει. ἔργον δὲ αὐτοῖς ἐστι, καὶ πολλὰς ἐπιθέσεις ὁμοῦ συμπλέκειν. ἡ γέ τοι ἀπολογία Σωκράτους, καὶ Πλάτωνος ἀπολογία ἐστὶ, καὶ Ξενοφῶντος ἀπολογία ἐστὶ· καὶ ὁ περὶ τοῦ στεφάνου, τέσσαρας ἐπιθέσεις ἔχει, καὶ ἀπολογία ἐστὶ, καὶ κατηγορία, καὶ ἐγκώμιον Δημοσθένους, καὶ οἱονεὶ δεῖ εἶ) δεῖ τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. καὶ Ξενοφῶν δὲ, ὁμολογῶν ἐγκώμιον Ἀγησιλάου εἶναι, λέγει ἐν ἱστορίας λόγῳ τὸ σχῆμα ποιούμενος. καὶ πάλιν ἐν τῇ Παιδείᾳ καὶ τῇ Ἀναβάσει εὑρήσεται ἐσχηματισμένους λόγους. βάλεται γὰρ τοὺς δημοσίους τὰ ἴδια ὅπλα λαμβάνειν, καὶ τοῖς ὁμοτίμοις ἑκατέροις διαλέγεται εὐφυῶς· τοῖς μὲν, ὡς ἰδίᾳ αὐτοῖς· τοῖς δὲ, ὡς συναγωνιστὰς καὶ συμπολεμιστὰς, καὶ ἀγωνιζόμενος· καὶ τὸ ἑκατέρων οὕτω διοικεῖται. καὶ ἐν τῇ ἀναβάσει ὁ Κλέαρχός ἐστι, τῶν στρατιωτῶν ἐκπλαγέντων τὴν ἀνάβασιν

τὼ Κύρου, καὶ μὴ βελομένων, ἀλλὰ δεικνύντων τὰ ἄπορα. καὶ ἐν τῷ Περὶ τῶν παρεσβείας μέγα ποιεῖται, καὶ μέγα συγκατασκευάζει. ἔστι γὰρ ἡ τέχνη τῶν ἐγκαταμιγέντων λόγων μάλιστα αὕτη, ὃ, μέγας καταασκευᾶς συμπλέκειν τὰ οἰκεῖα. ὅθεν πεποίηκε καὶ Θουκυδίδης ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ. δημηγορῶν γὰρ καὶ παρακαλῶν Ἀθηναίους ὑπὲρ τοῦ πολέμου, συνέταξε τὸ ἐπιταφίου κεφάλαια τῇ παραινέσει. ἐγκώμιόν ἐστιν ἡ παράκλησις ἀπὸ τῶν ἡθῶν, ἀπὸ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς. ἐγκώμιόν ἐστιν οὐκ παραβολῆς ἡ παράκλησις, οὐκ τῶν παραβολῶν τὰ τῶν ἀναλίων, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκατέρας τῆς πόλεως. οὕτω κινδυνεύει, ὅθεν ὑπεσημάνθα ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, τοσοῦτον ἀποδεῖξαι δηλῆς εἶ) τὸ μὴ εἶναι τὰ ἐγκωμιαστικὸν, ὥστε τὸ ἀναλίου αὐτῷ παρεὶς λόγος ἀγκωμάτιστος. καὶ πάλιν ἐπανέλθωμεν ὑπὲρ τὸν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἵνα ἐξ ἀρχῆς ὑπενθέμεθα, ὅτι τὸ ἀγῶνος ὄντος τοῦ ῥήτορος διπλοῦ, τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ ἤθους τοῦ κατηγόρου, ἡ περὶ τῶν ἠθῶν διοίκησις, ἀεὶ ἐγκωμιαστικὸς τοῖς λόγοις ἔχει. πολλὰ γνώματα παρ' Ὁμήρῳ, πάμπολλα καὶ ἐν μέγας ἐπανορθώσεσιν, μέγα διοικοῦμενα· ἐπεὶ καὶ ὁ τῆς Βρισηΐδος λόγος οὐκ ἀγκωμάτιστος, ὅτε ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος θεραπαινὴν τὸν Πάτροκλον κείμενον, ὑπτιάζει τῷ σώματι, καὶ θρῆνος Πάτροκλον. καὶ οἴεται ὁ ἀκροατὴς ὅτι Πάτροκλον θρῆνος· ἐνδείκνυται δὲ ὁ ποιητὴς σοφίαν γυναικὸς ἐν ἀκμῇ καιροῦ ἀπαιτούσης τὰς τῆς γυναικὸς ἐπανορθώσεις, καὶ ἀπὸ τοῦτο θρήνου δίκην λεγούσης πρὸς Ἀχιλλέα· Πάτροκλέ μοι ἀφλῆ πλέ-

80 » σον κεχαρισμένε θυμῷ, Ζωὸν μάν σε ἔλιπον ἐγὼ κλισίηθεν ἰοῦσα· Νῦν δ' ἔλεθον φθιτὸν κιχάνομαι, » ὄρχαμε λαῶν, Αἶψα δύσ'. ὡς μοι δέχε) κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. Ταῦτα προοίμια θρήνου ποιεῖται. » εἶτα τὸ προοίμιον παραινεῖ ὑπομνῆσαι τὸν θρῆνον, ὡς ἀπόδειξιν τοῦ δικαίου θρήνου· Ἀν- » δρα μάν ὦ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ, Εἶδον προπρὸ πόλιος δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ· » Τρῶς τε κασιγνήτους, οὓς μοι τέκετο μήτηρ Κηδείους, οἱ πάντες ὁλέθριον ἦμαρ ἐπέσσον. Ταῦτα ἤδη Ἀχιλλέως καταπάσεται, ὅτι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκλείνας, ἔχει αὐτὸν συνοικοῦσαν, » καὶ δεῖ αὐτῇ πολλῆς προμυθίας. εἶτα συμφορῶν ἀνάμνησις· Οὐδέ μάν Θέτις μ' ἔασκε, σὺ δ' » ἄνδρ' ἐμὸν ὠκὺς Ἀχιλλεὺς Ἔκτανεν, πέρσεν δὲ πόλιν θείοιο Μύητος, Κλαίω, ἀλλ' ἐμὲ φά- » σκες Ἀχιλλῆος θείοιο Κυρηδίῃ ἄλοχον θήσειν, ἄξειν τ' ἐνὶ νηυσὶν Ἐς Φθίην, δαίσειν δὲ γάμον » μετὰ Μυρμιδόνεσσι. καὶ ὁ τέλος τοῦ ὑπολόγου ὁ κέντρον τῆς ἀπαιτήσεως ἐπαγωγή· Τῷ σ' ἀμο- » τον κλαίω λειπόντα μείλιχον αἰεί. ὡς δὴ ἀκούων ταῦτα Ἀχιλλεὺς δικαιολογουμένης, εἶπεν, Ἀλλὰ μὴ κλαῖε γύναι, ἐκεῖνα βέβαια γένηται. καὶ ταύτας τὰς ὑφηγήσεις ἐστὶν ὑπόντα πολλὰ καὶ τῆς ποιητῶν, καὶ τῶν συγγραμμάτων, καὶ τῶν δικανικῶν καὶ τῶν συμβουλευτικῶν λόγων, καὶ τῆς ἐν ταῖς ἰσοδείαις, δύρσιν πλείους τὰς πλάσεις τῶν σχημάτων, ἢ τὰς ἁπλότητας τῶν κοινῶν λόγων. λέγω δὲ καὶ προσθήσω, ὅτι καὶ ὅταν τὶς ἁπλῶς λέγῃ, καὶ τοῦτο τέχνῃ σχήματος ἐστί, ἵνα ἡ τῆς ἁπλότητος προσποίησις τὸ πιθανὸν ἔχῃ τῷ ἀκούοντι. καὶ τεκμήριον τούτου ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τοῦ Αἴαντος πρὸς Ἀχιλλέα ἐν ταῖς λιταῖς. ὁ μὲν γὰρ Φοινὶξ τέχνῃ χρῆται πρὸς αὐτὸν, καὶ προσλεί- » νας αὐτῷ ἡδίστην ὑποθέσεν, ἀναλωτὰ τὸν ἀγωνίζεται· Εἰ μὲν δὴ νόσον γε μὴ φρεσὶ, φαίδιμ' » Ἀχιλλεῦ, Βούλεαι, ἀλλ' ἔπι πάμπαν ἀμείλιχα νηυσὶ δοῆσι Πυρ ἐθέλεις αἰθῆναι, ἐπεὶ χόλος ἔμ- » πεσε θυμῷ, Πῶς δ' ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, αὖθι λιποίμην; ἡδίστη γὰρ ὑποθέσις Ἀ- χιλλῆ, ὃ λέγειν τὸν Φοίνικα ὅτι οὐκ ἀπολεφθήσεται· εἶτα ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἀπολεφθῆναι, ἡ θε- φὴ, ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς συμπεδάφθαι. ταῦτα δὲ πάντα εἰς τὴν ἀντίαν ὑποθέσιν· πίθε-

81 » μοι· τέθραφα γάρ σε, καὶ χάριτας ὀφείλεις. καὶ ὅλη τοῦτό ἐστιν ὑπὸ τέλη ὁμολογίας· Ἀλλ', Ἀχι- » λεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν, αἰδέσθητι δὲ σε χρὴ Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· φρεσὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί. 40 τοῦτο τὸ σχῆμα συνιδὼν καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀντισχηματίζει ἐξῆς, μιμούμενος τὴν τέχνην τοῦ διδα-

81 » σκάλου. ἐξηγεῖται γὰρ οὕτω· Μή μοι σύγχει θυμὸν ὀδυσσόμενος καὶ ἀχεύων, Ἀζείδης ἥρωϊ » φέρων χάριν· αὕτη μὲν ἐξήγησις τῆς τοῦ Φοίνικος τέχνης. εἶτα ὁ ἀντισχηματισμὸς, Ἴσον » ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς. τί γὰρ ἐκεῖνος τοιοῦτόν τι εἶπεν, ἢ τίνα χάριν ἤτη- σεν; ἀλλ' ὅπερ ἀνέμνησεν εἰπών, Πολλάκι μοι κατέδυσας ὑπὲρ φήθεσι χιτῶνα Οἴνου ἀποβλύζων, ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ· ταῖς ἐν τῇ νεότητι πάντας προτέτεινεν αὐτῷ ὡς ὀφείλοντος χάριτας, καὶ αὐτὸς ἐσχημάτισεν εἰπών, Ἄλλῳ χάριν λάμβανε μείζω, μὴ ταύτην ἄπτει.

Ταῦτα

ταῦτα μὲν ὁ Φοῖνιξ σημαίζει. ὁ δὲ γε Αἴας, ἁπλούστατος ὢν, βαρύτατος ἐν τοῖς λόγοις πέφυκεν. ἀνίσταται γὰρ ὡς ὀργιζόμενος, καὶ ἀξιοῖ μηκέτι μηδὲ διαλέγεσθαι, καὶ λέγει· οὐ γάρ μοι δοκεῖ μῦθον τελευτᾶν τῆδε γ' ὁδῷ κρανέεσθαι· καὶ ὑπεπτοίησε Ἀχιλῆα χαλεπώτατα καὶ πικρότατα. ὁ δὲ μάλιστα ἐν τῇ παῤῥησίᾳ ἰκετεύων καὶ δεινὸς καὶ βιαζόμενος Ἀχιλλέα, οὗτός ἐστιν· ἐπιεικέστατοι δέ οἱ εἶεν Πανδίονος ὀκτὼ Δαναῶν· καὶ φαίνεταί γε τοιοῦτος ἁπλοῦς δὴ καὶ ἀφελὴς, καὶ παῤῥησίᾳ χρώμενος. εἶτα τῇ τέχνῃ προσχρώμενος φαίνεται μᾶλλον πεπεικώς. πῶς δή; Αἴαν δ' οὐ μύθων Τελαμώνιε, κύδιστε λαῶν, Παντά μοι ἐπέοικε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν· εἴσω μυθήσασθαι. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότε κεῖνων Μνήσομαι ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν. οὕτω οὖν ὁ λόγος δείκνυσιν ὅτι καὶ τῆς ἁπλότητος προσποίησις, σχήματος ἔργον ὑπὸ τέλος· ἐπεὶ καὶ αἱ τῶν χαρίτων ἀπαιτήσεις οὐκ ἄνευ τοῦ ἐσκημαλίσθαι γίνονται. οἱ γὰρ αἰτιώντες τὰς χάριτας τοῦ δεῖν πεποιῆσθαι, ἐν καιρῷ φυλαττόμενοι τὸ ὀνειδίζειν, εὐφρεπῶς ἀπαιτοῦσι. καὶ δείκνυσιν ἡμῖν ὁ ποιητὴς πῶς μὲν ἀνεπιτέχνου ἀπαιτήσεως ἔπος, πῶς δὲ ἐπιτέχνου. ὁ Ἀχιλλεὺς τῇ μητρὶ λέγει· Πολλάκι γάρ μευ ἔναντι καὶ μεγάροισιν ἄκουσα Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέι Κρονίωνι Οἴη ἐν ἀθανάτῃσιν ἀφίξεα λοιγὸν ἀμῦναι, Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι. καὶ ἀναμιμνήσκει τὴν μητέρα πάλαι, καὶ ἐπάγει παραινῶν αὐτῇ· Τῶν νῦν μοι μνήσασα παρέζεο, καὶ σὰ γούνων. ταῦτα ὑπακούσασα ἡ μὲν θεὸς, καὶ πείθουσα αὐτὸν θαῤῥύνει, ἐπαγγέλλεται δὲ μόνον ἔργον αὐτὰ, ἀλλὰ αὐτῇ λέξει λέγει· Τοῦτο δέ οἱ ἐρέουσα ἔπος Διὶ λειπερικεραύνῳ, Εἶμι αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται. καὶ ταῦτα ὑποσχομένη, ὅπῃ ἀφίκεται πρὸς τὸν Δία, τὸ μὲν ὀνειδίζειν ἀφίησι, τὸ δὲ ὑπομιμνήσκειν ὑπομελῶς προσχρῆται· Εἰ πάτερ, εἴ ποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ἔπεσσα, Ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ· τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔπος, τὸ δὲ δύναμιν ὑπροφερῶς ἐποιήσατο. τοιοῦτός πως καὶ ὁ ἱερεὺς ὅστις, γυμνότερος μὲν ἢ κατὰ τὸν θεὸν, ὑπροφερῶς δέ. ὑπεκαλεσάμενος γὰρ τὸν θεὸν λέγει· Εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ὑπὲρ νηὸν ἔρεψα, Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα Ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ. καὶ τὰ μέρα τῶν ἐσκημαλισμένων λόγων παιδεύει ἡμᾶς ὁ Ὅμηρος, ὅτι οὐ τῆς ὑπερεπείας δεῖται, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν χρείᾳ σωτερίας. τῶν γὰρ πόνων χρεία ἐστίν· ἴσον μὲν ἡ χρεία παραδίδωσι, ταῦτα ὁ καιρὸς παραιτεῖται. διδάσκει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Ἑρμοῦ λόγοις πρὸς Πρίαμον Ὅμηρος. τὸν γὰρ Ἑρμῆν, ὡσπερ διδάσκαλος ὢν, παιδεύει πῶς χρὴ ἐντυχεῖν Ἀχιλλεῖ, καὶ παραδίδωσι τὰς μεθόδους τῆς ἱκετείας· Τὼ δ' εἰσελθὼν, λάβε γούνατα Πηλείωνος, Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠυκόμοιο Λίσσεο, καὶ τέκνου, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὄρινῃς· καὶ πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἱκετείας παραλαμβάνει, ὃ ἦλθος τὸ Ἀχιλλέως, πατρὸς, μητρὸς, υἱοῦ. ταῦτα μαθὼν ὁ γέρων, οἷόν τε τέχνῳ κατὰ τέχνας. προσελθὼν γὰρ τῷ Ἀχιλλεῖ, τὸ ἦλθος ὑπολαμβάνει, καὶ λέγει· Μνῆσαι πατρός σεο θείου, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ. καὶ οὔτε τὸ παιδὸς μέμνηται, οὔτε τῆς μητρὸς, ἀλλὰ τῶν προγόνων. τὸν πολλὸν γὰρ χρηΐαν παρέλιπε τῇ χρείᾳ τὸ παιδός. οὐκοῦν ὑπολείπεται ἡμῖν ἐκεῖνος ὁ λόγος, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπενόησεν ἐσκημαλισμένον λόγον δι' εἰκότος, ἵνα μιμήσηται μὲν ὃ βούλεται, τὸ δὲ ὑπερεπὲς τοῦ ὑπερτίμησιν, ἀλλ' εἰκόνι τὸν λόγον ἀφανίσας. καὶ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦσι τὴν εἰκόνα. ἔστι δὲ ἡ εἰκὼν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ἐξάγγελλοις Ἕλλησας ὁ Ἀχιλλεὺς, ὡρμημένους σφόδρα ὑπὸ τῷ Πατρόκλῳ θανάτῳ. Ὀδυσσεὺς ἀξιοῖ αὐτοῖς προτέρους φαγεῖν, καὶ οὕτως ἐξελθεῖν· καὶ ὑπομιμνήσκει τῷ Ἀχιλλεῖ, ὅτι προπετῶς ταῦτα βούλεται· καὶ λέγει τὴν ἀρχὴν τῆς παραινέσεως, τὴν αἰτίαν, εἶτα τὴν παραίνεσιν διανοήτως. ἢ εἰπάτω τις τί βούλεται ὁ, Κρείσσων εἰς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον ὥρ' Ἔγχει· ἐγὼ δέκε σεῖο νοήμαλίγε προβεβουλήμην· Πολλὸν ἐπεὶ προτέρους γε γνώμῃ γ' ὑπερέχω, καὶ πλείονα οἶδα. ἤδη τὰ προοίμια τῆς ὑπερτιμήσεως, ὡσπερ καὶ ὁ, Μηδ' ὕπνος, ἀγαθὸς περ ἐών, θρασείαι Ἀχιλλεῦ, Κλέπτε νόῳ, ἐπεὶ ἢ παρελεύσεαι, ὃν δέ με πείσῃς. εἶτα εἰπὼν τὴν γνώμης τὴν ἀρχὴν, ἐπάγει, Τῷ τοι ὑπὸ λήτῳ κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν. Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνδρὸς ἀρηϊ- 82

ἀπροφερῶς τὸ ὑπερτιμήσεως ἀσφαλὲς πιεῖν.

" χαλκὸς ἔχευεν, Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι Φάλαγγα Ζεύς, ὅστ' ἀνθρώπων Ταμίης
" πολέμοιο τέτυκται. καὶ ἡ εἰκὼν πέρας τῆς συμβολῆς. εἰδέναι οὖν χρὴ ὅτι αὐτὴ ἡ εἰκὼ Σω-
φία ὅστι τὸ Ὀδυσσέως τὸ Ὁμήρου. ὑπολήμψεις γὰρ ὅστι πικρὰ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ δι
" ἀπορρήτων λυπηρὰ παραίνεσις. Διὰ τοῦτο καὶ προοίμιον αὐτῷ μακρόν ὅστι· Κρείσσων εἷς
83 " ἐμέθεν καὶ Φέρτερος οὐκ ὀλίγων ὧρ' Ἔσκε· ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήμαλί γε προβαλοίμην· Πολλὸν
" ἐπεὶ προτέρους ἠνόμην, καὶ πλείονα οἶδα. αὐτὸ τὸ προοίμιον τὸ ῥήματός ὅστιν ἀρχή,
Μὴ πρόφρασσε τῇ ἀνδρείᾳ τῇ σαυτοῦ· εἰ δὲ μή, ἐλέγχῃς αὐτὸν τὸ μηδὲν εἶ)· ἀλλ' ἄκουε παρ'
ἀνδρὸς ἐμπείρου καὶ ὑπερήμονος οὐκ πείρας προβλημάτων. Τίς οὖν ὅστιν ἡ ὑπερίμησις ἐκείνῳ;
" Γαστέρι δ' ἄ πως ὅστι νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς· Λίην γὰρ πολλοὶ κὴ ἐπίτεμοι ἦμαρ ἐπ' ἦμαρ
" Πίπτουσιν. πότε κέν τις ἀναπνεύσειε πόνοιο; Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταφαγεῖν ὅς κε θάνῃσιν,
" Νηλέα θυμὸν ἔχοντας ἐπ' ἤματι δακρυόεντας. Ὅσσοι δ' ἀν πόλεμον φεύγουσιν ὀλοφώιον λί-
" πωσιν, Μεμνῆσθαι πόσιος κὴ ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νω-
" λεμέες αἰεί, Εὐκάμπυοι χροϊ χαλκὸν ἀτειρέα. μηδέ τις ἀλλῳ Λαοῖ ὀφιωτὸν πολιὸν δέγμενος
" ἰσανάσθω. Ἥδε γὰρ ὀφρυτὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων. Ἀλλ' ἀ-
" θρόοι ὁρμηθέντες, Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα. ὡσεὶ ἔλεγεν· Πολλοὶ
τεθνᾶσιν ἤδη Διὰ σὲ μεμηνῶτα· νῦν δ' ἀπορρίψας τὸν μῦν, ἀξιοῖς τῇ σαυτοῦ προβλήκῃ ἐλ-
πίδας τῆς νίκης ἔχειν. ἐὰν οὖν ἐξέλθωσι ἡσταί, οὐδὲ Διὸς χειριζόμενός σοι, βοηθῇ τοῖς Ἕλ-
λησι, δυνήσονται διαρκέσαι νῆσος ὅλης προβὰς τὸ κράτησαν. ὥστε μὴ φρονεῖ μέγα ὅτι τῇ προβλή-
" κῃ τοῦ Διὸς, καὶ προπετῶς τραλλύε· ἐλεγχθήσῃ γὰρ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν τραλλωτῶν. Αἶψά τε
" φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν. Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι Φάλαγγα Ζεύς,
" ὅστ' ἀνθρώπων Ταμίης πολέμοιο τέτυκται. Τί γὰρ τοῦ Διὸς ἡ μνήμη σοὶ νῦν; συμβήσεται οὖν
ὑ πολλοῦ ἡμεῖναι ἡμῖν ὠφέλιμον ἐκ τῆς τοῦ σοῦ προβλητῆς Διὰ τὸν Δία, ἂν ἀσθενεῖς ὄν-
τες τραλλυσώμεθα. ὥστε ἐλεγχθήσεται σὺν ἡ ἀνδρεία ἡ θαυμαστὴ ὑπὸ τῆς προπετείας. ὅπῃ
δ' εἶναι ταῦτα πικρὰ ὅστι καὶ ὑπόμνησιν ἔχει, εἰκὼς προβαλεῖν τὸ πικρὸν τῆς ὑπομνήσεως
ἀσφαλὲς ἐποίησεν.

1 Περὶ τῶν ἐν μελέταις πλημμελουμένων.

ἠθῶν πλημμελήματα.

Τὰ δὲ πλημμελούμενα ἐν ταῖς μελέταις. οἱ μὲν, ἠθῶν ἀμοίροις τοῖς λόγοις ποιοῦνται, οἰόμενοι τὸ πράγματος εἶ) τὸν ἀγῶνα, τὸ δὲ ἦθος ἐν παρέργῳ ἡθέλησαν· οἱ δὲ, πρὸς τὴν κρῆσιν τῶν ἠθῶν ὑπουδαίως ἔχουσιν, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἁπλοῦν ᾖ τὸ ἦθος κὴ πρὸς τὸ ἰδεῖν ἐκκείμενον, ἰδόντες κὴ προσπεσόντες χρῶνται τοῖς ἤθεσι· ἂν δὲ διπλοῦν ᾖ, ἢ τριπλοῦν, καὶ ποικιλώτερον, ὅτε ζητῶσιν, ὅτε προβλημαλοῦνται. ὅταν αὐτοῖς τὸ δὲ ἀγωνίζεσθαι τοῖς ἤθεσιν ὑπάρχῃ συμβαίνει. ἀλλ' ὁ τὸ ἦθος ἀγών, τὰ καλούμενα ὑποφωνήματα, προστυχούσαι τινες αὐτόματοι φωναὶ ἠθικαί, καὶ παροῦ
84 κὴ τὸν ἔπαινον καρποῦνται γυμνὰ τὰ ἤθη φθεγγόμενοι· δέον καθόλου τούτοις Διαγωνίζεσθαι, ὥσπερ σώματι ψυχῇ, πλέκοντας τὰ ἤθη τοῖς πράγμασιν. ἔστι τε ὑποτείνουσι τὸ ἓν μέγα ἦθος. ἔστι δὲ τοῦτο ἐκ φιλοσοφίας, οὗ τὰ μὲν πρῶτα κτῆμα ἐξήρτηται, προσφορὰ τοῖς ἑκάστοτε ὑποκειμένοις προσώποις· παρὸ κὴ μικρότεροι ἐν ταῖς τῶν ἠθῶν χρείαις εἰσὶν, ὁπότε μὴ κὴ τὰ ἤθη μεταχειρίζωνται), ὑδαμοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς διασώζοντες, δέον τοῦτο φυλάττειν 4
πανταχοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐν ψυχῇ δεῖ τὸν λογισμὸν κρατεῖν, θυμὸν δὲ κὴ ἐπιθυμίαν τούτῳ ὑπακούειν, καὶ ὅσα γε θυμῷ προσήκομεν, μετὰ λογισμοῦ θυμοῦσθαι, ὅσα δὲ ἐπιθυμίας χρῄζομεθα, μὴ ἄνευ λογίσεως χρῄζεσθαι· οὕτω δὲ δεῖ καὶ τῷ λόγῳ ἐν μὲν ἦθος ἐκεῖνο τὸ μέγιστον, ὃ ἐκ φιλοσοφίας, ὥσπερ λογισμὸν ὑποκεῖσθαι τῷ λόγῳ· τὰ δὲ ἄλλα ἐπάγειν, τὰ θυμικὰ λέγω, καὶ τὰ οἰκεῖα, καὶ τὰ ἀστεῖα, καὶ τὰ πικρὰ, κὴ τὰ ὑπόφθονα, πάντα ταῦτα ἐκείνῳ ἐξηρτημένα, καὶ ἀλλήλοις συνεχόμενα κατὰ τὸν τῆς χρείας λόγον. τοῦτο τὸ ἦθος Πλάτων ὑποδέδυκε, κὴ τὰ τῶν σοφιστῶν, καὶ τὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν, καὶ τὰ τῶν μειρακίων, καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν,

ἀνδρῶν, καὶ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ τῶν δούλων, καὶ τὰ ἐλευθέρων ἤθη, καὶ λόγον τούτῳ συνέπλεξε. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ὑποδέμβυος, διὸ ὅλης μεγαλοπρεπής ἐστιν ἐν τοῖς λόγοις, ὁμοίως ἔν τε τοῖς συμβουλευτικοῖς ὁ τοῦ πολιτικοῦ ἦθος ὑποδέμβυος, καὶ ὁ τοῦ κολακεύοντος τύπῳ συμπλέκων, καὶ διαφέρων τὴν δόξαν τοῦ συναγορεύοντος· ἐν οἷς πρα-
γμάτων συναγωνίζεται καὶ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὰ δόγματα οὐκ αὐτὸς ἀπο-
φαίνεται, εἶτα περὶ αὐτῶν διαγωνίζεται, ἀλλὰ ἐν μέσῳ τοῦ ζητήσιν ποιούμενος πρὸς τοὺς διαλεγομένους, δυείσκων μᾶλλον ὁ δέον δόγμα, ἢ φιλονεικῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φαίνεται, πλὴν ὅσα περὶ τῶν κρατίστων ἢ καθ' ἡμᾶς λέγεται. τοῦτο καὶ Ὁμηρος πρῶτα χῆ, παρ' ᾧ καὶ πρῶτα ἤρη, καὶ πάσας φαντασίας ἀπὸ τοῦ ἰσουμβίου· καὶ ταύτῃ τέχνῃ μεταχειρίζομβυος, πρὸς τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμβύων προσώπων ποίησιν τοῦ διάκρισιν. ταῦτα μὲν ἐν ἤθη πλημμελοῦμβυ, ὃ, μηδὲ ὅλως ζηλεῖν· οἱ δὲ, ὃ μὴ πρῶτα δυείσκειν· οἱ δὲ, ὃ μὴ περὶ τοῦ κρίσιν πραγματεύεσθαι· οἱ δὲ πλῆθοι, καὶ ἡδὺ ἅπαντες, καὶ ὃ μὴ πρᾶττον καὶ μέγιστον ἦθος ὑφίσα-
σθαι, καὶ τὰ ἄλλα ἀκολούθως τούτῳ ἐπάγειν. περὶ δὲ γνώμης πρᾶττον τὰ μέρα οὐχ ὁρῶμβυ· γνώμης πλημμελήματα.
ἀλλ' οἱ μὲν, πρῶτα διαβεβαιοῦσθαι δείξαντες ἕκαστα τῶν ζητουμβύων καὶ παρελ-
θόντες, σωτομίαν μόνα τοῦτο νομίζοντες, τοῦ ἀπόδειξιν τῆς τῶν πραγμάτων θεωρίας· οἱ δὲ, ὅπως πλῆθος εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμβύων ζητημάτων ἐρεῖσι σκοποῦντες, οὐκ εἰδότες ὅτι τὰ μὲν φύσει ὁμολογούμβυα, καὶ τὰ τοῖς ἤθεσι διεγνωσμένα, καὶ τὰ ἔθεσι κεκριμένα, βεβαιότερα ἀποφάσει τοῦ ἰδίου ἔχει. ἐὰν δὲ ἴις μηκύνῃ, ψυχρότερα καὶ ἀθετέστερα αὐτὰ ἐξεργάζε-
ται. περὶ δὲ τὰς τῶν νόμων ἐξετάσεις καὶ τὰς τούτων ἀποδείξεις, ἡ πολλὴ πραγματεία δυσ-
χέρανα τῷ ῥήτορι, ὅτε πολλάκις ἀγνοούμβυά τε βραχέως δεῖ λέγειν, καὶ οἷς δεῖ μῆκος προσθέναι· αὐτοῖ βραχὺς ὁ περὶ τούτων λόγος· ὡς τὰ ἰδιωτικὰ βραχύτατα λεκτέον· τὰ δὲ ἀθετέστατα ἐξ, καὶ τὰ ἀληθέστατα τῆς βοηθείας τοῦ ῥήτορος εἰς ῥοπὴν δεόμβυα. ὅλως δὲ ὅτε βραχέα τε πολλὰ δεῖ ζητεῖν λέγειν, ἀλλὰ σύμμετρα πρῶτα χρῆ, ζητοῦντας πρὸς τὴν συμμετρίαν πρῶ-
τα χρῆ καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὑπερβυμία δὲ τοῦ πολλὰ δοκεῖν δυείσκειν καὶ λέγειν, πολλὰ ἐν τοῖς λό-
γοις λυμαινόμεθα. ταῦτα μὲν καὶ περὶ τὴν γνώμην ἁμαρτήματα.

Περὶ τῆς ἐν μελέτῃς ἀτεχνίας. ια 85

Ἀτεχνία δὲ ἐν μελέτῃς αὕτη. πρώτη μὲν, γυμνὴ τῶν κεφαλαίων πρᾶτα- τέχνης πλημ-
σις πρῶτα χρῆ, τὸ μὴ ὑπίσχεσθαι μηδὲ προδιοικεῖσθαι, ὅπερ ὅσι πρᾶσ- μελήματα.
σῃ καὶ προδιαβρήσει, μὴ τὰς τῶν πράσεων μεθόδους· αἰ ὅτι τειῶν
σχημάτων ἀγωνίζονται· ἢ ὡς εἰδότος τοῦ λέγοντος τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι
ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου. Οἶδα γάνυν ὅτι ἐρῇς, καὶ ταῦτα νὴ Δία ἐρῇς· ἢ ὡς πυθομέ-
νου. Πέπυσμαι γάνυν αὐτὸν ἐρεῖν· Ἀπήγγελε γάνυν τίς μοι· ἢ ὡς σοφιζο-
μένου ὧν ἑκάστη τῶν πράσεων καὶ λόγον τέχνης προφέρεται. ὁ δὲ λόγος τῆς τέχνης ἔστω· πρῶ-
τον παρρησιάζεσθαι λύσιν, ἐρωτῶντα εἰδέναι ἐρωτῶντα τὸν ἀντίδικον· πρὸς ὃν ἀμφιβόλως ἔχομβυ καὶ
ἴσως, εἰκάζειν πρὸς ποιησόμεθα· ἃ δὲ ἰσχυρὰ ὄντα τῷ ἀντιδίκῳ ἴσμεν, ταῦτα ἀκηκοέναι φή-
σομβυ· ἵνα μὴ δοκῶμβυ σιωπᾶν τὰ ἰσχυρὰ τοῖς ἀνελπίοις. μία γάνυν αὕτη ἀτεχνία, ὃ καλῶ
φεύγω, ἢ τῶν πράσεων γυμνότης· ἐῶ καὶ τεχνικωτέρας διαιρέσεως νομίζοντιν. ἑτέρα δὲ, ἢ
ἴσθα καὶ πρὸς τοῖς πολλοῖς τῆς τάξεως ἀκολουθία, ὃ καλὸν τοῦ πράσεως, τοῦ τάξιν
δόναι τοῖς καλουμβύοις κεφαλαίοις. ἀλλὰ μὴ κατὰ τοῦ χρείαν τοῦ ἀγῶνος διαιρεῖσθαι τὰς πί-
πτεις, ἔνια καὶ μεταπίπτοντα, καὶ τάξιν ὃ συμφέρον ἡγούμβυον· ἀλλὰ μὴ ὥσπερ στοιχείοις χρῆσθαι
τοῖς κεφαλαίοις κατὰ τοῦ τάξιν ἀπὸ τοῦ α ἕως ω, ἀλλὰ καθάπερ γραμματικὴν ὑδρατοῦς τὴν
χρείαν τῶν ἀγώνων, ὥσπερ γράμματα πρὸς ὃ α πρὸς τὰ ὀνόματα, ὅτω καὶ τὰ κεφάλαια
πρὸς τὰ πράγματα διαιροῦσιν. ἕτερον ἐκεῖνο, ὃ μηδαμοῦ συμπλέκειν τοῖς ἀθενέσι τὰ
ἰσχυρὰ, ἵνα τῇ τούτων ἰσχνῇ ἐκεῖνα ὑπικρύπτηται. ἔτι καὶκεῖνο, ὃ μηδαμοῦ τῶν λόγων ἐκβο-
λὴν ποιεῖσθαι μηδεμίαν χαρεῖσ ὑπερβαίνοντα, εἶτα πάλιν ἐπάνοδον· ὥσπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοὶ,
ἑτέρων καιρῶν ἀγῶσιν, ἑτέρων μνήμας ποιοῦντας, τεχνικῶς προδιοικούμβυοι τοῦ τῶν

μελλόντων λεχθήσεσθαι πίστιν, ἢ παρόντα ὁμοίως τοῖς ἐκείνων συμπλέκηται πίστεσιν. ἔστι καὶ κεῖνο ἁμάρτημα, τὸ μηδὲν τοῦ σθλοικεῖσθαι μηδὲ τοῦ ἕτερον ἀποδέχεσθαι, εἶτα ὅπη φέρει· ὥσπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοί· πολλὰ, καὶ μάλιστα Δημοσθένης τοῦ μίμησιν τῶν Πλάτωνος, εἰδὼς ὅτι πάντα χοῦ τοῦ εἰρόμενα ταῖς κατασκευαῖς ἀδειᾶς ἔχει· τοῦ καταστκευαδέντα δὲ πιστὰ ἐπειεικέστατα φαίνεται. τί δεῖ λέγειν ὅτι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν οὐχ ὁρῶμεν, ὧν φησι δεῖν Πλάτωνα τοῦ σθεῖναι τοῖς λόγοις; οὐχήδιστα ὡς ἔτυχεν βεβλῆσθαι τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' εἰ τὸν λόγον ἐοικότα σώματι οὐκ κεφαλὴν ὅπου πόδας ἔχοντι τὰ μέρη καὶ τὰ μέλη ἀλλήλοις τε πρέποντα καὶ τῷ ὅλῳ συμμέτρως τοῦ σώματος. τοῦτο μὴν παρεῖναι μὲν ἴσως, ὅπερ ἔοικε τοιοῦτον εἶναι). ὁπότε γὰρ καὶ Λυσίαν ὅπου τοῦτο ἐλέγχει, πᾶσαν τὴν μετέχειν ῥητορικὴν ἔοικεν ἐλέγχειν. τοῦτο δέ, τὸ ἔλεγχον τὸν τοῦ μὴ βπίσασθαι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν, μόνος Δημοσθένης ἐξέφυγε τοῦ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος· πῶς, καὶ ἵνα ἔφην, ἐν τῷ τοιοῦτοι μιμήσεως πειρασόμεθα. τοιαῦτα μὲν καὶ τοσαῦτα, καὶ ἔτι πλείω τούτων, τὰ τῆς ἀτεχνίας πλημμελήματα. τοῦτοι δὲ τὴν λέξιν, συχνὰ τὰ ἁμαρτήματα. οἱ μὲν γὰρ, πάνυ βούτελῶς φθέγγονται, καὶ φασι τὸ κοινὸν δὴ καὶ γνώριμον μεταδιώκειν, οὐκ εἰδότες ὅτι ἐν τῷ καλῷ μάλιστα γνώριμόν ἐστιν. ἐν δὲ τῷ ἀγοραίῳ τῆς λέξεως οὐδὲ τὸ σαφὲς, μήτιγε γνώριμον φαίνεται. τὸ γὰρ ἀγοραῖον οὔτε τῇ δηλώσει ἀκριβῆ, οὔτε τῇ φαντασίαν εὐαρμοστῆ παρέχεται. οὔτε τὸ πρέπον τῆς λέξεως ἀναγκάζονται, εἴ που τι ἀνακεχωρηκὸς ὄνομα ἢ ῥῆμα εἴρηται, τοῦτο θηρεύειν, καὶ πολλαχοῦ φθειρόμενοι, ἐπ' ἀρχαιότητι δή τινι σεμνυνόμενοι· γλοιῶν πε ποιοῦντες, εἴ γε μὴ λογίζονται ὅτι τὰ βιβλία μόνα τῶν γνωρίμων ἀγωνίζεται, τὰ δὲ ἀνακεχωρηκότα ταῦτα ἀσήμαντά ἐστιν. ὥσπερ ἀρχαΐζειν δοκεῖν ὁ τὰ ὀλιγάκις εἰρημένα ἀρχαίοις λέγων, ἀλλ' ὁ τοῖς ἀεὶ λεγομένοις καὶ πολλαχοῦ, χρώμενος. ἀγνοοῦσι δὲ καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀσήμων ὀνομάτων, καθ' ἃς αἰτίας ἐστὶ τοῖς βιβλίοις. εἰσὶ δὲ αἱ αἰτίαι αὗται. πρῶτον μὲν ἐκεῖνο· ἕνια τῶν ὀνομάτων τοῖς τότε καιροῖς συνήθη ἦν καὶ γνώριμα, ὧν νῦν ἡ χρῆσις ἐξερρύηκεν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς γνωρίμοις ἐχρῶντο· ἡμεῖς δ' ἀν' αὐτὰ εἰκότως ἐκκλίνομεν. δεύτερα αἰτία· ἕνια τῶν πραγμάτων τοῦ μὴ πολλάκις συνήθη τοῖς ἀνθρώποις ἦν), ἀήθη· πάντα ἔχει καὶ τὰ ὀνόματα, οἷς ὁ πρὸς τοὺς ὁδοὺς τοὺς πάλαι, ὅταν ὑπολίθους δρόμους ἢ τρυφοῦσι μὴ οἱοίτε ὦσι τέμνειν οἱ ὀδόντες, ὥσπερ φείδηλίες. τοῦτο γὰρ ἀσήμως συμβαίνει· ἀσήμως δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος. ἡμεῖς δὲ ἐγκυκλοῦμεν ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόματα. τρίτη δὲ αἰτία ἐκείνη· ὑπόλοιπα λέγουσι τὰ ἀσήμως τῶν ὀνομάτων τοῦ μίμησιν τῶν πρὸς ἑτέρους, καθάπερ ἐν ἰδίῳ τινὶ κωμῳδίας. ἡμεῖς δὲ ὅτε παίζοιμεν, ὅτε ἀνάγκη καλοκἀγαθοῦμεν, θηρῶμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα, ὀψιμαθίᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ τοῖς αἰσχίστοις τῶν παθῶν περιπεπωκότες. ἔστι καὶ κεῖνο πλημμέλημα ἐν τῇ λέξει, τὸ ὑπὸ φιλοτιμίας πᾶσι χρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι πολλαχοῦ, τὸν καιρὸν μὴ προσλαμβάνοντα· οἷον λέγω ἰσοεικὸν τοῦ ὄνομα, ἀγαλεκτικὸν, ποιητικὸν, ἐκ βαναυσίας ἢ κωμῳδίας φθέγγεσθαι ὄνομα. ἔστι δὲ τοῦτο παιδείας μὲν ἴσως ἔνδειξις, χρήσεως δὲ ἀπειρία. δεῖ γὰρ διακρίνειν ἵνα δικανικά τε τῶν ὀνομάτων, ἵνα ἀγελεκτικά, καὶ ἵνα ἰσοεικά, καὶ ἵνα ποιητικά, ἑκάτερα τῆς ποιήσεως, καὶ ὅπι λέγεσθαι τὰ πολιτικὰ πάντα χοῦ. εἰ δὲ μή, καὶ γελοῖοι καὶ ὑπόφθονοι φανούμεθα· οὐχ ὡς οὐκ ἔστι που καὶ ἀγελεκτικὸν ὄνομα καὶ ἰσοεικὸν καὶ πολιτικὸν ἐν τοῖς ποιητικοῖς βιβλίοις, ἀλλ' ὑπίσασθαι δεῖ καὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως, καὶ τὴν διοίκησιν. ἔστι δὲ ὁ μὲν καιρὸς ἐκεῖνος, ὅταν ἀναγκαιότερόν τι ὄνομα ἢ ἀπὸ ποιήσεως, ἢ ἀγελεκτικῆς, ἢ ἰσοεικῆς, ἐκφαθαι, ὡς ὁ ῥήτωρ τοῦ τὴν ἀνάγκαν. ἡ δὲ διοίκησις ἐκείνη, τὸ προεξηγήσασθαι καὶ τοῖς προσδεχθεῖσιν ἢ ὅπι φερομένοις οὖσι γνωρίμοις ἀφανίσαι τὴν καινότητα τοῦ ὀνόματος, καὶ ὁμολογίαν χρῆσθαι, τοῦτο ῥῆμα ἐξ ἀνῆς ἰδέας λόγων εἶναι). ἱκανὴ γὰρ ὁμολογία καὶ ὠδαμυδία τῆς καινότητος. ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τούτων τῆς λέξιν ἁμαρτάνομεν. ἀκόλουθος ὁ τῇ λέξει καὶ ὁ περὶ τῶν σχημάτων λόγος, ὅτι καὶ ἁπλάστως καὶ ἀσχημάτιστος λέγουσιν, ὥσπερ καὶ ἀγοραίως, τοῖς ὀνόμασιν. οἱ δὲ καὶ πολλαχόθεν σχήματα συνάγουσιν, ἀγνοοῦντες τὴν χαρὰν αὐτῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ὀνομάτων. τοιαῦτα μὲν ἵνα καθόλου λέγειν ἔχομεν, ἐν ἠθῇ, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει. φέρε δὴ καὶ μέρος σκεψώμεθα ἀπὸ τῆς συνθέσεως στοιχεῖον τὰ ἐν ἑκάστῳ στοιχείῳ πλημμελήματα. ἔστι δὲ τὰ τῆς συνθέσεως στοιχεῖα

λέξεως ἁμαρτήματα.

86

ἀσήμων ὀνομάτων χρῆσις.

σχημάτων χρῆσις.

στοιχεῖα τέσσαρα, τὰ προοίμιον, διήγησις, πίστις, ἐπίλογοι. ἀ δ' οὕτω πλημμελοῦμεν ἐν τοῖς προοιμίοις μελετῶντες, ταῦτά ἐστι. πρῶτον μὲν, ὡς εἰσὶ τοῖς δικασταῖς ἃς ἀλλοτρίως ἔχουσιν ὑποθέσεις προοιμιαζόμενοι, γλοιότατον πάντων· ἔπειτ' ἐπὶ τοῖς προοιμίοις μελετῶντες, ἀεὶ τοῖς ἀκροατὴν ἐν τοῖς προοιμίοις ἀπεργάζεσθαι τὸν εὐμενῆ καὶ προσεκτικὸν καὶ εὐμαθῆ· ἔπειτα δὲ νόμον τινὰ τοῖς προοιμίοις ἐποίησαντο τὰ προοίμια, οὐκ εἰδότες ὅτι ἓν ἄλλο ἐστὶν ἀρχὴ· πολλάκις δὲ καὶ πλείονων δεῖ. εἰ δ' οὕτω πολλοὶ προσκατανεύουσι τοῖς κεφαλαίοις οἱ τοῖς προοιμίοις, οὐδὲν νοοῦντες ὅτι τὰ προοίμια δεῖ σύεσθαι μὲν εἶναι τῶν κεφαλαίων, οὐκ ἔστι δὲ αὐτὰ κεφάλαια. ὅθεν καὶ τῶν ἀντιδίκων ἐπιλήψεις ἐν προοιμίοις λαμβάνουσιν. ἔτι μέντοι καὶ λοιδορούμεθα πολλαχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι· οὐκ εἰδότες οὐδὲ τοῦτο, ὅτι ῥήτωρ λοιδορίᾳ χρῆται ὡς πίστει, ἤτοι κατ' ἦθος, ἢ κατὰ πραγμάτων χρείαν· ἡμεῖς δὲ πολλαχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι λοιδορούμεθα. ἔτι μέντοι ἓν ζήτημα τῶν προοιμίων ἡμῖν ἐστι, τὰ προλήψεις καὶ τὰ παραφερῆ λέγειν προοίμια. οὐκ ἴσμεν δὲ ὅτι καὶ τὰ ἀποτελούμενά ἐστιν ὡς ἂν διηγήσεως ἔξωθεν καὶ ἀπὸ παρομοίας τοῦ πράγματος προοίμιον· καὶ παράδειγμά που καὶ εἰκόνα προοιμίου ἔχει. πολλῶν δὲ τούτων τῶν ἀγνοημάτων, τὸ μὴ ἐπίστασθαι τί τὸ κεφάλαιόν ἐστι τῆς προοιμίου, καὶ τίς ἡ τέχνη ἐστί. τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς προοιμίου, δόξα προσώπων τε καὶ πραγμάτων. δεῖ γὰρ ἢ συσχῆσαι, ἢ ἀμαυρῶσαι, ἢ προσωποποιῆσαι, ἢ πρᾶγμα. ἡ δὲ τέχνη τῆς προοιμίου, προοικονομεῖ τὴν πρώτου ἀγῶνος. δεῖ γὰρ προασκευάσαι τὸν ἀκροατὴν ἐν τῷ προοιμίῳ, ὡς συμφέρει τῷ ῥήτορι τούτῳ τῆς πρώτου ἀγῶνος ἀκροᾶσιν ποιήσασθαι. σκοπεῖν καὶ τὰ μέρη ἃ προοιμίου δεήσει ἡμᾶς, καὶ τὰς διοικήσεις, καὶ τὰς πλάσεις, καὶ τὴν ἑρμηνείαν. ταῦτα μὲν ἐστὶ κεφάλαια τῆς ἐν προοιμίοις πλημμελείας. διηγήσεως δὲ οἱ μὲν, οὕτω βραχείας σκοποῦσι, ὡς μηδὲν δέον μηκύνειν τὴν ὑπόθεσιν· οἱ δὲ, ὅτου μακρᾶς, ὥστε καὶ συμπλέκειν καὶ χαλασμοὺς ἔχειν καὶ αὐξήσεις. ἑκάτερον δὲ τούτων ἁμάρτημα. τό τε γὰρ μὴ σαφῶς διδάσκειν οὐκ ἂν εἴη διηγεῖσθαι, τό τε ἀπερισκέπτως λέγειν, ἀλλὰ μὴ ἐν μέρει τῆς διδασκαλίας τὸ πιθανὸν οἰκεῖσθαι, κλέπτοντα τὴν ἀκρόασιν, ματαία καὶ ἄκαιρος ἡ τοιαύτη ἀδολεσχία. δεῖ δὲ τὸν ῥήτορα διηγεῖσθαι μὲν ὡς διδάσκοντα, πειρᾶσθαι δὲ πείθειν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τὰ σαφῆ καὶ τὰ μοχθηρὰ. τά τε τῶν ἐξ ἐναντίας καὶ τὰ αὑτοῦ, πρὸς τὸ συμφέρον μεταχειριζόμενον. ἁμάρτημα καὶ τὸ πρωταγωνιστοῦντα διηγεῖσθαι, μὴ ἐπισταμένον ὅτι ὅλη μὲν ἰδέα συμβουλευτικὴ διηγήσεως ἐστίν· ἴσασι γὰρ οἱ βουλόμενοι περὶ ὧν σκοποῦνται καὶ δέονται μαθεῖν, ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐχ ὃ βουλευτέον. εἰσὶ δὲ καὶ δίκαι διηγήσεις οὐκ ἔχουσαι. αὗται δέ εἰσι τοῖς δικάζουσι τὸ πρᾶγμα γνώριμον ἔχουσαι, καὶ τοῖς ἀντιδίκοις ὁμοίως ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον. αὗται δέ εἰσι πλείους τῶν πραγματικῶν ὑποθέσεων. τοῦτο δὲ ὑπὸ πραγμάτων ἐστὶ πολιτικά· οἷς δεῖ διηγεῖσθαι. ἀλλὰ μάταιον τὸ ἀνάλωμα τῶν λόγων, ὅπου τοῖς λέγουσιν ἀμφοτέροις ἡ διήγησις αὐτὴ, καὶ πλέον οὐδὲν ἑκατέροις, οἷς ἀριστέων διηγήσεις, ὁμοῖα πάντα πᾶσιν ὁμολογοῦνται γὰρ καὶ οὐκ ἀπαλλαγῆς αἰτήσεις· οἷς, δύο στρατηγῶν ὁ μὲν, τριακοσίους ἔλαβεν αἰχμαλώτους· ὁ δὲ, τριακοσίους ἀνῄρηκεν· ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς. σκοπεῖν γὰρ τὸ διηγεῖσθαι οὐδετέρῳ χρήσιμον· δῆλος δὲ καὶ ὁ πεπραγμένον πᾶσι γνώριμον. ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις τοῖς περὶ τὴν δικὴν τὴν εἰρημένην ἀτεχνία, καὶ τόδε τὸ πλημμέλημα, ἀλόγων λιτῶν καὶ ἀπρεπῶν καὶ ἀπιθάνων κεφαλαίων σωρηθῆναι, οἷς χρῶνται οἱ μελετῶντες, οὐκ ἀμφιλαμβάνοντες τῶν ἀληθῶς λεγόντων· ἃ καὶ καλοῦσι καθολικὰ κεφάλαια. ἐν μὲν τῇ συμβουλευτικῇ ἰδέᾳ τὸ, Εἰ δεῖ πόλεμον πρὸς εἰρήνης αἱρεῖσθαι· δῆλοι μὲν τὸ ζητούμενον, καὶ τὸ, Πότερόν λυσιτελεῖ, καὶ τὸ, Ἔχει πόσου· ὧν ἡ ζήτησις ἐν τέσσαρσι τοῖς τῆς συμβουλῆς κεφαλαίοις, τῷ δικαίῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ καλῷ, τῇ δυνάμει· ἐν δὲ ταῖς δικανικαῖς, τὸ δεῖν τὸν πεισθέντα, τὸν ἀνῃρηκέναι τινὰ, δωρεὰν λαμβάνειν, ἐὰν τελέσῃ, πᾶσαν· ὅπερ δὲ ὁ νόμος κελεύει. τοῦτο γὰρ, πῶς οὐ πάντα πᾶσιν ἄλογον καὶ δυσάρεστον; ἀλλ' εἰ μὲν ζητεῖται, βούλεται τὸ, εἰ δίκαιον καὶ πρέπον τὰ αὐτοῦ τι λαβεῖν, καὶ τοῖς ψηφιζομένοις δωρεῖν. ἔπι κἀκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν τὸν στρατηγὸν τὸν ἀριστα, τῶν κτῆ μέρος δύνασθαι τοσοῦτον. τοῦτο γὰρ σαφῶς ὁμολογεῖ ἀδικεῖν, τὸ μὴ πάντων

προοιμίου πλημμελήματα.

διηγήσεως πλημμελήματα.

ἀξιοῦν λόγον ἐπέχειν. φαίη τις ἂν ἐκ περιουσίας ταῦτα λέγειν. ἀλλὰ τοῖς πλείοσι τῶν λόγων ἐπ' αὐτοῖς ἀνθήμισχουσιν. ἔστι δὲ εἰδέναι δεῖ καὶ περὶ τῶν ἐκ περιουσίας κεφαλαίων, ἃ ποτε λεκτέα ἐστίν, ὅταν χρήσιμον, καὶ μὴ πολὺ μᾶλλον βλάπτῃ. ἔστι καὶ ἐκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν παρεὶς ἀποκρύπτουσι ἀντιλέγειν. τοῦτο πρώτων γνωριστικὸν, τὸ ἡκιστα εἰς δικαστήριον καταγορήσιμα παιδὸς, φαύλης μὴ δεῖν ἀπολογεῖσθαι. μέγιστον δὲ καὶ ἀπολογώτατον ἐκεῖνο, ὃ μὴ δεῖν ἐξ εἰκότων κατηγορεῖν. τοῦτο γὰρ πρωτοπάσαις ἐστὶ χασμῶν ἀναγκαῖος· ὅταν μέγιστον δικανικῆς ἰδέας μέρος. αἱ γὰρ πλεῖσται δικανικαὶ ἐκ τῶν εἰκότων κρίνονται. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα κεφάλαια ἐν ταῖς τῶν ζητορικῶν διατριβαῖς εἰλημμένα ἀγωνίζεσθαι, φύλακτέα, εἰ μέλλοις περὶ ἀληθῶν ῥητορεύειν.

ταῦτα μὲν περὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῶν κεφαλαίων, ἐν οἷς κἀκεῖνο ἁμάρτημα, αἱ καλούμεναι ἀνεφάσεις. ἐκφάσεις, πολλαχοῦ τὸν χρόνον γράφειν, καὶ λοιμὸς, καὶ λιμὸς, καὶ πολέμου διατάξεις καὶ ἀρίστειας. ἐν γὰρ ἐν τούτῳ ἐστὶ κρίσις τῆς δίκης, ἐν ᾧ διαγράψαι τὸν χρόνον· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μεταφέρεται ἐπὶ δόξιν καὶ λόγου ἀνάγκαν. εἰσερρύη δὲ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ἐν ταῖς μελέταις, κατὰ ζῆλον τῆς ἰσοδυναμίας, καὶ τῶν ποιημάτων. ἀγνοοῦμεν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἰσοδυναμία μὲν πεζῆς, καὶ ποιήσεως ἰσοδυναμίας, ἀλλὰ ὄψις τῶν ἀναγκαίων τοῖς ἀκούουσι πράγμασιν· ἀγὼν δὲ δικανικὸς μεμέρισται πρὸς τὴν χρείαν. καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ καὶ ἰσοδυναμοῦσι, τὰ συμβεβηκότα τόποις τισὶ καὶ προσώποις ἐκτυποῦσιν ὡς ἐνῆν τὸ· οἱ δὲ μελετῶντες ῥήτορες, οὐκ ἔχοντες ὁμολογουμένην οὐδὲ ἰδίαν τὴν τῶν πραγμάτων ἰδέαν, αὐτοῖς ἁπλάτοισι λοιμῷ, καὶ λιμῶν, καὶ χρόνων, καὶ πολέμων ὄψις, ἃ πρώτων οὔτω συμβεβηκότων, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. ἔξεστι γοῦν καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἑτέρως αὐτὰ φέρειν, ἢ ὡς ὁ ἀντίδικος εἶπε. ὥσπερ οὖν καὶ ταῦτα, μάταιον μῆκος λόγων. τοῦτο δὲ τὸ πάθημα ἀνθρώπων ἀγνοούντων ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπιχειρεῖν τῶν ἀγώνων ἐστὶ φαντασία ἐκείνη ἰσχυρὰ, καὶ οὐ δεῖ ἔξωθεν λόγοις φαντασίας ἐπικυκλεῖσθαι. περὶ δὲ ἐπιλόγων· ἠθροίσθαι τοῖς ἐπιλόγοις ὥσπερ ἐν δείπνῳ, βαγήματα ἢ τῶν λόγων, καὶ ὥσπερ ἐπὶ φυλλίδας καὶ στομώματα· παρ' ὃ καὶ ἐπιφωνήματα καλοῦσιν τὰ ἐν ἐπιλόγοις λεγόμενα· οὐκ εἰδότες ὅτι ὥσπερ τὸ προοίμιον διοίκησις τοῦ πρώτου ἀγῶνος, οὕτω καὶ ὁ ἐπίλογος βεβαίωσις, ἢ ἐπαναμνησις τῶν προαποδεδειγμένων πραγμάτων, ἢ ἐν ἠθῶν συσάσει παροξυνόντων ἢ θρύψεων, ἢ οἰκτιζομένων, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα ἐστὶ λόγων διάφορα τῷ ἐπισχειμένῳ ἑκάστοτε ἀγῶνι. ταῦτα καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἥρτηται, τηρῶμεν ἐν τῇ μελέτῃ πλημμελήματα. ἔτι δὲ καὶ τὸν παλαιότητα μὴ ἐν τῇ θέσει τῶν βιβλίων νομίζωμεν εἶναι, ἀλλ' ἐν τῇ χρήσει τῆς ὁμοιότητος. μίμησις γὰρ, ὃ χρῆσίς ἐστι τῶν διανοημάτων, ἀλλ' ἡ ὁμοιότης τῶν καιρῶν, εἴτε τεχνος μεταχείρισις. καὶ μιμεῖται τὸν Δημοσθένην, οὐχ ὅτι δημοσθενικῶς· καὶ τὸν Πλάτωνα ὁμοίως, καὶ τὸν Ὅμηρον. καὶ πᾶσα ἡ μίμησις ὧδε ἔχει, τέχνης ζῆλος, καλῶν μαθῶν ἐνθυμημάτων ὁμοιότητα. μακρότερος ὁ περὶ μιμήσεως λόγος, ὃν ἄλλα χρὴ μεταχειρίσθαι. τὸ δὲ νῦν ἔχον, τηρητέον τὰ ἐν μελέτῃ πλημμελήματα, ἐν ἥβῃ, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει, καὶ πρώτα μέρη τῆς κατασκευῆς, καὶ προοίμιον, διηγήσις, πίστις, ἐπίλογος. ταῦτα περὶ τὰ φανερώτατα. πλείω δὲ τὰ κατοφθόμενα δείξουσιν αἱ συνουσίαι.

ιβ Περὶ λόγων ἐξετάσεως.

Μέγιστος κίνδυνός ἐστι καὶ νέῳ καὶ μὴ νέῳ περὶ τὴν τῶν λόγων κρίσιν. ταῖς γὰρ ἡμετέραις δόξαις δίκαι ἐπιτίθεμεν εἰκῇ καὶ ἐπαινοῦμεν ἃ ἔτυχεν ἑκάστοτε καὶ ψέγομεν. καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ταῦτα καὶ ἐπαινεῖσθαι καὶ ψέγεσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν οὐ μόνον ἄνδρα κατὰ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ ταὐτὰ κατὰ τῶν αὐτῶν ποτὲ μὲν ἐπαινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ψέγεσθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀπειροι τὸ ἀριθμοῦ, οὐδὲ πολλὰ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσιν, οὔτε πρὸς ἀλλήλους, οὔτε πρὸς ἄνδρας· ἀλλ' ἡ ἀπειρία περιέχει τεκμήριον, τὴν ἀσυμφωνίαν· οὕτως ἀμέλει καὶ περὶ λόγου ἔχομεν οἱ πλῆθοι. οὐδὲ πολλὰ γὰρ τὰ αὐτὰ ἡμῖν δοκεῖ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐπαινοῦμεν ταῦτα ἃ πρὸ ἐψέγομεν, καὶ ἃ ἐψέξαμεν, ἐπαινοῦμεν. ψυχαγωγούμεθα γὰρ τῇ δόξῃ τῶν ἀποφαινομένων ἢ πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἐκείνων ἀποβλέποντες, οὐκ οἰκείᾳ κρίσει χρώμενοι. δεῖ δὲ ὥσπερ

καινότητα εἰ) καὶ σάθρωμα καὶ δοκίμιον ἀφεσμένον, ὡς ὅ τις ἀποβλέπων διαιρήσεται τὸ κρίσιν ποιεῖσθαι, ἢ ὅπῃ ταῦτ', ἢ ἐπ' ἐκεῖνα. ὡς οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, φέρε πρὸς ὑμᾶς. τέτταρα εἶναί φημι, ἀφ' ὧν τὸ δοκιμάσαι καὶ τὸ κρῖναι χρῆναι ποιεῖσθαι τὸν λογικὸν ἀξιῶ. ἔστι δὲ τὰ τέτταρα ταῦτα, ἦθος, γνώμη, τέχνη, λέξις. σκεπτέον οὖν ἀεὶ ἡμῖν πρὸς ὃν ἡ ἀνάγνωσις, ἢ ἠκρόασις, ἢ ὁπωσοῦν ἐτύχομεν, τί ὠφελεῖ ἢ βλάπτει εἰς ἦθος, τί εἰς γνώμην, τί εἰς τέχνην, τί εἰς λέξιν. ἔξω τούτων ἃ κεῖσιν ὅρια τί ποτ' ἐστὶν ὁ λέγω, μαθεῖν χρή. τὸ ἦθος φημὶ διπλοῦν εἶ), κοινόν τε καὶ ἴδιον. ἦθος κρίσις πρὸς ἑκάτερον δεῖ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀπ' ἀλλήλων φράσω. κοινὸν λέγω, ὃ φιλοσοφίας ἐχόμενον. ἔστι δὲ τοῦτο τί; ὃ εἰς ἀρετὴν πρόσφορον, καὶ κακίας ἀπαλλάττει. ἴδιον δὲ λέγω, ὃ ῥητορικόν. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τὸ πρέποντας καὶ προσηκόντας τοῖς λόγοις ποιεῖσθαι πρὸς τὰ ὑποκείμενα πράγματα τῷ λέγοντι αὐτῷ, καὶ τῷ ἀκούοντι, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος· ὅτι ποτέ ἐστιν ὁ ἀγὼν τοῖς βιβλίοις πᾶσι καὶ τοῖς παλαισῖς. τί οὖν πρὸς τούτων λέγω; τὰ βιβλία μεστά ἐστι δικαίων ἠθῶν, ἀδίκων, σωφρόνων, ἀκολάστων, ἀνδρείων, δειλῶν, σοφῶν, ἀμαθῶν, πραέων, ὀργίλων. ἔξεστιν οὖν καταλιπόντας τὰ ὀνόματα, σκοπεῖν ἤδη, φιλοσοφήσαντας τὰ τῶν [illegible] πράγματα· καὶ τὰ μὲν ὅτι μιμήσασθαι, τὰ δὲ φυγεῖν· οἷ, εἴ τις λαβὼν τὴν Ὁμήρου Ἴλιον τὸν Ἀλεξάνδρου λυμαινομένου ξένου οἰκίαν, καὶ ἁρπαγὴν ποιησαμένου ἀλλοτρίας γυναικός, μισοῖ μὲν τὸν ἦθος, φυλάττοι δὲ καὶ τὸν ξυλίνου, ὡς καὶ τὸν πατρίδα τούτῳ κατασκαφῆναι, καὶ τὸν οἶκον ἀναστραπέντα, καὶ μεγίστην συμφορὰν καὶ τὴν δυθεόφρονα καὶ θεὸν νομιζόμενον. πάλιν αὖ ὅτι ποικίλον ἦθος τοῦ Πανδάρου συλλέοντος τοὺς ὄρχους. ἡ συμφορὰ φαίη ἂν ἐπαξία τοῦ ἐγκλήματος. Νέστορος μὲν σωφροσύνη φαίη τις· τοῦτο εἰς ἀρετὴν συντελεῖ. λέγει που ὁ 90
Ὁμηρος πρὸς τὸν Ἕκτορα, δύο πρὸς ἕνα αὐτῷ μάχεσθαι· Οὐ γὰρ μοῖρά πω ἔην βωμὸς ἐδμήτο δαιτὸς εἴσης, "
Λοιβῆς τε κνίσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς. καὶ δὴ καταλιπὼν τὰ ὀνόματα, ἐξετάσῃς "
τὸν ἦθον τὸν Ἀχιλλέως, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ, τῷ βίῳ δηλονότι τῶν βιβλίων πορεύσῃ. τοῦτο γὰρ Πλάτων εἶπεν, ὅτι ἡ ποιητικὴ μυεῖα τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα, τοῖς ὑπερνομένοις παιδεύει. "
παιδεία ἄρα ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τῶν ἠθῶν. τοῦτο καὶ Θουκυδίδης ἔοικε λέγειν, ὅταν ἰσοτιμίας λέγων· ὅτι γὰρ ἰσοτιμία φιλοσοφία ἐστὶν ἐκ παραδειγμάτων· "Οσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε ἡμετέρων "
νόμων ὃ μὴ φεύγει σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατ' ὀλίγον ἀκριβέστερον, τοιούτων καὶ παραδειγμάτων ἐπαΐειν, ὠφέλιμα, χρῆναι τὰς παλαιὰς ἱστορίας, καὶ τοῖς παραδείγμασι τῶν "
ἠθῶν· ὡς ἰσοτιμία τοῦ βίου. ταῦτα μὲν οὖν τοῦ κοινοῦ ἤθους, καὶ κακίας φυγὴ, καὶ ἀρετῆς κτῆσις. δεῖ δὲ τοῦ ἰδίου ἤθους, ὃ ῥητορικὸν καλοῦμεν, καὶ ἔφην ἐγὼ δεῖν τὸν λόγον δεῖ διαιρέσεως ὅτι· δεῖ οὖν μηδεὶς γέγραφε μηδὲ εἴρηκέ πω. εἰ γὰρ ἀγῶνές εἰσι τῶν ῥητόρων δύο, ὁ τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἤθους, πρεσβύτερος δὲ τοῦ ἤθους καὶ κυριώτερος, καὶ ὡς εἰπεῖν τῶν ῥητόρων μόνος ὁ τοῦ ἤθους ἀγών ἐστι· ὃ γὰρ πράγμα οἰκείαν ὕλην εἰς χορηγίαν παρέχει· ἡ τῶν ἠθῶν θεωρία ἀριθμῷ καταληφθεῖσα, διαίρεσιν ἠθῶν παραδίδωσι. σωτέλουμεν οὖν, καὶ τὰ ἤθη ἀριθμῷ ἀποδώσομεν, ὥστε μηδένα ἡμᾶς δύνασθαι λαθεῖν. τὰ τοίνυν ἴδια καὶ ῥητορικὰ ἤθη τούτοις [illegible] ἔθη, χρόνοι, ἡλικίαι, προαιρέσεις, τύχαι, ὑποπτεύσεις. ἑπτὰ ὄντες τόποι. ὃ γὰρ [illegible] διπλοῦν, ἔκ τε τοῦ κοινοῦ πάντος καὶ τοῦ ἰδίου. τί ποτ' ἐστὶν ὃ λέγω, δηλώσομεν. ζητητέον δή, πότερον Ἕλλωνός λέγων, ἢ βαρβάρου καλόλου. πολλὴ γὰρ διαίρεσίς ἐστι καὶ Δωρὶς Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰὰς καὶ βαρβαρικοῦ. εὑρήσεις δὲ μᾶλλον τὰ βαρβαρικὰ ἔθη καὶ μᾶλλον τὰ ἄγρια καὶ ἀνήμερα φανησόμενα, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων τὸν Αἰγύπτιον λέγοντα εἰσάγει· ὦ Σόλων "
Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδες ἐστέ· μάθημα δὲ οὐδὲν ἔχειε χρῆσιν πολιόν. συνεχῶς γὰρ καὶ ἡ ἕκαστη "
τῶν ὀνομάτων, δηλοῖ τὸ ἴδιον τῶν βαρβάρων. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἡρόδοτος πεποίηκε Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπου τοὺς Καυδαύλην τὸν Γύγην· ὅταν γὰρ ὑβρισμένῳ δυθεόφροσιν ἔοικε ἀπιστότερα "
θαλλόμενα· ἃ μὲν οὖν ἀκοῆς καὶ ὄψεως διελέχθη, ἀλλ' ὅπῃ τὰ μέρη τοῦ σώματος τῷ γνώμῃ ἐπιδείκνυσιν· ὡς καὶ τὸν ἕκτορα τῆς λέξεως βαρβαρικὸν". καὶ ὁ λέγων, χρῆμα ἐπαγγέλλεται, ὡς "
καὶ τοῖς Ἕλλησι, ἀγχόνῃ μόνοι μάχονται· τὸ γυμνάσιον τῶν ἀθλητῶν λέγων· καὶ μανίας πόμα "
λέγων τὸν οἶνον. καὶ ὅλως τί δεῖ ταῦτα ὁπλέγειν; μεστὰ δὲ τὰ βιβλία τοιούτων ὅσα. ἴδιον "
οὖν ἔθνους Ἑλληνικὸν ἢ βαρβαρον τὸ ἦθος. ἀλλὰ θῶμεν εἶ) Ἑλληνικὸν, ἢ θῶμεν

βαρβαρον, πάλιν κ τ διαιρέσ τ ἠθῶν· κ δεῖ συνεργεῖν ἀμφότερα, κ τὸν βάρβαρον κ τὸν Θρᾷκα τὸν Φοινίκη, κ τὸν βάρβαρον κ τὸν Σκύθην τὸν σώτομον. πάλιν Ἑλληνικὸν θῶμεν τὸ ἦθος. ἔστω Ἕλλην κοινὸν τὸ ἔθος Ἑλλήνων. Ἕλλην Ἀθηναῖος, ζωρὸς, λάλος, σοφός· Ἕλλην Ἴων, ἁβρὸς, δυσμυθος· Ἕλλην Βοιωτὸς, δύσηθης· Ἕλλην Θετταλὸς, διπλῶσαι ποικίλος. ἐνταῦθεν καὶ δυσέρωτες φιλοσοφοῦντες τοῦτο καὶ ἀθανάτιμοι τῇ φύσει τῶν πραγμάτων τὰ ἔθνη λοιδορεῖας ποιοῦσι· οὐκ ἐχόντων τὰ ἔθνη ἀν τὰς λοιδορείας· ἀλλ' οὐκ ἔστι πολαζόντων ἠθῶν τοῖς ἔθνεσι τὰς βλασφημίας λαμβάνειν· ὡς κ Δημοσθένης οὐκ εἰσάγει ἰσχυρὸν εἰ τ Θρᾷκα
91 » τῦτον· κ ἡ βουλὴ ἐν Ὦ, τ Θρᾷκα. κ δεῖ τὰ ὀνόματα λέγειν; κ γὰρ ὁ Πλάτων φησὶ παγκάλως,
» ὅτι κ τοῖς τῶν οὐρανίων τόποις κ τ ἠθῶν αἱ κράσεις· κ δηλοῖ τοῦτο λιπαρὰς μὲν διανοήσεις, εἶναι φησι πρὸς μαθήματα ὀξυτέρους, τοὺς πρὸς τ Ἑλλάδα· τοὺς δὲ, πρὸς ἀργυρισμὸν, τοὺς πρὸς τ Φοινίκην κ Λίβυην· ἀνδρείους, πρὸς θυμὸν, ὅσοι τ βαρβάρων εἰσὶ πολέμοις δυσκείμενοι. κ εἰκότως ταῦτα λέγει. κ γὰρ τὰ ἤθη φησὶν ἐνδύεσθαι τοῖς τόποις καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ τ καθ' ἕκαστα. καὶ δηλοῖ τοῦτο ὅσα πολίτας ἐστὶ, τοσαῦτα ἠθῶν εἴδη· ὡς τὰς πολιτείας ἀπὸ τῶν ἠθῶν, τὰ τε ἤθη ἀπὸ τῶν πολιτειῶν μιμήματα. ὁρισμὸν οὖν ἀπὸ ἔθνους. διπλοῦν δὲ τὸ ἔθνος, Ἕλλην, ἢ βάρβαρος. μετὰ τὸ κοινὸν ἐρχόμεθα ὅτι τὸ ἴδιον, Ἀθηναῖος, ἢ Λάκων, ἢ Βοιωτὸς, ἢ Ἴων, ἢ Σκύθης, ἢ Θρᾷξ, ἢ Κελτὸς, ἢ ἀπὸ Ἰβηρείας, ἢ Αἰγύπτιος. δεῖ οὖν συνελθεῖν ἵνα. εἶτα ἀπὸ γένους. τὸ γένος ἐστὶ τὰ τῆς συγγενείας ὀνόματα, πατὴρ βάρβαρος, καὶ βάρβαρος Κελτὸς, κ βάρβαρος Σκύθης· κ πατὴρ Ἕλλην· κ Ἕλλην, πατὴρ Λακεδαιμόνιος, κ ὁ πατὴρ Ἀθηναῖος. δεῖ προσελθεῖν τόποις κ ἡλικίαν, κ τὰ τέσσαρα εἰ γλυκέα, πατὴρ βάρβαρος, Σκύθης, νέος. οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἤθη δραστέον νέοις κ παλαιοῖς ὄντες, κ πρεσβύται γινόμενοι, ἀλλὰ γ τὰ μὲν τ πρεσβυτέρων ἤθη μαλακώτερα, τὰ δὲ τ νεωτέρων ἀκμαιότερα. ὡσαύτως κ εἰ ἀδελφὸν λέγοις, κ εἰ γυναῖκα λέγοις, κ εἰ ἄνδρα, κ εἰ υἱόν. ἐνταῦθα τὸ οἰκεῖον πάθος τ προαιρέσεως ἐξετάζει· φιλόστοργος, ἀλλὰ ταχὺς, ἀλλὰ σκληρὸς, ἀλλὰ φιλάργυρος, ἀλλὰ δύσκολος. ἡ προαίρεσις σωρεύει πάντα ἡμῖν. εἶτα ἀπὸ τύχης, δι' προαίρεσιν, κακῶς προαίρεσιν. οὐ γὰρ ταῦτα ἤθη ἐστὶν, ἀλλὰ ἡ τύχη ῥυθμίζει. εἶτα κ ἐπιτηδεύσεις. ἔστι γοῦν κ ἀπὸ ἐπιτηδευμάτων· οἱ γραπτῶται ἔχουσί τι ἀπὸ τῆς γραπτωτικῆς, οἱ ἰατροὶ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, οἱ ῥήτορες ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς, κ οἱ γεωργοὶ ἀπὸ τ γεωργικῆς. ὑρίσασθαι τὸν ἰατρὸν ὀλιγολογοῦντα λέγοντα, Δεῖ τοῦτο ἐκκαθᾶραι, ἐκτεμεῖν αὖθις. ὑρίσασθαι τὸν μουσικὸν λέγοντα, Παρὰ μέλος λέγεις, οὐ συνᾴδει τὰ λεγόμενα. ὧδε τῷ
» Πλάτωνι ὁ Δημόδικος λέγει περὶ Σωκράτους· Ἐμοὶ γὰρ, ὦ Σώκρατες, ἡ τοῦ τῦτο παιδὸς
» εἴτε φυτείαν, εἴτε παιδοποιίαν χρὴ φάναι. τοῦτο δ' οὐ χρὴ νομίζειν, ὅτι μεγάλῃ τῇ φωνῇ χρῆται ὁ Πλάτων, ἀλλ' ὅτι ὁ Δημόδικος ἐργατικὸς κ γεωργὸς, φωνὰς ἀφίησι τῆς τέχνης. ταῦτα τὰ ἐπὶ ἤθη ἐν ὀνόμασθαι δεῖ. οὕτως ὑρίσασθαι καθ' ἕκασον ῥῆμα ἐπιδέσεως προσδεομένης ἠθῶν συναγωγάς· πένης κ πλούσιος ἐνδροὶ ἐκ πολιτείας. ὑρίσασθαι ἐν τῷ πένητι ἦθος, ἐν τῷ πλουσίῳ ἦθος, ἐν τοῖς ἐνδροῖς ἦθος, ἐν τῷ ἐκ πολιτείας, ἦθος. ἃ γὰρ ἡ αὐτὴ ἐστὶν ἕνδρα ἐξ ἰδιωτικῶν πραγμάτων κ ἐκ πολιτικῶν, ἀλλ' ἔξις τὸ φέρεσθαι ἑκατέρου ἀξιοῦντος διαλέγεσθαι τῷ δήμῳ. εἶτα εἰ πατήρ ἐστιν αὐτῶν τις, ἢ οὐ πατὴρ, εἶτα πόλεμος κατέλαβεν, εἶτα μετὰ τ πόλεμον ἅρπαγμα, ἢ σῶσμα· εἶτα αἴτησις κ κρίσις· ὑρίσασθαι καθ' ἕκασον ὁμοῦ τῆς πλοκῆς ἐν ἑνὶ τοῖς ἀποδέσεσι ἤθεσιν ἤθους δυσκόλου. καὶ οὗτός ἐστιν ὁ διαιρετικὸς τῶν ἠθῶν ἀκριβὴς, ὁ μηδὲν ἦθος παραλιπών. δύναται γὰρ τὸν μὲν πατέρα δεῖξαι, τὸν δὲ πολιτικὸν μὴ δεῖξαι, ἢ τὸν μὲν πολιτικὸν δεῖξαι, τὸν δὲ πατέρα μὴ δεῖξαι· ἢ πάλιν, δύναται τὸν πατέρα δεῖξαι, τὸν δὲ στρατηγὸν μὴ δεῖξαι, δύναται τὸν μὲν πειστικὸν δεῖξαι, τὸν δὲ λιπαρὸν τῷ τάξει μὴ δεῖξαι· δύναται μὴ δεῖξαι κ τύχας, κ προαιρέσεις, κ ἕνδρα, κ ἕνδυσιν, τὰς διαφορὰς τῶν ἠθῶν, κ ὅσα δηλαδὴ πεπραγμένα μνημονεύομεν, οὐ πληροῖ τὸ ἦθος. πρῶτα γὰρ ταῦτα ὅσα πεπραγμένα μνημονεύομεν, καλεῖται μὲν ἤθη, οὐ γίνεται δὲ ἦθος. ἡ
» γὰρ τέχνη τῆς διαιρέσεως, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, διαιρέσις κ συναγωγαί, δεῖξαι τὰ εἴδη πόσα
92 ὅστι κ πόσας ἔχει τομὰς, κ πρῶτα συναγαγεῖν εἰς ταὐτό. τοῦτο γάρ ὅστι διαιρέσεως τέχνης, ἓν πολλὰ, πολλὰ ἕν. ἔχομεν τὸ ἦθος, ἐρχόμεθα ὅτι τὸν νόμον. ἡ νόμη περιπλοῦν ἔχει-
γνώμης κρίσις. σιν ἔχει, μὴ περιπλᾶ, μηδὲ λείποντα, μὴ ἐναντία. τὰ περιπλᾶ, φλυαρία· τὰ λείποντα,

ἀσθενῆ·

ἀθείη· τὰ ἀναίτια, κίνδυνος. Ὅμηρος ταῦτα ἐπεσημήνατο· Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμε- "
ζεπὴς ἐκολώα. τῆς ἀχαρεστίας τὸ ἀθεμίτου ἡ αἰτία. ἐὰν γοῦν τὰ Θερσίτου παρέλῃς δύο ἔπη,
Νέστορος δημηγορία. τὰ δὲ δύο ἔπη ἐστὶν ὅσα, Ὅμηρος γὰρ λέγει· Ἀλλ' ὅτε δὴ τοὶ γε πάντο γελώοντι "
Ἀργείοισιν Ἐμμεναι. ὅτι τῶν λεγομένων ἕκαστοι ὅσον, δηλοῖ δυσμενῶς ἐκείνου ἐπὶ τῷ δοκεῖν "
μεῖ τὸ σώματος καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ ὑβρίζοντος ἐν τῇ παῤῥησίᾳ τῇ ἀκράτῳ. ταῦτα μὲν ἀθέλης,
τὰ λοιπὰ ἁμαρτία ἐστί. τοῦτο καὶ ἡ Ὁμήρου τέχνη. ὅπου γὰρ ἔωρα ὁ ποιητὴς δεινὰ ἀναισχυντοῦντας
ὑπὸ Ἀχιλλέως τοὺς Ἀγαμέμνονα, καὶ Αἴαντα τοῦτο δ' οὐκέτι συμμαχεῖν, ἀλλ' "
ἀπαλλαχθῆναι ἐπὶ τῶν πατρίδων, ἠθέλησε λῦσαι τὰ ὑπὸ Ἀχιλλέως δίκαια. ἀνίησιν οὖν
αὐτῷ σωφρονεῖν ἐπὶ φθόνον, ἦθος, ἵνα ἐν τῇ τοῦ σωφρονεῖν καιρίᾳ ἀφανὲς ᾖ δίκαιον δ' ἁμάρ- "
τημα. Ἔξεστι δὴ Ἀχιλλῆι μάλις' ἐῶν, ἠδ' Ὀδυσσῆι. Τὸν δὲ νέκειστε πὰτ' αὖτ' Ἀγα- "
μέμνονι δίῳ, Ὀξέα κεκληγὼς λέγ' ὀνείδεα· ἵνα οὖν ὅτι ὁ φρασὺς αὐτὸ καὶ ἡ ἀθεμίτου τὸ "
ἦθος καὶ ἡ ἀκαιρία τίς; τῷ δ' αὖ Ἀχαιοί, Ἐκπάγλως κοτέοιτο ἰεμενάων ἐνὶ θυμῷ. "
ἐμὴ γὰρ ἦθος καὶ ἄξιος μίσους ἐῶν, ἵνα μὲν τὰ λεγόμενα ὑπὸ Ἀχιλλέως. Δι' ὃ τοῦτο καὶ ἦθος
ἐστὶ Ἕλκει γάρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἤθους ἐξέλκεις τὸ ἀσυνδέτως τὸ εἰς τὰς πατρίδας. ἀπὸ γὰρ ἐκείνης τῆς
κυδροποτήτος ἡ μεταβολὴ Δι' ὃ ἦθος μόνον παρέχει εἰρωνεύεσθαι τὸν ψυχρόν. ὥστε ἥδε μά-
νημα μανθάνομεν μέγα καὶ λαμπρὸν, μὴ ἐν τοῖς πλήθεσι λεγομένων ἡγεῖσθαι τὸν ἀριστὸν
τῆς ῥητορικῆς. τὰ ἡδέα πῶς; οὕτω πως εἶπε περὶ τοῦ Μενελάου· Παῦρα μέν, ἀτὰρ "
ἀκέα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. Ὃ γὰρ Παῦρα μέν, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷς οὐκ ἀπέλεως τοῖς ἀ- "
κούουσι. Ὃ δὲ μὴ ἀναίτια, ὅπερ καὶ Ἰσοκράτης ἐπῄνεσε, δικανικοῦ λόγου, ὡς δεῖ ἔχειν, καὶ ὑπο-
θετικοῦ διαίρεσιν λέγων, ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἔχειν ἀσφαλῆ, τὸν δὲ ὑποθετικῶς. καὶ Ὅμηρος δέ
πε· ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει. τοῦτο δέ ἐστι Ὃ δεῖ τῶν ὁμολογουμένων, ὁ περὶ τῶν ὁμολο- "
γουμένων ἀμφισβητήσιμα λέγων, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀποδείξει τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητού-
μενον λύειν δυνάμενος. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων λέγουσι περὶ Σωκράτους, ὅτι δεῖ τῶν
ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, ἐπεὶ διδάσκειν ἐβούλετο. ἦ οὖν ταῦτα τέλεια ἀκαίρως μὴ περιτ-
τὰ, μὴ ἦθοποιΐα, μὴ ἀναίτια. καλεῖν αὐτὰ δυνάμεθα, μέρεσι καὶ ἀσφαλῆ. Ὃ γὰρ μὴ
περιττὰ μηδὲ ἦθοποιΐα, μέρος ὄνομα· Ὃ δὲ μὴ ἀναίτια, ἀσφαλείας. τέλειος ἡμῖν κόλος πρὸς τὴν χρί-
ἢ τοῦ λόγου ὑπὸ τέχνης. εἴποιμι γὰρ ἂν ἡδὺ περὶ ἤθους καὶ γνώμης· ἔστι τὸν ἀοίκισιν, σεως.
δὺς ἀμφισβητήσας, ὀκνηρὰ ῥώμη. ἡ δὲ ἀοίκισις λύσις οἰκείαν δύ' ἐστὶν εἰπεῖν, μὴ περιττὰ
ἔχει, μήτ' ἦθοποιΐα, μήτ' ἀναίτια, ἰσχύτω αὐτοῖς, ἢ τὸν αὐτὸν εἶναι. Εἰ οὖν πλέον ἡ τέχνη ὅτι
περὶ τὴν γνώμην ἀσφαλοῦς πραγματείας; πολὺ δὲ πλέον. ἡ μὲν γὰρ γνώμη, ὃ τῷ πρά- 93
γματι χρήσιμον ἔχει ὃ εἰς ἀπόδειξιν ἡ δὲ τέχνη, ὃ πιθανὸν τοῖς ἀκούουσιν. ὥσπερ ἐν ἰατρικῇ, εἴ
τις τὴν μὲν γνώμην λέγοι, ὃ, δεῖ ἰᾶσθαι, ἢ ὃ, δεῖ φαρμακοποσίᾳ χρῆσθαι· τὴν δὲ τέχνην λέγοι,
χρύσιππον τὸν σίδηρον, ὃ, φάρμακον ἐν τοῖς γλυκέσι καὶ τοῖς σωθεῖσι σιτίοις παρέχειν. αὕτη
τέχνη μὲν τὴν γνώμην ἐστὶ, πῶς ἂν σωμαγάγοις ἦθος καὶ τὴν γνώμην τέχνη· Ὡς δ' ὅτε "
δίνευσαν ἔχη βέλος ὀξὺ γυναῖκα Δρυμὺ, τό τε προφυσὶ μογοστόκοι εἰλείθυιαι· δεύτερον, "
Ἴρηνες ὠδίνων τερπικεραύνου ἔχουσαι. τρίτον τέταρτόν ἐστιν, οὗ ἐπιμέρχεται ὅπου ὁ πρῶ- "
τος· Ὡς ὅτε τις ὁδὸν ἄνδρα, δύων μήνας Ἀρείδαο. οὕτω καὶ Θουκυδίδης· Ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν "
τὰ μακρότατα σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, ἃ μεγάλα νομίζω γενέσθαι. εἶτα ὁ τεκμή- "
ριον πόθεν ἔχει ὀνόματος; τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον, παρὰ τὸ δέκεσθαι ἐστὶ μαρτύ- "
ριον· σημεῖον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρουμένης ὑπὸ Ἀθηναίων. πάλιν παρελθὼν ἐστὶ, Καὶ πα- "
ράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι. καὶ πάλιν παρελθὼν, Σημεῖον δέ ἐστι ταῦτα τῆς "
Ἑλλάδος ἐπὶ πλέον νεμόμενα. καὶ ὅταν πρῶτον εἴπῃ, ὅπερ ὁ πρῶτον, πάλιν ὅπερ ὁ δεύτερον· καὶ ὅλως
χρεία τὸν ἀριθμὸν ἀναλέσεσθαι. τοῦτο δὲ πολλαχῶς ἐστιν εἰπεῖν· ἔστεται δὲ τοῦτο ποικίλως.
Διαφέρει δὲ ὁ ποικίλως τοῦ πολλαχοῦ, παρὰ τὴν ἰδέαν. τῆς λέξεως ὅτι διαφορὰ καὶ κρίσις
ἑλλήνων ὀνομάζεται· τοῦτο δικανικὸν ὄνομα, τοῦτο ἰσοκρατικὸν, τοῦτο δημοσθενικὸν, καὶ πάλιν λέξεως κρί-
παρὰ τὰς ἰδέας, τὰς ἀνδρας ἐπανελθεῖν· κωμικὸν, καὶ τὸ Αἰσχραίου κωμικὸν, τοῦτο Κρατίνου, τοῦτο σις.
Ἱππολύτου, τοῦτο Εὐριπίδου, τοῦτο Μενάνδρου· εἶτα δικανικὸν, τοῦτο Λυσίου, τοῦτο Δημοσθενικόν·

λίχμιν προεπωδέχεθαν τῦτο ὄνομα, Ἀνλιφωνῆ τῦτο σωήθες μᾶλλον. τῦτο δ' ποικίλως ἔχει. αὐτὴ ἔστιν ἡ θεωρία καθ' ἣν ἐξετάζεται βιβλίων ἀκροάσεως πᾶς λόγος, μὴ ἀσφαλείας πορθυμένης τῆς ἐξετάσεως. ζητήσεις γὰρ τί ὠφελεῖ ἢ βλάπτει τὰ ἀνέγνωσμένα, ἢ εἰρημένα, ἢ ἠκουσμένα, εἰς ἦθος, γνώμην, τέχνην, λέξιν. ὃ ἦθος διπλοῦν, κοινὸν καὶ ἴδιον· κοινὸν μὲν, ὃ εἰς ἀρετὴν προτρέπον, καὶ κακίας ἀποτρέπον· ἴδιοι δὲ, ὃ προσήκοντας καὶ πρέποντας ἑκάστοις λόγοις τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος, καὶ πρὸς οἷς ὁ λόγος, παρέχεται. γίνεται δὲ τῦτο ἐν τοῖς ἀριθμοῖς οἷς εἴπομεν, τοῖς ἑπτά. εἶτα ἡ γραφὴ μέρος καὶ ἀσφαλεία ὅτι τῶν τελείων ἀριθμῶν· εἶτα ἡ τέχνη, ἡ κρᾶσις ἠθῶν καὶ σχημάτων. εἶτα ἡ λέξις, ὃ σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὃ πολλοσχῶς καὶ ποικίλως. ἔστι δ' ὁ περὶ τῶν λόγων ἐξετάσεως λόγος.

35 Ταῦτα εὗρον ἔνιοι παλαιῶν αἱ πραγματείαι τῆς τῦ Διονυσίου Ἁλικαρνασέως τέχνης, ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν λόγων ἐξετάσεως κεφαλαίῳ.

ΕΤΙ δεῖ τοῖς τῶν παλαιῶν ἐντυγχάνειν συγγράμμασιν, ἵν' ἐντεῦθεν μὴ μόνον τῆς ὑποθέσεως τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἰδιωμάτων ζῆλον χορηγηθῶμεν. ἡ γὰρ ψυχὴ τῦ ἀναγινώσκοντος, ὑπὸ τῆς συνεχοῦς τῦδε τηρήσεως, τὴν ὁμοιότητα τῦ χαρακτῆρος ἐφέλκεται. ὁποῖόν τι καὶ γυναῖκα ἀγρεῖκον παθεῖν ὁ μῦθος λέγει. ἀνδρὶ, φησὶ, γεωργῷ τὴν ὄψιν αἰχρὸν παρέσχε δέος μὴ τέκνων ὁμοίων γένηται πατήρ· ὁ φόβος δ' αὐτὸν οὕτως ἀπαιδίας ἐδίδαξε τέχνην. καὶ εἰκόνας πλάσας, οἷμαι, ἀπαρεπεῖς, ὡς αὐτὰς βλέπειν εἴθισε τὴν γυναῖκα. καὶ μετὰ ταῦτα συγγενόμενος αὐτῇ, τὸ κάλλος ἀπέτυχε τῶν εἰκόνων. οὕτω καὶ λόγων μιμήσεων ὁμοιότης πίπτεται, ἐπὰν ζηλώσῃ τις ὁ παρ' ἑκάστῳ τῶν πολλῶν βέλτιον εἶναι δοκεῖ· καθάπερ ἐκ πολλῶν ναμάτων εἴ τις κρήνας ῥύμά τι, εἰς τὴν ψυχὴν μετοχετεύσῃ. καὶ μοι παείσας πιστώσασθαι τὸν λόγον τῷδε τῷ ἔργῳ. Ζεῦξις ἐν Ζώγραφος, καὶ τῶν Κροτωνιατῶν ἐθαυμάζετο, καὶ αὐτῷ τῷ Ἑλένῃ γραφούσῃ γυμνῇ, γυμνὰς ἰδεῖν τὰς παρ' αὐτοῖς ἔπεμψαν παρθένους· καὶ πολλῶν μερῶν συλλογίσαντι σωέβηκεν ἡ τέχνη τέλειον καλόν. ἐν δὲ πάρεσι καὶ σι καθάπερ ἐν θεάτρῳ, καλῶν σωμάτων ἰδέας ἐξιχνεῦν, καὶ τῆς ἐκείνων ψυχῆς ἀπομιμεῖσθαι τὸ χρηστόν· καὶ τὸν τῆς πολυμαθείας ἔρανον συλλέγειν, οὐκ ἐξίτηλον χρόνῳ γλυπτομένην εἰκόνα τυποῦν, ἀλλ' ἀθάνατον τέχνης κάλλος, ἵνα τε ἐκδήλοις καὶ σαφὴς τοῖς ἀκροωμένοις τὰς ἐκλογίας ἔχῃ τὸ μίμημα.

36 ΟΜΗΡΟΣ.

Τῆς μὲν Ὁμηρικῆς ποιήσεως ἓν μίαν λινὰ τῦ σώματος μοῖραν, ἀλλ' ἐκτύπωσαν τὸ σύμπαν, καὶ λάβε ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκάστῳ καὶ παθῶν, καὶ μεγέθους, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῶν δικῶν ἀρετῶν ἁπασῶν εἰς δήπου τῷδέ σι μίμησιν ἠλλαγμένων. ζῆς δ' δικῶς, ἐν οἷς δικαίων πλέον ἔχουσι, χρὴ μιμεῖσθαι.

ΗΣΙΟΔΟΣ.

Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφθόνησεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λιτότητος, καὶ σωθέσεως ἐμμελοῦς.

ΑΝΤΙΜΑΧΟΣ.

Ἀντίμαχος δ' τονίας, καὶ ἀγωνιστικῆς ταχύτητος, καὶ τῦ σωήθους τῆς ἁρμονίας.

ΠΑΝΥΑΣΙΣ.

Πανύασις δὲ τάς τε ἀμφοῖν ἀρετὰς ἐνέκατο, καὶ αὐτῶν σχηματείαν καὶ τὴν κατ' αὐτὸν οἰκονομίαν διήνεγκεν.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ.

Ζηλωτὸς δὲ καὶ Πίνδαρος ὀνομάτων καὶ νοημάτων εἵνεκα, καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ τόνου, καὶ σεμνοσίας καὶ κατασκευῆς, καὶ δυνάμεως καὶ πικρίας μετ' ἡδονῆς· καὶ πυκνότητος καὶ σεμνότητος καὶ γνωμολογίας καὶ ἐνεργείας, καὶ χημαλισμῶν, καὶ ἠθοποιίας, καὶ αὐξήσεως καὶ δραστικῆς, μάλιστα δὲ τῶν εἰς σωφροσύνην καὶ εὐσέβειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἠθῶν.

ΣΙΜΩ-

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ.

Σιμωνίδου δὲ τοῦ ἁρματηλάτου τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων ἂν εἰσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς.

ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ.

37

Ὅσα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἐκλέκτοις τῶν ποιημάτων πλεονεκτήμασι καταρτιῶντα, ἃ μὲν ἄλλα καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται, κατωτιῶντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ σύνθεσιν ἁρμοττούσης πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων διετήρησεν.

ΑΛΚΑΙΟΣ.

Ἀλκαῖος δὲ σκοπεῖ τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ, καὶ ἡδὺ μετὰ δυνάμεως, ἔτι δὲ καὶ τοῖς χαμαιπετοῦσι, μετὰ σαφηνείας, ὅσον αὐτῆς μὴ τῇ δραματικῇ τὴν κεκάκωται· καὶ πρὸς ἅπαντα τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων [ἦθος.] πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέζον λιμὸς εἰ πρὸς ἐλευθερωθεὶς, ῥητορικῶς δὴ λέγει πολιτείαν. Ἰωνθυδόπι τοῖς γαγγραινικοῖς, οὐκ ἐπειδὴ μὴ πρέπει πᾶσι τοῖς ποιηταῖς ἐντυγχάνειν, ἀλλ' ἐπεὶ μὴ πρώτων καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μεμνῆσθαι. τὸ δὲ τῶν ἐρωτικῶν, ἱκανόν ἐστι.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ.

Ὁ δὲ τοῦ Αἰσχύλου, πρέπτος καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐχόμενος, καὶ ἤθων καὶ παθῶν τὸ πρέπον εἰδὼς, καὶ τῇ ἐποποιικῇ καὶ τῇ κυρίᾳ λέξει διαφερόντως κεκοσμημένος· πολλαχοῦ δὲ καὶ αὐτὸς δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ἰδίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων· Εὐριπίδου δὲ καὶ Σοφοκλέους καὶ ποικιλώτερος ταῖς τῶν προσώπων εἰσαγωγαῖς.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ καὶ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Σοφοκλῆς δὲ ἐν τοῖς πάθεσι δεινὸς ἐκρίνετο, τὸ τῶν προσώπων ἀξίωμα τηρῶν. Εὐριπίδης μὲν τὸ ὅλον δεινὸς καὶ πρὸς ἕξιν τῷ βίῳ τῷ νῦν ἥρεσεν· ὅθεν τὸ πρέπον αὐτοῦ καὶ κόσμιον πολλαχοῦ διέφυγε. καὶ ἔχει τὰ γλυκέα καὶ μεγαλοφυῆ τῶν προσώπων ἤθη καὶ πάθη, καθάπερ Σοφοκλῆς, κατώρθωσεν· εἰ δέ τι ἀσεμνον καὶ ἀνανδρον καὶ ταπεινὸν, σφόδρα ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν ἠκριβωκότα. 38
καὶ Σοφοκλῆς μὲν πειστὸς ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναγκαῖος· ὁ δὲ Εὐριπίδης, πολὺς ἐν ταῖς ῥητορικαῖς εἰσαγωγαῖς. καὶ ὁ μὲν, ποιητικός ἐστιν ἐν τοῖς ὀνόμασι, καὶ πολλάκις ἐκ πολλοῦ τὸ μεγέθους εἰς διάκενον χάσμον ἐκπίπτων, οἷ εἰς ἰδιωτικὸν πρωτάπασι ταπεινότητα κατέρχεται· ὁ δὲ Εὐριπίδης, ἄτε ὑψηλός ἐστιν, ἄτε μὲν λιτὸς, ἀλλὰ κεκραμένη τῆς λέξεως μεσότητι κέχρηται. τὸ δὲ κωμῳδεῖν μιμεῖται τὰς λεκτικὰς ἁρετὰς ἁπάσας· εἰσὶ γὰρ καὶ τοῖς νοήμασι καθαροὶ καὶ γλαφυροὶ καὶ βραχεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ δραστικοὶ καὶ ἠθικοί. Μενάνδρου δὲ καὶ τὸ πρακτικὸν θεωρητέον.

[ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ.]

ΗΡΟΔΟΤΟΣ καὶ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ.

ΤΩΝ μὲν τοι συγγραφέων Ἡρόδοτος μὲν ἐξείργασται τὸ βέλτιον, τὸ πραγματικὸν εἶδος· τῷ δὲ λεκτικῷ ποτὲ μὲν πλεονεκτεῖ Θουκυδίδης, ποτὲ δὲ ἔμπαλιν· ἔστι δ' ἐν οἷς ἰσοστατοῦσι. τῇ μὲν ἀκριβείᾳ τῶν ὀνομάτων, ἐν οἷς ἑκάτεροι πεφήρωνται διαλέκτοις, ἀποσώζουσι τὸ ἴδιον· τῆς δὲ συνθέσεως ἀναμφισβητήτως Ἡροδότου τὸ κατόρθωμα δέδοται. καὶ τὸ μὲν συντομόν ἐστι τοῦ Θουκυδίδου, τὸ δὲ ἀναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μέντοι τοῖς ἠθικοῖς 4
κρείττων Ἡρόδοτος, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. πάλιν καλλιλογία καὶ μεγαλοπρεπεία διαφέρουσιν οὐδὲν ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτεροι τούτων τε καὶ τῶν τοιούτων ἀρετῶν κεκτῆσθαι. ῥώμη δὲ καὶ ἰσχὺς καὶ τόνος καὶ τῷ πειθοῖ καὶ πολυσημαντίᾳ παρηυδοκίμησε Θουκυδίδης· ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυοῦς ἀβασανίστου, μακρῷ διενεγκόντα τὸν 39
Ἡρόδοτον ὑπείσκομεν· καὶ μετ' αὐτὸν τὸν τόπον, πραγματείαν καὶ προσωποποιίαν μᾶλλον ἐπετήρησε.

ΦΙΛΙΣΤΟΣ καὶ ΞΕΝΟΦΩΝ.

Φιλίστου δὲ καὶ Ξενοφῶντος, ὁ μὲν Ξενοφῶν Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατά τε τὰς

πραγματικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς οἰκονομικὰς, καὶ τὰς ἠθικὰς τῶν Δραλεκτικῶν, πῇ μὲν ὅμοιος, πῇ δὲ ἑλάττων. ἐλεγκτικὸς μὲν γὰρ καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι καὶ σαφὴς καὶ ἐναργὴς, καὶ τῷ συνθέσιν ἡδὺς καὶ εὔχαρις· ὡς καὶ πλέον ἐκείνου· ὕψους δὲ καὶ μεγαλοπρεπείας καθόλου τοῦ ἰσοεικὸς [πράγματος] οὐκ ἐπέτυχεν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πρέποντος τοῖς προσώποις πολλάκις ἐσφάλατο, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἰδιώτας καὶ βαρβάρους ἐᾷ· ὅτε λόγοις φιλοσόφοις, λέξει δὲ χωλαῖνος λόγοις πρεπούσῃ μᾶλλον ἢ στρατιωτικοῖς κατορθώσας. ΦΙΛΙΣΤΟΣ ὁ μιμητὴς ὅτι Θουκυδίδου, ἔξω τοῦ ἤθους· τὸ μὲν γὰρ, ἐλαύνειν καὶ φαντάσματος μεστόν· τοῦτο ὁ, θεατρικὸν τῆς τραγῳδίας καὶ ἡδονῆς πλεονεξίας. ἐζήλωκε δὲ πρῶτον μὲν τὸ τῷ συντόμῳ ἀτελῆ καταλιπεῖν, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον· ἔπειτα μὲν καὶ τῷ ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ δυσπαρακολούθητον τῷ παραλείπειν τὴν συζυγίαν τῶν εἰρημένων πεποίηκε. τὸ δὲ λέξεως τὸ μὲν γλωσσηματικὸν καὶ περίεργον οὐκ ἐζήλωκε Θουκυδίδου· τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πυκνὸν καὶ δεινὸν καὶ ἀγωνῶδες, πάνυ ἀκριβῶς ἀπεμάξατο. ἔπειτα μὲν ὁμοίως τοῦ καλλιλογίαν καὶ τῷ σεμνότητα καὶ τῷ ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τὰ βαρέα καὶ τὰ πάθη καὶ τοῖς σχηματισμοῖς. μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς, κομιδῇ τοῖς σκέψεσιν ἤτοι τόποις, ἢ ναυμαχίαν, ἢ πεζῶν παράταξιν, ἢ οἰκισμὸν πόλεως. οὐδὲ ὁ λόγος τοῦ μεγέθους τοῦ πράγματος ἐξισοῦται. σπουδαῖος μέντοι, καὶ τοῦ ἑρμηνείαν, Θουκυδίδου μὲν τοῖς δεινοῖς ἀγῶνας ὠφελιμώτερος.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ.

Θεόπομπος ὁ Χῖος πρῶτον μὲν ἐν τῷ πραγματείᾳ ταύτης ἰσοῖος καὶ παραπλήσιος, ἄξιος ζήλου· μετὰ δὲ, οἰκονομίας. ἔχει οὖν τὸ παρακολούθητον καὶ σαφὲς ἢ γραφή. ἔπειτα καὶ τῆς ποικιλίας τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν· ἀμέμπτως καὶ τῆς ἐφ' ἑκάστοις παῤῥησίας· καὶ μὲν οὐδὲ τὰς ἀπορῥήτους τῶν λεγομένων ἢ λεχθέντων αἰτίας εἰκρύψαθαι, σοφισάμενος δ' ἀκριβῶς τοῦ εἰπόντων ἢ πεποιηκότων γνώμης. τὸ λεκτικὸν αὖ τῷ Ἰσοκρατικῷ παραπλήσιον, πλὴν ὅσον μικρόν ἐστι καὶ σφόδρα δεινόν, τὰ δ' ἄλλα ὁμοία ἡ λέξις. καὶ γὰρ κοινὴ, καὶ σαφὴς, καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ σεμνὴ, καὶ πομπικὴ, σωθέσεως τετυχηκυῖα τῆς πρὸς ἡδονήν. πυκνὸς δὲ καὶ πολλὴ ῥοὶς τῶν φωνηέντων ἡ σύγκρισις· καὶ κατ' ὀπτὴν δὲ μὲν αἱ κυκλικαὶ περίοδοι καὶ ὁμοιοφδεῖς τῶν σχηματισμῶν. διήμαρτε δὲ καὶ ὁ μάλιστα ἐντὸς τοῦ σχολικῆς, καὶ τῆς τῶν παρεκβάσεων ἐπεισαγωγῆς. καὶ γὰρ ψυχρῶς ἔνιαι καὶ ἀκαίρως λέγονται· καθάπερ τὰ περὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Σφιλώνιον ἱστορηθέντα, καὶ τὰ περὶ τὸν δράκοντα τὸν πρὸς τῇ τειρῇ ναυμαχοῦντα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

Τῶν φιλοσόφων δ' ἀναγνωστέον τοῖς τε Πυθαγορείοις, τῆς σεμνότητος καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν δογμάτων εἵνεκεν· καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς ἀπαγγελίας. μεγαλοπρεπεῖς γὰρ τῇ λέξει καὶ ποιητικοί. καὶ
41 οὐδὲν παραλείπουσι τοῦ σαφοῦς, δηλαδὴ κεκαθαρμένῃ τῇ διαλέκτῳ χρώμενοι. μιμητέον δὲ μάλιστα Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα, τῶν τε ἠθῶν χάριν, καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας. παραληπτέον δὲ καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε περὶ τοὺς ἑρμηνείαν διαφορότητος καὶ τῆς σαφηνείας, καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς. τοῦτο γὰρ ἐστι μάλιστα παρὰ τὸν ἄνδρα λαβεῖν. φιλοτιμώμεθα δ' αὐτοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐντυχάνειν, οὐδὲ ἐλάττονος ἢ σοφιστοῦ ἀξίοις.

Ἐπειδὴ τοίνυν τὰ περὶ τῶν λόγων ἀναγνωσμάτων ἐστὶν ἡμῖν κεφαλαιωδῶς ἐξειργασμένα, ῥητέον λοιπὸν καὶ ὀλίγα τῶν ῥητορικῶν ἐστιν ἑκάστου λαβεῖν. ὃ δὴ καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἀναγκαῖον.

[ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ.] 4

ΛΥΣΙΑΣ.

Ὁ Λυσιακὸς λόγος πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτάρκης, καὶ τὸ μὲν ἀγχινοεῖν ἐκπεφυγώς, [πάνυ δὲ ἴδιος καὶ γενικὸς τοῦ ἀπαγγελίαν, ἔπι δὲ] καὶ κομψὸς καὶ δηκτικὸς, καὶ τῶν ἀτυχισμῶν εὔχαρις· καὶ μὲν συνεχῶς αὐξητικὸς, πλὴν τὰ σκοπούμενα τοῦ ὀπτυγχάνων, μετὰ κεκαθαρμένης τῆς τοῦ χαίρειν ἡδονῆς· ὡς ἀναγινωσκόμενον μὲν, οὐχ ὅλον νομίζεσθαι, χαλεπὸν δὲ ἀφίστασθαι ζηλοῦν πειρωμένοις. μάλιστα δὲ ὀπτικὸς ἐν ταῖς διηγήσεσιν. ἰσχύτητι γὰρ τῆς φράσεως σαφῆ καὶ ἀπηκριβωμένα ἔχει τὰ τῶν πραγμάτων ἔκθεσιν.

ΙΣΟ-

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

Ὁ δὲ Ἰσοκρατικὸς, κομψεύεται μὲν, ἀλλὰ μετ' σεμνότητος, καὶ πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον ἢ δικανικώτερος. ἔχει δὲ τὸν κόσμον μετ' ἐνεργείας, καὶ πομπικός ἐστι μετὰ τοῦ αὐστηροῦ καὶ χαρίεντος· οὐ μὴν ἀγωνιστικός· τὸ δειλαφρὲς δὲ τῶν ἀπογελίαν τοῖς θεάτροις, καὶ ὅλως μεσότητα διαφεύγων λιτότητα, τὸ δὲ λιτὸν ὀξαίρων. καὶ αὐτὸ μάλιστα ζηλωτέον τῶν τε τοῦ ὀνομάτων συνθέσεων, καὶ ὃ τῆς ὅλης ἰδέας ὑπερδεξιόν. 42

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

Ὁ δὲ Λυκοῦργος, ἔστι διαπρεπὴς αὐξητικὸς, καὶ διηρημένος, καὶ σεμνὸς, καὶ ὅλος κατηγορικὸς, καὶ φιλαλήθης, καὶ παρρησιαστικός. ὁ μὲν ἀστεῖος, οὐδὲ ἡδὺς, ἀλλ' ἀναγκαῖος. τοῦτον χρὴ ζηλοῦν μάλιστα τοὺς δ' ἀνάγκης.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

Ὁ δὲ Δημοσθενικὸς, ὄντος τῇ φράσει, κεκραμένος τοῖς ἤθεσι, καὶ λέξεως συνθέσει κεκοσμημένος· καὶ χρώμενος τάξει τῇ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ μετὰ σεμνοῦ τοῦ χαρίεν ἔχων, καὶ συνεχής· ὃς μάλιστα δικαστὰς καλέσειται.

ΑΙΣΧΙΝΗΣ.

Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἀτονώτερος μὲν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ τῶν λέξεων συνθέσει πομπικὸς μᾶλλον καὶ δριμύς. καὶ ὁ πάνυ μὲν ἔλεγχος, τῇ δ' ὡσαύτως φύσεως δυσχέρεια κεχορηγημένος· καὶ σφόδρα ἀναγκαῖος καὶ βαρύς, καὶ αὐξητικὸς καὶ πικρός. καὶ ἡδὺς μὲν αὐτόθεν ἐντυχόντι, σφοδρὸς δ', ἐξεταζομένοις.

ΥΠΕΡΙΔΗΣ.

Ὁ δὲ Ὑπερίδης, δύσκολος μὲν, ἀπάνιον δ' αὐξητικός· καὶ τῇ μὲν τῆς φράσεως κατακολουθῇ Λυσίαν ἐνθυμηματικὸς, τῇ δὲ τῆς πανουργίας πανοῦργος. ἔτι δὲ τὸ κρινομένου ἐχόμενος ἐστι, καὶ ταῖς ἀναγκαίοις τοῦ πράγματος πέφυκε, καὶ συνεσταλμένος πολλῇ χαρᾷ κεχορήγηται, καὶ χαρίτος μεστός ἐστι· καὶ δοκῶν ἁπλοῦς, οὐκ ἀπήλλακται δριμύτητος. τὸ δὲ ζηλωτέον μάλιστα τῶν διηγήσεων λεπτὸν καὶ σύμμετρον, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἐφόδοις, ὅπου τὰ πράγματα βαδίζει. Καί μοι καὶ τῶν ῥητόρων οὗτοι κεχαρακτηρισμένοι, καὶ δεδηλωμένοι λίαν ἀρετῆς ἐπειλημμένος εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων καὶ αὐτὸς συνεισφέρει. Τούτου δὲ ἕνεκα τὰς τοῦ προκειμένου ἀπορρήτων ἰδέας ἐξῆλθον, ὥστε δεδεῖχθαι τὸν ἔθνος τ' ὑπομελῆ ἀναγνώσεως, ἐξ ἧς ἐπαρεῖται τὸ παρ' ἑκάστοις κατορθούμενον· ἀρχομένῳ, μήτε παρέργως τοῖς παλαιοῖς ἐντυχόντι, [μήτε ληθότως αὐτῶν ἀπελθόντων προσκοπουμένῳ ἀεὶ μένειν,] ἀλλ' ὑπομνήσεως, ἀνάγκης τε καὶ κοσμήσειν μέλλοντι λόγοις τοῖς τοῦ πάντων πλεονεκτήμασιν· ἃ καὶ κατ' αὐτὰ μὲν οἰκεία φύσει λέπτει, εἰ δὲ καὶ ἐφαθείη ἁμαρτεῖν εἰς ἑνὸς τύπον λογικοῦ σώματος, βελτίων [ἡ] φράσις τῇ μίξει γίνεται. 43

HENRICVS STEPHANVS 57

LECTORI S.

VIVS sint censoris ea quæ hic apposui de scriptoribus Græcis elogia, ne te lateret, lector, locum unde ea sumpsissem, tibi indicaui. Nam quum studiose cum alios libros, tum Dionysii Halicarnassei exemplaria conquirerem De arte rhetorica, quæ passim in Italiæ bibliothecis extant, idque ut animo meo satisfacerem: venit tandem in manus meas unum, in quo non ea quæ maxime reperta desiderabam, sed hæc de scriptoribus Græcis elogia inueni. Cui tamen exemplari siquis fidem derogare velit, Dionysio hæc adscribenda negans, fateatur certe necesse est alicuius esse, qui ab eo acceperit: quum eadem hic de multis scriptoribus dicta reperiantur, quæ alibi apud ipsum Dionysium: nullumque sit inter hæc atque illa discrimen, nisi quod quæ hic breuiter perstringuntur, fusius illic tractentur. Verum ut incertus sit author, Quintilianum profecto, qui quamplurima alia e libris Dionysii in

suas Institutiones transtulit, multa hinc etiam mutuatum constat: quibus modo, nomine suppresso, pro suis vtitur: modo addito verbo Putant, *sua non esse declarat. Sed quum alicubi etiam verbum de verbo expressisse videatur, vtriusq; verba hîc adscribere, & inter se conferre operæpretium putaui: tum vt alter alteri lucem afferat, tum etiam vt intelligas, Græca hæc, cuiuscunque sint, non pœnitendi authoris esse; siquidẽ & Fabius eius iudicium & testimonium sequi, turpe sibi non putauerit.*

58 *Primum ergo verba faciens de Homero Dionysius, (ita enim eum appellabo) inter cætera, hæc ait,* καὶ λάβε ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ καὶ παθῶν. *Fabius sic,* Affectus quidem vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in sua potestate hunc authorem habuisse fateatur.

De Hesiodo.

DIONYSIVS, Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφῆνθισεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λιότητος, καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς.

FABIVS, Magnaq; pars eius in nominibus est occupata; tamen vtiles circa præcepta sententiæ, lenitasq; verborum & compositionis probabilis.

De Antimacho.

DIONYSIVS, Ἀντίμαχος δὲ αὐτονίας καὶ ἀγωνιστικῆς βαρύτητος, καὶ τῆς συνήθους τοῖς ἀξιώμασιν ἀλλαγῆς.

FABIVS, Contra in Antimacho vis & grauitas, & minime vulgare eloquendi genus, habet laudem.

De Panyasi.

DIONYSIVS, Πανύασις δὲ ἐξ ἀμφοῖν κρᾶσιν ἐποιήσατο, καὶ αὐτῶν τὸ μὲν πραγματείᾳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν οἰκονομίᾳ διήνεγκεν.

FABIVS, Panyasin ex vtroq; mixtum putant, in eloquendo neutrius æquare virtutes: alterum tamen ab eo materia, alterum disponendi ratione superari.

De Pindaro.

DIONYSIVS, Ζηλωτὸς δὲ καὶ Πίνδαρος ὀνομάτων καὶ νοημάτων εἵνεκα, καὶ μεγαλοπρεπείας, καὶ τόνου, καὶ θεσίας, καὶ κατασκευῆς, καὶ &c.

59 FABIVS, Nouem vero Lyricorum longe Pindarus princeps, spiritus magnificentiis, sententiis, figuris, beatissima rerum verborumque copia.

De Simonide.

DIONYSIVS, Σιμωνίδου δὲ πάλιν ἡ ἰδιότης τοῦ ἐκλογοῦ τῶν ὀνομάτων, καὶ συνθέσεως τοῦ ἀκριβοῦς.

FABIVS, Simonides tenuis alioqui, sermone proprio, & iucunditate quadam commendari potest. *Addit Dionysius,* πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων κρίνεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς. *Fabius,* Præcipua tamen eius in commouenda miseratione virtus; vt quidam in hac eum parte omnibus eiusdem operis authoribus præferant.

De Stesichoro.

DIONYSIVS, Ὅσα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατὸν τῶν μεγεθῶν πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, ἔστι μὲν ἀλλαχοῦ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται, κρατιστεῖ δὲ τὸ μεγαλοπρεπείας τῶν τε ἐξ ἁπλῆς ποιήσεως πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων τετήρηκεν.

FABIVS, Stesichorum, quam sit ingenio validus, materiæ quoque ostendunt; maxima bella & clarissimos canentem duces, & epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim personis in agendo simul loquendoq; debitam dignitatem.

De

De Alcæo.

DIONYSIVS, Αλκαίῳ δὲ σκόπει ὃ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετ' ἀφνότητος· ἐπὶ ὃ καὶ τοῖς χαριεστέροις μετ' εὐφωνείας, ὅσον αὐτῆς μὴ τῇ διαλέκτῳ τι κεκάκωται· καὶ τοὐπὶ πᾶσι τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἦθος.

FABIVS, Multum etiam moribus confert; in eloquendo quoque breuis, & magnificus, & diligens.

De Æschylo.

DIONYSIVS, Ὁ δ' οὖν Αἰσχύλος, ὑψηλὸς καὶ τὰ μεγαλοπρεπείας ἐχόμενος, καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν τὸ πρέπον εἰδὼς, καὶ τῇ ἐμφατικῇ καὶ τῇ κυρίᾳ λέξει σχεδὸν τοῦ κεκοσμημένος.

FABIVS, Tragœdias primus in lucem Æschylus protulit, sublimis, & grauis, & grandiloquus, sæpe vsq; ad vitium.

De Sophocle, & Euripide.

DIONYSIVS, Καὶ οὐχὶ τὰ ἡλικὰ καὶ μεγαλοφυῆ τὰ προσώπων ἤθη καὶ πάθη, καθάπερ Σοφοκλῆς, κατώρθωσεν· εἰ δέ τι ἄτεμνον καὶ ἀνδρῶδες καὶ ταπεινὸν, σφόδρα ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν ἠκριβωκότα. καὶ Σοφοκλῆς μὲν ἀφελὴς ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναλκὴς· ὁ δ' Εὐριπίδης, πολὺς ἐν τῇ ῥητορικῇ εἰσαγωγῇ. καὶ ὁ μὲν, ποιητικός ἐστιν ἐν τοῖς ὀνόμασι, &c.

FABIVS, Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis qui se ad agenum comparant, vtiliorem longe Euripidem fore. Namque is sermone, quo plsum reprehendunt, quibus grauitas & cothurnus & sonus Sophoclis videtur esse sublimior, magis accedit oratorio generi.

DE HISTORICIS.

De Herodoto & Thucydide.

DIONYSIVS, Καὶ ὃ μὲν συντομόν ἐστι τοῦ Θουκυδίδη, τὸ ὀξὺ ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μὲντοι τοῖς ἠθικοῖς κρείττων Ἡρόδοτος, ἐν ὃ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. *Paulo post,* ῥώμη ὃ καὶ ἰσχύι καὶ τόνῳ καὶ τῷ σφοδρῷ καὶ πολυσχημάτιστῳ παρὰ τὸν Θουκυδίδην, ἡδονῇ ὃ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυεῖ ἀβασάνιστῳ, μακρῷ διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον θετέον μοι.

FABIVS, Densus, & breuis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis & undidus & effusus Herodotus: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille oncionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Idem alibi de Herodoto*; In Herodoto vero cum omnia (vt ego quidē sentio) leniter fluunt, tum ipsa διάλεκτος habet eam iucunditatē, vt latentes etiam numeros complexa videatur.

De Philisto.

DIONYSIVS, Φίλιστος ὃ μιμητής ἐστι Θουκυδίδου. ὑφ' μὲν δὴ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. *Paulo post*, ὑφ' μὲν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὀνυμάτων, καὶ τὰ βαρέα καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς σχηματισμοὺς Θουκυδίδου ἀπεμάξατο· μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς κομιδῇ ταῖς ἐμφάσεσιν ἥτοι τόπων, &c.

FABIVS, Philistus quoq; meretur qui turbæ quamuis bonorum post hos authorum eximatur, imitator Thucydidis: & vt multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Habes apud Dionysium quod apud Quintilianum desideras, quibus in rebus Philistus Thucydide infirmior, quibus item lucidior: nam* δυσπαρακολούθητον & σαφὲς *coniungit Dionysius, quibus opponitur* τὸ δυσπαρακολούθητον.

De Xenophonte.

DIONYSIVS, Καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι καὶ σαφὴς καὶ ἐναργὴς, καὶ κατὰ τοὺς συνθέσεσιν ἡδὺς καὶ ἐμμελὴς ὡς καὶ πλεῖστον Ἡροδότου.

FABIVS, Quid ego commemorem Xenophontis illam iucunditatem inaffectatam, sed quam nulla affectatio consequi possit? vt ipsæ sermonem Gratiæ finxisse videantur.

De Theopompo.

DIONYSIVS, Τὸ λεκτικὸν αὐτῷ τῷ Ισοκρατικῷ προσαπλήσιον, πλεῖόν ὅσον μικρόν ὅστι καὶ σφόδρα ὕπτιον. τὰ δ' ἄλλα ὁμοία ἡ λέξις· καὶ γὰρ κοινὴ, καὶ σαφής.

FABIVS, Theopompus iis proximus, vt in historia prædictis minor, ita oratori magis similis.

DE PHILOSOPHIS.

DIONYSIVS, *De Aristotele:* Παραληπτέον δ' καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε πρὸς τὴν ἑρμηνείαν δεινότητος καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς· τοῦτο γὰρ ὅστι μάλιστα προσῆκε τοῦ ἀνδρὸς λαβεῖν.

FABIVS, Quid Aristotelem? quem dubito scientia rerum, an scriptorum 1
copia, an eloquendi suauitate, an inuentionum acumine, an varietate operum clariorem putem. PLATONI *autem tribuit Fabius quod Dionysius Pythagoricis in genere. ait enim eum esse* præcipuum philosophorum acumine differendi, & eloquendi facultate diuina quadam & Homerica. multum enim, *inquit*, supra prosam orationem, & quam pedestrem Græci vocant, surgit. *Dionysius autem de Pythagoricis loquens*, μεγαλορρεπεῖς γὰρ τῇ λέξει καὶ ποιητικοί. *Statim addit*, μιμητέον δὲ
63 μάλιστα Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα, τῶν τε ἠθῶν χάριν καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μεγαλορρεπείας.

DE ORATORIBVS.

DIONYSIVS, *De Lysia:* Ὁ Λυσιακὸς λόγος πρὸς ὃ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖόν ὅστιν αὐτάρκης, καὶ ὃ μὲν αὐχμηρὸν ἐκπεφυγὼς, πόρρω δ' ὅστι καὶ γενὸς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν· ἔπι δ' καὶ κομψὸς καὶ δεξιὸς, καὶ τῶν ἀτιθασσευτων ὕψεως· ὁ μὲν σπουδῇ ἀυξητικός.

FABIVS, *quum de Demosthene, Æschine, & Hyperide iam verba fecisset*, His, *inquit*, ætate Lysias maior, subtilis atq; elegans, & quo nihil, si oratori satis sit docere, quæras perfectius. nihil enim est inane, nihil arcessitum: puro tamen fonti, quam magno flumini propior. *Idem alibi de eodem*; Nam neq; illud in Lysia dicendi textum tenue atque rarum lætioribus numeris corrumpendum erat. Perdidisset enim gratiam, quæ in eo maxima est, simplicis atq; inaffectati coloris: perdidisset fidem quoq;.

De Isocrate.

DIONYSIVS, Ὁ δὲ Ισοκρατικὸς λόγος κομψεύεται μὲν, ἀλλὰ μετὰ σεμνότητος· καὶ 2
πομπικώτερός ὅστι μᾶλλον ἢ δικανικώτερος· ἔχει δ' τὸν κόσμον μετ' ἐνεργείας, καὶ πομπικὸς ὅστι μετ' ἐξουσίας καὶ χρησίμου. ὁ μὲν ἀγωνιστικὸς· παρεσκεύασται δ' τὴν ἀπαγγελίαν ταῖς ᾠδαῖς, καὶ ὅλως, &c.

FABIVS, Isocrates in diuerso genere dicendi nitidus & comptus, & palæstræ quam pugnæ magis accõmodatus: omnes dicendi veneres sectatus est. nec immerito. auditoriis enim se, non iudiciis compararat. inuentione facilis;
64 honesti studiosus; in compositione adeo diligens, vt cura eius reprehendatur.

De Demosthene.

DIONYSIVS, Ὁ δὲ Δημοσθενικὸς λόγος, ὕπτιος τῇ φορᾷ, κεκραμένος τοῖς ἤθεσι, καὶ λέξεως ἐκλογῇ κεκοσμημένος, καὶ χρώμενος τάξει τῇ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ μετὰ τοῦ σπουδῆ τοῦ 4
χάριν ἔχων, καὶ συνεχής· οἷς μάλιστα δικασταὶ κατέχονται.

FABIVS, Decem oratorum, quos simul Athenis ætas vna tulit, longe princeps Demosthenes, ac pene lex orandi fuit: tanta vis in eo, tam densa omnia; ita quibusdam neruis intenta sunt; tam nihil otiosum, is dicendi modus, vt nec quid desit in eo, nec quid redundet, inuenias.

De Æschine.

DIONYSIVS, Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἀτονώτερος μὲν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ τῶν λέξεων ἐκλογῇ πομπικὸς ἅμα καὶ δεινός· καὶ σπουδῇ μὲν, &c.

FA-

FABIVS, Plenior Æschines, & magis fusus, & grandiori similis, quo minus strictus: carnis tamen plus habet, minus lacertorum.

De Hyperide.

DIONYSIVS *inter cætera hæc de eo dicit*; καὶ χαρίτος μεστός ἐστι, καὶ δεινῶν ἁπλοῦς, οὐκ ἀπήλακται δ' ἡδύτητος. τούτου ζηλωτέον μάλιστα τῶν δικηγόρων τὸ λεπτὸν καὶ σύμμετρον· ἔτι δὲ, &c.

FABIVS, Dulcis in primis & acutus Hyperides est: sed minoribus causis, vt non dixerim vtilior, magis par.

CICERONIS ELOGIA DE ALIQVOT SCRIPTORI- 65
bus Græcis: quæ iis quæ Dionysius de iisdem tum in his tum in aliis libris dixit, multum & ipsa lucis allatura videntur.

DE LYSIA;

Cicero in libro De optimo genere oratorum,

Imitemur, si poterimus, Lysiam, & eius quidem tenuitatem potissimũ: est enim multis in locis grandior. sed quia & priuatas ille pleraſq;, & eas ipsas aliis, & paruarum rerum causulas scripsit, videtur esse iciunior; quoniam se ipse consulto ad minutarum genera causarum limauerit. *Paulo post*, Ita fit vt Demosthenes certe possit summisse dicere, elate Lysias fortasse non possit.

Idem in Oratore,

Dicat igitur Attice venustissimus ille scriptor ac politissimus Lysias. Quis enim id possit negare? dum intelligamus, hoc esse Atticum in Lysia, nõ quod tenuis sit atq; inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum.

In Bruto,

Quanquam in Lysia sunt sæpe etiam lacerti, sic vt fieri nihil possit valentius: verum est certe genere toto strigosior. Sed habet tamen suos laudatores, qui hac ipsa eius subtilitate admodum gaudeant.

DE ISOCRATE;

Cicero III De Oratore,

Suauitatem Isocrates, subtilitatem Lysias, acumen Hyperides, sonitum Æschines, vim Demosthenes habuit.

Idem in Oratore, 66

Nam quum concisus Isocrati Thrasymachus minutis numeris videretur, & Gorgias, Thucydides autem præfractior, primus instituit dilatare verbis & mollioribus numeris explere sententias.

Idem III de Oratore,

Idq; princeps Isocrates instituisse fertur, vt inconditam antiquorum dicendi consuetudinem, delectationis atque aurium causa (quemadmodum scribit discipulus eius Naucrates) numeris astringeret.

DE DEMOSTHENE;

Cicero in Oratore,

Hoc nec grauior extitit quisquam, nec callidior, nec temperatior.

Idem in Bruto,

Sed tamen Antonius in verbis & eligendis (neque idipsum tam leporis causa, quam ponderis) & collocandis, & comprehensione deuinciendis, nihil non ad rationem, & tanquam ad artem dirigebat: verum multo magis hoc idem in sententiarũ ornamentis & conformationibus, quo genere quia præ-

ſtat omnibus Demoſthenes, idcirco a doctis oratorum eſt princeps iudicatus.

Idem in Oratore,

Demoſthenes nihil Lyſiæ ſubtilitate cedit; nihil argutiis & acumine Hyperidi, nihil lenitate Æſchini, & ſplendore verborum. Multæ ſunt eius totæ orationes ſubtiles, vt contra Leptinem: multæ & totæ graues, vt quædam Philippicæ: multæ variæ, vt contra Æſchinem, Falſæ legationis, vt contra eundem pro cauſa Cteſiphontis.

67 *Ibidem,*

Nec enim nunc de nobis, ſed de re dicimus. in quo tantum abeſt vt noſtra miremur, vt vſq; eo difficiles ac moroſi ſimus, vt nobis non ſatisfaciat ipſe Demoſthenes: qui quanquam vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non ſemper implet aures meas.

Idem in Bruto,

Nam plane quidem perfectum, & cui nihil admodum deſit, Demoſthenem facile dixeris. nihil acute inueniri potuit in eis cauſis quas ſcripſit, nihil (vt ita dicam) ſubdole, nihil verſute, quod ille non viderit: nihil ſubtiliter dici, nihil preſſe, nihil enucleate, quo fieri poſſit aliquid limatius: nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum grauitate vel ſententiarum, quo quicquam eſſet elatius.

Idem in Oratore,

Demoſthenes minus facetus habetur: quo quidem mihi nihil videtur vrbanius; ſed non tam dicax fuit, quam facetus.

DE ÆSCHINE;

Cicero III De Oratore,

Suauitatem Iſocrates, ſubtilitatem Lyſias, acumen Hyperides, ſonitum Æſchines, vim Demoſthenes habuit.

Idem De optimo genere Oratorum,

Nihil enim illo oratore arbitror cogitari poſſe diuinius.

DE HYPERIDE;

Cicero I de Oratore,

68 Iam vero de legibus inſtituendis, de bello, de pace, de ſociis, de vectigalibus, de iure ciuium generatim in ordines ætateſq; deſcripto, dicant vel Græci, ſi volunt, Lycurgum aut Solonem (quanquam illos quidem cum ſenemus in numero eloquentium reponendos) ſciſſe melius quam Hyperidem aut Demoſthenem, perfectos iam homines in dicendo & perpolitos.

Idem III de Oratore,

Acumen Hyperides, ſonitum Æſchines, vim Demoſthenes habuit.

Idem in Bruto,

Atticam ſubtilitatem Hyperidæ volunt eſſe & Lyſiæ.

Idem in Oratore,

Ex Atticis non omnes faceti: Lyſias ſatis & Hyperides, Demades præter cæteros fertur.

DE HISTORICIS.

DE HERODOTO;

Cicero in Oratore, prius de Herodoto, deinde de Thucydide loquens;

Alter ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis, fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum.

Idem

Idem II de Oratore,

Nanque & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in cauſis nihil omnino verſatum eſſe accepimus. atqui tanta eſt eloquentia, vt me quidem (quantum ego Græce ſcripta intelligere poſſum) magnopere delectet.

Idem in Oratore,

Itaque & Herodotus, & eadem ſuperiorq; ætas numero caruit, niſi quando temere ac fortuito. 69

Idem in I De legibus,

Quanquam & apud Herodotum patrem hiſtoriæ, & apud Theopompum ſunt innumerabiles fabulæ.

DE THVCYDIDE.

Cicero in Oratore,

Thucydides autem res geſtas & bella narrat & prælia, grauiter ſane & probe: ſed nihil ab eo transferri poteſt ad forenſem vſum & publicum. Ipſæ illæ conciones ita multas habent obſcuras abditaſque ſententias, vix vt intelligantur: quod eſt in oratione ciuili vitium vel maximum.

Ibidem paulo poſt,

Quis porro vnquam Græcorum Rhetorum a Thucydide quicquam duxit? at laudatus eſt ab omnibus: fateor: ſed ita vt rerum explicator prudens, ſeuerus, grauis, non vt in iudiciis verſaret cauſas, ſed vt in hiſtoriis bella narraret. Itaq; nunquam eſt numeratus orator. Nec vero ſi hiſtoriam non ſcripſiſſet, nomen eius extaret, quum præſertim fuiſſet honoratus & nobilis. Huius tamen nemo neq; verborum neque ſententiarum grauitatem imitatur: ſed quum mutila quædam & hiantia locuti ſunt, quæ vel ſine magiſtro facere potuerunt, germanos ſe putant eſſe Thucydidis.

Ibidem,

Vt in Thucydide orbē modo orationis deſidero, ornamenta comparent.

Ibidem,

Thucydides autem præfractior, nec ſatis (vt ita dicam) rotundus. 70

Ibidem,

Quo magis ſunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles; quorū ætas quum in ea tempora, quos nominaui, incidiſſet, longiſſime tamen ipſi a talibus deciis, vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum: primisq; ab his (vt ait Theophraſtus) hiſtoria commota eſt, vt auderet vberius quam ſuperiores & ornatius dicere.

Idem II De Oratore, quum de Herodoto verba feciſſet,

Et poſt illum Thucydides omnes dicendi artificio mea ſententia facile vicit; qui ita creber eſt rerum frequentia, vt verborum prope numerum ſententiarum numero conſequatur: ita porro verbis aptus & preſſus, vt neſcias 40 utrum res oratione, an verba ſententiis illuſtrentur.

Ibidem,

Antiquiſſimi fere ſunt, quorum quidem ſcripta conſtent, Pericles atque Alcibiades, & eadem ætate Thucydides; ſubtiles, acuti, breues, ſententiis magis quam verbis abundantes.

Idem in Bruto,

Huic ætati ſuppares, Alcibiades, Critias, Theramenes: quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis ſcriptis, qui ipſe tum fuit,

intelligi maxime poteſt. grandes erant verbis,crebri ſententiis,compreſſione
71 rerum breues,& ob eam ipſam cauſam interdum ſubobſcuri.

Idem in Bruto,

Sed nimia vetuſtas nec habet eam quam quærimus ſuauitatẽ,nec eſt iam ſane tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat,ſi is potare velit,de dolio ſibi hauriendum putet? Minime:ſed quandam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim & nouam iſtam quaſi de muſto ac lacu feruidam orationem fugiẽdam, nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem, tanquam Anitianam notam perſequendam. Ipſe enim Thucydides, ſi poſterius fuiſſet, multo maturior fuiſſet & mitior.

De Philisto;

Cicero II De Oratore,

Thucydidem conſecutus eſt Syracuſius Philiſtus; qui quum Dionyſii tyranni familiariſſimus eſſet, otium ſuum conſumpſit in hiſtoria ſcribenda; maximeq; Thucydidem eſt,ſicut mihi videtur,imitatus.

Idem in Bruto,

Amatores huic deſunt,ſicuti multis iam ante ſeculis & Philiſto Syracuſio, & ipſi Thucydidi. Nam vt horũ conciſis ſententiis,interdum etiam non ſatis apertis, cum breuitate,tũ nimio acumine, officit Theopompus elatione atq; altitudine orationis ſuæ:quod idem Lyſiæ Demoſthenes:ſic Catonis,&c.

Idem I De diuinatione,

Dionyſii mater, eius qui Syracuſiorum tyrannus fuit, vt ſcriptum apud Philiſtum eſt, & doctum hominem & diligentem, & æqualem temporum
72 illorum, quum prægnans,&c.

Idem Epiſt. ad Quintum fratrem lib. 2,

Siculus ille,capitalis,creber,acutus,breuis,pene puſillus Thucydides: ſed vtros eius habueris libros,(duo enim ſunt corpora) an vtrosq;,neſcio. me magis de Dionyſio delectat. ipſe eſt enim veterator magnus, & perfamiliaris Philiſto Dionyſius. *de quo ioco viſe Petr. Vict. Var. lect. lib. 32, cap. 19.*

De Xenophonte;

Cicero in Oratore,

Xenophontis ſermo,eſt ille quidem melle dulcior, ſed a forenſi ſtrepitu remotiſſimus.

Idem in Bruto,

Librum conſcriptum molli & Xenophonteo genere ſermonis.

Idem in Oratore,

Xenophontis voce Muſas quaſi locutas ferunt.

Idem II de Oratore,

Denique etiam a philoſophia profectus princeps Xenophon Socraticus ille,poſt ab Ariſtotele Calliſthenes comes Alexandri,ſcripſit hiſtoriam: & hic quidem rhetorico pene more, ille autem ſuperior leniore quodam ſono eſt vſus, & qui illum impetum oratoris non habeat: vehemens fortaſſe minus, ſed aliquanto tamen eſt, vt mihi quidem videtur, dulcior.

De Theopompo;

Cicero in Bruto,

Philiſti & Thucydidis conciſis ſententiis,interdum etiam non ſatis apertis,cum breuitate,tum nimio acumine,officit Theopompus elatione atq; altitudine orationis ſuæ.

Idem

Idem in Oratore,

Quod quidem Latina lingua ſic obſeruat, nemo vt tam ruſticus ſit, qui vocales nolit coniungere. In quo quidã etiã Theopompũ reprehendunt, quod eas literas tantopere fugerit; &, ſi id magiſter eius Iſocrates, at nõ Thucydides.

DE PHILOSOPHIS. 73

De Platone;

Cicero in Oratore,

Longe omnium, quicunq; ſcripſerunt, aut locuti ſunt, extitit ~ & grauitate princeps Plato.

Ibidem,

Itaq; video viſum eſſe nonnullis, Platonis & Democriti locutionem, etſi abſit a verſu, tamen quod incitatius feratur, & clariſſimis verborum luminibus vtatur, potius poema putandum, quam Comicorum poetarum.

Idem III de Oratore,

Plato non linguæ ſolum, verum etiam animi ac virtutis magiſter.

Idem in Bruto,

Quis enim vberior in dicendo, Platone? Iouem ſiquidem aiunt philoſophi, ſi Græce loquatur, ſic loqui.

Idem in Oratore,

Has rerum formas appellat ideas ille non intelligendi ſolum, ſed etiam dicendi grauiſſimus author & magiſter Plato.

Idem III de Oratore,

Neq; enim quiſquam noſtrum, quum libros Platonis mirabiliter ſcriptos legit, in quibus omnibus, &c.

Idem I Tuſcul.

Credamus igitur Panætio a Platone ſuo diſſentienti. Quẽ enim omnibus locis diuinũ, quẽ ſapientiſſimũ, quẽ ſanctiſſimũ, quem Homerũ philoſophorũ appellat, huius hanc vnam ſententiã de immortalitate animorum non probat.

De Aristotele; 74

Cicero in Bruto,

Quis Ariſtotele neruoſior? Theophraſto dulcior?

Idem in Oratore,

Quanquã enim & philoſophi quidã ornate locuti ſunt, (ſiquidẽ & Theophraſtus diuinitate loquẽdi nomẽ inuenit, & Ariſtoteles Iſocratẽ ipſum lacеſſiuit) tamen horũ oratio neq; neruos, neq; aculeos oratorios ac forenſes habet.

Idem III De Oratore,

Itaque Ariſtoteles ~ ornauit & illuſtrauit doctrinam illam omnem rerumque cognitionem cum orationis exercitatione coniunxit.

Idem in Topicis,

Quibus philoſophis eo minus ignoſcendum eſt, quod non modo rebus iis quæ ab Ariſtotele dictæ & inuentæ ſunt, allici debuerunt; ſed dicendi quoque incredibili quadam cum copia, tum etiam ſuauitate.

Idem in Oratore,

Sed quis omnium doctior? quis acutior? quis in rebus vel inueniendis vel iudicandis acrior Ariſtotele fuit? quis porro Iſocrati eſt aduerſatus infenſius?

Idem II De inuentione,

Ac veteres quidem ſcriptores artis, vſque a principe illo atque inuentore Tiſia repetitos, vnum in locum conduxit Ariſtoteles, & nominatim cuiuſque

præcepta magna conquisita cura perspicue conscripsit, atq; enodata diligenter exposuit; ac tantum inuentoribus ipsis suauitate & breuitate dicendi præstitit,
75 vt nemo illorum præcepta ex ipsorum libris cognoscat, sed omnes qui quod illi præcipiant, velint intelligere, ad hunc, quasi ad quendam multo commodiorem explicatorem, reuertantur.

Idem II de Oratore,

Erat enim ab isto Aristotele, a cuius inuentis tibi ego videor non longe aberrare. atq; inter hunc Aristotelem, cuius & illũ legi librum, in quo exposuit dicendi artes omnium superiorum, & illos in quibus ipse sua quædam de eadem arte dixit, & hos germanos huius artis magistros, hoc mihi visum est interesse, 1c
quod ille eadem acie mentis, qua rerum omnium vim naturamq; viderat, hæc quoq; aspexit, quæ ad dicendi artem, quam ille despiciebat, pertinebant: illi autem qui hoc solum colendum ducebant, laborarũt in hac vna ratione tractanda, non eadem prudentia qua ille, sed vsu in hoc vno genere, studioq; maiore.

Idem V Defin. bon. & mal.

Sed etiam Peripatetici veteres, quorum princeps Aristoteles, quem, excepto Platone, haud scio an recte dixerim principem philosophorum.

Idem I Tuscul.

Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) præstans & ingenio & diligentia. 2

HACTENVS *Cicero: ex cuius verbis apertiora fore videntur ea quæ a Dionysio de iisdem scriptoribus dicta sunt. Consulto autem ea adscripsi, quod nonnulla sint*
76 *apud Dionysium quæ ope alterius exemplaris egeant: quod quum nobis defuerit, tu locorum collatione damnum eius repende. in quo potissimum Quintiliani quæ apposuimus verba te iuuabunt.*

100 # ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ

τοῦς Ἀμμαῖον ὑπομνηματισμούς, ταῦτα δείσεται.

Ολλὰ χάειν ἐῶ εἰδέναι τὰ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ δίκαιον, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, 3
καὶ σὲ μάλιστα τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων ἕνεκα· νῦν κάλλιον ἀσκεμμένων ἢ πρότερον, οὐκ ἦκιστα δὲ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑπομελείας, οὐ μικρὰν ὑπίδοσιν πεποιημένης ὑπὸ τὰ κρείττω. ἐν γὰρ δὴ τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις ἡ μὲν ἀρχαία καὶ φιλόσοφος ῥητορικὴ, πρεσπλακιζομένη καὶ δυνάστας ὑβρεῖς ὑπομένουσα καλεῖτο, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τελευτῆς σκοπὴν καὶ μαραίνεσθαι κατ' ὀλίγον, ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας μικρᾷ δεήσασα εἰς ἴσος ἀφανίσθαι. ἑτέρα δέ τις ὑπὸ τὴν ἐκείνης παρελθοῦσα τάξιν, ἀφόρητος ἀναίδεια θεατρικὴ καὶ ἀναγωγὸς, καὶ οὔτε φιλοσοφίας, οὔτε δημοτικοῦ παιδεύματος οὐδενὸς μεῖζον ἐλευθερίᾳ, λαθοῦσα καὶ ῥᾳδιουργήσασα μᾶλλον τὴν τῶν ὄχλων ἄγνοιαν, οὐ μόνον ἐν ἀποδείξει καὶ ῥυθμῷ καὶ μορφῇ πλείονι τῶν ἑτέρων διῆγεν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τιμαῖς καὶ ταῖς περιστάσεσι τῶν πόλεων, αἷς ἔδοξε τὸ φιλόσοφον ἔχειν, εἰς ἑαυτὸν ἀνηρτήσατο· καὶ ὧν φορτικὴ τις πόλις καὶ ὀχληρὰ καὶ ἀλλοτρία τοῦ καλοῦ πλησίαν ἐποίησε χλιδᾷ τε Ἑλλάδα ταῖς τε ἀσώτων καὶ κακοδαιμόνων οἰκίαις. ὡς περ γὰρ ἐν ἐκείναις ἡ μὲν ἐλευθέρα καὶ σώφρων γαμετὴ κάθηται μηδενὸς ἧσσα τῶν αὐτῆς κυρία· ἑταίρα δέ τις ἄφρων, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ βίου παρῆται, πάσης ἀξιοῖ τῆς οὐσίας ἄρχειν, σκυβαλίζουσα καὶ δεδιπλωμένη τὸν ἑτέραν· τὸν αὐτὸν ζῆτον ἐν πάσῃ πόλει, καὶ οὐδεμιᾶς ἧττον ἐν ταῖς Ἰταλιώτισι· τοῦτο γὰρ ἀπόντων τῶν κακῶν ἔσχατον· ἡ μὲν Ἀττικὴ μοῦσα καὶ ἀρχαία καὶ αὐτόχθων, ἄτομον εἰλήφει χῆμα, τῶν ἑαυτῆς ἐκπεσοῦσα ἀγαθῶν· ἢ δ' ἔκ τινων βαρβάρων τῆς Ἀσίας ἐχθὲς καὶ πρῴην ἀφικνουμένη μοῦσα, ἡ

Φρυγία

Φρυγία λις, ἢ Καικήν δι καλὴ, ἢ βαρβαρον, Ἑλλωϊδας ἠξίω δι οικεῖν πόλις, ἀπελάσας τ᾽ τῶν χοιρῶν τ᾽ ἑτέραν, ἢ ἁμαξῆς τ᾽ φιλοσοφοι, χ᾽ ἡ μυριομόνη τ᾽ σάφεγνα. ἀλλὰ γὰρ ὁ μόνοι ἀνδρῶν δικαίων χρόνος βραχὺς ἐφίσος, χ᾽ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμίων ἡ Διὸς ὑπομνημάτων ἐς, καὶ πάντος ἀνθρωπίνου πράγματος. ὁ ξένος ὁ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνος, εἴτε θαυμάσιος ἀφῖκται, εἴτε φυσικῆς ἀρετῆς τὴν ἀρχαίαν ἐκβολὴν ἀνακυκλήσας, εἴτε δι᾽ ἀθεφάτου ὁρμῆς ὑπὸ τῶν ἐμοὶ πολλοὶς ἀγνοῦσης· χ᾽ ἀτέλωκε τὴν μὲν ἀρχαίαν χ᾽ σώφρονι ῥητορικὴν τὴν δικαίαν ἡμῖν, ὧν καὶ πρότερον εἶχε, καλῶς ἀπολαβόν· τὴν δὲ ἐφ᾽ ἡδονὴν παῦσαν δόξαν ἀπεφήνου καρπουμένην, χ᾽ ἐν ἀνδρατόδιοις ἀγαθοῖς δυφώσιν. χ᾽ ὁ καθ᾽ ἑν ἴσως τοῦτο μόνον ἐπαινῶν τὸν παρόντα χρόνον χ᾽ τοὺς συμφιλοσοφοῦντας ἀνθρώποις ἄξιον, ὅτι τὰ κρείττω μισώτερα ποιῶν τῶν χρῶν ἀνῆρξαντο· καίτοι μέρος γε τοῦ πάντος ἤμισυ ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ ἐστίν· ἀλλ᾽ ὅτι χ᾽ τὰ χείρω τ᾽ μεταβολῶν χ᾽ μεγάλων τ᾽ ὁπόδοσιν αὐτῶν παρεσκεύασε χρόνος. ἔξω γὰρ ὀλίγων ἴσως Ἀσιανῶν πόλεων, ἃς δι᾽ ἁμαρτίαν βραδεῖα ἐστὶν ἡ τῶν καλῶν μάθησις, αἱ λοιπαὶ πέπαυνται τοῖς φορτικοῖς χ᾽ ψυχροῖς χ᾽ δυναθήτοις ἀγαπῶσαι λόγοις· τῶν μὲν πρότερον μέγα ἐπ᾽ αὐτοῖς φρονούντων, ἀφδυνάτων ἤδη ἦν χ᾽ μικρὸν ἀπαυθομολογούντων πρὸς τοῖς ἑτέροις, εἰ μή τινες πάντα πάντας δυνάτως ἔχοιεν· τῶν δ᾽ νεωστὶ τὸ μαθήματος ἀπομνώντων, εἰς καταφρόνησιν ἀγόντων τοῖς λόγοις, χ᾽ γέλωτα ποιούντων τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀσυδυνίαν. αἰτία δ᾽ εἶμαι ἡ ἀρχὴ τῆς τοσαύτης μεταβολῆς ἐγένετο ἡ πάντων κρατοῦσα Ῥώμη, πρὸς ἑαυτὴν ἀναβαίνουσα τὰς ὅλας πόλις ἀποβλέπειν· χ᾽ ταύτης δὲ αὐτῆς οἱ δυναστεύοντες, κατ᾽ ἀρετὴν χ᾽ ἀπὸ τοῦ κρατίστου τὰ κοινὰ διοικοῦντες, ὑπαιδόντι πάντων χ᾽ ἡνιαῖοι τοῖς κρίσις ἡμόμενοι· ὑφ᾽ ὧν κοσμούμενον τό τε φρόνιμον τῆς πόλεως μέρος ἐπὶ μᾶλλον ὑπὸ δέδωκε, χ᾽ τὸ ἀνόητον ἐωδίκασε μᾶλλον ἔχειν. εἰσὶ γάρ πολλαὶ μὲν ἰσοτιμίαι ἀσυδυνῆς ἄξιαι γράφονται τοῖς νῦν, πολλοὶ δ᾽ λόγοι πολιτικοὶ χρείαν οὐκ φέρονται, φιλόσοφοί τε σωτάξις, ὁ μὰ Δία δικαιοφόρητοι· δῆλα τε πολλαὶ χ᾽ καλαὶ θεωρίαι χ᾽ Ρωμαίοις χ᾽ Ἕλλησιν οὐ μάλα διεσπουδασμέναι θεσελήλυθασί τε χ᾽ θεσελύσονται, κ᾽ τὸ εἰκός. χ᾽ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, τηλικαύτης μεταβολῆς ἐν τούτῳ τῶν θεσπεσίων χρόνων γεγενημένης, εἰ μηκέτι χωρήσῃ θεσσότερα μιᾶς γενεᾶς ὁ ζῆλος ἐκεῖνος τ᾽ ἡδόντων λόγων. ὃ γὰρ οὐκ πάντος εἰς ἐλάχιστον σωναχθὲν, ῥᾴδιον ἐς ὀλίγου μηδὲν εἶ. ἀλλὰ γὰρ ὃ μὲν βούλομαι εἰπεῖν τῶν μεταβαλόντι τὰ θεσπάσματα χρόνῳ, χ᾽ τὸ τοῖς τὰ κρείττω θεσπρεπῶς ἐπαίνων, χ᾽ ὃ τὰ μέλλοντα οὐκ τ᾽ γενησόντων εἰκάζειν, χ᾽ πάντα τὰ θεσπλήσια τούτοις, ἃ κἀμὲ ὁ τυχὼν εἰπεῖν ἐμάυτο, ἀφήσω. ἐξ ὧν δ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ μείζω λάβοι τὰ κρείττονα ἰσχύν, ταῦτα πειράσομαι λέγειν, ὑποθέσιν τὸν λόγου κοινὸν χ᾽ φιλάνθρωπον χ᾽ πλῆσα δυναμένου ὠφελῆσαι λαβών. ἔστι δὲ ἡδύ, τίνες εἰσὶν ἀξιολογώτατοι τ᾽ ἀρχαίων ῥητόρων τε χ᾽ συγγραφέων, χ᾽ τίνες αὐτῶν ἐγνώσθη θεσαιρέσις τῶν τε βίων καὶ τῶν λόγων, χ᾽ τί παρ᾽ ἑκάστου δεῖ λαμβάνειν ἢ φυλάττεσθαι· καὶ θεωρήματα χ᾽ δυνάμεις τοῖς ἀκούουσι τῶν πολιτικῶν φιλοσοφίαν, χ᾽ οὐδὲ πῶ μὰ Δία κοινὰ, οὐδὲ καθημαξδυνάμενα τοῖς πρότερον. ἐγὼ γοῦν οὐδεμίαν τοιαύτην εἰσυνοῦν εἶδα γραφήν, πολλοῦ ζήτησιν αὐτῶν ποιησάμενος. ὁ μὲν δὴ Ἀριστοτέλης μάγε, ὡς δὴ καὶ ἄφωνος εἰδώς. τάχα γὰρ δ᾽ εἶεν τίνες αἱ ἐμὲ Ἀριστοτέλους ἀναθήσουσι γραφαί. τὸ γὰρ τῆς ἀπόφυσιν ἰσοτιμίας ὅρισι ἑαυτὸν ποιῶν, χ᾽ θεὶ τὸ μὴ γεγονέναι τῶν δικαστῶν ἥμέαν, λέγειν, αὐθάδες πάνυ χ᾽ ὑπόρρωμανίας. θεὶ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἔχω, καθάπερ ἔφην, δι᾽ Ἀριστοτέλους. τῶν δὲ ῥητόρων τε χ᾽ συγγραφέων ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, πολλῶν πάνυ ὄντων χ᾽ ἀγαθῶν, τὸ μὲν ὑπὲρ ὑπὲρ τῶν γράφειν, μακρὸν λόγου δεόμενον ὁρᾶν, ἐάσω· τοὺς δ᾽ γνωριμωτάτους ἐξ αὐτῶν θεσχημισάμενος χ᾽ τὰς ἡλικίας, ἐρῶ θεὶ ἑκάστου· καὶ μὲν, θεὶ τῶν ῥητόρων· ἐὰν δ᾽ ἐγγράφῃ, χ᾽ θεὶ τῶν ἰσοτικῶν. εἰσονται δὲ οἱ μὲν θεὶ λαμβανόμενοι ῥήτορες, ὧν μὲν οὐκ τῶν θρεσβυτέρων, Λυσίας, Ἰσοκράτης, Ἰσαῖος· ὧν δὲ οὐκ τῶν ἐπακμασάντων τούτοις, Δημοσθένης, Ὑπερείδης, Αἰσχίνης· οἷς ἐγὼ τὸ μέγιον ἡγοῦμαι κρατῆσαι. καὶ διαιρεθήσεται μὲν εἰς δύο σωτάξις ἡ θεραμαλεία· τὴν δὲ ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης λήψεται τῆς ὑπὲρ τῶν θρεσβυτέρων γραφείσης. θεσφρημένων δὴ τούτων, ἐπιβάλλειν καιρὸς ὑπὲρ τὰ θεσκείμενα.

1 εἰ

2 ημων

3 πειρασομαι

4 ὑπὲρ

τροθησις τ᾽ ῥηθησεσθαι μελλοντων.

100

ΛΥΣΙΑΣ.

Λυσίας ὁ Κεφάλου, Συρακοσίων μὲν ἐκ γονέων· ἐλλογήθη δὲ Ἀθήνησι μετοικοῦντι ἐπὶ πατρὶ, καὶ συνεπαιδεύθη τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίων. ἔτη δὲ πεντεκαίδεκα γεγονὼς, εἰς Θουρίους ᾤχετο πλέων σὺν ἀδελφοῖς δυσὶ, κοινωνήσων τῆς ἀποικίας, ἣν ἔστελλον Ἀθηναῖοί τε καὶ ἡ ἀνὴρ Ἑλλὰς δωδεκάτῳ μετέπειτα ἔτει τὸ Πελοποννησιακὸν πολέμου· καὶ διετέλεσεν αὐτόθι πολλὰ βιώμενος ἐν εὐπορίᾳ πολλῇ μέχρι τῆς συμφορᾶς τῆς καταλυσάσης Ἀθηναίους ἐν Σικελίᾳ. μετ' ἐκεῖνο δὲ τὸ πάθος στασιάζοντος τὸ δήμου, ἐκπίπτει σὺν ἄλλοις τριακοσίοις ἀπίκισμὸν ἐκληθεῖσι· καὶ παλινόμενος αὖθις εἰς Ἀθήνας κατ' ἄρχοντα Καλλίαν, ἕβδομον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχων, ὡς αὐτὸς εἰκάσθη, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου διετέλεσε διατρίβας ποιούμενος Ἀθήνησι. πλείστους μὲν γράψας λόγους εἰς δικαστήρια τε καὶ βουλὰς, καὶ πρὸς ἐκκλησίας δήμου, πρὸς δὲ τοὺς πανηγυρικοὺς, ἐρωτικοὺς, ἐπιστολικοὺς, τῶν μὲν ἐπιφανεστάτων ἐλλογίμων ῥητόρων, ἢ κατ' τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, ἠφάνισε τὰς δόξας· τῶν δ' ἐπιλοίπων ὑπολοίσιον κατέλιπεν ὑποψίαν, ἀτ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων, καὶ μὰ Δί' ἔτι γε ταῖς φαυλοτάταις δοκιμῶν. ἔνια δὲ κέχρηται χαρακτῆρι λόγων, καὶ ἔνιας ἀρετὰς εἰσεισεύρηκε, ἔνι τε κρείττων ἐστὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων, καὶ ποι καταδεέστερος, καὶ δεῖ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ, νῦν ἤδη περιόδῳ λέγειν. καθαρὸς ἐστὶ τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστος κανών, οὐ τῆς ἀρχαίας, ἣν κέχρηται Πλάτων καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπαχθείσης· ὡς ἔστι τεκμήριον τοῖς τε Αἰσχίνου λόγοις, καὶ τοῖς Κείοις, καὶ ἄλλοις συχνοῖς. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος, ὁτιοῦν ἐστὶ τῶν καθ' αὐτὸν καὶ κυριώτερον ἐν λόγοις, λέγω δὲ τὸ καθαρεύειν τὴν ἑρμηνείαν, ἔστιν ὅτε μεταφερόντων αὐτὸν ὑπερβάλλεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ μιμεῖσθαι πολλοὶ δυνάμενον ἔργον, ὅπερ μόνος Ἰσοκράτης. καθαρώτατος δὲ τῶν ἀνδρῶν, μετά γε Λυσίαν ἐν τοῖς ὀνόμασιν οὕτ' ἐμοιγε δοκεῖ γεγενῆσθαι ὁ ἀνήρ. μίαν μὲν δὴ ταύτην ἀρετὴν ἀξίαν ζήλου μιμήσεως εἰσκομισάμενος παρὰ τῶν ῥητόρων, καὶ παρακελευσάμενος τοῖς βουλομένοις καθαρῶς γράφειν ἢ λέγειν, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς. ἑτέραν δὲ οὐδὲν ἐλάττω ταύτης, ὡς πολλοὶ μὲν ἐζηλωκασι τῶν κατ' τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, οὐδεὶς δὲ βεβαιότερον ἐπεδείξατο. τίς δ' ἐστὶν αὕτη; ἡ ἐξὸν τῶν κυρίων ἰέναι καὶ κοινῶν καὶ ἐν μέσῳ κειμένων ὀνομάτων ἐκφέρουσα τὰ ῥήματα. ἤκουσα δὲ μιᾶς μόνης Λυσίαν ἐπικὴν φράσαι χρησάμενον. καὶ οὐκ ἐπὶ τούτῳ μόνον ἐπαινῶ ἄξιον, ἀλλ' ὅτι καὶ σεμνὰ καὶ μεγάλα φαίνεσθαι τὰ πράγματα ποιεῖ τοῖς κοινοτάτοις χρώμενος ὀνόμασι, καὶ ποιητικῆς οὐκ ἀπόμενος καταστάσεως. τοῖς δὲ πρότερος οὐκ αὐτὴ ἡ δόξα ἐστὶν· ἀλλ' οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι τοῖς ὕλοις, ἐξήλλαττον ἰδιώτην, καὶ κατέφευγον εἰς τὴν ποιητικὴν φράσιν, μεταβολαῖς τε πολλαῖς χρώμενοι, καὶ ὑπερβολαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπικαῖς ἰδέαις, ὀνομάτων τε γλωττημάτικῶν καὶ ξένων χρήσει, καὶ τῇ συνειωθότων σχηματισμῶν τῇ ἀλλαγῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ καινολογίᾳ καταπληθόμενοι τὸ ἰδιώτην. δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος, ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικῶς τε καὶ ὑπερόγκων ποιῶν τὴν καταστολὴν, καὶ ἀ πόρρω διηυθυσμένων ἔνια φθεγγόμενος· καὶ τῶν ἐκείνῳ συνουσιαστικῶν οἱ περὶ Λικύμνιόν τε καὶ Πῶλον. ἤνθησε δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητικὴ τε καὶ ἐπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίᾳ ἀρξάντος, ἐπεὶ Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ. ὡς δὲ Καλλιθὴς ἔχει, ὁ καὶ παλαιότερον ἀεὶ θαυμαζόμενος, Θουκυδίδης ἐνῴκησε, δαιμονιώτατος τῶν συγγραφέων, ἔν τε τοῖς ἐπιταφίοις καὶ ἐν ταῖς δημηγορίαις, ποιητικῇ καταστολῇ χρησάμενος, ἐν πολλοῖς ἐξήλλαξε τὴν ἑρμηνείαν εἰς ὄγκον ἅμα καὶ κόσμον ὀνομαστὴν ἀπήστερον. Λυσίας δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ἤσκησεν, ἐν γε τοῖς ἀπολύδην γραφομένοις δικανικοῖς καὶ συμβουλευτικοῖς λόγοις, ποιῆσαι, πλὴν εἴ τι μικρὸν ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς· ἐνταῦθα γὰρ δὴ τῶν ἐπιστολικῶν αὖτε καὶ ἐταιρικῶν, καὶ τῶν ἄλλων οἷς μετ' ἀγωνίας ἔγραψεν, οὐδὲν δέομαι λέγειν. ὁμοίως δὲ τοῖς ἰδιώταις ἁλίσκεσθαι δοκῶν, πλέον ὅσον ἰδιώτου ἁμαρτάνει. καὶ ἐπεὶ

καθαρὸς ἐστὶ τὴν ἑρμηνείαν, τῶν διαλέκτων.

101

κυρίαις καὶ καιναῖς λέξεσι χρώμενος.

ποιητὴς

τοιαύτης κατασκευῆς λόγων, λελυμένης δὲ μέτρου λέξεως, ἰδίαν δὲ λόγων εὑρηκὼς ἁρμονίαν, ἃ τὰ ὀνόματα κοσμεῖ τε καὶ ἡδύνει, μηδὲν ἔχοντα ἀλλόκοτον μηδὲ φορτικόν. τούτῳ δουλεύειν τῷ ἀρετῷ κελεύω τοὺς ῥήτορας τοὺς τοῦ λαμβάνειν, εἴ τινες ἀξιοῦσι τὸν αὐτοῖς ἐκείνῳ δεδόσθαι τόπον. ἐβούλοντο μὲν οὖν πολλοὶ τῆς τοιαύτης ἀρέτης τούτης ζηλωταὶ, συγγραφεῖς τε καὶ ῥήτορες· ἔλαττον δὲ αὐτῆς μετὰ Λυσίαν ἤνεγκαν τῶν πρεσβυτέρων οὐδείς· καὶ τοῦτο μὲν ἔστι τοῖς εἰπεῖν τοσούτῳ σοφωτέρῳ τούτων, σκοπῶν ἑτέρους ῥήτορας, ἐμοὶ καὶ δυνάμενον τοσούτῳ ἐν ὀνόμασι κυρίοις καὶ κοινοῖς ἀποδεξαμένους. τρίτῳ ἀρετῷ ἀποφαίνομαι τὸν ἄνδρα, τῷ σαφῆ εἶναι, οὐ μόνον τῷ ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐν τοῖς πράγμασιν. ἔστι γὰρ τις καὶ πραγματικὴ σαφήνεια, οὐ πολλοῖς γνώριμος. τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι τῆς μὲν ψυχρᾶς καὶ περιττῆς λέξεως καὶ Δημοσθένους, οἱ δυνάμενοι πράγματα ἐξηγεῖσθαι ἐβούλοντο, πολλὰ δυσκρίνατα ἔστιν ἡμῖν καὶ ἀσαφῆ, καὶ δεόμενα ἐξηγητοῦ· ἡ δὲ Λυσίου λέξις ἅπασά ἐστι φανερὰ καὶ σαφὴς καὶ τῷ πάνυ πόρρω δοκεῖν τῶν πολιτικῶν ἀφεστάναι λόγων. καὶ εἰ μὲν διὰ ἀσθένειαν δυνάμεως ἐγίνετο τὸ σαφές, οὐκ ἄξιον ἦν αὐτὸ ἀγαπᾶν· νῦν δὲ ὁ πλοῦτος τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ πολλῆς αὐτῷ περιουσίας ἀποδείκνυται τούτῳ τῷ ἀρετῷ. ὥστε τῷ σαφῆ εἶναι αὐτὸ πλείω ἄξιον· καὶ μέντοι τό γε βραχέως ἐκφέρειν τὰ νοήματα μετὰ τοῦ σαφοῦς, χαλεπὸν τοῦ πράγματος ὄντος φύσει, τοῦ συναγαγεῖν ἅμφω ταῦτα, καὶ κεφάλαια μετρίως· ἧττον ἐδεήθησαν τῶν ἀνῶν ἀποδείκνυται Λυσίας χρώμενος· ὥστε οὐδὲν τοῖς μὲν χρεὼν ἔχουσι τὸν λόγον, οὔτε ἀκυρολογίας, οὔτε ἀσαφείας δόξαν λαβεῖν. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι οὐ τοῖς ὀνόμασι 102
συλλαβὰς τὰ πράγματα παρ' αὐτῷ, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. τὸν δὲ κόσμον οὐκ ἐν τῷ ἁρμόττειν τὸν ἰδιώτην, ἀλλ' ἐν τῷ μιμεῖσθαι λαμβάνει. καὶ οὐκ ὀπὶ μὲν τῆς μιμήσεως τοιοῦτός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν ἀκριβὴς τις καὶ μακρός· σωφρόνως δὲ, εἴ τις καὶ ἄλλος, καὶ πεπύκνωται τοῖς νοήμασι. καὶ τοσούτου δεῖ τῶν οὐκ ἀναγκαίων τὶ λέγειν, ὥστε καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων ἐν δόξῃ παραλιπεῖν· οὐ μὰ Δί' ἀθυμίᾳ εὑρέσεως αὐτὸ ποιῶν, ἀλλὰ συμμέτρησιν τοῦ χρείου, ὃς ἂν ἔδῃ μηδὲν ἁμαρτεῖν τοὺς λόγους. βραχύς γε μὲν ἐστι, ὡς μὲν ἰδιώτῃ, δηλῶσαι βουλομένῳ τὰ πράγματα, ἀπιθανῶν· ὡς δὲ ῥήτορι, ἀδιαφανῆ δυνάμεως ἐνδείξασθαι ζητοῦντι, οὐκ ἰκανός. μιμητέον δὲ καὶ τοῦτο βραχύτητα τοῦ Λυσίου. μείζω γὰρ οὐκ ἂν εὕροις παρ' ἑτέρῳ ῥήτορι. μετὰ ταύτας ἀρετὰς εὑρίσκω τοῦτο ἀγαθὸν πάνυ θαυμαστόν· ἧς Θεόφραστος μὲν φησιν ἀρχὴν Θρασύμαχον· ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι Λυσίαν. καὶ γὰρ τοῖς χρόνοις οὗτος ἐκείνου πρεσβύτερος ἐμοιγε δοκεῖ· λέγω δ' ὡς ἐν ἀκμῇ καινῇ βίου καὶ λόγων ἀμφοῖν· καὶ εἰ μὴ τοῦτο δοκεῖ, τῷ γέ τοι τοὺς δημηγορικοὺς ἀγῶνας ἐκείνου μᾶλλον τεθῆναι. οὐ μέντοι γε ὁπότερος ἦρξε τῆς ἀρετῆς ταύτης κρίνω τὸ παρόν· ἀλλ' ὅτι Λυσίας μᾶλλον ἐν αὐτῇ διέπρεψε, τοῦτο θαρρῶν ἂν ἀποφαίμην. ἧς δ' ἐστὶν ὧδε φημὶ ἀρετῆς; ἡ συγκεφαλαιοῦσα τὰ νοήματα καὶ τροχιλίως ἐκφέρουσα λέξις, οἰκεία πάνυ καὶ ἀναγκαία ἐστὶ τοῖς δικανικοῖς λόγοις, καὶ πάντῃ δηλητικὴ ἀγῶνι. τούτῳ ὀλίγοι μὲν ἐμιμήσαντο· Δημοσθένης δὲ ὑπερεβάλετο· πλὴν οὐχ οὕτως ἀτελῶς οὐδὲ ἀφελῶς ὥσπερ Λυσίας χρησάμενος αὐτῇ, ἀλλὰ τελειότερον καὶ πικρῶς· λεγέσθω γὰρ, ὡς ἐμοὶ φαίνεται· ὑπὲρ ὧν τοῦ τὸν οἰκεῖον ἀγαλέσθαι μᾶλλον χαλεπόν. ἔχει δὲ καὶ τὸ ἐνέργειαν πολλὴν ἡ Λυσίου λέξις. αὕτη δέ ἐστι δυνάμις ἐκ τοῦ τὰς αἰσθήσεις ἄγουσα τὰ λεγόμενα. γίνεται δ' οὐκ ἐκ τῆς τῶν ἀκολουθούντων λήψεως. ὁ δὲ προσέχων τὸν νοῦν Λυσίαν τοῖς Λυσίου λόγοις, οὐχ οὕτως ἔσται σκαιὸς ἢ δυσάρεστος, ἢ βραδὺς τὸν νοῦν, ὃς οὐχ ὑπολήψεται τὰ δηλούμενα ὡς γινόμενα ὁρᾶν, καὶ ὥσπερ παρόντων οἷς ἀκούει ῥητόρων εἰσάγῃ προσώποις ὁμιλεῖν. ὅπως ζητήσει τε οὕτως εἰκὸς, τοὺς μὲν ἄνδρας αὐτοῦ ἀεὶ βαθεῖς, τὰς δὲ Λυσιονθείους, τοὺς δὲ εἰπεῖν. κατασκευάσας δὴ πάντων ἐλάχιστα ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων καταβαθύνας, καὶ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδοὺς, πάθη τε, καὶ ἤθη, καὶ ἔργα. ἀποδίδωμί τε αὐτῷ καὶ τῷ ὑπερεπεσάτῳ ἀρετῷ, καλουμένῳ δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἡδοποιΐαν. ἡδοποιός.
ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ὑρῶν δυνάμει τοῦδε τοῦ ῥήτορος τούτῳ προσώπου, ὅτε μὴ ἡδοποιόν, οὔτε ἄψυχον. τοιοῦτον δὲ ὅπου ἂν οἷς ἡ τοῦ ἀρετῷ ταύτῃ συμβέβηκεν εἶδος, Λυσίου τῆς λέξεως, καὶ τοῦτης τῆς συνθέσεως, ἐν ἅπασι τούτοις αὐτὸν ἀποφαίνομαι κατορθοῦν. οὐ

" γὰρ Δημοσθένους μόνον ἐστὶν ἰδεῖν χρησὰ καὶ δεινὰ καὶ μέτρια τοῖς λέγουσιν, ὥστε εἰκό-
" νας εἶναι δοκεῖν τῶν ἠθῶν τοῖς λόγοις· ἀλλὰ καὶ τῷ λέξιν ἀποδίδωσι τοῖς ἤθεσιν οἰκείαν, ἣ πέφυκεν
αὐτὰ ἑαυτῶν κράτιστα δηλοῦσθαι, τῷ σαφῆ καὶ κυρίαν, καὶ κοινῷ, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
συνήθεσι τούτῳ· ὁ γὰρ ὄγκος καὶ ὁ ἐξ ὑπερτιθέσεως ἄπους, δυσήκοον ποιοῦσι. καὶ συνέθηκέ γε αὐτῷ
ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῇ πολειόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ Δημοσθε-
νικῇ λέξει τὸ ἦθος. καθόλου δὲ, ἵνα καὶ περὶ ταύτης εἴπω τῆς ἀρετῆς, οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος
ῥητόρων, τῶν γε τῇ ὁμοίᾳ καταστάσει χρησαμένων τοῦ λόγου, εἴτε ἥδιον συνέθηκεν, εἴτε πιθα-
103 νώτερον. δοκεῖ μὲν γὰρ ἀποίητός τις εἶναι καὶ ἀτεχνίτευτος ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτήρ. καὶ
οὐ θαυμάσαιμ' ἂν εἰ πᾶσι μὲν τοῖς ἰδιώταις, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν φιλολόγων, ὅσοι μὴ μεγά-
λας ἔχουσι περιβολὰς περὶ λόγους, τοιαύτην τινὰ προσέχοι δόξαν, ὅτι ἀνεπιτηδεύτως, καὶ οὐ κατὰ I
τέχνην, αὐτοματίως δέ πως καὶ ὡς ἔτυχε σύγκειται. ἔστι δὲ πάντως μᾶλλον ἔργου τεχνικοῦ κατε-
σκευασμένος. πεποίηται γὰρ αὐτῷ τοῦτο τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ
δοκεῖν δεσμῶν καλεσκευάσθαι, τὸ δεσμοῦ ἔχει. τίνα δ' ἂν εἴη τρόπον ὅτου τις ἐπιτηδεύων καὶ φύσεως μιμη-
τὴς γίνεσθαι βουλόμενος, οὐκ ἂν ἁμάρτοιμι τῇ Λυσίᾳ σωθέντι χρώμενος. ἑτέραν γὰρ οὐκ
τρεπτὴν λέξει χρώμενος. ἂν εὕροι ταύτης δηλητικωτέραν. οἰόμαι δὲ καὶ τὸ πρέπον ἔχειν τινὰ τοῦ Λυσίου λέξιν, οὐδενὸς ἧττον
τῶν ἀρχαίων ῥητόρων, κρατίστην ἁπασῶν ἀρετῶν καὶ τελεωτάτην ὁρῶν αὐτῶν τε τὸν
λέγοντα, καὶ τοὺς τοῖς ἀκούουσι, καὶ τοὺς τὸ πρᾶγμα. ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ τοὺς
ταῦτα τὸ πρέπον ἀρχαιότατος ἁρμοσμένη. καὶ γὰρ ἡλικία, καὶ ἡμέρα, καὶ παιδεία, καὶ ἐπιτηδεύ-
ματι, καὶ βίῳ, καὶ τοῖς ἀκούσι ἐν οἷς Δημόκριτος τοὺς τοιούτους τὰ τοιαῦτα, τὰς οἰκείας ἀποδίδωσι
φωνάς· τοὺς τε τὸν ἀκροατὴν συμπεῖσαι τὰ λεγόμενα οἰκείως, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον δικαίῳ τε
καὶ ἀκλησιάσῃ, καὶ πανηγυρίζοντι Δημοσθένους ὄχλῳ. Δημοσθένης τε αὐτῷ λαμβάνει τὰς
ἰδέας τῶν πραγμάτων ἡ λέξις. ἀσχημονοῦντι μὲν γὰρ ὅστις καθεστηκυῖα καὶ ἠθικὴ· δημηγορικῷ
δὲ, πιθανὴ καὶ ἀπεπείρατος· ἀποδεικνύντι δὲ, τραχεῖα καὶ πυκνή· αὐξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ,
σεμνὴ καὶ δηλητική· ἀνακεφαλαιουμένῳ δὲ, Δημοσθένους μὲν καὶ σύντομος. λειπέον δὲ καὶ τὸ πρέ-
πον τῆς ἁρμονίας τοῦ Λυσίου. ὅτι μὲν γὰρ πιθανὴ καὶ πειστικὴ καὶ πολὺ τὸ φυσικὸν ἐπιφαίνου-
σα, καὶ πάνυ ὅσα τοιαύτης ἰδέας ἔχεται, πρὸς εἰδότας οὐδὲν ἴσως δεῖ λέγειν. δι' ὄχλου γὰρ
ἤδη τοῦτό γε· καὶ σαφὲς ὅτι οὐσία οὐχὶ καὶ πείρᾳ καὶ ἀκοῇ μαθών, ὁμολογεῖ πάντων ῥητόρων αὐτὸν
εἶναι πιθανώτατον. ὥστε καὶ ταύτῃ τῇ ἀρετῇ λειπέον πρὸς τὸ ῥήτορος. πολλὰ καὶ καλὰ
λέγειν ἔχων περὶ τῆς Λυσίου λέξεως, ἵν' λαμβάνων καὶ μιμούμενος ἂν τις ἀμείνων γένοιτο τὴν
ἑρμηνείαν, τὰ μὲν δῆλα, τὸ χρῆσιν σχάζομενος, ἐάσω· μίαν δὲ ἀρετὴν ἔτι τοῦ ῥήτορος ἐπι-
δείξομαι, χρίνας καλλίστην τε καὶ κοινοτάτην, καὶ μόνην τῶν μάλιστα τοῦ λόγου τὸν Λυσίου χα-
ρακτῆρα δυναμένην βεβαιῶσαι. ἣν προσβλέποντες μὲν οὐδεὶς τῶν ὕστερον, ἐμιμήσαντο ὃ πολ-
λοὶ, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο χρείττους ἑτέρων ἔδοξαν εἶναι, τὴν δῆλον δύναμιν οὐδὲν Δημοφέροντες·
ἠδύς. ὑφ' ὧν, αὖ ἐγχωρῇ, κατὰ τὸν οἰκεῖον Δημόκριτον τόπον. ὅς δέ ἐστιν ἥδε ἀρετὴ, " ἥτις πᾶσιν
ἐπωνυμοῦσα τοῖς ὀνόμασι; καὶ τίς ἡ χρῆσις; πρᾶγμα πάντως χρήσιμον λόγου καὶ θαυμασιώτερον.
ἄριστον μὲν γάρ ἐστιν ὀφθῆναι, καὶ πάντι ὁμοίως ἰδιώτῃ τε " ἢ τεχνίτῃ φανερόν· χαλεπώτατον
δὲ " λόγῳ δηλωθῆναι, καὶ οὐδὲ τοῖς κράτιστα εἰπεῖν δυναμένοις ἔπορον. ὥστε εἴ τις ἀξιοίη
λόγῳ διδαχθῆναι ταύτην τὴν δύναμιν, ἥτις ποτέ ἐστιν, οὐκ ἂν φθάνοι καὶ λόγων πολλῶν καὶ
καλῶν πραγμάτων διεκπλαλήτων ἅπαντῶν λόγον· λέγω δὲ, ὅτι κάλλους μὲν σωμάτων τί
δή ποτ' ἐστὶν ὁ καλοῦμεν ὥραν· ὅτι κινήσεως ὁ μιγισμὸς καὶ πλοκῆς φθόγγων τί λέγει ὁ ἁρ-
μόσαν· ὅτι συμμετρίας ὁ χρόνων τίς ἡ τάξις, καὶ τί ὁ ῥυθμὸς καὶ ὅτι πάντως ὁ συλλήβδην
ἔργου τε καὶ πράγματος, τίς ὁ λεγόμενος καιρὸς, καὶ ποῦ ὁ μέσιον. ἀφθήσεται γὰρ τούτων ἕκαστον κα-
ταλαμβανόμενον, καὶ ὑ λόγῳ. " ὥσθ' ὁ μὲν μουσικὸς προσαγορεύοιτο ποιῶν τοῖς βουλομένοις ἀκούειν ἀκρι-
104 βῶς ἁρμονίας, ὥστε μηδὲ τὸν ἐλαχίστην ἐν τοῖς " διαστήμασι δίεσιν ἀγνοεῖν τὸν ἀκούοντα ἐπιζητοῦντα, καὶ
μηδὲν ἄλλο ταύτης ἀκριβέστερον ζητεῖν κριτήριον· τοῦτο καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν Λυσίαν, καὶ τίς
" ἐστὶν αὐτῷ χρῆσις ὅτι βουλομένοις μαθεῖν, ἐπιτείμειεν ἂν ἐπιτηδεύειν χρόνῳ πολλῷ καὶ
μελέτῃ πειθῇ, καὶ ἀλόγῳ πάσῃ τοῦ ἄλογον σωτικὸν ἀφαίρεσιν. ταύτῃ μὲν κρατίστην
τε ἀρε-

τὲ ἀρετὴν καὶ χαρακτηρισικωτάτην τῆς Λυσίου λέξεως ἔγωγε πείσομαι, εἴτε φύσεως αὐτὴν δεῖ καλεῖν εὐτυχίαν, εἴτε τέχνης ἐργασίαν, εἴτε μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν ἔξιν ἢ δύναμιν, ἢ πόθεν ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ῥήτορας. καὶ ὅταν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ τινος τὴν ἀναφορὰν ποιῶμαι εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ μὴ ῥᾴδιον ἢ μοι ἀπὸ τῶν ἀνέκαθεν σημείων ἁλῶναι φύσει, ὅπου ταύτην καταφεύγων τὴν ἀρετήν, ὡς ὅπου φήσων ἐκάστην. ἐπειδὰν δὲ μηδὲ αἱ χάριτες αἱ τῆς λέξεως ἐπιχωριάζειν δοκῶσί μοι τῷ γραφεῖ, τῆς Λυσίου ψυχῆς αὐτὸν εἶναι φημι, καὶ θεοῖς ἐπὶ πολὺ τέρας ταύτης σκοπεῖν ἀξιῶ. ἐὰν δὲ μηδεμίαι ἡδονῇ μηδὲ ἀφροδίτῃ ὁ τῆς λέξεως χαρακτὴρ ἔχῃ, δίκαιόν ἐστιν καὶ ὑποπτεύειν μὴ ποτ' ὁ Λυσίου ἢ λόγος, καὶ οὐκ ἐπὶ βιάζοντα τὴν ἄλογον ἀφθονίαν, οὐδὲ δὴ πόθεν δίκαιος εἶναι φανεῖται δικὴν καὶ ἀξιπίστως ἐξεργασμένος ὁ λόγος· τὸ μὲν γὰρ γράφειν πολλοῖς οἰομένοις ὑπάρχειν κατά τινας καὶ δήλους ἰδίους ἐξέως χαρακτῆρας· πολυειδὲς γὰρ τοῦτο· ὁ δὲ ἡδέως καὶ χαριεντίσεως καὶ ἀφροδίτης, Λυσίᾳ τεκμηρίῳ χρῶ οὐκ ἄλλῳ πρὸς τοῦτον χρώμενος, ἢ τῷ καθ' ἡδονὴν ἁρμόττειν τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα. ᾧ πολλοὺς ἤδη τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς εἰσὶν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, καὶ ταῦτα οὐκ ἀπόπτως ἔχοντας, ὅτι τὸν χαρίεντα καὶ ἀστεῖον ἐκβεβήκασι τὸν Λυσιακὸν, καὶ δὲ τὸν εὐσημίαν ἔχουσιν· ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε κἀ βασανίσας, οὐκ ὄντας Λυσίου. ὧν ἐστι καὶ ὁ περὶ τῆς Ἰφικράτους εἰκών· οἶδ' ὅτι πολλοὶ καὶ χαρακτῆρα ἡσάμενοι δύο καὶ ἑφυόντα τῆς ἐκείνου δυνάμεως. οὗτος μάλιστα ὁ λόγος ὁ καὶ τοῖς οἰομένοις ἁρμόττειν δοκῶν ἱκανῶς, καὶ τοῖς ἐπιζητήσασιν εἰρῆσθαι τὰ ἀστεῖα, καὶ δίκας πολλὰς ἀφειὰς ἔχων, ἀγνοεῖς ὅστις, καὶ πολλοῦ δεῖ τὸ Λυσιακὸν ὑποφαίνειν σῶμα. μάλιστα δ' ἐλέγετο μὲν καταφανὴς, ὅτι οὐχ ὑπὸ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἐγράφη, τοῖς χρόνοις ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι. εἰ γὰρ ὀλίγοις πάνυ τισὶν ἔμπροσθεν γεγονὼς Θησεὺς τὴν τελευτῶσαν Λυσίαν ὅτι Νικίου τοῦ ὅτε Ναυσινίκου ἄρχοντος, ἔτεσι ὅλοις αὖ εἴη πρεσβυτέρου τῆς γραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἡ τελευτὴ τοῦ ῥήτορος. μετὰ γὰρ Ἀλκιβιάδου ἄρχοντα, ἐφ' οὗ τὴν εἰρήνην Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ βασιλεὺς ὤμοσαν, ἀποδοὺς τὰ στράτευμα Ἰφικράτης, ἰδιώτης ἦν, καὶ ὁ περὶ τῆς εἰκόνος ἐν τότε ἔτεσιν ἑπτὰ πρότερον τῆς γραφῆς τετελευτηκότος Λυσίου, πρὸ τοῦ συνταξαι τοῦτον τὸν ἀγῶνα Ἰφικράτει. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ αὐτὴν εἰς Λυσίαν ἀναφερομένην, οὔτε τοῖς πράγμασιν ἀπόπτως ἔχουσαν, οὔτε τοῖς ὀνόμασιν ἀθηναίως δὲ ὑποψίας ἔλαβον, οὐκ ἐπιμιγνύσης τῇ λέξει τῆς Λυσιακῆς χάριτος· καὶ πρὸς τοὺς χρόνους, οὐκ ὀλίγοις ἔτεσιν ὕστερον οὖσαν τῆς τελευτῆς τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ὅλοις. ἐν γὰρ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ τὴν εἰσαγγελίαν Ἰφικράτης ἠγώνισται, καὶ τὰς δύο φυλὰς ὑπέσχηκε τῆς στρατηγίας, ὡς ἐξ αὐτοῦ δῆλον τοῦ λόγου καταφανές. οὗτος δὲ ὁ πόλεμος ἐπὶ Καλλιστράτου καὶ Ἀγαθοκλέα καὶ Ἐλπινίκου ἄρχοντας. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ λόγοι τοῦ ῥήτορος πρὸς τε τῆς εἰκόνος καὶ τῆς πρεσβείας, οὐκ ἔχω βεβαίως εἰπεῖν· ὅτι δ' ἑνὸς ἀμφοτέροις, πολλοῖς λεγομένοις ἔχειν ἂν εἰπεῖν. ἡ δὲ αὐτὴ προαίρεσίς τε καὶ δύναμις ἐν ἀμφοτέροις· ὑπὲρ ὧν δ' ἂν ἔχοιμι καὶ ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. εἰκάζω δὲ Ἰφικράτους εἶναι αὐτούς. καὶ γὰρ τὰ πολέμια δῆλος ὁ ῥήτωρ, καὶ ἐν λόγοις οὐκ ἀκαταφρόνητος· ἡ τε λέξις ἐν ἀμφοῖν πολὺ μὲν φορτικὸν καὶ γραπτωτηρίου ἔχει, καὶ οὐχ οὕτως ἐμφανῆς ῥητορικὴν ἀλγίνοιαν, ὡς γραπτωτικὴν αὐτάδειαν καὶ δικαζοιείαν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἑτέρωθι δηλωθήσεται μᾶλλον πλείονων. δυνατὸν δὲ ὄντων ἐξεύρισκειν ταῦτα. τὸ κράτιστόν ἐστι τῶν Λυσίου ἔργων καὶ ὁ χαρακτηρισικώτατον τῆς δυνάμεως, ἡ κινοῦσά τε καὶ ἀνίσχουσα τὴν λέξιν αὐτοῦ χαρίεν, ὡς οὐτ' ὑπερβάλλεται τῶν ὁπηοιωνθήποτε ἄλλων, τε εἰς ἄκρον ἐμιμήσατο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἑρμήνειαν ἀγαθὰ τῶν ῥητόρων, ταῦτα· συσκευασμένα γὰρ τὰ ῥηθέντα· ὁ καθαρὸν τῶν ὀνομάτων, ἡ ἀκρίβεια τῆς ξενικῆς, ὁ ξένων καὶ μὴ ἐμποιῶν κατασκευὴν ὄγκου φέρειν τὰ νοήματα, ἡ σαφήνεια, ἡ συντομία, ὁ τρέφειν τε καὶ προσγυμνάζειν τὰ νοήματα, ὁ ὑποτιθέναι τοῖς ἀκούουσιν ἀεὶ τὰ δηλούμενα, ὁ μηδέποτε ἔξω τοῦ πρέποντος ὑποστῆναι τοῦ τόπου μηδὲ ἀηδοποίητον, ἡ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων ἡδονὴ μεμιγμένη τὸν ἰδιώτην, τὸ τοῖς ὑποκειμένοις πρέπουσι καὶ προσήκουσι τοῖς πράγμασι τοὺς πρέποντας ἁρμόττειν λόγους, ἡ πιθανότης, καὶ ἡ χάρις, καὶ ὁ πάντα μεμιγμένος χαρακτήρ. ταῦτα μὲν δὴ Λυσίου

βάσανος τῶν Λυσιακῶν

συσκευασμένος τῶν Λυσιακοῦ χαρακτῆρος ἀρετῶν.

τίνων λείπεται ἡ τ̃ Λυσίου λέξις.

λαμβάνων δ' ἴς ὠφεληθείη. ὑψηλὴ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὴς οὐκ ἔστιν ἡ Λυσίου λέξις, οὐδὲ καλλιπλοκτικὴ μὰ Δία καὶ θαυμαστή, οὐδὲ τὸ πικρὸν ἢ τὸ δεινὸν ἢ τὸ φοβερὸν ἐπιφαίνουσα, οὐδὲ ἀφὰς ἔχει καὶ τόνους ἁρμοδίους, οὐδὲ θυμοῦ καὶ πνεύματός ἐστι μεστή· ἅπερ ὥσπερ ἐν τοῖς ἤθεσιν ἐστὶ πιθανή, οὕτως ἐν τοῖς πάθεσιν ἁρμοδία· οὐδ' ὡς ἡδονὴν καὶ πεῖσαι καὶ ξαφιεντίσασθαι δυνατή, οὕτω βιάσασθαί τε καὶ ἐκπλῆξαι· ἀσφαλής τε μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἐκπεπληκτικὴ θυμηθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἁρμονίαν ἁρμὴ δηλώσασα τέχνης, ἐφ' ὅσον δηλῆσαι εἰκάσαι φύσεως. καὶ θαυμάζειν ἄξιον τί δή ποτε παθὼν ὁ Θεόφραστος, τ̃ῶν φορτικῶν καὶ ἀδιέργων αὐτὸν οἴεται ζηλωτὴν γενέσθαι λόγων, καὶ ὃ ποιητικὸν διώκειν μᾶλλον ἢ ὃ δηλητήριον. ἐν γοῦν τοῖς περὶ λέξεως γράφουσι, τ̃ῶν τε ὀνομάτων καταμέμφεται τ̃ὰς περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις, καὶ τὰ ἐκπλήσια τούτοις σχήματα διεσκευασμένων, καὶ δὴ καὶ τὸν Λυσίαν ἐν τούτοις καταριθμεῖ, καὶ τὸν γοῦν Νικίου τοῦ στρατηγοῦ τ̃ῶν Ἀθηναίων λόγον, ὃν εἶπεν ὅτε συνεκκλησίων ἀγχμάλωτος ὤν, ὡς ἐπὶ τούτου γεγραμμένον τὸ ῥητορικὸν ἐκβαλεῖς. κωλύσει δ' ἐκεῖνό ἴσως καὶ τὴν

„ λέξιν αὐτ̃ῆς τ̃ῆς Θεοφράστου. ἔστι γὰρ δὲ· Ἀντίθεσις δ' ἐστὶ τοιαῦτα, ὅταν ὦ αὐτὰ τὰ ἐναντία, „ ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτά, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία ποιῆσαι θεωρητέον. ἐκεῖνα γὰρ ἐξαρκοῦσι „ ζητεῖν. τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, παιδιῶδες καὶ ἀφαιρεῖ ποίημα· δεῖ καὶ ἦθος ἁρ„ μόττειν τῇ ἁρμονίᾳ. φαίνεται γὰρ ἁρμονίαν, ἁρμονίζοντα τοῖς σχήμασι τοῖς ὀνόμασι παίζειν, καὶ τὸ „ πάθος τῇ λέξει ποιεῖσθαι. σκληρὸν γὰρ τὸν ἀκροατήν· οἷς ὡς ὁ Λυσίας ἐν τῇ τ̃ῆς Νικίου ἀπολογίᾳ „ βουλόμενος ἔλεον ποιεῖ· Κλαίω τ̃ὰ μὴ κτητὰ καὶ μὴ κτητὰ ὀλέσας. ἱκέται μὲν αἰτοῦσι τ̃ὰ θεῶν „ καλοῦντες, ποιητὰς δὲ τ̃ῶν ὅρκων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες, ἀναπολοῦντες συγγένειαν, φιλίαν. Ταῦτα γὰρ εἰ μὴ τῷ ὅτι Λυσίας ἔγραψε, δικαίως ἂν ὑπερημένης ἀξιοῖτο, ἁρμονίᾳ ὁμοῦ καὶ ἐν ᾧ ἁρμονίᾳ χαίρω. εἰ δ' ἑτέρου τινὸς ἐστὶ λόγος, ὥσπερ ἐστίν, ὁ κατηγορῶν ἃ μὴ ποιῆσαι ἔδει ἀνδρὸς, μεμπτότερος. ὅτι δὲ οὐκ ἔγραψε Λυσίας τὸν γοῦν Νικίου λόγον, δῆλόν ἐστιν οὔτε τῆς ψυ-

106 χῆς οὔτε τῆς λέξεως ἐκείνης τὸ χάραγμα, πολλοῖς πάνυ τεκμηρίοις ἀποδεῖξαι δυνάμενος, οὐκ ἔχω καιρὸν ἐν ᾧ παρόντι λέγειν. ἰδίαν δὲ περὶ ἕ ῥήτορος ποιήματείαν σκοπούμενος, ἐν ἧ τά τε ἄλλα δηλώσειέ μοι, καὶ ἵνες εἰσὶν αὐτοῦ λόγοι γνήσιοι, τὴν ἀκρίβειαν ἐν ἐκείνοις καὶ περὶ τὸ δὲ ἀποδοῦναι πειράσομαι τὸ λόγῳ. νυνὶ δὲ περὶ τ̃ῆς ἑξῆς διαλέξομαι, ὡς ὁ ποιημα-

ὡς ὁ ποιηματικὸς Λυσίου χαρακτήρ.

τικός ἐστι Λυσίου χαρακτήρ, ὅπερ τὸν γοῦν τῆς λέξεως ἀποδέδωκα. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται τὸ μέρος. ἁρετικὸς γάρ ἐστι τ̃ῶν ἐν τοῖς ποιήμασιν οἰκείων λόγων ὁ ἀνήρ, ἃ μόνον οὐκ ἄπορτες ἁρέσκομεν, ἀλλὰ καὶ ὧν μηδεὶς. ὅθεν γὰρ ἁπλῶς Λυσίας πάντα λείπει τ̃ὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν ὁμολογεῖ, ἃ τὰ ποιήματα, ἃ τὰ πράγματα, οὐκ αὐτὰς τὰς πράξεις, ἃ ὕβρεις καὶ αἰτίας αὐτῶν, ἃ καιρούς, ἃ χρόνους, ἃ τόπους, ἃ τὰς ἑκάστου τούτων διαφορὰς, ἄχρι τ̃ῆς εἰς ἐλάχιστον τομ̃ῆς· ἀλλ' ἐξ ἁπάσης ἁπλοΐας, καὶ πάντως μεσιτεύει, τὰς οἰκείας ἀφορμὰς σκοπεῖ. δηλοῦσι δὲ μάλιστα τὴν δύναμιν τ̃ῆς ἁρέσεως αὐτοῦ οἵ τε ἀμφιτυχοῦντες τ̃ῶν λόγων, καὶ οἱ περὶ τὰς παραδόξους συντιθέντες ὑποθέσεις. ἐν οἷς πλάσσει καὶ κάλλιστα εἰσφυήματα λέγει, καὶ τὰ πάντα δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις ἄπορα εἶναι καὶ ἀδύνατα, εὔπορα καὶ δυνατὰ φαίνεσθαι ποιεῖ· κριτικὸς ὢν δεῖ λέγειν καὶ ὅτε μὴ πᾶσιν ἐξεῖναι χρῆσθαι τοῖς ἁρετοῖσι, τ̃ῶν κρατίστων τε καὶ μειωτάτων σκληκτικὸς, εἰ μὴ καὶ μάλιστα, τ̃ῶν ἄλλων ῥητόρων οὐδενὸς ἥττων. τάξει δ' ἁπλῇ πως χέχρηται τ̃ῶν πραγμάτων, καὶ τὰ πολλὰ ὁμοδεῖ. περὶ δὲ τὰς ἐξεργασίας τ̃ῶν ἐπιχειρημάτων ἀφελὴς πως καὶ ἀπεπείργαστός ἐστιν. ὅτε γὰρ παρασκευάζει, ὅτ' ἐφοδεύει, ὅτε μεθίσταται, ὅτε ποικιλίας σχημάτων, ὅτε τ̃ὰς ἄλλας τοιαύτας πανουργίας ἁρείσκεται χρώμενος, ἀλλ' ἔστιν ἀπερίτεχνος καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀπόνερος οἰκονομοῦσα τὰ ἁρεθέντα. ἐκ δὲ τούτων παραδεχόμεθα τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτὸν, τὴν μὲν ἁρεσιν τ̃ῶν ἐνθυμημάτων καὶ τὴν σύγκρισιν ζηλοῦν· τὴν δὲ τάξιν καὶ τ̃ὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ἐνδεεστέραν ὅσον τοῦ ποιήσαντος, μὴ ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ παρ' ἑτέρων, οἷς χρείττοις οἰκονομοῦσα τὰ ἁρεθέντα ἐχρῶντο, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ, τοῦτο δὲ στοιχεῖον λαμ-

ποῖος ἐν τοῖς τ̃ῶν ἀμφισβητημάτων ζητήσεσι.

βάνειν. ἀποδεδωκὼς δὲ τὸν γοῦν τ̃ῶν ἀρετῶν τε καὶ στοιχείων λόγον, ἐρῶ νυνὶ καὶ περὶ τ̃ῆς ἕξεως τ̃ῶν ἀμφισβητημάτων, ἐν οἷς ἐστὶ θεωρήμασιν ἡ πολιτικὴ τέχνη. τειχὴ δ' ἐνεμνημόνευσε τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, καὶ τεία περιφανὴς ζητεῖται, τό τε δικανικὸν, καὶ τὸ συμβουλευτικὸν, καὶ ὃ καλούμενον

μᾶλλον ὅπως δ' ἁλιχὼν ἡ πρωτηγορικὴ, ἐν ἅπασι μὲν τούτοις ὅστις ὁ ἀνὴρ λέγων ἄξιος, μάλιστα δ' ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· καὶ τούτοις τε αὐξῆσαι μείζονα ὅσα τε μικρὰ καὶ ταπεινὰ δόξαι καὶ ἄπορα εἰπεῖν καλῶς, ἢ τὰ σεμνὰ καὶ μεγάλα καὶ εὔπορα δυνατῶς. ὁ βουλόμενος δὲ τὴν Λυσίου δύναμιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν, ἐκ τῶν δικανικῶν αὐτὴν μᾶλλον λόγων, ἢ ἐκ τῶν πρωτηγορικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν σκοπείτω. ἵνα δὲ καὶ τὴν ἰδέαν ἐμφανῆ μοι τὰ προκείμενα εἰπεῖν, ἐάσω τε ταῦτα· καὶ δὴ προοιμίων καὶ διηγήσεων καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου διελέξομαι, καὶ δηλώσω ποιός ἐστιν ἐν ἑκάστῃ τῶν ἰδεῶν ὁ ἀνήρ· διαιρήσομαί τε αὐτὰς ὡς Ἰσοκράτει τε καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα κομψευομένοις ἤρεσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προοιμίων. φημὶ δὴ πάντων δεκτέον εἶναι τὸν ῥήτορα κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν λόγων, καὶ χρειέστατον· εἰνοούμενος ὅτι ἄρξασθαι μὲν καλῶς οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν, εἰ μή τις τῇ προσηκούσῃ χρῆσθαι βούλοιτο ἀρχῇ, καὶ μὴ τὸν ἀπίτυχόντα λόγον εἰπεῖν. οὐ γὰρ ὃ πρῶτον ῥηθέν, ἀλλ' ὃ τοῦ προτεθέντος λόγου μηδαμοῦ μᾶλλον ἢ ἐπ' αὐτοῦ ὠφελήσαι, τοῦτο ἀρχή τε καὶ προοίμιον. ὁρῶ δὲ τὸν ῥήτορα πᾶσι κεχρημένον οἷς τέχναι τε παραγγέλλουσι, καὶ τὰ πράγματα βάλεται. τοτὲ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπαινῶν λέγων αὐτὸς ἄρχεται· τοτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ἀντιβολῆς τοῦ ἀντιδίκου· εἰ δέ τύχοι αὐτὸς προδιαβληθείς, τὰς αἰτίας πρῶτον ἀπολύει τὰς καθ' ἑαυτοῦ. τοτὲ δὲ τοὺς δικαστὰς ἐπαινῶν καὶ θεραπεύων, οἰκείους ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς πράγμασι καθίστησι. τοτὲ δὲ τὴν ἰδίαν ἀδένειαν καὶ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀντιδίκου, καὶ ὅ μὴ περὶ τῶν ἴσων ἀμφοτέροις εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀποδείκνυσι. τοτὲ δὲ, ὡς οἷά τε τὰ πράγματα, καὶ ἀναγκαῖα πᾶσι, καὶ οὐκ ἄξια ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ἀμύνασθαι, λέγει. τοτὲ δὲ ἄλλο τι κατασκευάζεται τῶν δυναμένων αὐτὸν μὲν ὠφελῆσαι, τὸν δὲ ἀντίδικον ἐλαττῶσαι. ταῦτα δὲ σωτόμως καὶ ἀφελῶς ἀμείνοιας τε χρῆσις αἷς καὶ γνώμαις ἀκαιρίοις καὶ ἀηθεμήμασι μετείοις περιλαβών, ὅπῃ τοῦ πρέποντος ἐπείγεται· δι' ἧς τὰ μέλλοντα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι λέγεσθαι πρόπω, καὶ τὸν ἀκροατὴν προδιασκευάσας ὑμᾶς πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον, ὅπῃ τοῦ διήγησιν καλέσαται. καὶ ὅτι μεθόριον αὐτῷ ἑκατέρας τῶν ἰδεῶν ὡς τὰ πολλά, ἢ πρόσθεσις. ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπὸ μόνης ταύτης ἤρξατο. καὶ ἀπροοιμίαστός ποτε εἰσέβαλε τοῦ διήγησιν ἀρχὴν λαβών. καὶ οὐκ ἄψυχος ἁπλῶς ἀκίνητός ἐστι πρὸς ταύτην τὴν ἰδέαν. μάλιστα δὲ ἣν μὲν ἅπασι θαυμάσαι τοῦ ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ δυνάμιν, ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἀγκυρῶνας οὐκ ἀπλοῦς διανοουμένους γράψας λόγους, ἐν οὐδενὶ πέφυκεν ἅττε ἀπιθάνως προοιμιαζόμενος, ἅτε ἀπειρηκυίᾳ τῶν πραγμάτων ἀρχῇ χρώμενος· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν ὅπῃ βέβληκε τοῖς αὐτοῖς, οὐδ' ὅπῃ τὰς αὐτὰς κατενώκηκε διανοίας. καίτοι γε τοῦτο καὶ οἱ τοῖς ὀλίγοις χράμενοι δυείσκονται πεπονθότες. λέγω δὲ τὸ τοῖς αὐτοῖς ὅπου δυνῇ τόποις. ἐὰν γὰρ ὅτι καὶ τὰ παρ' ἑτέρου εἰρημένα λαμβάνοντες ὀλίγα δεῖν πάντες, οὐκ ἐν αἰσχύνῃ τίθενται τὸ ἔργον. ὅτοσὶ δ' ἁπλοῦς ὁ ῥήτωρ ὅστις καθ' ἕκαστον τῶν λόγων, κατά γε δὴ τὰς εἰσβολὰς καὶ τὰ προοίμια· καὶ δυνατὸς ὁ βούλοιτο θαυμάζεσθαι. ὅτε γὰρ δύνοιαν κινῆσαι βουλόμενος, ὅτε προσοχὴν, ὅτε εὐμάθειαν, ἀτυχήσασέ ποτε τοῦ σκοποῦ. κατὰ μὲν δὴ ταύτην τὴν ἰδέαν, ἢ προοίμιον, ἢ οὐδεὶς δεύτερον αὐτὸν ἀποφαίνομαι. ἐν ᾧ τοίνυν διηγεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅρα, οἶμαι, μέρος πλείστης δεῖται προνοίας καὶ φυλακῆς, δυναμένου ἡδονὴν μεγάλην ἢ λύπην κρατίστου αὐτὸν εἶναι πάντων ῥητόρων, ὅσον τε καὶ μόνα τῆς ἰδέας ταύτης αὐτὸν ἀποφαίνομαι. οἷόμαι τε καὶ τὰς τέχνας τῶν λόγων ἐν οἷς εἴρηται δεῖν διηγήσεως ἀξιολόγου, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν μᾶλλον, ἢ τοῦ Λυσίου γεγραφόσθαι εἰληφέναι καὶ τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς ἀφορμάς. καὶ γὰρ τὸ σωτόμον μάλιστα αὗται ἔχουσιν αἱ διηγήσεις, καὶ σαφές· ἡδείαί τε εἰσιν ὡς ἄλλαι, καὶ πιθαναί, καὶ τὸ πίστιν ἅμα λεληθότως συνεπιφέρον· ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι μήθ' ὅλην διήγησιν μηδεμίαν, μήτε μέρος αὐτῆς ψευδὲς ἢ ἀπίθανον εὑρεθῆναι. τοσαύτην ἔχει πειθὼ καὶ ἀφροδίτην τὰ λεγόμενα, καὶ ὅτου λαθάνει τοὺς ἀκούοντας εἴτ' ἀληθῆ ὄντα, εἴτε πεπλασμένα. καὶ ὅρα Ὅμηρος ἐπαινῶν τὸν Ὀδυσσέα, ὡς πιθανὸν εἶναι καὶ πλάσαντα τὰ μὴ γενόμενα, εἰρηκε, τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ ὑπὲρ Λυσίου εἰπεῖν· Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. πᾶσί τε καὶ πάντως μάλιστα τοῦτο προσκεκλυσαίμην ἂν σκοπῶν τὸ μέρος, αὐτοῦ Λυσίου παραδείγματα ποιούμενος τὰς γυμνασίας. κράτιστα γὰρ ἀποδείκνυται τοῦτο τῇ ἰδέᾳ ὁ μάλιστα τῶν τὸν ἄνδρα μιμησαμένων. ἔν γε τοῖς πιστοῦσθαι τὸν

πῶς ἀπὸ τῆς τοῦ λόγου μέρεσι.

108 ἀνδρα τὰ πράγματα, ὁποῖός τις ὁ ἀνὴρ ἐστιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἐντέχνων πίστεων, καὶ χωρὶς ἑκάστου μέρους διελέξομαι. τοιχῆ δ' νενεμημένων τούτων, εἴς τε τὸ πρᾶγμα καὶ ὃ πάθος καὶ ὃ ἦθος, τὰ μὲν ἐκ τοῦ πράγματος, σοφοὺς χρῆσθαι λόγοις τε καὶ ἐνθυμήμασι δυνατὰ Λυσίας. καὶ γὰρ τὸν εἰκότος ἀνὴρ δικαίης· καὶ τὸ παραδείγματος, πῆ τε ὅμοιον εἶ πέφυκε, καὶ πῆ διαφέρον, ἀκριβέστατος κριτής· ἅ τε σημεῖα διελὼν τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς τεκμήριον δόξαν ἀγαγεῖν δυνατώτατος, καὶ ἃς ἐκ τῶν ἠθῶν γε πίστεις ἀξιολόγως πρὸς κατασκευάζειν ἔμοιγε δοκεῖ. πολλάκις μὲν γὰρ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς φύσεως, πολλάκις δ' ἐκ τῶν προτέρων πραξέων καὶ προαιρέσεων, ἀξιόπιστα ποιεῖ τὰ ἤθη. ὅταν δὲ μηδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς τὰ πράγματων λάβῃ, αὐτὸς ἦθοποιεῖ καὶ κατασκευάζει τὰ πρόσωπα τῷ λόγῳ πιστὰ καὶ χρηστά, προαιρέσεις τε αὐτοῖς ἀρετῆς ἐντοπίζει, καὶ πάθη μέτεστι προσώ- 10
πων, καὶ λόγους ὑπερέχειν ἀποδίδοις, καὶ ταῖς τύχαις ἀκόλουθα φρονεῖν εἰσάγων, καὶ ὅπου μὲν τοῖς ἀδίκοις ἀνθρώποις καὶ λόγοις καὶ ἔργοις, τὰ δίκαια προαιρουμένοις ποιεῖ, καὶ πάντα πρὸς πλήσια τούτοις· ἐξ ὧν ὑπερέχειν ἀνὴρ καὶ μέτεστιν ἦθος φανερὸν κατασκευάζων. πρέπει δὲ τὰ πάθη μαλακώτερός ἐστι, καὶ ὅτε αὐξήσοις, ὅτε δ' μνώσοις, ὅτε οἰκτοις, ὅθ' ὅσα τούτοις ἐστὶ πρόσπλησια, νεανικῶς πάνυ καὶ ἐρρωμένως κατασκευάσαι δυνατός. ἃ δεῖ δὴ ταῦτα ἐπιζητεῖν πρὸς Λυσίᾳ. καὶ τοῖς ὑπολόγοις ὁ μὲν ἀναφθαγωτικὸν τῶν ῥηθέντων μέρος, μετρίως τε καὶ χαριέντως ἀπαιτεῖ· ὁ δὲ παθητικὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ πρόκλησις τε καὶ ἔλεος καὶ δέησις καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ ἔνεστιν, τῶν προσήκοντος ἐνδεεστέρως ἀποδίδωσι. ὁποῖός μὲν δή ἐστιν ὁ Λυσίου χαρακτὴρ, ὡς ἐγὼ δύναμαι ἔχω πρὸς αὐτοῦ. εἰ δέ τις σαφέστερα πρὸς ταῦτα ἐπίσταται, λεγέτω· καὶ ἡ πιθανωτέρα, πολλῷ αὐτῷ χάριν εἴσομαι. ἵνα δὲ βέλτιον τῶν βουλομένων ἡμῖν μαθεῖν εἴτε ὀρθῶς 2
παραδείγματα ἐκ τῶν καὶ Διονυσίου. ἡμεῖς ταῦτα καὶ προσηκόντως πεπείσμεθα, εἴτε καὶ διημαρτήκαμεν τῷ κρίνειν, τὰ ἐξέτασιν ἀπὸ τῶν ἐπ' ἐκείνου γεγραφέντων ποιήσομαι, προχειρισάμενος ἓνα λόγον. ὁ γὰρ ἔγκριτος πολλοῖς χρῆσθαι πρὸς παραδείγμασιν. ἐξ ἐκείνου δὲ τῷ τε προαιρέσει καὶ τῷ δυνάμει τῶν ἀνδρῶν ὑποδείξομεν, ἀπηρτημένοις ψυχαῖς ἀπαθέστοις καὶ μετρίαις, μικρά τε μεγάλων καὶ ὀλίγα πολλῶν γνώσεσθαι δείγματα. ἔστι δ' ὁ λόγος ἐκ τῶν ὑπὲρ Σπινθάρου, ὑπὲρ γραφόμενος Κατὰ Διογείτονος, ἐπὸ τοῦτον δ' ἔχων ὁ τοιόνδε· Διόδοτος, εἷς τῶν μετ' Θρασύλλου καταλεχθέντων ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, μέλλων ἐκπλεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπὸ Γλαυκίππου ἄρχοντος, ἔχων νήπια παιδία, ἅμα θήκας ἐποιήσατο, καταλιπὼν αὐτοῖς ὑπέροπτον τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφὸν Διογείτονα, τῶν δ' παιδίων θεῖόν τε καὶ πάππον ἀπὸ μητρός. αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ μαχόμενος, ἀπεθανέν· Διογείτων δ' πᾶσαν τὴν οὐσίαν τῶν ὀρφανῶν διαχειρισάμενος, καὶ ἐκ πολ- 3
λῶν πάνυ χρημάτων σφῶν ἀπολείξας, αὐτὸς ἐπ' ἀνδρὶ κατηγορῆσαι τῶν ἐκείνου μητρυιῶν δοκιμαδείσης, κακῶς ἐπράξατο. λέγει δ' κατ' αὐτὸν τὴν δίκην ὁ τοῦ ἐκείνου μὲν θυγατριδοῦς, τῶν δ' μειρακίων ἀδελφῆς, ἀνήρ. προσύλαβον δ' τὸν ἔκδοσιν, ἵνα μᾶλλον λύπην καταφανές,

» εἰ μετρία καὶ προσηκούσῃ ἀρχῇ κέχρηται. Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ὦν τὰ διαφέροντα, ὦ ἄν-
» δρες δικασταί, σὺν ἂν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τόπος εἶα, νομίζων ἄδικον εἶ πρὸς τοὺς οἰ-
109 » κείους διαφέρεσθαι· εἰδὼς ὅτι ὑμῖν οἱ ἀδικοῦντες χαλεποὶ εἶ δικοῦσι, ἀλλὰ καὶ οἵπ-
» νες ἂν ἔλαττον ἔκδοσιν τῶν προσηκόντων ἔχοντες δύνεσθαι μὴ δύνωνται. ὅπῃ μέντοι, ὦ ἄνδρες
» δικασταί, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρωνται, καὶ πολλὰ διὰ πεποιήκασι ὑφ' ὧν ἤκουσα ἐγὼ,
» ἐπ' ἐμὲ κλαίειν ὄντα κατέφυγον, δύσκολόν μοι γεγένηται εἰπεῖν πρὸς αὐτῶν. ἐγὼ δ' τούτων μὲν
» ἀδελφιδοῦς, Διογείτονος δ' ἀδελφιδοῦς· καὶ πολλὰ ἀμφοτέρων δεηθείς, τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα 4
» τοὺς φίλους ὑπερβάλλειν διαιτᾶν, πρὸς πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδεμίαν τῶν ἀλλων
» εἰδέναι. ἐπεὶ δ' Διογείτων ἀφανεροῦς ἔχων ἐξήλεγκτο, πρὸς τούτων πρὸς τῶν αὐτοῦ φίλων ἐπόλ-
» μησα πειθεσθαι, ἀλλ' ἠβουλήθη καὶ φόβον δίκας, καὶ μὴ ὅσας διώκειν, καὶ τοσαύτας πρὸς ἐμὲ πρά-
» τοις κινδυνούσι μᾶλλον, ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλημάτων, ὑμῶν
» δέομαι, ἐὰν μὲν ἀποδείξω ὅτως ἀφρόνως αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ τῶν πάππου, ὡς πρὸς
» πώποτε τοῦ τῶν πρὸς ἐμὲ προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια· εἰ δὲ μή, τότε
» μὲν ἅπαντα πρὸς ἐμὲ, ἡμᾶς δ' εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χαίρειν εἶ. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς

πρὸς αὐ-

περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι. τοῦτο δὲ προοίμιον ἁπάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς, ὅσας δεῖ. προοίμιον ἔχειν. δηλώσουσι δ' οἱ κρίνοντες αὐτῷ προσκείμενοι τῶν τεχνῶν. ἅπαντες γὰρ δή προοιμίου σκοπαί.
που προσκέλλουσιν οἱ συντάξαντες τὰς τέχνας, ὅταν ᾖ τοῖς οἰκείοις ὁ ἀγών, σκοπεῖν ὅπως
μὴ πονηροί, μηδὲ φιλοπράγμονες οἱ κατήγοροι φανήσονται. κελεύουσί τε πρῶτον μὲν τὴν
αἰτίαν εἰς τοὺς ἀντιδίκους προεισάγειν καὶ τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀγῶνος, καὶ λέγειν ὅτι μεγάλα ἀ-
δικήματα, καὶ οὐκ ἐνὸν αὐτὰ μετρίως ἐνεγκεῖν, καὶ ὅτι ὑπὸ δυσχερεστέρων προσώπων ὁ
ἀγών, καὶ ἐρήμων, καὶ ἥττων ὑποφθόνων ἀξίων, οἷς μὴ βοηθοῦντες κακίους δοκοῦσιν ἐφάνησαν. καὶ
ὅτι προκαλούμενοι τοὺς ἀντιδίκους εἰς ἀγῶνας, καὶ φίλοις τὰ πράγματα ὑπερβέποντες, καὶ
τὰ δυνατὰ ἐλαττοῦσθαι νομίζοντες, οὐδενὸς ἠδυνήθησαν τυχεῖν τῶν μετρίων. ταῦτα
μὲν δὴ προσκέλλουσι ποιεῖν οἱ τεχνογράφοι, ἵνα τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος ὑπερέχειν δόξῃ.
δυνάται δ' αὐτοῖς δύνοιαν τοῦτο ποιεῖν· καὶ ἔστι κεφάλαιον τῆς κατασκευῆς μέρος. ταῦτ' ὀρθῶς πρά-
ττουσι μὲν τοῦ προοιμίου τοῦδε γε χάριν. καὶ μέντοι εἰς γε τὸ διδαχθεῖς τοὺς ἀκροατὰς ποιῆσαι,
κελεύουσι συντόμους εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ ἀγνοῶσι τὴν ὑπόθεσιν οἱ δικασταί, καὶ
οἷά τε ᾖ τὰ μνήμονα λέγεσθαι, ταῦτα καὶ τὸ προοίμιον ὑπολείπεσθαι ἀπὸ ἀρχῆς, καὶ δεῖ-
γμα τοῦ πράγματος ποιεῖσθαι, καὶ βραχὺς ἀπ' εὐθυμημάτων πειρᾶσθαι ἄρχεσθαι. ἔχει δὲ καὶ
ταῦτα τὸ προοίμιον. ἔστι δὲ τοῦ προσοχῆς ὧδέ πως τεχνολογοῦσιν· ὅτι δεῖ τὸν προσεκλι-
κεῖς μνήμονα ποιεῖν τοὺς ἀκροατάς, καὶ λέγειν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα, καὶ δεῖσθαι τῶν δικαστῶν ἀ-
κροᾶσαι. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πεποιηκὼς ὁ Λυσίας. καὶ προσέστι τούτοις τὸ λεκτὸν τῆς ἑρμηνείας,
καὶ τὸ ἀφελὲς τῆς κατασκευῆς· ὧν μάλιστα δεῖ τοῖς ὑπὸ ἐκείνων προοιμιαζομένοις. ἄξιον
καὶ τοῦτο διήγησιν ὡς ὠφελήσειν καταμαθεῖν. ἔχει δὲ οὕτως· Ἀδελφοί ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικα- διηγήσεως παράδειγμα.
σταί, Διόδοτος καὶ Διογείτων, ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι. καὶ τοῦ μὲν ἀφανῆ οὐσίαν ἐνείμαντο,
τῆς δὲ φανερᾶς ἐκοινώνουν. ἐργασαμένου δὲ Διοδότου κατ' ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα, πείθει
τὸν Διογείτονα λαβεῖν τοῦ ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἣν ἐκεῖνος αὐτῷ μόνην. καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυ-
γάτηρ. χρόνῳ δὲ ὕστερον καταλείπει Διόδοτος μὲν Θρασύλλῳ τῷ ὁπλιτῶν, καλέσας τὸν
αὐτοῦ γαμβρὸν ἀδελφιδοῦν ὄντα, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὐτὸν δὲ κηδεστὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμο- 110
πάτριον, πάππων δὲ τῶν παιδίων καὶ θεῖον, ἡγούμενος ἐκ ταύτας τὰς ἀναγκαιότητας οὐδενὶ μᾶλ-
λον προσήκειν ἑτέρῳ εἰς τοὺς παῖδας ὑπὲρ ὑμῶν γνώμης, ἐπιτροπὴν αὐτῷ δίδωσι, καὶ πέντε τά-
λαντα ἀργυρίου προσκατατίθησιν. αὐτίκα δὲ ἐπεδέξατο ἐκδεδομένα ἐπὶ τάλαντα καὶ τετρα-
κόσια μνᾶς, χιλίας δὲ ὀφλισκούσας ἐν Χερρονήσῳ. ἐπέσκηψε δέ, ἐάν τι πάθῃ, τάλαντον μὲν
παιδοῦναι τῇ γυναικί, καὶ τὰ ἐν τῷ δωματίῳ δοῦναι· τάλαντον δὲ τῇ θυγατρὶ κατέλιπε, καὶ εἴ-
κοσι μνᾶς τῇ γυναικί, καὶ τριάκοντα στατῆρας Κυζικηνούς. ταῦτα δὲ παρέξας, καὶ οἴκοι αὐτίχρη-
μα καταλιπών, ᾤχετο στρατηγῶν μετὰ Θρασύλλου. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ,
Διογείτων τὰ μὲν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὰ γράμματα λαμβάνει ἃ κα-
τέλιπε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ χρήματα δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομί-
σασθαι. ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς, καὶ ἐποίησαν τὰ νομιζόμενα, τὸ μὲν πρῶτον
ναυτῶν ἐν Πράγῃ διητῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ κατελέλειπτο τὰ ὑπάρχοντα. ἐκείνων δ' ὑπο-
πόντων, τὸν μὲν παῖδας εἰς ἄγυ ἀναπέμπει τῷ μητέρα αὐτῶν ἐκδίδωσιν, ὑπὲρ δὲ πεν-
τακισχιλίας δραχμὰς, χιλίας ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἔδωκεν. οὐδὲν δ' ἔτει δοκιμασθέντος
τοῦ Γαῦτα τὰ πρεσβυτέρου παῖδα μειρακίοιν, καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογείτων, ὅτι καταλίποι
μοῖς ὁ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυρίου, καὶ τριάκοντα στατῆρας. ἐγὼ οὖν πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δε-
δαπάνηκα εἰς τὸν ὑμετέραν σωφρονῶ· ἕως μὲν εἶχον, οὐδέν μοι διέφερεν οὕτω καὶ αὐτὸς ἄπορος
γένοιμαι. σὺ οὖν ὅπως δεδοκίμασαι καὶ ἀνὴρ γεγένησαι, σκόπει αὐτὸς ἤδη, πόθεν ἕξεις τὰ ὑπάρ-
χοντα. ταῦτ' ἀκούσαντες, σκοπεπληγμένοι καὶ δακρύοντες, ᾤχοντο πρὸς τὸν μητέρα, καὶ
παραλαβόντες ἐκείνου, ἦλθον πρὸς ἐμὲ, οἰκτρῶς ἔχοντες τὰ πάθη διακείμενοι, καὶ ἀθλίως σκυ-
θρωπάζοντες, κλαίοντες, καὶ προσκαλούμενοι με μὴ προεῖσθαι αὐτοὺς ἀποστερηθέντας τῶν πατρῴων,
μηδὲ εἰς σωτηρίαν καταστάντας, ὑβρισμένους ὑφ' ὧν ἤκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι καὶ τοῖς ἀδελ-
φοῖς ἕνεκα καὶ σφῶν. πολλὰ μὲν εἰπεῖν λέγειν ὅσον πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.

" τελευτῶσα ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀποβολῇ με καὶ ἱκέτευε σωφρονεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τὰς
" φίλους, εἰποῦσα ὅτι εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισμαι λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀναγκά-
" σει τῶν συμφορῶν, πρὸς τὰ σφετέρων κακῶν δηλώσαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλθὼν δὲ ἐγὼ, ἠγα-
" νάκτουν μὲν πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὰ τούτου δυνατέρα· λόγους δὲ ἐποιούμην πρὸς τὰς
" δηλοῦσας ὑπισχνουμένους. ἠξίουν δὲ τὸν τὸν εἰς ἔλεγχον ἰέναι πρὸς τῶν πραγμάτων. Διοσείτων δὲ ὁ
" μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε· τελευτῶν δ' ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ὑπῆλθον δὲ σωφρονοῦντα, ἵνα πρὸς
" αὐτὸν ἡ γυνὴ, ἵνα ποτὲ ψυχὴν ἔχων, ἀξιοῖ πρὸς τῶν παίδων τοιαύτην γνώμην σχεῖν, ἀδελ-
" φὸς μὲν ὢν τῶν παίδων αὐτῶν, πατὴρ δ' ἐμὸς, θεῖος δ' ἀμφοῖν καὶ πάππος· καὶ εἰ μηδένα ἀνθρώπων
" ἠδικήκασιν, τοὺς θεοὺς ἐκλιποῦσα, φησὶ, δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μὲν, ὅτ' ἐκεῖνος ἐξέλιπε, πέντε τάλαντα
" παρ' αὐτῶν καταλαβοῦσαν, καὶ πρὸς τούτων ἐγὼ θέλω τοὺς παῖδας ἀποδοῦναι μόνη, καὶ τούτοις καὶ τοὺς 10
" καὶ ὕστερον ἐμαυτῷ νομιοῦντας, ὁμόσαι ὅπου δὴ αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ ὕστατος ἐγώ εἰμι ἀθλία,
" οὐδ' ὕστατα πρὸς πολλὰ ποιήσαι χρήματα, ὥστ' ὀπορκήσασα τῷ τῶν παίδων τὸν ἐμαυτῆς τὸν
" βίον καταλιπεῖν, ἀδίκως δ' ἀφελέσθαι τιὰ τῶν παίδων οὐσίαν. ἐπὶ τούτοις ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἐπτὰ
211 " τάλαντα κεκομισμένον αὐτίκα, καὶ τετρακισχιλίας δραχμὰς, καὶ τούτων τὰ γράμματα ἐπέ-
" δειξεν. ἐν δὲ τῇ διοικήσει, ὅτ' ἐκ Κολυτοῦ διῳκίζετο εἰς τὴν Φαίδρου οἰκίαν, τοὺς παῖδας ὑπιτυ-
" χόντας ἐκβεβληκυῖαν βιβλίῳ, σιελεῖν πρὸς ταύτην. ἀπέφηνε δ' αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκο-
" μισμένον ἐπ' οὐσίᾳ ὑπὸ τόκῳ δεδομένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δραχμὰς, καὶ ἐπὶ πλατὺ πολλοῦ
" ἄξια· φοιτᾶν δ' ἐν σῖτον αὐτὸς ἐκ Χερρονήσου καθ' ἕκαστον ἰδιωτόν. ἔπειτα σὺ ἐπόλμησας, ἔ-
" φη, εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ κατέλιπε, καὶ τεί-
" κοντα στατῆρας; ἆρ' ἐμοὶ καταλιφθέντα ἐκείνῳ τελευτήσαντος· ἐξέωκας δυνατοὺς ὄν- 2
" τας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῶν ἐν τειβωνίοις, δυσποδέτους, ἀμπεχόνου, ἀμυρωμάτων,
" ἀμαλίων, ἀμπλοίων, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παίδων καθη-
" κων, ἃς ἐκεῖνος παρέδου σοι κατέθετο. καὶ νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύσῃ ἐν πολ-
" λοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας οἴσας· καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ποιῇς· τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀπήλασας
" ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλών, ἀντὶ πλουσίων πάνυ χρὴς ἀποδεῖξαι προθυμῇ. καὶ ὑπὲρ τούτοις ἔρ-
" γοις ὅτε τοῖς θεοὺς φοβῇ, ὅτε ἐμὲ τιμᾷ σὴν θυγατέρα αἰσχύνῃ, ὅτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, ἀλλὰ
" πολλάς μοι καὶ ἐλάττους ποιῇ χρημάτων. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν καὶ δε-
" νῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων, ὅτε διετέθημι οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τότε πεπραγμέ-
" νων, καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖδας οἷα ἦσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι
" ὃ τοῦ ἀποδαίτου, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ὑπόδοπον κατέλιπεν, ἀγανακτοῦμεν δὲ ὡς χαλε-
" πὸν ἐξευρεῖν ὅτῳ χρὴ πρῶτον τῶν ἐμοὶ πίστιν οὖσαν πιστά· ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδένα τῶν πα-
" ρόντων δυσαλῶς φέρειν, ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μηδὲν ἧττον τῶν πεποιθότων, ἀπιόντας οἴ-
" καδε σωφρόνως. ἵνα δὲ καὶ ὁ τῶν ἀποδείξεων χαρακτὴρ καταφανὴς γένηται, θήσω καὶ τὰ ὑπὲρ τού-
ἀποδείξεων ἴδιον πί- στεως τοῦτο λεγόμενα. τὰς μὲν οὖν ἰδίας πίστεις, ὡς ἅπαντα πολλῶν ἔπη λόγων δεομένας, δι' αὐτῶν βεβαιῶσαι
τοῦ μαρτύρων, ὅσοι ἕτεροι ἢ τοῦτο εἰπόντες· Πρῶτον μὲν οὖν τούτων ἀνάβητέ μοι μάρτυρες.
τὰ δὲ ἀντιδίκου δίκαια διελέγχειν, ὡς τὰ μὲν ὁμολογήσαντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ εἰς τὰς ἐφάς τῶν
ὀρφανῶν ἀναλωκέναι σκηψαμένου, τὰ δὲ ἐξαίφνης ἐμπεδείτου εἰληφέναι, κἄπειτα ἐλεγχθέντος,
ὑφ' ἀμφοτέρων πιστὰ τὸν λόγον· τὰς δὲ δαπάνας οὐκ ἂς ἐκεῖνος ἀπέφαινε, μεγάλας λέγων,
" καὶ πρὸς τῶν ἀμφιβόλων τὰς πίστεις ἀποδιδούς· Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῷ λογι-
" σμῷ προσέχειν τὸν νοῦν, ἵνα τοῖς μὲν νεανίσκοις ἔχῃ τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἐλεεῖσθαι, τοῦτον
" δ' ἅπασι τοῖς πολίταις ἄξιον ὀργῆς ἡγήσασθε. εἰς τοσαύτην δ' ὑπόψιαν Διοσείτων πόλεως
" αἱ θεοὶ πᾶσι εἰς ἀνηλίους καθίσησιν, ὥστε μηδὲ ζῶντας, μηδὲ ἀποθνήσκοντας. μηδὲν μᾶλλον
" τοῖς οἰκειοτάτοις ἢ τοῖς ἐξ ἴσου πίστιν ὄφλειν· ὃς ἐτόλμησε τὰ μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ δ' τελευτῶν
" ὁμολογήσας, ἐλθεῖν εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφοῦ, λῆμμα καὶ ἀνάλωμα ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν, ἑπτὰ
" τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἑπτακισχιλίας δραχμὰς ἀποδείξαι· καὶ εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀναισχυντίας,
" ὥστε οὐκ ἔχων ὅπου τρέψῃ τὰ χρήματα, εἰς ὄψον μὲν δυοῖν παιδίοιν καὶ ἀδελφῇ, πέντε ὀβο-
" λοὺς τῆς ἡμέρας ἐλογίζετο· εἰς ὑποδήματα δ', καὶ εἰς γναφέα ἱμάτια, καὶ εἰς κουρέα, οὐκ ἐμοὶ

αὐτῷ κτ' μιᾶ ὁδὲ κατ' ἰναυτὸν γεγραμμένα, συλλήβδην ὁ πάντος τᾶ χρόνω, πλέον ἢ
ταλάντου ἀργυρίω. εἰς δὲ τὸ μνῆμα τᾶ παιδὸς οὐκ ἀναλώσας πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς, οὐκ πεν-
ταχισχιλίων δραχμῶν, ὃ μὴν ἥμισυ αὐτῶν τίθησι τούτοις λελογίσθαι. εἰς Διονύσια δέκα, ὦ 112
ἄνδρες δικασταί· οὐκ ἄτοπον γάρ μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο μνησθῆναι· ἐκκαίδεκα δραχμῶν
ἀπέφηνεν ἑωνημένον ἀργύριον· καὶ τούτων ἃς οὐκτὼ δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' ὧν ἡ-
μεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐν ταῖς μεγάλαις ζημίαις οὐδέποτε οὐχ ἥπτον τὰ
μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους. λίαν γὰρ φανερὰν τὴν ποιηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν.
εἰς δέκα τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας ἐλογίσατο αὐτοῖς πλέον ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς αἰν-
λωμένας, ἕτερά τε παμπληθῆ, ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον συνελογίζετο· ὥσπερ δὲ τὸ ἐπίδορπος
τῶν παίδων καταλιφθεὶς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ τῶν χρημάτων ἀποδείξῃ, καὶ πρεσβύτοις αὐτὶ
πλουσίοις ἀποφήνῃ, καὶ ἵνα εἰ μή τις αὐτοῖς πατρικὸς ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνῳ μὴ ἐπιτρέπωνται, ὦν
δ', ἐπεὶ τῶν παίδων εἰσὶν ἀπεστερημένοι, πολεμῶσι. καίτοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι πρὸς τοὺς παῖ-
δας, ἐχρῆν αὐτῷ κτ' τοῖς νόμοις οἷς κεῖνται πρὸς τῶν ὀρφανῶν, καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν ἐπιτρόπων,
καὶ τοῖς δυναμένοις μισθῶσαι τὸν οἶκον, ἀπηλλαγμένοις πολλῶν πραγμάτων, ἢ χρῆν πρια-
μένοις, οὐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῖς παῖδας δέφειν· καὶ ὁπότερον τούτων ἐποίησεν, οὐδενὸς ἂν ἧττον
Ἀθηναίων πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι δοκεῖ οὐδὲ πώποτε Διονυσίῳ ὡς φανερὰν καταση-
σων τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἔχων τὰ τούτων· ἠξίωμεν δεῖν τὴν αὐτῶν ποιηρίαν κληρονομεῖν
ἢ τῶν τῶν πεπρεπότος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὦ δικασταί· οὗτος γὰρ, συμπερι-
φρονῶν Ἀλέξιδι τῷ Ἀεισοδίκου, φάσκων δυσὶ δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἐκείνῳ συμβεβλῆσθαι,
τὸ ἥμισυ τούτων τοῖς ὀρφανοῖς ὃν λελόγισται, ὃς ἡ πόλις ἐμίσθου παῖδας οἵτινας, ἀτελῆς ἐποίη-
σεν, ἀλλὰ καὶ ἐπεδείξω δοκιμασθῶσιν, ἰναυτὸν ἀφῆκεν ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν. οὗτος δὲ, πάντως
ὤν, τῶν τε νόμων, τῆς ἑαυτοῦ τετραρχίας τῶν τε τῶν φυλετῶν ὃ ἥμισυ προσήκοντα. καὶ
ἀποπέμψας εἰς τὸν Ἀδρίαν ὀλκάδα δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέσχλεν, ἔλεγε πρὸς τὴν μη-
τέρα αὐτῶν, ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος εἴη· ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὐτὸς τὴν ἐμπο-
ρίαν ἔφασκεν εἶναι). καὶ μὴν τοι εἰ μὴ τὰς ζημίας τούτων ἀποδείξω, τὰ δὲ ὀφλήματα τῶν χρημάτων
αὐτὸς ἔξω, ὅπῃ μὴ ἀπόλωνται τὰ χρήματα, ῥᾳδίως εἰς τὸν λόγον ἐμβαλῶ, ῥᾳδίως δὲ οὐκ
τῶν ἀνηκοστῶν αὐτὸς πλουτήσω. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν, ὦ δικασταί, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑ-
μᾶς λογίζεσθαι· ὅπῃ δὲ μόλις παρ' αὐτοῦ παρέλαβον τὰ γράμματα, μάρτυρας ἔχων, ἀρῶτων
Ἀεισοδίκου τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλέξιδος· αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετελευτηκώς· εἰ ὁ λόγος αὐτῷ
ἦν τῆς τετραρχίας. ὁ δ', ἔφασκεν εἶναι). καὶ ἐλθόντες οἴκαδε, δεόμενοι Διογείτονα τεθαρακέναι καὶ
ἴσχοι μνᾶς ἐκείνῳ συμβεβλημένον εἰς τὴν τετραρχίαν· ὃς δὲ ἐπέδωξε δυοῖν δεούσας πεν-
ήκοντα μνᾶς δυπλωσχέναι." ὥστε τούτοις λελογίσθαι, ὅσον ὅλον τὸ ἀνάλωμα αὐτῷ γε-
γένηται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέναι τοιοῦτον, οἷον οὐδεὶς σύνοιδεν, ἀλλ' αὐτὸς μόνος
ἐπιχειρεῖζεν, ὃς ἃ δι' ἑτέρων ἐπράχθη, καὶ ῥᾴδιον ἦν τοῦτον πυθέσθαι, ἐτόλμησε ψευ-
τάνυμος, τέτταρσι καὶ εἴκοσι μνᾶς τοῖς αὑτοῦ θυγατριδοῖς ζημιῶσαι; καί μοι ἀνάβητε τούτων
μάρτυρες. μάρτυρες. τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ δικασταί. ἐγὼ δ' ὅσα τελευτῶν
ὁμολόγησεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑξακόσια τάλαντα καὶ τετρακόσια μνᾶς, οὐκ τούτων αὐτῶν
ἀγωνίσομαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ἐπιτραφέντων ἀνδρίσκων· καὶ ἡ-
γοῦμαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ἐπιτραφέντων ἀνδρίσκων· καὶ ἡ- 113
γοῦμαι ὅσον οὐδεὶς πώποτε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο παῖδας, καὶ ἀδελφιδοῦν, καὶ παιδαγωγὸν, καὶ θερά-
πταιναν, χιλίας δραχμὰς ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, μικρὸν ἔλαττον ἢ ἕξ δραχμὰς τῆς ἡμέρας. ἐν οἰκτὼ
κοντα ἔτεσιν αὗται γίνονται ὀκτακισχίλιαι δραχμαί, καὶ ἀποδείκνυνται ἓξ τάλαντα πρὸς τοῖς ἑ-
ξακοσίοις τάλαντοις, καὶ εἴκοσι μνᾶς. ὃ γὰρ ἂν δυνατὸν ἦν ἀποδεῖξαι ὅτι τοσοῦτον τῶν λημ-
μάτων ἀπολωλεκώς, τοσοῦτον ἐζημίωται ἀδίκως, ὅτε χρήσας ἀποδεδωκώς. ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐπιεικεῖς λόγοις μα- ἐν πᾶσι ἐπιεικῶς
κρότερος, ὥσπερ ἔφην. βούλεται μὲν γὰρ ὑψηλότερος εἶναι, καὶ μεγαλοπρεπέστερος, καὶ τῶν ἐν πᾶσι ἐπιεικῶς
καθ' ἑαυτὸν ἢ πρότερον ῥητόρων ἀκμασάντων δοκεῖν δὲ δόξειν εἶναι κατιδεεστερος· ἐν πᾶσι.
λεγείρῃ δὲ τὸν ἀκροατὴν, ὥσπερ Ἰσοκράτης, ἢ Δημοσθένης. ἔστω δ' καὶ τούτων τοιοῦτόν φ-
μα. ἔστι δή τις αὐτῷ πανηγυρικὸς λόγος, ἐν ᾧ πείθῃ τοὺς Ἕλληνας, ἀγωνίζῃ Ὀλυμπιάσι τ

πθμπηγύρεως, ἐκβαλόντα Διονύσιον τ̃ τύραννον τ̃ς ἀρχ̃ς, κ̀ Σικελίαν ἐλευθερώσαντα, ἀρξα-
σθαί τε τ̃ς ἕλληνας αὐλίκα μάλα, ἁρπάσαντας τ̃ τ̃ τυράννου σκηνὴν χρυσῷ τε κ̀ πορφύρᾳ
κ̀ ἀργύρῳ πλούτῳ πολλῷ κεκοσμημένην. ἔπεμψε γὰρ θεωρὸς εἰς τ̃ πθμπηγυρικὸν ὁ Διονύσιος, ἀγον-
τας θυσίαν τῷ θεῷ· μεγαλοπρεπ̃ς τε καταγωγὴ τ̃ θεωρῶν ἐγίνετο ἐν ᾧ τεμένει κ̀ πολυτελὴς,
ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τ̃ς Ἑλλάδος. ταύτην λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν, διαπε-
" πείρακε τ̃ ἀρχαίου λόγου. Ἄλλων τε πολλῶν κ̀ καλῶν ἔργων ἕνεκα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄξιον
" ἐστὶν Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, κ̀ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγαγε διὰ βίου τ̃ς Ἑλλάδος. ἐν
" μὲν γὰρ τῷ τότε χρόνῳ πολιτείας αἱ πόλεις πρὸς πολέμους διέκειντο· ὅπερ ἐκεῖνος τοὺς τυ-
" ράννους ἔπαυσε, κ̀ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλέ-
" ονος, γνώμης δὲ ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τ̃ Ἑλλάδος· ἵνα τούτων ἀπόντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ 1
" συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀφόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. ἡσθέντο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν
" φιλίας τοῖς Ἕλλησι τ̃ς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν οὖν ταῦτ' ὑφηγήσατο. ἐγὼ δὲ ἥκω ὑμῖ-
" κρολογησόμενος, οὐδὲ πρὸς τ̃ ὀνομάτων μαχούμενος· ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα, ἔργα μὲν εἶν σοφᾶ
" τ̃ν λίαν χρησῶν κ̀ σφόδρα βίᾳ δεομένων· ἀνδρὸς δὲ ἀγαθοῦ κ̀ πολίτου πολλοῦ ἄξίου, πρὸς τ̃ν
" μεγίστων συμβουλεύειν· ὁρῶν ὅτως αἰσχρῶς ἀλγουμένους τὴν Ἑλλάδα, κ̀ πολλὰ μὲν αὐτ̃ς
" ὄντα ὑπὸ τ̃ βαρβάρου, πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀνασάτους γεγενημένας. κ̀ ταῦτα εἰ
" μὲν δι' ἀσθένειαν ἐπάχθοντο, σύγγνωστ' ἂν ἦν διὰ ἀνάγκην τ̃ τύχης· ὅπερ δὲ ἔσχε φασὶ καὶ τὴν πρὸς
" ἀλλήλους φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον τ̃ν μὲν παύσασθαι, τὰ δὲ κωλῦσαι, εἰδότας ὅτι φιλονεικεῖν
" μὲν ἔστιν οὗ πρὸς ἀπόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα, τ̃ν αὐτῶν; ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κινδύνους, κ̀ μεγά-
" λους, κ̀ πθναχόθεν πρὸς ἐσηκότας. ὅπερ ἆθλα δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ, τ̃ κρατούντων τ̃ς θαλάσσης· 2
" τ̃ δὲ χρημάτων, βασιλέως τὰμίας· τὰ δὲ τ̃ Ἑλλήνων σώματα, τ̃ν δαπανᾶσθαι δυναμένων·
" νεῶν δὲ πολλὰς αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δὲ ὁ τύραννος τ̃ς Σικελίας. ὥστε ἄξιον τὸν μὲν πρὸς
" ἀλλήλους πόλεμον καταθέσθαι, τ̃ δὲ αὐτ̃ γνώμῃ χρωμένους, τ̃ σωτηρίας αὐτέχεσθαι· κ̀ πρὸς μὲν
" τ̃ν παρελπλυθότων ἀμύνεσθαι, πρὸς δὲ τ̃ν μελλόντων ἔσεσθαι δεδιέναι, καὶ τοὺς πρόσθεν μι-
" μεῖσθαι, οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν, τ̃ς ἀλλοτρίας ὑπεθυμοῦντας, τ̃ σφετέρας αὐτῶν ἐπε-
" ρᾶσαι· τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες, κοινὴ ἅπασι τὴν ἐλευθερίαν κατέστησαν. θαυμάζω δὲ
" Λακεδαιμονίους πρώτους μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι, καταμόνους τ̃ Ἑλλάδα πρόσθεν ὁρῶ-
114 " σιν, ἡγεμόνες ὄντες τ̃ Ἑλλήνων, οὐκ ἀδίκως, κ̀ δικαίᾳ τ̃ ἐμφύτου ἀρετῆ, κ̀ δικαίᾳ τ̃ πρὸς τ̃ πό-
" λεμον ὑπερημίᾳ· μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι, κ̀ ἀτείχιστοι, κ̀ ἀσασίαστοι, κ̀ ἀήττητοι, κ̀ τόποις
" ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς κεκτῆσθαι, κ̀ ἐν τοῖς 3
" παρελπλυθόσι κινδύνοις σωτ̃ρας γεγονότας τ̃ Ἑλλάδος, πρὸς τ̃ μηδόντων πρόσθεν ἁμαρτάνειν. ὃ δὲ οἶ-
" νεν ὑπὲρ ὧν κρατοῦντες τ̃ παρόντος βέλτιον. ὃ γὰρ ἀσφαλείας δεῖ τοῖς τ̃ ἀπολωλότων συμφορὰς νο-
" μίζειν, ἀλλ' οἰκείας· ὃ δὲ δυναμένους ἕως ἐπ' αὐτοῖς ἡμᾶς αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ'
" ἕως ἔτι ἔξεστι, τ̃ τούτων ὕβριν κωλῦσαι. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ
" μεγάλους αὐτοῖς γεγενημένους; ὧν ὃ μόνον ἀρχαῖον ὄντων, ἀλλὰ κ̀ δεινῶν, οἷς μὲν μεγάλα ἐξη-
" μαρτηκόσιν ἀξιοσία γεγένηται τ̃ πεπραγμένων· οἷς δὲ Ἕλλησιν, οὐδεμία αὐτ̃ μνεία. ἐνὸς
συμβουλευτικοῦ λόγου παράδειγμα. ἔτι τοιόνδε παράδειγμα θήσω λόγου συμβουλευτικ̃ς, ἵνα κ̀ τούτου δ' ἧττον τὸν λόγον ὁ χαρακτὴρ γένηται
σαφής. ὑπόθεσιν δὲ πρεπείληφε, πρὸς τὸ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθηναίοις. ὃ
δὲ δῆμος κατελθόντος ἐκ Πειραιῶς, κ̀ ψηφισαμένου δίκην λῦσαι πρὸς τοὺς ἐν ἄστει, κ̀ μηδενὸς
τ̃ γεγενημένων μνησικακεῖν· δέος δὲ ὄντος μὴ πάλιν ὁ πλῆθος εἰς τὰς ὑπούσας ὑβρίζῃ τ̃ ἀρ- 4
χαίαν ἀξιοσίαν κεκτημένον, κ̀ πολλῶν ὑπὸ τούτου γιγνομένων λόγων, Φορμίσιός τις τ̃ συν-
καταλθόντων μετὰ τοῦ δήμου, γνώμην εἰσηγήσατο, τοὺς μὲν φεύγοντας κατιέναι, τὴν δὲ πολι-
τείαν μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς τ̃ χεῖρ ὅπλοις ἔχουσι πρόσθεν, βουλομένων ταῦτα γενέσθαι κ̀ Λακεδαι-
μονίων. ἐλθὸν δὲ, τοῦ ψηφίσματος τούτου κυρωθέντος, πεντακισχίλιοι σχεδὸν Ἀθηναίων ἀπελα-
θέντες τ̃ κοινῶν. ἵνα μὴ δὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει τὸν λόγον τόνδε ὁ Λυσίας τ̃ ὑπισχνούμενον πιθὴ κ̀
πολιτευομένων. εἰ μὲν οὖν ἐρρήθη τότε, οὐδηλον· σύγκειται δ' οὖν ὡς πρὸς ἀγῶνα ὑπιτηδείως.
" ἔστι δὲ ὅδε· Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τ̃ πολέ-

καλε-

καθαλελύσθαι, ὥστε μηδ' ἂν εἷς ὑπολάβοι μὴ ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τοὺς μὲν ἄλλους τοὺς
κακῶς πεπονθότας, καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους, ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμα-
σιν οἷσπερ καὶ τοτέ. ἐγὼ δὲ καὶ τάλλα μὲν οὐ θαυμάζω, ὑμᾶς δ' ὅτι τῶν
τῶν εἰσὶν ὑπολησμονέστατοι· ἢ πάλαι ἑτοίμως ἔχοι κακῶς ὑπὸ τούτων ἀνδρῶν, οἱ τὴν μὲν τύχην
τῶν Πέρσας τοσαῦτα μετέβαλον, τὴν δὲ γνώμην, τῶν ἐξ ἄστεος. καὶ δι' τί ἐν φόβῳ
τελθεῖν, εἰ χρεστονοιοῦντες ὑμᾶς αὐτοῖς καταδουλοῦσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἔτε ὑμᾶς
πελανόμενος, ἀλλ' ἀμφοτέρα τῶν αὐληλεγμένων τοσαῦτα ὤν, ἠξίουν ταῦτα μόνον ὑμᾶς
τηείαν εἶ) τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας μετεῖναι· ἐπεὶ ὅτε γε τὰ τείχη, καὶ τὰς
ἀῶς, καὶ τὰ χρήματα, καὶ συμμάχους ὠλήμεθα, οὐχ ὅπως ἵνα Ἀθηναίων τινὰ ποιήσωμεν,
ἐλευσόμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοέων ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα· ἵνα ὃ καὶ τοὺς ἐν ἀρχαῖς πολίτας
ἱπολοῦμεν; οὐκ, ἀλλ' ἐμοιγε πειθόμενοι. ὧνπερ μὲν τῶν τειχῶν καὶ ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν ἀφειμαι-
ύμεθα, ὁπλίτας πολλοὺς καὶ ἱππέας καὶ ξένους· ὧν ὑμεῖς ἀντεχόμενοι, βεβαίως δημοκρατή-
σεσθε, τῶν δ' ἐναντίων πλέον ὑπάρξετε, ὠφελιμώτεροι δ' ἅπασι συμμάχοις ἔσεσθε. ὑπάρξασθε
ἀφ' ὧν ἡμῶν ὀλιγαρχίας γεγενημένας, καὶ τοὺς μὲν κεκτημένους ἐχρῆσθε τῇ πόλει,
ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀποθανόντας, πολλοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκπεσόντας· οὓς ὁ δῆ-
μος καταγαγών, ὑμῖν μὲν τὴν ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δ' αὐτῆς οὐκ ἐτόλμησε μεταχεῖν.
ὥστε, ἂν ἐμοιγε πείσησθε, τοὺς μὲν ἐργάτας, καὶ δυνάσθε, τῆς πατρίδος ἀποστερήσετε, οὐδὲ τοὺς 115
ὄχλους πιστοτέρους τῶν ἔργων, οὐδὲ τὰ μέγιστα τῶν γεγενημένων νομίστε· δίκαιός τε καὶ μεμνη-
μένους τῶν ὀλιγαρχίας μαχομένων, οἱ ὧν μὲν λέγω, ταῖς δ' ἡμῶν πολεμοῦσι, ταῖς δ' ἔργῳ,
τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν· ὅταν κτήσωνται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων λάβωσιν. εἶτα τοῖς
τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐρῶσι, τῆς ἔσται σωτηρία τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσωμεν Λακεδαιμονίοις κε-
λεύουσιν. ἐγὼ δ' οὐ τούτοις εἰπεῖν ἀξιῶ, τί ὧν πλήθει συνεγνώσεται, εἰ ποιήσαιμεν ἃ ἐκεῖνοι πρεσ-
βεύουσιν; εἰ δὲ μή, πολὺ κάλλιον μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ φανερῶς ὑμῶν αὐτῶν θάνατον κα-
ψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γάρ, ἐὰν μὲν πείθωμαι, ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι κίνδυνον. ὁρῶ δ' Ἀργείους
καὶ Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας γνώμην· τοὺς μὲν, ὁμοίους οὔσας Λακεδαιμονίοις· τοὺς δὲ,
τοὺς οἰκοῦντας· καὶ τοὺς μὲν, σχεδὸν ἡμῶν πλείους· τοὺς δὲ, σχεδὸν τεσσαράκοντα ὄντας. ἴσασι γάρ ὅτι,
ἡμῶν πολλάκις εἰς τὴν τῶν ἐμβάλλοσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπολυτήσουσι, ὅπλα λαβόντες. ὥστε
καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τούτοις καταδουλώσεσθαι γε· ἐὰν δὲ
ἡθῶσι, σφᾶς αὐτοὺς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀποστερήσαι· ὅσῳ δὲ μείνον πρεάτωσι, τοσ-
ούτῳ μᾶλλον ἐπιθυμοῦσι κινδυνεύειν. εἰκότως δ', ὦ ἄνδρες, καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν γνώμην, ὅτε τῶν
ἄλλων ἤρχομεν, καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, τοσούτων μὲν τὴν χώραν τεμνο-
μένων, καὶ νομίζοντες ἂν χρῆσθαι αὐτῆς ὡς ἐμμάχεσθαι. ἄξιον γάρ ἐστιν, ὀλίγων ἀμβισβητούντων,
πολλῶν ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν δὲ, ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἀπόντων μάχη ἐστήκαμεν, ἡ δὲ πατρὶς
ὑμῶν λέλεπται, ἴσμεν ὅτι ὁ κίνδυνος οὐκ μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας. ἀλλὰ χρὴ ἀνα-
μνησθέντας ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις ἀδικουμένοις βοηθήσαντες, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ ἀγαθὰ τῇ
πολεμίων ἐκτησάμεθα, ἄνδρας ἀγαθοὺς τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γενέσθαι, πιστεύον-
τας μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ἐλπίζοντας ὑπὲρ ὃ δίκαιον μὲν τῶν ἀδικουμένων ἔσεσθαι. δεινὸν γὰρ ἂν εἴη,
Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν ἐφυλάττομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις, ἵνα κατέλθωμεν· κατελ-
θόντες δ', φυλάξομεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα. σκοπεῖν ἄξιον, εἰ εἰς τοῦτο κακίας ἥξομεν, ὥστε οἱ
μὲν πατέρες καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων διεκινδύνευον, ὑμεῖς δ' οὐδὲ
ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν θέλητε πολεμεῖν; ἀλλ' ἄλις ἤδη τῶν δεδραμάτων, ἵνα καὶ τοῖς
τῶν λοιπῶν ῥήτορων τὸν αὐτὸν δρόμον θέωμεν. ἔπεται δὲ ταῖς ῥήτορσι τούτῳ καὶ τῷ τα-
τῶν χρόνων Ἰσοκράτης. τοῖς δὲ τούτου λεκτέον ἐφεξῆς, ἑτέραν ἀρχὴν λαβοῦσιν.

116 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

Ισοκράτους βίος.

Ισοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐλλογήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λεισιμάχου, πέμπτῳ πρότερον ἔτει τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος Λυσίου. πατὴρ ὁ μὲν Θεόδωρος τῶν μετοίκων πολιτῶν, θεράπων γεγονὼς αὐλητοῖς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης εἶχεν τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν ἐπιεικοῦς, καὶ παιδευθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων χείρων, ὅπερ εἰκὸς ἦν ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γυμνασθεὶς δὲ ἀκουσὶς Πρόδικόν τε τὸν Κεῖον, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου, τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ· ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν, δημοτικὸν εἶναι δοκεῖν τὰ πολλὰ· ἀσυδὲν μὲν ἐποίητο πρᾶξιν τε καὶ λέξιν τὰ πολιτικά· ὡς ἡ φύσις ἐναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελόμενον, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωλὸς οὐκ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέσχη τῆς προαιρέσεως· ἐπεθύμει δὲ δόξης, καὶ τοῦ προβῆναι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ, καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν, ἐπὶ τοῦ γράφειν ἀ Ἀλκιδαμείᾳ κατέφυγε· ὑ πρὸς μικρὸν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ πρὸς τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ γὰρ ὧν ἐνῆσαν τινες τῶν τότε σοφιστῶν· πρὸς δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας ὑπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ λόγῳ πρὸς αὐτὸν γράφει. πεφυρμένου τε πρὸς ἀλλήλους τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων· ἔστι τῶν πρὸς Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρησεν ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν ἐπὶ τοὺς πολιτικούς, καὶ πρὸς ταύτην ἀσυδάζων τὴν ὑπόθεσιν διετέλεσεν, ἐξ ἧς, ὡς φησιν αὐτὸς, ὁ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα προσγίνεται τοῖς μαθοῦσιν. ὅπερ φανέσατος ὁ μὲν χρόνον τῶν κατ' τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν Ἀθηνῇσί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νέων παιδεύσας, ὧν οἱ μὲν, ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐλέγοντο πρῶτοι λόγοις, οἱ δὲ, ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διῳκηκέναι, καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν· καὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὸν ἑαυτοῦ σχολὸν, καὶ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων, πλοῦτον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων ἀπεποιήσατο, ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος, ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, δυοῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκατὸν ἔτη, γνώμῃ χρησάμενος, ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως συγκαταλύσας τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀδήλου ἔτι ὄντος πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ Φίλιππος πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ἀγῶνι. τὰ μὲν οὖν ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ, κεφαλαιωδῶς ταῦτ' ἐστίν.

λέξις.

ἡ δὲ λέξις ἡ κείμενη, ἴδιόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν ἀκριβῶς τῆς Λυσίου, καὶ σαφὴς εἰκῇ πιθανὸν ὄνομα· τῷ τε σχήματι τῶν ἀκριβῶς ἐν τοῖς πρώτοις καὶ κοινοῖς καὶ σεμνοτέροις. καὶ γὰρ αὐτὴ πέφυκε παρεγκλινομένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων καὶ ἀπειροκαλίαν. [καὶ ὁ τῆς ἀγοραίας φησὶν, ὀλίγον τι διενεγκεῖν τῆς Λυσίου] καὶ κέκραται συμμέτρως· τό τε σαφὲς ἐκείνῃ
117 πολλαπλάσιον ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές. ἡδονὴ τέ ἐστι καὶ πιθανή. καὶ τροπὴν ὁμοίαν ἔστιν, ὡσαύτως ἐκείνῃ, καὶ συνεκροτημένην, καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς ἄθλητος· ὑπόπτα δέ ἐστι μᾶλλον καὶ κεχυμένην πλουσίως. ἔστι δὲ σύντομος ἔτι, ἀλλὰ καὶ καθαρὸς καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου· διὰ μὲν δὲ αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μικρὸν ἐρῶ. οὐδὲ λόγοις σώμασιν ὑποδείκνυται λόγον φυσικὴν καὶ ἀφυῆ καὶ ἀγωνίου, ὥσπερ ἡ Λυσίου, ἀλλὰ πεποιημένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικιλίαν, καὶ πῆ μὲν ὑπερπεπτέραν ἐκείνης, πῆ δὲ ὑστερηστέραν. ὁ δὲ ἀνὴρ ἔσχε τὴν ἀρέτειαν οὐκ πόρρωθεν διώκει, καὶ δὴ γλαφυρῶς λέγειν σχάζει μᾶλλον ἢ δ' ἀφυῶς. τῶν τε δὴ φωνηέντων τὰς συμπλοκὰς ἀλλήλοις ἕστησι, ὡς λυούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας,

παρεμ-

παραλειπομένων· περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται· ῥυθμοῦ δεῖ πρὸς, καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι τῆς ποιητικῆς μέτρου· ἀναγκαῖόν τε μᾶλλον οἰκειότερός ἐστιν ἢ ῥήσεως· διηρθρωμένας μὲν δεικνύουσας ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τοῖς ἐκ χειρὸς θεωρεῖν φέρουσιν αὐτὰς λόγοις· ἐν δὲ ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας οὐκ ἐπιδεχομένας. τοῦτο δὲ ἄτοπον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ· τοῦτο δ' ἥκιστα δέχεται περίοδος. ἀλλὰ παρομοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ τὰ αὐτίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος, πολὺς ἐστι παρ' αὐτῇ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τοῖς ἀκούουσι, παρεισφέρουσα τοῖς ἀκροατῆς. καθόλου δὲ τειῶν ὄντων, ὡς φησι Θεόφραστος, ἐξ ὧν ἡ τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τε ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων, ἐκλέγει μὲν οὖν πρῶτον, καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν· ἁρμόττει δὲ αὐτὰ περιέργως, τὴν εὐφωνίαν ἐντείνων μουσικήν· σχηματίζει τε φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ τῆς ψυχρᾶς, ἢ τῷ πόρρωθεν λαμβάνειν, ἢ τῷ μὴ πρέποντα εἰς τὰ σχήματα τοῖς πράγμασιν, [ἢ] ἃ δὲ μὴ κρατεῖν τὰ μετρία. ταῦτα μὲν οὖν μακροτέραν αὐτῷ ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις· λέγω δὲ τό τε εἰς περιόδους ἁρμόττειν ἄπτωτα τὰ νοήματα, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν, καὶ τὸ διώκειν ἐκ πάντος τὴν ἰσορυθμίαν. ἡ γὰρ ἄπτωτα δέχεται, ὅτε μῆκος ἢ αὖθ', ὅτε σχῆμα τὸ πλέον, ὅτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστε ἀνάγκη περιόδοις πληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠφελουσῶν χρῆσθαι, καὶ ἀπομηκύνειν πέρα τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. λέγω δὲ οὐχ ὡς ἁπλῶς πάντως αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντος· οὐκ ἔστω μανία· καὶ γὰρ σωτήριόν ποτε ἀφελῶς τὰ ὀνόματα, καὶ λύει τὴν περίοδον εὐγλωττίαν, καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε καὶ δικανικοῖς λόγοις· ἀλλ' ὡς ὅπου πολὺ τοῦ ῥυθμοῦ δουλεύοντος, καὶ τοῦ κύκλου τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀπαγγελίας ἐν ᾧ περιττῷ πεπεμφύου, χαίρουσι περὶ αὐτό. ἐγὼ δὲ ταῦτα φημὶ τὴν Ἰσοκράτους λέξιν λείπεσθαι τῆς Λυσίου, καὶ οὐ τὴν χαρίεν. καίτοιγε δυσηρές ἐστιν, εἰ καί τις ἄλλος, καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων Ἰσοκράτης· ἀλλ' οὐκ ἔχει τὴν αὐλὴν χαρίεν ἐκείνῳ. τοσοῦτον δ' αὐτοῦ λείπεται καὶ ταύτην τὴν χρείαν, ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμάτων τὰ σεμνοπρεπίζοντα κόσμοις ὑποθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ Λυσίου λέξις ἔχειν τὸ χαρίεν· ἡ δ' Ἰσοκράτους, βούλεται. ταύτης μὲν δὴ τὴν ἀρετὴν ὑπερβέβληκε Λυσίας, καὶ γοῦν τὴν ἐμὴν γνώμην· ὥσπερ δέ γε ἐν ταῖς μιγνύσαις λέγεσθαι. ὑψηλότερός ἐστιν ἐκείνου καὶ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ μεγαλοπρεπέστερος μακρῷ, καὶ ἀξιωματικώτερος. θαυμασὸν γὰρ δή τι καὶ μέγα ὁ τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος, ἡρωϊκῆς μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνης φύσεως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἄποθεν τῆς ἀρχαιολογίας μάλιστα Ἰσοκράτης ῥητορεύειν, τῇ Πολυκλείτου τε καὶ Φειδίου τέχνῃ, καὶ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον καὶ ἀξιωματικόν· τὸν δὲ Λυσίαν, τῇ Καλαμίδου καὶ Καλλιμάχου, τῆς λεπτότητος ἕνεκα καὶ τῆς χάριτος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων τὰ μὲν, ἐν τοῖς ἐλαττόσι καὶ ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ὑπερτυχέστεροι τῶν ἑτέρων, οἱ δὲ, ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι· ὅτου καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν, ἐν τοῖς μικροῖς ἐστι σοφώτερος, ὁ δὲ, ἐν τοῖς μεγάλοις περιττότερος. τάχα μὲν γὰρ καὶ τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν· εἰ δ' ὁμῶς, τῇ γε περιέργῳ πάντως ὁ σεμνὸς καὶ θαυμαστὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τὴν λέξεως τὸν ῥήτορα. τὰ δὲ ἐν τῷ πρακτικῷ τόπῳ θεωρήματα, τὰ μὲν, ὅμοια τοῖς Λυσίου· τὰ δὲ, κρείττονα. ἡ μὲν τῶν πραγμάτων εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυμημάτων, ἡ ἑκάστου πρόσφορα πρᾶγμα, πολλὴ καὶ πυκνὴ καὶ οὐδὲν ἐκείνης ἀφορμῇ· καὶ κρίσις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φερνήσεως γινομένη· τάξις δὲ καὶ εἰσμοὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ μὴ παραλαμβάνεσθαι ὡς ὁμοδίαν ἰδίας μεταβολῆς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις, τά τε ἀλλ' ὅσα περὶ τὴν πραγματικὴν νομίαν ἐστὶν ἀγαθὰ, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ' Ἰσοκράτει καὶ κρείττονα· μάλιστα δ' ἡ περαίνουσις ἡ τῶν λόγων οἷς ἐπαιδεύθη, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς ἐποιήσατο τὰς ἀποδείξεις· ἐξ ὧν ἔστιν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀποφήσαιτ' ἄν τις περὶ ἐχοντας αὐτῶν τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ ἤδη παιδευτικοὺς, οἴκῳ τε καὶ πόλει καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι χρησίμους. κράτιστα δὲ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις. καὶ ἔγωγε φημὶ χρῆναι τοὺς μέλλοντας ἐλλογίμους τὴν τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐλὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα ἀφ'

Ὅσοι Λυσίου λείπεται τὸ σεμνοπρεπές.

τὰ πρακτικὰ βάσεα θεωρήματα ποῖα παρ' Ἰσοκράτει τε καὶ παρὰ Λυσίᾳ.

118

χθές· ἢ εἴ τις ὑπέτυπτεν τὴν δημηγορικὴν φιλοσοφίαν, μὴ ὃ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικὸν, μηδ' ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυπον ἕξει βίον προαιρούμενος, ἀλλὰ δι' ὧν πολλὰς ὠφελήσει, τὸν Δαναὸν μιμεῖσθαι αὐτῷ τὴν ἐκείνου τῶν ῥητόρων μισαίρεσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἠμύνατο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος; ἢ τίς οὐκ ἂν ὑπέτυπτε δι' ὀφθαλμῶν τὴν πολιτικὴν καλοκἀγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτὸν τὸν πανηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρχαίων πράξεις, φησὶν ὡς οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρβάρων, οὐ τὰ πολέμια δένοι μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἥμερα ἠμνημένοι, καὶ φιλότιμοι καὶ σώφρονες· οἵ γε τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον ἢ τῶν ἰδίων, τῶν δ' ἀνοσίων ἧττον ἐπεθύμουν ἢ τῶν ἀδυνάτων· καὶ τὴν δυσσέβειαν οὐ τοῖς ἀργύριον ἔκρινον, ἀλλὰ τοῖς δυσδοξίαν· μέγα μὲν ὀλβίοις τοῖς πᾶσι καταλείψειν πλοῦτον καὶ ἀνεπίφθονον, τὸ δὲ τοῖς πλήθεσι λυμαίνεσθαι· κρεῖττον δ' ἡγοῦντο τὸν δυσκλεᾶ θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεᾶ βίον· ἐσκόπουν δὲ οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ὑπερτυδυμάτων μετεωρότης μηδὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων. οὕτω δὲ εἶχεν αὐτοῖς τὰ τοῖς δημόταις φιλοτίμως καὶ πολιτικῶς, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις ἐποιοῦντο τοὺς δημότας, πότερον πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν, οὐχ οἵτινες πρὸς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι· τῇ δ' αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ τοὺς τὴν Ἑλλάδα, τὸν Περσικὸν πόλεμον, ἐπήγοντο τοῖς πόλεσι, καὶ τῷ πείθειν τοῖς δυσγενείαις μᾶλλον ἢ τῷ διαζεσθαι τοῖς ὅπλοις, κατεῖχον· πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις ἢ νεῶν τοῖς ὅρκοις, καὶ τοῖς σωφρονικοῖς ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ τοῖς ἀναγκαίοις· διαῤῥήδην τῶν ἡδίστων ἀπεχόμενοι γιγνώσκειν, οἷα 119 τοῖς σφῶν αὐτῶν τοῖς κρείττοις ἂν ἥδιστα φερόντων· οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τοῖς γνώμαις, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τοῖς ἑαυτῶν πόλεις, κοινῇ δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦντες. τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ καὶ δυνάμεως τινος ἡγούμενος, ἃ τοῖς Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος ἐγένετο; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, ἀλλάττειν μὲν τοὺς ὀλιγαρχουμένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγχρύειν τοὺς ἀλλήλους, τῷ δὲ Ἑλλάδα μεγάλῃ ἐκ μικρᾶς ποιεῖν· ἐνδοιαστὸν δὲ τῆς τε τὰ μικρὰ φιλοτιμίας, τοῖς τοιούτοις ὑπουργοῦσι ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε, πόλεων ἡγεμόνων ὑπερφανέστατος ἔσται, καὶ ἀπτυχών, τὴν γε οὐσίαν τὴν τῶν Ἑλλήνων κτήσεται· ἧς οἱ τυχόντες, πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλωτότεροι τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταφρονούντων. ἔτι δ' τὸν Δαναὸν μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἀγώνων ἡγεμόνων, ὅσοι μὴ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καὶ φησι χρῆναι τοὺς ἑτέρων ἀρχὰς, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας προφάσεις, ὑπερτελεῖν δὲ αὐτὰς μὴ ἀρετῆς, εἰδυμουμένους ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γιγνόμεθα δι' ἀρετήν· καὶ τοῖς μὲν τοὺς ἀγῶνας τὰ τῶν ἀγαθῶν ἁπλήστως ἀρκειμένοις ἀεὶ δόμεθα, τοῖς δὲ μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένοις ἐπαγούμεθ· καὶ ὅτι τῶν μὲν ἀγώνων ἐφ' οἷς [χαίρουσιν οἱ πολλοὶ,] τὸ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς ἐξόρους συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους, τῆς δὲ ἀρετῆς ἐν τοῖς πλήθεσιν οὐσίας, τοῖς οἰκείους ἑκάστῳ κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναμιμνῄσκοντας ταῦτα δυνάστας φθονήματός τε μείζονος ἀποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ὑπερθυμεῖν τῆς ἀρετῆς. ὃς δὲ ἂν μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ δικαιοσυνίου καὶ τοῦ εὐσεβεῖν προθέλοιτο, καθ' ἑκάστου τε ἂν ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τὸ μὲν τῆς εἰρήνης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀνοσίων μὴ ὑπερθυμεῖν, ὑπὲρ ὧν παρῆσαν φέρειν· καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὡς ῥᾴιστα κτημάτων φείδεσθαι, τοὺς δὲ συμμάχους [δυνοία] τε καὶ ἐργασίαις πειρᾶσθαι κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις μηδὲ ταῖς βίαις· τῶν δ' προγόνων μιμεῖσθαι μὴ τοὺς τῶν Δεκελεικῶν ἡγουμένους, οἳ μικρὰ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοὺς τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ὑπιδείκνυταί τε ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ πεῖραι, οὐδ' οἱ μὴ βίᾳ ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγάλῃ ποιοῦσι τὴν πόλιν, ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοὺς ἀδικουμένους βοηθεῖν. προκαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει μείζονα ἡγεμονίαν εἰς δυσσέβειαν· καὶ πολεμικοῖς μὲν εἰ τοῖς προσκυνοῦσι καὶ τοῖς μηδίζουσι, εἰρηνικοῖς δὲ τοῖς μηδὲν ἀδικεῖν· διδάσκων ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν

τὸ πανηγυρικὸν λόγου τὸ πραξικόν.

τὸ περὶ Φιλίππου λόγου τὸ πραξικόν.

τὸ περὶ εἰρήνης λόγου τὸ πραξικόν.

ξαν, ἢ ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν ἄλλην ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ
ἡ μέρη ταύτης· καὶ τοῖς μὴ ταὐτὰ ὑπειληφόσιν ὑπὲρ ἡμῶν, οἱ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν
γοῦντο, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην, ἀζήμιον τε καὶ
ἄλλον ἑτέρωθι ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τότων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν ἢ βελτίους ἢ δεινοτέρους ἢ
ἄλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ δύναιτο λόγους εἰπεῖν. τίς δὲ τὸν Ἀρεοπαγιτικὸν δυνατὸς λό- τῶ Ἀρεοπα-
γου, οὐκ ἂν ἡμῖν ἀηδέστερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσαι τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐπολι- γιτικοῦ τὸ
τεύσατο πρὸς ἁπάντων τῶν πολιτείας ἀθλοθετῶν, ἀξιῶν μεταθεῖναι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν πρακτικόν.
δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑφ' ἧς [τὴν] δημαγωγῶν ἀεὶς ἐπεχείρει λέ- 120
γειν· θεωρεῖν δὲ εἰς ταὐτὸν τὴν αὐτὴν πολιτείαν ἀκρισίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τῶν
αὐτῶν κρατεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ὁμοίως καθ' ἡδονὴν αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκρατον
ἐλευθερίαν, δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην· ἀνασώσασθαι δ' ἐκ τούτου Σόλωνος
καὶ Κλεισθένους καταστᾶσαν πολιτείαν· ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιών, δεινότερον μὲν
εἶναί φησι τοὺς τότε ἀνθρώπους τοῖς προσοῦσι δεινοῖς ἀντιπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν· δημο-
κρατίαν δ' οὐδεὶς νομίζει τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην· ὃ δ' ἐλεύθερον, οὐκ ἐν τῷ
παρεῖσθαι τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν πάντας· ἐξουσίαν τε ἀεὶ τοῖς
ἀγαθοῖς ὑπερέχειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀναδιδόναι τὰς ἀρχάς, τοιούτους ὄντας τοὺς δήμους
προσλαμβάνοντας οἵπερ καὶ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τῆς τῶν ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν
μοσίων ἐπωρθοῦτο, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγήσας. χωρὶς δὲ τούτων, πλείω
ὑπὲρ μελέτην ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν ὑῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο·
θυμουμένους ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠ-
φελῆσθαι τὸ κοινόν· χρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ὑπομνήματα τῆς ἀκριβοῦς νομο-
θεσίας, σκοποῦντας οὐχ ὅπως ταῖς ἡμαρτημέναις τοὺς ἀμφισβητοῦσι δυσὶν ἔξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν
ἔλαττον ζημίας ἕξουσι ὑπομένοντες· καὶ τὸν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ σχεῖν μεί-
ζονα, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν ὃ τοῖς νόμοις κωλύουσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ
ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς. τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε τὴν πόλιν καὶ ἄνδρας τῶν ῥητόρων, πολ- τῶ Ἀρχιδά-
λαχῆ μὲν καὶ δήμῳ, μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρὸς Λακεδαιμονίους γεγραφόσι λόγῳ, ὃς ὑπογράφει μου τὸ πρακ-
τὸν Ἀρχίδαμον, ὑπισχνεῖσθαι δὲ πρείττω τὴν πρὸς τὸ μὴ πρᾶξαι Μεσσηνίοις Βοιωτοῖς, τικόν.
ἢ ποιεῖν ὃ πρᾶξαι μέλλουσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν; ἠτύχηκε γὰρ δὴ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἥ τε πρὸς
Θήβας μάχη, καὶ πολλαὶ μετ' ἐκείνην ἕτεραι· καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα ηὐξήθη τε καὶ
ἐς μέγεθος ἀρχῆς προῆλθε· τὰ δὲ Σπάρτης, ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας
ἐγένετο. τελοῦσα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ Μεσσηνίας ἀποσπᾶ-
σαι, ταύτην ὑπισχνουμένων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν συμμαχίαν. ὁρᾶν δοῦναι αὐτὴν ἀνάξια πράξασαν μεγάλων
καὶ προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνεπάξατο Ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι καὶ ὕπω βασιλεύοντι, ἐλ-
πίδας δὲ πολλὰς ἐχρῆν ταύτης ἡβήσειν τὴν τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται πρῶτον μὲν ὡς δικαίως
ἐπήνεσαν Μεσσηνίοις Λακεδαιμόνιοι, πρόξενόν τε αὐτῶν τὸν Κρεσφόντην παίδων, ὅτε ἐξέπε-
σεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν γῆν προσλάξασθαι δέχεσθαι καὶ μιμνήσκειν τοὺς ἀδικουμένους. πρὸς δὲ τού-
τοις ὑπεκρωσαμένους μὲν τὴν κτῆσιν τῆς πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότας τὸ χρέος.
ἐδίδασκε δὲ ὡς οὐ Μεσσηνίοις τοῖς οὐχέτ' οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις καὶ εἱλώσιν ὁρμητήριον καὶ κατα-
σκοπὴν παρέξοισι τὴν πόλιν. διεξέρχεται τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οἷς ὑπέμειναν
ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας· καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς πρὸ τοῖς Ἕλλησιν ὑπαρχούσης πρὸ
αὐτῶν. παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν τοῖς τύχαις, μηδ' ὑποπτεύειν τὰς μεταβολάς· ἐν-
θυμουμένους ὅτι πολλοὶ μὲν οὐδὲν ἧσσον ἢ μείζω δύναμιν ἔχοντες ἢ Θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀδυνατωτέρων ἐ-
κρατήθησαν· πολλοὶ δὲ εἰς πολιορκίαν καταφυγόντες καὶ δεινότερα ἢ Λακεδαιμόνιοι πάσχον-
τες, διέφυγον τοὺς ὑπερβάλλουσας· καὶ πρόδηλον ποιεῖται τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ 121
πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γενομένη, τοὺς ἑκάστοις ὑπερέχοντας κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβά-
ροις ποιῇ τὸ πρεσβεῖον. προσκαλεῖται δὲ καὶ καρτερεῖν ὅτι τοῖς παροῦσι, καὶ παρρησίαν πρὸς
τοὺς μισοῦντας· ὑπισχνούμενος ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπωρθώσαντο πολιτείᾳ
χρησῇ, καὶ πολέμων ἐμπειρίας· ἐν οἷς προσῆκεν ἡ Σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν

ἀυλοῖς κακῶς πεφάπολας μὴ εἰρώνης ὑπομνεῖν, οἷς ὐκ τῆς κακουργίας ὑπὶ ὃ κρεῖττον μεταδιήλθε τὰ πράγματα ἐλπὶς, ἀλλὰ τὴς δυτυχούσας." ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τὶ τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἰ) φυλακήν. πολλὰ γ' ἂν ἦν ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν ὅσα κ' κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ὑπὶ φανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη χ' τὴς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης ἀρχμὴς ἄξια δράσοισι, καὶ" ὡς δικαίως ἂν ἐβλασφημήσοντα πάντα τοῖς "Ελλησιν ὑπολογισάμενος, καὶ ὅτι πρώτοις αὐτοῖς ὑπῆρξεν ἡ τὸν ἀγῶνα ποιησάμενοις, κ' πρὸς θεοὺς, κ' πρὸς συμμάχους, κ' πρὸς πάντων ἀνθρώπων, οἷς ὑπέφθονος ἡ Θηβαίων δύναμις αὐξομένη· κ' τ' κατέχουσαν ἀκοσμίαν κ' ταραχὴν τὰς πόλις ὑπεξῃρημένων τ' Ἑλλάδος Βοιωτῶν ὑπεδέξαμεν, τελευτῶν εἰ κ' μηδὲν τούτων μέμοι γένεται, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἀνθρώπου σωτηρίας ἐλπὶς, ἐκλιπεῖν κελεύει τ' πόλιν· διδάσκων αὐτοὺς ὡς χρὴ παῖδας μὲν κ' γυναῖκας, κ' τὸν ἄλλον ὄχλον εἰς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι κ' Ἰταλίαν, κ' τὰ ἄλλα χωρία τὰ φίλια· αὐτοὺς δ' καταλαβομένους τόπον ὁστισοῦν ἀχυρώτατος ἦ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ὑπιτηδειότατος," ἄγειν κ' φέρειν τὸς πολεμίους καὶ κ' γῆν καὶ κ' θάλατταν. ὑδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δυνάμιν ὁμόσε χωρεῖν ἀνδράσι καλοῖς μὲν τὰ πολέμια τ' Ἑλλήνων," ἀπονενοημένως δ' πρὸς τὸ ζῆν ἀμαχειμένοις, δικαίαν δὲ ὀργὴν κ' πρόφασιν ὑπάρχειν τ' ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ ὁ Λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίνω αὐ' αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ κ' τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι κ' πᾶσιν αὐθεστοις, πολλῷ κρεῖττον ἀπόντων φιλοσόφων, οἳ τέλος ποιοῦνται τὸν βίον τ' ἀρετὴν κ' τὸ καλόν. ἔχων δ' πολλοὺς αὐτὸ κ' ἄλλους διεξιέναι λόγους πρὸς πόλις τε κ' δυνάστας κ' ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν" εἰς τ' βίον καὶ σοφισταὶ τὰ πλήθη προκαλοῦσιν, οἱ δ' εἰς μετεωρότητα καὶ νόμιμον ἀρχὴν τὸς δυνάστας παράγουσιν, οἱ δ' κοσμίους τ' ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τὸς βίους, ἃ δεῖ πρᾶξιν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι, δεδικαίωκα μὴ πέρα γ' δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῆναι, ταῦτα μὲν ἐάσω. τὸ δ' ὑπαρκολουθοῦν ἡμῖν μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τ' διαφορᾶς ἕνεκα ἢ διαλλάττει Λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λόγον, ὑπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι. πρῶτον μὲν οὖν ἐφ' ὧν ἀρετὴν εἰ) λόγων, τ' καθαρὰν ἑρμηνείαν· ὐ γὰρ ἀλλαχοῦ ὑδεμίαν δύεσθον παρ' ὑδετέρῳ. ἔπειτα, τ' ἀκρίβειαν τῆς διαλέκτου τ' τότε συνήθους· κ' ταύτῃ ἑώρων ὁμοίαν παρ' ἀμφοτέροις. μ' ταῦτα ἐπελογιζόμην ὅτι τοῖς κυρίοις κ' συνήθεσι κ' κοινοῖς ὀνόμασιν ἀμφοτέροις κέχρηται· ἡ δ' Ἰσοκράτους λέξις πρὸς λαβοῦσά τι τ' ὑπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τ' μὴ λυπῆσαι προῆλθε. τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τ' ἐναργείας ἀμφοτέροις κρατεῖν ἀποφαίνομαι. ἐν δὲ τῷ συντόμως ὐκφέρειν τὰ νοήματα, Λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ὑπερτυχόντα. πρὸς ταῦτα αὐξήσας Ἰσοκράτην κατορθοῦν ἄμεινον ἐδόκουν. ἐν τῷ συντρέφειν τὰ νοήματα κ' στρογγύλως ὐκφέρειν, ὡς πρὸς ἀληθινὸς ἀγῶνας ὑπιτήδειον Λυσίαν ἀποδεχόμην. ἐν τ' ἡδοποιίᾳ ἀμφοτέρους ὅμοιον ὄντας. τ' γλαφυρὸς κ' τ' ἡδονῆς ἀναμφιλόγως ἀποδίδωσι τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. ὁ μεγαλοπρεπὴς ἡρῷον, παρ' Ἰσοκράτει. τ' πιθανὸν κ' πρέπουσαν ὁμοίως ἑκάτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τ' ὀνομάτων Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἔκρινον, Ἰσοκράτην δ' πειρατικώτερον· κ' τὸν μὲν, τ' ἀληθείας πιθανώτερον εἰκαζόντα, τὸν δ', τ' κατασκευῆς ἀθλητὴ ἰσχυρότερον. ταῦτα ἐφ' ὧν τὰ λέξεως τ' ἑκατέρου. τ' δὲ παραμυθητικοῦ τύπου ποιήμασι ἐξέτασιν, τὸ μὲν εὕρεσιν θαυμασίαν παρ' ἀμφοῖν κατελαβόμην, κ' ἐπὶ τ' κρίσιν· τῇ δὲ ἁρμονίᾳ τ' ἐνθυμημάτων, κ' τοῖς μεσισμοῖς τ' ὑπαγορημάτων, κ' τῇ καθ' ἕκαστον εἴδους ἐξεργασίᾳ, τοῖς τε ἀνθρώποις ἅπασι τοῖς ἐν ᾧ παραμυθητικῷ τόπῳ θεωρήμασι, τὰ δὲ πολὺ πρωτεῦσαν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου. κ' δὲ τ' λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, κ' τὸ φιλόσοφον τ' προαιρέσεως, πλέον ἀναφέρειν ἡ παιδὸς ἀνδρα," ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν· εἰ δὲ χρὴ ταλανθὲς εἰπεῖν, κ' τ' ἀνθρώπων ἀπόντων ῥητόρων," ὅσοι φιλοσόφως τὸ μαθήματος τούτου προέσησαν. τῆς μὲντοι ἀγωγῆς τῶν προοδοποιῶν ὁ κύκλιον, καὶ τ' σχηματισμὸν τῆς λέξεως ὁ μειρακιώδες, οὐκ ἐδοκίμαζον." δουλεύειν γὰρ ἡ διάνοια πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως, καὶ τὸ κομψοῦ λείπεται" ὁ ἀληθινόν· κρεῖττον τε ὑπιτήδευμα ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἀναγωνίῳ, ὁ ὁμοιότατον τῷ κ' φύσιν. βούλει δ' ἡ φύσις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τ' λέξιν, ἁ τῇ λέξει τὰ νοήματα. συμβούλῳ δ' ἐγὼ περὶ πολέμου κ' εἰρήνης λέγοντι, κ' ἰδιώτῃ τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον ἐν δικαστοῖς, τὰ κομψὰ κ' θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως δύναιτο ἂν παραχεῖν ὠφέλειαν· μᾶλλον δ' οἶδα ὅτι καὶ

ἀναφαλαίωσις τῆς Ἰσοκράτους πρὸς Λυσίαν συγκρίσεως.

ἐν παραμυθητικοῦ τύπου τοῖς θεωρήμασι πῶς πρὸς ἀλήλους ἔχουσιν ὁ Λυσίας τε καὶ Ἰσοκρ.

Βλάβους

βλάβης δὺ' αἰτία γίνοιτο. ἐμφερεστάτους γὰρ πᾶς, ἂν ταυτὰ μὴ καλῶς μιμῆται, ἄωρον
φάγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέγω. οὗτοι μὲν οὖν ἐμοὶ ὁ λόγος φεύγει μὰ Δία· ἐπεὶ πολλοὶ
γε τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον τὴν δόξαν. Φιλίστιος μὲν γὰρ ὁ Συρακούσιος, τὸν ῥητῆ
κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τὴν ἁδρότητος, μέμφεται τὴν καινότητος ταύτης καὶ τὴν φορτικήν· ἐοικέ-
ναι τε φησὶν αὐτὸν ζωγράφῳ ταῖς αὐταῖς ἐναθήσεσι καὶ τοῖς αὐτοῖς χρήμασι πάσας ὑπερβαλομένῳ τὰς
γραφάς. ἀπολύσας γοῦν [φησὶν] εὔρεσιν τοὺς λόγους αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς ἐξ ἁπάντων τὴν λέξεως κε- «
χρημένους· ὥστε ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ' ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅλοις ἀφεκτὴν πάν- «
τελῶς φαίνεσθαι, ὅθεν οὐ μὴ φεύξεσθαι τοὺς ἐντυχόντας τοῖς τοιούτοις τὴν ἠθῶν φαύλην. Ἱερώνυμος δὲ ὁ «
Ῥόδιος φησιν, ἀναγνῶναι μὲν αὐτῶν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, διαμαρτῆσαι
δὲ τοῦ τε φωνεῖν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ καταβολῇ, μεθ' ἣν ἡ ἁρμονία σύγκει-
ται φέρεσθαι, ἀποτυχεῖν, ἀπαραιτήτως. οὐ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄγκων, παραγιγνό-
μενον, οὐ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον· δουλοῦται γὰρ αὐτὸν τῇ λιτότητι ὅλῃ πάντως. τὸν δὲ κεκραμένον καὶ πανταχοῦ
τὸν ὑπιόντα τε καὶ μένοντα, καὶ οὐ τὸν παθητικῆς σύστασιν διειλημμένον, ἀλλ' ἁρμονίαν. καθό-
λου δὲ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγκαίας καὶ παιδὸς φωνῆς καταδεῖται, μήτε τόνου, μήτε πάθους, μήτε
ὑποκρίσεως δεόμενος φέρειν. πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ πλείοσι τούτοις εἰρήκασι, σοὶ δὲ οὐ
δὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔστι τὴν Ἰσοκράτους λέξεως τεθείσης καταφανὴς ὅ τε τῶν παραδεί-
σειρῶν ῥυθμὸς, οὐκ ἄπυτος διώκων ὃ γλαφυρὸν, καὶ τὴν ἁρμονίαν ὃ μειρακιώδες σοὶ ταῖς δυ- γματα τῶν
νάσταις, καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καταπεφορημένον. καὶ ὁ μὲν λόγος μέμφομαι τῶν ἁρμονίαν. μειρακιώ-
πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, δυνάμεως βουλόμενοι τὴν λέξιν· μηδὲ τὸ πλεο- δους.
νασμόν. τῷ γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδὲ ἐν ὥρᾳ, σφόδρα σφόδρα φημὶ τὰ ἀγαθὰ εἶναι. ἔν γε οὖν τῷ
Ἰσοκρατείῳ τῷ συμβουλευτικῷ λόγῳ, πολλὰ ἔστιν ἐν τοῖς τοιούτοις Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν ἀ- 123
ξίως, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι. σκοπῶ γὰρ οὐ μόνον τῷ κώλῳ ὃ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ «
τοῖς ὀνόμασι τοῖς ὀνόμασι· τῷ μὲν Πλείστων, ὃ Μεγίστων· ᾧ δ' Ἀγαθῶν, ὃ Ἐπαίνων· ᾧ δ' Ἀι- «
ξίως, ὃ Ἀξίως. καὶ αὖθις· Οὐδὲ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δ' ὡς ἀλλοτρίων· τὸ τε γὰρ «
ὅλον ὃ δεύτερον τῷ κώλῳ [ᾧ τῷ αὐτῷ] πάντων· καὶ τὸ ὀνομάτων ᾧ μὲν Ἀπέλαυον, ὃ Ἠ- «
μέλουν ἀντίθετον· ᾧ δ' Ἰδίων, ὃ Ἀλλοτρίων. οἷς ὑπῆν Ἀλλ' ἐκέρδαινε μὲν ὡς οἰκείων, «
ἀπεῖχον δ' ὥσπερ χεὶρ τῶν μηδὲν προσηκόντων. ἀντίκειται γὰρ δὴ πάλιν κἀνταῦθα, ᾧ μὲν Ἐκέ- «
κτο, ὃ Ἀπεῖχον· τῷ δ' Οἰκείων, ὃ Μηδὲν προσηκόντων. καὶ ὅπως ταῦτ' ἰσχνά· Ἀλλ' ἐν τῇ «
δ' αὖθις ταῦτα πειρῶ πάλιν ἀνθιστρέφειν, ᾧ μὲν, Αὐτός τε μᾶλλον ἁρμόσειν ἀξιώσειν, ὃ ὑπο- «
μένων, Καὶ τοῖς παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν· ᾧ δ', Οὐδὲ ταῖς ἀφανεστάταις ταῖς ἀνη- «
κόν ἐζήλωσα, ὃ σωματοποιούμενον αὐτῷ, Οὐδὲ ταῖς τόλμαις ταῖς καθ' ἑαυτὸν ἤσχυνα. καὶ οὐδὲ μικρὸν «
κατέλιπον ὑπομένειν τοῖς· Ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἡγοῦμαι εἶναι, κακῶς ποιεῖν τὴν πολιτείαν, ἢ «
καλῶς μὴ τὴν πατρίδος ἀποθνήσκειν. οὐκοῦν καὶ δεύτερον ᾧ μὲν Καλῶς, τὸ Κακῶς ἀντίστρο- «
φον· ᾧ δ' Ἀκόντων, ὃ Ἀποθνήσκειν πάντων. εἰ μέτειμι δεῦρο, ἀνέκτος, ἀλλ' οὐκ «
ἐκπλήσω. πάλιν γοῦν ἐν τῇ μετ' αὐτὴν θεωρίᾳ τίθησιν· Ὅπου τοῖς ἀγαθοῖς τὰ ἀνθρώπων οὐδὲν δεή- «
σει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὀλίγων σημάτων, καὶ θεῖναι τὰ κοινὰ, καὶ θεῖναι τὰ ἰδίων ὁμονοήσουσιν. «
οὐκοῦν ὃ Γραμμάτων καὶ Σημάτων, πάντων· καὶ ὃ Πολλῶν καὶ Ὀλίγων, καὶ Κοινῶν «
καὶ Ἰδίων, ἀντίθετα. ἔπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ἀνθέμενος ὑπεκλύσαι ταῖς παισὶ-
σιν, ὑπιόντων ταυτὶ· Τὰ τῶν ἀνθρώπων διώκοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς «
Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ὑπηγου- «
μένους ἡγεμόνες ἢ δεσπότας θεσσαλεύεσθαι, καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκα- «
λεῖσθαι· τῷ ποιεῖν μὲν θεσσαλόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' ἁ βία θεσσκαταστρεφόμενοι· πιστο- «
τητι μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμέ- «
νοντες ἀξιοῦντες. καὶ ἃ δεῖ τὰ καθ' ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν; ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ λόγος ταὐτὸ τὸ «
τούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ μὲντοι γε ὑπὸ τελευτὴν τὸ βίου γραφέντες λό-
γοι, ἧττόν εἰσι μειρακιώδεις, ὡς δὲ οἶμαι, τελείαν ἀπειληφότες τὴν φύσιν τῶν δὲ τὸ παραδεί-
χνυσι. καὶ σοὶ μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα. ὥσπερ δὲ καὶ τῶν σχημάτων ἅψασθαι, γμα τῆς
καὶ δεῖξαι τίς ἐστι τούτοις ἡ τῶν ῥητόρων ἰσχύς. ἀπόχρη μὲν οὖν τὰ ῥηθέντα τῶν προβλημάτων, καὶ ἱκανῶς. ἐν λόγοις.

πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων, ἀμήχανον ἂν ὀλίγῳ δηλῶσαι· ἀρκεῖ τε μία τὰ δημηγορία ὠφελησθεῖσα, καὶ λόγος εἷς ἐκ δικανικῶν. ὁ μὲν οὖν συμβουλευτικὸς λόγος ἐστὶν ἐν ᾧ παράδειγμα ἐκ συμβουλευτικοῦ λόγου, τῶ περὶ εἰρήνης. παρακαλεῖ τοὺς Ἀθηναίους Ἀριστείδης μὴ τὸν συμμαχικὸν κινδυνεύοντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς Χῖοί τε καὶ Ῥόδιοι καὶ οἱ πάντων σύμμαχοι· παύσασθαι δ' πλεονεκτοῦντας καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ὑπερθυμοῦντας ἀρχῆς· διδάσκων ὡς ἔστιν ἃ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτερα. ὃ μὲν οὖν ὕστατον καὶ δυαβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῶν πρόσθεν ὁ χαριέστατος, ἔνεστι καὶ τούτοις· τὰ δ' θαυμαστικὰ τῶν σχημάτων τεταμιευμένως παρείληπται. ταῦτα μὲν δὴ παιρᾶν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ μὴ ἄξια ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην· τοῖς δ' ἀνδράσι πάνυ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄρχεται δ' ὁ λόγος οὐδενὸς· Ἅπαντες μὲν οἶμαι ἴσασιν οἱ παρόντες οὐδὲν, ταῦτα μέντοι φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς

124 ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοῖς μέλλοντι συμβουλεύειν. ἐμοὶ δὲ καὶ [τὸ] περὶ ἀνδρῶν τινῶν προγεγενῆσθαι τοιαῦτα προσήκειν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νεκρῶν παρόντων [προγεγονότων] οὐδὲν ἧττον ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἤκομεν γὰρ συγκλησάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης· ἃ μέγιστ' ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσομένους, ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν προσήκειν. ὃ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνελήλυθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τοῖς λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δὲ καὶ τὴν φωνὴν ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἀνδρῶν χρόνον εἰώθατε τοὺς ἀνδρῶν ἀπόντας ἐκβάλλειν, πολλοὺς τοὺς σωφρονοῦντας ταῖς ὑπερθυμίαις ὑμῶν· οἷς καὶ δικαίως αὖ τις ὑπολιμπάνει, ὅτι σωφρόνων πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀνατρέπετε γεγυμνασμένους, καὶ μισοῦντες ὑπὸ τῶν ἰδίων τοὺς ταὐτὰ ἔχοντας τοῖς τέχνοις, ὑπὸ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ κατηγορεῖτε τῶν προσιεμένων καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἀνδράσι πολίταις. καὶ γάρ τοι πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μετρίως καὶ φιλοσόφως τὰ μέγιστα τῇ πόλει συμφέροντας, ἀλλ' ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν· ἐφ' οἷς καὶ νῦν ὁ πλῆθος αὐτῶν συνερρύηκεν. ἅπασι γὰρ ἔοικε φανερὸν ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἢ τοῖς περὶ εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς ἕξομεν κτήσεις ἃς ἐν τοῖς πολεμίοις κομιούμεθα, καὶ τὰ δυνάμεων ἀνάγκη πάλιν, ἵν' ἀσφαλέστερον ἐτυχούμενοι ἔχοντες· οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ὑποτείνουσιν, ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἄγειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ὑπερθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ζῆν τὸ ἴσον· ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ὅταν γὰρ ἐξαρτήσωμεν τὰς ἐλπίδας, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας ἁπλήστως ἔχωμεν, ὥστε οὐδὲ οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μᾶλλον ὑπὲρ τούτοις ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλείονος ὀρεγόμενοι, περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσι. διόπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γιγνώμεθα ταύταις τῇ αἰσίαις. λίαν γὰρ ἁπλαῖς μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ ἐν τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλὰ τῶν θεῶν ἀκηκοότες ὅτι κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν. χρὴ δ' τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι· περιέργου γάρ· ἀλλὰ προσέχειν ὡς ἐγνώκασι περὶ ὧν δ' βουλεύονται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμφησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ τι δ' ἂν τύχῃ γιγνόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα διάκεισθε. σωφρονεῖτε γὰρ ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιον· ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἴδοτες ὃ προκεῖται ἐστίν, ἃ θέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων. καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς χαριζομένοις· εἰδότας ὅτι τῶν ἐνθάδε παρόντων οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγουσιν, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δυνάμενοι. τὸ γὰρ

Ed. προσῆκειν ῥηθὲν, ὑπισχνεῖται τὸν καθορᾶν [ὑμᾶς] τὸ βέλτιστον. ὑμεῖς δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν δεῖ πάσχοντες τοιοῦτον. ὃ γάρ ἐστιν ὅπως δεῖ μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν [ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον καταψήσαντες. χαίρεις δ' τούτων, πῶς δεῖ δεῖσθαι καλῶς δυνηθεῖεν] ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγυμνασμένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελόντων, εἰ μὴ οἱ μὲν λόγοις οἷς τῶν ἐναντιουμένων παρ' ἀλλήλοις ἐξεπάζοιεν, αὐτοὶ δ' αὐτοῖς

χρωμένοις

κοινοὺς ἀμφοτέρους ἀκροατὰς ὠφελήσειεν. θαυμάζω ὃ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνη- " 125
μονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδεὶς ἀκηκόασιν, ὅτι δεῖ μὴ τὰς παραιτωμένας δυτέχειας εἰ "
ρήνης, ὅταν πώποτε καλὴν ἐπάδωμεν· δεῖ δὲ τὰς ῥᾳδίως πολεμεῖν αἱρουμένας, μεγάλας συμ- "
φορᾶς ἀπεπέσωμεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἐπίμονος ἐρωῦμεν μηδὲν εἰς ὃ "
πρόσθεν ἡμῖν αὐξῆς προσάπτοντες, πειρᾶς πλησιῶν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν, "
καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὡσπερ ὀφείλοντες τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἰτίαν ἐστίν, "
ὅτι πεφήνατε ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν ὥσπερ τῶν ἰδίων σπουδάζειν, καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε "
περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονεῖν ὑμῶν "
αὐτῶν· ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, οἷς μὲν ζῆτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε· "
τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ὄπου τὸ βῆμα παρεόντων, ἐπαινεῖτε· καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶ- "
ναι τοὺς μεγίστας ὑμῖν ἐγκλήματα φέροντας, καὶ τοὺς τοῦ μὴ φθονεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἕνεκα "
λοιδορουμένους, τῶν δὲ πολιτῶν τοὺς ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς εὐφραινομένους· καὶ τοὺς τὰ τῆς πό- "
λεως ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἔχοντας χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι· πρὸς δὲ τοὺς ὑπὲρ πλήτ- "
τοντας καὶ διαβάλλοντας ὑμᾶς, ὅταν δεηθῶσιν ἀκόλουθος, ὥσπερ πρὸς τοὺς κακῶς τὴν πόλιν ἐργα- "
ζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἀπορήσω λέγειν ὧν διανοοῦμαι. παρελήλυθα γὰρ ἐ "
φ' ἑαυτοῦ μόνος ὑμῶν, οὐδὲ χρηστοῖαν μηχανώμενος, ἀλλ' ἀποφαινόμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων· "
πρῶτον μέν, περὶ ὧν ὁ πρύτανις προτίθησιν· ἔπειτα [καὶ] περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πρα- "
γμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἂν μὴ περὶ τούτων ὀρθῶς βου- "
λευσώμεθα. Φημὶ δ' οὐκ ἀρχὴν ποιεῖσθαι τῆς εἰρήνης μὴ μόνον πρὸς Χίους τε καὶ Ῥο- "
δίους καὶ Βυζαντίους καὶ Κώους, ἀλλὰ πρὸς πόλεις αὐθέκτους ἀφεστηκυίας, μὴ βου- "
λομένας τινῶν ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ τῶν ἑλομένων [μὲν] πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, "
ἐφ' οἷς πάντες ἴσμεν τοὺς Ἕλληνας αὐξομένους εἰ), καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέ- "
ναι, καὶ τὸν φόρον ἐᾶν ἑκάστους. τούτων γὰρ ὅτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, ὅτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφε- "
ρούσας. ταῦτα πρῶτον, καὶ ὅταν δεήσῃ τὰς ἀκόνας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον ὑπεστη- "
σάμην ἐξαιρόμενον τε κάλλιστον τὸ δικαιοσύνης ἆθλον, καὶ τὰ καθεστηκότα πρὸς ἅπαντα μεμ- "
φόμενον, ὅπως δόξω τούτοις τὸν σύλλογον τῶν τότε δυνατῶν πρὸς τοὺς πολεμίους. Τούτου δ' εἶε- "
ναι ταῦτα πρῶτον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποψιλάμενος, ἀλλὰ πρώτα πᾶσιν ἀμφιλόγως "
ἐναντία τοῖς λόγοις ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. πῆς γὰρ ἀνθρώπου ἐπελθὼν, καὶ μὴ πω σὺν διεφθαρμένος ὑ- "
πὸ, ἀλλ' ἐξαίφνης ἔπεσε τοῖς ἀμφιλόγοις, οὐκ ἂν μανείη καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, εἰ "
μὴ λοιμούμεθα μὲν ὑπὸ τῶν τῶν πολεμίων ἔργων, καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἐκ τότε πραττόντων ἐλαμπρύ- "
νομεν, οὐδὲν ἧττον τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράξομεν, ἀνὰ πᾶν τοὐναντίον; οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν "
ἄλλων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δ', ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον πει- "
ρώμενοι ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς " 126
πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, ἐκ ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δ', καταδουλεύ- "
σαντες, καὶ ἀναιδίᾳ τοῖς πότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὰ αὐτὰ τιμῆς ἐκείνοις ἕξομεν, "
ἀλλὰ στερόμενοι προσαπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ διανοίᾳ, τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γιγνόμενα, ὑ- "
πὲρ μὲν, τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας. καὶ ἔξης· Οὕτως ὀλίγου αὐτὰ φροντίζομεν. ἐν γὰρ ἀ- "
κούσαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν λόγων· ὡς θανάτου τὴν ζημίαν ὑπειληφότες, ὥστις ἀλῷ δεκά- "
δην, οἷς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦσας, στρατηγοῖς χρηστοῖς γιγνόμενοι, καὶ τὸν πλείστου ἀφαιρεῖται δυ- "
νάμενα τῶν πολιτῶν, τοῦτον ὑπὲρ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν καλέσαμεν. ἀποδιδόντες δὲ περὶ "
τῆς πολιτείας ἀφ' ἧπερ ἢ περὶ τῆς σωτηρίας ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τῆς δημοκρατίαν εἰδότες ἐν "
μὲν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην καὶ βλαστάνουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὲ "
ταις καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τὰς τῆς εἰρήνης ὑπερθυμοποιοῦσας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικὰς οὔσας, "

" δεσχόλως ἔχομεν· τὸς δ' τὸν πόλεμον" ἀγαπῶντας, ὡς τ δημοκρατίας κηδομένους, οὓς εἰ) νο-
" μίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων κ πραγμ^τ ὄντες, ὅπως δηλοῖτε ἔχομεν, ὥστε πρὸς τ αὐ-
" τῶν τ[αὐτῆς] ἡμέρας ἁ ταὐτὰ γινώσκομεν, ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὸ ἐκκλησίαν ἀναβαίνω, κατη-
" γορεῖν, ταῦτα συνελθόντες χρεστοὶ ἦμεν· ἁ πολὺ δ' χρόνον διαλιπόντες, τοῖς [ἐν ταύτῃ]
" ψηφιζομένοις, ἐπειδὴ ἀπίομεν, πάλιν ἐπετιμῶμεν. πρεσβευόμενοι δ' ἐφεστιάσαι τ Ἑλ-
" λήνων εἰ), τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσε· καὶ τὰς αὐ-
" τοῖς τόποις κυρίους [τ κοινῶν] ἀπέφυτον καθίσαμεν, οἷς οὐδεὶς πρὸ τ ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέπει.

Τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀνήρ· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς τὰ μὲν δηλα
παράδειγμα ἐκ δικανικοῦ λόγου, τ βαπτιζικῶ. πρόφυ ἀκριβὴς καὶ δηλητικὸς, καὶ τῷ Λυσίᾳ χαρακτῆρι ἐοικὼς μὲν πρεσελευθερώς· ἐν ᾧ τῇ συνθέσει τῷ ὀνομ^τ ὃ λδον ἐκεῖνο καὶ δυσπερὲς ἔχον, ἔλαττον μὲν ἢ ἐν δηλοῖς λόγοις, ἁ μὲν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοῆ ὑπολάβῃ μηδ' ὅτι Ἀφαρεύς, ὁ πρεσβύτης τε καὶ εἰς ποίητος Ἰσοκράτει ῥηθόμενος, ἐν τῷ πρὸς Μεγακλείδην περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ" δηλοῖζεται, μηδεμίαν ὑπὸ τ πάθος ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον ἐνεγκάφθαι· μηδ' ὅτι δέσμιος πρόφυ πολ-
λὰς δικανικῶν λόγων Ἰσοκράτειον περιφέρεσθαί φησιν ὑπὸ τ βιβλιοπωλῶν Ἀριστοτέλης.
ἐπίσαμαι γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα· καὶ ἅτε Ἀριστοτέλ πειθόμενος ῥυπαί-
νειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ, ἅτ' Ἀφαρεῖ τούτου γ' ἕνεκα λόγον ἀπρεπῆ πλαττομένῳ συγγέ-
μαι· ἰκανὸν δ' ἡγησάμενος εἰ) τῆς δηλητείας βεβαιωτὴν τὸν Ἀθηναῖον Κηφισόδωρον, ὃς καὶ
συνεβίωσεν Ἰσοκράτει, καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ τ ἀπολογίαν τ πρόφυ θαυμασὴν
ἐν ταῖς πρὸς Ἀριστοτέλη ἀντιγραφαῖς ἐποίησατο, πρὸς δύο γεγράφθαι λόγοις δοκᾶ τὸν
ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια, ἁ μέντοι πολλοῦ· κ χρῶμαι πρὸς δεῖγμα ἐξ αὐτῶν εἰσί· ἁ δ' ἐγχωρεῖ πλείους· ὧν Τραπεζιτικῷ λεγομένῳ, ὃν ἐγράψε ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κ Πασίωνος ἁ βα-
" πεζίτου. ἔστι δ' ὁ λόγος οὗτος· Ὁ μὲν ἀγὼν μοι μέγας ἔστιν, ὦ ἄνδρες δικασταί· ἁ δ' μόνον πρὸς
" πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῷ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀγωνιστηρίων ἐπιτυγχάνειν·
" ὃ ἐγὼ πρὸς πλείστου ποιοῦμαι. ὑπάρχει γάρ μοι ἱκανὴ κατασκευὴ καὶ τούτων τεκμήρια. εἰ δὲ
" δόξαμι, μηδὲν πρόσηκον, αὐτὰ τὰ χρήματα εἰκάζεσθαι, βραδυτηρίου ἂν τὸν ἀπὸ τ βίου·
" ἔστι γ', ὦ ἄνδρες δικασταί, πάντων χαλεπώτατον, ἢ ὑπὸ πονηρῶν τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβό-
127 " λαια πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης αἰεὶ μαρτύρων δεῖται· τοῖς ἀδικουμένοις γ', πρὸς οὓς ἐστιν
" ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἱ κ φίλοις πολλοῖς κέκτηνται), κ χρήματα πολλὰ βραχείζεσι, κ πιστοὶ
" δρᾶ τῷ τέχνῃ δοκοῦσιν εἶναι). ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιή-
" σειν ὅτι ἀπροσδεής μοι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ὑμῖν ὅπως ἀκριβω-
" μαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πατὴρ μὲν ἦν Σίνωπεύς· οἱ δὲ
" πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες ἴσασιν ὅπως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολ-
" λῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιτροπεύειν τῆς ἐκείνου. πεπολιτευμένος δὲ καὶ
" πρὸς τῆσδε τῆς πόλεως καὶ πρὸς τ' ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπιθυμήσας ἀπὸ δημοσίας μισθοῦ γεμίσας δ' ὁ
" πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, κ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορείαν καὶ θεωρίαν. συ-
" γκατασκευασθέντος δέ μοι Πυθοδώρου τοῦ Φοίνικος Πασίωνα, ἐγχωρίου ὄντα τῆς τραπέζης, χρόνου ὑστε-
" ρον διαβολῆς πρὸς Σάτυρον γενομένης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ἐμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, καὶ γὼ
" τοῖς φυγάσι συνεπινοοίμην, τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβανόντ' ἐπὶ σφᾶς δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδη-
" μοῦσιν ἐκ τοῦ Πόντου, τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ πρὸς λαβόντ, κ αὐτὸν εἰσπλεῖν κελεύειν· ἐὰν δ' τού-
" των μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἀξιοῦν. ἐν τοσούτοις δ' κακοῖς ὢν, ὦ ἄνδρες δικασταί, λέγω πρὸς
" Πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. ὅτε γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διακείμην, ὥστε μὴ μόνον τοῖς
" τῶν χρημάτ', ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ μάλιστα πιστεύειν· ἡγούμην δ', εἰ μὲν [μὴ] πρε-
" σβεύσειν ἀπόντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν, εἰ δὲ πάντοι ἐκείνος, ἀφεῖναι κ τοῖς ἐνθάδε καὶ τοῖς
" ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι· εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι), ὑπερβάλλοντος Σατύρου, μὴ πρόσθεν
" εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστῆσαι πρὸς Σάτυρον. βουλευ-
" σόμενος ὑμῖν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι), τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων πρόσθεσθαι, πρὸς δὲ τ
" πρόσθε τούτῳ κεισόμενον, μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι), ἀλλὰ κ ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ὑπὸ τούτῳ φαί-
νεσθαι,

νεσθαι, καὶ πολύτα ποιῆν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστα ἤμελλον πειθήσεσθαι μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε
μὲν δῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὠόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὐνοιαν ἀπολλύναι ταῦτα συμβουλεύειν.
ὅπως δ' ταῦτα τοῖς τῶν Σατύρου διεσωθήσεται μου, ἐγὼ ὧν αὐτὸν ὑπεβαλλόμην τοιάδε
μοῖς. βουλόμενός γὰρ ἐμὲ κομίζεσθαι ταμιαντόν, καὶ πλὴν εἰς Βυζαντίους, ἡγεμόνος αὐτοῖς κάλ-
λιστον καὶ ἐπιεικῆ αὐτῷ τοὐναντίον παρεσκευάσατο· τὰ μὲν γὰρ χρήματα, πολλὰ εἰ τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα,
[καὶ] ἄξια ἀναισχυντίας· ἐμὲ δ' πολλῶν ἀκούοντων ἔξαρνον γενήσεσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσί
τε φανερὸν ἀπαγόρευον καὶ ἐτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν· καὶ τοῖς τότε πιστεύσασιν, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, ἐνόμιζεν εἰ μὲν αὐτὸ μόνον ὑπεχρεοῦν, οὐδὲν ἀποθήσεσθαί με τῶν πολεμίων Σατύρου· εἰ
δὲ δηλόσει τοῖς βαποίμου, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δὲ εἰς πλουσίμου εἰς τὸν
Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τῶν παίδων. ταῦτα διανοούμενος, διειστήκει με ἀποστερεῖν τὰ χρή-
ματα, καὶ τοῖς μὲν ἐμὲ τοιοῦτοι ἦσαν [ἄπορον] εἶναι τῷ παιδίῳ, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι.
ὅπως δ' ἐγὼ βουλόμενος εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τοιοῦτόν τι ἔπεμπον Φιλόμηλον αὐτῷ καὶ Μενέξενον ἀ-
παγγελοῦντας, ἔξαρνος ἦν τοῖς ἀνδράσι μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν· πυνθάνεσθαι δέ μοι δοκοῦσιν κα-
κῶν τοιούτων, τίνα οἰόμενοι ἔχειν, ὥστε οὐκ ἂν ἦρχε σωφρονεῖν μόνον, οὐδὲ τότε
ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, λέγειν δ' μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι· τοῖς Σατύροις δ' εἰς τὴν μεγί-
στην ἁμαρτολὼν ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταξήσας; κρεῖττον οὖν ἦν ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ
δ' ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες ὅτι ὁ πατὴρ ἀφῖκται, καὶ Σατύρῳ 128
ὄντος ἀποθνῄσκοντος μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὡς πίστις τε ταῖς μεγίσταις αὐτῷ δεδωκὼς εἴη,
καὶ τὸν ἀρχαῖον ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἢ εἶχε πρότερον, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν τὸν ἐμὸν γυναῖκα τοῦ
ἑαυτοῦ υἱὸν εἰληφώς. πυνθάνομαι δὲ ταῦτα Πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι φανερὸς ἤδη προσέρχομαι τοῖς
ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει τὸν παῖδα ὡς σωθησόμενος τῶν χρημάτων. ὅπως δὲ ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζή-
τουν αὐτὸν, ἡγεμόνος ἔλεγον ἄφεστον τὸν αὐθαίρετον εἶναι ὧν διεκαλούμην, λέγειν δὲ μ-
άτατον, ὡς ἐγὼ καὶ Μενέξενος ἀφικόμενοι καὶ πείσαντες τὸν ὑπὸ τῇ βαπτίζῃ καθήμενον,
ἐκ ταλάντα ἀργυρίου λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο τοῖ
ἐκείνοις, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, ἀντεκκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον οὐδὲν ἧ-
τον ἀφανίσαιμεν. καὶ ταῦτα λέγων καὶ ἀναπτῶν καὶ δακρύων, εἶλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐμ-
βιβάζων αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν ἀφῆκεν, ἕως αὐτὸς κατέστησεν ἐκ ταλάντων ἐγγυητάς. καὶ μοι ἀνά-
γκης τούτων μάρτυρες. ταῦθ' ὅτι μὲν ὅλως τῆς γνώμης διαφέρει τῶν ὑποδεκτικῶν τε καὶ συμβου-
λευτικῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς λέξεως, οὐδεὶς οὕτω ὡς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν· ὁ μέντοι πανταπα-
σί γε τοῦ Ἰσοκράτειον ἀγωνιῶν οὐκ ἐβεβήκει· ἀκαρῆ δὲ ἕνα χρόνον διατρίψας καὶ κατασκοπῆς τε καὶ
παρασκευῆς ἐκείνης ἐπιδεόμενα, καὶ ποιητικώτερα μᾶλλόν ἐστιν, ἢ δημηγορικώτερα· οἷον ἐστὶν
ἐκεῖνα· Ἡγοῦμαι δὲ, εἰ μὲν μὴ προσείμην τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. τὸ δὲ ἀποίητόν τε καὶ
ἀφελές, τοιοῦτον· Ἡγοῦμαι δὲ, μὴ προδοῦναι τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. ἔπειτα ἑξῆς· Καὶ
τοῖς τότοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὠόμιζεν, εἰ μὲν αὐτὸ μόνον ὑπεχρεοῦν, οὐδὲν ἀποθήσεσθαί με
τὸν τοῦ πολέμου Σατύρου· εἰ δὲ δηλόσει τοῖς βαποίμου, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ
δὲ εἰς πλουσίμου εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τῶν παίδων. ἥ τε γὰρ προίοδος οὐκ ἐμ-
φαίνεται [καὶ] τέχνη τοῦ διεξοδικοῦ ὄγκου, καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τὸ τοῦ ποιητικοῦ, τό τε σχῆμα τῆς λέ-
ξεως οὐκ ἐστὶν ὑποδεκτικῶν εἰλικρινὲς καὶ παρομοιώσεων καὶ παρομοιώσεων. τό τε οὖν Ἐπιχαρίνου,
καὶ Τεραποίμου, καὶ Εἰσπλουσίμου, ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ τὸν πόλων πειρῶντων, τὸ
μὲν μῆκος ἴσον ἐστὶν ἀρχόν, τεκμήρια δ' Ἰσοκράτους καταστοχάζεσθαι ὅτι. καὶ τὰ τότοις ὑπαφε-
ρόμενα, Διειστήκει με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, καὶ τοῖς μὲν ἐμὲ τοιοῦτοι ἦσαν ἄπορον εἶναι καὶ οὐκ
ἂν ἔχειν, παρομοιά τε καὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνήλωσις ὅτι. καὶ τοῖς τότοις, ἀμετ' ὀλίγον ὑπολεί-
πουσι, Ὡς πίστις τε μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὸν ἀρχαῖον ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἢ εἶχε
πρότερον, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν τὸν ἐμὸν γυναῖκα τοῦ ἑαυτοῦ υἱὸν εἰληφώς. καὶ δ' ἐν ταῦθα πά-
λιν δεδωκὼς, καὶ πεποιηκὼς, καὶ εἰληφὼς, παρομοιον, καὶ τὸν ἀρχαῖον, καὶ τὸν ἀδελ-
φιδοῦν. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα τοῖς τότοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἐξ αἰ καταφα-
νής. ἀνάγκη δὲ ἴσως σοφίζεσθαι τοῦ χείρω.

ΙΣΑΙΟΣ.

ΙΣΑΙΟΣ δὲ, ὁ Δημοσθένους καθηγησάμενος, καὶ μᾶλλον τοῦτο μάλιστα ἡλόμενος φανῆναι, ὡς μάλιστα ἐοικὼς Ἀττικοῖς ἰσορρόπησιν, Ἀθηναῖος ἦν ὁ ἡλιος· ὡς δὲ ἕτεροι γράφουσι, Χαλκιδεύς. ἤκμασε δὲ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ λόγων αὐτοῦ τεκμήρασθαι· καὶ μέχρι τῆς Φιλίππου δυναστείας παρεξέτεινε. ἡλέσεως δὲ καὶ τελευτῆς τοῦ ῥήτορος ἀκριβῆ χρόνον εἰπεῖν οὐκ ἔχω· οὐδὲ δὴ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς, οἷος τις ἦν· οὐδὲ περὶ τῆς προαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων· οὐδὲ ἀρχήν τινα, ἢ πολιτείαν· οὐδ' ὅλως περὶ τῶν τοιούτων οὐδενός, μᾶλλον δὲ μηδὲ τοιαύτην περιουσίαν ἴσχει. οὐδὲ γὰρ ὁ τοὺς Ἰσοκράτους μαθητὰς ἀναγράψας Ἕρμιππος, ἀκριβὴς ἐν τοῖς ἀνδράσιν ἡλόμενος, ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἴρηκεν, ἔξω δυοῖν τούτοιν, ὅτι διήκουσε μὲν Ἰσοκράτους, καθηγήσατο δὲ Δημοσθένους, σπουδάζων ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων. λείπεται δὴ περὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τίνι κέχρηται χαρακτῆρι, λέγειν. ἡλους μὲν οἱ λόγων εἷς ἀσκητὴς ἐζήλωτο, τοῦ δικανικοῦ· καὶ περὶ τοῦτο μάλιστα ἐσπούδασε. χαρακτῆρα δὲ τὸν Λυσίου τὸ πλεῖστον ἐζήλωσε. καὶ εἰ μήτις ἔμπειρος πάνυ τῶν ἀνδρῶν εἴη, καὶ πειρᾶσθαι ἀξιολόγους ἀμφοῖν ἔχων, οὐκ ἂν διαγνοίη ῥᾳδίως πολλοὺς τῶν λόγων, ὁποτέρου τῶν ῥητόρων εἰσίν· ἀλλὰ παρακρύσεται ταῖς ὑπογραφαῖς, ὅτως ἀκριβῶς ἐχούσαις, ὡς διὰ μιᾶς δηλοῦταί μοι γραφῆς. ὃ μὲν ἀπαρέγκλακτός τέ ἐστιν ἡ τοῦ χαρακτῆρος ὁμοιότης, ἀλλὰ ἔχουσα διαφορὰς τινὰς, ὑπὸ μικρὰς, οὐδὲ ὀλίγας, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ κατὰ τὰ πράγματα· περὶ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὡς ἡμεῖς ἐπιφήναμεν. ἐπιδὴ δὲ κατὰ τὴν λέξιν μᾶλλον ἔοικε τῷ Λυσίᾳ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης ποιησάμενος, τὰς ὁμοιότητάς τε καὶ τὰς διαφορὰς, ἃς ἔχει πρὸς ἐκεῖνον, ἐρῶ. καθαρὰ μὲν καὶ ἀκριβὴς, καὶ σαφὴς, κυρία τε, καὶ ἐναργὴς, καὶ σύντομος· πρὸς δὲ τούτοις, πιθανή τε, καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις. προσῳδία δὲ, καὶ διάθεσις, φανερούσας τοὺς διαθετικοὺς ἀγῶνας, οὐκ ἦττόν ἐστιν ἡ Ἰσαίου λέξις τῆς Λυσίου. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἂν τις αὐτὼ διαγνοίη. διαφέρει δὲ ἐκείνης δόξειεν ἂν ἐν τοῖσδε· ἡ μὲν γὰρ, ἀφελὴς τε καὶ ἠθικὴ μᾶλλόν ἐστιν· σύγκειταί τε φυσικώτερον, καὶ ἐκπεπόνηται ἁπλούστερον· ἡδονῇ τε καὶ χάριτι πολλῇ κέχρηται. ἡ δὲ Ἰσαίου, τεχνικωτέρα δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ἀκριβεστέρα τῆς Λυσίου· πρός τε σωφρονισμὸν περιεργοτέρα τις, καὶ ἐκπαιδευσμοῖς διειλημμένη ποικίλοις· ὅσον τε ἀπολείπεται τῆς χάριτος ἐκείνης, τοσοῦτον ὑπερέχει τῇ δεινότητι τῆς κατασκευῆς· καὶ πηγή τις οὖσα τοῦ δεινοῦ τοῦ Δημοσθένους δυνάμεως. πρὸς μὲν οὖν λέξιν οὕτως ἂν τις διαγνοίη. ἐν δὲ τοῖς πράγμασι, διαφοράς τινας εὑρήσει διαφορᾶς. πρὸς δὲ Λυσίαν μὲν, ὃ πολλαχοῦ τοῖς ὑποτεταγμένοις, ὅτ' ἐν μερισμοῖς τῶν πραγμάτων, ὅτ' ἐν τῇ τάξει τῶν ἐγκλημάτων, ὅτε ἐν ταῖς ἐξεργασίαις αὐτῶν ὀφείλει· ἁπλῶς γὰρ ὁ ἀνήρ. παρὰ Ἰσαίῳ δὲ, καὶ τεχνικώτερον ἤδη γινόμενα ταῦτα εὑρήσει· καὶ γὰρ ἐφόδοις χρῆται καὶ προκατασκευαῖς, καὶ μερισμοῖς τεχνικωτέροις· καὶ πίστεσιν ἐν οἷς δίδωσι χωρίον ἕκαστον· καὶ μέχρι πολλοῦ προάγει τὰς τῶν ἐγχειρημάτων ἐξεργασίας, πραγμάτων τε μεταβολαῖς διαγωνίων καὶ παθητικῶν ποικίλλει τοὺς λόγους. καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀντίδικον διαπονηρεύεται, δικαστὰς δὲ καταστρατηγεῖ· τοῖς δὲ πράγμασιν, ἐφ' ὧν ὁ λόγος, ἐκ πάντος πειρᾶται βοηθεῖν. ἵνα δὲ μᾶλλον ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἡλῇ καταφανὴς, εἰκόνι χρήσομαι τῶν ὁρατῶν τινί. εἰ δή τινες ἀρχαίαν γραφὴν, χρώμασιν εἰργασμένην ἁπλῶς, καὶ ἀδεμίαν ἐν τοῖς μίγμασιν ἔχουσαν ποικιλίαν, ἀκριβεῖς δὲ ταῖς γραμμαῖς, καὶ πολὺ τὸ χαρίεν ἐν ταύταις ἔχουσαν· αἱ δὲ μετ' ἐκείνας, εὐγραμμοι μὲν ἦττον, ἐξειργασμέναι δὲ μᾶλλον, σκιᾷ τε καὶ φωτὶ ποικιλόμυαι, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῶν μιγμάτων τὸ ἰσχὺν ἔχουσαν. τούτων μὲν δὴ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἔοικεν ὁ Λυσίας, καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ χαρίεν· ταῖς δὲ ἐκπεπονημέναις τε καὶ τεχνικωτέραις, ὁ Ἰσαῖος. ἐοικὼς δὲ καὶ αὐτὸς δόξαν ἔδοξε τοῖς τότε ῥητορείας καὶ ἀπάτης, ὡς δεινὸς ἀνὴρ τεχνιτεύσας λόγους· διὰ τὰ πονηρότερα· καὶ εἰς τοῦτο διεβάλλετο. δηλοῖ δὲ τοῦτο τῶν ἀρχαίων τις ῥητόρων ἐν τῇ Δημοσθένους κατηγορίᾳ, Πυθέας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ποιητείαν γὰρ τῷ Δημοσθένει καὶ κακίαν τοὺς ἐξ ἀνθρώπων πάσαν ἐνοικεῖν

Ἰσαίου πρὸς Λυσίαν ὁμοιότης καὶ διαφορά.

λέξις.

ὁ πραγματικὸς τύπος.

κειν φῆσαι· καὶ τόδε τὸ μέρος ὅλον εἰς Δημοβολὴν ὑπετίθησιν, ὅτι τὸν Ἰσαῖον ὅλον, καὶ τὰς τῶν
λόγων ἐκείνου τέχνας σοφίσασθαι. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοπῆς τὴν Δημοβολὴν ταύτην εἴρηκεν ἑ-
κάτερος. ἐμοὶ γοῦν, οἱ μὲν Ἰσαίου τε καὶ Δημοσθένους λόγοι, καὶ τὸ περὶ ἀληθείας καὶ δικαίας συντά-
ξεως αἱ ὑποθέσεις ὑποπίπτουσι εἶναι, τῆς πολλῆς ὑπατεχήσεως ἕνεκα· οἱ δὲ Ἰσοκράτους καὶ
Λυσίου, πρωτοτύπως μάλιστα δίκαιοί τε καὶ ἀληθεῖς· καὶ οὐ μὴν τοιαῦτα τὰ παραγράμματα ἐν αὐτοῖς· ὅτι
κακοῦργοι οὐδὲν ὑποφαίνουσιν ὑπὸ τῆς κατασκευῆς, ἀλλ' εἰσὶν ἐλεύθεροί τινες καὶ ἀφελεῖς.
Ταῦτά μοι τὰ Δημοσθένους ἔδοξεν εἶναι, ἐξ ὧν αὐτὸς ὑγιαλεπῶς Δημοσθένους τὸν Λυσίου τε καὶ
Ἰσαίου λόγους διωκηκέναι. εἰ δὲ ὀρθῶς ὑπείληφα, ἐξέσται τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν τὴν ἐξέτα-
σιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν λέξιν θεωρημάτων. ἔστι δέ τις Ἰσαίου λόγος ὑπὲρ Εὐμα- παράδειγ-
1 θοῦς, μεθ' οὗ τινος τῶν βαπεζιτευόντων Ἀθήνησιν, ὃν εἰς δουλείαν καταλεγόμενον ὑπὸ τοῦ μα τῶν
κληρονομήσαντος τὸν ἀπολυθερωκότα τῶν ἀσῶν ἀφαιρεῖται τις, καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιεῖται θεωρημά-
περὶ αὐτοῦ. τὸ μὲν οἰκεῖον δέ ἐστι τοῦ λόγου τοιόνδε· Ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ " 8
τούτῳ ἐχρώμην χρήσιμος, καὶ δικαίως· καὶ νῦν, εἴ τι ἔστιν ἐν ἐμοί, πειράσομαι συσώζειν αὐτὸν μᾶλ- "
λον ὑμῶν. μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ πρεσβεία, ἢ δωρεᾷ τινὶ ἀδι- "
κίᾳ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα πρόσηλθον. πεντεκαιδεκάτης ἀρχούσης ἐμοῦ ὑπὸ Κηφισοδώ- "
ρου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς ἰδίους, ὡς ἄρα τελευτηκὼς εἴη ἐν τῇ "
ναυμαχίᾳ, ἔσπευσα μετὰ τοῦ καταλαβόντος παρ' Εὐμαθεῖ τοῦτο, μεταπεμψάμενος τοὺς οἰκείους τε καὶ "
φίλους τοὺς ἐμοὺς Εὐμαθοῦς, ἀνεφάνισε τὰ χρήματα, ἃ ὤφλει μοι παρ' αὐτῷ, καὶ ἀπέδωκε πολλὰ "
ὀρθῶς καὶ δικαίως. αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐγὼ σωθεὶς ἐχρώμην αὐτῷ ἔτι μᾶλλον καὶ κατασκευαζομένῳ τὸ βά- "
2 πτεζαι παρ' ἐμοὶ εἰς εὐπορίαν ἀργυρίου. καὶ μετ' ταῦτα ἀργοῦντα αὐτὸν Διονυσίου, ἐξελόμενος εἰς ἐ- "
λευθερίαν, εἰδὼς ἀφειμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ Ἐπιγένους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὑπο- "
χρίσω. ἔστι δὴ καὶ τοῦδε τοῦ Λυσίου τις ὑπὲρ ἀνδρὸς ξένου, δίκην φεύγοντος περὶ κλήρου, ποιού-
μενος τὴν ἀπολογίαν. τοῦτον ὑπογράφει τὸν λόγον Καλλίμαχος Πεισιφερεκίου, ὑπὲρ τοῦ Αν-
δροκλείδου κλήρου. καὶ ἔστι πολλοῖς πρότερον ἠγωνισμένος ἔτεσι δευτέρου· ἐν ᾧ τὴν αἰτίαν πρῶ-
τος ὑπιδείκνυσιν, ὁ περὶ τοῦ ξένου ποιούμενος τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ τὸν μέτοικον ἐξαιρούμενος εἰς
ἐλευθερίαν. ἔστι δὲ τὸ μὲν προοίμιον τοῦ λόγου τόδε· Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, "
περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυ- "
μάζῃ, ὅτι ὑπὲρ ὀδεινὸς [ὑμῶν] πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νῦν λέγω. ἐμοὶ γάρ, ὦ "
ἄνδρες δικασταί, ξένος ὢν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφυγάδευον ἐν Θήβαις, παρ' "
3 ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγὼ, καὶ δῆλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος. καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἰδίᾳ "
καὶ δημοσίᾳ παρόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήγομεν. ἐπεὶ δ' ἦν οὗτοι τῇ αὐ- "
τῆς τύχης ἐχρήσαντο, καὶ φυγάδες Ἀθήναζε ἀφίκοντο, ἠγούμενος τὴν μεγίστην αὐτοῖς ὀφείλειν "
χάριν, ὅτων οἰκείως αὐτοῖς ὑπεδεξάμην, ὥστε μηδένα γνῶναι τῶν εἰσιόντων, εἰ μή τις πρό- "
τερον ἠπίστατο, ὁπότερος ἡμῶν ἐκέκτητο τὴν οἰκίαν. οἶδεν μὲν δὴ καὶ Φερένικος, ὦ ἄνδρες δικα- "
ταί, ὅτι πολλοὶ λέγουσιν εἰσὶν ἐμοῦ δυνατώτεροι, καὶ μᾶλλον τοιούτων πραγμάτων ἔμπειροι· ἀλλ' " 9
ὅμως ἠξίωται τὴν ἐμὴν οἰκειότητα πιστοτάτην εἶναι). ἀρξόμενον μοι δοκεῖ εἶναι, κελεύοντος τούτου, "
καὶ δεομένου τὰ δίκαια αὐτῷ βοηθῆσαι, πρῶτον δεῖν αὐτὸν, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ ἐγὼ, τῶν ὑπὸ "
Ἀνδροκλείδου δεδομένων χρημάτων. τί δὴ ταῦτα τὰ προοίμια ἀλλήλων διαφέρει; πρῶτα "
μὲν ἰδία ὅστις εἰσβολὴ, καὶ δι' ὅτου μᾶλλον ἢ ὅτι φυσικῶς πως εἴρηται, καὶ ἀφελῶς·
4 Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι), ὦ ἄνδρες δικασταί, πρῶτον περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶ- "
τον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὃ ὑπειλεγμένον τούτῳ, ἔτι μᾶλλον ἀκατάσκευον φαίνεται εἶναι), καὶ
ὡς ἂν ἰδιώτης τις εἰπεῖν δύναιτο τὸ εἰρημένον· Ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ, ὅτι ὑπὲρ ὀδεινὸς "
πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νῦν λέγω. πρὸς δὲ Ἰσαίῳ κατεσκευασμένον τὸ δοκεῖν "
εἶναι) ἀφελὲς, καὶ ὃ λέληθεν ὅτι ὅστις ῥητορικόν· Ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐχρώμην χρή- "
σιμος, δικαίως· καὶ νῦν, εἴ τι ἔστιν ἐν ἐμοί, πειράσομαι συσώζειν αὐτόν. ὑψηλοτέρα ἐστὶ, καὶ "
ἦθος ἐκείνων ἀφελέστερα. καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ὑπιφερόμενα· Μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα "
μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ πρεσβείας, ἢ δωρεᾶς τινὶ ἀδικίας, πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πρά- "

" γμαλα πρὸς ἡμᾶς. ἢ τε γὰρ πρεσβεία, καὶ ἡ ἀδικία, καὶ τὸ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγμα-
" τα προσελθεῖν, πεποιημένας μᾶλλον ἔοικεν, ἢ αὐθφυέσι. καὶ αὖθις γε τῷδε μὴν τῷ Λυ-
" σίᾳ ἡ πρόφασις λέγεται ἀπ' ἐπιτηδεύτου· Ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ ξένος ἦν Κηφισόδοτος, ὁ
" τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφυγόμην ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατῳκούμην, καὶ ἐγὼ, καὶ ὁ υἱὸς Ἀθη-
" ναῖος ὁ βουλόμενος. ἡδέως τε καὶ ἀφειδέστατα τὰ μὴ ἑαυτοῦ ὑπισχνεῖται· καὶ πολλὰ καὶ ἀγα-
" θὰ, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ παθόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. τῷδε
δὲ τῷ Ἰσαίῳ πέφευγε καὶ πρεσβύτερον, καὶ ὁ μακρὸν ἀπέχει τῆς Δημοσθένους κατασκευῆς·
" Τελευταρχοῦντος γάρ μου ὑπὸ Κηφισοδότου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς
" οἰκείους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ὅσης μοι προῖκα ἐπεθήκης παρ' Εὐμα-
θοῦς τούτῳ. τότε γὰρ, Λόγου ἀπαγγελθέντος, καὶ Ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, ἢ τὸ Οὔσης ἐμοὶ
παροικα προῖκος, οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε ἀφελῶς εἰρῆσθαι. ἐκείνῳ γὰρ λεγόμενα μᾶλλον ἀ-
ποίητα· Ὅτε γὰρ ἐτελευτήκουν, καὶ ἀπηγγέλη τοῖς οἰκάδε, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, ἔ-
χων μου τῷδε προῖκα θήκην Εὐμαθοῦς οὑτοσί. ἢ τὰ λοιπὰ τῶν προσοιμίων μέρη, παρ' ᾧ μὲν,
ἀφελέστερον ἂν τις εἴποι λεγόμενα· παρ' ᾧ δὲ, ῥητορικώτερον. ἐν ἑτέρῳ τε ἀγῶνι πάλιν,
ὁ μὲν Ἰσαῖος ὑπέσχετό τινι συντάξας ἀπολογίαν κατὰ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν χρημάτων, διαυ-
" τὴν ἔλαβε τὴν ἀρχήν· Ἠβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν ὅπως ἀγνοηθέντα πρά-
" γματ' ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀγνοτείοις ὑπιβαλεῖν, καὶ δίκας διαύσας λαγχάνειν· ἀλλ' ὅ
" τοι γε οὖν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς παρούσης οὐσίας, ὅ μοι κρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ
" λειτουργεῖν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν προσδοθείσης, ταύτης ὑπεμελεῖσθαι, τῶν δ' ἐμῶν μὴ ὑπιδυ-
" μεῖν· ἵνα βελτίων τε δικῇ πᾶσιν εἴη σώζων αὐτὰ, καὶ πλείω ποιῶν, χρησιμώτερον ὑμῖν
" πολίτην παρεῖχεν ἑαυτόν. ἐπεὶ ὃ τὸν μὲν ἀπῆρκε, καὶ πέπραχε, καὶ αἰσχρῶς καὶ κακῶς δι-
" λώλεκεν, ὡς οὐκ ἂν ἠβουλόμην· πίστιν δ' ἐπαιείρας, καὶ λόγων προσκαλεσάμενος, ὑπὲρ τοῦ
" ἐμοῦ ἐλήλυθεν· ἀνάγκη, ὡς ἔοικε, συμφορὰν μὲν εἶναι νομίζειν, ὅτι βιώτου ἐστὶν, οἰκεῖος ὤν· ἀπο-
" λογεῖσθαι δ' ὧν ἐγκέκληκε, καὶ ἔξω μὲν τὰ πράγματος ἁμαρτάνειν, ὡς ἂν δοῦν δυ-
" νάμενα πρὸς ὑμᾶς. ὁ δὲ Λυσίας ἀνδρὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐγκαλουμένῳ κακῆς ὑπιόψεως, συκοφάντας λόγων, τοιούτῳ κέχρηται τῷ προσοιμίῳ· Οὐκ
" ἰσμὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ὑπιόψοις, ὅσα πράγματα ἀπὸ τοῦ ὑπιόψου ἔχουσιν,
" ἀλλὰ καὶ ἀπασώζοιτες τὰς τῶν φίλων οὐσίας, συκοφαντοῦνται κατὰ τῶν ὀρφανῶν πολλοί.
" ὅπερ καμοὶ νῦν συμβέβηκεν. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταλιφθεὶς ὑπίοπος τῶν Ἱππο-
" κράτους χρημάτων, καὶ ἀπαρείσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῦ οὐσίαν, καὶ προσδοὺς τοῖς υἱοῖς δο-
" κιμασθεῖσι τὰ χρήματα, ὧν ὑπίοπος κατελείφθην, συκοφαντοῦμαι νῦν κατ' αὐτῶν ἀδί-
κως. οὐ πολλῶν οἶμαι δεῖν λόγων, ὅτι τοῦτο μὲν ἀφελῶς καὶ ἁπλῶς εἴρηται, ἦθός τε οὐ πεπλα-
σμένον, ἀλλὰ φυσικὸν ὑπάρχει· τὸ γὰρ, Οὐκ ἰσμὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ὑπιόψοις ὅσα
" πράγματα ἀπὸ τοῦ ὑπιόψου ἔχουσιν, οὐδεὶς ἂν εἴποι ῥητορικῶς εἶναι, ἀλλὰ πάντως ἰδιώτου,
" καταστάντος εἰς ἀγῶνα ἀδίκων· Τὸ δ' Ἰσαίου πεποιῆσθαι ῥητορικῶς καὶ κατειλεγμένα σε-
" μνότερον, ἅπαντες ἂν φήσαιεν· τὸ γὰρ, Ἐβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν ὅπως ἀ-
" γνοηθέντα πράγματα ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀγνοτείοις ὑπιβαλεῖν. καὶ ἔτι μᾶλλον
" τῷδε Λυσίᾳ μὲν γεγενέντος πάνυ καὶ ἀφελῶς εἰρῆσθαι τὸ, Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, κα-
" ταλιφθεὶς ὑπίοπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων, καὶ ἀπαρείσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῦ
" οὐσίαν, καὶ προσδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα· σαφέστερον δὲ σαφέστερον, καὶ οὐχ ὡς ἂν
" ἰδιώτης μετέθηκεν· Ἀλλ' ὅ τοι γε οὑμὸς ἀδελφιδοῦς ἐμὸν καὶ κύριον τῆς παρούσης οὐσίας, ὅ μοι
" κρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν προσδοθείσης, ταύτης ὑπεμελεῖσθαι.
ἑνὸς δ' ἕπεσθαι γλῶσσαν, ἐξ ὧν μάλιστα ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἔστι καταφανής.
κατατίθεται δ' ἑκάτερος ἰδιώτην ἄνδρα, καὶ ἀπράγμονα καὶ νέον, τῷδε τοῦ ἑαυτοῦ προαι-
ρέσεώς τε καὶ φύσιν ἰδίαν καθεστηκυῖαν ἐν δικαστηρίῳ λέγειν· ὁ μὲν Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀρχεβιά-
" δην λόγῳ, τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐπειδὴ τάχιστα ἔλαχέ μοι ταύτην τὴν δίκην Ἀρχεβιάδης, ὦ
" ἄνδρες δικασταὶ, προσῆλθον αὐτῷ λέγων, ὅτι νέος καὶ ἄπειρος εἰμὶ πραγμάτων, καὶ δέομαι

μάθος

μθυος εἰσιέναι εἰς δικαστήριον. ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ θόρυβα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμήν, "
ἀλλὰ τοὺς λαβόντας τοὺς ἐμοὺς φίλους καὶ τοὺς σαυτοῦ, διηγήσασθαι περὶ τῶν γεγενημένων. καὶ ὅσα ἂν δοκῇς ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, τοῦτον σοι δείκνυμι τοῦ πράγματος, ἀλλὰ λαβών, ὅπως τὰ "
σαυτοῦ. δίκαιος δέ εἰμι μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν ἅπαντα, ὅπως νεώτερός εἰμι τοῦ συμ- "
βουλεύειν. ἵνα ἀκούσαντες περὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, βουλευσώμεθα περὶ ὧν σὺ λέγεις. ἐὰν πως φανερὸν γένηται, πότερον ἀδίκως τῶν ἐμῶν ἐφίεσαι, ἢ δικαίως τὰ σεαυτῆς ζητεῖς κομίσασθαι. ταῦτ' "
ἐμοῦ παρακαλοῦντος, οὐδεπώποτ' ἠθέλησε συνελθεῖν, οὐδὲ λόγον περὶ ὧν ἐκαλεῖτο ποιή- "
σασθαι, οὐδὲ διαιτᾶν ὅπως βέλτιστα, ἕως ὑμεῖς τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν διαιτητῶν ἔθεσθε. ὁ δὲ "
Ἰσαῖος ἐν ἀμφισβητήσιμον χωρίον τὸ μεταξὺ τῶν δημοτῶν κατεχημένον, οἷς τὸ χωρίον ἐπῆκτο 12
1 "ταύτην χρώμενον εἰσαγαγεῖν τὴν ἀρχήν· Μάλιστα μὲν ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδ' "
ὑφ' ἑνὸς ἀδικεῖσθαι τῶν πολιτῶν· εἰ δὲ μή, τοιούτων ἀνιδίκων τυχεῖν, περὶ οὓς ἂν οὐδὲν ἐ- "
φέσιμον ᾖ φερόμενος. νῦν δέ μοι πρῶτον πραγμάτων λυπηρότατον συμβέβηκεν. ἀ- "
δικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, οὓς θεραπεύων μὲν ἀποστερούμενος ῥᾴδιον, ἀπέχθεσθαι δὲ ἢ- "
δέως μετ' ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. περὶ μὲν ὧν πολλοὶ χαλεπὸν ἀντιδικεῖν· "
μέγα γὰρ μέρος συμβάλλεται πλῆθος ἀνθρώπων, πρὸς τὸ δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν· ὅμως ὅ γε περὶ τὸ "
πιθανὸν τοῖς πράγμασι, πολλῶν μοι καὶ δυσχερῶν συμπιπτόντων, οὐκ ἠθύμησα καθιστὰς "
δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. δέομαι οὖν ὑμῶν συγγνώμην ἔχειν, εἰ καὶ νεώτε- "
ρος ὤν, λέγειν ὅπως δικαστηρίου τετόλμηκα· περὶ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας ἀναγκάζομαι καὶ τὸν "
ἐμαυτοῦ βίον ποιεῖν. πειράσομαι δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἂν δύνωμαι, περὶ βρα- "
2 χυτάτων εἰπεῖν περὶ τοῦ πράγματος. τίς ἂν οὖν οὐκ ἂν ὁμολογήσαι, τὸν μὲν Λεοντίου νέον, καὶ "
ἰδιώτην, καὶ ἀπράγμονα, ἀρχέτυπόν τινα εἶναι τῆς ἀληθείας, περὶ ἃ φέρονται ἐκείνης οὐδὲ ὁπῶν· "
τὸν δ' ἕτερον δέ, ἀποστραφόν τινα καὶ δεινὸν λαμβάνοντα ὅπως πείσας ῥητορικὴν τέχνην; καὶ γὰρ αἱ λέ- "
ξεις καὶ τὰ νοήματα, παρ' ἐκείνῳ μὲν, ὃ αὐτοφυές· παρὰ δὲ τούτῳ, ὃ κατασκευασὸν ἀποφαίνων. ὁ μὲν γὰρ, ἀρχῆς κεχρῆσθαι, ὅτι νέος τε, καὶ ἄπειρος εἴη πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δέομενος εἰς δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ὅπως φέρεσθαι πρὸς ἡμᾶς ἠξίωσε. Ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ θόρυβα ἡγεῖσθαι τὴν "
ἡλικίαν τὴν ἐμήν. καὶ ὃ μέντοι τοῦτο, ὡς φύσιν εἶχε λέγεσθαι τε καὶ ῥηθῆναι, λέγε· ὡς ὅπως διαπρᾶξαι ἤξίου καὶ πρὸς ἐλθεῖν φίλους· καὶ "δόξῃ ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, ἄθεν" σε δεῖσθαι πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ λαβών, ὅπως τὰ σαυτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ ὧν ἤδη χρῆσθαι ᾧ διεξελθών, τελευτῶν ὅπως πέπαυται. Ταῦτ' ἐμοῦ παρακαλοῦντος, οὐδεπώποτε ἠθέλησε συνελθεῖν. ὁ δὲ Ἰσαῖος, τουτὶ μὲν "
3 ὃ μέρος, ὃ πρὸς τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἀναγκάσθαι λέγειν ἐν δικαστηρίῳ, νέον ὄντα, ὅπως τε- "
λευτῆσαι τοῦ παρόντος πάθους. ἄρχεται ὑπὸ διανοίας, ὡς φαύλης μὲν Δία, οὐδὲ ἰδιωτικῆς· ἀ- 13
ναγκαιοτέρου εἶναι πρὸς ἑαυτοὺς ἀπέχθεσθαι, μεθ' ὧν ἀνάγκη τῶν τιμιωτάτων κοινωνεῖν· ἔπειτα ἀπολύεταί τι τῶν μελλόντων αὐτὸν λυπεῖν, ὃ δὴ πολλοὺς ὄντας τοὺς δημότας πρὸς αὐτὸν ἀδι- "
κεῖν. συνωνύμους τε τὰ ὀνόματα ὡς φαύλως μὲν Δία, ὡς οὐκ ἰδιώτης· Ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ "
τῶν δημοτῶν, φησίν· οὓς θεραπεύων μὲν ὡς ῥᾴδιον ἀποστερούμενος· ἀπέχθεσθαι δ' οὐκ ἡδέως, μεθ' "
ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. ἡ γὰρ ἀηδὴς ἀπέχθεια, καὶ αἱ κοιναὶ συνουσίαι, τε- "
λικώτερον συνέχειν ταῖν μᾶλλον, ἢ ἀφελέστερον. καὶ ἔτι ὅ, Πολλῶν μοι δυσχερῶν συμπιπτόντων, "
οὐκ ἠθύμησα δεῖν καθιστὰς δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. ἥκιστα γὰρ ἰδιώτης αὖ "
τως, Οὐκ ἠθύμησα δεῖν καθιστὰς, οὐδέ γε ὃ Δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων· 40
ἀλλ' ἐκείνως πως μᾶλλον, Τοσούτων γέ μοι συμπιπτόντων δυσχερῶν, ἐφ' ὑμᾶς ἰὼν ἀσπασόμην "
καταφυγεῖν, ἵνα τῶν δικαίων τύχω δι' ὑμῶν. οἶμαι μὲν οὖν καὶ ὧν τούτων οὐκ ἀδήλων εἶναι τοῖς "
τῶν ἀνδρῶν διαφορά· ἃ μὲν ἀλλὰ καὶ ὧν οὐκ τῶν μεμοιτῶν λέγεσθαι μᾶλλον ἔστιν καταφανῆς, δῆ
μᾶλιστα οὐκ ἐπ' ἀποδεικτικῶν καὶ παθητικῶν λόγων· ἐν οἷς ὁ μὲν Λυσίας, ἁπλούστερός τίς ἐστι, "
τοῖς ἀκούουσι τῶν ὀνομάτων, καὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων· ὅτου ἕνεκα, ποικιλώτερος. "
ἀλλὰ γὰρ ἄνθρωπος, ἰδών, ἔρχεται παρ' αὐτόν, ὡς ἐν τούτῳ· Πόθεν χρὴ πίστεως τὰ εἰρημένα πρὸς "
ὑμῶν; οὐκ οὐκ τῶν μαρτύρων; οἶμαι δέ. πόθεν ὅ τοὺς μάρτυρας; οὐκ οὐκ τῶν βασάνων; εἰκός "
γε. πόθεν δέ γε ἀπιστεῖσθαι τοὺς λόγους τοὺς τούτων; οὐκ οὐκ τὸ φοβεῖν τοὺς ἐλέγχους; ἀνάγκη "

" μεγάλη. Φάσκομεν τοίνυν ἐγὼ δικαίων ταῦτα, καὶ τὰ πράγματα εἰς βασάνους ἄγων· οὗτος δ',
" ὅπῃ Δημοσθένης καὶ λόγοις καθῃρέθη· ὅπερ ἂν ἅπας πλεονεκτεῖν βουλόμενος ἐποίησεν. ἐγρίω δ'
" αὐτὸν, εἴπερ τι δίκαιον φρονεῖ, καὶ μὴ πρὸς ταῖς ὑμετέραις γνώμαις ζητεῖ, μὴ μά-
" Δία ταῦτα ποιεῖν, ἀλλ' ὅπῃ τὸν λογισμὸν μετὰ μαρτύρων ἐλθεῖν, καὶ ἐξετάζει ἕκαστα τῶν ἐν
" τῷ λόγῳ τῶν τόπων παρ' ἐμοῦ πιστανόμενον. Εἰσφορὰς λογίζῃ πρὸς τούτοις; καὶ πό-
14 " σων ἀργυρίων εἰσενηνεγμένης, καὶ τοσῶν καὶ τοσῶν, καὶ πόσα ψηφίσματα ταυτί. Ταύτας εἰλη-
" φασι λινεῖς, οἱ καὶ ταῦτα μαρτυροῦντες. σκέψασθαι τὰ ψηφίσματα, τὸ πλῆθος τῶν εἰσφορῶν,
" τὰ εἰσενηνεγμένα, τοὺς λαβόντας· καὶ εἰ μὴ δι' ἐτῶν τῷ λόγῳ πίστιν δώσει. εἰ δὲ μή, νικᾷ πρὸς ἐ-
" γεθε μάρτυρας, εἴ τι ψεῦδος ἐν ὧν ἐλογισάμην αὐτῆς. Ταυτὶ μὲν Δημοσθένους, καὶ ἐξ
" ἐπερωτήσεως· οἷς ὁ Λυσίας μὲν ἥκιστα κέχρηται· Δημοσθένης δ', ὁ πρὸς τούτοις τὰς ἀφορμὰς 10
" λαβών, ἀφειδέστερον. οἷς· Οὐκ οἶδα σοὶ μαθοφορὰν λέγειν φήσεις. καὶ πρὸς ἐμὲ γε τὸν αὐ-
" τὸν συντάξιν ἀπόντων, ὦ Ἀθηναῖοι· ἵνα τῶν κοινῶν τὸ μέρος λαμβάνων ἕκαστος, ὅτου δέοιτο ἡ
" πόλις, τοῦτο παρέχῃ. ἔξεστιν ἀγαθὴν ἡσυχίαν, οἴκοι μένειν. βέλτιον, εἰ δὲ δεῖ ἔνδοξον ἀνάγκη τι ποιεῖν
" ἀγαθὸν ἀπολλαγμένους, συμβαίνειν τι τοιοῦτον, οἷα καὶ τὰ νῦν, σταλιώτης αὐτὸς ὢν ἄρχων
" ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημμάτων, ὥσπερ ἔστι δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ἔστι τις ἔξω τῆς
" ἡλικίας ἡμῶν, ὅσα οὗτος ἀπέκλωσε νῦν λαμβάνων, οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτα ἐν ἴσῃ τάξει Δημο-
" λαμβάνων, πρὸς ἐφόρων καὶ διοικῶν, ἀγρεῖ πρὸς ἅπαντα. ὅλως δ', ὅτε ἀφελῶν, ὅτε πρὸς-
" θείς, πλεῖόν τι μικρῷ τῷ ἀπαξίαν ἀνελών, εἰς τάξιν ἦγαγον τὴν πόλιν τὴν αὐτήν, τὸ λαβεῖν,
" τὸ σταθῆναι, τὸ δικάζειν, τὸ ποιεῖν τοῦθ' ὅ τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος ἔχει, καὶ ὅπου καιρὸς εἴη
τάξιν ποιήσας. ἐκεῖνα δὲ κατ' συμφορὰν καὶ Δημοκινδύνου μόνα, τῷ τε θεαγένους καὶ ἀγ- 20
κύλου καὶ οὐκ Δημοδόξου σωτῆναι, καὶ ὑπὲρ ἅπασιν Σόλωνος οὐκ πρόχειρα γνωσιζόμενα. Καὶ
" ὅτος γὰρ ὁ πρώτων ἀνθρώπων χειλιώταλος, ὁ παρεχόμενος αὐτῶν μάρτυρας δοῦναι, ὧν ἐναντίον
" ἡμῖν ἀποδοῦναι φησὶν, ὡς ἐκείνοις πίστιν πρὸς ποιεῖται μᾶλλον, ὡς ἀποδεδώκασιν ἡμῖν, ἢ ὡς
" οὐκ ἀπειλήφαμεν. καί τοι πᾶσι φανερὸν, ὡς ἔοικε, τὸν τούτου πατέρα ἀποστεροῦν ὄντα ἐπίτι-
" μον· ὅτι ἡμῖν ἐκόντες οὐκ ἂν ἀπέδοσαν εἰς πράξασθαι, ὅτως ἔχοντες, οὐκ ἂν ἐδυνήθημεν.
" καὶ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ χρῆμα, ᾧ πολλάκις Δημοσθένης κέχρηται· Εἶτ' οἴεσθε, εἰ οἱ μὲν αὐτὸν σόλων
" ἠδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τοὺς μὲν ἐξαπαλᾶν αἱρεῖ-
" σθαι μᾶλλον ἢ πρὸς λόγον βιάζεσθαι, ὑμῖν δὲ οὐ πρῴτως πολεμῆσαι; καὶ ἔτι γε τὰ τοι-
15 " αῦτα· Ὧι γὰρ ἀμυνεῖν ἔξω τῶν ἀπολιμηθέντων καταλυτρωτέα, δανιζομένῳ δὲ
" σόλων ἂν ἔδωκεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτι πλέον σόλωνος. ἀποδεδωκότι τὰς μισθώσεις ἔχειν ἐμοὶ πρόσηκον. 3
ἀναμφισβητήτως ὅτοι τηλικαύτῃ δίκῃ λαχόντες, καὶ σφέτερα αὐτῶν εἶναι φάσκοντες,
ἐκώλυσαν μὲν ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι τῇ ὀπισθοδόμῳ. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω Δημοσθένους
μηκύνειν; πολλὰ γὰρ ἂν τις εὕροι τῶν Ἰσαίου καὶ τῶν σωθρονισμῶν καὶ τὰς σχηματισμοὺς ἐξηλ-
λαγμένα μὲν τῆς Λυσίου λέξεως, ἐοικότα δὲ τῇ Δημοσθένους δεινότητι. εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ
τῶν πραγμάτων, ὅτι δικαιότερός ἐστιν οἰκονομῆσαι Λυσίας, καὶ ὅλους τοὺς λόγους, καὶ τὰ μέρη
παραδείγματα θεωρημάτων αὐτῶν, καὶ σόλωνος ἔξω ποιῶν τὸ τέχνης, ἢ μετὰ ταῦτα πολλῇ ὁ Δημοσθένης ἐχρήσατο, βάλλομαι καὶ
τὰς ὑπὲρ τούτων Δημοσθένους πίστεις. ἔσται δὲ κεφαλαιώδης τε καὶ ὡς πρὸς ἀνεγνωκότας τοὺς
λόγους ἄνδρας· ἃ γὰρ ἀνεχώρησε Δημοσθένης παραδείγματα πρότερα εἶναι. αὐτίκα τὰς διηγήσεις, τότε μὲν,
ἀπροκατασκευάσους καὶ σωτόμους, καὶ σόλωνος ἀκριβαιούσας τῶν ἀποδεικτικῶν,
ἐν τῇ πρόσθησι τίθησι χώρᾳ, καθάπερ ἐφ' ᾧ πρὸς Μέδοντα ποιεῖ λόγῳ, καὶ ἐν τῷ πρὸς 4
Ἀγνόθεον, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὰς δημόσιας ἀμφισβητήσει τὸ χωρίον, καὶ ἐν δίκαις συκοῖς· τό-
τε δ', μεθεῖσας αὐτοῖς τὰ κεφάλαια, καὶ παρ' ἕκαστον αὐτῶν τὰς πίστεις Δημοσθένους, ἐκμανθά-
νει τε μᾶλλον, καὶ ἐκβαίνει τὸ τῆς διηγήσεως χρῆμα, τῷ συμφέροντι χρώμενος. Ταύτης ἔστι τὴ
ἰδέας, ἥ τε πρὸς Ἑρμείαν περὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπολογία· καὶ ἡ πρὸς Εὐκλείδην ἀμφισβήτησις,
περὶ τῆς τοῦ χωρίου λύσεως· καὶ ἡ περὶ Εὐφιλήτου πρὸς τὸν Ἐρχιέων δήμου ἔφεσις. ἐν γὰρ
δὴ τοῖς λόγοις τούτων μακροτέρας τὰς διηγήσεις ὅσας, οὐχ ἅμα πάσιν ὅλας, ἀλλὰ κατὰ μέρη
Δημοσθένους, ἐφ' ἑκάστῳ κεφαλαίῳ τούς τε μάρτυρας ἐπάγεται, καὶ τὰς δίκας παρέχεται
πίστεις.

πίσεις. δεδοικὼς γὰρ, ὅσα γ' οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ δυσπαρακολούθητος γένηται, δέχεται τὸ πλῆθος τῶν κεφαλαίων, ὁ λόγος· καὶ πολλάκις αὖ τε πίσεις εἰς ἓν χωρίον ἅπασαι συναγόμεναι, πολλαὶ καὶ παρὰ πολλῶν ὄσαι παραγμάτων, μὴ συνταράξωσι τὴν σαφήνειαν· τοιγάρτοι μετὰ τὰς δι-
ηγήσεις, τὰς ὅπως ἀκονομηθείσας, οὐκ ἐπὶ τὰς παρηνυθείσας ἀποδείξεις πολλοῖς βιβάζεται 16
λόγοις, ἃ δὴ ἔστιν ὅμοιος τοῖς νέοις τεχνογράφοις, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀντιδίκων πίσεις διαιρεῖν οἴ-
ται δεῖν. τότε γὰρ, παρασκευάζει καὶ πίνα παρὰ τὴν διηγήσεων παράγματα, καὶ παρελεγ-
βαίνει τὰ μέλλοντα, πιστότερος αὐτὰς, ἢ κατ' ἄλλο τι χρῆσιν ποιήσειν οἰόμενος, ὡς ἐν
τῇ λύσει τῇ πρὸς Αἰσχυλείονα καὶ Ἄρχιππον διείρηται πεποιημένως, ἐν ᾗ κλήρου τινὸς ἀμ-
φισβητῶν, ἀδελφὸς ὢν τοῦ τελευτήσαντος, παρεκαλεῖτο τὸν ἔχοντα τὰ φανερὰ χρήματα εἰς
ἔμφανῆ κατάστασιν· ὁ δὲ τοῦ κλήρου κρατῶν, παρεγράφετο τὴν κλῆσιν, δεδόσθαι λέγων ἑ-
αυτῷ τὰ χρήματα κατὰ διαθήκας. διττῆς δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, τῆς μὲν,
εἰ τοῦ γεγενημένα τὰ διαθήκας, ἢ μή· τῆς δὲ, τῶν διαθηκῶν ἀμφισβητουμένων ἤδη, τίνα
δεῖ τοῦ κλήρου κρατεῖν· πρῶτον ἀποδοὺς τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων λόγον, καὶ ταῦτα ἀποδείξας δι-
έρως, ὡς οὐ δεῖ τὸν ὑπὲρ δίκης ἥττους παρὰ τὴν διήγησιν ἔρχεται, δι'
ἧς ἀποδείκνυσιν, ἥτε γεγυμνασμένος ὑπὸ τοῦ τετελευτηκότος τὰς διαθήκας. καὶ οὐδὲ ταύτῃ
τῇ διηγήσει ἁπλῶς πως συγκρούσας καὶ ἀκαταπαύστως πίπτει, ἀλλὰ καὶ ταύτῃ μακροτέ-
ραν οὖσαν, ἀποδομᾶς πὶ διαλαμβάνει, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος μάρτυρας ἀναβιβάζεται, καὶ παρα-
κλήσεις ἀναγκαίους, καὶ συμβήκας παρέχεται, τεκμηρίοις τε καὶ σημείοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν εἰκότων ἐλέγχοις ἅπασι χρῆται. πολλὰς δὲ αὖ ἔχουσι καὶ διὰ μακρᾶς παραγέγραπται διηγήσεις, παρὰς δὲ
συμφέρον ὠκονομημένας ὑπὸ τὰ ῥήτορος, παρακατασκευάς, παρεκβάσεις, μερισμοῖς,
χωρίων ἀλλαγαῖς, παραγμάτων μεταγωγαῖς, ὧν τὰ κεφάλαια ἀνέγραπται, πρὶν μὴ κατὰ τὰς
χρόνους τὰ παρεληλυθότα εἰρῆσθαι, πρὶν ὡς μὴ πάντα μηδαμῶς φύσιν εἶχε παρεληλυθέναι, μηδὲ
ὡς αἱ ἰδιώτης τις εἴποι, λέγεσθαι μὴ μετρίως μυρίοις διὰ μακροῖς τοιούτοις χρόνοις. ἀλλ' ὅτε
χρόνον ἐκμὸν ἔχω παρὰ παῦσαι λέγειν, οὐκ διηγούμενος ἀεὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεχνῶν, ὡς ἐβουλό-
μην ἄν· ἀλλ' ὁ παρὰς τὰς ὑπόθεσιν ἀναγκαῖα παράγματα λόγος, ἐν πρὶν πλήθει τῶν παραδειγ-
μάτων τὸ πιστὸν ἔχει, ἀλλ' ἀρκεῖ τοῖς τοιούτοις καὶ ἡ βραχεῖα δήλωσις. ἐρῶ δὲ κεφαλαιωδῶς
παρὰ ταύτης τὰς ἰδέας, ἣν ἐγὼ δίκαν ἔχω, καὶ τίνι διαφέρειν οἰόμενος τὸν Ἰσαῖον τοῦ Λυσίου. τοῦ Λυ- 17
σίου μὲν αἱ μὲν ἀναγκαῖοι τὰς διηγήσεις, σπανίως μὲν ἐπὶ τέχνῃ ἢ πει- β
ρίᾳ λαμβάνει λέγεσθαι καὶ τέχνῃ· ἀλλ' ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια φέρει· αὐτὸ τοῦτο ἀγνοῶν, ὅτι τὸ τέχνης ὂν μιμήσασθαι τὸν
φύσιν αὐτῆς μέγιστον ἔργον ἐστίν. ὅπου δὲ τὰ Ἰσαίου διηγημάτων, τί αἴτιον αὖ παθεῖν, μηδὲν ὑπο-
λαμβάνειν αὐξφυῶς καὶ αὐτοπαραγματεύτως λέγεσθαι, μηδὲ εἴ πινα ὡς ἔτυχε ἢ ὁμοίᾳ εἰρῆ-
σθαι· οὐκ παρασκευῆς δὲ πάντα, καὶ μεμηχανευμένα παρὸς ἀπάτην, ἢ διήνη πινὰ κακουργίαν. καὶ τῷ
μόνῳ, αὖ καταφανῆ λέγειν τις δύσφεν αὖ· ὧν δὲ μηδὲ αὖ ἀληθεύῃ, χωρὶς ὑποψίας παρεξέρχεται. ἐν δὲ τοῖς ὑποδεικνυμένοις διηγήμασιν αὖ δόξειεν Ἰσαῖος Λυσίου, τῷ τε μὴ κατ' ἐνθύμημά τι λέγειν, ἀλλὰ κατ' ἐπιχείρημα· καὶ τῷ μὴ βραχέως, ἀλλὰ διεξοδικῶς· μηδὲ ἁπλῶς, γ
ἀλλ' ἀκριβῶς· αὔξειν τε μᾶλλον, καὶ δραστότερα ποιεῖν τὰ παράγματα, καὶ τὰ πάθη ποιεῖν
δεινότερον. ἐν δὲ δὴ τούτοις οὐκ ἦττον ὅτι φανερὸς τῇ Δημοσθένους τέχνῃ τὰς ἀφορμὰς
δεδασκὼς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Λυσίου διώκων ἀσφάλειαν, ὡς ἔκ τε διηγῶν ὅτι λέγων, μᾶλλον ἢ ἐκ
πάντων τῶν γεγραφότων ὑπ' αὐτοῦ τεκμήρασθαι. εἰ δὲ ἔτι δεῖ καὶ παραδείγμασι χρῆσθαι,
μή τις ἀναπόδεικτα δόξῃ λέγειν ἡμᾶς, ποιήσω καὶ τοῦτο, παραχειρισάμενος τὸν ὑπὲρ Εὐφι-
λήτου λόγον, ἐν ᾧ τῶν Ἐρχιέων δῆμον εἰς τὸ δικαστήριον παρεκαλεῖτό τις τῶν ἀποψηφισθέντων, ὡς
ἀδίκως τὴν πολιτείας ἀπελαυνόμενος. ἐγράφη γὰρ δή τις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νόμος, ἐξέτασιν „
ἔναι τῶν πολιτῶν καὶ δήμῳ· τὸν δὲ ἀποψηφισθέντα ὑπὸ τῶν δημοτῶν, τῆς πολιτείας μὴ με- „
τέχειν· τοῖς δὲ ἀδίκως ἀποψηφισθεῖσιν, ἔφεσιν εἰς τὸ δικαστήριον εἶναι, παρακαλεσαμένοις τὸν „
δήμαρχον· καὶ ἐὰν τὸ δεύτερον ἐξελεγχθῶσι, πεντακοσίαν αὐτὸν, καὶ τὰ χρήματα εἶναι δη- „
μόσια. κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ὁ Εὐφίλητος παρακαλέσαμενος τὸν Ἐρχιέα, ὡς ἀδίκως καταψη-
φισαμένους αὐτὸν, τὸν ἀγῶνα τόνδε ἠγωνίσατο. παρεῖται μὲν δὴ τὰ παράγματα ταῦτ' ἀκριβῶς,

καὶ πεπίστωται ὑφ' ἁπάντων. οἷς δὲ βεβαίας βούλεσθε ποιῆσαι τὰς μαρτυρίας, τάδ' ἐστίν·
18 ὡς μὲν ἐγὼ δόξης ἔχω, πάντ' ἀκριβῶς ἐξειργασμένα· κρινέτω ὃ βουλόμενος, εἰ τὰ πεπραγμένα
" κρείττονα ἔγνωκα τοῖς αὐτῶν. Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστιν ἅπασι ὁ Εὐ-
" φίλητος, οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς συγγενῶν ἅπασιν ἀκηκόατε μαρτυρούντων. σκέψασθε
" δ' πρῶτον τὸν πατέρα ἡμῶν, τίνος εἵνεκεν αὖ ψεύδοιτο, καὶ τοῦτον μὴ ὄντα αὐτοῦ γνήσιον παῖδα ποιοῖτο.
" πολλοὺς γὰρ εὑρήσετε τῶν τὰ τοιαῦτα πεπραγότων, ἢ ὅτι ἄτεκνοι ἦσαν γνησίων παίδων, ἢ
" ἁπλῶς πενίαν ἀναγκαζομένους, ξένους ἀνθρώπους εἰσποιεῖσθαι, ὅπως ὠφελῶνταί τι παρ' αὐ-
" τῶν διὰ αὐτοὺς Ἀθηναίων γεγενότων. τῷ τοίνυν πατρὶ τούτων ἀμφοτέροις ὑπῆρχε. γνήσιοι
" μὲν γὰρ αὐτῷ ἡμεῖς δύο ἦμεν. ὥστε οὐκ ἂν γε διὰ ἐρημίαν τοῦτον εἰσποιοῖτο. ἀλλὰ μὲν
" οὐδὲ δοφῆς τε καὶ ὑποπείας τοῦ λόγου δεόμενος. ἔτι γὰρ αὐτῷ ἰκανὸς καὶ χρεὼν τοῦτο με- 1
" μαρτύρηται ὑμῖν. τοῦτον οὐκ παίδων δέοντα καὶ ἀσκῶν, καὶ εἰς φράτορας εἰσάγων. καὶ ταῦτα δ'
" μικρὰ δαπανήματά ἐστιν. ὥστε τόν τε πατέρα ἡμῶν οὐκ εἰκὸς ἦν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μη-
" δὲν ὠφελούμενον, ὅτων ἀδίκως ἐφάσκετο ὑπηρχῆσαι. ἀλλὰ μὲν δὴ ἐμέ γε οὐδεὶς ἂν ἐξέ-
" πων ὅτως τελέως ἂν ἄφωνα ὑπολάβοι, ὥστε τοῦτο μαρτυρεῖν τὰ ψευδῆ, ὅπως τὰ παρόντα
" ἁπλῶς πολλῶν ἁπανείμωμαι. καὶ γὰρ δὴ ἀμφισβητῆσαί μοι ἔξεστιν ἂν ὕστερον, ὡς οὐκ
" ἔστιν ἀδελφὸς ὅτος ἐμοί. ὑμεῖς γὰρ ἂν ὑμῶν τῶν φωνῶν ἀνάξιοι ἂν ἀκούων, ἵνα μὲν, ὑπο-
" δικὴν ἐμαυτῶν καθίσας, μαρτυρῶ ὡς ἔστιν ἀδελφὸς ἡμέτερος· ὕστερον δ' φανοίμην τοῖς ἀντι-
" λέγων. οὐ μόνον τοίνυν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰκὸς ὅσι τὰληθῆ μεμαρτυρηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
" ἀνήκους συγγενεῖς. ἐνθυμήθητε γὰρ πρῶτον μέν, ὅτι οἱ τὰς ἀδελφὰς ἡμῶν ἔχοντες, οὐκ ἂν ποτε
" ἐμαρτύρουν ἂν τοῦτον τὰ ψευδῆ. μηδυὰ γὰρ ἡ τούτου μήτηρ ἐγεγήθει ταῖς ἡμετέραις ἀδελ- 2
" φαῖς. εἰώθασι δέ πως, ὡς ὅπου τὸ πολὺ, ἅπαντα φέρεσθαι ἀλλήλαις αἵ τε μητρυιαὶ καὶ οἱ πρόσ-
" νοι. ὥστε εἰ ἔτος ἐξ ἀνδρὸς ἑνὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τῇ μητρυιᾷ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἡμετέρου παιδὸς, οὐκ ἂν
" ποτε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς ἑαυτῶν ἀνδρας αἱ ἀδελφαὶ μαρτυρεῖν εἴασαν καὶ ἐπέβλεψαν. καὶ
19 " μὲν οὐκ ἂν ὁ θεῖος πρὸς μητρὸς ἡμῖν ὤν, τούτῳ ὃ οὐδὲν προσήκων δήπου, τῇ τούτου μητρὶ
" ἠθέλησεν ἂν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μαρτυρῆσαι ψευδῆ μαρτυρίαν, δι' ἣν ἡμῖν γένοιτ' ἂν βλάβη πρό-
" φανὴς, εἰ μέγα ξένιον ὄντα τοῦτον εἰσποιήσαιμεν ἀδελφὸν ἡμῖν αὐτοῖς. ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί,
" πρὸς τούτοις ἂν τις ἡμῶν καταγνοίη ψευδομαρτυρίαν Δημοφάνους τουτί, καὶ Ἡγήμονος, καὶ
" Νικοστράτου· οἳ πρῶτον μὲν οὐδὲν αἰσχρὸν οὐδέποτε φαίησονται ὑπισχνούμενοι, εἰ πάσῃ, οἰ-
" κεῖοι ὄντες ἡμῖν, καὶ εἰδότες ἡμᾶς, ἅπαντα μεμαρτυρήκασιν Εὐφιλήτῳ τούτῳ τῷ αὐτοῦ συγγέ-
" νεσθαι ἕκαστος. ὥστε ἡδέως κἂν τῶν ἀντιδικούντων ἡμῖν τὸ στόμα τοῦτο τυφλώττειν, εἰ ἀνόητόν πο- 3
" θεν ἔχοιεν ὑπιδεῖξαι αὐτὸν Ἀθηναῖον, ἢ οὐκ τούτων. ὧν καὶ ἡμεῖς Εὐφιλήτου ὑπιδείκνυμεν. ἐγὼ
" μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι ἄλλο τι αὐτὸν, ἢ ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ τέ ἐστι, καὶ ὁ πατήρ· καὶ ὡς ταῦτ' ἀλη-
" θῆ λέγω, παρέχομαι αὐτῷ τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας. εἶτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ μὲν ὅτοι ἐκεί-
" νου ἦσαν, ἄξιον ἦν τοῖς αὐτῶν οἰκείοις ὑμᾶς πίστιν μᾶλλον μαρτυροῦσι μᾶλλον, ἢ τοῖς κατηγόροις. νυνὶ
" δ' ἡμῶν πάντα ταῦτα παρεχομένων, ἀξιοῦσιν ὑμᾶς τοῖς αὐτῶν πείθεσθαι λόγοις μᾶλλον, ἢ
" τῷ πατρὶ τῷ Εὐφιλήτου, καὶ ἐμοὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ, καὶ τοῖς φράτορσι, καὶ πάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ
" συγγενείᾳ. καὶ μὲν ὅτοι μὲν, οὐδὲν οὐδενὶ κινδυνεύοντες, ἰδίας ἕνεκα ποιοῦσιν· ἡμεῖς δ',
" πολλὰς ὑποδίκους ἡμᾶς αὐτοὺς καθίσαντες, μαρτυρῶμεν· καὶ τοὺς τῆς μαρτυρίας, ὦ ἄν-
" δρες δικασταί, τοῦτον μὲν ἡ τοῦ Εὐφιλήτου μήτηρ, ἣν ὅτοι ὁμολογοῦσιν αὐτοὶ εἶ), ὄρκον ὀμόσαι
" ὑπὲ τοῦ διατεθεῖσθαι ὑπὲ Δελφινίῳ, ἢ μὲν τουτονὶ Εὐφίλητον εἶ) ὃς αὐτῆς καὶ δ' ἡμετέρα 4
" παῖς. καὶ τοι τίνα τοῦτον ἐκείνης τοῦδε εἰδέναι; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ
" πατὴρ ὁ ἡμέτερος, ὃν εἰκὸς ἦν μὴ τοῦ τοῦδε μητέρα ἄλλον αὐτοῦ γνώσεσθαι, ὅς καὶ τότε
" καὶ νυνὶ βέλεται ὁμόσαι ἡμῖν Εὐφιλήτου τοῦτον γόνον εἶ) αὐτοῦ ὃς αὐτῆς καὶ γ' ἡμετῆς γνησίως.
" τοῖς τοῦδε τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ ἐτύγχανον μὲν δισκαιδεκαετὴς ὤν, ὡς ἔφη καὶ τοῦτ-
" τον εἶπον, ὅτε ὅτος ἐλθεῖν. ἕτοιμος δέ εἰμι ὀμόσαι ὑμῖν, Εὐφιλήτου τουτονὶ ἀδελφὸν εἶ) ἐμαυτοῦ
20 " ὁμοπάτριον. ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταί, δικαίως ἂν καὶ τοὺς ἡμετέρους ὅρκους πιστοτέρους νομίζοιτε,
" ἢ τοὺς τούτων λόγους. ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἀκριβῶς εἰδότες, ὀμόσαι ἔμελλον· ὅτοι δ', ταῦτα

ἀκηκόότες

ἀκηκόατες τῶνδὲ τῶν τόπου Φιλοφόρων, ἢ αὐτοὶ πλάττοιτες, λέγουσι. τοὺς γὰρ τόποις, ὦ ἄνδρες "
δικασταί, ἡμεῖς μὲν τὰς συγγενεῖς μάρτυρας, καὶ ὅτι τῶν διαιτητῶν, καὶ ἐφ' ὑμῖν παρεχόμεθα, οἷς "
οὐκ ἄξιοι ἀπιστεῖν· ὅτοι γὰρ, ὅπερ ἔλαχεν ὁ Εὐφίλητος τῷ δικαίῳ τῷ τοῦ τέρατι τῷ κοινῷ τῶν "
δημοτῶν, καὶ τῷ τότε δημαρχοῦντι, ὃς νῦν τετελεύτηκε, δύο ἔτη τὸ διαιτητὸ τῷ διαιτᾶν ἔχον- "
τος, οὐκ ἠδυνήθησαν τοιαύτην μάρτυρίαν εὑρεῖν, ὡς ὅτοσί γέ τινος παῖδός ἐστιν, ἢ τὸ ἡμε- "
τέρου. τοῖς γὰρ διαιτῶσι μέγιστα σημεῖα ὧν τὸ μὴ εὑρεθῆναι τότοις, καὶ κατεδίκησαν αὐτῶν ἀμ- "
φότεροι. καίτοι λάβετε δ' αὐτοῦ τοῦ τέρατος διαίτης τὴν μαρτυρίαν. ὡς μὲν τοίνυν καὶ τότε ἄφθην "
τῷ διαιτᾶν, ἀκηκόατε. ἀξιῶ δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὥσπερ ὅτοι μετὰ ταῦτα ἔφησαν εἶναι σημεῖον, "
ὡς οὐκ ἔστιν Ἡγησίππου, εἰ οἱ διαιτηταὶ αὐτῶν ἀπεδίκησαν, ὅτῳ ὁ νοῦς ἡμῖν τοιοῦτον εἶναι μάρ- "
τυρίον, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν· ἐπεὶ ἔδοξαν αὐτοῖς ἀδικεῖν τὸτον, Ἀθμονέα ὄντα, καὶ κυρίως τοῦτ- "
τον ἐξαφέντα, ὕστερον ἐξαλείφαντες. ὅτι μὲν οὖν ἀδελφὸς ἡμῖν ὅστοσί Εὐφίλητος, καὶ "
πολίτης ὑμέτερος, καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ δήμῳ συσάντων, ἱκανῶς οἶμαι ὑμᾶς, "
ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀκηκοέναι. ὅτος ὁ χαρακτὴρ τῶν Ἰσαίου λόγων, καὶ ταῦτα τὰ Φιλλάτ- "
τοντα τοῦδε τοῦ Λυσίου ἀγωνίου. ἀλλὰ γὰρ ὁ κωλύων καὶ κεφαλαιωδῶς βοηθῶν, δι' ἐλαχίστης διήγησις
διηλώσεως τὰ φανερώτατα εἰπεῖν· ὅτι μοι δοκεῖ Λυσίας μὲν, τὴν ἀλήθειαν διώκειν μᾶλλον· Ἰσαῖος λόγων.
δὲ, τὸν τέχνην· καὶ ὁ μὲν, σοφὰ ξυθεὶς τὸ χρεὼν εἰπεῖν· ὁ δὲ, τὸ δεινῶς. εἰ δέ τις θεωρήσειε
ταῦτα ὡς μικρὰ καὶ φαῦλα, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως ἐμοὶ ἐκείνους αὐτῶν κατηγόρησαν. ἀλλὰ γὰρ αἱ ὁμοιότητες
συνταράξουσιν αὐτὸν τὸν γνώμονα, ὥστε μὴ διαγνῶναι τὸν ἴδιον ἑκατέρου χαρακτῆρα. καὶ τῶν δήμων ῥη-
τῶν κρίσις.
τοῦτο μὲν τότων, ὡς ἔγωγε δοκῶ, δεδήλωταί μοι. βούλομαι δὲ ἤδη καὶ τῶν δήμων ῥητόρων
ἀποδεῖξαι τὸν λόγον, ἵνα μή τις ἀγνοίᾳ δόξῃ παραλιπεῖν αὐτοὺς, ὅπου φανεῖς ὄντας, καὶ οἰόμενος 21
ἠξιωμένους ὑπὸ μετοίκων· ἢ φυγῇ τὸ πόνου ὃ ῥᾷστον ἡγούμενον τῶν ἔργων, τοῦτο παρὰ αὐτῶν ἀφελέ-
σθαι σπεύδειν. ἐγὼ γὰρ ὅτε ἠγόρευον οὓς ἅπαντες ἴσασιν, ὅτε ὠκίσθην ὑπ' αὐτοῦ γράφων, εἰ μοι χρήσι-
μοι ἔμελλεν ἔσεσθαι ἐξοίσειν ἡ γραφή. ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι τοῦτο μὲν ποιητικὸν κατασκεύασμα, καὶ ὃ
μετέωρον δὴ τὸ τοῦτο καὶ πομπικὸν εἰρημένον, σοφοῖς Ἰσοκράτους ἀμείνων ἐγένετο, παρέλιπον ἐκεῖ-
νος ἤδη ἥπτον ἐν ταῖς ἰδέαις ταύταις καθορδοῦντας· Γοργίαν μὲν τὸν Λεοντῖνον, ὀκτώποντα τὸν
μετοίκων, καὶ πάνυ παλαιὸν παιδαγωγὸν ὁρῶν· Αλκιδάμαντα δὲ, τὸν ἀκουσόμενον αὐτοῦ,
παχύτερον ὄντα τοῦ λέγειν καὶ κοινότερον· Θεόδωρον δὲ τὸν Βυζάντιον, ἀρχαῖόν τινα, καὶ ὅτε ἐν
ταῖς τέχναις ἀκριβῆ, ὅτε ἐξέπεσεν ἑκόντα ἐν τοῖς ἀγωνίοις δεδωκότα λόγοις· Αἰσχίνην δὲ
τὸν Λαμψακηνὸν, ἐν ἅπασι ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων τεθαρρηκότα τινὰ εἶναι βουλόμενον· καὶ γὰρ
ἰσοτέλειαν γέγραφε, καὶ τοῦτο ποιητὸν σοφιστὴς καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξεπόνησεν, ἵππαρχον δὲ καὶ
συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἀγώνων. ὁ μὲν δὴ τελέως γε ἐν Θεσσαλίᾳ τότων τῶν ἰδεῶν, ἀλλ'
ἀθεῖν καὶ ἀπίθανον ὄντα ἐν ἅπασι θεωρῶν. ὁ δὲ δεῖν ὡμολόγει, Ἰσοκράτης ἐν ἅπασι πρώτων
τότων ὑπερέχοντος, λέγειν μὲν ἃ ποιήσαι τοῦτ' ἐκείνων· Θεόδεκτόν γε τοῦτ' συμβιωσάντων Ἰσοκράτει,
καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἑρμηνείας ἐκεῖθεν ἐκμιμησαμένων ὑπνοῦς, Θεοδέκτην λέγω, καὶ Θεο-
πόμπου, καὶ Ναυκράτους, Ἐφόρου τε καὶ Φιλίσου, καὶ Κηφισοδώρου, καὶ ἄλλων συχνῶν. Θεόδεκτος γὰρ
ἐκεῖνοι κατέσταντο τοῦτο τὸν Ἰσοκράτους δυνάμεν εἶναι· ὅπερ τινὰ φοι. τῶν μὲν δὴ κατ' αὐτὸν τὸν
ἀγωνιστὴν κοσμούντων ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα Φιλοφορώτατον ἡγησάμενος, οὐκ ἔτι τοῦ ἄλλων
ἠξίωσα μακρολογεῖν, καὶ δαπανᾶν εἰς τοῦτον αἰανγκαῖον τὸν χρόνον. τῶν δὲ τοῖς ἀκριβεῖς τοῦ ἁμ-
ματίου λόγοις, καὶ τοῦτο τὸν ἀγωνίου ἀσκόντων ῥητορικὸν, ὧν ἐχρῆτο Αἰσχίνης τε ὁ Ῥα-
μνούσιος, καὶ Θεσσαλὸς ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος, Κεφαλάς τε ὁ τῶν τειά-
χεσι ἄρξας, καὶ Ζωίλος ὁ τὰς καθ' Ὁμήρου συντάξεις καταλιπών, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοί τινες, τοῦτο
ἡγούμενος ὕστερον ἀκριβέστερον ὕστερον χαριέστερον γεγονέναι Λυσίου· Αἰσχίνου γε μὲν τοῦτο ἔλαβ
μόνον καὶ ἀρχαῖον, ἀγωνίου δὲ λόγων ὕστερον συμβουλευτικῶν, ὕστερον δικανικῶν ὄντι· Πολυκράτης δὲ, 22
κενὸς μὲν ἐν τοῖς ἀληθινοῖς, ψυχρὸς δὲ καὶ φορτικὸς ἐν τοῖς ὑποδεικτικοῖς, ἄχαρις δὲ ἐν τοῖς χα-
ριεντισμοῦ δεομένοις ὄντι· Θεσσαλὸς δὲ, καθαρὸς μὲν, καὶ λεπτὸς, καὶ δεινὸς, ῥᾳδίως τε καὶ εἰ-
πεῖν φροντίδος καὶ ἀσκήσεως ὁτουοῦν· πᾶς δέ τοῦτον ἐν τοῖς τεχνογραφικοῖς καὶ ὑποδεικτικοῖς·
δικανικοὺς δὲ καὶ συμβουλευτικοὺς οὐκ ἀπολέλοιπε λόγους· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνος, καὶ

περὶ Ζωίλου τὶς αὐ εἰπεῖν ἔχοι, πλὴν ὅσον τοῖς χαρακτῆρσι τ' ἑρμηνείας ἀλλάττουσιν ἀλλήλων· τούτων δή φημι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις, ἀφαίρει οἰόμενος Λυσίαν, καὶ ὥσπερ ἀρχέτυπον ὑπογράφων ὑπερέχειν ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ταύτης τ' προαιρέσεως τῶν λόγων ἐποιησάμην κρίσιν. τὸν δὲ τρίτον Ἰσαῖον, εἴ τις ἔροιτό με, τίνος ἕνεκα ἀνέγνωσμαι, Λυσίου δὴ ζηλωτὴν ὄντα, ταύτην ἂν αὐτῷ φαίην τ' αἰτίαν, ὅτι μοι δοκεῖ τ' Δημοσθένους ἀφυότητος, ὡς ἄριστος ἐστιν ὃς ἀνὴρ τελεστάτην ἁπασῶν οἴεται χρῆναι, τὰ πέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτος ὁ ἀνὴρ παρασχεῖν. ἀφ' ὧν μὲν δὴ ταύτας τὰς αἰτίας, τόσδε τοὺς ἄνδρας μόνους παρέλαβον. εἰ δὲ πρὸ τούτων ἄξιον γράφειν, εἰς κενότητας ἂν μοι ὁ λόγος ἐξέπιπτε. καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ἢ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχειν, εἰς ἀπείρατόν τινα καὶ ἀσύμμετρον ἐξεμηκύνθη γραφή. καὶ περὶ τούτων μὲν ἄλλος. ἑτέραν δ' ἀρχὴ ποιήσομαι τοῦ λόγου, περί τε Δημοσθένους καὶ Ὑπερείδου καὶ τρίτου λέγων Αἰσχίνου. ἡ γὰρ δὴ τελεστάτη ῥητορικὴ, καὶ τὸ κράτος τῶν ἀναγωνίων λόγων, ἐν τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἔοικεν εἶναι.

23 ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ.

ΠΕΡΙ Δείναρχον τὸν ῥήτορος οὐδὲν εἰρηκὼς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων γραφεῖσιν, ἀφ' ὧν μήτε ἀνέτειλεν ἰδίᾳ γενομένην χαρακτῆρος τὸν ἄνδρα, ὥσπερ τὸν Λυσίαν, καὶ τὸν Ἰσοκράτη, καὶ τὸν Ἰσαῖον· μήτε τῶν ἀνημένων ἑτέροις τελεστῇ, ὥσπερ τὸν Δημοσθένη, καὶ τὸν Αἰσχίνην, καὶ Ὑπερείδην ἡμεῖς κρίνομεν· ὁρῶν δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα οὐδὲ πολλοῖς ἠξιωμένον ὀνόματος ὅτι δημοτικὴν λόγων, καὶ ἀπολελοιπότα δημοσίας τε καὶ ἰδίους λόγους, ἄτε ὀλίγους, ἄτε ἀνεπαφρονιθέντας, ἡγησάμην δεῖν μὴ παραλιπεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον, καὶ τὴν χαρακτῆρος αὐτοῦ διελθεῖν, καὶ διοίσειν τούς τε γνησίους καὶ ψευδεῖς λόγους, πρώτων, ἢ τῶν γε πλείστων, ἀναγκαιότερον οἶμαι, τοῖς μὴ ἐκ περιζώματος ἀσκῶσι ῥητορικήν· ἅμα δὲ ὁρῶν οὐδὲ ἀκριβὲς ἄτε Καλλίμαχον, ἄτε τοὺς ἐκ Περγάμου γραμματικοὺς περὶ αὐτοῦ γράψαντας, ἀλλὰ παρὰ τὸ μηδὲν ἐξετάσαι περὶ αὐτοῦ, τῶν ἀκριβεστέρων ἡμῶν τηκέτας, ὡς μὴ μόνον ἐψεύσθαι πολλὰ, ἀλλὰ καὶ λόγους τοὺς οὐδὲν μετ' αὐτοῦ παρεσήκοντας, ὡς Δειναρχου, γεγράφθαι· τοὺς δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφέντας, ἑτέρων εἶναι λέγειν. ἀλλὰ Δῆμος ὁ Μάγνης. ὃς ἔδοξε γράφειν πολυίστωρ, ἐν τῇ περὶ τῶν ὁμωνύμων πραγματείᾳ, λέγων καὶ περὶ τούτου τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὑπολῆψιν παρασχὼν ὡς περὶ αὐτοῦ λέξων τὰ ἀκριβές, διέψευσθη τῆς δόξης. ἔστιν δὲ κωλύει καὶ τὰς λέξεις παραφέρεσθαι τοῦ ἀνδρός. ἔστι δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα τάδε. Δειναρχος δ' ὁ Κορινθιος τὸ γένος πεπαρσιν· ὧν ὅστις ὁ μὲν, οὐκ τῶν ῥητόρων τῶν Ἀττικῶν· ὁ δὲ, τὰς περὶ Κρίτωνα
24 συναγωγὰς μισθολογίας. ὁ δὲ πρεσβύτερος μὲν ἀμφοῖν τούτοιν, Δήλιος δὲ τὸ γένος, πεπαραμαίδυμος τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ παράγραμμα. τέταρτος δὲ, ὁ περὶ Ὁμήρου λόγων συντιθείς. ἐτέλα δὲ πρὸς μέρος περὶ ἑκάστου διελθεῖν, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ῥήτορος. ἔστι δίνιν ὅτος, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν, οὐδὲν ἀπολείπων τοῦ Ὑπερείδου χαρίεις, ὥστ' εἰπεῖν, Καὶ νύ κεν ἢ παρέλασσεν. εὐθύμημα γὰρ φέρει πιστικὸν, καὶ ῥῆμα πομπαδαπὸν· πανοτητός τε μὴν ἅπτου ἥκει, ὥστε παρεισαίειν τοῖς ἀκούσι, μὴ ἀλλως γεγονέναι τὸ πρᾶγμα, ἢ ὡς αὐτὸς λέγει. καὶ νομίσειεν ἄν τις ἐνθήμης εἶναι τοῦ παραβόλου τὸν λόγον τὸν τοῦ Δημοσθένους, εἰ μὴ τοῦτο. πολὺ γὰρ ἀπέχει τοῦ χαρακτῆρος· ἀλλ' ὅμως ποσὸν τοῖς σκηπτοῖς ὑπεπέπληκεν, ὥστε τὰς μὲν ἀλλοις αὐτοῦ λόγους, χαρὸν πού τινα ἐξήκειν καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, ἀγνοεῖν συμβέβηκε· τὸν δὲ μὴ γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ, μόνον ἐκείνου νομίζεσθαι. ἡ δὲ λέξις ἐστὶ τοῦ Δειναρχου κυρίως ἀτικὴ, πάθος κινοῦσα χαρὸν τῇ πικρίᾳ μόνον, καὶ τῷ πόνῳ τοῦ Δημοσθενικοῦ χαρακτῆρος λείπομένη, τοῦ δὲ πιθανοῦ καὶ κυρίου μηδὲν ἀπολείπουσα.

οὐκ τούτων οὐδὲν ἐστιν ἅτε ἀκριβὲς, ἀλλ' ἅτε ἀληθὲς εἶναι. ἅτε γὰρ ῥήτωρ τοῦ δήμου, ἅτε

χρήσις,

χρόνως, καθ' οὓς ἐῶ, ὅτε τόπον ἐν ᾧ διέτριψε, δεδήλωκε. ὀνόματα ὄ μόνον κοινὰ καὶ πολιτεύματα ἐκοινώσαντο· καὶ πλῆθος λόγων εἶπεν οὐδενὶ τῶν συμφώνων· εἰ δεῖ ὄ τἀναντίον. ἃ οὖν ἐγὼ αὐτὸς δι' ἐμαυτοῦ κατελαβόμην, ταῦτ' ἐστίν. Δείναρχος, ὁ ῥήτωρ, υἱὸς μὲν ἦν υἱὸς καὶ
ἐμοὶ Σωστράτου Κοιλίδου ὄ δὲ ἦν ὁ υἱὸς ἀφικόμενος ὄ εἰς Ἀθήνας, καθ' ὃν χρόνον ἐγὼ τοῦτον ἀφῆκα τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων ἀκροατήν. Θεοφράστου τε συνεχώς, καὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. ἐφύης ὄ τοῖς πολιτικοῖς λόγοις ἡρμόσθαι, ἀκμαζόντων ἐπὶ τοῖς Δημοσθένους, ἤρξατο λόγους γράφειν, καὶ τοσοῦτον μικρὸν εἰς δόξαν. μάλιστα ὄ ἥκμασε μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, Δημοσθένους μὲν καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων φυγαῖς ἀδίκοις καὶ θανάτοις τοιούτοις περιπεσόντων, Θουκυδίδου δὲ καὶ Πολυκλείτου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀξίως λόγου. καὶ διετέλεσεν ἐτῶν πέντε καὶ δέκα χρόνον λόγους συγγράφων τοῖς βουλομένοις, ἕως Κάσανδρος τὴν πόλιν κατέσχεν. ὅπου ὄ Ἀναξικράτης ἄρχοντος, ἐφ' οὗ κατέλυσαν τὸν ἐν τῇ Μουνυχίᾳ φρουράν, τὸν Κασσάνδρου 25
καταστᾶσαν, οἱ περὶ Αντίγονον καὶ Δημήτριον βασιλεῖς, αἰτίαν ἔχων, ἅμα τοῖς ὅπλα φανεροῖς τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τοι ξένος αὐτὸς ὤν, καταλῦσαι τὸν δῆμον, ὁρῶν ἠρεθισμένους τοὺς Ἀθηναίους· καὶ μάλιστα τῷ πλουτεῖν ἑαυτὸν, ὑφορώμενος μὴ διὰ τοῦτο πάθῃ τι δεινόν· εἰσελθεῖν μὲν εἰς δικαστήριον οὐκ ἐμεινεν, ἐξελθὼν ὄ τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς Χαλκίδα τὴν ἐν Εὐβοίᾳ, τὸν ἀπὸ Ἀναξικράτους χρόνον ἕως Φιλίππου, πεντεκαίδεκα ἔτη γενόμενον, ἐκεῖ διέτριψεν, εἴ τις αὐτῷ γένοιτο διὰ Θεοφράστου καὶ τῶν ἀνδρῶν φίλων κάθοδος, ἀπειλημμένων. συγχωρήσαντος ὄ τοῦ βασιλέως μετὰ ἀνδρῶν φυγάδων κἀκείνῳ κατελθεῖν, ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, καὶ παρ' ἑνὶ τῶν φίλων Περξείῳ καταχθείς, χρησίου ἀπολυθέντος ἡρπάσθη, καὶ τοῦ ὄψους ἀφῃρέθη. ὀλιγώρως δ' ἔχοντος τοῦ Περξείου πρὸς τὴν ζήτησιν, δίκῃ ἔλαχεν αὐτῷ περὶ τῶν χρημάτων, αὐτὸς οὐδεπώποτε πρότερον εἰς δικαστήριον παρελθών. ὅπως μὲν ὁ βίος τοιοῦτος. ἀποδείκνυται δ' ἕκαστον αὐτῶν, ἔκ τε τῶν ἰσοτιῶν τῶν Φιλοχόρου, καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς περὶ αὑτοῦ συνέγραψεν ἐν τῷ λόγῳ τῷ κατὰ Περξείου, ὃς εἴρηται μὲν μετὰ τὸν Φυγικὸν, πρόσκειται δ' ἐγὼ τοῦ γραφίου τούτου· Δείναρχος Σωστράτου Κοιλίδου, Περξείῳ, ᾧ συνῴκει, ἐλάβετο παλαίστων δύο. Ἐβλαψέ με Περξένος, ὑποδεξάμενος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τὴν ἐν ἀγορᾷ, ὅτε πεφυγὼς Ἀθήνηθεν κατῆλθον ἐκ Χαλκίδος, χρυσίου μὲν στατῆρας ὀγδοήκοντα καὶ διακοσίους καὶ πέντε, οὓς ἐκόμισα ἐκ Χαλκίδος, εἰδότος Περξένου, καὶ εἰσῆλθον ἔχων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀργυρώματα δ' οὐκ ἐλάττω εἴκοσι μνῶν ἄξια, ὅπλα βυβλίου τούτοις. ἃ μὲν ἄλλα καὶ ἐν αὐτῷ ᾧ λόγῳ, δῆλος μὲν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ μισθώσεως δίκῃ πρότερον εἰσελθεῖν δεδήλωκεν· ἐν δ' τοῖς πρότερον μετὰ ταῦτα, πρῶτον μὲν ἐν ᾧ προσοιμίῳ τῷ βλάβεως, τῷ γενομένῳ αὐτῷ διὰ Περξένου, δεδήλωκεν· ἐν δ' τοῖς ἑξῆς, περί τε τοῦ φυγῆς καὶ τῶν ἀνδρῶν διεξέρχεται πάντων· ἐξ ὧν γίγνεται φανερὰ τὰ προφερόμενα. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι ξένος διέμενε, καὶ χρόνον ἤδη ὢν εἶπε τὸν λόγον, ἐξ ὧν ὅτι τῷ τέλει τοῦ δίκης εἴρηκε. ταῦτα μὲν αὐτὸς ὁ Δείναρχος περὶ ἑαυτοῦ. Φιλόχορος ὄ ἐν ταῖς Ἀτθικαῖς ἱστορίαις, περί τε τῆς αὐτῆς τῶν καλεσάντων τὸν δῆμον, καὶ 26
περὶ τοῦ καθόδου πάλιν ὅτως λέγει· Τοῦ δὲ Ἀναξικράτους ἄρχοντος, δύο μὲν ἦν τῶν Μεγαρέων πόλις ἐάλω· ὁ δ' Δημήτριος, ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν Μεγάρων, κατεσκεύαζετο τὰ πρὸς τὴν Μουνυχίαν· καὶ τὰ τείχη καταβαλὼν, ἀπέδωκε τῷ δήμῳ. ὕστερον ὄ εἰσηλθέτην πολλοὶ πολιτῶν, ἐν οἷς ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς. τοῦ ὄ εἰσαχθέντων, τοὺς μὲν οὐκ ἐκομείναντας τὴν κρίσιν, ἐνεβανάτωσαν τῇ ψήφῳ· τοὺς δὲ ὑποκρυσαμένους, ἀπέλυσαν. ταῦτα μὲν οὖν ὁ ὀγδοήκοντα. ἐν ᾧ τῇ ὀγδόῃ φησὶ· Τοῦ δὲ ὀγδοηκοστοῦ ὄ διελθόντος, ἑτέρου δὲ εἰσιόντος, ἐν ἀκροπόλει σημεῖον ἐγένετο τοιοῦτο. κύων εἰς τὸν τοῦ Πολιάδος νεὼν εἰσελθοῦσα, καὶ δῦσα εἰς τὸ Πανδρόσιον, ὅπου τὸν κόσμον ἀναβᾶσα τοῦ Ἐρεχθέως Διός, τὸν ὑπὸ τῇ ἐλαίᾳ, κατέκειτο. πάτειον δ' ἔστι τοῖς Ἀθηναίοις, κύνα μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἀκρόπολιν. περὶ τὸν αὐτὸν ὄ χρόνον καὶ ἐν τῷ ἱερῷ μὲν ἡμέραν, ἡλίου τὸν ἐξέλοντος, καὶ ὕσπερ αἰθρίας, ἀστὴρ ὅπου ἐνα χρόνον ἐφαίνετο οὐκ φανείς. ἡμεῖς δ' ἐρωτήσαντες ὑπὸ τε τοῦ σημείου, καὶ τοῦ φαντάσματος, εἰς ὁ φέρει, φυγάδων κάθοδον ἔφαμεν τοσημαίνειν ἀμφότερα· καὶ ταῦτα οὐκ ἐκ μεταβολῆς πραγμάτων ἐσομένων, ἀλλ' ἐν τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ· καὶ τὴν κρίσιν ὕπο τελεσθῆναι σωθέν. προφερομένων δὲ τούτων, ἐν ἔτι

ἡλικία, & τ λείπεται ϗ ἀναγκαῖόν ἐστιν, τὴν ἡλικίαν αὐτ διορίσαι· ἵνα καὶ τοῖς τ λόγων τ τε γνησίων
αὐτ ϗ μὴ, σαφές τι ἔχωμεν λέγειν. τίθημι δ' αὐτὸν ἑβδομηκοστὸν ἔχοντα ἔτος, ἀπὸ τ φυγῆς
βάσανος. κατεληλυθέναι· ὡς ϗ αὐτός φησι, γέροντα αὐτὸν ἀποκαλῶν· ἀφ' οὗ χρόνου ϗ καλεῖν τοὺς ἐν τῇ
ἡλικίᾳ ταύτῃ μάλιστα εἰώθαμεν. ὑποκειμένων δ' τούτων ὁλοχερεῖ λογισμῷ· ὃ γὰρ ἀκριβὲς οὐκ ἔχομεν· εἰ
μὲν ἄρ' ϗ Νικόφημον ἄρχοντα γεγενῶς. εἰ δέ τις ἢ πρεσβύτερον ἢ νεώτερον τ τῶν εἰρημένων χρόνων αὐτὸν εἶναί φησι, πρὸς τὰ μηδὲν ὑγιὲς λέγειν, ϗ λόγοις οὐ πολλοῖς ἀφέλητα· μᾶλλον δ' πρὸ ἔτη, πλεῖω πέντε, ἢ ἔλαττον τ μὲν, πρεσβύτερον αὐτὸν, τ δ', νεώτερον εἰ λέγων. ὁ μὲν ἀλλὰ ϗ ἄξιον θαυμάσαι λέγοντες αὐτὸν λόγοις συνεφάψειν ἀπὸ τ πέμπτου ἢ ἕκτου
27 πρὸς τὰ εἴκοσιν ἔτος, οὐκ ἂν ἁμάρτοιμεν· ὡς τε ϗ τ πρὸ Δημοσθένη τότε ἀκμαζόντων. ἕκτος δ' ϗ εἰκοστός ἐστιν ἀπὸ Νικοφήμου, Γνυθοδήμου. ὥστ' ὀλίγοις ὕστερον τούτου I
★ τ ἄρχοντος, τὰς φερομένας εἰς αὐτὸν, λόγους ἐν τοῖς οὐσίαις εἰρῆσθαι, ἀπιστοίημεν ἂν εἰκότως. ἐπὶ δ' ϗ τὰς ἐπ' Ἀναξικράτους ἕως Φιλίππου τελεσομένους ἀγῶνας, ὁμοίως ἐν τοῖς ψευδέσιν ἀναγράφοιμεν ἄν· ὁ γὰρ εἰς Χαλκίδα αὖ λίαν ἔπλεον λόγων χάριν, ἢ ἰδίων, ἢ δημοσίων· ὁ γὰρ τέλεον ἠπόρουν ὅτου λόγου. ἐπεὶ δ' ὁ χρόνος τοιόσδε, ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, εὕρηται, πρὸς
τῶν λόγων ὁ χαρακτὴρ. ὃν ϗ τῶν λόγων τοὺς τε γνησίους, ϗ μὴ, ἀκριβῶμεν· καιρὸς ἤδη καὶ περὶ τ χαρακτῆρος αὖθ' λέγειν. ἔστι δ' δυσέρεσον. σοφὸν γὰρ ὄντε κοινὸν, ὅτ' ἰδίον ἔχειν, ὅτ' ἐν τοῖς ἰδίοις, ὅτ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν· ἀλλὰ ϗ τοῖς Λυσίου ἁπλούστερος ἐστιν ὅπου γ', καὶ τοῖς Ὑπερείδου, καὶ τοῖς Δημοσθένους λόγοις. καὶ τούτων πολλὰ δή τις ἔχοι παραδείγματα σκοπεῖσθαι· τὸ μὲν Λυσιακὸν χαρακτῆρος, ἔν τε τῷ περὶ Μυρωνίδου λόγῳ, ϗ ἐν τῷ κ' Λυσικράτους ὑπὲρ Νικομάχου, ϗ ἐν δήμοις πολλοῖς· τὸ δ' Ὑπερείδου, ταῖς τε οἰκονομίαις ἀκριβεστέρου, ϗ ταῖς καλλωσκοπαῖς λυμαντέρου πως ὄντος τ Λυσιακῶν, ἐν πλείοσι μὲν ἢ τεσσαράκοντα Δεινάρχου λόγοις, παραδείγματα εὑρεῖν ἔστιν, οὐχ ἥκιστα δ' ϗ ἐν ᾧ περὶ τ Ἀγαθωνος ἀμφισβητήσεως. ὁ μὲν ἀλλὰ ϗ τὸ Δημοσθενικὸν χαρακτῆρος, οὗ μάλιστα ἐμιμήσατο, πολὺ πλείω δυνατ' ἄν τις εἰπεῖν, ὡς ϗ ἐν τῷ κ' Πολυεύκτου. προμιμάζεται γὰρ ὁμοίως ἐκείνῳ, ϗ δι' ὅλου τὸ λόγου παραπλήσιος μεμύηκε. πῶς οὖν ἄν τις διωρθεῖτο τοὺς γνησίους αὐτῷ γνωρίζειν λόγους; πρῶτον μὲν, εἰ ἐπίστατο τοὺς τ δήμων χαρακτῆρας· ἔπειτα, τοῖς μὲν Λυσίου παραπλησίους λόγους τούτῳ προσφέρει· τοὺς δ', Ὑπερείδου δόξαντας εἶναί τισι Δεινάρχου λόγους, μακρὰν ταῖς ὑπογραφαῖς τ βιβλίων χαίρειν εἰπών· τοὺς δ' τῷ Δημοσθενικῷ χαρακτῆρι προσελκυσθέντας, ὡς οἷόν τε τούτου τ ἀνδρὸς διαβεβαιοῖτο εἶναι). ἔστι μὲν γὰρ τ δήμων ῥητόρων, οἷς μεμίμηται, μεγίστη γνῶσις ἡ ὁμοιότης τ λόγων. αὐτίκα ὁ μὲν Λυσίας, ἔν τε τοῖς ἰδίοις ϗ τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν, αὐτὸς αὑτῷ ὁμολογούμενός ἐστιν· εἰς δ' τ λεκτικὸν τρόπον, καὶ τὸν τ ὀνομάτων 3
28 σαφήνειαν, ϗ συνθέσιν, ἀβλαφῆ μὲν, καὶ λείαν εἶναι δοκοῦσαν, πολυτὸς δ' λόγου κ' τὸν ἡδονὸν διαφέρουσαν. ὁ δ' Ὑπερείδης, κ' μὲν τὸν ἐκλογὸν τ ὀνομάτων ἡττᾶται Λυσίου· κ' δ' τ σχηματικὸν τρόπον, διαφέρει. διηγεῖται δ' πολλαχῶς· ποτὲ μὲν, κ' φύσιν· ποτὲ δ', ἀπὸ τοῦ τέλους ὅπερ τὸν ἀρχὸν πορεύομενος, πᾶς ἕκαστ' οὐθύμημα μόνον, ἀλλὰ ϗ κατ' ἐπιχείρημα πλατύνων. ὁ δ' τούτου τε ϗ τοῖς δήμοις πολλὰς ὑπερβαλλόμενος Δημοσθένης, ἄπορον μιμησάμενος, καὶ πολλῶν τὰ κάλλιστα ἐκλεξάμενος, δῆλος μὲν ϗ τῇ φωνῇ μείων, δῆλος δ' ϗ τῷ καθ' ἕνα ἕκαστον λόγον πρέπουσι, τ μὲν ἀλλὰ ϗ σεμνότητι, ϗ τῷ τ σχηματισμῶν ἀγκύλῳ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ τῷ πάθει, ϗ ὃ μέγιστον τῇ δεινότητι. ὁ δ' Δείναρχος, τοῦτο ὅμοιος ἐν ἅπασίν ἐστιν, οὔτε δ' ἄπορος εὑρετὴς, δι' ὃ γνώσεταί τις αὐτὸν ἀκριβῶς, ἢ τοῦτον τ τρόπον. πολὺ γὰρ 4
ἐμφανὴς μιμήσεώς τε ϗ αὐτὸς, ὥσπερ τ λόγων ἀρχέτυπον διαφόρων· ὡς ϗ ὑπὸ τ Ἰσοκράτους μαθημάτων, καὶ αὐτὸ τὸ Ἰσοκράτους. ἔστωσαν δ' οἵτινες ὑπογραφόμενοι λόγοι, ϗ οἵτες, Δεινάρχου, πολλὰ ἔχοντες πρὸς τὰ Λυσιακὰ ὁμοιότητα. τούτων ὁ βουλόμενος ποιεῖσθαι τὴν διάγνωσιν, πρῶτον μὲν τὴν ἰδιότητα τ ἀνδρὸς ἐκείνου θεωρείτω. ἔπειτ', ἐὰν μὲν ἀρετήν τε καὶ χάριν τοῖς λόγοις ἐπομένην ἴδοι, καὶ τὴν τ ὀνομάτων ἐκλογὴν σώζουσαν, ϗ τὸ μηδὲν ἄψυχον εἶναι τ λεγομένων, θαρρῶν λεγέτω τοῦτο Λυσίου. ἐὰν δ' μήτε χάριν ὁμοίαν δύνηται, μήτε τὸ πιθανὸν, καὶ τὸ τ ὀνομάτων ἀκριβὲς, μήτε τ ἀληθείας ἀπολόμενον, ἐν τοῖς Δεινάρχου

λόγοις

λόγοις αὐτοὺς ἑάτω. ὁμοίως κ᾽ ὅτι τῶν Ὑπερείδου· ἐὰν τ᾽ μὲν λέξεως τὸ ἰαμβεῖον, τ᾽ δ᾽ σωφροσύνης τὸ ἁπλοῦν, τῶν δ᾽ πραγμάτων τὸ δύσκριτον, τ᾽ δ᾽ καταστάσεως τὸ μὴ βαρυτόνων μηδὲ ὀγκώδες ἔχῃ· ταῦτα δ᾽ μέγιστα ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἴδιά ἐστιν· Ὑπερείδου λεγέτω. ἐὰν δ᾽ ἀνδρειοτέρως ἐν αὐτοῖς τόποις ἔχῃ, κ᾽ τὰ ἀνθηρὰ πάντα μὴ φαύλως ᾖ γεγραμμένα, ἐν τοῖς Δημάρχου πάλιν ἀναγραφέτω. τὸ δ᾽ αὐτὸ κ᾽ περὶ Δημοσθένους ὑπολαμβάνομεν. ἐὰν μὲν κ᾽ ἡ τ᾽ λέξεως μεγαλοπρέπεια, κ᾽ ἡ τ᾽ συνθέσεως ἐξηνεγμένη, κ᾽ τὸ τ᾽ παθῶν ἔμψυχον, κ᾽ τὸ δεινὸν πάσης κεραίας δίκην πικρὸν κ᾽ ἰσχυρόν, τό τε πνεῦμα, κ᾽ ἡ δριότης πᾶσι παρέπηται, μηδὲν ἔτι τοῦ κωλύον ἔστω, Δημοσθένους αὐτοὺς ἀναγράφειν. ἐὰν δ᾽ λίπῃ τι τῶν ἐν ἑκάστῳ τούτων ἄκρον, ἢ τὸ μεσαῖ πάσης ἰδέας ὅμοιον, μιμείσθωσαν ἐν τοῖς Δημάρχου. ὡς δ᾽ καθόλου εἰπεῖν, δύο τρόποι τ᾽ διαφορᾶς, καὶ πρὸς τοὺς τῶν ἀρχαίων μιμητὰς τοὺς τὰ ἀρχαῖα μιμήσεως, θῦρσι τις ἂν· ὧν ὁ μὲν, φυσικός τε ὤν, κ᾽ οὐκ ὀλίγης κατηχήσεως καὶ συμφοίτου λαμβανόμενος· ὁ δ᾽ τούτου μετέσχηκε, οὐκ τῶν τ᾽ τέχνης παραγελμάτων. πρὸς μὲν οὖν τὸν μετέρου, τί ἂν τις κ᾽ λέγοι; πρὸς δ᾽ τὸν ἑτέρου τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν· ὅτι πᾶσι μὲν τοῖς ἀρχετύποις, αὐθαδία τις ὑπερφέρειν, καὶ ὥρα· τοῖς δ᾽ ἀπὸ τούτων κατεσκευασμένοις, καὶ ἐπ᾽ ἄκρον μιμήσεως ἔλθωσι, μετέσειν τι ὅμως ὃ ὑπιτετηδευμένον, καὶ οὐκ οὐ φύσεως ὑπαρχον. κ᾽ τούτῳ τῷ παραγελματι, ῥήτορες μόνον ῥήτορας διακρίνουσιν, ἀλλὰ κ᾽ ζωγράφοι τὰ Ἀπελλῆ, κ᾽ τ᾽ ἐκεῖνον μιμησαμένων· κ᾽ Πλάστας, τὰ Πολυκλείτου· κ᾽ γλυφεῖς, τὰ Φειδίου. κ᾽ οἱ μὲν Πλάτωνα μιμεῖσθαι λέγοντες, καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον, κ᾽ ὑψηλὸν, καὶ θεῖον, κ᾽ καλὸν, δυνάμενοι λαβεῖν, δίχα μεμβώδη ἢ ὀνόματα καὶ φορτικὰ εἰσφέροντες, κ᾽ τοῦτ᾽ ἐλέγχου ῥᾳδίως· οἱ τε Θουκυδίδου ζηλῶν λέγοντες, καὶ τὸ μὲν δεινὸν, κ᾽ πυκνὸν, κ᾽ δριὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, χαλεπῶς ὑπολαμβάνοντες, οἷς ἔστι συνθέσεως φαινεῖς σχηματισμοὺς, κ᾽ τὸ ἀσαφὲς περιζώσασθαι πάνυ δυσχερῶς ἀνθυποσκιᾷ οὐκ τοῦ τυχόντος παραγελματος. ὥστε γε κ᾽ ὅτι τῶν ῥητόρων, οἱ μὲν Ὑπερείδου μιμούμενοι, ἁμαρτάνοντες τοῦ χαρίεντος ἐκείνης, κ᾽ τῆς ἀνθηρᾶς δυνάμεως, αὐχμηροί τινες ἐφάνησαν, οἷοι γεγόνασι Ῥόδιοι ῥήτορες, οἱ περὶ Ἀρταμώνιον, κ᾽ Αἰσχύλεα, κ᾽ Φιλάγριον, κ᾽ Μόλωνα. οἱ δ᾽ Ἰσοκράτους κ᾽ τὰ Ἰσοκράτους ἀποτυπώσασθαι θελήσαντες, ὑπλοι, κ᾽ ψυχροὶ, κ᾽ ἀσύμφοροι, καὶ ἀναληθεῖς. ὅπου δ᾽ εἰσὶν οἱ περὶ Τίμαιον, κ᾽ Πλάτωνα, κ᾽ Σωσιγένην. οἱ δ᾽ Δημοσθένη παραγελσάμενοι, καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου διώκοντες, τ᾽ μὲν προαιρέσεως εἵνεκα ἐπιτύχασιν, τ᾽ μέντοι ἴσχυσαν τὰ κεφάλαια τῶν ἐκείνου τῶν ῥήτορος ἔργων λαβεῖν. τούτων ἄμεινον ἂν τις θείη τὸν Δείναρχον ζηλεῦσθαι· λείπεται δ᾽ Δημοσθένους, κ᾽ μὲν τ᾽ ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῇ δριότητι· κ᾽ δ᾽ τὴν συνθέσιν, τῇ ποικιλίᾳ τῶν σχημάτων, καὶ τῇ ἐξηνεγμένῃ· κ᾽ τὴν εὕρεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, τῷ μὴ καινὰ κ᾽ παράδοξα λαμβάνειν, ἀλλὰ φανερὰ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ κείμενα· κ᾽ δ᾽ τὴν οἰκονομίαν, τῇ τάξει, καὶ τὴν ἐξεργασίαν τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ταῖς παρεκτάσεσι, καὶ ταῖς ἐφόδοις, καὶ τοῖς ἀνθηροῖς τεχνικοῖς παραγέλμασιν, ἃ περὶ αὐτὰ ὑστὶ τὴν ἰδέαν. μάλιστα δ᾽ αὐτὸ λείπει τῇ συμμετρίᾳ, καὶ τῷ καιρῷ πρέποντι. λέγω δ᾽ ταῦτα, οὐκ ἐν τῷ καθόλου δόπῳ, ὡς μηδὲν τούτων καλῶς ἔχοντος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ κοινοτέρῳ, καὶ ὡς ὑπὸ πολύ. δι᾽ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἄλλοι τινὲς Δημοσθένει ἔφασαν εἶναι, κ᾽ τὸ ἐλλιπὲς τ᾽ οἰκονομίας· ταύτην περὶ αὐτὰ τὴν δόξαν λαβόντες. τὸ γὰρ ἄμεινον, τοῦ πολιτικοῦ σώματος, ἡ μορφὴ, κατασκευὴ δ᾽ καὶ διάθεσίς τις τ᾽ μορφῆς διώκηκεν. ἃ μὲν οὖν ἐνδέχεται περὶ τὰ χαρακτῆρος τ᾽ ἀνδρὸς εὑρεῖν τε καὶ γράψαι, ταῦτ᾽ ὑστὶν. ὅπῃ δ᾽ τὴν τῶν λόγων διάγνωσιν δέξομαι. τοῖς τ᾽ Δημάρχου μὲν οὖν γνησίοις, αὐτὸ τὸ τῆς ἀναγραφῆς προσέσται μόνον· τοῖς δ᾽ ψευδέσι, τὰ τοῦ τ᾽ ἐλέγχου κ᾽ τ᾽ αἰτίας δικριβωμένα, δι᾽ ὧν ἕκαστον ἀφετέμεν αὐτῶν. ἐπεὶ δ᾽ ἀναγκαῖα πρὸς ταῦτα ἡ τ᾽ χρόνων διάγνωσις, οἷς Ἀθήναιος ἤρξατο, ἀφ᾽ οὗ Δείναρχον ἀποδέδεικται γεγονέναι χρόνοις, μέχρι τῆς δοκούσης αὐτῷ, μ᾽ τῶν Φυλῶν, καθόδου, γνωμένους ἑβδομήκοντα, προσθήσομεν. εἰσὶ δ᾽ οἵδε.

29 τῶν ἀρχαίων μιμήσεως ἐξίστασις.

30 τοῖς τ᾽ Δημάρχου λόγων διάγνωσις.

Νικόφημος.	Καλλιμήδης.	Εὐκράτης.	Κηφισόδοτος.
Ἀγαθοκλῆς.	Ἐλπίνης.	Καλλίστρατος.	Διότιμος.
Εὔδημος.	Αἰσχύλος.	Θεοκλῆς.	Ἀπολλόδωρος.
Καλλίμαχος.	Θεόμνηστος.	Θεμιστοκλῆς.	Ἀρχίδας.

Εὔδωρος. Λυκίσκος. Πυθόδοτος. Σωσιγθήνης.
Νικόμαχος. Θεόφραστος. Λεισιμαχίδης. Χαιρωνίδας.
Φρύνιχος. Πυθοδήμος. ὅτι τούτου πρῶτον αὐτὸν εἰς δικαστήριον
ἤγαγον συκοφαντεῖν ἐπεθέμεθα. μετ' ὀλίγον τοῦτον, Εὐάνετος.
Κτησικλῆς. Νικοκράτης. Νικήτης. Αἰσχραίνης.
Αἰσχρῶν. Κνησιφῶν. Εὐθύκριτος. Ἡγήμων.
Κρέμης. Αντικλῆς. Κηφισόδωρος. Φιλοκλῆς.
ὅτι τούτου, τῷ φεύγειν ἐδέξαντο Αθηναῖοι, καὶ ὁ δῆμος κατελύθη.

31 Ἄρχιππος. Νέαιχμος, Απολλόδωρος. Ἄρχιππος.
Δημογθήνης. Δημοκλείδης. Περξίβυλος. Νικόδωρος. 1
Θεόφραστος. Πολέμων. Σιμωνίδης. Ἱερομνήμων.
Δημήτριος. Καλλιμος. Ἀναξικράτης. ὅτι τούτου ἡ καταψα-
θεῖσα τοῦ Καλλιστράτου ὀλιγαρχία κατελύθη, καὶ οἱ εἰσαγγελθέντες ἔφυγον, ἐν οἷς καὶ Δεί-
ναρχος ἦν. Κόρυβος. Εὐξένιππος.
Φερεκλῆς. Λεώστρατος. Νικοκλῆς. Καλλίαρχος.
Ἡγέμαχος. Εὐκτήμων. Μνησίδημος. Αντιφάτης.
Νικίας. Νικόστρατος. Ολυμπιόδωρος. Φίλιππος. ὅτι
τούτου καθόδος ἐδόθη τοῖς τε δήμοις φυγάσι, καὶ Δημάρχῳ, τοῦ βασιλέως Δημητρίου.

Δημόσιοι λόγοι γνήσιοι.

2 Κατὰ Πολυβίκτου βασιλεύειν λαχόντος δοκιμασία· Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐγένετο. Κατὰ
Πολυβίκτου, συκοφαντηθέντος τοῦ βουλῆς, ἔνδειξις· Πάλαι θαυμάζω ὑμᾶς. Κατὰ
Πολυβίκτου, περὶ τῆς Θεοφανίας· Περὶ μὲν αὐτῆς τῆς μισθώσεως. Περὶ τῆς Θεοφάνους
ὅτι λοιδορεῖ· Βραχὺν ὦ ἄνδρες. Κατὰ Πυθέου, ξενίας· Ἰσθμιὰ μὲν ἦν θεωρίας. Κατὰ Πυ-
θέου, περὶ τοῦ ἐμπορίου· Ἐπειδὴ τοῖς μὲν λέγειν τοῦ ῥητόρων. Κατὰ Τιμοκράτους·
Ὡσπερ δίκαιόν ἐστι. Κατὰ Λυκούργου δώδυναι· Οἶδα ὅτι, καὶ μηδὲν ὑμῖν σωτηρία ἀμ-
φήνη. Κατὰ Δίωνος Βυλισίμου ἀνῆ, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Φαιακοσθενείας· Ἀεί γ' εἰ ἶναι. Κα-
τὰ Καλλιστράτου, περὶ τοῦ πρώτου· Πολλάκις ὦ Αθηναῖοι. Πιθανικός· Ἀπόντα συμβήσεσθαι.
Ἐπὶ Διονυσίου, τὸ ὅτι τῆς διοικήσεως· Ἴσως μὲν ὦ Αθηναῖοι. Καθ' Ἱππείου εἰσαγγελ-
τικός· Οὐδένα νομίζω, ὦ Αθηναῖοι. Εἰσαγγελία ἐπὶ Πισίου· Ὡσπερ καὶ ὑμῶν ἕκαστος. 3
Κατὰ Πισικλέους, εἰσαγγελία ξενίας· Οὐδένα πώποτε οἶμαι. Κατὰ Θεοκρίνου· Ἔνδειξις τοῦ
παιδός, ὦ Αθηναῖοι. τοῦτον Καλλίμαχος ἐν τοῖς Δημοσθένους φέρει. Κατὰ Στεφάνου·
★ Ἰσαγγελίαν τοῦ ἀρχῆς τοῦ νόμου δεδωκότος, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κλεοδήμου εἰσαγγελία· Οὐκ
ἀγνοῶ, ἄνδρες. Διαδικασία Φαληρέων πρὸς Φοίνικας, περὶ τῆς ἱερωσύνης τοῦ Ποσειδῶ-
32 νος· Εὐημερῶν τῷ Αθηναίων, πρέσβυς δή. Πρὸς τὸν Κηφισῶντος ἀπογραφήν· Πρῶτον
μὲν, ὦ ἄνδρες, δέομαι. ὁ ὕστερος· Τὰ μὲν πρὸς τὸν ὠνόν. Απολογία ψευδομαρτυρίας
πρὸς τὸν Χάρητος εἰσαγγελίαν γραμματέως· Οὔτ' ἔγραψα δεδεμένος ἔνεκα.
Κατὰ Φιλοκλέους, περὶ τῶν Ἀρπαλίων· Τί χρὴ λέγειν τὸ πρὸς τοῦ. Κατὰ Γνωσίου, περὶ
τῶν Ἀρπαλίων· Οὐκ ἀδηλον. Κατ' Αἰσχίνου, περὶ τῶν Ἀρπαλίων· Εὐτύχημα μὲν ὦ, ὦ
ἄνδρες. Κατὰ Δημοσθένους, περὶ τῶν Ἀρπαλίων· Ὁ μὲν δημαγωγὸς ὑμῖν. Κατὰ 4
Αἰσχίνου περὶ τῶν Ἀρπαλίων· Παίθ' ὡς ἔοικεν, ὦ ἄνδρες.

Ψευδεπίγραφοι δημόσιοι.

Κατὰ Θεοδώρου, ἀθωλικός· Ἥκιστα μὲν ὦ ἄνδρες· πρεσβύτερος ὅστις τοῦ Δημάρχου ἡλι-
κίας. εἰρήνη δ' ὅτι Θεοφίλου τῇ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος μετ' Θέλλον ἀνίοντα σταδίους τέτ-
ταρας, ὡς δὲ αὐτοῦ τὸ λόγου ἦν φανερόν· ὕστερον πέμπτον, ὡς δείξομεν, ἔτος ἔχοντος αὐτοῦ. Κατὰ κη-
ρύκων· Εἰ μὲν ὁ πατὴρ, ὦ ἄνδρες. ὅτος ὁ ἀγὼν εἰρήνη ἐπ' ἄρχοντος Εὐβούλου ἢ Λυκίσκου, τοῦ μετ'

Εὔβουλον,

Εὐβουλον, ὅπω" εἴκοσι ὄντος αὐτ. ὁ μὲν γὰρ λόγος, περὶ ὃν ἀποψηφισθέντος, γέγονεν ἐπ' Ἀρχείου, τῷ μὴ Θεμιστοκλέα. δῆλον δ' ἔκασον τῶν εἰρημένων ἐξ αὐτῶ τοῦ λόγου γίνεται. Κατὰ Μοιρίωνος, ἀπογραφαμένου" αὐτὸν Νικοδίκου· ἡλίσκετο μὲν ὡ ἄνδρες τοὺς Μοιρίωνος συμβαλών. ἡ δὲ ὁ λόγος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τοῦ πατρὸς εἴρηται. δηλοῦται δ' ὃν τ' αὐτῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου, καὶ τὰ τῶν ἑξῆς. Κατὰ Μενεκλέους ἀπαγωγῆς· Ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν νόμων, καθ' οὓς καὶ ὃν εἴρηται, παιδὸς ὄντος ἔτι Δημοχάρους. ὁ μὲν γὰρ κρινόμενος, ὅστις Μενεκλῆς, ὁ τὴν" ἱερείαν Νίνου ἔχων· ὁ δ' κατηγορῶν, υἱὸς τ' Νίνου. ἔστι δ' ταῦτα πρεσβύτερα τ' Δημοχάρους ἀκμῆς. ὁ μὲν γὰρ Δημοσθένους περὶ τοῦ ὁμίλου" δεδηλώκαμεν λόγος, ἐν ᾧ τότων μέμνηται, ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀπολλόδωρον ἄρχοντα τετέλεσται, ὡς ἐν τοῖς περὶ Δημοσθένους δεδηλώκαμεν. εἰ δ' ὡς τεθνηκότος ἤδη τοῦ Μενεκλέους ὁ Δημοσθένης ἐκεῖ μέμνηται, λέγων· Ἐωρᾶτε γὰρ πολλοὺς αὐτῶν ζῶντων, ἕως ἔζη Μενεκλῆς· παλαιὸς λόγος τίς ἐστιν. ὅτι δ' οὗτος ὁ Μενεκλῆς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, δεδήλωκεν ὁ κατηγορῶν. Διαδικασία" Ἀθμονέως περὶ τ' Μυρρίνης καὶ τῆς 33
Μιλησίας· Εὔχομαι δὴ τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ. πρεσβύτερός ἐστι τ' Δημάρχου ἀκμῆς. εἴρηται γὰρ ὅτι Νικομάχου ἄρχοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται δῆλον· ἐναντίος τοῖς εἴκοσιν ἔτεσι τοῦ ῥήτορος ἔχοντος. οἱ μὲν οὖν τ' ἀκμῆς αὐτῷ φερόμενοι ψευδεπίγραφοι εἰς αὐτὸν λόγοι, εἰσὶ τοιοίδε. μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα ἀναχώρησιν, οἷόν· Διαδικασία τ' ἱερείας τ' Δήμητρος πρὸς τ' ἱεροφάντην· Πολλῶν καὶ παραδόξων, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἔτος ὁ λόγος, ἤδη πεφυγόδος αὐτ' εἴρηται, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν. μέμνηται γὰρ ἐν αὐτῷ τ' καταρχύσεως ὀλιγαρχίας. "Ἐργα ποιεῖς κ' Τιμοκράτους, εἰσαγγελικὸς δῆμος καταλύσεως. ἔτος καὶ ἀπ' αὐτῆς τ' ὀπτιγραφῆς ὅστι δῆλος ψευδεπίγραφος ὤν. Κατὰ Σπουδίου· Καὶ ἐν τῷ δήμῳ κατηγορήσω ὑπερόμιλον. μετὰ τ' καταλύσιν τ' ὀλιγαρχίας εἴρηται. καὶ ἔτος ἤδη Δημάρχου φαίνεται φεύγοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦ λόγου γίνεται φανερόν. Διαδικασία Εὐδημέμων περὶ κήρυκας ὑπὲρ τῶν χθονίων ἱδρυμάτων· ποιητὰ παραγράμματα. καὶ ἔτος κ' τοῖς αὐτοῖς χρόνοις εἴρηται, πεφυγότος ἤδη τ' ῥήτορος, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ πάλιν δηλοῦται. Ἀθηναῖος Παίτων ἦσαν ὁμοίως. καὶ ἔτος εἴρηται ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ὡς κ' ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ φανερὸν γίνεται. Αἰτωλικός· Καὶ ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Αἰτωλοὶ παρόντες. ἔτος καθεστῶσης τ' ὀλιγαρχίας, ὑπὸ τ' Ἀθηνήθεν φυγάδων εἴρηται, δεομένων τοῖς Αἰτωλοῖς ἀΐδιος βοηθεῖν, ἐπεὶ καὶ ὁ Κασσάνδρου ἐλευθερωθεὶς ἐπεχείρει, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ γίνεται τοῦτο δῆλον. ἐκεῖνοι εἰκὸς, φίλον ὄντα τὸν Δείναρχον τῷ τὰ ὀλιγαρχίαν καταστησαμένων, τοῖς καταλυθεῖσιν ὑπεναντιοῦσθαι ἀγωνίζεσθαι. ὅθ' αὐτὸς Ἀθηναῖος λόγοις καταλαμβάνει, οἷόν τε ὄντ. Διφίλῳ δημοσιωνῇ," αἰτοῦντι δωρεάν· Ἀλλὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι. τοῦτον ἐπιδεῖξαι ὑπὸ Δημοσθένους ἐν τῷ λόγῳ· ὅτι τοῖς δωρεὰν ἔργασται αὐτῶν Δημοσθένης, ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ δεδήλωκε· καὶ ὅτι ὑπὲρ τέλους λόγου, ὁ Δίφιλος Δημοσθένους παρακαλεῖ σωτῆρος. ἀπίθανον δ' οἶμαι εἶναι, ὡς μὲν ἡμᾶς ὅταν γράφῃ δύνασθαι τῷ Διφίλῳ τὸν Δημοσθένους· λόγον δὲ παρὰ Δημάρχου λαβόντα παιδεῦσαι. "εἰ μία ἐμπορία ὑπὲρ μελέτης περὶ τῶν κατηγορηθέντων ἀπολο- 34
γία· Δέομαι ὑμῶν ὦ ἄνδρες. ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος λύσει ἂν τις, ὅτι οὐκ ἔστι τὸν λόγον Δημάρχου. ὑδαρὴς τε γὰρ, καὶ ἀσθενὴς, καὶ ψυχρός ἐστιν· ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν ἄν τις θείη Δημοκλείδου, ἢ Μεναισέχμου, ἢ τῶν ἀλλων τῶν πιθάνων λόγων. ἀφαιρεῖμαι δ' ἐγὼ τὰς περὶ Μεναισέχμου λόγους ἀμφοτέρους, αὐτοῦ· ὧν ὁ μὲν ἐστιν περὶ τ' Δήλου χωρίας· Ἱκέτ' ἥκομεν ἡμᾶς, καὶ ὁ δ' πρὸς Πεισικλέα, καὶ Δημοκράτην, ὃν ἡ ἀρχὴ, Νομίζομεν ὦ ἄνδρες. Σχεδὸν τε τὸν χαρακτῆρα· ὑδαρὴς γὰρ, καὶ κεχυμένος, καὶ ψυχρός· καὶ ὅτι ὁ λέγων αὐτὸς ὢν ὅτε ἄδοξος, καὶ μετὰ Λυκοῦργον τὸν διοικοῦντα τῶν δημοσίων χρημάτων πολλαχοῦ, ἐξητασμένος δὲ πολλάκις αὐτὸς, ὡς ἐν τοῖς λόγοις περὶ ἀπόρρητων μεμνῆται· καὶ ἐν ἰδίοις καὶ ἐν δημοσίοις ἀγῶσιν οὐκ ἂν ἐν ἀδωσίαις, ὥστε Δημάρχῳ λοιδορεῖσθαι. Ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐνδοῦναι" Ἁρπαλον Ἀλεξάνδρῳ· Οὐκ ἄξιον ἄρα θαυμάζω. ὅθ' ὅτος ὁ λόγος ἐμφαίνει

τὸν Δημάρχου χαρακτῆρα. εἰ γὰρ ἐγὼ μηδὲν ἄλλο, τό γ' οὖν ἠλίθιον καὶ σφισιχὴν ὕβριν αὖ ἐν αὐτῷ πολύ, ὃ πλεῖσον ἀπέχον τῶν Δημάρχου χαρακτήρων. Δηλιακὸς, Ἀπόλλωνος καὶ Ροιᾶς τοῦ Ταφύλου. ὅτος δὲ τὸ ῥήτορος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς συγγραφέως ὄντι. δηλοῖ δ' ἐν τῷ δόπα, καὶ τὸ χαρακτῆρος, ἀρχαϊκὸς ὤν, καὶ τὸν δεξιὸν τοῦ τοπικοῦ Δήλου καὶ Λέρου ἰσοτέλειαν. Κατὰ Δημοσθένους· Παρανόμων εἰσάγετε ὦ ἄνδρες. ὅτος ἐν τοῖς Περγαμηνοῖς πίναξι φέρεται ὡς Καλλικράτους. ἐγὼ δ', εἰ μὴ ἐκεῖνός ὄστιν, οὐκ οἶδα· οὐδὲ γὰρ ἐνέτυχον τῷ Καλλικράτους συγγενεῖ. ὅτι δ' πάμπολυ τοῦ Δημάρχου λόγων ἀφέστηκεν, αὐτελὴς τε ὤν, καὶ ξένος, καὶ οὐκ ἀπέχων ἰδιωτικῆς φλυαρίας, πείσομαι.

Ἰδιωτικοὶ ῥήτορες.

Κατὰ Πρόξενος, βλάβης, ὃν αὐτὸς εἶπεν ὑπὲρ αὐτοῦ· Εἴ τις μοι θεῶν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κηφισοκλέους, καὶ τῶν οἰκείων, βλάβης· Ἃ μὲν ἐγκαλῶν, ὦ ἄνδρες. Πρὸς Φανοκλέα, βλάβης ἀπολογία· Ὡμολόγηκα μὲν ἐγὼ, ὦ ἄνδρες. Πρὸς Νικοκράτη, ὑπὲρ Νικομάχου, βλάβης· Ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι μὲν ἰδιώτης. Σωτηρία Παρμενίωνος ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ, βλάβης· Καὶ πρεσβευτὴς μὲν ἦν τότε, ἄνδρες δικασταὶ, ἔγωγε ἔγνων ὅτι Παρμενίων ἀδικεῖται. Κατὰ Ποσιδίππου, κλοπῆς· Ἀδικηθεὶς ὦ ἄνδρες. Κατὰ Ἡδύκης, ἀποστασίου· Καταλιπόντος ἐνιαυτοῦ παῖδος. Ἀποστασίου, πρὸς Ἀρχέστρατον· Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γέγοιτο. Σωτηρία Ἡγελόχου ὑπὲρ ὀπτικῆς· Ὥσπερ καὶ ἡμῶν ἕκαστος. Ἐπικληρικὸς, ὑπὲρ τῆς Ἰοφῶντος γυναικός· Ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι πείσομαι ὤν. ὕστερον· Ἁμάρτημα μὲν ὦ ὦ ἄνδρες. Διαμαρτυρία, ὡς οὐδὲ εἰσὶν ὀπάδικοι Αἰσχοφῶντος γυναῖκες· Τοῦ νόμου δεδωκότος ὦ ἄνδρες. Κατὰ Πεδιέως, κακώσεως παιδὸς ὀρφανοῦ· Μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες θαυμάσῃ. Διαμαρτυρία πρὸς τὸν Ἐπιτίμου κλῆρον πρὸς Χάριτα· Πολλάκις ἤδη ἤκουσα. Ὑπὲρ τοῦ Μνησικλέους κλήρου· Δικάζειν ὦ ἄνδρες δέησιν. Κατὰ Πρόξενου, ὕβρεως· Ὑβριστής ὄστιν ὦ ἄνδρες πληγῶν. ἔδοξε δ' ὀπτιγεγράφθαι, Ἀπολογία ὕβρεως. Ἐπιτροπῆς πρὸς Φιλωπάδην· Τὸν θαυμαστὸν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κλεομένδους, αἰκίας· Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ ὁ πατὴρ Θεόδωρος δή. Πρὸς Διοσκουρίδην πρὸς νεῶν· Δικαίως αὖ οἶμαι ὦ ἄνδρες. Ἐρανικὸς, πρὸς τοὺς Πρόκλεος παῖδας· Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες. Πρὸς Ἀμφικράτην, διαδικασία πρὸς καρπῶν χωρίου· Ἐπὶ τούτοις ἄνδρες ἀναγκαῖόν ὄστι. Περὶ τοῦ ἵππου· Τοῦ μὲν ἀγῶνος, ὦ ἄνδρες. ὁ ὕστερος· Ἐβουλόμην ἄν, ὦ ἄνδρες. Λυσικλείδου κατὰ Δάου, ὑπὲρ ἀνδραπόδων· Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες. Παραγραφὴ πρὸς Βιώτην· Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ αὐτὸς ἀπείρως. Κατὰ Θεοδώρου, ψευδομαρτυριῶν· Νομίζουσιν ὦ ἄνδρες. Ἀγάθωνι σωτηρία, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἴρηκεν Ἀγάθων. Ἀποστασίου ἀπολογία Αἰσχύλῳ πρὸς Ξενοφῶντα· Χρήσασθαι μὲν ὦ ἄνδρες. κατὰ Φιλίππου, μεταλλικός· Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες. Κάλλιππος, ὑπὲρ ὑποπίνου· Ἔδοξε δ' ὀπτιγεγράφθαι ὑπὲρ Θεοδώρου, ὃν ἐποίησατο υἱὸν Ἀρχεφῶν· Βουλόμην ἄν ὦ ἄνδρες, ὥσπερ καλὸν καὶ δίκαιον. Περὶ τοῦ Ἀρχεφῶντος κλήρου· Καὶ δίκαιον εἶναι νομίζων.

Ἰδιωτικοὶ ψευδεπίγραφοι.

Πρὸς Πεδιέα παραγραφή· Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον. ὅτος ὁ λόγος εἴρηται ὀπὶ Αἰσχυδήμου ἄρχοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται δῆλον. οἱ μὲν γὰρ εἰς Σάμον ἀποσταλέντες κληροῦχοι, κατὰ τοῦτον τὸν ἄρχοντα ἀπεστάλησαν, ὡς Φιλόχορος ἐν ταῖς ἱστορίαις λέγει. Δείναρχος δ' ὕστερον δέκατον ἔτος τινικαῦτα εἶπε. Πρὸς Μελησανδρον ὑπὲρ τῆς βιηφασίας· Ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἃ μὲν ὁ λόγος. ἀλλ' ὁ μὲν λέγων, ὡς ὀπὶ Μόλωνος ἄρχοντος γεγραμμένου τοῦ ἀδικήματος, ποιεῖται τὸν λόγον. φησὶν δ' τῷ ὑστέρῳ ἐπεισιέναι τὸν Ἀγάθωνα, ὀπὶ Νικοφήμου ἄρχοντος, καθ' ὃν φυγαδεύεσθαι γεγραμμένος ὁ Δείναρχος. Πρὸς Βοιωτὸν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· Οὐδεμία φιλοτεχνημοσύνη. εἰ καὶ μὴ τοῖς ἀνδράσι οἱ Δημοσθένους ἀφαιρούμενοι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ Δειναρχῳ προσάπτοντες, ἐλέγχοιντο, τῷ χρόνῳ γ' οὖν ὀπαδειχθεῖεν ἂν ψευδόμενοι.

ψδόμβοι. μέμνηται δὲ ὡς νεωστὶ τῆς εἰς Πύλας ἐξόδου γεγενημένης· ἡ δ' εἰς Ἀθηναίων ἔξοδος ὅτε Θυμήδου ἄρχοντος ἐγένετο, τεισκαιδέκατον ἔτος Δηνάρχου ἔχοντος. Πρὸς Μανίτθιον, περὶ τοιούτου· Παίτων ὅστις αἱμαράτιζον. ὅτος ἀκολουθεῖ τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὃν πολλαχοῦ ἔχει τις λέξιν τοιαύτα, ἃ εἰ μή τις τὸ αὐτὸ ῥήτορος, ἔξω τῆς τοῦ Δεινάρχου ἡλικίας. πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἠγώνισται τὸν ἀγῶνα ὁ κατήγορος, ἀλλὰ δύο, ἢ τρισίν, ὡς ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Δημοσθένους γραφῇ δεδηλώκαμεν. Ἀθηναίη σωτηρία, περὶ τῶν ἀρείας, περὶ Ἀμμωνικόν· Φίλος μοι καὶ ὁπιτήδειος ὤν. ὁ ὕστερος· Οἴομαι μὲν ὑμᾶς ὦ ἄνδρες. Διοπείθους ἐπὶ τοῦ Ἑλλήσποντον τοῦ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῦ, Δαμασίβιντος, εἴρηται ὁ λόγος, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν. ἔστι δὲ ὁ χρόνος ἐπὶ Πυθόδοτον ἄρξαντα, ὡς δηλοῖ Φιλόχορος σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπὸ τούτου τοῦ ἄρχοντος, ὀκτωκαιεικοστὸν ἔχων ἔτος. περὶ Μήκυθον, μεταλλικός· Πριάμιοι μεγάλων ὦ ἄνδρες. ὑπὸ Νικομάχου ἄρχοντος εἴρηται ὁ λόγος ὅτος. Φησὶ γὰρ ὁ λέγων, Ἐπιβούλου μὲν μισθώσασθαι τὸ μέταλλον· τεῖα δ' ἔτη ἐργασάμενος, ἐκβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλησίον ἔχοντος μέταλλα, λαχεῖν αὐτῷ τὴν δίκην ἐπὶ Νικομάχου ἄρχοντα, Δηναρχοῦ ἓν καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος. Σατύρῳ περὶ Χαιρόδημον ὑπὲρ ὑποτροπῆς ἀπολογία· Μὴ μεγάλου κινδύνου συμβεβηκότος. καὶ ὅτος ὑπὸ Νικομάχου εἴρηται. Ὑπὲρ ἀντιδόσεως, Μενεκλείδη· Εἰ μὲν ἔδει ὦ ἄνδρες περὶ τριῶν ἢ τεττάρων. ὁ μὲν λέγων, ὅστις Ἀφαρεύς ἐστιν ὑπὲρ τῶν Δηναρχου λόγων. εἴρηται δὲ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου ζῶντος, ἐπὶ τοῦ χρόνου τοῦ ἐπὶ Νικομαχίδου στρατηγίας, ἐφ' ἧς ἁλῶναι δύνασθαι ἔφασκον, ἑάλω· Τιμόθεος δ' ἁλῶναι δύνασθαι ἔφασκεν ὑπὸ Διοτίμου, τοῦ ἐπὶ Καλλίστρατον· ὅτε καὶ -- 37

Quædam hîc, vt appareret, desiderantur. sed ea, vt coniicere licet, pauca sunt. Mirari autem non oportet defecisse quædam, cum extremum etiam huius libelli maculis nonnullis aspersum sit.

De Dinarcho

Cicero lib. 2 De oratore:

Et ii qui se ad causſas contulerunt, vt Demosthenes, Hyperides, Lycurgus, Æschines, Dinarchus, aliique complures, etsi inter se pares non fuerunt, tamen sunt omnes in eodem veritatis imitandæ genere versati. quorum quamdiu mansit imitatio, tamdiu genus illud dicendi studiumque vixit: postea quam, exstinctis his, omnis eorum memoria sensim obscurata est & euanuit, alia quædam dicendi molliora ac remissiora genera viguerunt.

Idem in Bruto:

Huic (*Demosthenis sc.*) Hyperides proximus, & Æschines fuit, & Lycurgus, & Dinarchus, & is cuius nulla exstant scripta, Demades, aliique plures. Hæc enim ætas effudit hanc copiam; & (vt opinio mea fert) succus ille & sanguis incorruptus vsque ad hanc ætatem oratorum fuit, in qua naturalis esset, non fucatus nitor.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜ-

μμήμῳ τῷ φιλτάτῳ πλεῖσα χαίρειν.

ΟΛΛΩΝ μετ' ἀνδρῶν ξένων τε καὶ ἀδοξοτάτων ἀκουσμάτων ὧν ἐπήνουν ἐνίους καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἔν τι καὶ τοῦτο ἐφάνη μοι θαυμαστὸν ἀκούσαντι παρά σου· ὅτι τῶν φιλοσόφων τις τῶν ἐκ τῆς Περιπάτου, πρώτα χαρίζεσθαι βουλόμενος Ἀριστοτέλει τῷ κτίσαντι ταύτην τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι ποιήσειν φανερὸν, ὅτι Δημοσθένης τὰς ῥητορικὰς τέχνας παρ' ἐκείνου μαθὼν, εἰς τοὺς ἰδίους μετήνεγκε λόγους, καὶ κατ' ἐκείνα κε- 1
συθμισμένος τὰ προοίμια, πρώτων ἐχρῆτο τῶν ῥητόρων κριτῶν. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἐπελάμβανον τῶν πολλῶν τινα εἶναι τὸν ταῦτ' ἐπιχειροῦντα λέγειν, καὶ παρῄνουν σοι μὴ πᾶσι τοῖς προοιμίοις προσέχειν· ὡς ὁ καὶ σύνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐπυθόμην, ὃν ἐγὼ καὶ τῶν ἠθῶν ἕνεκα, καὶ τῶν λοιπῶν, ἀποδέχομαι, ἐθαύμασα, καὶ πολὺς ἐν ἐμαυτῷ γεγόμην, ὅπως μελετήσειεν ἄριστα δεῖν ἅπαντα σκέψεως τὸ πρᾶγμα, μή ποτε λέληθέ με παλαιὰς οὕτως ἔχον, καὶ σοφὸν εἶναι τὸν ἀνδρὶ εἰρῆσθαι· ἵνα μὴ μαθὼν ὅτι πρότερόν τῶν Δημοσθένους λόγων αἱ Ἀριστοτέλους τέχναι, ἐκὼν μεταδοξάσω· ἢ τὸ ναὶ μὲν φωράσας, τῇ δόξαν ἰσχυρὸν αὐτὸς ἔχων, βεβαιώσω, καὶ τὸν ἀνδρὸς εἰρωνείαν καὶ γραφὴν παρεσκευασμένον, πρὶν εἰς ὄχλον ἐκδοθῆναι τὸ συγγραμμα,
21 μεταβαλεῖν πείσαιμι τὴν δόξαν. ὀκνήσειν δέ μοι καὶ σὺ παρέχοις ῥοπὴν εἰς τὸ μὴ παέργως ἐξετάσαι τὴν ἀλήθειαν, πρόδηλα ποιῆσαι τὰς λόγους εἰς ἐμαυτὸν πέπεικα, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη καὶ τὰς ὑπὲρ φανεσάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τότε τοὺς Ἀριστοτέλους τὰς ῥητορικὰς γεγράφθαι τέχνας. ἐδόκεις τέ μοι καὶ τοῦτο ὀρθῶς παραινεῖν, μὴ σημείοις, μηδ' εἰκόσι, μηδ' ἀκριβείας τὸ πρᾶγμα πιστώσασθαι μάρτυσιν, ὅπερ τούτων σοφισμάτων τοῖς πίστεων δι' ἀναγκαίων συνάγεται λημμάτων· ἀλλ' αὐτὸν Ἀριστοτέλη πρόδηλα ἐξ τῶν ἰδίων
» τεχνῶν ὁμολογοῦντα τἀληθὲς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δὴ πεποίηκα, βέλτιστε Ἀμμαῖε, τῆς τε ἀληθείας προσιόντος, ὡς ὅπου πρώτως οἰόμεθα δεῖν πρᾶγμα ἐξετάζεσθαι, καὶ τῆς ἀπρώτων
» τῶν περὶ τὰς πολιτικὰς λόγους ἀκριβῶν ἀκούσαντων χάριν· ἵνα μὴ τοῦτ' ἐπολάβωσιν, ὅτι πρῶτα προείληφεν ἡ περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ ῥητορικὰ πρόδηλα· καὶ ὅτε οἱ περὶ Θεόδωρον καὶ Θρασύμαχον καὶ Λιβανίου ἀκροατὴς ἄξιον σοφὸν εἶναι, ὅτε Ἰσοκράτης καὶ Αἰσχίνης καὶ Λυκιδάμας, ὅτε οἱ τούτοις συμβιώσαντες τοῖς ἀνδράσι, πρόδηλα τεχνικῶν συγγραφεῖς καὶ ἀγωνιστὰς λόγων ῥητορικῶν, οἱ περὶ Θεοδέκτην καὶ Φίλιστον καὶ Ἰσαῖον καὶ Κηφισόδωρον, Ὑπερείδην τε καὶ Λυκοῦργον καὶ Αἰσχίνην· οὔτε αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ὁ πρῶτος ἐπιβαλόμενος τὰς τε περὶ αὐτὸν καὶ τὰς καθ' ἑαυτὸν, καὶ μηδὲ τοῖς ῥητορικοῖς ἐπιβολὴν καταλιπὼν, τοσοῦτος [αὖ] ἐλπίζεσθαι τοῖς Ἰσοκράτης τε καὶ Ἰσαῖος κοσμούμενος πρόδηλα σιν, εἰ μὴ τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας ἐξέμαθεν. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος ἔτος, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, οὐδὲ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν τῶν ὕστερον ἐξενεχθέντων οἱ Δημοσθένους λόγοι συνετάχθη-
22 σαν· ἀλλὰ καθ' ἑτέρας εἰσαγωγάς τινας, ἐφ' ὧν ἐν ἰδίᾳ δηλώσω γραφῇ τὰ δοκοῦντά μοι. πολὺς γὰρ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, οὐ νῦν καλῶς εἶχεν ἑτέρας γραφῆς ποιήσας πάρεργον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοῦτο πειράσομαι φανερὸν ποιῆσαι, ὅτι Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς ὑπὲρ φανεσάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τούς τε δικανικοὺς καὶ τοὺς δημηγορικοὺς, καὶ θαυμαζομένου παρὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ δεινότητι λόγων, τότε ὁ φιλόσοφος τὰς ῥητορικὰς ἔγραψε τέχνας. ἀνάγκη δ' ἴσως πρῶτον ὅσα παρέλαβον ἐκ τῶν κοινῶν ἰδεῶν, ἃς κατέλιπον ἡμῖν οἱ τοὺς βίους τῶν ἀνδρῶν συγγραψάμενοι, προφθεῖν. ποιήσομαι δ' ἀπὸ Δημοσθένους τὴν ἀρχήν. ἔτος ἐλήφθη μὲν ἐνιαυτῷ πρότερον τ' ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος· ἄρχοντος δ' Τιμοκράτους εἰς ἔτος ἐν ᾧ ἐμβεβηκὼς ἐπταικαιδέκατον· δημοσίους τε λόγους ἤρξατο γράφειν ὑπὲ Κνημιράτου ἄρχοντος, εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔχων ἔτος. καὶ ἔστιν αὐτὸς πρῶτος τῶν ἐν δικαστηρίῳ καλουμένων ἀγώνων ὁ κατ' Ἀνδροτίωνος, ὃν γέγραφε Διοδώρῳ τῷ κρίνοντι ὃ ψήφισμα
προσαιόμην.

παρανόμων. καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἕτερος ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, ὁ πρὸς τοῖς ἀπελεγχῶν, ὃν αὐτὸς διέθετο, χαριέστατος ἁπάντων τῶν λόγων καὶ γραφικώτατος. ἐπὶ δὲ Διοτίμου τοῦ μετὰ Καλλίστρατον, ἐν Ἀθηναίοις πρεσβεία εἶπε δημηγορίαν, ἣν ἐπιγράφουσι περὶ τῶν ἱππικῶν πίναξας συντάξαντες, Περὶ τῆς συμμορίας· ἐν ᾗ παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους μὴ λύειν τὰς πρὸς βασιλέα γενομένας εἰρήνας, μηδὲ πρότερος ἄρχειν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ μὴ παρασκευάσασθαι πρῶτον ναυτικόν· δύναμιν, ἐν ᾗ πλείστη εἰρηνεύομεν· καὶ τὸν ἔπαινον τῆς παρασκευῆς αὐτὸς κατέστησεν. ἐπὶ δὲ Θεοδήμου τοῦ μετὰ Διότιμον ἄρξαντος, τοῦτ' ἔστι καὶ Τιμοκράτους λόγον ἔγραψε Διοδώρῳ τῷ κρίναντι παρανόμων τὸν Τιμοκράτην, καὶ τὸν περὶ τῆς Λίνδου πολιτικὸν βοηθείας δημηγορικόν, ὃν αὐτὸς ἀπήγγελε. μετὰ δὲ Θεόδημον ἐπὶ Λεπτίνου τοῦ μετ' ἐκεῖνον ἄρξαντος τοῦ καὶ Φιλίππου δημηγοριῶν ἤρξατο, καὶ λόγους ἐν τῷ δήμῳ διέθετο περὶ τῆς ἀποστολῆς ξενικοῦ πρὸς Βυζαντίους καὶ τῶν δέκα Γαδικῶν πειρῶν εἰς Μακεδονίαν. ἐπὶ τούτου τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μετ' Αἰσχίνην ἔγραψε λόγον Εὐθυκλεῖ τῷ διώκοντι παρανόμων ὃ ψήφισμα. ἐπὶ δὲ Θεάλλου τοῦ μετ' Αἰσχίνην, ἐπὶ τοῖς Ῥοδίων ἀπήγγελε δημηγορίαν, ἐν ᾗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν αὐτῶν, καὶ τὸν δῆμον ἐλευθερῶσαι. ἐπὶ δὲ Καλλιμάχου τοῦ τείτου μετὰ Θέαλλον ἄρξαντος, ᾗς διέθετο δημηγορικὸς, παρακαλῶν Ἀθηναίους βοηθῆσαι Ὀλυνθίοις ἀποστεῖλαι τοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ Φιλίππου. πρῶτον μὲν, ἣ ἔστιν ἀρχή, Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἂν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μοι δοκεῖ. δεύτερον δ', Οὐχὶ ταὐτὰ παρεσκεύασται μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. τρίτον δ', Αἰτὶ πολλῶν μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χρημάτων. καὶ τοῦτον μὲν ἔγραψε τὸν ἄρχοντα καὶ ὁ καὶ Μειδίου λόγος, ὃν συντάξας μετὰ ταῦτα χρηστολογίαν ὁ δῆμος αὐτὸν κατεχρηστόνησε· μέχρι δὲ τούτου δώδεκα λόγων ὧν εἴρηκα δημοσίων, ἐν οἷς εἰσι δημηγορικοὶ μὲν ζ', δικανικοὶ δὲ ε', ἀπόντες μὲν τοῦτοι τοῦ Αἰσχινείου λεχῶν, ὡς ἔκλεπτον τοῦ ἱστορουμένου τοῦ ἀνδρὸς ἀποδείκνυμι, καὶ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων, οὐθὲν ἀρχαῖον. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, υἱὸς μὲν Νικομάχου, ὁ γένος καὶ τὴν τέχνην ἀναφέροντος εἰς Μαχάονα τὸν Ἀσκληπιοῦ· μητρὸς δ', Φαιστίδος, ἀπογόνου τινὸς τῶν ἐκ Χαλκίδος τὴν ἀποικίαν ἀναγαγόντων εἰς Στάγειρα. ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἑνενηκοστὴν καὶ ἑνάτην ὀλυμπιάδα, Διοξενίδου Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ἔτεσι Δημοσθένους πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ Πολυζήλου ἄρχοντος, ἐλθὼν τεσσαρακοντούτης παρὰ Πλάτωνα, ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἔχων εἰς Ἀθήνας ἦλθε, καὶ συσταθεὶς Πλάτωνι, χρόνον εἰκοσαετῆ διέτριψε σὺν αὐτῷ. ἀποδαιόντος δὲ Πλάτωνος, ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος ἀπῆρε πρὸς Ἑρμείαν τὸν Ἀταρνέως τύραννον, καὶ δι' ἑτῶν τριῶν παρ' αὐτῷ τρίβας, ἐπ' Εὐβούλου ἄρχοντος εἰς Μιτυλήνην ἐχωρίσθη· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Φίλιππον ἦλθε, τοῦ Πυθόδοτον ἄρχοντα, καὶ διέτριψε χρόνον ὀκταετῆ παρ' αὐτῷ καθηγούμενος Ἀλεξάνδρου. μετὰ δὲ τὸν Φιλίππου τελευτὴν ἐπ' Εὐαγέτου ἄρχοντος ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, ἐφοίτα ἐν Λυκείῳ χρόνον ἐτῶν δώδεκα. τῷ δὲ τεσσαρακαιδεκάτῳ μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, ἀπάρας εἰς Χαλκίδα, νόσῳ ἐτελεύτα, τελέσας τοὺς ἑξήκοντα βιώσας ἔτη. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστιν ἃ προδεδώκασιν ἡμῖν οἱ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράψαντες. ἃ δὲ αὐτὸς ὁ φιλόσοφος περὶ ἑαυτοῦ γράφει, πᾶσαν ἀφαιρούμενος ὑποψίαν τοῦ χαρίζεσθαι βουλομένων αὐτῷ τὰ μὴ προσήκοντα, πρὸς πολλοῖς δήλοις, ὧν οὐδὲν δέομαι μεμνῆσθαι νῦν ὁ παρών, ἀπέθετο ἐν τῇ προτέρᾳ βίβλῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὡς ἀμφίκτιον οὖσαν τοῖς ῥητορικαῖς συντάττεσθαι λέγοις, ἀλλ' ἐν τῇ κρατίστῃ γεγονὼς ἀκμῇ, καὶ προσεκδεδωκὼς ἤδη ταῖς τε τοπικαῖς συντάξεις καὶ ταῖς ἀναλυτικαῖς καὶ ταῖς μεθοδικαῖς, τεκμηρίων ἐστὶν ἰσχυρότερα. ἀρξάμενος γὰρ ταῖς ὠφελείαις ὑπεδήλωσεν ἃς προείληφεν ὁ ῥητορικὸς λόγος, ταῦτα νῦν λέξιν γράφει· Χρήσιμος δ' ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ ὡμῶς γε ὃ φύσει εἰ πρείττω πάλιν ἦ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων. ὥστε ἐὰν μὴ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτὸν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἄξιον ὑπὸ τιμήσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἑνίους ὅσ' εἰ τῷ ἀκριβεστάτῳ ἔχοιμεν ὑπομνήματι, ῥᾴδιον ἀπ' ἐκείνης πᾶσαν λέγειν ταύτην. διδασκαλία γάρ ἐστιν ὁ νῦν τοῦ ὑπομνήματος λόγος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἀλλ' ἀνάγκη δῆλον τῶν ἴδιον ποιεῖσθαι τὰς πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὡς ἁπλῶς καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς ἐλευθερίοις περὶ τοὺς πολλοὺς ἐπιτεύξεως. Περί τε τοῦ δεδιέναι μὴ ἐλεγμὸς λέγῃ, ὅτι τοῦτο τοῖς ἐναντίοις ἐπιτρέπει λέγειν, ὅτι τοῦτο αὐτοῦτο ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ μεθοδικῆς πραγματείας δῆλον· Τῶν δὲ δεῖ τὰ δεικνύναι καὶ φαίνεσθαι δεικνύναι,

" καθάπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς, ὁ μὲν ἐπαγωγή ἐστι, ὁ δὲ συλλογισμός, [ὁ δὲ, φαινόμενος
" συλλογισμός,] καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. ἔστι γὰρ ὁ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγή· ὁ δὲ ἐνθύμημα, συλ-
" λογισμός· [ὁ δὲ φαινόμενον, φαινόμενος συλλογισμός.] καλῶ γὰρ ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν
" συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τῶν δι-
" καιωμάτων, ἢ παραδείγματα λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ ταῦτα, οὐδέν πως. ὥστ' εἰ καὶ
" ὅλως ἀνάγκη συλλογίζεσθαι ἢ ἐπάγοντα δικαιοῦν ὁπῶν [ἢ ὀνειδίζειν·] δῆλον δὴ ἡμῖν τοῦτο ἐκ
" τῶν ἀναλυτικῶν· ἀναγκαῖον ἑκάτερον [αὐτῶν ἑκατέρῳ] τούτων ὃ αὐτὸ εἶναι. ὅτι δ' ὅτι διαφορὰ
" παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν Τοπικῶν· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπα-
" γωγῆς εἴρηται πρότερον· ὅτι ὁ μὲν, ὅτι πολλῶν καὶ ὁμοίων δεικνυμένων ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπα-
" γωγή ἐστιν, ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα· ὃ δ' ἂν ὄντων, ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνῃ, παρὰ ὃ 11
" ταῦτ' εἶναι ἢ καθόλου ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμός, ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φα-
" νερὸν δὲ καὶ ὅτι ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν [τὸ] εἶδος τῆς ῥητορείας· καθάπερ [γὰρ] καὶ ἐν τοῖς Μεθοδικοῖς
" εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει. Ὁ μὲν οὖν Αἰσχίνης ὑπὲρ ἑαυτοῦ γέγραφε, μαρτυρόμενος
δι' ἐρρήδην ὅτι τὰς ῥητορικὰς λέξεις συνετάξατο πρεσβύτερος ὢν ἤδη καὶ τὰς κρατίστας συντά-
ξεις πεποιημένος. ταῦτ' ἔστιν ἐξ ὧν περιλάβοιμι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι περιέρχονται οἱ τῶν
26 ῥητορικῶν ἀγώνων τῶν τῆς φιλοσοφωτέρας λέξεως, ἱκανῶς ἀποδεδειχέναι νομίζω. εἰ γε ὁ μὲν εἰκοστὸν καὶ
πέμπτον ἔτος ἔχων ἤρξατο πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν, καὶ λόγους εἰς δικαστήρια γράφειν· ὁ δὲ κατὰ
τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔτι συνῆν Πλάτωνι, καὶ διέτριψεν ἕως ἐτῶν ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα, ἔστε σχολῆς ἦν ὅ-
μιλος, ἔστε ἰδίαν πεποιημένος αἵρεσιν. εἰ δέ τις ἔτη ἕξ καὶ δέκα διέλθοι ὡσὶ καὶ τρὶς ταῦτα ἀναλέγων, 2
ὅτι μὲν ὕστερον ἐγράφησαν αἱ ῥητορικαὶ λέξεις τῶν ἀναλυτικῶν τε καὶ μεθοδικῶν καὶ τοπικῶν, ὁμολο-
γῶν ἀληθὲς εἶναι, οὐδὲν ἂν κωλύσειν λέγων, ἀπάσας ταύτας καλεσκευακέναι τὴν φιλόσοφον τῆς γραμματείας, ἔτι παιδευόμενον παρὰ Πλάτωνι, ψυχρὰν μὲν καὶ ἀπίθανον ὑπολαμβάνων εἰσάγειν,
βιαζόμενος δ' ὃ κακοῤῥήτορον τῶν ὑποθημάτων ποιεῖν πιθανώτατον, ὅτι καὶ ὁ μὴ εἰκὸς γίνεται
πολλὰ εἰκὸς, ἀφεὶς ἃ περὶ ταῦτα λέγειν εἴωθεν, ὅτι τὰς αὐτὰς βέλτιστα ἡ φιλοσόφου μέθοδος, ἃς
" ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ λέγει τῶν λέξεων, περὶ τὴν μεταφορὰς καὶ λέξιν ὅτου γράφων· Τῶν δὲ μεταφο-
" ρῶν λεπτῶν ὄντων, οὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ καὶ ἀναλογίαν· ὡς Περικλῆς ἔφη τὸν νεότητα τὸν
" ἀπολομένων ἐν τῷ πολέμῳ, ὅτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὡς εἴ τις ὁ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ
" ἐξέλοι· καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, ὅτι ἐᾶν περιίδῃ τὸν Ἑλλάδα ἑτεροφθάλμον γε-
" νόμενον· καὶ Κηφισόδοτος, ἀπορραδάζοντος Χάρητος δύσεις δοιῶν [τῶν] περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν
" πόλεμον, ἠμφισβήτει, φάσκων εἰς πῦρ ἰέναι τὸν δῆμον ἀγανοῦντα, ἂν δύσεις πρεσβεύεσθαι· διδόναι 3
ὅτως. Εἰ μὲν δὴ σαφῶς αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ἀποδεικνύει τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον γεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ ταῖς λέξεις, ὅτος δ' ὅτι Καλλιμάχου γέγονεν ἄρχοντος, ὡς δηλοῖ Φι-
27 " λόχορος ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Ἀτθίδος, τῇ λέξιν ὅτῳ γράφων· Καλλίμαχος Περγασῆθεν· ὅτι τότε,
" Ὀλυνθίοις πολεμουμένοις ὑπὸ Φιλίππου καὶ πρέσβεις Ἀθήναζε πέμψασιν, οἱ Ἀθηναῖοι συμ-
" μαχίαν τε ἐποιήσαντο καὶ βοήθειαν ἔπεμψαν, πελτασὰς [μὲν] δισχιλίους, τριήρεις δὲ τεσσαράκοντα ταῖς
" μετὰ Χάρητος, αἷς καὶ συνεπλήρωσαν· ἔπεσθαι διεξελθὼν ὀλίγα τὰ μεταξὺ χρόνου, λέγησι ταυ-
" τί· Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Χαλκιδέων τε ὅτι Θρᾴκης θλιβομένων ὑπὸ πολέμου καὶ πρεσβευσαμέ-
" νων Ἀθήναζε, Χαρίδημον αὐτοῖς ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἑλλησπόντου στρατηγὸν· ὃς ἔχων
" ὀκτωκαίδεκα τριήρεις καὶ πελτασὰς περὶ χιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ἦλθεν εἴς τε
" Παλλήνην καὶ τὴν Βοτταίαν μεθ' Ὀλυνθίων, καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησεν· ἔπειθε γὰρ τὸ τρίτης συμ- 4
" μαχίας λόγος ταυτί· Πάλιν δὲ τῶν Ὀλυνθίων πρέσβεις ἀποστελλόντων εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ δεομέ-
" νων μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς καταπολεμηθέντας, ἀλλὰ πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις δυνάμεσι πέμψαι
" βοήθειαν, μὴ ξενικὴν, ἀλλ' αὐτῶν Ἀθηναίων, ἔπεμψεν αὐτοῖς ὁ δῆμος τριήρεις μὲν ἑπτὰς
" ἐπὶ καίδεκα, τοὺς δὲ πολιτῶν ὁπλίτας δισχιλίους καὶ ἱππεῖς τριακοσίους, ἐν ναυσὶν ἱππηγοῖς, στρα-
" τηγὸν δὲ Χάρητα τὸν αὐτὸν πάντος· ἀπέχει μὲν δὴ καὶ ταῦτα ῥηθέντα φανερὰν ποιῆσαι τὴν φιλοτι-
μίαν τῶν ἀξιούντων τὰς Αἰσχίνου πρεσβείας ἐγκωμιαστικὰς λέξεως τοῦ Δημοσθένους, ὃς ἥδη ἱστορηκὼς μὲν ἐτύ-
χειν εἰρηνικῆς δημηγορίας Φιλιππικὰς, ῥᾳδίως δὲ Ἑλληνικάς. πρὸς δὲ λόγοις δηλώσει οἷς εἰς
δικαστήρια γεγραφὼς, οἷς οὐθεὶς ἂν ἔχοι ψόγου εἰπεῖν ὡς ἀτελεῖς λόγους καὶ φαύλους, καὶ μηδὲν
ὑπὸ φαι-

ὅπ Φάνοντας λεχικὴν, ἐπιδὴ καὶ τὸν Αἰσχίνης συνεπάξηται λεχῶν. ἐμοὶ μὲν ἔγωγε μέχρι τούτου προελθὼν, φήσομαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσι λόγοις τοῖς μάλιστ' ἀδοκιμοῦντας ὅπ δείκνυμι τούς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικοὺς πρότερον ἀπηγγελμένους τῆς ἐκδόσεως τοῦ παντὸς λεχῶν, μαρτυρεῖ πάλιν αὐτοῖς χρώμενος Αἰσχίνης. μετὰ δὲ ταῦτα κατέλιπε Καλλίμαχον, ἐφ' οὗ τὰς εἰς Ὄλυνθον βοηθείας ἀπέστειλαν Ἀθηναῖοι πρεσβείας ὑπὸ Δημοσθένους, Θεόφιλος ὢν ἄρχων, καθ' ὃν ἐκράτησε τῆς Ὀλυνθίων πόλεως Φίλιππος. ἔπειτα Θεμιστοκλῆς, ἐφ' οὗ τὸ ἕκτον τὸν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἀπήγγειλε Δημοσθένης, περὶ τῆς Φυλακῆς τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεων, ἧς ἐστιν ἀρχή, Ἃ μὲν ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδιωκήμεθα δίκην, ταῦτ' ἐστί. μετὰ δὲ Θεμιστοκλέα, Ἀρχίας, ἐφ' οὗ παραγενόμενος τοῖς Ἀθηναίοις μὴ κωλύειν Φίλιππον τῆς Ἀμφικτυονίας μελέτην, μηδὲ ἀφορμὴν διδόναι πολέμου, νεωστὶ πεποιημένος τὸν περὶ αὐτὸν εἰρήνην. ἀρχὴ δὲ καὶ ταύτης τῆς δημηγορίας ἐστὶν ἥδε, Ὁρῶ μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ πράγματα. μετὰ δὲ Ἀρχίαν ἐστὶν Εὔβουλος, εἶτα Λυκίσκος, ἐφ' οὗ τὸν ἕβδομον τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο περὶ τὰς ἐκ Πελοποννήσου πρεσβείας, ταύτην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος, Ὅταν μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγοι γίγνωνται. μετὰ Λυκίσκον ἐστὶν ἄρχων Πυθόδοτος, ἐφ' οὗ τὸν ὄγδοον τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο περὶ τοὺς Φιλίππου πρέσβεις, ἧς ἐστιν ἀρχή, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι. καὶ τὸν κατ' Αἰσχίνην συνεπάξατο λόγον, ὅτε τὰς δ' ὑπάτας ἐδίδου τῆς δευτέρας πρεσβείας τῆς ὑπὲρ τοὺς ὅρκους. μετὰ Πυθόδοτον ἐστὶ Σωσιγένης, ἐφ' οὗ τὸν ἐννάτην διελήλυθε κατὰ Φιλίππου δημηγορίαν, περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ φραπτῶν, ἵνα μὴ διαλυθῇ ὁ μετὰ Διοπείθους ξενικόν· ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην, Εἰ μέν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς λόγους ἅπαντας ἐν ὑμῖν, μήτε περὶ ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδείαν, μήτε περὶ χάριν. 29

Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρχοντα τὸν δεκάτην, ἐν ᾗ πρεσβεία διδάσκειν ὅτι λύει τὸν εἰρήνην Φίλιππος, καὶ πρότερος ἐκφέρει τὸν πόλεμον· ἧς ἐστιν ἀρχή, Πολλῶν ὦ ἀνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γινομένων ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν. μετὰ Σωσιγένην ἄρχων ἐστὶ Νικόμαχος, ἐφ' οὗ τὸν ἑνδέκατον δημηγορίαν διελήλυθε, περὶ τῆς λεγομένης τὸν εἰρήνην Φίλιππον, καὶ τοὺς Ἀθηναίους πείθει Βυζαντίοις ἀποστεῖλαι βοήθειαν· ἧς ἐστιν ἀρχή, Καὶ σφόδρα νομίζων ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βουλεύεσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πρόσεσθαι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. ὅτε Νικομάχου Θεόφραστος ἄρχων, ἐφ' οὗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους ἑκουσίως ὑπομεῖναι τὸν πόλεμον, ὡς κατηγγελκότος αὐτὸν ἤδη Φιλίππου. καὶ ἔστιν αὕτη τελευταία τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην, Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο τὸν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἀνεβάλετο τὸν πόλεμον, πᾶσιν ὑμῖν φανερὸν γέγονεν. Ὅτι δὲ δώδεκα τούτους ἅπαντας τοὺς λόγους ὃς κατηρίθμηται, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν Αἰσχίνου τελευτῶν ἀπήγγειλεν ὁ Δημοσθένης, αὐτὸν Αἰσχίνην παρέξομαι μάρτυρα τοῦτο. ἀρξάμενος γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν λεχῶν τοὺς τόπους οὐς εἶχεν ἀφ' ὧν τὰ ὑπομνήματα φέρεται, καὶ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου προσλαμβανόμενος, προσαπιθεὶς αὐτοῖς τὰ προσδεήματα. φησὶ δὲ αὐτὸν τοῦτο τὸ φιλόσοφον λέξιν· Ἄλλος εἰς τὸν χρόνον σκῆψις οἵα, ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι « Εἰ πρὶν ποιῆσαι, ἠξίουν τῆς εἰκότος τυγχάνειν, ἐὰν ποιῶ, ἔδοξε ἄν· ποιήσαντι δ' [ἀπ]όδωσθε; μὴ « τοίνυν μέλλοντες μέν, ὑπισχνεῖσθε, παρόντες δ' ἀφαιρεῖσθε. Καὶ πάλιν πρὸς ὃ λέγει Θη- « 30 βαίων διένειμε Φίλιππος εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅτι εἰ πρὶν βοηθῆσαι Φωκεῖς, ἠξίουν, ὑπέρκειτο ἄν ἀπόντων οὖν εἰ διότι πρόσθετο καὶ διέσωσεν, μὴ δώσουσιν. ὁ δὲ χρόνος ὅτος ἐν ᾧ Φίλιππος ἠξίου « Θηβαίους ὑπὲρ τὴν Ἀττικὴν ἀπολαβεῖν δωρεάν, ὑπομιμνήσκων τῆς ἐν τοῖς πρὸς Φωκεῖς πολέμῳ γνωμένης βοηθείας, ἐκ τῆς καινῆς γίνεται φανερὸς ἰσοτιμίας. εἶχε δὲ ὅτως· μετὰ τὴν Ὀλυνθίων ἅλωσιν, ἄρχοντος Θεμιστοκλέους, συνῆκαν Φίλιππον πρὸς Ἀθηναίους ἐγίνοντο περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. αὕτη διέμεινεν ἐπὶ ἔτη χρόνον ἄχρι Νικομάχου· ὑπὸ δὲ Θεοφράστου τὸν μετὰ Νικόμαχον ἄρξαντος, ἐλύθησαν, Ἀθηναίων μὲν Φίλιππον αἰτιωμένων ἀρχὴν τοῦ πολέμου, Φιλίππου δὲ Ἀθηναίοις ἐγκαλοῦντος. ἃς δὲ αἰτίας δι' ἃς εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ἀδικεῖσθαι λέγοντες ἀμφότεροι, καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ τὸν εἰρήνην ἔλυσαν, ἀκριβῶς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν τῇ ς' Ἀτθίδος βίβλῳ. ἵνα δὲ ἐξ αὐτῆς τὰ ἀναγκαιότατα· Θεόφραστος Ἀλαιεύς· «

» ὅπῃ τότε, Φίλιππος ὁ μὲν πρῶτον ἀναπλεύσας, Περίνθῳ προσέβαλεν· ἀπολυχὼν δ' ἐπὶ Βυ-
» ζάντιον ἐπολιόρκει, καὶ μηχαναῖς τε προσῆγε. ἔπειτα διεξελθὼν ὅσα τοῖς Ἀθηναίοις ὁ
Φίλιππος ἐνεκάλει δικαίως τ' ὀπισολῆς, καὶ Δημοσθένης ἀδίκως παρακαλέσαντος αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον
καὶ ψηφίσματα γράψαντος, ἐχθρίσαντα μὲν φίλον καθεῖλεν τὴν πρὸς τοῖς Φίλιππον εἰρή-
νης καὶ συμμαχίας σαθεῖσαν, ναῦς δὲ πλησίον καὶ τὰ ἄλλα ἐναντία τὰ πολέμου. Ταῦτα γράψας
Θεόφραστον ἄρχοντα γενόμενον, ᾧ μετ' ἐκεῖνον ἐνιαυτὸν τὰ πρακτέα μετὰ τὴν λύσιν τῆς
εἰρήνης ὅπῃ Λυσιμαχίδης ἄρχοντος διεξέρχει. Ἐφεξῆς δὲ καὶ τότων αὐτοῖς τὰ ἀναγκαιότατα· Λυσι-
31 » μαχίδης Ἀγαρνεύς. ὅπῃ τότου, τὰ μὲν ἔργα τὰ πρὸς τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην ἀνεβά-
» λετο ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον· τὰ δὲ χρήματ' ἐψηφίσατο πρώτη τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ,
» Δημοσθένους γράψαντος. Φιλίππου δὲ καταλαβόντος Ἐλάτειαν καὶ Κυτίνιον, καὶ πρέσβεις πέμ- 10
» ψαντος εἰς Θήβας Θετταλῶν, Αἰνιάνων, Λίτωλῶν, Δολόπων, Φθιωτῶν· Ἀθηναίων δὲ τὸν
αὐτὸν χρόνον πρέσβεις ἀποσταλέντων τοῖς πρὸς Δημοσθένη, τότοις συμμαχίδι ἐψηφίσατο. Φα-
νερᾶς δὲ γενομένοις τοῦ χρόνου καθ' ὃν εἰσῆλθον εἰς Θήβας οἵ τε Ἀθηναίων πρέσβεις οἱ πρὸς Δημο-
σθένη, καὶ οἱ παρὰ Φιλίππου, ὅτι μὲν Λυσιμαχίδου ἄρχοντα πίπτει, παρεσκευασμένων ἤδη καὶ
πρὸς τὸν πόλεμον ἀμφοτέρων, αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ποιησάμενος φανερὸν ἐν τῷ πρὸς σφᾶς. Ἐφεξῆς δὲ
» ἐξ αὐτῆς λαβὼν τὴν ἐκείνου λέξεως τὰ συμπίπτοντα πρὸς τὸ πρᾶγμα· Οὕτω δικαίως ὁ Φίλιπ-
» πος πρὸς πόλεις πρὸς ἀνθρώπους δικαίους τότων, καὶ τότοις ἐπαρθεὶς τοῖς ψηφίσμασι καὶ τῇ ἀποκρίσει,
» ἧκεν ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν καὶ ἑλὼν ἔσχεν, ὡς δὴ αὖ εἴ τι ἐβούλετο, ἐπὶ συμπράσσοντων ἡμῖν
αὖ καὶ τῶν Θηβαίων. Ἀλλὰ μὲν τὰ τότε συμβαίνοντα διεξελθών, διεξελθὼν δὲ καὶ τοὺς ῥηθέντας ὑφ'
ἑαυτῷ λόγους ὅπῃ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὡς πρεσβευτὴς ἦλθ' Ἀθηναίων εἰς Θήβας ἐπέμφθη, 20
» ταῦτα πρῶτ' λέξιν ὅπως εἶπήσιν· Ὡς δ' ἀφικόμεθα εἰς τὰς Θήβας, καλεσαμένου μου Φιλίππου καὶ
» Θετταλῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν ἡμετέρους φίλους, ἐν φόβῳ,
τοὺς δ' ἐκείνου, θράσεις. ἔπειτ' ὀπισολίου τινὰ κελεύσας ἀναγνωσθῆναι, ταῦτ' ὀπεῖπήσιν·
» Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγεν ἐκείνους, ἦλθ' ὁ τῶν συμμάχων· τάξιν ἐκεί-
32 » νους ἔχων. καὶ παρελθόντες ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν Φιλίππου ἐγκωμιάζοντες, πολλὰ δ' ὑμῖν ἐκα-
» λοῦντες, πρῶτ' ὅσα πρὸς ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίοις, ἀναμιμνήσκοντες. Ὃ δ' ὅλων κεφάλαι-
» ον, ἄξιον, ὧν μὲν δίκην πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου, χάριν αὐτοῖς ἀποδοῦναι· ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδί-
» κηνται, δίκην λαβεῖν, ὁπόλεμος βούλονται, ἢ διιέναι αὐτοῖς ἐφ' ὑμᾶς, ἢ συνεμβαλεῖν εἰς τὴν
Ἀττικήν. Εἰ δὴ καὶ Λυσιμαχίδου μὲν ἄρχοντα τὸν μετὰ Θεόφραστον, λελυμένης ἤδη τὰ εἰρήνης οἱ παρὰ
Φιλίππου πρέσβεις εἰς Θήβας ἀπεστάλησαν, παρακαλοῦντες αὐτοὺς μᾶλλον μὲν 30
συμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰ δὲ μή, δίοδον τῷ Φιλίππῳ παρασχεῖν, μεμνημένους τῶν ἐργασιῶν αὐτὸ τῶν
πρὸς τὸν Φωκικὸν πόλεμον. Ταύτης δὲ μέμνηται καὶ πρεσβείας Αἰσχίνης, ὡς
ὀλίγῳ πρότερον ἐπέδειξα, ταῖς ἐκείνου λέξεσι παρακρούμενος· δυσμενέσι δοκοῦσι τεκ-
μηρίοις ὅτι πρῶτοι οἱ Δημοσθένους ἀγῶνες οἱ πρὸ τοῦ Λυσιμαχίδου ἄρχοντος ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ
δικαστηρίοις γιγνόμενοι, πρότεροι τῶν Αἰσχίνου λεχῶν [εἰσιν.] ἑτέραν πρεσβείαν μαρτυ-
ρίαν παρὰ τὸ φιλοσόφου λαβών, ἐξ ἧς ἔτι μᾶλλον ἔστιν φανερὸν ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον τὸν συμ-
βάντα τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς Φίλιππον, αἱρηθεὶς καὶ σωτὴρ χθεσαν ὑπὸ αὐτοῦ τέχνας, Δημο-
σθένους ἀκμάζοντος ἤδη καὶ τὴν πολιτείαν, καὶ πρώτας εἰρηκότος τοῖς τε δημηγορικοῖς καὶ τοῖς δικανι-
κοῖς λόγοις, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἐμνήσθην. διεξιὼν γὰρ τοὺς τόπους τῶν ἐνθυμημάτων ὁ φιλόσο-
» φος, καὶ τὸν ἐκ τῶν αἰτίας λίθησι· παρέξομαι δὲ τὴν ἐκείνου λέξιν· Ἄλλος πρὸς δὲ ἀναίτιον ὡς αἴτιον· οἷ 40
» ᾧ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγενέναι. Ὃ γὰρ Μετὰ τοῦτο, ὡς Διὰ τοῦτο λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς
» πολιτείαις· ὡς ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν πρώτων τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκεῖνον
33 γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος. Ποίους γοῦν ὁ Δημοσθένης καλεσκεύασεν ἀγῶνας, τῆς Αἰσχινείοις τέ-
χνας ὁδηγοῖς χρησάμενος, εἰ πρώτους οἱ δημόσιοι λόγοι δι' ὧν ἐπαινεταί τε καὶ θαυμάζεται, πρὸ
τοῦ πολέμου γεγόνασιν, ὡς πρότερον ἐπέδειξα, πλοῦ ἑνὸς τοῦ πρὸ τοῦ φεύγει; ὅτος γὰρ μόνος
εἰς δικαστήριον εἰσελήλυθεν μετὰ τὸν πόλεμον, ἐπ' Αἰσχίνου ἄρχοντος μὲν ἐνιαυτὸν μετὰ τὸ
ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ὀκτὼ δὲ μετὰ τοῦ Φιλίππου τελευτήν, καθ' ὃν χρόνον Ἀλέξανδρος τὴν

Ἀρβήλοις

Αρβήλοις σίνηα μάχῃσι. εἰ δέ τις ἐρᾷ τῶν παρὰ πάντα φιλοτιμουμένων ὅτι τῶν ἴσως ἔγραψε τὸν λόγον τῆς Αἰσχίνου κατηγορίας, τὸν κράτιστον ἁπάντων λόγων, πολλὰ παρὰ αὐτὸν εἰπεῖν ἔχων, ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος φαίνηταί μοι, καὶ τοῦτον ὑποδείξω· ὑποτιθέμενος τὸν ἀγῶνα παρὰ τῶν Αἰσχίνου τεχνῶν ὑποτιτθευσίων, αὐτῷ χρησάμενος τῷ φιλοσόφῳ μάρτυρι. παρεστὶ γὰρ τόπον ἐνθυμημάτων τὸν ἐκ τῶν παρὰ φύσιν, τοῦτα καὶ λέξιν γράφει· Ἄλλος ἐκ τῶν παρὰ φύσιν. εἰ γὰρ ἦν ἑτέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς καὶ τὸ δικαίως
ποιῆσαι, ἑτέρῳ τὸ πεποιθέναι· καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι· οἷ, ὡς ὁ τελώνης Διομέδων,
παρὰ τῶν τελωνῶν· Εἰ γὰρ μηδὲ ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδὲ ἡμῖν ὃ ὠνεῖσθαι. καὶ εἰ τῷ πε-
ποιθότι τὸ καλῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει, τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει, καὶ τῷ ποιήσαντι ἢ ποιοῦ-
10 τι. ἔστι δὲ τοῦτο παραλογίσασθαι. οὐ γὰρ εἰ δικαίως ἔπαθεν δοῦλος, καὶ δικαίως ἐστὶ τοῦτο πεποιθέναι.
ὡς ὁ φόνου ἄξια ποιήσας πατήρ, εἰ ἐστὶ τοῦτο τοῦ ἑαυτοῦ τιμᾶν ὅτι θανάτῳ ἀπάγεται, δεῖ
σκοπεῖν χωρὶς, εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας, ποιῆσαι· εἶτα χρῆσθαι ὁπλίταις δοῦλοις ἁρ-
μόττει. ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τοῦτο. ὥσπερ ἐπὶ τῷ Αλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου, καὶ οἷς ἦν παρὰ
Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα. πῶς οὖν ἔστιν ἡ Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν 34
ἀποκτεινάντων Νικάνορα, παρὰ ἣν ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβη-
τήσεως κεφάλαιον ἐστὶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, ἢ ἡ παρὰ Αἰσχίνου, ὡσπερ Κτησιφῶντος
τοῦ παρανόμων φεύγοντος τὸ παρὰ τὸ στεφανοῦν ψήφισμα, καὶ τὸν τῶν παρανόμων φεύγοντος
γραφὴν; ἐν ταύτῃ γὰρ ὃ ζητούμενον ἐστίν, οὐ τὸ κοινὸν, εἰ ἐξῆν καὶ στεφάνων ἄξιος ἐστὶ Δημο-
σθένης, ὑποδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων τὰ εἰς τὰ τείχη δαπανήσας· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον
20 ὑπῆρχε νόμος ἐστὶν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν. τὸ γὰρ ἐκ τῶν παρὰ ἄλ-
ληλα τοῦτ' ἔστιν, εἰ ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕτως καὶ τῷ ὑπευθύνῳ ὃ λαβεῖν τὸν στέφανον
ἐξεῖναι. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἶμαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Αἰσχίνην. εἰ δέ τις ἐρᾷ ὅτι παρὰ
τῆς τῶν δώρων, ἃ ἐπ' Ανδρικλέους ἄρχοντος ἀπελογήσατο, παρὰ τὸν Αλεξανδρείαν τελευτὴν,
πολλῷ νεωτέρας ἔτι ποιήσῃ τὰς Αἰσχίνου τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων. Ἀλλὰ γὰρ ὅτι
μὲν οὐχ ὁ ῥήτωρ παρὰ τὴν φιλοσοφίαν τὰς τέχνας παρέλαβεν, ἃς εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους κα-
τεσκεύασε λόγους, ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ Δημοσθένους καὶ τὰ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἔργα παρεθέμενος
Αἰσχίνης, τούτας ἔγραψε τὰς τέχνας, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΓΝΑΙΩ. 1
ΠΟΜΠΗΙΩ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

ΕΠιστολήν τινα παρά σου κομισθεῖσαν ἐδεξάμην, ὑπαίδευτόν τε καὶ πόνου μοι κεχαρισμένην· ἐν ᾗ γράφεις ὅτι τὰς συντάξεις τὰς ἐμὰς ὑπεχρηρωμῶτός σοι Ζωΐλου τοῦ κοινοῦ φίλου, ὀξυπορθούμενος, καὶ πόνου διαλιπόμενος οἰκείως ἐν αὐταῖς, τὰ μὲν δίκαια θαυμάζεις, ἐνί δ' μέρει δυσχεραίνεις τῶν ἐν αὐταῖς κατακεχωρισμένων, τῇ Πλάτωνος κατηγορίᾳ. ὅτι μὲν οὖν σεβασιτικῶς διέκεισαι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὀρθῶς ποιεῖς· ὅτι δὲ περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑπείληφας, οὐκ ὀρθῶς. εἰ γάρ τις ἄνδρος ἐκπλήττεται ταῖς Πλατωνικαῖς ἑρμηνείαις, δῆλα ἐμοὶ καὶ ἐγὼ τούτων εἷς εἰμι. ὁ δὲ πεπονηκὼς πρὸς ἀπόνους ὅσοι τὰς αὐτῶν ὑποτιθείας εἰς τὸ κοινὸν φέρουσιν ὠφέλειαν, ἐπαμορδοιῶτες ἡμῶν βίοις τε καὶ λόγοις, ἐρασταί· καὶ πείσομαί γε ἐγὼ Διὶ πιστεύειν καινὸν οὐδὲν ἄνδρὶ οὐδὲ παράδοξον, ἀλλ' ὃ μὴ πᾶσιν ὁμοίως δοκεῖ. ἐγὼ οὖν νομίζω
δεῖν, ὅταν μὲν ἔπαινον πρόθηλον γράφειν τις πράγματος, εἴτε σώματος ὁποιουοῦν, εἴτε
πράξεως αὐτοῦ καὶ τῶν κατορθωμάτων, εἴ τι πρόσεστι τῷ πράγματι ἢ τῷ σώματι, δεῖν προφέρειν·
ὅταν δὲ βουληθῇ δηλοῦν τινα ἢ τὸ κράτιστον ἐν ὁτῳδήποτε βίῳ, καὶ τὸ θέλτιστον τῶν ὑπὸ τοῦτο
γένος ἔργων, τὴν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν προφέρειν, καὶ μηδὲν παραλείπειν τῶν προσόντων αὐτοῖς 2
εἴτε καλῶν, εἴτε ἀγαθῶν· ἡ γὰρ ἀλήθεια ἔτως δυείσκεται μάλιστα· ἧς ὄντος ἐμοὶ τοῦ προτεθέν-
τος δὲ προβλήματος, ἐκεῖνο λέγω, εἰ μὴ ὅτι μοι τὴν Πλάτωνος λόγος ἐστὶν, καὶ ἁρμόττει παρὰ τὸν

χων τὸ ὑδρὸς, ὥσπερ Ζωίλῳ τῷ ῥήτορι, ἀσεβὴν ὁμολογῶ· καὶ εἴ γε βουληθεὶς ἐγκώμιον αὐτοῦ γράφειν, λόγοις τισὰς συνκαταπλέκω τοῖς ἐπαίνοις νόμους· ἀγνοῶ ὅτι ἁμαρτάνειν οἰόμην δεῖν γράφειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ὑδὶ ἀπολογίας. εἰ δ' ἅπαξ χαρακτῆρας λόγου παρελόμενος σκοπεῖν, καὶ τοὺς παρατεύοντας ἐν αὐτοῖς φιλοσόφους λέγειν ῥήτορας ἐξετάζειν, ἧς μοὶ ἐξ ἀπόντων ἐξελεξάμην τοὺς δοκιμωτάτους εἶναι λαμπροτάτους, Ἰσοκράτην λέγω καὶ Πλάτωνα καὶ Δημοσθένη, οὐκ ἂν τούτων αὐτῶν πάλιν παρέκρινα Δημοσθένη, οὐδὲν ὤμην ἧττον Πλάτωνα ἢ Ἰσοκράτην ἀδικεῖν. νὴ Δία, φησὶν ἀλλ' οὐκ ἐᾷ σε τὰ Πλάτωνος ἁμαρτήματα ἐξελέγχειν, βουλόμενον ἐπαινεῖν Δημοσθένην. ἔπειτα πῶς δοκεῖ μοι τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον ὁ λόγος ἔλαβεν, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους λόγους τῶν Ἰσοκράτους τε καὶ Πλάτωνος τοῖς κρατίστοις Δημοσθένους ἀντιπαρέθηκα, καθ' ὃ μέρος ἦν οἱ τούτων λόγοι εἰσὶ τῶν ἐκείνου, μὴ πάσης ἀληθείας ἐπεδεξάμην; οὐκ ἄπαντα τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἡμάρτηται λέγων· μανίας γὰρ τοῦτό γε· ἀλλ' ὑδὶ ἀπόντα ὑπόσης κατορθῶται. εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐποίουν, ἐπῄνουν δὲ Δημοσθένην, πάσας διεξιὼν αὐτοῦ τὰς ἀρετὰς, ὡς μὲν ἀγαθὸς ὁ ῥήτωρ, ἔπειτα πόντος ἂν τοῖς ἀναγνωσομένοις· ὡς δὲ καὶ κράτιστος πόντων τῶν πεπραγμένων λόγοις, οὐκ ἂν ἔπεισα, μὴ παραθεὶς αὐτῷ τοὺς ἀρίστους. πολλὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ φαινομένων καλῶν καὶ θαυμαστῶν, ἑτέροις ἀντιπαραθέντα χρείττοσιν, ἐλάττω τῆς δόξης ἐφάνη. ὅτου γέ τοι καὶ χρυσὸς ἑτέρῳ χρυσῷ παραθεὶς, χρείττων τε καὶ κρείττονος εὑρίσκεται, καὶ πᾶν ἄλλο χρῆμα, καὶ ὅσων ἀναρχία τὸ τέλος. εἰ δὲ ἀκρίσιν ὑπολήψεταί τις ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως ἐξέτασιν, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον ἀξιώσει σκοπεῖν, οὐδὲν κωλύσει τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἀνδρῶν ποιεῖν, καὶ μήτε ποιοῦσιν ἀντεξετάζειν ἑτέρῳ ποιοῦντι, μήθ' ἱστορικὴν συντάξιν ἑτέρᾳ συντάξει, μήτε πολιτείαν πολιτείᾳ, μὴ νόμον νόμῳ, μὴ στρατηγὸν στρατηγῷ, μὴ βασιλεῖ βασιλέα, μὴ βίῳ βίον, μὴ δόγμασι δόγμα. τοῦτο δ' οὐκ ἂν τις συγχωρήσειε νοῦν ἔχων. εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰς ἐκ τῶν μαρτυριῶν παραλαμβάνειν τοῖς πίστεις, ἐξ ὧν μάλιστα τοῖς γνώσεται καταφανὲς ὅτι κρίσεως ἐλέγχου τρόπος ὁ τῆς σύγκρισιν γινόμενος, ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, αὐτῷ χρήσομαι μάρτυρι Πλάτωνι. βουληθεὶς γὰρ ὁ ἀνὴρ ὑποδείξασθαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἣν εἶχεν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις, οὐκ ἤρκεσθη ταῖς ἰδίαις γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ κρίσιν τῶν τότε ῥητόρων ἑτέραν αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ συνετάξατο λόγον, ἐρωτικὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. καὶ οὐδὲ ἄχρι τούτου παύσατο, καταλιπὼν ἐν τοῖς ἀναγνωσομένοις τὴν διάγνωσιν, ὁπότερός ἐστι κρείττων λόγος· ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἥψατο τῶν Λυσίου, τὰς μὲν λεκτικὰς μαρτυρῶν τῷ ἀνδρὶ ἀρετὰς, τῶν δὲ πραγματικῶν ὑπολαμβανόμενος. ὁπότε οὖν Πλάτων ὁ φορτικώτατον καὶ ἐπαχθέστατον τῶν ἔργων παρελόμενος, αὐτὸν ἐπαινῶν καὶ τὴν δύναμιν τῶν λόγων, οὐδὲν ὤετο ποιεῖν κατηγορίας ἄξιον εἰ παρὰ τὸν ἄριστον τῶν τότε ῥητόρων τοὺς ἰδίους ἐξετάζειν ἤξίου λόγους, ὑπὸ δ' ἀνυμάτου Λυσίαν τε ἐν οἷς ἡμάρτηκε, καὶ ἑαυτὸν ἐν οἷς κατώρθωκε, τί θαυμαστὸν ἐποίουν ἐγὼ τοῖς Δημοσθένους λόγοις συγκρίνων τοὺς Πλάτωνος, καὶ εἴ τι μὴ καλῶς ἐν αὐτοῖς ἔχειν ὤμην, ὑπολογιζόμενος; ἐὰν γὰρ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ γραφὰς παραφέρῃ, ἐν αἷς κωμῳδεῖ τοὺς περὶ ἑαυτὸν, Παρμενίδην τε καὶ Ἱππίαν, καὶ Πρωταγόραν, καὶ Πρόδικον, καὶ Γοργίαν, καὶ Πῶλον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Θρασύμαχον, καὶ δυνάμεις συχνοὺς, οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πόντα τοῦτ' αὐτῶν γράφων, ἀλλ' εἰ βούλοι, καὶ ἀπὸ φιλοτιμίας. ἐγὼ γὰρ ἐμοὶ μὲν τῇ Πλάτωνος φύσει πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ τὸ φιλότιμον· ἐδήλωσε δὲ τοῦτο μάλιστα ἐκ τῆς πρὸς Ὅμηρον ζηλοτυπίας, ὃν οὐκ ἐκ τῆς καταστασιαζομένης ὑπ' αὐτοῦ πολιτείας ἐξέβαλε, στεφανώσας καὶ μύρῳ χρίσας· ὡς δὴ τούτων αὐτῷ δέον ἐκβαλομένῳ, δι' ὧν ἥ τε ἡδονὴ πᾶσα παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, καὶ τελευτῶσα φιλοσοφία. ἀλλὰ θαυμάζω, ἀπὸ τοῦ βελτίστου δι' αὐτὸν τὸν ἀληθῆ πόντα λέγειν δηθὲν Πλάτωνα. τί οὖν ἄτοπον ἐποιοῦμεν, τοῖς ἐκείνου νόμοις χρώμενοι, καὶ ἀντιπαρεξετάζειν αὐτοῖς τοὺς τῶν ἐπακμασάντων λόγους βουλόμενοι; ἔπειτ' οὐδὲ μόνος οὐδὲ πρῶτος ὑπεφανήμην ἐγὼ τοῦ Πλάτωνος ὑπερχρήσας τι λέγων. οὐδὲ γὰρ τις ἔχοι κατ' αὐτὸ τοῦτο μεμφάσθαί με ὃ μέρος, ὅτι τὸν ὑπερφανέστατον τῶν φιλοσόφων, καὶ πλείοσιν ἢ δώδεκα ἡλικίαις ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον, ἐξετάζειν ἐπεβαλόμην, ὡς δὴ διὰ τοῦτο δόξης τινὸς τευξόμενος. πολλοὶ γὰρ ἀνεθήσονται πρὸ ἐμοῦ τοῦτο πεποιηκότες, οἱ μὲν, καὶ

μὴν, κ᾽ τὸν ἐκείνῳ ζηλώμενοι χρόνον, οἱ ὑ, λίαν ὕστερον ἐπακμάσαντες. κὴ γὰρ τὰ δόγματα διέβαλον αὐτῶν τινες, καὶ τοὺς λόγους ἐμέμψαντο· πρῶτον μὲν, ὁ γνησιώτατος αὐτῶν μαθητὴς Ἀριστοτέλης, ἔπειτα οἱ περὶ Κηφισόδωρόν τε κὴ Θεόπομπον κὴ Ζωίλον κὴ Ἱπποδάμαντα καὶ Δημήτριον, κὴ ἄλλοι συχνοὶ, ὧν ἁπάντων φθόνον, ἢ διὰ φιλαπεχθημοσύνην κωμῳδοῦντες, ἀλλὰ τῷ ἀληθῆ αὐτὸν ἐξετάζοντες. τοσούτοις δὴ καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι περιπεσὼν ἀγωνίσμασι χρώμενος, κὴ πρὸς πόλεις τῷ μεγίστῳ Πλάτωνι, σοφὸν ἡγούμενον τὸ φιλοσόφου ῥητορικῆς ποιεῖν ἄλλότριον, ἀγαθοῖς ἀγαθοῖς ἀντεξετάζων. Περὶ μὲν οὖν τῆς προαιρέσεως ἱκανῶς ἔχον ἐν τῇ συγκρίσει τῶν χαρακτήρων, ἱκανῶς ἀπολελόγισμαι, καὶ σύ γε, ἡμῖν φίλτατε.

Λοιπὸν δ᾽ ὅσά μοι κὴ περὶ αὐτῶν ὧν εἴρηκα λόγων περὶ τοῦ ὕδρος, ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀττικῶν προαιρέσεως ῥητόρων, εἰπεῖν. Φησὶ δὲ αὐτὰς λέξεσιν ὡς ἔχει γέγραφα· Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ ἁρμονία βούλεται μὲν εἶ) καὶ αὐτὴ δεῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τῆς τε ὑψηλῆς καὶ ἰσχνῆς, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δὲ οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ὑποτυπεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι κὴ φιλάνθρωπος. καθάπερ τε γὰρ ἀποχρώντως γένοι) κὴ διαυγὴς, ὡς ἂν τὰ ἁφανέστατα τῶν νοημάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ᾽ ἰωτινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὸν αὐτὸν ἁρμὸν ἐνηρμοσμένων· τῷ τε καινότητα διώκειν τῶν ὀνομάτων, κὴ τὴν ἀφήνιαν ἀσκῇ, πάσης ὑπερβάλλουσα καταστολῆς ὑποτύπου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ χροιᾶς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λιγνότητος ὑποτρέχει. χλευρότητί τι κὴ τερπνὸς κὴ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ ὡς ἂν ἀπὸ τῶν ἀνωδεστάτων λειμώνων αὖρά τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· κὴ ὅτε μὲν λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, ὅτε δὲ κοιμῴζειν θέατρον. ὅταν δ᾽ εἰς τὴν ἀπολογίαν κὴ τὸ κάλλιον εἰπεῖν· ὁ πολλάκις εἴωθε πείθειν· ἁμέσως ὁρμὴν λαβὴν, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίγνεται. καὶ γὰρ ἀνδρειοτέρα τῆς ἑτέρας καὶ κυριωτέρα ἐλλιμπάνουσα κὴ παχυτέρα φαίνεται. μελαίνῃ τε γὰρ τὸ σαφὲς κὴ ζόφῳ ποιῇ τῷ λόγῳ πλησίον, ἔλκει τε μακρὸν ἀπολείπουσα τὸν νοῦν. συγκρίνας δὲ δεῖν ἐν ὀλίγοις ὀνόμασιν, ἔχεται εἰς ἀπέρασκάλους καὶ ἀφεφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ὑποδεικνυμένην κενόν. ὑποτρίβουσά τε τῶν κυρίων κὴ ἐν τῇ κοινῇ χειμένων, τὰ ποιητικὰ ζηλοῖ κὴ ξένα κὴ ἀρχαιοπρεπῆ· μάλιστα δὲ χρῆσθαι τοῖς ὑποπίπτει φράσιν· πολλὴ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑποτρέχουσι, ἀκαίρως δ᾽ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις, σκληρὰ δὲ κὴ ἀσύζυγα τὴν ἁρμονίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίγνεται. ἀνομοιότητος γὰρ ἀναπίμπλησι) μακρὰς κὴ πολλὰς, ἔστε μέτρον ἔχουσας, ἔστε καιρόν. ἁπλούστερον ποιητικῆς ἐφάπτεται φράσεως ἀνδρεῖαν, κὴ μάλιστα τοῖς Γοργείοις, ἀκαίρως κὴ μειραχιωδῶς ἐναβριύει). κὴ πολυέλεγκτός ἐστιν ἐν τοῖς ζητουμένοις παρ᾽ αὐτῷ, ὡς κὴ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, κὴ ἄνδρες συχνοὶ [περὶ τοῦ ὕδρος.] ὧν γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος. μηδεὶς δέ με ταῦτα ἠγείσθω λέγειν ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς εἰκαταστάτου κὴ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ἣν κέχρηται Πλάτων· ὧν γὰρ οὕτω σκαιὸς μηδ᾽ αἰσθάνεσθαι ἐγὼ γοιμὶ μῶν, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν περὶ ὕδρος τηλικοῦτον λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ κὴ περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα κὴ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκρας δυνάμεως ἐξεινεγμένα τοῦ αὐτοῦ· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βούλομαι, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς καταστάσεσιν εἴωθεν ἁμαρτάνειν· κὴ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ κὴ περιττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δ᾽ ἥττων ἁμείνων, ὅταν τὶ ἰσχνὸν καὶ ἀκριβὲς, κὴ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶ), κατεσκευασμένον δὲ ἀμεμπτότατα κὴ ἀφελῆ καταστάσει ἐξαίρετον εἰς φέρῃ. ἢ γὰρ σοφὴν ἁμαρτάνει καταστάσεις, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, κὴ σοὶ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δὲ ἠξίουν τηλικοῦτον ὕδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ὑποτιμησιν. Ταῦτα γὰρ οἵ τε κατ᾽ αὐτὸν γοιμῶμοι πάντες ὑπολιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα σοὶ δεῖ με λέγειν· καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ἦθετο γὰρ, ὡς ἔοικεν, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, κὴ οἷονα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ ἐγὼ μὲν ἠθέλησα ἐγὼ λέγειν, δῆθες ὄν. τοῦτο ὃ παθεῖν ἔοικεν, ὡς ἐγὼ νομίζω, γραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς λόγοις ἰσχνότατος ὧν κὴ ἀκριβέστατος, ὁ μείνας δ᾽ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου καταστάσεως ἐραστής. ὥστε σοὶ ἔξω ὃ εἰκὸς ἐμελλε πείσεσθαι, παύσας ἑαυτὸν κὴ τῶν ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς ὧν ἔχρισιν οἱ τῶν ὑδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες. Παράδειγμα δὲ ποιούμενος τῆς γεύσεως λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πρώτων ἐπιβολῶν, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ

Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὸν διάλογον ἐλήφθη τὸ βιβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὸν μὲν ὤφελον ἔχει, καὶ χρείττων δοκεῖ μεσὰ τὰ πρῶτα ταυτί· Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; Φαι. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου· πορεύομαι δ' περὶ τοῦ περιπάτου ἔξω τείχους. συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διατετριφα χρόνον, καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ, [μέχρι τοῦ ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου· καὶ μετὰ τοῦτο ἀναγνωσιν, ἕως δυνός.] Εἶθ' ὥσπερ ἐξ ἀέρος δύσις καὶ σαφεροῦ πολὺς ἄνεμος καταῤῥαγεὶς, σαφῆ τὸ καθαρὸν τοῦ φαύσεως, εἰς ποιητικὴν ἀνθρώπων ἀπροσκαλίαν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· Ἄγε δὴ ὦ μῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λιγείας, εἴτε διὰ γλώσσης τὸ Λιγύων μουσικὸν, ταύτην ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου. Ὅπου γὰρ φόβοι ταῦτ' ἐστὶ καὶ διθύραμβοι κόμπον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δὲ ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρῶ. διεξιὼν γὰρ ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ παιδὶ τοὔνομα, καὶ τίς δὲ ἐχρήσατο· Ἡ γὰρ μάλα λόγου δόξης ὑπὸ τὸ ὀρθὸν ὁρ- 10
8 μώσης κρατήσασα ὑπὸ θυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθῆσα κάλλους, καὶ ἐπὶ τοῦ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ὑπὸ θυμίαν ὑπὸ σωμάτων κάλλος, ἔρρωμένως ῥωσθεῖσα νικήσασα ἀγωγὴ, ἀπ' αὐτῆς τὴν ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. ἀπάρ ὦ Φίλε Φαῖδρε, δοκῶ τι σοὶ, ὥσπερ ἐμοὶ τῳ, πάθος πεπονθέναι; Φαι. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, καὶ δὴ καὶ θαυμασίως σε εἴληφε. Σω. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι). ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος 20
9 περιόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος διθυράμβων φθεγξόμεθα. Ἐν τούτοις μὲν οὖν ὁ μὲν παραμυθικὸν ὕδατι μέμφομαι τὸ ὑδρὸς, τῆς δὲ λέξεώς τι μέσον ὁ περὶ τοῦ ἐρωτικοῦ τε καὶ διθυραμβικοῦ φέρουσιν ἀκόπτον, ἐν οἷς ὑπερφυῶς τὸ μετεῖναι. ὑπομένω τε οὐχ ὡς τῶν τυχόντων τινὰ, ἀλλ' ὡς ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ἐγγὺς τῆς θείας ἐληλυθότι φύσεως, ὅπου τὸν ὄγκον τῆς ποιητικῆς καταδεδυκὼς ὑπὸ λόγοις ἦγε φιλοσόφοις, ζηλώσας τὸν περὶ Γοργίαν· ὥσπερ καὶ διθυράμβοις ἴσως ποιοῦντα ἔοικότα, καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι τοῦτο ὃ ἁμάρτημα, ἀλλ' ὁμολογεῖν. καὶ σύ γε αὐτὸς ὦ βέλτιστε γνῶθι, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην περὶ τοῦ λόγου ἔχων φαίνῃ δι' αὐτῆς γέ τι τῆς ὑποσολῆς, ἐν οἷς τ' λέξιν ὅτου γράφεις· ΕΝ μὲν γὰρ τοῖς ἑτέροις σχήμασι ῥᾴδιον πεσεῖν μέσον τι ἐπαίνου καὶ μέμψεως· ἐν δὲ τῇ καταδυῇ, ὃ μὴ ὑπολαβεῖν, πάντα ἀποτυγχάνεται. διόπερ δοκεῖ τοῖς τοιούτοις ἀνδράσι οὐκ ἐκ τῶν ὑπεικινδυνοτάτων, οὐδὲ ἐλαχίστων, ἀλλ' ἐκ τῶν πλείστων καὶ εὐτυχηθέντων ἐξεπάζειν. Καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ὑπολέγει ταυτί· Ἐγὼ δὲ, καὶ ὡς ἔχων ἀπολογήσασθαι ἴσως ἀπόντων ἢ τῶν γε πλείστων, ἐὰν τολμῶσί σοι ἐναντία λέγειν. εἰ γὰρ τοῦτο διιχνεύζομεν, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ὑπὸ τυχεῖν ἐν οὐδενὶ ὑπὸ τῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ ὡσαύτως λέγειν 30
9 μένον, ἐν οἷς καὶ σοφισθήσεσθαί ἐστιν ἀναγκαῖον. Οὐδὲν ὄφελος ἐσόμεθα πρὸς ἀνήλιος. σὺ γὰρ ὁμολογεῖς ἀναγκαῖον εἶναι), τὸν ὑπὸ ἁλλόμενον μεγάλοις, καὶ σφάλλεσθαί ποι· ἐγώ τε φημι τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς καὶ πρὸς ἅπαν εὐφυοῦς μάλιστα φέρουσιν ἐφιέμενον Πλάτωνα, μὴ πρὸς πάντα τὰ μέρη κατορθοῦν, πολλοστὴν μέντοι μοῖραν ἔχειν τῶν κατορθουμένων τὰ ὄφελιμα ὑπὸ αὐτοῦ. καὶ καθ' ἓν τοῦτο Πλάτωνα φημι λείπεσθαι Δημοσθένους, ὅτι παρ' ᾧ μὲν οὐκ ἐπὶ πολὺ ποτὲ τὸ ὕψος τῆς λέξεως τὸν λόγον εἰς τὸ καινὸν καὶ ἀθές, παρ' ᾧ δ' οὐδέποτε, ἢ σπανίως γε καὶ μικρόν. καὶ περὶ μὲν Πλάτωνος τοσαῦτα.

ΠΕΡΙ δὲ Ἡροδότου ὃ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν τινα περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω, καὶ
★ γράψαι με περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπόμνημα ἰσμὸν περὶ μιμήσεως. Τούτων ὁ μὲν πρῶτος, αὐτὸν περὶ εἴληφε τὸν περὶ τῆς ζητήσεως μίμησιν· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ τοῦ, τίνας ἄνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους, ἱστορικοὺς γράφοις καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· περὶ τούτου δὲ ἀτελής. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ Ἡροδότου 40
ε καὶ Θουκυδίδου καὶ Ξενοφῶντος καὶ Φιλίστου καὶ Θεοπόμπου. Τούτους γὰρ ἐκρίνω τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ὑπερτελεστάτους. τάδε γράφω· Εἰ δεῖ καὶ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ
α Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ. Πρῶτον, ὅτι καὶ μεγίστην ἀναγκαιότατον ἔργον ἀπόντων ὅτι τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, τοσοῦτοι ἐκλέξασθαι καλῶς καὶ κεχαρισμένως τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡροδότος χρήσιμόν μοι δοκεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, κοινὸν Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων πράξεων ἐξενηνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ γνώμενα ἐξ ἀνθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἃ αὐτὸς εἴρηκε. τὸ γὰρ αὐτὸ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ὅτι τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ Θου-

δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἔια γράφῃ, καὶ τοῦτο ἄτε καλὸν ἄτε δυτυχῆ· ὃς μάλιστα μὲν ἄφελε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μή, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθείς, ἀντὶ τῶν ἐπιγινομένων ἡμῖν ἂν εἴη. ὅτι δ' ποιησάμενον εἴληφεν ἀποδεῖξιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ. πόλεις τε γὰρ δι' αὐτὸν ἐξερημωθεῖσαί φησιν Ἑλληνίδας πολλὰς, ἃς μὲν ἀντὶ βαρβάρων, ἃς δ' ἀντὶ σφῶν αὐτῶν, καὶ φυγὰς, καὶ φόνους ἀνθρώπων ὅσους ἄπω πρότερον γενέσθαι, σφαγάς τε καὶ αἰχμὰς καὶ ὅσους, καὶ ἀνίας πολλὰς συμφορᾶς. ὥστε τὰς ἀναγκαίας ταῖς ὁ προοίμιον, ἅλλοτε ἀλλαχοῦ πρὸς τὴν ἀποδεῖξιν, Ἑλληνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ γὰρ χρειττων ἡ τῶν θαυμασιωτάτων ἔργων δηλοῦσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφὴ, τῆς τῶν οἰκείων καὶ ἀδελφῶν πάθη τῶν Ἑλλήνων ἐξεταζούσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀποδείξεως. τοῦτο γὰρ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι δι' αἰτίαν ἦλθεν ὅτι ταύτην τὴν γραφήν, ὅτις ἄμεινον ἐκείνων καλλίων, βουλόμενος ἢ μὴ ταῦτα ἑτέρως γράφειν πρῶτον γὰρ τοῦτ' ἀναγκαῖον, ἐν τῷ προοιμίῳ ἐξεσύρων τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ' αὐτὸν ὑπολελεῖφθαι φησὶν εἶναι). καὶ φανερός ὅτι ταῦτα ἐκὼν ἐλόμενος. ὁ μὲν Ἡρόδοτός γε τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ τῷ μὲν αὐτῷ συγγραφέων ἡμιμένων Ἑλλανίκου τε καὶ Χάρωνος τὴν αὐτὴν ἀποδεῖξιν παρεκδεδωκότων, ὃν ἀπεβάπτετο, ἀλλ' ὑπέρευσεν αὐτῶν κρείττονα ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε. Δεύτερον ὅτι τῆς ἱστορικῆς παραγματείας ἔργον, γνῶναι πόθεν τε ἄρξασθαι καὶ μέχρι τοῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὴ καὶ τοῦτο Θουκυδίδου πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος. ἄρχεται γὰρ ἀφ' ἧς αἰτίας ἤρξαντο πρῶτον κακῶς ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι καὶ προελθών, εἰς τὸν βαρβάρων κόλασιν καὶ ἀμφεῖαν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης, ἄρχειν μὲν ἐποιήσατο ἀφ' ἧς ἤρξατο καλῶς πρᾶξαι τὸ Ἑλληνικόν· ὅπερ Ἕλληνα ὄντα καὶ Ἀθηναῖον ἂν ἔδει ποιεῖν καὶ ταῦτα, οὐ τὰ ἔπι εἰρημένων ὄντα, ἀλλ' ὧν ἐν προοίμοις ἦγον Ἀθηναῖοι, στρατηγῶν τε καὶ τῶν ἀγώνων ἀμφὶ ἀξιούντων. καὶ ὅτε γε φανερὸς, ὥστε καὶ τῇ πόλει τὴν ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου προεκθέμην, ἑτέραις ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς προενεγκεῖν τὰς αἰτίας· καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρείττων τῆς πατρίδος ἔργων, ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐν ὀλίγῳ ἔπραξαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ὑπερτεθείῳ τόπῳ μνήμην ἐποιήσατο φαύλως πως καὶ ἐξ ὑπερθέσεως. διελθόντα δὲ ταῦτα μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ὡς ἄνδρα φιλόπολιν, ἔπειτ' ἐπιδεικνύναι ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δέει προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες ἑτέρους, ἦλθον ὑπὲρ τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβούλετο. τὰ δὲ τέλη, πλείονος ἁμαρτίας πλήρη· καίτοι γὰρ λέγων ὅτι πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκεύαστο, καὶ πρόφασιν ἐδήλου ὑποκρινόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν ἐλθοῦσαν τὴν πρὸς Κνιδίους σῆμα γενόμενον Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ τὸν ὄγδοον καὶ δεύτερον. χρῆσθαι δὲ ὧδε, διελθόντα τὰ πρότερα, τελευτῶντα ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὸν θαυμασιώτατον καὶ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένον, λέγω κάθοδον τῶν φυγάδων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ' ὧν ἡ πόλις ἄρξαμένη λέγειν ἐλευθερίαν ἐκτήσατο. Τρίτον ἐστὶν ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, ἵνα τε δεῖ παραλαβεῖν ὑπὲρ λόγου γραφῶν παραγματα, καὶ ἵνα παραλιπεῖν. δοκεῖ δή μοι καὶ τούτῳ λείπεσθαι Θουκυδίδης. σκοπουμένῳ γὰρ Ἡρόδοτος ὅτι πᾶσα μῆκος ἔχουσα ἀπὸ λόγου διήγησις, ἂν μὲν ἀναπαύσεις λάμβανῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ἡδέως ἀναπίμπλησιν· ἐὰν δ' ὅτι τῶν αὐτῶν μένῃ παραγμάτων, καὶ τὰ μάλιστα ὑπιτυχόντα, λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν τῷ χρόνῳ· ποικίλων ἐθελητὴν ποιήσασθαι τὸν γραφέα, Ὁμήρου ζηλωτὴς γενόμενος. καὶ γὰρ ὁ βιβλίον ἓν αὐτὸ λαβὼν μέχρι τοῦ ἑξάτης συλλαβῆς ἀγαμεθα, καὶ ἀεὶ τὸ πλέον ὑπιζητοῦμεν. Θουκυδίδης δ', πόλεμον ἕνα καὶ ἵνας ἀπνευσὶ διεξέρχεται μάχας ὑπὲρ μάχας, καὶ παράσκευας ὑπὲρ παρασκευάς, καὶ λόγους ὑπὲρ λόγοις συνιδεῖν· ὥστε μοχθεῖν μὲν τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων· κόρον δ' ἔχειν, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ τὰ ἱερπνὰ ἀφροδίσια. πάντα δ' ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνθυμοῦμαι, ὡς πάντων χρῆμα ἐν ἱστορίᾳ, γραφῆς μεταβολὴ, καὶ ποικίλον· καὶ τοῦτο ἐν δυοῖν ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν, ὅπου τε τὴν Ὀδρυσῶν ἀρχὴν, δι' ἃς αἰτίας ἐγένετο μεγάλη, καὶ ὅπου τὰ ἐν Σικελίᾳ πόλεων. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἔργῳ ὄντι ἱστορικῷ, διελέσθαι τε καὶ τάξαι τὰ δηλούμενα ἕκαστον ἐν ᾧ δὲ τόπῳ. πῶς οὖν ἐκάλεσε διαιρεῖσθαι καὶ πῇ τὰ λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δ', τῇ περιοχαῖς τῶν πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν, ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ

αὐτὸ θέρος καὶ χιλιοστὸν γεγονὸς ἐν διαφορᾷ ὡς εἰκὸς τοῖς, ἡμιτελῆ τὰς πρόσθας πρᾶξις καταλιπών, ἑτέρων ἅπτεσθαι τῶν κτλ. Ὁ αὐτὸ θέρος ἢ χιλιοστὸν γεγονός. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ διεσκόλως τοῖς δηλουμένοις τὸ διακεκλυσμένον, καθαπτομένης τῆς διανοίας. Ἡ-
ρόδοτος δὲ, ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας ἄρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβάς, ὅπῃ Κύ-
13 ρον δύῃσιν τὸν καταλύσαι τὰ τοῦ Κροίσου ἀρχὴν μεταβαίνει· Αἰγυπτίων τε ἄξιόν ἐστιν διηγη-
μάτων καὶ Σκυθικῶν καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκριβῆ δηλοῖ, τὰ δὲ ὡς χαριεστέρων ποιήσοντα τὴν διήγησιν, ἐπεισάγων. διεξίθωσι τε πρᾶξις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίοις καὶ εἴκοσι γλωμένας ἐν ταῖς τοσαύταις ἡπείροις, καὶ πόλεις τε καὶ χώρας τὴν ἐκάστου φυγῆς τε καὶ ἴσοδον, ἃ διέσωσε τὴν διήγησιν, ἀνὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ἐπίδοσιν λαβόντι, πολλὰ ποιῆσαι μέρη
ὃ ἓν σῶμα· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ σφόδρα ἐοικυίας ἐπίδοσις πρὸς ἑλομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα 10
ε πεποιηκέναι. μιᾶς δὲ ἰδέας ὑπομνησθῆναι πραγματικῆς, ἣν σφόδρα τῶν εἰρημένων ἦν ἐν ἅπασαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τὴν αὐτὴ τῶν συγγραφέων διάθεσιν, ἣ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα πρὸς ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις, ἐν ἅπασιν ὑπῆκται. καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συνηδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς συναλγοῦσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις, ἀθήνησι δοκοῦσα καὶ πικρὰ, καὶ τῇ πατρίδι τῆς φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπεξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τὰ δὲ κτήματα καὶ χωρηκότων καθάπαξ ἐμέμνηται, ἢ ὡς ἐπαναστείως. καὶ κτῆμα μὲν τοι πραγματικὸν τόπος ἥπιος ὅτι, Ἡροδότου διάθεσις· κτῆμα δὲ τοῦτο Θουκυδίδης· κτῆμα δὲ τὸν λεκτικὸν, τὰ μὲν ἥπιον,
α τὰ δὲ κρεῖττον· τὰ δὲ ἴσος. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὡς ὑπείληφα. Πρώτη τῶν ἀρετῶν ἡρμοσται δή, ἧς χωρὶς οὐδὲν τῶν διήγησιν τῶν περὶ τοὺς λόγους ὄφελος ἐστίν· ἡ καθαρὰ τοῖς ὁμοίοις καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα Δωρίδος. ταύτην ἀκριβοῦσιν ἀμφότεροι. Ἡρόδοτος τε γὰρ, τῆς 20
β Ἰάδος ἄρτιος κανών· Θουκυδίδης τε τῆς Ἀττίδος. εἶτα ἔχει χώραν ἡ καλλιφωνία συντομία. ἐν ταύτῃ δοκεῖ πρόσθεν Ἡροδότου Θουκυδίδης. καίτοι λέγει τις δὴ ὡς μὴ τὰ φοῖς ἐξεταζόμενον, ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δὲ ἀπολείποιτο τούτου, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔτω πρὸς τοῦτο. ἀναφέρεται μὴ ταῦτα τέτακται πρότερα μὴ τὰ ὑπάρχοντα ἀρετῶν. ἰκανῶς ἐν ταύτῃ κα-
γ 14 τορθοῦσιν ἀμφότεροι. μὴ ταύτην σωίσασα τῷ ἀρετῷ, τῶν ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διῄρηται τὴ ἀρετὴ ταύτην οἱ συγγραφῆς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ, τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων·
δ ε Ἡρόδοτος δὲ, τάγε ἤθη πρέπουσαν δηλῶσαι ἀμφότεροι. μὴ ταῦτα αἰ δὲ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκφαίνουσα
ς τῆς καθ᾽ ἑκάστην ἀρετή. ἴσοι καὶ ταύτας οἱ συγγραφῆς. ἔστι ταύτας αἱ τῷ ἰσχὺ καὶ τὸν τόνον καὶ τὰς ὁμοίους ἕξεις δυνάμεις τῆς φράσεως ἀρετὰς πρὸς ἐχούσας. κρείττων ἐν ταύταις Ἡ-
ζ ροδότου Θουκυδίδης. ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ τέρψει καὶ ταῖς ὁμοιοκλυσσ ἀρεταῖς εἰς φέρεται μαχῇ 30
η Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τῆς δὲ φράσεως τῶν ὀνομάτων ὃ μὲν κτῆ φύσιν Ἡρόδοτος
θ ἐζήλωκε, τὸ δὲ δι᾽ ἐπὶ Θουκυδίδης, ὁμοίως πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη ὃ πρέ-
πον. ταύτην ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον ἢ Θουκυδίδης. ὁμοίως γὰρ ἅπασι καὶ τῆ δημηγορίας μᾶλλον, ἢ τῆ διηγήσεσιν. ἐμοὶ μὲντοι καὶ τῷ φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν μᾶλιστά γε καὶ ζηλῶσαι Δημοσθένης. ἵνα δὲ σωφρόνων εἴπω, καλοὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφό-
ι τεραι· ἡδὺ δὲ αὖ πρωτεῖον ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ κτῆ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι ὃ μὲν Ἡροδότου κάλλος ἰλαρόν ὅτι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. ἀπέχει ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ τούτων τῶν συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνόντων λεχθῆναι, περὶ ὧν καὶ ἕτερος ἔσται καιρός.

ΞΕΝΟΦΩΝ δὲ καὶ Φίλιστος, οἱ τούτοις ἐπακμάσαντες, ἥ τε φύσις ὁμοίας εἶχον, οὔτε πρόσωπος. Ξενοφῶν μὲν γὰρ, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο καὶ ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, 4
15 τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν. πρῶτον μὲν γὰρ, τὰς ἱστορίας τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ πρέποντας· ἐν ᾗ Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ εὐδαίμονος· καὶ τὴν ἀνάβασιν τὴν νεωτέρᾳ Κύρου· ἣν καὶ αὐτὸς συναιρεῖ· μέγι-
στοι εἰκόμιοι ἔχουσαν τῶν συφραδεστάτων Ἑλλήνων· καὶ τρίτην ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης· ἐν ᾗ καταλύονταί τε οἱ τειχισταὶ, καὶ ταῖς ἐξ ἀρχῆς τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων καθεῖλον, αὖθις ἀνίσανται. ἃ μόνον δὲ τῶν ἱστορίων ἄξιος ἐπαινέσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γεγόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκειότητος. ταῖς γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν ταῖς

πρεπω-

περιπωδεσάτας κέχρηται, καὶ γελοίας ἐκάστῃ τὰς ὑποτιθεμένας ἀποδέδωκε. μεμέρικέ τε καλῶς καὶ τέταχε καὶ πεποίκιλκε τὴν γραφήν. ἦθός τε ὑποδείκνυται θεοσεβὲς καὶ δίκαιον καὶ καρτερικὸν καὶ ὑπερτὲς, ἀπάσας τε συλλήβδην κεκοσμηκὸς ἀρετάς. καὶ ὁ μὲν τοῦ γράμματος τύπος αὐτῷ ἴδιος. ὁ δὲ λεκτικὸς, πῆ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῆ δ' οὐδετέρου. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καὶ τἀναντία ἐκεῖνος· οὐ λέγω δ' ὀνόματα σεσηπότα καὶ τοῖς τοῦ γράμματος, καὶ σωλοίκησιν αὐτὰ ὑδέως πόλεως καὶ κεκαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἰσοκλεὲς Ἡροδότῳ ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ βαλλόμενον τοῖς φαύλοις, ὀλίγου δεῖν ὑπὸ τοῦ βάρους αὐτοῦ καταπεπτωκὸς ὑπέμεινε. μακρότερος γὰρ γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, οὐ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἐφαπλούμενος τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλίγως ὑφίσταται, καὶ οὐκ ὀρθῶς σκοπῶν. ΦΙΛΙΣΤΟΣ δὲ Θουκυδίδου μᾶλλον δόξαν ἐσκέναται, καὶ κατ' ἐκεῖνον κεκόσμηκε τὸν χαρακτῆρα. ὅτε γὰρ ὑποθέσεων εἴληφε πολὺ ἀφελῆ καὶ κοινὸν, ὡς καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ μίαν, καὶ ταύτην ἐπίκλην. διήρκεσε δ' αὐτῷ εἰς ὀκτὼ γραφὰς δύο, καὶ Σικελίας μὲν τῶν πρεσβυτέρων ὀκτὼ γράφων, καὶ Διονυσίου τῶν ὑστέρων. ἔστι δὲ μία καὶ τοῦτο γνοίης ἂν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Σικελικῆς. τάξιν δ' ἄλλην κατέσχεν ἀποδέδωκε τοῖς δηλωμένοις, ἀλλὰ δεύτερον ἀκολούθησεν, χείρων τοῦ Θουκυδίδου. καὶ τοῦ γράμματος ἔξωθεν ἃ βάλεται περιλαμβάνει, ὡς καὶ οὗτος Θουκυδίδης, ἀλλ' ἔστιν ὁμοδὴς. ἦθός τε κολακικὸν καὶ φιλοτύραννον ἐμφαίνει, καὶ ταπεινὸν καὶ μικρολόγον. τῆς δὲ λέξεως ἡ Θουκυδίδης κέχρηται, ἧ μὲν σημειώδες καὶ τοῦ ἐρρωμένου πέφυκε, τὸ δ' ἰσχνόν τε καὶ πικρὸν καὶ ἀνθυμηματικὸν μέμικται. τῆς μέντοι καλλιλογίας τῆς ἐκείνου καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἀνθυμημάτων πολὺ ὑστερεῖ. ἃ μόνον δ' οὗτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς σχηματισμοῖς. ἧ μὲν γὰρ, πλήρης σχημάτων καὶ οὐδὲν οἶμαι δεῖ τῶν φανερῶν ὑπερπλέον δεῖν λέγειν· ἧ δ' Φιλίστου Θουκυδίδης, ὁμοδὴς πᾶσα δηνῶς καὶ ἀσχημάτιστός ἐστι· καὶ πολλὰς μὲν περιόδους ὁμοίως ἐφεξῆς ἀπ' αὐτοσχεδιαζομένας· εἰς ἣν ἀρχὴ τῆς δευτέρας τῶν περὶ Σικελίας. Συρακούσιοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους Μεγαρεῖς καὶ Ἐπιδαύριοι, Καμαριναῖοι δὲ Σικελοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, πλὴν Γελῴων, ἀφίσανται, Γελῷοι δὲ Συρακουσίοις, ὅτε ἔφασαν πολεμήσειν. Συρακούσιοι δὲ πιστωσάμενοι Καμαριναίους τὸν Ὑρμινὸν διαβαίνας. ταῦτα δ' ἀνδρὸς ἐνὸς πολλὰ ὄντα ἐμοὶ φαίνεται. μικρός τε τοῦ πᾶσαν ἰδέαν ἐστὶ καὶ ἀτελὴς, ἐάν τε πολιορκίας διηγῆται, ἐάν τε οἰκισμοὺς, ἐάν τε ἐπαίνους, ἐάν τε ψόγους διαπορεύηται. ἀλλ' οὐδὲ ταῖς μεγέθεσιν τῶν ἀνδρῶν συνεξισοῖ τοὺς λόγους, ἀλλὰ ψοφοδεὴς καὶ τοὺς δημηγορεῖν τε καὶ παρακελεύειν τοῖς δυνατοῖς καὶ τοῖς προαιρέσεις ὁμοίως ἀποδοῦναι ποιεῖ. ὑσμίνην δέ τινα φυσικοῦ εἰσφέρεται καὶ τοῦ ἑρμηνείαν, καὶ συνέσεων ὑπερβυκικοῦ τὸ μετρίου. προῆκε δὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ὑποτηθιόστερος Θουκυδίδου.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ δὲ Χῖος, ὑπερφανέστατος ποιητῶν Ισοκράτους μαθητῶν λεγόμενος, καὶ πολλὰς μὲν ἀπομνημονεύσεις, πολλοὺς δὲ συμβουλευτικοὺς συνταξάμενος λόγους, ὑπεσολάς τε τὰς ἀρχαϊκὰς γραφομένας καὶ ἀποδήκας ἀνάγας, λόγου ἀξίαν ἰσοσθένειαν περιεποιήσατο μύθους, ἄξιος ἐπαινεθῆναι. περιττὸν μὲν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἰσοσθενοῦς· καλαὶ γὰρ ἀμφότεραι· ἡ μὲν, τὰ λοιπὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περιέχουσα· ἡ δ', τὰ Φιλίππου πεπραγμένα· ἔπειτα τῆς οἰκονομίας· ἀμφότεραι γὰρ εἰσὶν ὑποθαλούθητοι καὶ ταφῆς· μάλιστα δ' τῆς ὑπομελείας τε καὶ φιλοποιίας τῆς περὶ τὸν συγγραφέα. δῆλος γάρ ἐστιν, εἰ καὶ μηδὲν ἔγραφεν, πλείστην μὲν πραγματείαν εἰς ταῦτα παρεσκευασμένος, μεγίστας δ' ἀποδοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ἐπιτελεκάς. καὶ πρὸς τούτοις, πολλῶν μὲν αὐτόπτης γεγενημένος, πολλοῖς δὲ εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν ἀνδράσι πῖσι τότε προέχουσι καὶ στρατηγοῖς δημαγωγοῖς τε καὶ φιλοσόφοις ἅμα τὸν συγγραφέα τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο. ἔργον δὲ τὸ ποιητῶν ἀναγκαιότερον. γνοίης δ' ἂν τις αὐτὸ τὸν πόνον, ἀνθυμηθεὶς ὃ πολύμορφον τὸ γραφῆς. καὶ γὰρ καὶ ἐθνῶν εἴρηκεν οἰκισμοὺς, καὶ πόλεων κτίσεις ἐπελήλυθε, βασιλέων τε βίους καὶ ἔθνων ἰδιώματα δεδήλωκε, καὶ εἴ τι θαυμαστὸν ἢ παράδοξον ἑκάστῃ γῇ καὶ θαλάσσῃ φέρει, συμπαρείληφεν ἐν τῇ πραγματείᾳ. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ ψυχαγωγίαν ταῦτ' εἶναι μόνον· ἃ γὰρ ἔστιν ἔχει· ἀνάπαυσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὠφέλειαν παρέχει. ἵνα δ' πρὸς

18 ἀφωρίζαλλα, εἰς ὃ χ ὁμολογήσῃ τοῖς ἀκούσι τ̃ φιλόσοφον ῥητορικὸν, ἀναγκαῖον ἐ῍ι) πολλὰ μὲν ἔθνη καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἐκμαθεῖν, πολλοὺς δ᾽ νόμους ἀκούσαι, πολλῶν χήματα, καὶ βίους ἀνδρῶν καὶ πραγμάτων, καὶ τέλη, καὶ τύχας. τούτοις δίκην ἅπασιν ἀφωνίαν δέδωκεν, οὐκ ἀπεσαφισμένων τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συμπαρῦσαν. πόθεν οὖν ταῦτα ζηλωτὰ τῆς συγγραφέως· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅσα φιλόσοφος παρ᾽ ὅλην τὴν δικαιοσύνην καὶ δύσκολος, καὶ πρὸς τῶν ἀνδρῶν ἀρετῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς διεξερχόμενος λόγους. Ἱκανώτατον δέ ἐστι τῶν ἔργων αὐτὸ καὶ χαρακτηρικώτατον, ὃ παρ᾽ οὐδενὶ τῶν ἀνδρῶν συγγραφέων ὅπως ἀκριβῶς ἐξείργασται, καὶ ᾗ δυνατὸν ἄτε τῶν πρεσβυτέρων, ἄτε τῶν νεωτέρων. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; Ὃ καθ᾽ ἑκάστην πρᾶξιν μὴ μόνον τὰ φανερὰ τοῖς πολλοῖς ὁρᾶν καὶ λέγειν, ἀλλ᾽ ἐξετάζειν καὶ ταῖς ἀφανέσι αἰτίαις τῶν πράξεων καὶ τῶν πραξάντων αὐτάς, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἃ μὴ ῥᾴδια τοῖς πολλοῖς εἰδέναι· καὶ πόθεν ἐκκαλύπτειν τὰ 1
μυχήρεια τῆς ἐδοκούσης ἀρετῆς καὶ τ᾽ ἀγνοουμένης κακίας. καί μοι δοκεῖ ὡς ὁ μυθευόμενος ἔ῍ι) τῶν ψυχῶν ἀπολυσόντων τὰ σώματος, ἐξετασμὸς ὅπῃ τ̃ ἐκεῖ δικαστῶν, ὅπως ἀκριβὴς ἔ῍ι) ὁ Ἀπὸ τῆς Θεοπόμπου γραφῆς γιγνόμενος. διὸ καὶ βάσκανος ἔδοξεν ἔ῍ι), πρόσληψιν δέ τινα τοῖς ἀναγκαίοις ὀνόμασι καὶ τὰ τῶν ἐνδόξων πρόσωπον οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα· ὁμοίου δή τινος ποιεῖν τοῖς ἰατροῖς, οἳ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, ὡς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέρουσιν, οὐδὲ τῶν ὑγιαινόντων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων φροντίζοντες. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ πραγματικὸς Θεοπόμπου χαρακτήρ. ὁ δὲ λεκτικὸς, Ἰσοκράτει μάλιστα ἔοικε. καθαρὰ γὰρ ἡ λέξις, καὶ κοινὴ καὶ σαφὴς, ὑψηλή τε καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ ὁ πομπικὸν ἔχουσα πολύ, συγκει-
19 μένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως καὶ μαλακῶς ῥέουσα. Διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ᾽ ἰσίων, ὅταν μὲν ὀπτρέπῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ᾽ ὅταν ὀργίζηται 2
πόλεσιν ἢ στρατηγοῖς ποιεῖσθαι βουλεύματα καὶ πράξεις ἀδίκους. πολὺς γὰρ ἐν τούτοις, καὶ τῆς Δημοσθένους ὀργότητος οὐδὲ κατὰ μικρὸν διαφέρει, ὡς ἐξ ὧν πολλῶν μὲν τις ἴδοι, καὶ κατὰ τὸν Ἀρχαϊκῶν ὀπτῆρα, ἃς τῷ πνεύματι ὀπτρέπειας γέγραφεν. εἰ δ᾽ ὑπάρξειεν ἐν τούτοις ἐφ᾽ οἷς μάλιστα μὲν ἐσπούδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων, καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων, καὶ τῆς ὁμοιοδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων μὲν ἐν αὐτὸς ἑαυτῷ κατὰ τὸν φέρειν. ἔστι δὲ ἃ καὶ κατὰ τὸν πραγματικὸν τόπον ἀμβλυτέρᾳ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παραβολάς. ὅτε γὰρ ἀναγκαίαι γίνονται αὐτῷ, ὅτ᾽ ἐν καιρῷ γινόμεναι, πολὺ δὲ τὸ παιδιῶδες ἐμφαίνουσαι. ἐν οἷς ἐστι καὶ περὶ Σφίνθου τοῦ Φανέντος ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τὰ περὶ τοῦ δράκοντος ὃ ὀξυπνεύματα χήσαντος πρὸς τὴν τειχίρη, καὶ ἄλλα τούτοις οὐκ ὀλίγα ὅμοια. Τούτοις παραπλησίως οἱ συγγραφεῖς ἀρκέσουσι τοῖς ἀσκοῦσι τὸν πολιτικὸν λόγον, ἁρμοσάμενοι τοὺς ἀποτελείους τῶν ἀποδείξεων τοῦ διαφέρειν εἰς ἅπασαν ἰδέαν. 3

94 ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ.

Διονύσιος Ἀμμαίῳ τῷ φιλτάτῳ χαίρειν.

ΕΓὼ μὲν ὑπελάμβανον ἀρχομένου τοῦ Θουκυδίδου χαρακτῆρα, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἰδιωμάτων ἐπεξελθών· ἐν οἷς γε δὴ μάλιστα διαφέρειν ἔδοξέ μοι τῶν περὶ αὐτὸν ῥη- 4
τόρων τε καὶ συγγραφέων· πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸν τὸν ὄνομα σωταξθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς, ὀλίγοις δὲ πρόσθεν χρόνοις, ἐν τῇ περὶ αὐτὸν Θουκυδίδου καλουμένῃ χαρακτῆρι, προσειπὼν τὸν Αἴλιον Τυβέρωνα· ἐν ᾗ πάντα τὰ δεόμενα λόγου μετὰ τῶν οἰκείων ἀποδείξεων διεξελήλυθα κατὰ τὸν ἐμαυτὸν δύναμιν. σοὶ δὲ ὑπολαμβάνοντος ἦπον ἀκριβῶσθαι τὰς γραφὰς, ὅπῃ προσεκδέχεσθαι πάντα τὰ συμβεβηκότα τῷ χαρακτῆρι, τότε μὲν περὶ αὐτῶν πίστις παρέχεται· ἀκριβεστέραν δὲ τὴν δήλωσιν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ χαρακτῆρος ἔσεσθαι νο-

μίζοντος,

μίζοντος, εἰ τὴν μίαν ἑκάστην τῶν παθήσεων τὰς λέξεις τὸ συλλεγόμενον παραλιπεῖν· ὁ οἱ τὰς τέχνας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν λόγων παραγεγραμμένοι ποιοῦσι· παρελόμενος εἰς μηδὲν χρήσιμον, καὶ τοῦτο πεποίηκα, τὸ διδασκαλικὸν ἄχθος λαβὼν ἀντὶ τοῦ ὑποδεκτικοῦ. ἵνα δὲ μὴ παντελῶς ἀνωφελὴς ὁ λόγος δοκῇ, παρεθεὶς ἅπερ λέξιν ὅσα παρὰ τὸ συλλεγόμενον τυγχάνω παρεγραμμένα, ὑποτεθήσομαι τὰ παρεγραμμένα ἑκάστην, καὶ τὰς ἀποδείξεις παρέξομαι, καθ' ὅσον ἀξίων. ἔπειτα δὲ τοῖς παρὰ Ἡροδότου γεγραμμένοις τὰ μείζονα δηλοῦσθαι. οὕτω γὰρ Θουκυδίδης ὁ ἀνδρικὸν ὑποδησάμενος, καὶ τοῖς δηλοῖς ὧν παρέτεινεν ἐμπεσόντα, καὶ σωμιδὸν ἀεὶ ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀγεννὰς, ἰδιόν τι γλῶσσα χαρακτῆρος, ἤτε πεζὸν αὐθέλως, ἤτε ἐμμέτρον ἀπηρτισμένως, καινὸν δέ τι καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργασάμενος, εἰς τὸν ἰσοκλεῖ παραγραμματείαν ἐκοινώνησεν εἰσαγαγών· ὑπὲρ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὸν ἐπικὸν, καὶ γλωσσηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένων, καὶ ξένων λέξιν παραλαμβάνων πολλάκις ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώποις. ὑπὲρ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενεγκεῖν τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος παραγραμματείαν, τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δὲ εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ ποτὲ μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἀνέφερον, αὖθις δὲ ποιῶν ῥῆμα ποιῶν· καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνοματικὸν, ῥηματικὸν, τὸ δὲ ῥηματικὸν, ὀνοματικὸν λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν δὲ καὶ ἑνικῶν ἀνάπαλιν τὰς φύσεις, καὶ ἀντικαταλλάττων τοῦτα ἀνήλων· ἡλικά τε ἀρσενικοῖς, καὶ ἄρρενα θηλυκοῖς, καὶ θάτερα τούτων τοῖς σωπάτων· ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ ὀνοματικῶν ἢ μετοχικῶν πτώσεις τοτὲ μὲν εἰς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, τοτὲ δὲ εἰς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς, καὶ τοῖς παθητικοῖς μοείοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθρώσι τὰς τῶν νοημάτων δυνάμεις, ποιητὸν ἔθος ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἂν τις θεωρήσειε παρ' αὐτῷ τῶν σχημάτων, περισσῶν τε ἀποφάσεων, καὶ χρόνων ἀναμαγάξεις, καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφορὰς ἐξηλλαγμένας, καὶ συλλογισμοὺς λαμβάνοντα φαντασίαν ἀποσκήνου· ἢ τὰ παράγματα ἀντὶ σχημάτων, ἢ τὰ σώματα ἀντὶ παραγμάτων, καὶ ἐφ' ὧν ἀναμνημάτων τε καὶ νοημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ μὲν ὀλισθήσεις, ἀλλὰ μακρᾶς τινὸς ἀκολουθίαν κομίζουσι, τά τε σχολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἀνήλατα συλλέγει τούτοις. θέσεις δ' ἂν τις οὐκ ὀλίγας καὶ τῶν θεατικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· οἷς παρεισπτώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἀνήρ τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. σκληρότατα δὲ αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατα δύναται πεπειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν παράγματα, εἰς ἃ καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούεσθαι, καταλείπει. ὑφ' ὧν ἀσαφὴς γίνεται ὁ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέσσαρα μέν ἐστιν ὡσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ βαρὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῆς σημασίας· χρώματα δ' αὐτῆς, τό τε σφοδρὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὸ ἅπαντα δὲ αὐτὰ ταῦτα, τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐστὶν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ τοῖς ἄλλοις διέλεκτο. γλωσσηματικὰ μὲν οὖν, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστιν, τό τε Ἀκραιφνὲς, καὶ ὁ Ποικιλογισμὸς, καὶ ἡ Ποικιλωπὴ, καὶ ἡ Ἀνακωχὴ, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ποιητικὰ δὲ, ἥ τε Κωλύμη, καὶ ἡ Προσβυσία, καὶ ἡ Καταβολὴ, καὶ ἡ Ἀρθηδὼν, καὶ ἡ Διακαίωσις, καὶ τὰ παπλήσια. ἡ δὲ ἐν τοῖς σχηματισμοῖς καινότης τε καὶ πολυτροπία, καὶ ἡ ἐξηναγκὴ τῆς συνήθους χρήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διαφέρειν αὐτὸν ἡγούμεθα τῶν ἄλλων, ὑπὸ τούτων γίνεται τῶν ἔργων φανερά.

Ὅταν μὲν οὖν μίαν λέξιν, εἴτε ὀνομαστικὴν, εἴτε ῥηματικὴν ἐν πλείοσιν ὀνόμασιν ἢ ῥήμασιν ἀνάφερη, περιφέρων τὴν αὐτὴν νόησιν, διαφόρῳ ποιῇ τὴν λέξιν· Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς « βεβαιότατα δὲ τὴν φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως « μάσας. καὶ μικρὸν ἐν τῷ ὑποταφίῳ γέγραφεν· Οὐδὲ αὖ τὴν πειραν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι « τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ σημαινόμενον ποιῇ τὸν λόγον. «

ὡς ὑπὸ τῶ Λακεδαιμονίω Βρασίδα τέθνκεν, ὅτε μαχόμενος πρὸς Πύλον ἀπὸ τῆς νεὼς
" θαυμαστὰς ἠλόμενος ἐξέπεσε. πεσόντος δὲ αὐτῦ, φησὶν, Εἰς τὼ παρεξήρεσίαν ἡ ἀσπὶς περιερ-
ρύη [εἰς θάλατταν.] βύλεται γὰρ δηλοῦν ὅ, "Οντος δὲ αὐτῦ ἔξω τῆς νεὼς ὑπὸ τὰ πρόσθεν τὰ
μέρη τῆς εἰρεσίας.

Ἐν οἷς δὲ τὰ ῥηματικὰ μόρια τῆς λέξεως ὀνομαστικῶς σημαίνῃ, διαύτω ποιῆ τὸ φέρ-
" σιν· ἔστι δὲ αὐτῶ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Κορίνθιος ἐν τῆ πρώτη βίβλω τάδε λέγων· Δικαιώμα-
" τα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, παραίνεσιν δ' ἢ ἀξίωσιν χρήστος διανδε. Τὸ γὰρ Παραι-
νῶ, καὶ Ἀξιῶ, ῥήματα ὄντα, ὀνομαστικῶς λέγονται, Παραίνεσις, καὶ Ἀξίωσις. Ταύτης δ' ὅτι τῆς
ἰδέας ἥ τε Οὐκ ἀποτείχισις τῶ Πλημμυρίω, ὡς ἐν τῆ ζ' βίβλω τέθνκεν ἐν δημηγορία. Τὸ γὰρ
Ἀποτειχίσαι, καὶ Ἀπολοφύρασθαι, ῥηματικὰ ὄντα, ὀνομαστικῶς ἐσχημάτικεν, Ἀποτείχισιν, καὶ
Ὀλόφυρσιν.

"Οταν δὲ ἀντιστρέψας ἑκατέρου τούτων τὼ φύσιν, τὰ ὀνόματα ποιῆ ῥήματα, τῶτον τὸν
96 " ἔμπον ἐκφέρῃ τὼ λέξιν, ὡς ἐν τῆ α βίβλω περὶ τῆς αἰτίας τῦ πολέμου γράφῃ· Τὼ μὲν οὖν
" δηλοτάτω αἰτίαν, λέγω δὲ ἀφανεστάτω, οἶς Ἀθηναίους οἴομαι μεγάλους γενομένους, ἀναγ-
κάσαι εἰς τὸ πολεμῆν. βύλεται γὰρ δηλοῦν ὅτι μεγάλοι γενόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνάγκω παρέ-
σχον τῶ πολέμου. πεποίηκε δὲ ἀντὶ τῆς ἀνάγκης, καὶ τῶ πολέμου, ὀνομαστικῶν ὄντων, ῥηματικά,
τό τε Ἀναγκάσαι, καὶ τὸ Πολεμῆν.

"Οταν δὲ τῶν ῥημάτων ἀναλάβῃ τὰ εἴδη τῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, ὕτω σχηματίζῃ
" τὸν λόγον· Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύῃ τοὺς ἀποίδας, ὕτε τόδε. Τὸ γὰρ Κωλύῃ, ῥῆμα ἐνεργητικὸν
ὑπάρχον, ἀντὶ τῶ Κωλύεται παθητικῶ ὄντος παρείληπται. ὡς δὲ τὸ σημαινόμενον ἐστὸ τῆς λέ-
ξεως τοιῦτον· Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται τοὺς ἀοιδοὺς, ὕτε τόδε. καὶ ἔτι τὰ ἐν τῶν προοιμίω λε-
" γόμενα· Τῆς γὰρ ἐμπορείας οὐκ ὄντος, ἀδήλους ἀνάγκη ἦν εἶναι τοὺς ἐπιμιγνυμένους. καὶ γὰρ ἐν τούτοις, τὸ
Ἐπιμιγνύμενοι, ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα, τῶ Ἐπιμιγνύμενοι, παθητικῶ ὄντος, χώραν ἐπέχῃ.

"Οταν δὲ ἀντὶ τῶ ἐνεργητικῶ τὸ παθητικὸν προσλαμβάνῃ, τῶτον σχηματίζῃ τὸν ἔμπον·
" Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐπηλλάγησαν. βύλεται μὲν γὰρ δηλοῦν, Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν
Ἀθηναίοις συνήλλαξαν. παρείληφε δὲ τὸ Ἐπηλλάγησαν, παθητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ ἐνεργητι-
" κῶ τῶ Συνήλλαξαν. καὶ τὸ ὑπιφερόμενον τούτω, Τοὺς δ' ἐν τῆ μεσογεία μᾶλλον κατῳκημέ-
" νους. ἀντὶ γὰρ τῶ ἐνεργητικῶ ῥήματος τῶ Κατῳκηκότας, τὸ παθητικὸν παρείληφε τὸ Κατῳκη-
μένους.

Παρὰ δὲ τὰς τῶν ἐνικῶν τε καὶ πληθυντικῶν διαφορὰς, ὅταν ἀναλάβῃ τὼ ἑκάτερου τού-
" των τάξιν, ἐνικὰ μὲν ἀντὶ πληθυντικῶν ὕτως ἐκφέρῃ, Καὶ ὕτως ἄρα παρέσχηκε, τὸν μὲν
Συρακούσιον, αὐτὸν ὑπὸ πολέμιον εἶναι τῶ Ἀθηναίων. βύλεται γὰρ τοὺς Συρακουσίους λέγειν,
" καὶ τοὺς Ἀθηναίους· πεποίηκε δὲ τῶν ὀνομάτων ἑκάτερον ἐνικόν. καὶ ἐν οἷς φησι· Καὶ τὸν πολέ-
" μιον δ' ἰότερον ἔξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῶ πάλιν ὔσης τῆς ἀναχωρήσεως. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐσχη-
μάτικεν ἐνικῶς καὶ πληθυντικῶς. ἀντὶ δὲ τῶ ἐνικοῦ, τὸ πληθυντικὸν προσλαμβάνῃ τῶτον τὸ
" ἔμπον ἐξαναλαβὼν τὸ σωθῆναι φασίν· κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν τῶ προοιμίω τῶ Ἐπιταφίω· Μέ-
" χρι γὰρ τῶδε ἀνέκτοι οἱ ἔπαινοι εἰσὶ πρὸς ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς ὅσον δὲ καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται
" ἱκανὸς εἶναι δράσαι τι ὧν ἤκουσε. Τὸ γὰρ Ἕκαστος, καὶ τὸ Ἤκουσεν, ἐνικά· τὰ δ' ὑπιφερόμενα τού-
" τοις, πληθυντικῶς ἐξενηνόεκται· Τῷ δὲ ὑπερβαίνοντι αὐτῶν φθονοῦντες, ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν·
ὡς καθ' ἑνὸς λέγεσθαι πεφύκασιν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν. 4

Ἀρετικῶν δὲ, καὶ θηλυκῶν, καὶ οὐδετέρων ἀντιμεταξὺς ἐκβεβηκέναι τῶν σωθέντων
ῥημάτων, αἱ τοιαίδε εἰσίν· οἷς, τὼ μὲν ταραχὼ, Τὰ ταραχθέντα καλῶ, ὃ θηλυκὸν ἐκφέρων ἀρσε-
νικῶς· καὶ τὼ ὄχλησιν, Ὄχλον· τὼ δὲ βλάψιν, καὶ τὼ δυνάμιν, Τὸ βλάψιμον λέγω, καὶ Τὸ
Δυνάμιμον· ὡς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τέθνκεν, ὅτε τὼ ἐς Σικελίαν ἀπόστελλον στρατιάν· Οἱ
" δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν βλάψιμον οὐκ ἀφηρέθησαν ἐστὸ τῆς ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς. καὶ ἐν
" οἷς περὶ τῶν Θεσσαλῶν εἴρηκεν· Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῶν ὁπλι-
97 " τικῶν οἱ Θεσσαλοί. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τὸ θηλυκὸν πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ὡς δὲ τὸ σημαινόμενον

ἐστὸ

"ὑπὸ τῆς λέξεως δηόνδε π. ὥστε εἰ μὴ δυναστεία μᾶλλον ἢ ἰσονομία ἐχρῶντο τῇ ὁπλίσει οἱ Θεσσαλοί.

Ἐν οἷς δὲ ταῖς πλώσεσι τῶν ὁμοιάτων, καὶ τῶν προσηκόντων, καὶ τῶν μετοχῶν, καὶ συναπομιμνώντων τὸ τοῖς ἄρθρον ἐξηλλαγμένῃ τὸ σωνήθους, ὅτω σχηματίζῃ τὸν φράσιν. Σωφρονεστέρως γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν προσκαιρίων, ἐχώρησαν ὅπῃ τὸν μὴ ἔπικρις ἐλευθερίαν, τὸ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὑπουλον δύναμίας ἀπομησάντες. οἱ μὲν γὰρ ἀκολούθως τῇ κοινῇ σωνηθείᾳ σχηματίζοντες τὸν φράσιν, τῷ τε ἡλυκῷ μᾶλλον τῆς προσηκόντος τὸ ἡλυκὸν μὴ τερίζουσαν μόριον, καὶ πλῶσιν τὸ μετοχῆς τὸν αἰτιολικὸν μὴ τῆς μικῆς ἔταξαν, τὸν ἕπτον τόνδε. Σωφρονεστέρως γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν προσκαιρίων, ἐχώρησαν ὅπῃ τὸν μὴ ἔπικρις ἐλευθερίαν, τὸν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον δύναμίαν ἀπομησάσας. οἱ δὲ τὰ ξενικὰ τοῖς ἡλυκοῖς συνέταττον, ὡς ἂν οὖτ πεποίηκε, τὰς μικὰς μὴ τὸν αἰτιολικῶν πλώσεων παραλαμβάνοντες. σολοικίζειν δὴ ὑφ' ἡμῶν λέγοιτο καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία. Καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγῶτες. ὃ γὰρ ὅπῃ τῆς ἀοτικῆς πλώσεως ἐφημαίνατο τὸν λέξιν ἥρμοττεν, ἀλλ' ὅπῃ τῆς αἰτιατικῆς, Καὶ μὴ ὃ πλῆθος τῶν πολεμίων καταπλαγῶτες. Οὐδὲ γὰρ τῇ παρὰ τῶν θεῶν ὀργῇ φοβεῖσθαι λέγοιτ' ἂν τις, ἀλλὰ τὸν τῶν θεῶν ὀργήν.

Ἡ δὲ παρὰ τοῖς χρόνοις τῶν ῥημάτων ἐκβεβηκυῖα ὃ κατάλληλον φράσις, ἐναύτη τις ὅστ. Καίτοι εἰ ῥᾳθυμία μᾶλλον, ἢ πόνων μελέτη, καὶ μὴ μετ' νόμων τὸ πλέον, ἢ ἕπτων ἀνδρείας, ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, [προσγίνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀγχίνοις μὴ προκάμνειν,] καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀπολαμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων, φαίνεσθαι. ἐνταῦθ γὰρ, ὃ μὲν Ἐθέλοιμεν ῥῆμα, τὸν μέλλοντος ὅστ χρόνον δηλωτικόν. Ὃ δὲ Προσγίνεται, τὸν παρόντος. ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη, εἰ σωέζευξε τῷ Ἐθέλοιμεν ὃ Προσέσεται. Τὸν τε γὰρ χρόνον τὸ δυσέμβατον, ἡμέτερον νομίζω, ὃ, μόντων μὲν ἡμῶν, σύμμαχον γίνεται· ὑποχωρήσασι δὲ, καὶ ὧν χαλεπὸν ὄν, δύποθεν ἔσεσθαι. Ὃ μὲν γὰρ Γίνεται, τὸν παρόντος ὅστ· ὃ δὲ Ἔσεσθαι, τὸν μέλλοντος χρόνον δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ ταῖς πλώσεσι ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ὅπῃ μὲν γὰρ τῆς μικῆς πλώσεως, ἐξενίωσε τό τε μετοχικὸν ὄνομα ὃ Μενόντων, καὶ ὃ ἀντωνυμικὸν ὃ Ἡμῶν· ὅπῃ δὲ τῆς δοτικῆς ὃ Ὑποχωρήσασιν. οἰκειότερον δ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο τῷ αὐτῷ ἐξενίωσεσθαι πλῶσιν.

Ὅτου δὲ "προς ὃ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου προσώπατος ἐπὶ ἀποστροφὴν ποιῆται, ἢ προς ὃ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος, ὅτω σχηματίζῃ τὸν λόγον. Τῶν δὲ Συρακοσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ προς ἀνηκόοις ἔρισι ἦσαν. προσθεὶς γὰρ ἐνικὸν ὄνομα, τὸν Δῆμον, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ὅπῃ ὃ σημαινόμενον προσώπατος, πληθυντικὸν ὑπάρχον, ἐπὶ τοὺς Συρακοσίους. καὶ οὕτως. Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεχείρησαν πολλοὺς, καὶ ὁ δῆμος ἐπιὼν τὴν γῆν ἀνεδάσατο. Ἀπὸ γὰρ τοῦ πληθυντικοῦ ὀνόματος τοῦ Λεοντῖνοι, ἀπέστρεψε τὸν λόγον ὅπῃ ὃ ἐνικὸν ὄνομα, τὸν Δῆμον.

Πρόσωπα ἢ παρ' αὐτῷ τὰ προσώπατα γίνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων προς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προσεχῶς τὴν Πελοποννήσου φυ- 98
λάττην αὐτῆς ὃ ἀξίωμα προς τοὺς ἔξω πόλις, οἷς πρὸς τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει· Προς τάδε βουλεύεσθε μὲν, καὶ τὴν Πελοπόννησον πρέπει μὴ ἔλαττον ἐξηγεῖσθαι, ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν. Ὃ γὰρ Ἐξηγεῖσθαι, ἰσῶ τέθεικεν ὅπῃ τὸν προσάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡρυμένους αὐτῆς. τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἰσῶ συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ, καὶ τοῖς προσήκουσι τοῖς ἀεὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι, δυνατὸν, καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν. Πράγματα δὲ αὖτη σωμάτων τὰ ποιοῦντα ἐν αὐτῇ γίνεται). λέγει δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου προσόδου τοὺς προς Λακεδαιμονίους συγκρίνοντος τοὺς Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· Οἱ μὲν γε, νεωτεροποιοὶ, καὶ ὑπονοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ὑπερτελέσαι ἔργῳ ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δ', τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ ὑπογνῶναι μηδὲν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐκτελέσαι. μέχρι μὲν δὴ τούτων ὃ σχῆμα τῆς λέξεως σώζει τὸν ἀκολουθίαν, ὡς ὑπὸ προσώπων ἀμφοτέρων κείμενον. ἔπειτα ἀποστρέφεται καὶ γάτερος τὸ μέρος ὁ λόγος, καὶ αὐτὶ τοῦ μετὰ πρόσωπα γίνεται προς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτου φησὶ· Λύπης δὲ, οἱ μὲν, καὶ πρὸς δυνάμιν τολμηταὶ, καὶ πρὸς γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐλπίδες· ὃ δὲ ὑμέτερον, τε δυνάμεως ἰδέα προσῆκαν, τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι,

» τῶν δὲ δηνῶν μηδέποτε οἰέσθαι ἀπολυθήσεσθαι. Τὸ γὰρ Ὑμέτερον, ἀντὶ τοῦ Ὑμεῖς παρείληπται, σχῆμα ὑπάρχον ἀντὶ τοῦ σώματος.

Ἐν δὲ τοῖς ἀναμνήμασί τε καὶ νοήμασιν, αἱ μεταξὺ παρεμπλώσεις πολλαὶ γινόμεναι, καὶ μόλις ὅπη τὸ τέλος ἀφικνούμεναι, δι' ἃς ἡ φερόμενος διηρθρωμένη τοῦ ἀναγνώστου γίνεται, πλῆξαι μὲν εἰσι καθ' ὅλον τὸν ἰσοφιστὴν· ἀρκέσουσι δὲ ὀλίγοι τῆς παροιμίας δύο λημφθεῖσαι μόναι, ἥ τε δηλοῦσα τὸν
» ἀδεέστατον τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος σχημάτων, καὶ ἃς αἰτίας ἀποδιδοῦσα. Τῆς γὰρ ἐμ-
» πορείας οὐκ ὄσης, ὑφ' ὑπομιμνήσκοντες ἀδεῶς ἀνήκλοις, ὅτε κατὰ γῆν, ὅτε ἀφ' ἁλὸς πλέοντες, νεμόμε-
» νοί τε καὶ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀπόζην, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, ὅτε γῆν φυλάττοντες,
» ἀδήλον ὄν, ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἀνῆρος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ' ἡμέραν
» ἀναγκαίας ἐφοδίου πορισμοῦ ἀεὶ ἡσυχάζοντες ὑπεκαλύπτοντο, ὑ χαλεπῶς ἀπορίσαντο. σχηστέον τῇ 10
σχολῇ περιόδῳ καὶ χρηματισθέν ὕτω, Τῆς γὰρ ἐμπορείας οὐκ ὄσης, ὑφ' ὑπομιμνήσκοντες ἀδεῶς ἀνήκλοις, ὅτε κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ ἐαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀπόζην, ὑ χαλεπῶς ἀπορίσαντο, φανερωτέραν δὲ ἐποίησε τὸν ἀγῶνα· τῇ δὲ παρεμβολῇ τῶν μεταξὺ σχημάτων πολλῶν ὄντων, ἀσαφῆ κατὰ διηρθρωμένον πεποίηκε. καὶ ἡ περὶ τοῦ Εὐρυσθέως φρασις ὅπη τὸν Ἀτλι-
» κὸν, ἥδε· Εὐρυσθέως μὲν ὄντος τῆς Ἀτλικῆς ὑπὸ Ἡρακλέους ἀποθανόντος, Ἀβέως δὲ μητρὸς
» ἀδελφοῦ ὄντος αὐτοῦ, καὶ ὑπερβάντος Εὐρυσθέως ὅτ' ἐστράτευε Μυκήνας τε καὶ τὸν ἀρχὸν κτί-
» σοντα οἰκεῖον Ἀβᾶ, τυχόντα δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρισίππου φόνον, καὶ ὡς
» ὑκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεὺς, βαλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλέους, καὶ ἅμα
» δωρεὰν δοκοῦντα εἶναι, καὶ ὃ πλῆθος ἱερεῖα θύσαντα τῶν Μυκηναίων τὰ, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε,
» τὴν βασιλείαν Ἀβέα παραδοῦναι. 20

Ἐν οἷς δὲ σχολιὰ, καὶ πολύπλοκος, καὶ δυσεξέλικτος ἡ τῶν ὑπομνημάτων καταισθάνεται γίνεται,
99 » τόνον τ' ἔχον ἐκ παρ' αὐτοῦ. κεῖται ὃ ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ ἡ λέξις· Τὰ δὲ τῶν ἐναντίων ἁμφι-
» βολίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν τοῖς
» μὲν ἁμφισβητοῦσι, τὸ δ' ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τῆς καταρθώσεως ὑπερβάντες, ἔργῳ δὲ τοῖ
» τῆδε ἡδονὴν ὁρωμένην σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιῆσθαι, ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν μᾶλλον ἢ πασά-
» μενοι, ἢ ὧν ἐδόκουν σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον ᾧ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι'
» ἐλαχίσου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. τοιαῦτα δεῖ καὶ
» τὰ περὶ Θεμισοκλέους εἰρημένα ἐν τῇ ἀ βίβλῳ· Ἦν γὰρ ὁ Θεμισοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως
» ἰσχυρὸν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἕτερου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκεία γὰρ ξυνέσει,
» καὶ ὅτε προμαθὼν ἐς αὐτίκα σοφὸν, ὅτ' ὀπιμαθὼν, τό τε παραχρῆμα διὰ ἐλαχίστης βουλῆς κρά- 30
» τιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ὅπη πλεῖστον τὸ γνησιώτατον ἄριστος εἰκαστὴς· καὶ ἃ μὲν μετ' ἐχέφρο-
» νος ἔχει, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν ὃ ἄπορος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο· τό τε ἀμφὶ οἷ ἡ χρῆσθαι
» ἐν ᾧ ἀφανεῖ ἐπὶ πρόσω· καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι,
» κράτιστος δὴ σχεδὸν αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο.

Οἱ δὲ μεσακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντιθέτων τε καὶ παρομοίων, καὶ παρισώσεων, ἐν οἷς οἱ
περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν, ἥκιστα τῷ χαρακτῆρι τούτῳ προσήκοντες, αὐχμηρὸν
ἔχοντι τὸν ἀγωγὸν, καὶ τὸ κομψὸν πλῆθος ἀφεστηκότι, διότοί τινές εἰσι καὶ τῷ συλλαβῇ·
» Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, ὑ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη. καὶ ἔπι ὃ, Οἱ μὲν, καὶ τῶδε
» δυνάμει τολμηταὶ, καὶ τῷδε γνώμῃ κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δηνοῖς ὑέλπιδες· τὸ δ' ὑμέτερον,
» τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ προσῆκαν, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν ὃ δηνῶν 40
» μηδέποτε οἰέσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ ἐν οἷς ταῖς καταλαβούσαις τὴν Ἑλλάδα συμφοραῖς ἀφὰ
» ταῖς πάσης ἐπεξέρχεται, διάδηλα φάσκων· Τόλμα μὲν γὰρ ἀγώνιος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἀνομί-
» αθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία ὑπουρεπὴς· τὸ ὃ σῶφρον, πρόσχημα τοῦ ἀναίσχυ· καὶ τὸ εἰς-
» άπαξ σωφρονεῖν, ὑπίπτον ἀργόν. Πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν ὕροι διὰ ὅλης αὐτοῦ τῆς ἰσοφείας λεγό-
μενα. ἱκανὸν ὃ καὶ τοῦτα δείγματος ἕνεκα εἰρῆσθαι. ἔχε, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, τὰ παρατηρήμα-
τα καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐκ τῆς κοινῆς ἐξητασμένα περιμαλείας, ὡς ἐπεζήτεις.

Εὐτυχῶς Ἀμμαίῳ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 103
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

χαρακτῆρος, καὶ τῶν λοιπῶν τῶ συγγραφέως ἰδιωμάτων.

ΕΝ τοῖς προεκδοθεῖσι περὶ τῆς μιμήσεως ὑπομνηματισμοῖς ἐπελήλυθα, ὅς ὑπελάμβανον ὑπιφανέστατος εἶ), ποιητάς τε καὶ συγγραφῆς, ὦ Κόϊντε Αἴλιε Τυβέρων, καὶ δεδήλωκα ἐν ὀλίγοις πνὰς, ἃς ἕκαστος αὐτῶν εἰσφέρεται, πραγματικάς τε καὶ λεκτικὰς ἀρετάς· καὶ πῆ μάλιστα χείρων ἑαυτῶ γίνεται κατὰ τὰς ἀποτυχίας, εἴτε τῆς προαιρέσεως οὐκ ἄπωθεν κατὰ τὸν ἀκριβέστατον λογισμὸν ὁρώσης, εἴτε τῆς δυνάμεως οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις κατορθούσης· ἵνα τοῖς προαιρουμένοις γράφειν τε καὶ λέγειν ὦσι, καλοὶ καὶ δεδοκιμασμένοι κανόνες ὦσιν, ἐφ' ὧν ποιήσονται τὰς κατὰ μέρος γυμνασίας, μὴ πρῶτα μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνοις κείμενα τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν λαμβάνοντες, τὰς δὲ ἀποτυχίας φυλαττόμενοι· ἀφάμενός τε τῆς συγγραφέως, ἐδήλωσα κατὰ τὸν Θουκυδίδου τὰ δοκοῦντά μοι, σωτόμως τε καὶ κεφαλαιώδει γραφῆ προειλαβών, ἃ δὶ ὀλιγωρίαν καὶ ῥαστώνην, οὐδὲ διὰ ἀπάνην τῶν δυνησομένων εὐεπαγώγους τὰς προθέσεις, ἀλλὰ τῆς δυσχερείας τῶν γραφομένων κοπιῶμεν, ὡς καὶ τῶν ἀκόντων ἐποίησα. ἃ γὰρ ἐγὼ ἀκριβῆ καὶ διεξοδικώτερα δηλοῦσιν ἀφ' ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ποιεῖσθαι τὰς προσθήκας, εἰς ἐλάχιστον ὄλεθρον συναγαγεῖν τὴν πραγματείαν. σὺ δὲ εὐληθέντος ἰδίαν συντάξασθαί με περὶ Θουκυδίδου γραφὴν ἅπαντα περιφλαφῆσαι τὰ δέοντα λόγων, ἀναβαλόμενος τὴν περὶ Δημοσθένους πραγματείαν, ἣν εἶχον ἐν χερσὶν, ὑπεσχόμην τε ποιήσειν, ὡς πρόθυμος· καὶ τελέσας, τὴν ὑποσχέσιν ἀποδίδωμι. μήκους δὲ τῶν κατὰ μέρος ἄπεσθαι λόγων, ὀλίγα περὶ ἐμαυτῶ τε καὶ τῶ γένους τῆς πραγματείας βούλομαι προεῖπεῖν· ἃ σύ, μὰ Δία, καὶ τῶν σοὶ πάνυ πλησίων ἕνεκα, τῶν ἀπὸ πρώτου τῶ βελτίστου κρινόντων τὰ πράγματα, καὶ μηδὲν ἡγουμένων χρῆμα τιμιώτερον τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τῶν μὲν, ὅσοις ὁ αὐτὸ φιλαίτιον ἔνεστι τῶν ἀρχαίων γινομένων, εἴτε κατὰ τὰ πάθη, κοινὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως. ὑποπτεύω γὰρ ἔσεσθαί τινας τῶν ἀναγνωσομένων τὴν γραφὴν, οἷς ὑπιμήσονται ἡμῖν, ὅτι τολμῶμεν ἀποφαίνειν Θουκυδίδου τὸν ἀπρεπῶν κρείττονα τῶν ἱστοριογράφων, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν πολὺ τῶν λόγων ἁμαρτάνοντα, καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν ἐξασθενοῦντα. καὶ ἐπὶ ὅτοις ἡμᾶς ὁ λογισμὸς εἰσῆλθεν, ὅτι προσδόξα καινοτομεῖν πρόσωπα προῆσι καὶ μόνοι δόξομεν, εἴ τι τῶν ὑπὸ Θουκυδίδου γραφέντων συκοφαντεῖν ὑπιβαλόμεθα· ἃ ταῖς κοιναῖς μόναις ἀναπτύσσοντες δόξαις, ἃς ἀπρεπῶς ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παραλαβόντες, ἀναφαιρέτους ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν τῶν ὑπιφανεστάτων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων μαρτυρίαν ἀπιστοῦντες· οἱ κανόνα τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἐκεῖνον ὑποτίθενται τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους δεινότητος ὅρον. ὧν ὅτε προαιρέσεως ἐγενόμεθα, τοιαύτας δὴ τὰς ὑπιμήσεις ἀπολύσασθαι βουλόμενος, ἐκρύσας τὴν θεατικὴν, καὶ τῶν πολλῶν ἀγωγὴν, περὶ μὲν ἐμαυτὸν τοσοῦτον ἀρκεσθήσομαι μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὸ φιλόνεικον τοῦτο καὶ δύσερι, καὶ προσυλακτὸν εἰκῆ πᾶσιν, ἐν πρώτοις πεφυλαγμένος τῷ βίῳ μέχρι τοῦ παρόντος, καὶ σοφιστὴν οὐδεμιᾶν οὐδεδωκὼς γραφὴν ἐν ᾗ κατηγορῶ τινος, ἔξω μιᾶς πραγματείας, ἣν συνεταξάμην κατὰ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς καταβλέποντας αὐτῆς ἀδίκως, οὐκ ἂν ἐπεχείρησα νῦν πρῶτον εἰς τὸν ὑπιφανέστατον τῶν συγγραφέων τῶν οὐτ' ἐλευθερίως ἤθεσι πρέπουσαν, οὔτ' ἐμαυτῷ σωφρόνως ἀναποδείκνυσθαι. περὶ δὲ τοῦ μήκους τῆς γραφῆς πλείονα μὲν εἶχον λέγειν, ἀρκεσθήσομαι δὲ ὀλίγοις. εἰ δὲ ἀληθεῖς καὶ προσήκοντας ἐμαυτῷ προήρημαι λόγους, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων ἕκαστος. ἔστι δὴ τὸ εὐλημμά μου τῆς πραγματείας ἡ καταδρομὴ τοῦ Θουκυδίδου προαιρέσεώς τε καὶ δυνάμεως· ἐπὶ δὲ κατὰ λογισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων, ἐπὶ δὲ ἐξεταστικὸς, ἐπὶ δὲ ἄλλο τι ποιοῦν ἔργον οὐδέν ἐστιν, ᾧ τὰ μὲν κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς οὐδενὸς

ἠξίωκα λόγε, τοῖς ὃ μὴ κτ' τὸ κράτιστον εἰρημένοις ὑπιφύεσθαι· ἐκλογισμὸς δέ τις ὃ χαρακτῆρος τ' λόγων, ἅπαντα τὰ εἰλημφὼς ὅσα συμβέβηκεν αὐτῷ κοινά τε πρὸς ἕτερα, καὶ διαφέροντα αὐτὸ τοὺς ἀνθρώπους. ἐν οἷς ἀναλαβὼν ἐμαυτῷ μὴ τὰς ἀρετὰς λέγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς κακίας
" σας αὐτῶν κακίας. οὐδὲ μία γὰρ αὐτάρκης αὐθέκαστε φύσις, οὔτ' ἐν λόγοις, οὔτ' ἐν ἔργοις,
" ἀναμάρτητος εἰς κράτος ἢ πλεῖστα μὲν ὑπιτυχοῦσα, ἐλάχιστα δ' ἀστοχοῦσα. ὑπὸ ταὐτὸν δὴ τὸν τρόπον αἱρέσεων ἕκαστος τὰ ῥηθησόμενα, μὴ τῆς προαιρέσεως μεμφέσθω κατήγορος, ἀλλὰ τῶν ἰδίων τὸ χαρακτῆρος ἔργων ἐξεταστὴς δίκαιος. ὅτι δ' οὐκ ἐγὼ τοῦτο πρῶτος ὑπεχείρησα ποιεῖν, ἀλλὰ πολλοί, καὶ πάλαι, καὶ καθ' ἡμᾶς, ὁ φιλαπεχθήμονας προελόμενοι γραφάς, ἀλλὰ θεωρητικὰς τῆς ἀληθείας, μείζω τοῦδε μέθοδον δυνάμενος μάρτυρας, δυοῖν ἀνδράσιν ἀρκεσθήσομαι μόνοις, Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι. Ἀριστοτέλης τε 10
γὰρ ὁ κατὰ πάντα κτ' ὃ κράτιστον εἰρῆσθαι πείθεται πρὸς καθηγητοῦ Πλάτωνος· ὧν ὅτι καὶ τὰ περὶ τῆς ἰδέας, καὶ τὰ περὶ τἀγαθοῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιτείας. αὐτός τε ὁ Πλάτων Παρμενίδου, καὶ Πρωταγόρου, καὶ Ζήνωνα, καὶ τῶν ἀνδρῶν φυσιολόγων οὐκ ὀλίγους, ἡμαρτηκότας ἀποδεικνύναι
" βάλλεται· καὶ οὐδεὶς αὐτῷ κατ' αὐτό γε τοῦτο ὑπεμάχετο· ἐνθυμούμενος ὅτι τῆς φιλοσόφου θεω-
" ρίας σκοπὸς ὅδε ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις· ἀφ' ἧς καὶ ὁ τοῦ βίου τέλος γίνεται φανερόν. ὅπου δὲ τὰς περὶ δογμάτων διαφερομένας οὐδεὶς μεμφέσθω τῆς προαιρέσεως, εἰ μὴ πρότερα τὰ τῶν προεσβυτέρων ἐπαινέσαι· ἢ πῶς τάς γε προαιρουμένας χαρακτήρων ἰδιότητα δηλῶσαι, μεμψαιτ' ἄν τις, εἰ μὴ πάσας μάρτυρᾶσι τοῖς περὶ αὐτῶν καὶ τὰς μὴ προεσάσας ἀρετάς; ἓν ἔτι λείπεται
104 μοι μέρος ἀπολογίας δεόμενον, ὑπόφθονον μέν τι κατηγόρημα, καὶ τοῖς πολλοῖς κεχαρισμένον, ῥᾳδίως δ' ἐξελεγχθῆναι δυνησόμενον ὡς οὐκ ἔστιν ὑγιές. ᾧ γὰρ εἰ τῇ δυνάμει λεπόμεθα 20
Θουκυδίδου τε, καὶ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὃ θεωρητικὸν αὐτὸ ἀπολωλεκάμεν. οὐδὲ γὰρ τὰς Ἀπέλλε, καὶ Ζεύξιδος, καὶ Πρωτογένους, καὶ τῶν ἀνδρῶν γραφέων, τῶν διονομασμένων τέχνας, οἱ μὴ τὰς αὐτὰς ἔχοντες ἐκείνοις ἀρετὰς, κρίνειν κεκώλυται· οὐδὲ τὰ Φειδίου, καὶ Πολυκλείτου, καὶ Μύρωνος ἔργα οἱ μὴ τηλικοῦτοι δημιουργοί. ἐοίκασι γὰρ λέγειν ὅτι πολλῶν ἔργων ὄντων τὸ τεχνίτου κριτὴς ὁ ἰδιώτης, τῶν τε δι' ἀκοῆς ἀλόγως τοῖς πάθεσι καταλαμβανομένων· καὶ ὅτι πᾶσα τέχνη τῶν σοφίζεται τῶν κριτηρίων, καὶ ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὴν ἀρχήν. ἄλις ἔστω μοι παρομοίων, ἵνα μὴ λάθω περὶ ταῦτα κατατείνας τὸν λόγον.
μόνων δὲ ἄρξεσθαι τῆς περὶ Θουκυδίδου γραφῆς, ὀλίγα βούλομαι περὶ τῶν συγγραφέων εἰπεῖν, τῶν τε προεσβυτέρων, καὶ τῶν κτ' τὰς αὐτοῦ ἀπομασαμένων ἐκείνου τρόπους. ἐξ ὧν ἔσται καταφανὴς ἥ τε προαίρεσις τοῦ ἀνδρὸς, ἡ χρῆσαι[illegible], διήλλαξε τῶν παρ' αὐτῷ, καὶ ἡ 30
δυνάμις. Ἀρχῆθι μὲν οὖν συγγραφεῖς πολλοὶ, κτ' πολλοὺς τόπους ἐθνῶν τὸ παρὸ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. ἐν οἷς ὅστιν Εὐάγων τε [illegible]ιος, καὶ Δημόκρος ὁ Λεσβοποίησος, καὶ Εὔδημος ὁ Πάριος, καὶ Δημοκλῆς ὁ Φυγελεύς, καὶ Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος, ὅ τε Ἀργεῖος Ἀκυσίλαος, καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων, καὶ ὁ Χαλκηδόνιος Ἀμελησαγόρας. ὀλίγῳ δὲ πρεσβύτεροι τῶν Πελοποννησιακῶν, καὶ μέχρι τοῦ Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Δαμάστης ὁ Σιγεύς, καὶ Ξενομήδης ὁ Χῖος, καὶ Ξάνθος ὁ Λυδὸς, καὶ ἄλλοι συχνοί. ὅτοι προαιρέσει τε ὁμοίᾳ ἐχρήσαντο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἱστοριῶν· καὶ δυνάμει δὲ πολὺ τὴν διαφερούσας ἔσχον ἀλλήλων· οἱ μὲν, τὰς Ἑλληνικὰς ἀναγράφοντες ἱστορίας· οἱδὲ, τὰς βαρβαρικάς· καὶ αὐτὰς τε ταύτας δὲ σωζομένας ἀλλήλως, ἀλλὰ κατ' ἔθνη καὶ κτ' πόλεις διαφερομένους, καὶ χωρὶς ἀλλήλων ἐκφέροντες, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φυλάττοντες σκοπὸν, ὅσαν διεσώ- 40
ζοντο περὶ τοῖς ὑπαρχούσις μνήμαις κτ' ἔθνη τε καὶ κτ' πόλεις, εἴτ' ἐν ἱεροῖς, εἴτ' ἐν βεβήλοις ἀποκειμένας γραφὰς, ταύτας εἰς τὸ κοινὸν ἀπάντων γνῶσιν ἐξενεγκεῖν, οἵας παρέλαβον· μήτε προσθέντες αὐταῖς τι, μήτε ἀφαιρούμενοι· ἐν αἷς καὶ μῦθοί τινες εἰσὶν ὑπὸ δὲ πολλῶν πεπιστευμένοι χρόνῳ, καὶ θεατρικαί τινες παρεισπέσεις, πολὺ δὲ ἡλίθιον ἔχον τοῖς νεῶν δοκοῦσαν. λέξιν τε ὡς ὑπὸ τὸ πολὺ τοῦ αὐτοῦ ἀπαντῶσιν ἐπετηδεύσαν, ὅσοι τὰς αὐτοῖς προείλοντο τῶν παλαιῶν χαρακτῆρας, τῷ σαφῆ καὶ κοινὸν, καὶ καθαρὸν, καὶ συντομον, καὶ τοῖς πράγμασι προσφυῆ, καὶ μηδεμίαν σκολιότητα ὑπιφαίνουσαν τεχνικήν. ὑπερέχει μέν τοι τῆς

ὥρας

ὥρα τοῖς ἔργοις αὐτῶν· καὶ χάεις τοῖς μὲν πλείοσιν, τοῖς δ' ἐλάττοσιν· δι' ὧν ἔστι μάλιστα αὐτὸν αἰ γραφαί. ὁ δ' Ἁλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος, ζηλούμενος ὀλίγῳ πρότερον τὸν Περσικῶν, παρεκτείνας ὑπὲρ μέγεθος τὸν Πελοποννησιακῶν, τῷ τε πραγματικῷ πρεπόντως αἱρεσιν ὑπὲρ τὸ μεῖζον ἐξ ὧν εἶχε καὶ λαμπρότερον, ὅτε πόλεως μιᾶς, ὅτ' ἔθνους ἑνὸς ἰσοτιμίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, εἰς μίαν περιγραφὴν τὴν χρησιμότητος ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου καταβίβασε τὴν ἰσοτιμίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς πεπραγμένοις καὶ διαφόροις ἔτεσι ζηλουμένας πράξεις ὑπαφανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσεπέδωκε τὰς ὑποληφθείσας ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ὠφελείας. τούτοις ὑπιζηλούμενος Θουκυδίδης, ὅτ' ἐφ' ἑνὸς ἐβουλήθη τόπου καθιδρύσαι τὴν ἰσοτιμίαν, ὡς οἱ πρὸ τοῦ Ἑλλάνικον ἐποίησαν, οὔτε τὰς ἐξ ἁπάσης χώρας Ἕλλησιν ἢ βαρβάροις ὑπιτελεσθείσας πράξεις εἰς μίαν ἰσοτιμίαν συναγαγεῖν, μιμησάμενος Ἡρόδοτον· τῆς μὲν πρότερας ὑποφθόνων, ὡς οὐ τελείως καὶ παμφίλης, καὶ πολλὰ δ' ὑπὸ δυσπορίας τοῖς ἀναγινώσκουσας ὠφελήσας· τὰ δὲ ὑστεραίας, ὡς μείζονος ἢ δυνατὸς πεσεῖν εἰς συνοψιν ἀνθρωπίνου λογισμῷ, κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῶν τότων· ἕνα ὑπομεταχειρισάμενος πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι πρὸς ἀλλήλους, τοῦτον ἐπονύδασεν ἀναγράψαι· ἐρρωμένος τε τὸ σῶμα καὶ τῷ ἀφόβοιαν ὑγιαίνων, καὶ μέχρι πόντος αὐτοῦ διώσας· καὶ οὐκ ἐκ τῶν ὑπιτυχόντων ἀκουσμάτων τὰς πράξεις συνθείς· ἀλλ' οἷς μὲν αὐτὸς παρῆν, ἐξ ἐμπειρίας· ὧν δ' ἀπελείφθη ἀφ' ἑτέρων, ὡς ἐδόκει μάλιστα γνωσκόντων πιθανόμενος. πρῶτον μὲν δὴ κατὰ τοῦτο διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, λέγω δὲ κατὰ τὸ διήλλαξε τὸν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων.
μὴ δοκοῦσιν μήτε μονόκωλον πόντα πάσιν, μηδ' εἰς πολλὰ μεμερισμένον καὶ ἀσυναρτήτως κεφάλαια· ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ ζητείαν τῶν πολλῶν ἐνδέξαι τῷ γραφῷ, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πόντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἱστορίων ἐν ὕλαις καὶ νάπαις οὐκ ἐπὶ γῆς ἀνεμένας, καὶ ναΐδας ἀμφιβίους ἐκ παταρῶν ἐξιούσας, καὶ ἅλως πελάγεσι νηχομένας, καὶ μιξόθηρας, καὶ ταῦρας εἰς ὁμιλίαν ἀνθρώποις συνερχομένας, καὶ ἐκ θεῶν καὶ θείων συναφῶν γοητὰς ἡμιθέους, καὶ ἀνδρας τινὰς ἀπίστους τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου, καὶ πολὺ τὸ ἀσύνδετον ἔχοντι δοκοῦσας ἱστορίας. ταῦτα δ' εἰπὼν προῆλθον, οὐκ ὑπιπτεύων ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφερούσης ἱστορίας. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ μνημαί τινες ἐσώζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην. ἃς Δημοδόκους οἱ παῖδες ὑπεδέκοντο πατέρων, ὑπομελὲς ἐποιοῦτο ὑπαδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ ἐκ τούτων ὑπῆρξε καὶ τοῖς ἐπὶ τὸν κοινὸν ἐκφέρειν, ὅτων ἠξίουν συνθέσθαι, ὡς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναλεκτέον ἐν ποικίλῃ τοῖς μυθώδεσιν ἐπέσοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς· Θουκυδίδῃ δὲ, τῷ προελομένῳ μίαν ὑπόθεσιν, ἣ παρεγίνετο αὐτὸς, οὐκ ἥρμοττεν ἐκπαραμυθεῖσθαι τῇ διηγήσει τὰς ἀκριβεῖς ζητείας, οὐδὲ πρὸς τὸ ἀπάτῳ ἁρμόττεσθαι τὸν ἀναγνωσομένων, ὧν ἐκείνα πεφύκασι φέρειν αἱ συντάξεις· ἀλλὰ πρὸς τὸ ὠφέλειαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας δεδήλωκε, κατὰ λέξιν ὧδε γράφων·

"Καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκοῦσαι ξύγκειται. μαρτυρεῖται δὲ τοῖς ἀνδρὶ τάχα μὲν ὑπὸ πόντων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων, εἰ δὲ μή, τῶν γε πλείστων, ὅτι καὶ τῆς ἀληθείας, ἧς ἱερὰν εἰς τὴν ἰσοτιμίαν βουλόμεθα, πλείστου ἐποιήσατο περίοιαν· ὅτε προσβαλὼν τοῖς πράγμασιν οὐδὲν ὁ μὴ δίκαιον, οὐδὲ ἀφαιρῶν, οὐδὲ ἐνεξουσιάζων τῇ γραφῇ· ἀνέγκλητον ὑπὸ καθαρὰν τὴν πρόθεσιν ἀπὸ πόντος φθόνου, καὶ πάσης κολακείας φυλάξαντα, μάλιστα δ' ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν γνώμαις. καὶ γὰρ Θεμιστοκλέους ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ μνησθεὶς, ἃς ἐπαρχούσας αὐτῷ πράξεις ἀφθόνως ἐπεληλ-

λυδε· καὶ τῶν Γερικλέους πολιθυμάτων ἀψάμενος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, τ' ἀμφισβητηθείσης αὐτῷ δόξης ἄξιον εἴρηκεν ἐγκώμιον· περί τε Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ καὶ Νικίου τοῦ Νικηράτου, καὶ Αλκιβιάδου τοῦ Κλεινίου, καὶ ἄλλων στρατηγῶν τε καὶ ῥητόρων ἀναγκαίως λέγων, ὅσα παρεσήκοντα ἑκάστῳ, δεδήλωκε. παραδείγματα δὲ περὶ αὐτῶν φέρων ὁ λόγος τοῖς διεληλυθόσιν αὐτοῦ τὰς ἰσορίας. ταῦτα μὲν οὖν ἄν ἔχοι τις εἰπεῖν, ἃ περὶ τὸν παραμαλικὸν τόπον ὁ συγγραφεὺς καλῶς, καλά, καὶ μιμήσεως ἄξια. κεφάλαιον ὃ πάντων, μηδὲν ἐκουσίως ψεύδεσθαι, μηδὲ μιαίνειν τὴν αὐτοῦ σωφροσύνην. ἃ δ' ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, καὶ ἐφ' οἷς ἐκαλοῦσιν αὐτῷ τινες, περὶ ὃ τεχνικώτερον μέρος ὄντα τοῦ παραμυθητικοῦ, ὃ λεγόμενον μὲν οἰκονομικὸν, ἐν ἁπάσαις δ' γραφαῖς ὅπου ζητούμενον, ἐάν τε φιλοσόφοις παρέλθῃ τις ὑποθέσεις, ἐάν τε ῥητορικαῖς. ταῦτα δέ ἐστι τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν, καὶ τὰ περὶ τάξιν, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐξεργασίας. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, παραφανὲς ὂν ὅτι τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων συγγραφέων, οἱ μὲν τόπους μειζόνων τὰς ἀναγραφὰς, οἱ δὲ χρόνους ἐνδεεστέρους εἰλήφασιν, ἐκεῖνος δὲ ἑκατέραν τούτων τῶν διαιρέσεων ἐδοκίμασεν. ὅτε γὰρ τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν, ἀκολουθῶν ἐμέρισε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν περὶ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν· οὔτε τοῖς χρόνοις, ὡς οἱ τὰ τοπικὰ ἐκδιδόντες ἱστορίαν, προσεῖλοντο, ἤτοι τὰς ἀρχὰς τῶν βασιλέων μείζονας τὰς ἀναγραφὰς, ἢ τὰς τῶν ἱερέων, ἢ τὰς περιόδους τῶν ὀλυμπιάδων, ἢ τοῖς ἀποδεικνυμένοις ἄρχουσιν ὅπου τὰς ἐναυσίους ἀρχάς. καινόν δέ τινα καὶ ἀτείβητον τοῖς ἄλλοις πορευθεὶς ἁμαξιτὸν ὁδὸν, διρεῖας καὶ χαμαιρεῖσι ἐμέρισε τὴν ἱστορίαν. ὃ δὲ τούτου συμβέβηκεν αὐτῷ τὸναντίον ἢ προσεδόκησεν. ὁ γὰρ σαφεστέρα γεγονέναι ἡ διαίρεσις τῶν χρόνων, ἀλλὰ δυσπαρακολούθητοτέρα τοῖς ὥραις. ἐφ' ᾧ θαυμάζειν ἄξιον, πῶς αὐτὸν ἔλαθεν, ὅτι πολλῶν ἅμα πραγμάτων κατὰ πολλοὺς τόπους γινομένων, εἰς μικρὰς κατακερματιζομένη τομὰς ἡ διήγησις, οὐκ ἀπολήψεται ὁ τηλαυγὴς φῶς ἐκεῖνο καὶ καθαρὸν, ὡς ἐξ αὐτῆς γνῶναι τῶν πραγμάτων φανερόν. ἐν γοῦν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· ταύτην γὰρ ἤρξατο γράφειν μόνον· τὰ περὶ Μιτυληναίους ἀρξάμενος γράφειν, πρὶν ὅλην ἐκπληρῶσαι τὴν διήγησιν, ὅτι τὰ Λακεδαιμονίων ἄπτεσθαι ἔργα· καὶ οὕτω ταῦτα συγχρυφώσας, τὴν Πλαταιέων μέμψηται πολιορκίαν. ἀφεὶς δὲ καὶ ταύτην ἀτελῆ, τὴν Μιτυληναίων μέμψηται πόλεμον. εἶτ' ἐκεῖθεν ἄγει τὴν διήγησιν ὅτι τὰ περὶ Κέρκυραν, ὡς ἐστασίασαν, οἱ μὲν Λακεδαιμονίους, οἱ δ' Αθηναίους ἐπαγόμενοι. ἀφεὶς δὲ καὶ ταῦτα ἡμιτελῆ, περὶ τὰ εἰς Σικελίαν στρατείας τὰ πρότερα Αθηναίων ὀλίγα λέγει. εἶτα Αθηναίων ἔκπλουν ὅτι Πελοπόννησον ἄρξάμενος λέγειν, καὶ Λακεδαιμονίων τὴν ὅτι Δωριεῖς στρατείαν, τὰ περὶ Λοκρίδα προαθέντα ὑπὸ Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὴν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον ὅτι πορεύεται· ἐκσθεν δὲ ἄπτεσθαι ὅτι Ναύπακτον. ἀτελῆς δὲ καὶ τὰς ἠπειρωτικὰς πολέμους καταλιπὼν, Σικελίας ἅπτεται πάλιν. καὶ μετὰ τοῦτο Δῆλον καθαρὸν, καὶ ὃ Αμφιλοχικὸν Ἄργος πολεμούμενον ὑπὸ Αμβρακιωτῶν, καταλείπει. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; ὅλη γὰρ ἡ βίβλος ὅτου συνέχεσθαι, καὶ ὃ διαπαντὸς ἀπολώλεκε. πλανώμενα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς ἐπιλυομένοις παρακολουθοῦντα, παρεσπομένης τὴν Θουκυδίδου τὰ πράγματα, τὴν Θουκυδίδου καὶ τὰς ἡμιτελεῖς τῶν ἀκροάσεων μνήμας ῥᾳδίως δὴ ἀκριβῶς ἀναφερούσης. χρὴ δὲ τῷ ἱστορικῷ πραγματείαν εἰρομένῳ καὶ ἀπείρατον εἶναι, λόγου τε ἐπιδεᾶ περὶ πολλῶν μίμησιν πραγμάτων καὶ δυσκαταμαθήτων. ὅπερ δὲ οὐκ ὀρθὸς ὁ κανὼν οὗτος, δῆλον δὴ οἰκεῖος ἱστορίᾳ, δῆλον. οὐδὲν γὰρ τῶν μεγαλυτέρων συγγραφέων διρεῖας καὶ χαμαιρεῖσι τὴν ἱστορίαν. ἀλλὰ πάντες τὰς τετειμένας ἄγειν ὅτι τὸν σαφῆ φανῆναι μετῆλθον. αἱ πῶνται δὲ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν τινες, ὡς οὔτε ἀρχὴν τῆς ἱστορίας εἰληφότος, ὧν ἔχρῆν, οὔτε
106 τέλος ἐφαρμοσθέντος αὐτῇ τὸ πρέπον· οὐκ ἐλάχιστον μέρος εἶναι λέγοντες οἰκονομίας ἀγαθῆς, ἀρχήν τε λαβεῖν, ἧς οὐκ ἂν εἴη μείζων, καὶ τέλος εἰληφέναι τὴν πραγματείαν, ᾧ δόξῃ μηδὲν ἐνδεῖν· ὧν οὐδετέρα πέπονθεν αὐτὸν πεποιῆσθαι τὴν πρόσκλησιν. τῷ δὲ ἀφορμὴν αὐτοῖς τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ συγγραφεὺς παρέχειν. πρόσθεν γὰρ, ὡς μέγιστος ἐγένετο τῶν περὶ αὐτὸν πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, χρόνον τε μήκει, καὶ παθημάτων πολλῶν

συμπτω-

πινα ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, περὶ τὸν παραμυθητικὸν τόπον.

μερισμὸν τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο καλῶς.

ἡ τάξις αὐτῆς καὶ οἰκονομία ἐγκαλεῖται.

συντυχίας, τελευτῶν τὸ πρῶτον μίαν ταύτας αἰτίας βούλεται πρῶτον εἶπεῖν, ἀφ' ὧν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε. διττὰς δὲ ταύτας ὑποτίθεμαι, τήν τε ἀληθῆ μὲν, οὐκ εἰς ἀπόνοιαν δὲ λεγομένην, τὴν αὔξησιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως· καὶ τὴν οὐκ ἀληθῆ μὲν, ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων πλατομένην, τὴν Ἀθήνηθεν ἀποσαλεῖσαν Κερκυραίοις καὶ Κορινθίων συμμαχίαν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀληθοῦς καὶ αὐτῷ δοκούσης, τὴν ἀρχὴν πεποίηται τῆς διηγήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑτέρας, καὶ λέξιν οὕτω γράφων· Ἤρξαντο δ' Ἀθηναῖοι αὐτῶν καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς διακοσίους τριακοντούτεις σπονδάς, αἱ αὖθις ἐγένοντο μετὰ τὴν Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν μὴ πικρὰς ζητήσαι πρίν, ἐξ ὅτου ποτοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην προφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοῖς Ἀθηναίοις ἠναγκάσθη πόλεμον, μεγάλους γιγνομένους, καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι, αἷς ἔλυσαν ἑκατέρων· ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς, ἐς τὸν πόλεμον καθέστησαν· Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον. προῴκηνται δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. καὶ μετὰ τοῦτο διεξέρχεται τὰ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, καὶ τὰ περὶ Ποτίδαιαν, καὶ τὴν Πελοποννησίων σπονδὸν εἰς Σπάρτην· καὶ τοὺς ῥηθέντας ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως λόγους. ταῦτα δὲ μέχρι δισχιλίων ἑκατὸν κύκλῳ στίχων, τότε περὶ τῆς ἑτέρας αἰτίας τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῆς ἀληθοῦς τε, καὶ αὐτῷ δοκούσης, ἐνθένδε ἀρξάμενος. Ἐφιλοτιμήσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελῦσθαι καὶ πολεμεῖν Ἀθηναίοις, ὑπὸ τῶν συμμάχων πεισθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ὅτι μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι πρόσθεν τοιῷδε ἦλθον ὅτι τὰ πρῶτα, ἐν οἷς ἠυξήθησαν. οἷς ὅτι τίθησι τὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὅσα μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἕως τοῦ Πελοποννησιακοῦ διεπράξαντο, κεφαλαιωδῶς καὶ ὀλιγοχαδὸν ἐν ἐλάττοσιν ἢ πεντακοσίοις στίχοις. ἀναμνησθεὶς δ' ὅτι πρότερα τῶν Κερκυραϊκῶν ἦν, καὶ οὐκ ἀπ' ἐκείνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἀπὸ τούτων, ταῦτα πάλιν κατὰ λέξιν γράφει· Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται ἃ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προφρηθέντα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ τὰ Ποτιδαϊατικὰ, καὶ ὅσα προέφασις [μεταξὺ] τῶνδε τῶν πολέμων κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα, ὅσα ἐπράξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ [πρὸς] τὸν βάρβαρον, ἐγίγνετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τῶνδε τῶν πολέμων· ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐκράτησαν καλέσαντες, καὶ αὐτοὶ ὅτι μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀεὶ ὁρμώμενοι, ὅτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ὅτι βραχύ, ἡσυχάζοντες τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ παρεῖς ἴσαν ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξῃρῆσθαι· πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρθη, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἠνώχλησε. τότε γὰρ οὐκέτι ἀναστατὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὅπη χρηταί ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς, ἣν δύωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. ἐγκλῶ δ' αὐτὸν, ἀρξάμενον τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ζητεῖν, πρότερον ἀποδοῦναι τὴν ἀληθῆ καὶ ἑαυτῷ δοκοῦσαν. ἡ τε γὰρ φύσις ἀπαιτεῖ τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων ἀρχὴν, καὶ τὰληθῆ πρὸ τῶν ψευδῶν λέγεσθαι· ἡ τε τῆς διηγήσεως εἰσβολὴ χρείττων ἂν ἐγένετο μακρῷ, τοιαύτης οἰκονομίας τυχοῦσα. ὧνπερ γὰρ ἐκεῖνός τις ἂν εἰπὼν ἔχοι, τοῦ ἀπολογεῖσθαι πρὸς αὐτὸν βουλομένου, ὅτι μικρὰ καὶ οὐκ ἄξια λόγου τὰ πράγματα ἦν, ἢ κοινὰ καὶ κατημαξευμένα τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ὥστε μηδὲν δεῖν ἀπὸ τούτων ἀρχὴν ποιεῖσθαι. αὐτὸς γὰρ ὡς ὠφελήσειε τὸν τόπον τοῦτον τῶν ἀρχαίων, ἄξιον ἴσως εἰπεῖν ἔσται, αὐτοῖς λέξεσιν οὕτω γράφων· Ἔγραψα δὲ αὐτὰ, καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐποιησάμην ἀφ' ὅδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐλλιπὲς ὂν φαίνοιτο τοῦτο ἦν· καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνέλιξαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά· τούτων δὲ, ὧν καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ καθέστη. ἰκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τεκμήριον ἦν τοῦ μὴ κατὰ τὸν ἄρτιον τρόπον ὠκονομῆσθαι

τ̃ διήγησιν ὑπ' αὐτ̃. λέγω δὴ ὃ μὴ κτ̀ φύσιν ἔχλν· πρόσεστι ὁ τότῳ ϗ ὃ μὴ, εἰς ἀδ̀ς κεφάλαια, τέλελυτηκέναι τ̃ ἱστορίαν. ἔτη γὰρ ἑπτὰ ϗ εἴκοσι πρὸς τ̃ πολέμῳ, πάντα τὸν χρόνον τ̃τον ἕως τ̃ς καταλύσεως αὐτ̃ βιώσας, μέχρι τ̃ δωδεκάτου ϗ εἰκοστοῦ κατεβίωσεν ἔτους τ̃ ἱστορίαν, τῇ πρὸς Κιὼος σῆμα ναυμαχίᾳ τ̃ ὀγδόῳ βίβλον παρεκτείνας· καὶ ταῦτα προφρικῶς ἐν τῷ προοιμίῳ, πάντα προειλήφεσθαι τὰ προαχθέντα κτ̀ τόνδε τὸν πόλεμον. καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ πάλιν συναναχεφαλαιῶν τε ὁμοῦ χρόνους ἀφ' ὧ τε ἤρξατο, ϗ

» μέχρις ὃ προῆλθων κατελύθη, ταῦτα κτ̀ λέξιν γέγραφε· Καὶ τοῖς [ἀπὸ] χρησμῶν τι

107 » ἱερομισαμβύοις, μόνον δὴ τ̃το ὀχυρῶς ξυμβαί. ἀεὶ γὰρ ἐγὼ μέμνημαι, καὶ ἀρχομένῳ τ̃ῦ

» πολέμου, ϗ μέχρις ὧ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τοῖς ἐνέα ἔτη δέοι γε-

» νέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ ὡς πρῶτος αὐτ̃, ἀναθαμβὼς τε τῇ ἡλικίᾳ, ϗ προσέχων τ̃ γνώ- 10

» μλν, ὅπως ἀκριβῶς τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι φεύγλν τὸν ἐμαυτ̃, ἔτη εἴκοσι μετὰ τὸν ἐς

» Αμφίπολιν στρατηγίαν ϗ γλυκέως παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, ϗ οὐχ ἧσσον τοῖς Πε-

» λοποννησίοις διὰ τ̃ φυγὴν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον ἀκούσας. τὸν οὖν μετὰ [τὰ] δέκα

» ἔτη ξυγγραφέα τε ϗ ξύλλεκτην τ̃ συμβάντων, καὶ τὰ ἔπραξα, ὡς ἐπολεμήθη, ἐξενηνόσμαι. ὅτι

περὶ τῶν κεφαλαίων τὰς ἐξεργασίας ἧττον ὑπομελὴς ἐστίν. δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν κεφαλαίων ἧττον ὑπομελὴς ἐστὶν, ἢ πλείονας τ̃ δέοντος λόγους ἀποδιδοὺς τοῖς ἐλαττόνων δεομένοις, ἢ ῥᾳθυμότερον ὑπερβέχων τὰ δεόμενα πλείονος ἐξεργασίας, πολλοῖς τεκμηρίοις βεβαιῶσαι δυνάμενος, ὀλίγοις χρήσομαι, τὰς μὲν προτέρας Αθηναίων καὶ Πελοποννησίων ναυμαχίας ἀμφοτέρας περὶ τ̃ τελευτ̃ τ̃ δευτέρας βίβλου γράφλν ἀρξάμενος· ἐν αἷς πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς Πελοποννησίων εἴκοσι ναυσὶν Αθηναῖοι μόνοι πρὸς πολλαπλασίους τῶν βαρβάρων ναυμαχήσαντες, ἃς μὲν διέφθειραν, ἃς δὲ αὐτομόρους ἔλαβον, σὺν ἐλάττοσι ἢ ὅσας ἔφθαν ὑπὸ τὸν πόλεμον. θήσω δὲ ϗ τ̃ λέ-

» ξιν αὐτ̃· Ἐγένετο [δ̃] μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομα-

» χία, καὶ ναυμαχία Αθηναίων καὶ τ̃ ξυμμάχων πρὸς Μήδους· καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ

» ἀμφοτέρᾳ Αθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος, καὶ εἷλον τεσσαρᾶς Φοινίκων,

» καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς ὀγδοήκοντα. ὁμοία δ' ἔστι παρ' αὐτῷ καὶ τὰ κτ̀ τὰς πεζικὰς μά-

» χας, ἢ μικρῷ μέρα τ̃ δέοντος, ἢ σμικρόμερα εἰς ἔλαττον τοῦ μετρίου. τὰ μὲν γε περὶ

» Πύλον Αθηναίοις προαχθέντα, καὶ τὰ περὶ τ̃ Σφακτηρίαν καλουμένην νῆσον, ἐν ᾗ Λακε-

» δαιμονίους κατακλείσαντες ἐξεπολιόρκησαν, ἀρξάμενος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ διηγεῖται, ϗ μεταξὺ τ̃ πολέμου τ̃δε προαίρεσίν τινας ἑτέρας τῶν διαδιηγησάμενος· εἶτ' αὖθις ὑπισχνούμενος ὑπὲρ τ̃ ἀπόδοσιν τ̃ ἐξῆς, ἄπορα τὰ γενόμενα κτ̀ τὰς μάχας ὑπὸ ἀμφοτέρων διελήλυθεν ἀκριβῶς ϗ δυνατῶς· πλείοσι ἢ τεσσαράσι στίχοις αὐτὸς ἀποδεδωκὼς ταῖς μάχαις· καὶ ταῦτα δὲ πολλῶν ὄντων, ὅτε τ̃ ἀπολομένων, ὅτε τ̃ ῥᾳδίως τὰ ὅπλα. αὐτὸς γέτοι συλλε-

» γόμενος τὰ περὶ τ̃ μάχιμα, κτ̀ λέξιν ὅτω γράφει· Ἀπέθανον ὧν ἐν τῇ ἠπείρῳ, καὶ ζῶντες

» ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τεσσαράκοντα οἱ πρῶτοι. τούτων ζῶντες

» ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τεσσαράκοντα οἱ δὲ λοιποὶ, ἀπέθανον. ϗ Σπαρτιάται τούτων ἦσαν

» τῶν ζώντων [περὶ] εἴκοσι καὶ ἑκατόν· Αθηναίων δ' ὑπὲρ πολλοὶ διεφθάρησαν. τῆς δὲ Νικίου στρατηγίας μνησθεὶς, ὅτι ναῦς ἐξήκοντα, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Αθηναίων ἐπαγόμενος, ὑπὸ Πελοπόννησον ἔπλευσε· κατακλείσας δὲ Λακεδαιμονίους εἰς τὰ φρύκια, τὰς ἐν Κυθήροις κατοικουμένας ἐξεπολιόρκησε, καὶ τ̃ λοιπῆς Πελοποννήσου πολλὰ ἐδήωσεν· ἐξ ἧς αἰχμαλώτων πλῆθος ἐπαγόμενος, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Αθήνας· ὅτως εἴρηκεν ὑπερβαλλόμενος περὶ τ̃ ἐν Κυθήροις στρατιᾶς· Καὶ μάχης γενομένης, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέσχεθεν οἱ Κυθήριοι· ἔπειτα βαπόμενοι, κατέφυγον εἰς τ̃ αὐτὸ πόλιν· καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν ϗ τὰς ξυναρχούσας, Αθηναίοις ὑπερβῆναι περὶ σφῶν αὐτ̃, πλὴν θανάτου· περὶ δὲ Αἰγινητῶν ἀλώσεως τῶν ἐν Θυρέᾳ· Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Αθηναῖοι καταχθέντες, ϗ χωρήσαντες βίᾳ πάσῃ τῇ στρατιᾷ, αἱροῦσι τ̃ Θυρέαν. ϗ τὸν τε πόλιν κατέκαυσε, ϗ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν· τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἀγόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς Αθήνας. γενομένων δὲ περὶ τὰς πόλεις ἀμφοτέρας βύβλους ἐν ἀρχῇ τ̃ πολέμου μεγάλων συμφορῶν, δι'

ἃς ἐπε-

ας ἐπεθύμησαν ἀμφότεραι τ εἰρώνης, τῶν μὲν τ πρεσβυτέρας, ὅτε Ἀθηναῖοι, τελμηθύης μὲν αὐτῆς τ χώρας, οἰκοφθορημάτης δ' τ πόλεως ὑπὸ λοιμῦ, πᾶσαν ἀπογνόντες βοήθειαν δηλῶ, ἀπέστειλαν πρεσβείαν εἰς Σπάρτην, εἰρώνης τυχεῖν δεόμενοι· ὅτε τὺς ἀποστελείσας ἄνδρας εἵρηκεν, ὅτε τὺς ῥηθείσας ἐκ λόγυς ὑπ' αὐτῶ, ὅτε τὺς ἐναντιωθείσας· ὑφ' ὧν πεισθέντες Λακεδαιμόνιοι, τὰς σπονδὰς ἀπεψηφίσαντο· φαύλως δέ πως καὶ ῥαδύμως, ὡς περὶ μικρῶν καὶ ἀδόξων πραγμάτων, ταῦτα εἵρηκε· Μετὰ δὲ τ δύτεραν εἰσβολὴν τ Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἡ τε γῆ αὖτ ἐτέτμητο δ δύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας· καὶ τὸν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμῆν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς συμφοραῖς πρὸς πεπωκότες· πρὸς δ' τὺς Λακεδαιμονίυς ὥρμηντο συλλῆψ. καὶ πρέσβεις πινὰς πέμψαντες πρὸς αὐτύς, ἄπρακτοι ἐλύοντο. πρὶ δὲ τ ὑστέρας, ὅτε Λακεδαιμόνιοι τὺς πρὶ Πύλον ἁλόντας τριακοσίυς κρείσσονας πρεσβεύσαντες πρόθυμοι, πρεσβείας ἀπέστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ τὺς λόγυς εἵρηκε τὺς ὑπὸ τῦ Λακεδαιμονίυ ῥηθέντας τότε, καὶ τὰς αἰτίας ὑπερήλυθε, δι' ἃς οὐκ ἐπετελέσθησαν αἱ σπονδαί. εἰ μὲν οὖν ἡ ὅτι τ Ἀθηναίων πρεσβείας τὰ κεφάλαια τ γιομένων πρὸς πλῆθος δήλωσις, ἥρκει· λόγων δὲ καὶ πρὸς κλήσεων, ἃς ἐχρήσαντο οἱ πρέσβεις, οὐδὲν ἔδει, μήτε πεισθέντων μήτε δεξαμένων τὰς σπονδὰς Λακεδαιμονίων· τί δή ποτε ὁ τ αὐτὸν πρὸς αἵρεσιν ἐφύλαξε καὶ ὅτι τ οὐκ τ Σπάρτης ἀφιγμένων εἰς τὰς Ἀθήνας; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι πρὸς πρεσβεύσαντες τ εἰρήνην ἀπῆλθον. εἰ δ' ἀκριβῶς δεῖ ταῦτα εἰρῆσθαι, δεῖ τί παρέλιπε ῥαδύμως ἐκεῖνα; ὁ γὰρ δή γε ἀθενείᾳ δυνάμεως ἐξείργετο πρὸς ἀμφοτέρων τὺς λόγυς λύσαι τε καὶ ἐξενεγκεῖν. εἰ δὲ δὴ κατ' λογισμόν τινα τὸν ἑτέραν προείλετο πρεσβείαν ἐξεργάσασθαι, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, κατ' τί τ Λακωνικὸν προέκρινε τ Ἀττικῆς μᾶλλον, τὸν ὑστέραν τοῖς χρόνοις αὐτὶ τ πρεσβυτέρας, καὶ τὸν ἀλλοτρίαν αὐτὶ τῆς ἰδίας, καὶ τὸν ἐπ' ἐλάττοσι κακοῖς γιομένυν, αὐτὶ τ ὅτι μείζοσι. πόλεων δ' ἁλώσεις καὶ κατασκαφὰς, καὶ ἀνδραποδισμὺς, καὶ φόνους τοιαύτας συμφορὰς πολλάκις αἰσθανόμενος γράφω, ποτὲ μὲν ὕστερον ὠμά, καὶ δεινά, καὶ οἰκτρὰ ἄξια φαίνεσθαι ποιῆ τὰ πάθη, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν μήτε ἰσοεπιγράφοις, μήτε ποιηταῖς καταλιπεῖν· ποτὲ δ' ὕστερον παρεινὰ καὶ μικρὰ, ὥστε μηδ' εἰς αἴσθησιν ἡμῶν τὶ πεσεῖν γνώρισμα τοῖς ἀκροωμένοις τὸν ἀνδρα. λέγων τε ἃ πρὸς τῆς Πλαταιέων πόλεως εἵρηκε, καὶ πρὸς τῆς Μιτυληναίων, καὶ πρὸς τ Μηλίων, οὐδὲν δέομαι τὰς λέξεις ἐκείνας φέρειν, ἐν αἷς ἀπὸ τ ἀρχῆς δυνάμεως ἐξεργασάμενος τὰς συμφορὰς αὐτῶν· ἐν αἷς δ' ὑποδέχεται καὶ μικρὰ ποιῆ τὰ πάθη αὐτῶν, κατ' πολλὺς τόπους τ ἰσοτιμίας, τότων μνησθήσομαι· Περὶ δ' τὺς αὖθις χρόνυς τότους Σικυωνίους Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέκλῃσαν τὺς ἡβῶντας· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν· καὶ τ γῆν Πλαταιβῦσιν ἔδωκαν νέμεσθαι. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν ἀναβάντες, Περικλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν· καὶ τ μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατέσχησαν· Ἑστιαιεῖς δ' ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τ γῆν ἔσχον. ἀνέσχησαν δ' Αἰγινήτας ὧν αὐτὼ χρόνῳ τότῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι, αὐτύς τε, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας· ὑπολαβόντες, ὅτι πλείστα τῦ πολέμου σφίσιν αἴτιοι εἶεν· καὶ τ Αἰγινᾶν ἀσφαλέστερον ἂν ἐφαίνοντο, τῆ Πελοποννησίων ὑπακοῇ, αὐτ πέμψαντες ἐποίκους, ἔσχον. πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὕροι δι' ὅλης τ ἱστορίας, ἡ τ ἀρχὰς ἐξεργασίας εὐτυχηκότα, καὶ μήτε προσθήκην δεχόμενα, μήτ' ἀφαίρεσιν· ἢ ῥαδύμως ὑπ' ἐσχασμένα, καὶ οὐδὲ τὸν ἐλαχίστην ἔμφασιν ἔχοντα τῆς δεινότητος ἐκείνης, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ῥητορείαις. ὧν πρωτεύοντος, ἔοικεν ἀτελῆ τὸν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κρατιππος, ὁ συνακμάσας αὐτῷ, καὶ τὰ πρῶτα φθαρέντα ὑπ' αὐτῦ συναγαγών, γέγραφεν· ὃ μόνον ταῖς πρώταις αὐταῖς ἐμποδὼν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὀχληρὰς εἶναι. τῦτό γέ τοι συνέντα αὐτὸν, ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς ἱστορίας φησὶ μηδεμίαν τάξαι ῥητορείαν, πολλῶν μὲν κατ' τὸν Ἰωνίαν γεγενημένων, πολλῶν δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅσα μὲν λόγων καὶ δημηγοριῶν ἐπεσάχθη. εἰ γέ τοι τὸν πρῶτον καὶ τ ὀγδοηκοστὸν βιβλίον αὐτὸ παρεξετάζοι τὶς ἀνάλογος, ὅτε τ αὐτῆς αὖ προαιρέσεως ὄξεν ἀμφοτέρας ὑπῆρχεν, ὅτε τ αὐτ δυνάμεως. ἡ μὲν γὰρ, ὀλίγα πράγματα καὶ μικρὰ

περιέχουσα, πληθύς τῶν ῥητορῶν· ἡ δὲ, περὶ πολλὰς καὶ μεγάλας συνταξθεῖσα περάξις, δημηγορικῶν ἀναιρεῖ λόγων. ἤδη δέ ἐγωγε καὶ ἐν αὐταῖς ἐδόξα ταῖς ῥητορείαις τοῦτο συμβεβηκέναι τῷ ἀνδρὶ ὃ πάθος, ὥστε περὶ τὰ αὐτὰ ἐπιτήδευσιν, καὶ ἐν ᾧ αὐτῷ καιρῷ πίστεις μὴ, ἃς οὐκ ἔδει, παραλιπεῖν δὲ, ἃς ἔδει λέγεσθαι. οἷόν τι καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἄφιξιν, ἃς ἀπέστειλεν ὁ στρατηγὸς Πάχης, διτταὶ ἐκκλησιαὶ γιγνόμεναι ἐν ταῖς Ἀθήναις, τὰς μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ ῥηθείσας ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν λόγοις παρέλιπεν, ὡς οὐκ ἀναγκαίας· ἐν ᾗ τάς τε αἰχμαλώτους ἀποκτεῖναι ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, καὶ τὰς δηλους Μιτυληναίας ἠνδραποδίσατο, γυναῖκας ὄ τε παῖδας ἀνδραποδίσαι· τὰς δὲ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ῥηθείσας, ἐν ᾗ μετάνοια εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας, περὶ τὰ αὐτὰ συνταχθείσας ὑπό- 10
θεσιν, παρέλαβεν ὡς ἀναλήψομένους. ὁ δὲ δὴ περιβόητος ὑπαίθριος, ὃν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ διελήλυθε, κεῖται δή ποτε λογισμὸν ἐν τούτῳ κείμενα τῷ τόπῳ μᾶλλον, ἢ οὐκ ἐν ἑτέρῳ εἴτε γὰρ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῆς πόλεως, ἐν αἷς Ἀθηναίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ μαχόμενοι διεφθάρησαν, τὰς εἰωθυίας ὀλοφυρμοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐχρῆν λέγεσθαι· εἴτ' ὑπὲ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις, ἐξ ὧν δόξα τις ὑπερφανὴς ἡ δυνάμις ἐγίνετο τῇ πόλει, πιθανὸν ἦν τοῖς ὑπαθρίοις ἐπαίνοις τοὺς ἀποθανόντας· ἐν ᾗ δύνεται μᾶλλον βίβλῳ, ἢ ἐν ταύτῃ, τὸ ὑπαίθριον ἥρμοττεν εἰρῆσθαι. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ, οἱ κατὰ τὸ προάστιον τὸ Πελοποννησίων εἰσβολῇ πεσόντες Ἀθηναῖοι, κρυπτὴ τίνες ἦσαν ὀλίγοι, καὶ ἀδηλότατοι λαμπρόν τι προάξαντες ἔργον, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης γράφει. προσποιεῖται δὲ περὶ τὸ Περικλέους, ὅτι τὴν πόλιν ἐφύλαττε, καὶ δι' ἡσυχίας
» μάλιστα, ὅσον ἐδύνατο, εἶχεν· Ἱππέας μέν τοι [τίνας] ἐξέπεμπεν ἀεί, τὸ μὴ προσφόρους ἀπὸ 2
» τῆς γραπτῆς ὑπαπιόντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως, καὶ συρρεῖν· καὶ ἱππομαχίαν
» φησὶ γενέσθαι βραχεῖαν ἐν Φρυγίοις, τῶν τε Ἀθηναίων τέλος ἑνὶ τῶν ἱππέων, καὶ Θεσσα-
» λοῖς μετ' αὐτῶν, προσὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· ἐν ᾗ οὐκ ἔλαττον ἔχον οἱ Θεσσαλοὶ τὴν Ἀθη-
» ναίων, μέχρις οὗ προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν, ὅποι ἐγίνετο αὐτῶν· καὶ ἀπέ-
» θανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οἱ πολλοί· ἀπείλοντο μέν τοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους·
» καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τρόπαιον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἐν ᾧ τῇ τελευτῇ βίβλῳ οἱ μετὰ Δημοσθένους, περὶ Πύλον, ἀγωνισάμενοι πρὸς Λακεδαιμονίων δυνάμιν καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ, καὶ νικήσαντες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μάχαις, δι' ὃς ἡ πόλις αὐχήματος ἐπληρώθη, πολλῷ πλείους τε καὶ κρείττους ἦσαν ἐκείνων. τί δή ποτε οὖν ὑπὸ μὲν τοῖς ὀλίγοις ἱππεῦσι, καὶ σοβαρὰν οὔτε δόξαν οὔτε δυνάμιν τῇ πόλει κτησαμένοις, τάς τε τοῦ φανοῦς ἀνοίγειν τὰς δημοσίας ὁ συγγραφεύς, καὶ τὸν ὑπαίθριον τῶν δημαγωγῶν Περικλέα, τῷ ὑψηλῷ φαντασίαν ἐκείνων εἰς-
109 άγειν δεδιπλασιασμένον· ὑπὸ δὲ τοῖς πλείοσι καὶ κρείττοσι, δι' ὃς ὑπέπεσον Ἀθηναῖοι οἱ τὸν πόλεμον ἐξενεγκάμενοι κατ' αὐτῶν, ὑπὸ τοσαυταπλασίοις ὅσοι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνουσιν, οὐκ ἐποίησε τὸν ὑπαίθριον; ἵνα δὲ πάσας ἀφῶ τὰς ἀνάγκας, τάς τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἐν αἷς πολλοὶ διεφθάρησαν, ὃς πολὺ δικαιότερον ἦν κοσμεῖσθαι τοῖς ὑπαθρίοις ἐπαίνοις, ἢ τοὺς πολλοὺς τῆς Ἀττικῆς, ἱππεῖς δέκα, ἢ πεντεκαίδεκα ὄντας· οἱ ἐν Σικελίᾳ μετὰ Νικίου καὶ Δημοσθένους ἀποθανόντες Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, ἔν τε ταῖς ναυμαχίαις, ἔν τε τοῖς κατὰ γῆν ἀγῶσι, καὶ ὃ τελευταῖον ἐν τῇ δυστυχεῖ φυγῇ τεθάκις μυρίων οὐκ ἐλάττους ὄντες, καὶ οὐδὲ ταφῆς δυνηθέντες τυχεῖν τῆς νομίμου, πόσῳ μᾶλλον ἦσαν ὑπὸ τοσαυταπλασίοις τυγχάνουσιν οἰκτων τε καὶ κόσμων ὑπαθρίων; ὁ δὲ οὕτως ἠμέλησε τῶν ἀνδρῶν, ὥστε μηδὲ τοῦτο αὐτοὺς εἰπεῖν, ὅτι πένθος δημοσίᾳ προεῖτο ἡ πόλις, καὶ τὰς εἰωθυίας ἀναγωμὰς τοῖς ὑπὲ ξένης ἀποθανοῦσιν, ἐπετέλεσε, καὶ τὸν ἐρουμένον ἐπ' αὐτοῖς ἀπέδειξεν, ὃς τῶν τότε ῥητόρων λέγειν ἐδόκει ἱκανώτατος. ἐγὼ γὰρ δὴ εἰκὸς ἐδόκουν Ἀθηναίους ὑπὲ μὲν τοῖς πεντεκαίδεκα ἱππεῦσι δημοσίᾳ πενθεῖν· τοὺς δὲ ἐκ καταλόγου πλείους δισχιλίους ἢ πεντακισχιλίους μηδεμιᾶς ἀξιοῦσαν τιμῆς. ἀλλ' ἔοικεν ὁ συγγραφεὺς εἰρήσεσθαι γὰρ ἀφθονῶ. ὧ Περικλέους προσώπῳ βουλόμενος ἀποχρήσασθαι, καὶ τὸν ὑπαίθριον ἔπαινον ὡς ἐκείνου ῥηθέντα σωθεῖναι· ἐπεὶ ὃ κατ' ὀλυμπιάδα δεύτερον ἔτος ἐτελεύτησεν αἰὴρ τάδε τὸ πολέμῳ, καὶ οὐδεμιᾷ τῶν μετὰ ταῦτα γιγνομένων τῇ πόλει

συμφορῶν.

συμφορῶν παρεχόμενος, εἰς ἐκεῖνο ὃ μικρὸν, καὶ οὐκ ἄξιον ἀνυσδήτης ἔργον, τὸν νοῦν τοῦ ἀξίαν τοῦ πράγματος ἔπαινον ἀποδέσθαι. ἔτι δὲ μᾶλλον ἰδοι τις ἂν ὃ τοῦτ' ἐξεργασίας τοῦ συγγραφέως ἀνώμαλον, ὅπλογισάμενος, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα ξυγγέγραπται, τὰ μὲν πρῶτα τοῦ ἑλληνικοῦ πεπραγμένα, τὰ δὲ ἔπειτα τοῦ πολέμου τοῦδε τοῦ μεγίστου καὶ ἀξιολογωτάτου καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ. τοῦ μὲν γὰρ πολέμου τοῦδε ἐπιμνήσθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ γιγνομένῳ, ὡς ἐνόμιζον μέγιστον καὶ ἀξιολογώτατον εἶναι τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε καὶ τὰ ἔργα ἐκείνου ἐσκοπεῖτο, τὰ πρὸ τούτου ἐπὶ πλέον ἐσκοπεῖτο ὑπὸ τῶν λογίων ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον. ὅτι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τοῦδε καὶ αὐτὸς ὁ πόλεμος ἐφάνη ἐν χρόνῳ προϊὼν μᾶλλον τοῦ παρόντος

„ ἑκάστου ἐπεξῆλθον. ὅπῃ πόνος ἢ δύοισκετο, δῆτα οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις, ἃ ταὐτὰ
„ ἀεὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις δύνοιας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως
„ ὃ μὴ μυθώδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γνομένων ὃ σαφὲς
„ σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατ' ὃ ἀνθρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠ-
„ φέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς ὃ παραχρῆ-
„ μα ἀκούειν ξύγκειται. τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη ὁ Μηδικὸς καὶ τοῦτο αὖθις
„ δυεῖν ναυμαχίαιν [καὶ πεζομαχίαιν ταχείαιν] τὴν κρίσιν ἔσχε· τούτου δὲ τὸν πολέμου μήκός τε μέ-
„ γα προύβη, παθήματά τε ξυνεπέσχεθη γενέσθαι ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, οἷα οὐκ ἕτερα ἐν ἴσῳ
„ χρόνῳ. ὅτε γὰρ πόλις τοσάδε λιφθεῖσα ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ' ὑπὸ
„ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ γὰρ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι· ὅτε φυγαὶ 10
„ τοσάδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν [τὸν] πόλεμον, ὁ δὲ καὶ ἅπαξ ὃ σασάζειν. τά τε
„ πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη,
„ σεισμῶν τε πέρι, οἳ ὅπῃ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότεροι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκ-
„ λείψεις, αἳ πυκνότεραι πρὸ τῶν ἐπὶ χρόνου μνημονευομένων ξυνέβησαν. ἀνεμοί
„ τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί, καὶ ἡ οὐκ ἧκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθεί-
„ ρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο
„ δὲ αὐτοῦ Αἰτωλοί καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδάς, αἳ αὐτοῖς ἐγένον-
„ το μετ' Εὐβοίας ἅλωσιν. δῆτα δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας πρόσθεν γέγραφα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς
„ τοῦ μὴ πινὰς ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὰ μὲν δὴ πρὸ τοῦ πολέμου καὶ τὰ μεγιστήρια μέρος ἀμβλήματά τε καὶ καταρθώματα τῆς συγγραφέως, ταῦτα ἔστι. 20

ὁ λεκτικὸς Θουκυδίδου χαρακτήρ.

τὰ δὲ πρὸ τοῦ λεκτικόν, ἐν ᾧ μάλιστα ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ δηλός ἐστι, μέλλω νυνὶ λέγειν. ἀνάγκη γὰρ ἴσως καὶ πρὸ τούτης τῆς ἰδέας πρόσφορον εἶναι, εἰς πόσα μέρη διαιρεῖσθαι πέφυκεν ἡ λέξις, καὶ ἵνας προείληφεν ἀρετάς· ἔπειτα δηλώσαι, πῶς ἔχουσαν αὐτῶν, ὁ Θουκυδίδης πρὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ γνωμόνων συγγραφέων παρέλαβε· καὶ πίνα μέρη πρόσθεν ἀπόντων ἐκπλήρωσεν, εἴτ' ὀρθῶς τὸ κρεῖττον, εἴτ' ὀρθῶς τὸ χεῖρον, μηδὲν ἀποκρυπτόμενος. ὅτι μὲν οὖν ἅπασα λέξις εἰς δύο μέρη διαιρεῖται τὰ πρόσφατα, εἴς τε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ὑφ' ὧν δηλοῦται τὰ πράγματα, καὶ εἰς τὴν συνθεσιν τῶν ἐλαττόνων τε καὶ μειζόνων μορίων· καὶ ὅτι τούτων αὖθις ἑκάτερον εἰς ἕτερα μόρια διαιρεῖται· ἡ μὲν ἐκλογὴ τῶν στοιχείων μορίων, ὀνοματικῶν λέγω καὶ ῥηματικῶν καὶ συνδεσμικῶν, εἴς τε τὴν κυρίαν φράσιν, καὶ εἰς τὴν τροπικήν· ἡ δὲ σύνθεσις εἴς τε τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους· καὶ ὅτι τούτοις ἀμφοτέροις συμβέβηκε, λέγω δὴ τοῖς τε ἁπλοῖς καὶ ἀτόμοις ὀνόμασι, καὶ τοῖς ἐκ τούτων συνθέτοις, τὰ καλούμενα σχήματα· καὶ ὅτι τῶν καλουμένων ἀρετῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀναγκαῖαι, καὶ ἐν ἅπασιν ὀφείλουσι παρεῖναι τοῖς λόγοις· αἱ δ' ὑπίθετοι· καὶ ὅταν ὑφιστῶσιν αἱ πρῶται, τότε τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν λαμβάνουσιν, εἰρῆται πολλοῖς πρότερον. ὥστε ὅθεν δὴ περὶ αὐτῶν ἐμὲ νυνὶ λέγειν· οὐδὲ ἐξ ὧν θεωρημάτων τε καὶ πραγμάτων τούτων τὴν ἀρετὴν ἑκάστη γίγνεσθαι, πολλῶν ὄντων· καὶ γὰρ ταῦτα τὰ ἀκριβέστατα τέτευχεν ἐξεργασίας. ὅσα δὲ αὐτὴ ἐχρήσαντο πρώτοις οἱ περὶ Θουκυδίδου γνώμονες συγγραφῆς, καὶ τίνων ὑπὸ μικρὸν ἥψαντο, ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν ὡς τάχιστα ἐπεξέλθω, κεφαλαιωδῶς διέξειμι. ἀκριβέστερον γὰρ ὕστερον γνώσεταί τις τὸν ἰδίαν τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι πρῶτον, καὶ ἀπ' αὐτῶν μόνον γινωσκόμενοι τῶν ὀνομάτων, ποίαν τε λέξιν ἐπετήδευσαν, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, πότερα κατὰ τὴν λιτήν, καὶ ἀκόσμητον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν περιττὸν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα· ἢ τὴν πομπικὴν καὶ ἀξιωματικήν, καὶ ἐγκαλοσκύον, καὶ τὰς ὑπιθέτους προσληφθεῖσαν κόσμους. οὔτε γὰρ διασώζονται τῶν πλείονων αἱ γραφαὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· οὔθ' αἱ διασωζόμεναι, πᾶσιν ὡς ἐκείνων ὄσαι τῶν ἀνδρῶν, πίστις δύοιτ' ἂν εἶναι ἀφ' ἧς εἰσὶν αἵ τε Καδμείου τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἑκαταίου τοῦ Γεσηγνησίου, καὶ τῶν πλησίον τούτοις. οἱ δὲ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ γνώμονες πολέμου, καὶ μέχρι τοῦ Θουκυδίδου παρεκτείνασαι ἡλικίας, ὁμοίας ἔχουσιν ἀπορίας ὡς ὅπῃ τὸ πολὺ σφαλερὸς· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διαλέκτον,

τὴν

τῶν τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα αἰσθοῦσαν, καὶ οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀττίδα, μικράς τινας ἔχουσαν διαφορὰς πρὸς τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ οὗτοι, καθάπερ ἔφην, τὴν τὴν κοινὴν λέξιν μᾶλλον ἐσπούδασαν, ἢ τὴν τὴν ἰδιωτικήν. ταύτην δὲ ὡσαύτως ἡδύσμασι παρελάμβανον. συνθέσιν τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον. καὶ οὐδὲ ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς νοήσεις ἐξέβησαν ὅπη πολὺ τῆς τετειμένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἁρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρὰ, καὶ σαφὴς, καὶ συντομός ἐστιν, ἀπεχόντως σώζουσα τὸν ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δ' ὑπερθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥήτορος γίνεται δυνάμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτε εἰς ἄκρον ἠσκήσας, ἀλλ' ὀλίγας καὶ ὑπὸ βραχύ· ὕψος λέγω, καὶ καλλιρρημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεξειρηται τὸν νοῦν· οὐδὲ ὃ ἐρρωμένον καὶ ἀναγώνιον πνεῦμα, ἐξ III
ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. οὗτος γὰρ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν συνθεσιν, καὶ τὴν τῶν σχηματισμῶν ποικιλίαν, μακρῷ δή τινι τοὺς ἀνῆρους ὑπερέβαλετο, καὶ παρεσκεύασε τῇ κράσει ποιήσας τὴν πεζὴν φράσιν ὁμοίαν γενέσθαι, πᾶσίς τε, καὶ χρείτων, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἠκούσης ἡδονῆς ἕνεκα· ἁρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῶν ἀγωνίων οὐδὲν ἐν τούτοις ἐνέλιπεν· εἴτε οὖν δι' εὐφυΐαν τοιοὺς αὐτὰς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἐκτρισίως ὑπαρίδων, ὡς οὐκ ἀρμοττόντων ἰσοείας. οὐδὲ γὰρ δημηγορίας πολλῆς ὁ αἰὴρ, οὐδὲ ἀγωνίοις κέχρηται λόγοις, οὐδὲ ἐν τῷ παθαίνειν, καὶ δίνοποιεῖν τὰ πράγματα, τὴν δεινὴν ἔσχε. τούτῳ δὲ δὴ τῷ αὐδρὶ Θουκυδίδης ὁπιβαλών, καὶ τοῖς ἀνῆροις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἁρετὰς, ἴδιόν τινα χαρακτῆρα, καὶ παρεσκευασμένον ἅπασι, πρῶτος εἰς τὴν ἰσοεικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν ἀγαγεῖν· ὅπη μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν κοινὴν, καὶ γλωσσηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένιον λέξιν προελόμενος ἀπὸ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις· ὅπη δὲ τῆς συνθέσεως τῶν τ' ἐλαττόνων καὶ τῶν μείζονων μορίων, τὴν ἀξιωματικὴν, καὶ ἀσπερῆ, καὶ στιβαρὰν, καὶ βεβηκυῖαν, καὶ βαχμώσαν ταῖς τῶν γραμμάτων ἀπηυτυπίαις τὰς ἀκμὰς, ἀντὶ τῆς λιγυρᾶς, καὶ μαλακῆς, καὶ σύνεξεσμένης, καὶ μηδὲν ἐχούσης ἀπήτυπον· ὅπη δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβιάλη διενέγκαι τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείοσιν εἰσενεγκάμενος ἀσυνδέτοις. διετέλεσε γέτοι τὸν ἑπταεκαιδεκαετῆ χρόνον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τῆς τελευτῆς, τὰς ὀκτὼ βίβλους, ἃς μόνας κατέλιπεν, γράφων ἄνω καὶ κάτω, καὶ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν τῆς φράσεως μορίων ῥίνων καὶ τορεύων· καὶ τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν ὃ ῥῆμα πλέον ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τὸ ὄνομα ῥῆμα ποιῶν, καὶ αὖτ' ἐκ τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα ὃ μὲν ὀνομαστικὸν προσηγορικὸν γένηται, ὃ δὲ προσηγορικὸν ὀνομαστικῶς λεγόμενον· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθωστικῶν τε καὶ ἑνικῶν ἀναλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων· θηλυκά τε ἀρσενικοῖς, καὶ ἀρσενικὰ θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων πᾶσι συνάπτων, ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ τῶν ὀνοματικῶν ἢ μετοχικῶν πτώσεις ποτὲ μὲν τοῦ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, ποτὲ δὲ τοῦ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς καὶ τοῖς παρθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς ἁρμοδιούσι τὰς τῶν ὀνομάτων δυνάμεις, ποικτὸν τρόπον ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἂν τις εὕροι παρ' αὐτῷ σχήματα, τροπῶν τε ἀποστροφὰς, καὶ χρόνων ἐναλλαγὰς, καὶ τοπικῶν συμφώσεων διαφορὰς ἐξηλλαγμένα τῶν συνήθων, καὶ συλλογισμοὺς λαμβάνοντα φαντασίας· ὁπόσα τε γίνεται σχήματα αὐτὰ σωμάτων, ἢ σώματα αὐτὰ σχημάτων· καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλὰ γινόμενα, δίχα πολλῶν τὴν ἀκολουθίαν χαμίζονται· τά τε σχολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ διεξελικτα, καὶ τὰ δίχα τὰ συγγενῆ τόποις. δύναται δ' ἄν τις ἐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν ἐγκειμένα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ αἰτήσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε

Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δ' αὐτὸ καὶ Ἀλεξικράτης δείκνυσι, τό τε πρέπον διὰ ἐλαχίστων ὀνομάτων πλέξαι σημαίνων πρᾶγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλιπεῖν· ὑφ' ὧν ἀσαφὴς γίνεται ὁ βραχύς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴπω, τέτταρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως· ὁ ποικίλος τῶν ὀνομάτων, ὁ πολυειδὴς τῶν σχημάτων, ὁ βραχὺς τῆς ἁρμονίας, ὁ τάχος τῶν σχημάτων. χρώματα δὲ αὐτῆς, τό τε τρυφερόν, καὶ ὁ πυκνόν, καὶ ὁ πικρόν, καὶ ὁ αὐστηρόν, καὶ ὁ ἐμβριθές, καὶ ὁ δεινόν, καὶ ὁ φοβερόν· ὧν ἅπαντα ἢ ταῦτα ὁ παθητικόν. τοιοῦτος μέν δή τίς ἐστιν ὁ Θουκυδίδης περὶ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ περὶ τὰς δηλώσεις διαιρεῖται. ὅταν μὲν οὖν ἡ τε προαίρεσις αὐτὸν καὶ ἡ δυνάμις συνεκδράμῃ, τέλεα γίνεται κατορθώματα καὶ δαιμόνια· ὅταν δὲ ἡγεμὼν ὁ τῆς δυνάμεως, ὁ δαιμονιώτατος μέρος πάντων τὸν τόνον ἀφῇ ὁ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, ἀσαφὴς τε ἡ λέξις γίνεται, καὶ δηλοῖ τινας ὑπιφερομένας κἂν ὑπερεπῇς. ὁ γὰρ ἐν ᾧ δεῖ ἔθος τὰ ξένα καὶ πεποιημένα λέγεσθαι, καὶ μέχρι πόσου προσῆκόντα πεπαῦσθαι, καλὰ καὶ ἀναγκαῖα θεωρήματα ἐν πᾶσιν ὄντα τοῖς ἔργοις, ὁ ἀφὴ πάσης τῆς ἰσοτιμίας φυλακή. προσφυμνῶν δ' τούτων κεφαλαιωδῶς, ὅτι τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν ὥσπερ βέπεσθαι· ποιήσομαι δὲ ὁμοίως ἐκάστης ἰδέας τὸν λόγον, ὑποτάττων αὐτῇ τὴν Θουκυδίδου λέξιν, ἀλλὰ κατὰ περιοχάς τινας καὶ τόπους, μέρη λαμβάνων τῆς τε διηγήσεως καὶ τῶν ῥητορικῶν, καὶ προσαπτεῖς τοῖς τε πραγματικοῖς καὶ τοῖς λεκτικοῖς κατορθώμασιν ἢ ἁμαρτήμασι τὰς αἰτίας, δι' ἃς ταῦτά ἐστι· δεηθεὶς σου πάλιν, καὶ τῶν φίλων φιλολόγων, τῶν συντυχόντων τῇ γραφῇ, ὁ βούλημά μου τῆς ὑποθέσεως, ἧς προῃρημαι, σκοπεῖν, ὅτι χαρακτῆρός ἐστι δήλωσις, ἅπαντα προσῆκον τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ καὶ δέοντα λόγου, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν τῶν βουλησομένων μιμεῖσθαι τὸν ἄνδρα. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τῆς προοιμίας προτίθησι χρησάμενος, ὅτι μέγιστος ἐνόμιζε τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, καὶ

112 » λέξιν ἅττα γράφει· Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ
» χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, οὓς ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πίστευσαν ξυμβαίνειν, ἃ μὲν ἄλλα νομίζω γενέσθαι, ἅττε καὶ ἐς πολέμους, ἅττε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνεται γὰρ
» ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, ἃ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη· ἀλλὰ μετανασάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλείονων. ἐπὶ
» γὰρ ἐμπορίας ἐκ οὔσης, οὐδ' ὁπόμιγνύοντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θα-
» λάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῶσι, καὶ περιουσίαν χρημάτων ἐκ ἔχοντες,
» οὐδὲ γῆν φυτεύοντες . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

» [τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν, ἢ περιεπίπτοιεν, δυναμένων, πόλεις αὐτοῖς
» οἱ φίλοι βεβαιότερον ἤδη οἴκας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλέον
» εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνεστηκότες μᾶλλον μηκέτι δρασμοῖς αὐτοῖς ὁμοίως
» σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέ-
» βαινον τῇ γνώμῃ] δεδουλωμένοι ὡς ὑπὸ Λακεδαιμονίους· καταφρονήσαντες [οὖν αὐτῶν,] καὶ
» ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς. ἐν δὲ ἡ προοχὴ ὠφελίμη κατεσκευάσθαι
μὴ τῷ τόνῳ ἐπ' αὐτῷ τῷ ῥήτορι, ἀλλὰ κοινότερον μᾶλλον καὶ ὠφελιμώτερον, τῷ τελευταίῳ
μορίῳ τῷ προτέρῳ προσλεξάντος, τῶν δὲ ἀφὰ μέσου, τοῦ μὴ ταῦτα χώραν λαβόντων. ἀκυλωτέρα μὲν οὖν ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γέγονε, καὶ δεινοτέρα· σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπελθεῖν ἢ περιπίπτειν δυναμένων, πόλεις αὐτοῖς οἱ φίλοι βεβαιότερον ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προσφυῶς, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν· καὶ οὐκ τῷ μηκέτι δρασμοῖς αὐτοῖς ὁμοίως σφίσιν φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὡς ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι,

μθύοι, ὡς ὑπὸ Λακεδαιμονίοις. ὑπὸ ἐξαιρουμένης ὑπὸ τ ἀθηναίων γραφῆς πάσης, πάλαι πρότατα ὠνόμασαί τε τοῖς πρεσβυτάτοις ὀνόμασι, καὶ τὰ εἰλημμένα τοῖς ὑπὸ τὴν δοτάτην χρηματισμοῖς. ἀρετὴ τε σύνεσις ὡς εἶπεν ὅτε λεκτικῆς, ὅτε πραγματικῆς ἀνδρὸς ἔφυεν· ἃς σοφὸν δέσμα πάλιν ἐξαριθμῆσαι. ἐν ᾗ τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τ ἑξάτην ναυμαχίαν Ἀθηναίων καὶ Συρακουσίων ἀφηγήσομαι, ὅπως ἐνόμαχέ τε καὶ ἐχρημάτισε τὰ πραχθέντα. Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος "ἐτοιμοὶ δὲ ὑπὸ τὰς ναῦς τ Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν· ἀραίσιες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶ στρατοπέδου, διὰ τοῦ "ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τ λιμένος· καὶ τὸν πρόσαλφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ "ἔξω." πρὸ ἑξαναγόμενοι δ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ πρὸς ἁπλοίας τ ἀριθμοὶ, καὶ πρό- "τερον κατά τε τ ἔκπλουν, μέρος αὐτ ἐφύλασσον, καὶ κατ τ ἀνοιγὸν κύκλῳ λιμένα, ὅπως πάντοθεν "ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ἦπερ καὶ αἱ νῆες καθίσαιεν. ἦρ- "χον δ ἑκατέρων τοῖς Συρακούσιοις Σικελὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ πάντος ἔχων, "Πυθὴν δ καὶ οἱ Κορίνθιοι ὁ μέσον. ὅπερ δ καὶ οἱ ἀνδρικοὶ Ἀθηναῖοι προσέμισγον ᾧ ζεύγματι, τῇ μὲν "πρὸς τὴν ῥύμην ὑπὸ πλεόνων, ἐκράτουν τ τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπέφρωντο λύειν τὰς κλεί- "σας· κατ δ τοῦτο πάντοθεν σφίσι τ Συρακουσίων καὶ τ ξυμμάχων ὑπεφερομένων, ὅμοιον πρὸς "τὴν ζεύγμαλιν ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ ᾗ μὲν κρείσσους, καὶ οἷα οὐκ ἐτέρους τ "ἑτέρων. πολλὴ μὲν δὲ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ὑπερπλεῖν ὁπότε κελεύσειεν "ἐγίγνετο· πολλὴ δ' ἡ ἀντιτέχνησις τ κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους. οἵτε ὑπερβάται ἐπερει- "πτοῦσι, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηΐ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τ καταστρώματος τ ἀλλήλης τέχνης· πᾶς δέ τις, "ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δ' ἐν ὀλίγῳ πολλῶν "νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ συνεμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι δύο- "χόσιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐκβολαὶ, ὅσαι ὁ μὴ εἶχε τὰς ἀναχρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο· αἱ δ' "προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηΐ προσπεσοῦσα, ἢ ὅσαι ὁ φυγεῖν, ἢ δίωξιν ὑπερπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. "καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τ καταστρωμάτων τοῖς ἀντίοις καὶ ξυμμάσι καὶ λί- "θοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτ ἐχρῶντο· ὅπερ δὲ προσμίξαιεν, οἱ ὑπερβάται εἰς χεῖρας ἰόντες, ἐπέφρωντο τ "δηλίων ναυσὶν ὑπερβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχῇ, ὅσαι τ στενοχωρίαι, τὰ μὲν, δηλίοις ἐμβεβληκέ- "ναι, τὰ δ', αὐτοῖς ἐμβεβλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ἡ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· "καὶ τοῖς κυβερνήταις τ μὲν φυλακὴ, τ δ' ὑπερβολὴ, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, πολλὰ δ πάντοθεν "προσεῖναι· καὶ τὸν κτύπον [μέγιστον] ἀπὸ πολλῶν [τ] νεῶν ξυμπεσουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα καὶ "ἀπορίαν τ ἀκοῆς ὧν οἱ κελευσταὶ ἐφθέγγοντο, παρέχειν. πολλὴ δὲ ἡ περὶ κέλευσις καὶ [ἡ] βοὴ "ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά τε τ τέχνην καὶ πρὸς τ αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο τοῖς μὲν "Ἀθηναίοις διαζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ὑπερβαίνουσι, καὶ περὶ τ ἐς τ πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴ ποτε "καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαμβάνεσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι κωλύσαι "τε αὐτοὺς δρᾶν φυγεῖν, καὶ τ οἰκείαν ἑκάστου πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι· καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι "ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῶεν μὴ κατ' ἀνάγκην θρόμναν χρόμενον, ἀνακελεύοντες ὀνόμασι τ ἰδί- "ου ἕκαστον ἄρχοντος, ἐρώτων· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τ πολεμιωτάτην [γῆν] οἰκοτόρων ἤδη τ ἐδάφους ὀλίγου [πόνου] "κεκτημένους θαλάσσης ἠγωνίσθαι ἀποχωρῆσαι· οἱ δὲ Συρακούσιοι, εἰ ὃς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους "Ἀθηναίους πάντοθεν φεύγειν, τούτους αὐτοὺς φεύγοντας φύγωσιν. ὁ τε ἐκ τ γῆς πεζὸς ἀμφο- "τέρων, ἰσορρόπου τ ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολλὸν τ ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τ γνώμης εἶχε· φιλονεικῶν "μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τ πλείονος ἤδη καλοῦ· δεδιότες δ οἱ ἐπιβοηθοῦντες μὴ τ παρόντων ἐπὶ χείρω πρά- "ξωσι· πάντων δὲ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἰσχυρὸς τ μεγίστοις δὴ "ἐοικὼς, καὶ ὅπερ ὅ, ἀνώμαλον καὶ τ ἔπειμι τ ναυμαχίας ἐκ τ γῆς ἰσχυρίζεσθαι ἔχον· διὰ ὀλίγου γὰρ "ὅσης τ ὄψεως, καὶ ἃ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπουμένων, εἰ μή τινες ἴδοιεν πη τὸν σφετέρους ὑπε- "χομένους, αἰσθαρσοῦσαί τε αἱ, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τ σωτηρίας, ἐβόων· "οἱ δ', ὅπερ ὁ κατὰ μόνας βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μᾶλλον ἐχρῶντο· καὶ ἀπὸ τ δρωμένων τ "ὄψεως, καὶ τ γνώμῃ μᾶλλον τ ἐν ᾧ ἔργῳ ἑάλωκότο· μᾶλλόν δ, καὶ πρὸς ἀντιπάλου τι τ ναυμαχίας "ἀπιδόντες, ὅπερ ὁ ἀκριτος ξυνεχὲς τ ἀμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ πρὸς ἐώντες "πονοῦντες, ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις δι' ἡμέρου ἀεὶ δὲ παρ' ὀλίγον ἢ διέφθορον, ἢ ἀπώλλυντο. ἐν τε ᾧ "στρατεύματι τῷ Ἀθηναίων, ἕως ἀσχάλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκούσαι, ὀλοφυρμὸς, "βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, μέγα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυφθόγγου ἀναβοᾶσθαι· "φθέγξασθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον· τέλος δὲ δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ "

» ξύμμαχοι, ὅτι πολὺ ἀντῆρχον τῆς ναυμαχίας, ἔδεψάν τε τὰς Ἀθηναίους, καὶ ὑπεκείμενοι λαμ-
» πρῶς. πολλῇ κραυγῇ καὶ ὀλολυσμῷ χρώμενοι, καλέσαντες ἐς τὸ μέσον. τότε δὴ ὁ μὲν ναυτικὸς στρα-
» τὸς, ἀνέμου ἀντέντος, ὅσοι μὴ μετέσχον ἁλώσεως, καλενεοῦντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐ-
» κέτι ὁμοφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἱμωγῇ τε καὶ θορύβῳ, πάντες δρασμὸν ἐβουλεύοντο τὰ γιγνόμενα, οἱ
» μὲν, ὅτι τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ, πρὸς τὸ λοιπὸν τὸ τεῖχος ἐς φυλακήν· ἦσαν δὲ, καὶ οἱ πλῆθοι ἤδη,
» περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπῃ σωθήσονται διεσκόπουν· ἐν τε τῷ παραυτίκα οὐδὲ μιᾶς δὴ τῆς ξυμπα-
» σῶν ἐλάττων ἔκπληξις. τῶν δὲ πλησιάσαντες καὶ ἕδρας αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. ὁμοφρονησάντων δὲ
» τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυτο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες ὁμοβενθικότες. καὶ τότε
» τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἐν τῷ τείχει σωθῆναι, ἐν μή τι τῶν δὲ λόγων γίγνηται. ἡ μὲν μάχη ὁ
» ἰσχυρὰς τῇ ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέρωθεν καὶ ἀνδρῶν ἀπολομένων, οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ 1
» ξύμμαχοι ὑπεκρατοῦντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο· καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν
» πόλιν, τρόπαιον ἔστησαν. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ τῶν δρασμῶν τούτοις, ἄξια ζήλου τε καὶ μιμήσεως
ἐφάνη· τῷ τε μεγαληγορίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὴν καλλιλογίαν, καὶ τὴν δημοτικότητα, καὶ τὰς ἀρετὰς, ἐν
τούτοις τοῖς ἔργοις ἐπιδεδωκότας εἶναι· τεκμαιρόμενος ὅτι πᾶσα ψυχὴ τούτῳ τῷ μέτρῳ τῆς λέ-
ξεως ἄγεται, καὶ ὅτε ὁ ἀληθὴς τῆς ἀρχαιότητος κριτήριον, ᾧ πεφύκαμεν ἀπολαμβάνειν τὰ ἡδέως ἢ ἀνιαρῶς, ἀλλοτριοῦται πρὸς αὐτό· ὅτε ὁ λογικὸν, ὑφ' οὗ ἀρχαιογνώσεται ὁ ἐν ἑκάστῃ τέχνῃ καλόν· ὅδ'
ἂν ἔχοιεν ὅθ' οἱ μὴ πάνυ λόγων ἔμπειροι πολιτικῶν, εἰπεῖν ἐφ' ὅτῳ δυσχεραίνουσιν ὀνόματα ἢ ῥήματα·
ὅθ' οἱ πάνυ περιττοὶ, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὑπερορῶντες ἀμαθίας, μέμψασθαι τὴν κατασκευὴν ταύτης τῆς
λέξεως· ἀνίᾳ καὶ ὃ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀλόγων τὸ αὐτὸ ὑποπτῆναι ἔξεστι. ὁ μὲν γε πολὺς ἐκεῖνος ἰδιώτης ὁ
δυσχεραίνων τὸ φορτικὸν τῆς λέξεως καὶ σχολιὸν καὶ δυσπαρακολούθητον· ὁ δὲ ἀνάπαλιν, καὶ ὁδὶ οὐκ τῆς τυχού- 2
σης ἀγωγῆς μεμνημένος τεχνίτης, ὁ μέμψεται τὸ ἀμελὲς καὶ χαμαιτυπὲς καὶ ἀκατάσκευον· ἀνίᾳ σαφῶς
ἔσται τό τε λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον κριτήριον· ὑφ' ὧν ἀμφοτέρων ἀξιόρμητα ἄπαντα κρίνεται τῇ
τῆς τέχνης ἐργάσει· θάτερον ἐκεῖ καλὸν, ὁδὲ τέλεον ἀποδίδωσι τὸ ἕτερον. ἐγὼ γοῦν οὐκ ἔχω πῶς
ἐκεῖνα ἐπαινέσω τὰ δοκοῦντα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ εἶναί τισιν, ὅσα μηδὲ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἔχει καὶ
κοινοτάτας, ἀλλ' ἐκτοπίσας· ὧν τὰ πρωτεῖα ἐργάζεται καὶ πρωτεύει, μήτε ἡδέα ἐστὶ, μήτε ὠφέλιμα. ὧν ὀλίγα πα-
ρέξομαι δείγματα, πρῶτα δὲ τὰ τοῦ Θουκυδίδου ἑκάστοις τὰς αἰτίας δι' ἃς πρωτεύειν εἰς τὰς ἀνωτάτω τῆς ἀρετῆς
κακίας. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τὰ περὶ Κέρκυραν ὠμὰ καὶ ἀνόσια ἔργα ἔφη τινὰς εἰς τὸν δυ-
νατωτάτους ἐκ τοῦ δήμου γεγονότα διεξιών, ἕως μὲν ἐν ᾧ κοινῷ καὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀρχαίου τρόπου τὰ
πραχθέντα δηλοῖ, σαφῶς τε καὶ συντόμως καὶ δεινατῶς ἅπαντα εἴρηκεν· ἀρξάμενος δ' ὅπως παραγω-
δεῖν τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων συμφορὰς, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἀξιωμάτων ἐκ τοῦ ἐν ἔθει, μακρῷ τινι γίγνεται χεί- 3
ρων αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ὧν ἂν εἰκὸς ἀν ὡς ἡμαρτημένων ὑπολάβοιτο, ταῦτα· Κερκυ-
ραῖοι γάρ, ἀναδανόμενοι τὰς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόν-
τες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεύσαντες κελεύ-
σαντες αὖ ἐπλήρουν, ἐς τὸν Ὑλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκωμίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν,
114 ἀπέκλῃον. καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεσαν ἐκβιβάζοντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ Ἡραῖον τὸ ἐλθόν-
τες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκαιον ὑποσχεῖν ἔπεσαν, καὶ κατέγνωσαν ἀποθνῄσκειν· οἱ
δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι ἐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτῶν ἐν ᾧ ἱερῷ ἐγέ-
νετο, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπῆρχοντο· οἱ δὲ, ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀπώλλυντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀ-
φικόμενος ὁ Εὐρυμέδων τῶν ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δο-
κοῦντας εἶναι, ἐφόνευον τὸν μὲν αἰτίαν ὑπιφερόμενοι τοῖς τὸν δῆμον καλαλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ 4
ἰδίας ἕνεκα ἔχθρας ἔνεκα, καὶ ὑπὸ χρημάτων σφίσιν ὀφλημένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη
θανάτου· καὶ, οἷ φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω· καὶ γὰρ πατὴρ
παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ [οἱ] περιοι-
κοδομηθέντες ἐν τῷ Διονύσου τῷ ἱερῷ, ἀπέθανον. ὅτως ὠμὴ στάσις προσεχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον,
διότι ἐν τοῖς, πρώτοις ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πάνυ ὡς εἰπεῖν ὅλον Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν ἀ-
νῶν ἑκάστοις, τοῖς τε τοῦ δήμου προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λα-
κεδαιμονίους. ἃ δὲ τότε ὑπιφέρεσθαι, σχολιὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, καὶ τὰς τῶν ῥημάτων πλο-
κὰς συλλοιχοφανεῖς ἔχοντα· καὶ ὅτε τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν βίον γεγονόσιν ὑπιτηδεύεται, ὅτε τοῖς
ὕστερον ὅτε μάλιστα ἤκμασεν ἡ πολιτικὴ δυνάμις· ἃ μέλλω νυνὶ λέγειν. Ἐσπαίζον τε οὖν τὰ
τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυτευόμενα πάθη, πρὸς τῶν προγεγονότων, πολὺ ἐπέφερε τῶν ὑπαρχόντων 5
τὰ χαυνότερα τὰς ἀρχαίας, τῶν τ' ὑπαρχόντων τὰ μὴ σφόδρα τὰς ἀρχαίας, καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀλόγως.

μὴν τοῦτον τῶν κώλων, ὠθεῖ πέφευγε μὴ τοὺς ὠθοῦντας ἀναλαμβάνον. Ἐφασιάζετο οὖν τὰ τῆ πόλεων. ὑγιέστερον γὰρ ἴσως εἶπεν, Ἐφασιάζον αἱ πόλεις. Ὃ δ' ὅτι τότῳ λεγόμενον, Καὶ τὰ ἐφυτρεύζοντά που, δυσεικαστὸν ὅτι· σαφέστερον δ' ἂν ἐλέγετο ῥηθὲν ὅτω· Αἱ δ' ὑστεροῦσαι πόλεις. οἷς ὅπεικειται, Ἐπὶ πύσι τῶν προηγεμημένων, πολλοῦ ἐπέφερε τὸν ὑποβολικὸν ἐς ὃ ἐμνήσθαι τοὺς Δρομοίας. βέλεται μὲν γὰρ λέγειν, Οἱ ὑστερίζοντες, ὅπι πυθανόμενοι τὰ γεγυμνασμένα παρ' ἑτέρων, ἐλάμβανον ὑποβολικὸν ὅτι ὁ Δρομοσθαί τι κοινότερον. χωρὶς δ' τῆς πλοκῆς, οὐδὲ οἱ τῶν ὀνομάτων χηματισμοὶ τοῖς ἀκροαταῖς εἰσιν ἡδεῖς. τότοις ὅπιφέρει φάλαγον μᾶλλον ποιητικῆς, μᾶλλον δ' ὑπερβατικῆς σκευωρίας οἰκειότερον, Τῶν τ' ὅπιχειρήσεων ὅπιλεχήσαι, καὶ τῶν πιθανῶν ἀπορίαν· καὶ τὸ εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. ὁ γὰρ βέλεται δηλοῦν ἐν τῇ δυσεξελίκτῳ πλοκῇ, τοιοῦτόν ἐστι· Πολλοῦ τ' ὅπιδοῦναι ἐλάμβανον εἰς ὃ Δρομοσθαί τι κοινότερον ὠθεῖ τοὺς τείχας τῶν ἐγχημάτων, καὶ ὠθεῖ τοὺς ὑποβολὰς τῶν πιθανῶν· τὰ τε εἰωθότα ὀνόματα ὅπὶ τοῖς ὠθέμασιν λέγεσθαι μεταθέντες, οὕτως ἠξίουν αὐτὰ καλεῖν· ἡ δ' ὅπιτέχνησις καὶ ἡ τῶν πιθανῶν ἀπορία, καὶ ἡ εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, καὶ ἡ εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις, ὠθεῖ φάσεως ποιητικῆς ἐστὶν οἰκειότερα. οἷς ὅπιτίθησι τὰ θεατρικὰ χήματα τοιοῦτί· Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ὑπομίσθη· μέλλησις δ' ὠθεμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. παθμοιώσας γὰρ ἀμφότερα ταῦτα καὶ παιδιώσας περιέχει, καὶ τὰ ὅπίφετα καλλωπισμῶ χάριν κεῖται· Ὃ γὰρ ὅτε θεατρικὸν ἀλλ' ἀναλαμβάνον τὸ λέξεως χῆμα, τοιοῦτ' ἂν ἴσως· Τὸ μὲν γὰρ τόλμαν, ἀνδρίαν ἐκάλεσεν· τὸ δὲ μέλλησιν, δειλίαν. ὁμοία δ' τότοις ἐστὶ καὶ τὰ σωφρονούμενα· Τὸ δ' σῶφρον, τὸ ἀνανδρον ὠθέχημα· καὶ Ὃ δ' ὠθεὶς ἄπονθ ξυνετὸν, ὅπιπονθ ἀργὸν· κυριώτερον δ' ἂν ὅτως ἐλέχθη· Οἱ δ' σώφρονες, ἀνανδροι· καὶ οἱ σωφρονοῦντες ὠθεὶς ἄπονθα, ἢν ἄπασιν ἀργοί. εἰ μέχρι τότων ὠθηχθὲν ἐπαύσατο, τὰ μὲν καλλωπίζων, τὰ δὲ κληθαγωγῶν τὸν λέξιν, ἦπτον ἂν ὀχληρὸς ἴσως. νῦν δ' ὅπιτίθησιν· ἀσφαλεία· Ἀσφάλφα δ' ὅπιβουλεύσασθαι, ἀποδοπῆς ὠθάσεις δύο ἔχει. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δ' ἀντιλέγων ἀπιστος, ὑποπτος. καὶ γὰρ ἐν τότοις πάλιν ἄδηλον μὲν ὅτι τίνα βέλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα, καὶ ὠθεὶ τίνος· τίνα δ' τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ ἐφ' ὅτῳ. Ἐπιβουλεύσας δέ τι, φησὶ, τυχών τε, ξυνετὸς· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· ὠθεβουλεύσας δ' ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσῃ, τῆς τε ἑταιρείας Δρομυτὴς, καὶ τὸς ἐναντίους σκεπτεπλεγμένος. ὅτε γὰρ ὁ τυχὼν ἐμφαίνει μᾶλλον ὁ βέλεται δηλοῦν, ὅτε ὁ αὐτὸς τυχών τε καὶ ὑπονοήσας, ἅμα νοπαζ δυνατὸ)· εἰ γε ὁ μὲν τυχὼν, ὅπὶ τῷ κατορθώσαντος καὶ ὑπὸ τυχόντος ὃ ἤλπισε λέγεται· ὁ δ' νοήσας, ὅπὶ τῷ ὠθαμβούμενος δ' μήπω ὠθαμβεῖν. ἀλλ' ἔστι μᾶλλον κακόν. καθαρὸς δ' καὶ τηλαυγὴς ὁ νῦς ὅτως ἂν ἴσως· Οἵτ' ὅπιβουλεύοντες ἑτέρους, εἰ κατορθώσαν, δεινοί· καὶ οἱ τοὺς ὅπιβουλὰς ὠθεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δ' ὠθεδόμενος ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσῃ μήτ' ὅπιβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρείας δεξιὸν ἐδόκει, καὶ τὸς ἐναντίους σκεπτεπλῆχθαι. μίαν δ' τότοις ὅπιθεὶς ὠθείοδον ἀδύνατος εἰρημένῳ καὶ δυνατῶς μᾶ τ' σαφῶς· Ἁπλοῦς δ' ὁ φθάσας τ' μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπινοεῖσθαι· καὶ ὁ ὅπικελεύσας τὸν μὴ Δρομοσθαί· ποιητικῇ πάλιν ἐχρήσαντο μεταλήψει· Καὶ μὲν καὶ ὁ ξυγγενὴς, τῆ ἑταιρικῆ ἀλλοτριώτερον ἐνῆκε, Δρομοσθαί δ' οἰκειότερον, εἰ) ἀωροφασίστως τολμᾶν. Ὃ γὰρ συγγενὴς καὶ ὁ ἑταιρικὸν κείμενον μετείληφαι· τό τε ἀωροφασίστως τολμᾶν, ἄδηλον, εἴτε ὅπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν, εἴτε ὅπὶ τῶν συγγενῶν. ἡνίκα γὰρ ἀποδιδοὺς δίκας τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον τῶν φίλων, ὅπιτίθησιν ὅτι τόλμαν ἀωροφασίστως παρείχοντο. σαφὴς δ' ἂν ἴσως λόγος, εἰ τὸν ὑξιώσεις τὸν τρόπον, καὶ τῷ ἰαμβεῖ βάλλειν σχηματίζων· Καὶ μὲν καὶ ὁ ἑταιρικὸν, οἰκειότερον ἐνῆκε τὸ συγγενὲς, Δρομοσθαί δ' ὁ τοιμότερον εἰ) ἀωροφασίστως τολμᾶν. ὠθεπέφευγε δ' καὶ τὰ ὅπὶ τότοις, καὶ οὔτε χρῶς ὅτε σαφῶς ἀπήγγελται· Οὐ γὰρ μᾶ τ' κρινόντων νόμων ὠφελείας αἱ διαῶται ξυνόδοι, μὰ ὠθεὶ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξία. ὁμοῦ νῦς ὅτι τοιόσδε· Οὐ γὰρ ὅπὶ τῷ κατὰ νόμον ὠφελείας καὶ τῶν ἑταιρειῶν ἐγίγνοντο συνόδοι, ἀλλ' ὅπὶ ᾧ ὠθεὶ τοὺς νόμους τὸ πλεονεκτεῖν. Καὶ ὄρκοι, φησὶν, εἴ που ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν ᾧ αὐτίκα ὠθεὶς ὃ ἄπορον ἑκάτερῳ διδόμενοι, ἴσχυον,

οὐκ ἐχόντων ἀῤῥοδεν δυώαμιν. ἐν τύτοις ὑπῤῥβατόν τε καὶ πεῖφεσις. οἱ μὲν γὰρ ὅρκοι τῆς συμμαλλαγῆς, ὃ σημαινόμενον ἔχουσι τοιῦτον, Οἱ δὲ πεῖ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴπερ ἄρα ἠνοίντο. Ὃ δὲ Ἰσχυον, διὰ ὑπῤῥβατου κείμενον, τῷ Αὐτίκα ἕπεται. βέλεται γὰρ δηλοῦν, Ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον. Ὃ δὲ, Πρὸς ὃ ἄποθεν ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων ἀῤῥοδεν δυώαμιν, σαφέστερον ἂν ἐδήλου ἕτως ἐξενεχθέν· Διὰ ὃ μηδεμίαν ἀῤῥοδεν ἔχειν δυώαμιν, πρὸς ὃ ἄποθεν ἑκατέρῳ διδόμενοι. Ὃ δὲ κατάλληλον τῆς Διανοίας, ἐδήλου αὐτοῦτο· Οἱ δὲ πεῖ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴπου ἄρα ἠνοίντο, ἀποδεία πίστεως ἀῤῥοδεν, ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν
» τῷ πεῖδιαχρῆμα ἴσχυον. σκολιώτερα δὲ τύτων ἐστὶ καὶ ἃ μετ' ταῦτα φησιν· Ἐν δὲ τῷ
» πεῖδατυχόντι ὁ φθάσας θαῤῥῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφεκτον, ἤδειν Διὰ τὴν πίστιν ἐπιμορφοῦτο, ἢ ἀπὸ
» τῦ πεφανοῦς· καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ πεῖχθυόμενος, ξενε-
» σεως ἀγώνισμα πεῖσελάμβανε. Ὃ δὲ Παρατυχὸν αὐτὶ τῦ Παραχρῆμα κεῖται· τό τε Ἄ-
φεκτον αὐτὶ τῦ Ἀφυλάκτου. καὶ Ὃ, Ἤδειν ἐπιμορφοῦται Διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τῦ πεφανοῦς, σκολιῶς πεῖπέφεσται, καὶ ἠγείπται τὸ μόνον εἰς Ὃ συμπληρωθῆναι τὴν νόησιν. εἰκάζειν δέ ἐστιν ὅτι τῦτο βέλεται λέγειν· Εἰ δέ πω πεῖδατύχοι τινὶ χαλεπὸς, καὶ μάθοι τὸν ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἤδειν ἐπιμορεῖτο, ὅτι πῖ δύσαντι ἐπέθετο μᾶλλον ἢ φυλαττομένῳ· καὶ σωτέσιας δόξαν πεῖσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζόμενος, καὶ ὅτι Διὰ τὴν ἀπάτην αὐτὸ πεῖ-
» ειλῆπτο. Ῥᾴον δ' οἱ πολλοὶ κακῦργοι, φησὶν, ὄντες, δεξιοὶ κέκλινται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ
» τῷ μὲν αἰσχύνονται, ὃπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. Ταῦτα γὰρ ἀλκύλως μὲν εἴρηται καὶ βεβαίως, ἐν ἀφαιρῇ δὲ κείμενον ἔχει Ὃ σημαινόμενον. χαλεπὸν γὰρ μαθεῖν, τίνας δή ποτε νοῦς τὰς ἀμαθεῖς τε καὶ ἀγαθοὺς. εἴτε γὰρ αὐτὸ Διαφέλλεται πεῖς τὰς κακύργους, οὐκ ἂν εἶησαν οἱ μὴ κακοί· εἴτ' ὃπὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἀφρόνων τίθησι τοὺς ἀμαθεῖς, καὶ τί δή ποτε τούτους ἀγαθοὺς καλεῖ; Καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται. τίνες; ἄδηλον γὰρ. πότερον ἀμφοτέρους, ἢ θατέρους ἀμαθεῖς. Ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. καὶ ταῦτα ἄδηλον τίνες. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τίθησιν, οὐκ ἔχει νοῦν· ὥστε γὰρ ὃπὶ τοῖς κακύργοις οἱ ἀγαθοὶ ἀγάλλονται, ὥστ' ὃπὶ τοῖς ἀμαθέσιν οἱ κακύργοι αἰσχύνονται). ἔστος ὁ χαρακτὴρ τ ἀσαφῦς καὶ πεπλεγμένης λέξεως, ἐν ᾗ πλείων ἔνεστι τ λέξεως ἡ σκοτίζουσα τὴν διάνοιαν ὄχλησις, ἕως ἑκατὸν ἐκμηκύνεται στίχων· θήσω ὃ καὶ τὰ
» ἑξῆς, ὡδὲ μίαν ἐπὶ λέξιν ἐμφῶ πεῖσπειρεῖς· Πάντων δ' αὖτ' ἄμεινον ἡ ἀρχὴ ἡ Διὰ πλεον-
» εξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς Ὃ φιλονεικεῖν καθισταμένων Ὃ πεῖθυμον. οἱ γὰρ ἐν τοῖ
» πόλεσι πεῖσάντες μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι δημοκρατῆς, πλήθυς τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ
» ἀριστοκρατίας σώφρονος πεῖσημήσαντο, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο·
» πρωτὶ δὲ ζόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων πεῖειγίνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δ φανόμενα, ἐπεξήεσάν
» τε, ἐς τὰς τιμωρίας ἐπὶ μείζους, ἃ μέχρι Ὃ δικαίᾳ καὶ τῇ πόλει ξυμφόρᾳ προσιθέντες, ἐς ὃ ὃ ἑκα-
» τέροις πω ἀεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες· καὶ ἡ μὲν ψήφῳ ἀδίκως καθαγνώσεως, ἢ χρεὶ κτώμενοι Ὃ
» κεφάλαιον, ἕτοιμοι ἦσαν τ αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστ' δυσβεία μὲν ὡδέτεροι ἐνο-
» μιζον, δωροδοκία ὃ λόγῳ, οἷς ξυμβαίη ὃπὶ φθόνῳ τι δίκην πράξασθαι, ἀμφὸν ἤκουον· τὰ ὃ μέ-
» σα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅπη ἑκάτεροι ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τῦ πεῖσαι, διεφθείροντο.
» ὅτω πᾶσα ἰδέα κατέσχε κακοδοκίας, Διὰ ἃς σάσις, τῷ Ἑλληνικῷ· καὶ Ὃ δύσης, ὃ Ὃ
» ῥᾳδιᾶον πλεῖσον μετέχει, καθαγελασθὲν ἐφανίσθη· Ὃ δὲ αὐτιπεπάθασιν ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ
» ἀπίστως, ὃπὶ πολὺ διέφυγεν. ἑκὼν γὰρ ἐῶ ὁ Διαλύσων ὅτε λόγος ἐχυρὸς, ὅτε ὅρκος φοβερός.
» Χρεὼν δὲ ὃ ὅλους ἀπωλεῖς λογισμῷ ἐς Ὃ ἀνέλπιστον τῦ βεβαίᾳ, μὴ παθεῖν μᾶλλον πεῖσεσκο- 4
» ποῦν, ἢ πῖς δύσας ἐδιώκοντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμῃ, ὡς τὰ πλείω πεῖειγίνοντο. ὧν γὰρ
» δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεὲς καὶ Ὃ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἥπτους ὦσι, καὶ ἐκ τῦ
» πολυζόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι πεῖσεπιβελλόμενοι, τολμηρῶς πεῖς τὰ ἔργα
» ἐχώρουν· οἱ δὲ καταφρονοῦντες, καὶ πεῖσαισθέαθαι, καὶ ἔργῳ ὑδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἀ-
» γνώμῃ ἕξειν, ἀφεκτοι μᾶλλον διεφθείροντο. ἐκ πολλῶν ἔπι δυώαμένους πῶς δ' ἁμάτων
ποιῆσαι φανερὸν ὅτι χρεὼν ἐστὶν ἐν τοῖς διηγήμασιν, ὅταν ἐν ᾧ σωπῇ καὶ καινῷ τῆς Διαλέ-
κτυ χαρακτῆρι μὴν, χεῖρον δὲ ὅταν ἐκβέβηκε τὴν Διάλεκτον ἐκ τῆς σωπῆσεως ὃπὶ

τὰ ξένα

τὰ ξένα ὀνόματα, καὶ βεβιασμένα σχήματα, ὧν ἕνια σολοικισμῶν παρέχειν δόξαν, ἐφεδήσομεν τούτοις, ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ. ἐπεὶ ὅ γε περὶ τῶν δημηγορικῶν αὐτοῦ τὰ δοκιμώτατά μοι φανερὰ ποιήσειν ὑποθέμενος, ἐν αἷς οἵοι τ' ἦσαν τὴν ἄκραν τοῦ συγγραφέως εἰκόνα, διελόμενος καὶ ταύτην διχῇ τὴν θεωρίαν, εἴς τε τὸ προβουλικὸν μέρος, καὶ εἰς τὸ λεκτικόν, χωρεῖν ὑπερ ἑκατέρου ποιήσομαι τὸν λόγον. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τοῦ προβουλικοῦ, ἐν ᾧ πρῶτον μὲν ἔχει μοῖραν ἡ τῶν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις, δευτέραν δὲ ἡ τῶν εὑρεθέντων χρῆσις· ἐκείνην μὲν ἐν τῇ φύσει μᾶλλον ἔχουσα τὴν ἰσχύν, αὕτη δὲ ἐν τῇ τέχνῃ. τούτων ἡ μὲν πλέον ἔχουσα τοῦ τεχνικοῦ ὁ φυσικὸν, καὶ διδαχῆς ἐλαττονος δεομένη, θαυμαστή πως δοκεῖ τοῖς ἀκούουσι συγγραφεῦσι. φέρε γὰρ ὡς πρὸς ὀλίγα πηγῆς πλουσίας ἀπερεύγουσαν ἰσχῆμα νοημάτων καὶ ἐνθυμημάτων πρεπόντων καὶ ξένων καὶ παραδόξων· ἡ δὲ πλεῖον ἔχουσα τὸ τεχνικὸν, καὶ λαμπροτέραν ποιοῦσα φαίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ἀνδρειοτέραν τοῦ δέοντος ὅπως πολλοῖς. ὅσοι μὲν οὖν ἐκλεθαυμάκασιν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτριον, ὡς μηδὲν τῶν θεοφορήτων ἀφαφέρειν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἐοίκασι τῶν ἐνθυμημάτων τοῦτ' ἐρηκέναι τὸ πάθος. ὃς ἐὰν διδάσκῃ τις ἐφ' ἑκάστῳ προβουλίῳ πρεπόντως τὸν λόγον, ὅπῃ τοῦτο μὲν οὐκ ἐν τοῦτο τῷ καιρῷ, καὶ ὑπὸ τούτων τῶν προσώπων λεγέσθαι, τοῦτο δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῖς τοιούτοις προοιμίοις, οὐδὲ μέχρι τούτου, διεχεραίνοισιν, ὁμοίου μὲν πάσχοντες τοῖς κεκεκατημένοις ὑφ' οἵας δή τινος ὄψεως ἔρωτι, μὴ πολὺ ἀπέχοντι μανίας. ἐκφυοῖ τε γὰρ πάσας ταῖς ἀρεταῖς, ὁπόσαι γίνονται περὶ μορφὰς ὑπερφυεῖς, ταῖς καθαρὰ δεδουλωμέναις αὐτοῖς προσῆναι νομίζοισι, καὶ τοῖς ἐξονειδίζειν ὀρθῶς ἐπιχειροῦσιν, εἴ τις περὶ αὐταῖς ὑπαρχὴ σῖνος, ὡς βασκάνοις καὶ συκοφαίναις προσβάλλωσι· ὅτοί τε ὑπὸ τῆς μιᾶς ταύτης ἀρετῆς κεκαρωμένοι τὴν διάνοιαν, ἄπορα καὶ τὰ μὴ προσόντα τοῖς συγγραφεῦσι μαρτυροῦσιν. ἀνὴρ ἕκαστος εἰκῇ βάλλεται περὶ τὸ φιλούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα οἴεται. ὅσοι δ' ἀδέκαστον τὴν διάνοιαν φυλάσσουσι, καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων ὀρθῶς τοῖς ὀρθοῖς κρίνουσιν ἀναφέρουσιν, εἴτε φυσικῆς τινος κρίσεως μεθαρμόττει, εἴτε καὶ διδαχῆς ἰσχυρὰ τὰ κριτήρια καθασκευάσαντες, ὅτε ἄπορα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, ὅτε προῖς ἄπορα διεχεραίνουσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν κατορθώμασι τὴν προσήκουσαν μαρτυρίαν ἀπονέμουσιν· εἰ δέ τι διημάρτηται μέρος ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἐπαινοῦσιν. οὕτ' οὖν ὅπῃ πόνων ἐγὼ τῶν ἐμαυτοῦ θεωρημάτων κρίνουσι προσπταίσαντος, ὅτε μέτεστιν ὠκνησα τὰ δοκιμώτατά μοι φέρειν εἰς μέσον, ὅτε νικῶ ἀποστρέφομαι. διδοὺς δὴ ὃ προῖκα, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην, ὃ περὶ τὴν εὕρεσιν τῆς συγγραφέως ἰσχύος, [καὶ εἴτις μήγως προσυπείληφεν, εἴτε διὰ φιλονεικίαν, εἴτε δι' ἀναισθησίαν, ἁμαρτάνειν αὐτὸν οἰόμενος,] θατέρου ἔκπεσι δίδωμι, ὃ περὶ τὰς οἰκονομίας αὐτοῦ τεχνικὸν, πλὴν ἐπ' ὀλίγων πάνυ δημηγοριῶν. ὁρῶ δὲ καὶ περὶ τὴν λέξιν ἐλαττώματα, περὶ ὧν ἤδη προείρηκα, πλάσας καὶ μίξας ταύτας συμβεβηκότα ταῖς ἰδέαις. καὶ γὰρ αἱ γλωττηματικαὶ καὶ ξέναι καὶ ποιητικαὶ λέξεις ἐν ταύταις μάλιστα ὀφείλουσι, καὶ τὰ πολύπλοκα καὶ ἀγκύλα καὶ βεβιασμένα σχήματα, πλάσας περὶ ταῦτά ἐστιν. εἰ δ' τὰ εἰκότα ἔγνωκα, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἕκαστος, ὅπῃ τὴν ἐξέτασιν ἀγόμενος τῶν ἔργων. ἔγω δὲ καὶ ταῦτα ἡ πρόθεσις αὐτῶν αὐτοπαρεξεταζομένων τοῖς ἀρίστοις δοκεῖν ἔχειν τῶν ὅτε καὶ περὶ τὰς οἰκονομίας κατορθουμένων, ὅτε καὶ τὰ φράσιν ἀνεγκλήτων. ἐν μὲν οὖν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ ὅπῃ Πλαταιὰς Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν συμμάχων ἔλασιν ἀρξάμενος γράφειν, ὑποτίθεται τὸν βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχιδάμου μέλλοντος δηώσειν τὴν γῆν, πρέσβεις πρὸς τοὺς Πλαταιέων ἀφιγμένους πρὸς αὐτὸν, καὶ λόγους ἀποδίδωσιν ὡς εἰκὸς ἦν ὑπὸ ἀμφοτέρων εἰρῆσθαι πρὸς τοῖς προσώποις πρέποντας, καὶ τοῖς πράγμασιν οἰκείους· καὶ μήτε λείποντας τὸ μέτριον, μήτε ὑπερβαίνοντας· λέξει τε κεχόσμηκεν αὐτοῖς καθαρᾷ καὶ σαφεῖ καὶ στρογγύλῳ, καὶ τὰς δηλώσεις ἀρετὰς ἐχούσῃ· τῷ τε ἁρμονίαν ὅπως ἕναυλον ἀποδέδωκεν ἅμα τοῖς ἡδίσοις παρεξεταζόμενος. Τῷ δὲ ὑπογεγονότι θέρει οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον· ἐστράτευσαν δὲ ὅπῃ Πλάταιαν. ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἱδρύσας τὸν στρατὸν, ἔμελλε δηώσειν τὴν γῆν. οἱ δὲ Πλαταιῆς,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΙΣ. 116

" δ' ὑμᾶς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε· Ἀρχίδαμε, καὶ Λακεδαιμόνιοι,
" δίκαια ποιῆτε, δὲ ἄξια οὔθ' ὑμῶν ὅτε πατέρων ὧν ἐστὲ, ἐς γῆν τὴν Πλαταιέων στρα-
" τεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα
" ἀπὸ τῶν Μήδων, μετ' Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυναράσασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης,
" ἦλθε παρ' ἡμᾶς ἐς Κιθαιρῶνα, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθερίῳ ἱερὰ, καὶ ξυγκαλέσας
" πάντας τοὺς ξυμμάχους, ἀπέδιδου Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας, αὐ-
" τονόμους οἰκεῖν, στρατεύσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ὅπῃ δουλείας· εἰ δὲ μή,
" ἀμυνεῖν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. ταῦτα μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν,
" ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γνωμένης. ὑμεῖς δὲ, τἀναντία
" [ἐκείνοις] δρᾶτε. μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων, ὅπῃ δουλείας τῆς ἡμετέρας ἥκετε. μάρ- 10
" τυρας δὲ θεοὺς, τούς τε ὁρκίους τότε γνωμένους ποιούμενοι, καὶ τοὺς ἡμετέρους πατρῴους, καὶ ἡμε-
" τέρους ἐν χερσὶν, λέγομεν ὑμῖν, γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδικεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς
" ὅρκους· ἐὰν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε. τοσαῦτα εἰπόντων [τῶν]
117 " Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιεῖς, ὧν ποιῆτε
" ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε, καὶ τοῖς
" ἄλλοις ξυνελευθερώσατε, ὅσοι μεταγνόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν, καὶ εἰσὶ νῦν
" ὑπ' Ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τῶν ἄλ-
" λων ἐλευθερώσεως· ἧς μάλιστα μὲν μεταχωρῆτε, καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καὶ
" ὃ τοσοῦτον ἤδη προυκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε
" μηδὲ μεθ' ἑτέρων· δέχεσθε δ' ἀμφοτέροις φίλοις, ὅπῃ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέροις· καὶ τάδε 20
" ἡμῖν ἀρκέσει. ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Πλαταιῆς πρέσβεις, ἀκούσαντες
" ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν· καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπεκρίναντο αὖτις, ὅτι
" ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιῆσαι ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων. παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες
" παρ' ἐκείνοις εἰσίν. δεδιέναι δὲ καὶ αὐτοὶ πάσῃ τῇ πόλει, μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων, Α-
" θηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ὀπτρέπωσιν· ἢ Θηβαίοις, ὡς ἔνορκοι ὄντες, κατὰ ὅμολόγους δέ-
" χεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πρόσωπα καταλαβόν. ὁ δὲ, θαρσύνων αὐτοὺς, πρὸς
" ταῦτα ἔφη· Ὑμᾶς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παραδοτε ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ γῆς ὁ-
" ρους ἀποδείξατε, καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα. καὶ αὖθις εἴ τι δοκῇ ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν·
" αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ἦ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν
" [ὑμῖν ἃ ἂν παραλάβωμεν.] μέχρι δὲ τῶνδε, ἔξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φο- 30
" ρὴν φέροντες, ἢ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι. οἱ δὲ, ἀκούσαντες, αὖθις ἐσῆλθον ἐς τὴν πό-
" λιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν ὅτι βούλονται ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναίοις
" κοινῶσαι πρῶτον· καὶ ἢν πείθωσιν αὖθις, ποιῆν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου ἀσπείσασθαι σφίσιν
" ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν· ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐπισπείσασθαι ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ
" τὴν γῆν οὐκ ἄλλην. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμε-
" νοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· Οὔτ' ἐν τῷ πρό-
" σθεν χρόνῳ [ὦ] ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' ὧν ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοι φασὶν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς
" προέσθαι ἀδικουμένους, ὅτε ἠθελήσαμεν, δυνηθέντες· οὔτε νῦν ἐπιτρέπουσί γε
" ὑμῖν παρὰ τοὺς ὅρκους οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν.
" Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγελάντων, οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδι- 40
" δόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δέοι, ὁρῶντας, καὶ ἄλλο πάσχοντες ὅ τι ἂν ξυμ-
" βαίνῃ· ἐξιέναι τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιῆν
" ἐστὶν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὡς δ' ἀπεκρίναντο, εὐθὺς ἤδη πρῶτον μὲν ἐς
" ὑπομαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε·
" Θεοὶ, ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορες ἔστε, ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως
" ἐκλιπόντων τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον, ὅπῃ γῆν τήνδε ἤλθομεν· ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἠμῦν
" δίκαιοι ὑμῖν, Μήδων ἐκράτησαν, καὶ παρέχετε αὐτοῖς δίκην ἀναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλ-

λησιν,

λησιν· ὅτε νικῶ, ἰῶ τι ποιοῦμεν, ἀδικήσομεν. πρεσβευσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, ἃ τυγ- "
χάνομεν· ξυμφέρουσι δὲ ἔστε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑστεροῦσι πρεσβύτερα, τῆς "
δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ὑπερφέρουσι νουμηνίας. Τοσαῦτα ἐπιβουλεύσας, καὶ λίσσων ἐς πόλε- "
μον τὸν στρατόν. ἐξεπέσωμεν δὴ καὶ τοῦδε τοῦτον τὸν λόγον, οὕτω καλῶς καὶ πρεπόντως ἔ- "
χοντα, ἕτερον αὖτε λέγειν, ὃν μάλιστα ἐπαινοῦσιν οἱ τὰ λαμπρότερα τούτου θαυμάζοντες.
Ὑποτίθεται δὴ, στρατιὰν ἐπιφέρων Ἀθηναίων ἐπὶ Μηλίους Λακεδαιμονίων ἄποικους, "
πρὶν ἄρξασθαι τοῦ πολέμου, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοὺς πρεσβεύοντας τῶν Μηλίων, "
συνιόντας εἰς λόγους περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐ τοῦ ἰδίου πρεσ- "
ωπου δηλοῖ τὰ λεγόμενα ὑφ' ἑκατέρων· ἐπὶ μιᾶς δ' ἀποκρίσεως τοῦτο τὸ ῥῆμα μετατρέ-
πει, ὃ δημηγορικοῖς, πρεσωποποιῶν τὸν μὲν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ δραματικήν. ἄρχεται δ' ὁ
Ἀθηναῖος τάδε λέγων· Ἐπειδὴ ἐγὼ ὁ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνε- "
χεῖ ῥήσεσι μακραῖς οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκροασάμενοι ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· γιγνώσκο- "
μεν γὰρ ὅτι τοῦτο φέρει ἡμῶν ἢ ἐς ζῶν ὀλίγους ἀναγκαίους, ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέστε- "
ρον ποιήσεσθε καθ' ἕκαστον· καὶ μηδ' ὑμᾶς ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ πρὸς ὃ μὴ δοκεῖ ὑπιτηδείως "
λέγεσθαι ἀθρόους ὑποκαμπαίνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶτον εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἰπάτε. οἱ "
δὲ τῶν Μηλίων ξυνέδροι ἀπεκρίναντο· Ἡμεῖς μὲν ὑπεικεία τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλή- "
λοις, ἃ φέρεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα, ἅμα φέροντα αὐτὰ φαίνε- "
ται. "
τοῦτο δὲ τελευταῖον εἴ τις ἐν τοῖς γράμμασιν ἀξιώσει φέρειν, οὐκ αἰ φύσεις πολλοὺς τοὺς σολοι-
κισμοὺς ὅσοι γίγνονται πρὸς τοὺς ἀριθμούς, καὶ πρὸς τὰς πτώσεις, σχήματα καλοῦ· πρεσβεύ-
ει γὰρ, Ἡμεῖς μὲν ὑπεικεία τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, ἃ φέρεται· ἔπειτα σωμάτων τῷ εἰκῶ καὶ
χρῶνται ὀρθῶς εἰρημένοις πτώσεσιν· Τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα,
ὑπεζεύγνυσι τούτοις εἰκόνι, καὶ χρῶνται ὀρθῶς σχηματισμένοις πτώσεσιν· εἴτε ἄρρενα δεικνύ-
ναι βούλεταί τις αὐτὰ καλεῖν, εἴτε αἰτιατικάσαι, ὃ Αὐτός· τοῦτο γοῦν τῷ γλυκεῖ καὶ εἰκῶ
καὶ ὀνοματικῷ πρεσκαρμοτόμενον σώζει τὴν ἀκολουθίαν, ὅτε τῷ πληθυντικῷ καὶ ὑπὸ- 118
τερον χρῶνται αἰτιατικῷ· ἰὼ ἐσχηματισμένῳ πτώσεσιν. ἰὼ δ' αὖ ὁ λόγος καταλλήλως, ὅτως σχη-
ματισθείς· Ἡμεῖς μὲν ὑπεικάζα τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλοις, ἃ φέρεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου
παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα, ἅμα φέροντα αὐτῆς φύσεως. Τούτοις ὑπεπίθησαν οἱ ξύμπαντα
νενομισμένοι μὲν οὐκ ἀπόπτως, ἁρμόζειν δοκοῦντες ὁ οὐ[illegible]χελοῦ τρόπως· Εἰ μὲν τοίνυν ὑ- "
πονοίας τῶν μελλόντων λογισόμενοι, ἢ ἄλλο [illegible]τῶν παρόντων, καὶ ὧν ὁρῶτε, "
πρὸς σωτηρίας βουλεύσασθε τῇ πόλει, παυσόμεθ' ἐγὼ δὲ τοῦτο, λέξομεν αὖ. καὶ μετὰ "
τοῦτο ἀποφράσας τὸ διηγήματος τὸν Ἀθηναῖον ὑπὸ τὸ δραματικὸν, ταῦτα τὸν Ἀθηναῖον
ἀποκρινόμενον ποιεῖ· Εἰκὸς μὲν καὶ ξυνιέναι, ὃν τῷ παρόντε καθεστῶτας, ὑπὲρ πολλοῦ καὶ λέ- "
γοντας καὶ δοκοῦντας βέπεσθαι. ἔπειτα δύσκολον πρεσβεύει τὸν Ἀθηναῖον· Ἡμῖν δὲ "
ξυνόδου καὶ πρὸς σωτηρίας ὅδε πάρεσι· καὶ ὁ λόγος, ᾧ πρεσκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω. "
πρῶτον μὲν οὐρανὸν εἰσφύμημα ἔστε τὸ Ἀθηναίων πόλεως ἄξιον, οὔτ' ἐπὶ τοιούτοις πρά-
γμασιν ἁρμόσιον λέγεσθαι· Ἡμᾶς τοίνυν οὔτε αὖθις μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν "
Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι πρῶτον ἐπεξέρχομαι, λόγων μῆκος ἄπιστον πα- "
ρέξομεν. τοῦτο δέ ἐστιν ὁμολογουμένως τοῦ ἐπὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας στρατεύσαι· ὅπῃ δ' "
ἔστι μηδετέρου τούτων βούλεται τὸν λόγον ὑπέχειν. οἷς ἐπιτίθησιν Οὔθ' ὑμᾶς ἀξιῶ- "
μεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, ἃ ξυνεστράτευσαι· ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, "
λέγοντας, οἰόμεθα πείσειν· τὰ δυνατὰ δὲ ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν πρασσέσθω. "
τοῦτο δέ ἐστιν, Ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες ὅτι ἀδικεῖσθε, τὸν ἀνάγκην φέρειν, καὶ
εἴκετε· ἡμεῖς δὲ, οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἀδικοῦντες ὑμᾶς, τῆς ἀσθενείας ὑμῶν πρεσσούμεθα τῇ
βίᾳ. Ταῦτα γὰρ ἑκατέροις δυνατά. ἔπειτα τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι τοῦτον βουλεύεται, ὅπερ-
λέγει· Ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· δυνατὰ δὲ "
οἱ προύχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυνίεσι. βασιλεῦσι γὰρ μάρτυρες ταῦτα "
πρὸς Ἕλληνας ἥρμοσε λέγειν· Ἀθηναίοις δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὃς ἠλευθέρωσαν ἀπὸ

τῶν Μήδων, οὐκ ἰῶν προσήκοντα εἰρῆσθαι, ὅτι τὰ δίκαια τοῖς ἴσοις ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους, τὰ δὲ βίαια τοῖς ἀμύνειν τοῖς ἀδικουμένοις. ὀλίγα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Μηλίων ἀποκρινομένων, ὅτι καλῶς αὐ ἔχοι τοῖς Ἀθηναίοις πρόνοιαν τοῦ δικαίου, μὴ καὶ αὐτοὶ ποτὲ σφαλέντες ὑπ' ἄλλων, οὐ ἐξουσίας μόνον παρούσης ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἀποκρινόμενον ποιῆ τὸν Ἀθηναῖον· Ἡμεῖς γ' οὐ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ὡς καὶ παυσῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὸ τελευταῖον· τοῦτο δ' αἰτίαν ἀποδιδόντα, ὅτι ἡμῖν καταλύσουσιν αὐτὴν Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχήν, συγγνώμην ἔξουσι, καὶ αὐτοὶ πολλὰ τοιαῦτα πρεσσόντες. Ἔτι δὲ καὶ τὸν λέξιν αὐτῶν· Οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες φίλον, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δ' ἐχθροὶ τοῖς ὑπηκόοις. τοῦτο γ' ὅμοιον ὅτι τῷ λέγειν, ὅτι πρὸς τοῖς τυράννοις ἀμισοῦνται τύραννοι. οἷς ὑπῆρχον· Καὶ πρὸς μὲν τούτοις ἡμῖν ἀφείλετο κινδυνεύεσθαι. ὁ μόλις ἂν εἶπε τῶν καταπονηθέντων τις ἢ λησθέντων, σαφὲς ὑπισχνούμενος τῆς μὴ ταῦτα ὠμότητος, χρησιμώτερος ὑπῆρχε τῷ παρόντι. ἔπειτ' ὀλίγων τῶν μεταξὺ χρόνων ἀμοιβαίων, καὶ τῶν Μηλίων εἰς ὑπόσχεσιν συγκαταβαινόντων αἵρεσιν· Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν ἔχειν αὐτοὺς πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε; ἀποκρινόμενοι ποιῆ τὸν Ἀθηναῖον· Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας· ὁ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλοῦσθον. σὺ δύο μήποτε ποιήσῃ καὶ σχολῇ ἀπηλλαγμένον. εἰ δὲ ὁ ἰσχυρὸς βούλεται τις αὐτὸν σκοπεῖν, τοιόνδε ἐστίν· Ὅτι φιλοῦνται μὲν ἡμᾶς, ἀσθενεῖς φαίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ποιήσει· μισοῦνται δὲ, ἰσχυροί. ὁ γὰρ ζημιοῦσθαι δύνοιτο τὸν ὑπηκόων ἀρχήν, ἀλλὰ φόβῳ. τούτοις ἕτερα πρόσεισι πάλιν ἀμοιβαῖα πρὸς ἔργα καὶ πικρά, τοὺς Μηλίους ὑποτίθεται λέγειν, ὅτι κενὰς τὰς τύχας φέρουσι οἱ πολέμιοι καὶ ὁ μὲν εἷς αὐτοῖς ὄγκος ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τὸ δρωμένου ἔτι καὶ σφίσιν ἐλπὶς ὀρθῶς· πρὸς ταῦτα ποιῆ τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον λαβυρίνθων σχολιώτερα πρὸς τῆς ἐλπίδος, ὅτι κακῶ τοῖς ἀσθενέσι γινομένης, καὶ λέξιν ἔτως γράφων· Ἐλπὶς δὲ, κινδυνεύῳ πολλαχοῦ ὄσα, τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας ῥωμένους αὐτῇ, καὶ βλάπτῃ, ὁ καθεῖλε· τοῖς δὲ ἐς ἅπαν ὁ ὑπάρχον ἀναρρίπτουσι· δάπανος γὰρ φύσει, ἅμα τε γινώσκεται σφαλέντων· καὶ ὃν ὅπῳ ἔτι φυλάξεται τις αὐτὸν γνωσθεῖσαν, οὐκ ὄψεται. ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε καὶ ἑνὸς ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλησθε παθεῖν, μηδ' ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὴ πιεζόμενοι αὖθις ὑπολείπουσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμούς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται. ταῦτα οὐκ οἶδα πῶς ἂν τις ἐπαινέσειεν ὡς προσήκοντα εἰρῆσθαι στρατηγοῖς Ἀθηναίων, ὅτι λυμαίνεται τὰς ἀνθρώπους ἡ πρὸς τῶν θεῶν ἐλπὶς, καὶ ὅτε χρησμῶν ὄφελος ὅτε μαντικῆς τοῖς δυσεβῆ καὶ δίκαιον προηρημένοις τὸν βίον. εἰ γάρ τι δηλοῖ τῆς Ἀθηναίων πόλεως, καὶ τοῦτ' ἐν προφανοῖς ἐστὶν ἐγκώμιον, ὃ πρὸς πρώτου στόματος, καὶ ἐν πρώτῃ χαρᾷ τοῖς θεοῖς ἔπεσθαι, καὶ μηδὲν ἄνθρωπικῆς καὶ χρησμῶν ὑπολειφθῆναι. λεγόντων τε τῶν Μηλίων ὅτι συὺ τῇ πρὸς τῶν θεῶν βοηθείᾳ, καὶ Λακεδαιμονίοις πεποίθασιν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, μηδὲ γοῦν τὸ αἰσχύνεσθαι αὐτοῖς βοηθήσειν, καὶ ὁ πρέπον ἔσεσθαι καὶ συμφορᾶς ἀπαλλαγήσεσθαι· αὖθις δὲ ἔτερον ἐπὶ τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον εἰσάγει· Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας ἐσμὲν ἡμεῖς οἰόμεθα· λελείψεσθαι· οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, ἐς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δὲ, ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, διακαθαίρομεν ἢ πρέπομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δόξῃ, τὸν ἀνθρωπείου τε σαφῶς ἕνεκα πρὸς τοῦ φύσεως ἀναγκαίως, ὃ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. τούτων ὁ νοῦς ἐστὶ μὲν δικαίως, καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ δοκοῦσιν ἐμπείρως τὸ ἀνδρὸς ἔχειν· καταλείπεται δ' εἰς τοιοῦτόν τι πέρας· ὅτι τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἀπόντες, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους δίκαια τῇ κοινῇ τῆς φύσεως χρίσει νόμῳ. οὗτος δ' ἐστὶν, ἄρχειν ὧν δύνηταί τις κρατεῖν. ἀνήλουθα καὶ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὔτε Ἀθηναίοις ὅτε Ἕλλησι πρέποντα εἰρῆσθαι. πολλὰς δυνάμενος εἰς ἀμαθίας ἀφελέσθαι, τὸ σωφρονεῖν ἐχούσας πονηρόν· ἵνα μὴ πλείων ὁ λόγος γένοιτο μοι τοῦ μετρίου, τὸν τελευταῖον ἐπὶ πρὸς θήκῃ πρόφασιν μόνῳ· ὧν ἀπαλλαττόμενος οὐ τοῦ συλλόγου ὁ Ἀθηναῖος εἶπεν· Ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρὰ ὄντα ἐλπιζόμενα μέλλεται· τὰ δ' ἀσθενῆ, βεβαίως πρὸς

τοὺς τὰ ἤδη ἀντιλεξαμένα" διειλῆσθαι. πολλοῦ γε ἀλογίαν φησὶ τῆς Δημονίας παρέ- "
χειν, εἰ μὴ μελλησάμενοι [ἐπ] ἡμᾶς, ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. οἷς ὑπολήψι- "
σιν· Οὐ γὰρ δὴ ὅπῃ γε τοῖν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ τοσοῦτοις κινδύνοις πλῆσα Δημοκρίτου- "
σαν αὐθαδέστερα αἰσχύνῃ βέβαιοι. πολλοῖς γὰρ τοσορυθμίοις ἔπι ἐς οἷα φέρεται, ὁ αἰ- "
σχρὸν καλούμενον, οἰόμενος ἐπαγωγοῦ δυνάμει ἐπεσπάσατο ἡδονῇσι τὸ ῥῆμα, ἔργῳ "
ξυμφορᾶς ἀνηκέστοις ἐκόντας ἐνέπεσον. τούτων τῶν λόγων ὅτι μὲν οὐτε αὐτὸς μετέσχεν ὁ "
συγγραφεὺς, τῶν συλλόγων τότε οὐκ ἐτυχον, οὔτε τῶν Δημοκρίτου αὐδοῖς Αθηναίων ἢ Μη- "
λίων ἥκουσεν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ βίβλῳ τοῦτο αὐτὸ γράφει, μαθεῖν ῥᾴδιον· ὅτι μετὰ τὴν
ἐν Αμφιπόλει στρατηγίαν ἐξελαθεὶς τῆς πατρίδος, πρὸ τὸν λοιπὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἐν
Θράκῃ διέτριψε. λείπει δὴ σκοπεῖν εἰ τοῖς τε τοῦ γράμμασι τοῦτο ἥκοντα, καὶ τοῖς συνελη-
λυθόσιν εἰς τὸν σύλλογον τοῦτο πρόσωπον πρόπαν πέπλακε Δημόλογον ἐγκλῆμον, ὡς εἴ τις
τὰ τῆς συμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ τοῦτο μίᾳ τῆς ἱστορίας
τοῦτο εἴρηκεν. ἆρ' οὖν ὥσπερ τοῖς Μηλίοις οἰκεῖοι καὶ τοῦτο ἦσαν οἱ τοῦτ' ἐκ τῆς ἐλευθε-
ρίας λόγοι, τοὺς καλοῦντες τὰς Αθηναίας μὴ καταδουλοῦσθαι πόλιν Ἑλλάδα μηδὲν
ἀμφισβητήσασαν εἰς αὐδοῖς, ὅπως καὶ τοῖς Αθηναίων στρατηγοῖς πρέπον ἦν οἱ τοῦτ' οὐ δι-
καίων, μήτ' ἐξετάζειν ἐῶντες, μήτε λέγειν, ἀλλὰ τὸν τῆς βίας καὶ πλεονεξίας νόμον εἰσάγοντες,
καὶ ταῦτ' εἰκὸς δίκαια τοῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνοντες, ὅσα τοῖς ἰσχυροτέροις δοκῇ; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ
οἶμαι τοῖς ἐκ τῆς δυνατωτάτης πόλεως ὅπως ἂν ἐξω πόλις ἀποστελλομένοις ἠγεμόσι ταῦτα τοῦτο
σήκειν λέγεσθαι· οὐδ' ἂν ἀξιώσαιμι ὑμᾶς μὲν μικροπολίτας καὶ μηδὲν ἔργον ὑπαίθριον
ἀποδειξαμένους Μηλίους, πλέονα τῆς καλῆς ποιεῖσθαι τοῦτο ἢ τῆς ἀσφαλοῦς, καὶ πρὸ
ἑτοίμους εἶναι τὰ δεινὰ ὑποφέρειν, ἵνα μηδὲν ἄχρηστον ἀναλωθῶσι τοῦτο πόλει· τοὺς δὲ τοῦτο ελο-
μένους τὴν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν καὶ τὸν Περσικὸν πόλεμον Αθηναίους, ἵνα μη-
δὲν ἀχρεῖον ὑπομείνωσιν ὑπέταγμα, τῶν ταῦτα τοῦτο αἰσθομένων ὡς αὐτόπτων κατηγορεῖν.
οἶμαι δ' ὅτι καὶ εἴ τινες δῆλοι παρόντων Αθηναίων ταῦτα ἐπιχείρουν λέγειν, ἐπαχθῶς
ἂν ἔσχον αὐτοὶ τὸν κοινὸν βίον ἐξημερώσαντες. ἐγὼ μὲν δὴ Δι' ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐ-
παινῶ τὸν λόγον τοῦτον, αὐτὸ παρεξετάζων τὸν ἕτερον. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ, Αρχίδαμος ὁ Λακε-
δαιμόνιος δίκαιά τε τοῦτο καλεῖται τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ λέξει χρῆται καθαρᾷ καὶ σαφεῖ, καὶ
σοφὲν ἐχούσῃ σχῆμα βεβασανισμένον σοφὲ αὐακόλουθον· ἐν τούτῳ δὲ, οἱ φρονιμώτατοι τῶν
Ἑλλήνων αἴσχιστα μὲν ἐνθυμήματα φέρουσιν, ἀπιθεστάτῃ δὲ αὐτὰ τοῦτο ἐπιλαμβάνουσι λέξει·
εἰ μὴ ἄρα μνησικακῶν ὁ συγγραφεὺς τῇ πόλει Δι' τὸν καταδικίαν, ταῦτα τὰ ὀνείδη κατε-
σκέδασεν αὐτῆς, ἐξ ὧν ἄπρακτος μισήσειν αὐτὸν ἔμελλον. ἀλλὰ οἱ τοῦτο ἐπιεικέστατοι τῶν πόλεων,
καὶ τηλικαύτας ἐξουσίας πιστευόμενοι, φρονεῖν τε καὶ λέγειν τοῦτο τὰς πόλεις ὑπὲρ τῆς αὐτῆς
πατρίδος, ταῦτα κοινὰ ὑπολαμβάνουσιν ἄπρακτοι εἶναι τῆς ἀποστελλούσης πόλεως αὐτούς.
καὶ τοῦτο μὲν τὸ Δημόλογον ἄλις. τῶν δὲ δημηγορικῶν λόγων τεθαύμακα μὲν τὸν ἐν τῇ
πρώτῃ βίβλῳ ῥηθέντα ἐν Αθήναις ὑπὸ Περικλέους τοῦτο δ' μὴ εἶχειν Λακεδαιμονίοις,
τὸν ἔχοντα τὴν δὲ τὴν ἀρχήν· Τῆς μὲν γνώμης, ὦ Αθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴ- "
κειν Πελοποννησίοις· ὡς καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἁρμοδιωτάτοις δαιμονίως, καὶ ὅτε κατὰ τὴν "
σωτηρίαν τῶν μοίων, ὅτε κατὰ τὴν ἐξαναχώρησιν τῶν ἀκροπολιτῶν τοῦτο ἀναχωρούντων καὶ βεβια-
σμένων ἐνοχλοῦντα ταῖς ἀκραις, πάσας δὲ τοῦτο ἀφελῆφότα ταῖς ἀρεταῖς ὁπόσαι γίγνονται τοῦτο
δημηγορικοῖς· καὶ τὸν ὑπὸ Νικίου τοῦ στρατηγοῦ ῥηθέντας ἐν Αθήναις ὑπὲρ τοῦ εἰς Σικε-
λίαν στρατείας· τὴν τε πεμφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῖς Αθηναίοις βοηθείαν, ἐν ᾗ χρῆσθαι συμ-
μαχίας δῆλης καὶ Δημοσθένους, κάμνων τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου· καὶ τὴν παράκλησιν τῶν στρα-
τιωτῶν, ὧν ἐποιήσατο πρὸ τῆς τελευταίας ναυμαχίας· καὶ τὸν παραμυθητικὸν λόγον, ὅτε
πεζῇ τὴν στρατιὰν ἔμελλεν ἀπάγειν, ἀπολωλεκὼς τὰς τριήρεις ἁπάσας· καὶ εἴ τινες εἰσὶν ἄλλαι
τοιαῦται δημηγορίαι καθαραὶ καὶ σαφεῖς, καὶ εἰς τὸς ἀληθινὸς ἀγῶνας ὑπιτήδειοι. ὑπὲρ ἁ- 120
πάσας δὲ τὰς ἐν ταῖς ἑπτὰ βίβλοις φερομένας, τὴν Πλαταιέων ἀπολογίαν τεθαύμακα,
παρ' οὐδὲν ἄτοπος ἕτερον, ὡς τὸ μὴ βεβασανίσθαι μηδὲ καλεπιτηδεῦσθαι, ἀληθεῖ δέ πνι καὶ φυ-

σικῷ κεκοσμῆσθαι χρώματι. τά τε γὰρ ἐνθυμήματα πάσους ὅσι μετὰ, καὶ ἡ λέξις οὐκ ἀποφρέφουσα τὰς ἀκοάς· ἥτε γὰρ σύνθεσις δύσπεπτος, καὶ τὰ σχήματα τῶν ῥημάτων ἰδίᾳ. ταῦτα δὴ τὰ Θουκυδίδου ζηλωτὰ ἔργα, καὶ ἀπὸ τούτων τὰ μιμήματα τοῖς ἰσοεικοσγραφοῦσιν ὑποτίθηται λαμβάνειν. τὸν δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, Περικλέους ἀπολογίαν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ διετίθετο, χαλεπωμένων Ἀθηναίων ὅτι τὸν πόλεμον ἔπεισεν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, οὐχ ὅλως ἐπαινῶ. οὐδὲ τὰς περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως δημηγορίας, ἃς διέθετο Κλέων καὶ Διόδοτος ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· οὐδὲ τὴν Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου πρὸς Καμαριναίους· οὐδὲ τὴν Εὐφήμου τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐναντίαν ταύτης· οὐδὲ τὰς ὁμοίας ταύτας. οὐ γὰρ ἀνάγκη πάσας ἐξαριθμεῖσθαι τὰς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένας τῆς ἀληθείας χαρακτῆρα. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ τις φάσις ἀναποδείκτους με λέγειν, πολλὰς προχείσθαι πίστεις δυνάμενος, δυσὶν ἀρκεσθήσομαι δημηγορίαις, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ λόγος γένηται, τῇ Περικλέους ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Ἑρμοκράτους πρὸς Καμαριναίους κατηγορίᾳ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως. ὁ μὲν οὖν Περικλῆς ταῦτα λέγει· Καὶ πρόσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγενῆσθαι· αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας· καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ταῦτα Θουκυδίδῃ μὲν, γράφοντι περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἰσοεικοῖ σχήματι, πρόσηκόντα ἐστίν· Περικλεῖ δὲ, ἀπολογουμένῳ πρὸς ἠρεθισμένον ὄχλον, οὐκ ἐστὶν ἐπιτήδεια εἰρῆσθαι· καὶ ταῦτα ἐν ἀρχαῖς τῆς ἀπολογίας, πρὶν ἑτέροις πίσιν ἀπομαλίξαι τοὺς λόγοις τὰς ὀργὰς τῶν εἰκότως ὅπως ταῖς συμφοραῖς ἀχθομένων, τελμηρίως μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῆς κατασκαφῆς γῆς, πολλῷ δὲ κατὰ τὸν λοιμὸν ἀπολωλότος ὄχλου, τὸν δ' αἰτίαν τῶν κακῶν τούτων τὸν πόλεμον παρεσχηκότος, οὗ ἕνεκα ἐκεῖνα πᾶσιν ἐνεδέξαντο. σημεῖόν τε δ' τοῦτο τῆς Ἀθηναίων περιπόδεσταν ἐστὶν ὃ ὑπομνηστικὸν, ἀλλὰ ὃ παραγγελτικόν. δ' γὰρ ἐρεθίζων προσῆκε τὰς τῶν ὄχλων ὀργὰς τὰς δημηγορικὰς, ἀλλὰ παύων. τούτοις ὑπιτίθησι δόξαν, ἀληθῆ μὲν καὶ δικαίως ἀπηχθημένῳ, δ μοί γε τῷ παρόντι καιρῷ χρησίμων· „ Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι, φησὶ, πόλιν „ πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένῳ ὠφελεῖν τὰς ἰδιώτας, ἢ καθ' „ ἕκαστον τῶν πολιτῶν διαρρυῦσαν, ἀμφότερα δ' σφαλλομένῳ. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος „ ἀνὴρ ὁ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν „ δ' ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. εἰ μὲν γὰρ ἰδίᾳ τινὲς ἐβλάπτοντο τῶν πολιτῶν, εὐτύχει δὲ ὁ κοινὸν, καλῶς ταῦτ' ἔλεγεν· ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς ἐσάπαξ συμφοραῖς ἦσαν ἅπαντες, οὐκέτι καλῶς. οὐδὲ γὰρ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπὶς, ὅτι ταῦτα πρὸς ἀγαθοῦ τῇ πόλει γενήσεται τὰ δυνατὰ, βέβαιον εἶχέν τι. ἀφανὲς γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ μέλλον· καὶ πρὸς τὰ παρόντα, ταῖς περὶ τῶν ἐσομένων γνώμαις αἱ τύχαι βέπουσι. τούτοις ὑπιτίθησιν ἔτι φορτικωτέραν „ διάνοιαν, καὶ ἥκιστα τῷ παρόντι καιρῷ πρέπουσαν· Καί τι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε· ὃς „ οὐδενὸς οἰόμην ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. θαυμαστὸν γὰρ εἰ Περικλῆς, ὁ μέγιστος τῶν τότε ῥητόρων, ἠνόει τοῦτο, ὃ μηδεὶς αὐτῷ ἐχόντων μέτειον νοῦν ἠγνόησεν, ὅτι πόλιν χὴ μὲν οἱ μὴ τεταμευμένως ἐπαινοῦντες τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς, ἐπαχθεῖς τοῖς ἀκούουσι φαίνονται· μάλιστα δ' ἐν τοῖς περὶ τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀγῶσιν· ἐν οἷς γε δὴ μὴ περὶ τιμῆς αὐτοῖς ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τιμωρείων ὁ κίνδυνος. τότε γὰρ οὐκ ἐπαχθεῖς μόνον εἰσὶν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ δυστυχεῖς ἑαυτοῖς, ἐμβαλούμενοι τὸν ἐφ' ἑαυτῶν φθόνον. ὅταν δ' τοῖς αὐτοῖς τις ἔχῃ δικασταῖς τε καὶ κατηγόροις, μυρίων αὐτῷ δακρύων τε καὶ οἰκτων εἰς αὐτὸ τοῦτο, πρόσεστι τὸ μετ' εὐνοίας ἀκροᾶσθαι. δ' δημαγωγὸς οὐκ ἀρκεῖται τούτοις· ἀλλ' ἐπεξεργάζεταί τε τούτοις, καὶ μεταφέρει τὰ ῥηθέντα. „ Ὁ τε γὰρ γνοὺς, φησὶ, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· „ ὅ τε ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δυσνους, οὐκ αἰ ὁμοίως τι οἰκεῖος φέρει. πρόσεστι δὲ καὶ „ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένῳ, τὰ ξύμπαντα τούτου ἕνεκα αἰ πωλοῖτο. οὐκ οἶδ' εἴ τις αἰ ὁμολογήσειεν, ὡς γὰρ ἀληθῆ ταῦτα ἐστὶν, ὅτως καὶ πρόσηκόντα εἶναι τὸν Περικλέους ἐν Ἀθηναίοις ἠρεθισμένοις πρὸς αὐτοὺς λέγεσθαι. ἐστὶ δέ γε οὐχ ἡ τῶν κρατίστων ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημά-

νοημάτων εὕρεσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξία σπουδῆς, εἰ μὴ καὶ τοῖς πράγμασιν εἴη πρέπουσα καὶ τοῖς προσώποις, καὶ τοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς δηλοῖς ἅπασιν· ἀλλ' ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφην, τῷ ἑαυτῆς γνώμῃ ἀποδεικνύμενος ὁ συγγραφεὺς, ὧν εἶχεν περὶ τῆς Περικλέους ἀρετῆς, πρὸς τοῦτον ἔοικεν εἰρηκέναι τοῦτο. ἐγχωρεῖ δέ γε αὐτὸν μὴ ὅτι βούλεται περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποφαίνεσθαι, πρὸ ὀλίγου δοκοῦντι τοῖς παροῦσι καὶ παραυτικὰς τῆς ὀργῆς ἀποδιδοῦσα λόγοις. τοῦτο γὰρ ὦν πρέπον τῷ μεμφομένῳ βουλομένῳ συγγραφεῖ τ' ἀληθῆ. ὀκνηρὰ δ' καὶ ξένα τὰ μεγακιώδη καλλωπίσματα τῆς λέξεως, καὶ τὰ πολύπλοκα τῶν ἐνθυμημάτων ὀνόματα. Ἰέναι δὲ τοῖς ἐμφρονοῖς ὁμόσε, [καὶ ἀμύνεσθαι] μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ ἀμαθίας δυτυχοῦς καὶ δηλῶ τινι ἐγίνετο· καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ τινὶ τῶν ἐναντίων πρέχῃ· ὃ ἡμῖν ὑπῆρξε. καὶ τὸ τόλμημα ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπερφρονεῖν, ὀκνηροτέραν παρέχει· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύῃ, ἧς ἐν ᾧ ἀπορῇ ἡ ἰσχύς· γνώμῃ γ' ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. πάντε γὰρ φρονήματα ψυχροτέρα ὅτι, καὶ τῆς Γοργίου προαιρέσεως μᾶλλον οἰκότερα· ἔστε τ' ὀνομάτων ἐξήγησις ἀμφοτέρων, σοφιστικὴ καὶ ἀπεφθεγκαλος· ἔστε τόλμα, ἐν ᾗ ἀπὸ τ' ὁμοίας τύχης ἡ σύνεσις ἐκ τοῦ ὑπερφρονεῖν ὀκυρωτέραν παρέχεται, τ' ἐπακλητείων ὀκνοτεινῶν ἀσαφεστέραν ἔχει τ' δήλωσιν· ἔστε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχὺς, καὶ ἡ τ' γνώμης ἀπὸ τ' ὑπαρχόντων βεβαιοτέρα πρόνοια, ποικιλώτερον πεπέφανται. βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι δεῖ τῇ γνώμῃ πίστιν μᾶλλον, ἐν ᾗ ἐκ τῶν παρόντων λαμβάνομεν, ἢ ταῖς ἐλπίσιν, ἐν αἷς ἐν τῷ μέλλοντι ἐστὶν ἡ ἰσχύς. ἤδη δέ γε ἔγωγε καὶ ἐκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὅτι πρὸς ἀμυθυμένους τῷ ὀργῇ τ' καταλιφθῆναι αὐτοῖς ὅτι ταῖς παρούσαις συμφοραῖς, ὧν αἱ πλείους πρὸς ἀλλοτρίοι τε συνέβησαν αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητοι, καὶ πρὸς καλῶς ταῖς συμφοραῖς ἡμυναίως ὑφίσασθαι, μὴ ἀφανίζοντας τῷ τῆς πόλεως ἀξίωσιν· ἀπαλγήσαντας τὰ ἴδια, τὸ κοινὸν τ' σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι· καὶ μετ' τοῦτο διεξελθὼν, ὅτι τῷ χρῆσθαι βεβαίως ἔχοντες, ὅτε ὑπὸ βασιλέως, ὅτε ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὅτε ὑπ' ἄλλων ἀνθρώπων ἔθνους ὁτουοῦν κατάλυσιν ὧν ἡ πίστις οὐχ ἡ παροῦσα ἰσχὺς, ἀλλ' ἡ μέλλουσα· ὑπὸ ἐν τῇ προνοίᾳ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀλλ' ἐν τ' ἐλπίσιν. ἔφασκε τούτων ὑπολαμβάνομεν, ἀξιοῖ μὴ πίστιν βούλεσθαι τῇ ἐλπίδι, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· ἐναντία γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις· εἴ γε δὴ τὸ μὴ λυποῦν τὴν ἀθηναίων εἶχεν ἤδη παροῦσαν, τῆς δ' ὠφελείας ἡ δήλωσις ἔτι ἀπίστου. ἀλλ' ὥσπερ ταῦτα οὐκ ἐπαινῶ ὅτε κατὰ τὸ πραγματικὸν μέρος, ὅτε κατὰ τὸ λεκτικὸν, ὅτως ἐκφανῆ τεθαύμακα, ὡς νενομικώς τε ἀκριβῶς, καὶ ἡρμοσμένα πιθανῶς, καὶ συνειλεγμένα ἀδεῶς. καὶ γὰρ οἷς μὲν αἱρέσεις γεγένηται τὰ δηλα δυτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰ δ' ἀναλαβὼν ἐν, ἢ εἴξαντας δύσις τοῖς πέλας ὑπανακῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας πεπεισθέαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοσοῦτος μεμπτότερος· καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἐξέστημι· ὑμεῖς δ', μεταβάλλετε· ὅπῃ ξυμφέρει ὑμῖν πρασσῶν μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ καιρῶν μοίοις. καὶ ἔτι ἐκφανῆ· Δυσλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ ἀφρόνητον καὶ [τὸ] ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ πρὸς λόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς δηλοῖς ἐκ ἤκιστα καὶ τοσοῦτον μεγάλῳ οἰκουμένας, καὶ ἐν ἥδεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τε θαμμένοις, χρεῶν καὶ τὰς συμφορὰς ἐθέλειν ὑφίσασθαι, καὶ τῷ ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἀνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης ἀντιπάσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἐλλείπῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον. καὶ ἔτι τὰ διεγείροντας τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ὅτι τὸ φρόνημα τὸ πάτριον, ταυτί· Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ πρωθύμῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπάρχει ἀπόντας ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δουλείας αὐτ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στέρησεως καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήλθετε. ἧς δὴ οὐκ ἐᾶσθαι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴπις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπροαιρέτως ἀνδραποδίζεσθαι. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτὴν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ, ἀφεῖναι δ' ὅπικίνδυνον. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὅσα τε ἐξήμαρτε τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων μετεῖσα ἔχει, καὶ ὅτε περίεργοις, ὅτε δυσπαρακολούθητοις. οὐκ δὲ Ἑρμοκράτους δημηγορίας ἐπαινῶ μὲν ἔγωγε ταῦτα τὰ κα-

" τορθώματα τῦ συμφέροντος. Ἀλλ' ὑ γὰρ δὴ τὼ [τ] Ἀθηναίων δίκαιον ἦν πό-
" λιν μὲν ἥκοντα ἀποφαινομένους ἐν εἰδόσιν ἴσα ἀδικῆ· πολὺ γ' μᾶλλον ἡμᾶς αὖ τὰ αὐτὰ σο-
" φίσασθαι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τὰ ἐκ' Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν ὑπὸ ἀμείνοσιν σφί-
" σιν αὐτῶν· ἡμῖν δὲ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς παράνομα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυμμαχίαν κατοικίσαι,
" καὶ Αἰγεσταίων ξυμμάχων ὄντων ἐπικαιρείας, ὑ ξυγγραφέντες βεβλήμεθα παραθυμότερον δεῖξαι αὐ-
" τοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες ταῦτα εἰσιν, οὐδὲ Ἕλληνες πόντιοι καὶ νησιῶται, ἢ δεσπότου ἢ Μήδου, ἢ εἴ τι
" γέ που ἀεὶ μεταβάλλοντες δουλοῦνται· ἀλλὰ Δωριῆς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτοῦ μὲν τῆς Πελο-
" ποννήσου τὼ Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μέχρι ἔως αὖ ἔκαστοι κτῶ πόλις ληφθῶμεν· εἰδότες ὅτι
" ταύτη μόνον ἀλωτοὶ ἐσμέν. Ταῦτα γὰρ ἐν τῷ σαφεῖ καὶ καθαρῷ τῆς Δωριέως δόπερ λέ-
γομεν παρεσκεύασε καὶ ὁ τόπος, καὶ ὁ κάλλος, καὶ τὸν τοῖον, καὶ τὼ μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὴ 10
δεινότητα· καὶ πάντος ὅτου ἀναγωνίου μεσοῦ· οἷς αὖ καὶ ἐν δικαστηρίῳ χρήσαντό τις, καὶ ἐν ἐκ-
" κλησίαις καὶ φίλοις Δωριεύμενος. καὶ ἔτι παρὼς τούτοις ἐκεῖνα· Εἴ τέ τις φθονεῖ μᾶς, ἢ καὶ
" φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω· Δωριῆς δὲ αὐτὰ ταῖς συμμαχούσαις κακωθῆναι
" μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται· παρεῖσθαι δ' ἕνεκα τῆς ἑαυτῦ ἀσφαλείας, οὐκ αὐθρω-
" πείας δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. ὑ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν
" αὐτὸν ὁμοίως παμίαν γενέσθαι. καὶ τὰ ἐπὶ τελευτῇ κείμενα τῦ λόγυ· Δεόμεθα οὖν καὶ
" μαρτυρόμεθα [ἅμα,] εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων·
" παρεσκευάσμεθα [δ'] ὑφ' ὑμῶν Δωριῆς Δωριέων. καὶ εἰ καταφρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς
" μὲν ἡμετέραις γνώμαις κατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμωρήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ
" ἄλλόν τινα ἆθλον ἢ τὸν τῶ νίκαι παραχρῆμα λήψονται. Ταῦτα μὲν δὴ, καὶ τὰ παρεσκευ- 20
σμένα τούτοις, καλὰ καὶ ζῆλυ ἄξια ἡγοῦμαι· ἐκεῖνα δ' οὐκ οἶδ' ὅπως αὖ ἐπαισθήσομαι· Ἥκουσι
" γὰρ ἐς τὼ Σικελίαν, παρεσκευάσθαι μὲν, ἢ πιθανέσθαι· Δωριῆς δὲ, ὧν πάντες ὑπομένομεν.
" καὶ μοι δοκοῦσιν ὑ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. ψυχρὰ γὰρ
ἡ παρανομασία, καὶ ὑ παρασκευάσασα πάθος, ἀλλ' ἐπιτήδευσιν. καὶ ὅτι τὰ πεπλεγμένα καὶ
122 " πολλὰς ταῖς ἔλπιας ἔχοντα σήματα ταυτί· Καὶ ὑ παρὼ τῆς ἐλευθερίας ἆρα, ὅτε οἵδε τῶ Ἑλ-
" λήνων, ὅτε οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ αὐτέστησαν· παρὼ δ' [τὸ,] οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ
" μὴ ἐκείνῳ, καταδουλώσεως· οἱ δ', ὅτι δεσπότου μεταβολῆ, οὐκ ἀξιωτέρυ. [καὶ ἀξιω-
τέρυ] δέ. καὶ ἔτι ὃ καταχρὲς τῆς μεταγωγῆς ἐκ τε τῦ πληθυντικῦ εἰς τὸ ἑνικὸν, καὶ ἐκ
" τῦ παρὼ παρὸ πρὸς λόγυ εἰς ὃ τὸ λέγοντος παρόσωπον· Καὶ εἰ τῷ ἆρα παρέστηκε, τὸν μὲν 30
" Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ πολέμιον εἶ) ᾧ Ἀθηναίῳ· καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπὲρ γε τῆς ἐμῆς
" κινδυνεύειν· ἀντιμνησθῆτω οὖ παρὼ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτῦ ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ
" μαχούμενος· τοσῷτῳ γ' καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσον οὐ παρὸ διεφθαρμένυ ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμα-
" χον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημος, ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον, μὴ τὼ δ' Συρακουσίυ ἕλλαι κολά-
σασθαι. Ταῦτα γὰρ καὶ μεθαρμοσάμενα καὶ παρέργα, καὶ τῶν λεγομένων ἀνημάτων ἀσαφέ-
" στερα. καὶ ἐκεῖνα ἔτι παρὼς τούτοις· Καὶ εἴ γνώμη ἀνδρὸς, τοῖς αὖ κακοῖς ὀλεθρευθεῖς, τάχ'
" ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτὲ βλαπτεῖν αὖτις φθονῆσαι· ἀδυνάτου γ' παρεμφῆναι, ἢ μὴ
" τὰς αὖ τοῖς κινδυνώδεις οὐ παρὲ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ παρὲ τῶν ἔργων ἐπελπίσαι τι παρὸ λαβεῖν.
" οἷς ὅτι πίθησιν οὐδὲ μεθαρμόσῃ παρὸ ἥκον ὅτι φώνημα· Λόγῳ μὲν γὰρ, τὼ ἡμετέραν δυνά-
" μιν σώζοι ἄν τις· ἔργῳ δὲ, τὼ ἑαυτῦ σωτηρίαν. ἔστι δὲ καὶ ἀνδρὸς ἐν τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ
μεμφῆναι ἄξια· παρὲ ὧν οὐδὲν δέομαι τὰ πλείω λέγειν· ἱκανῶς δὲ οἶμαι καὶ ἀπὸ τούτων 40
φανερὸν πεποιηκέναι ὃ παρεῖλημμον, ὅτι τῆς Θουκυδίδυ λέξεως κατῆρξε μὲν ὅστις ἦν μεγίστως
ἐκβεβηκυῖα τὰ σεμνὰ, καὶ ταῖς παρούσαις ἀρεταῖς φυλάσσουσα· χείρων δ', ἢ λαμβάνουσα πολλῷ ἐκβοπλῷ ἐκ τῶν καινῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων εἰς τὰ ξένα καὶ
βεβιασμένα καὶ ἀνακολούθητα· δι' ὧν οὐδὲ τῶν ἀνδρῶν ἀρετῶν οὐδὲ μία τῷ ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται δυνάμιν. οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις χρήσιμον ὄντα τοῦτο τὸ ἦθος τῆς φράσεως, ἐν
αἷς ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πολέμυ καὶ νόμων εἰσφορᾶς καὶ πολιτείων κόσμυ, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν καινῶν καὶ μεγάλων αἱ πόλις βουλευόμεναι σωτερχονται, οὔτ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα παρὲ

θανάτου

θα: ἀτου καὶ φυγῆς, καὶ ἀτιμίας, καὶ δεσμῶν, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεως, οἱ λόγοι πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους τὸν ὑπὲρ τούτων ἔξουσίαν λέγοντας, οἳ λυποῦσι τὸν πολιτικὸν ὄχλον, οὐκ ὄντα
τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων ἐν ἕξει· οὐδὲ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ὁμιλίαις, ἐν αἷς περὶ τῶν βιωτικῶν
διαλεγόμεθα πολίτας ἢ φίλοις ἢ συγγενέσιν, διηγούμενοι ἃ τῶν συμβεβηκότων ἑαυτοῖς, ἢ
συμβουλεύοντες περί τινος τῶν ἀναγκαίων, ἢ νουθετοῦντες, ἢ παραμυθούμενοι τοὺς ἀγαθοῖς, ἢ σωφρονίζοντες τοὺς κακοῖς· ἐφ' ᾧ δὲ λέγειν ὅτι τῶν ὄντως διαλεγομένων οὐδὲ
οἱ μητέρες αὐτοῖς οἱ πατέρες ἀνάγκην ἔσχον διαλέγεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν ὕπνοις γλώσσης ἀκούσεις, τῶν ἑρμηνευσόντων αὐτὴν δεηθείης. Ταῦτά ἐστιν ἃ περὶ τὸ συγγραφέως ἐπαινεῖν μὴ
πάσης ἀληθείας εἰρηνεύειν, καὶ τὴν ἑρμηνείαν ὑπὲρ αὐτῆς τῆσιν ἐξεπόσας διαλόγων, ἵνα μηδὲν παρέχειν δοκῶ. ὅτι μὲν οὖν ὅτ' εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τὰ πάντ' ἄλλων περὶ ὁ καὶ
ὑποπτότατός ἐστιν, ὅτ' εἰς τὰς ὁμιλίας τὰς βιωτικὰς ὅτος ὁ χαρακτὴρ, ἅπαντες ὁμολογήσουσιν οἱ μὴ διεφθαρμένοι τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ φύσιν τὰς αἰσθήσεις ἔχοντες. ὑποχεροῦσι δέ
τινες ἂν ἄδοξοι σοφιστὰὶ λέγειν, ὅτι τοῖς μὲν περὶ τὰς ὀχλικὰς ἐπιδείξεις παρεσκευασμένοις
καὶ τὰ δίκαια λέγειν, οὐκ ἔστιν ὑποτύπωσις ὅτος ὁ χαρακτήρ· τοῖς δὲ τὰς ἰσοδικὰς πραγματείας ἐκφέρουσιν, αἷς μεγαλοπρεπείας τε δόξαν καὶ συμπλοκῆς καὶ καταπλήξεως, πάντως
μάλιστα πρέπειν ταύτην ἀσκῆσαι τὴν φράσιν, τὴν γλωσσηματικήν τε, καὶ ἀπηρχαιωμένην
καὶ ξοπικήν, καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἕξει ῥημάτων, ὑπὲρ ὃ ξένον καὶ περιττόν· ἐν γὰρ ἀγοραίοις ἀνθρώποις, ἐν δημοτικοῖς ἢ ὑποδιφθείοις ἢ χλευτεχναις, οὐδὲ τοῖς ἀνοήτοις, οἱ μὴ μετέχουσιν ἀγωγῆς
ἐλευθερίου, ταύτας καταπεπλάζεσθαι τὰς γραφάς· ἀλλ' ἀνδράσι δεῖ τῶν ἐγκυκλίων μα-
θημάτων ὑπὲρ ῥητορικήν τε καὶ φιλοσοφίαν ἐλευθέροις, οἷς οὐδὲν φαίνεται τούτων ξένον.
ἤδη δέ τινες ἐπεχείρησαν λέγειν ὡς ἐν τῷ μὴ ἑαυτὸν ἐσωμένων ἐσχάζομενος ὁ συγγραφεὺς, ὅτ-
των ἔγραφε τὰς ἰσοδίας, ἀλλὰ τῶν καθ' ἑαυτὸν ὄντων, οἷς ὡὶ ἡ διάλεκτος χρήσιμος ὅτος ὁ
χαρακτήρ· ὅτ' εἰς τοὺς συμβουλευτικοὺς, ὅτ' εἰς τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς οἵ τ' ἐκκλη-
σιάζοντες, καὶ οἱ δικάζοντες, οὐχ οἷος ὁ Θουκυδίδης ὑπῆρχετο, συνέρχονται. πρὸς μὲν οὖν
τοὺς οἰομένους μόνον εἶ) τῶν ὑπαθύτων, ἀναγνῶναι τε καὶ σωθῆναι τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ταῦτα λέγειν ἔχω, ὅτι ὁ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖόν τε καὶ χρήσιμον ἅπασιν· οὐδὲν γὰρ
ἀναγκαιότερον γίνοιτο, οὐδὲ πολυωφελέστερον· ἀναμφισβήτητον γὰρ ἔστιν ὃ χρὴ βίᾳ, ὀλίγων πάντα πασιν αὐθεφτων τοῦτο ποιοῦντες, ὥσπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις ἢ τυραννουμέναις πόλεσιν.
ὑπαρίθμητοι γάρ τινες εἰσὶν οἱ πάντα τὰ Θουκυδίδου συμβαλεῖν δυνάμενοι, καὶ ὧν ἔστι χωρὶς
ἐξηγήσεως γραμματικῆς ἕνια. πρὸς ὃ δὲ τοὺς ὑπὲρ τὸν ἀρχαῖον βίον ἀναφέροντας τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ὡς δὴ τότε αὐθρώποις ὄσαν συνήθη, βραχὺς ἀπέχρη μοι λόγος καὶ σαφής,
ὅτι πολλῶν γεγονότων Ανδοκίδην τε Πελοποννησιακὸν πόλεμον ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων,
οὐδεὶς αὐτῶν κέχρηται ταύτῃ τῇ διαλέκτῳ, ἀλλ' οἱ περὶ Ανδοκίδην καὶ Αντιφῶντα καὶ Λυ-
σίαν ῥήτορες, ἢ οἱ περὶ Κεπίωνα καὶ Αντιθένη καὶ Ξενοφῶντα, Σωκρατικοί. ὁ δὲ τούτων ἀ-
πάντων δηλός ἐστιν αὖθ' ὅτος ὑπιλειπόμενος ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα διαλλάξῃ
τοὺς ἀνθρώπους συγγραφεῖς. ὅταν μὲν οὖν τεταμευμένως αὐτῇ χρήσηται καὶ μετρίως, θαυμα-
στός ἐστι, καὶ οὐδὲ συγκριτικὸς ἀλλ' ἑτέρῳ· ὅταν δ' ἀκατακόρως καὶ ἀπροσκάλως, μήτε τοὺς χαρακτῆρας διαφθείρων, μήτε τὴν ποιότητα ὁρῶν, μεμπτός. ἐγὼ δ' ὅτε αὐχμηρὰν καὶ ἀκόσμητον καὶ ἰδιωτικὴν τὴν ἰσοδικὴν εἶ) πραγματείαν ἀξιώσαμ' ἄν, ἀλλ' ἔχουσάν τι καὶ ποιητικὸν ὅτε πάντα- 123
πασι ποιητικῶν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον συνβεβηκυῖαν τὸν ἐν ἕξει. αἰτιατὸν γὰρ ὁ κόσμος, καὶ τὴν πάντων ἀν- "
δῶν· ἡ δὲ συμμετρία, πάντα χὴ χρήσιμον. εἰς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος περὶ τὴν μιμη- "
σαμένων τὸν ἄνδρα, ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, ὥσπερ τις καὶ ἀνδριάντος, εἰς τὸ σωτέλεσαι τὸν ὑπο- οἱ Θουκυδί-
τύπωσιν, ὄγκον δέ τινα καὶ πολλὴν ὑλαβεῖν ἡμῖν παρέχων, μήτινα ὧδε χωνευθῆναι ἀφορμὴν δίκαιον δεῖ μιμησάμενοι.
ἁμαρτόλης τοῖς πάντα συκοφαντεῖν εἰωθόσιν, ἀλλοτρίαν τῆς ὑποκειμένης ἢ χρειώδη καὶ περὶ τοὺς
λόγους καὶ περὶ τὰ ἤθη· οἷς τάχα βασκανόν τι καὶ κακόηθες πρᾶγμα δόξομεν, εἰ τοὺς μὴ καλῶς τῇ μιμήσει χρησαμένους ὧδε ἀγνοοῦμεν καὶ παρεχόμενα τὰς γραφὰς αὐτῶν, ἐφ' αἷς μέγιστον ἐφρόνουν ἐκεῖνοι, καὶ δι' ἃς πλούτους τε μεγάλους ἐκτήσαντο, καὶ δόξης λαμπρᾶς κατηξιώθησ.

ἵνα ᾖ μηδὲ μία ὑποψία καθ' ἡμῶν τοιαύτη γένηται, ὃ μὴ ὀπτιμᾶν ποτε χρὴ μεμνῆσθαι τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς, ἐάσομεν· ὧν δὲ τῶν κατορθωσάντων ἐν τῇ μιμήσει, μικρὰ παρεσταλείσας ἐπὶ κατὰ παύσομεν αὐτὸν τὸν λόγον. συμφέρειν μὲν οὖν ἀρχαίων, ὅσα καὶ μὲ εἰδέναι, Θουκυδίδου μιμητὴς σοφὸς ἐγένετο, καὶ ταῦτά γε καθ' ἃ δοκεῖ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν διαφέρειν, καὶ τῷ γλωσσηματικῷ καὶ ἀπηρχαιωμένῳ, καὶ ποιητικῷ καὶ ξενικῷ λέξει, καὶ καὶ τοῖς ὑπερβατοῖς καὶ πολυπλόκοις, καὶ ἐκ τοῦ ἀποκοπῆς πολλὰ σημαίνειν παραγγέλματα εὐλογίας, καὶ μακρὰς ἀποδόσεις λαμβανούσας νοήσεις· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις καὶ τοῖς σκαιὰς καὶ πεπλανημένους ἐκ τῆς καὶ φύσιν συζυγίας, καὶ ὅλῃ ἐν ἁπάσῃ ποιητικῇ χάριτος ἔχοντας σχηματισμούς, ἐξ ὧν ἡ πρέπουσα λυμαινομένη τὰ καλὰ, καὶ σκότον παρέχουσα ταῖς ἀρεταῖς ἀσάφειαν παρῆλθεν εἰς τοὺς λόγους. ῥήτορων δὲ Δημοσθένης μόνος, ὡς ἔφην τῶν ἀνδρῶν ὅσοι μεγαλοφυΐαν καὶ λαμπρὸν ἐδόξαν ποιεῖν ἐν λόγοις, ὅτου καὶ Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἐγένετο καὶ πολλὰ, καὶ προσέθηκε τοῖς πολιτικοῖς λόγοις παρ' ἐκείνου λαβών, ἃς ὅτε Ἀντιφῶν, ὅτε Λυσίας, ὅτε Ἰσοκράτης, οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι τῶν τότε ῥητόρων, ἔσχον ἀρετάς, τὰ τάχη λέγω καὶ τὰς συστροφὰς, καὶ τοὺς τόνους, καὶ ὁ πικρὸν, καὶ ὁ τρυφερὸν, καὶ τῷ ἐξεργάσασθαι τὰ πάθη δεινότητα. ὁ δὲ καὶ γλῶσσαν τῆς λέξεως, καὶ ξένον καὶ ποιητικὸν, οὐκ ἦν ἡσάρμοστος ὅπως τὰ δικανικὰ τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι, παρέλιπε. καὶ ὅλως τὸ σχημάτων ὁ τε πλανημένον ἐκ τῆς καὶ φύσιν ἀκολουθίας, καὶ ὁ σολοικοφανὲς, ἠγάπησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς σωφρόσιν ἔμενε, ταῖς μεταβολαῖς καὶ τῇ ποικιλίᾳ, καὶ τῷ μηδὲν ἁπλῶς ἀσχημάτιστον ἐκφέρειν ὀνόμα, κοσμοῦν τὸν φράσιν. τὰς δὲ πολυπλόκους νοήσεις, καὶ πολλὰ διηλυόσας ἐν ὀλίγοις, καὶ μακρὰς κομιζομένας τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἐκ τοῦ δοξάζειν τὰ διανοήματα φερούσας, ἐζήλωσέ τε καὶ προσέθηκε τοῖς τε δημηγορικοῖς καὶ τοῖς δικανικοῖς λόγοις, ἢ ἦν μὲν ὅτι τῶν ἰδιωτικῶν, δαψιλέστερον δὲ ὅτι τῶν δημοσίων ἀγώνων. ἔστω δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τοῦτο δείγμα, πολλῶν ὄντων ὀλίγα, καὶ τοῖς αἰνιγματώδεσι τὸν αἰδρα ἀρχαιῶντα. ἔστι δή τις αὐτοῦ δημηγορία, τὴν μὲν ὑποθέσιν ἔχουσα περὶ τὸ πρὸς βασιλέα πόλεμον, προκαλοῦσα δὲ τοὺς Ἀθηναίους μὴ προχείρως αὐτὸν ἄρασθαι, ὡς ὅτε τὰ οἰκείας αὐτῶν δυνάμεως ἀξιομάχου πρὸς τὸ βασιλέως ὑπαρχούσης, ὅτε τὰ συμμαχικῆς πίστεως καὶ βεβαίως τῶν κινδύνων ἀντιληψομένης. προκαλεῖται δὲ αὐτοὺς, προδιασαφήσας τὰ ἑαυτῶν δυνάμεις, φανερὸς εἶναι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι τὸν ὑπὲρ τὰ ἀπόντων ἐλευθερίας κίνδυνον ὑπομενοῦσιν, ἐὰν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴῃ· προσέθηκε δὲ καὶ παρεσκευάσθαι, φρόνιμος ὢν ἐκ ἐᾶν τοὺς Ἕλληνας ἀποστέλλειν, τοὺς καλοῦντας αὐτοὺς ὑπὲρ τὸν πόλεμον, ὡς οὐχ ὑπακουσομένους. τοῦτο λαβὼν ὁ νόημα, κατεσκεύακέν τε καὶ ἐσχημάτικεν οὕτως· Οὐδεὶς δήπου τῶν ἀπόντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν ἱππέας [ὑπάρχειν,] ὁπλίτας δὲ ὅσους ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς δὲ πεντακοσίας, οὐκ ἂν δείσειεν, μὴ τούτων ἀσφαλέστατ' ἂν ἡγεμόνας σωθῆναι· οὐκοῦν, ἐκ μὲν τοῦ καλῶς ἔδη, ὃ δ' οἶσθα, καὶ μὴ τύχητε, ἐφαμίλλως· ἐκ δὲ τοῦ μὴ τοῦ παρεσκευάσθαι τὰ ὑμέτερα αὐτοῖς, ὑπάρχειν, δεομένους σώζειν, καὶ δεινὰ πάσχειν ἡγοῦνται. Ταῦτα ἐξήλλακται μὲν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ σωφρόνους τοῖς πολλοῖς ἀπαγγελίας, καὶ κρείττονά ἐστιν ἢ κατὰ τὸν ἰδιώτην· ἃ μὲν ἐσκόπεις ἄν γε, οὐδὲ ἀσαφῆ γέγονεν, ὥστε ἐζήτησέν σε ἀφανῆ. ἀρξάμενός τε ἀπὸ τῆς παρασκευῆς λέγειν, ταῦτα ὑπέθηκεν· "Ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον, ὅτῳ ἀμαχεὶ ταῖς γνώμαις ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἐκάστα προθύμως ὅ τι ἂν δέῃ ποιήσοντα. ὁρᾶτε γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πώποθ' ἁπάντων [ὑμῶν] ἐβουλήθητε, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ προάπτειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσασθε, οὐδὲν πώποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγεν· ὅσα δ' ἐβουλήθητε μὲν, μετὰ ταῦτα δ' ἀπεβλέψατε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος ἂν ποιήσων, τὸν δὲ πλησίον [τὰ δέοντα] προάξοντα, οὐδὲν πώποθ' ὑμῖν ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐν ταῦτα πέπλεκται μὲν ἡ δεινότης πολυπλόκως, λέλεκται δὲ ἐκ τῆς κοινότητος εἰς τὸ ἀσαφὲς ἐκβεβηκέναι φυλάττεται δὲ ὃ περιττὸν αὐτῶν ἐν τῷ σαφεῖ. ἐν δὲ τῇ μελέτῃ τῶν τοῦ Φιλίππου δημηγοριῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν λόγων γεγονότων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, πρὸς ὧν Φίλιππος, ἀφ' ἧς τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, ἀ μόνον ὑμᾶς,

ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς δήμους [Ἑλλίωας] ἀδικᾷ, καὶ πόλεων δ' οἶδ' ὅτι φρουρίων γ' ἄν, εἰ καὶ
μὴ ποιῶσι τοῦτο, καὶ λέγειν [δοκῇ] καὶ πράττειν ἅπασι πρόσηκεν ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕ-
βρεως καὶ δίκαιον δώσει, εἰς τοῦτο ὑπομνήματα πόλεων τὰ πράγματα καὶ πρόφασιν ὁρῶ. ὥστε
δέδοικα μὴ βλάσφημον μοὶ εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἄπολις ἐβούλοιθ' οἱ παύοντες,
καὶ χρήσιμοι ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλότατα ἔμαθε τὰ πράγματ' ἔξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δυνά-
σθαι χεῖρον ἢ νῦν βραδεῖαν. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα· Εἶτ' οἴεσθε, οἱ μοὶ δοκεῖν ἂν
αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτοις μοὶ ἐξαπατᾶν 124
αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ πρόφασιν λέγοντα διάζεσθαι· ὑμῖν δ' οὐ πρόφασις πολεμήσειν; καὶ ταῦτ'
ἕως ἂν ἐκβάλητε ἐξαπατᾶσθε. εἰ δὲ τῷ κρατίστῳ τῶν δικαίων τῷ πρὸς τὸ σφαίρᾳ χρα-
1 φέντι λόγῳ, τῆς Φιλίππου δυνάστου, ἢ κατεστράτηκε τὰς πόλεις, μνησθείς, ὅτω τιμᾷ Δημό-
νοιαν ἐκπέπληκται· Καὶ οὐκέτι πρόσεστί μοι ὅτι τῆς μοὶ ὠμότητος, ᾗ ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν
κατέσχε κύριος ὁ Φίλιππος, ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέρωσι πράγμασιν, τῆς δὲ φιλανθρωπίας,
ᾗ τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος πρόσεισι μεταχειρίζεται πρὸς ὑμᾶς ἐπλάτετο, ὑμεῖς κα-
λῶς ποιοῦντες τοὺς καιροὺς ἐκπέμψασθε. καὶ ἐν οἷς τοὺς πρόσθεν τῷ Φιλίππῳ τὰ
2 πράγματα, πόλεων αἰτίους ἅπασι φανεὶς τῶν συμβεβηκότων τοῖς Ἕλλησι κακῶν, κτλ. λέξιν
ὅτως γράφων· Καί τοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πόλεις τοὺς θεούς, εἴ γ' ἔστ' ἀληθείας δέοι σκοπῆ-
σθαι [εἰς] τὸ καταψηφίσασθαι καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς
ἦσαν, οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τιμᾷ τῶν ἐγχωρίων αἰτίαν ὅστις τιμᾷ κεφαλῇ ἀναθεῖναι ἂ-
πολλες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων δύναιτ' ἂν, οὐχὶ τοῖς ἐμοί· οἱ ὅτ' ἰῶ ἀσθενῆ
2 τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρά, πολλάκις πρεσβευόντων ἡμῶν καὶ παρακα-
λούντων καὶ διδασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας τὰ χείρω συμφέροντα
προείντο, τοῖς ὑπαρχούσας ἕκαστοι πολίσας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δ' ἤλθομεν
ἐποίησαν. μυρία παραδείγματα φέρειν δυναίμην ἂν ἐκ τῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων,
τῶν τε δημηγορικῶν καὶ τῶν δικανικῶν, ἃ παρὰ τὸν Θουκυδίδην καλεσκύασται χαρακτῆ-
ρα, τὸν ἐν τῇ χειρὶ καὶ σιωπῇ διαλέκτῳ τιμᾷ ἐζηλωκότα ἔχοντα. Ἀλλ' ἵνα μὴ μακρότε-
ρος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένοιτό μοι, τούτοις ἀρκεθεὶς ἱκανῶς ὅσι βεβαιῶσαι τὸ προκείμενον,
οὐκ ἂν οἰκήσαιμι τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους ἐπιτίθεσθαι, οἷς γε δὴ τὰς κρίσεις
ἀδιαστρόφους ἔτι φυλάττουσι, Δημοσθένει συμβάλλω χρησαμένους, οὐ παντῶν ῥητόρων κρά-
τιστον γεγενῆσθαι πεφύκασι, τοὺς μιμεῖσθαι τὰς κατασκευάς, ἐν αἷς ἥ τε βραχύτης
3 καὶ ἡ δεινότης, καὶ ἡ ἰσχύς, καὶ ὁ τόνος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, καὶ αἱ συγκείσεις τοιού-
τοις ἀρεταί, πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσὶ φανεραί. τὰς δὲ αἰνιγματώδεις καὶ δυσκαταμα-
θήτους, καὶ γραμματικῶν ἐζητήσεων δεομένας, καὶ πολὺ τὸ βεβασανισμένον, καὶ τὸ σο-
λοικοφανὲς ἐν τοῖς σχηματισμοῖς ἐχούσας, μήτε θαυμάζειν, μήτε μιμεῖσθαι. ἵνα δ' σπου-
δαιολογούμενος εἴπω, ἀμφοτέρας μοὶ ἔστ' ἴσως ζηλωτὰς εἶναι, τά τε μὴ σαφῶς εἰρημένα ἐκ τοῦ συγκε-
κρίσθαι, καὶ τὰ πρόσφατα σπουδαῖς ἀρεταῖς τιμᾷ σαφήνειαν, οὐκ ἔχω λόγον. ἀνάγκη
δ' ὁμολογεῖν χρείττονα τῶν ἀτελεστέρων εἶναι τὰ τελειότερα, καὶ τῶν ἀφανεστέρων τά γ' ἐμφα-
νέστερα. τί οὖν μαθόντες ἅπασαν τιμᾷ Δημόκριτον τὴν συγκράσεως ἐπαινοῦμεν, καὶ διαζό-
μεθα λέγειν ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτὸν δοκοῦσιν ἀνθρώποις αὐτὰ ὁ Θουκυδίδης ἔγραψε, σιωπῇ πᾶσι καὶ
γνώριμα ὄντα, ἡμῶν δ' οἱ λόγοι αὐτῶν τῶν ὕστερον ἐσομένων οὐκ ἴσως; ἃ δ' ἐκβάλλομεν ἐκ τῶν
4 δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἅπασαν τιμᾷ Θουκυδίδου λέξιν ὡς ἄχρηστον· ἀλλ' ὁμολογοῦ-
μεν, τὸ διηγηματικὸν μέρος αὐτῆς, πλὴν ὀλίγων πάνυ θαυμαστῶς ἔχειν, καὶ εἰς πάσας εἶ-
ναι χρείας ἄριστον· τὸ δ' δημηγορικὸν οὐχ ἅπαν εἰς μίμησιν βραχυτήδιον εἶναι, ἀλλ' ὅσον ἐστὶν
αὐτοῦ μέρος, γνωσθῆναι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις ἄπορον, καταφρονηθῆναι δ' οὐχ ἅπασι
δυνατόν. τούτων ἥδιον μὲν εἶχόν σοι περὶ Θουκυδίδου γράφειν ὦ βέλτιστε Κόιντε Αἴλιε
Τουβέρων, οὐ μᾶλλον ἀληθέστερα.

51 " ων, καὶ τὰ ἐφυτεύζοντά πω, πύξῳ τ' ἀποκλωμένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς
" ὃ καινὸν ἄθαμα τὰς Ἀθηναίας, τῶν τ' ὑπηρχόντων ἀφειτεχνήσω, καὶ [τῆ] τῶν ὠμφειλόν ἀπο-
" πία. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων, ἐς τὰ ἔργα αὐτὴν ἀλλαξαν τῇ δικαιώσῃ. τόλμα
" μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ ἀπρόθυμος, δειλία εὐπρεπής·
" τὸ δὲ σῶφρον, τὸ ἀνανδρον ἀπέφηνε· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετόν, ὀκνηρὸν ἔργον· τὸ δὲ ἐμ-
" πλήκτως ὀξύ, ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη· ἀσφάλεια δὲ τὸ ὑπουλλύσαντα, ἀπόφασις
" πρόφασις οὖλον. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δὲ αἰτιλέγων ἀνύπ, ὕποπτος. ὑπ- 10
" ουλλύσας δέ τις, τυχὼν [τε,] ξυνετός· καὶ ξυνοήσας, ἐπιδέξιος· προσουλλύσας δὲ,
" ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσῃ, τῆς τε ἑταιρείας ἀμαλυτὴς, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐκπεπλημμέ-
" νος. ἁπλῶς δὲ, ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακὸν δρᾶν, ἐπιδέξιος, καὶ ὁ ὑπουλλύσας τὸν μὴ
" ἀμυνόμενον. καὶ μᾶλλον καὶ ὁ ξυνηλὴς τῷ ἑταιρικῷ ἀλλοτριώτερον ἐνέμετο, μᾶλλον δὲ ἐπιμό-
" τερον εἰ) ἀπροφασίστως τολμᾷν. ὁ γὰρ μὴ τῶν κοινῶν νόμων ὠφελείας αἱ πιαῦται
" ξυνόδοι, ἀλλὰ τῶν ἰδίων κατηγωγὰς πλεονεξίαι. καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις ὁ τῶν θείων
" καὶ νομίμων μᾶλλον ἐκράτυνοντο, ἢ τῶν κοινῇ τι δρασομένων· τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων κα-
" λῶς λεχθέντα, ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προσέχοιεν, καὶ ὁ ἡμιαμότητι. αἰτιμωρήσα-
" σθαί τέ τινα, πρὶν πλείονος ἰῶν, ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ πω ἄρα ἠμύνοντο
" ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον [ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων λή- 20
" σθην] δυσάμην. ἡ μὲν οὖν ἐξηλλαγμένη καὶ προπαρασκευος, καὶ τοῖς ὑπόθετοις
κόσμοις ἅπασι συμπεπληρωμένη λέξις, ἧς ὅρος καὶ κανὼν ὁ Θουκυδίδης, οὐ μόνος ἀλλ' ὑπερ-
ἡ λιτὴ καὶ ἀ- βάλλετο τῶν ὑπερηυμένων, ὅτε ἐμιμήσατο, τοιαύτη τις ἦν. ἡ δὲ ἑτέρα λέξις, ἡ λιτὴ καὶ
φελὴς λέξις· ἧς πλάτων Λυσίας. ἀφελὴς, καὶ δοκοῦσα κατασκευὴ τε καὶ ἰσχνὴ τῷ πρὸς ἰδιώτην ἔχειν λόγον καὶ ὁμοιότητα,
πολλοὺς μὲν ἔχει καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιήσας, συγγραφεῖς τε καὶ φιλοσόφους καὶ ῥήτορας.
καὶ μὲν οἱ τὰς ἡγεμονίας ἐξενέγκωμες, καὶ οἱ τὰς τοπικὰς ἱστορίας πραγματεύσαμενοι, καὶ
οἱ τὰ φυσικὰ φιλοσοφήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἠθικῶν λόγων ποιηταί, ὧν ἓν τὸ Σωκρατικὸν
διδασκαλεῖον πᾶν, ἔξω Πλάτωνος· καὶ οἱ τοῖς δημηγορικοῖς ἢ δικανικοῖς ξυντεθραμμένοι
λόγοις, ὀλίγου δεῖν πάντες ταύτης ἐκράτουν τῆς αἱρέσεως. ἐτελείωσε δὲ αὐτὴν ἐς
ἄκρον ἤγαγε τῆς ἰδίας ἀρετῆς Λυσίας ὁ Κεφάλου, σὺν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις Γοργίᾳ τε καὶ Θου- 30
κυδίδῃ ἠκμακώς. τίς δὲ ἦν ἡ προαίρεσις αὐτῷ, καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐν τῇ περὶ ταύτης δεδή-
λωται γραφῇ, καὶ ὀλίγα δεῖ νῦν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν. ἀρκέσει δὲ ποσῶν μόνον εἰ-
πεῖν, ὅτι τὴν Ἀθηναίων ἁρμονίαν ὅτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἡρμόσαντο, τὰς ἀκροτητας
ἀμφοτέρας τῆς λέξεως, αἳ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχουσι, δαιμονίᾳ τινὶ συνδεῖ προσελόμενοί τε
καὶ τελειώσαντες. καὶ ὥσπερ ἡ νήτη πρὸς ὑπάτην ἐν μουσικῇ λόγον ἔχει, ποσῶν ἡ Λυσίου λέ-
ξις ἐν πολιτικῇ Ἀθηναίοις πρὸς τὴν Θουκυδίδου. ἡ μὲν γὰρ, καθαπλήξαθαι δύναται τὴν
Ἀθηναίων· ἡ δὲ, ἡδῦναι. καὶ ἡ μὲν, συγκρέψαι καὶ σωλῆναι τὸν νοῦν· ἡ δὲ, αἴρειν καὶ μαλάξαι. καὶ
εἰς πάθος ἑκείνη προαγαγεῖν, εἰς δὲ ἦθος αὕτη καθιστᾶσα. ἤδη πάλαι. καὶ τὸ μὲν διασαλεῖ,
καὶ προσαναγκάσαι τι, τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἴδιον· τὸ δὲ ἀπατῆσαι, καὶ κλέψαι τὰ προ-
γράμματα, τῆς Λυσίου. καὶ ἡ μὲν νεωτεροποιία καὶ τολμηρὸν, τῆς τοῦ συγγραφέως οἰκεῖον ἰδέας. 40
52 ἡ δὲ ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀκίνδυνον, τῆς τοῦ ῥήτορος. . . ὅτι οὐκ ὑπιτηδεύσῃ
φαίνεται . . . . . ἀνεπιτήδευτον εἰ) θέ-
λοι. κατεσκεύασαι μὲν οὖν ἑκατέρα, καὶ εἰς ἄκρον γε ἦκε τῆς ἰδίας καταστάσεως· ῥέπει δὲ ἡ
μὲν, ὅπῃ τὸ μᾶλλον ἢ πέφυκεν εἰ) δοκεῖν· ἡ δὲ, ὅπῃ τὸ ἧττον. τῶν δὲ ἁμαρτημάτων δὲ καὶ ταύτης τῆς
λέξεως οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι οἶμαι δεῖν. δύο μὲν δὴ χαρακτῆρες ὅτοι λέξεως, ποσῶν ἀλλή-
λων διάφοροι τὰς ἀγωγὰς· αἱ ἄνδρες οἱ προβεβλῶσθαι ἐν αὐτοῖς, ὡς διεξῆλθον· δύο μὲν
ἐν τοῖς αὐτῶν ἔργοις ἀμφότεροι· καθ' ὃ δὲ ἴσοι ἀλλήλων ἦσαν, ἀτελὴς. τρίτη λέξεως ἐστὶν

ἡ μικτὴ

ἡ μικτὴ καὶ σώφρων λέξις ὑπὸ Θρασυμάχου τοῦ Χαλκηδονίου καὶ Πλάτωνος ἐξεργασθεῖσα, ὑπὸ Δημοσθένους δὲ πλασθεῖσα. Θρασυμάχου λέξις.

ἡ μικτή τε καὶ σώφρων λέξις ὑπὸ τούτων τῶν δυοῖν. ὧν ὁ μὲν τοῦ σεμνοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ἁρμοσάμενος καὶ καλλιεπείας λέξιν, εἴτε Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος ἦν, ὡς οἴεται Θεόφραστος· εἴτε ἄλλος τις, οὐκ ἔχω λέγειν. οἱ δὲ ἐκλεξάμενοι καὶ ἀναθρέψαντες, καὶ ὁ πολὺ ἀποδεέστερος τοῦ τελεσθέντος, ῥητόρων μὲν, Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγένετο· φιλοσόφων δ', Πλάτων ὁ Σωκρατικός. τούτων γὰρ ἀμείγνυον ὑφὴν τῇ ἀνδρώδει ἑτέρους λιτὰς, ἔξω Δημοσθένους, ἢ τὸ ἁδρὸν καὶ χρήσιμα κρῖναι ἀσκήσαντας, ἢ τὴν καλλιλογίαν καὶ τὰς ὑπηκόους καλοσκοὺς βέλτιον ἀποδεξαμένους. ἡ μὲν δὴ Θρασυμάχου λέξις ἡ λοιπὴ, τῆς ὄντως μεσότητος αὐτῇ τὴν προαίρεσιν ἔοικεν ἔχειν ἀσουδῆς ἀξίαν· κέκραται γὰρ ὑπῶς, καὶ αὐτὸ τὸ χρήσιμον εἰληφεν ἑκατέρας δυνάμεως· ὡς μὴ ὅτι ἴσην ἔσχηκε, προσδέδημα δ' ἐξ ἑνὸς [ἥκιστα] τῇ δημηγορικῶν λόγων τόδε· Ἐβουλόμην μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, μεταλαβεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς τῶν προγόνων, ἵνα καὶ τοῖς νεωτέροις ἀπέλιπεν τοῖς νεωτέροις, τῆς τε τῶν προγόνων οὐκ ἀναλαζόντων ἀγαθοῦ, καὶ τῆς πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν διοικούντων. καὶ ὅπως εἰς τοσοῦτον

ἡμᾶς ἀνήγετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε . . . . . τῆς πόλεως ἀκοῦσαι·

ταῖς δὲ συμφοραῖς . . αὐτοῖς καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεοῦ ἔργα εἶναι, μηδὲ τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ὑπομεμηνότων, ἀνάγκη δὲ λέγειν. ἢ γὰρ ἀναίσθητος, ἢ καρτερώτατός ἐστιν, ὅστις ἑαυτὸν ἐξαμαρτάνειν ἐᾷ παρὰ τοῖς βουλομένοις, καὶ τὰ ἑτέρων ὑπερβολὴν τε καὶ κακίαν αὐτοῖς ὑποσημαίνειν ταῖς αἰτίαις. ἅλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρελθὼν χρόνος. καὶ αὐτὴ μὲν εἰρήνης, ἐν πολέμῳ γενέσθαι, καὶ δίχα κινδύνων, εἰς τοῦτον τὸν χρόνον τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀγαπῶσι, τὴν δὲ ὑπάρχουσαν δεδίασιν· αὐτὴ δὲ ὁμοιότης, εἰς ἔχθραν καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τὰς μὲν δίκας ὁ πλοῦτος τῶν ἀγαθῶν ἐσωφρόνιζεν μᾶλλον· ἐν δὲ τοῖς κακοῖς ἡμᾶς μὲν οὐδὲν τὰς δίκας σωφρονίζειν εἴωθεν. τί δῆτα μᾶλλόν τις ἂν γιγνώσκειν εἴποι, ὅτῳ γε λυπεῖσθαι ὑπὲρ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζειν εἴωθεν· τί δῆτα ἔχειν τοιοῦτον, ὡς μηδὲν ἐπὶ τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν οἱ διαφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν δικῶν· ἀποδείξω γε, πρὸς λέγων πεπονθότας πρὸς ἀλλήλους ὅ τι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρωπίνους φιλονικοῦντας πάσχειν· οἱ μὲν γὰρ σιωπᾶν λέγειν ἀλλήλοις, οὐκ ἀφανίσοντα τὰ αὐτὰ πρὸς ἅπαντες πρὸς ἅπαντες. οὐδὲ τὸν τῶν ἑτέρων λόγον ἐν τῷ ἑτέρῳ λόγῳ ἐνοῦντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἃ ζητοῦσιν ἑκάτεροι. πρῶτον μὲν, ἡ πάτριος πολιτεία ταραχὴν αὐτοῖς παρέσχε, ῥᾴστη γνωσθῆναι, καὶ καινοτάτη τοῖς πολίταις οὖσα πᾶσιν. ὁπόσα μὲν ἦν ἐκείνων τῶν ἡμετέρας γνώμης ἐστὶν ἀκοῦσαι, ἀνάγκη λέγειν τῶν παλαιοτέρων· ὁπόσα δ' αὐτοῖς ἐπῆλθον οἱ πρεσβύτεροι, ταῦτα δὴ καὶ τῶν εἰδότων πιθανώτατα. τοιαύτη μὲν οὖν ἦν ἡ Θρασυμάχου ἑρμηνεία, μέση τοῖν δυοῖν, καὶ οὐκ ἀκριβὴς, καὶ εἰς . . τέρους τοὺς ταραχτῆρας ὑπάρχουσα ἀφετήριον. . . . . κρούσεις λέξις, ὃς μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν . . . ἀγῶνα μὲν ὅτε ἴδοι τις ὅτε δημόσιον τοῦτ' ἐστὶ . . . νίσασι μόνοις, γραφὰς δὲ συνταξαμένοις πολλὰς καὶ κοινὰς εἰς ἅπαντ' ἰδέαν λόγων, οἵαπερ χαρακτῆρα ἔχειν ἐφαίνετό μοι, δίχα πλέονων μὲν ἓξ κῶλα τῶν πρότερον· ἅτε δὴ κωλύσαι καὶ νῦν ὑπὸ κεφαλαίων αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα εἰπεῖν· ὅπερ μὲν Λυσιακῆς λέξεως ὂν καθαρὸν ἔχει, καὶ ὃ ἀκριβές· ἅτε γὰρ ἀρχαίοις, ἅτε πεποιημένοις, ἅτε γλωττηματικοῖς ὀνόμασιν, μηδὲ τοῖς καινοτάτοις καὶ συνηθεστάτοις κεχρημένη· ἡδεῖά τε καὶ πιθανὴ καὶ ἡδεῖά ἐστι, καὶ πέφυκε τὸ ῥοπικὸν, ὥσπερ ἐκείνη τὸ ἁπλοῦν φέρειν. τὸ δὲ Θουκυδίδου καὶ Γοργίου τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν ἀνείληφε· καὶ εἰς μὲν ὃ διδάξαι τὸ ἀκροατὴν σαφέστατα ὅ τι βούλοιτο, τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀκόσμητον ἑρμηνείαν ὑπερτιθέμενον τὸ Λυσίου· εἰς δὲ καταπλῆξαι τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων, σεμνότητά τε καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπιτείνειν τοῖς σχήμασι, τὸ ὑπέρτερον καὶ καλλισκευασμένον φράσιν τὴν περὶ Γοργίαν οὐκ ἐμέμαχεν. ἁρμοττόμενος δέ, ἐν οἷς ὡραΐζεται πολὺ, τοὺς Γοργίου νεαροὺς σχηματισμοὺς ζηλῶσα. τὰ γὰρ αὐτάρκη τε καὶ παύσιμα, καὶ τὰ πρὸς ἁπλότητα τύποις, ἅτε μεθιέζοντα ἅτε χαρᾶς γνώμενα, καταφεύγει τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐν οἷς τὴν εὐπρέπειαν διώκουσα καὶ τὴν εὐρυθμίαν, διὰ βλασφημίας μὲν λαμβάνει δὲ συγχρῶσαι τὰ φωνήεντα τοῖς γράμμασι, διὰ βλασφημίας δὲ ποιεῖται δὲ χρήσασθαί τινι τῶν βραχυόντων· διὸ καὶ δὲ οὐκ πάντως βούλεται τὴν πρόοδον, οὐδὲ ταύτην προπύλαια καὶ πυκνοῖ, ἀλλ' ὑπαγωγικοῖ τινα καὶ πλατείαν, καὶ πολλὰς ἀναπνοὰς, ὥσπερ οἱ μὴ κατ' εὐθείας ῥέοντες ποτα-

Ἰσοκράτους λέξις.

μοὶ ποιῶσιν, ἐξαλλωπιζομένῳ. ταῦτα μὲν οἱ πολλαχῆ μακροτέραν τε αὐτῆ ποιῆς καὶ ἀληθεστέραν, ἀπαθῆ τε . . . καὶ πομπικωτέραν ἢ ἀγωνίου. τοῖς δὲ παραδείγμασιν ὀλίγον ὕστερον, ὅταν ἡ χρεὼς ἀπαιτῇ, χρήσομαι. Πλάτωνος ἀφέλκτος. ἡ δὲ Πλατωνικὴ ἁρμονία, βάλε μὲν εἰ καὶ αὐτὴ μίγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τῆς τε ὑψηλῆς καὶ ἰσχνῆς, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δὲ οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρας τὰς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀπέριττον ἁπλότητι φέρουσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλανθρωπος. καθαρά τε γὰρ ἀποχρώντως γίνεται, καὶ διαυγής, ὡς μάλιστα τὰ ἁρμόττοντα τῇ ναμῇ· ἀκριβής τε καὶ λεπτή, παρ' ἑώπινον ἑτέραν τῶν εἰς τὸ αὐτὸ ἁρμόττειν εἰργασμένων. τὴν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης μᾶλλον ἁρμόττουσα καλοσκοπῆς ἐπιδεής. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ ὁ χρὼς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἥρμοσται καὶ λελησμένος ἐπιτρέχει· χλοερόν τε πως καὶ τερηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ, ὥσπερ ἀπό τινων ὠδεστάτων λειμώνων, αὔρα τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ ὅτε μὲν λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, ὅτε δὲ κομψὸν θεατικόν. ὅταν δὲ εἰς τὴν σεμνολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμεινον ὁρμίσῃ λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται. καὶ γὰρ ἀνδρειοτέρα τε ἑτέρας, καὶ κάκιον ἐλλιμπάνουσα, καὶ παχυτέρα φαίνεται· μεγαλοφυής τε [γὰρ] τὸ σαφὲς, καὶ ζόφῳ ποιεῖ τὸ ἁπλούστερον· ἔλκει τε μακρὸν ἀπολείπουσα τὸν νοῦν, συρρέψαι δέον εἰς ὀνόματος ὀλίγοις· χεῖται δὲ εἰς ἀφειμένας σειρὰς ἑαυτάς, πλῆθος ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ἁρμόττει δὲ τὰ κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ δὲ ποιητικὰ ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χαίρουσα σεμνὸν τὸ βουκολικὸν φέρουσιν· πολλὴ μὲν [γὰρ] ἐν τοῖς ἐπιδεέσι, ἄκαιρος δὲ ἐν ταῖς μετωνυμίαις· σκληρὰ δὲ καὶ ἀσώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται· ἀηδείας τε σειρὰς πλέκεται μακρὰς καὶ πολλὰς, ὅτε μέσον ἔχουσας, ὅτε χαιρόν. χήμασί τε ποικίλοις ἑκάστῳ σεσιδηρῶσιν ἀνδρείαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργίοις, ἀκάμπτως καὶ μεσοκιονδῶς ἀναβρυούσαις. καὶ πολυτελέστατα [ἐστὶ] ἐν τοῖς
54 τοιούτοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἀηδῆ συχνοὶ σεσίτευνται. ἐμοὶ γὰρ οὐ μῦθος. μηδεὶς δέ με τὰ τοιαῦτα παραλαβὴν λέγειν ἁπάσης καλλινώσκοντα τῆς ἐξηλλαγμένης καὶ ἐκκαλοσκόπου λέξεως· [ἢ] κέχρηται Πλάτων· μὴ γὰρ αὖ ὅτι σκαιὸς μηδὲ ἀναίσθητος ἐγὼ φαίνομαι, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν ἐμαυτῷ παρὰ τοῦ πλείστου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ [καὶ] σεσοφισμένα οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκρας δυνάμεως ἐξευρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπιδείξαι βούλομαι, ὅτι [τὰ] τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς καλοσκοπαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν καὶ χείρων μᾶλλον αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ σεμνὸν ἐν τῇ φράσει· μαχοῦμαι δὲ πρὸς ἀμείνονα, ὅταν τινὰ ἰσχνὸν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀπόπτον εἶναι, κατεσκευασμένην δὲ ἀμφοτέρωθεν καὶ ἀφελῆ καλοσκοπῇ ἁρμόττουσαν εἰσφέρῃ. ἡ γὰρ σοφὴ ἁμαρτωλὴ καθάπαξ, ἡ δεινὴ κομιδῆ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δὲ ἀξιῶ τινα τοιοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσι δοκιμήσιν. ταῦτα μὲν οἱ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον ζηλοῦντες, ὡς ἁμαρτάνοντι, τῷ ἀνδρὶ ἐπιμωμῶνται· ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δέομαι λέγειν· καὶ [αὐτὸς] αὐτῷ τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. κἄθετο γὰρ, ὡς ἔοικε, τὴν ἰδίας ἀφελείας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν αὖ ἡδέως ἐγὼ λέγω, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς [μὲν] ἐγὼ νομίζω, βασανισθεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις [οὖσι] καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας [δὲ] ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸν Γοργίου καὶ Θουκυδίδου καταστοχασάμενος. ὥστ' οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἔμοιγε πείσεται, πάσας πυκνὰς καὶ τὰς ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες. ὡραῖόν ἐστι δὲ ποίημα τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκ τῆς ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ σεμνοτέρων, ἐν ᾧ τὸν ἐρωτικὸν λόγον ὁ Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὸν ὑπογραφὴν εἴληφε τὸ βυβλίον. ἐν γὰρ δὴ ᾧ συγγράμματι τούτῳ πολλοῦ μὲν ἄξιον ἔχει, καὶ χαρίεντος ὄντος μεσαῖα τὰ πρῶτα καὶ τὰ τελευταῖα. Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ, καὶ πόθεν; [Φ.] Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς τὸ πάτιον ἔξω τείχους. συχνὸν γὰρ ἐνταῦθα διατρίψαντα χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ· μέχρι τοῦ ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου, καὶ μᾶλλον τοῦ ἀναγνῶναι ἕως πυκνός. εἶτα, ὥσπερ ἐξ ἀέρος διδύμου καὶ σταθεροῦ πολὺς αὔρεμος καταῤῥαγείς, παράτασις ὁ καθαρὸν τοῦ φράσεως, ἐς ποιητικὸν ἀκρόαμα ἀπέφερον ἀκρόασιν, εἰδέναι ἄρξαμένους. Ἀγείρει δὴ [ὦ] μοῦσαν, εἴτε δι' ᾠδοῦς εἶδος λιγυρὰν, εἴτε διὰ χρόνου ὁ Λιγύων μουσικὸν, ταύτῃ ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν· ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου. ὅπως δὲ φόφοι ταῦτ' εἰσὶ καὶ διθύ-

ραμβοι, κόμποι ὀνομάτων πολιοί, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοιες, αὐτὸς ἐρᾷ. διεξιὼν δὲ ἀφ' ἧς αἰτίας
ἔρως ἐτέχθη τῷ πάθει τὄνομα, καὶ τίδε γέγραπται. Ἡ δὲ ἀνθ' ὑπερβολῆς δόξης ὅτι ἀγαθὸν ὁρ- "
μώμενος κατέσταλε θυμία, τοῦτ' ἐστὶν ἡδονὴν ἄγουσα κάλλος, καὶ [ὑπὸ αὐ]τῆ ἑαυτῆς συν- "
ζυγὸν ἐπιθυμίαν λαβοῦσα, ἔρρωται ῥωσθεῖσα [καὶ] νικήσασα ἀγαγὴ, ἀπ' αὐτῆς τ' ῥώμης "
ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. καὶ δι' αὐτὸ τὸ ὀνόματος ταύτην ἐπίφασιν ὀλίγοις τοῖς ἀνό- "
μασι δοῦναι ὑμᾶς ἀξιοῦσθαι τοῦ γράμματος, ὅτι λαμβάνει τ' ἀκριβείας αὐτὸς αὑτῷ, καὶ
φησι· Σιγῇ τοῦτο μοι ἄκουε· τοῦ ὄντι γὰρ θεῖος [ἔοικεν εἶ] ὁ τόπος. ὥστε ἂν ἆρα πολλάκις "
μικρολήπτου ψυχαγωγίαν, τοῦ διόντος τὸν λόγον, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν δὲ σκέπτ' ἔρρωσο δι- "
εξάμενον [τινὰ] φέρεσθαι. . . . πάλλων τοῖς αὐτῆ λόγοις ἁλίσκεσθαι . "
. ἂν δαιμονιώτατε Πλάτων διεξάμενον φόβος καὶ λήρους ἠγαπηκότες. ἀ δὲ
ἐν τῇ παλινῳδίᾳ τοῦ ἔρωτος ἀφοσιούμενος αὐτῆς ὁ Στησίχορος εἴρηκεν, ἐνθένδε ἀρξάμενος·
Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡμῖν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται, διά- "
κοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ θεῶν [τε] καὶ δαιμόνων, κατ' ἕνδεκα " 55
μέρη κεκοσμημένη· μόνη δὲ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μένει· τῶν [δ'] ἄλλων ὅσοι ἐν ᾧ τῶν δώδεκα [θεῶν] "
ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατ' τάξιν ἕως ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ "
μακάριαι θεαί τε καὶ ἔξοδοι εἰσὶ τοῦ θείου, ἃς θεῶν ἅπας ὁ δαιμόνων ὅστις τρέφεται, τοῦτ- "
ων ἕκαστος δι' αὑτῷ τὰ αὐτῶν ἕπεται· δι' ἀεὶ δὲ τέλειον τε καὶ δυσάμβωτος. φόβος γὰρ ἔξω θεῖ- "
σι χορεῦσαι. ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ πολλά ἐστιν, εἰ λάβοι μέλη καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ
διθύραμβοι καὶ τὰ ὑπορχήματα, οἷς Πινδάρου ποιήμασιν ἐοικέναι δόξειεν ἄν, τοῖς εἰς τὸν ἥ-
λιον εἰρημένοις, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται· Ἀκτὶς ἀελίου, τί πολύσκοπ' ἐμᾶς θεῶ μ' ἄτερ ὀμμάτων. "
ἄριστον ὑπάρχοντα ἐν ἀμέρᾳ κλεπτόμενον ἔθηκας ἀμάχανον ἰσχὺν παλαιὸν αἰθράσει, καὶ σοφίας "
ὁδὸν ἔπισχες ἄδοπον ἑαυτῷ ἐλαύνειν τὴ νεώτερον ἢ πάρος. ἀλλά σε τοῦ Διὸς ἵππους "
θοὰς ἰκέλλω, ἀπήμονα ἐς ὄλβον τινὰ ζόπλοιο Θήβας· ὦ πότνια, πάσχοινον τέρας πολέμου δῖς "
ἅμα φέρῃς τινός, ἢ καρποῦ φθίσιν, ἢ νιφετῶ θένος ὑπάρφατον, ἢ σάσιν ἀλαμπεῖν, ἢ πότε νε- "
νεῶσιν ἀλλὰ πέδον, ἢ παγετὸν χθονὸς, ἢ νότιον πέρος ὕδατι ζαχέτᾳ ἱερὸν, ἢ γᾶν κατακλύ- "
σασα, φησὶ, αὐδᾷ νέον ἐξ ἀρχῆς γένος ὀλοφυ . . . πρώτων μεταπείσομαι· καὶ "
ταῦτ' ἀ . . . . ὡς τῷδὲ Πλάτωνι. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ . .
ὁ λόγος μοι τοῦτο ᾖ, Πλάτωνα μὲν ἐάσω, περὶ ὧν μοι δοκεῖ δὴ περὶ τὸν Δημοσθένην, ὃ δὴ χάειν
τὰς ἐκ χαρακτῆρας τῆς λέξεως οἷς ἡγοῦμαι εἶναι κρατίστους, καὶ τὰς δυνάμεις ἐν αὐτοῖς,
κατειθισμησάμην, οὐκ ἀποστᾶσα. Ἀντιφῶν γὰρ δὴ καὶ Θεόδωρος καὶ Πολυκράτης, Ἰσαῖός τε,
καὶ Ζωΐλος, καὶ Ἀναξιμένης, καὶ οἱ κατ' τὰς αὐτοῖς γεγονότες τούτοις χρόνοις, οὐδὲν οὔτε καινὸν
οὔτε τοιοῦτον ἐπετηδεύσαν, ἀλλὰ ἀπὸ τούτων τῶν χαρακτήρων, καὶ τῷδε τούτοις τοὺς κρό-
νους ἑαυτῶν λέξεις κατεσκεύασαν. Τοιαύτην δὴ καταλαβὼν τὴν πολιτικὴν λέξιν ὁ Δη- Δημοσθένους
μοσθένης, οὕτω κεκινημένῳ ποικίλως, καὶ πολιτικοῖς ἐπεξελθὼν ἀνδράσιν, ἑνὸς οὐθενὸς ἠ- φράσις.
ξίωσε γενέσθαι ζηλωτὴς, οὔτε χαρακτῆρος, οὔτε ἀνδρός· ἡμιέργους γὰρ ἀπεργασίας οἰόμενος
εἶναι καὶ ἀτελεῖς· ἐξ ἁπάντων δὲ αὐτῶν ὅσα κρᾶτιστα καὶ χρησιμώτατα ἐνόησεν, συλλεγόμενος, συν-
ύφανε, καὶ μίαν ἐκ πολλῶν ἁρμονίαν ἀπετέλεσε, μεγαλοπρεπῆ, λιτὴν· σεμνὴν, ἀπέ-
ριττον· ἐξηλλαγμένην, σωφρονοῦσαν· πρεπουσαν, ἁρμοττουσαν· αὐστηρὰν, ἱλαρὰν· σώφρονα, ἀφε-
λῆ· ἡδεῖαν, πικρὰν· ἠθικὴν, παθητικὴν· ὅθεν δὴ ἁπάσαν δὲ μεμυθολόγηκε τῷδε
τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς Πρωτέως· ὃς ἅπασαν ἰδέαι μορφῆς ἀμοιρητὶ μεταλαμβάνει· εἴτε "
θεὸς ἢ δαίμων τις ἐκεῖνος ἆρα ἦν, τοιοῦτος ὑφ' ἑαυτοῦ ἀναφανείς· εἴτε Δημοσθένους
ποικίλον δὴ χρῆμα ἐν ἀνδρὶ σοφῷ, πάσης ἁπαταλὸν ἀκοῆς· ὃ μᾶλλον ἄν τις εἰκάσειεν·
ὅπου γε ταπεινὰς καὶ ἀχρήμονας ὄψεις οὔτε θεοῖς οὔτε δαίμοσι πρέπειν ἔστιν. ἐγὼ μὲν
τοιαύτην τινὰ δόξαν ὑπὲρ τ' Δημοσθένους λέξεως ἔχω, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀποδί-
δωμι αὐτῷ, τὸν ἐξ ἁπάσης μικτὸν ἰδέας. εἰ δὲ τὰ προσηκόντως ἔγνωκα, πάρεστι τῷ βουλομέ-
νῳ σκοπεῖν, ἐπ' αὐτοῖς ποιουμένοις τοῖς λόγων . . . μάτων τὴν ἐξέτασιν. ἃ μὲν δὴ τῷδε ἐν οἷς τὸ Θου-
τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα κατεσκεύασα μοι ῥητέον· [Πολλοῖ] ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων κυδίδου μι-
μημάτων.
μονομάχων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσα- "
το, ὑμῶν μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] ἀδικεῖ, καὶ πάντων οὗτοι ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ "

" καὶ μὴ ποιῆσαι τοῦτο, καὶ λέγειν [δεῖν] καὶ πράττειν [ἅπασι πρόσηκεν,] ὅπως ἐκβιος παύσει) τὴν
" ὕβρεως καὶ δίκαιον δώσει, εἰς τοῦτο ὑπομνήματα πόντα τὰ παράγραφα καὶ παραμύθια ὁρᾷ,
56 " ἃ σὲ δέδοικα μὴ βλάσφημον μοῦ εἰπεῖν, ἀληθῆ δὲ ἦ, εἰ καὶ λέγειν ἀπρεπῆς ἐβούλοντο οἱ παι-
" δίες, καὶ χρήστοις ὑμῖν, [ἐξ ὧν] ὡς φαυλότατα τὰ παράγραφα ἤμελλεν ἔξειν, οὐκ ἂν ἠξιοῦ-
" μεν δικάσασθαι χείρους ἢ νῦν δικασταί. τί δὴ ταύτῃ ἠξιοῦμεν τὴν λέξιν ἐοικέναι τῇ
Θουκυδίδου; καθ' ὃ μάλιστα πείθομαι μάλιστα διαφέρειν τῶν λόγων. ἔστι δ' ἔστι τὸ μὴ κατὰ
βύθειαν ἑρμηνείαν ἐξενηνέχθαι τὰ νοήματα, μηδ' ὡς ἔστι τοῖς δικασταῖς συνήθης, λέγειν ἁ-
πλῶς καὶ ἀφελῶς· ἀλλὰ ἐξηλλάχθαι καὶ ἀπεσκάφθαι τὸ δύσληπτον οὐ τῷ ἐξαλλάττειν τὴν
φύσιν, εἰς τὰ μὴ συνήθη τοῖς πολλοῖς, μηδ' ὡς ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν. ἁ-
πλῶς ἂν ὁ λόγος ἔστι κατὰ βύθειαν ἑρμηνείαν συνηρεφόμενος, εἴ τις ὕστερος κατεσκεύασεν 10
αὐτόν. Πολλῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γιγνομένων καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐκκλησίαν, ἐν
οἷς ὁ δεῖνα Φίλιππος ἐς ὑμᾶς τε καὶ τοὺς [ἄλλους] Ἕλληνας, ἀφ' ὅτου εἰρήνην ἐποιήσατο. νυνὶ
δὲ τότε Ὀλύνθου ἁλούσης, τοσοῦδε μᾶλλον ἐτέθη αὐτῷ τὸ Σχεδόν· καὶ ὁ δεῖνα Φίλιππος, διαρρήδην, καὶ
μακρῷ τῷ ἀληθείᾳ κρείττονα ἐμαυτὸν ἔφη. καὶ ὁ Οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, δυ-
νάμενος καὶ χρῆσθαι ἀποφάσεως μιᾷ τῇ συμπλοκῇ ὁ παράγραφα ἁπλῶσαι, τὸ συνήθους ἐξ-
ηλλαγμένῳ καὶ παρέργου πεποίηκε τὴν λέξιν. ὁμοίως ἢ καὶ [ὁ] ὁπλεγόμενον τότῳ, εἰ μὴ ἁ-
πλῶς καὶ ἀπαρέργως ἔδοξε ῥηθῆναι, τὸν αὐτὸν δή που τρόπον ἀπῆ . . .
ἀποδύτων λεγόντων, καὶ εἴ τινες τοῦτο μὴ ποιοῦσι . . . δεῖ καὶ λέγειν [καὶ]
παράπαν ταῦτα ἐξ ὧν ἐκβιος παύσει) τὴν ὕβρεως καὶ δίκαιον δώσει. ὅτῳ ἢ ἐξενεχθέν, Καὶ ποδ-
πόντων δὴ εἰσὶ ὅτι φησαίτων γ' ἄν, ἁ σώζει τὴν βύθειαν τῆς λέξεως ὁδόν. τὸ τε γὰρ Οἶσθ' ὅτι χώραν οὐκ 20
ἀναίσχυντον ἔχει· καὶ ὁ Φησαίτων γ' ἄν, αὐτὶ τοῦ Φασκόντων παρειλημμένον, ἁ τὴν ἀφῆν ἀμάλε-
" κτον, ἀλλὰ τὸ ἐξηλλαγμένῳ καὶ παρέργου ἐμφαίνει. ὁμοία ἢ τούτοις ὅστις κακόνους· Εἶτ' οἴεσθε
" εἰ μοῦ [σοῦδεν] ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐλοὶ ἢ μὴ παθεῖν ἐφυλάξατ' ἂν ἴσως,
" τούτοις μοῦ ἐξαπατῆσαι μᾶλλον, ἢ παρελέγοντα βιάζεσθαι; εἰ τοιγαροῦν δέον ἦν εἶ-
χεν παρέργου ἡ λέξις, οὐδὲ σκολιόν, εἰ τοῦτον ἔζήτει τὸν τρόπον. Εἶτ' οἴεσθε αὐτοί, ὃς μοῦ ἐώ-
ρα μηδὲν δυναμένους αὐτῷ, αὐτὸν ἀμαθεῖναι κακὸν, φυλαξαμένους δὲ ἂν ἴσως μὴ παθεῖν,
τούτοις μοῦ ἐξαπατῆσαι μᾶλλον, ἢ παρελέγοντα βιάζεσθαι; " ἐνίοτε δὲ τῆς
πλώσεως, καὶ τῶν συνδεσμῶν πολλῶν εἰς βραχὺ συναχθέντων, οἶμαι, παρέργως τε καὶ ἀσυν-
" ήθως καὶ ἐξηλλαγμένη γέγονεν ἡ ἀμάλεκτος. ἔτι καινότατα τοῦτο ἐστὶν ἰδεῖν. Νυνὶ ἢ τοῦτο
" μοῦ οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὴν δῆμον ἐτίμησεν αὐτὸν, ἀλλ' ἐνεαυτοῦ κατεσκεύασε τοιοῦτον σοῦδέν. ἐμοὶ δέ, ὃς εἴ τέ 30
57 " τις ὦ Ἀθηναῖοι βούλεται νομίσαι μανίαν· μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δυνάμιν τι ποιεῖν· εἴτε
" καὶ φιλοτιμίαν· χορηγὸς ὑπὲρ ἐμὲ ὦ· ὅτῳ φανερῶς ἱματίων, μηδὲ τοῦ χροῦς, μηδὲ τοῦ σώμα-
" τος, τοῦ χεῖρε τελευτῶν ἀποχέεσθαι μοι. τί δὴ πάλιν ἐστὶν ἐν τούτοις ὃ συνταράττον τὴν ψυχὴν
φύσιν ἀπαγγελίας; πρῶτον μοῦ, ὃ, τιν' ἀπορίαν ὃ ἡγούμενον, εἴτε νόημα χρὴ λέγειν, εἴτε
κῶλον, ἕτερον παρεμβαλεῖν· καὶ μηδὲ τοῦ δεύτερα τέλος ἔχοντος, ὃ τε ἐστὶν ὅπῃ ζητοῦσαι· εἶτα τὴν
τοῦ δευτέρου νοήματος ἀκολουθίαν ὅπῃ ὧ τε ἐστὶν τέλος εἰληφότι, δεῖται· καὶ πρὸς ὅπῃ πᾶσιν,
ὁ τοῦ πρώτου μέρος ὦν, ἁμαρτοῦ, καὶ οὐκ ἐναισίως αὐτῷ πρόσεχόμενος, ἀποδιῶναι.
. . γὰρ ὃς . ὅπως τοῦτο τέλος ἔχει. Εἴτε τις ὦ Ἀθηναῖοι βούλεται
νομίσαι μερίαν· ἕτερον τοῦτο κεχωρισμένον τοῦ πρώτου, ἀτελὲς καὶ αὐτό. Μανία γὰρ ἴσως
ἐστὶν ὑπὲρ δυνάμιν τι ποιεῖν· ὁ δὲ δεύτερον τοῦ πάλιν τῶν προφερομένων μέρος, ἀλλ' αὖ καθ' 40
αὐτό· κεφαλαιώδης γάρ τις ἐστὶν ἀπόφασις ἡ φιλοτιμία· τοῦτο ἢ τοῦ δευτέρου μέρος ὦν, τοῦ,
Εἴτε τις βούλεται) νομίσαι μερίαν. ὃ δὲ ὅπῃ τούτοις λεγόμενον ἄπτω, ὃ, Χορηγὸς ὑπὲρ ἐμὲ ὦ,
τοῦ πρώτου μέρος ὦν, τοῦ, Ἐμοὶ δὲ, ὃς. μυρία δ' ἂν οὕτω ὅστις ποιοῖ Δημοσθένη, καὶ μά-
λιστα ἐν τοῖς κατὰ Φιλίππου λόγοις· μᾶλλον δὲ μὴ ὅτως ἔχοντα· πλὴν ἑνὸς λόγου τοῦ
περὶ Ἁλοννήσου· πολλαὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· τοῖς γε οὖν δημοσίοις· καὶ σχεδὸν ἔν
τε τούτοις, καὶ ταῖς δημηγορίαις. ὧν ἔφην ἂν ἐγὼ Δημοσθένους σημεῖον κεχρῆσθαι τὸν
ἐπὶ ἁλλάττει τῆς Θου- Δημοσθένους χαρακτῆρα. τῷ δὲ ἧττον ἢ μᾶλλον αὐτοῖς κεχρῆσθαι κατὰ φύσιν
κυδίδου λέ- ἀποβλέποντα τὴν ποιότητα, καὶ κατὰ ἀξιώσεις τῶν προσώπων, πλανηθήσεταί τις. ὅσον ἴσως οὐκ
ξεως. ἄλλην. Φέρε δὴ καὶ ἐπὶ ἁλλάττει τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἡ Δημοσθένους, ἢ τοῦ τὸν

αὐτὸν καὶ ἐσκυασμένη χαρακτῆρα, εἰ πωλῶ. ἁπαντεῖ γὰρ ὁ λόγος. οὐχὶ τῷ ποιῷ, μὰ Δία· τῷ τὸ μὲν γὰρ ὁμοίως ὀπιτηδεύουσιν ἀμφότεροι· λέγω δὲ ὃ ἐξηνάπλη· οὐ τῷ σωμήδους, ἀλλὰ μὴ ὃ χυνὸν, ἀλλὰ ὃ ωξιπὸν διώκει· τῷ δὲ ποσῷ, καὶ ἐπὶ μᾶλλον τοῖς χαρεγῖς. ὁ μὲν γὰρ, ἀζαμιβύτως τῇ καζασκυῇ χέχρηται· καὶ ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἀγή· καὶ σὺδὲ τὸν χαρὸν αὐτῆς ὀπίσαται λαβὴν δξιῶς, ἀλλὰ καὶ ωὖδὲ τῶν πολλάκις ἁμῴτηκέ. καθ' ὃ ἡ μὲν ἀμετεία τῆς ἐξηνεγκῆς, ἀσαφῆ ποιεῖ τὴν λέξιν αὐτό· ὃ δ' μὴ κρατεῖν τῶν χαρῶν, ἀνδῆ. ὁ δὲ ῥήτωρ, τῷ λε ἀρκιώτος σοφάζεται, καὶ τοῖς χαρεγῖς συμμέρεται· σὺκ εἰς ἀνάθημα καὶ κτῆμα κα . . . . . τὴν λέξιν μόνον, ὥσπερ ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς χρῆσιν. ὥσ|τε ὅτε ὃ σαφὴς ἐκβέβηκεν, ὃ ωεφύτου τοῖς ἀναγωνίοις λόγοις δεῖ· τὸ τε δεινὸς εἶ) δοκεῖν, ἐφ' ᾧ μάλιστα φαίνεται σπουδάζων, ωεφυκέναι φε. τοιαῦτα μὲν δή ἐνα ἐστὶν, ἃ ωῶδὲ τὸν ὑψηλὸν καὶ εἰκαταπλῆκτον καὶ ἐξηλλαγμένον τῷ σωμήδους χαρακτῆρος, ὃ ὃ κρατῶν ἅπαντα ἰῶ ἐν τῇ δεινότητι, καὶ Θουκυδίδην τὸν ἐν αὐτῷ πείσαντα μιμούμενος ὁ Δημοσθένης καλεσκύαχεν. ἃ δὲ ωῶδὲ τὸν Λο . . . τε καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτὸν ἀπὸ τῶ Δραλάμψαντος ἐν αὐτῷ· Λυσιακὸς δ' ἂν εἰκότως λέγοιτο τοιαῦτα. κωλύσει δ' ὠδέν, ἴσως δὲ χρειεσέραν ποιήσει τὴν θεωείαν, τελεῖσα ωρῶτον ἡ μητα. Λυσίᾳ λέξις, ἣν τὴν Δημοσθένους ἐοικέναι πείθομαι, διηγησάν ἐνα ωαρεκέχουσα ὑβρεισικῶν· Ἀρχιππος γάρ ἔτος, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀπεδύσατο μὲν εἰς τὴν αὐτὴν παλαίστραν, ἔνθα καὶ Τίσις ὁ φεύγων τὴν δίκην. ὀργῆς δ' ἡμορμένης, ἐς κόμματά τε αὐτῆς καὶ ἀντιλογίαν καὶ ἔριδραν καὶ λοιδορίαν κατέστησαν. ἔστιν οὖν Πυθέας ἐραστὴς μὲν τοῦ μειρακίου· πρώτα γὰρ εἰρήσεται πάλιν ὑμῖν ὁ τρόπος ὑμᾶς· ὁπότερος δ' αὖ τοῦ παιδὸς καταληλεγμένος. ἔτος, ὅτε Τίσις ὡρᾶτο αὐτὸν [τὴν] ἐν τῇ παλαίστρᾳ λοιδορίαν διηγήσατο, βουλόμενος χαρίζεσθαι, καὶ δοκεῖν δεινὸς καὶ ὑπέρβολος εἶ), ἐκέλευσεν αὐτὸν, ὡς ἡμᾶς ἔκ τε τῶν πεωεσαγμένων ἠδικῆσθαι, καὶ τῶν δικαστῶν ἐπιορκήσειν, ἐν μὲν τῇ παρούσῃ Δραλλαγῇ, σκοπεῖν δ' ὅπως αὐτὸν μόνον πεῖ λήψεται. πεῖσθεὶς δ' ταῦτα καὶ ἀπαλλαγεὶς, καὶ χορεύσας, καὶ ωεσποιήσας ὑπὸτηδεος εἶ), εἰς τοῦτο μανίας, τηλικοῦτος ὢν, ἀφίκετο . . . τ' ἐτύγχανεν μὲν οὖσα ἱππασία ἀναχείων . . . . . δ' αὐτὸν μετ' ἐμοῦ ωῶδὲ τὴν θύραν παιόντων . . . . . ἀλλήλων τυγχάνουσιν ὄντες· ὃ μὲν ωεῶτον . . . ἐκέλευεν· ὅπῃ δ' ἂν μετ' αὐτοῦ . . . . . δειπνήσαντες οὖν, ἤδη συνεσκάζοντος, ἐλθόντες, κώπομεν τὴν θύραν. οἱ δ', ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσιέναι. ὅπῃ δ' ἔνδον ἐγνώσθημεν, ἐμὲ μὲν ἐκβαλόντες οἰκίας· τουτονὶ δὲ συναρπάσαντες, ἔδησαν ωρὸς τὸν κίονα· καὶ λαβὼν μάστιγά τις, ἐνίεινας πολλὰς πληγὰς, εἰς οἴκημα αὐτὸν καθεῖρξε. καὶ σὺκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ ταῦτα μόνον ἐξαμῴρτεῖν· ἀλλ' ἐζηλωκὼς μὲν τῶν νέων τὸς πονηροτάτους ἐν τῇ πόλει, νεωστὶ δὲ τὰ παρῶα παρελήφως, καὶ ωεσποιήσας νέος καὶ πλούσιος εἶ), πάλιν τοὺς οἰκέτας ἐκέλευεν ἡμέρας ἤδη ἀγομένης, ωρὸς τὸν κίονα αὐτὸν δήσαντας μαστιγῶ. ὅτω δὲ τῶ σώματος ἤδη πονήρως διακειμένου, Ἀντίμαχον μεταπεμψάμενος, τῶν μὲν δεινῶν τύχοι· οὗτος δὲ μεθύων ἦλθε· σὺκκαλέσας δὲ τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν, κακῶς λέγει αὐτὸν, καὶ τὸν Ἀντίμαχον, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Ἀντίμαχος δὲ, ὠργίζετο μὲν αὐτοῖς, ὡς μεγάλα ἡμῴρτηκόσιν· ὅμως δὲ μάρτυρας ωῶδε καλέσας, ἠρώτα αὐτὸν πῶς εἰσέλθοι. ὁ δ', κελεύσαντος Τίσιδος καὶ τῶν οἰκετῶν, ἔφασκε. συμβαλλομένων δὲ τῶν εἰσελθόντων ὡς τάχιστα λῦσαι, καὶ τὰ γεγονημένα δεινὰ νομιζόντων εἶ), ἀπέδοσαν αὐτὸν τοῖς ἀδελφοῖς. ὑβριαμβεῖ δὲ βαδίζων, ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς ὃ Δεῖγμα σὺν κλίνῃ, καὶ ἐπέδειξαν πολλοῖς μὲν Ἀθηναίων, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ξένων, ὅτως Δραχείμυον· ὥστε τοὺς ἰδόντας μὴ μόνον τοῖς ποιήσασιν ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως κατηγορεῖν, ὅτι ἐν δημοσίᾳ σὺδὲ ωῶδε χρῆμα τοὺς τοιαῦτα ἐξαμῴρτάνοντας διωκεῖται. αὕτη μὲν ἡ Λυσίου διήγησις σὺκ τῆς κτ' Τίσιδος λόγου. ἰῶ δ' νῦν μέλλω λέγειν, Δημοσθένους, σὺκ τῆς κτ' Κόνωνος· ἧς τοῦ ωεραμαλκοῦ ὁμοιότητα ἐάσαντες, ... τοῦ ἐν τῇ λέξει σκοπῶμεν. Ἐξήλθομεν ἔτος [τουτὶ τεῖτον] εἰς Παίακτον, φεύγειν ἡμῖν

ἐν εἰς τὸν Λυσίαν μιμ.

3 ° 4 58

" προσγραφείσης. [ἐσκώωσαν οὖν οἱ ἡμῖν] οἱ τούτου Κόνωνος ἐγγὺς ἡμῶν, [ὡς] οὐκ ἂν ἐβου-
" λόμην. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔχθρα καὶ τὰ πρόσχρήματα, ἐκείθεν ἡμῖν συνέβη. ἔξης δὲ ἀκού-
" σατε. ἔπινον ἑκάστοτε ὅτοι τὴν ἡμέραν ὅλην ὅπῃ τάχιστα ἀριστήσαντες· καὶ τοῦθ' ἕως πρὸ ἡμῶν
" ἐν τῇ φρουρᾷ, διατελοῦμεν ποιοῦντες. ἡμῖς δή, ὡς πρὸ ἐμοῦ δὲ εἰώθημεν, ὅταν δὴ γένωμεν καὶ ἔξω·
" καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἦμεν τοῖς δημόταις ὅπερ συμβαίνῃ, τοῦτον αὖ ὅτοι ἐπαρώνουν ἥδη, τὰ μὲν πολ-
" λὰ εἰς τοὺς ἀκολούθους ἡμῶν, τελοῦντες [ὃ καὶ εἰς] ἡμᾶς αὐτούς. φήσαντες γὰρ καπνίζειν αὐτοὺς
" ὀφοποιουμένους τὰς παῖδας, ἢ κακῶς λέγειν ὅ τι τύχοιεν, ἔτυπτον, καὶ τὰς ἀμίδας καλέσκε-
" δαύνυσαν, καὶ προσέρριπτον, καὶ ἀπελγείας καὶ ὕβρεως ἀδύτιστον ἀπέλειπον. ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς
" ταῦτα, καὶ λυπούμενοι, ὃ μὲν πρῶτον ἀπεπεμψάμεθα· ὡς δ' ἐχλεύαζον ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐ-
" παύοντο, [τῷ στρατηγῷ] ὃ πρᾶγμα εἰπόμην, καὶ ἡμῖν πολλοὶ καὶ σύνεδροι προσελθόντες, ἠδέν 10
" ἐγὼ τῶν δημοτῶν ἔξω. λοιδορηθέντος δὲ αὐτοῖς ἐκείνου, καὶ κακίσαντος αὐτούς, ἠ μόνον πρὸς ὧν εἰς
" ἡμᾶς ἠσέλγαινον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὧν ἐποίουν ὅλως ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τοσούτου ἐδέησαν παύ-
" σασθαι ἢ αἰσχυνθῆναι, ὥστε ὅπῃ τάχιστα συνεσκόταζεν, αὖθις ὡς ἡμᾶς εἰσεπήδησαν ταύτῃ
" τῇ ἑσπέρᾳ· καὶ ὃ μὲν πρῶτον, κακῶς ἔλεγον, ἔπειτα δὴ καὶ πληγὰς ἐνέστησαν ἐμοί. καὶ βοσαύ-
" τιν κραυγὴν καὶ θόρυβον πρὸς τὴν σκηνὴν ἐποίησαν, ὥστε [καὶ τὸν στρατὸν] καὶ τὸν στρατηγὸν
" καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐλθεῖν, καὶ τῶν δημοτῶν τινὰς στρατιωτῶν· οἳ διεκώλυσαν μηδὲν ἡμᾶς ἀνή-
" κεστον παθεῖν, μηδ' αὐτοῖς ποιῆσαι, παρθυμουμένους ὑπὸ τούτων. τὸ δὲ πρᾶγματος εἰς τοῦ-
" το παρελθόντος, ὡς δοῦλος ἀπήλθομεν, [ἐμοῦ ἡμῶν,] οἷ εἰκός, ὀργὴ καὶ ἔχθρα πρὸς
" ἀλλήλους. ὑμεῖς ἔγωγε [μὰ τοὺς θεοὺς] ὤμην δεῖν ὅτε δίκαιον λαχεῖν αὐτοῖς, ὅτε λόγον ποιῆ-
" σθαι τῶν συμβάντων [οὐδένα·] ἀλλ' ἐκεῖνα ἁπλῶς ἐγνώκειν, ὃ λοιπὸν βλαβῆσθαι καὶ φυ- 20
" λάττεσθαι μὴ πλησιάζειν· ὡς τοὺς τοιούτους. πρῶτον μὲν οὖν, ὧν εἴρηκα, τούτων βούλομαι σοὶ
" μαρτυρίας παραχρῆμα, μετὰ ταῦτα ὅσα ὑπὸ τούτου πέπονθα, ὅπως δῷς· ἵνα εἰδῆτε ὅτι
" [ᾧ] προσῆκε τοῖς ὃ πρῶτον ἀμβληθεῖσιν ὑπὸ τιμαῖ, οὗτος αὐτὸς πρὸς τούτοις πολλῷ δι-
" νότερα ἔδρασε πεπονθώς. μάρτυρες. ὧν μὲν τοίνυν ἕνεκα ὤμην δεῖν λόγον ποιῆσαι,
" ταῦτα ἐστί. χρόνῳ δὲ ὕστερον ὑπὸ πολλῶν, ὅσα τοιοῦτος, ὡς πρὸ ἐμοῦ εἰώθην. [ἑτέρας] ἐν ἀγορᾷ μι
" μετὰ Φανοστράτου τοῦ Κηφισέως τῶν ἡλικιωτῶν τινος, παρέρχεται Κτησίας ὁ υἱὸς ὁ τούτου,
" μείων, μετὰ ὃ Λεωκήριον, ἐγγὺς Ἰὼν Πυθοδώρου. καπηλῶν ὢν ἡμᾶς, καὶ χραυσάσας, καὶ ἁλ-
" λεσθείς τι πρὸς αὐτὸν οὕτως ὡς αὖ μείων, ὥστε μὴ μαθεῖν ὅ τι λέγει, παρῆλθε πρὸς με-
" λέτιν ἄνω. ἔπινον δὴ πρὸ ἐν ταύτῃ τῇ Παμφίλου τοῦ γραφέως Κόνων οὑτοσί, Θεό-
39 " δωρός τις, Ἀλκιβιάδης, Σπίνθαρος ὁ Εὐβούλου, Θεοχρίνης ὁ Ἀνδρομάχου, πολλοί τινες· ὃς 30
" ἐξαναστὰς ὁ Κτησίας, ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἡμῖν συμβαίνει ἀναστρέφουσιν ἐκ τῆς φε-
" ρεφατίου καὶ πρὸ πατῆσαι πάλιν κατ' αὐτό πως ὃ Λεωκήριον εἶδ, καὶ τότε πρὸ ἐντυγχάνομεν.
" ὡς δ' ἀνεμίχθημεν, εἷς μὲν αὐτῶν, ἀγνώς τις, τοῦ Φανοστράτου προσπεσὼν, καὶ κατέσχεν ἐ-
" κεῖνον· Κόνων δ' οὑτοσί, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀνδρομάχου υἱὸς, ἐμοὶ προσπεσόντες, ὃ μὲν πρῶτον
" ἐξέδυον· εἶτα ὑποσκελίσαντες καὶ ῥάξαντες [εἰς τὸν βίον] εἰς τὸ βόρβορον, ὅτου διέφηκεν σκαλ-
" λόμενοι καὶ ὑβρίζοντες, ὥστε ὃ μὲν χεῖλος ἀγκύλαι, δυοῖν δ' ὀφθαλμοῖν [συγκλεισαι.] οὕτω
" δὲ κακῶς ἔχοντα κατέλειπον, ὥστε μὴ αἰσχύνασθαι μήτε φθέγξασθαι δυνάμενος. χείμιος δ'
" αὐτῷ ἦκον πολλὰ καὶ δεινὰ λεγόντων· καὶ τὰ μὲν δίκαια βλασφημίας ἔχει τινάς, ἃς καὶ ὀνομάζειν
" ὀκνήσαιμι· ὃ δὲ τοῦ ὕβρεως ὅτι τοῦτου σημεῖον, καὶ τεκμήριον ὡς πολὺ ὃ πρᾶγμα ὑπὸ
" τούτου ἠμύνθην, τοῦθ' ὑμῖν ἐρῶ. ἤδειν γὰρ, [τὸν] ἀλεκτρυόνας μιμούμενος τὸν νενικηκότας· οἱ δὴ 40
" κροτεῖν αὐτὸν ἠξίουν τοῖς ἀγκῶσιν αἰτὶ πτερύγων ταῖς πλευραῖς. ταῦτα δὲ καθαρὰ καὶ ἀκρι-
βῆ καὶ σαφῆ καὶ ἀπὸ τῶν κυρίων καὶ κοινῶν ὀνομάτων κατεσκευασμένα, ὥσπερ τὰ Λυσίου· ἐ-
μοὶ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἀρχὴν δοκεῖ. τί δὲ δεῖ σώματα καὶ προσῳδίας, καὶ ἀληθείας μέσα, καὶ τὸ ἀφε-
λὲς καὶ ἀκατάσκευον ὑπὸ φαίνοντα φύσιν, καθάπερ ἔκεινα; πόθων μὲν οὖν μάλιστα. διὰ δὲ καὶ
πιθανὰ, καὶ ἐν ἧπερ λεγόμενά τινι, καὶ ὃ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις τε καὶ πράγ-
μασι φυλάττοντα; ἡδοίης δὲ πρὸς καὶ πόθοις καὶ χαρίτων, χαιρὼν τε, καὶ τοῖς δημοῖς ἅπασιν
ἃ τοῖς Λυσιακοῖς ἐπῳδοῦσιν, πρὸς διὰ πολλὴ μοίρα; οὐκ ἔνεστ' ἀνόητος εἰπεῖν. εἰ γοῦν
μὴ ἐγὼ

μὴ Δ|ᾷ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅτινός ὅστιν, ἑκάτερος τῶν λόγων γνώριμος ἂν, ἀλλ' ἀνεπιγράφοις τοῖς ἐντυχοιμι ἂν αὐτοῖς, ἢ πολλοῖς ἂν ἡμῶν οἴομαι Δ|αγνῶναι ῥᾳδίως πότερος Δημοσθένους ὅστιν ἢ Λυσίου. τοσαύτην οἱ χαρακτῆρες ὁμοιότητα τοῖς ἀνθρώποις ἔχουσι. Διότος ὅστι καὶ ὁ τοῖς Ἀπολλόδωρον γεγραφὼς Φορμίωνος, καὶ ὁ κατ' Ὀλυμπιοδώρου τῆς βλάβης, καὶ ὁ τοῖς Βοιωτὸν γεγραφὼς τὸ ὄνομα· ἥ τε τοῖς Εὐβουλίδου ἔφεσις, καὶ ἡ τοῖς Μακάρτατον Δ|αδικασία, καὶ οἱ ἄνδροι πάντες οἱ ἰδιωτικοὶ λόγοι, ὧν πολλῷ πλείους τῶν εἰκοσι ὄντες. εἰς γε δὴ τὸ παρὸν εὐτυχηκώς, γνώσῃ οἷς οἶδα ἐγώ. καὶ τῶν δημοσίων δὲ ἀγώνων πολλὰ μέρη τούτῳ καὶεσκεύασε τῇ χαρακτῆρι. ἔφερον δ' ἂν ἐξ ἑκάστου τὰ παραδείγματα, εἰ μὴ πλείων ἔμελλε τοῦ μετεώρου γενέσθαι ὁ λόγος. ἐν οἷς δῆλός ὅστι πολλὴν καλλιλογίαν καὶ σεμνότητα, καὶ πάσας τὰς ὑπαθέτους κατασκευὰς μᾶλλον ἐπιτυδακὼς ἢ πολὺ τὸ ἀκρίβειαν· ὁ δὲ πολὺ τοῦ ὑπισχνοῦ καὶ τὸν παρέσθης τὸν παρὰ Φιλίππου ῥηθεὶς λόγος, ὃν ὑπεγράφη Καλλίμαχος γεγραφὼς Ἀλισήσιον, ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων τοιάδε, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ δίκαια, ἃς Φίλιππος αἰτᾶται· ὅλος ὅστιν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς, καὶ τὸν Λυσιακὸν χαρακτῆρα ἐκμέμακται εἰς ὄψιν· ἐξαλλαγῆς δ', ἢ σεμνολογίας, ἢ δριότητος, ἢ τῶν ὀνομάτων ἰδιοτροπίας, ἃ τῇ Δημοσθένους δυνάμει πολλαχοῦ πέφυκεν, ὀλίγον ὑπιδεῖν ἔχει. πῶς οὖν ὅστι καὶ τοῦτοις ἡ Δ|αφορά; καὶ πῶς ἂν Δ|αγνοίη τις, ὅταν εἰς τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καταβῇ χαρακτῆρα ὁ Δημοσθένης, πᾶς χρείττων ὅστι Λυσίου καὶ τῇ τοῦ λέξιν; αὐξιοῖς λάβῃς. γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μαθεῖν. Φυσικὴ τις ὑπόθεσις τοῖς Λυσίου λόγοις ἁδρομία καὶ χάρις, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον· ἡ πρὸς, πλοῦ Δημοσθένους, τῶν ἀνδρῶν ῥητόρων. αὐτὴ μού τοι, καθάπερ τινός τις αὐρα, μέχρι πρωϊμίου καὶ διηγήσεως αὐτὸν ἄγει· ὅταν [δὲ] εἰς τὰς ἀποδεικτικὰς ἔλθῃ λόγους, ἀμυδρά τις γίγνεται καὶ ἀσθενὴς· ἐν δὲ δὴ τοῖς παθητικοῖς εἰς τέλος ἀπορεῖται. τοιος γὰρ πολὺς μού ὁ ἀνὴρ, αὐτάρκης δ' ἡ χάρις· ὥσιε καὶ ταύτῃ ᾧ διαρκῆ τὸν μετεώρου ἐκεῖνον, καὶ ἐκείνῳ ᾧ πάντα προέχειν. τοῦτο πρωτεῖον ᾧ Δ|αγνοίη τις ἂν τὸν Δημοσθένους ἀγαλεκτον, ὅταν μὲν εἰς ταῦτα τὰ μάλιστα σκοπῇ. ὁ γὰρ ὥσπερ τοῦ ἐξηγεῖσθαι καὶ πειθοῦς, καὶ θαυμάζας τὸν ὑπιόντος ἐκδύεται κόσμος, ὅπως καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόνον· ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς ἀναφαίρετος οὗτος, εἴτ' ἄρα συγγενὴς, εἴτ' ἀσκήσῃ παρὼν εἰς ῥᾴστον. ὑπιτάσεις μού τοι καὶ ἀνέσεις λαμβάνει τινὰς ἀναλόγους. καὶ ταῦτ' ἤδη γνώριμα οἷς λέγω, καὶ ὅθεν δεόμεθα παραδείγματος. ὥστε πρὸς μὲν τὰ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἑκατέρου, ὃν ἀτελῆ πεποιηκὼν ὁ Δημοσθένης παρ' Ἰσοκράτους τε καὶ ἔτι πρότερον Θρασυμάχου καὶ τελευταίου Ἰλείτωνος, ἐτελείωσεν ὅσον ἐπὶ αὐθρωπίνῃ φύσει δυνατὸν, πολλὰ μὲν ἂν τις ἐκ τῶν χρηστηρίων, δημηγοριῶν, πολλὰ δ' ἐκ τῶν δημοσίων λόγων παραδείγματα λάβοι· πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐκ τῆς πρὸς Κτησιφῶντος ἀπολογίας. ὅτος γὰρ δή μοι δοκεῖ καλλίστη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη κατασκευῇ λέξεως κεχρῆσθαι ὁ λόγος. εἰ μὲν οὖν χρόνον ἄρχοντα εἶχον, καὶ ταῦτας ἂν ἐξῆς αὐτὰς ἂν παρεπόμην· πολλῶν δέ μοι καὶ ἀναγκαίων ἔτι καταλειπομένων, τοῦτο μὲν ἴσως, δείγμασι δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι χρήσομαι βραχυτάτοις, ὡς ἐν εἰδόσι λέγων. ἔστι γὰρ τοιαῦτα τὰ μέσα χαρακτῆρος παραδείγματα, ἐκ μὲν τῆς Αἰσχίνου κατηγορίας. Αεὶ μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρεσβεῖαι μισθῶν καὶ κολάζειν τοὺς πρεσβύτας καὶ δωροδόκους· μάλιστα δέ μου ὑπὸ τοῦ καιροῦ τότου γέγονεν ἂν, καὶ πόλεως ὠφελήσειν ἀνθρώπους ἀνήκεστα. νόσημα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ χαλεπὸν· ὃ πολλῆς μου σωτυχίας καὶ παρ' ὑμῶν ὑπιμελείας δεόμενον· καὶ [τὰ] ἑπόμενα τούτοις. δὲ τ' Αεισχράτους κατηγορίας, Πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ὅστι τοιαῦτα, οἷα οὐκ ἑτέρωθι· ἔστι δ' οὖν ἰδιώταιον πάντων καὶ σεμνόταιον, ὃ ἐν Αρείῳ πάγῳ δικαστήριον, πρὸς ὃ τοσαύτη ὅστιν [ἐπιστὴ] καλὰ πεπαιδευμένα καὶ μυθώδη, καὶ ὧν αὐτοὶ μάρτυρες ἐσμὲν, ὅσα πρὸς θεοὺς καὶ δικαστήρια· καὶ τὰ ἑξῆς. ἐκ δὲ τῶν πρὸς τὰ ἀτελῆ λόγων· Πρῶτον μὲν τοίνυν σκοπῆτε, εἰ ἄρα ἄξιον καταμεμψαμένους ἢ τὸν ἄνδρα, ἢ τὰ πεπραγμένα [αὐτῷ,] ἀνεῦ τοῦ ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοκούντων. οὗτος γὰρ [ἀνὴρ,] ὡς ὑμῶν πάντων ἔστιν ἀκούσαι, τῶν

πῶσι τοῖς Λυσιακοῖς ἁβλαβῆς.

60

" χῆ τῶ αὐτῶ ἡλικίαν ὄντων, μῆ τῶ τῆ δήμυ κάθοδον, τῶ ὲκ Πιραιέως, ἀθενοῖς
" ἡμῶν τῆς πόλεως οὔσης· καὶ τὰ ἀκόλουθα. ὲκ δὲ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας·
" Ἃ μὲν οὖν περὶ τῆ πολιτείαν [καὶ] δημηγορῶν ἐμὲ περιέλαβε καὶ κατέχε Φίλιππος,
" ἐάσω· σχεδὸν γὰρ ἡγοῦμαι τάτων εἶναι τοὺς ἐμὲ· ἃ δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ὅτι ταῦτα ἐπέζευον ἐγὼ,
" διεκώλυον λαβεῖν, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ [περὶ] τάτων ὑφέξω λόγον, ποσῶν ὑπαρχόντων·
" Πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε Φιλίππω. πᾶσι γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι-
" σιν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως, φοβερὰ περὶ δοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ θεοῖς ἐχθρὰν ἀνθρώπων σεμέβη,
" ὅσιν σχεδὲν ὃ περότερον μέμνηται γεγενῆναι· καὶ τὰ συναπόλωλα τότοις. τῶτον ἐγὼ δε
τὸν χαρακτῆρα, εἴ τις μὴ μάλιστα ἀποδέχοιτο τῶ αἰτίαν, δι' ἣν ὅτε τὰ Θρασυβούλεια ἐκεῖνα
περιπλὰ καὶ ἐξηλλαγμένα τῆ συνήθους, κράτιστα ἡγοῦμαι, οὔτ' ὀπὶ τοῖς Λυσιακοῖς τοῖς ἰσχνοῖς 10
καὶ συνεστασμένοις, τῶ τελείαν τῆς λέξεως ἀρετῶ πῆλαι, τῶτ' ἂν εἰποίμι περὶ αὐτόν·
Οἱ συνόλως εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς δήμους συλλόγους, ἔνθα πολιτικῶν
δὴ λόγων, ὅτε δῆμοί καὶ περιποὶ πόλεις εἰσὶ, καὶ τὸν Θρασυβούλου νοῦν ἔχοντες, ὅθ' ἅπαντες ἰ-
διῶται, καὶ παρασκευῆς λόγων μνημῶν ἄπεφεσι· ἀλλ' οἱ μὲν, ἀπὸ γεωργίας· οἱ δ', ἀπὸ θαλαττ-
τουργίας· οἱ δ', ἀπὸ τῶν βαναύσων τεχνῶν συνεῤῥυηκότες· οἷς ἁπλούστερον καὶ κοινότερον δια-
λεγόμενος, μᾶλλον ἂν τις πρέσαι· ὃ γὰρ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν καὶ ξένον, καὶ πρῶ ὅτι μὴ συνή-
θες αὐτοῖς ἀκούσῃ τε καὶ λέγειν, ὀχληρῶς διατίθησιν αὐτούς· καὶ ὥσπερ τὶ τῶν πρώτων ἀναρῶν
ἐδεσμάτων ἢ ποτῶν ἀποστρέφεται τοὺς στομάχους, οὕτως ἐκεῖνα ὀχληρῶς διατίθησι τὰς ἀκοάς·
61 οἱ δὲ, πολιτικοί τε, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς καὶ διὰ τ' ἐγκυκλίου παιδείας ἐληλυθότες· οἷς οὐκ ἔνι τὸν
αὐτὸν ὄνπερ ἐκείνοις διαλέγεσθαι τρόπον, ἀλλὰ δεῖ τῶ ἐγκατασκεύου καὶ περιττοῦ καὶ ξένου 2
διάλεκτον τότοις περοσφέρειν. εἰσὶ μὲν οὖν ἴσως ἐλάττοις οἱ τοιῶτοι τῶν ἑτέρων, μᾶλλον δὲ
πολλοσὸν ἐκείνων μέρος· καὶ τῶτο ὀθνεῖς ἄγιος· ὑμῖν δὲ καταφρονεῖσθαί γε διὰ ταῦτα ἄξιοι.
ὁ μὲν οὖν τῶν ὀλίγων καὶ δυπαιδεύτων στοχαζόμενος λόγος, οὐκ ἔστι τῷ φαύλῳ καὶ ἀμαθεῖ
πλήθει πιθανός· ὁ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἰδιώταις ἀρέσκειν ἀξιῶν, καταφρονηθήσεται περὸς τῶν
χαριεστέρων· ὁ δ' ἀμφότερα τὰ κριτήρια πείθειν ζητῶν, ἥπερ ἀποδύεται τὸ τέλειος. ἔστι δὲ
ὅτος, ὁ μεμιγμένος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χαρακτήρων. διὰ ταῦτα ἐγὼ τῶ ὅτως καλεσκευ-
ασμένῳ λέξιν μετειωτάτῳ εἶναι τῶν δήλων νενόμικα· καὶ τῶν λόγων τότοις μάλιστα ἀπο-
δέχομαι, τοὺς περφυῶς ἑκατέρου τῶν χαρακτήρων τὰς ὑπερβολάς. εἰρηκὼς δὲ κατ'
Δημοσθένης περὶς Ισο κράτην καὶ Πλάτωνα σύγκρισις. ἀρχὰς ὅτι μοι δοκοῦσιν Ισοκράτης τε καὶ Πλάτων κράτιστα τῶν δήλων ὑπειτηδεύκεναι τῶτο
τὸ ἦθος τὸ χαρακτῆρος, καὶ περὶ αὐτῶ ὑπὲρ μήκιστον, ὃ μὲν καὶ τελφῶσαι· ὅσα
δ' ὐπέλιπεν ἐκείνων ἑκάτερος, ταῦτα Δημοσθένει ἐξεργασμένον ὑπιδεῖξαι ὑποῤῥύμους,
ὑπὲ τῶτ' ἤδη πορρύσομαι, τὰς ἀρίστα δοκούσας ἔχειν παρ' ἑκατέρῳ τῶν ἀνδρῶν λέξεις περο-
χεῖ τά μύθους, καὶ ἀντιπαραθεὶς αὐτὰς τοῖς Δημοσθένους ὅσαις παραβὰς τὰς αὐτὰς συνεστάλησαν
ὑποθέσεις· ἵνα μᾶλλον αἱ τῶν ἀνδρῶν περαιρέσεις τε καὶ δυνάμεις ῥώνυται καταφανεῖς,
Ισοκρατικὴ λέξεως περὶς Δημοσθένους παραξέταις. τῶ ἀκριβεστάτῳ βάσανον ὑπὲ τῶν ὁμοίων ἔργων λαβοῦσαι. εἰσαγέσθω ὃ περῶτος Ισοκρά-
της, καὶ τόδου λαμβανέσθω λέξις ὲκ τῆ περὶ τ' εἰρήνης λόγου, χαριέστατα δοκοῦσα ἔχειν·
ἵνα αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τ' αἰπόδοσεως λόγῳ περοφέρεται, μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονῶν· δι' ἧς συγ-
κρίνῃ τῶ ὑπὲ τῶν περογόνων πολιτείαν τῇ τότε καθεσώσῃ, καὶ τὰς περάξεις τὰς παλαιὰς
ἀντιπαρατίθησι ταῖς νέαις, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐπαινῶν, τὰς δ' ἐν ᾧ καὶ ἑαυτὸν χρόνῳ μεμ-
φόμενος, τ' τε μεταβολῆς τ' ὑπὲ τὰ χείρω τοῖς δημαγωγοῖς ἀποφαίνων αἰτίοις, ὡς τὰ κρά-
τιστα εἰσηγουμένοις, ἀλλὰ τὰ περὸς ἡδονὴν τῷ πλήθει δημαγωγοῦντας. μακροτέρας δὲ θέ-
" σης τ' συγκρίσεως, αὐτὰ τὰ κυριώτατα ὑπὸ ἐμῦ παρείληπται. ἔστι γ' ταυτί· Τίς γὰρ [ἂν]
" ἀγνοήσειεν ἐπελθὼν, καὶ μὴ [πω] συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑπαχθεὶς τοῖς γινομέ-
" νοις, ὅτι ἂν μάνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἱ φιλοδημοῦμεν μὲν ὑπὲ τοῖς τ' περο-
" γόνων ἔργοις, καὶ τῶ πόλιν ὲκ τῶν τότε περαχθέντων ἐκπεμπάζειν ἀξιοῦμεν· σχεδὸν δ' τ' αὐτ'
" ἐκείνοις περάττομεν, ἀλλὰ πρῶ τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις
" πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δ', τοῖς ὲκ τῆ Ἀσίας τὸν βίον ποιουμένοις, ἐκεῖθεν ἀναστήσαν-
τες, ὑπὲ

τες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠλαθομὴν κακῶς μὴν, ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλλησίδας, "
καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δ', καταδουλούμενοι, καὶ τὸν αὐτὸν "
τοῖς τότε προέπολιες, ἀγωνακτοῦμεν εἰ μὴ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις ἡμῖν ἔξεσται· οἱ ποσῶτον "
ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἠνορθώνων, "
ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τῶν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν "
ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοῖς βαρβάροις εἵλκησαν· ἡμεῖς δ', ὑπὲρ "
τῆς ἡμετέρας [αὐτῶν] πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ἀπόντων "
ζητοῦμεν, στρατεύειν δ' οὐκ ἐθέλομεν· καὶ πόλεμον μὲν μικρὸν δεῖν τοὺς πόλας ἀνθρώ- "
ποις ἀναιρούμεθα, τοὺς δ' τόπον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπό- "
λιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ὀκ τῶν δήλων κακουργιῶν συνεργοὺς· οἷς ὁπότερόν "
τινες δίδωσι πλείω μισθὸν, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν· ἀλλ' ὅμως ὅτως αὐτοὺς "
ἀγαπῶμεν, ὥστ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τινες ἐξαμύνοιεν, ὀκ ἂν "
ἐτολμήσαμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ ἀδικομίας "
μυρίων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥκει, οὐχ ὅπως ἀγωνακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, " 62
ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτόν τι πεπονθότας. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, "
ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἀνδρες ἐσμεν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοδοχῆν δὲ ὑπερεχρήκαμεν· καὶ τοὺς "
συμμάχους τὰς ἡμετέρας αὐτῶν [ἰδίᾳ] λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἀ- "
πόντων κοινοῖς [αὐθέκτοις] ἑξοῦς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσοῦτῳ δὲ [καὶ] χείρους "
ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὃ μόνον τῶν ἀδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκ- "
είνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν τοὺς τινας ψηφίσαιντο, μετὰ σώσης ἀρχαίας καὶ χρησίμου τῆς ἀκρο- "
πόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς "
δ', εἰς [τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ] τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλὴς ὁ "
μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, εἰ τειήρης ἐπληρούμεν, τὰς "
μὲν ξένας καὶ τὰς δούλους ναῦς ἀνεβιβάζομεν, τὰς δὲ πολίτας μετ' ὅπλων ἐξεπέμ- "
πομεν· νεῶν δ', τοῖς μὲν ξένοις, ὁπλίτας χρώμεθα, τὰς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. "
ὥστ', ὁπόταν ἀναβαίνωσιν εἰς τὰ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦν- "
τες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἀκβαίνουσιν· [οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότε- "
ρον διῆλθον, μετ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.] ἀλλὰ γὰρ [καὶ] τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἰδὼν ἄν τις "
καλῶς διοικουμένα, καὶ πρὸς τῶν δήλων θαρσήσειεν, ἀλλ' ὀκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μά- "
τις' ἀγωνακτήσειεν, οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶ φασιν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην πρότε- "
ρον οἰκιαθῆναι τῶν δήλων· πρόσκτημα δ' ἡμᾶς εἶ τῶν δήλων προσάδηλον τὸ καλῶς "
τε καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταπεινοτέρου τοῦ ἡμετέρου αὐτῶν διοι- "
κοῦντα, τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ " μεγαλοφρονούμεν "
ὅτι τῶν βελτίων τῶν δήλων γεγονέναι· ῥᾴον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς "
εὐγλωττίας, ἢ Τειρύνθιοί τε καὶ Λυκομήδαι τῆς [αὐτῆς] δυσγλωττίας. ἡ μὲν τοῦ Ἰσοκράτους "
λέξις ἡ κάλλιστα τῶν δήλων δοκοῦσα ἔχειν, τοιαύτη τίς ἐστι, πολλῶν μὲν ἕνεκα θαυμά- "
ζειν ἀξία· καθαρά τε γὰρ εἴ τις δήλη τοῖς νοήμασι, καὶ τὸ σαφὲς ἀκρι- "
βής· φανερά τ' ἐστὶ καὶ κοινή· καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας προείληφεν ἐξ ὧν ἂν "
μάλιστα γνοίητο σαφὴς· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιθέτων κόσμων ἔχει. καὶ γὰρ
ὑψηλὴ, καὶ σεμνὴ, καὶ ἀξιωματικὴ, καλλιρρήμων τε, καὶ ἡδεῖα, καὶ εὔμορφος, ἀ-
ποχρώντως ἐστίν. οὐ μὴν τελεία γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος· ἀλλ' ἔστιν ὧν ἂν τις αὐτὴν
ὡς ἐλλιπόντων μέμψαιτο, καὶ οὐ μὰ Δία τῶν φαυλοτάτων. πρῶτον μὲν, τῆς
συντομίας· σχολαζούσῃ γὰρ τῷ σαφοῖς, ὀλιγωρεῖ πολλάκις τοῦ μετρίου· ἐχρῆν δὲ ὁ-
μοίως προνοεῖν ἀμφοτέρων. μετὰ τοῦτο, τῆς συνῳδῆς· ὑπωλία γάρ ἐστι καὶ " ἐπα-
γωγικὴ καὶ παρρέουσα τοῖς νοήμασιν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἰσοκώλων· ἡ δ' ἀναγώνιος,
προσῳδὴ τε εἶναι βέλεται, καὶ συνεχροτημένη, καὶ μηδὲν ἔχουσα κολοβῶδες. ἔτι

πρὸς τὰ τοιαῦτα κἀκεῖνα προσήκει τῷ ἀνδρί. ἄπολμος ὅστις πρὸς τὰς βοπικὰς κατασκευάς, καὶ ψοφοδεὴς, καὶ οὐκ εἰς φέρεται τόνους κραταιούς· καὶ τοι γε τῆς ἀθλητῆς τῆς ἀληθινῆς λέξεως ἰσχυρὰς τὰς ἁφὰς προσῆκεν εἶναι δεῖ, καὶ ἀφύκτους τὰς λαβάς. παθαίνειν τε ὑ δυνατὴν τοὺς ἀκροωμένους ὁπόσα ἐθέλει· τὰ πολλὰ δὲ οὐδὲ βούλεται· πείθειν δὲ ἀποχρῶν τῷ πολιτικῷ ἁρμόνιαν ἀποδείξασθαι σπουδαίαν, καὶ ἦθος ὠφελοῦν· καὶ τυγχάνει μού τοι γε τούτων ἑκατέρου· δεῖ γὰρ τὰληθῆ μαρτυρεῖν. ἐμοὶ δὲ ἆρα πάντων ἰσχυρότατον τὰ μέλλοντα πείθειν δῆμον ἢ δικαστήριον, ὅπερ τοὺς ἀκροατὰς ἀγαγεῖν. οὐδὲ δὴ τὸ πρέπον τος ἐν ἅπασιν ὑπερτυγχάνει. αἰσθανόμενοι γὰρ καὶ θεατρικῶν οὐκ πάντες ἀξιοῦσιν εἶναι τὸν ἁρμόνιον, ὡς τῆς ἡδονῆς ἅπαντα ἐχούσης ἐν λόγοις τὸ κράτος, ἀπολειπόντα πολλὰ τοῦ πρέποντος. οὐχ ἅπαντα δέ γε τὰ σχήματα τοῦ αὐτοῦ ἅπτεται ἁρμόνιον· ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ σώμασι πρέπουσά τις ἑαυτοῦ, οὕτως καὶ ποιήμασιν ἁρμόττουσά τις οἰκειότης. ὃ δ' οὐκ πάντος ἡδονῆς τὰς ἀκοὰς, ὑφῶν τε καὶ οὐκ ἐκλεκτῶν ὀνομάτων οὐκ ἐκλογὴ, καὶ πάντα ἀξιοῦν εἰς ῥυθμοὺς κατακλείειν πειθόντων ἁρμονίας, καὶ ἁπλῶς θεατικῶν σχημάτων καλλωπίζειν τὸν λόγον, οὐκ ἐῶ πάντα χρήσιμον· ἀλλὰ τοῦτό γε διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ τὰ ἔπη, καὶ οἱ τὰς βαγῳδίας, καὶ οἱ τὰ μέλη τὰ σπουδαῖα γράφαντες, ὑ τοσαύτην ποιούμενοι τῆς ἡδονῆς δόσιν, ὅσην τῆς ἀληθείας. εἰ δ' ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν ταῦτ' ἐγὼ, καὶ ἔστιν ἐν ταύταις ταῖς ἀρεταῖς σύνδετέρος ὁ αὐτὴρ, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ὅπῃ τῆς ἀρχαίως πεποιημένης λέξεως ποιεῖται τὴν ἀφέτασιν. ὑθέως οὖν τὸν προφήτην ἁρμόνιαν ὀλίγοις ὀνόμασιν ἐξενηνεγμένην διαμέτροις, μακροῖς ποιεῖ, κυκλοτεραφῶν, καὶ δὶς ἢ τρὶς τὰ
" αὐτὰ λέγων. "σὺν μὲν οὖν ἐν τῷ προφήτῃ κώλῳ τῷ, Τίς γὰρ αὐτῶν ἐπελθών, ὃ, Καὶ
" μὴ συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑπισχνούμενος ταῖς γινομέναις· δυνάμει γὰρ ἄμφω
" ταῦτά. καὶ ἐν τῷ, Οἱ φιλοῦμεν μὲν ὑπὲρ ταῖς τῶν προγόνων ἔργοις, ὃ, Καὶ τὴν πόλιν ἐκ τότε προσδεόντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν· ὃ γὰρ αὖ Φιλοῦμεν ἐστὶν Ἐπαινεῖν. καὶ
" ἐν τῷ, Οὐδὲν ἧττον τῶν αὐτῶν ἐκείνοις προσήκομεν, ὃ, Ἀλλὰ πολὺ ταὐναντίον. ἦρκε γὰρ αὐτῶν εἰρῆσθαι θάτερον. ἐξεῦρε τε γὰρ μίαν ἐκ τῶν δυεῖν ποιήσας πρόσοδον, καὶ σωτομφοτέραν καὶ χαλεπωτέραν. Τίς γὰρ αὖ ἡμῖν ἐπελθὼν, οὐκ ἂν μαίνεσθαι νομίσειεν ἡμᾶς· οἱ φιλοῦμεν μὲν ὑπὲρ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις προσήκομεν; πολλὰ τοιαῦτα ὑπὸ παραπληρώματα καὶ ἐκάστῳ ὀλίγου δεῖν πρόσοδον, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχοντα χώραν, ἃ ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν ἀμεροτέραν, τὴν δὲ πρόσοδον κομψοτέραν. μακρὰ μὲν
" οὖν ἡ λέξις οὕτως ὅστιν αὐτῷ· πλατεῖα δὲ "[καὶ] ἀσυγκρότητος πῶς; Κἀκεῖνοι μὲν ἐλθόντες εἰς τὰς πόλεις τὰς Ἑλλάδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς
" δὲ, καὶ καταδουλούμενοι, καὶ τὴν ἀνδρίαν τοῖς τότε προσήκουσιν, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τῶν αὐτῶν
" ἐκείνοις ἡμῖν ἔξομεν. Ταῦτα κεκολπωμένα σφίγξαι μᾶλλον οὐκ ἐῶ, καὶ στρογγυλώτερα ὧδέ πως ποιῆσαι· Κἀκεῖνοι μὲν, ἐλθόντες εἰς τὰς Ἑλλάδα καὶ σώζοντες, ὑπὲρ τῶν ἡγεμονίαν προσῆλθον· ἡμεῖς δὲ, καταδουλούμενοι καὶ δηλοῦντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τῶν ἴσων ἀξιούμεθα. καὶ μετὰ ταῦτα Ἁρμόνια πλατεῖα τε εἴρηται, καὶ ἀσυγκρότητος ὅστιν· Οἱ
" σῶν τὸν ἀπολελειμμένον καὶ ταῖς Ἁρμονίαις καὶ τοῖς ἔργοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γνωμένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἑλλήνων ἐλευθερίας τάν τε πατρίδα τὰν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν.
ἀυτῆς ὑπερφέρειν ὃ πίστος, ὥστως ἐξενεγκών· Οἱ πρότερον χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλήνων, τάν τε πατρίδα τὰν ἑαυτῶν ἐξέλιπον, καὶ μαχόμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. μυρία καὶ ταύτης ὑπὸ λαβὼν τῆς ἀσθενείας δείγματα. ἔξω γὰρ ὀλίγων λιποῦσι, οἷς οὐκ ἐκ προνοίας μᾶλλον ἢ κατ' αὐτομαδισμὸν συμβέβηκε τὸ σωφρόνως φθέγξασθαι, πάντα ἐν πλατείᾳ λέγεται. ἅπτοιος δὲ δὴ καὶ λαβὰς ὑ κραταιὰς
" ἔχουσά πως ὅστιν ἡ λέξις, τῷ ἐπιφέρειν τινὰ τοῖς εἰρημένοις Ἁρμόνιαν ταύτην· Τοσοῦτον
" δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὑ μόνον τῶν ὑδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρὸς τινα φιλοσοφοῖντο, μετὰ οὔσης ἀρχαίας καὶ χρυσίου

τῆς

τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. " ἡμεῖς δὲ, εἰς τοσαύτην ἀπειρίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι ὁ πλῆθος ὄντες, ὡσπερ βασιλεὺς ὁ " μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα ταῖς στρατοπέδοις. Φέρε δὲ πῶς σαφέστερον αὐτὸ εἰπεῖν προσ- " χωλωτέραν; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, τὰ δὲ ἄλλα βελτίους· " οὐ λέγω τῶν δοκιμησάντων· πόθεν γάρ; ἀλλὰ τῶν μισηθέντων. καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πλείστων ποτὲ πληρώσαντες χρημάτων τὴν ἀκρόπολιν, οὐ κατεμισθοφόρησαν τὸν κοινὸν πλοῦτον εἰς τὸν πολεμίους· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων εἰσφερόντες, ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἑαυτῶν σώμασι κινδυνεύειν ἠξίουν· ἡμεῖς δὲ, οὕτως ὄντες ἄποροι, καὶ τοσοῦτοι ὁ πλῆ- 61
θος, μισθοφορεῖσθαι τοῖς τρόποις ἀναγκαζόμενοι, ὥσπερ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας. Ἀλλὰ μὴν
1 ὅτι γε ἄψυχός ἐστιν ἡ Δημοσθένους αὐτοῦ, καὶ οὐ παθητική, πνεύματός τε, οὗ μάλιστα δεῖ τοῖς ἀγωνίοις λόγοις, ἐλαχίστην ἔχουσα μοῖραν, οἴομαι μὲν ἔγωγε καὶ χωρὶς ὑπομνήσεως ἅπασιν εἶναι φανερόν. εἰ δὲ ἄρα καὶ τῶν δειγμάτων δεῖ, πολλὰ μὲν ἔστιν ἃ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, μίαν δὲ διανοίας χρησάμενος ἐξετασθείσαν αὐτῶν ἑτέραν τοιαύτην τινὰ ἀντίθεσιν· Καὶ τότε μὲν, εἰ τελέως ἐπληρούμεθα, " τοῖς μὲν ξένοις καὶ δούλοις ναῦς ἀναβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας μετ' ὅπλων ἐξεπέμ- " πομεν· νυνὶ δ', οἷς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. " ὥστε ὁπότ' ἀποβαίνοιεν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, " ὑπηρέσιον ἔχοντες ἀναβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες οἷοις ὀλίγῳ πρότερον εἶπον, " μετ' ὅπλων κινδυνεύσουσιν. ἐν τούτοις ὁ μέμφομαι τὸν ἄνδρα τὸ ῥήμασιν· γυναῖα " γὰρ ἡ διάνοια, καὶ δυναμένη κινῆσαι πάθος· τὸ δὲ τῆς λέξεως λεῖον καὶ μαλακὸν, ἀ-
2 λιαίμων. βραχεῖαν γὰρ ἔδει καὶ πικρὰν εἶναι, καὶ πληγήν τι προσαπλήσιον ποιεῖν· ἡ δ' ἔστιν ὑγρὰ καὶ ὁμαλὴ, καὶ ὥσπερ ἔλαιον ἀφοπτὴ διὰ τῆς ἀκοῆς ῥέουσα· θέλγειν γέτοι καὶ ἡδυνεῖν ζητοῦσα τὴν ἀκοήν. Ἀλλ' ἐν τοῖς σχήμασιν ἔχει τοὺς ἀγῶνας, πολλοῖς οὖσι καὶ ποικίλοις· καὶ διὰ τούτων παθαίνει τοὺς ἀκούοντας; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τὰ γὰρ σκληρότατα μάλιστα τὴν δύναμιν αὐξοῖς, καὶ ἀποστρέφοντα τὴν ἀκοήν, " τουτέστι τὰ μεσακιώδη πάσης, καὶ τὰ ψυχρὰ αὐτίθετα, καὶ τὰ προσαπλήσια τούτοις, αὐξητικὰ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ λέξει, ὧν ἡ λόγος. τὸ τε στόμα ὅλον ἐστὶν αὐτίκτυπον· καὶ τῶν στοιχείων ἐκάστη δι' αὐτίθετον καλλιεπεῖσθαι· ὥστ' ἀποκναίειν τοὺς ἀκούοντας ἀνδρὶ καὶ κόρῳ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι. πάσης διανοίας καὶ στοιχείου καὶ λήμματος αἵ τε ἀρχαὶ καὶ αἱ ὑποφοραὶ, τοιαῦταί εἰ-
3 σιν, Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, Ἡμεῖς δὲ· καὶ, Τοῦτο μὲν, Τοῦτο δέ. ταῦτ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τελευτῆς κύκλῳ· καὶ τροπαὶ ἢ καὶ μεταβολαὶ, καὶ ποικιλίαι σχημάτων, ἃ πέφυκε λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, ὑδαμῶς. πολλὰ ἂν τις ἔχοι πολλὰ ὑποτιμᾶσθαι Ἰσοκράτει, τῶν περὶ τὸν Δημοσθένους ἐμμάτων. Ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανά. εἰσαγέσθω δὴ μετὰ τοῦτον ὁ Δημοσθένης, καὶ λαμβανέσθω κἀκείνου λέξις ἐκ μιᾶς τῶν τοῦ Φιλίππου δημηγορίας, δι' ἧς καὶ αὐτὸς συγκρίνῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἔργα τοῖς ὑπὲρ τῶν προγόνων, καὶ τὰς νέας δημαγωγοὺς τοῖς παλαιοῖς· ἃ καθ' ἓν ἔργον ἕκαστον ἀρχαῖον ἔργῳ καινῷ παραθεὶς, οὐδὲν πρὸς μικρολογῶν συγκρίσῃ, ἀλλὰ ὅλῃ ποιήσεως ὅλῳ τῷ αὐτίθετον διεξοδικῶς. οὕτως· Καὶ ἐν " σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ τις ἂν κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τε ὑπὲρ τῶν προ- " γόνων [ἔργων,] καὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν. ἔσται δὲ βραχὺς [καὶ] γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος. ἡ γὰρ " ἀλλοτρίοις χρωμένοις ὑμῖν παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνδρα- " μοσιν ἔξεστι γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐφθονεῖτο οἱ λέγοντες, εὖ ἐφίλουν αὐτοὺς " ὥσπερ ὑμᾶς· οὗτοι νυνὶ, πέντε μὲν καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· " πλείω δὲ ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν συνήγαγον. ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτῃ " τὴν χώραν ἔχων αὐτοῖς βασιλεὺς, ὥσπερ ὅτι πρόσηκον βαρβάροις Ἕλλησι. πολλὰ δὲ καὶ " καλὰ καὶ πεζοὶ καὶ ναυμαχοῦντες ἔρρωσαν τρόπαια αὐτοὶ τροπούμενοι. μόνοι δ' αὖ- " θέκτων χρείᾳ τῷ ὑπὲρ τῶν ἔργων δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ὑπὲρ μὲν δὴ τῶν " Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς καθ' τὴν πόλιν αὐτὴν, ἰδέσθε ὁποῖοι ἔν [τε] τοῖς "

Δημοσθενικῆς λέξεως παράδειγμα.

" κοινοῖς ἢ ἐν ταῖς ἰδίοις. " δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοσαῦτα καὶ τοι-
" αῦτα κεκτήσθαι φασιν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ὑπὲ-
" ρογκομμένων ἀπορβολὴν λαφθῆναι. ἰδίᾳ " δὲ οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρα ἐν τῷ τ
65 " πολιτείᾳ ἦφ' μέσοις, ὥσιε τὴν Αριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν,
" εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς τε γείτονος οὐδὲν σεμνότέραν οὖσαν. ἐ
" γὼ γὰρ εἰς τελευτὴν αὐτοῖς ἐπορεύετο τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ὤφε-
" το δεῖν. οὐκ ἦ τὰ μὲν Ἑλλήνικα πίστως, τὰ ἦ πρὸς ἐκείνους δυσεβῶς, τὰ δ' ἐν
" αὐτοῖς ἴσως δίκαιον, μεγάλην εἰκότως ἐκέκτητο εὐδαιμονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον τὸν
" τρόπον εἶχε τὰ πράγματα [ἐκείνοις, χρωμένοις οἷς εἶπον πρόσθεν. νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν
" ἔστω τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα] ἔχει; ἆρά γε ὁμοίως καὶ πρόσπλησίως; 10
" τὰ μὲν δὴ πολλὰ σιωπῶ, πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσοι πρότερον ἐρᾶτε ἐρημίας ἐπφλημ-
" μύοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπολωλότων, Θηβαίων δ' ἀχρόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλλων
" οὐδὲ ὁ ὄντος ἀξιόχρεω πρὸς τὴν πρόσφορον ὑμῖν παρασκευήν· ὅσοι [δ'] ἡμῖν καὶ τὰ ὑμέτερα
" αὐτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια βεβαιοῦν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰ-
" κείας, πλείω δ' ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώκαμεν εἰς οὐδὲν δέον. οἷς ἦ ἐν τῷ
" πολέμῳ συμμάχοις ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι· ἐχθροὶ δ' ἐφ' ἡ-
" μᾶς αὐτοῖς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν. ἢ φασάτω τις ἐμοὶ παρελθὼν, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς
" γένοιτ' ἂν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὁ Φίλιππος; ἀλλ' ὥσπερ εἰ ταῦτα φαύλως, τά γε ἐν
" αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί δὴ εἰπεῖν τις ἔχοι ταῖς ἐπάλξεσι καὶ κονιῶμεν, καὶ
" ταῖς ὁδοῖς αἷς ὑπεσκευάζομεν, καὶ κρηναις, καὶ κλήσεσι; ἀποβλέψατε δὴ πρὸς τοὺς ταῦτα 20
" πολλὰ δυναμένους, ὡς οἱ μὲν ἐκ πενιχρῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι
" δὲ ταῖς ἰδίαις οἰκίαις τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κεκοσμημένοι· ὅσῳ
" δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάττω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. τί δὴ τὸ πολλῶν αἴτιον
" τούτων; καὶ τί δή ποτ' εἶχεν ἅπαντα καλῶς τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρόσ-
" τον καὶ τραπέσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος ἑαυτοῦ τῶν πολλῶν ἦν, [καὶ κύριος
" αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀγαπητὸν ἦν] οὐδὲ τὸ δήμου τῶν ἄλλων ἕκαστῳ καὶ
" ὑμῖν καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ μισθὸς μεταλαβεῖν. νῦν δὲ τἀναντίον, κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν
" οἱ πολίται πάντες, καὶ ἀφ' τούτων ἅπαντα πράττεται· ὑμᾶς δὲ ὁ δῆμος ἐκνενευρισμένους
" καὶ πεπηρωμένους χρήματα, συμμάχους, ἐν ὑπηρετοῦ καὶ πρόσθηκης μέρει γεγόνατε, ἀ-
" παντῶντες ἀνθ' ἁπάντων ἃ ἂν εἰκὸς ἦν ὑμῖν, ἢ δοίδοκε πέμψουσιν ἔτοι καὶ, ὃ πάντων ἀναιδρότατον, 30
" τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλειν. οἱ δ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καθείρξαντες ὑμᾶς, ἐπά-
" γουσιν ὅπου ταῦτα, καὶ πλανῶσι, χρεμπτῆς αὐτοῖς ποιοῦντες. ἔστι δὲ οὐδέ ποτ' οἶμαι
45 " μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας. ὁποῖ' ἄττα γὰρ [ἂν] τὰ
" ὑπομνήματα τῶν ἀνδρῶν ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ ὃ φρόνημα ἔχειν. ταῦτα, μὰ τὴν
" Δήμητρα, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι εἰ μείζων εἰποῖτί μοι γένοιτο παρ' ὑμῶν βλάβη τῶν πε-
" ποιημένων αὐτὰ ἑκάστῳ. οὐδὲ γὰρ παρρησία πρὸς πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν ἔστιν. ἀλλ' ἐ-
" γὼν, ὅτι καὶ νῦν γέγονε, θαυμάζω. Ταύτην τὴν διάλεξιν τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσαι
καὶ κατὰ μὲν πάντα διαφέρειν τῆς Ισοκράτους; καὶ γὰρ δυσχερέστερον ἐκείνης καὶ
μεγαλοπρεπέστερον ἁρμόττουσα τὰ πράγματα καὶ πρεπόντως ἔοικεν· συγκεκροτη-
ται [τε] καὶ συνέσπασται καὶ πεπιεσμένοις ταῖς ὀνόμασιν ἁμφίνοον· ἰσχνότερον τε πλείονι χρῆ- 40
ται καὶ τόνοις ἐμβριθεστέροις· καὶ πέφυκε τὰ ψυχρὰ καὶ μαραινόμενα ἤθη, οἷς ἐκείνη καλ-
λωπίζεται πέρα τοῦ μετρίου· μᾶλλον δ' ἐστὶ δραστήριον καὶ ἀγωνιστικὸν καὶ ἐμπαθές, ὅλῳ
καὶ τῷ πάντι κρεῖττον ἔχει ἐκείνης. ἐγὼ γοῦν ὁ πρὸς ἀμφοτέρας πάσχω ταῖς λέξεσι,
ἐρῶ· οἶμαι δὲ κοινόν τι πάθος ἁπάντων ἐρεῖν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἴδιον μόνον. ὅταν μέν
τινα τῶν Ισοκράτους ἀναγινώσκω λόγων, εἴτε τῶν πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ ταῖς ἐκ-
κλησίαις γεγραμμένων, ἢ τῶν ἐν ἤθει συνουσιαστικῷ γεγραμμένων, καὶ πολὺ τὸ ἀνειμένες ἔχω τῆς
γνώμης, ὥσπερ οἱ τῶν κωμικῶν ἀγωνιστῶν ἢ τῶν δωρικῶν τε καὶ ἁρμονίων μερῶν
ἀκροώ-

ἀκροώμενοι. ὅταν γ' Δημοσθένους τινὰ λάβω λόγων, εἰδοίσιν τε, καὶ δοῦς κἀκεῖσε ἀγόμενα, πάθος ἕτερον ὀξ ἑτέρου μεταλαμβάνων, ἀπίστων, ἀγωνίων, δεδιὼς, καταφρονῶν, μισῶν, ἐλεῶν, ὀνοῶν, ὀργιζόμενος, φθονῶν, ἅπαντα τὰ παθήματα μεταλαμβάνων ὅσα κρατεῖν αὐθεντίας γνώμης. Διαφέρειν τε οὐδὲν ἐμαυτῷ δοκῶ τῶν τὰ μηδῶν καὶ τὰ κορυβαντικὰ, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοπαθῆ ἐστι, τελουμένων· εἴτε ὀσμαῖς ἐκστῶ γε, εἴτε ἤχοις, εἴτε τῶν δαιμόνων πνεύματι αὐτῷ κινούμενος, ταῖς πολλαῖς καὶ ποικίλαις ἐκστῶ λαμβάνουσι φαντασίας. καὶ δή ποτε καὶ ἐνεθυμήθην τί ποτε τοῖς τότε αὐθεντικοῖς ἀκούουσιν αὐτὸ λέγοντος· ταῦτα, πάλαι εἰκὸς ἦν. ὅπου γὰρ ἡμεῖς, οἱ τοσοῦτον ἀπηρτημένοι τοῖς χρόνοις, καὶ ὅλως τοῖς πράγμασι πεπονθότες, οὕτως ὑπαγόμεθα καὶ κρατούμεθα, καὶ ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ὁ λόγος ἄγῃ, πορευόμεθα· πῶς τότε Ἀθηναῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἤγοντο ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ὅτι τῶν ἀληθινῶν τε καὶ ἰδίων ἀγώνων, αὐτὸ λέγοντος ἐκεῖνα τὰ ἐαυτοῦ μετὰ τῆς ἀξιώσεως ἧς εἶχε τιμῶν αὐθεντάν, καὶ ὅλως πάθημα τῆς ψυχῆς ἀποδεικνύμενον, κοσμοῦντος ἅπαντα καὶ χρηματίζοντος τῇ πρεπούσῃ ὑποκρίσει, ἧς δεινότατος ἀσκητὴς ἐλέγετο, ὡς ἅπαντές τε ὁμολογοῦσι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδεῖν ὅτι τῶν λόγων ὧν ἅρτι προεθέμην, οἷς οὐκ ἔστι τῷ ἀκούοντι ἐν ἡδονῇ ὡς ἀνάγνωσμα διελθεῖν, ἀλλ' αὐτοῖς διδάσκουσι πῶς αὐτοὺς ὑποκρίνεσθαι δεῖ, τοῦτο μὲν εἰρωνευόμενον, τοῦτο δ' ἀγανακτοῦντα, τοῦτο δὲ νεμεσῶντα· δεδιπλάσιον αὖ καὶ θεραπεύοντα, καὶ νουθετοῦντα, καὶ παρορμῶντα, καὶ πάνθ' ἃ βούλεται ποιεῖν ἡ λέξις, ἀποδεικνύμενον ὅτι τῆς φορᾶς. εἰ δή τὸ Δημοσθένους τοσούτων ἐγκαταμιγνύμενον τοῖς βιβλίοις πνεῦμα τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, καὶ οὕτως ἄγον ὅτι τῶν αὐτῶν, ἦ πού τοι τότε ὑποφυές τι καὶ δεινὸν χρῆμα ἦν ὅτι τῶν ἐκείνου λόγων. Ἀλλὰ γάρ, ἵνα μὴ πρὸς ταῦτα Δημοσθένους ἀναγκαδῶ παραλιπεῖν τι τῶν περὶ αὐτοῦ, Ἰσοκράτην μὲν, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης ἐάσω, περὶ δὲ Πλάτωνος ἤδη Δημαλέξομαι τά γ' ἐμοὶ δοκοῦντα, μετὰ παῤῥησίας, οὐδὲν οὔτε τῇ δόξῃ τοὐνδρὸς προσθείς, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀφαιρούμενος· καὶ μάλιστα ἐπεί τινες ἀξιοῦσι πάντων αὐτὸν ἀποφαίνειν φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων ἑρμηνεύειν τὰ πράγματα δαιμονιώτατον, παρακελεύονταί τε ἡμῖν ὁρᾶν καὶ κρίνειν χρῆσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ ἰσχυρῶν λόγων τούτῳ τῷ ἀνδρί. ἤδη δέ τινων ἤκουσα ἐγὼ λεγόντων, ὡς εἰ καὶ παρὰ θεοῖς Δημάλεκτός ἐστιν, ἢ ὁ τῶν ἀνθρώπων κέκρηται γλῶς, οὐκ ἂν γοῦν ὁ βασιλεὺς ὢν αὐτῶν Δημαλέγεται θεὸς, ἢ ὡς Πλάτων. πρὸς δὴ τοιαύτας ὑπολήψεις καὶ τερατείας ἀνθρώπων ἠμελημένων πρὸς λόγους, οἳ τῇ ὕλῃ κατασκευὴν οὐκ ἴσασιν ἥτις ποτ' ἐστὶν, οὐδὲ δύανται . . . . πᾶσαν εἰρωνείαν ἀφεὶς, ὡς πέφυκα, Δημαλέξομαι. ὃν δὲ ἀξιοῦσι τρόπον ποιήσασθαι τῶν ἐξέτασιν αὐτῶν, βούλομαι προεκθεῖν. ἐγὼ τῶν μὲν ἐν τοῖς Δημαλόγοις δεινότητα τοῦ ἀνδρὸς, καὶ μάλιστα ἐν οἷς αὐ φυλάττῃ τὸ Σωκρατικὸν χαρακτῆρα, ὥσπερ ἐν τῷ Φιλήβῳ, πολὺ ἄγαμαί τε καὶ τεθαύμακα· τῆς δ' ἀπεροκαλίας αὐτὸν οὐδεπώποτ' ἐξήλωσα τῆς ἐν ταῖς ὑπαθέτοις κατασκευαῖς, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, καὶ πάντων ἥκιστα ἐν οἷς αὖ εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις συγκρατεῖς, ἐγκώμια καὶ ψόγους, κατηγορίας τε καὶ ἀπολογίας ὑπεχρῆν γράφειν. ἕτερος γάρ πις αὖ τότε, καὶ καταιγὶς τῶν φιλοσόφων ἀξιώσιν· καί μοι γε πολλάκις ἐπῆλθεν εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν τοιούτων αὖ λόγων, ὃ πεποίηται παρ' Ὁμήρῳ πρὸς τὸν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς λέγων, Οὔτοι, τέκνον ἐμὸν, σοὶ δέδοται πολεμήια ἔργα· Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο· Σωκρατικῶν δ' ἔμοιγε ταῦτα δὲ πολιτικοῖς καὶ ῥήτορσιν αἰδρᾶσι μελήσει. ποιεῖσθαι δὲ τῆς ἐμαυτοῦ δόξης κρατοῦς κρίσεις τοῖς φιλολόγοις ἀπόντας· ὑποξανθύμους εἴ τινες εἰσὶ φιλότιμοι, καὶ πρὸς τὰς δόξας, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν κρίνοντες τὰ πράγματα. Ὃ μὲν οὖν ἐκλέγειν ἐξ ἀπόντων αὐτὸν τῶν λόγων εἴ τι κάκιστον εἴρηται, ὃ ποιοῦσιν ἕτεροί τινες, κἄπειτα ταύτοις αὐτοσχεδιάσαι τὸν κράτιστα ἔχουσαν Δημοσθένους λέξιν, οὐκ ἐδοκίμαζον· Ὃ δ', οὐκ τῶν ἀμφοτέρων μάλιστα δυσδοκιμούντων, ταῦτα παρ' ἄλληλα θεῖς, ἐξετάζειν τὰ κρείττω, τοῦτ' ἔδοξεν εἶναι δίκαιον· καὶ ἐπ' αὐτὸ δὴ βέλτιστον ὃ

Πλατωνικῆς δημιουργίας ἐξέτασις.

μέρος. δικανικὸς μὲν οὖν λόγος εἶς ἐστι Πλάτωνι, Σωκράτους ἀπολογία, δικαστηρίῳ
67 μὲν ἢ ἀγορᾶς ἄθεν θύρας ἰδών, κατ' ἄλλο δέ τινα βάλησιν γεγραμμένος, οὔτ' ἐν λόγοις
τόπον ἔχων, οὔτ' ἐν ἀμαλόγοις· τοῦτο μὲν οὖν ἐω· δημηγορία δὲ σοφιστική· πλὴν εἴ τις
ἄρα ταῖς ὑπισολαῖς βούλεται δημηγορίας καλῶν. ἀφίσωσαν δὴ καὶ αὐταί. ἐγκώμια δ' ἐν
"τῷ συμφέροντι τῷ συμποσίῳ πολλὰ μὲν ἔρωτος· ὧν ἔνια οὐκ "ἄξια κατοῦδῆς σοφιστοῦ Σω-
κράτους, ὁποῖόν τι δὴ ποτε. νυνὶ γ' οὐθὲν δέομαι περὶ τούτου λέγειν. κράτιστος δὴ πάντων τῶν
πολιτικῶν λόγων ὁ Μενέξενος, ἐν ᾧ τὸν ὑπιτάφιον διεξέρχεται λόγον, ὃν μὲν ἐμοὶ δοκεῖ,
Θουκυδίδου παραμιμούμενος· ὃς γ' αὐτὸς φησιν, Ἀρχίου καὶ Δίωνα. τοῦτον δὴ παραλήψομαι τὸν λόγον, καὶ παρ' αὐτὸν ἐξετάσω Δημοσθένους λέξεις τινάς· οὐκ ἐκ "τούτου· τὸν μὲν
γὰρ οὐχ ἡγοῦμαι ἐκεῖνα τοῦ ἀνδρὸς γεγράφθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν δήλων αὐτοῦ λόγων, ὅσοι 10
περί τε τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς εἴρηται· μᾶλλον γ' ἐξ ἑνὸς ἀγῶνος· ὃ γὰρ ἔχω χαρὰν ὁ-
σοις βούλομαι παραδείγμασι χρήσασθαι, πάντων μάλιστα βουληθεὶς ἄν. τοιοῦτος μὲν οὖν τις
ὁ τρόπος ἔσται μοι τῆς συγκρίσεως. λαμβανέσθω δὴ πρότερος Πλάτων. καὶ "δεῖ μέγα
φρονεῖν "ἔοικεν "ἐπί τε ἀκριβείᾳ καὶ σεμνότητι ὀνομάτων, ταῦτα "ἐπὶ τῶν αὐτοῦ βασανίσω,
» ἀρξάμενος ὅθεν περ κἀκεῖνος, τοῦ λόγου. "Ἐργῳ μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ προσήκοντα σοφί-
» σιν αὐλοῖς· ὧν τυγχάνιες, πορεύονται τὴν εἰμβριθεστάτην πορείαν. ἡ μὲν εἰσβολή, θαυμαστὴ καὶ
πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι, κάλλους τε ὀνομάτων ἕνεκα, καὶ σεμνότητος,
» καὶ ἁρμονίας· τὰ δ' "ἐπιλεγόμενα, οὐκέθ' ὁμοία τοῖς πρώτοις αὐλήσει· Περιπεμφθείσης
» χειρὶ μὲν "ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δ' "ὑπὸ τῶν οἰκείων. ἐν γὰρ τῷ, πάντα τὰ προσή-
» κοντα σοφισὶν αὐλοῖς ἔχειν θαυμαζομένους, ἐνταῦθα καὶ ὁ περιπεμφθῆναι τὰ σώματα "τῶν ἐπὶ 20
ταῖς ταφαῖς δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ. ὥστε "ἀναγκαῖον ἐνταῦθα πάλιν τοῦτο λέγειν· εἰ μὴ κράτιστον
. . τῶν περὶ τὰς ταφὰς νομίμων τοῦτο "ὑπερελάμβανεν ὁ αἰνήτης δή). λέγω
δὴ ὅ παρῆναι πολλοὺς τοὺς ἐγκωμιαστὰς· ἐν οὐθὲν ἄτοπον ἐδόκει ποιεῖν συμπεριλαβόντα τε αὐτὸ
τοῖς ἄλλοις, καὶ χωρὶς "ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου λέγοντα. ἠλίθιος ἄρα τις ἦν, εἰ τὸν ἐδικῇ τελευ-
τήσασι λαμπρότατον δή) "τῶν κόσμων οἷς ἡ πόλις αὐτοὺς ἐκόσμει. ἵνα γὰρ ἀφῶ πάντα τὰ
ἄλλα, ὃ δημοσίᾳ "περιβοήτου τοῖς ὑμᾶς ἕως ἤβης, πόσῳ χρεῖττον ἦν τὸν περιπέμπεσθαι τὰ
σώματα δημοσίᾳ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μακρῷ. ἀκριβῶς οὐκ ἀναγκαῖα Πλάτωνι ἡ προσθήκη.
Ἀλλ' ἄρα γε εἰ μὴ τὸν ἀναγκαῖον, κάλλους γε, ἢ τῶν ἄλλων ἕνεκα τῶν "ὑπὲρ τοὺς ἐπαίνων κόσμων,
παρείληπται ὁ κῶλον "ὑπὲρ τούτου; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· προσαφαιρεῖ καὶ τοῦτο "ἀπὸ τῆς
ᾠδοῦ. λυμαίνεται γοῦν τοῦτο τε συμμετρίαν αὐτῆς, καὶ τὴν εὐφωνίαν. νυνὶ μὲν γὰρ δυοῖν 30
προσλαμβανομένοιν κώλοιν, σύμμετρός ἐστι καὶ ἐναρμόνιος καὶ στρογγύλη, καὶ βάσιν εὐληφεν
ἀσφαλῆ· ἐὰν δ' προσλάβῃ τούτοις κῶλον, ἅπαντα ταῦτα ἀπεκρίθησαν, καὶ μεταλήψεται
τὸν ἰσοεικότ' αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ τόπον. εἰ δὲ χωρίσαιμεν τοῦτο τὸ κῶλον "ἀπὸ τῶν προηγουμένων,
αὐλὸς καθ' αὑτὸ ἐξοίσομεν, ἡ ᾠδὴ ἡμῖν γιγνήσεται καθ' ἑαυτὸ γιγνόμενον, οὔτε ἦθος ἢ πάθος
ἔχον μὰ Δία, οὔτε δήλωσιν πρᾶξεως καὶ χαρίεν σοφισμόν. εἰ δὴ μήτε τοῦ ἀναγκαίου χάριν ἡ προσ-
θήκη παρείληπται, μήτε τοῦ "ἐπὶ τοῖς ᾠδοῖς τούτοις ἢ καὶ ἐν τούτοις ἡ τῆς λέξεως κατασκευή,
ἧς ἂν τοῦτο ἕτερον ὀνομάσειεν εἰ μὴ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς ἀκριβείαν. τούτοις ἑξῆς
» "ὑπολείπεται ὁ αἰνήτης· Λόγῳ δ' ἡ τὸν λεγόμενον κόσμον ὅ τε νόμος προστάττει τούτοις ἀποδοῦναι
» τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή. Καὶ χρή, πάλιν . . . κείμενον "ὑπὲρ τελευτῆς,
ἧς ἕνεκα παρείληπται, καὶ ἀμφὶ τί; πότερα σαφεστέραν ποιοῦσαν τὴν λέξιν; ἀλλὰ καὶ χω- 40
ρὶς τῆς προσθέσεως ταύτης "ὑπὲρ σαφοῦς. εἰ γε οὖν οὕτως εἶχε, Λόγῳ δ' ἡ τὸν λεγόμενον κό-
σμον ὁ νόμος ἀποδοῦναι προστάττει τοῖς ἀνδράσι, ἧς ἂν ταύτην ἐμέμψατο ὡς "ἀσαφῆ;
Ἀλλὰ τοῦτο ἦδειν ἀκριβεστέραν, καὶ μεγαλοπρεπεστέραν· πρὸ μὲν οὖν τοῦ ἀντίον ἐφαίνετ' αὐτὸ
68 "ὃ σεμνόν, καὶ λελύμανται· καὶ τοῦτο "ὃ λόγῳ δεῖ μαθεῖν ἕκαστον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑαυτοῦ γνώναι
παθῶν. ταῖς γὰρ ἀλόγοις αἰσθήσεσιν ἅπαντα τὰ ὀχληρὰ καὶ ἡδέα κρίνεται, καὶ ὅθεν δὴ ταῦ-
τας "οὔτε "ἀβασανίστους. συνεφαιρεῖς "ὃ πρᾶγμα, τάχ' ἂν εἴποι τις, ἀνέψιαν ἁπάντων
καὶ καλλιλογίαν "ἀπὸ ἀνδρὸς "ὃ ταῦτα σοφοῦ. ταῖς νοήσεσι ἐξέπαιζε, εἰ καλαὶ καὶ μεγαλο-

πρεπεῖς

προπεπῆς εἶσι, καὶ παρ' ὁσονδὲν τῶν ἀλλων κείμενα. περὶ ταύτας ἐκεῖνος ἐσπουδάζειν, ἐν ταύταις
δ' ἦνος ἰῶ· τότων δ' ὠθνεῖος παρ' αὐτὸ λάμβανε, τὸν ὄγκον τῆς λέξεως ἔα. καὶ πῶς ἔνι ταῦτ'
εἰπεῖν; ἐναντίον γὰρ ἀπαιτεῖς ἴσασιν ὅτι πλείονι κέχρηται φιλοτιμίᾳ περὶ τὴν ἑρμηνείαν
ὁ φιλόσοφος, ἢ περὶ τὰ πράγματα. μυεῖα τότου τεκμήρια φέρειν ἔχοι τις ἂν· ἀλλ' ἀπο-
χρῆν λόγος εἰς οὗτος ὅπως ἐξαθαι τὴν κενοσπουδίαν τὸ ἀνδρὸς, ἢ κέχρηται περὶ τὸν περιττὸν
καλλωπισμὸν τῆς ἀπαγγελίας. αὐτίκα γε οὖν τοῖς περιφρημένοις ὀπτιλυτὴς ἐγένοιαν ἵνα
οὔτε περιττὸν οὔτε θαυμαστὸν ἰῶ, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένον, καὶ πολλάκις· ὅπερ γὰρ ὁ τῶν
καλῶν ἔργων ἔπαινος ἀθανάτους ἔχει μαὶς καὶ ἔχει μνήμας δυνατὰ ποιεῖν τοῖς ἀγαθοῖς, μυ-
είοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρηται· σοφιστὴν δ' ἦν οὔτε σοφὸν οὔτε περιττὸν τὸν γνώμην ἔχουσ',
ὅπερ οἶμαι λοιπὸν ἰῶ . . . τῆς ἑρμηνείας αὐτὸν ἡδυπάθειαν βούλεσ'). ἔπειθ' ὥσπερ
τὰ μείζονα, καταβὰς ἀπὸ τῶν γυναίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων, ὅπου
τὰ θεατρικὰ τὰ Γοργία ἔοικεν ἐναγίνεται· ἔχει αὐτῆσις καὶ ἔχει παρισώσεις λέγω· καὶ ὅλως
τῶν λήρων τότων κοσμεῖ τὸν φράσιν. ἀκούσωμεν ὃ αὐτὸ πῶς λέγει· "Ἔργων μὲν προ- "
σῆκόντων λόγων καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος ἔοικε τοῖς πράξασι γίγνεσθαι τῶν ἀκουσάντων. "
ἐν ᾧ τοῖς μὲν ἔργοις ὁ λόγος ἀντίκειται, τῷ δὲ πραχθῆναι τὸ ῥηθῆναι. μετωνόμασται δὲ
αὐτὶ τὸ Εὖ τὸ Καλῶς· παρισοῦται δὲ τὰ τέλα μέρεα τὸ λόγου τοῖς τελοῦσι. τὸ δὲ ἀσφαλῶς
βλάψαι τὴν περίοδον ἕνεκα, καὶ οὐδενὸς ἀναγκαίου, τέλος ἤδη τῆς ἀμαυσίας ἐχούσης, προσεί-
ληφται τὸ Παρὰ τῶν ἀκουσάντων. ἆρά γε ὁμοίως ἡρμήνευται ὁ αὐτὸς νοῦς οὑτοσὶ τοῖς ποι-
ηταῖς, οὓς περιφρονεῖ καὶ ἀπελαύνει τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος· ἢ κάλλιον καὶ γλυκύτερον;
Πρέπει δὴ ὅλοισιν ὑμνεῖσθαι καλλίστοις ἀοιδαῖς. τοῦτο γὰρ ἀθανάτοις μαῖσι πολυλαύστατον "
μόνον ῥηθέν· στάσει δ' ὁπόταν καλὸν ἔργον. Πίνδαρος τοῦτο πεποίηκεν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν "
Μακεδόνα, περὶ τὰ μέλη καὶ τοὺς ῥυθμοὺς μᾶλλον ἢ περὶ τὴν λέξιν ἐσπουδακώς· Πλάτων
δὲ, ὃς ἐπαγγέλλεται σοφίαν, ζυφερῆς καλλωπίζεται καὶ περιέργοις σχήμασι τὴν φράσιν. καὶ
ὅπου τοῦθ' ἱκανόν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μετ' αὐτὸν περιόδῳ τὰ αὐτὰ ποιῶν φαίνεται. φησὶ γάρ·
Δεῖ δὴ τοιούτου λίνου λόγου, ὅσπερ τοὺς μὲν τελέως ἱκανῶς ἐπαινέσαι, τοῖς δὲ ζῶσιν "
μετρίως παραινέσαι. ὁκοῖον ὀπτίρρημα ὀπτιρρήμασι προσῆκεν, καὶ ῥήμασι ῥῆμα· ὃ μὲν "
Ἱκανῶς τῷ Εὐμέτρως, τῷ δ' Ἐπαινέσαι τὸ Παραινέσαι, καὶ ταῦτα παίζουσα; ἢ Λικύμνιοι ταῦτ'
εἰσὶν οὐδ' Ἀγαθωνεῖοι οἱ λεγόμενοι ὕβριν μιαρῶς πολὺν ἢ μόρσιμον παρίδων· ἀλλ' ὁ δαιμό- "
νιος ἑρμηνεύσας Πλάτων. καὶ ἐν τοῖς σχήμασιν ὀπτιμῶ. φέρε γὰρ πολὺ καὶ ταῦτα τοῖς λό-
γοις ὥρεαν ἐν γὰρ . . . . ἐστὶ αὐτὸν τὸν ὀπτιτηδεύσιν αὐτῶν καὶ τὸν
ἀκμαίαν αὐτῶν· καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ τοιούτου γένηται ἀνδρὸς, ᾧ κρίνοι ὀρθοεπείας χρήσα-
σθαι ἀξιῶμεν. ἐν γὰρ δὴ ᾧ αὐτῷ λόγῳ τότῳ κακόζηλά ἐστιν· "Ὧν δὴ οὔτε ποιητὴς πω δόξαν "
ἀξίαν ἔσ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει. καὶ αὖθις, Τῷ χαλεπωτάτῳ ὄντι, καὶ ναυπηγησαμένῳ, ἐκδεξαμέ- "
νη τὸν πόλεμον. καὶ ἔπι, "Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον, καὶ μέγα πρώτου, πᾶσαν πρώτως "
προθυμίαν πρέπει ἔχειν. καὶ πάλιν, Φέρουσιν μὲν αἱ συμφοραὶ ἀνδρείως, δόξουσι τῷ "
ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι). καὶ ἐκεῖνα γέ τοι, Τοῖς μὲν παιδοῦσιν κομίως, τὰς δὲ "
γυναῖκας φορτικῶς ἀξίως. καὶ πάλιν πάλιν, Καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν, μεμνῆσθαι "
τοῖς ἑαυτῶν, τῶν δ', ἐπιμελεῖσθαι ὑπὲρ ἑαυτῶν. καὶ ταυτί· Πολιτεία γὰρ, ἀνθρώπων βο- " 69
φὸς ὄντι· καὶ ἡ μὲν ἀγαθὴ, ἀγαθῶν· μὴ καλὴ δὲ, κακῶν. κἀκεῖνα δ' ἔτι, Νικήσαντες μὲν τὰς "
πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίᾳ τύχης τυχόντες. πολὺ ὄντι τῶν τοιούτων σχη- "
μάτων ὄχλος δι' ὅλου τὸ ὀπτιαφίς. ἀλλ' ἐάσας ὃ περὶ τότων ἀκριβολογεῖν, ἐπὶ ἐκεῖνά τ'
ἐλεύσομαι, καὶ μοι πάνυ μὲν ἀηδυμένως καὶ οἰκοῦνλι εἰπεῖν, ὅμως δ' εἰρήσεται, ὅτι παχύτητος
καὶ ἀδυναμίας ἔδοξεν εἶ) μιμήματα τοιαῦτα. περιφρονῶν γὰρ ὁ ἀνὴρ ποῖόν τι σχῆμα λα-
βὼν ἁρμόσῃ τὸν λόγον, ὅπου πέφυκεν ταυτί· Ἐπὶ [δὲ] τότοις περὶ τῶν ἔργων προσῆκεν ὀπτιδεί- "
ξωνται, ὡς καλῶν [καὶ] ἀξίαν ἀποφαίνεσθαι. οὐκ οἶδα εἴ τις ἂν ἠξίωσεν εἰπεῖν τῶν περὶ τὸν "
λεπτὸν καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν Δημοσθένην ὀπτιτηδευόντων. προσῆκεν μὲν γὰρ τὰ πράγ-
ματα, ἐργάζεται δὲ τὰ ἔργα, ἀποφάσεως ἀξιοῦνται τὰ ἀληθῆ. ζυτὶ μὲν δὴ παχὺ εἶ-

ρπαν· ὃ τι τούτῳ λεχθὲν ὑβρισμα, ἀθεώτερον. Ἀφ' ἁμαρτὸς τε γὰρ καὶ ἀκατάλ-
" ληλον, καὶ οὔτε δίκαιον ἔχον, οὔτε σωζόμενον· Τῆς δ' εὐσεβείας τοῦτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ
" τῶν προγόνων ἡμέρα, οὐκ ἐπήλυς οὖσα, οὐδὲ τοῖς ἐκγόνοις τότοις ἀποφαυλιζομένη μετοι-
" κεσιῶσα ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι παντελῶς οἰκεσιῶ-
" σας· καὶ ζῶσας καὶ θεομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς οἱ ἄνδρες, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς τῆς χώρας ἐν
" ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις, τῆς τεκούσης τε καὶ θρεψάσης
" καὶ ὑποδεξαμένης. ποῖον ἔθνος αὐτόχθονον, κατὰ ἃ Δημόκριτος ἐφ' ἡμῶν ἔγραψεν, ἐφ' ἡμῶν τὴν
μὴν, αὐτόχθονα, τὴν δ', ἐπήλυδα; ἡμῖν γὰρ δή τι συμβεβηκός ὅστις ὁ εἷς αὐτόχθονιν ἢ μὴ
ὅπου χωρίοις, οὐχὶ τῇ γῇ σφ. δοκεῖ τις ἄλλα χῆ γῆ μόνῃ αἰτίαν, ἑτέρωσε μετοικῆσαι.
" ἢ τίς ἂν ἀξιώσειε τῶν δικαζόντων εἰπεῖν, ὅτι ἡ γῆ τῶν προγόνων τὸς ὕστερον γενομένους ἀπεφύσατο αὐτόχθονας καὶ μὴ μετοίκους εἰς τῆς χώρας ἐν ᾗ ἐγένοντο; οὔτε γὰρ ἡ γῆ αὐτὴ πεφυκέναι φύσιν ἔχει, οὔτε μεταβολή τις ἐν ᾗ αἱ γῆται· ἀλλ' ἀποφαινόμεθα μὴν ἡμεῖς τὰ λεκτέα, μετοικῆσαι δ' οἱ ἐξ ἀνῆς ἀφιγμένοι χώρας ἐν τῇ ὑποδεξαμένῃ. ὅστις δὲ βουλόμενος σώζειν τὴν ἀκολουθίαν, εἶπεν τὴν γῆν· καὶ τοῦτο τοῦτης τὸν λόγον ἀποδιδοὺς, ὅπερ ἐδίδου ἂν ὁ Ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων· ὁ μὲν ἀρχαϊκὸν τῷ μυθικῷ, καὶ ὁ ἑτοιμὸν τῷ πλησιολογικῷ; ὧν γὰρ δή που καταλληλος ὁ λόγος, εἰ τοῖς τὴν γῆν ἀναφέρων, ὑφ' ἧς ὁ λόγος ὧν, ἐπέδειξεν, Ἄλλοθεν αὐτῆς ἡκούσης· ὅπερ δὲ τῶν ἀνδρῶν μέλλων ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἂν καλεσήσατο τὸ φαίνειν· Τῆς δ' εὐσεβείας τοῦτον ὑπῆρξαν τοῖσδε οἱ πρόγονοι, οὐχὶ ἐπήλυδες ὄντες, οὐδὲ τὰς ἐκγόνοις τότοις ἀποφαίνοντες μεταικιῶσας ἐν τῇ χώρᾳ, ἀνῆθεν σφᾶς ἥκοντας, ἀλλ' αὐτόχθονας. Ἄξιον δὲ ὃ καὶ τοῦτο τῆς εὐσεβείας τῶν ἀνδρῶν εἰρῆσθαι, τὴν χώραν τοῦτον ἐπαινῶν, ἐξ ἧς ἐγένοντο, μὴ παρέργως ἰδεῖν. φησὶ δὲ Θεοφίλῃ αὐτὸν εἶ· ἢ παρέχεται τοῦτον μάρτυρας τοῖς ἀμφισβητήσασιν τοῦτο αὐτῆς θεοὺς, χρεῖον ἂν γράμμα, καὶ οὐκ πόλεων ἀφεδὸν τῶν ἐπαινεσαίτων τὴν πόλιν εἰρημένον. καὶ ὃ τοῦτο συκοφαντεῖν ἄξιον, ἀλλὰ πῶς ἁρμόσθυκεν αὐτῷ, καταμαθεῖν· Μαρ-
" τυρεῖ δ' ἡμῖν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησαίτων τοῦτο αὐτῆς θεῶν ἔρις. ὧν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν,
" πῶς οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπων γε συμποτῶν δικαίᾳ ἐπαινεῖσθαι; ταπεινή μοι δοκεῖ καὶ ἄζηλος
ἡ λέξις, καὶ οὐδὲν ἔχουσα τοῦ πρεπούσης πόλεως ἄξιον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ποίους γὰρ εἰκάσαι
πλούτους ὀνομάτων; ποία σεμνότης; ποῖον ὕψος; ἢ μᾶλλον ἀκώτερον τοῦ ἀξίας; ἢ δ' οὐκ ἐνδεέστερον τοῦ ἀληθείας; οὕτως ἐχρῆν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρῆσθαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ὑπὸ τοῦ Ἀττικῆς φάσιν, ἔριν τε, καὶ χρίσιν; οὕτως τὸν ἔρωτα οὐκ ἔχον οἱ θεοὶ τῶν ἐν αὐτῇ πρώτων, εἰς φαῦλόν τι καὶ μέτριον ῥῆμα ἀγαγεῖν; Ἦν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν, εἰπεῖν· τὰ γὰρ ἄμα τὰ ζῶντα ὅπερ ἔθηκεν εἰς ἔπαινον τῆς γῆς, ὅτι γόνος τότε αὐθόπων τοῦτο ἐγένετο, καὶ καρ-
" ποὺς ἡμέρους αὐτῶν συνεξώνεγκεν, ἄξιον ἰδεῖν· Ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων ἃ ἐγένετο αὐθόπων, καὶ δίκαια καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. οὐκ οἶδα εἰ ὅτι λαμπρότατον ἄνδρα τοῦτο τοῦτον εἶρηται Πλάτωνι καὶ ἰδιωτικώτερον.
δῶρον αὖ τὸ τῶν αὐθόπων ἐκόμιζον οὕτως εἶπεν ὀλιγώρως καὶ ἀθέως· ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ
" σοφῆς αὐτὸ γυναῖα χρῆσθαι καὶ φεύγειν· Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ τοῦτο σοφὴ αὐθοπείαν ἤνεγκεν, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπόν. ὦ θεοὶ καὶ δαίμονες, πῶ ὁ Πλάτωνι κόσμα, ὁ πλοῦτον καὶ τὰς μεγάλας κατασκευὰς καχλάζον; οὕτως μικρολογεῖ, καὶ χῦ γράμμα ῥῆ ὁ δωδεκάκριθον ἐκεῖτο σῶμα τὸ σοφοῦ; ἐταμιεύσατο νὴ Δία, καὶ ὑφῆκε τὸ κατασκευῆς ἑκών; ἴσως τις ἐρεῖ· καὶ πῶς; ὃς οὐκ οἴεται ὁ μάλα σεμνὸν εἶναι ὄνομα, ἀλλὰ πηλοῦ σοφῆς αὐτὸ μετονομάζει ἀφ' τῶν ἔξης. ἐοικὸς καὶ τοῦτο· πῶς δὲ τῆς δωρεᾶς αὐτῆς εἶπε
" τὸ μέγεθος, δέξεται σῶμα· Ὦ καλλίστα καὶ ἄριστα δέσποτα ὁ αὐθόπων γένος. εἰ τὸ ὀπωρινὸν τις ἡμῶν καὶ χαμαὶ ἐρριμμένων Κνήσας [καὶ] ἄριστα εἶπεν, ὅσον ἐκίνησε γέλωτα;
" πλοῦ ἀφίλοτιμα καὶ τοῦτο· Τούτου δὲ τὸ καρπὸ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνεμε καὶ τοῖς ἀνθρώποις. εἴ τις βουληθείη τὸ δόγμα λαβεῖν μᾶλλον λέξεως, ἢ τὸ καρπὸ μὴ φθονήσασα γῆ οὐχ ἡ σοφὴ δέδεκται; ἐμοὶ γοῦν γὰρ δοκεῖ· ἡ δὲ μεταδοῦσα τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν ἅπασιν ἀν-

θρώποις,

θεφποις, ἢ πλουσίῳ καὶ ἀσεβεῖ καὶ πλούτῳ βαρβάρῳ τε καὶ βιαίᾳ γῇ, τούτοις ἀξία κρ-
ισθαι δοκεῖς ῥήμασιν, ὅτι σὺν ἐφθόνησε τῷ ἀσεβοῦντι, καὶ ὅτι ἐνέμεν αὐτὰ τοῖς ἀνδρείοις; ὁ τὸ μὲν
μὴ φθονῆσαι τοῖς πέλας, σὸν δὲ μεμνῆσθαι τοῖς πέλας πρωτάπασι χρήσιμα. σὸν δὲ νέμειν
τὰς καρπούς, σεμνοτέρῳ ὀνόματι δωρεάς, ἢ χάριτος, ἢ ἀνδρὸς πλουσίου τῷ τοιούτων, ἀφειλάσθην. ἐγὼ
ταῦτα. τοῦ δὲ Ἀθηναῖς δωρεὰν ὅτων εἴρηκεν. Μετὰ γὰρ ταῦτα τὴν ἐλαίαν φησὶν πόαν ἀρω-
γὸν αὐτὴν τοῖς ἐγγόνοις. ἀφιφεάσθην πάλιν ἐν ταῦθα καὶ διθύραμβοι. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω
λέγειν; διὰ ὅλου γὰρ ἂν τις ἄρῃ τὸν λόγον περιόμενος τὰ μὲν, σὸν ἀκριβῶς σὸν δὲ λεπτῶς εἰ-
ρημένα· τὰ δὲ, μεθαρμοσμένως καὶ ψυχρῶς· τὰ δὲ, σὸν ἔχοντα δὲ διθυραμβώδη καὶ φορτικά.
ἐγὼ δὴ ἠξίουν πάντα γλυκέα εἶναι καὶ σφόδρα ἄξια. Πλάτων γάρ ὅστιν ὁ ταῦτα γράφων·
ὃς εἰ μὴ καὶ τὰ ἀφελεῖα οἴσεται τῆς λέξεως, ἀφείη γε τῶν δευτερείων πολλοὺς ἀγῶνα παρέξῃ τοῖς
Ἀθαμιλλησομένοις. ἀλλὰ ἀφεὶς μὲν τούτων ἄλλα. ἃ δὲ δὴ κρατίστα εἰρῆσθαι τοῖς ἀνδρὶ δι-
καίοις δοκοῦσι τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου, καὶ γὼ σύμφημι, ταῦτα σοὶ δοκεῖς, ὅτι τὸν Δημοσθέ-
νους ζῆλον μάλιστα. ὁ δὴ τὸν ἔπαινον αὐτῶν διεξιών, φησὶν ὅτι σκῆψαι τοῖς παροῦσιν ὑπὲρ τοῦ πολέ-
μου τοῖς μίσους τελευτῶν, ἃ χρὴ σοὶς τοῖς ἑαυτῶν παῖδάς τε καὶ πατέρας ἀπαλλάττειν,
εἴ τι παθεῖν ἀνδρὶ συμβαίη κατὰ τὸν μάχιμον. ἔστι δὲ τάδε· Φράσω δέ ὑμῖν ἃ τε αὐτῶν ἤκουσα
ἐκείνων, καὶ οἷα νεῶν ἡδέως [ἂν] εἴποιεν ὑμῖν ἀναλαβόντες διώκειν· τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν
τότ' ἔλεγον. ἀλλὰ χρὴ νομίζειν ἀκούειν αὐτῶν ἐκείνων ἃ [ἂν] ἀπαγγέλλω. ἔστι δὲ τάδε· Ὦ
παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μὲν οὐ τὸ νῦν παρόν. ἡμῖν γὰρ ἔξον ζῆν μὴ κα-
λῶς, [καλῶς] αἱρεῖσθαι μᾶλλον τελευτῆσαι, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τὰς ἑστίας εἰς ὀνείδη καταστῆ-
σαι, καὶ πρὶν τὰς ἡμετέρας πατέρας καὶ πρῶτον τοὺς θεοὺς· ἦσαν γὰρ οἱ τοῦτον ἡμῖν αἴτιοι
αὖ αἰτίους αἰσχύνοντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε ζῆν αὐθέντων, οὔτε θεῶν, φίλον εἶναι, οὔτ'
ὄντι γῆς, οὔθ' ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνῆσθαι τῶν ἡμετέρων λόγων, ἵν' τι καὶ
ἀνδρὸς ἀσκῆτε, ἀσκῆν μετ' ἀρετῆς· εἰδότας ὅτι τοῦτο λαμπρὸν πρᾶγμα καὶ κτῆμα καὶ ἔπιτη-
δεύμαλα, αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ ἀνδρί· καὶ γὰρ ἀνδρὸς
ὁ τοιοῦτος πλουτήσει, καὶ οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε κάλλος σώματος οὔτ' ἰσχὺς ἁλώβητον καὶ ἀκμῆ σωμα-
κωῶτα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' ἀσχημοσύνῃ καὶ ὄψιφανεστέραν ἔχοντα τὴν ἀλλίαν· πᾶσά τε
ἐπιτήμη χωρὶς μὲν δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς, πανουργία, [ἀλλ'] ἢ σοφία οὐκ ἔστιν. 71
ὧν ἕνεκα σοφοὶ καὶ ὑγιαίνοντες καὶ ἀπὸ πάντος πᾶσαν πάντως σπουδὴν ποιεῖσθε ἔχειν, ὅπως
μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν ἀνθρώπους· εἰ δὲ μή, ἴστε ὡς ἡμῖν, αἰ μὲν
νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνη φέρει· ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, δυσδαιμονίαν. μᾶλλον
δ' αἰ νικώμεθα, καὶ ὑμεῖς νικᾶτε, εἰ σωφρονεῖτε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταισχυ-
νοῦντες, μηδ' ἀναλώσαντες ταύτην· γνόντες, ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον
[οὐδὲν,] ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι γὰρ μὲν 72
ὑμᾶς γονέων ἀγαθῶν, καλὸς ἡσαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς· καταχρήσασθαι δὲ χρημάτων
καὶ τιμῶν ἡσαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἀγαθοῖς σωφρονοῦσι διδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἀναιδρον, ἀποβαλεῖν ἰδίων αὖ
κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἴσθι μὲν ταῦτα ὑπειπόντες, φίλοι σωφρονοῦσι φίλοις ἡμᾶς ἀ-
φίξεσθε, ὅπως [δὲ] ὑμᾶς ἡ σωφρόνησα μοῖρα κομίσῃ· ἀμυνόμενας δὲ ὑμᾶς καὶ κακιζομένας,
σοφεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. Τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω· πατέρας [δὲ ἡμῶν, οἷς
εἰσι, καὶ μητέρας,] ἀεὶ χρὴ σωφρονεῖσθαι, ὡς [χρὴ] φάσκα φέρει τὸν συμφορῶν, [ἐὰν ἄρα
ξυμβῇ γένεσθαι, καὶ μὴ ξιφοδύρασθαι· ἐν γὰρ] τῷ λυπήσαντος σωφρονεῖσθαι· ἰσχὺς γὰρ
ἔσται καὶ ἡ γνώμη τύχη τοῦτο· ποιεῖν· ἀλλ' ἰσχύοις καὶ σωφρονοῦσας, αἰσχύνης ἀνδρὸς
ὅτι, ὧν ἔχοντο, τὰ μέγιστα ἀνδρὸς οἱ θεοὶ ἐπίκοοι γεγόνασιν. ὁ γὰρ ἀθανάτοις σοφοῖς [τοῖς]
παῖδας ἔχοντο γένεσθαι, ἀλλ' ἀγαθοῖς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων.
πάντα δ' ἐράδιον ἀνθρώπῳ ἀνδρὶ χρηστῷ σὺν τῷ σωφρονεῖν βίῳ συβαίνειν. καὶ φεύγουσι μὲν
ταῖς συμφοραῖς ἀνδρείως, δόξουσι δ' ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὖθι τοιοῦτοι· σωφρο-
νοῦσι δ', σωφροσύνην παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοῖς ἐπαινοῦσιν καταψεύδεσθαι. 73
χρὴ δὲ σὸν ἕτερα τούτων· ἀλλ' ἐκείνοις μάλιστα [πάντων] ἐπαινέτας ἡμῶν εἶναι, ἔργῳ παρέ-

" χοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἀνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ [δὴ] ὁ Μη-
" δεν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ ὄντι γὰρ οὐ λέγεται. ὅταν γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν
" ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐκ τούτου, καὶ μὴ ἐν δήλοις ἀνθρώποις
" ἀνῃρῆσθαι, ἐξ ὧν ἢ οὐ ἢ κακῶς προσαξάντων πλανᾶσθαι· ὡσαύτως καὶ τὰ ἐκείνῳ, τούτῳ
" ἀρίσα παρεσκευάσαμεν ζῶντι, ὅτος ὅστιν ὁ σώφρων, καὶ ὅτος ἀνδρεῖος, καὶ φρόνιμος οὗτος, γιγνο-
" μένων παίδων καὶ χρημάτων, καὶ ἀφανισθέντων, καὶ μάλιστα πίστεται τῇ παρουσίᾳ· ὅτε
" γὰρ χαίρων, ὅτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, δῆλος ὁ ἀνὴρ πεποιθέναι. τοιούτοις δὴ ἡμᾶς [γε]
" ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμὲν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν
" τοιούτους, οὐκ ἀγαπακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεό-
" μεθα δὲ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους, τὸν ὑπόλοιπον βίον 10
" διάγειν, καὶ εἰδέναι ὅτι ὑμᾶς ὁρίζουσιν ὑπὲρ ὅλου φυσόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται·
" ἀλλ' εἴ πῆς ὑπὲρ τοῖς τελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων, ὅτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα. [ἐαν-
" τοὺς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμφοράς· καὶ φῶς ὃ καὶ μετείναι, μάλιστ' ἂν]
" χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα, τελευτῶν ἥδη ἔξει, ἅτε καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις· ὡσὶν
" τρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ ἀρίστων. γυναικῶν ὧν τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ὑπομιμνήσκε-
" νοι, καὶ ἐν ταῦτα τὸν νοῦν ξυντείνοντες, ὅ τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν κάλλιον καὶ
" ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν τοῖς φιλτάτοις. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀπαγγέλ-
" λειν· τῇ δὲ πόλει τοιάδε μυθούμεθα, ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ ἐμοῦ ὑπομνήσονται· τοὺς μὲν,
" παιδοῦσιν κοσμίως· τοὺς δὲ, γηροβοσκοῦντες ἀξίως. νῦν δ' ἴσμεν, ὅτι" καὶ μὴ ἡμᾶς τοιάδε
" κελευούμεθα, ἱκανὰς ὑπομνήσεις]. ταῦτ' οὖν ὦ γενεῖς καὶ παῖδες τῶν τελευτησάντων, ἐκέ- 20
" νοί τ' ἐπέσκηπτον ὑμῖν [ἀπαγγεῖλαι, καὶ ἐγὼ, ὡς δυνάμει, προθυμότατα] ἀπαγγέλλω.

αὕτη δοκεῖ κάλλιστα ἔχειν Πλάτωνι ἡ λέξις ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ. ἔχει μέντοι τὰ πλείω καλῶς. ὑπὲρ γὰρ δοκεῖ φιλοσοφεῖσθαι, πλὴν ὅτι πολιτικόν γε τὸ χρῆμα αὐτῆς ὅστιν, οὐκ ἀναγώνιον.

Δημοσθενικῆς λέξεως πρὸς τὴν Πλατωνικὴν αἰπαρεξετάσεις.

αὐτὴ παρεξετάσωμεν οὖν ταύτῃ Δημοσθένους μεμιγμένης λέξιν ἐν τοῖς" τῆς Κτησιφῶντος λόγου. ἔστι δὲ ὑπόθεσις Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ καὶ τῷ Πλάτωνι, ἀλλ' ἐκείνου μὲν τὸ πόλεως ὅτι πάντα ἡγεῖται πάλαι ἐλαττοῦσθαι δόξης, ἧς φέρουσι καλὰ πρόσχυσις, καὶ εἰ μή τις αὐτὰς μέλλῃ καθορᾶν. ἔστι δὲ ἡ λέξις ἥδε· Ἐπειδὴ δ' οἱ πολλοὶ τοῖς
72 " συμβεβηκόσιν ἔλκεται, βούλομαί μικρὰ καὶ πρόδοξον εἰπεῖν· καὶ μοι, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς
" τὴν ὑπερβολὴν θαυμάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας ἀκούσατω. εἰ γὰρ ἐγὼ ἅπασι προ-
" δηλα τὰ μέλλοντα ἠγνόησεθαι, καὶ προήδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες, [Αἰσχίνη,] καὶ διε- 30
" μαρτύρου, βοῶν καὶ κεκραγώς· ὃς δὲ ἐφθέγξω· οὐδὲ ὅτως ἀποστατέον τῆς πόλεως τούτων ἐστίν,
" εἴπερ [ἢ] δόξης ἢ προήκων ἢ τῶν μέλλοντος ἀγῶνος εἶχε λόγον. νῦν" μέν γε ἀποτυχεῖν δοκεῖ τῶν
" πραγμάτων· ὃ πᾶσι κοινόν ὅστιν ἀνθρώποις, ὅταν ᾧ θεὸς ταῦτα δοκῇ· τότε δὲ αὐξῆσαι προσ-
" ήκαν τῶν" Ἑλλήνων, εἶτα ἀποσῶσαι τούτου, φιλίππου προδεδωκέναι πάντως ἂν ἔφασαν ἅ-
" πάντες. εἰ γὰρ ταῦτα προῆκτο ἀκινδυνὶ πρὸς ὧν ἑνὸς κινδύνου ὀφειλομένου οὐχ ὑπέμειναν οἱ
" προγονοι, τίς οὐκ ἂν κατέπτυσεν ἂν σου; μὴ γὰρ τῆς πόλεως γε, μηδ' ἐμοῦ. ὅσι δ' ὀφθαλ-
" μοῖς, πρὸς Διὸς, ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφικνουμένους, εἰ τὰ μὲν πρά-
" γματα εἰς ὅπερ νυνὶ προεῖτο, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ἡρεῖτο Φίλιππος ἀπάντων· τὸν δὲ ὑπὲρ
" τοῦ μὴ γνέσθαι ταῦτα ἀγῶνα, ἕτεροί [τινες] χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημένοι; καὶ ταῦτα μη-
" δεπώποτε τῆς πόλεως ἐν ὅσι" προέσθαι χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν ὑπὲρ τῶν 40
" καλῶν κίνδυνον ἠρημένης. ὅς γὰρ οὐκ οἶδεν Ἑλλήνων, ὅς δὲ βαρβάρων, ὅτι τὸν πρὸ [Θη-
" βαίων τὸν πρὸ] τῶν ἐπὶ τούτων προτέρων ἰσχυρὸν γνομένων Λακεδαιμονίων, καὶ πρὸ τοῦ
" Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τότ' ἂν ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ τι βούλει λαβόν-
" σι, καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσι, τὸ κελευόμενον ποιοῦν, καὶ ἑαυ" ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προσεσάναι;
" ἀλλ' οὐκ ἴσῳ, ὡς ἔοικε, ταῦτα τοῖς [τότε] Ἀθηναίοις πάτεια, οὐδ' ἀνεκτὰ, οὐδ' ἔμφυτα· οὐδ'
" ἐδυνήθη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐκ πάντος τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς ἰσχύουσι μᾶλλον, μὴ δίκαια
" δὲ προέσθαι," προσδιαπράττειν, ἀσφαλῶς δουλεύειν· ἀλλ' ἀγωνιζομένην περὶ προσηκόντων

καὶ

καὶ [ὑπὲρ] τιμῆς καὶ δόξης, κινδυνεύσασα πόλις τὸν ἀγῶνα διετέλεσε. καὶ ταῦθ' ὕτως σε-
μνὰ [καὶ καλὰ] καὶ προσήκοντα ταῖς ὑμετέραις ἥθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε εἶναι, ὥστε καὶ
τῶν προγόνων ἀξίους τούτους παρέξασθαι μάλιστα ἐπαινεῖσθε. εἰκότως. ὡς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαι-
το τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τὴν ἀρετὴν οἵτινες καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἐλιπεῖν ὑπερέμειναν, εἰς
τὰς τελευτὰς ἐμβαίνοντες, ὑπὲρ ἃ μὴ ὃ κελεύσμενον ποιῆσαι τὸν μὴ ταῦτα συμβουλεύσαι τα
Θεμιστοκλέα στρατηγὸν ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν ἀποφηνάμενον τοῖς ὑπὲρ ταπομένοις
Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ. ἃ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότε Ἀθηναῖοι ὅτε ἡττῶντο οὔτε στρατηγὸν, δι' ὅτου δουλεύσουσιν εὐ-
τυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν εἰ μὴ μετ' ἐλευθερίας [αὐτοῖς] ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἠγείτο γὰρ
10 αὐτῶν ἕκαστος, ὑχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνοις γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διὸ- ¶
φέρῃ δὲ ἄν, ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγονέναι νομίζων, τὸν τε εἱμαρμένην καὶ τὸν αὐτόμα-
τον θάνατον φεύγει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ὑπόδουλον δουλεύσαι, ἀπο-
θνήσκειν ἐθελήσῃ, καὶ φοβερωτέραν ἡγήσεται [τὸν θάνατον] τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἂν
δουλεύσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη. εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' ἐπεχείρησα [ποιεῖν] λέγειν ὡς ἐγὼ παρή-
γαγον ὑμᾶς ἀξίους τῶν προγόνων φανῆναι, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ἐπεξίοιμεν μοι; νῦν [δὲ] ἐγὼ
μὲν ὑμετέρας τὰς τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶ-
χε τὸ φρόνημα ἡ πόλις· ἃ μέν τοι Δαρείου τε ἐφ' ἑκάσοις τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐμαυτοῦ
μνείαν ποιοῦμαι. οὗτος δὲ [ὁ] τῶν ὅλων κατηγόρων, καὶ κλαύσων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς ἔχειν, ὡς
φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ τῇ πόλει [γεγονυίᾳ,] τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν εἰρήνης ἐμὲ ἀποστε
ρῆσαι γελοίως ἐστί, τὰς δ' εἰς ἅπαντα τὸν [λοιπὸν] χρόνον ἐκκόμια ὑμῶν ἀφῃρῆσθαι. εἰ γὰρ ὡς ἃ
τὰ ἔλπισα ἐμοῦ πολιτευσαμένου [τοῦδε] καταψηφίσασθε, διημαρτηκέναι δόξετε, ἃ τῇ τ' τύ 73
χῃ ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμβαίνοντα παθεῖν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτηται ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
[οἱ] τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπόντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι· ἃ μὰ τοὺς ἐν
Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους,
καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν
τοῖς δημοσίοις μνήμασι κεκρυμμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας· οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς αὐτῆς
ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ τοὺς κατήσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κατορθώσαν-
τας μόνους· δικαίως· ὁ μὲν γὰρ ὧν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύχῃ δ',
ὧν ὁ δαίμων ἑκάστοις ταύτην κεχείρωται. οὐθείς ἐστιν ὃς οὐχ ὁμολογήσει, εἰ μόνον
ἔχοι μετρίαν ἀγωγὴν τοῦ λόγου, καὶ μήτε βάσανος ᾖ, μήτε δίκαιος ὢν, οὕτω διαφέρειν
τῶν ἀρτίως ἀπηριθμημένων λέξιν τῆς προτέρας, ὅσῳ διαλλάττει πολεμικὰ μὲν ὅπλα
πομπείων, ἀληθινὰ δὲ ὄψις εἰδώλων, ἢ ἡλίῳ δὴ καὶ πόνοις τετραμμένα σώματα τῆς
σκιᾶς καὶ ῥᾳστώνης διαφέροντα. ἡ μὲν γὰρ, οὐδὲν ἔξω τῆς εὐμορφίας ὑπισταμένη, καὶ τοῦτ'
ἔστιν αὐτῆς τὸ κακὸν ἐν ἀληθείᾳ· ἡ δὲ, οὐδὲν ὃ τι οὐκ ὑπὲρ τὸ χρήσιμον καὶ ἀληθινὸν ἄγει. καὶ
μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν τὰ μὲν Πλάτωνος λέξιν εἰκάσας οἰκήρῳ χωρίῳ καταγω-
γὰς ἡδείας ἔχοντι καὶ τέρψεις ἐφημέρους, τὰ δὲ Δημοσθένους ἀλέκτου δυσκάρπῳ καὶ πα-
μφόρῳ γῇ, καὶ οὔτε τὸν ἀναλισκόντων εἰς βίον, οὔτε τὸν πειθῶν εἰς τέρψιν ποιουμένων. δυνά-
μενος δ' ἄν, εἰ βουλοίμην, καὶ τὰ καθ' μέρος ἑκάτερα καταθέσθαι διεξιέναι, καὶ δείκνυμι ὅσῳ
κρείττων ἐστὶν ἡ Δημοσθένους λέξις τῆς Πλατωνικῆς ἁμοίως καὶ ἀληθινὸν καὶ πρὸς ἀγῶνας
4 ὑπότιδειον· τοῦτο μὲν γὰρ, ὡς πρόσθεν ὁμοίως ἀποδοθεὶς, οὐδὲ λόγου δεῖν οἶμαι· ἀλλὰ καὶ
καθ' ὃ βοπικὸν, πρὸς ὃ μάλιστα δεῖνος ὁ Πλάτων δοκεῖ). καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς λόγων,
ταύτην μὲν εἰς ἕτερον καιρὸν ἀναβαλοῦμαι τὴν θεωρίαν, εἴ μοι πρόσεστι χρόνος· ἰδίαν
γὰρ οὐκ οἶδα πω πρὸς αὐτὴν ἐξενεγκεῖν παρασκευήν· νῦν δὲ, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἥρμοσεν,
εἴρηται. ὅπως δὲ παρελθεῖν ἡμῖν οὐκ ἐνῆν Πλάτωνα, ᾧ τὰ πρόσφορα τοῖς ἀποιέμοισι, κα-
τατείνας δὲ τὸν χρόνον πρὸς μίαν ταύτην θεωρίαν, ὑπολελειμμένον τ' ἀποδέσεως, ἵνα, τῇ-
δέμοι πρεσγεγράφθω. βούλομαι δὲ δὴ καὶ συλλογίσασθαι τὰ εἰρημένα ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀνακεφα-
δείξαι πρὸς ὅσα ἀποχρώμενος ἀφικόμην τῆς θεωρίας τὸν λεκτικὸν τόπον, πεποιηκὼς ἐ- λαίωσις.

μαντόν. ἡ πρόθεσις δ' ἐμοὶ καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, τῇ κρίσει λέξει καὶ πρὸς ἅπασαν αὐθέρπου φύσιν ἁρμοσομένη, μετειληφέναι Δημοσθένη κεχρημένον ἐπιδείξαι, καὶ τοῦτό γε σωζόμενον ἐπὶ ῥώμης, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἐκείνης μόνης ἂς πίστις δίδοις· ἤδειν γὰρ ὅτι οὐδὲν αὐτάρκες ἐστὶν ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρούμενον οἷόν ἐστιν ὀφθῆναι καὶ καθαρῶς· ἀλλ' αἰτίαν ἔσεσθαι αὐτῇ τῆς τῶν ἄλλων ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων λέξεως τῆς κράτιστα δοκούσης ἔχειν, καὶ τῇ δι' ἀλλήλων βασανίσαι φανερὰν ποιῶν τὴν ἀμείνω· ἵνα τὴν φυσικὴν ὁδὸν ὁ λόγος μοι λάβῃ, τὰς μὲν ἀκτῖνας τῶν ἀληθῶν τὰς ἀξιολογωτάτους κατειληφυίαν, καὶ τὰς ἀφθόνους οἵας ἐν αὐτοῖς ἀνδρὸς ἐπῆλθον ἐπῆται, δείξας ἀτελῆ ἀποῦσας ἐκείνας, καθ' ὃ μάλιστα ἀδέκαστον ἐπιτελέσαιμι τὸ τέλος ἐκλογισάμενος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἦλθον ἐπὶ τὸν Δημοσθένη. τὸν δὲ ἑνὸς μὴ ἀδένος ἀποφωράμενος ὄντα ἀκτῖνος ὑπὸ ἀνδρὸς ζηλωτοῦ ἡμέαθαι, οἷς ἀποῦσαν δὲ τὰ κράτιστα ἐκλεξάμενον, κοινοῦ καὶ φιλαίθερον τὴν ἑρμηνείαν κατεσκευακέναι, καὶ τοῦτο μάλιστα ἀφαιρεῖν τῶν ἀνῶν, πίστις ἐστὶ τῶδε παρέχομαι· διελόμενος μὲν τοῖς λέξιν εἰς ἧς ἀκτῖνας τὰς ἡμικρατάτους, τόν τε ἰσχνὸν, καὶ τὸν ὑψηλὸν, καὶ τὸν μεταξὺ τούτων· ἀποδείξειν δ' αὐτὸν ἐν τοῖς τειοὶ ἡμέσι κατορθοῦντα τῶν ἀνῶν μάλιστα, λέξεις τινὰς αὐτοῦ λαμβάνων, αἷς αἰτιαρεζήταζον ἑτέρας ὁμοίδεις, λόγου μὲν ἀξίας, ἃ μὲν ἀνεπιλήπτους γε τελέως, οὐδ' ὡσαύτως ἐκείνη πάσας ἀρετὰς ἐχούσας. καὶ γὰρ ἦν τε Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν θαυμασιωτάτων ἀνδρῶν μίμησις καὶ σύγκρισις, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἐλήλυθότος μοι· ἀλλ' ὅτι τὰ μέσα καὶ κράτιστα χαρακτῆρος οὗτοι ζηλωταὶ γεγόνασι, μεγίστης δόξης ἔτυχον· ἵνα δείξαιμι καθ' εἷς τῶν ἀνῶν ἀμείνους εἰσὶ, Δημοσθένης γε οὐκ ἀξιοῖς οἷς ἀμιλλᾶσθαι φωὶ τῶν ἀριστείων· ὀλίγα τοίνυν ἐπὶ παρεσχεδιασμῷ τῆς λέξεως, ὑπὸ τὸ καταληφθὲν τῆς θεωρίας μέρος μεταβήσομαι. ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῖς τειοὶ πλάσμασιν ἔφυ ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθενικοῖς, μιμήματα χαρακτηριστικὰ καὶ αὐθαίρετα· ἐπομνήσω δὲ πρῶτον μὲν ἃ τοῖς ἀνῶσι πλάσμασιν ἔφυ ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθένους ἢ Λυσίου· ἵν' ὑστερώτερος μᾶλλον ἡμῖν ἀπαντᾷ μοι ὁ λόγος. δοκεῖ δή μοι τῶν μὲν ὑψηλῶν καὶ πρώτων καὶ ἐξηλλαγμένων λέξεως κεχρημένων, τὸ σαφέστερον καὶ κοινότερον τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, πρεπόντως ὁ Δημοσθένης. τότων γὰρ ἐν πᾶσι καθυσκευῇ σοφίζεται μέγεθος ἔχουσι, καὶ ταύτας κέχρηται χαρακτηρικωτάτας ἀρετὰς ὑπὸ τὸ ὑψηλὸς καὶ ξενοπρεπὴς ὀνομασίας, ὡς γε μάλιστα· τῶν δὲ τῶν λιτῶν καὶ ἰσχνῶν καὶ ἀπέριττον ἐπιστηδεύοντων φράσιν, τῷ τοιῷ τῆς λέξεως ἐδικῆς μοι ἀφαλλάττειν, καὶ ταῖς βαφῇ, καὶ τῇ φρυκτῇ καὶ ταῖς παραμίᾳ ὡς ὑπὸ τὸ πολύ· ταῦτα γὰρ ὅστιν ἐκείνοις χαρακτηρικὰ τὰ πλάσματος παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ ὠδαπλήσια τούτοις. τῶν δ' τῶν μέσων ἀφαλεκτῶν ὑπεικότων, ἐν δὴ καθίστημι ἀποφαίνομαι, καὶ ταύτην ἀφέρειν αὐτὸν ἐκτελεῖσθαι, καὶ τὴν ποικιλίαν, καὶ τὴν συμμετρίαν, καὶ τὴν ἀκριβείαν· ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ὁ πιθανὸς τε καὶ ἀγωνιῶν καὶ δραστήριον, καὶ γελοῖον ὁ πρέπον, ὁ τῶν ἄρτων ἁπάντων ἐν Δημοσθένει. ταῦτα μὲν οὖν χρεὼν ἑκάστῳ τῶν τειῶν πλασμάτων ὠδαπολουθεῖν ἔφυ, καὶ οὐκ τούτων ἠξίωσα τὸν Δημοσθένους δύναμιν πεφυκότα μὲν καὶ τοῖς ἀνῶσι ὠδαπολουθεῖν πλάσμασι, κράτιστα δὲ ὅμως ἔχοιτα καὶ ἐκπρεπεστάτων ἐν τούτοις τοῖς χαρίεσι. εἰ δέ τις ἀξιώσῃ συκοφαντεῖν τὸν διαίρεσιν, ὅτῳ τὰς κοινὰς ὠδαπολουθούσας πᾶσι τοῖς πλάσμασιν ἀρετὰς τείνα ἐμείμασα, ὃ ἰδὼν ἑκάστας ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνα ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτὸν, ὅτι καθ' ὃ μάλιστα χαρίεν ἑκάστῃ τῶν ἀρετῶν ὄψιν ἡδίστην ἔχῃ καὶ χρῆσιν ὠφελιμωτάτην, κατὰ τοῦτο κατέχειν αὐτὸν αἰτίαν· ἐπεὶ καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τῆς συντομίας καὶ τὰ πιθανὰ χαρίεν ἀποφαίνουσιν οἱ τεχνογράφοι τῶν διήκουσιν· ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἂν δέον ἐξετάζεσθαι τὰς ἀρετὰς ταύτας. πόθεν γὰρ ἄτοπον ἄλλως· ἐν τῇ διηγήσει δὲ μάλιστα. Φέρε δὲ τούτων εἰρημένων ἡμῖν, λέγωμεν ἤδη καὶ τῶν ὀνομάτων ἧς κέχρηται ὁ ἀνήρ. ὅτι μὲν οὖν σαφὴς ἐστὶν ἡ τῆς λέξεως τοῦ Δημοσθένους ἁρμονία, καὶ μακρῷ δὴ ἁπλανεστέρα τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος. ἀπόμοιες γὰρ δὴ οἶδ' ὅτι ταύτην αὐτῷ τὴν ἀρετὴν μαρτυρήσαν, ὅσοι μὴ πόρρω πάσης πολιτικῶν εἰσιν ἀπφερεῖς λόγων· ὅπου γε καὶ οἱ τῶν αὐτῶν πλιτικίαν

Δημοσθένης τοὺς πρὸς ἀλήθειαν ἀγωνιζομένους, εἴτε τὰ ἀληθῆ, εἴτε τὰ ἐοικότα, ἐν τοῖς ἰσχυροῖς, ἐν τοῖς μάσσω λέξεως εἴδεσι.

ἐν τῇ σαφηνείᾳ πῶς.

κίαν ἀκμάσαιλες ἐκείνῳ, θαυμάζονλες δὲ, δῆλοι εἰσὶν αὐτὸν καλοῦντες ταύτῃ μάλιστα τῆς δυτεχνίας· καὶ τοι τινὲς ἤδη οἰκείως ἀφαιρεῖνθαι τοῖς αὐτὸν, ὥστε κοινὰς εἶναι καὶ ξενικὰς δόξαι· ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ σφόδρα ἐπαχθεῖς, καὶ ἀδιαλάκτους ἐπενηνεμθότες πολέμους· ὧν ἓν Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ, ἀνὴρ λαμπρὸς τὴν φύσιν καὶ λόγοις χρησάμενος· ὃς ἐμοὶ πολὺ ἂν ἀπέχειν δοκεῖ τῶν δημοσθένους ῥητόρων, καὶ μετὰ Δημοσθένην μηδενὸς δεύτερος ἀριθμεῖσθαι. οὗτος μὲν δὴ τῆς δεινότητος, ἣν περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐθαύμασε, τῷ δὲ λεκτικὸν ἐπὶ δριμύτητι καὶ συκοφαντίᾳ, πρᾶγμα ἐμοὶ δοκοῦν πονηρὸν εἶναι· καὶ γὰρ καὶ ἀσέλειαν ὀνομάτων, καὶ ἀπλοκὴν καὶ περιεργίαν, καὶ τὸ σκληρὸν δὴ τοῦτο καὶ πικρὸν, καὶ δῆλα πολλὰ τοιαῦτα προσπεφύκασιν αὐτῷ, βασκαίνων μοι, ὡς φησὶν ἔφη, καὶ ταῦτα· ὅμως δ' οὖν ἀφορμὰς γέ τινας τοῦ συκοφαντεῖν λόγοις λαμβάνων· περὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων οὐδὲν οὔτε μεῖζον, ἢ καὶ γέλωτα φέρων. ἢ οὐχὶ τοῦτό πω θαυμάζειν, ἀλλ' ὅτι καὶ μάρτυρα πολλαχοῦ τὸν ἀρετὸν τῶν ῥητόρων καταδηλός ἐστι κατανοῶν. φανερὸν δὲ τοῦτο γένοιτ' ἂν ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκεν, τότε μὲν οὕτω πως γράφων, Ὅταν δὲ ἀνθρώπους ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος, καὶ τούτων πικρῶν καὶ περιέργων. ἐν γὰρ δὴ τούτοις αὐτὸν ἐκλογὴν ἐποιεῖτο τῶν ὀνομάτων αὐτός, νὴ Δία. τίς γὰρ ἂν ἡδοῖτο πικρᾶς καὶ περιέργου ζῆλος ὀνομασίας ἐν ἀνδρὶ; ἑτέρῳ δὲ λόγῳ οὕτωσί πως λέγων· Ὡς ὑμᾶς ὀρρωδῶ κακῶς πάσχοντας, τὴν συνθεσιν τῶν Δημοσθένους ὀνομάτων ἀγαπήσαντας. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν ἃ δέδοικε μὴ ὁ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτὰ τῶν ὀνομάτων ἀγαπήσουσιν Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μὴ λάθωσιν ὑπὸ τῆς συνθέσεως ζημιωθέντες· ὥστε καὶ τῶν φανερῶν αὐτὸν ἀδικημάτων ἀφεῖναι διὰ τὰς σφρίγας τὰς ὑπὸ τῆς ἁρμονίας. ἐκ δὲ τούτων ἁπάντων ἴδοις ὅτι δεινότητα μὲν αὐτῷ ὅσην οὐκ ἄλλος μάρτυρα, καὶ ταῖς σφρῆσιν ἀπεικάζων αὐτὰ τὴν μουσικὴν, ἀγαθὸς δὲ ἦν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς συνθέσεως, ἀναμφιλόγως αὐτῷ ταύτῃ ὑστερηκέναι τὴν ἀρετήν.

Τοιαῦτα μὲν οὖν τὸ μέρος, ὡς ἐν πολλοῦ λόγου δεόμενον, λέγω δὴ τὸ περὶ τὴν συνθετικὴν ὀνομάτων τῶν Δημοσθένους, μάρτυσίας τε ἀξιοχρέους καὶ τῷ μηδένα τἀναντία ἔχειν εἰπεῖν βεβαιούμενον, ἐάσω. τίς δὲ ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτὴρ, καὶ ἀπὸ ποίας γένοιτ' ἂν ὑποτιθεμένου τοιοῦτος, καὶ πῶς ἂν τις αὐτὸν ἀφανοίη παρεξετάζων ἑτέροις, ταύτῃ πειράσομαι λέγειν, ἐκεῖνα προειπών· Πολλή τις ἐγίνετο ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὑποψυμία καὶ περίνοια τὸ καλῶς ἁρμόττειν τὰ ὀνόματα, ἔν τε μέτροις, καὶ ἄνευ μέτρων· καὶ πολῖται οἱ ἀστυδαμας ἐβουλήθησαν ἐξενεγκεῖν γραφάς, ἃ μόνον ἐζήτησαν ἁρμόσαι τὰ νοήματα καλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἐὐκόσμῳ συνθέσει περιλαβεῖν· πλεῖστα δ' αὐτῶν γε πολῖται ἐπετήδευσαν ἁρμονίαν. ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς αὐταῖς ἦλθον ἄπειμες ὁδοῖς. τούτου δ' αἰτίας οἶμαι γενέσθαι πολλάς. πρῶτον μὲν, τὸ ἑκάστου φύσιν, ἣ δηλοῖ πρὸς ἃ πεφύκαμεν ἕκαστοι· δεύτερον δὲ, τὸ ἐκ λόγου καὶ προαιρέσεως ἐμφυομένην δόξαν, δι' ἣν τὰ μὲν ἀσπαζόμεθα, τοῖς δ' ἀπεχθόμεθα. τρίτον δὲ, τὸ ἐκ συνηθείας χρονίᾳ καταστᾶσαν ἀνάγκην, ὡς πρόσηκον ἀξίων ὧν αὐτὸς ἐπισμὸς λαβόντα. τετάρτην δὲ τὴν προσοῦσαν φιλοτιμούμενοι τυγχάνομεν οἱ αὐτὰ ἂν ἐκφῦναι ζηλῶσιν, ἀναφορὰν τε καὶ μίμησιν. ἔχοι δ' ἂν τις καὶ δῆλα λέγειν. ἀλλὰ ἐγὼ τὰ φανερώτατα εἰπὼν, ἐῶ τὰ λοιπὰ, ὅτου μὲν, τὸ ὑψηλὸν καὶ βαρὺ καὶ αὐστηρὸν καὶ φιλαίτιον καὶ σεμνὸν καὶ φθόγγοις ἄπαν ἐκ κομιδοῦ, ὑποτιθεμένους ἁρμονίαν· οἱ δὲ, τὸ γλαφυρὸν καὶ λιγυρὸν καὶ θεατρικὸν, καὶ πολὺ ὂν κομιδῇ καὶ μαλακὸν ὑποφαίνουσαν, ἢ πονηρός τε κηλοῦντας, καὶ ὁ συμφορητὸς ὄχλος· οἱ δὲ, ξυνθέσεις ἀφ' ἑκατέρας χρησιμωτάτην, μικτὸν καὶ μέσον ἐζήλωσαν ἀγωγόν. ἧς δὴ συνθέσεως ἀστυδαμας χαρακτῆρες οὗτοι οἱ ῥητορικώτατοι· οἱ δ' ἄλλοι, ὧνδε τούτους τε καὶ ἀπὸ τούτων εἰσὶ καλεσκευασμένοι, πολλοὶ σφόδρα ὄντες, ὑποπάσῃ τε καὶ αἱρέσει διαφέροντες ἀλλήλων. εἰλικρινὴς μὲν οὖν ἁρμονία, καὶ ἀκραφνὴς χαρακτὴρ τοῦ πρώτου, ὃν ἂν εὑρεθείη παρ' ἑνὶ, ὅτε ἐμμέτρων οὔτε πεζῶν ποιητὴς λόγων, οὐδὲ χρὴ μαρτυρεῖν τοιαῦτα παρ' οὐδενὸς ἁπαγῶς. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῶν στοιχείων τὸ πρῶτον, ἐξ ὧν ἡ τοῦ παντὸς συνέστηκε φύσις, γῆς τε καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος καὶ πυρὸς, οὐδὲν εἰλικρινές ἐστιν, ἀλλὰ παντὰ μεμιγμένα παντῶν, ὠνόμασται δ' ἕκαστον αὐτῶν τοῦ πλεονάζοντος· τί θαυμαστὸν εἰ καὶ τῆς λέξεως ἁρμονίαι, ῥᾳδίως οὖσαι τὸν ἀριθμὸν,

συνθέσεως χαρακτῆρες βίοις οἱ ῥητορικώτατοι.

οὐκ ἔχοισιν εἰλικρινῆ τὴν φύσιν ἁδὲ ἀνεπίμικτον, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβεβηκότων αὐτῆς ὀνόματός τε ἠξίωνται) καὶ χαρακτῆρες ἰδίοι; ὥσθ' ὅταν παρέχωμαι δείγματα ἑκάστης, τὰ μέγιστα φέρω, λέξεις ὡς ἁπλᾶς τὰς χρησαμένων αὐταῖς ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, μηδεὶς συκοφαντείτω τὰς ἁπλοκὰς καὶ τὰς κατὰ μέρος ποιότητας αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεονάζον ἕκαστον τῶν παραλαμβανόντων σκοπείτω, τεκμηριούμενος εἰ πολλαχῆ τοιοῦτόν ἐστι τὸ

αὐστηρᾶς ἁρμονίας χαρακτήρ.

διηκρίβωμαι, οὐκ εἰ ἀπόντα χῆ. τὸ μὲν οὖν αὐστηρὰς καὶ φιλαρχαίους καὶ μὴ τὸ κομψόν, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἁπλῶς ἁρμονίας, τοιόσδε ὁ χαρακτήρ· ὀνόμασι χρῆσθαι φιλοῖ μεγάλοις καὶ μακροσυλλάβοις, καὶ ταῖς ἕδραις αὐτῶν εἰς πλουσίως πάνυ βεβηκυίας. χρόιον δὲ αὐξιολόγων ἐμπαρεμβολῇ διαφέρεσθαι δοκεῖ τὰ τελεσία ἀπὸ τῶν ἑτέρων. τοῦτο τὸ σῆμα τῆς ἁρμονίας ποιοῦσιν αἱ τῶν φωνηέντων γραμμάτων ἁθρόοις, ὅταν ἡ τε περιγεγυμνωμένη λέξις εἰς ἓν τούτων λήγῃ, καὶ ἡ σωματωθεῖσα ταύτῃ τῷ ἄρχειν ἀπὸ τούτων λιγὺς λαμβάνῃ. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι χρόνον τινὰ μέσον ἀμφοῖν ἀξιόλογον ἀπολαμβάνεσθαι. καὶ μηδείς εἰπῃ, Τί δὲ τοῦτο ἔστι, ἢ πῶς ἂν τις γένοιτο χρόιος, ὃς μεταξὺ ὀνόματα ἀπ' ἀλλήλων διεζεύγνυσι ταῖς τῶν φωνηέντων συμβολαῖς; δείκνυσι γὰρ τοῦτο τῶν μουσικῶν καὶ μετρικῶν ὁ μὲν μέσος τῶν φωνηέντων χρόιος, ἑτέρων παρεμβολῇ γραμμάτων ἡμιφώνων διαπληρούμενος. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐγίγνετο μὴ σιωπῆς τινος ἀξιολόγου διαρρύσης τὰ φωνήεντα ἀπ' ἀλλήλων. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐστὶν ἰδίωμα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτερον δὲ, ζητητέον· ἀναγκαῖος καὶ δυσπειθεῖς λαμβάνει καὶ βαρύτητα ἐν ταῖς συμπλοκαῖς τῶν ὀνομάτων, ὅπως ὑφέσας τὴν ἀκοὴν ἡσυχῇ βοηθεῖ). ἐν ταύτῃ πάλιν ἡ τῶν ἀφώνων τε καὶ ἡμιφώνων γραμμάτων δύναμις αἰτία, ὁπόταν τὰ ληκτὰ τῶν ἠχουμένων μοείων ἢ γράμματα τοῖς ἠχουμένοις, ὡς μηδὲν τῶν ὑπαφεθησομένων μήτε σωαλείφεσθαι μήτε συγχεῖσθαι φύσιν ἔχῃ. πολὺ γὰρ δὴ τὸ δυσπίτυπον ἐν τοῖς τούτων συμβολαῖς γίγνεται, ὥστε καί γε καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὅταν ἐκ τῶν βαρυνόντων τὰ φωνηέντων γραμμάτων αἱ καλυπτόμεναι συλλαβαὶ σωτεθῶσι. πολλῆς δὲ τινος ἐν ταύτῃ δεῖ τῆς τεχνήσεως, ἵνα μὴ κακόφωνον μηδὲ ἀηδὲς, μηδὲ δηλόν τινα ὄγκλησιν ἐνεκάμψωσι ταῖς ἀκοαῖς λάθωσιν αἱ τοιαῦται συζυγίαι, ἀλλ' ἐπόμενόν τις αὐταῖς χροιᾶς ἁρμονικῆς καὶ χάριτος ἀβίαστος. ἱκανὸς γὰρ, ὡς ἐν εἰδόσι λέγοιμι, ὅτι φύσιν ἔχει μηδὲν τῶν ἀσυνδέτων ῥημάτων ἄμοιρον ὥρας εὐφωνίας καὶ χάριτος ἰδίας, ποσῶν μόνον εἰπεῖν. ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐλαχίστοις τε καὶ στοιχώδεσι μοείοις τῆς λέξεως ταῦτα χαρακτηρικὰ τῆς περὶ τοῦτο ἐστὶν ἁρμονίας· ἐν δὲ τοῖς καλουμένοις κώλοις, ἃ σωπίπτεται μὲν οὐκ ἐκ τῶν ὀνομάτων, συμπληροῖ δὲ τὰς περιόδους, ἃ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς τοῖς καταμεδιωῶσι αὐτὰ, μὴ παφίοις μηδὲ μαλθακοῖς μηδ' ἀγλωνῆς εἶναι), ὑψηλοῖς δὲ καὶ ἀνδρώδεσι καὶ μεγαλοπρεπέσι. ἃ γὰρ δὴ φαῦλόν τι περίγραμμα ῥυθμοῦ ἐν λόγοις, οὐδὲ περιόδου τινὸς μοῖραν ἔχον οὐκ ἀναγκαίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τἀληθὲς, ὡς ἐμὴ δόξα, εἰπεῖν, ἀπάντων κυριώτατον τῶν ζητουμένων καλεῖν τὰς ἀκοάς. περὶ δὲ τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τὸ τῆς σχηματισμοῖς τῶν ἐννοιῶν γινομένης εἶναι καὶ ἀξιωματικοῖς, ἃ μόνον τῆς κατὰ τὰς νοήσεις, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν ζωιζομένης. ἐξαιρεῖσθαι δὲ νῦν ὅσα γένη σχηματισμῶν ἐστι, τῶν τε καλουμένων καὶ τῶν ἀκαλουμένων, καὶ ἵνα αὐτῶν ἡ τοιαύτη μάλιστα πέφυκεν ἁρμονία χαίρειν, οὐκ ἔχω καιρόν· ἐπεὶ τῆς ἁρμονίας ταύτης οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὸ τὰς περιόδους αὐξουσῶν ἴσας εἶναι) καὶ ἀφελεῖς, καὶ μήτε σωαρπάζουσας ἑαυτὰς τὸν νοῦν, μήτε συμμεδιωμένας ὧν προὐμάλιστα λέγοιτος, μηδέ γε περιπλεκομένας τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀναγκαίοις, ὡς περὶ τὴν ὑποκειμένην ὑμῖν ἁρμονίαν, χρωμένας, μηδ' εἰς θεατρικοὺς ἵνας καὶ γλαφυρεῖς καταληγούσας ῥυθμούς. καλόν δέ γε καὶ ἀσπάζεται τὸ ἐμπεριόδου ἥδεσθαι σύνθεσιν ὡς τὰ πολλά· ἀποιήτως δέ πως καὶ ἀφελῶς, καὶ τὰ πλείω κομματικῶς κατεσκευάσθαι βούλεται, παράδειγμα ποιουμένη τὴν ἀκαλλώπιστον φύσιν. εἰ δέ ποτε ἀκολουθήσειεν τοῖς ἀνυπεριοδεύτοις κώλοις ἡ περίοδος, ἢ βάσεσιν ἐρρύθμοις, τὸ συμβαῖνον ἐκ τῆς αὐτομάτου τύχης, οὐκ ἀπωθεῖται. — καὶ ταῦτα δ' ἐπὶ τῆς ἀρχαίας καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας ἐστὶ χαρακτηρικά· τὸ μήτε ζωιδέσμοις χρῆσθαι πολλοῖς, μήτε περιόδοις ζωιεχέσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τὸ ἀναγκαίων ἐλάττοσι· τὸ μὴ χρονίζειν ὅπου τὸ αὐτὸ

πλάσεων

πλώσεων τὸν λόγον, ἀλλὰ ῥαμιὰ μεμιγμένην· ὃ τῆς ἀκολουθίας τῶν προεξενηνεγμένων ἰσορροπικῶς ἔχει τὸ φαίνειν, μηδὲ καταλλήλου· ὃ ἀδιτῶς καὶ ἰδίως καὶ μὴ κατὰ τὸ ἐπιόλη- 77
ψιν ἢ βάλησιν τῶν πολλῶν συζεύγνυσι τὰ μόρια. καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ μιγὴ καὶ μίγοποιόν ἐστι τε Αἰσχύλου λέξις ὁλόκληρος δι' ἅπασα, καὶ ἡ Πινδάρου· χαίρεις ὅτι μὴ παρθένος, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια· καὶ τούτοις ὑπόκειται καὶ σεμνότης ἁρμονίας τὸ ἀρχαῖον φυλάττουσα πάνυ. συνθεμένων δὲ λαμπρότατός τε καὶ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν καθορθοῖ τοῦτο τὸ ἰδίωμα Θουκυδίδης. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μαρτυρίων ἐπιδεῖν τῶν λόγων, παραβαλὼν τὸν ποιητοῦ, ὃν τὸ Θουκυδίδου λέξεως τοῦτο· Τούτου δὲ τοῦ πολέμου μήκη τε μέγα προύβη, πάθήματά τε ξυνέβη "
μεγάλα [ἐν αὐτῷ] τῇ Ἑλλάδι [πολλά,] οἷα οὐκ ἔτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. ὅτε γὰρ πόλις τοσήδε "
1 ληφθεῖσα ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· "
εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἀλισκόμεναι· ὅτε φυγαὶ τοσήδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν, "
κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ, ἀφ' ὧν ἐφάσκομεν. τὰ τε παλαιότερα ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ "
σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σφισιν τε πέρι, οἳ δὴ πλέονα μέρος "
γῆς καὶ ἰσχυρόταται οἱ αὐτοὶ ἐπόρθησαν· ἡλίου τε ἐκλείψεις αἱ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν "
χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τ' ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· "
καὶ ὃ οὐκ ἧκιστα καὶ ἡ βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ἡ μὲν δὴ παρὰ τὴν "
τῶν ἁρμονιῶν ἡ ἡμικὴ καὶ αὐστηρὰ καὶ μεγαλόφρων καὶ ὁ ἀρχαιοπρεπὴς διώκουσα, τοιάδε ἔοικε
ἐστὶ καὶ τὸν χαρακτῆρα. ἡ δὲ μετὰ ταύτην γλαφυρὰ καὶ θεατρική, καὶ ὁ κομψὸν ἁρμόττων γλαφυρᾶς ἁρμονίας
ποιητὴς καὶ τοιαύτη· ὀνομάτων αἰεὶ βούλεται λαμβάνειν τὰ λιπαρώτατα καὶ μαλακώτατα, τῶν χαρακτήρων
2 δὲ φαντασίαν θηρωμένη καὶ τῶν ἐμμελείαν, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ ἡδύ· ἔπεται δὲ οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀξιοῖ ταῦτα πλέκειν, οὐδὲ ἀδιακρίτως συναρμόττειν θατέρα τοῖς ἑτέροις, ἀλλὰ διακρίνασα τὰ ποῖα τοῖς ποίοις προσπλέκεται μουσικώτατος ποιεῖ διωκτὴς τοὺς ἤχους· καὶ σκοπεῖται καὶ ποῖον ῥῆμα ληφθὲν παρὰ χρείαν ἀπολέσει ταύτας συζυγίας, ὅπως συναρμόττειν ἔκαστα πέφυκεν, πολλῷ σφόδρα ποιεῖται φειδὼ τῶν συνεζευγμένων καὶ συμπλέκεσθαι, καὶ προσπεσὸν ἀπεύχεται αὐτοῖς εἶναι ταῖς ἁρμονίαις. καὶ διὰ τοῦτο φύσει μὲν ἀπάσῃ σπουδὴ ταῖς τῶν φωνηέντων συμβολαῖς, ὡς τὸ λιπαρὸν καὶ τὸ εὔηχον διασώσας· φύσει δέ, ὅσῃ δυνάμις αὐτῇ, τὸ ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων γραμμάτων ταῖς συζυγίαις, ὅσαν βαρύνουσι τοὺς ἤχους, καὶ βαρύτητι δύναται ταῖς ἀκοαῖς. ὅπῃ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πᾶσαν συμφύσασαν σῶμα [ἢ] πρᾶγμα λέξιν ἐξ ἀφώνων συνῃρῆσθαι ταῖς αὐταῖς καὶ κακῶς ἐνδέχεται. ὁ δὲ δίδωσιν ἡ φύσις, τοῦτο πέφυκεν λαμ-
3 βάνειν ταῖς συζυγίαις αὐταῖς, καὶ ποιεῖ ἡδίους καὶ μαλακωτέρας λέξεις ὑπομιμεῖσθαι, πρὸς τὸν ὑποκείμενον νοῦν ὅτ' ἀναλγησίας, ὅτ' ἴσως χρησίμας, δεσπόζει δὲ λιτὸς ἡ κόλλης τάξιν τοῦ πρὸς αὐτῶν καὶ μετὰ ταύτας κῶλα ὀνομάσαι παρεξορμᾶν· ἵνα μὴ σκληρόμισθα πρὸς ἀλλήλας αἱ καταλήγουσαί τε εἰς βαχὺ γράμμα, καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν ἀπὸ τινος διώκου λαμβάνουσαι, ἀναδιπλασιάσωσι τὸν ἦχον ποιῶσι καὶ ἀντιτυπίας, τῇ δὲ παρεμπίπτουσι λέξει πρέπουσαι παύσομέναι, μαλακοὶς φαίνεται ποιῶσι τοὺς ἤχους καὶ ξυνεχεῖς. ὃ γὰρ ὅλον ἐστὶν αὐτῆς βούλημα, καὶ ἡ πολλὴ φροντὶς καὶ μελέτη, τοῦτό ἐστι καὶ ξυνυφάνθαι πάντα τὰ μόρια τῆς ᾠδῆς, μιᾶς λέξεως ἀπολειπούσης φαντασίαν. καὶ ἔπεται πρὸς τούτῳ τοῦτο ὃ πᾶσαι εἰσὶ τῇ λέξει, ὡς ἐν ταῖς μουσικαῖς συμφωνίαις, ἡδεῖαν καὶ λιγυρόν. τούτων δὲ ὃ μὲν, αἱ τῆς ἁρμονίας ἀκριβεῖαι ποιοῦσι, ὃ δὲ, αἱ τῶν προσῳδιῶν δυνάμεις οἰκείως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τῇ χρήσει τῶν νόμων
4 συμπαθείας· ὑπάρχει δὲ καὶ ἑτέρας ὑποσημήνασθαι θεωρίας. ὑπὸ ξηροῦ δή τινος γίνεται καὶ καταφανὴς ἡ ῥύσις τῆς λέξεως, ὥσπερ τῇ προσιοῦσι φερόμενα χωρὶς σώματα μηδενὸς αὐτὰ ἀναχαίτου· καὶ διαῤῥεῖ διὰ τῆς ἀκοῆς ἡδέως πως καὶ ἀσπαστῶς, οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ διὰ ὠδῆς καὶ ὀργάνου μουσωθέντα χρώματα καὶ μέλη. ἐπὶ τῆς συνθέσεως ταύτης ὅτι καὶ τὰ κῶλα δεῖνα ποιήσασιν ἐμφερῆ, μεγαλόφωνα καὶ λαμπρὰ, πολὺ δὲ κωτίλον ἔχοντα, κατὰ δύνα φιλότητα φυσικὴν συζευγνύμενα ἀλλήλοις, ἐξ ὧν ἡ ἁρμονία συνέστηκεν. οὐδὲν γὰρ ἔξω ἁρμονίας συνέθηκαν ὅπῃ τῶν ῥυθμῶν. εἰς ἃς δὲ ἀποτέλλεται ἁρμονίας, ἃ τῆς ἀξιωματικῆς βούλεται λαμ-
βάνειν, ἀλλὰ τὰς μεγαλοπρεπεστάτας. ἀνύπουροι δὲ φαίνονται καὶ γράμμοι ἐκ τούτου, καὶ εἰς ἕδραν 78

ἀσφαλῆ τελευτῶσι· τ᾽ ὄ᾽ ἀρχῆς διὰ τὰ κινηλικώτατα τ᾽ ὄχλων· καλλωπίζῃ) γὰρ ἡ τέχνη τὸ τοιοῦτον, αὖ ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὰς ἀκοὰς τοῦ βαίνειν· ὡς εἰσὶν αἵ τε παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ ἀντιθέσεις, καὶ τὰ παρονομασμένα, τά τε ἀντιτρέφοντα, καὶ τὰ ἐπιφερόμενα, καὶ ἄλλα πολλά. τοιαῦτα μοι καὶ ταύτης εἴη) φαίνεται χαρακτηριστικὰ τῆς ἁρμονίας. τοῦ δὲ δείγματα δὴ αὐτοῦ ποιοῦμαι ποιητῶν μὲν Ἡσίοδόν τε καὶ Σαπφὼ καὶ Ἀνακρέοντα· τῶν δὲ πεζῇ λέξει χρησαμένων, Ἰσοκράτη τε τὸν Ἀθηναῖον, καὶ τῶν ἐκείνῳ πλησιασάντων. εἰρῶ) μὲν οὖν πρότερον ἁπλῆ τὴν λέξιν γραφήν, ἐν ᾗ τὸν ὅλον χαρακτῆρα αὐτοῦ τῆς λέξεως ἐπέγραφον· ἔξ ὧν καὶ τὰ τοῦτο τοῦ συνθέσεως, εἰ βούλοιτό τις οἷα λέγομεν ἡμεῖς, ῥᾳδίως ἂν γνοίη. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν διαρτᾶν τὰς ἀκροάσεις, τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὰ ἐν ἀρχῇ ῥηθέντα παραδείγματα καταφεύγειν, λαμβανέσθω καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ῥητορικῶν αὐτοῦ λόγων λέξις ἡ πολλοῦ δεῖ παρέξουσα τοῖς ἀναγνωσομένοις, ἐν ᾗ διεξέρχεται

" τὰ πραχθέντα Ἀθηναίοις περὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. ἔστι δὲ ἥδε· Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ

" οἷοί τε ἦσαν τοὺς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παρελαβόντες ἅπαν-

" τα τὸν ὄχλον, ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐχομένην ἠπεῖρον διεπλεύσαμεν, ἵν᾽ ἐν μέρει καὶ μὴ πρὸς

" ἑκάτερα κινδυνεύωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες

" ὑπὲρ δεξιεῖν, οἵτινες ἔπλησαν ὑπὲρ δεῖν ὥστε μὴ τοῖς πολλοῖς ἄπιστοι γενέσθαι τῆς ἐλευθερίας, ἐρή-

" μην μὲν [τὴν] πόλιν γιγνομένην, τὴν δ᾽ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δ᾽ συλώμενα, καὶ νεὼς ἐμ-

" πιμπραμένους, ἅπαντα δ᾽ τὸν πόλεμον ὑπὲρ [τῆς] πατρίδος τὴν αὐτῶν ἡγούμενοι, καὶ μηδὲν ταύτ᾽

" ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς δισχιλίοις καὶ χιλίοις τριήρεσι μόνοι ναυμαχεῖν οὐκ ἐ-

" μέλλησαν. ἀμελήσαντ[ε.] καταφρονηθέντ[ες] δὲ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νο-

" μίσαντες, τοῦ δεδιέναι φθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, ἀσθενήσειν, καταρρωσάντων δέ, εἰς

" ἀπιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἐπλάθησαν μεταχειρίσαντες τὸν κινδυνον. καὶ τὰς μὲν θορύ-

" βους τὰς ἐπὶ τῷ παράγματι γιγνομένας, καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κενὰ

" πρύτανιν ὄντι τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἶδ᾽ ὁπόσ᾽ ἐλέγετο διαπεῖσαι δύναται· ἃ δ᾽ ἔστιν ἴδιά καὶ τῆς

" ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς παρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ᾽ ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν." τοιού-

" του δὲ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτε ἐπὶ ἀκέραιος, ὥστε ἀνάσχεσθαι γνομένην, πλείστας μὲν στρα-

" τιὰς τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἡ σύμπασαι οἱ [ναυμαχήσαντες.

" Οὐδεὶς δ᾽ πρὸς ἡμᾶς ὅτῳ ἔχθρα διειλημμένως, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσαι, δίκῃ μὲν τ᾽ [ναυμαχίαν

" ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτῃ δ᾽ τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι. καὶ τις μηχάνης στρα-

" τείας ὅπως τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, ἵνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; ἢ τοὺς ἐν τῷ πρότερῳ πολέ-

" μῳ μάλιστα βουλομήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ πρὸς κινδυνεύσαντας, ἐν δ᾽ ταῖς κοι-

" νοῖς τῶν ἀγώνων, ἀριστεῖον ἀξιωθέντας; ἢ τοὺς τὴν αὐτῶν καταλιπόντας τὰς περὶ τῆς τῶν ὅλων

" σωτηρίας, καὶ τὸ γε παλαιὸν οἰκίσαντας πλείστων πόλεων ἡγεμόνας, καὶ πάλιν αὖτας ἐκ τῶν

" μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ᾽ οὐκ ἂν δύνατο πάθοιμι, εἰ τ᾽ κακῶν πλέον μέ-

" ρος μεταβολῆς, ἔλαττον τῆς ὑμῶν ἔχειν ἀξιωθείημι, καὶ τότε πρεσβεύσαντες πρὸ τῶν

" ὅλων, νῦν ἑτέρους ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημι; τῆς δ᾽ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφαμεν

" μικτὸν εἶναι ἀμφοῖν εἴη), τὰ χρησιμώτατα ἐκλέγουσαν ἀφ᾽ ἑκατέρας, δῆλός ἐστι χαρα-

μέσης ἁρμονίας χαρακτήρ. κτὴρ ἴδιος· ἀλλ᾽ ὡς ἂν οἱ μελιούλες αὐτῶν προαιρέσεως ἔχωσιν ἢ δυνάμεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, ὅτων κίρνανται, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης τῆς ἁρμονίας κράτιστος μὲν ἐγένετο κρουὼν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον ἁρμοσμένην τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ τό τε ἡδονῇ, καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δ᾽ αὐτὸν ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ βαιρωδίας τε καὶ κωμῳδίας· συνέφρασε τε ἀρχαῖοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἀπόντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δὲ τῶν ἐν λόγοις δυναστευσάντων, οὓς ἐγὼ κρατίστους εἶναι πείθομαι, δύο παραφέρεσθαι μόνους· συγγραφέων μὲν, Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δ᾽, Πλάτωνα· καὶ γὰρ αὐξίωμα καὶ

79 χάρις αὐτῶν ὑπερέχει ταῖς ἁρμονίαις. εἰ δ᾽ ὀρθὰ ἐγὼ καὶ εἰκότα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἔστιν. φέρε δὴ τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσαι τῆς τε αὐστηρᾶς καὶ τῆς ἡδείας

ἁρμονίας

ἁρμονίας μέσιον εἶ) τιὼδε τιὼ λέξιν, ϗ τὰ κράτιστα εἰληφέναι παρ' ἑκατέρας, ἢ κέχρηται Ἡρόδοτος Ξέρξη ϖροτιθεὶς τὸν λόγον ὅτε ἐβουλεύετο ϖερὶ τ ϖρὸς τὰς Ἕλληνας στρατείας; μεταχειρίσασθαι δ' εἰς τιὼ Αττίδα διάλεκτον ἡ λέξις. Ἀνδρες Πέρσαι, ὅτ' αὐτὸς καταστήσομαι νόμον τοῖσδ' ἐν ὑμῖν ὑμεῖς ϖροδεξάμενός τε αὐτὸν χρήσομαι. ὡς [γὰρ] ἐγὼ πιστάνομαι τ ϖρεσβυτέρων, οὐδένα χρόνον ἡγεμόνευσαν μᾶλλον, ἐξ ὧν παρελάβομεν τ ἡγεμονίαν τιὼδε ϖρῶτα μὲν Μήδων, Κύρου καταλύσαντος Ασυρίους· ἀλλὰ θεός τε ὕτως ἀνάγκασε, ϗ αὐτοῖς ἡμῖν ϖολλὰ ὑπῆρξε συμφέρειν· ὅπερ ὃ ἄμεινον. ἀμέλει δὴ Κῦρός τε ϗ Καμβύσης, πατήρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος, καὶ ἅπαντα [καὶ ϖροσεκτήσαντο] ἔθνη, ὁπόσα μέλλοις οὐκ ἄν τις λέγειν· ἐγὼ δ', ὅπως παρέλαβον τὸν ϑρόνον, τοῦτον ἐφεύρισκον ὅπως μὴ λείψομαι τ ϖρότερον ϑρυλλούμενος ὑπὸ [τῆ] ἐμῇ τῆδε. μηδ' ἐλάσσω ϖροσκτήσομαι δυνάμιν Πέρσας. φεύγειν γὰρ οὐκ ἐλάσσω μοι κύδος ἡμῖν ϖροσγενόμενον, χώραν τε ἧς νῦν κεκτήμεθα οὐκ ἐλάσσω ἀλλὰ ϗ φανερωτέραν, ϖαμφορωτέραν τε, ἅμα δ' ὠφελείαν ϗ ϑύσιν γενομένην. ἁλοὺς δὴ ταῦτα νῦν ὑμᾶς ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα ἀ ϑέλοιμεν ϖράξῃ, ϗ ϖοθῶ ὑμῖν. μόνω γὰρ ξύλας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλαύνειν στρατὸν διὰ τ Εὐρώπης ὅπῃ τ Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους ὠμφρήσωμεν, ὅσα δὴ ϖεποιήκασι Πέρσας τε ϗ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν δὴ ϗ [πατέρα τὸν ἐμὸν] Δαρεῖον ϖρόθυμόν μοι γενόμενον στρατεύεσθαι ὅπῃ τὰς ἀνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τελευτήσας, ϗ οὐκ ἐξεμάθετ' αὐτῷ ϖιμφρήσασθαι· ἐγὼ δ' ὑπὲρ τ ἐκείνου ϗ τ ἄλλων Περσῶν ἃ ϖρότερον παύσομαι, πρὶν ἔλω τε ϗ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἵ γε ἐμέ τε ϗ πατέρα τὸν ἐμὸν ϖοιῆραι ἄδικα ποιοῦντες. ϖρῶτα μὲν εἰς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Αρισταγόρᾳ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ ὄντι ἡμετέρῳ, ἐνέπρησαν τά τε ἄλση ϗ τὰ ἱερά. δεύτερα δ', ὑμᾶς οἷα ἔδρασαν, εἰς τ γῆν τ σφετέραν ἀποβάντας, ὅτε Δάτις τε ϗ Αρταφέρνης ἐστράτηγουν, ὑπέστημεν πάντες. τούτων μέντοι ἕνεκα ἀνώρμημαι ἐπ' ἀνδρὶ στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν ἀνδρὶ τοσάδε ἀνδρείσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε ϗ τὰς τούτοις πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἱ Πέλοπος τ Φρυγὸς νέμονται χώραν, γεγώς τε τ Περσίδα ἀποδείξομεν τῷ Διὸς αἰτίᾳ ὅμορον ὖσαν. ἀ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδὲ μίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον οὖσαν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀλλ' αὐτὰς ἁπάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν ϑήσω, ἁλοὺς πάσης ἐξιθὼν τ Εὐρώπης. πιστάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· ὅτε ποτε πόλιν αὐτῶν οὐδεμίαν ὅτε ἔθνος ἀνθεστῶτων οὐδὲν ϖολεμεῖσθαι ἡμῖν, ὅ οἷόν τε ἐστὶν ἐλπίζειν εἰς μάχιμα, τούτων ὧν ἔλεξα ϖοτεξηρημένων. ὕτως οἵ τε ἡμῖν αὐτοὶ ἔξουσι δ' ἥλιον ζυγὸν, οἵ τε Ἀθηναῖοι. ὑμᾶς δ' ἂν μοι τάδε ποιοῦντες χαρίζεσθε, ἐπεὶ δὴ ὑμῖν σημαίνω τὸν χρόνον εἰς ὃν ἡμῖν ἥκειν δοκεῖ, ϖροθύμως ὑμᾶς ἀπαντᾶν δεῖ πανταχοῦ. ὃς δ' ἂν ἔλθοι ἔχων κατεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω αὐτῷ δωρεὰν ἣν δὴ ἡμιστάτην ἡ νομίζεται ἐν ἡμετέρᾳ. ποιητέα μὲν δὴ ταῦτ' ἔστιν ὕτω. ἵνα δ' μὴ ἰδίᾳ βεβουλεῦσθαι ὑμῖν δοκῶ, πέφηνα τὸ ϖρᾶγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμῶν τὸν βελτίστην ἀποφαίνεσθαι. ἐβουλόμην ἔτι πλείω ϖαρασκευάσασθαι ϖαραδείγματα τῆς τ συλλογέως ἀγωγῆς· ἰσχυροτέρα γὰρ ἡ πίστις ὕτως ἂν ἐγίνετο. νῦν δ' ἐξείργομαι, ϖαύσασθαι δοκῶν τὰ ϖοικίλματα, ϗ ἅμα δόξαν ὑφορώμενος ἀκμείας. συνίστησι δέ μοι καὶ Πλάτων ὁ ϑαυμάσιος εἰ μὴ ϖαραθήσομαι κἀκείνα λέξας. ἡ γὰρ ϖοίμνησις ὡς ἂν εἰδῶσι. ϗ ταῦτα δ' ἡ βουλόμενος τάς τε διαφορὰς τ ἁρμονιῶν, ϗ τὰς χαρακτῆρας αὐτ, ϗ τὰς ϖεφυκυίας ἐν αὐτοῖς διῆλθον· ἵν' ἐπεὶ δὴ ἀποφαίνωμαι γνώμην ὅπῃ τ μέσιον τε καὶ μικτιὼν ἁρμονίαν ἐπετήδευσεν ὁ Δημοσθένης, μηδεὶς ϖοτυχήμοι, ταῦτα λέγων· Αἱ γὰρ ἀκραι τίνες εἰσὶν ἁρμονίαι; καὶ τίς αὐτῶν ἑκατέρας φύσις; καὶ τίς ἡ μίξις ἢ ἡ κρᾶσις αὐτῆς; οὐδὲν γὰρ δεῖ τῶν ἄκρων. τοῦτο μὲν δὴ ϖεφυκὸς χαίρειν, ὥσπερ ἔφην, ἰωνιστὶ ϖροφέρειν. ἔπειτα, ἵνα μοι μὴ μονόκωλος ἡ μηδὲ αὐτηρὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἔχῃ τινὰς ὑπαναπαύσεις ἀφαγωγάς· ὅτε γὰρ τις βούλοιτο τὰς τοιαύτας ϖροσθήκας, ὅτε ἀπαιτοῖτο λόγου παραλιπεῖν καλῶς ἂν ἔχοι. δεδιημένης δή μοι τ διαιρέσεως τὸ ῥητορος ταύτης, ἣν δὴ τις παρ' ἑαυτῷ σκοπείτω τὰ λεχθέντα ὅπῃ διαιρεῖ τ' ὀρθὸν, ἐνθυμούμενος μὲν ὅσα σεμνῶς καὶ σοφῶς τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐστηρῶς καὶ ἀξιωματικῶς· ἐνθυμούμενος δ' ὅσα τερπνῶς καὶ ἡδέως. εἰ δὲ καὶ ταῦτα δόξει τι δεῖν ἡ πίστις ἀποδείξεως, ὁλκὸν βάλλειν τ λόγων αὐτῷ ϖροχειρισάμενος,

ὁ Δημοσθένης τὼν μίσων καὶ μικτιὼν ἁρμονίαν ἐπιτήδευσεν.

καὶ ἀφ' ὧν βούλεται μέρους ἁρξάμενος, καταβαινέτω τε καὶ σκοπείτω τῶν λεγομένων ἕκαστον, εἰ τὰ μὲν ἀναβεβλημένας ἔχει τὰς ἁρμονίας καὶ διεστώσας, τὰ δὲ προσκεκολλώσας καὶ συμπεπυκνωμένας· καὶ τὰ μὲν ἀποβαχεῖάν τε καὶ πικράν τιν' ἀκοὴν, τὰ δ' ὡραίαν καὶ λειάν· καὶ τὰ μὲν εἰς πάθος ἐκβέπει τὰς ἀκροατάς, τὰ δ' εἰς ἦθος ἵσταται, τὰ δ' ἄλλας τινὰς ἐργάζεται καὶ πολλὰς διαφορὰς παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, οἷα δὴ καὶ αὐτὸ χρήσομαι δείγμασιν οὐκ ἐξ ὑποτηδεύσεως, ἀλλ' οἷς ἐνέτυχον, ἐξ ἑνὸς τῶν Φιλιππικῶν λαβών. Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ [ἄνδρες] Ἀθηναῖοι, τὸν Φίλιππον ὑπερόπτως ὁρᾷ, καὶ τούτῳ φοβερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει, σώφρονος μὲν ἀνθρώπου προνοία χρῆται. μεγάλη γὰρ ῥοπὴ, μᾶλλον δ' ὅλον ἡ τύχη καὶ τοῦτό γ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. ὑμῖν μὲν ἄλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἵρεσίν μοι δοίη, τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην ἂν ἑλοίμην, ἐθελόντων ἁπάντων προθύμως καὶ χρημάτων καὶ μικροῦ, ἢ τὴν ἐκείνου. ἐν ταῖς τοιαῖσδε τῶν ῥημάτων ἁρμονίαις τὰ μὲν ἁπλᾶ ὀνόματα πρῶτα τε σύγκειται καὶ ἡδέως, ταῖς συγκρούσαις σφόδρα, καὶ μαλακὰς αὐτὰς εἶναι ταῖς ἁρμονίαις· ὀλίγα δ' ἐστὶ πανταχόθεν ἃ διίσησι ταῖς ἁρμονίαις, καὶ τραχείας φαίνεσθαι ποιεῖ ταύτας. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τοιάδε τρία τὰ φωνήεντα συγκρουόμενα, ἔν τε ῷ, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ [ἐν τῷ] Εὐτυχοῦντα ὁρῶν· ἃ καὶ διίσησι δοκεῖ σαφές. καὶ κατ' ἀμφοῖν δύο ξυμπίπτει ἢ τρία τὰ ἡμίφωνα τοιαδὶ πίπτοντα ἀλλήλοις τὰ φύσιν οὐκ ἔχοντα συναλείφεσθαι, ἔν τε τῷ Τοὺς Φιλίππου, καὶ ἐν τῷ Ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι, τὰ αὐτὰ τὸν ἦχον μετείσης, καὶ οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι μαλακούς. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοιάδε τραχύνεται μὲν ἡ σύνθεσις ἐν τῷ, Μεγάλη γὰρ ῥοπή· τραχὺ δὲ μὴ συναλείφεσθαι τὰ δύο ρρ· καὶ ἐν τῷ Ἀνθρώπων πράγματα· τραχὺ δὲ μὴ συλλαμβάνεσθαι τῷ ἑξῆς· τραχύνεται δ' ἐν τῷ, Μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη, βραχέων φωνηέντων πολὺν τὸν μεταξὺ χρόνον προσλαμβανόντων. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τοιάδε τὰ φωνήεντα μόνα, εἴ τις αὐτὰ βούλοιτο συναλείψας ἐκθλίβειν, ὡς γὰρ ὁ Οἶμαι καὶ Δέον, οὐκ ἂν εὕροις συμπλεκόμενα ἀλλήλοις. τῶν δὲ συμφωνομένων δυσὶν ἢ τρισὶ χωρίοις τὴν λῆξιν μὴ φυλάξασαι σωτυπαὶ μόνοις εὑρεθήσονται, ἐν τῷ Αἵρεσίν μοι δοίη, καὶ ἐν τῷ Τῆς ἡμετέρας πόλεως. μέχρι μὲν δὴ τῶν, ἡ δευτέρα τὰ προφέρεται ἁρμονία φέρε· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς, ἡ προτέρα διέστακε μᾶλλον τῆς ἑτέρας. Πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς ὀργὴν τῶν θεῶν εἶχεν ὁρῶ ὑμῖν ἐνοῦσαν ἡ ἐκείνῳ. Ἀλλ' οἶμαι καὶ ταῦτα οὐδὲν ποιοῦντες· οὐκ ἔτι δ' αὐτὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φίλοις ὑποτάττειν, μή τι γε θεοῖς. ἐν τούτοις γὰρ δὴ τὰ φωνήεντα πολλαχῇ συγκρουόμενα δῆλά ἐστι, καὶ τὰ ἡμίφωνα καὶ ἄφωνα· ἐξ ὧν τραχύτητές τε καὶ ἐκβιασμοὶ αἱ ἁρμονίαι λαμβάνουσι, καὶ βραχύτητας αἱ φωναὶ συχνὰς ἔπειθ' αἱ τοιαῦται ὑποβάλλουσι φωνηέντων· καὶ τοῦτο ὑποδοχαλὸς αὐτῶν ἐστιν ἡ σύνθεσις. ἀφώνων δὲ καὶ ἡμιφώνων συμβολαῖς διαχαρακτόμεναι, βραχύνουσι τὴν φωνὴν συμμέτρως. καὶ τἆλλα δὲ τὸν αὐτὸν ἅπαντα κατεσκεύασται τρόπον. τί γὰρ δεῖ τὰ πλείω λέγοντα μηκύνειν; ὑπόλοιπον δὲ αἱ τῶν ὀνομάτων συζυγίαι τὴν μικτὴν ἁρμονίαν λαμβάνουσι παρ' αὐτὰς καὶ μέσην, ἀλλαὶ καὶ αἱ τῶν κώλων κατασκευαί τε καὶ σύνθεσις, καὶ τὰ τῶν περιόδων μήκη τε καὶ σχήματα, καὶ οἱ περιλαμβάνοντες αὐτάς τε καὶ τὰ κῶλα ῥυθμοί. καὶ γὰρ καὶ κόμματα πολλὰ εἴρηται τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ πλάγιά γε ὕπτιος καλεσκεύασται· καὶ ἐν περιόδοις οὐκ ὀλίγα. τῶν δὲ περιόδων αἱ μὲν εἰσιν εὐκύρτοροι καὶ στρογγύλαι ὥσπερ ἀπὸ τόρνου· αἱ δέ, ὑπτιαί τε καὶ κεχυμέναι, καὶ οὐκ ἔχουσαι τὰς βάσεις περιπλάς· μήκη τε αἱ μὲν, βάθους, ὥστε συμμέτρους εἶναι πρὸς ἀνδρὸς πυγμὴν· αἱ δ', πολλῷ μείζους, οἷαι καὶ μέχρι τῆς τετάρτης ἀναπαύσεως προβῆναι, τότε λήγειν εἰς πέρας. τῶν τε σχημάτων ἔνθα μὲν ἂν τις εὕροι τὰ σεμνὰ καὶ αὐχηρὰ καὶ ἀρχαῖα πλεονάζοντα· ἔνθα δὲ τὰ λυρικὰ καὶ γλαφυρὰ καὶ ἀρχαῖα καὶ θεατρικά· καὶ τῶν ῥυθμῶν πολλαχῇ μὲν τὸν ἀνδρώδη καὶ αὐχμαλέον καὶ δύσβατον, ἁπανταχοῦ δέ πως τὸν ἐπορχηματικόν τε καὶ ἰωνικὸν καὶ βραχυλογίαν. ἐπεὶ γὰρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ μου· ἕτερος γὰρ ὑποτηδοτέρους αὐτοῖς ἔστω τόπος. νυνὶ δ', ὃ προσαπαιτῆσαι ἔοικεν ὁ λόγος, ἐπὶ τοῦτο ἴωμεν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ τῶν προκειμένων μεταβήσομαι. Ἃ δὲ τοῦτ' ἐστιν; ὑπὲρ μὲν κρᾶσίν μου τὴν μικτὴν σύνθεσιν, ταύτην δ' εἶναι φημὶ τὸν Δημοσθένους ἅπαντων μετειλη-

μετειώταλα τ̃ δικ̃ων, ὅπι τάσης ἢ καὶ ἀνέσης ἀξιολόγως ἐν αὐτῇ ποιῆσθαι, τοτὲ μὲν ἀξιωμαλικωτέραν, τοτὲ δ' ὑπορρεπεστέραν ποιοῦντα τ̃ ἀγωγῆ. ὅθεν δὴ πόλε βουλόμενος ὁ πορεύεται τὴν αὐτῶν ἀεὶ ὁδόν. ὁδὸν ἀεί καὶ τὴν [αὐτὴν] ὁδὸν; καὶ ὃ ἐν τῷδε ἢ τῷδε πλεονάζει χαρακτῆρι, ποίοις ὑσὶν ὁρίζεσθαι; δοκεῖ δή μοι φύσει τε καὶ πείρᾳ διδαχθεὶς ὁ ἀνὴρ, τοῦτον μὲν ἐκφυγεῖν καλαμαθεῖν, ὅτι μὴ ὁμοίας ἁπαντᾶσι καλασκευὰς λέξεως οἱ τοὺς ἐπὶ τὰς πομπὰς καὶ ἀγορὰς συρρέοντες ὄχλοι τοῖς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀποδυτῶσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἁπάντης ὀρέγονται καὶ ψυχαγωγίας, οἱ δὲ διδαχῆς ὧν ὀρέγονται καὶ ὠφελείας. οὔτε δὴ τὸν ἐν δικαστηρίοις λόγον ᾤετο δεῖν κωμῳδεῖν καὶ λιγαίνειν, οὔτε τὸν ἐπιδεικτικὸν ἀγῶνα μεσὸν εἶναι καὶ πάντα. πομπεύεσθαι μὲν οὖν λόγους οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν ὑπεδέχετο· πῶς γὰρ ἔγωγε τὸν ἀναφερομένους εἰς αὐτὸν, ἀλλοτρίους εἶναι πείθομαι, καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἔχοντας τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα, οὐτ' ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς δὲ σωφρόνος ὅλως καὶ ὡς πρέπει λέξεως· ὧν ἐστιν ὅ τε Φορμίσιος καὶ Λεπτίνης καὶ παιδαριώδης ἐπιτάφιος, καὶ ὃ τῆς σοφιστικοῦ λόγου μεσὸν ἐκκώμιον εἰς Παυσανίαν. ἔστι γὰρ ἐπὶ τούτων ἀποδείξαι οὐκ οὔτος ὁ καιρὸς λέγειν. ἐκ δὲ τῶν ἀγωνίων αὐτοῦ λόγων, ὁπόσοι τοῖς δικαστηρίοις γεγόνασιν ἢ τοῖς ἐκκλησίαις, ἐκ μιᾶς ἐρῶμεν ὅτι τούτου τοῦ γνώμου ὁ ἀνὴρ εἶχεν. ὁρᾶτε δὲ αὐτὸν, εἴ ποτε λάβοι τοιάγματα χαριεστέρας δεόμενα καλασκευῆς, πομπεύειν αὐτοῖς ἀποδιδόντα τῆς λέξεως ἁρμονίαν, ὡς ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου πεποίηκε λέγων, πολλαχῆ μὲν καὶ ἀλλαχοῦ, μάλιστα δ' ἐν οἷς τοὺς τοῦ νόμου ἀποδίδωσι λόγους, καὶ τὸν τοῦ τῶν φοινικῶν δικαστηρίων, ἐφ' οἷς χειρίας ἔκασεν αὐτὸν τεταχται· καὶ τῷ κατ' Λεπτίνου τῆς ἀτελείας, κατὰ πολλὰ μέρη, μάλιστα δ' ἐν τοῖς ἐκκωμίοις τῶν εὐεργετῶν τῆς πόλεως Χαβρίου τε καὶ Κόνωνος καὶ ἄλλων ἑτέρων· καὶ τῷ κατὰ Τιμοκράτους καὶ Βουλαμάχου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς. τοῦτο δὲ δή μοι τοῦτον ἐνθυμητέον δοκεῖ συμμεθαρμόζεσθαι τοῖς ὑποθέσεσι τὸν χαρακτῆρα τῆς σωφροσύνης τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦτο τὰς ἰδέας τοῦ λόγου καλαμαθὼν, ὅτι οὐχ ἅπασαν τὴν αὐτὴν ἁπαντῶσιν οὔτε ἐκλογῆς ὀνομάτων κόσμον, οὔτε σωφρόνος, ἀλλ' αἱ μὲν τὸν γλαφυρώτερον, αἱ δὲ τὸν αὐστηρότερον· καὶ τῇ τούτων ἀκολουθήσας χρείᾳ, τὰ μὲν προοίμια καὶ τὰς διηγήσεις ποιεῖ τὸ πλεῖον ἔχούσας τοῦ σεμνοῦ καὶ ἡδύ· τὰς δὲ πίστεις καὶ τοὺς ἐπιλόγους, τῆς μὲν ἡδείας σωφρόνος ἐλάττω μοῖραν ἐχούσας, τῆς δ' αὐστηρᾶς καὶ πεπιεσμένης πλείω. ἐν αἷς μὲν γὰρ δεῖ κολακευτικῶς τὸν ἀκροατὴν, καὶ κατακολουθοῦσαι τοῖς πράγμασι, κακῶν ῥητορείων διηγήσεσιν αὐχμηράς, ἐνίοτε καὶ ἀηδεῖς ἀκούσας· ἔνθα εἰ μὴ ὁ παρεδρεύων ἡ σωφροσύνη ἐπεισέλθοι, ἢ κατάμυσαι τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐχ ἕξουσιν αἱ πίστεις βάσιν ἀσφαλῆ· ἐν οἷς δὲ τὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ὃ συμφέρον σωζόμενα λέγεσθαι, ταῦτα δ' ἁπλοϊκῶς πως καὶ γλυκαίως καὶ μετὰ σεμνότητος αὐστηρᾶς ἁπαντῶσιν οἱ πολλοὶ μεμαθήκασιν. ὃ δ' αὖ κατόπιν ἐν τόποις καὶ ἀπατηλὸν, οὗπερ οὐκ ἔχει ὅπου τῶν ἀγωνίων λόγων. ἃ τὴν αὐτὴν οὖν ὑπισάμενος ἀπόρρητον φύσιν, οὐδὲ τὰς αὐξήσεις ᾤετο δεῖν πᾶσι πρέπειν κόσμους· ἀλλὰ τοῖς μὲν δημηγορικοῖς ὃ ἀξίωμα καὶ τὸν μεγαληγορίαν μᾶλλον ἁρμόττειν, τοῖς δὲ δικανικοῖς, ἔνθα τῶν ἀλλοτρίων ἀκροᾶς ἡ κακῶν ὁ δικαστὴς, ψυχῆς τε καὶ τῶν ἀγῶνος ὅσα πρωτεῖα ἐστὶν αὐθαίρετα ἀρχέτω τὸν χάριν καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ τὸν ἀπάτην, καὶ τὰ τοιαῦτα πλάσματα τέχνης. ἀλλὰ 82
τοῦτο ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς τοῦ Φιλίππου, καλακρεστέραις χέχρηται ταῖς τοιαύταις ἁρμονίαις· ἐν δὲ τοῖς τοὺς δικαστήρια συντεθεῖσι, ταῖς γλαφυραῖς· καὶ αὖ τῶν δὲ τῶν δικανικῶν πάλιν ἐν μὲν τοῖς δημοσίοις, ἔνθα τὸ ἀξίωμα ἔδει τῆς πόλεως φυλάξαι, ταῖς μεγαλοπρεπεστέραις πλείοσιν· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς, ἐλάττοσι. συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἁπλούστερον ᾤετο δεῖν τὰς ἰδιότητας τῶν λόγων καὶ τὰς διαλλαγὰς τῶν ὑποθέσεων, διαφέρεσθαι δεῖν ποιεῖσθαι τὰς κράσεις τῶν ἐν τῇ συνθέσει χαρακτήρων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ μέρη τῶν ὑποκρημάτων, τὰ συμπληρωτικὰ μέρη διαφόρεσιν ἔχοντα τὰς φύσεις ὁρῶν, διαλαμπούσας καλασκευὰς τὰς ἁρμονίας ἐπιφέρεσθαι κόσμῳ, ἀνάγκης μὲν τὰς γραμματικὰς συντηρεῖν, ἀνάγκης δὲ τὰ ἐνθυμήματα, διαφόρους δὲ τὰ διαδείγματα. πολὺς ἂν εἴη λόγος εἰ τὰς διαφορὰς ἁπάσας βουλοίμην λέγειν ὅσας ἐκάστοις ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ ὁρῶν, καὶ τοῖς

δεῖ δ' ὁ πορεύεται τὴν αὐτὴν ἀεὶ ὁδόν.

τὸν χαρακτῆρα τοῖς ὑποθέσεσι συμμεθαρμόττει.

χρῶμα ἕκαστον ἀεὶ χημαλίζων τὸν λόγον, αὐέσῃ τε καὶ ὑπιζάσῃ ταμιεύομενος τῶν ἁρμονιῶν ἑκατέραν, τοῖς καλοῖς ἐκείνοις λόγοις αὐέπλασεν. ὧδε δὴ γμάτων δ' οὐκ οἴομαι δεῖν ἐνταῦθα, ἵνα μοι μείζονα πίστιν ὁ λόγος λάβῃ, τῶν ἔργων τὸ ῥήτορος ἐξεταζομένων εἰ τοιαῦτα ἐστὶν οἷα λέγω· πολὺ γὰρ ἡ συνταξις ὃ μῆκος λάβοι, κἀ δέος μὴ ποιῇ εἰς τοὺς ῥολικοὺς ἐκβῆναι χαρακτῆρας ἐκ τῶν ἐναρμονιαλισμῶν· ὀλίγα δ' ληφθέντα, τῶν πολλῶν ἐκφανῆ τεκμήρια, κἀ ἅμα τοῖς ὑπισαμένοις· ἃ γὰρ δή γε τοῖς ἀπείροις τὸν ἀνδρὸς τάδε γράφω· ὃ δεῖξαι τὰ προάγματα συμβολικῶς ἀπόχρη. ἐπῄνημαι δ' οὖν ὅτι τὰ λοιπὰ ὧν ἐν ἀρχῇ προυθέμην ἔργων. δεύτερον δὲ κεφάλαιον ἐν ὅτι δεῖξαι πῇ θεωρήμασι χρώμενος, καὶ ἀφ' ποίας ἀσκήσεως προβληθών, τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὡς ἔχω δόξης. δυοῖν ὄντων τελῶν περὶ πᾶν ἔργον, ὡς εἰπεῖν, ὧν τε φύσις δημιουργὸς, καὶ ὧν αἱ τέχναι μήτηρες, τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἡδονῆς, εἶδεν ὅτι καὶ τοῖς λόγοις, τοῖς τε ἐμμέτροις καὶ τοῖς ἔξω τοῦ ἐμμέτρου καταστοχαζομένοις, ἔμελλεν ἀποχρώντως ἕξειν ἀμφοτέρων τούτων. χρειωδέστερον γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν θατέρου, τοῖς τῷ μὴ τέλεον εἶναι, καὶ τὸ ἰδίαν ἀρετὴν ἀμαυροτέραν ἴσχειν. ταῦτα δὴ σωιδὼν, καὶ τῆς μὲν αὐστηρᾶς ὁ καλὸν ὑπολαβὼν εἶναι τέλος, τῆς δ' γλαφυρᾶς τὸ ἡδύ, ἐζήτει ἵνα ποιητικὰ τοῦ κάλλους ἐστὶ, καὶ ἵνα τῆς ἡδονῆς. εὕρισκε δὴ τὰ μὲν αὐτὰ ἀμφοτέρων ὄντα ἅπτα, τὰ μέλη, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς, καὶ τὸ παρακολουθοῦν ἅπασιν ἀδῆς παράπτον· ἃ μὲν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάτερα χημαλιζόμενα. ὃν δ' λόγον ἔχει τούτων ἕκαστον, ἐγὼ προφήσομαι διδάσκειν. τοῖς μὲν προτοις μορίοις τῆς λέξεως, ἃ δὴ στοιχεῖα ὑπό τινων καλεῖται, εἴτε τοιαῦτ' ἐστὶν, ὡς Θεοδέκτῃ τε καὶ Αριστοτέλει δοκεῖ, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμοι, εἴτε πλείω, δύο ταῦτα ἀκολουθεῖ, μέλος καὶ χρόνος ἴσα. κατὰ μὲν δὴ τὰς ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας αὐτῶν, πάπτεται τὸ μέλος· κατὰ δὲ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ὁ χρόνος. ἕτος δὲ γίγνεται ῥυθμὸς, εἴτε ἀπὸ δυοῖν ἀρξάμενος συλλαβαῖν βραχέων, ὡς ἔφην οἱονταί τινες, καὶ καλοῦσι τὸν οὕτως καταστάντα ῥυθμὸν ἡγεμόνα, πρῶτον ἔχοντα λόγον τῶν ἴσων πρός τε καὶ θέσιν χρόνων· εἴτε ἀπὸ τριῶν βραχέων, ὡς τοῖς περὶ Αριστόξενον ἔδοξεν, ὃς οὐ τῷ διπλασίῳ καιεσθαι λόγῳ πρῶτον. τοῖς δ' ἐκ τῶν πρώτων μορίων τῆς λέξεως συνιστημένοις τό τε μέγεθος εἰς αὔξησιν ἤδη συμπεφάγκασι, κἀ οἱ ῥυθμοὶ πρόβαινουσιν εἰς τὰ καλούμενα μέτρα. ὅταν δὲ μέλλῃ τούτων ἑκάτερον ὑπεραίρειν τῷ μέτρῳ, ἡ μεταβολὴ τότε εἰσῄθυσα, ταμιεύεται τὸ οἰκεῖον αὐτῷ ἀγαθὸν ἑκατέρῳ. ἐπεὰν δὲ ὑπὸ τῶν ἁρμοττόντων ταῦτα χώραν λάβῃ, τότε ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὸν προσήκουσαν ὥραν ὁ τρέπων. καὶ τοῦτο δ' χαλεπὸν ἴδιον τῶν τῆς μουσικῆς ἔργων καταμαθεῖν. φέρε γὰρ εἴ τις ᾠδαῖς ἢ κρούμασιν ὀργάνων ὁ κάλλιστον εἰλείας μέλους, ῥυθμοῦ μηδένα ποιῆται λόγον, ἀλλ' ὅπως ἂν ὡς δυάριστο τῆς τοιαύτης μουσικῆς; τί δὲ, εἰ τούτων μὲν ἀμφοτέρων προνοηθείη μετρίως, μόνοι δ' ὅτι τῆς αὐτῆς μελῳδίας καὶ τῶν αὐτῶν ῥυθμῶν, οὐδὲν ἂν ἐξηνάπων οὐδὲ ποικίλλων; ἆρ' οὐχ ὅλον ἂν διαφθείροι ὁ ἀγαθόν; εἰ δὲ κατὰ τοῦτο σχάσαιτο, μηδεμίαν δὲ προθυμίαν ἔχοι φαίνοιτο τῷ τρέποντος τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἀνόητος αὐτῷ πᾶς ὁ περὶ ἑκάστα ἔσται πόνος; ἐμοὶ γ' οὖν δοκῶ. ταῦτα δὴ καταμαθὼν ὁ Δημοσθένης, τά τε μέλη τῶν ὀνομάτων καὶ κώλων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν ὑπολογιζόμενος, οὕτω συναρμόσῃ αὐτὰ ἐπρέσβετο, ὥστ' ἐμμελῆ φαίνεσθαι καὶ ῥύθμια. ἐξηνάστην τε καὶ ποικίλλην ἑκάτερον αὐτῶν ἐπρέσβετο μορίοις ὅσοις χήμασι καὶ τρόποις· καὶ τῷ τρέποντος ὅσῳ σπάνιος τῶν περὶ λόγους ἀσυνδιαζόντων ἐποιήσατο δόσιν. ἀναμνησθεὶς δὲ, ὡς πρόφην ἔφην, ὡς ἀφ' τῶν αὐτῶν τούτων θεωρημάτων ὅ τε ῥήτωρ καὶ ὁ καλὸς, ἐσκόπει πάλιν εἴ ποτε ἐν τῷ ἄπτον ὅτι τὰ αὐτὰ ἐν τῶν αὐτῶν ἐν ποιητικά. εὕρισκε δὴ τῶν τε μελῳδῶν οὔσας διαφορὰς, αἳ ποιοῦσιν ἃ μὲν ἀξιωματικὰ φαίνεσθαι αὐτῶν, ἃ δ' γλαφυρά, ὡσπερ ἐν τοῖς μουσικοῖς ἔχει πρὸς τὴν ἁρμονίαν τὸ χρῶμα· καὶ τοῖς ῥυθμοῖς δὲ τὸ διπλάσιον γινόμενον, ὥστε τοὺς μὲν, ἀξιωματικοὺς αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς δ', ζυφεροὺς καὶ μαλακούς· ἔν τε ταῖς μεταβολαῖς τοτὲ μὲν ἀρχαιοπρεπεῖς καὶ αὐστηρὸν, τὸ τε λεγόμενον ἐμβρὸν καὶ φιλόκαινον ἐμφανόμενον· τό τε δὴ πρέπον, ἀπόντων μάλιστα μεγάλων

πῶς τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας.

83

λων

λίω παρέχον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ῥοπήν. σωιδὼν δὴ ταῦτα, ὁπότε μὴν τὸ καλοῦ πλείονα δεῖν αὐτῷ τὴν κατασκευὴν ὑπολάβοι, πάντε μέλη ἐποίει μεγαλοπρεπῆ, καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ἀξιωματικοῖς, καὶ τὰς μεταβολὰς ἡνιαίας· ὁπότε δὲ τῆς ἑτέρας αὐτῷ φανείη δεῖσθαι σωφρόνεως ἡ λέξις, πάντα ταῦτα καταβιβάζει· ὅπερ ὁ μουσικώτερον. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ θαυμαστὸν εἶναι τὸν λόγον εἰ καὶ τῇ πεζῇ λέξει φημὶ δεῖν ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας καὶ μεταβολῶν, ὥσπερ ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς ὀργάνοις, εἰ μηδενὸς τούτων ἀντιλαμβάνεται τῆς Δημοσθένους ἀκούων λέξεως· μηδὲ καταγνῶναι ὑπολάβῃ τὰ πρέποντα τῇ ψιλῇ λέξει πρεσβυτρεπῆ. ἔχει γὰρ ταῦτα ἡ καλῶς καλεσκευασμένη λέξις, καὶ μάλιστά γε ἡ τοῦδε τοῦ ῥήτορος· τῇ δ' ἀκριβείᾳ καὶ τῇ ποσότητι τῶν ἀθροισμάτων ἀμαλαθάκῃ. τὰ μὲν γὰρ, συσκέλλεται· τὰ δὲ, συνέφθαρται· τὰ δ', ἀλλ' ὑπὲρ τὸν ἀκριβῆ καὶ ἐκβέβηκε τῆς καταστολῆς· ὥστε αὐτὸν ἐξηλλάχθαι δοκεῖν τῷ πρωτί, καὶ κατ' μηδὲν ἐοικέναι τοῖς ποιήμασιν. ὃς γε ἀπαντήσῃ μέ τις ἐν ταῦτοῖ λόγον μέλει τε καὶ ῥυθμῷ, καὶ τῶν ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἡημάτων, καὶ τοῖς ἐν ἑκάστῳ πρέπουσας ἀξιοῖ ἀκοῦσαι, πίνα τε αὐτῶν ἐστιν οἷς ἡ φιλόκαλος ἁρμονία κεκραμένα, καὶ ἵνα τῆς κωπίλης ἡδοιτ' ἂν ἁρμονίας· ἢ οἰκειότερον τῷ ἐκ παιδὸς ἀφαιρεθέντος ἀμουσίαν, ἐὰν ἔκ τε μουσικῆς καὶ γραμματικῆς ἐμπείρου ταῦτ' ἔχοντα τὰ θεωρήματα προσλαβόντα ὃ χρονίζειν ἐν τοῖς κωμικοῖς καὶ γνωρίμοις τὸν λόγον ἢ συνθέντος· ἀλλ' ὅτε καὶ τὸ εὖ τὰ μέρα ὁρῶν ἀλλ' ὄγκον ἔχω· ἀρξάμενος ἀπὸ σοῦ φίλτατε Ἀμμωνίε, ἢ ἐκ τῆς ἀμουσίας σ' ὅπως λαμβάνω. εἰ δέ τις ἀπαντήσῃ καὶ ταῦτ' ἔπιμαθεῖν, ὃ μή ποτ' ἔχῃ, τοῦς ὑπομνηματισμοὺς ἡμῶν λαβὼν οἷς περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων πεπραγματεύμεθα, πάντα ὅσα ποθεῖ τῶν ἐνταῦθα παραλειπομένων εὑρήσει. ἐγὼ δὲ τηνδὲ τὴν παρασκευὴν τοῦ ὑπὲρ τούτων λόγου, ὅπως ὃ παραλειπόμενον ἐλλιπὲς μέρος. ὑποθρύπτω γὰρ καὶ τοῦτο δείξων ἔπι, πῶς ἄν τις ἀφανοίη τὸν χαρακτῆρα τῆς Δημοσθένους συνθέσεως, καὶ ποίοις χρώμενος σημείοις ἀπὸ τῶν λόγων δηλοίη. ἐν μὲν οὖν τοῦτ' ἔστιν ὅτι παράσημον αὐτῆς ἐκφανὲς ὅπως ὥστε μόνη ταύτη κατὰ μηδεμίαν τῶν λόγων παρακολουθεῖν. ἡ δὲ συνδρομή τε καὶ πλεονασμὸς οἷς ἐλέγχεσθαι πέφυκε πάντος πράγματος καὶ σώματος γνῶσις, ἴδιος αὐτῆς γίνεται χαρακτήρ. χρήσομαι δ' εἰκόνι φανερᾷ τῆς σαφηνείας ἐν ἑκάστοις σώμασι τῶν ἀνθρώπων. ἅπασι δὴ πᾶσι συμβέβηκε μέγεθός τε καὶ χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ μέλη, καὶ ῥυθμός τις τῶν μελῶν, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. εἰ δή τις ἀφ' ἑνὸς τούτων ἀξιώσῃ τὸν χαρακτῆρα σκοπεῖν, οὐδὲν ἀκριβὲς εἴσεται. ἐν πολλαῖς γὰρ ἂν ὕλαις μορφαῖς τοιοῦτον δὴ ἕτερον, οἷον ἔθετο τῆς μιᾶς μορφῆς σύμβολον. ἐὰν δ' πάντα τὰ συνήθη συμβεβηκότα τῇ μορφῇ, ἢ τὰ πλάσα, ἢ τὰ κυριώτατα, ταχεῖάν τε πάντ' τὴν γνῶσιν λήψεται, καὶ οὐκ ἀπιστεῖται τοῖς ἐμοιότησι. τοῦτο δὴ ποιῶν ἀξιῶσαι ἂν καὶ τοὺς βουλομένους τὴν συνθέσιν ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν Δημοσθένους, ἐκ πολλῶν αὐτὴν δοκιμάζειν ἰδιωμάτων· λέγω δὴ τῶν κεφαλαίων τε καὶ κυριωτάτων. πρῶτον οὖν τὸ ἐμμελείας, ἧς χρήσιμον πρῶτον ἡ ἄλογος αἴσθησις. δεῖται δὲ αὐτῆς τριβῆς πολλῆς καὶ κατηχήσεως χρονίου· ὁ γὰρ δὴ πλάσας μὴν καὶ ζωγράφων παῖδες, εἰ μὴ πολλὴν ἐμπειρίαν λάβοιεν, χρόνῳ τελειωθεῖς τὰς ὁράσεις μακρῷ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν τέχνας, οὐκ ἂν ὑπετῶς αὐτὰς θαυμάσειεν, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν βεβαίως ὅτι τῇ φήμῃ τοῦδε λαβόντες τοῦτ μὲν ὅτι Πολυκλείτου ὃ ἔργον, τοῦτ δὲ Φειδίου, τοῦτ δὲ Ἀλκαμένους· καὶ τῶν γραφῶν Πολυγνώτου μὲν αὕτη, Τιμαίνθους δ' ἐκείνη, αὕτη [δὲ] Παρασίου· λόγων δὲ ἔστι τινὲς ἀκριβῶς ἐξ ὀλίγων παραγγελμάτων καὶ προσκαίρου κατηχήσεως, ἐμμελοῦς ἁρμονίας εἴσονται φύσιν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον οἰόμεθα δεῖν σκοπεῖν· ὅπως ἡμῖν γε καὶ ἔστω· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν εὐρυθμίαν. ὁ γὰρ ὅτι λέξις σύνθεσις Δημοσθένους, ἥτις οὐκ ἐμπεπλήρωκε ῥυθμοῦ καὶ μέτρα μὲν ἀπηρτισμένα καὶ τέλεα, τὰ δὲ ἀτελῆ, τοιαύτην ὅπως πλοκὴν ἔχοντα ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὕτως συνηρμοσμένα ὥστε μηδὲ ἡμῖν νοεῖν ὅπου ὅτι μέτρα· οὐ γὰρ δὴ ἀλόγως ἐγένετο πολιτικὴ λέξις παρὰ αὐτῷ τῷ συνθέσιν ἐμφερὴς ποιη-

Δημοσθένους τὸν χαρακτῆρα πῶς ἂν ἀφανοίης.

84

μασιν, αἰ μὴ παρείχη μέρα καὶ ῥυθμοὺς ἴσους ἐγκαταχεχωρισμένους ἀδήλους. ὁ μὲν τοι γε τραγικὸς αὐτὸν ἔμμετρον ὁμοῦ ἔρρυθμον εἶναι δοκεῖν, ἵνα μὴ ᾄδηται ποίημα ἢ μέλος, ἀκούσας τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα· ἀλλ' εὔρυθμον αὐτὸν ἀπέχρη φαίνεσθαι καὶ εὔμετρον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μὲν, οὐ μὴν ποίημά γε καὶ μελίζουσα μὲν, οὐ μὴν μέλος. ἵνα δ' ἔχῃ ταῦτα διαφορὰν, ὁ χαλεπὸν ἰδεῖν. ἡ μὲν ὁμοίως παραλαμβάνουσα μέρα καὶ ῥυθμοὺς τετραμέτρους, εἴτε καὶ στίχον εἴτε καὶ παρῳδίαν, ὡς καλοῦσιν οἱ τραγῳδοποιοὶ κεῖται πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ὅπερ τῶν αὐτῶν στίχων ἡ παρῳδία, ἃς αὐτοφώρους ὀνομάζουσι, διαμένουσα, καὶ τῷ ῥήματι ταύτῃ τῆς καταστάσεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους παραβαίνουσα, ἔμμετρός τ' ἐστὶ καὶ ἔρρυθμος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ παρεμπεπλεγμένα μέρα καὶ ῥυθμοὺς ἀπάντοις ἐμπαραλαμβάνουσα, καὶ μήτε ἀκολουθίαν αὐτῶν φυλάττουσα, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτ' ἄλλο ὁμοιότητα τεταγμένως μηδεμίαν, εὔρυθμος μὲν ἐστὶ καὶ εὔμετρος, ὅτῳ παραπεποίκιλται μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς ἅπασιν, ὁ μὲν ἔρρυθμός γε οὐδὲ ἔμμετρος, ὅτῳ ἀκί τοις αὐτοῖς οὐδὲ τὰ αὐτὰ ἔχουσι. τοιαύτην δέ φημι πᾶσαν εἶναι λέξιν πολιτικὴν, ἐν ᾗ ὁ ποιητικὸν ἐμφαίνεται κάλλος. ἣν καὶ τὸν Δημοσθένη κεχρημένον ὁρῶ. ἃς δὲ παρὰ τοῦτο τὸ μέρος πίστις ἐν τοῖς παρὰ τῆς συνθέσεως χαρακτῆσιν ἀποδεδωκώς, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ ταῦτα λέγειν. τέταρτον ἔτι καὶ τελευταῖον ἴδιωμα τῆς συνθέσεως τὸ ῥητορικὸν λέγω, τό τε ἐξηγεῖσθαι πανταχοῦ καὶ τὸ σχηματίζειν ποικίλως τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους. οὐδὲ γὰρ ἔστιν οὐδεὶς ἁπλοῦς τόπος ὃς οὐχὶ παραπεποίκιλται ταῖς τε ἐξηγήσεσι καὶ τοῖς σχηματισμοῖς, ὡς ἅπαντες ἴσασι· καί μοι δοκεῖ ταῦτα μὴ λόγων δεῖσθαι, γνώριμα καὶ τοῖς φαυλοτάτοις ὄντα. ταυτί μοι δοκεῖ μηχανήματα τῆς συνθέσεως εἶναι τῆς Δημοσθένους, καὶ παρακτικά, ἐξ ὧν ἂν τις αὐτοῦ θαυμάσειεν ἅπαντα ἐξεπίτηδες βουληθείς. εἰ δέ τις ἐπιβάλλεται περὶ ταῦτα, θαυμάζειν λέγων εἰ καὶ κακοδαίμων οὕτως ἐστὶν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὥσθ' ὅτε γράφοι τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω τρέπειν τὰ μόρια τῆς λέξεως, καὶ τὰ ἐκ τούτων συντιθέμενα κῶλα, ἐμβολίας τε καὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα, μουσικῆς οἰκεῖα θεωρήματα καὶ ποιητικῆς, εἰς τοῦτο πολιτικοῦ ἁρμόττειν φαίνοιν, ἢ τούτων οὐδενὸς μέτεστιν, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνθυμηθήτω ὅτι ὁ τοσαύτης δόξης ἀξιωθεὶς ἀνὴρ ὅπερ λόγοις, ὅσοις οὐδεὶς τῶν πρότερον, ἀγῶνα συναπτόμενος ἔργα, καὶ τῷ πάντα βασανίζοντι χρόνῳ παραδιδοὺς, οὐδὲν ἐκ τοῦ ὁπωστιοῦν χρόνου ἔγραφεν· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας πολλοῦ ἐποιεῖτο δόσιν, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἁρμονίας. ὁρῶ γε δὴ τοὺς θαυμαζομένους ὅπερ σοφία, καὶ κρατίστων λόγων ποιητὰς νομιζομένους, Ἡσίοδόν τε καὶ Πλάτωνα, γλυκυτάτοις καὶ τερπνοτάτοις ἐοικότας ἀκροάμασι λόγοις· ἐνθυμούμενος δ' ὅτι τοῦ λέγειν εὖ διττὴ ἡ διαίρεσίς ἐστιν, εἴς τε τὸν παραμυθητικὸν τρόπον καὶ εἰς τὸν λεκτικὸν, καὶ τούτων πάλιν ἀμφοτέρων εἰς τὰς ἴσας διαιρεθέντων τομὰς, τοῦ μὲν παραμυθητικοῦ εἴς τε τὸν προοιμιαστικὸν, ὃν οἱ παλαιοὶ καλοῦσιν εὕρεσιν, καὶ εἰς τὸν χρῆσιν τῶν παρεσκευασμένων, ὃν προσαγορεύουσιν οἰκονομίαν· τοῦ λεκτικοῦ δ', εἴς τε τὸν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ εἰς τὸν συνθήκην τῶν ἐκλεγέντων· ἐν ἑκατέρῳ τούτων πλείω μοῖραν ἔχῃ τὰ δεύτερα τῶν πρώτων· ὁ μὲν οἰκονομικὸν, ἐν τῷ παραμυθητικῷ· ὁ δὲ συντιθέμενον, ἐν τῷ λεκτικῷ· πρὸς ὃν ὁ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μηκύνειν. ταῦτα γὰρ ἐννοηθεὶς ἄν τις εἴη κομιδῇ σκαιὸς ἢ δύσερις, καὶ οὐκ ἂν θαυμάσειεν εἰ ἅπαντες ἐγίνετο Δημοσθένης ἔτι μελῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ σχημάτων, καὶ τῶν ἀνέμων πάντων οἷς ἁδεῖα καὶ καλὴ γίνεται συνθέσις· τοιοῦτον γὰρ μᾶλλον ὑπολάβοι τις δεῖν μήτε ὀλιγόπονος μήτε περιττόχρως μήτε ἀκρόσοφος, ἄπορον εἶναι καὶ ἀμήχανον, ἢ μηδεμίαν ὑπομένειν πεποιῆσθαι τὸν ῥήτορα τῆς ἁρμονίας τῶν λόγων, ἢ φαύλην τινά, βουλόμενον μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀθάνατα καταλιπεῖν. οὐ γὰρ δή τοι πλάσαι μὲν καὶ γράψαι ἐν ὕλῃ φθαρτῇ χειρονίες πόνοις, ὥστε καὶ φλέβια καὶ τρίλαι καὶ χοῖς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια εἰς ἄκρον ἐξεργάζεσθαι, καὶ κατακήλειν εἰς ταῦτα τὰς τέχνας· πολιτικὸς δ' ἀνὴρ δημιουργὸς, πόλεως ἐπιφάνειαν ἴσις

ρας τὰς κατ' αὐτὸν φύσεώς τε καὶ ποιότητος, τῶν ἐλαχίστων λίθος εἰς ὃ δεῖ λέγεσθαι, εἰ δὴ καὶ ταῦτα ἐπαίνεσα, ὠλιγώρησε. βουλόμενος δ' αὖ καθ' ἕκαστα ὑπομνῆσαι ὅτου τις ἕνεκα δικαίως ἔχοντας πρὸς τὰ εἰρημένα, ὅτι μὲν ἔφυσεν μὴ ἐπὶ ὀίκτα καὶ νεωστὶ τῶν μαθήματος ἀπολαύοντα αὐτὸν, οὐκ ἄλογον ἴσως καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἁμὰ πολλῆς ὑπομονείας τε καὶ φειδοῦς ἔχειν· ὅπως δ' ἡ χρόνιος ἄσκησις ἔξις αὐτῷ γεγένηται πολλῶν καὶ τύπους ἰσχυροὺς ἐναργάσατο τῶν ἀεὶ μεγεθυνόντων, τότε δὴ τῶν ῥάστου τε καὶ τῆς ἕξεως αὐτῶν ποιεῖν· οἷον τὴν γῆν καὶ πρὸς τὰς δηλώσεις τέχνας, καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν καλουμένην γραμματικήν. ἰσχνὴ γὰρ αὕτη καὶ τὰς δηλώσεις τεκμηριοῦσα, φανερωτάτη πασῶν οὖσα καὶ θαυμασιωτάτη. ταύτην γὰρ ὅταν τις μανθάνῃ, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς διαλαμβάνομεν, ἃ καλεῖται γράμματα· ἔπειτα τύπους τε αὐτῶν καὶ δυνάμεις· ὅταν δὲ ταῦτα μάθωμεν, τότε τὰς συλλαβὰς αὐτῶν, καὶ τὰ πρὸς ταύτα πάθη· κρατήσαντες δὲ τούτων, τὰ τοῦ λόγου μόρια· ὀνόματα λέγω καὶ ῥήματα καὶ ξυνδέσμους· καὶ τὰ συμβεβηκότα τούτοις, συζυγίας, κατάσεις, ὀξύτητας, βαρύτητας· ἔπειτα, πρῶτον, ἀριθμούς, εἰκλίσεις, τὰ δηλούμενα πλήσια τούτοις μόρια ὀνόματα. ὅταν δὴ τῶν τούτων ἀπάντων ὑπομνήμην λάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν, καὶ συλλαβὼν μὲν καὶ βραδέως ὃ πρῶτον, ἄτε νεαρᾶς οὔσης ἔτι τῆς λέξεως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τὸν νοῦν ἰσχυρὸν τῇ ψυχῇ προσιτήδειος ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης, τότε ἀπταίστως τε καὶ καὶ πολλὰ ὑπέρφαν· καὶ πρὸς ὅ τι ἂν ὑπόδῃς τὴν βουλήν, σοφὸν ἐκείνων ἔτι τῶν πολλῶν θεωρημάτων ἀναπολοῦντες, ἅμα νοήσεις διερχόμεθα. βιβάσον δή τι καὶ τοῦτο ἐπολυπλέον ἡμέσθαι τὸν τέχνιον ἐκ τῶν μικρῶν καὶ γλίσχρων θεωρημάτων αὐξομοιοῦν τὸν λέξιν σὺν χρόνῳ ῥᾳδίως αὐτῶν κρατεῖν, ὥστε ἅμα νοήσει κεχριμένον τε καὶ ἄσπαστον αὐτῆς εἶναι ὃ ἔργον. εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ ποιᾶ πολλῆ καὶ παραμαίειας μεγάλης ἔργα εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένη· ὅθεν γὰρ τῶν μεγάλων, μικρῶν ὄντι πόνων ὤνιον· ἀλλ' ἐὰν ὑπολογίσῃ τὰς ἀκληθοῦσας αὐτοῖς καρπούς, μᾶλλον δὲ αὖ ἕνα μόνον τὸν ἔπαινον ὃν ἀποδίδωσιν ὁ χρόνος καὶ ζῶσι καὶ μετὰ τελευτὴν, πᾶσαν ἡήσεται τὴν παραμαίειαν ἐλαττῶ τῆς προσηκούσης. εἰς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος, ὁ περὶ τῆς ὑποκρίσεως, ὡς κεχρησμένε τὴν λέξιν· ἀνὴρ, ἀναγκαίας ἀρετῆς οὔσης περὶ λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς πολιτικούς· ἧς παρούσης μὲν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς χαίρει καὶ τότε· ἀπούσης δ', ὁποίων ὄφελος οὐδὲ ἐκείνων σοφισμάς. τεκμήραιτο δ' ἄν τις ἐλάχιστα ἐμοὶ τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἔχει, καταμαθὼν ὅσον ἀλλήλων ἀλλάττουσιν οἱ βαναυσίας τε καὶ κωμῳδίας ὑποκρινόμενοι· τὰ γὰρ αὐτὰ ποιήματα λέγουσιν, οὐχ ὡσαύτως ἡμᾶς κηλοῦσιν ἀπόντες, ἀλλ' οἷοις τε ἀγόμεθα, καὶ ὡς περ ἀδικούμενοί τι, καθυποκρινομένοις καὶ ἀγαθοῖσι τὰς βουλήσεις τῶν ποιημάτων, χαλεπαίνομεν. ταύτης δὴ φημι τῆς ἀρετῆς πολὺ δεῖν τοῖς ἀναγωνίοις λόγοις, εἰ μόνοισιν ἔξεν πολὺ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἔμψυχον. ἧς πλείστῳ, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγώνων, προέχειαν ἔσχεν οὗτος ὁ ἀνήρ. διαφέρει δὲ τοῦ φύσιν αὐτῆς οὖσαν ὁρᾶν, πρὸς ἄμφω τὰ μέρη σφόδρα ἐσπουδακότα. καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα ἔξεν ἐμιμεῖτο, ὀλίγῳ πόνῳ κατεργάσατο· καὶ εἰ φύσει πρὸς ταῦτα ὁ πρώτου εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς φησὶ, καὶ οἱ ἀγῶνοι πρῶτοι οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγκεφαλαιοῦντες. τί δὴ ταῦτα πρὸς τὴν λέξιν αὐτοῦ ξυμβάλλεις; φαίη τις ἄν. ἡ λέξις μὲν οὖν, εἰ ποιμὴ ἀν, οἰκείως καλέσειεν ἂν ταῦτα, μετὰ πολλῶν οὖσα ἠθῶν καὶ παθῶν, καὶ διδάσκουσα εἴας ὑποκρίσεως αὐτῇ δεῖ. ὥστε τὸν ἀναγινώσκοντα τὸν ῥήτορα τοῦτον, ὑπομελετᾶν χρὴ καὶ διατρίβειν ἵνα τοῦτον ἕκαστα λέγηται τὸν τρόπον, ᾧ ἐκεῖνος ἐβούλετο. αὐτὴ γὰρ ἡ λέξις διδάσκει τὸν ἐγχειροῦντα ψυχῆς ἀνίκητον, μεθ' οἵας τῆς ὑποκρίσεως ἐκφέρεσθαι δεήσει. ὁ δὴ ἐγὼ σαφὲς ὑπὲρ τῶν παραμάτων ποιήσω. φέρε γὰρ, ὑπὲρ χρείτω τις περὶ φέρεσθαι τόσδε ἀριθμούς· "Ολισθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ὑπὸ Θρᾴκης ἐφ', ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν, ὥστ' εἰ μηδεπώποτε ᾠκίσθησαν, ῥᾴδιον ἂν ὑπολ-

86

ὑποκρίσεως κεκοσμημένω τὴν λέξιν.

" ῆν ζῆς εἰπεῖν· καὶ ὁ Φωκέων τοσοῦτον ἔθνος αἰπρημμένον σιωπῶ. οὐ ταῦτα ἡ λέξις αὐτὴ διδάσκει τίνος ὑποκρίσεως δεῖ αὐτῇ. διήρηκεν γὰρ ὁ πλῆθος τῶν αἰπρημμένων ὑπὸ Φιλίππου πόλεων ὅπῃ Θράκης, ἃ φησιν εἶναι. οὐκ ταῦτ' οὖν εἰρωνευόμενον δεῖ λέγειν, καὶ ἅμα ὑπαγμακτοῦντα, καὶ παρελείποντα τὸν ἦχον; ἔπειτα φησὶν οὐκ ἔχειν ἐρεῖν ταῦθ' ὥσπερ δένδρα καὶ πέτρας δένων· ὅμως οὐδύνατο πόλεων κατάλογον, καὶ ταχείαν αἵρεσιν διεξελθεῖν, ὡς οὐδὲ ἴχνος ἔτι λοιπὸν ἐχουσῶν τὰ παλαιὰς οἰκήσεως. ἃ δὲ ὀργῆς χρῶν ταῦτα ὑπερβαλλούσης καὶ οἴκτου λέγεσθαι προσῆκε; τίνες οὖν εἰσιν ὀργῆς καὶ ὀλοφυρμοῦ τόποι, καὶ ἐκκλίσεις, καὶ σχηματισμοὶ προσώπων, καὶ φοραὶ χρῶν; ἃς οἱ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα πεπονθότες ὑπομένουσι. πόνου γὰρ οὔπω δεῖ τὸν ζητοῦντα ὑποκρίσεως διδασκάλιον, ἀφεῖσαν τὴν

" ἀλήθειαν. καὶ αὖθις ὑπιφέρει ὁ ἀνήρ· Ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐκ [ταῖς πόλεις καὶ ταῖς 10

" πολιτείαις αὐτῶν ἀφήρηται, καὶ τεθαρρήκασιν· ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατ'

" ἔθνη δουλεύωσιν; αἱ δὲ ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τετραυμάτωνται, καὶ ταῦτα ὑπὸ πλη-

" σίον] Θηβῶν καὶ Ἀθηναίων; ταῦτα πάλιν ἑτέραν ὑποκρίσιν ἀπαιτεῖ. πιθανὸν γὲ, εἶτ' ἀνθυποφέρει, καὶ παρ' ἕκαστον ἀγωνιστής, καὶ ὀδυνᾶν ἀξεῖ. ἴδοιμι δὲ δή που φῶμα πάθους, ἴδοιμι δ' ἀνθυποφοράς, ἴδοιμι δ' αὐξήσεως· ἃ δύναται ταῦτα ἐνὶ τόνῳ καὶ μιᾷ μορφῇ φωνῆς

" λέγεσθαι. τόποις ἐκεῖνα ἔπεται· Καὶ ὁ γράφων μὴν ταῦτα, "τοῖς δ' ἔργοις ὁ ποιῶν ἀλλ'

" ἐφ' Ἑλλήσποντον οἴχεται· πρότερον ἦκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν· Ἥλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν

" ἐν Πελοποννήσῳ· Μεγάροις ἐπεβούλευσεν [πρώην·] οὔθ' ἡ Ἑλλὰς, οὔθ' ἡ βάρβαρος χω-

" ρεῖ τὴν πλεονεξίαν τὴν αὐθέκτου. ταῦτα ἔνεστι προφέρεσθαι ἡδυπαθῶς ἐν παρῳδικοῖς μέλεσιν ὥσπερ ἰσοχείλους· ἃ καταδυᾶ, καὶ διδάσκει πῶς αὐτὰ δεῖ λέγεσθαι· μόνον ἃ φαιδρὸν 20

ἀφεῖται· οὐ ταῦτα ἀρεῖον ἦχον· ταῦτα ἐαυτυσμένως εἰπὲ, ταῦτ' ἀναβεβληκότως· δου-

87 λεῖ δ' ἀπόλιπε ὃ σωτηρίας, ἐν τούτοις σωτήριον τὰ ἐξῆς· τούτοις σωτήρησον, τούτων καταφρόνησον· ταῦτα ἐκθυμαπόθητα, ταῦτα ἀμάσυρον, ταῦτα αὔξησον. ἐμοὶ μὴν δοκεῖ, οὐκ ἔνεστιν ἀλόγου ζώου ψυχὴν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ λίθου φύσιν ναματηράν, ἀναίσθητον, ἀκίνητον, ἁπαθῆ τὴν Δημοσθένους προφέρεσθαι λέξιν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἐπεὶ τὸ κάλλιστον αὐτῆς ἀγαθὸν ἀπολεῖται, τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο δριμὺ σφόδρα καλοῦ μὴν ἀεὶ πνεῖ καὶ

τοὺς ἀπεχθομένους τῷ Δημοσθένει. νεκροῦ. πολλά τις εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἰπεῖν ἔχοι· τὰ δὲ συντόμως ἔχειν ἐν εἰλικρινεῖ μὲν μήκει, αὐτὰ πάντα καταπαῦσαι χρὴ τὸν λόγον, ἐκεῖνο ἔτι νὴ Δία τοῖς εἰρημένοις προσαποδόντας, ὅτι πάσας ἔχουσα τὰς ἀρετὰς ἡ Δημοσθένους λέξις, λείπεται δύσπαλίας, ἐν

" πολλοῖς καλοῦσι χαίειν. πλέξον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος· Οὐ γὰρ πως ἅμα πάντα ἔσται σοι

" δόσαν ἀνθρώποις. ὡς καὶ τοῖς ἀρίστοις" ἅμα ἐν τοῖς Δημοσθένους λόγοις. Θεὸν γὰρ ἐν ἑτέροις τισὶν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ δαίμων, ἐκείνῳ ἐφθόνησεν. ἃ δέ γε Αἰσχίνης τοῖς αὐτοῖς χρᾶται συκοφαντῶν, ὥσπερ ἔφην, ποτὲ μὲν ὡς πικροῖς καὶ τοῖς ἔργοις ὀνόμασι χρωμένῳ, ποτὲ δ' ὡς ἀνδέσι καὶ φορτικοῖς, ῥᾳδίας ἔχει τὰς ἀπολογίας. εἴ γέ τοι ἐκλελειμμένως χρεὼν ἕκαστον τῶν ἐγκλημάτων σκοπεῖν, τὰ μὲν, ἐπαίνῳ μᾶλλον ἢ κατηγορίας ἄξια εὑρήσεις· τὰ δ', οὐκ ἀληθῶς εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ. ὃ μὲν γὰρ πικρὰν τὴν Δημοσθένους, ὅταν ἀπαιτῶσιν οἱ καιροί· πολλάκις δὲ ἀπαιτοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παθητικοῖς τῶν διαλεγμάτων· ἐκκωμιάζει ὅτι τὸ ῥήτορος· εἶ" γε δὴ ὁ ποιῶν τὸν ἀκροατὴν αὐστηρὸν τῶν νόμων φύλακα, καὶ πικρὸν ἐξεταστὴν τῶν ἀδικημάτων, καὶ δικαιοσύνης ἀπαραίτητον τῶν ὠφελουμένων, ὠφελεῖ τῆς ῥητορικῆς δυνάμεως ἢ μόνον ἢ μάλιστα τῶν ἀγώνων ἐναγωνιοῦμαι. ἀμήχανον δὲ συφορβοῖς οἰόμασι καλλωπίζοντα τὸν Δημοσθένη, ὀργὴν ἢ μῖσος ἢ τῶν ὠφελουμένων τι κινῆσαι παθῶν· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ νοήματ' ἐξευρεῖν, ἃ δὴ τῶν τοιούτων ἐστὶ παθῶν ἀγωγά, καὶ οἰόμασι τοιούτοις αὐτὰ προσλαβεῖν οἷς πέφυκεν ἀκοὴ πικραίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν μὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν τῇ πικραινούσῃ Δημοσθένει χρώμενον ἀπεδείκνυεν αὐτὸν, ἢ πλεοναζόντως ἐν αὐτῇ, καὶ τῆς ποσότητος ἀσυχιώτατα, εἰκότως ἂν ὡς ἀμαρτάνοντα διέβαλλεν. ὁ δὲ, τούτων μὲν δεύτερον ἔχει ψόγων, κοινῶς δὲ Δημοσθένη τὴν παθητικὴν Δημοσθένους, οὖσαν ὑπερτάτην εἰς πολι-

λικὴν

πηχὺς ὠδὶ γὰρ αὐδᾶται λόγοις, λελῆθότα ἐκκόμια μεταφέρων εἰς τὰς κατηγορίας, ὡσπερ ἔφην. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς περιόδου λέξεως ἔχει τις ἂν εἰπεῖν πρὸς τὸν Αἰσχίνην, ὅτι καὶ ταύτην αὐτὸς κλοιάζει τῇ ἀρετῇ. διαφέρει δέ τις τὴν περιοδικὴν τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν, περιττὴν ἐργασίαν καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἕξει. οὐ γὰρ δή γε εἰ ὁ καθ' ἡμᾶς ὅτις πολλὰ καὶ ἀγαθὰ εἶπεν πάντα; ὅπερ τοῖς περὶ μίμησιν ὀνόμασι, καὶ ταύτην ἀεί τινος κυκλεῖ τὴν λέξιν ὅπερ τῆς πολυτροπωτάτης, οὕτω καὶ τοῖς ἀρχαίοις εἶκος αὐτὴν κεχρῆσθαι. εἰ μὴν οὕτω τὴν ἀκαιρίαν ἢ τὸν πλεονασμὸν τῆς ἐξηλλαγμένης ἑρμηνείας Δημοσθένους περὶ τῶν Δημοσθένους περὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἁμαρτάνοιτος, ψεύδεται περιφανῶς. ὁ γὰρ αἰὴρ ἐν μὲν ταῖς δημηγορίαις καὶ τοῖς δημοσίοις ἀγῶσι περὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ὑποθέσεων ἀποβλέπων, χέχρηται τῇ τοιαύτῃ καταστολῇ πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς λόγοις, οἷς περὶ μικρῶν συμβολαίων ἰδιώταις ἀνθρώποις ἔγραψε, τὴν κοινὴν καὶ σωφρονεστέραν λέξιν ὑπέτηδεύσατο, σοφιστικὸς δὲ ποτὲ τὴν περιφορὰν, καὶ σοβαρὸς ταύτην ἐπ' ἀμφοτέρων ἀλλ' ὥστε λαθεῖν. εἰ δὲ καὶ ταῦτα τῇ γλυκύτητι τῆς ἐξηλλαγμένης ὅλῳ πολεμῶν ταύτ' εἴρηκε Αἰσχίνης, ἄτοπόν τι ποιεῖ πρᾶγμα, ταύτην Δημοσθένους τὴν δριμύτητα, ἧς πλείστης τῷ ῥήτορι δεῖ. ὁ δὲ μὴ ταῖς πολλοῖς ὁμοίως ἀνέφερεν τὰς νοήσεις, ἀλλ' ὑπὸ τὸ σεμνότερον καὶ ποιητικώτερον ἀνεβίβαζεν τὴν ὁμοιότητα, ἐξ ὧν τῆς τραγικῆς δυνάμεως μάλιστ' ἅπαντεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, ἐκκόμια τῆς Δημοσθένους δριμύτητος ὄντα, ὡς ἁμάρτημα φέρων Αἰσχίνης, οὐκ ἀληθῶς μέν, εὐλόγως δ' ἴσως, ἐγχρὸς ὤν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον Δημοσθένει δυνάμενος, ἀπεσκόπησα ὡς ἐγὼ κρίνω, συνεφαίνετ'. ὃ δὲ φάσκων φορτικοῖς καὶ ἀπλέσι τοῖς 88
ὀνόμασιν αὐτὸν κεχρῆσθαι, πόθεν ἐπιτήδευσιν αὐτῷ λέγει, ὑπὲρ πάντα ἔγωγε τεθαύμακα. οὐδένα γὰρ εὑρίσκω τῶν ὧδε Δημοσθένει χείμυον, ὧν εἰρηκέναι φησὶν αὐτὸν Αἰσχίνης· οἷον ὅτι οὐδὲ τῆς φιλίας ἐπιμέλειαν τῶν συμμαχίων· καὶ ὅτι ἀμπελουργοῦσι πῖνες τὴν πόλιν· καὶ ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου· καὶ φορμοφαγούμεθα· καὶ ὅπου τὰ πῖνες ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσιν· οἷς αὐτὸς ὑπέπτωκεν Δημοχάρους· ταῦτα γ' ἂν τις ἁπλούστερά φησι ῥήματα, ἢ χαυνότερα. οὐδέ γε δηλά τινα φορτικὰ καὶ ἀπλᾶ ὀνόματα ἐν οὐδενὶ τῶν ἐπιτιμωμένων λόγων εὑρεῖν δεδώκημεν· καὶ ταῦτα πάντες ἐξ ἁπάντων ἴσμεν ἐκεῖνον ἄνδρα κατιδεῖν ἱκανώτατον. εἰ μὲν τοι ἔνιοι ψευδεπίγραφοι εἰσὶ λόγοι ἀνδρός, καὶ φορτικοὶ καὶ ἄγροικοι κατασκευαί, ὡς ἐν τῇ κατ' Αἰσχίνου β', καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τῶν δώρων, καὶ ἐν τῷ μὴ παραπρεσβεύειν Ἀρταλοι, καὶ ἐν τῷ πρὸς Νεαίρας, καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν [illegible]δρου (ταῦθ' ἡγοῦμαι), ἐν δίκαις τε συγγραφαῖς, ὡς ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔγραψεν, ἐν ἑτέρᾳ δοκεῖταί μοι πραγματείᾳ τὰ περὶ Δημοσθένη. καὶ περὶ μὲν ὧν Αἰσχίνης ὑπέτιμηκεν αὐτῷ ταῦτα ἱκανά. ἤδη δέ τισι καὶ ἔδοξε τινὲς οἱ μὲν ὡς χαρακτηρισικὸν, οἱ δὲ ὡς ἁμάρτημα τοῦ ῥήτορος ἐσημήνασθαι· λέγω δὲ τὸ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ αὐτὸ πραγμα δηλοῦν οἷόν τε· οἷα ὅτι ταυτὶ, Φιλίππου δέξασθαι καὶ πρᾶξιν καὶ ποιῆσαι ὅ τι βούλεται· καὶ, Τὸν Μηδίαν τοῦτον, οὐκ εἰδὼς ὅστις ποτ' ὅστιν, οὐδὲ γινώσκω· καὶ, Τῆς ἀδελφῆς ἀναντίον, χήρης ἔτι καὶ παιδὸς οὔσης· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅσοι μὲν οὖν ἰδίωμα τὸ χαρακτῆρος αὐτὸ ἀποφαίνουσι τοῦ Δημοσθένους, οὕτως λέγουσι· κέχρηται γὰρ αὐτῷ κρησίμῳ ὁ αἰὴρ, ὡς περ τῇ μιμητικῇ καὶ τῇ βραχυλογίᾳ, πάντων γε μᾶλλον καὶ δικαιότερον. ὅσοι δ' ἐν ἁμαρτήμασι αὐτὸ μοίρᾳ φέρουσι, τὰς αἰτίας οὐκ ἐξετάζοντές δι' ἃς εἰώθη πλεονάζειν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἃ δεόντως αὐτῷ κατηγοροῦσι, ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ τοῦτο συκοφαντοῦντες, τὸν ῥήτορα λογίαν ἐκ πάντος ἀπαιτοῦντες. ὃν περ εἶπον, πάντος μᾶλλον καὶ δικαιότερον παρέσται· τῶν δὲ ἄλλων ἀρετῶν οὐδεμίαν οὐκέτι σωρεύσεις, ὅπου καὶ τῆς σαφηνείας δεῖ τὸν ῥήτορα, καὶ τῆς ἐναργείας, καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς περὶ τὸ σωθῆναι τῶν ὀνομάτων ἀρρυθμίας· ὧν ἅπαντα δὲ ταῦτα, τῷ παθητικῷ τε καὶ ἠθικῷ καὶ ἀναγώνιον ποιεῖν τὸν λέξιν· ἐν οἷς ὅτι ἡ πλείστη τῷ πάθει μοῖρα. τούτων δὲ τῶν ἀρετῶν ἑκάστην ἡ βραχυλογία κέκτηται δυνάσθαι ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ πλεονασμὸς ἐνίων ὀνομάτων, ᾧ καὶ ὁ Δημοσθένης κέχρηται.

ἔφερον δ' ἂν σοι τὰ δείγματα τῶν εἰρημένων, εἰ μὴ κοπώδης ἔμελλον φαίνεσθαι, τοῖς σὲ δῆπα λέγων. Ταῦτα, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, γράφειν εἴλόμην σοι περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως. ἐὰν δὲ σώζῃ τὸ δαιμόνιον ἡμᾶς, καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δεινότητος, ἐπὶ μείζονος ἢ τῇδε καὶ θαυμαστοτέρᾳ θεωρήματος, ἐν τοῖς ἑξῆς γραφησομένοις ἀποδώσομέν σοι τὸν λόγον.

EX PRÆFATIONE M. ANTONII ANTIMACHI, AD ALBERTINVM LOLLIVM.

Sed quo facilius intelligas quanti te faciam, quippe quem artis Rhetoricæ mysteriis, quæ in vario scribēdi genere ad bene dicendum attinent, plurimum oblectari non ignorem: concinnaui tibi quoddam munusculum, ex intimis Græcorum fontib. repetitum. Quod profecto tibi ac aliis quamplurimis, qui eisdem studiis delectantur, non iniucundum fore censeo. Nactus enim his proximis feriis pusillum laxamenti, conuerti quædam ex duobus doctrina nobilibus & claris Græcorum auctoribus artis Rhetoricæ præcepta, nequaquam trita aut peruulgata: e Dionysio Halicarnassēo de Panegyricis conscribendis, de laudandis nuptiis, de laudando natali die, & de conficiendis epithalamiis: & ex Demetrio Phalereo de membris & incisis, de periodis, de modo componendarum epistolarum, ac de characteribus dicendi. Ex quibus omnibus modicum quoddam corpus confeci: quod frequenter in manibus habere poteris. Nam si documenta quæ in eo continentur, studiose (sicuti spero) complecti sequique volueris, in diuersis scriptionis generibus, cum crebris exercitationibus, tum scribendo, modo verborum delectum habeas, & eorum collocandorum concludendorumque rationem, quæ delectu potior est, calleas, maximam adipisceris dicendi copiam & facultatem.

DIO-

DIONYSII HALICARNASSEI

PRÆCEPTA DE ORATIONE PANEGYRICA,

M. Antonio Antimacho interprete.

PAnegyris, ſolennis ſcilicet quinquennalium ludorum celebritas ſiue cõuentus, eſt inuentum & donum deorum, ad requiem maiorum rerum quæ ad vitam attinent, tradita (ſicuti quodam in loco inquit Plato) cum dii humanum genus ad laborem natum miſerati eſſent. Coacti autem fuerunt a ſapientiſſimis hominibus conuentus, & a ciuitatibus publice communi decreto, ad reficiendos recreandoſq; animos, ac ad oblectationem atque ſolatium ſpectantium conſtituti. Tributus vero ad hos mutuo celebrandos, eſt a diuitibus ſuppeditandarum quidem pecuniarum ſumptus, a principibus circa hoc ornatus ad magnificentiam apparatus, rerumq; ad id commodarum opulentia. Panegyrim athletæ corporum robore ornant plurimum; & Muſarum ac Apollinis aſſectatores muſica, quæ in ipſis reperitur. At virum, qui in litterarum & eloquentiæ ſtudiis verſatus fuerit, ac vniuerſum vitæ tempus in eis conſumpſerit atq; contriuerit, in ornanda panegyri ita ſeſe gerere oportet, ac tanto inniti artificio, vti eius oratio a vulgari dicendi ratione abhorreat. Age igitur, o Echecrates, ad hoc tamquam duces viæ nequaquam tritæ nec a multis tentatæ facti, explicemus tibi ea quæ olim a noſtratis ſapientiæ parentibus nobis tradita accepimus: illi vero, & illorum etiam ſuperiores, a Mercurio & a Muſis habuiſſe dixerunt: non ſecus ac Aſcræus paſtor ab eiſdem in Helicone poeſim eſt conſecutus. Age itaq;, cum huiuſmodi arte orationes ſequere. Deus etenim vniuerſę, quæcumq; ſit, panegyrios aliquo modo præſes, & eiuſdem eſt nominis: vt, Olympiorum, Olympius Iupiter: eius autem quod in Pythiis fit certaminis, Apollo. Principium igitur huiuſmodi orationis, quæcumq; fuerit, laus dei nobis ſit, tamquam vultus ſeu perſona quædam ſplendida, in ſermonis initio poſita atque conſtituta. Laudandi autem exordium, ab iis quæ deo inſunt, eique attribuuntur, prout res copiam ſuppeditent, ſumes. Si quidem Iupiter fuerit, adducendum erit, deorum regem, rerumque omnium opificem eſſe: Si vero Apollo, muſices inuẽtorem exſtitiſſe, & eundem eſſe cum ſole: Solem autem omnium omnibus bonorum auctorem. Præterea ſi Hercules erit, Iouis eſſe filium: & ea quæ mortalium vitæ præbuit, cõnumerabis. Et locus ferme cõplebitur ex ijs quæ quilibet aut inuenerit, aut hominibus tradiderit. Verum hæc breuibus narrabis; ne præcedens oratio ſequenti maior euadere videatur. Deinceps vrbis laudes, in qua publicus conuentus celebratur, vel a ſitu,

vel ab ipſius ortu, recenſere oportebit. in quo ſane, quis deus aut heros eius conditor exſtiterit, aut ſi aliquid habebis quod de eo in medium poſſis afferre: ſiquid videlicet ab eo vrbi præclarum, vel bello vel pace geſtum fuerit, commemorabis. Congruet etiam de magnitudine, ſi ampla vel parua ſit, aliquid dicere: quod pulchritudine excellit, quod licet parua, potentia tamen cum ampliſſimis eſt adæquata. Deinde quæcumque ad templorum, aut in his additamentorum ſeu donariorum, publicorum priuatorumque ædificiorum ornamentum attinent, non erunt ſilentio prætereunda: quemadmodum Herodotus quodam in loco, quinque & ſex tabulatorum ædificia Babyloni eſſe dicit. ſi fluuius ſit magnus, ſi purus & nitidus, vel regionem incolentibus vtilis. ſi itidem aliqua fuerit fabula, quæ de ciuitate prædicetur. Hoc pacto multum ſuauitatis, plurimum lepôris atque dulcedinis habebit oratio. Ad hæc de ipſo certamine dicendum erit, quodnam habuerit initium, quæ ipſius fuerit conſtitutio, vel quam ob cauſſam poſitum dedicatumque ſit. ſi aliqua ſit fabula, vel aliquid aliud priſcum, horum nihil erit omittendum. Ad id vero cum veneris, non erit locus ſimpliciter tranſeundus: ſed cum aliis certaminibus oportebit hoc comparare. nam id tibi ſuppeditabit dicendi copiam. Et hoc modo augebis orationem, vt ab anni partibus comparans. ſi quidem veris tempore agatur, explicandum erit agi in temperatiſſimo, reſpectu caloris & frigoris: ſi in hieme, in validiſſimo atque fortiſſimo (vt quidpiam dixerit) tempore celebrari: ſi in æſtate, ad exercitationem contemplationemq; ſpectatorum conſtitutum eſſe, & voluntatis indicium atque probationem exſiſtere, & deficientibus athletis ſpectatores decertare debere. poteris etiam auctumnum a fructuum collectione, ſeu repoſitione, non parum laudare: & ab eo quod iam homines a laboribus ceſſent atq; quieſcant. Deinde conſiderandum erit quo modo ſint diſpoſita certamina. Etenim ſi muſicum & gymnicum ſit, plane perfectum eſſe, in eoq; nihil deeſſe, & ſine aliquo defectu, corporum robore, vocum concentu, ac reliquis muſicę partibus temperatum, exſiſtere. Si autem gymnicum ſit, muſicã tamquam animum mollientem atque effeminantem abdicaſſe, corporum vero
34 robur ſumpſiſſe atque retinuiſſe: & ſollicitudinis & angoris modum ad fortitudinem qua in bellis opus eſt comparandam conferre plurimum. Coronam præterea, quæcumque ſit, ne ſilentio negligenter prætereas. nõ enim cum in hac re peragenda verſaberis, tibi laudes deerũt. Nam ſi quercum laudare contigerit, eam Ioui ſacram dices, & primum atque antiquiſſimum fuiſſe hominibus cibum, & nequaquam mutam aut elinguem: quippe quæ in Dodona ſit aliquando locuta. Si autem oliua fuerit celebranda, Palladi dicatam, laborum medelam, ex hac planta antiquos erexiſſe dedicaſſeque trophæa; hanc arborem eſſe ſignum & notam victoriæ; Pallademque, cum ſuperaſſet Neptunum, hac prima coronatam fuiſſe differes: & tandem certantibus eſſe familiariſſimam: athletarum enim certamina per oleum conficiuntur. necnon orationi ſociam exſiſtere, eique multum ſuffragari, qua publici conuentus exornantur. Laurum quoque pari ratione laudibus efferes, dum Apollini ſacram, plantamque vatibus dedicatam dices. in qua plane laudanda, ſi Daphnes fabulam attingere volueris, non vtique alienum nec abſurdum videbitur. Similiter etiam, ſiquid aliud affuerit; vt Cereris fructus: vel ſi fide non careas, circa vnumquodque iſtorum te poteris dif-

ris diffundere. Nec illud erit extra magnificentiam & gloriam, si certaminis coronam cum reliquorum certaminum coronis comparandam duxeris. Regis vero laus, a te veluti totius orationis fastigium, inducatur apponaturque; & quod vere omnium certaminum præses, qui pacem tuetur, propter quam certamina perfici queunt. Nonnulli etiam illos qui ludos disponunt, laudibus prosecuti sunt: si quidem hi gloria insignes sint, quod aliis ante in rebus vtiles fuerint, at in his splendidissimi atque ornatissimi reperti sint Si vero nulla habeas antiquiora, quæ in medium possis afferre, explicandum erit, principium gloriæ, quæ ad patriam pertinet, esse maximum, & Græcorum generi maxime innatum. Reliqua elocutio sit, vt vniuscuiusque natura & voluntas postulat. Verum si in dicendo præstare oportet atque antecellere, (vt quod sentio dicam ingenue) numquam auctor fuerim, vti eiusmodi elocutio sit vnius tantum modi, sed varia simul & mista: & alia sint simplicitate procedentia, alia oppositis & adæquationibus Isocratis respondentia, alia autem diuisis atque distinctis expressa. Scio enim nostratis chori ducem & præsultorem hanc viam vel in pluribus (vt ita dicam) sectatum fuisse: nisi quidpiam in aliquo præcipuo genere scribere proposuisset. Cuiusque autem formæ dicendi, materia videtur facultatem præbere. Verum iis quæ excogitaueris, oportet etiam consequentem & congruam elocutionem inducere: quemadmodum narrationes, & aliquid fabulæ habentia, simplici & non fucata oratione opus est explicare. Quæcumque autem de regibus, vel de diis optimis maximis litterarũ monumentis mandare volueris, ea cum venustate, sententiarum grauitate, & maiestate verborum dicenda erunt. Quæ vero ad collationes, siue similitudines, necnon ad comparationes pertinent, vrbano sermone complecteris: nisi quispiam ad hoc, dignum aliquod orationis genus in omnibus præbuerit. Illud tamen quod prædictum est, habet plus ostentationis, & maiorem affert populo delectationem atque voluptatem.

PRÆCEPTA DE ORATIONE
Nuptiali; eodem interprete.

Mihi profecto iucundum admodum fuisset, tuis non solum adesse, sed interesse nuptiis, mi carissimum caput: quo tecum simul chorum ducerem, tecum baccharer, & paulo post conficiendum matrimonium iterum atque iterum laudibus extollerem, Hymenæumque (quem in nuptiis dici par est) canerem. Verum cum vinculum hoc, quod ad litterarum studia, ad præsentemque eruditionem attinet, nos inuicem separet, (absit enim vt mente, affectu, & cogitationibus, quæ ad animorum coniunctionem spectant, vmquam seiungamur) iccirco habeas hoc a me tamquam aliquod munus, ad vsum atq; ornamentum nuptiarum, vt nec expers, nec ignarus sis eorum, quæ de his dici consueuere: seu tu id apud teipsum seruare, siue alicui tamquam symbolum ad promerendam gratiam conferre volueris. Forte igitur & tu iam a iuuentutis initio huiusmodi orationem prolusisti, dum primam apud me rhetoricorum viam ingressus, tum ceteris conscribendis componendisq; rhetoricis exercitationib. operam naũares; tum etiam ea quę quæstiones vocantur, & ex his ea quæ ad orationem de nuptiis pertinẽt, & cohortationem ad eiusmodi res studiose admodum persequereris. In illis enim quæ præci-

pua ſunt, hanc etiam in primis materiam iuuenes ad ſcribendum deligunt, An ſit vxor ducenda. Oratio autem quam nunc in manibus habemus, in eiuſmodi locutionum genere verſatur : nec ab iis quibus in quæſtionibus deorum vti conſueuimus, diſſentire videtur : quod hi ſcilicet inuenere oſtendereque hominib. nuptias. Iupiter enim & Iuno, primi coniungentes & copulantes. Proinde hic quidem omniū Pater vocatur; illa vero, * Iuga nuncupatur, quod mari fœminam coniungat: & ab iſtis diis reliquorum deorū, qui in nuptiis celebrantur, ac nuptiales nataleſque appellantur, cœtus in mortalium vitam prodiit. Et nuptiæ ſunt in cauſſa, vt dii iſti ita nominentur, colantur, maximoq; in honore habeātur. Nam abſq; nuptiis, neq; horum deorum cultus celebrationeſq; ad homines peruenisſent. Deinceps orationē de natura oportet inducere, quod hoc ipſius eſt opus, generare ſcilicet, concipere, & partum ferre. idq; per omnia ipſius opera, & animalia & plantas tranſire. Adducemus poſtea differentiam quæ eſt in hominum coitu atque ſocietate: quod alia ſane imprudenter & temere miſcentur, homo autem ordinē quendam matrimonii & inſtitutum inuenit, non vt gregatim ferarum more coire concedat, ſed qui duorum maxime commodorum coniunctionem ſocietatemq; per vniuerſam vitam excogitauerit. In qua plane re commemoranda attinges, a fera agreſtiq; ac erratica vita diſceſſiſſe, & ad humanum, manſuetum, ordinatumq; victum per matrimonium deductos fuiſſe. & hominum genus cum mortale ſit, ex matrimonii coniunctione atq; ſocietate, propter continuationis ſeriem, immortale effectum fuiſſe. nam ſuſceptione poſterorum, veluti lumen accenditur : quod & poſteritati per generationē hominis permanet, ac numquam exſtinguitur. Et hoc vtiq; ſymbolum optimum, nō pecuniarum, aut poſſeſſionum, ſed ipſius naturæ & generis, nō iniuria quiſpiam dixerit. Scrutaberis & quæres præterea poſt hæc, quot bona eis contingant qui vxores ducūt. Primum quidem, ad gloriæ exiſtimationem. Nam temperantiæ fructum, quæ nimirum optima virtutis eſt pars, ſtatim ab ipſis nuptiis aſſequi incipiunt. Matrimonium enim, cōtinuo temperantes homines reddit: quoniam ii qui ad id ſeſe contulere, ab illegitimo inordinatoque coitu liberati, ad ſolam propriam vxorem reſpicere videntur. Ex hoc namq; homines honoratiores euadunt, fideliores, beneuolentioreſq; omnib in reb. erga patrias cenſentur: eo quod ſuos ipſorum liberos, tamquam obſides, patriis dederint: propter quos in primis neceſſariū eſt, vt in conſilium adhibeantur recipianturque. Ad dolores etiam & difficilia quæ ſunt in vita, nuptiæ ſunt vtiliſſimæ: quippe quæ hæc tamquam onera reddant leuiora, cum moleſtiarum omnium vxores faciamus participes, & ex ſocietate & communicatione non minimam capiamus conſolationem. Hinc ea quæ ſuauia & iucunda ſunt, neceſſe eſt vti videantur iucundiora: cum ipſi non nobiſmet ipſis tantum lætemur, ſed filios, vxores, alioſque conſanguineos habeamus, quibuſcum hęc communicemus, qui profecto hæc nobiſcum celebrent, nobiſcum gaudeant, ac lætitia ſimul efferantur. Hac de cauſſa dies feſti, ſolennes celebritates, ludi, conuentus publici, iucundiores ſunt : quia inter multos fiunt, & cum multis communicantur. Ex qua nimirum re affinitates augeri neceſſe eſt. Inquies etiam, quod ex hoc primum habitationes domuſque ſunt ædificatę, ædificia coniuncta, poſtea pagi vicique facti, & deinde ciuitates conſtitutæ. Ex matrimonio vero quam plurimorum cognitio, &

35

* f. Iugia, vel Iugalis.

10

20

30

40

cum

cum externis hominibus affinitas cognatioque est consecuta. Ad quod comprobandum, apponendæ erunt & commemorandæ celebres & gloriosæ nuptiæ, vel antiquæ: & bona quæ propterea hominibus prouenere, explicanda: & difficilia atque molesta fere omnia matrimonio depelli, nec non fugari, demonstrandum. & quo pacto Menelaus propter nuptias Helenæ immortalis factus sit, & Peleus ob Thetidis matrimonium & Admetus propter Alcestim fatalem mortem euitauerit. Vbi autem de his satis dictum fuerit, precibus, quæ bonorum petitionem pro nuptiis ac susceptione liberorum habeant, vteris. Præterea tibi erit effingenda malorum auersio, veluti prædicenti qualis vita sit futura cum liberis, & quod eorum chorus, si contingat, erit inspicienti iucundissimus, & quod rursus instaurabitur quodammodo, & vna cum propriis liberis iterum adolescet. Tum etiam memorare oportebit ea quę & ipse aliquando in iuuentute gesserit. suauis enim & iucunda est eorum quę in pueritia nostra fecerimus, recordatio: nec aliud est quod nos rursus faciat reuiuiscere. Si vero quispiam suam ipsius imaginem inanimatam inspiciens delectatur, quando hanc nō inanimem, verū expressam, viuam & spirantem intuetur, & non vnam, sed multas, (si ita contingat) quanto magis lætari debebit? Hinc rursus discedendum, & attingendę sunt atque commemorandę aliquę historię, in quib. sint, quotquot mortales propter liberos floruerint, & propulsatis atque auersis malis, felices fortunatique euaserint, vt Anchisæ, Æneę opera, contigit. Opus est etiam personas illorum qui matrimonio coniunguntur, nequaquam silentio præterire, sed harum quoque laudes in medium afferre. Aliquando igitur hac dicendi forma in principio, aliquando in fine vtendum est. Si enim personæ fuerint gloria admodum celebres, in principio: si minus insignes, hæc erunt subdenda, & vltimo loco recensenda. Laus autem, ea quę in laudationibus sunt, cōtinebit. Et loci iidem ipsi erunt, a patria, a genere, a natura, ab educatione: & quod 36
æquales, similes, certique ambo sunt. Sumes itidem laudandi argumentum ab ipsorum parentibus atque maioribus: qui profecto si ex eadem sunt patria, quod iam diu familiares atque peculiares ex loco sint: si autem ex diuersis, quod a diis optimis maximis in hanc societatem coacti fuerint: item si ex eodem genere sunt, quod incrementum, amplificatio & familiaritas affinitatis, alia ad aliam accessit: proinde vinculum multo firmius & validius effectum est. Quando autem a variis studiis atque institutis sunt, vt militiæ, ut litterarum, concentum hunc, cum sapientiæ sit adiuncta fortitudo, optimum esse consentaneum est. Addes insuper, quales par est futuros illos qui ex his procreati suscipiuntur. Si autem tu ipse, qui orationem haberes, vxorem duceres, de hoc ipso eleganter & venuste exordium faciendum est: quod si amatores amores & delicias suas laudant, multo nimirum magis te decet matrimonium laudare, quam illos suas ipsorum delicias: & quod oratione & disciplina etiam ex hoc vtendum est, tamquam iam exordientem, & de filiis vaticinantem, quod & ipsos in iis quæ ad disciplinam pertinent, præstantes euasuros verisimile, ac nequaquam dissentaneum est. Ab humili vero elocutione non erit discedendum, sed Xenophontis & Nicostrati vestigiis insistendum, in paucis ad grauitatem orationem efferendo, si alicubi sententiarum cogat magnitudo.

PRÆCEPTA DE ORATIONE

Natalicia, eodem interprete.

Sequitur oratio quę in puerorum natiuitate dici conſueuit: nuptias enim partus ſubſequatur oportet: quam & ipſam hoc modo conuenit perficere. Cum natiuitatis vniuſcuiuſq; principium ſit dies in qua in lucem editur, pauca de die dicantur neceſſe eſt, quę quaſi laudem occaſionis cuiuſdã & opportunitatis complectantur atque contineant. Si vtiq; proprium aliquid inſigne vel decorum præter alios dies habuerit: vt ſi calendis natus ſit, quod eſt menſis principium: principium autem eſt optimum, & a principio ſunt omnia: & quod eſt totius dimidium, vel totũ, auctore Platone. Si vero ſeptimus vel ſextus ſit, ſacros hos dies diiſq; dicatos eſſe dicemus, & communitatem quandã eſſe cum diis ipſis, ob natiuitatis opportunitatẽ. Poteris etiã de nono dicere, quod eſt Soli conſecratus: & quod conſentaneum eſt, illum qui eiuſmodi die natus fuerit, inſignẽ & illuſtrem euaſurum, & forte etiam (quemadmodum eſt Solis natura) beneficũ. Si autem fuerit quintuſdecimus, hunc itidem Mineruæ attribui, & in hoc perfectum eſſe plenilunium: & quod par eſt, hanc viri natiuitatem eiuſmodi futuram, vt in ea nihil deſit. Eodem etiam modo de reliquis diebus, quos aut principio aut fini accommodare ſtudebis: & conſideratis iis quę in medium poſſis afferre, ſic laudem conficere conaberis. Poſtmodum vero & tempus cuiuſmodi ſit, conſiderare neceſſarium erit: & omnem tempeſtatem aut hiemis, aut veris, aut reliquarum anni partium, quemadmodum in laudibus ad ludos attinentibus, temporum proprietates indicauimus, hiemi ſane fortitudinem, veri ſpecioſam venuſtatẽ tribuentes, æſtati agrorum fructus, & bonorum omniũ copiam: reliquo autẽ tempori, operum vacationem, & laborum quietem. Erunt præterea ſignificanda, quę aliquando accidere temporibus: vti ſiquis natus ſit die feſto, ſcilicet Bacchanalibus, aut Myſteriis, aut aliquibus publicorum conuentuum ſolennibus celebritatibus. Hæc enim omnia argumenti facultatem ad proſequẽdas laudes tibi ſuppeditabunt. Hinc autem ad ea loca in quibus natus eſt aliquis, veniendum. primum quidem ab eo quod nationem cõtinet, ad Aſiam, ad Europam videlicet: & hinc rurſus explicandum, ſi natio Græca ſit, vel barbara: ſi ſapientia aut fortitudine prædita, vel ſi aliquid eiuſmodi inſigne atq; præclarum in ſe habuerit. Deinde ad illud quod continetur, progrediendum, vt quænam ſit ciuitas, & ipſorum metropolis: aut ſi ſit ei quæ primum dignitatis locum obtinet, in honore proxima, ſi ampla & florens, ſi frequenti hominum multitudine referta, ſi ingeniis fœcunda, ac ad virorum virtutem fertilis, aut ſi aliquod aliud ciuitatis ſtrenue factum fuerit. Tum ea quę in vrbe continentur, proſequeris, ex qua familia quis natus ſit, quod non ex humili & abiecta, quod non ex ignobili, ſed ex præclaro genere: ex quibus auis & parentibus; quorum laudem (prout res copiam ſuppeditauerit) perſtringes. Ad hęc ad laudem illius de cuius laudatione agitur, cuiuſque eſt natalis dies, deuenies, quanam ſit natura, tũm in iis quæ ad corpus ac vires, tum in iis quæ ad animi magnitudinem attinent. Si magnus ſit, Aiaci: ſi pulcher & fortis, Achilli ſimilem dices. ſi boni & prudentis conſilii, aut iuſtus, aut moderatus & temperans fuerit, congruentibus perſonis,

Neſtori,

Nestori, Themistocli, Aristidi, Phocioni illum æquiparabis. Si comis & facilis sit, quod excandescentiam quandam laudabili mansuetudine admistam habet, & quod ad agendum est efficax. Si autem paruus sit, vt Tydeus 37
& Conon. Explicabis etiam, qualis sit in iis quæ ad degendam vitam pertinent: si lautus & elegans sit, si magnificus; qualis in priuatos, qualis erga ciuitatem, tum liberalitate, tum ceteris rebus quæ ad honoris & gloriæ studia spectant. Item si in aliqua scientia sit eminens, vt in medicina, aut in rhetorica, aut in philosophia, appositè, vt debet, laus quæ in his est, inducenda erit, ad quæcumque horum singula vtilia videbuntur. Sic enim multiplex, ampla, & copiosa fiet oratio, vt comprehendi possit qualis olim iam fuit, qualis est in præsenti tempore, qualemque in posterum fore consentaneum est. In hoc autem cum erimus, nequaquam alienum aut absurdum fuerit, si tam ab aliis diis, quam ab iis qui natiuitatibus præsunt, precibus petierimus, vti præsens vita atque futura, melior quam præterita contingat, ac vt confectis multis temporum spatiis, liceat ad maturam, felicem, fortunatamque senectutem peruenire.

PRÆCEPTA DE EPITHALAMIIS,

eodem interprete.

Ante orationem de natiuitate (id enim me fere præterierat, ob tumultum & turbationem discessus) sequitur maxime oratio quæ apud thalamum dici consueuit, & ea quæ separatim dicuntur, solet attingere: eademque est cum nuptiali oratione, nisi quod differt tantum tempore, quia perfectis nuptiis hæc recitatur: in reliquis tamen prædictæ orationi penitus respondere videtur, & post nuptias veluti Hymenæorum loco canitur. Sunt igitur etiam apud Sapphò huius formæ dicendi exempla, cum odæ Epithalamii inscriptionem habeant. Verum quia carminis & solutæ orationis non eadem est tractatio, sed longe dispar & diuersa ratio, quoniam sicuti metris, ita etiam mentis conceptu & sententiis hæc differunt; hoc pacto hanc itidem orationem commode tractari posse censeo, si in exordio statim hoc significaueris, alios quidem Hymenæum canere consueuisse, nos vero Hymenæi loco orationem habere, non tibiis, aut citharis, neque ædepol aliquo eiusmodi cantu, sed eorum laudibus & hymnis qui matrimonio copulantur. Post hęc deinceps adducendum erit, quod hominibus exsistentibus, nuptię sunt admodum necessariæ. ex his enim vniuersi humani generis salus propagatioque dependet: & quæcumque alia bona ad nuptias pertinent, oratione prosequeris. Deuenies postea ad personas, quæ ad nuptias conuenere, in eisque versantur, & quænam hæ sint, explicabis. In quo sane de ipsarum genere, de educatione, de corporum pulchritudine, de ætate, quot fortunæ bona habeant, & quodnam earū studium officiumq; sit, differendum erit. Eas præterea diligentiam, vti matrimonium atque coniunctio efficeretur, adhibuisse: & quo animo sint nuptiarum caussa familiares, itemque alieni, & ciuitas ipsa publice. Et matrimonium plane omnibus curæ esse, ab omnibusque summo studio coli: & nuptias cuipiam frequenti virorum mulierumque conuentui, & calendarum celebrationi, & ciuitatis solenni festo similes exsistere. Quemadmodum

autem in nuptialibus, post reliqua, illud inspicere dignum putamus, vti si ex eadem patria, si ex eodem genere: ita in his quoque eiusmodi orationis partem non minimi faciendam esse duces. Post laudes vero & laudationes, cohortatio quædam nuptias celebrantibus accedat, ad mutuum inter se studium exercendum, ac ad vnum idemque sentiendum. Eo maxime autem, quod plurima bona ex huiusmodi concordia & amore, necessario contingant, ab vniuersali materia ad singularem propriamq; orationem trahes: videlicet quod concordia omnibus hominibus est bonorum dux, quod ab ea omnibus maxima commoda proueniunt, incredibiles vtilitates proficiscuntur, & potissime matrimonio coniunctis. Ad quod comprobandum, si a celebri vsu non abhorrere volueris, illud Homeri scite dictum tibi adducendum erit; Nullum maius bonum, quam dum vir & vxor concordes, & idem sentientes, ædes habitent: Quanto ob eam rem inimici dolore, quantaque amici voluptate afficiantur. Postremo precibus vteris, vt quam primum liberi procreentur, ac in lucem edantur; quo eorum nuptias inspicere, Hymenæum canere, & eiusmodi orationum conficiendarum materiam occasionemque rursus habere valeamus.

68 DIONYSII HALICARNASSEI DE PRÆCIPVIS LINGVÆ GRÆCÆ AVCTORIBVS ELOgia; a Staniſlao Ilouio Polono Latinitate donata.

IN scriptis & monumentis veterum versari debemus, vt inde non modo eius rei quam tractandam suscipimus, materiam, sed etiam rationem imitandi eius quod cuiusque proprium est, nobis comparemus. Animus enim legentis, perpetua obseruatione similitudinem quandam generis dicendi elicit. Quale quiddam rustici cuiusdam vxori accidisse fabula refert. Virum, inquit, agricolam deformem timor inuasit, ne liberos similes sui susciperet: quæ formido artem illum pulchros & formosos liberos procreandi docuit. imaginibus enim quibusdam, vt arbitror, venustis & decoris effictis, eas intueri mulierem assuefecit. Deinde cum ea congressus, præclare imaginum pulchritudinem assecutus est. Exprimendæ etiã orationis similitudo ita demum paritur, si quis imitatione expressent illud quod apud vnumquemque ex multis videtur esse præstantissimum: quemadmodum si quis multis ex fontib. riuum quendam deducens, in animum suum deriuet. quod etiam exemplo ipso confirmabo. Zeuxis ob summam pingendi peritiam magna in admiratione apud Crotoniatas fuit. Huic Helenam nudam pictura exprimere contendenti, nudas conspiciendas eius loci miserunt puellas: ac posteaquam multis ex partibus excellentissima quæque cogitatione comprehendisset atque collegisset, ars omnibus numeris absolutam pulchritudinem constituit. En etiam tibi licet, vt in theatro quodam, formosorum corporum formas spectare, & ex illorum animis decerpere atque delibare id quod est optimum: licet, inquam, tibi sic multiplicis variæque eruditionis symbolum colligenti, nullo vmquam tempore imaginem interituram, sed perpetuam ac immortalem artis pulchritudinem informare, vt id quod imitatione expressisti, manifestos & apertos delectus iis qui audiunt suppeditet.

HOME-

Homerus.

Ex Homeri poëſi non vnam tantum corporis partem, ſed integrum corpus exprimas ac effingas. eius etiam imitare mites concitatoſq; affectus, amplitudinem, diſpoſitionem, & alias omnes virtutes. Alios vero, iis in rebus in quibus antecellunt, ſequi debemus.

Heſiodus.

Heſiodus ſtuduit voluptati, & lenitati verborum, ac concinnæ compoſitioni.

Antimachus.

Contra Antimachus vehementiæ, & forenſi illi aſperitati, & minime vulgari eloquendi generi operam dedit.

Panyaſis.

Panyaſis vero amborum virtutes conſecutus eſt, & eos partim materia, partim diſponendi ratione ſuperauit.

Pindarus.

Imitandus eſt etiam Pindarus, cum verborum & ſententiarum cauſſa, tum magnificentiæ, neruorum, vbertatis, compoſitionis, virium & acerbitatis cum voluptate temperatæ: tum etiam continuationis, maieſtatis, ſententiarum, contentionis, figurarum, morum expreſſionis, amplificationis, exaggerationis: ac in primis eorum morum gratia, qui ad temperantiam, pietatem, amplitudinem pertinent.

Simonides. 69

In Simonide, pręter verborum delectum, obſerua accuratam compoſitionis diligentiam. Adhæc in commouenda miſeratione virtutem (in qua parte præferendus etiam Pindaro videtur) non nimis magnificã & vehementem, ſed qualis illi peculiaris eſt, mouendis affectibus idoneam.

Steſichorus.

Vide etiam Steſichorum in vtriuſque virtutibus eorum quos enumerauimus florentem, quin etiam iis quibus illi carent prędito: rerum, inquam, quas tractandas ſumpſit amplitudine; in quibus morum & dignitatis perſonarum rationem habuit.

Alcæus.

Alcæi vero cõſidera magnificentiam, breuitatem, ac ſuauitatem, acrimonia & grauitate conditam: præterea configurationes perſpicuitate temperatas; niſi quantum eam proprietas linguæ vitiat. Tum inprimis mores rebus ciuilibus accommodatos. Sæpenumero ſane, ſi verſum detraxeris, forenſem inuenies orationem. Nunc ad poetas tragicos nos conferamus, non quod omnes poetas voluere non debeamus: ſed quod hic locus minime poſtulet, vt omnium in præſentia mentionem faciamus: de prędipuis atque excellentibus dixiſſe ſufficiat.

Æſchylus.

Æſchylus igitur primus orationis magnificentiæ & amplitudini ſtuduit, & decorum tum in mitibus, tum in concitatis affectibus exprimendis ſeruauit, tum conuerſa, tum propria dictione mirum in modum ornatus: in verbis etiam propriis & rebus condendis atque innouandis frequens eſt, Euripide & Sophocle in ducendis perſonis magis varius.

Sophocles & Euripides.

Sophocles autem in concitatis affectib. effingendis excelluit, perſonarum

seruata dignitate: Euripidi non omnino veritas, & præsenti vitæ nostræ accommodata ratio placuit: ex quo etiam factum est, vt sæpe a decoro aberret. Nec generosos & præstantes personarum mores & affectus, quemadmodũ Sophocles, feliciter expressit: contra inhonestos, effœminatos, & abiectos videre licet eum summo studio expressisse. Et Sophocles quidem in dicendo superuacaneus atque redundans non est, sed necessaria tantum persequitur: Euripides vero in oratoriis inductionibus frequens. Ille nouorum verborum fabricator, ac sæpenumero ex summa amplitudine in inanem sermonis ostentationem decidens, quasi omnino ad vulgarem humilitatem delabitur: hic neque sublimis est, neque tamen submissus, sed ex vtrisque temperata dictionis mediocritate vtitur,* & fere omnes dicẽdi virtutes Comicorum imitatur. sunt enim sententiis nitidi, perspicui, concisi, magnifici, acres, & ad vitam & ad mores accommodati. Menandri etiam genus quod in actione & materia cernitur, spectandum atque considerandum est.

* Comicorũ vero imitãdæ sunt virtutes dicendi omnes.

DE HISTORICIS.

Herodotus & Thucydides.

Ex iis qui res gestas litterarum monumẽtis mandarunt, Herodotus optime omnium eam partem historiæ quę res continet, elaborauit atq; expressit: ea vero parte quæ elocutionem continet, nonnumquam superior Thucydides, nonnumquam e diuerso Herodotus. Est etiam vbi pares inueniuntur. Accurata enim verborum electione in his sermocinationibus, in quibus ambo tractandis occupantur, vterque suam quandam proprietatem seruat. ceterum perspicuitatis laudem omnes sine controuersia Herodoto deferunt. Ac breuitas quidem familiaris & propria est Thucydidi: euidentia autem & illustratio, vtrique communis. In moribus exprimendis primas fert Herodotus; in affectibus autem, Thucydides. Rursum dictionis elegantia ac magnificentia nihil alter ab altero differt; sed in his & huiusmodi virtutibus ambo excellunt. Viribus, robore, neruis, & orationis grauitate, ac figurarum varietate, Thucydides Herodotum superauit: suauitate vero, ac persuadendi facultate, iucunditate, & sponte nata simplicitate, non elaborata, longe præstare Herodotum inuenimus. atque nullam compositionem & personarum confictionem minus seruauit, quam hanc morum & ingenii simplicitatem.

Philistus & Xenophon.

Nunc de Philisto & Xenophonte dicamus. hic quidem, Herodoti æmulus, & in virtutibus rerum tractandarum & dispositionis fuit, & in moribus sermocinantium imitandis quodammodo similis ac par, quodammodo impar. est enim eloquens, verbis purus, perspicuus ac illustris, in cõpositione dulcis & venustus, ita vt etiam eum in hac parte antecellere videatur. historicarum autem rerum illam sublimitatem atque magnificentiam omnino non est assecutus: quin nec decorum personarum sæpe seruauit, attribuens interdum hominib. indoctis ac barbaris sermones e media philosophia depromptos, & ea forma dictionis vtens quæ palæstrę magis quam pugnæ conueniat. Philistus vero Thucydidem sequitur, moribus exceptis. hic enim, liber est, & animi magnitudinis ac grauitatis plenus: ille, tyrannorum & aliorum cupiditati plus nimio subseruit. Ac primum quidem in eo imitatus est

Thucy-

Thucydidem, quod eodem modo quo ille inchoatum atque imperfectum historiæ argumentum relinquit: tum quod collocationis & dispositionis ordinem perturbat, & quod rerum quæ narrantur confusione, historiam difficilem reddit. Thucydidis illud obscurum ac affectatum dictionis genus neglexit: cæterum rotundum, densum, & acre ac contentiosum, summa diligentia expressit: nõ tamen eandem elegantiam, maiestatem, contentionum copiam, pondera, affectus atque figuras. In describendis enim locis, nauali-bus pugnis, pedestribus copiis, & constitutionibus vrbium, perexilis est atque depressus, neque oratio rei amplitudini respondet: prudens tamen, & ad * ve-rorum certaminum descriptionem Thucydide longe vtilior.

* ad vera certamina Thucydide magis idoneus, id est ad veras oc seruas causarum actiones.

Theopompus.

Theopompus autem Chius, primum quod huius generis historiæ materiam delegerit, imitatione dignus est: deinde propter dispositionis elegantiam. continet enim maximam facilitatem & euidentiam illius scriptio: præterea etiam propter rerum quas tractat, varietatem: quin etiam propter summam in singulis rebus exponendis libertatem. postremo suspiciendus est, quod occultas & abditas, siue gestorum siue dictorum causas silentio non prætereat, sed animum eorum qui vel aliquid dixerunt, vel gesserunt, egregia coniectura sit assecutus. Dicendi eius forma ab Isocratea non discrepat, nisi quod exilis est, & nimis flexibilis: in reliquis omnibus similis eius oratio Isocrateæ. est enim communis, aperta & clara, ampla, grauis, pompæ similis, ad delectationem composita. Vitiosa vero est, cum frequens vocalium collisio, tum de industria in orbem circumductæ circumscriptiones, & similis verborum exitus. Peccauit autem in digressionibus aliis super alias inducendis, quod maxime ad negotiale genus historiæ pertinet. Etenim inepte & intempestiue quædam in his ab eo narrantur: cuiusmodi sunt illa quæ commemorat de Sileno in Macedonia, & de dracone ad triremem nauali pugna contendente.

DE PHILOSOPHIS.

Ex philosophis legendi sunt PYTHAGOREI, non modo grauitatis, morum, præceptionum ac sententiarum causa, sed etiam elocutionis. Magnifica enim & ampla vtuntur oratione, & quæ quodam modo ad poesin accedit. Neque etiam perspicuitatem prætereunt, verum mixto genere dicendi vtuntur. Sequi autem in primis debemus XENOPHONTEM & PLATONEM, tum morum, tum suauitatis, tum magnificentiæ gratia. Neq; ab imitatione excludendus est ARISTOTELES, cum propter summam quam in elocutione adhibet grauitatem & perspicuitatem, tum propter iucunditatem & variam eruditionem rerum, quam vel maxime a viro illo mutuari possumus. Danda etiam est opera, vt in libris discipulorum eius toti & assidui simus. Digni enim sunt quibus non minimum studium & diligentia impendatur. Quoniam igitur de aliorum lectione breuiter & summatim diximus, restat vt dicamus ecquidnã de singulis oratoribus sumere liceat: quod etiam nostro instituto magis necessarium est.

DE ORATORIBVS.

Lysias.

Lysię oratio, si vsum, & id quod necessarium est, spectes, per se sufficit: ab omni siccitate & squalore abhorret: in eloquendo prorsus angusta est, tum etiam compta & vera, atque Atticarum elegantiarum venere conspersa: non tamen perpetuo auget & amplificat; nisi quando scopum sensim & latenter attingit, cum temperata quadam dicendi voluptate: ita vt dum legitur, facilis existimetur; difficilis autem iis qui eum imitari aggrediuntur. Maxime vero in narrationibus excellit. Subtilitate enim ac dictionis tenuitate apertam atque accuratam continet rerum explicationem.

Isocrates.

71 Oratio Isocratis est illa quidem nitida & compta; casta tamen & modesta, ac conuentibus magis quam foro accommodata. Ornatum autem habet a summa euidentia temperatum, & apparatum efficientia quadam & vtilitate conditum; non tamen foro & contentionibus accommodata. Cęterum ambitibus dictionem circumscribit, ac omnino mediocre dicendi genus tenuitate quadam emendat, & tenue extollit. Atque potissimum ipsius verborum continuatio & comprehensio obseruanda est, ac totum dicendi genus demonstratiuum.

Lycurgus.

Ipse vero Lycurgus perpetuo increscit & insurgit, distinctus, grauis, in accusatione omnino totus, veri studiosus, atq; libertatis amans: orator tamen nec vrbanus, nec festiuus; sed in necessariis tantum occupatur. Huius vehementia & grauitas potissimum imitanda est.

Demosthenes.

Demosthenis oratio, dictionis vehementia prædita est, remissis affectibus condita, ac verborum electione ornata: dispositione commoda vtitur, continua, & quæ grauitate condita suauitatem habet, quibus vel maxime iudices tenentur.

Æschines.

Æschinis autem oratio remissior est oratione Demosthenis, in verborum delectu magnifica ac vehemens, neque valde ab arte instructa, sed facilitate, quam natura suppeditauit, adiuta. valde illustris est, & grauis: rem auget & dilatat, & acerbitate perstringit. Atque hinc factum est vt legenti primo suauis ac iucunda; diligenter vero examinata, vehemens appareat.

Hyperides.

Hyperides quidem a scopo non aberrat, raro tamen rem amplificat & exaggerat: & verborum constructione Lysiam, calliditate vero omnes superat. Adhæc * a causæ iudicatione nullo tempore deflectit, sed semper in præcipuis ac necessariis causæ negotiis insistit: multa prudentia locuples, ac venustate refertus. & quamuis simplex videtur, grauitate tamen non vacat. Huius in narrationibus subtile atque temperatum dicendi genus maxime imitatione exprimendum est: tum spectandæ rationes atq; argumenta, quibus ad causam accedit.

* a summa iudicii quæstione.

EX

EX OPERE ÆLII DIONYSII HALICARNASSEI, DE ANTIQVIS ORATORIBVS. 94

ISOCRATES ATHENIENSIS:

Hieronymo Wolfio interprete.

ISOCRATES Athenienſis, natus eſt ſexta & octogeſima Olympiade, prætore Athenis Lyſimacho, quinquennio ante Peloponneſiacum bellum: duobus & viginti annis Lyſia natu minor. Pater ei Theodorus fuit, vnus de mediocribus ciuibus; qui famulos tibiarum fabros habuit; atque illo quęſtu ſe ſuſtentauit. Honeſte autē educatus & inſtitutus a puericia, nihilo deterius quam quiſquam Athenienſium: ſtatim cum ad virilem ætatem peruenisſet, ad philoſophiam adiecit animum. Cum igitur & Prodicum Ceium, & Gorgiam Leontinum, & Tiſiam Syracuſanū, qui tum ſapientiæ nomine in Græcia celeberrimi erant, & (vt quidam ſcribunt) etiā Theramenem oratorem, quem triginta tyranni occiderūt, quod popularis videretur, audiſſet: percupidus fuit, cum dicendo, tum agēdo, adminiſtrandæ reipublicæ. Sed quia natura aduerſabatur, quę inſtrumenta oratoris præcipua, audaciam & vocis magnitudinem, ei negarat, ſine quibus ad populum dici non poterat: conſilium illud ſuum omiſit. Quia vero gloriam expetebat, & apud Græcos (vt ipſe ait) excellere opinione ſapientiæ cupiebat: eo confugit, vt ſuas cogitationes literis mandaret. Neque vero paruis de rebus, aut de priuatis contractibus verba facere, aut vſitata ſophiſtis cæteris argumenta tractare inſtituit: ſed de rebus Græcorum, regiiſq; negociis, vnde ſperabat & vrbes florentiores, & homines priuatos virtute ornatiores fore. Nam in oratione Panathenaica, hæc de ſemetipſo ſcribit. Quum autē confuſam dicendi exercitationem a Gorgia & Protagora ſophiſtis accepiſſet: primus ſubtilitate differendi & naturæ obſcuritate relicta, ad orationes ciuiles ſe contulit, & in ea facultate conſtanter elaborauit. cuius, illum eſſe fructum ait, vt ea eruditi qui ſunt, vtilia & deliberent, & dicant, & agant. Clariſſimus fuit inter eos qui eodem tempore floruerunt: & adoleſcentes cum Athenis, tum in reliqua Græcia præſtantiſſimos erudiit. quorum alii in forenſibus cauſis excelluerūt, alii in publicis negociis & adminiſtratione reipublicæ: alii res a Barbaris & Græcis communiter geſtas, in literas retulerunt. Itaque ſchola eius veluti coloniis eloquentiæ deducendis, imaginem quandam ciuitatis Athenienſis repræſentabat. Vnde etiam tantas opes adeptus eſt, quantas eorum nemo qui docenda philoſophia rem fecerunt. Obiit prætore Chæronide, paucis diebus poſt prælium ad Chæroneam commiſſum. Vixit annos nonaginta octo. ita enim decreuerat, ſe reipublicę cladibus ſupereſſe nolle: cum incertum adhuc eſſet, quomodo fortunam laturus eſſet Philippus, ſuſcepto Græciæ principatu. Quæ igitur ſcripta de eo comperimus, ſummatim hæc ſunt. Dictio vero, qua vſus eſt, hunc fere characterem habet. Pura eſt, non minus quam Lyſiana, neque vllum temere nomen ponit: ſummumq; ſtudium habet communis & vſitatiſſimi ſermonis, qui verborum obſoletorum & obſcurorū inſolentiam fugit: & mediocriter temperata eſt, & perſpicuitatem ac euidentiam eandem habet, morataque eſt & probabilis. Quod vero ad tropos at-

1 Natales, præceptores, ſcripta, doctrina, claritas, diſcipuli, diuitiæ, obitus.

2 Cenſura de Iſocratica dictione, & cū Lyſia collatio.

3 Quibus differat.

tinet, nonnihil a Lysiana distat. Neque enim ita vel rotunda vel densa est, vel ad certamina forensia apposita, sed supina magis atque clumbis, & copiose fusa: neque etiam ita breuis, sed & veluti claudicans, & iusto tardior: (eius rei quæ causa sit, paulo post dicam) neque compositionem præ se fert naturalem illam, & simplicem & acrem, vt Lysiana: sed comparatam magis ad grauitatem fastuosam, & variam; quæ quidem est aliquando quam illa decentior, aliquando affectatior. Hic enim vir ornatum verborum vndique consectatur, & magis in eo elaborat vt eleganter, quam vt simpliciter dicat. Nam & concursus vocalium, vt qui sonorum concentum soluant, & lenitatē pro-
95 nunciationis turbent, cauet: & circuitu ac circulo complecti sententias nu- 10
merosо prorsus, & a versu parum distanti, conatur: & est ad legendum quam ad dicendum accommodatior. Ac ostentationem quidem in ludorum celebritatibus, & lectionem otiosam, ferunt eius orationes: sed a forensi strepitu, concionumque procellis sunt remotissimæ. In causa illud est, quod multum in illis acrimoniæ & affectuum esse oportet: id quod periodus minime reci-
Isocraticæ figuræ. pit. Nam & similiter finita, & comparia, & antitheta, & vniuersus talium figurarum mundus, multus apud eum est; auriumque sæpe fastidiis adhęrescit, & structuram orationis turbat. Cum autem tria omnino, Theophrasto auctore, sint, e quibus dictioni granditas, & splendor, & magnificentia quędam accedat: primum delectus verborum, deinde quæ ex illis exsistat concinni- 20
tas; postremo figuræ quibus hæc includantur: optimum delectum habet, & verba commodissima ponit: affectate vero coniungit eadem, musicū quendam concentum captans; & figuras adhibet tumidas. Vnde sæpe friget: vel quia figuras illas longius accersit, vel quia rebus nō satis congruentes miscet, vel quia modum excedit. Hæc porro sæpe dictionem illius producunt longius, dum includere periodis omnes sententias, & iisdem figurarum formis complecti periodos conatur, perpetuoque concinnitatem numerorum captat. Nec enim omnia recipiunt vel eandem longitudinem, vel similes figuras, vel pares numeros. Quare fieri non potest, quin explendi gratia voces inculcet, quarum nullus est vsus; & longius quam expedit, orationem exten- 30
dat. Neque vero sic hæc accipi debent, quasi perpetua illi esse dicam. non ita insanio. nam interdum & simpliciter vocabula iungit, & comprehensionem egregie soluit: & operosas figuras ac tumidas fugit; idque in suasionibus & forensibus orationibus potissimum. Sed quia plerumque numeris seruit, & circulo periodi, atque elocutionis elegantiam in redundantia quadam ponit: generalius hæc de eo pronunciaui. His igitur aio dictionem Isocraticam a Lysiaca vinci; nec parem etiam suauitatem habere. Floridus certe quidem est, vt siquis alius, Isocrates, & voluptatis illecebris auditores demulcet. non eadem tamen est in eo venustas: & (quantum ad hanc quidem virtutem attinet) tanto est illo inferior, quantum naturali corporum pulchritu- 40
dini asciticii ornatus cedunt. Naturalis enim est in Lysiana dictione suauitas; affectata, in Isocratea. Et his virtutibus mea quidem sententia vincitur a Lysia: contra vincit eundem his quas iam dicemus. Sublimior est illo in elocutione, & longe magnificentior, maiestateque plenior. Admirabilis enim est & magna Isocrateæ structuræ sublimitas, heroicæ quam humanæ naturæ propior. Quare si quis grauitate, & amplitudine, & maiestate, Isocratis eloquentiam, Polycleti & Phidiæ operibus contulerit, is a scopo

aberrasse

aberraſſe mihi non videbitur; Lyſianam vero, Calamidis & Callimachi, ob ſubtilitatem & elegantiam. Quemadmodum enim eorum hi feliciores aliis ſunt in minoribus & humanis operibus, illi in maioribus ac diuinis: ſic & oratorum alter in paruis dexterior eſt, alter in magnis excellentior: ſiue natura ipſa magnanimus, ſiue de induſtria quouis modo grauitatem captans & admirabilitatem. Atque hęc de dictione oratoris. Quod autem ad exquiſitionem rerum & ſententiarum attinet, alias par eſt Lyſiæ, alias eo præſtantior. Argumentorum quidem inuentio ſingulis rebus accommodata, multa eſt & denſa, nihiloque Lyſiana inferior: iudicium item a magno ingenio profectum. Diſpoſitio vero & diſtributiones rerum, & ſingulorum epicherematum expolita tractatio, & orationis ſingulari varietate, & nouis acceſſionibus, ad leuandum ſimilitudinis faſtidium, diſtinctio, & ſiquæ ſunt aliæ virtutes in tractatione rerum: hæc apud Iſocratem longe maiora ſunt, & meliora omnia. Pręcipuam vero laudem meretur ob inſtitutum orationum, in quibus elaborauit, & propter argumentorũ honeſtatem & elegantiam, quæ tractanda ſuſcepit. Hæc enim ſtudioſos eius non eloquentia tantum augere, ſed ad morum etiam honeſtatem inſtituere, & gubernandę tum familiæ, tum ciuitati, tum toti Græciæ, idoneos poſſint reddere. Nam præſtantiſſima præcepta virtutis in orationibus Iſocratis inueniuntur. Ac mea quidem ſententia, qui non partem aliquam ciuilis facultatis, ſed rationem gerendæ reipublicę vniuerſam complecti animo volet, is hunc oratorem nocturna diurnaque manu verſare debebit. Quodſi quis veram philoſophiam amplectitur, ſola contemplatione rerum haud contentus, ſed actione virtutis etiam occupatus, nec ſuis commodis metitur omnia, ſed multis prodeſſe ſtudet: huic ego auctor ero, vt oratoris huius imitetur inſtitutum. Quis enim non amore complecteretur & rempublicam & populum: aut quis honeſtati & iis virtutibus quæ in magiſtratu, boniſque ciuibus requiruntur, non ſtuderet, lecto eius Panegyrico? Nam ibi maiorum virtutes commemorans, eos qui a dominatu Barbarorum Græciam liberarint, non egregios tantum bellatores fuiſſe dicit, ſed animis & moribus etiam generoſis prædítos, & gloriæ cupidos & modeſtos: qui quidem rem publicam diligentius curarent, quam priuatam; aliena minus concupiſcerent quam ea quæ fieri non poſſent; felicitatem non in opulentia, ſed in honeſta fama ſitam eſſe iudicarent: exiſtimantes, ſe liberis magnas diuitias & non inuidioſas relicturos, ſi honorem eis popularem reliquiſſent: honeſtam porro mortem inglorię vitę præferendam ducerent, non in eo elaborantes, vt prędaras & accuratas leges haberent, ſed vt ea eſſet in quotidianę vitæ conſuetudine ciuium moderatio, quæ a patriis inſtitutis nequaquam recederet, tam honeſte & ciuiliter inuicem affecti, vt inter ſeſe quaſi per factiones certarent, quinam melius de republica mereri poſſent, non qui oppreſſis aduerſariis, ipſi reliquis imperarent; eademque vtentes animi propenſione erga Græciam quoque officiis ciuitates adiungerent, & perſuaſione beneficiorum potius, quam armorum coactione in fide retinerent: ita veraces, vt eorum ſimplex oratio minus in dubium vocaretur, quam nunc iuriſiurandi religio: itáque conſtantes, vt pacta & fœdera vltro ſeruarent diligentius, quam ſi conſtricti neceſſitate tenerentur: non alia in imbecilliores decernentes, quam in ſe a po-

Cõparatio rhetorũ ad ſtatuarios, & tranſitio ab elocutione ad inuentionẽ, iudicium, & diſpoſitionẽ.

Iſocratem argumentorum honeſtate præferendum eſſe omnibus, exemplis probat.

96

Panegyricus.

tentioribus statui vellent, & sic persuasum haberent, se priuatim quidem suas tenere ciuitates, sed in Græcia, tamquam communi patria, habitare. Quis vero vir magnus & iusti exercitus imperator, ea non magni faciat quæ ad Philippum Macedonem scripsit? cum ducis, præsertim tanta potestate præditi, officium esse dicit, vrbes dissidentes reconciliare, & non inter eas seditionem ac discordiam concitare; Græciam e parua magnam reddere, despectoque minutarum rerum studio, ea suscipere quibus & feliciter confectis, omnium ducum clarissimus futurus sit; & infectis, saltem Græcorum beneuolentiam consecuturus: cuius qui sint facti compotes, longe lateque præclariores habeantur iis qui magnas vrbes euertant, multasq; nationes subigant. Præterea hortatur, vt Herculis institutum ac cęterorum principum, qui cum Græcis aduersus barbaros militarunt, imitetur: & iis, ait, qui præstent reliquis, magnas esse res suscipiendas, easque fortiter ac strenue conficiendas: cogitantibus, nos, cum mortale corpus habeamus, fieri virtute immortales. Nam eos qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, inuisos esse: contra, honoris subinde augendi studiosos commendari: & quibus rebus plerique gaudeant, vt opibus, vt imperio, vt potentia, iis sæpenumero etiam hostes potiri; virtutis autem & popularis beneuolentiæ, domesticos cuiusque hęredes esse. Omnino enim necesse est, principes qui hæc legunt, & maiores capere animos, & vehementiore studio virtutis inflammari.

Oratio Philippica.

Quis vero vehementius ad colendam iustitiam & pietatem, cum singulos priuatim, tum publice totas ciuitates adhortari queat, quam scripta de Pace oratio? quæ suadet Athenienses, ne appetant aliena, sed vt suo contenti sint, paruis oppidis tamquam fundis suis parcant; ac socios in officio, beneuolentia & beneficiis, non vi & necessitate coactos, contineant: vtque e maioribus imitentur non eos qui ante bellum Decelicum, propemodum ciuitatem euertissent; sed illos qui ante bellum Persicum perpetuum virtutis studium habuerunt. Ostendit etiam, non multitudine triremium, aut imperio per vim in Græcos exercendo, rempublicam augeri; sed iustis potius actionibus, iniuriisque prohibendis. Beneuolentiam item Græcorum, quam ad beate viuendum plurimum conferre existimat, ciuitati vt conciliem, in primis hortatur, & vt ad bellum quidem parati sint & instructi, sed pacis ita studiosi, vt neminem vllis iniuriis afficiant: ac docet, neque ad paran-
97 das opes, neque ad gloriam, neque denique ad felicitatem quidquam tantum conferre, quantum virtutem & eius partes. Eos autem qui aliter sentiunt, reprehendit, quod existiment, iniustitiam quidem callidam esse, & ad quotidianam vitam vtilem; iustitiam vero incommodam esse, & aliis quam iis penes quos est, vtiliorem. Ego quidem haud scio an quisquam orationes vel meliores vel veriores, vel magis philosophiæ consentaneas habere queat. Quis porro lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? aut quis institutum oratoris non laudet? qui apud Athenienses de reipublicæ forma disputare non dubitarit, ac auctor esse vt ea Democratia, quæ tum erat, tamquam ciuitati perniciosa, mutaretur. qua de re popularium magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim ita prolapsam esse disciplinam ciuitatis, vt iam nec a magistratibus homines priuati coherceri possent, sed vnusquisque cum diceret, tum faceret, quidquid collibitum

Socialis, siue De pace, oratio.

Areopagiticus.

esset,

esset, ac omnes importunam confidentiam, libertatem popularem existimarent. Suadet igitur, vt a Solone & Clisthene constituta respublica reuocetur. cuius naturam & instituta recensens, ait: Illa ætate grauius existimatum esse, natu maioribus dicendo aduersari, quam aciem soluere: Democratiam eos iudicasse, non in petulantia, sed in modestia consistere: Libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed in imperatis faciendis: Potestatem flagitioso nemini dedisse, sed spectatissimis viris magistratus mandasse; quod existimarent, tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis: Tantum vero abfuisse vt peculatu rem familiarem amplificarent, vt suas opes in reipublicæ vtilitatem effunderent: Præterea, patribus maiori curæ fuisse filios iam viros, quam pueros, quod illorum modestiam plus prodesse reipublicæ quam puerilem institutionem, & recta studia legum accuratæ constitutioni præstare censerent: exquirentes, non quibus suppliciis delinquentes cohercerent, sed qua disciplina cauerent nequid pœna dignum ab vllo committeretur: ac patriam quidem existimantes auctoritate magna florere, priuatis autem hominibus licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere; sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas. Quis vero vel ciuitati vel viris facilius persuaderet hoc oratore, cum multis aliis in locis, tum in oratione Laconica, quæ ARCHIDAMVS inscribitur? & illud argumentum continet, neque Messenam Bœotiis tradendam, nec hostium imperata esse facienda. Nam aduerso marte pugnarant Lacedæmonii & ad Leuctra, & deinde multis aliis prœliis: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperii magnitudinem processerant: Spartanorum autem res afflictæ erant, & a dignitate veteris principatus degenerarant. Tandem igitur ciuitas, vt pacem impetraret, deliberabat, essetne agro Messenio cedendum. nam hæc ei necessitas a Bœotiis imponebatur. Cum igitur videret Isocrates, eam indigna facturam esse suis maioribus, Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat, cum honoris gradum assequendi, hanc orationem composuit: cuius initio commemorat, iure Messenam tenere Lacedæmonios, tum a Cresphontæ liberis regno pulsis traditam, tum oraculo Delphico confirmatam, quo iussi fuerint & vrbem accipere, & affectis iniuria opitulari; tum belli iure, & diuturnitate temporis constabilita possessione. Docet etiam non Messeniis, qui nulli iam essent, sed seruis & mancipiis, (quos Helotas vocant) id oppidum vt portum & receptaculum, tradituros. Enumerat & pericula, quæ maiores eorum imperii causa adierint: & qua sint apud Græcos existimatione, commonefacit: hortaturque ne fracti rebus aduersis, animos abiiciant, sed potius spe fortunæ melioris erigantur, & cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecillioribus esse victos: multos cinctos obsidionibus, & grauioribus malis, quam Spartanos, conflictantes, eos a quibus oppugnarentur, deleuisse. Adducit exemplum ciuitatis Athenienſium, quæ rebus florentissimis euersa, extrema quæque perpessa fuerit, ne audiens esset dicto barbarorum. Monet vt præsentia perferant, & de futuris bene sperent: cum tales calamitates a ciuitatib. emendari sciant, prudenti constitutione reipublicę &

Archidamo ad Lacedæmonios scripta oratio.

peritia rei militaris: quibus rebus Sparta reliquas vrbes ſuperet. Cenſet iis po-
98. tius cum quibus bene agatur, quam ipſis rebus ſuis aduerſis, pacem expetendam eſſe, cum res nouas molientibus ſpes fortunę melioris propoſita ſit. ſi enim belli diſcrimen ſubeant, partas opes ab eis poſſe conſeruari. Præterea multis aliis præclaris operibus commemoratis, quæ clariſſimi ex illis publice priuatimque in bellis ediderint, colligit quantum dedecus ſuſcepturi, & in quantum apud Græcos crimen venturi ſint. ſin arma ceperint, eis ab omni parte auxilia præſto eſſe futura, a diis immortalibus, a ſociis, ab vniuerſis hominibus, qui potentiæ Thebanorum incrementis inuideant. Deniq;, oſtenſa confuſione & tumultibus, quibus vrbes Græcæ, Bœotiis rerum potientibus, agitentur: vt nihil horum eueniat, nec vlla ſpes incolumitatis alia relinquatur: vrbem eos deſerere iubet, docens, vxores & liberos, cęteramque turbam in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica, mitti; ipſos vero caſtello aliquo munitiſſimo, & ad gerendum bellum commodiſſimo occupato, hoſtes ſummis viribus terra marique perſequi oportere. Nullum enim exercitum auſurum eſſe collatis ſignis, cum viris Græciæ bellicoſiſſimis, qui vitam viliſſimam cenſeant, & quibus iuſta ira & cauſſa honeſtiſſima eam neceſſitatem impoſuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæmoniis, quam aliis quoque Græcis, atque adeo hominibus vniuerſis, eum ſuadere dixerim, longe melius quam omnes philoſophos, qui ſummum vitæ bonum in virtute & honeſtate ponunt. Quamuis autem illius multas etiam alias orationes recenſere poſſem, ad ciuitates, ad principes, ad priuatos homines ſcriptas, quarum aliis populos ad vitam modeſte agendam hortatur, aliis principes ad moderationem & legitimum imperium inſtituit, aliis priuatorum hominum vitam modeſtiorem efficit, præcipiendo quid ſingulis faciendum ſit: veritus ne prolixitate orationis modum excedam, his omiſſis, vt ea quæ ſupra diximus facilius intelligantur, & diſcrimen quod eſt inter Iſocratem & Lyſiam rectius perſpiciatur, virtutibus eorum breuius comprehenſis, ad exempla tranſibo. Primam igitur orationis virtutem eſſe dixi, puram elocutionem: in qua differentiam vllam apud neutrum inuenio. Deinde, diligentem obſeruationem ſermonis tunc vſitati: hanc etiam ſimilem apud vtrumque video. Poſthæc, propriis & receptis & communibus verbis ambos eſſe vſos, animaduerti: Iſocratis autem dictionem tantiſper progreſſam eſſe vſurpatione troporum, vt ne moleſtiam pareret. Perſpicuitatem & euidentiam tenere vtrumque pronunciaui: breuitate ſententiarum Lyſiam feliciorem eſſe, amplificationes ſuccedere melius Iſocrati, duxi: ſententiis in compendium contrahendis, & rotunde efferendis, Lyſiam vt ad vera certamina idoneum, approbaui. In moribus exprimendis vtrumque dextrum reperi: ſed gratiæ & iucunditatis, citra controuerſiam primas Lyſiæ detuli. Heroica magnificentia apud Iſocratem reperitur: probabilitate & decoro neuter mihi deſtitui viſus. In compoſitione verborum Lyſiam ſimpliciorem, curioſiorem Iſocratem iudico: & alterum inſtar docti pictoris aut ſtatuarii, veritatem artificioſius exprimere, alterum in confirmando, & exornando, veluti pugilem robuſtiorem eſſe. Hæc ſunt quæ de dictione vtriuſque dixerim. Iam cum in res ipſas inquirerem, inuentionem apud vtroſque admirabilem deprehendi, atque etiam iudicium.

Aliarũ orationum capita.

Capita comparationis inter Iſocratem & Lyſiã.

cium. Collocatione autem enthymematum, & distributionibus epicherematum, & cuiusque generis expolitione, & aliis vniuersis quæ in rerum tractatione considerantur, longe duco Lysiæ Isocratem antecellere: Splendore quidem argumentorum, & philosophico instituto, tantum illi præstare, quantum puero virum, vt Plato dixit, & (si vera dicenda sunt) cæteris oratoribus omnibus, quicumque in hoc doctrinæ genere dextre ac erudite versati sunt. Rotundum autem periodorum ductum, & iuueniles dictionis conformationes, non probaui. Seruit enim sæpe sententia dictionis numero: nec tam habetur ab eo veritatis, quam elegantiæ ratio. Rectissime autem faciunt, qui in orationis ciuili & ad victoriam comparato genere, proxime naturam sequuntur. Sic autem natura fert, vt dictio sententias sequatur, non vt sententiæ dictionem. Consiliario certe de bello & pace differenti, & homini priuato apud iudices capitis causam dicenti, venusta ista, & theatrica & iuuenilia, equidem non video quid afferre possint vtilitatis: immo vero posse fieri scio etiam pernicioſa. Omnes enim in re seria verborum deliciæ, etiam non ineptæ, intempestiuæ sunt, & commiserationi plurimum aduersantur. Neque vero, me dius fidius, primus ego hæc dico; sed & veterum complures idem hoc de eo senserunt. Nam Philonicus dialecticus, cum reliquum dictionis eius apparatum probet, nouitatis affectationem hanc & tumorem reprehendit: eumque pictori comparat, qui vestibus & gestibus iisdem picturas omnes exornet. In omnibus certe orationibus eius, eosdem tropos dictionis (inquit) inueni. Itaque cum in multis singula artificiose perficit, in toto prorsus indecorus videtur, propterea quod propositis rebus non congruenter dicit. Hieronymus vero philosophus ait, orationes eius eleganter quidem legi posse; sed in concione, altiore & contentiore voce, & (hac quidem structura) cum actione decenti pronunciari posse nequaquam. Nec enim admittere (id quod maximum sit, & ad permouendum populum aptissimum) affectuum vehementiam, & viuum quendam vigorem, cum ipse lenitati perpetuo seruiat: temperationem vero & varietatem, cum intentione & remissione, tum interpositis acrioribus affectibus distinctam, transilierit. Denique pueri lectoris vocem ita eum repræsentare dicit, vt neque contentionem, neque affectum, neque actionem ferre possit. Multi etiam alii hæc & his similia dixerunt, de quibus mihi nihil necesse est scribere. Nam si ipsa Isocratis dictio prolata fuerit, euidenter & periodorum rhythmus, vndique concinnitatem consectans, & iuuenile quoddam figurarum studium, quod in contentione contrariorum conteritur, & in comparibus & similiter finitis, perspicietur. Neque ego figurarum genus ipsum reprehendo, quo multi cum rerum gestarum scriptores, tum oratores vsi, orationem tamquam flosculis ornare voluerunt; sed earum rerum redundantiam. Quod enim hoc & sine modo fiat, & intempestiue, auribus fastidium quoddam inde oboriri dico. In Panegyrica certe, celeberrima illa oratione, multus est in figuris huiusmodi: *Et plurima beneficia contulisse, & laudes maximas meruisse*. Hic enim non tantum membrum membro respondet, sed etiam verba verbis, videlicet, *Plurima*, & *Maxima*; *Beneficia*, & *Laudes*; *Contulisse* & *Meruisse*. Et rursus: *Neque fruebantur vt propriis, negligebant vt aliena*. Secundum enim membrum, compar est priori, & vocabula, *Fruebantur* & *Negligebant*, *Propriis* & *Aliena*, opponuntur. quibus adiicit:

Elocutionis Isocraticæ reprehensio.

99

Iudiciū Philonici dialectici, & Hieronymi philosophi.

Figuræ Isocraticæ.

Hæc de figuris Isocraticis e Græco rectius iudicātur. nostra enim interpretatio sentiū præcipue spectat, de verbis ac syllabis annumerandis non perinde sollicita.

Sed curabant tamquam propria, ita vero abstinebant, vt abstinere decet prorsus alienis. Rursus enim etiam hic oppositæ sunt, *Curabant* & *Abstinebant*, *Propria* & *Prorsus alienis*. Ac ne his quidē est cōtentus, sed in ea periodo quę sequitur, rursum cōuertuntur, hoc, *Et ipse maxime celebrabitur*: & quod mox infertur, *Liberis maximam gloriam relinquet*. Cumque posuisset, *Neq; alter alterius confidentiam mirabantur*, subiungit, *Neque audaciam contra semetipsos exercebant*. nulloque plane interuallo interposito, infert, *Sed grauius existimabant esse, male a ciuibus audire, quam honeste pro patria oppetere*. Denuo igitur inter se conuertuntur, *Honeste* & *Male*: item, *Audire* & *Oppetere*, comparia sunt. Si hactenus sibi indulsisset, ferri posset: sed non desinet. Rursum enim in sequente periodo ponit, *Bonis viris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis signis, vt de rebus publicis priuatisq; consentiant*. Comparia sunt, *Scriptis* & *Signis*: *Multis* vero & *Paucis*, item *Publicis* & *Priuatis*, contrapositа. Postea, tamquam nihil tale dixerit, densis comparibus, tamquam fluctibus obruet, inferens mox, *Aliorum res administrabant, curando, & non exagitando Græcos; existimantes, imperādum illis esse, non insultandum illis esse; & duces potius cupientes, quam domini appellari; & seruatores, non euersores vocari; benefaciendo ciuitates allicientes, non vi euersas subigentes; verbis fide maiore dignis vtentes quam nunc iureiurando, in fœdere tamquam in necessitate manendum esse statuentes*. Sed quorsum attinet singulis percensendis immorari? Nam tota fere oratio talibus ab eo figuris, quasi calamistris inusta est. Verum orationes, quas sub vitæ finē scripsit, minus sunt iuueniles, vt quas ipsa scilicet ætas prudentius informarit atque perfecerit. Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat. Nunc tempestiuū fuerit exempla proferre, vnde, quæ vis & facultas oratoris sit, appareat. Nullo autem modo fieri potest, vt omnia genera quæstionū, & omnes formæ orationum, paucis explicentur. Vnam tamen concionem assumpsisse, & vnam forensem orationem, satis fuerit. Oratio igitur de Pace suasionem continet: qua hortatur Athenienses, vt composito bello sociali, quod contra eos gessere Chii & Rhodii, & horum socii, missam faciant auaritiam, & terræ marisq; imperium affectare desinant: ac docet, iustitiam non tantum meliorem esse iniuria, sed etiam vtiliorem. Inest autem etiam in hac ductus supinus & extensus, & periodorum venustas. figuræ vero ad ostentationem comparatæ, parcius insertæ sunt. Hæc igitur negligere lectores debent, & non magno studio digna ducere, vt initio dicebam: cętera vero diligenter animaduertenda sunt. Hoc autem est principium orationis: *Solent omnes qui ex hoc loco verba faciunt, ea dicere maximi esse momenti, & reipublicæ plurimum interesse, de quibus ipsi consilia daturi sint. Verum si vllis aliis negociis tale conuenit exordiū, eo nobis in his quoq; negociis vtendum esse censeo. Nam in hoc conuentu de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in vita mortalium vires habent, aliisque feliciores necessario reddunt eos a quibus prudenter administrantur. Ac magnitudo rerum propter quas conuenimus, tanta est: vos autem non simili studio omnium orationes audire video, sed aliis auscultare, aliorum ne vocem quidem tolerare. id quod equidem nihil miror. Nam superiori etiam tempore, soliti fuistis cæteros omnes eiicere, præter eos qui vestris cupiditatibus assentarentur. in quo certe reprehendendi estis. Nam cum multas & magnas familias ab assentatoribus funditus euersas esse sciatis, & illa præditos arte priuatim oderitis, publice non eodem animo erga illos affecti estis: sed cum eos qui adulatores admittunt, eorumq; consuetudine delectantur, accusetis, vos ipsi plus illis*

Orationes canescentes meliores.

Argumentū orationis de Pace, & specimen suasionis.

illis creditis quam reliquis ciuibus. eaque re effeciſtis, vt oratores, non quæ ſint e republica, meditentur, ſed orationes vobis gratas excogitent: qualium habendarum cauſa multitudo eorum etiam nunc confluxit. Omnibus enim perſpicuum fuit, vos iis delectari magis, qui ad bellum adhortentur, quam his qui pacem ſuadeant. Nam illi quidem ſpem nobis faciunt & poſſeſſionum, quæ ſunt in vrbibus illis, recipiendarum, & veteris potentiæ recuperandæ: hi vero, tale nihil oſtentant, ſed quieſcendum eſſe dicunt; neque res magnas per iniuriam appetendas, ſed in pari & æquo iure acquieſcendum: quo maximæ hominum parti factu nihil eſt difficilius. Sic enim ſæpe plerique pendemus, & ita inſatiabili cupiditate rerum, quæ aliquam vel iniuſti lucri ſpeciem habent, tenemur, vt ne locupletiſſimi quidem re ſua familiari contenti viuant, ſed in appetitione maiorum copiarum, etiam quas habent opes, in diſcrimen adducant. Quare prouidendum eſt ne in ſimilem nos quoque amentiam incidamus. Nimis enim mihi quidam ad bellum videntur eſſe incitati, nō quaſi plebeius aliquis conſuluiſſet, ſed tamquam dii immortales proſperrima quæque nobis, & facilem hoſtium victoriam promiſiſſent. Eſt autem prudentium hominum, de his quæ comperta habent, non deliberare, (ſuperuacaneum enim fuerit) ſed quæ decreuerunt, maturare. Quibus autem de rebus conſultant, eas non exploratas ſibi eſſe putare, ſed coniectura quidem vti, & in fortunæ arbitrio euentum eſſe poſitum, exiſtimare debēt. Quorum vos neutrum facitis, ſed in maxima verſamini perturbatione. Nam ita quidem conueniſtis, quaſi ex omnibus ſententiis id ſit eligendum, quod maxime conducat: ita vero non niſi eos qui grata & iucunda vobis dicunt, audire vultis, quaſi iam noueritis quid factu ſit optimum. Enimuero decebat, ſi omnino quæreretis quid e republica eſſet, eos audire ſtudioſius qui veſtris ſententiis aduerſantur, quam illos qui aſſentantur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ vos vultis, dicunt, facile vos poſſe decipi. Nam ad voluptatem audientis inſtituta oratio, iudicio veluti caliginem offundit, quo minus id quod vtile eſt perſpiciatur. id quod ab his qui veſtrum fauorem non aucupantur, metuendum non eſt. Nec enim vnquam a ſententia vos deducent, niſi, quid expediat, euidentiſſime demonſtrarint. Præterea qui fieri poteſt, vt vlli vel de præteritis rectē iudicent, vel de futuris prudenter deliberent, niſi & contrarias inter ſe rationes contulerint, & æquos vtriſque auditores ſe præbuerint? Equidem 101
miror, neque ſenes adhuc meminiſſe, nec adoleſcentes e quoquam audiuiſſe, per eos qui pacem retinendam cenſuerunt, nihil vnquam nobis accidiſſe mali; eos autem qui bella temere ſuſceperunt, nos in multas iam & magnas clades cōiecciſſe. Quæ nos minime in memoriam reuocamus: ſed cum rebus noſtris ea ratione haud conſulatur, tamen & claſſem in mare deducere, & tributa conferre, & auxiliari, & bella inferre quibuſuis parati ſumus, quaſi alienæ vrbis periculo dimicemus. Quarum rerū cauſa hæc eſt, quod, cum reſpublica non minori curæ vobis eſſe debeat quā priuata, vos erga illam non eodem modo affecti eſtis. Nam veſtris quidem de rebus deliberantes, in cōſilium adhibetis eos qui prudentia vobis antecellunt: cum autem de republica conueniſtis, his quidem diffiditis & inuidetis, improbiſſimos vero eorum qui ſuggeſtum cōſcendunt, laudatis, & populariores eſſe ducitis ebrios quam ſobrios, & amentes quā cordatos, & eos qui publicam pecuniam diſtribuunt, quam hos qui de ſua re familiari munera vobis obeunt. Quare mirum eſt, quemquam eſſe qui ſperet, dum hi conſultores audiuntur, melius actum iri cum republica. Ego vero quam arduum ſit aduerſari veſtris cupiditatibus, equidem non ignoro; & cum popularis reſpublica ſit, non eſſe libertatem, niſi hic, ſtolidiſſimo cuique, & veſtri contemptori; in theatro, comœdiarum actoribus. idque omnium acerbiſſimum eſt, in maiore apud vos eſſe gratia,

qui delicta urbis nostræ foras ad alios Græcos efferunt, quam eos qui de vobis bene merentur; his vero qui castigant & monent, ita infensos & iniquos esse vos, quasi cõtra rempublicam feciſſent. Quamuis igitur hæc ita ſint, non tamen ab inſtituto meo recedam. Non enim huc prodii gratificandi gratia, aut magiſtratus ambiendi cauſſa; ſed vt ea quæ ſentio, dicerem: primum de his de quibus referunt Conſules, poſtea de cæteris etiam reipublicæ negociis. Nec enim vlla erit decretæ pacis vtilitas, niſi reliquis etiam rebus recte conſuluerimus. Pacem igitur eſſe faciendam cenſeo, non modo cum Chiis & Rhodiis, & Byzantiis & Cois, ſed cum hominibus vniuerſis: & pactionibus vtendum, non his quas nunc quidam ſcripſerunt, ſed illis quæ cum rege Perſarum & Lacedæmoniis interceſſerunt: quæ Græcos iubent eſſe liberos, & præſidia ex alienis vrbibus educi, & ſuam quoſque ciuitatem tenere. quibus neque iuſtiores inueniemus, nec vrbi noſtræ vtiliores. Hæc præfatus, & ſic auditorum animis ad ea quæ ſequuntur, commode præparatis, pulcherrimaq; iuſtitię laude inſerta, & illo ſtatu rerum vituperato, ſubiicit collationem hominum ſuæ ætatis cum maioribus, ad hunc modum: *Hæc eo præfatus ſum, quod de cæteris ſine omni diſſimulatione, & prorſus aperte apud vos dicere decreui. Quis enim obſecro eſt, qui peregre aduenies, noſtrique erroris expers adhuc, ſi his rebus de improuiſo interueniat, non delirare nos & inſanire arbitretur? Qui cum res a maioribus præclare geſtas laudi nobis ducamus, & rempublicam noſtram eo nomine celebrandã exiſtimemus, tantum abeſt vt eos vlla ex parte imitemur, vt plane contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non deſiterunt: nos vero eos qui in Aſia victũ quærebant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illis, dum Græcis vrbib. libertatem reſtituunt, dum opem ferunt, principatus Græciæ delatus fuit: nos, qui eaſdẽ ſeruitute premimus, qui plane diuerſum agimus, indignamur eundem nobis honorem non haberi: cum inter dicta factaq; noſtra & illorum tantum interſit, vt ipſi pro conſeruandis Græcis.* Et aliquanto poſt: *Eaſdem ita contemnimus, vt, cum pœna capitis in eum ſancita ſit (ex vno enim etiam cætera iudicabitis) qui ſit ambitus conuictus, eos qui palam id faciunt, imperatores deligamus; & quo quiſque plures ciues corruperit, eo rebus a nobis maiorib. præficiatur. Præterea cum de reip. forma non minus ſolliciti ſimus, quam de ſalute totius ciuitatis, nec ignoremus popularem ſtatum tranquillis & pacatis rebus creſcere & confirmari, bellis vero iam bis ſublatum eſſe, pacis ſtudioſos, quaſi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare*
302 *conentur, odimus; qui autem bella concitant, hos demum & populares & beneuolos eſſe putamus. Cum eloquentiſſimi ſimus, & rerum gerendarum peritiſſimi; ea temeritate ſumus, vt eadem die, de rebus iiſdem, non eadem decernamus; ſed quæ domo egreſſi damnabamus, illa ipſa in concione ſuffragiis noſtris comprobemus; & paulo poſt domum regreſſi, quæ hic decreta ſunt, denuo cauillemur. Cum nos Græcorum ſapientiſſimos eſſe profiteamur, ab eorum conſiliis pendemus quos nemo eſt qui non aſpernetur, & ſummæ rerum omnium illos ipſos præficimus, quibus nemo priuatim quidquam commiſerit.* Talis igitur hic vir in ſuaſionibus eſt. In forenſib. autem, cætera quidem valde accuratus & ingenuus, & Lyſiæ characteri proximus; in compoſitione tamen, molle illud & elegans minus habet ille quidem quam in aliis, ſed habet tamen Nemo autẽ me illud ignorare putet, vel quod Aphareus priuignus, & adoptiuus filius Iſocratis, in oratione de Antidoſi cõtra Megaclidem contendit, nullum argumentum forenſe a patre ſcriptũ eſſe: neque illud etiam, quod faſciculos permultos iudicialium orationum Iſocratis circumferri dicit a bibliopolis Ariſtoteles. Etſi enim hæc ab illis viris dici

Tranſitio ad forenſe exẽplum ex oratione Trapezitica.

ſcio,

ſcio,tamen neque Ariſtoteli credo,qui huic viro ſordium maculam aſpergere vult,neque propterea tamen Apharco,honeſtam orationem fingenti, aſſentior: ſed idoneum veritatis approbatorem ratus Athenienſem Cephiſodorum,qui & familiariter cum Iſocrate vixit,& auditor eius maxime germanus fuit, & præceptoris aduerſus Ariſtotelis criminationes defenſionem illam prorſus admirabilem edidit; credo virum hunc ſcripſiſſe nonnullas orationes quæ in iudiciis dicerentur, non multas tamen: & exemplo vtor vna ex illis (plures enim proferre,temporis anguſtia non patitur) quæ Trapezitica inſcribitur,quam hoſpiti cuidam contra Paſionem menſarium ſcripſit. Eſt autem huiuſmodi oratio: *Magna mea res agitur, iudices. Nec enim tantum de pecunia magna in diſcrimen venio, ſed exiſtimatio quoque mea,quam ego plurimi facio,agitur,ne aliena iniuſte concupiſcere videar. Satis enim opum,etiam his fraudato,mihi relinquetur. Sed ſi abſque iuſta cauſſa tantam pecuniam petere videbor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Eſt autem, iudices, incommodiſſimum,in tales aduerſarios incidere. Nam quidquid cum menſariis agitur, fit ſine teſtibus. quodſiquis ab iſtis circumuentus eſt,aduerſus eos ius experiri cogitur,qui & amicorũ præſidia habent,& multas pecunias tractant,& propter artem fide digni exiſtimantur. Quæ quamquam ita ſunt,tamen perſpicue declaraturum arbitror,a Paſione me tanta pecunia fraudari. Quare in primis,vt potero, vobis rem omnem ordine recenſebo. Mihi,iudices, pater Sinopenſis eſt, quem omnes Pontici negociatores ita familiarem Satyro eſſe norunt,vt & amplam dicionem regat,& omnibus eius copiis militum præſit. Quum vero me pater ex ſermonibus & de hac vrbe, & de tota Græcia auditis, peregre abeundi cupiditate incitatum,duabus nauibus frumento plenis, pecuniaque data, ſimul & negociandi & ſpectandi gratia ablegaſſet; Paſionis, quem Pythodorus Phœnix mihi commendarat,menſa vſus ſum. Aliquanto poſt, cum & pater meus regni affectati apud Satyrum delatus eſſet,& ego cum exſulibus conſpiraſſe dicerer,Satyrus & patrem meum in vincula coniicit,& ad Ponticos negociatores huc ſcribit,vt & pecunias a me auferant,& ipſum redire domum iubeant: quod ni feciſſem,a vobis expoſcant. Tantis igitur malis,iudices,circumuentus,apud Paſionem fortunas meas deploro. nam ita eum complectebar familiariter,vt non pecunias tantum, ſed alia quoque potiſſimum eius fidei crederem. Exiſtimabam autem, ſi pecunias vniuerſas amiſiſſem,& patri meo aliquid accidiſſet, me & hic & illic opibus ſpoliatum,ad ſummam inopiam redactum iri: ſin eſſe mihi pecuniam faterer,& poſt Satyri literas eam poſtulantis, non tradidiſſem,id & patri & mihi grauiſſimas calumnias pariturum. Nobis igitur deliberantibus, conſultiſſimum videbatur, vt dicerem,omnia me facturum quæ Satyrus imperaſſet,& pecuniam manifeſtam traderem; quæ vero apud iſtum eſſet, eam non modo negarem, ſed etiam fœnore ampliorem accepiſſe tum ab iſto,tum ab aliis ſimularem; denique omnia facerem per quæ illis maxime perſuaderetur,mihi non eſſe pecuniam. Tunc igitur,iudices,putabam Paſionem mihi cuncta hæc ſuadere ex beneuolentia. ſed re cum Satyri legatis tranſacta, animaduerti eum fortunis meis inſidiari. Quum enim nauigaturus Byzantium,mea recipere vellem,iſte ſibi pulcherrimam occaſionem eſſe datam ratus eſt, quod & pecunia apud ſe repoſita magna eſſet,ac digna impudentia,& ego multis audientibus negaſſem,me quidquam habere,& nemo ignoraret,cum pecuniam a me legati peterent,etiam aliis debere me, confeſſum eſſe. Adhæc, iudices, putabat, ſi quidem hic manerem,me a ciuitate Satyro deditum iri: ſin alio me contuliſſem,ſe querelas meas*

*nihil curaturum: ſin in Pontum nauigaſſem, me vna cum patre perituru*m. *Hæc igitur cogitans, me fraudare inſtituit: ac apud me quidem ſimulabat, ſe in præſentia minus paratum a pecunia, reddere non poſſe: ſed cum ego rem certo cognoſcere volens, Philomelum & Menexenum ad eum miſiſſem, apud eos ſe meum quidquam habere negauit. Tantis igitur ab omni parte malis oppreſſo mihi, quid animi fuiſſe cenſetis? Nam ſi tacerẽ, id conſequebar, vt ab iſto pecunia fraudarer: ſin dicerem, vt & nihilo plus reciperem, & apud Satyrum mihi ſimul & patri maximum crimen conflarem. Optimum igitur eſſe duxi, quieſcere. Poſt hæc, iudices, aduenerunt qui & patrem carcere liberatum eſſe, & Satyrum ita pœnituiſſe omnium quæ egiſſet, nunciarent, vt & fidem ei ſuam arctiſſime obſtrinxiſſet, & prius imperium amplificaſſet, & meam ſororem ſuo filio deſpondiſſet. His Paſio auditis, cum me ius meum aperte perſecuturum ſciret, puerum qui, quid de pecuniis actum eſſet, conſcius erat, occulit. Quem cum ego quæſiturus acceſſiſſem, quod me nullam actionis meæ probationem euidentiorem habere poſſe crederem, orationem affert audaciſſimam & iniquiſſimam, me & Menexenum, puerum, qui ad menſam ſederit, corrupiſſe, & ſex talenta ab eo per fraudem abſtuliſſe: ne vero id facinus argui, & per tormenta veritas exquiri poſſet, nos occultaſſe puerum: nunc vero ad ſe accuſandum venire, atque eum poſtulare, quem ipſi occuluiſſemus. Atque hæc dicens & indignans & lacrymans, ad Polemarchum me traxit, ſponſores poſtulans: neque prius deſtitit, quam ſex talentorum ſponſores ei dediſſem. Vos aſcendite qui harum rerum mihi teſtes eſtis.*

Demonſtratio etiam in hac oratione Iſocraticas figuras continere: quę & ipſæ cognoſcantur e Græcis.

Hæc toto genere differre a laudationibus & ſuaſionibus, dictionis charactere, nemo eſt quin fateatur. neque tamen Iſocrateum ductum penitus exceſſerunt, ſed minuta quædam retinent ſtructuræ & grandiloquentiæ illius veſtigia: dictioque poetica magis eſt, & elaborata, quam ſimplex & naturalis: veluti cum ait: *Niſi pecuniam dediſſem, in diſcrimen (vt arbitrabar) veniſſem.* Nam alienum a poetica, & ſimplex, tale eſſet: *Arbitrabar autem me non tradita pecunia periclitaturũ.* Item illud, *Ad hæc, iudices, putabat, ſi hic manere inſtituiſſem, me a ciuitate Satyro deditum iri: ſin me alio quopiam conuertiſſem, nihil ſe mea verba curaturum: ſin in Pontum nauigaſſem, me vna cum patre perituru*m. Nam & periodus vltra forenſem conſuetudinem extenditur, & compoſitio nonnihil poeticum habet, & figura dictionis ſumpta eſt e laudationũ comparibus, ſimiliterque finitis. Nã & hæc verba, *Inſtituiſſem*, & *Conuertiſſem*, & *Nauigaſſem*, in vno loco ſita, & tria membra eiuſdem longitudinis, certiſſima ſunt Iſocrateæ ſtructuræ indicia. Et quæ his ſubiiciuntur: *Inſtituerat me fraudare pecunia, & apud me quidem fingebat ſe egere, & non habere*, ſimiliter finita & vicina inter ſe ſunt. & præter hæc ea etiam, quæ paulo poſt ſubiicit, *Et pignora maxima dediſſe, & imperium prius amplificaſſe, & ſororem meam ſuo filio in matrimonium collocaſſe.* Etenim hic item, *Dediſſe* & *Amplificaſſe*, & *Collocaſſe*: iterum, *Imperium* & *Matrimonium*, conſimilia ſunt. Poſſent etiam alia præter hæc dici, e quibus character oratoris eluceret: ſed fortaſſe temporis habenda ratio eſt.

DE-

DEMOSTHENEM ELOQVENTIÆ PRÆCEPTA NON HAVSISSE EX ARISTOTELE: 120

Hieronymo Wolfio interprete.

DIONYSIVS AMMÆO, SVMMO AMICO SVO, P. S. D.

INTER alios multos & admirabiles rumores, quos noſtra tulit ætas, etiam hic mihi recenſendus eſſe viſus eſt, cum ex te primum audiuiſſem, quendam ex Peripateticis philoſophis, Ariſtoteli omnia referre accepta cupientem, philoſophiæ iſtius principi & auctori; atque hoc ſe declaraturum, eſſe profeſſum, quod Demoſthenes oratorias rationes ab illo cum didiciſſet, in ſuas orationes tranſtulerit, & ſecundum illius præcepta ornatus, omnium euaſerit oratorum præſtantiſſimus. Ac initio putabam, vnum eſſe de multis eum qui dicere iſta non dubitaret: teque monebam, ne omnibus inopinatis opinionibus aſſentirere. Cum autem & nomen hominis audiſſem, quem ego & propter mores, & ob cætera probo, miratus equidem ſum: reque diligenter meditata, conſiderationem accuratiorem poſtulare hoc negocium exiſtimaui: ne forte ignorarem, ita ſe rem habere, & nihil vir ille temere locutus eſſet: vt aut, ſi didiciſſem, artes Ariſtotelis priores eſſe Demoſthenis orationibus, vltro ſententiam mutarem; aut ſi contrarium deprehendiſſem, opinionem quam ipſe prius habuiſſem, confirmarem, & eum qui ſecus ſentiret, atque adeo ſcribere paratus eſſet, priuſquã illud opus in vulgus ederetur, a ſententia deducerem. Neque vero tu minimum momentum attuliſti, vt non obiter exquirerem veritatem, cum hortarere, vt eas rationes proferrem, quibus ipſe mihi perſuaſiſſem, cum Demoſthenes iam floreret, ac celeberrimas cauſſas egiſſet, tum ab Ariſtotele artes rhetoricas eſſe ſcriptas. Videbaris & hoc recte monere, ne ſignis aut coniecturis aut alienis rem confirmarem teſtimoniis, cum iſtarum probationum nulla ex neceſſariis propoſitionibus concludatur: ſed vt ipſum Ariſtotelem producerem, in ſuis artibus confitentem, veritatem ita ſe habere. Hoc itaque feci, Ammæe optime, tum ipſius veritatis amore, quam in reb. omnibus indagandam eſſe arbitror, tum in eorum omnium gratiam, qui eloquentiæ ſtudent: ne opinarentur, Peripateticam philoſophiam præcepta oratoria complexam eſſe omnia, neque Theodorum & Thraſymachum, & Antiphontem, quidquam ſcitu dignum inueniſſe, neque Iſocratem & Alcidamantem & Anaximenem, neque horum familiaritate vſos viros, præceptionum artificioſarum ſcriptores, & oratoriarum orationum actores, Theodectem, & Philiſtum, & Iſæum, & Cephiſodorum, Hyperidem, Lycurgum, Æſchinem: neque ipſum Demoſthenem, qui cunctos ſuperauit & ſuperiores & æquales ſuos, & palmam poſteris etiam præripuit, tantum fuiſſe euaſurum Iſocratis & Iſæi doctrina inſtructum, niſi artes Ariſtotelis edidiciſſet. Non eſt vera iſta oratio, mi Ammæe: neque ex Ariſtotelis artibus, poſterius prolatis, orationes Demoſthenis ſunt compoſitæ, ſed ex aliis quibuſdam doctrinis, de quibus quid mihi videatur, peculiari ſcripto exponam. Prolixior enim eſt illa tractatio, quam vt eam aliis ſcriptis obiter inſeri conueniat. Nunc autem demonſtrare conabor De-

mosthene iam in republica florente, cum illustrissimis caussis & forensibus & concionalibus actis, totam Græciam in admirationem eloquentiæ suæ traduxisset; tum demum philosophum artes Rhetorices scripsisse. Fortassis autem necesse est, primum ea quæ ex communibus historiis accepi, quas ii qui vitas horum virorum composuere, nobis reliquerunt, explicare. Initium autem a Demosthene capiam. Is natus est anno ante centesimam Olympiadem: annum egit Timocrate prætore decimum septimum: publicas orationes scribere cœpit, Callistrato prætore, anno ætatis quinto & vigesimo. Et est prima eius foro parata caussa, oratio contra Androtionem: quam scripsit
421 Diodoro, decretum illius, vt legibus contrarium, arguenti. Eodemque tempore altera Callistrato prætore, de Immunitatibus, quam ipse habuit: venustissima omnium orationum, & elegantissime scripta. Diotimo post Callistratum prætore, primam habuit apud Athenienses concionem, quam rhetoricarum tabularum auctores De Classibus inscribunt: in qua hortatur Athenienses, ne pacem, quæ cum rege conuenerat, irritam facerent, neue bellum inciperent, priusquam nauales copias comparassent, in quib. maximum eorum robur situm esset: quæque debeat instructionis esse ratio, ipse docet. Theodemo post Diotimum prætore, & Timocrateam scripsit Diodoro, violatarum legum reum agenti Timocratem; & concionem de mittendis Megalopolitanis auxiliis, quam ipse pronunciauit. Theodemum prætorem secutus est Aristodemus: sub quo contra Philippum concionari cœpit, & apud populum verba fecit, de mittendo cõductitio exercitu, & decem celeribus triremibus in Macedoniam. Hoc tempore & Aristocrateam scripsit Euthycli, decretum illius, vt contra leges factum, accusanti. Theello post Aristodemum prætore, Rhodiensem habuit concionem, qua suadet Atheniensibus, vt paucorum dominatu apud illos abrogato, libertatem populo restituant. Callimacho, tertio post Theellum prætore, tres confecit concliones: quibus auctor est Athenienſibus auxilia mittendi Olynthiis, quos bello premebat Philippus. Primæ initium est, Cum multis in rebus Athenienses, perspici mihi posse videtur: Secundæ, Non idem statuere possum, Athenienses: Tertiæ, Arbitror vos, Athenienses, eam rationem. Hoc prætore & Midiana scripta est, quam composuit, aduersario populi suffragiis condemnato. Ex his duodecim quas hactenus exposui, publicis orationibus, septem sunt conciones, forenses quinque: omnes priores Aristotelis artibus, vt & ex iis quæ de hoc viro traduntur, demonstrabo, & e scriptis illius ipsius.

ARISTOTELES filius fuit Nicomachi, qui genus & artem referebat ad Machaonem, Æsculapii F. matre natus Phæstide, a Chalcidensi quodam oriunda, ex eorum numero qui Stagira in coloniam profecti sunt. Natus autem est Olympiade XCIX, triennio Demosthene maior, prætore Athenis Diotrephe. Polyzelo autem prætore, patre mortuo, decimum octauum annum agens, Athenas venit; & Platoni commendatus, viginti annos cum eo exegit. Platone autem, Theophilo prætore, mortuo, abiit ad Hermiam Atarnei tyrannum: ac triennium cum eo moratus, Eubulo prætore Mitylenas secessit: inde ad Philippum venit, Pythodoto prætore: apud quem Alexandrum instituens, octo annos exegit. Post Philippi obitum, Euæneto prætore, profectus Athenas, duodecim annos in Lyceo scholas habuit. Decimotertio autem, Alexandro mortuo, prætore Cephisodoro Chalcidem migrauit,

grauit,ibique ex morbo deceſſit,cum tres & ſexaginta vixiſſet annos. Atque hęc ſunt,quę nobis ii tradiderunt qui viri vitam deſcripſerunt. Quæ vero ipſe philoſophus de ſeſe ſcripſit,omneſque conatus eorum infringit, qui falſam eius inire gratiam ſtudent,præter alia, quorum meminiſſe haud opus eſt in præſentia,ea quæ poſuit in primo libro huius operis,ſe nō fuiſſe adoleſcentulum,cum Rhetoricas artes ſcriberet,ſed cōſtanti ætate & optima,iam ante libris Topicis & Analyticis & Methodicis editis, argumentis ſunt firmiora. Nam cum vtilitates,quas Rhetorica doctrina continet, demonſtrare cœpiſſet,hęc ad verbum ſcripſit: *Vtilis eſt Rhetorica, eo quod natura meliora ſunt vera & iuſta contrariis: vt hæc,quando iudicia ita fiunt vt decet, ſuccumbere neceſſe ſit. hoc porro dignum eſt reprehenſione. Præterea vt accuratiſſimam ſcientiam adhibeas: per eam tamen perſuadere pleriſque non poſſis dicendo. Nam oratio,quæ ſcientia regitur,eſt doctrina. Hoc autem fieri nequit: ſed neceſſe eſt per communia fidem facere: vt & in Topicis diximus de ratione diſputandi cum populo.* Et cum de Exemplis dicere inſtituiſſet,eadem illa eſſe vi qua Inductiones & Ratiocinationes: hęc de Analytica & Methodica tractatione ponit: *Eorum vero quæ demonſtrant,aut videntur demonſtrare,vt aliud eſt Inductio, aliud Ratiocinatio: ita* 122
ſe res & hic habet. Eſt enim Exemplum,Inductio; Enthymema vero,Ratiocinatio: id vero quod apparet,Apparens ratiocinatio. Appello enim Enthymema, rhetoricum ſyllogiſmum: Paradigma vero,inductionem rhetoricam. Omnes autem fidem faciunt demonſtrando,aut exempla commemorando aut enthymemata,ac præter hæc fere nihil. Itaque ſi omnino neceſſe eſt ratiocinando aut inducendo quiduis oſtendere, (certum porro nobis hoc eſt ex Analyticis) neceſſe eſt horum vtrumque eſſe idem. Quod autem diſcrimen ſit Exempli & Enthymematis, conſtat e Topicis. Ibi enim de Ratiocinatione & Inductione dictum eſt prius,cum aliquid in multis & ſimilibus eodem modo ſe habere oſtenditur;ibi eſſe Inductionem;hic,exemplum. Cum vero aliqua ſunt,& aliud quiddam propter hæc contingit, eo quod illa ſunt aut omnino aut crebro,illic Ratiocinationē,hic Enthymema vocari. Manifeſtum autem eſt vtrumque eſſe bonum genus eloquentiæ,vt & in Methodicis dictum eſt, & in his res eodem modo ſe habet. Ac Ariſtoteles quidem de ſeſe ſcripſit, teſtatus aperte ſe iam natu grandiorē,editis ante præſtantiſſimis operibus, artes Rhetoricas compoſuiſſe. Hęc ſunt per quę conſtitui declarare, actiones oratoris eſſe priores artibus philoſophi:ſatiſque demonſtratum eſſe exiſtimo:ſiquidem ille annum vigeſimumquintum agens,rempublicam capeſſere & concionari cœpit,& orationes in iudicia ſcribere:hic vero iiſdem temporibus adhuc cum Platone vixit ac commoratus eſt,vſq; ad annos ſeptem & triginta, neq; ſcholę rector,neq; ſectę peculiaris auctor. Siquis autem ita rixoſus eſt, vt & his refragetur,vt Rhetoricas quidem artes Analyticis & Methodicis & Topicis poſterius ſcriptas fateatur eſſe verum, nihil autem prohibere dicat, quo minus opera illa concinnarit philoſophus,dum adhuc a Platone erudiretur: frigidam ſane & ineptam argumentationem adducendo,& callidiſſimam aggreſſionem maxime reddere probabilem per vim contendendo, qua quod diſſentaneum eſt, aliquando fit conſentaneum: omiſſis iis quæ contra hæc dicere poſſem,ad ipſa philoſophi teſtimonia me conuertam: quę tertio Artium libro poſuit,cum de metaphora ſic ad verbū ſcribit: *Cum quatuor tranſlationum genera ſint,eæ maxime probantur quæ proportione conſtant:ſicut Pericles dixit,adoleſcentiam,quæ in bello perierit,ita ſublatam eſſe ex vrbe,vt ſiquis*

ver ex anno tolleret: & Leptines de Lacedæmoniis, non esse committendum vt lusca fiat Græcia: & Cephisodotus, cum Chares rationem reddere Olynthiaci belli studeret, indignabatur, cum diceret, illum qui populum in furnum duxisset, ita sic rationes referre conari. Quòd scilicet aperte philosophus ipse demonstrat, post Olynthiacum bellum a se scriptas esse Artes: id verò sub Callimacho fuit, vt ostendit Philochorus libro sexto Atticarum historiarum, qui ad verbum ita scribit: *Callimachus Pergasenus: Sub hoc cum Olynthiis, qui a Philippo bello premebantur, & per legatos opem Athenienſiũ implorarant, inita societate, auxilia miserunt, velites bis mille, triremes triginta, cum Charete; quas & compleuerunt.* Deinde vbi exposuit pauca interim gesta, ponit hęc: *Sub idem porro tempus, cũ Chalcidenses bello vrgerentur in Thracia, & legatos Athenas misissent, Charidemum, qui in Hellesponto exercitum ducebat, miserũt Athenienses. Qui cum octodecim triremes & ferentariorũ quatuor milia haberet, atq; equites centum & quinquaginta: Pallenen & Botiæam cum Olynthiis inuasit, agrumq; vastauit.* Postea de tertiis auxiliis hęc dicit: *Cum Olynthii denuo legatos Athenas misissent, rogarentq; ne se bello subigi paterentur; sed præter eas copias, quas iam haberent, auxilia mitterent non conducticia, sed ciuium: misit eis populus triremes alias septemdecim, & ciues armatos bis mille, & equites trecentos in hippaginibus, Charete totius classis præfecto.* Quamuis autem & hęc dixisse satis sit ad coarguendam eorũ ambitionem, qui Demosthenem Aristotelis Artes ęmulatũ esse affirmant, qui iam quatuor habuerat conciones Philippicas, & tres Græcas; & orationes proferre possim, in iudicium scriptas, quas nemo criminari poterit vt viles & vulgares, ac nihil
123 artis prę se ferentes, quando ante Aristotelis Artes compositę fuerint: ego tamen huc vsq; progressus, non insistã, sed & alias eius orationes, easq; celeberrimas, ostendam, & concionales & forenses, ante istarum artiũ editionẽ fuisse pronunciatas, teste rursus ipso vtẽs Aristotele. Nam Callimacho, quo prętore Demosthenis impulsu auxilia Olynthum miserunt Athenienses, Theophilus successit, sub quo Philippus vrbe Olynthiorũ est potitus: deinde Themistocles, sub quo sextã Philippicã concionẽ pronunciauit Demosthenes, de tuendis insularibus, & vrbib. Hellesponti, cuius est initiũ; Quę nos quidẽ, Athenienses, reperire potuerimus, hęc sunt. Themistoclem secutus est Archias, sub quo monet Athenienses, ne Philippũ Amphictyonia prohibeant, neue causſam belli præbeant, pace nuper cũ Philippo facta. Est autẽ & illius concionis hoc principiũ, Equidem video, Athenienses, hæc negocia. Post Archiã fuit Eubulus: deinde Lyciscus, sub quo septimã Philippicarũ concionũ habuit, ad Peloponnenses legationes, hinc ducto initio; Cum verba fiũt, Athenienses. Post Lyciscũ prętor fuit Pythodotus: sub quo octauam concionẽ Philippicã habuit ad Philippi legatos, cuius est principiũ; Non committendũ est, Athenienses, vt ob ea crimina. & orationẽ contra Æschinẽ composuit, rationes secundę legationis, ad exigendũ iusiurandum obitæ, relaturum. Post Pythodotum est Sosigenes: sub quo nonã contra Philippum habuit concionem de Chersonesitanis militibus, ne Diopithis copię dimitterentur: quę hoc habet principiũ, Decebat sane, Athenienses, omnes eos qui apud vos verba faciunt, in dicendo nec inimicitiarũ nec gratię vllam ducere rationẽ. Eodemq; prętore, decimã: qua docere studet, Philippum turbare pacem, & bello priorem lacessere: cuius est initiũ; Cum multi sermones habeantur, Athenienses, in singulis fere concionibus. Post Sosigenẽ prętor est Nicomachus, sub quo vn-

decimam

decimam concionem recitauit de pace per Philippum turbata, deq; mittēdis Byzantium auxiliis: cuius eſt initium; Cum & magni momēti ea eſſe putem de quib. deliberatis Athenienſes, & multum reipublicę intereſſe: dabo operā vt de iis dicā. Poſt Nicomachū Theophraſtus prætor fuit, ſub quo auctor fuit Athenienſibus, ſtrenue in bellum incumbendi, vt iam indictum a Philippo. & eſt hæc extrema orationū Philippicarum, ſic incipiens; Philippū, Athenienſes, non pacem feciſſe vobiſcū, ſed diſtuliſſe bellum, cognoſtis omnes.

Has porro duodecim orationes omnes, quas recenſui, ante editionē Ariſtotelis Artium habuiſſe Demoſthenē, Ariſtotelem ipſum citabo teſtem. Auſpicatus enim ſecūdo Artium libro definitionem locorum vnde argumēta ducuntur, etiā locum a tempore adhibet, appoſitis ipſi exemplis. Aſcribā autem ipſa philoſophi verba: *Alius tempus ſpectat: vt Iphicrates in oratione cōtra Harmodium: Si priuſquam feciſſem, ſtatuam poſtulaſſem: ſi feciſſem, dediſſetis: cum fecerim, non dabitis? Nolite ergo accepturi beneficium, policeri; eoq; accepto, auferre. Et rurſum, de tranſitu Philippo per Thebanos in Atticam dando: Si priuſquā aduerſus Phocenſes opem vobis tuliſſem, poſtulaſſem, promiſiſſetis: abſurdū fuerit, poſteaquam re ante confecta & accelerata, poſtulo, non dare tranſitum.* Tempus autē illud quo Philippus tranſitum a Thebanis in Atticam poſtulauit, cōmemorans auxilia Phocenſi bello lata, hiſtoria communi declaratur. Ita enim ſe res habuit: poſt Olynthiorū captiuitatem, prætore Themiſtocle, pactiones Philippo cum Athenienſib. interceſſerunt de amicitia & ſocietate: quę ſeptē durarunt annos vſq; ad Nicomachum, & poſt Nicomachum, Theophraſto prętore, ſunt diremptæ, cum & Athenienſes Philippum initium belli facere quererentur, & Philippus Athenienſes accuſaret. Cauſſas autem cur bellum ſuſceperint, cum vtriq; iniuriam ſibi fieri dicerēt, & tempus quo pacem irritam fecerunt, accurate ſignificat Philochorus ſexto Atticæ hiſtoriæ libro: e quo maxime neceſſaria depromam: *Theophraſtus Allæenſis: Sub hoc Philippus claſſe primum comparata Perinthum oppugnauit Inde repulſus, Byzantium obſedit, machinis adductis.* 124 Deinde commemoratis iis in quib. Athenienſes per litteras accuſabat Philippus, cum Demoſthenes eos ad bellum incitaſſet, decretaq; ſcripſiſſet, populum ſciuiſſe ait, pilam de Philippica ſocietate & pace tollendā, & naues compiendas, & cætera bello idonea paranda eſſe. Hæc cum ſcripſerit, Theophraſto prætore eſſe facta, ea quæ ſecuto anno poſt pacis ſublationem prætore Lyſimachide acta ſunt, recenſet. Sed & horū maxime neceſſaria ponam: *Lyſimachides Acharnenſis: Sub hoc fabricas naualium & armamentariorum diſtulerunt propter bellum Philippicum. ſed pecuniam omnem iuſſerunt eſſe militarem, Demoſthene referente. Cum autem Philippus Elateam & Cytiniū occupaſſet, & Thebas miſiſſet legatos Theſſalorum, Ænianum, Ætolorum, Doloporum, Phthiotarum, & Athenienſes eodem tempore Demoſthenem legatum miſiſſent, his ſocietatem decreuerunt.* Quia vero conſtat, quo tempore legati Athenienſium, Demoſthenes cum collegis, Thebas ingreſſi fuerint, itemq; Philippi, quod in Lyſimachidē prætorem incidit, cum vtriq; iam bello ſe paraſſent: Demoſthenes ipſe rem declarabit in oratione de Corona. Ponam autē ipſius verba, quæ ad rem faciunt: *Cum Philippus ad hunc modum per iſtos ciuitates concitaſſet, his decretis & reſponſis elatus, cum copiis aduentans, Elateam occupauit: quaſi nunquam omni adhibito ſtudio, nobis & Thebanis inter nos conſpiraturis.* Cæterum commemoratis iis quę tum acta erant, itemque oratione ſua, quam pro con-

cione habuerat,& vt legatus Thebas miſſus ab Athenienſibus fuerit,hæc ad verbum ſubiungit:*Vt autem Thebas peruenimus, Philippi, Theſſalorum, cæterorumque ſociorum legatos ibi inuenimus: ac noſtros quidem amicos perterritos; illius vero,confidentes.* Deinde cum literas quaſdam recitari iuſſiſſet, hęc ſubiicit: *Deinde concione conuocata,adduxerunt illos, vt qui ſociorum locum tenerent: qui progreſſi,concionem habuerunt, cum inſigni & Philippi laudatione, & inſectatione veſtrum: quidquid vmquam aduerſus Thebanos egiſſetis,in memoriam reuocantes. Denique adhortati illos ſunt,vt pro acceptis beneficiis gratiã Philippo referrent, & pœnas de vobis ſumerent iniuriarum,vtro modo vellent, ſiue tranſitu ipſis dato contra vos,ſiue vnâ facta in Atticam impreſſione.* Quodſi prætore Lyſima- 10
chide poſt Theophraſtum,ſoluta iam pace,Philippi legati miſſi Thebas fuerunt,qui eos hortarentur,maxime vt vna facerent impetum in Atticam, aut ſaltem tranſitum Philippo darent,acceptorum Phocico bello beneficiorum memores;&,ſi huius legationis meminit Ariſtoteles,(vt paulo ante oſtendi, verbis illius prolatis)minime dubiis demonſtratũ eſt argumentis,omnes Demoſthenis cauſſas ante Lyſimachidis præturam actas,tam in cõcionibus, quã in iudiciis,Ariſtotelis Artibus fuiſſe priores. Addam & aliud teſtimonium a philoſopho ſumptum: e quo dilucidius etiam fiat,poſt bellum inter Philippum & Athenienſes ortum,Rhetoricas ab eo compoſitas eſſe artes, Demoſthene florente iam in republica, omnibuſq; & concionibus & forenſib. ora- 20
tionibus habitis: quarum paulo ante feci mentionẽ. Nam expoſitis argumẽtorum locis,philoſophus eum etiam qui a cauſſa ducitur,ponit. Aſcribam autem verba illius:*Alius eſt ex eo,quod,cum cauſſa non ſit,pro cauſſa affertur;veluti, quod ſimul,aut poſt hoc ſit factum. Nam Poſt hoc, pro Propter hoc, capiunt, iique maxime qui in republica verſantur: velut Demades Demoſthenis adminiſtrationem omnium malorum eſſe cauſſam contendit,quod poſt illam bellum fuerit conflatum.* Quales igitur Demoſthenes actiones inſtituit,Artibus Ariſtotelis, quaſi viæ ducibus,vſus; ſi omnes publicę orationes,propter quas & laudatur & in admiratione eſt,ante bellum ſunt habitę,vt ſupra demonſtraui,vna oratione de Corona excepta? Ea enim ſola in iudiciũ venit poſt bellũ,Ariſtophonte præ- 30
tore,nouem annis poſt Chæronenſe prœlium: poſt Philippi obitũ,octo: quo
125 tempore Alexander ad Arbela victoria potitus eſt. Quodſi quis eorum qui aduerſus omnia contendunt,dicat eum illam ſcripſiſſe orationem,lectis forſitan Ariſtotelis Artibus,omnium pręſtantiſſimã: quamuis multa haberem, quę contra illum dicerem: ne vltra quã decet,mihi producatur oratio, etiam hanc cauſſam fuiſſe peractã ante confectas Artes Ariſtotelis, ipſo philoſopho teſte vſus,me oſtenſurũ eſſe polliceor. Propoſito enim loco argumentorũ & affectis inter ſeſe,hæc ad verbũ ſcribit: *Alius eſt ex affectis inter ſeſe. Nam ſi alteri ineſt honeſte & iuſte feciſſe,alteri perpeſſum eſſe inerit: &, ſi iuſſiſſe,etiã feciſſe: veluti publicanus Diomedon de publicanis: Nam ſi vobis turpe nõ eſt vendere,nec nobis* 40
redimere. &, ſi perpeſſo honeſtum & iuſtum tribuitur,etiam ei quod actum eſt tribuetur, & ei qui fecit, & ei qui facit. Verum hic captioni locus eſt. Neq; enim ſi iure perpeſſus eſt,etiam iure ab hoc eſt perpeſſus; vt qui pater capitalẽ fraudem in ſeſe admiſit, ſi a ſuo filio ad capitale ſupplicium raperetur: conſiderandum eſt ſeorſim, vtrum perpeſſus, dignus fuerit qui perpeteretur, & qui fecit, dignus qui faceret. Deinde vtendum vtro modo conuenerit. Hæc enim aliquando diſſentiunt: vt in Alcmæone Theodectis, & cauſſa Demoſthenica,& eorum qui Nicanorem occiderunt.

occiderunt. Quæ autem est causſa Demosthenica, & interfectorum Nicanoris, de quibus scripsit philosophus, in qua præcipuum controuersiæ caput fuit ex loco affectorum inter sese, nisi illa aduersus Æschinem pro Ctesiphonte, qui decretum Demosthenis de Corona fecit, eaque de causſa violatarum legum est postulatus? In hac enim quærebatur, non commune illud, vtrum honoribus & coronis dignus esset Demosthenes, qui de suo sumptus feciſſet in reficiendos muros; sed vtrum, quo tempore rationes nō retuliſſet; lege vetãte tales coronari. Nam ex affectis inter sese, hoc est; an, quemadmodum populo dare, sic & reo accipere coronam licuerit? Ac ego quidem huius arbitror causſæ meminiſſe Aristotelem. Siquis autem dicat, eum de causſa donorum loqui, quam prætore Anticle defendit sub Alexandri obitu, multo recentiores etiam faciet Artes Aristotelis. Enimuero oratorem artes quas ad præclaras illas orationes adhibuit, non a philosopho accepiſſe, sed e contrario, Demosthenis & aliorum oratorum opera adhibentem Aristotelem Artes illas scripsiſſe, satis esse demonstratum existimo.

DIONYSII HALICARNASSEI RESPONSIO AD CN. POMPEII EPISTOLAM, IN QVA ille de reprehenso ab eo Platonis stylo conquerebatur.

DIONYSIVS CN. POMPEIO S.

EPISTOLAM quandam a te missam accepi, quæ & docta, & mihi valde grata fuit: in qua scribis, te meas commentationes, quarum tibi Zeno communis amicus copiam fecit, percurrentem, & amico animo in eis affectum, alia quidem omnia suspicere: ea vero parte offendi, in qua Platonis reprehensionem collocauerim. Equidem quod tanta reuerentia erga virum affectus es, recte facis: quod vero hæc de me sentis, non recte. Siquis enim alius Platonis eloquẽtiam cum stupore quodam admiratur, tum vel maxime ego. Quo vero animo erga eos omnes affectus sim, qui suas cogitationes in communem vtilitatem proferunt, & iis vitam nostram ac rationem ab errore deducunt, aperiam tibi, faciamque profecto vt credas, nihil me noui attuliſſe, nihil ab opinione hominum alienum, nihil quod a peruagata omnium sententia abhorreat. Ego igitur sic existimo, eum qui cuiusuis rei siue corporis laudes litteris mandare volet, virtutes, nō vitia (siqua rei aut corpori insunt) proferre oportere: cum autem volet discernere quid optimum in quolibet genere vitę, quid pręstantissimum earum rerum quæ vno eodemq; genere cõtinentur, accuratissimam inquisitionem & iudicium adhibere, nec quidquam eorum quib. prædita sunt, siue sint mala, siue bona, silentio præterire. Hac enim ratione veritas vel maxime inuenitur: qua nihil est melius, nihil pretiosius. His positis, illud dico: Si orationem contra Platonem haberem, sicuti quondam orator Zoilus habuit, quæ eius vitia omnia perstringeret, perperam me facere profiterer: & si laudes eius celebrare volens, orationes quasdam absurdas celebrationibus insererem. non enim criminationes eis, sed ne defensiones quidem adhibendas statuo. Sin autem formas dicendi animo & cogitatione complecti volens, & eos philoso- 126

phos & oratores qui primas tulerunt, in eis considerare & exquirere, tres quidem ex omnibus elegi, qui principes & clarissimi habentur, Isocratem dico, Platonem & Demosthenem: quibus rursus Demosthenem antetuli. id faciens, nullam me existimo nec Platoni nec Isocrati iniuriam intulisse. Sed me hercule, inquit, non decebat te Platonis errores & vitia coarguere, cum Demosthenem in cælum ferre institueres. At quomodo accuratissime ponderassem & perpendissem, si præstantissimas orationes Isocratis & Platonis, excellentissimis orationibus Demosthenis non opposuissem, & qua ex parte eius orationes antecellunt, verissime non ostendissem? non in omnibus eos viros deliquisse prædicans, (summæ enim hoc esset insaniæ) sed nec in omnibus etiam eos æque rectam viam secutos esse. Sin hoc non feciſſem, laudibus vero ornassem Demosthenem, omnes virtutes eius persequens, bonum quidem esse oratorem persuasissem lectoribus: præstantissimum autem esse eorum omnium qui principatum in dicendo tenent, non persuasissem, si clarissimos oratores cum eo non comparassem. Multa enim quę per se pulchra & suspicienda videntur, aliis melioribus comparata, minora opinione apparent. Sic etiam aurum auro comparatum, melius vel deterius deprehenditur: tum etiam omne aliud opus manu effectum: denique ea omnia quorum finis est illustratio & euidentia. Quodsi quis existimet iniucundissimum in oratione ciuili iudicium ex contentione profectum, & per se singula velit perpendere, nihil vetabit eandem rationem etiam in aliis sequi, nec poesin cõferre poesi, nec compositionem historiæ compositioni, nec remp. reipublicæ; non legem legi, non ducem duci, non regem regi, non vitam vitæ, non decretũ decreto: quod nemo sanæ mentis cõcedet. Quodsi fides etiam quæ ex testimoniis ipsis depromitur, afferenda est, quib. planius tibi fiat, optimum id esse expendendi genus quod rerum comparatione constat: omissis aliis, Platonem ipsum testem producam: qui cum voluisset specimen dare, quantum valeret in oratione ciuili, non contentus fuit aliis scriptis, sed aduersus clarissimum oratorem, ex his qui tum florebant, alium ipse in Phædro conscripsit dialogum, cuius argumentum est amatorium. neque eo vsq; progressus, finem fecit ac destitit, relicto iis qui lecturi essent iudicio de orationis eorum pulchritudine: verumetiam Lysiæ vitia attigit, ascribẽs ei virtutes dicendi, auferens vero rerum. Cum igitur Plato rem molestissimam & maxime odiosam aggressus, se ipsum, inquam, quoad oratio pateretur, laudibus in cælum ferendi, nihil se dignum reprehensione facere putabat, si cum præstantissimo illius ætatis oratore suum dicendi genus cõtenderet, docens in quibus & Lysias peccasset, & ipse excelluisset: quid admiratione dignum feci ego, genus dicendi Demosthenis cum illo Platonis comparans, & siquid mihi in eis non præclare se habere videbatur, perpendens? Nolo enim alia eius scripta in medium afferre, in quibus eos qui ante eius ætatem vixerunt, reprehendit, Parmenidem, Hippiam, Protagoram, Prodicũ, Gorgiam, Polum, Theodorum, Thrasymachum, & alios multos, non omnia sincere de eis scribens, sed, si vis, ambitiose. Inerat enim, inerat Platonis naturæ, quæ multis virtutibus ornata erat, studium honoris. Declarauit autem hoc vel maxime in æmulatione Homeri, quem corona donatum, vnguentisque delibutum, ex ea republica quam constituebat, exturbauit: quasi his ipse qui eiiciebatur, egeret; per quem cum omnis alia institutio in vitam ingressa est,

tum

tum etiam ad extremum philoſophia. Sed concedamus Platonem ſincero animo, ipſius inquam veritatis cauſſa, omnia vera dicere: quid tandem abſurdi faceremus, ſi eius leges adhibentes, cum eo pertendere vellemus orationes eorum qui poſt floruerunt? Deinde neque ſolus ego, neq; primus exiſtam, qui aliquid de Platone ingreſſus eſt dicere. Neq; me quiſpiam hoc ipſo reprehendere poterit, quod in clariſſimum philoſophum, & pluſquam duodecim ętatib. me anteeuntem inquirere ſtatui, quaſi aliquid inde gloriæ conſecuturus. Multi enim inuenientur qui ante me hoc fecerunt; alii, qui eiuſdē 127
temporibus ſpiritum ducebant; alii, qui multis poſt annis viguerunt. nam &
1 eius decreta nonnulli reprehenderunt, & dialogos calumnia affecerunt: ac in primis proprius eius diſcipulus Ariſtoteles, deinde Cephiſodorus, Theopompus, Zoilus, Hippodamas, Demetrius, & alii multi: non ob inuidiam aut inimicitias eum reprehendentes, ſed veritatis inueſtigandæ gratia. Tot & tantorum virorum exempla ſecutus, & vel maxime Platonis, nihil me exiſtimaui a philoſophica arte dicendi alienum facturum, ſi bonos bonis contenderem. Sed de ſtudio, quod in comparandis formis poſui, hactenus.

Reſtat vt de dialogis huius viri, quorum mentionem in libello de oratoribus Atticis fecimus, dicamus. Afferam autem eandem orationem, qua illic vſus ſum: Elocutio Platonis ex vtraque forma dicendi, nimirum ex ſublimi &
5 tenui, temperata eſſe videtur, quemadmodum antea diximus: non tamen in vtraque dicendi forma ęque excellit. Quando enim tenuem, facilem, ſimplicem, ac nulla arte præditam elocutionem affectat, dici non poteſt quam ſuauis & humana eſt. Nam & pura ſatis, & dilucida eſt, quemadmodū lucidiſſima corpora: accurata etiam & tenuis magis, quam quæuis alia earum quæ ad eam ipſam elocutionem elaboratæ ſunt. Nominibus communibus vtitur; perſpicuitati ſtudet, omnem compoſitionem nominis ad nomen appoſiti negligit. In eam etiam ſordes & antiqua illa inuenuſtas ſenſim atque latenter incurrit, & iucundum quendam florentemque ac tempeſtiuum florem edit, & quaſi a fragrantiſſimis pratis aura quædam ſuauis ex ea manat; & ne-
5 que vocis ſonitus videtur præ ſe ferre loquacitatem, neque ornatus inſolentiam. Cum autem ad loquacitatem, & præclarius dicendi genus (quod ſæpenumero facere ſolet) immenſo impetu ferri cœpit, multo ſe dēterior efficitur. Nam & minus ſuauis, & peius Græce loqui, & craſſior videtur eſſe quam altera. Diluciditatem enim obſcurat, & tenebris ſimilem facit: longitudinē attrahit, mentem in longius ducens. cum eam paucis nominib. contrahi oporteret, in circūlocutiones honeſtatis expertes effunditur, & diuitias orationis vanas oſtentat: verbis propriis, & quę ſunt in communi vſu poſita, neglectis, nouata & peregrina, atq; ea quę antiquitatem decent, inquirit. Maxime autem iactatur in figurata elocutione. multa enim & frequens eſt in nomini-
40 bus ad nomen appoſitis, in appellationib. dandis inepta. dura eſt, nec ſeruat proportionem in tranſlationibus. Inuerſiones longe petitas & multas, ac eas quæ neque modum ſeruant, neque loci & occaſionis rationem habent, aſſumit. Figuris poeticis, quæ ſummam ſatietatem afferunt, & maxime Gorgianis, intempeſtiue ac nimis pueriliter gloriatur; in quib. magnificētiā quādam ſeruat, quemadmodum quodam in loco Demetrius Phalereus ait, & alii multi. non enim a me hæc eſt profecta oratio. Neque me aliquis putet hęc dicere, quod omnem ornatum & varietatem orationis, qua vtitur Plato, im-

probem. Non enim ſum adeo excors & ſtupidus, vt hanc laudem tanto viro prę-reptam velim: præſertim cum me non prætereat, eum multa & admiratione digna, atque a ſumma vi profecta, in lucem attuliſſe. Sed illud offendere volui, eum in compoſitione talia peccata committere conſueuiſſe. Ac peior quidem ſe ipſo fit, quando amplum dicendi genus & eximium perſequitur: longe vero melior, quãdo tenuem elocutionem, accuratam, & quę nullo artificio elaborata videtur, ſed exornatam inculpabili & ſimplici exornatione inducit. Aut enim nullum omnino committit peccatum, aut leue admodũ, aut nulla reprehenſione dignum. Equidem tantum virum cenſebã omnem vitaſſe reprehenſionem. hæc enim ei omnes qui ætate eius vixerũt, vitio vertunt, (quorum nomina non neceſſe eſt me proferre) ac ipſe ſibi, quod apertiſſimum eſt. Senſiſſe enim videtur ſuas ineptias, quibus nomen Dithyrambo dedit: quod me in præſentia, quamuis a veritate alienum non ſit, referre pudet. Hoc vero ei (mea quidem ſententia) accidiſſe videtur, quod cum eſſet educatus in dialogis Socratis, tenui genere & accurate conſcriptis, in eis non permanſit, ſed Gorgiæ & Thucydidis compoſitionem ſecutus ſit. Itaq; nihil quod a decoro abhorret, amplecti debuit, attrahens ſimul quædã vitia cum virtutibus, quibus illorum formæ dicendi præditæ erant. Exemplum autem profero ſublimis dictionis ex vno libello eorum qui vel maxime in ſermone
128 omnium verſantur, in quo Socrates ſermones amatorios infert ad Phędrum, qui vnus erat ex familiariſſimis eius, a quo etiam libellus inſcriptionem accepit. In eo enim libello multam habet venuſtatem, & cuius hoc principium ſumma iucunditate refertum eſt; O amice Phædre, quonam, & vnde? PHÆ. A Lyſia, o Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulandi gratia, extra mœnia. multum enim illic conſumpſi temporis, ſedens a matutino, vſque ad lectionem Lyſiacæ orationis, & finita lectione huc vſque. Deinde, quaſi ex aere ſereno & ſtabili coortus ventus, puritatem dictionis turbat, in poeticam inelegantiam tendens, hinc exorſus: Iam agite o Muſæ dulces, ſiue propter cantus ſpeciem, ſiue propter muſicum illud genus, ſuauium & ſtridularũ hoc nomen habuiſtis, meum adiuuate ſermonem. Hęc autem ſtrepitus eſſe & dithyrambos, qui quidem nullum ornatum habent, exiguamque ſententiam, ipſe dicit. exponens enim, quam ob cauſſam impoſitum eſt amoris nomen affectui, his verbis vſus eſt: Nam cupiditas, quæ a ratione abhorrens, ſuperauit opinionem ad id quod rectum eſt contendentem, & ad voluptatem formæ rapit, atque a cognatis cupiditatibus circa corporis formam vehementer corroborata vicit & ſuperauit, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης (*id eſt, ab ipſo robore*) nomen inuenit, & ἔρως (*id eſt amor*) nominata eſt. Num tibi o amice Phædre, quemadmodum mihi, videor motu quodam impulſus, diuinum quiddam paſſus eſſe? PHÆ. Omnino quidem, o Socrates, pręter morem profluens quędam amplitudo te cepit. SOCR. Silentio igitur me audi. nam re vera diuinus hic videtur locus. Quare ſi forte ſæpius nympharum afflatu procedente ſermone corripiar, ne mireris. ea enim quæ modo canebam, a dithyrambis non multum diſtant. In his quidem genus quod in rebus cernitur, minime reprehendo: verum elocutionis quandam partem, nempe eam quæ in figuratam & dithyrambicam dictionem delabitur, in quibus modum & decorum non retinet. Reprehendo autem non quorumuis aliquem, ſed virum magnum, & qui prope ad diuinam naturam acceſſit; quod faſtum poeticæ

ticæ compoſitionis* & genus dicendi philoſophorum proprium induxit, imitatus Gorgiam, ita vt etiam orationem dithyrambis ſimilem faciat: nec hoc vitium celet, ſed palam profiteatur. Ac tu etiam ipſe, iucundiſſime Cnei, idem quod ego de homine ſentire videris, quantum ex tuis litteris intelligere potui, in quibus ad verbum ſic ſcribis: In aliis quidem dicendi formis facile eſt tenere medium quiddam inter laudem & reprehenſionem: in compoſitione vero quod non ſucceſſit, omni ex parte aberrat. Itaque mihi ſentire videris, hos viros non ex rebus periculoſiſſimis, neque paucioribus, ſed ex plurimis, & ex iis in quibus rectum curſum tenuerunt, perpendendos eſſe. Et paulo poſt infers: Equidem quamuis poſſem reſpondere, & rationem reddere horum omnium, aut ſaltem plurium; tamen tibi contradicere non audeo: hoc tamen vnum affirmo, eum res magnas nullo modo conſequi poſſe, qui non ciuſmodi etiam audeat & ſuſcipiat, in quibus errare neceſſe eſt. Nulla eſt inter nos diſſenſio. nam & tu fateris neceſſe eſſe, eum qui rebus magnis ſtudet, nonnumquam labi: & ego aio ſublimem & magnificam ac multis periculis opportunam elocutionem cõſectatum Platonem, non in omnibus partibus rectam viam aſſecutum eſſe: minimum tamen locum obtinere peccata, ſi cum recte factis eius conferantur. Atque hoc vno dico Platonem a Demoſthene vinci, quod apud illum nonnumquam ſublime genus dicendi cadit in vanum & inſuaue: apud vero hunc numquam, aut certe admodum raro. Ac de Platone hactenus.

*in ſermones philoſophicos inuexit.

De Herodoto & Xenophonte quid ſentiam ſcire cupis; ac me etiam de eis ſcribere vis: quod iam feci in illo Commentario quem de Imitatione ad Demetrium ſcripſimus. Primus liber,* ipſam imitationem de inueſtigatione comprehendit: ſecundus, qui poetæ, philoſophi, hiſtorici & oratores, ſequendi ſint: tertius, quomodo imitandi; ſed ea de re nondum abſolutus. In ſecundo vero, de Herodoto, Thucydide, Xenophõte, Philiſto, & Theopompo, (hos enim viros ad imitandum aptiſſimos iudico) hæc ſcribo: Quod ſi etiam de his dicendum eſt, de HERODOTO quidem & THVCYDIDE hęc ſentio. Primum officium eſſe puto, & id vel maxime omnib. neceſſarium, qui res geſtas hominũ, monumentis annalium mandare ſtudent, materiam eligere pulchram & iucundam, ac eam quæ animos legentium voluptate afficiat atque perfundat: quod Herodotus mea quidem ſententia melius vidiſſe & expreſſiſſe videtur, quam Thucydides. Ille enim, communem Græcorum & barbarorum hiſtoriam conſcripſit; ne & res geſtæ maiorum obliterarentur, & ne eorum facta & alia quæ enumerat, intercíderent, atque ex hominum memoria tollerentur. idem enim eſt ipſum procœmium, idem exorſus & finis hiſtoriæ. Thucydides autem vnum tantummodo bellum ſcriptura perſequitur, & id neque honeſtum, neque fortunatum, & quod numquam geri oportuit: ſin minus, obliuioni & ſilẽtio traditum a poſteris ignorari debuit. Quod autem malam materiam ſibi ſumpſerit, etiã ipſe in exorſu planum facit. Ciuitates enim multas ait eo bello partim a barbaris, partim a ſe ipſis vaſtatas & funditus euerſas fuiſſe: & exſilia, proſcriptiones, cædes hominum tantas factas eſſe, quantas poſt hominum memoriam vmquã; & terræ motus, ſiccitates, morbos, inualetudines, & alias multas calamitates importatas: ita vt ſtatim in principio lectores, qui totius Græciæ calamitates ſint aduituri, abalienentur. Quãto autẽ ea ſcriptio quę admirãda opera

*ipſam de imitatione diſquiſitionẽ continet.

1

129

& facta tam Græcorum quam barbarorum aperit, antecellit eam quæ miſeranda & funeſta mala Græcorum nuntiat, tanto meliores partes Herodotum Thucydide in eligenda materia ſecutum eſſe video. Neque enim illud afferre licet, eum neceſſitate coactum, ad eam ſe ſcriptionem contuliſſe; cum eum non præteriret, & illa pulchriora eſſe, & nollet hæc in aliorum manus venire. Aliter enim ſe res habet, dum maiorum res geſtas in exordio conuitiis afficit, & ſua ætate pulchras & admirandas geſtas eſſe aſſerit: quæ manifeſte declarant, eum non præter voluntatem ad hanc ſe materiam contuliſſe. Hoc tamen Herodotus minime fecit: & quamuis Hellanicus & Charon, qui ante eius tempora vixerunt, eandem materiam perſecuti ſint, non tamen eum a propoſito auocarunt: quinetiam ſperabat ſe ipſis aliquid pul-
2 chrius allaturum; quod etiam fecit. Secundum munus eſt eius qui facta hominum memoriæ mandare volet, ſcire vnde principium ſumendum eſt, & quouſque progrediendum. qua in re Herodotus longe prudentior Thucydide eſſe videtur. primo enim loco cauſſam deſcribit, ob quã barbari Græcis iniurias inferre cœperunt: & progrediens, in barbarorum punitione & vltione deſcribenda conquieſcit. Thucydides vero, exordium ſumit ſuæ hiſtoriæ a parum felici & florenti ſtatu rerum Græcarum: quod eum facere (cum & Græcus eſſet, & ciuis Athenienſis) non oportebat; & vel maxime, cum non eſſet ex humili & plebeio genere ciuium, ſed ex his quibus Athenienſes primas deferebant, & quos militari præfectura ac aliis ſummis honoribus dignos cenſebant: neque ita aperte, vt apertiſſime belli cauſſas ſuæ vrbi aſcriberet; cum alias multas occaſiones haberet quibus eas attribueret. Ac initium narrationis facere debebat non a Corcyrenſibus, ſed a præſtantiſſimis patriæ factis, quę ſtatim poſt bellum Perſicum ediderant: quorum deinde tamen in conuenienti loco non ita recte, ſed quaſi curſim mentionem facit. At cum hæc narraſſet, ſumma cum beneuolentia & ſtudio, vt vir amãs ciuitatis, deinde inferre debebat, Lacedæmonios horum inuidia & metu commotos, alias interim cauſſas prętendentes, bellum ſuſcepiſſe. ac tum demum Locrenſium res, & contra Megarenſes ſcitum, & ſiqua alia voluit, exponere debuit. Fines autem pluribus erroribus ſcatent. quamuis enim dicat ſe omni bello interfuiſſe, & ſe omnia polliceatur eſſe narraturum: tamen in nauale prœlium Athenienſium & Peloponneſiorum, quod prope Cynoſſema geſtum
*Phylaſiorũ exſulum reditu. fuit anno XXII, finem facit. Satius vero erat, dum perſequeretur omnia, hiſtoriam terminare admirando & auditoribus gratiſſimo *reditu exſulum
3 a Phyle; qui fuit initium ciuitati recuperandæ libertatis. Tertium munus eſt hiſtorici, conſiderare quæ res illi in hiſtoriam referendæ, quæ ſilentio prætereundæ ſint. qua etiam in re poſtremas mihi partes ferre videtur Thucydides. Nam cum Herodotum non præteriret, omnem narrationem quæ longitudine quadam ſermonis prædita eſſet, ſi reſpirationes & moras quaſdam reciperet, animos auditorum ſumma ſuauitate perfundere: ſin autem in eodem rerum ſtatu permaneret, etiamſi res maxime ſuccederet, auribus tamen quandam ſatietatem parere: Homerum ſecutus, in omnem partem effuſam, ac ſumma varietate conditam efficere voluit ſcriptionem. Libros enim eius cum in manus ſumimus, vſque ad extremam ſyllabam ſuſpicimus, & ſemper neſcio quid magis requirimus. Thucydides autem vnum bellum & aliquot pugnas ſine vlla interſpiratione perſequitur, pugnas pugnis, apparatus

ratus belli apparatibus, orationes orationibus congerens & coaceruans; ita vt mens & cogitatio eorum qui audiunt, laborare cogatur. Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam vero & illud in animo meo reputaui, quam suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio: atque hoc in duobus aut tribus locis fecit, tum in Odrysarum principatu exponendo, quibus de cautis ad magnam deuenerint potestatem; tum in Siciliæ vrbibus. Adhæc est etiam munus historici, in partes 4
tribuere, & vnumquodque eorum quæ exponuntur, suo loco collocare. Quę est igitur vtriusque dispositio? Thucydides tempora sequitur, Herodotus re-
10 rum complexiones. Fit autem Thucydides obscurus, & cuius sententiam difficile animo comprehendere possis. cum enim multa eadem æstate & 130
hieme in diuersis (vt fit) locis gererentur, imperfectas primas res gestas relinquens, alias attingit quæ eadem æstate & hieme gestæ fuerunt. Erramus igitur, quemadmodum par est, & summa cum difficultate res expositas mente iam turbata assequimur. Herodotus vero initium capiens ab imperio Lydorum, & vsque ad Crœsum descendens, ad Cyrum confestim, qui Crœsi imperium euertit, transit: atque deinde res Ægyptiorum, Scytharum, Libycorum exponere aggreditur, partim propter rerum seriem, partim vt iucundiorem redderet narrationem suam. Persequens autem & exponens
20 res gestas Græcorum & barbarorum, quæ ducentis & viginti annis gestæ sunt in tribus continentibus, & fugam Xerxis describens, non diuellit orationem: sed accidit huic quidem, vt vno sumpto argumento, vnum corpus multas in partes diducat: illi vero, vt multis & variis argumentis assumptis, vnum corpus sibi consentiens faciat. Vnum* autem genus historiæ ne- 5
gotiosæ commemorabo; quod non minus quam quæ recensuimus, in historiis requirimus; animum inquam scribentis, quo in rebus conscribendis vtitur. Herodoti quidem animus in omnibus lenis & mansuetus est, & qui bonis quidem collætatur, malis vero condolet. Thucydidis vero animus, natura sua quadam rigidus & acerbus est, ac patriæ exsilii recordatione offen-
30 sus. peccata enim accuratissime persequitur: eorum vero quæ ex animi sententia gesta sunt, omnino non meminit, aut velut inuitus. Atque ob hæc in ea parte quæ ad res pertinet, vincitur ab Herodoto Thucydides. In ea vero parte quæ continet elocutionem, alias superior, interdum inferior: in nonnullis etiam æquas partes tenet. Dicam vero etiam de iis quemadmodum sentio. Virtus omnium prima est, sine qua nulla alia est orationis vtilitas. 1
Quænam illa est? Sermo purus, proprietatem linguę Græcę retinens. hanc ambo studiose conseruant. Herodotus enim, Ionicæ linguæ optima regula est; Thucydides vero, Atticæ. Tertium locum habet breuitas, in qua vi- 2
detur Thucydides Herodotum antecelluisse. quamquam dicere aliquis pos-
40 set, breuitatem iucundam videri, si cum perspicuitate coniuncta & elaborata fuerit: sin ea caruerit, acerbam & austeram. verum nihil esto præterea.
Post hæc perspicuitas collocata est; quæ cum virtutibus adiunctis primas 3
tenet: in qua satis diligenter ambo elaborarunt. Post hanc virtutem con- 4
stituitur lenium & vehementium affectuum imitatio: quam inter se partiti sunt scriptores. Thucydides enim, in grauioribus affectibus exprimendis melior; Herodotus, in lenioribus effingendis præstantior. Secun- 5
dum hæc statuuntur illæ virtutes, quæ summum & admirandum studium

* Vnum ad-huc genus in vrbibus pri-mū comm.

6 & apparatum oſtendunt: in quibus hiſtorici pares ſunt. Succedunt iis aliæ, quę orationis vim & vehementiam & ſimiles facultates complectuntur: quibus Herodotum Thucydides ſuperat. Suauitatem autem, perſuaſionem, delectationem, & alias virtutes cognatas, longe præſtantiores Herodotus Thucydide inducit. In verborum elocutione, proprietatem naturę Herodotus ſecutus eſt; grauitatem Thucydides, qui & in verbis ſui ſimilis eſt totus. Virtutum omnium maxima & quaſi princeps eſt Decorum: quam diligentius Thucydide Herodotus ſeruauit. ſimilis enim hic in omnibus, ac in concionibus magis quam in narrationibus. Mihi quidem, & cariſſimo Cæcilio, Demoſthenes eius enthymemata vel maxime expreſſiſſe & imitatus eſſe videtur. Vt autem vno verbo omnia cõplectar, elegantiſſimæ ſunt vtriuſque poeſes: (nõ enim verebor poeſes eas appellare) ſed hoc vel maxime a ſe inuicem differunt, quod conſtructio Herodoti hilaris eſt, horribilis vero Thucydidis. Sed de his hiſtoricis hæc dixiſſe ſufficiat, cum multa nobis alia dicenda ſint, de quibus alius erit diſſerendi locus.

7 8 9 10

XENOPHON autem, & Philiſtus, qui iiſdem temporibus floruerunt, neque idem ingenium neque inſtitutum ſecuti ſunt. Xenophon enim, Herodotum in vtroq; genere, tum in eo quod in materia cernitur, tum quod in elocutione, imitatur. Nam in primis materiam ſuæ hiſtoriæ elegit pulchram & magnificam, ac eam quæ virum ſapientiæ ſtudioſum decet; vt Inſtitutionem Cyri, boni atque felicis regis effigiem; ac etiam Expeditionem minoris natu Cyri; (cui ipſe interfuit) quæ maximam commendationẽ continet eorum Græcorum qui ſimul cum eo militabant. Præterea etiam tertiũ opus, Græcarum hiſtoriarum, quod inchoatum & imperfectũ reliquit Thucydides: in quo imperium triginta virorum diſſoluitur, & mœnia Athenienſium, quę Lacedęmonii ſuſtulerant, atque funditus euerterant, rurſus inſtaurantur. Non ſolum vero ob materiam in cælum ferẽdus eſt, (in qua Herodotum ſequitur) ſed etiam propter diſpoſitionem ſuſpiciendus. nam & principiis earum aptiſſimis vtitur, & finem conuenientem vnicuique attribuit.

20

131 Digeſſit eleganter & diſpoſuit, ac variis ornamentis ſuam ſcriptionẽ affecit. Mores præ ſe fert ſanctos, iuſtos, fortes, faciles; ac in ſumma omnib. virtutib. ornatos. Atq; hæc quidem eſt forma rei & argumẽti eius. Forma vero elocutionis, partim ſimilis Herodoto, partim non adeo redundans & fluens. Purus quidem ſatis in verbis, & apertus; quemadmodum & Herodotus: delegit autem verba vſitata, & rebus ipſis a natura inſita: quæ omnino non minus ſuauiter & iucunde quam Herodotus ipſe componit. Excellentiam vero & ſplendorem, amplitudinem iucundam, & ſuauem conformationem hiſtoricam, quemadmodum Herodotus, non habet. non modo enim hoc ab ipſo mutuari non potuit, ſed etiam ſi aliquando voluit ſuam excitare elocutionem, paululum inſpirans, veluti * terrena aura extemplo langueſcit & exſtinguitur. In multis enim plus æquo longior fit; nec adeo feliciter vt Herodotus perſonarum dignitatem attingit & exprimit: ſed in multis, ſiquis recte conſideret & perpendat, eum negligentiorem reperiet. PHILISTVS autem ad Thucydidem magis acceſſiſſe videtur, & eius exemplo formam orationis, ſeu dicendi ſtylum ornaſſe. neq; enim materiam ſumpſit nimis ſimplicem, neq; nimis peruagatã, ſicuti & Thucydides; verum vnam, * & eam de loco: quam in duas inſcriptiones digeſſit; quarum primam, de Sicilia inſcripſit; alteram,

30 40

* abterranea aura, id eſt, quæ a terra cõſurgẽs, per altum pergit: quos altanos ventos Latine nominari docet Plin. lib. 2, c. 43.

* eamq; localẽ. i. vnius certi loci.

alteram, de Dionysio. esse vero eas vnam & eandem, etiam ex fine Siculę historiæ cognoscere poteris. Ordine vero optimo historiam non ornauit, sed obscuro, & quem summa cum difficultate animo consequi possis, ac fane longe peiore quam Thucydides. Res etiam alienas historiæ suæ inferere noluit, quemadmodum Thucydides: sed in vno argumento permanet. Mores adulatorios, & tyrannorum studiosos, humiles ac sordidos præ se fert. Dictione eadē vtitur qua & Thucydides, nimirum inusitata & difficili: cęterū rotunditate & acerbitate, ac arguto genere temperata est. Ab illius bene dicendi ornatu & commentationum diuitiis multum abest. non solum vero ab iis, verumetiam a formationib. & ornamentis. Illius enim elocutio, multis figuris & ornamentis referta est: Philisti vero, vniformis, grauis, ac nullis ornamentis & figuris prædita est. cuius etiam multas circumscriptiones inuenire possumus, quæ ab ipso eodem habitu formatę sunt: veluti illa in principio secundæ inscriptionis De Sicilia: *Syracusani autem, assumptis sibi sociis Megarensibus & Ennæis; Camarinenses vero, Siculos & alios belli socios præter Geloos congregantes: Geloi autem, cum Syracusanis negarunt se bellum gesturos: Syracusani vero, audientes Camarinenses Hyrminum traiecisse.* Hæc mihi omnino nulla iucunditate condita esse videntur. Humilis etiam in omni forma, ac imperfectus est, siue obsessionem exponat, siue colonias deductas; siue laudationes, siue vituperationes persequatur. Neque sermones fortitudini & magnitudini virorum aptos ascribit, sed ad omnem strepitum expauescentes facit: & qui apud eum concionantur, ii suas facultates & studia pariter omnes relinquunt. Naturalem autem quandam oris suauitatem in elocutione, & prudentiam inducit mediocrem. Cæterum ad vera certamina *exponenda Thucydide accommodatior est.

*peragēda.

THEOPOMPVS autem Chius, cum sit clarissimus inter omnes Isocratis discipulos, & cum multas orationes tum in genere demonstratiuo, tum in deliberatiuo conscripserit, & epistolas* Achaicas, & adhortatorias alias, & memorabilem composuerit historiam, dignus est qui laudibus in cælum feratur; primum quidem, ob materiam historiarum, (ambæ enim, præclaræ sunt: vna quidem, partem belli Peloponnesiaci continet; altera vero, res gestas Philippi comprehendit) deinde etiam propter dispositionem. vtraque enim facile percipi possunt & apertæ sunt Et vel maxime laudandus est ob diligentiam & studium quod in scriptione posuit. Perspicuum enim est, eum, etiam si nihil posteritati reliquisset, multum apparatum huic rei impendisse, & maximos sumptus his colligendis fecisse. Adhæc multorum ipse spectator fuit, & in multorum hominum, qui tum principatum tenebant, & imperatorum, & oratorum, & philosophorum* amicitiam veniens, propter cōscriptionem historiæ, rem omnium maxime necessariam ad finem perduxit. Cuius studium & laborem cognoscere poteris, si varietatem scriptionis eius reputaueris. Nam & gentium constitutiones retulit, & ciuitatum exstructiones narrauit: & regum vitas, & mores cuiusque proprios exposuit: & siquid admiratione dignum, aut ab opinione alienum aliqua regio tulit, opere suo comprehendit. Nec quisquam autumet hæc solum modo animi oblectationem habere; (non enim ita se res habet) sed omnibus, vt paucis dicam, summam vtilitatem afferunt. Vt vero multa alia silentio

*Vel Archiias, vetere scholio.

*familiaritatē se historiæ constribēdæ gratia insinuauit: rem historicū cōditorium maxime necessariam.

præteream, quis est qui infitias ibit, eos qui philosophicæ eloquentiæ dant operam, oportere multas gentes & barbarorum & Græcorum cognoscere, multas leges audire, rerumpublic. formas, vitas virorum, mortes & fortunam perspectas habere? His omnibus copiam præbuit Theopompus, non abstractam a rebus, sed cohærentem: quæ omnia ad imitationem valent. Adhæc,* quantum ex philosophia, de pietate, & de aliis virtutibus, multis pulchris orationibus editis differit? Vltimum est eius opus maxime insigne, quod a nullo alio eorum qui res gestas scriptura persecuti sunt, adeo diligenter elaboratum est; nec quisquam neque priscorum, neque recentiorum eius præstantiam assequi posset. Quid vero hoc est? illud inquam, quod in singulis rebus non modo ea quæ multis manifesta sunt, videat & recenseat, sed quod causas abditas rerum, & eorum qui eas effecerunt, animum, quem haud facile est multis nosse, exquirat, & quod omnia secreta virtutis fucatæ & vitii latentis detegat ac in apertum proferat. Ac mihi quidem videtur inquisitio iudicum, quæ fit scriptis Theopompi, non minus diligens & exacta, quam illa quam fabulantur animis corpore solutis apud inferos fieri, ab iis qui illic sunt iudicibus. Proinde etiam obtrectator videtur esse, dum nonnullos debitis conuitiis afficit, & facta virorum illustrium non necessaria perstringit: simile quiddam faciens ac medici, qui corruptas corporis partes secant & vrunt, quam profundissime cauteria & sectiones immittentes, non tamen sanas corporis partes & bene affectas attingunt. Atque huiusmodi est character Theopompi qui res continet. Ea autem forma quæ in elocutione cernitur, maxime ad similitudinem Isocrateæ accedit. Pura enim dictio, vulgaris, simplex, perspicua, sublimis, magnifica, & summam pompam præ se fert, & quadam harmonia temperata est, iucunde & suauiter fluens. Differt autem ab elocutione Isocratis in austeritate & vehementia in aliquibus; nimirum cum se in affectus concitandos dederit, & vel maxime cum vrbibus & ducibus improba consilia & res gestas exprobrat atque vitio dat. Multus enim est in iis, & a Demosthenis acrimonia ne paululum quidem abest: quod tum multis in aliis libris, tum ex epistolis* Achaicis, quas concitato affectu scripsit, perspici potest. Quodsi in iis in quibus summum studium posuit, collisionem vocalium, & numerosas circumscriptiones ac figuras similes neglexisset, longe melior in elocutione se ipso euasisset. Sunt etiam nonnulla in ea parte historiæ quæ ad res spectat, in quibus deliquit, & potissimum in comparationibus. neque enim necessariæ quædam earum, neque tempestiue inducuntur: multas vero ineptias præ se fert: ex quo genere illa sunt quæ de Sileno commemorat, qui in Macedonia apparuit, & quæ de dracone ad triremem pugna nauali contendente, & alia nonnulla iis similia.

* in quibus philosopha tur de p.

* *al.* Archaicis, quas ingenio indulgēs scripsit.

AN-

ANDREAS DVDITHIVS LECTORI S. P. D.

MAGNOS viros in omni ætate, ac nunc quoq; non leuiter de scribenda historia video dissentire. neq; vero vlla mihi, totam rem accurate perpendenti, aut in litteris, aut ad omnem vitæ vsum accommodatior inter eos disceptatio potuisse videtur excitari. nam, vt ex aliis hominum studiis ad priuatas res siue honor, siue fructus emanet: nullam tamen artem, aut facultatem, si rem penitus inspiciamus, cum historia conferendam; nullam, quæ se ad omnes vitæ genera æque porrigat, inueniemus. Hæc enim non priuata solum, verum etiam publica spectat commoda: ex hac petitur moderatrix & magistra vitæ prudentia; cum aliorum euentis, nullo nostro labore, nullo periculo, nō modo sine molestia, verum etiam iucundissime, in otio sedentes erudimur. vt non immerito eam viri præstantes lucem veritatis, vitæ ducem appellarint. nam cum nihil opportune, nihil sapienter, neq; priuatim, neq; publice, nisi a prudentibus viris, geri posse constet: cui perspicuum non est, ad vitam recte instituendam, ad remp. ipsam recte & ordine gubernandam, nihil vtilius esse, nihil aptius historia? quod quidem & verum esse, & aliter esse non posse, non ego de multis vnus, sed ita multi mecum sentiunt, itáq; fatentur, vt, qui nescíat quid ante quam natus sit acciderit, eum puerum semper esse, hoc est, omnis expertem prudentiæ, ac pene rationis, arbitrentur. qui vero ita versatur in historia, vt, quid aliis in omni rerum ac temporum varietate contigerit, perattente notet, ad vsumq; suum traducat, imperiorum ac maximarum rerum initia, progressus, finem denique ipsum obseruet, & hæc suas ad caussas omnia referat; nonne is tam accurata, tamque multiplici obseruatione non mediocrem sibi in omni genere sapientiam comparat? nonne, velut in quadam specula constitutus, actiones hominum prospicit, quoque modo, quove tempore quidque fieri conueniat, vnus optime intelligit? Quocirca, sapientissimos viros, qui sæpe aut labentem remp. sua prudentia cōfirmarunt, aut iacentem crexerunt, magnopere historiarum studia coluisse, proditum est. quo quidē ipso ex genere quo quisque rerum ante se gestarum cupidior fuit, eo se virum fortiorem, eo meliorem patriæ ciuem præstitit. Ex quo non minorē esse laudem, immo vero & longe maiorem eorum qui se ad scribendas historias contulerunt, quam qui maximis pro patria se periculis obiecerunt, ac vitam denique ipsam profuderunt, facile licet animaduertere. alteri enim, dumtaxat ei, pro qua decertarunt, reip. profuerunt: alteros & omnibus quæ tunc essent, & iis etiam quæ postea fuere, aut quæ vnquam erunt, mirabilem attulisse fructum constat. Quod cum apud Græcos Thucydides, & Xenophon in primis animaduerterent, Annibal etiam apud barbaros, apud Latinos Cato, Sylla, Lucullus, Cæsar, & qui hos sunt consecuti, Augustus, Hadrianus & Gordianus, summi viri, & principes eximii, tot ciuitatibus captis, tot prouinciis debellatis, tot victoriis partis, tot triumphis actis minime contenti, cum his omnib. præstantius quiddam esse ac diuinius, historiam condere, arbitrarentur, omnes cogitationes a bellis gerendis ad res gestas litterarum monumentis, atque hominum memoriæ consecrandas traduxerunt. Quæ quidem res non, vt omnium præstantissima, sic omnium facillima videtur. argumento est eorum infrequentia, qui laudabiliter historiam scripsisse memorantur. apud Latinos quidem vix vnum esse, aut fortasse ne vix quidem, qui laudem absolutam assequatur; neminem, qui culpam omnem vitet, multis placet. Græci, pulcherrimarum semper artium amantissimi, ideoque maiore etiam, quam ceteræ gentes, sapientia præditi, Latinis illi quidem omnibus historiæ

componendæ ſcientia præſtiterunt: verum nec ipſi, excellenti licet ingenio clari, omnem in hoc certamine laudem tulerunt. Nam, vt alios omittam, ipſum hiſtoriæ principem Thucydidem non omnes æque celebrant. neque vero Demoſthenis, eloquentiſsimi viri, qui eius libros octies manu ſua deſcripſiſſe traditur, tanti eſſe potuit auctoritas, ne quid ei vitio daretur ab iis qui aliena quoque corrigere pulchrum putarunt. cui ſane hominum generi, grauiſsimorum virorum ſcripta ad rationem & rectam ſcribendi normam exigenti, non multo minus profecto debere nos fatendum eſt, quam illis ipſis quos tantam humanæ vitæ vtilitatem conficiendis hiſtoriis afferre iam diximus. perficiunt enim ſubtilitate, & acrimonia iudicii, vt nos quoque, ſi quando vſus veniat, ab indicata quaſi fouea declinantes, laudabilis induſtriæ curſu ad propoſitam nobis in hiſtoria metam peruenire poſsimus. Has iudicandi partes inter Latinos non nulli ſumpſerunt: ſed feliciores aliquanto ab hac etiam laude Græci. quorum ſi nulla præterea nunc exſtarent ſummæ doctrinæ monumenta, quæ miſerabili vetuſtatis naufragio plurima periere, vnius nobis Dionyſii Halicarnaſſei, ingenio ſimul & iudicio præſtantis, confractæ ac decurtatæ tabulæ ſatis oſtendunt, quãtum ingenii acumine, quantum doctrina, quantum etiam induſtria Græci omnibus gentibus antecellant. is, vt erat iudicio peracri, cum decem ſummorum apud Græcos oratorum ſcriptis iudicãdis prorſus admirabilem ſe præbuiſſet, ad Thucydidem quoque cogitationes conuertit. qui cum omnes, vt Cicero etiam teſtatus eſt, dicendi artificio facile vicerit, cumque ita creber ſit rerum frequentia, vt verborum prope numerum ſententiarum numero conſequatur, ita porro verbis aptus, & preſſus, vt neſcias vtrum res oratione, an verba ſententiis illuſtrentur: mirum tamen eſt, quam nõ huic noſtro ſatisfaciat. perpendit omnia: pleraque damnat. at quib. rationibus? nil iquidem vt videtur, omnium firmiſsimis. quæ ſi attendantur, non iam in hiſtoria ſummus Thucydides videbitur; ſed, omni tamquam honeſtate priuatus, infimo loco, & poſtremo in ordine contemptus iacebit. Hac porro cenſura dum vtitur Dionyſius, præclaram omnibus texendæ hiſtoriæ normam proponit, & leges quaſdam ſtatuit, quas qui ſeruet, non vulgarem a cunctis laudem ferat. Iam in verborum ponderibus examinandis quantus eſt? hoc equidem auſim affirmare, quod Græcæ linguæ peritis non dubie patet, Thucydidis ſcripta, ſi hoc libro careamus, neque quod ad ſententias, neque quod ad verba attinet, prorſus intelligi poſſe. Hunc talem, tamque vtilem Dionyſii de Thucydidis hiſtoria commentarium, ſeu potius theſaurum veluti quendam, ex abditis tenebris nunc primum erutum, PAVLVS MANVTIVS, ſingulari vir eloquentia doctrinaque ornatus, ea mihi conditione donauit, vt eum Latinis hominibus Latine loquentem communicarem. quod ego mihi oneris imponi pro mutua beneuolentia facile ſum paſſus. quamquam me non lateret, quam difficili in loco verſaretur eorum induſtria, qui Græca Latine interpretanda ſuſciperent. Nã ſi Græca cum Latina lingua conferatur; quid, quæſo, illa plenius, quid hac iciunius inueniri queat? quod nos in quodam noſtro libello, ſatis copioſe, ſatiſque, vt arbitramur, dilucide oſtendimus. Quare ſi, quæ Græce optime intelliguntur, ea Latinum aliquando in ſermonem ita ſunt tranſlata, vt coniicere potius, quid ſibi interpres velit, quam videre plane liceat; id non tam ipſius inſcitia interpretis, quam Latinæ linguæ inopia accidere, iudex æquus exiſtimabit. Nos in hoc libro tum perdifficili, tum etiam multis locis deprauato, ſummam adhibuimus diligentiam; quantum tamen vnius menſis ſtudio potuimus conſequi; (neque enim plus huic eſt negotio tributum temporis) vt is non omnino inelegans atque incomptus in ora hominum prodiret. in quo quidem interpretando meum conſilium hoc fuit; exemplo videlicet eruditiſsimorum

morum

morum vel noſtræ, vel ſuperioris ætatis hominum; non vt verba, vitandi laboris gratia, ſingula ſingulis reddens, annumerarem, ſed vt ſententias ipſas appenderem. quod quidem inſtitutum in aliis quoque eiuſdem ſcriptoris libris, quos de arte rhetoric , deque apta inter ſe verborum collocatione ſcripſit, item in Longino, ac tribus poſtremis Diodori Siculi libris conuertendis, quos omnes nunc in manibus habeo, ſeruaui. quos quidem vna cum vetuſtiſſimo quodam in quattuor Euangelia commentario Græco, quem mihi ex auguſtiſſima ſua bibliotheca, ante ſeptingentos annos deſcriptum, Michael Sophianus, philoſophiæ peritiſſimus, Græcæ linguæ ſcientiã plane ſingularis, communicauit, aliquando, vt ſpero, diuulgabo.

DIONYSII HALICARNASSEI DE THVCYDIDIS HISTORIA IVDICIVM, AD Q. ÆLIVM TVBERONEM: 157

Andrea Dudithio interprete.

IN iis libris, Q. Æli Tubero, quos iam antea de imitatione conſcriptos emiſimus, tam de iis qui carmine, quam qui ſoluta oratione ſcripſerunt, quos quidem præter ceteros putauimus excellere, diſſeruimus; & quas quiſq; tum verborum, tum ſententiarum virtutes haberet, breuiter oſtẽdimus. atq; illud præterea examinauimus, qua maxime in parte quiſq; a propoſito aberrans, ſe ipſo interdum factus deterior eſſe videatur: idque, ſiue quod, quę litteris mandaret, parum ſcienter delegerit, ſiue, quod vires ad præſtandum defuerint. quæ quidem omnia eo ſumus aggreſſi, vt ii qui bene ſcribendi, beneq; dicendi laudem ſequerentur, rectam aliquam & probatã normam haberent, ad quam ſuas quocumque in genere exercitationes dirigerẽt; neque prorſus omnia, quæ apud illos ſcripta reperiuntur, ad imitationem ſibi proponerent; ſed ex illis, ſi quę ſunt dicendi virtutes, caperent, vitia vero ſtudioſe declinarent. Atque in illis quidem libris, cum de hiſtoricis non nulla attigiſſem, etiam ea quę mihi de Thucydide viderentur, oſtendi. quæ quidẽ omnia breuiter & ſummatim ſum complexus: non equidem negligentia, neq; vero quod earum rationum, quib. propoſitum noſtrum confirmare ac ſtabilire poſſemus, copia me deficeret; ſed quia omnem meam ſcriptionem ad ea quę maxime opportuna eſſe, & ad rem facere viderentur, veluti ad ſcopum quendam, referebam. quod equidem inſtitutum, cum de aliis etiam ſcriptoribus agerem, ſeruaui. neque enim fieri poterat, vt, de quibus accurate & copioſe agere ſtatuiſſem, eos ſtrictim ac leuiter attingerem. Cum vero cupere te animaduertiſſem, vt ſeparatim de Thucydidis hiſtoria cõmentarios cõficerem, in quibus quæ in illo animaduerſione digna ſunt, omnia perſequerer, eo libro, quem de Demoſthene tum in manibus habebam, reiecto, pollicitus ſum tuæ me voluntati obtemperaturum. nunc vero, re confecta, quod tunc promiſeram, tibi perſoluo. De ſingulis autem verba facturus, pauca quædam de me ipſo, deque huius tractationis genere præmittam; non tua ſane, neq; tui ſimilium cauſſa, qui nihil non optime iudicatis, nihilque ducitis veritate præſtãtius; ſed ad illos ſpectaui, qui veterum ſcripta plus æquo admirantur, ſuam ætatem aſpernati: quo plerique homines vitio laborant. Suſpicor

autem fore non nullos, qui cum hæc legent, nos reprehendant, quod Thucydidem omnium, qui vmquam historias scripserunt, facile principem, tum in rebus deligendis aberrasse, tum in narrando defeciisse, audeamus ostendere. Neque vero illud nos fugit, si Thucydidis scripta notare aggrederemur, futurum vt primi ac soli res nouas, atq; ab hominum opinione abhorrentes, tentare videremur; non solum aduersantes communi, atque a multis sæculis receptæ opinioni, quæ vix ex hominum animis euelli possit; verum etiam præstantissimorum philosophorum atque oratorum præclara de illo testimonia reiicientes: qui quidem illum veluti regulam quandã scribendę historiæ proponunt, ac quasi terminum quendam statuunt, extra quem egredi nõ liceat iis qui dicendo in republ. volunt excellere. Ad quorum equidem accusationes refellendas, quę theatrale nescio quid habere, ac ad colligendam multitudinis gratiam peraccommodatæ videntur, illud satis fuerit, si dixero, ita me totam ante-actam vitam ad hæc vsque tempora instituisse, vt me a maledicendi ac frustra oblatrandi studio quam longissime abducerem; neq; vllum vmquam scriptum edidisse, quo quemquam infectarer præter illud quo ciuilem philosophiam contra eos qui eam immerito oppugnarent, defendi. Quod cum ita sit, nõ ego nunc primum indignam homine libero, a me vero longe alienam improbitatem, Thucydidis historicorum omnium clarissimi scripta infectãdo, hominibus patefacere sum aggressus. de quo quidẽ scribendi genere multo plura quæ dicerem habebam: sed ero contentus paucis. nam quã sint vera quæ attuli, quamque mihi conueniant, & tu ipse, & qui elegantis doctrinæ studio tenentur, iudicabunt. In Thucydidis vero scriptis excutiendis, nõ est nostri consilii, eius institutum ac dicendi facultatem oppugnare, eiusque scripta reprehendere: neque hoc animo ad scribendũ aggressus sum, vt vitia tantum colligerem, aut eiusmodi aliquid facerem, neque vt, quæ in eo præclare
138 confecta animaduerterem, silentio præterirem; ea vero quæ nõ optime dicta essent, inuaderem: sed vt, quæ mea de eius oratione esset sententia, explicarem; atque omnia complectens, quid ille cum aliis commune haberet, qua in re differret, ostenderem. Quod mihi facere instituenti, non virtutes tantum eius, sed, quę virtutibus plerumque annexa solent esse, vitia quoque persequi necesse fuit. non enim id præstare potest cuiusquam hominis natura, nihil vt neque verbo, neque re vmquam peccet. illa vero optima est existimanda, quę in plurimis scopum attingit, in paucissimis aberrat. Ad hanc igitur rationem, ea quæ dicuntur, quisque examinet; neque meum institutum reprehendat, sed eorũ quæ de dicendi ratione allaturi sumus, æquus sit æstimator. Quod vero non ego primus hoc scribẽdi genus aggrediar, sed multi ante me, & nostra & veterum memoria, nulla maleuolentia suffusi, sed veritatis studio ducti, in eadem se palæstra exercuerint, possum sexcentis prope testib. comprobare. duobus tamen ero contentus, Aristotele, & Platone. atque Aristoteles quidem non optime omnia a magistro suo Platone tradita existimat: qualia sunt quæ Plato de ideis, de ipso bono, de rep. disseruit. Plato etiã ipse, Parmenidis, Protagoræ, Zenonis, atque aliorum, qui rerum natura cõstantium philosophiam profiterentur, errores conatur indicare. neque tamen est quisquã, qui hoc illi vitio vertat; cum sciat, vnam veritatis cognitionem recte philosophantibus esse propositam; quæ etiam optimam ineundæ vitę rationem nobis ostendit. Cum igitur nemo illos, qui in dogmatib. dissentiunt, propterea reprehen-

reprehendat quod non omnia veterum dicta probent; quis eſt qui eos reprehendendos exiſtimet, qui cuiuſque dicendi generis proprietates explicet? niſi ſiquis tantum veteribus tribuat, vt iis etiam virtutib. eos ornet, quib. omnino caruerunt? Supereſt vnum, quod a nobis refelli oporteat, inuidioſum illud quidem, & plauſibile in vulgus crimen; eiuſmodi tamen, quod in ſe nihil boni continere, oſtendi facile poſſit. Non enim ſi ea qua Thucydides alique viri polluerunt, ingenii vi ac præſtantia deficimur; iccirco fit vt ea quoq;, quæ illis fuit, conſiderandi & iudicandi, facultate careamus. Nam neque de Apellis, aut Zeuxidis, aut Protogenis, aut aliorum pictorũ, qui fama claruerunt, artibus iudicare non licet iis quos earum artium ſcientia cũ his ipſis minime conferri potuiſſe conſtat: neque de Phidiæ, aut Polycleti, aut Myronis operib. ceteri opifices ſententiam minus ferre potuerunt, cum ab eorum tamen laude longe diſtarent. vt illam rationem prætermittam, quod ſæpe vſu contingit, vt homo inſcius atque idiota, ſiquid ſit iudicandum iis in reb. quæ ſub ſenſum cadũt, ne artifice quidem ipſo ſit inferior. huc enim omnis ars intendit, hincque iudicandi ſumit initium. Verum ne longiorem hac in parte imprudens ſermonem conſumam, hæc procœmii loco ſufficiant. Sed antequam aggrediar ad ea quæ de Thucydide ſum dicturus, pauca quædam libet commemorare de ceteris hiſtoricis, tum vetuſtioribus, tum iis qui temporibus iiſdem, quib. ille, floruerunt. ex quo & illius in rebus deligendis conſilium, quo ſuperiores vicit; & in exponendis facultas, dilucide patebit. Veteres igitur hiſtorici, ante bellum in Peloponneſo geſtum, & multi, & multis in locis fuere: in his Eugæon Samius, & Deiochus Proconneſius, & Eudemus Parius, & Democles Phygeleus, & Hecatæus Mileſius, & Acuſilaus Argiuus, & Charon Lampſacenus, & Meleſagoras Chalcedonius. qui autẽ paulo ante Peloponneſiaca tempora vixerunt, & ad vſque Thucydidem ætate proceſſerũt, Hellanicus Leſbius, & Damaſtes Sigieus, & Xenomedes Chius, & Xanthus Lydus, & alii complures; quorum & conſilium in deligendo argumento non diſſimillimum fuit, & facultas pene par. hiſtorias porro alii Græcas, alii barbaricas conſcripſere; neque has ipſas mutuo inter ſe cõnectere, ſed per nationes & vrbes diuidere, & ſeparatim placuit emittere; ſcopo ſcilicet eodẽ ſibi propoſito, vt, quæ apud incolas monumenta rerum per nationes atq; vrbes, ſiue in ſacris locis, ſiue in profanis aſſeruata iacebant, ea ipſa, qualia plane accepiſſent, nulla re addita, nulla detracta, ad communem omnium ſciẽtiam emitterent. atque in iis monumentis tum fabulæ quædam inerant, quibus a vetuſtate fides acceſſerat; tum theatrales non nullæ caſuũ viciſſitudines, quæ fatuitatis multum noſtri temporis hominibus habere videantur. Genus autem dicendi, qui eadem lingua ſcripſerunt, omnes idem fere ſecuti ſunt; perſpicuum, vſitatum, purum, breue, ad rerum ipſarum naturam accommodatum, nullo prorſus, quod quidem emineat, artificio elaboratum. quorũ ſcripta ſpecies quædam exornat: & venuſtatis quidem in aliis plus, in aliis minus elucet. quo fit, vt adhuc eorum ſcripta vigeant. Herodotus autem Halicarnaſſeus, qui ad Peloponneſiaca tempora vitam perduxit, cũ paulo ante Perſica natus eſſet, tum materiam hiſtoriæ paulo altius extulit, atq; illuſtrauit; neq; vnius vrbis, aut vnius gentis, ſed Europæ Aſiæque res geſtas, & multas & varias, vno libro complexus eſt: (nam a Lydorum imperio exorſus, ad vſq; bellum Perſicum opere perducto, quæcumque per annos CCXL geſta a Græcis 139

& a barbaris erant, ex iis illustriora quæque delegit, & in vnum quasi corpus historiæ contulit) tum omissas a superiorib. dicendi virtutes ad suam orationem adiunxit. Successit Thucydides. is neq; vt Hellanicus, quasi desidem esse historiam, & in vno loco consistere passus est; neque, Herodoti exemplo, Græcorum barbarorumq; facta ex omni regione in vnum esse colligẽda existimauit: cum quidem institutum illud Hellanici ob eam causſam cõtemneret, quod abiectum & humile videretur, planeque eiusmodi, quod legentib. haud multum vtilitatis afferre posset: Herodoti autem rationẽ ideo non probaret, quod latior ac fusior esset, quam vt eã humana cogitatio perfecte posset vniuersam comprehendere. vnum autem bellum, quod inter Atheniẽses & Peloponnenses gestum est, animo complexus, in eo componendo, cum & corpore & animo æque valeret, suum studium industriamq; collocauit. cumque ad exitum belli vita processisset, non quæcumque in sermonib. audisset, sed quibus ipse affuisset, quæque esset expertus, in sua scripta retulit: quę vero propter exsilium suum nosse minus potuit, ea sumpsit ab iis qui optime ipsi cognouissent. Ac superiores quidem historicos duab. rebus excelluit: vna, quod scribendi argumentum delegit neq; simplex omnino, ex vno tantum quasi membro formatum; neque valde permixtum, in multa atq; incongrua capita dissectum: altera, quod fabulosum in suos libros nihil induxit, neque in eam partem deflexit, vt multitudini fraudem, & tamquam imposturam faceret. quo in genere superiores omnes peccauerant: qui lamias commemorarunt nescio quas in siluis & saltibus, e terra prodeuntes; & Naidas in terra atque aqua pariter degentes ab inferis profectas, pelago innatantes, semiferas, cum hominibus coeuntes, & ex mortali diuinoque concubitu semideam sobolem, & alia quædam, quæ nostra ætas, vt incredibilia planeq; delira, contemnat. Neque vero vt hæc dicerem, eo sum adductus, quod illos viros accusem; quibus etiam veniæ multum tribuo, si, cum in explicanda nationum & locorum historia versarentur, fabulosa figmenta receperunt: quandoquidem apud omnes homines, tum cõmuniter de locis, tum proprie de vrbibus, monumenta quædam seruabantur huiusmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarum: quas filii a patribus acceptas suis deinde posteris vt traderent, elaborarunt. quod siqui litteris eas consignare vellent, ab his vt ita plane exponerentur quo modo de veteribus acceperant, dignum putabant. quapropter illos viros, vt locorum descriptiones fabulosis additamentis variarent, atque distingueret, necessitas compulit. Thucydidem autem, qui materiam vnam ad scribendum cepisset earum rerum quibus ipse affuerat, theatrales ludificationes in narrationem inducere non decebat; neq; se ad eum errorem quem eiusmodi scripta sua sponte parere consueuerunt, sed potius ad vtilitatem legentium accommodare: quod ipse in historiæ proœmio testatũ reliquit: quo in proœmio hæc scripsit ad verbum: *Et auditu quidem, vt quæque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus iucunda fortasse videbitur. quicumque autem & præteritas res, &, * quantum humano consilio licet, etiam futuras, præteritis similes, considerare, planeq; inspicere voluerint, his, dum illa vtilitatem pariant, satis erit. emolumẽtumq; potius, quod semper idem sit, quam spectaculum, quod in præsenti tantum oblectet, in scribendo cogitamus.* Ac de ipso quidẽ, & philosophi, & oratores omnes, aut, si nõ omnes, pleriq; certe, ita consentiunt; de retinenda veritate, cui consecratam esse historiam volumus, plurimum laborasse; nihil addidisse

Quib. rebus superiores historicos excelluerit.

* vt res humanæ ferũt.

didiſſe rebus,quod iuſtũ nõ eſſet; nihil detraxiſſe;* nihil ad ſuã libidinẽ ſcripſiſſe; rationẽ & viam ſecutũ eſſe,quę ab omni prorſus inuidia, omniq; aſſentatione,præſertim vbi de inſignib. ad laudẽ viris iudicat,longiſſime abeſſet. Nã cũ in primo libro de Themiſtocle loqueretur,virtutes,quibus ille floruit, copioſe admodũ cõmemorauit.Cum vero de Pericle,deq; illius in adminiſtrãda rep. cõſiliis mentionẽ in ſecundo libro faceret,laudes in eũ effudit maximas; eiuſmodi ſcilicet,quas diſſeminata per orbẽ terrarũ tãti viri gloria poſtulabat. eodemq; modo cum de Demoſthene duce,cum de Nicia Nicerati,de Alcibiade Cliniæ filio,deq; aliis,& ducib. & oratoribus, dicendũ ei neceſſario eſſet; quæ cuiq; cõueniebant,expoſuit.quæ probare exẽplis nõ puto mihi opus eſſe apud eos,qui hiſtorias eius peragrarunt. Hæc igitur,quæ Thucydides,quod ad res attinet,egregie præſtet,poſſit aliquis dicere. Quæ cũ præclara ſint, atq; imitatione digna; tamen hoc in illo ſummum eſt atq; eximium,quod neque mendacium voluntario dicit,neq; ſuam ipſe conſcientiam turpi labe contaminat. Quæ autẽ in eo minus abſoluta videntur,& in quib. carpitur a nõ nullis,in ea hiſtoricæ materiæ parte ſunt poſita, quæ plus habet artificii, atq; œconomiæ nomine appellata,in omnibus,ſiue quis philoſophicã,ſiue oratoriã materiem ſumpſerit,in primis requiritur.Hæc vero ea ſunt quæ ad diſtributionẽ,ad ordinẽ,ad amplificandi ſtudiũ,& induſtriã pertinent.Ordiar autẽ ab ipſa diuiſione; prefatus illud,quod,cũ ſuperiores hiſtorici ſua ſcripta vel locis,vel temporib. apte continuatis diſtinxerint;vnus hic inuẽtus eſt,qui ex his diuiſionib. neutrã probaret. narrationes enim ita diſpoſuit, vt neq; loca perſequeretur,vbi geſtæ res erant;quod Herodotus, Hellanicuſq;,& alii nõ nulli ante illius ætatẽ hiſtorici fecerant;neq; tempora;quod eos qui agentem de locis hiſtoriam edidere,ſecutos eſſe conſtat: quibus vel ad regum aut ſacerdotũ ſucceſſiones,vel ad Olympiadum ambitus,vel ad Archontum annuos principatus,ſuorũ librorum diuiſionem placuit accõmodare. cumq; nouam quãdam,neq; ab aliis tritam viam inire voluiſſet,in æſtates & hiemes hiſtoriã partitus eſt. cuius conſilii nõ is,quem ipſe putauerat,exitus eſt conſecutus. factũ eſt enim,non vt apertior fuerit temporũ diſtributio ad anni partes facta; ſed eiuſmodi,quã animi minus facile aſſequerentur.qua in re licet illum iure mirari,qui non viderit futurũ vt cum multæ ſimul res multis in locis gererẽtur, breuib. quaſi ſegmentis conciſa narratio, præclarum illud purumq; lumẽ capere nequiret. quod ipſis ex rebus perſpicue patet.in tertio enim libro(vt hoc vno exemplo cõtentus ſim)deMitylenęis aggreſſus ſcribere,narrationẽ prius quã vniuerſam abſolueret,ad Lacedęmoniorum res geſtas diuertit:quib. nõdum impoſito fine,Platæenſiũ obſidionẽ cõmemorat: eamq; mox imperfectam dimittens,Mitylenenſis belli mentionẽ infert. deinde ſermonẽ eo conuertit,vt,quemadmodũ Corcyræ ſeditione facta, alii Lacedæmonios,alii Athenienſes accerſiuerint,exponat. neq; vero perficit hanc partẽ; ſed omittens inchoatã,de Athenienſiũ priori expeditione in Siciliam pauca narrat.poſtea, cum Athenienſiũ in Peloponneſum nauigationẽ,& Lacedęmoniorũ aduerſus Dorienſes expeditionẽ demonſtrare eſſet exorſus,ad ea quæ ad Leucadẽ a Demoſthene duce geſta ſunt,& ad Ætolorũ bellũ tranſit. inde Naupactum abit. nec* Epiroticis bellis ad exitũ perductis, Siciliam rurſus attingit: poſtea, quẽadmodũ Delus expurgaretur,oſtẽdit; Argoſq; Amphilochicos,ab Ambraciotis oppugnatos,relinquit.Quid multis op⁹eſt?totus enim liber ita cõciſus,

* nullas in ſcribendo ſe ceutia vſum eſſe.

Quæ in Thucydide deſiderẽtur.

Partitionem hiſtoriæ nõ recte inſtituit.

* abſolutis bellis quæ per continentem gerebantur, Sic.t.

perpetuam hiſtoriæ ſeriem amiſit. Accidit autem id quod conſentaneũ eſt, vt vagemur, nec facile, quæ traduntur, ſtudio cõſequamur; cũ ex diuulſione rerũ perturbata mens, imperfectas & quaſi mutilatas notitias ipſa ſibi commode perfecteve referre nõ poſſit. hiſtoricam enim narrationẽ perpetuo veluti filo ductã & colligatã oportet eſſe; præſertim vbi res exponuntur & multæ, & eiuſmodi quę cognoſci ac percipi nõ facile queant. nõ eſſe autẽ rectam, qua ille vſus eſt, neq; aptã hiſtoriæ regulã, ſatis cõſtat. neq; enim de poſteriorib. hiſtoricis, qui ſua ſcripta in æſtates & hiemes diſtribueret, quiſquam fuit: omneſq; potius id cõſiliũ ſequi maluerũt, vt ad perſpicuas rerũ intelligẽtias tritis itineribus narrationẽ perducerent. Sunt etiã qui, quod ad ordinẽ ſpectat, illũ accuſent; q; hiſtoriã neq;, quo opus erat, principio ſit ingreſſus; neq;, quo decebat, fine concluſerit: cũ ita dicant, diſponendi laudẽ nõ eſſe minimã in eo ſitã, ſi & principiũ, quo nõ aliquid ſit prius, capiatur, & eo fine, cui nihil videatur deeſſe, cõprehenſa narratio terminetur: quarũ rerũ ab ipſo neutrã ſatis accurate animaduerſam eſſe. Occaſionem porro illis huius accuſationis hiſtoricus præbuit, qui cũ ita propoſuiſſet; omniũ bellorũ, & temporũ diuturnitate, & multarũ calamitatũ euẽtis, illud fuiſſe maximũ quod in Pelopõneſo geſtũ eſt, in extremo proœmio cauſſas primũ, vnde principiũ duxit, aggreditur explicare: duaſq; cũ oſtendiſſet, vnã verã, nec tamen vulgo notã, Athenienſiũ ciuitatis incrementũ; alteram falſam, quã tamen Lacedæmonii fingerent, ſubſidium Corcyræis aduerſus Corinthios ab Athenienſibus miſſum, non a vera cauſſa, neq; ab ea quã ipſe probaret, ſed ab altera ſumpſit initiũ. ſcripſit enim hæc ad verbũ: *Origo autem ipſius ab Athenienſibus, & Pelopõneſiis, ſoluto, quod in annos triginta poſt captam Eubœam percuſſum erat, fœdere, manauit. qui cur initã fœderis ſocietatẽ diremerint, & cauſſas, & diſſenſiones, primum oſtendi, ne quis, vnde tantum inter Græcos bellum exſtiterit, aliquando poſſet exquirere. Veriſſimã enim cauſſam, licet in ſermonib. occultã, opinor hanc fuiſſe, quod, Athenienſib. eas vires adeptis, vt Lacedæmoniis formidabiles eſſent, bellum neceſſario ſit excitatũ. quæ vero palam iactabantur cauſſæ, quib. factum eſt vt fœdera rumperentur, & bellum inter eos gereretur, huiuſmodi erant. Epidamnus eſt vrbs ad dextram ſita nauigantib. in Ionium ſinum. incolunt autẽ ipſam, Illyrica natio, barbari Taulantii.* Mox, quæ ad Epidamnũ, ad Corcyrã, ad Potidæã geſta ſunt, & Peloponnenſiũ conuentũ in vrbem Spartam, & orationes illic habitas aduerſus Athenienſiũ ciuitatẽ, cõmemorat; atq; hęc ita producit, vt ad verſuũ duo milia conſumat. quo demũ in loco altera de cauſſa, quæ & eſt, & ipſi videtur eſſe vera, diſſerit; hinc exorſus: *Decreuerunt autem Lacedæmonii, ſolutum eſſe fœdus, atq; Athenienſibus inferri bellum oportere: non tam ſociorum ſermonib. in eam mentem adducti, quam metu ne nimium creſcerẽt vires Athenienſium, quorum dicioni iam ſubiectã Græciæ maiorem partem viderent. Athenienſes enim ad eas res quæ incrementum illis attulerunt, huiuſmodi ratio perduxit.* Deinde ea quæ a Perſico bello ad Pelopõneſiacum ciuitas geſſit, per capita ſubiũgit, idq; curſim, vſq; eo, vt ea pauciorib. quã quingẽtis verſib. cõprehẽdat. Rurſus, cũ illa reb. Corcyręis anteire, neq; ab illis, ſed ab his manaſſe principiũ belli recordatus eſſet; ſcribit hæc ad verbũ: *Poſt hæc autẽ, quæ iã expoſuimus, haud multorũ annorũ interiecto ſpatio, conſecutæ ſunt* inter Corcyrã & Potidæã diſſenſiones, & quæcũq; hoc bellũ ſuſcitarunt. quæ ſimul omnia, & quæ inter ipſos, & quæ aduerſus barbarũ Græci geſſerũt, annis ſummum quinquaginta perfecta ſunt; quot a diſceſſu Xerxis ad huius belli principiũ numerantur:*

Ordo eius & diſpoſitio reprehenditur.

*res Corcyraicę ac Potidæaticæ, & quęcumque huic bello anſam præbuere.

merantur: cum interim Athenienſes & principatum confirmarunt, & maiores opes ipſi ſibi compararunt. quod Lacedæmonii cum intelligerent, nō tamen, vt obſiſterēt, niſi ad breue ſpatium, adducebantur; & maiorem temporis partē quieſcebant: quippe qui nec antea, niſi neceſſitas cogeret, facile bella ſuſciperent; & tunc domeſticis etiam contentionib. diſtinerentur. *Verum enimuero cum Athenienſes opib. manifeſto creſcerent, initamq; inter eos ſocietatem læderent: tunc non iam eſſe vltra ferendum cenſuerunt, ſed omni ſtudio conandum, vt eorum potentiam, ſumptis armis, ſi fieri poſſet, euerterent.* Oportebat autē illum, cum belli cauſſas indagare cœpiſſet, eā quę vera eſſet, quęq; ipſi probaretur, primo loco tradere: quandoquidē & natura poſtulabat vt priora poſteriorib. anteirent, vera prius quam falſa dicerētur; & ipſe narrationis ingreſſus, ſi eiuſmodi ordine inſtitutus eſſet, longe futurus erat præſtantior. nō enim, ſiquis partē illius tueri velit, ea ratione poſſit vti, quod vel paruæ res eſſent, nec ſatis dignæ quib. explicandis opera daretur; vel cōmunes, & ab aliis antea ſic protritæ, vt nihil opus eſſet ab his initiū ducere. ipſe enim hunc locum, vt a veterib. prætermiſſum, hiſtoria dignū exiſtimauit, qui ad verbū ita ſcripſerit: *Scripſi autē ea, & ab inſtituto ſermone propterea diuerti, quod ſuperiores omnes hunc locum omiſerunt, & aut res Græcas ante Medicas, aut Medicas dumtaxat compoſuerunt: eas autem res, quas & Hellanicus in Attica hiſtoria perſecutus eſt, neq; copioſe, neq; temporibus ſatis accurate diſtinctis, explicauit: ſimul ob eā cauſſam, quod Athenienſium principatus qua ratione ſit conſtitutus, harum rerum tractatione declarat.* Satis igitur & hinc aperte colligitur, narrationē ab ipſo non optime, id eſt, non vt natura poſtulat, eſſe digeſtā. 142
Huc accedit, quod nec hiſtoriā quo debuit fine concluſit. cū enim annos VII & XX bellum comprehenderit; atq; hoc quantum temporis eſt, vſq; ad belli exitum ipſe vixerit; tamē vſq; ad annum alterum & vigeſimum hiſtoria perducta, octauum librum maritima illa pugna, quæ ad eum locum quē Sepulcrum canis appellant, eſt cōmiſſa, terminauit. *Adde quod, cum in proœmio, quęcumq; hoc in bello geſta ſunt, omnia ſe eſſe perſcripturū affirmaſſet; itēq; in quinto libro tempora collegiſſet, & vnde ortū bellum eſt, & quouſq; proceſſit, ſcripſit hæc ad verbū: *Hoc ſolum inueniet exitu comprobatum ex iis quæ futura eſſe ex oraculis affirmabantur ſemper enim & initio belli, & vſq; ad extrema tempora, recordor a multis eſſe nuntiatum, oportere ad annos ter nouenos bellum perdurare. mihi autem per totum illud tempus vita ſuppeditauit: cum & id ætatis eſſem, vt rerum ſenſum haberem, & in eam curā animum intenderem, vt ſingulas notitias optime conſequerer. cumq; *anno poſt Amphipolitanā expeditionem vigeſimo patria mea exſularem, & apud vtroſq;, dum res agerentur, nec minus apud Peloponnenſes ob exſilium meū, verſatus eſſem; factum eſt vt aliquid ego peritius, quam ipſi, potuerim in otio cognoſcere. Diſſenſionem igitur poſt X annos exortam, & fœderū perturbationem, & quæ deinde in bello conſecuta ſunt, explicabo.* Præterea & in ea parte vbi amplificationibus res perſequitur, minus illum eſſe diligentem, & vel ea quæ breuitatem poſtulant, verboſius exponere, vel, quæ longiori ſunt oratione pertractanda, leuiter nimis attingere, multis equidem, iiſque minime dubiis argumentis probare poſſim: ſed paucis tamen vtar, & a naualibus primum Athenienſium Peloponnenſiumq; pugnis, quæ in extremo ſecūdo libro narrantur, initium capiam: cum Athenienſes, cōtra naues Peloponnenſium XLVII, ſoli XX nauium claſſe *aduerſus barbaros multis partib. plures, ita maritimo prœlio decertarunt, vt, quot ad bellū naues emiſerant, totidem

* Interea.
* præſertim c.
* annū poſt quā ad Amphipolim dux fuiſſem, vigeſimū p.
In capitum tractatione non ſatis accurate eſt.
* Locus in Græco mutilatus.

plane alias depreſſerint,alias cũ ipſis hominibus ceperint. qua de re ipſius verba ſubiiciam: *Poſtea ſimul cum ſociis Athenienſium apud flumen Eurymedontem in Pamphylia,terreſtri nauali; certamine aduerſus Medos pugnarunt: eodemq; die bis Athenienſes,duce Cimone,Miltiadis filio,victoria potiti ſunt, captis ac depreſſis omnib. Phœnicum nauibus ad ducentas.* Atque his quidem nõ diſſimilia ſunt ea quib. de terreſtribus prœliis agit. Nam aut longius,quam par ſit,oratione prouehitur;aut rem præter modũ in anguſtum contrahit. Cum enim ea quæ ab Athenienſib. circa Pylum & Sphacteriam inſulam geſta ſunt, cũ obſeſſos in ea Lacedæmonios Athenienſes expugnarũt,in quarto libro narrare cœpiſſet,atq; interim pauca quædã leuiter attigiſſet,ad ea tum demũ quæ ſunt poſt conſecuta,ſermonem conuertit; omneſq; ex vtraq; parte commiſſas pugnas, cum neque multi in illis cecidiſſent,& perpauci ſeſe dedidiſſent, diligenter & accurate plurib. quam trecẽtis verſib. eſt perſecutus. quam quidem pugnam ipſe ſummatim explicans,hæc ad verbum ſcribit: *In inſula quidem cæſi,aut viui capti,tot fuerunt. armati in eam traiecerant quadringenti omnino & viginti. ex his viui capti ſunt octo minus trecenti; reliqui occiſi. ac ex illis quidẽ qui viui capti fuerant, Spartani erãt numero centũ viginti: ex Athenienſibus, pauci ſunt interempti.* De Nicię autẽ imperio illata mẽtione,qui ſexaginta nauibus, & duob. Athenienſiũ grauis armaturæ milib. in Peloponneſum ductis, ac Lacedæmoniis in caſtella concluſis,Cytherios expugnauit; magnamq; Peloponneſi partem depopulatus,ingenti captiuorũ multitudine abducta, Athenas renauigauit, ſic curſim de reb. ad Cythera geſtis ait: *Pugna commiſſa, Cytherii, cum non diu reſtitiſſent, fuga ſe in ſuperiorem vrbis partem receperunt; ac poſt,cum Nicia & collegis ſalutem pacti, ſe cum rebus omnib. ei dediderunt.* De Æginetis vero captis, qui Thyreæ erãt,ita ſcribit: *Interea Athenienſes,cum appuliſſent,ſtatim omni exercitu admoto,Thyream capiunt,oppidum incẽdunt,omnia diripiunt. Æginetis autem,ſiqui a cæde ſeruati erant,abductis, Athenas reuerterunt.* Cum autẽ magnis
143 vtraq; ciuitas in ipſo ſtatim belli initio calamitatib. cõflictaretur,fiebat vt pacis vtraq; cupiditate teneretur. Iam de priori verba faciens,cum Athenienſes, omni ſua regione vaſtata,ciuitate vero propter peſtilentiã exhauſta,auxilium prorſus omne deſperantes,Spartã legatos miſerunt,qui pacem, qua maxime egebant,poſcerent,non modo legatorũ nomina prætermiſit,ſed illud ſimul, quã apud eos orationẽ habuerint, quiq; eorũ petitioni aduerſantes effecerint vt fœdus Lacedæmonii reiicerent. quæ leuiter ac negligenter, quaſi contemnenda,his verbis expoſuit: *Poſt ſecundã Peloponnenſiũ irruptionẽ, Athenienſes, cum iam iterum eorum vaſtata eſſet regio,ac bello & morbo vexarentur,mutata voluntate,Periclem,quod bellum ſuaſiſſet,incuſabant; illius effectum opera exiſtimantes,vt in tot calamitates inciderent: ac,cum cedere Lacedæmonis ſtatuiſſent, miſſis hac de re legatis,nihil apud eos effecerunt.* De poſteriore vero ſcribens,cum Lacedæmonii captos ad Pylum trecentos,miſſa Athenas legatione, recuperare vellent,eam orationem quam Spartanus habuit, & cauſſas cur pactionibus non ſteterint,percenſet. Quodſi ergo ſatis officio ſuo ſe functũ arbitratus eſt, ſi tantũ capita quędam rerum ab Athenienſium legatis geſtarũ, perſequeretur,neq; adhortationibus,neq; orationibus,quib. vſi ſunt,commemorandis, neq; eorum qui ſuaſerunt,neq; Lacedæmoniorum,qui fœderis ſocietatẽ non admittendam cenſuerunt,nominibus indicandis operam ponendam exiſtimauit:cur non idem in iis qui Lacedæmone Athenas venerunt,inſtitutũ ſeruauit,cum illi quoq; pace infecta diſceſſerint? Sin autem in his cõmemoran-

dis magna diligentia opus esse non ignorauit, cur illa per negligentiã prætermisit? neq; enim existimandum est, eum facultatis imbecillitate prohibitum, ne aut inuenire, aut, quę vtrobiq; reb. ipsis cõuenirent, eloqui posset. Quodsi suis quibusdam rationibus adductus, alteram legationem exaggerare maluit; nequeo sane coniicere, cur Laconicã Atticæ, hoc est, eam quę posterior esset, ei quæ præiret tempore, anteferret; cur propriam alienæ; cur eam deniq; quæ minorum, quam quæ maiorum calamitatum causſa missa fuerat. Cum vero vrbium expugnationes & euersiones, & homines in seruitutẽ abductos, aliaque eius generis scribere cogitur, ita interdum animos crudeliũ, grauissimarum, planeq; miserabilium rerum cõmemoratione perturbat, vt nullam reliquis historicis, nullam poetis rei altius extollẽdæ facultatem relinquat: interdum vero adeo pusilla, adeoq; humilia nobis ostendit, vt eorum cognitio ne leuiter quidem animos afficiat. Cum autem de Platæensium, cum de Mitylenensium ac Meliensium ciuitatib. ageret, summam in illarum calamitatibus describendis vim adhibuit. ac verba quidem quibus calamitates eorum summis virib. exaggerauit, nõ puto necessarium esse nunc in medium adducere. ea vero loca, in quib. hanc diligentiam vitauit, & ęrumnas eorum propemodum extenuat, quod in historia sua non raro fecit, afferam: *Iisdem temporibus Athenienses,* * *Sicyoniis expugnatis, omnem iuuentutem deleuerunt; & pueris ac mulieribus in seruitutem abductis, regionem ipsam Platæensibus vtendam dederunt.* Ac rursum: *Cum in Eubœam duce Pericle pertransissent, vniuersam subegerunt: ac reliqua quidẽ eius regionis parte pactionib. in deditionem recepta, Hestiæis vero sedibus suis eiectis, eorum terram ipsi occuparunt. Æginetas quoque eodem tempore Athenienses, vna cum vxoribus ac liberis Ægina eiecerunt; incusantes, quod belli causſam potissimum præbuissent; atque existimantes, si ex suis incolas eo mitterent, propterea quod Ægina Peloponneso adiaceret, minore cum periculo se Æginæ imperium habituros.* Nec vero pauca præterea in illius historia liceat inuenire, quorum alia summã eum in scribendo amplificationẽ adhibuisse ostendunt, cui neq; addi quidquã, neq; detrahi possit: alia ita sunt negligenter decursa, vt eximiam illius in dicendo facultatẽ ne minima quidem ex parte præseferant. quod quidẽ cernere est potissimũ in concionibus, in colloquiis, atq; aliis eiusmodi elaboratis orationibus. quę cũ omnia diligenter curasset, historiã ipsam reliquisse videtur imperfectã; quemadmodum Cratippus, qui & eius fuit æqualis, &, quę ipse omiserat, in vnũ coegit, scriptum reliquit: cũ eas orationes ita dicat adhibitas esse, vt non modo reb. ipsis sint impedimento, verum etiã auditorib. permolestę: idq; sentientem Thucydidem, nullas in vltima historię parte orationes adiunxisse, etsi multa in Ionia, multa Athenis euenissent, quę sermonum & orationũ interuentu transigerentur. Quod siquis primum cũ octauo libro conferat, neq; idem in illis institutum, neq; eandem in explicando vim inesse iudicabit. alter enim, cum paucas admodũ, nec magni momẽti res habeat, totus concionib. ad artẽ factis abundat: in altero contra, & multis & magnis reb. referto, magna est concionũ infrequentia. Iam vero & in ipsis concionibus lapsum illum in hunc errorem videor animaduertisse, vt in eodem argumento, eodemque tempore, quæ ad rem facerent, omiserit; quæ vero maxime aliena essent, in orationem induxerit. cuius generis illud in tertio libro, vbi de Mitylenensium ciuitate verba facit, videtur esse. Nam post vrbem captam, ac post captiuorũ aduentum, quos Paches dux miserat, cũ bis 144

* Scionæis.

conuentus Athenis ageretur,orationes ab iis qui populi factionum principes erant,habitas,quasi minime necessarias,omisit: in quo quidem cõuentu populus decreuerat,vt captiui, atque omnis Mitylenæorum iuuentus trucidaretur,ac mulieres cum pueris in captiuitatem abducerentur. ea vero quæ in secundo conuentu ab iisdem essent dicta,tamquã maxime necessaria, assumpsit. in quo quidem conuentu populum,qui eadem de re iterũ coactus erat, prioris decreti pœnituit. Illa vero tam celebris laudatio,quam in secundo libro collocauit,qua factum est ratione,vt eum potius quam alium locum occupauerit?Nam siue id factum est propterea,quod in magnis vrbis calamitatibus,in quibus multi forteſque ex Athenienſib. viri pugnantes occubuerũt, vsitatos luctus commemorare necesse fuit; siue quod eos qui cecidissent,propter magnas res feliciter gestas,ex quibus ciuitati ipsi & vires accesserunt, & gloria est parta,laudationibus prosequendos existimauit: hæc profecto laudatio cuiuis alii potius,quam huic loco conuenire videatur. siquidem qui in prima Peloponnensium irruptione cecidisse in hoc libro memorantur, perpauci numero Athenienses erant,neq; ita memorabile facinus vllum,vt ipse testatur Thucydides,ediderant. nam cum antea de Pericle dixisset, quod nimirum is custodia ciuitatem cõtineret,ac,quantum quidem posset, quietam conseruaret,ita tamen,vt frequenter equites aliquot emitteret, qui hostium emissarios ab agris qui vicini vrbi erant,prohiberẽt,nequid ipsis agris damni inferretur; deinde breuem quandam pugnam ab Athenienſium equitũ turma,vnâ cum Thessalis,in Phrygiis ait esse commissam cum Bœotorum equitibus: in quo conflictu Athenienses & Thessalos nihilo fuisse inferiores,quoad grauis armaturæ militibus subsidio Bœotis missis,in fugam sint conuersi. qua in pugna Thessali atque Athenienses occubuere pauci: quos tamen illi eodem die sine vlla pactione receperunt: sequenti vero die Peloponnenses trophæum erexerũt. At illi quorum in quarto libro meminit,qui Demosthene duce circa Pylum,& terra & mari cõtra Lacedæmoniorum exercitum dimicarunt,ac vtriusque pugnę victoriam reportarunt, quæ amplam ciuitati attulit gloriãdi materiam,multo profecto illis & numero & virtute superiores erant. Quid igitur venit in mentem Thucydidi,vt cum paucis istis equitibus,qui neque gloriam vllam,neque potentiam ciuitati pepererunt,publica monumenta aperuerit,ac clarissimum oratorem Periclem arduam illam tragœdiam induxerit agentem; illis vero,qui & plures & fortiores erãt, quorum opera factum est vt,qui bellum Athenienſibus intulerant, ii se ad illorũ pedes abiicerent,quique longe,vt hoc honore afficerentur, digniores erant: qua inquam ratione est adductus Thucydides,nullam vt his viris laudationẽ scriberet?Ac,vt omnes alias,& terrestres & nauales pugnas pręteream,in quibus multi sunt interempti,quos quidem multo iustius funebribus illis laudationibus exornasset,quam * plebem illam ex Attico agro collectam, qui vix decem aut quindecim equitum numerum explerent;nonne illi Athenienses, eorumque socii,qui in Sicilia cum Nicia & Demosthene in pugnis,quæ terra marique fierent,ac postremo in illa infelici fuga cecidерunt: nonne,inquam, hi,quibus ne sepultura quidem legitima contigit, cum paulo essent quadraginta milibus pauciores,multo erant digniores quos & luctu & ornamentis in funeribus adhiberi solitis prosequeretur? quos tamen viros ita ille contemptui habuit,vt ne hoc quidem diceret; ciuitatem publice eos luxisse, ac, quæ

* Atticæ regionis circuitores,q.

in pe-

in peregrina terra cadentibus iusta fieri solent,persoluisse. at in illis alteris talem laudationem fingit,vt,qui illam haberet, omnium oratorum præstantissimum eligeret. Ac sane non decebat Athenienses publice x v hominum casum lugere; *iis vero quos vel ex tabulis,in quibus militum nomina scribebantur,amplius quinque milibus occisos constat,nullum honorem impertiri. Verum cum Periclis personam ad suum vsum vellet accõmodare, (dicam enim quod sentio) videtur sibi necessario faciendum existimasse,vt dignam Pericle laudationem componeret. ac,quoniam is secũdo illius belli anno vita functus est,nec vllis aliis vrbis calamitatibus superstes fuit, iccirco videtur Thucydides in res tam minutas,quæque vix tanti essent,vt in illis explicandis opera sumi debuisset,tantas,præter illarum rerum dignitatem,laudes contulisse. Porro quam inæquali sit ratione vsus in amplificando,facile quis animaduertat,si consideret,multis eum magnisque rebus prætermissis historiæ suæ proœmium ad quingẽtos versus protraxisse,vt,quæ ante hoc bellum gesta a Græcis fuerant,non magnũ habuisse momentum, neq; eiusmodi fuisse illa,vt conferri cum hoc debeant,ostenderet. Nam præterquam quod hæc veritatem non habent,vt ex multis rebus ostendi potest;non hæc est ratio ineunda iis qui ex arte rem aliquam exaggerare volunt. non enim, quæ res inter minimas excellit, sed quę magnas exsuperat,vere magna est iudicanda. ipsius vero proœmium ita est comparatum,itáque multas ad institutum suũ demonstrandum exaggerationes habet,vt ipsum per se historia quędam esse videatur. at qui de arte dicẽdi pręcepta tradiderunt,proœmia ipsa veluti notas quasdam volunt esse,quibus capita rerum,de quibus est dicendum, commonstremus.quod quidem & hic noster in extrema proœmii parte, cũ narrationem exordiri vellet,videtur paucioribus quam quinquaginta versibus fecisse. vt satis appareat,nihil opus fuisse vt multa illa,quę de Græcię dignitate detraherent,in medium proferret:quod scilicet Troiani belli tempore nõdum vno nomine vniuersa Gręcia appellaretur: quod illi primũ,qui cibi inopia laborarent,nauibus inter se vltro citroque commeare cœperint; qui si in ciuitates nondum muris septas, quęq; vicatim habitabantur,incidissent,eas diripiebant,hincque maiorem sibi victus partem petebant. quid autem hic de Athenienſium luxu,quo illorum maiores diffluebant, meminisse necesse fuit? quod nimirum illi capillos cincinnis intorquerent; quod aurea quędam ornamenta,quę cicadarum speciem referrent,in capite gestarẽt: quod primi Lacedęmonii in publico,vestibus detractis,nudati in palęstra se oleo inunxerint: quod Aminocles Corinthius,nauium fabricator, primus Samiis quattuor triremes exstruxerit: quod Sami tyrannus Polycrates Rheniam a se captam Apollini Delio dedicauerit: quod Phocaënses,qui Massiliam condidere,nauali prœlio Carthaginenses superarint: atque alia, quę his sunt similia: quid,inquam,illi in mentem venit,hęc vt ante narrationem commemoranda existimaret? Quodsi,quę mea sit sententia, fas est dicere; optime proœmium instituisset,si,omnibus,quę in medio sunt posita,sublatis,extremaque eius parte cum propositione coniuncta,in hunc, qui sequitur, modum confecisset: *Thucydides Atheniensis bellum quod inter se Peloponnenses & Athenienses gesserunt,conscripsit; incipiens statim exorto eo,& magnum,atque omnium quæ vmquam antea gesta sint,memoratu dignissimum existimans; hac coiectura ductus, quod vtraque pars rebus maxime florentibus, omni cum apparatu id gesserit: cum*

*atquinque milibus & amplius,to lenni delectu conscriptus,& prœlio cæsis, nullum h.

145

Proœmii vitia.

videret aliam quidem Græciæ partem ſtatim alteri parti adhærere, aliam id facere cogitare. Hic autem fuit Græcis maximus motus. neque vero illis ſolum, ſed & barbaris, atque adeo pleriſque mortalibus. Ac ea quidem quæ ante hæc geſta eſſent, quæque his eſſent vetuſtiora, plane in apertum produci, propter vetuſtatem, nulla ratione potuerunt: ſed, quantum ex ſignis quibuſdam colligere licet, equidem, cum hæc a vetuſtiſſima origine repeto, non puto illorum res neque in bellis, neque aliis in rebus inſignes fuiſſe. in his vero neque magnam poetis, qui res plerumque extollunt, fidē adhibui; neque hiſtoricis, qui ſe totos in rebus non optime examinatis ad demulcendas aures magis, quam ad veritatem tradendam, compoſuerunt. quarum quidem rerum maxima pars propter temporis diuturnitatem in fabularum naturam abiit. ſed tamen, vt in rebus vetuſtate obſoletis fieri potuit, ſatis ex clariſſimis coniecturis rem ſibi videtur in apertum produxiſſe. atque hoc quidem bellum; etſi homines, quib. ipſi bellis interſunt atque depugnant, ea omnium arbitrantur eſſe maxima; abſoluta vero cum ſunt, vetera admirantur; tamen oſtendet iis qui ex rebus geſtis iudicabunt, longe maximum exſtitiſſe. ac omnia quidem, quæ dicerent ſinguli, qui aut geſturi bellum eſſent, aut iam gererēt, quæ aut ipſe audiui, aut aliis narrantib. cognoui, difficile fuerit exacte memorare. verum, vt quiſque ſemper de rebus præſentib. maxime conſentanea dicere mihi videbatur, & proxime ad veritatem accedere, ita a me commemorata ſunt. Res vero in bello geſtas, non quas a quocumque audiui, hiſtoria dignas exiſtimaui, nec vt mihi libitum eſſet; ſed eas quibus ipſe interfui, quaſque ex aliis
146 quam potui diligentiſſime perquiſiui. nec facillima fuit inuentio: propterea quod qui ſingulis gerendis rebus affuerant, non eadem de eiſdem affirmabant; ſed vt quiſque aut in alterutram partem ſtudio propenſior erat, aut reminiſcebatur. Et auditu quidem, vt quæque pars fabularum expers in ipſis eſt, ita minus iucunda fortaſſe videbitur. quicumque autem & præteritas res, & quantum humano conſilio licet, etiam futuras, præteritis ſimiles, conſiderare, planeque inſpicere voluerint, his, dum illa vtilitatem pariant, ſatis erit; emolumentumque potius, quod ſemper idem ſit, quam ſpectaculum, quod in præſenti tantum oblectet, in ſcribendo cogitamus. Ac earum quidem rerum, quæ ſuperiore ætate geſtæ ſunt, maximæ erant Medicæ; quæ tamen duobus naualibus prœliis, totidemque pedeſtribus, ad exitum peruenerunt. huius vero belli tum longitudo in immenſum proceſſit, tum magnas in vniuerſam Græciā calamitates inuexit; quales eodem ſpatio temporis nullæ vmquam contigerunt. nam neque tot vrbes expugnatæ vaſtatæque ſunt, vel barbarorum impetu, vel domeſticis contentionibus: ſunt etiam quæ incolas captæ mutauerunt: neq; tot exitia, totve neces audiuit quiſquam, vel belli vel ſeditionum cauſſa. Atque ſuperiora illa, quæ auditione quidem percipiuntur, re autem ipſa rariſſime confirmantur, fidem tamen acceperunt: qualia narrantur de terræ motibus qui hoc in bello pleriſque orbis terræ partibus exſtiterunt; quæ de ſolis defectionibus, crebriorib. quam vmquam antea: quæ de ſiccitatibus, vnde fames ingens, ex fame vero peſtilentia exorta; quæ non mediocribus ciuitatem malis afflixit: quæ ſimul omnia cum hoc bello ciuitatem inuaſerunt. Origo autem ipſius ab Athenienſibus, & Peloponneſiis, ſoluto, quod in annos triginta poſt captam Eubœam percuſſum erat, fœdere, manauit. qui cur initam fœderis ſocietatē diremerint, & cauſſas & diſſenſiones, primum oſtendi; ne quis, vnde tantum inter Græcos bellum exſtiterit, aliquando poſſet exquirere. Hæc ſunt quæ in Thucydidis ſcriptis recte, quæque male, quod ad eam partem ſpectat quæ res continet, compoſita arbitramur. nunc ad eam partem quæ in elocutione eſt poſita, aggrediamur: in qua quidem, qualis ſit eius dicendi ratio, conſpicitur.

Thucydidęs dictionis character.

Quod

Quod ante quam faciamus, non ab re fortasse fuerit, si hoc de genere nō nulla prius attingamus; quotque in partes ipsa distribuatur dictio, quasque in se habeat virtutes, indicemus; tum qualis illa fuerit quam a vetustiorib. vsurpatam assumpsit Thucydides, qualesque ille partes aut in melius, aut in deterius commutarit; nihil occultantes ostendamus. Primum illud perspicuum est, omnem dictionem in duas distribui partes; in verborum delectū, per quæ ipsæ res explicantur; atque in partium maiorum vel minorum compositionē. Iam horum vnumquodq; rursus in alias particulas dispertitur. Delectus enim particularum (vt ita dicam) elementarium, hoc est, nominalium, verbalium, & coniunctiuarum, duabus est in rebus occupatus: aut in propria elocutione, aut in figurata. compositio vero tribus in rebus cernitur, incisis, membris, circuitibus. atque huic quidem vtrique parti, hoc est, tam simplicibus insectilibusque, quam ex his compositis nominibus, insunt figuræ quædā, quæ schemata vocantur. Obseruandum est etiā, earum quæ virtutes appellantur, alias esse necessarias, quas quidem in omnibus adhiberi sermonibus oporteat; alias vero esse adiectitias, quæ tum primum vires assumunt, cum primæ illæ subsistunt. de quibus vberius antea disseruimus: vt nihil sit necesse nunc de illis denuo orationem instituere. Neque vero quib. ex præceptis aut rebus harum virtutum quælibet enascatur, cum multæ illæ sint, meminisse oportet: cū hæc iam a nobis omnia sint quā diligentissime pertractata. Quo vero dicendi genere sint vsi qui ante Thucydidem historias scripsere, quasq; ex his leuiter attigerint partes, ab initio, vt eram pollicitus, rem repetēs, summatim percurram. sic enim proprium huius viri characterem pernoscere cuiuis licebit. Ac veteres quidem illi, qui multo antea fuerunt, quique non nisi ex ipsis sunt nominib. noti, quam sint dicendi rationem secuti, non satis queo coniicere, simplex ne illa fuerit & inornata, ac nihil superuacaneum, nihil non vtile, nō necessarium habuerit, aut contra magnifica fuerit, & referta dignitatis & opificii rhetorici, varioque ornamentorum fuco depicta. maximæ enim partis scripta ad nostra tempora non peruenerunt; aut, si qua ad hanc diem seruata sunt, non omnes esse illorum quibus tribuuntur, existimant: vt sunt illa quæ Cadmo Milesio, quæq; Aristæo Proconnesio & eiusmodi aliis adscribuntur. Scriptores autem qui ante Peloponnesiacū bellum fuerunt, atq; ad Thucydidis vsque ætatem peruenerunt, omnes propemodum idem consilium secuti sunt. quos quidem aut Ionica lingua, vt quæ illis temporibus maxime omniū 147
floreret, aut Attica illa vetus, non admodum ei dissimilis, oblectauit. Hi sane omnes, vt est ante dictum, sermonis proprietatem magis, quam dicendi tropos adamauerunt; tropos vero velut condimenta orationi insperserunt: verborum autem compositionem omnes eandem fere affectarunt, simplicem, minimeq; affectatam. Neq; vero in sententiis figura aliqua exornandis tantum diligentiæ posuerunt, vt supra communem vulgoque tritam, atque ab omnibus vsurpatam dicendi rationem efferrent. Itaque eas virtutes quas necessarias vocauimus, illorum omnium habet dictio. est enim & pura, & perspicua, & breuis, satis proprium cuiusque dialecti characterem seruans. eas autem dicendi virtutes quas adiectitias nominauimus, quibus omnis oratoria vis maxime fit perspicua, neque omnes, neque summas adhibuerunt, sed paucas, ac modice: sublimitatem videlicet, elegantiam, grauitatem, magnificentiam: neque τόνον item, neque βάθος; quæ nos neruorum contentionem,

& pondus posſumus appellare; neque πάθος vllum, quo animi affectiones excitarentur; neque ſpiritus illos magnos & certaminib. aptos, ex quib. illa dicendi ſpecies conformatur, quæ Græce δεινότης dicitur; Latine vim in dicendo poſſis nominare. Vnum Herodotum excipio. is enim & in verborũ delectu, & in cõpoſitione, atq; in ipſa figurarũ varietate, lõge ceteris antecelluit, & ita ſuã orationẽ inſtituit, vt vel optimę poeſi ſolutã orationẽ ſimilem faciat, propter ſuadelã illã & venuſtatẽ, ac ad ſummũ vſq; perductam voluptatẽ. qui ne illas quidẽ maximas, quas diximus, & præclariſſimas dicendi virtutes omiſit, præter genus illud certaminib. aptũ: idq; ſiue q; natura ab eo dicendi genere abhorrebat, ſiue quod ſuis quibuſdam rationib. adductus, ſponte illud, tamquam hiſtoriis minime accommodatum, contempſit. is enim, neq; concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationib. vtitur; neque vllam ad concitandos animorum motus, & res augendas amplificandaſque vim habet. * Huic, & ceteris quorum ſuperius eſt facta mentio, ſuperueniens Thucydides, cum, quas quiſque dicendi virtutes haberet, vidiſſet, ipſe propriam quandam dicendi formam, ab aliis nõ animaduerſam, primus in hiſtoriam induxit; in electione quidem verborum, cuiq; genti peculiarem, & obſoletam ac peregrinam dictionẽ, communi ſuoque tempore vſitatę linguæ anteponens; in iungendis autem, inter ſeque aptandis maioribus & minoribus particulis, grandem, auſteram, neruoſam, firmam, & litterarũ aſperitate aures ferientem compoſitionem, pro ſuaui, molli, & polita, nihilque in ſe aſperitatis habente, conſectatus eſt. In figuris autem adhibendis, quib. in primis vetuſtiores ſuperare contendebat, nimiã diligentiam poſuit. Totos certe viginti ſeptem annos in illis octo libris, quos ſolos reliquit, immutandis conſumpſit: quos ſurſum deorſum volutans, ſingulas locutionum particulas limabat, nunc ex vno nomine orationem conficiens, rurſuſque in nomen orationem contrahens: interdum autem verbalia nominaliter proferens, ac rurſus nomen verbum faciens, atque omnem eorũ vſum peruertens: ita vt, quod proprium eſt, eo pro appellatiuo abutatur; quod vero eſt appellatiuum, pro nomine proprio vſurpet. Inſuper verba patiendi, actiua facit; quæ vero actionem notant, iis ipſe paſſionem attribuit. Eorum item quę multitudinis, quæve vnius numero efferri debent, naturam commutat, atq; alia de aliis dici cogit. Marem ſignificantia, femineo ſexui cõiungit; ea vero quę ſub feminæ genere comprehenduntur, marib. attribuit. quæ autem neutrius ſunt generis, ita his connectit, vt tota naturalis illa coaptatio & cõſecutio diuagetur. Nominum & participiorum caſus ab eo quod ſignificare debet, ad id quod eſt ſignificatum; & contra, quod eſt ſignificatum, ad ſignificans transfert. In coniunctiuis autẽ ac prępoſitiuis particulis, iis pręſertim quę vocabulorũ vires diſtinguũt, poetica prorſus vtitur licentia. Plurimas etiã in eo figuras inuenias, quæ perſonarum apoſtrophis, temporum cõmutationibus, & localium notationum diſcrepantia, a communi cõſuetudine ſint deflexæ, ac ſolœciſmorum ſpeciem præferant. Præterea, quot in ipſo res videas pro corporibus, & corpora viciſſim pro rebus ſumi? In enthymematibus vero, in quib. interpoſitiones cum multæ ſint, longo interuallo conſecutionẽ ſuam recuperant, adſunt tortuoſa illa & perplexa, & inextricabilia, atque alia his ſimilia. Nec paucas item figuras theatrales ab eo vſurpatas inuenias, vt paria parib. relata, ad-

148 nominationes, oppoſitiones: quib. nimis frequenter vſus eſt Gorgias Leontinus

* In hunc & ceteros-coniectis oculis Thuc.

tinus,Polus,Licymnius,& multi alii,qui eodē tempore floruerunt. Maxime vero insignia,& ex quibus character eius præcipue cognoscitur,hęc sunt;studere,vt paucissimis verbis quamplurimas res comprehēdat, multasq; in vnū sententias cogat,ac tum maxime auditorē,cum exspectat adhuc aliquid,relinquat. quo fit vt breuitas obscuritatem pariat.Sed vt hæc paucis cōprehendam,quattuor esse in Thucydide animaduerti veluti instrumenta eius generis dicendi,quo ille potissimū delectatur; poeticam quandā verborū structuram; in figuris multiplicem varietatem; harmoniæ & concentus asperitatem quandam; * figurarū πάχος,quæ a non nullis acceleratio vocatur. Colores autem quib. vtitur,sunt acerbus,densus,amarus,austerus,vehemens,grauis,terribilis ac formidolosus; atq; in primis affectionib. mouendis peraccommodatus. Talis quidē est Thucydides in suo illo charactere,& forma dicendi, qua cęteros anteiuit.Cum autē & institutum eius & facultas vna decurrunt, perfectam absolutamq; , atq; adeo diuinā orationem efficit. cum vero nō est par viribus,quippe cum nerui illi ob dicendi celeritatem nō vsquequaq; perdurent; oratio fit obscura,vitia quædā,quæ minime deceant,secum afferens. Nam præclara illa,rebusq; in omnib. necessaria præcepta, quib. traditur qua ratione sit peregrinis ac nouatis vtendū,ac quatenus illa sint assumenda, non per omnes historiæ partes seruauit. Iam,cum hæc veluti per capita attigerimus,supereſt vt iam ad ea demonstranda nostra delabatur oratio. Neq; vero est consilium,ita de singulis separatim Thucydidis dicendi formis sermonem facere,vt illius verba subiungam; sed diuersis variisq; ex locis particulas quasdam sumere narrationis & orationum,hisq; causas apponere, ex quib. facile cognosci queat,quib. in locis,tam in rebus ipsis quam in verbis,bene maleve se gesserit.Sed illud iterū abs te,Q. Æli,atq; ab aliis elegantis doctrinæ sectatoribus,siqui forte hæc legent,maiorē in modum peto,vt susceptum a nobis consilium perpendant. nihil enim nos aliud conamur,quam vt characterem Thucydidis ostendamus,ac simul omnia animaduersione digna, quæ illi cōtigerint,comprehendamus. quæ omnia cum facimus, nihil omnino, præter corum qui ad huius se viri imitationē componere volunt,vtilitatem, propositū habemus. Itaq; in ipso statim proœmii exordio hac vtens propositione,Bellum scilicet Peloponnesiacum,de quo scripturus erat,omniū, quæ antea gesta essent,fuisse maximum,hæc ad verbum scribit : *Ac bella quidem ante gesta,atq; his vetustiora, plane in apertum produci, tēporis longinquitas vetuit. sed, quantum ex signis quibusdam colligere licet,equidem,hæc a vetustissima origine repetens,magnas fuisse illorum res,neq; in bello,neq; aliis in rebus,existimo. nam in ea quæ nunc Græcia appellatur,perpetuum olim incolas domicilium habuisse,non videtur. nam cum a maiore aliqua multitudine coactus, suam quisq; patriam facile relinqueret,persæpe migrationes fiebāt: quippe cum nulla adhuc inter eos negotiatio esset, neque vllum citra formidinem vel terra vel mari commercium haberent; sed eo vsq; suis reb. vterentur,quatenus ad vitam exiliter traducendam satis esse existimarent; pecuniæ copiam non habentes,neque terram serentes.*

* significationis celeritatem: id est, cito & breuiter efferre animi sensa.

DESVNT NON PAVCA.

δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους καταφρονήσαντες οὖν αὐτῶν καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς. Hoc est : *abiecto seruilique animo,vt qui contra Lacedæmonios proficiscerentur. eos igitur contemnentes, sublato clamore,confertim impetum in eos fecere.* Multo autem hæc comprehensio erat vtilior futura,si ipse,non hoc,

quo fecit, pacto eam comprehendisset, sed communiorem & vtiliorem secutus fuisset rationẽ; atq; ita hæc verba collocasset, vt extremã cum prima parte coniungeret, quæ vero in medio iacent, ea reiiceret in sequentem locum. hoc sane pacto contorta & grauior est oratio; multo vero fuisset clarior & iucundior, hoc ordine collocata: τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκ ἔτι ἀπελθεῖν ἢ τοῖς πίπτουσιν ἐπιφέρειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν τοῖς φληφόρους, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ οὐκ ἴσα μηκέτι δύνασθαι αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ὅτι οὐκ αὐτοὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὧν εἶχον ὑπόληψιν ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον, τῇ γνώμῃ διαλωφηκότες ὡς ὅτι Λακεδαιμονίους. Hoc est: *Cum Lacedæmonii non iam amplius abire, aut irruere in illos possent, leuis armaturæ milites, tardiores eos esse factos animaduertentes, facto globo, ac clamore sublato, confertum in illos impetum fecerunt. ex quo fiebat vt, cum se plurimos esse cernerent, animus etiam accederet; & cum non æque ac prius esse terribiles illos arbitrarentur, contemptui haberent: quandoquidem non statim, quæ exspectauerant, experti sunt, vt, cum primum in terram descenderent, putabant, deiecti animo tamquam aduersus Lacedæmonios pugnaturi.* Detracta hac tota circumscriptione, reliqua omnia nominibus ac figuris maxime accommodatis comprehendit, neque vllam, prope dixerim, aut ad dictionẽ, aut ad res spectantem virtutem prętermisit. quas quidem virtutes denuo enumerare nihil necesse est. In septimo autem libro extremam Athenienſium & Syracusanorum naualem pugnam narrans, sic & verbis & figuris in explicandis rebus vsus est: ὁ δὲ Διονυσόδωρος, καὶ Μένανδρος, καὶ Εὐθύδημος· ὅτοι γὰρ ὅτι τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν· ἄραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, αὐτοὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος, καὶ τὸν καταληφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι διασαῦσαι ἐς τὸ ἔξω. πρὸς ἐξαναγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ πλείοσιν τὸν ἀριθμὸν, καὶ πρὸς ἔλεσθαι κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρος αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ἦπερ καὶ αἱ νῆες κατέσχον. ἦρχον δὲ τῶν ναυτικῶν τοῖς Συρακουσίοις, Σικελὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ πλοῦ ἔχων· Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι, τὸ μέσον. ὅπερ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν προτέρᾳ ῥύμῃ ὅτι πλεόνεσι, διέκρατεν τῶν Πελοποννησίων νεῶν τοὺς αὐτοῖς, καὶ ἐπέρωντο λύειν τὰς κλῆσας· μετὰ δὲ τοῦτο, πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμάχων ὅτι φερομένων, οὐ προσῆν τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ λιμένα ἐγίγνετο· καὶ ἰδεῖν καρτερά, καὶ οἷα οὐκ ἄλλα τῶν πρότερον. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ὅτι πλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο· πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους· οἵ τε ὅτι βάται ἐπεφράδοντο, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηΐ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς δηλης τέχνης· πᾶς τε τις ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἐπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι δισχίλιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐκβολαὶ, ἅτε τοῦ μὴ εἶναι τὰς ἀναχώσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο· αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα, ἢ ἅτε τοῦ φεύγειν, ἢ δηλη ὅτι πλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ἔσον μὲν χρόνον προσέφερετο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις, καὶ τοξεύμασι, καὶ λίθοις, ἀφθόνως ἐπ' αὐτὰ ἐχρῶντο· ὅπερ δὲ προσμίξαιεν, οἱ ὅτι βάται εἰς χεῖρας ἰόντες, ἐπέρωντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ὅτι βαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν, τὰ μὲν, δηλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ, αὐτοῖς ἐμβεβλῆσθαι· δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ἡ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ὅτι βουλὴν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, ἀλλὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεσάναι· καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν τῶν νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα, καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς, ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο, παρέχειν.

πολλὴ

πολλὴ γὰρ δὴ τοῦ κελεύσεως καὶ ἡ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελεύσασιν, κατά τε τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονικίαν ἐγίγνετο. τοῖς μὲν Ἀθηναίοις, βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ὀπισθοωνίες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἰ ποτὲ καὶ αὖθις, προθύμως ἀπιλαβέσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι, κωλῦσαί τε αὖθις ἀλλοφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἑπὶ ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῶεν μὴ κατ' ἀνάγκην θορυβούμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνόμασι τὸν πλησίον, καὶ πρῶτοι, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν, οἰκετοτέραν ἤδη τῆς ἀεὶ ὀλίγου χερσὶ λιμένος θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωρῆσαι· οἱ δὲ Συρακούσιοι, εἰ, ὃς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους πρῶτον ἐξόπισθεν ἀλλοφυγεῖν, τούτους αὖθις φυγῆς φύξεσιν. ὅ τε ἐκ τῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺ τὸ ἀγώνιον καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε· φιλονικῶν μὲν, ὁ αὐτόθεν πρὸς τὸ πλεῖστον ἤδη καλόν· δεδοίκοτες δὲ οἱ ἀπελθόντες, μὴ τὸ παρὸν ἔτι χείρω ποιήσωσι. πρῶτον γὰρ δὴ ἀνακεκλημένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἐνῆν τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς· καὶ διὰ τὸ, ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔκπτωσιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἰωᾶσθαι καζόμενον ἔχειν. διὰ ὀλίγου γὰρ ὅσης τῆς δεᾶς, καὶ ὁ πρῶτον ἅμα ἐς τὸ αὖθ' ὁρμισθέντων, εἰ μή τινες ἴδοιεν πη τὰς σφετέρας ὑπεξαπωθουμένας, ἀνεθάρσησάν τε αὖ, καὶ πρὸς αἰάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐδέοντο. οἱ δ' ὑπὸ τὸ ναυτικὸν μᾶλλον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως, καὶ τῇ γνώμῃ μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο. ἦσάν τε καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ναυμαχίας ἀπιδόντες, ὀξὺ τὸ ἀκριτον ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὖθις ἴσα τῇ δόξῃ πρὸς ἐωθεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις διῆγον. ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον, ἢ διέφυγον, ἢ ἀπώλλυντο. ὧν τε ἐν τῷ αὐτῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀλίγωμα ἐναυμάχουν, πολλὰ ὁμοῦ ἀκούσαντες, ὀλοφυρμοὺς, βοὴν, νικῶντες, κατακελευστὰς, ἅμα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῶς ἀναβοᾶσθαι φιλεῖ σθαι. πολλαπλήσια δὲ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν νεῶν αὖθις ἔπασχον· πρίν γε δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὑπὸ πολὺ ἀντιρρούσης τῆς ναυμαχίας, ἔρρεψάν τε τὰς Ἀθηναίας, καὶ ὑπεκείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ παιανισμῷ χρώμενοι, καλεσίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ, ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς ἅπας ἅμα, ὅσοι μὴ μετέωροι ἐάλωσαν, καὶ ἐνεπρήσθησαν, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐκέτι παραφορως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἱμωγῇ τε καὶ σπουδῇ, πρῶτον διεσαφεῖσθαι τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ὑπὸ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ, πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους, ἐς φυλακήν· ἅμα δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι, ἤδη πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, ὅπῃ σωθήσονται, διεσκόπουν. ὧν τε ἐν τῷ παραυτίκα, οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. πολλαπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὖθις ἐν Πύλῳ· ἀλλοφθαρέντων γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, πρὸς ἀπόλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες ἀλλοβεβηκότες. καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ὧν ὅ τι μὴ ζῶν σωθήσεσθαι, ὧν μή τι πολὺ ἔλαττον γίγνηται. ἀλλομένης δὲ ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέρωσις καὶ ἀνδρῶν ἀπολλυμένων, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὑπικρατήσαντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ ἀποπλέοντες πρὸς τὴν πόλιν, ξυμπᾶν ἔσησαν.

Hoc eſt; *Demoſthenes autẽ, & Menander, & Euthydemus, qui duces in Athenienſium naues conſcenderant, cum ſe loco mouiſſent, ſine mora ad portus fauces, captas iam & occupatas, adnauigarunt, vt per vim ſibi exitum pararent. quib. Syracuſani, eorumq; ſocii, cum totidem nauib. occurrerunt: ac primũ quidem partem illarum ad exitum cuſtodiendum collocarunt, altera totum vndiq; portum tutabantur. quod eo faciebant, vt omni ex parte a peditatu adiuti, quocumq; in loco naues cõſtitiſſent, in Athenienſes irruerent. Præerant autem claſsi apud Syracuſanos, Sicanus & Agatharchus, alterum vterq; totius exercitus cornu tenens: Pythen, & Corinthii, medium habebant. Atque Athenienſes quidem alii, poſtquam ad fauces ſubiere, primo impetu nauium, quæ ad eum locum erant, potiti, clauſtra conabãtur aperire. ſed mox, inuectis in eos vndique Syracuſanis ac ſociis, non iam pro angũſtiis exitus tantum, ſed etiã intra portum, nauale prælium gerebatur: quod quidem omnium, quæ ante facta*

essent, atrocissimum fuit. Magnum enim erat utriusq; partis nautarum studium ad naues in hostes impellendas, cum iuberentur: magna gubernatorum artis æmulatio, mutuaque contentio: eorum autem qui naues conscenderant, hæc erat cura, ut, si natis in nauem incurreret, ne ii qui in tabulatis insistebant, reliquorum destituerentur artificio: ac quisque in eo quem sortitus erat loco, primus esse contendebat. Ceterum, multis non magno in spatio nauibus inter se concursantibus, ac prælio decertantibus, cum paulo ducentis essent pauciores, rari fiebant excursus; propterea quod neque progredi, neque inhiberi naues possent; sed frequentiores implicationes erant, ut quæq;, siue fugiendo, siue alteram incursando, in alteram incidisset. interea vero dum naues mutuo sibi occurrerent, ii qui in tabulatis erant, missilium, sagittarum, saxorum ingentem in illos vim coniiciebant. cum vero conferebantur, milites, commissa pugna, in aduersariorum naues insilire conabantur. fiebat autem locorum angustiis, ut, dum alterutri una ex parte hostes adorirētur, ipsi altera ex parte inuaderentur; ac duæ interdum naues cum una, alicubi etiam plures, necessario inter se complicarentur; cum gubernatores partim adoriendis aliis, partim sibi cauendo, idq; non una in parte, sed undequaque, occuparētur. Magnus autem erat multarum inter se concursantiū nauium strepitus, qui & terrorem nautis incutiebat, & earum rerum quæ a præfectis iuberentur, auditum auferebat. multa enim utraque ex parte adhortatio, & ingens præfectorū clamor exaudiebatur, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contentione vincendi: cum Athenienses quidem suos, ut exitum sibi per vim parārent, magno clamore incitarent, utq;, si vnquam alias, nunc maiore studio ac contentione pro incolumi in patriam reditu laborarent: Syracusanis vero ac sociis pulchrum videretur, prohibere ne sui fugam caperent, sed vincendo suam quisq; patriam honestaret. Præterea vero duces ipsi utriusque partis, si quam nauem nulla necessitate coactam cedere animaduertissent, trierarchum nomine appellabant: atque Athenienses quidem ita percunctabantur, num terram inimicissimam magis hospitalem, quam mare non exiguo labore partū, arbitraretur: Syracusani vero, num Athenienses, quos certo sciret de fuga omnino cogitare, hos fugientes ipse fugeret. Interea dū isti æquo marte nauali pugna decertant, utrorumque peditatum qui in terra stabat, ingens certamen & animi contentio tenebat; Syracusanis quidem, maioris cōparandæ gloriæ cupiditate incensis; Atheniensibus vero, ne secum peius quā ante ageretur, non mediocriter timentibus. nam cum omnis in nauibus Athenienſium spes esset, summus de rei exitu erat timor; quippe cum pugna videretur anceps, & eam illi e terra spectare cogerentur. nam cum esset propinquū spectaculum, & non omnes pariter eodem intuerentur, si qui suos alicubi vincentes aspexissent, animos attollebāt, & ad deorum opē implorandam, ne se desererent, conuertebantur. qui vero suos superari videbant, ii magno cum eiulatu lugebant; adeo ut magis ex earum rerum aspectu, quam illi ipsi qui in opere versarentur, animum abiicerent. Erant qui, cum anceps certamen viderent, aduersariis acriter resistentibus, ipso corporum motu animi affectionem imitarentur, præque metu modo huc, modo illuc corpore nutarent, & magna ex eo molestia afficerentur. assidue enim exiguum intra spatium aut fugiebant, aut trucidabantur. licebatque ex Athenienſium exercitu, quam diu æquo marte pugnabatur, omnia simul exaudire; lamentationes, clamores; victores, victos; & alia eiusmodi quæ magno in periculo magnus exercitus multis modis clamare cogitur. His æqualia & iis eueniebant qui in nauibus erāt. Tandem Syracusani ac socii, cum inter eos diu pugnatum esset, Athenienſium classem in fugam vertunt; strenueq; inuecti, magno clamore & inhortatione terrā versus persequuntur. tunc ex nautico exercitu, alia atq;

alia

alia parte, quicumq; in alto capti non erant, in castra se receperunt. pedites autem non iam diuersi, sed vno eodemq; impetu, ea quæ iam euenerant, & luctu & gemitu prosequẽtes, partim ad subueniendã nauibus, partim ad reliquam murorum partẽ tuendam contendunt. alii, quorum maxima erat pars, iam, qua sibi salutem parerent, pro se ipsis circumspectant. Fuit autem eo tempore tantus pauor, vt maior numquam exstiterit. ac tale quiddam perpessi sunt, quale ipsi fecerant ad Pylum, vbi Lacedæmonii, amissa classe, perierunt. nam cum Lacedæmonii naues amisissent, homines etiam ipsos, qui in insulam descenderãt, vna perdiderunt. ac tum quidem Athenienses, nisi quid inopinatum diuinitus accideret, omnem in terra salutem desperabant. Post decertatam acerrime hanc nauale pugnam, in qua multæ naues ex vtraq; parte, multi viri perierunt, Syracusani eorumq; socii, victoria potiti, nauium etiam fragmenta & cæsorum corpora obtinuerunt, reuectiq; ad vrbem, trophæum erexerunt. Hæc quidem, hisq; similia, digna mihi imitatione in hoc scriptore vitã sunt; in quibus & magnificentiã, & venustatẽ, & grauitatem, atq; alias virtutes hisce reb. accõmodatas, perfectissime adhibitas iudicaui; coniectura inde ducta, quod omnium hominũ mentes hoc dicendi genus maxime afficit. neq; vero expers illud rationis iudiciũ, quo iucunda molestaue percipimus, hoc auersatur, neq; alterũ rationis particeps, qua, quid in quaq; sit arte pulchrum, dignoscimus: neq; est quisquã, aut ex iis qui non admodum sunt in ciuilib. orationib. exercitati, qui dicere possit quibus aut verbis aut figuris offendatur; aut ex iis qui sunt exquisiti, quiq; promiscuæ multitudinis insciti㠀 cõtemnunt, qui dictionis huius apparatum incusare queat: sed eadem erit & multitudinis & peritorum sententia. ille enim ex imperita multitudine homo idiota & inscius, molesto illo & tortuoso atq; obscuro dicendi genere non offendetur: ille autẽ qui raro inuenitur, ac non ex vulgari aliqua disciplina factus artifex, humile illud, minimeq; generosum, & incompositum genus, nõ damnabit. quo fit, vt tam illud quod rationis est expers, quã quod eiusdem est particeps, iudicium consentiat. a quorũ vtroq; omnia quę ad artes attinent, iudicari volumus. . . Ego vero non video quo pacto illa quæ magna atq; admirabilia quibusdã videntur, laudib. afficiam; quę tantum abest vt primas illas maximeq; communes habeant virtutes, vt, cum & nimiã & inanem diligentiã præseferant, neq; iucunditatẽ neq; fructum afferant. ex quib. pauca quędam exempla afferam; simul & causãs cur a virtutib. ad vitia declinarint, commonstrabo. Atque in tertio quidem libro, vbi crudelia illa atq; nefaria facinora, quæ in Corcyrensi seditione contra potentissimos quosq; a populo commissa sunt, enarrat, quoussq; intra cõmunis vsitatæq; linguæ terminos mansit, perspicue omnia, breuiter, pleneq; dixit: sed simulatq; tragico more cõmunes Græcorum calamitates exaggerare atq; amplificare incipit, animoque extra consueta euagatur, longe se ipso fit deterior. Sunt autem de illo priore genere hæc; quę vix errata esse quisquam opinetur:* Κερκυραῖοι δὲ, αἰσθόμενοι τάς τε Ἀθηναίας ναῦς παρεσπλεόσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τὰς τε Μεσσηνίας, ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας· καὶ τὰς ναῦς περιπλοῦσαι κελεύσαντες, ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ἑλλαϊκὸν λιμένα ἐν ὅσῳ παρεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. καὶ ὃν τῶν νεῶν ἔσως ἐσβιῶναι ἐκβιάζοντες, ἀπεχώρησαν. ἐς δὲ Ἡραῖόν τε ἐλθόντες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δικαίως κατασχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοὺς ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπῆρτο· οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, αὐτῶν. ἡμέρας τε ἑπτὰ ἃς ἀφικόμενος ὁ

Εὐρυμέδων, τοῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμενε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι, ἐφόνευον· τὸν μὲν αἰτίαν ὑπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καλαύουσιν· ἀπέθανον δὲ καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ὑπὸ χρημάτων σφίσιν ὀφλημένων, ὑπὸ τῶν λαβόντων. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου· καὶ, οἷον φιλεῖ ἐν τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὃ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπεσπῶντο, καὶ τινες αὐτοῦ ἐκλείνοντο. οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τῷ Διονύσου τῷ ἱερῷ, ἀπέθανον. ὅτως ὠμὴ στάσις προσῆλθε καὶ ἐδόκει μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο· ἔπειτα ὕστερον γε καὶ πολὺ ὡς εἰπεῖν ὃ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορὰν ὅσων ἐκάστοις τοῦ δήμου προστάτας τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους. Hoc eſt: *Corcyrenſes vero, vbi inimicas diſcedentes, & Atticas naues aduentãtes ſenſere, in vrbem Meſſenios, qui prius extra erant, inducunt; naubuſque, quas expleuerãt, iuſſis Hyllaicum adire portum, dum circumuchuntur, ſiquem hoſtium nacti eſſent, occidebant. illis vero quibus vt in naues ingrederentur perſuaſerant, eiectis, abierunt; atque in Iunonis templum delati, cum ex ſupplicibus circiter triginta, vt iudicium ſubirent, perſuaſiſſent, omnes morte damnarunt. quæ cum ceteri ſupplices vidiſſent, qui perſuaſi non fuerant, in eodem ſe fano mutuo interemerunt; quidam ſe ex arborib. laqueis ſuſpenderunt: omnes, vt cuique licuit, ſibi mortem conſciuerunt. Corcyrenſeſq; ſeptem intra dies, quibus Eurymedon cum ſexaginta nauib. eſt commoratus, quos ex ſuis inimicos ſuſpicarẽtur, occiderunt; crimini dantes, quod ſtatum popularem diſſoluerent. quidam etiam ob priuatas inimicitias; quidã & a debitoribus, creditarum pecuniarum cauſſa, interfecti. nullum denique mortis genus non viſebatur: nec fieri quidquã in huiuſmodi caſu ſolet, quod tum non euenerit; immo vero maiora etiam contigerunt. nam pater filium trucidabat: abſtractique a templis ſupplices, ad ea ipſa necabantur. quidã etiam in Bacchi templo ædificiis circumſepti, in eo mortem obierunt. eo vſque cruenta hæc ſeditio proceſſit; ob id quoq; viſa maior, quod prima hæc apud eos exſtitit. nam poſtea in omni prope Græcia graſſata eſt, vbique factionib. exortis, cum ii qui in populo eſſent principes, Athenienſes; optimates vero, Lacedæmonios accerſerent.* Quę vero his adiungit, perplexa ſunt, atq; eiuſmodi quæ non facile percipi poſſint, quæq; figurarũ nexus quoſdam, ſolœciſmis ſimiles, aliaq; eius generis nõ pauca habent: quorũ nec illa ætate, neq; vero poſt, cum maxime ciuilis floreret eloquentia & dicendi vis, vllus erat vſus. atq; ea nunc oſtendam. ἐσασίαζετο οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά πῃ, πύστει τῶν προγεγομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τῷ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ὑπαρχόντων προεξεργάσει, καὶ τῆς τιμωρίων ἀποπείρας. Hoc eſt; *Agitati ſunt itaque ſeditionib. ſtatus ciuitatum; & ea quæ poſt fuerunt, eorum quæ ante acta eſſent, auditione, magnã in animis acceſſionem ceperunt ad nouas res moliendas, vel aggrediendi ſolertia atque artificio, vel vltionis inſolentia.* In his, in prima illa membri parte, nulla neceſſitate coactus, circũlocutione vſus eſt, cum dixit; ἐσασίαζετο οὖν τὰ τῶν πόλεων: quod perinde eſt ac ſi Latine dicas; *Ea igitur quæ vrbium erãt, tumultuabantur.* quod multo ſane melius erat hoc modo: ἐσασίαζον αἱ πόλεις, *ciuitates tumultuabantur.* Quod deinde ſequitur, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά πῃ, difficulter coniectare licet quid ſibi velit. ſic vero magis fuiſſet perſpicuũ, αἱ ὑστερῶσαι πόλεις: *ciuitates autẽ quæ poſt fuerunt.* Quib. ſubiungit, ὅτι πύστει τῶν προγεγομένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν εἰς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας. vult enim ita dicere; *Ii vero qui poſteriores fuerunt, cum res ab aliis geſtas audirẽt, magis ad res nouas excogitandas incitabantur.* In quibus, ſi ſtructurã demas, ne verborũ quidem figuræ audientib. iucundæ ſunt. His poſtea aliud caput adiungit, quod poetico, vel potius dithyrambico apparatui magis, quã huic

loco

loco, videtur conuenire: τῶν τ' ὑπαχθρήσεων τὸ εἰλεχηνός, καὶ τῶν τιμωρειῶν ἀποπία. ἢ τὸ εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων ἀξιώσινες τὰ ἔργα αὐτηλλαξαν τῇ δικαιώσει. Hoc est; *Et aggressionum artificio, & vltionis insolentia, vsitatisque rerum vocabulis ad facinorum excusationem immutatis.* Quod autem in hoc perplexo ac difficili nexu intelligi vult, tale est: *Multa illis est facta accessio ad cognoscendam rem aliquam nouam, quæ ad aggressionũ artes, & ad exquisitas pœnas valeret. quæ vero vulgo rebus vocabula tribuebãtur, ea ipsi immutãtes, alia ratione res ipsas appellandas esse censebat.* nam hæc verba, ἢ τῶν ὑπαχθρήσεων τὸ εἰτέχνησις, ἢ ἢ τῶν τιμωρειῶν ἀποπία: &, ἢ εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, καὶ ἢ εἰς τὰ ἔργα αὐτηλλαγμένη δικαίωσις, periphrasi cuidã poeticæ sunt accommodatiora. Quib. addit etiam figuras illas theatrales, τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίζετ· μέλλησις δὲ τοιμηρὸς, δειλία δ' εὐπρεπὴς. Hoc est; *Nam audacia inconsiderata, fortitudo amicorum amans vocabatur; & consideratæ cunctatio, speciosa formido.* Hæc vtraque eas figuras habent quę paria paribus, similia similib. referunt; quib. epitheta fuci causſa accedunt. talis autem fuisset necessaria, minimeq; theatrica figura: τὸ μὲν γὰρ τόλμαν, ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν, δειλίαν. Hoc est; *Audaciã illi quidem fortitudinem, cunctationem autem timiditatem nominabant.* Atq; his quidẽ ea etiam quæ subsequuntur, similia sunt: ὃ γὰ σῶφρον, τὸ ἀνανδρον προσχημα· καὶ ὃ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ὑπὲρ πᾶν δραγύν. quasi diceris: *Prudentia, inuirilitatis prætextus, & Animus ad omnia cautus, animus per omnia ignauus.* Magis autem proprie sic dixisset: οἱ μὲν σώφρονες, ἀνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἄχρηστοι. Hoc est; *Qui autem prudentes essent, ii parum viriles; qui vero ad omnia se caute comparãrent, omnib. in rebus ignaui vocabãtur.* Quodsi hucusque partim orationem fucando, partim vero duriter tractãdo, vlterius progredi supersedisset, nõ ita molestum se fortasse præbuisset. sed alia etiam his adiungit: ἀσφάλεια μὲν ὑπεβουλεύσασθαι, ἀποδεικτὸς πρόφασις ὀργῆς· καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. Hoc est; *Tuto insidiari, rationabilis auertendi exitum prætextus habebatur: quique irascebatur, is fidelis semper; qui vero ei contradiceret, is habebatur suspectus.* In his rursus illud incertum est, cui vocabulum χαλεπαίνων accommodari, aut de quo dici velit; ita illud ἀντιλέγων, ad quem referatur, & qua de re sit dictum. Deinde ait; ὑπεβουλεύσας δέ τις, τυχών τε, ξυνετὸς· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρείας ἀβλαβὴς, καὶ τὰς ἐναντίας ἐκπεπληγμένους. Hoc est; *Cui porro insidiæ succedebãt, hic erat prudens; & eo prudentior, si alterius insidias prouidisset: qui vero prouidebat vt nihil eorum opus haberet, societatis dissolutor, & aduersarios timens.* Hic quid sibi illud τυχὼν velit, nõ apparet, neq; cognoscitur an ad vnũ eundemque hæc duo verba, τυχὼν, & ὑπονοήσας, sint referenda. Quodsi τυχὼν ad eũ referri debet qui, re bene gesta, quod sperauerat, est consecutus; illud autem ὑπονοήσας, de eo dici vult qui rem nondũ effectam ante præsenserit: res adhuc peius habebit. purus autẽ, atq; vndiq; conspicuus horum verborũ talis esse poterat intellectus: οἵ τε ὑπεβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοί· καὶ οἱ τὰς ὑπεβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δὲ προβουλόμενος ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει, μήτ' ὑπεβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρείας ἀβλαβὲς ἔδοκει, καὶ τὰς ἐναντίας ἐκπεπλῆχθαι. Hoc est; *Qui vero sociis insidiabantur, si rem ex sententia gessissent, ingenio præditi; qui vero insidias præsentientes, ab illis sibi cauissent, adhuc ingeniosiores dicebantur. qui autem ita sibi prospiciebat, vt neq; insidiis, neq; vlla cautione opus haberet, is amicitias dissoluere, atque inimicos perhorrescere videbatur.* His vnam contorte, potenter, perspicueq; prolatã periodum adiungit: ἁπλῶς δ' ὁ φήσας

τὸν μήτοιτα κακόν τι δρᾶν, ἐπῄνουν· καὶ ὁ ὑπεκλύσας τὸν μὴ προσδόκητον. Id est; *Omnino autem qui in nocendo alterũ præueniſſet, laudabatur; & qui ad hoc non cogitantem inhortatus eſſet.* Mox poetica illa figura vſus eſt. quam μετάληψιν vocant: καὶ μᾶλλον ἦν ὃ ξυνήθεις τῶ ἑταιρικῶ θαρσαλεώτερον ἐλθεῖν, πρὸ ὃ ἑτοιμότερον εἶχε ἀπροφασίστως τολμᾶν. Id est; *Quinetiam propinquitas ſodalitio alienior erat, quod promptius ſine excuſatione auderet.* Hoc in exemplo ξυνήθεις, & ἑταιρικὸν, commutata inter ſe ſunt. illud autem, ἀπροφασίστως τολμᾶν, incertum eſt, ad ξυνήθεις, an ad ἑταιρικὸν referri debeat. Nam, cum cauſſam afferat cur propinquos ac neceſſarios amicis iudicarent eſſe alieniores; addit, *Quoniam audaciam, nulla allata excuſatione, afferebant.* Omnis autem hæc perſpicua fuiſſet oratio, ſi ſic eam protuliſſet, ſuis, quibuſcumque libuiſſet, figuris eam exornans: καὶ μᾶλλον καὶ ὃ ἑταιρικὸν οἰκειότερον ἐνόμιζε τῶ συνήθεσι, πρὸ ὃ ἑτοιμότερον εἶχε ἀπροφασίστως τολμᾶν. Hoc eſt; *Atqui & ſocii propinquis erant familiariores, propterea quod promptius ſe, nulla excuſatione adhibita, periculis offerebant.* Illud etiam quod hæc conſequitur, per circuitionem enuntiatum, neque vim vllam, neq; perſpicuitatem habet: οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξυνόδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. Hoc eſt; *Non enim huiuſmodi conuentus per leges latas ob vtilitatẽ, ſed contra leges ob auaritiam fiebant.* Sententia vero eſt huiuſmodi; *Neque vero ad vtilitates legibus conſtitutas ſocietatum fiebant coitiones; ſed eo, vt quiſque aliquid contra legum præſcriptum poſſet adipiſci.* Deinde ait: καὶ ὅρκοι εἴ πῃ πρᾶξα ἐγίνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῶ αὐτίκα ἕως ὃ ἄμφοιν ἑκατέρω διδόμενοι, ἴσχυον, ὅσα ἐχόντων ἀνῆκεν δύναμιν. Hoc eſt; *Iuſiurandum ſiquod interponebatur de fide reconciliationis, tam diu valebat quam diu nihil aliunde virium accedebat.* In his ineſt & Hyperbatum, & Periphraſis, ſiue Circumlocutio. nam ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς hoc ſignificant; οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴ πῃ πρᾶξα ἐγένοντο. Hoc eſt; *Siquod fiebat ad firmandam amicitiam iuſiurandum.* Illud autem ἴσχυον, quod cum αὐτίκα coniungi debet, per hyperbaton dictum eſt. hoc enim vult ſignificare, ἐν τῶ παραυτίκα ἴσχυον. hoc eſt; *interim valebat.* Illud autem, ἕως ὃ ἄμφοιν ἑκατέρω διδόμενοι, ὅσα ἐχόντων ἀνῆκεν δύναμιν: clarius ſic prolatum fuiſſet; πρὸ ὃ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν, τοῦτ' ὃ ἄμφοιν ἑκατέρω διδόμενοι. Hoc eſt; *Quoniam nullam aliam vim habebat, ob inopiam vtrinque datum.* Quod autem ſententiæ optime reſpondiſſet, tale fuiſſet: οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ πῃ πρᾶξα ἐγένοντο, ἀπειρίᾳ πίστεως ἀλλήλοις ἑκατέρω διδόμενοι, ἐν τῶ παραχρῆμα ἴσχυον. Hoc eſt; *Iuſiurandum ſiquod inter vtroſque de amicitia fiebat, quod omni alia fide carerent, eo tempore vim obtinebat.* His autem duriora etiam ſunt quæ ſequuntur: ἐν ὃ τῶ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἀφεκτον, ἥδιον ἐπεμάρτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τὸ τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιελόμενος, ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. Hoc eſt; *Extemplo ſiquis audendo alterum occupaſſet, quem ſecurum vidiſſet, iucundius eum ob fidem vlciſcebatur, quam ſi aperta vi id faceret: quod & tutum arbitrabatur; &, quia fraude viciſſet, prudentia ſe certaſſe exiſtimabat.* Hic παρατυχὸν, pro παραχρῆμα poſitum eſt: ἄφεκτον, pro ἀφύλακτον: atque illud, ἥδιον ἐπεμάρτο, circuitione eſt obſcuratum, ſimulque aliqua ad ſententiam abſoluendam particula deeſt. quantum autem coniicere licet, hoc voluit dicere: *Quodſi cui talis occaſio obiiciebatur, vt inimicum nihil ſibi cauentem animaduerteret, maiori cum voluptate pœnas ab eo ſumebat, quod fidentem minimeque ſibi cauentem inſidiis circumueniſſet: ac propterea etiam prudentiæ opinionem conſequebatur, quod ſuam animo ſecuritatem proüidiſſet, quodque aduerſarium*

10 20 30 40

152

uersarium per dolum uicisset. Deinde ita ait: ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ κακῷ χρῆσθαι ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν, αἰσχύνονται· ὅτι δὲ τῷ, ἀγάλλονται. Hoc est; *Facilius improbi, quorum magnus est numerus, industrii, quam imperiti boni uocantur: & in hoc quidem homines erubescunt, illo uero etiam gaudent.* Hæc, contorte ac breuiter dicta cum sint in obscuro latentem habent sententiam. nō enim facile est intelligere, quos indoctos, quosq; bonos esse significet. nam si imperitos malis opponit, certe, qui probi non sunt, minime erunt imperiti. Quodsi pro amentib. atq; insipientib. indoctos ponit, quæna est caussa cur hos ipsos bonos uocet? inquit autem: ὃ μὲν αἰσχύνονται: hoc est; *in hoc quidem erubescũt.* qui, quæso, sunt illi qui erubescunt? dubium est enim; utrique ne, an indocti tantum. ὅτι δὲ τῷ, ἀγάλλονται: id est; *in hoc uero gaudent.* hic quoq;, qui sint illi qui gaudeant, incertum est. Nam, si hęc de utrisq; accipi uult, nullū illius uerba habebunt sensum. neq; enim improbis boni lætantur; neq; ob imperitos mali erubescunt. Atq; hic quidem obscuræ ac perplexæ dictionis est character & forma, in qua magna est toti sententiæ tenebras offundens orationis perturbatio; quę quidem ad centum usq; uersus porrigitur. apponam autē & ea quę sequuntur, nihil iam de meo adiiciens: πάντων δ' αὖ αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἡ ἀφὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν, καὶ ἐς ὃ φιλονικεῖν καθίστασθαι τὸ θυμοῦν. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς ἄνδρας, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι ὑπῆρχον, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος τοῖς τιμήσασι, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο· πάντα δ' ὅπῃ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῆσάν τε, ταῖς τιμωρίαις ἔτι μείζοσι ἢ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου χρώμενοι. ἐς ὃ δ' ἑκάτεροι πάντα ἀεὶ ἡδονὴν ἔχον οἰκείοις, καὶ ἢ μὴ ᾖ φανερὰ ἀδικία καταγνώσεως, ἢ κρεῖσσον λόγου ἕτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε δυσβουλίαν μὲν, οὐδέτεροι ἐνόμιζον, δυσπειθίαν δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη ὅτι φθόνου τὸ μὴ πρὸς σφᾶς ἀξιοῦσθαι ἄμφιον ἦκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν, ὑπὸ ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περεῖναι, διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα καὶ ἕξις κακοτροπίας ἐλήλυθε τοῖς πάσι τῶν Ἑλλήνων. καὶ οὐ δυνάμενοι, ἃ οὐ ξυνῆσαν πλῆθος μεῖζον, καταγελασθέν, ἠφανίσθη· οὐ δὲ ἀντιπεπάσθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ, ἀπίστως ὅτι πολὺ διώλεκεν. οὐ γὰρ ἂν ὁ Μαλύσων οὕτε λόγου ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκου φοβερός. χρείσσους δ' ὄντες ἀπλοῦς λογισμῷ ἐς ὃ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ τοῖς δοῦναι ἐδοκίμαζον. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμῃ, ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι, τό τε αὐτῶν ἐνδεὲς, καὶ ὃ τῶν ἀνταιτίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε πῆσαι ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλεύσαντες, τολμηρῶς προὔχώρουν ἐπὶ τὰ ἔργα ἐκ τῶν παρόντων. οἱ δὲ καταφρονοῦντες, καὶ προπαθέσθαι καὶ ἔργῳ ὁσονοῦν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἀπὸ γνώμης ἔξεσιν, ἀφεκτοὶ μᾶλλον διεφθείροντο. Hoc est; *Quarum rerum omnium caussa est principatus ob auaritiam & ambitionem: quæ duo faciunt ut homines ad contentionem reddantur alacriores. Nam qui in ciuitatibus erant principes, honesto utriq; nomine, alteri statum popularem, æqualitatem ciuilem; alteri, paucorum imperium, optimatum appellantes, præferebant; cum populum quidem uerbis pascerent, ipsi uero inter se contenderent. Et cum omni, qua posset, ratione, alter alterum superare contenderet, grauissima quæque audebant, ac pœnas atrociores irrogabant; non illas quidem ex modo iustitiæ, aut ex utilitate ciuitatis; sed sua semper uoluptate metientes. atq; illam quidem uoluptatem, siue per iniqua suffragia condemnatis, siue ui oppressis suis ciuibus, in hoc certamine explere cupiebāt. neutri pietatē in cōtrahendo adhibebāt: sed, qui aliquid colore uerborū, cum alterius iniuria transigebant, ii maiorem laudem merebantur. siquis autem ex ciuibus alterutram ad partem non accessisset, is ab utraq; factione, uel quod ab altera parte nō staret, uel* quod malorū esset immunis, ob inuidiā*

*ob inuidiā, quod superstes foret, occid.

occidebatur. ita propter seditiones omne facinoris genus in Græcia exstitit. & simplicitas quidem, cuius plurimum generositas participat, cum ludibrio exterminabatur: mutuo vero inter se sententiis pugnare, præclarum quiddam putabatur. nulla enim res erat, neque oratio; nullum deniq; quamuis horribile iusiurandum, quod vllam inter eos vim haberet. cumque omnes cogitatione ad diffidendum potius quã ad fidendum essent propensiores, omnes eo intendebant, vt cauere potius ne quid detrimenti caperent, quam credere cuiquam mallent. fiebat autem vt, qui cõsilio inferiores essent, vt plurimum vincerent: quippe qui & suæ imbecillitatis sibi cõscii, & aduersariorum prudentiam intelligentes, veriti ne illorum & disertæ orationi essent impares, & ingenii præstantia superarentur, audacter ad res gerendas aggrediebantur. at illi, tum præ horum contemptu, quod longius prouiderent, tum quia non oportebat ea quæ consilio agere licet, facto aggredi, incauti magis opprimebantur. Possem equidẽ multis præterea exemplis perspicuũ facere, hunc nostrum, cum communẽ vsitatamq; dicendi formam in narrationib. retinet, maiorem laudem
153 mereri; tum vero, cum abducit a consuetudine sermonẽ, ac ad peregrina quędam vocabula, & quasi per vim figuras fertur, quarum nõ nullæ etiam solœcismi præbent speciẽ, multo deteriorem fieri. sed, ne nostra longius labatur oratio, his ero contentus. Quoniã vero polliciti sumus, etiam, quod nostrum de illius concionib. esset iudiciũ, ostendere, in quib. summã quandam inesse vim non nulli opinantur; totã hanc tractationẽ in duas partes distribuentes, in eam scilicet quę ad res, & eã quę ad verba pertinet, de iis vtrisque separatim agemus, ab ea parte quã ad res pertinere diximus, initiũ sumentes. Cuius quidem pars prima est enthymematũ & sententiarũ inuentio: secunda vero, in vsu rerũ quę inuentæ sunt, consumitur. atq; illa quidẽ prior, omnem a natura vim habet; hæc, accipit ab arte. Harum in altera, quę scilicet plus habet a natura quam ab arte, quæq; minus eget disciplina, admirabilis sane fuit Thucydides. affert enim, ac velut ex vberrimo quodã fonte, ingentẽ ac prope infinitum sententiarũ & enthymematũ aceruũ secum trahit. quę quidem & ampla exquisitaq; apud illum, & peregrina atq; admirabilia sunt. Illa vero pars altera, quam plus artis habere diximus, quæq; efficit vt illa altera etiã præstantior esse videatur, multis in rebus in eo minor est quã par sit. Quicumq; autẽ eum plus æquo admirantur, atq; ita stupent vt nihil ab eis qui diuino aliquo sunt numine afflati, differant, ii omnes propter enthymematũ copiam id videntur facere. Quos siquis ita admoneat ac doceat, vt rationẽ caussamq; afferat, cur hoc non suo loco sit positum, illud vero non iis personis quibus opus erat, accommodatum; item, non hæc hisce rebus conuenire, neq; eo vsque progressum fieri debuisse: siquis, inquam, hęc ita notet, etsi cum ratione id faciat, magnam tamen illis molestiam afferat.* qui mihi sane iis persimiles videntur esse, qui incredibili alicuius rei aspiciendæ cupiditate flagrant; quæ quidem cupiditas videtur a furore non multum abesse. Illi enim rei, cuius amore capti sunt, eas pulchritudines, quas egregiæ habent formæ, omnes inesse arbitrantur: ac, si quis est qui aliquod in ea vitium reprehendere conetur, ab eo, tamquam ab inuido & calumniatore, sibi cauent. Atque hi quidem, hac vna orationis virtute decepti, omnia etiam ea quibus caret, huic scriptori attribuunt. neque id mirum. nam quæ quisque illi quod amat & admiratur, inesse vult, eadem re ipsa inesse arbitratur. At qui iudicio sunt minime deprauato, & rationes ad rectas regulas examinant; siue id naturali quodã iudicio faciunt;

Concionũ examen.

* quib. sane idem accidit quod iis qui qualiscumq; formæ aspectu, tanto amore capiuntur, vt is parũ a furore distet.

siue

siue *quod, firmam stabilemq; iudicandi rationē secuti, ita sunt disciplinis ex- *quo dett
culti, neq; omnia ex æquo laudib. prosequuntur, neq; ex omnib. offensionem molestiamq; capiunt: sed reb. bene & cū ratione adhibitis meritas laudes tribuunt; ea vero in quib. peccatū est, cōmendatione indigna arbitrantur Quapropter, quod antea feci, vt omnib. meis commentationib. regulas quasdam subiicerem; idem nunc faciam, vt, quæ mihi videntur, in medium proferam. Quemadmodū igitur in prima illa parte, de qua initio dixi, quæ in inuentione rerum conspicitur, præclare hunc nostrum scriptorem versatum esse concesserim: ita altera in parte, quæ in collocationis ac distributionis arte consumitur, eum excelluisse non facile dederim; nisi in perpaucis quibusdā concionibus, quarum in verbis quoq, vitia, de quib. antea dixi, plurima & maxima animaduerto: siquidē insunt in illis plurima cuiusq; linguæ propria, & peregrina, ac facta vocabula: figuræ vero perplexæ, contortæ, coactæq; nō paucę. Quam vero hæc, quæ attuli, rationi sint consentanea, tu, & quilibet alius, qui hæc ad rerū ipsarū examinationē accommodabit, iudicare poterit. Exempla vero ita mihi apponenda statui, vt, quę optima iudico, cum iis conferam quę neq; quod ad ipsam dispositionē, neq; quod ad elocutionē attinet, culpa vacent. In secundo igitur libro, Lacedæmoniorū & sociorum cōtra Platæenses bellum scripturus, subiungit, missam a Platęensib. ad Archidamum, Lacedæmoniorum regem, legationem, cum ille regionem vastare ac diripere vellet. quo loco orationē, quam verisimile est ab vtrisq; habitam, personis illis & rebus accommodatā, ac neq; modum excedentem, neq; infra modum subsistentem, affingit. ibi tum locutione pura admodum, perspicua, ac breui, adhibitis aliis, quæ in hoc genere requiruntur, virtutibus, vsus est; tum, qui ex his enascitur, concentum, recte temperatum effecit, qui iucunditatem omnē æquare possit. τῷ δ' ὕστερον θέρει, οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ὅτι Πλάταιαν, &c. Hoc est; *Insequente æstate, Peloponnenses sociiq;, non in Atticam, sed aduersus Platæam cum exercitu venerunt, duce Archidamo, Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege. quē castra iam metatū, ac regionē vastare cogitantem, missi protinus a Platæensib. legati adiere, hisq; verbis* 154
allocuti sunt: Archidame vosq; Lacedæmonii, neq; iuste, neq; e dignitate vestra patrumque vestrorum facitis, quod in agrum Platæensem copias inducitis. Nam Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commissæ vltro subiere discrimen, victimis in foro Platæensi Ioui liberatori immolatis, conuocatisque omnib. sociis, & vrbem & agrum Platæensib. reddidit, vti suis legib. viuerent, ne quis iniuste, neve dominandi caussa, arma illis inferret: alioqui eos qui aderant socios pro viribus auxilio futuros. Hæc patres vestri, virtutis ergo, operæque strenue nauatæ, dederē nobis. At vos cōtra quā illi agitis, qui cum Thebanis nobis infestissimis, ad redigendos nos in seruitutē veniistis. itaq; deos, tum illos per quos tunc fœdus iuratum est, tum vestros patrios, & nostros indigenas testati, dicimus vobis, ne quod agro Platæensi damnum inferatis, neue iusiurandum violetis, sed nostro nos iure, quemadmodum Pausanias statuit, viuere permittatis. Hæc tantum locutis Platæensibus, excepit Archidamus: Æqua dicitis, viri Platæenses, si verbis facta respōdebunt. Quemadmodum enim Pausanias vobis, vt vestris legibus viuatis, concessit: ita vos eorum libertatem, qui & periculorū & iurisiurādi vobis ea tempestate participes fuerunt, nunc vero Athenienssibus seruiunt, adiuuate: quorum caussa, & vt ceterorum libertati cōsulatur, tantus est apparatus, tantumq; bellum excitatum. Cuius liberationis si simul curam susce-

ritis, ita maxime iusiurandum seruaueritis: sin minus, eadē quæ iam antea hortamur, otium agite, colentes quæ vestra sunt; neq; ab altera parte state; & tamen vtroſq; pro amicis recipite. Hæc sat nobis erunt. Quæ cum esset locutus, tū legati Platæenses, ingressi in vrbem, re cum multitudine communicata, Archidamo responderunt; facere se non posse quæ suaderentur, sine Athenienſibus; apud quos ipſorum liberi atque vxores essent. timere quoque se toti ciuitati; ne scilicet illis digressis, aut Athenienses venirent, talia non permissuri; aut Thebani, qui & ipsi iurando continebātur, dum vtraque pars recipitur, rursus vrbem occupare conarentur. Ille, bene eos sperare iubens, respondit: Vos vero vrbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite; fines agri demonstrate; arbores, & quidquid aliud potest sub numerum cadere, numerate: ipsi, quocumque libuerit, abscedite, quoad bellum fuerit: quo confecto, reddemus vobis quæcumque acceperimus, habebimusque ea interim pro depoſito; colemus, vobisque fructus, qui ad vsum vitæ suppetant, reddemus. Ea cum audissent legati, vrbem iterum ingressi, habito cum multitudine consilio, dixerunt, ea quæ suaderentur, velle se prius communicare cum Athenienſibus; accepturoſque conditionem, si illis persuaserint. interea iusserunt sibi fidem dari, in ipſorum regione nihil eos hostiliter acturos. atque ita, interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, a regionis vastatione temperarunt. Aditis Athenienſib. legati Platæenses, agitatoq; cum eis consilio, reuersi, hæc ciuitati renuntiant: Neq; in superiori tempore, viri Platæenses, ex quo societatem iniuimus, inquiunt Athenienses, se permisisse vobis iniuriam fieri, neq; nunc esse neglecturos, sed pro virib. adiuturos: vosque iurisiurandi admonent, quo vestri se patres obstrinxere, nihil noui se, quod ad societatē attineat, tentaturos. Hæc cum legati renuntiassent, Platæenses statuerunt, nō prodere Athenienses, sed resistere, &, si etiam res ferat vt vel ante ipſorum oculos agri vastentur, atque alia, quæcumque accidant, pati; neq; vllum emittere, sed de muro respondere, ea quæ Lacedæmonii vellent, se facere nullo modo posse. Qui cum respondissent, tum vero Archidamus rex astitit, deos atq; heroes indigenas his verbis contestatus: Dii, quicumq; terram Platæenſem tenetis, vosq; heroes; testes estote, iureiurando prius ab istis violato, non incipere a nobis iniuriā, quod in hanc terrā venimus, in qua patres nostri, votis apud vos nuncupatis, Medos superauerunt, quamque vos propitii adiutricem Græcis in prælio præstitistis; neque nunc nos, si quid faciemus, iniuste facturos. nam multis eos vsti sq; rationib. adhortati, nihil profecimus. itaque concedite, vt & ii qui iniuriā facere cœperunt, pœnas luant; &, qui merito punire parant, pœnas sumere queant. His deos precatus, militi bellū permittit. Iam huic tam præclare tamq; exquisite conscripto dialogo, aliū quendam, quē isti eius characteris admiratores maxime extollunt, cōferamus. is autē est eo in loco, vbi, misso ab Athenienſib. contra Melios, Lacedæmoniorū coloniā, exercitu, ante initiū belli, ducem Athenienſium ait ad colloquium cum Meliorū senatorib. venisse, in quo de belli solutione ageretur: cumq; ab ipso statim initio, quæ ab vtriſq; dicta sunt, ex sua persona indicasset, in vno tantū responso narratione vsus continua, post toto dialogo personas inducit loquētes, & veluti drama quoddā efficit. ita autē Athenienſis exorditur: ὅπῃ μὲν ἀπορεῖς ὁ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ, ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐξαπατᾷ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φέρει ὑμῶν ἢ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή· ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσαιε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μικρὰ ὑμεῖς ἂν ὀλίγῳ, διὰ τοῦτο ὃ μὴ δοκεῖ ὑπιτηδείως λέγεσθαι, οὐχ ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ τοῦτον, εἰ ἀρέσκει ὡς λέχθη, εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξυνέδροι, ἀπεκρίναντο· Ἡμεῖς μὲν ὑπείκομεν τῇ διδασκαλίᾳ καθ' ἡσυχίαν

ἡσυχίαν ἀλλήλοις, ἃ φέρεται· τὰ δὲ τῶ πολέμω, παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῶ φάνεται. Hoc est; *Quoniam nos non apud multos verba facimus, ne multitudo semel audiens ex perpetuo sermone ea quæ allicere, nec refelli facile possint, in errorem a nobis inducatur: (ideo enim nos esse a vobis ad paucorum aures inductos intelligimus) vos, qui assidetis, tutius etiam quiddam facite. singula enim, non paulo post, sed quæcumq; parum apte dicta videbuntur, statim excipientes, indicate. atque hoc ipsum quod dicimus si placet, significate. Ad hæc Meliorum proceres ita responderunt: Humanitas in docendo mutua, placide adhibita, non illa quidem vituperatur; sed ab hac re non nihil videtur differre, quod bellum a vobis non impendet, sed iam adest.* Atque hoc postremum si quis inter figuras numerare velit, is profecto, nihil obstat, quin omnes etiam solœcismos, qui vel in numeris, vel in casibus admittuntur, figuras dicendi vocet. Nam cum præposuisset, ἡ μὲν ὑπειξία τῶ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλοις, ἃ φέρεται: deinde ad singulare, & nominandi casu prolatum, accommodasset ea quæ multitudinis numero efferuntur, τὰ δὲ τῶ πολέμω, παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα: his in singulari numero, & gignendi casu, αὐτῶ coniungit; siue quis articulum vocet eius generis quo in demonstrando vtimur, siue pronomen malit dicere. nam neque si cum illo quod in feminæ sexu, vnius numero, ac nominandi casu prolatum est, neque si cum illo iungatur quod multitudinis numerum, ac neutrius generis accusandi casum habet, aptam efficiet compositionem & ordinem. Quodsi ita dixisset, aptam & cohærentem atque congruam orationem effecisset: ἡ μὲν ὑπειξία τῶ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλοις, ἃ φέρεται· τὰ δὲ τῶ πολέμω, παρόντα ἤδη, καὶ ἃ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς φάνεται. His subiungit enthymema, non inepte excogitatum illud quidem, sed obscure explicatum: εἰ μὲν τοίνυν εὐστοχίας τῶν μελλόντων λογισμοὶ ἢ ἄλλό τι ξυνήκατε, ἢ ἐκ τῶν παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, παυσόμεθ' ἄν· εἰ δ' ὅτι τοῦτο, λέξομεν ἄν. Hoc est; *Si de futuris igitur rebus coniecturam facturi, aut aliud quidpiam de salute ciuitatis deliberaturi conueniistis, diuersum ab eo quod adest, quodq; cernitis; silebimus: sin autẽ ad hoc veniistis; loquemur.* Postea, narratione sublata, hunc dialogum scenicis collocutionibus similem efficit; Athenienſem hoc modo respondentem inducens: εἰκὸς μέν, καὶ ξυγγνώμην, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ὅτι πολλὰ, καὶ λέγοντας, καὶ δοκοῦντας, μεθίεσθαι. Hoc est; *Consentaneum est, ac venia dignum, homines in tali conditione constitutos multa dicere, & multa etiam consilia mutare.* Post hæc, speciosam esse illam propositionem opinatus, ita inquit: ἡ μέντοι ξυνόδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, ᾧ προεκαλεῖσθε ὑμᾶς, εἰ δοκῇ, γενέσθω. Hoc est; *Et conuentus quidem hic de salute nostra institutus est; & eo modo, si videtur, verba fiant, quo iam statuistis.* Ac primum quidem argumentationem adhibuit, quæ neque Athenienſium ciuitate erat digna, neque præsentibus rebus accommodata: ἡμεῖς τοίνυν ὥστε αὖθις μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἤρξαμεν, ἢ ἀδικούμενοι ὑπὸ ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν. Hoc est; *Neque nobis igitur ipsis verborum elegantia, longaque oratione, cui fides non habeatur, vtendum arbitramur, vt ostendamus, vel iure penes nos, qui Medum eiecerimus, imperium esse, vel nulla iniuria nos lacessitos nunc ad bellum exire.* Hæc oratio confitentis est bellum innocentibus illatum; cum de neutro istorum rationem reddere velit. His deinde addit: ὥθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, ἃ ξυνεστρατεύσασθε, ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικηκότας λέγοντας, οὐκέσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ' ἕξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν, δηλωθήσεσθαι. Hoc est; *Nec volumus vos cogitare,*

si dicatis Lacedæmoniorum vos esse coloniam, ac propterea in belli societatem nobiscum non coiuisse, neq; vllam nobis iniuriam feciisse, nobis persuasuros: sed ea ab vtrisq; dicenda iudicamus, quibus effici possit vt inter nos transigatur. Hoc sane idem est ac si dicat: *Vos quidem, cum certo sciatis iniuria vos affici, necessitatem perferte, ac cedite. nos contra, cum non ignoremus iniuriam nos inferre imbecillitati vestræ, per vim erimus superiores. Hæc enim vtrique nostrum possunt euenire.* Deinde causſam huius afferre volens, addit: ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· δυνατὰ δὲ οἱ πρόσχωρες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. Hoc est; *Iusta quidem humana ratione ea iudicantur esse, quæ a pari necessitate proficiscuntur: possibilia vero, superiores faciunt, inferiores admittunt.* Hæc ad Græcos oratio, barbaris regibus fortasse conueniebat: Athenienses sane ad Græcos, 10

156 *quorum auxilio e Medorum manibus erepti essent, minime talia dicere decebat; nimirum, iusta quæ sunt, æqualium inter se esse; quæ vero per vim fiãt, ea potentioribus aduersus imbecilles esse licita. Quibus quidem verbis cum Melii paucis respondissent, recte Athenienses facere, qui eorum quæ iusta essent, curam gererent, ne, siquando ipsi quoque lapsi, in aliorum potestatem venirent, eadem quæ nunc ipsi, a potentioribus pati cogerentur; his verbis Athenienſem facit respondentem· ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἰὼ καὶ παυσθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὸ τελευτῶν. Hoc est; *Nos vero nostri imperii etiamsi finem conspiciamus, illius interitu animum non despondebimus.* cuius rei causſam affert; etiamsi Lacedæmonii imperium ipsorum dissoluant, veniam tamen daturos esse; quippe qui & ipsi multa faciant talia. Sed ponam etiam ipsa eius verba: ἐν γὰρ οἱ ἄρχοντες ἀνήκουν, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, ἔστι δ' ἡνοὶ τοῖς νικηθεῖσιν. Hoc est; *Neq; enim qui aliis imperant, vt Lacedæmonii, duriores sunt in victos.* Hoc non absimile est ab eo, ac siquis dicat, tyrannos tyrannis odio non esse. Deinde addit: καὶ ὡς μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι. Hoc est; *Sed de his nostrum esto periculum.* Hoc vix pirata aliquis aut prædo dixisset, qui, modo in præsentia animo obsequatur suo, de futuro nihil laborat. Deinde paucis vltro citroque dictis, cum Melii æquas conditiones admitterent, dum inquiunt: ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε; Hoc est; *Itaq; si nos quiescamus, & vobis pro inimicis amici simus, neque ad alterã partẽ accedamus, non ne nos recipietis?* Athenienſem ita facit respondentẽ: ἐν γὲ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλοῦμενον. Hoc est; *Inimicitia enim vestra minus nobis incommodi affert, quam boni amicitia. siquidem amicitia vestra, imbecillitatis; odium vero, potentiæ nostræ, qui præsumus, argumentum subditis præbet.* Praua sane argumentatio, atque implicite prolata. quodsi quis eius sententiam exquirat, talis erit: *Si enim amici nobis sitis, efficietis vt aliis imbecilles esse videamur: sin vos inimicos nobis & hostes præbeatis, efficietis vt ab omnibus potentes iudicemur. Non enim, vt diligentibus nos, sed vt metuentibus imperemus, quærimus.* His iterum affectata quędam & amara respondentes subiungit Melios, communem esse inimicis belli fortunam; ei vero qui cesserit, nullam iam spem superesse; inter agendum autem, adhuc melioris fortunæ spem esse. ad quæ Athenienſis respondet quædam ipsis labyrinthis intricatiora de spe, quæ plerumque homines fallere soleat; ita ad verbum: ἐλπὶς δ', κινδυνεύω τοῦδε μύθου ἔσα, τὰς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, καὶν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δ' ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναρριπτοῦσι, (δάπανος γὰρ φύσει) ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεται·

*quos a Persis liberauerant, m.

*Nos vero de imperii nostri fine, etiamsi antiquetur, non desponde-mus animũ.

λείξεταί τις αὐτῶν γνωσθεῖσαν, σὸν ἡγεῖσθε. ὃ ὑμᾶς, ἀδυνατοὺς τε, καὶ ὅτι ῥοπὴ μιᾶς ὄντες, μὴ βάλησθε παθεῖν, μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς· οἷς παρὸν αὐτοῖς εὐτυχοῦσιν ἀμφανεῖς ἐλπίδες, ὅτι τὰς ἀφανεῖς καθίσανται, μαντικῇ τε καὶ χρησμοῖς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται). Hoc eſt; *Spes, periculi ſolatium, etiam ſi damno afficit, non tamen euertit eos qui illa ſupra modum vtuntur; ſed ab eis qui omnia in fortunæ aleam proiiciunt, (infert enim detrimentum e ſua natura) cognoſcitur poſtquam decepti ſunt: a qua qui ſibi cauet in quo iam eſt eam expertus, non errat. Quod vobis, qui imbecilles eſtis, quorumque nunc ſalus eſt in extremum ad lucta diſcrimen, ne velitis euenire; neque iis ſimiles eſſe, qui, cum adſit facultas, quatenus homini licet, euadendi, omni aperta ſpe deſtituti, ad obſcura ſe conferunt, confugiunt ad diuinationem, ad oracula, & ſiqua ſunt huius generis, quæ homines ſpe illectos perdunt.* Hæc ſane neſcio qua ratione quis ita laudet, vt ea ab Athenienſium ducibus dici oportuiſſe putet; homines nimirum, quam in deis ſpem collocant, ea perſæpe fruſtrari, neque eos aut oraculis, aut vaticiniis opus habere, qui vitam piam ac iuſtam delegerint. Nam ſiqua alia eſt Athenienſium laus, hæc ſane in primis eſt maxima, quod omnibus in rebus, atque adeo temporibus omnibus, deos duces ſecuti ſunt, neque ſine vaticiniis aut oraculis quidquam perficere voluerint. Cum vero Melii dicerent, ſe, præter deorum auxilium, Lacedæmoniis quoque confidere; quos, ſi nullã aliam ob rem, certe ob verecundiam affuturos crederent, neque paſſuros vt qui propinqui eſſent, perirent; ita Athenienſem impudentius inducit reſpondentem: τὸ μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμένειας, οὐδὲ ἡμᾶς οἰόμεθα λελεῖφθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, εἰς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δὲ εἰς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦμεν ἡ πρᾶσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ, τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διὰ παντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. Hoc eſt: *Quod igitur ad benevolentiam erga deos attinet, neutiquam exiſtimamus nos aliis inferiores eſſe. nihil enim extra humanum inſtitutum, vel quod ſpectat ad opinionem de diis, vel quod ad voluntatem erga nos ipſos, aut ſentimus, aut agimus. Nam, quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum eſt, ſentimus: de hominibus autem ita naturæ neceſsitate comparatum, vt haud dubie is ſemper victo dominetur, qui vicerit.* Horum quidem verborum ſententia perdifficilis; quam ne ii quidem, qui non mediocrem in huius viri ſcriptis vſum habent, coniectura aſſequuntur. huc tamen eius oratio videtur ſpectare; numen quidem ipſum opinione omnes cognoſcere; quę vero inter homines iuſta ſint, communi naturæ lege iudicari; quæ quidem lex eam vim habeat, vt iis aliquis imperet, quos ſubiicere poteſt. Sunt & iſta a primis illis diuerſa: quæ quidem neque Athenienſes, neque vero Græcos ipſos dicere decebat. Multa præterea afferre poſſem, quæ prudentiam quandam malitioſam ac vafram præ ſe ferunt. ſed ne prę̃ter modum nobis excreſcat oratio, vltimam tantum partem additamenti loco aſſumam, quam Athenienſis a conuentu diſcedens dixit: ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα, μέλλεται· τὰ δὲ ὑπάρχοντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη παρεσκευασμένα περιγίγνεσθαι. πολλοῦ τε ἀλογίαν τὴν διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταγνόντες ἔτι, ἄλλο τι τῶνδε φρονήσετε γνώσεσθε. Hoc eſt; *Ceterum quæ vos vehementiſsime ſperatis, futura ſunt; at præſens quidem tempus, breue eſt, ad ea ſuperanda quæ iam præſto ſunt. Quapropter magnam declaratis amentiam,* 157 *niſi, nobis iterum ſemotis, aliquid aliud prudentius decernatis.* Quibus ſubiungit: ὑμᾶς δὲ καὶ ἔτι γε τὰ μὲν ἐν τοῖς ἀρχαίοις καὶ πρὸ ὑμῶν κινδύνοις, πλεῖστα διαφθείρουσαι αἱ ἀνθρωπίναι ἀρχαί, δέδοικα. πολλοὶ γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται, ὃ ἀρχὴν καλοῦμεν, οἱ ὁ-

μαλος ἐπαγωγῆ δυνάμει, ἐπὶ τὰ ἀσαφῆ καὶ ἠσημμένα τῶν ῥημάτων, ἔργῳ ξυμφορᾶς ἀνηκέστοις ἐκβάσεσι περιέπεσε. Hoc eſt; *Nam ſic nequaquam vos ad verecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis exſtitit plerumque pernicioſa, conuertetis. multos enim proſpicientes quo ferantur, id quod turpe vocatur, nominis allicientis vi adduxit, vt, victi verbo, re in calamitates grauiſſimas ſponte prolaberentur.* Quod vero horum ſermonum minime fuerit particeps Thucydides, cum neq; ipſi conuentui interfuerit, neque, quæ ab Athenienſibus aut Meliis dicerentur, audiuerit, ex iis quæ ipſe proxime ſuperiore libro commemorat, facile poſſumus cognoſcere. Nam, poſtquam in vrbe Amphipoli dux fuiſſet, eiectus ex patria, per omne reliquum belli tempus in Thracia vixit. Reſtat ergo, vt conſideremus, an vel rebus ipſis, vel perſonis ad id colloquium conuenientibus aptum dialogum finxerit; cum eius fuerit muneris, quemadmodum in ipſo quoque libri proœmio ſe facturum profitetur, vt, quæ vera eſſent, diceret. Num igitur, quemadmodum illa Meliis de libertate oratio conueniebat, qua Athenienſes admonebant ne ciuitatem Græcam, quæ nihil mali admiſiſſet, ſeruire cogerent; ita & illa altera Athenienſium ducibus erat accommodata, qui de rebus iuſtis nec quærere nec dicere permittebant, ſed violentiæ atque auaritiæ legem inuehentes, ea demum iuſta eſſe dicebant in imbecilliores, quæ potentioribus viderentur? Equidem ducibus ab optime conſtituta republica ad exteras ciuitates miſſis, hanc orationem minime dignam arbitror. Neque vero placet vt Melii, paruæ ciuitatis incolæ, qui nihil illuſtre vmquam præſtiterunt, maiorem dignitatis quam ſecuritatis ſuæ rationem habuiſſe, ac, nequid indignum facere cogerentur, ad omnia grauiſſima perferenda prompti fuiſſe videantur: Athenienſes vero, qui Perſico bello & ciuitatem & regionem omnem relinquere, quam turpi alicui Perſarum mandato obtemperare malebant, Meliorum ſtultitiam reprehendant, qui idem, quod ipſi ante feciſſent, ſibi proponerent. Exiſtimo equidem, ſi quis hæc coram Athenienſibus, qui communem hominum vitam ad elegantiorem vitæ cultum traduxerunt, dicere aggreſſus eſſet, eius orationem ipſis futuram fuiſſe permoleſtam. His ſane cauſſis adductus hanc orationem cum illa altera conferens, minime laudo. in illa enim Archidamus Lacedæmonius ad ea facienda quæ iuſta eſſent, Platæenſes hortatur, dictione vtens pura, & dilucida, quæque nullam dicendi figuram habeat vel coactam, vel inconſequentem: in hac vero, Græcorum omnium ſapientiſſimi turpiſſimas ſententias, maxime iniucunda oratione comprehendunt. niſi forte Thucydidem odio ac maleuolentia, propterea quod eum eieciſſent, hac ignominiæ labe ciuitatem ſuam aſperſiſſe dicamus, vt omnibus eam inuiſam redderet. quæ enim ciuitatum principes, quibus tantarum rerum erat concredita ſumma, & ſentire & dicere de ſua patria apud alias ciuitates conſueuerunt, ea omnes communia arbitrantur eſſe eius ciuitatis quæ eos legaſſet. Sed de dialogis quidem hactenus. Ex concionibus vero illam magnopere ſum admiratus, in primo libro Athenis a Pericle habitam, in qua agitur ne Lacedæmoniis Athenienſes cedant: cuius hoc eſt initium: τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις. id eſt; *ſententiam equidem eandem ſemper retineo, Athenienſes, ne Lacedæmoniis cedamus.* quę quidem oratio, & quod ad ſententias attinet, diuine eſt enuntiata; &, quod ad compoſitionem partium, & figurarum non cohęrentium & coactarum mutationes ſpectat, minime

auri-

auribus eſt moleſta, omnesque illas virtutes quæ in concionibus vſurpantur, adhibitas in ea videmus. Eodem modo ſuſpicio illam Nicię ducis concionem Athenis habitã, qua de mittenda in Siciliã expeditione agit: & epiſtolam ab eodem ad Athenienſes miſſam; in qua epiſtola, cum morbo laboraret, auxilium & ſucceſſorem ſibi dari poſtulat: item exhortationem illam qua ante poſtremum prœlium nauale vſus eſt ad milites: & conſolationem illam, cum amiſſis triremibus omnibus, exercitum terreſtri itinere vellet abducere; ac ſi quæ ſunt aliæ eius generis conciones, puræ ac dilucidæ, & ad veras contentiones accommodatæ. Illam profecto Platæenſium reſponſionem ſupra omnes, quæ ſeptem libris continentur, admiratus ſum; nullam aliam ob cauſſam magis, quam quod nullis fucatis, & curioſe conquiſitis, ſed veris & naturalibus coloribus ſit depicta. Sententiæ in ea ſunt commiſerationibus plenæ; 158 ipſa vero dictio minime aures offendit: compoſitio iucunda, figuræ rebus in primis aptæ. Atque hæc quidem ſunt e Thucydide ad imitationem aſſumenda, quæ hiſtoriam ſcribentibus propoſita eſſe debent. Illam vero Periclis orationem in ſecundo libro, qua reſpondet Athenienſibus ad iracundiam commotis, quod eis, vt bellum ſuſciperent, perſuaſiſſet, non plane totam probo. neque vero illas quæ tertio libro a Theone & Diodoto de Mitylenæorum ciuitate ſunt habitæ; neque Hermocratis Syracuſani ad Camarinæos; neque Euphemi Athenienſis legati, quæ huic eſt aduerſaria; neque alias, quæ his ſunt conſimiles, conciones laudo. alias præterea, quæ ad eandem dicendi formam ſunt elaboratæ, nunc enumerare non placet. Sed ne cui videar res dicere eiuſmodi, quas demonſtrare nequeam, cum multa alia, quibus fidem orationi meæ facerem, afferre queam; ne tamen longius excurrat oratio, duabus concionibus ero contentus, Periclis defenſione, & Hermocratis ad Camarinæos Athenienſium vrbis accuſatione. ac Pericles quidem hæc: *καὶ τοῖς δεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται. αἰσθάνομαι γὰρ τάς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαί εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε.* Id eſt; *Veſtra quidem in me indignatio, cum cauſſas minime ignorarem, non fuit inexſpectata. atque ea etiam gratia concionem conuocaui, vt in memoriam reuocem, ac reprehendam etiam, ſiqua in re immerito mihi ſuccenſetis, aut calamitatibus rebusque ceditis aduerſis.* Hæc quidem Thucydidi, de hoc viro ſcribenti, ab hiſtorica dicendi figura minime abhorrent; ſed Pericli, ad iracundia permotum populum verba facienti, ſeque purganti, minime conueniunt; præſertim in ipſo ſtatim defenſionis exordio, antequam aliis ſermonibus eorum animos demulceret, qui non abs re ob calamitates moleſtia afficiebantur; vt quorum regionis pars optima a Lacedæmoniis vaſtata eſſet, ac peſtilentia non exigua multitudo interiiſſet; quique harum calamitatum cauſſam, quod ipſe belli ſuſcipiendi auctor exſtitiſſet, in eum conferebant. præterea non hac dicendi figura, quæ reprehenſionem habet; ſed illa, qua deprecatio continetur, vtendum erat. non enim multitudinis laceſſere atque irritare iracundiam, ſed placare ac mitigare, oratoris eſt munus. Deinde adiungit his ſententiam quandam, veram illam quidem, grauiterque prolatam, ſed præſenti tempori minime vtilem: *ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένῳ ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀξυμφόρου δὲ σφαλλομένῳ. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ ὁ καθ' ἑαυτὸν, ξυμφορᾶς τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν*

δυτυχούσης, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. Hoc est; *Existimo equidem si tota ciuitas recte se habeat, multo cum ciuibus melius agi priuatim, quam si contra ciues ipsi singuli bene habeant, ciuitas vero vniuersa male sit affecta. Nam cum patria euertitur, is, cui priuatim bene est, non minus tamen & ipse vna cum ea interit; qui autem fortuna non optima vtitur, is in patria fortunata, multo magis incolumis seruatur.* Siqui ciues priuatim detrimenta caperent; ipsa vero respublica præclare se haberet; hæc bene dixisset: sed, cum omnes in extremis calamitatibus essent, non iam bene eum dixisse constat. Neque vero de rebus futuris vlla spes, quæ has calamitates in melius commutaret, quidquam firmi habebat. ignotum enim est hominibus id quod futurum est. ac fortuna quidem sententias nostras quæ de futuris sunt, ad præsentium rerum statum conuertit. His sententiam multo etiam molestiorem addit, minimeque præsenti negotio congruentem: καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. Hoc est; *At qui mihi, tali viro, succensetis, qui nullo me inferiorem esse arbitror, vel in pernoscendis, vel in explicandis rebus opportunis, vel in amanda patria, vel in pecunia contemnenda.* Mirum mihi sane videatur, Periclem, omnium qui tunc essent oratorum maximum, ignorasse, quod mediocribus etiam ingeniis satis est exploratum; eorum qui se præter modum laudant, orationem auditoribus esse permolestam: idq; in illis præsertim concionibus, quæ vel in iudiciis, vel ad populum habentur: in quibus non de premiis, sed de pœnis est periculum. tum enim non solum aliis molestiam, verum etiam, dum multitudinis inuidiam concitant, infortunium sibi parant. Nam qui eosdem & iudices habet, & accusatores; in hoc ipso, vt eos ad audiendum sibi beneuolos reddat, infinitis lacrymis ei opus est. sed hic noster orator hisce rebus minime contentus, curiosius etiam rem persequitur, &, quę dicta sunt, latius explicat. ὅ τε γὰρ γνοὺς, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, σὐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι. τοιοῦτος δὴ καὶ τόδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἕνεκα ἂν πωλοῖτο. Hoc est; *Nam qui rem intelligit, neque tamen clare docet, perinde est ac si ne cogitasset quidē. qui vero vtrumq; habet, nec est reip. studiosus, is eodem pacto nihil e re dicet. cui autem hoc etiam inest, si is a pecunia vincatur, pro hac vna cuncta habebit venalia.* Nescio equidem, an aliquis, vt hæc vera esse fatebitur, ita Pericli cōuenire existimabit, præsertim ad iritatos Athe-
159 nienses verba facienti. Neq; enim sentētiarum, aut optimorum argumentorum inuentio ipsa per se multo studio digna videtur, nisi etiam rebus, & personis, ac temporibus, ceterisq; rebus omnibus conueniant: sed, quemadmodum initio quoque dicebam, quę sua esset de Periclis virtutibus sententia, ostendere cupiens Thucydides, hanc illi intempestiuam orationem affingit. Oportebat autem ipsum prius, quid de hoc viro sentiret, declarare; deinde vero eidem in periculo versanti orationem, qua iracundiam deprecaretur, humilem adiungere. Hoc sane facere decebat eum historicum, qui veritatem imitari vellet. Illa vero permolesta sunt, quę puerilia dictionis ornamenta, & nomina quædam in sententiis valde perplexa & intricata habent: ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, καὶ ἀμυνέσθαι μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ, καὶ ἀπὸ ἀμαθίας δυτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πίσυνος τῶν ἐναντίων περέχῃ· ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὸ τόλμημα ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις οὐκ τὸ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν

παρέχε-

παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πις τύῳ, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχὺς· γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. Hoc est; *Ita nos comparare decet, vt hostibus, non modo fiducia pleni, sed etiam confidentes occurramus. siquidem fiducia ex improuisa aliqua prosperaque fortuna etiam in ignauum aliquem cadit: confidentia eius est vnius, qui suo se consilio aduersarium superare credit: quod quidem nobis inest. & prudentia, quæ ab animi magnitudine oritur, in pari fortuna tutiorem reddit audaciam; in spe vero minorem fidem habet, cuius omnis est vis in dubio; sed in consilio, quod e rebus præsentibus sumitur, cuiusque prouidentia firmior est.* Hic vides & ipsas sententias frigidiores esse, & eiusmodi quæ Gorgiæ potius instituto conuenire videantur. nominum expositio plane sophistica, ac prorsus inepta est. hæc vero, ἥ τε τόλμα, ὡς ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξυνεσις ἐκ τοῦ ὑπαρφένος ὀχυρωτέραν παρέχεται: obscuriora sunt Heracliti tenebris. illa vero, ἥ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχύς: & γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια: poetico quodam more sunt per circuitionem perque ambages prolata. Vult enim significare, nos ei opinioni magis assentiri oportere, quam ex rebus præsentibus colligimus; quam spei, cuius tota vis in rebus futuris est posita. Iam vero illud etiam cõsideraui, cum illorum in se iram, propter præsentes calamitates concitatam, mitigare vellet, quarum quidem calamitatum partem maximam præter opinionem, præterque exspectationem subibant; ac hortaretur vt fortiter atque ita ea mala ferrent ne ciuitatis dignitatem labefactarent; ac, rerum priuatarum dolore deposito, de communi salute essent solliciti; deinde oratione percurrens, illos, cum tam firmum in mari imperium tenerent, neque a Persarum rege, neque a Lacedæmoniis, neque ab vllo præterea hominum genere, regno spoliari posse; quarum rerum fides non præsens, sed futura erat; non in prouidentia, sed in spe vim suam obtinens; horum omnium postea oblitus, non iam eos vllam in spe, cuius in dubio vis sit posita, fidem vult habere. Hæc sane pugnant inter se: siquidem, quod dolorem illis faciebat, id præsentem iam sensum habebat; vtilitatis vero significatio adhuc aberat. Sed quemadmodum hæc, neque quod ad res ipsas, neque quod ad verba attinet, laudo; ita ista, vt acute excogitata, & excellenter exposita, iucundeque coagmentata, admiror: καὶ γὰρ, οἷς μὲν αἵρεσις γεγώνται, τἆλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰ δ' ἀναγκαῖον ἰών, ἢ εἴξαντας οὐθὲν τοῖς πέλας ὑπαχθῆναι, ἢ κινδυνεύσαντας, περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον, τοῦ ὑποστάντος μεμαλθακότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ, μεταβάλλετε· ὅπερ ξυνέβη ὑμῖν πειθομένοις μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλῃ δὲ κακοῦμένοις. Hoc est; *Etenim quibus optio datur, si ii pacem quam bellum malunt, cum secunda fortuna vtuntur, amentissimi sunt: sin vero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro victoria belli adire discrimen; profecto, qui cedunt, iis qui resistunt, reprehensione sunt digniores. equidem idem, qui antea, sum, neque a mea sententia discedo: vos vero inconstantes; qui, antequam detrimentum vllum sustineretis, mihi assentiebamini; nunc vero, calamitate accepta, consilium mutastis.* Præterea illa etiam: δουλοῖ γὰρ φρόνημα, ὃ αἰφνίδιον, καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ ὃ πλείστῳ τοῦ βαλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ ἐξ τὸ νόσον γεγώνται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλῃ οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ ξυμφορᾶς ταῖς μεγίστας ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὸ ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης ἀπτεσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἐλλείπῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον. Hoc est; *Repentina, minimeque exspectata, quæque præter o-*

mnem rationem eueniunt, factum deiiciunt. quod quidem vobis præter alia in hoc potißimum morbo vſu venit. Verumtamen cum in magna ciuitate viuamus, iisque inſtitutis imbuti, quæ illius amplitudini conueniant, in ea ſimus educati: decet nos, calamitatibus etiam maximis nolle ſuccumbere, neque noſtram delere dignitatem. Nam qui per ignauiam, gloriæ, quam obtinet, deſertor eſt, is non immerito ab omnibus reprehenſione dignus iudicatur; is vero maleuolentia, qui temere gloriam, ad ſe non pertinentem, appetit. Deinde illa addit, quæ Athenienſium animos ad maiorum faſtum excitent: τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ μεγαλείῳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ᾧ ὑπὲρ ἁπάντων ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν, μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας αὖτ' ἐλευθερείας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στέρησεως, καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε, ἧς οὐδὲ ἔκπυστον ἔπι ὑμῖν ἐστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτίκα· ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δόξαι εἶναι, ἀφεῖναι δ', ὀπτικίνδυνον. Hoc eſt; *Decet item vos publicæ ob imperium dignitati, qua omnes lætamini, conſulere, neque vllum laborem recuſare. aut, ſi hoc non vultis, honores ne quæratis; neque exiſtimate vna tantum de re, hoc eſt, de libertate in ſeruitutem commutanda, ſed de imperii priuatione, deque periculo, ob offenſas in imperio contractas, impendente, certamen eſſe. quod quidem vobis imperium iam non eſt integrum deponere; etiamſi quis veſtrum, hoc veritus, quietam vitam agere inſtitueret. ſiquidem imperium iam veluti tyrannidem adminiſtratis: quam ſumere quidem, videtur iniurium eſſe; relinquere vero, periculoſum.* atque alia his ſimilia, quæcumque & nominum & figurarum mediocres immutationes, neque affectatas neque difficiles, habent. In Hermocratis vero concione illa præclara, videntur laudãda, in quib. hic noſter ſe præclare geſſit: ἀλλ' ἐγὼ δὴ τὴν τῶν Ἀθηναίων ὑπεροπτηφάνητον ἕξιν πόλιν, νῦν ἥκομεν ἀποφαινοῦντες ὑμῖν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ γὰρ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες τὰ παραδείγματα τῶν τ' ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν, οὐκ ἀμυνόμενοι σφίσιν αὐτοῖς· καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταὐτὰ παρεσκευασμένα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν καθιστάς, καὶ Ἐγεσταίων ξυμμάχων ὑπηκόων, ὑφ' ὑμετέραις, βουλόμεθα μᾶλλον θυμώτερον δόξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσὶν, οὐδ' Ἕλλησπόντιοι, καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην, ἢ Μῆδον, ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβαλόντες, δουλεύουσι, ἀλλὰ Δωριῆς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι καθ' πόλιν ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταὐτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν; Hoc eſt; *Neque vero huc venimus vt, quantam Athenienſes, qui reprehenſu ſunt faciles, iniuriam faciant, apud vos, qui hæc optime intelligitis, oſtendamus; ſed multo magis vt nos accuſemus; quod, cum multa Græcarum vrbium exempla nobis obuerſentur, quemadmodum illæ in ſeruitutem ſint redactæ, non tamen nobis ipſis ſubuenimus, nec præſentes fallacias, in nos conflictas, diſſoluimus, Leontinorum ſcilicet propinquorum reſtitutiones, atque Egeſtanorum ſociorum auxilium; ac non potius, viribus collectis, conamur oſtendere illis, non eſſe nos Iones, neque Helleſpontios, neque inſulanos, qui dominum, aut Medum, aut quemlibet alium, commutantes, ſeruiunt; ſed Dores, liberos homines, e libera Peloponneſo, Siciliam habitantes. an expectamus quoad omnes oppidatim capiamur; cum ſciamus hac vna nos ratione in poteſtatem venire poſſe?* Hæc cum in perſpicuo & puro orationis genere ſint prolata, fulmina quædam verborum, & pulchritudinẽ, & vim, & magnificentiã, & acrimoniã habẽt; ſuntq; affectib. ad concertationes accõmodatis referta; quib. quidẽ & in foro, & in cõcionibus, & in amicorũ collocutionibus, locus eſſe poteſt. Præterea ad hæc illa quoq; accedũt: εἴ τέ τις φθονεῖ μᾶλλον, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε παρέχει τὰ μείζω· ὅθεν δ' αὐτὰ τὰς συμφορὰς καὶ κακοδαιμονίας μᾶλλον, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλει· τοιγάρτοι δ', ἕνεκα τοῦ αὖθ' ἁσφαλείας·

οὐκ

οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βάλλειν ἐλπίζῃ. ἃ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ὑπεροψίας, καὶ τῆς τύχης, τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν ἡμέαθαι. Hoc est; *Verum, siquis aut inuidet nobis, aut nos metuit, (hæc enim vtraq; faciunt inferiores) & ob id Syracusas vult damno affici, vt nos modestiores simus; ac superesse, vt tutius degat; is non ea quæ in humana sunt potestate, sperat. non enim possunt homines & desiderium & fortunam in suo arbitrio habere.* Deinde, quæ in extrema oratione sunt collocata: δεόμεθα οὖν, καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ὑπιβαλλόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα ὑφ' ὑμῶν Δωριεῖς Δωριέων· καὶ εἰ καταφρόνοι ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτοὶ ὁμαλὰ τιμηθήσονται, καὶ τὴν νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τῆ νίκῃ πρόσοντα λήψονται. Hoc est; *Oramus vos, simulq; protestamur, nisi persuadebimus, nos ab Ionibus quidem perpetuis nostris hostibus, insidiis appeti; a vobis autem Dorien sibus, cum & ipsi Dorienses simus, prodi. qui si ab Athenien sibus superemur, propter vestra consilia superabimur: sed victoriæ laus tamen penes illos tantum erit, qui nullum aliud huius certaminis præmium consequentur, quam vos ipsos, qui illis huius victoriæ auctores exstitistis.* Hæc equidem, hisq; similia, tum pulchra, tum etiam imitatione digna existimo: illa vero nõ video cur laudari debeant: ἦκεισι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, τῷ μὲν φάσκοντες, ἧ πεπαίδευσθε· Δημνία δὲ, ὧν πρῶτες ὑπηνοδρμεν. καὶ μοι δοκοῦσιν ἃ Λεοντίνοις βέλεσθαι καθοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. Hoc est; *In Siciliam eo quidem nomine, quod audistis, veniunt; animo autẽ eo, quem omnes suspicamur: ac, vt mihi quidem videtur, non ob eam causam, vt Leontinos in sedem suam reducant, sed vt nos potius e sede nostra abducant.* Frigida hæc adnominatio est, neq; vllum mouet affectum, sed affectationem potius ostendit. Hæc præterea perplexa; quæ figuras habent intricatas: καὶ ἃ τῆς ἐλευθερίας ἕνεκα, ἔτε ἕτοι τῶν Ἑλλήνων, ἔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν· τοῖς δὲ, οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως· οἱ δ', ὅτι δεσπότου μεταβολῆ, οὐκ ἀξιωτέρου, κακοξιωτέρῳ δέ. Hoc est; *Neq; vero aut isti pro Græcorum, aut Græci pro sua libertate Medo restiterunt; sed hi, vt sibi, non Medo, seruiretur; illi, vt dominum commutarent non expertem prudentiæ, sed prudentia male vtentem.* Ac præterea illud, quod satietatem affert; cum a plurali ad singularem numerum, ex eo vero sermone qui est de persona, ad dicentis personam fit transitio: καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέσχε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' ἃ πολέμιον εἶ τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ δῆνον ἡγεῖται εἶναι γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν· ἐνθυμηθήτω ἃ τοῖς τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἢ ἴσῳ ἢ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα, ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· ὅσῳτῳ ἢ καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσῳ ἃ τοῖς διαφθαρμένῳ ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημον, ἀγωνίσεται· τόν τε Ἀθηναῖον, μὴ τὸν τῶν Συρακοσίων ἐχθρὸν κολάσεσθαι. Hoc est; *Quodsi quis statuit, non se, sed Syracusanum, Athenien si inimicum esse; & graue sibi esse putet pro mea patria periclitari; is cogitet, dum pugnat in mea, non magis pro mea se, quam pro sua ipsius pugnare: idq; eo tutius, quod me non iam perditum, sed socium habẽs, non destitutus pugnabit. cogitet item, Athenien sem nolle vlcisci inimicitiam Syracusanorum.* Hæc sane & puerilia, & nimiũ studiose conquisita, & iis quæ ænigmata vocantur, obscuriora sunt. Illa præterea: καὶ εἰ γνώμῃ ἀμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρεῖς, τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς πόλε βλητείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδύνατον ἢ τοσεμάθῳ, καὶ μὴ τὰς αὐτὰς κινδύνους ἃ τοῖς τ' ὀνομάτων, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἔργων ἐθελήσαντι τοσελαβεῖν. Hoc est; *Nam si aliter quam exspectauit eueniat, tum calamitatem suam deflens, forsitan velit rursus, vt antea, fortunæ meæ posse inuidere: quod ab eo qui desertor exstitit, quiq; eadem non de nominibus, sed de rebus pericula suscipere recusauit, prorsus iam fieri nequit.* Quibus epiphonema addit, quod ne puero quidem conueniat: λόγῳ μὲν γὰρ, τῷ ἡμετέραν δυνάμιν

σώζοι αὖτις· ἔργῳ δ', τλὴν αὖς σωτηρίαν. Id est; *Qui enim noſtram potentiam tutatur, is verbo quidem noſtram, re autem ipſa ſuam ſalutem ſeruat.* Sunt alia etiam in hac concione, reprehenſione digna; quæ nihil opus eſſe arbitror in medium producere, cum iam ſatis explicatum ſit, Thucydidis dictionem tum maxime, vt optimam, laudandam eſſe, cum verbis a cõſuetudine remotis modice vtitur, primaſq; ac neceſſarias virtutes retinet; tum vero peſſimam iudicandam, cum a communi verborum ac figurarum vſu plurimum recedit, & peregrina quędam ac minime cohærentia cõſectatur: quo fit vt nulla aliarum virtutũ ſuam in dicendo vim queat oſtendere. quod genus orationis, neque in concionib. vtilitatem habet, in quib. de pace, de bello, de legum latione, de rep. ordinanda, deq; aliis rebus magnis, & ad remp. ſpectantibus, a ciuitatibus deliberatio
161 ſumitur; neq; in foro, vbi de morte, de exſilio, de infamia, de vinculis, de pecunia abrepta, ad eos verba fiunt, penes quos harum eſt rerum poteſtas. nullus, inquam, his in locis eiuſmodi orationis eſt vſus; quæ multitudini, raro hæc audienti, magnam potius affert moleſtiam: neque vero in ſermonibus familiaribus, in quibus de rebus ad vitam ſpectantibus agimus aut cum ciuibus, aut amicis, aut propinquis noſtris: quibuſcum aut de rebus quæ ipſis euenerunt, differimus; aut neceſſaria aliqua de re conſilium capimus; aut admonemus; aut hortamur; aut bonis illorum gratulamur; aut rebus aduerſis vna dolore afficimur. vt interim illud taceam, ſermones eiuſmodi, propterea quod ſint iniucundi, ne patres quidem, aut ipſas matres pati poſſe; ſed illos quoque, non ſecus ac ſi exteram aliquam gentem, aliena lingua vtentem audirent, interprete opus habituros. Atque hęc quidem ſunt quæ de Thucydide a me quam veriſſime pro viribus explicata ſunt.

Alii de Thucydide quæ dixerint.

Nunc non ab re fuerit, ea etiam perſequi, quæ de ipſo non nulli dixerunt; ne quid prætermittere voluiſſe videamur. Ac neque ciuilibus certaminibus, neque familiaribus collocutionibus hanc illius dicendi formam conuenire, omnes, ſana mente præditi, fatentur. Sed ſunt ſophiſtæ quidam haud obſcuri, qui ad populares quidem ſe congreſſus parantibus, & de rebus iuſtis differere volentibus, minime accommodatam eſſe hanc dicendi formam; ſed iis qui ad hiſtoricas res tractandas accedunt, quæ magnifico quodam ac ſublimi dicendi genere, quod admirabilitatem faciat, opus habent, omnino aptum eſſe dicant: quibus quidem maxime omnium conuenire, vt in hoc ſe dictionis genere exerceant, in quam non vſitata, & obſoleta vocabula, & tropi, ac figuræ a communi conſuetudine abhorrentes, & peregrinæ, & magnificũ quiddam habentes, inducuntur. Non enim hæc forenſibus, aut eiuſmodi hominibus qui ſedentarias (vt vocant) & manuarias artes exercent, aut aliis qui nulla liberali doctrina ſint exculti; ſed viris in omni diſciplinarũ genere, tum in rhetorica ac philoſophia exercitatis; quibus nihil nouum, nihil peregrinum videri poteſt; ſcripta eſſe affirmant. Sunt etiam qui dicãt, hunc hiſtoricum, cum hac ratione ſuam hiſtoriam conſcriberet, non ad eos qui poſt ſe futuri eſſent, ſpectaſſe, ſed eorum habuiſſe rationem, qui ſuo tempore viuerent; quibus hęc dicendi ratio in vſu erat. quæ neque ad ea certamina in quib. aut conſilia capiuntur, aut iudicia exercentur, vtilitatem vllam affert: ad quæ quidem certamina neque ſenatores, neque iudices eiuſmodi conuenire ſolent quales vult Thucydides. Ad eos igitur, qui Thucydidis orationem ab eruditis tantum viris & legi & intelligi debere arbitrantur, hæc habeo quæ dicam: eos

qui

qui res neceſſarias atque omnibus vtiles (nihil autem his eſt aut vtilius, aut magis neceſſarium) e cõmuni vita tollunt, ac paucis tantum quibuſdam hominibus tamquam propria attribuunt, idem facere, quod in ciuitatibus, quæ aut paucorum dominatu, aut tyrannide premuntur, fieri conſueuit. Qui omnia quę in Thucydide habentur, coniectura aſſequi poſſint, ii facile ob paucitatem numerari queunt: in quo ſunt quædam, quæ ne illi quidem pauci, ſine grammatica explicatione conſequantur. Ad eos autem qui Thucydidis orationem ad veterem atque illis temporibus vſitatam dicendi rationem referunt, neque obſcuro neque prolixo mihi ſermone opus erit. quibus illud dici poteſt; cum multi eſſent Athenis & oratores, & philoſophi, quo tempore bellum inter Peloponnenſes atque Athenienſes gerebatur, neminem tamen repertum eſſe, qui hunc dicendi modum vſurparit, neque Andocidem, neq; Antiphontem, neque Lyſiam, qui oratores erant; neque Critiam, neque Antiſthenem, neque Xenophontem, qui Socraticam philoſophandi rationem ſectabantur. Ex his omnibus hunc primum exſtitiſſe ſatis conſtat, qui hanc dicendi formam affectarit. quod eo fecit, vt omnibus aliis hiſtoricis in dicendo præſtaret. quam quidem rationem cum mediocriter ac parce adhibet, ita ſe admirabilem præſtat, vt nemo cum eo conferri poſſe videatur: cum vero eam inepte & ad ſatietatem vſque aſſumit, vt ne temporis quidem rationem ducat, tum vero reprehenſione carere non debet. Equidem neque ſqualidam & incomptam, aut rudem in hiſtoria tractanda orationem probo; ſed talem, quæ poeticum quiddam habeat, neque vero omnino ſit poetica, ſed tamen paullo extra communem vſum euagetur. nihil enim eſt moleſtius, nihil ſatietate iniucundius. modus autem rebus in omnibus vtilis eſt. Supereſt adhuc, vt de iis oratoribus & hiſtoricis, qui hunc noſtrum ſunt imitati, aliquid dicam: quod ad huius operis noſtri abſolutionem vel maxime requiri videtur. quę quidem res verendum nobis eſſe monet, ne quam reprehẽſionis occaſionem iis præbeamus qui omnia calumniari ſolent; qui talem poſtea aliquam de nobis accuſationem proponant, quæ a noſtra modeſtia, quam & in moribus, & in ſermonibus ſemper ſecuti ſumus, longiſſime abſit. quibus ſtatim odio ac maleuolentia facere videbimur, ſi quos in medium proferamus, qui rectam Thucydidis imitandi viam ignorarunt; eorumque ſcripta producamus, quibus illi magnopere gloriantur, ac magnas etiam diuitias cumularunt, illuſtremq; ſunt gloriam conſecuti. Sed, ne qua de nobis eiuſmodi in animis hominum ſuſpicio hęreat, ab omni reprehenſione abſtinebimus, nulla omnino de cuiuſquam erratis mentione facta. de iis tantum paucula cum dixerimus, quæ ad eius imitationem recte ſunt expreſſa, orationi noſtræ finem imponemus. Hiſtoricorũ ergo veterum nullus, quod equidem ſciam, Thucydidem eſt imitatus, in iis in quibus ille maxime differre ab aliis videtur: quę quidem hæc ſunt: Vocabulorum quæ non ab omnibus paſſim, ſed proprie ab aliqua gente vſurpantur; item vetuſtarum, & poeticarum, peregrinarumque dictionum vſus; hyperbata, & perplexitates quædam, ſententiæ breues, quæ paucis plurimarum rerum ſignificationem comprehendant; in quibus redditiones, quæ priori particulæ reſpondeant, longe petuntur: præterea rudes atque a naturali connexione abhorrentes quædam figuræ, quæ vix in ipſa arte poetica vllum reperiant locum: ex quib. illa in oratione obſcuritas exiſtit, quæ tum omnes venuſtates corrumpit, tum orationis virtutibus

Thucydidẽ imitari qui ſint.

162

tenebras offundit. Ex oratoribus vero Demosthenes repertus est vnus, qui vt alios quoq;, qui magnum aliquid atq; illustre in oratione habere viderentur, ita & Thucydidem in multis est rebus imitatus, ac ciuilib. orationib. eas ab illo sumptas virtutes adiunxit, quas neq; Antipho habuit, neq; Lysias, neq; Isocrates, oratorum sui temporis principes: illa, inquam, quæ veluti fulmina quædam sunt in oratione, & maximam quandam vim obtinent; atq; illa quę acerbum quiddam, & austerum, & acrimoniam illam habent; quæ ad motus animi concitandos plurimum valent. Illam autem obscuram, quæ vnius alicuius gentis est peculiaris, & peregrinam, ac poeticam dictionem, veris certaminibus minime aptam ratus, omisit. neque, quod in figuris vagum est, & a consequentia naturali aberrat, ac solœcismi speciem præfert, id adamauit: sed, quæ consuetudine recepta essent, in orationem suam induxit, commutationibus ac varietate eam exornans, cum nullam sententiam simpliciter ac sine aliqua figura proferat. perplexas vero & intricatas illas sententias, quę breuibus multa significant, quæque in longum protenduntur, atque admirabilia enthymemata habēt, & imitatus est, & in forensem ac ciuilem orationem intulit. quæ quidem parcius in priuatis, copiosius in publicis ac popularibus orationibus adhibuit. Ex multis autem pauca quædam exempla proferam; quę tamen iis qui in eius scriptis versati sunt, satis esse queant. Est autem apud illum concio quædam, cuius argumentum est de bello aduersus regem; in qua hortatur Athenienses, ne temere illud suscipiant; quippe qui neque pares copias habeant, neque sociis fideliter ac firmiter periculum subituris vti possint. hortatur autem eos vt, comparato exercitu, Græcis ostendant, si quis aduersus Græciam bellum suscipiat, se periculum pro communi libertate adituros. antequam autem res comparentur, legationem ad ceteros Græcos, quæ eos ad bellum cohortetur, quod scilicet illi non sint obtemperaturi, mittendam non arbitratur. quo quidem sumpto argumento, ita hanc sententiam disposuit ac conformauit: οὐδεὶς δήπου τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις, ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν ἱππέας, ὁπλίτας δ' ὅσους αὐτὸς ἐθέλῃ τις, ναῦς δ' τετρακοσίας, οὐχ ἥξει, καὶ δεήσεται, μετ' ἐκείνων ἀσφαλέσθαι αὐτὸς ἡγούμενος σωθήσεσθαι. ἔχειν γὰρ μὲν τὸ καλεῖν ἤδη δοκεῖ σοι, καὶ μὴ τύχῃ, ἀφαμβρίειν· ἐὰν δὲ τὸ, μετὰ τοῦτο παρασκευάσασθαι, τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ὑπάρχειν, δεομένοις σώζειν, καὶ δι' εἰδέναι πόλεις ἥξοντας ὄτι. Hoc est; *Nemo Græcorum omnium ita fretus erit suis opibus, quin, vbi viderit vobis præsto esse & mille equites, & armatos pedites quot voletis, & naues trecentas, venturus & supplicaturus sit, illis adiutoribus tutissime se putans incolumem fore. proinde si vos vocabitis, rogandi erunt: ac si preces non valebunt, spe decidetis; sin autem, copiis instructis, vestra continueritis, rogantes seruabitis: neq; dubium est quin omnes ad vos venturi sint.* Hæc quidem a communi & vsitata dicendi forma abhorrent, atque iis præstantiora sunt quibus multitudo vti consueuit; neque tamen ita sunt obscurata, vt enarratione egeant. Ab ipso autem belli apparatu exorsus, hæc subiungit: ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἐκόντα προθύμως, ὅ τι ἂν δέῃ, ποιήσοντα. ὁρᾶτε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πώποθ' ἅπαντες ἐβουλήθητε, καὶ μετ' ἐκείνων ὁ πρόπας αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ πρόσηκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώ ποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγεν· ὅσα δ' ἐβουλήθητε μὲν, μετ' ἐκείνων δ' ἀπεβλέψατε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, τὸν δὲ πλησίον τὰ δέοντα πράξοντα, οὐδὲν πώποθ' ἡμῖν ἐγένετο. Hoc est; *Prima itaque & maxima instructionis pars, Athenienses, hæc est; vt quisque vltro*

vltro alacriter omni officio fungi velit. illud enim videtis, Athenienses; quæcumque vmquam vniuersi vos voluistis, & postea quisque prosè gerenda existimauit, nihil vmquam vobis e manibus est elapsum. quæ vero voluistis quidem, posti autem alius alium respexistis, tamquam ipse nihil, proximus omnia facturus esset; in iis nihil vmquam præstitistis. Hęc sententia multis est modis inuoluta, ita tamē explicata, vt a cōmuni vsu loquendi ad insolitum dicendi genus transierit. seruata est tamen in perspicuitate granditas. In maxima autē illa aduersus Philippum oratione, statim initiū quoq; hoc pacto est cōparatū: πολλά, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων, ὀλίγα δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πρώτων μὲν οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιῶσι τοῦτο, καὶ λέγειν καὶ πρᾶξιν ἅπασι προσήκειν, ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως, καὶ δίκην δώσει· εἰς τοῦτο δ' ὑπερήμμενα πάντα τὰ πράγματα καὶ πρόφαντα ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοιθ' οἱ παριόντες, καὶ χρεῶν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλότατα ἔμελλε τὰ πράγματ' ἕξειν, σκοπεῖν ἂν ἡγεῖσθαι δεῖν χεῖρον ἢ νῦν ἔχειν. Hoc est; *Cum multa, Athenienses, orationes in omni fere consilio de iis iniuriis habeantur, quæ non vobis modo, sed reliquis etiam Græcis a Philippo,* 163 *ex quo pacem fecit, inferuntur; cumq; certum mihi plane sit, dicturos esse omnes, etsi re non idem præstent, oportere tum verbis, tum vero rebus ipsis prospicere, vt ille abstineat ab iniuria, meritasq; pœnas luat: eo deducta proiectaque omnia cerno, vt verear ne, quod dicā, contumelioſe illud quidem, sed vere tamen dici possit. Ego, si, quod maxime contra rempublicam foret, oratores omnes suadere, vosque suffragiis vestris comprobare voluissetis, nihilo deteriore loco, quam nunc est, fuisse rempublicam futuram arbitror.* His similia sunt & illa: εἶτ' οἴεσθε, οἱ μὲν θᾶττον ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντο ἂν ἴσως, τὸν μὲν ἐξαπατῆσαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' οὐ προῤῥήσεως πολεμήσειν· καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἐκεῖνος ἐξαπατᾷ; Hoc est; *An existimatis, cum ille eos qui nihil ei nocere, fortasse autem, nequod ipsi detrimentum acciperent, cauere potuerunt, per fraudem opprimere, quā indicto bello aggredi maluerit; prædicturum vobis bellum esse, ac denuntiaturum antequam inferat? præsertim dum ad illius fraudes ita conniuetis, vt voluntario decipi videamini.* In illa autē omniū iudicialium optima oratione, quę de Corona scripta est, de Philippi calliditate, qua ciuitates deuicit, mentione illata, sic sententiam conformauit: κἀγὼ οὐκ ἔπι προστίθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν ἐν οἷς καθάπαξ πινοῦν κατέσχε κύριος ὁ Φίλιππος, ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πεφαυλῶσαι σιωπῶν, τὸ δ' ὑπὸ φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος προβαλόμενος, πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς, καλῶς ποιοῦντες, τὸν καρπὸν ἐθερίσασθε. Hoc est; *Sed nihil præterea addo de crudelitate, qua Philippus contra eos quos vmquam superauit, vsus est, quamque alii etiam experti sunt; humanitatis autem, quam ille apud vos simulabat, qua reliquas sibi res subiecit, vos, quod faustum felixq; sit, fructum tulistis.* Præterea vbi eos qui res Philippo prodidissent, omniū Græcię calamitatū auctores fuisse ostendit; hæc ad verbū scribens: καί τοι, νὴ τὴν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεούς, εἴ γ' ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι, εἰς ὃ καταψεύδεται καὶ δι' ἅπαντα τὰ λεγόμενα, ἀνελόντας ἐκ μέσου τίνες ὡς ἀληθῶς ἦσαν οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὸν τῶν γεγενημένων αἰτίαν, ὁπὸ τὸν κεφάλαιον ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροιτ' ἄν, ἢ χὶ τοὺς ἐμοί· οἱ, ὅτ' ἦν ἀδεὴς τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρὰ, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ προκαλουμένων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας, τὰ κοινὴ συμφέροντα προεῖντο, τοὺς τῶν ἀρχόντας ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δοῦλους ἐποίησαν. Hoc est; *Atque hoc quidem, per Herculem, atque omnes deos, si, mendaciis remotis, atque omni in dicendo maleuolentia e*

medio ſublata, ex veritate conſiderari oporteat, qui fuerint illi ad quos merito ac iure eorum quæ euenerunt, cauſſa referri debeat; ii ſane in omnibus ciuitatibus, iſti, non mihi, ſimiles eſſe reperientur: qui, cum adhuc paruæ, nec ſatis firmæ eſſent Philippi vires, etſi nos, quæ optima eſſent, & doceremus, & ad ea hortaremur, ipſi tamen, priuati ac turpis lucri cauſſa, ſingulis decipiendis ac ſuis ciuibus corrumpendis, communem vtilitatem perdiderunt; donec eos ſeruos effecerunt. Poſſem equidem ſexcenta ex iis Demoſthenis orationibus, quæ vel in deliberatiuo, vel in iudiciali genere ſcriptæ ſunt, exempla proferre; quæ a communi atque vſitato dicendi genere abducta, ad Thucydidis imitationem ſunt expreſſa. ſed ne longius, quam par ſit, excurrat oratio, iis ero contentus quib. rem a nobis propoſitam ſatis confirmatam putamus. Illud interim eos qui ſe in ciuilibus orationibus exercent, quique iudicio ſunt integro, admonere non pigebit, vt Demoſthene, quem omnium oratorum optimũ fuiſſe ſcimus, conſiliario vſi, ea tantum ab illo petant, in quib. & breuitas, & acrimonia, & vis, & robur, & magnificentia, aliæque his affines virtutes omnibus perſpectę inſunt: ænigmatica autem illa, & intellectu difficilia, ac grammaticis enarrationib. indigentia, quæque figuras nimis curioſe conquiſitas & ſolœciſmi ſimiles habent, neque admirentur, neque imitanda ſibi proponant. atque (vt paucis dicam) ſi quis & ea quæ obſcuritatem habent, & quæ cum aliis virtutibus etiam perſpicuitate ſunt prædita, pariter imitanda ſtatuat; id rectum non eſt. neceſſe eſt enim fateri, perfectiora imperfectis, clariora obſcuris eſſe meliora. Quo igitur argumento Thucydidis vniuerſam dicendi formam laudamus; quæve nos ratio cogit, vt illum ſuæ tempeſtatis hominibus, quibus nimirum illa & nota eſſet & vſitata, conſcripſiſſe; noſtri vero, qui poſt eramus futuri, nullam rationem habuiſſe dicamus? Neq; vero omnem Thucydidis orationem, tamquã inutilem, e foro atq; iudiciis eiiciendam eſſe putamus; ſed eam quidem partem, quæ in narrationibus conſumitur, præter pauca quædam, mirabiliter adhibitam, atque ad omnes vſus accommodatam, confitemur: eam vero quæ conciones habet, nõ plane omnem ad imitandum idoneam eſſe; & quę ciuſmodi eſt, facilem quidem omnibus ad intelligendum eſſe, ſed imitatione prorſus exprimi nequaquam poſſe. His ego tibi, Q. Æli Tubero, vir optime, iucundiora quidem de Thucydide potuiſſem ſcribere, non tamen veriora.

IN

IN DIONYSII HALICARN.

TOMVM POSTERIOREM NOTÆ

FRID. SYLBVRGII.

PAG. 1, v. 4, plenius & fortasse rectius legemus, Δῶρόν τοι καὶ ἐγὼ, πάτερ φίλε, τῷ δίδωμι: vt apud Homerum est Odyss. ο; vnde hic locus est desumptus. V. 13, quia Rufus Latinum est cognomen, haud scio an pro Μελίπε legendum sit Μενύκιε, seu Μινύκιε. Rufum autem Minuciæ familiæ cognomen fuisse, testantur in M. Minucii consulatu Sallustius, Eutropius, Fasti Siculi. & hunc librum Romano adolescēti fuisse inscriptum, non absimilis vero est coniectura: quemadmodum sequentium etiam vnum Cn. Pompeio, 125, 30; & alium Q. Ælio Tuberoni dedicauit, 137, 6. Infra in fragmento de Atticorum oratorum characteribus, meminit quidē huius libri περὶ τῆ ζωθέσεως τῶ ὀνομάτων: sed eius ad quem librum istū scripsit, nullā mentionē facit. V. 15, τῦπος vocabulū in hac ipsa significatione repetitur paulo post, v. 32: & sequentis pag. v. 23: necnon infra, 5, 32: 98, 39: 132, 26: 140, 6. Sed Hēricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14, lectori cōsiderandum relinquit annon τύπου nomen in his locis reponendum sit. Infra certe in χαμηλῶν μεθόδῳ sic legimus, 35, 45, ποτὲ μὲ οὖν ἀρχὴ χρὴ τόν πῶ τύπω τοῦτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ὅλη πλέ. itidemque in Isocrate, 95, 14, πῶς αὖ πῶς τύποις τῶ σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνῃ. & rursum in Xenophonte, 131, 3, ὁ περιμαλικὸς τύπος, καὶ ὁ λεπτικός. In eodem Isocr. paulo post, v. 37, pro eodem τύπου nomine, vsurpat etiam τῦπου vocabulum; cum ait, ὡς ἐν τῶ περιπτικῶ τῦπῳ διωρήμασι: itidemque 114, 31, εἰς τὸ λεπτικὸν τῦπον: & mox v. 34, κῆ τὸ περιμαλικὸν τῦπον. In Xenophontis & Philisti comparatione non modo τύπον, sed etiam χαρακτῆρα dicit. cum enim eius comparationis initio scripsisset, (130, 40) κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τῦ τε περιμαλικοῦ καὶ τῦ λεπτικοῦ, paulo post, (131, 3) τοῦ περιμαλικοῦ χαρακτῆρος enarrationem sic concludit, καὶ ὁ μὲ περιμαλικὸς τύπος αὐτῦ τοιῦτος: & χαρακτῆρος vocabulum rursum vsurpat v. 12. Quin & εἶδος in hac significatione dicit 69, 36: necnon etiam ἰδέα, 130, 11: 146, 22. E quibus locis perspicuum est, non absurdā esse Stephani coniecturam. Sed, ne quid dissimulem, vt quibusdam in locis τύπος vocabulum videtur magis consentaneum, ita in quibusdam magis aptum est nomen τόπου: sicut etiam infra in altero tractatu de Thucydide ad Tuberonem, dicit, ἃ περὶ τὸ περιμαπικὸν μέρος ἁμαρτήματα, 146, 20: itemque 153, 4: 159, 28. V. 16, pro λεπτικοῦ perperam in Aldina editione legi παπικοῦ, adnotauit idem Steph. eodem Schediasmatum capite. cognoscitur idem e loco Dionysii quem modo citaui ex 130, 40; necnon ex aliis permultis. V. 25, de hoc loquendi genere, ὅτι γλῶσαν ἐλθεῖν, vide quæ a Petro Victorio adnotata sunt Var. lect. lib. 11, c. 16.

P. 2, v. 8, nota hic ellipsin coniunctionis δὲ, vel cōsimilis: vt infra 10, 35; & 15, 25: necnon alibi. In sequentibus vero Aldina editio coniunctim scribit ὡσχάλλησα. Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, c. 14, mauult παρέλλησε: quamquam paulo post, v. 20, itidem sequitur, οἰκείως ἔχειν ἃ ὀνόματα πρὸς ἄλληλα: & infra 27, 33, ἡ τῶ χρόνων συμμετρία πρὸς ἄλληλα. Sed Stephano patrocinatur quod infra in Isocrate est, 94, 46, τῶ φωνηέντων ἃς παραλλήλους ἔσης. V. 13, malet forsan aliquis ὀνομαπικῶν. sed ὀνομαπικῶν vocabulum in hac ipsa significatione vsurpatum ēt infra, 10, 47, & alibi. ὀνομαλικὰ vero hic vocat Nomina, seu Quæ a nominib. sunt declinata: vt infra 23, 45, imperatiuum πίμπτε, a verbo πίμπω deflexum, vocat ῥηματικόν. Infra 6, 27, ὀνόματα vocat nomina substantiua, & quæ illorum vice funguntur. nec multum absimiliter 10, 47. V. 23, de τόπου nomine dictum ad pag. præced. v. 15. V. 42, in vulg. exempl. legitur ἀποδώσῃ: itidemque paulo post, v. 44, θελήσῃ: duplici errore, etymologico & syntactico. Tu si indicatiui modi verba nolis, optatiue legere poteris ἀποδώῃ & θελοίη. Sequenti etiam v. 43, perperam in iisdem exempl. nominandi casu scriptum πρᾶγμα. V. 44, Wolf. pro φασὶν legit ὥς φασιν.

P. 3, v. 5, in vulgatis Homeri editionib. pro δῖος legitur θεῖος. Ex eisdem sequenti versu pro vulgato ἐντυόντες reposui ἐντυόνθε. Exstat vero hic locus Odyss. π. V. 8, in vulg. Homeri editionib. pro ὑπὸ ὃ legitur θεῖπ. sed Dionysiana lectio melius congruit cū his quæ mox sequuntur v. 10, ποδῶν οἱ ὑπὸ δοῦπον ἀκούω. V. 9, hemistichium istud, προσεφώνεεν ἐγχὶς ἐόντα, in vulg. Hom. editionib. sic legitur, ἔπτα πεπόιτα προσηύδα: verbis tantum mutatis, non sententia. Sic v. 10, in eisdem exigua mutatione scriptum, αἰόλον ἤλυθ' ἀάκητος. V. 19, rectius exili spiritu ὥραν hic scribemus: vt Ammonius docet his verbis: ὥρα δασέως, τῦ ἔτους, ἢ τῆς ἡμέρας· ψιλῶς δὲ, ἡ φρονῆς. V. 28, verba signis his [ ] inclusa, ad explendam loci sententiam inserta sunt ex Herodoto: cuius lib. 1, pag. 2, hæc verba sunt; ὧδε Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλου καλέουσι, τύραννος Σαρδίων. Tu si variandæ locutionis gratia pro καλεῖ malis ὀνομάζῃ, non refragabor. V. 30, redundare hic videtur particula δὲ. sed si nominatiua hæc omnia referantur ad initiale periodi verbum ἔστι, nullus est pleonasmus. V. 35, si locum hunc cum vulgatis Herodoti editionibus conferas, præter Ionismos a Dionysio data opera sublatos, inuenies alias quoq; diuersitates. Primum enim inclusus articulus τὰ ab editionib. illis abest. & vicissim inclusum nomen μέγα, abest a vulgat. edit. Dionysii. Deinde v. 39, pro ὁρᾶι πια, quædam Herodoti exemplaria habent πνὰ σκοπέων: quædā σκοπέων να. Tum v. 40, pro πασῶι γυναιξὶν εἶναι, mutato verborū ordine illic legitur, εἶναι πασέων γυναικῶν. & mox pro χρήζειν ibidem scriptum est δέεσθ. Sic v. 41, pro ζῶπα ibidem est πιαῦπα. & mox ibidem post ἀπεμάχετο leguntur hæc, quæ a Dionysii vulgatis exemplarib. absunt; ἀρρωδέων μήτοι ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. Adhæc pro sequentibus hisce, ἡμείεσε πῖσδε, ibidem est ἀμείβεται πιάδε. Præterea v. 42, ibidem est, ὡς σέο πρώμνον λόγον πύνδε: & in quibusdam exempl. ὡς σέο πρώμνος λέξω λόγον πύνδε. Insuper v. 44, ibidem pro ἀγαγὼν legitur ἐγώ: & mox sequenti vers. ἦσσω pro ἧσσω. Eodem v. 45, eadem exemplaria pro κοίτῳ & ἐγχὶς, habent κοιτῶνα & ἀγχῦ. Et rursum seq. v. 46, pro ὀκδῦσα & πρέσει, eadem habent ὀκδύσω. &

& πρὶξῃ. Rursum v. 47, pro ὅταν & πρεύηται, in iisdem legitur ἐπαὶ & στίχη. & sequenti pag. v. 1, pro compositio ἀπόνητα eadem habent simplex ἰόντα: & mox cum articulo ὀβελῶ Θυρέων. Denique loci clausula in iisdem hæc est, ὧδε ἔπιμος: facta scilicet transpositione, & omissis vltimis hisce, ποιεῖν ταῦτα. Hæ sunt huius loci in Herod. & Dionysii vulgatis exēplaribus diuersitates. de quibus hoc monendum videtur; quædam vocabula studio a Dionysio fuisse mutata; quippe quæ Ionicæ dialecti magis sint propria. Sic enim v. 39, pro σκοπέῃν, seu σκοπέειν, maluit ὁρᾶν: & v. 46, ἐκδῦσα pro ἐκδυώσα. itidemque v. 47, ὅταν & πρεύηται, pro ἐπαὶ & στίχη. forsan etiam præced. v. κατῶνα & ἀγχῶ velut ἰωνικώτερα summouit. quāquam ipse in Rom. Antiquitatum libris aduerbio ἀγχῶ non infrequenter vtitur. Similiter v. 43, pro Ionico pronomine μιν posuit commune αὐτώ. Si vero etiam alterum Ionismorum genus cognoscere cupias, quod scilicet in vocū metaplasmis situm est, & ipsum tibi paucis exponam. Eorū metaplasmorum, siue ad orthographiam referantur, siue ad etymologiam seu analogiam, alii cernuntur in quantitate, alii in qualitate. Quantitatis metaplasmi sunt in additione & detractione. Additione, vt cum Herodotus versu 36 dicit ἀνθρώποισιν ἐόντα pro ἀνθρώποις ὄντα. Ad eandem additionem referri potest contractorum dissolutio, seu incontractorum pro contractis vsurpatio: vt v. 35 ἐόδιος pro εἴδιος. itidemque v. 40 & 42, σέο pro σοῦ. Sic v. 37 ὑγιέα pro ὑγιᾶ: & v. 40 πασέων pro πασῶν: & seq. p. v. 1, Θυρέων pro Θυρῶν. Sic etiam in verbis, v. 35, δοκιέω pro δοκῶ: & seq. pag. v. 1, ἀλαφυγέειν pro ἀλαφυγεῖν. Contra per detractionē v. 44 & 45, ecōmuni εἰς facit ἐς. Eodē referri possunt quæ contra communis linguæ consuetudinem contrahit, vt v. 37, ἀμεώζας pro ἀλεοήσας. Qualitatis metaplasmos vel in commutatione facit, vel in transpositione. Commutatio vero aut vocalium est, aut cōsonantiū. Vocalium, vt cū v. 43 Θύρης dicit pro Θύρας: itidemque v. 38 & 47, θιήσας pro θιάσας. Sic in diphthongis, ἑωυτῶ pro ἑαυτῶ: itidemq; v. 44, σεῦ pro σοῦ, & v. 41, φοβεῦ pro φοβῆ. quamquam in his duobus postremis contractio potius stare qui potest, ex σέο & φοβέεο. Consonantium quoq; commutationem facit: vt v. 42 & 47, τεῖσι pro σοί. Sic v. 36, & seq. pag. v. 1, ὅκως pro ὅπως. Quibus addi potest ἐκ τ̄ v. 39, pro ἐξῶν: & 44 τῷ pro ᾧ. Transpositionis Ionicæ exemplum est in κηθῶνι, v. 38. id enim aspirationis sede transposita, vlurpant Ionces pro communis linguæ vocabulo χιτῶνι. Sic ἐνθεῦτεν pag. sequent. v. 1, pro communi ἐντεῦθεν. In quibusdam duplicatus est metaplasmus, quantitatis scilicet & qualitatis: vt v. 39 ΤΟΙΣΙ pro οἷς. Sic versu 36, θιήσεαι pro θιάσῃ. quippe in quibus præter commutationem facta est etiā additio. Hi metaplasmi Ionici, ne quid venustatis & gratiæ viderentur compositioni afferre, (sicut scilicet Fabius Quintilianus infra 13, 30, scribit ipsam ἀλεκτρυόνα in Herodoto eam habere iucunditatē, vt latentes ēt numeros cōplexa videatur) de industria sunt a Dionysio sublati, & Atticismi pro illis repositi. Sed libet ipsa Herodoti verba e vulg. editionib. huc transcribere: vt clarius vtriusque linguæ proprietates perspici queant. Sic ergo locus habet: Γύγη· οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντα τὰ εἴδεος τῆς γυναικός· ὥστε γὰρ τυγχάνειν ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ἐφθαλμῶν· πείθεσθαι ἐκείνῳ θηήσασθαι γυμνήν. ὁ δὲ, μέγα ἀμεώζας, ἔλεγε, Δέσποτα, μὴ λέγῃς λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δεῖσθαι τὴν ἐμὴν θηήσεσθαι γυμνήν· ἅμα δὲ κηθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισιν ἐξεύρηται οὐκ τ̄ ματαίην δεῖ. ἐν τοῖσιν ἓν πεδέχειν, τινὰ σκοπέειν τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείσομαι ἐκείνῳ εἶναι πασέων γυναικῶν κάλλιστα· καὶ σέο δέομαι μὴ δεῖσθαι ἀνόμων. Ὁ μὲ δὴ λέγων ταῦτα, ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μή τοι ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβεται τάδε· Θάρσει Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὡς σέο πρήσσοντος λόγον τινὰ δεῖ· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτως, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὅτι σεῦ ἔστι ἰδοῦσα. ἐγὼ γὰρ σε ἐς τὸ οἴκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης θήσω. μετὰ δὲ ἐμὲ ἐσελθόντα πρέσσει καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κοιτῶνα. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τ̄ ἐσόδου θρόνος. ὃν πρῶτον τ̄ ἱματίων κῆ ἐν ἕκαστον ἐκδυόμενος θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν πάρεξεῖ τι θήσασθαι. ἐπαὶ ὃ ὀπίσω τῶν θρόνων στίχη ὀπτὶ τάχιστα ἐκδύνῃ, κῆ νώπυγα αὐτῆς γλύψῃ, σιγήσεται τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὄψεται ἰόντα ὀβελῶν τῶν Θυρέων. Ὁ μὲ δὴ, ὡς τάχιστα ἐδόκεε ἐκφυγέειν, ὧδε ἔπιμος.

P. 4, v. 4, pro corrupto αἰήλεκτα incertum est sitne reponēdum αἰέκλεκτα, αἰήλεστα, vel aliud quippiam magis consentaneum. V. 14, ἄρηται, pro vulgato ἄρῃσθε ex Homeri editionib. repositū, magis est consentaneum: quamquam paulo post, v. 18, idem verbi modus optatiuus repetitur. Est autē desumptus locus ex Il. μ. V. 19, pro λέγεται Aldinus codex habet πλεται. In Hephæstionis enchiridio quidam codices habent ὦ πλεται: quidam ὦ πλειαί: non absurde. Sequenti etiam versu eadem Aldina editio, idēque Hephæstionis Enchiridion, pro ἐργασίης habent εὐεργεσίης. verius ne sit Ελειονιης, an aliud consimile, viderint doctiores. In eodem Hephæstionis Enchiridio additur tertius hic versus; Ὀδεύων πη Λεσιακὸν κεφαῆς ὑπὲρ πέλμα. Tribuitur autem istic versus hi Euphorioni Cherronesitæ, itidemq; Priapei nominantur. V. 22, locus desumptus ex Il. ν. V. 24, Stephanus mauult Σωπάδια, diphthongos: vt apud Hephæstionem quoque legitur. sic certe mox v. 32 sequitur Εὐεμπέδια: & infra 8, 31, Σοφόκλεα. tamen prioris quoque scripturæ reperiuntur exempla. V. 29, pro μάλιστα πεσύσης legēdum videtur μετα πεπύσης: sicut mox sequitur συμμεταπίπλη. V. 35, forsan legendum, μειόνων μὲν τ̄ ὀνομάτων: vel μενόντων μὲ τ̄ αὐτ̄ ὀνομάτων: vt paulo ante v. 28. Wolfius legit ὄντων μὲ τ̄ αὐτ̄ ὀνομάτων. V. 45, Thucydidis locus desumptus est ex lib. 1, pag. 9.

P. 5, v. 5, in μικραὶ ellipsis est substantiui fœminini, λιβάδα χύσιν, aut alius consimilis. Forsan etiam in tribus his ex Hegesia desumptis periodis, triplex est exemplum, e tribus diuersis locis petitum. V. 12, in vulgat. edition. est αὐτή. nostrum αὖτη melius congruit cum ἐκείνη, quod præcedit v. 9. V. 15, pro ὀδύνης conuenientius legeris ὀδυνήσεως, vt infra 23, 20. maior mutatio foret si legeremus ὀδυνᾶσθαι: sed idem sensus qui v. 32; ὑμικραὶ φρονλίδα τ̄ λεκτικοῦ τ̄ πεπιεσμένου. pro quo seq. pag. v. 37, dicit φρόνια. V. 37, si quis pro τὴ malit δὴ, fruatur suo iudicio. V. 42, pro καὶ ἀρχὴ forsan rectius legerimus ἡ ἀρχή: eo scilicet loquendi genere quo infra 14, 34, μεγάλη πύλων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις.

P. 6, v. 7, in vulgatis Homeri edition. legitur κλῦθί μοι: minus belle. locus est Od. ο. Sequens versus exordium est catalogi nauium, Il. β. Tertius vero desumptus est ex Il. ω. V. 19, forsan rectius singulare πόδι, *hoc*. Sequenti certe versu conuenientius leg. τῇ πάξῃ τε πέσῃ λαμβάνηται, *ordine priora accipiantur*. At v. 24, pro πῆξεν αἰάχμιος, Antiquitatum Romanarum lib. 7, legi, κόψεν ἀπαρχόμενος, adnotaui ad 479, 12. V. 42, Wolf. l. δοκεῖ δήμοι. V. 47, idem W. mauult δημηγορικῶν.

P. 7,

P. 7, v. 1, pro ναυλικῇ vereor ne auctor scripserit ναυπηγικῇ, vt coniicere licet e v. 6. V. 5, malet fortasse quispiam singulariter, ὅτι πίας πλευρᾶς ἐδράσαι. Sic v. 19, pro ἁρμονιώτερον malet fortasse quispiam εὐαρμονιώτερον, vt mox sequitur εὐεδρότερον. V. 25, locus hic triplici metaplasmo, mutatione, additione, & transpositione, sic videtur interpolandus: καὶ ὁ Ἐποίησεν αὖ πῆ Ἐποίησε λέγων, μετὰ πολὺ καὶ Ἔγραψε αὖ πῆ Ἔγραψεν, χωρὶς τοῦ ν· καὶ Ἀφαιρ. vt scilicet omnia hæc nominatiua referantur ad vnum verbum μεταστευάζῃ, quod sequitur v. 28. V. 40, in vulgat. exemplarib. est δεδίαμεν. ego cum Stephano δέδμεν reposui e Thucydidis exemplaribus: apud quem locus exstat lib. 3, pag. 102.

P. 8, v. 17, malet fortasse quispiam aduerb. οὕτως, *sic, hac ratione.* V. 30, in ποιεῖ mutatus est verbi modus. regula postulat subiunctiuum ποιῇ.

P. 9, v. 5, forsan aliquis malet ἁμῶς ἠδίως γε, vt mox v. 7 & 8. sed similis locutio est etiam apud Aristot. Polit. 40, 18. V. 13, comma iistud, καὶ τὸ πρᾶον, Wolfius in suo libro lincis inclusit; forsan quod ei superfluum videretur. V. 32, nota hic κῆ' in signif. τῷ μιᾷ.

P. 10, v. 6, ante ὅτι σ, inserendum videtur ἡ μέν: vel pro sequenti ἡ δὲ reponenda disiunctiua ἢ *aut.* V. 35, coniunctionis ellipsis similis, supra quoque notata est, ad 2, 8. Pro sequenti autem ὁμοίως in Aldina editione spatium esse vacuum, propter tachygraphicum compendium a librariis ignoratum, adnot. Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14. Idem de aliis trib. locis ibidem adnotat: quorum primus exstat infra 12, 47: secundus, 13, 36: tertius, 22, 10. Rursum eandem editionem Aldinam eo in loco qui supra exstat 7, 9, pro ὁμοίως habere οὡῶ, per eiusdem compendii ignorationem, adnotat ibidem idem Stephanus. V. 16, in vulgatis Euripidis editionibus aliter legũtur hi versus. ibi enim choro tribuuntur hi duo: σιγᾶ, σίγα, λεπτὸν ἴχνος ἁρβύλης πλῆτ' μὴ κτυπῆτε, μηνὶ ἔστω κτύπος: & Electræ hi, ἀπὸ πεύθατ' οἰκεῖ- σ' ἀπὸ πεδ μοι κοίτας: quod annotauit ēt Stephanus. Porro λευκὸν ἴχνος in Dionysii exempl. dici videtur obscurum vestigium & leui pede impressum: quia scilicet profundiora præ se ferunt aliquid nigredinis, vt omnia loca profundiora. at φωνὴν λευκὴν dici τὴν εὐήκοον, tradit in Organo Aristoteles pag. 286 & 287.

P. 11, v. 3, forsan legendum ἐνδιαμένῃ. V. 13, in vulg. edit. scriptum est ἀπανωτέραν, *rariorem.* nostrum aduerbium ἀπανώτερον, melius quadrat ad præced. ἄμεινον. V. 31, Wolf. pro ἔιεν legit ἔῃ). V. 46, genetio casũ legendũ videt, ῥοίζου, ἢ συεγμοῦ, ἢ ἀποπνυσμοῦ: aut pluraliter, ῥοίζων, ἢ συριγμῶν, ἢ ἀποπνυσμῶν. Significantur autem his nominibus litteræ ρ, σ, π, cum cognatis β, φ. nam in his quoque, etiamsi non accedat vocalis vlla, φωνῆς ἶνος seu ἤχου σημασία est. Wolfium quoq; gignendi casu legisse ῥοίζων, monuit me Hœschelius meus.

P. 12, v. 7, pro τειακαίδεκα legendum videtur ἑκκαίδεκα, *sexdecim.* nam, vt Plinius tradit lib. 7, cap. 56, Cadmus olim e Phœnice in Græciam intulit litteras sedecim numero, Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ. quibus post a Palamede, Simonide, Epicharmo, additæ sunt litteræ compositæ; duæ vocales, η & ω: tres semiuocales, ζ, ξ, ψ: tres mutæ aspiratæ, θ, χ, φ. Siquis τειακαίδεκα retinendum putet, e sedecim paulo ante numeratis demendæ erunt medii generis mutæ, β, γ, δ. V. 25, malim σροσγύλλεται, gemino λ, vt ποικίλλεται, & cõsimilia. V. 40, post πιεσθῆς deesse videtur τῷ δὲ ἤχου, vel τῷ δὲ πνεύματος: vt colligitur ex 13, 2: & 24, 3. sic certe & Marius Victorinus Artis grãmat. cap. 4, *M impressis inuicem labiis, mugitum quendam mira oris specum attractis naribus dabit.* & Iulius Scaliger de causis linguæ Latinæ, lib. 1, c. 10, *clauso enim ore & effuso in nares sono, M conformatur.*

P. 13, v. 1, locum hunc citat Paulus Leopardus Emendationum lib. 8, cap. 15. V. 3, de hoc quoque loco monet Brodæus Miscellaneorum lib. 3, cap. 14. V. 6, Pindari locus hic citatur etiam ab Athenæo lib. 10 & 11. sed vtrobique corruptus legitur. sic enim lib. 10, Basil. ed. p. 225, v. 2, πρὶν μὲν ἅρπι χοιτοπενία τὰ οἶδα, καὶ τὸ σαὶ κίβδηλον, αὔθρωποι. at lib. 11, (230, 37) sic, πρὶν μὲν ἅρπι χοιτοπενία τα οἶδα καὶ τὸ σαὶ κίβδηλον ἀπὸ τομάτων. Dionysianorum exemplarium scriptura est integrior. si quis tamen pro αὔθρωποι e posteriore Athenæi loco reponere malit ἀπὸ τομάτων, nequaquam improbauero: hoc videlicet sensu: πρὶν μὲν ἀπὸ τομάτων ἅρπι (id est ἔπος) χοιτοπενῆ διθυραμβων φωνήεντα, καὶ τὸ κίβδαλον σαί. Porro χοιτοπενῆ φωνήεντα nominare videtur vocales longas & quæ latiore oris diductione proferuntur, vt præ ceteris α Doricum. quo faciunt quæ Dionysius infra in austeræ compositionis charactere tradit, 22, 28: & supra 12, 16, 22. cuius generis apud Horatium de tragico stilo sunt ampullæ & sesquipedalia verba. σαὶ vero (vt idem Athenæus 230, 3, & Herodotus lib. 1, pag. 36, testantur) Dorico nomine Pindarus eam litteram vocat, quam Iones, Attici, & communis lingua nominat σίγμα: atque inde eodem Athenæo teste, apud Aristophanem comicũ σαμφόρας dicitur ἵππος ὁ πᾶ σ ἐγκεχραγμένον ἔχων, equus littera S insignitus: quæ a Græcis quadruplici figura pingitur Σ, ϛ, σ, ς. κίβδαλον autẽ propterea dicit πὶ σαί, quia (vt idem Athen. ibidem ex Aristoxeno tradit) εἰ μουσικὴ πολλάκις τὸ σίγμα λέγειν παρῃτῶτο, δι' τὸ σκληρόσωμον εἶναι καὶ αὐτοπάθειον αὐλῷ. Sicut vero Dionysius hic refert fuisse qui integras ᾠδὰς ἀσίγμους fecerint, ita idem Athenæus in priore loco tradit Lasum Hermionensem fecisse ἄσιγμον ᾠδὴν, & ὕμνον ἄσιγμον. qua de re monuit etiam Paul. Leopard. loco iam ante citato. V. 27, ferri potest lectio, si verba sic construas, ὥσπ ἐγγὺς ἐκεῖνα τοῦ πλείσταις εἶ). alioqui legendum foret, ὥσπ ἐγγὺς ἢ πλειόνως εἶ) ἐκεῖνα. V. 29, pro δεῖ conuenientius legemus εἰσί. V. 37, Wolfius legit ἀκαρῆ, *exiguam.* V. 39, pro γέ rectius fortasse legeris γ' ἔπ, vel simplicius ἔπ. V. 40, de hoc loco vide Petr. Victor. Var. lectionum lib. 13, cap. 6: vbi posteriorem eius partem sic legit; τὴν ἄλογον αἴσθησιν ἔχουσαι ἢ παραλλαγῆς μέτρον: & ἄλογον αἴσθησιν e Cicerone reddi posse arbitratur *tacitum sensum.* Sic certe infra 27, 28, τὸ ἄλογον ὀδημδρυρεῖ ἢ ἀκοῆς πάθος. & rursum in Lysia, 84, 47, ἀλόγῳ παθὴ τὴν ἄλογον σωασκεῖν αἴσθησιν: & mox 85, 8, ἐκ ἔπ βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν: quæ scilicet nulla ratione vel oratione potest exprimi, 84, 39. Mentio fit infra etiam συλλαβῆς ἀλόγου, 16, 34. V. 44, forsan legendum, καθάπερ λῶ λέγηται, *veluti si dicatur.*

P. 14, v. 37, κάλων si mendo caret, confirmari poterit Virgiliano isto Æn. 1, *Insequitur clamorq; virûm stridorq; rudentum.* V. 35, Wolf. cum articulo l. ἢ δ' ἀνοίας ὁμοιότητας. V. 42, articulus ταὶ desideratur vel ante vel post genit. ἢ συλλαβῶν, vt in sequenti membro.

P. 15, v. 2, alibi σαφωνείας, diphthongus. V. 17, scribitur etiam μισγάγκειαν: vt significetur locus in quo μίσγονται τὰ ἄγκια, id est, in quo miscentur seu

coniunguntur valles, conuallis. V. 40, maior erit temporum similitudo, si legas πυύφασιν: vt infra 18, 17. Ibidem paulo ante nota, minorem Bœoticorum oppidorum a Dionysio poni numerum, quam paulo post in Homerico catalogo: & contra Θίσβην atque Ὀρχηστὸν a Dionysio memorati, quarum hic nulla sit mentio. Sed hic memineris non integrũ in vulgatis Dionysii editionib. citari locum, atque addi posse septem hos ex Homeri exemplarib. versus; hos scilicet; Κώπας, Εὐτρησίην τε, πολυστάφυλόν τε Θίσβην Οἵ τε Κορώνειαν, καὶ ποιήεντ' Ἀλίαρτον, Οἵ τε Πλάτανον ἔχον, ἠδὲ οἱ Γλισαντ' ἀπέβαινον· οἵ θ' ὑπὸ Θήβας ἔβαλον εὐκτιμένην πολίεθρον, Ὀρχηστόν θ' ἱερὸν Ποσειδήιον ἀγλαὸν ἄλσος· Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν, Νῖσάν τε ζαθέην, Ἀνθηδόνα τ' ἐξαπέφναν.

P. 16, v. 20, si cum apostropho legas δισσαβοφόρ', erit iusta metri desinentia. Sic v. 26, vt iusta fiat desinentia, legendum videtur δίσαμβε, expuncta syllaba σν: vt Bacchus dicatur δίσαμβος ex eo quod, cum immaturus a Semele per abortum esset editus, Διὸς ἐνέρραμμένος μηρῷ, ita demum ad maturitatẽ est perductus. vel quasi δὶς ἐρραμμένος: primum scilicet Semeles vtero, deinde Iouis femori insutus. V. 30, pro δακτυλικῶς seq. pag. v. 37 legitur δάκτυλος: itidemque 21, 35, & alibi. excusari tamen & hæc lectio potest, vt infra 18, 15, ἰαμβικὸς legitur, subaudito substantiuo nomine ποιήν. V. 35, πλευτᾶν videtur hic actiue vsurpatum pro πλευτᾶν ποιεῖν, *desinere facit.* V. 42, legendum videtur αἰδρῶδές τε: aut δὲ reddituc accipienda est. vel comma vnum & alterum deest. In seq. vulgati libri corrupte habent εἰς σημοτῶς λογίαν: qua de re monuit etiam Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14. σημολογίας autem vocabulo supra quoque vsus est Dionysius, 9, 14, & infra aliquoties. Sequens locus citatur a Petro Victorio, Variarum lectionum lib. 4, c. 1: vbi notat, pedem quem Fabius Quintilianus Baccheũ appellat, a Dionysio Halicarnasseo Hypobaccheũ vocari. V. 43, possis etiam sic legere, καὶ γὰρ καὶ οὗτος. V. 45, quem βακχεῖον hic vocat Dionysius, Hephæstionis scholiastes pag. 82 παλιμβάκχειον nominat. tradit enim, πὸν ἐκ βακχείας καὶ δύο μακρῶν, appellari βακχῆ ita quibusdam etiam ὑπερβάκχιον: at oppositum huic pedẽ, τὸν ἐκ δύο μακρῶν καὶ βακχείας, nominari παλιμβάκχιον. Βακχῆν autem ex eo vocatũ scribit, quoniam dithyrambici poetæ hymnos in Bacchum plerumque isto metri genere contexuerint.

P. 17, v. 3, possis etiam legere ῥυθμικῶ: vt sequitur καὶ μετρικῶν. V. 11, pro ἀπολαύσεται sensus videtur postulare ἀπολωύσεται, seu ἐπολωύσεται. Wolfium certe in suo libro reposuisse ἀπολωύσεται, monuit me Hœschelius. V. 16, inclusus articulus τῶν, additus est ex versu 24: vbi hic ipse locus repetitur. V. 37, forsan cum articulo legendum ὁ ἄπειρος, aut contracte ἄπειρος: sicut scilicet v. 34 præcedit, βακχῆος μὲν ὁ ῥωθωνίου. V. 44, non absurde legeris οὕτω σφισί. In sequentib. alluditur ad Hom. Il. Φ. V. 47, de Platone seorsum agit infra in epistola ad Cn. Pompeium, 125, 30: & rursum 166, 3: 177, 23.

P. 18, v. 4, κῦ ante ῷπε vel expungenda videtur, vel in καὶ mutanda. V. 11, forsan rectius αὐτῶν, *ipsorum.* V. 43, διήμαρτε activa signif. accipiendum hic videtur pro *accendebat.* vel legendum εἰς δὲ τις ἄλλος. Curtius de Alexandro, *Inter primores*, inquit, *dimicat; ira quoque accensus, quod duo in obsidione vrbis eius acceperat vulnera.* Præcedentis periodi mutilæ (vt videtur) sententia ex eodem Curtio peti potest: cuius lib. 4 hæc sunt verba: *Arabs quidam, Darii miles, maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genib. regis aduoluitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos iussit. At gladio barbarus strenue in dextram translato, ceruicem appetit regis: qui exigua corporis declinatione, in vanum manum barbari lapsam amputat gladio.* V. 44, exemplar habet ἰδόντων: errore ambiguo. V. 46, accus. αὐτὴν legitur etiam v. 33. si quis vtrobique αὐτῶν malit, fruatur suo iudicio. Sic certe Curtius; *Betim deseruerant sui.* Arrianus historiã hanc leuiter attingit, at Curtius multo luculẽtius: quẽ hic cum Hegesia confer.

P. 19, v. 1, rectius ψαλίον, vno λ: sicut etiam præced. tomi p. 105, 33, Tarpeiam ἔρως εἰς ἔρχεται τῶν ψαλίων, ἃ παρὰ τοῖς ὑπὲρ τὴν Βραχίωνα φόρους οἱ Σαβῖνοι. itidemque apud Hesychium Ψαλία, κρίκοι, δακτύλιοι. alioqui ψαλία dicuntur etiam frena: vt apud eundẽ Hesych. legimus, Ψαλίον, χαλινὸς, κωλυτήριον. Apud Suidam in freni significatione ψαλίον legitur: at pro armilla siue circulo, ψέλιον. V. 6, vt Dionysius Hegesiæ locum hic cum Homerico confert, ita Curtius loco citato, *Per talos spirantis*, inquit, *loratraiecta sunt; religatumque ad currum traxere circa vrbem equi; gloriante rege, Achillem, a quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in hostẽ capienda.* V. 9, in vulg. Homeri editionib. dualiter scriptum πίοιτε. V. 11, in eisdem H. edit. mutata coniunctione scriptum μάστιξέν τ' ἐλάαν. & seq. v. πίλναντο pro πίπλαντο. tu non minus apte legeris πίτναντο. Extat autem locus Iliad. χ. V. 18, si prius ὡς retineas, proxime sequens expungendum erit, vel in articulum ὁ mutandum: sic: ὡς δὲ ὁ Μάγνης ἤρκεσεν, ὁ ὑπὸ γ. aut priore ὡς sublato ita legendum; ὡς δὲ Μάγνης ἤρκεσεν, ὡς ὑπὸ Σ. V. 29, forsan inserta rationali coniunctione legendum, πῆς μὲν γὰρ ἔπεσε. V. 32, malim αὐτοφώνων: itidemq; v. 34, αὐτοφωῆς: sicut scilicet v. 35, sequitur αὐτοφαεῖ. & cõtra eod. v. 35, ἅς καλουμένας ἐπωδὰς, vt v. 40. Eodem v. 35 post αὐτοφωὴς desiderari videtur μεταβαλλόντων ἔξοδος, vel ὑπὸ οἵων τε ἀλλάξαι, vt v. 32. V. 41, rectius fœminino fine ὀλίγαις, vt v. 35.

P. 20, v. 7, Wolf. pro συσκείμενον legit συσκεῦαι. V. 11, εὐροωπέρας ferri potest. potest tamen admitti et εὐχροωπέρας. illud pulchrius fluentes, hoc elegantius coloratas significat.

P. 21, v. 27, nota hic dissimilitudinẽ temporum in καπαπαῦαι καὶ συστέλλεσθαι. V. 30, forsan verbo γίνεται in sequentem periodum translato sic legendus locus: οὔτε ἡμιφώνων ἡμίφωνον, ἢ ἄφωνον, ἃ τραχύνην πέφυκε καὶ διεφθαρμένας ἁρμονίας, ἃ δὲν δεῖ παρακείμενον. ἃ δὲ διάστασις αἰσθητὴ γίνεται μὴ διαρτ. τ. λ.

P. 22, v. 7, in corrupta voce ζωγραφία duplicis lectionis est vestigium: ζωγραφικῶ, & ζωγραφίᾳ: quorum illud antecedenti, hoc sequenti respondet. V. 14, de hoc loco consule Petrum Victorium, Var. lect. lib. 22, cap. 9: vbi clausulam Pindaricam, ἀρέσκειαν εἰπεῖν, significare arbitratur, *vt veritas fateatur, & quemadmodum res ipsa se habet aperiam.* V. 38, in vulg. ed. pluraliter scriptum ἔχουσι: perperam. Sequenti versu si quis malit aduerb. αὐτάρκως, fruatur suo iudicio. V. 40, paulo rectius fortasse legemus, ἁδὲ δηλοῖ τῆς τοιαύτης ἁρμονίας κῦ παύτὰ αἱ πλάσεις. V. 43, forsan rectius τὸ πῖον, substantiue, vt infra 26, 18. V. 44, vulg. libri habent ὀπίσω πηγῆς: nihil ad rem. nostrum ὀπικῆ cum aliis confirmatur locis, tum iis qui sequuntur infra 26, 21: & 31, 47.

P. 23, v. 7, Camerarius in suo libro pro ὦ reposuerat οὗ. Sed vulgatæ scripturæ patrocinatur qđ Corinthus in Doricæ linguæ idiomatibus tradit, Dorien-

Doriẽſes pro communib. iſtis εἰς χορὸν, εἰς τὼ ἀγρεᾶν, dicere ὠχορὸν, & ὠτὼν ἀγρεᾶν: ſicut ſcilicet iidem in verborũ genere pro εἰσὶ dicunt ἐντί. Ioannes Grammaticus Cretẽſibus adſcribit hunc metaplaſmum. Contra iidem Dorienſes pro μῖ dicunt μές: itidemque in verborum genere τύπτομες, ποιῆμες, ἐρῶμες. V. 12, forſan rectius μέλπωμεν, imperatiuo ſeu hortatiuo verbi modo. Totum locũ Henr. Stephanus in Lyricorum fragmentis ſic vertit: *Adeſte ad chorum cæleſtes, & inclytam immittite gratiam dii; frequentem qui vrbis vmbilicum thure perfuſum in ſacris Athenis teritis, elegansque loco aprico ſitum forum: violis reuinctarum accipite coronarum vere decerptarũ libationem: & a ſoueme cum Aglaia [gratia] mouiſſe, accedentes carmini bis iterum aa hederæ redimitum deum, quem Bromium, quem Grandis ſtrepum [nos] mortales vocamus: prolemq; ſummorũ parentum canimus, mulierumq; Semelen. In Argiua Nemea vatem non latet palmæ germen, quando recluſo Horarum thalamo odoratum perſenſerint ver plãta nectareæ: tunc germinãt, tunc per immortalem teram amabilis violarum crinis & roſæ comis miſcentur. celebrate voce carminũ cum tibiis, celebrate Semelen crines auro nodantem [o] chori.* V. 16, forſan conuenientius βαχμώει, *exaſperat, aſperam reddit*, vt v. 24, & 30. V. 24, nota ἀπεπέβαχκεν ſine characteriſtica γ ſeu n: quia fortaſſe illius additio cacophonian hic parit. regularis formationis exemplum ſupra eſt in σωυφάλλεσαι, 18, 17. V. 27, etſi ῥύσεως vocabulum inſra quoque legitur, 27, 27; vbi auctor dicit, ἀ φορᾶ ὄντα καὶ ῥύσι σωεχεῖ: tamen vereor ne hic ῥύσι mendoſe ſcriptũ ſit pro φύσι. V. 37, forſan mutata coniunctione δὴ, & tranſpoſito articulo ἤ, legẽdum, σ. ωπὴ δ' ἴις μεταξὺ ἀμφοῖν γίνεται, ἢ διερείσῃ. vt paulo ante, v. 29.

P. 24, v. 10, omnino accuſandi caſu legendum σὲ, vt in ſeq. membro πᾶ. V. 21, maior temporum ſimilitudo foret ſi legeremus πιήσει. V. 38, incluſa π abeſt a vulgatis Thucydidis editionib. V. 40, in eisdem legitur ὅπῃ πλεῖσιν. Seq. v. in eisdem pluraliter eſt αὐτῶν: & mox ſingulariter ἀδυώδεσι.

P. 25, v. 4, ἢ ἀκοῆς referri poteſt ad præcedens aduerbium κλεηδόνως. aut legendum ἀκολιθαίουσα ἢ ἀκοᾶς: *illabens auribus* V. 7, reſpicit ad ea Thucydidis verba quæ ſub finem prooemij leguntur, pag. 8: καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες ἀπιθέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, & τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρινοῦσι τὰ δηλωθέντα· κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. V. 9, rectius cum articulo, ἐ αὐτῆς, vt v. 24. V. 23, Aldinus codex poſt ἀποκίπλουσα τ' ἦχον, habet hæc; τὰ δὲ εὐπετῆ οἱ σωεχῆς τε καὶ οἱ συλλεαγέμενοι ποιῆσιν ἦχοι. quę Stephano minus congruere vila ſunt. V. 25, καὶ ante μάλιστα vel tollẽda, vel in ὰ vertenda eſt, vt ſit *quam maxime*. V. 43, in exemplari cum σ ſcriptum ἀκομψεύεται: minus recte.

P. 26, v. 2, forſan rectius τὴν δηλουχίας λαμβαίονται βάσιν. aut ſenſus eſt, baſeos loco niti τῇ δηλουχίᾳ. Sic v. 13, rectius ὑπομείνῃ: vel ὑπομίμοι. V. 24, poſſis etiam mutata coniunctione legere, ῥητόρων ὃ Ισοκράτης, vt v. ſeq. Eodem v. 25, pro παῦτα non inepte repoſueris πάντες: vt feratur ad remotius ſubſtantiuum τῆ ἀφροδίτας. V. 26, Sapphonis locus in vulgatis editionib admodum corruptus eſt, & metrum multis in locis luxatum. nihil tamen præter euidentiora menda in vulgata ſcriptura mutare volui. ſatius ac tutius fore iudicaui, ſi veriorem lectionẽ hic exponerẽ. Ea igitur ex Fuluii Vrſ. editione hæc eſt:

1. Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφρόδιτα,
Παῖ Διὸς δολοπλόκε, λίσσομαί σε
Μή μ' ἄσαισι μήσ' ἀνίαισι δάμνα
πότνια θυμόν.

2. Ἀλλὰ τύδε ἔλθ', αἴ ποτα κἀτέρωτα
Τᾶς ἐμᾶς αὐδᾶς αἴοις, πὰρ δὲ βᾶσα
Ἔκλυες, πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα
χρύσιον, ἦλθες,

3. Ἅρμ' ὐπαζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἆγον
Ὠκεες στροθοι, περὶ γᾶς μελαίνας
Πυκνὰ δινεῦντες ἀπ' ὠέρα, αἰθέ-
ρος διὰ μέσσω.

4. Αἶψα δὴ ἐξίκοντο. τὺ δή, ὦ μάκαιρα
Μειδιάσαις' ἀθανάτῳ προσώπῳ
Ἤρε' ὅττι δηὖτε πέπονθα, κὠττι
δηὖτε καλοῖμι·

5. Κὠττι γ' ἐμῷ μάλιστ' ἰθέλω γενέσθαι
Μαινόλᾳ θυμῷ, τίνα δηὖτε πείθω
Καὶ σαγαινεῦσαν φιλότατα; τίς σ' ὦ
Σαπφοῖ ἀδικεῖ;

6. Καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει·
Αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει·
Αἰ δὲ μὴ φιλεῖ, ταχέως φιλήσει
Κ' οὐκ ἐθέλοισα.

7. Ἔλθε μοι καὶ νῦν· χαλεπᾶν δ' ὔλυσον
Ἐκ μεριμνᾶν. ὅσσα δέ μοι τελέσσαι
Θυμὸς ἰμέρρει, τέλεσον· σὺ δ' αὐτὰ
σύμμαχος ἔσσο.

Conſentit autem hæc Vrſini editio cum editione Henrici Stephani; pauculis exceptis, quæ mox indicabuntur. Initio huius odes pro ποικιλόθρον' in quibuſdam libris veterib. ſcriptum eſt ποικιλόφρον, vt idem Vrſinus annotauit. Secundæ ſtrophes verſu primo Stephanus ſcribit τῆδε'. In Pariſienſi Hephæſtionis editione, pag. 45, legitur δηὰ πι'. Sed τύδε' ſcribendum eſſe, non τῆδε', admonitum ſe Vrſinus annotat a libro antiquo Farneſiano: eandemque ſcripturam confirmari a Priſciano lib. 1: qui poſtquam tradidit, litteram V quandoq; tam vocalis quam conſonantis vim amittere, vt cum inter Q & aliam vocalem ponitur, item inter G & aliquam vocalem, nec non inter S & A vel E; ſubiungit; *Quod apud Æoles quoque υ ſæpe patitur, & amittit vim litteræ in metro; vt Sappho*, δηὰ τύδε' ἔλθ'· αἴ ποτα κατ' ἔρωτα. Sed cum Herodianus in quarta claſſe verborum in μι ſcribat, τὸν υ δίφθογγον οὐκ εὐείσκεσθαι συμφώνου ὄπιφερόμενα, non abſurde ſuſpicetur aliquis Priſcianum aut τύδε' ſcripſiſſe, aut τύδ'. cuius vtriusque apud Heſychium quoque ſunt veſtigia. nam τύδα Crotenſib. vſurpatum ait pro ὧδε: & τύδαι (ſic enim habent editiones, non τύδε) ab Æolenſibus pro ἐνταῦθα. Leguntur autem apud Hephæſtionem tres dumtaxat huius odæ verſus; primus ſcilicet primæ ſtrophes, primus ſecundæ ſtrophes, & poſtremus primæ ſtrophes. Tertiæ ſtrophes expoſitio eſt apud Athenæum libro 8, in ſermone de paſſeribus. καὶ εἰ στρουθοὶ δὲ (inquit) εἰσὶν ὀχευτικοί· διὸ καὶ Τερψικλῆς ἐμφαίνεται φησὶ στρουθῶν, ὅτι καταφόροις πρὸς ἀφροδίσια γίνεσθαι. μήπω οὖν καὶ ἡ Σαπφὼ ἀπὸ τῆς ἰσοτιμίας τὴν Ἀφροδίτην ἐπ' αὐτῷ φησὶν ὀχεῖσθαι. καὶ γὰρ ὀχευτικὸν τὸ ζῶον καὶ πολύγονον. Eodem ſpectat verſus ille in Priapum: *Vernis paſſerib. ſalaciores*. Hæc Vrſinus. Ad quartæ ſtrophes verſum ſecundum, μειδιάσαις' ἀθανάτῳ προσώπῳ videtur reſpexiſſe Horatius, cum libro 1 Carminum cecinit; *Sinet te mauis Erycina ridens; Quam Iocus circumuolat & Cupido.* niſi forte Homericum epithetum φιλομμειδὴς exprimere voluit: inquit idem Vrſ.

μαινόλα (quintæ ſtrophes ſecundo verſu) valet *inſano & furenti*, quiq; mentis ſuæ compos non eſt. quod epitheton tribuitur Baccho ab incerto poeta, cuius verſus reperiuntur apud Atilium Fortunatianum; vbi μαινόλης verbum Latinis litteris notatũ eſt: *Huc ades o Lyæe Baſſareu bicornis, Manola, bimater, crine nitidus apta.* Hæc idem Vrſ. In præcedentib. Stephanus ſcribit κ' ὄπλι: itidemque in ſequentibus. malim ego χώπλι, ſeu κόπλι. Quodſi etiam Latinis modulis canentẽ audire Sapphonem velis, accipe Eliæ Andreæ verſionem: *Sedibus gaudens variis doliſque O Jouis proles Cypri ſempiterna; Conſici ne me patiaris oro, Diua, dolore. 2. Huc ades tandem, precibus vocata Si meis vmquam celer affuiſti: Tecta me propter quia ſæpe linquis Aurea patris: 3. Et venis curru properante vecta: Te nigris ad me tenues per auras Paſſeres alis agiles ferebant Æthere ab alto. 4. Hic iugales vix tibi ſunt ſoluti, Ore quum tu me, dea, ſempiterno Incipis ridens, animum rogare Quæ mala tangant: 5. Cur vocem te, quid mihi tum furenti Maxime poſcam fieri, quis autem Seruiat captus mihi. Quis laceſſit Te, mea Sappho? 6. Si fugit nunc te, cito proſequetur. Accipit nũquam? dabit vsque dona. Non amat te nunc? at amabit, & quod-Cumq; iubebis. 7. O fauens adſis quoq; nunc, meumq; Libera curis animum moleſtis. Adiutrix oro mihi ſis in omni Fortis amore.* V. 39, poſt ἐπιστάσεσθαι deſideratur verbum φιλεῖ, vt v. 18: aut πόθυμι, vt v. 42: vel aliud conſimile. V. 41, ſi quantitatis adiectiuum malis, ὁσσύπις, per me licet.

P. 27, v. 2, legendum videtur καὶ παντὶ ἄλλῳ, *& cuilibet alii.* V. 9, in vulg. editionib. Iſocratis incontracte legitur καθεκτικόν. In iiſdem v. 11 rectius legitur ἐπίμως: hac ſcilicet verborum ſtructura, τοῖς ἐπίμως ἡμῖν βοηθήσουσιν, ὧν ἐδέη. V. 17, in iisdem ed. legitur, τὰ κάκιστα συμβουλευομένους: & mox ſuperlatiue, εἰς πλείστας κινδ. V. 20, eædem Iſocratis editiones habẽt πλουσίοις, *diuitibus*: minus congruenter. V. 28, in ſcripto codice aliam hic adnotatam fuiſſe lectionem, προσφιεῖς, teſtatur Stephanus. quo vocabulo infra quoque Dionyſius vtitur, cum dicit ab Herodoto deligi ὀνόματα προσφυῆ τοῖς πράγμασι, 131, 5. V. 35, rectius opinor legerimus, εἰ πολὺ τὸ νεαρὸν ἔχοντες, *in quib. multum inuenilis affectationis meſt.* V. 39, forsan inſerta coniunctione legendum ἐξῶν δὲ ἡμῖν. quamquam ſupra quoque ſimiles ellipſes annotatæ ſunt ad 2, 8. Forsan etiam ſeq. v. pro participio ὀφειλόντων reponendum eſt infinit. verbũ ὀφείλειν. De Panegyricis vero plenius tractat infra 33, 3.

P. 28, v. 2, fortaſſe rectius ὕστεροι, *poſteriores, inferiores.* V. 10, vulgatam ſcripturã ὡς τοῖς retinere nihil vetat. ſi quis tamen ὡσοῖς malit, fruatur ſuo iudicio. V. 12, etiamſi pro τὸ γὰρ legamus καὶ γὰρ, tamen ne ſic quidem ſatis extricari videtur ſententia. V. 21, vulgatæ Demoſthenis editiones in nonnullis hic diſcrepant a Dionyſiana ſcriptura. primum enim habent, ὁμόσῃ μὴτε ἰδίας ἔχθρας ἐμὲ μηδ. Deinde v. 23, εἰ τῶν ἀρὰ ὀρθῶς ἐγὼ λοξ. & mox ὑπὲρ τοῦ, pro περὶ τῶν. Tum ſeq. v. ἔχθυμᾶς ἀπαλῶς. & in vltima periodo, περὶ πύθου πίνω μοί ἐστιν ἅπασα ἡ πόσις. Sed Dionyſiana lectio ſine vlla mutatione repetitur etiam pag. ſeq. & cum ſimilib. poetarum locis confertur. in vno tantum colo, vulgati libri Demoſthenis, conſentiunt cum ſecunda Dionyſii citatione; eo ſcilicet quod huius paginæ verſu 23, & ſequentis paginæ verſu 33 legitur; ἀλλ' εἰ μὲν ἀρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι. niſi quod in vulgat. editionib. Demoſthenis integre ſcriptum eſt ἀρα, in Dionyſii vero poſteriore loco per ſynalœphen ἄρ'.

V. 27, reſpicit ad celebrem iſtum Orphei verſum, a Iuſtino etiam martyre citatum, Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ὀπίθεν βέβηλοι.

P. 29, v. 12, perperam in vulg. exemplarib. neutro genere ſcriptum πόδε. Iam πῶν πόδα ſine articulo hic vſurpatum, vt cum alibi ſæpe, tum infra 32, 10. V. 19, ſimilis ab Ariſtotele Rhetor. lib. 3, ex Simonide citatur locus, in mulas; χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. V. 23, pro τοιγάρτοι fortaſſe legendum τοιῶνγάρ: vt ſeq. v. Sic v. 25, pro τῶδε legendum videtur τῷδε. Sequenti verſu pro σωάψις rectius fortaſſe legemus εἰ σωάψις, *ſi copularis.* rectius etiam fortaſſe παιώπα, fœm. genere: hoc ſenſu, οὐ γὰρ ἐπέσχε λῶ παῖς τοιαῦτα, *non enim alia erat puella talis.* Quin & paulo ante, v. 24, ita fortaſſe legendũ eſt, Οὐ γὰρ ἐπέσχε λῶ παῖς ὧ χαμβρὲ τοιαῦτα. vt finita hic Sapphici loci periodo, deinceps hæc Dionyſii ſint verba; καὶ πῦ κομικῆ πραμέτρῳ, λεχομένῳ δὲ λειοφανείῳ, πόδε: ſubaudito e ſuperioribus, πιθπὶ θέσι. vt hic poſterioris loci ſenſus ſit: Si cum hoc loco Sapphonis, οὐ γὰρ ἐπέσχε λῶ παῖς ὧ χαμβρὲ παιάπα, copulentur Ariſtophanei loci poſteriores pedes tres, cum eorundem deſinentia, καὶ σω- - φροσυνῃ υυ- νεόμι υυ- σε υ: nihil diſcrepaturam eſſe hanc compoſitionem ab iſta Demoſthenis; μήτε μικρὸν ὀρῶντά π καὶ φαῦλον ἀμβρόσιμα, ἐθίμους ὥπτως ὅτι τοῦτο. Exſtat autem Ariſtophanis verſus in Νεφέλαις. V. 34, forſan rectius παρεμπεσόντος. Seq. v. perperam in vulg. libris eſt ὅπσκεπτόμενον. noſtrum ὅπσκοτεῖσθαι ſupra quoque vſurpatum, pag. 11, v. 18. V. 38, incertum eſt ſitne πολυβώλῳ ſcribendum, an potius πολυβόῳ.

P. 30, v. 8, legendum videtur καπακλωμένους, vel καθακεκλασμένους: ea metaphora qua ſupra 18, 18, dicit καθακεκλασμένας χεφάς. vt ſenſus ſit, τῶτό γ' οὐ, ἔοικε, δύο μόνον πόδας ἐν ἀρχαῖς ἔχῃ καπακεκλασμένης. nam ὅπμὴ alibi quoque vſurpatur pro *non niſi, tantum.* Forsan etiam ſequenti verſu pro παίπα legẽdum τῶπ, *idem.* V. 17, pro μέντ' ἄν fortaſſe ſcribendum μέντ' αὖ. V. 20, poſt αὐὴρ deſideratur generei caſus nomẽ, δόξης, aut aliud ſimile. V. 22, in vulg. libris infinitiue ſcriptum προβαλαμβαίειν: errore ſatis euidenti: dependet enim hoc verbum ab coniunctione εἰ. V. 26, Wolf. legit Πλάτωνος καὶ τῶν σοφιστῶν.

P. 31, v. 21, omnino ſcribendum δηλήλαις, genere fœminino. V. 46, legendum videtur αὐτὴν, *ipſum.* Sequens Homeri locus exſtat Odyſſ. ξ, initio: vbi pro ὅτ' in vulg. ed. legitur ὃ.

P. 32, v. 11, metrum talem quampiam lectionem requirit, ὅσπε πέτρον Ἀρκάδων δυσχειμέρων Ἐπιμβατεύεις. V. 14, σίχον legendum eſſe pro vulgato σίχον, ſenſus arguit, & confirmat locus ſimilis v. 16. Αὔχη quoque ibidem reponendum eſſe pro vulgato αὐτὴ, monuerat ante me Paulus Leopardus Emendationum lib. 3, cap. 24. quod ipſum erratum apud Pauſaniam quoque a me notatum eſt 455, 54. V. 22, Simonidei verſus a Fulvio Vrſino in Lyricorum fragmentis ita diſtincti leguntur:

Ὅτε λαΐναισιν δαιδαλέα ἄνεμος
βρέμῃ πνέων, κινηθεὶς δὲ λίμνα
δείματι ἔρεπται, οὔτ' ἀδιάνταισι f. ἔεμπεν
παρῇαις, ἀμφὶ τε Περσεῖ βάλε
φίλαν χέρα, εἶπέν τ' ὦ πόνον!
οἷον ἔχω πόνον! σὺ δ' αὖ τε γαλαθίωῳ
ἅπερι κνώσεις ἐν ἀπρπῖ δώματι,
χαλκεοχόμφῳ δὲ, νυκπλαμπεῖ,
κυανέῳ τε δνόφῳ. τὸ δ' αὐαλίαν
ὕπνῳ πεπαῦκμαν βαθείαν

παρέν-

παριδίοις κώμαζε οὐκ ἀλέγεις,
σύν᾽ αὐέμου φθόγγων, πορφυρέᾳ
κείμενος ὀν χλανίδι περσέπτου καλόν.
εἰ δέ τοι δεινὸν τόγε δεινὸν λῷ,
καί κεν ἐμεῦ ῥημάτων λεπτὸν
ὖατ᾽ ἴσχες οὖας. κέλομαι, εὖδε βρέφος,
εὖδέτω δὲ πόνος, εὖδέτω ἄμέρον κακόν.
ματαιοβουλία δέ τις φανείη,
Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο· ὅτι δὴ θαρσαλέον
ἔτος εὔχομαι, πικρόφρι δίκας μοι. Idem Vrſinus annotat, quoſdam pro λίμνα δείματι reponere πρύμνα κώματι. Paulo poſt v. 5, pro πίνον Athenæus lib. 9 (in ſermone περὶ τῶν γαλαβίων) habet πίκος: nulla nec metri nec ſenſus variatione. Eundem Simonidis locum ſic vertit Henricus Stephanus, in ſua Lyricorum editione: *Quũ in arca affabre facta ventus fremeret ſpirans, commotaq; palus præ horrore concideret, madidis genis Perſeo admouit caram manum, dixitq;, O fili, quantis anguſtiis premor; tu vero lacteo pectore dormis in triſti domo, & clauis ferreis compacta. [&] nocte lucida, atraq; caligine. Tu porro ſiccam ſupra tuam cæſariem prætereuntem fluctum nõ curas, nec venti ſonos, purpurea in tunicula conditam habẽs faciem pulchram. At ſi a te periculum graue eſſe indicaretur, vt certe graue eſt, ſaltem meis verbis minutam ſupponeres auriculam. Iubeo, dormi infans, dormiat & mare, dormiat & immenſum malum. Ceterum [hoc] inane quoddam conſilium [fuiſſe] repetiatur, Iuppiter pater, per te: ſi quidem (quod audaciter dictum ſit) opto filii opera pœnas mihi [dari].* V. 32, rectius αὐτὸ, ſingulariter: & paulo poſt ταῖς pro αὐταῖς: vt ſupra 21, 42. Seq. v. pro αἰθρηνιστὰς ſcribendum videtur ἀθρηνίας, vel ſimpliciter ἀθρηνιστάς. V. 34, cum τῆς πονεῖν καὶ κακοπαθεῖν, ſubaudiendũ participium ἐθέλουσι, βουλομένους, aut aliud conſimile. Wolf. l. τῆς πονεῖν ἀμεμφέως καὶ κ.

P. 33, v. 5, μείζων agnoſcit etiam Antimachi verſio, *maiorum rerum*, ſeu *rerum grauiorum*. Sed auctor procul dubio ſcripſit πόλω, vt non tantum infra ſequitur, v. 443 ſed apud ipſum etiam Platonem legitur, initio ſecundi dialogi de legibus: Θεὸν δὲ, οἱ κτίσαντες τὸ τῶν ἀνθρώπων δοκεῖ πονον πρωτικὸς γένος, αἰκαπαύλας πεποιῆς τῶν πόλων ἐπάξαιτο, τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς πῖς θεοῖς καὶ Μούσας, Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην, καὶ Διόνυσον, ξυνεορτιστὰς ἔδοσαν· ἵν᾽ ἐπανορθῶνται τὰς ἡμῶν τροφὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. Wolfius quoque hoc vocabulum aſteriſco notarat in ſuo codice. Sequenti etiam verſu pro ἀνθρώπου rectius ἀνθρώπων legi, e Platonis loco iam citato manifeſtum eſt. V. 11, δηλώ agnoſcit etiam Antimachus. ſi quis tamen verius eſſe putet δῆλα παρ᾽ ἄλλων, non multum reclamauero. V. 15, Antimachi verſio pro δὴ habet ὄ, *at virum*. V. 23, cum πῦρ ἐν Πυθοῖ, ſubaudiendum eſt ſubſtantiuum ἀγῶνες. Sequenti verſu malet fortaſſe aliquis πρόσωπον. ſic enim apud Pindarum eſt, Olympion ode 6, ἀρχομένου δ᾽ ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν πλαγίαις: id eſt, *frontiſpicium præfulgidum*. V. 39, Antimachus pro ὧδε legit ἕτω, *& hoc modo aggrediris orationẽ*. V. 43, καὶ & ἐπ tollenda videntur; præſertim vero poſterius, ὅπ.

P. 34, v. 12, Antimachus talem quampiam lectionem ſequutus videtur; ἢ εἰ πίστεως εὐπορήσῃς, ἀπομνημόνευε δεινήσῃ καὶ πρὸς τούτων ἑκάστου. ſic. n. vertit; *vel ſi fide non careas, circa vnumquodq; iſtorum te poteris diffundere*. Minori mutatione pro πίστεως repoſuerit aliquis πίτυες. ſed haud ſcio quam apte. V. 17, grammaticorum regula poſtulat φιλοῦμόπατοι, per ο. V. 21, forſan rectius διῤῥωμένος, vt infra 41, 4. quamquam infra quoque idipſum nomen eodem modo vſurpatur, 71, 8. V. 24, poſt ἀφορμὼ cum Antimacho ſubaudiendum παρέχει, *præbere*. Paulo poſt etiam pro οἷα malim ſingulari fine οἷον. V. 36, ſi quis pro π & ἀνοίας malit γε & εὐνοίας, fruatur ſuo iudicio. V. 44, forſan rectius πρεσκιχείσεται, a them. πρεσχείζομαι, quo cum alibi ſæpe vtitur, tum verſu proxime ſequenti. Infra tamen eiuſdem generis diuerſitas repetitur 37, 18: & 64, 29.

P. 35, v. 7, pro πῶϊ ἔργον aptius meo iudicio legerimus τὸ ἔργον. Sic v. 21, legendum videtur πρὸς τὰς αὐτῶν παιδείας: vel πρὸς αὐτὰς τὰς παιδείας: vel ſimplicius πρὸς τὰς παιδείας. Wolf. in ſuo libro repoſuit πρὸς τὰς αὐτῶν π. V. 25, inſtrumentali caſu legendum videtur ταῖς κοινωνίαις, *communicatione affectionum noſtrarum*. V. 38, poſt αἰανεάζεσθαι αὐτὴν deſideratur verbum ποιεῖ, vt mox v. 40, τὸ ποιοῦ ἐξ ἀρχῆς πάλιν βεβιωκέναι. Eodem verſu 40, pro καὶ melius legeris ᾗ: vel, vt Antimachus maluit, γάρ. V. 41, ante ὅπως ſubaudiendum tale quodpiam commation, πολλῷ μᾶλλον ἡδήσεται. Wolf. in ſuo libro inſeruit πόλῳ χρήσεται μᾶλλον. V. 44, ſtructura & ſenſus poſtulant, οἷον ὁ Ἀτρείδης πρὸς τὸν Αἰνέᾳ: vel, οἷον τῷ Ἀτρείδῃ πρὸς τὸν Αἰνέᾳ σωτῆρα. V. 45, ſi παρέᾳ accipias pro aoriſto 2 a them. παρίημι, proba eſt ſcriptura: vel legendum παρεῖναι, *prætermittere*. Quodſi etiam mox ὅπῳ malis pro πῶτῳ, vt v. 47, & ſupra 33, 39; per me licet. Sed & ſeq. v. non inepte fortaſſe legeris διαφέροντα, καὶ ὅλα πᾶσι λέγοντα, *differentem, & poſt reliqua omnia dicentem*. quo loquendi genere infra vtitur 44, 25: 50, 6.

P. 36, v. 6, pro καὶ malim ὅτι, *quod*. V. 9, rectius αὐτῷ, vt ſeq. verſu: per enallagen ſcilicet pro σαυτῷ. V. 26, conuenientius eodem caſu leges τὸν ζιοῦδον, vt mox v. 28, τῷδε ζιαύτῳ: quo modo & Wolf. in ſuo libro emendauit. V. 36, idem W. legit παρίξιται. in exemplari eſt παρέξαι: errore ambiguo.

P. 37, v. 17, pro εἰ μὲν οὖν aptius cũ Antimacho & Stephano legemus εἰ μὲν οὖ. Forſan etiam ſequens membrum ſic legendum eſt; ἐν ταῖς ὀπταλαμίοις οὕτως ὀπτιγεγραμμέναις ᾠδαῖς. quamquam etiam nominandi caſu legere poſſumus, αἱ ὀπταλάμοι οὕτως ὀπτιγεγραμμέναι ᾠδαί: vel ſingulariter, ἡ ὀπταλάμιος οὕτως ὀπτιγεγραμμένη ᾠδή: vt ſupra 29, 23, ζωιοῦπον τὸν Σαπφικὸν τὸ ὀπταλάμιον ζυγόν. Loquendi autem genus illud cum aduerbio οὕτως, vſurpatum etiam ſupra 34, 43: & 35, 4: & rurſum infra 39, 25, 29. V. 18, vt hic μεταχείρησις ſcriptum, & mox v. 20 μεταχρίσασθαι, ita infra 64, 29, 31. eiuſdemque generis alia diuerſitas notata ſupra 34, 44. Wolf. legit μεταχείσεις, per ι. V. 24, idem Wolf. mauult σωϊόντων. Idem v. 35, mauult ἐνδεξιῶρήσῃ χρ. V. 43, τὸν Ἰσοπόνικον legendum eſſe pro vulgato τὸν Ἰσοπόνικον, Muretus quoque pridem monuit Variarum lectionum capite primo: vbi etiam ex hoc Dionyſii loco docet, Παραίνεσιν Ισοκράτης ad Demonicum Hipponici filium ſcriptam, non ad veterem Iſocratem, ſed ad recentiorem, Dionyſii ſcilicet a quale & familiarem, eſſe referendam.

P. 38, v. 12, pro αὐτὴ legendum videtur vel αὖτη, *hæc*: vel αὐτῷ, *ipſi, ei*. V. 19, quia hic tironi commendat τὸ εἰκόμιον τῦ βασιλέως, & paulo infra (v. 32) cõſiderandũ monet an prætor ſeu præfectus ad prouinciæ adminiſtrationẽ a rege miſſus, τὸν Ῥωμαϊκλῶ δεξιλεκτὸν ἐπιπεπαιδευμένος, nõ abſurde aliquis coniecerit, hanc Τέχνην ſub Cæſare Auguſto eſſe conſcriptã. Paulo poſt aũt, p ἐξαρκέσαι ſi quis malit ἐξαρκέσῃ, vel ἐξαρκέσῃ, per me licet. V. 33, pro ἐπ rectius (opinor)

legeris εἰ δέ, *si vero*. V. 39, accuſ. ὀπομνάμενον reſpicit gerundium: ea nimirum ſtructuræ forma qua v. 18, οὕτω δὲ πρὸς κατασκαμμένον τὸν λόγον, ἐξῆς ἴσον ὅτι τὸ ἐξικόμιον τοῦ βασιλέως. Sic v. 23, & 45. V. 47, in vulgat. edit. legitur ἔχωμεν: ſtructuræ forma inuſitata. noſtra lectio repetitur etiam paulo poſt, ſequentis ſcilicet paginæ v. 2.

P. 39, v. 2, Wolf. πρὸς βασιλέων, *a regibus*. V. 12, pro διηρημένη legitur infra διαιρουμένη, 41, 4: rectius, opinor. V. 20, apud Suidam gemino λ ſcriptum Καλλιαρχος: itidemque infra 116, 28. Sequentia vero fortaſſe tranſpoſitione facta ſic legentur rectius; ὅπως μὴ τὸ θανεῖν, καὶ τεθνηκέναι καὶ ζῶντι. vt ſenſus ſit; homini nihil eſſe certum, niſi mortem, ſiue recens natus ſit, ſiue in prouectiori ætate vitæ curſum peragat. Seq. v. Wolf. legit ὁκπὸς ἅπας βαίνειν. V. 23, in vulg. edit. legitur ὁ μὲν πῶς ἐν π. errore manifeſto. Paulo poſt etiam pro πρὸς αὐτῶν, rectius fortaſſe legerimus ὁ ἕτερος αὐτῶν. V. 25, poſt πρᾶγμα deſideratur coniunctio δὲ, aut alia conſimilis. V. 26, pro vulgato λόγου reponendum eſſe Ὀλόρου, monuit etiam Henr. Stephanus Schediaſmatum lib. 2, c. 15. Eſt autem ὁ τοῦ Ὀλόρου, Thucydides: & ὁ τοῦ Ἀρίστωνος, Plato: quorum ὀπτάφιοι λόγοι citauit etiam ſupra, 7, 19: & 17, 14, 19: & infra, 40, 4, 111: 58, 3: 136, 22: 144, 11. Sequenti autem verſu ὁ Παιανιεὺς eſt Demoſthenes. nam Plutarchus, Libanius, Suidas, Demoſthenē Παιανιέα faciūt τὸν δῆμον, ſicut Æſchinem Κοθωκίδην. atq; adeo idipſum docet Æſchines cum in oratione contra Cteſiphontem de Demoſthene verba faciens, ait, πύτῳ πατὴρ μὲν ἐμὸς Δημοχάρης ὁ Παιανιεὺς, αὐτὴρ ἐλευθέριος. itidemq; in Pſephiſmate quodā in orat. Pro corona, apud ipſum Demoſth. legit, Δημοχάρης Δημοχάρους Παιανιεὺς εἶπεν. Et Δημοχάρους ὀπτάφιος λόγος ſupereſt etiamnum, cui Wolfius in editione ſua ſecundum & viceſimum locum tribuit in prima Demoſthenicorū ſcriptorum claſſe. Ibidem mox pro Σωκράτης ſcribendū eſſe Ἰσοκράτης docet id Ciceronis de Iſocrate elogiū, quod infra citatū eſt p. 75, v. 39. docet idem Dionyſius ipſe infra in Iſæo, 111, 35: vbi ſectatores & imitatores Iſocratis cōmemorat, & inter hos Naucratem. V. 30, pro λόγον legēdum fortaſſe λόγος, vt v. 41. Sequenti etiam verſu conuenientius eſt μείωμεν, ſubiunctiuo ſeu imperatiuo verbi modo. V. 38, in vulgat. editionib. eſt εἴπ: parum conuenienter. V. 40, forſan rectius εἴη. nam εἰ cum ſubiunctiui modi verbis conſtrui non ſolet. Sic v. 47, aptius leges ἡ πιότης: ſubſtituto ſcilicet articulo ἡ pro coniunctione ἤ.

P. 40, v. 4, ſtructuræ & ſenſus ratio talem quampiam lectionem requirit, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ πρὸς Πλάτωνά γε, καὶ ὁ πρὸς Θρασυδίδην καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηται, vt v. 11. V. 6, forſan rectius πρὸ ἑκάστου, *ergà vnumquemque*. V. 7, perperam in vulg. edit. eſt πρὸς πιθάνω. Ibidem Wolf. pro ὅτι τινα legit εἰ γέ τινα. V. 13, rectius ὑδὲν αὖ κωλύοι: vel ὑδὲν κωλύῃ. & ſequenti v. οἷον εἰ ὅτι ἀρχ. vel οἷον εἰ πρὸ ἀρχ. V. 22, cum πύτων ſubaudiendum πρὸ ἡλικιῶν vel πρὸ ἰσηλίκων. alioqui legendum foret ἀπὸ πύτου, ſubaudito in fine periodi καὶ αὖθι. Quin & periodica nota rectius poſt Θοῦτω poni videtur quam ante. Et ὀπηχεῖν accipiēdum pro ὀπηχήρημα πρὸφέρειν: aut legendum ὀπηφέρειν, *inferre*, vt ſupra ἐπάγειν 37, 4.

P. 41, v. 3, rectius παρέχειν, ſubiūctiuo verbi modo. V. 13, εἰσὶ ſuperuacuum eſt. V. 15, vt hic ἀπὸ καιρῶ legitur, ita infra in Iſæo, 105, 2, ἐκ ἀπὸ σκοπῦ: cum alioqui in his & ſimilib. paroxytonως ſcribi ſoleat ἄπο. V. 16, aut tollenda præpoſitio πρὸ, vt v. 33: aut mutata præpoſitione legendum πρὸ πρὸς τὸ πόλεως νόμῳ. V. 18, prolixe hunc locum tractat Ariſtot. Problem. ſect. 30, quæſt. 113; vbi quærit cur veteres corporis exercitationibus præmia propoſuerint, ſapientiæ non propoſuerint. V. 43, nota hic ἐπ' αὐτὸ πῦτο, & v. 45, ὅτι πῦτο: at v. 20, ἐπ' ἀμφὶ πύτῳ: ſtructura conuenientiore. Eodem verſu 45, pro ὅτι τῆς πόλιως legendum videtur ὑπὸ τῆς π. & in fine periodi πρὸκεχειρισμένῳ: vt feratur ad datiuum πῷ. V. 47, pro ἐπ' αὐτὸν rectius (opinor) legerimus ἑαυτὸν, *ſeipſum*: vt pag. ſeq. v. 7. Eiuſdem generis erratum infra, 57, 31.

P. 42, v. 3, πύτῳ pro ἀμφὶ poteſt accipi: vt alibi non raro. ſi quis tamen nominandi caſu τοῦτο malet, per me licet. V. 10, ποιητὸν ſuſpectum eſt. V. 24, ante παυσαμένῳ deſiderari videtur copulatiua καί. V. 32, actiua ſignificatione legendum καταστήσας: vt Wolf. quoque in ſuo libro emendauit. V. 25, idem Wolf. poſt οἷον, addit ὅτι ὀλυμπάσι. requiritur enim hic exemplum, vt in ſeq. ὅτι ἀρχαιόταπος. V. 40, οἰκεῖωμα forſan accipi poteſt pro *idiōma*, *proprietas ciuitati peculiaris*: (vt 131, 45) vel pro οἰκοδομήματα, vt ſupra 33, 34. Wolfius legit ἀξιώματος. V. 44, rectius (opinor) προβέβλαθαι: & ſeq. v. καταιχμῶσαι: eo ſcilicet modo & tempore, quo mox ſequitur προσθῆναι. Idem & Wolfio placuit.

P. 43, v. 1, rectius ἀρξαμένους, vel ἀρχομένους. V. 9, forſan leg. repetito articulo, κατὰ τὸ τῷ λαμβ. Sicut autem hic taxat eos qui victoriam pecuniis emunt & vendunt, ita Pauſanias Eliacōn 2 nundinationes iſtas grauiter mulctatas fuiſſe docet, 169, 5. V. 16, forſan rectius ὅτι τοῖς πιεῖσταις νίκαις. V. 24, conuenientius ἀκροᾶσθαι, præſenti tempore, vt in præced. Seq. v. ſenſus eſt, αὖ μὲν δούλων πρὸς αἰθάνωνται τῷ ἀγωνιζομένων εἶναι. V. 28, αὐτὸν tollendum videtur, aut legendum καθ' αὑτῷ, *contra ſeipſos*. V. 32, vt hic tradit quoſdam ob illuſtres certaminum victorias diis æquiparatos fuiſſe, & diuinis honoribus affectos, ita vates Delphica Aſtypaleenſibus Pythium oraculum de Cleomede olympionica conſulentibus reſpondit; Ὑστάτους ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς· Ὃν θυσίαις τιμᾶθ', ὡς ἐκεῖνος θεὸν ἐόντα. V. 42, poſſis etiam legere τὸ μεταχρήσεως αὐτῆς τῷ μέλ. ac nota rurſum hic μεταχείρησις, per η, vt ſup. 37, 18.

P. 44, v. 23, aliquis extricabitur ſenſus, ſi locum ſic legas; πρῶτον μὲν τοῦτον τὸ ξένον καὶ ἄτοπον· τὰ αὐτὰ δοκοῦντα λέγειν ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον ὑπὸ θατέρου διοικεῖσθαι· τὸν ἀναπείθοντα δοκοῦντα τῷ λόγῳ, βοηθεῖν τῷ ἔργῳ. sic certe infra 49, 4, 17. V. 29, Wolfius μεμηνέναι δὲ χρή. V. 30, rectius πρεύεται, indicatiue: quamquam ſupra quoq; hæc ipſa coniunctio εἰ cum ſubiunctiui modi verbo notata eſt, 39, 40. Sequenti etiam verſu pro datiuo articulo τῷ reponendus videtur nominatiuus τό. V. 33, & φράσιμον retineri poteſt, & φράσαμεν ſubſtitui. V. 35, pro δικαιώσεις ſenſus poſtulat εὑρόντες, vel ſimile quid. Seq. v. legendum videtur, λόγον, ὃν συνεβούλευσε βέβαιον. V. 38, vulgata Demoſthenis exemplaria habent χρήσασθε: & ſeq. v. δεῖσθε, ἐπαγγέλλεσθε: vt Stephanus adnotauit. ſed noſtra infinitiua repetuntur etiam infra in ſecundo tractatu de figurata oratione, 56, 22: vbi & aliæ quedā inueniuntur huius loci diuerſitates. Ibi enim tertium huius periodi membrum ſic legitur, πύτῳ μοι παῦ προσέχετε τὸν νοῦν: aliquanto concinnius. vbi etiam nota duplicem datiuum, alterum rei, alterum perſonę. Deinde verſu ſeq. plenius illic legitur, ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ὑμεῖνοις, αὖ κελεύωσιν, ὡς ὁκ. Et rurſum v.

40, ἢ ἐκείνων. In sequentib. minus illic quam hic sincera est scriptura. V. 43, rectius τὰ παιδαρισθείσας, vt non tantum vulgata Demosthenis & Æschinis habent exemplaria, sed ipse quoque Dionysius noster infra, 58, 1: & Cicero in Demosthenis elogio 76, 6.

P. 45, v. 7, pro πεφιτέρας legendum videtur δευτέρας vel ὑστέρας. paulo infra, v. 16, dicit τὴν ἐπίρρησιν. V. 19, Demosthenis vulgati libri habent ἐν οἷς ἔπ, vt Steph. annotauit. V. 22, iidem libri hab. τοῦτο μάλιστα πάντων ἐξελεγχθήσεται. V. 32, iidem post Νεοπολέμου addunt καὶ Κτησιφῶντος. V. 42, ἐξηπατᾶσθαι legendum, vel ἐξηπάτησθαι. Seq. versu pro βλέπων Wolf. legit δίκην: valde congruenter.

P. 46, v. 13, possis etiam tralata distinctione, interrogatiue legere, τί φησι; V. 14, inclusum participium ὄντων, abest a vulg. editionibus Demosthenis: sueq; infra legitur 56, 36, vbi hic ipse Demosthenis locus repetitur. V. 21, post τὸν ξένον desideratur genitiui casus vocabulum. si τὸν παιδαγωγὸν inseras, efficies talem structuræ genus quale infra est 131, 40. atque ita se scripsisse innuit 121, 6. Forsan etiã mox legendum εὐτρεπῆ: vt sensus sit, *paratus & instructus tendit aduersus Philippum* in sua oratione. Sic certe Wolfium legisse Hœtchelius monuit.

P. 47, v. 5, ἐλεύσομαι legitur etiam in vulg. editionibus Thucydidis: cum sensus requirat futurũ ὀλοφυρεῖσθαι. V. 17, apud Thucydidem locus hic ita legitur; ἀπὸ δ' εἴας τε δὴ πανδεύσεως ἤλπισαν ἐπ' αὐτὰ, καὶ μᾶλλον οἵας πολιτείας, καὶ ὅσων ἐξ οἵων μεγάλα ἐχθροί: vt Steph. annotauit. V. 19, verbum δεῖν neque Thucydidis exemplaria agnoscunt, neque mox legitur v. 23, vbi membrum hoc repetitur. V. 20, in iisdem exemplaribus est, διὸ δὴ καὶ ἐμέμφοντο. V. 22, in iisdem post ὑπαρχὰ additum ὁμοίως, vt idem Steph. annotauit. V. 25, in exemplari hoc loco perperam inculcatum erat μή. V. 34 forsan leg. ἀπὸ τοῦ δόγμα, *decreto ipsius*. Idem locus infra tractatur 57, 15.

P. 48, v. 3, rectius ἀπῆν, *abierit*. V. 16, legendum videtur ἐπὶ δή: vel ἐπεὶ δή: & mox ἔχει pro ὄδῃ. V. 28, in exemplari est παρεσχέθη: parum conuenienter. V. 33, omnino legendum τὸ δ', diuise, id est τῶ δέ: cuius mendi erratum infra quoq; correctum 57, 34.

P. 49, v. 5, rectius ἐπρῶτ' ἐρεῖν: hoc videlicet sensu; τὰ τὰ αὐτὰ ἐπρῶτ' ἐρεῖν δοκοῦντα, ἀγανιζέσθαι ἔστε, *eius generis quo idem cum alio dicere videri volumus, & interim aliud agimus*. Mox etiam rectius reciproce legeris, τί ποθ' αὑτῷ βούλεται; *quidnam sibi vult?* cum sequentibus autem aduerbiis ἀκαίρως, ἀσυμφώνως, ἀναπολόγως, subintelligendum verbum λέγεσθαι. V. 17, rectius τῇ εὐτυχίᾳ, *prospera fortuna*: vt manifestũ est ex 52, 18. V. 47, abbreuiatus hic locus Homeri, exstat Il. ι, 56.

P. 50, v. 38, post σοφῶν deesse videtur δηλώσας, aut simile quodpiam participium.

P. 51, v. 3, forsan rectius ὡς οὕτω ἤσχυνε; vt infra 54, 26. V. 18, fortasse legendum οὐδὲν πλέον τοῦ καθ' ὑποψίαν λέγειν, (vt v. 20) nihil proficimus ea orationis figura, qua inter dicendum auditori subintelligenda relinquimus quæ diuersa elocutionis forma tacite innuimus. Sicut supra etiam dixit 43, 39, μὴ δυνατὸν εἶ, μὴ σαφῶς ἀκούσαντας τοὺς ἀκροωμένους, σωιέναι περὶ οὗ ὁ λόγος ὄδε. Ibidem mox Wolf. legit εἰ μὲν τοῦτ': & seq. v. εἰ δὲ μή σ. Sic v. 28, idem l. ἵνα δὲ βεαχ. Eodem v. 28, οἷον accipiendum pro *Exempli gratia: Verbi causſa*: vt apud Aristotelem sæpe λέγε δ' οἷον. V. 32, sensus & structuræ ratio talem quampiam lectionem postulat, ζούτων τὰ παιδεύματα καὶ τοῦ διδάσκαλον Ὁμήρου πάντων παιδεύσαι: vel, ζουτων τὰ παιδεύματα ἢ διδασκαλία ἡ Ὁμήρου πάντα (vel παντων) παιδεύσει. Sequentia vero infinitiua sic finite intelligenda sunt, ἐπὶ ᾧ ὁ λέγων ζητεῖ εὐαρεστῶς λέγειν. V. 36, Homeri locus petitus est ex Odyss. ο. V. 42, in exemplari est μαίεσθαι: contra metri legem. est autem hic locus detortus ex Iliad. ω.

P. 52, v. 11, rectius ἢ λέγει, *quam quod dicit*. V. 25, post παρεπίπεσεν, potest poni punctum semiperfectæ periodi, suspensum scilicet. V. 32, τῷ σωματοειδεῖ rhetorum more accipiendum hic pro caussæ fundamento, & eo quod totius negotii summum caput continet. V. 35, ζούτου ὄντος, *cum hoc ita sit*: vt infra in Isocrate, 101, 19, ζούτων ὑπαρχόντων. V. 40, in exemplari est καθήξεν: errore ambiguo sed καθῆξεν legẽdum esse, satis est perspicuum ex v. 43 & 44.

P. 53, v. 4, legendum videtur, ἀλλὰ πεπεῖσαι, οὐχ ἁβέλετεν: vel, ἀλλ' οὐκ ἔπεισαι ἁβούλετεν. V. 9, in exemplari scriptum est καταφορος: nihil ad rem. at καταφωρος ζῆν ταῦ idem hic est quod supra φωραθῆναι, 44, 31. V. 39, Ὀδυσεὺς brachylogia elliptica dictũ pro ζοῦτο φησὶν ὁ Ὀδυσεὺς, *hæc Vlyssis inquit*. Seq. v. vulgata Homeri exemplaria habent πῦθι: & rursum seq. v. Ἀβρήσιν ὡδὲ σε αἶαξ ἐθέλουσιν Ἀχαιοί. Π. Sunt autem hæc deprompta ex Il. β.

P. 54, v. 13. siquis post ἐβούλετο semiperfectæ periodi punctum statuere velit, præcedens χιμαιζει vertendum fuerit in participium χιμαιζων. qua de re iudicent doctiores. V. 23, pro φησι & ζῆ conuenientius legeris φασι & δή. vel paulo maiori mutatione sic; ἐπάγεσθαι οἱ καὶ τὼ ἀπελθὼ, ἐν ὑπὸ δήθεν χωλίζεται. V. 37, pro ὄδη legendum videtur ἔτι, *adhuc* & cum ἐρρίφθαι hic cõpositè dicat, pro simplici ἔρριψε v. 7 & 33, forsan compositè legendum ἀπέρριψε, *interiit*. Est autem ἐρρίφθαι ea compositionis forma hic factum, qua supra in Antiqu. Rom ἐρράφθαι, *insuere*. 260, 4. V. 30, paraphrasis hæc est loci Platonici. verba Platonis, vt in vulg. editionibus leguntur, hæc sunt: Ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐμὲ μόνον ζῶντα πεποίηκεν, ἀλλὰ Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ Εὐθύδημον τὸν Διοκλέους, καὶ ἄλλους πάνυ πολλούς· οὓς ὅταν ἐξαπατᾷ, ὡς ἔοικεν, παιδικὰ μᾶλλον αὐτὸς καθίστατον αὑτοῦ ἑκάστου. ἃ δὴ καὶ ζῶ λέγει, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ ζούτου, ἀλλ' ἱκανὸν εἶναι πρὸ πολλοῦ παθημάτων γένεσθαι, εὐλαβηθῆναι, ἐμὲ μνησθέντα, καὶ τὴν ἀφροσύνην, ὡς ἄρα οὐδὲν ὄφελος, παθόντα γνῶναι. Quibus subiungit Plato; εἰκότως δὴ ζοῦτο τὸ Ἀλκιβιάδου, γέλωτα ἔμοιγε δοκεῖ τὴν παῤῥησίαν αὐτῷ, ὅτι ἐδόκει ἔτι ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ Σωκράτους. Sed & ea quæ mox v. 34 velut Platonica leguntur, itidem sunt paraphrastica Platonis enim sunt hæc; Τὸν οὖν Σωκράτη, Νήφειν μοι δοκεῖς φαίνεσθαι, ὦ Ἀλκιβιάδη· οὐδὲ οὐ πόθεν οὕτω κεκμῆλως κύκλῳ τε δεδιδόμενος, ἀφανίσαι ἐνεχείρεις οὗ ἕνεκα ζῶν τὰ πάντα ἔρηκας, καὶ ὡς ἐν παρέργῳ δή λέγων, ὅδε πλουτῆς αὐτὸν ἔφησθα, ὡς οὐ πάντα ζούτου ἕνεκα εἰρηκώς, τῶ ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα δεδιδάχθαι οἰόμενος δεῖν ἐμὲ μὲν ζοῦ ἐρᾶν, καὶ μηδενὸς ἄλλου, Ἀγάθωνα δ' ὑπὸ ζοῦ ἐρᾶσθαι, καὶ μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου. ἀλλ' οὐκ ἔλαθες· ἀλλὰ τὸ Σατυρικὸν σου δρᾶμα τοῦτο καὶ στλωικὸν, κατάδηλον ἐγένετο· ἀλλ' ὦ φίλε Ἀγάθων, μηδὲν πλέον αὐτῷ γένηται· ἀλλὰ παράσκευαζε ὅπως ἐμοὶ καὶ σοὶ μηδεὶς δεδεδόχθαι. Exstat autem hic Platonis locus sub finem Symposii. V. 38, existimarit fortasse aliquis legendum αἰέφλωε. sed verum esse αἰέφαη, ostendunt Platonis verba iam citata, καταδήλον ἐγένετο. V. 42 & 43, mutilus & corruptus est locus. primum enim post ἀπεδέχθη, deesse videtur verbum διοικεῖσθαι, πρᾶσσεσθαι, vel aliud cõsimile. deinde sequentis membri posterior pars sic videtur legenda; ὡς ὁσσόπων ὑπαδιηγεῖ δεῖ τῶν ὡς ἑτέρους, ἑτέροις δεῖ λέγεσθαι. Repetuntur hæc duo

præcepta paginæ sequentis versu 41, & sequ.

P. 55, v. 6, exemplar habet πρὸς τὸ ἀποφ. Sed πρὸ legendum esse, docet v. 27 & 42. V. 19, οὗ Attica brachylogia vsurpatum pro τούτου ὅ, *eius quod*. V. 20, ὅτι γὸ legitur etiam in vulg. Homeri editionibus: quamuis conuenientius esse videatur τί γ' ἄρ'. Pro sequenti etiam ἦ μὰ in iuramentis vsitatius est ἦ μήν, & Dorice ἦ ναί, non in carmine tantum, sed etiam in prosa oratione. quin & in asseuerationibus sine iuramento, supra 49, 40.

P. 56, v. 18, Aldina editio habet ὡς κοὐκεῖνος, vt adn. Steph. V. 25, pro κελεύωσιν exemplar nostrũ habet κελέγωσιν: & sequ. v. pro duob. istis, προφορωμένων & ἵνα, habet vnum verbum ΠΦ: perperam. V. 27, pro διοικούμενοι supra conueniẽtius legitur διωκημένοι, 44, 41: vbi hic ipse locus citatur. Sed & sub finem loci, v. 39, rectius subiunctiue legerimus ὀφῶμεν. Sunt etiam aliæ diuersitates in vulgatis Demosthenis exemplaribus quare vulgatam lectionem, vt eam St. adnotauit, hic adscribere lubuit: ἐπιδὰν δ' ἔλθωσιν εἰ προέσθαι εἰς Θήβας, πῶς χρὴ πάσχειν πρὸ προοίμιον τοῦτο, παραινῶ πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν. μὴ δῆτα Θηβαίων μηδέν' αἰσχρὸς ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγγείλασθαι βοηθήσειν, ἐὰν κελεύωσιν· ὡς ἐκείνων ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις, ἡμῶν δ' ἄμεινον ἢ ἐκεῖνοι τὸ μέλλον προσεροωμένων ἵν' ἐὰν μὲ δέξωνται ταῦτα. Ἐπιδεῖξιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὧν διωκημένοι, ἅμα μετὰ προοιμίου ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα προέξομεν· ἐὰν δ' ἧττον μὲν συμβῇ κατὰ τύχην, ἐκείνοις μὲν ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, αὐτὸ πᾶν ἐξαμάρτωσιν, ἡμῖν δ' μηδὲν αἰσχρὸν μηδὲ παρὰ δόξαν ἢ προσῆκον πεπραγμένον. Inter alia vero nota, in vulgatis exemplaribus hic legi μετὰ προοίμιον, pro eo quod apud Dionysium sine præpositione habent editiones, μετὰ προοίμιος. ac fortasse Dionysius ipse ita scripsit, librarii vero; quod πρὸ τοῦ καὶ ἐγκαταπεσόντων λόγων hic tractaretur, προοίμιος nomen subsitituerũt. V. 30, pro ἔν τε proculdubio legendum ἀπ' ὀφ: vt supra 46, 2. V. 34, putarit forsan aliquis dandi casu legendum πρὸ συμβουλεύσῃ. sed mutatione opus non esse, satis est manifestum ex 46, 13; vbi idem hic locus tractatur. V. 37, in exemplari est, μόνοις τοῖς ἀλλοις ὑμῶν: structura parum congruente. Pro σωφρονῶν vero supra est δρᾶσθαι, 46, 15; vbi idem citatur locus. V. 38, malim ἐπαγγέλλεσθαι, vt v. 25. Sequentia, de Thucydidis Archidamo, supra etiam tractata; 46, 16.

P. 57, v. 3, hic quoque locus in vulgatis editionibus Demosthenis aliter quam hîc legitur. ideo illum inde huc transcribere lubet: ἐγὼ μὲν οὖν ἕτερος ἴσως πίστεις δυνάμεως, ὧν οἷς βραχέως εἰπεῖν τε ἴσως ἀμεινόν ἐστιν, ἕτερος δέ τις ὧν οἷς Ἕλλησιν εἰκότως αὖ ἴσως φανερὸς πρὸς ἐκεῖνον ἐγνώσθαι αὐτὰ πάντα ὁμοίως. ἐπεὶ ὃ πάσης παρασκευῆς ὄφελος ἐστὶν ὁ αὐτὸς τρόπος, καὶ δεῖ τὰ αὐτὰ εἶναι κεφάλαια τῆς δυνάμεως, οἷς ἐχθροὺς ἀμύνασθαι δυνάσθαι, οἷς οὔσι συμμάχοις βοηθεῖν, τὰ ὑπάρχοντ' ἀγαθὰ σώζειν· πρὸς οἷς ὁμολογοῦντας (rectius τοῖς ὁμολογημένους) ἐχθροὺς ἔχοντες, ἑτέροις ζημιοῦμεν, ἀλλ' οὐ παρασκευαζόμεθα μὲν πρὸς τύπτειν, ἀμυνούμεθα δὲ κἀκεῖνον, ἐὰν ἀδικεῖν ἡμᾶς ὁπωσοῦν; Exstat autem locus ex πρὸ περὶ συμμοσιμῶν λόγῳ, in oratione de classibus; non procul ab initio. Nostra lectio emendatior erit si v. 5 legas ἐγνώμεθα: & v. 8, ἂν ἀδικεῖν ἡμᾶς ὁπωσοῦν: aut minori mutatione, ἂν ὑμᾶς πείσω, *si vobis persuasero; si mea vobis persuaserit oratio*. V. 7, Wolfius legit πάντ' ὑπαρχοντα. V. 12, forsan rectius διοικούμενος, nominandi casu. V. 14, possis etiam actiue legere συνοικίσαι, *sedibus & connubio iungere* quod Wolfio etiam placuit. Tractatus est autem hic quoque locus supra, 47, 29. V. 21, in exemplari est, ὡς οὐρανὸς γλυπτομορφία: corrupte. Emendatio loci petita est ex Diodori Siculi lib. 1, pag. 5: vt prolixius docet Theodorus Canterus Variarum lectionum lib. 1, cap. 15. Sec. v. ἐπαιδεύθη positum pro διεπαιδεύθη seu διεκοσμεύθη: vt satis perspicuum est e participio φθαρείς, v. 28. V. 31, pro ἐξ αὐτοῦ legendum videtur ἑαυτοῦ, vt v. 36. cuiusmodi erratum supra quoque notatum 41, 47. Wolfium quoque sic legisse Hœschelius monuit. V. 34, in exemplari est πόσ', coniunctim: errore manifesto: vt supra 48, 33. Paulo post ὅτ fortasse legendum ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποδοχῆς: aut inferendum aliquod aliud nom. casus vocabulum. V. 39, perperam in exemplari est παραινεῖ. nostrum πρᾷ 4 cum alibi sic vsurpatum est, vt 46, 22: & 48, 18, 41: atque adeo huius ipsius paginæ v. 12. pro eodem vsurpatum πραγματεύεσθαι v. 33 & 36. V. 44, vel εὑρήσεις legendum: vel potius εὑρήσετε, *inuenietis*. vt hæ πίστεις præceptiones in frequenti auditorum cœtu expositæ intelligantur, (sicut infrà quoque in postremo capite, 65, 2, ait, ὡς οὐ μοι δοκεῖ, τέλεσται πρὸς ὑμᾶς) vni autem præceteris dilecto Echecrati sint inscriptæ.

V. 46, Wolf. συμπλασᾶς σωφρονιζόμενος. V. 47, post ὅτι desiderari videtur ὑποχρεώσεις, aut simile quodpiam participium. confer cum 47, 47; vbi idem tractatur locus.

P. 58, v. 1, participium δεικνύντων Wolfius asteriscis notauit. nescio igitur an maluerit δεδιότων. V. 8, pro ἀποδεῖξαι omnino legendum ἀποδεῖν, *abesse*: ex 51, 20: vbi ἀπεῖχον dicit. V. 13, forsan rectius θεωμένων, *spectaturis*. V. 15, pro ὑμνωδοὺς substituendum videtur τοὺς θανόντας, seu τοὺς πεθνεκότας, *mortui*: vt colligitur paulo post ex v. 24; vbi Briseis exponit quæ sibi recens captæ promissa fecerit Patroclus. V. 18. δέχεται legitur etiam in vulgatis Homeri editionibus Il. τ: cum aptius esse videatur πέκεται, *nectitur*, fatali sc. filo. Forsan etiam sequenti versũ legendum ὀπυιόμενον. V. 25, Aldinum exemplar habet γνῶναι. nostrum γράμμα: agnoscũt etiam vulgati libri Homerici, vt adnotauit Steph. V. 39, legendum videtur ὁμολογεῖ, *confitetur*, Phœnix scilicet: vt supra quoque tradit Dionysius, Homerum, quæ in præcedentib. dixit rectius, in sequentibus sublato obscuritatis velo, eloquii explicatius; 48, 8; 56, 16. Potest etiam legi, καὶ ὅπου τοῦτ' ὄντ', ὅπου πᾶς ὁμολογεῖ, subaudito verbo substantiuo aut passiuo. V. 44, posterius π superfluum est.

P. 59, v. 8, in Romana editione & Eustathio incontracte legitur ἐέπτατο, id est ἐδέξατο, *visus est*. Exstat autẽ locus Il. ι. V. 23, pro Ἥσιν fortasse legendum Θέτιν, *Thetidem*. V. 33, pro ῥῆσις Stephano legendum videtur ῥῆσιες, seu ῥῆσαι: nisi vel Mercurius Priamum v. 29 iubet εἰσελθόντα λαβεῖν γούνατα Πηλέωνος. Exstat autem locus Il. ω. V. 43, in Rom. edit. legitur ὧν: & mox κεν pro γε. quorum neutrum nostris præceptis iure potest. ac repetitur eadem Il. ω. locus etiam pag. seq. v. 5. Desumptus autem locus ex Il. τ.

P. 60, v. 3, forsan adiectiue legendum πρὸ Ὁμηρείᾳ, seu τῷ Ὁμηρικῷ, *Homerici*. V. 7, in exemplari est ἐλίσσῃ, sine ς: minus congruenter. V. 11, vulgatæ Homeri editiones habent δακρύσασα: eodem sensu. V. 15, exemplar habet κοσμοποιοῖς: contra leges metricas. Quodsi etiã mox diuise malis ὡς εἰ, per me licet. V. 28, post ἀπὸ τοῖς ῥηθεῖσιν, subintelligendum πάντ' ὀρθῶς. cuiusmodi ellipses infra etiam occurrũt, 61, 28: 64, 21. V. 31, in exemplari est παντὸς τοῦ: partũ conuenienter. V. 34, ὑπάρχειν etiã videtur superuacuum, potest tamen & ipsum retineri. V. 43, pro relatiuo art. ὃ rectius substitues demõstr. τό. vel post ἐκ φιλοσοφίας subaudiendũ προσῆκεν, aut aliud verbũ simile.

P. 61,

P.61,v.1,rectius τῶ τ ἐλευθέρων,vt in præced.commatibus. V.9,ſuſpecta ſunt iſta,ἀπὸ τ ἰσουμένης:& deeſt εὑρεῖν ὅτι,vel tale quodpiam commation. niſi forte pro illis ſubſtituendum ἀποσημαίνουσαι ὅτι. V.29, W. πῶ μὴ ὄντες.dandi caſu. V.30,pro μὴ,reponẽdum videtur κῦ,vt v.40. V.33,in exemplari eſt πίπτουσαι: quod ad præcedens πυθομένης,& ſequens ἀπήγξατο,minus quadrat. V.35,pro λύσιν opinor legendum potius λύστν. Sic v.37, pro ὅσῳ videtur legendum potius ὥσῳ. V.43, commation iſtud, πρὸς τὰ, Wolf. in ſuo libro linea ſubterducta notarat: forsan vt expungendum.

P.62,v.3,rectius τὰ πολλὰ,vel πολλάκις.Wolf.legit πολλοί. Paulo poſt, κῦ μίμησιν τῶν Πλάτωνος etſi poteſt excuſari, verius tamen videri poteſt κῦ μίμησιν τῶν Πλάτωνος,vt mox v.10,& pag.præced.v.5. V.4,W. cum art.legit τὰ προτιθέμενα. V.6,concinnius ὡς ἔπος,ſingulari fine. V.9,rectius fortaſſe πόνον ἢ τ ἔλεγχον,eodem genere. V.16,pro ἔτι fortaſſe legendũ οἱ δὲ:vt reſpondeat antecedenti οἱ μὲ,v.13. V.25,pro πάντα conuenientius legeris πάντως. V.27,pro ἐσκαλινδῶμεν legendum potius ἐκκλινδῶμεν,*declinabimus, deuitabimus*,vt v.23. V.35,pro ἐκάπεσα ſenſus requirit ἢ ἐγγύτερα,*vel propiora ſeu affiniora*. V.39,ante χῆν ſubaudienda πίπτε & ἀυτῶ.ſenſus enim eſt,*tũc eo vtis*.Nota ibidem πῶ ἐνέργειαν,& v.præced. ἐνεργέστερον recte fortaſſis vtrobiq;:vt in priore loco *euidentia*,in poſteriore ſignificetur *efficacitas*. Seq.v.cõuenientius τῆς προπαχθείσης,*præmiſſis*. V.42,rectius (opinor) ἃ καὶ ὁπῶς,*nouitatis*,vt verſu præced.

P.63,v.2, fortaſſe legendum,προσπονῶ,αὖ ὡς εἰδόσι τοῖς δικασταῖς διαλεχθῶμεν. V.7,pro coniunctione εἰ reponendus videtur artic.οἱ:vt ſignificentur *plerique, maior pars, vulgaris rhetorum multitudo*. V.15, poſt ἀγωνιᾷ deeſſe videtur ἄμεινον, aut ſimile quidpiam;vt Steph.quoq; adnotauit. V.29,W.οἱ βουλευόμενοι. V.30,pro εἰσὶ καὶ omnino legendum εἰσὶν αἱ,vt ſeq.v. V.34,excuſari poteſt hoc loquendi genus, δριστῶν δικηστὴς,γελοῖα παντάπασιν:ſubaudito ſubſtãtiuo πρᾶγμα.malet tamen fortaſſe aliquis, ἀριστῶν δικηστὴς,γελοῖος παντάπασιν: aut ſinguläriter, ἀριστῶν δίκησις, γελοία παντάπασιν. Seq.v.exemplar habet πεντακοσίων: errore ſatis manifeſto. V.44,ambiguus error eſt in θελέσῃ:nec ſatis certũ veriusne ſit πελέσῃ,an θελήσῃ. Mox etiam ὃ tollenda videtur poſt ἐπιδεῖ.

P.64,v.12,rectius & vſitatius εἰσεφόρησις paſſiuo fine:vt infra 134,2.Sequenti etiam v.fortaſſe legendum ποίησις ἱστορικὴ, *poeſis hiſtorica*; vt apud Latinos Lucani eſt poema. V.21,ὁπλικωλεῖσθαι accipi poteſt pro *agglomerari*. ſed alicui fortaſſe conuenientius videatur ὁπλικαλεῖσθαι,*accerſiri*. Sequentib. in exemplari aſſignatum erat peculiare caput, cum hoc titulo,Περὶ ὁπλόγου:parum conuenienter. qui enim cõſentaneum eſſe poteſt,vt cum exordii, narrationis,& confirmationis vitia ſuperiorib.attexuerit, epilogi vitia ſeorſum explicare voluerit? quare ego hæc cum ſuperiorib.coniungere nequaq̃ dubitaui. Immo ſi ex epilogo huius capitis de diſtinctione iudicandum eſt,hoc quoq;caput,quod inſcriptum eſt Περὶ τ ἐνθυμήσεως ἀτεχνίας (61,26) cum ſuperiori cõiungendum erit;& vnum e duob. iſtis faciendum, Περὶ τῶν ἐνθυμήσεων πλημμελημάτων,vt hic in epilogo legitur,v.32:vel,vt ſupra initio capitis,60,28,Περὶ τῶν τ μελέτης πλημμελουμένων. Porro in iſto loquendi genere quod hic legitur,πρὸς ὃ ὁπλόγου,ſtructura eſt elliptica;vt ſupra initio capitis,60,28.ſenſus eſt,πρὸς ὃ ὁπλόγου ἵνα λόγωμεν,ſeu πρὸς ὃ ὁπλόγου ἵνα τὰ πλημμελούμενα ἐκθώμεθα. V.29,nota hic rurſum μεταχείρησις,& mox v.31 μεταχειρισώμεθα.qua de re ſupra quoque,37,18:& 34,44. V.40,fortaſſe conuenientius τῶτα,*eadem*, vt ſeq.v. V.47, forsan rectius πάξιωμα τὸ ἐκείνων.

P.65,v.25,Thucydidis hæc verba ſunt, e præfatione deſumpta;ſed non integre hic adſcripta. vt enim taceam pro ἀνθρώπινον apud Thucydidẽ legi ἀνθρώπειον,poſt ὠφέλιμα (v.27) apud eundem leguntur hæc duo commatia,κρίνειν αὐτὰ,& ἀκριβῶς ἔξειν:vt plenius ſupra expoſui ad 25,7.Sẽſus loci,intricati alioqui,eſt:Qui vero præteritorum perſpicuam cognitionem ſpectare volent,& de futuris(vt pro humanarum rerum viciſſitudine,talia & cõſimilia euentura eſſe coniicere licet) vtiliter e ſuperiorum temporum caſib.iudicare cupient, iis hæc mea ſufficiet ſcriptio. Quibus verbis ſignificare videtur Thucydides,ſe magis in hiſtoria ſua ſpectaſſe τὸ ὠφέλιμον, q̃ τὸ ὁπερπίπτειν:vt ſupra quoq; Dionyſius loco iam citato (25,7) annotauit. Eorũ etiam quæ apud Dionyſium hic mutila & corrupta ſequuntur,talis quæpiam requiritur lectio:χρηστέον γοῦν ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις,ὡς παραδείγμασι τῶν ἡθῶν,& παιδεία τοῦ βίου: vt colligitur ex v.24 & 25.In exemplari certe pro βίου mendoſe ſcriptum βία. V.31,rectius repetito articulo,πρεσβύτερος ὢν ὁ τ ἤθους. V.38,pro ἔθη legendum vel ἔθνη,*gentes*: vel ἤθη,*mores*. V.44, poſt τ λέξεως deeſſe videtur participium abſolutum ὄντα,vel infinitiuum verbum δηλῶσαι. Pro ἔστις autem v.47,procul dubio legendũ ἑρῆς.

P.66,v.2,pro σωφρονῶν legendum videtur ὠμὸν,vel ἀσώφρονα. nam Scythas ſæuos ac crudeles fuiſſe,ſatis notum eſt;σκυθρωπὸν,*tetricum*,nimis lene videtur. Sequenti etiam verſu pro ἔθους legẽdum vel ἔθνους vel ἤθους. Sed & v.4,pro διπλῶσαι ποικίλος legendum fortaſſe διπλοῦς & ποικίλος,*duplex & varius*. V.7, reſpicere videtur eum Demoſthenis locum qui eſt in orat. aduerſus Ariſtocratẽ,Wolfianæ editionis pag. 445:ὥστε φύλαξιν τῶν πίσιν πρὸς τοὺς τὸν Θρᾷκα, καὶ μὴ βούλεσθαι εἰδέναι,ἵνα αὖ,εἰ πάσης ἄρξει τ Θρᾴκης, πρὸς ὑμᾶς χαίρων ᾖ. Et rurſum pag.448,πῶ πόλιν μὲ οὐσῶν ὠνητὸν οἰκοῦσιν,Θρᾳκὶ ὄντι ἀνθρώπῳ,βασιλεῖ στρατηγοῦντι,καὶ δῃοῦντι τ ἐκείνου βασιλείας πολλοὺς ἀδικοῦντι. Loquitur autẽ de Charidemo Thrace,& Thracum regis duce.itaq; ἐκ ἰσχυρὸν hoc loco accipiemus Non conſtantem nec firmum in amicitia & fide. Sequens Platonis locus eſt in quarto De republica,editionis Stephaneæ pag.435. vbi inter ceteta inquit;τὰ αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ ἔνεστιν ἡμῖν εἴδη τε καὶ ἤθη,ἅπερ ἐν τῇ πόλει. οὐ γὰρ πῦ ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφῖκται θυμοειδῆ γε αἰεί,εἴπερ οἰκηθείη τὸ θυμοειδὲς μὴ ὂν πῶ ἰδιωτῶν ὧν ταῖς πόλεσιν ἐγγενόμενα,οἷ δὴ καὶ ἔχοιεν ἂν τοῦτο πῶ αἰτίαν. ὅσῃ οἱ κῦ πῶ Θρᾴκῶν τε καὶ Σκυθικῶν,καὶ σχεδὸν τι κῦ τ ἄνω τοῦ τόπου· ἢ τὸ φιλομαθές,ὃ δὴ ἂν εἴη τ παρ ἡμῖν μάλιστ' ἄν τις αἰτήσαιτο τοῦτο· ἢ τὸ φιλοχρήματον,ὃ ἂν εἴη τοῖς τε Φοίνιξι ἴδῃ καὶ τοῖς κῦ Αἰγυπτίοις φαίη τις ἂν ἐχ ἥκιστα. Hæc ibi Plato. V.10, rectius τοῖς ἂν εἴη πῶ Ἑλλ,vt in loco Platonis iam citato, ἂν εἴη τ παρ ἡμῖν πόνον. Sic verſu ſeq.rectius δήλοις, accuſandi caſu:& verſu inde proximo, ἐμφύεσθαι τοῖς πόροις. V.18, rectius (opinor) τὸν πατὴρ Ἀθωνάου,ſine articulo. V. 22,negatiue legendum videtur ἀ φιλόσοφος. V.29, annotat hic Stephanus, in exemplari ſcriptum fuiſſe Δημόδοκος:ſed noſtram lectionem Δημώδικος eſſe apud Platonem. Introducitur autem hic Demodocus in Theage. V.32,legendum videtur τὰ ἐπὰ τὰ πρὸς τὰ ἤθη.vel breuius pro ἤθη ſubſtituendum aduerbium ἤδη,*iam*. V.38, non abſurde fortaſſe legeris,ἓν ὧν ταῖς ὑποθέσεσι γένους ἤθους ἀναγκ. V.42, omnino legendum προαιρέσις,vt v.22,& pag. præced.v. 35. V.45,malim διαιρετικῆς τέχνης. De diuiſionib.

autem Plato agit in Phædro, 266: & in Politico, 262. V.47, φλυαρεία legendũ φλύαρα, aut φλυαρικά.

P.67, v.4, in vulgatis Homeri editionib. legitur γελοῖον. exſtat autem locus Il.β. V.4, forsan eodem caſu, τῶν λελουμένων γελοίων. V.12, νεμεσησέντ', vt hoc loco ſcriptũ eſt, & in quibuſd. Homeri editionibus, formam habet participii dualis, per enallagen vſurpati pro plurali νεμεσησάντων. Sed verior eſt ſcriptura Romanæ editionis, νεμεσησάντ', per ſyncopẽ ſcilicet pro νεμεσήσαντε. quomodo etiam ſcholiaſtes exponit non per participium μεμφόμενοι, ſed per verbum ἐμέμφοντο. Exſtat autem locus Il.β. V.17, de expoſitione Homerici illius, παῦρα μέ, vide Petri Victor. Var. lect. lib. 15. c. 17. V.27, in exemplari eſt εἴπωμεν, *dicamus* parũ conuenienter. V.37, primus Thucydidis locus, in quo πενιχρός vocabulum vſurpatur, exſtat editionis Stephanææ pag. 1. Secundus, qui citatur v.40, exſtat pag. 3. ſed in eo pro σμικρόν, legitur Μαρτύριον δέ. atq; eam veram eſſe lectionem, ſatis indicant Dionyſii verba quæ hic præcedunt, ὧν ἓν ἐστι καὶ μαρτύριον. Tertius locus, in quo ὑπόδειγμα dicit, exſtat pag. 1. Quartus, in quo σμικρός nomen vſurpat, (v.41) exſtat pag. 2. V.44, forsan rectius τὸ πολιτικῶς τῷ πλουσίως, ſ. εἰπεῖν. & ſeq. v. μετὰ τὰς ἰδίας ὅτι τοῖς ἄνδρες ἐκλεκτέον: tranſpoſita ſcilicet præpoſitione. V.47, tollendum videtur hoc commation, τὸν Εὐριπίδην nam Euripidem tragicam fuiſſe poetam, non comicum, ſatis notũ eſt. aut eius loco reponendum aliud a comici poetæ nomine deflexum poſſeſſiuũ. Nota etiam ſequenti verſu Λύσιον pro Λύσιον ſeu Λυσιακόν.

P.68, v.10, in ſcripto codice, quem doctiſſimus & optimus vir Pompilius Amaſæus ad me Bononia miſit, libello huic vitidi pigmento præfixus erat hic titulus, ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΤΩΝ ΓΡΑΦΟΝΤΩΝ: & rubrica ſeorſum additũ ΕΙΒΑΙΟΝ. Quæ inſcriptio etſi ab auctore ipſo nõ eſt profecta, tamen non omni ex parte reiicienda eſt. Breuior & verior hæc fortaſſe fuerit: Διονυσίου Ἁλικαρνασέως τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες, ſeu τῶν ἀρχαίων κρίσις: ex 126, 3. In eodẽ libello non ἔτι legitur: ſed poſterioribus duab. litteris τ atramento exaratis, in vacuo ſpatio viridi pigmento præſcriptum eſt: quaſi libellus hic nõ ab ipſo Dionyſio cõſcriptus ſit, ſed e Dionyſii plenioribus commentariis excerptus. nam in ἐκλογαῖς atq; ὑποτομαῖς abbreuiatores vſurpaſſe particulã ὅτι, (ſubaudito φησὶν ὁ συγγραφεύς) ſatis manifeſtum eſt e Cteſiæ, Agatharchidæ & Theophraſti quibusdam Epitomis ab Henr. Stephano editis. Sed ſequentia præfationis verba diuerſum videntur arguere: vbi ſcilicet ſcriptor non in tertia, ſed in prima & secũda perſona loquitur. nec veri eſt abſimile, Dionyſium in hoc vltimo πέμπτῳ capite, quod eſt περὶ λόγων ἐξετάσεως, cum bonorum ſcriptorum magna fuerit multitudo, (vt infra in præfatione ad Ammæũ teſtatur, (81, 39) curſim ac breuiter hic attingere voluiſſe quæ alioqui copioſe ac plene differi potuiſſẽt. quod ſi hoc loco facere voluiſſet, κεφάλαιον in βιβλίον cõtra decorum ei vertendũ fuiſſet, 112, 9. niſi forte aliquis hoc velit eſſe fragmentũ eorum librorum quos de imitatione ſe ſcripſiſſe teſtatur infra 128, 37. Verum hac de re iudicent doctiores. V.13, ſcriptus liber habet τῶν ἀρχαίων, vt inf. 81, 31: & 112, 17. V.15, idem habet τὸ μιῶσκοντος: minus recte. V.20, εἰκόνων habet etiam ſcriptus Amaſæi liber: ſed haud ſcio an conuenientius ſit ἐκγόνων, *prolis*. Mox ẽt malet fortaſſe aliquis λόγων μιμήσεως, contra ſcripti & preſſi codicis conſenſum. V.25, in iisdem libris eſt σωζόμενα, per ω, contra regulam. V.27, ſcriptus liber habet πλευμασίας ſine diphthongo: ſicut ὀψιμασία quoq; ſup. legitur 62, 30: & ἀμμασία infra 81, 12. Seq. v. rectius fortaſſe legem ἐκλογαῖς. nã εὐλαβείας vere eor ne ſit inioléti°.

P.69, v.7, ſcriptus Amaſæi liber habet τῇ μεγαλοφρεπείᾳ: ambigue. V.11, idem h. τὰς ἀφωνίας: minus cõuenienter: & mox corrupte, σὺ δέμελέντω Seq. v. incluſum ἤθους abeſt ab eodem libro. Ibidẽ mox fortaſſe inuerſo verborum ordine legendum, πολλαχοῦ αὖ εὑροιρητορείαν. V.23, forsan rectius ἥρμοσεν, *aptauit, accommodauit*. Seq. etiam v. fortaſſe ἡγουμένας malet aliquis pro ἡγεμικά. ſed vocabulum hoc ſic vſurpatum etiam infra 109, 37. V.30, procul dubio infinitiue legendum μιμεῖσθαι, ſubaudito imperſonali χρή: vt ſatis manifeſtum eſt ex ſeq. v. V.32, incluſa iſta, Περὶ τῶν ἰσοκρατικῶν, abſunt a ſcripto libro. V.34, idẽ liber pro φραγμαλικὸν h. φραγικὸν, vt paulo ante, v. 31.

P.70, v.1, opinor poſita poſt τὰς ἡδυλάς hypodiaſtole, pro τῶν ὀξυλεκιθικῶν rectius legi τῶν ὀξυλεκιθικῶν, ſeu τῶν ὀξυλεκίθων. V.2, ἐλεγκτικὸς legitur ẽt in ſcripto libro. ſed mihi non eſt dubium quin vera lectio ſit ἐκλεκτικός: vt colligere licet ex 131, 5; vbi plenius hæc tractãtur. Seq. v. ſcriptus liber h. εὔχρις, καὶ πλείονι ἐκείνου. ſed verius fortaſſe, ἐμείονι ἐκείνης, vt inf. 131, 6. V.4, pro φραγμαλοῦς in ſcripto libro eſt ſpatium vacuũ. V.8, idem liber pro ἀργὸν h. δοῦλον. ſed conuenientius δοῦλον. infra ἄφωνόν eſt pro eodem 131, 18. V.17 & 18, in eodem libro eſt Θεόπομπος: bis. ſed perperam. nam infra quoq; Θεόπομπον nominatur 131, 33, & alibi. V.19, ſcriptus liber h. μετὰ οἰκονομίας, ſine coniunct. δέ. V.23, pro μικρὸν legendum potius πικρὸν, vt infra 172, 20. μικρὸν certe minus huc quadrare, indicant ẽt ſequentia. V.26, Steph. editio h. τῶν Amaſæi liber ἐγγὺς ἔος. ſed talis quæſtiũ huius membri lectio requiritur: ποιητικὸν ἢ πολλῷ τῶν φαινομένων συγκρίσεως εὐλάβεια: vt Cic. quoq; infra (79, 3) Theopompũ a quibuſdam reprehenſum ſcribit, quod vocaliũ concurſionem tantopere fugerit. idemque repetit ẽt ipſe Dion. infra 132, 24. V.27, ſcriptus Amaſæi liber h. ἐν ταῖς φραγμαλικαῖς. vera lectio procul dubio hæc eſt; δημηγορικῇ ἐν ἐπιστολαῖς φραγμαλικαῖς, (ſeu, ἐν τῷ φραγμαλικῷ τύπῳ) ἐν μέσῃσι καὶ ταῖς τ. vt ſatis manifeſtũ eſt ex 132, 26. V.30, ſcriptus Amaſæi liber h. Χαιρεκράτης τῶν φιλοσόφων: nõ abſurde. Ab eodem abſunt incluſa, v.40, & 43: minus recte. Eodẽ v.43, malet forsan aliquis σωφρόνως pro σαφῶς: quod ea dicendi virtus in Lyſia præ ceteris commendetur infra 83, 15: 85, 43. Seq. v. τῶν λιτῶν ἐνθυμημάτων εὐχρις, vel ratione copiæ dictum eſt, vel per elliplin cauſſalis ἕνεκα. V.46, ſcriptus liber h. διαλύσαι. ſed verum eſſe vulg. διηγήσαι, ſatis declarãt quæ infra tractantur faſius 87, 35: 89, 20. Seq. v. idem liber habet τῶν φραγμάτων: minus anguſte.

P.71, v.2, cum ὁ Ἰσοκράτης ſubintelligendum λόγος, vt pag. præced. v.42. V.8, facile aſſentior Stephano meo, qui pro διηρημένος legit διηρμένος, vt apud Hermogenem eſt σημεῖα δὲ διηρμένος τοῦ ὕψους. de quo errore iam ſæpe quoq; a me bis dictum, ad 34, 21: & 39, 12. eſt tamen & vera ſcriptura a me annotata, 41, 4.

V.12, cum ὁ Δημοσθενικὸς ſubaudiendum λόγος, vt v.1. V.16, ſcriptus Amaſæi liber h. τῷ Δημοσθενικῷ: quod tũ demum ferri poterit, ſi pro antecedẽti Αἰσχίνης legamus Αἰσχίνου, ſubaudito ſubſtantiuo λόγος. V.20, Amaſæi liber pro κατασκευῇ habet ἐξεργασίᾳ. Sequentis verſus lacunam, quæ in ſcripto ẽt libro eſt, Dauid Hœſchelius expleri poſſe putat vocabulo ἔξωθεν. nã

ἐπικρί-

ἀποκρίσεως παντελῶς hic locum non habere; cum Plutarchus e veteribus tradat, hunc oratorem αὐεν ἀποκρίσεως δημηγορῆσαι. Infra sane in Dinarcho 114, 20, Hyperidem τῆς πεποιημένης ἀκριβέστερον, & τῆς κατασκευῆς γλυκυτέρους τοὺς τοῦ Λυσιακοῦ affirmat Dionysius: eidemq; pag. sequ. v. 2 inter ceteras virtutes tribuit τοῦ πρέποντος τὸ εὔκαιρον. ac cum Demosthenes omnes ceteros dicendi virtutib. superarit, tamen κατὰ τὸ ἐλλιπὲς τῆς οἰκονομίας, cum a nonnullis ἄχρηστον dictum fuisse scribit: 115, 35. vt hac in parte Hyperidem præferre videatur non tantum Lysiæ, sed ipsi etiam Demostheni. Idem Hœschelius proxime sequ. v. mauult ἐμπίπτειν. V. 24, post τὰς ἐφόδους desideratur relatiuum αἷς, vel aduerbium ὅπου: vt idem Hœschelius monuit. V. 25, Amasæi liber h. κιχαείσουσιν: minus apte. Ibidē mox post ἐκφυγόντος videtur deesse ἔκπτωσις, vt Steph. quoque annotauit. V. 27, Amasæi liber h. ὡς ὀπτὶ δεῖχθαι. Seq. v. malim ἀφαιρούμενοις, vel ἀφαιρουμένοις. Inclusa quæ mox sequūtur, ex Amasæi libro sunt addita. V. 29, Hœschelius mauult reciproce καθ' αὑτά. V. 31, inclusus art. ἡ, ex Amasæi libro additus est.

P. 77, v. 25, rectius cum Victorio & Lambino, *germanos se putant esse Thucydidas*; vt alibi, *forma germani oratoris Attici*.

P. 79, v. 8, quidam legunt, *exstitit & suauitate & grauitate primus*: Lambinus, *& vbertate & grauitate*: vt paulo post, v. 17, *Quis enim vberior in dicendo, Platone?* Ferri tamen & vulgata lectio potest, posita scilicet ET pro ETIAM. V. 37, Stephani editio habet *armauit*: minus apte.

P. 80, v. 30, proœmium hoc in prima editione omissum, Stephanus in secunda editione adiecit ex Italicis bibliothecis. V. 38, rectius (opinor) αἰ κλίσεις διατεινῶν, datiuo cauſſali, id est, ἢ ἀναλίσκων διατείνω. V. 41, forsan rectius διήκουσι, eodem scilicet tempore quo in sequent. αἱρετίσαις. V. 47, pro ἄτοπον conuenientius legemus ἄπτον.

P. 81, v. 31, pro ἤδη legendum puto ἤδη, *hæc*. V. 33, aptius, opinor, ἃ διαφήματα. Seq. etiam v. cum Hœschelio non absurde legemus ἠδέπω, *nondum*. V. 41, ex hac propositione satis est perspicuū commentarios hos ad Ammæum nō esse integros. nam prior quidem illorum pars de veteribus oratorib. Atticis, Lysia, Isocrate, Isæo, exstat: posterior autem, de recentioribus, Demosthene, Æschine, Hyperide (quę infra etiam sub finem huius partis promittitur, 112, 10) interiit. nam ab auctore ablolutā fuisse, vix ausit aliquis dubitare, cum in Dinarcho infra nō obscure id significet, 112, 17: & de Demosthene se scripsisse manifeste declaret infra 119, 6: 120, 37: 137, 21. fragmentum sane tractatus illius supereſt infra 164, 1. De tertia illorum parte, τῇ περὶ τῆς συνθέσεως seu τῶν ἰσοκρατείων, an ab auctore fuerit perscripta, quæri potest; quoniam scilicet eam promittit ἐὰν ἔχω, ἢν, si scribendi concedatur otiū. Fuisse tamē & ipsam ab eo confectam, innuunt quæ in libello ad Pompeium (127, 9) citat ex sua περὶ τῶν Αττικῶν ῥητόρων θεωρημάτων: quippe in quib. post Demosthenem, Hyperidem & Æschinem, tractauit etiam de ceteris scriptorib. Atticis, vt est Thucydides, (132, 41) Plato, & similes alii. Quæ pars quia interisse videtur, explere vicem eius potest secunda pars epistolæ ad Pompeium, 128, 36: quippe qua de præcipuis historicis, & quos ad imitationem aptissimos iudicet, satis accurate pertractat; de Herodoto scilicet & Thucydide; de Xenophōte & Philisto, ac de Theopompo.

P. 82, v. 10, ἐγκληθῆσι pro vulg. ἐκλιθῆσι reposuerat et Xylander in suo codice, & Wolf. V. 22, rectius τοσοῦτον & κυριώτατον, eodem compar. gradu quod erratum infra quoq; notatū, 94, 15. V. 27, post ἐλάττω δύτης, desideratur ἀποφαίνομαι, vt pag. sequ. v. 7: vel simile quidpiā. V. 33, pro τοῖς ὅλοις aptius legemus τοῖς λόγοις. Ibidem mox W. mauult τὸν ἰδιωτικὸν: vt in seq. comm. τὸν τοιοῦτον. potest tamen et τὸν ἰδιώτην retineri, subaudito subst. λόγον, vt infra 164, 24. Seq. etiam v. conuenientius legemus μεταποιεῖσθαι: quia se mox subiungit auctor, τοῖς δικαίοις & ἀττικαῖς ἰδέαις. sic certe infra 127, 26, 27. Sequentia vero conser cum iis quæ Cic. supra de Lysia scribit, 75, 22. V. 38, rectius σωφρονισταῖς: & mox λιμώττειν, vt infra 133, 29. V. 41, pro παλαίπερον ἀεὶ legendū puto παλαίπερον ἔτι: quod loquēdi genus in Antiq. Rom. obseruatum aliquoties. V. 45, pro ᾗ malim δή, vt infra 84, 17. Steph. in Oratorū volumine hanc particulā sustulit, velut otiosam. V. 46, pro ἐπιτηδευμάτων legendū opinor ἐρωτικῶν, vt paulo ante, v. 13, & infra 126, 26. Paulo post pro παιδιᾶς quosdam παιδείας legere, annotat Stephanus. quæ lectio parum videtur cōtentanea.

P. 83, v. 1, cum εὑρηκὼς subaudiendum substātiuum verbum ἐστί: vel legendum εὑρηκέναι. V. 16, quidā cod. habēt ἢ μᾶλλον, ἢ ἡδεῖς ἦσαν, vt Steph. ann. V. 24, forsan rectius aduerb. ὄντως, *ita*. V. 37, opinor veriorem lectionem esse ἀναργίαν, *euidentiam*: vt supra 62, 16, τὸ δ' ἀναγκαῖον, ὅπερ πολὺ δήπουθεν ἀκριβῶς. ὅπερ πολὺ φαντασίαν ἐναργῆ παρέχεται. Sic 20, 39, Homerū scribit οὐ τοῖς ῥυθμοῖς οὕτω φιλοτεχνῆσαι, ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γιγνόμενα τὰ πράγματα, ἢ λεγόμενα: ὁρᾶν. Infra certe 94, 39, Isocrateam elocutionem τὸ ἁβρὸν & ἀναγκαῖον τῇ Λυσιακῇ τραχυτέραν ἔχειν tradit: (vbi vide quę ex Wolf. adnotabuntur) & rursum 98, 28, τὸ ἁβρὸν εἰκαὶ τὸ ἀναγκαῖον ἀμφοτέρους κρατεῖν, pronuntiat. Isæo quoq; peculiare ac Lysiæ, ab eodē tribuitur λέξις ἁβρὰ, & ἀναγκαία, & σύντομος, 104, 23: itidēq; Herod. & Thucydidi 130, 24. Wolfium quoq; ἀναργέα legisse monuit Hœschelius. V. 41, Ald. & St. in Oratorum volumine coniuncte h. εἰπεῖν. sed id quoq; corruptum ac deprauatum est. nec satis conueniens lectio esse videtur αἰτῆσαι εἰσαφεῖν. V. 45, pro ὑδὲ rectius legerimus ὑδέν.

P. 84, v. 18, forsan rectius ἡρμοσμένον: vel ἥρμοσαι. V. 24, W. λαμπρότερον & σεμνότερον. V. 31, suspectum est κοινοτάτων: nec an verum sit δημοτάτων assueuerate ausim. Mox etiam legendum potius μόνων & μᾶλλον: vel πλὴν μόνων & μᾶλλον. V. 34, existimabit fortasse aliquis pro ἥττης reponendum ἡδύτης sed verior esse videtur hæc lectio, ἥδε ἡ ἀρετὴ, ἡ πᾶσιν ἐπαχθοῦσα. V. 36, rectius copulatiue in quibusdam cod. ἰδιώτην τε & πολίτην. V. 37, vulgati libri h. λόγον. sed verū esse λόγῳ, satis declarant sequentia. atque sic legit etiam W. V. 42, pro μέτρον rectius (opinor) legerimus μέτρῳ, *mensura*, *modus*. Sequenti etiam vetu malim cum articulo, οἱ μουσικοί. V. 44, opinabar legendū esse ἀρχαῖμα σι. sed facile assentior Petro Victorio, qui Var. lect. lib. 13, cap. 6, locum hunc citans, vnius litteræ mutatione legit διηχήκασι, *dissonantes*. V. 46, pro ἐπ' ἄκρῳ putabam leg. ἐπ' ἄκρῳ, *in eo*. Victor. loco iam citato l. ἢ παρ' ἄκρῳ. Qua vero significatione ἄλογον ἄδοσιν idem Victorius accipiat, supra expositum ad 13, 40.

P. 85, v. 1, Aldus & Steph. in Oratorum volumine habent χραικτικωτέρως: itidemq; v. 39. nostrū χραικτικιστικωτέρως sup. quoq; legitur 25, 43, & inf. aliquoties. Eadē diuersitas infra iterū notata 132, 6: & 133, 30. atq; ita et 71, 25, auctor dicit, τοὺς ῥήτορας ὅτι κεχραικτικισμένους. V. 15, ἐκείνης ferri potest, vt pag. seq. v. 23. siquis tamen malit ἐκείνῃ, s. τῇ Λυσίᾳ, per me licet. V.

19, Stephanus in Oratorū volumine legit ἐπιμφαίνῃ: quidam cod. ὑπιμφαίνῃ. paulo infra, v. 37, legitur ἰμφαίνῃ. noſtrum ὀπφαίνῃ repetitur ſeq. pag. v. 2. Seq. v. pro μοὶ rectius legemus μοι, *mihi*: quod Steph. quoq; annotauit. V. 32, malet fortaſſe quiſpiam, ὅπου μοῦ ὦ εἰσιν οἱ λόγοι ῥήτορος: id eſt τίνος, *cuius*. ſed retineri etiam vulgata lectio poteſt. V. 40, ὀπτιγνομένων legitur etiam in Aldina editione. Stephanus mauult ὀπτηγμομένων, tempore aoriſto. V. 45, pro ἅπαν ſupra eſt ἄψυχον 83, 46.

P. 86, v. 4, pro δυάσεται non abſurde repoſueris δυνατή: ita ſcilicet vt præcedit πιθανή, & ſequitur ἱκανή, v. 6. V. 11, ὀπῆ accipiendum pro *coram*: vt infra 111, 2. alioqui exiſtimarit aliquis legendū ἔπ. V. 14, forſan rectius προσκατηγορηθείη, ſeu προσκατηγορηθῇ, *tribuātur*. V. 17, ὥς ὡς, infra quoque ſic vſurpatum 125, 7: & apud Ariſtot. Rhetor. 113, 3. V. 18, procul dubio cū Aldo & St. leg. αἰωμάχητον: vt ſignificetur clades nec terreſtri nec nauali prœlio accepta, ſicut infra 173, 6. V. 21, Wolf. ante τῷ αἰδρὸς diſtinguit, non poſt. V. 36, pro π poſſis etiam legere γε, *ſaltem*. Seq. v. quidam cod. aduerbialiter habent ἧττον, *minus*. Quod vero promittit v. 44, fortaſſe in ſecunda huius tractatus parte aut in lib. de imitatione præſtitit: ſed meminit ēt infra in Dinarcho 114, 20.

P. 87, v. 2, pro π non male legeris δέ. V. 13, forſan rectius cum articulo αἱ πέλαι, vt mox τὰ θεάματα. Seq. v. Aldus & Stephanus in Oratorum volumine, pro αὐτὸς habent αὐτό. V. 26, Plutarchus quoq; hunc numerum memorat, & quidem ex hoc ipſo Dionyſio noſtro. quare verba eius hic adſcribam. φέρονται δ' αὐτοῦ (inquit) λόγοι πρὸς ἑκατὸν εἴκοσι πέντε. τούτων γνήσιοι φασὶν οἱ περὶ Διονύσιον ⊖ Καικίλιος εἴ δέ διακόσιοι τεσσαράκοντα· ἐν οἷς δὶς μόνον ἠπῆχθαι λέγεται. V. 46, forſan rectius diſtinctione poſt αὐτοῦ poſita, mox plurali numero & datiuo caſu legemus πισμένοις. Sequenti etiam verſu rectius fortaſſis ἀνῇ, vt v. 35. Ibidē mox τὰ ἄλφα videtur expungendum.

P. 88, v. 4, legendum videtur κρίσεις δικασὰς, vt ſeq. v. ἀκριβέσταις κριτής. V. 24, forſan ψυχαῖς ἀκ ἀπαιδεύτοις, *ingeniis non indoctis*: vt ſupra 25, 10. V. 27, Aldinum & noſtrum exemplar habent Γλαυσίππου. ego cum Stephano malui Γλαυκίππου. Sic v. 32, pro vulg. καὶ αὐτοῦ cum eodem malui κατ' αὐτοῦ. V. 36, exemplar noſtrum habet ἀναδικωῦπες: Aldinum diuiſe, ἀνὰ δικωῦπες. ego Stephanum ſequi malui. V. 41, τοῖς φίλοις retinere nihil vetat. poteſt tamen & dandi caſu legi τοῖς φίλοις.

P. 89, v. 15, καὶ ante εὐθὺς otioſa eſt. V. 19, forſan rectius ἀπ' ἐκείνων. V. 32, pro vulg. ῥαπευσάμενος malui cum Stephano ῥαπευσόμενος, fut. tempore. V. 35, Ald. & Steph. aduerbialiter habent τὸ μὲ πρῶτον, *primum quidem*. Seq. v. & ὑπολιπόντων retineri poteſt, & ὑπολιπόντων ſubſtitui. V. 38, αὐτῆς habet etiam Ald. & Stephanus. ſed rectius fortaſſe αὐτῇ, dandi caſu. Seq. v. καταλίπει cum Stephano malui pro vulgato καταλείπει. nam præteriti temporis hic ſignificatio eſt.

P. 90, v. 2, ſiquis præſenti tempore malit αἰαλάζῃ, per me licet. V. 21, exemplar habet αὐυπόδυτος. noſtram ſcripturam confirmant ὑποδήματα v. 47. V. 38, malet forſan aliquis πᾶς π. fit autem impenſarum iſtarum computatio pag. ſeq. v. 38. V. 47, forſan εἰς γραφὰς ἰματίων.

P. 91, v. 5, ἐφ' ὧν habet etiam Ald. & Stephanus. ſed rectius forſan ἐφ' ᾧ: eodem ſcilicet numero quo præcedit καὶ περὶ τούτου. V. 19, Ald. & Steph. habent δυοῖν: itidemque v. 31. V. 32, pro vulg. ὥς γε malui cum Stephano ὥςπ. Pro ὅλως autem legendum puto ὑπὲρ ὅλων, *pro toto illo negotio*; ſeu, *in totam iſtam negotiationem*; *in vniuerſum*. V. 34, πρὶ retinere nil vetat. ſiquis tamen περὶ malit, fruatur ſuo iudicio. V. 43, ὀπιδεικτικοὶ λόγοι ſunt demonſtratiui generis orationes, vt panegyricæ. ſic ſupra 87, 1.

P. 92, v. 14, χρησῶν referendum videtur ad nom. ſingul. χρήσης, *vſurarius*: quo vſus eſt etiam pag præced. v. 43. V. 34, pro ὁρῶν legendum vel ὁρῷ, vel ὁρῴη: quod Stephanus quoque in ſuæ editionis margine adnotauit. V. 47, quidam cod. νομίζομεν, præſ. tempore: vt adnotauit idem Steph.

P. 93, v. 4, pro coniunctione ἤ quidam cod. habent articulum οἱ, vt Stephanus adnot. V. 6, quid. cod. οὔτε ἡλικίᾳ, οὔτε γῆρᾳ. V. 9, q. c. οὐχ ὅπως ἵνα Ἀθηναῖον ἵνα. V. 16, in exemplari eſt αὐτοῦ: perperam. V. 20, q. c ἄφρκτ. plurali numero. V. 21, forſan rectius πισήσαμεν, optatiuo verbi modo, vt ſequ. v. Ibidem q. c. habent, ἃ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσι: & ſeq. v. τύπος, accuſat. caſu. Poſſes etiam legere, πισήσαμεν Λακεδαιμονίοις ἃ κελεύουσιν: vel, ποισήσαμεν Λακεδαιμονίοις τὰ κελευόμενα, vt infra 97, 45. V. 23, ὑμῖν habet etiam Aldus. Stephanus maluit ἡμῖν, in prima perſ. V. 24, quid. cod. μὴ πείθω, *non perſuadeā*. V. 28, forſan rectius καταδουλώσασθαι, vt ſeq. v. ἀπεστερῆσαι. Eodem v. 29 fortaſſe rectius cum articulo, τῶν ὑπαρχ. ἀγ. Seq. v. quidam cod. hab. τοσούτῳ μᾶλλον ὀπιθυμ. vt Steph. adn. V. 37, nota hic ἔσεσθαι vſurpatum pro ἐλεύσεσθαι.

P. 94, v. 1, in hunc Dionyſii tractatū multa & prolixe adnotauit Hier. Wolfius in ſua Iſocratis editione Græcolatina: quæ deinceps ſuo quæq; ordine ac loco ſubiungere viſum eſt: ne vel præſtātis illius viri labores contemniſſe, vel lectorum commoda neglexiſſe videremur. Quia vero etiam de meo pauca nōnnusquam additurus ſum, vt inter Wolfianas & meas annotationes diſcrimen teneatur, Wolfianis in fine apponā principem nominis litterā W, meis nullum ſignum adiiciam. Vt igitur ad rem veniā, v. 2, pro ὅτι ἡ ὀγδοηκοστὴ ⊖ ἕκτης, Plutarchus in Iſocratis vita habet κατὰ τὸν ὀγδοηκοστὸν ἕκτον. W. V. 7, pro τὸν βίον ἀπὸ τούτης ἔχοντες τὴν ἐργασίας, Plutarchus habet, εὐπορήσαντες ἀπὸ τούτων: quod eſt plus quam τὸν βίον ἔχοντες. niſi βίος, id eſt victus, κατ' ὀπτασιν αὐτὴ τὸ πλοῦτον, i. pro diuitiis accipiatur. W. V. 10, Prodicus, Gorgias, Tiſias, neq; ⊖φοὶ, i. ſapiētes, (a profeſſione quidem) quod nomē, vt arrogans, repudiatum erat; neq; philoſophi, neq; oratores; ſed ſophiſtæ dicebantur. etſi. n. in Græcia maximum eorum nomen fuit, propter ſapientię opinionē; profeſſioni tamen ⊖φ. σῶν, non ⊖φῶν titulus tribuebatur. Philoſophia igitur in genere pro liberali doctrina culturaq; ingenii accipiēda eſt: quam q̄ illi omnium rerum ſciētiam profeſſi, doctrinarum genera, vt Dialecticā, Rhetoricam, Philoſophiam, confuderunt. hoc. n. ſignificat vocabulū περιμέλω, (v. 22) Gorgiam permiſcuiſſe omnes ſcientias. W. V. 15, exēplar noſtrū habet πρῶτα ⊖ κυριώτερα, diuerſo cōparationis gradu: vt ſupra quoque in Lyſia, 82, 22. ego hic Wolfium & rationem ipſam ſequi malui. Porro etſi Inuentio (vt idem Wolf. hic adnotat) & Diſpoſitio & Elocutio, ipſius eloquentiæ præcipuæ partes ſunt, per ſe conſideratæ: tamen illa ſine Memoria & Pronūtiatione obmuteſcit, nec in publicum prodire audet. Referanturq; hæc verba ad auditores ⊖ πρὸς τὸ ὀργανικὸν λόγον: vt Plutarchus in Catone Vticenſi ait; ἔφη ⊖ τὸ ὀργανικὸν λόγον, ἀξιῶν ὥςπερ

ἐν πα-

ἐν πόλει μεγάλῃ, τῇ πολιτικῇ φιλοσοφίᾳ, & μάχιμόν τι περὶ παιδεραστίαν. Hæc W. V.22, Ἑλληνικῶν nomine intelligenda ea sunt quæ ad salutem, concordiam, dignitatem totius Græciæ pertinent. cuius generis sunt Plataicus, Areopagiticus, Panegyricus, Symmachicus siue εἰρηνικός. nam Athenienſium respub. totam fere Græciam cõplectebatur. βασιλικῶν vero appellatione intelligo orationes ſcriptas Archidamo Nicocli, Dionyſio, Philippo, & fortaſſis aliis. Poſſunt tamen & intelligi res Perſarum; quorum rex Artaxerxes Mnemon, Cyri minoris frater, κατ' ἐξοχὴν ὁ μέγας βασιλεὺς dicebatur, & ipſe βασιλέα βασιλέων. ſe appellabat. W. V.23, in τ῀ πρὸς Γοργίαν, pro τῷ Γοργίᾳ, elegans eſt periphraſis proprii nominis; qua interdũ & comites, amici, diſcipuli, collegæ intelliguntur. οὐ συλλέγμασι δὲ λέγει, ἀλλ' αὐτοῖς αὐτοῦ λόγοις. i. ὑπὸ τῷ Γοργίου, vel & ὑπὸ τῶν ὁμοτέχνων & ζηλωτῶν, a Gorgia, vel eiuſdem cum Gorgia & Protagora profeſſionis hominibus, & ſectatoribus eorum. Hãc aũt diſtractionem eloquentiæ & ſapientiæ reprehendit Cic. in lib. de Oratore, & coniunctionẽ Gorgianã & παντεπιστημοσύνην φιλοσοφικὴν requirit. W. Ibidẽ ἐχώρησεν, *Abiit*, *Se contulit*, *Implexus eſt*: a verbo χωρέω. apud Plutarch. vero, χωρίσας πρῶτος: i. *ſeparauit ſeu diſtinxit primus*, a verbo χωρίζω. Magna eſt aũt ad diſcendum cõmoditas, ſingula ſeorſim tradi; tametſi artes, quæ natura inter ſe cohæreant, & vno veluti orbe, quemadmodum & virtutes, contineantur, & ἐγκύκλιον παιδείας nomen obtinuerint. Magis & vitæ mortalium expedit, vt tardiora & anguſtiora ingenia vnum aliquod doctrinæ genus probe teneãt, q̃ vt & inani labore ſeſe excrucient, & alios vana profeſſione & παντεπιστημοσύνης decipiant. W. V.25, veriſſima ſunt hæc Hocratis præconia, modo ne pigeat accurate & crebro relegẽdo, noſ ipſum experiri. nã ſcitu ea eius, & prudentiam augẽt, & ingenũ inſtruunt. nec prudentes tantum & oratores, ſed & bonos viros eſſe iubẽt; ſi in bonum ingenũ inciderint. W. Προβιβάζει vero ſi quis malit προβιβάζῃ nõ multum fortaſſe a ſcopo aberrauit. Seq. v. idem W. pro παραλείπεται mauult παραλήγεται. Sequens periodus, proteraſis eſt; cuius antecedẽs, participio παρεπισάμενος finitur: verbũ ἐπεύχεται, periodi apodoſin orditur. W. V.28, ἐν τοῖς δικανικοῖς, vt Hyperides, Demoſthenes: ἐν τοῖς πολιτικοῖς, vt Timotheus. W. V.29, πρὸς κοινὰς τ῀ Ἑλλήνων & βαρβάρων. i. res a Græcis cõtra barbaros, & a barbaris cõtra Græcos geſtas, vt Ephorus & Theopompus. W. V.30, κατ' ἀποικίας τὰς ἐκ τῆς πόλεως, vt Athen. redundãte in ſua vrbe ciuium multitudine, colonias (vt in Panegyrico & Panathenaico indicatur in varia loca deduxerunt; eodẽ modo Iſocrates fatum loquentiã in multas Græciæ vrbes, recte inſtitutis a ſe diſcipulis, tam q̃ colonis miſſis, propagauit. Sicut aũt ſeq. v. Dionyſius dicit, τὰς λογικὰς ἀποικίας χρηματίζειν, ita in Buſiride Iſocrates, ἐκ τῆς φιλοσοφίας χρηματίζεσθαι ζητῶσι. Plutarch. ἐρώτευον ὅσον οὐδέπω τῶν εὐπόρων ἐστί. eſt. n. χρηματίζεσθαι pecunias colligere, opes acquirere: vnde χρηματιστικὴ, rei quærendæ ſcientia, ſeu pecuniæ faciendæ ratio. & apud Ariſt. ὁ χρηματιστὴς βιαίους τὰς ὁδούς. W. V.32, in δυοῖν δέοντα cenſet idem W. eſſe ἀνακόλουθον & ſingularẽ locutionem, pro δυοῖν ἐλάττω, *duob. deficientibus*. Sed vtrumque loquendi genus ſuam habet ſtructurę rationẽ. nam in hac phraſi, cõſtructionis ordo eſt, ἐπὶ ἑκατὸν δέοντα δυοῖν, i. ἐλλείποντα δυοῖν, ratione indigentiæ: (vt inf. quoq; 142,35) cum vero Demoſth dicit, πεντήκοντα μναῖς δέουσας ἕλαβε τεττάρων ταλάντων, abſolute ſunt poſiti genitiui illi, μναῖς δεούσας. Ad prius loquẽdi genus accedit apud Cic. *Duodeuiginti* & *Duodequadraginta*; apud Varr. *Duodetrigintæ*; apud Plin. *Duodequinquaginta*, *Duodeoctoginta*, *Duodenonaginta*. Immo & *Duodetricies* dixit idem Cic. *Duodequadragenis pedes* Plin. *Duodequadrageſimus annus* Liuius, *Duodequinquageſimus annus* Cic. & vt Thucyd. ait δέοντες ἐπὶ τοῖς τεσσαράκοντα ἔτεσι, ita Cic. *anno vndecimo ſupra ſeptuageſimum poſt eius mortem*: & Liu. *Undetrigeſimo die poſt fratris mortẽ*. V.33, γνώμην ἐγνωσάμεθα. *conſilio ſententia, ſeu decreto vſus*: i. cum decreuiſſet; ita. n. decreuerat. Ibidẽ, ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς ἡ πόλις, ſc. καταλυομένοις ἢ ἀπολλυμένοις, *vnà cum pereuntib. reipubl. fortunis*. & συγκαταλύσαι τὸν βίον ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τ῀ πόλεως, eſt *Vitã cum republ. concidere*. vt Cic. *Cũ ſuperſtitem eſſe reipublicæ, ne ſi liceat quidem, velis*. Plutarch. idem dicit his verbis, ἐξαγαγὼν ἑαυτὸν τῷ βίῳ δι' ἀσιτίας ἀπροαιρέτως. ſententia eſt, eum ſibi vltro necẽ inedia conſciuiſſe. quod idẽ & Pomponius Atticus fecit. & eſt ἀποκαρτερεῖν vitam inedia aut laqueo finire. W. V.34, πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ, *quomodo vtetur fortuna*, ſeu ſucceſſibus: i. moderaténe vſurus eſſet victoria, an vero ſuperbe, crudeliter & tyrannice graſſaturus. Quanta aũt fuerit poſt eã Philippi victoriã populi Athen. trepidatio, per quam elegãti hypotypoſi deſcribit Lycurgus in oratione κατ' Ἀεωκράτους. W. V.35, quidam poſt κεφάλαιον δὲ distinguunt. ego cũ W. aduerbium hoc ad ſequentia referre malui, hoc ſenſu; *quæ igitur ſcripta de eo comperimus, ſummatim hæc ſunt*. Porro declaratio harũ dicendi virtutũ & vitiorũ, (inquit idem W.) petatur ex Hermogene & aliis Græcis & Latinis, qui de arte dicendi ſcripſerũt. V.36, vt hic dicit καθαρεύειν τὸν ὄγκον Λυσίου, ita ſup. in Lyſia, 82, 23, κατὰ τὸ καθαρεύειν τὸν ὄγκον, οὐδεὶς τ῀ μεταγενεστέρων Λυσίαν ὑπερέβαλετο, ἀλλ' οὐδὲ μιμήσασθαι πολλοὶ δεδώκασιν ἔχον, ὅπερ μιμήσεως Ἰσοκράτης. καθαρεύοντος δὲ καὶ τοῦ ὄγκου, μετέχει Λυσίου, ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἴσως ἔμειναι δοκεῖ γλυκὺς ὁ ἀνήρ. Cũ vero ibidem ſubiungit, οὐδὲν εἰκῇ πεθεῖτο ὄνομα, delectus verborum intelligatur; quæ nobis nõ ex vernaculo ſermone confingenda, & temere coniungẽda ſunt; ſed e probatis auctorib. petenda, ſine quib. & loqui & ſcribere erubeſcendũ. niſi forte aut rei nouitas, aut Latini ſermonis egeſtas, aut ipſum profeſſionis & argumenti genus, (a cuius vſu receptis loquendi modis in graui. negotiis recedere, non eloquẽtiæ ſed ſtultitiæ fuerit) aliud coegerit. Si. n. eloquentiæ finis eſt, rerum explicatio, & perſuaſio auditorum: quid profuerit, afferre verba ſane elegantiſſima, & fortaſſis ad rem accommodata, non ea tamen, quæ ab iis quorum intereſt, intelligantur & probentur? Iſta igitur Ciceroniana imitationis admiratio, propria eorum eſt qui ſua ſcripta ad memoriam eruditę poſteritatis pertinere volunt: qui & pauci ſunt, & eſſe multos non eſt neceſſe. reliqui, aut lingua ſibi vernacula & ſcribant & loquantur, (quod plerique faciunt) aut pro ſuę quiſq; profeſſionis genere, iis verbis & loquendi modis vtantur, qui & receptiſſimi ſunt, & facillime ab omnib. intelliguntur. quæ ideo annoto, quod nimium quoſdam in hoc genere curioſos & ſcueros exactores eſſe video, & diuerſiſſimis pedibus eundem inducere calceum. W. V.37, ἀκριβῶσαι, id eſt ἀκριβῶς διαφυλάξαι. Ibidem ἡ κοινὴ διάλεκτος oppoſita τῇ γλωττηματικῶν & ξένων ὀνομάτων χρήσει. W. Seq. v. ἀπηρχαιωμένα ſunt *Antiquata & obſoleta*. σημαῖνει vulgata lexica exponunt *Quæ notant aliquid*: σημεῖον, *Signũ, Punctum, Nota, Coniectura*. ego igitur verti *Obſcura*; quib. intelligendis Tireſia cõiectore ſit opus. Quod ſi nõ placet, accipe αἱ ἐπὶ τ῀ γλωττηματικῶν & ὠθισμένων, i. pro iis q̃ nõ omnib. nota ſunt, & quæ

critici obeliſcis confoderunt. Ibidem πέφευγε pro φεύγει, *Fugit*, Non admittit, Auerſatur. Hermogenes; τὸν περὶ τοὺς ποιμένας ἑρμηνείαν δεῖ τὴν μὲν ὀλοσχερῆ ἀποδιερχομένην ἔᾳ, καὶ ἥκιστα σημαίνοντα, αἱ δὲ ἰκφεύγουσι τοὺς ἀκροατὰς ἔφοδοι. Aliquanto poſt videtur τοῖς ἀπηρχαιωμένοις καὶ σημαίνουσιν opponere, τὰ κύρια καὶ σωζόμενα καὶ κοινὰ ὀνόματα: & addit, ἡ δὲ Ἰσοκράτους λέξις, περιελαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προσῆλθεν. vt & Hermogenes & Dionyſius τὸ σημαίνοντα καὶ τὸ τροπικὸν accipere videantur. Sed nihil affirmo, ἐπέχων καὶ διασκεπτόμενος, μᾶλλον δὲ ἀγνοεῖν παλαιὰς ὁμολογῶν. ἀπροσκαλία ibidem verbum affectationi valde conueniens. nam qui elegantiæ ſine iudicio ſtudent, inepti & ridiculi fiunt ex imperitia, ignorantes quid deceat aptumque ſit. Hæc Wolf. In ſequentibus etſi excuſari & tolerari vulgatam lectionem poſſe cenſet idem Wolfius, tamen veretur ne inuerſus ſit ordo, & ea quæ his ſignis incluſa ſunt, ponenda ſint poſt quartum ab hinc colon; hoc modo: καὶ κέκραται συμμέτρως· πόθεν φαίνεται παραπλήσιον ἔχειν, καὶ τὸ ἐναργές· ἠθικὴ πέφυκε καὶ πιθανή· κεῖται δὲ τοῦτο τροπικῶς φασὶν ὀλίγον τὶ διαλλάττειν τοῦ λιτοῦ· καὶ προσῳδία ἣ οὐκ ἔστιν ὡς ἄρα ἐκείνη. id eſt, *& mediocriter temperata eſt, & perſpicuitatem habet, ac euidentiam eandem; moratag; eſt & probabilis. quod vero ad tropos attinet, nonnihil a Lyſiæ dictione diſtat. neg; vero ita rotunda eſt etiam, vt illa.* Idem ibidem ad τὸ τροπικὸν φασὶν adnotat hoc Ciceronis in Partitionibus; *Vnum genus eſt eloquendi ſua ſponte fuſum, alterum verſum atq; mutatum.* V. 39, πόθεν φαίνεται perſpicuitatem ſignificat, τὸ ἐναργὲς euidentiam καὶ ὑποτύπωσιν, quãdo res cum illuſtri ſpecie quaſi in oculos incurrit, vt non tam narrari quam geri videatur. Fuit πόθεν ἐναργείας ὄνομα Epicureis valde tritum, qui contendebant, iudicium omnium rerum eſſe penes τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι. W. V. 40, ἠθικὴ πέφυκε. ἤθη dicuntur affectus leniores & ſuauiores: contra, πάθη, vehemẽtiores. Cicero, *O poema tenerum & moratum, atque molle:* ἠθικὸν ποίημα. W. Ibidem ſi retineatur vulgatus membrorũ ordo, tollenda videtur καὶ ante προσῳδία: hoc modo, ἠθικὴ πέφυκε καὶ πιθανή· προσῳδία ἣ οὐκ ἔστιν. Ibidem W. ad προσῳδία hæc adnotat: Rotundus dicitur globus: rotunda vero dici videtur oratio, in qua extrema cum mediis & primis ita cohærent, vt omnia plana, æquabilia, & optime inter ſeſe connexa ſint, nec deſit nec redundet quidquam. V. 41, συσκευασμένη, quaſi in procinctu ſtans, & ad pugnam inſtructa. a κρόπις fit συσκροπίω, ita coniungo & quaſi coagmento & compingo, vt elegantia & pulchritudo quaſi plauſum excitet. vel συσκευασμένος λόγος eſt oratio denſa & velut hamis inter ſe conſerta, vt de Demoſthene Quintilianus ſcribit; apud quem συγκεκροτημένοι τὰ πολέμια dicuntur viri in re militari conſummatiſſimi. W. Ibidem animaduertendum Dionyſii conſilium, cum ait πρὸς ἀρχὰς δικανικὰς εὔθετος. cum enim oratorem inſtruat qui in foro, in curia, in concione, grauiſſimas cauſſas agat: monet ea vitanda eſſe in Iſocrate, nec temere imitanda, quę ad oſtentationem & oblectationem magis faciũt, quam ad ſerias cauſſas agendas. Sic & ſuus honos Iſocrati conſtabit, qui in ſuo genere decorum obſeruauit, (auditoriis enim, vt Fabius ait, non iudiciis ſe compararat) & lectoris imitationi conſuletur, ne in diuerſo argumento a decoro aberret, εἰς κακοζηλίαν ἐξοκείλας. W. V. 42, κατασκελεῖν Heſychius exponit κατασκελετεύειν, ταῖς ὀδοῦσι καταφαγεῖν, attenuare vſq; ad oſſa, carnem arrodere & deuorare. quod equidem haud ſcio an huc pertineat. Nam Iſocratis oratio nõ vix oſſibus hæret, vt oues Ægonis apud Virgilium: ſed, vt illa Chæreæ Terentiani Pamphila, ſucci plena eſt. σκέλος Heſychius πόδα interpretatur, & ait ἐπὶ τοῦ πεφυσημένου καὶ τοῦ φορτικοῦ, id eſt de homine vel negotio tumido & moleſto vſurpari. Quid igitur ſi κατασκελὴς λέξις claudicãs potius, & alterum quaſi pedem tamquam onus quoddam trahens intelligatur, quam macra vel tenuis? Diuinare hic neceſſe eſt. nam omnia lexica, & vetera & recentia, quæ quidem nanciſci mihi licuit, me deſtituunt in multis vocibus & loquendi formis. nihil Heſychius hic, nihil Suidas, nihil Pollux, nihil Etymologicon, quantumuis magnum; nihil etiam Varinus, Budæus, Camerarius. tu ſi quid habes, candide imperti. W. V. 43, obſeruetur hic verbi πάσχειν ſignificatio, quæ τῶν μέσων eſt. quidquid enim ſeu boni ſeu mali accidit, quocumq; modo homo vel animo vel corpore afficiatur, πάσχειν dicitur. W. V. 44, verbum πλεῖν ſæpe ad inuentionem & elocutionem poeticam refertur; a qua compoſitione numeroſa oratio, quæ eſt quaſi poema quoddam, laxioribus numeris aſtrictum, vt Cicero vocat, non multum abhorret. poteſt tamen πεπιεσμένη intelligi ſimpliciter; Iſocraticam compoſitionem de induſtria comparatam eſſe ad oſtentationem & magnificentiam. W. V. 45, ἐκ παντὸς διώκειν legitur etiam ſeq pag. v. 15: & infra 99, 17: pro quo alibi ἐκ παντὸς δρόμου. V. 46, παρθήναλα lexicographi exponunt ὅμοια, ἀκόλουθα, ἐγγὺς ἀλλήλων, id eſt æqualia, conſequentia, inter ſe vicina. itaque φωνήεντα παρεμπεσόντα ἀλλήλοις θέσεις ſunt vocalium conſequentes ſeſe poſitiones. quæ etiam συγκρούσεις φωνηέντων dicuntur, concurſus & hiatus vocalium, cum vocalis vocalẽ, nulla interpoſita conſonante, ſequitur. Quæ cum aperto & hianti ore pronuntientur, inſuauem, repetitæ crebrius, faciũt elocutionem. Cicero; *habet ille tamquam hiatus concurſu vocalium, molle quiddam.* W.

P. 95, v. 1, ᾠδὸν & κύκλον pro eodem accipio. Hermogenes lib. 4 εὑρέσεων, cap. 8, κύκλον inter figuras numerans, tale exemplum affert: *Tibi quidem fuit fur pater; ſiquidem fuit ſimilis tibi.* Cum vero in circulo æquãlia omnia ſint & plana, transfertur hæc vox etiam ad æqualem & ſingulari induſtria connexam orationem. W. Ibidem ῥυθμοειδὲς eſt (inquit idem W.) quod habet ſpeciem rythmi: cuius generis exempla ſunt infinita in Iſocrate, quę conficiuntur διὰ τῶν παρομοιώσεων καὶ παρισώσεων. Dicuntur autem ῥυθμοὶ numeri oratorii, itemque ὁμοιοπλεύρους, quibus vulgarium linguarũ poemata magna ex parte conſtant. cuiuſmodi ſunt etiam iambi iſti Chriſtiani, Θεὸν δίδοντος οὐδὲν ἰσοῖ φθόνος· καὶ μὴ δίδοντος, οὐδὲν ἰσοῖ πόνος. V. 2, obſeruetur pleonaſmus, μᾶλλον οἰκεότερος, pro μᾶλλον οἰκεῖος. W. Ibidem vulgata ſcriptura χρήσεως, nimium derogat Iſocrati, tamquam ad nullam rem vtili: etſi hoc a Catonis ſententia non abhorret; ὃς τὸν Ἰσοκράτους διατριβὸν ὀπτησκώπτων, χρῆν φησι πρὸς αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς, ὡς ἐν ἄδου χρησομένους ταῖς τέχναις, καὶ δίκας ἐροῦντας. Sed non obſcurum eſt, ῥήσεως eſſe legendum: vt intelligatur, lectioni & recitationi magis conuenire ſcripta Iſocratis, quam pronuntiationi & contentioni oratoriæ. W. V. 3, ἐκ χρὸς βοηθεῖν τοῖς πράγμασιν, eſt μετὰ πάσης ὀπωθείας, hoc eſt ſummo ſtudio, rebus ſuccurrere, confeſtim, nulla mora interpoſita. vtrum vero ἐκ χρὸς θεωρεῖν ſignificet attentiſſime contemplari, an obiter ſpectare, celeriterque percurrere, vel e libro legere, vel recitantem alium audire, equidem dubito. inclinat tamen animus, vt credere libeat, τὸν ἐκ χρὸς θεωρίαν idem eſſe quod

ἀνάγνωσιν,

ἀνάγνωσιν, id est lectionem seu recitationem in auditoriis, vel etiam priuatã. Alcidamus in oratione κ᾽ Σοφιστῶν, hoc idem videtur dicere λόγον ἐκ βιβλίων ἀπομνημονεύειν. & Hieronymus philosophus infra (99,14) dicit Isocratem εἰς ἀναγνώσου παιδὸς φωνὴν καταδῦναι. Siquis autem πρὸς ἐκ χάρος ἀκρόασιν interpretari mauult πρὸς παραχρῆμά τε & ἄπονον δοκοῦν, ἢ πρὸς ἀπόθυμον & ἐκουσίαν, ἢ πρὸς ἀκροατὴν ἑκόντα: ἢ πρὸς πωλουμένων, haud impedio. W. V.4, quod hic dicit Isocratis orationes οὐκ ὑποπίπτειν τοῖς ἐν ἐκκλησίαις & δικαστηρίοις ἀγῶσιν, id ei contumeliosum nõ est. nec enim ipse dũtaxat in oratione περὶ ἀνδρὸς ita preclare se defendit, sed a Quintiliano & Cicerone etiã excusatur. Dionysius cauillidicos monet ne temere quiduis ab Isocrate in conciones & iudicia transferant. W. V.5, πολὺ τὸ παθητικόν: quia sæpe auditor ad irã, odium, inuidiã, indignationẽ, & alios acriores affectus incitatur. W. τὸ πῆ ὄγκωσα δέχεται περιόδους: quoniã vehemẽtes affectus breuitatẽ postulant, & frequentationẽ breuium siue commatum siue mẽbrorum: periodus contra, plixior est, & æquabiliter fusa. W. Ibidem vulg. libri pro παρομοιώσεις h. l. ὁμοιώσεις. ego W. sequi maluj; quia supra quoque in Lysia similiter παρισώσεις & παρομοιώσεις copulãtur a Dionysio, 96,9: & infra in hoc ipso Isocrate, 99,18: & 103,38. V.6, ὁ τοίνυν τῶν ῥημάτων κόσμος πολὺς ὅσος παρ᾽ αὐτῷ: nimium esse dicit Isocratẽ in exornando. W. V.7, distinguendum videtur post κατασκευὴ: vt sensus sit, Isocrates, vel Isocratici rũ figurarum ornatus, reliquã structuram orationis impedit, molestiorem efficit. nec. n coniunxerim ego verba sic; λυπεῖ πολλάκις, sc. τοὺς ἀκούοντας, περισπάμενος τὰς ἀκοὰς τῷ δοκεῖν κατασκευὴ. Sententia certe est, eam esse nimiũ in exornando, eaq; re parere fastidium: sicut & mellis copia in fel cõuerti dicitur. Porro περισπάμενος τὰς ἀκοὰς ad verbũ sonat, *Assistens auribus*. eandemq; hanc formulã paulo post repetit, (99,20) τῷ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδ᾽ ἐν ὥρᾳ, περισπᾶσθαι φημὶ τὰς ἀκοάς. Sic Demosth. in Epitaph. ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο, καὶ ὑπερβολὴ τῷ λέγειν καλῶς, περισπᾷ τοῖς ἀκούουσι. i. *citra vero hanc* (benevolentiam) *quantumuis excellès eloquentia, offendit auditores*. Budæus exponit ἀναπλήττειν & ἐμποδίζειν & περισκρούειν, aduersari, obsistere, obstrepere, obsidere aures & offendere, fastidiis auriũ adhærescere, vt Cic. loquitur. Idẽ κατασκευὴ interpretatur orationis structuram atq; opificiũ, & artificem cõpositionẽ. Hoc igitur vult Dionysius, Isocratẽ nimia frequẽtatione similium figurarũ impedire attentionẽ auditorum, aurib. fastidiũ ingerere, obtundere aures, vno aliquo loco sic defatigare, vt cetera minus attẽte & cupide accipiãt, & περὶ τὰ λοιπὰ ἀπροσκόπους ἔχειν τοῖς ἀκροαταῖς, vt verbis Demosth. vtar. Epicurus eodem verbo vtitur in epist. ad Menœceũ, ὅτε δὲ περισπᾶται αὐτῷ τὸ ζῆν, *neq; enim eum tedet viuere*. Vtinã vero nostris temporib. summum scriptorum & vnicum esset vitiũ elegãtia nimia, quæ in Isocrate reprehẽditur: quod perinde est ac siquis in formosissima & potẽtiss. regina immodicã venustatem & ornamentorũ excellentiam vituperaret. W. τελῶν ὄντων: in Rhetoricis ad Herẽn. paulo aliter; *Elocutio commoda & perfecta, tres res in se habere debet; elegãtiam, compositionẽ, dignitatem*. W. V.9, ἢ ἐκ τούτων ἀφ᾽ ἡμῶν εἰσι: i. ἢ σωθέντος τῶν ὀνομάτων, ῥημάτων aũt nomine intelligi possunt & verborũ & sententiarũ figuræ, quæ & in grandi & mediocri & tenui genere orationis sæpe diuersæ sunt. sed tamẽ ad conformationẽ periodorũ, quarum magna est varietas, potissimũ pertinere puto. W. V.10, πρὸς εὐφωνίαν ἐντείνομοιτικῶς paulo ante aliis verbis dixit, περιόδῳ & κώλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα ῥυθμοφδεῖ. Isocratẽ sæpe cãtorẽ agere potius quam oratorem, significat. qua de re fertur Augusti iocus in quendã ineptum lectorem; *Si legis*, (inquit) *cantas: si cantas, male cantas*. Cic. lib. 3 de Oratore, cum de numeris præcipit, hãc curiositatẽ improbat: *Nec sunt hæc* (inquit) *rythmicorum ac musicorũ acerrima norma dirigenda*. W. V.11, rectius mutata coniunct. cũ Wolfio legemus χειμαπίζει ὁ φορτικῶς. Ad hæc vero intelligenda (inquit idem W.) subtili iudicio & accurata cognitione eorũ quæ a Cicerone in Oratore perfecto & a Strebæo in doctissimo libello de Elocutione & cõpositione traduntur, est opus. Interim tamen adolescentes hoc saltẽ cogitent, quãta diligentia requiratur non modo ad eloquentiæ laudem parandam, sed ẽt ad vitãdas orationis ineptias. W. Idẽ ad φορτικῶς hæc adnotat: φόρτος & φορτίον, *onus*. hinc φορτικὸς, *grauis, molestus, importunus, indoctus*. nã οἱ χρήσιμοι & οἱ φορτικοὶ, sæpe opponũtur. τὸ περιέργως igitur καὶ φορτικῶς, vituperationis sunt, non laudis. nam prius, immodicã curam; alterum, fastũ & tumorem significat. Mox τὰ πολλὰ περίεργα χρήματα & φορτικὰ φεύγειν, ponit in laudib. Isocratis. W. τὰ πολλὰ, i. ὅτι τὸ πολὺ, *plerumq;*: vel ἐν πολλοῖς, *in multis*. W. πῶς πέρρωθεν λαμβάνει ornamenta nõ sollicite qua sita, sed vltro oblata esse videri debent. W. V.12, inclusa ἢ, addita ex eodẽ W. V.19, λύειν πρὸς περίοδον εὐγενεῖς hoc videtur velle, aut quod periodum non semper affectet, aut simplicius & minus curiose cõponat: τὸ κεκοσμημένον εἰς περιόδους, vt Philostratus loquitur. W. Quod vero dicit, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβ. πολ. καὶ δικ. ex eo apparet, non defuisse iudicium Isocrati, sicut nec Ouidio poetæ; sed vtrũq; & argumenti rationem habuisse, & ingenio suo indulsisse. W. V.23, ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων, *voluptate alliciens auditores*: i. propter suauitatem libenter audiũtur Isocratis orationes. W. V.25, legi ẽt possit τὰ σωρευόμενα κόσμοις ὁπόθεν, *quæ aliunde colligunt & adiscisunt ornamenta*; seu, *completa aliunde collectis ascititiis ornamẽtis*. σωρεύειν est *undiq; colligere, corrogare*, ἀπὸ τοῦ ἐραίνειν, quod inter alia significat πρὸς ἀπὸ τῆς συμβολῆς ὁμοίων σωρηγεῖν, i. collectã, stipem, symbolam a singulis collatam. Cicero; *Quoniã collectam a comuna Crasse exigis*. W. Ibidem πέφυκεν ἔχειν, *natura habet*: βέλεται ἔχειν, *affectat*. verba elegãtia de reb. natura insitis, & iis quæ voluntate ac studio, conatu præsertim parũ felici, quæruntur. W. V.29, sicut ędificium omnib. suis partib. ac numeris absolutũ, dicitur κατασκευὴ οἰκοδομήματος: sic κατασκευὴ λόγου intelligatur totũ corp^9 & structura orõis. alias κατασκευὴ est cõfirmatio: cui opp. ἀνασκευή. W. V.31, nobiles statuarii fuerũt quos hic nominat: Phidias & Polycletus, grandiores; Calamis & Callimachus, ὁ κακοζήλιχος opinor, subtiliores, Dionysii iudicio; in quo & nos acquieſcimus. Cicero Calamidis signa dura esse dicit, in Bruto; vbi etiã de aliis artificib. iudicat: quorum elogia & opera qui desiderant, consulant Pausaniam. W. V.33, αἱ μὲν, Calamis & Callimachus: οἱ δὲ, Polycletus & Phidias. W. V.34, τὰ μικρὰ, seu minutas res, intellige controuersias forenses: etsi his Cicero alicubi principatum in eloquentia tribuit: magnas vero, eas quæ ad reip. statum ac totius Græciæ principatũ pertinent. moleste sane fert Isocrates, tũ in Panegyrico, tũ alibi, suas orationes cũ rixis cauillidicorũ ab imperitis & inuidis ineptissime cõferri. Et τῶν ῥητόρων vocabulũ nõ generaliter ad oẽs orat. hoc loco referendũ: (quamq; id quoq; alias recte fieret) sed singulatim de Isocr. & Lysia intelligendũ. W. V. 37, Eloquẽtia reb. & verbis cõstat. Elocutio, verbo-

rum est; de qua hactenus: Inuentio, ad res pertinet: Dispositio, Memoria, & Actio, ad vtraq;, tam ad res quam ad verba, referuntur. τεχνικὸν igitur τόπον, cui ὁ λεκτικὸς τόπος opponitur, & τερπναλικὴν οἰκονομίαν, (vt paulo post appellat) de tractatione rerum intelligo, sicut in libello περὶ συνθέσεως ὀνομάτων (pag. 1, v. 13) explicat, cum διτλῶν περὶ τοὺς λόγους ἄσκησιν esse tradit. quem locum ad res melius intelligendas cum hoc conferre poteris. W. Idem W. pro τεχνικῷ τοῦτο mauult τεχνικῷ τούτῳ: quia non infra tantum sic legitur, 98, 39: sed etiam supra in libello περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. Sed cum hoc ipsum τοῦτο nomen infra in eadem signif. repetatur, (114, 31, 34: 194, 34) ac pro eodem vsurpentur τύπος, χαρακτὴρ, εἶδος, ἰδέα, vt in principio harum Adnotationum ostendi, ferri & hæc lectio fortasse poterit. V. 38, εὕρησις πολλὴ καὶ πυκνὴ, id est inuentio copiosa & densa, intelligatur quæ nullum argumentū, quod seruire causæ possit, prætermittit. Densitas, in eo est, cum argumentum argumēto veluti vrgetur, ad repellendum & prosternendum aduersarium, vt fit in acie bellica. W. V. 39, etsi Inuentio non est inuētio, sed stultitia potius, si ea proferat quæ causam non adiuuent, sed lædant: tamen vtile est, Iudicium (κρίσιν) inuentioni oratoriæ & dialecticæ adiungere, admonendi causa; vt non modo nocitura vitentur, sed ea etiam quæ plus prolixitatis quam vtilitatis habitura sint. Pendet autem hoc iudicium partim ab ingenii bonitate, partim ab experientia & vsu rerum. Multum etiam confert multiplex eruditio, & accurata eorum lectio qui iudicio valuerunt; hoc est, qui nihil approbant temere, nec spectant quis, sed quid & cur quisque aliquid dicat. Hoc iudiciū eruditionis insignis fructus est in quolibet disciplinæ genere, vt vera a falsis, certa ab incertis discernātur, quantum fieri potest, nec obscuritate rerum ipsarum, nec ingenii humani imbecillitate impediente. V. 40, ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, *Argumentorum elaboratio, In tractandis singulis argumentationib. diligentia.* ἐπιχείρημα & ἐνθύμημα hic promiscue argumentum significant quo rei dubiæ fides fit. ἡ κατ' ἐπιχείρημα, pro ἑκάστου ἐπιχειρήματος: ἐξεργασία vero appellatur ipsa tractatio argumenti perfecta, & expolitio. qua de re consulantur Rhetorica ad Herennium. W. τὸ διαλαμβάνεσθαι τῶν ὁμοιδίων, id est ἡ διάληψις. ἐπεισόδιον vero, τὸ εἰσφερόμενον τῷ διαύλῳ πρὸς γέλωτος χάριν, ἔξω τῆς ὑποθέσεως ὄν· καταχρηστικῶς δὲ, τὸ ἐξαρτύσιον ἅπαν τερπνὸν. id est, Episodion dicitur quod extra fabulæ argumentum infertur, excitandi risus gratia; & per abusionem, quidquid a proposito alienū est, & ad negotium de quo agitur, proprie nō pertinet. videtur igitur fere idē esse quod παρέκβασις, i. digressio. W. V. 41, ἰδίαις μεταβολαῖς: siue mutatio figurarum, siue digressiones, ac potius vtraque intelligantur. Sed quid si pro ἰδίαις legis ἡδείαις, *iucundis. suauibus?* cuiusmodi sunt in Panegyrico veteris reip. descriptio; in Helena, Thesei laudatio, & Alexandri defensio; in Philippica, digressio in Herculis laudes; in Panathenaico, celebratio Agamemnonis, & cetera. W. V. 44, λέγειν δεινούς, *eloquentes.* Sic Demosth. in orat. περὶ συμμορίων: ὅταν κίνδυνός τις ἐγίγνῃ, δεινὸν εἶπεῖν φανῆναι, id est, *cum periculum impēdent, ostentare eloquentiam.* W. V. 46, hanc πολιτικὴν δύναμιν Aristoteles nominat ἐπιστήμην πολιτικὴν, id est scientiam gerendæ reipublicæ. Wolf. V. 47, ἔχειν δὲ χρὸς, *habere in manibus*, i. Versare crebro, Studiose lectitare. W.

P. 96, v. 1, obseruetur hæc definitio, quæ philosophiæ & cognitionem veritatis, & virtutis actionem tribuit: quarum illa, vitæ molestias leniat & propulset; hæc, publice prosit. Verus igitur philosophus horum vtrumque præstabit: cui vero alterum defuerit, is nomen & dignitatem philosophi, ex hac quidem definitione, non tuebitur. W. V. 2, τὸ τερπναλικὸν, id est τὸ τερπτικὸν: quæ philosophiæ diuisio nemini est ignota. W. V. 4, per πολιτικὴν καλοκἀγαθίαν eam probitatem & virtutem intelligi, quæ est magistratuum, aut certe bonorum ciuium, qui non sibi priuatim, sed reipublicæ etiam consultum volunt. W. V. 15, post τὴν Ἑλλάδα distinguendum esse, non post τῆς περσῶν, monuit etiam Wolfius. V. 23, μὴ συγκρούειν τοὺς δήμους, non collidere inter se, & quasi committere ad pugnam, non excitare inter ipsas discordiam; vt a se inuicem diuulsos, mutuisque auxiliis destitutas, facilius opprimat: quæ tyrannorum sunt artificia. W. V. 24, inclusa, addita ex eodem W. V. 33, Opes & imperia sæpe inimicis atque hostibus; gloria, & ciuium benevolentia, coniunctissimis & carissimis relinquuntur. W. Ibidem inclusa ista, χείροσιν οἱ πολλοὶ, quæ in vulgat. libris deerant, ex Isocrate supplenit idem Wolfius: itidemque v. 40. V. 37, antitheta sunt, καθήκασιν & ὅλας, ἀνδρα & πόλις, ἰδίᾳ & κοινῇ. Seghius aliquis aspiciens, putaret esse πλεονασμὸν ἢ τερπλλικον. W. V. 43, οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλλωες, *Graci per vim oppressi dominatu:* id est, si Græci Athenienſibus pareāt quidem, sed inuiti & coacti id faciant, de libertate recuperanda semper cogitantes. W.

P. 97, v. 3, W. mauult ἡμῶν πᾶσι, præs. tempore. V. 5, ἢ μᾶλλον ἀφέποντας φιλοσοφίᾳ: Hinc Plato in Phædro, vel Socrates potius, dixit, natura inesse in huius viri mente philosophiam. W. V. 6, ἐπιβολὴν, id est ἔννοιαν, ἐγχείρησιν, *cogitationem, conatum seu ausum.* Suidas elegans Polybii dictum citat, quod adscribendum censui: ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ζωύπυρον αἱ πέτρας ἐκβολὰς τῶν ἀναφθέντων ἀνδρῶν· ἔστι δ' ὅτε πάλιν, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐσθλὸς ἐὼν ἀνὴρ κρείττονος αἰτίης ἔχεται. id est, *nam aliás fortuna etiam præstantium virorum conatibus aduersatur; aliás, vt prouerbio dicitur, Fortis & ipse quidem; at fortior alter adest.* Verbum etiam ἐπιβάλλειν Aristoteles in hac significatione 2 Politic. capit; ὅταν ἐπιβάλῃ περὶ τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις: id est, *cum de tali republica disputatio instituetur:* vel, vt Strebæus vertit, *quum dabitur de eiusmodi republica disputandi locus.* nisi quis accipere malit, ὅτι περιττὸν ἔσται σκέψασθαι, *quum disputare de hac cornmoretur.* W. V. 8, inclusus articulus τὸ, additus ex eiusdem W. editione. Possis etiam ibidem legere τοῦ οὖ, *quadere.* V. 16, pro ἀλλὰ exemplar habet ἀλλ' ἀ. ego Wolfium sequi malui. Sic v. 18, pro vulgato καταχορηγήσει cum eodem W. malui aoristum καταχορηγήσαι. V. 28, ἠτύχηται τοῖς Λακεδαιμονίοις ἡ μάχη, *male cesserat Lacedæmoniis pugna seu prælium.* ἀτυχεῖταί μοι τοῦτο, &, ἐγὼ ἀτυχῶ τοῦτο, ἢ εἰς τοῦτο, idem significant. Lucianus, δυστυχῶ εἰς τὰ ἐρωτικὰ, *parum secundæ res de amore mihi sunt;* vel, *infeliciter amo.* W. V. 30, εἰς μέγεθος ἀρχῆς, *ad magnitudinem imperii seu principatus.* Hactenus imperium seu principatum Græcorum vel Athenienſes tenuerant vel Lacedæmonii. tunc vero ita erant auctæ Thebanorum opes, vt ipsi principes Græcorum viderentur. Demosthenes 3 Philippica; ἴσχυσαν δέ ποτε καὶ Θηβαῖοι τοῖς πλευσταῖς χρόνοις, μετὰ ταῦτα δὲ ἐν Λεύκτροις μάχῃ. W. V. 31, Μεσσηνίας, nō tantum τῆς πόλεως, sed ἔτι τῆς χώρας, & vrbe & agro Messenio cedere, eam prouinciā missam facere, ac Thebanorum arbitrio permittere. W.

V. 38,

V. 38, ὁρμητήριον, asylum & receptaculum, atque arcem ad oppugnandos Lacedæmonios. W. V. 41, μηδ' ἀπογιγνώσκειν τὰς μεταβολάς, *non desperare mutationes*. id est, cogitandum, fortunam habere regressum, esse rerum vicissitudinem. vt Turnus apud Virgilium; *Multa dies variusq; labor mutabilis ævi Rettulit in melius; multos alternavit in ensus Luppiter, & in solido rursus fortuna locavit*. W. V. 43, forsan rectius aoristum παθόντες. V. 44, διέφθειραν τοῖς ὑπερηφάνοις τῶν Σικελιωτῶν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ἀρχείους. W. ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας αὐάσπερ ἠχμάζην, *ex ingenti felicitate subversa*, vt Lonicerus vertit. florebant opes Atheniensium ante Xerxis expeditionem. is vero vrbem a ciuibus defertam incendit: Themistocles eandem restituit. W.

P. 98, v. 2, verba durius cohærent cum superioribus. ἐν τῷ κινδυνεύειν δεῖ τὸν φυλακῆς, non significat κινδυνεύων ἢ ὁπλίζεσθαι δεῖ, sed δεῖ τὸν πολέμου καὶ τὰς μάχας μόνον οἷόν τε δεῖ φυλάττεσθαι τὰ παρόντα ἀγαθά. Sententia est; non esse aliam rationem qua Spartanorum res affectæ erigantur. quam fortem dimicationem; nec eos Messenam (de hac enim ἡ τῶν παρόντων ἀγαθῶν φυλακὴ intelligitur) aliter quã bello retineri posse. Expones igitur, ἐν τῷ κινδυνεύειν δεῖν ἡ φυλακὴ ἀλλὰ παρόντων ἀγαθῶν, quasi esset, δεῖ τὸν κινδυνεύειν φυλάττειν οἷόν τ' ὄντα τὰ παρόντα ἀγαθά: vel; ὁ τὸν πολέμου κίνδυνος φυλάξει τὰ ἀγαθά. W. V. 5, verbi ὀπλογίζεσθαι Suidas exemplum αἰσθάνεσθαι adducit, ἐφ' ὧν ἐνόμιζε κρατεῖν τῷ μάχῃ πλεονεκτήσειν, ὁπλογισάμενος, πείθει id est, *enumeratione facta earum rerum quibus in præliosse fore superiorem putabat, persuadet*. ὁπλογισμὸς peroratio est: a quo si verbum ὁπλογίζεσθαι ducitur, significat *In peroratione aliquid commemorare*. Sin compositum est a λογίζομαι, rectius exponi videtur, *Ad superiora nouam rationem adducere*. Sed parum interest. nam & firmissima argumenta in epilogis κατ' ἀνακεφαλαίωσιν repetũtur, & his ipsis alia interdum adiiciuntur. Paulo post sequitur, (v. 26) μετὰ ταῦτα ἐπιλογίζομαι. vbi certe ὁπλογίζεσθαι non aliud est quam ἐπισκέψεσθαι, ἢ προσέχειν τὸν νοῦν, *considerare, obseruare*. W. V. 12, ἄγχιστα τῶν φίλων τοῖς πολεμίοις, summis viribus, ferro & igni, terra marique, hostes persequi. W. V. 14, Desperatio timorem vertit in audaciam. *Heu quam timendus qui mori tutum putat!* W. V. 18, Wolfius εἰς τὸν βίον τὸν σωφρονεῖν vertit, *ad vitam modeste agendam*. quasi legerit, εἰς τὸν τοῦ βίον σωφρονεῖν, seu εἰς τὸν τοῦ βίου σωφρονεῖν. sed quid si pro τὸν βίον reponamus κόσμον? articulus certe, qui a sequentib. membris abest vulgatam lectionem suspectam reddit: & κόσμον ἀσφαλῶς σώζειν in primis decere pronunciũ ciuitatis multitudinem, satis notũ est: sicut etiam paulo post (v. 20) priuatorum hominum vitas esse vult κοσμίους. Quodsi vulgatam lectionem retinere mauis, potes etiam vertere, *Ad vitæ subsidia augenda, & moderationem in tota vita obseruandam*. V. 28. forsan μὴ in ϖ verso legendum, μέχρι τοῦ ϖ λυπῆσαι προελθεῖν, *eousq; processit vt etiam offenderit*. sic certe supra 95, 6, tãquam a pud Isocratem dicit esse figuratũ ornatum, vt is (penumero reliquam compositionem laudat, auresq; auditorum offendat: & pag. seq. v. 34, dicit τὸ τὴν σύνθεσιν μὴ ἄμεμπτον in eius compositione esse ἁπλῶς. sic ēt Fabius supra, 74, 37, de eodem; *in compositione adeo diligens, vt cura eius reprehendatur*. Wolfius vulgata lectione retẽta vertit, *tãtis per progressam esse vsurpationes verborum, vt ne molestiam pareret*.

V. 30, τὸ συρράπτειν τὰ νοήματα, *contortio, vibratio, arguta breuitas sententiarum*. W. V. 32. ἠθοποιΐα, μίμησις ἤθους ἐπικαίρου πρόσωπον. i. Ethopœia est imitatio morum eius personæ qua de agitur. & ἠθοποιεῖν, λόγους ἁρμόζοντας ἢ ἤθη ποιεῖν: i. orationes aut mores cõuenientes fingere. Supra dixit Isocratis λέξιν εἶναι ἠθικὴν, 94, 40. quare hic εἰς τὰ ἤθη ποιεῖν malim vertere, *in exprimendis lenioribus affectibus*, quam prothetorica figura accipere. W. V. 35, κατασκευὴ rhetorib. fere cõfirmationem, vt ἀνασκευὴ refutationẽ significat. sed latius patet vocabulum τῆς κατασκευῆς. vt pro artificiosa totius orationis cõpositione & structura, vt ante diximus; (95, 29) seu pro apparatu & copiis accipiatur. Videtur alludere ad illud Philippi Macedonis dictũ, qui Isocratem puguli, Demosthenem vero militi comparabat. τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν igitur fortasse licebit, pro eo exponere, qui magnis viribus in id incumbat quod tractandum assumpsit, animosq; perficiat: ideo; ita vt tota ratio eius nõ tam ad feriam pugnã, quam ad pompam & spectatorum voluptatẽ referatur. huc enim pertinet quod supra dixit, (94, 44) eius cõpositionem esse πεποιημένον μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὸν καὶ ποικίλον. W. V. 38, supra dixit ἡ κατ' ὀλιγωρίαν ἔκδοσις, 95, 40. nisi forte hoc malis non de argumentorum tractatione, sed de generib. cauillarum intelligere. W. V. 41, verba Socratis apud Platonem de Isocrate sub finem Phædri sunt, hæc; δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ λόγους εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως· ἐπὶ δὲ τούτοις ἴσως καὶ παρὰ τοῦ θείου τινὰ μοῖραν κεκρᾶσθαι· ὥστε οὐδὲν αὐ θαυμαστὸν, τοιούτους τὰ ἤθη ἀνδρὸς τοιοῦδε. φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἐνεστὶν οὗτος φιλοσοφίᾳ τῇ περὶ τοὺς λόγους. Quod eulogium Cicero in Oratore sic vertit; *Est enim, vt scis, quasi in extrema pagina Phædri his ipsis verbis loquens Socrates; Adolescens etiam nunc o Phædre Isocrates est. sed quid de illo augurer, libet dicere. Quid tandem? inquit ille. Maiore mihi ingenio videtur esse, quam vt cum orationibus Lysiæ comparetur. Præterea ad virtutem maior indoles. vt mirum me nisi rerum futurarum sit, si, cum ætate processerit, aut in hoc orationum genere cui hũc studeat, tantum quantum cæteris pueris reliquis præstet omnibus, qui vnquam orationes attigerunt: aut si contẽtus his non fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. inest enim nescio quo pacto in huius viri mente quædam philosophia*. W. V. 42, μάτην hic dicit eloquẽtiæ studium: & φιλοσόφως, *philosophice*, non populariter. paulo ante, (v. 40) dicit, κατὰ τὸ φιλόσοφον καὶ προαιρετικὸν, ad verbum sonat, *Qui hanc disciplinam philosophicam ratione præfuerunt*. id est, qui in hoc dicendi genere, erudite & cum dexteritate versati sunt: εἰλημμένα τῇ ῥητορικῇ καὶ φιλοσοφήσαντες. W. V. 43, quod hic dicit τῶν δημοσίων πολλάκις τῷ ῥυθμῷ καὶ λέξεως δουλεύειν, id reprehendit etiam Clemens στόμαπωσα, his verbis: ἡ δὲ λέξις οὐ ἐῶσα ὅπη (vel ὅτι) στόμαπος τὰ ὑποκείμενα ὁρμᾶσθαι εἰσὶ καὶ ψευδῆ. ὑπὸ τῆς πίστεως δὲ καθάπερ τοῦ στόματος ἡνιοχεῖται καὶ κλίνεται, & paulo post; μήτε ἐπὶ τὴν καλὴν σκευασίαν βοῶσα, ἡ πλείω τοῦ βίου πονηρὰ ἔχοντα τὰ ἡδύσματα· μήτε λόγου χρῆσις ἀστεία, ἡ πέρπνα μᾶλλον ἢ ὠφελεῖν πως ἀκούοντα δυναμένη. Lysiæ contrarium tribuit noster auctor; (83, 18) οὐ τοῖς ὀνόμασιν, inquit, δουλεύει τὰ πράγματα τοῦδε Λυσίου, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. W. V. 44, fastu ac nimia elegantia veritas amittitur. Verba sic construe; τὸ ἀληθινὸν, καὶ τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν, καὶ πάσαν ὑπόθεσιν (per appositionem) ἐν ᾗ λέκτον πολιτικὴν, λείπεται τὸ κομψεῦον. atque eam ego distinctionem nouæ periodi, & subintellectionem, (scilicet ὑπὸ τὸ κράτιστον ὑπόθεμα) in vertendo secutus sum: non quod eam veram putarem, sed quia mihi commodior ad vertendum esse videbatur. πολιτικὸν autem

δημηγορικοῦ hîc intellige περὶ τῶ δημηγορικοῦ καὶ συμβουλευτικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικῦ γένους, id est de suasoriis: ἀναγώνιον, de forensibus seu iudicialibus orationibus, vt exempla postulant. τὸ ἀληθινὸν Plato etiam vsurpauit ad hunc modum in Cratylo; γνῶ, inquit, τὸ Περρεφάττης ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα, Φερσεφόνην λέγοντες, εὐτομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας. W. V. 45, pro ὃ δὴ Wolfianæ editionis margo habet μέν τι. V. 46, vt hic dicit τὴν περὶ ψυχῆς βέλτιστον κίνδυνον, ita Salomon in Prouerbiis, ασεύδη δ' ὡς πρὸ ὄρνεον εἰς παγίδα· οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς βέλτ. W.

P. 99, v. 1, χαριεντισμὸν definiunt λόγον εὐτράπελον ἐν ᾧ διαχεῖται ὅ τε λέγων καὶ ὁ ἀκούων: id est, orationē facetam, qua tam is qui dicat, quam qui audiat, exhilaretur. hîc poni videtur pro captatione & affectatione elegantiarum, pro deliciis verborum & accersito fuco. Sic autem ordinanda sunt verba, πᾶς χαριεντισμὸς, καὶ καλῶς χρώμενος, δεῖν ἄωρον πρᾶγμα ἐν ασυνδήτῳ: id est, ἐν ασυνδέτῳ πράγματι. Eodem fere modo Plato in Apologia Socratis; ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες Αθωναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι ασυνδήτως χαριεντίζεται, ῥᾳδίως εἰς ἀγῶνας καθιστὰς ἀνθρώπους: *Ego, Athenienses, iniurium esse dico Melitum, qui ludat & iocetur in re seria, & leuiter hominibus capitis periculum creet.* Isocrates etiam vetat περὶ τὰ γελοῖα ασυνδέτως, καὶ περὶ τὰ ασυνδέτα τοῖς γελοίοις χαίρειν. Demosthenes ἐρωτικῶς: ταύτην πρῶτον καὶ χάριν ἐν οἷς ασυνδέτως δεῖ σοι, καὶ ἐν οἷς παίζεις: *Ea est in te facūdia & suauitas, tum seruis tum iudicris in rebus.* Potest aliquid esse elegās & per se bonum, idemque malum fieri, cum nec loci nec temporis habetur ratio. Sic etiam de χαριεντισμῷ statuendum est, qui certe non vbique est ἄωρον πρᾶγμα, sed summam sæpe laudē meretur. ἐμοὶ quidem πολιτικώτατον esse concedo. reus enim, si iudices commiseratione motos flere velit, ipse ridere vtiq; non debet, aut iocari. Hæc Wolfius. Ipse quoq; Dionysius supra in Lysia, 86, 16, indecens esse dicit, ασυνδέτως τοῖς πράγμασι τοῖς ὀνόμασι παίζειν, & (v. 20) χαριεντίζεσθαι ἐν ᾧ χαριεντιστέον καιρῷ, atq; ita τὸ πάθος τῇ λέξει πρέπειν. V. 2, comma istud ἐκ ἐμοῦ ὁ λόγος, alludit ad locum Euripidis e Melanippe citatum supra 47, 35: & 57, 21. V. 4, apologia Isocratis contra hæc crimina τὴν καιρότητος καὶ τὴν φορτικῦ, exstat in exordio Panegyrici, Philippicæ, Panathenaici, περὶ ἀντιδόσεως. Sed & Æschylus apud Aristophanem facete defendit suam grandiloquentiam. ἀνάγκη, inquit, μεγάλων γνωμῶν καὶ δικαιοσυνῶν ἴσα τὰ ῥήματα πάντ' καλλύνειν εἰώθοις τοῖς ἡμετέροις μείζοσι χρῆσθαι θώραξι καὶ δόρασι καὶ πολὺ στεμνοτέροισι. W. καιρότητος vocabulum agnoscit eiusdem W. versio, *nouitatis huius affectationem.* alioqui putarit fortasse aliquis conuenientius esse καινότητος, *inanitatis.* V. 6, inclusum φησὶν, additum ex eiusdem W. editione. Quid si etiam pro κεχρημένους ibidem mox legamus κεχωσμένους, *coloratos?* inquit idem W. V. 7, Oporini & Stephani editio habet τοῖς ὀλίγοις: quod ad πλοῖς commode infertur. sed τοῖς ὅλοις ad τὰ καθ' ἕκαστα magis quadrare videtur. V. 8, verbum verbo redditum sonat; *quia non conuenienter subiectis moribus dicat:* id est, quia naturæ argumentorum genus orationis non accommodet, sed iisdem coloribus exornet omnia. W. V. 10, ταύτῃ τῇ κατασκευῇ: τῇ ἐξ ἀντιθέτων καὶ παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων συνεστώσῃ: id est, seruatis antithetis, comparibus, similiter finitis, numerorum concinnitate, & ceteris ad hunc habitum seu ornatum pertinentibus figuris. W. V. 10, ἁπανταχῶς pro παντελῶς οὔ, *Penitus non, Nullo modo*: vel, (quod minus probo) *Non omnino*, id est Aliqua ex parte, non tamen sat commode aut perfecte. Lucæ 13, μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές, *Nec omnino poterat erigere caput.* vbi Erasmus etiam ambigue vertisse videtur. Aristides in Romæ encomio, θαυμασιώτερ' ὧν ἡ περὶ τῶν ἔργων σοφία, καὶ περιβόητα ἐστὶ τὰ παντελῶς οὐκ ἔχει: id est, *prorsus nullum exstat exemplum.* W. V. 11, τὸ κινητικώτατον τοῦ ὄχλου, *mouentissimum turbarum*, (vt ita dicam) id est, quod populum in primis permouet. τὸ κεκραμένον, id est πρὸς κρᾶσιν, contemperationem seu commistionem diuersarum rerum & figurarum. τὸ παντοδαπὸν, id est πρὸς ποικιλίαν, varietatē multiplicem. τὸ διειλημμένον, id est πρὸς διάληψιν, distinctionem, αὐξήσεσί τε καὶ ὑποπτώσεσι, vt alia sint leniora & remissiora, alia grandiora & vehementiora. Isocratica enim oratio, semper sui similis, non assurgit, non affectibus & figuris distinguitur. W. τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον: quia vigorem, motum, alacritatem suam, habere debet omnia, & affectus in animis auditorū excitare. W. V. 13, malim ὑποθέσεσι, id est, interponendis acrioribus affectibus. ὑπόθεσις certe nescio quam belle conueniat huic loco. W. V. 14, εἰς ἀναγώνους παιδοφωνίαν καταδῦναι: sicut Aristot. Rhetor. 3, ἡ ὑποδεεστάτη λέξις, γραφικωτάτη· τὸ γὰρ ἔργον κρῖναι, ἀναγνῶναι· δευτέρα δὲ, ἡ δικανική. W. V. 17, ὁ περὶ ῥυθμοῦ: De Gorgiæ oratione, quem imitatus est Isocrates, vide Diodorum lib. 12, pag. 313: cuius loci extrema verba sunt; ἃ πέπεμψεν, δέομαι τὸ ξένιον τὸ κατασκευῆς, ὑποδοχῆς ἡδίονος· νῦν δὲ περιδρύεται ἔχειν δοκεῖ, καὶ φαίνεται καταγέλαστον, πλεονάκις καὶ κατακόρως πεφυκέναι. W. τὸ μειρακιώδες, *iuuenilis luxuries.* W. V. 20, πως γὰρ, excusari potest: vt sit significatio caussæ, pro διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι, s. τὸ πλεοναζόμενον. verior tamen lectio esse videtur πῶς, accus. casu. ἐν καιρῷ, *in tempore*, tempestiue: ἐν ὥρᾳ, *in hora*, id est, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ καιροῦ, *in ipso puncto & articulo temporis.* W. V. 24, ante εἰ deesse videtur copulatiua καί. Ego (inquit W.) neglectis verbis, ita verti: *Si hactenus sibi indulsisset, tolerari potuisset: sed nō desinet.* verbum verbo; *Si moderatus esset vsque huc, tolerabilis*; (s. esset) *sed non remittet.* Simile fere est Horatianum illud: *Indoctum doctumque fugat recitator acerbus: Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo; Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.* Simile loquendi genus infra est in Thucydidis quodam loco 134, 37: & apud Dionysium ipsum in comm. de Thucyd. 151, 22. V. 39, Wolfius legit ὡσπερ. *statim.* quod si non placeat, legere poteris ὥσπερ, *hæc.* V. 45, ὅτι τῇ τελευτῇ τοῦ βίου: vt ὁ Περὶ τοῦ ἀντιδόσεως, ὁ Παναθηναϊκὸς, ὁ Πρὸς Φίλιππον. Cicero in Oratore idem dicit, his verbis: *Isocrates se ipse tantum quantum ætate procedebat, (prope enim centum confecit annos) relaxarat a nimia necessitate numerorum.* W. V. 47, idem W. legendum censet, δεῖξαι πῶς ἔστιν ἐν τούτοις: vel, δεῖξαι τούτοις πῶς ἔστιν.

P. 100, v. 1, Wolfius pro priore π legit δ. sed possis etiam retenta priore π, pro posteriore substituere πῆς. Seq. v. idem W. pro ἐκ δικανικῶν in margine ponit περὶ δικανικῶν: & mox post ὁ μὲν οὖν inserendum putat περὶ τοῦ εἰρωνείας. V. 6, ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον, *supinus & tardus ductus seu extentus.* W. V. 7, ταμιεύεσθαι inter alia significat *condere, reponere.* ab eo fit adnerbium πεπαμιευμένως, *parce*, id est tectius, minus aperte. W. V. 11, inclusa εἰ abest a Wolfii editione. Ex eadem sequenti versu additum substantiuum πρᾳγμάτων. V. 18, eadem cum vulgatis Isocratis editionibus legit, σωαγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ὀρθυμίαις· ὃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῖν ὀρθημήσειεν. V. 20, pro πῶς πέχλω Isocratis codicem habere πῶς γνώμῃ, adnotauit Stephanus. V. 22, Wolfii editio pro τοῦτοις habet τοῖς τοιούτοις, *talibus.* V. 24, σωαγρεύοντας pro vulgato ἐρρύοντας reposui ex eadem editione Wolfiana. V. 27, eadem h. τοιοῦ-

h τοιοῦτο τοσοῦτοι. V. 28, pro στέργειν τὸ ἴσον vulgatæ Isocratis editiones habent στέργειν τοῖς παροῦσι. quarum lectionum neutra per se incommoda est. nam στέργειν & accusativum & dativum promiscue, nec magno discrimine significationis, admittit: nec sententiæ multum decedit vtrum legeris. ego tamen, quamquam precedit μὴ μεγάλων ὀπτυθμεῖν τοσοῦτο τὸ δίκαιον, malo στέργειν τοῖς παροῦσι, *acquiescere præsenti rerum statui*: quam στέργειν τὸ ἴσον, id est, *æqualitate vel æquo iure contentum viuere*: quia sequitur; οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῆς ἐλπίδων, *sic a spe pendemus*. antithetaigitur sunt στέργειν τοῖς παροῦσιν, & ἐξηρτῆσθαι τῆς ἐλπίδων. an vero tam eleganter sibi mutuo respondebunt, si legas στέργειν τὸ ἴσον? haud opinor. nolo tamen cum vllo digladiari, qui στέργειν τὸ ἴσον ad præcedentia referre maluerit. W.

V. 36, in vulg Isocr. exempl. legitur, τοσοῦτον ὧν ἐγνώκασιν: vt ad τοσοῦτον ὧν ἔπασι referatur constructio. W.

V. 40, idem W. l. τοὺς ἡδονὰς ὧν: vt mox v. 44. V. 44, inclusum ὑμᾶς abest a W. ed. V. 46, inclusa, a libris omissa fuerant; ab vno scilicet διωκίσθην ad alterum falsa facto. ego cum Wolfio ex Isocratis editionibus locum supplevi. Sed habent eædem Isocratis editiones πολίτας pro Wolfiano κατοικίσαι τας.

P. 101, v. 1, τὰ in vulg. ed. Isocratis rectius omittitur. sed fortasse legendum τῷ δὲ πολεμεῖν quia sequitur καί. W.

V. 3, in iisdem Isocratis exemplaribus legitur, τὸ πολεμοῦν ἠυξημένους, πολλοῖς ἤδη καὶ μεγάλοις συμφ. vt Steph. adn. V. 4, W. mauult εἰς ζῆλον τοσοῦτον. V. 12, inclusum ἰδίας, e vulgatis editionibus cum Wolfio additum, requirit ipsa etiam sententia. V. 15, Wolf. ed. h κωμῳδιοδιδασκαλίας: quæ syncope apud Aristot. quoq; a me obseruata est. ego hic exemplar nostrum sequi malui. atq; adeo sic idem W. in suo libro emendauit. V. 21, in vulg. ed. Isocratis pluraliter est, τὰ τοιαυτὶ πράγματα. Sequens etiam ☾ inclusa, addita est ex eisdem ed. & W. V. 22, W. mauult τῶν νῦν περὶ τὴν εἰρήνην & mox, ἵνα μὴ ☾ τοῖς λοιποῖς ὀρθῶς βούλ. V. 23, & 24, π, & καὶ Κῷος, absunt a vulg. ed Isocratis. In eisdem pro κεχρῆσθαι legitur ☾ χρῆσθαι, *atque vti*: posito scilicet post πεφρόντικε puncto semiperfectæ periodi, suspenso. V. 25, inclusa μὴ, ad. lita ex W. ed. V. 28, Wolf. post ὀπτυθμεῖν distinguit, non ante: hoc videlicet sensu; ἐξῆρτῆσθαι γὰρ αὐτὰς ὀπτυθμεῖν τοσοῦτο τὸ δίκαιον, *cum modeprœparatis auditorum animis*. V. 31, adueb. νεμέσεως habet etiam Wolf. ed. V. 41, prætermissi hoc loco sunt versus circiter sexaginta quos, qui volet, ex vulgatis Isocratis orationibus petere poterit. Wolfius eos cum sua versione inseruit. V. 42, Wolf. pro ὡς legit ὥστε. V. 46, W. κωμῳδεῖν.

P. 102, v. 1, pro ἀγαπῶντας vulgata Isocratis exemplaria habent ἐπιθυμοῦντας: vt Steph. & W. adnotarũt. V. 3, in quibusdam exempl. legitur τὴν ἡμέραν: & seq. v. ἐλθόντες minus recte. Eodem v. 4 inclusum ἐκεῖνα additum e W. editione: itidemque τῆς κοινῆς v. 7. V. 9, ἡμῖν hoc loco τῷ πλασιεῖν opponitur: atque ita dicitur quod ab ipsa natura profectum, non arte veluti adulteratum est. τοῦ ἡμετέρου λόγου vide 6 caput 2 libri Hermogenis περὶ ἰδεῶν. W. V. 11, plenius & rectius legemus, μηδεὶς δέ μ' ἀγν. ὑπολ. πρεσβύτερος, *priuignus*; natus antequam Isocrates cum Plathane matrimonium contraxisset. alias πρεσβύτεροι maiores sunt; vt Hercules est πρεσβύτερος Philippi Macedonis. W. V. 12, pro διοείζεται idem W. putat legendum fortasse διηκριβίζεται Idem W. ad hoc quod Dionysius ex Aristotele tradit, plurimos a librariis δικανικῶν λόγων Ισοκρατείων circumferri fasces, adnotat ista: Aristoteles Rhetor. 1, καὶ μὴ καθ' αὐτὸν εὐπρεπὴς, πρὸς ἄλλους αἰτιῶσθαι δεῖ, ὅτῳ Ισοκράτης ἐπεί, δεῖ τοῦτο σωφρονεῖν τὸ δικαιολογεῖν. id est: *Quodsi argumentum per se sterilius fuerit, ad alios facienda est comparatio: quod Isocrati familiare fuit. propter consuetam forensium causarum tractationem.* vbi quædam exemplaria habẽt σωφρονεῖν. quæ lectio vtrum vera sit, nescio. consentit certe cum his verbis Ciceronis lib. 3 de Oratore; *Aristoteles, cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a causis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset.* & alio loco; *Non idcirco causas Isocrates non defendit, quin id vtile esse & honestum existimaret.* & in Bruto; *Forensi luce caruit, intraq; parietes aluit eam gloriam quam nemo, meo quidem iudicio, est postea consecutus.* ita οἱ λόγοι κατεπαλαίοισι τοῖς λόγοις. Ceterum, quod alibi quoque dixi, ἡ ὁμωνυμία καὶ ψευδολογία, multos insignes errores parit. Diogenes Laertius folio 230, Δεινοπέλης Σικελιώτης ῥήτωρ, πρὸς τὸν Ἰσοκράτους παντυφεινὸν αἰτιώμενον ἀπανθρωπίας. Sic Gorgias falso inhumanitatis accusatur, qui longeuitatem suam τῶν μηδὲν πώποτε ἑτέρου εἰσενεγκόντων ἀποκτείναι acceptam tulerit, & ad sese omnia retulerit: cum emunctæ naris lectori tum ex Athenæo tum ex reipsa constet, legendum non πεποιηκέναι, a ποιῶ: sed πεπαικέναι, a παίω. quo dicto præclarus vir non ab aliis adiuuandis, sed ab ebrietatis intemperantia, ad quam ineptiis sodalium inuitamur, deterrere voluerit. Hæc W. V. 19, idem W. mauult Δεινοπέλλω, more Itosyllaborum nomium. V. 20, οὐ γὰρ ἔχω (f. χρῆσθαι) πλείοσι, *non est pluribus vtendi locus*; h. e. tempus non patitur vt plura exempla adducam. W. V. 24, καταληφθήσεται legendum esse, non καταληφθήσεται, monuit idem W.

Ibidem paulo post, vulgatæ Isocratis editiones habent, εἰ δ' ὀλίγα μηδὲν τοσούτους τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλεῖσθαι: & mox, τὰ ἅπαντα χρόνον: vt adn. Steph. & W.

V. 30, ex eadem ed. h. ἐξ ἀρχῆς οὐ σοῦ ὑμῶν ὡς αἰδοῦ. V. 31, pro Σπαρτιάτης quædam Isocratis exemplaria habent Σωπάλης, vt Steph. adnotauit: Wolfii editio Σωπαῖος, *Sopæus*. V. 34, in iisdem pro τὸ δίκης legitur τὸ ὅλης. V. 37, Wolfii editio incontracte habet ὁ ἐμός: itidemque mox καὶ ἐγώ: & seq. v. συνηρμοσμένων, tempore aoristo. V. 42, Wolfius adnotat quatuor istos versus, quorum initium est, ἠγούμενος, abesse a vulgatis Trapezitici editionibus. sed cum repetantur etiam pag. seq. v. 32, perperam a librariis omissos esse, satis est manifestum. Sequens etiam μὴ inclusum, Wolfius in sua editione ac versione præterit: sed repetitur & ipsum pag. seq. v. 32: atque agnoscit illud etiam Dionysii paraphrasis ibidem v. 33: licet reclamare videatur sententia. V. 44, legendum videtur ὁμολογοίμην, *faterer*. Confer cum his pag. seq. v. 15. V. 45, in vulg Isocr. editionibus sic est; βουλευομένοις οὖν ἡμῖν ἐδόκει, βέλτιον εἶναι πρεσβεύεσθαι παρὰ Σάτυρον πρεσβευτὰς, ☾ ταῦτα φάναι.

P. 103, v. 4, pro αὐτὸς W. editio h. ἐστί. V. 6, inclusa ☾, addita ex eadem edit. V. 7, vulgata Isocr. exempl. h. ☾ τοῦτο καὶ ἑτέροις, *& huic, & aliis*. V. 8, Wolfii editio pro vulgato νομίζων habet νομίζων: at infra in repetitione, v. 34, legit ἐνόμιζεν. quam lectionem ego vtrobique sequendam existimaui. V. 11, inclusum λέγειν, in exemplari hic omissum est: sed in repetitione infra legitur v. 41. & vicissim ibi omittitur commation istud quod hic legitur, ἐν τῷ παρόντι. vt alterum pro altero a librariis suppositum videatur. in vulgatis editionibus Isocratis legitur, πρεσβευτὰ ἐπὶ τὸν παρόντα οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι, omisso verbo ἀποδοῦναι,

ρᾶν,& coniunctione καί. V.17,Wolf.in suo libro ante particip. ἀπαγγέλλοντες addidit articulum οἱ: recte. V.21,in Isocr.exempl.legitur ἀφανιζ Κιτθον τ παῖδα: vt Wolf.etiam vertit, *Cittum puerum occulit.* Seq.v.quidam libri habent ἀνεκάλουν: minus recte: quod W.quoq; adnotauit. Sic idem v.23 τ nobiscum mauult, quam cum aliis editionibus αὐτόν. V. 30, ἐκαστῃ σφυγμάτα, minuta quædam argumenta, vestigia, signa, e quibus colligi & agnosci potest Isocratem esse auctorem.W. V.31, ποιητικώτερα, ob harmoniam numerorum, qui ad iambos prope accedunt; vt est a Lonicero adnotatum. In vita Lysiæ Dionysius(82,33) πλὴ ἰδιωτικῶ φέρουσιν opponit τῇ ποιητικῇ: & Αἰσίας, inquit, ποιητικῆς οὐχ ἁπλῶς κατασκευῆς. Cicero in Oratore: *Elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus, peripateticus in primis nobilis, plerosq; senarios, sed etiam anapæsticos. quo quid potest esse turpius? etsi in eligendo fecit malitiose. prima enim syllaba dempta ex primo verbo sententiæ postremum ad verbum rursus syllabam adiunxit insequentis. ita factus est anapæsticus is qui ab Aristophane κωνικὸς nominatur. quod ne accidat, obseruari nec potest nec necesse est. sed tamen hic corrector, in eo ipso loco quo reprehendit, vt a me animaduersum est studiose inquirenti in eum, immittit imprudens ipse senarium.* Porro Aristotelem Isocrati fuisse inimicum, testatur etiam Cicero in Oratore; *Quis, inquit, Aristotele Isocrati est aduersus contentius?* itemque 3 de Oratore. ac notus est versiculus ab Aristotele vsurpatus, αἰσχρὸν σιωπᾶν, κ' Ισοκράτην ἐᾶν λέγειν. id est, *Turpe est tacere mihi, loquente Isocrate.* vbi tamen quidam legũt, Ξενοκράτην ἐᾶν λέγειν. Alii non philosophum Aristotelem, sed eiusdem nominis rhetorem Siculum censem, Isocrati aduersatum esse censent: vt est apud Diogenẽ Laertium. πάσχος, inquit, Λεπτίνης, Σικελιώτης ῥήτωρ, ᾠδὸς τ Ισοκράτους παντελῶς ἀπηρεμαίως. W. V.37, inclusam Θ redundare putat idem W. V.39, Wolfii editio h. καὶ ἀπὸ μ κώλων περιόντων, τὸ ὃ μῆκος ἴσον ἐπέχον. versio tamen eius nec μ nec ὃ agnoscit; *& tria membra eiusdem longitudinis, certissima sunt Isocratis structuræ indicia.* His corollarii loco annectere libet duo insignia Ciceronis de Isocrate eulogia, ab eodem W. adnotata. quorum alterum exstat in Oratore, vbi de apta & numerosa oratione agit; his verbis; *Nam qui Isocratem maxime miranturr, hoc in eius summis laudibus ferũt, quod verbis solutis numeros primus adiunxerit. cum enim videret oratores cum seueritate audiri, poetas autem cum voluptate, tum dicitur numeros secutus; quibus etiam in oratione vteremur cum iucunditatis causa, tum vt varietas occurreret satietati. quod ab his vere quadam ex parte, non totum dicitur. nam neminem in eo genere scientius versatum Isocrate, confitendum est: sed princeps inueniendi fuit Thrasymachus: cuius omnia nimis etiam exstant scripta numerose. nam, vt paulo ante dixi, paria paribus adiuncta, & similiter desinita, itemq; contrariis relata contraria, quæ sua sponte, etiamsi id non agas, cadunt plerumq; numerose; Gorgias primus inuenit: sed his est vsus intemperantius. Id autem est genus, vt ante dictum est, ex tribus partibus collocationis alterum. Horum vterque Isocratem ætate præcurrit. vt eos ille moderatione vicerit. Est enim, vt in transferendis faciendisq; verbis tranquillior, sic ipsis numeris sedatior. Gorgias autem audior est generis eius, & his festiuitatibus (sic enim ipse censet) insolentius abutitur, quam Isocrates: quum tamen audiuisset in Thessalia adolescens senem iam Gorgiam, moderatius temperauit. Quinetiam se ipse tantum, quantum ætate procedebat, (prope enim centum confecit annos) relaxarat animia necessitate numerorum. quod declarat in eo libro quem ad Philippum Macedonem scripsit, cum iam admodum esset senex: in quo dicit se se iam minus seruire numeris quam solutus esset. sic non modo superiores, sed etiam se ipse correxit.* Alterũ Ciceronis de Isocrate memorabile eulogium, legitur in Bruto, his verbis: *Exstitit igitur iam senibus illis, quos paulo ante diximus, Isocrates; cuius domus cunctæ Græciæ quasi ludus quidam patuit, atque officina dicendi. magnus orator, & perfectus magister: quam quam forensi luce caruit, intra q; parietes alunt eam gloriam, quam nemo, meo quidem iudicio, est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa præclare, & docuit alios; & cum cetera melius quam superiores, tum primus intellexit, etiam in soluta oratione, dum ne se numerus effugeret modum tamen & numerum quendam oportere seruari. Ante hunc enim, verborum quasi structura, & quadam ad numerum conclusio, nulla erat: aut, si quando erat, nõ apparebat eam dedita opera esse quæsitam: quæ forsitan laus sit: verumtamen natura magis, tum casu nonnumquam, quã aut ratione aliqua, aut obseruatione fiebat. Ipsa enim natura circumscriptione quadam verborum comprehendit conclusionem; sententiam, quæ cum aptis constricta est, cadit etiam plerumq; numerose. nam & aures ipsæ, quid plenum, quid inane sit iudicant: & spiritus, quasi necessitate aliqua, verborum comprehensio terminatur. in quo non modo defici sed etiam laborare, turpe est.* Hæc de Isocrate Cicero inter alia. Quot autem orationes scripserit Isocrates, Dionysius noster hoc quidem in loco nõ exposuit, sed Plutarchus ex eodem his verbis retulit: φέρονται δ' αὐτοῦ λόγοι ἐξήκοντα· ὧν εἰσι γνήσιοι, κ' μ' Διονύσιος, εἴκοσιπέντε κ' ὁ Καικίλιος, εἴκοσιοκτώ. οἱ δ' ἄλλοι, καταψευσμένοι.

P.104, v.5, ἐκ λόγων legitur etiã apud Plutarchum in Isæi vita. alioqui maluerim cum articulo, ἐκ τῶν λόγων. Apud eundem Plutarchum legitur itidem, floruisse μετὰ τ Πελοποννησιακὸν πόλεμον, vt hic versu præcedente: in ea vero historiola quam Aldus in Oratorum volumine Isæo fine cuiuspiam nomine præposuit, pro μετὰ legitur κατὰ. unaque lectione et aliquo modo veriliniliem reddit quod ibidem sequitur, καὶ ἐπιβιῶ μέχρι τ Φιλίππου ἀρχῆς. sed rursum nostræ lectioni patrocinari videtur, quod infra in catalogo oratorum qui Peloponnesiaci belli tempore floruerunt, nulla fit Isæi mentio, 161,32. Sed cum 162,12. Antiphontem, Lysiam, Isocratem, illis temporibus principes oratorum fuisse dicat, Isæus vero Isocratis discipulus fuerit, verisimile est, cum sub Peloponnesiaci belli finem floruisse. Quoniam aũt breuiter Dionysius Isæi vitã perstringit, nos ex Plutarchus & Philostratus de eodem prolixius scripsere, ab iisdem petere poteris. Quorum vt brevem quandam epitomen habeas, libet vitam ab Aldo Isæi orationib. præmissam, a Stephano autẽ in Oratorum editione prætermissam, hic subiungere: præsertim cum haud pauca cum Dionysio nostro habeat communia. fic igitur ibi: Ισαῖος ὁ ῥήτωρ, ἐγένετο κ' μένανδρος Ἀθηναῖος κ' δεινάρχου, Χαλκιδεύς· παῖς ὢν διαγόρα μαθητὴς ὢν Ισοκράτους τοῦ ῥήτορος, διδάσκαλος ὢν Δημοσθένους. ἤκμασεν ὢν κ' τ Πελοποννησιακὸν πόλεμον, Θ ἐπιβιῶ μέχρι τ Φιλίππου ἀρχῆς, ὡς φησὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς ὁ κριτικός. λέγεται δ' μειράκιον μὲν ὢν, ἡδοναῖς σχολάζειν Θ πότοις, καὶ λοιπῆς ἀσωτίας ἀπτεσθαι, καὶ συνεχῶς ἐρᾶν· αὐτὸν δ' ἡγούμενος, ὅσον τοῦ μὴ πα-

τῶ μεταβεβληκέναι τὴν πολιτείαν, (Philostratus dicit οὕτω μεταβάλλειν) ὥ, βʼ ἕτερον ἐξ ἑτέρου δοκεῖν. Ἄρδυος γοῦν ἐρωτήσαντος αὐτὸν, εἰ ἡ δεῖνα αὐτῷ καλὴ φαίνεται, λέγεται εἰπεῖν, Οὐκ οἶδα· τοῖς γὰρ τοιούτοις ἀφῃρέθην ὀφθαλμούς. Ταῦτα δέ φησι Φιλόστρατος ἐν τοῖς Βίοις τῶν Σοφιστῶν οὐ πάντων (*suspecta sunt hæc duo verba: paulo veriora sunt* καὶ ἔτι πλείω) ὥσθʼ ὑπολέγειν Ἰσαῖον. ἀμέλει οὖν καὶ Ἀσύνετον αὐτὸν καλεῖ. ἀδήλως δὲ ὁ ἀκριβὴς τὸ ἀκριβὲς ἀπέδειξε χρόνος. χρήσεται δὲ τῷ Λισίου πάντα ἐζήλωσεν· ὥστε μηδὲ ῥᾴδιον εἶναι διελεῖν τοὺς λόγους. ἔστι δὲ αὐτοῖς ἡ κοινωνία, καὶ πάντα τὸν λέξιν, καὶ τὰ ἐνθυμήματα. κατὰ μὲν τὴν λέξιν, ὅτι ἡ Λισίου δῆλα καθαρὰ, καὶ ἀκριβὴς, σαφὴς, καὶ κυρία, σύντομος· ἔοικε δὲ κατὰ ταῦτα πάντα ἡ Ἰσαίου χαρὰ (*desideratur hic* τὴν μὲν Λισίου, *vel tale quidpiam*) πολὺ τὰ ἀφελὲς, καὶ τὸ ἠθικὸν, καὶ ἡ χάρις μᾶλλον· ἡ δὲ Ἰσαίου, πεζικωτέρα δόξειεν εἶναι), καὶ ἀκριβεστέρα, καὶ γυμναστικοῖς διῃρημένη ποικίλοις. ὅσον γὰρ ὑστερεῖ πάντα, (*deest* κατὰ τὸν χρόνον, *vt est apud Dionysium v.* 29) τοσοῦτον ὑπερέχει κατὰ τὸν δεινότητα. κατὰ μὲν οὖν τὸν λέξιν, εὑρήσομεν τοιοῦτον διαφορὰν· κατὰ δὲ τὰ πράγματα, τοιοῦτον ὅτι τοῖς μὲν Λισίᾳ οὐ πολλὴν τέχνης ἡ ἀκρίβεια. καὶ γὰρ κατασκευὰς (*rectius apud Dionysium* περικατασκευὰς, *v.* 34) ἔχῃσι, καὶ μεεισμοὺς· καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀνταδίκων διαπονηρεύεται, τοὺς δὲ δικαστὰς, καταστρατηγεῖ. πολὺς δʼ ἔστιν ἐν τῷ δικανικῷ, καὶ σχεδὸν μόνον τοῦτο ἔσπευσεν· ἀμυδρῶς πηγὴ πίστις τοῦ Δημοσθένους ἐκαλεῖτο δεινότης. αὕτη γὰρ ἴδιον διαφορὰ Λισίου. ὥστε Λισίας μὲν, καὶ ὑπὲρ ἀδίκων ἔπαξε λέγων· Ἰσαῖος δὲ, ὡς ὑπὲρ ἀγαθῶν λέγων, ὑποπίπτων. Hæc ibi; pleraque ex hac Dionysii nostri pagina desumpta: postrema vero periodus desumpta est ex 209, 33. V. 9, forsan aliquis malet, οὐδὲ ἐρχίῳ, εἰ προσείληπταί τινα πολιτείαν. vt expuncta ἦ, ἐρχίῳ aduerbialiter significet *omnino*: sicut alibi quoque hæc vox vsurpari solet. Plutarchus quoque nihil certi meminit de reipub. administratione: sed hoc tantum dicit, eum primum cœpisse χαμαίζειν, καὶ ῥέπειν ὅλῃ τὸ πολιτικὸν πρὸς ἰδιωτείαν: quod maxime imitatum esse Demosthenem. Ex Philostrato autem de Isæo hæc præcipue notanda: πρὸς ὃ μὲν ἔπος οὐκ ἀπροσδίοις ἐποιεῖτο, ἀλλʼ ἐπεσκευασμένος τὸ ἐξ ἕω ἐς μεσημβρίαν καιρόν. ἰδέαν δὲ ἐπήσκησε λόγων, οὔτʼ ὀρθοβλημένῳ, οὔτʼ ἀϋσει, ἀλλʼ ἀσφάλειον, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ ἀποχρώσαν τοῖς πράγμασι, καὶ πρὸς βεβαίωσιν ἑρμηνεύσῃ. De scriptis vero quæ reliquerit, quoniam Dionysius nihil certi definiuit, subiungam quæ Plutarchus breuiter ea de re adn. καταλέλοιπε δὲ, inquit, λόγους ἐξήκοντα πέντε πρὸς, ὧν εἰσι γνήσιοι πεντήκοντα καὶ ἴδιας τέχνας.

V. 39. pro εἰ legendum videtur εἶεν, *sint*. Infra in Dinarcho in simili quodam loco legitur ἔπασαν, 114, 42.

P. 105, v. 1, pro φῆσαι incertum est φησὶ ne an φῆσας auctor scripserit. sed vtrum eorum legeris, nihil ad rem interest. V. 9, pro ὃ rectius fortasse legerimus δή. V. 20, nescio an verior lectio sit, πρὸς εὐπορίαν ἀργυρίου, vel πρὸς εὐπόρειαν ἀργύρου. Sequenti certe versu verius esse videtur ὀπηρέτας. V. 28, ὑμᾶς expungendum videtur, vt infra in repetitione, v. 42. V. 45, rectius καὶ δικαίως, vt v. 13: vbi etiam pro seq. κατʼ ἐμὲ legitur ἐν ἐμοί. Ibidem paulo post, verior lectio videtur hæc; ὑψηλότερα γὰρ ὅσα ταῦτα.

P. 106, v. 2, rectius πεποιημένοις, neutro gen. V. 4, pag. præced. v. 30, partitiue legitur δήλως Ἀθηναίων. V. 8, pro Κηφισοδότου pag. præced. v. 15 legitur Κηφισοδώρου. Infra in Dinarcho vtriusque inter Athenienses ἄρχοντας fit mentio: sed Κηφισόδοτος tempore prior nominatur, 115, 44: Κηφισόδωρος autem, posterior, 116, 7. sed videndum ne hic e vicinia tractum sit vitium, & vt v. 3 priuati cuiusdam Κηφισοδότου facta est mentio, ita etiam archon hîc eodem a librario appellatus sit nomine, non a Dionysio. V. 11, rectius ἐκείνως, vt pag. seq. v. 40. V. 18, nota hic τὸ ἀδελφιδοῦς ἐμοῦ, vt etiam infra in repetitione, v. 41; pro οἱ ἀδελφιδεῖς ἐμοί. vnde etiam colligere licet, v. 15 pro ἀδελφῶν scribendum esse ἀδελφιδῶν. V. 21, forsan rectius παρεχῃ: eodem scilicet tempore quo præcedit δοκῇ. V. 34, pro ὀπτροπίῳ v. 27 legitur ὀπτροπίαν. quorum vtro sit vsus Lysias, incertum est. Dionysius certe vtroque vtitur. nam κακῆς ὀπτροπῆς ἐγκαλεῖσθαι hoc loco dicit, v. 26: itidemque supra in Lysia 88, 32: in Antiq. autē Rom. 237, 2, ὀπτροπίου λαβεῖν. V. 35, forsan leg. κεκαλλιλογῆσθαι, vt præcedit πεποιῆσθαι. V. 36, τὸ γοῦν, seu τό γʼ οὖν, declaratiue accipiēdum pro τοῦτο δηλονότι, *hoc videlicet*. pro ἐβουλίμῳ vero in priore loci citatione Attico augmento scriptum ἠβουλίμῳ, v. 16.

P. 107, v. 4, ὅπῃ τὰ παῖτο elliptice legitur etiam infra in repetitione, v. 28: subaudito scilicet verbo ἀπαλλάξῃ, aut alio consimili. V. 7, rectius περικαλευμένη, vt infra in repetitione, v. 29. & περικάπτειν vocabulum in hac significatione vsurpant etiam Dionysius in Antiquitatibus persæpe. Infra 108, 9, diuerso errore scriptum περικαλεῖται. Sequenti etiam versu, ὡς fortasse legendum pro ἕως. V. 9, legendum videtur, ὁ ὃ Ἰσαῖος, ὃν ἀμφισβητήσει ὑπὲρ χωρίου τοῦ ὑπὸ τῶν δημοσίων καταχωμένου, οἷς τὸ χωρίον ὑπέκειτο, ταύτῃ χωμένου εἰς ἀγωγὴν ἐρχῇ. V. 13, pro ἡδέως infra in repetitione, v. 35, legitur αὖ ἡσέως. vera lectio procul dubio est ἀηδέως. quod indicat etiam paraphrastis Dionysiana, v. 32, ἀμαφώτερον εἶναι πρὸς τοιούτους ἀπιχθέσθαι: & v. 36, ἡ ἀηδὴς ἀπέχθεια. V. 15, malim cum articulo, τὸ πλῆθος. V. 16, plenius ἠμύμωμαι δεῖν καπικῶσαι, vt infra v. 38 & 39. V. 20, nota hic αὖ geminatum. V. 27, pro δέξῃ & σι, in priore citatione scriptum δοκῆς & οι, v. 3. V. 33, legendum videtur, τὸ δὴ πρὸς πολλοὺς ὅπως τοὺς δημότας ἀπηδικεῖν, vt colligere licet ex v. 14. V. 35, pro ἀῦ ἡδέως legendum esse ἀηδῶς, docui paulo ante, ad v. 13. Sequenti etiam v. κοινὰ legendum esse pro vulgato πάντα, manifestum est e priore citatione loci, v. 14. V. 38, in exemplari est τῶν ἰδίων. ego τῶν δικαίων reposui ex v. 17. atq; adeo sic legendum esse declarant etiam sequentia, v. 39. V. 46, forsan rectius οἰομαί γε, vt in proxime sequenti subiectione εἰκός γε.

P. 108, v. 3, legendum videtur προσκρούσασθαι. V. 5, incertum est redditiua ne an interrogatiua hic ab auctore vsurpata sint, an mixta. si redditiua, legendum hic ὅπως: & seq. v. κατὰ πόσα. si interrogatiua, in primo membro legendum erit πρὸς πόσας; itidemq; in sequentibus. Forsan etiam εἰσενηνεγμένος legēdum pro εἰσενηνεγμένης: vel εἰσενηνεγμένας. V. 7, non satis constat an verius sit imperatiuum σκέψασθε, *considerate*. Nec item sequenti versu satis liquet an legendum sit, καὶ εἰ μὲν εὖ ἔχει πρὸς λόγων, πιστεύετε: an, ὡς εἰ μὲν εὖ, ἔχειν πρὸς λόγων πιστεύειν: an alio potius modo. V. 9, forsan verius αὐτοῖς, *ipsis*. vel subaudiendum εἰσφοράς. V. 11, Oedipum hic agere, nec facile nec tutum est. V. 24. haud scio an legendum sit ἀποστρέφων. V. 26, rectius l. ἐστʼ εἰπεῖν, *dein deputatis*. V. 29, nota hic καταλυσιγικάτα sine augmento: haud scio an propter cacophonian. V. 38, nota hic πότε μὲν, & v. 41 πότε δέ: cum in hac signif. scribi soleat ἐπὶ μὲν, & ἐπὶ δέ. V. 42, pro αὐτοῖς legendum videtur αὖθις, vel αὐτά. V. 45, in exemplari est Ερχέον: errore ambiguo. sed veriorem lectionem esse Ερχείαν quam Ερχιῶν, patet ex pag. seq. v. 41. nota etiam ἔφεσιν eodem in loco exponi πρὸς τὰ δικαστήρια προσκαλεῖν. V. 46, forsan re-

ctius τῖς λόγοις τοῦτοις, eodem casu.

P.109,v.1, vsitatius ὡς γοῦν ἐμοὶ δοκεῖ. V.6, forsan rectius ὅπῃ ὄ: vel ὅπῃ δή. V.9, rectius προσκαλεῖται, vt v.41 & 44. atque ita etiam προσκλήσεις ἀναγνώσκ v. 17. V.13, singulariter legendum videtur καὶ τῦπ: vel τὸ μέρος ellipsin habet præpositionis κατά. V. 15, pro οὖπ rectius legemus οὐδέ: vel membrum hîc deest. V.22, corrupta sunt postrema tria cola. verior lectio hæc videtur esse, πῶ μὴ πάντα μηδαμῶς ὡς φύσιν εἶχε προαχθῶσι, μηδ' ὡς αὖ ἰδιώτης τις εἴποι, λέγεσθαι μετείως, καὶ μυρίοις ἄλλοις διούπις ἔστοις. V.28, pro αὖ omnino legendum videtur οὖν, *igitur*. V.33, rectius καὶ ψυδῆ λέγοπ: vel, καὶ ψυδῆ λέγοι, πις πιστεύσειαὖ. In sequenti autem membro, quia προσέξειν vsitatū non est, legendum erit προέξ. Paraphrasin huius loci habemus in ea historiola quam supra ex Aldina editione percensui, ad pag. 104. ibi enim Λυσίας μὲν, καὶ ὑπὲρ ἀδίκου ἔπαθε λέγων· Ἰσαῖος δὲ, καὶ ὑπὲρ ἀγαθῶν λέγων, ὑποπλοις ὢν. V.34, legendum videtur ἀποδεικτικῶς: vt supra 90,33: & 86,38: præsertim cum supra (104,14) dixerit, Ilæum se in vno iudiciali orationis genere exercuisse. Pro ἀπέλιπεν v. 38, non dubitarem legendum esse ἀφέλκειν, vt 86,38: nisi infra in fragmēto De Atticorum oratorum characteribus, (164,41) huius ipsius Lysiæ dictioni tribueretur ἡ ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀνύστατον, sicut contra Thucydidi ἡ νεωτεροποιΐα & τὸ θελμηρόν. siquis tamen vtrobique ἀφέλκειν malit, nō multum refragabor: quippe quod ea rectius opponatur τῇ νεωτεροποιΐᾳ. V.46, in exemplari est ἐν τοῖς ἀρχειρέαις: perperam. nam Ερχεια legendum esse, satis manifestum est ex præcedentibus, v.41: & ex 108,45. Erchiam autem fuisse pagum Atticum sub tribu Ægeide, post Harpocrationem & Suidam docuit etiam Sigonius. ac mentio eiusdem etiam apud Demosth & Æschinē. Stephani Ἐρεχθία incertum pro eodem ne an diuerso.

P.110,v 11, pro ὑμῖν sententia postulare videtur βίος, *vita sub idem, opes* quin & alia hic deesse vidētur, quæ non tantum nulla ex eo percepta commoda, sed etiam sumptus in eum factos significent. V.16, ante νῦν μὲ deest εἰ: & sequ. v. optatiuo fine legendum μαρτυρίλω, vt mox sequitur φαινοίμλω. V. 26, legendum εἰς ποιοῦμεν, vel εἰς ἐποιῆμεν. Sequenti etiam versū conuenientius ὑμῶν, *vestrum*. V.28, pro εἰ πάλ' omnino legendum εἶτα δή, *deinde vero* Siquis etiam sequ. v. pro ἅπαντα malit ἅπαντες, non multum refragabor. V.30, pro καὶ aptius legeris γ' αὖ. V. 32, αὖτη excusari potest, vt v. 39. siquis tamen αὕτη malit, per me licet. V.34, in exemplari est ἡμᾶς, *nos*: minus congruenter. Sic v. 42, in eodem est ἐγένωτεν: contra leges syntacticas. V.43, existimarit forsan aliquis legendum ὑμῖν, *vobis*, vt v. 45. sed procul dubio vtrobique legendum ἡμλῶ, vt v. 40. Ibidem pro ἐξ αὐτῆς sententia requirit ἐξ αὐτοῦ, *exse*, patre scilicet.

P.111, v.7, nota hic ὦφλον pro ὤφλον. V. 9, rectius singulariter ὑμεῖ: & mox in secunda persona ὑμῖν. V.30, τῶ ποιητῶ ambiguum est significetne τῶ ποιητῶ λόγων ἡγουμένους, an κατ' ἐξοχὴν *poetarum principis*: vt v.41 Zoilus contra Homerum commentarios reliquisse dicitur. Pausanias Eliacon 2,196,3, tradit, carmen epicum de Alexandro, adscribi a quibusdam Anaximeni: sed id sibi non videri verisimile. Narrat ibidem, eum tum alia scripsisse, tum Antiquas res Græciæ, & res a Philippo atque Alexandro gestas: præterea cum natura esset sophista, & sophistarum orationes probe imitari nosset, probrosum quoddam in Athenienses, Lacedæmonios ac Thebanos scriptum Theopompeo stilo exarasse, effictisq; ad illius imitationem omnibus, sub Theopompi nomine librum edidisse, ad conflandum ei propter simultatem quādam priuatam, publicum Græcorum odium.

P.112, v.8, legendum videtur πρὸς πῶ μηδὲν ἢ ὁ παλαιὸ τὸ χρ. ἔχ. V.10, Ὑπαρέδης & hic & in sequ. per ει diphthongum constanter legitur: at supra 71,20, & alibi, per ι quo modo & manu exaratus liber ibi habet, & Suidæ ac Plutarchi exemplaria. Porro secunda hæc pars de Oratoribus Atticis, quæ supra etiam promittitur in præfatione huius tractatus, 81, 44, ad nos non peruenit. V. 27, per τοὺς ἐκ Περγάμου γραμματικοὺς, significare videtur Cratetē & Aristarchum: vt ex Suida colligitur, dum Aristarchum tradit discipulum fuisse Aristophanis grammatici, & Pergami plurimum cōcertasse cum Cratete grammatico Pergameno. V. 35, pro Δήλιος perperam in exemplari scriptum δῆμος. V.39, alludit ad Homericum illud, Iliad. ψ, καὶ τύ κεν ἢ παρέλασσεν, ἢ ἄμφασσον ἔθηκεν: quod de Platone quoque vsurpauit supra 17, 45. V.40, rectius μᾶλλ. V.42, legendum videtur, τοσοῦτον ἔσπ ὑπερπολάκιεν, *vsq; adeo hæc eminuit oratio*: & v.44, passiuo fine ἀγνοεῖσθαι, *ignorari*. V. 45, in exemplari hypodiastole est post κινοῦσα: parum apte.

P.113, v.2, sententia talem quampiam mutilati huius loci scripturam postulat, οὐδεὶ ἦν προσπίπων (vel ἦν δοκίμων, ἦν πιθανὸς) σύμφωνον εἰ δεῖ ὃ πάλαι λέγω, καὶ ζωὰν τοῦτον: vel ἤδη ὃ ζῶν τοῦτον. V.9, procul dubio legendum μετὰ τοὺς ἄνδρας *post illos viros*. V.11, ὑπὸ pro vulgato ἀπὸ repos. ex 116,13. V.16, forsan rectius coniuncte πεντεκαιδεκαετῆ, vel πεντεκαιδεκέτη. V.27. si transpositione facta, & in præcedentib. ante χειρίσου collocetur, & ἔχων ante εἰσῆλθον, structura & sententia erit planior. V.30, πρότερον e præcedentibus repetitum videtur: ideoque expungendum. V.33, post τὸν λόγον e præcedentibus subaudiendum φανερὸν γίνεται. V.34, vera lectio esse videtur, τὸ φυγῆς ἦν καταλυσάντων τὴν δῆμον: vt colligitur ex v.13. V. 40, rectius ζῶπου διελθόντες, vel ζωὴν ἐξελθόντες aut παρελθόντες. V.45, φάτταμα pro φάσμα notatum etiam in Antiq. Rom. 260,16. Philochorum autem μάντιν & ἱεροσκόπον fuisse, atque inter alia scripsisse περὶ μαντικῆς, περὶ θυσιῶν, περὶ μωτηρίων ἦν Ἀθλώνοι, testatur etiam Suidas.

P.114, v.6, forsan rectius ἀφελεῖται. V.11, sententia talem quampiam lectionem requirit; τοὺς φερομένους εἰς αὐτὸ λόγους, ἐν τοῖς γνησίοις εἴ) ἀπεσήμειναὖ εἰκ. & seq. v. ἀπ' Ἀναξικρ. *ab Anaxicrate*: vt pag. præced. v.16. V.19, pro Λυσικράτης legitur infra Νικοκράτης, 118, 12. V.25, rectius αὐτῆ: significatione scilicet possessiua. V.27, in exemplari est προσφέρᾳ: & v.29 διεβλαβῶτο: corruptis verborum modis. V.31, planior erit sententia, si pro εἰς ὃ legamus εἴς τε. V.35, procul dubio semiperfectæ periodi puncto post τοιούμενος fixo, subiungendum, πιστεῦται ὃ ἄ κ. V.40, non dubito quin vera lectio sit, ἅτε ἰδίου τινὸς εὑρετής: vt colligitur ex huius ipsius paginæ versu 16. V. 42, conuenientius μαθητῶν, *discipulorum*. V. 46, rectius τὸ χρέιον, cum articulo.

P.115, v.1, in exemplari legitur, τὸ δ' μὲ λέξεως ἰσχυρόν: quæ articuli collocatio cum sequentibus parum congruit. V.3, pro μάλιστα procul dubio legēdum μᾶλλον. V.16, rectius πλάσαι, paroxytonως. V. 19, Petrus Victorius Var. lect. lib. 4, cap. 10, Dionysium

fum hic respexisse putat ad locum Ciceronis in Oratore, quo timidos Thucydidis imitatores corripiens, ait; *Hunc tamen nemo neg, verborum, neque sententiarum grauitatem admiratur; sed cum multi quidam & hianter loquuntur, qui vel sine magistro fieri potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas.* V.22, & ἐκείνης retineri potest, & ἐκείνου pro eodem admitti. Seq. v. malim cum articulo οἱ Ῥοδ. ῥήτ. V.25, ἀλαζονείας propterea fortasse dicit, quia fucum magis quam veritatem consectati solerent: sicut infra in Attic. oratorum characteribus, 167, 38, πανηγυρικῶν & δημηγορικῶν διαλέκτων opponit, & vtramq; a Demosthene coniunctam fuisse tradit. V.26, verius προσχειρισάμενοι, vt v. 20: item supra 26, 25, & alibi sæpissime. V.28, ὁ in exemplari erat omissa. V. 44 archontem hic catalogus in multis corruptus est, quin & duobus mutilus, vt ad pag. seq. v. 7 docebitur. in nonnullis etiam varietas est; vt deinceps suo cuiusque loco declarabitur. Quarti ergo nomen apud Sigonium in libro De Atheniensium temporibus est CEPHISODORVS. sed cum apud Diodorum quoque (pag. 512) legatur Κηφισόδοτος, non est quod nostra scriptura in suspicionem vocetur. Sextus ab eodem Sigonio nominatur ELPINVS. apud Diodorum 518 ambiguo fine legitur Ελπικ. supra 85, 32, habuimus, κατ' Αγαθοκλέα καὶ Ἐλπικλεῖ ἄρχοντος. vt verum huius archontis nomen esse videatur Ελπικης, *Elpenices*. Vndecimus apud Diodorum 531 est Θέαιτος, proparoxytonως: cuius accentus euidentia vestigia cernuntur infra in corrupto Θέιλος, 121, 12, 14. mentio eiusdem 117, 9. Quartus decimus apud Diodorum est Θεόφιλος, 538: necnon apud Dionysium infra, 123, 5. Falsum igitur hic siue Θεόμνηστος, siue Θεόμνηστος: nec magis verum Θούμνεστος, quod infra 119, 2, pro eodem legitur. Sextidecimi verum nomen est Λοχης apud Diodorum 541, & apud Dionysium nostrum infra 123, 9.

P. 116, v. 1, septimus decimus archon, non Εὐθύκριτος est, sed Εὐθυκλῆς, apud Diodorum 545: & apud Dionysium nostrum infra 119 12: 121, 29: 123, 12: necnon hac ipsa pag. 116, versu 47. Decimus nonus, Πυθόδοτος appellatur etiam infra 121, 30: & 123, 14: apud Diodorum vero Πυθόδωρος, 547. V.2, vicesimus quartus archon, Diodoro est Χαρώνδας, 553. V.3, vicesimus sextus archon, qui Πυθόδημος hic nominatur, apud Diodorum dicitur Πυθόδωρος, 557. sed Πυθοδότου nomen habuimus etiam supra 114, 10. V.4, pro ὡς πλησιαστὴς sententia postulat λόγῳ συγγράφειν, (vt 114, 8) vel ἢ συγγράφειν. V.5, tricesimus archon, qui Νικίππη hic dicitur, Diodoro est Νικήρατος, 582. Sigonius ab aliis Anicetum vocari adnotat. V.6, in tricesimi tertii nomine ambiguus hic error est. putarit enim aliquis verum nomen esse Κτησιφῶν. sed non dubito quin verius nomen sit Κηφισοφῶν, apud Diodorum 601. Apud Demosthenem quoque in or. Pro corona, in plebiscito quo legatio ad Philippum decernitur, eadem hæc diuersitas occurrit. nam in legatorum catalogo quidam codices habent Κτησιφῶν, alii Κηφισοφῶν. Tricesimus quintus, Ἡγήμων, apud Sigonium desideratur; itidemque apud Diodorum 606. V.7, tricesimus sextus, rectius apud Diodorum 608 nominatur Χαίρης, prima littera aspirata. Post tricesimum septimum, Anticlem scilicet, duo sunt omissi archontes, Σωσικλῆς, & Αγησίας, vt cognoscere licet ex Diodoro, 622. Vicissim apud Diodorum & Sigonium desunt quadragesimus primus & secundus, Ἀρχιππος & Νέωχμος. V.12, quinquagesimus quartus archon Δημήτριος, a Diodoro cognominatur Φαληρεύς, 746. Sequens Καλλιμος eidem Diodoro 751 est Χαρῖνος. Quinquagesimum sextum Ἀναξικράτῃ agnoscit etiam Diodorus 756: & Dionysius noster supra 113, 11, 16, 35: & 114, 12. in exemplari perperam hoc loco scriptum erat Ἀναξικράτης. V.14, in quinquagesimi septimi appellatione, pro Κόριθος apud Diodorum est Κύριθος, 770: minus recte, vt suspicor. Sequens apud eundem Diodorum 774 est Ἀλκιππος. In sexagesimo primo, Nicocle, desiderantur eiusdem Diodori vulgata exemplaria, 787: & reliquorum nouem nomina desunt etiam apud Sigonium: ita vt, sicut illi Dionysio in præcedentibus, sic vicissim Dionysius illis in sequentibus auxiliares manus præbeat. Primus autem archon Nicophemus, ab eodem Diodoro ponitur in Olympiadis centesimæ quartæ anno vltimo, quo Romæ consules fuisse dicit C. Sulpicium, & C. Licinnium; anno vrbis CCCLXXXIX, vt Sigonius computat: vt autem Glareanus, anno vrbis CCCXCI. V.23, pro Τεωφανίου paulo post detracto ι legitur Τεοφανου quorum neutrum erroris suspicione caret. Suidæ Θεοφανίου an huc pertineat, mihi sane non constat. V.26, opinor puncto & separationis spatio post ὑμῶν posito, sequentia coniunctim legenda esse, hoc modo; Σωτηρία Αἰσχίνῃ κτλ. Δινίου, vt infra 118, 13, 17, 31: & 119, 6. Forsan etiam aliquis diphthongως malet Δῖνου, vt apud Isæum, Demosthenem, Suidam, alios. Sed cum versu 29 sequatur, ἐπὶ κτλ. Διοτιμου, nec in præcedentibus vlla Διοτίμου facta sit mentio, suspicetur aliquis vtrobique vel Διοτίμου legendum esse, vel Δίνιου. Sequenti etiam versu Φωκαεύσεις nomen suspectum est, ac perperam fortasse ex duobus conflatum: vt κτλ Φώκου, ἀσεβείας. sed in his sola coniectura niti, fallere est. V.28, incertum Εἰρωνικὸς ne verius sit, an Ἡρωϊκὸς, an aliud. V.31, hic quoque dubium est, sit ne Γισκλίου legendum, an Τισικλέους. Paulo post certe transposita distinctione legendum, Κατὰ Θεοκρίνου ἔνδειξις· Τοῦ παιδὸς, ὦ Ἀθηναῖοι: vt manifestum est ex Demosthenis editionibus vulgatis, in quibus hæc κτλ Θεοκρίνου ἔνδειξις Demosthenis adscribitur. Sequenti etiam versu fortasse legendum. Κατὰ Σπουδίου, ἀπογραφῆς παρανόμων· Κατὰ τῶν: Demosthenis orationes κτλ Σπουδίου, vt diuersam habent actionis inscriptionem, de de[illegible] scilicet, ita etiam diuersa initia. V.34, Φωτικῶν nomen parum huc quadrare videtur: nec certum tamen est an κήρυκας reponendum sit, vt v. 46. V.35, de Κηφισοδώρου nomine paulo ante dicto ad v. 6. V.37, in exemplari post Χαιρώνης finita est periodus: & nominandi casu sequitur Εἰσαγγελία κτλ Φιλίππου: quasi duæ hic significentur orationes. V.38, Ἁρπαλίων in sequentibus etiam constanter absque diphthongo scribitur: apud Suidam vero & alibi, diphthongos Ἁρπάλεια χρήματα. Nota ibidem ἀεὶ in sequentibus autem αἰεί. Paulo post vero incertum Γνωσίου ne scribendum sit, an Γνωσιδίου, an Γνωσιδίου, an aliud. V.41, in Oratorum volumine ab Aldo & Stephano in lucem edito, pro ἐδόκει legitur [illegible]. V.45, legendum puto, ὅτι Θεοφίλου ἦ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος, μετὰ Θέαιτον ἄρχοντα διαστὰς πέντε: vt sequenti versu, quæ lectio colligitur ex præcedentis paginæ versu 46 & 47.

P.117,v.1, leg. εἰκοσαέτεις ὄντας: vel, εἴκοσιν ἔτη ἔχοντας, vt versu 16. Sequenti versu rectius Ἀρχίου, vt prolixius adnotatum ad 115,47. V.3, legendum videtur, ὑποζαφαμένου αὐτὸν Νικοδίκου υἱόν· Ἀποψηφισ. Pro τινὶ vero dubito ποτὲ ne scribendum, an ὕστερον, an aliud. Seq. sane versu rectius legemus ἐξ αὐτῆς τῆ ἀρχῆς: & mox, καὶ τῆ ἑξῆς, expuncto articulo τά. V.6, procul dubio sic distinguendum, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῆ νόμων, καθ' οὓς. vt hucusque verba sint exordii, eaq; abrupta, vt infra v.41 & 42: & finita hic periodo, sequatur, καὶ ἔστι ἔρηται παιδὸς ὄντος ἐπ Δξιάρχου. V.7, forsan legendum, τὸν ἱέρειαν Νίνου, *Ninum sacerdotem*: quia sequitur υἱὸς τῆ Νίνου. V.9, δεδηλώκαμεν procul dubio expungendum, velut e sequentibus perperam huc infertum. De oratione autem περὶ τῶ ὀνόματος meminit rursum pag. seq. versu 45. V.13, Ἀθμο ῆς per o scribit etiam Stephanus Byzantius: at Suid. per ω. V.20, forsan legendum, Κατὰ Τιμοκράτους, εἰσαγγελικὸς δήμου καταλύσεως· Ἔργα ποιεῖς: vt Ἔργα ποιεῖς orationis illius sit initium. Sequens κῆ Στησίνου, diuersa est a Demosthenica. V.24, legendum fortassis Εὐωνυμίων περὶς κήρυκας ὑπὲρ τῆ καναῶ· Οὐδαμῶς τοιαῦτα πεφάγματα. fuit enim Εὐωνυμία, seu Εὐώνυμος, pagus Atticus, cuius ciues Εὐωνυμεῖς, teste Steph. V.27, nota hic, ὧν αὐτῷ τῷ λόγῳ φανερὸν γίγνεται, vt mox etiam v.30: at v.2,15,19,23, pro ὧν vsitatiore modo vsurpata ἐξ. V.31, conuenientius compos. συναγωνίσασθαι. In sequentibus siue αὐτὸν legas siue αὐτὸς, parum expeditur sententia. V.32, de orationis initio, & sequẽtium distinctione certi aliquid hic pronuntiare, non licet. sua cuique coniectura esto libera. V.37, forsan Ἑρμείᾳ ἐμποείου ὀπαδητῆ. V.40, malim transposita diphthongo, Μενεσάχμου. Apud Suidam quoque Μέπεχμος legitur pro Μέναιχμος. V.42, vel ὑμᾶς legendum, vel ἡμεῖς. V.45, forsan περὶ αὐτῶ μιμύᾳ. Sequenti etiam versu non absurde post ἀγῶσιν distinxeris.

P.118,v.1, pro καὶ infra v.46 legitur καῖ. V.2, Ἀπόλλωνος & Ροιοῖς, videtur initium esse orationis. V.5, forsan legendum, Κατὰ Δημοσθένους, πρὸς ἀδάμων· Εἰώθατε ὦ ἄνδρες. Pergamenas vero tabulas dicere videtur tabulas a Cratete vel Aristarcho grammaticis Pergamenis conscriptas: qua de re supra, ad 112,27. V.12, pro πρὸς Νικοκράτη supra legitur κῆ Λισικράτης, 114,19. V.15, alibi Ποσειδίππου, diphthongus. Paulo post etiam fortasse rectius Ἡδύλης. Pro ὀποῦ vero quid legendum sit versu sequenti, mihi sane coniicere non licet. V.18, pro ὕστερον legendum fortassis ὁ ὕστερος, vt v.28. V.21, Επήβου nomen suspectum est. V.26, nota hic Προκλέες: cum versu 11 habuerimus Κηφισοκλέους, & v.22 Μνησικλέης: itidemque Μενεκλεῦς pag. praeced. v.5 & 11. Sequenti etiam v. fortasse verior lectio est ὅτι τοῦτοις ὦ ἄνδρες.

P.119,v.1, legendum videtur εἰς Πύλας Ἀθλωαίων ἔξοδος. Sequens nomen Archontis, Θέμιδες, accedit ad Θεόμνητος supra 115,47. sed verius nomen esse Θεόφιλος, ibidem prolixe docui. V.4, legendum opinor, ἐπὶ πολλοῖς δὴ ἔπεσιν ὕστερον. V.7, rectius, ni fallor, Ἀμμώνιχον. V.9, Φιλόχωρος in exemplari quoq; per ω scriptum & hic & in praecedentibus: cum apud Suidam & alibi per o scribi soleat. V.11, rectius (opinor) μέτασχε, vt seq. v. Eodem versu sequ. non dubito quin vera lectio sit ἐπ' Εὐβούλε. Inter Eubuli autem & Nicomachi praeturam tres intercessisse annos, perspicitur ex 116,1,2. V.17, pro ὅπῃ si ἔπ malis, per me licet. V.18, legendum puto νεμέσεως, aut νεμεσέσεως: vt significet imperium infensa Nemesi, vel cum populi offensione gestum. fuerat enim Timotheus primis annis adeo felix, vt fortuna ipsa se variis ei spectris offerret: ideoque pictores, vt felicitatem eius exprimerent, plures pingebant fortunas, quae illi cubanti ac dormienti vrbes in retia inferrent. sed cum ea felicitate elatus, suae magis virtuti quam fortunae benignitati adscribi et rerum gestarum gloriam, ἠτύχησεν ὕστερον, νεμεσησάσης αὐτῷ τῆ τύχης: id est, fortuna illi postmodo infensa, aduersos successus tribuit: vt Aristophanis scholiastes & Suidas tradiderunt.

P.120,v.10, Wolfii margo pro ἐκείνα habet ἐκείνης: itidemque versio eiusdẽ. *secundum illius praecepta.* V.16, in Stephani editione sic legitur hic locus; ἵνα δὲ πῶ δόξαν ὧ περὶ τοῦτον αὐτὸς ἔχον, βεβαιωθῶ, μαθὼν ὅτι περὶ τοῦσι τῆ Δημοσθένης λόγοις αἱ Αἰσχίνης πέχαι· ἢ τ' ἐὖτως ἔγνωκ. quam lectionem & ipse adnotauit minime ad confirmandam Dionysii sententiam facere; cum is totus in hoc sit, vt ostendat antecessisse Demosthenis orationes. quodsi ita legas, μαθὼν ὅτι οὐ περὶ τοῦσι, adiecta negatione, non habere locum particulam quam grammatici disiunctiuam appellant, quae in altera parte sequitur. quare sibi verbũ βεβαιωθῶ suspectum esse. sensum omnino hunc videri esse: *Vt ipse, si compertum habuero Aristotelis artes Rhetoricas priores esse tempore Demosthenicis orationibus, de sententia mea deducar: sin minus, eum qui hoc sibi persuasit, mutare cogam sententiam.* Haec de isto loco Steph. ego eam lectionem quam Morellii Demosthenes in margine habebat, sequi malui: praesertim cum idem ante me fecisset Hieronymus Wolfius in sua Demosthenis editione. V.31, pro Φίλιστον rectius fortasse legemus Φιλίσκου, quia *Philistus* historici Siculi nomen est, *Philiscus* autem Milesius orator fuit, vnus ex Isocratis oratoris auditoribus, vt tradit Suidas. Supra 111,25, in hoc nomine est ambiguitas. V.34, inclusa αὖ, addita ex Morellii & Wolfii edit.

P.121,v.1, ὁ πρὸς τῆ ἀπολῶ λόγος, est oratio contra Leptinem habita. V.3, Rhetoricae tabulae fortassis eaedem hic sunt quae Tabulae Pergamenae: de quibus supra, ad 118,5. V.7, pro Θεοδήμου legendum esse Εὐδήμου, satis declarat archontum catalogus in Dinarcho supra positus, 115,46: cum quo ibidẽ consentit etiam Diodorus 127. V.11, pro Γαδικῶν Morellii margo habet Τεχῶν: cui Wolfius addit παχυαυχενῶν: exegema vtrumq;. Sunt tamen qui φυλαδικῶν legendum existiment. V.12, qui Θέλλος hic dicitur, & supra in Dinarcho Θέλλος 116,45, veriori nomine appellabitur Θέαλλος, vt prolixe docui ad 115,46. V.16, Olynthiacarum orationum alius in vulgatis editionibus ordo est. nam quae hic prima est, illic est secunda: quae hic secunda, illic tertia: quae hic tertia, illic prima. V.19, pro χρονικίαν Morellii & Wolfii margo habet compos. παραχρονικίαν. V.20, fortasse legendum μέχρι τῆ δώδεκα. Wolfius lectione & structura liberius mutata vertit; *Ex his duodecim quas hactenus exposui publicis orationibus, septem sunt concionis forenses quinque.* V.23, consentiunt haec cum epigrammate quod Ammonius in Aristotelis vita, & Henr. Steph. in Anthologiae additamento referunt, Φασίδες ὦ μηδὲς, καὶ Νικομάχου γνήσιος Τῶν Ασκληπιαδῶν δῖος Αἰσχίνης. V.25, Wolf. pro ιγ legit γ, detracta scilicet decade & mox nominandi casu πρεσβύτερος: itidemque vertit, *triennio Demosthene maior.* atque ita legendum esse, perspicuum est ex eo quod Dionysius 120,44, Demosthenem

ſthenem natum eſſe dicit anno ante centeſimam Olympiadem. aut neceſſe eſt ibi minoris numeri notationem eſſe omiſſam. V. 29, Wolfii margo pro τείχας habet compoſ. ἐξετείχας. V. 36, ſi ante ἀ ex Wolfii marg. inferamus ἐστι, plana eſt ſententia. V. 41, locus quæ hic ex Ariſtotele citat, exſtat Rhet. lib. 1, editionis noſtræ pag. 5, v. 27. V. 42, pro ἐὰν μὴ Stephani & Morellii ed. habet ἐὰν μή: itidemq; Wolfii verſio, *quando indicia ita fiunt vt decet*. ego Ariſtotelis exemplaria ſequi malui. V. 44, Ariſt. exempl. generio caſu habent διδασκαλίας. V. 45, Stephani, Morellii, & Wolfii editio hab. πολλικῆς λέγομεν. ego Ariſtotelis exemplaria ſequi malui: e quibus Morellius quoque ac Wolfius veriorem lectionem margini adnotarunt. V. 47, Ariſtot. exempl. habent δίκαιά ἢ φαίνεσθαι δίκαια: editionis noſtræ pag. 8, v. 27.

P. 122, v. 1, pro ἀκαλύκτως Ariſtotelis exemplaria habent δι' ἀλεκτικῶς. ſed Dionyſium ἀκαλύκτει, legiſſe, ſatis declarat pag. præced. v. 39. Incluſa, quæ mox ibidem ſequuntur, addita ſunt ex Ariſtot. exempl. At quæ v. 3 incluſa ſunt, ab iisdem Ariſt. exempl. abſunt. Eadem exemplaria eodem v. 3, pro καλῶς δέ habent καλῶς δέ. V. 6, incluſa, addita ſunt ex Ariſt. exemplaribus: itidemq; v. ſeq. V. 9, Morellii margo pro ὅτι πολλῶν habet ἐκ πολλῶν. V. 10, Ariſtot. exempl. h. ἕτερόν τι δι' ἃ τοῦτο συμβαίνει τοῖς τοῦτο, τῷ τοῦτο τί). V. 12, incluſus attic. τι, additus ex Ariſtot. exemplaribus. In iisdem pro ῥητορείας legitur ῥητορικῆς. Et iisdem etiam addita incluſa coniunctio καί. V. 16, Wolfius ante ἱκανῶς inſerit καί: Stephanus omiſſa coniunctione, verbum νομίζω verrendum cenſet in participium νομίζων. V. 23, Morellii & W. margo h. παρεγόντα ἂν: conuenientius. V. 28, iidem præſenti temp. malunt γιγνώσκω. V. 29, pro incluſo τῷ Wolfii margo reponit plur. τοῖς. Ariſtotelis exemplaria neutrum agnoſcunt. V. 30, Ariſt. exempl. pro ἀγαγόντα habent ἔχοντα: & mox δοῦναι pro διδόναι οὕτως. Exſtat autem locus Ariſtot. Rhet. lib. 3, 13 4, 13. V. 32, Wolfius pro εἶτ' habet τοῦτ': minus recte. V. 35, incluſa εἰ, addita ex Wolf. ed. V. 47, Morellii & Wolfii margo h. ἐξέχειν. ſed ne ſic quidem plana fiunt omnia.

P. 123, v. 6, Morellii & Wolfii margo pro ἔκπλω h. πέμπω. V. 11, pro ᾧ malim ὃ, contra exēplarium conſenſum. V. 17, ὅρκοις legendum eſſe pro vulg. Ὅρκοις, manifeſtum ex 45, 3 atq; ita vertit etiam W. *ad exigendum iusiurandum*. V. 28, αὐτὸν refertur ad τὸ πόλεμον. Morellii & Wolfii margo mauult reciprocum αὑτὸν, *ſeipſum*: ſubaudito ſcilicet πολέμιον, *hoſtem*. V. 35, vulg. Ariſtot. ed (lib. 2, 103, 23) habent ὃν τῷ τὸ χρόνον σκοπεῖν. V. 36, incluſa ἀφ' addita ex eisdem ed. V. 37, Wolfii editio habet μέλλωσι: verſio tamen eiusdem agnoſcit vulgatum μέλλοντες, *accepturi beneficium*. Morellii margo, itidemq; margo Wolfii, poſt hoc ipſum μέλλοντες τῶ, addit εὖ πάσχειν. quod in verſione expreſſit idem Wolf. Ibidem mox Ariſtot. exempl. habent πρὸς τὸ Θηβαίους Φίλιππον δίκην εἰς πλὴν Ἀθ. Seq. v. Ariſtot. exempl. hab. βοηθήσαι εἰς Φωκεῖς: pro quo Dionyſ. paulo poſt, v. 40, dicit πρὸς Φωκεῖς, *aduerſum Phocenſes*. V. 39, Ariſt. exempl. pro διέπεσον habent ὑπέστησαν: & mox διάθεσιν pro δόσιν. V. 47, rectius Ἀλκιδάς, vt ex Suida & Stephano colligitur.

P. 124, v. 3, Steph. & Morell. hab. αὐτὸν: ego cum Wolf. malui plurale αὐτοὺς, Athenienſes videlicet. Idem Wolf. ſeq. v. ad explendam ſententiam legit, ἐχέτω πάντα Δημοσθένης, φησὶ, πλὴν μὴ ἐκεῖνα. Ego hanc lectionem malim; καὶ ὡς Δημοσθένους παρακαλέσαντος αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ ψηφίσματα γράψαντος, ἐχέτω πάντα ὁ δῆμος, πλὴν μὴ ἐκεῖνα. V. 10, malet fortaſſe aliquis πρεσβεύσαντα: ſed a Philippo miſſos eſſe legatos hoſce, indicant ſequentia, v. 14, 21, 30. V. 13, Morell. hab. εἰ τοῖς Ἀθηναίοις. V. 26, poſt Θηβαίοις diſtinguūt etiam ceteræ editiones. ſed non minus recte ante id nomen diſtinxerimus: vt accuſatiuus iſte feratur ad ſequens verbum ἀναμιμνήσκοντες. V. 28, Morellii & Wolfii margo h. l. hab. αὐτὸν, *eum*: recte. ſic enim & Dionyſ. p. præced. v. 40, ἀπὸ δοῦναι δίοδον: & hac ipſa pag. v. 31, δίοδον τῷ Φιλίππῳ παρασχεῖν. V. 33, de ἐπίδειξα dicetur infra, ad 126, 10. V. 35, incluſum εἰσὶν, additum ex ed. Morell. & Wolf. V. 42, Ariſt. exempl. (Rhet. lib. 2, 103, 3) pro ὡς habent ἢ ὡς. Seq. v. Morellii & Wolfii margo habet ἀναπεῖ, dandi caſu.

P. 125, v. 6, Ariſtot. exempl. (Rhet. lib. 2, 102, 19) pro copulatiua ᾧ habent disiunctiuam ἤ. V. 8, Ariſt. exempl. hab. πάλαι: minus conuenienter. V. 8 & 9, in Ariſtot. exempl. ſic legitur hic locus; καὶ εἰ τῷ πεποιηκότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι· καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, ᾧ τῷ πεπόνθασι. ἔστι δ' οὐ τοῦτο παρελογίσασθαι. εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανε, δικαίως πέπονθεν· ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ δεῖ σκοπεῖν. V. 13, poſt διαφωνεῖ τὸ δίκαιον Ariſt. exemplaria habent hoc præterea commation, καὶ ὁ δὲν καλύψ. Alcmæonis quoq; Theodectei verba, ab Ariſtotele relata, Dionyſius breuitatis cauſſa omiſit. V. 18, Wolfianæ ed. margo pro οὐ τοῦτο habet οὐ τοῦτο. Sed is qui Morellianæ editionis διδοχαφίας ex illius margine in Wolfianæ editionis marginem tranſcripſit, Morellianas notas parum obſeruauit. annotatio enim Morelliana οὐ τοῦτο, refertur ad τῶν quod eſt v. 10: ſignificans ſcilicet, pro Dionyſiano τῶν, apud Ariſtot. legi οὐ τοῦτο. V. 26, Ariſtotelem e veterib. artis Rhetoricæ ſcriptorib. ſuas præceptiones collegiſſe, teſtatur etiam Cicero iis in locis qui ſupra citati ſunt 79, 46: & 80, 7. V. 38, nota hîc ὀκταλογίας τὰς Πλατωνικὰς ἑρμωνείας: cum infra in Thucydide hoc ſtructuræ genus reprehendat, 135, 13; ac pro dativo accuſatiuum caſum hic vſurpari velit. Incertum ergo Dionyſii ne voluntate, an librarii incuria, hic ſtructuræ ſit facta ἐξήμαρτη.

P. 126, v. 2, Hœſchelius pro νόμους legendum putat παρανόμως: vt παρὰ. ὁμολόγοι hoc loco idem ſint quod alibi παρανόμων χαφαί. Sed haud ſcio an conuenientius ſit αἰσωπείως: vel, vt Ilouius interpres legit, ἀτόπως, *abſurde*. V. 5, nota hic Δημοσθένη, more peritoſyllaborum: & mox v. 7 Δημοσθένιλω, more iſoſyllaborum nominum. Eodem v. 7 pro φησὶν malim φήσας, *dices*. V. 10, ἐπίδειξα in hac demonſtrandi ſeu oſtendendi ſignificatione legitur etiam ſupra 124, 33, 45. alioqui vſitatius in ea ſignificatione ἀποδεῖξαι: vt illo ipſo in loco, 124, 33. ἀποδεῖξαι enim oſtentandi ſignificationem habet frequētius, vt paulo poſt, v. 14, & 32. V. 26, ſenſum quidem loci huius (inquit Steph.) mihi videor aſſequi. ſed verborum ſeries & contextus non video qui ſtare poſſit eo modo quo eſt. Hoc enim puto ſibi velle hoc in loco Dionyſium; Platonem ſtudio reprehendendi Lyſiam, aduerſus ipſum ſcripſiſſe dialogum; cuius tamen argumentum ſit amatorium; ſed captatam in eo exagitandi Lyſiæ occaſionem. lego igitur, ἀλλὰ ᾧ χρῆται τὸ κρατίστου τῷ πατρὶ. Illud autem quod ſequitur, ἐρωτικὸν εἰς πλὴν ὑποθέσεων, declarat quod infra legitur, pag. ſeq. v. 4. Hæc Steph. V. 37, pro poſteriori ὧν vel ᾧ, rectius fortaſſe legemus ἀν, *ſit*.

P.127,v.9, ex hoc loco intelligimus, tertiam partem de Atticis scriptoribus, cuius supra meminit in præfatione ad Ammæum 81,41, a Dionysio absolutam quidem fuisse, sed ad nos non peruenisse integram. V.11, pro δεῖγμα quidam cod. habent μίγμα, teste Steph. V.15, idem St. adnotat quosdam cod. hic ῳμῷ habere pro ναμάτων: & v.18, ἱλαρὸν pro χλοερόν: & v.20 κλήσιον pro κλῆρον. Sed ibi rectius forsan compositè legerimus καλλιεπῶν, sicut præcedit φειδηλογίαν. V.26, procul dubio legendum μετωνυμίαις. nam ἐπωνυμίαι ad τὼ βοπικὼ φέρειν parum faciunt. V.30, inclusum πρότερον in quibusdam tantum codicibus legi, adnot. Steph. V.35, malim βέλομαι, *volo*. V.40, quid. cod. ῷῶτα μέντοι ῷ οἱ κατ' αὐτὸν ἐναντίον ἡγούμενοι, ὡς ἀμδρπάνουλι, πῷ ἀνδρὶ ὀπτημῶσιν ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δεόμαι λέγειν: teste Steph.

P.128,v.4 & 5, inclusa in excusis Platonis exemplaribus desiderari, annotat Stephanus. recte. sunt enim verba Dionysii. V.8 nota poeticam tmesin siue hypallagen, ξύμμοι λάθεται, pro ξυλλάθεται μοι. Sic paulo post, v.11, ῷ τοῦ κῦ τ' ἑαυτῆς συγχωρῶν ὀπτῆ θυμῶν. V.20, ὀπῆ pro vulg. καὶ cum Hœschelio reposui: nec dubito quin ea sit vera lectio. V.34, πῶ λόγον redundat hoc loco: & pro seq. καιρὸν legēdum fortasse κεινὸν, *inane*. V.37, legendum hic videtur vel cum Hœschelio, πεπίηκα ῷ τῆ ἐν τοῖς πρὸς Δημήτειον ὑπομνήματα πιοῖς: vel, (quod minus aptum est) πεπίηκα καὶ εἰς τὰ πρὸς Δημήτειον ὑπομνήματα ἰσμούς: vt infra 132,42. Huius commentarii (inquit Steph.) Dionysius meminit etiam in tractatu de Thucydide, quem Q. Ælio Tuberoni dicauit. V.38, rectius πὼ πρὲι τ' μιμήσεως ζήτησιν. V.40, forsan leg. ῷῦτ' ὄ ἀτελής. V.47, principium quidem Herodoteæ historiæ cum his Dionysianis consentit, at non finis. Ibidem fortasse legendum καθά ῥ pro ῷ ἄνῥ.

P.129,v.14, Henr. Steph. mauult Χρώνος: cuius mētio fit ēt in libro ad Q. Ælium Tuberonē, 138,34. apud Suidam tres sunt Charones historici: primus, Lampsacenus; secundus, Carthaginensis; tertius, Naucratita. at Χαίρωνα apud eundem alius. V.16, τῶ interrogatiue accipiendum hic pro πόσος: vel legendum πῦ. V.27, in exemplari est ἑπέρους. ego ἑπέρας, a Stephano ex aliis codicibus adnotatum, sequi malui. V.33, post πεῖσιν ὄδιν, subaudiendum subst. ἔργον: vt v.15 & 45.

P.130,v.11, possis etiam legere ἔπ μνωδήσομαι. V.17, in exemplari est τῶ πν: perperam. τύπτν vero in hoc loquendi genere supra quoque habuimus aliquoties, & pag. seq. v.4. pro eodem χρακτῆρα dicit v. 40, & infra 132,17, & alibi. Reperitur tamen & ῷ που vocabulum in eadē significatione; vt supra prolixius adnotaui ad pag. 1,v.15. V.21, secunda dicēdi virtus hic omissa, est, τὸ κυρίας ῷ καινὰς λέξεσι χῆσθαι: vt ex Lysia videre licet 82,31: 85,42: & ex Isocr. 94,37.

P.131,v.7, Stephano videtur legendum Ἡροδότου οὐκ ἔχᾳ: vel, ὥς ῥ Ἡρόδοτος, ἐκ ἔχᾳ. nisi mauis (inquit) particulam quæ ex aduerso respondeat πῷ ἦθον, reponere. Sed siue hoc siue illo modo legas, desideratur negatio. V.9, pro ὃ aptius fortasse legeris δέ. V.12 sane, pro πολὺ ἀφελῆ rectius, meo iudicio, legemus πολυωφελῆ: vt infra 161,27. Sequentium vero expositionem e Cicerone habes supra 78,26. qua de re plura Petr. Vict. Var. lect. lib. 32, cap. 19. V.16, forsan rectius χείρονα: & mox ῷ ῥαλαμβάνῃ. V.18, pro ἢ μᾶ conuenientius legemus τὸ μέν. Sequ. etiam versu pro πέφυκε legendum videtur πέφευγε: & mox μεμίμηται pro μίμηται quæ confer cum 70,11. V.25, Stephano legendum videtur, Συρακοσίοις οὐκ ἔφασαν πολεμήσειν. V.33, supra cum articulo habuimus ὁ Χῖος, 70,19. V.35, pro Ἀρχαϊκὰς quidam cod. (teste Stephano) habēt Ἀχαϊκάς. quæ lectio trahi possit ad famosos libellos ab Anaximene sub Theopompi nomine diuulgatos; vt supra ex Pausania annotaui ad 111,30. vel Ἀχαϊκὰ sunt antiquo stilo scriptæ: vel de prisci seculi virtutibus. Athenæus meminit epistolæ ad Alexandrum scriptæ, & alius præterea ad Chios. Forsan etiam compositè legendum ibidem ὀπτραφομένας. V.42, δῆ tollenda videtur: vel addendum ei genitiui casus nomen Τύπων, aut aliud consimile: vel denique sic legendum, δῆ πὼ συγγραφὼ, τὰς ἱστορίας ἐποιήσατο. Seq. v. rectius super l. ἀναγκαιοτάτων. V.45, & ῷπων retineri potest, & πόπων admitti.

P.132,v.5, forsan leg. παρόλλω τῷ ἰσονόμῳ, ῷ δικαιοσύνῃ ῷ εὐσεβείας, καὶ π. Seq. v. nota χρακτηριστικώτατον: & pag. sequ. v.30 χρακτηριστικώτατα. V.7, commation istud καὶ δώδατα tollendum est: aut pro δώδατα reponendū δῆλα πῶ ητα, διεσκευάσατο vel simile quid. V.15, Hœschelius legit εἰς βάθος. possis etiam legere ὡς οἷόν τε βάθους. V.23, de Ἀχαϊκῶν dictum ad pag. præced. v.35. In seq. periodo (inquit Steph.) non video quid sit opus particula δῆ. sed nec illud ἐν Τύποις, mihi satis placet. Sēsus autem planus est. reprehendit enim Theopompi nimiam curam & diligētiam in vitando concursu & hiatu vocalium: quam etiam Cicero & Quintilianus reprehenderunt: 70,25: 79,3. V.26, & πόπον ferri potest, & πύπον reponi: qua de re ad pag. 1,v.15. V.29, sensus est, ῷῶτα ῷ ῥηλοφθέντα ῷ ῥὰ πῷ συγχωρέων. V.41, ex hoc etiam loco intelligimus tertiam de scriptoribus Atticis partem a Dionysio absolutam fuisse; eam scilicet qua post vtriusque generis oratores egit de philosophis & historicis Atticis, vt est Plato (127,9) Thucydides, alii. V.42, exemplar habet ἐν. ego Stephanum in Thucydidis editione sequi malui. Seq v. rectius fortasse πρὲι τὸ αὐτῆ Θυκ. *de eodem Thuc.* V.45, pro vulgato αὐτῆ legendum vel ἐμαυτῆ cum Stephano, vel reciproce αὐτῶ.

P.133,v.1, haud scio conueniatne ῷ παράδοσιν, *traditionum*; an ῷ πρόθεσιν, *propositionum*, vt paulo post, v.5. V.6, fortasse rectius πλείους. *pleri sit.* Sequentia petita sunt e tractatu ad Q. Ælium Tuberonem, 147,20. V.14, vt hic ὀνομαστικῶς ἐκφέρων dicit, ita ὀνομαστικὼ λέξ v infra v.43: itidemque pag. sequ. v.5,8, 10. sed verior scriptura videtur esse ὀνομαπκῶς, vt versu hic proxime sequenti, & supra in libro De compositione seu collocatione verborum; vt adnotaui ad 2,13. atque ita etiam in sequentibus dicit ῥηματικὰ, μεπγικὰ, ἀντωνυμικά. V.16, forsan rectius ῥήματα. V.26, Stephanus in Thucyd. ed. scribit πολυπλόκα paroxytonως: itidemque infra 136,21. V.30, rectius πλεκόμενα, præs. tempore. V.38, St. in Thucyd. ed. habet ὀπλογισμός & seq. v. ἀφέσεις. s. Pro sequenti autem καταβολὴ leg. fortasse καταβοή. Porro notandum, ex his quæ hic in Thucydide velut poetica notantur, ab ipso Dionysio in Antiqu. Rom. vt surpari non nulla, vt est hoc ipsum καταβοή, cum seq. duobus ἀχθηδῶν & δικαίωσις. Sic etiam e precedentib. quæ notantur vt glossematica, obsoleta, & obscura, vsurpantur ab eodem in eisdem Antiqu. ἀκμαφῆς & ὠακωχή. V.45, idem St. διαφερόντως ὡς αὐτὴν μοῆ. Sed nostra lectio & infra reperitur, 136,29: & apud ipsum Thucyd. extat pag. 45: vbi scholiastes ἐς αὐτὴν exponit

exponit ἐς πλῶ ἐχωὶ τ φύσεως. V.47,in exemplari est ἐφανίᾳ,detracto ι:minus vsitate.

P.134,v.3, inclusum commation εἰς Θάλασσαν, St. in sequentis periodi fine ponit,post δ εἰσεσίας.exemplaris nostri lectio consentit cum Thucydidis exemplaribus,pag.125:vbi sic legitur locus; καὶ ποσόν τε αὐτῶ ἐς πλῶ παρεξαρεσίαν, ἢ ἀπὸς ἐπερρύη ἐς πλῶ Θάλασσαν. In sequentibus etiam pro ὄντες rectius legi ποσόντες, manifestum est ex hoc ipso loco. παρεξαρεσίαν vero Thucydidis scholiastes esse dicit τ ἔξω τ εἰρεσίας τ πεὼς πόνον,καθ ὃ μέρος οὐκέτι κώπαις κέχρωται. εἶτ ὃ τὸ τὰ ἀκρόπαλα τ πρύμνης ἐπ τ πρῴρας. V.5, de ὁμοιοπροφῶς, quod mox repetitur v.8 & 10, dictum ad pag. præced.v. 14. V.10,rectius forsan ῥήματα ὅσα, vt v.8.vel ῥηματικὰ sunt deflexa a verbis, vt paulo post,v.16. V. 13,in Thucyd.exempl.vulgatis pro οὐ legitur ἀφ: & mox πρόφασιν pro αἰτίαν. V.15,exemplar habet γενόμενοι:ego præsens γινόμενοι cum St.malui; vt v.præc. in loco Thucyd. V.18, in exempl. est ἀπαλλάξῃ: parum vsitate. V.27,Steph. breuius, τὸ ὀπτηρόμενοι,τὸ Κατακημένους.αὖτὸ δὲ ὀβ. V.32,Steph. τῶν Ἀθηναίων:quæ scriptura cum sequenti expositione nequaquam congruit. V.39,Steph.τὸ ὃ ὑπερβάλλον.nostra lectio & structuram vsitatiorem habet,& cum Thucyd.exemplarib.consentit, pag. 59,v.28. V. 41,Steph.ἀρπικῶν:itidemq; seq. v. ἁρσικῶς. V.44, Steph.στρατέαν.

P.135,v.1,Steph.ante ὑπὸ habet καὶ nescio quorsum. V.7,Steph breuius,τέ τε ἡλικιῶν αὐτέξειαν μόσιοι,καὶ πλῶ πλῶσιν τ μεταχ. V.10,11,12,Steph.sic habet:εἰ δὲ τὰ ἀρρενικὰ ταῖς ἡλικίαις σωσέπαθον,ὡς ὥσπερ τοῖς πεποίηκε,ταῖς ἡλικίαις αὐτῶν τῶν αἱ παλικῶν πλώσιον ἀθροαλαμβάνοντες, ὁλοκλίζειν αὖ ὑφ᾽ ἡμῶν λέγοιντο. καὶ ἔτι τὰ ὅσια τοῦτα· K.diuersa scilicet periodorum cõnexione & distinctione. V.18, in.lusa absunt a Steph. editione. V. 20, in exemplari est,ἀκόλουθον ἡ ὧν,εἰ σωσέζ. ego Stephanum sequi malui. V.25, idem exemplar habet αὐτωυμολόγ:perperam. V.27,structuram quam hic vel ὑπεξαιρούμενον in Thucydide notat, ipse vsurpat supra,67,6:ἐώσα τὸ στρατόπεδον ἀναπαυσωμένους ὑπὸ Ἀχιλλέως. ibi enim quia τὸ στρατόπεδον significat τοὺς στρατώτας, propterea pluralis numeri adiectiuum ei tribuit. cuius generis alia vide apud Pausan.489,60. V.30,St.τὸ Στρακοσίους. V.46, locus hic repetitur pag.sequ. versu 38.

P.136,v.6,locus hic citatus etiam supra 24,45, in austeræ compositionis descriptione. exstat autem in ipso Thucydidis exordio,pag. 1. V.14, Steph. στρατέαν:vsitatius.Idem St.seq v.habet ἐν μὲ π.nostra lectio consentit cum Thucyd. exempl. V.21, St. πολυπλόκους,vt supra dictum ad 133,26. V.23, Thucyd.exempl.εβουλήθησαν μετ᾽ αὐτοῦ ζῆν μ. V.25, eadem hab.ἐν αὐτῷ πῶ ἀμυνέσθαι καὶ παθεῖν. Exstat autem locus pag.62. V.32,Steph.pro εἴη κρῖναι habet ὀπκρῖναι. nostra lectio cum Thucyd. exemplaribus consentit,pag 45. V.33, in iisdem exempl. cum aduerbio legitur περιώσχεμένα. V.38, posterior locus citatus etiam pag. præced. v. 46. Sequentes duos tractatus debemus illustri & magnifico viro Andreæ Dudithio. quorum prior quidem debuisset proxime antecedenti præmitti, vt ex eiusdem præfatione perspicitur, 132,38,44: posterior autẽ, inter Isæum & Dinarchum collocari,112,13.sed cum serius ad nos allati essent, debitus eis locus a ceteris est præreptus.

P.137,v.18, ὡς hoc loco per ellipsin quandam significat idem quod ὅτι, seu ὅτι. Idem enim est ac si dixisset auctor ὅτι τῶν ἀλλων,seu ἐν τοῖς ὡς τῶν ἀλλων. V. 26, vitiatum hoc loco exemplar est. Dudithius sic vertit;*sed ad illos spectaui,qui veterum scripta plus aquo admirantur,suam ætatem aspernantes: quo plerique homines vitio laborant.* vt talis quædam constitui possit lectio;ὅσοις τὸ αὐτὸ φιλαίπον ἔνεστι,ταῖς μὲ τῶν ἐχαίρωνμοίαις ἀγάμενον, τὰ ὃ τῶν κατ᾽ αὐτὸς παντελῶς ὠφελοῦν· ἃ κοινά ὅτι τ ἀνθρωπίνης πάθη φύσεως. V.28,scriptus liber habet ὀπλιμήσαντας: minus recte. Sic v. 42, idem perperam habet σωήσῃ,dandi casu.

P.138,v.19,in scripto libro particula post μὲ pinguiori litura est obscurata;ita vt nescias π ne sit,an π,an mixta ex hisce πι.sed cum accentus habeat enclisin,videtur referre voluisse μὲν π,aut μέν πι. V. 21,frequentius Ἀπόλλου,vt cum alibi,tum supra 115, 16,etiam in manuscripto. V.32, nota hic Πελοποννησιακῶ simplici ν scriptum, in sequentibus autem gemino ν: quam posteriorem scripturam agnoscit apud Dionysium Afrum etiam Eustathius. Pro sequenti etiam Εὐγέων apud Suidam diphthongus est Εὐγαίων:contra Προκόνησος apud Stephanum Byzantium monophthongus. Rursum pro Φυγαλός apud eundem Stephanum est Φιγαλός, & Φιδγός. Est autem Phigalea,seu Phialea,oppidum Arcadiæ a Phialo quodam denominatum; vt tradit idem Stephanus. Pro Ἀμβρακιῶται vero Dudithius sublata primaria mauult Μελισσιῶται. V.39,possis etiam legere, ἐπ αὐτοῖ ὃ τοῦτος,reposita scilicet ὃ pro π. Seq.v.pro ἕνα perperam in exemplari est ι.α. V.42, rectius χαφᾶς,dandi casu.

P.139,v.7,pro ποσαεφάνοι τα supra legitur ἔκασι,130, S:per librariorum incuriam confusis numeralibus notis κ & μ. V. 9, Dudithius mauult ἀθροιχθείσας,*omissas*.videtur tamen & hæc ferri posse lectio: sicut scilicet infra dicit auctor,147,21,παιδῶν αἱ ἕκαστος αὐτῶν ἔχει ἀρετάς. V.13, possis etiam transposita negatiua legere,ἐπ᾽ πολλὰ δίω. Seq.v.ὑστραίας positum pro ὑσέρας,vt infra 144,9.

P.140,v.11,malim cum articulo περὶ τὴν τάξιν,vt in præced.& seq.commate. V.33, barytonως legendum καθαίρει,*purgat, expiat*: vt manifestum est ex his Thucyd.117,τὸ δ᾽ αὐτὸ χθονίως ἐπ Δῆλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι,κῆ χθονιμὸν δή π.α.

P.141,v.6,in vulg.ed.Thucyd.transposito pronomine sic legitur,ἦρξαντο ὃ αὐτὸ Ἀθ. ἐπ Πελ. itidemq; infra 146,17.Exstat autem locus editionis Stephaneæ pag.9. V.26,inclusum μεταξὺ,additum e vulg. editionibus. & rursum ab eisdem abest inclusa περὶς v. 28. Exstat autem locus pag. 37. V.31, in eisdem vulg.ed.legitur ἡσύχαζόν τε, *quiescebantque*. Seq.v. τὸ δὲ π significat *partim etiam*. V.35,pro ὧν scriptus liber habet articulum τῶ: perperam. V.40,κατημαξευμένα sine aspiratione legitur etiam apud Hesychium;apud Suidam vero καθημαξευμένα:sicut etiam ἅμαξαν alii malunt,alii ἄμαξαν: hi,quasi ἅμας ἄρυσαι; illi,velut ἅμα ἄρυσαν τὰ ὀπτήσια. V.45, in vulg. ed.legitur ὥσπερ: pag. 32.

P.142,v.7,inclusa præpositio ἀπὸ,addita ex vulgatis Thucydidis exemplaribus.In iisdem seq.v.pro ἐχυρὰς legitur ἐχυρὰς:& mox ἔσχε pro ἐχε. Iidem libri v.11 habent ἀκριβὲς π. alioqui ἀκειβὲς π sic accipiendum foret vt διαφερόντως π supra 133,45. V.12, iidem l.h. τῆς Πελοποννησίων, sc. πράγμασι. Ex iisdem sequenti versui insertus est incluſus articulus τά. Exstat autem locus pag.173. V.16, scriptus liber copulatiue habet ἐπ ῥᾳθυμότερον.sed disiunctiuam ἢ sensus ipse postulat; & sic legendum esse declarant et-

iam sequentia, v 26: & pag. seq. v. 38. V. 20, mutilatus est locus, & hoc fere modo complendus. primum post ὀλίγοις χρήσομαι, v. 17, ponenda est distinctio periodica. deinde post μόνοι, v. 20, tale quidpiam inferendum; ἐμαχέσαντο, μακρᾷ δὲ διοξοδικῇ χρῆται διηγήσει τῶν ἀγώνων ὃ, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ, βεβαχέως πάνυ διῆλθε πῶς τε πεζομαχίαν, καὶ πῶς ναυμαχίαν, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς πολ. τ. β. Significare. n. vult, alterũ nauale prœliũ, in quo minore virtutis splendore cũ Peloponẽsiis dimicatum fuit, prolixius a Thucydide denarratum esse: alterum vero, quo terra marique, vno eodemque die, summa cum gloria, Persæ superati fuerunt, admodum breuiter ab eo esse perstrictum. V. 31, pro αὐτὰς rectius fortasse legerimus ταύτας, *hisce*. V. 36, inclusa πρὸς, addita ex vulg. libr. Thucyd. pag. 134. V. 38, nota hic Κυθάροις: & mox v. 41 Κυθήροις: vereor ne librariorum vitio. alioquin illud Doricæ, hoc communi linguæ adscribendum forer. Exstat autem locus De Cytheriorum oppugnatione apud Thucyd. pag. 138.

P. 143, v. 2, nota hic οἰκοφθοημίας sine augmento initiali: at non item ὠκοδομῆσθαι 141, 47. V. 13, forsan rectius ἐπιπλέοντες: itidemque paulo infra, v. 29, ὑπερέχει. sic enim & pag. præced. v. 16 dicit ῥᾳθυμότερον ὑπερέχων, & huius ipsius paginæ 143, v. 38, ῥᾳθύμως διαπεφθασμένα, *negligenter percursa, leuiter perstricta*. V. 30, pro Σύπῳ in vulg. ed. Thucydidis p. 176 legitur τῷ Σέρῳ Σύπῳ: & mox Σκιωναίους: quam scripturam confirmat diphthongus αι in corrupto Σκιωναίους. Sequens locus de Eubœa legitur apud Thucyd. pag. 36: vbi pro καθίσησαν v. 33, media forma scriptum καθεσόμενοι. Tertium locum de Ægina occupata, non potui reperire. V. 36, posses etiam coniuncte legere αἰεὶ φαίνοντο: vel ἂν cum infinitiuo ἔχειν iuncta, futuri significationem efficit. V. 41, scriptus liber h. παραληφθέντα: parum apte. In eodem, v. 43 perperam scriptum αὐτῷ.

P. 144, v. 20, inclusum ἄνας abest a vulg. exempl. Thucydidis: & seq. v. in iisdem legitur ἐκπεπλεύκασι: p. 56. V. 36, pro πολιτικὰς rectius cum Duditio legemus περιπόλους, *circuitores*: quo vocabulo vtitur etiã Thucyd. lib. 4, p. 143: vbi scholiastes adnotat duo esse φυλάκων genera. nam alteros vocari ἱδρυμένους, qui scilicet perpetuo vnum eundemq; locum insident vel obsident: alteros autem, περιπόλους dici, qui agros & castella obeũt, ad hostiles incursiones vel arcendas vel significandas. Sic Aristoph. in Auib. περιπόλοις ἐχρῶ πέμψαι. & Simocatus apud Suidam, ὁ περιπόλου δυνάμεως. Eiusmodi περιπόλους intelligit etiam Dionysius ipse, Antiqu. Rom. 179, 35: 573, 32: 618, 30. at 135, 9, περιπόλοις ἀγρῶν tales circuitores vocat, qui obseruant an agri diligenter a rusticis colantur. V. 46, ὃ redditiue accipienda: vel legendum ἐπιδή. Seq. v. malim ὁ ἀνὴρ, cum articulo.

P. 145, v. 22, scriptus liber hab. οἰκήσαντες: & mox Καλχηδονίους: ego impressos sequi malui. Exstat autem locus in proœmio, pag. 6. Porro sequens proœmium a Dionysio correctum, hoc vno discrepat a Thucydideo, quod Dionysius ea omnia quę a paginæ primæ versu 15, vsque ad paginæ octauæ versum 7 interiecta sunt, omittit. V. 42, inclusa, in scripto libro desunt. Sequ. v. ἀπαγγέλλουσιν legitur etiam in vulg. libris: cum aptius esse videatur præteritum ἀπαγγείλασιν.

P. 146, v. 1, participium ἐπελθὼν agnoscit etiam scholiastes Thucydidis, qui exp ἐρευνῶν, *inuestigans*. V. 7, inclusa desunt in scripto libro: itidemque articulus τὴν v. 11. V. 14, vulgati libri Thucydidis habent παρὰ τὰ μνημονευόμενα. V. 16, in scripto libro est ξυνεπίπεσε: minus apte. V. 18, vulgati libri Thucydidis habent ἔχρωντο, sine præpositione. V. 25, conuenientius ἀποκρυψάμενον. vel pluraliter ἀποκρυψαμένους. V. 33, ὑφιστῶσι positum hic videtur pro ὑπέστησαν. V. 45, Προικοννήσιος supra quoq; diphthongus scriptum, 138, 32: sed vnico ν. apud Herodotum 143 legitur Αἰσιήτης Προκοννήσιος, aliquoties: apud Suidã Αἰσιήτας Προικοννήσιος, vt hic.

P. 147, v. 1. π post articulum τῷ rectius expungetur. V. 10, scriptus cod h. καλ ῥήμασιν, vno λ: contra morem. V. 20, locus hic supra citatur a Dionysio iisdem prope verbis, 133, 6. V. 33, de ὁμαλῶς supra dictum ad eiusdem pag. 133 versum 14. V. 36, scriptus cod. ἐγκατηγορῶν: parum conuenienter.

P. 148, v. 2, rectius χρακτηρισμοῖς supra 133, 30. sed & alibi tamen χρακτηρισμοῖς legitur perfape. V. 6, pro τῷ χημῷ congruentius legemus τῷ σημασίας, vt supra 133, 34: quo modo etiam paulo post, v. 12, hic sequitur, τὸ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, *enuntiationis celeritas*. Sic et v. 9 pro περὶ rectius legemus παρὰ, vt supra 133, 37: & 147, 2. V. 13, ᾧπερ agnoscit etiam Duditii versio. siquis malit ᾗπερ, per me licet. V. 29, script. cod. h. ἐμπειρίας: minus apte. ἐμποιείας legitur non tantum in vulg. editionib. Thucydidis, pag. 13; sed et supra 24, 45: & 134, 22: 136, 7. V. 31, Thucydidis verba quæ sententiæ splendæ desunt, iacile potuissent e vulgatis libris addi. sed quia non constat quousque locum citarit Dionysius, & qua; hrasi planiore Thucydidis mentem expresserit, ideo manca hæc relinquere malui. In sequenti autem loco ex Thucydide addenda putaui sine quib. Dionysiana non potuissent intelligi; ea scilicet quæ a v. 34, vsque ad 38 his signis [ ] inclusa sunt. Quæ vero mox eodem v. 38 iisdem signis inclusa sunt, καὶ & αὐτῷ, a vulgatis Thucydidis exemplaribus absunt. Exstat autem locus apud Thucyd. p. 133.

P. 149, v. 5, Thucyd. exemplaria (pag. 256) hab. Εὔδημος. V. 7, eadem h. b. καταλειφθέντα: Duditius legit καταληφθέντα, *occupatum*. Seq. v. Th ex. h. προσδεχομένοις: & v. 10, παρεσκευασμένοις præst. temp. V. 11, scriptus liber h εἰκαιότερον: perperam. V. 12, Thuc. ex. ἐπιδὴ οἱ Ἀθ. omisso ὃ & δῆλοι. Seq. v. eadem h. κλῆσις: quod Suidas quoq; Thucydidem cum tragicis commune esse adnotat. V. 13, eadem h. ὑπὸ τοῦ ξύλου ἀπεπηδῶντος. V. 20, script. lib. ἐν ὀλίγῳ, vt in præced. membro. mihi vulgata scriptura visa est magis consentanea. V. 21, vulgata Th. exempl. h. ἐμβολαί: & seq. v. φεύγει, pr. temp. V. 28, inclusa, addita sunt e vulg. ex. Seq. v. eadem hab. φέρεσθαι: & mox omittunt inclusum articulum ἡ. V. 32, eadem h. αἱ πλαγέσθαι: & seq. v. ἑκάστοις, *singulos*. V. 35, inclusum γὰρ, additum ex iisdem. Ex iisdem etiam mox τῆς οὐδὲ ὀλίγου repositum pro eo quod in scripto libro vitiose legitur τῶν οὐδὲ ὀλίγου. Sequens inclusum πόνου, abest quidem a vulg. exemplaribus: sed agnoscit illud cum scripto Duditii libro etiam scholiastes Thucydidis, cum ait τῆς μετὰ πόνου κεκτημένης θαλάσσης. V. 41, ad διὰ τὸ, in scripti exemplaris margine appositum hoc exegema, διὰ τοῦτο. V. 44, idem exempl. h. ὑπὸ: rectius vulg. libri οἱ ὑπὸ. Sequ. v. iidem libri vulg. h. αἱ πάλαι ὑπὸ, eodem casu. V. 48, iidem l. h. τῆς ἀπὸ σφῶν.

P. 150, v. 8, q. cod. h. αὐτὰς, fœm. gen. Sequ. v. scriptus liber pro ὧν habet ἐν. sed cum ea coniunctione mutato verbi modo legendum esset ᾖσαν, vel ᾖσαν.

γειτ. Ibidem vulg. libri compositè habent παρέλογον: & seq. v. ἀνθρώπων, pro ἀνδρῶν. In iisdem v. 13 legitur ὑπερκρατήσαντες, præt. aor. V. 19, pro ἀλόγων legendum fortasse ἀκριβολόγων. v. 17 dicit λόγων πολλὰ κἀνέμφατον: & mox ἀδεπῆ. V. 23, mutilus est locus; & aliquis quidem elici potest sensus, si pro ἐγχάσκειν reponantur hæc, ἔρχε. εἰ γὰρ ἀμβρόσιαι θάτ. Sed vereor ne malus subsit mendum. V. 32, vulgata Thuc. exempl. p. 109 hab. αἰσθόμενοι. Ibid. scriptus liber habet ὁτίς τι: & tamen mox fœm. gen. οἰχομένας. V. 34, vulg. l. Ὑλλαϊκὸν, gemino λ. Seq. v. eadem ex h. ἀπεχώρησαν, & mox Ἡραῖόν τε. Apud Suid. quoque legitur Ἡραῖοι, ὁ τῆς Ἥρας ναός. sed agnoscit tamen idem etiam Ἡραιον. Stephanus Byzantius hoc videtur statuere discriminis, vt adiectiue quidem dicatur ἡραῖον τεῖχος, substantiue autem Ἡραῖον, siue oppidi nomen sit, siue Iunonis ædem significet. V. 27, script. l. οἰκείῳ. sed verius esse ἰκείῳ, satis tum præcedentia declarãt, tum sequentia. V. 39, idem liber hab. δοκοῦντες, nominandi casu: quod retinere si velis, accipiendum erit pro νομίζοντες. V. 43, inclusus articulus οἱ, abest a vulg. libris. V. 49, iidem libri singulari fine habent ἐσασίαζε: more Attico.

P. 151, v. 1, rectius ἐσασίαζέ τε οὖν: vt modo dictum est. V. 4, præpositio ὅτι ante πύστ, nec in vulgatis Thucydidis exemplaribus legitur, nec pag. præced. v. penultimo. Pro sequenti etiam πολλὼ, ibidem legitur πολύ: itidemque infra 164, 1. V. 9, rectius περιπεπτώκοτ: vt pag. præced. v. 51. Sic v. 13, rectius legemus, ἢ ὃ τῷ ὅτι μάλιστα πεπραγότων ἀξιοῦντες. V. 23, posterius ἀποβλέψαι nominandi casu legitur etiam in vulg. exemplaribus Thucydidis, & infra 164, 9. sed cum scholiastes Thucydidis sic exponat, τὸ ὅτι πολὺ βουλεύσασθαι δι' ἀσφάλειαν, videtur & ille dandi casu legisse ἀσφαλείᾳ, & is qui hæc transcripsit, vtramq; lectionem in contextum inferciisse. veriorque scriptura videtur esse hæc; γνῶναι δὲ ὅτι πρῶτον· Ἀσφαλείᾳ γὰρ τὸ ὅτι. V. 26, rectius maic. gen. ἅς: vt & in vulg. libris est, & infra 164, 11. Seq. v. coniunctio τε post πυκνὸν, abest a vulg. libris: sed infra quoque in altero exemplari scripto exstat, 164, 11: & sensum magis explet. V. 27, vulg. libri hab. δείσαι, opt. verbi modo. nostrum δείσῃ legitur etiam infra 164, 12. V. 29, in τοῦτο ambiguus est error. conuenientius tamen esse videtur νεωτέρᾳ quam τοῦτο. Sequ. etiam v. legendum fortasse ὁ δὲ ξυννοήσας, vt v. 27. V. 47, in vulg. libr. est γνώσεται: itidemq; seq. p. v. 3: & infra 164, 19.

P. 152, v. 3, nota hic ἐπεξέλθατε, cum v. 1 scriptus liber habeat ἐπεξέλθατε, oxyton: itidemque infra 162, 5. V. 6, idem exemplar habet δέδοικα: at non item v. 4 & 7. V. 40, in vulg. ed. Thuc. legitur κρείσσους: itidemq; κρείσσοις v. 42. per σσ.

P. 153, v. 6, malim ἔχῃ, indicatiuo verbi modo. Sic v. 14, conuenientius ἀφέξεσθαι, vt infra, v. 37. V. 17, scriptum exempl. h. ὁπόσοι, masc. genere: minus apte. Sequenti etiam versu legendum videtur ἐξουδενίζῃ: & mox πῖος pro σῖος: vel etiam σῖλες. V. 24, rectius fortasse διδαχῇ, vel pluraliter διδαχαῖς. aut saltem post διδαχῆς distinguendum: vt referatur ille casus ad participium μεταλαφόντες. V. 30, inclusa, prætermissa sunt a Dudithio: non videntur tamen esse superuacua. V. 47, in vulg. edit. Thucyd. (pag. 71) & hic & in sequ. legitur Πλαταιῆς: vetere scilicet Atticismo: vt supra quoque 149, 12, καλῆδες pro communi καλεῖδες.

P. 154, v. 5, scriptus liber hab. ἱερᾶ: quasi pertineat ad substantiuum ἀχερᾶ: cum tamen referendum sit ad particip. θύσας. V. 10, inclusum ἐκείνοις, abest a vulg. ed. Thucyd. V. 11, in eisdem rectius l. ὑμῖν, *vestros*: ita scilicet vt prior locus tribuatur Lacedæmoniis, posterior Plataensibus: sicut infra v. 44. Seq. v. in eisdem ed. duplicato articulo legitur, τὼ γὼ τὼ Πλ. V. 13, inclusus articulus τῷ abest ab eisdem ed. V. 21, eædem edit. h. Φρύσκας: & mox Πλαταιέων. Πλαταιᾶς certe, licet ita contractum dici possit vt Πρωνᾶς ex Πρωνέως: tamen nec in præced. v. iurpatũ fuit, (v. 5 & 14) nec in sequentibus. V. 24, vulg. libri transposito articulo habent, τῇ πάσῃ πόλει. Pro εἶναι vero, quod præcedit, haud scio an rectius legerimus ἦσαν: vel γὰρ pro ὅτι posita est. V. 30, inclusa, absunt a vulg. ed. itidemq; ὦ v. 37. V. 41, vulg. libri h. εἰ δεῖ.

P. 155, v. 8, σωφρόνας pro σωτῆρας supra quoque notatum, ad 37, 24. V. 13, vulg Thuc. ed. (p. 192) hab. ὑμῖν, *vestr.* Paulo post, eædem sic leguntur, ἧπερ ἀσφαλέστερον ποιήσατε· καθήκαν γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς εἰπόντος, ἀλλὰ σφ. V. 21, rectius ἐξενίωτο μείῳ. Rectius etiam v. 23 ἀντωνυμίαν. V. 30, rectius βουλεύσοντες in vulg. ed. Thucydidis sicut scilicet v. præced. λογιζόμενοι. Mox etiam rectius fortassis ὅτι τοῦτο.

P. 156, v. 5, vulg. Th. ed. h. παυσθῆ, cũ σ. Eædem v. 8 post οὖσι distinguunt, non ante. V. 24, eædem h. ἀμαθῶς ἔχουσι, more verborum circumflexorum. V. 36, forsan l. τοὺς ξυγγ. ἀπολ. Seq. v. scriptus liber hab. λεληψόμεθα: minus conuenienter. V. 39, vulg. Thucyd. ed. h. τὸ αἰθρ. sine contractione. & seq. v. φύσεως ἀναγκαίας, eodem casu. V. 44, pro εἰς non dubito quin legendum sit ἔπ, vt supra 152, 45. V. 47, vulg. Thuc. ed. pro ἰσχυρὸν ὅτα habent ἰσχυρότατα: & mox ὑπαφίκοιτο pro παρέσται.

P. 157, v. 1, vulg. Thuc ed. h. τοῦτο γενέσθαι: & mox πολλῷ τε. Ex eisdem seq. v. addita est inclusa particula ἔπ. V. 11, vitiatus est locus. paulo melior lectio hæc esset; λεγόμενον ὡς ἔπαθε τὰ συμπάσης γνώμης ἐξ ἀγνοίας (vt infra 161, 9) λεχθέν, *quod scilicet colloquium ita haberetur, ac siquid serio animi studio & vere diceretur.* Sed, vt verum fatear, ea lectio mihi non satisfacit. V. 23, & ἔωθα ferri potest, & ἐώθει reponi. V. 28, conuenientius χρῆμα βεβιασμένον, vt v. 38, & supra 153, 1, 35. V. 33, post παιδὸς deest verbum εἰσάγεσθαι, εἰσάγεται, vel aliud simile. V. 35, scriptus liber habet ὑπὸ Πεισκλέους. sed ὑπὸ legendũ esse, satis declarant ista Thucydidis, (pag. 45) καὶ παρελθὼν Πεισκλῆς ὁ Ξανθίππου, παρήνεσε δέ. V. 47, nota hic καπεπιπλεῦσαι, sine augmento; vt supra οἰκοφθορημένης, 143, 2. at non item infra 161, 35: & 172, 29.

P. 158, v. 3, rectius plur. ὑποτιθέντας, *præcipient*: s. Thucydidis admiratores. V. 13, locus apud Thucyd. est pag. 66. V. 25, Thucyd. ed. habent πλέω, sine ι. V. 41, distinctio post τῶν, est etiam in scripto libro.

P. 159, v. 8, inclusa, absunt a vulg. ed. Thuc. p. 67. Eædem sequ. v. pro φρόνημα habent αὔχημα: (quod ibi agnoscit etiam scholiastes) & mox ἀπὸ pro ὑπό. V. 15, nota hic ὀχυρωτέραν per ω, & v. 11 ὀχυροτέραν per ο. vulgatæ Thucyd editiones habent ἐχυρωτέραν, per ε in prima syllaba, per ω in tertia. Nota ibidem etiam ἡσυκιωτέων, per η in tertia syllaba: cũ apud Suid. & alibi legatur Ἡσυκλῆς. V. 30, Thucyd. ed. contracte habẽt πάλαι. Ab eisdem abest inclusus articulus τὸ v. 34. Eædem v. 37 hab. ξυμφορᾶς τοῖς μιγείσας ἑλληνικοῖς. V. 41, eædem Thuc. ed. p. 68, hab. ὧν ἅπαντες ἀγαθοὶ.

P. 160, v. 1, inclusus articulus τῶν, additus e vulg.

ed.Thucyd.p.222. Eædem v.3 legunt, περὶ τ' ἐκείνου Ἑλλήνων. Ibidem mox ſcriptus l.h ἀμωύοντας: quod congruit quidē cum præced.accuſ.ἡμᾶς ὠφελεῖς, at non item cum coniunctione ὅτι. quare vel ἀμωύοντες cum vulg.ed.legendū, vel ἀμωύομεν, poſita ſcilicet poſt ἐδεήθησαν diſtinctione. V.4, vulg.Thuc.ed.h. ταῦτα, *haec*. Ibidem mox non cum ſcripto libro κατεικότες, ſed cum vulg.ed. καθεικότες, legendum eſſe, ſatis declarat verbum καθεικέναι v.23. Seq.v.eædem Thucyd. ed.hab. Ἐγεσαίων, per ε in prima ſyllaba: de qua ſcripturæ diuerſitate in ſuperiore tomo dictum ad pag. 42,v.12,&22. Eædem ſeq v.legunt πάντ' εἰσὶν, pro ταῦτά εἰσιν. Eædem ibidem mox rectius habent οἱ δεσπότῳ, *qui dominum*. V.14,eædem h. αἰθρωπίνης: & v.16 ᾧ pro οὗ. Ex eisdem addita ſunt incluſa iſta, ἅμα & ᾧ, v.17 & 18. Eædem v.19 legunt ὑμετέρους, *veſtris*. V.25,eædē pro οἶδε habent οὗτοι: quod ſcripti quoq; codicis margo agnoſcit. Ab eisdem ed.ſeq.v.abeſt incluſus articulus τῶ: ſicut viciſſim v. 27 in ſcripto codice deeſt incluſum κακιξωιεπωπύρω. De ſequenti autem μεταγωγῇ dixit auctor eti im ſupra 134,30. V.32,eædem Thuc.ed.dandi caſu habent ὅσῳ. V.33,ſcript.cod.habet ἔρημον: vt feratur ad præced.accuſ. ἐμέ. V.35,vulgati libri habent γνώμῃ, caſu datiuo.

P.161,v.2,rectius neutro gen.ἅ. V.22,poſt ἡ δξέλεκτος locus meo iudicio mutilatus eſt, videturq; librarius a γνώσεως, quod hoc membrum finiret,ad χρήσιμος, quod in ſequenti eſſet poſitum, tranſiluiſſe.quod ſæpe in tranſcriptionibus accidit. coniicio igitur talē in quampiam in incorrupto exemplari fuiſſe lectionem, ἐξ ὧν ἡ ἐξέλεκτος γνώσεως. (vt infra in concluſione huius loci, 163,39) ἀλλ' ἐκ ἀκριβεστέρου τὰ ὑπ' ἀμφοτέρων λεγόμενα ἐξετάσωμεν, ὡσιανπὸν εὑρήσομεν, ὡς οὔτ' εἰς ἱστορικὰς πραγματείας χρήσιμος ὢν ὁ λόγ. V.31,malim cum articulo τοῖς πάπαι. V.33, perperam in exemplari eſt Αὐσίαν. V.35, malim ὁ ἀνήρ: quamquam infra quoq; hæc articuli ellipſis repetitur. V.37, procul dubio legendum συγκριτὴς, *comparabilis*. V.40, ἐπ' ὀλίγον ſic accipi hoc loco poteſt vt ὅτι βραχύ ſupra 147,9. alioqui poſſet etiam legi ἐπ' ὀλίγων, *in paucis*. V.42,ante ὥσαφ deeſſe videtur tale quodpiam commation, συμφέρων μέν, *conducens quidem*. Sic v.45 poſt πραγμα deſideratur δεηχρεῶν, ποιεῖν, vel aliud eius generis verbum. V. 46,rectius forsan παρῳχήθημεν, *praeterimus*.

P.162,v.5, ſcriptus codex habet γλωσσηματικὼ: quaſi ex γλῶσσα & σημαίνω facta ſit cōpoſitio.ſed eam ſcripturam tum compoſitionis inſolētia redarguit, tum duplici π ſcriptum γλωπίημα πτῶ pag.præced v. 16,& alibi. V.31, ὑπαρχόντα additum e Wolfiana editione.ſed cum id verbum neque Morelliana editio agnoſcat, malim pro eo participium ὄντας: ſicut etiam Vlpianus in ſua expoſitione dicit, ὁρῶ ὑμᾶς μεγίστω δώρω μενέχοντας. Sequ. v. ſcriptus liber habet πελακισίους, communis generis ſine,quod cū vſitatum non ſit, ego vulgata exemplaria ſequi malui. In iisdem ſeq.v.legitur ἀφαμδρτῶν. Exſtat autem locus in oratione De claſſibus. V.39,eadem exempl. hab. γνώμας ὑπὲρ. Ex iisdem ſeq.v additum incluſum ὑμεῖς. Eadem v.42 hab. πρὸς ἀλλήλους. Ab iisdem ibidem abſunt incluſa, τὰ δέοντα.

P.163,v.1, incluſum Ἑλλωσι, & ſeq.v. δεῖν, addita ex vulg.editionibus; in quibus hæc oratio inſcribitur *Philippica tertia*. V.6, locus hic ſupra quoque citatus eſt 108,26:& infra 163,6:168,21.eſt autem deſumptus ex eadem Philippica. V.10,ſcriptus liber habet καπεγραπκὴς, errore ambiguo. mihi imperfectum καπεγραπτὴς viſum eſt conuenientius quam plusquamperfectum καπεγραπτηκὼς. V.17,incluſa εἰς, abeſt a vulg.ed. In eisdem ſeq.v. εἰσὶν ſcriptum pro ἦσαν: & v.19, εὑρεῖν ἂν. Eſt autem petitus locus ex or.Pro corona. V.26,forsan rectius ἱκανοῖς ὅσι. V.32, fere affirmate auſim legendum eſſe πολὺ πὸ βελτιστείων: de qua commutatione ſupra quoque dictum, ad 157,28. V.37, πάμφο πος alibi quoque notaſſe memini. alioqui vſitatius πάμφο πος. V.44, perperam in exemplari ſcriptum ἴδιον.

P.164,v.1, huius libri exemplar recentiori manu quam ſuperius exaratum erat, & vel ex mendoſiore codice,vel ab indoctiore librario exſcriptum. vt enim de mutilis & hiantibus locis nihil dicam, ſæpe eadem vocabula bis,nonnunquam etiam ter repetita erant: & vt alia pro aliis ſuppoſita,ita nonnulla e ſuis ſedibus translata. In quo mēdorum pelago germanam lectionem,quoad eius fieri potuit, eruere ſtudui ſed eam tamen vbique cautionem adhibui, ne quid immutarem niſi vel euidens eſſet error, vel idonea accederet auctoritas:de quibus fere ſingulis deinceps reddetur ratio. Porro cū ab initio deſint aliquot paginæ, de inſcriptione quoque nihil conſtat certi. In exemplari quidem hic præſcriptus erat titulus, Θουκυδίδου ἔκφρασις τῆ πόλεως τῆς Κερκυρίων. ſed eius inſcriptionis limites adeo ſunt anguſti, vt ne ad ſemipaginam quidem extendantur. Auctor ipſe in epiſtola ad Cn.Pompeium, 127, vbi locum quē dam de Platone ex hoc tractatu (166,3) citat, vocat πραγματείαν περὶ τῶν Ἀτθικῶν ῥητόρων, id eſt *Tractatum de Atticis oratoribus*, ſeu De Atticorum oratorum characteribus. Sed cum is tractatus fuerit tripartitus, ac prima eius pars de priſcis oratoribus Atticis egerit, de Lyſia ſcilicet, de Iſocrate, de Iſæo; altera, de recentioribus, Demoſthene, Hyperide, Æſchine: tertia, de cæteris ſcriptoribus Atticis: ego ſpecialiorem ei titulum tribuere malui, Περὶ τῶν Δημοσθένους δήτορος, ſeu περὶ τῶν λεκτικῶν Δημοσθένους δητόρων: ſicut ſcilicet in huius tractatus epilogo, alius promittitur tractatus περὶ τῆς πραγματικῆς Δημοσθένους δητόρος. & Demoſthenis cauſſa librum hunc conſcriptum eſſe, ſatis liquet infra oſtenditur, 167,28. nec alius huius fragmenti eſt ſcopus, quam docere. cum tres ſint generales dicendi formæ; ſublimis, a Thucydide exhorta; tenuis, a Lyſia conſummata; & media, a Thraſymacho inchoata, ab Iſocrate autem & Platone expolita; Demoſthenē, quod hoc in parte deeſt, omnibus numeris, quoad ſummam inſtitutionem abſolutum fuiſſe, dictionemque ad res ita vbiq; attemperaſſe, vt nec ante nec poſt ſe par parem habuerit. quod infra quoq; in ἀνακεφαλαίωσι ſatis luculenter declaratur, 183,46. Sicut ergo in hoc ipſo De Atticis oratoribus tractatu ad Ammæum, Lyſiæ ſupra ſuus attributus eſt titulus, ſuus item Iſocrati & Iſæo: ita hic Demoſthenis quoque ſuum titulum dandem exiſtimavi: præſertim cum etiam in illis ſchedis quas Donzellinus ex Lollii bibliotheca ad nos miſit, legatur hæc inſcriptio, Διονυσίου Ἁλικαρνασέως περὶ τῶν Δημοσθένους φράσεως. Siquis tamen ex integriori codice conuenientiorem in medium protulerit, libenter in ea conquieſcam. Porro ſententia eorum quæ hic ab initio deſunt, ex τὰ ἀκόλουθα (163,40) tatis eſt perſpicua: res videlicet eſſe præcipuas deſcendi characteres in eorum primo poſt Alcæum & Pindarum poetas, eminuiſſe Thucydidem; (187,6) atque ex eo auctore tum alia eius formæ aſſerri exempla poſſe, tum grauem

grauem illam descriptionem atrocis apud Corcyrenses seditionis: cuius prior pars communi & vsitato dicendi genere sit exposita, posterior autem tragico quodam stilo exarata; vt in precedenti quoque tractatu docuit 150,22,43. Itaque, vt liquet ex eiusdem pag. v. 43, ad explēdum hoc Thucydidis exemplum desunt tantum quinque voces cum dimidia, hæ scilicet; Ἐσασίαζέ πως τὰ πρὸς πόλε- Vt vero iam ad sequentia pergam, in exemplari scriptum ἀγωνιζόντα. sed ἐφυτεύζο τα habent non Thucydidis tantum editiones, pag. 110; verum etiam precedens tractatus 150,46: & 151,2. Ibidem mox in exemplari ad προηγουμένων addita etiam alia scriptura, προηγεμονικῶν: quæ supra quoq; exstat, 151,4. Ibidem ἐς τὸ καμψᾶσθαι legitur etiam supra, 151,3. sed in Thucydidis exemplaribus est πᾶς καμψᾶσθαι: itidemq; supra 150,47. V. 9, de ἀσφάλεια dictum ad 151,23. V. 11, inclusa π abest a Thuc. exemplaribus: minus recte. Sequ, v. eadem Thuc. editiones habent, μηδὲν αὐτῶν δεήσοι. Ibidem codex noster barytonos h. δέμλυτης: sed conuenientius supra δέμλυτὸς 151,28: itidemq; in Thucyd. ed. Sic v. 16, rectius σφᾶς πώποτε, vt in Thucyd. exempl. & supra 150,6. Ibidem Thuc. ed. h. πρὸ θείων νόμων. sed nostra lectio videtur magis consentanea. V. 18, corrupte in exemplari est εἴ πως ἔχοιεν. In eodem exempl. desunt inclusa v. 20. V. 23, in exempl. est ἐπιμήπαπ. sed ἐμιμήσαπο legēdum esse, perspicuum est etiam ex 162,4. Ibidem ἡ ἢ ἐπέρα legitur etiam in Lollini schedis. alioqui maluerit fortasse aliquis ἡ δευτέρα: sicut v. 47, τείτη λέξις ἢ μικτή. V. 30, perperam in exemplari est Λύρας, etiam in sequentibus; & quidem aliquoties. Seq. v. cum ait ἐν τῇ περὶ τῶν τριῶν γραφῇ, subaudiendum τῇ περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων, qua veterum oratorum Atticorum characteres exposuit, Lysiæ scilicet, Isocratis, & Isæi. vnde etiam cognoscimus, quo ordine & loco poni debuerit hic tractatus; post Isæum scilicet. V. 35, malim cum articulo, περὶ τὰ ὑπάρχοντα. V. 38, imperfectum istud comma, ἤδη πάλαι, si expungatur, aptior erit membrorum cohærentia. V. 40, malim cum articulo, τὸ πλημμελές. Seq. v. ἀσφάλεια sat belle quadrat ad sequens comma, ἢ τὸ ἀκίνδυνον. sed cum potius antithetō in præcedēti membro respicere debeat, opinor verius esse ἀφέλεια. vt enim hic τὸ ἀκίνδυνον opponitur τῷ πλημμελῶς, ita τῇ νεωτεροποιΐᾳ magis opposita est ἡ ἀφέλεια quam ἡ ἀσφάλεια. Eadem cōmutatio supra quoque notata est, ad 109,38. V. 47, leg. τείτη λέξεως ἰδία λῶ. vel τείτη λέξις λῶ, vt v. 23.

P. 165, v. 7, forsan rectius ἀποδεῖξαι. Seq. v. perperam in exempl. scriptum εἴ πως. V. 9, in exempl. est βυλέσθαι: errore ambiguo. ego βυλήσει ex Lollini schedis reposui. sed videtur ante hoc ipsum βυλήσει desiderari aduerbium ἀεὶ, vel datiui casus nomen. Sequēs inclusum ἢπερ ex eisdem Lollini schedis additum est. V. 12, paulo conuenientius sic legeris; νῦν δ', ἐπειδὴ εἰς τοιοῦτον. Ad sequentium expletionem integriorib. libris opus est. V. 15, rectius forsan ὑπομνημάτων, *curatorum*: & mox δή. Seq. etiam v. rectius fortassis ἑαυτὸν ὑπαπαρεξῇ. V. 19, haud scio an verius sit δεδίασιν, *metuunt*: & mox plur. ἐῤῥᾳθυμηκόσι. V. 20, forsan l. μανθάνει πέφηνεν ὅστ. Seq. v. perperam in exempl. est μέμει. V. 24, φιλονικοῦντας monophthongos in exempl. quoque scriptū est. Seq. v. redundare videtur alterum, περαίνειν, vel περαίνοιτες. V. 27, in exempl. est ῥᾴστως, accus. casu: minus conuenienter. Seq. v. l. διὰ τῶν παλαιοτέρων: vel τοῖς παλαιοτέροις. V. 30, rectius τῶν δυεῖν, vt v. 1: vel τοῖν δυοῖν, vt habent schedę Lollini. Ibidem in exempl. est ἔνκρατες: parum apte. Sequens comma sic explendum videtur, ἢ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χ. Seq. etiam v. locus expleri sic potest; ἡ ὃ Ἰσοκράπης λέξις, τὸ μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὅτι λόγοις ἐγκέκρ., ἢ ἀγῶνα μὲν ἔπι ἴδιον, ἔπι δημόσιον δὲ ἕτερα πώποτ' ἀγωνισαμένην, χρ. Isocrate aūt a forensib. actionibus abstinuisse, supra quoq; auctor docuit 94,14. V. 38, post πρὸ ἁπλῶ deesse puto verbū δίκης, vel aliud simile. V. 43, ππ post ὠραΐζεται, & mox πεφοις, habēt etiam Lollini schedæ. alioqui & illud expungendum existimarit aliquis, & pro hoc πεφικὼς fortasse maluerit: sicut supra μεγαλοπρεπῆ κόσμον τοσοῦτον, 159,7. quamquam πεφὸς supra quoque pro πεφικὸς vsurpatum 27,35. V. 47, κατ' εὐθείας, scil. γραμμάς. alioqui & singulariter inuenitur κατ' εὐθεῖαν.

P. 166, v. 1, in exempl. est ἐξαλοιπζομένῳ: mendose. siquis ἐξαλοιπζομένῳ malit, fruatur suo iudicio. Infra sane κενολοπωμένη λέξις est 174,33. Sequens ἀληθεύειν ita ferri hoc loco potest, vt pag. seq. v. 38, παιγνιώδη & ἀληθινὴ opponuntur. V. 2, in exemplari est ἐγκώμιον: mendose. Sequens locus de Platonis dictione, supra in epistola ad Pompeium, 127,10, ex hoc libro citatus est; vbi tractatus hic latiori appellatione nominatur Ποσαμαπεῖα περὶ τῶν Ἀπικῶν ῥητόρων. V. 4, supra 127,11, legitur δεῖγμα: minus conuenienter. V. 7, inclusa π, addita ex 127,14. V. 10, ad πῖος in exemplaris margine adscriptum est hoc scholion; ὁ ῥύπος, ἤτοι ὁ ὑπακείμενος χοῦς, ὡς ὅτι μίλωνος καὶ ἀπίων καὶ δαμασκιωνῶν. V. 13, forsan rectius καλλιεπεῖν. V. 15, γὰρ addita ex 127,22: vbi etiam mox præs. tempore legitur ἀποτείνουσα. V. 16, supra 127,23, compositē legitur ἐκχεῖται. V. 19, γὰρ addita ex 127,26. Ibidem mox in exemplari scriptum μεθωνυμίας: supra 127,26, ἐπωνυμίας, parum ad rem. V. 22, supra diphthongos Γοργίοις scriptum 127,29: itidemque infra 179,12. Sequens inclusum δεῖν, additum ex 127,30. V. 24, pro τὰ τοιαῦτα supra 127,31, legitur τοῦτα. V. 25, inclusum ἢ additum ex eodem loco: itidemque καὶ v. 27, & τὰ v. 28. V. 31, in exemplari est ἀμωμήτως: minus belle. V. 33, supra 127,40, sic legitur hic locus, τοῦτα γὰρ οἵ τε κατ' αὐτὸν γιγνόμενοι πάντες ὑπολαμβάνουσιν: & sequenti versu δεῖμαι, pro δίομαι. Ex eodem loco additum inclusum αὐτός: quod hic in exemplari deerat. V. 36, inclusa μὲν abest a 127,43: & sine iactura expungi potest. rursum ex eodem loco huc sequenti versu addita sunt inclusa οὖσι & δέ. V. 42, βυβλίον in exemplari quoque per υ hic scriptum est: at non item versu 40. & licet βύβλος in pyri significatione habeat υ, βίβλος tamen, cum liber significatur, per ι scribitur, etiam apud Suidam. V. 43, inclusum Φ. quo Φαίδρου persona significatur, ab exemplari abest: itidemque ὦ versu 48.

P. 167, v. 2, supra 128,10, paulo conuenientius scriptum τοῖς δὲ ἐχρήσαπο. Ibidem pro πάλαθον legitur τὸ ὀρθόν. Sequenti versu ibidem ἀχθεῖσα legitur pro ἄχρι. Ibidem sequens membrum sic legitur, ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγχρωνῶν ὑπτυμιῶν ὅτι σωμάτων κάλλος, ἐορ. Ex eodem loco sequenti versu addita est inclusa καί. Eodem versu 4, pro ῥώμης & ἐπωνυμίαν, in exemplari est γνώμης ὑπτυμίαν: parum apte. V. 7, inclusum ἔοικεν deest in exemplari. V. 9, inclusum ζιῶν non exstat supra 128,16. V. 13, inclusa π addita est ex vulgatis Platonis editionibus: itidemque δέ sequenti versu. Rursum Σιῶν eodem versu ab eisdem editionibus abest. In eisdem editionibus versu 16 legitur δίεξοδοι: & sequenti

versu ἕκαστος αὐτῷ τὸ αὐτῶ: & mox, transposito articulo, ἔπιτας ἢ ὁ ἀεὶ θέλ. Exstat autem locus apud Platonem in Phædro, editionis Stephanææ pag. 246, E. V. 19, in exemplari est δίζησι: corrupte. V. 22, Henricus Stephanus in Pindari fragmentis legit ὀπισκώπην. Sequenti versu rectius fortasse βάτοιο. Sic v. 25, conuenientius fortasse διερόν. V. 27, post ἵνα μὴ, breue commation deest, ὦρα τῦ μετεόου, vel simile. Lollini schedæ, vt in superioribus, ita & hic breuius habent, ἀλλὰ Πλάτωνα μὲ ἐάσω, πορ. V. 30, in exemplari est καὶ Πολυκρικαὶ Πολυκράτης: vnde suspicari aliquis possit, legendum hic esse καὶ Πολυκράτης καὶ Κριτίας: sicut in Iæo supra 111, 40, post Polycratem nominatur etiam Critias. V. 34, οὐθενὸς positum hic pro aduerbio negatiuo οὐκ. Sequenti v. corrupte in exemplari scriptum ἡμούργις. V. 40, simile quid in Polydeuce seu Polluce refert Philostratus. V. 42, & δὴ ferri potest, & π pro eodem substitui. V. 46, forsan legendum πρὸ λόγων καὶ πρὸ ιοημάτων (vel ἐνθυμημάτων) πρὸ ἐξ. Sequenti versu inclusum πολλῶν. additum e vulg. edit. Demosthenis. sed desiderari videntur ibidem etiam alia. V. 49, inclusum Ἕλλωας, in exemplari omissum, infra in metaphrasi exprimitur, pag. seq. v. 11. Est autem locus hic initium tertiæ Philippicæ in vulg. edit. Dem. & citatus est etiam supra 162, 46.

P. 168, v. 1, inclusa, addita sunt ex eisdem ed. Ibidem exempl. habet περιέμενα: minus cõuenienter. V. 4, ἐξ ὧν, addita ex vulg. editionibus: atque ita supra etiam legitur 163, 5. V. 6, in Lollini schedis pro τυπὴ scriptum τιοῦπ: minus recte. V. 9, ἁπλῶς ferri potest. si quis tamen ἁπλοῖς malit, per me licet. Pro δεῖ sane mox legendum εἴη, vel ἰῶ. V. 12, inclusum ἄλλοις deest in exemplari. V. 15, συμπλοκῆς nomine intelligit copulatiuas particulas τε & καί. breuius enim dicere orator potuisset, ὑμᾶς τε καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλ. Sequenti versu inclusum τὸ deest in exemplari. V. 17, locus sic videtur explendus, τῆπον αὖ δή που τὸν τρόπον ἀπήγγελτο· Καὶ ἀπάντων λεγόντων, εἰ καὶ πνὲς τῶπο μὴ ποιοῦσιν, ὡς δεῖ καὶ λέγειν καὶ πρ. V. 23, inclusum οὐδὲν in exemplari omissum est, & corrupta ibidem etiam alia. Citatus idem locus etiam supra 163, 6: & 108, 26. V. 26, forsan rectius, δυναμένους αὐτὸν δρᾶθ. expuncto genitiuo αὐτῷ. Sequenti versu exemplar habet ἀναλλαγείσης: quod non est vsitatum. V. 31, in eodem hic est ἐπ: at non item infra v. 40. Sequenti versu post φανερῶς mutilatus videtur locus. V. 37, forsan legendum οὐκέτ᾽ ἂν δ. Sequentia sic videntur explenda; τὸ γὰρ, Ἐμοὶ μὲν, ὦς, ἀπήρτηται, καὶ οὔπω τέλος ἔχει. V. 40, fortasse legendum, οὐδὲ τῶπο πάλιν πρὸ τοσῆρ. μέρος. Sequ. v. ἡ φιλοπμία respicit membrum istud v. 31, εἴτε καὶ φιλοπμίαν. V. 44, forsan legendum μᾶλλον ὀλίγα τὰ μὴ ὅπως ἔχ.

P. 169, v. 4, forsan legendum ἄγκαμ μᾶλλον ὑπ᾽ αὐτῆς, ἢ αὐτὸς ἄγῃ. V. 5, in exemplari post ἡ μὲ additus articulus τῇ: nihil ad rem. Sequenti etiam versu perperam ibidem scriptum ἀμικδῆ. V. 7, quatuor tantum syllabarum additione locus sic videtur explendus, οὐκ εἰς ἀνάθημα καὶ κτῆμα καταπευάζων τῷ λέξιν μόνον. respicit autem ad sententiam illam quam Thucydides ipse de sua historia dicit supra 139, 40. V. 11, concinnius χρακτῆρα, accus. casu. Sequenti versu pro πείσαντα requirit sensus πρεῦγοντα, vel simile quid. V. 13, talis quæpiam hic instituenda lectio; ἃ δὲ πᾶρα τὸν λιτόν τε καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτὸν Λισιακὸς ἢ ἂν εἰκότως λέγοιτο, ἀπὸ τῦ δρᾶμ. λαμψάντος ἐν ἀμπῷ· τιαῦτα. V. 17, pro ἐᾶτ᾽ mendose in exemplari scriptum οὐ τοῦρ. Sequenti versu legendum opinor, ἐς σκώμματά τε ἐξ αὐτῆς κ. V. 21, inclusus articulus τῷ in exemplari omissus est. Ibidem verius meo iudicio est ἐπήβολος: id est εὔτυχος. V. 25, τηλικοῦτος significat hic *tam puero natu*. Sequentia integrioris codicis opem desiderant. nam inter vulgatas Lysiæ orationes hæc non exstat. V. 34, in exemplari est γρυμένης error e ambiguo. V. 36, hic quoque mutilatus & corruptus est locus. V. 41, ad Δεῖγμα in exemplari additum hoc scholion: ὁ τόπος ἐν τῷ Πέραιεῖ, ἔνθ᾽ ἐδείκνυτο σῖτος καὶ τἄλλα, ὥς φησιν ὑποδείγματα. quod idē fere tradit cum Harpocratione Suidas. V. 44, in exemplari pro Λισίου corrupte scriptum Λώρου. V. 46, siquid hic deest, tale quodpiam desideratur comma, ὡς οὐδὲν πρὸς τὰ ἐν χερσὶ πρᾶγμα ὑπῆρχον. V. 47, in vulg. ed. Demosth. singulariter legitur ἐξῆλθον. Sequentia inclusa, desunt in exemplari.

P. 170, v. 1, inclusa, addita sunt e vulgatis editionibus; in quibus ibidem sublato posteriore articulo, & postposito pronomine demonstratiuo, sic legitur, οἱ ἡμῖς Κόνωνος ζυτεῖ. Sequenti versu eædem pro ἐξῆς ᾗ, habent ἐξ ὧν, *ex iis occasionibus quas audietis*. V. 3, in exemplari est ὥς πᾶρ: quod pro *dum* vsurpari non solet. V. 5, vulg. edit. pro καὶ ἰῶ, habent ἰὼ οὐῶ. *quam igitur*. Eædem sequenti versu habent, εἰς τοὺς παῖδας ἡμῶν τοὺς ἀκολύθους. Sequentia inclusa, desunt in exemplari. V. 7, vulg. edit. κατεσκεδάνυον. V. 10, τῷ στρατηγῷ deest in exemplari. Paulo post, vulg. edit. pro οὐδὲν habent οὐκ: verius fortasse οὐδέ. V. 14, eædem pro ἔπρᾶτα habent τελευτῶντες. V. 15, inclusum istud comma, καὶ τὸν στρατὸν, abest a vulgatis editionibus: recte. Eædem sequ. versu habent οἵπερ ἐκώλυσαν. V. 18, vulg. ed. h. πρελθόντος: rectius: & mox, ὡς δεῦρ᾽ ἐπανήλθομεν. Ex eisd. addita sunt sequentia inclusa. V. 20, in eisdem singulariter scriptum ἐκεῖνο, *illud*: & sequenti versu πλησιάζειν τοῖς τοιούτοις. V. 22, eædem habent οἷα τὰ αὐτὰ τούτου πέπ. Pro seq. εἰδῆτε in exemplari est ἔδητε: errore ambiguo. V. 23, pro αὐτὸς perperam in exemplari est αὐτοῖς. Pro sequenti commate πρὸς τούτοις, vulg. edit. habent πρότερος. *prior*. V. 24, eædem edit. pro δέκα πρεσβεις, μάρτυρες, ποιεῖσθαι, habent εἴρξας, μαρτυρίαν, ποιήσασθαι. Ex eisdem sequenti versu additum ἐπείρας. V. 26, in exempl. proparoxytonως scriptum Κηφίσως: minus recte. Perperam idem ibidem pro ὁ ἡμῶς habet οἱ ἅ. V. 27, vulgatæ editiones habent ἐγγὺς τῦ Πυθ. *prope Pythodori ædes*: & sequenti versu λύσει, optatiuo verbi modo. Eædem ibidem pro μελέτῳ habent Μελίτῳ. Stephano Byzantio Μελίτη est pagus Oeneidis tribus: cuius localia aduerbia esse dicit, εἰς Μελίτῳ, ἐκ Μελίτης, ἐν Μελίτῃ. sed intelligendus hic potius locus vrbanus. V. 29, post ἐνθῶδε in eisdē legitur hæc parenthesis; ζῶντα γὰρ ὕστερον ἐπυθόμθα. Eædem pro γραφεῖ habent κραφεῖ: verius, opinor. Eædem pro Θεόδωρος & Αλκιβιάδης, habent Θεόπιμος & Αρχεβιάδης. Ibidem exemplar nostrum habet Ἀνδρομέδους. sed cum versu 34 pro eodem habeat Ανδρομέους, ego vtrobique eandem cum vulgatis editionib. scripturam sum secutus. V. 31, vulg. edit. hab. ἀπὸ τῦ Φερεφαθίου: & sequenti versu pluraliter ζύτοις, *hisce*. V. 33, perperam in exēplari est ἐγνώσως: paulo rectius ἀγνώσως, *ita vt agnosci non posset*. V. 35, vulg. edit. h. ἐξέδυσαν. Ibidem mox in exemplari scriptum ῥίξαντες: errore ambiguo. Sequens cõmation, εἰς τ᾽ βίου, abest a vulg. ed. nec immerito. Cõtra ex eisdē seq. v. addi-

v. additum συγκλεῖσαι. Eædem seq. v. h. καταλ. πεῖν: & mox, μὴ πέναντίωσαι. V. 38, eædem h. ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν & ὀνομάζειν ὁκνήσαιμ' ἂν ἐν ὑμῖν εἶναι: & seq. v. πεφυκέναι τῶν πάντων τὸ τοιοῦτον γένος ὑπὸ Θρᾳττῶν. Ex eisd additus articulus ὃς v. 40. V. 46, legendum videtur, ἐφ' ἅπασι καὶ πρὸς ἅπαντας ἄλλους ἃ πᾶσι τοῖς Λυσιακοῖς ἐπαγγέλλει λόγοις: & sequenti versu πολλὴ αὐτῆς μοῖρα.

P. 171, v. 2, si aduerbialiter malis πέρυσι, per me licet. V. 7, clausulæ huius si mendo caret, sententia est; *cognosces ex iis argumentis quibus ego rem perspectam habeo.* (alloquitur autem Ammonium, heut instelne epilogo) cuiusmodi locutione Demosthenes quoque vtitur infra 176, 9. V. 10, rectius ὁ δὲ πρὸς τὸν Φίλιππον λόγος: vt significet eam orationem qua orator respondit ad Philippi epistolã qua etiam nunc cum eadem inscriptione exstat. V. 17, in exempl. pro πᾶσι perperam est πᾶν. V. 20, inclusa δὲ deest in exempl. Sic v. 41, deest in eodem articulus τά. sic enim hic τὰ ἐπόμενα dicit, vt pag. seq. v. 8, τὰ σωζόμενα. V. 43, vulg. ed. Demosth. hab. ἰδιώτην: & mox ἐκφοβῶ. Ex eisdem seq. v. additum inclusum εἰπεῖν. Seq. v. ὁ πρὸς Φίλιππον ἀπολογῶν λόγος, est oratio aduersus Leptinem de immunitatibus. V. 46, perperam in exempl. est ἐξοπλίζεσθαι μετὰ μισθοφορικοῦ. Sequens inclusum ἁπάντων, additum ex vulg. editionibus: itidemq; ἀνὴρ versu seq.

P. 172, v. 1. in exemplari est πρὸς αὐτόν. Ibidem mox vulg. ed. habent ἐκ τοῦ Πειραιῶς. Ex eisdem v. 3 addita inclusa καί. V. 5, in eisdem passiue legitur διεκωλύθη: & mox, ὑπὸ τούτων ὑφέξω λόγον, sine præpositione. V. 7, eædem h. habent, φανερὸν ποιῆσαι, καὶ ποστύπτων, ὅσων οὐδεὶς πω πρότερον. V. 8, mutilus videtur locus primum enim ὅπως requiri videtur, talis quepiam: πῶς ἔχοντα τὰ χρήματα, ὡς μετείλεν καὶ πρόσφορα κεκραμένον, μάλιστα ἀποδέχομαι: deinde progressio ad sequentia; πρὸς δὲ τοὺς ἑτέρους, εἴ τις ἔροιτό με τὸν αἴτιον, &c. De auditorum vero diuersitate quod sequitur, tractatum etiam in præcedenti libro, 161, 18.

V. 31, ἐπιλαβέσθαι pro ἀπολαβεῖν, supra quoque notatum aliquoties. Seq. v. exemplar habet ἑκατέρων: minus apte. V. 36, rectius ἐκ τῶν π. sublata coniunctione τε. V. 42, inclusa αὖ, abest a vulg. edit. Isocratis: & rursum in eisdem seq. v. additum πω: sicut etiam supra in Isocrate, 101, 32. at non item infra in repetitione, 174, 20. Eodem versu 43, exemplar habet γεγονέναι: minus conuenienter. sermo enim est de præsentibus.

P. 173, v. 2, exemplar accusandi casu habet αὐτάς, etiam infra in repetitione, 174, 31: cõtra syntaxeως consuetudinem. V. 5, vulg. edit. h. τὸν αὐτόν. Ex eisdem v. 7 additum αὐτόν. Sequenti versu eædem habent στρατεύεσθαι forma passiua. V. 10, eædem h. ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς. V. 13, eædem pro παραινέσεις habent πλεονεξίας. V. 14, eædem h. ἤκειν, & sequenti versu ἀδικοῦσι τοὺς. V. 17, inclusum ἐστὶ abest a vulg. editionibus: itidemque sequ. v. αὐτοῖς ἐστι καί. V. 22, inclusi deest in exemplari: at non item infra in repetitione, 175, 2. V. 23, vulg. ed. habent πληροῦν: itidemque in seq. εἰς ἑξακοσίους & ἑξήκοντα. V. 25, post πολίτας in exemplari e superioribus repetitum commation istud, μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν: perperam. V. 26, vulg. ed. h. ἀποδοῦναι: omittit infra quoque legitur 175, 17. V. 27, inclusa, omisit hic erant in exemplari: at non infra 175, 18. V. 28, inclusa καὶ abest a vulg. ed. V. 31, vulg. ed. hab. ἅπασιν ἔθ' παρέδειγμα τ. V. 33, eædem soluta compositione hab. μέχρι φρονεῖμεν. V. 35, inclusum αὐτῶν, additum ex eisdem editionibus. Λευκανοὺς, *Lucanos*, agnoscit ibidem etiam Wolfii versio. vbi siquis miretur ab Isocrate cum Triballis coniungi Lucanos, hæc afferri poterit ratio, quod mari tantum diremptæ sunt istæ gentes. sunt autem Triballi gens Illyrica, vt Lucani Samnitica, teste Strabone. V. 44, pro ἐπαγωγικὴ supra legitur ὑπαγωγικὴ, 165, 48. perperam hic in exemplari scriptum ἐπιγικὴ, omisla tertia syllaba.

P. 174, v. 11, pro πῶς ὀνομασία in exemplari est ὃς ὀνόμαζεν mendose. V. 12, ἐκλεκτὴν, quod ferri alioqui potest, suspectum reddere videtur sequens ἐκλογή. V. 16, δόσιν infra quoque sic vsurpatum, 192, 40: 194, 29. sed valde metuo ne mendose pro φρονήσεως. V. 20, ἐνῆν pro *inesse* seu *contineatur*, vsurpatum etiam infra 178, 20. V. 29, ἑρμηνείαν retinere nil vetat, pro ἀπαγγελίαν scilicet. siquis tamen ἑρμηνίαν malit, id est σωφρόνησιν, fruatur suo iudicio. V. 30, inclusa καὶ abest ab exemplari. sed inferendam esse satis declarat v. 30. Sequenti versu idem exemplar contra morem habere βουλομένους αὐτὰς, supra quoque monui, ad 173, 2. V. 39, si post ἀνήκεστον inseras ἐργάσασθαι δ, plena erit sententia. Pro ὑπηρέτας, quoque rectius fortasse legemus συμπράξαι, vt paulo post, v. 44. quod idem σφίγξαι τὰ κεκλεπτωμένα v. 33. V. 45, possis etiam interrogatiue legere πῶς οὐκ ἀνέξῃς. Ibid. sequens πολὺ superfluum videtur. V. 47, supra pluraliter scriptum πρὸς πύλας, 173, 20.

P. 175, v. 3, possis etiam legere εἰπεῖν προσῳκείωπερον: & v. 7, εἰς τοὺς πολέμους. V. 19, λήμματος repetitur etiam paulo post, v. 19. alioqui hoc loco maluerit forsan aliquis λήμασι: præsertim cum sequatur, γυναικὸς δὲ ἀδελφιδοῦς. V. 22, γέπι accipiendum hic pro *scilicet, videlicet*. γέπι, & γ' ἔτι, minus videntur apta. V. 25, legendum videtur τῶν δυοῖν αὐτῶν: vel τῶν δυοῖν αὐτῆς, scilicet δ λέξεως. V. 27, pro δυσκλείᾳ structura & sensus postulant δυσκλείᾳ, seu ἐξ ἀσκλείᾳ. V. 30, malim cum articulo ἕως τῆς τελευτῆς, vt præcedit ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. V. 31, nescio an rectius αἰσχρᾷ δέ. Ibidem mox in exemplari est ποικιλίας, dandi casu: parum congruenter. Sicut vero hic dicit, λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, ita infra 191, 29, παραμυθήσασθαι τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν. vt σκοπὸς hic sit intensior quædam ad rem propositam collimatio. οὐδαμοῦ sequenti versu cum mente auctoris pugnare videtur. sed supra etiam, pag. præced. versu 1, Isocratem dixit esse ἄτολμον πρὸς τὰς ῥοπικὰς κατασκευάς, καὶ ψοφοδεᾶ. Eodem versu pro posteriore πολλὰ legendum videtur ἄλλα, vel πρὸς τούτοις. V. 33, pro corrupto ἐμμάτων exigua mutatione reponi potest σκεμμάτων. sed nescio an conuenientius sit ἀμβρτημάτων vel πλημμελημάτων. V. 34, Philippica hæc in vulgatis edit. Demosthenis nominatur Olynthiaca tertia. V. 39, inclusum ἔτερον, additum ex eisdem ed. Demosthenis: itidemque mox inclusa καί. Ibidem exemplar nostrum in secunda persona habet ἐφ' ἡμᾶς: minus apte. V. 41, vulg. edit. hab. ῥᾳδίαν. V. 42, in exemplari nostro scriptum ὃν τοίνυν: nihil ad rem. Ibidem pro πεπαράκοντα vulg. edit. habent ἑξήκοντα. Sequenti versu pro articulo ἑ perperam in exempl. est aduerb. neg. οὐ. V. 45, in vulg. ed. est πῆξις: in exemplari, πῆζις, errore ambiguo. V. 47, inclusa π, addita ex vulg. ed.

P. 176, v. 1, in exempl. est δημόσια: quod non congruit ad seq. oppositum ἰδίᾳ, versu 3. Eodem v. 3, vulg. ed. h. κελεύσας. Ex eisdem addita ὃ post sequẽs ἰδίᾳ. Eædem v. 8 h. ἐκτήσαντο. V. 9 & 10, inclusa

in exemplari noſtro deerant. V. 11, vulg. ed. h. καὶ τὰ μὲν δὴ ἄλλα σιωπῶ, πολλὰ αὖ ἔχ. εἰπ. V. 13, eædem hab. ἡμῖν αὖ πάλαι δοκεῖ, *ſe nobis opponere.* Ex eisdē ibidem addita eſt incluſa δή. V. 18, in ὧν τῶν exemplar noſtrum ſecutus ſum. ſed reperiuntur etiam aliæ eiuſdem compellationis ſcripturæ, vt prolixius docui ad Clenardum Anteſignani, 219, 45. V. 19, vulg. ed. h. καὶ ἡ αὖ πις εἰπεῖν ἔχοι: & ſequ. v. λήρους: vt Wolf. quoque vertit *nugas.* Eædem ibid. pro ζῶντα habēt τὰ ζιαῶντα: & ſeq. v. ὧν pro ὡς. V. 25, incluſa, addita ſunt ex eisdem ed. V. 30, eædem h. ἐαὶ μεταδιδῶσι ἀνθρωπίνων: & ſeq. v. ὑπάρχοισιν. V. 33, in ἄλλα conſentit cum exemplari noſtro vulgata etiam ſcriptura. ſed rectius ἄπλα: ſicut ſcilicet Ammonius ἄπλα ſine aſpiratione ſignificare ait ἁπλᾶ: aſpiratum vero, ἅπλα. Sequens αὖ, inſerta ex vulg. ed. V. 35, in exemplari eſt Δήμητραν, contra flexionis regulam. Seq. v pro ἑκάστῳ in vulg. edit eſt ἑνί. V. 38, pro κατ' ἄλλα non minus apte legas πάλλα: & διὸπ pro ſeq. ἐπ. V. 39, ὁμόσαιν hoc loco ſuſpectū facit id quod proxime ſequitur. Eodem v. 40 incluſa π deeſt in exempl. V. 42, idem exempl. pro ἅρα habet ὡδέ: perperam. V. 46, pro ἢ ἴδιον ſenſus tale quodpiam requirit membrum, εἴπ. ἴδιον ἰδία σωπεπαυμένων παραλέσεων: vel, εἴπ. τ' ὠ παυηύρεσι δ' ἀπειλημένων: ſicut ſcilicet infra 191, 6, 14, ζῆς ἀεὶς δικαίεια ἢ ἀεὶς ἐκκλησίας γεγονόσι λόγοις, opponuntur οἱ παυηυεικοί: & ζῆς ἐναγωνίοις οἱ ὀπιδεικτικοί. V. 47, legendum fortaſſe τ' Δωρέων π' Λυδίων μιγάδων: ſicut ſcilicet Ariſtot. quoq; Politicōn libro & capite vltimo teſtatur, πλὼ δωρισὶ & πλὼ λυδισὶ ἁρμονίαν, ita compoſitas ac ſedatas eſſe, vt puerili quoque ætati concedi poſsint: at non item πλὼ φρυγισί.

P. 177, v. 1, ſi λόγον malis, per me licet. V. 3, vel finite legendum κρατεῖ: vel in clauſula poſt γνώμης addendum πέφυκε aut tale quodpiam verbum. V. 6, forsan ἐκεῖ ας legendum: quia ἐκεῖνοι iam ante initio membri poſitum eſt. V. 8, pro ζῶντα neſcio an rectius legerimus πλωικῶντα, *tunc*: vt v. 10 & 20. V. 12, conuenientius χρωματίζοις. V. 16, de actione oratoria, qua Demoſthenes præ ceteris polluit, prolixius infra, 195, 26. V. 19, legendum ἐγκαταμιγνύμενον, vel ἐγκαταμιγνύμενον. Seq. v. pro ἄγαν ſyntaxis poſtulat ἄγῃ. V. 24, exemplar habet τῇ δόξῃ: quod non eſt vſitatum. V. 27, in eodem exempl. eſt ἅμα ἰσχυρῶν ὁ λόγος: nullo ſenſu. V. 29, pro θεὸς legendum fortaſſe Ζεύς, *Iupiter*: vt ſupra in Ciceronis eulogio, 79, 17. Siquis etiam διαλέγοιτο ibidem malit, facile patiar. V. 31, poſt δικάσαντας deſideratur tale quodpiam comma, πάλιν δὲ διαγνῶναι. Ibidem exemplar habet εἰρωνίαν penultima monophthongo. V. 36, συγκαθεὶς, *ſimul ſidens ſeſe.* quo ſenſu in Antiqu. Rom. dicit συγκαθεὶς, 246, 8. V. 40, poſt Homeri locum deeſt applicatio, οὕτω καὶ σὺ ὦ Πλάτων μετέρχου τὰ ἔργα τῆς Σωκ. διαλόγου: vel breuius, τῆς Σοκρατικῶν δηλαδὴ διαλόγου. V. 45, in exemplari eſt ὁ δοκίμαζον: perperam. V. 46, τὸ retinere nihil vetat. ſed mox rectius fortaſſe, ὁπ τῆς παρ' ἀμφοτέρους μάχ. Seq. v. pro δεῖς regula ſyntactica poſtulat potius accuſ. δεῖνας.

P. 178, v. 4, ἀφίστασαν ſyncopen habet pro ἀφιστάσασαν. Sequens commation πρὸς συμφέρονπ, videtur expungendum. V. 6, in exemplari perperam ſcriptum οὐδὲν δέομαι νῦν δέ. tu ſi noſtram lectionem nolis, hanc reponere poteris, οὐδὲν ὃ νῦν δέομαι ἀεὶ τ. λ. V. 9, forsan legendum οὐκ ἐκ τῶ ἀπεῖ πάντ' ἀχήν. vt ſignificet, *non ex eiuſdem argumenti oratione*, tunebri ſcilicet. Sicut autem hic τ' ὀπιπάριοι Δημοσθένους λόγον inter adulterinas eius orationes refert, ita etiam infra 191, 12: at non item ſupra 39, 27, vbi funebrium orationum ſcriptores commemorat. V. 12, in exemplari pro οὗ ſcriptum αὖ: parū apte. V. 15, initium Platonici Ἐπιπρίου citatum etiam ſupra 17, 32, in ſermone de numerorum vi. V. 20, tollendus articulus τῆς: vel legendum τὰ σώματ' αὐτῆς. V. 21, legendum videtur, ὥσπ οὐκ ἀμαγκ. vt v. 27. Seq. v. poſt κράτιστον ſiquid deeſt, deeſt tale quodpiam commation, & κοσμῆσον. V. 25, in exemplari eſt τῶ κόσμου εἰς: errore ambiguo. tu ſi noſtrā ſcripturam nolis, legere poteris τ' κόσμον ὄν, vel ᾧ. V. 26, aptius κυνροβοφεῖσθαι: vel plenius ſic legendū, γυροβοφεῖσθ' μὲ ὡς γονεῖς, παιδεύεσθ' ὦ ὡς ἡμᾶς: vt infra in Platonis loco etc, 182, 18. V. 29, poſt ἀφεσίᾳ δύναιτ' quoniam ſi recte intelligeris ἐπ. & pro αὐτῆς rectius legeris ὧντ': vt ferantur ad præcedens ſubſt. κῶλον. V. 32, vſitatius πολλὰ κῶλον, vt v. ſeq. V. 36, poſt τῶ ἀφεστῶ ſi diſtinguas, & in ſeq. parentheſi ſubaudias ſubſtātiuum verbum δεῖ, ſatis conſtabit ſententia. Seq. v. ὡς expungendum eſt: vel diuerſa hic lectio ſignificatur, ἀμφοῖν, & ἀμφοῖν ὡς. V. 39, ſi poſt πάλιν addas ἐκ τούτων τα, vel ſimile quid, plena erit ſententia. V. 46, ὅπ pro ὁπόταν poſitum eſt: vel omiſſum aliquod comma. ſic infra 191, 11.

P. 179, v. 1, procul dubio legendum παρ' οὐδενὶ, *apud nullum.* V. 5, in exemplari eſt, ἢ κέχρηπαι ἀεὶ τ' ἀεὶ τ' καλλωπισμόν: facta geminatione. poſt cuius ſigitur ἀεὶ τ' vel in ἀεὶ πὸν vertendum eſt, vel plane expungendum. V. 9, in σωμάτων redditio eſt periodi. Sequenti v. poſt λοιπὸν τῶ, deeſt τῷ κόσμῳ πισμῷ, vel tale quodpiam commation: vt cum ex ipſa ſententia manifeſtum eſt, tum ex v. 23. V. 13, pro ἔργων perperam in exemplari poſitus articulus τῆς: omiſſo etiam ſeq. ſubſtantiuo λόγῳ. V. 20, ſi pro ἔλοισιν legas ἐσλοῖσιν, id eſt ἀμφοῖς, & ſeq. v. ὁπλαδὴ pro ὁπόταδε, ſatis conſtabit Pindarici loci ſententia. V. 25, vulgatæ Platonis ed. hab. ἐπαινέσεται & παραινέσεται, media forma. ſed actiua ἐπαινέσεις & παραινέσεις repetuntur etiam paulo poſt, v. 27, in loci examinatione. V. 28, corruptus eſt locus e Licymnio vel Agathone petitus. videtur autem totus cōflatus eſſe ex paronomaſiis & pariſis. V. 29, pro χρήμασιν ſenſus poſtulat χρώμασιν, vel potius ῥήμασιν, vt perſpicuum eſt ex v. 40. Sequentium ſententia ſic fere compleri poteſt; φέρε δ' ἐπὶ τὰ τοῦτα τῆς λόγοις ὥραν καὶ χρῆν εὐ μετέχειν· οὐδὲ αὐτῷ πλὼ ὁπιπόδευσιν αὐτῆς μέμφομαι, ἀλλὰ πλὼ ἀκμὲ αὐ αὐτῆς. V. 35, exemplar noſtrum habet δεξάζοισι. ego vulgatos Platonis libros ſequi malui. Seq. v. pro γέπι aptius legemus γ' ἔπ, vel δ' ἔπ, vt paulo poſt, verſu 39. V. 37, in exemplari noſtro eſt μισῖσθαι, & ſequenti verſu ἐκκαπε ἐι: mendoſe. vulgati Platonis libri pro ἐγκαπερεῖν habent διαῤῥῆξαι. ἐαυτῆς aūt in vtroque membro agnoſcit etiam Ficini verſio. Ibidem vulgatæ Platonis editiones habent βοσκή: exemplar noſtrum βοφὴς mēdoſe. ego βοφὸς malui, ſicut etiam Serranus vertit *nutrix.* V. 43, perperam in exempl. ſcriptum μιλοῦντα. Quodſi etiam ἀδωναίαι, ibidem malis, vel ἀδωναμίας, facile patiar. V. 34, incluſa ὃ, addita ex vulg. editionibus. itidemque & ſeq. v. In eisdem eodem v. legitur, ἀξίαν ζυτων ἀπιφωνα π. V. 47, pro ἄλληπα reponendum fortaſſe λεκπά, vt colligitur ex pag. ſeq. v. 12.

P. 180, v. 1, procul dubio legendum τὸ οἱ ὀπὶ ζύτω λεγ. & mox ἀσθενέστεροι: ſicut v. 36, ὀλιγώρως καὶ ἀσθενῶς εἰπεῖν. V. 10, pro ἢ πὶς perperam in exemplari eſt ἡ δ'. Sic v. 20, pro σφᾶς idem perperam habet σφῶν. V. 24, pro αὐτῶ conuenientius legemus αὐτό: vt feratur

ratur ad πρᾶγμα. V.31,pro ἅμα τὰ ſi reponas ἅμετα, ſatis bene conſtabit ſententia. V.33, rectius αὐτῆς πωλῶ ἔλεγεν. Sic v.37 legendum videtur, ἡδυπάθειαν χρῆται τῇ φρ. V.44, incluſa καὶ abeſt ab exemplari. ſed inſerendam eſſe, ſatis perſpicuum eſt ex v. præced. Eodem v.præcedenti exemplar noſtrum habet αὐθρώπιον, errore ambiguo. ego vulgatos Platonis libros ſecutus ſum. V.45, idem exemplar noſtrũ ſine articulo habet τοῦτου ὃ καρπός: minus belle. Seq.v.pro corrupto μέλλω ſenſus poſtulat εὐκμένης, vel ſimile quid.

P.181,v.1,& χρῆ retineri poteſt,& χλῶ reponi. V.3, in exemplari eſt φθοιλῶμι, errore ambiguo. Forſan etiam ibidem pro ὐδὲ μεμνῆσθαι legendum τῷ πείσεσθαι: vt hæc quoque periodus ſit interrogatiua. Rurſum pro ſeq. ὐδὲ ſi ponamus πῶ, & in clauſula poſt πείσεσθαι addamus ἐοικώς, vel ſimile aliquod verbum, melius conſtabit ſententia. V.8, ſi commaiſtud, οὐκ ἔχοντα ὃ, vel expleatur, vel penitus expungatur, ſat bene conſtabit ſententia. expleri autem tali fortaſſe modo poteſt, οὐκ ἔχοντα καμὸν, τὰ ὃ, ſi θυρ. V.11, in exemplari eſt, ἔχειδημοκρίοις: mendoſe. V.16, incluſa αὖ, addita ex vulg.edit. Platonis: quæ ibidem habent καθ' ὅπες, ſine præpoſitione. Eædem ſeq.v.h. νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων, mutato verborum ordine. Ibidem in exemplari omiſſus erat articulus relatiuus ἅ. Pro ἔστ vulg.ed.ibidem habent ἔλεγον. Eædem ſeq.v.pro ἡμῖν δὲ habent ἡμῶν δέ. V.19, incluſum καλῶς, additum ex eisd.edit. Ibidem in exempl.eſt καταλῶαι, minus recte. V.22, pro ὑπὸ γῆς idem minus congruenter habet ὕστερον. Pro ſeq.ἰῶ vulgati libri habent ἐάν: itidemque infra v.36. V.24, in iisdem legitur, πῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας: & mox, ἀλλ' ὃ τοῖς πλουτεῖ: & ſeq.v.ὅπ στόμαπες κάλλιστ ἐ ἰχύς. V.26, iidem libri hab. ὅπφανέστερον ποιεῖ τ ἔχοντα, καὶ ἀκφαίνῃ πῶ δηλίαν: & ſequ.v. φαίνεται pro λέγεται. V.28, iidem h. καὶ πρῶτον ἐ ὕστατον: concinnius. atque ita ſupra etiam eſt 179,3 4. V.30, iidem libri pro μᾶλλον habent μάλιστα: & ſequ. v.πρᾶττε εἰ δίκαιος ἐ. Iidem v.31 habent αὐτῶ pro τοῦτῳ. V.33 incluſum οὐδέν, abeſt ab iisdem. Iidem ſeq.v.h. καταχρῆσθαι: quod melius congruit ad ſeq. παραδιδόναι. V.35, exemplar noſtrum accuſ. caſu habet ὑπαυρὸν, contra legem ſyntaxeos. V.37, incluſum δή, additum e vulg.ed. Sic v.38,39, 40. V. 41, vulg.ed.h. πορίζεσθαι. Seq.v. exemplar noſtrum pro εὔχονται habet ἔτυχον: perperam. Ibidem incluſus articulus ὃς, abeſt a vulg.edit. Eædem v. 44, hab. πῷ αὐτῷ βίῳ. V.47, incluſum πάντων, additum ex eisd.edit.

P.182,v.1, incluſum δή, additum ex vulg. ed. Eædem v.4 pro ἰωάγκαῖόν ἠ habent ἰωάγκαιαι: & ſeq. v. ἐστ' ὁ ἀνδρεῖος ἐ φρόνιμος ἐστ', γιγνομένων παίδων ἐ χρημάτ, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ π. Ex eisdem addita incluſa γε v.7. itidemque v.12 & 13. Eædem v. 17 habent ἀγγέλλῃ, ſine præpoſitione: & mox, τῇ δὲ πόλει ἐσβουλευομένῃ αὖ: & rurſum ἡέων pro ἡῶν. Seq. v.eædem h. καὶ ἐαὶ pro καὶ. V.20, exemplar noſtrũ ſingulariter habet ἔστ': minus apte. In eodem omiſſa erant ſequentia incluſa. V.22, in eodem vitioſa repetitione ſic legitur, δοκεῖ μάλιστα ἔχειν Πλάτων κάλλιστα μάλιστα ἔχει Πλάτων ἢ λέξ. V.24, pro κῇ Κτησιφῶντες contrario ſenſu legẽdum ὑπὸ Κτησιφῶντες, *pro Cteſiphonte*: ſicut ſupra quoque habuimus 171, 3 3, ἐκ τοῦ περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας. V.26, rectius ἡμῖν ἐ δόξης, vt pag.ſeq.v.1. Seq.v.exemplar noſtrum habet πολλοῖς: perperam. V.29, vulgatæ edit. Demoſthenis ſingulariter habent ὃ λέγω, *quod dico*. Ex eisdem ſeq.v.additum incluſum λοιχίαν. V.32, incluſa ἢ, addita ex eisdem ed. Eædem ibidem pro μέντοι habent μὲν δή. Eædem v.34, pro ἧττον ἐλλιῶν h. ἧττ' ἀγῶν: & mox πάντας pro πάντως. V.39, incluſum ἡμῖς abeſt ab eisdem ed. V.40, eædem hab. ἵνα ἔμπροσθεν χ. Seq.v.exemplar noſtrum h. πρὸς τοῦτων ἔπροσθ. ſenſu mutilato. V.45, incluſum πῃ, abeſt a vulg.ed. Eædem v.47 h. προσθαμείλω.

P.183,v.1, incluſa ὑπὸ, addita ex vulg.ed. quæ ibidem mox præterito perfecto habent ἐξηπάτηκεν. Ab eisdem ſequ.v. abſunt incluſa ἐ καλά. Eædem ibid.h. ἵνα ἡμετέροις, *noſtris*. V.9, incluſum αὐτῆς, additum ex eisdem. & contra v.13 ab eisdem abeſt commation iſtud, τῷ θανάτου. V.14 eædem h. ἐπιχείρουν λέγειν. V.15, eædem ſine interrogatione habent, οὐκ ἔστιν ἥτις οὐκ ἂν εἰκότως ὀδυνήσειέ μοι. Ex eisdem ibidem addita incluſa εἰ. rurſum ab eisdem abeſt incluſus articulus ὁ, v.18. Ex eisdem rurſum addita ſunt incluſa v.19,20,21. Eædem eodem v. 21 habent ἠμφοτερωκέναι, ſine præpoſ. V.22, eædem per epizeuxin habent, οὐκ ἔστιν οὐκ ἔστιν ὅπ. Ab eisdem ſeq.v.abeſt incluſus articulus οἱ. V.27, eædem mutatis ſedibus, κρατήσαιτας in poſteriori commate ponunt, & καπρᾴνασθαιτας in priori. Pro δικαίως ſequ.v. exemplar noſtrum habet δικαίους: parum apte. V. 29, vulg.ed. compoſite habent ἀπήμεν. V.30, in exempl.eſt ὧδε λόγου: parum congruenter. V.34, paulo rectius legemus αὐτῆς, & mox ἐν δηθύσει, vel ἐν δηθύσεσι, *in veris ac ſeriis cauſſarum actionibus*. V. 36, exemplar habet ὀνκάρπω: & ſeq.v. ἀπανιζουσαι: parum congruenter. V.38, rectius ἑκατέρου, *vtriusque*. Seq.v.rectius cum articulo legemus κῇ τὰ ἀληθινὸν, vt mox v.41 κῇ τὸ βορικόν. V.40, πρεσβύτας abſolute accipiendum, quaſi dixiſſet, ὡς πρεσβύτων ὁμοίως ἀπαίτων: vel diuiſe legendum πρὸς εὐδόκας. V.41, exemplar vitioſa ſyncope habet κατὸ βορικόν. V.47, nota δείξαι ποιηκότα ἐμαυτὸν, pro *demonſtrare me feciſſe*.

P.184,v.1, pro καὶ τὸ ἐπάγγελμα, perperam in exemplari eſt κῇ τ' ἐπαγγέλημα. V.4, poſt οἷον ὅτι deſideratur εἰλικρινῶς, vel ſimile quodpiam aduerbium. V.6, paulo conuenientius λάβοι, optatiuo verbi modo. V.9, forſan legendum, ἀδικάσους: vt ἀδικάσας τ πλοις dixerit pro ἀπεύκτους, *ſcopum non aſſecutos*. V. 12, legendum puto ἐ κῇ πᾶπ, vel ἐ τοῦτῳ. V.18, rectius ζηλωπιγιγνόμενον. V.22, locus vitioſa tranſumptione vitiatus, talem quãpiam videtur lectionem requirere, ἃ τοῖς πρεσὶ πλάσμασιν ὑπαρχὰ μιμήματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀνφαίρετα. ὑπομνήσω ὃ πρόπον μὲ αὖ τοῖς δικῇ. V.26, τούτων referendum ad τὸ ἑτέρου ἐ τὸ κινοῦντος τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. V.32, rectius κῇ τοῦτα. V.36, ante δύναμιν deſideratur ἐξετάσαι, vel ſimile quodpiam verbum. V.29, πείχα vſurpatum videtur vt δίκα. alioqui vſitatius πεικῇ. V.40, pro χρῆσιν, in exemplari eſt χρὴ, amputata finali ſyllaba. V. 44, poſt ὁ αἰνὴρ deſideratur σωφρόσι, *compoſitione*. V. 46, duplex in exemplari eſt ſcriptura, ἐρεῖτω, & λέξει: atque ἐρεῖτω primo deletum, deinde margini adſcriptum.

P.185,v.1, procul dubio legendum αὐτὴν ζηλοῦντες τοῦτης μάλιστα τ αὐτ. Sic v.6, pro κῇ τὰ rectius legemus καὶ τά. V.7, exemplar diphthongos habet ἀνδείαν quod nec regulare nec vſitatum eſt. Idem v. 9 pro γε habet γὴ: errore ambiguo. V.10, legẽdum puto, οὐδὲν ἔτι μεῖζον οὔτε ἕλαττον φέρων: quod loquendi genus in ſuperiori tomo tum alibi legitur, tum 346,

15:5 17,9. quin & in hoc posteriori tomo vsurpatũ pag. 5, v. 33. Seq. v. vel pro ἀχὴ legendum ἀ χή: vel θαυμάζω vertendum in θαυμασον. V. 14, in exemplari est μὰ Δια. quod siquis retinere velit, pro αὐτῷ legendum fuerit ἀ τῷ: vt sensus sit, laudari eo in loco non electionem sed collocationem verborum Demosthenicam. Addi autem his Dionysianis possunt illa eiusdem Æschinis in or. contra Ctesiph. 299, ὦδε δ' εὐγνωμοσυνίῳ Θ λόγου δυνάμιν πῶς πέφυκε; δικαίως λέγειν, κακῶς βιῶναι. & mox, οἱ μὲ λογοι καλοὶ, τὰ δ' ἔργα φαῦλα. ac rursum, 305, δῆλος δημιουργὸς λόγων. & in Epist. ad sen. popul. q; Athen. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ Θ τῶν νόμων τῶν ὑμετέρων καὶ τ' ἐμῶν λόγων ἡ Δημοσθένης δημότης κρείττων ἐγένετο. V. 15, rectius cum præpos. ἀνέπερῳ. V. 18, pro ὑπὸ in exemplari est ἀπὸ: contra morem. Sic v. 29, idem h. vet. ἀνόμοιως: ambigue. V. 35, pro ὅτι legendum videtur ἔτι. Sequentium etiam talis quæpiam requiritur lectio; πλὴ πρεσβῦσαν φιλοψυχίαν, ἢ φιλοψυχούμενοι τυγχάνομεν, ὅπῃ' ἄλλα ἂν ἐκεῖνοι ζηλῶσι, τοιαῦτα Θ αὐτοὶ ἀναφέρειν τε καὶ μιμεῖσθαι. V. 37, exemplar hab. καὶ ἢ quod non est vsitatum. V. 39, μᾶλα etsi ferri potest tamen si quis μᾶλλον malit, facile feram.

P. 186, v. 5, potius passiuo fine legendum πρᾳλαμβανόμενον. V. 8, in exemplari dativo casu scriptum τοῖς ἐθοῦσι βεβηκόσι perperam. Pro πιστοῖς quoque omnino legendum ibidem πλατέσι. supra, 22, 24, vbi itidem austeræ compositionis characterem describit, dicit, ἀπέχειν ἀπ' ἀηδόνων τὰ μόλα δεδιττόσις ἀξιολόγοις, ἁρδηνοῖς, χάρισι, διηρθρωμένα. V. 11, exemplar infinitiue habet, ἀναγκαῖον δεῖ): parum congruenter. Idem v. 18 habet ἀνδισπεισμοῖς, per σ: quod cum regulæ aduersetur, malim ἀνδιπεισμοῖς, per τ: vt supra 15, 20. V. 19, βοβλιπαι plane corruptum est: ac licet expungitur, sensui tamen nihil præsidis decederet. ἡδύχροις βολαῖς minus huc quadrat. supra (22, 25) dicit, βραχείαις χρῆσθαι πολλαχῆ Θ αἰλιπόποις ταῖς συμβολαῖς. V. 20 pro χρῆμα ἂν sensus postulat ἔρμαπα, initia seu ἀρχικὰ γράμματα *initiales litteræ*. Sequens etiam membrum sic videtur legendum; ὧν μηδὲν τῷ ὑποφερομένῳ μήτε σωκλείσειν μήτε συνηχεῖσθαι φύσει ἔχει. V. 35, malim repetito articulo ἀφ' ἁ Θ εἰς κῶλ' αὐτ. V. 44, si legas ὅσοις ὅπτε ἡδυνάμεις κώλοις, vt supra 122, 30, aliquatenus constabit sententia. ὅσοις μετὰ πηδοῦς κῶλοις vereor ne nimis longe petitum sit.

P. 187, v. 1, omnino legendum videtur μεταπίπτῃ, id est μεταβάλλῃ, *mutari casus*. Sic v. 4, sensus videtur requirere, ὅπου μὴ τὰ Παρθένια, *nisi Parthenia seu Virginalia*. Sequ. etiam v. legendum videtur, καὶ ὅντως ἡ εὐγ. V. 8, pro ξωιέζη in vulg. ed. Thuc. legitur ξωιωιχθη pag. 8: itidemque supra 146, 8. V. 9, inclusa, ἐν αὐτῷ, addita iam ex eis d. editionibus: & vicissim ab eisdem abest seq. inclusum ποιᾷ. Sequ. v. exemplar nostrum h. λαχθέσαι: minus congruenter. V. 16, in vulg. ed & supra 146, 15, legitur, καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψ. V. 20, in exemplari contrario sensui scriptum ἐκμῦξαν. ego ἐμμέλειαν reposui ex 28, 40: 194, 24. sed, ne quid dissimulẽ, verius fortasse εὐμῦξαν: vt infra dicetur plenius ad 192, 38. & 193, 5. de ἐκμελείᾳ vero vide 9, 34. V. 22, exemplar h. διακρίνουσα τὰ ποῖα τοῖς ἀποίοις, καὶ πρᾳπεφυκέναι, μᾶλλον perperam. V. 28, inclusa ἢ in exemplari est omissa. tu hæc confer cum 17, 8. Seq. v. legendum videtur, ἐξ εὐφώνων συγκείσθαι, καὶ τὰς ἀκοὰς οὐχ ὁμοίως (vel ἡδέως) διαπίπτειν ἀνέχεται. V. 37, in exemplari est πρὸς ὅπ: & sequ. v. τῷ ἁρμονικῷ: minus congruenter. V. 41, legendum videtur αὐτοῖς ἀπηχοῦσιν. V. 43, si pro corrupto δεῖται legamus ἔτι), satis bene constabit sententia. V. 46, vel τὰς ἀξιωματικὰς legẽdum: vel potius post λαμβάνειν addendum ῥυθμούς. Seq. v. in exempl. scriptum ἀκόρεστον: errore ambiguo.

P. 188, v. 13, in Wolliana Isocr. ed. pag. 87, cum duplici articulo legitur τ' ὄχλον τ' ἐκ τ' πόλ. & mox, ἐν μέρει πρὸς ἑκάτερα τῶν δυνάμεων, διὰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἅμα κινδυνεύσωσι. V. 6, eadem pro ἔτι τῶν h. ἐπὶ τούτοις: & mox λοιποῖς pro πολλοῖς. V. 17, inclusus artic. τῶν, additus ex eadem. V. 18, in eadem scriptum ἐμπαρ. omisso altero μ: & mox, ὦδε παιδία πῶν αὐτ' γιγνόμενον: & rursum ἁδὲ pro μηδέ. V. 19, in exemplari est ἀποχρῆσαι: parum congruenter. Ibidem pro ἐκ ἐμέλησαν Isocr. ed. h. ἐπόλμησαν. Seq. v. inclusa γε & π, absunt ab ead. ed. V. 23, ead. h. ζῳομένους, præt. aor. & seq. v. ἐχ ὁρᾷ πᾶδε λέγοντα δίκῃ. V. 25, ead. h. ὧσοῦπερ, accus. casu. V. 27 & 28, inclusa, in exẽplari nostro erant omissa. V. 29, in Isocr. ed. concinnius & plenius legitur, ταύτας δὲ πῶν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν ἡγεῖσθαι. V. 31, in exẽplari nostro scriptum διαπεφοικυῖα. parum recte. V. 32, Isocr. ed. h. πῶν ἑαυτῶν ἐκλιπόντα ὑπὲρ τ' τ. Seq. v. ead. h. πόπτε πόλ. & mox cum art. τ' πλείστων. V. 35, ead. h. ἐν πᾶσι, ἁμαῖς ἔλαβεν ἐχεῖ: & mox ὑπὲρ ἁπάντων pro πρὸ πῶν ἄλλων. V. 37, μικτ' substantiue accipiendum pro μικτήν, seu μίγμα, vt supra vocat 166, 4. nisi μικτὴ communi genere vsurpatum hic velis, vt Antiq. Rom. 147, 11, μικτὴ πόλις. communis. n. loquẽdi ratio postulat fœminino fine μικτῶ. Seq. etiã v. pro ἀυτῶ sensus & structura postulant αὐτῷ, vel αὐτήν: vel saltem αὐτῷ. V. 46, post αὐτ' perperam in exemplari ex præcedentibus repetitum ὃ Πλάτων. Idem sequ. v. pro ἡδίους perperam habet *idias*.

P. 89, v. 2, in exemplari est ἐβούλετο: parum congruenter. ego Stephanum in Herodoti edit. (p. 243) sequi malui. V. 4, inclusa ὃ, addita ex ead. ed. itidem q; πῶν v. 6. Ex eadem additũ Θ προσεκτήσατο, v. 8. vicissim ab eadem abest inclusus art. τῶν v. 10. V. 11, in exẽpl. nostro aor. est προσγενόμενον: minus congruenter. V. 12, in Steph. Herod, pro π conuenientius legitur δέ. V. 15, ex ead. ed. St. additum Θ πατέρα τ' ἐμόν. V. 19, exempl. nostrum h. τῶν δὲ Δεισαλ. & seq. v. ἡμᾶς, nos: parum apte. V. 21, idẽ h. ἀπαφέρηται, omisso priore ρ. Ibidem mox Herod. ed. h. ἐναρτήσαι. V. 22, in exempl. nostro post λεγιζόμενος positum est punctum semiperfectæ periodi, suspensum: & mox εἰς pro εἰ. quæ scriptura non plane videtur reiicienda. V. 24, Herod. ed. composite h. ἐμοῦσῶν. Ibidem pro κ exemplar nostrum h. π: parũ congruenter. V. 28, pro αὐτὸς. & Αθ'ωαῖοι, in Steph. Herodoto est αἴπερ & ἀναίπου: & seq. v. χθρίζοιεν: & mox, ἐς ὃν ἠκάνδει. V. 31, exempl. nostrum h. ἐν ἡμετέρῳ: St. editio, ἐν ἡμετέρῳ: ego malui ἐν ἡμετέρᾳ, ἐχώρα. Sed vt supra 3, 35, Herodoteã dictionem admiscui, vt cũ Dionysiana conferri possuta hic quoq; Ionice loquentẽ Herodotũ introducere lubet. Sic ergo in Steph. ed. loquitur Herodotus suo idiomate: "Ανδρες Πέρσαι, ὅτ' αὐτὸς κατηκόσμεον τόνδε τὸν ὑμῖν ὠθεὸς παρεξελάμενός τε ἀπ' ἐμεῦ χρήσιμα. ὡς, ἐγὼ τῶν δὲ ὁμαίων τῶν ἀρσενοτέρων, ἐδεόμην κατὰ μέρος ἕκαστον παρακαλέσαι τὸν ἡγεμόνα τόνδε παρὰ τ' Μήδων, Κύρου κατὰ τὸν ὑπὸ Ασυάγεα· ἀλλὰ θεός τε ὦτω ἄγει, καὶ αὐ πᾶσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέποιε, συμφέρεται δὲ τὰ μέτρα. Κῦρός τε, Θ Καμβύσεω, πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ὅστινα μένοντα εὖ ἐκ μέ τις λέγοι ἐγὼ ὦ ἐπεὶ τε παρέλαβον τ' θρόνων, τὰ πρῶτα ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον ἡγουμένων ἀνδρῶν τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσεκτήσομαι δυνάμιν Πέρσῃσι. φροντίζων δ' εὑρίσκω, ἄμα μὲ κῶδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρῃ τε, τ' ναῶ ἐκτήμεθα, ἐκ ἐλάσσονα ἀδὲ φαυλοτέρῃ, παμφορωτέρῃ δὲ ἅμα δ' πιφοίτῃ τε Θ πόνῳ γιγομένῃ. ἀλλ' ὑμέας

μέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα, τὸ νοέω φράσαντιν, ὑποθέωμαι ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας τ' Ἑλλὴς πόντον, ἐλᾶν στρατὸν ἐπὶ τ' Εὐρώπης ὅπως τιμω Ἑλλάδα· ἵνα Ἀθηναίοις ὑμωρήσωμαι, ἕνα δὴ πεπύσησι Πέρσης τε Θ πατέρα τ' ἐμόν· ὡς τε μένων Θ πατέρα τ' ἐμὸν Δαρεῖον ἰδοῦσα στρατεύεσθον ἐπὶ τοὺς αὐθρας τούτους· ἀλλ' ὁ μ', πεπαιδεύσηκε, Θ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ ὑμωρήσασθαι· ἐγὼ δ', ὡς δ' πε ἐκείνῳ Θ τ' ἄλλων Πρσέων ὑστέρου πάσομαι, πρὶν ἢ ἔλθω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵτινές μ', ἐς Σάρδις ἐλθόντες, ἄμα Λεωτυχίδῃ τῷ Μενάρεος, δούλῳ ὄντι ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι, ἠρώτησαν Θ τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱερά· δεύτερος δ', ὑμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὸν στρατηλάτην ἀποβαίνας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστράτευσαν, τὰ ὅπλα δέκου πάντες. πόνων μέν τοι ἕνεκα, οὐ φροντίσαι ἐπ' αὐτοῖς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοῖσδε εὑρίσκω ὑπολογιζόμενος, εἰ τοὺς τε Θ τοὺς τοῦτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τ' Φρυγὸς ἐνέμοντο χώρον τοῦτο τὸν τῶν Πρσίδα ἀποδεξόμενον τῷ Διὸς αἰθρίῃ μεμνέσθαι· ἡμῖν δὲ τὴν χώρον τε ἑδέμιλοι κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ· ἀλλὰ σφέας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρον ἥσω, δόξω πάσης διεξελθὼν τ' Εὐρώπης. πωυθάνομαι δ' ὧδε ἔχειν· οὔτε ἥνα πόλιν ἀνδρῶν ἑδέμιλοι, ἔθνος δὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεται, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσαι ἐλθεῖν ἐς μάχην, τοῦτέων, τῶν καὶ τέλεξα, ὑπερξαρημένων. ἔστω εἴτε ἡμῖν αἵποι ἔξοισι δούλιον ζυγὸν, οἵτε αἰχμῇσι. ὑμεῖς δ' ἂν μοι πάντα ποιέοντες χρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τ' χρόνον ἐς τ' ἥκειν δεῖ, πρόθυμος πάντα ἥνα ὑμέων χρήσῃ παρεῖναι. ὃς δ' ἂν ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον στρατὸν κλήισα, δώσω οἱ δῶρα τὰ ὑμιν νομίζεται ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μέν νυν ταῦτα ὅτι τάχιστα ἵνα δ' μὴ ἰδιοβουλεύῃ ὑμῶν δοκέω, πάλημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμιον κελεύων ὑμέων τ' βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. Hæc Herodotus: de Ioniſmis autem vide quæ ſupra loco iam citato ſat prolixe adnotata ſunt. V.38, vel δηλῶσαι inſerendum ante δίηλθον: vel leg. διελθεῖν. V.40, pro αὐτὴ leg. vel αὐτὴν, vel αὐτῆσι. Seq.v.pro δεῖ perperam in exemplari eſt δή. V.43, pro πιστεύων ſenſus requirit πίσωσι ſeu πίσωσι, vel aliud huiuſmodi. Seq.v. pro διαρίστως procul dubio leg. ἀστασιάστως. V.45, rectius (opinor) καπιστεύσας.

P.190, v.2, pro προσκωλώσας ſtructuræ norma poſtulat προσκεκολλημένας. V.7, incluſum αἵδρες additū ex vulg.ed. Demoſthenis: in quibus ſequentia ſic leguntur, ὁρῶν εὐτυχοῦντα, φοβερὸν εἶ νομίζῃ Θ δυσπολέμητον, σώφρονος μὲ αἰδρὸς χρῆται προσοία. V.8, ex ed. ſic h. μᾶλλον δ' τὸ ὅλον ἡ τύχη δεῖ προσάπτεται τῷ αἰδρ. φρ. Sequens ēt periodus plane aliter in eisdem legitur; ſic, κ' πολλοὺς μέν τοι βίοτος ἔλοιτ' αἴ πς ἀχ ἧσσον τιμῶν ἡμετέραν εὐτυχίαν, ἢ τιμῶν ἐκείνων. Exſtat aūt locus in oratione ad Philippi epiſtolam. V.12, poſt σφόδρα deſiderari videtur εὐμβάς, εὐρύθμως, vel ſimile quodpiam aduerbium. V. 15, incluſum iſtud comma, ἐν τῇ, in exempl. deeſt. V.24, etiamſi legas σωφρονούμεναι, tamen ne ſic quidem vel ſtructura vel ſententia conſtabit. videtur enim locus & mutilatus eſſe, & corruptus. V.26, locus hic in vulg.ed. Demoſth. plane aliter legitur. quapropter eum inde huc totum lubet transcribere. ſic ergo ibi: ἔπ' ὄντοῦτῳ πλείνης ἀφορμὰς αὐτοῖς πρὸς τιμῶν θεῶν εὐσεβείαν ἔχομεν, ὅσῳ δίκαιοτέρα Θ δικαιότερα πρὸς ποιτες. π ποτ' οὖν ἐκεῖνος ἐν τῷ πρότερῳ πολέμῳ πλείω κατώρθωσεν ἡμῶν; ὅπ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παῤῥησιάσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς· ὁ μ', αὐτὸς στρατεύεται, καὶ βλαπτορεῖ Θ τῆς κινδυνώδεις πάρεσιν, ὅτε καιρὸν παρείης, ὅτε ὥραν ἔπεις παραλείπων ἀδεμίαν· ἡμεῖς δ', ἐρήσεται γὰρ τἀληθές, οὐδὲν ποιοῦντες, οὐδὲ δὲ καθήμθα, μέλλοντες ἀεὶ, Θ ψηφιζόμενοι, καὶ πωυθανόμενοι κ' τῶν ἀγορᾶ εἴ π λέγεται νεώτερον. Noſtra lectio paulo cōſtabit melius, ſi v.27 pro οἴομαι legamus εἶκε. V.31, videtur talis quipiam requiri lectio; ἔπεσθαι τοὺς ὅπλοις τοῖς ἀδικήμασι συστολὰς ποιουμένους, ſeu ἐσχέα φωνήεντα. V.35, in exempl. eſt παρ' αὐτῆ: minus apte. V.42, pro λυσεῖ procul dubio ſcribēdum λυγεῖ. ſic. n. ſupra quoque (185, 38) copulantur λιγυρὸς Θ γλαφυρὸς ἁρμονία: & 187, 38, ἡδεῖα Θ γλαφυρὰ λέξις. Pro ſequenti autem ἀρχῶν, ſi plena eſſe debet antitheſis, reponendum τυραννικὰ, vel ſimile quid. νεαρὸν vero in eiusmodi loquendi genere habuimus ſupra 27, 35; 165, 43.

P.191, v.3, incluſum αὐτῶν, in exemplari omiſſum eſt. V.7, leg. videtur διδαχὰς ἐπιζητοῦσι. V.9 in exempl. eſt παρεφάσεως: errore ambiguo. V.11, κτ' accipiendum hic pro ὅλ': aut deeſt membrum quodpiam. cuiuſmodi locus notatus ēt ſupra 178, 46. Ibid. mox rectius accuſ. caſu legemus λατομίας. V.18, in exempl. eſt καὶ τῇ. ſed καὶ τῇ legēdum eſſe, ſatis eſt manifeſtum tum ex præced. tum ex ſeq. Idē ſeq.v. h. ἀρχῶν γλυκῶν: duplicato errore. In eod.v. 20, poſt Χαβρίᾳ τε legitur hoc comma, Θ Κόνος. pro quo exiſtimarit forsan aliquis legendum eſſe Θ Κιμωνος. ſed ei coniecturæ obſtat, quod Cononis tantū, Chabriæ, ac Themiſtoclis, eo in loco a Demoſthene fit mentio; Cimonis vero, nulla. V.24, idem exempl. ſuperlatiue h. γλαφυρώτατον. ſed id ad ſequens comparatiuum αὐστηρότερον non congruit. V.27, rectius ἐν οἷς μέν: vt v.30, ἐν οἷς δέ. V.28, poſt ὅσοις μάσι, corrupta & mutilata eſt ſententia: ac talis quæpiam requiri videtur lectio; ἀκ ἀεὶ αἰθρὰς καὶ γλαφυρὰς τὰς πίστεις ἔχ οἷόν τε, ἀλλ' ἐνίοτε κακῶν δή. Quo modo ſi legamus, in ſequenti ēt membro pro ἀκούοντας reponendum erit ἀκούσι, vel ἀκούῃ. V.31, poſt λέγεσθαι deſideratur χρή: vel indicatiue ſcribendum λέγεται. V.37, pro ἀχρῶν ſtructuræ norma poſtulat προσεῖναι δεῖν, vel ſimile qd.

P.192, v.1, pro χρῆμα conuenientius fortaſſe legemus χρῆμα: vt ſit, *ad quamuis rem ſeu negotium.* V.5, in exemplari eſt ὑπομνηματικῶν: minus apte. V.10, malim cum art. ἡ φύσις, vt in ſeq. comm. αἱ τέχναι. V. 12, rectius, opinor, ἔξω τῶν μέτρων: & mox, ἀμφότερον τούτων, *vtrumq; iſtorum.* V.17, in exempl. ſic ſcriptum hoc membrum, Θ τὸ προακολουθεῖν, Θ τὸ προακολουθῶ ἅπασιν αὐτοῖς παραίπον. Idem v.35 h. κατεσκεύασται: errore ambiguo. Seq.v. pro μέρος conuenientius fortaſſe legemus μέλος. V.32, pro ἔδ' exemplar h. εἰδ': perperam. V.37, μέλη ὀνομᾷ hic ea ſignif. dicūtur, qua paulo ante, v.21. V.38, in exempl. eſt αὐτάς: perperam. Pro ſeq. etiam ἐμμβῇ rectius legemus εὐμβῇ: vt ita hic copulentur εὐμβῇ Θ εὔρυθμα, ſicut ſupra 111, 15. & diſcrimen eſſe inter εὐμβὴς & ἐμμβὴς, auctor ipſe docuit 10, 30: & 311, 13. Ibid. exemplar ſing. numero h. εὔρυθμον: perperam. V.40, δόσιν in hac ſignif. habuimus ēt ſupra 174, 15: & infra 194, 29: non ſine mendi ſuſpicione. V.46, forsan leg. ὅτε ὁ πλεγόμενον γλαφυρὸν Θ φιλόκ. In ſeq. ēt membro ſi pro πότε δή, legamus πὸ δή, ſat bene conſtabit ſententia.

P.193, v.1, pro ῥοπὴν exemplar h. ῥόπον: parum ad rem. Idem ſeq.v.h. αὐτ': perperam. Perperam idem mox h. πάς τε ἐμελλεῖ ἐποίμεν μεγαλοπρεπεῖς. Idem v.5 h. τὸν πέλαν λέξιν: cōtra leges ſyntacticas. Pro ſeq. etiam ἐμβάσεις rectius fortaſſe legerimus εὐμβάσεις: qua de re dictum ad pag. præced. v.38. V.7, forsan negatiue leg. τὰ μὴ προσόντα, ſeu τὰ μὴ προσόντα. V.10, ad σωέφθαρται in exemplaris margine adſcriptū hoc ſcholion, αὐτὴ τῶν συγκέκραται. V.13, vel Θ tollenda videtur, vel pro ἀξιῶν reponendum ἀξιῶσι. V.15, paulo conuenientius ἐκφερόμενος, id eſt προφερόμενος, *proferens.* Seq.v. pro ἔχοισι ſenſus poſtulat ἔωσι. V.17, ῥᾴ ſuſpectum eſt: nec ſat cōgruere videtur καιρῷ. mox tamen rectius δήλως ἔχοντα. V.19, rectius εἰ μήπω' ἔχῃ, *ſi nondum habet.* V.21, exemplar h. τὸ προαλφέμενον. parum apte. V.30, poſſis etiam legere ὥσπ' πέτερον. Seq.v. ſtructuræ lex poſtulat συμβεβήκῃ, *acci-*

derint. V.32,pro corrupto ὀπόπτας parua mutatione reponi posset ἐποίπτας.sed sensus magis postulare videtur ἀπαπηπτας,*deiiciatur*. V.36,similitudine hac supra quoq; vsus est in Dinarcho,115,15. V.38, in exemplari est δημοσίων ambigue. Ibidem mox pro ὅπ leg.potius ὅπ μή,id est μόνον,*tantummodo*.vt videlicet τὰ μὲν ὄντα,& sequentia,absolute ac μιμητικῶς proferantur. V.40,inclusa ὃ,abest ab exempl. Seq. v.rectius ἀφα,vt pag. seq.v.46 : licet in exempl.quoque interrogationis nota sit addita clausulæ. V. 44,procul dubio leg. ὦ μίβα τὰ μὴ ἀπηρτ. Seq.etiam v.pro ἡμῶν rectius accus.casu legemus ἡμας,*nos*.

P.194,v.1,in exempl.est ἀδήλα.sed vel ἀδήλους leg. vel ἀδήλως. Idem,v.3 h.ἔνμιξον: errore ambiguo. sed verius esse εὔμιξον quam ἔμμιξον, satis clare cognoscitur ex 28,44.& ex huius ipsius pag.194,v.12. V.6,malim cum articulo,οἱ μισηκοί. Sequ.v.αἱ πρόφασις supra quoq; sic habuimus, 19, 32: sed vereor ne librariorum vitio pro αἱ πρόφασαι. V.18,in exempl. est οἱός:errore ambiguo.verius tamen ὃς quam οἷος. Sic v.24,idem ambigue itidem h.πεπηθμένα.sed cõuenientius præsens πεπηθμένα quam præteritũ πεπηθμένα. V.29,de δόσιν supra dictum,ad 174,16. Ibid.exemplar accus.casu h.πρὸ τῶν ὀνόματιν ἁμαρτίαν: contra legem syntaxeωs. Idem seq.v.pro ὅτις h.τοῦτος:perperam. Quod vero seq. v. Dionysius scribit,Isocratem & Platonem orationes suas cælatis ac tornatis operib. fecisse similes, idem supra quoque (30,25)iisdem prope verbis dixit. V.33,ὅπου supra quoq; sic vsurpatũ esse,prolixius docui ad 1,15. V.38,in exemplaris textu est μηδήν: vera lectio μηκώλην ascripta erat margini. Sequẽtia vero sic fortasse legemus rectius,ταῦτα δ' ἀνοητεῖν αὖ τις μὴ κομ.σκ. V.45, p χείροτες procul dubio legendũ χρῶν ὀπιδεικνύτες, ex 30,36 : vbi hæc ipsa tradens ait, χρῶν εὐσχίας ὅ πόνος ὀπιδεικνυται.

P.195,v.2,in exemplari est καὶ ταῦτα : errore ambiguo.Sequens διόπ superuacuum est. Siquis etiam ibidem mox diphthongωs malit διεπείσως, non multum refragabor. Sequentia iisdem prope verbis supra sunt expositа,30,37. V.11,rectius περὶ ταύτας, fœmin.gen. V.16,conuenientius (opinor) ἕξεως, *habitu*. V.18,de βυβλίον supra dictum ad 166,42. Seq.v.rectius ἄμα νοήσαι,vt paulo post,v.21:id est,*simulatq; cogitamus*. V.20,hic quoq; cõuenientius legerimus ἕξιν,*habitum*. Sequ.v. exemplar h.ἄμα νοήσην:parum congruenter. V.25,idem ex.h.πρὸ πρᾶ.sed quorsum hic sit opus coniunctione π,ego certe non video. V.26,pro ὡς conuenientius legemus ἤ,*quam*. Seq.v.malim cum art.ὁ αὐτήρ:quãquam supra quoque hæc ellipsis articuli obseruata est aliquoties,cum alibi,tũ 161,35. V. 28,rectius procul dubio ἀδοπῶν vel μηδοπῶν. Sic v.30,rectius compos.διαλλάξοισιν. Seq.v.exemplar h.ὡχ ὡς ὅπως ἡμας καλέσειν:parum ad rem. V.42,pro ὦ in exempl.est disiunctiua ἤ.sed vel ᾧ legẽdum,vel saltem ἤ,*quaratione*. Quod mox sequitur,rem & dictionẽ ipsam, prænonstrare quanam in perorando vtendum sit actione,supra quoq; iisdem prope verbis dictũ est, 177,16. V.43,in exempl.est ζαφῶς:parum congruenter. Seq.v.nota ἀριθμοὺς pro τοὺς ῥιθμούς. V.46, vulgatæ Demosth.ed.h.ὥ, πι μηδένα,μηδ' εἰ πώποτ' ὠμόσθησαν, εἶτ) ῥᾴδιον προσελθόντα εἰπεῖν. nostra lectio e vulgata sic instituetur melius;ὥ πι μηδ', εἰ πώπτι ὠμόσησαν,ῥᾴδιον εἶτ), προσελθόντας (vel παρελθόντας) εἰπεῖν:*vt nesi qui accesserint vel praterierint facile dicere quẽ ãtan vmquam vrbes ibi condita atq; habitatæ fuerint*. Est autem locus desumptus ex tertia Philippica.

P.196,v.2,conuenientius(opinor) διπειθμικῶς. Sic v.5,conuenientius esse videtur ἀφαίρισιν,*sublationem.deletionem*. V.10,inclusa,addita sunt ex vulg. ed.Demosth. In eisdem seq.v. legitur πραδαρχίας κατέστησε πρὸ αὐτοῖς. Ex eisdem seq.v.additum inclusum πλησίον. In eisdẽ v.16,transposita coniunctione legitur τοῖς ἔργοις δέ. Exdem seq.v.fine aspir.habent Ἥλιν,sicut etiam Stephanus.nostri codicis scriptura nomen & originem illius vrbis refert ad Solem:quod Paulanias quoq; nonnullos ad augustius eam prædicandam factitasse tradit. Ex eisdem v. 18additum πρῶλω. In eisdem loci clausula sic scripta est,πῶ πλεονεξίαν χωρεῖ πανθρώπω. Dionysii verba quæ sequũtur,rectius fortasse interrogatiue legentur:vt quę v.21 post ἀφιέντα subiunguntur,μίμησιν habeant:& v.23,in membro isto,ἐμοὶ δ' δοκεῖ,subiecta sit post interrogationem responsio. Alioqui infinitiue ibi legẽdum foret ἐμοὶ δ' δοκεῖν:eo scilicet modo quo supra 162,3,ὅσα καὶ εἰδέναι. Rursum v.21 pro ἦχον leg.videtur ἦχα vel ἤχων,*sona*, *sonum ede*. V.31, etiamsi εὑρεῖν legeris pro ἄμα, tamen ne sic quidem expletus videtur locus. V.38,ex.h.εἴπ:parum apte.

P.197,v.15,exemplar h.πῶ δ',dandi casu:parum apte.Idem in fine periodi,v.17,ęque incongruenter h.ἀπαπᾶντες. V.24,ad phrasin istam ὑποπτήσσουσι τὰ νεῦρα τῶν δήμων,alludit supra ὑπενευκόσι 176,28. Postremus locus,in orat. p Corona sic legitur in vulg. ed.τῶπῷ ὦ φύσ' κίναδος πανθρώπου ὄντων, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν πποικός. Eodemq; vocabulo vtitur etiã Aristophanes comicus:& Sophocles Vlyssem vocat ὄπ τειπον κίναδος,quem Homerus κερδαλεόφρονα,vulpina mente seu vulpina astutia præditum.Forsan ergo sic a Dionysio clausus fuit hic locus;τῶπῷ οὐ κίναδος πανθρώπου ὄντ;ταῦτα δὴ τὰ ὀήμαπα πᾶσιμα τά: vel ταῦτα δὴ ὀημ[illegible]πα.exemplar sane ambiguo errore h.πανμ[illegible]. V.35,rectius fortasse legemus,φιλίππα δ' ἔσεσθαι,*Philippo autem licebit*. Porro vt ibidem Μυδίας per η scriptum legitur,ita etiam apud Suidam,Μυδίας,ὁήτωρ. V.42,possimus etiam legere ὥς ὥρ ἔπον,*sicut dixi*. V.44,ἀργείας defendi fortasse potest eo quod supra habuimus 151,35, δυνατῶς εἰρημένον.& 150,29, δυνατῶς ἅπαντα εἰρηκεν.siquis tamẽ ἀκαιρείας malit,fruatur suo iudicio.

P.198,v.2,in exemplari est χράφω:errore ambiguo.χράφειν autem sic vsurpatum etiam in præcedentis tractatus epilogo,163,44. Idem exemplar v.4, post δεινότητος nullam habet distinctionẽ. Sequens tractatus de Demosthene,an idem sit cum eo qui supra in Dinarcho promittitur 119,5,tum demum sciri poterit,si ii qui Dionysii opuscula apud se detinent,Dudithii liberalitatem imitati,tandem in lucem ea per nos aut alios emiserint.

INDEX VERBORVM ET FORMVLARVM QVÆ IN ALTERO DIONYSII HALICARN. TOMO VISÆ SVNT NOTATV DIGNIORES.

A

α littera sonus 12,22
ἀβασανίστως πθέναι 30,33
ἀβίαστος χάρις 186,26
ἀβίωτον ἐστὶ πρᾶ- vitam nõ esse vitalem ei qui- 181,21
ἀγαθοῦ τῆ πόλει γνήσεται, bene vertent reip. 158,30
ἀγάλλεσθαι ὑμᾶς 159,41 ἀγάλλονται ὅτι τοῦτο 152,18
ἀγαπητὸν ἐῶ μεταλαβεῖν- 176,26
ἄγασθαι, cum admir. oblectari 129, 39 ἀγάμενος αὐτὸ τῆς ἐκλογῆς 185, 21 ἀγάσαιτο ἐκείνων τῆς ἀρετῆς 183,3
ἀγελαδὸν αἰγνυσθαι 35,9
ἀγῶνες χῆμα 5,3 ἀγῶνες ποιεῖ 16,15, 40 ἀγῶνες ῥυθμοί 18,22. Item ἀγωνιεῖς ῥυθμοί 186,31, gemino vv.
ἀγέρωχος ὄψις, insolens & immane visum 15,11
ἀγκύλη φέρεσις 148,41 ἀγκύλα χήματα 153,35 τὸ ἀγκύλον τῆς χηματισμοῦ 114,39
ἀγκύλως σωπᾶσθαι 108,20 ἀγκύλως εἰρημένον 151,35. 152,18
ἀγκυλομήτης Κρόνος 52,5
ἀγκῶσι κροτεῖν τὰς πλευράς 170,41 ἀγκῶνες τοῦ ἁμοῦ 165,48
ἀγνομυχ ἄπον 63,15
ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, forensis turba 161, 18 τὸ ἀγοραῖον τῆς λέξεως 62,14 ἀγοραίως λέγειν 62,44
ἄγοντες corr. a quibusdam vocatus Demosthenes 115,35
ἄγχι θαλάσσης, ad mare 52,8
ἀγχίνοια ῥητορική 85,37
ἀγχώμαλα 61,22 ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν 149,48
ἄγεσθαι, duci, oblect. 150,15 ἤγοντο ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, viri eloquentia ducebantur 177,11
ἀγωγαὶ τῶν τροφῶν, ductus 19,34 ἀγωγὴ τοῦ συγγραφέως, stilus scr. 189 34 ἀγωγὴν αὐστηρὰν ἔχων λόγος 136' 37 ἀγωγὴ, educatio 36,1. 39,34, 94,8. idem ἀνατροφή 38,24: & 40,2 ἀγωγῆς ἐλευθερίου μεταδόντες, liberaliter educati 161,18. sic ἀγωγῆς τυχὼν εὐγενοῦς 94,8 ἀγωγὲς τῶν πολλῶν 137,37 ἀγωγὰ παθῶν 196,42
ἀγῶνα σωμάτων ἐποίησε 92,9 ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι διπλοῦν 44,10 ἀγῶνες ἀληθινοὶ, caussarum actiones seria 98,31 ἀγῶνι ἀληθεῖ αἰαγκάζει 83, 34 πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας πτείσθαι 83,30
ἀγωνία, certamen, exercitatio 41, 18
ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων πρὸς ἐναντίας 152, 31 ἀγωνισαὶ λόγων ῥητορικῶν 120, 31
ἀγωνοθέτης vere qui 34,14 ἀγωνοθέτης interdum ipse athletas ante certamen exhortatus est 41, 14 ἀγωνοθέτης, si verba ad athletas faciat, qua orationis uti possit materia 41,46
ἀδέκαστον διαίσιαν φυλάττειν 153,22 ἀδέκαστος πρὸς πέλος 184,9
τὸ ἀδελφιδοῦν ἐμὸν, pro οἱ ἀδελφιδεῖς ἐμοί 106,18,41
ἀδελφὸς subauditum 91,19,29 ἀδελφὰ τύπις 88,16
ἀδιανόητος 59,42
ἀδιαίτησι παρίασι 32,23
ἀδιάστροφον φυλάττειν πρὸς κρίσιν 163,28
ἀδικεῖν μηδένα μηδέν 96,47
ἀδολέσχης & φλύαρος λόγος 31,37 ἀδολεσχία ματαία & ἄκαιρος 63,25
Ἀδρίας, scil. πόντος, Adr. mare 91,23
ἀδωνασιας (sive ἀδωνασίας) μηνύματα 179,43
ἄζηλα & φαῦλα 3,20
ἀήθη ὀνόματα ὕπνων 62,25
ἀθετεῖν, improbare, reiicere 115,40
ὁ Ἀθλωὰς pro οἱ Ἀθλωαῖοι 134,32
ἀθληταὶ τοῦ ἔργου 31,10 ἀθληταὶ τῆς κατασκευῆς ἰσχυρὸς 98,35 ἀθληταὶ τῆς δηκτικῆς λέξεως 174,2
ἀθροῶ φόρον λαμβάνων 24,5
αἰ Æolice pro εἰ, si 26,33. sic ἄν κεν, si forte 55,9 αἰ, pro εἴθε, vtinam 54,10
αἰδημόνως πρὸς ἀγορεύειν 51,23
αἰμὰς actio 118,24
αἰνίσσεται, innuit 47,34 δι' αἰνιγμάτων λέγειν 55,41 αἰνιγματώδης κατασκευὴ 163,31
αἵρεσίν μοι δοὺς 190,9 αἵρεσιν ποιεῖν ἰδίαν, propriam sectam instituere 122,19 αἵρεσις pro αἰαίρεσις 196,5
αἵρεταὶ ἡ δωὰμις 141,33
αἰσχροκέρδεια 43,20 αἰσχροκερδείας ἕνεκα ἰδίας 163,21
αἰχμῶν ὑπὸ αὐτῆ 181,21 δι' αἰχμῆς θέσθαι 18,27
ἐν αἰτίᾳ ἔχειν, incusare 143,8 αἰτία pro βῆτις, ratio 57,27
αἰωρεῖται ἐν ἄλλοις, ex aliis pendent 182,4
ἀκαμείμαν γλῶσσαν 1,25
ἀκαίρως λέγειν 70,27
ἀκαρῆ ἴχνια, leuia quædam vestigia 103,30 ἀκαρεῖ 13,37
ἀκατάκλιτος χημαϊσμός 135,24
ἀκατασκευάστως πθέναι 109,16 ἀκατάσκευον ἐστὶ φαίνεται 105,41
ἀκατάστροφος 25,30
ἀκαπνόμαστος, αἰώνυμος 22,13. sic 186,26
ἀκέραιοι, integri, incolumes 159,33
ἀκέρασοι φωναί 25,22
ἀκλεῆ βίον 96,11
ἀκόλαστες liberorum ex hon. fam. 90, 21 ἀκολάστως τῆ σωφθεία 135,6 ἀκολουθίαν δὲ μακροῦ κομίσασθαι 168,13
ἀκόμψευτος σωφθεσις 22,42. sic ἀκόμψευτος ἁρμονία 25,43
ἀκόρυφος & ἀκατάστροφος 25,30
ἄκος πόνων 34,6
ἀκούειν ὑπὸ τῶν πολιτῶν κακῶς 99,32 ἄμεινον ἤκουον 152,35
ἀκουσὴς Ἰσοκράτης 102,18
ἀκραιφιὲς, vox apud Thucyd. glossematica & obscura 133,38. at tamen ipse Dionysius 185,43 dicit, εἰλικρινὴς ἁρμονία, καὶ ἀκραιφνὴς χαρακτὴρ κτλ. παῦ.
ἀκραπίζεσθαι, ientare 3,2
ἀκριβολογεῖν περὶ τούτων 179,41
ἀκριβῶς εἰδέναι, certo scire 142,11. sic 110,47
ἀκριβοῦν πρὸς σωφθῆ δῆλεκτον, exacte obseruare 94,37. sic ἀκριβεῖ τοῦτο μᾶλλον 130,33
ἀκριτας σωιχὴς 149,46
ἀκροάματα πεφθεῖναι μελία 42,15 ἀκούσασιν πιεῖν, pro ἀκροᾶσι 100, 16
ἄκρα δωάμις ἐν- 153,3 ἀπ' ἄκρας δωάμεως, summa virium contentione 166,27 εἰς ἄκρον, summe, 28,1. 85,41 εἰς ἄκρον ἐξεργάζεσθαι 194,46 ἐπ' ἄκρον μιμήσεως ἐλθεῖν 115,14
ἀκρότητες τῆς λέξεως δύο 164,33
ἄκρως εἰδότες αὐλεῖν 30,43
ἀκρόστοφος αἰήρ 194,42
ἀκροσόμιον 12,26
ἀκυρολογίας δόξαν λαβεῖν 83,18
ἀκώλιστος πεῖοδος 26,13
ἀλγεινὰ τὰ βίᾳ 40,37 ἀλγεινοῖς πρεσκάμμασιν 135,18
ἀλέξιφαρμακον, remedium 28,13
ἀληθὲς οὕτως ἔχει 120,25 οἱ ἀληθεῖς ἀγῶνες 70,16 ἐπ' ἀληθείας σκοπεῖν 163,16 μετὰ ἀληθείας, vere 43,14 ἀληθινοὶ ἀγῶνες, seriæ caussarum actiones 98,31. 131,31. 157,45 ἀληθινὴ λέξις opposita τῆ παιγνιελικῆ 167,38 ἀληθινῆς λέξεως ἀθληταί 174,2 eius scilicet dictionis quæ seria caussa peragunt ur.
ἀληθοις tribuitur ἀπόφασις 179,47
ἀλλάθοισι pro διαλλάθοισι, differunt, 195,30

τὰ πρὸς ἄλληλα 125,6
ἀλληλοχίας βάσις 26,2
ἄλλοθέν ποθεν 145,43
ἀλλοιοῦσθαι πῶς γνώμην, *mutare animum* 143,8
ἀλλοτρεῖσθαι πρὸς αὐτό 150,16
ἄλλως τε ἐπιφανῆ 140,38
ἄλογος αἴσθησις 13,41 πῶς ἄλογον αἴσθησιν ἀλόγῳ πάθει σωάσκειν 84,47 δι' ἀλόγου αἰσθήσεως καταλαμβανόμενα 138,25 ἀλόγοις αἰσθήσεσι κρίνεται πάντα τὰ ὀχληρὰ & ἡδέα 178,45 πῶς ἄλογον βιάζεσθαι αἴσθησιν 85,8. *Dici autem* ἄλογος *hic videtur, non ratum quae ratione careat; sed etiam cuius nulla potest reddi ratio, seu quae verbis exprimi non potest* 84,39 ἄλογον διανοίας κριτήριον 150,15,22 ἄλογος βεβαχεῖα 16,34: & 21,35
ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχειν πολλῶν 157,2
ἅλς *pro* ἥλατο 6,21
ἅμα, *mistionem seu coniunctionem significat* 47,28 ἅμα νοήσει 195, 19,21 ἅμ' ἠοῖ 3,6
ἀμαθία, *indocilitas* 81,12
ἀμβλυστόμοις λόγοις, *in quibus non introducuntur testes* 86,33
ἀμάχητος ὄλεθρος 86,18
ἀμβολύδιον χόρτου 14,25
ἀμβολὰς *pro* αἰσθολῆς, *dilat.* 30,9
ἄμβροτος χάρις 23,14
ἀμελέτητος & ἄπειρος 17,6
ἀμείβεσθαι, *remunerari* 38,42
ἀμίλι, *nimirum, ferme* 34,46. 64, 44. 65,41 ἀμίλι γέ που 38,5
ἀμφοτερηδὸν ἑκολούθα 67,2
ἄμητος, *messis* 60,1,20
ἀμίδας κατεσκεδάννυσαν 170,7
ἀμμᾶσθαι περὶ τῶν ἀριστείων 184,20. *pro eodem* διαμμᾶσθαι 181,11
ἀμοιβὴ μεταλαμβάνειν 167,40
ἀμοιβαῖα, *alternata colloq.* 156,19
ἄμοτον καλεῖν 58,26
ἀμπελουργεῖν πῶς πόλιν 197,23
ἀμωσγόπεθεν 21,41
ἀμφήκεσον ἔθηκε 17,45
ἀμφιβόλως ἔχειν περί τινος, *dubium esse* 61,35 ἀμφιβολίαι 51,11
Ἀμφικτυονία, *Amphictyonicũ concilium* 123,9. *Scribitur &* Ἀμφιξυονία, *peri.*
ἀμφιλαβὴς ὁ λόγος γίνεται 37,5
ἀμφισβητήσιμα λέγειν 67,22
ἄν *geminata in uno eodemq; commate* 107,20. ἄν *potentialis cum verbo infinitivo* 103,11,22 μᾶλιστα βουληθεὶς ἄν, *etiamsi maxime velim* 178,12
ἀναβαχεύειν 34,31
ἀναβεβλημένη ἀρχή 100,6 ἀναβεβλημένον & διεστῶσαν ἁρμονίαν 190,2 ἀναβεβλημένως λέγειν 195,21
ἀνάβλησις κακοῦ 49,1. 54,19
ἀναβιβάζεσθαι μάρτυρας, *prod. t.* 109,17
ἀνάγκη μεθοδική, *omnino necesse est* 107, 47 ἀναγκαῖος ἐν τοῖς λόγοις, & περιτὸς, *opposita* 73,15 ἀναγκαίας βοφῆς 25,1. 136,10
ἀναγνώσματα 70,38 ἀνάγνωσμα διηθεῖν 177,15
ἀναγνώστου παιδὸς φωνή 99,14
ἀναγραφὴν ἰσοδείας 138,38 ἀναγράφειν αὐτοὺς Δημοσθένους, *adscribere illos Demostheni* 115,8 ἀναγράφειν ἐν- *referre inter* 115,5
ἀναγραπτον ἔχειν πῶς δόξαν 42,26
ἀναίσθητος θάνατος 40,24
ἀνακαλεῖν ὀνομασί 149,34
ἀνακείων ὑπόθεσις 169,26
ἀνακεφαλαιωτικὸν τῶν ῥηθέντων μέρος 88, 16
ἀνάκλησις θεῶν 149,43
ἀνακοπαὶ *in verb. compos.* 25,28,39
ἀνακρούσεις & διέκπλους 149,21
ἀνακυλίσαι ὑπὲρ ὄχθου 20,44
ἀναφωνή, *vox apud Thucyd. glossematica & obscura* 133,38
ἀνδήμιδας 49,22
ἀνηλοῦντο, *sese absumebant* 150,38
ἀνδρίαμα λόγου ματαίου 63,33. 64,12
ἀναμὸς πνεῦσις 138,5
ἀναμάχεσθαι, καλόν 43,2
ἀναμφίβολος 87,36
ἀναμφίλογα τεκμήρια 124,33 ἀναμφιλόγως, *sine ulla dubitatione* 98, 32. 185,22
ἀναμφισβήτητος 69,38
ἀνάνδρου τέχνημα 151,20
ἀνανεάζεσθαι & ἀνηβάσκειν 35,38
ἀνάπαισοι ῥυθμοί 29,10
ἀνάπαυλαι *in diction* 20,2
ἀναπόδικτα λέγειν 2,45
ἀναπολεῖν, *repetere, in memoriam renocare* 195,18
ἀνηρτῆσθαι εἰς ἑαυτὸν 80,42 ἀνήρτηται τῷ ὄντι πάντα εἰς ἑαυτὸν, *sapienti omnia ex se ipso apta sunt* 182,3
ἀνὲπ ἀναγκαῖ ἐποιοῦτο 141,34
ἀναβατέντες οἶκοι 65,17
ἀναθροφὴ, *educatio* 38,24. 40,2
ἀναυμάχητος ὄλεθρος 86,18
ἀναφαίνειν, *reddere, facere* 52,46 ἀναφαίνεσθαι, *comperiri* 54,31,38
ἀναφαιρέτους ἔχειν δόξας 137,33
ἀναφέρειν εἰς- *referre ad* 38,45 ἀναφορὰ & μίμησις 185,35
ἀνακεχωρηκὸς ὄνομα, *verbum quod ab usu communi recessit, obsoletum* 62,16,19
ἀνεβρύαζε διζεσθαι ἀπραγμοσύνῃ 159,44
ἀνέγκλητα κατ' αὐτὸν φέρεσθαι 153,38
ἀνέδραστος βάσις 25,32
ἀνέργαστοι ἀμβοτάνοσπας 97,22
ἀνεκτὸς ἦν, *tolerari posset* 99,34 ἀνεκτοὶ μέχρι τῶνδε εἶσι 134,37
ἀνέλεγκτος 23,2. 155,12
ἀνειδέως κεκραμένος 33,46
ἀνεξέλεγκτος 145,36
ἀνεπαχθῶς 39,9
ἀνεπίμικτος φύσις 186,1
ἀνεπιστάτως ῥίπτεσθαι 2,35
ἀνεπιτήδευτον & ἀφυές 22,36. 164, 42 ἀνεπιτηδεύτως συνεχεῖς 84,10
ἐν ἀνέσει & ἀναπαύλῃ ἔργων γενέσθαι 36,34
ἀναχέας τὴν παῤῥησίαν 51,39
ἀνηβάσκειν 35,38
ἀνηθοποίητον & ἄψυχον 83,44. 85,45
ἀνήλικος * 4,4
ἀνὴρ *pro* ὁ ἀνήρ 161,35: 195,27
ἀνθίσαι πῶς λέξιν 99,19 ἀνθίζουσα πῶς λέξις ἀυτὴ χρὴς 85,40
τὰ ἀνθρώπεια ἤθη 180,43 ἀνθρωπείαν βοφὼ φέρειν 180,37 ἀνθρωπείως σώζεσθαι 156,27
ἀνθρωπικὰ ἔργα 95,33
ἀνθρωπίνας ὄψεις, *oculi hom.* 167,41
ἀνθυποφέρειν 196,14 ἀνθυποφορᾶς χάριν ἴδιον 196,15
ἀνιέναι, *remittere, cessare* 99,34 ἀνιέμεναι ὀκνῆς 139,24
ἀνιτέον, *redeundum* 85,38
ἀνόνητος πόνος 192,36
ἀνώρμημαι ἐπ' αὐτὸς γραπτέα, *animum induxi-* 189,21
ἀντεμβάσεις ἐς τὰ ἔργα 164,6 ἀντεμβάσεις χειμάτων ἀνὴ δόξης 43,9
ἀνταράσσειν ὑμῖν περὶ τῶν πρωτείων 176,13
ἀντεγκαλεῖν ἀυτῷ 103,25
ἀντεξετάζειν ποιήσει 126,19. *idẽ* ἀντεξεταστέον *ibid.* 9. *sic* ἀντεξετάζων ἀγαθοῖς ἀγαθοὺς 127,7
ἀντέχεσθαι τῆς σωτηρίας 92,23
ἀντιβίοις ἐπέεσι 48,47
ἰῶ πρὸς μὲ & ἐκέπευε 90,1
ἀντηχεφαὶ πρὸς Λεωτσθένη 102,19
ἀντήχεφα, *exemplaria* 89,31
ἀντιδιατεθεῖσθαι πρὸς- 152,20
ἀντέζευξαν, *adiunxerunt* 135,7. *pro eodem* συζεῦξαι *ibid.* 21
ἀντίθετων *exempla* 99,26,38. 136,35
ἀντικατηγορῶν ἅπαντα ἀλλήλων 133,17. 147,36
ἡ ἀντικρυς ἐλευθερία, *aperta seu manifesta libertas* 135,5
ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς ἡδονῆς, *percipere* 150, 15. *sic* 193,6
ἀντιλαβὴ διδόναι 50,35 ἀντιλαβὴν ἔχειν 53,13
ἀντιλογία, *altercatio* 169,18
ἀντιμετάθεσις 134,41
ἀντιπαρεξήτασις τούτων ἐπῶν 184,15
ἀντισταθῶτα ἀν τῇ γνώμῃ πολλά 41,21
ἀντισυλλογισμοὶ χαμαζῆ 15,20 ἀντισυλλογισμοὺς λαμβάνειν 186,18
ἀντίστοιχα καὶ ὁμολογούμενα τούτοις λέγειν 55,35 ἀντιστιχεῖν, *respondere* 55,2
ἀντιτρέφοντες κῶλα 99,29. 188,3
ἀντίστροφος, *respondens* 16,34 ἀντίστροφοι λέξεις 99,33 ἀντίστροφα λέξεις, *vitium sermonis oratorii* 52,46. *idem* στρεφόμενα λέγειν 53,15
ἀντίστροφοι *pro* ἀντιστροφαί 19,32 ἀντιστρόφους *seu* ἀντιστροφὰς *musicã quid vocent* 194,7
ἀνυσιγματίζειν 53,9. 58,41
ἀνυσιγματισμός 58,43
ἀνυπεχάζειν 53,9
ἀνυπεχήσεις πῶς κυβερνητῶν 149,17.
ἀνύπτιος ἁρμονία 23,34 ἀνύπτιος συζυγία 24,17

ἀϊπονομασία *pro* ἀϊτωνυμία 155,23
ἀϊτωνυμία, *pronomina* 2,14 ἀϊτωνυμικὸν ὄνομα 135,25
ἀϊυμεῖν τὸ χάμον 34,32
ἀϊυστικὸς ☞ χρήσιμος 71,3
ἀϊωθεῖας 21,3. *idem* ἄνω ὠθεῖσθαι *ibidem* 1: ☞ ἀνακωλίεσθαι 20,44
οἱ ἀϊώτεροι τούτων, *antiquiores* 33,20
ἄξιος θαυμάσαι *pro* θαυμάζεσθαι ἄξιος 136,29. *sic* 173,37
ἀξιοδίαπτος 28,3
ἀξιόχρεως ἀϊτᾶραι 176,13 ἀξιοχρέοις μάρτυρίαις 185,24
ἀξίωμα, *debita dignitas* 72,43
ἀξίωσις χάριτος, *petitio gr.* 134,6
τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφαιρεῖν 159,37
ἀποσημαίνειν, *enuntiare* 20,35
ἀταξηγία *idem ac* ἰρμηνεία, *elocutio* 21,23.39,111.41,3.70,32, ☞ *alibi.*
ἀπάγεσθαι τῷ δόξῃ τὸ θανάτῳ 125,11
ἀπαγωγῆς *actio* 117,6
ἀπάγεσθαι ὀπὴ δένδρα 150,38
ἀπάδειν τῆς ἄλλης τῶν προκειμένων, *ceteris in rebus discrepare a praedicto orationis genere* 37,15
ἀπαιτεῖ, *postulat, requirit* 141,37
ἀπαιτεῖται τὰ ἐξῆς 197,17
ἀπαλλήσαντας τὰ ἴδια 159,22
ἀπαλλακτικῶς ἔχειν, *proclives esse ad discedendum* 67,8
ἀπάνευθε μάχης 54,23
ἀπαντᾶζειν τὸ κρεῖττον 68,26
ἀπαντᾶσθαι τὸ ἦθος *mutare* 136,10
ἀπαξάπλακτες ὁμοιότης 104,18
ἀπαράμφαλα ῥήματα 6,30
ἀπαρτημένη τῶν προλαμβανομένων ἀρχή 87,28 ἀπαρτημένοι τοῖς χρόνοις τοσοῦτον, *tanto temporis intervallo distare* 177,8
ἀπαρῆσμένα ☞ πέλαγα 193,44
κατ' ἀπαρησμόν, *absolute* 27,43
ἀπαρχαιωμένα ὀνόματα, *antiquata & obsoleta verba* 94,38.133,10
ἀπαρχαιωμένη λέξις 147,23
ἀπατηλὸν ἀνθρώπου πάσης 167,42
ἀπαυτομολεῖν πρὸς ἑτέρους 81,14
ἀπεί, *pro* ἀπήν 48,3
ἄπειροι τοῦ αἰδοῦς 192,6
ἀπειρόκαλοι πρὸς ἐφόδους 127,23
ἀπέραντος καὶ ὁ συμμέτρως γραφή 112,9 ἀπέραντα λέγειν 63,24
ἀπεργάζεσθαι, *reddere, effic.* 95,44
ἀπερείσαφος βάσις 25,32
ἀπερέργως ☞ ἁπλῶς 168,16
ἀπεριόδους λέξις 26,12 ἀπεριόδοις τοῖς 32,8
ἀπειρεσίαστος θεαμάτεια 140,38
ἀπευθύνειν 10,27
ἀπευκτὰ, *deprecanda* 39,18
ἀπέχθεσθαι, *offendi* 26,8 ἀπέχθεσθαι πρὸς- 107,32,35
ἀπλῶαι πλωταὶ, *naues* 16,40
ἀπηρτισμένως, *perfecte* 133,8
ἀπιθάνως προσημαίνεσθαι 87,27
ἁπλάστως ☞ ἀφυσικαπίστως λέγειν 62,44
ἀπλήστως ἔχειν πρὸς- 100,30
ἁπλοῖς ☞ ἀφελὴς 59,6
ἁπλοϊκῶς ☞ γλυκαίνως 191,31
ἀπνευσὶ διεξέρχεσθαι 129,40
ἀπὸ τοῦ ῥᾴστου, *facillime* 31,8:195,6: *idem* ἐκ τοῦ ῥᾴστου 30,41 ἀπὸ τοῦ ἕξεως, *habitu* 30,42.195,6 ἀπὸ τοῦ πρόφανοῦς, *aperto marte* 152,9 ἀπὸ τοῦ κράτιστου, *optimo animo* 81,18. *idem* ἀπὸ τοῦ βελτίστου 126,36,41 ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου κρίνειν 137,5 ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, *uno impetu* 150,4 ἀπ' αὐτοῦ, *per se, nude* 44,45 ἀπὸ ἄπο σκοπῆς 15,22.95,3 *idem* ἀπὸ σκοπῆς 105,2 ἀπὸ ἄπου σκοπῆς 34,11. 37,6
ἀποβλέψεις- 65,1 ἀποβλέψασθαι εἰς ἀλλήλους 162,42
ἀποβλύζειν οἴνου 58,46
ἀπόγεος αὖρα 131,9
ἀπογινώσκοντας μεταβολάς 97,41
ἀποχαψάμενος αὐτοῦ Νικοδίκης υἱόν, *quisse Nicodici filium professus fuerat* 117,3
ἀπόχαρος *ab exemplari descriptus* 107,22. *oppos.* διάχαρτος *ibid.* 21
ἀποδεικνύσθαι ὀπὴ τῷ ἀρχῷ, *designari ad magistratum* g. 140,17 ἀποδιξάμενοι ἔργον ὁπόφασιν 157,20 ἀποδεχόμενος τῷ ἑαυτῶν γνώμην 159,3
ἀπόδειξις, *probatio, cōfirmatio* 90,33 ἀποδεικτικοὶ λόγοι, *probationes* 171,20
ἀποδέοντες ὀκτὼ, πεντακόσιοι 142,35
ἀποδέχομαι, *probo* 20,16.120,14
ἀπεδέκτησαν αὐτὸ οἱ διαιτηταὶ, *absoluerunt eum arbitri* 111,9
ἀποδρῶσαι δίκῃ μακρᾷ 168,36
ἀποζῆν, *vitam tolerare* 24,47.136,8
ἀποίητος λόγος 2,4 ἀποίητος φάσις 127,13,37 ἀποίητος ☞ ἀπεχίτευτος 84,8 ἀποίητον ☞ ἀφελές 103,32 ἀποιήτως ☞ ἀφελῶς 186,42 ἀποιήτου σῶματος *exemplum* 106,11. *sic*
ἀποκαλόγειν 94,30 (107,40
ἀποκεκαλυμμένως λέγειν 44,6
ἀποκρύπτειν ὑόν 64,4
ἀποκναίειν τοῖς ἀκούουσι ἀηδία καὶ κόρος ἐξ ἀποκοπῆς σημαίνειν 162,6 (175,28
ἀποκρούεσθαι, *in disput. reiicere* 30,19
ἀποκωμαῤῥίζειν τὸ ἦχον 26,46
ἀποκλαύσεται *pro* ἀποκλαύσεται 17,11
ἀπόλαυσιν ὑβρεως ἀδόσποινῶν 170,8 ἀπόλιπον βραχὺ, ὀλιγοστὸν ἡγεῖσθαι, *parum aberat quin ducēia essent* 149,20
ἀπολογισμὸν τῶν- *rationē reddidi defensionis meæ* 127,8
ἀπολοφύρεσθαι τοῖς ἀπολ. 40,17
ἀπομαγεῖα, *exprimere imitādo* 70, ἀπομαχόμενος μὴ- 3,29 (12
ἀπομιλιξάσας τὰς ὀργὰς λόγοις ὑσίν 158,18
ἀπομνημονεύειν τὸν λόγον παρὰ τῶν ☞. 95,17
ἀπομυθεῖσθαι, *interdicere* 50,15
ἀπονενοημένως πρὸς τὸ ζῆν διακεῖσθαι, *de salute desperare* 98,14
ἀπόνηρος οἰκονομῆσαι 86,41
ἀπόπειραι ποιεῖσθαι, *tentare* 48,42.52,1
ἀποπέμπεσθαι, *amandare* 49,46
ἀποπλανᾶσθαι ἀπὸ τῆς δίκης. 5,29
ἀπόπρωθι κοίτας 10,17
ἀποπυσμῶ δηλωτικὰ χάμματα 11,47
ἀπόρθητοι οἰκοῦντες 92,29
ἀποσασμένος τῶν πραγμάτων 132,3
ἀποσασία *actio* 118,15
ἀποσκὴ, *emissio* 121,10
ἀποσρέφεσθαι τοῖς τομάχοις 172,18 ἀποστρέφεσθαι, *refugiam, recuso* 153,28
ἀποσφάλης πάντας 18,32
ἀποτείνεσθαι τὸν λόγον πρὸς- 55,15 ἀποπλαμεία, *extensa seu protensa: opposita* [illegible] 12
ἀποτιμήσις [illegible] 13,19
ἀποτομαῖς [illegible] (252,4
ἀποτραχύνειν 25,25 ἀποτραχύνειν [illegible]
ἀποτρέπεσθαι πρὸς φάσεις εὐσχήμονας 164,9
ἀποτραχεῖαν παῦσιν 128,24 ἀποτεῖναι τὸ τέλος 172,25
ἀποτυπώσασθαι τὰ Ἰσοκράτους, *Isocratis characterē imitando exprimere*
ἀποφυγὰς φυλάττεσθαι 137,15 (115,24
ἀπόφορας *pro* ἀφελόμενος 50,14
ἀποφαίνεσθαι *dicuntur* τὰ λεκτὰ 180,12 ἀποφαίνεσθαι *sententiam ferre* 159,5. *sic* ἀποφαίνεσθαι 160,2
ἀποψηφίσεις ὑπὸ τοῦ δήμου *populi* τῶν *suffragiis reiectus* 109,43. *sic*
ἀπορεπῆ λεχθῆναι 47,39 (143,5
ἀπρεπῆ κατασκευὴ διηγήσεως 138,38
ἀπρεπομίας εἰδέναι 87,24
ἀπρεφασίτους ὅλας 151,38.164,15
ἀπταίστως διέρχεσθαι 31,9 ἀπταίστως καὶ εὐπετῶς 195,17
ἀπολέμους ☞ ἀδίκους 49,22
ἆρα, *priore syllaba producta* 29,33
ἀράσθαι πρὸς πέρας 15,21
ἀρβύλης ἶχος 10,16
Αρχέα Νεμέα 23,12
ἀργεία *pro* ἀργία 28,13
ἀργυρώματα, *vasa argentea* 113,27
ἄρδαξι ἀνὴρ 54,22
ἄρθρα τοῦ λόγου 2,13 ἄρθρα τὰ συναπτόμενα τοῖς ὀνόμασι ☞ τοῖς μετοχαῖς 135,4 ἄρθρον διεκτικὸν 155,22
ἀριθμοὶ *pro* ῥυθμοὶ. *numeri oratorii* 16,2.27,31.195,45
ἀριστίνδην διηγόνους 63,34
ἄριστος κρίνειν τὴν παιδείαν, *eruditione praestantissimus* 38,7
Αεισοπίλοι πέτραι 124,43
ἄρκιον ἐστεῖται, *promptum erit* 54,24
ἀρμάτιος δίφρος 18,34. *Curtius lib. 4 currum vocat.*
ἁρμονὴ τῶν ὀνομάτων 31,16 ἁρμονὴ τῶν κώλων 7,46 ἁρμονὴ τῶν ᾠδῶν 26,15
ἁρμόζει *conuenit* 20,25
ἁρμονία, *cōpositio. seu concinna compositio* 8,14. ☞ 9,21. ☞ 11,31. ☞ 22,22. *pro eodem* σύνθεσις 10,31.22,4 ἁρμονία ἡ μέση, *compositionis mediū genus* 132,19 ἁρμονία λόγου, *concinna orationis cōpositio* 95,9 ἁρμονίας λεκτικῆς δυνάμεις 2,38 ἁρμονία γραμμῆς 15,7
ἁρμόττοντα ὀνόματα τοῖς ἐργοις 95,10 ἁρμόσαι πρὸς δίκην, *aptare* 7,32. *sic* ἁρμόττεσθαι πρὸς δίκην 6,44

ἀρμάτης τοῦ ἁρματήλατου, *curre conjungere. circumquade.* 95,38. *sic ἁρμάτων connexions, decos* 99,10
ἄρρενα *pro* ἀρσενικά 133,18
ἤρτηται ἐν τούτῳ, *pendent* 64,26
ἀρχαΐζειν ἐν ποιήσει 62,19
ἀρχὴ τοῦ καλοῦ 25,5
ἀρχαιοπρεπὴς χροιᾶς 186,25
ἀρχαιοπρεπῆ ῥήματα 26,17
ἀρχέτυπος τῆς ἀληθείας 107,21 ἀρχέτυπον ὑποτιθέναι, *exemplar & regulam praescribere* 112,3 ἀρχετύποις πᾶσιν αὐτοφυὴς πως ὀπωρέπει χρὶς 115,13
ἀρχὼ ποιεῖσθαι ἀπὸ- 141,41
ἀρωγὴ πόνων, *leuamen laff.* 181,5
ἀσαφείας, *obfcuritas* 83,18
ἀσελγείας τοῦ ὕδρεως 170,8
ἄσεμνος ῥυθμὸς 19,22 ἄσεμνον τοῦ ταπεινόν
ἀσθενὴς ταῖς ὄψεσι 113,19 (69,24
ἄσιτον εἶναι 13,5
ἀσκήματα τῆς ῥητορικῆς 34,42 ἀσκητὴς ἡδονῆς λόγων ἑνὸς ἐγένετο 104,14
ἀσπασίως τοῦ ἡδέως διαῤῥεῖ 187,42
ἀστεῖα, *in Demoſth. or.* 196,31
ἀστεῖος ταῖς πολλοῖς ὁδός 33,18
ἀσχεῖν τῆς ποσότητος 196,46 (34
ἄστρων φαύσεις, *pro* τὰ φαινόμενα τοῦ πολύ 184,
ἀσυγκρισία λέξεως *exemplum ex Iſocr.* 174,30,36
ἀσύμμικτα τοῦ ἀκόλλητα 23,27
ἀσύμφωνος χορδή 9,31 ἀσυμφώνως ἐμπνεύσας 9,33 ἀσυμφώνως τῇ αὐτοῦ γνώμῃ 49,6 ἀσυμφωνία 64,44
ἀσπαρτίνα κεφάλαια 139,22
ἀσωτία καὶ κακοσωτία 160,27
ἀτιμήτους φέρειν 162,44
ἀσύγκριτοι τοῦ ἀληθεῖς 115,25
ἀστραβῆ *pro* ἀφελῆ 109,37. 164,41 ἀστραβῶς ἀγορεύειν 67,21
ἀταμιεύτως χρῆσθαι τῇ- 169,3
ἀτελεύτητον, *infectum* 50,32
ἀτελῆ ποιεῖν, *immunem facere* 91,20
ἀτερπὴς ἐς ἀκρόασιν 139,38
ἀτεχνία ἐν μιγάσι *quot & quib. modis committatur* 61,28
ἀτεχνῶς τοῦ ἀτοίπως 84,8
ἀτεχνῶς 38,16
ἀτόνη λέξεως *exemplum ex Iſocr.* 174,44 ἀτονώτερος, *lacertorum minus habens* 74,46. 75,2
αὐδήκασιν εἰπεῖν 22,15
ἀτειβὴς ὁδός 140,18 ἀτειβὴς ἔργα Λυτῶν, Διὸς τέκος 6,7 (τεοῦ 31,11
Ἀττικισταί, *Attici populi ſtudium* 82, 10. *alibi pro Attici ſermonis imitatione.* 97,28 (*tatione.*
αὖ ἔρυε 6,20 αὐδήεσσα κόμα 32,26
αὐθημερὸν, *eo ipſo die* 144,25
αὐλὸς τὸ πνεύματος 12,17
αὐλοποιοὶ θεράποντες 94,7
αὐταῖς ἔλαβον τὰς ναῦς 142,21
αὐτῇμαρ, *eodem die* 55,33
αὐτὰ, *ſtatim* 99,39
αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα, *pro* μόνα τὰ ἀναγκ. 6,42 αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα 146,41
αὐτὰ τὰ φανερώτατα, *pro* μόνα τὰ φαν.
αὐτόθεν, *prima fronte* 70,18 (22,22
αὐτομαλισμῷ ἡδόμενα 29,31 κατ' αὐτομαλισμόν 29,20. 174,43
αὐτονομεῖσθαι, *ſuis vti legib.* 154,15
αὐτοπάθειαν ἔχων τῆ- 177,12
αὐτοπαραμυθεῖσθαι λέγεσθαι 109,31. *pro eodem* ὡς ἡ ἀλήθεια φέρει, *ib.* 29
αὐτόπλους πολλῶν ἀναπλησμένος 131,41
αὐτοπροσῳδίαν μέρα 29,16 αὐτοπροσῳδίζειν τὰ δέοντα 136,34
αὐτοτελῆ, *perfecta* 12,4 αὐτοτελῶς, *perfecte* 12,4 133,8
αὐτοῦ, *ibi* 150,37
αὐτουργοὶ τοῦ ἀφυγεῖς πρὸς ἐλθεῖν 186,38
αὐτοφυῆ 106,2. 107,23 αὐτοφυὴς πως χρὶς ὀπωρέπει 115,13 αὐτοφυῶς λέγεσθαι 109,31. *idem* ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια φέρει, *ibid.* 29
ἐπ' αὐτοφώρῳ, *palam, aperte* 197,13
αὐτόχθονες *Athenienſes* 173,30 αὐτόχθων γλῶττις *an recte dic.* 180,8
αὐτόχρημα λόγος, *oratio ipſa* 41,29
αὐχήματος πληρωθῆναι 144,28
αὐχμῶ τοῦ πάνυ μεσὸς λόγος 191,8 αὐχμηρὸς λόγος 70,42
ἀφαιρήσομαι *pro* ἀφαιρεθήσομαι 7,26
ἀφανὴς οὐσία 89,21 ἀφανῆ χρήματα 109,9 ἀφανῆ ἀξιώματος 133,47
ἀφανίζειν, *occulere* 103,21 ἠφανίσθαι ὑπὸ τοῦ πόλεως 122,26
ἀφελέστερον χρῆσθαι 108,11
ἀφὰς τοῦ πόνοις ἰσχυροὺς ἔχειν 86,3 174,3
ἀφηγηματικὰ 34,25
ἀφίστης *pro* ἀφιστάνωσιν 178,4 ἀφεστάναι τοῦ πόρρω 83,12
ἀφορμὴν διδόναι, *anſam prab.* 109,37
ἀφοσιούμενος τὸν ἔρωτα 167,11
ἀφραδέων, *deſipiens* 52,2
ἄφρακτον *pro* ἀφύλακτον 152,12,45
ἀφρήτωρ, *auétos* 49,44
ἀφροδίτη, *venuſtas* 2,40
ἀφύκτως λαβὰς ἔχειν 174,3
ἄφωνα γράμματα 12,1,5
ἄχαρις λόγος, *gratia expers* 85,19
ἄχθεσθαι ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις 88,12 ἀχθηδὼν, *vox apud Thucyd. poetica* 133,29. *vtitur tamen ea ipſe Dion. in Antiq. R.* 572,22
ἀψυδεῖν ἐν- 41,41
ἀψοφητὶ ῥέων 175,22
ἀψύχου διαλέκτου *exemplum ex Iſocrate* 175,10

B

β *littera vt proferatur* 13,14
βάζειν, *fari, loqui* 49,40
βαθὺς ἐν τοῖς λόγοις 59,1
βαίνειν ἐπὶ τὰ, *accedere ad-* 41,4 βαίνων ἀκπο- *declinare* 39,21 βαίνεσθαι, *ſcandi: de metro* 4,15
βαρὺς λόγος, *grauis & pond.* 70,18
βάρος, *grauitas dictionis* 9,14 τὰ βάρη, *pondera, grauitatem* 70,13
βάρος ἡ σεμνότης 26,17
βάσανος γλῶττα τοῦ- 103,24 βασανίζω τὴν διάλληλων φανερὸν ποιεῖν 184,6 βασανίσω τοῦτο ὅτι τοῦ αὐτὸ λόγον 178,14 βεβασανισμένος *pro* βεβιασμένος 157,28. 163,32
βάσις θαττικὴ καὶ ἡ γλαφυρά 22,38
βασιλεύτερον, *in regimine potior* 50,4
βάσκανος εἶ) ἔδοξεν ὁ Θεόπ. 132,13 βάσκανος ἡ διήγεσις 183,30 βάσκανοι τοῦ συκοφάνται 153,19 βάσκανον καὶ κακόηθες τοῦτο 161,45
βεβαιούμενα τῷ ἔργῳ 187,13 βεβαιωτὴς ἡ ἀληθείας 102,17
βιαζόμεθα λέγειν, *vi conamur d.* 163, 37 βεβιασμένοι χαλασμοί 157,38 βεβιασμένα χρήματα 153,1
βιβλίον *pro* λόγος, *oratio* 44,44. 57,30 βιβλίον, *de teſtamenti tabulis* 90, 16 βιβλιοπῶλαι, *librorum faſces circumferunt* 102,14
βιωλικὴ ὁμιλία 161,11
βλάβης παλαιῶν δύο, *ſ. δίκη* 113,24 βλάβος ὑποσημαίνεται 3,43
βλάσφημον μὲ εἰπεῖν, ἀληθὲς δέ 163,4 168,2 βλασφημεῖν εἰς θεόν 51,4 βλασφημεῖσθαι τοῦ τοῖς θ. 43,23
βλοσυρῶπις Γοργὼ 15,14
βοηθεῖ αὐτῷ ὅσα δύναται 54,14 βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια 88,46. 105,37
βοσρυχίζειν ταῖς λόγοις 30,28
τὸ βούλημά μου τοῦ ὑποθέσεως, *conſilium meum* 148,20 βούλησιν κατ' ἀλλο γεγραμμένος, *alio conſilio ſcriptus* 178,2
τὸ πεθ' αὑτῷ βούλεται 49,5 τὸ βουλόμενος ὁ πορεύεται, *pro* ἀλλ' ὁ πορεύεται 191, 2 βούλεται εἶ), *conatur, affectat* 91, 44 τὸ βουλόμενον *pro* ἡ βούλησις 134, 43
βυθόρβια, *ſignif. ambig.* 47,37. 57,23
βεβαιεύειν τὰ τοῦ ἀλλο δίκαια 176,14 βεβαιευτὴς ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῷ κειμένων
βεβαὶ τὸ νοῦ 83,39 (41,20
βρέμεται ἄνεμος 32,23 βρέμεται αἰγιδχῷ
βούνους ἀνέμων 14,36 (14,32
βρόμιος, *Bacchus* 16,20
βυβλίον *pro* βιβλίον 166,42. 195,18

Γ

Γαδικὴ τελήεις 121,11. *quidam pretant legendum* φυλαδικαί.
γαμήσοιχ κυανοχαίτα 51,36
γαλαθηνὸν ἦτορ 32,24
γαμετὴ, *vxor* 1,7
γαμύλιοι θεοί 35,4
γε *pro* δὴ *in* ὁπποιγέπνους 125,32,34
γελοῖον *pro* γελοῖον 67,3
γέλωτα παιζειν, *ludificari* 81,16
γεμίσας δύο ναῦς σίτου 102,34
γλυκὺς ἡμέρα 1,3: & 36,44 γλυκὺς θεοί 35,4: & 37,7
γλῶττις αὐτόχθων & ἔπηλις *an recte dicatur* 180,8
γλωσσικὰ *pro* γλωσσαῖα 69,23. *ſic* γλωσσικώτερον παιεῖν τὰ πάθη, *affectus concitatos generoſius & acrius* 109,37
γεραίτερος, *ſenior & honor.* 49,41
ἐν τῷ γήρᾳ 38,30
γηροβοσκεῖν ταῖς πατέρας 182,19
γένεσθαι τοῦ ἀλλο γεγονέναι, *nobilioribus natalibus ortum eſſe* 173,34
γλαφυρὰς τοῦ αἰθηρὰς σωλῆνας χρακτὴρ 25,45. 187,18

γλαφυρῶς λέγειν 94,46
γλίσχεται ζώντων 22,30
γλυκαίνει τὸν ἀκοὺν 14,11
γλυκύτης λέξεως 9,13
γλυπτοὶ & ζωγραφικοὶ λόγοι 194,31
γλυφεῖς, sculptores, calatores 115,16
γλῶτται orationem figurant 3,22 τὸ κτῆ γλῶσσαν τῆς λέξεως, id est τὸ γλωσσηματικόν 162,14
γλωσσηματικὴ φράσις 161,16: in qua scilicet ὥσπερ ἄλλη ἔθνους γλῶσσα ἀκούομεν, vt ibidem v.7 loquitur.
γλωσσηματικαὶ λέξεις 153,33 γλωσσηματικὰ ὀνόματα 31,31.133,10
γλωσσηματικῶν nominum excerpta ex Thucyd. 133,37
γνώμην χρησάμενος, id est ζηλοῦς - 94,33
γνώμην χρώμενοι τῇ αὐτῇ, vnanimi consensu 92,23 γνώμῃ τινὶ ἑαυτὸν ἀποδεικνύμενος 159,33 γνώμης πλημμελήματα 61,13 γνώμης ἐξέτασις σαφὴς 66,46
γνωμολογῶν, sententias loqui 55,32
γνώμων, cognitor 136,31
γραπτεύεσθαι ὑπὸ - 9,27
γραπτεία & ἀπάτη 104,45 γραπτεία τῶν πολλῶν 139,23 γραπτεία ἡ ἐν ᾠδαῖς 9,43
γραῦς κῶλα 20,4
Γόργειαι σχήματα 127,29.129,12. item sine diphth. Γοργίειοι σχήμασι 166,22
γράμματα vnde dicta 11,41
γραμματεῖα, tabulæ 89,34
γραφαὶ, picturæ 104,39
γραφικώτατος & χριέσατος λόγος 121,2
γυμνάσματα καὶ ἀσκήματα τῆς ῥητορικῆς (34,42

Δ

δὲ pro δέ 7,42
δαιμόνων & θεῶν γραπτά 167,13
δαιμόνιος, diuinus, excellẽs 17,44
δαιμόνιε, pro ὠγάθε 56,1 δαιμονιώτερος diuinior, excellentior 29,44
δαῖτα γάμου 58,25
δακτυλικὸς pro δάκτυλος 16,30
δακτυλοδεικτεῖσθαι, digito monstrari 42, (20
δαμάσασθαι 58,40
δέκατα, decima, sacrificia 26,27
δεκαπενταῖ τὰ χρόνια εἰς - 111,38
δέκατος φύσει ἡ ἐλπὶς 156,25
δεκατεύειν 173,17
δασέα ἄφωνα 13,12
δασυλὲς, crebrum, frequens -, 20. sic δασυλέστερον, frequentius 162,21
δὲ pleonast. in reddatione 37,19,30. 188,25
πολλὰ δεῖ ὑπολαβεῖν, multum abest vt ostendat 85,19 δέον συλλαβὴν τοῦ πελείου, syllaba indigens ad perfectionem 30,4
δεῖγμα παρέχειν τοῦ specimẽ prabere 40, 39 δεῖγμα ἐνφέρειν περὶ αὐτῶν 45,31 δείγματα παρέξομαι ὀλίγα, pauca proferẽ exempla 150,26. τὰ δείγματα πολλῶν ὀλίγα 88,25 δείγματος ἕνεκα, exempli gratia 136,45 δείγματος ἢ χάριν δείγματος ἕνεκα 20,30 Δεῖγμα, locus in Piræo vbi inspectores probant quæ exhibentur 169,41
διδίειαν περὶ τὴν πόλιν 154,24
Δεῖμός τε Φόβος τε 15,15
δεινοποιεῖν τὰ πράγματα 147,19
δεινὸς, acutus 75,5,7 δεινότερα ποιεῖν τὰ πράγματα 109,36: exaggerare. δεινότης περὶ τὸν ἑρμηνείαν, acumen disserendi, & eloquendi facultas 74,8,11. possis etiam vertere Eloquendi vis admiranda. sic δεινότης ἡ περὶ πολιτ. λόγους 137,36 δεινότης τὰ παθητικὰ χειρίζειν 162,14 δεινότης oratoria vnde confletur 147,12
δεκαζωγεῖν πρὸς ἀλῶ 101,42
δεξιὸς ἐν - 95,34. idem ὁπτικῆς ibid. 33 δεξιοὶ vocãtur vulgo οἱ κιθαρῳδοὶ 152,17 δεξιῶς εἰρῆσθαι 3,32
δέσμαι λόγων περιφερόμεναι 102,13
δεῦτε ἀναχωρήσωμεν ἔχειν 45,24
δέξαι, accipe, id est intellige 23,30
δηλοῖ ἀρχαϊκὰς ὤν 118,3. sic δηλόσαι μείζονος ἀγωνίσματος 145,40 δηλῶσαι πάντα περὶ ὑμᾶς 90,3
δημαγωγεῖ 175,36. iidẽ δήμου περιττεύεται 176,9 δημαγωγεῖν τὰ πρὸς ἡδονὴν 172,41
ὁ δημοκρατῶν, ὁ δήμου ἄρχων, populi seu pagi prator 111,4
δημιουργὸς & ποιητὴς ὁμοίως 69,18 δημιουργοὶ πίναξ 6,47
δημιούργημα χαρᾶς 1,5
δήμοτμα τινὰ quasi quædam sui corporis, ob agrum inque vsurpatum, in iudicio accusantur 107,13
δημοτελὴς ἑορτὴ 37,29
δημοτερπέστερον 34,28
δημοῦν πλῶτον ὑμᾶς 154,34
διὰ πέντε 10,4,12 διὰ πασῶν 10,12 διὰ τοσούτου ψίας λαμβάνειν 85,28 διὰ πολλῆς ὀπωρείας & φρονήσεως ἔχειν 195,4 διὰ χαρᾶς ἔχειν, legere 83,17 διὰ σπουδῆς εἶναι, studiose expeti 37,28 διὰ ὄχλου τοῦτο, vulgatum hoc 84,24
διαβεβηκότα εἰς πλάτος ὀνόματα 22,28
διαβάσεις εὐμεχάνους 21,8
διαβεβαιοῦσθαι, asseverare 83,31. sic διαβεβαιωσάμενος 81,38
διαβολῆς περὶς Σάπρον ζυμούσης 102,37
διαγεῖν, degere 170,4
διαγινώσκειν τὸ πρόσπαιον 125,44
διάδοχος, succedens in prouincia. 157,42
διαιρῶντας τὸ ἀρετὴν τῶν τοιούτων οἱ συγγραφεῖς 130,26 διαιρημένος pro διαιρούμενος 34,
διαιρεῖν ἀπαγγελίαι 41,34 (21.39,12
διαιτᾶν ἀλλήλοιν, arbitris cõmittere 107,8 οἱ διαιτῶντες, arbitri, seu iudices arbitrarii 111,6 διῃτῶντο, degebant 89,36
διακελευσμῷ χρώμενοι πολλῷ 150,2
διάκενος κόμπος 69,26
διακλώμενοι ῥυθμοὶ 190,44
διακλείειν, osculare 17,10
διάκοσι, & τοκοσιαντεῖοι 185,6
διακρῖναι, dirimi ab aliquo 57,19
διακωμῳδεῖν 197,25
διάλαι θαῤῥεῖν τὴν αἴθουσιν τῇ εὐκρασίᾳ 193,9
διαλέγεσθαι, loqui 82,47. sic διαλέγεσθαι, recte loqui 180,10
διάλεκτος, sermo, elocutio 3,21.27, 36.166,3 διάλεκτος & λέξις pro eodem 183,35 διάλεκτος ἡ συνήθης, consueta & vsitata loquendi ratio 98,25 διάλεκτος πιζή 3,25 διάλεκτος κεκραμένη, sermo temperatus 70,33 διάλεκτου χαρακτὴρ, dictionis forma 147,8 διάλεκτος μῦθος πῶς μεθεῖται 10,4 διαλέκτου iucunditas apud Herod. 73,30
διαλιπόντες χρόνον τινὰ πολλὰ 102,4
διαμάχεσθαι, mutare 4,46.83,20. idem ἐξδιαμάχεσθαι 82,33 διαμάχεσθαι & διαφέρειν pro eodem 13,20,23. sic ἡ διαμάχεται Λιτύη, quæ differt a Lydia 98,22 τῷ πόσῳ διαμαχέσασα τῆς - 9,47 διαμαχέσασα τὰς τῶν ἄλλων μακρῷ ὑπὲρ 184,45 διήλλαξε τὸ περὶ αὐτὸ κτῆπος
διαμαγὴ, mutatio 10,3 (139,20
διαλυτὴς ἐπαγείας 151,28.164,12
διαναπαύειν 11,21
διάνδιχα δοῦναι 52,4
διαπείρασθαι τὰ παῤῥῶα 110,15
διάπαντός 70,8
ἡ διάπασῶν ἁρμονία 164,33
διαπεπρευέσθαι πρὸς τὸ ἀπήδικον 104,37
διαπορεύεσθαι, legẽdo percurrere 125,34
διαπορεύεσθαι, percensere 131,28
τὰ διαῤῥηθέντα τὰς τῶν ὀνομάτων δυνάμεις, articulæ 133,21. pro eodem τὰ διαῤῥηθέντα τὰς ὀνομάτων δυνάμεις 147,40
διαῤῥήσεις pro διαφθορεῖ 50,10
διαῤῥήδην, diserte 122,14
διαρτᾶν τὰς ἀκολουθίας 188,9
διασαλεύειν τοὺς ἤλους 26,40 διασαλεύειν τὰς ἁρμονίας 25,16 (σονται 150,6
διεσκόπευν περὶ σφᾶς αὐτοὺς & ὅπῃ σωθήσεται δυνατὸς περὶ τὰ - 86,10 διεσωσμένος πᾶσι 81,23
διασῴρων τὰ παλαιὰ ἔργα 129,11
διαπήδειν οἰκείως ἔνιοι, iucunde aliquare affici 125,34 διαπηδᾶν λόγον, orationem habere 157,7. sic διαπηδᾶν λόγον 121,2,10,15. 123,13
διάτονος μυθωδία 19,33,45 τὸ διάτονον διαπεπωκὸν λόγῳ 35,36 (10,13
διαυγὴς φάσις, dilucida, perspicua 127,14.166,7
διαυγὲς ὕδωρ, pellucida 127,14
διαφέρειν, excellere in 83,32. sic διαφέρειν περὶ - 36,12 οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, nihil eius interest 22,26. sic οὐδέν μοι διέφερε, nihil mea interesse duxi 89,41 τὰ διαφέροντα ἦν μεγάλα, de magnis rebus erat negotiũ 88, 34 διαφέρειν πρὸς τοὺς οἰκείους 88,35
διαφερόντως τὸ 133,45.136,29
διαφθορεὺς φρενῶν 18,23
διαφανέστατος, excellentissimus 111,37
διαφυΐα & κρίσις 67,44
διαχαλάσματα τῶν ἁρμονιῶν 25,26 (32
διαχαράττειν χαμυτὸν συμβολαῖς 190,
διαχρίσας τὰ θεῖα ὀρθῶς & δικαίως 106, 30,39. sic 91,3 [illegible]
διδασκαλεῖον τὸ Σωκρατικὸν, schola Socratica 164,28

διδασκαλίαν ποιεῖσθαι, *docere* 47,21
διδασκαλικὸν χῆμα 133,3
δίδωμι, *concedo* 153,31 διδοὺς ἑαυτὸν εἰς, *dedens se* 30,18 διδοὺς ἑαυτὸν ὑπεύθυνον, *indicandum se praebens* 30,21
διεγεῖραι τὴν φάσιν 131,8
διηγήματα χρόνοις ἀληθῆ 22,25
διηρ..ν, *transire* 19,1. 197,25
διῃρημένος λόγος 32,21
διὰ τὴν ἰδιάσασθαι 149,7
διελκυσμὸς, *distractio* 21,16
διεξέρχεται ὡς- *narrat* 97,34
διεξ..νος λεγόμενος 109,35. *oppos.* βεβαίως, *ibid.*
δίδειδυα τὰ μέσα 23,37
δίεσις *harmonica* 10,14
διευκρινήσασθαι κἀκεῖνα 21,47
διευσχίνειν ἅπασι 9,44
διηγηματικὸν λόγου χῆμα, τὸ ὀκ τῶ ἰδίου προσώπου 155,10
τὸ διηγεκὲς δ' ἀπαγγελίας 140,35
διθύραμβος, *Bacchicpith.* 16,26
διθυραμβικῆς σκευωρίας οἰκεῖα 151,8
διθυραμβώδη ὀνόματα 115,18. 181,8
διϊέναι, *transmittere* 123,8. *de mox* διοδον διεῦαι 123,40. *sic* 124,28
διΐζομαι, *percenſebo* 49,41
διϊσάνειν τὰς ἀρμονίας 21,30
διΐσησι τὸ σωματές 190,15 διέσακε, *discriminat* 25,22. *mox v.* 25 ἐγκατέδυσε.
διϊ..χ..ται, *ſuccero* 128,27
δίκλω λαχεῖν αὐτῆς, *in ius vocare* 170, 19 δίκλω ἔλαχεν αὐτῷ περὶ χρημάτ', *de pecuniis eum detulit* 113,21
δίκλω θηλέων, *ritu ferarum* 35,10 θρηνῶ δίκλω λέγειν, *lamentantis in morem dicere* 58,16
δίκαιός εἰμι μηδὲν παραλιπεῖν, *iuſtum eſt ne quid praetermittam* 107,4
δικαιολογεῖσθαι 58,27 (6
δικαιώματα περὶ ὑμᾶς ἔχομεν πάδε 134,
δικείωσις, *vox apud Thucyd. poetica* 133,29. *vtitur tamen ea ipſe Dionyſius in Antiq. Roman. quoties.*
διοδεύειν περὶ δεῶν 123,40. *ſic* διοδον παρέχειν 124,31
διοικημένοι ὦμεν, *perfecerimus* 44,41
διοικησις, *adminiſtratio prouinc.* 38,37 ὅτι διοικήσεως ἦν 116,29
διοικησις, *migratio* 90,15
διοικίζεσθαι, *migrare* 90,15
διολώλεκε τὴν ὑσίαν αἰσχρῶς 106,21
διωνομασμένος πέχλω 138,22
Διονύσια, *Bacchanalia* 36,35 Διονυσίων *ſumptus* 91,3
διοσείζεσθαι, *affirmare* 102,12
διοχλεῖν τὴν ἀκρόασιν 8,30
διπλασιάζειν, *duplum referre* 91,24
δίχα μηνύσεως ἀρέσκειν εἰπεῖν 22,15
δίχονα φωνέντα 12,13
διώκνυμαι 159,42 διώκειν δίκαι, *actionem inſtituere contra* 88,43
διώκειν καθαίρεσιν 121,12
δοκιμάζειν, *probare, accept.* 140,13
δεδοκίμασται καὶ ἀπηρχθήσαι 89,42. *ſic* δοκιμασθεὶς, *pro* ἀποδοθεὶς 89,38
δοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν καθεστώτων τὰ παρῶα χήματα 106,30
δοκιμασία καὶ κρίσις 65,3
δοκίμιον, *probationis norma* 65,1
δολοπλόκος *Venus* 26,26
δόσπα ἐφοπλίσασθαι 50,1
δόσιν δ' ἀληθείας ποιήμενοι μεγάλων, *pro* φρονήσεα *ſeu* πεύσιν 174,15. *ſic* 192,41. 194,29. *nec multum abſimili ſignif.* δόσις *quoq; vſurp.* 5,15
δουλικὴ πτῶσις *dicitur qua Latini Ablatiuus inſtrumentalis* 135,13
δούλιον ζυγὸν ἔξοισι 189,28
δουλῶσαι τὴν γνώμην, *animis cadere* 149,45
δοῦπος ἀκόντων 14,33
δραματικὸν λόγου χῆμα, *in quo colloquia & orationes inducuntur* 155, 10,31
δρασήρια ῥήματα, *actiua verba* 133, 16. 147,35. *eadem* ἐνεργητικὰ 134,18
τὸ δυνάμενον *pro* ἡ δύναμις 134,44
δύναμις ἐγλύπτο, *pro* δυνατὸν ἦν 6, 41 ὑπὲρ δυνάμιν ποιεῖν 168,30,39
δυνάσαι, *qui rerum potiuntur* 98,18
δυνατῶς εἰρημένον 151,35 δυνατῶς εἴρηκεν ἅπαντα 150,29
δυνάμενος, *ſubtile animum* 67,37
δυεῖν αἰσθάσει 138,10 δυεῖν, *duarum* 91,19,31. 146,7
δυσαναχθῶντες τὰ γιγνόμενα 150,4
δυσαρεστῆσαι ὅπ- 9,38
δύσεδρον 7,5
δυσέκασα καὶ ἀσαφῆ 83,10 δυσέκασα ἐξῆς πλεῖς 133,37
δυσεκλάλητος λόγος 84,39
δυσέκφορα 10,44. & 15,12
τὸ δυσέμβατον τῶ χωρίω 135,21
δυσεξέλικτος πλοκὴ 151,10 δυσεξέλικτα, *inter ſig. Thucyd.* 133,26. 136,22
δυσηχὲς γράμμα 12,30
δυσθαταρέστατα προσεδήσθαι 44,20
δυσκαταμάθητα 140,39. 163,31
δύσνους τῇ πόλει 158,44
δυσπαρακολούθητος καὶ ἀσαφὴς 136,14
δυσπαρακολούθητος τάξις 131,16 δυσπαρακολούθητος φράσις 136,4
δυσπειθὴς παραγραφὴ 21,41
δυσπίστως ἔχειν πρὸς- 195,2
δυσπυχῆς ἑαυτῆς 158,39
δυσχείμεροι Ἀρκάδες 32,12
δυσχεραίνεσθαι ἐνὶ μέρει, *vna parte offenderis* 125,35 δυσχεραίνει τὸ φορτικὸν 150,20: & *v.* 17, ἐφ' ὅτῳ δυσχεραίνουσι. δυσχεραίνοισι πρὸς ἅπαντα 153,25
δυσωπῶ καὶ ὑποπτεύω μήποτ' ὁ Διόσουρι, *vereor* 85,8 δυσωπεῖσθαι ὀδὲν 11,23
δωδεκάκρουσον σῶμα 180,40
δωμάτιον, *cubiculum* 89,30
δωροδοκοῦντες καὶ χρήματα λαμβάνοντες 45,29

E

ἐαρίδρεπτοι στέφανοι 23,10
ἐγγράφεται *concedatur, liceat* 21,38
ἐγγράπται μοι χρή, *detur ot.* 1,31
ἐγγύας μιᾶς 90,16
ἐγγὺς δ' πόλεως 144,21 ἐγγὺς βαίνοντες, *acced. ad* 36,12 ἐγγίσαι προσελαυνόντως πω- 102,9
ἐγκαθίσματα *in compoſitione* 21,13: & 25,40 ἐγκαθισμοῖς λαμβάνειν σαρκίοις 190,30
ἐγκαρτερεῖν ὑφ' ἑαυτῷ 179,38
ἐγκαταληφθέντες 18,32
ἐγκαταμιγνύειν τῇ διηγήσει 139,35
ἐγκαταμιγνύμενοι. οἷς βιβλ. 177,19
ἐγκαταπλέκειν 11,17
ἐγκατάσκευος φάσις 17,47 ἐγκατάσκευος λέξις 146,42. 164,21
ἐγκατάσκευος λέξις *non damnatur omnis* 127,32
ἐγκαπρωρύχθαι ἐν- 40,35
ἐγκεῖμαι *pro* συγκεῖμαι 28,29. & 2..,
ἐγκλιτικὰ ῥήματα 6,29 (10
ἔγκλισις φωνῆς 196,18 ἔγκλισις, *inflexiones, declinationes* 195,13
ἔγκλισις *verborum, nominatiua quibusdam etiam πτώσις* 7,15
ἔγκοπὴ δ' ἁρμονίας 23,43
ἐγκρύπτεσθαι, *occultare* 70,21
ἐγκύκλιος μαθήματα 161,19 ἐγκύκλιος παιδεία 30,11 δεῖ δ' ἐγκυκλίου παιδείας ἐλλιπεῖσθαι 172,19
ἐγκυκλῶμεν *pro* ἐκκλιθῶμεν 62,27
ἐγκωμιαστικὴ ἰδέα 47,23
ἐγχωρεῖν, *liceret, contingeret* 15,33 ἐκ ἐγχωρεῖ, *non conceditur, ſeu licet* 9,19
ἐγχώριοι ἥρωες 154,44
ἕδραι ἐν μιᾷ 186,8 ἑδράσαι ὅπ- 7,6
τὰ ἑδνισμένα, *conſecta* 150,30. 161,17 ἑδνίσαι, *conſuere* 90,2
ἐθνικαὶ ἰσοείαι 139,29
εἰ *cum ſubiunctiui modi verbo* 39, 40: & 44,30 *ſic* 93,23. *ſed non ſine emendi ſuſpicione.*
εἴγε δὴ, *ſi quidē* 159,27 εἰ δὴ- *ſi modo-* 195,1 εἰ δὴ- ἄρα, *ſi modo* 1,
εἰδεχθὴς ἐχθρός 19,5 (34
εἰδικαὶ διαφοραί 22,5
εἶδες, *forma pulchr.* 3,35
εἴδωμεν, *videamus* 54,41 ἤδειν, *noueram* 111,25 ὃν εἰδὼς ὅσης ποτ' ὄδης, ὐδὲ γινώσκων 197,35
εἴδωλα, *ſpectra: oppoſ.* τοῖς διηνεκέσιν ὄψεσι 183,33
εἰκάσαι, *aſſimilare compar.* 95,10 εἰκάζειν τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν ἐνόντων *coniectare* 81,28
εἰκασὶς δ' ἀληθείας 98,35 εἰκασὶς τῶ γεγονότος 136,31
εἰκόνι τὸν λόγον διαφαίνειν 59,37
εἰκότως, *merito, conuenienter* 62,23
εἰλήλουθεν *pro* ἐλήλυθαμεν, *venimus* εἴλωσι καὶ δεσμοῖς 97,38 (49,25
εἱμαρμένῳ περεῖναι πρεπόντως 178,16 δ' εἱμαρμένης θάνατος, *fatalis obitus* 183,11
ἓν πνεῦμα, *cum hoc ſit ſpiritus* 52,35
εἴνεκεν *pro* ἕνεκα 110,5

εἰρωνικὸς,

εἰρωνικὸς, *pacis ſtudioſus* 96,47
εἰρήσεται, *dicetur* 179,42
εἰρομένη πραγματεία 140,38
εἰς τὸ ἐρῶν, *ea dere* 50,6 εἰς ἀεὶ 139, 41 ἕως τ' ἂν ἦ, *donec fuerit* 39,31
εἰσαγωγία χρ. - *delatio* 116,30 εἰσαγγελίαξενίας 116,33 εἰσαγγελίαν ποιήσασθαι, *cauſſam rem ſus egit* 85,30
εἰσαγγελτικὸς λόγος 116,29
εἰσαγωγαὶ ῥητορικαὶ 69,24 εἰσαγωγαὶ τῶν λόγων 133,2
εἰσαεὶ, *ſeu* εἰς ἀεὶ 25,8. 139,41
εἰσάπαξ 136,43
εἰσβολαὶ τῶν λόγων, *initia* 87,9. 105,39
εἰσβολαὶ & πρόοιμια λόγου 87,32
εἰσιόντος ἐπέρχεσθαι αὐτῷ 113,40
εἰσποιεῖσθαι, *adoptare* 110,7 εἰσποίητος γιγόμενος Ισοκράτ. *adoptatus ab Iſocr.* 102,11
εἰσερρύη *pro* εἰσερρύη 64,12
εἴτε ὄρα, *ſiue, ſeu* 29,46
ἐκ θεοῦ, *Dei monitu* 38,39 ἐκ προχείρου, *prompte, facile* 108,21. *Viſe & ἀπό.*
ἐκαπηβελέπαο αἴακος 55,28
ἐκβαίνειν χρόνων 181,44
ἐκβέβηκε τῆς Ισοκρ. ἀγωγῆς 103,10 ἐξέβην τὰς νοήσεις 147,5 ἐκβεβηκυῖα τῆς ὑποθέσεως 161,40
ἐκβιάζειν τὸν νοῦν τῶν 150,35 ἐκβιάζειν & ἐκφέρειν τὰς νοήσεις *pro eodem* 197,16
ἐκβολαὶ *in nauali prælio* 149,21 ἐκβολὴν λόγου ποιεῖσθαι 141,43
ἐκδήματα τῶν πτηνῶν 195,23
ἐκδοῦναι εἰς ὄχλον τὸ σῶμα 120,18
ἐκπεθαυμάκασιν αὐτόν 153,12
ἐκείμενος παντὶ τῷ ἰδεῖν, *cuiuuis oculis expoſitus* 60,31
ἐκκλίνειν, *vitare* 62,23
ἐκκομιδαὶ, *exſequiæ funebr.* 178,23
ἐξέλιπε, *defunctus eſt* 90,9 ἐκλειφθεὶς, *omiſſus* 141,41
ἐκλιπὴς ἦν *pro* ἐξελείφθη, *omiſſus eſt* 141,43
ἐκλογίζεσθαι, *expendere* 20,31 ἐκλογίσασθαι διὰ βραχέων 184,9
ἐκλογισμὸς, *recēſio* 137,46. 138,1
ἐκμάσεται, *imitando exprim.* 165,42 ἐκμεμαγμένα, *imitando expreſſit* 171,14. *ſic* ἐκμεμάχθαι 28,17
ἐκμβῆναι αὐλεῖν 9,34
ἐκμηκαωθῆμοι ὥρα τῶν δ. 98,21
ἐκμιμεῖσθαι, *imitando effingere* 2,4
ἐκνενευκὸς ἔνος δῆμος 176,28
ἐκνενικηκότα δὴ τὸ μωσῶδες 145,37 ἐκνενίκηται τῷ θεάτρῳ 150,25
ἐκπαγλος, *mirum in modum* 67,12
ἐκπεπλεῦσθαι τῷ φιλονικ. 152,34
ἐκπλήξασθαι τῇ συμφορᾷ 97,25 ἐκπλήττεσθαι τῶν Πλατωνικῶν ἑρμηνείαις 125,38 ἐκπεπληγμένος τοῖς ἀναπίνουσι, *pro* φοβούμενος 151,28,34
ἐκπεῖν & μιμήσεσθαι 80,37
ἐξερρύηκεν, *efluxit* 62,23
ἐκτόπως ἡδεῖα 127,13. 166,6
ἐκφέρειν τὸ διαλεκτικὸν ἐκ τῶν σωμάτων 152,47 ἐκφορὴ ἐκ τῶν κοινῶν σχ. 160,43
ἐκτυποῦν, *exprimere* 64,15. *ſic* ἐκτυπώσασθαι 68,31
ἐκφανὴς, *euidens* 27,32
ἐκφέρειν γραφικῶν, *edere ſcr.* 1,32. *ſic* 111, 30 ἐκφέρειν τὰ νοήματα, *animi ſenſa proferre* 82,29. *idem* ἐκφέρειν τὰ νοήματα 83,15. 98,29 ἐκφέρεσθαι, *proferri, enuntiari* 12,4. *idem* ἐκφωνεῖσθαι 12,5,14
ἐξέφυγον ὑμᾶς, *vobis e manibus elapſum eſt* 162,41
ἐκφορὰ, *prolatio, pronunt.* 12,20
ἐκφράσεις *interdum inanes* 64,10
ἐκφυλλοφορηθεὶς ὑπὸ τῆς ὕλης 116,22
ἐκφωνεῖσθαι, *pronuntiari* 12,5,14,38
ἔλασις ὅτι Πλαταιᾶς 153,39
ἐλαφρώματα περὶ τὴν λέξιν 153,32
ἐλαφρὸν *pro* κοῦφον 173,25
ἐλεγεῖα κὼν πεντάμετρον 29,28
ἐλεγκτικὸς *pro* ἐλεγκτικός 70,2
ἐλέγχειν ὅτι ἔνι, *repreh.* 62,9 ἔλεγχος & βάσανος γίγνεται 103, 24 ἔλεγχον & φάσκειν τὸν αἰγυέα 103,22 ἐλέγχους φεύγειν 107, 47
ἐλευθερία Διὸς ἱερά 154,5 ἐλευθερώσας ὑπὸ τῶν Μήδων 154,3
ἐλθεῖν εἰς ἀριθμόν 154,28
ἑλικάμπυξ Σεμέλη 23,15
ἕλικας ἔχοντα πολλὰς ῥήματα 160,25
ἐλλείπειν μεγαλεία 159,38
ἐλλιπίζοντα κάκιον 166,14
ἔλπεται, *exiſtimas* 49,22. *ſic* ἐλπίσας, *ratus* 24,37. 145,27
ἐμβεβηκὼς εἰς ἔτος ἑπταικαιδέκατον, *ingreſſus annũ ætatis* XVII 120,45
ἐμβεβλῆσθαι, *impeti* 149,26
ἐμβιβάζειν ναύτας 173,24
τὸ ἐμβριθὲς τῆς λέξεως 133,35
ἔμεν *pro* εἶ, *eſſe* 52,3
ἐμματα *pro* πλημμελήματα 175,33
ἐμμελὴς σύνθεσις, *modulata compoſ.* 72,13 ἐμμελὴς & ἔμμετρος σύνθεσις 31,13 ἐμμελοῦς ἁρμονίας *nota* 193, 41 ἐμμελὲς & εὐμελὲς *diuerſa* 10,30
ἔμμετρος & ἔρρυθμος λέξις *quæ dicatur* 28,44. 194,9
ἐμμετρία πρεπόδων 31,16
ἐκ ἐμοῦ ὁ λόγος πρόπου 99,2
ἔμπειρος τῶν ἀνδρῶν εἶη 104,16 ἐμπείρως τὸ ἀνδρὸς ἔχοντες 156,41
ἐμπρεπὴς ἡμῖν χόνων 186,9
ἐμπρεπὴς ὁδὸς σύνθεσις 186,42
οἱ ἔμπροσθεν ἐσχυκότες 82,14
ἐμφαίνειν, *indicare, oſt.* 14,17 ἐμφανὴς κατάστασις 109,10 ἐμφανίζειν τὰ χρήματα 105,18
ἔμφασιν δηλότητος ἔχειν 143,39
ἔμφυτος ὀρετή 92,28
ἐν χορῷ, *Dorice pro* ἐς χορόν 23,7,25 ἐν αἰσχύνῃ ἄγειν, *pudori ducere* 87, 31 ἐν πρώτοις ἄγειν, *inter primos ducere, primis accenſere* 129,20
ἑνὸς ὄντος, *pro* οὐχ ἑνός ὄντος 184,10
ἐναρμονιάζεσθαι χρήμασι μειρακιωδῶς 127, 29. 166,22
ἐνάγει ὁ θεὸς ἔπος 189,6
ἐναγισμοὺς ὀπτηλεῖν εἰωθότας 144,41
ἐναγώνιον ποιεῖν τὴν λέξιν 197,45 ἐναγώνιος λέξις *qualis eſſe debeat* 173, 45 ἐναγώνιοι λόγοι 20,12. 147,18
ἐναγώνιοι λόγοι, *quib. in iudicio vel pro cõcione cauſſa aliqua agitur* 191,13 ἐναγωνίων λόγων κράτης 112, 11 ἐναγώνιον πνεῦμα 147,11
ἐνακμάζειν τῷ βίῳ 40,39
ἐνδημάτην τῇ τάξιν 47,15 ἐνημάχησε Ἀθηναίοις, *pro* συνήμαξαν, *contraxerunt, commercium habuerũt*
ἐναποδείκνυσι 137,43 (134,25
ἐναργὴς, *candidus* 73,23,28 ἐναργῆ φαντασίαν παρέχεσθαι 62,16 ἐναργὴς & σύντομος λέξις 104,23
ἐναργεια *in hiſtoria* 130,24 ἐνάργεια *ſeu* ἐνέργεια τῆ 83,37
ἐναρμόνιον *pro* εὐαρμόνιον 7,19
ἐναρμόττειν τὰ κῶλα τοῖς τύποις 30,14 ἐναρμόττειν εἰς- 95,14. 194,26
ἔναυλος ἁρμονία 153,44
ἐνδεικνύμενος, *oculis exhibens* 15,21
ἔνδειξις παιδείας, *oſtẽtatio er.* 62,33
ἐνδιδόναι τὰ πάθη, *habenas affectus laxare* 40,20 ἐνδιδοὺς αὐτοῖς ὁ βάλονται 46,10 ἐνδοῶναι, *dedere* 117,47
ἐνδόσιμα & εὐδιάλυτα πρότερα 51,2
ἕνεκα *ſic bauditum* 55,9,23
ἐνεξουσιάζειν - 133,22. 147,41 ἐνεξουσιάζειν τοῖς ῥυθμοῖς 19,45. *ſic* ἐνεξουσιάζων τῇ γραφῇ 139,44
ἐνεργάζεσθαι & ἐμποιεῖ *pro eodẽ* 195,6
ἐνέργεια *ſeu* ἐνάργεια τῆ 83,37
ἐνεργεῖν τὰ τῆς πλέκειν 124,5 ἐνεργητικὰ ῥήματα ἀντὶ παθητικῶν 134,18
ἐνῆν, *licebat* 89,6
ἐνθανατῶσαι τῇ ψήφῳ 113,39
ἐνθουσιᾶν, *diuino affl. corripior* 177,1
ἐνθουσιώδης ὁρμή 1,23
ἐνθυμημάτων & νοημάτων εὕρεσις 153,6
ἔξι, *pro* ἔστω, *liceat* 177,15
ἑνικὰ ἀντὶ πληθυντικῶν 134,30
ἐννοήματα, *ſententiæ* 30,33. & 36,14. & 37,19
ἔνοχον γίνεσθαι αἰτίαις 100,32
ἔρρυθμον & εὔρυθμον *diuerſa* 10,31. *vſitatius* ἔρριθμος, *vt* 28,44,47. & 194,9
ἐντείνας μέλος ᾠδαῖς ἢ κρέμασι 192,31
ἐντείνας πολλὰς πληγάς 169,31
ἔντευξις πρὸς πὶς πολιούς 121,45
ἔντεχνος λόγος 31,38
ἐνυάλιος, *Bacchi epitheton* 16,21
ἐξαγόρευσις ἀπορρήτου 49,42
ἐξαίρειν τὸ λυπεῖν 71,5 ἐξαίρειν εἰς σεμνότητα 36,13
ἐξδηλοῦν τὰ λεγόμενα 111,11
ἐξδιηγεῖσθαι τὰ σωμάτων χρήσεως 133,40
ἐξδιηγάσθαι ἐκ τῶν σωμάτων 169,2 ἐξδιηγάσθαι ἐκ τῶν ἐνθυμ 150,30 ἐξηλλαγμένα τῶν σωμάτων 172,10 ἐξηλλαγμένη λέξις 127,32

ἐξαρνοῦμαί τινα *cum verbo infinitiuo, & cum accus. casus nomine* 90, 37,43 ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτὸν μηδὲν ἔχειν πρὸς ἐμέ 103,13 ἔξαρνον εἶναι πρὸς - 102,47

ἐξιππᾶσθαι πρὸς ἐλπίδων 100,29 ἐξίππηται 60,38

ἐξείπω, *eloquar, effabor* 49,41 ἐξειπεῖν, *eloqui* 143,19

ἐξείργεσθαι, *impediri* 141,32.143,18

ἐξελέγχειν τὰ ἁμαρτήματα 126,7

ἐξηγασία *oratoria* 98,38

ἐξεπάζειν τὸ ὅπλον. πρὸς φιλ. 126,45. ἐξεπάζειν πρὸς 126,32. *idem* αὐτὸ παρεξεπάζειν *ibid.* 29 ἐξέπασιν αὐτὸ ποιήσασθαι 177,32 ἐξέπασιν τῶν πολιτῶν γνώμας 109,42 ἐξέπασιν ὅπλα τοῖς ὀρθοῖς κανόσι ἀναφέρειν 153,23 ἐξέπασιν ἱκανῶς διδασκὼς ἐν - *qui se satis probaturi in* - 111,28

ἐξευτελισμός 137,47

ἐξέχοντες ἡλίκῳ, *ortu sole* 113,44

ἐξηγεῖσθαι, *pro* προάγειν ἔξω, ἡγούμενον αὐτῶν 135,38 ἐξηγήσασθαι, *exsequi, prosequi* 136,32

ἐξήγησις γραμματικὴ 161,30.163,32

ἐξικνέομαι, *exsequi, perfic.* 135,44

ἐξίσταμαι, *de proposito decedo* 159,33

ἐξιστορεῖν ἰδέας σωμάτων 68,26

ἐξίτηλον χρόνῳ γίνεσθαι 68,27.128,46

ἔξοδος, *expeditio* 37,12: *metaphor.*

ἐξοικίσαι, *sedibus suis pell.* 143,33. 160,23

ἐξονειδίζειν *pro* ἐξονειδίζειν 153,19

ἐξώκασε, *expulit* 90,20

τὸ ἐπάγγελμα λῶμι τόπο 184,1

ἐπαγωγοῦ ὀνήματος δυνάμει 157,5 ἐπαγωγὸς ἡδονὴ τῶν ἀκροωμένων 95,23

ἐπαγωγικὴ λέξις 173,44. *pro eodem* ὑπαγωγικὴ 165,48 ἐπαγωγικὸν πλάσμα 4,41

ἐπαγωνίσασθαι 43,1

ἐπάδεσθαι τοῖς ἀγῶσι 37,16

ἐπαινέται ἡμῶν τῶν, *laudatores* 181, 47

ἐπακμάσαντες οὗτοι, *qui post hosce floruerunt* 130,39. *sic* 81,43

ἐπαμύνειν αὐτῷ 51,45

ἐπανακρουόμενοι πολέμους ἀδ. 185,3

ἐπανάμνησις τῶν πεπραδ. 64,24

ἐπανατείνεσθαι 49,31 ἐπανατείνασθαι *prius est quam* τὸ πλῆξαι 6,25

ἐπαναφερόμενα *in polito compositionis genere* 188,3

ἐπαυθεῖν τῇ λέξει χάρις 85,28. *sic* 84,35

ἐπαφελῶν, *minus addens* 49,24

ἐπαφροδίτως χαίρειν 85,11

ἐπαχθὲς & φορτικὸν ἔργον 126,30

ἐπαχθῶς φέρειν 157,24

ὄπιδεῖν, *videre* 37,38

ἐπεδὴ πέμπτα, *cum primū* 94,9 106, 46 ἐπεδὴ πάντων, *cum primum* 170,13

ἐπεξελθὼν ἀνδράσι πικρότατα 167,37. *idem* ὀπτώμενος 139,10

ἐπεξόδια *orationis* 20,10 ἐπεξοδίοις ξένοις διαλαμβάνεσθαι 95,41 ἐπεξοδίοις μυθώδεσι ποικίλλειν 139,33

ἐπικαθάσκειν 48,7

ἐπεξέρχεσθαι, *percenseo* 136,42

ἐπήκοοι αὐτοῖς τὰ μέγιστα γεγόνασιν οἱ θεοί, *exaudierunt eos in maximis* 181,42

ἐπήλυδα γλῶσσιν *an recte Plato dixerit* 180,8

ἐπήτειμοι πίστεσι 60,9

ὄπι *pro* ὑπό 41,45 ὄπι σαυτῷ, *per te ipsum, tuopte marte* 15,3 ὄπι τῶν διαιτητῶν, *coram arbitris* 111,2. *sic* ἐφ' ὑμῶν, *coram vobis* 111,2. ὄπι Συρακουσίοις, *coram S.* 86,11. ὄπι κεφαλαίων, κεφαλαιωδῶς 63,5 ὄπι τῶν πατρίδων, & εἰς τὰς πατρίδας, *eadem signif.* 67,8,14 ὄπι πλευτῆς κείμενος 178,39. *sic* 29, 12 ὄπι πέλᾳ, *in fine* 35,45.40,46. 49,24.54,27,29. *sic* ὄπι πέλει λόγου, *in fine or.* 117,35. *item cum articulo* ὄπι τῷ πέλᾳ 113,33.145, 11. *Sic* ὄπι πλευτῇ 160,16 ὄπι τῇ πλευτῇ τῶ λόγου 181,12 ὄπι πλευτῇ τῶ πρεσμιώ 107,30 ὄπι πλευτῇ τῶ βίω 99,45 ἐπ' ἀρχῇ, *in principio* 47,20 ὄπι τούτοις τοῖς πρήγμασι, *in hisce reb.* 153,15. *ibidem v.* 11 ὄπι πλῶ. *eadem signific.* ὄπι θανάτῳ, *ad mortem* 125,11 ὄπι τούτῳ, *post hoc* 7,36. 151,2 ὄπι μάχαις μάχαι 129,40 ὄπι τὰ σαυτοῦ, *s.* ἀπαλλάξῃ 107,3,28 ὄπι διαιτητὰς ἐλθεῖν 107,26 ὄπι γλῶσσαν ἐλθεῖν 1,25 ὄπι βασιλέα, *aduersus reg.* 47,46

ὄπιδάλλειν τοῖς πὶς αὐτοῖς 87,30 ὄπιδαλὼν τούτῳ 147,20. *sic* πύποις ὄπιγλυόμενος 139,10: & ἐπεξελθὼν 167,34 ὄπιδαίνειν μεγάλοις, *aggredi seu capessere magna* 128, 30

ὄπιβάται *in naui pugn.* 149,24

ὄπιβόησις, *acclamatio* 41,34

ὄπιβολὴ, *conatus, institutum* 97,6

ὄπιβολος ὄπισθιμος ὁ ὄπιβολος *pro* ἐπίβουλος 169,21

ὄπιγενοι, *tenues & abiecti* 180,43

οἱ ὄπιγινόμενοι, *posteri* 85,40.129,2

ὄπιγραμμα, *inscriptio, titul.* 46,29

ὄπιδαιμένειν ἐν - *prolixius immorari* 39,41

ὄπιδεῖξαι *pro* ἀποδεῖξαι, *ostendere, demonstrare* 124,33,45.126,10. 170,22 ὄπιδείκνυσθαι, *ostendere, doc.* 96,43 ὄπιδείκνυσθαι, *specimen suae diligentiae ostentare* 53,31 ὄπιδείκνυται πρὸ αὐτῆς δυνάμεν 160, 44

ὄπιδοξις ματαία 64,11

ὄπιδοχλικὸν ἢ παιηγυελικὸν λόγου γένος 87, 1 ὄπιδοχλικοῦ λόγου *exemplum e Lysia* 91,43 ὄπιδοχλικὰ *pro* ἀποδεικτ. 109,34

ὄπικον εἶδος 118,19 ὄπικος καλῶς πρὸς δίκης κρατεῖται 109,14

ὄπιδίφειοι ἄνθρωποι 161,18

ὄπιδώσειν ὄπι τὸ βέλτιον 101,13 ὄπίδοσιν ἐπὶ τὰ κρείττω ποιεῖσθαι μικράν 80,33 ἐπίδοσις *pro* ἐπιπόδευσις 5,15. *Vide & δόσις.*

ἐξ ὄπιδρομῆς, *cursim* 129,25

ὄπιεικέλος, *assimilis* 6,8

ὄπιζητεῖν, *postulare, petere* 136,46 ὄπιζητούμενον ἐν ἅπασι 140,9

ὄπιθαλάμιος λόγος, *id est* ὁ ἐπὶ τῷ θαλάμῳ λεγόμενος 37,12 ὄπιθαλάμιος ᾠδή 37,17

ἐπιθαλαττίδιος πόλις 39,2

ἐπιθιάσας ζωσῶπα, *haec diis in testimonium adhibitis fatus* 155,3

ἐπίθετος κατασκευή 127,17 ἐπίθετοι κόσμοι 171,26 ἐπίθετοι λέξεως ἀρεταὶ, *adscititia dictionis virt.* 146, 33.147,8

ἐπίκαιροι ἀγῶνες 64,20

ἐπικέλευσις, *instigatio* 41,28

ἐπικὴ ποίησις 22,44: & 31,47

ἐπικήδειοι λόγοι 39,29 οἱ ἐπικήδειοι οὕτως ὀνομαζόμενοι 39,29

ἐπικληρικὸς λόγος 118,17

ἐπικλύζειν αἰθρίαις ταῖς παρισώσεσι 99, 38

ἐπίκοινον *seu* μέσον ἄφωνον, *vt* βγδ 13, 21

ἐπικουρία ἔσται αὐτοῖς παίποθεν 98,6

ἐπίκρανον 16,29

ἐπικρατεῖν, *potiri* 25,2.136,10

ἐπικωκλεῖσθαι ἔξωθεν 64,21

ἐπιλάβοιτο τούτου ὡς ἡμαρτημένε, *reprehend.* 150,31. *sic* 126,29 ἐπιλαμβάνεται δ' ἀκριβείας αὐτῶ 167,6 ἐπιλημμένος ἀρεσῶ 70,25 ἐπιλημμένοι ἐρημίας μεγάλης 176,11

ἐπιλαμπρύνειν τὸ ἦθος 12,29

ἐπιλελησμένος δ' ὑποθέσεως 183,45

ἐπιλεγόμενον τούτῳ 105,41

ἐπιλησμοὶ ἔσαπροι παίπων 93,4

ἐπιλογίζεσθαι, *rationibus inferre* 98, 26 ἐπιλογίζεσθαι, *rationis loco afferre* 126,34 ἐπιλογίσασθαι, *epilogi loco subiungere seu attexere* 98,5 ἐπιλογίζεσθαι, *considerare, perpend.* 195,23.145,3 ἐπιλογίζομαι τοῦτ' ὀρθῶς 174,16

ἐπιλογισμὸς, *quare in* συλλογισμός.

ἐπίλογος, *peroratio* 64,21

ἐπιμακρόπτανον σκοπεῖν 24,42

ἐπιμαθὼν & πεπαιδευμένων *oppos.* 136, 30

ἐς ἐπιμέλειαν διαλυκατέστη 154,44

ἐπιμηδὲς ἐποιοῦντο, *studebant* 139,31 ἐπιμήδεια δ' ἁρμονίας πᾶσιν ἦν μηδεμία 194,42

ἐπιμέμφεσθαι *succensere* 55,9,25

ἐπιμηνύοντες ἀλλήλοις, *pro* ἐπιμηνύμενοι 134,23

ἐπιπίπτειν τῷ σώματι, *irruere* 58,14

ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια 90,17

ἐπιπλεῖν ἀλλήλοις 149,22

ἐπιπλέον λέγειν, *pluribus dicere* 131,21

ἐπιπλοκή 186,4

ἐπιπολάζειν,

ὑπαπολάζῃ, *emineat* 112,43 ὑπαπολάζοντα ἔθνεσιν ἔθη 66,6
ὑπάρχοντα διεῖλον ὅλας ἀπὸ τῆν ῥιμῆς 2,15
ὑπάρχουσι πρὸς παῦ- 41,25
ἐπαυται, *incitatus est* 52,7
ὑπασιμιλύασθαι ὅπ- *significare* 38,39
ὑπίσης, *seu* ἐπ' ἴσης, *aqualiter, pariter* 126,11.163,34
ὑπισκήπτοισιν ὑμῖν, *mandant v.* 154, 38
ὑπισκιάζεσθαι, *tegi* 46,33
ὑπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν 100,44 ὑπισκοτεῖσθαι, *obscurari* 11,18. & 29,35
ὑπαυσία ἔμφρων 1,24
ὑπατικὰι λόγοι *Lysiæ* 82,13,46
ὑπερέψαι *pro* συρέψαι 174,40,44 ὑπερεφόμενος τ' ὠμφείας ἐδέν, *nihil curans supplicium* 156,11
ὑπεροφάδιω 6,13
ὑπεύφημι τῷ ἀκολῷ 186,18
ὑπεσωάπλην 29,27
ὑπέταγμα ὑποκειμένην αἰχρόν 157,23
ὑπέτασις & ἄνεσις 22,17
ὑπάφιος λόγος π' 39,32 ὑπάφιος Θεσπωδίδου & Πλάτωνος 17,15,31 ὑπάφιος ὕπως ὀνομαζόμενος 39,25 ὑπαφίοις ἐπαίνοις ὑμᾶσθαι 144,16,35 ὑπάφιος ἀγών 42,38
ὑπεχώην τῷ σώζεσιν 21,19,25
ὑπέλλομαι, *impero* 50,4
ὑπερπὰς εἰς ἀκρόασιν 25,8
ὑπεπηδευμένως 29,47
ὑπευκλικὸς ἐν τ. δίκη. 70,47 ὑπευκλικὰς τ' μετεῖν 131,31
ὑπέχησις ὁ πολλὴ 104,32 ὑπεχήσεως ἕνεκα τ' πολλῆς 105,4
ὑπηπδευδέντα ζῆς κατ' ἐκεῖνον 150,48
ὑπηπδεύματα, *studia* 40,2
ἐξ ὑπηπδεύσεως 84,4
ὑπήπτωκεν, *addit, subintrigit* 103,42. 124,21,23. *sic* ὑπήπτωκεν 106,5
ὑπήμονόντα, ὑποστερεῖν 108,24
ὑπῆραγωδεῖν ταὶς συμφοραὶς 150,29
ὑπῆρέπην ζῆς πάθεσιν, *indulgere vehementioribus affectib.* 132,20. *sic* ὑπῆρέπην τῷ πνεύματι, *spiritui seu genio suo indulgere* 132,23
ὑπῆρέχη ῥαδύμως, *segnius percurrere* 142,16
ὑπῆροπύγην τῷ πόλιν 98,8 ὑπηβωπευμένους ὑπὸ τῶ πάσσπου αἰσχρῶς 88,45
ὑπηβωπία, *tutela* 106,27
ὑπηβωπῆς κακῆς κατηγορεῖας 88,32
ὑπηροπῆς κακῆς ἐγκαλεῖσθαι 106,26
ὑπηροπῆς ἀπολογία 119,14
ὑπήροπον εἰς ζῆς παῖδας γίνεσθαι 89, 27
ὑπηροπικοὶ λόγοι, *orationes de tutoris negotiis* 88,25
ὑπῆροχάδιω, *cursim* 133,5. *sic* ὑπῆροχάδιω εἴρηκε 142,40 ὑπῆροχάδιω πᾶσαι 141,23
ὑπῆροχασμένα ῥαδύμως, *segnius percursa* 143,38
ὑπῆρόχαλος φωνῶν σώθεσις 190,31
ὑπῆρόχαλος λέξεως ῥύσις 187,40
ὑπῆρόχαλος & ἀχύς 17,35
ὑπῆτυχεῖν μεγάλων 128,28 καὶ τὰ μάλιστα ὑπῆτυχάνται, *si vel maxime scopus attingatur* 129,37 τὸ ὑπῆτευχθέν 128,24 ἀπὸ ὑπῆτυχότος, *casu fortuito, prout quodq; occurrit* 194,28
ὑπῆτυχῆς τῷ ἔργων ἐγίνετο 31,1 ὑπῆτυχέστερος ἐν- 95,33
ὑπῆτοισεν, *præferre, ostend* 123,1
ὑπῆφαίνειν & ἐμφαίνειν *pro* ἐδῆ 85, 19,37.86,2 ὑπῆφαίνοντα φύσιν ἀφελῆ 170,44 ὑπῆφαίνοισι κακοῦργον ἁδὲν ὑπὶ τ' κατασκευῆς, *præferūt* 105,6. *sic* 106,33
ὑπῆφέρειν, *inferre, subiung.* 99,29,32 τὰ ὑπῆφερόμενα ζῦτις 134,38
ὑπῆφθονοι φανέμθα 62,36 ἐπῆφθονος ἡ δυνάμις αὐξομένη 98,7
ἐπῆφορὰ, *illatio, in oratione* 175, 29
ἐπῆφύεσθαι ζῆς- *in carpendi & reprehendendi signif.* 138,1
ἐπῆφυλλίδες 64,22
ἐπῆχεῖν *pro* ἐπῆφέρειν 40,23
ἐπῆχείρκσιν εἰς ἄγειν ψυχαὶ & ἀπίθανον 122,22
ἐπῆχορτία εἶ) 141,34
ἐπῆχορηγῆν, *suppeditare* 125,33
τὸ ἐπῆχώλιον *pro* ἡ ἐπῆχώλιος 134,46. 135,1
ἐπῆχωλιάζῃ ἐπὶ πᾶσι 38,5
ἔπος, *dictum* 112,36. *sic* ἔπεσι χρῆσθαι ὑποναντίοις, *dictis uti subcontrariis* 53,2 ὡς ἔπος εἰπεῖν 131,47
ἔπῃ, *epici versus* 31,22
ἐποποιοὶ, *epici poeta* 19,29
ἔπῳψ, *inspectatio* 149,41
ἐπῳδαὶ *pro* ἐπῳδοὶ 19,35
ἐπωνυμίαι, *sive* μετωνυμίαι, *in tropica elocutione* 127,26
ἔρανος κάλλιστος 35,15 ἔρανον σωμίς φέρῃ 34,40 ἔοικεν ζῦτω ἀποδοπὸν τ' αὐτὸν 41,2
ἐρανικὸς λόγος *Dinarchi* 118,26
ἐργάσασθαι πολλὰ χρήματα, *conficere m. p. de ft conquirere* 89,22
ἐχέδρας ἔργον 30,9
ἐρείσμεν, *consulamus* 55,8
ἔρξεις τὸ πῖρ 21,18
ἐρημία, *orbitas* 110,9
ἐρητύεις, *inhibere, detinere* 50,25 ἐρητύσασι, *detinuit* 56,1
Ἐρεβόνις, *Bacchus* 23,11
ἐρεπικοῖς λόγοις *omissis, ad* πολιτικοὺς *se contulit Isocrates* 94,24
Ἡρακλέα Διὸς βωμός 113,42
ἑρμήνευσιν τῷ δεῖσθαι, *egere interprete* 161,8 ἡρμηνευμένος δαιμονίως 157,37
ἑρμηνείας ἄρεπῆ 3,4
ἔρξης, *feceris* 54,4
ἐρρῖπῆν ὡς πάρξον 54,27
ἔρρυθμος & ἔμμετρος λέξις *quæ dicatur* 28,44,47. & 194,9. *Præcedens* ἔρυθμος 10,31: *minus usitatum.*
ἔρως *unde dictus* 128,10,13.167,5
μεταβολῆς ἔρωτ 19,42
ἐρωτικοὶ λόγοι *Lysiæ* 82,13
ἐσσευσμένως λέγειν 195,21
ἑταιρικοὶ λόγοι *Lysiæ* 82,46. *protisdē* ἐρωτικοὶ, *ibidem* 13
ἑτερόφθαλμος γινομένη Ἑλλὰς 122,28
ἔτμαδεν 105,19
ἔτης ζυτὶ τείτυ, *tertius iam annus agitur* 169,47. *Compos.* τειετῆ χρόνον 121,28 εἰκοσαετῆ χρόνον 121, 27 ἑπτακαιεικοσαετῆ χρόνον 147,29. *Itē barytonos* τεισκαιδεκαέτης ὢν 110,44: & *contracte* τειακοντάτης ἀποδαῖ 146,17
ἔτυμος λόγος 120,35 ἐτύμοισιν ὁμοῖα 87,45
εὖ ἴδεινῶῦ 125,38 λέγειν εὖ 1,16 εὖ ἤκειν πεπαιδεύσθαι 112,40
εὐαρίθμητοι *pro* ὀλίγοι 161,29
εὐαρμοστον *in modulatione* 84,40
εὔγλωσσον 2,3
εὐγραμμοι πρὸς ὁδοὺς 187,47 εὐγραμμος βάσις 25,30 εὐγραμμοι γραφαί 190,41
εὐγόνιοι βάσις 22,27 (104,41
εὐδαίδαλος, *affabre factus* 30,10
εὐδιήλυτα πρὸς δηλῆσθαι 44,19 εὐδιήλυτα πρὸς τέρψιν 51,2 εὐδιήλυτα λέγειν, *vitium sermonis oratorii* 52,46
εὐδιαλύτῳ λόγου *exēplum ex Homero* 53,10
εὐεδρον ποιῆσαι 7,6
εὐέλπιδες ἐν τοῖς δίκαις 135,46
εὐεπὴς λέξις 25,3
εὐέπεια τῶν κώλων 31,10 εὐέπεια & κακιλογία *minus observatur a sapientia professoribus.* 178,46 εὐέπειαν διώκειν 165,45 εὐέπειαν ἐκ παντὸς διώκειν 94,45
εὐεπῶς συγκείμενα 25,37
τὸ εὐήθεις *derisione sublatum e medio* εὐήθεσιν ὑφαὶ 26,6 (152,37
εὔηχον γράμμα 12,29
εὔθετος εἰς πάσας χρείας 163,43 εὔθετος πρὸς δικ. ἀγῶνας 94,41
εὐθυβόλῳ & ἀκόρῳ, *oratio Dinarchi* 116,26 εὐθωίας ἐπέχειν 85,31 εὐθύνας παρ' αὐτῶ λάμβανε ζύτων 179,2
εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ εἰσόδῳ 38,6
εὐθεῖα ἑρμηνεία 168,6
κατὰ πολλὼ εὐκαμψίαν & ῥοιλῶ 27,3
εὐκέραστος ἦχος 23,45
εὐκίνητος ψυχὴ, *agile ingen.* 195,43
εὐκλεεῖς παῖδες 181,43
εὐκλεία ὑποδοθῆν 181,29
εὐκόρυφοι πρὸς ὁδοὺς 187,47. 190,38
εὐλογία, *prædicatio* 47,22,27
εὐμβῆς & ἐμβῆς *diuersa* 10,30 εὐμβῆς & εὔρυθμα 11,15
εὔμετρος & εὔρυθμος λέξις *quæ* 194,12
εὐμοιρία ἡ πρὸς αὐτὴν 38,30
εὐνοῦσι τῷ Διφίλῳ 117,36
εὐπαίδευτοι, *docti, eruditi* 161,17 εὐπαίδευτοι & ῥωναῖοι τὰς κρίσεις 81,19 εὐπαίδευτοι πόλις 80,45 εὐπαίδευτος ἐπιστολή 125,32

εὐ ἁβρολέξης & σαφὴς 70,29. 131, 38 εὐ ἁβρολεξίης ἡρμωνευμ. 155, 28
εὐπ,ης & ὡσπερὰ ἁρμονία 25,9
εὐ[illegible] fac. transitu 135,22
εὐ πρεπῶς διαλέγεσθαι 56,22
εὐ προσηγόρως προσενεχθῆναι ἅπασι 38, 41
εὐπρόσωποι λόγοι 43,46
εὐπρόσφορα 40,44
εὑρεμα ἠγεῖσθαι πῶς ἐμοὶ ἡλικίαν 107,1
Εὐριπίδης 4,32
εὔρους λέξις 26,45 εὐρεώτερος 20,11 εὐροιάδης τε εἶληπε 128,14
εὔρυθμος καὶ εὐμέτρος λέξις πῶς 28,46: & 194,12 εὐρυθμον & ἔνρυθμον diuersa 10,31
εὐρυθμίας χάρι 29,5
εὐσαφὴς & βαρεῖα ἁρμονία 185,37
εὐσημία λέξεως 9,13 εὐσημίαν λέξεως ἔχειν 85,15 εὐσημία καὶ χάρις φυσικὴ 171,18 εὐσημίαν φυσικὴν εἰς φέ[illegible] 131,0
πρὸς εὕρεσιν βελτίω εὕρεσιν 153,29
εὐσχήμων κατοικίσασθαι 30,36
εὐστόχως τὴν ἡδονὴν μιμοῦνται οἱ λόγοι 184,24
εὐτυχὴς πόλις 53,11
εὐτυχῶς φθέγγεσθαι 62,13
εὔτυπος τῇ φράσει 74,39 εὔτυπος λέξις [illegible] 11,23
εὐτυπία & φαντασίας, vis quibusdam [illegible] 4,43. sic εὐτυπία λέξεως 72,16
εὐτραπελία vulgo χάρις appellatur 196,29
εὔτροχος φράσις 21,36
εὐφημεῖν ὠνὴν, praedicare 41,1
εὔφορος πόλις πρὸς ἀνδρῶν ἀρετὴν 36, 40
εὐφυὴς εἰς πάντα 39,47
εὐ[illegible] 95,11
εὔχαρις λόγος, iucundus sermo, & quē [illegible] 73,45 εὔχαρις τῇ ἀπλοκισμῷ 70, 44
εὔχεσθαι, gloriari 59,14
εὐχὴ, votum 55,9
ἐφάπτεσθαι 8,23
[illegible], attingere 5,11
[illegible], aptare 85,47
ἔφεσις, prouocatio seu appellatio 108, 45. pro eodem πρόκλησις εἰς τὸ δικαστήριον 109,41 ἔφεσιν εἰς τὸ δικαστήριον τῆς τοῖς ἀδίκως ἀποψηφισθεῖσι, licere appellare ad iudicium iis qui iniquis suffragiis reiecti essent 109,44
ἐ[illegible] in dicendo 104,34
τὰ ἐφυστερίζοντα pro οἱ ὑστερίζοντες 150, [illegible] 151,5
ἐχθὲς & πρώην 80,47
ἔχειν, pleonastice positum 64,32
ἔχεσθαι τῆς αὐτῆς ἀεὶ γνώμης 157,36
ἡ ἐχομένη ἤπειρος, contig. insc. 188, 14
ἐχυρὸς λόγος 152,39
ἕως ἥδιστ, usque ad pub. 178,26. sic ἕως & πλευτῆς 147,30 ἕως εἶχον, tantisper dum habui 89,41 ἕως ἂν ἦμεν, tantisp. dum er. 170,3

Z

Z omniū duplicium suauissime aures afficit 13,8 ζ profertur per σ & δ 12,34. & 13,8
ζεύξας τ' Ἑλλήσποντον 189,13 ζεῦγμα & κλεῖστις in mari 149,12
ζήλωμιμήσεως ἄξιον 82,25
ζόφῳ πρόσεστι τοιοῦτον 127,22
ζυγία unde dicta Iuno 35,2
ζωγράφοι, & οἱ τὰ ζῶα γράφοντες, pictores 22,7,8
ζῶν tecte de pene 19,4 ζωὸς, uiuus 58,17

H

η littera sonus 12,23
ἤ μὰ 53,41 ἦ μὰ, pro ἦ μήν 55,29
ἦ μήν, in iuramento 110,40 ἦ που, vtique, profecto 177,20 ἦ πα, an, num 158,17
ἠδαῦν, paulum 54,20
ἡγεμὼν, pes idem qui Pyrrhichius 16, 10 unde id nomen acceperit 192,24
ἡδὺ ἡ λέξεως quas sub se cōtineat species 9,13 μηδεμίαν ἡδυτῶ μηδὲ ἀφροδίτῳ ἔχειν 85,7 εἰς ἡδυτῶ δημηγορεῖν 100,40. pro eodem πρὸς ἡδυτῶ συμβουλεύειν, & πρὸς χάεν λέγειν, ibid. 44
ἡδυῶμαι & χαίρειν πόσαδαι 86,4
ἦθος, an parergon in oratione 60, 29 a quibusdam in oratione neglgitur, ab aliis indiligenter temperatur 60.30 ἤθη, mites affectus 72,8 ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις 130,25
τὰ ἠθικὰ, remissiores affectus 73, 24,28
ἠθοποιεῖν 88,9 ἠθοποιίας artifex Lysias 83,44
ἠιόνες βοῶσιν 14,17
ἡμεδαπὴ σοφία 33,19 ἡμεδαπὸς χορὸς ἡμέρα 34,22
ἡμίεργοι & ἀπελεῖς 167,35
ἡμίθεοι γυναῖ 139,26
ἡμίσεων pro ἡμισέων 32,3
ἡμιπλὴς πρὸς λόγους 177,30
ἡμιτέλεια φωναί 12,5
ἡμιτόνιον 10,5,13
ἡμίφωνα χράμματα 12,2,3
ἠνώσατε, inclinarit, corr. 54,11
ἰῶ, eram 106,47
ἰωαγκασμένως, coacte 130,16
ἠπειρωτικὴ πόλις, vrbs in continente sita 39,2 ἠπειρωτικοὶ πόλεμοι 140, 32
ἠνεῖ, vere 36,31
Ἥραιον, templum Iunonis 150,35. apud Thucyd est Ἡραῖον.
ἡσυχαστηρίων σκοτεινῶν ἀσαφεστέραν ἔχειν τὴν δήλωσιν 159,15
ἡρῷον μέρος 21,33 ἡρῷον μεγαλοπρεπὲς 98,33
ἠχεῖσθαι καθ' αὑτὸ 12,1

Θ

θάλλειν florere: unde πέπηλε τύπος 188,2
θαμινὰ, identidem 11,3
θαρρῶν λεγέτω confidenter dicat 114, 46. sic θαρρῶν αἱ ἀποφωνήσεις 82, 32 θαρσεῖν πρὸς πᾶν δρᾶν 173,29
θαρσύνων αὐτός 154,26
θεάματα & ἀκροάματα 42,15
θεατεικὴ σωθέσεως χάρις 25,5 θεατρικὰ σχήματα 100,7 θεατεικὰ σχήματα πίνα 147,46 θεατεικῶν σχημάτων exemplum ex Thucyd. 151, 15
θεῖος πρὸς μικρὸς 110,25
θεμιτὸν [illegible] est 145,23
θεοπρεπὲς, reflexum diu. 55,36
θεοφιλὴς, deo carus 40,31
θεοφόρητοι αὔρας τι 153,12
θεραπύνη de naui per illisionem [illegible] nerata 148,17
θερεῖαι, aestiua, aestates 140,39.40
θέσις, quaestio, argumentum 27,7 θέσεις ῥητορικαὶ 34,43
θεσμὸς, ritus, mos 38,5
θεσπῶς ἐπᾴζειν 37,4
θεωροὺς εἰς παλαίγυιον πέμπειν 92,3
θεωρικῶν μεταδιδόναι 176,30
θηρᾶν ὀνείματα δεξαία 62,17 θηρομένη εὐφωνίαν 187,20
θηρατὸς ὑπνώμη 11,12
θλιβόμενοι πολέμῳ 122,37
θνεώτες, defuncti 91,18
θρῆνοι funebres 39,29
θρυλλούμενον αἰεὶ 9,33
τὰ θυμικὰ 60,44
θύρας ὁδὲ ἰδών 178,2
θωρήσσειν, armare 48,42

I

ι littera sonus 12,27 ι finalis littera in impropriis diphthongis α, η, ω 24,32 ι in ἐπὶ compositioni aliquid addit ponderis & decoris 7,21
ἰαμβεῖον τελέμβεον ὀρθὸν 29,32 ἰαμβεῖον & ἰαμβικὸν pro eodem 29,32,39: & 30,4
ἰαμβικὸς πούς 18,15
Ἰαὶ βάλεκτος 146,47
ἰδέαι λόγων ἅπασαι 82,15. 165,34 ἰδέα πᾶσα κακοβουλίας 152,37 ἰδέα θανάτου πᾶσα κατέση 150,41 ἰδέαι, formae rerum 79,20
ἰδιοβουλεύειν 189,32
ἰδιώματα ἔθνων 131,45
ἰδιώτης λόγος 31,36: & 164,24 ἰδιώτην ἐξαλλάττειν seu διαλέγεσθαι, vulgarem loquendi formam immutare 82,33. 83,20
ἰδιωτικοὶ λόγοι qui dicantur 197, 11
ἵδρυε sedere fac 56,2
ἱδρυθήσεται, collocabitur 7,11
ἴησι: unde ἐξίησι pro ἔξεισι, exit 4,39. 5,2

Ἰευφθήια μάχη 4,18
ἰλαρὰ φράσις 167,38. *opposita* τῇ αὐστηρᾷ.
Ἴλιος, *pro* Ἴλιον 19,17
ἱόδετοι στέφανοι 23,9
ἱπποπηγὸς ναυσί 122,44
ἱπποδρομία αἰγακείων 169,25
ἱστάντοι ἐνομίσθησαν 43,31
Ἰσοκράτης ἀρχῇ 103,30
ἐνίσω εἰ μὴ ἐνεθυμήθη, *aque ac si non cogitasset* 158,43
ἵπως διοικεῖν τὰ τῆ πόλεως 176,8
ἑλῶαι ὀρθῶς 156,21 σταθεῖσα, *erecta* 124,5
ἱστορία, *notitia, cognitio* 81,37
ἱστορικὰς πραγματείας ὠφέλειν 161,14
τὰ ἱστορούμενα περὶ τὸ ἀνδρός 121,21
ἱστορογράφοι 143,25 ἱστορογραφῆσαι 158,3
ἰσχνὴ καὶ λιτὴ φράσις 184,28
ἰσχυίσασθαι, *affirmare* 142,8
ἴτεον, *eundum* 36,36: & 38,18

K

καθημαξευμένος τοῖς πρότερον 81,34. *idem sine aspiratione* 141,41
καθαιρεῖν τὸν ὀξύλεκτον 82,22
καθεῖξεν αὐτὸν εἰς οἴκημα 169,32
καθηγούμενος Ἀλεξάνδρου, *Alexandrum imitans* 121,30
καθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὰ ἀγῶνα 42,7
καθίσας τὸ στρατὸν 153,47
καθιστάναι ὅπη τὰ μέγιστα, *praficere* 101,44 καθέσται, *constituit* 196,11 (*sic* διέστακε, *disparauit* 25,22) καθίστη εἰς πόλεμον τὸ στρατὸν 155,3 κατέστησαι εἰς τὴν πόλεμον 123,45 καταστὰς εἰς ἀγῶνα ἄδικον 106,35
καθὸ δύναται, *quantum fieri a vobis potest* 93,17
καθολικὰ κεφάλαια 63,40
καθυποκρίνεσθαι & ὀλιγαθείρειν ταῖς βουλήσεις ὧν πυνθάνεται 195,12
καινολογία καταπλήττεσθαι τὸ ἰδιώτην 82,26
καινοτομεῖν ἁδέν 29,2 καινοπρεπῆ πράγματα εὐδόξα 137,31
καινοτομία, *res noua, seu rerum nouatio* 98,1
καιρὸς, *tempestiuitas* 84,41
καίτοι ἔχει, *quamquam habet* 10,18
καίτοιγε, *quamquam* 87,29
κακοσώστης 160,27
κακοσοφίας ἰδέα πᾶσα 152,37
κακοτυχεῖν *pro* δυστυχεῖν 158,27
κακόφωνος 10,43
κακῶς ἔλεγον 170,14
καλλιεπὴς 17,28 καλλιεπεῖν 127,20
καλλιλογία 15,28,37 καλλιλογία καὶ σεμνότης 70,12 καλλιλογία & μεγαλοπρέπεια 69,40
καλλιλογεῖσθαι 3,31
κάλλιον εἰπεῖν 127,20. 166,13. *sed rectius fortasse* καλλιεπεῖν.
καλλιῤῥήμων λέξις 2,43: & 173,40 κακιῤῥήμονα λέξεως μέρια 15,34
καλλιῤῥημοσύνη 147,10
κάλλισα καὶ ἄρισα, *ridicule a Platone copulata* 180,44
κάλλος τῆ λέξεως *quas contineat sub se species* 9,14 κάλλος ἰλαρὸν *in Herodotea poesi, in Thucydidea vero, φοβερὸν* 130,37 κάλλη τοσαῦτα, *tot & tam pulchras structuras* 176,1
καλοπαίζειν τὸν λόγον διὰ θ. χρημ. 174,13
καλοπαίζειν ῥυθμοῖς χρήμασι 179,23
καλοπίσματα τῆ λέξεως 159,7
τὸ καλὸν, *separatur & distinguitur* ἀπὸ τῆ ἡδέος 9,3
κάμνων τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου 157,42
καὶ εἰ ἀμείνους εἰσὶ, *etiamsi* 184,19
καὶ, *pro* &, *etiam* 87,44
κανὼν & στάθμη 65,1 κανὼν ὀρθὸς 153,23 κανὼν τῆ ἐκείνε δυνάμεως 85,17 κανόνα ποιήσαζ, *regulam statuere* 112,4 κανόνας τῆ τέχνης παρασκευάσαι, *ad artis regulas exigere* 89,2
καπνίζειν, *fumo enecare* 170,6
καπύσαι 6,14
κεκαρωμένοι πλὴν ὀξύνοιαν 153,20
καρτερεῖν τὰ δεινά 97,24
κῆ ἄκρας ἕξεως, *pro* μετὰ 9,32 κατ' ὄρεσφι, *pro* κατ' ὀρέων 15,17 κῆ κάμας οἰκούμενα 145,16 κῆ φρῆβας, κῆ φύλα 48,39 κῆ μικρὸν, *paullatim* 81,14 κῆ μηδὲν, *nulla in re, nulla ex parte* 193,11 κατ' ἐμὲ, *in meis virtb.* 105,45. *idem* ἐν ἐμοὶ *ibid.* 13 κῆ τί; *quam ob rem?* 168,4 κῆ δή ποτε, *curnam* 152,21 κῆ τὸ οἰκεῖον, *propter familiaritatem & cognationem* 136,16
καταβαὶς ἀπὸ τῆ ἡγυειῶν- 179,11
καταβιάζειν ὅπη τὸ μοιτικώτερον 193,4
καταβιῶσαι μέχρι τῆ- 142,3
καταβλητικὰ τῆ μεγέθος 145,13
καταβολὴ, *vox apud Thucyd. poetica* 133,29. *sed fortasse legendum* κάταβοή. *quo tamen ipse Dionysius quoq; vtitur in Antiq. Rom.* 373, 44. 428,36
καταγελάσως 18,37
ὅπη καταγέλωτι, *risus mouendi gratia* 19,20
καταγότης ὠδῖνος 19,19
καταγωγὴ, *diuersatio* 92,4
καταδαπανᾶν εἰς ζωῦτα τὸν χρόνον 25,44
καταδήσαζ ἀριθμῷ, *numero adstringere* 65,34
καταδίκης αὐτῆ, *arbitri capti eos condemnarunt* 111,6
καταδιδόναι τὰ σεσωσμένα 18,2
αἱ καταδεδουλωμέναι αὐτοῖς 153,18
καταδρομὴ, *inuectiua, reprehensio* 125,47. 137,46
καταγωνιῶντες πλὴν ἀρετὴν αὐτῶν 188,20
κατακερματίζειν εἰς μικρά 140,22
κατακεκλασμένοι πόδες 30,8 κατακεκλασμένα γραφαί 18,18
κατακλείειν τὸν λόγον 31,46 κατακλεῖσαι εἰς 38,20 κατακλείεζ ἀνάγκη 62,29
κατακορεστέραις κέχρηται ταῖς- 191,38
κατακόρως χρῆσθαι 161,37
κατακλεισθεὶς μετὰ Θρασύλλου 89,24 κατακλεισόμενος εἰς δουλείαν 105,10
κατακληρωτικῶς ἔξω πᾶν ἀποπεμπόντων 108,29: *pro* κατακεκληρωτ.
κατάληξις 17,26,39. & 18,14. & 29,26
κατάληλος ἐστὶν ὁ λόγος εἰ- 155,25. 180,16 τὸ κατάληλον τῆ διανοίας 152,6 τὸ κατάληλον ἀκοαῖς 135,16
καταλογίσασζ, *recensere, commemorare* 48,13
κατημαξευμένα τοῖς πρότ. 141,41. *pro eodem aspirate* καθημαξ. 81,34: *sicut scilicet & ἄμαξα reperitur & ἅμαξα.*
καταμέμφεσθαι, *taxare, repr.* 86,9 καταμέμφεζ τὸ ἄνδρα 171,46
καταμιβοῶντες αὐτὰ ῥυθμοί 186,30
καταμισθοφορεῖν τὰ κοινὰ εἰς- 175,6
καταινεύειν, *annuere* 50,31
κατηξιωμένος τηλικούτων 38,25
καταπλήττεσθαι, *obstupefacere* 82,36 καταπλαγῆτες τῆ πλήθη αὐτῶν, *pro* καταπλαγῆτες τὸ πλῆθος αὐτῶν 135,13. *sic tamen* Dionysius *ipse dicit* ἐκπλήττεται ταῖς Πλατωνικαῖς ἐμφάσεσι 125,38
καταστρεμθέντας πρὸς ἰδεῖν 122,42
καταπονῆσαι & κτῆσαι 156,10
καταπυκνῶσαι ἀφύσεις συλλαβαῖς 15,5, 13
καταριθμήσαι, *enumerauit* 123,31
κατασκέδασεν αὐτῆς οἰκείδη ζῶντα 157,30
κατασκελὴς & βεβαδυτέρα τῆ μετείου λέξις 94,42 (25
κατασκευαστὸς & αὐτοφυὴς *oppos.* 107,
κατασκευὴ λέξεως ποιητικὴ 82,32,42
κατασοφίσασθαι τηλικούτῳ πλήτῳ 181,1
κατάστασις & ψυχῆς 20,33
κατεσκαπτηγεῖ τὰς πόλεις 163,10 κατεσκαπτηγεῖν ζοῖς δικασαῖς 104,37
κατατήκειν ταῖς πέτναις εἰς- 194,47
καταθέζ εἰς μέσον 52,22
καταβέβληνται, *inuehi in-* 137,41
κατατείνειν τὸν λόγον περὶ- 9,19 κατατείναι τὸν χρόνον περὶ- 183,45 καταβιβάσθαι περὶ λόγου χρημ. 99,18
καταφέρεσθαι ὅπη- *delabi* 87,29
καταφερὴς λέξεως ῥύσις 187,40
καταφορὰ τῆ πέρυ 21,24
καταφυγεῖν ἐφ' ὑμᾶς 107,41
καταφρονητικῶς γίνεσθαι 53,9. *idem* φωράσθαι, *deprehendi* 44,31
καταχλευάζειν 30,19
καταχορηγεῖν εἰς- *impendere in* 97,18
καταχωρίζειν, *ponere, colloc.* 125,36
καταψηφίσασθαι, *damnare suo calculo* 109,46
καταπτήσσειν 157,47: *pro* καταπεπτηχεῖν.
κατήχησις καὶ συνουσία πολλὴ, *sonitus e longa conuersatione velut aurea*

perſonãs 115,10 καταχήσεως αὐτῇ δεῖ πλῆς 193,35,41
καπηλῶν *pro* ἰδίων 7,22
καπήλειν, *appellere* 149,10
καθοικίσαι & ἐξοικίσαι, *oppoſ.* 160,23 κατῳκημένοις *pro* κατῳκικότας 134,
καθοιχόμενοι, *defuncti* 40,12 (27
καταονομασμένοι 186,26
κατοπτεῦσαι φύσεις ἀνθρώπων 83,42
καπόψεται, *inſpiciet, conſp.* 189,24
καπορθοῦν ἐν ἅπασι 83,47 καθορθώματα & διημαρτημένα *oppoſ* 153,25 καθορθώματα τέλεια 148,10
κάδηχοι καὶ βέβαιον κτῆσιν ποιεῖ ὁ χρόνος 97,37
καυτήρια & θυμηδιάδων 132,15
καχλάζον νᾶμα 180,39
κεκροτημένως 31,11
κέλευμα, *tubesme* 55,28 τὸ κελευόμενον πιεῖν 182,44 κελεύσαι *in præl. nauali* 149,29
κενοπαυδία τῆς αἱδοῦς 179,5
κεραίας ἐξ ἁπάσης διήκειν 115,6
κεραστοδεῖς ὦχοι 13,2
Κερκυραϊκά 129,23,27. 141,26
κεφάλαια τῆς γραφῆς 1,35 κεφάλαια καθολικά 63,40 κεφαλαίων ἀναγκαίων *in narrationibus* 109, 21 κεφαλαίων μερισμός 108,42 ὅλη κεφαλαίων εἰπεῖν 63,5. 165,35. *idem quod* κεφαλαιώδης.
κεφαλαιώδης, *capitalis* 78,26 κεφαλαιώδη γραφὴ ὠφελεῖν 137,16 κεφαλαιωδῶς διέξιμι 146,38 κεφαλαιωδῶς λέγειν πρὸς 109,26 κεφαλαιωδῶς ὠφελεῖν 8,4. 111 14
φίλη ἐμοὶ κεφαλή 34,32 ὅλη τὴν κεφαλὴν ἀναλεῖναι, *in caput alicuius conuertere* 163,18
κεχρισμένως & ἐπαφροδίτως γράφειν 85,
κήδεα, *cruce* 16,17 (11
κήδεσθαι ὡς οἰκείων 99,26 κηδομένους τοῦ δημοκοπίας 102,1
κηδεύσις ἀδελφοῦ 58,21
κηδεστὴς, *affinis* 88,39 κηδεστὴς, *ſocer* 89,25
κηλεῖν τὰς ἀκοάς 3,14. 186,33
κῆρες, *noxæ, vitia* 148,12
κηρύκων *delatio* 116,45
κίναδος 197,25
κινδυνος, *periculũ iactura aut quæſtus in negotiatione* 91,24
κινδυνευταὶ ὠδαὶ γάμου 135,46
κισσοδέτας θεὸς, *Bacchus* 23,11
κιχάνομαι, *inuenio* 58,17
κλάζας πέτου 14,32
κλεῖσαι & ζεῦγμα *in mari* 149,13
κλέπτειν, *occultare* 46,13. 56,34
κλισιηδὸν ἰοῦσα 58,17
κιώσειν, *dormire* 32,25
κοινοὶς αὐτοῖς ἀμφοτέροις ἀκροαταὶ παρέχοντες 101,1 ἡ κοινὴ & συνήθης διάλεκτος 94,37 τὸ κοινὸν αὔξειν 176,6 κοινότητα διώκειν τῶν ὀνομάτων, *conſectatur verba in communi uſu poſita* 127,16
κοινώσαντες τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα 154, 22
κοιρανέων δίεπε κρατὸν, *quo ſenſu ab Homero dictum* 56,18
κοίτη, *cubile* 3,45
κολοφῶνα ἐπάγειν 34,14
κολπώδης λέξις 173,46 κεκολπωμένα σφίγξαι 174,33
κολωᾶν, *garrire* 67,2
κομιδῆ νέος 34,41
κόμματα *pro* σκώμματα 169,18 κόμματα βραχύτερα κώλων 31,19 κομμάτων *colo minus* 32,2,9 καὶ κόμματα *pro* κομματικῶς 190,37 κομματικῶς κατεσκευάσθαι 186,43
κόμπος ὀνομάτων 128,9. 167,1
κομψὸς, *elegans, comptus* 74,21 κομψὰ & κατεικά 98,46 κομψεύεσθαι χάριν λόγου 99,45 κομψευόμενη λέξις, *nitidũ & comptum dicendi genus* 74,30,34
κοπτομένας ἐπάλξεις 176,19
κόπτειν τὴν θύραν 169,29 κόπτοντα τὴν ἀκρόασιν 20,16
κοπώδης ἔμελλον φανήσεσθαι 198,1
κόρις ἔτι καὶ παιδὸς ὄσος 197,36
κορυφὴ ἁπάντων & σκοπὸς 27,46
κορυφαῖος, *princeps* 34,22
μέχρι κορωνίδος διελθεῖν, *vsque ad calcem perlegere* 5,19
κοσμεῖν ὅλη τὸ μεῖζον 145,35 κοσμεῖσθαι κατ' Ἰσοκράτη, *Iſocratis ordinem & inſtitutum ſequi* 87,8
κότον ἔχειν, *iram ſeruare* 55,34
κοφότερα ἐξασκευάζειν, *leuiora efficere* 35,24
κρείττων χημάτων 158,35. *eidem oppon.* ὁ χρήμασι νικώμενος *ibid.* 45
Κρησίοις ἐν ῥυθμοῖς 30,2
ὡς ἐγὼ κρίνω, *vt e. cenſeo* 197,20 κρίνειν ὠφελούμενον, *reum agere legis violatæ* 121,8 κρινόμενος, *reus* 117,7
κρίσις λόγου 64,38 ἡ κρίσις ὅπῃ τελεῖται, *perficitur quod vates futurũ iudicarat* 113,47
κριτήριον ἀκριβές 84,45 κριτήρια τῶν πραγμάτων 138,26 κριτήρια διανοίας δύο, τὸ μὲν λογικὸν τὸ δὲ, ἄλογον 150,15, 22 κριτήριον πυκνὰ μεταπίπτει 28, 13
κρότησις *in pronuntiatione* 12,28
κρόμμυα & μέλη 187,43
κρύπτειν, *celare* 89,33
κρωβύλοις ὠπλέκεσθαι 145,17
κεκτημένη, *parta* 149,36
κτενίζειν & βοστρυχίζειν 30,27
κτῆμα & χρῆμα ἐσόμενον 1,8
κτύπος νεῶν ξυμπεπ. 149,28
κυανέος ὀλόφως 32,25
κῶδος ἡμῶν πρεσβύτατον γένηται 189,11
Κύθηρα & Κύπρος, *inſ.* 142,38,41
κωΐσκειν, *naturæ opus eſt* 35,7
κωλεῖ τὴν λέξιν ἐπὶ τὸ - *vulgo vſurpat hoc vocabulum pro-* 197,6
κωλικὴ ὠδῶν εὐρυθμία 132,24 κωλικὴ ὠδοποιία 70,25
κώκλιος ὠδῶν ἀγωγή 98,42
κωκλοχαφεῖν 174,19
κώκλος, *pes qui* 16,35 κώκλου ἀναπλήρωσις *in compoſ.* 22,37
κωλινδεῖσθαι ἐν κακοῖς 40,34
κωλώτατον κεφάλαιον, *præcipuum caput* 47,25. 125,15
κωλοῦς ἐγγεγραφεῖς *ſolenniter in album inſcriptus* 111,10
κῶλον *ea fere ſignificatione qua vulgo* κόμμα: *pro imperfecto ſcilicet periodi membro* 25,24,36, & *inſeq.* κῶλα, *membra orationis, contexuntur e partium orationis connexu* 2,19 κῶλα *quibus rhetores & natura ipſa periodos diſtinguit, diuerſa ſunt a metricis odarum colis* 23,30 κῶλα *pedeſtris orationis, diuerſa ſunt ab iis quibus Ariſtophanes & eius generis alii vſi ſunt* 32,19 κῶλα *quomodo inter ſe contexenda, vt apta ſint orationis compoſitio* 7,30 κῶλα *periodorum vt varietas in optimo dicendi genere* 20,4 κῶλα μεταπίπτοντα *transformantur, vt concinnior fiat compoſitio* 8,12 κῶλα *manifeſta compoſitionis liberoris* 22,12 κῶλον κῶλῳ ὅσον 99,22 κῶλα ἐστρέφειν 103,39 κῶλον εὐρυθμία *magis ſpectatur quã* ἀκρίβεια 8,39 κῶλων ἀπαιτεῖσθαι 25,41 κῶλα *breuiora carminis examinata* 32,1 κῶλα *iambici carminis examinata* 32,12 τεῖκος *periodi exemplum* 18,4 τεῖκος *elegans* 8,25
κωλύειν *pro* κωλύεται 134,19
κωλύμη, *vox apud Thucyd. poetica* 133,29
κωμῳδεῖν, *traducere, perſtringere, velut in comœdia* 1[illegible],35
κωμῳδοδιδασκάλων *taxatio* 101,15
κῶπη, *pro* & ὄπη 26,31
κωπῆλαι ῥᾳθυμίαι 19[illegible],14
κωπήλατον καὶ λιγαίνειν τὸν λόγον 191,8

Λ

Λ *vt proferatur* 12,39 λ *ſeminocalium dulciſſima* 1[illegible],1
λαβαὶ ἃς κεκτημαι ἔχειν 174,44 λαβαὶ ἀφύκτους ἔχειν 174,3 λαβαὶ ἀπλοΐας διδόναι, *contradictionis anſam prabere* 50,26
λαβυρίνθων σκολιώτερα 156,22
λανθάνειμε ὅπως ἔχειν 120,15
ἔλαχε μοι τοῦτο τὸν δίκλον, *hanc litem contra me ſuſcepit* 106,46
λεαίνειν τὸν κατασκευὸν 15,23
λέχθ' ὅτι, *videlicet* 178,22 τὰς παρασώσεις λέχθ' & παρονομασίας, *pariſoſes ſcilicet* 147,47. *ſic* τὰ ἐξ ἴσου λέχθ' 162,13 λίχδα, *pronuntiari* 13,17,22, & *ſeq. Idem* ὀκτωνειάζειν *ibid.* 13
λιότης ὀνομάτων *lenitas verborũ* 72, 12 λιότης φθόγγων 94,47

λείποντες τῶ μέσου λόγου 153,42 φύσει λείπεσθαί τινων, *ingenio inferiorem esse aliquibus* 38,26 ὧν ἐκείνοι λείπονται, *quæ illis desunt* 69,7 λειπόμενα τοῦτου, *hoc destituta* 181, 23
λιτουργεῖν τῆ πόλει ὀκτῶ ἰδίων 101,12 λιτουργιῶν ἀφεῖσθαι πασῶν 91,21
λεκλικὸς τόπος 1,32: & 2,23: & 5,32 λεκλικὸς τόπος 114,31 λεκλικὸν τύπον *cõsideratio* 194,34 λεκλικὸς χαρακτήρ 132,17 λεκλικαὶ ἀρεταί 69, 31,36.126,29.137,9
λέξις, *prosa oratio* 9,17 λέξεως μέρη δύο 146,26 λέξεως ἀμοιρτήματα 62,12. ὀκτῶ ἐκείνων λέξεως, *ex illius verbis* 124,16. *sic* ἦπου αὐτῶ τῶ τῶ φιλοσόφου λέξιν, 123,35 παρέξομαι ἦ τῶ ἐκείνου λέξιν 124,40 τῶ λέξιν αὐτῶ θεῖναι, *ipsa auctoris verba ponere seu propon.* 86,13. *Itẽ* κῆ λέξιν οὕτω γράφων 122,25,33. 128,23.148,24 κῆ λέξιν γράφει ταῦτα 121,40 ταῦτα κῆ λέξιν γράφει 125,6 αὐταῖς λέξεσιν ὕστερον γράφων 141,42 ἦσαν ἦ αὐταῖς λέξεσιν ὡς ἐκεῖ γέγραφα 127,10 ὧδε τῆ λέξει, *his verbis* 56,22 αὐτῆ λέξει, *illis ipsis verbis* 59,18
λευκὸν ἴχνος, *vestigium leui pede impressum, ita vt vix appareat, & quodammodo album sit* 10,16
λήγειν εἰς ῶρας 190,41
λῆμμα & αἴλωμα 90,44 λῆμμα τῆς λέξεως 175,19,29 λήμματα *probationum* 120,24
λήρων ἱερός 5,4
λιγαίνειν τὸν λόγον 191,8
λίγεια μοῦσα *vnde dicta* 128,7.166, 48
λιγυρὸν λάλον 127,19.166,12 λιγυρὰ λέξις 147,27 λιγυρὰ καὶ ἡδεῖα λέξις 187,38 λιγυρὰ & γλαφυρὰ ἁρμονία 185,38 λιγυρὰ ῥήματα & γλαφυρά 190,42
λίπα ἠλείφατο 145,19
λιπαρὸν & εὐδαιμονῆρας 37,8. 40,44
λιταί, (*Preces, seu Precatio*) *Homerica Iliadis liber IX* 58,33
λιτὸς, *oppos. τῶ ὑψηλῶ* 69,28 λιτὴ καὶ ἀκόσμητος λέξις 146,41 λιτὴ καὶ ἰσχνὴ φράσις 184,28
λογικὸν κριτήριον 150,16,22
λόγος, *rationes, impensarum sc.* 91, 29
λογογραφεῖν χρῆναι Δημάρχῳ 117,46
λογογράφοι 14,29.145,35
λογοειδία, *vitium poeseos* 31,34
λοιβὴ σφαίων 23,10
λοιγὸς, *exitium* 55,10.59,15
λοιπὸν, *deinceps, quod reliquum est* 70,39 τὸ λοιπὸν, *in posterum* 170, 20
λόφος & ἴχθος *pro eodem* 21,2,3
λυμεὼν & σωτὴρ *oppos.* 99,41
λύσασθαι τοὺς φίλους, *liber.* 179,40 λελύσθαι *pro* λυθῆσθαι 7,27
Λιπαικὸς λόγος 70,42 Λιπαικὴ χάρις 85,28
Λύσιον *pro* Λιπαικόν 67,47

M

M *vt proferatur* 12,40: & 13,2
μάθακοι ῥυθμοί 186,31
μαθόντες *pro* παθ. 163,37
μακρῶ ῥυθμῶ ἀμείνων 127,37
μακροσύλλαβα ὀνόματα 186,8
μᾶλλον *inter duo comparativa* 74, 31: 103,31. *sic alibi passim.*
μδρμαίρειν πυεί 29,38
μδρτύριον, *documentum* 67,39
ματαιοβυλία 32,28
μαχόμενοι & ναυμαχοῦντες, *terrestri & navali prælio* 173,6
μέγα *pro* μέγιστα 55,31
μεγαληγορεία *Thucyd.* 150,13 μεγαληγορέειν θεῖναι τοῖς θεάτροις 165,41
μεγαλόπεπλον & ἀξιωματικόν 95,31
μεδιαγοφρονεῦντα δῆτα τῶν- 173,33
μεδιαγοφρονῆς, *magnificus* 69,10. 73,2, 6 μεγαλοφυΐη 69,23
μεθοδεύειν τὰς αὐξήσεις 145,7
μεθόριον τῶν ἰδεῶν 87,23
μιμεσκιωδῆ καλλωπίσματα 159,7 μιμεσκιωδῶς ἐναβρύεσθαι Γοργείοις καὶ ποιητικοῖς ῥήμασι 127,29
μείρειν, *participare* 48,14
μιμαίνειν τὸ σαφές 127,22
μιμεῖται πόνων *oppos.* τῆ ῥᾳθυμ. 135,17
μιμεῖται, *seu* μιμῆται, *loc. Ath.* 170,28
μιμίζουσα λέξις, *melica modulamina imitans dictio* 194,4
μιμικὴ πάτησις 32,17 μιμικὴ χάρις 28, 30
μιμισμὸς & πλοκὴ φθόγγων 84,40
τὸ μιμητικὸν ὀνόματος 2,3
μιμητοποιοὶ, *melici poetæ* 19,39. & 31, 24
μῖμος & μέρος τι 28,44. 194,9 μῖμος *partium orationis, in quib. consistat* 192,21 μῖμος εὐγλωσσίας 11,33 ἦ δὲ μῖμος λέγειν 66,28 μειῶν διαφοραὶ 192,42 μῖμη & μέρη σώματος 62,7
μειωδιῶν *genera tria* 19,33,44 μειωδίας ὅτι τῆς αὐτῆς μίμεν 192,33
μένειν 135,42
μενετέον, *manendum* 48,5.50,40. *sic* ἦμεινετέον 53,12
μεσισμοὶ τῶν θεαμάτων 95,40 μεσισμοὶ τῶν ὀπτηρημάτων 98,38
ἐν ὑπηρέτου καὶ θεσπῖκης μέρει ζεγχύνεσθαι 176,29
ἐν μέσῳ κείμενα ὀνόματα 82,29
μετὰ πάσης ἀληθείας, *verissime* 126,10 μετὰ χεῖρας ἔχειν, *in manib. h.* 136, 31 μετὰ τοῦτο, *pro* διὰ τοῦτο 124,41
μεταγλυέστεροι 2,13.82,22.140,40
μεταγωγὴ ὀκ πληθυντικῆ εἰς ἑνικόν 160, 28
μεταδοξάζειν, *opin. mutare* 120,17
μεταικόμισαι εἰς τὸν Ατθίδα διάλεκτον ἡ λέξις 189,2
μέταλλον θριάμενοι 119,11
μεταλλικὸς λόγος 118,33.119,10
μεταναστάσεις, *migrationes* 24,44. 148,27
μεταξὺ ὡς ὑπερῆλθε τοὺς πολλοὺς θεὸς 144,10
μεταξὺ *in temporali signif.* 141,26, 28
μεταπείσομαι 167,26
μεταπτωτικὰ φωνήεντα 12,14
μεταπτευάζειν τὰς λέξεις 7,28
μεταπτεῖς ῥήσεις 6,45
μεταχείρισις, *tractatio* 37,18.43,42. 64,29. *sed rectius* μεταχείρισις.
μεταχόντες πλεῖον μέρος κακῶν 188,35
μετέωροι ἐάλωσαν, *in alto capti erant* 150,3 τὸ μετέωρον τῆς λέξεως, *sublimitas elocutionis* 111,24
μεθοικεῖν *qui dicantur* 180,13 μεπικῆσθαι ἑτέρωτε 180,9
μεπνομάζειν αὐτὸ ῥοφῆς πηγῶ 180,42
μετωνόμασαι αὐτὸ τὸ- 179,15
μεπισία τῆς θέας 42,4
μεπχαὶ, *participia* 2,16
μεπχεπύφνεις- 68,22
μεπχικὸν ὄνομα 135,24 μεπχικῶν πτώσεις 133,19.147,38
μέρον & μέλος τι 194,9 μέρον τι, & τι λέξις ἔμμερος 28,44 μέρον καὶ ἀσφάλεια 67,25
μέτειος ἕως μέχρι δεῦρο 99,34 μετειωτάτη λέξις 172,27 ὑπὲρ τὸ μέτειον 153,12
τὸ μηδὲν εἶναι, *nihili esse* 60,7 μηδὲν ἧττον, *nihilominus* 31,32 μηδὲν ἄγαν *in reb. aduersis quomodo obseruetur* 182,1
Μηδίας *pro* Μηδίας 197,35
μηκυόειν τὰ θεῖα τῆς πόλεως 47,21
μιαιᾶν, μιαῖν ἔχειν 60,16
μή πατ' οὐδὲν κρεῖττον ἢ- *subaudito verbo* σκεπτέον, *aut simili* 22,16
μήπω, *nedum* 62,15.190,28
μηχανικῶς θεωρηθῆναι 51,43
μηχθῶα πελόμενοι 177,4
μεμηχανευμένος θεὸς ἀπάτην 109,32
μίγματα χρωμάτων πικίλα 104,40
μικρότεροι, *breuiores, parc.* 60,37
μικρόκομψον ῥῆμα 5,3
μικρολόγον ἦτος 131,18
μικρολογεῖσθαι, *minutias oratione consectari* 92,13
μικροπλῖται, *parui oppidi ciues* 157, 19
μικρόφωνα γράμματα 12,21
μικτὸν ἐξ ἁπάσης ἰδέας 167,45
μιμνάζειν θεὸς νησί 54,24
μιξόθηρες παῖδες 139,25
μισάγγεια *seu* μισαγκεία 15,17
μυᾶς εἴκοσι, *minis xx* 91,35
μυήμῃ πιεῖσθαι, *ment f.* 61,47
μυησικακῆσαι τῆ παρίδι τῆς φυγῆς 130, 15
μυηστεύειν χλροτονίαν, *ambire plausum* 101,20
μυροπώλης εἰλεῖθυια 6,17.67,35
ἀνδρὸς μοῖρα θεσπεσίη, *virilitati adscribebatur* 164,9

μονοχρόμαζος συλλαβή 13,45 μονόκωλος λόγος 189,42 μονόκωλος ὑποθεσις 139,21 μονόμερα *quibus legibus adstricta* 31,25 μονότροπος λέξις 34,20 μόρος οἰκρός 15,22 μοῦσα πυθικὴ, *poetica & musica cōcinnitas* 28,30 μυστωθέντα διὰ ὡδῆς Θόργ. 187,42 ὑκεμὸς ὁ μῶθος 47,35. 57,21. 127,31. 166,24. 184,46 μυκήματα ζώων 14,36 μυρρίνης Θμίλακος περὶ 117,13 μυσηέλα, *Cereris festum* 36,35 μυσήελα τ καπίας ἐκκαλύπτει 132,11

N

N *ut proferatur* 12,41.: & 24,2 ν *litteræ sonus qualis* 13,2 ν *verbis in ε terminatis additum aut detractum, aliquid ad compositionis elegantiam confert* 7,25 ν *non recipit post se* π 23,47 ν *cum* χ *in unam eandemq; syllabam noncoit* 23,27. *sic* 190,16,19,24 νᾶμα πλύσιον 180,39 ναυάγια Θ νεκροὶ ἀναιρεῖσθαι 150,11 ναυπηγὸς, *nau. fabric.* 145,20 ναυπηγὸς ἵνα θεαματεύεται 7,6 ναῦς νηὶ θεσσαμένη 149,22 ναυτικὰ χρήματα 89,34 νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, *virilem animum sumere* 176,33 νεανιεύεσθαι τοῖς τόποις 168,19 νεαρὰ ἡλικία 1,22 νεαρᾶς ἕπ ὕσης τ ἕξεως 195,16 νεαροὶ χμαλισμοὶ 165,43 τὸ νεαρὸν ἔχοντες απλῶ 27,35 *alibi μεσηκιῶδες dicit.*

νεάτης καὶ ὑπάτης ἴσον ἀπέχη μέση 22,18. *pro eodem* νήτης *contracte* 164,35

νεκείεσκε, *consitiabatur* 67,10

νεκτάρεα φυτά 23,13

νεμέσησθεν *pro* ἐνεμεσήθησαν, *succensebant* 67,12

νεμόμενοι τὰ αὑτῶν ἕκασοι 136,7

τὰ νεῦρα τὸ δῆμα ὑποτίτηται 197,24. *pro eodem* ἐκνευρισμένος δῆμος 176,28

νεωΐσοικε 124,8

εἰς νέωτα 1,33

νεωτεροποιοὶ 135,42 νεωτεροποιία *in dictione* 164,40

νηπιακὸν, *infantia* 58,46

νησιῶτις πόλις 39,2

νήτης & ὑπάτης διάστασις 164,35. *pro eodem* νεάτης 22,18

νικηφόρον γίνεσθαι 42,42

τὸ νοερὸν, τὸ τε πνεῦμα 115,7

νοήματα, *animi cogitata* 98,29 νοήματα, *animi* 37,36 νοήματα, *sententia* 72,28. *sic* νόημα αὐτῷ 156,17 νοήματα ἐκφέρειν 168,6 νόημα ἰκμάλον 168,33

νοήσις, *sententia* 162,7,18. 178,47

νομίζειν, *vite colere* 180,34

νόμος ἀοιδῆς 171,20

νουμηνία, *calendæ* 36,22

νοῦς & διάνοια *pro eodem, id est sententia* 8,13. *sic* νοῦν τινα ἔχειν, *habere aliquam sententiam* 32,10

ὁ νοῦς τῶν δικαίων ὅδε 156,40

νυκτιλαμπὴς δῶμα 32,25

νυμφόληπτος γλῶσσαι 128,15. 167,8

τὸ δ' νῦν ἔχον, *nunc autem* 64,32

Ξ

Ξ *profertur per* κ & σ 12,34. & 13,8

ξενίας *actio* 116,24

ξενικὸν γράπτυμα 121,10

ξένα ἀκούσματα 120,3 ξένον φαίνεται τὸ πόδ 161,20 ὁδὸ ξένης, *in peregrino solo* 144,41

ξενοπρεπεῖς ὀνομασίαι 184,28

ξενοφοβεῖν 173,16

ξύμμοι λάβεσθε (*pro* ξυλλάβεσθέ μοι) τῶ μόθου 128,8. 166,49

τὸ ξύμπαν εἰπεῖν 136,33

O

O *litteræ sonus* 12,30

ὀγκώδης Θ βαρυκὴ κατασκευὴ 115,2

ὁδηγοῖς χρησάμενος τέχναις 124,44

ὁδὸς *omissum & subintelligend.* 125,11 ὁδῷ τὸ θεᾶμα χωρεῖ 5,43 καθ' ὁδὸν χωρεῖ ὁ λόγος 9,23

οἰδαίνεται καὶ δίκην χόλω 59,8

οἰκείους ἑαυτῷ καθίσαι, *familiares sibi facit, conciliat sibi* 87,16 οἰκείως διακείμενος πρὸς - *familiaris* 102,32,41

οἰκείωμα πόλεως 42,40: *haud scio an pro* οἰκοδομήματα, *vt supra* 33,34

οἰκῆες *pro* οἰκέται 32,4

οἴκημα, *cubiculum* 3,44

οἰκισμοὶ ἐθνῶν 131,44

ὠκονόμηται, *instituta est* 89,20 ὠκονομῆσθαι, *disposituum esse* 141,47 ὠκονομημένος ἅτω, *sic dispos.* 109,4,20

οἰκονομία, *disponendi ratio* 72,25 οἰκονομία θεαματικὴ 95,41 οἰκονομία *in rerum loco quid* 194,35 οἰκονομίας *artificium non vbique assecutus Thucydides* 153,31

τὸ οἰκονομικὸν, *dispositio* 140,9 οἰκονομικὴ ἀρετὴ 70,1

οἰκοφθερημένη ὑπὸ λοιμοῦ 143,2

οἰκτίζεσθαι, *miserationem commouere* 72,37

οἶομαι & οἶμαι 22,6,21: & 28,7,17. 87,35,37

οἷ ὡς - 86,17

οἷος *cum verbo infin.* 190,40

ὀλίγον ὕστερον 11,29 ὀλίγῳ θεύτερον 124,33,39 ὀλίγου δεῖν, *pro* σχεδὸν 168,12 ὀλίγου, *ferme* 99,44

ὀλιγοσώδεσμος σωθῆσαι 22,41

ὀλιγώρας ἔχειν, *negligere* 38,11

ὀλισθάνειν, *illabi* 25,4

τὸ ὅλον, *in summa* 11,16 ὅλῳ καὶ παντὶ παυπαλέπεσθαι 191,11 ὅλῳ καὶ παντὶ χρεῖσθαι 176,42

ὁλοχερὴς λογισμὸς *opposs.* τῷ ἀκριβεῖ 114,5

ὁλοφυρόμενοι ἡμᾶς 182,11 ὁλοφυρθεὶς τοῖς αὐτῶ κακοῖς 160,35

ὁλόφυρσις *pro* ὑπολοφύρεσθαι 134,11

Ὀλυμπιάσι, *in Olympicis ludis* 41,12. *rectius* Ὀλυμπιάσι 91,47

ὅμηρος δοιῶν 35,22

εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν πολλοῖς 131,41

ὅμιλος, *cœtus, multitudo* 47,19

ὁμογνώμονας αὐτῷ γνῶσθαι 48,44

ὁμοιοδὴς ἐν λόγοις 130,32

ὁμοειδὲς τῷ χηματισμῷ 132,25

ὁμοιδία τῷ λόγων, μιμήσεως ἢ μιμήσεως γνῶσις 114,30 ὁμοιδίαν διαλαμβάνεσθαι 95,41

ὁμοζυγία *in compos.* 28,46 ὁμοζυγίαν φυλάττειν 194,11

ὁμοιογνῶσις ἀρεταί 130,30

ὁμοιοσχεδεῖς χηματισμοὶ 70,25 ὁμοιοσχὴς μίξις 31,23

ὁμοιοχήμονες τελεσθοὶ 31,20

ὁμοιόπτωτα 10,46

ὁμοιόχρονα 10,47

ὁμοκλήσασκε, *increpuit* 56,6

ὁμολογεῖ μίξας αὐτὰς, *fatetur se illas miscuisse* 47,8 ὁμολογημένοις ἐν χροί 57,7

ὁμολογούμενος αὐτὸς αὑτῷ, 114,31. *secum consentiēs. sic* ὁμολογούμενα τοῖς τεθραμμένοις 188,25

ὁμομήτριοι ἀδελφοί, *vter. fr.* 89,21

ὁμοπάτριοι ἀδελφοί 89,21

ὅμοροι Λακεδαιμονίοις 93,25

ὁμόσε τοῖς ἐχθροῖς ἰέναι 159,8

ὁμόσκευοι τοῖς ὁμοπάτροις 47,42

ὁμότονος συλλαβή 10,19,46

ὁμῶ, *circiter* 130,7

ὁμοφρονεῖν νοήμασι 37,36

ὁμόφωνοι λέξεις 10,21

ὁμφαὶ θεῶν 23,14

ὁμφηγὸν ἄστεος θυόεντα 23,8

ὁμωνύμων τεθραμματεία, *tractatus de viris eodem nomine dictis* 112,31

ὀνδὲ ὄναρ εἶδον, *ne per somnium quidem viderunt* 5,29

ὀνειδίζειν στρατηγοῖς τεθάξεις ἀδίκους, *exprobrare* 132,20. *sic* 55,1

ὀνηροπόλος *consuluit* 55,8

ὀνόματος Θ δόξης ἀξιωθείς 5,26,33 ἐξ ὀνομάζ συγκείμενος ἄνθρωπος 185,13 μετ' ὀνόματος εὐτρεπεῖς 152,29 μετ' ὀνομάζ καλῶν 155,36

ὀνομαϊκὰ 2,13 ὀνομαϊκὰ μέρεα 146,29 ὀνομαϊκὰ *an semper præponenda adiectivis* 6,27 ὀνομαϊκῶν πῶσις 10,47. 133,19. 147,38 ὀνομαϊκῶς ἐκφέρειν ῥηματικὰ 133,14 ὀνομαϊκῶς χηματίζειν ῥηματικὰ μέρεα 134,5,10

ὀνομασία, *nomenclatura* 28,31 ὅτι τὸ σεμνότερον Θ ποιητικώτερον ἐκβιάζειν τῷ ὀνομασίαν 197,17

ὀνομαστικὴ λέξις *pro* ὀνοματικὴ 133,43. *sic* ὀνομαστικὰ *pro* ὀνοματικὰ 134,16

ὀνομαστικῶς *pro* ὀνομαπικῶς 133,14. 134,5,10 ὀνομαστικῶς ἐκφέρειν 147,33
εἰς ὄνυχα ἀκμέμακται, *ad unguem expressit: sentando* 171,14
ὀξὺς ἐνθυμηθῶναι 36,47 ὀξεῖς ὑπονοῆσαι 135,43
ἰξέως ἐπικεῖσθαι 148,34
ὁ παιδοὶ Ἀπόλλωνος 33,15
ὀπισθένιος *pro* ὀπισθήνιος 125,42, 44
ὅπου, *cum* 177,8 ὅπουγε, *cum* 5,22 ὅπως ἂν- 38,46
ἐράσεις, *visum, oculos* 193,37
ὀργανικὴ μοῦσα 9,43. & 10,11
ὠργιασμένος, *orgiis operatus* 4,19
ὀρέγειν χεῖρα, *manum porrigere* 38,
ὄρεστις *pro* ὀρέων 15,17 (15
ὀρθὴ πίστις 7,12 ὀρθὰ ῥήματα 6, 29: & 7,15 ὀρθὸν πλάσμα 4,41
ὀρθῶς & δικαίως 105,19
ὀρθοεπείας κανόνι χρῆσθαι Πλ. 179,31
ὅρκοισι πάτε ἐξυόμενοι θεοί, *dii qui tunc iurato fœderi adhibiti sunt testes & vindices* 154,11
ὡρμηκότες πρὸς τὸ πόλεμον 46,10.56, 40. *pro eodem* ὡρμημένους πρὸς τὸ πολεμεῖν 46,17 ὁπόσοι ὡρμήθησαν, *quo impulit* 43,47
ὁρμὴν λαβεῖν *pro* ὁρμᾶν 127,21 ὁρμὴν λάβοι εἰς- 166,13
ἔρημία & καταφυγή 97,38
ὅρος & κανών 164,22 ὅρον & κανόνα ἰδέαν 87,36
ὅσιον, *religiosum est* 167,43 ὅσιόν μοι καὶ θεμιτὸν, *licitum mihi & fas est* 145,23
ὅπου δυνατόν 145,47 ὅσα γ' οὗ ἐμοὶ δοκεῖ 109,1 ὅσα καὶ μὴ εἰδέναι 162,3
ὁπόθ- τε 7,10
ὅδεν ὅπα μή 4,7
ὁ τρωτὸν λαῶν δέχεσθαι 60,13
ὁτῳοῦν πτερόεν 125,44
ἡ ὁκ Ἀκπαίχσις τῶ Πλημμυρίς 134,9 ἀκεῖπαν μὴ, ὁκ ἔχαφα δὲ 8,8 οὐχὶ τὰ μὴ- αἰδ- 9,39 ὁ δ' ὅπ- ἀλλ' οὐδὲ- 126,2
ὁδή πω, *nequaquam* 56,18 οὐ μὴ [illegible] 9,5 ἐμοὶ γε *pro eodem* 9,7,8 ἐμοὶ ον- ἀλλὰ καὶ- *breuius per copulatiuas* τε- καὶ- *enuntiantur* 168,13
ἐμοὶ ὁποιῶ *pro* ὁδέν 45,32
ὁδὲν ὅτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον 5,33 οὐδὲν ἐλάττων, *nihilo minor* 82,27
οὐδεκα & ἀδελφῆς 89,47
ὑραιὸς, *palatum* 12,23,39
οὕτως, *sic demum* 109,14 τὰς θέσις οὕτω λεγομένας 34,43. *sic* τῶν χαμηλίων τε & ἡγρυθλίων οὕτως ὀνομαζομένων 35,4. *sic* 37,17
οὕτωσι, *pro* αὐτομάτως 32,21
ὀφείλοισι παρεῖναι 146,33 ὤφλεμὴ γενέσθαι 129,1
ὄχθον *Dionysius vocat quem Homerus* κόφον, *collem, clinum* 20,44: & 21,1,3
ὄχλησιν φέρειν ταῖς ἀκοαῖς 186,24
ὄχλος *pro* ὄχλησις 134,43
ὀχλήρως διαθῆσαι τὰς ἀκοὰς 172, 18
ὀχλικαὶ ἐμπύξεις, *congressus cum vulgo* 161,13
ὀχυρότερος & ὀχυρώτερος 159,11,15
ὀχυρώτατος τόπος 98,11
ὄψμαθία & ἀπροκαλία 62,30
ὀψοποιεῖσθαι 170,7

Π

π *littera vt proferatur* 13,13: & 24,3
παγετὸς χθονός 167,25
παίγνιον πέρας πλέμω 167,23
παιδεύειν τοὺς ἀκούοντας διαθέσεων 175,24
παιδαίνει τοὺς ἀκροωμένους ὁπόσα βούλεται 174,3 παιδαίνεσθαι, *affectus concitare* 84,23
πάθαι, τὰ παθήματα 58,46
πάθη, *affectus concitati* 72,8 πάθη *apud Lysiam molliora* 88,13
παῖδες ζωγράφων, *pro* οἱ ζωγράφοι 30,35. *sic* παῖδες ῥητόρων, *pro* οἱ ῥήτορες 23, 32 ἐκ παίδων, *a pueritia* 110,11
παιδαγωγὸς λόγος 191,12
πεπαιδευμένοι, *eruditi, docti* 38,32
παιδεύματος ἐλευθερίου μετεληφώς 80,39
μετὰ παιδιᾶς, *per lusum* 82,46. *eidem oppositum* σπουδῇ, *ibid.* 44
παιδιῶδες καθαρεῖ πόημα 86,15
τὰ παιδικὰ, *amasiæ* 36,9
παιδοτριβεῖσθαι, *liberos procr.* 40,10
παίζειν ὀνόμασι, *verbis ludere* 86,16
τὸ παλαιὸν, *olim* 145,17
πάλαισμα τῶ ἀκουόντων, *machinamentum ad superandos auditores* 48, 34
παλιμπλαγχθέντες 55,6
παλινάχρεπον, *reuocabile* 50,32
παλινῳδία *Socratis de amore* 167, 11
παμπληθῆ, *permulta* 14,37.91,9
παμφορωτέρα χώρα 189,12
διὰ παντὸς πᾶσαν παντὸς προθυμίαν πεφάδεται ἔχειν 181,28 ἐκ παντὸς, *omnibus modis* 94,45.95,15.99,17
παιδαγωγὸς ἀγρεφὰ 23,16
Παυσρόσιον, *Pandrosiades* 113,41
παγκρατιαστικώτερος μᾶλλον ἢ δικανικώτερος, *palæstræ quam pugnæ magis accommodatus* 74,31
ὑπαιτιελῶς 99,11
παιδαγωγῶς ἐξημάρτηκεν 194,17
παράλληλα 2,8,21 παρὰ πολὺ πεπερεῖν 98,39 παρὰ τόπον, *loco non suo* 159,3 παρὰ τὸ, *pro* διὰ τὸ- 112,27. *sic* παρ' ὃ, *quamobrem* 29,11.64,22
παρ' ὐδὲν ἕτερον, *ob nullam aliam causam* 157,47
παραβάλλειν, *conferre, compar.* 145,5 παραβολαὶ *quæ vitiosæ* 132,27
παραβάλλειν, *præcipere* 89,3
παράγγελμα, *præceptum* 115,15
παράγειν, *præterire* 161,46
παραγράφειν, *perscribere* 130,8 παραγράφεσθαι πὼ κλῆσιν 109,10
παράδειγμα, *documentum* 67,39 παράδειγμα, *exemplar* 82,27 παραδείγματος ἕνεκα, *exempli gratia* 15, 30 παραδείγμασι χρώμενος ἀνθρώσιτηλικοῖς 127,5
παραδεθεὶς σιωπῇ & λήθῃ 129,2
παραδηλεῖσθαι ἑτέρᾳ μεταξὺ- 142,29
παράθεσις τῶν γραμμῶν 14,10: & 24, 30 παράθεσις τῶν φωνηέντων 25, 20 παράθεσις γραμμῶν *quæ* 186, 10 παράθεσιν συγκύψαι 10,42. *Eadem signif.* παρθήλοι φωνηέντων θέσις 94,46 παράθεσις *pro* προθέσις *seu* παράδοσις, *præceptiones* 133,1,5
παραθεωροῖν τῶν πα, *negligat* 111,15
παραπληξις & ὀργῆς 159,6
παρακαταθήκην ἐξομεν πὼ γλῶ 154, 30
παρακεκινδυνευμένη φάσις 128,31
παρακόπαδον *pro* παρακόπτας 103,3
παρακρουόμενος τὰς ὄψεις 167,41 παρακρούεται τῆς ὑπογραφῆς, *decipitur inscriptionum titulis* 104, 17
παράλλαξις, *mutatio* 13,37
παρθήλοι φωνηέντων θέσις 94,46
παράλογοι σωίζονται αὐτῆς αἱ συμφοραί 159,20
παραλυπεῖν 20,30
παρανεγκάσαι 86,5
παρανοίγειν τὸ πρᾶγμα 63,5
παρατήσειν, *obtingere, accid.* 103,5
παραπληρώματα τῶν ὀνομάτων 186,40 παράπλήρωμα λέξεως 7,20 παραπληρώμασι λέξεων χρῆσις 95,16
παραπλήσιαι τὴν ἀριθμόν 149,8
παραπρεσβεία, *falsa legatio* 76,6
παράσημον, *signum, nota* 193,24 παράσημοι λέξεις 62,16
παρασκευὴ εἰς τοῦτο παρεσκευασμένος πολλῶ 131,40 παρασκευαὶ *in narrationibus* 109,20
παράσημα τῆς ψυχῆς ἀποδεκνύμενος 177, 12
παρατηρεῖν ἵνα λέγηται 195,42 παρατήρημα, *observatio* 136,45. 171,24
παραθέχειν, *cursim prætervire* 38,31
παρατυχὸν *pro* παραχρῆμα 150,11
παραυξηθεὶς προθήκαις 13,43
παραφέρειν, *afferre in med.* 126,34
παρατυγχάνειν, *observare* 30,15
παρακεχώρηκεν αὐτῷ τὸ πο- 185,22
παρεκτείνειν, *pertingere* 138,35.139, 2 παρεκτείνας τὴ- *extendens ad* 142,4
παρελάσαι, *superare* 17,45.112,39
παρέλκειν, *adsciscit* 145,13
παρεμβαλεῖν ἕτερον 168,34
παρεμβολὴ τῶν μεταξὺ προγμάτων 136,13 παρεμβολὴ γραμμάτων 186,15
παρεμπώσεις ἀθυμημάτων 147,44 παρεμπάσεις γνωμῶν *apud Thu-*

cyd: crebra 133,25 παρεμπλώσας ἐν ταῖς διανοήμασι & νοήμασι 136,3
παρεμφαλικὰ ῥήματα 6,29
παρ..ῦ τοῦτο *quid* 134,2
παρεξετάζων ἑπτὰ ἔτεσι 185,26
παρῆρχεν πιθανὴ ἑπτὰ ἀρχὰς γραφῆς 120,38
ἐν παρέρχομαι ἐρρίπτην 54,7,27
παρέρχεσθαι ἰδεῖν 180,21
παρελθὼν εἰς ἀνθρώπους 38,3,5
παρέχεσθαι μάρτυρα, *prof. test.* 123,32. *sic* παρέξομαι τὰς ἀποδείξεις 133,5
προσέχεσθαι, *proferre* 109,19.120,24 προσεχόμενος μάρτυρας 170,22 προσεχόμενος τὰς ἐκείνου λέξεις 124,33
παρευδοκιμεῖν τῷ προτέρῳ 69,42
παρηδύνην 191,29
Παρθένια *Pindari* 187,4
παρθενωπὰ ὀνόματα 26,7
οἱ παριόντες ἐνταῦθα, *qui huc ad dicendum accedunt* 100,10,43
πάρισα κῶλα 8,23 παρίσων *exempla* 99,34,37
παρισταῖν τὰ τέλη τοῖς τεσσι 179,16
παρισάνειν τοῖς - *representare* 112,40
ἐν ἴσῳ παρίστασθαι, *iuxta se statuere* 90,10 παρίσταμαι, *in mentem venio* 121,17
παρισώσεις & παρομοιώσεις 86,9.99,18 παρισώσεις & παρομοιώσεις *exemplum* 99,23,34,38 παρισώσεων *exempla ex Thucyd.* 136,35
ἐπαρῴνουν ἤδη 170,5 πάροινομένους ὑποδύσεσιν 170,17
παρομοίων *exempla ex Thucyd.* 136,35
παρομοιώσεις & παρισώσεις 95,5
πάρεσκευασμένος ἅπασι 147,21
πάρορμαν τοῖς ἀκούουσι 47,10
παῤῥησία τοῦ πάντων, ἐκ ἀεὶ τοῖς πολλοῖς 176,36
παρωδικὰ μέλη 195,19
πᾶς ὅτιν ἐν τοῖς - *totus est in* 111,46 μετὰ πάσης ἀληθείας, *verissime* 161,9
πάσονα, *pro* παχύτερα 5,11
πάσσαλος ἀνέμων 14,37 πάσσαλος ὑδάτων 15,15
πάτερα τοῖς πάτε 182,40
πατρικὸς ἐχθρός 91,11 πατρικῶς: *ut* μητρικῶς παραμυθεῖσθαι 51,43
πατρῷοι θεοί 154,11 πατρῴας ἑστίας 4,25
παυθᾶν *pro* παυσῆ 156,5
παῦρα ἀλλὰ μάλα λιγέως 67,17
παχύτητος καὶ ἀδρομερείας μιγνύμενα 179,42
πέδονδε, *in planitiem* 21,21
πεζικαὶ μάχαι 142,25
πεπίθασι Λακεδαιμονίοις 156,35 πεπιθέναι αὐτῷ 182,7
ἡ πειθὼ τῶν λόγων 3,15 πειθὼ & ἀφροδίτην ἔχειν ταύτην 87,42
ἐκ Πειραιῶς, *e Piraeo* 92,39.93,5
Πελασγικὸς 116,28. *suspecta vox. sed incertum* εἰρωνικὸς *ne legendum an* Πελαϊκὸς.
πελαστικὴ λέξις & πλατεῖα 84,25
πελασγοί 122,35,39
πεντάχρονος ῥυθμός 30,6
πέρα τῶν τειῶν πόνων 10,5 πέρα τοῦ δικαιικοῦ ὄντες 103,37 πέρα τοῦ δέοντος 98,21 πέρα τῶν χρησίμων ἐπεμηκύνων 95,17 πέρα τοῦ μετρίου 176,42 πέρα δρόμου 196,5
περαίνειν, *perficere dicendo* 48,41 περαίνειν ἑτέραν ὑπόθεσιν 48,18 περαίνεσθαι, *perfici* 46,22
περαιτέρω προβαίνειν 5,25 περαιτέρω τοῦ δέοντος προβ. 153,2
Περγασῆθεν, *e pago seu municipio Pergasensi, in Attica* 122,33
περὶ πάντων, *supra omnes, seu praeomnibus* 49,12
περιαιρεῖν, *detrahere* 86,17 περιαιρεῖσθαι αὐτῶν, *sibi detrahere* 93,11
περιηρημένοι χρήματα 176,29
περιάπτειν τῇ πόλει τὰς αἰτίας, *urbi causas attribuere* 129,22
περιδεῶς, *pauide* 149,46
περίεργο. & φορτικὴ λόγοι 86,7 περιέργως & περιττῶς ἐκφέρεται 150,25
περιεργία ὀνομάζει *qualis in Demosthene reprehenditur ab Aeschine; & quam recte* 197,3
περιεργία *vulgo pro* πλυνοεργμοσύνη *usurpatur* 197,7
περιέρχεσθαι, *quaerere* 57,27
ἐκ περιεζόμασι ἀσκεῖν 112,26
περιιδεῖν αὐτὸν στρηνιῶντα 105,37
περιιέναι τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς αἰτιδίκους, *causam suis in aduersarios transferre* 89,5 περιέκειτο εἰς τὸν αὐτὸν 150,26
περιλογισμοὺς, *vox apud Thucyd. glossematica & obsc.* 133,38. *Quidam libri habent* ἐπιλογισμούς.
περίοδος ex fere *significatione qua vulgo* κῶλον 25,29,38
ἐκ περιόδου φανερός 26,16
περιορᾶν αὐτοὺς ἐμπίπλοντας 43,25
περιουσία, *beatissima rerum verborumq; copia* 72,29 περιουσίαν ἔχειν, *copiam hab.* 24,47 περιουσίαν δυνάμεως ἐνδείξασθαι, 83,25 εἰς περιουσίαν περαίνειν 176,6 ἀπὸ περιουσίας χρωμένος αὐτῇ 156,23 ἐκ περιουσίας λέγεσθαι 64,1
περὶς περίπαν πορεύεσθαι 128,4.166,44
περιποιανημία μέρα 194,10
περιποιεῖσθαι, *acquirere sibi* 94,31
περιῤῥέεσθαι τοῖς νοήμασι 173,45 περιεῤῥύη ἐς τὴν θάλατταν, *defluxit* 134,2
περίσκεπτος χῶρος 32,8
περισσάμενοι συλλαβάς 10,8
περισπασμὸς, *circumflexio* 10,21
περισσύδασον γίνεσθαι 42,1 περισσύδασον εἶη 42,36
περίχυσις ὀνομάτων 150,51
περιτεπρευται τοῖς ὀνόμασι 176,40
περιττὸς, δῆθος, & δαιμόνιος, *pro eodem* 17,45,44
περιττολογία 127,20
περιτυχόμενα τάττω 170,32. 171,2
ἐκ περιφανείας ἐρεῖσθαι 22,24: & 25,46
περιφανῶς ψεύδεσθαι 197,9
περιφερόσεις ἀπρόκαλοι 127,24
περιωπὴ, *vox apud Thucyd. glossematica & obscura* 133,38
πέρος *Dionysio qui Homero* λᾶας 20,44. *pro eodem* πέρα 21,4
πέρσεως χῆμα ἴδιον 196,14
πεφυλαγμένως, *caute* 13,5
πηκτίδες, *instrum. musicum* 37,22
πικρὰς ἐμοὶ ἔχει, *animis aduersus me exasperari* 183,18
πικραίνειν τῷ ἀκοῇ 196,43 πικραίνειν τῷ διαλέκτῳ 196,36
πλεῖμενος κακοῖς 19,1
πῖνος & σωθήσεσθαι 26,18 ὁ πῖνος & ἀρχαιότυπος 127,17 πῖνος & χυνοῖς τῆς ἀρχαιότυπος 166,10 πῖνος τὸ ἀρχεῖον φυλάξασα 187,5 ὁ πῖνος *in austera compositione pro ornamento est* 22,43
πεπιωμένη λέξις 191,27
πίστεως συμπλοκὴ, *maxima & praecipua signa* 51,7 πίστις, *Probatio seu Confirmatio, oratoriae orationis pars* 63,1.64,33 πίστις ἔντεχνοι *argum. artif.* 88,2
πιστικὸν ἀθύμημα 112,39
πιστῶσαι δικὰ μαρτύρων 110,1 πιστεύσαι, *probare* 87,47
πλάζιαι πῶσαι 7,12
πλάσμα ἰσοσκελὲς 131,7 πλάσματα λέξεως τεῖα 184,21. *pro eodem* χαρακτῆρες *ibid.* 13
πλάσαι, *fictores* 115,16.194,44
Πλάταια & Πλαταιαὶ *pro eodem* 153,39,46 Πλαταιῶν *pro* Πλαταιέων 154,21 Πλαταιΐδα γῆν 154,12
ἐν πλάτει θεωρεῖσθαι 22,19. *sic* 27,43
πλατέως εἴρηται 174,36
πλατόμενος, *finges, commin.* 102,16
πλατύνειν, *dilatare* 114,36
πλείων τὸ μῆδος λόγος, *prolixior iusto* 156,45. *pro eodem* μακρότερος 163,25 περὶ πλείονος ἦν, *pluris fiebat* 164,19
πεπλεγμένη λέξις 152,25
τί πλέον ὅδε, *quid amplius est. quid potest amplius* 67,29 πλέον ἔδει τῷ λέγοντι 51,20
πλεονάζειν ἕν τινι, *frequentius aliquid usurpare* 136,36
πλεονασμὸς τῆς φωνῆς, *redundantia, nimius usus fig.* 99,19
πλεονεξία τὸ αἰτιδίκως, *potentia, potior conditio* 87,16
πληθύει ῥητορικὴ, *plena est o. r.* 144,1
πληθυντικὰ ἀπὸ ἑνικῶν 134,35
πλὴν ὅτι, *nisi quod* 13,24
πλοκαὶ χαμαιδιμοῦ στεφανεῖς 150,47
πλουσία πηγὴ, *uber fons* 153,9
πλουσίως *pro* πλατέως 186,8
πλῆθος ὀνομάτων ἐπιδεκτικὸν 166,17
πνεῦμα ἔχουσα λέξις 175,10 εἰς πῆμα

εἰς πῖμα τ̃ δῆμον ἄγειν 122,30
πόθεν εἰρ; 175,5
ποιεῖν, *prosin condere* 22,3 ποιεῖ φαῦλον ποιεῖσθαι *floccifacere* 37,31 πεποιημένα ὀνόματα 3,22. & 28,32 πεποιημένα καὶ ξένα ὀνόματα ζητεῖν 127,25 πεποιημένα λέγειν 148,13
ποίημα & γλύμμα ψυχῆς 1,7 ποιήματα, *carmenis versus* 3,5
ποιητὴς λόγων κράτιστος 83,1 ποιητὴς ἰδίων ὀνομάτων. 69,18
ποιητικὸς ἐν τοῖς ὀνόμασι 69,25 ποιητικὴ κατασκευὴ λέξεως 111,23 τὸ ποιητικὸν τῆς ὀνομασίας 148,5 τὸ ποιητικὸν διώκειν μᾶλλον ἢ τὸ δημοτικόν, *affectat.* 86, 8 ποιητικώτερα μᾶλλον ἢ δημοτικώτερα 103,31. *oppos.* ἁπλῶς καὶ ἀφελές, *ibid.* 32
ποικίλλειν τοὺς λόγους 104,36 ποικίλλειν τὴν γραφὴν 131,2 ποικίλλεσθαι σχήμασί τε & φωνῇ 104,42 ποικιλλόμενος ἀνθεσι 23,1
ποικιλικὴ 2,30
ποικίλως λέγειν 67,43
τὸ πολεμεῖν *pro* ὁ πόλεμος 134,15
πολεμικὰ ἔργα, *res bellicae* 177,40
ὁ πολέμος *pro* οἱ πολέμιοι 134,33 τὰ πολέμια δρᾶσαι 85,35. 96,6 τὰ πολέμια κράτιστοι 98,13
πολεμοκέλαδος. *Bacchus* 16,21
Πολιάδος ὁ νεώς 113,41
πολιὸν χρῶμα μάθημα 65,40
ἡ πολιτείας ἀπαλλοτριοῦσθαι, *e republ. seu reip. consortio excludi* 109,42
πολιτικὴ ῥητορεία 69,12 πολιτικοὶ λόγοι 1,11. & 31,37. & *alibi passim.*
πολιτικοὶ ἀγῶνες 161,10
πολλὸν δεῖται, *multo pollentissimus* 55, 39
πολλοῦ ἐκείνων μέρος, *emulis illis exigua pars* 172,22
πολλοστῷ εἰπεῖν 67,43
πολίς ὅστις ἐν ζόφοις 132,21 πολὶς ὀνταῖς ῥητορικαῖς εἰσαγωγαῖς 73,15 πολὶς ἐν ἐμαυτῷ γιγνόμενος, *re penitus apud me perpensa* 120,14 τ̃ πολλῶν τις, *vulgaris quispiam homo, aliquis e vulgo* 120,12 πολὺ ἂν ἔργον εἴη 91,27 πολὺ κάλλιον 42,18 πολὺ πλείους 27,12 πολὺ πλείω 114,23 πολὺ ἀμείνων αὐτὸς αὑτοῦ 132,25 πολλά γε καὶ δεῖ 175,24. 178,29. 193,42. 195,25 πολλῷ αἰσχιον καὶ ὀνειδιστότερον 42,2 πολλῷ μείζονα & κρείττονα 95,42 πολλῷ μᾶλλον 42,6,8 πολλῷ μᾶλλον ζηλωτότεροι 95,26
πολύδακρυς, *celeber, freq.* 23,8
τὸ πολυειδὲς τῆς ἰδέας 133,33. 148,6 πολυειδῶς γράφειν 31,17
πολυκοιρανίη, οὐκ ἀγαθόν 56,12
πολυμαθείας ἔρανος 68,27
πολύμορφος γραφή 131,44
πολύπλοκοι νοήσεις 162,6,18 πολύπλοκα γράμματα 153,34 πολύπλοκα, *inter figur. Thuc.* 133,26. 136,22 πολύπλοκα & δισυλλόγιστα 147,45 πολυπλόκως πεπλεγμένη 162,43
πολύσκοπος ἀκρίβεια 167,20
πολυσχιδὲς 69,42
πολυτροπία ἡ ἐν μιμήσεσι 133,40
πολυφωνότατος ποιητὴς Ὅμηρος 15,3
πολυωφελέστερον 161,27
πομπικὰ ὅπλα 183,33
πομπικὸς λόγος 71,3,16 πομπικὴ λέξις 70,24 πομπικὴ & ἀξιωματικὴ λέξις 146,42 πομπικὴ σεμνότης 94, 42
ποτήρως διακείμενος 169,35
πόροι, *seu catamisthi* 43,19
ὁ πόρρω διυθράμβων φθέγγομαι 128,
πότερα, *utrum* 178,40 (16
Ποτιδαία & Ποτίδαια 141,15,26
προαφαύω, *admouet* 179,20
πραγματικὸς τόπος 1,15. 132,26 πραγματικὸς τόπος 114,34 τὸ πραγματικὸν μέρος 146,19 πραγματικοῦ πίνακα θεωρήματα 98,39 πραγματικὸς & τὰ partes quae 194,34 πραγματικοῦ μέρος partes duae 153,4 πραγματικὸς χαρακτὴρ 132,17 πραγματικὸς Λυσίου χαρακτήρ 86,27 πραγματικὴ ἰδέα 130,11 πραγματικὴ πραγμάτων αἵρεσις 139,3 πραγματικαὶ ἀρεταί 126,29. 137,9 ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία 96,2
ὁ πολλὰ πραγματευδείτης, *non magno negotio* 30,44
πραεῖαι ἁρμονίαι 27,27. *sic* 15,7
πρακτικὰ βίου θεωρήματα 95,37
πρᾶτοι φέρεσθαι 187,41
πρᾶξαι & ποιεῖν ὅ τι βούλεται 197,35
πρᾶξαι, *exigit* 91,22
πρέπον τί 20,25
πρεσβευσία, *seu* (*vt quid cod. hab.*) πρέσβευσις, *vox apud Thuc. poetica* 133,29
πρεσβύτερος καὶ κωλιώτερος, *antiquior & potior* 65,31. *sic* 47,16
πρίν γε δὴ ἔρξαν 149,50 πρὶν κατασκεύασαι. *potius quam c.* 181,19
πρόαιρεσις ζώντων ἐσμὸν τι, *hoc secuti sunt institutum* 164,29
προαφωνεῖν ὅπως - 35,37
προβεβλημένα 64,24
προβέβλησθαι, *praestare* 59,43 προβέβληται, *abiiciunt* 153,20 τὸ προβλημα ἐπίστασθαι, *scire rem quae ad disceptandum est proposita* 63,4
προβολὴ τῆς Μιλίων 155,7
πρόγονοι, *progenies* 102,11. 110,21
προγραφεῖσις ἡμῖν φράσις 170,1
προδιαβολὴν 61,29 προδιαβολεῖς 87,14
προδοικεῖσθαι 55,3. 61,19,47. 62,3 προδοίκησις τῶν παντὸς ἀγῶνος 63,17
πρόδομος 32,6
προεκδεδωκὼς τὰ ζητικά 121,38. *sic* 122,15
προέκθεσις τοῦ χαρακτῆρος 27,2
προεξαιρεῖσθαι ναυσί π. 149,8
προεξηπατῆσθαι 62,40
προενδοκιμοῦντες 39,9
προέχειν, *praecellere* 130,22 προέχων χρόνοις ἐκείνῳ 83,29
πρόθεσις, *propositio oratoriae orationis pars* 87,21 ἡ πρόθεσις ἐμοὶ γέγονεν, *propositum mihi fuit, propositum a me fuit* 184,1
προθυμικὰ μέσα, *prop.* 133,21. 147,40
Προικοννήσιος 138,32. *Pro eodē* Προικοννήσιος 146,45, *dupl. vv.*
προκατασκευάσαι τὸν λόγον 38,18
προκαλεῖσθαι εἰς διαλογάς, *ad litis compositionem inuitare* 89,8 προκαλεμίζειν ἐμαυτῷ 107,29 προκαλεῖσθαι τοὺς δημότας, *pronocare seu appellare ad iudicium* 109,44
προκάμινοι δίκαιοι 135,18
προκαταμαρτύρειν τοῖς 36,11
προκατασκευάζεσθαί τινα πρὸς τὴν δικαστῶν προαίρεσιν 109,6
προκατασκευὴ *in oratione* 104,34
προκατασκευὴ *in narrationibus* 1.9.10 προκατασκευὴ *ante confirmationem* 62,4 προκατασκευῆς χρεία 86,39
προκατάστασις *orationis* 42,11
προκαταχρῆσθαι τοῖς κ. 63,7
προμηθὴς μέλλησις 136,43
προνοεῖν τὸ δικαίῳ 156,3
πρόνοιαν τ̃ καλῶς ποιεῖσθαι πλείονα 157, 20 πρόνοιαν ἔχειν τῶν 195,34
προορώμενοι τὸ μέλλον 44,40
προπάτορες 36,2
προπροκυλινδόμενος βίος 14,21
ἐκ προῤῥήσεως πολεμῆσαι, *bello indicto impugnare* 108,28. 163,8
πρὸς ἀληθιανῆ ῥητρεύειν 64,8 πρὸς ἐμὲ τούτων ἕν) οὐδέν, *nihil horum ad me attinere* 172,4 πρὸς ὑμᾶς, *prō ὑμῖν* 90,3 πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, *praeter alia multa* 121,35
προσάγεσθαι, *adiungere sibi* 99,42
προσαγόρευμα, *compellatio* 38,8
προσαγόρευσις, *compellatio, in exordio orationis* 29,45
προσαγορεύειν τῇ ἀκροάσει 145,36
προσαναπαύομαι τῇ λ. 187,34
προσαπαίσασθαι ἄφροις τοῖς ὀδοῦσι, *impingi summis dentibus* 24,3
προσαντες, *arduum, difficile* 101,13
προσαπαιτεῖν 190,45
προσάπτειν θεοῖς ὕψος ἀξίωμ. 167,43. *pro eodem* προσιάπτειν 129,22
προσδιαζειν τῷ πλῆ 36,29
προσβοηθεῖν τοῖς - 144,25
προσβολαὶ *in pugna nauali* 149,22
προσδιαφθείρειν & πλὴν π. 178,29
προσδοκίαν ἐμποιεῖν ὠφελείας 100,26
προσεκποιεῖν ποιεῖν τοὺς ἀκρ. 89,16
προσεπιδοῦναι, *addere* 139,9
προσεφανίζεσθαι 8,20 (et 114,28
προσηλυθότας τῷ Δημοσθενικῷ χαρακτῆρι ἔχειν, *aures praebere* 120,13 τούτῳ μοι προσέχετε τ̃ νοῦν 44,38
προσηνρεία, *salsit. nomē* 135,7 προσηρμοκὰ δίκρηται ἀπὸ τ̃ ὀνομαστικῶν 2,13
προσῆκον, *cum par sit* 101,7
προσημαίνειν, *praesignif.* 113,45

τὸ προθεσπιζόμενον 181,20,29 οἱ προθέσπιζοντες 182,40 εἰς τὸ προθέσπιζον αὐτοῖς προκόπτοντες μηδὲν, *nil sibi proficientes* 101,5
προιὼν τῆς δήμου προεῖδον τῶν 45,25 τὰ προκείμενα, *proiecta, reditus* 91,15
προκίνδυνα τῆς ἀκοαῖς, *aures offendere* 11,1.95,7.99,20
πρόκαιρος πρῶτος 42,19
προκαλεῖσθαι *pro* προκαλεῖσθαι 109,9
προκαταπτεύσαι 7,33
προκαταρρέφεσθαι βίᾳ 99,42
προκατηρρεῖν, *tribuere* 86,14
προκρούματα ὀνομάτων 51,11 προκρούματα, *offensiones* 170,2 προκρούματα ἀσφαλῶν προσκαλεῖσθαι 55,16
προκρίμασιν τῆς ζεύγμασι 149,12
προόδον ποιεῖν, *ad dicendum accedere* 27,8,15
προσοικειῶσθαι, *familiarem sibi facere* 42,22
προσεύρουν, *permeiebant* 170,8
προσπέμπω αὐτῆς, *mitto ad eum* 103,12
προσπεῖσις Ἑρμωνίαι, *congr.* 187,24
προσπολεμῆσαι φοβερός 190,7
προστάτης τὸ δήμου 176,9. *iidem* δημαγωγοί 175,35
προσπίπτειν τοῖς ἰχθύσι 182,46 προσπίπτειν τούτῳ, *assentiri* 112,29
προσρίζεται αὐτῆς ἑαυτῶν 185,8
προσυλακτεῖσθαι 137,38
προσυσῆσαι 61,29
προσφέρεσθαι τῇ - *inuehi* 53,20 προσενεχθῶσι ὁμιλῆσαι 38,41
προσφοιτᾶν, *itare ad aliquem, sectari, vt discip. mag.* 57,18
πρόσφορα τοῖς ὑποκειμένοις 60,38
προσφόρως μεταχειρίσασθαι 37,20
προσφυῆ τοῖς προσήκουσιν ὀνόμασι 131,5. *sic* 133,17 προσφυεστάτοις ὀνόμασιν ὠνόμασαι 149,2
προσωθεῖν, *compellare, salutare* 37, 43. & 38,7 προσφωνηματικῶν λόγων μέθοδος 37,40
πρόσωπα ἁπλότητος 45,43 πρόσωπα τῆς ᾠδῆς 136,43.164,8
προσῳδίαι, *accentus* 20,6
προσῳδικοὶ *versus* 4,15
προσωπεῖον τηλαυγές 33,25
προσωποποιεῖ τὰ μετὰ ζῶντα 155,10
προσωποποιεῖσθαι τυραννεῖν 69,44
προτρέψαι, *obtinere* 52,37
προθυμήσασθαι τῆς πατρίδος εὐνομίας, *pro* προθυμήσασθαι τῷ ὕπαλον εὐνομίαν 135.6
ὁ προτοῦ χρόνος 154,36
προτροπὴ καὶ προδάκνησις 38,39. & 39,5
προυργιαίτερον 157,3
προυργιοῦσι 2,43
προφέρεσθαι, *proferre* 172,37.195,44
προχειρίζεσθαι, *depromere, decerpere* 115,20 προχειρίζεσθαι, *eligere seu deligere* 81,40. *sic* προχείρισαι 26,25.28,16.109,40.139,15
προχειρίσασθαι, *delectus est* 38,13
προχειρίσασθαι, *pro* προχειρίσασθαι, *propositum est* 34,44
πρύμναν χρόν 149,34
πρυτανεῖς προτίθησι πρὸ - 101,21
πρυτανεύειν τῷ εἰρωνίᾳ 34,14
πρωτεύοντας ἐν αὐτῆς 126,3
τὰ πρωτεῖα φέρεσθαι 27,40
ἐν πρώτοις, *in primis, praecipue* 156,32
πρῶτος, *primus, in temp. sign.* 120,4
πτίλα, *pinna* 30,36.194,5
πτῶσις τῶν ῥημάτων 7,15
Πυθοῖ, *in Pythicis ludis* 41,13
πτύκνωται τοῖς νοήμασι 83,22
ἐν πυρὶ ἠφανίσθαι, *perire* 48,25
πύστις τῶν προηγουμένων 150,50.151,5. 164,1
πωλοῖτο τούτου ἑνός, *hoc vno venderentur* 158,45

P

ῥ *quomodo proferatur* 12,42 ῥ *semiuocalium generosissima* 13,1
ῥάξαντες εἰς τὸ βόρβορον 170,35
ἐκ τῆς ῥάστα *facillime* 30,41. *idem* ἀπὸ τῆς ῥάστα 31,8
ῥηματικὴ λέξις 133,43 ῥηματικὰ μόρια 134,5.146,29 ῥηματικὸν, *verbum a recto suo themate deflexum* 23,45 ῥηματικὸν ὀνοματικῶς ἐκφέρειν 133,14
ῥῆσις συνεχὴς 155,12 ῥήσεις τῶν ἀποκριτικῶν, *responsionis verba, seu verba quibus respondentes vtuntur* 48,9
ῥητορικὴ εἰσαγωγή 69,24
ῥητορεύειν πρὸς ἀλήθειαν 64,8
ῥητορεῖαι, *rhetoricae orationes* 143,40 ῥητορείας εἶδος 122,12
ῥινῶν καὶ πρεύων τὰ - 147,31
ῥίζος οἷον 14,33 ῥίζης δηλωτικὸν γράμμα 11,46
ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὅτι 156,26
ῥοχθεῖ κῦμα πολ- 14,31
ῥυθμίζειν κῶλα 17,35
ῥυθμοποιὸς ᾠδή 95,1
ῥυθμὸς τῆς ᾠδῆς 32,20 ῥυθμὸς καὶ ποιὰ, ζωὴ τό 16,6 ῥυθμὸς *nascitur e partium orationis temporib.* 192,22 ῥυθμῶν διαφοραὶ 192,44 ῥυθμῶν *oratoriorum genera duo* 190,43 ῥυθμῶν δυνάμεις 186,32 ῥυθμῶν *obseruatio multum affert* 9,37 ῥυθμὸς ἀξιωματικός 11,33
ῥυπαίνειν τὴν ἀῤῥα 102,15
ῥύσις λέξεως 187,40 ἐν ῥύσει συνεχεῖ ὄντα 27,27
ῥώθωνες, *nares* 12,40. & 13,2
ἐπὶ ῥώμῃ σωφρονεῖν 184,3

Σ

σ *quomodo proferatur* 12,43 σ *insuaue sonum reddit; ac si pluries vsurpetur, vehementer offendit* 13,3 σ *rarius & cautius vsurpatum a veteribus; a quibusdam etiã plane in carminib. vitatum* 13,5 σ *non praeponitur duplici in vna eademq; syllaba* 25,13
σαλωνεῦσα φιλότης 26,32
σαφὰ, *oppos.* τοῖς ἰσχνοῖς 63,26
σαῦ, τὸ σίγμα 13,7
σαφὲς εἰκὸν σχῆμα προειδήλου 54,35
σαφῆ φάσκα, ἁπλᾶ 83,8
σαφῶς εἰδώς 81,36
σεβασικῶς δέχεσθαι πρὸς τὰ ἄῤῥα, *vinã veneraris* 125,37
στρωννύας τὰς ἐπὶ τῆς ἁρμονίας 185,19
στελὶς, *pagina libri* 18,25
συμβολία, *species* τῶν κώλων 9,14. 147,10 συμβολία Ισοκεφάτιος 103,31
συμβύτης προσώπου 38,30
τὸ συμβαινόμενον ἔχοισι ζῶσι 152,2 σεσυμασμένα, *obsignata* 89,34
σημεῖον, *documentum* 67,39 σημειώδης λέξις 131,18 σημειώδη ὀνόματα *fugienda* 94,37 σημειώσασθαι, *notare* 197,33
σίγα σίγα 10,16
σιγῆμεν ἄκρατε 128,14.167,7
Σιμωνίδαμβος 32,18
σῖος *pro* πῖος *seu* παῖος 153,19
Σιπυλὸς ἀπὸ Μαγνησίας 5,5
σεσίπηκαι τὸ Ισαῖον ὅλον 105,2
σιωπῇ ἦσο 52,15 σιωπῇ οἴχεσθαι 90,33. *Idem* σιγῇ.
σκευοθήκη, *armamentarium* 124,8
σκευωρία & φλυαρία 30,18 σκευωρίαν ὑπεφαίνουσα τεχνικὴ 138,47
σκηπτίπεσθαι *idem quod* διαρεῖσθαι 21,1,4
σκληραγωγῶν τὴν λέξιν 151,23
σκολιὰ, *inter figur. Thucyd.* 133,26. 136,22 σκολιὰ & διεσπασκολιδηκότος λέξις 150,20,47
σκόπει αὐτὸς πόθεν ἔξῃς 89,42
σκοτεινὸς περιφέρεσθαι 152,13
σκοπίζουσα τὴν ἐξήγησιν 152,25
σκότον παρέχουσα τῇ - 162,9
σκυβαλίζειν 80,44
σμαραγεῖ πόντος 14,33
σμερδαλέος ἐφαίνη 15,13
σολοικισμὸς *risum mouet* 19,3 σολοικισμῷ λαμβάνοντα φαντασίας 147,43.133,23
σολοικοφανεῖς σχηματισμοὶ 115,20 σολοικοφανεῖς σχηματισμῶν πλοκαί 150,48
Σοφόκλεα 8,31
σπαδονίζειν τὸν ἦχον, *spadonicum sonum reddere* 12,21
σπαδονισμοὺς ἦχων ποιῆσι 187,34
σπανίᾳ κρείττονος ὀνόματος, *melioris nominis inopia* 27,38
σπάνιος τεχνίτης 150,20
σπάνιον *pro* σπανιάκις 70,20
σπουδείων αὐλημάτων ἀκροώμενοι 176,47
σπουδάζειν ὑπὲρ τῶν καιρῶν 101,7 σπουδάζοντα τοῖς πράγμασι, τοῖς ὀνόμασι παίζειν, *in re seria ludere verbis* 86,16
σπουδὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς 81,16 σπουδὴν ἔχειν, *operam dare* 22,38 σπουδὴν ἐποιεῖτο *pro* ἐσπούδαζε 94,14 σπουδὴν, *studio & diligentia adhibita* 9,16 ἀπά-

9,16 ἀπάσῃ σπουδῇ φεύγειν 187,25 σπουδῇ, *seriostudio* 82,44 ἐν σπουδῇ, *inreseria* 99,1
σαθερὸς & εὐδιὸς ἀήρ 166,46
σὰπὸ σαθμὸς 26,15
σάσις λαμβάνειν ἐχυρὰς *in verborum compositione* 22,23
στιὸς χ' τὸ ἀπαγγελίαν 70,43.74,20
στέργειν πίτον 100,28 στέργειν τὸ τύχῳ 92,17 στέργειν ὅπῃ τοῖς παροῦσι 96,39
στερεὸν, *solidum, dicendi genus* 115,19
στήλη ἢ εἰρμὸς σαθεῖσα 124,4
στιβαρὰ λέξις 147,27
στίχοι *distincti libri* 141,16,23
οἱ ἀπὸ τ' σταῦ 5,31. *iidem* οἱ στοϊκοὶ 2, 12: & 5,24
στοιχεῖα φωνῆς 11,41 στοιχεῖα τ' λέξεως 2,9 στοιχεῖον, *de parte orationis oratoria* 86,44
στοιχώδη μόρια 146,29 στοιχώδεις δεκάμετρα 12.2
στόλος, *profectio* 67,26
στόμα Λιπαρὸν, *pro* εὐτραπία 85,19
σοχάζεσθαι τὸ χρόνου, *temporis rationem habere* 84,30 σοχάζεσθαι τὸ γλαφυρῶς λέγειν, μᾶλλον ἢ τὸ ἀφυῶς 94,46 ὃ σοχάζεται τῶν ὑγιαινόντων, *non spectare ea quæ sana sunt* 132,16
χ' σράγγαρεῖον 180,40
σράτευσις ὅπῃ τοῖς - 155,38
σρατήγημα λόγων 56,18
σρατηλάται φρόνιμοι 11,19
σρέφειν ἄνω & κάτω 147,30.194,24 σρεφόμενα λέγειν 50,26,40 σρεφόμενα λέγειν *Homerus docuit* 53,15. *idem* ἀνάσροφα λέγειν 52,47 σρεφομένοις χρῆσθαι λόγοις 51,10
σρογγύλεσθαι, *seu* σρογγυλλεσθαι, *rotundari* 12,24
σρογγυλίζειν τὰ ἰσήματα 85,44
σρογγύλη λέξις 7,45
σρογγύλως ἐκφέρειν 98,31
σροχὴ *navificis quid* 194,6
σρυφνὴ & τραχεῖα λέξις 25,4
σύγχυσις & ἀναχῦν, *effusio.* 14,12
σαμύλματα 64,22
συνήθεις ἑαυτῷ 167,3
συνηθμένοις ἐσὶ, *ignoscite* 155.2
συγγραφεῖς, *prosæ orationis scriptores* 69,35 συγγραφεῖς, *historici* 138,31
συγκαταβαίνειν εἰς αἵρεσιν ὅπῃ κῆ 156,12
συγκατακλιθῆναι 21,21
συγκαταλῦσαι τ' βίοτ' ἅμα τοῖς 94,33
συγκαταπίπλειν τῇ τύχαις 97,41
συγκαταφέρονται ἀλλήλαις 21,31
συγκεφαλαιούμενος τὰ ὠφελοῦντα μάχλα 142,32
συγκοπὴ πνεύματος 14,26 συγκοπὰ τῶν ἤχων 25,16
συγκορυφοῦν, *consummare* 140,26
σύγκρισις τῶν πάντων - 101,30 συγκριτικὸς *pro* συγκριτὸς 161,37
συγκεκροτημένη λέξις, *succincta elocutio* 173,46. 174,30. *ibidem* v. 33 *eadem signif.* τὰ κεκολλημένα σφίγξαι, & συρέψαι v. 40 & 44. συγκεκροτημένη & σωρευσμένη λέξις 176,39
συγκρούειν τὰς πόλεις ὠφελοῦς ἀλλήλας 96,23 συγκρῦσαι τὰ φωνήεντα 165,46
σύγκρουσις, *collisio* 70,25
συγκρύπτειν, *oculere* 11,20
συγκέχωσται 27,25
σύγχυσις τῶν σονδῶν 142,14
συγχωρεῖν ὠφελοῦς - *pacisci* 143,10. *idem* συμβιῶναι ὠφελοῦς - 142,42
συζυγία τῶν ὀνομάτων 4,9 συζυγίαν λαβεῖν ἐπίναν 7,11,36
συκοφαντεῖς τὸ ὠφελῆμα 178,4 συκοφαντεῖν πῶς διαίρεσιν 184,38 συκοφαντεῖν πάντα εἰωθότες 161,44 συκοφαντεῖας ὑπὸ τ' ὀρφανῶν 106,28
συλώμενα ἱερά 188,17
συλλαβαὶ τῶν γραμμάτων 195,11 χ' συλλαβὼν, *syllabarum* 195,15
συμπλῆξαι ἀλλήλοις 26,3
συμπεραίνεσθαι τῷ ἑξῆς 190,20
συμπήδην, *summatim* 91,1
σύλλογοι, *conventus, cœtus* 172,12
σύλλογος, *de paneg. conventu* 92,11
συλλογίσαι, *colligere* 68,25 συλλογίσασθαι, *in breuem summã colligere*, συγκεφαλαιῶσαι 183,46
συμβιῶναι ὠφελοῦς - *pacisci* 142,42
συμβαλεῖν, *coniectare, intelligere* 143, 20.161,29 συμβαλεῖσθαι & τῷ, *conferre* 5,18
σύμβασις, *conuentio, pact.* 135,31
συμβολαὶ, *collisiones* 186,14.190,32 συμβολαὶ τῶν φωνηέντων, *concursus vocalium* 187,26. *pro eodem* συγκρούσεις.
συμβόλαια γίνεται ὠφελοῦς - 102,26 συμβολαίων μικρῶν πρὸς γεγραμμένους λόγους, *de paruis negotiis seu controuersiis* 197,12
συμβολικῶς τὸ ὠφελῆμα δεῖξαι 192,7
συμμαχίαν φιλίας ὑπορρῆξαι 197,23 συμμαχικὸς πόλεμος 85,30
συμμεθαρμόζειν ταῖς ὑποθέσεσι τ' χαρακτῆρα 191,21
συμμεμελέτηται αὐτῷ ὁ χρόνος 40,42
συμμεῖξαι τοῖς καιροῖς 169,7 συμμεῖχθηναι ὠφελοῦς ἀνδρὸς πνεῦμα 190,40
συμμετρία & ἀσφάλεια 61,23
συμμετρεῖσθαι 10,31
συμπαιηγυεῖζειν 35,27
συμπεπειλημμένον τῇ ὠφελήματείᾳ 131, 46
συμπίπλειν τοῖς - *accidere* 40,37
συμπλέκειν τὰς πίστεις 44,47 συμπλέκειν τὰ οἰκεῖα δηλώσεις καταπεκευαῖς 58,3 συμπλοκὴ πλαγίων ἀγωνίων 46,27 συμπλοκὴ φωνηέντων, *cõiunctio seu collisio vocaliũ* 132,24 συμπλοκὴ, *copula, seu copulatiua coniunctiones* 168,14
συμπνεῦσαι, *conspirare* 124,18
συμπροφέρειν 43,3
συμφέρεται *pro* συμπεραίνει 189,7
συμφορητὸς ὄχλος 185,39
σύμφορόν ἐσὶν ἐπακοῦσαι αὐτῶν, *expedit audire ista* 47,19,24
συμφράδμονες, *consiliarii* 48,32. 54,11
συμφωνήμενα 190,23
σὺν *omissa* 142,45
συναγείρειν ἀγῶνα 92,7
συναγορεύειν ταῖς ὀπῃθυμίαις τ. δήμου 100, 18 συναγορεύειν βασιλεῖ π 46,13
συναλείφειν δύο συλλαβαῖς 24,20 συναλείφεται ἀλλήλοις 23,36 συναλείφεσθαι & συνηχεῖσθαι φύσιν ἔχοντα 186,21 συναλείφεσθαι ὑ πφυκότα σύμφωνα 190,16. *pro eodem ibid.* συμπλέκεσθαι, v. 20: & συμφωνεῖσθαι, v. 23.
συναλοιφὴ κεφαλαίου 23,23 συναλοιφὴν *per apostrophum* 29,17
ξυναμφότεραι, *ambæ simul* 149,20
συναναπαύεσθαι γυναικὶ 51,46
συναπαρτίζειν τοῖς στίχοις 31,18
συναπτεύειν τοῖς στόμ. 149,46
συναπτόμενα τύπις 172,8. *eadem* ἑπόμενα 171,41: & ἀκόλουθα 172,2
συναρμόττειν εἰκείως 8,41 συναρμόττειν ἁπτέον τοῖς ἑπτοις 187,21
συναρπάζεσθαι ἑαυτοῖς τ' ἰῶν 186,38
συνηρτῆσθαι, *coharere: de nauibus in conflictu manali* 149,26
συναρπάζειν τ' νῶν 22,35
συνασκεῖν 32,32.84,47 συνασκεῖν εἰς τοῖς πολέμοις 42,17
συναύξεται τοῖς σεφάνοις ἡ δέξα 42,46
ἀκόλουθος & συναφὴς 41,7
συνδεπικὰ μέλεα, *coniunct.* 133,20. 146,29.147,39.
συνδιεφθαρμένος ἡμῖν 172,43
τὰ συνεδρεύοντα αὐτοῖς 6,11. *sic* 15,1
συνεθισμένος φαίνεσθαι 148,36
συνήδη ὠφελοῦς τῶν χρημάτων 103,21 συνειδήσιν μιαίνειν 140,7
συνεβλήθη εἰς πλῦ Λιβικλῶ 124,31. *idẽ* συνεμβληθῆναι *ibid* 28
συνεκβέχειν τῷ τείχῳ 32,6
συνεκφορεῖ 25,13
συνελὼν εἰπεῖν 133,32 συνελόντι, *in summa* 39,32
συνεξεπατημένος αὐτῷ 45,37
συνεξισοῦν τῷ μεγέθει - 131,29
συνεπιπάσσεται τὸ τ' δήμου 45,36
συνεπιφέρειν πλῦ πίστιν 87,40
συνδεόμενα κόσμοις ὅπῃδήποτε 95,25
τὸ συνεὸν *habetur* ἀρχόν 136,44 τὸ συνεὸν ἔχειν πονηρὸν, *malum habere intellectum* 156,45
τὸ συνέχον, *causſa firmamentum* 52, 32
συνηδῶν *pro* συνηδέων 51,22
συνήκειν, *conuenire* 155,29
συνηχεῖσθαι 13,2
συνήθεις ὁμοίως ὠφελοῦς 185,23 συνηθικῆς ὑπηρεσίας ἔργα τεία 6,42
συνόντας εἰς λόγους, *pro* συνιόντας 155,8
συνίσασιν ἑαυτοῖς 43,15
συνίσασθαι τοῖς, *cõmendare alicui, laudare apud aliquem* 102,35 συνίσασθαι ὠφελοῦς - *coniungere se cum* 145,29
συνίσορες ἐσέ, *conscii estote* 154, 45

συνεδίνεσθαι 181,40
συνολισθάνουσιν ἀλλήλαις 21,31
συνώμοσᾶ ὑμῶν 154,16
συνομολογεῖν, *confiteri* 43,37
εἰς συνόψιν ἐλθεῖν 22,5 εἰς σύνοψιν ἀνθρωπίνου λογισμοῦ πίπτειν 139,14
σύνταγμα, *scriptum, comment.* 120, 18. 196,27
συντάξις *commentarii* 121,39. 122,14. *sic* 81,44 συντάξις τὰς ἐμὰς, *tractatus a me compositos* 125,33 σύνταξις ἱστορικὴ, *historia aliqua de re composita* 126,20 σύνταξις φιλόσοφος, *philosophici commentarii* 81,22 τὰς συντάξις ἐκπολεῖν 27,12
συντεθάστην πρὸς ἀφέλειαν 109,3 συντεθάξοισι πρὸς γνώμην 111,18
συντίθεν λόγον 126,26 συντίθεσθαι, *componere, conscrib.* 5,10 συντεθέμενοι ἔργα αἰῶνια 194,28 συντεθέμενοι λόγους δικαίους 164,28 συντεταξάμενοι τὰς τέχνας 89,3
συντείνειν τῇ νοῦ 164,37 τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ πρᾶγμα, *quae ad rem faciunt* 124,16
συντέλεια, *contributio* 33,11 εἰς συντέλειαν κόσμου τῶν χάριν 34,37
συντίθεσθαι, *assentiri* 102,16 σύνθεσις, *pacisci* 55,29
συντομία *non est* ἡ τῶν πραγμάτων δεήσεως ἀπόλειψις 61,15 συντομίας *historicae exemplar Thucydides* 130,21. 133,30
συντρέχειν ἀρχῇ νυνὶ 91,18
συντυχαίνει, *conting. accid.* 149,25
συντυχίας δέομενον πολλῆς 171,41
συνυφάναι 18,17 συνυφαίνεσθαι τοῖς κώλοις 26,10
συφοδὲς ἦχος 23,45. & 24,30
τὸ σωμάτων ἐκλείπειν 154,46
σύξειν: *unde* σωιξεσμένη λέξις 147, 27 σωιξεσμέναι βάσεις 22,27 σωιξεσμέναι ἁρμονίαι 25,3
ὁ Συρακούσιος *pro* οἱ Συρακούσιοι 134, 32
σύριγμα, *sibilus* 12,45
συριγμὸς, θηριώδης φωνή 13,4 συριγμὸς κάλων 14,37: *apud Virg. stridor rudentum.* συριγμὸς δηλωτικὸν γράμμα 11,46
συρρέουσα, *confluxit* 100,24
σύρρισις πατάμβου 15,15
συσκοτάζοντος ἤδη 169,29 ἐπεὶ δὴ θᾶττον συνεσκότασε 170,13
συστασιάζουσα λέξις 172,11
σύστασις *in castris* 170,10
συστώζειν αὐτὸ μὴ ὑμᾶς 105,13
σύστασις, *commendatio* 38,10 σύστασιν τῇ γεώμης ἔχειν πολλῷ 149,38
σύστημα τὸ σῶμα τῆς 62,8
συστρέφειν τὰ ἰόντα, καὶ στρογγύλως ἀκροφέρειν 83,33. *sic* 85,44. 98,30 συστρέφειν ἐν ὀλίγοις ὀνόμασι 127, 23 συστρέφειν τὸν νοῦν ἐν ὀνόμασιν ὀλίγοις 166,16. *oppos.* μακρὸν ἐκτείνειν τὸν νοῦν, *ibid.* συστρέφειν, & ἐν πλάτει λέγειν, *oppos.* 174,44 συστρέφοντας εἰς ἓν τὸ πρᾶγμα, *rem in brevia capita contractam edisserere* 89,13 συστέλλειν καὶ πυκνοῦν τοῖς νοήμασι 83,21
συστροφὴ λέξεως 173,44
συστροφία, *conuersatio* 115,11
συχολασαὶ & συωχθονισαί 57,46
σφοδρῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστώτων 27,9
σφᾶς αὐτοὺς, *se ipsos* 164,16. *rectius alibi* σφᾶς. σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς 100,39
σφέτερος, *suus, sing. num.* 181,44
σχέδιος λόγος 18,27
σχῆμα *pro* σχηματισμὸς τῆς ἐκφορᾶς, *pronuntiationis figura seu habitus* 13,17,24 σχῆμ' εἴδη τέλεια 43,43 μετὰ σχήματος προφέρειν 44,41 σχηματισμὸς λέξεων 7,46
σχοινοτενῆ φωνήεντα 13,6
σχολῆ γ' ἂν, *vix* 11,36 σχολὴ, *schola, gymnas. litterar.* 94,30 σχολῆς ἠκροᾶσθαι, *discipulis in schola praire, docere* 122,18 πρὸς σχολὰς συμφέρειν 191,5 σχολικὸν πρόσχημα 23,1 σχολικοὶ χαρακτῆρες 192,4 σχολάζειν, *scholam aperire* 121,31
τὸ σῶφρον, *prudentia & moderatio* 136,43
σωφρονίζειν, *castigare, temp.* 71,5

T

Ταξίαρχοι 170,16
εἰς τίνα τάξιν ἑαυτὸν ἔταξεν 45,20 τάξιν παρέχων κόλλης, *glutinis vicē praestans* 187,31
τάεαχος *pro* τραχὺ 134,42
τραχὺ δέεσθαι δέμεσθαι 100,38
τάρταρα, *loca subterranea* 139,24
τάσις *seu* τόνοι 10,7,23 τάσις φωνῆς, *toni seu accentus* 20,5
τάττεσθαι κατὰ διαφόρων, *pro* λέγεσθαι 31, 45
ταῦτα λόγιας δόξαν παρέχειν 27,1
ταῦτὰ τὰ διανοήματα 11,21
ταχὺς εἶναι εἰς πόλεμον 141,32
τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον, πρόδειγμα, *fere pro eodem apud Thucyd.* 67,39
τεκμηριῶσαι τὰς ἄλλας, *coniecturas & argumenta praebere de aliis* 195,8
τέκμωρ, *signum* 50,31. *idem* σημεῖον *ibidem* 29 τέκμωρ Ἰλίου εὑρεῖν 52,11
τεκνόφι, *filii operâ* 32,29
τέλεον, *plane, in totum* 114,14
τελεταὶ, *ritus & cerem.* 28,27
τελευτῶν, *tandem* 90,6,43. *sic* τελευτῶσα 90,1. 126,41
τελικώτατα 8,46
τέλος ἱππέων, *turma* 144,22 οἱ ἐν τέλει καὶ ἀρχῆς ὄντες 38,2 εἰς τέλος, *in totum, plane* 80,38 εἰς τέλος, *tandem plane* 171,21
τέμενος, *lucus, delubrum* 92,4
τέμνειν πλῶ χλῷ 154,35,41
τένοντες ποδῶν 19,9
περιέχορος αἰήρ 194,42
τεπαμευμένως, *parce* 100,7. 158, 36. *sic* τεπαμευμένως αὐτῇ χρήσηται καὶ μετρίως, *parce ac modice* 161, 36
τερᾶσθαι ἐν ἅπασι 111,19
τετραρχίας *in Thessalia* cῶστituit *Philippus* 196,11
τέτλα, σιωπᾶν ἦσο 52,15
τεχνικεῖσθαι λόγοις ὅπου τὰ πονηρότατα 104, 45
τεχνογράφοι, *rhetores* 89,10 τεχνογράφοι οἱ νέοι 109,5
τεχνολογεῖν περί τινος 89,16
ὁ τέως χρόνος 92,8
Τεωφανίδης 116,23. *haud scio an rectius* Θεοφανείδης.
τηλαυγὲς φῶς 140,23 τηλαυγὴς ὄνειρος 151,31
τηλικοῦτος ὤν, *tam paruo natu* 169, 25
τίμιος 103
τιμητέον, *obseruandum, notandum* 52,28
τὰ διὰ τέλους *annexum: vt* διαφέροντος τὰ 133,45. 136,29. *sic* μεγάλως τε, νέως τε.
τιμιώτατος ἐμοὶ φίλων 1,13
τιμωρίαν καὶ τίσιν ἡμῶν γίνεσθαι 189,12
τίτρωσε, *perforauit* 19,9
ἔτλης δ' ἐπιδεῖν ὥστε - 188,16
τμητικὴ & βραχυλογία 197,38
τὸ *pro* τὸτο 149,41. *sic* τῆς *pro* τούτοις 150,45
τόδε *pro* τοῦδε 48,33
τιτρῶσκει, *initio sententiae* 109,3
τόλμα ἀλόγιστος, αὐθρεία φιλέταιρος ὁμιλία 136,42
τολμᾶν τὰ δυνάμενα 152,31
τολμητὰ ὑπὲρ δύναμιν 135,46
τόνος, *spiritus orationis* 72,29 τόνοι, *vires* 73,25,29 τόνος *apud Demosth. habet* ὑπόστασιν καὶ αἰτίας ἀνάλογος 171,26 τόνοις καταγνοὺς εἰς φέρεται 174,2 τόνοις ἰδιοτικοῖς ἔχουσα λέξις 86,3 τόνοις ἐμβριθεστέροις χρωμένη λέξις 176,41 τόνος τῆς λέξεως 184,29 τόνον φωνῆς ἐπαίρειν 99,10
Τοπικὴ ὑπόθεσις, *argumētum vni loco adstrictū* 131,13 Τοπικαὶ ἰσοτέλειαι 139, 29,34 Τοπικὴ ἰσοτέλεια Δήλου 118,4 Τοπικὴς ἰσοτέλειας μέθοδος 140,16
τόπος, *locus, quaestionis caput* 28,1. 33,39. & 35,47 τόπος λεκτικὸς 1, 32: & 2,23: & 5,32 τόπος πραγματικὸς 1,15. 140,6 τόπος & χωρίον, *locus historiae* 141,41,44 τόπος *pro* τύπος 98,39 τόπον ἐν λόγοις ἔχων 178,2. *eadem significa alibi* χώραν ἔχειν.
Τρευταὶ, *calatores* 30,5
Τρευτὰ, *calata* 30,25 πρευτῆς ἐοικότες λόγοι 194,31
Τρὸς, λάλος 66,3

Τσαυτα

τοσαυταχῶς, *totmodis* 86,14
τὸ οἷον καὶ γίνεται, *quod etiam fit* 52, 43
τραγήματα λόγων 64,22
τραγῳδίαν ὑψηλὼ δεδιήθεις, *altam & tragicam orationem hab.* 144, 31
τρανὸς & καθαρὸς 25,19
τραπέζῃ ἐχρώμην τῷ τύπῳ, *hoc vtebar mensario seu cambiario* 102,36
οἱ διὰ τῶν τραπεζῶν, *mensarii, cambiarii* 102,27
τρέπειν τὸ νοῦν ἐνταῦθα 182,16
τριβῇ μακρᾷ, *diuturna exercitatione* 84,47 τριβῆς αὐτῆς δεῖ πολλῆς, *longa exercitatione velut atterenda est* 193,35 τριβαὶ ἀμφοῖν ἔχων, *in vtroque tritus & exercitatus* 104,16 τριβαὶ περὶ λόγους ἔχειν 84,10
τρίβεσθαι περὶ - *tritum & exercitatum esse* 83,31 τετριμμένη ἄγειν ὁδὸν - 140,41 τετριμμένα ὀνόματα, *trita & vsitata verba* 28,35
ἐν τριβωνίοις ἐξωθεῖν 90,21
τριπεσοχίας τὸ ἥμισυ 91,22
τρισκαιδεκάτῳ ἔτει 121,32
τριττῶς, *tripliciter* 86,13
Τροπικὴ ἀφέλεκτος 3,21 Τροπικὴ λέξις 73, 9 Τροπικὴ φάσις 94,39.127,26. 133,10 Τροπικὴ φάσις χρῆσθαι 82, 30 Τροπικὴ κατασκευὴ 85,43.98, 27
τροπῆς ἕνεκα, *poetæ in morem* 133, 22
Τρωϊκὸς πόλεμος 145,14
τυχὸν γε: *vnde* τύπτυχε, *nactum est* 146, 36 τυχικῶς, *nactus* 143,37
τύδε, *huc, Æolicè* 26,27
τύποι τῶν γραμμάτων, *litterarum formæ seu figuræ* 31,3.195,10 τύποι γραμμάτων 95,14 τύποι ἐν τῇ διανοίᾳ, *notæ menti impressæ* 30,41 τύπος ἰαμβικοῖς ἐνεργάζεσθαι 195,5 τύπος *pro* τόπος 35,45

Υ

υ *litteræ sonus* 12,26
ὑβριστικώτερος φαίνεται 52,18
ὑγιᾶ λόγον 3,37 ὑγιέστερον ἂν εἰπεῖν, *sanior & rectior fuisset loquendi modus* 151,2
ὑδαρὴς λόγος 117,39
ὑιοποιεῖσθαι, *adoptatus* 118,33
ὑλάειν, *latrare* 3,7,10
τὸ ὑμέναιον ἆδειν 34,33 αἱ τῶν ὑμεναίων ἐπάδειν τοῖς γάμοις 37,16
τὸ ὑμέτερον *pro* ὑμεῖς 135,47.136,1
ὑμεῖν τε & αὐυμνεῖν 34,32 ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν 145,34 ὑμνεῖσθαι καὶ λίσσαις ἀοιδαῖς 179,20
ὑπαγανακτεῖν 196,4
ὑπαγόμβα & κραπύμβα 177,9
ὑπαγωγικὴ ᾠδὴ 165,48. *pro eodem* ἐπαγωγικὴ 4,41.173,44
ὑπανίπτεσθαι 50,6.51,43 ὑπανίπτεσθαι εἰς - *innuere* 55,11
ὑπόμαγμα, *tropi* 3,21
ὑπῆρξε, *origo & causa fuit* 180,2
ὑπεῖκεν ταῖς συμφοραῖς 181,45
ὑπὲρ πόν *seu* ἐπὲρ πόντου 172,5
ὑπεξαιρεῖσθαι, *demi* 149,1 ὑπεξαιρούμενος εἰ - *excipiens* 147,42
ὑπὲρ τί, *de* 5,28. *pro eodem* περὶ, *ibid.* 35. *sic* ὑπὲρ αὐτοῦ δόξαν ἔχον τοιαύτην 99,3 ὑπὲρ αὐτῶν γράφειν, *de illis scribere* 111,22
ὑπερβαίνεσθαι εἰς ἕτερον καιρόν 44,26
ὑπερβαίνεσθαι, *superare* 82,23
ὑπερβατικὴ νοήσις 162,5
ὑπερβολὴν ὑπὲρ φέρειν 150,50. *idem* ὅτι δόσιν λαμβάνειν 151,11 ὑπερβολὴν καταλείπειν οὐ πολλοῖς 82,15 ὑπερβολὴν μηδενὶ καταλείπειν μηδεμίαν 143, 25 ὑπερβολὴν λαμβάνεσθαι μηδενί 176,3
ὑπέρευ, *supra modum bene* 3,4
ὑπερφυϊκῶς ἔχειν πρὸς - 187,2
ὑπέρφαντος θεός 167,24
τὸ ὑπέρτερον 159,11
ὑπέσαν *pro* ὑπέστησαν 48,24
ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καταστῆσαι 41,44
ὑπηρέσιον ἔχοντες 173,27.175,18
ὑπηχεῖν 13,23
ὑπὸ τῷ οἰκείῳ ἡγεμόνι ἑκάστους ἐκρατύνασθαι 48,37 ὑφ' ἑνὸς, *per vnum* 38,7
ὑποβλητέον, *subiiciendum, subiungendum* 42,11
ὑπογράφειν, *præscribere* 112,3
ὑποδεῖν, *inferiorem esse* 42,36
ὑπόδειγμα, *exemplum* 16,40. *idem* παράδειγμα *ibid.* 13,16,20,23, 32,36
ὑποδείσεως πτυχία, *oratoriæ orationis partes* 62,47 ὑποθέσεις πολλὰς ὁμοῦ συμπλέκειν 57,39 ὑποθέσεων διεῖναι συμπλοκήν 46,45 ὑπόθεσιν ἐπέρασι παραμένειν 48,17 ἐπ' ἀλλης ὑποθέσεως τὸν λόγον πεποιῆσθαι, ἀλλὼ παραμένειν 53,23. *idem* ἀλλο τι προτείνοντα ἄλλο κατασκευάζειν 44,44 εἰς ὑπόθεσιν τινὰ αὐτῶν λέγειν, *ad eadem propositionem dicta sua referre* 48, 34.53,34 ὑπόθεσιν ἐκλέξασθαι καλὴν, *argumentum seu materiam deligere pulchram* 128,44.130, 41 ὑπόθεσιν περιειληφέναι τινὰ - *argumentum continet* - 97,27
ὑποκρίσιν ἐπᾶσης λόγους φέρειν 99,15 ὑπόκρισις ἁρμόττουσα ἐν τῷ λέγειν 99, 10 ὑποκρίσεως ἀσκητὴς δεινότατος 177,14
ὑπολιπεῖν, *deficere* 89,36
ὑποίοιαν ἐκκαθαίρειν 67,27 καθ' ὑποίαν λέγειν 51,18
ὑποπεπλάσθαι φρονήμασι 96,35
ὑπορρυθμικὸς ῥυθμοὶ 167,19 ὑπορρυθμικοὶ ῥυθμοὶ 190,44
ὑποσφίγγειν *supplantare* 170,35
ὑπόχεσιν ὑποδιδόναι 137,23
ὑποτείνειν, *promittere* 100,27
ὑποτελὴς, *tributarius* 38,44
ὑπράχειν τῷ ἀκολούθῳ 24,8
ὑπάρχειν *pro* ὑπῆρχεν 143,29
ὑπετυχαίνομεν, *occurrat atq; obiiciat mihi* 189,39. *sic* ὑπετύχετο πρὸς ταῦτα, *contra hæc obiiciet mihi* 194,22
ὑποφαίνειν πλὴν τὸ φυσικὸν 84,25. *pro eodem* ὑποφαίνειν.
ὑπλια ῥήματα 7,15 ὑπλία λέξις 94,41. 173,44
ὑπωρόφιοι 59,5
ὑστεραία *pro* ὑστέρᾳ 139,14.144,9
ὑστερολογίας *seu* προϋστερολογίας *exempla* 6,20
ὑφίστασθαι τὰς συμφορὰς 159,37 ὑποστῆσασθαι, *promittere* 58,7
ὑφορώμενος μὴ, - *suspicans* 113,14

Φ

φ *littera vt proferatur* 13,14
φθάνειν, *apparet* 38,16
φανερὰ χρήματα 102,46 εἰς τὸ φανερὸν, *palàm* 145,19
φαντασίαν ἀναρχὴν παρέχεσθαι 62,16
φάντασμα *pro* φάσμα 113,45
φάος δὲ, *in lucem* 6,17
φάρμακα, *pigmenta* 22,8
φαρμακοποσίᾳ χρῆσθαι 67,32
φάσις ἀναποδείκτους λέγειν 158,10
φαῦλος *copul. cum* εὐτελὴς 122,48 φαῦλον ἁμάρτημα, *friuolum & leue peccatum* 28,22
φεῖσασθαι πολλῶν 93,33
φέρεσθαι εἴς τινα, *pro* ἀναφέρεσθαι, *referri, attribui* 114,11
Φερεφάττιον, *seu* Φερρεφάττιον, *templum Proserpinæ* 170,31
φεύγειν πρὸς ἑαυτὸν, *exsulare* 142,11 φεύγειν δίκας, *reum agi* 88,43 φευγόντων *pro* φεύξοισι 52,10
φθίσις καρπῶν 167,24
φιλαπχθήμονες γραφαὶ 138,8 φιλαπχθημοσύνη 127,4
φιλάρχαιος ἁρμονία 185,37.186,6. 193,14
φιλέταιρος ἀδρία 151,16.164,7
φίλια χωρία 98,11
φιλόλογος, *amans litteraturæ* 38,31 φιλόλογοι, *litterati* 84,9
φιλοπρωσύνη 165,24
φιλοπραγμονες *litigiosi* 89,4 φιλοπραγμοσύνη, *litigandi studium* 118,46
φιλοπρεπὴς & φιλόκαλος 37,2
φιλοπρεσγρεία π 37,43
ἡ φιλόσοφος ἀξίωσις 177,38 φιλοσόφως πρεσσῆναι μαθημάτων 98,42
φιλοσοφεῖν, *philosophice docere* 47, 38. *sic* φιλοσοφεῖν τὰ συμφέροντα 100,
φιλοπίχως 17,10 φιλοπεχεῖν 14,15. & 20,39
ἐν φιλότητι μίσγεσθαι 51,42 (23
φιλουμεῖσθαι & ἐπαινεῖν, *idem significant* 174,23
φλέβια *seu* φλεβία, *venulæ* 30,36. 194,46
φλυαρήματα, *nugamenta* 19,21
φίβαΐον, *coma violarum* 23,14
φοβεῖται μὴ ἆρα οὐχ ὑπακούσωσι 52, 35 φοβεῖσθαι τὴν πρὸς τῶν θεῶν ὀργὴν *non dicimus, sed* φοβεῖσθαι τοὺς θεοὺς ὀργιοῦ 135,14

φοβερὸς πρὸς πολεμῆσαι 190,7
φοιτᾶν αὐτῆς σῖτον ἐκ- 90,18
φορὰν φέροντες, *tributũ pend.* 154,30
φορμὸς ἐφ' ὑμᾶς 197,24
φορτικὰ καὶ ἀηδῆ ὀνόματα 197,20,26
εἰς φρέατας εἰσάγειν 110,11,36
χῦ φρήδας, χῦ φῦλα 48,39.54,3
φρέατα ὀδόντες 62,26. *Aristot. & alii* αἰμοῤῥαΐδας ὀδόντας *dicunt.*
φρόνημα *seu* αὔχημα *unde exsistat* 159,9
ἐφρόντιζον τοῦτο ὅπως μὴ- 189,9
φρυαγμὸς βάσεων 14,36
φυγὴ κακίας, *vitii fuga* 65,28 φυγὴ τῶν πόνων, *laboris tedio* 111,21
φυλάττειν τοὺς δήμους, *observ.* 45,34,39 φυλάττεσθαι, *cavere, vitare* 137,15 τὸ φυλαττόμενον τὸ φιλόνεικον 137,39
φύλοπις, *pugna* 59,47.60,20
περὶ φυσικὴν λύσεων ἄσκησις 94,23
πεφύκαμεν δήμοις πρὸς δήμους εὖ 185,32
φύσιν ἔχειν γίνεσθαι, *pro* φυσικῶς γίνεται 107,26
φυτεία, *metaphorice* ἡ παιδοποιία 66,30
φωνεῖσθαι καθ' αὑτό 12,3
φωνήεντα γράμματα 11,45: & 12,2
φωσφόρος ὄνομα πόου 120,17
φωσφορείας κάτα 116,27

X

χαλεπὴ ἰέναι 1,18
χαλεπαίνειν, *stomachari* 48,47
χαλκέμβολοι ἀπλοῦς, *navigia* 16,40
χαλκιόχρυσον δῶμα 32,25
χαμαὶ ἐρχόμενοι, οἱ ζῶντες 180,44
χαμαιτυπεῖς & ἀκατάσκ. 150,21
χαρακτὴρ *pro* ἰδίωμα 3,34 χαρακτῆρας λόγου σκοπεῖν 126,3 χαρακτηρικὰ ῥήματα 184,27 χαρακτηρικὰ μιμήματα 194,21 χαρακτηρικὰ αὐστηρᾶς ἁρμονίας 186,46 χαρακτηρικώτατον *pro* χαρακτηριστικώτατον 132,6. *quin & χαρακτηρικώτατα αὐτὰ pro* χαρακτηριστικώτατα 148,2
χαρακτηριστικὰ μιμήματα 184,22,30 χαρακτηριστικὰ τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας 25,43. *sic* 188,4 χαρακτηριστικὸς δὲ λέξεως 85,1,39 χαρακτηριστικὸν τὸ ῥήτορος 197,33 τὰ χαρακτηριστικώτατα αὐτὰ 133,30
κεχαρακτηρισμένοι 70,25
χαρακτὴν τῷ ἀκολ. 25,16
χαριεντίζεσθαι ἐν ᾧ χρὴ ἐντὶ καιρῷ 86,20 χαριεντίσασθαι & ἡδῦναι 86,4 χαριεντισμὸς ὃν ἀπροσδ. ἄωρον 99,1 ὃν χαριεντισμὸν δεομένοις ἄχαρις 111,44
χάρις λέξεως 9,13 χάρις *vulgo nominatur* ἡ εὐβατιλία 196,30 χάριτας καταθέσθαι εἰς- *beneficia conferre in-* 48,5
χαλεῶν ἄκρων 13,13. *item contracte* χλεῶν αἴσιξις 24,4
χιμαίζεσθαι πρὸς τὸν βοπικὸν φέρουσιν 127,26. 166,18
χειμάῤῥοι ποταμοί 15,17
χιμειρίοις καὶ θρειξὶ μιελοῦσα ἰσχεῖα 140,19,40
ἡ ἐκ χρόνου θεωρία 95,3 ὃς ἐκ χρόνου ἔχει, *legere* 95,47 ἐν χερσὶν ἔχειν 137,22. *idem* μετὰ χεῖρας ἔχειν 136,31
χροιᾶς αὐτῆς ποιοῦντες 176,33
χροπέχαι 3,18.161,18
χροπνιαν μνησεύειν 101,20
χρόνημα, *opus manufactum* 126,17
χρῆσις μωμή 4,13
χλευάζειν, *ludificari* 31,12 χλευάζεται τὸν αὐτὸν τὸν ῥέπτον 197,3 ὅτι χλευασμῷ *per illus.* 19,20
χλοερὸν ἄνθος 127,18.166,10
χνοῦς, *lanugo plumea* 30,37.194,46 ὁ χνοῦς & ἀρχαιότητος 127,17.166,10 χνοῦς ἀρχαιοπρεπής 186,25
χολωθῆναι, *iratum esse* 55,24
χορηγὸς ὑπόστεγον 168,31,41 ἵνα ἐκ πεύθεν & ὑποθέσεως τὸν ὕλιον χορηγηθῶμεν 68,14 κεχορηγημένος σωτῆρος πολλῆ 70,22 κεχορηγημένος, *instructus* 70,17
χορὸς παίδων τερπνός 35,37
χρεμετισμοῖς ἵππων 14,36
χρεὼν, *opus est* 159,37 τὸ χρεὼν, *fatum* 39,31
χρῆμα ἀναφυὲς & δεῖνον 177,20 χρήματα ἐπαγγέλλεσθαι ἀπὸ φιλοσοφίας 94,31
χρῆσαι, *usurarii* 91,43.92,14
χρονίζειν ὅπως τὸ αὐτὸ πλ. 186,47. *sic* 15,23
χρόνιος ἄσκησις 30,40.195,5
τῷ χρόνῳ, *progressu temporis* 89,35
χρυσαγὶς Ἰταλία 30,9
χρυσὸς ἐν τῷ Ἀχαιμένου, *auri loco erant. summe proderant* 52,19
χρῶμα *rhetoribus quid* 43,46 χρώματος *methodus qua sit* 44,4 χρωματικὴ μελῳδία 19,33,45
χύδην ὡς ἔτυχε βεβλῆσθαι 62,6
χωμένη *pro* χολωμένη 50,14
χώραν ἐπέχειν, *locum obtinere* 134,23 χώραν ἔχειν ἐν- 162,8 χώραν ἔχειν δευτέραν 2,26
χωρεῖν πρὸς τὸ ἔργον 152,44
χωρίον, *locus historia* 141,44. *idem* τόπος, *ibid.* 41 χωρίων διήγησις *in narrat.* 109,21
χωροφιλῆσαι *pro* φιλοχωρῆσαι 7,27

Ψ

Ψ *profertur per* π & σ 12,34: & 13,8
ψαλίον *pro* ψέλιον, *armilla, circulus, orbis* 19,1
ψεύδειν & αὐλεῖν 30,43
ψευδομαρτυρίων δίκη 118,30
ψιλὰ ἄφωνα 13,11 ψιλὴ φωνὴ, *simplex vox* 10,30 ψιλὴ λέξις, *prosa oratio* 28,16
ψόφοι & δυσέμβολοι 166,49 ψόφοις ἀποτελοῦντα γράμματα 11,45
ψοφοδὴ φωνήεντα 15,12
ψῦγμα τὸ μεταξὺ τῆς ὀνομ^χ, *interspiratio* 21,14
ψυχὴ Λυσίου, *ingenium Lysiæ* 85,6 ψυχαὶ ἀπαίδευτοι, *inerudita ingenia* 88,24 ἵνα ποτε ψυχὴν ἔχων ἀξίαν, *quo tandem animo velit* 90,7
ψυχαγωγία 33,10 εἰς ψυχαγωγίαν, *oblectandi gratia* 42,16

Ω

ω *littera sonus* 12,24
ὠάνλωται, *emerunt* 43,13
ὥρα, *tempus est* 148,15 ὥρα εἶη, *tempus fuerit* 99,46 ἐν ὥρᾳ γίνεσθαι & ἐν καιρῷ 99,20 ὥρα *in corporis decenti forma* 84,40 ὥρα λέξεως 9,13 ὥρας μισὸν αὐθις 127,18 ὥρας & χάεμπος ἄμοιρον 186,27 ὥραν & χάειν ἔχειν 9,41 ὥραν ἔχειν πολλὴν 166,42 ὥραν οὐκ ἔχει ὅτι τῆς- 191,33. *at* ὥραν ποιεῖσθαι μηδεμίαν τῆς- 3,19, *idem quod* φρονήσεις π.μ.
ὡραϊσμὸς & ἑρμηνείας 1,23
ὡραῶ, *Eol. pro* ὁράω 26,30
ὡς αἰεί πως 42,8 ὡς ἡ ἐμὴ δόξα 17,38. *item sine artic.* ὡς ἐμὴ δόξα 186,33 ὡς ἐγὼ δόξης ἔχω πρὸς αὐτὰ 88,19. 110,2. 111,19 ὡς ἑκάτερον εὐτοίας ἔχοι 146,2 ὡς τὰ πολλά 186,42
ὡς τάχα νεῖ, *velut, tamquam* 96,39
ὥτᾶν 176,18
ὠφέλειαν παρέχειν πᾶσι 131,47

INDEX RERVM NOTA-TV DIGNIORVM IN ALTERO DIONYSII HALICARNASSEI TOMO.

Indicis huius numeri remittunt te ad Græcum textum: ac prior quidem paginam, posterior autem paginæ versum indicat.

A

ex Abundanti dici 64,1
Accentuum diuersitas 20,6
Accipere licitum, si licitũ dare 125, 21
Accusando patrocinari vt possimus 49,26.52,19 *accusatio & defensio in vna eademq; oratione coniuncta* 46,34 *accusationis acerbitas, defensionis lenitate occultata* 46,30 *accusatio vnius non debet incommodare omnibus* 8,35
Archaicæ siue archaicæ epist. Theopompi 131,35.132,23
Acharnensis pagus in Attica 124,8
Achilles pulcher & fortis 36,45 *Græci exercitus præfectus & dux* 52,33 *quo artificio Agamemnonè & belli & pestis caussam esse ostenderit* 54,46 *Phœnicis magistri sui artificium vt detexerit* 48,10.58,41 *a matre quæ & quomodo petierit* 59,13 *iconem factam ab Vlysse* 59,39 *fortunæ cinctus* 15,20 *Hectorem bigis raptat* 19,6 *quod diis esset carus, mature ex hac vita euocatus* 40,34
Acres, quæ animis ducib. instrui videri soleant 11,19 *acre mentis omnium rerum vim naturamq; videre* 80,11
Acrimonia: quære Amaritudo.
Actionis caussarum veræ accommodatæ & necessariæ quæ 83,34 *actionum plurium in vna eadẽq; oratione complexus* 46,27
Actio in dicendo conueniens & decens esse debet 99,10 *actio si absit, cetera dicendi virtutes nihil habent virũ* 195,27 *actionem oratoriam docent rerũ ipsarum qualitates* 177,16.195,42 *actionem duobus posita, in vocis & corporis configuratione* 195,35 *actionis oratoriæ studiosissimus obseruator Demosthenes* 177,14
Actiua pro passiuis usurpata a Thucyd. 134,18
Aculeos oratorios ac forenses habẽs oratio 79,35
Acumen inuentionum 74,11 *acumen nimium, obscuritatem interdum parit* 78,19
Acusilaus Argiuus, histor. 138,33
Acute inuenire 76,15 *Acutos duos vnum verbum capere non potest* 10,19
Additio compositioni sæpe aliquid confert 7,21.8,16
Adiectiua an semper postponantur 6,28
Admetus Alcestidis beneficio fatũ euitauit 35,34
Adolescentum impetus 1,22
Adoptio quibus de caussis fieri Athenis soleret 110,7
Aduenarum laudes 39,42
Aduerbia a verbis separata 2,15 *aduerbia verbis quandoq; præponuntur* 6,15 *aduerbiorum significationes* 6,12
Aduersarii iura vt distinguantur in probatione caussæ 90,36
Adulatorum assentatio perniciosa 100,19
Ædificator tria spectat 7,1 *Ædificiorum laus* 33,34 *ædificiorum splendor apud veteres in publico maior quam in priuato* 176,1 *apud recentiores contra priuatæ ædes splẽdidiores publicis* 176,22
Ægestæi, Athenienſium socii 160,5 *Idem Egestani & Segẽstani.*
Ægina Æaco nobilis 38,38 *Ægina, pulsis habitatoribus, Atticis colonis datur* 143,34
Æginetæ cũ Thyrea capti 142,44
Ægyptii in opib. comparandis acutiores 66,11 *Ægyptius de Græcis apud Platonem quæ dicat* 65,39 *Ægyptiacarũ rerum narratio apud Herodotum* 130,4
Q. Ælius Tubero Dionysii amicus 137,8.163,44 *ad Ælium Tuberonem de Thucydide scripsit Dionysius* 132,44
Ænianũ legatio pro Philippo 124,11
Ænigmatib. obscuriora 160,34 *Ænigmatice animi sui sensa proferre* 55,41
Æolus Euripidis 57,12
Æqualis temporũ illorum 78,23 *æqualibus, ius inter se est* 156,1
Æschines quãdo a Demosthene accusatus 123,16 *cur ob secundã legationem a Demosthene accusatus, non ob primam* 45,1,9 *Æschinis accusatio, a Demosthene medio dictionis filo contexta* 171,37 *Æschines Demosthenis dictionẽ in quibus, & quam vere carpserit* 185,4 *an Demosthenes recte πικρότητα & σκληρότητα compositionis obiecerit* 196,32 *Æschines, Hyperides, Demosthenes, perfecerunt quæ a superioribus erant inuenta* 112,20 *Æschines in arte dicendi nulli post Demosthenem secundus* 185,4 *Æschinis character* 70,16.74,46 *lenitas* 76,4 *eulogia ex Cicerone* 76,23 *verba de Demosthenis in verborum compositione versutia* 185,13,16 *locus, ad ostendẽdam aptam colorum in periodo conformationem* 8,23 *Æschineum vocabulum* 68,1 *pro Æschine cõtra Diniam oratio Dinarchi* 116,26
Æschylus austero compositionis genere vsus in suis tragœdiis 22,46. 187,4 *Æschyli character, & cũ Sophocle atq; Euripide comparatio* 69,16.73,8 *Æschyli gnoma de morte* 40,30 *Æschyli aduersus Xenophontem defensio* 118,32
Ætatis laudes 33,41.&36,33
Ætas, mores variat 66,19 *ætatis cõmendatio* 38,27 *ætatis progressus, iudicũ magis ac magis maturat & perficit* 99,45
Ætolorum legatio pro Philippo 124,11 *Ætolorum opem implorant Athenienses exsules* 117,29 *Ætolicum bellum* 140,31 *Ætolicus, oratio Dinarcho adscripta falso* 117,27
Affabilis comitas 37,43
Affectata elocutio 127,25 *affectatio & artificium occultata* 84,12
Affectiones rerum, vocum & syllabarum consimilib. affectionibus exprimendæ sunt 14,15
Affectus, mali domini 40,36 *affectus concitati, σκληρὰ* 72,9 *affectus mites, ἁπλᾶ* 72,8 *affectus remissi, ἁπλᾶ* 73,28 *affectuum varietas compositionem quoq; variat* 20,28 *affectus immodici simulatio, ad tegẽdum orationis artificium* 53,18 *affectus adiectione occultatur figuratæ orationis artificium* 53,20 *affectus commouere, necessarium ei qui iudicibus aut populo persuadere velit* 174,7 *affectuum vinax commotio, plurimum ad cõmo-*

uendā multitudinem pollet 99, 11 *affectuum commotionem in ſua poteſtate Homerus habuit* 72,9 *affectibus mouendis quo dictionis genere vtatur Lyſias* 84,23 *in affectibus concitandis mollior Lyſias* 88,13 *in affectuū concitatione dictioni addenda amaritudo ſeu acrimonia* 196, 37 *affectus in hiſtoria quales eſſe debeant* 130,13 *affectuum tum lenium tum concitatiorum imitatio in hiſtoria* 130,25

Affinis, ſororis ſuæ fratrib. pupillis contra tutoris perfidiam patrocinatur 88,39 *affinis ab vxoris ſuæ fratribus tutelæ male adminiſtratæ accuſatur* 106,25

Afflatus diuinus in Matrois & Corybanticis ſacris 177,5

Agathārchus, Syracuſanæ claſſis dux 149,11

Agatho, Alcibiadis amaſius 54,32

Agatho, theatricarū figurarum affectator 179,28

Agathonis defenſio a Dinarcho conſcripta 118,31

Agathocles, archon Athen. 85,32. 115,45

Agamemnō & belli & peſtis cauſſa dicitur 54,47 *ſimulata oratione Græcis fugā in ſummo periculo ſuadet* 50,21.52,1,28 *fugam ſuadet certo artificio* 52,39 *in Græcorum tentatione quem ſcopum habuerit* 48,41.54,1

ad Agendum ſe comparare, εἰς τὰς πράξεις ἐπιβάσεις 73,17

Agnus, XVI drachmis emptus 91,5

Aiax grandi ſtatura 36,45 *figurato ſermone vtitur, licet ſimpliciſſimus* 59,1

ex Albo ciuitatis delere eum qui ſolenniter inſcriptus fuit 111,11

Alcæus, vnus e priſcis melicis, breues faciebat ſtrophas 19,39 *Alcæi dictio qualis* 28,4 *Alcæi character* 69,10.73,2

Alcamenis operum notæ 193,39

Alceſtis Admetum maritum fati neceſſitate liberauit 35,34

Alcibiades, orator ex antiquiſſ. 77, 44,46 *Socratem in Platonis Sympoſio laudat* 54,29 *Agathonis amator* 54,32

Alcidamantis dictio 111,26 *rhetor. inuenta* 120,30

Alciſthenes archon Athen. 85,23

Alcī filia Auge 32,14

Alexand. Paridis mores 65,14

Alexander Macedo, Ariſtotele præceptore vſus per octennium 121,30 *ad Gazam vulneratus, & maleficum & vrbem grauibus pœnis affecit* 18,30 *ad Arbela quando vicerit* 124,47 *cum Alexandro fœdus, & de eo oratio Demoſthenis* 197,30 *Alexander magnus quādo mortuus* 121,32 *Alexandri magni hiſtoriam ſcripſit Calliſthenes philoſophus* 78,40 *in Alexandrum Macedonem carmen Pindari* 179,21

Alexis, Ariſtodici frater 91,19,29

Aliud dicentes, & aliud dicendo efficere cupientes, qua vtantur methodo 44,8 *aliud proponēdo, aliud quomodo efficiamus* 44, 44.& 45,17 *aliud agendo aliud efficere Homerus docuit* 53,23 *aliud dicendo aliud efficere Homerica Thetis docet* 51,40 *aliud dicendo aliud efficere docuit etiam Demoſthenes, in oratione De claſſib.* 56,29 *aliis loquentem alios petere* 55,44

Alſæenſis pagus in Attica 123,47. *ſed rectius Halæenſis, ſeu* Ἁλαιεύς. *Fuerunt autem duæ in Attica* Ἀλαί *quarum ciuis tripliciter effertur,* Ἀλαιεύς, Ἀλαιέύς, *& Ἁλαιέύς, extrito ι: vt prolixius docet Stephanus Byzantius.*

Allegoriæ apud Platonem crebriores, longiores, intempeſtiuiores 127,27.166,20

Altitudo orationis, ὕψος 78,20

Alys fl. Lydiæ 4,38

Amaritudo (ſeu Acrimonia) dictioni addenda in concitatione affectuum 196,36

Amator pupilli ſui tutor 169,20 *amatores amores ſuos laudant* 36,9 *Amatorii ſermones a Socrate tractati in Phædro* 166,41

Ameleſagoras (ſeu Meleſagoras) Chalcedonius, hiſtor. 138,34

Aminocles Corinthius, Samiis primus triremes fabricauit 145,20

aduerſus Aminocratem de prædii fructibus diſceptatio 118,27

Ammæus, Dionyſii amicus 80,30. 120,25.198,2

Amoris inſani cæcitas 153,17 *amoris cacoēthia multa, & fere nimia, in Platonis Sympoſio* 178,5 *de Amore palinodia Socratis* 167,11 (16,25

Amphibrachys pes qui, & qualis

Amphictionicum concilium 122,9

aduerſus Amynticham Athenadæ defenſio 119,7

Anacreontis dictio qualis 26,22. 188,5

Anapæſtus pes qui, & qualis 16,27 *Anapæſticum tetrametrum* 29, 13

Anaxagoræ dogma, ὁμοῦ πάντα χρήματα 47,32 *Anaxagoræ dogma, πάντα ἐν πᾶσι* 57,19

Anaxicrates, archon Ath. 113,11. *Anaxicrate archonte geſta, ex Philochori Atticis* 113,34.116,12

Anaximenis profeſſio & elocutio examinata 111,18 *Anaximenis dictio* 167,31 *rhetor. inuenta* 120,29

Anchiſes, filii opera ſeruatus 35,44

Ancipites ſeu bitempores vocales 12,13

Andocidis elocutio 161,23.82,21

ſuper Androclidis ſorte oratio 105, 23,38

Andromenes, Theogenis pater 170, 30,34

aduerſus Androtionem oratio Demoſthenis 120,47

Anima corpori ceu carceri aut ſepulcro incluſa 40,35 *animæ immortalitas* 40,46 *animarum e corporibus egreſſarum examen apud inferos* 132,12 *anima & ſpiritu carentis orationis exemplum ex Iſocr.* 175,10

Animi exercitia & certamina, difficiliora quam corporis 41,18 *animi hominum tales qualia eorum ſtudia & fortunæ conditio* 176,33 *animi ſecretorum rimator perſpicaciſſimus Theopōpus* 132,12 *animo & affectu ſeparari non debent qui per locorum internalla ſeiunctī ſunt corporibus* 34,36

Anitiana nota 78,8

Annuere: quare Nutus.

Anni tempora vt laudentur 33,40. & 36,30

Anticles, archon Athen. 116,7. 125,23

Antigonus & Demetrius Munychia eiiciunt Caſſandri præſidium 113,12

Antilogi (vel potius Anticchi Syracuſani) ſtilus 5,20

Antimachi character 68,39.72, 17 *Antimachus Colophonius, poeta epicus, auſtera compoſitione vſus* 22,45

Antiphates archon Athen. 116,16

Antiphontis Rhamnuſii elocutio qualis 111,39,42.161,33.167, 30 *Antiphontis Rhamnuſii dictio pulchra quidem, at non item ſuauis* 9,6 *Antipho auſtera cōpoſitione vſus in ſuis orationibus* 22,46 *Antiphontis rhetor. inuenta* 120,29 *Antiphonteum vocabulum* 68,1

Antiquitatem & nobilitatem generis qui ſibi arrogāt, virtutum exemplo ceteris præluceré debēt 173,30 *antiquitatis affectatio* 62,17 *antiquitatis imitatio in quibus ſit* 62,19.64,27 *Antiquorum incondita dicendi conſuetudo* 75,37

Antiſthenis Socratici dictio 161,34

Antitheſis triplex 86,13 *Antitheſis*

torum

torum exempla ex Isocrate 99, 26
Antonii oratoris compositio 75,44
Apellis operum examinatio 115, 16.138,22
Aphareus, Isocratis priuignus & adoptiuus filius, iudiciales orationes a patre scriptas negat 102, 11 *pro Megaclide de permutatione verba facit* 119,16
Apodoses longo interuallo redditæ sententiam obscurant 162,7,19. *Vide & Redditiones.*
Apollo idem cum Sole 33,26 *Apollinis laudes in paneg yr. orat.* 33, 26
Apollodorus, archon Athen. 115, 46.116,9.117,10
aduersus Apollodorum pro Phormione oratio Demosth. 171,4
Apollonia a Philippo vt tractata 195,46
Apostrephus: vide Contractio.
Appellatio ad iudicium 109,44
Appellationum nomen, vt ATHENIENSIS 25,12 *appellationa a nominibus separata* 2,14 *appellationa an sint per præponantur in orationis contextu* 6,28
Aptus verbis & pressus Thucydides 77,40
Arbela, op. Persiæ 125,1
de Arburis lata lex, a litigiosis hominibus reuicitur 107,8,26
Arcades hiberni 32,13 *Arcadiæ antistites corrumpit Philippus* 45,24
Arcesilaus, Bœotorum dux 15,42
Arcessitum in Lysia nihil 74,24
Archaica siue Achaica epistola Theopompi 131,35.132,23
Archaismus in austera compositione pro ornamento est 22,42. *Vide & Antiquitatis affectatio.*
Archebiades accusator iniquus 106,46
Archephon adoptat Theodori 118, 34 *de Archephontis sorte oratio Dinarchi* 118,35
aduersus Archestratum oratio Dinarchi 118,16
Archias, archon Athen. 115,47. 117,2.123,9
Archidamus Isocratis quid tractet 97,27 *Archidamus apud Thucydidē qua arte Lacedæmonios & Peloponnesios a bello Atheniensib. inferendo auertat* 46,16. 56,39 *Archidamus, Zeuxidami filius Lacedæmoniorum rex, cum Plataensib. vt egerit* 153,46
Archinum imitatus Plato 178,8
Archippus, archon Athen. 116,9. *ibidem mox Archippus alius.*
Archippi & Tisiæ immunitas vnde orta 169,16 *aduersus Archippum Isæi oratio* 109,8
Architectura tria spectat 7,1
Archontes LXX *sub quib. Dinarchus vixit, catalogus* 115,41
Areopagitici dicasterii venerandæ dignitas 171,43
Argiui, Lacedæmoniorum æmuli 93,24
Argos Amphilochicum ab Ambraciotis debellatum 140,33
Argumentorum distinctio 88,2 *argumentorum in probatione partitio* 108,42
Argutiæ & acumen Hyperidis 76,3
Aristæus (siue Aristeas) Proconnesius, historicus 146,45
Aristagoras Milesius cum Atheniensibus Sardeis inuadit 189,19
Aristides ades, ceterorum ciuium ædib. nihilo splendidiores 176,4
Aristonis filius, Plato 39,27
Aristoclis filius qualis 115,23
Aristocrates ab Euthycle accus. 121,11
Aristodemus & Neoptolemus 45, 32
Aristodemus, archon Ath. 115, 46.118,39.121,9
Aristodicus, Alexidis frater 91,19 29
aduersus Aristogitonem Isæi oratio 109,8 *aduersus Aristogitonē oratio Dinarchi, super pecuniis Harpalicis* 116,40 *contra Aristogitonem oratio altera, Demosthenis fallo adscripta* 197,29
aduersus Aristonicum oratio Dinarchi super pecuniis Harpalicis 116,19
Aristophanes, archon Ath. 116,5 *Aristophanes poeta, in comœdiis suis politicū agit & philosophum* 47,40 *Aristophanis cella* 32,18 *Aristophanis versus tetrameter anapæsticus, ex* Νεφέλαις 29,24 *Aristophaneum tetrametrum* 29,13,24 *Aristophanicū vocabulū* 67,46
Aristophon, archon Athen. 116, 6.124,46
pro Aristophontis filiabus oratio Dinarchi 118,19
Aristoteles, Peripatetica philosophiæ conditor 120,8 *quamdiu apud Platonē commoratus* 122, 18 *Platonem magistrum suum reprehendit* 127,2.138,10 *Isocratem ipsum lacessiuit* 79,34, 44 *Isocratis laudes conspurcare conatus est* 102,14 *virtutem dicit esse mediocritatem* 27,42 *orationis partes quot & quas fecerit* 2,9 *cum Theodecte partes orationis elementares fecit tres* 192, 20 *Rhetoricen suam quādo scripserit* 120,41 *Rhetoricas præceptiones qua ætate scripserit* 121, 37.122,13.124,37 *rhetorica præcepta vnde deprompserit* 125, 27 *Aristotelis Rhetorica omnes superiorum dicendi artes & præcepta continet* 80,8.79,46 *Aristoteles de ciuili orationis genere qua tradiderit Rhetoricōn libro tertio* 29,2
Aristotelis vita breuiter descripta 121,22 *Aristotelis eulogia ex Cicerone* 79,29 *Aristotelis character* 70,35.74,7 *Aristotelis compositio qualis* 28,6 *Aristotelis locus ex Rhetor. lib.* 1, *in quo Topicorum suorū meminit* 121,37 *locus ex Rhetor. lib.* 1, *de exemplis, in quo Analyticorū, Topicorum, & Methodicorum suorū meminit* 121,45 *locus ex Rhet. li.* 2, *in quo Philippus trāsitum in Asiam a Thebanis petit* 123,33 *locus ex Rhet. lib.* 3, *de metaphoris, in quo Oiynthiacis bellis meminit* 122,25 *locus ex Rhetoricis, in quo Demosthenica reipubl. tractatio a Demade incusatur* 124,40 *locus ex Rhetor. in quo iudicii de Demosthene habiti fit mentio* 125,4
Aristotelici, præceptori suo nimium arrogant 122,45
Aristoxenus musicus de litterarum discrimine vt existimarit 11,44 *Aristoxeni de ὑπομνήσεως pedis ortu sententia* 192,25
Ars fidem conciliat artificī 102,28 *ars quæq. sua vocabula & suas habet phrases* 66,31 *artium præcepta non aspernanda* 131,12 *artium præcepta sine assidua meditatione atq; exercitatione, nihili sunt* 32,33 *artis iudicium seu censura* 67,27 *artium κριτήρια* 138,26 *artium κριτήρια duo: alterum λογικὸν, alterum ἄλογον* 150, 22 *adartem & rationem dirigere* 75,46 *artem arti opponere* 53,9
Artamenis elocutio qualis 115,23
Artaphernes, Persarū contra Græcos dux 189,21
Artemisiæ seprolium 183,25
Articuli qui nominibus & participiis adiunguntur 135,4 *articulos a connectione semb. separarunt Stoici* 2,13 *articulis parcius & rarius vtitur austera compositio* 22,41.186,47 *articulus demonstrationis* 155,22
Artificum & opificum curiositas 194,44 *artificiū occultum* 84, 12 *artificium maximum, naturam imitari* 109,29 *artificiose orationum machinamenta Homerus in Rhapsodiis b. solet detegere* 48,9
Ascræus pastor, (Hesiodus) poesin a Musis in Helicone accepit 33,21

Asiana rhetorica perstringitur 80, 47.81,11
Asperitas compositionis 148,6 *asperior litterarum concursus, vitatur in polito compositionis genere* 187,26
Aspiratæ mutæ 13,12
Assentari populi cupiditatib. 100, 18
Astyage deuicto, Cyrus imperium a Medis ad Persas transtulit 189,6
Athenadis defensio 119,6
Athenæ sacra 23,9 *Athenas omnium urbium primas conditas & habitatas fuisse creditum* 173,30 *Athenarum mœnia diruuntur a Lacedæmoniis* 130,45 *Athenis præsidium quando impositum, & populi potestas comminuta* 116, 8 *Athenæ Phylensium ope recuperárunt libertatem Peloponnesiaca clade amissam* 129,33
Athenienses & ceteri Græci, coloniam Thurios mittunt 82,6 *Atheniensis quibus iniuriis Persas lacessierint* 189,18 *Athenienses & Lacedæmonii quo tempore pacem cum rege fecerint* 85,23 *Atheniensis cum Lacedæmoniis & Persarum rege quibus conditionib. pacem fecerint* 101,25 *pro libertatis conseruatione subierunt extrema quaq;* 97,44 *a præsenti democratia ad Solonis & Clisthenis institutũ reuocantur ab Isocrate* 97,7 *de bello aduersus regem Persarum quibus monitis a Demosthene instructi* 162, 24 *a bello Persico aduersus Philippum conantur a Demosth.* 46,3.56,33 *Olynthius auxilia mittunt* 122,34 *Chalcidensib. in Thracia suppetias mittũt* 122, 38 *Atheniensib. ducatus aduersus barbaros cur debitus* 188,30 *Atheniensis in Socratis Apologia reprehenduntur* 46,31 *Atheniensium incrementa Lacedæmonios ad bellum excitant* 141,19 *Atheniensis, legatos de pace ad Lacedæmonios mittunt; frustrà* 143,7 *Atheniensium clades in Sicilia* 144,36 *Atheniensis exsules Thebis benigne habiti* 105,30
Atheniensis populus exsul, e Piræeo in urbem redit 92,39 *oligarchiæ tempore quã fidem præstiterit* 93,19 *Atheniensis populi mores* 66,3 *Atheniensis populi in decernendo inconstantia* 102,3 *Atheniensibus omnibus rep. capessendæ ius esse commune, vult popularis regiminis assertor* 93,8
Atheniensium veterum luxus 145,17 *Atheniensium veterum & recentiorum collatio, ex Isocr.* 172,38 *Atheniensium recentiorum cum veteribus collatio, ex Demosth.* 175,35
Atheniensium duci iniqua & irreligiosa a Thucyd. tribuuntur actio 155,35.156,30
Athletæ, Mercurii & Herculis discipuli & æmuli 41,28 *panegyres vt ornent* 33,14 *cuiusmodi oratione ante certamen exhortandi* 41,6,27.& 43,3
Athmonensium disceptatio super Myrrhine & Milace 117,13
Atreus Eurystheo succedit 136,20
Attentus auditor vt reddatur 89, 16
Atthis Philochori, id est Attica historia 122,33.123,47
Atticam vt laudarit Plato 38,36. 180,21 *de Attica inter se contenderunt Minerua & Neptunus* 180,29
Attica historia Philochori 113,34 *Attica musa a Phrygia & Asiana expulsa* 80,46 *Attica subtilitas* 76,39 *Attica lingua vetus, parũ ab Ionica discrepabat* 147, 1 *Atticæ linguæ veteris exẽplar Thucydides & Plato; recentioris, Lysias* 82,19 *Atticæ linguæ norma optima Thucydides* 130,21
Atticum in Lysia quid 75,22 *Attici non omnes faceti* 76,41
Atticus, oratio Dinarcho adscripta falsò 117,26
Auctoritas scriptorum, sæpe iudicium corrumpit 64,47
Auctumni laudes 33,43
Audacia fortitudinis nomẽ tribuitur 136,42.151,16.164,6
Audentia, oratori necessaria 94, 15
Auditorum diuersitas diuersam etiam orationis compositionem postulat 172,12,23 *auditores rem intelligere non possunt, nisi perspicue explicetur* 43,39
Auditoris se comparare, non iudiciis 74,36
Auditus & visus fere eodem modo afficiuntur 9,1 *auditus consuefactio* 84,44
Auge, Alei filia, ex Hercule grauida 32,14
Aulis, Bœotiæ opp. 15,42
Aura e fragrantibus pratis iucundum odorem spirat 127,19
Auris fides tribuitur minus quam oculis 3,3 6.65,42 *aures vtrique parti cõmunes præbere* 101, 1 *aurium iudicium morosum* 76,10 *aurium iudicium duo requirit, vt compositio suauis sit & pulchra* 8,47 *aures quibus delectẽtur* 9,23 *aures permulcentur eleganti verborum compositione* 3,14
Auricum auro collatio 126,16
Austera compositionis character 22,22.43:& 186,6 *austero compositionis genere qui scriptores vsi* 25,42:187,3 *austeræ cõpositionis optimi artifices Pindarus & Thucydides* 23,6 *austeræ compositioni non conueniunt Gorgiana schemata* 130 35
Auus idem & patruus 89,26

B

Baby'onica ad ficta 33,34
Bacchanalium sumptus 91,3
Bacchi spatium 5,6 *Bacchiades in Corcyra* 150,45 *Bacchi pedes seu nomina* 23,11
Bacchius pes qui, & qualis 16, 45
Bacchylidis locus 309
Barbarorum mores 65,38 *Barbari bellis dediti, iracundiores* 66,11 *Barbari priores malas intulere Græcis* 129,18
Bellum, detestabile 49,45 *pacinon præoptandum* 63,41 *belli arbiter Deus* 60,2,21
Beneficium: quære Gratia.
Bigis raptatus hostis 18,34:& 19,8
aduersus Biotem oratio Dinarchi 118,30
Bœoti, stolidi 66,4 *Bœoti Thessalos & Atticos equites profligant* 144,24
Bœotica imperii administratio turbulenta 98,8 *Bœoticorum ducum & oppidorum catalogus ex Homero* 15,37,41
aduersus Bœotum de nomine oratio Demosthenis falsò adscripta Dinarcho 118,45 *aduersus Bœotũ de nomine oratio Demosthenis, Lysiano stilo scripta* 171,5
Botiæa, Thraciæ op. 122,39
Brasidæ Lacedæmonii in nauali prælio fortis interitus 134,1
Breues syllabæ quæ 13,31,34 *quomodo inter se differant* 13,32:& 14,4
Breuiloquentia non vbique requirenda 197,41 *breuitas vbi requiratur, & qualis* 61,18 *obscuritatem parit* 78,2 *perspicuam si fit, insuauis & molesta est* 130, 23 *obscura vnde fiat* 133,32 *breuitas perspicua, res difficilis* 83,15 *breuitas duplex, altera in verbis, altera in rebus* 83, 15,20 *breuiloquentia Demosthenes omnium opportunissime vtitur* 197,42
Briseidis Achilli ereptæ caussa deprehenditur Agamemnon 50, 14 *Briseis aliud proponendo, aliud efficit figurate* 58,12

Bromius, Bacchus 23,11
Byzantium Dei iussu conditum 39, 39 *Byzantini, Ath. æmuli* 101, 24 *Byzantios opem contra Philippum ferri suadet Demosthenes* 123,25

C

Cadmus Milesius, antiquiss. historicus 146,45
Cæcilius rhetor, Dionysii amicus 130,34
Calatorum diligentia 30,36 *Calatorum regula* 115,16
Cæli diuersitas, morum quoq; temperiem diuersam efficit 66,9
Carinus, archon Athen. 116,12 *Diodorus Charinum vocat pag.* 751
Calamidis statuæ, exilitate gratæ 95,32
Calamitates vicinorũ, propriæ sunt putandæ 92,32
Calantianus Demetrius 5,20. *Est autem Calãtis, seu Callantis, Siciliæ oppidum, Cæcilii rhetoris patria, teste Suida.*
Calchas securitatem sibi ab Achille stipulatur 55,27
Calendæ unde laudentur 36,22
Callæschri, unius e xxx tyrannis, gnome de morte 39,20 *aduersus Callæschrũ oratio Dinarchi* 116,28
Calliarchus, archon Athen. 116, 15
Callias, archon Athen. 82,11
Callicratis scripta 118,5
Callimachus, archon Athen. 115, 47. 121,14 *Callimachus Pergasensis, archon Athenis, & quæ sub eius prætura gesta* 122,33. 123,4
Callimachus Lysiæ orationi titulum inscribit 105,23 *orationẽ Demosthenis ad Philippi epistolam, inscribit* ἐπὶ Ἀλονήσου 171, 12 *Demosthenis tribunt orationẽ Dinarchi contra Theocrinẽ* 116, 32 *de Dinarcho nihil exacti scriptum reliquit* 112,26
Callimachi statuæ exilitate gratæ 95,32
Callimedes, archon Athen. 115,44
Callippus, oratio Dinarchi 118,33
Callisthenes, ab Aristotele profectus, in Alexãdri comitatu scripsit historiam 78,40
Callistratus, archon Athen. 115,45. 119,19. 120,45. 121,1
Camarinæi populus Siciliæ 131,24
Candaules, Lydorum rex 3,27
Candidus & effusus 73,28
Canes notis adblanduntur, ignotos adlatrant 3,7 *canis in arcem Athen. contra morem ingressus, quid portenderit* 113,41
Capita vniuersalia 63,40 *capitum propositio nuda* 61,28 *capitum inuersio in narrationibus* 109,21
Capitalis scriptor, κεφαλαιώδης 78, 26
Caricum aliquod malum 81,1
Carmen quid 28,44 *prosæ orationi simile vt fiat* 31,13,21
Carnis plus habet Æschines, minus lacertorum 75,2
Cassander Athenas occupat 113,10 *Cassandri oligarchia quando Athenis sublata* 116,13
Casuum mutatio sæpe cõpositionem iuuat 7,12 *casus subinde mutat austera compositio* 187,1 *casus pro casibus a Thucydide vsurpati* 135,3 *casus non respondens casui apud Thucyd.* 135,24 *casus verborum* 7,15
Catalogus oppidorum, per se minus pulcher & suauis, quibus scitamentis ab Homero sit conditus 15,38
Caussarum genera duo quomodo in vna eademq; oratione cõiungantur 46,45 *caussas in iudiciis versare* 77,20 *Caussulæ rerum paruarum, & Minutarum caussarum genera* 75,17
Celeritas enuntiationis & significationis 148,6,12
Censura scriptionum & orationum 64,38. 65,3
Cephisæus, Phanostrati pater 170, 26
aduersus Cephisoclem Dinarchi oratio 118,11
Cephisodorus archon Athen. 105, 15. 106,8. 116,7. 121,32
Cephisodorus orator 120,31 *Platonem reprehendit* 127,3 *Cephisodorus Atheniẽsis, Socratis auditor & cõuictor, apologiam pro Isocrate cõtra Aristotelem scripsit* 102,17 *Cephisodori Isocratei dictio* 111,35
Cephisodotus, archon Athen. 115, 44 *Cephisodoti dictum de Charetis in reddendis rationibus festinatione* 122,29
Cephisodotus Thebanus, erga Athenienses exsules hospitalis 105,29. 106,3 *aduersus Cephisontis professionem oratio Dinarchi* 116,35
Cereales fructus 34,12
Certaminũ & ludorum scopus 42, 16. 92,7 *certaminum inter se comparatio* 33,39: & 42,34 *certamina & ludi in panegyricis orationibus vnde laudentur, & quomodo* 33,37 *certaminum & ludorum institutores vt laudentur* 34,16 *certamina athletica, barbaro furor esse videntur & insania* 65,45 *certamina animi, difficiliora quam certamina corporis* 4,18
Cesiphon, archon Athen. 116,6. *rectius Cephisophon apud Diodor.* 601.
Charon, vel potius Charon, ante Herodotum historias edidit 129, 14
Charonense prælium 124,47
Charonensis cladis tempus 94, 33
Charonides, archon Atheniensis 94,33. 116,2. *Diodorus Charondam vocat* 553.
Chalcis, Eubœæ oppidum 113,15 *colonum Stagira mittit* 121, 24 *Chalcidensibus in Thracia suppetias mittunt Athenienses* 122, 37
Characteres dicẽdi (seu exculta cõpositionis) generales, tres 184,13. 185,41 *characteri similitudo diligenti obseruatione magis ac magis adquiritur* 68,16 *characteris expositio* 148,20
Chares, Atticarum copiarum dux in Olynthiaco bello 122,36,45 *Chares Olynthiaci belli rationẽ reddere properat* 122,29 *aduersus Charetem pro Etietti sorte, Dinarchi oratio* 118,21 *contra Charetis delationem oratio Dinarchi* 116,37
Charidemus copiarum in Hellesponto dux, Chalcidensibus in Thraciã suppetias mittitur 122, 38 *aduersus Charidemum Satyri defensio* 119,14
Charinus: quærem Carinus.
Charon Lampsacenus, hist. 138, 34. *ante Herodotum historias edidit* 129,14
Chii & Rhodii, socialis belli aduersus pop. Athen. principes 100,3. 101,23
Chloris, Nelei vxor 15,10
Choragus in rhetor. ludo 34,22
Choreus pes qui, & qualis 16,20
Chremes, archon Atheniensis 116,7
Chrysippi casus 136,17 *Chrysippi Stoici libri duo De orationis partium collocatione, ad ciuilem eloquentiã nihil conferunt* 5,34 *Chrysippus Stoicus in lib. De orationis partium collocatione, cõpositionis elegantiam neglexit* 5,24
Cibus vetustissimus e glandibus 34,4
Cicadas aureas in capitibus gestabant Athenienses veteres 145, 18
Cimon, Miltiadis f. 142,24 *Cimonis ad Eurymedontem*

de Persis victoria 142,24
Circumflexa syllaba 10,8 *circumflexus in moduli pronuntiatione obliteratus* 10,21
Cisseus, rex 29,38
Cithariſta ob vnius chordæ diſſonãtiam explosus 9,31
Ciuilis eloquentia 1,11 *ciuile ſeu politicum dicendi genus* 31,37 *ciuilis eloquentia, muſicæ quadã ſpecies* 9,47 *ciuiliũ orationum ſtudioſi* 120,27 *ciuilis orationis artificium curioſiſſimũ* 194,47 *ciuilis orationis compoſitio, poeticæ ſtructuræ ſimilis vt fiat* 193,47.194,14 *ciuilis orationis vitium maximum, obſcuritas ſententiarum* 77,16 *ciuilis orationis ſtudium germanum, Dionyſii tempore in vſum reuocatum* 80,33. *Viſe etiã Oratio. Ciuilia vocabula* 62,35,37
Ciuis genuinus qui 42,6 *ciues totius orbis ſunt qui præclaram aliquam retulere victoriam* 42,21 *ciuium ius generatim in ordines ætatesq; deſcriptum* 76,32
Ciuitatis laudes 38,43 *ciuitatum comparatio* 42,39 *ciuitas prætorem ab imperatore prouinciæ adminiſtrandæ gratia miſſum ſolenni compellatione excipit* 38,37 *ciuitates paruæ incolumitatis maiorẽ quam honeſtatis rationem habent* 157,19 *ciuitatis iure iniquè excluſus, appellare & prouocare ad iudicium poterat: qui ſi cauſſam ſuã non probaſſet iudicibus, bonis in fiſcum relatis venumdabatur* 109,44
Clamores in magno exercitu periclitante 149,49
Clearchus quo ſtratagemate vtatur in Anabaſi Xenophontis 47,46. 57,47
Cleombrotus, Pauſaniæ Lacedæmonii pater 154,3
aduerſus Cleomedontem contumeliæ actio a Dinarcho ſcripta 118,24
Cleonis oratio 158,6
Cliſthenis respublica 97,12 *aduerſus Cliſthenem oratio Dinarchi* 116,33
Clonius, Bœotorum dux 15,42
Coactæ figuræ 153,1,35
Cognitionem rerum cum orationis exercitatione coniungere 79,38
Coi, Athenienſium aduerſarii 101,24
Cola: quære in Græco Indice.
Collatio ad veritatis cognitionem plurimum confert 126,15,23
Colliſio vocalium inter ſe, & item conſonantium, auſteram efficit compoſitionem 25,33
Collocatio verborum 75,45. *Viſe & Compoſitio.*
Colloquium Plataëſium & Archidami Lacedæm. regis 154,1
Colonia litteraria 94,30
Colorum in pictura miſtiones variæ 104,40 *color ſimplex & inaffectatus* 74,18
Colores dictionis 148,7 *colores dictionis Thucydideæ* 133,34
Coloratum dicendi genus: quære χρῶμα in Græco Indice.
Columnæ alligatum verberare 169,31 *colũnæ inciſum fœdus* 124,4
Colyttus, pagus Atticus 90,15
Comœdia ſub ludicra larua philoſophatur 47,41
Comici in fabulis ſuis philoſophos & politicos agunt 47,40 *comicorum locutio, quibusdam minus poema eſſe viſa quam locutio Platonis & Democriti* 79,12 *e comicis quæ imitanda* 69,29 *comicorum taxatio* 101,15 *comica vocabula varia* 67,46
Comitas & affabilitas 37,43
Commata colis breuiora 31,19.& 32,2,9 *Commatica verborum compoſitio non infrequẽs apud Demoſth.* 190,37
Commẽdatio ſui ante capitum expoſitionem 61,29
Commune (ſeu medium) compoſitionis genus quod 27,38 *cõmunis & vſitatus loquendi mos laudatur in dicendo* 94,37 *cõmuniſſimis verbis vti* 82,31
Comparationes in hiſtoria vitioſæ quæ 132,27
Compellatio figurata & ipſa 51,23 *Compellatoriæ orationis præcepta* 37,40
Complexus plurium propoſitionum ſeu actionum in vna eademq; oratione 46,27.57,39
Componere qualibet cum quibuslibet, non ſimiliter animum & aures afficit 7,9
Compoſitio quid ſit 2,8 *electione poſterior eſt* 2,26 *perfectius opus quam electio* 2,45 *plus virium habet quam electio* 5,7 *magis afficit quam electio* 3,16 *pulchra vt fiat* 11,31 *compoſitio elegans quot & quæ ſpectare debeat* 7,7 *compoſitio ſuauis vt fiat* 10,33: & 11,15 *compoſitio apta & concinna, debet eſſe ſuauis & pulchra* 8,46 *compoſitio iucunda & probabilis, licet ſine vlla affectatione* 84,8 *Compoſitio pro affectuum varietate varia eſt* 20,28 *compoſitionis ſpecies quot ſint, & qui cuiusq; character* 21,45 *cõpoſitionis excultæ characteres generales tres* 185,41 *compoſitio pura & miſtionis vbiq; expers apud nullũ proſæ vel carminis ſcriptorem inuenitur* 185,43 *compoſitionis character a Demoſthene nõ tantum pro cauſſarum, ſed etiã pro epicherematum diuerſitate, varie temperatus* 191,43 *compoſitionis ſpecies quæ primas ferat* 27,40 *compoſitionis artificiosa munus triplex* 6,42 *compoſitio artificioſa Minervæ Homericæ comparari poteſt* 5,8 *compoſitionis verborum elegãtis magna veteribus cura fuit, tum in proſa, tum in carmine* 185,27 *compoſitio a veteribus diligenter obſervata; a recentioribus neglecta fuit* 5,15.& 6,37 *compoſitione verborum Demoſthenes ceteros oratores longe ſuperauit* 184,45 *compoſitionis diligẽtia nimia in Iſocrate reprehenſa* 74,37.79,3 *compoſitio proſæ orationis vt poematis & carminis fiat ſimilis* 28,30 *cõpoſitionis genus occultum ſeu latens* 20,7 *compoſitio confidenter pertexenda eſt* 11,27 *compoſitio vim quãtam habeat* 2,27,34 *compoſitionis auſteræ character, & auctores eã vſi* 22,22,43 *cõpoſitionis politæ ac floridæ character* 25,45 *compoſitionis aſperitas* 133,34 *compoſitionis deformis exemplar* 18,20 *compoſitione verborum grauis & ſuauis ornatur oratio* 1,27 *compoſitionis mutatio venuſtatem orationi adimit* 4,29 *compoſitionis verborum partes tres, commata, cola, periodi* 146,30 *Compoſitoria artis* 2,29
Comprehenſione deuincire verba, συνδέσει 75,15
Compta veris non præferenda in elocutione 98,44
Concinnitas in modulis 84,40
Concionib. quale dicendi genus conueniat 191,34 *conciones Thucydidis examinatæ* 153,2 *conciones Thucydidis Dionyſio quæ præ ceteris probentur* 157,34 *Concionatorum & oratorum officium* 123,20 *concionatorum apud Athen. veteres cum recentioribus collatio* 175,35
Conciſus minutis numeris 75,33 *conciſa breuitas quæ putãda* 61,15 *conciſa breuitatis exemplar Thucydides* 130,21.133,30 *conciſæ ſententiæ interdum non ſatis apertæ* 78,18
Concordiæ laus 37,34
Condita oraculorum monitu loca 38,39 *Conditorum laudes* 38,46
Conditio rerum tenuis, magnum & virilem

virilem animum addere non solet 176,33
per Confessa incedere in docendo 67,24
Conglobare: quare Contorquere.
Confirmationis capita quo modo & quo ordine proponenda 61,18, 39 *confirmatio quali dictione pertexatur a Lysia* 84,23 *confirmationis laudabilis exèplum e Lysia* 90,33 *cõfirmationes Hyperidis acriores* 114,20 *confirmationis vitia* 63,37 *confirmationis argumenta propositionis capitibus innectere* 44,47
Conformationes sententiarum 75, 47
Coniecturæ in iudicialibus caussis 64,6
Coniunctionum accidentia 195,12 *coniunctionibus accidunt duo* 192,20 *coniunctionum vsus in austera compositione rarior* 22, 41.186,46
Coniux, vitæ onera leuiora efficit 35, 24 *coniugum cõcordia quot & quanta afferat commoda* 37,33
Connubia hominibus necessaria 37, 23 *connubia immortalitatem quibusdam peperere* 35,33 *connubiis amicitia contrahitur etiã cũ exteris* 35,30 *connubii communicatio* 93,10
Cononis statura 37,1 *erga remp. merita* 171,46
Cononis, & filii, petulãs facinus 170,34 *Cononis filiorum protervitas* 170,1
Conscientiam polluere 140,7
Conscius dolose occultitur 103,22
Consecratur Apollini Rhenea capta 145,21
Consequentia necessaria, in primis spectanda in confirmationis capitibus 62,5
Consecutionem seu redditionẽ longo interuallo accipere 162,19 *consecutio longo interuallo recepta* 168,13 *consecutionis ratio sæpe negligitur in austera compositione* 22,42. & 25,42
Consiliariis vti parum fidis 102,6 *consultor malus, vna cum vxore a ciuibus lapidatur* 183,7
Consolatio in funebri oratione 40, 9,17
Consonãtium concursus, austeram efficit compositionem 25,33
Consuetudo longo vsu in naturam vertitur 30,47
Consulto, ἐξεπίτηδες 75,18
Contemplari possunt etiã ii qui minore ingenii facultate sunt præditi 138,21
Contemptus vnde oriatur 159,9
Continua dictio 155,12
Contorquere seu conglobare sententias, & rotũde efferre 83,33 *contorta & rotunda elocutio* 98,30
Contractiones per apostrophum, sæpe compositioni aliquid afferunt elegantiæ 7,24
Contradictionis ansam præbere 50, 26,35
Contrarietas in sententia orationis vt euitanda 67,19 *cõtrarietas quomodo sit emolumento* 44,15 *Contrarium figurate dicere, periculosum est* 44,30 *contrarium dicendo efficere* 44,3 *contraria dicendo efficere cupiens, qua vtatur methodo* 44,11,34 *contrarium dicere, & contrarium in dicendo velle, vt præmonstrarit Homerus* 50,20 *contrarium dicere, & contrarium dicendo efficere, Homerus sub Agamemnonis persona docuit* 52, 26 *contrarium dicendo efficit Homericus Phœnix* 58,33
Controuersa bona ante litis decisionem occupari nequeunt 109,14
Conuentus solennes: quare Panegyris.
Copiæ ostentatio 83,25.127,24 *copiam verborum ostentare* 166, 17
Corcyrensis seditionis descriptio 150, 27
Corinthiorum legatus a Pelopõnesi proceribus quæ petierit 135,35
Corœbus, archon Athen. 116,14. *apud Diodorum Corybus est p.* 770
Coronæ quæ in certaminibus dantur, vnde laudentur, & quo modo 34,3 *coronarum multitudo & paucitas, quænam ad exhortandũ suppeditet argumenta* 42, 45 *coronari quos vetet lex* 125, 20
Corporis qualitates in laudatione 36,44 *corporis & membrorum in actione oratoria conformatio* 195,36 *corpora venalia mercede militantium* 92,21
Corpus, σωμα 78,27
Corruptela in legatione 45,9 *corruptela in iudis & certaminibus* 43,7
Corybanticus furor 177,4
Corybus: quare in Corœbus.
Cothurnus & grauitas Sophocl. 73, 19
Cratinus in comœdiis suis politicum agit & philosophum 47,40 *Cratinicum vocabulum* 67,46
Cratippus Thucydidis historiã continuauit 143,41
Cratylus Platonis 14,41
Creditores a debitoribus in seditione perimuntur 150,41
Cresphontæ filii, Messene cesserunt Lacedæmoniis 97,35
Cretẽsem historiam & fabulas collegit Dinarchus quidam 112,34
Creticus pes qui, & qualis 16,39 *Creticus & Pæan pro eodem* 29, 46. & 30,6 *Creticis numeris decantare* 30,2
Criminatio aduersarii ante causæ expositionem 61,30.63,10
Critiæ oratoris, vnius e triginta tyrannis, elocutio qualis 111,40, 47.161,34 *item* 77,46.82,21
Cræsus, Alyattæ filius, Lydorum rex 4,38
Ctesiæ Cnidii dictio suauis quidem, at non item pulchra 9,7
Ctesias, Cononis filius, homo petulãs 170,26
Cteseicles, archon Athen. 116,5
Cubitis latera plaudere 170,41
Cunctatio prouida, Speciosa timiditas nominatur 136,43.164,7
Cupiditates non semper fortunam habent comitem 160,15 *cupiditatibus indulgere nihil curatis pœnis* 156,11
Cura animi reprehensa 74,37.79,3
Currus volucris 167,12 *currus raptatus hostis* 18,34. & 19,8
Cursim res perstringere 61,14
Cyclops in visus orbitate gemens ac palpans, qualibus verbis ab Homero expressus 14,19
Cynosema, & prælium ibi cõmissum 129,30.142,4
Cyrsilus ab Athen. vna cum vxore lapidatur 183,7
Cyri Pædia Xenophontea, boni & beati regis imago quædam 130, 42
Cytherii se dedunt Athen. 142,4
Cytinion a Philippo captum 124,10

D

Dactylus pes qui, & qualis 16,30 *Dactyli ad celeriores motus exprimendos apti* 21,35
Damastes Sigensis, histor. 138,36
Damni dati actio 113,24
Danaæ fortunam suam deplorans apud Simonidem 32,22
Datiuus (instrumẽtalis scilicet) pro accusatiuo 135,13
aduersus Dauum actio Lysiclidis 118,29
Debiti simulatio periculosa 102, 47 *debitorum exactio non vniusmodi* 51,26 *debitores in seditione creditores suos interimunt* 150,41
Deceleicum bellum 96,41
Decenter dicere quæ volumus 43, 44 *decenter dicere Homerica Iris docet* 51,33 *decentis ac speciosæ dictionis exemplum ex Demosth. or. pro Corona* 56,21
Decorum quid sit 20,25 *decorum quantam vim habeat* 9,40 *maximum in compositione momentum*

tum habet 192.47 figuras & habitus omnes commendat 20, 20 decorum, præstantissima & perfectissima virtus, diligenter a Lysia obseruatũ 84,15 decori obseruatio apud Demosth. summa 184,34 decori in historia obseruator diligentior Herodotus quam Thucydides 130,32 decori neglectus 70,4 decorum violare cogit interdum necessitas 92,2
Dedecore afficere propinquos aut maiores suos, morte ipsa grauius 181,21
Defensio necessaria, etiam contra propinquos 106,24 defensio Socratis apud Platonem & Xenophontem, Socratis est laudatio artificiosa 57,39 defensio Periclis, minus recte a Thucydide composita 158,17
Desicientia vt suppleantur in oratione 67,17 defecta, inualida & imbecilla 66,47
Dsemmis rusticus liberos formosos quo artificio genuerit 68,17
Deiochus Proconesius, histor. 138, 32
Delectus verborum plurimum potest 28,31. Vsus & Verba.
Deliacus, oratio falso adscripta Dinarcho 118,2
Deliberari recte non potest, nisi ex vtraq; parte momẽta ponderentur 100,46
Deliberatiui generis capita quatuor, Honestum, Iustũ, Vtile, Possibile 63,42 deliberatiui generis orationibus qualis conueniat compositio 191,38
Delicti expers nullam ingenii humanum 138,5 delicti caussa duplex, institutum, & virtũ imbecillitas 137,30
Delphinium, iudicium Athen. 110, 40
Deli & Leri historia 118,4. Deli sacrificium 117,41 Deli expurgatio 140,33
Demades præter ceteros facetus 76, 41 Demades Demosthenicam reip. tractationem omnium malorum caussam esse cur dixerit 124,42 Demadis nulla exstãt scripta 119,38
Demaratus, Euphileto cognat. 110, 27
Demetrius rex cum Antigono Cassandri præsidium e Munychia deiecit 113,12 Munychiam subuersis mœnibus populo reddit 113,37 Athenienſibus profugis reditum concedit 116,18
Demetrii Calatiani stilus 5,20
Demetrius, archon Athen. 116,12
Demetrius (Phalereus opinor) Platonem reprehendit 127,3 Demetrii Phalerei de Platonis dictione censura 127,30.166,23 Demetrius Phalereus actionis vim Demosthenis a natura negatam, exercitatione comparatam ait 195,38 Demetrii Phalerei sectator Dinarchus 113,5 Demetrius Phalereus accusatur 113,38
Demetrius, Dionysii Halic. amicus 128,37
Democles Phygelensis, histor. 138, 33
Democlides, archon Athen. 116,10
Democlidis stilus 117,40
aduersus Democratem oratio falso adscripta Dinarcho 117,42
Democratia Isocrati qualis probetur 97,13 Democratia pacatis & tranquillis rebus augescit 101,45 in Democratia libere loqui non licet 101,14
Democriti compositio qualis 28,5 Democriti locutio, poetica 79,11
Demodocus agricola, rusticis phrasibus apud Platonem vtitur 66, 29
Demogenes, archon Ath. 116,10
Demosthenes Lacedæmonios ad Pylũ deuincit 144,26 Atticæ classis in Sicilia dux 149,5
Demosthenes Paarienſis 39,27 quando natus, & quando publicas orationes scribere exorsus; quo etiam ordine illas habuerit 120,44.122,16 Aristotele tribus annis minor 121,25 an dicendi artem ab Aristotele didicerit, & ex Aristotelicorum præceptorum obseruatione tantam dicendi vim sit consecutus 120, 9 decem oratorum Atticorum longe princeps fuit, ac pene lex orandi 74,43.76,1 vnus eminet inter omnes in omni genere dicẽdi 76,11 oratorum omniũ optimus 163,28 omnes & ante & post se oratores dicendi artificio superauit 120,32 omnes superiorum virtutes imitatus, quidquid apud eos pulchrũ fuit, excerpsit 114,36 perfecit quæ a superioribus erant inuenta 112,10 optimo dicendi genere omnium tẽperatissime & appositissime vsus est 184,2 dictionem ad argumẽti naturam & personarum dignitatem attemperauit 168, 46 imitationis exemplar optimũ est 163,28 Thucydidem & ceteros scriptores illustres optime imitatus est 162,10 Thucydidis enthymemata maxime est imitatus 130,35 Platonis imitator 61,2.62,3,10 Isocratis & Isæi vestigia secutus 120,32 vim suã ab Isæo ceu fonte hausit 104, 30,47 Isæum in dispositionibus diligenter imitatus est 108,36 Isæi artes Isæumque totum deuorasse, hominumque vafritiem omnem induisse dicitur 104,47 Isocrati & Platoni, oratorib. & philosophis præstantissimis, antefertur 126,6 Platoni quare præstet 17,45 Lysiam qua in re superarit 83,34 Demosthenis exaggerandarum rerum & concitãdorum affectuum occasionem seu ansam præbuit Isæus 109,37 Demosthenes in scribendis orationibus, an sursum ac deorsum volutatis verbis & membris, ad metricam numerorum concinnitatem exegerit omnia 30,13, 32.194,23.195,3 post diuturnam exercitationem consuetudine & habitu facile posuit, quod primis annis magno labore ac studio vix assequi potuit 30, 38 verborũ compositione quali vsus 28,5.184,44 compositionis curam non eandem semper teneat viam 191,2 compositione vsus omniũ temperatissima 190, 47 Demosthenici cõpositionis exquisita testimonium præbet Æschines 185,11,16 Demosthenes consequentiam necessariam Platonis exemplo diligenter obseruauit 62,10 τὸ ἦθος diligens obseruator fuit 61,2 figuratæ orationis artificiũ ipse detegit 57, 3 ἀφέλεια verborũ an vsus 197, 2 tediosis verbis an vsus 197,20 ἄγροικος a nonnullis cur dictus 115, 35 interrogationibus sæpe vtitur, exẽplo Isæi 108,10,26 panegyrica dictionis compositione vbi vsus 191,16 Lysiacam dictionem in quibus orationib. secutus 171,3 ante confirmationem vtitur præparationibus 62, 3 in actione oratoria diligentissime se exercuit 177,14 actionis vim, a natura sibi negatam, exercitatione acquisiuit 105,27 actione quali orationes suas ornauerit 195,26
Demosthenis, cuius ab Aristotele factamentio 125,14 Demosthenes corona se dignum esse quaratione ostenderit 46,42 Æschinem ob secundam legationem cur accusarit, nõ ob primam 45,1,9. Thebis legatus pro republ. 124,13 Thracem inconstantem introducit 66,7
Demosthenis elogia ex Cicerone 75,41 Demosthenis acumen & vis ab Isæo ortum ac principium duxit 112,5 Demosthenis character 70,12.74,39.114,36.

115,5.167,35,44 *Demosthenis character qua nota potissimum dignoscatur* 168,45.193, 22 *Demosthenes dictionis characterẽ ad materiæ qualitatem vsquequaq; attemperauit* 191, 15 *Demosthenis dictio ex optimis quibusq; scriptoribus contexta* 167,36,44 *Demosthenis dictio pulchris & suauibus mutationibus variata* 20,10 *Demosthenis dictio, similis terræ feraci, & omnibus tum necessariis tũ iucundis probe instructæ* 183, 35 *Demosthenis dictio a Thucydidea quibus differat* 168,48 *Demosthenis dictio a Lysiana discerni vt possit* 171,16 *in Demosthenis dictione quæ desiderentur a nonnullis* 196,29 *Demosthenis dictio faceta vrbanitate ancareat* 196,29 *Demosthenis dictio obscurior* 83,10 *Demosthenis orationes optimis poematibus & carminibus similes* 28,18. & 29,1 *Demosthenis orationes multæ sunt totæ subtiles, multæ totæ graues, multæ variæ* 76,4 *Demosthenis orationes longe aliter affectus cient quam Isocratea* 177,1,15 *Demosthenis orationes publicæ qua annorum serie habitæ* 120,45 *Demosthenis orationes publicæ* XII, *ante Aristotelis Rhetoricas præceptiones habitæ* 121 20 *Demosthenis orationes publicæ quo charactere scriptæ plerq;* 171,7 *Demosthenis orationes priuatæ, seu ἰδιωτικοὶ λόγοι circiter* XX 171, 6 *Demosthenis iudicialium orationum præstantissima ea quæ pro corona est habita* 163,9 *Demosthenis & Isæi orationes falsitatis & mirifrustæ suspectæ* 105,3 *Demosthenis Philippicæ concliones* XII, *& quo quæque tempore habitæ* 123,28 21 *Demosthenis concliones aduersus Philippum, quando haberi cœptæ* 121,9 *Demosthenis Philippicæ exceptæ ea quæ de Haloneso est, omnes Thucydideum characterem referũt* 168,42 *Demosthenes Philippicam sextam quando habuerit* 123,6 *Demosthenis oratio ad Philippi epistolam a Callimacho inscribitur pro Haloneso* 171,12 *Demosthenis concio de ope Megalopolitanis ferenda, quando habita* 121,8 *Demosthenis oratio de classibus quãdo scripta, & quo argumento* 121,4 *Demosthenis oratio περὶ συμμοριῶν recte & conuenienter inscriberetur περὶ βασιλικῶν* 56,31 *Demosthenes in oratione De classibus aliud proponens, aliud efficit* 46,2.56,30 *Demosthenes in oratione De falsa legatione docuit quomodo aliud proponendo, aliud efficiamus* 44,44 & 45,18. *sic* 56,29:58,1 *Demosthenes in oratione pro Corona docuit quomodo decenter ac speciose dicere possimus quæ volumus* 56, 21 *Demosthenes in oratione pro Corona docuit quomodo Contrarium dicendo possit effici* 44,34 *Demosthenes in oratione pro Corona Platonem imitatus, docuit quomodo plurium actionum in vna eademq; oratione possit fieri complexus* 46,39 57.35 *Demosthenes in oratione pro Corona quatuor hypotheses coniunxit* 57, 41 *Demosthenis oratio pro Corona, quando habita* 124,45 *Demosthenis or. pro Corona quo stilo scripta* 191,20 *Demosthenis oratio pro Ctesiphonte, omnium or. præstantissima* 29,44 *Demosth oratio pro Ctesiphõte, pulcherrimam & temperatissimam dictionis structuram habet* 171, 33 *Demosth. oratio aduersus Aristocratem quando habita* 121, 11 *Demosth. oratio aduersus Timocratem quãdo & cui scripta* 121,7 *Demosth. oratio de immunitatibus aduersus Leptinem, præ ceteris venusta & graphica* 121,2 *Demosthenis oratio de nomine aduersus Bœotum, sub quibus prætoribus habita* 117,8 *Demosthenis oratio de nomine aduersus Bœotũ falso adscripta Dinarcho* 118,46 *Demosthenis panegyrica oratio nulla exstat* 191,8 *Demosthenis non est encomium Pausaniæ* 191, 12 *Demosthenis oratio funebris* 39,27 *Demosthenes ἐπιτάφιον λόγον an scripserit* 178,9 *Demosthenis ἐπιτάφιος seu funebris oratio nõ est* 191,12 *Demosthenis falso adscriptæ orationes quæ* 197,28

Demosthenis locus e quo docetur quantum elegantiæ afferat apta verborum figuratio 8,6 *locus, e quo elegans colorum inter se coagmentatio demonstratur* 7,42 *locus, quo elegans colorum transformatio ostenditur* 8,15, 35 *loci aliquot medio dictionis filo contexti* 171,37 *loci aliquot in quibus Thucydidem imitatus est* 162,22.167,47 *locus ex Philippicis cũ Isocrateo quodam collatus, in quo veterum & recentiorum Atheniensium diuersitas exponitur* 175,33 *locus ex or. contra Æschinem* 171,37 *locus ex or. pro Ctesiphonte* 172, 2 *e Demosthenis oratione pro Ctesiphonte præmium, adiicien dam in eo oratore poeticam & modulatam compositionẽ* 29, 44 *locus ex or. pro Ctesiphonte, cum Platonici Epitaphii loco comparatus* 182,24 *locus ex or. pro Corona, de Philippi conatib.* 124,15,21 *e Demosth. oratione pro Corona pulchra compositionis exemplum* 18,3 *locus ex or. contra Aristocratem* 171, 42 *e Demosthenis oratione aduersus Aristocratem præmium, ad ostendendam in eo scriptore poeticam & modulatam compositionem* 28,21. & 29,9 *locus ex or. de Immunitatibus aduersus Leptinem* 171,45 *locus ex or. contra Cononẽ, in quo Lysiam imitatus est* 109,16,45

Demosthenes versum L *vel* LX *milia reliquit* 197,27

de Demosthene tractatus Dionysii 137,21 *ac Demosthenis in rerum tractatione vt admirãda, tractatum promittit Dionysius* 198,3 *aduersus Demosthenem legis violatæ actio, falsõ adscripta Dinarcho* 118,5 *aduersus Demosthenem oratio Dinarchi, super pecuniis Harpalicis* 116,40

Demosthenis imitatores qua regula deprehendantur 115,26

Demosthenicũ vocabulum 67, 47

Demi Magnesii, polyhistoris, liber de Homonymis, id est eodem nomine dictis & locis de quatuor Dinarchis 112,30

Densus & breuis 73,27 *densus seu creber sententius Lysias* 83,22 *densa in Demosthene omnia* 74,43

Dentium stupor seu horror 62,26

Depositum frater fratri committit 89,28 *depositi custos fidus* 106,9

Descriptiones in narrationibus & confirmationibus sæpe inanes 64, 10 *descriptiones historicæ, poeticæ, & oratoriæ, vt differant* 64, 15

Detractio colis in oratione sæpe multum affert elegantiæ 8,29

Deus verendus, si homines vereri nolimus 90,9 *Deo duce venimus* 49,25 *Deo cara terra indicia* 180,22

Dii ipsi e nuptiis orti 35,3 *deorum & semonum exercitus Iouis currum sequẽs* 167,13 *deorũ rex Iupiter, humano se more loqui fingi vellet, Platonico vteretur* 177,29 *dii nuptiales & natales* 35,4 *dii inferi* 20.43

Dialectica artis scriptores, com po-

ſitionis elegantiam neglexerunt 5,23 *Dialecticæ artis ductus an ad compoſitionis elegantiam neceſſarius* 6,33 *Dialecticas artes Chryſippus Stoicus omnũ exactiſſime tractauit* 5,25

Dicax magis quam facetus 76,22

Dicere bene qui vult, duo ſpectet neceſſe eſt; rerum verborumque formam 194,32 *dicendum ſimpliciter, aut non dicendum putant nonnulli* 51,17 *aliud dicere, & aliud dicendo efficere* 44,2.8. *Viſe & Aliud.*

Dicẽdi tempus certum & menſura præſcripta oratorib. 83,24 *dicendi exercitatio in duob. conſiſtit* 1,14 *dicendi venuſtas affectatur a iuuenibus* 1,23 *dicendi virtutes in Iſocrate & Lyſia quæ* 98,24 *dicendi virtutes in Iſæo & Lyſia quæ* 104,22 *dicendi virtutum Lyſianarum breuis catalogus* 85,42 *dicendi virtutes in hiſtorico quæ potiſſ. requirantur* 130,18.131,4.132,17 *dicendi genera tria, demonſtrationum, deliberatiuum, iudiciale* 44,28.86,47 *dicendi genera ſuum quæq; characterem habẽt* 103,29 *dicendi genera figurata (quod ad ſententiam attinet) tria* 43,43 *dicendi characteres generales tres* 184,13.185,41 *dicendi genere optimo omnium temperatiſſime & oppoſitiſſime vſus Demoſthenes* 184,1 *dicendi præcepta cæteris omnibus Ariſtoteles in ſua Rhetorica expoſuit* 80,8 *dicendi auctor & magiſter eruditiſſimus, Plato* 79,20 *dicendi primus Demoſtheni tribuit Dionyſius* 18,2

Dicta eadem ſæpe non ad eandem propoſitionẽ ſeu ſcopum eundem tendant 53,34 *dictis non tribuendum plus fidei quam factis* 93,18

Dictio, rerum habitus quidam & veſtitus eſt 99,5 *dictio ſententiæ debet obſequi, non ſententia dictioni* 98,45 *dictiones modulis ſubiiciendæ, non moduli dictionibus* 10.14 *dictio ſententiis attemperanda* 34,24 *dictio ad argumentum naturam perſonarumq; dignitatem attemperãda eſt* 38,46 *dictio optima quæ ſit* 2.1 *dictio in cauſſarum actionib. ita exercetur quam in panegyrica vel hiſtorica oratione* 173,45

Dictionis elementa 2,9 *dictionis partes duæ, dictio verborum, eorumdemq; compoſitio* 146,26 *dictionis meditatæ eam non vnam eandemq; requirit materia quælibet* 191,5 *dictionis iudicium & cenſura qua ſit* 67,44 *dictionis extremitates duæ; ſublimitas ſeu granditas, & tenuitas ſeu exilitas: in quarum illa Thucydides, in hac Lyſias excelluit* 164,33 *dictionis genus medium inter metricum & pedeſtre* 133,8 *dictionis virtutes* 69,36.76,16 *dictionis virtutes aliæ neceſſariæ, aliæ adſcititiæ* 146,32 *dictionis virtutes neceſſariæ quæ* 147,7 *dictionis virtutes adſcititiæ quæ* 147,8 *dictionis prima & præcipua virtus, puritas* 82,21 *dictionis virtutes in Lyſia quæ fuerint* 82,22 *dictionis Iſocraticæ virtutes quæ* 94,35 *dictionis delicta* 62,12 *dictionis aliquot vitia in Iſocrate demonſtrata* 173,42

Dies menſis cuiusq; qui laudari ſoleant, & vnde 36,20

Differre in aliud tempus ea qua liberiorem orationem poſtulant 44,26

Difficilis ac moroſus 76,10

Digreſſiones in hiſtoria vitioſæ 70,26

Dilatare verbis ſententias 75,34

Dilationis figura vti 48,19 *ſic* 44,26 *dilatione artificioſa offenſionis periculum amoliri* 55,42 *dilationis figuratæ ratio* 50,19 *dilatio enervat impetum* 46,12 *dilatio confirmationis capitum in tempus & locum commodiorem* 61,46

Diligentia nimia reprehenſa 74,37

Dinarchi quattuor 112,33

Dinarchus orator natus archõte Nicophemo 114,5 *orationes ſcribere cœpit anno ætatis quinto aut ſexto ſupra viceſimum* 114,8.116,3 *ab exſilio reuerſus anno ætatis* LXX 114,2 *in ſenectute primum venit in iudicium* 113,21,29 *Demoſthenicum characterem præceteris imitatus* 114,23 *Demoſthenem in quib. non aſſecutus* 115,28 *contra Demoſthenem an ſcripſerit* 112,41 *Dinarchi inter veteres oratores Atticos cur mentio facta non ſit* 112,17

Dinarchi parentes, ſtudia, fortuna 113,3 *ætas* 114,1 *dictio qualis* 112,45 *character quo modo dignoſcatur* 114,15,47 *orationes* CLX *ferme, ac plures* 112,43 *orationes priuatæ quæ genuinæ, quæ item adulterinæ* 118,9,36 *orationes publicæ quæ germanæ, quæ item falſo ei adſcriptæ* 116,20,42

contra Dinarchum pro Æſchine oratio Dinarchi 116,26

Dioderus Androtionis accuſator 120,47 *Diodorus accuſator Timocratis* 121,7

Diodotus, Diogitoni fratri & ſocero ſuo tutelam liberorũ ſuorum in militiam proficiſcẽs commitit 88,26

Diodoti oratio 158,6

Diogiton a fratre & genero ſuo tutor inſtitutus, mala fide res pupillorum adminiſtrat 88,40

Diomedes figurata reprehenſione Agamemnonem inceſſit 49,5, 18.51,47.52,19

Diomedon publicanos vt excuſarit 125,8

Dionem imitatus Plato 178,8

Dionyſius Eumathis accuſator 105,20

aduerſus Dionyſium oratio Dinarchi 116,29

Dionyſio ejecto Siciliam tyrannide liberare Græcis ſuadet Lyſias 92,1 *Dionyſii tyranni æqualis & familiaris Philiſtus* 78,22,29

Dionyſius Halicarn. a carpendi vitio alienus, ſolus veritatis ſtudioſus 137,38 *æquitatis & moderationis in ſua criſi ſtudioſus* 161,44 *Rhetoricen Romæ vel publice vel priuatim docuiſſe videtur* 21,42 *Rhetoricen in ſchola docuit* 57,44.64,34.65,2 *promittit librum de Electione verborum* 1,31 *promittit ὑποχάλκην τοῖς χαρακτῆρας τῶν δημοσίων* 9,21: *de quibus infra* 22.12,22 *de imitatione ſe ſcripturum pollicetur* 62,11 *de imitatione ad Demetrium ſcripſit libros tres* 128,37.137,4 *iudicat de decem oratoribus Atticis, Lyſia, Iſocrate, Iſæo, de decem oratoribus quoque, Demoſthene, Æſchine, atque Hyperide ſe ſcripturum pollicetur* 81,42.112,10 *pollicetur peculiarem de Lyſia tractatum, in quo præter alia de germanis eius orationibus* 86,25 *de Lyſiani & Iſæani characteris ſimilitudine, ac de internoſcendis illorum orationibus ſeorſum egit vno eodemque libro* 104,18 *promittit tractatum in quo doceat quantum Demoſthenis dictio præſtet Platonicæ, non tantum in vero & ſimplici, ſed etiam in tropico elocutionis genere* 183,39 *Platonem Demoſthene inferiorem fuiſſe peculiari ſcripto oſtendit* 17,47 *locum citat e tractatu ſuo de Atticis ſcriptoribus, ſuper Platonis elocutione* 127,9 *de Demoſthene promittit alibi tractatum, in quo etiam adulterinas eius orationes prædat* 197,31 *promittit tractatum περὶ τῆς Δη-*

μοσθένους

μοδένους ἀκεφαλικῆς δῃότητος 198, 3 de Demosthene scripsit 119, 6. 120, 3. 137, 21 de Thucydide characterem ab in locis scripsit 132, 38 librorum suorum de verborum compositione mentionem facit 193, 19. 194, 15 librum scripsit contra Polemonem philosophiæ obtrectatorem 137, 40 Dionysii tempore Rhetorica germana in vsum reuocata 80, 31
Diopithes Atticorum copiarum in Hellespontica expeditione dux 119, 7 Attici exercitus in Chersoneso dux 123, 19
aduersus Dioscuridem oratio Dinarchi 118, 25
Diotimus, archon Athen. 115, 45. 119, 19. 121, 2
Diotrephes, archon Athen. 121, 25
Diphili defensio 117, 32
Dirigere omnia ad rationem & artem 75, 46
Discedere turpiter, non decere 50, 6
Discipulorum in dilegentia ostentandi contentio 53, 31
Dispositio, in rerum loco, vsus est materiæ præparatæ 194, 35 dispositionis virtutes 115, 31 dispositionis bona officia 140, 9, 42 dispositionis artifices optimi 86, 44 dispositiones Hyperidis accuratiores 114, 20 dispositio rerum in historia 129, 45. 131, 1 [illegible] 74, 13
Dissimulatio, figuratæ dictionis signum 51, 28
Dissentaria lectio ex Apollonio citharista & tibicen 9, 31
Distinctiones pro periodorum & colorum commatumq; ratione 32, 20
Dithyrambes apud veteres certis legibus astricti erant 19, 47 Dithyrambi grandiloqui 166, 49. 167, 10 Dithyrambica ampullæ 128, 9 Dithyrambicus stilus 13, 6 Dithyrambica elocutio 82, 38 Dithyrambica elocutio in prosa oratione, vitiosa est 18, 15 Dithyrambica elocutio Platonem 127, 42. 128, 16, 21 Dithyrambici poetæ quibus vsi mutationibus 19, 43
sine Diuinatione & oraculis nihil agere 156, 38
Diuinus orator 76, 28 diuinitate loquendi nomen inuenit Theophrastus 79, 34
Diuisio & dispositio rerum in historia 129, 45. 131, 1
Diuisionis artis methodus genus in species diducere, & species sub vnum genus cogere 66, 44
Diuitias comitatur vecordia & intemperantia 27, 20
Docilem auditorem reddere 87, 22 dociles vt reddantur auditores 89, 12
Docti & intelligentes, paucis & leuib. exēplis sunt contenti 88, 24 docti præceteris digni magistratibus & imperiis 38, 32 Doctrinarum studium cōfusum 94, 23
Dodonæa quercus 34, 5
Dogmatum controuersiæ 138, 16
Dolopum legatio pro Philippo 124, 11
Dolor stomachum etiam aduersus deos hominem concitat 53, 18
Domis corruptus legatus 45, 15 donorum recensatio. Iacta plerūq; & si nulla est 53, 6
Dorica gens fortissima 39, 43 Dorienses liberi, e Peloponneso in Siciliam sedes transtulerunt 160, 7 Dorienses a Lacedæmoniis oppugnati 140, 30
Dorica harmonia 176, 47 Dorum modi in dithyrambis 19, 43
Drachmarum, minarum, & talentorum computatio 91, 40
Draconis aduersus triremem demicatio 70, 28. 132, 18
Dubitatione & quæsitionis habitu, securitatis viam sibi præmunire 55, 12
Duodecim dii 167, 13
Duplices litteræ quot, quæ, & cur sic dictæ 12, 33, 45. & 13, 7 duplicium litterarum suauissima ? 13, 7
Durus quali vsus stilo 5, 19
Dux ducatus sui rationem reddit 85, 31 belli administrati rationem ciuibus reddit 119, 18 ducum omnium particulatim reddenda ratio 63, 46
Duces prudentes acici ordines instruere vt soleant 11, 19 duces & legati quæ agunt, ciuitatum ipsarum consensu atq; auctoritate fieri censentur 157, 33 duces de fortitudinis præmio disceptātes 63, 35
Ducatus aduersus barbaros quibus debeatur 188, 30

E

Echecrates, Dionysii discipulus 33, 18. & 34, 41 Dionysii discipulus & familiaris 41, 8 Echecrates sodalis, Isocrates tumor 37, 41
Eclipses solis crebriores 187, 14.
Elate dicere 75, 19 elatio & altitudo orationis 78, 19
Elatea a Philippo capta 124, 10, 18
Electio verborum, natura prior est quam compositio 2, 23 non tam leporis caussa sit quam ponderis 75, 44 consistit in duabus præcipue partibus, in propria & tropica elocutione 146, 28 alia decora, alia indecora 20, 25 in elegantia oratoris requiritur 1, 26. Vide & Delectus, Verba.
Elegiacum pentametrum 29, 28
Elementa rerum, non sunt pura sed omnia sē mutuo participant 185, 45 elementorum vtrumque que a prædominante qualitate nomen capit 185, 46 elementa dictionis 2, 9 elementa vocis, litteræ 11, 41
Eleon, opp. Bœotiæ 15, 44
Elis in Peloponneso a Philippo occupata 195, 17
Elisio per synaliphen 190, 22
Eloquendi facultas diuina, δῶρον καὶ πρὸς ἐρμωνείαν 74, 14 eloquentia politico necessaria, non minus quam rerum cognitio 158, 34 eloquentiæ studiosis obseruanda quæ 1, 16 eloquentiæ principatū Demosthen. tribuit Dionysius 18, 2
Elocutio in ciuilibus actionibus ad naturale sermonis rationem quā proxime accedere debet 94, 44. Vide & Dictio.
Elpines, archon Atheniensis 115, 45. Idē rectius Elpinices 85, 32
Empedocles physicus, austera compositione vsus in suo carmine 22, 45
Emporii curator 117, 37
Encomiorum loci 35, 47 encomiastici generis loca 38, 23. & 39, 33 encomium sui scripturus Demosthenes, a defensione fauorem 57, 36
Enna, populus Siciliæ 131, 24
Enthymema syllogismus rhetoricus 122, 3 enthymematum copia 131, 20 enthymemata non fusim nec temere proferenda 62, 6
Enucleate dicere 76, 17
Enuntiationis celeritas 148, 14
Ephori dictio qualis 26, 24
Epicharis aduersus Philotadem defensio 118, 24
pro Epichirematum varietate, cōpositio quoq; varie a Demosthene temperata 191, 44
Epici carminis onera 72, 47 Epici poetæ metrum mutare non possunt 19, 29 Epicum sic ero compositionis genere vsi, Antimachus & Empedocles 22, 44
Epicurus & Epicurei elaborandi cōpositionis genus spreuerunt 28, 11
Epidamnus vrbs Ill. 445. 141, 12
Epigenis iudicio liberatus & absolutus Eumathes 105, 21
Epiphonemata quæ dicantur 64, 22 epiphonemata, voces moratæ 65, 3

Epiphonematis puerilis exemplum 160,38
Epistolæ Niciæ ad Athenienses, elegans 157,41 *epistolæ archaicæ (siue Acharcæ) Theopompi* 131, 35.132,23
Epithalamiæ orationis methodus 37,10
Epitheta venustatis gratia adhibẽtur 151,17 *apud Platonem frequentiora* 166,19
Epodos mutare licet melicis, non item strophas & antistrophas 19, 35 *Epodis paucis vtebantur prisci melici* 19,41
Equites CL, *cum peltatorum milib.* IIII 122,39 *equites* CCC *cum grauis armaturæ militibus bis mille* 122,44
de Equo, oratio Dinarchi 118,28
Erchiensis pagi populus ab Euphileto accusatus iniustæ exclusionis 108,45.109,41
Erythræ, Bœotiæ opp. 15,44
Eteonus, Bœotiæ opp. 15,43
Ethicarum & Physicarum rerum scriptores tenui dictione vsi 164, 27
pro Etietti sorte aduersus Charetem Dinarchi oratio 118,21
Etymologiam primus attigit Plato 14,40
Euænetus, archon Athenien. 121, 31
Eubœa capta 141,7 *subigitur ab Athen.* 143,32 *Eubœæ tyrannicum dominatum imposuit Philippus* 196,13
Euboensibus connubii ius cõmunicatum ab Athen. 93,10
aduersus Eubulidem appellatio; oratio Demosthenis 171,5
Eubulus, archon Ath. 116,46. 119, 12.121,29.123,12. *Pro eodem Eudoxus* 116,1: *perperam.*
Euclhristus, archon Athen. 115, 44
aduersus Euclidem disceptatio super agri solutione 108,44
Euclemon, archon Athen. 116, 16
Eudemus, archon Athen. 115,46. *Pro eodem Theodemus* 121,7
Eudemus Parius, histor. 138,33
Eudoxus, (medose pro Eubulus) archon Athen. 116,1
Eugæon Samius, histor. 138,32
Euidentia quid 83,37 *euidentia, primaria virtus in historica dictione* 130,24
Eumathes, inquilinus & trapezita, seruitutis reus 105,9
Euonymẽsium aduersus sacros præcones disceptatio super canistris 117,24
Euphemi Athenienſiũ legati oratio, non probatur Dionysio 158,8
pro Euphileto aduersus Erchiensem pagum pronocatio 108,45 *Euphileti contra Erchienses populares suos defensio* 109,40
Eupolis in comœdiis suis politicum agit & philosophum 47,40
Eupolidem vocabulum 67,47
Euripides, Anaxagoræ discipulus primis tẽporibus, postea Socratis, quo artificio primi præceptoris sui dogma in Melanippe protulerit 47,31.57,18 *in Melanippe docuit quo modo duarum actionum seu duarũ caussarum possit fieri complexus* 47,29 *in Æolo aliud proponit, & aliud efficit* 57,12 *per totam fabulam, & sermones integros, aliud proponit & aliud efficit* 57,11 *quo nomine a quibusdam reprehensus* 73,18 *Euripidis character, & cum Sophocle cõparatio* 69, 21.73,13 *Euripidis dictio qualis* 26,23 *Euripidis locus* 4,32: & 29,37 *locus ex Oreste, quo docetur dictiones seruire modulis, non contra* 10,15 *locus de Auge; quo docetur, pulchram esse poesin quæ ad prosæ orationis similitudinem sit composita* 32,11 *Euripidis Melanippe cur Sapiens inscribatur* 57,15
Eurymedon, Atticæ classi. dux 150, 39
Eurymedon, Pamphyliæ fl. 142, 22
Euryſthei expeditio in Atticam, & in eadem interitus 136,14
Euthycles Aristocratem accusat legis violatæ 121,12
Euthycritus, archon Athen. 116,6
Euthydemus, Atticæ classis in Sicilia dux 149,5. *Thucydides Eudemum vocat.*
Entreſis, opp. Bœotiæ 15,39
Euxenippus, archon Athen. 116,14. *Diodoro Xenippus est p.* 774
Exaggerationes rerum 109,36 *exaggeratio quali dictione pertexatur a Lysia* 84,23
Examen fugere 107,47 *examen ad rectam regulam referre* 153,23 *examinis seu explorationis modi duo* 115,10 *examinis critici summa* 68,3
Excubitorum statio 50,2
Exemplaribus omnibus naturalis quædam inest gratia & decentia 115,13
Exemplum & Enthymema vt differant 122,8 *exemplum, inductio rhetorica* 122,4 *exemplorum examinatio* 88,4 *exempla magnarum rerum esse possunt etiam res paruæ* 25,10.88,24
Exercitatio assidua requiritur ad artium præceptiones 32,33 *exercitationis diuturnæ vis* 30,40 *exercitatio diuturna, habitu in animum introducto, facillima reddit difficillima quæque* 195, 5 *exercitatione comparati dicendi nerui ac lacerti* 171,27
Exercitui optime instructo præmia promittit imperator 189,30
Exhortatio: quæ e Hortatio.
Exordium quid sit, & quale esse debeat 87,12 *exordia rotunda nonnumquã, nonnumquam extensa* 63,12.89,14 *exordia vnde sumantur* 87,13 *exordii officium & munus* 63,8.64,23. 145,10 *exordii principium* 63, 14 *exordii caput* 63,16 *exordii vitia* 63,2 *exordii artificium* 63,17 *exordiorum artifex singularis Lysias* 87,26 *exordio qualis dictio tribuatur a Lysia* 84,22 *exordiis quæ dicendi forma conueniat* 191,25 *exordii laudabilis exemplum* 89,1
Experientia & vsus, dicendi magister 6,30
Explicator commodus 80,5
Expositio nominum in historica oratione, sophistica & insecta 159, 14 *expositione grammatica opus habet qui Thucyd. legit* 161, 30.163,32
Expostulatio simulata 49,26. 52, 19
Exprobratio beneficii offendit 59, 12,20
Exsequiæ funebres 178,20
Exsilio perpetuo mulctari 113,8 *Exsuli coronis & vnguento non est opus* 126,40 *exsulum reditus quibus signis prænuntiatus* 113,45
Extera delatio 116,33

F

Fabulæ historicis commẽtariis immistæ 138,43.139,22 *Fabulæ innumerabiles apud Herodotum & Theopompum* 77,10 *fabulæ in orat. panegyr.* 33,36,38. & 34,10 *fabula de rustico deformi, quomodo pulchros progenuerit liberos* 68,17 *fabulosa figmenta cur historiis a vet. scriptoribus inserta* 139,28 *fabulæ quo elocutionis genere proferendæ* 39,12
Fabularum actio, apta ni sit, carminis elegantia & gratia perit 195,31
Facetia vrbanitas vulgo nominatur Gratia 196,29 *Facetiæ Atticæ* 76,41
Fames e magna siccitate 187,15
Familiaritas non semper tuta 102, 32,41
Fatalem ire viam 178,16
Feruida oratio fugienda 78,7

Festiuitas in re seria, intempestiua 99,1
Festorum sumptus 91,8
Fictorum & pictorum in exprimẽdis imaginib. curiositas 194,44 *fictorum regula in dignoscendis Polycleti & aliorum præstãtium artificum operibus* 115,16.193,36
Fidere & niti se ipso 182,7
Figuræ dictionis multæ, sicut etiam sententiæ 8,3 *figuræ dictionis nimium affectatæ, pueriles* 98,43 *in figurarum ornamentis inuenilius luxuriari* 166,22 *figuræ poeticæ, item Gorgianæ, tedium afferunt auribus in prosa elocutione* 127,28 *figuræ coactæ* 153,1,35 *figuræ theatricæ quæ* 133,27.147,46 *figuris theatricis orationem fucare* 174,13 *figurarum theatricarum exemplum ex Thucyd.* 151,15
Figurarum, seu Figuratorũ dicendi generum, (quod ad sententiam attinet) tria sunt genera 43,43.51,30 *figuræ expers oratio nulla* 58,9 *figuram figuræ opponere* 53,9.58,41 *figuris vtendum quomodo* 62,43 *figuræ reb. aptæ esse debent* 95,12 *figurarum insolitarum affectatio* 82,35 *figurarum ornamẽta nimia, sæpe reliquæ orationis structuræ obsunt, & auditorum aures offendant* 95,6 *figurarum Demosthenicarum genera duo* 190,42
de Figuratis dicendi generib. 43, 33: *& rursum* 51,15 *figuratũ dicendi genus an sit* 43,36.51,17 *figuratæ orationis plura inueniuntur exempla quam simplicis* 58,30 *figuratæ interdum actiones seu orationes totæ* 51,29 *figurata oratio in summo discrimine ab Agamemnone vsurpata* 52,29 *figurati sermonis artificiũ explicandum est, cum res in tutum adducta videtur* 57,26 *figurata oratio ab Homero explicatur vno vocabulo* 56,16
Figuratio dictionis 7,46 *figuratio dictionis apud Thucydidem qualis* 133,12,22 *figuratio gemina in vno eodemque poemate* 57,16 *figurationum innouatio* 25,42
Filium natiuum non adoptiuum se esse, quomodo probarit Euphiletus 110,6 *filio a patre abdicato an concessa caussæ dictio* 64,5 *filiorum maior in virili quam in puerili ætate cura habebatur a veteribus* 97,19
Fines in quolibet opere duo præcipue spectantur, pulchritudo & voluptas 192,10
Flectuntur ipsi etiam dii 58,40
Floridæ compositionis character 25, 45. *Vide & Polita comp.*
Fluuii laudes in or. paneg. 33,35 *fluuiorum confluxũ Homerus quomodo expresserit* 15,15
Fœderis leges in columna exaratæ 124,4
Fœminina masculino fine a Thucydide prolata 134,42 *fœminina neutrali fine a Thucydide prolata* 134,43
Forensia & protrita vocabula 62,15
Fores iudicii ne vidisse quidem, nedum ingressum esse 178,2
Formæ rerum, ideæ 79,20
Fortuna in reb. humanis maximũ momentum habet 190,8 *mores variat* 66,24
Frater fratri filiã in matrimonium collocat 89,23
Frequentia & congruentia, vnum e præcipuis signis quib. res dignoscuntur 193,25
Frigidus & tediosus in - 111,44 *frigidam dictionem quæ reddant* 95,11
Frontispicium operis cuiusq; prælustre esse debet 33,24
de Fructib. prædii disceptatio 118, 27
Fucatus nitor 119,41
Fugæ nomen apud Homerũ semper in probrosa significatione 51,1
Fulgura dextra 48,28
Funebris oratio quid 39,32 *funebris oratio duum generũ* 39,22 *funebres orationes conscriptæ etiam a veteribus* 39,26 *funebriũ orationum caussæ* 144,14 *funebris orationis præcepta* 39,15 *funebris orationis capita tria, laudatio, lamentatio, consolatio* 47, 2 *funebris orationis stilus* 41,3 *funebris oratio figurato dictionis genere a Pericle contexta* 46, 45.58,3 *funebris oratio Thucydidis an conuenienti loco posita* 144,11 *funebris oratio Platonis ad quorum imitationem cõscripta* 178,8 *funebres ludi seu Funebria certamina* 42,38
Furor ex afflatu diuino in Matrois & Corybanticis sacris 177,5
Furta oratoria 87,31
Fusus orator, & Strictus, opp. 75,1
de Futuris coniecturam sumere ex præteritis 81,28 *futuris non tribuẽdum plus fidei quam præteritis* 93,18
Futurum verbi tempus cũ præsenti copulatum a Thucyd. 135, 20 *futurum medium pro passiuo* 7,26 *futurum paulo post, pro futuro simplici* 7,27

G

Gallinaceorum more latus plaudere post victoriam 170,40
Ganymedis raptus 40,33
Gaza, Syriæ vrbs 18,30
Geloi, populus Siciliæ 131,25
Genealogiarum scriptores, tenui dictione vsi 164,26
Generatim descriptus 76,32
Generosa dictio 111,35 *generosi moduli* 11,33
Genitiuus casus pro accusatiuo vsurpatus a Thucyd. 135,8
Gens duplex, Græca & barbara 65, 38.66,14 *gẽtium mores diuersi* 65,38 *gentium conuictus e moribus* 66,6
Genuum prensatio in petitione 59, 17 *genuum flexio simulata* 18, 40
Genus & cognatio mores variat 66, 16 *generis nobilitas a maiorib. & natali solo commendata* 180, 2. *Vide & Nobilitas.*
Generum in nominibus mutatio 134,41 *generum mutatio (masculinorum scilicet in fœminina vel neutra, & contra) sæpe compositionem adiuuat* 7,13
Germanos Thucydidas qui se putet 77,25
Glaucippus, archon Athen. 88,27
Glauco, Aristonis filius 30,32
Gloria cum coronis augescit 42,46 *gloriam pretio mutare* 43,9
aduersus Gnodium (forsan rectius Gnosidicum aut Gnositheum) oratio Dinarchi de pecuniis Harpalicis 116,38
Gnomologiis sunt a Demosthene tributus character 191,45
Gorgias Leontinus sapientiæ nomine per Græciam clarus 94,11 *legatione apud Athenienses fungens, auditores dictione sua obstupefecit* 82,40 *quas figuras affectarit* 133,29 *quas figuras frequenter vsurparit* 136,36 *minutis numeris concisus* 75,34 *Gorgias confusum doctrinarum genus profitebatur* 94,23 *de tẽpestiuitatis artificio nihil scripsit quod sit memorabile* 11,10 *a Platone taxatus* 126,36 *Gorgiana elocutio* 82,36 *Gorgiæ dictio modum excedit in figuris, ita vt vbiq; sit ludicra & puerilis* 111,25 *Gorgiæ & Thucydidis structura sublimis* 127,44.128, 20 *Gorgianæ figuræ* 148,1 *Gorgianam phrasin, & figuras Gorgianas, expressit Isocrates* 165,42 *Gorgianæ elocutionis figura, tediosæ* 127,29
Gorgo truci aspectu 15,14
Græcia ante bellum Troianum non appellabatur vno nomine 145,14 *Græcia nõ fuit olim firmiter habitata* 24,43.148,27

Græciæ imperium penes eos qui mare obtinerent 92,20 *Græciæ probrosa calamitas* 92,15 *Græcia altero oculo capta* 122,28 *Græci, semper pueri, secundum Ægyptios* 65,40 *disciplinarum capaciores* 66,10 *quo artificio ad Troiam ab Vlysse & Nestore detinentur* 48,20 *Græcis legum & libertatis suæ ius ex pacto promissum* 101,26 *Græcorum veterum laudes* 92,23.96,5 *Græcorum corpora venalia* 92,21 *Græcanicarum gentium mores* 66,3

Graia, seu Græa, Bœotiæ opp. 15, 43

Grāmaticæ artis breuis descriptio, & cum rhetorica collatio 195,7. *sic* 31,2 *Grammatica expositione opus habere* 161,30.163,32

Grandis orator 75,1,16 *grandes verbis* 78,1 *Grandiloquus & sublimis* 73,11

Gratiã pro suis ipsius beneficiis debere 176,31 *gratia relata hospiti* 105,32 *gratiæ reponsi endæ vt sint absque decori violatione* 59,11 *gratias ab Apolline vt repetat sacerdos* 59,22 *ad Gratiam loqui, tenebras mentis lumini effundit* 100,44 *Gratiæ Xenophontis sermonem finxisse creditæ* 73,46

Grauitas verborũ & sententiarum 76,18

Gymnicorum ludorum laudatio 37, 47 *Gymnicorum certaminum scopus* 42,17

H

Habitus obseruationibus confirmatur 195,20 *longo vsu contractus, difficilia reddit facilia* 30, 42

aduersus Hagnotheum oratio Isæi 108,41

Hals, & Halæensis: quære in Allæensis.

de Haloneso Demosthenis oratio 168,44 *pro Haloneso ad Philippi epistolam oratio Demosthenis* 171,12

Harma, Bœotiæ opp. 15,44

de Harpalo non dedendo oratio 117, 47 *Demostheni falso adscripta* 197,30 *de Harpalicis pecuniis a Dinarcho accusati qui* 116,38

Hecataus Milesius, histor. 138,33

Hector mortuus, ab Achille bigis raptatur 19,6 *Hectoris pietas* 65,20

aduersus Hedylen Dinarchi oratio 118,15

Hegelochi defensio a Dinarcho cõscripta 118,17

Hegemachus, archon Ath. 116,16

Hegemon, archon Athen. 116,6

Hegemõ, Diogitonis gener 90,4

Hegemon, Euphilei cognatus 110,27

Hegesiæ Magnetis stilus 5,20 *Hegesias Magnes, deformis compositionis primas, medias, & postremas omnibus præripuit* 18,20 *ex Hegesia Magnete deformis compositionis exemplum* 18,37 *Hegesiaca dictionis forma qualis* 5,3

Helena Homeri quibus verbis Telemacho xenia dederit 1,2 *Helenæ nudæ pictura* 68,24

Hellanicus Lesbius, histor. 138,35 *ante Herodotum historias edidit* 129,13 *qua methodo vsus in historia* 139,11.140,15 *Hellanici Attica a Thucydide reprehensa* 141,45

Hellenicorum Xenophontis argumentum 130,44

Heraclidæ historici stilus 5,20

Heracliteis tenebris obscurior 159, 15

Hercu Iouis ara Sub olea 113,42

Hercules, Mineruæ ope, laborum munia expleuit omnia 41,29 *Herculis in Græciam merita, eiusq; imitandi ratio* 92,7 *Herculis laudes* 96,28 *Herculis laudes in panegyr. or.* 33,27

Heredem instituere improbitatem suam 91,17

Hermias, Atarnei tyrannus 121, 28

Hermippus in scripto de Isocratis discipulis, de Isæo pauca prodidit 104,11

Hermocratis Syracusani oratio ad Camarinenses, cur non probetur Dionysio 158,7.159,47

aduersus Hermonem oratio Isæi 108,44

Herodotus Halicarnasseus qua ætate vixerit, & quomodo historiam suam conscripserit 139,2 *Herodotus & Thucydides qua re mirabiles* 77,31 *Herodotus mediæ compositionis auctor optimus* 188,45 *Candauli ad Gygem quæ verba tribuat, & cur* 65,41 *de Babylonicis ædificiis quæ retulerit* 33,34 *Herodoti eulogia ex Cicerone* 76,44 *Herodoti methodus* 140,14 *Herodoti virtutes* 147,12 *Herodoti compositio qualis* 28,5 *Herodoti dictio pulchris & suauib. mutationibus variata* 20,9 *Herodoti locus de Gyge* 3,27 *locus de Crœso* 4,38 *Herodoti & Thucydidis comparatio* 69,35. 73,23.128,45 *Herodoti imitator Xenophon* 69,47 *Herodotea dictio qualis* 130,20 *Herodoteæ dictionis compositio & pulchra est & suauis* 9,10 *Herodoteæ dictionis elegantia magis in cõpositione verborum sita quam in electione* 3,27 *Herodotea historia continet res per* CCXX *annos in Asia, Europa, & Africa partim a Græcis, partim a barbaris gestas* 130,7. *pag.* 139, *v.* 7, CCXL *dicit. Herodoteæ historiæ principium & finis* 128, 47.129,17 *Herodotei Xerxis ad Persas oratio; qua docetur, esse illum scriptorem optimam mediæ compositionis regulã* 189,2

Heroica magnificentia 98,33 *Heroicum metrum* 4,14 *Heroici metri pedes* 21,33 *Heroicum metrum dactylo pede ornatur* 16,31

Hesiodus poesin in Helicone a Musis accepit 33,21 *Hesiodi character* 68,36.72,12 *Hesiodi dictio qualis* 26,22 *Hesiodus polito cõpositionis genere vsus* 188,5

Hestiæenses ab Athenien sibus expelluntur e patriis sedibus 143, 35

Hexametri heroici 4,14

Hiantia & mutila loqui 77,24

Hiemis laudes 33,41

Hieromnemon, archon Athen. 116, 11

Hieronymus, Philippi Macedonis defensor 45,28

Hieronymi [Cardiani] stilus 5, 20

Hieronymi peripatetici de Isocrate iudicium 99,8

aduersus Himerium oratio Dinarchi 116,29

Hinnitus equorum 14,36

Hippagines, seu naues equis vehendis accommodæ 122,44

Hippias a Platone taxatus 126,35

Hippocratis filii, tutorem suum tutelæ male administratæ accusant 106,29

Hippodamas, Platonem reprehendit 127,3

Hipponici filius [Demonicus] 37,43

Historia, philosophia exemplis constans 65,25 *historia continua serie & indiuulso textu tractari debet* 140,38 *dicendi virtutibus quibus potissimum condita esse debeat* 130,18.131,4.132, 17 *veritati consecrata esse debet* 139,43 *historiæ in primis necessaria virtus; tũ legitima dispositio* 139,43.140,8,42 *historia vberius & ornatius dicere Herodoto primum & Thucydide duce ausa est* 77,35 *historia mutatione & variatione suauior efficitur* 129,43 *historia rhetorico more scripta, Callisthenis* 78,41 *historiam qui philosophi scripse-*

scripserint 78,39 *historiarum scriptoribus an Thucydidis character imitandus* 161,14 *historiæ pater Herodotus* 77,9 *historiarum partitiones variæ* 140, 12

Historia pedestris, & poesis historica, res auditoribus necessarias oboculos ponunt 64,13 *historia communis, quæ communes partim a Græcis partim a barbaris inter se res gestas complectitur* 94,39 *historiæ communis auctores* 120,42 *historiæ communis scriptores, Philochorus & alii* 123,41 *historiam communem Græcanicarum & barbaricarum rerum conscripsit Herodotus* 128,46 *historiæ ἐθνικαὶ & τοπικαὶ, quæ de certa aliqua gẽte, certoq; aliquo loco sunt conscriptæ* 139,29 *historiæ localis methodus* 140, 16 *historiarum localium scriptores tenui dictione usi* 164,26

Historici cõmentarii sacris profanis ve in locis reposiit 138,41. 139,30 *historica dictio qualis esse debeat* 161,39.173,45 *historica periodi forma* 178,33 *historicæ tractationis exemplar Thucydides* 137,35

Historicorum veterum catalogus, & methodus 138,31 *historicorum veterum dictio qualis fuerit* 138,45.146 39 *historicorum veterum inter se comparatio, tum quod ad stilum, tum quod ad res attinet* 69,32 *historicis quid in primis necessarium* 128,43 *historico in rerum tractatione quinq; potissimum spectanda* 128,45,& deinceps. *historicus diligens laborib. & sumptibus parcere non debet in conquirendis ad scriptionem adiumentis* 131,39 *historici diligentis exemplum in Theopompo* 131, 39 *historici affectus quales esse debeant* 130,12 *historici præ ceteris imitãdi, Herodotus, Thucydides, Xenophõ, Philistus, Theopompus* 128,41

Histriones inepta actione carminũ elegantiam & vim deperdunt 195,31

Homerus eruditionis omnis, atque adeo philosophiæ fons 126,41 *scriptorum omnium veluti caput & fons* 27,47 *media compositionis regula optima* 188,40 *vocũ copia & apta concinnitate omnes poetas superauit* 15,4 *in rerum affectionibus exprimendis, aptis eam ad rem vocabulorum ac syllabarum accidentibus usus est* 14,16 *affectuum commotionẽ in sua potestate habuit* 72,7 *morum species omnes expressit* 61,8 *moratæ orationis multa & præclara præbet exempla* 65,14 *in imitatione rerum semper nouum aliquod artificium adhibet* 20,38 *deformiores compositionis partes vt tegat* 15,36 *an semper nomina verbis, & verba aduerbiis præposuerit in orationis contextu* 6,2 *in figuratæ orationis qualibet specie exempla nobis præbet* 51,32 *figuratam orationem vno vocabulo enarrat* 56,16 *in respõsionib. detegere solet præmissarum orationum artificiosa machinamenta* 48,9 *εὐσχημόνων λόγων & διπροσώπων seu σχεδιασμῶν exempla præbuit* 53,10 *aliud dicendo, aliud efficere docuit* 51,40 *aliud proponendo aliud efficere docuit* 53,24 *aliud proponendo aliud efficit, multis in locis* 58, 12 *alius loquendo alios petere docet, mutatis ad offensionem euitandam personis* 55,45 *contrarium sæpe vt dicamus & velimus præmonstrauit* 50,21 *contrarium dicere, & contrarium efficere in Agamemnonis persona docuit* 52,26 *decenter dicere Iridis nos exemplo docet* 51,33 *in Thersitæ persona quo artificio sit vsus* 67,1,6 *in Phœnicis, Vlyssis, & Nestoris oratione docuit quomodo aliud proponẽtes, aliud efficiamus* 48,10,17 *a Platone ambitiosa æmulatione elegatus e republ.* 126,39

Homeri character qui, & in quibus imitandus 68,31 *Homericæ dictionis elegãtia magis in compositione verborum quam in electione posita est* 3,1.& 4,12 *Homeri Helena quibus verbis Telemacho xenia obtulerit* 1,2 *Homeri lanific.* 4,12 *Homericus Vlysses & Nestor an Iliadis βιβλίον dicant, & eundem dicendi scopum habeant* 48,20,35. 53,27 *Homeri hemistichium ἡδὺν ὣς εἰσορόωσιν, recte in victores panegyrin obeũtes dici potest* 42, 22 *Homeri locus de coniugum concordia* 37,35 *locus de Hectore ab Achille bigis raptato, cum Hegesiæ loco simili collatus* 19,6 *locus ex Od. ξ: quo docetur, pulchrum esse carmen quod ad prosæ orationis similitudinem sit compositum* 31,47

de Homero librũ conscripsit Dinarchus quidam 112,36 *contra Homerum libros conscripsit Zoilus rhetor* 111,41 (79,26 *Homerus philosophorum, Plato Hominum genus, mortale alioqui, per nuptias conseruatur immortale* 35,13

Honor a Deo est 56,5 *honorum & opum thesauri non absumendi sunt, sed ad posteros propagandi* 181,35 *honorari propter maiorum claritatem, non propter se, turpe est* 181,33

Horarum thalamus 23,13

Horror dentium 62,26

Hortatio in compellatione prætoris 38,39.& 39,5 *in funebri oratione* 40,8 *sub finem orationis* 37,32 *exhortatio ad athletas ante certamen* 41,6,27.& 43,3

Hostes hospitis exsuli pares rejert gratias 105,32 *hospitis malesidi exemplum* 113,19

Hospes peregrinus qua dicendi possit vti materia in ludis sol. 42,3

Hostes confessi, armis petendi, non quærendi alii 57,7

Hylaicus portus, in Corcyra 150,34

Hyle, opp. Bœotiæ 15,45

Hymenæum canere 37,16,21,38

Hypate, s. chorda 22,18

Hyperbati exemplum ex Thucyd. 152,1

Hyperides in veritatis imitãdæ studio versatus 119 29 *in verborum electione Lysia inferior, in rei ũ tractatione superior* 114,33 *Lysia in dispositionibus accuratior, & in confirmationib. acrior* 114, 20 *Demosth. proximus* 119,37

Hyperides, Æschines, Demosthenes, consummarunt quæ a superioribus inuenta fuerant 112,20

Hyperidis character 70,20.75, 4.115,1 *eulogia ex Cicerone* 76, 29 *argutiæ & acumen* 76,3 *funebres orationes* 39,27 *Hyperidi gratia par Dinarchus, vel etiam superior* 112,39 *Hyperidis imitatores qua regula deprehendantur* 115 23

Hypobacchêus pes qui, & qualis 16, 46

Hyria, Bœotiæ opp. 15,42

Hyrminus, fluuius Siciliæ 131,26

I

Iacchus, Bacchus 16,26

Iambus pes qui, & qualis 16,14 *Iambicum trimetrum rectum* 29,32.& 30,4

Icone temperatur reprehẽsionis offensio 59,40

Ictus orationis 175,21

Ideæ Platonis ab Aristotele reiectæ 138,12

Idus Mineruæ sacræ 36,26

Ieiunia segnitiæ pugnant 60,18

Ientare soliti veteres 3,2

Ignorãtia interdum scopum attingit 18,24

Ileſium, Bœotiæ opp. 15,44
Ilithyia partus dolore grauidas liberat 32,17
Illuſtrantur res oratione, & verba ſententiis 77,41
Imagines victorum 42,26 *imaginis pulchræ aſpectatio crebra, prolem pulchriorem efficit* 68,19
Imitari rerum & animi affectus in enuntiatione ſolemus 20,34 *imitari rerum affectiones conſimilibus vocum & ſyllabarum affectionibus, natura docuit* 14,38
Imitatio quid ſit, & quomodo fiat 64,28 *imitatio veterum vt fiat* 68,21 *imitatio veterum, & ab illis ipſis diſcrepãtia, duabus rationibus deprehenditur* 115,10 *imitationis nota potiſſima, ſimilitudo* 114,30 *imitationis exemplar optimum Demoſthenes* 163,29 *de imitatione cõmentarios edidit Dionyſius* 137,4 *de imitatione Dionyſius ſcripſit libros tres: in quorum primo de ipſa imitatione diſquiritur: in ſecũdo, qui imitandi ſint tum poetæ & philoſophi, tum hiſtorici & oratores: in tertio, quomodo inſtitui debeat imitatio* 128,27
Immortalitas virtute paratur 96,31
Immunitas, orbis conceſſa 91,20
Imperiti artem & exercitationem contemnunt 31,11
Imperium natura dat ei qui ſuperior ac potior eſt 156,41 *imperia & magiſtratus doctis præceteris debentur* 38,32 *imperium penes eos qui mare obtinent* 92,20
Impetus oratoris 78,42 *impetus dilatione frangitur* 46,12
Impreſſiones in animo firmiores efficit diuturna exercitatio 195,5
Inaffectatus & ſimplex color 74,27 *inaffectata compoſitio* 84,8
Incitatior fertur 76,46 *incitatius fertur Platonis locutio* 79,12
Inconditа dicendi conſuetudo 75,37
Inconſtantia populi Athen. 102,3
Infanies in bubili repertos, tãquam monſtrum e bubus natum, comburere vulti Melanippes pater 57,23
ad Inferos vna omnib. via 40,30
Infernalis pœna ſempiterna 20,44
Infirma argumentationis capita, an validis interſerenda 61,44
Ingenio & inſtituto diſſimiles 130,39 *ingenio alii ad alia ſumus aptiore* 185,32. *Vide & Natura.*
Inquilinus trapezita ſeruitutis accuſatur 105,10. *aſſeritur, ibid.* 25
Inſania poculum, vinum 65,45
Inſatiabiles cupiditates 100,30
Inſcriptio libri a perſona primaria 128,11 *inſcriptiones librorum fallaces, e characteris rimatione deprehenduntur* 114,28 *inſcriptio litis qua formula* 113,24
Inſolens & ineptum 75,22
Inſolita vocabula ſunt earũ rerum quæ hominib. raro accidere conſueuerunt 62,25
Inſtans ſibi Thucydides 73,27
Inſtitutum, & propria affectio, mores variat 66,22
Intelligi res non poſſunt abſque perſpicua expoſitione 43,39
Intellectum ſæpe reſpicit ſtructura apud Thucyd. 135,27
Intempeſtiuitas offendit 99,20
Intenſiones & remiſſiones in compoſitionis temperie 191,1
Interpoſitiones ſententiarum apud Thucydidem crebræ 133,25 *interpoſitiones in ſententiis apud Thucydidem, obſcuritatem pariunt* 136,3
Interrogationibus Demoſthenes, Iſæum imitatus, crebro vtitur 108,10
Inuentiendis & iudicandis reb. nemo Ariſtotele acrior 79,44
Inuenta a veterib. conſummarunt Demoſthenes, Æſchines, Hyperides 112,19
Inuentio & Inuentorũ vſus 153,6 *inuentio, in rerum loco, apparatus eſt* 194,34 *inuentionis virtutes* 76,15 *inuentionis vitia* 115,30 *inuentionum acumen* 74,11 *inuentio Lyſiana qualis* 86,28
Inuidia extra deorum chorum ſtat 167,17 *inuidiæ cenſura* 30,22
Inuitationis figuræ plures 51,24
Ioci & feſtiuitas in re ſeria, intempeſtiua 99,1
Iones, molles & laxi 66,4 *Dorienſibus ſemper inimici* 160,17 *Ionica gens ſapientiſſima* 39,44
Ionia Dei iuſſu condita 38,39
Ionica dialectus priſcis ſcriptoribus vſitatiſſima 146,47 *Ionicæ dialecti apud Herodotum incũditas* 73,30 *Ionicæ linguæ norma optima Herodotus* 130,21
Ionicum metrum 4,22 *Ionici numeri* 190,44
Ionius ſinus 4,45. 141,13
pro Iophontis filia oratio Dinarchi 118,18
Iphicrates & dux præſtans, & orator non aſpernandus 85,35 *Iphicrates reddito exercitu, priuatus ſit* 85,24 *Iphicratis orationes* 85,35 *Iphicratis verba exor. aduerſus Harmodium* 123,35 *de Iphicratis imagine ſcripta oratio, an Lyſiæ ſit* 85,16 *Iphicratis defenſio, an a Lyſia ſcripta* 85,26
Iris Homerica decenter dicere docuit 51,33
Iſæus vnde ortus, quo tempore floruerit, & qua fortuna vſus ſit 104,2 *Iſæus, Lyſiæ imitator* 112,5 *in diſpoſitionibus rerum exactior & acutior Lyſia* 108,35 *cur non, vt Lyſias atq; Iſocrates, exemplaris ac regulæ loco proponatur a Dionyſio* 112,4 *Iſæi & Demoſthenis orationes falſitatis & iniuſtitiæ ſuſpectæ* 105,3 *Iſæi character a Lyſiano dignoſci vt queat tum in verbis tum in reb.* 104,15 *Iſæani ac Lyſiani characteris ſimilitudo, & diſcernendi ratio* 104,21,31. 111,14 *Iſæani characteris exempla* 105,9
Iſchander Neoptolemi f. 45,24
Iſocrates quando & quibus parentibus natus, quomodo educatus; quibus item magiſtris, & qua fortuna vsq; ad vitæ finem vſus 94,2 *Iſocrates Lyſia poſterior tempore* 93,43. 94,5 *in rerum tractatione qualis fuerit* 95,37 *iudiciales orationes an ſcripſerit* 102,13 *ad Lyſiam quam proxime acceſſit* 83,5 *Lyſia quibus in rebus ſuperior & in quibus inferior* 95,22 *Iſocrates & Plato medium dicendi genus a Thraſymacho inchoatum expoluerunt* 165,4. 172,29 *Iſocrates, polito compoſitionis genere vſus* 188,6 *vocalium concurſum vitauit* 79,4 *in poetica elocutionis cõcinnitate, ſublimitate item ac pompa, omnes oratores ſuperauit* 111,24 *figurarum ornatu nimio ſæpe reliquã orationis ſtructuram ladit, & aures offendit* 95,6 *Panegyrico decem annos impendit* 30,26 *ſub finem vitæ a iuuenili figurarum affectatione deſtitit* 99,44 *cur & a quibus reprehenſus* 98,42. 99,3 *ob nimiam in compoſitione diligentiã reprehenſus* 74,37 *ab Ariſtotele laceſſitus* 79,34,44
Iſocrates de deliberatiuo & iudiciali orationis genere quæ præceperit 67,19 *in Panegyrico, Philippo, & Antidoſi, laudationes conſultationib. ceu parergon intermiſcet* 57,29 *orationi ſuæ De pace multum ipſe tribuit* 172,35 *in Panathenaico de ſe quæ ſcribat* 94,22
Iſocratis cum Lyſia comparatio, in rebus & in verbis 98,23 *Iſocratis in dicendo vis, exemplis oſtenditur* 99,47 *Iſocratis eulogia ex Cicerone* 75,29 *Iſocratis chara-*

tis character 71,2.74,30 *Isocratis dictio qualis* 26,24.98,27 *Isocrateæ dictionis character* 94, 35.165,34 *Isocratis compositio cælatis & ornatis operib. similis* 194,31 *Isocratea dictio Doricæ & Lydiæ harmoniæ similis* 176, 45 *Isocratea dictio Herodoteã, Platonicã, & Demosthenicam mutationum varietate non adæquat* 20,13 *Isocraticæ dictionis examinatio* 173,42 *Isocrateæ dictionis virtutes, & vitia* 173,37 *Isocratica schemata* 34, 21

Isocratis orationum vtilitas & fructus 95,44 *Isocratis orationes philosophorum præscriptis vtiliores* 98,16 *Isocratis & Lysiæ orationes veritatis ac iustitiæ opinionem habent* 105,4 *Isocratis Archidamus quid tractet* 97, 26 *Isocratis Areopagiticus quid tractet* 97,5 *Isocratis oratio de Pace, quæ tractet* 96,37.100,2 *Isocratis Panegyricus quid tractet* 96,5 *Isocratis Panegyricus præ ceteris orationibus celebris* 99,21 *Isocratis oratio ad Philippum quæ tractet* 96,21 *Isocratis Trapeziticus quid tractet* 102,21

Isocratis proœmium ex Areopagitico, quo docetur, eum politum & floridum compositionis genus sectatum esse 27,6 *locus ex or. De pace, cum Demosthenis loco simile collatus* 172,35 *locus de Salaminia pugna, quo polita cõpositionis forma eum vsum esse docetur* 188,12

Isocratis discipuli multi & varii 94,27 *Isocratis discipulorum carissimus Theopompus* 131,33 *Isocratis discipulos conscripsit Hermippus* 104,10 *Isocratis imitatores qui, & quales* 111, 33.115,24 *Isocratica secta magistrum suum nõ adæquant* 20,18

Isocrates iunior, Dionysii & Echecratis sodalis, in Παραινέσι *ad Hipponici filium, præ ceteris virtutibus commendat nobis* τὴν φιλοσοφηγορείαν 37,41

Ithyphallici versus 4,18

Itonia, Minerua 30,9

Iubere si honestum, honestum etiam iussa facere 125,7

Iucunditas inaffectata Xenophõtis 73,45

Iudices quibus maxime occupẽtur & detineantur 74,41

Iudicare de artificiosis operibus potest etiam idiota 138,25 *iudicari recte nequit nisi ex vtraq; parte momenta ponderẽtur* 100,46 *iudicandis reb. nemo Aristotele acrior* 79,45

Iudicatio seu Examinatio scriptorum & orationum qualis sit, & quomodo fiat 64,38.65,3

Iudicium de animi concertationibus penes multos est, non penes vnum 41,20 *iudicium fit non ratione tantum, sed etiam sine ratione* 150,15,22 *iudicii & opinionis variatio* 64,45 *iudicii regula qua vtantur rhetores & pictores in examinandis operib. artificiosis* 115,15 *iudicium ad veritatis normam, non ad personarum existimationem fieri debet* 177,43 *iudicium Lysiæ quale* 88,4

iudicium & lites fugiunt iuniores 106,45.107,17

Iudicialibus orationib. quale dicendi genus conueniat 191,35, 39 *iudicialis dictionis character diuersus a deliberatiuo & demonstratiuo dicendi genere* 103,28 *iudicialis dictio Isocraticas figuras non desiderat* 95,4

Iuno ζυγία *seu Iugalis vnde dicta* 35,1 *Iunonis fanum in Corcyra* 150,35

Iupiter Pater vnde dictus 35,1 *Iupiter volucri curru per cælum vehitur, pone sequente deorum agmine* 167,12 *Græce loqui si vellet, Platonis locutione vteretur* 79,17 *Iouis nutus, certissima promissionis signum* 50,30

Iouis laudes in panegyr. or. 33,25 *Iouis Hercii ara sub olea* 113,42 *Iouis Eleutherii seu Liberatoris sacra* 154,5

Iuramento se suosq; natos & posteros obstringit iurans 90,10 *iuramenti religio* 90,12

Ius suum iudicio persequi 107,17, 38

Iuuenis in iudicium contra voluntatem venire coactus 106,47. 107,17

L

Labor dulcedine temperatur 28,11

Labyrinthis tortuosiora 156,22

Lac a Platone nominatur alimenti fons 180,41

Lacedæmonii Græcorum principes 92,28 *primi nudarunt corpus in exercitationib.* 145,18 *cum reprehensione quadam excitantur ad delendas e Græcia tyrannides* 92,27 *agre bella suscipiebant, & tantum coacti* 141,32 *Peloponnesiacum bellum aduersus Athenienses quibus ex causis susceperint* 129,27.141,18 *Lacedæmonii & Pelopõnesii qua arte a bello Atheniensibus inferendo auocati sint ab Archidamo* 46,17.56,40 *Lacedæmonii legatos Athenas de pace mittunt; frustra* 143,11 *formidabiles primum Atheniensib.* 148, 38 *Lacedæmoniorum ad Pylum clades* 150,7

Lacertorum minus habet Æschines, ἀπωώτερος ὄζει 75,2

Lacrymæ præ gaudio 3,14

Lamenta suasioni & exhortationi nihil conferunt 47,4

Lamiæ fabulosæ 139,23

Lata verba 22,28

Latius diffusæ dictionis exemplum ex Isocrate 174,30,36

Laudationes suasionibus artificiose ceu parergon intermiscentur 57, 32 *laudatio in defensione, artificiose tractata a Platone & Xenophonte* 57,39 *laudibus delenire* 51,38 *laudes tacitas in accusationes inferre* 197,1 *in laudum scriptione quæ afferantur in medium* 125,42 *laudum materia in panegyrica oratione* 33, 25 *laus propria, odiosa* 126,30 *laus sui effusior, auditorib. molesta est* 158,36

Laurus pullulans 15,9

Lectoris seu Recitatoris vox 99,14

Ledæ filii, Castores 16,24

Legationis falsæ oratio 76,6

Legati ad cœnam vocantur in prytaneum 45,5 *legatus muneribus corruptus* 45,9

Legere primũ syllabatim discimus 195,15 *legere Demosthenis orationes non ita licet vt Isocratis, quin varie commoueamur animo* 177,15

Legum examen prolixitatem interdum ab oratore postulat 61, 19 *lex optima sunt studia honesta* 97,21

Leitus, Bœotorum dux 15.41

Lenitas verborum, λιότης ὀνομάτων 72,15

Leocorion, locus Athenis 170,27, 32

Leonatus Macedo 18,46

Leontini colonis ab Atheniensium populo instaurati 160,4,23

Leostratus, archon Athen. 116,15

Leptinis dictum de Lacedæmoniis 122,28

Leri & Delihistoria 118,4

Leuctrica pugnæ clades 97,29

Liberi, patriæ obsides 35,22 *liberorum procreatio quid commodi & voluptatis afferat* 35,37 *liberorum ex honesta familia instrumentum* 90,21 *liberos non immortales sibi, sed bonos & præclaros optant parentes cordati* 181,44

Libertori orationi securitatis aditum præmunire 54,42 *liberæ o-*

rationi præmittit solet lentio quædam 49,8. 50,3. 51,39 liberior emendationem quæ postulant, in aliud tempus reiicere 44,26 liberæ orationis seu παρρησίας exemplum in Isocrate 97,7 Libertas ut ignis in candela 93,41 libertas qua in re consistat 97, 14 in libertatem asserta in qui damnatos furti falso accusatus 105,20 Libidinosi hominis œconomia 80, 44 Librarii librorum faces circumferunt falsâ nonnumquam titulo 102,14 Libycarum rerum narratio apud Herodotum 130,5 Licentia poetica 147,41 Lycymnii elocutio 82,38 Lycymnius quas figuras præ ceteris affectarit 133,29 148,1 Lycymnius laudat earum figurarum effectorem 179,27 Ligurum gens musica 128,8. 166, 48 Limare se ad minutarum caussarum genera 75,18 Limatius Demosthenica phrasi nihil 76, 17 Linguarum pluriũ cognitio in prætore commendabilis 38,32 Litis inscriptio qua formula 113, 24 in lite aduersus propinquos quæ obseruanda 89,3 lites aduersus eos quibuscum carissima quæq; nobis sunt communia, maxime 107,32 32 Literæ, vocis articulatæ prima principia & elementa 11,41 a linearum scilicet delineatione denominatæ 11,41 vt discantur 31,2 litera ν. ρ. gramatica dissertior primum nomina dein sententia tertio vis, quarto compositio, & in compositione accidentia 175,10 literæ numero quot sint 12,6 vt pronunciantur 12,14 vt differant 11,43 Literæ alphabeticæ proponuntur exhibendæ pupillis 91,10 Litoris ventosi expressio 14,17 Localis historia: vide Historia. localium significationum differentiæ 147,42 localium significationum tralationes 133,23 Locorum artificiosa consideratio 36,37 locorum & eadem mutatio in orationibus 109,21 loco priora an semper esse debeant quæ priora sunt tempore 6,20 Locutio sententiæ debet obsequi, non semper id euenit 98,43 locutio poetica Homeri & Democriti 179,11. Vide & Elocutio, Dictio.

Longa syllaba quæ 13,29 quomodo inter se differant 13,32. & 14,4 Loquacitas inanis & intempestiua 63,25 Logi dei diuinitate nomẽ inuenit Theophrastus 79,34 Lucani ignobiles 173,35 Lucidus scriptor, Gorgiæ καὶ ἐυσχήμονος λέξεως 73,40 Lucius Patroclus 58,14 lucius publicius in magna clade 144,41 lucius vẽtre peragi nequit 60,9 Ludere verbis in re seria 86,16 Ludicra scripta, seu scripta per lusum contexta 82,44 Ludi scholarum in quem finem instituti 92,7 luci in panegyricis oratorib. vnde & quomodo laudentur 33,37 ludi comparari inter se vt possint 33,39. & 42,34 Lumenibus verborum clarissimis vti 79,12 Lycæum, schola Athen. 121,32 Lycæus, archon Athen. 116,1, 46. 123,12 Lycurgus & Solon in numero eloquentium repositi 76,33 Lycurgus orator in veritatis imitatione studio versatus 119,29 Demostheni proximus 119,37 Lycurgi oratoris character 78,8 aduersus Lycurgum oratio Dinarchi 116,6 Lydorum imperium ab Herodoto descriptum 130,4 a Lydorum imperio historiam suam auspicatus Herodotus 139,6 Lydii modi in dithyrambis 19, 43 Lyra epici carminis onera sustinuit Stesichorus 72,48. Vide & Melici. Lysias, Cephali filius, or. Ath. 128, 3 quibus parentibus natus, vbi educatus; & qua vitæ fortuna vsus 82,2 Gorgiæ & Thucydidis temporibus fuit 164,30 Lysiæ mors 85,21 Lysias quæ scripserit 82,12 orationes iudiciales quot scripserit, & qualia singulis exordia præmiserit 87,26 in quo dicendi genere velut exẽplar & norma ceteris præferri oratoribus potuit 112,2 qua re ceteros oratores omnes superet 85,2 quibus in rebus Isocrate superior, inferior, par 98,22 in verborum electione Hyperide superior; in rerum tractatione inferior 114,33 tenue & simplex dicẽdi genus consummauit 164,30 in demonstratiuo & panegyrico dicendi genere qualis fuerit 91,43 in suasorio dicendi genere qualis 92,37 in exordiis & narrationib. singularis 87,26,36 a Platone reprehensus 62,9. 126,28,32 Lysiæ eulogia ex Cicerone 75,13 Lysiæ character 70,42. 74,19. 82,16. 169,14. 171,18 Lysianæ elocutionis character 114,30, 46 Lysianæ dictionis character certissimus qui 85,3,39 Lysiæ character in rerum tractatione qui 86,27 Lysianæ & Isocrateæ dictionis comparatio 95,26 ad Lysiam proxime accessit Isocrates 83,5 Lysiæ & Isocratis orationes veritatis & iustitiæ opinionem habent 105,5. 107,20 Lysiam atque Isæum characteris similitudo, & discernendi ratio 104,21. 111,14 Lysiam characteris cum Isæano collatio, & exempla 105,22. 106,25,45 Lysianum characterem ubi Dinarchus imitatus 114,18 Lysiæ dictio quæ habeat virtutes 82, 18 Lysianarũ virtutum exempla 83,25 Lysiæ dictio quibus virtutibus careat 86,1 Lysiana dictio a Thucydidea tantum distat quantũ nete ab hypate 164, 35 Lysiæ officit Demosthenes elatione atq; altitudine orationis suæ 78,20 Lysiæ funeres orationes 39,27 Lysiæ orationes adulterinæ 85,16. 86,11 Lysiæ locus ex or. contra Tisidem, quem Demosthenes imitatus est 169, 16 Lysiacum vocabulum 67,47 Lysiclidis aduersus Dauum defensio super mancipiis 118,28 aduersus Lysicratem Dinarchi oratio 114,19 118,12 Lysimachides Acharnensis, archon Athenis 124,7. & 116,2 Lysimachus, archon Athenensis 94,3

M

Macareus Euripidis quæ a patre petierit 57,13 aduersus Macartatum oratio Demosthenis 171,5 Machaon, Æsculapii filius 121, 23 Magister artis germanus 80,10 magister a discipulo reprehensus 118,11 Magistratus quibus committendi 97,15 magistratus officium 39, 6 magistratus reprehensio post ablegatos e concilio iumores 49, 47 Magnificentia vbique seruanda 60,40 Magnum quod 145,8 magna, parui laboribus aut impensis parari non possunt 195,23 magna capessentes, impingunt interdum 128,30 Maiorum laudes 39,42 maiorum exempla imitanda 92,23 maiorum

maiorum virtute gloriari vt rectè possimus 101,34 *maiorum rempublicam cum suæ ætatis republ. confert Isocrates* 172,38 *maiorũ facinora ad fortiter audendum accendunt* 47,10
Mantinenses, Lacedæmoniorum æmuli 93,25
aduersus Mantitheum de dote oratio falsò adscripta Dinarcho 119,2
Mara honici propugnatores 181,23
Mare qui obtinent, Græciæ tenent imperium 92,20
Maritus in militiam proficiscens testamentum condit 89,24 *mariti mors celatur* 89,33
Masculino sine prolata femininum 134,42 (21
Massilia conditores Phocaënses 145,
Materia carminis, ὑπόθεσις 72,45
Matrona ingenua & temperans, in libid nosi mariti adibus probè se tractatur 80,42 *matronam in virorum cœtu loqui, turpe ducitur* 90,2
Matronæ furor 177,4
aduersus Mecybern (seu Smecythum) oratio metallica 119,10
Medeõn, Bœotiæ opp. 15,45
Medica phrases 66,27
Medicamentum in dulcibus & & consuetis cibis præbere 67,33
Mediocritas virtus est 27,41
Meditãtes orationem, quot & quib. modis contra artis præcepta delinquant 61,28 *meditatio & exercitatio assidua requiritur ad artium præceptiones* 32,33 *meditationis, seu meditatæ orationis, vitia quæ* 60,28
Medium seu mixtum cõpositionis genus quod 27,38 *medium dicẽdi genus quo sensu dicatur* 22, 19 *a quo inchoatum, a quib. expolitum, & a quo consummatum* 165,1 *quibus virtutib. a Demosthene exornatum* 184,31 *omnium optimum* 184,31 *mediæ seu mixtæ compositionis character* 188,37 *mediæ compositionis auctores optimi qui* 188,39 *mediæ compositionis exemplum ex Herodoto* 189,1 *Medi, seu neutrales, in seditione male tuti* 152,35
contra Medõtem oratio Isæi 108,40
Megaclides Atheniensis 102,12 *Megaclidis de permutatione actio* 119,16
Megalopolitanis opem ferri suadet Demosthenes 121,8
Megara capta 113 35. *plebiscitum aduersus Megarenses* 129,28 *Megarenses, in Sicilia* 131,24
Mellis quoq; satietas est 129,42
Melanippe Euripidis 47,30 *Melanippe Euripidis cur Sapiens inscribatur* 57,15 *Melanippe a Neptuno vitiata* 57,22 *quo artificio infantulos suos seruarit* 57,25: & 47,36
aduersus Melesandrũ oratio 118,41
Melii Lacedæmoniorũ coloni 155, 6 *Meliorum cum Atheniẽsium duce colloquium* 155,16
Melici poetæ quam in re plus libertatis habeant quam epici & cet. 31, 24 *quibus legibus adstricti, & quibus in rebus liberiores sint epicis* 19,31 *non tam venustatem & gratiam in carminib. spectant quam veritatem* 174,15 *Melici veteres faciebant parua strophas* 19,39
Melitus Rhetor 1,13
Membra corporis & partes omnes conuenire inter se congruentiæ 62,7. *De membris periodi vise in Græco Ind. κῶλον.*
ad Mendicitatem redacti pupilli 89,46
aduersus Meneclem oratio Dinarcho falsò adscripta 117,5
Menelaus Helenæ cõnubio immortalitatem adeptus 35,33 *Menelai dictio qualis* 67,17
Menander, Atticæ classis in Sicilia dux 149,5
Menandri comici τὸ φορτικὸν imitãdum 69,31 *Menandricum vocabulum* 67,47
Menesachmi stilus 117,40
Menexenus doli & corruptelæ accusatur a Pasione mesario 103,23
Menœtii filius 16,16
Mensis cuiusq; dies qui præ ceteris, & cur laudati 36,22
Mercurius, orationis inuentor 41, 29 *Priamo petitionis formulam præit* 59,27
Mesa. sc. chorda, æqualiter a nete & hypate distat 22,18
Messene quo iure a Lacedæmoniis parta 97,35 *Messeniam Bœotis relinquere dissuadet Isocratis Archidamus* 97,27
Messenii recipiuntur a Corcyrensibus 150,33
Metalepsis poetica 151,37
Metaphoræ genera quatuor, & quæ præ ceteris probentur maxime 122,25 *in metaphoris obseruanda proportio* 127,27 *metaphorarũ proportio negligitur a Platone* 166,20 *metaphoris vtimur vbi propria desunt nomina* 22,23
Methodica Aristotelis 122,12
Methone a Philippo vt tractata 195,46
Metonymiarũ vsurpatio apud Platonem intempestiuior 166,19
Metra ἐπῳδικὰ seu pedum compositione nascuntur 192,27 *metrum intercidere* 31,19
Metrica oratio quid 28,44 *metrica oratio sæpe nobis ex tempore excidit* 29,16
Midias quando a Demosth. accusatus 121,19
Militaris arrogantia & iactantia 85,37 *in militiam proficiscens testamentum condit* 89,24
Militiadis domus, ceterorũ ciuium ædibus nihilo splendidior 176,4
Minerua in victoria de Neptuno, oleæ se coronant 34,7 *Minervæ Homericæ in Vlyssem transmutandæ artificium* 5,9 *Minervæ sacra est quintadecima mensis dies* 36,26 *Minervæ vrbicæ templum* 113, 41 *Minerua nihil aliud est quã Mens & Ratio* 41,30
Miserationis commouendæ in Gorgia artifex Pindarus 72,38
Mitylenæum bellum 140,27
Mixtio actionum seu causarum artificiosa 47,8 *mixtione & tẽperatione occultare* 10,42 *miscenda melioribus sæpe deteriora ob penuriam* 17,9
Mixtum dicendi genus quare Medium dic. g.
pro Mnesicle sorte oratio Dinarchi 118,22: & 114,19
Mnesidemus, archon Ath. 116,16
Modulata oratio quid 28,44 *modulatio partiũ orationis, in quib. consistat* 192,1 *modulationum differentiæ* 192,42 *modulatio numerosa verborum & membrorum Demosthenes vt temperarit* 192,37 *moduli nõ dictionibus seruiunt, sed dictiones modulis* 1[illegible],14
Modus in docẽdo, & tuta securitas 67,25 *modus in breuitate ac prolixitate seruandus* 61,23
Molesta specioso prætextu lenire 44,7
Molo, archon Athen 118,43
Molonis oratoris stilus qualis 115,24
Molossus pes qui, & qualis 16,22
Monentes & reprehendentes, difficulter audiri solent 101,18
Monitionis decentis exemplum 51,35
Monumenta publica 183,26 *monumenta victoriarum* 42,26 *monumenta historica, seu Commentarii historici* 138,41. 139,30
Morata oratio quæ 65,9. 68,5 *morata orationis artificium* 51,3 *morata orationis exempla in Lysia* 88,9
Mores duũm generum sunt 65,6 *mores communes qui* 65,7 *mores priuati qui* 65,8 *mores priuati & oratoni quibus discriminibus sint distincti* 65,34 *mores gentium diuersi* 65,38

mores pro cæli diuersitate varie in gentibus temperati 66,9 *mores gentibus & locis ingenerãtur a singulis in quoq; loco hominib.* 66,12 *mores reb. intexere in scribendis orationibus* 60,37 *mores sua quique dictione exprimendi* 84,2 *morum exempla apud Homerum varia* 65,15 *morum expressor optimus Lysias* 83,44 *Morum expolitioni plurimum conferunt Isocratis scripta* 95,45

Mors subita & omni doloris sensu destituta 40,24 *mors matura, diuini amoris indicium* 40,32 *ad mortem vna eademq; omnib. via* 40,30 *morte certius nihil* 39,20

aduersus Moschionem oratio Dinarchi 117,3

Motus tardi ores & celeres quomodo exprimi efferri Homerus 21,5, 24,31

Mugitus taurorum 14,36

Mulieris consuetudo in mœrore, bona est 51,42 *mulieres cum liberis & reliqua imbelli turba, ex vrbe ab hostibus periclitante ad amicos abigentur* 98,10 *Mulebris superbiæ exempl.* 58,15

Multis modis idem dicere 67,43

Munychia Cassandreis eripitur ab Antigono & Demetrio 113,11

Muri publici priuatorum ciuium sumptibus exstructi 125,19

Musas Xenophontis voce locutas ferunt 78,37

Musica effœminat 33,47 *musica organica & vocalis* 9,43. 10,11 *musica tum vocali tum organicæ venustatem & gratiam quæ conciliet* 192,31 *musices & orationis concinnitas qua re differant* 10,28 *Musicæ phrasis* 66,28 *musicus concentus in polito compositionis genere* 187,22 *musicorum certaminum scopus* 42,16 *Musicæ cõcentus exploratione audiendum exerceri ac cõsuefieri iubent* 84,43

Mutationes 12,15 *quot sint, quomodo differant, quomodo proferantur, & quomodo aures afficiant* 13,11

Mutationum & decori vis 9,40, 41 *mutatio in quauis re grata est* 11,22 *mutatio & variatio dictionem ornat* 162,17 *mutatio seu variatio, cõpositioni multum affert elegantiæ* 19,25. & 20,8 *mutationis seu trãsformationis modi tres* 6,45 *mutationis in verborum structura differentia* 192,46 *mutationes compositionis omnigenæ apud Demosth.* 194,17

Mutila & hiantia loqui 77,24

Mycalessius, opp. Bœotiæ 45,44

Mynetis oppidum 58,24

Myronis opera 138,24

Myrsilus Græcis qui Lydis Cãdaules 3,28

Mysteria non efferuntur in vulgus 28,25

N

Naides amphibiæ 139,24

Narrationis virtutes 87,39: & 70, 48 *narrationis virtus, concisa breuitas, eaq; ad fidem faciendam accommodata* 184,42 *narrationis vitia* 63,21 *narrationum ratio apud Hyperidẽ varia* 114, 34 *narrationum variis generib. Isæus vtitur* 108,38 *narrationes ad causarum vtilitatem variæ conformãtur* 109,19 *narrationes in quib. causarum generib. nullæ sint* 62,30 *narratio quali dictione pertexatur a Lysia* 84,22 *narrationibus quæ dictionis forma tribuatur a Demosth.* 191,25 *narrationes Isæanæ qua re differant a Lysianis* 109,27 *narrationis probatæ exemplum* 89,20 *narrationum exemplar & norma optima, Lysias* 87,35 *narrationes logæ quo modo temperandæ in historia* 129,36

Natalis dici laudes 36,20 *natalis dies solenni festo celebratus* 1,3 *natalitii dii* 35,4: & 37,7 *natalitiarũ orationũ præcepta* 36,16

Natio: quære Gens.

Natura, omnis rei & omnis quæstionis optimum principiũ 5,42 *natura in propriis ac significantibus nominib. confingendis dux & magistra optima* 14,34 *naturam imitari, maximum artis opus* 109,29 *naturæ ductus an vbiq; sequendus* 5,46 *naturæ studiis sæpe aduersatur* 94,15 *naturæ periodus in antiqui ordinis orbem recurrens* 81,5 *Naturas & ingenia hominum Lysias omnium oratorũ optime perspexit* 83,42

Naucrates de Isocrate magistro suo quæ prædicet 75,39 *Naucratis Isocratei dictio* 111,35 *Naucratis Isocratici funebres orationes* 39,27

Nauis fabricator quæ spectet 7,6 *nauium periphrasis* 16,40 *Naualis prælii descriptio* 149,12

Nausinicus, archon Athen. 85,22

Nauticæ copiæ veteribus Athenensibus quæ fuerint 175,15

Nexchmus, archon Athen. 116,9

contra Neæram oratio Demosthenis falso adscripta 197,30

Necessitas decorum violare cogit 90,2

Negotiationes genti cum gente consuetudinem pariunt 24,45

Neleus Chlorin ducit 15,10

Neoptolemus histrio 7,23 *Neoptolemus Ischãdri pater* 45, 24,32

de Neptuni sacerdotio lis 116,34

Neruos populi succisos esse dixit Demosthenes 197,24 *neruos habens oratio* 79,35 *neruis quibusdam intenta dicendi vis, τόνοις φερόμενος* 74,44 *Nerui & Lacerti Demosthenici suas pro ratione contentiones habent & remissiones* 171,26 *neruis carẽtis dictionis exeplum. Isocrate* 174,14

Nestor an laudes sibi eidem cum Vlysse dicat, & eundem cum illo scopum habeat 48,20,35. 53,27 *ad Diomedis orationem pro Agamemnone vt responderit* 49, 27 *Nestoris prudentia* 65,19 *Nestorea vita* 40,44

Neutrum pro fœmin. vsurpatum 134,47 *neutrali fine prolata fœmmina* 134,43 *Neutrales in seditionibus male tuti* 152,35

Nicanoris cædes 125,14

Nicetes, siue Niceratus, archon Athen. 116,5

Nicias, archon Athen. 116,17 *Niciæ de Lacedæmoniis victoria* 142,36 *pro Nicia Atheniensium duce scripta oratio, an Lysiæ sit* 86,11

Nicocles, archon Athen. 116,15

Nicocrates, archon Athen. 116,5 *aduersus Nicocratem pro Nicomacho, Dinarchi oratio* 118, 19. *vel aduersus Lysicratem* 114, 19

Nicodici filius Moschio 117,3

Nicodorus, archon Athen. 116,10

Nicomachus, Aristotelis pater, a Machaone Asclepiade ortus 121,22

Nicomachus, archon Athen. 116,2. 117,15. 119,11. 123,23,43 *pro Nicomacho, Dinarchi oratio* 114,19

Nicon, archon Athen. 85,21

Nicophemus, archon Athen. 115,44. 118,44 *Nicophemo archonte natus Dinarchus* 114,5. 115, 44

Nicostratus, archon Ath. 116,17 *Nicostratus, Euphileto cognatus* 110,28 *Nicostrati dictio* 36,13

ne quid Nimis, in rebus aduersis vt obseruetur 182,1

Ninus sacerdos 117,7

Nitor non fucatus 119,41

Nobilitatis communicatio 173,33 *nobilitatẽ & antiquitatẽ generis qui iactant, virtutum etiã antiquarum*

quarum exemplo ceteris præluceré debent 173,31
Nomina rebus indita vt fors tulit 17,10 nomina ad imitationem conficta rebus imponere, docuit natura 14,34 nominib. propriis & significantibus erunt andres sunt 14,29 nomina metaphorica vsurpãtur cum desunt propria 22,23 nomina multa temere nunc vulgo vsurpantur, quib. alia significatione vsi sunt veteres 197,5 nomina rerum legitima sæpe immutantur ab improbis 164, 6. 151,9 nomina minus pulchra & suauia, quib. cordiri ab Homero scitamentis soleant 15,38 nomina poetica, glossematica, peregrina, tropica, facilitas, poesi suauitatem conciliant 8, 1 Nomen vnumquodq; compositũ sortitur a prædominãte compositionis parte 185,46 nomen Theophrastus inuenit diuinitate loquendi 79,34 nomine tantum noti 146,40 nomine eodem dictos viros præstantes, conscripsit Demus Magnesius 112,31 Nomina, rerum substantiam indicant; verba, eam cum accidentia 6,1 nomina substantiua & adiectiua, appellatiua & substantiua, an eodem semper ordine in orationis contextu vel præponantur vel postponantur 6,27 nomina an semper verbis præponenda in orationis contextu 5,47 nomina in verba nonnumquã vertuntur a Thucyd. 134,12 nomina accidentia 195,12 nomina accidunt duo 191,23 nomina casus sæpe mutantur concinnitatis gratia 10,47 Nominali forma enuntiata verba 134,5 Nominatim inclamare 149,34 Nota persequi 62,13 Notitiã omnium rerum penes se fuisse fatuæ, arrogãtiæ & vecordiæ plenum est 81,37 Nouem triplicata fata. num. 142,9 Nauem terra 185 nouercis cum parentibus male plerumq; cõuenit 110,21 Nouitate dicendi percellere atq; obstupefacere auditores 82,36 Nudare corpus in exercitationibus cœpe ũt primi Lacedæmonii 145, 18 nudam videre mulierem, nefas 3,38 Negatiuum dictionis genus 5,4 Numerus & Pes, idem 16,6 numerus metricus nascitur e partium orationis temporibus 192,22 numerus metricus occultatur, si poema secundum prosæ orationis distinctiones legatur 32,20 numerorum oratoriorum genera duo 190,43 numerorum oratoriorum pro compositionis varietate differẽtia 186,30 numerorũ seu pedum in cõpositionis effectu differentia 192,44 numerus nullus e soluta dictione excluditur 17,11 numerus ad aures demulcendas maximã vim habet 186, 32 numerus ad cõpositionis grauitatem & magnificentiam permultum confert 16,2 numeris molliorib. explere sententias 75, 35 numeris minutis concisus 75, 35 de numeris oratoris tradidit etiam Aristoteles 29,5 numero carui atas Herodoto superior 77,6
Numerosa oratio quæ 28,46 numerosa concinnitate delectamur omnes 9,30
Numeri transmutatio: vt scilicet pluralia pro singularibus ponantur, & contra 160,28 numeri mutatio sæpe compositionem iuuat 7,11
Nuptiæ festum quoddam 37,38 nuptiarum laudes vnde peti possint 34,47 nuptiarum auctores & inuentores dii 34,37 nuptiæ hominum & brutorum vt differant 35,9. Quare & Connubia. Nuptiales dii 35,4 nuptialis orationis præcepta 34,30 nuptialis oratio quo dicẽdi genere pertexenda 36,12 nuptialium personarum laudes vnde petantur 35,44
Nutus Iouis, certissimæ promissionis signum 50,30

O.

Obiter iniicere 54,7,27
Obliqua dilatio crim. 48,13 obliqueque aliud dicere, aliud dicendo efficere 44,2 obliquam orationis figuram simplici verborũ textu efficere 51,8,13
Obscuranotis vocabulis declarandæ sunt 62,40 subobscuri antiqui oratores 78,2
Obscuritas, vitium in oratione crebrum 77,16 obscuritas vbiq; vitiosa 162,9
Obseruatio diligens, animum magis ac magis conformat 68,14
Obsoleta vocabula 62,16
Ocalea, Bœotiæ opp. 15,45
Occultationis artificium 51,3 occultatio figuratæ orationis per affectus simulationem 53,22
Oculorũ iudicium euidentissimus 41,19 oculo altero capta Gracia 122, 28
Odrysarum imperium 129,44
Offensionis periculum in dicendo amoliri 54,43 offensionis periculum amoliri personarum mutatione 55,44
Oleæ laudes 34,5 subolea, Hercii fuisse ea 113,42
Oleum sine strepitu destillat 175, 22 lassitudinis leuamen 181,5 in gymnasiis 34,8
Oligarchiæ assertores, verbis quidẽ populum oppugnant, sed reipsa optimatium bonis inhiant 95,19
Olori filius, Thucydides 39,26
Olympiadum periodis distincta historia 140,17 Olympias LXXXVI 94,3 Olymp. XCVIIII. 121,25 Olympias C 120,44
Olympici ludi 91,47 Olympici ludi a quo & in quem finem instituti 92,7 Olympici ludi ab Olympio Ioue denominati 33,23
Olympiodorus, archon Ath. 116, 17
aduersus Olympiodorum oratio Demosthenis 171,4
Olynthus a Philippo quando capta 123,6 a Philippo vt tractata 195,46
Olynthiacum bellum quo tempore gestum 122,31 Olynthiacæ orationes quãdo, & quo ordine a Demosthene habitæ 121,15
Omnia in omnibus, Anaxagoræ dogma 57,19
Onchestus, opp. Bœotiæ 15,38
Opum & honorũ thesauri, non absumendi sunt, sed ad posteros propagandi 181,35
Opiniones communes 137,32
Oppidorum catalogum, per se minus elegantem & suauem, quib. scitamentis cõdierit Hom. 15,37
Opportunitas & modus in vsu 62,38
Opposita trium generum 86,13
oppositorum verborum exempla ex Isocrate 99,26
Opsonium vnius dici 90,46
Opere in quolibet duo præcipue spectantur fines: pulchritudo & voluptas 192,10
Oraculorũ responsis affirmare 142,7
Oratores ab historicis & poetis quæ re differant in rerum descriptionibus 64,16 oratores rerum formam propriam & cõgruam non habent 64,16 oratores & cõciones ornent, neg. ad ornandum, neque ad gratiam loqui debent 123,20 oratori actiones duæ sunt propositæ, altera rerum, altera morum 65,30 orator bonus res de quib. verba facit, meminisse debet 20,36 oratori necessaria in primis audentia & vocis magnitudo 94, 15 orator causas a se conscriptas non ipse peragit in iudicio, nisi ipsius res agatur 113,21 oratoribus certum dicendi spatium & mensura præscripta 83, 24

Oratores antiquissimi qui, & quales 77,43 *oratorib quibus palma deferatur a Dionysio, quibus nõ; partim veteribus partim recentioribus* 111,19 *oratorum veterum principes tres, Lysias, Isocrates, Isæus; recentiorum, totidẽ, Demosthenes, Æschines, Hyperides* 81,42 *oratores Athenis decem simul vna ætas tulit; quorũ princeps Demosthenes* 74,42 *Oratoria sollertia* 85,37 *oratoria calliditas* 104,45 *oratoriæ artis perfectio, & oratoriæ concertationis vis, a quibus viris petenda* 112,11 *oratorii sermonis vitia* 52,46

Orationis inuentor Mercurius 41, 29 *oratio mores repræsentat, vt speculum imagines* 84,2 *ad omnes res apta est* 41,25 *corpori similis esse debet, in quo a capite ad calcẽ omnes partes & omnia membra apte & concinne inter se coagmentata sint* 62,6

Orationis elementa 2, 9 *oratio fit primum litteris, deinde syllabis, tum vocabulis varie compositis* 14,41 *oratio e pluribus colorum periodis contexitur* 2,20 *orationis partes quot, & quæ* 2, 11 *orationis partes elementares Theodecti & Aristotelis tres sunt; Nomen, Verbum, Conuinctiones* 192,19 *orationis partes elementares præcipuæ tres; Nomina, Verba, Conuinctiones* 146,29 *orationis partibus elemẽtaribus duo accidunt; tempus & modulatio* 192,19 *orationis partes cũ suis accidentibus vt consideret grammaticus* 195,12 *orationis partes quomodo apte componantur* 5,47 *de orationis partium collocatione scripsit Chrysippus Stoicus* 5,35 *orationis partes non omnes æque aures afficiunt* 10,36 *orationis toni* 10,4

Oratio vt figuretur 7,46 *oratio figuræ expers nulla, nulla simplex* 51,21.58,9 *oratio elegans, reb. præclare gestis multũ addit ornamenti* 8,21: & 179,13 *oratio pulchra, non item suauis est* 9,3 *oratio pulchra vt fiat* 14,44. & 15,27 *oratio suauis & pulchra fit quatuor modis* 9,11 *oratio mutatione seu variatione pulchrior ac suauior efficitur* 20,8 *orationi magnificentia & grauitas tribus reb. conciliatur* 95,8 *orationis ornamenta veteres quæ affectarint* 82,33 *orationis vitia quæ* 60,28 *orationẽ meditantes quot & quib. modis contra artis præcepta delinquãt* 61,28 *orationis orbem in Thucydide desiderat Cicero* 77,26 *Oratio aut metrica est, aut metri expers* 2,34 *oratio pedestris an modulationes, numeros & mutationes capiat, vt carmina* 193,5 *oratio pedestris seu prosa, omnem variandi potestatem habet* 19,47 *oratio prosa, poeticæ orationi seu pulchro poemati similis vt fiat* 28,15,29: & 193, 47.194,14 *orationes scalpro & cælo expolitæ, vt Isocratis & Platonis* 30,25 *orationis concinnitas a musices concinnitate quid differat* 10,28

Oratio plebeia quæ, & quæ ciuilis 31,36 *oratio ciuilis quomodo componenda vt suauiter aures afficiat* 10,33 *orationes ciuiles plus accurationis merentur quã picturæ & sculpturæ* 30,34 *orationes iudiciales & concionales, fere omnes tenui dictionis genere conscriptæ* 164,28 *orationes rhetoricæ historiis impedimento sunt* 142,42 *orationis oratoriæ partes ab Isocrate & aliis quomodo distinctæ* 87,7 *orationis oratoriæ partes quot sint & quomodo in eis peccetur* 62,47 *orationis oratoriæ partes suã quæq; dictionẽ requirunt* 84,22 *orationis oratoriæ genera tria; iudiciale, deliberatiuum, & demonstratiuum* 86,47 *oratio morata quæ* 65,9.68,5

Orbis orationis 77,26

Orbi pueri mala tractatio 118,20 *orbi, Athenis immunes, & quãdiu* 91,20. *quære & Pupilli.*

Ordinis decẽtia 84,25 *ordine priora an semper esse debeant quæ priora sunt tempore* 6,20

Ornamẽta dictionis iuuenilia 159, 7 *ornamenta sententiarũ* 75,47

Osculo excipitur amicus 3,13

Ostentatio eruditionis 62,33 *ostentatio inanis* 64,11

Ostentorum interpretatio 113,45

P

Paches, Athen. dux 144,6

Pactis standum firmius quam necessitati 96,18

Pæan seu Pæon, pes compos. 29,46. & 30,6

Pæanensis orator, Demosthenes 39,

Pæones pedes 18,10 (27

Pagina in Hegesia nulla est, in qua reperiatur concinnæ compositionis exemplum 18,25

Palæstra inimicitias gignit 169,17 *Palæstræ quam pugnæ magis ac commodatus* 74,34 *palæstricæ exercitatio rhetorices* 112,26

Pallene, Thraciæ oppid. 122,39

Palmæ laudes 34,9

Pamphilus fullo 170,29

Panætium præsidio munitũ 169,47

Panætius a Platone suo dissentit in sententia de animorum immortalitate 79,26

Pandari periurium 65,18

Pandrosi ædes 113,41

Panegyris a quibus & cur inuenta, & quo modo tum ab aliis, tum ab oratore celebranda 33,4,22 *Panegyris vnde laudari possit* 42,31 *Panegyrica dictio e quibus confletur* 27,36 *panegyrica oratio quo dicendi genere pertexenda* 34,19 *panegyricæ orationis materia* 33,22.42,9 *panegyricæ orationis species, exhortatio ad athletas* 41.9 *panegyricæ orationis exemplum e Lysia* 91,47

Panyasidis character 68,41.72,22

Parasiti operum notæ 193,40

Parentes imitandi liberis 40,15 *parẽtes in liberis quodammodo renouenescunt* 35,38

Parmenides a Platone taxatus 126, 35.138,12

Parmenontis defensio 118,13

Paronomasiæ exemplum 160,24,27

Parthenius mons Arcadiæ 32,15

Participia ab appellatiuis seiunxerunt nonnulli 2,16

Partitiones rerum 95,40

Partus monstrosi comburuntur 57, 29

Parua in magnis detrimentis sæpe grauius lædunt animum 91,7

Pasionis trapezitæ astus 103,2

Passeres Veneris currum trahunt 26,29

Passiua pro actiuis a Thucydide vsurpata 134,24

Pathetica dictio non reprehendenda in vniuersum 196,47. *Vise & Affectus.*

Pati honestum est, si honestum est agere: sed cũ exceptione 125,7,9

Patri filium abdicanti an contradicere liceat 64,3 *pater filium in seditione perimit* 150,42 *patria dignitas tutanda nepotibus* 135,36

Patriæ laudes 38,34 *patriæ se natũ qui cogitat, quem scopũ habeat* 183,10 *patriæ libertatem propugnantes, deorum ipsorum experiuntur auxilium* 93,36

Patrocinari sub ficta incusatione 49,26.52,19 *Patronus ridiculus, parum conducit caussæ* 67,9

Pauca, sed acuta 67,17

Pausanias, Cleombroti filius, Græciam a Persis liberauit 154,3 *Pausaniæ encomium, nõ est Demosthenis* 191,12

Pax & bellum, res inter homines grauissimæ 100,13 *pax cum omnibus*

mnibus hominibus, non tantum cum æmulis facienda 101,23 *pacis suasio numquã nocuit* 101, 2 *pacis leges iustissimæ & honestissimæ quæ* 101,27 *pacificatio, sæpe non nisi belli dilatio est* 123, 30
Peccata reprehendere in virtutum laudatione an conueniat 126,7
Pecuniæ deditι, quamuis alus sintι præditi virtutibus, tamenι sola pecunia expugnari possunt 158, 45 *pecuniis victoriã & gloriam permutare* 43,9
Pedestris oratio, seu prosa 74,15. *Vide Oratio.*
aduersus Pedieum oratio 118,20,28
Peleus, Thetidis connubio immortalitatem adeptus 35,33
Peloponnesii qua arte ab Archidamo auocati fuerint a bello Atheniensibus inferendo 46,17.56, 40 *Peloponnesiorum legatio ad Athenienses* 123,13 *Peloponnesiacum bellum Thucydidi videtur omnium maximumι* 24, 39.148,23 *Peloponnesiacum bellum inceperunt primi Athenienses & Lacedæmonii* 146,17 *Peloponnesiaci belli causſæ* 141, 2 *Peloponnesiaci belli initiumι* 94,4 *Pelopõnesiaci belli diuturnitas ac diritas* 187,8 *de Pelopõnesiaci belli diuturnitate oracula & omina* 142,9 *Peloponnesiacum bellumι quamdiu durarit* 142,2 *Peloponnesiaci belli annus* XXII 129,31 *Peloponnesiaci belli reliquam partem absoluit Theopompus* 131,37 *Peloponnesiaci belli tempore qui oratores & scriptores floruerint* 161, 32
Pelops, Peloponnesi conditor 32,12 *Pelopis Phrygis regio, pro Peloponnesus* 189,23
Penelaus, Bœotorum dux 15,41
Penelopes e thalamo egressus 15,8
Pentametrum elegiacum 29,28
Peplum Telemacho donat Helena 1,6
Peregrinationes visendi & negotiãdi causſa institutæ 102,34
Pergamẽses grammatici; Crates videlicet & Aristarchus 112,27 *Pergamenæ tabulæ, Cratetis scilicet aut Aristarchi* 118,5
Pericles, orator ex antiquiss. 7-,43 *orator clariss.* 144,31 *dignis laudibus a Thucyd. celebratus* 140,1 *Euboeam sub gt* 143,32 *Periclis de se existimatio* 158,33 *Periclis concio aduersus Lacedæmonios* 157,35 *Periclis apologia pro se ipso habita, cur non probetur Dion.* 158,4,17 *Periclis dictum de iuuentute in bello caſsa* 122,26 *Pericles funebrem orationem qua arte composuerit apud Thucydidem* 47,1 *Periclι funebris oratio cura Thucydidetributa* 144,31,45 *aduersus Periclẽ oratio adscripta Dinarcho falso* 117,42
Perinthus a Philippo inuaditur 124,1
Periodi naturales, in antiquι ordinis orbem recurrentes 81,5 *Periodi orationis e colis completur* 2,20. *varie componuntur* 190, 38 *Periodorum cola ut numerosa & concinna sintι magis spectatur quam ut sintι perfecta* 8, 40 *periodi & cola in polito & florido compositionis genere qualia* 27,33 *periodi in austera compositione liberiores* 22,35 *periodi ut variandæ in optimo dicendi genere* 20,3 *periodos quales consectatus Isocrates* 165,47 *periodorum numerosa concinnitas, diligenter ab Isocrate obseruata* 95,1 *periodorum & membrorumι eius varia apud Demosth. est formatio* 194,18 *periodorumι Thucydidei proœmii examen* 25,23 *periodorum variatio* 31,20,27 *periodorum in orbẽ ductus* 98,42 *periodorum inæqualitas* 25,41 *periodi iusta magnitudo* 26,12 *periodi historicæ forma* 178,33 *periodorum numerosa concinnitas, in historia non nimis anxie affectanda* 132,25 *periodorum exitus in polita & florida cõpositione quales* 26,13 *periodorum conformatio similis offendit* 131,23 *periodis quando utendum, & quousque* 8,43 *periodi τεκώλως exemplum* 18,4
Peripatetica philosophia non complexa est omnia dicendi præcepta 120,28 *peripateticorũ princeps Aristoteles* 80,16 *peripateticι Aristoteli conditori suo nimium tribuunt* 120,5
Periphrasis obscura 152,13 *periphrases poeticæ* 159,17 *Periphraseos exemplum ex Thucyd.* 133,44
Periuriι noxa, in posteritatem propagatur 90,12
Perorationis officium 64,24 *perorationis vitia* 64,21 *perorationes apud Lysiam quales* 88,16 *peroratio qualis et cuius generepertexatur a Lysia* 84,24 *perorationib. quæ dicendi forma tribuatur a Demosthene* 191,25
Perplexa dictio 152,25 *perplexum & inuolutum orationis schema* 160,24
Persæ, post ademptum Medis imperium, numquam a bellis conquieuerunt 189,5 *Persarumι triremes* MCC, *ad Salaminem victæ* 188,19 *Persiæ rex, communis Græcorum hostis* 46,13. 56,36 *Persarum rex pecuniis suis emit Græcorumι quotquot vult corpora* 92,21 *cum Persarum rege quibus conditionibus pax facta* 101,25 *Persiæ fines vsq; ad Iouis ætherem extẽdere Xerxes cogitatι* 189,24 *Persicum bellum* 129,24
Persẽum in cunis ut allocuta sit Danae Simonidea 32,24
Persona dicentis, orationi multam addit vel detrahit 67,9 *personæ variæ* 42,43 *personarum mutatione offensionis periculũ emoliri* 55,44 *personarum auersiones* 133,22 *personæ pro rebus vsurpatæ a Thucyd.* 135,34
Perspicuitas duplex; altera in verbis, altera in rebus 83,8
Persuadendi vis & probabilitas apud Lysiam maxima 84,25
Pes & Numerus, idem 16,6 *pedes disyllabi qui, & quomodo differant* 16,6 *pedes trisyllabi qui, & quomodo differantι* 16,18 *pedes compositi* 17,1
Peteẽn, opp. Bœotiæ 15,45
Petitiones interdum in promissiones sunt vertendæ 44,39
Phædrus Platonis 126,26.128,1 *Phædri Platonici argumentum & inscriptio* 166,41
Phæstis, Aristotelis mater, vnde orta 121,23
Phalereusium aduersus Phœnices (forsan præcones sacros) disceptatio 116,34
aduersus Phanoclem Dinarchi oratio 118,11
Phanostratus Cephisei f. 170,26
Pherecles, archon Athen. 116,15
Pherenicus Thebanus, Athenis ab hospite suo defenditur 105,34 *pro Pherenico oratio* 105,23
Phidiæ opera 138,23 *Phidiæ statuæ, magnificæ & dignitate graues* 95,31 *Phidiæ operum examen* 115,16 *Phidiæ operum notæ* 193,39
aduersus Phidiadem scribam oratio Dinarchi 116,37
Philagrii stilus qualis 115,24
Philippus, archon Atheniensis 113, 16.114,12.116,17 *aduersus Philippum metallica oratio Dinarchi* 118,32
Philippus Macedo ab Isocrate quibus instructus monitis 96,21 *Thessaliam & Euboeam ut tractarit* 196,10 *Thraciæ oppida* XXX *crudeliter deleuit* 195,46 *legatos Thebas mittit* 124,30

transitum in Atticam a Thebanis quomodo petierit 123,38 *Philippum ex Amphictionico concentu excludi vetat Demosthenes* 123,9 *Philippus de pacis fœdere violato accusatur, & vicissim ipse accusat* 123,44.124,3 *Philippi legatis qua oratione & quando respoderit Demosthenes* 123,15 *Philippi potentia per Græcorum negligentiam accrevit* 176,18 *Philippus proditorũ ope multum auctus* 172,6 *Philippus Græciæ imperio potitus post Charonensem cladem* 94,34 *Philippum Græcis insidiari primus fensit Æschines* 45,23 *Philippus quando mortuus* 121,31 *Philistus res gestas cõscripsit Theopompus* 131,37 *Philippicæ Demosthenis cõciones* XII 123,28 *Philippicarum orationũ maxima & grauissima* 162,45 *Philistus* (vel potius *Philiscus*) *orator* 120,31 *Philistus Syracusius, hist.* 78,13 *imitatus Thucydidem, & in quibus assecutus* 70,6 *Thucydidem in quibus imitatus, in quib. non, & quam feliciter* 131,11 *Philisti & Xenophontis comparatio* 69,47.73,33 *Philisti eulogia ex Cicerone* 78,11 *Philisti historia bipertita* 131,13 *Philisti historiæ corpora duo, alterum de Sicilia, alterum de Dionysio* 78,27 *Philisti locus e libro 2, de Sicilia* 131,24 *Philochorus de sinis & objectis consultus, respondet* 113,44 *de colonis in Samum missis quæ scribat* 118,40 *de rebus Pythodoto archonte gestis quæ tradat* 119,9 *Philochori locus ex Attica historia, de rebus Anaxicrate archonte gestis* 113,34 *locus ex Atthidis libro* VI *de bello Olynthiaco* 122,32 *locus ex Atthidis libro* VI *de rebus post Theophrasti & Lysimachidis prætura gestis* 123,47 *locus ex Atticæ historiæ lib.* VIIII 113,40 *Philocles, archon Athen.* 116,7 *Philoclem oratio Dinarchi, de pecuniis Harpalicis* 116,38 *Philocrates suspectæ fidei* 45,39 *Philomelus ad Pasionem mitt.* 103,12 *Philonici dialectici de Isocrate iudicium* 99,3,6 *Philosophiæ vera studium quod* 96,1 *e Philosophiæ professione quæ fieri soleant, etiam veteres* 94,31 *Philosophus qualis esse debeat, docuit Plato in Socratis Apologia* 46,36 *philosophi compositionis elegantiam neglexerunt* 5,22 *philosophi rerum & sentẽtiarum momenta magis spectant quam sermonis elegantiam* 178,46 *e philosophis qui temperatissimo compositionis genere vsi* 28,6 *philosophi historias qui scripserunt* 78,39 *philosophi legendi præ ceteris qui, tũ ob stilum, tum ob res* 70,31 *philosophorũ principes Plato & Aristoteles* 80,17 *philosophorum Homerus, Plato* 79,26 *philosophorũ scriptis potiores orationes Isocratis* 98,16 *philosophorum & rhetorũ schola fere eodem tempore floruerũt* 113,5 *Philosophicæ contẽplationis scopus, veritatis cognitio* 138,14 *philosophici sermones, non ferunt poeticæ structuræ tumorẽ* 128,20 *Philotas Macedo* 18,46 *aduersus Philotadem Epicharis defensio a Dinarcho scripta* 118,23 *Philoxenus melicus* 19,46 *Phocaenses, Massiliæ cõditores, Carthaginenses vincunt* 145,22 *Phocio iustus* 36,47 *Phœnix Homericus quo astu Achillem retinere instituat* 48,1.58,35 *Phœnices in epib. comparandis acutiores* 66,11 *Phœnicum triremes circiter CC ab Atheniensibus captæ* 142,24 *pro Phormione oratio Demosthenis* 171,4 *Phormisius Atheniensis* 92,41 *Phrygia, locus Atticæ* 144,22 *Phrygii modi in dithyrambis* 19,43 *Phrygia seu Asiatica rhetorica perstringitur* 81,1 *Phrynichus, archon Athen.* 116,3 *Phthiotarum legatio pro Philippo* 124,11 *Phylarchi stylus* 5,19 *Phyle, pagus Atticus: cuius cives* Φυλάσιοι, *&* οἱ ἀπὸ Φυλῆς 129,33 *Physicarum & Ethicarum rerum scriptores, tenui dictione vsi* 164,27 *Physicis omissis ad Politica se contulit Isocrates* 94,24 *Physiologi a Platone reprehensi* 138,13 *Pictores qua regula vtantur in examinandis & dignoscendis præstantium artificum operib.* 115,15.193,36 *pictorum diligentia* 30,36 *pictorum & fictorum in exprimendis imaginibus curiositas* 194,44 *pictor habitu & vestitu eodem omnes picturas ornans* 99,5 *Picturæ lumina* 26,6 *picturarũ veterum cum orationibus collatio* 104,39 *Pigmentorum in pingendo mistura & temper.* 22,8.188,9 *Pietas Hectoris* 65,20 *Pindari character, & in quib imitandus* 68,44.72,28 *Pindarus melicus, austera compositione vsus in suis modulis* 22,45 *austero compositionis genere vsus; exceptis Parthenis* 187,4 *epodos in multa metra & cola diffudit* 19,41 *Pindari dictum de satietate omnium rerum, etiam suauissimarum* 129,42 *gnome de Tempore* 81,3 *locus de longis latisq; dithyramborum vocalibus, & adulterino* 13,6 *locus e dithyrambo quodam, ad præbendum austeræ compositionis exemplum* 23,7 *locus e carmine in Alexandrum Macedonem* 179,21 *carmen in solem* 167,19 *Pisicles pro exteto accusatus* 116,31 *Pistu accusatio a Dinarcho cõscripta* 116,30 *Placare munerib. & benignis verbis* 50,18 *Plataenses Scionæorũ agro donantur ab Atheniensibus* 143,32 *Plataensium apud Thucydidem oratio* 7,37 *Plataensium cũ Archidamo Lacedæmoniorum rege colloquium* 154,1 *Plataensium apologia cur maxime Dionysio probetur* 157,46 *Plato Socraticus, etymologiam primus & omnium optime attigit* 14,40 *poesin dicit posteros superiorum exemplis erudire* 65,22 *principium nõ totius dimidium, sed ipsum totum esse pronuntiauit* 36,24 *panegyres & ferias deorum miseratione hominibus datas ait* 33,5 *mores pro cali regionibus diuersis varie temperatos scribit* 66,9 *Atticam vt laudarit* 38,36 *Ægyptium de Græcis qua loquentem introducat* 65,39 *Demodoco rusticas phrases tribuit* 66,29 *de dausionis artificio qua scripserit* 66,44 *consequentiam necessariam in oratione esse vult* 62,5 *quæstionibus in medium allatis, dogmata inuenit magis quam disputãdo euincit* 61,5 *in Socratis Apologia docet quomodo in vna eademq; oratione plurium actionum possit fieri complexus* 46,27.57,37 *Homeri interpres in eo schemate quo aliud proponendo aliud efficimus, in loco quodam Sympos.* 54,28 πάππους *obseruator diligens* 60,46. *suarum virtutum ostentator & laudator, alienarum reprehensor* 126,30,35 *Parmenidem, Protagoram, Zenonem & ceteros physiologos reprehen-*

reprehendit 138,12 *Lysiam cur reprehenderit* 62,9. *de Isocrate vt iudicarit* 98,41. *Homerum ambitiosa æmulatione e sua rep. relegauit* 126,38 *in philosophia maxime imitandus* 70,34
Plato & Isocrates medium dicẽdi genus a Thrasymacho inchoatum expoliuerunt 165,4.172,29 *Plato mediæ compositionis auctor optimus* 188,45 *puræ robustæq; dictionis norma statuitur a multis* 177,26 *Aristoteli semper præfertur a Cicerone* 80,17 *si non primas, saltem secundas eloquentiæ sibi vindicat* 181,10 *Socraticum charactẽrẽ in Phileboo obseruauit* 177,33 *in Socratica tenuitate Thucydideam & Gorgianam granditatem affectauit* 166,38 *Isocratis imitator quam felix* 115,25 *poetica & alia cõsimilia vocabula compositioni suæ inserit* 28,33 *inconditam suam affectationem & dicendi sublimitatem ipse agnoscit* 127,41.166,34 *Demostheni postponitur* 126,6 *Demosthene quare inferior* 17.45.128,33 *elocutionis quam rerum studiosior fuit* 179,3 *in verborũ compositione magis excelluit quam in electione* 17,43 *dialogos suos vsq; ad annum ætatis* LXXX *pectere & calamistrare non desiit* 30,27 *cõcionem scripsit nullam; nisi quis Epistolas conciones appellare velit* 178,3 *iudicialem orationem vnam tantummodo scripsit, Defensionẽ Socratis* 178,1 *vetere lingua Attica vsus* 82,19
Plato a multis reprehensus 126,47 *ab Aristotele discipulo suo reprehensus* 138,11 *qua in re Dionysio non probetur* 128,17 *vbi delinquere soleat* 127,36 *delinquendi causas quas habuisse videatur* 127,43 *quando mortuus* 121,27
Platonis eulogia ex Cicerone 79,6 *Platonis compositio qualis* 28,6 *Platonica elocutio qualis* 41,5.127,10 *de Platonis dictione iudicium Dionysii* 166,3.177,23 *Platonis elocutio diuina* 74,12 *Platonis dictio an diuina* 177,30 *Platonis dictio pulchris & suauibus mutationibus variata* 20,9 *Platonis dictio calatis & tornatis operibus similis* 194,31 *Platonis dictio, similis loco florido, & voluptatib. ad tempus percipiendis accommodato* 183,35 *Platonis dictio in dialogis excellens, in ciuilibus tractationibus elegãtiam amittit* 177,33 *Platonis locutio poetica* 79,11 *Platonis tabellæ, diligentia illius index* 30,30
Platonis Phædrus vnde sic inscriptus, & quodnam tractet argumentum 128,1 *Platonis ciuilium orationum præstantissima Menexenus, seu Funebris oratio* 178,7 *Platonis oratio funebris* 39,27: & 40,4 *Platonis ἐπιτάφιος λόγος examinatus* 178,14
Plato in Epitaphio quos imitatus 178,7 *e Platonis funebri oratione, pulchræ cõpositionis exemplum* 17,29 *locus ex Epitaphio, ad ostendendam elegantem colorum in periodo cõformationem* 8,19 *locus e Phædro, quo ostenditur cum dithyrambicæ granditatis nimium fuisse affectatorem* 127,47. 166,47: & 167,10
Platonis imitatores qua regula explorentur 115,17
Plaudere latera cubitis, more galli victoris 170,41
Plausum ambire 101,20
Plebeium seu vulgare dictionis genus 31,36
Pleniluniũm XV *mensis die* 36,27
Pleonasmus verborum interdum necessarius 197,47
Pluralia pro singularibus a Thucydide vsurpata 134,35
Poemata pulchræ orationi similia, pulchra sunt; & contra 31,43 *poematis vitium ἡ λογοειδία, id est compositio prosæ orationi similis* 31,34
Poesis superiorum ætatum exemplis posteros erudit, teste Platone 65,23 *poesis & prosa oratio non tractantur eodem modo* 37,18 *poesis, non poetica tantum vocabula capit, sed etiam alia* 62,37 *poesi suauitas qualibus verbis concilietur* 28,32 *poesis soluta orationi similis vt fiat* 31,13,21 *poesis historica* 64,13 *poesis quædam est Herodoti & Thucydidis historia, eaq; pulchra* 130,35
Poeta bonus, res de quibus verba facit, imitari debet 20,36 *poetas e republ. sua exigit Plato* 179,19
Poetica licentia 133,21.147,41 *poetica verba* 31,32 *poetica locutio* 79,13 *poeticæ locutionis affectatio* 82,34 *poetica venustas in ciuili oratione* 193,47.194,14 *poetica & tropica elocutio quando & qua occasione Athenis inoleuerit* 82,39 *poetica vt fiat prosa oratio, non tamen poema* 28,40 *poetica elocutionis cõcinnitas apud Isocratem singularis* 111,23
ad Polemarchũ reus trahitur 103,26
Polemo, archon Athen. 116,11
Politica philosophia 81,33 *politices studiosi diligenter Isocratem lectitare debent* 95,47 *politica, e risticis & physicis omissis, amplexus est Isocrates* 94,24 *politicæ philosophiæ reprehensio a Dionysio confutata* 137,40
Politicus & consiliarius bonus qualis esse debeat, ostendit Demosthenes in oratione pro Corona 46.43 57,42 *in politico duo præcipue requiruntur, γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα* 158,34
Polita compta q, seu floridæ compositionis character 25.45.187,18 *polita compositionis tum, voluptas seu suauitas* 192,15 *polito compositionis genere qui scriptores vsi* 26,21.188 5 *per politus in dicendo* 76,35 *politissimus ac venustiss. scriptor Lysias* 75 21
Politelocutio 82,38 *Polus quas figuras affectarit* 133,29.148,1
Polus a Platone taxatus 126,36
Polybii stilus 5,19
Polycleti opera 138,24 *Polycleti operum notæ* 115,16.193,39
Polycleti statuæ magnificæ & dignitate graues 95,31
Polycrates Sami tyrannus, Rheneam Apollini consecrauit 145,21
Polycratis Athenien sis elocutio qualis 111,40,43.167,30
aduersus Polyeuctum Dinarchi orationes tres 116,21 *in Polyeuctum Dinarchi oratio Demosthenico filo contexta* 114,24
Polygnoti operum notæ 193,40
Polyzelus archon Athen. 121,26
Cn. Pompeius laudatur ab eruditione 125,31 *Cn. Pompeii locus ex epistola ad Dionysium* 128,22
Pomposæ dictionis exemplar optimum Isocrates 111,24
Pondus verborum magis spectandum quam lepor 75,45
Pontica nauigationes 102,32
Populus aduersarios suos crudeliter vlciscitur 150,40 *populus reipubl. dominium olim habebat Athenis* 176,25 *populus agrum sibi vsurpans, in iudicio accusatur* 107,9 *cum populo litigare, difficile ac molestum* 107,13
Portenta in arce Athen. 113,41
Posidippus furti accusatus 118,15
Possessionis ius, temporis diuturnitate stabilitur 97,37
Posteris tradere vetustatis monumenta, curæ erat prisc is 139,31
Potatio statim a prandio 1 0,3
Potẽtiores a plebe crudeliter oppressi in Sicil. Corcyr. 150,27
Præceptiones sine quotidiana meditatione atq; exercitatione inhibi sunt 32,33

Præceptores primi, discipulis cari 47,35 *præceptoris artificium detegit discipulus* 48,11.58,41
Præd spositio 61,19
Præfecti: quare Prætores.
Præfractior Thucydides 75,34
de Præmiis disceptatio 63,36
Præparãdus auditor in exordio 63, 18 *præparatio ante propositionẽ capitum, & ante cõfirmationem* 61,19.62,3
Præsens cum futuro copulatum a Thucyd. 135,23
Præstigiæ oratoriæ 104,45
Prætores seu præfecti ab imperatoribus ad regẽ lætas renuncias emissi, solenni compellatione excipiuntur 38,37 *prætoris laudatio* 38, 22
Prata fragrantem auram spirant 127,19.166,11
Praxibulus archon Athen. 116,10
Precatio sub finem nataliæ orationis 37,7 *sub finem nuptialis orationis* 35,35 *sub finem epithalamii* 37,37 *sub finem compellatoriæ orationis* 39,7
Prehensiones ansam dare 50,35 *prehensionis ansam præbere in sermone* 53,13
Presse dicere 76,17 *pressius & aptius verbis Thucydides* 77,40 *compressione rerum breues antiqui* 78,1
Priamus supplicationis rationem a Mercurio edoctus, Achillem supplex adit 59,28
Priapei versus 4,18
Principis officium 96,22 *principi viro in tumultuum præsentia non loquendum liberius* 49,47
Principium, optimum, & totius dimidium 36,23 *principium, dimidium totius* 43,2.81,10
Priora tempore, an etiam loco priora semper accipienda 6,19
Priuati commodi gratia prodere rempubl. 163,21
Priuignis male plerumq; cum nouercis conuenit 110,21
Probabilitas in Lysiana dictione maxima 84,28
Probationes rerum vt fiant 122,4 *probationes ab Hyperide vt instituantur* 114,35 *probationes apud Lysiam quales* 87,47 *probationes Isæanæ a Lysianis qua re differant* 109,34 *probationib. quæ dicendi forma tribuatur a Demosthene* 191,25 *probationis seu confirmationis laudabilis exemplum* 90,33
aduersus Proclis filios oratio Dinarchi 118,26
Prodicus Ceus, sophista 94,10 *Prodicus a Platone taxatus* 126, 35
Proditores & catamisthi 43,18 *proditorum prouectus maximus* 172,7 *proditores puniendi* 171, 38 *proditor cum vxore lapidatur* 183,7
Prolixitas vbi frigida & languida 61,18
Promissionibus interdum vtendum propetitionibus 44,39
Pronomina a nominib. seiuncta 2, 14 *pronomina an appellatiuis in oratione semper præponẽda* 6,28
Pronuntiationis instrumenta 12, 14, *& deinceps.*
Proœmium: quare Exordium.
Propagatio familiarum & totius hominum generis 35,38
cum Propinquis litigare, turpe 88, 35 *cũ Propinquis litiganti quæ spectanda* 89,3
Proponere aliud & aliud efficere quomodo possimus 44,44. *&* 45, 18. *&* 48,17
Propositionis oratoriæ locus & officium 87,22 *propositiones nostræ quales esse debeant, & quales aduersarii* 44,18 *propositio capitum nuda* 61,28 *propositionum seu actionum plurium cõplexus in vna eademq; oratione* 57,39
Propositum & scopus diuersus sæpe in iisdem dictis 53,34
Propriis & vsitatis verbis vti 82,19
Protagoras sophista, confusum doctrinarũ genus profitebatur 94, 23 *a Platone reprehensus* 126, 35.138,13
Prosa oratio, seu pedestris 74,15. *Vide Oratio.*
Prosodici versus 4,15
Protei fabula, varium dicendi artificium denotat 167,40
Protheonor, Bœotorum dux 15,42
Protogenis picturæ 138,22
Pronocatio ad iudicium 109,41
Proxenus Dinarcho hospes parum fidus 113,19 *aduersus Proxenũ damni dati actio a Dinarcho scripta* 118,10 *aduersus Proxenum iniuriarum actio, a Dinarcho scripta* 118,23
Prudentia fortitudini præstat 59, 43
in Prytaneo cœna legatis datur 45,5
Publicani a Diomedonte quomodo excusati 125,8
Publicum commodum & splendorem publicum veteres spectabant magis quam priuatum 176,6 *publicis muneribus ditescere & inclarescere* 176,21 *publica iniuria excusatur priuata* 164,17
Pudor plurimum obest 157,4 *pudorem simulare in dic.* 44,5
Pugnam instaurare, pulchrum est 43,2 *pugnæ sattietas cito obrepit* 59,47.60,20 *pugna forti cæsis quibonores habiti* 144,30 *Pugnant ieiuni segnius* 60,18
Pulchras imagines identidem post cõceptum aspectans mulier, prolem pulchram procreat 68,19
Pulchritudo compositionis, quibus rationibus paretur 11,38 *pulchritudo orationis quas contineat sub se species* 9,14 *pulchritudo in Herodotea prosi, hilaris; in Thucydidea, formidabilis* 130,37
Pupillæ magnis bonis admendicitatẽ redactæ, tutoris perfidia 89, 46 *de pupillis latæ leges* 91,13
Puritas sermonis 82,22 *purus sermo in historia* 130,19
Pusillus Thucydides, Philistus 78, 26
ad Pylum pugna naualis 134,1 *ad Pylum clades Laconica* 143,11. 144,27.150,7
Pyrrhichius pes qui, & qualis 16,10
Pythagorici philosophi legendi præ ceteris 70,31
Pytheas Tisidis & tutor & amator 169,19 *Pytheas vafritiei accusat Demosthenem* 104,46 *aduersus Pytheam orationes Dinarchi duæ* 116,24
Pythen Corinthiacorũ auxiliorum dux in bello Siculo 149,12
Pythii ludi a Pythio Apolline denominati 33,23
Pythodemus archon a Nicophemo sextus & vicesimus 114,10.116,3
Pythodorus Phœnix 102,36 *Pythodoriades* 170,27
Pythodotus, archon Athen. 116, 1.119,9.121,30.123,14

Q

Quadratus in omnibus, id est perfectus & omnibus numeris absolutus 111,19
Quæstione seu dubitatione securitatis viam sibi in dicẽdo præmunire 55,12 *Quæstionis omnis optimũ principium natura* 5,42. *Vide etiam Actio, Causa.*
Quercus laudes 34,4

R

Raris vocabulis vti cur & quomodo concedatur 62,21
Ratione moderari affectus 60,42
Recitatoris seu lectoris vox 99,14
Redditio longior turbat 168,36 *redditiones lõgiores obscurant* 162, 7,19. *Vide & Consecutio.*
e Reditibus pupillos alere 91,15
Regioni tribuuntur figurate, quod reb. ea contentis conuenit 135,39
Relatiuorum consecutio 125,6,21
Reprehẽsio icone temperata 59,40 *reprehensio principis viri, fieri debet post amandatos e concilio tumores*

iuniores 49,47
Rerum substantiam significãt nomina; accidentia, verba 6,1 *rerum locus seu character, difficilis* 1,17 *rerum locus partes quas habeat* 194,34 *rerum tractatio oratoria in quibus consistat* 98,36 *res enuntiandæ sunt propriis & significantib. nominibus* 14,29 *res pro persona vsurpatur a Thucyd.* 135,40 *res præclare gestæ, pulchra oratione multum exornantur & ill.* 179,13 *rei omnis optimum principium natura* 5,42
Respublica e moribus constituta 66, 13 *reipubl. de suo inseruire* 101, 12
Retortu facilia dicere, vitium sermonis oratorii 52,46 *retortu facilis dicti exemplum ex Homero* 53,15
Reus sponsores dare cogitur 103,27
Rex si adiram concitetur, deteriori homini facile præualet 55,32 *regis ira magna* 56,4 *regis laudatio in oratione panegyrica* 34, 14 *regis laudatio in prouincialis compellatione* 38,19 *in rege taxare quæ vult Vlysses, taxat in populo* 56,9 *reges plures esse, non est bonum* 56,12
Rhenea consecratur Apollini a Polycrate Samio 145,21
Rhetorum & philosophorum schola Athenis eodem fere tempore floruerunt 113,5 *rhetorum cum statuariis comparatio* 95,30 *rhetores rhetorũ scripta ad quã iudicii regulam examinent* 115, 15
Rhetoricæ artis vtilitas 121,41 *rhetoricæ vis non in multitudine verborum, sed in artificio* 67,16 *rhetorica species tres demonstratiua deliberatiua, iudicialis* 44, 28 *rhetorices inuentor Tisias* 79, 46 *rhetorices magistri primi Mercurius & Musa* 33,20 *rhetorices scriptores veteres vnũ in locum conduxit Aristoteles* 79,46.80,9 *rhetorica theatralis, insolens, impudens, imperita* 80,38 *rhetorica philosophica* 127,6 *rhetorica antiqua & philosophica, quando collabi cœperit, & quando instaurata fuerit* 80,35.81,5 *rhetorices philosophicæ auditoribus quæ necessaria* 132,1
Rhetorica tyrocinia 34,41 *rhetoricarum siue oratoriarum tabularum auctores* 121,3 *rhetorico more scripta Callisthenis historia* 78,41
Rhodii & Chii, socialis belli aduersus pop. Athenienſem principes 100,3.101,23 *pro Rhodiorum populo a potentioribus oppresso, quando pro concione verba fecerit Demosth.* 121,13
Rhodiaci rhetores 115,23
Rhœo, Taphylii filia 118,3
Risus stratagemate Græcos abitum cogitantes detinet Homerus 67, 14
Roboris vires maximæ 49,12
Roma, rerum domina, veterem eloquentiam Græcam suo nitori restituit 81,17 *Romani proceres doctrina & iudicio præstãtes* 81, 19 *Romani multi, Dionysii tempore historias, orationes ciuiles, & philosophicos libros magna cũ laude scripserunt* 81,21
Rotundus scriptor 77,29 *rotunda & contorta elocutio* 98,31 *rotundæ periodi* 190,38
Rufus Melitius 1,13. & 32,31
Rusticitas in quibus consistat 115, 36
Rythmici 16,33. *Cetera in Græco Indice.*

S

Sacerdos Cereris, hierophantam seu pontificem suum accusat 117,18
Sacrificiorum sumptus priuati 91,8
Salamis diuina 38,39 *vnde celebrata* 38,37 *Salaminia pugna ab Isocrate exposita* 188,12
sine Salebris vllis fluens 76,46
Saltationis gratia 9,44
in Samum coloni Athenis missi 118, 39
Saonis stylus 5,19. *incertum an idem qui apud Athenæum Saus.*
Sapientiæ & fortitudinis coniunctio 36,6
Sapphonis dictio qualis 26,22 *Sappho, polito compositionis genere vsa* 188,5 *Sappho, vna e priscis melicis, breues faciebat strophas* 19,39 *Sappho quoq; Epithalamici generis exempla nobis reliquit* 37,17 *Sapphonis oda ad Venerem; e qua ostenditur, eam politum & floridum compositionis genus sectatam esse* 26,25 *Sapphonis locus ex Epithalamio* 29, 23
Sardes ab Athen. incensæ 189,19
Satietas offendit 9,45 *tedium & molestiam parit* 161,40 *satietatem afferunt etiam pulchra & suauia, si eadem semper maneãt, nec mutatione aliqua varientur* 19,26 *satietas etiam mellis & rerum veneriarum* 129,42
Satyrus Sopalum in amicitiam & fidem recipit 103,17
Satyri aduersus Charidemum apologia 119,14
Saxum ex alto delabens vt expresserit Homerus 21,18
Scansio metri 4,15
Schœnus, Bœotiæ opp. 15,43
e Schola erudita, velut ex vrbe fœcunda, multi & præclari emittuntur coloni 94,30
Scientes, non desiderant multa exẽpla; sed breui rerum indicatione sunt contẽti 109,25 *scientia virtute destituta, vafrities est, non sapientia* 181,27
Scionæorum clades 143,0
Scolus, Bœotiæ opp. 15,43
Scribere primum syllabatim discimus 195,15 *ad scribendum applicat animum qui foro maxime aptus est* 94,18 *scribere laboriosum esse negauit Epicurus* 28,12 *scribere bene, multis commune* 85,11 *scriptionis materia qualis deligenda historico* 128,44
Scripta veterum diligenter peruoluenda, & petenda inde imitationis materia 68,13 *scriptorum veterum qui cæteris memoria digni; quod eorũ tum in vita tũ in dictione institutum; & quid in eorum vnoquoq; imitandum aut vitandum* 81,31
Sculptorum diligentia 30,36 *sculptorum regula in dignoscendis Phidiæ operibus* 115,16
Scythæ crudeles 66,2 *Scythicarum rerum narratio apud Herodotum* 130,5
Securitas, seu Tutus orationis cursus 61,24 *securitatis via in oratione quomodo præmuniatur* 54,42
Sedatus, & Incitatus, oppos. 76,46
Seditionis crudelis & impia exemplum 150,27
Semele Cadmea 23,12
Semideorum procreatio 139,26
Seminocales litteræ 12,2,3 *seminocales nullæ mutæ præponi possunt* 24,11 *seminocalium numerus & differentia* 12,31
Senectutis appellatio, incipit ab anno ætatis LXX 114,2
Seniorib. contradicere, olim religio erat 97,13
Sensibus quædam percipiuntur tantummodo, oratione exprimi non possunt 84,42 *sensus non omnes similiter afficiuntur a quibuslibet obiectis seu mouentibus* 10, 37 *sensuum exercitatio ad diiudicandas affectiones ratione carentes* 84,47 *sensibus rationis expertibus diiudicantur omnia & iucunda & molesta* 178,45 *sensus rationis expers, optimus concinnæ modulationis iudex* 193,35 *sensibus auditorum patefacere seu proponere ea quæ dicuntur* 83,38.85,44 *sensus oculorum euidentissimus* 41,19

Sententiarum & verborum affinitas 2,42 *sententiis crebri, verbis grandes antiqui oratores* 78, 1 *sententiarum numerus, verborum numero in Herodoto par* 77,39 *... magis quã verbis abundantes* 77,45 *sententiæ suis quæque verbis efferendæ, vt suus cuiq; corpori vestitus conuenit* 174,11 *sententia numeris seruire non debet, sed verba sententiæ* 98 43 *in sententia quot & quibus modis delinquat orator* 61,13 *sententia triplici examine expenditur* 66,46 *sententia figuratur varie* 8, 4 *sententiarum figurationes pro compositionis diuersitate* 186,34 *sententiæ & iudicii variatio* 64,45

Septima mensis dies 36,24

Sepulcra publica eorũ qui in bello fortiter occubuerunt 183,26 *sepulcra publica forti pugna cæsis aperiuntur* 144,30 *Sepulcralis monumenti sumptus* 91,2 *sepulcralibus iustis fraudari* 144,39

Serijs in rebus non adhibenda iocosa festiuitas 99,1

Sermonis genus Xenophonteũ, molle 78,35. *Vide & Dictio, Elocutio.*

Seruitiorum laboribus victum sibi parabant mediocris fortunæ ciues 94,7 *seruorum vsus etiam in rebus nauticis* 173,24 *Seruitutis actio* 105,10

Sibilus, magis bruta quam rationalis vocis sonus est 13,4

Sicanus, Syracusanæ classis dux 149,11

Siccitates & squalores ingent. 187, 15

Siciliam tyrannide liberare Græcis suadet Lysias 92,1 *Sicula clades Atticos colonos Thuriis quoq; expellit* 82,9 *Siculi, Dorienſium ex Peloponneſo coloni* 160,8

Sidera ferire, Excellere 184,34

Signis rem ostendere 192,7 *signorum examinatio* 88,5 *signa cælestia* 48,28 *signorum interpretatio* 113,45

Significare multa paucis 162,18 *Significationis celeritas* 133,34. 148,6 *Significatum sæpe respicit structura, non voces ipsas* 135, 27

Silenus in Macedonia visus 70,28. 132,18

Similitudo, imitationis nota potissima 114,30

Simonides, archon Athen. 116,11

Simonidis melici character, & in quibus imitandus 69,2.72,33 *Simonidis dictio qualis* 26,23 *Simonidis locus de Danae; quo docetur, pulchrã esse poesin quæ ad prosæ orationis similitudinem sit composita* 32,18

Simplici oratione vti, & ipsum figuratæ orationis habet artificium 58,31 *Simplicitatis prætextus* 45,43 *simplicitatis affectatione fides apud auditores quæritur* 58,31 *simplicitatis simulatione, figuræ opus perficere* 59,10

Simul, mistionẽ seu coniunctionem significat 47,28

Simulatio & dissimulatio sæpe periculosa 103,1

Singularia pro pluralibus a Thucydide vsurpata 134,30.160,28

Sinopeus, Satyri præfectus 102,31

Sipylenſis ex Magneſia 5,5

Sirenibus Æschines comparat Demosthenem in orationis compositione modulata 185,21

Sisyphi apud inferos labor, artificiosa imitatione ab Homero expressus 20,43,47

Sociale bellum 85,30 *socialis belli compositionem Athenienſibus suadet Isocrates* 100,3

Socrates Euripidis post Anaxagoram præceptor 47,32 *per confessa procedebat in docendo* 67, 23 *amatoriam materiam tractat in Phædro* 128,1. *palinodiam de amore cantat* 167,11 *amatorem se esse simulans, amasius esse comperitur* 54,31 *ab Alcibiade in Platonis Symposio laudatur* 54,29 *Socratis Apologia Platonica, plurium actionum habet complexum* 46,28. 57,37 *Socratis defensio a Platone scripta, ne fores quidem iudicii vidit* 178,1 *Socratici dialogi exiles seu subtili dictionis genere scripti* 127, 43.166,37 *Socraticorum elocutio* 161,34 *Socratici omnes, Platone excepto, tenui dictione vsi* 164,27 *Socraticus character a Platone in Philebo obseruatus* 177,33

Sol beneficus 36,26 *sol omnibus omnium bonorum auctor* 33,27 *soli sacra est nona mensis dies* 36, 25 *solis defectus crebriores* 146, 13 *in solem carmen Pindari* 167,20

Solœcissans orationis habitus 115, 20. *Cetera in Græco Indice.*

Solon & Lycurgus in numero eloquentium repositi 76,33 *Solonis respublica* 97,11

Solutu facilia proponere 44,19.51, 2 *solutu facilia dicere, vitium sermonis oratorii* 52,46 *solutu facilis dicti exemplum ex Homero* 53,10 *Solutio occultis astricta vinculis* 84,12

Somnia diuinitus immittuntur 55, 8,21 *somniorum interpretes* 55,8

Sonitum Æschines habuit 76,25

Sophistæ confusum doctrinarum genus profitebantur 94,23

Sophoclis character, & cum Euripide comparatio 69,21.73,13 *Sophoclis compositio qualis* 28,4 *Sophoclis locus ad ostendendam aptam colorum in periodo conformationem* 8,31

Sorores fratribus connubio iungi petit Macareus 57,13

Sosigenes, archon Athen. 116,1. 123,17

Sosigenes Isocratis imitator quam felix 115,25

Sostratus Corinthius, Dinarchi oratoris Attici pater 113,4

Sotadia carmina 4,24

Sparta bellorum vsu ceteris Græciæ vrbibus præstãtior 97,47 *Spartæ Leuctrica clade humiliata* 97,50. *Vide & Lacedæmon.*

Species humiles & indecores diis affingere, nefas est 167,43

Spectatores ludorum 92,3

Spes incerta & fallax 156,23 *spes de futuris minus tuta quam sententia de præsentibus* 159,18

Sphacteria insula, & prælium ibi commissum 142,27

Spintharus Eubuli f. 170,30

Spiritus orationi si desit, similis est corpori mortuo 196,26 *spiritu, quo maxime caussis agendis opus est, caret Isocratis dictio* 175, 10

Splendor verborum 76,4

Spondeus pes qui, & qualis 16,12 *spondaica modulamina* 176,47

Sponsores a reo postulantur 103,27

aduersus Spudiam oratio, falso adscripta Dinarcho 117,21

Stagira, Chalcidesi colonia instauratur 121,24

Stateres Cyziceni 89,31 *stateres aurei* CCLXXXV 113,25

Statuæ victorum 42,26 *statuariorum & rhetorum inter se collatio* 95,30

Staturæ laudes 36,46. & 37,1

Stella interdiu sereno cælo visa, quid portenderit 113,44

aduersus Stephanum oratio Dinarchi 116,32

Stesichorus melicus epodos in multa metra & cola diffudit 19,41 *Stesichori character* 69,6.72, 41 *Stesichori dictio qualis* 28,4

Stoici non exigua cura dictionis locum seu artificium tractarunt 5,32 *stoicæ sectæ principes quot partes orationis fecerint* 2,12

Strato-

Stratagemata oratoria 104,37
Strepitus forensis 78,32 *strepitu & asperitate orationi nonnumquam opus est* 175,22
Strictus orator, & Fusus, oppos. 75,1
Strigosus orator 75,26
Strophārum & antistropharum lex apud melicos 19,32
Studia, mores variant 66,25 *studia hominum qualia sunt, tales etiam animi* 176,33 *studia honesta, optima legis regula* 97,21 *studia virtutis expertia, turpia sunt & mala* 181,23 *studia quaedam Dionysii tempore reformata* 80,31 *studia artium & aliarum rerū honestarum, suo tempore ab interitu vindicantur* 81,3 *studiis sæpe aduersatur natura* 94,14 *studio delinquere* 18,24
Suasorum examinatio 100,41
Suasurus difficilia, per cōfessa & iam persuasa se insinuat 53,35 *suasorio genere tegitur interdū laudatorium* 57,32 *suasio laudatione mista* 47,9 *suasionis præcipuum caput, Vtile* 47,25
Suauitas, gratia, & veneres dicendi, Lysiæ peculiares 85,11 *suauitas orationis, quas sub se contineat species* 9,13
Subdole ac versute 76,16
Subintelligendum auditori aliquid relinquere, an prosit 51,18
Sublimis & grandiloquus 73,10 *sublimis characteris exemplum ex Thucydide* 164,1,22 *sublimis dictionis exēplar optimū Isocrates* 111,24 *sublime dicēdi genus quib. virtutib. tēperarit Demost.* 184,27. *Vide & Altitudo.*
Substantiua, natura prior est accidentibus 6,2
Substantiua nomina an semper adiectiuis præponenda in orationis contextu 6,27
Subtiliter dici 76,16 *subtilis atq; elegans* 74,23 *subtilitas Attica in Lysia & Hyperide* 76,39. *Vide & Tenuis.*
Successus homini felices non vsquequaq; dantur 181,44
Summisse dicere 75,19
Sumptuum in duos pueros & vnam puellam per octo annos factorum computatio & perpensio 90,44. 91,38
Superflua, nugacia 66,47
Supina verba 7,15 *supinæ periodi* 190,38
Supplicationis forma 59,29 *supplices preces quomodo expresserit Homerus* 14,20 *supplices crudeliter tractati* 150,36,43
Syllabæ unde fiant, & quomodo differant 13,28. & 14,9 *syllaba longa, etiamsi vsq; ad septem literas extendatur, non tamen excedit naturam suam: nec brevis, etiamsi e pluribus ad vnam redigatur* 13,46 *syllabarum quantitas, & syllabarum in vocib. numerus, multum confert ad artificiosam affectionum imitationem* 21,11 *syllabarum quantitatem musica & rhythmica sæpe mutant* 10,6
Synalœphe & ecthlipsis 190,22
Synaliphæ sæpe compositioni afferunt aliquid elegantiæ 7,24
Syracusani Athenienses nauali prælio deuincunt 150,10

T

Tabellæ Platonis 30,30 *tabulas seu scripta pro pecuniis exhibere pupillis* 91,10
Taphylii filia Rhœo 118,3
Taulantii gens Illyrica 4,46. 141,13
Telemachi e Peloponnesiaca profectione reditus 3,3
Telestes melicus 19,46
Temperatior Demosthene nemo 75,42
Tempestiuus vsus laudatur 169,4 *tempestiuitate metimur omnia* 85,47 *tempestiuitas, suauitatis & insuauitatis norma optima* 11,8 *tempestiuitatis artificium nemo hactenus tradidit* 11,9
Tempus res mutat 81,27 *tempus omnia opera examinat* 194,28 *tempus & inuidia, accurati præteritorum iudices* 30,22 *tempus vt iustos viros, ita etiam artium & omnium honestarum rerum studia, ab interitu vindicat* 81,3 *temporis consideratio, in scriptorum examine multum iuuat* 85,20 *temporū notitia, multum ad exquisitum examen confert* 115,41 *tempora anni vt laudentur* 33,40. & 36,30 *Temporum mutationes gramm.* 133,23 *temporū in verbis mutatio, non infrequens apud Thucyd.* 135,16
Tempus quo verborum compositio in pronuntiatione diuellitur 186,13 *tempus partium orationis, consistit in longitudinibus & breuitatibus* 192,22 *temporum quinque numerus seu pes* 29,47. & 30,6
Tenues mutæ 13,11 *tenuis & inornatus* 75,22. *idem κακῶς* 69,28 *tenue dictionis genus & simplex, a quibus vsurpatum, & a quo consummatum* 164,23,29 *tenue dicendi genus quibus virtutibus extulerit Demosthenes* 184,28 *tenuitas Lysiæ* 75,15. *Fabius Subtilitatē ei tribuit* 74,23. & *Cicero mox* 75,26,30
Terrarum orbem vnam regionem efficere Xerxes cogitat 189,25
Terramotus vehementiores 146,13. 187,13
Testamenti exemplum 89,30 *testamentaria cōtrouersia duplex* 109,12
Testes citantur dii 154,45 *testes in caussæ actione producuntur* 90, 35. 91,35. 103,27
Testiū productio in singulis narrationis capitibus 109,17 *testium examen* 103,46
Tetrametrum melos 4,21 *tetrametrum anapæsticum seu Aristophaneum* 29,13,24. *versus tetrametri comici* 29,10
Textum dicendi tenue ac rarum 74,26
Theatricæ figuræ 133,27 *Theatricæ figuræ quæ* 147,46 *Theatricum iudicium* 9,29
Thebas legati mittuntur a Philippo iuxta & Atheniensibus 124,13 *Thebani Plataensium hostes* 154,10 *Thebani negotiis implicati, Lacedæmonii consulsi* 176,12 *Thebani in bello aduersus Phocenses a Philippo adiuti, de transitu eidem in Atticam concedendo sollicitantur* 123,40 *Thebani post Leuctricam victoriā florere cœperunt* 97,29 *Thebanorum incrementa inuidiosa* 98,7
Theellus, archon Athen. 121,12. *Idem Thellus* 116,44. *rectius Thessalus* 115,46
Themistocles, archon Athen. 115,47. 116,44. 123,6,42 *Themistoclis laus apud Thucyd.* 133,44. 136,28 *Themistocles debito præconio a Thucyd. celebratus* 139,47 *Themistocles dux ab Athen. aduersus Persas creatur* 183,6
aduersus Theocrinem oratio Dinarchi, vulgo Demostheni adscripta 116,32
Theodectes orator 120,31 *orationis partes quot & quas fecerit* 29 *orationis partes elementares tres fecit* 192,19 *Theodectis elocutio* 111,34 *Theodectis Alcmæon* 125,13
Theodemus, (perperam pro Eudemus) archon Athen. 121,7
Theodorus, Isocratis pater 94,6
Theodorus ab Archephōte adoptatus 118,33
aduersus Theodorum falsi testimonii actio 118,30 *aduersus Theodorum oratio, falso adscripta Dinarcho* 116,43
Theodorus rhetor, a Platone taxatus 126,36 *Theodori rhetoris inuenta* 120,28 *Theodori Byzantii dicta* 111,27. 167,30

Theogenes Andromenis f. 170,30
Theomnetus (perperam pro Theophilus) archon Athen. 115,47. *Pro eodem mendose Thumedus* 119,2
Theophilus, archon Athen. 116,44. 121,28. 123,5. *Pro eodem mendose Theamnetus* 115,47: & *Thumedus* 119,2
Theophrastus, archon Ath. 116,2, 121 123,27.43 *Theophrastus Eresiensis, (seu Halaesis) archon Athenis* 123,47
Theophrastus philosophus diuinitate loquendi nomen inuenit 79,33 *Theophrasto quis dulcior?* 79,31 *Theophrastus magnificentiam & grauitatem orationi tribus reb. cõciliari tradit* 95,8 *Theophrastus Thrasymacho tribuit inuentionem contortæ ac rotundæ elocutionis* 83,28 *Theophrastus medium dicendi genus a Thrasymacho institutum esse ait* 165,2 *Theophrasti de Herodoto & Thucydide eulogium* 77,35 *Theophrasti de Lysia iudicium* 86,7 *Theophrasti liber De dictione seu oratione* 15,29.86,8 *Theophrasti locus e libro περὶ λέξεως, de tripl. Antitheti; in quo Lysias reprehenditur* 86,13 *Theophrasti & Demetrii Phalerei sectator Dinarchus* 113,5
Theopompus quæ præpositione vsus, quæ sic inserat, & quo modo 131,33 *Theopompi historia duplex* 131,36 *Theopompi diligentia* 131,39 *character* 70,18.74,2 *dictio qualis* 26,24 *nota singularis quæ* 132,6 *eulogia ex Cicerone* 78,44 *Theopompus multa habet fabulas* 77,9 *Platonem reprehendit* 127,3
Theramenes qualis orator 77,46 *Theramenes orator, quod populi studiosior esse videretur, a* XXX *tyrannis interemptus* 94,12
Thersitæ garrulitas 67,1
Theses rhetoricæ 34,43
Thespia, Bœotiæ opp. 15,43
Thessalia a Philippo vt tractata 196,10
Thessali duplices & varii 66,4 *Thessalorum & Atticorũ equitum cum Bœotis conflictus* 144,23 *Thessalorum legatio pro Philippo* 124,11
Thessalus, archon Athen. 115,46. 117,9. *pro eodem mendose Thellus* 121,12: & *Thellus* 116,44
Thetis beneficii gratiam a Ioue vt repetierit 59,17 *in consolatione ad filium aliud dicendo aliud effici* 51,40
Thisbe, opp. Bœotiæ 15,38
Thraces, truculenti & sang. 66,2 *inconstantes* 66,7
Thraciæ oppida XXX *crudeliter a Philippo deleta* 195,46
Thrasyllus dux 88,26.89,24
Thrasymachi rhet. inuenta 120,29 *Thrasymachus an cõtortæ ac rotundæ elocutionis inuentor* 83,28 *Thrasymach. Chalcedonius medium dicẽdi genus primus institutis se tradit* 165,2 *Thrasymachi Chalcedonii dictio qualis* 111,40,45 *Thrasymachus minutis numeris concisis* 75,33 *Thrasymacheæ dictionis exemplum* 165,7 *Thrasymachus a Platone taxatus* 126,36
Thucydides Atheniensis 24,35 *Attici exercitus ad Amphipolim dux* 142,12 *in exsilium quando abiegatus* 142,11 *exsul in Thracia per totum Peloponnesiaci belli tempus commoratus est* 157,9 *patriæ ob irrogatam exsilii malefidam iniquior* 157,3 *offensionem ademptus patriæ in historia non deposuit* 130,14 *in Hellanico & cæteris historicis quæ desiderei* 141,43 *historiæ quod dederit eulogium* 65,24 *quod institutum in sua historia secutus* 139,10,38 *octo tantum libros reliquit* 147,30 *historiã suam reliquit imperfectã: Cratippus continuauit* 143,40 *in historia sua expolienda quamdiu & quam curiose versatus* 147,30 *Thucydidis de historia sua confessio* 139,38: & 25,7 *Thucydideæ historiæ argumentũ* 129,1 *Thucydideæ historiæ principiũ* 129,18: *finis* 129,28
Thucydides quas res superiores historicos superauerit 139,20 *Thucydidis & Herodoti comparatio* 69,35.73,23.128.45 *Thucydidis stilus qualis* 17,28 *Thucydides de stilo suo quæ ipse sit testatus* 25,7: 139,38 *Thucydides vetere lingua Attica vsus* 82,20 *austero compositionis genere vsus* 2,46 *vocalium cõcursum nõ reformidauit* 79,4 *in nouanda phrasi audax* 164,40 πυκμάτιον, μυρμήκιον, ῥαφίδωμα, & σημεῖον, fere pro eodem vsurpat in proœm. 67,37 *historicæ & ciuilis eloquẽtiæ norma statuitur a quibusdam* 137,35 *in quib. reprehensus* 140,7 *Isocrati visus præfractior* 75,34 *in captand. historiæ tractandis inæqualis nec vbique exactus* 142,15 *orationes rhetoricas historiæ an conuenienter vbique inseruerit* 143,40. 144,2
Thucydidea dictio qualis 82,41. 130,21 *Thucydides dictionis suæ characterem vnde informarit* 133,6 *Thucydidis dictio an sui temporis consuetudinem secuta* 161,31 *Thucydidis dictio quæ sit optima, & quæ peior* 160,41 *Thucydidis dictio pulchra quidem, at non item suauis* 9,6. *Thucydidis dictio ingenii plus quam artificii habet* 153,11 *Thucydidis dictio obscurior* 83,10 *Thucydideæ dictionis colores* 133,34.148,7 *Thucydideæ dictionis instrumẽta quatuor* 133,33.148,5 *Thucydidis character in dicendo qui* 147,20: & 133,8 *Thucydidis character a Dionysio tribus in locis expositus* 132,38 *Thucydidis character e dictione maxime perspicitur* 146,1 *Thucydidis character reprehenditur neque ad quotidianos vitæ vsus, neque ad historiarum scriptionem aptus* 101,10 *Thucydideorum figurarum exempla* 133,41 *Thucydidea & Gorgiana sublimitas ad Lysiam tenuitatem ab Isocr. adhibita* 165,38 *Thucydidis eulogia ex Cicerone* 77,11 *in Thucydide imitari quæ liceat* 163,40 *Thucydidis imitatores qui fuerint, & qui laudem eius imitatione sibi pepererint* 161,41 *Thucydidis imitator Philistus* 70,6.73,39.78,13 *Thucydidis & Philisti amatores pauci* 78,18 *Thucydidem in sublimi charactere nec superant posteriorum vllus, nec imitatus est* 164,22 *Thucydidis imitatores inepti* 77,25 *Thucydidis imitatores qua regula explorentur* 115,19 *Thucydidis conciones examinatæ* 153,2 *Thucydidis conciones quæ præ cæteris laudem merentur* 157,34 *Thucydidis Archidamus vt Lacedæmonios & Peloponnesios a bello Atheniensibus inferendo auocarit* 46,16.56,39 *Thucydidis proœmium examinatum & correctũ* 145,4,26 *Thucydidis locus ex historiæ proœmio, ad ostendendũ in eo auctore austerum cõpositionis genus* 24,34 *locus de Peloponnesiaci belli diuturnitate ac diritate; quo austera compositione vsum esse ostenditur* 187,8 *locus e funebri oratione ad præbendum grauis & magnificæ compositionis exemplum* 17,14 *locus e Plataensium oratione* 7,37 *locus de Epidamno* 4,45 *oratio ad athletas* 42,41 *oratio funebris* 39,26: & 40,4 *Thucydides in funebri oratione duarum actionum complexum nobis præmonstrauit*

ſtrauit 46,45.58,3
Thumedus, archon Athen. 119,2. *perperam pro Theophilus.*
Thurios colonia ex Attica & reliqua Græcia deducta 82,4
Thyrea capta ab Athen. 142,45
Tibi ten optimus ob teniculum delectum exploſus 9,32
Timæus, Iſocratis imitator quam felix 115,25 *Timæus de Gorgiæ imitatione quæ prodidit* 82,39
Timanthis operum notæ 193,40
Timocrates archon Ath. 120,44 *Timocrates a Diodoro accuſ.* 121, 7 *aduerſus Timocratem oratio Dinarchi* 116,25 *aduerſus Timocratem oratio de iabefactata populi poteſtate, falſo adſcripta Dinarcho* 117,20
Timorem in dicendo ſimulare 44,6
Timotheus melicus 19,46
Timotheus dux, belli adminiſtrationes quo tempore reddiderit 119 17
Tiſias Syracuſanus ſapientiæ nomine per Græciam clarus 94,11
Tiſis Archippum crudelius & petulantius vlciſcitur 169,20
Tithoni raptus 40,34
Tonsorationis 10,4
Tortuoſa enthymematum ſtructura apud Thucyd. 136,21
Tragica oratio in funere 144,31 *Tragicorum poetarum ſolus Euripides politum & floridum compoſitionis genus ſecutus eſt* 26,23 *Tragœdias primus in lucē Æſchylus protulit* 73,10
Transformationis modi tres 6,45
Trapezita integri exemplum 105, 18 *Trapezitæ fallacis exēplum* 103,3 *cum Trapezitis ſine teſtib. contractus fiunt* 102,27
Triballi ignobiles 173,15
Tribrachys pes 16,20
in Tribulium cœtum introducūtur a patribus filii 110,11,36
Trierarchiæ ſocietas 91,18
Triginta tyrannorum exciſio 130, 45
Trimetrum iambicum rectum 29, 32.& 30,4
Triremes Samiis primus ſtruxit Aminocles Corinthius 145,20
Triſyllabi pedes 16,18
Trochæus pes qui, & qualis 16,15
Tropæum de Atticis eq. fuſ. 144,26 *Tropæa olim ex oleaſtro statuebātur* 34,6
Tropicæ figuræ 82,34 *tropica locutio, ſimplicis velut condemetum eſt* 147,3
Tumidus & tragicus dictionis habitus 115,2
Turpitudo nominis, retinet in officio 58,45
Tuta vt ſint dicta 67,21
Tutela propinquis iuſtius committitur 89,27 *tutelæ terminus, virilis pupillorum ætas* 106,30,40 *tutelæ malæ actio* 88,33
Tutor idem & amator pupilli 169,19 *tutoribus inualidis lege quæ permiſſa* 91,13 *tutoris perfidiæ exemplum* 90,30 *tutoris a pupillis ſuis iniquè accuſati apologia* 106,15,26
Tyderi ſtatura 37,1
Tyrannidem occupare, iniuſtum; deponere, periculoſum 159,45 *tyranni tetorum in ludis Olympicis diripi vult Lyſias* 92,1 *tyrannicidæ præmium* 63,43

V

Valentiſſimi orationis nerui 75,25
Varie dicere 67,43.68,1 *Varietas dictionem ornat* 162, 17 *varietas vt in aliis, ita etiam in compoſitione delectat* 19,25. & 20,8 *variatio delectat etiam in hiſtoria* 129,38,43
Vates ante reſponſum ſecum ipſe ſibi ſtipulatur 55,27
Venum datur reus 109 45
Ventre lugere defunctos non poſſumus 60,9
Venus a Sapphone inuocatur 26,26 *Venus bellicis negotiis omiſſis, nuptialia tractare iubetur* 177, 39 *Venere eorum quoq; ſanctas* 129,42 *Veneres dicendi, Lyſiæ peculiares* 85,11 *Veneres dicendi omnes ſectatus Iſocrates* 74,35 *Venuſtiſſ. ac politiſſ. ſcriptor Lyſias* 75,21
Veris laudes 33,40 *ver ex anno exemptum* 122,26
Verborum & ſententiarum affinitas 2,41 *verba ſententiæ obſequi debent, non ſententia verbis* 98, 45 *verba rebus inſeruire debēt, non res verbis* 83,19 *verba reb. æquanda* 131,29 *verbum vnum pluribus per ſententiæ circumlocutionem enuntiare* 133,44 *verbis plurib. vnam eandemq; rem ſignificare cur Demoſthenes & alii nonnumquam ſoleant* 197, 34 *verbis pauciſſimis ſignificare res plurimas* 133,31 *verbis exprimi quædā nequeunt, ſed ſenſibus tantum percipiūtur* 84,42 *verba arti & profeſſioni cuique ſua ſunt & propria* 62,32 *verba pulchra aqua* 15,30 *in verbis & eligendis & collocandis & cōprehenſione deuincendis omnia ad rationem & tamquam ad artem dirigere* 75,44 *in verborū delectu quot & quib. modis peccetur* 62,12 *verborum delectus & collocatio in hiſtoria qualis potiſſimum commendetur* 131,5 *verborū delectus apud Thucyd. qualis* 133,10 *verborū pondus magis ſpectandum in electione quā lepor* 75,45 *e verbis compoſitus homo* 185,13 *verbis veterum plus inerat fidei quam recentiorum iuramentis* 96,17 *Verba rerum accidentia, nomina, ſubſtantiuum ſignificant* 6,1 *verborum accidentia* 195,12 *verbo accidūt duo* 192,20 *verborum accidentia mutari, ſæpe compoſitionem mutat* 7,17 *verborum mutatio, rectorū ſcilicet in ſupina, & viceuerſa, ſæpe compoſitionem adimat* 7,15 *verba nomina b. quandoq; præponuntur in orationis contextu* 6,9 *verba recta an inflexis, & finitiua an infinitiue ſemper in oratione præponantur* 6,29 *verba duo bis an ſemper p. aponūtur in orationis contextu* 6,10 *verba nominali forma apud Thucyd. enuntiata* 134,5 *verba pronominibus vſurpata* 134,12,16 *e Veriſimilib. argumenta* 64,5
Vera & iuſta pondera ſunt contraria 121,41 *Veritate nihil antiquius* 137,26 *Veritatis cognitio, philoſophicæ ſpeculationis finis* 138,15 *veritas omnib. in reb. d. legenter enitēdā* 120,26 *veritas vt inueniatur* 125,46 *veritatis imitandæ ſtudium* 119,31
Verſibus diſtincti libri 141,16,23. 142,31.145,4,12.152,26.197,27
Veſta, retero deorum exercitu egrediente, ſola domi manet 167,14
Veſtitus & elocutionis comparatio
Veterator magnus 78,28 (174,11
Vetuſtatis nomine vitia 78,4
Vias & aquæductus reficere 176,20
Vicatim habitatæ vrbes 145,16
Victorum præmia 42,19 *ob Victorias illuſtres quidam diis æquiparati ſunt, & diuinis honoribus affecti* 43,41 *victoriā pretio emere aut vendere, quātum poſſit* 43,8 *victoriarum monumenta* 42,26 *victoriæ ſignum oleæ* 34,7
Videre eſſe bonum, alterum, miſerum eſt
Vilia verba 62,13 (3,39
Vinum ſuaue, ſed furioſum 5,6 *vinum, inſaniæ poculum* 65,45
Viribus maiora ſuſcipere, inſaniæ eſt 168,30
Virgæ contactu Vlyſſem mutat Minerua 5,10
Virginis vitiatæ in ſeruādis infantulis ſtratagema 57,28
Virilis animi ſpecimen edidiſſe, & virorum numero adſcriptū eſſe 89,42 *virilem togā ſumere* 1,4
Virtus, medietas eſt 27,42 *virtus immortales reddit homines* 96,31

virtutis expertia quæ sint, turpia sint & mala 181,23 *virtutis studium præclare accendunt Isocratis orationes* 95,46
Vita genus, mores variat 66,25 *vitæ socii, coniuges & liberi* 35,27
Vitia pro virtutib. ponenda non sunt 31,15 *ad vitium usq; grandiloquus* 73,11
Vlysses fictor & simulator optimus 87,43 *a Minerua subinde trãsmutatus* 5,9 *aliis loquendo alios petit, mutatis scilicet ad offensionem euitandam personis* 55,45 *an Iliados β idem dicat & eundem orationis scopũ habeat cum Nestore* 48,20,35.53,27 *an Nestore orator melior, stulte a multis quæritur* 48,29.53,29 *Achillem iconem refellit, citra offensionis periculum* 59,39 *descensum suum ad inferos Phæacibus eleganti rerum imitatione exponit* 20,41
Vmbilicus vrbis 23,8
Vnctio corporum in certamine gymn. 145,19
ad Vnguem exprimere 171,14
Vocabula & phrases arti cuiq; suæ sunt 66,31 *vocabula historica, dialectica, iudicialia, comica, & similia* 67,45. *Vsus & Verba.*
Vocales littera 11,45. & 12,2 *quot sint, & quomodo differant* 12,12 *vocalium concursus austeram compositionem efficit* 25,33 *vocalium collisio asperam compositionem efficit* 190,28 *vocalium earunde concursus, dimellit compositionis cohærentiam* 186,10 *vocalium concursus in polito cõpositionis genere vitatur* 187,25 *vocalium concursus ab Isocrate quoq; vitatus* 94,46 *vocalium collisio superstitiosius ab Isocrate vitata* 165,46 *vocalium cõcursus a Theopompo in compositione nimis religiose deuitatus* 70,25. 132,24 *vocales cõiungere in Latina lingua nemo veretur* 79,3
Voluptatem dicendo afferre, non sufficit oratori 174,9
Vocis elementa quot sint 12,7 *vocis articulatæ principia & elementa littera* 11,40 *vocis magnitudo, oratori in primis necessaria* 94,16 *vocis moduli* 10,29 *vocis in actione oratoria configuratio* 195,36
Vrbanius Demosthene nihil 76,22
Vrbis laudes 38,43 *vrbis laudes in oratione natalitia* 36,39 *vrbs in panegyrica oratione a quib. laudetur* 33,30
Vstiones & sectiones medicorum in vitiatis corporis partibus 132,15
Vsus, dicendi magister 6,30 *vsui tempus suum & modus est* 62,38
Vtile, præcipuum suasionis caput 47,25
Vulgare seu idioticum dicendi genus 31,36 *vulgaris sermonis speciem habens oratio, & longe tamen ab eodem differens* 82,47
Vxor eadem & exfiatrix neptis 89,25 *vxor cuiq; sua tantum spectanda* 55,20. & 33,38 *vxor mariti delictum plectitur* 183,7 *vxori legata* 89,30

X

Xanthus Lydus, histor. 138,36
Xenippus: quære in Euxenippus.
Xenomedes Chius, histor. 138,36
Xenophon Socraticus, a philosophia profectus, princeps scripsit historiam 78,39 *Xenophontea historiæ argumentum* 130,42 *Xenophon Herodoti in vtroq; charactere imitator, quib. in reb. assecutus eum sit, & in quib. non* 69,47. 130,40 *in Padia & Anabasi docuit quomodo pluriũ actionum complexus fieri possit in vna eademq; oratione* 47,41.57,44 *Padian & Anabasin magna ex parte figurato orationis genere pertexuit* 57,43 *Agesilaum figurato orationis genere pertexuit* 57,42 *in Ἀπομνημονεύμασι Socratẽ defendendo laudat* 57,38 *Xenophontis & Philisti comparatio* 69,47.73,44 *Xenophõtis Socratici dictio* 36,13.161,34 *Xenophontis Socratici dictio suauis quidem, at non pulchra* 9,8 *Xenophonteum sermonis genus, molle* 78,35 *Xenophontis encomiasticum ex Cicerone* 78,30 *Xenophon in philosophia præcipue imitãdus* 70,34
aduersus Xenophõtem Æschyli defensio a Dinarcho scripta 118,32
Xerxis ad Persas oratio, qua bellũ eis contra Græcos suadet 189,2 *Xerxis superbum propositũ* 189,24 *fuga* 130,8 *in Persiam regressio* 141,28

Z

Zeno a Platone reprehensus 138,13
Zeno, Pompeii & Dionysii communis amicus 125,34
Zeuxidamus, Archidami pater 153,46
Zeuxidis pictura 138,22 *Zeuxis Helenam picturus nudam, e nudarum virginum contemplatione deprompsit quod maxime conuenire videretur* 68,23
Zoilus Platonem reprehendit 126,1127,3 *Zoili, eius qui contra Homerum scripsit, dictio qualis* 111,41.112,1.167,31

CORRIGENDA.
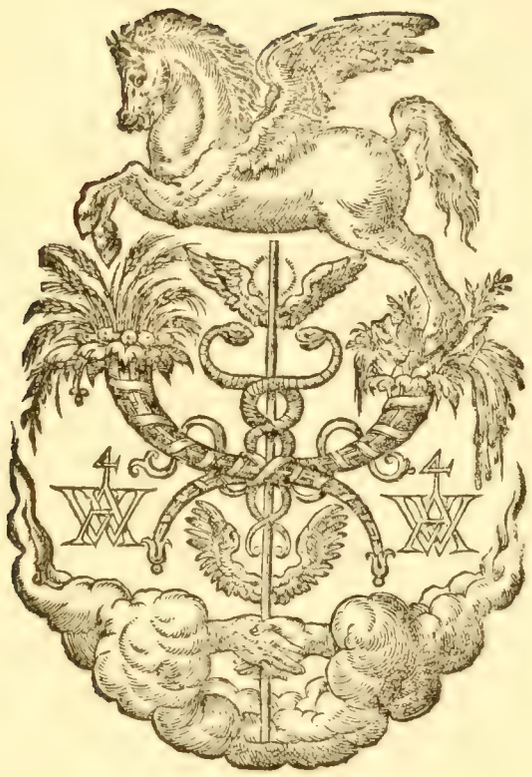
Pag.99,v.1, distinctionem colloca post ἐναπυδῆ, non ante. P.108,v.26, expuncta ει pro οι scribe ει, & seq.v. τοῦπις pro τοὺς, vt 163,6. P.118,v.42, post ᾧ τελιεσαρχίαι pone pũctum periodi semiperfectæ, suspensum scilicet. P.126,v.46, scr. ἐξεπάζειν. P.128,v.36, scr. Ἡρόδοτος ὁ Ξενοφ. P.132,v.3, post πύχας pone signum interrogationis. P.133,v.47, post τὸ λόγον pone distinctionem commaticam pro periodica. P.134,v.2, scr. Πεσόντος δ' αὖτε, φησίν, ἐς πλὴν παρεξιρεσίαν, ἡ ἀσπὶς ἀφειρύη ἐς πλὴν θάλ. ex Thucyd. 125. P.141,v.17, post ἀρξάμενος pone punctum periodi semiperfectæ, suspensum scilicet. P.181,v.40, scr. ξωοδύρεσθαι, præs. temp. P.188,v.1, post πλευτῶσι pone punctum perfectæ periodi. P.190,v.35, scr. ἀλλὰκ. P.207,v.1, paginæ inscribe titulum hunc, DE VET. SCRIPT. CENSVRA. In Rhetoricis præcept. p.44,v.44, in margine adscribere potes, ἄλλο ποιητικόν, ἄλλο κατασκευάζων. Sic p.46, ad v.37, ἀγαθοὶ ἄνδρες πλείους πῶς ἂν συμπλέκοιμεν: & p.48,v.1, παραδείγματα ἐξ Ὁμήρου. Sic item p.106,v.4, margini appone binarii numeri signum β: & v.43, ternarii notam γ. In Annotationum libello, p.8,v.41, scr. *sectatores & imit.* P.22,col.2,v.27, scr. *aptus constricta a verbis est.*